Digitized by the Internet Archive
in 2013

http://archive.org/details/vetusetnovaeccle01thom

VETUS ET NOVA
ECCLESIÆ
DISCIPLINA

In tres Partes, ſeu Tomos diſtributa.

VETUS ET NOVA

ECCLESIÆ DISCIPLINA

In usum Diœcesis, hin Tomus distributus.

Schaffhausen
Chemnitz 26.III.1956.

VETUS ET NOVA ECCLESIÆ DISCIPLINA

CIRCA

BENEFICIA & BENEFICIARIOS,

DISTRIBUTA IN TRES PARTES SIVE TOMOS,
quæ & ipſæ in tres Libros ſingulæ diſtributæ ſunt.

PARS PRIMA, ſive TOMUS PRIMUS,

UBI AGITUR

LIB. I. De primo Cleri Ordine.
LIB. II. De ſecundo Cleri Ordine.
LIB. III. De Clericorum & Monachorum Congregationibus.

QUÆSTIONIBUS SINGULIS EX ORDINE TEMPORUM
Ab exordio Eccleſiæ ad Clodovæum, inde ad Carolum Magnum, rurſus inde ad Hugonem Capetium, denique ad hæc uſque tempora pertractatis; nuſquam tamen interrupto earum contextu.

OPUS EX SANCTIS PATRIBUS, EX CONCILIIS,
ex quorumque temporum Hiſtoriis decerptum.

EDITIO SECUNDA ITALICA,
variis Animadverſionibus locupletata.

AUTHORE, EODEMQUE INTERPRETE

LUDOVICO THOMASSINO
Oratorii Gallicani Presbytero. 1619-1695.

VENETIIS, MDCCXXX.
Ex Typographia Balleoniana.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

ELOGIUM HISTORICUM
P. LUDOVICI THOMASSINI,
ORATORII GALLICANI PRESBYTERI,
E Gallicis Elogiis Virorum Illuſtrium ſuperioris ſæculi D. Peraltii Pariſiis 1698.
A JOANNE DOMINICO MANSI,
Congregationis Matris Dei, Lucenſi, Latinis Literis traditum.

ÆQUABILIS adeo vitæ genus ſectatus eſt P. Thomaſſinus, ut totum ejus Elogium paucis tranſigi poſſe videatur; antequam enim apud Patres Oratorii inſtituendus traderetur, ubi & vitæ curſum abſolvit, nullo alio quàm prece & ſtudio totus occupabatur. Sed incredibilis illa ad ſtudium excolendum contentio, tam largam cognitionum meſſem viro intulit, ut ſi explicare ſingula noſtra hac commentatiuncula meditaremur (quod res ipſa exigeret, ut juſtam aliquam ejus ideam ingereremus) præſcriptas nobis ſcribendi metas plus nimio cogeremur excedere.

Ex quo juveniles ſcientias, literas ſcilicet humaniores, eloquentiam, & Philoſophiam habuit familiares, docere alios aggreſſus, & aliorum profectum in eo ſtudii genere, & ſuum maximè promovit; qua enim præſtabat ingenii vi & perſpicacitate, nihil tractandum aſſumebat, quin nova ſimul plura & inveniret ipſe, & alios inventa doceret. Sed genio & religioſi cordis pietate ad Theologiæ ſtudium velificatus, brevi unicæ huic occupationi cæteras omnes poſthabuit; eam potiſſimùm ſibi eligens Theologiæ partem, quam in Scriptura, Patribus, & Conciliis maximè verſantem, poſitivam appellant. Cùm Patris Petavii liber de Dogmatibus publicam lucem aſpexit, tanti viri exemplo conſilium ſuum confirmavit, non quidem ſpicilegium colligendi Viri doctiſſimi, qui ad dogmatum hiſtoriam tam exactam ſedulitatem, & vetuſtatis peritiam contulit, quantam rei vaſtitas exigeret; ſed ſuper ſtructas ab illo meditationes gradiens, ad intima myſteriorum & dogmatum advta pervaſit. Hiſtorici partes in iis quæ ad dogmata pertinent, egregiè Petavius exequutus eſt; noſtro verò decus eſt non infimum, abditiſſima quæque & ſublimia myſteriorum arcana, in iis maximè quæ ad Filii Dei in carnem adventum ſpectant, pervaſiſſe. Ecquis non admiretur latentia Dei conſilia, fines, rerum inter ſe connexiones & affinitates, & alia ſexcenta ejus generis prodigia, quæ legentibus ipſe prodit ac reſerat? Circa annum 1654. Theologiam in Seminario S. Maglorii legere aggreſſus eſt, ubi pariter Collationes ſuas in Patres, Hiſtoriam & Concilia inſtituens, ad annum uſque 1668. perduxit. Hanc occupationem negotioſa aliqua quies identidem intercipiebat; qua enim erat apud ſummos Præſules opinione, editiones Operum, quæ paraverat, tum ab ipſis, cum ab Oratorii Præſidibus juſſus capeſſivit. Commentariis de Gratia, & Diſſertationibus in Concilia præmiſſis, Dogmata Theologica, de quibus ſuprà, & Commentarios de Gratia, multò quàm priùs auctiores, emiſit in publicum. Exceperunt hæc omnia Opus de Diſciplina, tum & varii Tractatus de Jejuniis, Feſtis, Officio Divino, Eccleſiæ unitate, veritate & mendacio, Eleemoſynis & recto uſu bonorum temporalium. Singula hæc Opera legentes ad prodigioſam ſacræ item & prophanæ eruditionis copiam hærent attoniti; nec minùs eſt admirationi acumen illud ſingulare præſtantiſſimi Authoris, quo intima quæque Platonicæ Philoſophiæ arcana, cùm res poſcit, pervadit & reſerat.

Eo ſtudio, quo ſe olim in Authorum Paganorum lectione exercuerat, minùs contentus, idem demum ſtadium emenſus eſt, ediditque Methodum legendi, ut Chriſtianum decet, Authores Philoſophicos, Hiſtoricos, Poeticos, ſedulò ac luculenter in eo Opere diſtinguens, quæ ſuperſtitio & error falſa ſuperſeminaverat, ab illis veræ religionis & rationis ſeminibus, quæ traditio, lectio Hebraicarum Scripturarum, & Paganorum cum Hebræis conſuetudo in homi-

num cordibus tamquam in agro ſeverunt. Porrò tanta lucet in his omnibus ſcriptis ſapientia, modeſtia, & pietas tanta, ut omnes per Europam gentes Authorem admirentur & ament; Romæ maximè, cujus Nuncii, Pontificii ſcilicet, frequentibus viſitationibus præſtantiſſimum Virum dignati ſunt. Proteſtatus eſt Innocentius XI. Librum Diſciplinæ magno ſibi futurum adjumento ad Eccleſiæ gubernationem; nec ſe continere potuit, quin Authorem ipſum Romam advocaret. Sed cùm nomine Cardinalis Cibo Pontificis voluntas Regi proponeretur, reſpondit ille, nequaquam ſe commiſſurum, ut tanto Viro Galliarum Regnum privaretur. Nihil in tota vita eo reſponſo accidit Thomaſſino jucundius, cui, ſi fortè contigiſſet, ut ad Cardinalitiam dignitatem promoveretur, quod Pontificem non cogitaſſe tantùm, ſed & ſignificaſſe non ſemel aſſerunt, multum id intuliſſet incommodi; quippe cui privatæ & ſolitariæ vitæ genus unicè fuerat in deliciis. Ne tamen Pontificiæ exiſtimationis beneficium tantum ingratiis excepiſſe videretur, tres Diſciplinæ Tomos Latinis tradere literis, quod votis exterorum omnibus poſcebatur, aggreſſus eſt.

Ab ea interpretatione expeditus, Hebraicæ Linguæ ſtudium reſumpſit, cui & plures impendit annos, perſuaſus Hebræorum primigenium ſermonem fontem fuiſſe cæterorum. Demonſtrare id conatus eſt Gloſsario quodam univerſali, ex Hebræo, veluti radice, exoticas voces omnes deducente. Opus illud in Regiis Ædibus abſolutum, omnium ejus Authoris poſtremum prodivit. Namque non din pòſt viribus corporis ſenſim hebeſcentibus, ſtudiis omnibus, quæ laboris aliquid exigerent, nuncium remittere coactus eſt. Quare faſtidio plenam illam quietem Deo in ſacrificium offerens, plus adhuc Seminario Sancti Maglorii, ubi morabatur, eo exemplo ad morum ædificationem contulit, quàm vigiliis ſuis & laboribus antea profuiſſet. Viribus interea magis magiſque deſtituebatur; donec triennio evoluto, jam exhauſtus, nec loqui præ languore valens, vivere tandem deſiit die 24. Decembris anno 1697. Parochus S. Jacobi de Alto-paſsu juxta S. Maglorium altera die Natalis Domini ſolemni ejus elogium è ſuggeſtu pronunciavit; prodiditque, quod ad id uſque coactus celaverat, illuſtre hoc P. Thomaſſini charitatis ſpecimen; Virum ſcilicet religioſum dimidium annuæ penſionis mille librarum (quam à Clero accipiebat) in pauperes diſtribuendum ſingulis annis ſibi remiſiſſe. Quamquam ad honeſtum veſtium cultum inſitam à natura haberet propenſionem, pauperes tamen veſtes præferebat, ſicut & utenſilia, ac cætera omnia, quæ ad ſe potiſſimùm pertinerent; nec, quantum in ipſo erat, oculatus teſtis ſpectare voluiſset fumoſos illos dignitatis titulos, quibus neceſsariorum ſuorum aliqui nobiliſſimæ familiæ ſplendorem augebant. E' familia enim longè illuſtriſſima, & tam bellicis quàm literarum inſignibus clara, natus eſt, cui ad vigintiquinque Præſides, vel Conſiliarii in Senatu Ajacenſi referebantur accepto.

Vitam ſemper egit æquabilem, cujus una dies argumentum eſse poterat cæterorum. Precem, Miſsæ Sacrificium excipiebat; inde quatuor horarum ſpatium ſtudio matutino datum, trium pomeridiano. Statas preces ſtatis ſemper horis perſolvebat; nec conſtantem vitæ tenorem viſitatio ulla, niſi neceſsaria, intercipiebat.

Nihil non ſanctum in moribus ſectatus, nihil etiam niſi probum ſanctumque in cæteris ſuſpiciebat, veluti in Libris, in Scriptoribus, in Perſonis, in Congregationibus, in Ordinibus. Erat in tractando comis, jucundus, numquam non inſtruens; Religionem, cujus amore intimè tenebatur, ita ubique commendans, ut aliis inſinuaret. E' religioſi cordis fonte profluens, tam ſponte pietas è loquentis ore, quàm è ſcribentis calamo manabat: adeò verum erat, quidquid ipſe diceret ageretque, argumentum præbere ejus, quem in corde gerebat, Jeſu Chriſti; nihilque ab illo, quàm Eccleſiæ, & Chriſti gloriam, quæſitum. Hæc ergo ſublimis pariter & religioſi ſpiritus indoles, quam ampliſſimæ ſcientiæ gloria commendabat, Viri præſtantiſſimi ſingularem exhibet characterem.

PRÆ-

PRÆFATIO.

I. NE Ego quidem dissimulo, vel ipsa Tituli inscriptione, damnari posse hujus Operis authorem. Illi amplitudini hæ vires non respondent, & ne me quidem id fallere potuit. Unde ergo veniæ spes affulgeat, tenuitatem ingenii sui tandiu experto, & tantæ tamen molis opus adgredienti? Dicam, & verè dicam, non tam ut culpam elevem meam, quàm ut Lectori faciam satis, non mea sponte hunc Titulum præfixum fuisse, nec tam ingens opus adoriri me voluisse, etsi tantum temporis spatium ei elaborando insumpserim. *Tractatum de Beneficiis* inscripseram, & ea Tituli simplicitate vehementer delectabar; ut qui non tam latè pateret, & sin minùs laude quavis alia, brevitate saltem sua se commenderet. Moliebar id quidem, ut has easdem res congestis Conciliorum, Patrum, & cujusque ævi Historicorum testimoniis illustrarem: at hæc cùm veluti procul posita, & necdum satis explicata intuerer, sperabam intra non grande volumen posse comprehendi.

II. Huic implendo & Titulo & proposito, mihi esse videbatur & studiorum satis & otii. Verùm inter scribendum explicuit sese, & crevit in immensum rerum materies. Incidi in quæstiones innumerabiles, aut planè necessarias, aut admodum utiles. Ita cùm mediocri me statim fluvio commisissem, ostia sensim prætervectus, in altum mare abreptus sum. Id verò casu magis, vel Numinis potiùs providentia factum est, quàm certo & definito consilio meo. Adduxit me longiùs rerum inter se contextarum multitudo, ac torrentis instar abripuit. Jam liberum mihi non fuit, quantum cœpto operi, vel operæ impenderem vel temporis; conterendi mihi fuere plures anni, quàm menses destinaveram. Cùm verò postea vigiliarum & laborum meorum rationem redderem, Illustrissimo Pontifici, cui me leges Ecclesiæ mancipavere; & amantissimo Patri, cui mea me privata vocatio addixit: mirum in modum illis displicuit Tituli quem præfixeram obscuritas. Jussus ergo alium substituti, qui & copiosam rerum in eo comprehensarum abundantiam & varietatem multiplicem exhiberet.

III. Ita factum est, ut qui videbar author esse Operis; nec Tituli jam author essem, nec ipsius, ut ita dicam, Operis. Fecit enim rerum maximarum abundantia, ut ultra propositos fines producerem Opus: & mea erga Superiores observantia, ut eum inscriberem Titulum, qui eorum & zelo & consilio magis consentiret. Verùm uti Deo providente in incœpto itinere progressus sum longiùs, quàm constitueram: eodem faciente exorietur fortasse aliquando aliquis, qui percurrat totum. Qui poterit, quod volui; & cùm vires voluntati conjunxerit, delineato à me operi extremam manum imponet.

IV. Delineatio porrò ista, quantulacumque est, longiùs tamen latiùsque, quàm putabam, protracta est; imparem se quandoque fatigata sensit manus, nec eam tamen subducere licuit. Num enim poteram tot & tantas quæstiones Ecclesiasticas, in quibus esset & curiositatis non parum, & plurimum utilitatis, aliter explicare, quàm adhibita Conciliorum sanctissimorumque Patrum auctoritate? At horum sæpè nonnihil obscura sunt oracula; egentque luce historiæ, & accurata eorum, quæ iisdem temporibus gesta sunt, disquisitione. Hæc, fateor, scribendi ratio paulò longior est: sed habet vicissim soliditatis plurimum, nec alia est, quæ rerum gravitati respondeat. Cùm hinc & hinc immineret discrimen, vitavi quod erat majus: in dicendo longior esse malui, hoc est, ut spero, diligentior, quàm in delibandis tantùm quæstionibus videri levior. Quin etiam vereor, ne me multa doctiores fortè existiment leviùs perstrinxisse. Sed hoc persuasum habeant velim, majorem mihi esse de eorum scientia opinionem, quàm ut illis scribere me confidam: longè antiquius optatiusque mihi fore, ut sua mihi impertiant, quàm ut mea, quæ non possunt esse nisi tenuissima, cum illis communicem. Id quoque, oro, attendant, potuisse à me quæstiones singulas pertractari diligentiùs, si de tot & tantis agere non instituissem: suam non deesse corpori integro pulcritudinem, quamvis partibus ejus singulis venustatis plusculum accedere potuisset: denique non id mihi propositum fuisse, ut doctissimum aliquod

opus ederem: non mearum enim id erat virium: ſed ut utile, & pietati propagandæ accommodatum: quod ordini magis meo concinit & inſtituto.

V. Ea ſors eſt & conditio ſcribentium, ut diverſas adverſaſque etiam hominum querelas ſedare cogantur. Probationes adde probationibus, quantaſcumque congeſſeris, huic numquam ſatis erit; hujus ex adverſo delicatum experieris faſtidium, etſi paucas ſelegeris, & ſumma id feceris cura. Volunt alii, rei ut uni te totum dedas, & eam exhaurias: alii ut multa complectaris, & ſingula quæque obiter perſtringas. Quis tam diverſa ſentientibus, tam diſcrepantia jubentibus, ſervire ſe, aut placere poſſe ſperet opere in uno? Huic probatur prolixitas, illi brevitas. Medium quod jacet inter utrumque, & neutrum tamen eſt: quis obtineat, ut poſſit placere omnibus, aut ſaltem nemini diſplicere? Id optare, id conari me profiteor, & præ me fero: conſequi ne ſpero quidem.

VI. Verum quod eſt Scriptori difficillimum, perfacile id & perexpeditum eſt Lectoribus, ſi alii de aliis ſentire, ſi alii aliorum cauſa id velle animum adducant, quod prudentia, æquitas, charitas jubet. Eccur enim tantoperè id à me expugnare contendent, à quo abhorreant & contra nitantur tot alii? Certatim omnes id æquiſſimum, id optimum factu interpretantur, quod vehementer volunt, & ſi diverſa & contraria velint. Æquitati porro & rationi nihil infeſtius eſt, quàm ſi te ſolum putes, jure & cum ratione ſentire, quæ ſentis. Si æquus es, ſenſa tua ex aliorum ſenſis expende; tua & aliena compara, tua ex alienis tempera. Vim autem rationis & victoriam in eo magis pone, ut aliis ſervias; ut infirmioribus etiam potiùs te accommodes, quàm ut illos ad tua invitos vota inflectas.

VII. Multò pluris verò mea intereſt, ut hac animi æquitate ſint & moderatione, qui hæc legent; ut ne ea illos offendat ratio & via, quam tenui in rebus maximis diſceptandis. Amant plerique decretoriam ferri ſententiam de ſingulis rebus propoſitis; amant magiſtrali authoritate reſponſa dari, pro certis & indubitatis omnia dici. Sed non ea tamen optima ratio eſt, qua ad penitiorem veteris Diſciplinæ cognitionem venias. Cùm ea ſit veluti regio longè ſemota à nobis & involuta tenebris, pedetentim ea & ſuſpenſis adeunda atque emetienda eſt veſtigiis. Ableganda procul hinc ſunt conſuetudinum hodiernarum præjudicia, & illa maximè omnium pervagatiſſima hodie opinio, Diſciplinæ Eccleſiaſticæ poſteriorum temporum leges, aut eaſdem penitus eſſe, aut alienas omnino eſſe à legibus primævæ Eccleſiarum ætatis. Hoc denique præ cæteris fundamentum ponendum eſt, tam abditam & abſtruſam eſſe univerſalem Eccleſiæ diſciplinam, ut ejus quantacumque cognitio, nec dubia ſolvere omnia, nec omnem pellere queat ignorationem. Illud itaque pro certo habe, multa à te neſciri, quæ ſcire te putes; & de iis non temerè dubitari, quæ pro indubitatis habeas. Id facit non infinita tantum rerum copia, ſed & caligo ac difficultas.

VIII. Id verò cùm altiſſimè animo meo inſediſſet, circumſpectiſſimè ſemper egi, ne mihi aut mentis præjudicia illuderent, aut arcanæ voluntatis inclinationes. Propoſita quæſtione quavis, hanc non ſemel inii ejus elucidandæ rationem; ut ſtatim proferrem & expenderem Conciliorum Canones, Summorum Pontificum & ſanctiſſimorum Patrum authoritates; alias cum aliis conferrem, multa in iis obſervarem; ſi ne tum quidem perſpicua mihi & certa veritas affulſit, ſatius duxi non præcipitare ſententiam; cùm multò conſultius ſit nihil decernere, quàm temerè aliquid definire. In rebus dubiis id ſtudui, ut neutram unquam in partem propenderem, niſi ubi me vis probationum ad alterutram inclinaret: definivi nihil, niſi ubi copia & evidentia Canonicarum definitionum, quid ſequerer, præfixit. Statum denique fixumque illud mihi ſemper fuit, obſequi rationi, non præire; nec quidquam concludere, niſi quod validæ probationes extudiſſent.

Non ſum neſcius, quantum ab hac ſcribendi ratione abhorreant, quibus ſolemne eſt, numquam diu hæſitare, ſtatim affirmare quidvis; ante rem decernere, quàm deliberare; ubi decreverint, tum deliberare, imo verò tum rationes conquirere, quibus id efficiant, quod ſine ratione jam perfecerant. Rationes porro, vel authoritates affatim ferè illis ſuppetunt in tanta exemplorum & Canonum ac Decretorum ſylva, quorum plena eſt tot retro ſæculorum hiſtoria. His familiare eſt, lucem non ſequi, ſed antevenire: pro arbitrio jubere, ubi illam exoriri velint: denique claras & diſtinctas ſibi fingere eorum locorum imagines, quæ numquam adiere. Placet vulgo hominum brevis illa & decretoria diſſerendi ac ſcribendi ratio; quia blanditur præcipiti noſtræ, & morarum impatienti, ſciendi, vel jubendi cupiditati. In genere autem omni ſcientiarum non video, unde plura impendeant pericula quàm ex hoc ardore præfeſtino eorum, qui non verentur à recta aberrare via, dummodo ſemper accelerent & progrediantur. In hiſce certè ſtudiis, quæ in factorum legumque cognitione plerumque ſita ſunt, multò plus periculi mihi videtur eſſe, ne præpropera feſtinatione tua & erres ipſe, & tum alios in eundem errorem trahas. Non tam ratio enim hìc, quàm authoritas dominatur.

IX. Si qua hìc fuerint & mea ipſius errata, in expediendis rebus intricatiſſimis; facilè condonabis, ſi conſideres alternantem variorum temporum diſciplinam, & legum plurimarum atque inter ſe non rarò diſcrepantium difficillimam conciliationem, obſcurarum denique haud facilem elucidationem. Occurrent hìc fluctuantia nonnunquam decreta; occurrent & nonnulla pene ad nauſeam inculcata; quædam jam deliberata ad novæ deliberationis incudem revocata: ordo, methodus, contextio ipſa orationis nonnunquam deſiderabitur. Hæc & alia id genus vitia minùs cautè vitavi, ne vel tranſverſum quod ajunt unguem diſcederem ab ea, quam mihi ſtatueram lege, ut rebus obſequerer, eiſque me accom-

commodarem ; non eas ipſe etiam renitentes pertraherem in obſequium Operis. Non eſt hìc ferè rationi locus, aut inventioni. Hoc unum agitur, ut omnem quærendi diligentiam explices, ut operta detegas ; quod facies profecto nunquam, niſi oblata veſtigia veritatis, quocunque te ducent, indiſcretè ſequaris. Hanc equidem methodum privatis in ſtudiis meis, ſumma qua potui diligentia tenui ; non ſine fructu, niſi me fallit opinio : unde & Lectorem exiſtimavi eadem via duci oportere : ut dum eadem premit veſtigia, ad eadem pertingat veritatis adyta.

X. Hæc ſtudendi ac diſcurrendi ratio, confuſa ac perturbata primùm videtur, ſibi ipſi parum concors, ſua in veſtigia ſæpè recurrens, non ſine crebro inevitabilis prolixitatis faſtidio. Uti qui rem quampiam quærit ardentiùs, nullo plerumque ordine quærit, it & redit, progreditur & regreditur, eundem ſæpè locum iterumque iterumque repetit, nec iſta fiunt ſine aliqua perturbatione; ſed ita tamen quæri neceſſe eſt, quidquid inventum magnoperè cupias. Ita in inveſtiganda Eccleſiæ diſciplina, quia propter intervalla temporum longiùs abſunt res ab oculis noſtris, nec niſi poſt anxiam & accuratiſſimam perſcrutationem diſtincta & nitida poteſt haberi veterum Eccleſiæ & Sæculi legum notitia : neceſſe omnino eſt, eodem ut in loco diutiùs quandoque immoreris ; legas, relegas eoſdem ſæpiùs canones ; tractes & retractes eandem ſæpè numero hiſtoriam ; iterum iterumque idem factum expendas, & latitantis veritatis fugientia veſtigia indefeſſo ſtudio ſubſequaris. Quis hìc ordinem ſcrupuloſiùs teneri, quis perturbationem vitari omnino ſperet, quis præcipiat ? Aliam fortaſſe viam poſſis inſiſtere in perveſtigandis Dogmatibus, propter eam quam habent inter ſe connexionem & ſeriem. At quæ ad Diſciplinam pertinent, ita varia, ita ſui diſſimilia perſæpè ſunt, pro locorum & temporum diverſitate, ut niſi diutiùs ſuſpendas animum, niſi ſæpiùs ab omni te ſubſtineas aſſenſu, niſi quanta maxima poteris attentione res conſideres, quæ involuta ſunt, evolvas nunquam.

XI. Inde liquet omnino, quàm neceſſaria fuerit iſtiuſmodi Operi noſtro, factorum, omnis generis Legum, Canonum, Decretorum, corraſorum ex Sanctis Patribus teſtimoniorum multitudo propè infinita ; ut hæc ferè non ſit niſi eorum Collectio. Non meæ ſunt hic partes, non opis eſt etiam meæ, ut quidquam definiam, aut pronunciem : ſed Conciliorum, ſed Summorum Pontificum, ſed Sanctiſſimorum Eccleſiæ Patrum. Horum ago interpretem, & editarum ab ipſis definitionum Conſarcinatorem. Si eorum multa, ſi plurima, ſi longiora ſunt quandoque Placita : nec reſecari tamen, nec taceri à me poſſunt, ſine fidei & obſervantiæ illis debitæ diſpendio. Neceſſe ergo mihi fuit, eſſe longiorem. Quæ ſpeculationis ſunt, ſimplicia ſunt, & eadem ſemper ; ſic breviſſimè proponi, breviſſimè probari poſſunt. Apparent enim ſubitò, & ſua ſe luce manifeſtant animo. At quæ Diſciplinæ, quæ in uſu rerum ſunt, cùm ſuapte ſponte verſatilia ſint, crebraſque & neceſſarias viciſſitudines patiantur; nec lucem illis certam, nec conſtantiam conciliare poteris, niſi innumeras undecunque probationes, niſi conſpirantia teſtimonia congeſſeris : & omnes nutantis politiæ mutationes aliis atque aliis authoritatibus approbaveris.

XII. Hinc facilè intelliges, cadere in hominem vix poſſe, ut in citandis, quantacunque id faciat accuratione, tot & tam multiplicibus teſtimoniis, non aliquando allucinetur. Multa dum Opus edendum retracto, ipſe obſervavi, quæ me effugerant; multa faſtidioſiùs repetita, multa perſtricta leviùs ; quibus vitiis medicinam pro virili facere curavi. Ne ipſe quidem dubito, quin viris doctis multò plura occurrant, in quæ cenſoriam virgam exerant; niſi quod etiam atque etiam oro, malint exerere humanitatem. Illud quæſo perſuaſum habeant, ab uno illo potiſſimum procul eſſe me vitio, ut nullius me, aut ſcriptionem meam vitii & culpæ affinem exiſtimem : paratiſſimumque eſſe me, quidquid emendandum amicè monuerint, incunctanter emendare. Suæ quoque ipſorum gloriæ majori ceſſurum cogitent, & proximorum ædificationi, atque utilitati, ſi benevolè moneant, & labenti manum porrigant : quàm ſi inexorabili cenſura in me ſæviant. Non quo non præſto ſim vel ſic errores recantare meos, & atrocibus monitis morigerari. Sed & mihi optatius eſt & ipſis conducibilius, concordia & unanimitate noſtra prodeſſe fidelibus, in arcana veritatis duce & comite ingredi charitate ; reprehenſiones mutua & humilitate & manſuetudine condire; non noſtris tantùm, ſed & aliorum erratis ingemiſcere ; non minùs fratrum, quàm noſtra ipſorum eruditione & luce & delectari, & proficere ; nullos aliorum lapſus alienos à nobis putare; tam ex animo gratulari & geſtire, ſi illis, quàm ſi nobis ſingularis affluat eruditio. Id enim mutua negotiatur charitas, ut quorum inopes ſumus privatim bonorum, eorum copia in fratribus abundemus.

XIII. Si bene memini, neminem unquam pupugi ; ut non injuria ſperem & ipſe ab aliis parem lenitatis vicem. Recentiores ubi ſecutus ſum ſcriptores, laudavi : quorum ſententias refellendas duxi, eorum nomina honoris cauſa tacui. Peperci nomini & famæ, ubi ſententiæ parcere non licuit. Ita nimirum mihi ſemper viſum eſt, acerbiores hominum & opinionum diſſenſiones, quærendæ veritati vel maximo eſſe impedimento.

XIV. Sed nuſquam, ut equidem reor, exitialius eſt, aut partium ſtudio abripi, aut præſumptis animo opinionibus obſtinatiùs adhæreſcere, quàm ubi de controverſa vel Eccleſiaſticarum Juriſdictione dignitatum agitur, aut ubi de Ordinum omnium reformatione. Pauciſſimi tenent medium, omnes propemodum extrema ſequuntur, eaque penitus oppoſita. Volunt alii eandem ſibi in prioribus Eccleſiæ ſæculis diſciplinam oſtendi, quam in poſterioribus vident ; non ferunt alii in iſta quidquam eſſe, quod antiquam referat. Hi ſunt prioris Eccleſiæ ætatis admiratores perpetui, poſterioris cenſores implacati ; illi ultra modum & incon-

consultiùs religiosi, temporum suorum, forsan & illapsæ interim Canonum morumque remissionis amantiores quàm par est, adduci non possunt, ut credant, laxari jam olim potuisse certis in rebus Ecclesiæ disciplinam, quam in iisdem quidem nunc habeamus firmiorem longè, & perfectiorem.

XV. Nunquam non in pretio est & in laude animorum moderatio; sed nusquam in majore, quàm cùm est Nova Ecclesiæ Disciplina cum Vetere conferenda. Agni sponsa Ecclesia, Ecclesiæ fides omnibus sæculis, omnibus temporibus eadem ipsa est, eadem semper manet. At ejus Disciplina non ita; mutatur enim in dies, & labentibus annis senescit, ac pristinæ rursum se restituit juventuti; alia & alia subinde & augmenta experitur, & decrementa. Suus erat ejus juventæ vigor eximius, sed obrepebant & vitia. Vitia illa sustulit ætas posterior; verùm dum bona accedunt nova, veterum alicubi splendor evanescit. Senectus languidior est, ut testatur remissio illa & indulgentia, quam hisce temporibus omninò necessariam putant. Verùm si ad trutinam expendas omnia, ut juventuti ita & senectuti experieris sua inesse vitia, suas virtutes. Quod priori Disciplinæ deerat, adjecere Concilia, Pontifices, sancti Patres. Quid dicam nuperrimi Oecumenici Concilii Leges, quid egregia illa statuta complurium nostris temporibus Episcoporum, qui excellenti & doctrina & pietate, velut quædam Ecclesiæ sidera splendescunt; nonne quidquid vitii & labis in hujus ætatis inoleverat disciplina, vel abstersere jam, vel abstergere sedulò pergunt?

XVI. Hæc sunt, quæ me adduxere, ut pro virili portione, & animo moderarer meo, & calamo; ita extollerem disciplinam veterem, ut nequid de hodiernæ laude detraherem; ita primigeniæ Ecclesiæ flori & venustati suffragarer, ut nævos non dissimularem, quos sequens ætas eluit; in vetustissima denique disciplina, obscurissima sectarer, & abditissima vestigia earum mutationum, quæ identidem ad hæc usque tempora inciderunt.

XVII. Qui enim vel politiæ, vel morum Ecclesiasticas leges à limine saltem salutaverunt, illis exploratum est, duplicis eas esse generis. Aliæ quippe sunt immutabiles quædam Regulæ æternæ veritatis, quæ primaria est Lex & fons ipse atque origo Legum illarum, quas nec dispensatione ulla remitti fas est, nec præscriptione everti; nec morum, aut temporum diversitate qualibet, aut vicissitudine labefactari. Aliæ sunt temporariæ leges & consuetudines, ex sese indifferentes; quæ authoritatis, utilitatis, ac necessitatis alio & alio loco ac tempore plus habent, vel minus: quippe quæ ideò tantùm positæ sunt, ut facilius primaria illa & æterna lex observetur. Ita pervigil & omnipotens illa Numinis Providentia, quæ fecit, ut Synagogæ succederet Ecclesia: quæ dispensat hujus varias ætates & alternationes; eadem ipsa summa quadam sapientia & charitate has omnes temporalium consuetudinum legumque conversiones ita regit ac moderatur, ut per has Ecclesia ad incommutabilem & æternam Sponsi sui gloriam & sanctitatem provehatur.

XVIII. Harum ego Regularum, Legum & Consuetudinum temporalium dixi magna cum animi moderatione & reverentia explorandas esse mutationes. Quanquam enim ad æternæ Legis observationem videantur aliæ aliis accommodatiores: fieri tamen potest, ut certis quibusdam & temporibus & locis & hominibus minus sint commodæ. Accurata & indeflexa Juris observantia, anteponenda illa quidem est ejus remissioni & indulgentiæ. Est tamen ubi rigor ille obsit non mediocriter, & ubi omnia pessum eant, nisi fibulam strictioris disciplinæ laxet charitas. Docebunt nos in hujus Operis contextu sancti Patres ab ipso Christo & ab Apostolis, quos vicarios ille Architectos sibi adscivit, posita primùm fuisse in opportunis & necessariis dispensationibus Ecclesiæ fundamenta. Nonne in Caput & Fundamentum Ecclesiæ Petrus institutus, vel restitutus est post lapsum, ejusmodi dispensatione, quæ posterioribus sæculis non admirationi tantùm esset, sed & exemplo? Nefas est privata licentia vigorem juris inflectere; at ubi Ecclesiæ ipsius authoritas, ob evidentem scilicet utilitatem, aut urgentissimam fidelium necessitatem indulget, & condonat aliquid: hæc humanitatis blandimenta quantumvis cum littera Canonum pugnare videantur in speciem; mirificè tamen cum eorum mente & scopo consentiunt; & adeò non adversantur castissimis Legis æternæ institutionibus, ut pro institutis haberi debeant & veluti pro oraculis charitatis, quæ ipsamet est Lex æterna.

XIX. Harum ergo, sive Legum, sive consuetudinum, quæ sponte sua liberæ sunt, & ad expeditiorem duntaxat Legis æternæ observantiam sunt invectæ; non prima solùm exordia & veluti fontes quærere instituimus; sed & ipsa earum crebræ mutationis persequi vestigia, etsi ita obscura & perturbata, ut perspicaces etiam oculos persæpè fallant. Id cernere est in Ecclesiastica maximè jurisdictione, ubi vices hæ fuere frequentissimæ. Statim enim præcipua & princeps authoritas manavit à Christo in Petrum & in Apostolos; ab his ad Episcopos eorum successiores, sive singulares, sive Synodicè collectos; in his enim subinde alternatum est; ab Episcopis denique & à Conciliis particularibus jurisdictionis pars maxima ad summum Pontificem revoluta est. Hìc sanè liquidum est agere me de exercitio & usu jurisdictionis potius, quàm de jurisdictione ipsa. Nec magnoperè nostra forsan refert, certè minimè necessarium est expendere, ex hoc multiplici politiæ spiritalis genere, ecqua sit vel naturæ ipsi magis consentanea, vel Ecclesiæ conducibilior. Quam in partem cunque sententiam, mens & voluntas nostra inclinaverit, nihil admodum intereſt: eo quippe loco semper res certissimè erunt, quo sunt, & quo illas esse jusserit omnipotens & sapientissima Dei providentia. Nisi jubente, vel permittente eo, mutatum, & novatum est prorsùs nihil. Cumque perspectissimum sit nobis, nihil vel ab eo fieri, vel permitti, nisi ad illius gloriæ & electorum salutis incrementum: quid restat, nisi ut quæ Deo placent, placeant & nobis? ejusque sanctissimis & saluberrimis

con-

consiliis lubentes assentiamur? Non tanti refert explorare, penes quos principalis Ecclesiasticæ jurisdictionis potestas, vel potestatis exercitium sit: quanti scire & curare, quibus legibus & quàm convenienter Legi æternæ exerceatur. Sive illam Episcopi in sua quisque Diœcesi, sive Episcoporum Concilia, sive Summi Pontifices exerceant; omnes Vicarii Christi sunt, omnes Apostolorum successores; penes illos deposita est Apostolorum authoritas, sedent illi ad Clavum, cæleste & divinum Ecclesiæ universæ Imperium administrant. Hoc unum maximè omnium refert; in eo caput & summa rei vertitur, ut tota illa potestas ex veritatis & charitatis instinctu exerceatur, quæ germinæ sunt Leges æternæ; imò quæ una æterna & incommutabilis Lex est; utque sive remisso, sive austero jure utantur Præsules, uni studeant ædificationi Ecclesiarum, uni illarum utilitati serviant. Ille, ille authoritatis usus sanctissimè ita temperatus, semper & ubique necessarius est. Quod ad illos autem attinet, qui sanctissimæ hujus authoritatis administri sunt, quocunque tandem ævo & tempore agant, consultissimum est confirmandæ illorum authoritati adlaborare; ejusque intermicantes & velut antelucanos aliquos radios in puriſſimis illis observare sæculis, ab hoc ævo nostro remotissimis, ideoque majori omnium in veneratione positis.

XX. Unum ferè supereſt, ut dicam, cur ad rerum distinctionem & perspicuitatem majorem hac usus sim earum partitione in quatuor ætates. Ab exordio nempè Ecclesiæ ad Clodovæi Francorum Regis Imperium; ab hoc ad Carolum Magnum; exinde ad Hugonem Capetium; ab hoc denique, vel ab anno Christi millesimo ad hanc ætatem usque nostram. Etsi Galliæ nostræ decus ad hanc me divisionem non compulisset; ecquas potuissem illustriores & magis notabiles figere Epochas, quàm quæ ab augustissima eaque triplici Regum nostrorum stirpe sumerentur? Anno Christi circiter quingentesimo, unus emicat Catholicus toto orbe Rex Clodovæus. Merito ergo ab eo exordienda fuit secunda Ecclesiæ ætas. Adde quòd cùm tunc Imperium Occidentis complurima in Regna scissum fuerit: in moribus & legibus Ecclesiæ multa tum quoque mutata sunt, propter eam quæ illi cum Imperio intercedit necessitudinem. Pipinus & Carolus Magnus qui desinente octavo, & ineunte nono sæculo potiti sunt rerum, non Rempublicam tantùm, sed & iisdem ferè in ruinis jacentem Ecclesiam erexere. Fecere eorum Capitularia, ut ejus Disciplina novam veluti faciem indueret, & novo refloresceret decore. Non assentabatur Regibus nostris Clodovæi stirpe prognatis Gregorius Magnus, tantum eminere illos cùm dixit, supra Reges alios, quantum mortalibus aliis eminent Reges. At de Carolo Magno id dicere non dubitaverim, tum illum, tum illius ex prosapia ortos Reges, Occidenti propemodum universo imperasse, & Ecclesiasticum prorsus ac Sacerdotale imperium explicuisse. Ejus augustissimæ stirpis ruina non Rempublicam modò, sed & Ecclesiam labefactasse visa est. Duplicis hujus naufragii reliquias excepit Hugo Capetius & regia ejus posteritas; ab his porro emersit, Reique publicæ & Ecclesiæ accessit nova Regiminis ejusque temperatissimi forma; quod Jus Novum vocamus.

XXI. Eædem ergo propè fuere Ecclesiæ vices & Gallicanæ Monarchiæ; simul deficere illis contigit, simul & in pristinum splendorem restitui. Itaque posteriorum trium Ecclesiæ ætatum ne optare quidem poteramus splendidiores alias Epochas, sive metas. Nam quod ad primam pertinet, cum Sponsi & Sponsæ unum corpus sit, una persona: hinc patet eadem fuisse Ecclesiæ, quæ Christi incunabula. Rex ergo sempiternus natus in tempore, primæ initium dedit ætati Ecclesiæ: tribus verò ætatibus aliis, tres è nostris Franciæ Regibus, summi illius Regis imagines expressissimæ. Et principio quidem ætatem illam priorem distribueram in partes tres; quarum una sæculum Ecclesiæ aureum, divinis & Incarnati Verbi & ejus Apostolorum radiis illustratum complecteretur: altera contineret duo subsequentia sæcula, persecutionibus horrida: tertia denique pars alia sæcula totidem à Constantino ad Clodovæum usque; quando Ecclesiæ non tantùm asserta libertas est, sed & plurium de hostibus triumphorum gloria. Hanc prorsùs divisionem secutus essem, si de iis tantum quinque sæculis agere propositum fuisset. Verùm cùm mihi essent quæstiones eædem per quatuor supradictas ætates pertractandæ, præstabilius tandem visum est intra illius quadripartitæ distributionis fines memet cohibere, nec novis partitionibus Lectores obtundere.

XXII. Quin & in hac tertia Editione Lucubrationis hujus meæ, Latinæ jam linguæ consuetudine, ut summorum & omni exceptione majorum virorum votis obsecundarem, à me ipso donatæ: quò iisdem gratum facerem, quatuor illi ætatum partitio non ad universum Opus effundenda mihi fuit, ut in duobus Editionibus Gallicanis factum fuerat; sed ad singulas singularum partium quæstiones coarctanda, & toties iteranda. Nihil hìc attinet inculcare, quæ in Gallicanis Editionibus dum præfarer, dicta sunt à me pro illa totius operis in quatuor partes, & in ætates quatuor divisione. Unum illud hìc profitebor, antiquius mihi nihil unquam fuisse, quàm ut Lectorum gustui, & utilitati servirem. Sensi statim publicato Opere, & undequaque postea inaudivi, & voluptatis non minus, & utilitatis aliquanto plus etiam emergere hinc posthac posse, si quæstiones singulæ, quæ priùs in plures partes, & in diversos Tomos spargebantur, nec aliter perlegi poterant quàm pluribus Tomis in manus sumptis: hìc jam à capite ad calcem contexerentur, uno ut loco & uno spiritu legi & exhauriri possent: servata nihilominus in iisdem quæstionibus sejunctim singulis eadem quatuor earundem ætatum distinctione. His necessariò gerendus mos fuit, non authoritatem tantùm suam, quæ permaxima & mihi colendissima erat, sed & publicam, ut ajebant, utilitatem obtendentibus.

XXIII. Illud quoque mihi visum hìc est aptius & præstabilius fore, ut non jam quatuor,

sed

ſed tres duntaxat eſſent hujus Operis Partes, totidem in Tomos ſecti, qui poſſint tamen in duo craſsiora volumina compingi. Erunt ergo Tomi Tres, totidem quot Partes; ita ut ſingulis rurſus in Partibus, ſive Tomis, Libri ſint Tres. Quæ Prima fuit Pars priorum editionum, erit & hìc Prima; & rurſum quæ Secunda fuit, erit & hìc Secunda, in eodemque utraque quo priùs verſabitur argumento. In Prima videlicet expendetur Origo & Natura Beneficiorum, tum jura, poteſtates & officia Beneficiariorum omnium. In Secunda Vocatio, Electio, Confirmatio, Ceſsio, Translatio, Irregularitates, Sacramenta fidei, Commendæ, Diſpenſationes. At verò Tertiam & Quartam priorum Editionum Partem, in unam hìc contraxi, quæ proinde Tertia & ultima erit, agetque tum de Bonis Eccleſiæ temporalibus, tum de religioſo & Canonico eorum uſu; quæ duo priùs in duas Partes, Tertiam & Quartam digeſſeramus.

XXIV. Quoniam verò Eccleſiaſticæ Diſciplinæ partem maximam, ſuperiorum ſæculorum Conciliis definitam, complectitur hujuſce inſtituti mei ratio; ſpes eſt aliqua, futurum aliquando, ut hæc ſit velut introductio ad Conciliorum ſtudia; nec fallit me ſpes, ſi modò viri docti & pii perlecto Libro una eademque opera volent & cenſuram & benevolentiam ſuam exercere, & ea inſuſurrare monita, quibus totum quidquid eſt hoc Operis, & emaculari poſsit & expoliri. In commune omnibus lucet veritas; theſaurus ille eſt publicus, cujus penes omnes eſt uſus & diſpenſatio, dominium & proprietas penes neminem. Ne ergo veritatis lumina tibi habeas, ſed ea cum aliis tibi velis eſſe communia; ut & in omnes ſpargantur, ea & humilitate & charitate, quæ veritatis comes individua eſt. *Conjungar illis Domine in te, & delectter cum eis de te, qui veritate tua paſcuntur in latitudine charitatis.* Aug. Conf. lib. 12. c. 23.

XXV. Privatis & amicis Romani Cenſoris ſive monitionibus, ſive querelis, quod ante aliquot annos reſponſum fuit à me, inferiùs ſejunctim edam, verbis prorſus iiſdem Præfationis Latinæ, quæ præfixa fuit Tomo Tertio Editionum Gallicanarum. Hìc penè contrarias aliorum expoſtulationes ſedare poſſe & delinire percuperem; eorum ſcilicet qui ſubiniquo ferunt animo, quòd æquus mei loci & mearum virium æſtimator, librare & diſceptare res malim, quàm diffinire: alienas ſententias promam, meam non rarò premam. Hos occupaſſe me ſperabam & demulſiſſe, ubi non eum eſſe me, quin imò nec eum eſſe me debere profeſſus ſum, qui facilè profiliam ad decretorium de rebus quibuslibet judicium. Hoc doctis & indoctis diſtat, quòd hi pro certo habent, quidquid certò & aſſeverantiſsimè affirmatur; illi certum habent quod certis & invictis probatur documentis. Atqui illa præceps affirmandi temeritas, maximum eſt viris peritis imperitiæ argumentum. Ex adverſo plura ſcire plerumque exiſtimandus eſt, qui diutiùs dubitat, qui aſſenſum diutiùs cohibere mavult, quàm præcipitare.

Sed non ea mihi nunc defenſione opus eſt, breviùs & expeditiùs reſpondebo, adeo non multa hìc ultro citroque ventilari, pauca definiri: ut non facile aliud invenire ſit Opus, in quo plura definiantur. Quot Conciliorum generalium & particularium, quot Pontificum Conſtitutiones prolatæ ſunt à me, prolatæ ſunt autem innumerabiles: quot ſanctorum Patrum ſententiæ, tot prolatæ ſunt à me definitiones. Nec enim Scripturæ, Concilia, Pontifices, Patres loquuntur, niſi leges, decreta, definitiones. Nulla ergo propoſita eſt à me quæſtio, cujus non ibidem illico tot depromptæ ſint definitiones, quot depromptæ ſunt ineluctabiles hujuſmodi authoritates. At amo, ut ajunt, ſub his authoritatibus delitescere, & promulgata aliorum ſententia meam ipſe diſsimulo. Qui me tam pulcro & amabili convitio verberant, ne ipſi quidem negare poſſunt, quin quod crimini vertunt, in laudem redundet meam. Ubi enim de re qualibet ſententiam dixere Pontifices, Synodi, Patres: num aliæ poſſunt eſſe partes meæ, quàm ut aſſentiar, plaudam, conticeſcam? An non benè & naviter impudentis & mortalium inſulſiſsimi ego partes agerem, ſi ubi Pontifices, Patres, Concilia dixere & edixere, tum meam quoque ſententiam expectari cenſerem? At non ſatis perſpicuæ, non ſatis certæ ſunt illorum definitiones. An ergo meum eſt illis lumen & pondus addere? Epiſcoporum eſt ſententiam dicere in rebus iſtiuſmodi; non ſecundi Ordinis ſacerdotum, non eorum certè qui nullo gradu eminent, qui in turba jacent promiſcua.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la Fede di reviſione, ed approvazione del P. Fr. Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore, nel Libro intitolato: *Vetus & Nova Eccleſiæ Diſciplina circa Beneficia & Beneficiarios &c. Auctore Ludovico Thomaſſino*, non eſſervi cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario noſtro niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. 7. Ottobre 1727.

§ Carlo Ruzzini Kav. Proc. Rif.

§ Alviſe Piſani Kav. Proc. Rif.

§

Agoſtino Gadaldini Segr.

10. *Ottobre* 1727.

Regiſtrato nel Magiſtrato Eccellentiſſimo degl' Eſecutori contro la Beſtemmia.

Antonio Canal Nodaro.

LUDO-

LUDOVICI THOMASSINI

RESPONSIO AD NOTAS SCRIPTORIS ANONYMI

In Tomum Primum & Secundum de Novantiqua Ecclesiæ Disciplina circa Beneficiarios.

ANIMADVERSIONES seu Notas Scriptoris Anonymi, pii cum primis atque eruditi, in primum & secundum Tomum de Novantiqua Ecclesiæ circa Beneficiarios Disciplina, Roma ad me misit Eminentissimus Cardinalis Hieronymus Casanata, numquam mihi sine singulari nominis encomio nominandus. Cùm enim Natalium ejus splendori accedat summa reconditioris eruditionis copia, innocentia vitæ, morum sanctimonia Christiano orbi perspectissima: has ille dotes singulari præterea humanitate, obvioque & parato erga litteratos omnes patrocinio cohonestat. Meas ad illum ego vicissim Responsiones misi, quibus Censoris Notas diluere conatus sum; remissasque ab eodem Eminentissimo R. E. Principe, nunc edo, intactas prorsus, & quales à me primùm missæ, & à Doctoribus hìc Sorbonicis probatæ, ab illo pòst remissæ fuerunt. Minusculis litteris interserui Responsiones alias ad prioris Censoris & censuræ vindicem, cujus Notas ante paucos dies idem Cardinalis Eminentissimus ad me misit.

Paucis præfatur Scriptor Anonymus, *ad hoc collimare me tantùm, ut infirmem sanctæ Sedis authoritatem, & Episcopos Conciliaque Provincialia paris ad minimum authoritatis esse demonstrem:* utpote qui in præfatione primi Tomi asseruerim *Christum Dominum dedisse Apostolis omnem supra Ecclesiam authoritatem, eamque transisse ab Apostolis ad Episcopos, ab Episcopis ad Concilia, & a Conciliis ad Sedem Apostolicam deveniisse.* Æquiore fruerer, ut spero, Scriptoris hujus judicio, si rescire potuisset, quanta ego ante annos penè viginti flagrare cœperim hìc invidia, & quantis proscissus sim famosis libellis, prælo mandatis, ac in vulgus sparsis; quasi in amplificanda Sedis Apostolicæ authoritate ultra modum proveherer, cùm & optimis in rebus modus tenendus sit. Concerpebantur nimirum tum meæ per annos complures in Seminario Lutetiæ Archiepiscopali prælectiones in Historiam Ecclesiasticam, in Concilia, in Patrum scripta, tum Dissertationes in Concilia; utpote quæ Censoribus meis hìc, doctis sanè nonnullis piisque, viderentur in exaggeranda Primæ Sedis potestate ultra limites evagari. Advertant, quæso, Censores mei, hinc & inde usque adeo adversi, sibique quàm mihi infestiores; non potuisse hanc doctrinam, nisi aurea quadam mediocritate temperaretur, tam diversis sibique pugnantibus impeti criminationibus. Id autem velim sibi persuadeat nuperus hic, exterusque censor, animi mei consilia, mentisque penetralia Gallis meis esse hauddubio perspectiora, ut qui longè pluribus argumentis ea & diuturnioribus potuerint experimentis probare. Nec id ego unquam dissimulavi, toto mentis studio animique impetu propendere me ad Ecclesiæ Sedisque Romanæ majestatem atque amplitudinem tuendam; tametsi pari studio in id semper incubuerim, ut mediam veri orbitam tererem, & nec vel tantillum huc vel illuc deflecterem.

Hæc de animi mei proposito, operisque scopo. Quod autem ex præfatione primi Tomi hìc perstringitur, palam est illius loci eam esse sententiam; *principalem authoritatem*, id est usum & *exercitium jurisdictionis Ecclesiasticæ*, ut ibidem habetur, manasse à Christo *in Petrum & Apostolos*, ab Apostolis in Episcopos, ab Episcopis ad Concilia, à Conciliis rursum ad Episcopos, ab his permagna ex parte ad Apostolicæ Sedis Pontifices devolutam esse. De exercitio jurisdictionis hìc quæritur, non de ipsa jurisdictione, quæ in his omnibus pro cujusque gradu cumulatissima est; sed exercetur nunc à solis Apostolis, dum nulli sunt adhuc Episcopi: pòst à Romanis Pontificibus, & ab Episcopis, cùm jam nulli supersunt Apostoli; nunc ab Episcopis non singularibus, sed in Concilia adunatis; pòst ubi Concilia colligi ferè desierunt, ab Episcopis rursum singularibus toto orbe sparsis; denique exercetur maxima ex parte à Romanis Pontificibus extrema hac Ecclesiæ ætate, secundùm ætatis hujus consuetudines & leges, quibus id præstitum est, ut plurima ad eos devolverentur, quæ antè vel ab Episcopis, vel à Metropolitanis, vel à Conciliis Provincialibus administrabantur. Nullum porro hìc verbum fit, ex quo suspicari jure quis possit exæquari à me jurisdictionem vel Apostolorum cum Episcopis, vel Episcoporum cum Conciliis, vel Conciliorum cum Pontificibus Romanis. Turpissima illa foret hallucinatio, à qua procul sum, qui toto hoc Opere enucleatissimè dispescui jura ac prærogativas primæ Sedis Antistitum, quibus subjeci Patriarchas, Patriarchis Metropolitanos, Metropolitanis, Provincialibusque Conciliis Episcopos. Ergo nec loco huic affingi potest hæc exæquatio potestatis, cujus verba singula aliud sonant, aliò collimant; & toto operis contextu ea suspicio abundè diluitur.

Quibus autem gradibus potestas inter Petrum & cæteros Apostolos dispensata sit, ea quæstio à me ne delibata quidem est, utpote ab instituto meo prorsus aliena. Abundè mihi fuit profiteri, nec Episcopos Apostolis omnino à me exæquari, nec Apostolos Petro. Quippe Episcopis intra suam cuique Diœcesin coarctata jurisdictio est, & Apostolis cæteris supereminet & antestat unum summumque à Christo præstitutum Caput Petrus. Liquidò hinc caleret, quàm non pares faciam singulos Episcopos summo Pontifici Petri ex asse successori, quos ne ex asse quidem successisse dico illi amplitudini limitum impatienti, qua potiebantur Apostoli, Petro Capite utique suo minores.

Si qua verò potestas dicitur à me quoad usum & exercitium deveniisse aut devoluta esse à Conciliis ad Pontificem summum, non eo significatur ab illis ei collata esse. Multa enim devolvuntur ab Episcopis ad Metropolitanos, ab his & à Conciliis Provincialibus ad Romanum Pontificem, nec tamen conferri dicuntur, aut verò dici possunt. Pauciissima devolvuntur à superioribus ad inferiores, pauca ad æquales, longè plurima ab inferioribus ad superiores, secundùm tritissimas receptissimasque juris regulas.

In primam & secundam Partem.

Notat 1. illa Præfationis verba, *Nam principalis authoritas*

ritas, &c. nu. 19. lin. 7. Reſpondeo authoritatis nomine intelligi ejus *uſum & exercitium*, ut inferiùs eodem numero exprimitur. Inſerentur tamen illi ipſi contextui hæc duo verba, cùm primùm nova recudetur Editio hujus primi Tomi.

Notat 2. ejuſdem numeri hæc verba, *ſive ſint Epiſcopi, &c.* Addetur in nova editione, *in ſua quiſque Diœceſi*. Nec alius ſanè poterat ſubeſſe ſenſus.

Notat 3. quæ dicta ſunt Parte 1. l. 1. c. 1. num. 9. lin. 17. *Quando Filius Dei, &c.* Et mox, *Dedit eis ſupremam authoritatem*. Ex quibus videtur inferri poſſe, quòd ſummum Epiſcopis ſingulis Sacerdotium, adeoque & Pontificatum contulerit. Reſpondeo toto illo Capite diſceptari de Epiſcopatu, ut Ordo eſt, utque Presbyteratui, cæteriſque inferioribus Ordinibus comparatur & antefertur: diſceptari de poteſtate, eminentia, authoritate, independentia Ordinis Epiſcopalis, ut Ordo eſt, nulla ratione habita juriſdictionis. Subiiciuntur Ordines inferiores ſuperioribus, non ſacri ſacris, Diaconatus & Presbyteratus Epiſcopatui ut Ordini ſuperiori; jam Epiſcopatus nulli Ordini ſuperiori ſubeſt, quia nec ullus Ordo ſuperior, vel ulterior eſt eo, qui Ordinum ſummus & ſupremus eſt. Eo ſenſu dicuntur Epiſcopi exercere munia ſui Ordinis cum ſuprema authoritate & independentia; cùm vel Presbyteri ipſi ſacras miniſterii ſui vices implere non poſſint niſi dependenter ab Ordine Epiſcopatus, qui ſuperior, qui ſupremus Ordo eſt. Conſentiunt Theologi, nec Romano ipſi Pontifici alias Ordinis functiones competere, quàm quæ Epiſcopalis Ordinis ſunt, Ordinare, Confirmare. Summi Pontificatus prærogativa ad juriſdictionem pertinet, non ad Ordinem. Nemini in mentem venit unquam, ut diceret Papatum eſſe Ordinem ab Epiſcopali Ordine diſcretum, eoque ſuperiorem.

Notat 4. hæc verba ejuſdem Capitis num. 12. l. 10. *Fateamur ergo conſecratione dari proprietatem, ſummam poteſtatem & independentiam*. Ex quo cavendum eſt, ne inferatur, eos ſoli Deo ſubeſſe. Reſpondeo ſingulis penè lineis hujus Capitis liquere, eo non agi de Epiſcopatu, niſi ut Sacramentum & Ordo eſt, utque reliquis Ordinibus, maximè Presbyteratui componi poteſt. Ita Ordo Epiſcopatus cùm nulli ſuperiori ſubjaceat Ordini, complectaturque indiſcriminatim ſummum Pontificem, Patriarchas, Metropolitanos, Epiſcopos, uno videlicet Epiſcopatus Ordine fulgentes, ſecum invehit proculdubio proprietatem, ſupremam authoritatem & independentiam functionum Ordinis. Presbyter in defungendis Ordinis ſui muneribus Ordini ſuperiori Epiſcoporum obnoxius eſt, ideo nec tingit ſine Chriſmate, nec offert ſine altari, quod Epiſcopus conſecrarit. Epiſcopus ſumma & abſolutiſſima poteſtate hæc eadem obit munia, ut qui Chriſma, quo confirmat, & altare conſecraverit, in quo offert. Hanc Epiſcopatui ſummam & nulli obnoxiam authoritatem tribuimus. Ideo Theologis & Canoniſtis convenit, ſi ſubiiciantur Epiſcopi alii aliis; & omnes ſummo Pontifici, ad juriſdictionem, non ad Ordinem id pertinere. Non quo authoritas juriſdictionis non poſſit ligare functiones Ordinis; poſſunt quippe Epiſcopi functionibus Ordinis interdici vel ſuſpendi, ſive à Metropolitano, ſive à Pontifice. Sed ea ſive Pontificis, ſive Metropolitani poteſtas, non Ordinis poteſtas eſt: ea enim tum ſinguli fruerentur Epiſcopi, conſimili & ipſi Ordinatione inaugurati. Poteſtas ergo Juriſdictionis ea eſt & Dignitatis. Hac uti poſſunt juriſdictione, ante Epiſcopalem conſecrationem: Poſſunt & Epiſcopi ordinare citra ullam iſtiuſmodi juriſdictionem. Diſtant ergo mirum quantum Ordo & Juriſdictio; hoc autem Capite ſejunctus à juriſdictione Ordo expenditur, & pendere ab Epiſcopatu Presbyteratus demonſtratur, cùm Epiſcopatus nulli ſuperiori Ordini ſit obnoxius. Denique & ſi quis ſupremam illam poteſtatem, quæ Romani Pontificis propria eſt, ſpectari debere urgeret, ea quoque Epiſcopatus propria laus & ſupra Presbyteratum prærogativa dici poſſit. Neceſſum eſt enim Pontificem Epiſcopali & ordini & collegio accenſeri.

Notat 5. multa poſſe in Capite XIII. configi aſperiore cenſura, quòd ibi dicantur Epiſcopi Apoſtolis ſucceſſiſſe, & Apoſtolicæ poteſtatis conſortes eſſe. Porro tria quædam diſcriminari debuiſſe. 1. Epiſcopatum, quo jure Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis. 2. Juriſdictionem univerſalem, qua Apoſtoli à Chriſto, nequaquam autem Epiſcopi donati ſunt. 3. Authoritatem Canonici Scriptoris, qua non perinde ut Apoſtoli, gaudent Epiſcopi. Reſpondeo eſſe quod dubitem, an Notarum author Caput hoc legerit, quod tam durè perſtringit. Numero enim ſtatim primo Synopſis conceptis verbis dicitur, Epiſcopos eſſe, *in ſua quemlibet Diœceſi Vicarios Chriſti & ſucceſſores Apoſtolorum*. Numero ſexto pronuntiatur ex Hieronymo, Epiſcopos eſſe *Capita Eccleſiarum particularium, ſicut Papa Caput eſt Eccleſiæ univerſalis*. In ipſius jam corpore Capitis numero primo dicitur, *Epiſcopos divina authoritate conſtitutos eſſe Vicarios Chriſti in ſua quemlibet Diœceſi, ſucceſſoreſque Apoſtolorum, quin imò & ſucceſſores Petri; veriſſimo quodam ſenſu, quo non prohibetur, quin Pontifex Romanus veriùs & peculiariùs & cum ſingulari longè amplioris poteſtatis plenitudine Petri ſucceſſor ſit, tanquam verticis & Principis Apoſtolorum*. Numero ſecundo dicitur Epiſcopos eſſe *Capita particularium Eccleſiarum, ſubordinata Capiti univerſalis Eccleſiæ*. Differre Epiſcopos ab aliis alios, quòd *alii aliis effuſiorem obtineant poteſtatem, alios aliis ſubeſſe*. Numeris ſequentibus Eccleſiæ totius & Epiſcopalis Collegii caput perſæpè Pontifex nominatur, Epiſcopi autem Capita particularium Eccleſiarum. Numero 8. dicuntur Epiſcopi centra unitatis in ſua quiſque Eccleſia. Numero 9. *ſubordinantur cæteri Apoſtoli Petro; Apoſtolatus Eccleſiæ Romanæ exaltatur ſupra omnes Cathedras Epiſcopales*. Numero 12. *eminet Papa Capitis prærogativa, in cujus vel participationem vel ſocietatem vocari nequit ullus præterea Epiſcopus*. Porro de authoritate Scriptoris Canonici ideo ſilui, quòd eam quæſtionem ne delibaverint quidem Scriptores primæ hujus ætatis. Cæterùm plus ſatis nudati ſunt hac dote, quibus unius Diœceſeos limites circumſcripti ſunt. Scripturæ enim Canonicæ tota in Eccleſia dominantur.

Notat 6. quòd Part. 1. l. 2. cap. 23. n. 15. dixerim Petrum & Paulum fuiſſe eodem tempore Epiſcopos Romæ, & dum ſuperſtites eſſent, ſubrogaſſe ſibi Linum & Cletum. Reſpondeo prolixè ibi à me occupatas & præſecatas eſſe præpoſteras omnes conſequentias, quæ exculpi inde potuiſſent; & adhibitas eſſe cautiones prorſus eaſdem, quas pridem præmonſtraverat cenſura Romana, quæ in utramque ſimilem propoſitionem vibrata fuerat. Nullius culpæ affinis hic ſum, qui cautiones iſtas authoritate etiam Hieronymi & Auguſtini firmaverim.

In tertiam Partem.

Notat 1°. Cenſor Anonymus locum illum Partis 3. l. 1. c. 9. nu. 1. *Æqualiter Græcos inter & Latinos conveniebat de plenitudine poteſtatis, quæ in Epiſcopis reſidet*. Atqui perſpicuum eſt de poteſtate Ordinis hìc agi, quæ ſumma utique in Epiſcopis eſt, cùm ſupra Epiſcopos nullus à Chriſto Ordo ulterior conſtitutus

ſit,

ſit, cùm Epiſcopalis Collegii vertex ſit Romanus Epiſcopus, cùm denique Chriſtus ipſe Epiſcopus ſit animatum noſtrarum. Porro hoc loco de poteſtate Ordinis inquiri, liquet ex conſequentibus ibidem verbis de poteſtate *Sacerdotii*, de poteſtate *remittendi peccata*, *ordinandi*, de poteſtate denique quæ Epiſcopos evehat ſupra Chorepiſcopos & Presbyteros.

Si urgeas ſpargi nonnulla hoc capite, quæ ad juriſdictionis potiùs, quàm Ordinis poteſtatem trahi debeant; eſto, ut id largiar; ſed hæc juriſdictio ſtatim concluditur intra cujuſque Epiſcopatus fines, in ſynopſi, nu. 1. Porro à Græcis recentioribus ſi eadem Epiſcopis ſingulis poteſtas tribuitur, ac Patriarchis, aut Patriarchis eadem quæ Romano Præſuli; ut tu quidem ſentis: certè Caroli Magni ætate, qua de in hac tertia Parte diſceptatur, nondum illa Græcos invaſerat inſania. Conſtabat tum Græcæ & Latinæ Eccleſiæ pax, conſtabat unitas, tametſi nonnullis ſubinde diſſentiunculis turbaretur.

Notat 2°. quòd ibidem nu. 2. dictum ſit, *Epiſcopi ſucceſſerunt eminentiæ ſupremæ & plenitudini poteſtatum ſpiritalium ſancti Petri*. Atqui monueram Part. 1. l. 1. c. 13. & Part. 2. l. 1. c. 1. & compluſculis aliis locis Petro ſucceſſiſſe Epiſcopos omnes, ſinguloſque, non ex aſſe tamen, ſed pro ſuo quemque gradu: pleniſſimè autem & ex aſſe Petro ſucceſſiſſe Romanæ Sedis Pontificem. Nec hìc dixi toti eminentiæ vel toti plenitudini jurium & poteſtatum Petri ſingulos ſucceſſiſſe Epiſcopos. Poteſt autem gaudere nomine & gloria plenitudinis ea poteſtas, quæ pro loco quem implet, pro munere quo fungitur, plena eſt; tametſi pleniori & ſuperiori alicui cedat poteſtati, ſubſitque. De illa autem plenitudine, quæ poteſt etiam Epiſcopis aſcribi, vide quæ ex Paciano excerpſi, Parte 1. l. 1. c. 2. n. 9. Cujuſmodi poſſent & alia complura congeri.

Caveſis autem, ne Conciliis Patribuſque Eccleſiæ omnibus notam inuras, ſi ſingulos Epiſcopos vetes dici ſummos Antiſtites, ſummos & ſupremos Pontifices. Apoſtolici etiam Pontifices appellitabantur, nec ea verborum magnificentia vel tantillum officiebat ſanæ doctrinæ de Epiſcoporum & intra ſuos limites coarctatione, & erga ſuos Metropolitanos, Primates, Romanoſque Pontifices dependentia. Quorſum attinet de verbis digladiari, ubi de rebus conſenſio eſt? Uterer & ipſe tua verborum conſuetudine, niſi ſanctorum Patrum & Conciliorum ſententias explanantem, neceſſe fuiſſet verba quoque ſectari. Tua autem & noſtra omnium intereſt huic nominum & verborum gloriæ non obſtrepere cùm tot radiet Chriſti Dei nominibus Romanus Pontifex, cujus tantùm Vicarius eſt. In hanc piam verborum licentiam præeunt nobis Scripturæ, quæ Deos, quæ Dei filios, quæ Chriſtos Domini nuncupant Dei Sacerdotes.

Notat 3°. quòd ibidem n. 5. dictum eſt, *Negari non poteſt conſuetudinem in iiſdem ſæculis introductam fuiſſe, ut ſcilicet interveniret authoritas primæ Sedis, ut novæ erigerentur*. Ait porro hanc propoſitionem *eſſe falſam hiſtoricè ſumptam*. *Quantæ enim Sedes Epiſcopales leguntur erectæ ab antiquis Romanis Pontificibus ante Imperium Caroli Magni? Solæ lectiones Breviarii ſufficiunt ad demonſtrandam ejus falſitatem*. Sententiæ cenſoris lubens aſſentior, cenſuræ intercedo. Nec enim dixi nullas unquam ab Apoſtolicæ Sedis Pontifice ante tempora Caroli Magni erectas eſſe Sedes Epiſcopales. Imò bene multas jam inde ab incunabulis Eccleſiæ ab Antiſtitibus Romanis conſtitutas fuiſſe prolixè docui, Parte 1. l. 1. c. 14. & Part. 2. l. 1. c. 11. Quin & hanc primitus fuiſſe oſtendi Apoſtolicæ poteſtatis exuberantiam, quæ in Apoſtolica Sede principaliter reſidet. Ne mihi ergo hanc aſpergat maculam, quaſi me authore ſola conſuetudine, non etiam principali poteſtate nitatur Romanus Pontifex in erigendis Epiſcopatibus novis. Contrarium prorſus ſtatui locis citatis, nec quidquam ſequius hoc qui carpitur loco mihi excidit. Sed poteſtati accedit etiam aliquod à conſuetudine præſidium, & premit ſeſe nonnumquam poteſtas ſpiritalis quantacumquè, & latere amat, nec erumpit, niſi quaſi obſtetricante charitate, vel neceſſitate, vel conſuetudine. Rurſum ubi conſuetudini ſuccedit deſuetudo, non exoleſcit tamen poteſtas, ſed ſemetipſa denuò premit, cùm ex re erit, rurſum eruptura. Nequaquam ergo inferri poteſt, quòd *per contrariam conſuetudinem hæc facultas tolli poſſit*.

Aies, Juris obligatio conſuetudini innixa cùm dicitur, ſoli conſuetudini inniti ſignificatur; ergo & erigendorum Epiſcopatuum authoritas ubi adſcribitur conſuetudini, ſoli adſcribitur. Reſpondeo in jure nihil tritius eſſe, quàm jura juribus accumulari, & prioribus nihil derogari. Itaque jura antiqua accedente etiam conſuetudine roborantur. Quando ergo poteſtas conſuetudini ſuperſtruitur, ſeu poteſtatis exercitium, non labefactantur, quin imo confirmantur anteriora ejuſdem fundamenta. Conceptis autem verbis monui, multa hujus poteſtatis Pontificiæ præfulſiſſe ante documenta, quàm hujus conſuetudinis jus prætenderem.

Notat 4°. hæc verba, *Miſſiones ad extraneos occaſionem dederunt, ut in manus ſolius Papæ caderet facultas creandi novos Epiſcopatus, qua facultate prius gaudebant Concilia particularia*. Cap. eodem nu. 7. Hinc enim exiſtimat conſequi, quòd Pontifex Romanus *ex occaſione tantùm, non ex ſe hac poteſtate gaudeat*. Mox ſic inſurgit, *Si Concilia Provincialia hanc facultatem habebant, vel Papa ſupra illa uſurpavit, quod eſt injuſtum: vel illam ab eis accepit, quod denotat in illis abundantiam, & in iſto indigentiam, quod dictu eſt impium*.

Advertat animum, oro, doctiſſimus Monitor, non dici à me, quòd ea occaſione ceciderit in manus Papæ ea poteſtas, ſed in manus ſolius Papæ. Perinde eſt ergo ac ſi dixiſſem ea occaſione cadere cœpiſſe ea poteſtate Concilia Provincialia, ut ea penes ſolum Romanum Pontificem reſideret. Subinſeſta ergò potiùs videri debuerant hæc verba Conciliorum particularium, quàm Romanorum Pontificum authoritati.

Qui ſenſa porro ponderare malet, quàm verbis inſidiari, is faciliè intelliget, *occaſione* non dari poteſtatem quæ abeſſet, ſed prodi promique, quæ ineſſet, nec erumperet. Itaque eam dixi extitiſſe occaſionem qua promeret ſe poteſtas Præſulis, ut ſolus Epiſcopatus conderet; cùm hactenus ea poteſtas penes Concilia etiam Provincialia & Metropolitanos ſuiſſet. Non ergo eam poteſtatem à Conciliis Provincialibus vel accepit, vel extorſit Romanus Pontifex; ſed quam ſemper habuerat, ſemper alicubi exercuerat, eam ſuperſedentibus Conciliis Provincialibus cœpit ubique terrarum ſolus exercere.

Notat 5°. à me dici, quòd *pœnitentiæ Canonicæ æqualiter imponebantur peccatis Secretis ac publicis*, l. 1. c. 14. n. 5. Exiſtimatque hanc eſſe *novam, ſingularem & improbabilem* doctrinam. Non poteſt tamen neſcire Scriptor Anonymus, quæ ſibi ſuiſque conſentaneis nova, ſingularia & improbabilia videntur; ea videri Petavio, Morino aliiſque magni nominis & ſummæ eruditionis viris vetuſta, tritiſſima & maximè probabilia.

Notat 6°. à me dictum eſſe, quòd *Laici præferebant directionem Religioſorum, eo fine tantùm, ut evitarent ſeveritatem legum canonicarum circa pœnitentiam, quas Epiſcopi & Curati ſeverius obſervabant*, l. 1. c. 32. n. 7. Id verò interpretatur ille *injurioſum ſtatui Religioſo, quaſi verò omnis laxitas morum paulatim introducta ab iis defluxerit*. Denique negat loco à me citato quidquam iſtiuſmodi contineri.

Atqui numero ſtatim proximo monui iterum iterumque hanc *nonnullorum*, hanc *particularium* tantummodo culpam fuiſſe tum. Quin & mox addidi vel tum etiam ex Regularibus fuiſſe, qui Epiſcopos Parochoſque in adminiſtrando Pœnitentiæ ſacramento ſublevarent: in diſtringenda autem Canonum & canonicarum Pœnitentiarum authoritate vel ipſis Epiſco-

copis inexorabiliores essent. Quod & exemplis firmavi.

Quod autem laudato à me Concilii Parisiensis VI. Canone, nihil istiusmodi contineri dicitur, non possum non mirari, quomodo possit rei tam perspicuæ offundi caligo. Ubi enim Synodus vetat laicos Clericosque Monachis, ubi jubet Episcopis vel Parochis confiteri, & hanc statuti hujus causam subtexit: *Quod illis peccatorum confessio sit facienda, à quibus subinde & modus pœnitentiæ & consilium salutis capiatur; & post tempora pœnitentiæ peracta secundùm canonicam institutionem, si Episcopus jusserit, reconciliatio mereatur:* nonne apertè insinuat à nonnullis horum tunc Monachorum pœnitentes, nec *modum pœnitentiæ, nec consilium salutis, nec tempora pœnitentiæ secundùm canonicam institutionem peragendæ* accepisse? Si perinde enim ab his tunc Monachis ea salutis adminicula Pœnitentibus submini*s*trata fuissent, non fuissent Pœnitentes à Monachis ad Parochos revocati; aut non hæc saltem ratio deprompta esset, cur à Monachis abducerentur.

Denique eadem ipsa Synodus Parisiensis VI. decreverat paulò antè *perquiri* ab Episcopis, *ignique tradi codicillos Pœnitentiales contra Canonicam authoritatem scriptos*, quibus *vulnera peccatorum non curarentur, sed foverentur;* edixeratque Presbyteros *solerti studio ab Episcopis suis instrui, qualiter & confitentium peccata discretè inquirere, eisque congruum modum secundùm canonicam authoritatem pœnitentiæ noverint imponere.* Gemini sunt hi duo Canones, quod ad sacramentum Pœnitentiæ spectat, & utroque id cautum voluere Episcopi, ut juxta decreta Canonum pœnitentiæ indicerentur. Ideo canonicas leges pœnitentiæ ab Episcopis edocebantur Presbyteri, id est Parochi; nec ad hanc Canonum doctrinam Monachos vocavit hæc Synodus.

Notat 7°. quòd dixerim ab Episcopis *suprema authoritate* declarari, quæ sint Ecclesiæ baptismales; ideoque Diœcesanos omnes illis *essentialiter subesse*. Hinc enim suspicatur fore, ut Episcopi *nullum* habeant *superiorem*, ut ab iis Diœcesanos separare quisquam possit. *Quod enim est essentialiter subditum, semper manet subditum.*

Authoritas illa suprema intra Diœcesin coarctatur, intra quam superiorem non habet Episcopus; etsi extra Diœcesin emineat immineatque illi & Metropolitanus, & Primas, & Summus Pontifex. Essentialiter autem Episcopo subesse Diœcesanos dixi, non scholastico, sed vulgatissimo apud Gallicè scientes usu, pro strictissimè. Etsi & in hac voce *strictissimè* tricari quis posset. Sed quæ usquam tam castigata oratio, ubi non istiusmodi verborum tendiculæ strui queant? Ut tamen vel delicatissimi fastidii viris interviam, hæc ipsa vocum offendicula amoliar & expungam, cùm primùm ad prælum revocabitur hoc opus. Quorsum enim litigare de verbis, ubi de re convenit?

Notat 8°. à me scriptum esse, *quod suprema dispositio Beneficiorum ad Episcopum pertinebat, tanquam ad supremum dispensatorem Ordinum & Sacramentorum*. L. 2. c. 8. num. 1. Item quòd inferiùs agens de electionibus Presbyterorum ad Beneficia, dixerim *Episcopum semper fuisse dominum supremum electionis hujusce modi.*

Et hìc quoque donandum fuit aliquid Gallicæ linguæ consuetudini, quæ scholasticæ parcitatis legibus stringi se non facilè patitur; sed paulò liberalior & effusior in verborum gloriam, *supremam* perlæpè nominat potestatem, dispositionem, dispensationem, cui superior tamen alia antestat & præest. Nihil hoc usu tritius in vernaculo Galliæ sermone.

Nec Gallorum nunc tantùm, sed & antiquorum Ecclesiæ Patrum ea fuit frequens loquendi formula, ut omnes prorsus Episcopi dicerentur *summi Antistites*. Nec tamen eò æquabantur *summo* Pontifici. Vide quæ in hanc rem congessi in c. 1. l. 1. Partis 2. & inde perspicies hac verborum morositate abstinendum esse viris Theologis, si qui volent in sanctorum Patrum & Conciliorum doctrina ac monumentis versari. *Summi* ergo ac *supremi* dicuntur sive Antistites, sive Dispensatores, cùm inferioribus comparantur; tametsi supra summos istos Antistites emineant Metropolitani, supra Metropolitanos summi Pontifices, supra summos Pontifices Christus, denique Caput Christi Deus.

Notat 9°. quòd dixerim, *Statuenda duo axiomata*: 1°. *Summi Pontifices confirmarunt Episcopos & Archiepiscopos electos per purum jus canonicum devolutionis fundatum supra utilitatem & necessitatem Ecclesiæ.* 2. *Seriò laborarunt Pontifices in propugnanda Metropolitanorum authoritate, & ex sola inevitabili necessitate succurrendi Ecclesiæ, aggressi sunt supplere eorum defectui.* L. 2. c. 35. n. 10.

Contra sic Censor insurgit: *Si jus confirmandi electos venit tantùm ad Pontifices per devolutionem licèt canonicam: ergo illud non habent ex se; igitur per dissimilem viam eis auferri potest. Quid injuriosius illo effato? Secundum axioma falsum est, nam sæpiùs Pontifices suppleverunt defectum Mtropolitanorum ob utilitatem Ecclesiæ, non solùm ex inevitabili necessitate.*

Non antiquissima tantùm Ecclesiarum disciplina & Synodorum lege, sed novissimo etiam Decretalium jure Episcopos electos confirmabant Metropolitani; nec ea de causa ad summum Pontificem recurrebatur, nisi ex illis Provinciis, ubi ille aut Metropolitani, aut Primatis vice fungebatur. Id hoc opere demonstratum est, nec ea de re movetur controversia. Si ergo post evulgatos Decretalium libros, & antequam per varia cum Regibus Concordata nominatos à Regibus Episcopos Romani Pontifices eligerent confirmarentque, jam cæperant Romani Pontifices electos extra Italiam Episcopos confirmare: quæritur, quæ novi hujus usus origo? Nihil opportunius ad primæ Sedis majestatem æquitatemque tuendam dici potuit, quàm ut jure devolutionis, quo nihil sanctius, nihil æquius, nihil firmius, id factum esse diceretur & comprobaretur. Nec est quod reformides, ne ita partum jus dilabatur. Nihil enim devolutioni contrarium. Devolutione semel partum jus, perpetuum est. Nullum est postliminii jus, quo in pristinam potestatem redintegretur, qui semel inertia & supinitate sua commisit, ut ad Superiorem ea devolveretur.

Sed ne quem fatiget ista quæstio, moneo non eo jam devolutionis jure confirmari Episcopos à Romano Pontifice, sed longè alio, quod tunc nimirum emersit, cùm Concordatis perfectum est, ut Episcopi à Regibus præsentarentur, à summo Pontifice promoverentur & confirmarentur.

Quod verò dixi Metropolitanorum authoritati tuendæ invigilasse Pontifices, nec eorum vices supplesse, aut implesse, nisi inevitabili necessitate urgente: eo prospectum à me est Pontificum majestati, æquitati, sanctitati; qui subditorum sibi Præsulum jura tueantur, non invadant unquam; munia tunc demum suppleant, cùm charitas urget, cùm utilitas, cùm necessitas cogit. Si cui videtur citra necessitatem, propter utilitatem tamen Ecclesiæ, aliquando Pontifices implesse vices & munia negligentium Episcoporum: non contendam, non cavillabor, meam confitebor tarditatem, qui vel honorificentius Romano Pontifici duxerim, si nonnisi cogente necessitate, quæ Episcoporum munia sunt, ipse adgrederetur; vel non discreverim utilitatem Ecclesiæ ab inevitabili

bili neceſſitate. Ecqua enim arctior neceſſitas incumbere poteſt Vicario Chriſti, quàm Eccleſiæ Chriſti utilitatibus inſervire? An poteſt videri non neceſſarium, quod Eccleſiæ utile fuerit? Sed eſto, ſint minutiæ aliquæ utilitatum, quæ neceſſitatis nomine dignandæ non ſint; at Epiſcopalia munia impleri, vel ab Epiſcopis, vel à Pontifice eorum ſupplente negligentiam, has tu exiſtimabis utilitates nullius aut minimi momenti? Si permagni autem momenti ſunt, patere ut donentur nomine neceſſitatis. Caveſis autem ne contumeliam facias ipſe Pontificibus præter mentem tuam, ſi citra neceſſitatem eos dicas ſupplere defectum Metropolitanorum, vel Epiſcoporum. Quid enim magis diſſonum, quàm ſummum Eccleſiæ Pontificem in rebus minimè neceſſariis occupari? aut invidiam conflare Metropolitanis, eorum vices implendo, quando minimè neceſſarium eſt; aut poteſtatem Metropolitanorum imminutum ire, quando nulla urget neceſſitas?

Notat 10°, quòd dixerim *agens de juramentis quæ Epiſcopi ab Ordinandis exigebant. Obligationes hujuſmodi erant genericè indiſpenſabiles, & quodammodo ſtatui Clericali eſſentiales.* L. 2. c. 36. num. 1. Exiſtimat autem *ex hac propoſitione ſequi, juramentum obedientiæ, quod ordinandi præſtabant ſuo Epiſcopo, nequidem ab Eccleſia potuiſſe relaxari: quia Eccleſia non poteſt diſpenſare in indiſpenſabilibus, & quodammodo eſſentialibus.*

Atqui verbis conceptis eo loco dixi, agi de juramento, quo obligabantur Clerici obſequi *Canonibus, Epiſcopo, & Eccleſiæ.* Quis hæc vincula relaxari poſſe exiſtimet? Nam etſi Epiſcopo vel Eccleſiæ alii pòſt accedebat quis, cedente Epiſcopo proprio accedebat, nec ſolvebatur obligatio, ſed ab Epiſcopo ad Epiſcopum, ab Eccleſia ad Eccleſiam transferebatur. Si quem voles in ampliorem libertatem vindicari, accedet ergo ille Romanæ Eccleſiæ, & Romani Pontificis Clericus efficietur, & ne tum quidem ab Epiſcopalis obedientiæ vinculo, in quod per ordinationis ſuæ juramentum ſe induit, abſolvetur. Quoquo ſe vertat ergo Clericus, in Eccleſiæ & Epiſcopatus aureas ſacraſque compedes incurret.

Si pertendas poſſe quomodocunque hæc juramenta per Eccleſiam *diſpenſari*, contentioſum funem non diutiùs traham; dabo quod vis, nec aſſequeris tamen quod ſperas. Gallis enim noſtris nihil uſitatius, nihil vulgatius his loquendi formulis, Non poſſum me diſpenſare, quin id præſtem: Non potes te diſpenſare, quin &c. Diſpenſabo me ab hac re præſtanda. Exiſtimo me indiſpenſabiliter teneri, ut &c. Nihil interim, dum ita loquimur, in mentem venit de poteſtate Eccleſiæ in diſpenſationibus concedendis. De diſpenſationibus enim hìc agitur, quas ſibi quiſque concedere poteſt, citra conſcientiæ aut pudoris diſcrimen. Nec in voce *eſſentialium* obligationum litem Gallo cuiquam moveas; nec enim noſtris quidem auribus ea vox aliud ſonat, quàm obligationes valdè ſtrictas. Ego autem hìc non eſſentiales dixi, ſed *quodammodo* eſſentiales; quod multò temperatius eſt.

Notat 11°. quòd *agens de electione, qua ſanctus Udalricus ſibi ſumpſit Coadjutorem, dixi, Ne minima quidem cogitatio ſubiit recurrendi Romam.* Et infra in re conſimili, *Ne cogitatur quidem de petenda Roma, nec pro renuntiatione facta ab Epiſcopo, nec pro reſignatione in favorem, nec pro Coadjutoriatu.* L. 2. c. 39. numer. 7. 9. Suſpicatur autem, quòd *hic loquendi modus eſt totus in contemptum Sedis Apoſtolicæ; & callidè vituperat modum, qui nunc viget. Sed eſto ibi non fuiſſe cogitatum de recurrendo ad ſanctam Sedem, an ideo alii non recurrerunt in ſimili caſu? Fortè inveniuntur exempla contraria in eodem & præcedentibus ſæculis.*

Aſſentior equidem tibi vehementer, & eo ſæculo & prioribus in iſtiuſmodi cauſis ſæpè aditam imploratamque eſſe Apoſtolicæ Sedis authoritatem. Quin & exempla hujus rei, & in Prima, & in Secunda, & in Tertia hujus operis Parte accumulare ſtudui, cùm de ceſſione, de translatione Epiſcoporum, aut de ſucceſſorum atque Coadjutorum adoptatione diſſerui. Quod autem in hac ſingulari Udalrici ſucceſſoris aut Coadjutoris adrogatione, excidit mihi ut dicerem, ne cogitatum quidem eſſe de conſulenda Sede Apoſtolica, incogitantia, aut licentia verbi erraſſe me non diſſimulabo; itaque voces illas ſtyli mucrone jam confodi, jam jugulavi. At contemptu Sedis Apoſtolicæ peccaſſe me, vehementer etiam atque etiam nego, & hanc enixiſſimè maculam à nomine meo, à fama deprecor. Quin ex adverſo id non rarò mihi contigit, ut iſtiuſmodi ſuſpicionum ſecurus, gnaruſque quàm procul ſim à fama hominis in Sedis Apoſtolicæ venerationem parùm propenſi, fidentiùs licentiùſque verba uſurparem; quibus & linguam & calamum abſtinerem ſanè, niſi adversùs iſtiuſmodi ſuſpiciones jamdiu ſatis me tutum ac munitum eſſe comperiſſem.

Quod denique ſuſpicatur hìc Monitor, *callidè à me vituperari modum qui nunc viget:* meam vicem doleo, qui hunc ſcopum mihi propoſuerim, & id toto craſſiſſimæ lucubrationis corpore connitar, ut mores Eccleſiæ hodiernos firmem, & conquiſitis ab omni antiquitate præſidiis communiam: & nunc unius verbuli occaſione, aut iniqua interpretatione, quaſi diſciplinæ præſentis Eccleſiæ adverſarius inſimuler. Iterum moneo Monitorem meum, Expunxi ego has voces, expungat & ipſe ex animo ſuo has ſuſpiciones, meque deinceps ut hominem Romanæ Sedis honorificentiæ addictiſſimum ſpectet, Monaſticique Ordinis cultorem & veneratorem præcipuum, nec nuper, ſed jam olim ex animo ita affectum.

Ut autem rurſus inſimuler ambigua aucupari ſæpiùs verba, quibus Epiſcopis blandiar, eorumque amplitudinem ultra veri fines protrudam; non aliud in cauſa eſt, quàm quod Cenſori meo, vel Cenſoris vindici, vitæ, inſtituti, ſtudiorumque meorum ratio incomperta atque inexplorata prorſus eſt. Suas ipſemet ſuſpiciones has damnaret ſi reſcire poſſet, quàm ab ambitu atque adulatione procul ſim fuerimque ſemper. Minùs abludet Cenſor à vero, ſi animi mei anguſtias ſtylique jejunitatem culpet, qui tam perſpicuis uti non potuerim verbis, quibus nemo prorſus hominum obtrectare, nemo dentem infigere poſſet.

Notat 12°. quòd loquens de translatione Frotarii Burdigalenſis Epiſcopi ad Eccleſiam Bituricenſem, hæc habeam: *Imperator fieri curavit à Papa Joanne VIII. quod ab Epiſcopis Concilii obtinere non potuerat; & ita initium dedit devolutioni, qua tandem ſoli Pontifici reſervata fuit talium conceſſio diſpenſationum, quæ priùs apud Concilia Provincialia reſidebat.* L. 2. c. 11. num. 6. Contrà ille hanc ſtringit argumentationem: *Ergo Pontifices habent totum jus transferendi ab una Sede in aliam ex devolutione. Igitur eam non habent ex ſe: & ſic per contrariam viam poterit illis tolli. Præterea ſi Concilia Provincialia hanc facultatem habebant, igitur Pontifex illam uſurpavit; & ſic illis fecit injuriam. Illam igitur repetere poſſunt.*

Reſponſum jam eſt ſuprà ſimillimæ argumentationi. Ubi jus ab inferiori ad ſuperiorem devolvitur, verbi gratia, à Capitulo ad Epiſcopum, ab Epiſcopo ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Primatem; non accipit ab inferiori, non uſurpat in inferiorem ſuperior, non facit injuriam inferiori ſuperior, non repetere poteſt à ſuperiore inferior. Caſſa ergo

revin-

revincitur ex quotidianis juris regulis & experimentis hæc argumentatio.

Ratio porro ista potiundæ potestatis alicujus jure devolutionis, oppidò magnificentissima est; solenne est enim jura omnia ad superiores ab inferioribus devolvi, & omnium prorsus spiritalium potestatum jura ad summum Pontificem devolvi posse, quia summum omnium vertex est. Ne flocci ergo facias jus devolutionis, quo splendidius aliud vix fingi potest.

Si autem hæc jura à Conciliis Provincialibus ad Romanum Pontificem devolvuntur, quia summus omnium vertex est; perperam ergo inde infertur, quòd ea ex sese non habeat, quòd ea usurpet, quòd contrario usu possit amittere. Quæ enim illi accumulantur jura, quia spiritalium omnium Potestatum summus apex ipse est, an eo ipso nomine ea obscurari & evilescere existimabis?

Quin ex adverso ita argumentare: Si cessantibus toto orbe terrarum Conciliis Provincialibus, in quibus residebat potestas Provincialium Ecclesiarum, tota in transferendis Episcopis ad summum Pontificem devoluta est authoritas, tanquam ad summum verticem Episcopalis Collegii: ergo hujusmodi instruxit suæ Ecclesiæ Caput, ejusmodi sibi Vicarium suffecit Christus, in quo tota semper plenitudo potestatis resideat, etsi non totam semper exerceat, etsi eam plerumque non exerceat, nisi ubi cessantibus administris immediatis, vel Metropolitanis, vel Synodis, eam ipsammet ex recepto usu & vigore disciplinæ exercere cogit primæ Sedis dignitas, devoluta potestas, Christi charitas, Ecclesiæ utilitas necessitasque. Istiusmodi autem exercitium potestatis ubi præscriptum est, nisi contraria præscriptione non tollitur. Si negligerent enim Pontifices, sinerentque eam transferendi Episcopos potestatem rursus exerceri à Conciliis Provincialibus, & hunc usum præscribi; assentirentur utique ipsi huic mutationi disciplinæ, quæ ejusmodi non potestatem, sed potestatis exercitium ad Concilia Provincialia rursus transferret. Sed apage has in futurum otiosas conjecturas. Præsenti rerum statui acquiescamus, nec posthumis æternisque minorem Conciliis animum fatigemus.

Notat 13°. quod ita scripserim: *Incipiebant multò sæpiùs ad S. Sedem pro dispensationibus recurrere: non quòd Pontifices semetipsos ingererent, sed quòd Imperatores, Reges, & Episcopi, moti pietate & veneratione erga Christi Vicarium, seipsis non cogitando hanc in disciplina mutationem sensim sine sensu inducebant.* L. 2. c. 49. num. 2. Non dissimili argumentatione ac censura hanc lancinat propositionem atque superiorem. Quocirca nec nova responsione opus est. Quod enim ibi de transferendi Episcopos potestate, hìc de dispensandi potestate, aut potestatis potiùs exercitio dicendum est.

Notat 14°. mea hæc verba: *Episcopi remiserunt Pontifici absolutiones & dispensationes majoris ponderis, sive mallent sese primæ Sedis sapientiæ & judicio subiicere, sive vellent hujusmodi gratias difficiliores reddere, sive vellent honorare præeminentiam sedis Apostolicæ hac causarum majoris momenti ad eam voluntaria reservatione.* L. 2. cap. 49. num. 9. Et hìc existimat sub honoris specie venenum propinari.

Sentio quàm proclive & expeditum sit, non Historiæ Ecclesiasticæ monumenta, non Conciliorum omnium Acta & Statuta, non sanctorum Patrum scripta nocturna versare manu, versare diurna, non his studiis impallescere, his insenescere, hinc Disciplinæ Ecclesiasticæ lumina regulasque, hinc priscorum morum cum recentioribus concordiam exculpere: sed horum omnium securum & incuriosum, præsentem Ecclesiæ Disciplinam uno velut prospectu intueri, omnibus retro sæculis huic simillimam præsumere, suis frui præjudiciis, & ex præsumptis animo opinionibus sævissimam in omnes passim secus sentientes exercere censuram.

At verò non quàm proclive est ita sævire calamo, tam facile est cordatis hominibus persuadere, ut innumera ex Historicis, ex Patribus, ex Conciliis acervata operosissimè testimonia, exempla, statuta vilipendant. Ecclesia ipsa Christi sexcentis in rebus mores, leges, usúsque pristinos novis mutavit, novos revocatis pristinis obduxit, in ipsorum etiam usu Sacramentorum, quorum sacrosancta vel maximè majestas est. Quin ergo & in sacræ potestatis atque authoritatis usu atque exercitio variatum alternatumque sit in tanto sæculorum lapsu, in tot rerum, locorum, temporumque diversissimis commissuris?

Contultò dixi non in potestate, sed in potestatis usu atque exercitio variatum esse, sive in Confirmationibus, sive in Cessionibus, sive in Translationibus Episcoporum, sive in Dispensationibus, sive denique in Absolutionibus. Prior enim usus obtinuit, ut hæc partim per Romanos Pontifices, partim per Concilia Provincialia expedirentur; posterior usus hæc omnia ad solos Romanos revocavit Pontifices. In usu & exercitio variatum est, non in potestate, quæ & in Conciliis Provincialibus pro suo modo, & in Romanis Pontificibus pro eorum summo Principatu eadem semper intacta atque illibata viget: erumpit autem & exercetur non eodem semper modo, sed pro locorum temporumque & rerum opportunitate, pro Ecclesiæ sive utilitate sive necessitate. Non ergo quæstio unquam vertitur de potestate primæ Sedis, quæ summa & sui simillima semper est; sed de variato ejus per tot ætatum, tot locorum negotiorumque varietates exercitio atque usu.

Hæc certissima norma est conciliandæ antiquæ Ecclesiarum disciplinæ cum nova. Huic summoperè concordiæ studendum est, si Ecclesiæ incolumitati, si Apostolicæ Sedis amplitudini prospectum volumus. Hæreticorum est antiquitatis qualicumque peritia novos Ecclesiæ usus moresque damnare. Nonnullorum ex Catholicis imperitia magis quàm improbitas est, præ novis Ecclesiæ legibus moribusque veteres contemnere vel damnare. Germanorum Theologorum est, non antiquitatis monumenta omnia insuper habere, non clausis, ut ita dicam, oculis de ea judicium ferre, & novissimæ eam nostrorum temporum Disciplinæ usquequaque contentaneam præsumere ac jactare; sed priscæ Historiæ Ecclesiasticæ, Conciliorum, Patrumque scripta pervolutare ac meditari omnia; quid priscis nostrisque temporibus conveniat, quid disconveniat observare; fidei per omnia tempora unitatem, disciplinæ per varia tempora discrepantias adnotare; priscos usus priscis Synodis approbatos admirari, novos novissimis Synodis Pontificumque Decretis firmatos sequi: non ex novis calumniam priscis, sed ex priscis authoritatem novis aucupari; novissimæ disciplinæ rudimenta & primordia aliqua inter antiquissimas Synodorum Patrumque sive Pontificum sanctiones observitare; antiquissimæ disciplinæ vestigia residua in nostris etiamnum moribus rimari aliqua atque exosculari; Ecclesiæ & Sedi Apostolicæ tuitionem parare non ex nudis animi nostri præjudiciis, quæ pari licentia à nobis proferuntur, ab adversariis Catholici nominis sugillantur; sed ab omnium olim Synodorum Patrumque astipulatione, à quibus suorum temporum disciplina servabatur, nostra præseminabatur; cujusque ætatis disciplinæ

atque Eccleſiæ indiſcriminatim inhærendum eſſe declarabatur.

Sed illud cum primùm enitendum eſt, ut momenta & commiſſuras rerum venemur, quibus mutatio diſciplinæ facta eſt in majoris iſtiuſmodi momenti rebus, quæ ad Diſpenſationes, ad Reſignationes Translationeſque Epiſcoporum, ad Epiſcopatuum creationes pertinent. Si contendas enim, non eandem tantùm poteſtatem ſummam in Romana Sede viguiſſe, quod & nos ultro profitemur; ſed eundem poteſtatis etiam uſum, idem exercitium ſemper ubique terrarum emicuiſſe; ridebunt hæretici, & tantò magis ab unitate Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ alienabuntur, quantò eam cernent infirmioribus muniri præſidiis, & toti pugnantibus antiquitati. Conſultius ergo tutiuſque eſt, has diſciplinæ viciſſitudines fateri, non in poteſtate, ſed in poteſtatis exercitio & uſu; viciſſitudinum autem iſtarum & mutationum cauſas occaſioneſque ſcrutari & propalare, quæ Pontificum modeſtiam & charitatem, quæ Epiſcoporum cum ſummo Pontifice conſenſionem, quæ univerſæ Eccleſiæ Pontificum ad primæ Sedis ornandam colendamque majeſtatem ſtudia ſpontanea redoleant, ut vel hinc hæreticis os obſtruatur. Non aliam quippe illi cauſam extitiſſe interpretantur, quàm Pontificum inter ſe diſſidia, quàm certamina de principatu, quàm aliorum impotentem dominandi libidinem, aliorum vilem & triſtem ſervitutem. Adverſus hæc errorum hominumque portenta dimicandum nobis eſt. Si abruptè dicas, nec probes, nihil mutatum eſſe in diſciplina, in legibus, in moribus Eccleſiæ, certabunt illi adverſùm te toto Antiquitatis inſtrumento, & tantò magis reſilient ab Apoſtolica Sede, quàm præſumptionibus tantùm & præjudiciis tuis à te defenſitari perſpicient. Quantò ſatius & ſectariis lucrifaciendis, ac recolligendis conducibilius, ut agnoſcas ſalvo fidei ſemper unius & irreformabilis vinculo, diſciplinam, mores, uſuſque neceſſitati temporum accommodari; nihil autem novatum fuiſſe demonſtres, niſi ex Eccleſiæ utilitate, niſi ex charitatis lege, niſi cum ſumma Epiſcopalis inter ſe Collegii conſenſione; nihil novæ poteſtatis ſummo Pontifici acceſſiſſe; ſed ſi nonnulla quæ per Metropolitanos & Concilia particularia priùs exercebantur, cæpit ipſe unus ubique exercere, id totum perfectum eſſe non alienam uſurpando poteſtatem, ſed ſuam explicando; aut alienam jure ad ſe devolutam ſuæ accumulando, non principandi latiùs libidine, ſed conſulendi charitate; non in inferiorum munia invadendo, ſed eorum ceſſationem aut defectum ſupplendo; Epiſcopis nequaquam renitentibus, ſed ultro concedentibus, ultro Apoſtolico principatui aſſurgentibus, nec tam ſolicitis à quo, quàm quo modo, qua ſapientia, qua charitate, qua ſanctitate poteſtas omnis Eccleſiaſtica exerceatur.

Iſtiuſmodi fuit animi mei conſilium ac ſtudium, hic operis ſcopus ac fructus; deſine venenum ſuſpicari, ubi adversùs venena antidotus paratur.

In IV. Partis Librum I.

Notat 15°. has propoſitiones: *Epiſcopi motu proprio ſemper prævenerunt Romanos Pontifices, & ſponteneo motu illis reſervarunt facultates, quas ipſi ſemper exercuerant. Pontifices vero nihil in Diœceſibus, aut Diœceſanos ſuorum Confratrum egerunt, niſi quod ipſis non ſolùm utile, ſed etiam gratum accidere crediderunt*, C. 1. num. 1.

Præter illa quæ in ſuperiorem notam adnotata ſunt, reſpondeo hæc ita à me temperari, non ut poteſtatem Romani Pontificis imminutum eam, ſed ut non diſparem poteſtati charitatem, modeſtiam, humilitatem exaggerem; nec ut Epiſcoporum elevem reverentiam in Chriſti Vicarium, atque obedientiam; ſed ut arctiſſimis amoris & concordiæ nexibus Epiſcopos Pontifici conglutinari demonſtrem; & fruſtra eſſe qui rixas de principatu ſomniant, qui jurgia & quæſtionum moleſtias interſerunt.

Notat 16°. quòd Richerii Archiepiſcopi Senonenſis factum referem, nec improbem, qui Epiſcopum Meldenſem ſuffraganeum ſuum excommunicatione innodavit, quòd à Legato Pontificis conſecratus ſe inconſultò fuiſſet. Item quòd Bertolfum Archiepiſcopum Trevirenſem qui nihili faciebat appellationes ad Sedem Apoſtolicam, non culpaverim; quin etiam zelo Eccleſiaſticæ diſciplinæ concitatum illum fuiſſe dixerim.

Quod ad Richerium attinet, id eo auſum eſſe monui, quòd Legatus facultates à Pontifice ſibi conceſſas tranſiliſſet. Quod ad Bertolfum ſpectat, factum ejus damnavi, verbis Bernardi uſus in re pari, ut *importuniùs factum*. Si zelum interim laudavi, in uno & eodem facto, ut aſſolet, diſcrevi, quid laudi quid vitio dandum eſſet. Laudatur zelus diſciplinæ, vituperatur zeli immoderati æſtus.

Notat 17°. quòd *loquendo de facultatibus ſummi Pontificis, iiſque ſpecialibus, hæc habeam: Quamvis dici non poſſit, omnes iſtas facultates, quæ nonniſi poſt multa ſæcula apparuerunt, eſſe propriè & immediatè à jure divino; negari nihilominus non poteſt, eas convenire optimè Primatui in jure divino immediatè fundato*, C. 1. num. 19.

Quæ in Notam 14. ſuprà diſceptata ſunt, ea perinde valent & ad iſtam Notam diſpungendam. Unum addo, hoc loco expreſsè me monuiſſe, etſi omnibus ſæculis eadem fuerit in Apoſtolica Sede plenitudo poteſtatis ſpiritalis, non tamen illius *exercitium* idem fuiſſe; facultates porro ejus aliquas, quæ *non explicuerunt ſe* niſi aliquantis pòſt ſæculis, in radice tamen Primatus divino jure fundati, implicatas ſemper fuiſſe. Itaque de exercitio poteſtatis agitur magis, quàm de poteſtate ipſa toto hoc loco; idque ut Monitori morem geram, lubens ſupplebo in recudendo hoc tomo; etſi abundè jam id expreſſum fuiſſe videri poſſet.

Quod verò rurſus urgeor, non de uſu poteſtatis, ſed de poteſtate ipſa verba à me fieri, cùm agam de poteſtate quam Chriſtus immediatè ſedi Apoſtolicæ contulit: contulit enim certè poteſtatem; vereor ne tricæ jam iſtæ ſint. Qui enim potui tam prolixo hoc capite de uſu poteſtatis differere, ita ut ne verbulum quidem mihi de poteſtate ipſa excideret? Itaque conſultò reſponderam Monitori, de exercitio poteſtatis *magis* hoc loco agi, quàm de poteſtate ipſa. Toto ferè capite incumbo in uſus & exercitii elucidationem: tu captaſti unum de poteſtate verbum quod in me regereres. Atqui de particula ex toto, non de toto ex ejus particula cenſendum eſt.

Notat 18°. hæc verba: *Contentiones ſæpè inter Romanam Eccleſiam & Conſtantinopolitanam inſurgentes, non poterant deſtruere antiquam unitatem quinque Patriarchatuum; qui erant veluti quinque Eccleſiæ capita, unum ſolum caput componentia, quia ſimul ſumpti componebant unicam Sedem Petri, à qua emanaverant*, C. 2.

Hæc monui ibidem à me dici, *verbis ipſiſſimis ſanctorum Patrum*, à me alibi hoc ipſo in opere intextis. Vide ſi vacat quæ in hanc rem congeſta ſunt à me ex Conciliis, ex Patribus, ex antiquis Scriptoribus Eccleſiaſticis, Parte 1. l. 1. c. 4. & Parte 2. l. 1. c. 3. & Parte 3. l. 1. c. 2. Ne quam autem ſuſpicari poſſis æqualitatem cæterorum Patriarcharum cum Romano Antiſtite à me conſtitui, vide tum hæc eadem loca, tum cætera omnia, ubi in quatuor hujus Operis Partibus

tibus de Patriarchis verba feci. Ubique enim illos Romanæ Sedis authoritati, principatui, judicio subjeci.

Qui responsioni huic meæ nondum acquiescunt, ii non satis videntur perpendere, quinque Patriarchas à me dici, non quinque Capita, sed *veluti* quinque Capita. Quæ sanè non rei proprietas, sed translatio, vel comparatio est. Impropriè ergo Capita dicuntur; & si quod ex illis Caput conflari dicatur, impropriè hoc quoque dicitur, cùm propriè universalis Ecclesiæ Caput non sit, nisi Petrus Petrique in prima sede successor. Ad Petrum verò & Paulum hæc trahi nequaquam possunt. Et Paulum enim Romæ Episcopum dixere Patres Pontificesque Romani complures. Cautiùs ergo de Paulo loquendum, ne ex duobus verum & proprium Ecclesiæ Caput conflatum fuisse censeatur.

Notat 19°. mea hæc verba: *Nimium tribuitur imaginationi, dicendo cum quodam Abbate tempore Concilii Viennensis, Papam ob justas & rationabiles causas posse immediatè dominari omnibus Episcopis unius regni, postquam nimirum abolevisset Patriarchas, Primates & Archiepiscopos . . . . Ii sunt scopuli in quos præcipitantur, qui alios sequuntur duces, quàm Patres & Concilia.* C. 15. num. 1. Ait verò à me *proferri locum Bernardi, ex quo nihil tale probatur.*

Quin imo refellit Bernardus commenta istiusmodi, cùm docet verbis à me relatis, plenitudinem potestatis, qua pollet Sedes Apostolica, in eo tantùm à Pontifice exeri & explicari, quod ille *utile judicaverit*, quod *ratio dictaverit*, quod *necesse visum fuerit*. Exemplis declarat Bernardus potestatis has sibi sapientiæ & justitiæ leges præfigentis exercitia, Episcopatus novos condere, augere, arctare, Metropolitica dignitate amplificare. Hactenus ille. Hactenus enim *ratio*, *utilitas*, *necessitas* Ecclesiæ suadere possunt. At Patriarchas, Primates, Archiepiscopos omnes alicujus regni extingui, sanè ut rationi, & utilitati, & necessitati Ecclesiæ adversissimum est, ita & Bernardo & nobis.

Notat 20°. mea hæc verba, vel potiùs quæ suis verbis ita interpretatur: *Sancta Sedes non distribuit diversos dignitatum gradus, nisi secundùm justas regulas Canonum, & nisi cum satisfactione eorum quorum interest. Et post citatam Epistolam Alexandri IV. in qua hoc non continetur, addit: Successores sancti Petri sunt dispensatores & non domini omnium istarum dignitatum novarum. Ipsis namque solis competit esse universales Canonum executores, & provisores perpetuos necessitatum Ecclesiæ.* C. 15. n. 8. Insurgit autem mox in hunc modum.

Sunt quatuor partes in ista propositione, quarum singulæ destruunt & deprimunt authoritatem primæ Sedis. Nam ex prima sequitur Pontificem distribuendo novas dignitates non posse operari, nisi juxta præscripta Canonum. Igitur quando in hoc dispensat supra Canones, malè operatur; quod temerarium & impium dictu est. Respondeo posse Pontificem relaxare Canones, & de iis dispensare, sed ex utilitate vel necessitate Ecclesiæ, ut Canones ipsi antiqui novissimique, ut jus Decretalium, ut Concilium Tridentinum sancit. Si ita dispensat, secundùm Canones de Canonibus dispensat. Si secus dispenset, agit pro potestate, nec de prima Sede quisquam in terris judicat, sed imminet è cœlis tantò formidolosior Judex.

Secunda pars est falsa, quot enim leguntur Episcopi lamentati fuisse contra erectionem novarum dignitatum? Imò & antiqua & hodierna Canonum Regula jubet, nihil in istiusmodi rebus novari, nisi de consensu eorum, quorum interest. Si qui autem urgenti Ecclesiarum necessitati consensum suum accommodare nollent, est haud dubio, est in summo Pontifice potestas, qua tanto occurrat malo.

Tertia pars est etiam injuriosa, volendo Pontifices esse tantùm dispensatores. Addit non esse dominos harum dignitatum: Non possunt igitur illas creare. Neque enim dispensator, sed solus dominus potest dignitates de novo creare, ut patet. Intercedit Petrus dominationi, *Non dominantes in Cleris.* Monet Paulus coli Pontifices, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Abhorrent Scripturæ, abhorrent Pontifices à dominandi invidiosa voce, multò magis ab ipsa re. Sive Dignitatum creatio, sive quæcumque demum alia administratio Ecclesiastica, non ad ostentationem potestatis, non ad imperiosæ voluntatis declarationem fit, ea enim sanè dominatio foret; sed secundùm Canones, ex utilitate vel necessitate Ecclesiæ, ex charitatis consilio, quæ pietatis & sanctitatis explicatio, quæ dispensatio est.

Quarta pars est etiam injuriosa, faciendo Pontifices meros esse executores Canonum, & provisores Ecclesiæ. Hoc est illis sub verbis magnificis illudere. Cavesis, ne secus vel sentire vel loqui, fœdissima sit adulatio. Catholicis enim & piis auribus, sanis & sobriis Theologis pulchrius, optatius, magnificentius est, & magis imperatorium, executorem esse legum & Canonum, quàm pro arbitrio dominari; provisorem esse publicæ rei ad consulendum, quàm solutum legibus, & salutis publicæ incuriosum, suæ unius gloriæ cupidum regnare.

Quod denique dicitur non contineri Epistola Alexandri IV. quod ea contineri insinuavi, frustra epistolæ Pontificiæ vis & sensus declinatur. Cùm enim ait Pontifex, hac dignitatum creatione omnes *assequi, quod ratio personæ, temporis, loci, vel causæ postulat:* interpretatus non immeritò sum, *rationem personæ* tunc haberi, cùm, ut ex alia authoritate ibidem à me allegata liquet, res perficitur *de consensu omnium quorum interest.* Si enim temporibus, locis, causis servit creator novarum dignitatum; eccur non etiam personis, seu personarum juribus se accommodet?

Notat 21°. hæc verba, *Sub Pontificatu Joannis VIII. hoc est sub medium noni sæculi interposita primùm fuit authoritas sanctæ Sedis ad creandam novam Metropolim*, C. 15. n. 15.

Novas Metropoles à sancta Romana Sede complures erectas fuisse & docui & exemplis comprobavi hujus Operis Parte 1. l. 1. c. 11. num. 2, & Part. 2. l. 1. c. 9. num. 11. 12. 13. 14. & Part. 3. l. 1. c. 6. num. 7. 8. 9. De Hispanicis Metropolibus à Pontifice creatis, nihildum dixeram; hìc cæpi dicere, quia hìc cæpere Historici creationis hujus meminisse. De solis ergo Metropolibus Hispaniæ sermo hìc erat.

Notat 22°. hæc verba: *Concilia Provincialia condunt regulas æternas pro universo Ecclesiæ regimine*, C. 19. num. 13.

Dixi pro universo, nimirum in Provinciis suis, non pro universæ Ecclesiæ regimine. Etsi pro universæ quoque Ecclesiæ regimine adhibentur Canones Conciliorum Provincialium, si in eum usum à Pontifice confirmati fuerint, vel à cæteris Ecclesiis usu recepti firmatique, ut plerisque antiquorum Conciliorum statutis contigit. Æternas dixi has regulas, quia vel ad observantiam, vel ad reverentiam æternæ sunt; admirationi & honori sunt, etiam tum cùm in desuetudinem abierunt; renasci & revocari possunt, quæ exoleverunt. Vivunt ergo æternitate quadam sua, vel in usu hominum, vel in memoria, in reverentia, in monumentis Ecclesiarum. Æternæ etiam usu tritissimo dicebantur leges Imperatorum. Quantum autem concedat authoritas Conciliorum Provincialium authoritati vel Romanorum Pontificum, vel Conciliorum Generalium, res

ipſa dilucidior eſt, & à me ſæpiùs toto hoc opere inculcata. Ne qua reſideat ambiguitas, textui ipſi inferentur iſtæ interpretationes, cùm iteratis typis opus mandabitur.

Notat 23°. hunc locum : *Quiſquis ille ſit, apud quem reſidet præcipua authoritas clavium & juriſdictionis Eccleſiaſticæ, cùm ſemper reſideat apud ſucceſſores Apoſtolorum, præcipuum eſt, ut adminiſtretur ſecundum regulas juſtitiæ & veritatis*, Cap. 19. num. 17.

Non negatur his verbis, imò hac ipſa ſectione cùm hodiernæ Eccleſiæ inſerviendum eſſe monui, perſpicuè aſtruitur, præcipuam hanc authoritatem penes Apoſtolicam Sedem reſidere, etiam quoad exercitium. De exercitio enim poteſtatis, magis quàm de poteſtate ipſa, verba à me fieri, jam à me ſæpiùs inculcatum eſt. Adde quòd præcipua illa authoritas etiam penes Concilia Generalia reſidet. Denique cùm de exercitio poteſtatis, non de poteſtate ipſa hìc differam; nemo inficias ire poteſt, quin per Epiſcopos & Concilia Provincialia & Metropolitanos complura olim exercerentur, quæ nunc per Romanum dumtaxat Pontificem adminiſtrantur. Meum ergo hoc fuit conſilium, hic ſcopus, ut querelas rixaſque ſedarem, nec jam certarent alii pro antiqua, ubi Metropolitani & Concilia Provincialia tam multa adminiſtrabant, quæ ad Sedem Apoſtolicam devoluta nunc ſunt : alii pro nova diſciplina, ubi Pontifices vicem ſupplent Conciliorum Provincialium & Metropolitanorum in rebus benè multis ; ſed his jurgiis ſuperſedentes, Eccleſiaſticæ ſuorum temporum ex animo ſuffragarentur ac ſervirent politiæ, qualiſcumque demum ea foret quoad perſonas immediatè poteſtatem ſpiritalem exercentes; eò autem vota ſua, eò conſilia, eò operam ſuam conferrent, ut hæc poteſtatis explicatio ad regulas juſtitiæ & ſanctitatis elimatiſſimas tota temperaretur. Denique ſi *præcipuam* authoritatem ſecernas à *ſumma* ; ut hæc penes Pontificem & Concilia Oecumenica, ita illa penes Metropolitanos & Concilia Provincialia erit ; & præcipua appellabitur comparatione inferiorum graduum complurium poteſtatis. Hæc porro præcipua Conciliorum Provincialium & Metropolitanorum poteſtas, perſæpè ad Romanum Pontificem devolvitur. Et eo caſu dixi, non tam ſatagendum eſſe, à quo demum cumque hæc poteſtas exerceatur, quàm quibus veritatis & ſanctimoniæ regulis exerceatur.

Quod rurſus moneor, præcipuam authoritatem reſidere penes ſummum Pontificem ; & ubi ea Conciliis etiam Oecumenicis vendicatur, iis tum includi Pontificem, veluti Caput à membrorum ſuorum collectione indivulſum ; aſſentior equidem vehementiſſimè, & eam me ſententiam conſtantiſſimè ſemper profeſſum eſſe præ me fero. Sed iſto qui nunc vexatur loco, palam eſt de exercitio poteſtatis, non de poteſtate ſermonem haberi. Non ab iiſdem autem omnibus ſemper exercetur poteſtas, penes quos eſt. Unum mihi cordi fuit, ut penes quos demum cumque eſſet vel poteſtas, vel poteſtatis potiùs exercitium, ea nonniſi ex ſanctiſſimis veritatis & charitatis legibus exerceretur.

Notat 24o. quòd loquens de erectione novarum Sedium in Anglia, hæc habeam, *Pontifex ex eo tantùm creavit novos illos Epiſcopatus, quia Metropolitani, Concilia Provincialia & Reges munus proprium providendi neceſſitatibus Eccleſiæ negligebant ; Rex & Concilium ſeipſis has Sedes erexerunt. 2°. Confirmationem à Pontifice petierunt, ut iis immutabilitas accederet. Et hæ ſunt viæ, quibus creatio Epiſcoporum in manus Pontificum cadere incipiebat*, Cap. 20. num. 1.

Quam meam ſententiam his ille telis configit. *Sunt in iſta propoſitione tres partes. I. eſt temeraria, quia ex ea ſequitur Pontificem ſine conſenſu illorum non potuiſſe novas ſedes erigere. Ad quid ergo habet plenitudinem poteſtatis* ? Plenitudini poteſtatis lubens ſubſcribo. De uſu poteſtatis agitur, qua nunquam utuntur Pontifices in deſtructionem, ſed in ædificationem; adeoque nec ſine conſenſu Principum & Epiſcoporum res iſtiuſmodi adgrediuntur. Etenim plenitudini poteſtatis comes eſt plenitudo juſtitiæ, charitatis & pacis.

II. Eſt injurioſa ſanctæ Sedi ; ab ea enim vult tantum peti confirmationem tamquam aliquid extrinſecum; quaſi hoc fieri potuerit inconſulta Sede Apoſtolica. Non poteſt confirmationis Apoſtolicæ magis commendari vis, authoritas, neceſſitas, quàm ſi ex ea una accedere dicatur ſtatutorum inconcuſſa ſtabilitas & immutabilitas.

III. Pars eſt erronea, quia erectio Epiſcopatuum fuit ſemper propria ſedis Apoſtolicæ. Dicere porro hanc illi facultatem eveniſſe ex recurſu, eſt illam ſubiicere, & eam ſuis ornamentis ſpoliare ; & hoc ſchiſmaticum eſt. Tribus prioribus partibus hujus operis, ubi de Epiſcopatuum erectione diſputatum eſt, illud ante cætera demonſtratum eſt : Primos Epiſcopatus à Petro & ab Apoſtolis conſtitutos fuiſſe, tum per ſingulas ætates à Petri ſucceſſoribus alios ſubindè alioſque creatos fuiſſe. Illud diſſimulare non potuimus, ne contra totam Conciliorum, Patrum & Hiſtoricorum antiquitatem fruſtra niteremur, multos etiam Epiſcopatus à Metropolitanis, ab Exarchis, à Patriarchis, Synodiſque particularibus creatos eſſe, donec ad ſolam primam ſedem medii & extremi ævi diſciplina Epiſcopatuum erectionem ubique terrarum revocaret.

Quod autem rurſum inſtat priorum Animadverſionum quaſi nondum ſatis dilutarum vindex, urgetque, non referri, ſed expendi etiam à me debuiſſe hiſtoricos, narrataſque ab hiſtoricis Novorum Epiſcopatuum erectiones inconſulta Romana ſede factas, jure an perperam factæ ſint : Reſpondeo hiſtorici me partes maximè ſuſtinere ; nec tam mea me toto in hoc opere, quàm aliorum placita explanare. Porro cum non Hiſtoricos tantùm proferam, ſed Patres, & Epiſcopales Synodos, à quibus & in quibus novæ iſtæ Sedes Epiſcopales, vel Metropoliticæ inſtitutæ ſunt : tanto religioſiùs cavendum mihi fuit, ne rerum ab illis narratarum fidem meis additamentis adulterarem. Non verò equidem, quin tu Romanorum Pontificum tacito conſenſu & tolerantia hæc facta eſſe interpreteris, ego pro mei inſtituti ratione non potui iſtiuſmodi aliquid interſerere, niſi vel hiſtorici, vel Patris coævi, vel Concilii alicujus authoritate ac teſtimonio interpretationem hanc meam firmarem.

Notat 25°. hæc verba mea, *Omnes iſtæ diſpenſationes inconſideratiùs datæ, effecerunt tandem, ut hanc poteſtatem Epiſcopi amitterent ; & omnes diſpenſationes ætatis tum ad ordines, tum ad beneficia ſoli Pontifici fuerint reſervatæ*, Cap. 46. num. 4. Contra ſic ille philoſophatur, *Optimè dicit Author privatos fuiſſe Epiſcopos facultate diſpenſandi ob malum illius uſum. Sed dicere debuerat, à quo & per quem privati ſunt. Hoc autem de induſtria reticuit, ne cogeretur dicere privationem illam veniſſe à Pontificibus, qui talem facultatem, quam priùs fortè toleraverant, revocarunt. Similiter dicere debuerat, à quo & per quem talis reſervatio devenit ad Pontifices. Sed etiam libenter reticuit, ne teneretur dicere, Pontifices à ſemetipſis hoc ſibi reſervaſſe. Illud autem non intendit, cum ſæpiùs jam viderimus hoc ab illo tribui devolutioni Canonicæ. Eſt igitur ſuſpecta propoſitio.*

Itane verò tu ſoli Romanorum Pontificum tolerantiæ adſcribis, quòd omnibus retro ætatibus toto orbe terrarum Epiſcopi complures diſpenſationes concederent ? Atqui contra ſtat Hiſtoriæ Conciliorumque fides. Epiſcopi Apoſtolorum ſucceſſores cùm ſint, quin in partem etiam aliquam venerint Apoſtolicæ diſpenſandi poteſtatis, cujus plenitudinem obtinet Apoſtolicæ Sedis Præſul ? Epiſcopi in particulari-

laribus Conciliis Canones condiderunt. Quin ergo & Canones quos condiderant, ex usu & necessitate Ecclesiæ relaxare potuerint? De solis Conciliorum Oecumenicorum Canonibus statum illud fixumque est, à solo Romano Pontifice eos relaxari. Ne hanc prærogativam Canonum istiusmodi ad omnes effundas omnino Canones. Ne Synodorum generalium & particularium jura ac privilegia perturbes ac confundas. Non vides quàm consentaneum sit, ut sicut de Synodorum Generalium Canonibus dispensat earum Præses legitimus Romanus Pontifex: ita Synodorum particularium statuta relaxet, vel Metropolitanus; vel Synodus ipsa singulis annis, vel bienniis recurrens; vel Episcopi provinciæ, si hanc eis potestatem indulserit Synodus, prout exemplis firmari posset? Pleraque certè eorum quæ Synodorum Provincialium Decretis statuta fuerant, adeoque ab Episcopis dispensari potuerant, cæterarum postea Ecclesiarum usu moribusque recepta sunt. Synodus Chalcedonensis Canone secundo *regulas Patrum*, id est multarum Synodorum particularium antè habitarum Canones recepit, firmavitque. Universim dici potest, longè plurima Ecclesiasticæ disciplinæ capita à particularium Conciliorum, quæ quotannis per complures Provincias celebrabantur, decretis initium sumpsisse, pauciora à generalium Synodorum statutis, quòd hæ rariùs haberentur, & pauciores ederent Canones. Vides quàm proclivè hinc fieret, ut Canonum veniam facerent Episcopi, quorum conditores erant, & non solus ea potestate uteretur Romanus Præsul? Et oro te quì potuerit Pontifex Romæ sedens, Ecclesiis quondam in extremas Asiæ atque Europæ oras semotis, singulas & minutissimas quasque librare ac largiri dispensationes?

Quod consequenter autem ais à Pontifice privatos esse Episcopos ea potestate dispensandi, quam hactenus toleraverat, quamque rursum sibi reservavit: non ratio, non authoritas, non probatio ulla tibi suffragatur. Ornat potiùs Pontifex Episcopos, & beneficiis cumulat, quàm spoliat & dehonestat. Culpa sua spoliatos censes Episcopos? Hæc ipsa culpa devolutioni canonicæ januam pandit. Quorsum verbis contendere, ubi de re convenit? Devolutionis jus Canonibus & juri in Ecclesiis recepto consentaneum est, spoliatio & privatio à te jactata nusquam in Ecclesiasticis monumentis existit. Magnificum id videtur tibi & ad primæ Sedis gloriam præclarum, si Episcopos privet spolietque pro imperio & potestate qua pollet? At nobis longè magnificentius & ad Pontificiæ sanctimoniæ gloriam luculentius, si Pontifex sua dilargiri, quàm aliorum occupare munia amet: si ditare Episcopos & augere, quàm imminuere & obterere malit. Allatrant nuperi Sectarii Apostolicam Sedem, & illam Episcoporum spoliis & ruina auctam ditatamque calumniantur. Vide ne inopinus tam iniquis præposteriscque calumniis vim adiicias, aut saltem latus nudes. Nos ex adverso stamus, & prolatis in medium omnium ætatum documentis ostendimus, si quam de novo potestatem exercere cæperint Romani Pontifices, quam priùs vel Episcopi, vel Metropolitani, vel Concilia Provincialia exercerent: verissimam hujus in disciplina mutationis causam refundendam esse, vel in jus Canonicæ devolutionis ad Ecclesiarum incolumitatem perneccessariæ: vel in Episcoporum ultro Principatui Apostolico & Primatui divinitus instituto assurgentium decreta: vel in Ecclesiæ evidentem utilitatem urgentemque necessitatem, ultro annuentibus profitentibusque Episcopis vigorem Canonum non tam facilè relaxatum iri, si solus dispenset Pontifex non de solis Conciliorum Generalium statutis, sed de iis etiam quorum antea ipsi veniam faciebant. Ita & fidei historiæ consulitur, & occurritur adversariis Ecclesiæ. Tibi autem cavendum est, ne cum Catholicis, id est cum tuis confligere malis, quàm cum adversariis.

Notat 26°. hæc verba: *Cum Reges & Episcopi tam sæpè procurarent intervenire authoritatem Pontificis pro confirmatione Exemptionum, quas Monasteriis concedebant; credibile est Pontifices tandem ex seipsis incepisse hujusmodi exemptiones concedere, quamvis sub initio non fecerint istud sine consensu Episcoporum Diœcesanorum*, C. 54. num. 1. Pergit autem sic ratiocinari: *Ex hoc manifestè sequitur, vel Pontifices hanc usurpasse potestatem, quod est impium: vel eam tacito saltem consensu ab Regibus & Episcopis accepisse, quod est erroneum. Fateor quidem Pontifices non semper concessisse Exemptiones; sed hinc non sequitur eos non habuisse facultatem illas concedendi. Ad quid enim, quæso, ad eos recurrissent Reges & Episcopi? nisi certum iis fuisset, hujusmodi facultatem in eo residere.*

Extremam istam partem tuæ Animadversionis vehementer amplector, sed non satis video quì cum prima cohæreat. Largiendarum exemptionum potestas penes Apostolicam sedem semper fuit, etsi ab ea non semper explicata fuerit. Explicandi autem illam ex precibus Regum & Episcoporum occasionem sumpsere Pontifices. Longè aliud autem est potestatem ab aliquo accipere, atque explicandæ pristinæ potestatis occasionem ab eo arripere. Si de Translationibus & Resignationibus Episcoporum, si de Episcopatuum & Metropoleon Erectionibus, si de Dispensationibus aliisque ejusmodi in hunc eundem modum philosophatus esses, atque hoc loco de Exemptionibus, nostræ prorsus sententiæ accessisses, aut tuæ nos habuisses consentaneos. Nec enim Pontificum potestatem in dubium unquam vocavimus. Sed ejus in quaque re explicandæ exercendæque occasiones, causas, initia, rimari sumus; sicut tu hìc confiteris, *Pontifices non semper concessisse exemptiones*. Vide quàm facilè potuerimus in gratiam redire.

Notat 27°. hæc verba: *Hæ sunt conditiones Privilegii Canonici, Monasteriis concessi, nimirum quod sit utile, quod sit necessarium pro disciplina regulari Monasterii, quod sit datum de consensu Episcopi. Et author citat Epistolam Gregorii VII. in quo tria allata reperiuntur*, Cap. 54. num. 4. In quæ sic ille commentatur: *Fateor Pontifices in concedendis exemptionibus attendisse ad utilitatem Monasterii, & necessitatem Regularis Disciplinæ. Fateor etiam Pontifices circa hoc egisse cum consensu Episcopi. Sed nego semper id necessariò factum fuisse. Nam apud ipsum authorem Gregorius VII. minatur Archiepiscopo Taurinensi daturum se exemptionem cuidam Monasterio, si illud vexare pergeret.*

Tuæ huic sententiæ lubens assentior, nec tu dissentis à mea, cùm consensum Episcopi eo tantùm prætermiti posse & à Pontifice insuper haberi doces, cùm Episcopus Monasterium divexat, suoque in illud jure seipsum fraudat. Quando autem ita pergis: *Voluerunt ergo Pontifices habere sæpiùs consensum Episcopi ob bonum pacis. Sed nego hoc fuisse unquam necessarium, ob plenitudinem potestatis quam habet in omnem Ecclesiam*: non video quì tibi consentias. Nec enim Gregorius VII. utebatur plenitudine potestatis, sed plenitudine justitiæ, quando Episcopi Monasterium devastantis consensum non necessariò expectandum sibi existimabat, ut illud ejus potestati, vel potiùs infestationi subduceret. Negas necessarium fuisse consensum Episcopi, etsi requisitus sit ob bonum pacis. Et quid tam necessarium, quàm bonum pacis inter Pontificem & Episcopos? Plenitudini Pontificiæ spiritalis potestatis ex animo assentimur, sed usum hujus potestatis &

INDEX CAPITUM PRIMI TOMI.

LIBER PRIMUS,

In quo agitur de primo & principe Cleri Ordine, De Episcopatu & omnibus ejusdem gradibus : de summo Pontifice, de Patriarchis & Exarchis, de Primatibus & Archiepiscopis, de Metropolitanis & Episcopis.

De plenitudine Sacerdotii in Episcopatu, de variis ejus gradibus, de Papa.

CAPUT I. DE Episcopatu in genere, prout omnes Episcopatus gradus amplectitur, esse in eo plenitudinem, summumque apicem spiritalis amplitudinis sacerdotalis imperii. *Pagina* 1

CAP. II. Sanctorum Patrum testimoniis & argumentis probatur Episcopatu contineri plenitudinem & summum imperium Sacerdotalis Ordinis. 4

CAP. III. De Titulis insignibus Metropolitani, Archiepiscopi, Exarchi Diœceseos, Patriarchæ, Papæ. 7

CAP. IV. Præsulibus quidem omnibus communia fuisse nomina Papæ, Apostoli, Præsulis Apostolici, Apostolicæ Sedis Episcopi : sed ea tamen jam tum singulari quadam cum honoris prærogativa Romano Pontifici attributa sunt. 11

CAP. V. Mutua inter Romanos hinc Pontifices, inde Galliarum Imperatores, Reges, & Episcopos concordia permagno utrisque & præsidio fuit, & ornamento, dum Caroli Magni stirps rerum potita est. 13

CAP. VI. An Romanus Præsul immediatam quandam jurisdictionem exercuerit in omnibus orbis Christiani Episcopatibus, dissentientibus etiam ac renitentibus propriis cujusque Diœceseos Episcopis, post annum Christi millesimum. 18

De Patriarchis.

CAP. VII. De Patriarchis in genere, per quinque priora Ecclesiæ sæcula. 26

CAP. VIII. De Patriarchis antiquis in particulari, Romano, Alexandrino, Antiocheno, per quinque eadem priora Ecclesiæ sæcula. 29

CAP. IX. De veteribus Patriarchis, Romano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, & Constantinopolitano. Quæ fuerint Patriarcharum jura & privilegia, sæculis VI. VII. & VIII. 33

CAP. X. De Patriarcha Constantinopolitano, per priora quinque Ecclesiæ sæcula. 35

CAP. XI. Quæ fuerit Gregorium Papam inter & Joannem Jejunatorem de Patriarchæ Oecumenici nomine controversia. 40

CAP. XII. De Patriarcha Hierosolymitano, per eadem quinque priora Ecclesiæ sæcula. 44

CAP. XIII. De Patriarchis antiquis juxta Græcorum mediæ ætatis doctrinam. 47

CAP. XIV. De antiquis Patriarchis ex sententia Latinorum mediæ ætatis. 50

CAP. XV. De Patriarchis Græcis in genere, ab anno post Christum natum millesimo. 51

CAP. XVI. De Patriarchis Græcis in particulari, ab anno Christi millesimo. 56

De Exarchis, Primatibus, Catholicis, seu minoribus Patriarchis.

CAP. XVII. De Exarchis tribus, Ephesino, Heraclienſi, & Cæsarienſi, per priora quinque Ecclesiæ sæcula. 59

CAP. XVIII. De Exarchis sive Primatibus Cypri & Thessalonicæ, per priora Ecclesiæ sæcula. 61

CAP. XIX. De Archiepiscopis sive Exarchis aut Primatibus Acridæ, Syrmii & Thessalonicæ, VI. VII. VIII. sæculo. 63

CAP. XX. De Archiepiscopo Carthaginenſi. De Patriarcharum, Exarchorum, sive Archiepiscoporum potestate, prioribus quinque sæculis. 65

CAP. XXI. De Exarchis, Primatibus, seu minoribus Patriarchis, Heracleenſi, Ephesino, Cæsarienſi, Carthaginenſi, Aquilejenſi, Gradenſi, Gotthorum, Longobardorum, Francorum, sæculo VI. VII. VIII. 67

CAP. XXII. De Patriarchis novis Latinis mediæ ætatis, sæculo VIII. IX. X. 69

CAP. XXIII. De Patriarchis Gradenſi, Veneto, Aquilejenſi, Bulgarorum, ætate media & extremis his sæculis post annum Christi millesimum. 70

CAP. XXIV. De cæteris Patriarchis, de Catholicis, aut Primatibus Asiæ, qui media ætate & extremis his sæculis emersere è ruinis & quasi ruderibus Patriarchatus Antiocheni & Hierosolymitani. 72

CAP. XXV. De cæteris Patriarchis Europæ & Africæ, qui ex Constantinopolitani & Alexandrini divisione emerserunt. 75

De Patriarchis, Metropolitanis, & Episcopis, qui Titulares dicuntur.

CAP. XXVI. De Patriarchis Latinis in Oriente, & de Episcopis Titularibus post annum Christi millesimum, & post sacras nostrorum in Orientem expeditiones. 78

CAP. XXVII. De Episcopis Titularibus. 85

CAP. XXVIII. Altiori ab origine repetitur institutio Episcoporum Titularium, multaque in cumulum adduntur ad antedictorum confirmationem. 88

CAP. XXIX. Elevantur aliquæ difficultates ex superioribus emergentes, circa ordinationes Episcoporum, vel plurium in una urbe, vel utcumque in vicis & infrequentibus locis. De pluribus unius Parochiæ Parochis. 92

Index Capitum.

De Archiepiſcopis, Primatibus, & Vicariis Apoſtolicis.

CAP. XXX. De Archiepiſcopis, Primatibus, & Apoſtolicis Vicariis per Hiſpanias Galliaſque, ab anno Chriſti quingenteſimo ad nongenteſimum. 94

CAP. XXXI. Rurſum de Primatibus Galliæ, Germaniæ, Angliæque, ſub Imperio Regiæ ſtirpis Clodovæi. 97

CAP. XXXII. De Primatibus, Vicariiſque Apoſtolicis, eorumque Juribus, obſervantur aliqua in communi. 99

CAP. XXXIII. De Primatibus, & Exarchis per Occidentem & Orientem, imperante Carolo Magno ejuſque ſtirpe Regia. 100

CAP. XXXIV. De Primatibus, ab Hugonis Capeti Regno, ſive ab anno Chriſti milleſimo, ad hæc uſque Tempora. Ac primùm de Primate Lugdunenſi. 104

CAP. XXXV. De Primatu Bituricenſi, Burdigalenſi, Narbonenſi, & Viennenſi. 108

CAP. XXXVI. De Primatibus Angliæ & Hiberniæ. 112

CAP. XXXVII. De Primatibus Germaniæ, Italiæ, Daniæ, Poloniæ, Hungariæ. 116

CAP. XXXVIII. De Primatibus Hiſpaniæ. 118

De Metropolibus & Metropolitanis.

CAP. XXXIX. De creatione novarum Metropoleon, prima Eccleſiæ ætate, ſeu quingentis prioribus annis. 121

CAP. XL. De poteſtate & officio Metropolitanorum, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 124

CAP. XLI. De Metropolitanis Franciæ, Angliæ, Germaniæ, ſæculo VI. VII. & VIII. 128

CAP. XLII. De Hiſpaniæ remotiſſimarumque Gentium Metropolitanis. 131

CAP. XLIII. De Metropolitanis in genere, de eorum inſtitutione, jure, officio, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque Regiæ proſapiæ. De quibuſdam ſpecialiter Metropolitanis. 133

CAP. XLIV. De Metropolitanis nonnullis in particulari. De ordine Metropoleon Græcarum. De Metropolitanis cujuſque Patriarchatus Protothronis. 138

CAP. XLV. De erectione novarum Metropoleon, ultima ætate poſt annum Chriſti milleſimum. 141

CAP. XLVI. De poteſtate & officio Metropolitanorum in genere, & de mutua cum Epiſcopis Suffraganeis concordia, hac ultima ætate poſt annum Chriſti milleſimum. Specialiter autem de eorum juriſdictione in ſubditos Suffraganeorum, ex jure Decretalium. 150

CAP. XLVII. De jure & poteſtate Metropolitani in Suffraganeos ſuos, ex norma Decretalium, & juris Canonici novi. Singularia quædam jura Archiepiſcopi Cantuarienſis. 153

CAP. XLVIII. Quibus cauſis debilitata imminutaque ſit authoritas Metropolitanorum poſtremis his ſæculis. Jura Metropolitanorum poſt Concilium Tridentinum. 155

CAP. XLIX. De Seniore, Primate & Protothrono inter Epiſcopos cujuſque Provinciæ. 160

De Epiſcopis, de Epiſcopalibus ſedibus, de Epiſcopatu ipſo.

CAP. L. Epiſcoporum authoritas jure divino nititur, ipſaque Chriſti inſtitutione; ſucceſſere Epiſcopi in Apoſtolorum locum, in Petri etiam quodammodo Sedem. 162

CAP. LI. De trium Hierarchicorum Ordinum, primorumque Beneficiorum Eccleſiæ, Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus præeminentia & antiquitate. Ex Græcis primùm Patribus. 165

CAP. LII. De trium Ordinum Hierarchicorum, primorumque Beneficiorum, Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus præcellentia & antiquitate. Ex Patribus Latinis. 168

CAP. LIII. De eadem ſuperiorum Ordinum excellentia, ac tribus primis Beneficiis, ex Latinis & Græcis Patribus. 172

CAP. LIV. De erectione novorum Epiſcopatuum prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis. 174

CAP. LV. De Epiſcopatibus & Epiſcopis novis, in iis præſertim populis, qui recens ad fidem venerant, VI. VII. & VIII. ſæculo. 177

CAP. LVI. De Epiſcopis, & de novorum Epiſcopatuum inſtitutione, imperante Carolo Magno Carolique proſapia. 181

CAP. LVII. De inſtitutione novorum Epiſcopatuum in Gallia, eorumdemque unione, diviſione & translatione, per ultimam hanc Eccleſiæ ætatem, ab anno Chriſti milleſimo. 185

CAP. LVIII. De Epiſcopatuum novorum erectione extra Gallias, poſt annum Chriſti milleſimum. 189.

CAP. LIX. De Miſſionibus Apoſtolicis ad Infideles Chriſti jugo ſubjiciendos, extrema hac ætate, poſt annum Chriſti milleſimum. 193

CAP. LX. De Epiſcopis & eorum jure & poteſtate multiplici, qua Delegati ſunt Apoſtolicæ ſedis. De eo uſu, quo ſe ſcribunt Epiſcopos gratia Dei, & Apoſtolicæ ſedis. 195

LIBER SECUNDUS,

In quo agitur, De Chorepiſcopis, Archipresbyteris, Vicariis Generalibus, Pœnitentiariis, Officialibus, Theologis, Archidiaconis, Parochis, Diaconis, Clericiſque Minoribus. De Tonſura & Habitu Cleri, de Officiis Divinis & Cælibatu. De Syncellis, Notariis, Cancellariis, Apocrifiariis, Magnis Eleemoſynariis, Archicapellanis, Cardinalibus & Legatis.

De Chorepiſcopis & Archipresbyteris.

CAPUT I. DE Chorepiſcopis per octo priora Eccleſiæ ſæcula. 198

CAP. II. De Chorepiſcopis ſub Imperio Caroli Magni, Regiæque ejus proſapiæ, & deinceps. 201.

CAP. III. De Archipresbyteris, per prima quinque Eccleſia ſæcula. 203

CAP.

Index Capitum.

CAP. IV. De Archipresbyteris ſæculo ſexto & ſeptimo. 206
CAP. V. De Archipresbyteris ſub Imperio Caroli Magni. 207
CAP. VI. De Archipresbyteris civitatis & ruris. De Decanis Ruralibus, de Vicariis Foraneis. Ex novo jure Decretalium poſt annum Chriſti milleſimum. 208.

De Vicariis Generalibus, Officialibus, Pœnitentiariis, Theologis.

CAP. VII. De Vicariis Generalibus Epiſcoporum, & de Pœnitentiariis, per priora Eccleſiæ ſæcula. 212
CAP. VIII. De Vicariis Generalibus, & de Officialibus in genere; de Vicariis Generalibus in particulari, ex diſciplina recentiore poſt annum Chriſti milleſimum. 216
CAP. IX. De Officialibus. 219
CAP. X. De Theologo & Pœnitentiario, poſt annum Chriſti milleſimum. 221

De Miniſtris & Regulis Pœnitentiæ Sacramenti, de Caſibus reſervatis, de Pœnitentia publica, de Indulgentiis.

CAP. XI. De adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ per Parochos, ſub Imperio Caroli Magni. 229
CAP. XII. Continuatur idem argumentum. De Miniſtris Sacramenti Pœnitentiæ, maximè de Regularibus, ſub Imperio Caroli Magni, & Regiæ ejus proſapiæ. 233
CAP. XIII. De Caſibus reſervatis, quorum abſolutio Pœnitentiariis delegabatur. De iis primùm, qui Papæ ſunt reſervati, poſt annum Chriſti milleſimum. 238
CAP. XIV. De Caſibus Epiſcopo reſervatis. 242
CAP. XV. De Indulgentiis. 245
CAP. XVI. De Pœnitentia publica, poſt annum Chriſti milleſimum. 247

De Archidiaconis.

CAP. XVII. De Archidiaconis per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 253
CAP. XVIII. De Archidiaconis ſæculo VI. VII. & VIII. 256
CAP. XIX. De Archidiaconis ſub Imperio Caroli Magni. 258
CAP. XX. De Archidiaconis ultima Eccleſiæ ætate poſt annum Chriſti milleſimum. 260

De Parochis eorumque Vicariis. De Parochiis.

CAP. XXI. De Parochis per priora Eccleſiæ ſæcula: & primùm de origine Parochiarum. 266
CAP. XXII. Rurſus de Parochiarum origine & antiquitate. 268
CAP. XXIII. De Parochorum jure & officio per octo priora ſæcula. 271
CAP. XXIV. De Parochis ſub Imperio Caroli Magni. 275
CAP. XXV. De Parochis eorumque jure & officio ſub Imperio Caroli Magni Regiæque ejus ſtirpis. 278
CAP. XXVI. De Parochis, de divina eorum origine, & antiqua juriſdictione, poſt annum Chriſti milleſimum ad hæc uſque tempora. 282
CAP. XXVII. De Vicariis perpetuis & temporariis poſt annum Chriſti milleſimum. 286
CAP. XXVIII. De Beneficiis quæ Clericis aliis locabantur, vel ad Firmam dabantur. 289

De Diaconis, Subdiaconis, aliiſque minoribus Ordinibus.

CAP. XXIX. De Diaconis per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 292
CAP. XXX. De Subdiaconis, & aliis Clericis minoribus per ſæcula priora quinque. 296
CAP. XXXI. De Subdiaconis, Lectoribus, aliiſque minoribus Clericis ſæculo VI. VII. & VIII. 299
CAP. XXXII. De Subdiaconis aliiſque minoribus Clericis, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque ſtirpis. 301
CAP. XXXIII. De Diaconis & Subdiaconis, & aliis Ordinibus minoribus, extrema hac Eccleſiæ ætate poſt annum Chriſti milleſimum. 303
CAP. XXXIV. An eſſent Clerici quidam, ſine Ordine ullo, ſine munere, ſola Tonſura inſignes, per priora quinque ſæcula. 307
CAP. XXXV. An ſimul omnes, & eidem conferrentur minores Ordines, prioribus quinque ſæculis. 309
CAP. XXXVI. De Interſtitiis & Majorum nonnullorum Ordinum omiſſione per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 311

De Clericorum Tonſura.

CAP. XXXVII. De Tonſura Clericali per quinque priora ſæcula. 316
CAP. XXXVIII. De Tonſura & Corona Clericali in Hiſpania & Anglia, VI. VII. & VIII. ſæculo. 319
CAP. XXXIX. De Tonſura & Corona Clericali in Gallia, Italia, urbe Roma & in Oriente, VI. VII. & VIII. ſæculo. 322
CAP. XL. De Tonſura & Corona Clericorum, imperante Carolo Magno, & Regia ejus proſapia. 326
CAP. XLI. De Tonſura & Corona Clericorum in Eccleſia Latina poſt annum Chriſti milleſimum. 329
CAP. XLII. De Tonſura & Corona Clericorum in Eccleſia Græca. De Tonſura laicorum in utraque Eccleſia poſt annum Chriſti milleſimum. 332

De Clericorum veſtibus Civilibus & Sacris.

CAP. XLIII. De veſte Civili Clericorum in Occidente per priora ſæcula quinque. 334
CAP. XLIV. De habitu civili Clericorum in Oriente per priora quinque ſæcula. 338
CAP. XLV. De ſacris veſtibus in miniſterio Altaris, prioribus quinque ſæculis. 340
CAP. XLVI. De habitu civili Clericorum in Oriente & Occidente, ſæculo VI. VII. & VIII. 343
CAP. XLVII. De habitu ſacro Clericorum, ſæculo VI. VII. & VIII. 345
CAP. XLVIII. De veſte communi Clericorum ſub Imperio Caroli Magni. 347
CAP. XLIX. De ſacris veſtibus Clericorum ſub Imperio Caroli Magni, ſtirpiſque ejus regiæ. 350

CAP.

Index Capitum.

CAP. L. De veſte communi & civili Clericorum ab anno Chriſti milleſimo, uſque ad trecenteſimum ſupra milleſimum. 353

CAP. LI. Ejuſdem argumenti continuatio, de veſte civili Clericorum ab anno Chriſti milleſimo trecenteſimo ad hæc uſque tempora. 356

CAP. LII. De veſte Clericorum in Eccleſia ab anno milleſimo ad hæc tempora. 362

De Pallio & Cruce Archiepiſcoporum, & de quibuſdam aliis eorum Ornamentis.

CAP. LIII. De Pallio Orientalium ætate media. 365

CAP. LIV. De Pallio Latinorum per octo priora Eccleſiæ ſæcula. 369

CAP. LV. De eadem re, hoc eſt, de Pallio Latinorum per octo priora ſæcula. 370

CAP. LVI. De Pallio Latinorum & Græcorum ſub Imperio Caroli Magni. 373

CAP. LVII. De Pallio poſt annum Chriſti milleſimum ad hæc uſque tempora. 377

CAP. LVIII. De Cruce, de Annulo, de Pedo, de ornatu reliquo Epiſcoporum, Metropolitanorum, & Patriarcharum proprio per mediæ ætatis ſæcula. 380

CAP. LIX. De Cruce Archiepiſcoporum poſt annum Chriſti milleſimum. 385

De Cælibatu Clericorum.

CAP. LX. De Cælibatu Clericorum in Eccleſia Orientali, per priora quinque ſæcula. 389

CAP. LXI. De Cælibatu Beneficiariorum in Eccleſia Latina quinque prioribus ſæculis. 392

CAP. LXII. De Cælibatu Clericorum in Gallia ſæculo VI. VII. & VIII. 396

CAP. LXIII. De Cælibatu Clericorum in Hiſpania, Italia & Oriente, VI. VII. & VIII. ſæculo. 398

CAP. LXIV. De Cælibatu Beneficiariorum ſub Imperio Caroli Magni. 401

CAP. LXV. De Cælibatu Clericorum poſt annum Chriſti milleſimum. 405

CAP. LXVI. De Clericis conjugatis poſt annum Chriſti milleſimum. 409

De ætate neceſſaria ad Ordines, & ad Beneficia.

CAP. LXVII. De ætate neceſſaria Prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis. 411

CAP. LXVIII. De ætate ad Clericatum & ad quoslibet Ordines neceſſaria ſæculo VI. VII. & VIII. 413

CAP. LXIX. De ætate neceſſaria ad Clericatum, ad Ordines quoslibet, ad Beneficia, ſub Imperio Caroli Magni. 414

CAP. LXX. De ætate neceſſaria ad Clericatum, ad Ordines, ad Beneficia, poſt annum Chriſti milleſimum. 415

De Cantu & Recitatione Officiorum divinorum.

CAP. LXXI. De Cantu & Recitatione divinorum Officiorum in Eccleſia Græca prioribus quinque ſæculis. 422

CAP. LXXII. De eodem, quæ fuerit in Oriente divini Officii origo; an etiam privatim illud ſinguli recitare tenerentur. 425

CAP. LXXIII. De divini Officii origine & recitatione neceſſaria ſaltem privatim in Occidente, per quinque priora ſæcula. 427

CAP. LXXIV. Quàm aſſidui fuerint nocturnis ac diurnis Officiis in Eccleſia frequentandis aut iiſdem domi recitandis Laici. Ut hinc de Clericis conjicias, per ſæcula priora quinque. 432

CAP. LXXV. Canonici in Gallia Officii origo, quod teneantur Clerici ſaltem privatim recitare, ſæculo VI. VII. & VIII. 434

CAP. LXXVI. Canonici Officii in Hiſpania & Africa origo, ejuſque ſaltem privatim recitandi lex ſæculo VI. VII. & VIII. 438

CAP. LXXVII. De origine Officii divini in Anglia & Italia, ejuſque recitandi obligatione, ſæculo VI. VII. & VIII. 441

CAP. LXXVIII. Origo divini Officii, ejuſque recitandi obligatio in Oriente & Occidente, ex Monachorum Regulis, edictiſque Imperialibus comprobatur, ſæculo VI. VII. & VIII. 444

CAP. LXXIX. Quàm aſſidui in Officio divino Laici. Unde colligi etiam poteſt aſſiduitas Clericorum, ſæculo VI. VII. & VIII. 446

CAP. LXXX. De Cantoribus & Cantu divinorum Officiorum ſub Imperio Caroli Magni. 449

CAP. LXXXI. De lege & obligatione Beneficiariorum, ut Horas Canonicas vel canant, vel recitent, ſub Imperio Caroli Magni. 453

CAP. LXXXII. Origines variæ divinorum Officiorum ſub Imperio Caroli Magni. 456

CAP. LXXXIII. Quàm ferverent laicorum ſtudia ad frequentanda Officia, Myſteriaque, ad Communiones, ad jejunia, ad continentiam, ſub Imperio Caroli Magni. 458

CAP. LXXXIV. De obligatione recitandi Officii divini. Argumenta ab exemplis ducta poſtrema hac Eccleſiæ ætate poſt annum Chriſti milleſimum. 465

CAP. LXXXV. De lege Officii divini ſaltem privatim perſolvendi, ex Decretis Eccleſiaſticis, ab anno Chriſti milleſimo ad hæc tempora. 468

CAP. LXXXVI. De obligatione recitandi Officii in Choro. De Officio beatæ Mariæ. De Officio Mortuorum. 472

CAP. LXXXVII. Laicis etiam frequens & familiaris pietas, ut Choro Horiſque Canonicis intereſſent, in Gallia & Anglia, poſt annum Chriſti milleſimum; utque eas privatim recitarent. 475

CAP. LXXXVIII. In Italia quoque & aliis Chriſtiani Orbis Provinciis frequens adhuc inter laicos Horarum Canonicarum vel pſalmodia in Choro, vel recitatio privatim. 477

De Xenodochiis & Beneficiariis qui illis affigebantur.

CAP. LXXXIX. De Xenodochiis & Beneficiariis qui illis affigebantur, ab exordio Eccleſiæ ad uſque tempora Caroli Magni. 479

CAP. XC. De Xenodochiis, & id genus aliis ædibus Deo ſacris, ſub Imperio Caroli Magni. 483

CAP. XCI. De Xenodochiis poſt annum Chriſti milleſimum. 485

Index Capitum.

De Basilicis, Martyriis & Oratoriis, quæ sunt in Castellis & Magnatum domibus.

CAP. XCII. De Basilicis, Martyriis, & Oratoriis, quæ in Castellis fuerunt, & Magnatum domibus per prima Ecclesiæ sæcula. 488

CAP. XCIII. Varii Tituli Beneficiorum, Hospitalia, Oratoria, Capellæ, in Italia & in Oriente. Aliqua obiter de Præpositis, Decanis, & Prioribus, sæculo VI. VII. & VIII. 491

CAP. XCIV. Varii variorum in Gallia & Hispania Beneficiorum Tituli, Xenodochia, Oratoria, Capellæ, sæculo VI. VII. & VIII. 495

CAP. XCV. Cellæ, Oratoria, Ecclesiæ Monialium, Abbatiolæ, Ecclesiæ Baptismales, Capellæ, Capellæ Domesticæ, Oratoria privata, sub Imperio Caroli Magni & ejus stirpis. 498

CAP. XCVI. Græcorum Disciplina circa Oratoria, & Altaria portatilia, tempore Caroli Magni, & ejus stirpis. 500

De Defensoribus.

CAP. XCVII. De Defensoribus per quinque priora Ecclesiæ sæcula. 502

CAP. XCVIII. De Defensoribus & Vice-Dominis sæculo VI. VII. & VIII. *Ibidem*

CAP. XCIX. De Defensoribus & aliis Dignitatibus Ecclesiæ Græcæ. De Defensoribus & Vicedominis Ecclesiæ Latinæ, sub Imperio Caroli Magni stirpis. 505

De Syncellis & Consiliariis.

CAP. C. De Syncellis & Consiliariis per octo priora Ecclesiæ sæcula. 507

CAP. CI. De Syncellis & Consiliaris, ab anno octingentesimo ad millesimum. 511

CAP. CII. De Syncellis, Monitoribus, Consiliariis, Confessariis. De præcipuis Beneficiariis Ecclesiæ Græcæ post annum Christi millesimum. 514

CAP. CIII. De Primiceriis, Primicleris, Sacristis, Scevophylacibus, Thesaurariis, Ædituis, Mansionariis, Fossoribus, Laborantibus, medio ævo. 517

De Notariis, Chartulariis, Chartophylacibus, Cancellariis, Bibliothecariis.

CAP. CIV. De Chartulariis, Chartophylacibus, Bibliothecariis, Cancellariis, Notariis, ab exordio Ecclesiæ ad Imperium usque Caroli Magni. 520.

CAp. CV. De Cancellariis, Notariis, Chartophylacibus, Bibliothecariis, à Carolo Magno ad Hugonem Capetum, sive ad annum Christi millesimum. 523

CAP. CVI. De Cancellariis, Notariis & Bibliothecariis post annum Christi millesimum ad hæc tempora. 527.

De Apocrisiariis, Capellanis, Archicapellanis, Eleemosynariis, Magnis Eleemosynariis, denique de Clero Palatino.

CAP. CVII. De Apocrisiariis, seu Nuntiis sedis Apostolicæ ante annum octingentesimum. 531

CAP. CVIII. De Apocrisiariis Apostolicæ sedis, qui Constantinopoli in Palatio Imperatoris degebant, ante annum octingentesimum Christi. 534

CAP. CIX. De Capellanis, & Archicapellanis in Gallia & Constantinopoli, à Clodovæo ad Carolum Magnum. 538

CAP. CX. De Archicapellanis, seu Magnis Capellanis sub Imperio Caroli Magni. 541

CAP. CXI. De Clero Palatino, sive de Capella Regia, sub Imperio Caroli Magni. 544

CAP. CXII. De Clero Palatino, de Capellanis, Archicapellanis, Eleemosynariis, & Magnis Eleemosynariis, sub Regia Hugonis Capetii stirpe post annum Christi millesimum. 548

De Cardinalibus & Legatis.

CAP. CXIII. De Cardinalibus ab anno millesimo usque ad trecentesimum supra millesimum. 551

CAP. CXIV. De Cardinalibus post annum Christi trecentesimum supra millesimum. 555

CAP. CXV. Origo Cardinalatus altiùs repetitur à primis usque sæculis Ecclesiæ. 563

CAP. CXVI. De Cardinalibus sub Imperio Caroli Magni. 565

CAP. CXVII. De Legatis per quinque priora Ecclesiæ sæcula. 567

CAP. CXVIII. De Legatis à Clodovæi temporibus ad Carolum Magnum. 569

CAP. CXIX. De Legatis post annum Christi millesimum. 572

LIBER TERTIUS,

In quo agitur, De Capitulis, de Conventibus, de Congregationibus, sive Clericalibus, sive Monasticis.

CAPUT I. Divisiones Beneficiorum, eorumque inter se discrimina, aliunde petita quàm ex Ordinibus. 577

De Congregationibus merè Clericalibus, & de Seminariis.

CAP. II. De Congregationibus merè Ecclesiasticis, & de Seminariis. Horum institutorem primò fuisse Augustinum. 578

CAP. III. Ex ipso Augustino ostenditur, laicum ipsum Presbyterumque versatum fuisse in religiosa Laicorum congregatione: Episcopatu inauguratum, statim primum omnium condidisse Collegium seu Seminarium Clericorum, ubi voluntariam paupertatem profitebantur omnes. 580

CAP. IV. An Patres alii Græci Latinique Seminaria instituerint aliqua, seu Clericorum Congregationes. 585

CAP. V. De Seminariis secundæ ætatis Ecclesiæ, sæculo VI. & VII. 587

CAP. VI. De Seminariis sub Imperio Caroli Magni. 589

Index Capitum.

De Capitulis & Clero Cathedralium Eccleſiarum.

CAP. VII. De Clero & Capitulis Cathedralium Eccleſiarum per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 591

CAP. VIII. De Capitulis Eccleſiarum Cathedralium à Clodovæo ad Carolum Magnum, ſive ſæculo VI. VII. & VIII. 595

CAP. IX. De Capitulis, ſub Imperio Caroli Magni. 599.

CAP. X. De Capitulis Cathedralibus, poſt annum Chriſti milleſimum. 604

CAP. XI. De Collegialibus Eccleſiis earumque Capitulis. De Canonicis Regularibus, & de vitæ communis ſocietate in Cathedralibus & Collegialibus Capitulis, poſt annum Chriſti milleſimum. 613

De Abbatiis & Monaſteriis. De Conjunctione Cleri & Monaſtici inſtituti.

CAP. XII. De Origine Monaſteriorum & Abbatiarum. 619

CAP. XIII. Conjunctio & ſocietas Ordinis Monaſtici, cum Ordinibus ſacris & cum Eccleſiaſticis functionibus per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 622

CAP. XIV. De conjunctione & confœderatione Clericalis & Monaſticæ Profeſſionis ſecunda Eccleſiæ ætate, hoc eſt, à Clodovæo ad Carolum Magnum. In Italia primùm & Anglia. 625

CAP. XV. Clericalis & Monaſtici ſtatus conjunctio ſæculo eodem VI. VII. & VIII. in Gallia, Hiſpania, Africa & Oriente. 628

CAP. XVI. Quantum curæ & ſtudii poſuerint Epiſcopi in propagandis & multiplicandis Monaſteriis, Singularia quædam Monaſticæ profeſſionis capita, à Clodovæi temporibus ad Carolum Magnum. 630

CAP. XVII. Confœderatio Monachorum & Clericorum ſub Imperio Caroli Magni. 632

CAP. XVIII. De conjunctione Clericalis & Monaſtici inſtituti poſt annum Chriſti milleſimum. 638

CAP. XIX. Reciproca alternatio Canonicorum Monachis, Monachorum Canonicis ſuccedentium ſub Imperio Caroli Magni. 641

CAP. XX. Non omnes has Canonicorum Congregationes ſpontaneæ ſe paupertati devoviſſe ſub Imperio Caroli Magni. 643

CAP. XXI. De Canonicis & Regularibus proprietariis poſt annum Chriſti milleſimum. 646

CAP. XXII. De Parochiis quæ Canonicis Regularibus & Monachis commendatæ ſunt. 650

De Monaſteriorum Diſciplina & Regulis.

CAP. XXIII. Diſciplina Monaſteriorum, de Lauris, de Cellis, de Superioribus generalibus per quinque priora ſæcula. 654

CAP. XXIV. De Regulis Monaſticis, quæ in Galliis invaluerunt ſub Imperio Clodovæi, ejuſque ſtirpis Regiæ. 656

CAP. XXV. De Regulis Monaſticis ſub Imperio Caroli Magni. 661

Quàm obnoxia Epiſcopis, & ſubjecta eſſent Monaſteria.

CAP. XXVI. Quàm ſubeſſent Monachi & Monaſteria Epiſcopis Presbyteriſque per priora quinque ſæcula Eccleſiæ. 665

CAP. XXVII. Ut Monachi & Monaſteria ab impetrio Epiſcopi penderent ſæculo VIII. IX. & X. 669.

CAP. XXVIII. Quàm neceſſariò Monachi pendeant ab Epiſcopis poſt annum Chriſti milleſimum. 671

De Privilegiis, quæ Monaſteriis conceſſerunt Pontifices, Patriarchæ, Epiſcopi, Reges.

CAP. XXIX. De Privilegiis, quæ Monachis contulere Epiſcopi, Regeſque ſub Imperio Clodovæi, & Regiæ ejus ſtirpis. 676

CAP. XXX. De Privilegiis à Papa conceſſis ſub Clodovæo ejuſque ſtirpe Regia. 679

CAP. XXXI. De Privilegiis, quæ à Patriarchis collata ſunt Monaſteriis, per eadem mediæ ætatis ſæcula. 682.

CAP. XXXII. De Privilegiis, quæ Reges & Epiſcopi Monachis contulere ſub Carolo Magno, & ejus ſtirpe Regia. 686

CAP. XXXIII. De Privilegiis à Romano Pontifice conceſſis ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque ſtirpis. 689.

CAP. XXXIV. Privilegia conceſſa à Patriarchis Orientalibus eadem ætate media. 693

CAP. XXXV. De Privilegiis conceſſis à Principibus, & Regibus, ac Imperatoribus, temporibus Caroli Magni, ejuſque familiæ. 696

CAP. XXXVI. Privilegia à Regibus & Epiſcopis conceſſa poſt annum Chriſti milleſimum. 699

CAP. XXXVII. De Privilegiis, quæ ſummi Pontifices conceſſerunt, aut ſemper, aut penè ſemper conſentientibus Epiſcopis, poſt annum Chriſti milleſimum. 704

CAP. XXXVIII. Sanctiſſimos quoſque Epiſcopos æquiſſimo tuliſſe animo ut Regulares ſuis fruerentur privilegiis, quandiu conſultius id fuit ad animarum ſalutem, aut certè non adverſarium: nunquam iis quidem interceſſiſſe cupidine Principatus & dominii. Plures etiam mirabili ſapientia & ſanctitate Regulares privilegiis uſos non eſſe, niſi Epiſcopi aſſentirentur. 707

CAP. XXXIX. De Privilegiis Monachorum aut temperandis, aut prorſus revocandis, toties deliberatum non eſſet, ſi inflectere ſe illi potuiſſent, ut nonniſi de conſenſu Epiſcoporum iis uterentur. 712

CAP. XL. Exemptos Epiſcopis quibus in rebus ſubjecerit Concilium Tridentinum. 715

CAP. XLI. De Exemptionibus Capitulorum Cathedralium. Exemptiones quorundam Epiſcoporum. De Epiſcopis Monaſteriorum. 720

De Virginibus & Viduis Deo ſacris.

CAP. XLII. De Virginibus Deo ſacris, privatas ſuas ædes incolentibus, aliis cum ſolemnitate velatis, aliis ſine ſolemnitate, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 726

CAP. XLIII. De Virginibus & Viduis Deo ſacratis in paternis ædibus, & de fœminis Canonicis, ſub Imperio Caroli Magni. 730

CAP. XLIV. De Virginibus Deo ſacris in Monaſteriis, & puellis quæ in eiſdem Monaſteriis inſtituebantur per priora Eccleſiæ ſæcula. 733

CAP. XLV. De Monaſteriis Monialium in Gallia & Hiſpania ſæculo VI. VII. & VIII. 736

CAP. XLVI. De Monaſteriis Virginum in Italia, Anglia & Oriente, VI. VII. & VIII. ſæculo. 738

CAP.

CAP. XLVII. De Monialibus & earum Clauſtris. Item de conſecratione Virginum ſub Imperio Caroli Magni. 741
CAP. XLVIII. De Monialibus poſt annum Chriſti milleſimum. 743
CAP. XLIX. De Conſecratione Virginum ab Epiſcopo extrema hac Eccleſiæ ætate, poſt annum Chriſti milleſimum. 747
CAP. L. De Viduis Deo ſacris & de Diaconiſſis, per priora Eccleſiæ ſæcula. 750
CAP. LI. De Viduis, de Diaconiſſis, de fœminis Canonicis, de conjugibus ſacrorum Clericorum, media Eccleſiæ ætate. 753

De ætate neceſſaria ad Profeſſionem Virginum, Viduarum, Monialium, & Monachorum.

CAP. LII. De ætate neceſſaria ad Profeſſionem Diaconiſſarum, Viduarum, Virginum Sanctimonialium & Monachorum, quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis. 755
CAP. LIII. De neceſſaria ætate ad Profeſſionem Religioſam, ſæculo VI. VII. & VIII. 759
CAP. LIV. De ætate Profeſſionis Monaſticæ, & de parvulis qui in Monaſteriis inſtituebantur, ſub Imperio Caroli Magni, & ſtirpis ejus Regiæ. 761.
CAP. LV. De ætate neceſſaria ad Profeſſionem Religioſam, poſt annum Chriſti milleſimum. 763.

De Impuberibus utriuſque ſexus, quos propria voluntas, vel paterna devotio Monaſteriis dicabat.

CAP. LVI. De Pueris quos parentes Monaſticæ vitæ conſecrabant, necdum puberes, necdum ſui conſcios, per priora octo ſæcula. 765
CAP. LVII. De Impuberibus pueris quos Parentes Religioſæ vitæ dicabant, ſub Imperio Caroli Magni. 769.
CAP. LVIII. De Pueris, qui in Monaſteriis offerebantur Deo, & ibi alebantur, poſt annum Chriſti milleſimum. 770
CAP. LIX. De Pueris quos parentes immaturos implicabant Monaſticæ Profeſſioni, ante annum duodecimum, vel decimum quartum. 772

De neceſſitate conſenſus Principum, Parentum, Epiſcoporum, ad Monaſticam, vel Clericalem Profeſſionem.

CAP. LX. An conſenſus Principum neceſſarius eſſet, ad nomen Clero, vel Religioni dandum, imperante Carolo Magno, & Regia ejus ſtirpe. 774
CAP. LXI. An conſenſus Principum neceſſarius eſſet ante tempora Caroli Magni, ad profitendam vel in Clero, vel in Monaſteriis Religionem. 777
CAP. LXII. An neceſſarius fuerit Parentum & Præſulum conſenſus, ut Clero vel Religioni nomen daretur, poſt annum Chriſti milleſimum. 780

De fœminis Canonicis, de Congregationibus Laicorum, de Clericorum Congregationibus liberis, ſine votis, ſine profeſſione.

CAP. LXIII. De Canonicis fœminis ſæcularibus, de Beguinis, de Congregationibus laicorum utriuſque ſexus, de Tertiariis, de Congregationibus liberis Clericorum, ſine votis, ſine profeſſione hac ultima Eccleſiæ ætate, poſt annum Chriſti milleſimum. 782
CAP. LXIV. De Canonicis laicis poſt annum Chriſti milleſimum. 785

De Præpoſitis, Decanis, Prioribus, Abbatibus, Abbatiſſis.

CAP. LXV. De Præpoſitis, Prioribus & Decanis in Monaſteriis ante ſæculum VIII. 788
CAP. LXVI. De Præpoſitis & Decanis, ſub Imperio Caroli Magni. *Ibidem*
CAP. LXVII. De Cellerariis, Hoſpitalariis, Theſaurariis, Infirmariis, Oeconomis, Cantoribus, Prioribus, Præbendariis, ſub Imperio Caroli Magni. 791
CAP. LXVIII. De Beneficiis Regularibus, & primùm de Abbatibus & Abbatiſſis, poſt annum Chriſti milleſimum. 794
CAP. LXIX. De Prioratibus, Cellis, Obedientiis, aliiſque Beneficiis, Abbatum poteſtati obnoxiis, poſt annum Chriſti milleſimum. 797
CAP. LXX. De Beneficiis & Dignitatibus Capitulorum. Maximè de iis quæ in Abbatiis locum habent. Varia genera Canonicorum & Semicanonicorum, ab anno Chriſti milleſimo, 803

Finis Tabulæ Tomi Primi.

VETUS

VETUS ET NOVA ECCLESIÆ DISCIPLINA

CIRCA BENEFICIA & BENEFICIARIOS,

DISTRIBUTA IN TRES PARTES,

Quæ & ipſæ in tres libros ſingulæ diſtributæ ſunt.

PARS PRIMA,

IN QUA AGITUR

Lib. I. De primo Cleri Ordine.
Lib. II. De ſecundo Cleri Ordine.
Lib. III. De Monaſticis Congregationibus.

LIBER PRIMUS,

De primo & principe Cleri Ordine, de Epiſcopatu & omnibus ejuſdem gradibus, de ſummo Pontifice, de Patriarchis & Exarchis, de Primatibus & Archiepiſcopis, de Metropolitanis & Epiſcopis.

DE PLENITUDINE SACERDOTII IN EPISCOPATU, de variis ejus gradibus, de Papa.

CAPUT I. *P. 1. l. 1. c. 1.*

De Epiſcopatu in genere, prout omnes Epiſcopatus gradus amplectitur, eſſe in eo plenitudinem, ſummumque apicem ſpiritalis & ſacerdotalis imperii.

I. Chriſtus Eccleſiæ ſuæ ſumma æternaque lex eſt, & æternus Pontifex.

II. In cœlos ſe recepturus, & Pontificatum ſuum ſplendidiſſimè ibi explicaturus, ejuſdem vicarios & miniſtros ſuæ antè in terris Eccleſiæ præfecit.

III. Ii ſunt Apoſtoli, & Epiſcopi, Apoſtolorum ſucceſſores.

IV. Hos in conſortium aſcivit Pontificii ſui & ſacerdotalis imperii, ut ipſis erat conſentaneum.

V. Non ergo Epiſcopatus mera eſt extenſio Presbyteralis Ordinis, ut facilè diluccbit, ſi Epiſcopatum ſpectes qualem quantumque vel Chriſtus exercuit, vel Apoſtolis exercendum conceſſit.

VI. Non aliud vel Paulus vel Hieronymus innuunt, quàm inter exordia ſua Eccleſiam à ſolis Epiſcopis adminiſtratam fuiſſe, & re tunc quidem fuiſſe, ut omnes Presbyteri ordine & poteſtate Epiſcopali polleret.

VII. Qui primi fuere Eccleſiarum ſatores & parentes, Apoſtolico Ordini & nomini omnes accenſebantur.

VIII. Prædicatio verbi, Eccleſiarum propagatio, gentium converſio, civitatum adminiſtratio, Epiſcopis demandanda erat.

IX. Ut Epiſcopatus natura, indoles & majeſtas eluceat, in ſuo maximè fonte ſpectandus eſt, in Chriſto & in Apoſtolis.

X. Cum Presbyter Epiſcopali Ordine augetur, tum verò plenitudine & ſuprema poteſtate ſacerdotii donatur, qua carebat priùs.

XI. Ut primùm Epiſcopus inauguratus eſt, ipſa Presbyteratus munia perfungitur longè ſplendidiùs; exercet & ſplendidiora.

XII. Presbyteratus munia non ferè niſi abſente Epiſcopo implebant olim Presbyteri.

XIII. Sacerdotium ſolus Epiſcopus confert, quòd ejus plenitudinem ſolus obtineat.

XIV. Sacerdotium Chriſtus inſtituit, Epiſcopus effundit. Presbyter exerçet.

XV. Epiſcopi opulentia & fœcunditas ea eſt, ut non ſolum Sacerdotium impartiat, ſed & ejus impartiendi vim & fœcunditatem.

I. EMPITERNUS DEI FILIUS in terras & in carnem noſtram delapſus, ut novæ legis, novique ſacerdotii fundamenta jaceret, lex ipſe nobis ſumma ſummuſque idem Pontifex eſſe voluit. Æterna & incorruptibilis veritas, Verbum Patris qui eſt ante ſæcula, eoque Lex ipſiſſima & Legiſlator veriſſimus, noſtræ ſe carni infundere in tempore dignatus eſt, atque ita Sacerdos & ſacerdotii ſui novi victima ipſemet evaſit. Lex nova, auctore Paulo, novo ſacerdotio fulcienda erat. Pontifex numeris omnibus abſolutus, Lex ipſe viva & vegeta populorum eſt. Ita imperii populique nullo locorum, nullo temporum fine circumſcribendi, Lex non poterat eſſe, niſi ſempiterna Veritas. Heb. 7. 11.

II. Hinc ſupernæ cœleſtiſque Jeruſalem Pontifex æternus Chriſtus eſt, idoneo teſte Paulo eodem, ubi ſemetipſum adolet Patri, jugis inſtar & ſuaviſſimi holocauſti, quo tota Beatorum in cœlis degentium civitas una ardet. Sed ita in cœlos avolavit Chriſtus, ut à terris non abeſſet, quippe illis infuſus & inſertus, quos in ſacerdotii ſui ſocietatem adoptaverat, & adoptat etiamnunc, ut eorum ore & manibus æterni hujus ſacerdotii æterna ipſemet victima jugiter immoletur. Rerum copia & magnitudine laboramus; itaque revocanda eſt oratio ad contemplationem illius ſacerdotii, quod ab exordiis carnis ſuæ exercuit ipſe, & miniſtrorum opera exercere non deſinet.

III. In dubium quippe vocari non poteſt, quin humanæ naturæ conſors factus Dei Filius, totam ſacerdotii plenitudinem & amplitudinem & ipſe obtinuerit, & in ſinum Patris rediturus Apoſtolis ſuis infuderit, eorum ſucceſſoribus ſubinde impartiendam, propagandamque in Eccleſia, donec temporum vices beata claudat & figat æternitas. Apoſtolatus ergo, ſive Epiſcopatus à Chriſto inſtitutus, pleniſſima erat ſacerdotalis dignitatis & poteſtatis ubertas, cujus gradus, vires, opeſque omnes complectebatur.

IV. Nec enim Chriſtus Apoſtolos ſacerdotio ſuo initiavit, uti nunc fit in iis qui per gradus ſingulos, per temporum & Ordinum interſtitia ad culmen uſque provehuntur ſpiritalis hujus poteſtatis. Largius, nobilius, opulentius, & ab Apoſtolis accipi par erat, & ab optimo maximoque Chriſto dari, vim & majeſtatem eam, qua Eccleſiæ Patres & ſummi Pontifices crearentur. Ita ſinguli, ita omnes in lucem edimur, ut per ipſas naſcendi, creſcendi & adoleſcendi moras ac tædia moneamur, quàm nihili ſit totum hoc, quod ſumus, & quo ſuperbimus. At quem Deus conſtituebat principem & parentem totius generis noſtri, illum ſtatim tota humanæ naturæ quanta maxima obtingere poteſt, perfectione, pulchritudine, dignitate condecoravit omniporens opifex, qui non poteſt quod facit non perficere: & quod fingit, non perpolire. Ita ſanè Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, ceu novi, aut innovati mundi conditor, ſatores & ſummos parentes novæ ſuæ gentis Apoſtolos ita præſtituit, ut illos ante Verbi ſui & Spiritus plenitudine ac poteſtate veſtiret, & ea cumularet ſacerdotalium munium copia, ex qua filii Dei ad fines uſque ſæculorum propagarentur.

V. Qui ſacerdotium non aliter ſpectarunt, quàm uti nunc eò eluctamur, per gradus varios adrependo, illos gravis hæc perculit difficultas, ecquid ordini & caracteri Presbyterorum accederet per Epiſcopalem inaugurationem. Cùm enim Presbyteris utraque illa ampliſſima conceſſa ſit poteſtas Euchariſtiæ conſecrandæ, & donandorum peccatorum: num his amplius quid aut divinius Epiſcopis indulgeri poteſt? Hinc Scholæ ex proceribus non pauci, quin & ex iis qui altiùs ſe demerſerant in ſanctorum Patrum Conciliorumque patritiam ut ita dicam Theologiam, Epiſcopatum dixere non aliud eſſe, quàm extenſionem quandam & ampliationem presbyteralis characteris: & quod magis mirere, extenſionem dumtaxat moralem. Non facilè in mentem venire poterat quidquam quo magis obſcuraretur & vileſceret, quam Chriſtus eſſe ſanxit inter Eccleſiæ ſuæ dignitates præcellentiſſimam.

VI. Non id erat quidem conſilii his Theologis, quidquam decerpere eorum ornamentorum ac luminum, quibus ab inſtitutore ſuo Epiſcopatus honeſtatus eſt; ſed iis addere aliquid lucis ex Hieronymi verbis, aliorumque complurium Scriptorum Eccleſiaſticorum, qui eoſdem Epiſcopos atque Presbyteros fuiſſe primo Eccleſiæ ævo, ideoque indiſcriminatim illos ab Apoſtolo Paulo perſæpè & haberi & nominari opinantur. At ſoſpite & illibata reverentia quam his Theologis impendendam profiteor, nonne eò & Pauli & Hieronymi verba, & cæterorum, horum veſtigiis inſiſtentium Scriptorum, inflecti poſſunt, ut ſignificent inter illa naſcentis Eccleſiæ rudimenta, propiùs imitatos eſſe Apoſtolos recentiſſima Chriſti exempla: utque ipſe ſimul & ſemel Apoſtolatum contulerat illis, cui indivulſis nexibus & Presbyterii & Epiſcopatus tota poteſtas conſerta erat: non aliter Apoſtolos, aut ſemper, aut frequentiſſimè, quibus Presbyteratus Ordinem largiebantur, eoſdem Epiſcopalibus inſignibus exornaſſe?

VII. Quæ enim ratio Chriſtum adduxerat, ut geminam hanc dignitatem ſumma quadam ſanctimonia ac poteſtate radiantem, alteram ab altera non divelleret: eadem & Apoſtolos adigebat, ut utramque ſimul, aut ſemper, aut ſæpiſſimè conferrent iiſdem miniſtris, quos in Apoſtolorum vel Apoſtolicorum hominum amplitudinem allegebant. In operis hujus contextu patebit, non Apoſtolicos tantùm homines, ſed etiam Apoſtolos vocitatos creberrimè fuiſſe, quos Epiſcopos beatorum illorum temporum Eccleſiis Apoſtoli ordinaverant. Nec ſola illi nominis gloria fulgebant, ſed zelo, ſpiritu, poteſtate, ac ſanctimonia verè Apoſtolica. Quo minùs mirum eſt, ſi eorum ordinatio ordinationem Apoſtolorum propiùs æmularetur.

VIII. Non erant limites præfigendi eorum poteſtati & juriſdictioni, quorum zelus & charitas ultra limites efferebatur. Manus illis imponebantur, non tantùm ut ſacrificia peragerent, vel ea ſacramenta, quibus peccata eluuntur: ſed ad id vel maximè, ut prædicationi verbi, & diſſeminando Evangelio incumberent, ut Chriſto plebem gignerent, fidelium cœtum augerent, Apoſtolatus denique munera implerent. Sacerdotio inungebantur, ut Chriſti imperio ſubjugarent, ut ſubjugatas regerent maximas quaſque provinciarum urbes, ac civitates, unde fides ad proxima quæque loca defluerçt. Nec enim ſimile veri eſt, antè vicis & oppidis, quàm majoribus urbibus Evangelium ac fidem affulſiſſe. Exemplo ſuo præiverunt Apoſtoli, opulentiſſimas & populoſiſſimas ſtatim urbes expugnare adgreſſi. Reginas urbium tres Apoſtolorum Princeps Petrus, Romam, Alexandriam, Antiochiam, Chriſti jugo ſubjecit. Cæteri Apoſtoli cæterarum urbium culmina invaſere. Joannes ſeptem Principes Aſiæ civitates, quarum nomina in Apocalyſi ejus conſignata ſunt, Eccleſiæ adjunxit. Fama & opibus celeberrimas urbes Paulus hoſpitio ſuo, & ſcriptis ad eas Epiſtolis illuſtravit. Nec eorum, nec adgregatorum illis diſcipulorum is fuit numerus, qui innumerabili urbicularum & oppidorum multitudi-

ni æquari posset. Denique invictissimi Christi nominis præcones, ejus Imperii promæria hoc compendio brevissimo latissimè proferebant, superatis maximis quibusque civitatibus, quarum ruina quodammodo opprimebantur cæteræ minusculæ. Consultò itaque Paulus Tito præcipiebat, *constituì per civitates Presbyteros*. Hi profectò *Presbyteri*, qui civitates vel subigebant, vel subactas regebant, Episcopali clarebant Ordine; cùm jam inde à primis Ecclesiæ sæculis ejus Ordinis ea propria fuerit laus & potestas, civitatum & primariarum urbium Ecclesias adgubernare, obscurioribus locis Presbyterorum regimini & curæ adsignatis. Pluribus alibi de hoc argumento; hìc quantum satis erat, Pauli verbis & Hieronymi doctrinæ luminis affusum est. Cap. I.

IX. Ad Episcopatum retorquendus est stylus, qui Ordinum & Beneficiorum, ut antiquissimus, ita & eminentissimus est, ut qui fons & origo sit omnium Ordinum & potestatum spiritualium. Emicuit hæc primùm Episcopatus inexhausta plenitudo in Christo, qui idcirco vocatur ab Apostolo *Episcopus animarum nostrarum*. Exundavit hæc primùm plenitudo Sacerdotii à Christo in Apostolos, & Apostolico ministerio in Apostolicos homines, ea gratiarum & virtutum copia, quæ concreditam illis edomandi orbis provinciam addeceret. In hoc suo fonte & vertice perpendendus est Episcopatus, ut ejus natura, vis & majestas intelligatur. Cùm hoc Ordine & cœlesti ministerio suos Christus Apostolos, Apostolorumque successores Episcopos insignivit, plenitudinem illis infudit sacerdotii totius, non unius Presbyteratus extensionem; provexit illos ad sacræ potestatis summum fastigium, & ad infinitam quandam sacerdotalium functionum, & regiminis Ecclesiastici opulentiam. Ab hac scatebra manarunt deinceps rivulorum instar dignitates & ordines omnes Episcopali apice inferiores. A veri ergo etiam specie & similitudine procul sunt, qui sola Presbyterii extensione constare Episcopatum autumant. Certum ex adverso & inconcussum illud haberi debet, Ordinum omnium sacrorum & dignitatum Ecclesiasticarum, virium ac prærogativarum spiritalium plenitudinem in Episcopatu, ut in primigenio fonte residere, & inde ceu rivulos effluere ordines & potestates omnes sacerdotales, atque in primis Presbyteratum.

X. Quando igitur Presbyter in Episcopalem Ordinem sacra inauguratione ascisçitur, non prior ejus dignitas extenditur: sed tota illi plenitudo superfunditur sacerdotii, cujus rore tantùm aliquo priùs perfusus fuerat: arbori antè tamquam ramusculus coaluerat, tunc in arborem ipse excrescit divinissimam. Poterat Presbyter Deo filios gignere per Baptismum: at novæ creaturæ vigorem roburque vegetum non poterat indere. Peccata dimittere poterat, sed hanc ejus potestatem pro arbitrio suo Episcopus coarctabat. Offerre Deo incruentam victimam poterat, sed ea lex invaluerat Apostolico jam ævo, ut nonnisi vel deficiente, vel absente Episcopo, eoque jubente hanc partem sacri muneris impleret; nec nisi Templis, Altaribus, & vasis sacris, quæ Episcopus consecrasset. Denique verbo Dei poterat populos pascere, sed mandante Episcopo, tempusque illi & locum præfigente. Permagna igitur erat hæc Presbyterii potestas, sed precaria, & obnoxia legi & imperio Episcopali. Adde quòd hac potestate ita fruebatur ipse, ut ejus in participationem vocare neminem posset: sua ipsi copia sufficiebat, effundi in alios non poterat; dignitas permagna erat, sed sterilis.

XI. Cùm Episcopale in fastigium assurget Presbyter, hujus ipsius multiplicis potestatis, cujus hactenus usuram parcissimam nactus erat, consequetur plenitudinem, nullius ex arbitrio pendentem potestatem, summum imperium, & stupendam quandam fœcunditatem. Tunc verè sponsus erit Ecclesiæ, eique filios procreabit per Baptismum, quem novo cum auctoritatis incremento celebrabit: Confirmationis sacramento etiam adjecto, perfectos tum demum edet Christianos, quod antè frustra tentasset. Gravium scelerum laqueis implicatos absolvet, sed ea potestatis plenitudine, quæ nullos fines patiatur. Immaculati Agni sanguine asperget aras, & Ecclesias, quas ipse Deo dicarit. Evangelium promulgabit, ut Apostolici maximè hujus muneris summus administrator. Postremò totam hanc potestatem non vendicabit sibi solùm, non jure suo solùm exeret, sed & alios ea impartiet: sibi dives peræquè & alios ditare poterit, citra sui dispendium & alios locupletabit.

XII. Dum prima florebat ætas & juventus Ecclesiæ quædam, non paulò constantior & dilucidior erat hæc doctrina. Illius enim felicis & verè aurei ævi Concilia, & reliqua Scriptorum monumenta testatum faciunt, tunc Presbyteros nec prædicasse, nec baptizasse, nec reconciliasse pœnitentes, nec rem divinam peregisse, nisi absente, vel jubente Episcopo, qui tum sacra hæc munera plerumque unus exequebatur. Confertur igitur Episcopali consecratione proprietas & plenitudo Sacerdotii, summo cum imperio defungendi. Quocirca etiam tum cùm Episcopus eadem illa sacramenta conficit, quæ antè Presbyter ipsemet conficiebat, longè splendidior, exertior, & augustior ab eo explicatur potestas. Easdem aquas dixeris fontis & rivuli, eosdem radios solis & luminis orbem illustrantis: sed permagna tamen est horum intercapedo. Easdem quandoque partes Rex & proreges obeunt; sed longè excellentissima est Regis ipsius in eas incumbentis dignitas & majestas.

XIII. Inde fit, ut & solus Episcopus possit sacerdotali ordinatione mirificas has potestates conferre, utpote qui solus Sacerdotii principatum summum, adeoque & fœcunditatem sortitus sit. Non potest Presbyter Presbyteros creare, quòd precario Sacerdotium adeptus sit, & tam parcè, ut vix sua ipsi copia sufficiat, effundi in alios haud possit. At Episcopus de venæ suæ plenitudine locupletans, quoscumque probarit dignos, eo satis documento probat totam Sacerdotii opulentiam à se obtineri. Itaque cùm dicit Hieronymus sola ordinandi potestate præstare Presbyteris Episcopos, de amplitudine Episcopalis Ordinis nihil demetit, etsi in augustum eam videatur contrudere. Quisquis enim Episcopis ordinandi potestatem solis vendicat, is profitetur solos Episcopos illam Sacerdotii amplitudinem, eas sacræ potestatis opes immensas esse consecutos, quas refundere in omnes orbis Ecclesias, & in omnium deinceps sæculorum decursus possint.

XIV. Baptismo tinxit aliquos Christus, peccata donavit, sacrificium obtulit, prædicavit; sed hæc omnia proprio sibi & peculiari cum imperio ac splendore peregit, utque Unigenito Patris omnipotentis Filio consentaneum erat. In ipso pectoris penetrali scaturiebat hæc illi potestas; hanc à nullo ipse, ab ipso omnes mendicabant; denique ab ipso effundebantur non rivuli dumtaxat, sed fontes perennes, qui in orbis usque fines, & ad extremas sæculorum metas redundarent. Sacerdotium ille instituit, exercuit, impartivit; sed ejus instituendi potestatem uni prorsus sibi ita vendicavit, ut ejus in consortium neminem vocaret. Illius impartiendi jus Apostolis, Apostolorumque successoribus Episcopis concessit; illius denique exercendi munus omnibus indulsit Presbyteris. Nemini autem non perspicuum est abundantiore Sacerdotii copia dotatos esse, qui illud non exercent tantùm, sed & ejus exercendi potestatem aliis condonant. Semel institutum est Sacerdotium, & hoc singulare fuit unius Christi decus: at impertiri eo Presbyteros Diaconosque singulos necesse est: hæc porro propria est Episcoporum fœcunditas ac plenitudo ditissima.

XV. Denique non his finibus arctata est Episcoporum dignitas ac magnificentia, ut Sacerdo-

tium exerceant, ejusque exercendi potestate Presbyteros Diaconosque exornent: sed ut Episcopos etiam ordinent, & novellos in dies creent Apostolos, qui pari potestate & ipsi non Presbyteros modò, sed Episcopos pariant. Mira supra modum hæc exuberantia Sacerdotii, ubi non ejus tantùm propagandi fœcunditas suppetit, sed hujus quoque divinæ fœcunditatis donandæ auctoritas. Ec cui enim dubium esse potest, quin summa futura sit Solis admirabilitas & præcellentia, qui Soles alios progignere possit, pari luminis copia, pari fœcunditatis gloria pollentes? Huic sanè facilè primas concederet, qui orbem hunc visibilem, Sol illuminat, & fœcundat innumeras hìc naturas, qui sua ipse in natura sterilescit.

CAPUT II. *P. 1. l. 1. c. 2.*

Sanctorum Patrum testimoniis & argumentis probatur Episcopatu contineri plenitudinem & summum imperium Sacerdotalis Ordinis.

I. Epiphanii verba; refellitur Aerius, qui Presbyteros Episcopis æquabat. Solus Episcopus Patres Ecclesiæ gignit.

II. Argumenta ex Constitutionibus Apostolicis. Solus Episcopus Christi regnum sacerdotale gestat.

III. Ex Ignatio Martyre, in Ecclesia æterni Patris locum & sedem implet Episcopus, vel Christi inter discipulos.

IV. Ex Dionysio quem ferunt Areopagitam, Episcopus solus habet & confert summam Sacerdotii perfectionem.

V. Ex Simeone Archiepiscopo Thessalonicensi, Episcopus exhibet in Ecclesia Patrem, qui principium est sine principio.

VI. Hieronymus dum Episcopis adserit confirmandi & ordinandi potestatem, singulari eorum excellentiæ apertè subscribit.

VII. Utroque hoc sacramento perfectio & plenitudo Spiritus sancti conciliatur.

VIII. Sanctus Hilarius & Optatus supremum Episcopo tribuunt & universale Sacerdotium.

IX. Ex sancto Paciano, Episcopi Apostolorum ex se hæredes & successores sunt.

X. Æneas Parisiensis Episcopus aperit, qua ratione cæteros in se Ordines modo longè eminentiore Episcopatus contineat.

XI. Goffridus Vindocinensis Abbas Christum existimat Apostolos consecrasse, uti sui Vicarios, apud quos excellentiam & omnipotentiam sacerdotalem deponeret.

XII. Gullielmus Parisiensis præcipuam quandam in administrandis Sacramentis omnibus auctoritatem Episcopis attribuit.

XIII. Atque adeo Dignitatum Ecclesiasticarum omnium, omnium Beneficiorum collationem.

XIV. Quæ hactenus disceptata sunt, Petrus Aurelius in unum congessit & confirmavit.

XV. Summa fastigia rationum, quibus sanctorum Patrum consensus declaratur.

I. DOcet Epiphanius ab hæresiarcha Aerio Episcopis æquatos fuisse Presbyteros, quòd eorumdem Sacramentorum ministri essent, iisdemque fruerentur honoribus. *Nullum inter utrumque discrimen est. Est enim amborum unus ordo, par & idem ordo ac dignitas. Manus imponit Episcopus, imponit & Presbyter. Baptizat Episcopus, idem facit & Presbyter. Oeconomiam latriæ administrat Episcopus, non minùs id facit & Presbyter. Episcopus in throno sedet, sedet & Presbyter.* Explodit mox hunc errorem Epiphanius, & discrimen utriusque hujus Ordinis in eo præcipuè locat, quòd Episcopus gignat Ecclesiæ solus, non filios tantùm, sed Patres & sacrificos. *Siquidem Ordo Episcoporum ad gignendos Patres præcipuè pertinet. Hujus enim est Patrum in Ecclesia propagatio. Presbyter cùm Patres non possit, filios Ecclesiæ regenerationis lotione producit. non tamen Patres aut Magistros.* πατέρων γενετικὴ τάξις. πατέρας γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ. Epiph. hær. 75. n. 3.

Igitur quidam quasi rivus Presbyter est, qui ne alios quidem rivulos, suo ex sinu queat fundere: at Episcopus fons est inexhaustus, à quo non rivi tantùm, sed fontes uberrimi scatent, non dissimili aquarum abundantia.

II. Constitutionum Apostolicarum auctor, quisquis ille est, Episcopatus dotes præcellentes uno omnes verbo comprehendit, dum ait, Presbyteri esse sacerdotium: τὰ τῆς ἱερωσύνης: Episcopi verò Regiam Sacerdotii dignitatem: τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης: Christum denique ex natura sua Sacerdotem esse primum, Regem & Principem: πρῶτος, τῇ φύσει ἀρχιερεύς. Quis nesciat Christum inter & Presbyteros, in administrando sive Dei verbo, sive baptismate, seu sacramento quolibet alio, discrimen esse propè infinitum: cùm Christus obtineat Sacerdotii totius regnum, Presbyteri ministerium? Hic porro est sacer & regius principatus, quem Apostolis concredidit Christus, in Episcopos ab illis transfundendum. Quantum est ergo discriminis inter regiæ Majestatis apicem, & cæteras quæ inde religatæ pendent dignitates: tantum inter Episcopalem Ordinem statue & Presbyteralem. Quin & peculiaris ea laus est Sacerdotii, præ humanis dignitatibus, quòd hæ exterioribus tantùm ornamentis effulgeant, in animæ penetralia non pervadant: at Ordines sacri penitissimos mentis sinus illuminent, splendidissimos & indelebiles inurant characteres. L. 8. c. 46. Constit. Apost.

III. Ignatius Martyr Episcopis quandoque appinxit personam ejus qui æternus Verbi Dei Pater est. *Omnes sequimini Episcopum, ut Jesus Christus Patrem.* Quemadmodum enim in Patre, tamquam in fonte tota residet Divinitas, ex qua in alias exundat Deitatis Personas: ita Sacerdotii participata quasi Divinitas tota est in Episcopo, tamquam in scaturigine, unde in cæteros sacrorum ministros derivatur. Quamobrem eodem in loco subjungit vir ille Apostolicus, nullum sacerdotale munus celebrari debere, nisi præsente Episcopo, vel auctoritatem conciliante. *Ubi utique apparet Episcopus, illic multitudo sit; quemadmodum utique ubi est Christus Jesus, illic Catholica Ecclesia. Non licitum est sine Episcopo, neque baptizare, neque Agapen facere.* Id Christus præ se ferebat, quidquid ipse operaretur, Patrem in se operari. *Pater in me manens ipse facit opera.* Quidquid laudis, quidquid gloriæ est in eximiis illis operibus, illius totum est qui primum est eorum Principium, ex quo in aliis divina eadem vis operandi exiistit. Alia in Epistola profitetur Ignatius, eum qui paret Episcopo, parere Deo & Patri, tamquam Episcopo universali: *Consentientes ipsi, non ipsi autem, sed Patri Jesu Christi omnium Episcopo.* τῷ Πατρὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ πάντων ἐπισκόπῳ. Et paulo post: *Quemadmodum igitur Dominus sine Patre nihil facit, unitus existens: ita nec vos sine Episcopo, nec Presbyter, nec Diaconus.* Epist. ad Smyrn. Ad Magnes. Epist. ad Smyrn.

Aliis in locis Episcopum nobis objicit, tamquam Christi personam circumgestantem; Presbyteros verò tamquam Apostolos, Christi præsentis majestate & luce radiantes. *Revereantur omnes Episcopum, ut Jesum Christum existentem Filium Patris; Presbyteros autem, ut Concilium Dei, & conjunctionem Apostolorum.* Altiùs protrudi non poterant Presbyteri, nec vel tum tamen Episcopo coæquantur, ut nec Apostoli Christo, in eorumdem etiam Sacramentorum dispensatione. Totum hoc certè ex alia ejusdem Epistola magis diluceret. *Omnes Episcopum sequimini, ut Christus Patrem; & Presbyterorum Collegium, ut Apostolos. Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant. Et honora Deum, ut omnium authorem & Dominum: Episco-* Epist. ad Smyrn. Epist. ad Tral.

Episcopum verò, ut Principem Sacerdotum, imaginem Dei referentem: Dei inquam propter Principatum, Christi verò propter sacerdotium.

IV. Quæsitæ istæ Episcopi cum Patre Christi, cum Christo comparationes, clarissimè demonstrant, compertam exploratamque fuisse vetustissimis Ecclesiæ Patribus hanc plenitudinem & principalem authoritatem, ac primigeniam sacerdotii Pontificaliumque omnium privilegiorum, quæ Episcopatus naturam ipsam constituit, quam imitari, & ad quam accedere inferiores Ordines nullo pacto queant. Dionysius Diaconis tribuit purgandi, Presbyteris illuminandi potestatem, at Episcopis perficiendi. Addit hic Scriptor ne illuminandi quidem vices obire posse Presbyteros per Baptismum, si chrismate destituantur, quod ab Episcopo consecratum sit: necesse esse & altaria, & templa in quibus sacris operantur, ab Episcopo dedicata fuisse: initiandos & ipsos fuisse Presbyterio per Episcopalem manus impositionem. Quæ omnia ut in Presbytero certam & determinatam obnoxiamque potestatem denotant; ita in Episcopis absolutam penitùs ostentant & interminatam, in iis etiam fungendis muneribus.

Eccles. Hier. c. 4.

V. Hæc tota Dionysii doctrina à Simeone Thessalonicensi Archiepiscopo ita dilucidata est, & quæ capite superiori disputata sunt, ea tam aptè & tam breviter unum in locum conjecta, ut ab illius verbis hìc adscribendis abstinere nec possim, nec debeam. Scripsisse existimatur Simeon per ea tempora, quibus Franci Constantinopolitanum Imperium obtinuere. Hinc non injuria illud elicimus, ad hæc usque tempora, ejus doctrinæ, quam hìc exequimur, traditionem, in Ecclesia Græca intactam & illibatam viguisse. *Nam gratiam communicativam non habet Presbyter, neque aliquid aliud perfectivum vel illuminativum producere potest, sed baptisma solum, & mysteria perficere; verùm Episcopus illuminandi vim habet, eo quod Patrem luminum imitatur, ipsiusque virtutem abundè possidet, & per ipsum omnis Ordo, omne Mysterium, omne Sacramentum. Ipse enim ordinatione sua & baptizare valet, simul & sacrum unguentum conficere, & quæ ad ministerium, & perfectionem, & illuminationem pertinent, perficere, &c. Omnia denique per gratiam Christi præstare. Omnia enim Ecclesiastica ab ipso veluti luminis fonte perficiuntur.*

Simeon Thessal. De sacris Ordin. c. 1.

Quod Ignatius, quod Dionysius sensit, vides conceptis verbis scripsisse virum hunc doctissimum, dum Episcopatum ob oculos ponit, tamquam genuinam ejus imaginem in terris, qui in beatissima Trinitate solus nomen obtinet Patris, quia solus principium est principii expers, & Personarum omnium divinarumque perfectionum origo exuberans & fœcundissima. Addit aliquantò post ab Episcopo dimanare sacerdotium, ut Divinitas profunditur ab eo qui sine principio, ideoque verè solus Pater est: *Etsi una Episcopatus gratia est, & virtus, & ordo ex Deo primo, & solo Patre, & Episcopo emanans.* Apostolo authore est Christus Episcopus animarum nostrarum. Neminem ergo movere debet, quòd Simeon Patrem quoque eodem nomine designet.

VI. A Græcis ad Latinos propero, quos inter Hieronymus à solo Episcopo conferri Confirmationem auguratur, quòd hac infundatur plenissimè Spiritus sanctus, cujus etiam plenitudine perfusus est ipsa sua ordinatione Episcopus. *In Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipit Spiritum sanctum.* Et id quidem ille institutum affirmat, *ad honorem potius Sacerdotii, quàm ad legis necessitatem.* Prorsus acsi diceret, ita sancitum & in mores Ecclesiæ invectum fuisse, ut honos haberetur illi plenitudini sacerdotii & Spiritus sancti, qua gaudet Episcopus, & cujus rore velut aliquo Ecclesiastici Ordines cæteri asperguntur. Subdit Hieronymus salutem Ecclesiæ aptam nexamque pendere ab egregia & summa Pontificalis potestatis copia, quæ in Episcopo ut in capite resplendet, ab eoque in cætera membra pro eorum modulo refunditur, ut hac capitis præcellentia & beneficentissima dominatione, totius corporis unitas invictissimè constringatur. *Ecclesiæ salus in summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quædam & eminens datur potestas, tot in Ecclesiis efficiuntur schismata, quot Sacerdotes.*

Hier. adv. Lucif.

VII. Sua Episcopis supra Presbyteros dignitas stabiliri aptius non poterat, quàm concessa illis ea Spiritus sancti & Sacerdotii abundantia, qua soli possunt & fidelibus omnibus perfectionem Baptismi adjicere per Confirmationem, & ministris sacris Sacerdotii congruas partes admetiri per Ordinationem. Hoc duplici quasi vinculo hinc fideles, illinc Clerici Capiti suo, nimirum Episcopo indivulsè connectuntur, à quo consentaneæ sibi quisque sanctimoniæ & potestatis summam consequuntur. Si alibi Hieronymus innuere videatur, sola ordinandi potestate præcellere Presbyteris Episcopos; *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod non faciat Presbyter?* ejus fortasse menti tunc obversabatur quarumdam Orientis Ecclesiarum consuetudo, ubi Presbyteri cœperant baptizatis manus imponere, ut acciperent Spiritum sanctum, quod ipsissimum erat Confirmationis Sacramentum. At verò ne in his quidem Ecclesiis Presbyteri confirmandorum Neophytorum frontem alio chrismate linire poterant, quàm quod Episcopus consecrasset, & ea proinde vi munisset, qua Spiritus sanctus eorum cordibus influeret, quorum frontes eo linirentur.

Epist. ad Evag.

Plus satis autem jam demonstratum est, sola ordinandi, & Patres Ecclesiæ Presbyterosque suggerendi potestate, abundè comprobari totius gratiæ & auctoritatis Pontificiæ abundantiam. Porrò cùm alibi idem Hieronymus Luciferianos Schismaticos fugillat, quòd cùm Hilarius eorum auctor & parens Diaconus tantùm ordinatus esset, qualemcumque Ecclesiam condere tam non posset, quàm nec Clericos ordinare; nec Ecclesia censenda sit ulla, quæ suos non habeat Sacerdotes: *Cum homine secta interiit, quia post se nullum Clericum Diaconus ordinare potuit: Ecclesia autem non est, quæ non habet Sacerdotem:* His verbis sanctus Pater apertissimè prodit, non constare Ecclesiam, non perpetuari, nisi Episcopali ordinandi potestate. Denique fatetur Hieronymus omnes Episcopos Apostolorum in vicem successisse: *Cæterum omnes Apostolorum successores sunt:* Atqui Apostoli Sacerdotium adepti erant, non pluribus Ordinum quasi rivulis confluentibus, sed fonte ipso simul & semel in eos inundante. Rursus idem alibi: *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent.*

Adv. Lucif.

Epist. ad Marcel. adv. Montan.

VIII. Hilarius eorum auctor Commentariorum in Paulum, qui & olim, & non ita pridem Ambrosio adscribebantur, omnes Ordines Episcopatu contineri declarat, quòd Episcopi primi, principes & summi sint Sacerdotes, his enim illi nominibus passim olim ornabantur; nec poterat principatus iste sacerdotii non parem spiritalium virtutum opulentiam secum invehere. *In Episcopo omnes Ordines sunt, quia primus Sacerdos est, ideò est, Princeps Sacerdotum, & Propheta, & Evangelista, & cætera adimplenda officia Ecclesiæ in ministerio fidelium.* Optatus in apice & summo fastigio sacerdotii locat Episcopos, quo nihil ditius, nihil sublimius vel fingi possit. *Quid Diaconos commemorem in tertio, quid Presbyteros in secundo sacerdotio constitutos? Ipsi apices, & Principes omnium Episcopi, &c.*

In Epist. ad Ephes. c. 4. Epist. 1.

IX. Pacianus Barcinonensis Episcopus Apostolorum potestate tota donat Episcopos; & hos autem & illos plenitudine universa sacerdotii Christi, qui eos in consortium vocavit suorum nominum; ut Episcopi & ipsi, & Pastores essent, nec vacua & inania nominum ludibria, sed convenientem his nominibus potestatem consequerentur. *Totum ad nos ex Apostolorum forma & potestate deductum est.*

Et Epiſcopi Apoſtoli nominantur: ſicut de Epaphrodito Paulus ediſſerit: Fratrem & commilitonem, inquit, meum, veſtrum autem Apoſtolum, &c. Deus illud nobis, ut Apoſtolorum cathedram non negabit, qui Epiſcopis etiam unici ſui nomen indulſit. Nemo Epiſcopum hominis contemplatione deſpiciat. Recordemur, quod Petrus Apoſtolus Dominum Epiſcopum nominarit: Sed converſi, inquit, modò ad Epiſcopum & Paſtorem animarum noſtrarum. Quid Epiſcopo negabitur, in quo Dei nomen operatur?

Vides ut auguſtiſſimum illud Epiſcopi & Paſtoris nomen, adrogatum Chriſto, ab infinita & divina ejus poteſtate ſejungi non potuerit; ideoque cum nomine etiam nominis res & poteſtas ad Apoſtolos Epiſcopoſque delapſa ſit. *Nos Epiſcopi, quia Apoſtolorum nomen accepimus, & Chriſti appellatione ſignamur.* Epiſt. 3. Qui ergo de poteſtate dubitat Epiſcopi, de Chriſti etiam poteſtate dubitet neceſſe eſt, quæ cùm in Epiſcopis pleniſſima & tota eſt, tum per eos mira virtute operatur. *Quare ſive baptizamus, ſive ad pœnitentiam cogimus, ſive veniam pœnitentibus relaxamus, Chriſto id auctore tractamus. Tibi videndum eſt, an Chriſtus hoc poſſit.* Quam Chriſtus Apoſtolis amplitudinem poteſtatis contulit, hæc ipſa eadem in omnium temporum Epiſcopos manavit, & manat. *Vides quæcumque Eccleſiæ naſcenti dicta ſunt, ad plenitudinem Eccleſiæ pertinere.*

X. Æneas Pariſiorum Epiſcopus criminationes eas diluens, quibus Latinos Græci impetebant, atque illud in primis refellens, quòd ad Epiſcopatum ſublimare dicebantur, qui Presbyterorum ordinationem numquam ſuſcepiſſent; id docere conatur, ſi qui præpoſteras iſtiuſmodi & Canonibus infeſtas Ordinationes celebrarint, eos nimirum præſumptum id animo & perſuaſiſſimum habuiſſe, in Epiſcopatu eminentiſſimè contineri perfectionem & poteſtatem omnem inferiorum Ordinum, quemadmodum ineſt majeſtati Regiæ ſplendor omnis & juriſdictio dignitatum inferiorum. *Quia qui benedictione Pontificali perfungitur, benedictionum reliquarum honore decoratur. Sicut enim in terrarum Rege dignitates diverſæ adſcribuntur, &c.* Spicil. To. 7. pag. 114. Itaque Æneæ tametſi res ipſa minimè probatur, videtur tamen placuiſſe rei ratio, qua ordinationum iſtiuſmodi culpam, ut poteſt, relevare conatur.

XI. Goffridus Vindocinenſis Abbas, ubi de Epiſcoporum ordinatione ſermonem habet, teſtatur eorum primum conſecratorem eſſe Chriſtum; qui electi enim ab ipſo fuerant Apoſtoli, inaugurati quoque ab eo fuerant, eoque exemplo ſancita deinceps fuit lex, cui Vicarii ejus, Apoſtoli, Epiſcopique obſequerentur. *Chriſtus primus & elegit Apoſtolos, & conſecravit &c. Hoc ſanctum ſacramentum, electionem videlicet & conſecrationem Apoſtolorum, Chriſtus primus omnium fecit, per quod cætera fierent Sacramenta, &c. Hæc prius per ſe ipſum Chriſtus fecit, deinde Vicarii ejus, &c.* Opuſculo 3.

XII. Luculentiſſimè omnino ediſſerit Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus, qua ratione Presbytero per Epiſcopatum accedat, non jejuna quædam & fungoſa extenſio, ſed ineffabilis quædam excellentia Sacerdotii, & inexhauſta ſanctitatis exuberantia ac poteſtatis, quanta maxima in Sacerdotii naturam & dignitatem cadere poteſt. *Et quia in ſolis Epiſcopis plenitudo poteſtatis & iſtorum officiorum perfectio eſt, manifeſtum eſt, Epiſcopatum plenum & perfectum eſſe Sacerdotium. Officium enim ſacramentandi plenum atque perfectum minores Sacerdotes non habent, quia nec Sacramentum Confirmationis, nec ſacros Ordines, nec majora ſacramentalia impendere poſſunt. Similiter authoritatem docendi, ſeu magiſtros inſtituendi modicam habent.* Guillelmus Pariſ. 523. Idem mox demonſtrat Apoſtolicæ amplitudinis hæreditatem & ſucceſſionem pleniſſimam Epiſcopis obveniſſe. *Quidquid enim Apoſtolis commiſſum fuit, commiſſum fuit & Epiſcopis. Unde & in ſedibus, in quibus ſederunt Apoſtoli, ſedent, tamquam pleni juris ſucceſſores, tamquam loco Apoſtolicæ poteſtatis.* Denique conſecrari tradit Epiſcopos, ut Pontificalis gratiæ & omnipotentiæ cumulus in eos effundatur. *Conſecrantur ad complendum & perficiendum, atque ad ſummum perducendum ipſos, non ſolùm officii plenitudine & amplitudine poteſtatis, ſed etiam ad cumulandum gratia & pinguedine ſanctitatis.* Incompta ſunt verba, ſed rerum & ſententiarum gravitas mira.

XIII. Obſervat præterea idem Guillelmus, diverſos quidem eſſe Archiepiſcoporum, Primatum & Patriarcharum gradus, unum verò & eumdem eſſe Epiſcopatum; Papæ cum Epiſcopis communem eſſe Ordinem, juriſdictionem præ illis majorem; denique primas partes tenere Chriſtum in Epiſcopatus Ordine. *Ipſe Dominus Jeſus Chriſtus non plus quàm Epiſcopus eſt in dignitatibus Eccleſiaſticis, ſecundùm quod homo.* Hinc emergit penes Epiſcopos eſſe Eccleſiaſticarum dignitatum & Beneficiorum omnium diſpenſationem; hos enim in Apoſtolorum ſortem & ſucceſſionem vocavit Chriſtus, cui cœlum & terram morigerantur. *Scire autem debes ad Epiſcopos, tamquam Apoſtolorum ſucceſſores, & tamquam ad Apoſtolicæ dignitatis pertinere miniſtros ex ipſo Epiſcopali officio, inſtitutionem Clericorum in Eccleſiis præbendariis, & Sacerdotum in Capellis & Parochiis: inſtitutionem inquam plenam, quantum eſt de jure communi: licèt ex ſpeciali collatione Epiſcoporum, nonnullis jura Patronorum conceſſa ſint.* Hinc jam liquet, quid cauſæ fuerit, quamobrem hunc de Beneficiis Eccleſiaſticis tractatum ab Epiſcopali præcellentia ordiremur, quòd videlicet Epiſcopatus Ordo omnium antiquiſſimus & præſtantiſſimus ſit, cæteros complectatur, ex illo denique oriantur omnes, & ab illo diſpenſentur.

XIV. Finem imponet huic capiti celeberrimi horum temporum noſtrorum Theologi ſuffragium, quòd nemo feliciùs in hujus doctrinæ penetralia invaſerit. Adde quòd antedictorum omnium compendiaria hæc eſſe poterit inculcatio. Hæc ergo ejus ſunt verba: *Chriſtum refert Epiſcopus, & vicem ejus in terris gerit, ut ſæpè docent ſancti Patres.* Petrus Aur. To. 2. pag. 87. *Sicut ergo Chriſti ſacerdotium vim omnem ſacerdotalem perfectamque paſcendi gregis poteſtatem complectitur: ita ut varias in ea plenitudine & perfectione concluſas poteſtates diſtinguere quidem diſcernereque liceat: diſſociare verò & inter ſe quodammodo diſcindere, ſit piaculum: non ſecus ac divinitatis ipſius dotes perfectioneſque ita diſtinguimus, ut non dividamus: ſic Epiſcopatus plenitudinem Sacerdotii, & Paſtoralis muneris perfectionem natura ſua continet, &c. Chriſtus enim perfectionem Sacerdotii à Patre accepit, quando ab illo miſſus eſt. Perfectionem deinde Sacerdotii, ſive Epiſcopalem utramque poteſtatem ſimul dedit Apoſtolis, quando miſit eos, ſicut ipſe à Patre miſſus fuerat, eamdem denique perfectionem ipſi tradiderunt Epiſcopis, mittentes eos, ſicut ipſi miſſi fuerant à Chriſto.* Hinc ille efficit, Patres dici & eſſe Epiſcopos, manante in eos à ſummo Patre Deo quæ hìc eſſe poteſt maxima & præſtantiſſima paternitate. *Ut vera ſit Pauli vox, A quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur: nulla enim major in terris paternitas, quàm Apoſtolica & Epiſcopalis: quam ſibi Paulus idem ſumpſit, cùm diceret: Sed non multos Patres.*

Hinc illud quoque ab eo elicitur, regiæ & divinæ cujuſdam dignitatis gloria coruſcare Epiſcopos; quod hoc argumento certiſſimè efficitur, quòd nemo hactenus Epiſcopali ordinatione nobilitatus, nemo poſthac nobilitandus ſit, cui non ſtatim ſua Diœceſis, veluti regnum peculiare adſignetur, quod vel ſuæ Chriſtique ditioni ſubjiciat, vel ſubjectam regat. Non pauci ſive Presbyteri, ſive Diaconi initiati ſunt, & initiantur etiam nunc, ſine juriſdictione, ſine ſubditis. At Epiſcopo non poteſt non ſtatim cum ipſo Ordine indivulſum ab eo Ordine ejus & imperium tribui, ut qui Regalis Sacerdotii Chriſti conſors, ejuſque regias in terris

vices

vices obiturus sit, qui denique vestiatur persona hìc ejus & authoritate, qui in ipsa divinitate Rex, regnique sui in coæquales sibi personas alias dispensator est. *Atque hæc est eminentia dignitatis Episcopalis supra sacerdotalem, quòd sacerdotalis nullam per se jurisdictionem nec includat, nec exigat, utpote imperfectior, & Episcopali subjecta: cujus nutu regi, & ad operationes admoveri, non ipsa prosilire debet; ut Canones jam pridem sanxerunt. At Episcopalis dignitas, ut summa, & in suo genere perfecta, jurisdictionem necessariò complectatur, nec sine ea consistat, non magis quàm Regia dignitas, cui sancti Patres Episcopalem dignitatem passim comparant, sine imperio concipi nequit.*

Hoc rursus elicit, quorum Sacramentorum ministri sunt Presbyteri, non eo tamen illa splendore, nec ea tamquam regia potestate administrari ab iis posse, qua soli donati sunt Episcopi, tamquam summi Antistites, & in regali Christi sacerdotio principes. *Summa illa potestas Episcopis propria, quæ non ad Sacramentum solum Ordinis, sed ad cætera etiam omnia pertinet, revera suppleri non potest à Presbyteris, qui quamdiu Presbyteri manent, summam illam Ordinis potestatem, seu summum illud Sacerdotium assequi nequeunt, ita ut summi Sacerdotes efficiantur, quales sunt Episcopi sensu Patrum, quales Christus instituit.* Apostolis quippe potestatem fecit Christus Sacramenta quælibet dispensandi. In vicem autem Apostolorum succedunt Episcopi. Hi ergo si quos adsciscunt sibi socios hujus ministerii defungendi, at eximiam quamdam sibi reservant & supremam potestatem. Ordine igitur Episcopali non ordinandi tantùm potestas includitur, sed summa etiam jurisdictio, & regnum quoddam spiritale, tum denique exors quædam in conficiendis Sacramentis omnibus gloria, & in hierarchicis muniis implendis, Ordinibus quibuscumque
Pag. 92. 109. inferioribus inconcessa. *Præter consecrationem Sacerdotum Episcopalis Ordo est potestas summa in Sacramenta omnia, & in omnes actiones hierarchicas: quæ ab eo omnes ut à capite & fonte in Ecclesiis particularibus fluere ac manare debent, ex Christi lege, sicut ab universali Episcopo in totam Ecclesiæ universalis amplitudinem. Quod perspicuè docuerunt Concilia & Patres, dum nihil à Presbyteris aut Diaconis sine nutu Episcopi agendum esse declarant.* Quod denique Presbyteris etiam ipsis inaccessa sit hæc singularis & verè regia Episcopatus amplitudo, sic ille tandem concludit: *Atque hæc est excellentia Ordinis Episcopalis, cuilibet Ministrorum inferiorum incommunicabilis. Quod nimirum sit amplissimus quidam fons omnis sacerdotalis functionis, in quaque Ecclesia singulari constitutus, à qua omnem aliam in eadem Ecclesia potestatem, & operationem hierarchicam necessario scaturire oporteat.*

XV. Non injuria ergo ratum illud fixumque fuisse contendemus Patribus & Conciliis olim omnibus, quod hoc toto & superiori capite constitutum est: cùm ejus doctrinæ capita & fastigia summa hæc esse videantur, quæ illorum consensione unanimi firmata sunt. 1. Successione & hæreditate Apostolica plenissimè potitos esse Episcopos, non Presbyteros, non Diaconos. 2. Summos illos esse Antistites, summos Sacerdotes, omnium principes, apicesque. 3. Solos esse Confirmationis & Ordinationis administratores, quo utroque specialiter Sacramento plenitudo Spiritus sancti infunditur. 4. Proprio & innato jure Sacramenta omnia ab illis conferri, quæ precaria tantùm & obnoxia potestate conferunt Presbyteri, olim ne conferebant quidem nisi per absentiam Episcoporum. 5. Non magis posse creari Episcopum, quàm Regem, vel Imperatorem, nisi regno quodam attributo. 6. Non posse Ecclesiam sine Episcopo constare, uti nec corpus sine capite, à quo jugis vitæ fons scaturiat, & in omnes artus perlabatur. *Non enim potest Ecclesia esse sine Episcopo*, ajebat olim Chrysostomus, cum suæ causæ & innocentiæ addictissimos defensores hortaretur obsequi, & adglutinari Episcopo, quemcumque sibi per summum nefas depulso suffecissent.

CAPUT III. P. 1. l. 1. c. 3.

De Titulis insignibus Metropolitani, Archiepiscopi, Exarchi Diœceseos, Patriarchæ, Papæ.

I. Nomina & jura hæc omnia comprehendit Episcopatus. Cæteris antiquitate præstat Metropolita.

II. Per maximas Imperii Metropoles cœptum est à sancto Petro cæterisque Apostolis Evangelium promulgari.

III. Unde factum est ut earum civitatum Ecclesia aliarum mater esset & præses. Probatur ex Scripturis.

IV. Vetustissimi Canones Sedium Apostolicarum Episcopos solo Metropolitarum vocabulo designant.

V. Expenditur sextus Canon Nicæni Concilii, ubi antedicta confirmantur, & majores Metropolitæ tres secernuntur ab aliis, quibus singulis singulæ suberant Provinciæ.

VI. Cur tres illi Metropolitæ majores Provinciarum plurium Episcopos ordinarent.

VII. Cœpit Episcopus Alexandrinus Archiepiscopus nominari. Quid ita?

VIII. Per Nicænam Synodum res omnes in Conciliis Provincialibus finiebantur. Quæ ibi dirimi non poterant, mox cœpere ad Imperatorem referri. Huic malo mederi conata est Antiochena Synodus, vocatis ad Concilium unius Provinciæ vicinarum Provinciarum Episcopis.

IX. Medebatur eidem malo Sardicensis Synodus, per appellationes ad Romanum Antistitem.

X. Rarò tunc usurpabatur Archiepiscopi nomen.

XI. Malè illud olebat Africanis Episcopis, ab iisque reprobatum est. Sed in Concilio Ephesino Generali majores illi Metropolitæ eo honestantur.

XII. Exarchi Diœceseon in Concilio primo Constantinopolitano primùm creati sunt, qui ea diffinirent, quæ in Provinciali Concilio terminari non poterant.

XIII. Concilium Chalcedonense nomen Patriarchæ in usum primò recepit.

XIV. Origo ejus nominis.

I. MOnendus est rursum obiter Lector, Episcopatu, de quo hactenus sermonem habuimus, comprehendi Metropolitas, Archiepiscopos, Patriarchas, sive Primates, & ipsum denique summum Pontificem, Petri in solio sessitantem. Unus enim Ordo summi Sacerdotii, & Episcopatus, quo omnes fulgent; sola jurisdictionis contemplatione alii aliis eminentiores; ex quo sedium dignitatumque tanta varietas exstitit, qua Hierarchia Ecclesiastica mirificè venustatur.

Primum omnium Metropolitæ nomen accessit Episcopali, simplex & plenum modestiæ, aptissimumque designando ejus urbis Episcopo, quæ esset secundùm civilem Imperatorum ordinationem, totius Provinciæ Metropolis & caput. Quæ enim Metropolis erat civilis, eadem & in Ecclesia principatum honoris obtinuit; propterea quòd cæteri Provinciæ Episcopi ita faciliùs cum suo veluti capite & præside conferre poterant & consultare.

II. Adde quod verisimillimum est Apostolos Apostolicosque verbi divini præcones à celeberrimis Romani Imperii urbibus, & à Provinciæ cujusque Capite Evangelii prædicandi initium fecisse. Erat nimirum ex re, & in maximam Ecclesiæ laudem vertebat, ibi maximè idololatriam aggredi & evertere, ubi plurimùm poterat, & majore cum fastu florebat. Certissima spes erat, nullo ne-

gotio deturbatum iri minoribus locis, si semel esset majoribus depulsa. Lux ipsa veritatis à Provinciæ cujusque celso vertice in urbes reliquas facilè diffundebat sese. Quæ causa fuit B. Petro, ut in maximis totius Orbis terrarum urbibus, Roma, Alexandria, & Antiochia, Sedis suæ Principatum collocaret. Scripsit Paulus Epistolas præcipuis tantùm cujusque Provinciæ Civitatibus; quod argumento est plurimum laboris & operæ ab eo illis impensum fuisse. In Apocalypsi sua Joannes ad eas tantùm civitates mentem calamumque convertit, quæ tum insignes erant. Ipse Ephesi maximè commoratus est, quæ totius minoris Asiæ facilè princeps erat.

Ex quibus colligitur, si civiles Metropoles in Metropoles etiam Ecclesiasticas evasere, id eo maximè factum esse, quòd Metropoleon Ecclesiæ cæteras quoque pepererint fundarintque Provinciæ Ecclesias: eo prorsùs modo, quo urbis cujusque Cathedralis, cæteris vicinorum oppidorum Ecclesiis ortum dedit, atque adeo maternam in eas dominationem jure est consecuta.

III. Hunc igitur maximarum Imperii civitatum delectum fecere Apostoli, Apostolicique viri non humano ambitu, quod suspicari nefas est: sed eodem prorsùs ducti Spiritu, quo Christus delegit Jerosolymam, ubi Evangelicam doctrinam & prædicando primùm diffunderet, & proprio posteà cruore consignaret. Scribit Petrus fidelibus Ponti, Epist. 1. c. 1. Bithyniæ, Galatiæ, Asiæ, Cappadociæ. Ephesus Metropolis erat civilis Asiæ, Cæsarea Cappadociæ, Nicomedia Bithyniæ, Amasea Ponti. Neminem autem præterit has omnes percelebres fuisse Metropoles Ecclesiasticas primis Ecclesiæ temporibus. Scripsit Paulus ad Corinthios & ad Galatas. Magni porro nominis fuere Metropoles, Corinthus Achajæ, & Ancyra Galatiæ totius caput. Idem Apostolus reliquit Cretæ Titum, ut per civitates Presbyteros ordinaret, hoc est Episcopos. Provinciæ universæ cum Ecclesiastica sua Metropoli conjunctionem & societatem idem perspicuè demonstrat, cùm scripta ad Thessalonicenses & ad Corinthios Epistola contestatur se verba facere ad universos, qui Provincias illas incolebant, idest, Achajam, ubi Corinthus, & Macedoniam, ubi 2. Cor. 1. 1. Thess. 4. Thessalonica dominabatur. *Qui sunt in Achaja fratres, &c. Et cæteros qui sunt in Macedonia.* Extat ejusdem Apostoli ad Philippenses Epistola, quòd ut Thessolonica, ita & Philippi unius Provinciæ Macedoniæ geminum caput esset.

His suffragatur Tertullianus, dum ut ne quis ab indeflexo Traditionum Apostolicarum tramite aberret, recurri jubet ad Ecclesias, quas Apostoli ipsi condiderunt imbueruntque limpidissimo Evangeli- L. de Præscr. c. 36. cæ veritatis fonte: *Proximè est tibi Achaja? habes Corinthum. Si non es longè à Macedonia: habes Philippos & Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam.*

IV. Canon Apostolicus uno & altero verbo Metropolitanum describit: nempe quòd is primus Can. 33. sit, & caput Provinciæ. *Episcopos uniuscujusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est primus, & existimare ut Caput.* πρῶτον ὡς κεφαλήν. Antiochena Synodus hunc invocans Canonem, Metropolitani nomine insignit primum Provinciæ cujusque Episcopum. Can. 9. *Per singulas Provincias Episcopos convenit nosse eum qui in Metropoli præest Episcopum.* καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τὸν ἐν μητροπόλει ἐπίσκοπον. A Latinis simpliciter appellabatur primæ sedis Episcopus. Concilium Eliberitanum hoc illi præcipuè tribuit, ut ab eo formatæ seu communicatoriæ litteræ acciperentur. Can. 58. *Maximè in eo loco, in quo prima cathedra constituta est Episcopatus.* Episcopalibus electionibus præesse jubet Metropolitanum Laodicena Synodus.

Can. 12. Nicæna Synodus sua Metropolitanis jura confirmat cum ipso nomine: & quamvis Romani, Alexandrini, Antiocheni & Jerosolymitani Episcoporum disertè meminerit, nullo tamen vel nomine, vel titulo quemquam eorum illustriori ornat, quàm Metropolitæ. Quo perspicuè rursus comprobatur, eos qui postea Archiepiscopi, Exarchi, Patriarchæ appellati sunt, solo tunc Metropolitanorum nomine usos esse, quamquam spiritalis eorum ditio ac jurisdictio latiùs quàm cæterorum cujusque Provinciæ Metropolitarum pateret. Nicænæ Synodi verba hæc sunt: *Firmitas eorum quæ per unamquam-* Can. 4. 6. *que Provinciam geruntur, Metropolitano tribuatur Episcopo.*

V. Quod si obnitentibus tunc frustra Meletianis, asserta est in eadem Synodo Episcopis Alexandrinis vetus illa Episcopos ordinandi potestas per Ægyptum, Libyam & Pentapolin, quibus tamen Provinciis suos tunc privatim præfuisse Metropolitanos, vix quisquam jure potest ambigere: si eadem Episcopis Antiochenis per Provincias Orientis confirmata idcirco potestas est, quòd Episcopus Romanus Provinciarum etiam complurium Episcopos sine controversia ordinaret, Italiæ videlicet, & adjacentium Insularum: hinc illud manifestè efficitur, Nicæno hoc Canone declarari, tres illos Episcopos Can. 6. primævæ Ecclesiæ Metropolitas fuisse, & solos initio Metropolitanos fuisse earum omnium Provinciarum, quæ illorum deinceps semper ditioni mancipatæ fuerunt. Unde enim consuetudo illa ortum duxisset, ut Episcopus Alexandrinus Provinciarum illarum trium, Antiochenus etiam quindecim Orientis strictè & propriè dicti Provinciarum Episcopos ordinaret: nisi ex eo quòd Episcopi duarum civitatum istarum, ubi permagna statim fuerant incrementa Ecclesiæ, veritatis Evangelicæ lumen affuderant, Episcoposque designaverant civitatibus cæteris circumpositarum Provinciarum, eisque proinde Metropolitico jure præfuerant? Indubitatissimum quippe illud est, priscos Canones ordinandi Episcopos potestatem uni cujusque Provinciæ Episcopo vendicasse. Hinc ergo manarat illa consuetudo, quòd utriusque Metropolis latissimè pateret jurisdictio, & omnes illas complecteretur quondam Provincias, quibus singulis singulos præstitui Metropolitas assensi postea fuerant, ordinandorum tamen Episcoporum vetustissima potestate sua sibi reservata.

Præclarior est & indubitatior res hæc tota in Romano Pontifice. Constat enim tempore Nicæni Concilii unum illum, nec præterea quemquam Metropolitico jure & nomine floruisse per universam, aut propemodum universam Italiam, Siciliam, Sardiniamque. Hinc Nicæni Patres Romanam Ecclesiam Ecclesiis cæteris etiam majoribus in exemplum & normam objiciunt. Cùm enim nullusdum per has omnes Provincias Metropolitanus esset, Episcoporum per eas ordinatio ad Romanum Pontificem spectabat. Ita quæ prima & princeps erat orbis Ecclesiarum, specimen erat & documentum, posse complurium Provinciarum Episcopos à Metropolita ordinari. Si sua autem in vastissima ditione nullum adhuc præterea Metropolitam alium creaverat Papa: tametsi in Provinciis sibi obnoxiis Alexandrinus & Antiochenus compluſculos ordinassent, qui Metropolitana authoritate singulis præsiderent: ea disciplinæ varietas ab iis manare potuerat causis, quæ nihil prohibebant, quin Alexandrinus & Antiochenus ordinandorum omnium prisci sui Imperii Episcoporum facultatem intactam sibi unis servarent. Hic, ut puto, sensus est celeberrimi illius Canonis Nicæni: verba autem hæc sunt: *Anti-* Can. 6. *qua consuetudo servetur per Ægyptum, Libyam & Pentapolin, ita ut Alexandrinus Episcopum horum omnium habeat potestatem. Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam cæteraque Provincias suis privilegia serventur Ecclesiis. Illud autem generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam Metropolitani fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus definivit Episcopum esse non oportere.*

VI. Privati Libyæ & Pentapoleos Metropolitæ, aliorum

aliorum exemplo, quibus id juris jamdudum erat, volebant & ipsi Provinciæ quisque suæ ordinare Episcopos. Dispar autem erat ratio & causa, quòd aliorum Metropoles avulsæ non essent ab antiquiore Metropoli, & effusiore, quæ illis jus suum aliud quodcumque sponte cessisset, hoc non cessisset. Nec similitudine veri caret, plurium Provinciarum Episcopos, Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ ordinatos fuisse, quòd opportunitate loci & temporis uterentur; cùm civilia Ecclesiasticaque perinde negotia his maximè in regiis Civitatibus tractarentur. Longa temporum & historiarum serie plus satis manifestatum est, non posse non plures semper Episcopos in regias Civitates, Imperiorum capita confluere, & occasione uti, ut solemni ibi pompa Pontificiam suscipiant ordinationem.

VII. Quoniam autem Episcopi Alexandrini jus maximè in controversiam vocabatur, sive à Metropolitis, sive ab Episcopis, qui uni Metropolitano suo immediatè subjici se debere contendebant: propterea primus omnium Alexandrinus, ut amplitudinem suam præ aliis insigniret Metropolibus, Archiepiscopi sibi nomen assumpsit. Ita Alexandrum Alexandriæ Episcopum, & prædecessorem ejus B. Petrum Martyrem Epiphanius appellat. Provincias quoque pernumerat eidem Archiepiscopo subjectas. *Hic enim mos est Alexandrinorum Archiepiscoporum, ut per totam Ægyptum ac Thebaidem, Mareotidem, Libyam, Ammonitidem ac Pentapolin, Ecclesiastica negotia administrent.* Epiph. Hær. 75. c. 1. 2. 7. Verùm illud quoque observes velim, Meletium Thebaidis Metropolitanum, qui Alexandrino suberat, ab eodem Epiphanio Archiepiscopum dici. *Meletius Thebaidis in Ægypto Archiepiscopus, & Alexandro subjectus, rem omnem ad Archiepiscopi aures detulit.*

Dubitationem tamen habet, an ipsis Petri & Alexandri temporibus jam esset in usu nomen Archiepiscopi: an illud eis è suorum temporum consuetudine sumptum Epiphanius tribuerit. Refert enim ipse Arij & ejus assectarum epistolam ad Alexandrum; ubi Papam illum & Episcopum appellant, Archiepiscopum nequaquam. In Concilio Antiocheno, uti & in Nicæno Metropolitani solum nomen invenies. Et cùm necesse esset supra Provinciæ Concilium, aut agnosci aliquod, aut institui tribunal, ubi quæ in Concilio non poterant, causæ finirentur: nullum tamen aut Archiepiscopum, aut Exarchum, aut Patriarcham Antiochena Synodus indigitat, à quo posset convocari Concilium celsius & universalius Provinciali.

VIII. Ad Concilii quippe usque Nicæni tempora causæ omnes Ecclesiasticæ in Concilio cujusque Provinciæ definitæ fuerant: pauciſſimæque incurrerant lites, quas plurium Provinciarum judicio sopiri necessum fuisset. Nicæni Patres solius meminere Provincialis Synodi, ubi & controversias omnes finiri sanxere. Cur tam modestè & pacificè omnia gererentur, id causæ fuit, tum residuus primigeniæ fervor Ecclesiæ, tum difficultas majora congregandi Concilia, dum persecutionum tempestas sæviret, & turbaret omnia. Postea verò exortæ in Conciliis dissensiones animorum, suffragiorum secessiones, Metropolitanorum aut Provinciarum mutuæ contentiones satis superque demonstrarunt, non posse Provincialibus Synodis jurgia omnia sedari. Ideò interpellati non rarò Imperatores, ut aut universale Concilium, aut certè Provinciali superius & generalius convocaretur, ad disceptandas causas, in quibus plures inter se Provinciæ collidebantur. At illi ipsi Episcopi, qui in rebus Ecclesiasticis & spiritalibus Imperatoris potestatem accersiverant, aliquando tandem animadverterunt, quanta hinc labes posset Ecclesiasticæ invehi disciplinæ. Novam ergo protinùs juris formam moliti sunt instituere, ut ne causæ Ecclesiasticæ ad tribunalia sæcularia deferrentur. Antiochenum & Sardicense Concilia, eodem ferè tempore in id incubuere, sed diversas omnino iniere vias, illud in Oriente, in Occidente istud. Statuit enim Antiochenum, ut Presbyteri, Diaconique, quos Provinciale Concilium graviore nota inusisset, ad majus & numerosius Episcoporum Concilium appellare possent. *Oportet ad majus Episcoporum converti Concilium, & quod putaverint habere jus, ad plures Episcopos referre, eorumque examinationem & judicium suscipere.* Can. 12. Si ad Imperatorem autem querelas deferrent, ne unquam restitui possent Ordini, aut dignitati, qua deturbati essent. *Si molesti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos esse.*

Aperitur ibi paulò post, quale futurum sit majus illud Episcoporum Concilium, in quo causæ retractabuntur jam judicatæ, aut quæ judicari nequiverint in Synodo Provinciæ: nempè ubi decernitur, si in capitali causa Episcopi scindatur in alias & alias sententias Synodus Provinciæ, à Metropolitano Provinciarum vicinarum Episcopos invitari debere, qui cum eis Provinciæ Præsulibus causam finiant. *Metropolitanus ex propinqua Provincia alios evocet judicaturos, & controversiam decisuros: & cum Provincialibus quod probatum fuerit confirmet.* Can. 14. 15. Quòd si quis Episcopus unanimi Coepiscoporum Provinciæ omnium consensione damnetur, ei jam nulla sit ad majus provocandi Concilium facultas.

IX. Consentiebat mirum in modum hæc disciplinæ ratio cum ea quam obscuriora & procellosa tenuerant Ecclesiæ sæcula. Sic enim tum coaluere Concilia quædam extraordinaria: cujusmodi fuere illa, quæ Antiochiæ adversùs Paulum Samosatenum eximiæ ejusdem urbis Episcopum habita sunt. Conveniebant scilicet Metropolitæ complures & Episcopi viciniores cum Episcopis ejus Provinciæ, quæ pernicialis dissensionis igne conflagrabat.

At Sardicensis Synodus in hoc ipsum collimans, ut oblitteraretur consuetudo, quæ paulatim invalescebat, ad Imperatorem causas Ecclesiasticas referendi: aliam rationem secuta est, quæ superiorum temporum disciplinæ non minùs esset consentanea, & in sacris præterea litteris fundamentum haberet. Cùm enim Petro dederit Christus supra cæteros Apostolos Primatum & eximiam Capitis dignitatem: cùmque cæteris Apostolis cæteros omnes Episcopos, Petro Romanos Pontifices succedere jusserit: cùm denique sanxerit Ecclesiam suam in æternum unam esse, & in divulsis nexibus cohærentem, omnium Episcoporum cum suo Capite unione: hinc apertè liquet, si unius Provinciæ Episcopi in Concilio suo peculiari consentire non possent, & si quæ plures inter Provincias lites sererentur, hanc omnium optimam & expeditissimam pacandæ discordiæ & revocandæ pacis viam fuisse, si interponeretur Capitis autoritas, ejus videlicet, in quo centrum unitatis & communionis Ecclesiasticæ Christus fixisset. Hoc secuta est Synodus Sardicensis, tum ut B. Petri memoriam honoraret: *Beati Petri memoriam honoremus, &c.* Can. 3. 4. 7. tum ut ipsis vestigiis insisteret, quæ videbatur impressisse divina Providentia, rerum temporumque omnium moderatrix, cùm Cæcilianus Primas Carthaginensis, & Athanasius Alexandrinus Archiepiscopus Romam demum profecti sunt, cùm neutri quidquam opis aut spei reliquum esset in vicinis Episcopis, aut usquam alibi, præterquàm Romæ, adversùs iniquissimas Synodorum machinationes, quibus sedibus suis extrusi fuerant.

X. Verùm cùm gemina hæc Concilia solius meminerint Metropolitani, fatendum est nullum nomen illustrius aut magnificentius hactenus in Ecclesiæ usu fuisse. Marcus Diaconus in ea vita quam scripsit beati Porphyrii Cæsareæ in Palæstina Metropolitani, Chrysostomum non rarò Archiepiscopum appellat. Inde suspicari posset quis, usitatius tunc esse cœpisse hoc nomen, idque acerbiùs ferentes Africanos Episcopos Concilii III. Carthaginensis, cui intererat Augustinus, id nomen proscripsisse, ut quod novum esset, & sæculi magis fastum ac dominationem redoleret, quàm modestiam & humilitatem Ecclesiæ ministris accommodatam. Vetuit ergo hæc Synodus, ne quis deinceps summus Sacerdos

dos, aut Princeps Sacerdotum, quod idem est ac Archiepiscopus, diceretur. *Ut primæ Sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, sed tantùm primæ Sedis Episcopus.* Can. 26.

XI. Cùm sola novitas minùs æquam peperisset hujus nominis interpretationem, brevi & cum novitate ipsa evanuit vocis invidia, ac dominationis suspicio illi affricata. Re igitur tota maturiùs pensitata, deprehensum est magnifica hæc in speciem nomina Archiepiscopi, Principis Episcoporum, summi Sacerdotis, non aliam sive originem, sive significationem habere, quàm primæ Sedis, aut primæ cathedræ Episcopi. Primatum enim dumtaxat & primam Sedem hæc indicant. Quis enim dixerit Archipresbyteri aut Archidiaconi nomine formidolosam Presbyteris aut Diaconis aliis dominationem intentari? Si fas erat Afris, primum inter Presbyteros, vel Diaconos, Archipresbyteri, vel Archidiaconi nomine donare, eccur invidiosum erat Archiepiscopum dici, qui primus esset inter Episcopos? Primus & Princeps Latinè idem sonant. Principem locum tenet, qui primum. Qui ergo primus, idem Princeps erat Sacerdotum; & qui Latinè Princeps Sacerdotum, eodem sensu parique modestia Græcis Archiepiscopus dicebatur.

Quamquam autem tam dilucida hæc sint & eliquata, ab Archiepiscopi tamen vocabulo abstergi non potuit invidia, nisi aliquanto post temporis intervallo; nec nisi in prima Ephesina Synodo Generali primariis totius orbis Episcopis apertè tributum est. Ibi persæpè Cyrillus ab aliis, nonnumquam & à seipso Archiepiscopus appellatur; eodem honestatur nomine ab ipsa Synodo in Epistola ad Imperatorem scripta de Nestorii depositione. Idem nomen Cœlestino Papæ ibidem, & à Cyrillo, & ab aliis datur. Impartitus est & eadem nominis gloria à Pseudosynodo suo, cui eodem tempore Ephesi non intererat tantùm, sed & præerat Joannes Antiochenus. Quin & eodem appellationis honore ibidem gaudet Mnemon Ephesinus Episcopus; adeò ut solis tunc Primatibus aut Exarchis Diœcesson id tunc nomen tributum fuerit. An. 430. Conc. Eph. Act. 1.

XII. Usu jam tum receptum erat in Oriente, ut Exarchi Diœceseon dicerentur majores illi Metropolitæ, qui Metropolitis minoribus aliis præfecti erant pluribus, pluribusque Provinciis, quarum sub uno Capite consociatio, Diœcesis dictitabatur. Quæ nunc familiari Gallorum idiomate Diœcesis dicitur, videlicet tota ditio uni Episcopo subjecta, olim non Diœcesis, sed Parochia nuncupabatur. Diœceses autem Latinis olim Ecclesiis, maximè autem Africanis dicebantur, quæ nunc usitatiùs Parochiæ appellantur vici nempe, villulæ, oppida, suis quæque Parochis subdita, & unius Episcopi ditione circumscripta. Ita etsi non recedamus ab antiqua nominum consuetudine, duplex tamen Diœceseon genus erit secernendum. Diœceses enim majores erunt, quæ plures Provincias in unum veluti corpus compaginabant, unique suberant Exarcho; minores autem Diœceses erunt, quæ per agros sparsæ à singulis Presbyteris reguntur. Græca ea vox est, sed alio & alio sensu donata à Græcis atque à Latinis, ad quos ab illis derivata est.

A Constantino, sive ab Imperatore alio aliquo ortum duxerat civilis hæc dispositio, quæ Orientales Provincias in varias distribuerat Diœceses. Ex antedictis abundè patuit, nullam earum habitam esse rationem, sive in Nicæno, sive in Antiocheno Concilio. Illas prima invexit, aut invectas memoravit in Ecclesiasticam politiam Synodus prima Constantinopolitana. Iste enim ibi Canon conditus est. *Episcopi qui extra Diœcesin sunt, ad Ecclesias quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neque confundant & permisceant Ecclesias. Sed secundùm regulas constitutas, Alexandriæ quidem Episcopus ea quæ sunt in Ægypto tantùm gubernet: Orientis autem Episcopi, solius Orientis curam gerant, servatis honoribus primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ Synodi continentur. Sed & Asianæ Diœcesis Episcopi, ea quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantummodo Ecclesiam pertinent, gubernent. Pontici autem Episcopi Onticæ tantùm Diœcesis habeant curam; Thraciæ verò ipsius tantummodo Thraciæ.* An. 380. Can. 2.

Radiant in hoc Canone majores tres Diœceses, Romana, Alexandrina, & Antiochena: totidem minusculæ, Asiatica, Pontica, Thracica. Romana hìc innuitur, cùm laudatur Regula Ecclesiastica, hoc est Canon Nicænus; expressè autem declaratur Canone sequenti, quo Ecclesiæ Constantinopolitanæ honoris & consessus prærogativa conceditur, post antiquam Romam. In hac Constantinopolitana Synodo affirmat Socrates institutos esse Patriarchas. Hoc intellige, aut de Exarchis, aut de eximiis quibusdam Episcopis ibi designatis, qui essent Communionis Catholicæ veluti capita; quod illis tunc quidem temporis honoris forsan gradum aliquem supra alios Episcopos contulit. Argumento esse potest, quòd Gregorius Nyssenus Episcopus, qui horum in numero erat, Metropolitanis accenseatur in ea sub Nectario Synodo, ubi ventilata est causa Arabiæ Episcoporum. Verùm id privilegium personæ fuit, non Sedis. Can. 3.

Redeo ad Exarchos. Decrevit Chalcedonensis Synodus, si Clerico, aut etiam Episcopo lis & causa sit aliqua adversus Metropolitanum, posse eam referri ad judicium Exarchi. *Petat Exarchum Diœceseos*, aut ad Episcopum Constantinopolitanum. Hoc in Concilio Exarchi nomine donatus est etiam Episcopus Antiochenus. Legitur hoc ipsum Exarchi Diœceseos nomen in Actis Berythensis Synodi, quæ Actione decima Concilii Chalcedonensis perlecta sunt. Can. 9. 27.

XIII. In hoc ipso denique Chalcedonensi Concilio Patriarchæ nomen primò usurpatum reperias. Et si Theodosius Imperator in suis, & ad Valentinianum Imperatorem ad Gallam Placidiam litteris Leonem Papam appellarat. Actione Concilii ejusdem tertia, libelli supplices quatuor, qui ibi lecti sunt, quorum unus erat Presbyteri, duo Diaconorum, quartus autem laici cujusdam adversùs Dioscorum, ita inscribuntur: *Leoni Archiepiscopo universali, & Patriarchæ, Patriarchæ œcumenico.* Idem Leoni, & Leoni soli tributum est nomen in lætis faustisque acclamationibus Concilii: *Leoni multi anni: Patriarchæ multi anni;* Πατριάρχῃ πολλὰ τὰ ἔτη. Nec dissimulandum tamen est, Actione secunda ejusdem Concilii, Magistratus civiles qui aderant, Exarchos Diœceseon Patriacharum nomine affeciisse. Conc. Chale. part. 1. c. 39. 30.

XIV. Non aberrabit ergo à vero, qui existimaverit, ut Archiepiscopi nomen initium habuerat ab Episcopis Alexandrinis, utpote quod apud ipsum legatur Athanasium in Apologia secunda: ita Patriarchæ nomen à Romanis Pontificibus ortum duxisse, & deinde cæteris Exarchis ac Primatibus esse collatum: ita ut vertente quinto sæculo principibus quinque Ecclesiæ Episcopis fuerit commune. Nihili certè faciendum existimo, quòd in Pseudosynodo Ephesina Dioscorus Alexandrinus dictus sit à nescio quo Oecumenicus Patriarcha. Cæterum abhorret à veri etiam similitudine, Patriarchæ nomen irrepsisse in Ecclesiam à Patriarchis Judæorum: multò minùs à Montanistis, quibus suos fuisse Patriarchas memorat Hieronymus. Patriarchas appellaverat Socrates Exarchos Diœceseon, aut Communionis Catholicæ Principes à Concilio Constantinopolitano constitutos. Gregorii Nazianzenus & Nyssenus clarissimos suorum temporum Episcopos Patriarchas vocant, dum eos conferunt cum Patriarchis Testamenti veteris, quorum in illis virtutes reviviscebant. Hinc propiùs à vero abest, in usum Ecclesiæ vocem illam venisse. De Papæ demum nomine sermo erit capite sequenti, ubi & tempus indigitabitur, quo summo Episcopatus vertici, Pag. 612. Edit. Commel. In subscript. Olympi Epis. Evazorum. Hier. Epist. 54. Socrat. l. 5. c. 8. Naz. Orat. 20. 41. 72. Nyss. Orat. de Magno Episc.

tici, Petri successori cœpit adrogari, cùm priùs usitatissimè Episcopis quibuslibet adscriberetur.

CAPUT IV. *P. 2. l. 1. c. 1.*

Præsulibus quidem omnibus communia fuisse nomina Papæ, Apostoli, Præsulis Apostolici, Apostolicæ Sedis Episcopi: sed ea tamen jam tum singulari quadam cum honoris prærogativa Romano Pontifici attributa sunt.

I. Hæc nomina divinam quamdam potestatem sanctitatemque præ se ferunt.

II. Galliarum Episcopi, Papæ, & eorum Cathedræ, Apostolicæ Sedes appellitabantur.

III. Ita tamen ut suus Romanæ Sedi, & præ cæteris eximius honor servaretur.

IV. Servos servorum Dei sese ipsi scribebant, & à Regibus quoque Apostolici vocabantur.

V. In Hispania Metropoles, salvo honore Romanæ cathedræ principatus, pro Sedibus Apostolicis habebantur.

VI. Pontifices ipsi unitati & æqualitati Episcopatus assentiebantur, ut quæ imitaretur divinarum Trinitatis personarum unitatem, & salva origine atque subordinatione æqualitatem.

VII. In Africa Carthaginensis Episcopus Apostolicus dictus.

VIII. In ipsa urbe Constantinopolitana supra Patriarcham eminentiùs sedet Papa, præsidetque.

IX. Idipsum in Conciliis, & fit, & probatur maximè.

X. De Papæ nomine, & quo demum tempore Episcopo Romano uni adscribi cœperit.

I. TAmetsi Petri successori & Christi in terris Vicario sæpiùs & luculentiùs tributa fuerint splendidissima hæc & sanctissima nomina, Papæ, Apostoli, Apostolicæ Sedis Præsulis: fatendum tamen est etiam tribus his, quæ à Clodoveo Francorum Rege ad Caroli usque Imperium fluxere sæculis, ea Episcoporum omnium communia fuisse. Momenti oppidò magni duo hæc sunt, quæ capite isto elucidanda & comprobanda aggredior, ut amplitudini Episcopatus universalis, & præcellentiæ ejus qui Caput est & centrum, lucis aliquid & gloriæ nostra hac opera accedat. Neque enim augustissima ista nomina, eorum similia sunt, quorum vanissimo tumore homines gloriæ cupidi delectantur: sed quæ verissimam spirent sanctitatem, divina quadam potestate suffultam.

II. Fortunatus Pictaviensis postea Episcopus Euphronio Turonensi Episcopo in hæc verba scribit: *Domino sancto & meritis Apostolico domino Euphronio Papæ, &c. Apostolice & peculiaris domine & pater, &c. Apostolatui vestro me commendans, &c. Sanctitati vestræ me commendans.* Felici Nannetensi Episcopo in hunc modum: *Domino sancto, & Apostolica Sede dignissimo Patri, Felici Papæ.* Claromontanum autem Episcopum ita compellat: *Domino sancto, & Apostolicis actibus præconando.* Similiter Siagrium Episcopum Augustodunensem, *Domino nostro, & Apostolica sede dignissimo.* Quin & Radegundis Regina ita Episcopos scripta ad eos Epistola affatur: *Dominis sanctis & Apostolica sede dignissimis Patribus.*

III. Avitus Episcopus Viennensis Episcopum Jerosolymitanum magnificis iisdem titulis ornat: *Papæ Jerosolymitano. Exercet Apostolatus vester concessos à Divinitate Primatus; & quod principem locum in universali Ecclesia teneat, non privilegiis solùm studet monstrare, sed meritis.* Romanum porro Pontificem absolutè Papam dum vocat idem Avitus, quantum verborum detrahit, tantum accumulat gloriæ: *De his quæ Papæ dicebantur objecta.* Nec verò Romanos cives Primatus Petri minùs amantes esse vult ille, quàm fuere Imperii: *Nec minùs diligatis in Ecclesia vestra Sedem Petri, quàm in ivitate apicem mundi.* Denique si quis Papam aut defendit, aut impetit, ab eo censet, non ex Episcopis unum aliquem defendi, aut impeti, sed ipsummet Episcopatum. *At si Papa urbis vocatur in dubium, Episcopatus jam videbitur, non Episcopus vacillare.* Propterea ergo statuit Symmachum Papam, ab æterno Pastore ac Judice, à quo commissa ei erat Ecclesia, judicari oportere. *Reddet rationem, qui ovili Dominico præest, qua commissam sibi agnorum curam administratione dispenset. Cæterùm non est gregis proprium pastorem terrere, sed judicis, &c. Qua ratione vel lege ab inferioribus judicetur.* His consentiebat & Synodus Romana, quæ Avito teste, *causam quam penè temerè susceperat inquirendam, divino potiùs servavit examini.* Ex his facilè intelliges, quo sensu scripserit idem Avitus *Papæ*, idest Episcopo Constantinopolitano, Romanum Pontificem, ipsumque *velut geminos Apostolorum Principes esse, &c. velut in cœlo positum Religionis signum pro gemino fidere.* Nec verò nescius erat Avitus unum esse inter sidera, diei ac rerum omnium parentem Solem, unum inter Apostolos cæterorum caput, ac principem Petrum: *Sic quondam Petrus Apostolorum Caput, idest Principum Princeps.*

IV. Hoc uno nomine humillimè & sanctissimè gloriabatur Desiderius Cadurcensis Episcopus *Servus servorum Dei:* quod & ab ipso gloriæ Rege sumpserat, qui venit non ministrari, sed ministrare: *Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.* Unde & ejus proprium deinde factum est nomen, quem Christus habet in terris modo quodam singulari Vicarium, ut ejus esset humilitatis imitator primarius, qui primas acceperat potestatis. Coepiscopos sanè suos Desiderius idem iisdem titulis, de quibus sermo est, prosequitur cùm ad eos scribit, *Apostolico Patri, Dodoni Papæ.* Et Epistola alia: *Rogo Apostolicam dignationem vestram.* Parem & illi vicem referunt, dum ad eum scribunt: *Apostolica sede dignissimo Papæ & Patri.* Imo & ipsi Reges ad Episcopos: *Apostolica sede dignissimo Patri Desiderio Sigebertus Rex.* Iisdem verbis usus est Childebertus Rex ad Pontificem Romanum: *Domino sancto & Apostolica sede colendo in Christo Patri Joanni Childebertus Rex.* Iisdem & Clodoveus ad Episcopos Galliæ: *Orate pro me, Domini sancti, & Apostolica sede dignissimi Papæ.* Carolus Major-Domus, ubi Bonifacium Papæ Legatum commendat Episcopis: *Dominis sanctis, & Apostolicis in Christo Patribus Episcopis.* At Concilia III. IV. V. Aurelianensia, & Arvernum II. sive Claromontanum Ecclesiæ tantùm Romanæ *sedem Apostolicam* adsignant.

V. Isidorus Hispalensis Patriarchas & Archiepiscopos omnes sedibus Apostolicis donat: *Patriarcha Græca lingua summus Pater, quia primum, idest, Apostolicum retinet locum. Archiepiscopus Græce summus Episcoporum: tenet enim vicem Apostolicam.* Alio loco omnes Episcopos Apostolicis thronis invehit: *Siquidem & cæteri Apostolorum Petro par consortium honoris & potestatis acceperunt, qui etiam in toto orbe dispersi Evangelium prædicaverunt; quibusque decedentibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per totum Mundum in sedibus Apostolorum.* Nec nescivit tamen Isidorus, quo Petrus jure cæteris antepositus sit Apostolis à Christo, qui illum suum ipse in locum subrogavit: *In novo Testamento post Christum, sacerdotalis Ordo à Petro Apostolo cœpit, ipsi enim primus datus est Pontificatus in Ecclesia Christi. Sic enim ad eum Dominus, Tibi dabo claves regni cœlorum.* Et alio in loco: *Quod verò de parilitate agitur Apostolorum, Petrus præeminet cæteris, qui à Domino audire meruit, Tu es Petrus, &c. Pasce agnos meos, &c. Honorem Pontificatus in Christi Ecclesia primus suscepit. Cujus dignitas potestatis etsi ad omnes Catholicorum Episcopos est transfusa, specialius*

L. 3. Poemat. & Opusc.

L. 4. Greg. Turo. L. 9. c. 41. Baron. an. 590. n. 29.

Epist. 23.

Epist. 31.

Epist. 7.

In Fragm. pag. 159.

Matth. 20. 28. Luc. 22. 27.

Ribl. Patr. To. 9. p. 415. & cet. Epist. 10. 11. ibid. & 3. 6. 9. 17.

Anno 596. Du Chesne Hist. Franc. To. 1. p. 868.

Bonif. ep. 32.

Originum L. 7. c. 14.

De Off. Eccl. l. 2. c. 5.

Ibidem.

Epist. ad Eugen. Toletan. Episc. pag. 697.

lius tamen Romano Antistiti, singulari quodam privilegio, velut capiti, cæteris membris celsior permanet in æternum. Qui igitur debitam ei non exhibet reverenter obedientiam, à capite sejunctus, Acephalorum schismati se reddit obnoxium. Idalus verò Barcinonensis Episcopus ad Archiepiscopum Toletanum ita scribit: *Juliano Toletanæ primæ Sedis Apostolo.*

Acheriani Spicil. Tom. 1. pag. 313.

VI. Episcopatus illam & Apostolatus in Papa & Episcopis æqualitatem & unitatem, sospite & intacta inferiorum erga superiores obedientia, scitissimè propalat Symmachus, dum adorandæ Trinitatis formam proponit, ubi cum origine, emanatione, & missione æqualitas, & cum ordine unitas mirè consistit: *Nam dum ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum sit per diversos Antistites sacerdotium: quemadmodum priorum statuta à sequentibus convenit violari?* Formulam professionis fidei communionis Catholicæ præscripsit Hormisda Pontifex, cui & subscripsere post Joannem Patriarcham Constantinopolitanum Orientis omnes Episcopi. Istud autem erat inter alia multa ejus Professionis capita diligentissimè notandum: uti Ecclesiæ omnes una tantummodo Ecclesia sunt: ita thronos omnes Apostolicos sedesque omnes Episcopales ubique terrarum, unam esse solùm sedem Apostolicam, Petri sedi individua copula cohærentem. *Sanctissimas Dei Ecclesias, idest, superioris vestræ, & novellæ illius Romæ unam esse accipio; illam sedem Apostoli Petri, & istius augustæ civitatis unam esse definio.* Bis mille & quingentis ab Episcopis Orientalibus hanc Professionem subscriptam fuisse testatum facit locupletissimus Auctor Rusticus Diaconus.

Epist. 1. Sym.

Post Epist. 40. Hormisd. In disput. con. Acep.

VII. Ejusdem doctrinæ nova suppeditat documenta, quæ his temporibus sub Vandalis oppressa jacebat Ecclesia Africana. Ita enim in Concilio Carthaginensi supplicem libellum Bonifacio Carthaginensi Episcopo oblatum Monachi cum Abbate ordiuntur: *Rogamus, beatissime, & Apostolica dignitate prædite, Christi venerande Pontifex, &c. Tui Apostolatus orationibus nos commendamus.* Simile veri est habitam in his esse rationem ejus potestatis, qua Carthaginensis Episcopus supra cæteros Africæ Episcopos eminebat. *Ut tantæ Sedis, quæ totius Africæ Ecclesiæ Primatum tenere cognoscitur, defensione muniti.* Idcirco & hi tunc Monachi cùm se Carthaginensis Præsulis ditioni & tuitioni commisissent, ab Episcopi Diœcesani jure & potestate immunes deinceps se fore sperabant, ut suo loco dicemus.

Anno 525.

Spicil. To. 6. pag. 2. 3. 6.

VIII. Quamvis autem Apostolatus & Sedis Petri, cujus partem singuli habent Episcopi, una sit & æqualis potestas: nulli tamen non exploratum est, Romano Præsuli Afros omnes semper concessisse Episcopos, quippe qui & jure quodam singulari successerit Petro, & omnium caput sit Episcoporum, vocatus non in partem, sed in plenitudinem, cum solicitudinis, tum potestatis. *Duorum magnorum luminarium Petri & Pauli verbis, tamquam splendentibus radiis illustrata, eorumque decorata corporibus, Romanæ, quæ mundi Caput est Ecclesia.* Verba hæc sunt Fulgentii Ruspensis Episcopi.

l. de Incar. & Grat.

Addendus & Possessor Africanus Episcopus, qui ad Hormisdam Papam scribens, ea illi adscribit, quæ non possint nisi Petri & Pauli ex asse hæredi & successori competere. *Quis majorem circa subjectos solicitudinem gerit, aut a quo magis nutantis fidei stabilitas expectanda, quàm ab ejus Sedis Præside, cujus primus à Christo Rector audivit, Tu es Petrus, & super hanc petram, &c.*

Inter Epist. Hormisdæ.

Quod verò ad Orientem attinet, Joannes, qui Hormisdæ successit, Constantinopolim profectus, supra Epiphanium ejusdem urbis Patriarcham sedit, eam confessus honorificentiam gnarus deberi principatui Apostolicæ Petri cathedræ: *Joannes Byzantium veniens, & invitatus ab Epiphanio Patriarcha, non consensit, usquequo Epiphanio præsideret, utpote Papa Romanus.* Verba hæc sunt Anastasii Bibliothecarii in historia sua, sectantis vestigia Theophanis in Chronographia: ὁ κατεδέξατο, ἕως προεκάθισεν ὁ ἐπιφανὶς ὁ ῥώμης. Auctore similiter Marcellino Comite, *dexter dextero Ecclesiæ sedit solio.* Addit infra idem Theophanes, Menæ Patriarchæ Constantinopolitani nomen, quod primum erat in sacris diptychis, posteriore loco perscriptum fuisse, ut priore Vigilius Papa & scriberetur, & nominaretur.

IX. In Concilio Oecumenico VI. Papæ nomen uni Romano Præsuli tribui videtur, ita ut manifestissimis documentis anteponatur, & Constantinopolitano, qui ibi Patriarcha, & Antiocheno, qui nominatur Archiepiscopus. *Agathoni Orthodoxo Papæ, multos annos. Georgio Orthodoxo Patriarchæ multos annos, &c. Audiens Macarius Archiepiscopus Antiochiæ, &c.* Quod affectatum nominum discrimen sæpiùs ibidem observari potest. Synodalis ad Pontificem Epistola ita inscribitur: *Sancto & beato Papæ senioris Romæ.* Et illa quidem quina exemplaria Synodalium Actorum, quæ ad quinque primas Sedes ex antiquo more missa sunt, Apostolicas sedes tribuunt Constantinopolitanæ Ecclesiæ, & Alexandrinæ, perinde ut Romanæ. At Romana sola dicitur sedes Petri, ut Marci Alexandrina. *Apostolicæ Sedi sancti & Principis Apostolorum Petri, sive Agathonis Papæ.* Quare & Macarius Patriarcha Antiochenus, & cæteri, in quos, propter invictam in defensanda hæresi pertinaciam damnationis sententia vibrata fuerat, *probationi sanctissimi Papæ traditi sunt.* Quidquid statuerint Trullanæ Synodi Episcopi de commentitia illa æqualitate Papæ & Patriarchæ Constantinopolitani, quasi æqualibus privilegiis illos frui par esset: ἴσων πρεσβείων; non dissimulant tamen ne ipsi quidem secundas tantùm tenere Constantinopolitanum: *Ut qui sit secundus post illum.* Nec ulteriùs quidquam ambiit Episcopus Constantinopolitanus, sive in Constantinopolitana prima Synodo, sive in Chalcedonensi.

Act. 6.

Act. 18.

X. Observandum denique nobis est, quamquam Episcopis olim omnibus nomen Papæ communicatum fuisset, ineunte tamen sexto admodum sæculo, ad unum Pontificem Romanum illud revocari cœpisse. Episcopum Romæ, aut Papam Romæ nominat Liberatus; at post Agapeti tempora solo Papæ nomine Romanos designat Episcopos. *Agapetus Papa ordinatur, &c. Papæ & Senatui Romano scribens Rex, &c. Papa Constantinopolin profectus est, &c. Augusta Papæ minas intentante, in hoc Papa perstitit, &c. Tunc Papa Menam ordinavit.* Ubi verò de Sylverii Papæ exilio historiam texit, ita Imperatorem alloquitur Episcopus Patarensis: *Multos esse in hoc mundo Reges, sed non esse unum, sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi totius.* Sexta Synodus dum Imperatorem affatur, Agathonem nuncupat Episcoporum orbis totius Patrem & summum Papam: *Sanctissimi Patris nostri & summi Papæ.* Synodicæ quoque litteræ inscribuntur Papæ senioris Romæ. Imperator ipse inde ad Leonem secundum Papam scribens, *Archiepiscopum Romæ vocat, & Papam Oecumenicum?* Quæ jam satis multa sunt, ut evincatur obtinuisse jam tum in Oriente & Occidente, ut Papæ nomine solus deinceps Romanus Pontifex decoraretur. Si qua autem posthac his contraria occurrant exempla, id ex eo fit utique, quòd non invalescat rei cujusquam usus, nisi lentis quibusdam incrementis; & paucissimæ sint consuetudines tam alte infusæ & tam latè diffusæ per orbem, quibus non exceptiones aliquæ adversentur. Sic in sexta Synodo Cyrus Episcopus Alexandrinus gaudet adhuc Papæ nomine.

Cap. 18. 21. 22.

Act. 18.

Vide infra L. 1. c. 50. n. 14.

CA-

CAPUT V. *P. 3. l. 1. c. 1.*

Mutua inter Romanos hinc Pontifices, inde Galliarum Imperatores, Reges, & Episcopos concordia permagno utrisque & præsidio fuit, & ornamento, dum Caroli Magni stirps rerum potita est.

I. Amplitudo Romanæ Ecclesiæ & Gallicani regni majestas aptissimo nexu sibi mutuo colligantur.

II. Nomenojus Armoricæ Dux adversùs Reges nostros dum se commovet, totis Episcoporum & Pontificis viribus statim impetitur.

III. Carolus cognomento Calvus Rex Francicus perfidas fratris Germaniæ Regis molitiones Episcoporum & Pontificis ope eludit.

IV. Religio Regum solium firmat, dum subditos confirmat in obsequio.

V. Expedit plerumque Episcopis, ut Pontificis authoritate fulciantur.

VI. Hincmarus expertus confessusque tamdem est, nutare Episcoporum authoritatem, si Pontificis summi patrocinio destituantur.

VII. Aliis ab Oriente & Occidente exemplis constat, Apostolica Sede niti Episcoporum omnium Cathedras.

VIII. Summus Pontifex vinculum pacis & conciliator extitit inter utrumque Orientis & Occidentis Imperium.

IX. Fatetur Hincmarus Romanam Ecclesiam novam esse novi Testamenti Hierosolymam, dubiis in rebus adeundam.

X. Idem ostendit consultissimum esse, ut si quæ inter regna varia graviores controversiæ oboriantur, eæ in commune tractentur, conciliatore eo qui totius Ecclesiæ Caput est.

XI. Existimat posse jure suo Pontificem indulgere veniam, ubi Episcopi ex canonum rigore indixere pœnam.

XII. Quid senserit Hincmarus de præcellentia & amplitudine Sedis Apostolicæ.

XIII. Quid eadem de re senserit Fulco successor ejus, & Alcuinus.

XIV. Animadversiones in illam Constantini donationem, quæ circumfertur, & qua fingitur ipse Romanos Pontifices ornasse Imperatoriis insignibus.

XV. Carolus Magnus Pontifices consultat de dubiis ad Religionem pertinentibus; illum imitari debuerant Orientis Imperatores.

XVI. De dissensione familiæ Imperatoriæ sub Ludovico Pio, quæ & ipsos distraxit Episcopos.

I. QUis non divino quodam consilio factum putet, ut Carolus Magnus ad Imperii culmen eodem ipso tempore promoveretur, quo ad summum gloriæ & amplitudinis fastigium Romana cælitus vocabatur Ecclesia? Illustri scilicet documento posteris, eadem fore Romanæ Sedi & Coronæ Francicæ incrementa dignitatis, communesque gradus ad honorum apicem. Auctam terrenis ditionibus Ecclesiam Regum Francorum munificentia & tuitione nemo ambigit. Ast eorumdem pietate, legibus & obsequio stabilitam firmiùs sacram Pontificum authoritatem, habitamque reverentiùs, disputationis hujus series prodet. Tam uberem rerum copiam, quam vix liber unus absolvat, uno concludere capite, ita non facile fuerit. Verùm hoc argumentum nec prætermitti omnino potuit, nec tusiùs pertractari. Quippe ut ampla sit materies, operis tamen & instituti nostri nonnisi pars est, eaque exigua.

II. Nomenojus Armoricæ Dux excusso simul utriusque dominationis jugo, Romanæ & Francicæ, quarum jura religiosè conjuncta, communemque esse causam intelligebat; increpatus est ab universis quartæ Synodi Turonensis Episcopis, ut qui incurrisset in offensionem totius orbis Christiani; & dum litteras Legatosque Sedis Apostolicæ aspernatus esset, violata Capitis majestate, totum in se concitasset corpus Ecclesiæ. Ergo non potuisse non in eum exardescere Episcoporum indignationem, qui ut Apostolorum successores sunt, ita Apostolorum Principi successoribusque ejus aspersa contumelia, in ipsos redundasset. *Omnem læsisti Christianitatem,* Ann. 849. *dum Vicarium B. Petri Apostolicum, cui dedit Deus Primatum in omni orbe terrarum, sprevisti, &c. Ne litteras quidem ipsas recepisti. In eo igitur læsisti Apostolos, quorum est princeps Petrus; læsisti Episcopos, qui jam cum Deo regnant in cœlis, & miraculis coruscant in terris: læsisti & nos, qui etsi non habemus eorum meritum, idem tamen divina gratia possidemus officium.* Porro litteræ illæ Pontificiæ, quæ contemptui habitæ sunt à Nomenojo, virum contumacem ad debitum Regibus obsequium revocabant.

III. Ludovicus Germaniæ Rex cum Carisiacensis Synodi Episcopos à fratre suo Carolo Calvo abalienare studuisset, hoc ab ipsis responsum tulit, haud posse se ab eo Rege desciscere, qui inter sacrorum solemnia inauguratus esset ab Episcopis, & Romani Pontificis litteris honestatus. *Cum illis* Ann. 858. *Archiepiscopis & Episcopis, qui consensu & voluntate populi regni istius, dominum nostrum fratrem vestrum unxerunt in Regem, sacro chrismate, divina traditione: quemque sancta Sedes Apostolica mater nostra litteris Apostolicis ut Regem honorare studuit, & confirmare.*

IV. Utroque hoc exemplo patet, quàm verè scripserit ad eundem Carolum Calvum Nicolaus I. Pontifex, vim & robur Apostolicæ Sedis præsidio esse, & munimento, non Ecclesiis tantùm, sed temporalibus quoque potestatibus, quas Religio dum divinitus institutas docet, sacrosanctas quoque & verendas populis facit, multò faciliùs validiùsque, quàm pœnarum minis armorumque fremitu obtineri posset. *Privilegia namque Romanæ Ecclesiæ totius* Epist. 30. *sunt Christi, ut ita dicamus, remedia Ecclesiæ Catholicæ. Privilegia inquam Petri arma sunt contra omnes impetus pravitatum, & munimenta atque documenta Domini Sacerdotum, & omnium prorsùs qui in sublimitate consistunt, imò cunctorum qui ab eisdem potestatibus diversis afficiuntur incommodis.* Sæpiùs tamen Principibus Ecclesiæ necessaria est tuitio Apostolicæ Sedis.

V. Concilii II. Trecensis Præsules precibus quàm potuere humillimis flagitarunt à Joanne VIII. Pontifice, suprema sua auctoritate ut tueretur sententiam, qua sacris erant interdicturi prædones sacrilegos, qui in Ecclesiæ prædia invaserant: quippe coercendæ effrænatæ libidini impar erat tunc Episcoporum authoritas sola. *Nos famuli atque discipuli* Ann. 878. *vestræ authoritatis, &c. Vestra authoritate nobis subveniri cum omni mentis humilitate deposcimus, ut censura Apostolicæ Sedis muniti, robustiores & promptiores, deinceps contra Ecclesiasticarum rerum raptores, sacrique ministerii Episcopalis contemptores, nos successoresque nostri persistere valeamus.*

VI. Videbimus alibi num puduerit Reges clarissimos ab arce Romana quærere aliquid præsidii labanti Imperio suo. Observare in præsens juvat præstantissimos quosque Episcopos, ut dignitati suæ consultum esset, adiisse supplices Apostolicam Sedem, & enixè postulasse, ut sua sibi prisca confirmarentur privilegia, utque ne Ecclesiis suis abdicari exturbarique possent inconsulta Ecclesia Romana. Hincmarus Remensis Archiepiscopus, quem antea Lotharius dejicere de gradu in Ebbonis restituendi gratiam contenderat, his ipse verbis ad Pontificem Nicolaum scripsit, quibus alii quinque Metropolitani, plurimique ex Trecensi Synodo Episcopi subscripsere. *Summissæ devotionis obsequio vestri* Ann. 867.

Apo-

Apostolatus exoramus magnificam beatitudinem, ut more prædecessorum vestrorum, quæ de statu sacri Pontificalis Ordinis ab eis statuta, & imprævaricabili authoritate firmata sunt, ut immota de cætero maneant: mucrone Apostolico quorumcumque Metropolitanorum temeraria præsumptione suppressa, &c. Ita ut nec vestris, nec futuris temporibus, præter consultum Romani Pontificis de gradu suo quilibet Episcoporum deficiatur, sicut eorumdem antecessorum vestrorum multiplicibus decretis, & numerosis privilegiis stabilitum modis mirificis extat. Videlicet ne aliqua varietate & vilitate summus ordo Diaboli administratione nutare, aut irregulariter labefactari sinatur.

Experimento proprio his Episcopis perspectum erat, tam incertam instabilemque fore dignitatem suam, quàm Principum gratiam, nisi inconcussa petra niteretur, ejusque Pontificis patrocinio, quem longè impensiùs colerent Reges, quàm quaslescumque ditionis suæ Episcopos. Ab his non dissentiebat Carolus Calvus in ea quam statim post Concilium Trecense ad eumdem Nicolaum Papam scripsit epistola, ubi affirmabat non potuisse à Ludovico Pio Ebbonem Remensi Archiepiscopatu orbari, sine assensu Papæ Gregorii, quem an orarit incertum esset, certum non exorasse, cùm in Ebbonis locum suffectus ab eo nemo sit, unde post Ludovici Pii mortem quasi postliminio restitutus suæ sedi est Ebbo: *Domnus Imperator Gregorio Papæ dirigit, ejus assensum, si fieri potest, in depositione Ebbonis expostulans, &c. Credimus, quia si in abjectionem Ebbonis domnus Imperator prædecessorem vestrum fautorem habuisset, continuò vacanti Ecclesiæ illi alium Pontificem subrogasset.*

VII. Hinc Episcopos commonuit Nicolaus Pontifex, cordi ipsis & curæ esse debere, ut Romanæ Ecclesiæ dignitas eminentissima retineretur, quæ ipsorum esset columen, & qua eversa idem in omnes ingrueret turbo, quo esset nuper Rothaldus Epist. 32. Episcopus dejectus: *Privilegia Sedis Apostolicæ tegmina sunt, ut ita dicamus, totius Ecclesiæ Catholicæ. Privilegia inquam hujus Ecclesiæ munimina sunt contra omnes impetus pravitatum. Nam quod Rothaldo hodie contigit, unde scitis, quod cras cuilibet eveniat vestrùm?*

Horum privilegiorum defensioni impensurum se palam profitetur idem Pontifex, quidquid sibi vitæ & sanguinis superesset: nec obscurum certè ille invicti hujus Apostolicique vigoris specimen edidit, Photio, qui Patriarchalem Constantinopolitanam sedem per vim conscenderat, destituto, restituto Ignatio, excluso à sacris Senatu & Imperatore ipso, quòd in Patriarcham legitimum conspirassent; missis ad omnes Orientales Patriarchas istiusmodi litteris, quæ interritam cum suprema authoritate con- Vicetas in vita Ignatii. stantiam commendarent. *Photium tyrannum pronuntiat & deponit, asseclas illius ipsumque Imperatorem cum Senatu ejus omni, per litteras à cætu fidelium exexcludit. Quæ Nicolaus cùm divino zelo inflammatus egisset, æquissimam judicii sui sententiam ad Orientis Patriarchas transmisit.*

VIII. Non minùs enituit summa hæc authoritas in veneratione & obsequio Regum & Imperatorum erga Pontifices in rebus gravioris momenti. Dum Leonis Imperatoris, qui primus sacras imagines infectatus est, fortiter minas repelleret Gregorius III. Papa, palam contestatus est, si aliquo adhuc esset in loco apud Occidentales Imperator Orientis, Apostolicæ Sedi referendas esse gratias, quam illi impensissimè colerent & amarent: hactenus illud fuisse proprium munus Romanorum Pontificum, Orienti Occidentem conciliare, & utriusque Christiani orbis pacem constringere: denique tanta veneratione habitum à Principibus Occidentis suc- In Anteactis Synodi 3. cessorem Petri, ac si Deus terras incoleret. *Testis est Deus, quascumque ad nos misisti epistolas, auribus cordibusque Regum Occidentis obtulimus, pacem illorum tibi ac benevolentiam conciliantes, teque laudantes ac mirificè efferentes. Idcirco etiam Laureata tua receperunt, &c. Scire debes, Pontifices qui pro tempore Romæ fuerunt, conciliandæ pacis causa, sedere tamquam parietem intergerinum, septumque medianum Orientis & Occidentis, ac pacis arbitros & moderatores esse, &c. Sanctum Petrum omnia Occidentis regna, velut Deum terrestrem habent, &c. totus Occidens sancto} Principi Apostolorum, fidei fructus offert.*

Luculentiùs id comprobavit Carolus Magnus, qui fidei illibatæ merito, constantisque cum Romanis Pontificibus concordiæ, totum penè Occidentem victricibus subegit armis. In spem ineundi cum tanto Principe fœderis, Constantinum Irenes filium Imperatorem Constantinopolitanum adduxit Hadrianus Papa, modò suum in Oriente redderet sacris imaginibus cultum. *Sicut Carolus Rex Francorum, & Longobardorum, & Patricius Romanorum nostris obtemperans monitis, atque adimplens in omnibus voluntates, omnis Hesperiæ Occiduæque partis Barbaras nationes sub suis prosternens conculcavit pedibus, omnipotentatum illarum domans, & suo subjiciens regno adunavit.* Act. 2. Nic. Synodi 2.

Narrat Anastasius Bibliothecarius, missum se Constantinopolim, tum Ludovici Imperatoris, tum Hadriani II. Papæ mandato, ut contrahendas inter utriusque Imperatoris liberos nuptias promoveret, Ludovici nempe filium inter natamque Basilii. Res tantæ utilitatis ad pacem utriusque Imperii, tantæ necessitatis ad libertatem Ecclesiarum sanciendam firmandamque, sine summi Pontificis interventu confici non poterat, si qua fides haberi debet huic Scriptori: *In tam pio enim negotio, & quod ad utriusque Imperii unitatem, imò totius Ecclesiæ Christi libertatem pertinere proculdubio credebatur, præcipuè summi Pontificii vestri quærebatur assensus.* In præfat. VIII. Synodi.

IX. Quò dignitatis & fastigii Sedem Romanam extulerint, per duo hæc vel tria sæcula Imperij Carolini, maximi quique & doctissimi Præsules, docebit nos ante alios Hincmarus Remensis: cui nempe visum est iisdem gaudere privilegiis Romanam Ec- Tom. 1. p. 158. clesiam in Christiano orbe, quibus Hierosolymam quondam inter Judæos: *Privilegium quod Jerusalem propter infidelitatem & negationem Filii Dei perdidit, hæc confessione B. Petri promeruit, & non ab homine, neque per hominem, sed per Jesum Christum, sicut Petrus & Paulus Apostolatum, ita & hæc sancta Sedes omnium civitatum meruit principatum.* Et sicut adiri summum Pontificem, ejusque & sacri apud Hierosolymam Seniorum consessus suprema authoritate definiri jussit Lex Mosaica, siqua de moribus aut doctrina oriretur gravior contentio; ita referri debere ad Petri Cathedram de rebus eisdem judiciorum summam, censet Hicmarus; idque potissimùm in Occiduis regionibus, quæ huic Sedi, & fidei integritatem, & sanctitatem morum ferrent acceptam. *De omnibus dubiis ac obscuris, quæ ad rectæ fidei te-* Ibid. 561. *norem, vel ad pietatis dogmata pertinent, sancta Romana Ecclesia, ut omnium Ecclesiarum mater & magistra, nutrix ac doctrix est consulenda, & ejus salubria monita sunt tenenda, maximè ab his qui in illis regionibus habitant, in quibus divina gratia per ejus prædicationem omnes in fide genuit, & catholico lacte nutrivit, &c.*

X. His verbis orditur Hincmarus tractatum quem scripsit de divortio Lotharii Regis & Reginæ Tetbergæ. Contendebant nonnulli causam illam per Metropolitanos & Episcopos regni, cui præerat Lotharius, dijudicandam esse, summotis cæteris quibusque. At contra mirificè demonstrat Hincmarus, in unum quoddam Regis Regum Imperium coaluisse omnia Christiani nominis Imperia; ideoque ad omnes pertinere causarum graviorum judicium, quæ privatis primùm in Conventibus agitatæ, in generali demum Synodo expendendæ sunt, ubi sub oculis & arbitrio summi Pontificis ratum vel infectum maneat,

maneat, quidquid erat antè privatim consultatum: *Unum regnum, una Christi columba, videlicet sancta Ecclesia, unius Christianitatis lege, regni unius, & unius Ecclesiæ, quamquam per plures regni Principes & Ecclesiarum Præsules gubernacula moderentur. Sed & hæc de qua agitur, talis est causa, quæ generaliter ad omnes Christiano nomine insignitos pertinere noscatur. De Rege enim & Regina, de lege conjugii ratio versatur, &c. Quapropter si eam necesse est definiri, vel definitam à cunctis agnosci, sicut debet ab omnibus observari &c.* Pag. 683. Pag. 686. Nec multò post allegatis Africanis Conciliis: *Quibus omnibus demonstratur, quia Synodus comprovincialium Episcoporum judicia, generalis autem Synodus comprovincialium dijudicationes sive dissensiones refricet, vel corrigat: Apostolica verò Sedes comprovincialium & generalium retractet, vel confirmet judicia.*

XI. Perillustri Hincmarus suam ipse observantiam in primæ Sedis Præsules approbavit exemplo; cùm depositio in solemni Episcoporum conventu Rothaldo Suessionum Episcopo, confessus tamen est integrum esse Pontifici Episcopale istud retractare judicium, imò & pristinam in dignitatem redintegrare Rothaldum, ea indulgentia, quæ summis potestatibus, ut prorsus consentanea, ita & familiaris est. *Nullam habere possumus verecundiam de restitutione illius, si foret facta à vestri summi Pontificatus pietate, quia omnes senes cum junioribus scimus, nostras Ecclesias subditas esse Romanæ Ecclesiæ, & nos Episcopos in primatu B. Petri subjectos esse Romano Pontifici, & ob id salva fide, quæ in Ecclesia semper viguit, & Domino cooperante florebit, nobis est vestræ Apostolicæ authoritati obediendum.* Tom. 2. pag. 250. & seq.

Et rursum multis præfatus, Ecclesiam à Christo superstructam esse Petræ, & Petro, Petrique successoribus singulariter concreditam, ista mox addit: *Supra fundamentum Apostolicæ Petræ suam fundavit Ecclesiam, quam & ante passionem & post resurrectionem suam speciali curâ & singulari privilegio B. Petro, & in illo suis commisit Vicariis.* Addit rursum constituto hoc inconcusso Petri, Petrique sedis spiritali principatu, non gravari Reges & Principes obsequi Pontificum decretis, quibus nimirum persuasum est, suos Regibus cives tantò libentiùs obtemperaturos, quantò ipsos viderint cœlesti Regi, æternæque legi esse morigeros. *Et quicumque viderit vel audierit, quòd Rex & Episcopi Apostolicæ sedis summum Pontificem promptè obaudiunt & honorant, & promptiùs & humiliùs ei subjecti sui obedient.* Paulò inferiùs autem de restitutione Rothaldi Episcopi: *Si vestræ pietati placuerit illum restituere, ut primæ Sedis ac matris & magistræ omnium Ecclesiarum Pontificis, cunctorumque Episcoporum Patris atque Magistri regulare judicium ferre convenit, æquo animo feram.*

Et rursum: *Si judicium nostrum pro quacumque causa fortè rationabiliore, & adhuc nobis incognita vestræ summæ authoritati, quam multa nobis occulta non transeunt, placuerit refragari, quia meum est, mea vobis obediendo committere, & non vestra judicia discutere, sustinebo, & non recalcitrabo.* Denique quanti illud est erga sacram Sedem obsequii, quantæ observantiæ, cùm ait, juris esse Pontificum, quæ judicaverint Episcopi, retractare: at esse muneris Episcoporum, supremæ Sedis placita tamquam ex ore Dei, cui vicariam vocem commodat, excipere? *Vos videbitis quid inde facto melius erit, & nobis in judicio vestro videndum est, quid Deus velit, quoniam injusta esse non poterunt divina judicia, quæ à soliditate confessionis Apostolicæ Petræ, adversùs quam inferi portæ, ideſt, suggestiones vel operationes pravæ non prævalebunt, dictante justitia proferentur.*

Ita sentit, ita loquitur ætatis suæ Præsul facilè doctissimus, idemque vindex acerrimus Gallicanæ libertatis, & dignitatis Episcopalis. En alia denuò ejus verba, quibus testatam facit propensam suam in Pontifices reverentiam: *Non quod vestris Apostolicis jussionibus vel diffinitionibus resultare modo quolibet vel in modico velim, qui sicut Domino famulus, & Patri filius in omnibus factis facere & parere Apostolicæ vestræ authoritati desidero.* Ibid. p. 301. Rursum alibi idem censet Deum ipsum ex Apostolica sede, quæ sua est, librare ac dividere, his pœnas, illis præmia, pari æquitatis pietatisque moderamine: *Quoniam in eadem Sede Dominus velut in throno suo præsidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter, ut videlicet de Sede sua dispensat.* Pag. 405. Præcipit denique Episcopis cujusdam Provinciæ, ut secundùm Romanum Pontificem, precibus & obsequiis Metropolitanum suum juvent. *Justum esse perpenditur, ut Papa Romano prælato, ei à vobis orationis devotio, & obeditionis dilectio expendatur.* Pag. 437.

XII. Non ambigebat Hincmarus, quin Sylvester Papa per Legatos præfuisset Nicænæ Synodo: *Cui ad vicem Sylvestri præsederunt Osius Cordubensis Episcopus, Victor & Vincentius Presbyteri Urbis Romæ.* Quin Julius & Sylvester eamdem confirmassent: *Julius Nicænam Synodum Apostolicæ sedis authoritate per se, sicut prædecessor illius Sylvester per Legatos suos firmavit.* Pag. 460. Quin denique omnium Episcoporum judicia & decreta, Apostolicis judiciis decretisque quodammodo accensenda essent, cùm à Petri Sede scaturierint tot leges regulæque Ecclesiasticorum judiciorum: *Quique Catholici Episcopi secundùm sacros Canones & decreta Sedis Apostolicæ Pontificum, quæque decernimus & judicamus, Apostolica Sedes & Catholica Ecclesia, in nobis, pro Apostolis creatis Episcopis, ut in ordinandis coordinat, ita & in decernendis canonicè condecernit, & in judicandis conjudicat. Nos autem qui sacros Canones & decreta Sedis Romanæ Pontificum sub ipsius Apostolicæ Petræ judicio exequimur, nihil aliud quàm justè judicantium fautores, & justorum judiciorum executores, obedientiam sancto Spiritui, qui per eos locutus est, & Sedis Apostolicæ, à qua rivus religionis, & Ecclesiasticæ ordinationis, atque canonicæ judicationis profluxit.* Pag. 462.

Non facilè quisquam assequetur amplitudinem Sedis Apostolicæ, nisi cum hoc eruditissimo Præsule sibi ponat ob oculos fontem ditissimum, ex quo se per Occidentales plagas Religio effuderit: ubi ordinati, unde missi ad Ecclesiarum propagationem & regimen prodierint Episcopi: unde tot ad mores regendos & ad judicia trutinanda Canones fluxerint: ut in tam variis rivulis agnoscas nitorem, puritatem, ubertatem divini fontis unde manarunt, & adhuc fluxu continenti promanant.

XIII. Doctissimo Hincmaro magnæ doctrinæ vir successit in Sede Remensi Fulco, promissimus & ipse in obedientiam summæ Sedi debitam. Flodoardus breviarium Epistolarum ejus & Consultationum in negotiis intricatissimis historiæ suæ attexuit. Subjectum se ille, & servum profitebatur Papæ, à quo fratris nomine decorabatur. *Stephano gratiarum actiones referre curavit, quia fratris eum & amici vocabulo voluerit honorare, quod ipse tamen nolit appetere, sed magis servus & subjectus existere.* Flod. l. 4. c. 1. Simillimum veri est, Alcuinum litteris & pietate notissimum aperuisse Carolo Magno per epistolam, quo gradu & ordine collocaret uterque eorum, tria illa summæ dominationis capita, humano generi à Deo præstituta, Romanum Pontificem, Imperatorem Constantinopolitanum, & Regem Carolum Magnum: *Nam tres personæ in mundo altissimæ huc usque fuerunt; Apostolica sublimitas, quæ B. Petri Principis Apostolorum sedem vicario munere regere solet. Alia est Imperialis dignitas, & secundæ Romæ sæcularis potentia. Tertia est Regalis dignitas, in qua vos Christi dispensatio Rectorem populi Christiani disposuit.* Epist. 11.

XIV. Hac

XIV. Hac in Epistola Alcuinus videtur alludere ad Constantini donationem, cujus fama, qua latissimè patet Oriens Occidensque, totum orbem pervaserat. Alienum esset à nostro hìc instituto, in illam donationem inquirere. Quæstionem illam occuparunt viri ii, quibus huud ægrè concedimus. Abundè nobis est, quòd duobus his tribusve sæculis donatio hæc indubitata sit habita. Hinc quippe certò colligitur, eò dignitatis & præstantiæ jam tum Ecclesiam Romanam perveniſſe, ut speciem quandam veritatis adderet his ejus privilegiis, quæ ibi commemorantur. Hæc paucis complexus est Æneas Parisiensis Episcopus in eo opere quod adversùs Græcos lucubravit. Tradit hìc Constantinum relicta cœlesti ac sacerdotali Pontificum imperio dominatrice gentium Roma, concessisse Byzantium: ut ne duo summi Principes, veluti duo Soles, majore lucis copia, mutuò sibi officerent. *Constantinus Imperator pro Dei amore & Principis Apostolorum honore, sua sponte thronum Romanæ urbis reliquit, dicens non esse competens, duos Imperatores in una civitate simul tractare commune Imperium, cùm alter foret terræ, alter Ecclesiæ Princeps, &c. Byzantium adiit, Constantinopolim sedem Regiam fecit, Romanam ditionem Apostolicæ sedi subjugavit, nec non etiam maximam partem diversarum Provinciarum eidem subjecit, &c. Ut apicem omnis Principatus Romanus Papa super omnem Ecclesiam, ejusque Pontifices perenniter velut jure regio retineret.* Subjungit hujus donationis exemplaria servari in variis Galliæ bibliothecis. *Cujus exemplaribus Ecclesiarum in Gallia consistentium armaria ex integro potiuntur.*

Spicil. To. 7. pag. 111.

Abstinuisset Præsul doctissimus ab hoc monumento Græcis ostentando, nisi ejus fidem æquè apud eos constare comperisset, atque apud Latinos. Accedit Balsamonis authoritas, qui donationem integram suis in Nomocanonem Photii Commentariis inseruit. Ibi Constantinus ipse Pontifices præ Imperatoribus honore ac potentia evehit. *Ut sicut sanctus Petrus est Dei in terris Vicarius, ita etiam Episcopi, successores Principis Apostolorum, principalem in terra habeant potestatem, amplius quàm nostræ gloriæ Imperatoria Majestas. Et sicut Imperatoria nostra potestas in terra honoratur & colitur, ita etiam decernimus coli & honorari sanctam Romanam Ecclesiam: & plusquam Imperium nostrum, terrenam sedem, sancti Petri cathedram gloria affici & extolli.*

Nomoc. Tit. 7. c. 1.

Omnibus mox eos exornat insignibus Imperatoriæ Majestatis, summo nempe fastigio congruis, ad quod eos sublimabat. *Præterea etiam diadema, seu coronam capitis nostri, simul etiam lorum & superhumerale, quod Imperatorium collum circumdat, & purpuream chlamidem, &c.* Conscendenti in equum Pontifici affuisse se loco ministri, laudi sibi ducit: *Tenentes equi frænum, propter reverentiam sancti Petri, stratoris officio functi sumus.* Quid plura? Traductam à se Constantinopolim sedem Imperii memorat, ne parum religiosè dominari videretur Imperator in ea civitate, ubi primariam Imperii sacerdotalis Cathedram cœli arbiter erexisset. *Quod ubi est principale sacerdotium, & caput Christianæ Religionis datum à Rege cœlorum, non est æquum ut terrenus Imperator illic habeat potestatem.*

Ut ut conficta sit hæc donatio, non eò debilior fuerit vis nostræ argumentationis. Quis enim ejusmodi fabulis fidem dedisset, nisi præsens rerum status fecisset probabiles? Ast ubi tot honorum titulis insigniti, tantæque præcellentiæ & pompæ revera compotes fuere summi Pontifices, prona facilisque fuit largitionis Constantinianæ persuasio. Piguit nempe indagare curiosiùs, quibus initiis ducta suprema illa potestas, ad illum sensim progressa esset gloriæ apicem, & unde proficisci potuisset; hinc esse revera profectam, creditum est, quòd laterent nimirum antiquissimæ hujus pōpę & majestatis primordia.

Latinorum sanè permagni ad gloriam intererat tantum illud tueri decus, quo Ecclesiæ Occidentalis excellentia præ Orientali constabat: nec suspectam habuere fidem donationis ejus, quæ Pontifici non largiretur, nisi ea ipsa ornamenta, quæ illi longa jam possessione firmata erant. Græcis conducibilius visum fuisset, donationis hujus fidem elevare, nisi hæc eos delusisset spes, fore ut hoc ipsum potestatis culmen Episcopo Constantinopolitano communicaretur, cui Concilium primum in eadem urbe habitum omnia veteris Romæ privilegia secundùm ipsam contulisset. Aut nisi hoc è re sua duxissent fore, ut Constantini munificentiæ & dono referrentur acceptæ præcipuæ Pontificii primatus prærogativæ, quas Latini à primæva Christi institutione derivabant. Commentitio quidem hoc diplomate excidebant Imperatores Græci spe recuperandi Occidentis Imperii: at cùm ante ejus evulgationem Pipinus Caroluſque Magnus Romanæ Ecclesiæ tam multa donassent, tam multa sibimet vendicassent, quæ Imperii antè fuerant, non magnoperè de titulis & jure decertandum sibi Græci existimarunt, qui revera tam amplas Imperio suo abscindi Provincias, sive ignavia, sive virium inopia passi erant. Ibidem.

Hincmaro & Adoni Viennensi non improbanda visa est hæc donatio. Hanc etiam strictim attingit Hadrianus in Epistola ad Carolum Magnum, quæ libris Carolinis continetur. Cæterùm toto hoc capite spiritalem dumtaxat Pontificum potestatem nos quidem delibare conati sumus: cui valdè consentiebat & cui tamdem accessit temporalis permagna dominatio, ex Christianorum Galliæ Regum munificentia. Non alius inter Romanos Præsules Nicolao I. vehementior aut inexorabilior fuit, ad summos etiam Principes Ecclesiasticis Legibus Canonibusque astringendos. Imperitasse eum terrarum dominis summo quasi jure perhibent Annales Metenses, sed eo tantùm fine fructuque, ut intra legis Ecclesiasticæ fines illos cohiberet: quippe qui non minùs lenis ac demissus esset erga pios Religionis cultores, quàm acerbus in impios. Unde non immeritò dictus est Gregorii Magni, tum humilem modestiam, tum infractam constantiam propiùs attigisse: *Denique post B. Gregorium usque in præsens nullus Præsul in Romana urbe illi videtur æquiparandus. Regibus ac Tyrannis imperavit, eisque acsi dominus orbis terrarum authoritate præfuit. Religiosis ac mandata Domini observantibus humilis, blandus, pius, mansuetus apparuit; irreligiosis & à recto tramite exorbitantibus terribilis atque austeritate plenus extitit.*

Hincmar. To. 2. p. 206.

Annal. Metens. Duchesne hist. Franc. Tom. 3. p 320.

XV. Regiam stirpem suam salubri documento & exemplo imbuerat Carolus Magnus, dum Apostolicæ Sedis, sive responsa ad consultationes suas, sive paterna monita auscultaret, eo pietatis sensu, quo respersa sunt ejus Capitularia. Pulcherrimè ille alicubi, modestissimèque gloriatur, quòd semetipse correxerit, & pravum morem, qui usu invaluerat, abrogaverit Romani monitu Pontificis & Episcoporum Galliæ, scilicet ne Clerici castris immiscerentur bellicisque rebus. *Apostolicæ Sedis hortatu, omniumque fidelium nostrorum, & maximè Episcoporum, ac reliquorum Sacerdotum consultu, servis Dei armaturam portare aut pugnare prohibemus, &c. Secunda vice propter ampliorem observantiam, Apostolica authoritate & multorum sanctorum Episcoporum admonitione instructi nosmetipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, volumus, ut nullus Sacerdos in hostem pergat, &c.*

Capitul. l. 5. c. 33. 34. Ann. 802. Conc. Gall. to. 2. p. 235.

Leonem III. idem ipse consuluit de judiciorum forma adversùs Presbyteros suspectæ quidem castitatis, nec tamen perspectæ impudicitiæ: item de Chorepiscoporum causa. Qua in re Canonibus obsequebatur, gravissima quæque negotia ad primam Sedem referri decernentibus. *Placuit nobis ex hoc Apostolicam Sedem consulere, jubente canonica authoritate, atque dicente: Si majores causæ in medio fuerint*

Ibid. p. 238.

Ibid. p. 239.

fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ut ſancta Synodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit, incunctanter referantur. Reſponſo & decreto Apoſtolicæ Sedis religioſiſſimè obtemperatum eſt. *Ut quidquid ſuper his definiendum eſſet Apoſtolica auctoritate, à noſtris Epiſcopis regulariter ſopiretur.* Mitius quidem aliquid decreverunt Epiſcopi Galli, & de pœnis Apoſtolico decreto ſignificatis nonnihil remiſerunt: ſed Pontifice ipſo permittente: *Iſta permittente eodem Apoſtolico mitiùs tractantes.*

Ibid. p. 140. & Cap. L. 7. c. 187.

Narrat Inculiſmenſis Monachus in vita ejuſdem Caroli, delegatos ab eo eſſe ad Leonem III. Papam Epiſcopos duos cum Abbate uno, ad percunctandum illum de proceſſione Spiritus ſancti, quam Græci jamdiu ſoli tribuebant Patri. De Aſſumptione quoque beatiſſimæ Virginis eandem Sedem conſuluiſſe meritò exiſtimatur. *De Aſſumptione B. Mariæ interrogandum relinquimus.* Reſponſum fuiſſe ex ſententia colligitur, tum ex Capitularibus, tum ex Herardi Turonenſis Archiepiſcopi ſtatutis, quibus ſolemnitas illa jubetur celebrari.

Cap. L. 1. c. 158. L. 2. c. 35 L. 6. cap. 189 Herard. c. 61.

Nullo tamen argumento certiùs invictiùſque conſtare poteſt, quàm conſtans ſemper & illibata concordia Francicam Coronam Romanamque Sedem conſtrinxerit, quàm inſtitutione, de qua prolixiùs infrà agetur, Archicapellanorum Regii Palatii, qui uno eodemque tempore Apocriſariorum, ſeu Nuntiorum Apoſtolicæ Sedis, in ipſa Regia, munere fungebantur. Ex regni ſui Præſulibus deligebant ſibi Reges unum aliquem, quo Archicapellano uterentur, & in quem totam deponerent rerum Eccleſiaſticarum ſarcinam. Hunc poſtmodum Romani Pontifices eadem & fi de & authoritate dignabantur, quam ſuis olim Apocriſariis crediderant apud Imperatores Conſtantinopolitanos.

Si principem Eccleſiæ Sedem non diſſimili aut reverentia aut amore proſequuti eſſent Conſtantinopolitani Imperatores, Conſtantinus Irenes filius repudiatæ uxori legitimæ aliam non ſuperduxiſſet, nec perviciſſet ut adulterinæ Synodi decreto infandæ nuptiæ confirmarentur. Huic malo medelam quæſivit Theodorus Studites ſcripta ad Leonem Papam velut ad Eccleſiæ Caput & ad deſperatorum morborum medicum Epiſtola, ſuo & complurium Monachorum nomine, qui ea de cauſa nullis non cruciatibus divexati fuerant. *Ad Petrum utique & ejus ſucceſſorem, quidquid in Eccleſia Catholica per eos innovatur, qui à veritate aberrant, neceſſe eſt referri.* Urget deinde Papam, ut expungat Generali congregato Concilio nefariæ Synodi molimina, quæ ne cogi quidem ejus injuſſu debuerat. Quando Imperatores deinde alij acerbas in imaginum ſacrarum cultores inſtaurarunt perſecutiones, non conquievit Theodorus, ſed ſparſis quaquaverſum Epiſtolis edocuit inculcavitque ex Scripturarum Canonumque norma, ad Petri Sedem confugiendum eſſe, quod & ad Imperatores ipſos profeſſus eſt. *Quod ſi quid eſt hujuſmodi de quo ambigat aut diffidat divina magnificentia veſtra, à Patriarcha poſſe diſſolvi, jubeat ad communem utilitatem à vetere Roma ſuſcipi declarationem; prout olim & ab initio paterna traditione tranſmiſſus moſ fuit. Hæc enim ſuprema eſt Eccleſiarum Dei, in qua Petrus ſedem primus tenuit, ad quem Dominus dixit, Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.*

Baron. ann. 809. n. 14. & ſeq.

An. 817. Baron. n. 3. An. 821.

XVI. Incidit tamen neſcio quæ temporum triſtitia & difficultas, qua penè ſoluta eſt Sacerdotii & Imperii diuturna ſub Caroli ſtirpe concordia; verùm ideò tantùm factum eſt, quòd Imperatoria ipſa domus inteſtino diſſidio lacerareturet. Cum Ludovicus Pius à filiis ipſis ſuis armis impetitus eſt, in partes diſtracti ſunt & Epiſcopi: ex iiſque nonnulli Lothario adversùs Ludovicum patrem bellanti affuere, ſeu antiqua illecti neceſſitudine, ſeu viribus ejus compulſi, quem nuper ad Imperii ſocietatem pater cooptaverat. Illud omnium acerbiſſimum fuit, quòd Gregorius IV. Papa à Lothario abductus raptatuſque eſt in caſtra, Ludovico, Epiſcopiſque obſequii in eum ſui retinentioribus inimica. Qui in caſtris tunc erat Lotharii Paſchaſius Radbertus cum Vuala Abbate Corbejenſi, idoneus ipſe teſtis eſt in vita Vualæ, non alio conſilio ſtetiſſe Pontificem à Lothario & fratribus, qui impotenter ſe nefarièque geſſerant, quàm conciliandæ patrem inter & filios concordiæ. *Mittitur ſanctus & ſummus Pontifex interceſſor, Vicarius B. Petri.* Ipſi Ludovico Pio ſanctiſſimè affirmavit Pontifex, non veniſſe ſe niſi ut ipſum inter & liberos violatam pacem reſarciret: niſi res ex animi ſententia ſuccederet, abiturum ſe properè, votiſque exoraturum, à Deo, quod homines negarent. *Nos bene veniſſe ſcias, quia pro pace venimus & concordia, quam ſalutis author nobis reliquit, & mihi prædicanda univerſis commiſſa eſt & proferenda omnibus. Idcirco, Imperator, ſi nos & pacem Chriſti dignè ſuſceperis, requieſcet in vobis ipſa, nec non in Regno veſtro: ſin autem, pax Chriſti ad nos revertetur, ut legiſtis in Evangelio, & nobiſcum erit.*

Sæc. Bened. 4. pag. 514. An. 821.

Vitæ ſcriptor Ludovici Pii intentatam ait à Gregorio excommunicationem illis Præſulibus qui abeſſtarent; eaſdemque minas viciſſim vibraſſe in Pontificem Epiſcopos Gallos, *Si excommunicaturus veniret, excommunicatus rediret.* Hinc & hinc patres filiis collidebantur. Et quod magis mirere, non diſſentiebant à Pontifice Præſules, niſi quòd hinc & inde devinctiſſimi eſſent Imperatoriæ gentis Principibus inter ſe confligentibus, unde fiebat ut & ipſi inter ſe & cum Papa conflictarentur. Neque minùs obſervabantur à Principibus Pontifices Chriſti, ferveſcente licèt diſſenſionum æſtu. Crimini vertebat liberis Ludovicus, ereptum ſibi illis abductumque Pontificem, cujus defenſor ipſe ex Imperatoriæ Majeſtatis privilegio ſolus eſſet. *Scire vos oportet, quia longè diu defenſionem Sedis Apoſtolicæ devotiſſimè ſuſcepi; quamvis nunc indebitè uſurpetis contra me illud, ut excludatis me ab hujuſmodi officio; quod quamdiu advixero, prætermittere queo.* Reponebat contrà Lotharius vocatum ſe à patre in partem Imperii, vocatum ſimul eſſe in jus dignitatemque tuendæ Eccleſiæ: denique adductum à ſe Pontificem, ne deeſſet digniſſimus pacis conciliator. *Æquè me præſtantiſſima in Chriſto providentia veſtra ſuſcipere fecit hanc auram, & defenſionem ipſius permaximè cæterarumque Eccleſiarum, quando me conſortem totius Imperij celſitudo veſtra conſtituit, &c. ut eſſem ſocius & conſors non minùs ſanctificatione quàm poteſtate & nomine, &c. pro pace & concordia conduxi Vicarium B. Petri ad veſtri reconciliandam ſereniſſimam animi pietatem.*

Paſchaſius ibid. p. 513.

Agobardo debemus Epiſtolam Gregorii Papæ ad Epiſcopos Ludovici partium ſequaces, aut potiùs reſponſionem ad eorum litteras. Ex hac elucet, præmonitum ab Epiſcopis fuiſſe Gregorium, non ſine minis, fore ut niſi ſe ad eorum partes & cauſam adjungeret, nemo prorſus ſuis in Epiſcopatibus mandatis ejus morem gereret. *Subjungitis, quia niſi ſecundum voluntatem veſtram venero, non habebo Eccleſias veſtras conſentaneas, ſed in tantum contrarias, ut nihil mihi in veſtris Parochiis agere vel diſponere liceat, nec quemquam excommunicare, vobis obſiſtentibus.* Auctorem pacis accedere ſe reſpondit Pontifex, cæterum non id juris eſſe, non etiam poteſtatis Epiſcoporum, ut ab unitate Eccleſiæ Romanæ totas Regnorum Eccleſias abſcinderent. *Legatione fungimur pacis, &c. Noveritis vos non poſſe dividere Eccleſiam Gallicanam & Germanam ab unitate Tunicæ, quæ ſubjacet Capitio.*

Uno puroque pacis amore inflammatum ſe fuiſſe ſatis prodidit Pontifex, quando inexpugnabiles ubi primùm intellexit objici obices, confeſtim diſceſſit, integer prorſus & alieniſſimus à flagitio, quo parentem nefarii filii diſcinxerunt & abjecerunt ſolio. Quod ad minas Epiſcoporum attinet, & reſponſa Pontificis, ſatis liquidò apparet, ſi ſeponantur præ-

ceptæ animo opinationes, primò extra has exitiales diſſenſiones, perenni concordia Sedis Apoſtolicæ & Epiſcoporum id perfici, ut libera & immediata utatur Pontifex juriſdictione in omnibus Eccleſiæ tractibus. Secundò inter has etiam contentionum flammas, minas quandoque hinc vel hinc ſcintillare, ſed extingui protinus, & decedi utrimque, ne vinculum Sacerdotii ſtrictiſſimum diſſolvatur. Tertiò quanquam nihil eorum prætermiſerit Gregorius, quæ ſuſtentandæ authoritati ſuæ prodeſſe poſſent: in Epiſcoporum tamen Diœceſibus nihil juriſdictionis exercuit: haud neſcius quanta quanta ſit primæ Sedis amplitudo, haud minorem eſſe debere ſapientiam ac moderationem, quæ poteſtatis uſum temperat ſemper ad charitatis & ædificationis leges. Quartò & ultimò illud moneo, fieri vix aut nec vix potuiſſe, quin Lothario à Ludovico patre adſcito ad Imperii, & ad Defenſoris Advocatique Eccleſiarum dignitatem, cùm primùm inter eos excitata diſſenſio fuit, ſcinderentur quoque Epiſcoporum ſtudia, quos & naſcendi conditio & Religionis præterea contemplatio Principum obſequio voluntatique devinciebat. Non illa ergo dicenda eſt fuiſſe Sacerdotii & Imperii diſcordia & conflictatio. Unius enim Imperii & Imperatoriæ familiæ ſecum colluctantis diſſenſio ea fuit, cujus afflatu aliquo concuſſum fuit & Sacerdotium, velut Imperio Imperatricique familiæ arctiſſimè implicatum.

CAPUT VI. P. 4. l. 1. c. 1.

An Romanus Præſul immediatam quandam juriſdictionem exercuerit in omnibus orbis Chriſtiani Epiſcopatibus, diſſentientibus etiam ac renitentibus propriis cujuſque Diœceſeos Epiſcopis, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Summa noſtræ hìc doctrinæ ea eſt, graviſſimas iſtiuſmodi cauſas finiendas potius eſſe ex uſu cujuſq; ſæculi, ad leges charitatis & ad Eccleſiæ neceſſitates contemperato, atque ad Epiſcoporum cum Capite ſuo conſenſionem, quàm moroſa ſpinoſaque finium cujuſque poteſtatis perveſtigatione; à qua proindè abſtinendum nobis erit, ad rerum uſum manifeſtandum, & ad exempla magis quàm ad argumenta ſpinoſiora incumbentibus.

II. Expenditur narratio Glabri de dedicatione Eccleſiæ Belliloci. An verè eam Legatus Romani Pontificis reluctante Metropolitano Turonenſi perfecerit.

III. Eruitur rei veritas ex monumentis & tabulario illius Eccleſiæ, quibus & Gabri mendacia reteguntur.

IV. Nihil ibi tentatum eſt, in quo Pontifici Romano non conſenſerit Archiepiſcopus.

V. Excommunicationes ab Epiſcopis intentatæ, quibus & Papæ voluntas atq; auctoritas accedebat, ex Concilio Lemovicenſi.

VI. Diſſidium inter Leonem IX. Papam & Archiepiſcopum Moguntinum: inter Urbanum II. & Archiepiſcopum Senonenſem.

VII. Legatorum à Latere Pontificis miſſitatio in Orbem univerſum, juriſdictionis non obſcurum eſt argumentum; etſi concordia Regni & Sacerdotii neceſſitatem invexerit conſenſus Regum eliciendi.

VIII. Cenſuræ quæ vel evibrantur, vel revocantur, non levia juriſdictionis argumenta ſunt.

IX. Ea quoque proditur Indulgentiarum conceſſione, abſolutione criminum, aut eorumdem ad Romanas claves reſervatione.

X. Eadem rurſus emicat ex Privilegiis, quæ de conſenſu Epiſcoporum Pontifices largiebantur: nec illis inconſultis largiri cœpere, niſi inauſpicato illo ſæculo, quo ſimonia inter Epiſcopos immaniter graſſata eſt.

XI. Quando ad Chriſtianorum Principum regna, Francorum maximè & Conſtantinopolitanorum peragranda profecti ſunt Romani Pontifices, liberam ubique juriſdictionem explicuerunt, aſſentientibus vehementer Epiſcopis.

XII. De Ordinationibus à Papa celebratis.

XIII. De Privilegiis Apoſtolicis, quæ à Ludovico IX. aliiſque Galliæ Regibus poſtulata & impetrata ſunt.

XIV. Eam eſſe Joannis Gerſonij ſententiam, hac pleniſſima poteſtate pollere Pontifices, ſed uſum ejus arctatum eſſe ad Eccleſiæ utilitatem & neceſſitatem.

XV. Suffragatur huic doctrinæ Bernardus, Petrus quoque Cluniacenſis Abbas.

XVI. Exemplis contrariis lux affunditur.

XVII. Suffragatio Petri Bertrandi, Cardinalis & Epiſcopi Auguſtodunenſis, qui Eccleſiæ Gallicanæ quondam os & ingenium fuit.

XVIII. Paulò prolixior explicatio doctrinæ Gerſonij.

XIX. Almahini, Majoris & Petri de Alliaco ſententia expenditur.

XX. Sententia ſancti Tomæ.

XXI. Quinimo & Gregorii Papæ.

XXII. Cantuarienſes Archiepiſcopi univerſalem & immediatam ſibi vendicabant juriſdictionem in omnibus Primatiæ ſuæ Provinciis.

XXIII. Anſelmus ipſe illam ſibi adrogabat.

I. MAgni momenti prorſus eſt hæc quæſtio, & magnis ſepta difficultatibus. Non id etiam nobis ſumimus, ut noſtro illam ingeniolo expediamus. Ejus elucidamenta venabimur inter celeberrima hujus controverſiæ & vetuſta exempla, inter ea maximè in quibus vicit invicta ſemper pax & charitas Chriſti, quam vincere & regnare par eſt non tantùm in Regali Eccleſiæ Sacerdotio, ſed in eorum etiam mentibus & lucubrationibus, qui quæſtionibus iſtiuſmodi extricandis incumbunt. Ratum enim illud maximè & inconcuſſum eſt, quod & innumeris illuſtrari poſſet exemplis, Romanos cæteroſque Orbis Præſules raras de juriſdictionis & poteſtatis finibus lites moviſſe; ſed de poteſtatis hujus uſu ad ſanctitatis Canonumque normam dirigendo certaſſe non tarò. Pontificibus decedere occuparunt Epiſcopi, & ſuapte ſponte in eos refudere ea jura, eaque poteſtatis inſignia, quæ antè ipſi in ſuis Diœceſibus ſemper obtinuerant. Pontifices viciſſim in Epiſcoporum Diœceſes & Diœceſanos nihil adgreſſi ſunt, quod non ſperarent in eorum commodum & voluptatem ceſſurum. Concordiæ charitatiſque lex, & publici Eccleſiarum boni amor mentes conatuſque eorum hinc & indes omnes rexit & temperavit. Antiquius illis fuit, quid ab unoquoque fieri deberet, quàm quid poſſet. In regno eo, cujus fundamenta poſuit Chriſtus in charitate & pace, exiſtimarunt jurgia movenda non eſſe de poteſtate quantacunque, aut poteſtatis exercitio, quandiu ædificandæ Eccleſiæ, & firmandæ Religioni inſudaretur, cùm ea demum ſit indoles dignitatum omnium & poteſtatum Eccleſiaſticarum. Si qui evagati ſint ultra hos modeſtiæ limites, id oblivione & ſilentio opprimi conducibilius eſt, ut ex quo nihil argumenti elici poſſit, nihil adjumenti ad poſterorum mores regendos.

II. Illuminandæ firmandæque hujus doctrinæ initium ducam à famoſa Dedicatione Eccleſiæ & Abbatiæ, quam Fulco Andegavenſium Comes in finibus Turonenſium apud Locas ſtruxit. Abnuebat Hugo Turonenſis Præſul eam Eccleſiam antè dedicare, quàm Fulco agros Eccleſiæ Turonenſi adem-

ptos

ptos restitueret. Fulco Romam perrexit, & apud Pontificem Joannem XVIII. muneribus magis quàm orationibus & documentis decertans, eblanditus est quod petebat, missо Roma in Gallias Cardinali Petro, qui Ecclesiam dedicaret. Scriptor hujus historiæ Glaber succensuisse Gallicanos Episcopos memorat, quod Canones impunè protererentur, & L. 3. c. 4. hæc auro emeretur licentia. *Quod utique audientes Galliarum quique Præsules, præsumptionem sacrilegam cognoverunt, ex cæca cupiditate processisse.* Nec enim per Canones licere Romano Antistiti in aliorum Episcoporum Parochiis quidquam moliri præter eorum consensum: porro ideo eminere in Ecclesiam universam Romanum Pontificem, ut Canonum sanctitati tuendæ immineat, & eorum violatoribus ulciscendis: *Universi etiam pariter detestantes, quoniam nimium indecens videbatur, ut is qui Apostolicam regebat Sedem, Apostolicorum primus ac Canonum transgrederetur tenorem. Cùm insuper multiplici sit antiquitus autoritate roboratum, ut non quisquam Episcoporum in alterius istud Diœcesi præsumat exercere, nisi Præsule, cujus fuerit, compellente, seu permittente.* Nec ambigit Glaber, quin Romanus, æquè ut alii Episcopi, religiosè Canonibus obsequi teneatur, cùm omnes omnino sint Ecclesiarum suarum sponsi, & intra suam quisque ditionem totam Christi auctoritatem circumgestent. *Licèt namque Pontifex Ecclesiæ Romanæ ob dignitatem Apostolicæ sedis cæteris in orbe constitutis reverentior habeatur, non tamen licet ei transgredi in aliquo Canonici moderaminis tenorem. Sicut enim unusquisque orthodoxæ Ecclesiæ Pontifex ac sponsus propriæ Sedis uniformiter speciem gerit Salvatoris, ita generaliter nulli convenit, quidpiam in alterius procaciter patrare diœcesi.* Postremò si qua fides Glabro habenda sit, cùm Ecclesia hæc funditùs corruerit, peracta statim consecratione, nemo non hinc auguratur Archiepiscopo adversùs Pontificem vel ipsos cælites suffragatos esse.

III. Quàm prope, vel quàm procul à vero absit hæc Glabri narratio, ex chartulario Abbatiæ Belliloci æstimari fas est. Chartas à se inspectas & perlectas fuisse testatur magnæ & charæ nobis memoriæ Petrus de Marca Archiepiscopus Pari- Marca de Concord. L. 4. c. 8. siensis. Observatum porro testatur ille in his à se esse, Monasterium illud ab Andino Comite conditum in honorem sanctæ Trinitatis, Cherubinorum quoque ac Seraphimorum, tuitioni & potestati Romanæ Ecclesiæ statim subditum fuisse, ac proinde vetitos jam tum esse omnes Episcopos, ne quid ibi unquam imperii, aut jurisdictionis exercerent. Tam effusæ exemptioni ut assentiretur, vix adduci potuisse Hugonem Archiepiscopum Turonensem, quòd nullum adhuc istiusmodi exemplum præluceret. Quin & ipsum incunctanter Romam profectum esse, Sergiumque IV. qui Joanni interim suffectus fuerat, etiam atque etiam orasse, ut juxta Canones Ecclesiæ & Justiniani Leges illa sibi Ecclesia dedicanda permitteretur. Contra nitente Pontifice, licuisse Comiti Basilicam suis impendiis suo in dominio constructam, Abbatiamque offerre Romanæ Ecclesiæ; cæterùm consecrationem ejus esse juris, cujus sit proprietas. *Quia cujus est hæreditas, ipsius & consecratio.* Tùm Archiepiscopum satius Anno Christi 1010. duxisse quocumque demum jure suo cedere in manus Pontificis, illudque in Ecclesiam Romanam conferre. Tunc demum celebratam esse Ecclesiæ dedicationem ab Episcopo Petro, qui in id muneris à Romano Præsule delegatus, & in Gallias missus fuerat.

IV. Nemo cordatus plus habebit fidei Glabro, quàm authenticis Chartis; ideoque dubitabit deinceps nemo, quin Basilica illa annuente Archiepiscopo Turonensi dedicata sit. Cæterorum Galliæ Episcoporum querelæ conticuerunt, ut opinor, cùm primùm audierunt acquievisse Turonensem Antistitem. Et inde claret vanis & obliquis rumoribus delusum fuisse Glabrum, cùm hæc scriberet: ruinamque Ecclesiæ perinde commentitiam esse. Constabit denique hoc ipso opere nostro suis locis, Patres Ecclesiæ, & eruditione ac sanctimonia eminentissimos viros, quamquam alioqui subalieno essent animo erga Monastica Privilegia, ab iis tamen non abhorruisse, quæ conditores ipsi Monasteriorum prima ab origine eis contulissent, aut conferri curassent. Eo impulsus est Turonensis Antistes Hugo, ut si qua possent supersesse Ecclesiæ suæ jura, ea in Pontificem & Romanam transscriberet Ecclesiam. Nec aliud consilii capere potuissent cæteri Galliarum Antistites. Procul erant ergo illi ab iis querelis, quas illis affingit Glaber. Porro Petri de Marca hæc demum sunt verba, quibus claudemus totam hanc commentationem de Belli-loci Ecclesia ab illo acceptam, & Chartarum originalium fide subnixam. *Repulsus fuit Hugo hac exceptione, quòd Fulconi liberum fuerit in fundo suo, propriaque hæreditate Monasterium construenti, Monasterium ipsiusque consecrationem Romanæ Ecclesiæ conferre. Quia cujus est hæreditas, ipsius & consecratio. Quare Hugo jus omne quod sibi competebat, in Romanam Ecclesiam transtulit. Sergius verò Petrum Episcopum in Gallias direxit, Monasterium illud sua vice consecraturum.* Ab hoc autem exemplo ad veri amussim ita revocato, si quis id exprimat, ne Pontificem quidem negasse abstinendum sibi fuisse ab Ecclesiæ hujus consecratione, nisi ab ortu ipso fundator illam Romanæ Ecclesiæ juri & ditioni addixisset: assentiemur & nos, abstenturum re ipsa præsumi Pontificem, ac ne tunc temporis quidem importuniùs vexatam esse quæstionem de juris ac potestatis limitibus.

V. Id ipsum patet ex responsione Benedicti IX. ad Claromontanum Episcopum Stephanum, qui magnum dolorem ex eo ceperat, quòd ab eo solutus vinculis excommunicationis fuisset Arverniæ Comes Pontius, quibus ab universis Provinciæ Episcopis fuerat innodatus. Pontifex in cujus ipsius sinum Stephanus querelas effuderat, respondit ignoratam à se fuisse excommunicationem ab Episcopis in Comitem intortam, alioqui enim confirmandam potiùs à se fuisse: denique revocari à se gratiam & absolutionem, quæ sola subreptione expressa sibi fuerat. *Profiteor omnibus* In Conc. Lemov. anno 1031. *consacerdotibus meis, ubique terrarum adjutorem me potiùs & consolatorem esse, quàm contradictorem. Absit enim schisma à me & coepiscopis meis. Itaque illam pœnitentiam & absolutionem, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & cassam.* Lemovicensis Synodi Præsules hac perlecta epistola, culpare tum demum seipsos cœperunt, quòd devibrato à se fulmine Pontificem non commonuissent; cùm præsumptum id sibi esse deberet, à Papa confirmatum proculdubio iri sententias, quascumque secundùm æquitatis regulas librassent: nec caput Episcopatus molestiæ quidquam aut tædii illustrissimis sui corporis membris ultro creaturum. *Sic Apostolici Romani Episcoporum omnium* Ibidem. *sententiam confirmare, non dissolvere debent: quia sicut membrum suum caput sequi, ita caput membra sua non necesse est contristare.*

VI. Contentionis nonnihil quandoque exarsit, cùm in Provinciarum Ecclesiis unà essent Romani Pontifices, & seu Episcopi locorum, seu Archiepiscopi. Narrat Uspergensis Abbas, ut Leo IX. Papa & Imperator Natalem Christi diem Vormaciæ celebrarint. Primo quidem die sacris operatus est Papa. Crastinus dies Moguntino assignatus est, Archiepiscopo nempe totius Provinciæ. Dum sacris Altaribus ipse insisteret, unius ex ejus Diaconis ea fuit petulantia, ut illum Pontifex gradu statim dejiceret. Archiepiscopus urgere Papam, ut sibi pristinoque gradui Diaconus

restitueretur ; quin imo, ut Papæ constantiam concuteret, contestari neminem eo die sacramenta incepta consummaturum, nisi Diacono in suum
Ann. 1032. gradum redintegrato. *Contestans nec se, nec alium quemquam completurum illud officium, nisi reciperet processionis suæ ministrum.* Infregit potestatis suæ vim Papa, & inflexæ constantiæ Archiepiscopo Diaconum reddidit. Hîc lucidissimè fulget, in istiusmodi dissidiis vix sperandas esse regulas certas, & fixas jurium leges: sed modestia & indulgentia maximè Superiorum componi facillimè lites, iraslque inferiorum defervescere, quæ alioqui in gravia & permolesta, tum his, tum illis damna erumperent. In hoc facto Papa inflexit se ad Archiepiscopi voluntatem, cum Diaconum Ordini pristino restituit, sed Archiepiscopus primitias sacrorum & primæ diei solemnitatem concesserat, nec dissimulabat potuisse propria in sua Ecclesia, præsente se & spectatore, Diaconum suum à Papa exauthorari, nec posse vel ita exauthoratum restitui, nisi ab eodem ipso Papa. Antè ergo Moguntinus superiori Papæ jurisdictioni assurrexerat, quàm ei obluctaretur: ut facilè conjicias de ipsa jurisdictione non certatum fuisse tunc, sed de jurisdictionis usu, quem Moguntinus ita temperatum esse arbitrabatur, quòd ampliori potestate Pontifices rarissimè uterentur. Nostræ huic interpretationi favent hæc Abbatis Uspergensis ibidem verba, dum retinentissimum suæ dignitatis Moguntinum, & cum dignitatis, tum clementiæ memorem Pontificem ita commendat: *Qua in re & Pontificis authoritas, & Apostolici consideranda est humilitas, dum & ille officii sui dignitatem defendere contendebat, & iste licet majoris dignitatis, Metropolitano tamen in sua diœcesi cedendum perpendebat.*

Non tam brevi, nec tam facili compendio terminata est dissensio Urbani II. Papæ, & Archiepiscopi Senonensis. Goffridus Carnotensis Episcopus Episcopatum suum in manus Papæ resignarat, subrogatus illis fuerat Ivo, qui frustratoriis Archiepiscopi Senonensis dilationibus diu delusis, Romam postremò profectus, & à Papa consecratus est. Senonensis convocata Stampis Synodo,
Ann. 1092. 1093. Parisiensis, Meldensis & Trecensis Episcoporum consilio, ordinationem Romæ factam jamjam videbatur irritam declaraturus, cum ingentem hanc procellam Ivo sua ad Papam appellatione discussit. En ipsa Ivonis ea de re ad Pontificem verIvo. Epist. 12. ba: *Me inordinatè satis accusavit Archiepiscopus, dicens me in majestatem Regiam offendisse, quia à Sede Apostolica consecrationem præsumpseram accepisse. Cùm itaque conarentur Gaufredum depositum contra decretum vestrum in statum pristinum reformare, & in me depositionis sententiam proferre, Sedem Apostolicam appellavi, &c.* Indignanter Senonensis tulit hanc appellationem, nec defervuit ira, nisi ubi alienatum ejus ab Ivone animum aliorum negotiorum moles, temporisque diuturnitas sedavit.

VII. Ut ab his particularium factorum angustiis ad generaliora veniamus argumenta, Legatorum à Papæ latere mittendorum in omnes qua patet Christiani orbi partes, & potestas, & usus, grande est jurisdictionis documentum. Hoc in peculiaris gratiæ vicem impetravit Henricus Angliæ Rex, ut ne ventitarent in Angliam Legati, nisi petente Rege, & ubi eæ inciderent rerum difficultates, quæ ab Episcopis Regni expe-
Ann. 1125. diri non possent. Rem narrat Rogerius: *Rex à Papa impetrat, ut neminem aliquando Legati officio in Anglia fungi permitteret, si non ipse aliqua præcipua querela exigente, quæ ab Episcopis sui regni terminari non posset, hoc fieri à Papa postularet.* Pari beneficio complures posthac Reges affici expetiere, sed hic Principum consensus, qui deinceps necessarius fuit, non eas habet vires, ut inde in Legatos jurisdictio manaret, quamvis non aliter ea explicaretur, nec satis firma alioqui Regnum inter & Sacerdotium pax foret.

VIII. Interdicta, suspensiones, excommunicationes, seu quævis vel censuræ, vel sententiæ, Romana ex arce aut excussæ, aut revocatæ in omnibus orbis Provinciis, non minùs validè adstruunt ejusdem jurisdictionis Pontificiæ immediatum exercitium, assentientibus utique Episcopis, quos vix unquam dissensisse legas. Gerbertus Remensis Archiepiscopus omni animi contentione enixus est, ut ad interdicti à Papa vibrati contemptum adduceret Archiepiscopum Senonensem aliosque Præsules, qui in Remensi Synodo Arnulphum Remensi Sede abdicaverant. Exaggeratiùs ille demonstrabat, quàm formidolosa esset potestas futura, quæ tam latè pareret, quàm Ecclesia, & pro humana tamen fragilitate posset aut errori, aut privatis affectibus, aut immoderatis cupiditatibus servire: *Non est danda occasio nostris æmulis, ut Sacerdotium quod ubique unum est, sicut Ecclesia Catholica una est, ita uni subjici videatur, ut eo pecunia, gratia, metu, vel ignorantia correpto, nemo Sacerdos esse possit, nisi quem sibi hæ virtutes commendarint.* Vel ipse tamen Gerbertus postea non potuit non se subjicere, & morem gerere sententiæ excommunicationis, qua post Synodum Monsomensem perculsum se à Papa fuisse intellexit. Interceſſit tunc Trevirensis Archiepiscopus, ne in desperatæ contumaciæ baratrum præceps iret. *Ne occasionem scandali suis æmulis daret, quasi jussionibus Apo-* Epist. 22, 62. *stolici Domni resultare vellet.* Fulbertus Carnotensis Episcopus Rodolphum Comitem Regi & Episcopo suo rebellantem à Joanne Papa excommunicari, & in ordinem cogi postulavit. *Te rogamus, cui totius Ecclesiæ cura commissa est.*

In Concilio Romano Gregorius V. à communione Ecclesiæ suspendit Arcembaldum Archiepiscopum Turonensem, unà cum aliis Episcopis, qui incestis Roberti Regis nuptiis cum Bertha authoritatem favoremque præsentia saltem sua præstiterant. Septenni quoque pœnitentiæ Regem Anno 998. Berthamque subjecit. Romam properarunt Episcopi, ut his solverentur vinculis, ut fidem facit Epistola Leonis Papæ IX. ad Henricum Regem Roberti filium scripta, & Ivonis inserta Decreto.

IX. Romam convolantium multitudo ad pec- Decret. Ivon. catorum remissionem, indulgentiis potiùs quàm part. 9. c. 8. pœnitentiæ tædiis & laboribus impetrandam, nonnullas tandem Provinciales Synodos eò adegit, ut Romanis his peregrinationibus fideles interdicerent, nisi ex Episcoporum suorum concessione, & pœnitentia pro admissis criminibus accepta à propriis Parochis. Juvabit Canonem audisse Con- Can. 16. 18. An. 1022. cilii Salingestadiensis: *Quia multi tanta mentis suæ falluntur stultitia, ut in aliquo inculpati crimine capitali, pœnitentiam à Sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maximè confisi, ut Romam euntibus Apostolicus omnia sibi dimittat peccata, Sancto visum est Consilio, ut talis indulgentia illis non prosit, sed prius juxta modum delicti pœnitentiam sibi datam à suis Sacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire si velint, ab Episcopo proprio licentiam, & litteras ad Apostolicum iisdem de rebus deferendas accipiant.*

Pœnitentium, aut impœnitentium potiùs fraudibus obviam ibant tum Episcopi, non Papæ potestati eximiæ: nihilo plus quàm Lemovicensis supra Sy-
Anno 1032. nodi Præsules, qui in culpa se esse ipsos confessi sunt, ubi non Romano Pontifici nomina & causas eorum deferrent, quos à se ligatos, Romæ solvi nollent: *Potiùs nos culpabiles fumus, nisi litteris nostris ei notum facimus, de quibus nolumus ut absolvantur.* Cassas & inutiles hęc Synodus pronuntiabat absolutiones istiusmodi: non quòd tantæ potestatis expers esset is à quo extortæ fuerant, sed quòd eas verè extorsissent ii qui obrepserant Pontifici, nulla

faci-

facinorum ſuorum pœnitudine ducti, & Epiſcoporum ſuorum imperio contumaciter immorigeri. *Cùm ergo tales deceperint Apoſtolicum, ut fraudulenter abſolvantur ab eo, irrita eſt eis illa abſolutio, ideoque nec ab eo, nec à nobis confirmanda.*

Quandocumque autem illæſa fuit pietas & religio, Romam itare pœnitentes approbarunt Epiſcopi, ut peccatorum ibi maculæ eluerentur, ſanarentur vulnera. Aculeatis verbis ſuas ad Gregorium VII. litteras aſperſerat Henricus Leodienſis Epiſcopus, propter abſolutionem ab eo
Ann. 10. 78. E. 6. Ep. 14. præproperè conceſſam uni ex ſuis Diœceſanis. Reſcripſit Pontifex, Petro Petrique ſucceſſoribus demandatam à Chriſto eſſe provinciam ſolvendi, ligandique, nullis vel locorum, vel temporum, vel rerum finibus coercitam: eòque olim hallucinatos eſſe Orientales Epiſcopos, qui Julio Papæ obtrectabant, quòd Athanaſium præter eorum conſenſum priſtino honori reddidiſſet. *Mirati ſumus, non ea te qua decuit, ad Apoſtolicam Sedem reverentia ſcripſiſſe, ſed nos ab abſolutione illius Parochiani tui, qui olim ad nos venit, mordaci invectione reprehendiſſe, tanquam Apoſtolicæ Sedis non eſſet authoritas, quoſcumque & ubicumque vult ligare & abſolvere.* Miſſam facio caſuum criminumque graviſſimorum ſolutionem Romano Præſuli reſervatam, & delegationem eorum qui ea Pontificia vice ſolvant: hi nimirum ubivis gentium poteſtate Pontificis muniuntur, quanquam uti ea non poſſint, niſi ad normam
Synod. Pariſ. p. 8. 33. legum ſibi ab ipſis Pontificibus & à Tridentinæ Synodi Epiſcopis præſcriptarum.

Convenit quippe Theologis & Canoniſtis Apoſtolis à Chriſto infuſam plenitudinem poteſtatis ſpiritalis, cui limites præfigere nefas ſit ullos: Epiſcopos autem etſi in ſedes Apoſtolorum evecti ſint, non tamen in pleniſſimæ hujus & univerſalis poteſtatis totam amplitudinem vocatos omnes eſſe: unam Petri ſedem interminata hac & univerſali authoritate cumulatam eſſe, qua pollebant Apoſtoli, & Petrus maximè, cui ea obtigerat cum ſingularis abundantiæ privilegio. Id paucis his verbis inſinuabat Gregorius VII. *Tanquam Apoſtolicæ Sedis non eſſet auctoritas, quoſcumque, & ubicumque vult, ligare & abſolvere.*

X. Si circumferamus oculos per univerſam ſub hoc Pontifice Eccleſiam, plus ſatis conſtabit, neceſſariò tunc effundi debuiſſe univerſalem illam poteſtatem Petro concreditam, ut deifica Eccleſiæ diſciplina, quæ tunc prorſus labefactata jacebat, in priſtinum revocaretur ſplendorem, diſcinctis abactiſque tot Epiſcopis Clericiſque, qui caſtitatem Eccleſiæ vel incontinentia vel ſimonia jamdiu contaminabant. Ut morbi lues totum orbem Chriſtianum afflaverat, ita & medico opus erat, qui ad extremos uſque Orbis fines ſapientiam poteſtatemque ſuam explicaret, amputandis maximè illis ab Eccleſia membris, quæ dudum computruerant.

Hactenus conſentientibus tantùm Epiſcopis, ab eorum poteſtate abſoluti fuerant Monachi. Sed iſto tum incontinentiæ & ſimoniæ torrente exundante & depopulante Eccleſiam, neceſſe viſum eſt Pontificibus aliquando in largiendis his privilegiis conſenſum Epiſcoporum non opperiri. Doluit non ſemel Epiſcopis hac innovatione debili-
An. 1025. tari vim, imminui majeſtatem Epiſcopatus. Anſana Synodus cui aderant præerantque Lugdunenſis, Viennenſis, & Tarentaſienſis Antiſtites, hujuſcemodi privilegium abjecit Cluniacenſi Abbatiæ indultum: præfata addverſari illud Chalcedonenſi Concilio, quo jubentur Monachi Epiſcopo ſuo ſubeſſe, vetantur Epiſcopi in Collegarum Diœceſibus quidquam rei adgredi: *Decreverunt Chartam non eſſe ratam, quæ canonicis non ſolùm non concordaret, ſed contrairet ſententiis.* Non vili, ut fateor, pendenda hæc ſunt, ſed pluris utique facienda eſt Eccleſiæ univerſæ auctoritas, in qua convaluerunt id genus privilegia, acquieſcentibus Epiſcopis ipſis ei diſciplinæ mutationi, qua Eccleſiarum evidenti utilitati, urgentique neceſſitati conſuleretur.

Quæſti) vertebatur in hac Synodo de ordinatione facta ab Archiepiſcopo Viennenſi in Cluniacenſi Eccleſia, cujus Abbati adeundus fuerat proprius loci Epiſcopus, videlicet Matiſconenſis, niſi Apoſtolico privilegio permiſſus fuiſſet, quemcumque libuiſſet Epiſcopum invitare ad ſubjectorum ſibi Monachorum ordinationes celebrandas: *Quemcumque vellent, vel de qualibet regione Epiſcopum, qui faceret ordinationes, vel conſecrationes in eorum Eccleſia.* Liberiora ſanè hæc privilegia non antè ab Apoſtolica Sede manarunt, quàm eo tempore, quo permagna ex parte Epiſcopi ſimoniæ reatu implicati erant, & propudioſa ſacramentorum licitatione Ordines conferre abnuebant, niſi venderent quod emiſſent ipſi, & inæſtimabile donum Spiritus ſancti viliſſimo pretio diſtraherent. Id prolixè ſuo infra loco demonſtrabitur. Ibidem.

XI. Dilucidius alio hoc exemplo fiet, qua reverentia Apoſtolicam Sedem proſequerentur Epiſcopi, Regeſque ipſi in his rerum & temporum varietatibus. Concilium Remis indixerat Leo IX. eòque ſe conferre ſtatuerat, eadem opera Eccleſiam ſancti Remigii dedicaturus. Nonnulli ex Epiſcopis qui ad ſacras infulas per ſimoniacas pactiones graſſati erant, malè ſibi ab hac Synodo ominari cœperunt. Regem itaque circumveniunt, perſuadentque, ut Epiſcopos in expeditionem bellicam abducat, ſcribatque Pontifici, quo Synodus in aliud tempus remittatur, regni utilitatibus opportunius. Pontifex propoſiti ſui te- An. 1049.
nax, Remis Concilium celebrat, dedicationem Eccleſiæ perficit, Remenſis & Trevirenſis Præſulum opera & miniſterio uſus: Epiſcopos ſimoniaca infamia reſperſos exauthorat, & hac poteſtatis ſuæ ſignificatione commonſtrat, quàm verè illa eadem Synodus declararit. *Quòd ſolus Romanæ ſedis Pontifex univerſalis Eccleſiæ Primas eſſet, & Apoſtolicus.*

Permagni etiam intereſt obſervare, non hunc ſolum Pontificem, ſed & eos qui hoc eodem ſæculo, ſequentibuſque ætatibus Romanam Sedem occuparunt, complures Italiæ, Galliæ, Germaniæque luſtraſſe Provincias, Eccleſiarum utilitatibus, temporumque neceſſitatibus ſervientes; cæterum neminem prorſus tunc Epiſcoporum ſperaſſe, aut tentaſſe, ut vel propria in Eccleſia illis vel conſeſſu vel auctoritate anteiret, aut Pontificalium munerum functiones ſuo dumtaxat aſſenſu obeundas indiceret. Quin ex hiſtoriarum omnium teſtificatione conſtat, quocumque demum ſe contulerint Pontifices, velut propria in Eccleſia verſatos eſſe, atque ut ſummos Paſtores, quibus ovile ſuum credidit totum Chriſtus. Cum Joannes, Agapetus, Vigilius, Conſtantinus Romani Pontifices Græciam peragrarunt, nullo non loco excepti ſunt tanquam Petrus ipſe, & cum ſummis atque inuſitatiſſimis honoribus Imperatores ipſi eos afficerent, ad eorum veſtigia provoluti: hinc conjice de minuendis eorum, an de amplificandis honoribus certarent Epiſcopi. Reges quoque Galliarum cum eo ventitarunt Pontifices, ſumma eoſdem veneratione, & ulteriori quàm uſurpatum ante fuerat, proſecuti ſunt: ad eorum ſe exemplum accommodaſſe Epiſcopos, ne dubium quidem eſſe poteſt.

Si quis aliquando interea pupugit doloris ſenſus Epiſcopos, hunc delinire ſtuduerunt Pontifices, facta eis poteſtate diſceptandi ultro citroque juris juxta Canones Legeſque. Hanc judicii copiam fecit Urbanus II. Salernitano Epiſcopo, cùm de dedicanda Eccleſia exempta ageretur. Re ſeriò perpenſa Salernitanus ſtare judicio detrectavit: *Nobis* Epiſt. 10. Urb. II.
diſpo-

disponentibus Basilicam illius loci dedicare, Archiepiscopus suæ Ecclesiæ minui jura clamitabat. Cui nos ex abundanti satisfactionem juris obtulimus. Ille autem cùm ad postulatum, & acceptatum actionis terminum perveniſſet, actionem aggredi refutavit.

XII. In hujus operis contextu firmabimus id quod omnium sæculorum experimentis comprobatum est, eo jure frui Romanam Ecclesiam, ut aliarum Ecclesiarum Clericos Clero suo allegere & astringere possit. Inter *Dictatus*, ita enim vocantur, Gregorii Papæ VII. istam leges regulam, *Quod de omni Ecclesia quemcumque voluerit, Clericum valeat ordinare.* Immediata quin hinc potestas eliciatur in omnes cujusque Diœceses cives, vix ambigi potest. Greg. VII. l. 2. Ep. 76.

Hic idem Papa Episcopum Matisconensem Romæ ordinavit, & ad Archiepiscopum Lugdunensem, cujus eæ partes fuerant, scripsit, justis & necessariis causis id se feciſſe, *Intervenientibus quibusdam rationabilibus causis.* Non prodit historia tam obliquè id interpretatum fuiſſe Archiepiscopum Lugdunensem, atque Senonensem in re consimili, ut jam diximus.

XIII. Quando Ludovicus IX. Galliæ Rex, sanctitatis laude & nomine conspicuus, impetravit ab Innocentio IV. Rescriptum, quo suspendebatur Archiepiscoporum & Episcoporum omnium auctoritas, ne Regnum possent generali interdicto innodare, nisi ex speciali Papæ mandato: & cùm Reges alii ejusdem generis privilegiis muniri se exorarunt, nonne totidem argumentis efficitur, immediatè subesse Diœceses & Diœcesanos omnes, quando ita jubet Ecclesiæ charitas, utilitas, necessitasque, *Intervenientibus rationabilibus causis*? Innoc. IV. Epist. 18.

XIV. Facilè coalescunt animi, cum res ita molli pollice tractantur, facilè & sententiarum dissensiones conciliantur, nimirum si omnibus conveniat, immediatam à Papa ubique terrarum promi jurisdictionem, ubicumque tanti res est, tantique interest ad Ecclesiarum salutem. Ita sentit Joannes Gersonius, qui duos errores commemorat, perinde sibi mutuò atque veritati infestos. Alter eorum est, Papam non esse immediatum Pastorem fidelium omnino omnium. Alter verò, esse illum Pastorem ubique ita immediatum, ut nulla ratione habita utilitatis vel necessitatis Ecclesiarum, possit totum Pontificale munus in omnibus Episcopatibus defungi. *Quòd Papæ non est immediatus Prælatus omnium fidelium, nec sponsus Ecclesiæ universalis, sed solius Romæ; alioquin quælibet Ecclesia Cathedralis haberet duos sponsos, Papam & Episcopum. Quòd Papa est sic immediatus Prælatus omnium fidelium, quòd potest pro libito per se vel alios commissos omnia exercere licitè, quæ potest quicumque Prælatus, vel Curatus inferior, etiam ubi non subest necessitas propter defectum inferiorum, neque rationabilis utilitas.* Non *licitè* ergo, ut Gersonii verbo utar, Pontifex citra *utilitatem* & *necessitatem* Ecclesiæ, omnem ad se Episcoporum jurisdictionem transferret. Sed quando necessitati obsecutus & utilitati, excellentiorum quorundam ex suis membris partes explere adgressus est, nemo illi unquam de potestate controversiam fecit. Gers. To. 3. pag. 357.

XV. Video evenire nonnunquam, ut non idem sit Papæ judicium, atque Episcoporum, de Ecclesiæ utilitate ac necessitate. Sed in hac permolesta perplexitate cesserunt utplurimum Episcopi Capitis auctoritati & sapientiæ, eique se commiserunt, etsi non satis intelligerent, quæ rationis momenta Pontificem moverent. Emicat id mirum in modum in Epistolis Bernardi, cùm de Interdicto ageret, quod ab Archiepiscopo Senonensi & ejusdem Provinciæ Episcopis intortum fuerat, ut Ludovicus VII. Rex ab immani Ecclesiarum infestatione avocaretur. Præceperat Papa solvi interdictum, quod quid aliud erat, quàm terras Regis & ministros regios absolvere ab Episcoporum jurisdictione. Paruerunt Episcopi, unum hoc contestati, ludibrio propinari Episcopatum, & terras Ecclesiarum prædatoribus objici. *Soluto ad vestrum imperium Episcopi justo interdicto, &c. interim facti sumus opprobrium vicinis nostris.* Si quando denique sententiarum discordia implacata duraret, ita augurandum est, eum priùs concessurum, qui charitate & humilitate præcelleret, quanquam idem ipse præcelleret & potestate. Quid enim summæ potestati magis consonat, quàm humanitas summa & par indulgentia? Bern. Epist. 47. 48. 49.

Illud exploratum est, ætate Bernardi integrum omnibus & singulis fuiſſe, causas suas omnes, qualescumque illæ essent, ad Romanam referre Sedem. Huic tunc vigenti disciplinæ nequaquam ille refragabatur, dummodo curæ & cordi esset justitia, innocentia, pietas, & calamitosorum levamen. *Ventum est ad commune refugium; illo confugimus, ubi confidimus liberari. Tantùm adsit pietas, nam facultas non deest. Et quidem ex privilegio Sedis Apostolicæ constat, summam rerum ad vestram potissimum respicere summam authoritatem, & plenariam potestatem.* Hæc ille ad Innocentium II. Cum verò ad Eugenium III. scribit, Ecclesiæ universæ Episcopatui illum præficit: *Hæc digna sunt vestro Apostolatu, decent plane orbis Episcopum.* Toletanos idem Bernardus hortatur, ne Prædicatoribus quibuscumque aures præbeant, nisi vel mittente Papa, vel permittente Episcopo Toletano prædicent: *Nullum prædicatorem recipiatis, nisi qui missus à summo, seu à vestro permissus Pontifice prædicaverit.* Epist. 198. Epist. 239. Epist. 241.

Alibi autem idem Bernardus, ea libertate, quam flagrantissimam Christi & Ecclesiæ charitas aspirare poterat, ad Eugenium III. scribens Petri primùm in Apostolica Cathedra successores profitetur, universorum singulorumque fidelium proprios esse Pastores, & singulas Christi oves illius ovili concludi: *Potestate Petrus, unctione Christus, &c. Sunt & alii gregum Pastores, &c. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi universo creditus, uni unus. Non modò ovium, sed & Pastorum, tu unus omnium Pater. Pasce oves meas, inquit, Quas? illius vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi regni? Cui non planum est, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cùm committens uni unitatem, omnibus commendaret. Inde est quòd alii singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Jacobus, qui videbatur columna Ecclesiæ, contentus est Jerosolyma, Petro universitatem cedens.* At ubi aliquanto post sermonem instituit de appellationibus & exemptionibus, ejus quidem potestatis amplitudinem nullo fine arctari demonstrat, sed apertè improbat appellationes ante sententiam, quo fiebat ut causæ omnes immediatè ad Papæ judicium devolverentur. Abusum certè hìc solum damnari posse confitetur, hisque contentionis amantium ludificationibus mederi posse solum Pontificem; denique blandè & clementer rem ferri posse, si intra justitiæ limites ea facultas se cohiberet. Magni & infracti animi vir nihilo indulgentior fuit in exemptiones: sed ejus doctrinæ & præceptionum summa eò redit, ut potestas ratione se regi sinat, & dispensationes ad utilitatem, aut necessitatem publicam semper Ecclesiæ revocentur. *Quomodo non indecens tibi, voluntate prolegeuti, & quia non est ad quem appelleris, potestatem exercere, negligere rationem? Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi necessitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas dico communis, non propria.* Denique inflexi vigoris censor hæc summæ potestatis argumenta licita esse non abnuit, non æquè conducibilia; quin ne licita quidem semper; propterea quod cæterorum quoque Episcoporum auctoritas institutione divina fulgeat, divinoque nitatur jure, unde & ejus cursus temerè aut retardari aut abrumpi sine piaculo non possit: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Quid si fortè nec licet? Erras, si ut summam, ita* Ibid. l. 3.

& solam institutam à Deo vestram Apostolicam potestatem existimas.

A Bernardi sententia alienus non erat Petrus Venerabilis Abbas Cluniaci. Hæc sunt ejus verba de immediato & universali Papæ imperio in rebus quidem spiritualibus: *Licèt majorem aliis Ecclesiæ Patribus Romani Pontifices, hoc est, etsi per omnem Ecclesiam Petri authoritatem habeant, &c. sicut Romani Præsules omni, & sicut alii Pontifices singulis Ecclesiis præsunt, &c.* Quibus ita succinit Joannes Salisberiensis: *Romanum Pontificem non ambigimus Principis Apostolorum esse Vicarium, qui sicut rector clavo navem, ita sigilli sui moderamine Ecclesiam regit, corrigit, & dirigit universam.*

Bibl. Clun. p. 689.

Epist. 83.

XVI. Non ergo summæ Sedis juri, aut potestati obluctandum sibi quandoque existimarunt Episcopi, zeli non illaudati vi & ardore abrepti; solum illi usum, vel abusum concerpebant. Si retrò tantisper flectamus vestigia, observabimus Galonem Metensem Episcopum à Joanne VIII. pallio donatum, *salva in omnibus Metropolitani subjectione.* Vetuit Bertolfus Trevirensis jure Metropolitico, ne pallium gestaret, nisi facta à se copia; quamquam ille eo se tueretur, quòd non primus, sed quintus demum inter Metenses Episcopos esset, cui hæc honoris insignia Pontifices Romani contulissent. Sedavit hanc Præsulum duorum contentionem Hincmarus Remensis Archiepiscopus, cùm perdiu alter pro Metropolitico, alter pro Pontificio jure altercatus esset. *Cùm Vualo auctoritatem Apostolicam prætenderet, Archiepiscopus Metropolitanorum jura defenderet.* Verùm ea demum ratione pax & concordia renovata est, ut Vualo secundùm leges Canonicas obtemperaturum se Metropolitano sponderet. *Ad Metropolitani sui eam instruxit obedientiam, & sic restituit concordiam.* Ex historia Trevirensi hoc exemplum excerpsimus, ex qua compertum est etiam sæpiculè aliàs Bertolfum eundem inexpugnabili quadam animi magnitudine jura sua defensitasse, nec litteris Pontificiis cessisse, si quas suffraganei ejus eo dissentiente impetrassent. *Nam litteras Romani Pontificis pro eadem Vualonis præsumptione, vel Episcopi Virdunensis contra suam voluntatem sibi transmissas suscipere noluit.*

Spicil. Tom. 12. pag. 215. Prueves des Lib. Gallic. pag. 458. Monac. Altisi. in Chronol. ann. 1681.

Hugo Diensis Episcopus, & Apostolicæ Sedis Legatus Meldensem Episcopum cùm inauguraret, Richerius Senonensis Archiepiscopus tam impatienter tulit citra assensum suum ordinatum fuisse unum ex Episcopis Provinciæ suæ, ut anathema jaculatus sit in præproperum hunc Episcopum, eique successorem subrogarit. Facultates sibi à Pontifice concessas prætergressus erat Legatus, ut credere par est: eoque condonanda erat hæc Archiepiscopi effervescentia. Bertolfi autem constantia dicam, an contumacia, eo sensu sumenda est, quo Bernardus ajebat de quibusdam, qui importunis, quantumvis legitimis appellationibus præfractè quandoque reluctabantur: *Plures sua amittere non ferentes, appellationes minùs opportunas & celsa nomina importuniùs contempserunt.* Non absurdè tamen crediderit quis, non tam propriæ auctoritatis cupidine, quàm rigidioris disciplinæ amore præfervido, ultra metas quandoque evectum fuisse Bertolfum.

l. 3. de Consider.

XVII. Scripsit Bertrandus Augustodunensis Episcopus, & Romana post purpura præclarus, luculentum de ea causa tractatum, cui ipse præfuerat, dum coram Philippo Francorum Rege jurisdictio Ecclesiastica à regiis Judicibus impeteretur. Quæ tunc sanè esset Gallicanæ Ecclesiæ sententia, liquidissimè hinc certissimèque exprimi potest. Hanc ergo primùm doctrinam astruit, velut à Leone Papa & à reliquis Patribus constitutam, Petro datas esse Petrique successoribus claves, per quos aliis deinde Præsulibus consignentur: *Origo hujus potestatis fluit à Deo immediatè, videlicet à Christo, tradente eam certæ personæ, scilicet Petro, pro se, & suis successoribus, à quibus in alios derivatur.* Addit hac po-

Bibl. Patr. Tom. 4. par. 1.

state comprehendi universaliter omnes, & regiones & fideles, qui Pontifici summo universi non minùs morigeri esse debeant, quàm privato quisque Pontifici suo. *Cùm prædictam jurisdictionem habeat Papa sine limitatione loci & personarum, ideo omnes Christiani ubicumque sint, debent ei obedire: Cæteris verò Prælatis, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, in territoriis seu Diœcesibus sibi commissis, tenentur obedire omnes Christiani manentes in eis.* Denique ita ille concludit, Christum, ut qui sempiterna esset Sapientia, potestatem eam omnem Ecclesiæ suæ conspicuo Capiti affudisse, quæ ad ejus incolumitatem invictissimè tuendam necessaria esset: *Christus commisit Petro regimen Ecclesiæ tantum, quantum necessarium erat & expediebat, cum regimine Ecclesiæ.* Ea ergo fuit causa, quamobrem Episcopi de auctoritate vix aut ne vix quidem litem moverint Romanis Antistitibus; sed Ecclesiarum puriori disciplinæ quid expeditius esset, ubi se potestas explicaret, id verò in controversiam aliquoties veniebat.

Quæst. 3.

XVIII. Non abs re erit id adnotare, quam tum doctrinam propugnabat illustrissimus Ecclesiæ Gallicanæ Patronus, eandem postea amplexatos esse Gersonium, Alliacensem, Almahinum, Majorem, & cætera Scholæ Theologicæ & Parisiensis lumina, quorum minimè suspecta fides est, quos denique nisi valdè hospes causari potest nemo, amplificandæ Romanorum potestati Pontificum plus æquo studuisse. Hæc autem Gersonius ponit fundamenta: ad omnes prorsus fideles extendi jurisdictionem Ecclesiasticam; si extra juris autem metas erumperet illa quandoque, Tum intra orbitam revocari debere Ecclesiæ in Concilium coactæ authoritate. Hanc in Romano Pontifice residere potestatem; unde Monarchicum certissimè est Ecclesiæ regimen: non quòd Pontificis sit Episcoporum quorumcumque munia invadere: sed quòd hanc tunc demum exerat potestatem, cùm immediati Pastores, quod sui muneris est, implere negligunt, aut cùm ejusmodi vel invitat utilitas, vel urget necessitas, quæ Episcopos ipsos cogeret Parochorum vices obire. *Plenitudo potestatis Ecclesiasticæ complectitur in se plenitudinem duplicis potestatis, scilicet ordinis & jurisdictionis, tam in foro interiori, quàm exteriori, quæ circa quemlibet de Ecclesia potest immediatè, & absque limitatione exerceri, clave non errante. Sed si errat, potest per Ecclesiam synodaliter congregatam error judicialiter corrigi, &c.* Prior hæc est propositio, posterior autem ita habet: *Plenitudo potestatis Ecclesiæ sic propriè sumpta, non potest esse de lege ordinata, nisi in unico summo Pontifice. Alioquin Ecclesiasticum regimen non esset Monarchicum, &c. Nec tamen plenitudo potestatis Papalis sic intelligenda est immediatè super omnes Christianos, quòd pro libito possit jurisdictionem in omnes per se, vel alios extraordinarios passim exercere. Sic enim præjudicaret Ordinariis, qui jus habent immediatum, imò immediatissimum super plebes eis commissas actus hierarchicos exercendi. Extenditur igitur plenitudo potestatis Papæ super omnes inferiores, solùm dum subest necessitas, ex defectu Ordinariorum inferiorum, vel dum apparet evidens utilitas Ecclesiæ. Quemadmodum dici potest de Episcopis respectu Plebanorum, vel propriorum Sacerdotum, quorum possunt supplere defectus.*

Gerson. To. 1. pag. 125, 126, 145.

Comparatione utitur Gersonius, magni profectò momenti. Hoc animo præceptum, persuasissimumque illi erat, juris divini esse Parochorum dignitatem. Nihilo tamen secius, eorum functiones ab Episcopo immediatè expleri posse sentiebat, quotiescumque ad Ecclesiæ salutem ita conduceret. Eadem est ejus de Papæ erga Episcopos auctoritate sententia. Nec minoris est ponderis status Ecclesiæ Monarchicus, & necessariò Monarchicus, à Gersonio vindicatus. Hinc enim ipsemet argumentatur, non posse dici citra fidei Catholicæ dispendium, Episcopum quemlibet sui territorii Papam esse.

Ibid. p. 153. *Nullum aliam politiam instituit Christus immutabiliter Monarchicam, & quodammodo Regalem, nisi Ecclesiam; & oppositum sentientes de Ecclesia, quod fas est esse plures Papas, aut quod quilibet Episcopus est in sua Diœcesi Papa, vel Pastor supremus, æqualis Papæ Romano, errant in fide & unitate Ecclesiæ, contra illum articulum: Et in unam sanctam, &c.*

His addit idem Scriptor, si Episcopos Pontifex contruderet in eas angustias, ut *suis juribus essentialibus* eos orbaret, sive largiendis exemptionibus, sive reservandis sibi tum absolutionibus criminum, tum collationibus Beneficiorum: idque *si passim, communiter, absque utilitate majori Ecclesiæ fieret*, tum verò posse eos opem & tuitionem implorare, non Papæ tantùm ipsius, aut Concilii, *quod est convenientissimum medium:* sed etiam Principum temporalium. Illud denique alibi statuit idem Theologus, dispositionem & politiam Ecclesiæ generalem non posse à Papa immutari, non posse Episcopis, Parochisque viduari, imò nec Cardinalibus, in quantum Cardinales instar habent Apostolorum, quos Petro assessores & consiliarios Christus ipse adgregarat.

Ibid. p. 190. 250.

XIX. In eadem ingrediebatur vestigia Almahinus. His enim ille verbis, *Pasce oves meas*, mandatam à Christo existimabat provinciam Petro dispensandi dignitates quaslibet Ecclesiasticas, Episcopatus, Parochias. *Fuit Petro data potestas etiam constituendi Ministros, ad pascendum, & instituendum, & distribuendum cæteras dignitates Ecclesiasticas, Episcopatus, Curas.* Cùm verò objectaretur hic illi nodus, ut in una quandoque Parochia Parochi plures, & Episcopi plures in uno Episcopatu extiterunt, posse & in primæ Orbis Cathedræ fastigio sedere plures Pontifices: hanc ille objectionem ita diluit, Ecclesiasticæ & humanæ dumtaxat institutionis esse, ut civitatem unam unus regat Episcopus; at divini juris, & quod ad homines attinet, incommutabilis esse, ut orbis Christianus universus ab uno summo regatur Sacerdote & Pastore. *Quòd sit aliquis, qui habeat regere totam Christianitatem, est ex institutione Christi: & quòd aliquis regat hunc Episcopatum, est ex institutione humana: ideo potest committi duobus ex æquo: alia verò quæ est ex institutione Christi, non potest.*

Ibid. p. 754. 765. 768.

Nec discrepat Major ejusdem Parisiensis Scholæ Theologus ab hac eadem sententia, posse Papam eos omnes potestatis numeros implere in quolibet Episcopatu, & in fideles per orbem quoslibet, atque Episcopum quemlibet intra fines sui Episcopatus: dummodo ne ea Papæ jurisdictio effundat se in omne corpus Ecclesiæ Oecumenicum Concilium celebrantis.

Ibid. p. 887. 888. Ibid. p. 898.

Petrus Alliacensis qui in collegium Cardinalium postea cooptatus fuit, pulcherrimum *de Ecclesiæ auctoritate* tractatum, dum Constantiensis Synodus haberetur, elucubravit. Ita autem ille constituit: statim à Christo dotatos fuisse Apostolos potestate sacerdotali quadam infinita & prorsùs pari: at postea ut occurreretur dissidiis, & schismatum impendenti labi, si Apostolorum successores, hoc est, Episcopi tota illa auctoritatis plenitudine potirentur, universalem universi gregis providentiam ab eodem Christo commendatam fuisse Petro, Petrique successoribus, ut Christianum & sacerdotale imperium in alios & alios secarent Episcopatus, & exercendæ jurisdictionis leges promulgarent. *Quia ex hoc confusio sequi poterat, ideo Dominus hoc prævidens, contulit Petro pro se & suis successoribus authoritatem disponendi ministros Ecclesiæ, & determinandi jurisdictionem, dicens, Pasce oves meas, ideest, sis Pastor generalis, ad quem pertineat dispositio & regimen generale ovium & ovilis, &c. Et ita in Petro fuit ista plenitudo potestatis, quam tamen postea divisim aliis dedit, vocans eos in partem solicitudinis.*

Non ægrè sibi persuaderi patientur omnes, quidquid tunc temporis Theologorum fuit, eos non minùs propensos fuisse omnes ad potestatis Pontificiæ exaggerationem, quàm Gersonium, Majorem, Alliacensem, Almahinum. Istud quoque facilè adducentur ut credant, recepto tunc maximè rerum usu, moribusque Ecclesiæ impulsos fuisse hos Theologos, ut huic se doctrinæ addicerent. Compertum est enim non multum operæ eos collocasse in Canonum, Conciliorum, Patrumque commentariis pervolutandis, vel in primævæ Ecclesiæ disciplina pervestiganda. Incumbebant ergo illi in temporum suorum Ecclesiasticas consuetudines receptissimas, hinc doctrinæ suæ munimenta comparabant. Si quando autem prima Ecclesiæ tempora replicabant, & hinc auctoritatem & vim suis placitis conciliare satagebant, id tum maximè consequebantur, cum divinitus institutum Petri primatum, & Christi ipsius verbis consecratum, Evangelicosque ea de re contextus commentabantur. Ecquis enim non videt illis Christi verbis ad Petrum & de Petro, inserta atque implicata fuisse jura illa omnia & insignia potestatis privilegia, quæ in longa sæculorum serie explicuerunt sese, & in lucem eruperunt, cùm Ecclesiæ utilitas & charitas flagitavit? Horum ergo Theologorum magni omnino doctrina facienda erat, tametsi solis adhæresceret verbis Evangelicæ historiæ, quibus scilicet certissimè origo & radix intexta est totius hujus eminentissimæ potestatis, quæ nonnisi explicantibus se sæculis explicuit sese ipsa quoque, & ea fructuum copia exuberavit, quorum expers plerumque fuit prima Ecclesiæ ætas, in qua sola eorum radix delitescebat. Non ostentavit se omnibus Ecclesiæ ætatibus una & eadem amplitudo Apostolicæ jurisdictionis; ex horum tamen Theologorum sententia jam tum donavit Christus Petro quidquid præcellentiæ & potestatis sæclis volventibus deinceps emicuit, aut ad necessariam Ecclesiæ ædificationem emicaturum est. In assumpta carne æternum & incommutabile Dei Verbum multa dixit, multa præcepit visibiliter, quæ nunc invisibiliter & omnipotenter ab eodem ipso præstantur. Si verò non satis constat divino jure vindicari debere singulas illas potestates, quæ ex illis priscorum sæculorum latebris tardiùs exiliérunt, quòd usum nempe & exercitium: inficias tamen nemo ibit, quin adprimè illæ consentiant ei primatui Petri, quem divino jure institutum fultumque nemo Catholicus dubitat.

In hunc sensum duces, si voles, non invita Bernardi hæc verba in epistola ad Mediolanenses: *Plenitudo potestatis super universas orbis Ecclesias singulari prærogativa Apostolicæ Sedi donata est. Qui igitur huic potestati restitit, Dei ordinationi restitit; potest, si utile judicaverit, novos ordinare Episcopatus; potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, &c. potest à finibus terræ sublimes quascumque personas Ecclesiasticas evocare, & cogere ad suam præsentiam, non semel, & bis, sed quoties expedire videbit, &c.* Epist. 131.

Potestas hæc sibi quidem eadem suique semper simillima fuit; sed ejus usum admoderata semper est sapientia & charitas dispensandi, ad utilitatem & necessitatem Ecclesiæ, aliis aliisque & novis in dies rationibus, ut alternabat temporum disciplina, innumeris & subinde variis temporum, locorum, & personarum commissuris, in tanta principatuum regnorumque Christianæ gentis multitudine.

XX. Cùm particulares ab initio conderentur Ecclesiæ, Apostoli, ut mea fert opinio, qui earum fundatores & parentes erant, non ita transcribebant in Episcopos eam autoritatem, quam sibi creatione hac spiritali pepererant, ut ea se ipsi spoliarent. Atqui sola Apostolica sedes Petri universalem hanc hæreditatem adivit Apostolorum. Scitè sanctus Thomas id ex his elicuit Pauli Apostoli verbis, cujus etiam hæres & successor peculiaris est Papa, *In omni loco ipsorum & nostro.* Thomæ ver-

In Epist. 1. ad Cor. c. 1. verba hæc sunt : *In omni loco ipsorum, ideſt, eorum jurisdictioni subjecto. Et nostro, quia per hoc quod subjiciebantur Episcopo civitatis, non eximebantur à potestate Apostoli. Quin imo magis erant ipsi Apostolo subjecti, quàm his, quibus ipse eos subjecerat.* Observabatur ante oculos istorum Theologorum Christus ipsemet, Caput Ecclesiæ invisibile, in conspicuo ejusdem & Vicario Capite sedens, & inde cœleste sacerdotium suum ejusque jura omnia pro sæculorum locorumque opportunitate explicans, ad sapientiæ absolutissimæ & charitatis leges omnia librans, ad corporis sui mystici incrementa, donec ad extremam illud perfectionis metam perducat. Non aliter sentiebat Petrus Cluniacensis Abbas, his ad Innocentium II. verbis : *Nihil nos à Pastore, nihil à Petro, nihil à Christo, quæ omnia in te uno habemus, separare poterit.* Et his rursus ad Cælestinum Papam : *Ipsos Apostolorum summos Petrum & Paulum, imò ipsum Christum in vobis solo se habere gloriabitur orbis terrarum.*

Epist. 1. L. 1.

L. 14. Ep. 18.

Porro si superiorum Theologorum suffragia & verba huc congessi, non ea fuit mea mens, ut abstractam illam quæstionem diffinirem, ac ne attingerem quidem, quæ tunc magna rationum hinc & inde vi, nec minore animorum contentione disceptabatur. Sed ut exploratius fieret, quanta tunc temporis in ipso rerum usu auguranda sit Episcoporum in Apostolicam sedem observantia fuisse, cùm hac ipsa in Theologicis Scholis doctrina imbuti à teneris fuissent, ut ne in mentem quidem veniret de authoritatis finibus cum Præsule & vertice suo contendere.

I. Romano. 43. 9.

XXI. Ex antedictis micat, ita imminere Collegio Episcopali, ita universæ Ecclesiæ Pastorum universitati & paci præesse Spiritum sanctum, ut nunquam passus sit Capiti controversiam fieri de Apostolicæ potestatis jure & plenitudine ipsa. Si qua autem temporum & causarum fuere discrimina, ubi restitatum ei sit, eò tantummodo spectatum esse, ut potestatis usus & modus is esset, qui Canonibus observandis, alendæ paci Ecclesiarum, & tuendæ, aut resarciendæ disciplinæ congrueret. Non absurdè etiam dici potest, cùm Gregorius Magnus Oecumenici Patriarchæ nomen, & nominis pompam repudiaret, & universalis Episcopi titulo semper abstinuisse Romanos Antistites constantissimè affirmaret : hunc illi scopum propositum fuisse, ut abusus amandaret prædamnaretque, qui ea nominis & potestatis magnificentia tegi defendique potuissent. Nequaquam temeraria aut inanis erat hæc suspicio, cùm novitatis invidia titulo ab isto absterso nondum erat, & eo præterea tegi nitique poterat ambitiosorum Præsulum audacia. Sed utcumque res illa habeat, indubitatum certè est neminem Pontificum Apostolicæ potestatis plenitudine & universalitate tam longè latèque regnasse, quàm Gregorium : sed adverte illud quoque æquè indubium, neminem humiliùs, sanctiùs, modestiùsque regnasse, neminem propensiùs solis Ecclesiæ utilitatibus serviisse. Itaque verbis hujus Pontificis ejus exempla facem præferunt ; tum à verbis autem ejus, tum ab exemplis id fulget splendidissimè, plenitudinem & universalitatem Pontificiæ potestatis non proficisci ab immoderata quadam dominandi libidine, sed à charitate Christi effusissima, limitumque impatiente, & quæ nihil non se posse fidat, quod ad ædificationem Ecclesiæ, ad justitiæ pietatisque propagationem conducat.

XXII. In Historia novella narrat Eadmerus, dum se accingeret ad Turstani Eboracensis Archiepiscopi consecrationem Callixtus II. Pontifex in Concilio Remensi, Joannem Archidiaconum Cantuariensem palam intercessisse, contestatumque esse, hoc jus esse munusque Cantuariensis Primatis, quo citra injustitiam spoliari non poterat, adeoque non poterat à Romano Pontifice, qui injustitiæ ultor, non author est : *Non ipsum, licèt officio Papæ fungeretur, jure posse Ecclesiæ Cantuariensi jus suum præripere : cùm constaret eum nulli, quod justè debebat, eo usque denegasse.* Hoc se repagulo retineri passus non est Pontifex ; peractaque tandem consecratione pax facilè coaluit. Cæterùm adversùs hunc Archidiaconum excipere quis potuisset, & objectare ipsas Ecclesiæ Cantuariensis consuetudines & jura in reliquas Angliæ Episcoporum Diœceses. Vendicante enim sibi Episcopo Salisberiensi regiarum nuptiarum celebrationem, quòd castrum Vindsorium, ubi peragenda ea erat, Episcopatus sui finibus clauderetur : contraniti Archiepiscopus Cantuariensis, & reclamare cœpit, pervicitque tandem, non ea tantùm ratione, quòd Rex & Regina Diœcesani & Parochiani sui essent, quocumque demum loco essent ; sed altera hac etiam, in qua multò plus momenti est, quòd ex ea stupenda quædam potestatis effusissimæ argumenta manarent. Nimirum tam latè patere Diœcesin Cantuariensem, quàm Primatum ; cæterosque Angliæ Episcopos à Cantuariensi Episcopales suas sedes accepisse. *Cùm Episcopus Serberiensis, quia castrum ipsum in Diœcesi sua consistit, officium ipsius copulæ niteretur administrare, contradictum & comprobatum ab aliis est, magis ad Archiepiscopum Cantuariensem id pertinere, ea ratione quòd Rex & Regina speciales ac domestici Parochiani sunt ipsius ; nec Diœcesis cujusvis Episcopi ei possit præripere, quod sui juris dignoscitur esse ; cùm tota terra lege Primatus Cantuariæ, Parochia sua sit ; & omnes Episcopi totius insulæ Parochias quas habent, nonnisi ab ipso & per ipsum habeant. Sedata igitur in his controversia est.*

Ibid. l. 6.

XXIII. Video non injuria forsan coarctari ab aliquo posse secundam hanc rationem ad regias tantùm personas, quæ Cantuariensi Parochiæ semper accenseantur, quantumvis in remotissimis degerent aliorum Episcoporum civitatibus. Sed vel in eo præclarum suppeteret ejus rei exemplum, cui illustrandæ jamdiu insudamus. Accedet præterea veluti ad cumulum Anselmus, qui cùm sanctitatis laude, ac modestia & humilitate præ cæteris claruerit, dignitatis suæ jura enixissimè latissimèque propugnavit, palam professus auctore eodem Eadmero, sibi jus fasque esse Pontificialia munia in omnibus Angliæ Episcopatibus exercere. *Antecessorum meorum juris fuit, & mei est, indifferenter per Angliam, ubicumque voluntas tulit, Episcopale officium administrare.* Prolixiùs de his infrà suo loco, ubi de Primatia Cantuariensi. Sed hìc prætermitti non debet, sapientiæ non minùs quàm potestati declarandæ studuisse Anselmum ; idque statim ab eo proditum esse, ubi eo se jure non usurum recepit, nisi quod firmasset consuetudo, & Episcopus approbasset : *Dico consuetudinis illud non esse, &c. Hoc unde agitur, quamvis si fieret, non esset fidei contrarium, fieri tamen ex consuetudine non debet, eò quòd nimis inconveniens esset.* Ita quondam Archiepiscopi Carthaginenses ordinarunt aliorum Episcoporum cives, Clericosque : ita Romani Pontifices universalem ubique potestatem sibi adseruerunt, ad *consuetudines* tamen revinctam usu, & Episcoporum assensu receptas ; & ea cautione ut ne dissensionibus usquam & schismati via panderetur. De his hactenus. Primatus sanè Cantuariensis contemplatio mollissimam nobis stravit viam ad Primates & Patriarchas.

L. 4.

DE

De Patriarchis.

CAPUT VII. P. I. l. 1. c. 4.

De Patriarchis in genere per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Necessaria Exarchorum, & Patriarcharum institutio, qui majoribus in Conciliis causas finirent, quæ in Provincialibus non potuerant.

II. Diversorum in Episcopatu graduum subordinatio scitissimè à Leone Papa describitur.

III. Solius Papæ in Ecclesia, & Episcoporum in sua cujusque Diœcesi Primatus divini certissimè juris est.

IV. Quamquam Metropolitanorum & Exarchorum ad jus divinum prope accedat institutio.

V. Voces quibus significantur dignitates Ecclesiast. si probè intelliguntur, nec fastus quidquam, nec dominationis sonant.

VI. An Ecclesiam aliquando Patriarchæ rexerint sine Episcopis.

VII. Episcopi Romanus, Alexandrinus, Antiochenus, ab ipsis Ecclesiæ exordiis longè aliis antecessere. Argumenta sumpta à Conciliis.

VIII. Alia argumenta à sanctis Patribus Innocentio, Leone, & Pelagio.

IX. Non ab urbium illarum celebritate hunc honorem sortiti sunt tres illi Præsules.

X. Nova rursus argumenta ex Patribus, & ex Eusebio. Quid maximè spectatum sit in seligendis urbibus potentissimis.

XI. Ecclesiæ illæ tres à B. Petro fundatæ ex Eusebio.

XII. Ex sancto Epiphanio, Gregorio Nazianzeno, & Theodoreto.

XIII. Ex ipsa Ecclesiæ Græcæ vetustissima traditione.

I. EX superioribus diludicè patuit, ad pacem & disciplinam Ecclesiæ stabiliendam multa frustra esse tentata, donec ad Exarchos & Patriarchas ventum est, qui Metropolitanis præessent, singuli pluribus, & in Diœcesano seu Nationali Concilio de iis judicarent conttoversiis, quæ in Provinciali ideò dirimi non potuissent, quòd aut essent divisa comprovincialium suffragia, aut ipsis cum Metropolitano res esset, aut ipsis inter se Metropolitanis. Illud demum est, quod potissimùm movit Patres Concilii I. Constantinopolitani, ut instituerent, aut jam institutas confirmarent Diœceses majores, instar Diœceseon civilium: eademque opera Diœceseon Principes, qui Diœcesanis præsiderent Conciliis, quibus Metropolitani & Legati Provinciarum intererant. Verùm quidquid tentaverint Patres & Concilii Constantinopolitani, & Antiocheni, quibus alia placuit via, ut oblittetaretur præpostera consuetudo recurrendi ad Imperatorem in causarum spiritalium judiciis; eò tandem res est deducta, ut caput aliquod supra Exarchos constitueretur, ficut Metropolitanis Exarchus instar capitis imminebat. Poterant enim Episcopis & Metropolitanis cum Exarchis lites esse. Poterant Exarchis inter se. Poterant diversarum Diœceseon majorum Metropolitanis & Episcopis. Quæ lites haud aliter compesci poterant, quàm aut per Judicem Exarchis superiorem, aut per Concilium majus Diœcesano.

Si Græcis autem Exarchos supra Metropolitanos instituere licuit, sine injuria Canonum Nicænorum, ubi nullum agnoscitur supra Metropolitanos tribunal, nullum majus supra Provinciale Concilium: quidni licuerit & Sardicensi Concilio, agnoscere Petri successorem, tamquam Exarchum seu Primatem ab ipso Christo institutum, qui eas terminaret judicio suo controversias, quæ à Conciliis Provincialibus ac Diœcesanis decidi non possent, cùm tamen Oecumenicum Concilium cogi tum quidem non oportere judicaret Ecclesia? Hoc statuto nec Synodi Nicænæ infringebatur auctoritas, nec Canones violabantur; sed ejus exemplo utebatur, ejus vestigiis inhærebat Sardicense Concilium, nova novis malis temperabat medicamenta, eorum non dissimilia, quæ Nicæni Patres excogitarant, ut suorum temporum morbis mederentur. Dici denique non potest, juris dicendi potestatem omnem Ecclesiasticam à Concilio Nicæno solis Synodis Provincialibus attributam esse, cùm majorum Metropolitanorum, qui deinde Archiepiscopi & Patriarchæ appellati sunt, ab eodem assertam confirmatamque videas auctoritatem eam, qua Provinciarum singuli multarum & ordinarent Episcopos, & disciplinam moderarentur.

II. Potestatum hanc & tribunalium, aliorum aliis eminentium rationem & seriem, nemo luculentiùs exhibuit Leone Magno. Ut enim inter Apostolos, alioqui ordine & collegio pares, unum præposuerat Christus, qui Apostolico præesset concilio cætuique, ita in judiciis Ecclesiasticis per gradus ad supremum tandem judicem veniri oportere. En ejus verba: *Connexio totius corporis unam sanitatem, unamque pulchritudinem facit. Et hæc connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas non sit communis, est tamen Ordo generalis. Quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; & cùm omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut cæteris præemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna dispositione provisum est, ne omnes omnia sibi vendicarent, sed essent in singulis Provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in majoribus urbibus constituti, solicitudinem susciperent ampliorem; per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiæ cura confluereet, & nihil usquam à suo capite dissideret.* Epist. 84.

III. In hac sacrarum Ecclesiæ dignitatum serie, ratum illud certumque est, jure divino niti Principatum tum Episcoporum in privatis Diœcesibus, tum Papæ supra Episcopos omnes orbis: cùm Metropolitanorum, Exarchorum, Patriarcharumque authoritas Ecclesiastica ab institutione originem ducat. Ipsemet enim Filius Dei Christus, Apostolorum Collegio ortum dedit, eique vice sua Caput Petrum præfecit: utque verbi sui omnipotentia inconcussam Ecclesiæ suæ æternamque stabilitatem pollicitus est: ita & indubiam spem fecit, & Apostolis, & augustissimo Apostolorum Capiti successores in longa sæculorum serie numquam desituros. Id ex alia promptum est Leonis Epistola, ubi docet Christum in individuæ secum unitatis consortium Petrum assumpsisse, ut Vicarium hoc esset caput, à quo quisquis se abscinderet, exors prorsùs esset & divini sacramenti, & æternæ salutis. *Hujus muneris sacramentum ita Dominus voluit ad omnium Apostolorum officium pertinere, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret; ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet; ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuæ unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Epist. 89.

IV. Si Metropolitanos dictum est à me & Patriarchas jure tantùm Ecclesiastico niti, nihil derogatum volui iis quæ suprà disceptata sunt de Metropolitanis Ecclesiis & Patriarchalibus, quarum conditores fuere Apostoli, & quarum principatus ipsis Evangelicis Apostolicisque Scripturarum testimoniis consecratus est. Hæc institutio, quæ Ecclesiæ ipsi pene coæva est, juri divino finitima est, ab

eoque

eoque emanavit proximè & immediatè : quippe cum ab Apostolis profecta sit, velut æmulatrix quædam Apostolici Collegii, & ejus authoritatis eximiæ, qua Christus Petrum supra Apostolos ipsos evexerat.

V. Juvat paucis refricare memoriam eorum quæ superiùs dicta sunt, ad abstergendam invidiam, & suspicionem inanis gloriolæ, aut dominationis ab his vocabulis, quibus sacri Ecclesiæ Magistratus designabantur, Papa, Patriarchæ, Exarchi, Archiepiscopi. Nihil fieri aut excogitari poterat, quod Christianæ sobrietati & humilitati magis consentiret. Papæ nomine Pater insinuatur, & omnibus primùm Episcopis tributum est. Extat apud Vopiscum in Adriani vita Epistola, in qua mentio fit Presbyterorum & Episcoporum Christiani nominis : imò & Patriarchæ in Ægypto : *Ille ipse Patriarcha cùm Ægyptum venerit, ab aliis cogitur Christum, ab aliis Serapidem adorare.* Non immeritò Petrus de Marca de Judæorum Patriarcha intelligi id debere sensit, cùm nonnisi ducentis aut trecentis posthac annis id nominis usurpatum sit in Ecclesia. Patriarchas Hebræorum crebrò memorat Hieronymus, nec eorum tacet abundantiam opum, deliciis, ut moris est, circumfluentem. Sic enim ille in hæc Isaiæ verba, *Effæminati dominabuntur eis*, sic inquam ille : *Consideremus Patriarchas Judæorum effæminatos ac deliciis affluentes, & impletam esse Prophetiam cernemus.* Episcoporum nomen litteris ipsis sacris consignatum est, peræquè ut sacerdotale eorum imperium, paternæ solicitudinis & charitatis blandimentis conditum. Jam diximus Archiepiscopi & Exarchi nomine solum designari ordinem, quo necesse erat componi Ordinem cæteris omnibus antecellentem. Denique non hos sibi sumpserunt Episcopi titulos, sed veneratione & pietate fidelium sibi tributos, vel usu invectos, tandiu supersederunt, ne illos sibi ipsi induerent, quandiu ipsorum novitas in suspicionem venire poterat jactantiæ, aut ostentationis.

In vita Saturnini.

VI. Non satis liquidò constat, an fides habenda sit Chronico Alexandrino, ubi affirmat Eutychius Patriarcha Alexandrinus, ad Demetrium usque, qui undecimo demum loco Alexandrinam Marci sedem obtinuit, nullum alium fuisse tota Ægypto Episcopum, ab Demetrio ordinatos tres, ab Heracla ejus successore viginti. *Ab Anania quem constituit Marcus Evangelista Patriarcham Alexandriæ, usque ad tempora Demetrii, undecimi ibidem Patriarchæ, nullus in Ægypti Provinciis fuit Episcopus, nec ante eum Patriarchæ crearunt Episcopos. Ille autem factus Patriarcha tres constituit Episcopos, & primus hic fuit Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos fecit. Mortuo Demetrio suffectus est Heraclas Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos constituit viginti.*

Procul est à vero, aut veri saltem similitudine, tandiu Episcopis caruisse Ægyptum. Sed ex his tamen Eutychii verbis exculpi nonnulla possunt minimè aspernanda. 1. Episcopos cæteros ab illis primùm Episcopis creatos esse, qui majoribus Ecclesiis & Apostolicis sedibus præerant, ubi fides primùm adoleverat. 2. Æquissimum fuisse, ut eorum imperio, videlicet Patriarcharum veterum, subessent Episcopi, à quibus ortum acceperant. 3. Eodem ipso nomine subjiciendos fuisse Metropolitanos Patriarchis qui Apostolicas insidebant cathedras, in quibus collocati Apostoli, tum Ecclesias fundaverant alias, tum Episcopos per orbem universum sparserunt. 4. Patriarchas Alexandriæ, perinde ut Antiochiæ & Romæ, reservare sibi potuisse potestatem, non Metropolitanis tantùm, sed & Episcopis omnibus suæ ditionis manus imponendi. Nicæno Canone hæc potestas Alexandrino Antistiti confirmata est, cùm unus ex Ægypti Metropolitanis Meletius priscam hanc consuetudinem lacesseret. 5. Cæteri Apostoli Ecclesias singuli proprias genuerant, quæ ad eos speciali semper aliquo jure pertinerent; itaque Patriarchales tres Ecclesiæ majores, quarum conditor parensque fuit Petrus, eis non debebant eodem imperitare jure, quo aliis à se genitis. 6. Charitatis & clementiæ paternæ delinimentis temperatum erat totum hoc imperium, quod innitebatur Ecclesiarum aliarum ab aliis procreationi, matrumque in filias necessariæ vigilantiæ. 7. Facilè accidere potuit, ut Episcopi maximarum Metropoleon orbis Romani, Romanus, Alexandrinus, Antiochenus & Carthaginensis, aliquandiu & Provincias aliquas, forsan & majores Diœceses immediatè administrarint, citra operam Metropolitanorum aut Exarchorum : cùm persuasum quibusdam fuerit, Alexandrinam Diœcesin, tot compaginatam ex Provinciis, etiam sine Episcopis à solo Alexandrino Præsule gubernatam fuisse. Metropolitani tantùm nomine donatur Carthaginensis Præsul in Concilio Ephesino : & tamen indubitatissimum est, obnoxios tunc ei fuisse complures Primates, ut in Africa vocari solebant, qui alibi Metropolitani dicebantur. Si ad Cypriani autem tempora revolvaris, numerosissima tunc quidem Episcoporum Africanorum Concilia quandoque colligebantur : an autem illius quisquam jam tum imminueret Metropolitanus, quàm Carthaginensis, haud satis mihi quidem liquere videtur. In Conciliabulo Nestorianorum Ephesi id interponitur discriminis inter Joannem Antiochenum & cæteros Metropolitas, quòd ille unus Archiepiscopi nomine nuncupatur.

VII. Sed si seponatur contemplatio nominum, & ipsa spectetur authoritas, certissimum est singularem prorsus ab ipsis usque Ecclesiæ primordiis, & præcellentissimam fuisse Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ Ecclesiæ potestatem : ut quæ in eas profecta sit à Petri principatu, qui eas & instituerat, & præsentia sua cohonestaverat, in easque effuderat eam plenitudinem, vel plenitudinis Apostolicæ plenissimam participationem, qua illum dotaverat Christus. Canone Nicæno VI. trium horum Episcoporum ratio & dignitas à reliquorum Episcoporum turba sejungitur, eorumque jurisdictio in plures apertè exporrigitur Provincias, cùm cæteris videantur Metropolitis singulæ adsignari. Synodus Sardicensis causam Episcoporum exauthoratorum, & à prioribus judicibus appellantium, ad Sedem Apostolicam retulerat, Petri memoriæ ut honor haberetur. Constantinopolitana prima Synodus Alexandrino & Antiocheno tres alios Diœceseon Exarchos adjecit; utque ad honoris culmen proveheret Episcopum Constantinopolitanum, consessus prærogativam illi indulsit supra alios Episcopos, post Romanum Præsulem. Nihil antiquius tunc, nihil optatius erat Imperatoribus Christianis, quàm ut Constantinopoli civitati, seu novæ Romæ, transcriberent ornamenta honoris, & insignia potestatis omnia, quibus hactenus radiaverat Roma vetus : ut in filiam tota matris traduceretur gloria. Laboratum utique ab illis hoc quoque fuisset, ut principatus ipse Apostolicæ Sedis Constantinopolitano Episcopo adjiceretur, nisi persuasissimum & jamdiu perceptum animo hoc habuissent, divino prorsus instituto majestatem primæ Cathedræ Petro Petrique successoribus tributam esse. Can. 2, 3.

VIII. In Epistola ad Alexandrum Antiochenum Episcopum scripta disertis verbis testatur Innocentius I. Nicæno Canone confirmatum esse jus Antiocheno, non in unam Provinciam, sed in Diœcesin majorem : idque non tam ex eo fluxisse, quòd Græcorum in Syria Imperii Antiochia caput extitisset, quàm quòd ibi primùm Petrus sibi fixisset Sedem; quanquam ne fixisset quidem ibi; eò quippe Antiochiam Romæ concedere, quòd quem ipsa obiter & in decursu tantisper detinuerat, Roma constanter complexa, retinuisset ad palmam usque martyrii, ut ne mors quidem ipsa eam hoc sacro summæ potestatis pignore orbare potuisset. *Revolventes authoritatem* Epist. 18, c. 1.

Nicæ-

Nicænæ Synodi, quæ una omnium per orbem terrarum explicat mentem Sacerdotum, de Antiochena Eccleſia, &c. ſuper Diœceſim ſuam, non ſuper aliquam Provinciam, prædictam Eccleſiam recognoſcimus conſtitutam. Unde advertimus, non tam pro Civitatis magnificentia, hoc eidem attributum, quàm quòd prima Apoſtoli ſedes eſſe monſtretur, ubi & nomen accepit Religio Chriſtiana, & quæ conventum Apoſtolorum apud ſe fieri celeberrimum meruit, quæque urbis Romæ ſedi non cederet, niſi quod illa in tranſitu meruit, ſuſceptum iſta apud ſe conſummatumque gauderet.

Anatolium Conſtantinopolitanum Epiſcopum inſimulabat Leo Magnus, quòd aucupatus eſſet occaſionem amplificandæ ſuæ dignitatis ex depoſitione Dioſcori Epiſcopi Alexandrini, & ex perturbatione rationum omnium Epiſcopi Antiocheni tempore Concilii Calcedonenſis : ut nempe ſuam ipſe ſedem protruderet, ſupra Alexandrinam, quæ ſecundas, & ſupra Antiochenam, quæ tertias ſemper honoris partes obtinuerat ; quo tota labefactabatur ordinis inter Sedes à Synodo Nicæna confirmati conſtitutio: *Tanquam opportunè ſe tibi hoc tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium ſedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit, &c. Tanquam illa Nicænorum Canonum per ſanctum verè Spiritum ordinata conditio, in aliqua ſit unquam parte ſolubilis.* Epiſt. 53. Harum Sedium eminentior authoritas, eodem teſte Innocentio, à Nicænis Patribus firmata ita fuerat, ut à Petro ſcaturire intelligeretur, qui Antiochenæ ipſemet fundamenta jecerat, Alexandrinæ ſuis auſpiciis miniſterio Marci diſcipuli ſui : *Nihil Alexandrinæ Sedi, ejus quam per ſanctum Marcum Evangeliſtam B. Petri diſcipulum meruit, pereat dignitatis : nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinacia corruente, ſplendor tantæ Eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis. Antiochena quoque Eccleſia, in qua primùm prædicante Apoſtolo Petro Chriſtianum nomen exortum eſt, in paternæ conſtitutionis ordine perſeveret, & in gradu tertio collocata nunquam ſe fiat inferior. Aliud enim ſunt ſedes, aliud præſidentes.*

In præcelſum iſtum apicem dignitatis, ſublimatæ ſunt tres illæ Civitates maximæ, non quòd Regiæ fuiſſent, ſive Romani in orbe toto, ſive Græci Imperii in Ægypto & in Syria capita : ſed quòd ad eas acceſſerit, eaſque ſibi quodammodo conſeruerit is, quem ſempiterni Principatus Eccleſiaſtici fundamentum Chriſtus poſuerat. Potuerunt terreni Principes Regias condere urbes, ſolus potuit Chriſtus æterna ſtabilitate ſacrum Principatum, Apoſtolicaſque ſedes donare : *Alia ratio eſt rerum ſæcularium, alia divinarum. Nec præter illam Petram quam Dominus in fundamento poſuit, ſtabilis erit ulla conſtructio.* Epiſt. 54. 62. Imperatoriæ majeſtatis præſentia præſtari poterat, ut Regni ſedes, non ut Apoſtolica ſedes, quantacumque demum urbs diceretur. *Non dedignetur Regiam civitatem, quam Apoſtolicam non poteſt facere ſedem.*

Antiqua ſanè conſuetudo, qua de Nicæna Synodus ita edixerat, *Antiqua conſuetudo ſervetur :* Can. 6. ἀρχαῖα ἔθη, non alio aptiùs ſenſu accipi poteſt, quàm ut dicatur ea fundamentum habuiſſe in maximarum illarum trium Sedium diſpoſitione, ab Apoſtolorum uſque temporibus, & in ea auctoritate, quam acceperant ab eo, quem Chriſtus Apoſtolorum Principem conſtituerat & caput. Hanc Apoſtolicæ ſedis unitatem, & ab unitate effundentem ſe opulentiam, ita declarabat Gelaſius in Concilio Romano : *Quamvis univerſæ per orbem Catholicæ Eccleſiæ unus thalamus Chriſti ſit, ſancta tamen Romana Eccleſia nullis Synodicis conſtitutis cæteris Eccleſiis prælata eſt, ſed Evangelica voce Domini & Salvatoris noſtri Primatum obtinuit : Tues Petrus, & ſuper &c. Eſt ergo prima Petri Apoſtoli Sedes Eccleſia Romana. Secunda autem Sedes apud Alexandriam B. Petri nomine à Marco ejus diſcipulo & Evangeliſta conſecrata eſt, ipſeque à Petro Apoſtolo in Ægyptum directus verbum veritatis prædicavit, & glorioſum conſummavit martyrium. Tertia verò Sedes apud Antiochiam ejuſdem B. Apoſtoli Petri nomine habetur honorabilis, eò quòd illic priuſquam Romam veniſſet, habitavit, & illic primum nomen Chriſtianorum novellæ gentis exortum eſt.* Ann. 494.

IX. Idem ipſe Gelaſius, ut Acacij, qui Conſtantinopolitanam ſuam Sedem Alexandrinæ & Antiochenæ præferri cupiebat, temerarios auſus reprimeret, hoc afferebat, multis in civitatibus diu commoratos eſſe Imperatores, quæ tamen hinc nullum incrementum accepiſſent, quod ad dignitates Eccleſiaſticas pertineret. *Riſimus, quod prærogativam volunt Acacio comparari, quia Epiſcopus fuerit Regiæ civitatis. Numquid apud Ravennam, apud Mediolanum, apud Syrmium, apud Treviros multis temporibus non conſtitit Imperator ? Numquid harum urbium Sacerdotes ultra menſuram ſibimet antiquitus deputatam, quidpiam ſuis dignitatibus uſurparunt ?* Epiſt. 13. Hæc Ravennæ, Mediolani, Syrmii, Trevirorumque exempla, non id valebant tantùm, ut Epiſcopi Conſtantinopolitani everteretur cauſa, ambitus retunderetur : ſed etiam ut perſuaderent omnino, trium illarum regiarum urbium Eccleſias non ab Regia aut Imperatoria majeſtate ſuam illam conſecutas eſſe honoris & poteſtatis amplitudinem. Neque enim primorum & ſplendidorum Eccleſiæ ſæculorum indoles ea erat, quæ magis vaniſſimo terrenarum rerum ſplendore moveretur, quàm poſteriorum.

X. Id ipſum ſenſere ſanctiſſimi Patres de trium illarum Eccleſiarum Primatu ; hunc nempe effluxiſſe à Petro, in quo videlicet ejus primarium fontem poſuerit Chriſtus. Omnipotentem vim Chriſtianæ veritatis & religionis, hinc egregiè Euſebius aſtruit, quòd ſolo piſcatorum miniſterio potentiſſimos quoſque orbis Principes Chriſto ſubjecerit, & in Regiis tribus civitatibus maximis, in quibus maximè ſe jactabat Idololatria, de ea triumphum egerit, trophæo crucis adverſaria omnia proterens munimenta. *Dum potentiam verbi reſpicio, ut ab agreſtibus Jeſu Diſcipulis numeroſiſſimæ Eccleſiæ conſtitutæ ſint, non in quibuſdam obſcuris locis, ſed in clariſſimis civitatibus, in ipſa inquam aliarum urbium Regina Romana urbe, in Alexandrina, in Antiochenſi, cogor fateri non aliter audax adeo factus ipſos obtinuiſſe, quàm diviniore quadam, longèque humanam ſuperante potentia, ejus qui dixerat, Docete omnes gentes, &c. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque, &c.* Præp. Evang. l. 3. p. 138. Hæ ſunt, hæ magnæ profectò cauſæ, ut in præclariſſimis Imperii Græci Romanique urbibus primæ collocarentur ſedes & throni conſurgerent Eccleſiarum : nimirum ubi plurimum potuerat ſuperbia & impietas, ibi crux Chriſti, ibi humilitas, ibi paupertatis amor, & veritas his amica triumpharet.

XI. Illud quoque auguratur Euſebius, eo conſilio Romam divinitus perductum eſſe Petrum, qui cæteros Apoſtolos non dignitate tantùm, ſed & fortitudine ſuperabat. *Clementiſſima Dei providentia fortiſſimum ac maximum inter Apoſtolos Petrum, & virtutis merito reliquorum omnium primum ac Patronum, Romam perducit.* Hiſt. Eccleſ. l. 2. c. 14. 15. 16. Addit Petrum Babylone, id eſt Roma ſcripſiſſe Epiſtolam, ubi filii ſui Marci meminit : *Salutat Babylonis Eccleſia à Deo perinde ac vos electa, & Marcus filius meus :* denique perenni trâditione conſtare, Roma profectum eſſe Alexandriam Marcum, ut ibi Eccleſiam Apoſtolicam conderet, illuſtraretque Evangelio, quod à ſe ſcriptum confirmaverat Petrus: *Librum illum ſua authoritate confirmaſſe Petrus dicitur, &c. Hunc Marcum in Ægyptum profectum, Evangelium quod conſcripſerat, primum prædicaſſe perhibent, & in ipſa urbe Alexandria Eccleſias conſtituiſſe.* Poſtremò tandem diligentiam ſuam eo potiſſimùm commendavit idem Euſebius, quod ſeriem

riem Episcoporum perpetuam contexuerit illarum maximè trium Apostolicarum sedium.

Hæres. 68. c. 8

XII. Docuit suprà Epiphanius in quinque sexve Provinciis jus fuisse Archiepiscopo Alexandrino : quo adductus est Petrus Archiepiscopus, ut Meletium Metropolitanum adjungeret sibi socium & coadjutorem. Athanasii Alexandrini Archiepiscopi encomium texens Gregorius Nazianzenus, canonica illum electione ad Marci thronum conscendisse testatur : *Apostolico ac spirituali modo ad Marci thronum evehitur*. Chrysostomus dum Presbyteri partes adhuc obiret Antiochiæ, profitebatur illius Ecclesiæ prærogativam potestatis singularem, conciliatam illi fuisse à principatu Petri, quem cùm accepisset, eo aliquandiu potita, Romæ tandem concesserat : *Hæc est una nostræ civitatis prærogativa dignitatis, quòd Principem Apostolorum ab initio doctorem acceperit. Æquum enim erat, ut ea quæ nomine Christianorum ante universum orbem terrarum ornata fuit, primum Apostolorum Pastorem acciperet. Sed cùm eum doctorem accepissemus, non in perpetuum retinuimus, sed Regiæ civitati Romæ illum concessimus*. Inter Epistolas quæ conjectæ sunt in secundam partem Concilii Ephesini I. occurrit Alypii Presbyteri Epistola ad Cyrillum Archiepiscopum Alexandrinum, ubi illum æquat Athanasio, qui *orthodoxiam denuo erexit, ac sancti Marci Evangelistæ sedem in sublime extulit*. Theodoretus in ea quam scribit Epistola ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum, expostulans de præfracta Dioscori Alexandrini audacia, qui Constantinopolitanos Nicænosque conculcabat Canones, & Marci Sedis obtentu obumbrabat ambitionem suam effrænam, nec considerabat Antiochiæ præfulgere sedem Petri, quo se magistro usum gloriabatur Marcus : *In regia tua urbe congregati beati Patres, cum iis qui apud Nicæam convenerant, conspirantes, Diœceses distinxerunt, & sua unicuique Diœcesi adsignarunt, apertè interdicentes ex altera quospiam Diœcesi alteram invadere : sed Alexandriæ Episcopum, Ægypti tantummodo res administrare, & sua singulas Diœceses. Hic verò legibus istis acquiescere non vult, sed sursum ac deorsum B. Marci sedem obtendit, idque cùm liquidò intelligat, Megalopolim Antiochiam magni Petri Sedem habere, qui B. Marci magister erat, chorique Apostolorum Princeps ac Coryphæus*.

Orat. 21.

Tom. 1. hom. 4. & To. 5. pag. 180.

Epist. 85.

XIII. Jam ergo dubitari non potest, quin hæc fuerit Ecclesiæ Orientalis consensio traditioque constantissima, ab ipsis Christiani nominis primordiis, in hisce tribus maximis Sedibus Episcopatus Primatum constitisse, nec alium illum fuisse, quàm Primatum Petri; de sæculari verò illarum urbium magnitudine, nec Concilia, nec Pontifices, nec sanctos Patres mentionem fecisse, nisi eo sensu qui suprà observatus à nobis est, ut haberet Christi crux & humilitas ubi splendidiùs coruscaret. Juverit & illud notare in Epistola Theodoreti, quàm bene in iis quæ ad Exarchos & Diœceses pertinent, cùm Canonibus Nicænis posteriorum Canones Conciliorum consentiant, quamvis in speciem collidi inter se videantur. Quanquam enim Nicæna Synodus intra Provinciarum & Metropoleon fines omnia videatur includere : ubi tamen tres majorum gentium Episcopos agnoscit, quibus plures singulis provinciæ subsint, ea præstruit fundamenta, quibus Constantinopolitani deinde Concilii Patres superstruxere Diœceseon majorum & Exarchorum, sive creationem, sive confirmationem.

CAPUT VIII. P. 1. l. 1. c. 5.

De Patriarchis antiquis in particulari, Romano, Alexandrino, Antiocheno, per quinque eadem priora Ecclesiæ sæcula.

I. Patriarchatum Antiochenum fundatum esse à Petro.

II. Antiochiam Metropolim fuisse Orientis propriè dicti, at Primatum Ecclesiasticum à solo Petro habuisse.

III. Hunc illi summi Pontifices adversùs Constantinopolitani Episcopi infinitam quandam ambitionem adseruisse.

IV. Suberant illi Provinciæ quindecim, & ipsa Palestina.

V. Patriarchatus Alexandrini constitutio. Quàm latè potestas ejus pateret.

VI. Ex allatis auctoritatibus hoc efficitur, Ecclesiam hanc à Marco, non suo, sed Petri nomine fundatam esse. Hinc illius ortam præeminentiam. Cur prælata sit Antiochenæ, quam ipse per sese Petrus fundaverit. Existimant nonnulli Petrum ante venisse Alexandriam, quàm Antiochiam : Babylonem porro in qua Epistolam se scripsisse testatur, vel illam famosissimam fuisse ad Euphratem, vel recentiorem aliam in Ægypto ipsa sitam.

VII. De Romani Patriarchæ Ecclesia, cujus conditores Petrus & Paulus.

VIII. Divinæ Providentiæ Ecclesiarum omnium gubernacula moderanti imputandum est, quòd ad Ecclesiæ Romanæ patrocinium confugerint celeberrimi Pontifices, Cæcilianus Carthaginensis & Dionysius Alexandrinus.

IX. Rursum Athanasius Alexandrinus.

X. Et Chrysostomus Constantinopolitanus Episcopus.

XI. Antiocheni Episcopi tres uno eodemque tempore communione Romani Præsulis causam suam tuebantur.

XII. Primæ Sedis auctoritate Nestorius Constantinopolitanus & Dioscorus Alexandrinus gradu moventur.

XIII. Alia exempla Patriarcharum potestate & judicio primæ Sedis abdicatorum.

XIV. Romani supra alios Patriarchas prærogativa duplex. Cur Papa Patriarchatus sui Episcopos omnes non ordinaret.

I. EX vetustissimis citra dubium Ecclesiasticis monumentis acceperat Eusebius id quod de Petro narrat in Chronico, anno Christi undequadragesimo fundatam ab eo esse Antiochenam Ecclesiam, & tum Romam profectum illum esse : *Petrus Apostolus Antiochenam Ecclesiam fundavit, ibique Cathedram adeptus sedit*. Et alibi : *Cùm primùm Antiochenam fundasset Ecclesiam, Romam profectus est*. Septennio toto Antiochenam illum rexisse Ecclesiam, fidem faciunt tum idem Eusebii Chronicum, tum Pontificalis liber, qui sub Anastasii Bibliothecarii nomine circumfertur, tum denique Gregorii Magni Epistola ad Eulogium Alexandrinum Episcopum. Accipe Gregorii verba : *Ipse firmavit Sedem, in qua septem annis, quamvis discessurus, sedit*. Hoc insigne decus Antiochenæ Ecclesiæ mirificè extulit Chrysostomus, quòd Christus Petrum Antiochiæ & orbi præficiens, hanc urbem orbi quodammodo æquarit : *Petrus cui claves regni cœlorum dedit, cujus arbitrio & potestati cuncta permisit, hunc longo hic tempore jussit commorari, Quamobrem universo orbi ex altera parte civitas nostra respondet*.

Euseb. in Chronico.

Baron. an. Chr. 39. nu. 9. 19.

II. Antiochiam dicit Eusebius *totius Orientis Metropolim* ἀναπολικῆς μητροπόλεως. At ab Innocentio primo Papa jam superiori capite audivimus, *non tam pro civitatis magnificentia hoc ei attributum*, quàm

De vita Constant. l. 1. c. 56. Epist. 18.

quam quod prima primi Apostoli Sedes esse monstretur. Alexandrino Pontifici subjectas Provincias sigillatim nominavit Synodus Nicæna; Antiocheno & Romano multas quoque subesse insinuasse contenta, earum reticuit nomina. At Innocentius expressè declarat Antiochenæ Ecclesiæ à Nicæno Concilio non unam aliquam Provinciam fuisse subjectam, sed ex multis Provinciis conflatam Diœcesin. Denique cùm idem Pontifex post composita ibidem Catholicorum inter se dissidia, post Antiochenæ ipsius Ecclesiæ cum Romana societatem & pacem arctioribus vinculis revinctam, dissentire diutiùs non potuisse profitetur duas Ecclesias, quæ quasi sorores eundem Petrum Apostolum patrem habeant. *Ecclesia Antiochena, quam antequam ad urbem perveniret Romam, beatus Apostolus Petrus sua præsentia illustravit, velut germana Romanæ Ecclesiæ, diu se ab eadem alienam esse passa non est.* Epist. 12.

III. Contenderunt sæpiusculè Constantinopolitani Episcopi Antiochenam Ecclesiam juri suo & ditioni vindicare. Imperatori Zenoni obrepsit Acacius Constantinopolitanus, ut Episcopum à se ordinari Antiochiæ pateretur, causatus non aliter posse sedari illam Ecclesiam jam diutinis tumultuationibus laborantem. Exarsit Simplicius Papa hac novitate excitatus, scriptisque ad Zenonem & Acacium Epistolis pervicit, ut nihil istiusmodi posthac à se tentatum iri pollicerentur. De consimili jam antè Anatolii Constantinopolitani conatu conquestus fuerat similiter Leo apud Marcianum Imperatorem. Successor Simplicii Felix III. Petrum Fullonem Ecclesiæ Antiochenæ, quam invaserat, incubantem, in Synodo Romana gradu dejecit, qua de re ad Imperatorem Zenonem in hæc verba scripsit: *Petrus primogenitus diaboli filius, qui sanctæ Antiochenæ Ecclesiæ indignissimè se ingessit, sanctamque Sedem Pontificatus Ignatii Martyris polluit, qui Petri dextera Episcopus ordinatus est.* Maximus Episcopus Antiochenus in Chalcedonensi Synodo palam testatus est, thronum Antiochenæ Metropoleos, Petri thronum esse: ἡ θρόνον Ἀντιοχέων μητροπόλεως, ἢ τὸ ἁγίου πέτρου. Baron. an. 479. n. 5. 10. Epist. 54. Epist. 50. Act. 7. Conc. Chalc.

IV. Quod spectat ad Patriarchatus Antiocheni amplitudinem, constat illum complexum fuisse quindecim Provincias Orientis, quarum numero accessere posteà tres Palestinæ. Rem clarè testatur Hieronymus Epistola ad Pammachium, ubi conqueritur de Joanne Episcopo Hierosolymitano, quòd accusatus apud Antiochiam, causam apud Alexandriam agere vellet. Ostendit enim Cæsaream Metropolim esse Palestinæ, Antiochiam verò totius Orientis principem & caput: atque adeo secundùm Nicænos Canones Cæsareæ, aut Antiochiæ, id est apud Metropolitanum, aut apud Patriarcham propriam causam Joannis agi oportere. Sic autem ille: *Tu qui regulas quæris Ecclesiasticas, & Nicæni Concilii Canonibus uteris, responde mihi. Ad Alexandrinum Episcopum Palestina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi decernitur, ut Palestinæ Metropolis Cæsarea sit, & totius Orientis Antiochia. Aut igitur ad Cæsariensem Episcopum referre debueras; aut si procul expetendum judicium erat, Antiochiam potiùs litteræ dirigendæ.* Epist. 60.

V. Venio ad Alexandriam, & ad Patriarcham Alexandrinum. Ac præter illa quæ de eo superiore capite dicta sunt, ea est Hieronymi sententia, Romanam urbem illam ipsam esse Babylonem, è qua datam scribit Petrus Epistolam suam illam, in qua Marci discipuli meminit; missum illum esse à Petro Alexandriam, ut Ecclesiæ Alexandrinæ fundamenta poneret, ex quo contigit, ut ejus urbis fideles pro specialibus Petri discipulis haberentur; denique à Philone, qui Petrum Romæ viderat, Christianos Alexandrinos sub Essenorum nomine summis laudibus ornatos fuisse. *Meminit hujus Marci & Petrus in Epistola prima sua, nomine Babylonis figuraliter Romam significans.* Et alibi de Philone: *Ajunt hunc sub Cajo Caligula Romæ periclitatum, quo Legatus gentis suæ missus fuerat; cùm secunda vice venisset ad Claudium, in eadem urbe locutum esse cum Petro Apostolo, ejusdemque habuisse amicitias, & ob hanc causam, etiam Marci discipuli Petri apud Alexandriam sectatores, ornasse laudibus suis.* Hieron. de Script. Eccl. in Marco, in Philone.

Marci in Alexandrina sede successorum seriem texuit Eusebius in Chronico & in Historia, quanquam edere similiter non potuerit qui per cæteras civitates Apostolis illarum Ecclesiarum parentibus successissent. Dictum est suprà Petro Archiepiscopo Alexandrino assignatas esse Provincias complures ab Epiphanio, additumque præterea Meletium adjutorem, qui eum amplissimæ jurisdictionis, & solicitudinis parte levaret aliqua. Imò sunt qui velint ab Epiphanio donatum esse Meletium Archiepiscopi nomine, qui solùm esset Metropolitanus. *Videbatur Meletius præeminere inter Episcopos Ægypti, ut qui secundum locum habebat post Petrum in Archiepiscopatu, velut adjuvandi gratia sub ipso existens, & sub ipso Ecclesiastica curans.* Alexander Alexandriæ Episcopus anno Christi 318. Concilium habuit Episcoporum admodum centum ex Ægypto & Libya, ubi Arium & tum primùm erumpentem hæresin ejus proscripsit: *Nos cum aliis ferè centum Ægypti & Libyæ Episcopis in unum convenientes anathema denuntiavimus.* Ex quibus intelligere est, quàm parum habeat probabilitatis, quod ex Chronico Alexandrino suprà relatum est, annis bene multis solum Alexandrinum Episcopum Ægypto ita præfuisse universæ, ut nullius præterea Episcopi operam desideraret. Neque enim potuit brevissimo illo quod est à Demetrio ad Alexandrum usque intervallo, tam magna Episcopatuum & Episcoporum exoriri multitudo: etiamsi id quod habent Chronica, de sola Ægypti Provincia intelligas. Alludit ad Marcum Evangelistam Synesius, Cyrenes Episcopus, ubi Theophilo Alexandrino tribuit *auctoritatem Evangelicæ successionis*: αὐθεντίαν τῆς εὐαγγελικῆς διαδοχῆς. Ecquid esset, quæso, quamobrem prima post Romam totius orbis & Civitas & Ecclesia, authoritatem Marci usque adeo prædicaret, nisi hanc in eum à Petro redundare persuasum omnes passim habuissent? Ideo & auctor est Hieronymus, Episcopos Alexandrinos Romanæ Ecclesiæ voluntati & sententiæ solitos esse deferre plurimum. *Tu scito nihil nobis esse antiquius, quàm meminisse Romanam fidem Apostolico ore laudatam, cujus se esse participem Alexandrina Ecclesia gloriatur.* Et rursus alibi, cùm Papam hortatur, Alexandrini ut Episcopi judicium adversùs Origenis asseclas auctoritate sua corroboret: *Prædicationem Cathedræ Marci Evangelistæ, Cathedra Petri Apostoli sua prædicatione confirmet.* Hæresi 68. Baron. an. 318. nu. 63. Epist. 66. Epist. 68. 78. Epist. 81.

Interrogatus à Dioscoro Alexandrino Episcopo Leo Papa de quibusdam quæ ad disciplinam pertinebant quæstionibus, ita respondit: *Cum Petrus Apostolicum à Domino acceperit principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis: nefas est credere, quod sanctus discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit, cùm sine dubio de eodem fonte gratiæ unus spiritus fuerit, & discipuli, & magistri.* Hic ille est Dioscorus, qui paulò post pseudosynodo Ephesinæ præfuit jussu Imperatoris; *Sumptis tecum decem Metropolitanis Episcopis, qui sub tua degunt Diœcesi, & aliis similiter decem Episcopis.* In Concilio Chalcedonensi queritur apud Leonem Ischyrion Diaconus in libello supplici, quòd Evangelicam sedem Dioscorus pravis suis moribus dehonestaret: *Non sicut decebat Episcopum, & maximè tantæ civitatis, & Evangelicæ illius sedis Præsulem constitutum.* Post exauthoratum in eo Concilio Dioscorum, omnes Episcopi Diœceseos Ægyptiacæ datis ad Imperatorem litteris, de constantissima sua in fide Evangelistæ Marci, illiusque successorum Petri, Athanasii & Cyrilli perseverantia certiorem illum faciunt. Annitente quamvis tum maximè Concilio, Epist. 81. Baron. an. 449. Act. 3. Act. 4.

lio, ut hi ipsi Episcopi Epistolæ Leonis Papæ subscriberent, cui tota jam Synodus subscripserat: subscribere tamen illi pertinacissimè recusarunt, quanquam ejus se fidei sectatores esse gloriarentur. Act 15. Can. 30. Pertinaciæ suæ hanc prætendebant causam, quòd hæc esset in Alexandrino Patriarchatu consuetudo, ut nequidquam rei auderent Episcopi, sine Archiepiscopi mandato. Cessit prudenti dispensatione ei rationi Concilium, quæ summam Archiepiscopi in Episcopos auctoritatem, ac vicissim horum in illum reverentiam obedientiamque demonstraret. Conc. Chalc. Part. 3. c. 3. 6 7 In hoc denique eodem Concilio Anatolius Constantinopolitanus Episcopus secundum in Ecclesia locum invadere post Romanum Pontificem tentavit; quod nisi exturbato in inferiorem locum Alexandrino consequi non potuisset. Suscepit Leo Papa causam tuendam Ecclesiæ Alexandrinæ, quæ tunc Dioscori depositione vacabat, eòque Anatolium adegit, ut de ambitione sua remitteret, absisteretque inconsulta & temeraria molitione.

VI. Hac penè indigesta testimoniorum congerie perspicuum valdè est, Principatum Alexandrinæ sedis emicuisse jam inde ab incunabulis Ecclesiæ secundum dignitatis locum tributum ei semper fuisse: idque non tam ab urbis magnificentia, quàm à Marco Petri discipulo obtigisse, ex unanimi sanctorum Patrum consensu: illum denique Primatum quo supra multas alias Ecclesias ab Apostolis fundatas resplenduit Alexandria, non aliunde ei accessisse, quàm ab ipsius Primatu Petri, cujus auspiciis illam Ecclesiam condiderat Marcus.

Non facilè tamen expediri potest nodus difficultatis hìc occurrentis, cur non potiùs Antiochiæ secundus locus, tertius Alexandriæ adsignatus sit, cùm illam ipsemet Ecclesiam fundaverit Petrus rexeritque plurimis annis, hanc solius discipuli opera instituerit. Sunt qui opinantur Petrum post prædicatum Judæis Evangelium in Palæstina, iis deinde qui erant per orbem dispersi illud annuntiasse, Canonicamque scripsisse Epistolam, porro illum ab ipsis initium fecisse Alexandrinis, quibus & Marcum in sui vicem præfecit Episcopum, ut Antiochiam proficisceretur; hinc petiisse Babylonem ad Euphratem, unde & aliam scripsit Epistolam. Marca de Conc. l. 6. c. 1. num. 4. Quibus ea sedit animo sententia, ii rem facilè explicant. Verùm non possum equidem dissimulare, ferè consentire antiquos Patres, Babylonem, cujus meminit in Epistola Petrus, urbem esse Romam in Latio, non illam in Assyria. Sed ne de Babylone contendam, facilè adducor ut credam, Petrum fervore suo maximè conspicuum & scripsisse & prædicasse Helleniſtis dispersionis, hoc est, vel Hebræis Græca lingua imbutis, vel Græcis Hebræorum religione initiatis; minimè omnium autem præteriisse Alexandriam, ubi Hebræi, Græcique & multitudine & opulentia multò & plures & spectabiliores erant, quàm in quavis alia civitate. Siluit Lucas ea de re tota, quòd se unius Pauli conscribendis gestis dedicasset, ut individuus maximæ ex parte peregrinationis ejus comes. Volunt alii Alexandriam quæ secundas post Romam partes nacta erat in civili politia, etiam in Ecclesiastica prælatam esse Antiochiæ; quanquam alioqui dignitates Ecclesiasticæ ita constitutæ sint, ut habita sit ratio ejus ordinis, quem inter Apostolos suos Christus ipse constituerat. Dummodo enim omnibus Ecclesia illa semper emineat, quam Petrus omnibus à Christo prælatus omnibus prætulit; dummodo illæ Ecclesiæ quas Petrus Præsulatu suo aliquandiu illustravit, emineant cæteris, abundè unitati & paci Ecclesiarum provisum est, quem demum cumque aliàs ordinem illæ inter se servent.

VII. De Romano Patriarchatu dicere supersedere poteramus, cùm id declaratum tam multis jam sit, Alexandrinum & Antiochenum ab illo scaturisse, & Primatus Petri fuisse quasi decerptas portiones. Hinc in Concilio Nicæno jus perquam maximum, ordinandorum omnium suæ Diœceseos Episcoporum, adscritur Episcopo Alexandrino, cui inde controversiam faciebant: asseritur autem ab exemplo & jure Romani Antistitis, qui eo citra controversiam potiebatur. Adde quod in Concilio Constantinopolitano I. ubi sua cæteris Patriarchis jura præscripta sunt, de Romano nulla facta est mentio, nec ullus ei definitus est modus. Cumque ibi cupiditas incessisset Constantinopolitanum Antistitem in summum honoris verticem promovendi, non aliud tamen connixi sunt Græci Episcopi, quàm ut illum infra Romanum Pontificem nullo interjecto medio collocarent. Cùm verò Paulum Christus exuberantia quadam sapientiæ & potestatis supra reliquos etiam Apostolos cumulasset, id quodam divino consilio factum interpretati sunt post Eusebium vetusti Scriptores Ecclesiastici, ut is Romam veniret, ubi cum Petro primam omniumque clarissimam fundaret Ecclesiam. Euseb. Eccl. hist. l. 2. c. 25. l. 3. c. 2.

Cum Tertullianus Apostolicas indigitat Ecclesias, ex quibus tanquam ex fontibus puriores Catholici dogmatis rivuli manarent, Romanam commonstrat, & hinc maximè extollit, quòd utriusque Apostolorum Principis & corpus & spiritum una habeat: *Habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Statu fœlix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.* Tertul. de præscr. c. 36.

Irenæus quoque non sine quadam sermonis pompa ostendebat Romanam Ecclesiam, ut cæteris præclariorem, quod in confesso esset apud omnes, eam & ab Apostolis fundatam esse, & nunquam interrupta Pontificum serie, Apostolicæ & traditionis & potestatis traducem ad nos perduxisse: *Maximæ & antiquissimæ & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, &c. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.* Irenæus l. 3. c. 3. L. de Pudic. c. 1. Baron. an. 216. n. 5.

Tertulliani illa ipsa quamvis acrior in Zephyrinum Papam dicacitas, *Pontifex maximus, Episcopus Episcoporum dicit*; argumento tamen est, Pontificem hunc illustri non multò post martyrio consecratum, summæ tunc per Ecclesias auctoritatis jura explicuisse, ut vocabula ipsa testantur. Idipsum est quod Stephano tacitè objicit Cyprianus, cum Episcopos in Synodo coactos ita alloquitur: *Neque enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad observandi necessitatem Collegas suos adigit.* Sub eodem Zephyrino Romam venerat Origenes, ut antiquissimam & primam omnium Ecclesiam videret. En ipsa Eusebii verba: *Cùm ipsi in votis esset, sicut ipsemet alicubi dicit, Romanam Ecclesiam omnium antiquissimam coram videre:* τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκκλησίαν. Conc. Cart. sub Cypr. l. 6. c. 44.

VIII. Ita res rerumque vicissitudines, quæ Ecclesiasticis mandatæ sint Annalibus, per Christi omnipotentis sapientiam comparatæ & constitutæ sunt, ut expediendis & illustrandis iis plurimum conferrent, quorum erat in primis necessaria cognitio, & potissimum asserendæ summæ supra cæteros primi Patriarchæ auctoritati. Imminentem ab Episcopis schismaticis tempestatem & dejectionem suam non evitasset Cæcilianus Carthaginensis Archiepiscopus, nisi ad Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ portum confugisset. Hæc illi diu jactato fidissima primùm fuit statio, post etiam pristinæ redintegratio dignitatis. Audiendus de his Augustinus: *Posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cùm se videret & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus, & cæteris terris, unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctum.* Dionysium Alexandrinum Episcopum apud cognominem Romanę sedis Pontificem, reum egerant adversarii, tanquam Epist. 162.

Verbi

Verbi cum Patre Deo conſubſtantialitati obloqueretur. Synodum Romæ convocavit Papa, apud quam Alexandrinus Antiſtes purgavit ſeſe, ſcriptis compluſculis Apologiis : *Cùm quidam Alexandrinum Epiſcopum apud Romanum accuſantes, &c. Synodus Romæ coacta indignè tulit, & Romanus ad cognominem ſibi Epiſcopum omnium ſententiam perſcripſit; & jam inde ille ſe ad defenſionem parans libello ſuo titulum refutationis & Apologiæ indidit, & in hæc verba ad Romanum ſcripſit.*

Anno Chr. 263.

IX. Non verbis ergo tantùm, ſed factis confitebantur ipſi Epiſcopatus apices, Carthaginenſis & Alexandrinus Archiepiſcopi, Sedem Romanam eſſe ſingulari quodam & præſtantiſſimo modo Apoſtolicam, ſupra cæteras ſedes Apoſtolicas eminentem. Hoc egregiè probat Optatus Milevitanus in Africa Epiſcopus, ſcripta defenſione Eccleſiæ & Cæciliani luculentiſſima adversùs ſchiſma Donati : *Negare non potes ſcire te in urbe Roma Petro primo cathedram Epiſcopalem eſſe collatam : in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus ; in qua una cathedra unitas ab omnibus ſervatur, nec cæteri Apoſtoli cæteras ſibi quiſque defenderet.*

Opt. l. 2.

Athanaſio quoque ut Arrianorum dolos inſidiaſque effugeret, Romam confugiendum fuit; nec judicavit unquam Conſtantius Imperator profligatam eſſe cauſam Athanaſii, conſpirantibus in eum quantiſcumque & qualibuſque aliis Epiſcopis, quandiu patrocinium ejus Epiſcoporum omnium primus ſuſciperet. Ammiano Marcellino teſte, ſæviſſimo Imperatori nihil magis cordi fuit, quàm ut Liberium Papam ad conſenſum condemnationis Athanaſii, aut alliceret, aut pertraheret. *Athanaſium Synodus removit, &c. id Princeps licèt ſciret impletum, tamen authoritate qua potiuntur æternæ urbis Epiſcopi, firmari, deſiderio nitebatur ardenti.* Refert Socrates à Julio Papa pro privilegio Romanæ ſedis reſtitutos ſtatim fuiſſe ſedibus ſuis, quibus dejecti fuerant, tum cæteros Epiſcopos, tum ipſum maximè Athanaſium : *Quoniam Eccleſia Romana præter cæteras privilegia obtinebat, in Orientem litteras mittit, quo & ſuus cuique locus reſtitueretur, & eos qui illos temerè abdicaverant, graviter reprehenderet. Illi decedunt Roma, litteriſque Julii Epiſcopi confiſi ad ſuas ipſorum Eccleſias redeunt.* Si quis autem regerat, contemptam ab adverſariis fuiſſe hanc reſtitutionis ſententiam à Julio Romano latam : hoc reponemus & nos non contemptam à Catholicis eam fuiſſe, non ab Athanaſio; non denique à Concilio Sardicenſi, à quo & confirmata fuit; quin & ſanciti Canones ſunt, quibus Epiſcoporum à ſedibus ſuis depulſorum ad Apoſtolicam ſedem appellantium cauſæ ejuſdem judicio definiendæ ſervantur. Poſtremò denique Orientales ipſi Epiſcopi his Sardicenſibus decretis obtemperarunt. Accuſatores Athanaſii idoneus Auctor narrat Theodoretus à Julio Papa Romam citatos, juxta Canones Eccleſiæ: *Canonem Eccleſiæ ſecutus, juſſit eos Romam convenire* : τῷ τῆς ἐκκλησίας ἐπόμβρῳ νόμῳ. Idem confirmat Sozomenus Julium Papam pro Sedis ſuæ dignitate & poteſtate, Athanaſium cæteroſque fidei defenſores Epiſcopos priſtinæ reddidiſſe dignitati : *Cùm propter Sedis dignitatem cura omnium ad ipſum ſpectaret, ſingulis ſuam Eccleſiam reſtituit* : οἷα τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τῆς θρόνου.

Baron. an. 353. nu. 39.

Socrat. l. 2. c. 12.

L. 2. c. 4.

L. 3. c. 7.

X. Chryſoſtomus quoque iniquiſſima damnationis ſententia, qua deturbatus fuerat, ab Apoſtolica ſede revocari poſſe non deſperavit. Latam in eum ſententiam irritam pronuntiavit Innocentius Papa, jus illi ſuum omne redintegravit, incubuit denique in Oecumenicæ Synodi convocationem, ut reipſa ſuam ille in Eccleſiam revocaretur. Ita enim idem Sozomenus : *Innocentius quæ acta erant adversùs Joannem indignè tulit; utque ea damnavit, ita Oecumenicum Concilium convocare ſtuduit.* Mirum in modum hìc effulgeſcit, quàm verè ſcripſerit Sozomenus, rerum omnium curam ad Romanæ Eccleſiæ pertinere Antiſtitem, ob Sedis ſuæ præſtantiam. Οἷα τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ ἀξίαν τῆς θρόνου. Palladius diſertis verbis affirmat Theophili Alexandrini judicium adversùs Chryſoſtomum ab Innocentio reſciſſum fuiſſe. *Judicium Theophili caſſum atque irritum eſſe decrevit.* Legatos quoque Romam miſit Conſtantinopolitana Eccleſia, & in iis Caſſianum Chryſoſtomi Diaconum. Honorius ipſe Occidentis Imperator congregando Oecumenico Concilio adlaboravit. Tam præclari conatus in caſſum cecidere, tum ob Arcadii inexpugnabilem pertinaciam, tum propter præfeſtinum obitum Chryſoſtomi. Teſtatum ſanè facit Theodoretus, tum Romanum, tum cæteros Occidentis Epiſcopos communione ſua tandiu abſtinuiſſe Eccleſias Ægypti, Boſphori & Thraciæ, denique Orientis & ipſos Conſtantinopolitanos Epiſcopos, donec Chryſoſtomum revocarent in Sedem ſuam, qua fas erat eum revocari, qui vivis exceſſerat, nomine ſcilicet ejus ſacris diptychis reſtituto, atque ipſo quodammodo per intaminatæ innocentiæ & ſanctitatis memoriam reviviſcente Chryſoſtomo.

In vita Chryſoſt.

Baron. an. 404. n. 36. 73. 74. 78. An. 405. 408. nu. 42.

XI. Inciderunt Eccleſiæ quoque Antiochenæ difficillima ejuſmodi tempora, ut ope egeret Romani Præſulis. Scindebant eam tres ſimul Epiſcopi, unius gregis tres Paſtores; Catholicos ſe ſinguli, & Romanæ Eccleſiæ communionis conſortes venditabant. Verſabatur tunc in Oriente Hieronymus, dubiuſque pendebat animi, cui ſe horum trium Epiſcoporum adjungeret, gnarus certuſque illi demum adhæreſcendum ſibi eſſe, qui frueretur communione Sedis Petri, quæ in alias & alias ſectas ſcindi ſe non ſinit. Diu fluctuatus ſcripſit tandem ad Damaſum Papam, ut ab eo certior fieret, ecquis horum trium Romanæ communionis conſors eſſet. *Ego clamito, Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus eſt. Meletius, vitalis, Paulinus tibi hærere ſe dicunt. Poſſem credere, ſi hoc unus aſſereret. Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obteſtor Beatitudinem tuam, ut mihi literis tuis apud quem in Syria debeam communicare, ſignifices.* Incomparabilis doctrinæ, nec imparis ſanctitatis vir, non ulli conglutinare ſe Epiſcopo decreverat, quàm qui Catholicæ communionis centro conglutinatus & ipſe eſſet; gnarus autem erat, non plures, ſed ex pluribus unum unius civitatis Epiſcopum gaudere poſſe eo bono. Denique hoc primi Patriarchæ Sedis ſupra alios privilegium conſcius erat Hieronymus non à dignitate & opulentia repeti ejus urbis, quæ Imperii caput eſſet; ſed à Primatu, quem ore ipſe ſuo contulit Chriſtus, & in Petri ſucceſſores in tanta temporum diuturnitate, & inter tantas rerum procellas perpetuavit. *Faceſſat invidia Romani culminis, recedat ambitio, cum ſucceſſore Piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor, ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens : Beatitudini tuæ, id eſt Cathedræ Petri, communione conſocior ; ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio.*

Hier. Epiſt. 57. Baron. ann. 372. num. 48.

XII. In Neſtorii damnationem exauthorationemque non antè ingreſſus eſt Cyrillus, quàm poteſtate & mandatis Romanæ Sedis muniretur. Neque enim alioqui jus eſſe ullum poterat Alexandrino Archiepiſcopo in Conſtantinopolitanum, cùm vetarent Canones, ne quid Exarchi & Patriarchæ ipſi, uti nec Metropolitani, extra ſubjectam ſibi Provinciam auderent. Unde ad Neſtorium ſcribebat his verbis Cyrillus : *Cœleſtino jubente inveſtigare cogor.* Sua illum veſtivit auctoritate Cœleſtinus, juſſitque decem non amplius dierum intervallum Neſtorio præfigi : *Noſtræ Sedis auctoritate aſcita, &c. Niſi decem dierum intervallo nefariam doctrinam anathematizet.* Ipſa denique Epheſina Oecumenica Synodus depoſitionis ſententiam ita torſit in Neſtorium, ut eò cogi ſe teſtaretur per Canones & per Epiſtolam Cœleſtini : *Coacti per ſacros Canones, & epiſtolam ſan-*

Syn. Nic. & CP. c. 2. 3. Baron. an. 431. n. 59. 104. 429. nu. 25. 52.

L. 8. c. 26. 28.

Conc. Epheſ. Act. 1.

sanctissimi Patris nostri & comministri Cælestini, ad lugubrem hanc sententiam necessariò venimus.

Non alia ratione Chalcedonensis Synodus Dioscorum Alexandrinum Episcopum ita damnavit, ut depositionis sententia ab ipso velut ore promeretur Leonis, tametsi is aberat, intereratque tantùm per Legatos. *Unde S. & B. Archiepiscopus magnæ & senioris Romæ Leo, per nos & per præsentem sanctam Synodum, nudavit eum Episcopatus dignitate.* Quatuor antè annis idem Leo Bassianum deposuerat, qui usurpatæ à se Ephesinæ Sedi incubabat. Ita quippe legitur in ipsa Synodo Chalcedonensi : *Hodie quatuor anni sunt, & Romanus Episcopus eum deposuit.* In Ephesina secunda Synodo Dioscorus Flavianum Constantinopolitanum depositione iniquissima perculerat, à qua is ad Sedem appellavit Apostolicam, testante in hunc modum Liberato: *Flavianus contra se prolata sententia, per ejus Legatos Sedem Apostolicam appellavit libello.* Valentinianus Imperator ad Theodosium juniorem scribens, appellatum hic fuisse ait secundùm Conciliorum leges : *Secundùm solemnitatem Conciliorum, & Constantinopolitanus Episcopus eum per libellos appellavit.*

Conc. Chalc. Act. 3.

Act. 11.

Cap. 12.

XIII. Post Concilii Chalcedonensis finem, non paulò acerbiora inciderunt tempora, quibus multò sæpiùs necesse fuit Romanæ Sedis auctoritatem interpellari. Proterio, qui Dioscoro in Alexandrina Sede fuerat suffectus, immanissimè contrucidato, Timotheus Ælurus, ab eo communione ejectus, quòd Dioscori impietati suffragaretur, intrusus est in ejus locum, beatissimi Martyris sanguine perfusus adhuc & cruentatus. Auctor est Liberatus, exinde duos semper Episcopos Alexandrinam Ecclesiam rexisse, aut discerpsisse potiùs. *Ab isto Timotheo duo Episcopi Alexandriæ esse cœperunt.* Facilè hinc conjicies, quàm crebrò intervenire posthac debuerit Sedes Romana, quæ orthodoxo Alexandriæ Episcopo adversùs Eutychianum præsidio esset. Joannes Talaia Marci Sede extrusus ab impio Petro Moggo, Antiochiam secessit : ubi consilio usus Calendionis indidem Patriarchæ, Papam Simplicium appellavit, Athanasii utique exemplo, prout his verbis docet Liberatus: *Sumptis à Calendione Patriarcha Antiocheno intercessionis litteris, Romanum Pontificem Simplicium appellavit; sicut B. fecit Athanasius.* Subrogatus Simplicio Felix, Nolano Episcopatu Talaiam donavit: *Joannes Talaia habens Episcopi dignitatem Romæ remansit, cui Papa Nolanam dedit Ecclesiam.* Constat ex Epistola Simplicii ad Acacium Constantinopolitanum Patriarcham, expetitam fuisse illico à Romana Sede confirmationem Joannis Talaiæ, postquam ab Ægyptiaca Synodo electus fuerat. *Ut quod Catholicus in defuncti ministerium successisset Antistes, Apostolicæ quoque moderationis assensu votivam sumeret firmitatem.* Epistola quadam sua Felix Papa censet non potuisse à se rejici appellationem Joannis Talaiæ, qui ea re imitatorem se exhibuisset Athanasii prædecessoris quondam sui. *Libellum nobis, quem decessori nostro paraverat, ingessit. Quem morem majoris sui beatæ memoriæ Athanasii exemplo, & priorum nostrorum, non potuimus refutare.* Hic ille Felix est, incredibili animi magnitudine Pontifex, qui hoc ipso anno Petrum Fullonem, contaminatissimum Antiochenæ Sedis incubatorem, depositionis inevitabili fulmine perculit: & qui altero rursus pòst anno, eodem telo impetivit Acacium Constantinopolitanum, qui ignavia quadam inaudita, fœdissimaque indulgentia, favorem, imò & communionem impartierat profanis omnibus Patriarchalium Orientis Ecclesiarum invasoribus. Epistola sua una contexuit Gelasius Papa istas omnes Patriarcharum depositiones, forsan & alias quasdam, quæ prætermissæ à nobis sunt. *In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, & Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus & Joannes, & cæteri, non solum unus, sed plures utique nomen sacerdotii præferentes, sola Sedis Apostolicæ sunt auctoritate dejecti. Cujus rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum est damnatus Acacius, &c.* Sperabant Acacii posteà defensores, ludificari à se posse has depositionis sententias, quòd non essent in Synodo, hoc est in Oecumenica Synodo libratæ: at Gelasius declaravit restitutos honori & loco suo fuisse Athanasium Alexandrinum, Chrysostomumque & Flavianum Constantinopolitanum, ea una re, quòd non consensisset Apostolica Sedes Synodis iis, quæ illos exauthoraverant: *Sedes Apostolica sola, quia non consensit, absolvit.*

Can. 15.

Anni 483. c. 18.

Simp. Ep. 17.

Baron. an. 482. n. 14. 483. n. 46.

Ann. 493.

Epist.

XIV. Quæ hactenus toto hoc capite disseruimus, eò collimant, ut evincatur, prærogativam primæ Sedis Patriarchalis non eo tantùm constare, quòd latiùs se effundat ejus ditio : utpote quæ totum complexa sit Occidentem, cùm Oriens in quinque Diœceses, totidemque Patriarchatus sectus sit. Quocirca Arelatense Concilium his verbis Sylvestrum Papam per Epistolas compellabat: *Tu qui majores Diœceses tenes.* Sed eo maximè splendere, quòd prima Sedes indeclinabilem jurisdictionem exercuerit in cæteros omnes Patriarchas, necessitati semper rerum obsecuta & temporum, quæ divinitus ita dispensabantur ad Ecclesiæ Christi ædificationem & propagationem.

An. 314.

Unum addam occasione Diœceseon complurium, quas uni Patriarchæ Romano paruisse diximus: non abludere à vero, id causæ fuisse, quamobrem Episcoporum ordinationes non retinuerint sibi Romani Pontifices, nisi in Italia & circumpositis Insulis, quas *suburbicarias* Provincias vocat Ruffinus: cùm Alexandrinus & Antiochenus Patriarchæ omnes prorsus sui Exarchatus Episcopos ordinarent. Horum uterque uni præsidebat Diœcesi, unus Papa pluribus. Quindecim sanè provinciæ Orientalis Exarchatus ambitu continebantur: at hæ provinciæ minusculæ erant, nec conferri iis poterant, quas Patriarchatus Romanus complectebatur. Itaque ne fieri quidem potuisset, ut per tempora illa persecutionibus horrentia, omnes Episcoporum ordinationes per Africanas Provincias, per Hispanias, per Galliasque, aliasve remotiores Diœceses ante Nicænam Synodum soli Romano Præsuli perficiendæ servarentur.

CAPUT IX. *P. 2. l. 1. c. 3.*

De veteribus Patriarchis, Romano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, & Constantinopolitano. Quæ fuerint Patriarcharum jura & privilegia, sæculis VI. VII. & VIII.

I. Veteres Patriarchæ tres ex Gregorio Magno in una & eadem Apostolica sedent Cathedra, quia Petri Sedi omnes succedere.

II. Una est in tribus locis Sedes, unus Patriarcha & Pastor cum Christo & Petro unus.

III. IV. Idem de Episcopis aliis dici potest, unde intelligas quam ab aliis subjectionem exigeret Pontifex.

V. VI. VII. Mirificè à Gregorio conciliantur hinc hominum inter se æqualitas ex naturæ lege, inde institutа à Deo aliorum super alios potestas.

VIII. IX. X. Communia omnium Patriarcharum jura & privilegia. Ecclesiæ unitas. Litteræ communionis. Diptycha sacra.

XI. Patriarchis servabantur causæ majores.

XII. Metropolitas ordinabant, & ipsos nonnumquam sui Patriarchatus Episcopos.

XIII. De Metropolitis judicabant. Oecumenici nomen in his tantùm majoribus judiciis usurpatum.

XIV. XV. Convocabant Concilia, & Monasteriis privilegia conferebant.

I. ITa existimavit semper Gregorius Papa, antiquos Patriarchas omnes in Sedem successisse Petri, eidem omnes Apostolicæ Sedi præsidere, eundem denique insidere eos thronum cum eo, qui plenitudinis potestatis, quam à Christo Petrus accepit, præcipuus est hæres. Sedes ergo Romana & Alexandrina, Petri & Marci, magistri & discipuli, eadem Apostolica Sedes est, ut scribit Gregorius ad Eulogium Alexandrinum, *Sicut omnibus liquet, quod beatus Evangelista Marcus à sancto Petro Apostolo magistro suo Alexandriam sit transmissus, sic hujus nos magistri & discipuli unitate constringimur; ut & ego Sedi discipuli præsidere videar propter magistrum, & vos Sedi magistri propter discipulum.* L. 3. Ep. 60.

II. Ecclesiæ suæ, quam unam in unitate fundavit Christus, dedit & caput unum, fecitque mirabili sapientiæ suæ consilio, ut hoc Caput tribus præcipuis trium Regiarum urbium præsideret Sedibus: Romam autem totius Imperii Civitatem principem longiori mora & morte propria consecraret: ita ut tres istæ Sedes inter se unitatis vinculo necterentur indissolubili, Ecclesiasque cæteras strictissimè necterent cum capite, quod divinitus institutum est, ut sit totius vertex unitatis. Ita sentit in Epistola ad Eulogium Gregorius, iis respondens quæ ad ipsum ille de Romana Petri Sede magnificè scripserat. Supremæ Petri Cathedræ participes facit Patriarchas omnes Pontifex: ut Sedes tres, una sint & eadem Sedes: Patriarchæ tres unus Patriarcha, hæredesque Petri tres in unum compingantur pastorem summum cum Petro, & cum Christo. *Ille mihi de Petri cathedra locutus est, qui Petri cathedram tenet. Petro dicitur, Tibi dabo claves Regni Cœlorum, confirma fratres tuos, pasce oves meas; itaque cùm multi sint Apostoli, pro ipso tamen Principatu sola Apostolorum Principis sedes in authoritate convaluit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit sedem, in qua etiam quiescere & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit sedem, in qua Evangelistam discipulum misit. Ipse firmavit sedem, in qua septem annis quasi discessurus sedit. Cùm ergo unius atque una sit sedes, cui ex authoritate divina tres nunc Episcopi præsident: quidquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis, hoc vestris meritis imputate, quia in illo unum sumus, qui ait, Ut omnes unum sint, sicut & tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.* L. 5. Ep. 37. L. 8. Epist. 35. 42.

III. Hinc æstimare licet, qua ille ratione vellet subesse sibi, subjicique Patriarchas alios, quos & suæ sedis socios, suosque in hæreditate Petri consortes & cohæredes putaret. Unde nec Papam universalem ab Eulogio Alexandrino se dici passus est, nec quod quidquam jussisset: pro jure enim sui Primatus posse à se moneri fratres, non juberi. *Quod verbum jussionis peto à meo auditu removete, quia scio quis sum, qui estis. Loco enim mihi fratres estis, moribus Patres. Non ergo jussi, sed quæ utilia visa sunt, indicare curavi.* L. 7. Ep. 30.

IV. Eadem animi æquabilitate, eodem moderamine usus est Gregorius erga omnes Episcopos. Pares enim tamdiu habuit, quandiu officio fungerentur suo; nec antè in eos authoritatem potestatemque suam explicuit, quàm eos sua justæ Superiorum reprehensioni culpa subjecisset. *Nam quod se dicit Bizacenus Primas Apostolicæ Sedi subjici, si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis ei Episcopus subjectus non sit. Cùm verò culpa non exigit, omnes secundùm rationem humilitatis æquales sunt.* L. 7. Ep. 65.

V. Scitissimè Joannes Diaconus in hujus Pontificis vita à se conscripta, animadvertit, adeo non viluisse, aut obumbratam esse majestatem Principis Sedis singulari hac ejus modestia, Pontificiique fastigii depressione, ut ex adverso altiùs conscenderit, eluxeritque splendidiùs. *Authoritatem quorumlibet Summorum Pontificum Gregorius authoritatis suæ magnitudine nullo modo minuebat, quin potiùs multipliciter roborabat. Et quamvis inter culpabiles authoritatem sui prioratus agnosceret, tamen inter insontes Episcopos se præbebat prorsus æqualem.* Humilitate & modestia, æquabilitate animi ac lenitate, floret & constabilitur legitima potestas, quæ eadem vitiis contrariis deturpatur & cadit. Non facit inferiores & subditos culpa, ut sit tunc demum novum in superiore jus & imperium, cum peccat minor: sed quod erat, & se premebat antea, tunc erumpit imperium; ac justitiæ tandem locum dat modestia. L. 4. c. 29.

VI. Probat idem ipse Joannes ex eodem Gregorio, eandem prorsus esse legem terrestrium quarumlibet dominationum & cujuslibet hominum in homines, hoc est, æqualium in æquales potestatis. Hæc enim quæ tanta est inter homines, ut sint alii tantoperè super alios, inæqualitas: non à natura, quæ ubique eadem est: sed ab institutione divina profecta est, & ab optimi summique medici cura benignissima, qui ea inæqualitate ita utitur, ut omnipotens regnet in terris æquitas, & ruinæ peccantium, ut Augustinus loquitur, ordinentur. Quare propter peccatum solum vim suam exerat potestas, oportet; quæ divinitus idcirco instituta est, ut impressis per peccatum vulneribus morbisque medeatur. Audi rursus Joannem Diaconum de Gregorio differentem: *Idem Gregorius in libro Regulæ Pastoralis, Liquet, inquit, quod omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritorum ordine, alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diversitas quæ accessit ex vitio, divino judicio dispensatur; ut quia omnis homo æquè stare non valet, alter regatur ab altero. Unde omnes qui præsunt, non in se debent potestatem ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis: nec præesse se hominibus gaudeant, sed prodesse.* Et rursum: *Quia contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. Et tamen necesse est, ut rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendunt.* ibidem.

Præpotentem & sævum experti sunt Petrum Ananias & Sapphira, quia culpæ affines erant: æqualem & mitem Cornelius, quia purus à culpa: *Summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod coram bene agentibus fratribus non agnovit. Illic quippe communionem æqualitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis jus aperuit potestatis.* Denique ex Paulo, justo lex non est posita. Lex enim sibi ipse est, qui legem circumgestat in corde scriptam. Facit tamen divina illa lex & humana, à Deo scripta, & homini inscripta, ut jam nunc supremæ illius quæ in mundo regnat authoritatis vim durissimam impii persentiscant.

VII. Hæc genuina est forma Ecclesiastici imperii & juris, cujus gloria nec splendidiùs unquam, nec latiùs effulsit, quàm Gregorio Pontifice. Quia nec Pontificis ullius modestia verior, aut major humilitas fuit. Nunc de Patriarcharum juribus & officiis, seu functionibus dicendum aliquid.

VIII. Præter Ecclesiæ unitatem, cujus fundamentum erat, ut modò dictum est, Patriarcharum concordia: unanimis eorum de doctrina orthodoxa consensus firmissimum erat fidei Ecclesiæ universalis præsidium. Unde Justinianus ait: *In sacrosancta Ecclesia communicare, in qua omnes beatissimi Patriarchæ una conspiratione & concordia fidem rectissimam prædicant.* Novell. 115. c. 3. paragr. 4.

IX. Post ordinationem suam mittebant invicem Patriarchæ communionis litteras, ut Gregorius docet: *Hinc est enim ut quoties in quatuor præcipuis Sedibus Antistites ordinantur, synodales sibi Epistolas vicissim mittant, in quibus se sanctam Calcedonensem Synodum cum aliis generalibus Synodis custodire fateantur.* L. 7. Ep. 64.

X. Sua invicem nomina recitabant in diptychis sacris, quandiu uno stringebantur vinculo fidei & communionis Catholicæ. Id approbat Joannes Diaconus

cbnus ex Gregorii Epistolis, additque ætate sua Patriarchas Orientis inter sacra recitasse è diptychis nomina Patriarcharum cæterarum Sedium, etiam postquam vivere desierant, donec ab eorum successoribus allatæ sibi essent litteræ, non communionis tantùm Catholicæ, sed & fidei testificatrices.

L. 4. c. 23. *Ita Orientales præcipuè retinent usque hactenus sedes, ut in suis diptychis nullius Pontificis nomen describant, quousque synodicam ipsius suscipiant; & tandiu defunctum Pontificem inter viventes annumerent, quandiu successor illius suas litteras studuerit destinare.* Hinc natæ in Ecclesiis contentiones innumerabiles, ubi de Patriarcharum nominibus certatum est inscribendis, vel expungendis à diptychis Ecclesiæ.

XI. Gravissimis quibusque Ecclesiæ negotiis finis imponi non poterat, nisi expresso Patriarcharum consensu ac conspiratione, in Conciliis præsertim Oecumenicis, ad quæ vocari eos necesse erat, & interesse eos, aut certè eorum Legatos. Hæc enim connexa per se sunt cum honore Sedis Apostolicæ, qualem antiqui saltem Patriarchæ tres habebant. Hierosolymitana Ecclesia Apostolum prima habuit. Constantinopolitanæ enim honorem totius majestas Imperii conferre non potuit, quem accepere aliæ à cælestibus illis piscatoribus, quorum ad tumulos venerabundi accidunt Imperatores, ipsam Imperii purpuram inde claresceré persuasi. Hinc egregiè Leo ad Marcianum Imperatorem de Anatolio Constantinopolitano Episcopo, ut jam suprà dictum est:

Epist. 14. *Non dedignetur Anatolius Regiam Civitatem, quam Apostolicam non potest facere sedem.*

Concilii Calcedonensis Patres à Leone Papa enixè postulaverunt, Apostolica ut authoritate corroboraret, quam ipsi contulerant Constantinopolitanæ Sedi Patriarchicam potestatem in Diœceses majores tres, & in Metropolitanos Asiæ, Ponti & Thraciæ; utque Regiam Civitatem aspergeret aliquo illius potestatis Apostolicæ radio, cujus plenitudo Romanæ Sedi, ut fonti luci affixa est. *Confidentes quia lucente apud vos Apostolico radio, & usque ad Constantinopolitanorum Ecclesiam illum spargentes, hunc sæpius expandistis, eò quòd absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos.* Renuit tunc Leo, sed annuerunt successores ejus, & suprà satis superque emicuit Gregorium ipsum Magnum eodem loco & honore habuisse Episcopum Constantinopolitanum, atque reliquos Patriarchas.

XII. Redeo ad Patriarcharum jura. Ditionis suæ Metropolitas omnes, aut ipsi per sese, aut per Legatos ordinabant. Quin docuit jam nos Synodus Nicæna, ordinari solitos à Patriarcha Alexandrino Exarchatus ejus Episcopos omnes. Tacitum tandem à Romanis Pontificibus consensum elicuit Constantinopolitanus Episcopus, ut eo gauderet jure, quod ei Concilium Calcedonense tribuerat, ut Asiæ, Ponti, Thraciæque, quæ tres minusculæ erant Diœceses, Metropolitas ordinaret. Potestatem quoque fecerat ei idem Concilium, ut quæ ad Aquilonem gentes nuper ad fidem venerant, id est, interprete Balsamone, Alanis & Russis Episcopos daret. Antiochenus Patriarcha, Hierosolymitanus, & Romanus, præter Metropolis suæ Episcopos, ut jam supra ostensum est, ordinabant Episcopos bene multos.

XIII. De Metropolitanis judicare soli Patriarchæ poterant, aut Primates. A Metropolitanorum judicio fas erat Episcopis ad Patriarchas appellare, aut Primates. Quin & Presbyteri, adeoque & Cle-

Novell. 123. c. 10. 23. rici ipsi, ut ex Justiniani Novella & ex historia Ecclesiastica facile est intelligere, rem suam ad Patriarcham usque appellando deferre poterant. Oecumenici Patriarchæ nomen Dioscoro Episcopo Alexandrino tunc videtur tribui cœpisse, cum de Flaviano Constantinopolitano Patriarcha judicium instituit: Leoni Papæ, cum Dioscorum in Calcedonensi Concilio deposuit: Agapeto rursum Papæ, cum Anthimum Constantinopolitana Sede dejecit: Joanni & Menæ Episcopis Constantinopolitanis, postquam ea usi sunt potestate, de tacito Romanorum Præsulum consensu, ut Exarchos Asiæ, Ponti, & Thraciæ judicarent, qui minorum quasi gentium Patriarchæ erant: Joanni denique Jejunatori, cum de Antiocheni Patriarchæ causa sententiam tulit. In his enim omnibus videbatur is, qui de Patriarchis judicabat, supra Patriarchas evehi, & ejusmodi aliquo donari debere nomine, quo universalis ista potestas significaretur. Verùm quoniam ea authoritate in Patriarchas omnes unus pleno jure ac sine controversia ulla usus est Papa, hinc dici potest ei uni Oecumenici nomen aptissimè tribui. Docet in Epistolis suis Gregorius, Joannem Presbyterum Calcedonensem damnatum hæreseos ab iis, quos illi Patriarcha Constantinopolitanus judices dederat, appellasse ad Apostolicam Sedem; eam appellationis causam ventilasse se in Romana Synodo, latam in Presbyterum infirmasse sententiam, eumque Catholicum declarasse.

L. 5. Epist. 15. 16. 24.

XIV. Convocabant Patriarchæ ex subjecta sibi ditione Concilia, ubi & de cansis majoribus decernerent, & statuta ac leges ponerent. Innumerabiles sunt istiusmodi leges in Jure Orientali, quod in lucem edidit Leunclavius; innumerabilia & apud Historicos Concilia Patriarchalia.

XV. Possem & hìc dicere de Patriarcharum jure in Monasteria sui Exarchatus. Verùm id & alia nonnulla in commodiorem inferiùs locum differre satius est, ubi & ea quæ raptim hic attigimus, fusiùs clariùsque pertractabuntur.

CAPUT X. *P. 1. l. 1. c. 6.*

De Patriarcha Constantinopolitano; per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. Crevit mirum in modum Episcopi Constantinopolitani authoritas, ex quo sedes Imperii Constantinopolim translata est.

II. Primum illi post Papam locum Synodus I. Constantinopolitana decernit. At huic decreto intercedit Occidens.

III. Quia non satis dilucidum erat, ad quæ & quanta privilegium illud pertineret, latissimè illud & pro arbitrio interpretati sunt Episcopi Constantinopolitani.

IV. Quid in Exarchos alios tentarit Nectarius Episcopus Constatinop.

V. Eadem tentavit & Chrysostomus charitatis unius stimulo incitatus, ut laboranti Ecclesiæ subveniret. Confluebant undequaque ad Imperatorem Episcopi, quorum ille causas ad Episcopi Constantinopolitani judicium rejiciebat:

VI. Quæ tentarit Atticus.

VII. Quæ Sisinnius & Proclus.

VIII. Ea maximam partem fiebant in Exarchos Thraciæ, Pontii, & Asiæ, quia & viciniores erant, & infirmiores.

IX. Quid Flavianus in Patriarcham Antiochenum.

X. Quid Anatolius in eundem.

XI. Frequentius in Exarchum Ephesinum incusatum est.

XII. Concilii Calcedonensis tempore, eo loco res erant, ut effrænis Episcopi Constantinopolitani ambitio objectos sibi obices perfringeret. Hujus Concilii Canones duo tribuunt illi alternas vices, aut præventionem in Exarchos alios.

XIII. Minores Exarchos tres illi subjicit ejusdem Concilii Canon XXVIII.

XIV. Legati Romanæ Sedis intercedunt.

XV. Ejus rei decretum confirmari à Papa petit Concilium.

XVI. Negat Pontifex. Quibus de causis.

XVII. Rationibus & consilio Pontificis assentiuntur Imperator & Patriarcha Constantinop.

XVIII. Usurpatis in Concilio Calcedonensi privilegiis abstinuisse postea Episcopos Constantinopolitanos demonstratur.

XIX. Servasse tamen sibi aliqua, eaque non contemnenda.

XX. Nemo tamen illis posthac litem movit de Patriarchæ nomine, sed de potestate in tres minores Patriarchas usurpata.

I. BYzantii, quæ postea Constantinopolis fuit, Episcopus, Heraclienſis in Thracia Metropolitani suffraganeus ab exordio fuerat, ut superbienti Epist. 15. Acacio jure objicit Gelasius: *An sedem Apostolicam congruebat, paræciæ Heraclienſis Ecclesiæ, id est Constantinopolitani Pontificis judicium expectare?* Huic tum urbi, tum Ecclesiæ ingens facta est accessio honoris & præcellentiæ, illuc translata Imperii sede, & Novæ Romæ appellatione invecta. Hinc illud decretum Constantinopolitani I. Concilii: Can. 3. *Constantinopolitanus Episcopus habeat Primatus honorem, τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, post Romanum Episcopum, eo quòd sit Nova Roma.* Idem iisdemque penè verbis tribuerat Episcopo Hierosolymitano Nicæna Synodus, salvo tamen intactoque Metropolitani Cæsarienſis in eum jure: Can. 7. *Habeat consequentiam honoris, salva Metropoli propria dignitate; ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς.* Episcopus ergo Constantinopolitanus suprà laudato decreto, non Patriarcha, non Exarchus, imò ne Metropolitanus quidem constituebatur, honorificentiore tantùm donabatur sedendi loco. Quippe in Actis deinceps publicis omnibus Heracleæ semper Episcopus inter Metropolitas numeratur. Et quod ad Exarchos pertinet, eadem Constantinopolitana Synodus alio ante Canone creationem eorum commemoraverat, secto in quinque Diœceses Majores Oriente, quibus & singulis singulos præfecerat Exarchos, seu Patriarchas. Diœceses porro istæ erant Ægyptus, Oriens, Asia, Pontus, & Thracia. Exarchi autem Episcopi Alexandriæ, Antiochiæ, Ephesi, Cæsareæ in Cappadocia & Heracleæ.

II. Non hìc ego duplicem Constantinopoli Conventum, aut duplex Concilium distinguam, quod continuato biennio habitum sit: ut alterum eorum fuerit Concilium Universale, alterum privatus tantùm conventus, in quo & Canon iste editus sit. Constat Concilium coactum fuisse ex solis Orientis Episcopis, Occidentalibus ne vocatis quidem. Nec aliunde habuisse ut in iis quæ ad fidem spectant, Concilium Oecumenicum censeretur, quàm ex Romani Pontificis & Occidentalium Episcoporum, quæ postea accessit, consensione. Qui autem ibidem conditi sunt Canones, eos repudiavit Occi- l. 6. Ep. 31. dens, teste locupletissimo Gregorio Papa. *Romana Ecclesia eosdem Canones, vel gesta illius Synodi hactenus non habet, nec accipit. In hoc autem eandem Synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum.* Is ergo Canon pro lege privata haberi poterat, cui sua est authoritas, sed non ea quæ mutando universalis Ecclesiæ membrorum, & ordini, & situi sit satis.

III. Emicat autem prorsus ex historiæ serie, & ex Regiæ hujus urbis Episcoporum deinceps gestis, Canonis hujus verba eos in rem suam ita interpretatos esse, ut eorum obtentu, vel cupiditati suæ & ambitioni velificari possent, vel Ecclesiarum necessitatibus ex charitate servire. Quanquam enim nihil magis adversetur charitati, quàm cupiditas; cùm illi individua comes hæreat humilitas, animique moderatio, & quies, huic audax & temeraria semper superbia: utriusque tamen agendi ratio in speciem simillima est. Ergo non ad solam honoris & consessus prærogativam Canone isto nitebantur Constantinopolitani Episcopi, ipsam plerumque jurisdictionem latiùs propagabant, non solùm ultra Metropolitanis, sed etiam ultra Exarchis præscriptos limites: tum illis, tum his infra se depressis, & causis judiciisque eorum propriis ad se revocatis.

IV. Nectarius qui hac ipsa in Synodo Episcopalem ejusdem urbis adeptus est sedem, non nominis, non consessus gloriolam solam hoc se Canone consecutum ratus, sed insignem & convenientem Regiæ civitatis Antistiti potestatem: aliquantò pòst, nempe anno 394. quid sibi animi esset, patefecit. In Synodo enim Constantinopoli habita litem disceptavit inter Agapium & Gabadium, concertantes de Episcopatu Bostrensi in Arabia, adeoque ad Patriarchæ Antiocheni jus spectante. Præerat Nectarius Synodo, & superiore loco eminebat, etsi adessent Theophilus Alexandrinus, Flavianus Antiochenus, Helladius Cæsarienſis, aliique Episcopi complures: Extant hujus Synodi Acta apud Balsamonem. Meminit Sozomenus litterarum Ambrosii, quibus Nectarium excitabat ad depositionem Gerontii, qui Clericus primùm Mediolanensis, tum Nicomediæ Episcopus, Ecclesiæ suæ offendiculo & pudori erat. Nicomedia Provinciæ Bithyniæ erat, Ponticæ Diœceseos. Sozom. l. 6 cap. 8.

V. Nectario successit Chrysostomus, cujus innocentia vitæ sanctitasque morum ita nobis & admirationi debet esse, & amori, ut Apostolicæ imputemus charitati, ea ipsa ejus cœpta consiliaque, quæ in dissimilibus Episcopis temeritatis adscriberentur audaciæ novandique cupiditati. Is profectus in Asiam, non modò Gerontium loco movit, quod non potuerat Nectarius, sed in Asiana Diœcesi Episcopos exautoraverat sexdecim. Si quid tamen fidei habendum sit criminationibus Theophili Alexandrini adversùs Chrysostomum, quas apud Palladium leges. Palladius sex tantùm ab eo depositos narrat, Sozomenus octo, quorum simoniaca ordinatio fuisse ferebatur. Hac certè accusatione incessebatur Chrysostomus, quòd aliorum invaderet Provincias, Episcoposque ordinaret aliis Metropolitanis obnoxios. Prompta tamen & expedita ad hæc responsio. Venisse enim Constantinopolim privatas ob causas, ex Diœcesibus Asiæ, Ponti, & Thraciæ Episcopos duos supra viginti: ibi affuisse Concilio, cui præerat Chrysostomus; horum ab uno oblatum ei esse libellum adversùs Episcopum Ephesinum, cui ordinationes omnes hæ simoniacæ impingebantur: delegatos ab eo fuisse tres Episcopos, qui in hæc inquirerent; interim fato suo excessisse Ephesinum; illico Episcopos Provinciæ, & Clerum civitatis misisse, qui se invitarent, ut convolaret Ephesum, impendentem Ecclesiæ ruinam amoliretur; denique perfecta à se esse omnia in Concilio ex vicinarum Provinciarum Episcopis adunato; potuisse autem se, juxta receptum prioribus sæculis & approbatum à sacris Canonibus morem, vocari ab Ephesinis, quippe qui & Episcopus esset vicinus, & aliquantulæ auctoritatis. Baron. an. 401. n. 19. Phot. Bibl. Cod. 59.

Habent hæc quidem plurimum momenti ad defensionem Chrysostomi: non multum autem ut Episcopo Constantinopolitano arrogetur jus istiusmodi in alienas Diœceses. Fatetur Palladius, ipse, quos in aliorum locum Episcopos ordinarat Chrysostomus, eos depositos deinde esse. Verùm hoc constat, nondum certam iis temporibus apud Orientales, nondum definitam & perfectam in Ecclesia judiciorum formam. Exarchos quidem supra Metropolitas illi constituerant, atque adeo tribunal erexerant, quo & Metropolitani vocari possent, sicut quid rei cum illis esset: & exortæ inter diversas Provincias finiri controversiæ. Sed si quando Diœceses majores inter se contenderent; si quando Episcopi aut Metropolitani cum Exarcho, neminem tunc habebant judicem à Canonibus constitutum. Adibant tunc illi Imperatorem, qui rem plerumque remittebat ad Episcopum Constantinopolitanum, & ad Synodum Episcoporum, qui tunc variis de causis Constantinopoli versabantur: cui Synodo jure præerat Episcopus Constantinopolitanus. Novum hoc & extraordinarium tribunal, insolensque judiciorum ratio, ut reciperetur, fecit necessitas; ut quæ alioqui nullum finem habituræ erant

causæ,

cauſæ, hoc ſaltem modo definirentur. Sed cùm nulla ei Synodo ſuffragaretur Canonum auctoritas, nondum etiam ita convaluerat longo uſu, quin iſtiuſmodi judicia detrectarent, quibus haud æqua, vel propitia fuerant. Facilè ſibi blandiebantur Epiſcopi Conſtantinopolitani, ut crederent, extraordinariam quidem hanc, ſed univerſalem poteſtatem aptiſſimè convenire honorificentiæ conſeſsus, & nominis gloriæ, qua Epiſcopi Novæ Romæ urbiſque Regiæ fruebantur. Sanè Concilium iſtud Conſtantinopolitanum I. cum cæteros omnes intra Exarchatus ſui fines coerceat, illud innuiſſe videbatur, extraordinariam juriſdictionem quæ ſupra Exarchos alios evehebatur, aut quæ Exarchatus plures complexura erat, alteri cuipiam concreditum iri.

VI. Atticus Epiſcopus Conſtantinopolitanus authore Socrate Theodoſio Juniori obrepſit, expreſſitque ab eo legem, *quæ juberet, Ne quis Epiſcopus deſignetur abſque ſententia & auctoritate Concilii Conſtantinopolitani*. Arſacio ſucceſserat Atticus, & ille Chryſoſtomo. Addit Socrates idem ab Attico donatum eſse Sylvanum Epiſcopatu Philippopolis in Thracia, & ab eodem poſt triennium translatum fuiſse Troadem in Phrygia, cùm Troadis cives Conſtantinopolim advolaſsent, Epiſcopum petituri. Occurrit in Codice Theodoſiano lex alia, quæ Illyricum Epiſcopo Conſtantinopolitano ſubjicit, quòd Conſtantinopolis Nova ſit Roma: *Romæ veteris prærogativa lætatur*. Facile erat Imperatores Imperii mole occupatos & pene obrutos circumvenire, atque hæc ab illis eblandiri. Adde quòd in Provinciis rariores erant, quibus Epiſcopales dotes ſuffragarentur & virtutes. Ventitabant ergo Conſtantinopolim complurium viduatarum Eccleſiarum cives Epiſcopos petituri, & pleroſque juvabat tum Principis, tum Patriarchæ gratiam aucupari, adſcitis in Epiſcopales ſuas Cathedras iis, quos illi maximè probaſsent.

Cod. Theod. de Epiſc. & Cler. l. 46.

VII. Miſsa facio nonnulla alia, quæ in alios Atticus uſurpavit. Ejus ſucceſsor Siſinnius cum primùm vacantem audivit Cyſicenſem Epiſcopatum, Proclum Epiſcopum nominavit. Cyſiceni ſive ita crederent, ſive credere ſe ſimularent, Theodoſii legem ita interpretati ſunt, quaſi privilegium tantummodo eſset, uni Attico peculiariter indultum. Præceperant ergo eligere Dalmatium Monachum, accelerata etiam ejus ordinatione. *Legem propterea neglexerunt, quod Attico ſoli, ut illi putabant, nominatim authoritatem illam concederet*. Siſinnio ſucceſſit Neſtorius, Neſtorio Maximianus, Maximiano Proclus hic ipſe. Memorat Socrates Cæſareæ in Cappadocia cives Conſtantinopolim profectos, ut hinc ſibi Epiſcopum abducerent: Proclum diligentiſſimè obſervaſse Senatores, qui ſacris Sabbato interfuerant; uni eorum inopino prorſus, manus impoſuiſse & totam ſimul Epiſcopatus ſarcinam. Thalaſſius is erat Illyrici Rector, quem Imperator paulò antè juſserat Illyrici præfectura decedere, & in Orientem concedere, pari ibi dignitate & cura onerandum.

Socrat. l. 7. c. 28. 47.

VIII. Antequam ulteriùs progrediamur, operæ pretium fuerit illud obſervare, in jura plerumque Exarchorum Thraciæ, Pontique & Aſiæ incurſaſſe Conſtantinopolitanos Epiſcopos, quòd & minores & viciniores eſsent Diœceſes, eòque injuriæ opportuniores. Qui Chryſoſtomo ſucceſserant Regiæ civitatis Antiſtites, videbantur ſibi in ejus veſtigia ingredi, cùm tanta eſset intercapedo, quanta cupiditatis, qua hi perciti erant, & ſinceræ charitatis, qua ille æſtuabat. Locupletiſſimus teſtis adeſt Theodoretus, ubi conſtanter docet, in id omni virium animique contentione incubuiſse Chryſoſtomum, ut Epiſcopos Paſtoreſque omnes ad morum ſanctitatem Canonumque accuratam obſervantiam compelleret; idque ſtrenuè illum perviciſse, in Thracica Diœceſi quæ ſex Metropoles, in Aſiana quæ undecim, & in Pontica quæ totidem complexa erat. *Atque hoc modo proſpexit non illi ſolùm civitati, verùm etiam toti Thraciæ, quæ eſt in ſex Præfecturas diviſa, & cunctæ Aſiæ, quæ undecim habet; & Ponticam Eccleſiam, quæ totidem habet, iiſdem adornavit legibus*. Palladius trium iſtarum Diœceſeon Epiſcopos nominat, ubi de Concilio Conſtantinopolitano, cui Chryſoſtomus præfuit anno 400. ſermonem habet.

L. 5. c. 28.

Baron. an. 400. n. 73.

IX. Harum infeſtationum immunes tamen haud erant majorum etiam Diœceſeon Patriarchæ. Depromptum jam à nobis eſt ejus rei exemplum in Epiſcopatu Boſtrenſi, qui cùm in Arabia ſitus eſset, Antiocheno ſuberat Exarcho, & ejus tamen cauſam Nectarius judicio ſuo diremit. Suppetunt & exempla alia. Ibas Edeſsenus in Syria Epiſcopus morum improbitate animos Clericorum ſuorum in ſe concitaverat. Illi id primum conſilii ceperant, ut apud Antiochenum Epiſcopum Domnum cujus ditioni & judicio ſuberat, illum accuſarent: ſed mutato poſtea conſilio Conſtantinopolim adproperarunt, judices ibi poſtulaturi. Flavianus tunc Regiæ urbis Præſul cauſam delegavit tribus Metropolitanis, Tyrio, Berythenſi & Himerenſi. Pertractata & finita lis eſt in Concilio Berythenſi, cujus Acta Actione X. Concilii Chalcedonenſis recitata ſunt. Diſertis verbis pronuntiatum eſt, *Archiepiſcopo Flaviano decernente, piiſſimo Imperatore diſponente* celebratum eſse judicium. Quanquam callidè temperata ſint hæc verba, ſublucet tamen, cauſam hanc ab Imperatore fuiſse demandatam Flaviano, qui eam poſtea tribus Metropolitanis delegarit. Quod aliquantò etiam clarius eſt in Actis ipſis judicii, quæ perlecta ſunt Actione IX. & X. Concilii Calcedonenſis. X. Flavianus Proclo ſucceſserat; Flaviani locum implevit Anatolius; ſectabatur autem uterque impreſsa à prædeceſsoribus veſtigia, ſeu cupiditatis, ſeu charitatis. Creverat Berythus in Metropolin civilem Phœniciæ Pragmatica ſanctione principis. Porro antiquiſſima Phœniciæ Metropolis jam erat Tyrus. Hinc Berythenſis Epiſcopus anſam captavit, ut & Eccleſia ſua Metropolitico privilegio gauderet. Sibi non defuit Tyri Metropolita, cauſa ventilata eſt in Concilio Conſtantinopolitano, cui præerat Anatolius, qui & decretoriam ſententiam tulit; quin & illam ſubſcribendam miſit Maximo Archiepiſcopo Antiocheno, qui Conſtantinopoli tunc degebat, nec tamen interfuerat judicio. Subſcripſit, etſi ſubinvitus, ut profeſsus ipſe eſt ſeſſione V. Concilii Calcedonenſis, quòd ejus Exarchatui ſubeſſet Phœnicia.

X. Ubi verò de Archiepiſcopatu Epheſino inter plures certatum eſt, in eam cauſam altiùs ſe & libentiùs immergebant majores Eccleſiarum Exarchi, ſive illos huc impelleret charitas Eccleſiæ & unitatis ſtudium, ſive eorum gratia & patrocinium hinc ambiretur. At Conſtantinopolitanus primus ſemper ante alios emicabat, ut cauſam ad ſe pertraheret, ſeu propriæ utilitatis cupidine, ſeu mandato Imperatoris, ſeu recepto etiam ſecundùm Canones more, ut vicinis Epiſcopis opis aliquid afferatur. Baſſianus qui ſe Epheſi venditabat Epiſcopum, in Calcedonenſi Concilio teſtabatur veniſse ſe Epheſum, litteris ſynodalibus Procli Conſtantinopolitani Epiſcopi munitum, ad ipſam Epheſum civitatem ſcriptis, ad Clerum & ad Epiſcopos. Stephanus qui eandem ſibi ſedem vendicabat, ex adverſo teſtabatur, Baſſianum, ut alienæ Eccleſiæ invaſorem, extruſum ea fuiſse à Leone Papa, à Flaviano Conſtantinopolitano Præſule, & ab Archiepiſcopis Antiochiæ & Alexandriæ. Cùm Baſſianum & Stephanum ſimul exautoraſſet Calcedonenſis Synodus, Diœceſeos Epheſinæ Epiſcopi electionem novi Præſulis ſibi palam vendicabant. Eorum unus conteſtatus eſt jam inde à temporibus B. Timothei viginti ſeptem Epiſcopos Epheſi ordinatos fuiſſe. Contra nitebatur Clerus Conſtantinopolitanus à Joanne Chryſoſtomo quindecim Epiſcopos Diœceſeos Aſianæ abdicatos eſſe, aliis in eorum locum ſuffectis: Memnonem & Caſtinum Conſtantinopoli in-

li inauguratos fuisse: Heraclidem & alios ordinatos fuisse impetrato consensu Archiepiscopi Constantinopolitani, denique Proclum Constantinopolitanum manus imposuisse Basilio flagitante Synodo Calchedonensi, ut obtinerent Canones, *Canones obtineant*, acclamatum est à Clericis Constantinopolitanis, standum esse decretis Concilii Constantinopolitani, & Regiæ urbis privilegiis decerpi nihil debere. *Ea quæ sanctorum Patrum centum quinquaginta sunt, teneant: privilegia Constantinopolis ne depereant.*

Hæc documenta sunt nequaquam ambigua, Episcopos Clericosque Constantinopolitanos nova & antè inaudita authoritatis & jurisdictionis incrementa, de quibus jam diu verba facimus, superstruxisse Canoni illi Synodi Constantinopolitanæ, & prærogativæ honoris post Antiquam Romam. Etsi enim his verbis nihil clarè, nihil peculiariter exprimeretur novi juris, tantò magis iis poterant quæcumque libuisset obumbrari.

XII. Cùm res ita habuissent à Concilii Constantinopolitani I. temporibus usque ad Calchedonensem Synodum: cùm Dioscorus in Calchedonensi Synodo ita dejectus fuisset, ut necdum quisquam in ejus sedem subrogaretur, cùm Episcopatus Ephesini incubatores una damnationis sententia perculsi fuissent, cùm Antiochenus Episcopus permolestis esset implicatus negotiis: cùm denique Hierosolymitanus Episcopus ardua cum Primis agitasset consilia, ut mox dicetur, de amplificanda dignitate sua: minimè mirum est si tam opportuna rerum temporumque commissura obrepserit Concilio Calchedonensi Anatolius, extorserítque ea privilegia, quæ rarò, quæ callidè, quæ furtim tantùm usurpaverant ejus in Constantinopolitana Sede prædecessores. Canone hujus Concilii IX. statutum est, ut
Conc. Calch. Act. 12. si Episcopo, si Clerico causa esset adversùs Metropolitanum, fas esset eam referre ad judicium Exarchi, aut Archiepiscopi Constantinopolitani: *Si adversùs Metropolitanum Episcopus vel Clericus habet querelam, petat aut Primatem Diœceseos, aut sedem Regiæ urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsam judicetur.* Eadem optandi, alternandique libertas rursum indulgetur Canone XVII. Id verò quid aliud erat, quàm universalis quædam jurisdictio in causas Metropolitanorum per quinque majores Orientalis Imperii Diœceses Constantinopolitano Episcopo accumulata? Jure eodem utebatur Papa in Occidente, quod Damaso Papæ firmaverat Gratianus Imperator; Rescriptum ipsum edidit Sirmundus in Appendice Codicis Theodosiani. Inde forsan profectum est, ut Legati Pontificii qui Calchedonensi Synodo præerant, his decretis tametsi novis non intercederent. Hoc ipso præventionis jure aliquando usi fuerant Episcopi antè Constantinopolitani de partium consensu: exempla superiùs aliqua attigimus. Ita nec Synodus Calchedonensis reluctata est Geminos ergo hos Canones Codici suo intexuit Dionysius exiguus.

XIII. Sed cum quasi prælusum hactenus fuisset, jacta sunt demum fundamenta Patriarchatus Constantinopolitani Canone ejusdem Concilii XXVIII. Jactatum ibi est Romæ veteri concessa esse privilegia, *eò quod urbs illa imperaret.* Quod ut à vero non dissideat, ita sumendum est, quòd ea denique fuerit ratio quæ Petrum illexit Romam, ut ibi Apostolicam figeret Cathedram, fontemque cœlestis doctrinæ, facilè inde in omnes Orbis partes dimanaturæ. Ita sane Leo Papa: *Petrus Princeps Apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur Imperii, ut lux veritatis quæ in omnium gentium revelabatur salutem, efficaciùs se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cujus autem nationis homines in hac tunc urbe non essent, aut quæ usquam gentes ignorarent, quod Roma didicisset?* Addit Calchedonensis Canon Constantinopolitani quondam Concilii Patres eodem consilio usos Constantinopolitanæ civitati privilegia aliqua adsignasse, quòd ea sit nova
Leo Mag. Serm. in Natal. Apo.

Roma. Indulsisse enim ut Episcopus hujus urbis ordinaret Metropolitanos Thraciæ, Asiæ & Ponti, examinata & confirmata eorum electione, permissaque Metropolitanis ordinatione Episcoporum suæ cuique Provinciæ. Quod ergo multoties tentatum fuerat & extra ordinem, hìc pro jure, & quidem pro jure ordinario statutum est. Denique hoc Canone data est facultas Episcopo Constantinopolitano ordinandi, emittendique Episcopos in Nationes barbaras. Quo munere functus jam fuerat Chrysostomus in Gothos.

XIV. Aberant Legati Romani Pontificis, cùm postremus hic Canon cuderetur. Illis postulantibus lectus est in sessione XV. Haud mora, intercesserunt, contestatique sunt decretum illud Concilii I. Constantinopolitani Codici Canonum insertum nunquam fuisse: si quo istiusmodi jure gauderent Episcopi Constantinopolitani, suffragante id genus Canone, minimè opus fuisse nonum eadem de re condere Canonem: sin minùs, nihil esse novandum. *Si his temporibus hoc beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? si nunquam usi sunt, quare requirunt?* Nec eo contenti Legati, speciale etiam protulere mandatum Papæ, quo jubebantur vetare, vetandoque irritare, quidquid novæ rei molirentur Episcopi, quæ vel detrimento esse posset Apostolicæ Sedi, vel Ecclesiis aliis in alias incremento.

Denique cùm persuasum esset Legatis Romanis, expugnatas per vim fuisse Episcoporum subscriptiones, percunctati sunt Episcopos Ponti & Asiæ, an facta sibi esset vis aliqua? Illi coram professi sunt se lubentissimos subscripsisse, se magna ex parte creatos esse Episcopos ab Episcopo Constantinopolitano, nec se tantùm, sed & antecessores suos: hanc inolitam consuetudinem, hos esse Canones: debere se plurimum Episcopo Constantinopolitano, cujus patrocinio & tuitione nitebantur plerumque: Denique Dorylæi Episcopus hunc ipsum se Canonem affirmavit Romæ legisse Papæ, præsentibus nonnullis Constantinopolitanis Clericis, nec eum dissensisse. Tunc verò judices neglecta Legatorum intercessione secundùm Episcopum Constantinopolitanum pronuntiarunt. De Diœcesi Thraciæ rara hìc mentio fuit, quòd Episcopus Constantinopolitanus Conciliis ejus ex more interesset, imò & præesset ex vi Canonis Constantinopolitani; atque ita illam penitus suæ potestati subjecerat.

XV. Datæ sunt ad Pontificem à Concilio Calchedonensi litteræ, tum officiosissimæ, tum reverentiæ & singularis observantiæ testimoniis refertæ, Ecclesiæ Conciliique caput ubi ille prædicatur: *Tu sicut membris caput præeras.* Oratur Primatus sui radio ut Ecclesiam Constantinopolitanam illustret: *Lucente apud vos Apostolico radio, & usque ad Constantinopolitanam Ecclesiam illum spargentes, eò quòd absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos.* Quod ad Episcopum Constantinopolitanum attinebat, pristinam tantùm consuetudinem & vetustam possessionem confirmatam esse. Nec à vero id abludebat; sed possessioni tum frequenter, tum justissimè repugnatum fuerat: ut usurpatio ea potiùs dicenda esset. *Eam namque consuetudinem, quæ ex longo jam tempore permansit ad ordinandum Metropolitanos Diœceseon, tam Asianæ, quàm Ponticæ & Thraciæ.* Postremò indulsisse Concilium non tam gratiæ & compendio Episcopi Constantinopolitani, quàm Provinciarum, ubi non poterant nisi turbulentæ & tumultuosissimæ ordinationes celebrari. *Non tam Sedi Constantinopolitanæ aliquid præstantes, quàm Metropolitanis urbibus.* Hæc tunc fuere rationum momenta, quibus Canonem hunc à Pontifice confirmari debere contendebant. Nec enim dubium esse poterat, quin esset necessaria Capitis auctoritas & assensio, ut tantum mutationis inveheretur in principalium Ecclesiæ membrorum dispositionem. *Rogamus, tuis Decretis nostrum honora judicium: & sicut nos Capiti in bonis adjecimus consonantiam:*

tiam: sic & summitas tua filiis, quod decet, adimpleat.

XVI. Non alibi usquam plus honoris habitum, plus reverentiæ impensum Romano Pontifici, quàm in Concilio Calchedonensi: & tamen animo prospiciens sanctissimus Papa Leo, quò tandem evadere molimina Archiepiscopi Constantinopolitani, & quantam perniciem importare possent paci unitatique Ecclesiarum, fidenter rescripsit Marciano Imperatori & Anatolio Archiepiscopo, non passurum se unquam ut labefactaretur ordo majorum sedium à Nicæna Synodo confirmatus, aut ut Alexandrinus secundo, tertio Antiochenus honoris gradu dejiceretur: Canonem Constantinopolitanum nunquam primæ Sedi significatum fuisse, adeoque nec ab ea approbatum, & qui ab initio non valuerat, non posse temporis lapsu convalescere. *Persuasioni tuæ*
Epist. 53. 54. *in nullo penitus suffragatur quorundam Episcoporum ante sexaginta, ut jactas, annos facta subscriptio, nunquam à prædecessoribus tuis ad Apostolicæ sedis transmissa notitiam, cui ab initio sui caducæ, dudumque collapsæ, seranunc & inutilia subjicere fulcimenta voluisti.*

XVII. Improvida Imperatoris & Anatolii consilia fregit constantia Leonis; ab incœptis ergo illi omnino destiterunt, causante Anatolio, nullius se culpæ affinem, quæ tota refundenda esset in præfervidam quandam Cleri Constantinopolitani audaciam. Imperator dictis Anatolii quasi fidejussor accessit, ut docet nos Leonis ipsius epistola, quæ
Epist. 71. utriusque epistolarum meminit, & datæ fidei: *Illam autem culpam, quam de augenda potestate, aliena, ut asseris, adhortatione contraxeras, efficacius atque sinceriùs tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola Clericorum consilia transtulisses: sed gratum mihi est quod dilectio tua profitetur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratiæ communis regressu, professio dilectionis tuæ, & attestatio Principis Christiani. Nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit.* Gratias egit Imperatori Leo, quòd sua illi grata fuisset constantia, quòdque sua singulis Ecclesiis privilegia servari vellet.
Epist. 59. *Probasse vos observantiam meam de custodia Canonum paternorum, pictatis vestræ affatibus indicastis, &c. ut fides Nicæna suam teneat firmitatem, & privilegia Ecclesiarum illibata permaneant.* Meminit horum omnium Gelasius in epistola sua ad Episcopos Dardaniæ, nec silet retractatam tum ab Anato-
Epist. 13. lio, tum à Marciano priorem sententiam: *Audiant Marcianum sanctæ memoriæ Papam Leonem summis laudibus prosequutum, quod Canonum regulas violari nulla fuerit ratione perpessus. Audiant Anatolium, Clerum Constantinopolitanum potiùs quàm se talia tentasse confitentem, atque in Apostolici Præsulis totum dicentem positum potestate.* Collectioni suæ Romanæ inseruit Holstenius hanc Anatolii quod malè exorsus erat recantantis Epistolam, cujus Leo & Gelasius fecerant mentionem.

XVIII. Enimvero post Concilium Calchedonense apud Historicos non legas, ab Exarchis aliis eorumve Metropolitanis & Episcopis appellatum esse ad Constantinopolitanum Episcopum, aut Metropolitanorum causas primo loco apud eum agitatas fuisse. Quin immo Justinianus Imperator recepto
Nov. 123. cap. 22. tunc usui accommodans suas leges, multis editis
Nov. 137. cap. 5. constitutionibus sanxit, ut ne Episcopi nisi apud Metropolitanos, hi apud Exarchum propriam causam dicerent. *Si contra Episcopum fiat aditio propter quamlibet causam, apud Metropolitam ejus secundùm sacros Canones & nostras leges causa judicetur. Et si quis judicatis contradixerit, ad Archiepiscopum, seu Patriarcham Diœceseos illius causa referatur. Si verò contra Metropolitanum talis fiat aditio ab Episcopo aut Clero, aut alia quacumque persona, diœceseos illius Patriarcha simili modo causam judicet.*

Quod ergo Legati summi Pontificis nihil obstitere Calchedonensi Canoni IX. & XVII. quo utroque jus prærentionis in causis attribuebatur Constantinopolitano Episcopo: quod item hi Canones habentur in Collectione Dionysii Exigui & Crescon iana: veri simillimum est, id propterea factum esse, quòd his Canonibus non id tantùm, sed & indubitatissima quædam alia continerentur: unde & Hincmarus ait hos Canones quoad illa quæ innovabantur, irritos & inanes fuisse propter Leonis dissensum & repugnantiam. Lege Codicis *Sancimus* Opusc. 55. apertissimè declaratur à Patriarcharum sententia non capitum. appellari, à Metropolitanis verò appellari quidem, sed non nisi ad proprium Patriarcham. Is enim ger- De Episcop. manus est ejus legis sensus juxta textum Græcum, Aud. L. 29. cujus Latina versio parum castigata, in favorem Episcopi Constantinopolitani deflexa est, mera, ut existimo, Interpretis Latini incogitantia.

XIX. Nec tamen inficiabor, post Concilium Calchedonense, quibusdam non exigui momenti privilegiis potitos semper fuisse Præsules Constantinopolitanos, non abnuente Romano Pontifice. Sederunt illi semper ante Patriarcham Antiochenum & Alexandrinum. Conquestus est in Concilio Calchedonensi Paschasinus Papæ Legatus, quòd in Ephesina pseudosynodo quintus tantùm tributus esset locus Flaviano Constantinopolitano Archiepiscopo, cùm ei primus post sedis Apostolicæ Legatos deberetur, & ab Anatolio revera in ipso Calchedonensi Concilio obtineretur. Ita ut jam in dubium verti non possit, quin successores eundem semper retinuerint locum. *Ecce nos Deo volente dominum* Act. 1. Conc. Calc. *Anatolium primum habemus, hi quintum posuerunt beatum Flavianum.* Jure summo semper usi sunt in Exarchatibus minoribus Thraciæ, Ponti, Asiæque. Nec ægrè tulere primæ Sedis Legati, quòd Anatolius primus adversùs duos Ephesi Episcopos depositionis sententiam diceret, quam & ipsi confirmarunt. Cùm Concilii Constantinopolitani Canoni accepta referretur potestas trium horum Exarchorum, nec Canones hujus Concilii admisissent Romani Pontifices, hinc fiebat, ut de eorum vel Canonum vel Exarchorum depressione aut extinctione parum iidem curarent. Cum Leo, tum Gelasius in supralaudatis Epistolis præ se ferebant solos Nicænos Canones sacrosanctos sibi videri, in quibus altum de his tribus Exarchis silentium, etsi conjici aliquid ex iis in illorum gratiam possit: cæterùm pristinam dignitatem sartam tectamque servandam Ecclesiis esse, sed Apostolicis, nempe Alexandrinæ & Antiochenæ. Hinc rursus non ineptè conjicies, ea forsan etiam de causa Legatos Pontificios siluisse, cùm IX. & XVII. Calchedone Canones pronuntiarentur; quòd ex recepta consuetudine augurarentur, locum illis fore in tribus minoribus tantùm Exarchatibus. Denique & à similitudine veri alienum non est, in Justiniani legibus suprà memoratis Exarchos minores non haberi in Patriarcharum numero, à quibus appellari nefas, aut à quibus causas ad Constantinopolitanum Episcopum jure prærentionis referre fas est.

Quod ad majores autem Patriarchas attinet, etsi nihil jure in eos posset Constantinopolitanus, non pauca tamen in Alexandrinam & Antiochenam Ecclesias Acacius ausus est. Simplicii Papæ delegatione Simpl. Ep. 15. munitus fuit, sed non tam angustis limitibus ille circumscribi se passus est. Episcopum Antiochenum consecravit, toleravit Papa, quia alendæ paci id necessarium Imperator censebat. Violari obterique Gelas. Ep. 13. Canones sæpè conquestus est Gelasius, sed has querelas aliquantò frequentiores fuisse non injuria creditur, quandiu Acacii ejusque successorum schismate scissa laboravit Orientalis Ecclesia. Joannes Jejunator de Gregorio Patriarcha Antiocheno judicium synodale instituit, quo nihil audacius post Concilii Calchedonensis tempora tentatum fuerat. Joannes enim ille Patriarcha Constantinopolitanus, qui Acaciano schismati finem imposuit, expunctis ex sacris diptychis tot tantisque nominibus anteriorum suæ Sedis Episcoporum, quòd non aliter pax

Ecclesiis reddi tunc quidem posset: cùm Presbyter quidam Ecclesiæ suæ in Episcopum Antiochenum electus fuisset, constantissimè abnuit eum Constantinopoli ordinare, ne Hormisdæ Papæ mandata prætergrederetur, ut liquet ex relatione Dioscori Diaconi ad hunc ipsum Pontificem. Hic ipse tamen est Joannes Patriarcha, cui sanctitate & doctrina celeberrimus Avitus Viennensis Episcopus de reddita pace per litteras congratulatus est, & de concordia inita cum Hormisda Pontifice, cui dicto audientem se posthac fore professus erat: quo fieret ut Ecclesiasticæ unitatis & pacis amatores, ita in eos afficerentur, ut in geminos Apostolorum Principes. *Concordiam vos habere, & velut geminos Apostolorum Principes mundo vos adsignare convenit:* & velut in gemina sidera, quorum fulgore totum velut Ecclesiæ firmamentum illustraretur. *Quis Catholicus de talium ac tantarum Ecclesiarum pace non gaudeat, quas velut in cœlo positum religionis signum, pro gemino sidere mundus expectat?*

Post. Ep. 6. Hormisd. Avitus Ep. 7.

XX. Quanquam autem Concilio Calchedonensi Concilia, leges, & prope omnia Ecclesiæ monumenta in eo consentiant, ut Episcopo Constantinopolitano nomen tribuant Patriarchæ, & quod iis temporibus idem omnino erat, Archiepiscopi: ita ut Gregorius Magnus vir delicatissimi fastidii in ejusmodi rebus, id ei negare non potuerit, cum præter Papam Patriarchas enumerat quatuor: jus tamen illud Patriarchicum, quo potissimum in minores Diœceses tres utebatur, nonnunquam aliquantulum exagitatum & concussum est. Basiliscus sive Imperator, sive potiùs Tyrannus, ut stomachum moveret Acacio, Patriarchatum Ephesinum suis antiquis finibus restituit, ut prolixiùs mox disseremus, postquam de Patriarcha Hierosolymitano dixerimus. In Concilio Calchedonensi & aliis deinceps habitis, tres illi Exarchi minores distincto & honorificentiore loco & sedere semper & subscripsere, tanquam medio quodam ordine censendi inter Patriarchas majores & Metropolitanos; denique Exarchi Diœceseon semper appellati sunt. Depulso Basiliscо restitutus ut primùm est in Imperium Zeno, pristina quidem omnia Patriarchæ Constantinopolitani jura redintegravit; sed generalibus tantùm verbis usus, nec nominatim declaratis urbibus, Provinciis, Diœcesibus, quæ Acacio posthac paritura erant. Ita è re sua fore judicabat Acacius, multa moliri, pauca loqui: expertus sæpissimè tum Imperatoriam potestatem, tum crebras negotiorum temporumque difficultates, ubi sua apud Principes gratia & authoritate egerent cæteri omnes Episcopi. Hinc enim subinde prorogandæ ampliandæque potestatis sibi ansas dari, quibus proclive esset à generalibus Legum Canonumque verbis authoritatem accersere.

Evagr. l. 3. c. 6. Cod. de sanct. Eccles. l. 16.

CAPUT XI. *P. 2. l. 1. c. 2.*

Quæ fuerit Gregorium Papam inter & Joannem Jejunatorem de Patriarchæ Oecumenici nomine controversia.

I. II. Patriarchæ Oecumenici nomen ab aliquibus in Concilio Calchedonensi Leoni Papæ tributum, nihil obluctante Concilio.

III. IV. V. Tributum est & aliis deinde Romanis Pontificibus, imò & Episcopis Constantinopolitanis, Papa non repugnante.

VI. Cur tunc ab eo nomine nihil valdè metuendum videretur.

VII. Sumit id sibi nomen Joannes Jejunator Episcopus Constantinopolitanus, in eo Concilio, ubi Patriarchæ Antiocheni judicium & condemnationem meditabatur. In eum statim exardescunt Pelagius II. & Gregorius Magnus.

VIII. IX. Res erat plena periculi, ut ibi sibi Patriarchæ Oecumenici nomen eo tempore usurparet, quo universalem arrogabat sibi potestatem, quod hactenus ex antecessoribus ejus nemo fecerat.

X. XI. Quo sensu dixerit Gregorius oblatum Papæ à Concilio Calchedonensi Patriarchæ Universalis nomen, profanum illud esse & periculosissimum. Hujus nominis sensus duplex, ut idem sit quod Episcoporum Caput, aut Episcopus solus.

XII. XIII. Cur id nomen à Joanne usurpatum interpretetur Gregorius eo sensu, qui pessimus esse potest. Quàm esset ipse à fastu & ab invidia alienus.

XIV. Causæ quinque propter quas nihil non pertimescendum in ea re, & inclementissimè id nomen tunc interpretandum erat.

XV. Mira Gregorii humilitas.

XVI. Servus servorum Dei primus inter Pontifices appellari voluit.

XVII. Jam erat Patriarchæ Oecumenici nomen Dioscoro Alexandrino adscriptum in Ephesina pseudosynodo.

XVIII. Non abstinuerunt se ab eo nomine post Gregorium Episcopi Constantinopolitani.

XIX. Qua ratione possit ex sanctorum Patrum regulis Joannis Jejunatoris sanctitatis fama conciliari cum iis quæ aculeatissimè in eum à Gregorio dicta sunt. Certant nonnunquam viri sanctissimi inter se, eodem pietatis zelo, quo Angeli quondam & Israelitæ.

I. ÆQuum est ut in exortam Joannem Jejunatorem inter & D. Gregorium de Oecumenici seu Universalis Patriarchæ nomine controversiam, observemus aliqua; non utique ut Gregorii factum approbemus; quæ enim vel densissimæ calumniarum nebulæ ipso nominis ejus fulgore non evanescant? verùm ut doceamus potiùs quàm varia & inexpectata fuerit splendidissimi nominis Oecumenici Patriarchæ fortuna.

II. Perlecti sunt in Concilio Calchedonensi libelli multi supplices, Leoni Papæ oblati à Clericis Alexandrinis, ubi illum Patriarcham Oecumenicum nuncupabant. A nominis novitate non abhorruit Synodus, etsi triginta Episcoporum esset supra sexcentos. Tantum autem abest, ut illa nominis gloria invidiam Leoni conflarit, ut in Synodali ad ipsum Epistola, *Patrem* illum & *Caput* Ecclesiæ appellarint sexcenti amplius Patres; cui Christus *vineæ suæ* curam commisisset. Ex his certè libellis supplicibus inscriptis *Patriarchæ Oecumenico Leoni & Synodo Oecumenicæ*, satis liquet, quàm latè patere crederent nomen *Oecumenici*, tum Presbyter, tum Diaconi duo Alexandrini, qui libellos ita inscripserant.

III. Hoc ergo statim sonare visum est nomen Oecumenici, superiorem quandam & generalem in omnes Ecclesiæ totius Episcopos authoritatem. Quo sensu illud ipsum Hormisdæ Papæ tribuerunt Archimandritæ secundæ Syriæ in ea relatione, quæ est scripta ad Pontificem tanquam ad fidei communionisque Catholicæ, quæ oppressa & penè extincta in Oriente tunc erat, defensorem universalem. *Universæ orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ, supplicatio Archimandritarum vestræ secundæ Syriæ, &c. Nam caput estis omnium, &c. Vobis occurrit grex cognoscere suum Pastorem, &c.* Quot ibi voces, tot argumenta authoritatis universalis per omnes Ecclesias.

Post. Ep. 12. Hormisd.

IV. In Concilio Constantinopolitano sub Agapeto & Mena lectus est libellus supplex Archimandritarum Constantinopolis, Hierosolymæ & Orientis, porrectus Agapeto *Patriarchæ Oecumenico*. Idem ibidem nomen plerumque tribuitur Menæ Patriarchæ Constantinopolitano, verùm à Scriba. Nam ipse sibi sumit nunquam, ubi subscribit, contentus summam suam erga Apostolicam sedem observantiam profiteri: *Nos enim Apostolicam sedem sequimur, & obedimus, & ipsius communicatores, communicatores habemus; & condemnatos ab ipsa, & nos condemnamus.*

Act. 1. Act. 2, 3, 4. Act. 4.

V. Neque verò negaverim ejusdem Synodi Sessione V. perlectam esse relationem Concilii ante annos,

nos decem & octo habiti ab Episcopis, qui tum fortè Constantinopoli erant : ubi Joannes Patriarcha Constantinopolitanus, is qui Ecclesiam Græcam cum Hormisda Papa conciliaverat, Oecumenicus plerumque appellatur. Ita illum & Monachi, & Concilii Scriba sæpè nominant. Verùm tot erant & tanta in ea conciliatione, quæ Ecclesiam Constantinopolitanam Orientalesque omnes Romanæ subjectas ostenderent : ut nec Hormisdæ, nec Agapeto, nec Vigilio ea venire in mentem suspicio potuerit, futurum aliquando, ut obtentu aut occasione tanti illius nominis, Joannes & Menas ultra positos sibi olim limites potestatem suam proferre vellent. Prudenter ergo neglecta à Pontificibus vocis novitas est; & facilè concessum Episcopis Constantinopolitanis, ut quo tempore Joannis Patriarchæ antecessores plurimi condemnabantur, & ipse, cui Menas successit, deponeretur Anthimus, eo sedis suæ dejectionem & contumeliam, inani saltem nominis grandioris specie solarentur.

VI. Neque verò obscurè apparuit ex eo Oecumenici nomine Menam nec intumuisse animo, nec impulsum esse, ut novi aliquid tentaret : cùm jussus ab Imperatore Justiniano subscribere damnationi trium Capitulorum, non antè subscripsit, quàm juratum ei fuisset, redditum iri chirographum ei suum, si has subscriptiones improbasset Romanus Pontifex. Hæc ita tradit Facundus Hermianensis Episcopus : *De quibus se nihil acturum sine Apostolica Sede promiserat, &c. sub ea se conditione cessisse, & juratum sibi fuisse respondit, quod chirographum suum reciperet, si hæc Romanus Episcopus non probaret.* L. 4. c. 4.

Ne cæteri quidem Patriarchæ splendoris inde aliquid aut potestatis accessisse Patriarchæ Constantinopolitano putarunt, cùm eadem ipsa in re Zoilus Episcopus Alexandrinus apud Papam subscriptionem per illatam sibi vim factam excusarit : *Cæteri que Episcopi post subscriptionem Stephano Romano Diacono libellos dederint Sedi Apostolicæ transmittendos, confitentes in eis, quod à Constantinopolitano Episcopo coacti subscriberent.*

VII. Ubi verò coacto Constantinopoli Concilio Joannes Jejunator de causa Gregorii Patriarchæ Antiocheni judicium sibi sumpsit, tunc assumptum ab eo Oecumenici nomen, & Pelagio II. & Pelagii successori Gregorio, justam suspicandi causam præbuit : eoque Pontifices impulit, ut quæ inde mala nasci poterant, pro virili sua prævertere conarentur. Jam enim tanti nominis splendor non ut antea dejectis erat solatio, sed præsidii instar habebat, quo communiretur recens usurpata potestas supra Patriarchas cæteros adversùs primariæ Sedis authoritatem. Quod Joannes coegerat Concilium, id inter Generalia numerandum erat, cùm judicium ibi de Patriarchæ causa ferendum esset : Concilium autem generale sine authoritate Pontificis, nec convocari debuit, nec haberi. Nec sine primæ ejusdem Sedis assensu vel damnari Patriarcha poterat, vel absolvi. Quæ enim ad universalis Ecclesiæ dispositionem pertinent causæ, non possunt eæ sine Capitis interventione finiri. Non poterat Patriarcha Constantinopolitanus extra Patriarchatum juris sibi quidquam arrogare : multò minùs in eum Patriarcham, cujus erat sine controversia & justior & antiquior potestas. Cùm ergo vir ambitionis oestro percitus, studiosè sibi nomen indueret, quod universalem in totam Ecclesiam potestatem innuebat, & ea ipsa tunc in Patriarcham Antiochenum uteretur potestate : nonne tunc justæ erant suspicandi causæ, illam ambiti ab eo authoritatem, qua supra Patriarchas cæteros cæteraque Ecclesiæ Sedes eveheretur ?

VIII. Integrum ergo jam nec Pelagio erat, nec Gregorio, ea uti indulgentia, qua usi aliquando fuerant Hormisda & Vigilius, ubi per ipsos & Joannem & Menæ licuit Oecumenici uti, vel abuti Patriarchæ nomine. Tunc enim damnatione Patriarcharum omnium Constantinopolitanorum & Anthimi depositione depressa jacebat Constantinopolitanæ Sedis dignitas : nunc Joannes Jejunator Patriarcharum aliorum judicem agebat. Tunc fruebatur legitima & agnata sibi auctoritate Sedes primaria, cui Oriens Occidensque, & ipse Constantinopolitanus subjiciebatur Episcopus : nunc novam iste in Patriarcham alterum potestatem usurpabat. Tunc de consensu Papæ convocatum erat Concilium, & quæ controversia ad omnes pertinebat Ecclesias, de consensu maximarum quarumque Sedium finiebatur : nunc Patriarcha Constantinopolitanus solus generale Concilium congregabat, ei præerat, ibi finiebat causam, quæ nonnisi interveniente Ecclesia universali, aut ejus certè Capite poterat terminari.

IX. Meritissimè ergo ex his Pelagii II. efferbuit ira & indignatio, ut acta irritaret omnia Concilii hujus Constantinopolitani, excepta absolutione Gregorii Episcopi Antiocheni, decerneretque, ne qua istiusmodi haberentur Concilia, nisi suffragante prima Sede : *Delatum est ad Apostolicam Sedem Joannem Constantinopolitanum Episcopum universalem se scribere, & Synodum convocare generalem, cùm generalium Synodorum convocandi auctoritas, Apostolicæ Sedi beati Petri singulari privilegio sit tradita; & nulla unquam Synodus rata legatur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit fulta.* Epist. 8. Pelag. II. Itemque ut decerneret, ne quis se Episcopus universalem scriberet, neu se hac nominis superbia supra cæteros omnes efferret Episcopos, cùm ea sit Christi prærogativa, & ejus quem sibi Christus in terris Vicarium adoptavit, Caputque Ecclesiæ universalis conspicabile : *Qui jejuniis occupatus videbatur, jactantiam tantam sumpsit, ita ut universa sibi tentet adscribere, & omnia quæ soli uni Capiti cohærent, videlicet Christo, per electionem pompatici sermonis, ejusdem Christi sibi studeat membra subjugare.* Et paulò inferiùs : *Orate ne Romana Sedes, quæ instituente Domino Caput est omnium Ecclesiarum, privilegiis suis unquam careat, aut expolietur.*

X. Gregorius Magnus in iis quas ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum & Anastasium Antiochenum scripsit epistolis, observat Joannem nomen *Universalis* non solùm oblatum accepisse ab aliis, quod ex ejus prædecessoribus aliqui fecerant : sed & ipsum sibi illud sumpsisse, quod nec ejus majores, nec Patriarchæ alii fecerant hactenus, nec Pontifex Romanus ullus : *Ex alia causa occasionem quærens Synodum fecit, in qua se Universalem appellare conatus est.* L. 4. Ep. 36. Addit præterea potestatem hujus nominis factam fuisse Leoni Papæ à Concilio Calchedonensi; sed nec ipsum, nec quemquam ex posterioribus Pontificibus ea nominis gloria delectatum esse, cùm vendicari non posset alicui uni Episcopatus Oecumenici nomen, nisi discinctis & exautoratis cæteris Episcopis omnibus : *Uni per sanctam Calchedonensem Synodum Pontifici Sedis Apostolicæ hoc universitatis nomen oblatum est. Sed nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit. Quia videlicet si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur.*

XI. Verùm si nomen id à Concilio Calchedonensi oblatum Leoni est, ut quid vir sanctissimus doctissimusque Gregorius *profanum* illud dicit? Ut quid addit, si universalis unus dicatur aliquis, fore ut Patriarchæ cæteri suo exuantur jure & imperio? An Leoni Synodus Calchedonensis cum tanta aliorum Patriarcharum injuria profanum nomen potuit offerre? Hæc nobis nunc occurrit & enodanda difficultas, & illustranda. Silentio saltem suo approbavit Calchedonensis Synodus, oblatum Leoni in supplicibus compluscu lis libellis Oecumenici Patriarchæ nomen. Ita non temerè dictum est à Gregorio, id nominis oblatum Leoni esse à Synodo, quæ illud offerentibus non intercessit, quæ silentio suo favit, & consensit. Hæc verò in libellis usurpata vox, nihil prophanum præ se ferebat, aut

quo

quo offendi poſſent cæteri Patriarchæ. Offerebatur etiam Leoni non tanquam Patriarchæ, ſed tanquam Papæ & univerſalis Eccleſiæ Capiti. Nam etſi expreſsè diceretur Patriarcha Oecumenicus, ita ſumi tamen debet res tota, ut aut *Oecumenici* vox genericum Patriarchæ nomen, tanquam differentia determinet & coarctet : aut potiùs ita ut Patriarchæ nomen quod ea primùm in Synodo cœpit eſſe in uſu, Papæ antè ſit attributum, quàm majoribus Archiepiſcopis aliis : Papæ inquam, ut Papa eſt, & Eccleſiæ caput. Eo ſenſu unus eſt & univerſalis, unus nimirum Chriſti in terris Vicarius, & unus Eccleſiæ univerſæ caput.

In eum modum illa vox nihil obſtrepit cæterorum Patriarcharum amplitudini. Neque enim Papa, qua Patriarcha eſt, Oecumenicus dicitur, ſed in Occidente ſolo jus Patriarchicum obtinet exeritque, perinde ut ſuum cæteri pleniſſimum in Oriente. Potuit ergo in Synodo Calchedonenſi jure dici Papa, quà Papa, Univerſalis, aut Oecumenicus : non potuit Patriarcha Conſtantinopolitanus, non potuit Papa ipſe quà Patriarcha Occidentis, niſi conculcatis & everſis penitus cæteris Patriarchis. Quemadmodum idcirco univerſalis Eccleſia eſt Catholica & Oecumenica, quia ſola & unica eſt in toto orbe terrarum : & Generale Concilium & Oecumenicum, quia unicum eſt, totamque amplectitur Eccleſiæ auctoritatem, ibi in Paſtoribus ſuis congregatæ. Ut Papa, Univerſalis eſt & Oecumenicus, quia unicum ipſe eſt Eccleſiæ univerſalis caput ; ita Patriarcha Conſtantinopolitanus dici poſſet Oecumenicus, ſi ſolus eſſet totius Eccleſiæ Patriarcha. Permira ergo erat Gregorii ſapientia & ſagacitas, ut qui animo provideret, eò tendere Epiſcopi Conſtantinopolitani conatus omnes, ut conſtitutum à Chriſto ordinem everteret : ac Petri loco quem Chriſtus omnipotentiſſima vi gratiæ ſuæ caput Eccleſiæ dederat, contutatuſque erat adversùs Imperatorum Romanorum diuturnas acerbiſſimaſque infeſtationes ; Eccleſiæ caput alterum daret, regia dumtaxat poteſtate, & ambitioſorum hominum vaniſſimis cupiditatibus ſubnixum.

XII. Videtur etiam ultra progredi Gregorius, & illud præterea contendere, nova illa Joanni ambitione, non ſolùm Patriarchas omnes, ſed & omnes orbis Epiſcopos ſuis exturbari Sedibus, honoribus ſpoliari. *Si hoc dici libenter permittitur, honor Patriarcharum omnium negatur. Et cum fortaſſe is in errore perit, qui univerſalis dicitur, nullus jam Epiſcopus remanſiſſe in ſtatu veritatis invenitur.* Et in alia Epiſtola : *Nullus Apoſtolicæ ſedis Antiſtitum hoc temerarium nomen arripuit, ne ſi ſibi in Pontificatus gradu gloriam ſingularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegaſſe videretur.* Et alibi rurſum : *Si unus Epiſcopus vocatur univerſalis, univerſa Eccleſia corruit.* Ubi verò reſcribit Eulogio Alexandrino, qui ei nomen appinxerat univerſalis Papæ, illud præ ſe fert Gregorius, ne ſibi quidem id nominis aptari poſſe, quin dejiciantur proteranturque cæteri omnes orbis Epiſcopi. *Vobis ſubtrahitur, quod alteri plus quàm ratio exigit præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus ; nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namque honor eſt, fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ergo verè honoratus ſum, cum ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. Si enim univerſalem me Papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur univerſum.*

Ibid.

L. 4. Ep. 38.

L. 6. Ep. 24.

L. 7. Ep. 30.

XIII. Quæ poſteriora Gregorii verba apertum faciunt, excitatum tunc fuiſſe illum, non venditandæ ſuæ, deprimendæque alienæ dignitatis fæda quadam & inſana cupiditate : ſed zelo & amore deſæcatiſſimo modeſtiæ, humilitatis, & charitatis maximè ejus, qua conflagrare debet ſemper Collegium Epiſcopale. Ambitioſum Univerſalis nomen nec ab ullo patiebatur arripi Epiſcopo, nec ipſe ſibi, quamvis ſine ambitione poſſet, arripiebat. Volebat ſcilicet, ut honorem Epiſcopi ſuum non in ſtrepitu pompaque nominum, ſed in morum ſanctimonia modeſtiaque collocarent : nec honori ſibi quiſquam duceret fore, quod Coepiſcopis dehoneſtamento eſſet. Se enim, qui longè ſupra alios eſſet, eo potiſſimùm honore delectari, quo fieret ut ne debitus aliis honor aut negetur, aut minuatur. Nec ſolùm non ſumebat ipſe, ſed nec adſcribi patiebatur ſibi à quoquam nomen Univerſalis : ne unde creſceret ipſe, inde fratres decreſcerent : & quantum ſibi ſuperfunderetur honoris, tantum aliis demeretur.

XIV. Eccui enim dubium eſſe poteſt, quin ea vox Epiſcopus, Papa, Patriarcha *Univerſalis* in eum ſenſum flecti poſſit, ut excluſis aliis unicus ſit Epiſcopus, & ſolus? quemadmodum univerſalis Eccleſia & univerſale Concilium cum dicitur, aliæ Eccleſiæ, aliaque præterea Concilia eſſe ſimul poſſe negantur. Potuit ergo debuitque Gregorius in ambitioſam hanc ſignificationem rapere nomen Univerſalis, cùm illud uſurpare Epiſcopus Conſtantinopolitanus inciperet : 1. ut ne res nova & invidioſa impunè invaleſceret, neque inde eruptura aliquando mala anteverterentur. Id verò perfici non poterat niſi inſidioſus & pravus nominis ſenſus detegeretur, & quæ inde fraudes cladeſque emergere poſſent, palam fieret. 2. Quia qui primus id molitus eſt, jus ſibi univerſale in omnes, quod certè ſuum non erat, reapſe uſurpabat, ut & vocaret Concilium, & inſcio Papa, nec vocatis Patriarchis cæteris, de Antiocheno Patriarcha ſolus judicaret. Non alienum ergo erat à ratione, ut exiſtimaret Gregorius cum ambitioſo nomine conſentire uſurpationem poteſtatis ; alterum prodire ex altero : nec minus in animo & nomine, quàm in opere eſſe cupiditatis. 3. Quia Joannes iiſdem inſiſtebat veſtigiis, quibus ejus olim anteceſſores, in Concilio Conſtantinopolitano & Calchedonenſi, ſupra cæteros Patriarchas efferre ſe machinati erant, & uſurpata ſemel jura regiæ auctoritatis patrocinio deinceps ſibi adſeruerant. Nam etſi negaſſe Leoni videatur Anatolius, ſuo conſilio & impulſu novatum quidquam fuiſſe in Concilio Calchedonenſi, & ei ſe, quæ ſibi attributa fuerat, poteſtati renuntiare : ita tamen ea de re loquitur Liberatus : *Et licèt Apoſtolica ſedes nunc uſque contradicat, quod à Synodo firmatum eſt, Imperatiorio patrocinio permanet quodammodo.* Æquum erat profectò, ut cum Joannes Jejunator in promovendis anteceſſorum conatibus & conſiliis totus erat, Pelagius & Gregorius Leonem Magnum imitarentur, eique obniterentur novitati, quæ & Eccleſiæ unitati minaretur exitium, & humilitatem everteret unitatis conſervatricem : juxta illud ejuſdem Gregorii ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum : *Hoc ab unitate atque humilitate Eccleſiæ malum ſuperbiæ & confuſionis amoveat Deus. Obteſtor, ut conſtanter ac ſine præjudicio ſervetis, ſicut accepiſtis Eccleſias.* 4. Neque enim ignorabat Gregorius, quot & quantas, fovente Principum poteſtate, excitaſſent in Eccleſia tempeſtates Epiſcopi Conſtantinopolitani, novorum in dies errorum vel auctores ipſi, vel Patroni. Liquet ab ejus Epiſtola ad Anaſtaſium Epiſcopum Antiochenum : *Scitis quanti non ſolùm hæretici, ſed etiam hæreſiarchæ de Conſtantinopolitana Eccleſia ſint egreſſi.* 5. Quàm prudenter fecerit Gregorius, rei probavit eventus. Nam paulò poſt ejus obitum commotus aliunde in Cyriacum Epiſcopum Conſtantinopolitanum Phocas Imperator, quòd & ſe Oecumenicum diceret, & primum in Eccleſia locum ſibi apertè vendicaret, in ordinem illum redegit, & ſolemni decreto primatum Romanæ Sedis aſſeruit. *Bonifacius III. Papa obtinuit apud Phocam Principem, ut Sedes Apoſtolica B. Petri Apoſtoli Caput eſſet omnium Eccleſiarum, id eſt Eccleſia Romana ; quia Eccleſia Conſtantinopolitana primam ſe omnium Eccleſiarum ſcribebat.* Hìc ſtetit fracta tunc temporis Epiſcopi Conſtantinopolitani ſuperbia, objecto divinitus obice. Sequentibus verò deinde ſæculis ulteriùs audaciùſque progreſſa, effracto unitatis

In Breviario cap. 13.

L. 4. Ep. 36.

L. 6. Ep. 24.

Paul. Diac. l. 4. de geſt. Longob. Anaſt. Bibl. Anno 604.

ratis Ecclesiasticæ vinculo, ostendit, quam non injuria ab illo œcumenicæ appellationis monstro ista calamitas eruptura præsagiretur.

XV. Dum primæ Sedis gloriam & majestatem temperaret, & quodam sobrietatis modo constringeret Gregorius, non minùs in eo refulsit illa quæ maximum Ecclesiæ Pastorem maximè decet, humilis magnitudo animi, aut magnanima humilitas, quàm ubi inferiores Ecclesias jussit intra modestiæ limites cohiberi. Tantum autem abest, ut Episcopum universalem se diceret, ut nec Petrum ipsum, nec ejus successores putaret aliud esse, quàm prima membra universalis Ecclesiæ, qualia sunt Apostoli cæteri, Apostolorumque successores Episcopi singularumque Ecclesiarum. *Certè Petrus Apo-*
L. 4. Ep. 18. *stolus primum membrum sanctæ & universalis Ecclesiæ est. Paulus, Andreas, Joannes quid aliud quàm singularum sunt plebium Capita? & tamen sub uno capite omnes membra sunt Ecclesiæ.*

L. 2. c. 1. XVI. Narrat Joannes Diaconus in Gregorii vita primò illum cœpisse Servum servorum Dei in Epistolis suis se præfari, ut hanc etiam in successores transfunderet hæreditatem verè Apostolicæ humilitatis, quæ sola superest ratio crescendi & assurgendi Pontificibus maximæ & celsissimæ Sedis, & contundendi cæterorum omnium intemperantiam, qui refugiunt intra modum & exemplum ejus se continere, quem prima in Sede Ecclesiæ Christus
L. 4. c. 38. locavit. *Universalis vocabulum refutavit, & primus omnium se in principio Epistolarum suarum Servum servorum Dei scribi satis humiliter definivit; cunctisque suis successoribus documentum suæ humilitatis hæreditarium reliquit.* Hoc nempe persuasum habebat, persuasumque omnibus volebat maximus simul & humillimus Pontifex, veram Episcopi magnitudinem totam esse in humilitate positam: nec aliud Episcopatum esse, quàm divinam quandam servitutem, qua eorum servi Episcopi fierent, quorum viderentur esse domini: *Ego qui per Episcopatus onera servus sum omnium factus.* Neque verò diffiteor, Augustinum quoque quibusdam in Epistolis scripsisse se Servum servorum Dei ante Gregorium; postea autem Galliarum Episcopos aliquot, Bonifacium Moguntinum, aliosque complures idem fecisse. At hæc nihil obstant, quin verè dixerit Joannes Diaconus hæreditarium nomen à Gregorio in Romanos deinceps Præsules devolutum esse; hanc quippe esse primæ Sedis summam gloriam, quæ sola humilitate exaltrari potest, ut sola humilitate exaltatus est Princeps Pastorum Christus. *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.*

XVII. Fateor etiam primum omnium in secunda Synodo Ephesina Dioscorum Episcopum Alexandrinum ab Olympio Evazorum Episcopo Patriarcham Oecumenicum appellatum esse; perlectamque fuisse hanc pseudosynodum in Concilio Calchedonensi, & nec vel tunc superbum id nomen rejectum esse. Verùm præter quàm quòd semel hoc tantùm subjecit Olimpius, ut prætervolare & fallere facilè potuerit audientes vocula nova: ut Synodus Ephesina II. gloriæ illis fuit, quos ignominia, aut martyrio affecit: ita dedecori iis fuit, quos ordinavit. Nec dici potest ei voci dum retegeretur, non contradixisse Calchedonensem Synodum: quæ & pseudosynodum totam, & infamem Dioscori ambitum, & ipsum etiam damnavit Dioscorum, qui præsidebat Synodo, ut sperabat, generali. Qua ex præsidendi dignitate videri potest etiam occasionem arripuisse universalis Patriarchatus sibi usurpandi. Non inscitè enim conjicitur Oecumenici nomen attributum ei fuisse ut Præsidi Synodi quæ Generalem se jactabat, & ei Patriarchæ, cui jus esset in alios Patriarchas: velut hic Dioscorus in depositionem Flaviani Patriarchæ Constantinopolitani incumbebat. En verba Olympii
Act. 1. Conc. Calch. X. Episcopi Evazorum: *Præsente Universali Concilio, cui Præsul est & primus, & sanctissimus Pater noster & Universalis Episcopus Dioscorus.* Hinc ergo etiam emicat in hac ipsa hujus nominis Dioscoro ascripti abusione, eo significatum esse Episcopum verè universalem, qui jure suo Synodis Oecumenicis præsideret, & de deponendis Patriarchis judicium sibi vendicaret: quo Pelagius & Gregorius sensu nomen istud induerunt. Tam ergo à vero abhorret, non improbatam esse à Concilio Calchedonensi vocis hujus attributionem, quando Dioscoro adscripta est: quàm non esse ab eodem damnatum latrocinium Ephesinum, rescissumque quidquid ibi per summum nefas rentatum fuerat; & nefandam in primis Dioscori machinationem, qui hac denique insolentissima audacia impietatem suam cumulavit, ut in ipsum Romanum Pontificem excommunicationis sententiam vibraret. Usque adeo sibi videbatur Imperatoris patrocinio universalis Episcopus evasisse. Contra verò tributum id nomen Leoni est in Concilio Oecumenicorum verè Conciliorum numerosissimo & augustissimo, in libellis supplicibus quatuor, quos & ipse legit Martianus, & legendos remisit Concilio; Synodo tota non modò non contradicente, sed unanimi consensu approbante: approbante inquam non nudum & inane nomen, sed summam potestatem, quæ hoc nomine significabatur, quæque tunc splendidissimè exercebatur à Leone: ut nimirum esset & Concilii Oecumenici proprius Præses, suæ Sedis jure, judex causarum Patriarchalium, & Ecclesiæ caput universalis.

XVIII. Sentio non temperasse sibi ab eo nomine sequentibus sæculis Episcopos Constantinopolitanos. Eo sanè non abstinuit Sergius in iis quæ lecta sunt in Romano Concilio sub Martino Papa. Verùm ejusmodi usurpationes Concilio VI. generali quodammodo reprobatæ fuisse videntur. Legati enim Papæ rer in subscriptionibus Papam vocant Oecumenicum. Gregorius verò simpliciter se scribit Episcopum Constantinopolis novæ Romæ. Quod & in subscriptionibus observare est orationis ad Imperatorem habitæ. Act. 18. Act. 18.

XIX. Porro si ea fuit Joannis Jejunatoris vitæ sanctitas, quam Græci commendant Historici, non est tamen quod quemquam moveat Gregorii adversùs illum excandescentia. Factum enim hoc ejus unum, non personam, non reliquam vitam vehementiùs infectatus est. Nemo nescit præclarissima sanctimonia & innocentia homines, homines tamen fuisse; instar syderum, instar Solis etiam effulsisse, sed & nonnullis ipsos maculis, nonnullis quandoque defectionibus obscuratos fuisse. Si ultra quàm fas erat in asserendis & promovendis Sedis suæ juribus progressus est Joannes, fortè non tam rei suæ studio fecit, quàm Ecclesiæ. Nec prospiciebat animo, quò olim audaciæ venturi essent, quos habiturus erat dignitatis magis suæ successores & hæredes, quàm virtutis. Si ipsam pietatis famam lacessivit Gregorius, ut quam fucatam personatamque existimaret, non alio quàm modestiæ & humilitatis amore stimulatus fecit; in ea invectus, quæ vitii cujuscumque & superbiæ maximè speciem præ se ferrent. Invehi paulò vehementiùs illum in Joannem, & æquum erat, & necessarium. Impeti enim & labefactari par erat, non facta tantùm ejus, sed consilia; & furtivam spem, non præsentem tantùm, sed futuram: nec ejus tantùm, sed & successorum ejus, quorum consilia in Ecclesiæ Orientalis perniciem se tandem explicuere. Viris etiam sanctissimis sua invicem consilia inexplorata inviaque sunt, inaccessi mentium sinus. Hinc inter eos quandoque lites ebulliunt & pugnæ, ubi non aliud quàm virtutes aliæ aliis collidi videntur, quæ tamen adeo non vel maculantur innocuo hoc certamine, vel debilitantur, ut incrementum etiam vel puritatis consequantur non mediocre, vel fortitudinis. In his sanè ultro citroque non homines, sed hominum vitia impugnantur; & ubi adversùs vitia immerentibus asperia certatur, non certatur tamen nisi contra vitia. Istiusmodi nimirum jurgia

& pia

& pia certamina sunt, quibus inter se apud Danielem Angeli sancti conflictabantur, quibus eadem Scriptura teste Israelitæ alii aliis penè commissi sunt, cùm hinc & inde par pietatis & religionis amor æstuaret. *Vides igitur quod pro eadem religione, qua rectè colitur Deus, non solùm dissentire à se invicem, verùm etiam laudabiliter pugnare adversùm se religiosi ac rectissimi possunt, dum eos non ratio divini cultus, sed alterius alterum latet intentio.* Hæc Facundus ad Justinianum Imperatorem. Addit Prophetas fuisse inter Israelitas, qui adversùs Tribum Gad prælium inire parati essent, propterea quod violatam in eo concussamque religionem suspicabantur, quod ex adverso æternum religionis monumentum futurum erat. Addit denique in investigandis hominum arcanis consiliis non ulterius progredi aut introspicere teneri Episcopos, quàm Prophetas. Denique Concilium Ephesinum primum ex una parte, ex alia Antiochenum cum decem Provinciis magna animorum contentione olim decertasse, cùm pari utrimque erroris odio, pari veritatis amore æstuarent omnes; sed pari suæ invicem mentis, in qua latere putarent errorem, ignorantia deluderentur. *Quære intentionem, & invenies utramque partem prò divino cultu fuisse solicitam. Quære ignorantiam, & neutram invenies, quæ ad divinum cultum pertineat, sed alteram partem alterius intentionem ignorasse.*

Facun. l. 7. c. 6.

CAPUT XII. P. 1. l. 1. c. 7.

De Patriarcha Hierosolymitano, per eadem quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Prærogativa Ecclesiæ Hierosolymitanæ.

II. Iis orbata est, ubi eversa est civitas Hierosolymitana ab Adriano, à quo non procul extructa est Ælia.

III. Temporibus demum Constantini in Hierosolymam revixit eandem, quæ quondam floruerat.

IV. Habebatur etiam Æliæ & locis sanctis honos maximus, etiam ante tempora Constantini.

V. Consessus & sedis honorem illi concessit Synodus Nicæna, nec tamen ejus Episcopum subduxit potestati Metrop. Cæsarienses.

VI. Non is tamen merus eras honor Prothotroni, sive primi Suffraganei.

VII. Ea sedendi prærogativa recaluit cupido Sedis Apostolicæ, ut quondam.

VIII. Juvenali Episcopo Hierosolymitano opportuna aspirare visa sunt tempora Ephesinæ primæ Synodi ad fundamenta Patriarchatus sui jacienda, truncato Patriarchatu Antiocheno. Restitit ei Cyrillus.

IX. Causam suam munivit Juvenalis Rescriptis Theodosii Junioris.

X. Convenit tandem ei cum Patriarcha Antiocheno, conventa confirmat Calchedonensis Synodus, eique Palestinæ tres attribuuntur.

XI. Cur minùs repugnarit Papa, qui similiter grassanti Episcopo Constantinopolitano tam fortiter renitebatur.

XII. Hierosolymitani Patriarchatus confirmatio.

XIII. Nova illi à quinta Synodo generali firmamenta & augmenta potestatis.

XIV. Quid sentiendum de Rescriptis Imperatoris, de quibus suprà.

XV. Et de conatibus Patriarcharum ad juris sui amplificationem.

CUm in Concilio demum Calcedonensi constitutus fuerit Patriarchatus Hierosolymitanus, perinde ut Constantinopolitanus, quintaque hæc sit & postrema Patriarchalis Sedes: ei illustrandæ statim incumbemus, etsi ad ea deveneramus quæ invitarent nos, ut de tribus Exarchis minoribus verba faceremus, quos tandem absorbuit Constantinopolitana sedes.

Ac primò quidem non potest non videri permirum, qui factum sit, ut inter Patriarchales Sedes extremum locum nacta sit Hierosolymitana Ecclesia, cùm tam verè, quàm reverenter ad Hormisdam Papam scripserit Justinus Imperator eam esse matrem Christiani nominis, ut nemo ausit ab illa sese alienare, *Hierosolymitanæ Ecclesiæ omnes favent, cùm sit mater Christiani nominis, ut nemo audeat ab ea sese discernere.* Et cùm non minùs verè ab Epiphanio dictum sit, Jacobum Apostolum ejus urbis primum fuisse Episcopum, cùm suam ipsius Sedem Christus ei commendasset. *Primus ille Episcopalem cathedram cepit, cùm ei ante cæteros omnes suum in terris thronum Dominus tradidisset: ᾧ πεπίστευκε κύριος τὸν θρόνον αὐτοῦ ὅπου τῆς γῆς πρώτῳ.*

Post Ep. 7. Hormis.

Hæresi 78. n. 7.

II. Mirari autem desines, si perpendas non eundem Hierosolymæ eversæ statum locumque esse potuisse, ac stantis. Diruta quippe cùm à Romanis fuisset, nec nisi aliquantis post annis extructa & nominata Ælia ab Ælio Adriano Imperatore loco non eodem, quamvis vicino; posthac non eadem urbs videri potuit cum Hierosolyma, nec idem Episcopatus. Nicæna Synodus ejus loci Episcopum non alio indigitat nomine, quàm Episcopi Æliæ. Hilarius, Athanasius, Gregorius Nazianzenus negant sua ætate superfuisse Hierosolymam. Spei suæ & votis nonnihil assentabatur Hieronymus, cum eandem volebat esse ac Hierosolymam, quasi eodem loco & ex veteris Hierosolymæ ruderibus restaurata fuisset. Propiùs abest à vero alibi, cum hunc Episcopatum *Ælium territorium vocat*; cum non sine joco dicit Joannem ejus urbis Episcopum Apostolicam suam cathedram vendicare, *Apostolicam Cathedram habere se jactans*; cum denique affirmat Episcopum Hierosolymitanum subesse Metropolitæ Cæsarienſi, & Exarcho Antiocheno: *Palestinæ Metropolis Cæsarea: Orientis Antiochia. Aut igitur ad Cæsarienſem Episcopum referre debueras, aut ad Antiochenum.*

In Epitaph. Paulæ.

Epist. ad Theoph. con. error. Joa. Hieros. Epist. ad Pamac. con. errores Joan. Hieros.

III. Enimverò Ælienſibus Episcopis non antè venit in mentem, ut Æliam Apostolica sede decorari vellent, quàm magnificentissima ibi templa Constantinus & Helena Christo construxissent. Tunc sanè hominum æstimatione & voluntate Hierosolyma hæc fuit rursus quasi rediviva, & ex suis ipsa cineribus excitata. Auctor est Eusebius, Constantinum Imperatorem excitandis his & dedicandis Christo templis, novam quasi Hierosolymam excitasse, ex adverso illius veteris, quæ Christo mortem, sibi exitium conciverat. *In ipso Servatoris nostri martyrio fabricata est nova Jerusalem, ex adverso veteris illius celeberrimæ, quæ post nefariam Domini cædem, ultimam vastitatem experta est.* Eodem sensu idem Eusebius capiendus, cum ait servatam ibidem fuisse Apostolicam sedem. *Hermon Apostolicam Cathedram quæ illic etiamnunc servatur, obtinuit.* Hæc dicta sunt ex usu loquendi novato post Constantini tempora, & convenienter iis quæ sibi deberi contendebant novæ Hierosolymæ Episcopi. Verùm post tam diuturnum naufragium, vix tandem illi centum viginti post annis in Concilio Calcedonensi ad Patriarchatus privilegia protrudere se potuerunt. Quod verò ad Christi thronum pertinet, quo Epiphanius ajebat Jacobum à Christo jussum esse sedere, respondet scitissimè Petrus Damiani, Christum non unius scorsim, sed Ecclesiarum omnium Episcopum esse, atque ita Primatum Patriarcharum nonnisi à Petri Primatu proficisci. *Constat Dominum Salvatorem non uni cuilibet cathedræ speciali jure præesse, sed cunctis unum Pastorem universaliter præsidere. Liquet ergo Ecclesiarum ordinem esse dispositum juxta privilegium Petri, non secundùm incomparabilem excellentiam majestatis.* Adde non potuisse Christum, qui tam luculentè evertendam esse funditus Hierosolymam prænonuerat, Ecclesiæ suæ principem Sedem ibi figere, si vel

L. 3. de vita Constant. c. 33.

Hist. l. 7. c. ult.

Opusc. 35. c. 4.

maxi-

maximè mentem advertamus ad æterna Dei tremendaque consilia, quibus statum illi & certum erat, Judæos abjicere, à quibus toties abjectus fuerat, & Ecclesiæ suæ imperium in Gentes propagare.

IV. Quanquam de his ambigere nemo jure possit, indubium tamen est, tribus quatuorve primis sæculis apud Fideles, Scriptoresque Ecclesiasticos summo in honore fuisse dignitatem sanctitatemque Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Clemens Alexandrinus apud Eusebium ait, Petrum, Jacobum & Joannem de Principatu non contendisse, sed Jacobo omnes Episcopatum Hierosolymorum concessisse. *Quamvis ipsos Dominus cæteris prætulisset, non idcirco de primo honoris gradu inter se contendisse, sed Jacobum cognomine Justum Hierosolymorum Episcopum elegisse.* Tradit Eusebius post Jacobi mortem coisse Apostolos, ut ferebatur, & in ejus locum subrogasse Simeonem, carnis propinquitate Christo conjunctum; antè eversam per Hadrianum Hierosolymam Episcopos sedisse quindecim de Circumcisione omnes, alios deinde assumptos de Gentibus; Concilio de Paschate in Palestina habito, sub Victore Papa, Cæsariensem & Hierosolymitanum Episcopos præfuisse. In ordinatione Origenis, Cæsariensis Episcopi nomen Hierosolymitano præponitur: contra autem in Concilio Antiocheno adversùs Paulum Samosatenum: sic enim habet Eusebius: *Hymenæus, qui Ecclesiam Hierosolymitanam regebat, & Theotecnus qui Cæsariensem illi finitimam administrabat.* Seriem perpetuam Episcoporum Hierosolymæ eadem diligentia litteris mandavit Eusebius, qua & cæterarum Apostolicarum sedium. Et quamvis è re sua esset, quippe qui Metropolim Cæsariensem regeret, ut muniret & obfirmaret se adversùs crescentem sui suffraganei potestatem: non solùm Hierosolymam ut vidimus sedem Apostolicam nominat: sed & cùm enarrasset templorum à Constantino & Helena extructorum magnificentiam, novamque ex adverso veteris excitatam Hierosolymam, addit, hanc forsan esse Hierosolymam novam, quam Prophetæ in cœlum laudibus extulerant. *Atque hæc forsitan fuerit recens illa ac nova Hierusalem, Prophetarum vaticiniis prædicata.*

Euseb. l. 2. c. 2.

L. 3. c. 13.

L. 4. c. 5.
L. 5. c. 12. 23.
L. 6. c. 8.
L. 7. c. 28.

De vita Const. 3. c. 33.

V. Si in his ad Constantini voluntatem se calamumque suum conformabat Eusebius, credere par est ad eandem se accommodasse universas Ecclesias. Refert Sozomenus universo ex orbe fideles convenisse Hierosolymam, ut conditarum ibi à Constantino Ecclesiarum dedicationem octo diebus, cum piè, tum splendidè celebrarent. Non potuit Nicæna quidem Synodus non augere novam hanc Hierosolymam novo dignitatis & honoris splendore; intacto tamen id fecit Metropolitico Cæsariensis in eam Episcopi jure, cui patuerat jam inde cum diruta est à Tito Hierosolyma vetus, Episcopalisque cathedra à circumcisis ad incircumcisos Præsules devenit. Simillimum enim veri est, judaizantis illius Ecclesiæ Episcopos primos quindecim, circumpositis Ecclesiis omnibus imperitasse: at excisa Hierosolyma, Æliæ Episcopum sub Cæsariensi fuisse Metropolita, cum aliqua sin minùs juris, certè honoris prærogativa, quem sponte concederent Episcopi ejus urbis Præsuli, ad quam toto ex orbe convolabant fideles, adoranda Servatoris vestigia exosculaturi. Id satis apertè innuit Canon VII. Nicæni Concilii: *Quia consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, ut Ælia Episcopus honoretur, habeat consequentiam honoris, salva Metropoli propria dignitate.*

L. 2. c. 25.

VI. Quia ergo opinione magis quàm re vetus hæc erat Hierosolyma, idcirco veterum Episcoporum illi tantùm concessus honor, non jurisdictio. Ea fuit quorundam opinio, laudato Canone Protothroni dignitate tantùm illum fuisse donatum, id est primi inter Episcopos Provinciæ Suffraganei. Verùm patum id consentit cum amplitudine Sedis Apostolicæ, quam & spe præsumebat ipse, & non pauci alii ei affingebant. Synodus quidem Constantinopolitana, quæ quinque Orientalis Imperii Exarchos declaravit roboravitque, Episcopum Hierosolymitanum amplissimo huic collegio ideo non adscripsit, quòd congrua jurisdictione destitueretur. Verùm in Epistola Synodica ad Damasum Papam & ad Occidentales data, commendatur Cyrillus Episcopus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, matris aliarum Ecclesiarum. *Ecclesiæ Hierosolymitanæ quæ est aliarum omnium mater, Cyrillum Episcopum vobis obstendimus.* Intexuit hanc Epistolam Historiæ suæ Theodoretus, qui non tacet alibi exitiales dissensiones, quæ inter Acacium Cæsariensem Metropolitanum eruperant, & Cyrillum Hierosolymæ Episcopum de Primatu Sedium: περὶ πρωτείων. Abdicavit Cyrillum Acacius, & referente Sozomeno, in Seleuciensi Synodo confirmata est ea sententia, quòd Apostolicæ sedis gloria ferociens Cyrillus, cum Metropolitano suo contumaciùs altercaretur: *Quod cùm Episcopus Hierosolymorum constitutus esset, de jure Metropolitico altecaretur cum Episcopo Cæsareæ, velut Apostolicæ Sedis Antistes.* περὶ μητροπολιτικῶν δικαίων διεφέρετο, ὡς ἀποστολικῆς θρόνου ἡγούμενος.

Theod. l. 5. c. 9.

L. 4. c. 24.

VII. Ex confessus honorificentia à Nicænis Patribus indulta, argumentabatur non improbabiliter Cyrillus ad ea quæ hinc consequi deberent privilegia reliqua. Et cùm istud honoris augmentum non posset ferè tribui nisi continuæ Episcoporum à Jacobo Apostolo usque ad ipsum successioni, hinc ille paulò plura & effusiora, quàm Nicæna Synodus exprimebat juris argumenta Joannes Episcopus Hierosolymitanus, cui tam diutinæ simultates cum Hieronymo interceserе, Apostolicæ quoque sedis vacua imagine deludebatur. Cæterùm Diospolitanæ Synodo, quæ Pelagii causam ventilare cœpit, ipse quidem interfuit, præfuit autem Cæsariensis Metropolita. Porphyrius Episcopus Gazæ, sanctitate & rerum gestarum magnitudine in Annalibus sacris commendatus, Presbyter quidem ordinatus fuerat à Prailio Hierosolymitano Episcopo, at nonnisi à Joanne Cæsareæ Metropolitano in Episcopum electus & inauguratus est.

VIII. Sed temporis tandem lapsu, ut solet, factum est, ut vetus & nova Hierosolyma in unam conflarentur: sicut & aliæ urbes complurimæ, non dissimiles expertæ vicissitudines, alternasque ruinas & restaurationes, pro una tantùm eademque semper urbe habitæ sunt. Interim Apostolico non poterat nomine non honestari Episcopus ejus urbis ab innumerabili peregrinorum turba, qui illuc toto ex orbe Christiano confluebant. Hinc fortasse Ruffinus Episcopos principalium Sedium pernumerans, Romano, Alexandrino & Antiocheno Hierosolymitanum adjicit, non sine Apostolici nominis laude: *In urbe Roma post Damasum Syricius, &c. Apud Alexandriam Timotheus, in Hierosolymis post Cyrillum Joannes Apostolicas reparavit sedes: apud Antiochiam defuncto Meletio substituitur Flavianus.* Sozomenus hos eosdem similiter quatuor commemorat Præsules. Hinc animi additi Juvenali Episcopo Hierosolymitano in Concilio Ephesino. Ea quæ sibi ipse arrogabat in Palestinas jura ibi palam prompsit, eaque callidis & versutis scriptis defensitavit. Cyrillus Alexandrinus Archiepiscopus præerat huic Synodo; cumque naris emunctissimæ viro suboleret, si Patriarchatus nunc Antiochenus ab Hierosolymitano Episcopo discerperetur, fore ut aliquando vel hic ipse, vel successorum ejus aliquis impetum faceret in Alexandrinum, eumque ditionis antiquæ parte aliqua truncaret: constantissimè restitit Juvenali, & Leonem Romanum postea Pontificem per litteras de tentata innovatione commonefecit. Totam hujus rei ita gestæ seriem perdocet nos Leo in Epistola ad Maximum Episcopum Antiochenum: *Subrependi occasiones non prætermittit ambitio, & quoties ob intercurrentes causas generalis Sacerdotum facta fuerit congregatio, difficile est, ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram suam moliatur appetere. Sicut etiam in Ephesi-*

Ruffinus l. 2. c. 21.

Epist. 62.

Ephesina Synodo, quæ impium Nestorium perculit, Juvenalis Episcopus ad obtinendum Palestinæ Provinciæ Principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commentitia scripta probare. Quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus merito perhorrescens, scriptis suis mihi, quid prædicta cupiditas ausa sit, indicavit, & sollicita prece multum popposcit, ut nulla sollicitis conatibus præberetur assensio. Opportunitate temporis utebatur ad consilia sua promovenda Juvenalis, quando nempe Joannes Antiochenus Præsul pseudosynodo Ephesinæ præerat, Nestorianarum partium quasi signifer, etsi Nestorio ita patrocinari se vellet & speraret, ut ejus damnaret errores. Erat tamen ingentis flagitii reus Joannes, qui Ecclesiam Synodumque in partes scinderet, auctoremque foveret, cujus damnaret doctrinam fidei infestissimam. Itaque non immeritò ea pœna mulctandus fuisset, ut parte aliqua suæ potestatis minueretur, si intactis Ecclesiæ suæ juribus ea feriri ipse potuisset. Regebat tunc Ecclesiam Romanam, nondum Pontifex, sed jam Archidiaconus Leo. Ea de causa ad illum scripsit Cyrillus, ne imponeret Pontifici Juvenalis, extunderetque Patriarchatum Palestinæ.

IX. Etsi parum ex animi sententia res cesserat, spem non abjecit Juvenalis. Secundior illi aura in Concilio Chalcedonensi aspiravit. Quanquam & dubitare possis, an vel Ephesina Synodo Cyrilli reluctantis auctoritate fractus, ab incœptis destiterit. Hæc enim prorsus stupenda ejus ad Synodum verba leguntur: *Oportebat Joannem Antiochiæ Episcopum obedientiam deferre Apostolico throno Jerosolymorum Ecclesiæ, apud quem maximè mos est ex Apostolico ordine & traditione, ut ipsa sedes Antiochena dirigatur, & apud eum judicetur.* Non possunt hæc verba non stuporem aliquem menti injicere; nec video quem in sensum trahi possint, nisi quis dicat, eo tempore quo Archiepiscopi duo, Antiochenus & Constantinopolitanus, Joannes & Nestorius, in Concilium universale palam rebellabant, schismaticamque ipsi seorsum agitabant Synodum, cùm Cyrillus suo & Vicario Papæ nomine præsideret Oecumenicæ Synodo, primum omnium post Cyrillum esse Episcopum Hierosolymitanum; qui cùm aliunde vicinior esset Antiocheno Patriarchiæ, inter ejus judices facilè principem locum habere deberet, ex prisco Apostolicorum temporum & Ecclesiasticorum judiciorum more, quo illustriores accersebantur ex vicinis Episcopis, ad majores gravioresque causas dijudicandas.

Conc. Ephes. Act. 4.

Juvenalis repulsam passus à Cyrillo, & quod inde facilè conjicias, à Romana sede, Rescriptum Imperatorium impetravit, quo Theodosius junior tres illi subjiciebat Palestinas, duas Phœnicias & Arabiam. Obtinuit & Rescripta contraria Antiochenus Episcopus. In longum tempus protracta lis est. Indixit Ephesinam secundam Synodum Theodosius, peculiaribus Rescriptis Dioscorum Alexandrinum & Juvenalem Hierosolymitanum Archiepiscopum interesse jussit. Solo enim tunc ferè, ut jam dictum est, Archiepiscopi nomine donabantur, qui Exarchi postea & Patriarchæ dicti sunt.

X. Finem tandem controversiæ diu vexatæ imposuit Concilium Chalcedonense, confirmatis iis de quibus inter se convenerant Archiepiscopus Antiochenus & Hierosolymitanus, scilicet ut Antiocheno Phœniciæ duæ cum Arabia restituerentur, tres Palestinas haberet deinceps Hierosolymitanus. Assensi sunt Legati sanctæ Sedis *pro bono pacis*, hoc est, ut sedaretur diuturna illa contentio. Leo Papa universim testatus est improbari à se, si quid quisquam Chalcedone contra Nicænos Canones tentasset, de amplificanda Episcopi Hierosolymitani potestate & dominatione verbum fecit nullum. Non multo post tempore ad Juvenalem scripsit, nec innovationem ejus gratia factam displicere sibi significavit. At cum Episcopo Constantinopolitano ita egit, ut eum ab usurpato jure discedere coegerit, tametsi à Chalcedonensibus Patribus confirmato. Denique tam patienter tulit, quæ de Episcopatu Hierosolymitano novata fuerant, ut Maximo Antiocheno litteris sua jura antiqua repetenti rescripserit, damnari à se quidquid præter Nicænos Canones actum esset, nec confirmaturum se, quæ Legati sui Chalcedone feciſſent, nisi ea quæ ad fidem pertinerent. Plura his non addidit, nec specialius quidquam declaravit.

Conc. Chal. Act. 7.

Epist. 72.

Epist. 62.

XI. Leoni justæ causæ non deerant, cur ita res temperaret, & aliter cùm Episcopo Constantinopolitano ageret, quàm cum Hierosolymitano. Inita inter Antiochenum & Hierosolymitanum pacta, ab universo Concilio firmata & corroborata fuerant. Pars verò Concilii tantùm Canonem ediderat XXVIII. in gratiam Episcopi Constantinopolitani. Pacta illa probaverant Legati; Canoni huic palam renisi fuerant. Imperatoris hinc & hinc Rescriptis freti certaverant Antiochenus & Hierosolymitanus, vix ergo aut ne vix quidem poterat concordia resarciri, nisi pacto aliquo ex assensu partium. At nihil istiusmodi videas Constantinopolitanum inter & Exarchos minores. Adde quod jam non poterat negari, quin esset Hierosolyma sedes Apostolica. Nam ut habent res hujusmodi, quæ in opinione hominum & voluntate positæ sunt, indubiè jam nova Hierusalem eadem erat quæ vetus: ut in quamplurimis aliis civitatibus elucet, quæ post ruinam quodammodo resurgunt. Verùm plusquam satis probavit rerum eventus, quàm jure Leo incrementa potestatis nova impatientissimè in Episcopo Constantinopolitano, in Hierosolymitano leniter tulerit. His enim insolentissimis augmentis suis Constantinopolitanus Episcopus ita crevit, ut in suam & Ecclesiæ perniciem excreverit: hanc sciderit, se ab ea exsciderit, prosciſſa unitate, quam qui intaminatam servant, hi demum in ea & ab ea servantur.

XII. Ex iis temporibus monumenta Ecclesiastica omnia Episcopum Hierosolymitanum nobis exhibent semper & Palestinæ primæ Metropolitam, & ejus Patriarcham Diœceseos, quæ tres Palestinas complectebatur. Scripsit Avitus Viennensis Episcopus ad Hierosolymitanum Episcopum, nec Apostolicam tacuit ejus amplitudinem: *Exercet Apostolatus vester concessos à Divinitate Primatus: & quòd principem locum in Ecclesia universali teneat, non privilegiis solùm studet monstrare, sed meritis.* Exinde autem honoris principatus penes quinque Patriarchas fuit, ante alios quoscumque orbis Episcopos, tumque Constantinopolitanus secundum, quintum Hierosolymitanus locum obtinuit. In sessionibus generalium Conciliorum & subscriptionibus, in Legibus Justiniani, in Gregorii Papæ Epistolis, hos semper videas Episcopos eminentissimo semper loco supra alios omnes effulgere. Anno Christi 518. Concilio trium Palestinarum præsidebat Episcopus Hierosolymitanus. Cujus rei non pauca alia suppeterent exempla.

Epist. 25.

Act. 5. Conc. Const. sub Mena. Vvillel. Tyr. l. 4. cap. 12.

XIII. Sileri prorsus hìc non debet Vvillelmus Tyri in Phœnicia Archiepiscopus, qui Patriarchatus Hierosolymitani prima incunabula repetit à Synodo V. Generali. In hanc opinionem adduci ille potuit, vel ex eo quòd Synodi Trullanæ Canone XXXVI. in enumerandis Patriarchis primus post Papam locus tribuitur Constantinopolitano, quem deinde Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus sequuntur. Nemo nescit enim Trullanæ Synodi Canones à Græcis adscriptos fuisse Synodo Generali V. & VI. Vel certè ex eo quòd amplificati sint ejus fines ab eadem Synodo, adjectæque Metropoles quædam Syriæ & Phœniciæ, ut Berythus & Ruba.

XIV. Duo quædam supersunt nobis obiter observanda. Primum est, arte quadam & improba astutia obrepsisse Juvenalem Imperatori, ut pragmatica ab eo impetraret, quibus detracta de Antiocheno Patriarchatu portio, Episcopatui Hierosolymitano attri-

attribueretur. Facilè Antiochenus contraria obtinuit Rescripta, & expugnantibus inter se Imperatoriis litteris orta contentio. Ab Ephesina Synodo illud privilegium extorquere conatus erat Juvenalis, ut qui certò sciret, eam esse propriam Ecclesiæ Synodique potestatem, non Imperatoris. Hunc tamen honorem habuit Synodus Chalcedonensis majestati Imperii, ut ejus rescripta nec revocaret, nec rescinderet. Id præstitere Imperatorii Magistratus, facta à Marciano potestate: *Cessantibus secundùm jussionem divinissimi & piissimi Principis omnibus Pragmaticis, & quocumque modo sacris ab utraque parte litteris impetratis, insuper & mulctatione, quæ in eis hujus rei causa noscitur contineri.*

Conc. Calch. Act. 7.

XV. Secundò rursus id observari par est: quæ fecere Hierosolymitani Episcopi, ut Sedis Apostolicæ sibi restitueretur honor, quo exciderant, ea non solùm venia, sed etiam laude digna fuisse, si Ecclesiæ suæ rebus, magis quàm suis studebant ex animo. Denique etsi culpæ immunes omnino non erant, potuit illa minimè gravis videri, cùm Apostoli inter se de Primatu contenderent, eo etiam tempore, quo sempiterna veritas & justitia Christus illos pronuntiaverat justos, mundosque: *Jam vos mundi estis.* Compertum est autem justos omnes procul semper esse à crimine, sin minùs à culpa.

CAPUT XIII. *P. 3. l. 1. c. 2.*

De Patriarchis antiquis juxta Græcorum mediæ ætatis doctrinam.

I. Balsamon licèt Latinis infensissimus, præcellere Papam cæteris Patriarchis fatetur. De insula sacra qua donatus est Cyrillus Alexandrinus, ut Generali Synodo Ephesinæ præsideret.

II. Græcorum opinio de II. Canone Concilii Constantinopolitani, ac de provocatione à judicio Patriarcharum.

III. Quod non appelletur à Concilio generali, à Papa, & à Patriarcha Constantinopolitano, id interpretatur Balsamon Imperatorio privilegio concessum fuisse. Quàm insulsa sit hæc allucinatio.

IV. Melius & sanius alibi sentit, successores Apostolorum esse Patriarchas, & à Petri Sede omnes primitus oriundos.

V. Balsamon arbitratur quinque Patriarchas, totidem esse Ecclesiæ Capita, quæ in Caput unum compingantur.

VI. Patriarchæ Constantinopolitano, licèt Oecumenicum se jactet, descriptos esse limites, & ipsi Græci fatentur; fatentur & Concilium continuò fore Oecumenicum, ubi Papa præfuerit, etiam absentibus aliis Patriarchis.

VII. Perdiu ante Balsamonis ævum cœperant Græci Ecclesiæ de conculcatis hæresibus victorias, acceptas ferre unanimi Patriarcharum cuique conspirationi. Multifariam id probatur.

VIII. Prærogativæ Patriarcharum.

IX. Eorundem Concilia.

I. DIvini illius corporis, cujus caput est summus Pontifex, membra sunt longè illustrissima veteres Patriarchæ. Ita fermè loquitur Constantinianæ donationis consarcinator & scriptor, quem minimè Græcum fuisse argumento est, postpositus ordine cæteris Patriarcha Constantinopolitanus. *Et sit caput quatuor Sedium, Sedis Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ, & ut semel dicam, omnium totius orbis Ecclesiarum.* Patriarchas aliquot Constantinopolitanos ob concessa Sedi suæ veteris Romæ privilegia in prima Constantinopolitana Synodo, jam monuimus affectasse omnes dotes honorificas, quibus à Constantino ditati Papæ ferebantur. Verùm eos operam perdidisse testatur Balsamon: *Sed eis non recte cessit.*

In Nomoca. Tit. 8. c. 1.

Refert idem Balsamon; gestari solitam adhuc ab Episcopo Alexandrino in solemnioribus celebritatibus Insulam sacram, quod honoris insigne miserat olim B. Cyrillo Cœlestinus Pontifex, dum generali Synodo Ephesinæ Præsidem illum Vicarium, & tum hæreseos Nestorianæ, tum ipsius quoque Nestorii Constantinopolitani Episcopi judicem crearet. *Cùm non posset Cœlestinus adesse Ephesi, & judicare Nestorium: visum est, ut sancto Cyrillo à Cœlestino permitteretur huic Synodo præsidere. Ut itaque constaret eum habere jus & authoritatem Papæ, sedit cum Phrygio, & condemnavit Nestorium. Ab eo ergo tempore cum eodem Phrygio sacrificant, & procedunt Patriarchæ Alexandrini, & non verentur reprehendi.*

Hinc manifestè liquet, quantùm Patriarchas cæteros infra Papæ fastigium deprimerent Græci sui, non tantùm à Balsamonis ætate, sed à multis retro sæculis ductis probationibus, imò & ab ipsis usque Græciæ cunis. Quippe persuasum illis erat, unius esse Papæ, ut jure præesset Synodis generalibus, & cæterorum Patriarcharum causas dijudicaret. Alexandrini autem Episcopi tanto sibi Sedique suæ id ornamento fuisse ducebant, quòd nomen & personam Papæ aliquando in generali Synodo gestassent, ut ad perennem tantæ laudis memoriam, transmittenda successoribus honoris ejus insignia curarent.

II. Enimvero licèt Balsamon Patriarchali Antiochiæ dignitate emineret: licèt scriptis suis omnibus infuderit acerbissimi odii in Latinos & in Romanos Pontifices virus illud, quo turgebat: adegit tamen illum veritatis lux invictissima, ut sexcentis in locis Primatui Romanæ Sedis assentiretur. In commentando Canone II. Concilii Constantinopolitani, quo primatus honoris post Romanum Constantinopolitano addicitur Episcopo, fugillat Balsamon perinde ut Zonaras, eorum argutias, qui hunc Canonem ita interpretabantur, ut illa vox *post* non ordinem, sed tempus sedendi diffiniret: & qui niti sibi videbantur Canone XXVIII. Concilii Chalcedonensis, quo eadem Constantinopolitano atque Papæ jura adscribuntur: τὰ ἴσα πρεσβεῖα.

τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς.

Contendit quidem Balsamon, à Patriarcharum judicio appellari nec ad Papam posse, nec ad Imperatorem. At qui secum sentiant pauciissimos esse, nec ipse dissimulat. Opinabantur enim aliqui adiri posse post Hierosolymitani Episcopi sententiam Antiochenum, inde Alexandrinum, *& sic deinceps secundùm majorem uniuscujusque ordinem:* hoc est ab Alexandrino Constantinopolitanum, ab isto Romanum ad judicium properari posse. Censebant alii universim Patriarchales sententias appellationi obnoxias esse; cùm secundùm Leges non eximantur, nisi Præfectorum Prætorio judicia: & Novella Justiniani, quæ intexta quoque Basilicis est, ut quæ priscum retentet adhuc vigorem, Patriarcham jubeat Imperatori rationem reddere, & pœna mulctari, si plures in Ecclesia sua Clericos ordinet, quàm per Leges liceat. *Novella tertia Justiniani decernit: Patriarcham Imperatori rationem reddere, & ab Imperatore corrigi, si Clericum ultra numerum ordinarit.* Nonnulli, ubi Patriarchæ rem definissent, appellationis jus laicis indulgebant, non Clericis, non Monachis. Perfugium istud ex aliorum sententia patebat in causis pecuniæ, non in Ecclesiasticis & spiritualibus. Erant denique qui Patriarchæ sententias tunc solummodo appellationi subjicerent, cum delegatus ab Imperatore cum aliis judicibus, aut in propria Synodo sententiam ferebat. Alii denique tunc ab eo provocari vetabant tantùm, cùm causa ad eum per appellationem ab aliis judicibus relata fuerat.

In Can. 12. Syn. Antioc.

III. In hoc opinionum alternantium æstu asserit Balsamon ideo per leges concessa Patriarchis non esse privilegia Præfectorum Prætorio, quòd creatio Patriarcharum posterior fuisset legum promulgatione: à

ne : a Justiniano autem ideo prætermissa hæc esse, quòd pius magis quàm suspicax Imperator, petulantiam hominum non putaverit tantam esse posse, ut nec Patriarcharum judicio acquiesceret : se officio feciſſe satis ratus, si omnes ad Patriarcharum decreta observanda hortaretur. Porro cùm Constantinus Pontifices Romanos donarit insignibus omnibus Imperatoriæ majestatis, & Pontificis Romani privilegia Constantinopolitanæ urbis Episcopo communicanda decreverit ejusdem urbis Concilium generale: hinc illud effici, ut tria hæc tantummodo sint Tribunalia, à quibus appellari sit nefas, additis nimirum Statutis Synodorum, à quibus perinde non provocatur, quòd non aliter per orbem ea promulgentur, quàm Edicta Imperatorum : *Propterea enim ut est consentaneum; & Synodalia edicta instar privilegiorum regalium edictorum emittuntur*. Et inferiùs : *A Synodo non cadit appellatio, ut à Papa & à Patriarcha Constantinopolitano*.

Ibidem.

Vides ut densissimis tenebris schismatis contagio offuderit clarissima Orientis lumina. Malunt à terrenis Principibus accersere eximias Ecclesiæ Sacerdotiique dotes, quàm confugere ad Regem Regum, qui sponsam suam cælestium benedictionum largissima copia cumulavit. Ne sine fructu tamen aliquo Balsamonis hallucinationes memoratæ à nobis sint, id saltem inde colligemus, eam fuisse ejus ævi, & aliquantò anteriorum etiam sæculorum consuetudinem receptissimam, ut decreta Conciliorum generalium, Romanorum Pontificum, & Episcopi Constantinopolitani, nulla frustrari possent appellatione : hanc porro Episcopi Constantinopolitani prærogativam schismaticis ipsis Græcis visam esse non alia ab origine manare, quàm à prima Sede.

In supplem. pag. 1114.

IV. Exploserat alibi Balsamon commentitiam hanc ex Constantini donatione expressam privilegiorum primæ Sedis exundationem in Sedem Patriarchalem novæ Romæ; nec adeo schismatis caligine obtenebratus fuerat, quin pellucidiores alios fontes deprehenderet excellentiæ Patriarchalis. Intellexerat nempe Patriarchas propiores justioresque esse hæredes ac successores Apostolorum, quàm cæteros Episcopos : *Apostolorum successores, eos qui nunc sunt Patriarchæ, appellat*. Huic hæreditati & successioni Apostolicæ authoritatis multò plus inerat gloriæ & stabilitatis, quàm nutanti donationi Imperatoriæ. Sed qui tandem poterat Balsamon Apostolorum successione ditare Episcopum Constantinopolitanum, quum nec ipse dissimulet Byzantium initio Metropoli Heracleensi obnoxium fuisse; ex eoque illud etiam residuum observari vestigium, quòd ab Heracleensi Metropolita inauguraretur Constantinopolitanus Patriarcha? Si quod exemplum in contrarium promatur, ut Stephani, qui germanus erat Leonis Imperatoris, cognomento Sapientis, quem consecravit Theophanes Metropolitanus Cæsariensis, singulare id quiddam fuerit, præter ordinem, præter morem, quo nihil generali regulæ derogetur.

In Ep. Dion. pag. 1109.

In Supplem. pag. 1114.

Sed in alio tractatu, qui cum Orientali Jure in lucem editus est, citra fuci suspicionem edisserit idem Balsamon, Patriarchales Ecclesias cum suis privilegiis, effluvia quædam ac propagationes fuisse cœlestis illius Primatus, quo Petrum Christus insignivit; quocirca & ipse post Petrus ordinavit præfecitque Antiochiæ Evodium, Alexandriæ Marcum, Jacobum Hierosolymæ, Andream in Thracia. Tum denique æqualitatem quamdam astruere nititur inter quinque Patriarchas, quòd instar habeant quinque corporeorum sensuum, quibus Ecclesiæ caput in terris concinnatur : *Cùm instar quinque sensuum capitis unius (qui tot esse numero dicuntur, nec dividuntur tamen in partes) apud populum Christianum habeantur, dignitate nihilominus pares sunt in omnibus; & cùm Capita sanctarum per universum orbem Ecclesiarum Dei jure dicantur, locum in eis discrimen ab hominibus statutum habere non potest*. Patriarchas quidem omnes sub illa unitatis & æqualitatis mystica specie consociat Balsamon; at illos dissociat idem ipse non mediocri discrimine, cùm Patriarchæ unius Constantinopolitani & Papæ judicia nulli subesse provocationi censet.

Jurisc. Orien. t. 7. p. 442.

V. Ex antedictis abundè liquet, sic Balsamonis doctrinæ ubertatem nobis admirationi esse, ut ei tamen in rebus plurimis non assentiamur. Adhibendus itaque delectus est, ut pretiosum à vili secernatur. Incesserat porro eruditissimum hunc Scriptorem ea opinio, Ecclesiam primæva ab institutione inter Patriarchas distributam fuisse, illis commendatam, eorum regimini addictam; utque ex universis Ecclesiis una concrescit Ecclesia, ita ex quinque Patriarchis, qui Capita Ecclesiarum sunt, unum coalescere Caput. Ex quo fit, ut unà conjunctimque semper eorum nomina recitentur è diptychis inter sacra : *Quamobrem statutum est, ut in quavis Ecclesia Dei, sive ad Euphratem, sive ad Tigrin, sive ad ipsum pertineat Oceanum, conjunctim eorum nomina referantur. Accepetunt enim, uti scriptum legimus, regiones gentium, & eorum throni sunt instar Lunæ perfectæ, ac Solis instar coram me sunt*.

Inde fit rursum, ut novi semper creentur Patriarchæ, tum Antiochiæ, tum Hierosolymis, quamvis ab Infidelibus teneantur istæ urbes. Superstes quippe viget post urbium & Ecclesiarum excidium decus haud unquam interituræ dignitatis. *Quamvis enim gloria thronorum per vim exciderint, tamen spiritalis gratia non exoleſcet*. Inde fit rursus ut quanquam usu invaluerit, ut nomen Papæ Romano uni Præsuli vendicetur : ut Constantinopolitanus, Alexandrinus, & Hierosolymitanus Archiepiscopi dicantur; ut denique proprium sit Antiocheni nomen Patriarchæ : communicatum sit tamen quatuor etiam aliis Patriarchæ nomen, ob individuam quinque capitum illorum societatem, quæ ut unum corpus conflant, ita omnia sibi mutuò communicant. *Omnino fit hoc propter identitatem honoris, & quòd hi quinque Patriarchæ vicem unius Capitis universi corporis obtineant, sanctarum videlicet Ecclesiarum Dei*. Papæ, Patriarchæ & Archiepiscopi nomina non idem auri, sed prorsus idem menti sonant, nempe patrem significant, ideo & Patriarchæ in commune dicuntur omnes, quo nomine teneritudinis & authoritatis paternæ Principatus indicatur. Denique ipso quoque Papæ nomine decorati fuere Patriarchæ Alexandrini, ex quo Cyrillum Cælestinus vestivit suis vicibus, sua authoritate, suo nomine in Concilio Ephesino. *Et Alexandrinus vocatus fuit Papa, quod sanctus ille Cyrillus in tertia Synodo privilegia Papæ Romani, Cælestini scilicet acceperit*.

VI. Hactenus Balsamon. At Anastasius Bibliothecarius, cùm Constantinopoli degeret, quæ à Græcis hauserit, litteris mandavit. Ea autem sunt ejusmodi : *Quòd non ideo œcumenicum dicerent Patriarcham, quòd universi orbis teneat Præsulatum, sed quòd cuidam præsit orbis parti quæ à Christianis habitatur. Nam quod Græci œcumenin vocant, à Latinis non solùm orbis, verùm etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur*.

Præfat. in VII. Synod.

Tres Orientis Patriarchæ Alexandrinus, Antiochenus & Hierosolymitanus, cùm adesse non possent VII. Synodo generali, ut nec VI. affuerant, imò nec Vicarios Præsules delegare, quòd per Infideles, quorum imperio premebantur, Principes id non liceret : scripsere nihilominus validum ratumque fore, quodcumque decrevisset Synodus, maximè cùm per Legatos summus Pontifex præesset : *Nullum ex hoc sanctæ Synodo adhæsit præjudicium, præcipuè cùm sanctissimus & Apostolicus Papa Romanus concordaverit, & in ea inventus sit per Apocrisarios suos*.

Hinc emicat ne ipsos quidem Orientis Patriarchas perfectam & absolutam cum Papa æqualitatem exambiisse, cùm faterentur angusto se coarctari territorio; nec ita desiderari ad Concilii generalis in-

lis integritatem, ut ipsi interessent, quàm ut Papa præesset. Quod autem attinet ad Balsamonis commentum, qui Ecclesiæ universalis unitatem religat ad consensionem quinque Patriarcharum, velut ad centrum quoddam suum; inane prorsus illud est, suaque sponte corruit. Quod verò nec hæresi, nec schismate putat solvi hanc Ecclesiæ Capitum conjunctionem, tam ineptum est, quàm quod ineptissimum. Non ante I. II. & IV. Synodos fatetur ille fuisse auctas nova Patriarchatus dignitate Ecclesias, Constantinopolitanam & Hierosolymitanam. Ergo tardiùs ex illius sententia accreverunt Ecclesiæ hæc duo capita, & tunc Ecclesiæ unitas capitumque conditio naturam immutavit suam. Denique fungosa & evanida est tota hæc Balsamonis doctrina, nec ille videtur antè sapere incœpisse, nisi cum scripsit Ecclesias Alexandrinam & Antiochenam eò cæteris antecelluisse, quòd abundantiùs in eas exuberaverit plenitudo potestatis Ecclesiasticæ à Sede Petri. Nisi schismatis livore suffusa caligasset ejus mens, verissimum in eo deprehendisset Ecclesiæ centrum, sacris litteris confirmatum, priorum Ecclesiæ sæculorum administratione comprobatum, & Ecclesiis ipsis Patriarchalibus inter se colligandis prorsus necessarium. Verùm hoc semel constituto, scitissimè ab eo dictum est, immensam, quacumque patet, orbis Christiani amplitudinem à Christo primitùs Apostolicis Patriarcharum subjectam fuisse Sedibus, quas ex una Petri Sede profectas esse, & in unam Petri Sedem rursus coaluisse, non semel jam monuimus.

VII. Illud certè constat, Græcos jamdiu ante Balsamonis tempora incœpisse victorias Ecclesiæ laureasque de adversariis reportatas, acceptas ferre unanimi conspirationi omnium Patriarcharum, aut saltem complurium ex ipsis, qui à recti tramite aberrantes cæteros, aut in veri semitam revocarent, aut sacro expungerent Collegio. In hac erat prorsus sententia Syncellus Episcopi Hierosolymitani, cum vices ejus in generali VIII. Synodo gerens, his verbis suam mentem aperuit: *Nostis quia Spiritus sanctus, qui locutus est in Prophetis, ipse in Apostolis effatus omnia, &c. Ideo Patriarchalia Capita in mundo posuit Spiritus sanctus, ut in Ecclesia Dei pullulantia scandala per ea exterminentur, &c.* Ex quo infert, nequidem opus fuisse vocari in cognitionem causam Photii, quem jam damnasset Papa, nec cæteri Patriarchæ recepissent. *Cùm præsidens & præcedens senioris Romæ Sedes nequaquam receperit Photium, nec etiam Orientis tres throni, non erat opus vocare illum ad examinationem.* Tunc certè Photium pœnituit, puduitque præfractæ audaciæ suæ in aucupandis novis superbiæ titulis. Chirographa quippe extorserat, quibus *Patriarcha Patriarcharum* diceretur. In eadem VIII. Synodo Metrophanes Smyrnensis Metropolitanus Patriarchas contulit cum æternis illis facibus, quas à vulgo aliorum syderum rerum Conditor majore & confertiore lucis caloriſque copia distinxit. *Tanquam quædam luminaria magna, videlicet quinque Patriarchalia Capita in illuminationem totius terræ quo præsint diei & nocti, & separent inter lucem & tenebras.* Eadem prope mens erat Basilii Imperatoris, cum hæc in eadem Synodo est effatus: *Protectione veri Dei nostri quinque Patriarchia orbis terrarum recta sentiunt, & non est læsio fidei.* Hinc Bahanes Patritius argumentatus est adversùs Photium, Photiique fautores: *Ostendite hac hora, quia sive hæresis mota est, sive schisma emersit in qualibet parte, & sensit aliquis extra quatuor Patriarchia, & salvatus est; & audio vos. Hodie quatuor Patriarchia, imò verò quinque condemnant vos, quid vobis videtur ad hæc? Est qui adjuvet vos?*

Ulteriùs etiam postea idem progressus est, cum dixit nunquam evenisse, ut eodem tempore Patriarchæ quinque in errorem fidei infestum delaberentur: sed æterni Ecclesiæ sponsi propitio numine, ex iis saltem unum aliquem ab errore purum in inconcussa veritatis Petra confirmatum esse, à quo cæteri revocarentur. *Posuit Deus Ecclesiam suam in quinque Patriarchiis, & definivit in Evangeliis suis, ut nunquam aliquando penitus decidant, eò quòd Capita Ecclesiæ sunt. Etenim illud quod dicitur: Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, hoc denuntiat: Quando duo ceciderint, currunt ad tria; cùm tria ceciderint, currunt ad duo; cùm verò quatuor fortè ceciderint, tunc unum quod permanet in omnium capite Christo Deo nostro, revocat iterum reliquum corpus Ecclesiæ.* Quæ in hac argumentatione artes, quæ fraudes delitescerent, excutere supersedeo. Hoc unum moneo, Græcorum artes offuciasque in coæquandis quinque Patriarchis, prohibere non potuisse, quin experimento tot sæculorum, quæ luculentissima certissimaque est Scripturarum interpretatio, constet, illum unum, qui primus est inter Patriarchas, cæteris affuisse sæpissimè ab errorum hæresumque baratro educendis, nec eguisse ipsum unquam beneficii vicissitudine.

Denique quamvis subindè existeret & emicaret Græcorum jactantia, indubitatum tamen est, in hac ipsa generali Synodo VIII. plurimum discriminis interpositum fuisse Papam inter & Patriarchas cæteros, in faustis etiam acclamationibus, quæ desinentibus Sessionibus iterabantur: ut ne opus quidem sit alio documento ullo ad primæ Sedis singularem præcellentiam astruendam. Videsis quæ Baronius in rem istam decerpserit ex Theodoro Studita, Græcorum omnium eadem hac ætate longè tum doctrina, tum magnitudine animi & pietate præstantissimo. *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis, &c.* cætera missa facio. Baron. ann. 823. n. 11.

VIII. Jam ut cursim aliquid stringam de Patriarcharum juribus & privilegiis, ea jam ferè delibata superiùs fuisse moneo; ut centra sint unitatis, sin minus in universali Ecclesia, certè in ea quisque latissimè effusa, quæ fidei ejus & curæ credita est; ut primi omnium nominentur in sacrorum diptychorum solemni recitatione; ut vinculum mutuæ inter se arctioris que communionis stringant per litteras communicatorias; ut generalibus Synodis adsint, nec sine insignibus eximiæ potestatis; ut ad ipsos, non ab ipsis appelletur. Cætera inferiùs attingentur, cum sermo fiet de Cruce, de Igne, de Pallio, quæ propria erant eorum ornamenta; denique de suprema potestate extruendi regendique Monasteria per totam Patriarchicam Diœcesin suam, atque adeo in Episcopatibus omnibus suæ ditionis. Act. 1. Syn. VIII. Act. 5. Syn. VIII.

IX. Unum hìc referam Canonem Synodi VIII. generalis, quo duo potissima innovantur privilegia dignitatis Patriarchalis: nempe ut investiant Metropolitas tractus sui, sive ordinando, sive pallium ad eos destinando: ut vocent etiam illos ad Concilium generale totius Patriarchatus, ubi & in eorum mores ac vitam inquirant, pro legitimi judicis potestate. *Ita ut universorum Metropolitanorum qui ab ipsis promoventur, & sive per manus impositionem, sive per pallii donationem Episcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant potestatem, videlicet ad convocandum eos, urgente necessitate, ad Synodalem conventum, vel etiam ad coercendum illos & corrigendum, cùm fama eos super quibusdam delictis forsitan accusaverit.* Absentiæ suæ prætexebant Metropolitæ imperia terrenorum Principum, à quibus vetabantur eorum regni finibus egredi: aut Conciliorum Provincialium annuas necessitates. Sed has inanes causationes damnat Synodus, quòd Christianorum Principum jussa legibus Ecclesiasticis adversari non debeant: Conciliaque particularia Provinciarum posthabenda sint Patriarchalibus; quæ ut patent latiùs, resque momenti gravioris agitant, ita & ex illis plus emolumenti ad Ecclesiam redundat. *A Metropolita quippe unius quidem Provinciæ dispositio efficitur: à Patriarcha verò sæpè totius causa Diœceseos dispensatur; ac* Can. 17.

per hoc communis utilitas providetur. Propter quod & speciale lucrum propter generale bonum postponi convenit. De Patriarchalibus his Synodis operosiùs alibi disputabimus, ubi & justas aperiemus causas, quæ Christianos quandoque Principes moverunt, ut ne temporibus difficillimis sinerent Episcopos Regni finibus egredi.

CAPUT XIV. *P. 3. l. 1. c. 3.*

De antiquis Patriarchis ex sententia Latinorum mediæ ætatis.

I. Quid sentiat Nicolaus I. de priscorum trium Patriarcharum origine, & de nova Constantinopolitani & Hierosolymitani in idem Collegium adoptatione.

II. Patriarcharum primatus ex ejusdem mente à Petri primatu hausti.

III. Ex sententia Joannis VIII. Papæ, magna Ecclesiæ luminaria non sunt Patriarchæ quinque, sed Petrus & Paulus, qui Orientis sacri jubar & splendorem in Occiduas plagas contulere.

IV. Hincmarus Patriarcharum Primatum, & Metropolitanorum jus quodlibet in alios Episcopos, non aliter spectat, quàm ut delibationem imaginemque ejus authoritatis, qua Christus Petrum dotavit, ut præesset Apostolis.

V. Qua ratione fiat, ut Episcoporum jurisdictio divina institutione nitatur, non Patriarcharum, non Metropolitanorum.

VI. Ex Hincmaro cur inter Patriarchas Alexandrinus secundo, Antiochenus tertio loco sedeat.

VII. Quare secundum Ratramni mentem primatus à Christo institutus, tribus primariis Orbis civitatibus, sed Romæ præsertim insederit.

VIII. His omnibus Græcorum oculatissimi & doctissimi quique astipulabantur.

I. EXpendimus superiori capite Græcorum effata de Patriarcharum ordine: quid eadem de re sanxerint Latini mediæ ætatis, impræsentiarum indagare juvat. Interrogatus ea de re à Bulgaris Nicolaus I. non alias Patriarchales esse sedes respondit, quàm quas Apostoli tenuere. Atqui præter Romam, Alexandriam & Antiochiam, quas sive per sese rexit Petrus, sive per fidissimum discipulum, nulla rectore tanto gloriatur Ecclesia. Ostentant quidem non paucæ fundatores Apostolos: at unius Petri administratio, quas illustravit Ecclesias, eas gradu honoris & potestatis præ cæteris conspicuo decoravit. Ecclesiæ conditor cœlestis sponsusque Christus hunc Evangelii cursum, hæc ei incrementa aptavit: ut unicum illud Caput quod inter prima Ecclesiæ rudimenta designarat, venturæ posteritati ostenderetur, & commendaretur, vigeretque in omnia sæcula ea disciplinæ, ea sacræ politiæ lex, quam primoribus veluti lineis ipse adumbraverat. *Desideratis nosse quot sint veraciter Patriarchæ? Veraciter illi habendi sunt Patriarchæ, qui sedes Apostolicas per successiones Pontificum obtinent, id est, qui illis præsunt Ecclesiis, quas Apostoli instituisse probantur, Romanam, Alexandrinam, Antiochenam.* Addit à Nicæna Synodo tres illas Sedes cum honore commemoratas, ne nominata quidem Constantinopolitana, ut quam seriùs ad Patriarchatum Principum gratia extulit. *Favore potiùs Principum, quàm ratione Patriarcha Pontifex ejus nominatur.* Honorificentiorem consessum ab eadem Nicæna Synodo impetravit Hierosolymitanus, sed intacta Metropolitani Cæsarienses antiqua in eum potestate. Una quippe Hierosolyma superstes est, cœlestis nempe; quæ terras ornaverat, funditus ab Hadriano eversa est. Ideo nec nisi Ælienses Episcopus à Nicænis Patribus vocatur, quòd recentem Æliam non procul à ruderibus priscæ Hierosolymæ Hadrianus excitasset, Non jam ergo Hierosolymitana hæc Sedes est, sed Ælienses. Ita Nicolaus.

Ad consulta Bulg. c. 91.

II. Hæc ergo Nicolai, hæc Latinorum tunc doctrina, firmissimis Scripturarum fundamentis stabilita, & certissimis sæculorum experimentis: quippe temporum serie, rerumque eventu explicavit se, approbavitque orbi veritas eorum quæ Christus Petro & vaticinatus & pollicitus fuerat, cùm illum affaretur, tanquam petram immobilem, cui Ecclesiam suam superstructurus esset. Unde alibi Nicolaus idem: *Præsertim cùm Ecclesiæ Romanæ privilegia, Christi ore in beato Petro firmata, in Ecclesia ipsa disposita, antiquitus observata, & à sanctis universalibus Synodis celebrata, nullatenus possint minui, nullatenus infringi, quoniam fundamentum quod Deus posuit humanus non valet amovere conatus; Privilegia, inquam, istius Sedis vel Ecclesiæ perpetua sunt, divinitus radicata, atque plantata sunt; impingi possunt, transferri non possunt; trahi possunt, avelli non possunt.* Qui nituntur his fundamentis, multò convenientiùs tum de dignitate Ecclesiæ, tum de conditoris ejus omnipotentia sentiunt, quàm qui commentis anilibus Græcorum fulciuntur, & fictitia Constantini donatione. Ea arte, hoc ingenio grassati sunt Episcopi Constantinopolitani, vel eorum assentatores, ut Romanæ sedis privilegiis eandem affingerent novitatem, eandem à beneficentia Principum haustæ potestatis originem, quam ipsi detrectare non poterant.

III. Joannes VIII. Pontifex cùm Bulgarorum Regem hortaretur, ut se Romanæ, quàm Constantinopolitanæ Ecclesiæ inseri accenserique mallet, rem protulit tum veritati, tum sæculorum experimentis adprimè consentientem. Jactabant quidem Græci mutuam Patriarcharum quinque conspirationem, qui alternis sibi præstabant opem, ut nunc isti, nunc illi quodam ex errorum veluti naufragio enatarent. At contrà contendit Pontifex, cæteras quatuor Patriarchales Ecclesias, & maximè Constantinopolitanam, in hæreseon & schismatum laqueos frequentiùs incidisse: Ecclesiam verò Romanam, cujus beneficio illæ semper emerserant, nec ulla unquam passam esse naufragia, nec ejusmodi officia desideràsse. *Credimus quod jam vos non lateat nunquam Apostolicam B. Petri Sedem ab aliis Sedibus reprehensam, cùm ipsa alias omnes, & præcipuè Constantinopolitanam sæpissimè reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut certè in his qui resipiscere noluerunt, sententiæ suæ judicio condemnaverit. Noli ergo sequi Græcos, &c.* Miserandus Bulgariæ casus, cæterarumque Orientis Ecclesiarum, quas à Sede Petri fœdus error avulsit; plus etiam quàm in votis esse poterat, confirmavit utriusque Pontificis sententiam: & illam maximè Nicolai, aientis, Luminaria magna Ecclesiæ non esse quinque Patriarchas, ut censebant Græci: sed utrumque Romanæ & Occidentalis Ecclesiæ fundatorem, Petrum & Paulum, quorum vivax & inextinctum lumen, Orientem, ut ita dicam, veritatis Solem in Occiduas transtulisset Ecclesias. *Hi ergo tanquam duo luminaria magna cœli in Ecclesia Romana divinitus constituti, totum orbem splendore fulgoris sui mirabiliter illustrarunt, & Occidens eorum præsentia, veluti rutilante Sole, factus est Oriens.*

Epist. 75.

Epist. 80.

IV. Consentientis ea de re Occidentalis Ecclesiæ, maximè Gallicanæ, fidejussor auctorque idoneus erit Hincmarus, dum ait privilegio Petri supra cæteros Apostolos evecti, contineri Patriarcharum, Primatum & Metropolitanorum omnium privilegia. Hæc enim omnia in eo uno sita sunt, quòd præsint Episcopi alii aliis. At Christus Apostolis solum Petrum præesse jussit. Hinc ergo perspicuè illud efficitur, quascumque Episcoporum supra alios Episcopos præcellentias, ceu radios à Sole luminis fonte, ab hac prærogativa manasse. Præ-

for-

formabat enim Christus totam Ecclesiæ suæ posteritatem, cùm illam in exordio, illiusque membra hoc invicem ordine, hoc situ compingebat : utque fundamenta jaciebat Episcopalis in populos potestatis, cùm Petrum alloqueretur, velut eum qui Episcoporum omnium universalitatem gestaret, ita Metropoles & Patriarchatus omnes condebat velut in radice, cùm Petro primatum in Apostolos conferebat. En Hincmari verba de Patriarchis, inferiùs enim de Primatibus & Metropolitanis verba faciemus. *In illius primatu ipse B. Petrus cunctorum onera portat, cujus principatus authoritate Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus Sedem Romanam super omnes sedes sublimavit, Alexandrinam decoravit, Antiochenam confirmavit, & per cæteras Provincias privilegia suis Ecclesiis conservari ac corroborari decrevit.* Patet ex his Hincmari verbis, ad ipsius Christi institutionem refundi trium Patriarchatuum, omniumque Metropoleon originem; nimirum quòd uno Petri principatu, quo Christus illum supra Apostolos, hoc est, supra Episcopos evexit, hæc privilegia implicata sint.

Tom. 2. pag. 401.

V. Nec inde tamen sequitur, ut Episcopos, ita & Patriarchas jure niti divino immediatè : propterea quòd Episcopatum Christus non in solo Petro fundaverit, sed in cæteris etiam Apostolis, ipsos conjunctim & specialiter allocutus; porro in hanc Apostolicæ successionis partem vocati sunt Episcopi. At primatus in Apostolos, hoc est, in Episcopos, uni seorsim Petro collatus à Christo est, ejusque successoribus. Hanc ergo Petri potestatem divinitus institutam, necesse est iis omnibus aut imitandam, aut participandam proponi, qui juris aliquid & potestatis in Episcopos assequentur. Sic ad fontem refluunt rivuli, sic cœlestem in originem divinamque revocantur dignitates, quas humana tantùm ab institutione profectas esse suspicabamur.

VI. Prolixiùs de his alibi Hincmarus disseruit, ubi docet complurium Ecclesiarum ortum ab aliis Apostolis repeti debere, qui suas ibi defixere Sedes; ut Jacobus Hierosolymæ, Joannes Ephesi, cui & Timotheus successor datus; sed Patriarchali culmine eas demum insignitas fuisse Ecclesias, quæ Petri sede decoratæ fuerunt. Ut enim Petro uni collata divinitus erat potestas in Apostolos : ita ab illo uno propagari potestas illa potuit, qua Episcopis præsiderent & jus dicerent Episcopi, non aliud ab aliis Apostolis nacti, quàm potestatem eam, qua regendis populis imminebant. *Sedes Ecclesiarum Romanæ, Alexandrinæ, atque Antiochenæ, idcirco specialiter legimus sedes dici, cùm plurimæ sedes, & Apostolorum, sicut Jacobi Hierosolymæ, & Joannis apud Ephesum, in qua sedit & Timotheus, B. Pauli discipulus, & multæ aliæ principalium civitatum; quoniam sedes sunt, quin potius una sedes sunt magni Petri Apostolorum Principis.* Addit secundæ sedis honore potiri Alexandriam, quòd eo munerandus fuerit Marcus, tanquam interpres Petri, Evangeliique ab ore Petri excepti scriptor. *Et licet B. Petrus antea in Antiochia sederit, quàm Romam venerit, unde Marcum Alexandriam misit; non tamen ideo Antiochia secunda sed tertia sedes; & Alexandrina Ecclesia secunda sedes dicitur propter privilegium Evangelii, quod sanctus Marcus Evangelista ore Petri excepit, atque conscripsit.* Antiochenam Ecclesiam discedens ad Romanæ fundationem Petrus, Ignatio credidit. Quæ omnia hìc referenda fuere, ut liqueret, quàm alia esset tum mens & sententia, tum voluntatum inclinatio, Orientalium atque Occidentalium. Quàm studiosè enim Græci terrenas ac fæculentas humano ex arbitrio origines Magistratibus Ecclesiasticis assignabant : tam cupidè Latini cœlestes, ut ita dicam, natales eis adornabant.

Ibid. p. 432.

VII. Ratramnus Monachus vanos Græcorum conatus retundens, quos eò collineare perspexerat. ut Patriarchas suos Papæ vel æquarent, vel etiam præferrent, probat ex Scripturis, ex Conciliis, & continenti tot retro actorum sæculorum serie indultum uni Petro principatum, cui gentium dominam Romam subjecit cœlestis Providentia, ut ex illa primaria arce Imperii splendidiùs emicaret Regale Ecclesiæ Sacerdotium, luxque veritatis toti orbi faciliùs splenderet. Non itaque trium illarum urbium dignitas dignitati Patriarcharum contulit quidquam : sed jam institutam à Christo præcellentiam Petroque collatam, per tres amplissimas orbis civitates circumduxit providum Numen, ut hinc velut è sublimi coruscans omnium in se venerationem converteret. Hinc Roma deinceps eminentissimus fuit thronus sacri & à Deo instituti principatus. Alexandriæ & Antiochiæ gloria & potestas, multorum ruinæ superstes, vivit adhuc, & divini Primatus immortales retinet reliquias. *Quos ambos Petrum & Paulum, ad Ecclesiæ principatum à Christo positos, & Romæ directos, tum Ecclesiastica veritas, tum ipsius passionis monstrat authoritas. Illuc namque ambo principes sunt directi, ubi Principatus eminebat mundi, quatenus Romana civitas sicut imperiali potentia totum sibi subjecerat orbem, sic Religionis culmine, & Apostolatus dignitate, totius mundi regnis præsideret. Et sicut voluit Salvator Hierosolymam nativitate sua, doctrina, miraculis, morte, sepultura, resurrectione reddere sublimem; sic etiam delegit Romanam urbem Apostolorum Principum sanguine, sepulcro, memoria, doctrina reddere gloriosam, ut quoniam Christus Hierusalem celestis in dextera Patris considens, Rex & Dominus honoratur, Angelorum & Sanctorum omnium famulatu : sic Petrus & Paulus Hierusalem peregrinantis obtineant principatum, subjectis sibi per totius orbis latitudinem Christi Ecclesiis.*

Ratramnus cont. oppos. ta Græcorum L. 4. c. 8.

VIII. Indubia hæc non poterant non videri Græcis etiam illis, qui candore animi, & doctrina præstabant. Testem appello celeberrimum Martyrem Stephanum, qui pseudosynodum Oecumenicam Iconoclastarum invictissimo hoc repudiavit argumento, quòd nec à Romano Pontifice esset approbata, sine cujus authoritate majores Ecclesiarum causæ diffiniri non possunt, sed nec à tribus quidem aliis Patriarchis. *Qui Oecumenicum istud Concilium vocari queat; quod nec Romanus Antistes, citra cujus authoritatem nullo modo fieri potest, ut res Ecclesiasticæ ad normam dirigantur, gratum habuit, nec Alexandrinus comprobavit, nec Antiochenus, nec Hierosolymitanus?* Eadem sententia, idem consilium erat Tarasio Patriarchæ Constantinopolitano, dum ad hunc apicem conscensurus, palam antè profitebatur, malle se spirantem adhuc humo mandari, quàm à cæteris quatuor Patriarchis anathemate percuti. *Recuso esse pastor cœtus hæretici, & statui potiùs habitare sepulcrum, quàm esse obnoxius anathematibus sacræ quaternionis sedium Apostolicarum.* Nec promissis defuit. Verè Oecumenicam enim Synodum convocandam curavit, cui præfuit Papa, & ubi fides in integrum restituta est. His suffragabatur Theodorus ille Studites, jam suprà laudatus, nec unquam sine singulari encomio nominandus.

Vita ejus apud Surium die 28. Novemb. c. 30.

CAPUT XV. *P. 4. l. 1. c. 2.*

De Patriarchis Græcis in genere, ab anno post Christum natum millesimo.

I. Oecumenici Patriarchæ nomen à Romano Pontifice eblandiri nititur Episcopus Constantinop.

II. Ea potestatis universalitas dos est præcipua primæ Sedis, ex qua cæteræ ortum duxere.

III. Istiusmodi origo longè honorificentissima est, quæ reliquas etiam Sedes divinæ quodammodo institutioni conglutinat.

IV. Præsulum ambitiosorum culpa non potest aliò deflecti, aut exarescere fons beneficentiæ divinæ in Ecclesias,

V. Recalescunt jurgia inter Græcam Ecclesiam & Romanam. Magni facienda Otthonis Frisingensis Episcopi verba de primatu Romanæ Ecclesiæ.

VI. Illibata viguit inter ambas Ecclesias nihilo secius fidei & communionis unitas, tametsi alienato subinde essent invicem animo Papa & Episcopus Constantinopolitanus. Probationes & exempla ejus rei.

VII. Probationes aliæ ex Bernardo, & Petro Cluniacensi Abbate.

VIII. Novæ denuò probationes ex Græcis ipsis. Quid tantoperè Balsamonem in Latinos exacerbaverit.

IX. Nova iterum argumenta.

X. Probationes ex Lateranensi Concilio & Lugdunensi.

XI. Et ex Florentino.

XII. De Collationibus Constantinopoli habitis sub Lothario II. Germaniæ Imperatore.

XIII. Argumenta rursum nova ex sacris in Orientem expeditionibus nostris, ubi Latini Græcique sibi mutuò Catholici videbantur.

XIV. Quæ fuerit Otthonis Frisingensis doctrina de quatuor Patriarchis Orientalibus.

I. CONstantinopolitanus Patriarcha Basilii Imperatoris gratia & auctoritate fretus, per Legatos additis etiam muneribus Joannem XX. Papam inducere conatus est, ut ait Glaber. *Quatenus cum consensu unanimi Romani Pontificis liceret Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicut Roma in universo, universalem dici & haberi.* Etenim secundùm eundem Scriptorem, *Licèt Philargyria mundi Regina queat appellari: in Romanis inexplebile cubile locavit.* Philargyria, inquam, id est, avaritia tum Romanos infecerat, inflexeratque in vota Græcorum; cùm Italia universa hanc periculosam detestata est novitatem. Quin ipsa etiam Gallia, opera litterisque Guillelmi Abbatis sancti Benigni, Romano Pontifici significavit quantum id sibi displiceret. Scripsit ad Pontificem pius juxta & doctus Abbas, pios in Gallia omnes molestissimè tulisse hos Græcorum temerarios conatus; potuisse quidem Romanum Imperium in plures aliquando Imperatores scindi, sed incommutabili lege cœli mandatam fuisse uni Petro universalem clavium potestatem; qua qui pollebat Papa, eum æquum erat pro summa authoritate & amplitudine, reformandæ universali Ecclesiæ incumbere. *Est fama rei, de qua qui audiens non scandalizatur, noverit se longè ab amore superno disparari. Quoniam licèt potestas Romani Imperii, quæ olim in orbe terrarum Monarchez viguit, nunc per diversa terrarum innumeris regatur sceptris; ligandi solvendique in terra & in cœlo potestas, dono inviolabili incumbit magisterio Petri. De cætero optamus, ut universalem decet Antistitem, vos acriùs in correctione ac disciplina sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ vigere.* Ea tunc erat Gallorum non solùm animi sententia, sed & amoris vis & contentio, ad tuenda sedis Apostolicæ jura in Ecclesias Orientis Patriarchales. Nec minus in eam rem aut perspicua, aut vehemens est Epistola, quam Carthusienses aliquanto post tempore dederunt ad Innocentium II. Papam, quæque in Remensi Concilio perlecta est. *Non enim pars una, sed potiùs totus orbis est vestra diœcesis. Nam sicut Deus est unus, mediator unus, mundus unus, Sol unus; & ut minora inseramus, in animalibus cunctis caput unum: ita B. Petri Vicarius, id est Papa non potest esse nisi unus. Universo itaque mundo rigorem disciplinæ, rectitudinem justitiæ, lumen doctrinæ, & ipsius quam nomine quoque præfertis incomprehensibilis debetis exemplar esse innocentiæ.* Conspicui sanctitate viri certabant in hunc modum, ad approbandam & constabiliendam in prima Sede spiritalis potestatis plenitudinem: eo demum consilio & fructu, ut ea instituendæ vel restituendæ per orbem universum sanctiori Canonum disciplinæ inserviret.

Anno 1024. Glaber. l. 4. c. 1.

Anno 1131.

II. Porro ex ea unitate & plenitudine, tum authoritatis, tum jurisdictionis spiritalis, quæ huic Sedi divinitus concessa est, omnes præcipuè dignitates, tum Primatum, tum Patriarcharum effluxere. Apprimè rem intellexit Gersonius, cum hæc verba protulit de diversis statibus seu gradibus dignitatis Pastoralis: *Fuerunt primitus velut in quodam seminario vivifico, positi in Ecclesia per Christum, & postmodum crescente Ecclesia, discretio talium magis innotuit; velut si stipes vineæ se in folia, & flores, & ramos explicuerit.* Qua nos quoque supra comparatione rem illustravimus. Gerson. to. 1. pag. 157.

Hoc quoque sensu capienda nobis est Benedicti XI. decretalis Epistola, qua fertur ab Ecclesia Romana institutas quatuor alias Patriarchales Ecclesias, eoque auctas dignitatis & potestatis culmine, quo cæteris eminent: *Sancta Romana Ecclesia quatuor Patriarchales sedes instituit, ipsasque multis prærogativis, & honoribus ac privilegiis decoravit.* Eò referri etiam potest Epistola Innocentii III. & interpretatio quatuor illorum animalium sacrorum, quæ in Apocalypsi Joannis ante sedem Agni excubant, quæ Apostolica sedes est. *In medio sedis, & in circuitu sedis erant quatuor animalia, plena oculis, &c. Sedes ista Romana Ecclesia intelligitur, quæ sedes Apostolica nuncupatur. Utique sedes Agni, sedes Viventis in sæcula sæculorum. In medio cujus quasi filiæ in gremio residents, & in circuitu adstant quasi famulæ in obsequio quatuor Patriarchales Ecclesiæ, &c.* Extravag. Comm. l. 1. Tit. 3. c. 3. Innoc. III. Reg. XV. Epist. 154.

III. Quæ verba cum multùm ad extollendam Sedem Apostolicam, tum plurimùm ad evehendos veteres Patriarchas conferunt. Nec enim divinam hi sibi possent ascribere originem, nisi quantum cum sede Petri, id est ipsiusmet Christi, conjunguntur. In hanc sententiam jam nobis præiverunt superiorum sæculorum Pontifices, cæterique Scriptores Ecclesiastici. His nunc accedet Simeon Thessalonicensis, in libro *de sacris Ordinationibus*, tunc in lucem edito, cum Franci in Græcia & Constantinopoli imperitabant. Cùm de diversis Sacerdotii partibus verba faceret eruditissimus hic Antistes, de diversis Sacerdotii gradibus, in Patriarchis, Archiepiscopis & Episcopis, eos ille cum inexplicabili divinarum Personarum trium origine, incolumi & sospite absolutissimæ unitatis vinculo, componi posse non dubitavit. Pater principium est expers principii, ab eoque ambæ aliæ promanant Personæ, cum sibi mutuò, tum illi æquales. *Etsi enim una est Episcopatus gratia, & virtus, & ordo, ex Deo primo & solo Patre & Episcopo emanans: Patrias tamen habet filiationes, & gratias differentes, ut unusquisque ordo postulat, cùm Pater & Filius & Spiritus sanctus una sint in Trinitate divinitas & natura.* Cap. 7. Hæc in primis & majori cum gloria quatuor Patriarchis congruunt, ratione supremæ & primæ Sedis, à qua divinam quasi originem hauriunt: cùm jam sint divinæ hujus originis & plenitudinis Apostolicæ & sacerdotalis veluti exundantes rivi, quos Christus in Petro, ut in fonte suo primùm recondidit, ac deinceps per longa sæculorum volumina effundit.

IV. Qui vel primoribus labris Annales Ecclesiasticos delibarunt, illis plus satis compertum est, quid cæca tentaverit nonnunquam ambitio ad Patriarchales quasdam sedes, vel primò instituendas, vel postea viribus opibusque cumulatiùs augendas. Et Petrum ipsum, sicut alios Apostolos, aliquandò pupugerat forsan honoris & potestatis amor, inter prima novi hominis rudimenta. Sed divina Providentia, quæ malum non permittit, nisi ut inde mirificentius bonum exprimat, malumque bono famulari cogat; Apostolis nihilominus iisdem & Petro principatum spiritalem in orbem omnem contulit, majori etiam cumulo Petro, quàm cæteris: & ex divino Ecclesiæ Capite quatuor quasi flumina in quatuor Ecclesias Patriarchales manare jussit: tam

invi-

invicta vi pollens, potensque, ut felix ille cursus, humana ipsorum etiam quandoque Patriarcharum vel superbia, vel nequitia, non possit unquam retardari.

Ann. 1053. Leon. IX. epist. 5. V. Ubi Leo Papa IX. respondet Petro Antiocheno Episcopo, qui eum consuluerat: *Ab Apostolica tua sede Apostolicam nostram sedem consulendo*: hortatur eum, ut strenuè tueatur jura Apostolicæ suæ sedis, quæ fuerat Petri, antequam ille Romam profectus, æternum ibi principatus Ecclesiastici domicilium constitueret, ubi & etiamnunc præsidet, donec novum cœlum terramque novam beata resurrectio repræsentet. *Quatenus principalis dignitatis & totius Ecclesiasticæ disciplinæ venerabilis apex ibi præfulgeat & præcellat, ubi ipse vertex & cardo Apostolorum Petrus, carnis suæ resurrectionem in novissimo die expectat.* Porro Antiochenum monet Leo, ne propriæ cupidine gloriæ ad Ecclesiæ suæ jura defendenda incalescat, sed spiritali Ecclesiæ charitate: *Tertiam à Romana Ecclesia dignitatem te defendere summoperè monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro Sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia.*

Procul erat Michael Patriarcha Constantinopolitanus ab hac religiosa moderatione animi, & propensissima observantia in eos honorum & dignitatum gradus, quos ab exordio rei Christianæ Christus in Ecclesia sua statuerat; cum Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas deprimere, sibique subjicere moliebatur. Id testatum facit Leo scriptis ad eum litteris: *Nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas antiquis dignitatis suæ privilegiis privare contendens, contra omne fas & jus tuo dominio subjugare conaris.* Itaque imperium illud supremum & tyrannicum Episcopi Constantinopolitani nondum tunc prorsus confirmatum erat, licèt titulum Patriarchæ Oecumenici sibi arrogaret. Exprobrabat hoc ipsum illi Pontifex, & hoc ipsum maximè telo configebat, quòd nec Petrus, nec Petri successorum ullus tam prodigiosum superbiæ prænomen usurpasset: *Nullus tam prodigioso prænomine consensit penitus appellari.*

Epist. 6.

Cùm Episcopus Constantinopolitanus primatum & universalitatem Romanæ Ecclesiæ inde fluxisse jactaret, quòd urbs Roma orbi imperaret: cumque ex eo spem foveret improbam, æqualem aut certè proximum se auctoritatis apicem sortitum esse, quòd Constantinopolis nova esset Roma: operæ pretium duxi, hìc adferre quæ in hanc rem scripsit Otto Frisingensis Episcopus, ea tum eruditionis, tum sanctitatis laude præfulgens, quæ natalium splendorem posset obscurare. Quærit autem ille, cur Deus, qui orbem eo consilio condidit, ut in eo & gloriæ suæ monumenta ederet sempiterna, & Ecclesiæ suæ jaceret fundamenta, qui denique Imperia per orbem & per sæcula omnia nutu suo dispensat: cur, inquam, Romano Imperio & firmitatem & diuturnitatem addiderit tantam, quantam nulli antea Imperio. Respondet verò nihil veri similius dici posse, quàm id eò factum, quòd Romæ constabiliendus esset aliquando Ecclesiæ Christi principatus. *Non ergo fortuitis casibus, nec falsorum Deorum cultui, sed Deo vero, formanti lucem, & creanti tenebras, adscribendum reor, quòd ad tantum fastigium principatusque Monarchiam, ex humili ac paupere statu Romanorum Respublica crevit. Quare autem illi populo, vel illi urbi hanc potiùs gratiam quàm aliis contulerit, discutere non possumus, nisi fortè ex Principis Apostolorum meritis, quem ibi sessurum prævidit, super quem Ecclesiam suam etiam se fundaturum promisit, factum dicam. Ut videlicet locus qui propter Principis Apostolorum cathedram super universam principaturus erat Ecclesiam, gentium quoque, unde Fideles congregandi erant, antè perficeret Monarchiam. Pulcrè igitur eadem urbs antea fuit Caput mundi, quæ postmodum futura fuit Caput Ecclesiæ.*

Chron. l. 5. in prolog.

Erat Otto sanguinis propinquitate Friderico Ænobarbo & Conrado III. Imperatoribus conjunctissimus, tractandis Imperii negotiis implicatus diu fuerat: & in hunc tamen modum sentiebat, orbem ipsum à Deo fabricatum eo fine, ut Ecclesiæ & Religioni inserviret: omnia Imperia à Deo dispensari regique, ut Christi Imperio famulentur. Denique in illud majestatis potestatisque temporalis culmen provectam eo fine fuisse Romam, ut facilius fundaretur, & per orbem sic Romano Imperio adunatum, sic perpacatum propagaretur Ecclesia, Ecclesiarumque mater & princeps Romana Ecclesia, Non facilè in hanc sententiam descendent, qui contemplandis divinæ Providentiæ consiliis secretioribus, aut nunquam, aut rarò animum adjecere. Et tamen ex illa summi Imperatoris Christi invisibili aula dispensantur torquenturque hìc omnia, ut temporalia omnia æternitati serviant.

VI. Id effecit Michaelis Patriarchæ ambitio, ut Ecclesia Græca tunc à Romana divelleretur. Imperium Orientale Manuel Imperator Romano Pontifici Alexandro IV. omnino subjecisset, si vicissim Pontifex, quem tunc acriter insectabatur Fridericus Ænobarbus, animum induxisset, ut Imperium Occidentale Imperatoribus Constantinopolitanis, quibus quondam paruerat, rursum subjiceretur: *Ut sub uno Ecclesiæ Capite uterque populus & Clerus, Latinus & Græcus, perpetua unitate subsisterent; petebat, ut Romani corona Imperii à sede Apostolica rederetur, quod non ad Friderici, sed ad suum jus asseret pertinere.*

Baron. ann. 1166. num. 17.

Idem anno 1170. num. 54.

Sæpiùs tentata eadem res est, sed inauspicatò. Nec enim satis certam stabilemque fore pacem Ecclesiæ augurabatur Pontifex, quæ ambitiosis Græci Principis machinationibus inniteretur. Non injuria conjiciet quis eò etiam illectos Imperatores Græcos, ut in communionem precum & in spiritalem quandam societatem à Cluniacensibus Monachis admitterentur, quibus & Constantinopoli Ecclesiam concesserant, ut patet ex Epistolis Petri Cluniacensis.

VII. Non temerè autem præfatus sum Manuelem Imperatorem *omnino* Ecclesiæ Romanæ Orientalem conciliaturum fuisse, si Romanus Pontifex in Occidentalis Imperij possessionem illum revocasset Ita enim statuto, illa Græcorum à Latinis animorum alienatione, permolestaque & diuturna dissensione, vinculum ipsum & fœdus utriusque Ecclesiæ nunquam omnino scissum funditùsque abruptum fuisse. Ita prorsus Bernardus pertinaciam Græcorum & infidam pacem insimulat, non fidei discrepantiam; quanquam vereatur, ne vel in fide suo demum tempore vacillare cœperint: *Addo & de pertinacia Græcorum, qui nobiscum sunt, & nobiscum non sunt, junctì fide, pane divisi. Quanquam & in fide ipsa claudicaverint à semitis rectis.* Hæc ultima verba non ad hoc valent, ut jam in errorem impegissent Græci, sed ut propenderent: non dixisset enim *fide junctos*, si qua jam hæresi contaminati fuissent: nec in fide claudicare dixisset, nisi ab hæresi prope jam abesse intellexisset. Adde quod Petrus Cluniacensis Abbas mutuam precum & amicitiæ societatem inierat cum Constantinopolitanis Imperatoribus, quæ parum consentanea fuisset, si eos vel hæreseos vel schismatis affines existimasset. Denique Michaelis etiam Cerularii Patriarchæ Constantinopolitani tempore, Patriarchæ Hierosolymitanus, Antiochenus & Alexandrinus Romani Pontificis nomen in tabulis Ecclesiasticis recitabant, ut vel ex ipsa constat Michaelis Patriarchæ Epistola.

L. 3. de Consid.

Baron. ann. 1054. num. 32.

VIII. Non ergo fides adhibenda est Balsamoni Patriarchæ Græco Antiochiæ, dum scribit à Romano Pontifice abhorruisse Græcos, & Latinos ab Ecclesiis Orientalibus in hæreticorum albo censeri. Has Balsamonis calumnias dispunxerunt Græci ipsi, ac præ cæteris Demetrius Chomaterus Bulgariæ Archiepiscopus in responsis ad Constantinum Cabasilam Archiepiscopum Tyrrachiensem. Fatetur enim

Demetrius Balsamonem durius acerbiusque in Latinos invectum fuisse, cùm nulla eos Græcorum Synodus rejecerit, nulla ut hæreticos publicè damnarit; cùm denique Græci Latinique uno adhuc communionis non civilis tantùm, sed & sacræ precum communionis vinculo constringerentur. *Huic responso Balsamonis præclari multi viri tunc non sunt suffragati, ut quod multum duritiei & acerbitatis haberet: nec convenientis reprehensionis Latinicarum formarum & morum. Et quod, inquiunt, hæc synodaliter decreta non sint; neque ipsi ut hæretici publicè rejecti fuerint, sed & simul nobiscum cibum sumant & precentur.* Postremò affirmat idem Demetrius in eadem secum sententia esse Theophylactum Bulgariæ Archiepiscopum, virum doctrina & sanctimonia cum primis illustrem, dissentire autem vehementissimè à Balsamone.

Juris Orien. p. 321. 322. 323

Nec admodum difficile est explorare quibus de causis Balsamonis animus tantoperè exasperatus fuerit in Latinos. Antiochiæ Patriarcham creaverant illum Græci. Sed eidem urbi præerat tunc Patriarcha Latinus, suprema succinctus potestate, ut infrà suo loco edisseremus: adeo ut Balsamonem ne consistere quidem Antiochiæ, ac ne propiùs quidem accedere pateretur. Sensum ipse doloremque suum dissimulare non potuit, nec sibi temperavit, quin amarulentis verbis quereretur, quòd Græci Hierosolyma proscripti fuissent à Sarracenis, à Latinis Antiochia, Tharso ab Armenis.

In Can. 36. Antioch. Synod.

IX. Cæterùm non duos illos tantùm Archiepiscopos Græcos Balsamoni objicimus; sed publicum ipsum usum, & disciplinam Græcorum, qui Latinorum Ecclesias, præsertim Romæ, precum ergo frequentabant, & maximè Petri, nec sacra communione arcebant Latinos, cum ad Græcas Ecclesias ventitabant intererantque sacris.

Juris Orien. t. 1. p. 321. 322.

Missas facio litteras Hadriani Papæ IV. ad Basilicum Thessalonicæ Archiepiscopum, mutuasque Basilici ad Pontificem, quæ in Jure Orientali referuntur. Indolescebat Pontifex schismati Ecclesiæ Constantinopolitanæ: leniebat dolorem ejus Basilicus, hoc maximè argumento, quòd utraque Ecclesia ejusdem doctrinæ nexu sibi mutuo cohæreret. *Eadem tecum prædicamus & docemus, ego iique omnes qui ad magnam Apostolicamque sedem Constantinopolitanam pertinemus.* Et de iisdem Sacramentis: *Unus in utrisque Ecclesiis personat sermo fidei, idemque sacrificatur Agnus.* Porro si qua supereset dissensionum fibra, eam à Pontifice Romano extirpandam esse, ob sedis suæ prærogativam: tam præclaris conatibus Manuelem Imperatorem nulla re, non officio, non industria, non authoritate sua defuturum.

Ibid. p. 305. 307. 308.

Perneccessaria mihi quidem visa sunt hæc, rei alioqui apud multos ambiguæ elucidamenta, ut constaret quàm temerè Balsamon scripserit, interdicendos esse sacris Latinos in Ecclesiis Græcis, quòd jamdiu Romana Ecclesia sejuncta esset à communione quatuor aliorum Patriarcharum. *Quoniam ante annos multos Occidentalis Ecclesiæ, Romanæ inquam celebris conventus divisus est ab aliorum quatuor sanctorum Patriarcharum spiritali communione.* Huic Balsamonis maledicentiæ refragati sunt reliqui Ecclesiæ Græcæ Præsules, gnari dissentiunculis illis quæ subinde ebulliebant Romanos inter & Constantinopolitanos Antistites, non posse abrumpi antiquissimam necessitudinem atque unitatem quinque Patriarchalium sedium, quæ instar habebant Capitum in Ecclesia, in unum sub Petro & cum Petro Caput coalescentium.

Ibid. p. 370.

Anno 1215. Abbas Usperg. Conc. Gen. Tom. II Part. 1. pag. 153. 38. 236.

Hinc Patriarchæ Græci aut ipsi, aut per Legatos interfuere Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. ejusque decreta Græcæ linguæ donata retinuerunt, ut in ultima Conciliorum editione Parisiensi videre est.

X. Et hoc ipsum sanè Concilium non aliud cum Græcis expostulat, quàm quòd ab aliquanto jam tempore Græci minùs reverenter Apostolicæ sedi obtemperaverint, quòdque eorum aliqui ab Ecclesiæ Latinæ ritibus insania nescio qua sese alienaverint. Denique excitatis Græcis ad obsequium, utque ad ritus, ad mores & ad disciplinam Capitis sui sese accommodent: *Conformantes se, tanquam obedientiæ filii, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suæ, ut sit unum ovile, & unus Pastor;* confirmat hæc Synodus ordinem priscum Patriarcharum, Constantinopolitanum Alexandrino cæterisque præponit, prudentissima & summis laudibus extollenda indulgentia; denique jubet eos à Papa pallium accipere, idem ipsum postea suffraganeis suis concessuros, quos & ad sacramentum obedientiæ sibi Papæque præstandum adigent; cui & ipsi eodem antè se obligaverint sacramento, utpote quod à pallii genio indivulsum quodammodo sit.

Can. 4. 5.

Editiones Conciliorum varias & Annales Ecclesiasticos pervolutanti occurrent renovatæ exinde sæpiùs ambas inter Ecclesias confœderationes, sive uniones, maximè autem in Concilio Lugdunensi II. quæ tertia decima dicitur à coævis Scriptoribus. Unam eam in rem maximè ibi laboratum est, ut superbum verticem principatui Petri in Romana sede inclinaret Patriarcha Constantinopolitanus. Ea porro subjectionis testificatio tantò in dies magis magisque necessaria evadebat, quòd ipsa Græcorum fides teste Bernardo cœperat maculari, & à seipsa dissidere. Usque adeo dissensiones animorum si diuturnæ sunt inter Pastores, ipsius tandem doctrinæ fideique consensionem debilitant perimuntque.

Anno 1274. Con. Gen. To. 11. 460. 612. 928. 939. 958. 966. 994. 1032. &c.

XI. Ut de alternis tandiu consensionibus dissensionibusque Græcorum ac Latinorum æquum feratur judicium, observare necesse est omnes Antistites & Patriarchas Græcorum in Concilio Florentino fedisse, velut Catholicos Antistites, eandemque retinuisse dignitatem, quam in priscis utriusque Ecclesiæ Conciliis obtinuerant. Denique quod magis mirere, ita composita pax est ante finem Concilii, ut hinc & hinc profiterentur, eandem fuisse hactenus Græcorum Latinorumque fidem, etiam de processione Spiritus sancti: de solis quippe verbis controversiam fuisse, cùm unam communemque doctrinam aliis alii verbis exponerent.

Ann. 1439.

XII. In Acheriano Spicilegio editi nuperrimè fuere luculentissimi Dialogi Anselmi Episcopi Havelbergensis, Eugenii III. Papæ jussu olim scripti, eidemque dicati, ut Latinos suos edoceret, quid actitatum esset in Collationibus, quas ipse cum Græcorum doctissimis habuerat Constantinopoli, cùm ibi Legati partes ageret pro Imperatore Lothario II. Perhibet autem eruditissimus Præsul ita quidem vulgo ferri, quod Græci non credant Spiritum sanctum à Filio procedere: *Dicuntur non credere:* nequaquam autem affirmat eos non id credere. Quin ex adverso Nechites Archiepiscopus Nicomedienſis, qui in Collationibus his publicis cum Anselmo manus conferebat, constanter negat à Græcis unquam negatum esse, quod Spiritus sanctus à Filio procedat: sed ab illis id disertè affirmatum non fuisse, quòd nec expresè id in Scripturis legatur; si quando autem excidisset ut id negarent, disputationis æstu abreptos negasse, ut retunderent importunitatem Latinorum quorundam, qui Constantinopolim ad lacessendos venerant Græcos. *Siquidem majores nostri hujus processionis verbum affirmativum, Procedit à Filio, humiliter hactenus vitaverunt: ignorantes quidem rei veritatem, & caventes vocis temeritatem. Verbum verò negativum, Non procedit à Filio, etiam nunquam dixerunt, metuentes errorem, & fugientes offensionem scripturæ, neutrum manifestè dicentis: nisi fortè irritati, & aliquorum Latinorum hoc temerè affirmantium improbitate commoti: qui in supercilio suo ad nos venientes, scientiolam suam voluerunt ostendere, & conati sunt fastu superbiæ magnam Græcorum sapientiam opprimere, &c.*

Spicil. Tom. 13. p. 120. 176. 187. 190. 194. 209. 211. 252.

Hinc liquet, utrinsque gentis dissidia non aliunde fere profecta esse, quàm ex æmulatione & animorum

morum inquieta semper levitate. Quod rursus micat ex eo, quòd cùm Anselmus explanasset Latinorum doctrinam & fidem, eaque illam condulcasset modestia, lenitate, atque animi moderatione, qua causæ fidei & pietatis semper condiendæ sunt, confessus sit Nicomediensis Antistes incunctanter, hanc esse verè Catholicam fidem, ut quæ nihil redoleret ejus supercilii & jactantiæ, quam Latini in disceptandis quibuslibet quæstionibus cum Græcis, hactenus præ se tulissent. *Videor mihi invenisse hominem Latinum verè Catholicum. Utinam tales Latini istis temporibus ad nos venirent. Nam si aliqui veniunt, ambulant in magnis & in mirabilibus super se, & nunquam talia, nec tam Catholica, nec tam humilia, sed superba & intolerabilia nobis loquuntur.* Postremò eò tandem res evasit, ut cùm Græcus Archiepiscopus audisset expositionem fidei à Theologo isto paris sapientiæ animique moderationis, & magnoperè versato in antiquorum utriusque Ecclesiæ Patrum patritia verè Theologia, ad unguem sibi per omnia consentiente: non potuerit non statim intelligere ac profiteri palam, Græcis Latinisque indubitatissimè convenire, tametsi verbis aliquantulum discreparent; cùm certatim utrique Ecclesiæ suæ antiquis Patribus Theologisque concinerent, de quorum inter se concentu ne locus quidem dubitandi ullus erat, cùm eadem frequentassent Concilia, in eadem consenuissent Ecclesia, & intemeratam semper inter se pacem aluissent. *Nechites Archiepiscopus Nicomediæ dixit: Satis videmur jam posse convenire, quia & nostri & vestri Doctores non inveniuntur usquequaque in hac sententia discrepare; si tamen eorum scripta rectè intelligantur, qui vel apud nos, vel apud vos de hac quæstione diligentius scripsisse inveniuntur.* Non minùs Archiepiscopi animum Anselmi moderatio, quàm rationum momenta perculerant. Nec Archiepiscopus id dissimulavit. *Tuam humilitatem, frater charissime, amplector, nequaquam possum non commoveri te loquente: assentio etiam omnibus quæ dixisti, & accedo toto animo & toto corpore.* Anselmus porro ab hac disputatione de processione Spiritus sancti ad alias quæstiones digressus est, tunc controversas: de iis quæ ad Romanum Pontificem pertinent, fusè disseruit, nec ab ejus sententia abhorrebat Archiepiscopus in iis saltem rebus quæ majoris erant momenti, significans exoptari à se Generale Concilium, ut ad eosdem mores ritusque utraque se aptaret Ecclesia, & minimarum etiam rerum una forma ac disciplinæ consensio restitueretur. *Quia verò non in magnis, sed in minimis aliquatenus discrepare videmur: quæ licèt salutem animarum non impediant, tamen charitatem non ædificant: summo studio elaborandum esset, ut Concilium generale fieret, &c.*

In Concilio Florentino Bessario Cardinalis in hæc eadem ingressus est vestigia ad sanciendam utriusque Ecclesiæ concordiam, quæ antè hic ipse Anselmus impresserat; utriusque enim Ecclesiæ Patres vehementer inter se consensisse, ab his hinc & inde nunquam dissensisse Græcos & Latinos, adeoque præter opinionem & hos & illos conjunctissimos sibi semper fuisse. Auctor est Ottho Frisingensis Anselmum ab Oriente reducem donatum fuisse ab Imperatore Archiepiscopatu Ravennæ, ejusdemque Provinciæ regimine, quòd feliciter commissa sibi Legatione fuisset perfunctus. *Laboris sui magnificam compensationem à Principe accepit.* L.2. de gestis Frid. c.20.21.

XIII. Accedit ad hæc, quòd quandiu Latini in Oriente victricia in Sarracenos arma circumtulere, in Catholicorum populorum numero semper habuerimus Græcos, ejusdem nobiscum fidei & communionis consortes; ac vicissim Græci Latinos amplexati sint, non aliter quàm ut antiquæ libertatis suæ vindices. Baldericus Dolensis Antistes agens de Antiochia obsessa & capta à nostris, ait ea in urbe Ecclesias extitisse supra trecentas, & ejus Patriarchæ paruisse Episcopos centum quinquaginta tres. L.2. Albertus Canonicus Aquensis, qui historias quoque texuit bellorum sacrorum, refert Gottofredum Bullionium ab Imperatore Græco in filium adoptatum: ejusdem se clientem seu vassallum professum fuisse Imperatoris, cum suis Primotibus, Hominiumque ut vocant præstitisse. Neuter in hunc modum se gessisset, in causa maximè Religionis, nisi eadem se fide imbutos sensissent. Addit idem Albertus à nobis expugnata Antiochia Græcos Græcumque Patriarcham ipsum in suas Ecclesias restitutos fuisse, ut verè Catholicos. *Cultores Catholicos in exequendis ibidem divinis mysteriis restituentes, in omni Clero tam Græcorum, quàm Latinorum, Patriarcham, quem Turci dum adhuc Christianorum obsidione circumdarentur, sæpiùs ad mœnia funibus suspenderant, decenter in Cathedra sua relocaverunt.* Capta autem Hierosolyma, ex eodem Scriptore, nostri novum sublegerunt Patriarcham, quòd Græcus Patriarcha ejusdem urbis interim vita cessisset in insula Cypro, quò se receperat ad declinandas Turcorum molestias. Porro dum superstes fuit Patriarcha, obsidentes Hierosolymam Latinos muneribus, fructuum copia, & levamentis quibuscumque non destitit recreare, sperans capta urbe suæ se sedi restitutum iri. *Sperans sub iisdem Principibus Ecclesia restaurata pacificè servire, atque præesse.* Sed nondum finita obsidione in cœlestem evolavit Hierosolymam, quo compulsi sunt Latini novum Patriarcham subrogare. *Sicque Ecclesia suo Pastore viduata remansit. Quapropter, &c.* L.5. L.6.

Ad Vuillelmum Tyrium venio, quo referente Simeon Hierosolymæ Patriarcha sic Petrum Eremitam alloquebatur, illum ipsum primi belli sacri incentorem & signiferum: quasi spes Græcorum Palestinæ Catholicorum tota penderet ab armis precibusque Latinæ Ecclesiæ: quippe jamdiu Sarracenorum jugo premebantur. *Si vester verè Dei cultor populus, præsentibus fraterna pietate compati vellet.* Scriptis idem Patriarcha litteris ad Romanum Pontificem, & ad Occidentis Principes, quasi tubam cecinit belli sacri. Nec sua illum fefellit spes. Urbanus II. in Concilio Claromontano ad capessenda pro Christo arma & ad recuperandam Christiano nomini Palestinam sic cohortabatur omnes, ut tanquam germanis fratribus, tanquam unius secum corporis membris opitulari, hoc est, fidelibus Græcis in Palestina degentibus succurrere properarent. *Ut fratribus vestris & celestis Regni cohæredibus, omnes enim sumus invicem membra, qui in Hierosolymis & in finibus ejus habitant, compatientes, &c.* L.1. c.11. Ibid. c.15.

Idem Vuillelmus Tyrius de Patriarcha Græco Antiochiæ, eo tempore, quo eam urbem ab Infidelibus insessam expugnabamus, sic verba facit, ut de Catholico Præsulæ. Subjicit ejus ditioni viginti Provincias, quarum quatuordecim suis singulæ subessent Metropolitis, sex aliis in duos Exarchos distributis. *Viginti Provincias in sua jurisdictione ejusdem Deo amabilis civitatis dicitur habere Patriarcha, quarum quatuordecim singulos habent Metropolitas cum suis suffraganeis: sex verò reliquæ sub duobus Primatibus qui vulgari appellatione dicuntur Catholici, quorum alter est Anienſis, alter verò Hirinopolitanus, qui est Baldacensis, cum eorum suffraganeis disponuntur. Quæ omnes Oriens videlicet nuncupatur, &c.* Addit Vuillelmus multa passum esse Patriarcham eundem à Sarracenis in ipsa urbe Antiochia, dum hanc obsidione premeremus, & eam animi infractam constantiam adhibuisse, quæ Christi confessorem egregium deceret. *Tanquam verus Christi confessor.* Itaque statim capta urbe, illum suæ reddidimus dignitati, neminique in mentem venit de Patriarcha novo creando, quandiu ille in vivis egit. Sed biennio post conscius sibi ipse, & expertus quàm administrandæ Latinorum plebi minùs aptus esset Græcus Pontifex, Constantinopolim sua ipse sponte secessit, & Ibid. l.4. c.9 L.6. c.23.

tum demum creatus à nobis est Patriarcha Latinus. *In sede propria cum multo honore eum locaverunt. Nostræ verò Latinitatis Patriarcham, eo vivente qui pridem ibi ordinatus fuerat, eligere vel conservare non præsumpserunt. Sed postmodum vix evoluto biennio videns ipse quod non satis utiliter præesset Græcus Latinis, urbe cedens Constantinopolim abiit. Post cujus discessum convenientes civitatis clerus & populus sibi præfecerunt Patriarcham.* Manifestè hinc patet Græcos tum & Latinos verè Catholicos sibi invicem visos esse, atque unius Ecclesiæ Catholicæ membra.

l. 11. c. 17. Idem rursus emicat ex eo quod cum Antiochiam & Hierosolymam jamjam circumvallaturi erant Latini, complures Græcorum à Sarracenis passim trucidabantur, ut qui nos ad suppetias ipsis ferendas vocassent. *Multos occiderunt, suspectos eos habentes, quòd Occidentales Principes litteris & nuntiis*

l. 21. c. 13. *evocassent.* Hinc tanta in urbe Hierosolyma vastitas, ac raritas incolarum, ubi eam invasimus. Balduinus Rex Syrios in eam inducere longè adscitos coactus fuit.

Nonnisi verò post mortem Manuelis Imperatoris cœperunt Græci Latinos incessere, & hæreseos insimulare, ob nonnullas externorum rituum diversitates, quæ hactenus promiscuæ & indifferentes habebantur. Verùm ut idoneus testis idem Tyrius advertit, dum impuber adhuc regnaret Alexis Manuelis filius & successor, his cœpere Græci Latinos lacessere convitiis, nimirum doloris impatientia, quod tandiu Latini gratia floruissent apud Manuelem, eosque potestate & opibus anteirent. *Odiorum fomitem ministrante sacramentorum inter nos & eos differentia. Arrogantes supra modum & à Romana Ecclesia separati per insolentiam, hæreticum omnem eum reputant, qui eorum frivolas non sequitur traditiones.* Nequaquam tamen dinturna fuere hæc odia, ut abundè patuit ex iis quæ suprà de rebus sub Innocentio III. gestis diximus.

Facilè confirmari possent quæ ex Vuillelmo Tyrio superiùs decerpta sunt, suffragatione Jacobi de

Cap. 18. 74. Vitriaco in historia Hierosolymitana. Addit præterea Jacobus, Metropolitano Latino urbis Petræ, cui Arabicum idemque sonans nomen est *Crac*, subesse Episcopum Græcum montis Sinai, qui & Abbatis munia implet in Monasterio sanctæ Catharinæ, ubi & sedem habet. Refert etiam paulò inferiùs nonnunquam Latinos à Græcis haberi, quasi fidei & Catholicæ communionis extorres: sed insciticæ Græcorum quorundam id adscribi; paulò peritiores enim eorum non abnuebant, quin etiam à Filio Spiritus sanctus procederet, quanquam nihil ejusmodi in publica fidei confessione profiterentur, ideoque nec id privatim disertis verbis exprimerent. *Sicut omnes Latini Spiritum sanctum à Filio procedere confitentur, ita qui sapientiores sunt inter Græcos eandem sententiam non negant, licèt formam verborum non recipiant, eò quòd nusquam apud se talem verborum formam reperiant.* Postremò nunquam ex eodem Jacobo Latini Græcos in hæreticorum numero habuere, per ea certè tempora: quòd non nescirent quantum interponendum esset discriminis inter Nationum mutuò sibi infensarum odia, vel disciplinæ morumque dissidia, atque capitalia fidei Catholicæ dogmata.

l. 3. c. 5. Arnoldus Abbas Lubecensis de profectione differens Saxonici Ducis in Palæstinam, non siluit Præsulum, qui se illi comites adjunxerant, Constantinopoli habitas cum Græcis Collationes de eadem Spiritus sancti processione; sed nec illud tacuit, in Catholicis partibus semper numeratos fuisse tunc Græcos à Latinis: *Nunc erratis Catholici & religiosi viri.*

XIV. Atque ad id usque ævi ea fuit conditio antiquorum Patriarcharum, ea cum Romano Antistite vel inter se consensio. Redeo jam ad Ottonem Episcopum Frisingensem, qui tam magnificè suprà nobis sentire visus est de Romanæ Ecclesiæ fastigio, & cui persuasum fuit, temporalem principatum orbis universi Romanis à Deo commendatum fuisse, eo consilio potissimùm & fructu, ut faciliùs Christi Ecclesia & sacerdotale Pontificum ejus regnum per orbem se diffunderet, & convalesceret. Subjungit autem mox Regiis in urbibus Imperii Græcorum, Alexandriæ & Antiochiæ constitutas quoque fuisse Patriarchales Ecclesias, jam inde à primis Christianæ fidei incunabulis; eodem denique dotatas esse privilegio, quamvis aliquantò tardiùs, Constantinopolim & Hierosolymam: illam quidem quòd Imperatorio solio, hanc quòd Christi sepulchro, cui Imperatores proni advolverentur, esset nobilitata. *Unde hæ duæ civitates processu temporis cum Ecclesia à primitivis Patribus secundum distributionem gentium ordinaretur, tanquam post Romanam urbem dignissimæ, ad instar ipsius urbis solæ Patriarchales sedes habere meruere. Constantinopolitana siquidem & Hierosolymitana postmodum crescente Ecclesia, altera ob Imperii sedem, altera ob sanctum sepulchrum, & antiquum illud, ac toti orbi venerabile Domini Templum, Patriarchales sedes permissione Patrum sortitæ sunt.*

Ita quod de Primatialibus & Metropolitanis Ecclesiis inficiari non possumus, Otto de Patriarchalibus etiam his, Alexandrina, Antiochena & Constantinopolitana ultro confitetur; defixas illas esse in iis urbibus, quæ vel in Imperio, vel in Regnis, vel denique in Provinciis dominarentur, ut liberior fieret cursus fidei & jurisdictionis Ecclesiasticæ, provida hac accommodatione ad civitatum dignitatem, & ubertatem copiarum temporalium. Hoc fixo & statuto, faciliùs absolvetur nodus ille, alioqui perplexus, cur Alexandrina Ecclesia Antiochenæ sit anteposita. Divina institutione fundatum esse Episcopatum indubium nobis est; & providè tamen decrevit Ecclesia, ne nisi in majoribus urbibus defigantur sedes Episcopales. Divina fide indubium est, fundatum à Christo ipso esse principatum sedis Petri, Petrique successorum. Sedem hanc Petri in urbe orbis principe ipsa collocavit Numinis providentia. Non injuria ergo hinc argumentabimur, cæteras quoque dignitates sacras, seu Patriarchales, seu Exarchicas, seu Metropolitanas, in maximis & florentissimis quibusque sui territorii civitatibus constituendas fuisse, quanquam earum splendor & amplitudo non à terra, sed à cœlo, & à Deo omnino defluat.

CAPUT XVI. P. 4. l. 1. c. 3.

De Patriarchis Græcis in particulari, ab anno Christi millesimo.

I. Per Orientem universum sparsa erant Monasteria, quæ à solo Patriarcha Constantinop. immediatè penderent.

II. In electionibus etiam Abbatum dominabatur ejus authoritas, vesana Monachorum ludificatione, qui duos eligebant, ut alterum ex iis unum ipse eligeret, aut illis repudiatis alium quemlibet.

III. Quaquaversum Legatos à latere dimittebat, facultatibus instructos, non multùm absimilibus earum, quibus muniuntur Legati Romanæ sedis.

IV. Lateranensi in Concilio IV. cui interfuere Patriarchæ Orientis, jura certa præfixit Innocentius III. quibus tum illi fruerentur, tum Latini.

V. Postquam capta est à Latinis Constantinopolis, Latinus ejus urbis Patriarcha creatus, in recentia Græci vestigia ingredi voluit. De Ecclesia Thessalonicensi.

VI. Quàm latè se exporrigeret ditio Patriarchæ Alexandrini. De Ecclesia Carthaginensi.

VII. De Ecclesia Antiochena.

VIII.

VIII. Quo nunc ſtatu ſint hæ Eccleſiæ.
IX. Græci, Melchitæ, Syrii, iidem prorſus ſunt.
X. Quàm prono nunc ſint animo Patriarchæ iſti omnes ad ſocietatem & concordiam cum Romana Eccleſia reſarciendam.

I. HOc maximè Patriarchis aliis præſtabat Conſtantinopolitanus, quòd in plura cœnobia per totum Imperium ſparſa immediato ſummoque jure uteretur. Inde eſt, quod Michaelis Palæologi Imperatoris furor in Joannem Veccum Patriarcham ubi efferbuit, Monaſteria iſtiuſmodi ejus poteſtati ſubduxerit, editaque Novella propriis locorum Epiſcopis ſubjecerit: *Prodiit Novella Imperatoris, ut quæ ubicumque loca vel Monaſteria Patriarchæ uni ſubjecta eatenus cenſebantur, ea deinceps Epiſcopis, quorum illæ propriæ Diœceſes eſſent, jure ordinario ſubjaceren.* Ita Pachymeres. Ægrè ferebant jamdudum Epiſcopi hanc effuſiſſimam Patriarchæ juriſdictionem extra fines privati ſui territorii & Epiſcopatus: *Epiſcopos multos offendebant iſtæ in propriis Diœceſibus exceptiones locorum ſubtractorum ordinariæ ipſorum poteſtati, ac Patriarchæ authoritati ſubjectorum.* Nec diſſimulabant ipſi quid ea de re ſentirent, nimirum nihilo plus poteſtatis uſurpare poſſe Patriarcham in Epiſcopalibus ſuis Diœceſibus, quàm Epiſcopos ſingulos in Conſtantinopolitana. *Paſſim contendebant non plus juris Conſtantinopolitano in alienas diœceſes, quàm cuique ipſorum in Conſtantinopolitanam eſſe.* Nec animum interim advertebant, ita evaneſcere Oecumenici Patriarchæ titulum, quo illi blandiebantur. *Quod qui dicebat, non intelligebat eripere ſe Patriarchæ titulum Oecumenici, quippe quem circumcluderet urbe Conſtantinopoli.* Ita authore Pachymere, à quo mendicata hæc ſunt, coarctabatur Oecumenica Patriarchæ Conſtantinopolitani poteſtas intra anguſtos fines Epiſcopatus Byzantini, abrogato illius jure in cœnobia, quæ hactenus per Orientem omnem immediatè rexerat.

Pachymeres. L. 6 c. 11.

II. Nec diu, ut par eſt credere, viguit hæc Imperatoris Conſtitutio, quam ira extorſerat, Antiquius enim illi erat & uſitatius, quia & utilius, Patriarchæ jura amplificare. Id ab uno exemplo diſcere licet, ubi & morbum & morbi curationem perdiſcemus. Narrat Cæleſtinus Papa damnatque abusum, qui Capitulis in quibuſdam Cœnobiiſque inoleverat; hæc porro ejus ſunt verba: *Conventus duas perſonas nominat, latenter auribus Patriarchæ vel Principis exprimendas, ut ſic alterius eligendæ, vel totius electionis potiùs irritandæ, idem Patriarcha vel Princeps plenariam habeat facultatem.* Suberat ergo clancularia colluſio eligentium cum Patriarcha, cujus erat confirmare electionem; aut ea reſciſſa alium nominare, ſi electus oneri eſſet impar. Indignos ergo eligebant, ut eligendi poteſtas in Patriarcham vel in Imperatorem recideret, quibus facilè conveniebat, ut in electionibus eorum dominaretur voluntas.

C. Cùm terra. Extra. De elect.

III. De Latinis Eccleſiæ Orientalis Patriarchis alibi ſermo inſtituetur. Hìc obſervare juvat enormes illas Latini Patriarchæ Conſtantinopolitani uſurpationes, quas reprimere conatus eſt Honorius III. non aliud forſitan fuiſſe, quàm illas ipſas prærogativas, quas jam pridem invaſerat Græcus Patriarcha. Uno verbo omnia complectere, ſi dicas, agebat ille ſummum in Oriente Pontificem; in totum, quàm latiſſimè patebat, Patriarchatum ſuum Legatos à latere mittebat cum eadem plenitudine poteſtatis, qua Pontificii gaudent Legati: hi de nullis non cauſis & primò judicabant, & per appellationem: aliorum Epiſcoporum, & quidem ipſis inconſultis, homines anathemate feriebant, ſolvebant excommunicatos ab aliis: Epiſcopos ab Metropolitanorum jugo abſolvebant; non ſinebant à ſe provocari ad ſedem Apoſtolicam; ob violentas in Clericos injectas manus ſi qui eſſent ſacris interdicti, eos altaribus iiſdem ſacris reconciliabant; denique ſuo arbitratu beneficia conferebant, impatientes legum Canonumque, quos nuper Lateranenſe Concilium promulgaverat. Hæc erant omnino quæ Patriarcha Latinus per fas & nefas audebat: cùm effrænem hanc licentiam non poſſet niſi Conſtantinopolitani ante Patriarchæ Græci exemplo prætexere.

Rainal. ann. 1218. n. 20. 27.

IV. In Concilio verò Lateranenſi IV. Innocentius III. etſi honoratiorem præ ceteris Patriarchis locum Conſtantinopolitano addixerit, eique ordini etiam ab antiquitate authoritatem conciliarit: *Antiqua Patriarchalium ſedium privilegia renovantes*: nihil tamen poteſtatis in illos ab eo uſurpari paſſus eſt. Quin hæc privilegia ex æquo inter eos communia eſſe ſanxit; primò pallium ut immediatè accipiant ab Apoſtolica ſede, eique unà ſacramento fidelitatis & obedientiæ ſe obligent: *Præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ ſacramento.* Secundò ut ipſi ſimiliter *ſuffraganeis ſuis pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem Canonicam, & pro Eccleſia Romana ſponſionem obedientiæ ab iiſdem.* Tertiò ut crucem ſibi præferri curent ubivis gentium præterquam Romæ, & ubi vel Papa, vel Papæ Legatus à latere aderit. Quartò ad ipſos appellari ut poſſit in toto Patriarchatu, dum per eos liceat & ad Apoſtolicam ſedem provocari. Ann. 1215.

V. Turpiter ergo allucinabatur Latinus Conſtantinopolis Patriarcha, qui antiqua Græci Patriarchæ exempla ſectari ſe poſſe ſperabat: cùm Innocentius III. in hoc Lateranenſi Concilio in eoſdem pene limites contruſerit Patriarchas etiam Græcos, atque Primates & Metropolitanos. Et hic ſanè fuerat horum privilegiorum quondam modus, dum prima & caſtior vigeret Eccleſiæ juventa. Cùm porro huic Concilio adeſſent Patriarchæ Græci, ne in dubium quidem venire poteſt, quin & ipſi ejus legibus ſubjiciantur.

Si Græcorum ambitio hunc in poteſtatis modum revocari potuiſſet, ſoſpite tum obedientia quæ Capiti debetur, tum unitate Eccleſiæ Romanæ & univerſalis: in hujus integritate illam facilè aſſecuti eſſent auctoritatis amplitudinem, quam in ejus à ſe dilaceratæ parte fruſtra quæritant. Hanc labem ſarcire Lateranenſis, Lugdunenſis, Florentina denique Synodus conata eſt: ſed irritus cecidit tam pius, tam neceſſarius labor.

Matthæus Blaſtares Monachorum Græcorum non poſtremus, edita anno 1335. Canonum Legumque Collectione Alphabetica, docet ab Imperatore & Patriarcha, nimirum Conſtantinopolitano, fulciri & ſuſtentari Eccleſiam, ſedem Conſtantinopolitanam Primas obtinuiſſe in Conciliis, quòd Regia ibidem ſit Imperii ſedes; remittique ad Patriarchas Conſtantinopolitanos ab Imperatore, omnes eas cauſas, quæ ex omnibus aliis Patriarchatibus ad eum referuntur. *Unde Imperatorum ſanctiones, lites in aliis Sedibus ſi quæ oriantur, ad hujuſce Sedis cognitionem & judicium referri jubent.* Addit ille quid juris ſibi rurſum in alienis etiam Patriarchatibus Orientis Conſtantinopolitanus arrogaſſet, poſtquam eam urbem receperant Græci expugnatis & ejectis Latinis. *Præſuli verò Conſtantinopolitano licet etiam in aliorum thronorum diſtrictu ſtauropegia largiri ubi necdum ſunt templa dedicata, & lites quæ in aliis Provinciis moventur, obſervare, & moderari, & penitus determinare. Ipſe pariter & pœnitentiæ atque converſionis à delictis, ac hæreſibus, & quidem ſolus conſtituitur exactor & explorator.* Quod eò redit, ut dicas ſervatam propriamque Conſtantinopolitano fuiſſe Indulgentiarum conceſſionem, graviorum abſolutionem criminum, maximè hæreſeos, poteſtatem eximendi Monachos ab Epiſcopi

copali authoritate, denique majorum cauſarum judicia. Hæc primæ Sedis jurium æmulatio non nitebatur niſi favore & gratia Imperatorum, quos Græca æmulatio Conciliis generalibus ſuperiores fingebat, ut Blaſtares ipſe multis locis profitetur.

Attingendum hìc ſtrictim aliquid eſt de Archiepiſcopatu, ſeu potiùs Exarchatu Theſſalonicenſi. Capta à Latinis Conſtantinopoli, Regnum Theſſalonicæ ſub Innocentio III. fundatum eſt. Multa eruditione refertam ſcripſit hic Pontifex Epiſtolam ad Archiepiſcopum Latinum Theſſalonicenſem. Non tacuit quàm latè ſe funderet olim poteſtas ejus urbis Epiſcopi, cùm perpetua fungeretur legatione Apoſtolicæ ſedis, ſederetque poſt Patriarchas primus in Conciliis Generalibus. Denique Vicariatum eundem tum innovavit Innocentius, tum huic contulit. Illud autem ſine piaculo prætermitti non poteſt, quod ſatis apertè in hac ipſa Epiſtola inſinuat Innocentius, tametſi ſchiſmate diutino abſciſſa viſa eſſet Eccleſia Græca à Romana, & in errores aliquos corruiſſe: Græcorum tamen complures etiam tunc temporis à ſola *devotione & familiaritate ſedis Apoſtolicæ* ſe ſubduxiſſe, cùm revera & erroris & ſchiſmatis immunes eſſent. Nec enim videtur qui aliter conſtare poſſint hæc verba Pontificis longè doctiſſimi: niſi alios, qui in errorem & ſchiſma prolapſi eſſent, utpote ſuccenſionis faces & authores, & alios rurſus diſtinguas, qui ab hac utraque contagione puri, deſiiſſent officiis ſuis & priſcis obſervantiæ ſignificationibus Romanam Eccleſiam frequentare. Apponenda nunc ſunt Innocentii verba: *Etſi præfata Theſſalonicenſis Eccleſia à devotione ac familiaritate ſedis Apoſtolicæ ſe ſubduxerit per ſchiſma illud diutinum, quo Eccleſia Græcorum à via veritatis ad erroris invium declinavit; quia tamen hoc tempore per Dei gratiam ad devotionem priſtinam eſt reverſa: & ipſam in eadem, te ſtudioſiùs operante, credimus permanſuram.* Porro concordia hæc non multò diuturnior fuit, quàm Imperium Latinorum in Græcia, Theſſalonicæ & Conſtantinopoli.

Regeſt. 15. Ep. 18.

Denique reſtituta in integrum fuit ab hoc eodem Pontifice antiqua Primatia Trinovienſis in regno Bulgarorum, creatis Legati Pontificii miniſterio Metropolitanis duobus, & Trinovienſi Primati ſubjectis, quem mitra, pallio, annuloque ſacro muneratus eſt Innocentius, accepto viciſſim ab eodem ſacramento fidei & obedientiæ. Originem porro & incrementa antiqua Exarchatus Theſſalonicenſis infrà perſequemur capite XVIII.

Regeſt. 16. Ep. 105.

Geſta Inn. III. p. 54.

VI. Venio ad Alexandrinum Patriarcham, cui Nicæna Synodus videtur ſubjeciſſe Ægyptum, Libyam & Pentapolin tantùm: quòd eæ tantùm tunc Provinciæ ut non ita procul ſitæ fidei lumine colluſtratæ fuiſſent. Docent nos Canones Arabici, quos Nicænis Canonibus ætas poſterior attexuit, vel intexuit longè plures alios ſubinde; docent nos & Relationes poſtremæ hujus ætatis, Æthiopici Imperii Eccleſias omnes aliaſque circumfuſas ab Alexandrina fluxiſſe Eccleſia, eique ut parenti obnoxias ſemper extitiſſe. In Itinerario ſuo Æthiopico refert Alvares: Abunam Abyſſinorum (hoc enim nomine deſignatur eorum Primas aut Patriarcha) confirmari ordinarique debuiſſe ab Alexandrino. Subjungit præterea: cùm duo Æthiopum Imperatores ſtatuiſſent, ei deinceps Abunæ parere, qui non ab Alexandrino, ſed à Romano Pontifice confirmatus eſſet, viginti & tribus annis viduatam luxiſſe Abunæ ſedem: proindeque & pleraſque tunc Paſtoribus orbatas fuiſſe Eccleſias, quòd vaſtiſſimo in hoc Imperio Clericos unus ille ordinet. Quo factum eſt, ut à priori ſententia diſcederent Imperatores, Abunamque ab Alexandrino poſtularent. Ille duos miſit, quorum alter ſuperſtes alteri ſuccederet. Affirmat Alvares, ambos illos à ſe viſos eſſe.

Can. 6.

Cap. 98.

Morin. Exer. Eccleſ. L. 1. cap. 5.

Quod ad Africanas verò ſex Provincias pertinet, quæ ſuberant Carthagini, eas nunquam in poteſtate habuit Patriarcha Alexandrinus. In promptu ſunt rationes. Propiùs aberant Roma quàm Alexandria. Id in cauſa erat, ut & lingua Latina ibi uſitatiſſima eſſet; Coloniæ Romanorum frequentiſſimæ; Græcorum arma & Imperium audierant, non ſenſerant; ideo nec eorum linguam callebant. Fides ergo illis promulgari non potuit niſi per Paſtores Latinos Roma miſſos. Ejus rei meminit Innocentius I. in Epiſtola quadam ſua. Claret ergo, ad Romanum potiùs quàm ad Alexandrinum Patriarcham pertinuiſſe Africanas ſex Provincias. Primatis quidem aut Exarchi jura & poteſtatem poteſt ibi explicuiſſe Carthaginenſis Archiepiſcopus; non Patriarchæ, cùm nuſquam vetuſtiſſimis in monumentis Eccleſiarum hoc nomine inſignitus legatur. Quin & de Primatis nomine cum eo certavit paulò ante annum 1053. Epiſcopus Gummitanus. Perlatum eſt jurgium ad Leonem IX. qui tunc Romanam ſedem ornabat. Is non paucis Epiſtolis in Africam datis, Carthaginenſem Præſulem priſcis Eccleſiæ ſuæ inſignibus & juribus gandere ſanxit, quanquam tunc Carthaginis non ſupereſſent niſi ruinæ & rudera. Non immeritò tantæ civitati Eccleſiæque indoleſcit Pontifex, quæ ducentos olim Epiſcopos obnoxios ſuo faſtigio habuerat; quorum quinque tunc, non plures ſuperarant, iique non rarò inofficioſi aut contumaces. Fruſtra fuerat Gummitanus, cùm concidente Carthaginenſi civitate, corruiſſe & Eccleſiam Carthaginenſem ſperaret. Has Leonis Epiſtolas profert Baronius ad annum 1053. Profert & alias à Gregorio VII. anno 1073. ad Clerum populumque Carthaginenſem datas, qui infandis criminationibus Cyriacum Archiepiſcopum ſuum furori objecerant Arabum, qui imperitabant tunc in Africa. Ad Cyriacum ipſum alias Epiſtolas Pontifex idem ſcripſit; ut ſolatii aliquid daret; ut animos adderet; ut laudibus invictam ejus conſtantiam extolleret. Cùm Hipponenſes cives Archiepiſcopum ſibi elegiſſent nomine Servandum; is Romam profectus eſt anno 1076. ut ab eodem Gregorio VII. confirmaretur, & ordinaretur. Quo eodem tempore Rex Arabum, qui in Sitifenſi Provincia dominabatur, & litteris & muneribus eundem Pontificem proſecutus eſt, Hinc intelliges, quàm nihil obſtreperet libertati Eccleſiarum ſui regni. Sed altum deinceps de his Eccleſiis ſilentium plus ſatis prodit, eas tunc ſuis urbiumque ruinis inſepultas fuiſſe; nec ſchiſmate aut diſcordia quavis, ſed temporum calamitatibus avulſas ab optima parente Romana Eccleſia.

Baron. n. 41. 42. n. 64. 65.

N. 71. 72.

VII. Antiochenus quoque Patriarcha non plures primùm complexus videbatur quàm quindecim Orientis Provincias, quæ Antiochiam propiùs circumſtabant. Sed lapſu temporis conceſſiſſe in ejus jura reliquas Aſiæ partes, compertum eſt. Hieronymus ipſe ita innuit: *Ad Alexandrinum Epiſcopum Paleſtina quid pertinet? Ni fallor, hoc in Nicænis Canonibus decernitur, ut Paleſtinæ Metropolis Cæſarea ſit, & totius Orientis Antiochia.* Primaria & princeps fuerat Antiochia, non quindecim tantùm minuſcularum Orientis ſtrictiùs ſumpti Provinciarum, ſed omnium prorſus quà latiſſimè patet Aſiæ regionum. Regia fuerat Imperij Græcorum in Aſia, perinde ut Alexandria in Africa. Nemo neſcit, politiam Eccleſiaſticam ad civilem in compluribus contemperatam fuiſſe. Denique perquam ſimile veri eſt, à Patriarchis Alexandriæ & Antiochiæ miſſos primùm eſſe verbi divini præcones, qui extremas Aſiæ Africæque Provincias cœleſti Evangelii lumine perfunderent; adeoque penes ipſos reſidere debuiſſe jus ſummum in illas Eccleſias, ſuis auſpiciis conditas.

Suprà

Suprà jam laudati Arabici Canones novum ad hæc ipsa argumentum suppeditant. Ex illis quippe conspicuum est, Catholicum seu Primatem Seleuciæ non secus ac Archiepiscopos omnes ejus imperio subditos. Antiocheno Patriarchæ paruisse, Jacobus de Vitriaco ejusdem potestati subjicit Catholicum Bagdacensem, qui idem non immeritò videtur esse ac Seleucienſis: & Catholicum Persidis, aut Romagyriæ, qui Armeniorum Catholicus ab aliis dicitur. Hi duo Catholici seu Primates bene multis Archiepiscopis Episcopisque præsunt, quorum Provinciæ per totam Asiam & ultra Gangem etiam protenduntur. In confesso ergo est, à tempore saltem Arabicorum Canonum, hoc est, ab annis octingentis nongentisve, Patriarcham Antiochenum omnium Asiæ latiùs sumptæ Ecclesiarum Principem Pastoremque summum habitum fuisse.

Can. 33 34. 35.

Hist. Orient. cap. 32.

VIII. Quod ad præsentem attinet illarum Ecclesiarum statum, à Leone Allatio ex fide Nili Doxopatrii Scriptoris Græci discimus, undecimo sæculo Patriarcham Constantinopolitanum jus habuisse in sexaginta quinque Metropolitas, sexcentosque amplius Episcopos, præter Archiepiscopos triginta quinque, qui nulli subessent Metropolitæ, ac nullis vicissim præessent Episcopis. Eodem fidejussore, Primatum sancti Andreæ, qui primus ad Apostolatum ante alios omnes accitus fuerat, vendicabat sibi Episcopus Constantinopolitanus, quòd Constantinopoli primus idem præfuisset Andreas, sive Byzantio. Complectebatur autem Patriarchæ Constantinopolitani tunc ditio Ecclesias omnes urbium, quas Orientis Imperator aut invaserat, aut retinuerat, ex quo tempore Francorum in Occidente Imperium conditum fuerat, aut ex quo Orientales plagas depopulati fuerant Sarraceni. Sed cùm Pontifices postea Romani ope Francorum Calabriæ Siciliæque administrationem spiritalem, perdiu à Constantinopolitanis Præsulibus usurpatam, recuperaverint: cumque novis in dies vastationibus Barbaræ gentes Orientis urbes Ecclesiasque conterere non desiterint; Byzantinis Patriarchis non plures nunc obtemperant quàm centum quinquaginta Episcopi, in quibus Metropolitæ sunt triginta quinque, si fides adhibeatur Christophoro Angelo scriptori Græco, quem Latino sermone donavit Georgius Flavius Lutheranus: idque quidquid est operis typis mandatum est Francofurti anno 1655. Episcopi porro isti per Asiam Insulasque maris Ægei, per Traciam, Græciam, Valachiam, Moldaviam, Serviam, Mingreliam Circassiamque Pontificali potestate & ministerio funguntur.

De perpetuo consil. l. c. 24.

Sedem nunc habet Patriarcha Græcus Alexandrinus apud Cayrum; Antiochenus Damasci; Hierosolymæ Hierosolymitanus. Sequentibus capitibus ostendemus, quas in angustias arctata sit eorum jurisdictio per complures Patriarchas, qui ab illis desciverunt, quemadmodum illi à Capite Ecclesiæ & ab unitatis Ecclesiasticæ centro desciverant.

IX. Euthychiani, de quibus inferiùs, Melchitas, hoc est, Imperiales nuncupavere Concilii Chalcedonensis sectatores; quasi eos ad ejus Concilii authoritatem & fidem Imperatoria tantùm potestas astrinxisset. Affixum etiamnunc est id nomen Christianis Græcis Orientis, quicumque Antiochenis, Hierosolymitanis & Alexandrinis Patriarchis dicto audientes sunt. Nescio quid discriminis locant aliqui inter Syrios & Melchitas; sed multò probabilius est, eosdem prorsus esse, quibus sola regnorum terrarumque diversitas pluta hæc indidit nomina, ut aliis Syrii, aliis Melchitæ, aliis denique Græci dicerentur. Nullum dubitandi locum reliquit Jacobus de Vitriaco. Jacobitarum tamen postea nomen additum est Syriis, vel Syriorum Jacobitis; isque etiamnunc usus obtinet.

Cap. 74.

X. Quamquam autem alienati prorsus videri possint à Pontifice Romano Patriatchæ isti omnes; certò tamen constat, ab eodem non procul sæpè abfuisse, & abesse etiamnunc eos; & nisi optatissimam hanc concordiam excluderet impotens Turci Imperatoris dominatio, brevi eam coalituram esse, pacemque sæpè hactenus tentatam ad optatos exitus perventuram. Anno 1582. Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus, damnatis proscriptisque omnibus, quæ nuperi hæretici in fide novaverant, admisit reformatum à Gregorio XIII. Papa Calendarium, & à Ruthenis Græcisque admittendum in se recepit. Turci Imperatoris mentem incessit iniqua suspicio, quò vergeret hæc Papæ & Patriarchæ concordia. Itaque hunc neci addixisset, nisi Oratoris Galli à Romano Pontifice excitati opera atque industria pœna mortis cum exilio commutata esset. Si in potestate habere Patriarcham potuisset Pontifex, in Cardinalium Collegium adoptare illum decreverat. Anno 1627. Cyrillus Lucar Calviniana hæresi contaminatus ad Alexandrinam primò nec multò pòst ad Constantinopolitanam sedem se protrusit, ubi & errores disseminare cœpit, quos jamdiu fovebat. Gradu illum Græci moverunt. subrogato in ejus sedem Cyrillo Berœnsi, à quo collecta Synodus est, cui affuere Patriarchæ Alexandrinus & Hierosolymitanus cum Episcopis Orientalibus viginti tribus. Hìc anathemate confixa est Calviniana Cyrilli Lucaris confessio. Calviniani hinc conjecere, Cyrillum Berœnsem societatis vinculo quodam cum Ecclesia Romana conjunctum eadem sentire.

Spondan. ann. 1582. n. 18.

De Exarchis, Primatibus Catholicis, seu minoribus Patriarchis.

CAPUT XVII. P. 2. l. 1. c. 8.

De Exarchis tribus, Ephesino, Heraclienſi, & Cæsarienſi per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. An jam inde à temporibus Nicæni Concilij, Exarchi hi tres exorti essent.

II. Quæ his Provinciæ parerent. Eorum auctoritas aut cœpta aut confirmata est eo tempore, quod fluxit inter Antiochenum Concilium & Constaninopolitanum.

III. Quando primùm mentio facta sit Diœseceon civilium? Quomodo sensim sine sensu Metropolita ejus urbis, quæ erat Diœceseos civilis Caput, evaserit in Exarchum, & aliorum Metropolitarum Præpositum.

IV. Privatæ causæ Ephesini Exarchatus.

V. Et Cæsarienſis in Cappadocia.

VI. Horum trium ruina in Concilio Chalcedonenſi. Restitutio Ephesini, & iterata ejus ruina. Illius deinceps non superfuit nisi nomen & honor loci.

I. IN Canone Niceni Concilii VI. nulla expressa est mentio Exarchorum, de quibus sermonem hìc instituimus, etsi trium majorum Metropolitanorum, sive Archiepiscoporum meminerit nominatim ibi Synodus, qui postea dicti sunt Patriarchæ. Insinuati sunt tamen forsan illi his verbis: *Similiter*, ὁμοίως, *apud Antiochiam & cæteras Provincias privilegia serventur Ecclesiis.* τὰ πρεσβεῖα. Quæ verba significare videntur, etiam illos Episcopos, sicut & Antiochenum, multas sub jure suo habere Provincias. Verùm hæc, ut ingenuè fatear, mera conjectura est.

est. In Concilio Constantinopolitano I. post Alexandrinum & Antiochenum nominatim appellantur Exarchi hi tres: sed idcirco tantùm, ut ne ultra suarum Diœceseon fines, quarum singulæ pluribus constabant Provinciis, jurisdictionem suam effunderent. Ab hac ergo Synodo non satis constat institutos esse tres istos Exarchatus; at saltem confirmatos fuisse exploratissimum est. Monuimus jam, allucinatum fuisse Socratem, cum Patriarchas hìc primùm institutos scripsit. Errorem absterserit Sozomenus, qui non Patriarchas, sed Capita & Principes communionis Catholicæ declaravit designatos hìc fuisse; ut ex codice etiam Theodosiano comprobari potest.

Socrat. l. 5. c. 8. Sozom l. 7. cap 7. Cod. Theod. de fide Cat. L. 3.

II. In Notitia Imperii Diœceseos Asiana habebat Provincias decem; Exarcha verò Ecclesiastica undecim. Item Diœceseos Pontica quoad civilia decem, & quoad Ecclesiastica undecim. Id quod ortum est à rerum civilium mutationibus, quas easdem res Ecclesiasticæ non semper sequebantur. Diœceseos Thraciæ, teste suprà laudato Theodoreto, habebat Provincias sex. Exarchorum sedes Ephesus in Asia; Cæsarea Capadociæ in Ponto; & Heraclea in Thracia. Hæc erant Diœceseon capita; ibi Præfecti Imperatorii sedem figebant. Jam ante observatum est ex Canonibus Antiocheni Concilii: in judiciorum Ecclesiasticorum forma necdum tunc locum fuisse vel Exarchis, vel Diœcesibus, vel Diœcesanis Exarchicisque Conciliis. Hoc enim dumtaxat constituitur: Ut si qua gravior emerserit causa, cui terminandæ impar sit Provinciæ Synodus, ad vicinarum Provinciarum Episcopos referatur. Veri simillimum ergo est, Exarchorum trium, de quibus verba facimus, authoritatem eo temporis intervallo, quod fuit Antiochenum Concilium inter & Constantinopolitanum, aut institutam esse, aut certè confirmatam. Et hoc etiam ad Socratis defensionem utcumque valere potest; cùm reipsa Synodus Constantinopolitana Patriarcharum minorum ordinem & potestatem palam & publicè agnoverit simul & constituerit. Cùm verò designationem eorum, qui communionis Catholicæ vertices futuri erant, permiscuit Socrates cum Patriarcharum designatione, non video qui possit quisquam illi patrocinari.

III. Nihil attinet dicere, quod jam delibatum supra est: Diœceseon civilium meminisse Constantinum Imperatorem in Epistola ad Episcopos scripta post Concilium Nicænum; ut authores sunt Eusebius & Theodoretus. Quinimo diu antè Cicero Diœceses commemoravetat ejusdem regionis: *Cum ergo iter ita fecerim, ut me omnium illarum Diœcesium, quæ cis Taurum sunt, omnium civitatum earum Magistratus legationesque conveniunt.* Et rursus: *Si quid habebit cum aliquo Hellespontio controversiæ, ut in illam Διοίκησιν rejicias.* Et tandem: *Ex Provincia mea Cilicienſi, cui scis τρεῖς Διοικήσεις Asiaticas esse attributas.* En Asiaticas Diœceses jam tum, sed quantum, vel quantulum parerent, non explicat Cicero. Minusculas fuisse facilè conjicies ex eo, quòd Ciliciæ attributæ fuerint earum tres. Non dissidet igitur à similitudine veri, convaluisse jam ævo Constantini Diœceses civiles, & Metropolitanum ejus urbis, quæ caput erat cujusque Diœceseos, majori quàm alios in honore fuisse. Augescebat enim quodammodo Ecclesiæ honor & amplitudo pro urbis magnitudine. Eò rerum civilium gratia veniebant totius Diœceseos & Episcopi & Metropolitæ: illis plerumque à loci Pontifice patrocinium impendebatur; hoc lenocinio illiciebantur, ut ei se addicerent, & subesse vellent, aut certè minùs gravarentur. Crebriùs ibi habebantur Concilia: aderant qui rei privatæ & domesticæ causa affluxerant ex tota Diœceseos Episcopi & Metropolitæ; ita paulatim assuescebant Concilio Diœcesano, seu Nationali, cui jure suo præerat urbis Metropolita. Hæ sunt causæ, hæ rerum temporumque opportunitates, quæ istiusmodi Metropolitam paulatim ad Exarchi dignitatem provexerunt: cùm his emolumento esset subjici; illi præesse ornamento.

Euseb. de vita Const. l. 3. c. 18. Theodoret. l. 1. c. 20. Cicero. Epist. Famil. L. 1 Ep. 8. L. 13. Ep. 53. L. 13. Ep. 67. L. 5. c. 23.

IV. Accedunt ad hæc, quæ cum multis communia videri possunt, singulares harum trium civitatum dotes, Ephesi, Cæsareæ, & Heracleæ. Ex Eusebio, Apostolo & Evangelistæ *Joanni Asia obvenit, qui plurimum temporis in ea commoratus, Ephesi tandem diem obiit.* Et: *Timoteus Ephesinæ Ecclesiæ Episcopatum primus accepisse dicitur.* Citatur ab eodem & illud Irenæi Lugdunensis Episcopi: *Sed & Ephesina Ecclesia, quæ à Paulo quidem fundata est, Joannem verò usque ad Trajani tempora habuit præsidentem, testis locupletissima est Apostolicæ traditionis.* Hinc etiam Ephesinâ Synodus commendari se voluit, quòd in ea urbe & Maria Servatoris mater & Joannes diutiùs essent commorati. Ex Chrysostomo, ab Apostolo Paulo *Ephesina Ecclesia credita fuit Timotheo: imò gens ferè tota Asiatica.* Referente rursum Eusebio, Episcopis Asiæ præerat Polycrates Episcopus Ephesinus tempore Victoris Papæ, cujus etiam mandato ad finiendam de Paschate controversiam Concilium coegit. Ex quibus abundè patet, non temporalis tantùm gloriæ & potestatis contemplatione Exarchatum Ecclesiasticum Epheso attributum fuisse.

L. 3. c. 1. 4.

Cap. 13.

Act. 1. in Ep. ad Clerum CP. In Ep. 1. ad Timot. L. 5. c. 34.

V. Non adeo splendida gloriæ vestigia supersunt, quibus Cæsarea & Heraclea illustrentur. Contumacia illa diutina, (sic enim potiùs quàm constantia dicenda est) qua Firmilianus Cæsareæ in Cappadocia Episcopus Stephano Papæ obstitit in causa iterandi hæreticorum baptismi, & ingens Episcoporum multitudo, quos in suas partes pertraxit; tristis quidem illa & molesta, sed ingens est potestatis qua in circumpositas vigebat provincias, ostentatio. Nec obscurius, sed multò lætius argumentum ejusdem potestatis est: quòd ubi Rex Armeniæ cum regno suo Christianam fidem amplexatus est; Gregorium suæ gentis futurum Episcopum ad Leontium Cæsateæ Archiepiscupum misit, ut ab eo potissimùm ordinaretur. A Gregorio hoc deinceps Armenorum Apostolo sancita lex est, mosque convaluit, ut à Cæsarienſi Archiepiscopo Episcopi peterentur. Si interceptæ non essent temporum & injuria & diuturnitate origines Ecclesiarum, horum simillima exempla in manus nostras complura devenissent: de ipsa Thraciæ principe civitate Heraclea æquè diceretur, eam esse antiquissimam matrem longè plurimarum circa se Ecclesiarum, quod de Epheso & de Joanne testatur Hieronymus: *Totas Asiæ fundavit rexitque Ecclesias.*

VI. Hìc non repetam suprà prolixè narratas concertationes Episcoporum Constantinopolitanotum cum tribus his Exarchis, & quas tandem de his illi victorias reportaverint in Concilio Chalcedonenſi; utque illos eò tandem compulerint, ut suæ ipsi ruinæ assentirentur subscriberentque. Contenti enim posthac nominis & confessus gloriola, ut pro Metropolitanis Exarchi diœceseon nominarentur, utque honoratiore loco post quinque primos Patriarchas sederent in Conciliis; nihil amplius desideravere. Nullum enim deinceps residuum fuit jurisdictionis monumentum, ac ne vestigium quidem. Commemorat nonnunquam Justinianus Patriarchas quinque; iis Exarchos adjungit nunquam. Si quas promulgat leges, eas Patriarchis destinat, jubetque ab iis ad Metropolitarum notitiam transmitti. Supra Episcopos Metropolitas collocat; supra Metropolitas Patriarchas solos majores. Denique in toto Novellarum corpore vestigia passim incurrunt in oculos abrogatæ hujus jurisdictionis. Revixit ad horam Edicto Tyranni Basilisci Patriarchatus Ephesinus; sed iterum æterno insepultus est silentio Edicto Zenonis, quo in pristina privilegia restitutus est Archiepiscupus Constantinopolitanus. Exarchiæ

Evagr. l. 3. c. 6.

ergo

ergo illæ tres ſerò exortæ, citò deſiere. Vix unum implevere ſæculum. Et quo tempore magis floruere, tantam procellarum vim ab Epiſcopo Conſtantinopolitano ſuſtinuere, nempe inter Concilium Conſtantinopolitanum & Chalcedonenſe, ut compendioſius ipſis, & quodammodo honorificentius fuerit, neceſſitati ſervire, & non omnino illibenter cedere poteſtati, cui tandiu fruſtra obluctabantur.

CAPUT XVIII. *P. 1. L 1. c. 9.*

De Exarchis ſive Primatibus Cypri & Theſſalonicæ, per priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Cyprus inſula una erat ex Provinciis Diœceſis Orientalis. Jugum excuſſit Exarchi Antiocheni, ubi ſe ille Arianis adglutinavit, & cum fœdo ſchiſmate poſtea laboravit Antiochia: quo finito, Cyprum repetente Antiocheno, eam illi reſtituit Innocentius I.

II. Ejus libertas in Concilio Epheſino confirmata.

III. Multa obſervantur circa decreta inter ſe pugnantia.

IV. Impugnatur à Petro Fullone illa Cypri immunitas, ſed miraculo defenditur.

V. Erat ergo Cypri Metropolita Exarchus, ſive Primas inferioris cujuſdam ordinis, ut nulli præterea Exarcho obnoxius.

VI. Præerat Diœceſi Illyrici Orientalis Exarchus Theſſalonicenſis, tanquam Papæ Vicarius.

VII. Exarchatus illius ſeu Vicariatus Apoſtolici initia & progreſſus.

VIII. Cur Occidentis Patriarcha Vicarium nominet Apoſtolicum in Diœceſi Imperii Orientalis.

IX. Jura & privilegia Epiſcopi Theſſalonicenſis. Quomodo ab his exiderit.

I. NOn immeritò annumerari Exarchis Metropolitas Cypri & Theſſalonicæ, hoc capite, ut ſpero, patefiet. Initium ducam à Cypro Inſula. Conſtantiæ in Inſula illa Metropolitanus cum Patriarcha Antiocheno diu conflictatus eſt, quòd ab illius jugo abſolutum ſe contenderet: jamque diu, eo inconſulto, & à ſuis ordinatus eſſet Epiſcopis, & viciſſim eos ordinaſſet. Ea de re per litteras conqueſtus tandem eſt apud Innocentium I. Pontificem Alexander Epiſcopus Antiochenus: *Cyprios olim Arianæ impietatis potentia fatigatos, non retuliſſe Nicenos Canones in ordinandis ſibi Epiſcopis, & uſque adhuc habere præſumptum, ut ſuo arbitratu ordinent.* Ex his verbis manifeſtum eſt, Metropolitanum & Epiſcopos Cypri hanc vel legitimam habuiſſe, vel obumbratam prætexuiſſe cauſam vendicandæ libertatis ſuæ: quòd Antiochenam Eccleſiam diutiſſimè Ariani in poteſtate habuiſſent: quòdque infando mox ſchiſmate eam proſcidiſſent per annos quadraginta & octo, nunc duo, nunc tres Epiſcopi; inter quos & ipſa diviſa fuerant ſtudia Orientalium Occidentaliumque Eccleſiarum: cum horum Antiochiæ Epiſcoporum hic Orientis communione ſe tueretur; ille Occidentis. Neutram in partem inclinavit ſe interim Cyprus, & quod tutius videbatur, abſtinuit ſe à quacumque Eccleſiæ Antiochenæ, utpote vel ambigua vel profana communione; & tandem lapſu temporis viſa ſibi eſt contra antiqua Patriarchæ Antiocheni jura præſcripſiſſe. Emerſit à diutino ſchiſmate Antiochenus Epiſcopus Alexander, & cum Orientis, tum Occidentis communionem benevolentiamque recollegit. Tum denique querelas ſuas effudit in aures Innocentii I. à quo juſſi ſunt Cyprii ad antiquam ſe deferre Antiochenæ Apoſtolicæ Eccleſiæ obedientiam. *Perſuademus eis ut curent, juxta Canonum fidem, fidem Catholicam ſapere, atque unum cum cæteris ſentire Provinciis, ut appareat, ſancti Spiritus gratia ipſos quoque, ut omnes Eccleſias gubernari.* Epiſt. 18. c. 1. Horum verborum hic ſenſus, hic ſcopus eſſe videtur, ut Epiſcopi Cyprii Antiocheno rurſum Exarcho ſubeſſe velint: quo non fidei tantùm, ſed & diſciplinæ cæterarum conſentiant Eccleſiarum.

II. Sed aliquantis poſt annis Cyprii Epiſcopi libertatis ſuæ cauſam inſtaurarunt in Epheſina prima Synodo, quòd mendaciis & fraudibus circumventus ab Alexandro Antiocheno fuiſſet Innocentius. Contra Canones quippe Apoſtolicos, præter decreta Concilii Niceni, præter veteſtiſſimam conſuetudinem niti Antiochenum ad invadendas Cypriorum ordinationes. *Contra Apoſtolicos Canones & definitiones Nicenæ Synodi, ordinandi jus ad ſe rapere attentat, præter Canones & conſuetudinem, quæ jam olim invaluit.* Ephef. Syn. Act. 7. Sanctiſſimè affirmarunt, jam uſque ab Apoſtolorum temporibus nunquam celebratas ab Antiocheno Epiſcopo Cypri ordinationes, quòd ea poteſtas ad Concilium ſemper Provinciæ revocata fuiſſet. *A ſanctis Apoſtolis nunquam poſſunt oſtendere, quod adfuerit Antiochenus & ordinaverit, &c. Sed Synodus noſtræ Provinciæ congregatæ conſtituebat Metropolitanum.*

His allegatis, decrevit Synodus: perperam adhibitos fuiſſe Magiſtratus Imperiales, ut vi quidquam facere contra Canones cogerentur Cypri Epiſcopi; ſi nunquam hactenus Cypri Epiſcopos ordinaſſet Antiochenus, ne quid ejuſmodi poteſtatis in poſterum ſibi ſumeret: unamquamque Eccleſiam ea libertate frui permittendam eſſe, quam ſuo nobis ſanguine Chriſtus pepigit; denique hanc ratam poſthac & intemeratam legem ſervari debere, ne quis Epiſcopus ultra antiquos poteſtatis ſuæ limites audeat quidquam. *Si non eſt vetus mos, quòd Epiſcopus Antiochenus ordinet in Cypro, ſicut docuerunt religioſiſſimi viri, qui ad Synodum acceſſerunt, habebunt jus ſuum intactum & inviolatum, qui ſanctis in Cypro præſunt Eccleſiis, ſecundùm Canones & veterem conſuetudinem. Illud in aliis Diœceſibus & Provinciis ſervetur, ut nullus Epiſcoporum aliam Provinciam occupet, &c. Neve ſub prætextu Sacerdotii mundanæ poteſtatis faſtus irrepat, &c. Ne clam paulatim libertas amittatur, quam nobis donavit ſanguine ſuo Dominus noſter Jeſus Chriſtus.*

III. Habes hìc duo decreta, quæ cùm inter ſe adverſa fronte collidantur, & æquitati tamen, & ſacris Canonum regulis mirum in modum conſentiunt. De factis nimirum non conveniebat; & alia Innocentio, alia Synodo Epheſinæ allegabantur. Magno conſtitit Joanni Archiepiſcopo Antiocheno, Neſtorii partibus & antiquæ cum eo neceſſitudini uſque adeo indulſiſſe, ut Cyrillo Epheſinæque Synodo adverſaretur: ſchiſmaticoque conflato Conciliabulo, adversùs Catholicam Synodum decertaret. Uſi ſunt data occaſione Cyprii, & facili negocio, quam Joannes nullo modo defenderat, cauſam obtinuere.

Ex his autem liquet; I. Controverſias iſtiuſmodi ex antiqua ſemper conſuetudine & poſſeſſione ſolere decidi. 2. Veteres Eccleſiæ cujuſque conſuetudines ſartas tectaſque ſervari debere: & hanc eſſe illam ipſam Eccleſiarum libertatem, quam Chriſtus dicitur ſuo eis ſanguine peperiſſe. 3. Ut ut res ſe habeat de Cypro; ex ſententia Concilii Epheſini, eſſe potuiſſe Provincias aliquas, quæ nec Patriarchis majoribus, ac ne Exarchis quidem minoribus ullis eſſent obnoxiæ, ſed ſuis tantùm obtemperarent Metropolitanis. 4. Hunc eſſe ex Epheſina Synodo Nicænorum Canonum ſenſum: ut Diœceſeon Exarchi Diœceſes quique ſuas ſecundùm priſcam conſuetudinem regant, nec ultra præſcriptos ab ea limites expatientur:

Pro-

Provinciæ verò, quæ intra Diœceseon fines non continentur, nec Exarcho hactenus paruerunt ulli, suo se jure arbitrioque ipsæmet regant. 5. Non omnes omnino Provincias intra veterum Patriarcharum jurisdictionem fuisse comprehensas. 6. Immunibus his Provinciis & ab Exarchorum potestate absolutis suos fuisse Metropolitanos, quos Provinciæ Synodus eligeret & ordinaret, nulla petita ab Exarchis confirmatione. 7. Non sine causa de jure ordinandi tam crebras tamque acres olim exarsisse lites, quòd hæc esset Juris Canonici constantissima regula: Ut quem quis ordinaverit, perennem in eum jurisdictionem retineat. Parte hujus operis secunda palam fiet, suos Episcopis Clericos ordinationis maximè vinculo obligatos fuisse.

IV. Quamvis esset Ephesino Decreto ea apposita conditio, *Si non est vetus mos*, *&c.* ex historia tamen docemur, vim illi suam integram constitisse, & Cypri Ecclesias remansisse deinceps αὐτοκεφάλους, seu liberas, nec Capiti subjectas ulli, nisi proprio Metropolitæ. Et quidem Petrus Fullo, qui sedem Antiochenam aliquandiu non tam rexit, quàm labefactavit, egit postea apud Zenonem Imperatorem, ut sua sibi jura antiqua in Cyprum restituerentur. Tunc temporis Anthimus Cypri Metropolita Imperatoris animum usque adeo à se alienatum experiebatur, ut de causa sua omnem spem abjiceret. Affuit illi in somnis Barnabas, qui primus huic Insulæ Evangelii lumen intulerat; & tum corpus ipse suum, tum Evangelium secundùm Matthæum, quod propria sibi manu exaraverat, ubi esset aperuit, jussitque, ut Ecclesiæ suæ, quæ Apostolica verissimè esset, defensioni strenuè incumberet. Movit Zenonem gratissimi prodigii novitas, ab coque repressus Fullo deinceps conticuit. Contulit etiam non modicum Fullonis perfidia & in errore Eutychetis propagando pertinacitas, ut universæ Ecclesiæ probaretur, usuque confirmaretur Cypriorum Episcoporum immunitas. Hactenus ex Cedreno; ex quo palam fit, assertam ab Ephesina Synodo Cypriis Episcopis libertatem viguisse usque ad Zenonis Imperatoris tempora: tumque validissimè rursus oppugnatam, opitulante, ut fertur, Numine, expugnari non potuisse.

V. Nec illud silerì fas est, Cypri Metropolitam verè Exarchum fuisse, aut Primatem inferioris ordinis. Nam etsi nulli præesset Metropolitano; vicissim nec ipse ulli suberat Exarcho. Videri non immeritò potest, Nicæna Synodus harum Provinciarum immunitati suffragari, cùm ait: *Similiter & privilegia serventur Ecclesiis in aliis Provinciis*. Hæc Canonis Nicæni verba elucidavit fortasse Canon Concilii Constantinopolitani, quo Exarchis majoribus additi sunt tres minores alii, & suæ quibusque Diœceses assignatæ. Verùm ex Decreto Ephesino super Episcopis Cypriis jam nemini dubium esse potest, quin Provinciæ aliquæ fuerint ab Exarchorum imperio liberæ & solutæ: sive hoc ab ipso sui exordio quasi agnatum, sive temporibus commodis usurpatum, præscriptionis jam jure obtinerent. Finitimum enim vero est, Cypriorum Ecclesiam, quæ Antiochenæ primò filia fuisset, resiliendi à matre, & contra ejus imperium præscribendi occasionem arripuisse; primùm ab Arianorum in eam urbem tyrannide; deinde à diutino schismate, quo Catholici etiam ejus Præsules diffidebant; ac denique à periculosissima Patriarchæ Joannis cum Nestorio, & ejus successorum cum Eutychianis conjunctione. Is ille Joannes est Patriarcha, qui Dionysii Comitis Ducis Diœcesis Orientalis usus erat opera, ut in eligendo sive ordinando Constantiæ sive Salaminæ in Cypro Metropolita jus suum recuperaret. Ita enim secum statuebat: Cyprum, quæ esset Diœcesis Orientalis, Patriarchæ etiam Orientis subesse oportere. Sed quidquid ille sibi juris, jure vel injuria, arrogare poterat, id ipse perditorum hominum consiliis conatibusque obsecutus in Ephesina Synodo labefactavit. Persequar inferiùs quæ præterea ad hanc Ecclesiasticam Provinciam pertinebunt.

VI. Ab Oriente ad Occidentem pergo, & initium facio ab Exarchatu Thessalonicensi, qui cùm Imperii Orientalis finibus circumscriberetur, ad Occidentis tamen Patriarchatum pertinebat, sive ad Papam. Ejus rei rationem facilè intelliges, si recolas animo: post divisum à Constantino Imperium in Præfecturas quatuor, Galliarum, Illyrici, Italiæ & Orientis, attributum fuisse Imperio Occidentali Illyricum, cui Caput erat Syrmium. Sectum rursus est Illyricum in Orientale & Occidentale: Orientale habebat Macedoniam utramque, utramque Epirum, Thessaliam & Achajam. Hujus caput Thessalonica, ubi commorabatur Præfectus Prætorio Illirici; & hæc pars erat aliqua Imperii Orientalis. Pannonia, Noricum, & Italiæ viciniores Provinciæ aliæ adjunctæ Imperio Occidentali habebant Præfectum Prætorio Italiæ, cujus erat Vicarius Syrmii. Addicendum ergo fuerat Illiricum Orientale, utpote pars non minima Imperii Orientalis, Exarcho sacro alicui Orientali. Et tamen Pontifici Romano semper paruit; quia pars Patriarchatus Occidentalis erat, & ex majoribus Diœcesibus una, quas Concilium Arelatense immediatè Romano Pontifici subjectas agnovit. Marca de Primatu Lugd. n. 31. 36

Ab usu rerum communi id quidem abhorrebat; sed indigitata jam quodammodo causa est. Suo erat enim initio Illyricum totum Imperio Occidentali. Primus Honorio fratri & collegæ Illyricum Orientale abstulit Arcadius Orientis Imperator; ut ex antiquis historiis perspicuè probavit Petrus de Marca. Æquum autem non erat, ut quod accrescebat Imperio Orientali, id decresceret Patriarchatui Occidentis. Cùm ergo jam olim Romani Pontifices Thessalonicæ instituissent Vicarium Apostolicum cum Exarchica in alios ejusdem Diœceseos Metropolitas potestate; nihil tam erat consentaneum rationi, quàm ut idem facere pergerent, postquam Arcadius, & qui Arcadio Constantinopoli successere, Diœcesin hanc Orientali adjecere Imperio.

VII. Neque enim dubitandi locus est ullus, quin temporibus Damasi Papæ Thessalonicæ Vicarii essent Apostolici. In Romana Synodo non ita pridem ab Holstenio edita, qui ei præerat Bonifacius III. Papa, ut adversùs Episcopi Constantinopolitani novas subinde usurpationes sua in Illyricum & Thessalonicam jura defenderet, jussit legi prædecessorum suorum Epistolas, quibus probaretur illa delegatio, seu Vicariatus à superioribus Pontificibus Metropolitano Thessalonicensi concessus. Initium factum à Damaso & Siricio, qui re ipsa Episcopo Thessalonicensi causas quasdam audiendas commiserant. Tum ventum ad litteras Innocentii I. ubi ait: Sicut Paulus Tito & Timotheo Cretam & Asiam regendas mandaverat; ita Episcopum Thessalonicensem administrandis Provinciis decem, quas & nominatim designat, præfici oportere: idque fieri à se debere exemplo Damasi & Siricii, qui eadem Legatione ornassent Acholium & Anysium Episcopos Thessalonicenses. Litteris deinde Bonifacii I. Ruffo Episcopo Thessalonicensi dantur *vices Sedis Apostolicæ*, & eædem illi nominatim subduntur Provinciæ. Jecere ergo Damasus & Siricius prima fundamenta Vicariatus Apostolici Thessalonicensis: culmen verò imposuit Innocentius I. eo fermè tempore, quo Illyricum Orientale ab Occidentali divulsum est, & ab Orientis Imperatoribus usurpatum. Bonifacius I. Leo I. & qui deinde secuti sunt Pontifices, rem magis ac magis constabiliere & firmavere.

Can. 6. Can. 3.

Lecta est & in eadem Synodo Romana Honorii ad Theodosium juniorem Epistola, qua postulabat, Romano Pontifici jus suum servari integrum in Illyricum. Edixerat enim paulò antè Theodosius: Appellationes à Concilio Diœcesano sive Nationali Illyrici ad Archiepiscopum Constantinopolitanum fieri oportere. Suspicabatur forsitan, non consenti-

re

ze dignitati Orientalis Imperii, si de appellationibus Orientalium in Occidente cognosceretur; nec decerpi quidquam de privilegiis Sedis Apostolicæ, si de his judicaret Constantinopolitanus Episcopus; ut qui ejus delegatus haberi posset, propterea quòd nova Roma Romæ veteris privilegia à Conciliis consecuta est. Sed longè alia erat mens, alius Pontificis sensus. Quin & Theodosius ipse cessit persuasionibus fratris, ad quem & litteras dedit, quæ in hac eadem Synodo perlectæ sunt; his non dissimulat obreptum sibi quidem fuisse, sed jam provisum à se esse remedium, scriptasque litteras ad Præfectum Prætorio Illyrici, ut quæ juris essent Romani Pontificis, eadem illi omnia redintegrarentur. His attexuntur Cælestini, Xisti, & Leonis litteræ, quibus omnibus Thessalonicensis idem Vicariatus confirmatur. Fulget præ cæteris Epistola Leonis, qua retundit Anatolii Constantinopolitani ambitionem audaciamque in Chalcedonensi etiam Synodo ultras fas effusam: itemque Anatolii responsio, qua receptui canit, & temerarios damnat ipse conatus suos.

VIII. Quòd autem Vicarius Apostolicus, qui suprèmam de causis ferè omnibus ferret sententiam, à Romanis Præsulibus Thessalonicæ institutus sit; eam viri quidam doctissimi causam proferunt, quòd id indulserint Pontifices Romani Græcis Imperatoribus, qui iniquo ferebant animo, Orientalium causas in Occidente judicari. Id ipsum in Galliis nostris factitari aiunt, cum Episcopi & Archiepiscopi alios & alios instituunt Vicarios Generales, aut Officiales in iis sive provinciæ sive Episcopatus sui partibus, quæ ab aliis aliisque reguntur Parlamentis. Verùm antiquior est Vicariatus Thessalonicensis, quàm ut illius institutionis hæc fuerit causa. Hæc sanè aliquantò similior veri causa est, locorum distantia, ac diversitas sermonis. Agemus infrà de Vicariatibus aliis longè pluribus, qui causam habuere nullam aliam, nisi locorum eorum, quibus concedebantur, distantiam, ut locorum commodis inserviretur.

IX. Dixi de industria, Archiepiscopum Thessalonicensem de causis fermè omnibus supremam tulisse sententiam; majores enim saltem appellatione Romam poterant referri. Confirmabat electos Episcopos & Metropolitas: tum jubebat ordinari. Consecrationem Episcoporum omnium ei reservarant Siricius & Damasus. Leo, auditis Metropolitanis, Sufftaganeorum ordinationem eis permisit: Vicario autem Apostolico Metropolitarum tantùm ordinationem servavit: ut patet ex editis ab Holstenio litteris. Præerat Archiepiscopus Thessalonicensis coacto ex provinciis Diœceseos suæ Concilio: ibi causas ditimebat omnes, iis exceptis, quibus terminandis par non erat, quasque ideo ad Pontificem summum remittebat. In Conciliis Oecumenicis IV. V. & VI. primus post Patriarchas sedit & subscripsit: nonnunquam etiam ante Exarchum Cæsareæ Cappadociæ. Imminuta quidem plurimùm ejus potestas est, ubi à Justiniano Imperatore detruncatæ sunt ei illæ provinciæ, ex quibus conflata est ad delicias ac gloriam Principis Justiniana prima. At funditus eversa & extincta est, cum Leo Isauricus exasperatus infracta constantia Gregorii II. & Gregorii III. pro sacrarum Imaginum defensione, Illyricum, Siciliam, & Calabriam à Patriarchatu Romano sejunxit, attribuitque Constantinopolitano, relicta Thessalonicensi Archiepiscopo sola Macedonia, in qua Metropolitam ageret. Has porro provincias à Patriarchatu Romano avulsit, ut & à fide Catholica divelleret. Verùm non minus ille sibi Imperioque intulit damni, quàm Ecclesiæ. Ab ejus enim Imperio descivit, quidquid in Occidente hactenus retinuerat. Certissimè enim extenuantur & inanescunt Imperia, quibus per Ecclesiarum claves robur & incrementum quæritur. Etsi autem revoluta fuerit Thessalonica tunc in primævæ dignitatis suæ, hoc est, Metropoliticæ mediocritatem: solatio tamen fuit, quòd tempore Sardicensis Synodi cùm Metropolis mera esset, inter maximas tamen & florentissimas Civitates locum habebat; ut manifestum facit Sardicensis Canon. Ut revixerit denuò quasi excitatus à tumulo quodam suo per bella sacra Latinorum in Oriente Exarchatus Thessalonicensis, nec multò pòst rursum contumulatus sit, suprà jam enarratum est capite XVI. Can. 10.

CAPUT XIX. *P. 2. l. 1. c. 5.*

De Archiepiscopis sive Exarchis aut Primatibus Acridæ, Syrmii, & Thessalonicæ, VI. VII. VIII. sæculo.

I. Horum titulorum, Patriarcha, Exarchus, Archiepiscopus, Metropolitanus, sors & fortuna obiter refricatur.

II. De Archiepiscopis primæ Justinianæ, ac Thessalonicæ.

III. Fuisse illos Vicarios primæ Sedis, cujus ditioni suberant.

IV. De nova in Cypro Justiniana, & ejus immunitate.

V. De Titularibus Episcopis.

I. REvocanda hìc obiter eorum memoria, quæ latè superiùs disceptata sunt, de juribus nominibusque Patriarcharum, Exarchorum, Archiepiscoporum maximè & Metropolitarum. Cœpit circa tempora Niceni Concilii Episcopis tribus, iisque ferè solis, & in Oriente solo, Archiepiscopi nomen tribui, qui nimirum toto orbe erant maximi. Nec aliud illis datum est ab Ephesina prima Synodo illustrius; ubi tamen & Ephesino communicatur Episcopo. Ita illum appellat Theodosius: qui & in Epistola, qua Ephesinum II. convocat Synodum, Cæsareæ in Cappadocia Episcopum Archiepiscopum vocat. Exploratum verò est Ephesi & Cæsareæ Episcopos Diœceseon suarum Exarchos fuisse. At ubi Catholici Episcopatus Principes augustiori nomine Patriarchæ dici maluere, illis Metropolitis adhæsit nomen Archiepiscopi, quorum juri suberant alii Metropolitæ. Et hi sunt, quos olim Exarchos Græci, Latini ætate media Primates dixere. Ita expresè Isidorus Episcopus Hispalensis; qui cùm Patriarchæ titulo honestasset solos Romæ, Alexandriæ & Antiochiæ Episcopos; infra illos & supra Metropolitas Archiepiscopos locavit: *Archiepiscopus Græcè dicitur summus Episcoporum. Tenet enim vicem Apostolicam, & præsidet tam Metropolitanis, quàm Episcopis cæteris. Metropolitani autem singuli Provinciis præeminent.* Voluit Justinianus Imperator, ut Justinianæ primæ, quæ patria ejus erat, non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus diceretur, pluribusque imperaret Provinciis: *Ut primæ Justinianæ patriæ nostræ Antistes, non solùm Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat, & cæteræ Provinciæ sub ejus sint authoritate.* Orig. l. 7. c. 12. Nov. 11.

Archiepiscopum se dicit Apostolus Germanorum Bonifacius, fortè propter generalem & summam, quam ut Legatus Romanæ Sedis inter omnes Germaniæ Metropolitanos potestatem adeptus erat: *Universalis Ecclesiæ Legatus Germanicus, servus Sedis Apostolicæ, sine prærogativa meritorum nominatus Archiepiscopus.* Beda Apostolum Angliæ Augustinum ejusque successorem Laurentium Archiepiscopi nomine donat, propter eamdem, ut puto, causam, quòd Augustino ejusque successoribus hæc Epist. 6. Hist. Angl. l. 1. c. 3. 4. 7.

esset

esset in universam Angliam credita à Papa Legatio, qua & Metropolitas antiquos regerent, & novos, si ita visum esset, crearent. Statuit Concilium Matisconense I. cui anno 581. præfuit Priscus: *Ut Archiepiscopus sine pallio Missas dicere non*
Can. 6. *præsumat*. Quo tempore Galliarum Metropolitani omnes pallium nondum habebant. Tum enim Pontifices solum Arelatensem Archiepiscopum, & Apostolicum in multas Galliæ Metropoles Legatum seu Vicarium creabant, & ornabant pallio. Atque adeo verisimile est, eam Archiepiscopi vocem in Matisconensi Canone ad Priscum Lugdunensem Episcopum pertinere, qui & Patriarcha dicebatur: & Guntrani opera pallium obtinere potuerat, ut Episcoporum regni ejus omnium Caput constitueretur.

II. Redeo ad Archiepiscopum primæ Justinianæ, quæ patria erat Justiniani, quæque Acrida antè vocabatur, suberatque Archiepiscopo Thessalonicensi. Hanc Imperator, aut urgente Imperatore Vigilius Papa in Archiepiscopatum sive Exarchatum erexit, subjectis ei Provinciis, quæ Thessalonicensi Exarchatui detractæ sunt, & attributo ei Vicariatu Sedis Romanæ, qualem jam olim habuerat Episcopus Thessalonicensis. Ita Justinianus
Novel. 131. c. 3. in Novella, ubi cùm meminisset quinque sexve provinciarum, quarum Episcopos ordinabat Archiepiscopus Justinianæ, subjicit: *Ipsum verò à proprio ordinari Concilio, & in subjectis sibi Provinciis locum obtinere Sedis Apostolicæ Romanæ, secundùm ea quæ definita sunt à sanctissimo Papa Vigilio*.
Nov. 11. Narrat idem Imperator in Novella alia: Summam illam in rebus tum civilibus, tum Ecclesiasticis potestatem penes Syrmium in Illyrico olim fuisse. Eversо autem post ab Attila Syrmio, qui urbi præerat gubernator Thessalonicam secessisse; ea occasione Thessalonicensem Episcopum illas Provincias, quæ Syrmio antè paruerant, vendicasse: nunc verò recuperatis & in integrum restitutis his Provinciis, ita visum sibi, ut præesset novus Justinianæ Archiepiscopus.

III. Syrmium *matrem urbium* appellat Ammianus, quòd ea esset Illyrici totius Metropolis. Ejusdem etiam urbis Episcopus in Synodo Aquilejensi anno 381. ita aiebat: *Caput Illyrici nonnisi civitas Syrmium*. Sectum postea Illyricum in partes duas; quarum Occidentalis Syrmio subjiciebatur, Orientalis Thessalonicæ: sed & hæc tametsi Orientalis, Occidentalium tamen Patriarchæ, seu Papæ subjecta, ut antè, ita & post fuit. Sed esto, existimaverit Justinianus suum id esse, ut ipse solus quod juris erat Ecclesiastici Syrmio transferret Acridam: vel ipse tamen professus est, ad Vigilium Papam referri, ejusque interponi authoritatem oportere. Sic & frustra tentavit Theodosius junior, ne Synodorum Illyrici Orientalis causæ & judicia in Occidentem ad Papam postremò referrentur. Quæ enim edita ab illo est Constitutio, ut id juris esset Constantinopolitani Episcopi, tanquam teneret is locum Papæ, & eadem haberet quodammodo primæ Sedis privilegia à Constantinopolitana Synodo sibi indulta: ea, inquam, Constitutio vim non habuit. Liquet id, tum ex
C. Theod. de Epis. L. 45. Epistolis Leonis Papæ, quibus Episcopo Thessalonicensi Macedoniam & reliquam Orientalis Illyrici partem æquè subjicit atque Illyricum Occidentale: tum ex Canone XXVIII. Concilii Chalcedonensis, quo Constantinopolis jurisdictio non in Macedoniam aut Illyricum, sed in minores Ponti, Asiæ, atque Thraciæ Diœceses latè profertur. Ex quibus illud collige, penes Imperatorem nullo modo fuisse, ut Archiepiscopatus aut Exarchatus novos crearet, aut aliorum jura transferret in alios, nisi ante summi Pontificis consensus & auctoritas accessisset. Gregorius Magnus scriptis ad Joannem primæ Justinianæ Episcopum litteris, missoque pallio, confirmavit simul innovavitque Legationem & Vicariatum sedis Apostolicæ: *Pallium ex morè transmisimus, & vices vos Apostolicæ Sedis agere, iterata innovatione decernimus*. Interdixit & Joanni alteri hujus antecessori idem Gregorius, ne sacrificium offerret; latamque ab eo in Episcopum Thebanum sententiam irritavit. Quibus satis superque probatur, Justinianæ Archiepiscopum, sicut & Thessalonicæ, quidquid contra contenderint Imperatores, sub ditione Papæ mansisse.
L. 4. Ep. 8.
L. 2. Epist. 6.

Justinianam appellavit & Carthaginem in Africa eique Justinianæ primæ patriæ suæ privilegia omnia Justinianus concessit. At hæc concessio pristinorum tantùm jurium renovario fuit. Archiepiscoporum enim olim Carthaginensium jura, tum omnium erant antiquissima, tum patebant latissimè; ut ex Africanorum Conciliorum Canonibus apertè constat.
Nov. 131. c. 4.

IV. Sanxit quoque Justinianus, ut Metropolis Cypri Constantina *Justinianopolis nova* deinceps diceretur. At hæc nominis immutatio tunc potius fuit, quàm novæ accessio potestatis. Subacta deinde à Sarracenis Insula, Joannes ejus Metropolita cum aliqua civium parte secessit in Hellespontum, & in ejus gratiam duo quædam decreta sunt à Trullana Synodo, curante Imperatore. Primùm: Ut staret, quod ei ab Epesina Synodo aut donatum fuerat, aut confirmatum; ne esset Patriarchæ Antiocheno obnozius, sed primatu & autocephalia gauderet sua. Alterum: Ut Hellespontі Episcopi omnes, & ipse etiam Metropolita, cujus erat sedes Cysici, ei subjicerentur. Primum illud decus & privilegium ad finem hujus sæculi noni retinuit.
Can. 37. Nam quæ eo tempore Canonum Arabicorum facta est Collectio, Patriarchæ illum Antiocheno subjicit: à quo tamen prorsus immunis fuisse legitur in ea Imperii Notitia, quæ sub Leone Philosopho scripta est. Alterum personæ, non Ecclesiæ privilegium fuit, & quidam quasi Patriarchatus ad unius vitam Episcopi Imperatoris precibus & Concilii auctoritate concessus. Voluit scilicet Imperator hoc gratificari homini, cujus tanta fuerat erga Romanum Imperium studii constantia: *Ut Christianissimæ potentiæ sceptris purè subjicerentur*. Statuit autem
Syn. Trull. c. 39. Concilium, ut Justinianopolis iisdem privilegiis gauderet, quibus Constantinopolis; hoc est, vetus Cypri Constantina, quam immunem ab Antiocheni Patriarchæ potestate Ephesina Synodus aut fecerat, aut declaraverat. Quòd si velis, per Constantinopolin Regiam urbem intelligi, ea privilegiorum æqualitas intra duo illa cohibebitur, quæ Synodus ipsa expressit. Is iste est fortè Joannes Episcopus Justinianopolis, qui post Patriarchas majores quatuor, sed ante minores, ante Exarchos eidem Concilio subscribit.

V. Quod in Episcopis Cypri in Hellespontum translatis observatum est, id ad alias longè plures Ecclesias se porrigit, ut eodem prorsus modo majores Sedes, dignitates, titulique Ecclesiarum, post suum etiam ab Infidelibus excidium superstites adhuc essent, funeri superessent suo, & in Ecclesia in sæculorum usque fines perpetuarentur. Est in eodem Trullano Concilio Canon de Episcopis, qui ad eas ordinantur & destinantur urbes, à quibus ut recipiantur, nulla vi consequi possunt. His sua servatur in Ordinationibus celebrandis authoritas, & in loco ubi sedem figunt, plenissimus jurisdictionis usus: *Ut & diversorum Clericorum ordinationes canonicè faciant, & Pontificatus authoritate in proprio termino utantur, & sit firma ac legitima quæcumque sub ea procedit administratio*. Quæ verba bifariam
Can. 38. sumi possunt: ut istiusmodi Episcopi, aut in aliquo suæ Diœceseos loco, quia in civitate non possunt, jus suum exerceant: aut urbem regendam alibi accipiant, qualem habuit Episcopus Constantinæ Cypri in Hellesponto. De Episcopis Titularibus, quorum hæc quædam velut præludia fuere, copiosiùs alibi.

CAPUT

CAPUT XX. P. I. l. I. c. 10.

De Archiepiscopo Carthaginensi. De Patriarcharum, Exarchorum, sive Archiepiscoporum potestate, prioribus quinque sæculis.

I. Origo Exarchatus Carthaginensis. Carthagini fides Christiana Roma affulsit.

II. Non erat is tamen Vicariatus Sedis Apostolicæ. Probatur multis argumentis.

III. Cur subjecta alia aliis Ecclesiæ tribunalia non cognoverit Cyprianus.

IV. Erat initio Carthago Metropolis Ecclesiastica, quæ in omnem Africam vim suam jusque extenderet.

V. Quo tempore dispertita Africa in sex Provincias: & singulis Provinciis sui fuere primates, seu Metropolitani, qui omnes subessent Carthaginensi.

VI. Cur Primates dicerentur Metropolitani Africæ, ubi Primates dicebantur antiquiores ordinatione Episcopi, nulla habita ratione Metropolis Civilis.

VII. Dubitandi ratio multiplex.

VIII. Toti præerat Africæ Carthaginensis Episcopus, & Ecclesiis omnibus Episcopos ordinabat.

IX. Dispensationes permagni momenti ipse concedebat.

X. Convocabat Concilium Universale, eique præerat.

XI. Præcipua illi semper erat cum Romano Pontifice conjunctio.

XII. Communium privilegiorum & jurium Patriarchalium compendiaria enumeratio.

I. AUthoritatem Archiepiscopi Carthaginensis & antiquissimam esse, & latissimè patuisse, quàm exploratum certumque est, tam implicata obscuraque tantæ sunt authoritatis primordia. Asserit quidem Tertullianus, Romam Africæ quasi primarium fontem fuisse, unde prima hausisset rudimenta fidei: *Si Italiæ adjaces, Romam habes, unde nobis quoque authoritas præsto est.* Tum erat Carthago Caput Africæ, quæ pars est orbis terrarum permagna, & multis dominabatur Provinciis. Hanc mare separat à Roma, sed intervallo tam brevi, ut intra paucos dies hinc transfretare possis. Quare nec fieri potuit, quin brevi lumen fidei Roma Carthaginem propagaretur. Asserit Innocentius I. Africam, Siciliam, Hispanias, Gallias & Italiam ab Evangelicis Prædicatoribus aliis fide imbui non potuisse, quàm qui aut à Petro, aut à Petri successoribus missi essent: *Cùm sit manifestum in Africam, &c. nullum instituisse Ecclesias, nisi quos Petrus aut ejus successores constituerint Sacerdotes.* Idem sentire videtur Augustinus, ubi ait de Cæciliano Episcopo Carthaginensi, potuisse eum *non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cùm se videret, & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus, & cunctis terris, unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctum. Ubi paratus esset suam causam dicere, si adversarii ejus ab eo illas Ecclesias alienare conarentur. Illæ enim* cunctæ terræ *non aliæ magis videri possunt esse, quàm urbi finitimæ, ut in ipsas ab urbe, & tum posteà ab urbe & ab ipsis Evangelica prædicatio in Africam propagaretur.*

l. de Præsc.

Epist. 1.

Epist. 162.

II. Quanquam autem Evangelii prædicatio ex Italia in Africam, & Roma Carthaginem se effuderit; non tamen efficere quisquam inde jure potest, ut Carthaginensis Episcopus, tam antiqua & tam latè diffusa potestate fretus, sedis Apostolicæ Vicarius tantummodo fuerit. Quæ de Vicariatu Thessalonicensi fusè suprà disputata sunt, hoc etiam suadent, si quis istiusmodi fuisset etiam Apostolicus Vicariatus Carthaginensi Episcopo delegatus, ejus residua futura fuisse vestigia, quæ horum similia essent, aut certè proximè accederent. Neque enim, si se delegatum existimasset, aut Romanæ sedis Vicarium Cyprianus, tam amaras effudisset querelas in sinum Cornelii Papæ, quòd Clerici quidam, & Episcopus hæreticus Romæ recepti fuissent, & tantùm non in communionem admissi: *Post ista navigare audent ad Petri Cathedram, &c. Oportet eos quibus præsumus, non circumcursare, nec Episcoporum concordiam cohærentem sua subdola & fallaci temeritate collidere, &c. Nisi si minor videtur esse authoritas Episcoporum in Africa constitutorum, &c.* Quòd tandem & tam constanter, durioribus enim verbis hic abstinendum est, Stephano Papæ restitit idem Cyprianus: inde etiam apertum est, longè eum ab ea opinione fuisse, ut se sanctæ Sedis reputaret Vicarium. Augustinus ipse, qui de ista concertatione toties egit, Romanique Pontificis supra singulos quosque Episcopos & supra Episcopatum ipsum dignitatem agnovit; nunquam tamen dixit, ac ne insinuavit quidem, Episcopum Carthaginensem illius Sedis obtemperare debuisse mandatis, cujus delegatione tantùm quidvis posset, & cujus vices gereret. Denique contestatus est Cyprianus ipse inter initia statim ipsa Concilii sui Carthaginensis: nec à se cuiquam Episcoporum aut vim adferri, aut necessitatem imponi, quominus suo fruerentur judicio, aut ut se ad ejus exemplum accommodarent; sed & parem se sibi libertatem reservasse, cùm Episcopis omnibus velut agnata sit ea potestas, ut suo se quisque regat arbitrio, Christi judicium subiturus: *Non enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit; quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum judicare. Sed expectemus universi judicium Christi, qui unus & solus habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi.*

Epist. 55.

III. Haud scio, an in sententia perstiturus fuisset Cyprianus, si quis è Suffraganeis adversùs ipsum, vel Concilium ejus Provinciale, vel Diœcesanum audaciùs quàm sapientiùs insurgens contendisset, soli se subesse Deo, soli Deo rationem consiliorum suorum reddi à se debere. Verùm hæc, quæ à moderatione animi longiusculè absunt, habent unde veniam faciliorem impetrent eo sæculo, in quo nondum erat in constituenda Ecclesiæ disciplina tantum peritiæ, tantum experientiæ: imò nec per sævientes identidem persecutiones licuerat, suos cuique tribunali, certosque fines præscribere. Audivimus modò ex Augustino, Cæcilianum declinato Episcoporum Afrorum judicio potuisse causam suam judicandam reservare transmarinis Episcopis, & Sedi maximè Apostolicæ. Gesta ipsa Cæciliani in hac eum fuisse sententia satis produnt. Cæciliani exemplum & Augustini sententiam secutus esset, ut mea fert opinio, Cyprianus, si ejus eadem fuissent tempora, si eosdem expertus esset adversarios. Sed nulla se adhuc occasio præbuerat, propter quam in eam omnes tribunalium & judicum Ecclesiasticorum rationem consentirent. Vel hinc porro manifestum denuò fit, nusquam alibi per ea tempora fuisse Vicarium ejusmodi Apostolicum, nedum Carthagini, cùm tale nihil Cypriano in mentem venerit.

IV. Ratum ergo illud fixumque animo debet esse, Carthaginem meram initio fuisse Metropolin; Romanæ, Alexandrinæ & Antiochenæ similem, aut non multùm dissimilem: cui subessent Provinciæ plures, quæ suis parerent Episcopis, ut & hi rursus Metropolitano suberant Carthaginensi. Cyprianus de Agrippino prædecessore suo loquens, qui primus ante annos quadraginta baptizatos ab hæreticis cœperat iterato tingere baptismo, affirmat, id ab eo decretum fuisse in Concilio Episcoporum

Africæ & Numidiæ : *Aggrippinus cum Coepiſcopis ſuis, qui in illo tempore in Provincia Africa & Numidia Eccleſiam Domini gubernabant, ſtatuit, &c.* Concilium Carthaginenſe, cui Cyprianus præfuit, in eadem cauſa iterandi vel non iterandi hæreticorum baptiſmi, ex Africæ, Numidiæ & Mauritaniæ Epiſcopis coaluerat : *Cùm Epiſcopi plurimi convenirent ex Provincia Africa, Numidia & Mauritania.* Videtur & hoc innuere Cyprianus, Provincia ſua Africa contineri Numidiam etiam, & Mauritanias duas : *Quoniam latius fuſa eſt Provincia noſtra ; habet enim Numidiam, & Mauritanias duas ſibi cohærentes.* Hæ ſunt Mauritania Tingitana & Cæſarienſis. Harum Provinciarum trium Legati Arelatenſi Concilio interfuere. Diviſa tamen eſt imperante Conſtantino Africa in Provincias ſex ; Africam proconſularem, ubi Carthago : Byzacenam ; Tripolitanam ; Numidiam ; Mauritaniam : quæ rurſus ipſa ſecabatur in duas ; Sitifenſem, & Cæſarienſem. Nam Tingitana Provincia fuerat Hiſpaniæ adjuncta.

Cypr. ad Quirinum.

Epiſt. 45.

V. His ergo ferè temporibus, cùm Ablavius juſſu Conſtantini ad Concilium Arelatenſe miſit Epiſcopos ; cœpere Provinciæ illæ ſex Africanæ ſuos ſingulæ habere Metropolitanos, quæ nullum hactenus habuerant alium præter Carthaginenſem. Videri ergo poteſt Epiſcopus Carthaginenſis ex iis unus fuiſſe, quos Epiſcopo Antiocheno ſimiles dicit Nicæna Synodus, & quibus ſimilia in Provinciis ſuis privilegia ſervari jubet, quæ ad ordinationes maximè ſpectabant. Erat enim æquiſſimum, ut qui, cùm ſolus eſſet plurium Provinciarum Metropolitanus, earum ſolus ordinaverat Epiſcopos ; hanc ſibi ſervare integram poſſet facultatem Epiſcopos ordinandi, cum alios ſibi adjungi ſubjungique Metropolitanos lubens aſſentiebatur. Poſt Romam ſanè, Alexandriam & Antiochenam, urbium facilè principes, nulla ſibi vel civitas poterat, vel Eccleſia in plures Provincias vel Eccleſias principatum majore jure vindicare, quàm Carthago, ejus olim Imperii caput, quod Græcorum Romanorumque Imperio, nec minùs per orbem latè effuſum fuerat, nec minus formidoloſum.

Sub Epiſcopo Grato convenere Carthaginem ad Concilium Generalem ex his omnibus Provinciis Epiſcopi anno Chriſti 349. Affuit Epiſcopus Adrumetti è Provincia Byzacena, & protulit Statutum Concilii ſui Provincialis de interdicenda Clericis uſura, ut à Grato & à Concilio hoc ipſo Carthaginenſi confirmaretur : *In noſtro Concilio ſtatutum eſt, ut non liceat Clericis fœnerari. Quod ſi & ſanctitati tuæ & præſenti Concilio videatur, præſenti placito deſignetur.* Ubi vides poſtulari à Concilio Generali confirmationem ejus, quod erat in Provinciali decretum. Id argumento eſt, ſua ſingulis Provinciis fuiſſe Capita, ſuos Præſides, qui Concilio Provinciali præeſſent ; ita tamen, ut unà ſubeſſent Epiſcopo Carthaginenſi, & Diœceſano totius Africæ Concilio, cui ille tanquam Exarchus Africæ præſideret. Nullum reperire eſt ſub Agrippino, Cypriano, & Cæciliano Carthaginenſibus Epiſcopis particulare Concilium, quod ſubſit alteri Concilio Univerſali. Iſtiuſmodi diſciplina ævo Cypriani incomperta prorſus & inaudita videtur fuiſſe, nec niſi aliquantulo poſt ejus obitum tempore orbi affulſiſſe.

VI. Id ipſum etiam fortè in cauſa fuit, quamobrem Provinciarum Africæ Metropolitani non hoc ſibi nomen ſumerent, ſed Primates dici ſe mallent. Nec verò Primates illi dicebantur, qui Epiſcopatum gerebant Metropolis civilis ; ſed qui Provinciæ Epiſcopos cæteros antiquitate ordinationis anteibant. Habita ſemper fuerat Carthago totius Africæ ſola Metropolis : quocirca & Carthaginenſis Epiſcopus ſolus fuerat totius Africæ Metropolita. Poſtquam autem Nicæno Concilio placuit, ut ſuus cuique Provinciæ eſſet Metropolitanus : & à Conſtantino eodem ferè tempore diviſa in plures Provincias eſt Africa ; in ea quidem, in qua hactenus fuerant erga Epiſcopum Carthaginenſem ſubjectione, perſeverarunt Africani Epiſcopi : ſed in ſingulis Provinciis ſua cœperunt habere Concilia, hiſque præeſſe placuit eum ex Epiſcopis Provinciæ, qui ordinatione eſſet antiquiſſimus ; ſive ætatis reverentia ; ſive quòd rerum experientia præſtent ſeniores ; ſive quòd non eſſet in unaquaque Africæ Provincia Metropolis ulla civilis, quæ ſupra urbes alias aut magnitudine ſua emineret, aut eorum hominum concurſu, quos eò rerum ſuarum neceſſitas, aut commoditas invitaret. Ejus enim rei habita eſt ratio, cum Metropoles Eccleſiaſticæ civilibus ſunt affixæ. Statuerat Nicæna Synodus : Ut Concilium Provinciale quotannis cogeretur ſemel & iterum. At erat longè difficillimum, ut vel ſemel anno quolibet totius Africæ Concilium Carthagini haberetur. Neceſſe ergo fuit, particularia per ſingulas Provincias Concilia conſtitui, Conciliorumque Præſides. Decrevit Concilium Carthaginenſe III. Ut ſemel quotannis congregaretur Concilium Univerſale ; & ut Provinciæ, quæ Primates haberent, tres eò Legatos ſingulæ mitterent : *Provinciæ quæ primas Sedes habent, ternos Legatos mittant.* Erant ergo etiam exeunte ſæculo quarto Provinciæ aliquæ ſine Primate, hoc eſt, ſine Metropolitano. Nullum habebat Tingitana. Nuſquam enim apparent ejus Legati in Conciliis Africæ Univerſalibus. Quia tamen adjungebat ſe Mauritaniæ, & ejus Concilio intererat ; poterant ejus Epiſcopi ex Mauritaniæ Concilio ad Univerſale Concilium delegari. Non ergo incredibile eſt, ſine Primate olim fuiſſe & alias Africæ Provincias : ut citra dubium tota, vel pene tota cum adjacentibus Inſulis Italia multo tempore fuit ſine ullo præter Romanum Pontificem Metropolita.

VII. Quanquam hæc in conjectura ferè poſita ſint. Nam etſi prioribus ſæculis tribus, aut nulla exiſtant, aut certè rara Metropolitarum cujuſque in Africa Provinciæ veſtigia : & ſolus id muneris in Conciliis maximè obiiſſe videatur Carthaginenſis Epiſcopus ; poterant tamen aliqui Provinciis Africanis Metropolitæ interdum eſſe. Enimverò anno 303. Concilio Cirtenſi præſidet Secundus Numidiæ Primas, *Epiſcopus primæ Cathedræ.* Neç ſatis alioqui conſtat, quo præcisè tempore facta ſit Africæ diviſio in plures Provincias. Verumtamen quæ diximus, etſi ejuſmodi non ſint, quæ certiſſimam & perfectiſſimam fidem afferant ; præbent tamen aliquam eamque perutilem Eccleſiæ Africanæ cognitionem. Dum id altiſſimè inſideat animo, has Provinciarum Metropoleon creationes plerumque diu & ſæpè antè tentari, quàm omninò perfici & conſtare poſſint : ut neceſſe ſit, nonnihil vacillare hujuſmodi de earum initiis hiſtoriam.

VIII. Paucis nunc nobis de Archiepiſcopi Carthaginenſis in omnes Africæ Provincias dicendum eſt privilegiis. In Concilio Carthaginenſi III. ita decernitur : *Fuit ſemper hæc licentia huic Sedi, unde vellet & de cujus nomine fuiſſet conventus, pro deſiderio cujuſque Eccleſiæ ordinare Epiſcopum.* Verba ſunt unius ex iis, qui Concilio intererant Epiſcopis. Alius ex Epiſcopis Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum alloquens dixit : hanc ei poteſtatem eſſe omnino neceſſariam, ut Epiſcopos in Provinciis quibuſque electos ipſe ordinaret ; quòd ejus eſſet, omnes Africæ Eccleſias ſuffulcire. Porro non à Concilio ei dari poteſtatem ; ſed quam ſemper habuiſſet, declarari : *Neceſſe habes tu, omnes Eccleſias ſuffulcire. Unde tibi non poteſtatem damus, ſed tuam agnoſcimus, ut liceat, &c.* Omnium Eccleſiarum Africæ onere ſe opprimi confeſſus eſt Aurelius : *Ego cunctarum Eccleſiarum dignatione Dei, ut ſcitis fratres, ſollicitudinem ſuſtineo.* Hæc, quæ invaluerat in Eccleſiis Africanis conſuetudo, ut ab Archiepiſcopo Carthaginenſi peterent Epiſcopos : & quæ fuit ejus in illos poteſtas, ut quem vellet, cui vellet Eccleſiæ, vel Epiſcopo auferret Clericum, ac

Can. 45.

peten-

petenti ordinaret Ecclesiæ; hæc, inquam, omnia verisimillimum est, ortum duxisse ex antiqua illa, qua per universam Africam potiebatur, Metropolitani dignitate. Præcipuam enim Canones Metropolitano tribuunt in ordinandis Episcopis potestatem.

IX. Si qua in re graviori dispensandum erat, postulabatur id ab Archiepiscopo Carthaginensi. Hinc Possidius de Valerio Hipponensi Episcopo, quando consilium iniit de adsciscendo sibi Coadjutore, eodemque subrogando successore Augustino; Canonum veniam testatur ab Aurelio Carthaginensi Episcopo petitam impetratamque: *Egit secretis litteris apud Primatem Episcopum Sedis Carthaginensis, ut Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ Cathedræ non jam succederet, sed accederet. Qui igitur B. Valerius optavit & rogavit, satagens rescripto impetravit.* Hanc dispensationem etiam tum à Metropolitano & à Concilio Provinciali juxta Canones peti & concedi oportebat. Et hinc rursus intelligere est, Primatem Carthaginis solum olim Primatem in tota Africa, aut Metropolitanum fuisse.

X. Non contemnendum hoc quoque jus illi erat, convocare Universale sive Diœcesanum Concilium, Concilio præsidere, ac de causis majoribus omnibus, quæ aut in Conciliis Provincialibus dirimi non potuerant, aut ad commune totius Africæ bonum spectabant, judicare. Dicemus infrà in secunda hujus Operis Parte, ubi sermo erit de Provinciali. Universalia autem initio rei Christianæ rarissima fuisse & extraordinaria; Afris quidem Episcopis postea crebriùs & annis singulis habita ea fuisse: sed consultius postea illis visum esse, non cogi ea nisi propter causas toti Africæ communes; porro Carthaginensis Episcopi erat ea convocare, cùm communes istæ incurrebant & extraordinariæ causæ.

XI. Quanquam autem visum nobis sit, Carthaginensem Episcopum in tanta illa explicanda potestate non egisse vices Apostolicæ Sedis, uti nec Ephesinum, nec Cæsarienſem in Cappadocia, nec Heracleensem in Thracia: nec precaria, sed sua potestate usum; indubitatissimum tamen illud quoque est, Archiepiscopos Carthaginenses & conjunctiores semper fuisse Apostolicæ Sedi & subjectiores quàm Patriarchas, aut quoscunque alios: quòd persuasissimum nempe illis esset, Africam totam intra Patriarchatus Occidentalis, adeoque Romani limites contineri. Cæciliani gesta, imò & Cypriani, quæ Augustini tempore in Apiarii Presbyteri & Pelagianorum condemnatione actitata sunt, ipsæ denique inter Africam & Romam aliquando contentiones; hæc, inquam, omnia apertè docent, quantus esset illarum inter se consensus, & quàm bene conveniret inter Carthaginem & Romam. Sæviente tum maximè persecutione Vandalica, Episcopus Carthaginensis sine Papæ & Ecclesiæ Romanæ, quæ Ecclesiarum Caput est, voluntate constanter negavit, se ad publicam unquam cum Arianis disputationem esse venturum.

XII. Patriarcharum, sive Archiepiscoporum & Exarchorum jura non semel jam delibata sunt. Unum hìc addam: eadem illa ferè fuisse, quæ Carthaginensis & Thessalonicensis Episcoporum. Penes illos erat Metropolitanorum & omnium aliquando suæ ditionis Episcoporum ordinatio. Unde jus illis, ut de iis judicarent; à Metropolitanorum judicio ad illos provocabatur: & in Universali, sive Diœcesana Synodo, quam convocabant & cui præerant ipsi, causa finiebatur. Mutuis inter se & communicatoriis litteris, summaque concordia, Ecclesiæ pacem & unitatem fovebant. Recitabantur in sacris diptychis eorum nomina. Ad eos causas majores omnes referri necesse erat. Oecumenicis aderant Conciliis, ubi & cæteris omnibus præibant Episcopis. Denique singulari quodam supra cæteros Episcopos modo pro successoribus Apostolorum habebantur. Quæ jam omnia vidimus superiùs comprobata.

CAPUT XXI. P. 2. l. 1. c. 4.

De Exarchis, Primatibus, seu minoribus Patriarchis, Heracleensi, Ephesino, Cæsariensi, Carthaginensi, Aquilejensi, Gradensi, Gotthorum, Longobardorum, Francorum, sæculo VI. VII. VIII.

I. De Exarchis Heracleensi, Ephesino & Cæsariensi.

II. De Primatu Carthaginensi.

III. Etiam postquam eam urbem à Vandalis recepit Justinianus.

IV. Vandali Ariani in Africa suum sibi adrogarunt Patriarcham.

V. De Patriarcha Aquilejensi, cui ortum dedit natum ex trium Capitulorum damnatione schisma.

VI. De Catholico Gradensi Patriarcha, quem Aquilejensi fidei Catholicæ desertori Imperatores Constantinopolitani adversarium excitavere.

VII. Gotthi, Longobardi & Franci primo Metropolitanorum Patriarchæ nomen indiderunt.

VIII. De Patriarcha Lugdunensi & Bituricensi.

I. EX antedictis non pauca hìc rursum obiter stringi necesse erit, ut oculis unà subjiciantur, quæ ad Exarchos Occidentis, seu minores Patriarchas spectant. Verbum non addam amplius de Exarchis seu Primatibus, quos Patriarchas minores dixeris; Heracleæ in Thracia, Cæsareæ Cappadocum in Ponto, & Ephesi in Asia. Hi enim ante annum Christi quingentesimum interierant, eorumque ditio & potestas omnis ad Patriarcham Constantinopolitanum transierat. Fuerant autem quondam ejusdem ferè consortes potestatis, cujus Patriarchæ veteres; ut Patriarchæ subessent nulli: ipsi autem Metropolitanis compluribus jus dicerent.

II. Non dicam etiam de Carthaginensi; tum quòd de eo jam bene multa dicta sint; tum etiam quòd media hac ætate, qua de hìc agimus, non diu fleterit. Carthaginem recepit Justinianus à Vandalis, eamque Regiæ simul & Ecclesiasticæ restituit potestati. At Sarraceni paucis post annis torrentis instar florentissimas hasce Provincias barbarie & impietate ita complevere, ut jam inde nonnisi tristes miserrimi naufragii reliquiæ superfuerint.

III. Postquam Africam Justinianus & Christo reddidit & Imperio, coacti Carthagine cum Reparato ejus urbis Episcopo Africæ totius Præsules, ut Majorum sectarentur exempla, ad Joannem II. Papam scripsere, utque ab Apostolica potissimùm sede disciplinæ Ecclesiasticæ regulas acciperent: *Convenire charitati credidimus, ut quid habeat sensus noster in publicam notitiam nemo perduceret, nisi priùs vel consuetudo nobis, vel diffinitio Romanæ Ecclesiæ proderetur.* Diximus jam, ut Gregorius Magnus Papa afflictæ hujus Ecclesiæ curam egerit, verè paterna in eam incitatus charitate. Inter Epist. Joan. II. Papæ.

IV. Suus erat & Arianis Vandalisque in Africa Episcopis Patriarcha. Nam in ea, quam habuere cum Catholicis Collatione, nostris interrogantibus, Quo jure, quo fundamento, eo nomine uteretur Cyrola; non aliter respondit, quàm jussione immani, ut crudelissimè torquerentur. Neque alio enim jure res Arianorum, seu civiles, seu Ecclesiasticæ, quàm vi & tyrannide stabant. Hinc porro planum est, quæ paulò majores erant Hæreticorum sectæ, eas suos sibi creasse Patriarchas, postquam in usu Ecclesiarum cœpit esse id nomen, & à Concilio Chalcedonensi posterioribusque sæculis magna simul auctoritate & Victor de persecut. Afric.

gloria usurpari. Hieronymus in Epistola ad Marcellam contra Montanum: *Habent*, inquit, *Montanistæ primos de Pepusa Phrygiæ Patriarchas*. Idem non semel commemoravit & Judæorum Patriarchas.

V. Debet Patriarcha Aquilejensis in Italia aut exortum suum aut incrementa ei schismati, quod Cassiod. Ep. 1. l. 9. è trium Capitulorum in quinta Synodo condemnatione initium sumpsit. Gotthorum Reges in Italia, ut claret ex Athalarici ad Joannem Papam Epistola, ditionis suæ Metropolitanos Patriarchas appellabant. Non parciores fuere Longobardi in Episcopis suis nominum saltem gloria ornandis: quibus postea in schisma abreptis, visum est Patriarchæ nomen, & rebellioni fovendæ accommodum, & ei potestati confirmandæ, quam ab aliis liberam, nec cuiquam obnoxiam sibi sumpsissent. Adde, quòd diruto Syrmio, videbatur Aquileja evasisse caput Illyrici Occidentalis; cæteroqui per totum Orientis Imperium in præcipua quaque majorum Diœcesecon Metropoli is erat constitutus Præsul, qui aut Exarchi aut Patriarchæ nomine supra cæteros assurgeret Metropolitanos. Sive ergo magnitudinem Occidentalis spectes Illyrici; sive res primùm Gotthorum, deinde Longobardorum Principum; qui ut ditionem suam decerptam Imperio, ita ditionis suæ Ecclesias, nulli Ecclesiæ alteri obnoxias vellent; sive denique schisma perpendas; deprehendes ea conspirasse omnia, ut Patriarchæ nomine augeretur Aquilejensis Metropolitanus. Cùmque specie tantùm & nomine tenus initio videretur ille præcellere, cui nullus subesset Metropolita; eò tamen pervenit tandem, ut reipsa loco & ordine supra cæteros omnes Metropolitas, supra etiam Primates evectus sit.

VI. Paulus Diaconus, qui historiam gentis suæ, sive Longobardorum scripsit, testatum facit: sub Benedicto Papa Paulinum Aquilejensem Patriarcham Longobardorum incursionibus & terrore fatigatum confugisse Gradum, eòque thesauros sacros Ecclesiæ suæ avexisse: *Aquilejensi civitati ejusque populis Paulinus Patriarcha præerat, qui* L. 2. c. 8. *Longobardorum barbariem metuens ex Aquileja ad Gradi Insulam confugit, secumque omnem Ecclesiæ suæ thesaurum deportavit*. Paulinum excepit Elias, Eliam Severus. Is cum Episcopis tribus è Grado Insula Ravennam abductus, à Smaragdo Exarcho Ravennate coactus est ejurare schisma trium Capitulorum. Ejuratio per vim extorta effectu caruit. L. 3. c. 13. Episcopos tamen schismaticos complures erroris tandem sui pertæsum est. Itaque ad unitatem redire Ecclesiæ Episcopi Utinensis, Tridentinus, Veronensis, Vicentinus, Tarvisiensis, Feltrinus, Bellunensis, Polanus, & nonnulli alii. Tres tantùm, aut quatuor relapsi in schisma Patriarchæ pertinacissimè adhæsere. Post Severi mortem Joannes Abbas suffectus illi est in Patriarchatum Aquilejensem, assentiente etiam Agilulpho Rege; eodemque tempore Gradi ordinatus est Candidianus: quo non multò post vivis excedente, Episcopi Imperatoriæ ditionis & Catholicæ communionis quotquot erant, subrogarunt ei in Gradensem Patriarchatum Epiphanium, qui in Imperatorio Palatio diu meruerat: *Defuncto Severo Patriarcha, ordinatus est loco ejus Joannes Abbas Patriarcha in Aquileja vetere cum consensu Regis Agilulphi. In Grado quoque ordinatus Romanis Candidianus Antistes. Candidiano quoque defuncto apud Gradum, ordinatus est Patriarcha Epiphanius, qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Episcopis qui erant sub Romanis. Et ex illo tempore cœperunt duo esse Patriarchæ.* L. 4. c. 10.

Ita diversis quasi gradibus Aquilejenses Patriarchæ schismatici sub Gothis Gradum primò fecessêrunt, Longobardorum furore & vastatione consternati. Ibi diutiùs morastraxere; Aquilejam demum redierunt à Longobardis ipsis revocati. Tum verò creatus est Gradi primùm Episcopus, inde Patriarcha, cui morem gererent Episcopi; tum qui à schismate resipuerant; tum qui nunquam à communione deflexerant Romana; tum denique qui suberant Romanis Imperatoribus, à quibus recepta interim Gradus erat, & aliæ devictæ civitates. Hæc causa fuit dividendi Patriarchatus unius in duos. Æquissimum enim erat, ut qui Catholicæ communionis retinentiores fuerant, & Romanis semper paruerant tum Pontificibus, tum Imperatoribus, Metropolitam haberent ejusdem honoris & nominis, cujus erat eorum Metropolita, qui Longobardorum Principi parebant, nec à schismatis pertinacia recedebant. Scripsit Gregorius II. Papa ad Serenum Episcopum Aquilejensem, & ad Patriarcham Gradi Donatum: consultò hunc, non Epist. 5. 15. illum Patriarchæ nomine & honore impartiens, quamvis illum quoque sinat toti præesse Longobardorum genti: *Nec amplius quàm in finibus gentis Longobardorum existentibus gressum tendere præsumas*. Ad pacem & unitatem Ecclesiæ recipienti se Aquilejensi, ea lex imposita fuerat, ut ne quid in Patriarchæ Gradensis jura moliretur: *Et consensum ad hanc conditionem esse sciatis*. Ita Pontifex tunc rem temperavit: Aquilejensi ut jus pristinum non auferret; nomen Patriarchæ suspenderet, quod nuperrimè Ecclesiasticæ paci se reddidisset.

VII. Quo tempore Gotthi atque Longobardi Patriarchæ nomine decoraverunt Metropolitas suos, cœperunt & illo Galli Episcopi delectari. Anno 585. in Concilio II. Matisconensi Priscus Episcopus Lugdunensis Patriarcha dicitur. Ibidem tamen Canone ultimo appellatur & Metropolita. Unde liquidum fit, nullo ampliori jure tunc potitum esse Patriarcham quàm Metropolitanum. Nicetium Lugdunensem jam ante Patriarcham dixerat Gregorius Turonensis: *Quod cum Rex Guntramnus comperisset, congregari Synodum apud urbem Lugdunensem jussit. Conjunctique Episcopi cum Patriarcha Nicetio beato, &c.* Jussu ejus Guntrammi coaluerat Synodus Matisconensis II. Unde non ineptè conjicias; ei potissimum Metropolitano nomen Patriarchæ aptatum fuisse, qui sub unius Imperio Regis supra alios emineret. Regnum enim inter se partiebantur, qui de Clodovei stirpe prognati erant Principes. Præfuit Matisconensi Synodo Priscus Lugdunensis, & post eum sederunt præter Episcopos Metropolitani quinque, Viennensis, Rothomagensis, Burdigalensis, Senonensis, & Bituricensis. Denique statutum est in hac Synodo, quæ universalis quodammodo seu nationalis erat: Ut tertio quoque anno huic simillima Synodus congregaretur; eamque indiceret Lugdunensis Metropolita, ubi de loco cum Rege conveniisset. Id nomen, illa potestas, jus illud præsidendi, ea cum Rege consensio, nomen denique Concilii universalis, quod in Canone ultimo legitur, non parum roboris ac præsidii adferunt superiori nostræ conjecturæ. L. 5. c. 20.

VIII. Quoniam autem Guntramnus nihil liberorum sustulit, & varia plerumque fuit Imperii Gallicani sub prima Regum ac secunda stirpe partitio; inde contigit, ut & Patriarchæ nomen, & quæ paulatim accrescebant nominis in dies jura, exciderent prorsus & oblitterarentur, nec ad Prisci, atque Nicetii successores devenirent. Fieri præterea potuit, ut Provinciarum aliarum Metropolitæ se Lugdunensi subjici iniquo ferrent animo. Quo forsan excitatus est Desiderius Episcopus Caturcensis, ut Sulpicium Bituricensem Metropolitam suum Patriarcham diceret, ut qui Aquitanicæ primæ caput esset.

CA-

CAPUT XXII. *P. 3. l. 1. c. 4.*

De Patriarchis novis Latinis mediæ ætatis, sæculo VIII. IX. X.

I. Plerumque hi Patriarchæ fuere nomine tenus, nullo jure præcipuo freti, & quandoque ne confessus quidem honore indulto. Exempla Patriarcharum Gradi & Aquilejæ.

II. Alternæ vices minusculorum horum Patriarchatuum, quibus nullæ suberant Metropoles.

III. Bulgaris Patriarcham sibi flagitantibus respondit Nicolaus I. hunc nomine aliud, re non aliud quàm Metropolitam fore.

IV. Nec posse eum nisi ab Apostolica Sede imperari.

V. Patriarchatus etiam Bituricensis initio mera fuit Metropolis.

VI. At ubi Carolus Magnus Regnum Aquitaniæ instituit, tunc Avarici Biturigum non jam Metropolis tantùm, sed Patriarchatus, seu Primatus resplenduit, ejusque jurisdictioni subesse cœperunt Metropoles Burdigalensis, Ausciensis & Narbonensis.

VII. Extincto Aquitaniæ regno, & ex ejus cineribus Ducatu Aquitanico atque Narbonensi excitato, prodiit tunc quidem Bituricensis Primatus.

I. MEdiæ ætatis Patriarchæ novi una ferè nominis magnificentia claruerunt, nullo præterea privilegio spectabiles, ne concessa quidem prærogativa, aut præeundi, aut superiùs sedendi supra alios Metropolitanos. Carolus Magnus in Epistola ad Elipandum Toletanum cæterosque Hispaniæ Episcopos data Archiepiscopum Mediolanensem præponit Patriarchæ Aquilejensi, seu Forojulienſi: *Sacerdotes Italiæ cum Petro Mediolanensi Episcopo, & Paulino Forojulienſi, vel Aquilejensi Patriarcha, viris in Domino venerabilibus.* Adrianus Papa ad Carolum Magnum Epistolam misit, *Patriarchæ Gradensis.* In Concilio Ticinensi anno 855. Patriarcha Andreas non nominatur nisi post Archiepiscopum Angilbertum. Paulinum Aquilejensem Alcuinus scriptis ad eum Epistolis ornat semper Patriarchæ nomine. Monachus sancti Galli satis innuit, solam nominis pompam totius jurisdictionis inanem superesse Aquilejensi Patriarchæ, cùm illum à Carolo Magno invisum narrat: *Episcopus civitatis illius aut ut modernorum loquar consuetudine Patriarcha.* Eginhardus in Annalibus Fortunatum Gradensem Præsulem Patriarcham vocat.

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 185. Ibid. p. 284. Epist. 112. 113.

l. 2. c. 26. Ann. 811.

II. Narratum jam suprà à nobis est, Reges Italiæ Metropolitanis suis Patriarchicum nomen addidisse: Eliam aliosque Aquilejæ Episcopos, schismatis ob tria Capitula exciti fautores, eo nominis splendore delectatos esse, quasi inde suæ partes convalescerent; cum eam regionem recuperassent Imperatores Græci, Candidianum Catholicæ communionis Episcopum Patriarchatu novæ Aquilejæ ab illis donatum fuisse, jussumque in Insula Grado sedere, ubi & Aquilejenses Schismatici Patriarchæ sedem aliquandiu habuerant, & nomen ei adjecerant novæ Aquilejæ. Ita hæc Provincia sub Patriarchatus nomine bipartita fuit: Longobardis Schismaticum, Imperatoribus & Pontificibus Romanis Catholicum Patriarcham tuitione sua foventibus. Resiliit tandem à schismate Aquilejensis, sede sua in oppidum Cormons, deinde ad Forum Julii translata: quod demum sub Rege Luitprando contigit, ut auctor est Paulus Diaconus. Exinde Aquilejenses iidemque Forojulienses dicti sunt Patriarchæ, nullo supra Metropolitanos alios honore conspicui usque ad Leonis VIII. Papæ tempora, qui circa annum 980. supra omnes Italiæ Metropolitas sedere eos jussit. Quæ merè tum quidem fuit sedendi prærogativa sine ullo juris dicendi additamento. Denique Leo Papa IX. anno 1050. gemini hujus Patriarchatus fines diligentiùs designavit; è quibus Gradensis Venetias tandem translatus est, ut infrà dicetur.

III. Sunt alia quoque exempla, quibus perspicuum fit, nonnullos re Metropolitas, nomine Patriarchas fuisse. Bulgari Nicolaum I. percunctati fuerant, an Patriarcham sibi suum creare fas esset: *Requisistis, si liceat in vobis Patriarcham ordinari.* Æmulabantur Bulgari Reges Constantinopolitanos Imperatores, quorum Imperio à Patriarchalibus Ecclesiis non parum accedebat gloriæ & ornamenti. Porro respondit Pontifex: ordinandos primùm illis Episcopos; quibus præfuturus deinde erat, sin minus Patriarcha, certè Archiepiscopus: *Qui si non Patriarcha, certè Archiepiscopus appellandus sit.*

IV. Sciscitantibus rursum Bulgaris, à quo creandus sibi esset Patriarcha: *A quo sit Patriarcha ordinandus, interrogatis;* respondit Pontifex: Institui eum non posse nisi ab eo, qui inter Pontifices superiorem Patriarchalis dignitatis apicem obtineret: *Scitote, quia in loco, ubi nunquam Patriarcha vel Archiepiscopus constitutus est, à majori est penitus instituendus.* Denique non posse illis, sive Archiepiscopum, sive Patriarcham novum creari nisi à Sede Petri, in qua summum Episcopatus & Apostolatus culmen splendet: *Vos sive Patriarcham, sive Archiepiscopum, sive Episcopum vobis ordinari postuletis, à nemine nunc velle congruentius quàm à Pontifice Sedis B. Petri, à quo & Episcopatus & Apostolatus sumpsit initium, hunc ordinari valetis, &c.*

V. Ab his non recedit Patriarchatus Bituricensis. Caroli Magni precibus permotus Adrianus Papa I. Pallium concessit Ermemberto Archiepiscopo Bituricensi. Subveritus primò est Pontifex, ne cui Metropolitano subesset Bituricensis. Nulli eum subesse certior factus; *confessus est, ut sub nullius Archiepiscopi jurisdictione esse videretur*: tum verò pallium ei, & Metropolitæ sive Archiepiscopi nomen contulit: *Archiepiscopo constituto in Metropolitanam civitatem, quæ Bituricas cognominatur; sicut dudum mos extitit; sub jure sanctæ Romanæ Ecclesiæ degenti, usum pallii concessimus.* In aliquas si tum Metropoles aliquid sibi juris arrogasset Bituricensis, opportuna tunc imprimis ea aderat occasio petendæ à Pontifice ejus confirmationis.

Anno 786.

Conc. Gall. To. 2. p. 115.

VI. Sed cùm Carolus idem Magnus Aquitaniam Regio nomine illustrasset, novoque hoc Regno majorem natu filium donasset Ludovicum Pium, concessis ejus ditioni civitatibus opulentis Avarico Biturigum, Burdegala, Eluſa: qua demum diruta, tota ejus dignitas ad Auscios translata est; tum verò Biturigum civitas novi regni caput esse cœpit, ut quæ primæ Aquitaniæ hactenus Principatum habuisset: ac proinde novo Primatu sive Patriarchatu supra omnes regni Aquitanici Episcopos auctus est Præsul Bituricensis. In Gratiani Decreto legere est Nicolai I. fragmentum Epistolæ ad Rodolphum Archiepiscopum Bituricensem scriptæ, ubi eum commonefacit Pontifex, quantum querelarum effunderet Sigebodus Archiepiscopus Narbonensis, quòd in ejus Diœcesi nova quædam molitus esset, quasi Patriarchatus sui jure: *Quasi jure Patriarchatus tui disponas.* Cùm autem in aliorum Episcoporum diœceses immediatè quidquam audere per sacros Canones non liceret, jubet eum Pontifex, de solis posthac causis, quæ per appellationem ad eum devolventur, judicium ferre, quòd eo jure uti soleant Patriarchæ in obnoxios sibi Metropolitas: *Nisi fortè pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad Patriarcham suum provocaverint per appellationes; vel si Episcopus suus decesserit, res Ecclesiæ suæ judicio suo dispensare voluit.*

9. q. 3. C. Conquestus.

Conc. Gall. To. 3. p. 235.

VII. Si non nutet hujus Epistolæ fides, ea indubitatissimè constat & roboratur sive Patriarcha-

tus in Narbonensem etiam Provinciam, sive potius Primatus Bituricensis. Neque enim expostulaverat Metropolita Narbonensis nisi de immediata jurisdictione, quam usurpasset Bituricensis in Narbonensem Provinciam; nec damnat Pontifex nisi immediatæ jurisdictionis usurpationem: Appellationibus à Metropolitano ad Primatem faciendis, velut antiquissimæ Primatum consuetudini, perlubenter subscribens: *Primates enim vel Patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris Episcopis, nisi quantum sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus.* Hanc porro Nicolai Epistolam ante Gratianum Ivo Carnutensis Decreto suo illigaverat. Suo infrà loco dicemus, ut extincto Aquitaniæ regno, emerserint Ducatus duo, latèque se effuderint Narbonensis & Burdigalensis. Ex hoc verò ansam arripuisse Metropolitanos Narbonenses & Burdigalenses excutiendi jugi Primatum Bituricensium.

CAPUT XXIII. *P.4. l.1. c.9.*

De Patriarchis Gradensi, Veneto, Aquilejensi, Bulgarorum, ætate media & extremis his sæculis post annum Christi millesimum.

I. Corpus beati Marci Venetiis, ubi delituerat, tandem repertum, Patriarchalem ei portendere videbatur dignitatem.

II. Quo tempore & modo Patriarchatus Gradensis illuc traslatus sit.

III. Quanta fuerit Gradesis Patriarchatus amplitudo.

IV. Quo distaret ab Aquilejensi.

V. Exaltatio gemini hujus Patriarchæ, infra antiquos tamen Patriarchas.

VI. Amplitudo antiqua Gradi & Aquilejæ.

VII. De Patriarchatu sive Primatu Bulgarorum Trinoviæ, quæ prisca Justiniana est.

VIII. De Primatu Thessalonicensi.

Ann. 1094. I. REperto Venetiis corpore B. Marci Evangelistæ, quod jamdiu delituerat; solemnis cum primis celebrata est ibi festivitas, & ea pompa, quæ novam ei portenderet ex Gradensis illuc Patriarchatus translatione dignitatem. Hoc honoris incrementum auguratus quodammodo fuerat Petrus Damiani, cùm de hac ipsa differens beatissimi corporis inventione, ajebat: hanc Ecclesiam Apostolicarum Ecclesiarum albo penè adscribi, quæ jam Apostolici Pontificis corpore gloriaretur, proximèque ad Petri verticem accederet, postquam amantissimi ejus discipuli sedes deinceps futura erat: *Dum in tuo gremio virum Apostolicæ gratiæ suscepisti, & ipsa quodammodo sedes Apostolica fieri meruisti. Quamobrem sicut mater urbium Roma super omnia regna terrarum sublimatur in Petro; sic & tu velut ejus insignis filia per Marcum gloriaris in Christo.*

Baron. 1094. n. 35. 36. 37.

II. Mandatum quidem litteris est à Dandulo, Leonem IX. Gradensem Patriarchatum Venetias transtulisse in Concilio Romano, anno 1050. & in Mantuana Synodo sub Alexandro II. eidem decreto novum robur accessisse. Danduli fides mihi quidem videtur nutare. Aut si constent illa Pontificum & Synodorum Decreta, intercesserunt Episcopi, quorum minuebatur dignitas: nec usu receptum est, quod ibi fuerat novatum. Nicolao V. Veneti debent novam hanc dignitatis accessionem Ecclesiæ suæ factam, Gradensis illuc Patriarchatus translatione. Movebat Nicolaum Laurentii Justiniani Venetiarum Episcopi sanctitas & mira doctrinæ ubertas, ut digno ea fastigio clarescceret. Id porro perfecit Pontifex. Laurentius novo dignitatis pondere adeo non est delectatus, ut ne splendore novo ferocientes Episcopi sæpiùs etiam in posterum cum eo de Ecclesiæ juribus altercarentur, id ceperit consilii, ut hac data occasione, non Patriarchatu tantùm, sed & Episcopatu, quo dudum gravabatur, sese abdicari curaret. Verùm ut pietatis eximiæ vir abdicationi & depressioni suæ ea sperabat profutura, quæ in ejus honoris & dignitatis augmentum Pontifex moliebatur; ita Venetus Dux & Senatus senserunt, tam mirificam animi moderationem & honorum fugam novis honoribus cumulandam esse, ut & hinc in Rempublicam honoris & gloriæ aliquid redundaret: *Sic quod invidiosum fuerat in dignitate, ex mansuetissimis sancti viri moribus gratissimum factum est.* Verba hæc sunt ejus, qui sanctissimi Patriarchæ vitam litteris consignavit.

Bollan. in vita B. Laurent. Justin. die 8. Jan. c. 8.

III. Non novi igitur ista fuit Patriarchatus creatio, sed ejus, qui Grado in insula diu hæserat, latèque jus suum propagaverat per omnem Venetorum ditionem, translatio in ipsam Veneti Imperii primariam civitatem. Scribens Alexander IV. ad Patriarcham Gradensem, non novum tantùm authoritatis pondus addiderat iis privilegiis, quæ illi prisci Pontifices contulerant jam inde ab Urbano II. & Leone IX. sed & jus illi vel novum concesserat, vel priscum firmaverat in Archiepiscopum Jaderensem, ejusque suffraganeos omnes, cum potestate illos ordinandi, non tamen sacro exornandi Pallio, quod non erat nisi à Romano tradendum Pontifice: *Romano quidem Pontifici traditione Pallii reservata.* Paulò vetustiora tamen sunt exordia ejus potestatis, qua Gradensis Patriarcha in Jaderanum Metropolitanum pollebat. Scripserat enim Innocentius III. Venetis, Jaderam civitatem à Romana sede ad Metropoleon honorem ascitam esse, ut eorum Patriarcha haberet & ipse quibus præesset Metropolitanos: *At Ecclesia vestra non solo nomine, sed pleno jure Patriarchalem dignitatem haberet, cum ei subjecta foret Metropolis Jadertina.* Ex Gestis tamen ejusdem Papæ patet, non potuisse Pallio donari Jadertinum Metropolitanum nisi à Romano Pontifice. Eo quippe etiam præcellebant his junioribus Patriarchæ veteres, quòd hi subjectis sibi Metropolitanis Pallia largirentur. Denique, ut alibi fusiùs à nobis narratur, huic Patriarchæ subjecit idem Innocentius III. quidquid erat Venetorum, aut Venetis subditorum in Constantinopolitano Imperio sparsum; adjecta etiam potestate creandorum Episcoporum illis in urbibus omnibus, ubi Veneti plures suæ gentis Ecclesias obtinerent. Cùm hæc ita se habeant, in confesso jam est, satis amplam effusamque fuisse Patriarchæ, seu Gradensis, seu Veneti potestatem, cum Archiepiscopis jus diceret, & tam latè per Orientem pateret, quàm ipsum Constantinopolitanum Imperium. Quin & singulare prorsus, magnique faciendum erat jus novos erigendi Episcopatus, ubicumque gentium Veneti plures sibi haberent Ecclesias.

Rainal. ann. 1246. n. 40.

Gesta Innoc. III. pag. 113. Et Regest. 1. Epist. 537.

IV. Cùm Imperatores Græci urbes provinciasque maritimas occupassent Istriæ & multas Italiæ, sectus in duos est Patriarchatus Aquilejensis; Aquilejensi, seu Forojulienſi regente Ecclesias imperio tum Græcorum obnoxias: Gradensi autem administrante reliquam Istriam, quæ Venetorum ditionis erat, & Romanæ communioni firmiùs adglutinabatur. Ideo qui Gradensis, idem Venetiarum & Istriæ Patriarcha dictus est. Diximus, & cur Patriarcha dictus sit Novæ Aquilejæ. Verùm de hoc Aquilejæ Patriarchatu intelligi par est Luitprandum cum ait: A Petro Romæ constitutum fuisse Apostolatus thronum: Marcumque ab eo Alexandriam quidem destinatum esse; sed dum iter facit, Aquilejensem Ecclesiam à Marco satam institutamque fuisse: *Ita ut Aquilejensem primò ipse instituerat.* Is nimirum tunc temporis rumor increbuerat. Anno 1044. Benedicto IX. obrepsit Aquilejensis Patriarcha Popo,

Baron. ann. 1050. n. 3. Ann. 1450. Rainaldus. n. 19.

Luitpran. Hist. 4. c. 3. Baron. ad an. 1044. n. 3.

De isto diplomate illiusque executione non satis constat. Leo IX. Ep. 2. Anno 1051.

po, expressumque ab eo diploma, quo ejus imperio substernebatur Gradensis Patriarcha. Id statim post Popponis excessum revocavit Pontifex. Ducis Veneti precibus adductus Leo IX. datis litteris ad Episcopos Istriæ, jussit eos Gradensi parere, additis illis omnibus honorum titulis, quorum hìc mentionem fecimus: *Relectis privilegiis à sancta & Apostolica Sede sibi concessis, judicio totius Synodi hoc definitum fuit; ut nova Aquileja totius Venetiæ & Istriæ caput & Metropolis perpetuò haberetur, &c. cum Gradensis, id est, novæ Aquilejæ Patriarcha, &c.* In eadem porro Synodo Romana, quæ Gradensis ditionem designavit, circumscripta est etiam Longobardiæ finibus potestas Aquilejensis, convenienter decreto Gregorii II. Papæ, quod Gregorius quoque III. confirmaverat: *Forojulienſis verò Antistes tantummodo finibus Longobardorum esset contentus juxta privilegium Gregorii II. & retractationem III.*

Ibidem conqueritur hic Pontifex de contumacia Forojulienſis Patriarchæ, qui quater abfuerat à Romana Synodo, ad quam vocatus fuerat: cum quinquies affuisset Gradensis, ne invitatus quidem. Pronum est conjicere, Forojulienſi tum intercessisse necessitudinem & consiliorum antiquam societatem cum Constantinopolitanis Imperatoribus & Patriarchis, quorum tunc crebriores erant cum Romano Pontifice dissensiones. Hinc ampliora illa Gradensis Ecclesiæ privilegia. Dominicus Gradensis Patriarcha, cujus in gratiam illas Leo IX. scripserat litteras, Constantinopolim ipse ad Imperatorem Michaelem à Gregorio VII. missus est Legatus, sarciendæ inter utramque Ecclesiam concordiæ, sopiendisque simultatibus. Data tum ipsemet Epistola ad Petrum Antiochenum Patriarcham, docet nos, Gradensem Ecclesiam fundatore Evangelista Marco gloriari; unam hanc in universa Italia Patriarchalem esse, & in Romanis Conciliis hoc frui privilegio, ut ejus Præsul ad dexteram Pontificis sedeat. Responsum verò est à Petro Antiocheno: Quinque sibi, non plures notos esse Patriarchas, ipsum quoque nomen Patriarchæ peculiariùs Antiocheno vendicari, ut Papæ Romano & Alexandrino; Archiepiscopi Constantinopolitano & Hierosolymitano: sed Gradensem sibi forsan nomen Patriarchæ sumere, eodem quodammodo more quo in Oriente, qui in Conciliis proximi Patriarchis sedent, Protothroni, Exarchi, & Proedri vocitantur.

Marcha de Primatu Lugd.

V. Nec is erat sanè Gradensis Patriarcha, qui se antiquis Patriarchis coæquari posse speraret: cùm vel maximè non cœpisset nisi nuperrimè hac ad Pontificis Romani dexteram sede gaudere. Ex Epistola enim Clementis II. palam fit: cùm in Concilio Romano hac ipsa de re concertatum diu fuisset inter Ravennatem, Mediolanensem, & Aquilejensem Antistites, statutum tandem fuisse: Ut dexteram Pontificis occuparet Imperator, si præsens adesset: eo absente, Ravennas. Nec illud omitti debet, incuria temporum ad eas paupertatis angustias Dominicum Patriarcham, de quo supra, compulsum fuisse, ut de abdicanda dignitate consilia agitaverit; eaque de re scripserit ad Ducem Senatumque Venetum Gregorius VII. Papa, ut tamdem aliquando meminissent, decoratam esse Patriarchatus apice Ecclesiam Venetiarum: *Scitis, quoniam præ multis terrarum partibus divina dispensatio terram vestram Patriarchatus honore sublimavit.* Ægrè fieri poterat, ut domi adeò despectus Patriarcha, foris superbiret. Sed nulla re, nullo officio ei defuerunt Romani Præsules. Adrianus IV. Gradensem Patriarcham confirmavit, ejusque authoritatem in Jadertinum Metropolitam communivit. In Lugdunensi Concilio I. tres primùm Sedes eminentiores cæteris excitatæ sunt ex adversa Pontificis parte, ut iis sederent Patriarchæ Constantinopolitanus, Antiochenus, & Aquilejensis. Iniquissimo animo tulere Episcopi hanc Aquilejensis insolentem & injuriosam sibi, ut rebantur, sedendi prærogativam: itaque humi dejectus est, qui illi adsignatus fuerat thronus. Pontifex restitui jussit.

Ann. 1046. Conc. t. 9. pag. 1251.

Conc. tom. 10 Adria. IV. Ep. 37. 38.

Anno 1245. Conc. t. 11. par. 1. pag. 638.

Quod ad temporale autem dominium spectat, cùm Eugenius IV. ab Episcopatu Florentino Ludovicum Venetum ad Patriarchatum Aquilejensem transtulisset, scriptis ad Venetum Ducem litteris, edixit: Ut in Provinciæ Forojulienſis dominationem restitueret hunc Venetum origine Patriarcham. Ejus enim possessione Veneti ejecerant ejus præcessorem, in cujus potestate ea fuerat, tanquam Ecclesiæ suæ perantiquum patrimonium. Ea etiam de causa à Concilio Basileensi excussa, in eos fuerant diræ excommunicationis tela intorta. Denique contestabatur Pontifex: Si à restitutione tam æqua & tam necessaria abhorrerent Veneti, à se quidem Ludovicum in aliam Ecclesiam translatum iri, sed Aquilejensis Patriarchæ nominationem in Imperatoris potestate futuram, à quo ne spes quidem esse possit ulla, ut gente Venetus Patriarcha nominetur, cùm maximi omnino momenti propugnaculum illud sit, & inter primarias Imperii dignitates: *Cùm sit ex principalioribus Regni dignitatibus.* Prope abest à vero, vendicasse jam olim sibi Imperatores potestatem, eam Sedem quibus vellent donandi; cum affirmet Papa, Venetum Patriarcham neminem adhuc fuisse. Recaluit non ita pridem hæc altercatio inter Pontificem & Imperatorem; cùm Urbanus VIII. Pontifex Patriarcham designasset origine Venetum, quem tamen plures alii Patriarchæ patritii Veneti præcesserant: si tamen fuit Urbanus VIII. & non VI. & Imperator constanter restiturum se significasset, ne qua suo juri injuria fieret.

Rainaldi ann. 1440. n. 11.

Spond. ann. 1628.

VI. Non est porro quòd stupeat quis, Aquilejam, quæ altera fuerat Roma, dum res Romana floreret: quæ inter Ecclesias Occidentales melioribus & antiquioribus sæculis florentissima & ipsa fuerat: quæ in Gotthorum Imperio apicem dignitatis obtinuit, & Patriarchali jam tum nomine fortassis sese jactavit tamquam regni Gotthorum primaria civitas, cujus rei non pauca superiùs exempla deprompsimus: non est, inquam, quòd quisquam stupeat, eam cineribus & ruinis suis toties obrutam, quod non siluit historia, emersisse rursus in antiquas prærogativas; cùm media ætate, locata in confinio Occidentalis & Orientalis Imperii, Romanæ & Constantinopolitanæ Ecclesiæ, tam sapienter consilia sua temperarit, ut certatim Pontifices, Patriarchæ Constantinopolitani, & Imperatores, ad ejus amplificationem conspiraverint, ut ejus rationibus & utilitatibus addicti, suis quoque vicissim illam adjungerent.

Fatetur Paulus ipse Diaconus, antequam Longobardi in Italiam infunderentur, Paulum, Paulinum quoque dictum, ut suspicor, Episcopum Aquilejensem Patriarchæ nomine effulsisse; & in Insulam Gradum non concessisse, nisi ut eorum furori se subduceret: *Paulus Patriarcha, Longobardorum barbariem metuens, ex Aquileja ad Grados Insulam confugit, secumque omnem thesaurum Ecclesiæ suæ portavit.* Addit his Sigonius, Forojulienſem Ducem stirpis Longobardicæ, fidei & communioni Catholicæ cùm se reddidisset, operam dedisse, ut Aquilejensis eligeretur Patriarcha, cui mediterranea Longobardorum tota ditio morigeraretur; Gradenses alteri tum paruisse Patriarchæ, cui ora etiam maritima Istriaque Imperatoribus Constantinopolitanis subdita parebat. Idem habet Paulus Diaconus; tunc nempe cœpisse duos esse Patriarchas: *Ex illo tempore duo cœperunt esse Patriarchæ.* Hostilibus incursionibus compulsi sunt Patriarchæ Aquilejenses Forumjulii confugere, postea etiam Utinum. Hinc tot illi Patriarchæ nomina.

Ann. 568. Paul. Diac. L. 2. c. 7 & l. 4. c. 34. & l. 6. c. 51. Ann. 605. Sigonius, L. 2. de Regno Italiæ.

VII. Ad Bulgarorum tandem Patriarcham redeo, cui Nicolaus I. concessit, ut splendido hoc nomine abuteretur, pompa majore, quàm re & potestate; cum non alii quàm Patriarchæ veteres pa-

Ad consul. Bulg.

rem nomini authoritatem consecuti unquam sint. Metropolis Bulgarorum illa ipsa erat Justiniana prima, in quam Justinianus Imperator congesserat quanta maxima potuerat authoritatis ornamenta, præ cæteris autem vices Apostolicæ Sedis, id est, Exarchatum, sive Primatiam. Patriarchæ nomine tunc quidem abstinebatur: at ubi illud à Nicolao I. concessum est Archiepiscopo Bulgarorum, cui sedes erat civitas Acrida, seu Justiniana prima; incunctanter hanc ei dignitatem firmavit Innocentius III. postquam sedem suam Trinoviam transtulit, Valachiæ, sive ut tunc appellabatur, Blachiæ civitatem. Accipe jam Innocentii verba in epistola ad Archiepiscopum Trinovien sem: *Te quoque in regno Bulgarorum & Blaccorum Primatem statuimus, ut & tu & successores tui, qui tibi in Apostolicæ sedis devotione successerint, cæteros Metropolitanos Bulgariæ & Blacchiæ præcellatis ratione Primatiæ; & ipsi tibi, & eis juxta formam canonicam reverentiam Primati debitam exhibeant & honorem.* Subdit Pontifex, ut beneficio in Regem & Archiepiscopum Bulgarorum suo pondus adderet & pretium, Primates & Patriarchas eosdem prorsus esse: *Fraternitatem tuam scire volentes, quod hæc duo nomina apud nos, Primas & Patriarcha, penè penitus idem sonant, cùm Patriarchæ & Primates unam formam teneant, licèt eorum nomina sint diversa.* Jubet denique Innocentius Metropolitanis, ut à Patriarcha confirmari se consecrarique postulent: pallium ne nisi à summo Pontifice expectent, à quo nec repulsam, nec moras aut cunctationes passuri sint unquam, tum ipsi, tum Patriarcha.

Rainal. 1204. ann. 37. 38.

Refert Nicephorus Gregoras, ut Basilius Imperator Bulgaros Macedoniæ finibus, Justiniana seu Acrida ejecerit: unde abacti, in Mysiam ad oram Danubii confugerunt; ibi Trinoviam, seu Ternobum Metropolim sibi constituere, quam & à jure Justinianæ primæ absolvi tum curavere, cum Bulgarorum Regis filiam uxorem duxit Theodorus Lascaris, Imperatoris Græci filius: *Tunc Ternobi Episcopus libertatem perpetuam impetrat, cùm ad id usque tempus primæ Justinianæ Archiepiscopo propter veterem illius gentis cognationem paruisset.* Innocentius porro III. tantò proclivior fuit ad Bulgarorum Reges regio diademate, Archiepiscopos Patriarchali nomine exornandos, quòd gentem bellatricem his beneficiorum vinculis sperabat arctiùs obligatum iri Latinis, qui tunc Constantinopoli rerum potiebantur.

l. 2.

VIII. Superiùs jam diximus, ab eodem Pontifice renovatam fuisse primorum Thessalonicæ Archiepiscoporum dignitatem Apostolicasque vices, quibus non immeritò Patriarchalis amplitudinis splendor quidam adhærescebat. Hoc beneficio potita est Thessalonica, eo toto saltem tempore, quo Constantinopolitani Imperii sedem & potestatem Latini retinuere.

Innoc. III. Reg. 15. Ep. 18.

CAPUT XXIV. P. 4. l. 1. c. 4.

De cæteris Patriarchis, de Catholicis, aut Primatibus Asiæ, qui media ætate & extremis his sæculis emersere è ruinis & quasi ruderibus Patriarchatus Antiocheni & Hierosolymitani.

I. De Patriarcha & Ecclesia Maronitarum.
II. De Patriarcha & Ecclesia Jacobitarum.
III. De Catholicis & Ecclesiis Armenorum.
IV. De nomine Catholici.
V. Discrimen duorum Catholicorum.
VI. De Fran-Armenis.
VII. De Nestorianis.
VIII. De Presbytero Joanne, Patriarcha Nestorianorum, & Imperatore totius Asiæ.
IX. Alii & alii Patriarchæ Nestorianorum, iteratæ eorum cum Ecclesia Romana uniones.
X. De Georgianis.
XI. Harum Christiani nominis Sectarum innovata subinde societas cum Sede Petri.
XII. Explosere tandem Eutychiani ipsi absurdam illam, quam commentus olim erat Eutyches, duarum in Christo naturarum confusionem.

I. A Maronitis ordimur, quibus nomen inditum, non à Matonia urbe, haud procul Antiochia, juxta Hieronymum in vita Malchi Monachi; non à Presbytero Monachoque Marone, cujus sanctitatem & laudes executus est Theodoretus in Historia Religiosa, & cujus Cœnobium conspicuum præ cæteris fuisse compertum est ex Actis Concilii Constantinopolitani sub Mena: sed à Marone ejus hæreseos parente & principe, quæ Monotheletarum dicta est, & qua ille Libani montis incolas inquinavit. Author nobis hìc præit Vuillelmus Tyri Archiepiscopus Libano & Maronitis vicinus; qui docet, etiam sua ætate, hoc est, quingentis admodum annis post sextam generalem Synodum, quæ Monotheletas proscripserat, Maronitas in fidem & unitatem Ecclesiæ Catholicæ restitutos fuisse, ejuratis erroribus pristinis coram Aimerico, qui Latinorum tertius Patriarchatum administrabat: *Ad Ecclesiam rediere Catholicam unà cum Patriarcha suo, & Episcopis nonnullis.* Testem ejusdem rei addere possem Jacobum etiam de Vitriaco, Acræ, seu Ptolemaidis in Syria Episcopum; qui Maronitas tum ait religiosissimè se addixisse moribus ritibusque sacris Ecclesiæ Romanæ: denique eorum Patriarcham Lateranensi IV. Concilio affuisse sub Innocentio III. Maronitæ quidem ipsi illustriorem sibi vendicant originem à Marone Maronisque Monasterio sanctitatis laude olim celeberrimo, de quo suprà: at quæ usquam gens non undecumque venatur sibi majores naralesque splendidiores, & in eorum suffragationem captivos trahit Historicos?

Cap. 16.

Vuill. Tyr. l. 22. c. 8.

Anno 1182.

Cùm lapsu temporis Maronitæ implicati essent nonnullis erroribus, & ab Ecclesia Romana penè abalienati: anno Christi 1445. Andream Archiepiscopum in Hungaria Colocensem Cyprum ablegavit Eugenius IV. ab iisque fidei confessionem expressit prorsus Catholicam. Anno 1469. Paulus II. Papa postulanti Maronitarum Patriarchæ Catholicæ fidei expositionem accurratiorem, misit accuratissimam. Postremò Leo X. Papa Evangelicos præcones ad eos misit ex Ordine Franciscanorum, qui Catholici dogmatis bibulos cum primis, & ad Sanctæ Sedis obsequia promptissimos non potuere non admirari populos. Ergo biennio post Patriarchæ Legati Concilio Lateranensi interfuere, & Romanæ fidei palam edidere confessionem. Minùs probavit Pontifex, quòd se Antiochenum Patriarcham dictitaret Maronitarum Exarchus, cùm alter jam esset Latinæ & Catholicæ communionis Antiochenus Patriarcha. Litteris Apostolicis Clemens VII. Patriarcham Maronitarum commonefecit, ut illam constantissimè tueretur & coleret Romanam communionem, quam ejus Majores cupidè amplexati essent sub Innocentio III. & Eugenio IV. Postremò denique Gregorius XIII. & Clemens VIII. Ecclesias hujus gentis cum prima Sede rursum strictissimè devinxerunt.

Rainal. ann. 1514. n. 87. & seq.

Rainal. ann. 1516. n. 79.

Sponda. Ann. 1577. 1580.

Indultum eis est, ut sacras preces officiaque divina celebrarent Chaldaica, hoc est Syriaca lingua. Proximè quidem accedunt ritus eorum ad Romanos; sed interest sæpissimè non parum discriminis, ubi nempe illi ad Græcos deflectunt. Eucharistica communione impertiunt parvulos necdum rationis radio fruentes, & quidem sub utraque specie: jejuniis eximunt Sabbatum: continentiæ fibula nec Diaconos, nec Presbyteros saltem suos astringunt, dummodo ne post ordinationem nuptias celebrent: non sejungunt à Baptismo sacramentum Confirmatio-

mationis: una in Ecclesia, & uno super altari sacrificium eodem die iterari vetant, nisi gravis urgeat necessitas. Patriarcha eorum semel vitæ suæ tempore plenissimas largitur Indulgentias, postquam Paulus V. ejus rei copiam ei fecit. Quanquam autem litteris mandarint aliqui, à Maronitis numero quadraginta millibus frequentari montem Libanum; sunt & alibi etiam ejusdem sectæ non pauci, tum Aleppi, seu Hierapoli, tum Damasci, & compluribus aliis Syriæ locis. Sedem plerumque habet Patriarcha apud Cœnobium; quod Cœnobium est rupi penè insitum. Est & illis præterea Archiepiscopus in urbe Heden; sunt & Episcopi.

II. Progredior jam ad Jacobitas, quorum nomen fluxit à Jacobo Syrio, qui sub Imperio Anastasii Eutychetis insanam hæresim per totam Asiam ita disseminavit, ut jam inde ab ævo Anastasii Sinaitæ Patriarchæ, qui senescente sæculo VI. Antiochenam regebat Ecclesiam, Eutychetis in Syria sectatores Jacobitarum nomine designarentur. Per Asiam Africamque totam, qua latissimè imperitabant Sarraceni, grassata est hæc pestis. Quadraginta amplius regna hac lue afflata fuisse affirmat Jacobus de Vitriaco ex ea fama, quæ per orbem sparsa erat. Sed impræsentiarum non agimus nisi de iis, qui in Asia suum sibi Patriarcham retinent nomine tenus Antiochenum, cui parent Metropolitani, sive Archiepiscopi complures: quos inter eminent Hierosolymitanus, Mosulensis, Damascenus, Edessenus & Cyprius. Sedebat olim Patriarcha in Monasterio *Saphram*. Sedem postea transtulit in urbem *Caramit*. Est & Aleppi Episcopus Jacobita, qui & ipse Patriarchæ nomine sibi plaudit. Horum Ecclesiæ per Asiam, Assyriam, Mesopotamiam & Diarbekam sparsæ sunt. Gregorio XIII. Romanam regente Ecclesiam, Patriarcha Jacobitarum Neemen Romanæ Sedi obnoxium se conjunctumque profitebatur: Turcorum sævitia in perfidiam priorem præceps actus; Romam tandem profectus ipse est, ubi & pristinos recantavit errores, & à laqueis absolutus est, in quos apostasia sua incurrerat.

III. Inter Eutychianos, aut Semi-Eutychianos numerari debuerant Armeni. Ita censet Photius in Epistolis suis. Quibus addenda Disputatio Theoriani Presbyteri à Manuele Comneno Imperatore in Orientem missi, ut Catholicum eorum, Episcoposque ad duarum Christi naturarum confessionem revocaret. Sed oleum ille operamque perdidit. Qui Armenos ergo & Nestorianos pro iisdem habuere, aut eorum eosdem arbitrati sunt fuisse errores, aberraverunt ipsi prorsus à vero. Affuisse se narrat Vvillelmus Tyrius Hierosolymitanæ Synodo, ubi Catholicus, seu Patriarcha Armenorum, collatione habita cum Latinis, multa se priorum errorum capita abstersurum recepit. En ipsa Vvillelmi Archiepiscopi verba: *Interfuit maximus Armenorum Pontifex, imò omnium Episcoporum Cappadociæ, Mediæ & Persidis, & utriusque Armeniæ Princeps & Doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus à nobis dissentire videtur populus ejus, habitus est tractatus, & ex parte ejus promissa est in multis correctio.* Elapso biennio, Legati Armenorum in Italiam profecti, Eugenio III. Ecclesiæque Catholicæ conciliati sunt. Præsens aderat tunc Otto Frisingensis Episcopus, & ille ipse est, qui in historia sua testatum facit; Armenorum Metropolitanum Catholicum dici, sive universalem, quòd mille amplius Episcopi dicto illius audientes essent: *Ea tempestate Legati Armenorum Episcoporum, eorumque Metropolitani, quem ipsi Catholicum, id est, universalem propter infinitum, id est amplius quàm mille Episcoporum, sub se habentem numerum vocant, Legati ab ultimo penè Oriente summum Pontificem Viterbii, laboriosum iter per annum & sex menses complentes, adeunt.* Innovata deinceps, aut confirmata fuit illa unio sub Cælestino III. cum Archiepiscopus Moguntinus Romana conspicuus purpura Armenorum Principem Regia redimivit corona, tum Papæ, tum Henrico V. Imperatori vicariam ea in re operam suam commodans. Gregorius Armenorum Catholicus per litteras Innocentio III. qui Cælestino interim successerat, gratias egit impensissimas, non sine novis obedientiæ & pietatis suæ significationibus. Anno 1238. Gregorius IX. missis in Armeniam Archiepiscopis duobus ad Patriarcham Armenorum, deterrere illum conatus est, ne ab Antiocheni Patriarchæ fide & obedientia recederet. Clemens IV. intaminatam semper pacem & concordiam aluit cum Huithone Armenorum Rege. Anno 1318. Officinus Armeniæ Rex antiquam Ecclesiæ suæ cum Romana necessitudinem innovavit, missis ad Joannem XXII. Papam Legatis: qui ad trutinam vocata eorum fide, unius eorum maximè, qui Episcopus erat, orthodoxam judicavit. Benedictus XII. anno 1341. & Clemens VI. anno 1351. suspectam aliquandiu fidem habuere Armenorum: sed has Rex & Patriarcha suspiciones, scriptis ad eos litteris, quas legere est apud Rainaldum, ex quo hæc omnia deprompta sunt, penitus absterserunt. Denique novum fœdus Armeni cum Ecclesia Romana inierunt in Concilio Florentino, quo eorum Legati post sancitam cum Græcis pacem accessere. An Armeni omnes huic novæ, aut innovatæ concordiæ assensi sint, nonnulli subdubitant.

IV. Docuit nos certè Procopius, suo jam ævo usitatum fuisse Catholici nomen, ubi dixit Christiana fide imbutos Persas omnes uni subesse Episcopo, quem Græco nomine vocabant Catholicum. καθόλικον καλοῦσι τῇ ἑλλήνων φωνῇ. Canones Arabici hoc nomine donant etiam Pontificem Seleucien-sem, quem docent obnoxium fuisse Patriarchæ Antiocheno; sed ab ejus tandem potestate absolutum fuisse ob locorum longinquitatem. Expressus est primò Patriarchæ consensus, ut Archiepiscopi à Catholico Seleucien-si ordinarentur; quod perinde erat atque si huic adsereretur primaria Patriarchatus prærogativa: *Debeat appellari nomine Catholici, & possit ordinare Archiepiscopos, sicut faciunt Patriarchæ, ut Orientales non patiantur damnum, expectando Patriarcham Antiochiæ, aut eundo ad eum. In hoc non fit injuria Patriarchæ Antiocheno. Siquidem ipse consensit, postquam hoc ab eo Synodus petivit, &c.*

V. Ambo hi Catholici à Jacobo de Vitriaco, alter Persis, alter Seleuciæ præpositi, ita distinguuntur, ut ex æquo Antiocheni Patriarchæ jugo & authoritate premantur: *Habet sub se viginti Provincias Antiochenus Patriarcha, quarum quatuordecim Metropolitanos habebant, cum sibi suffraganeis Episcopis; sex vero reliquæ sub dictis Primatibus, seu Catholicis duobus continentur.* Non immeritò Jacobus Catholicum interpretatur Primatem. Utrumque nomen mirè convenit. Primates enim Occidentales mediæ ætatis commune hoc habebant cum Catholicis Orientalibus, quibusde hìc agimus, ut tum hi, tum illi Patriarchæ immediatè subessent; eis autem similiter complures obnoxii essent Metropolitæ.

Expediri non facilè potest, an Catholici isti duo ex uno emerserint, an in unum aliquando conflati sint. Quæ hìc attigimus, duos approbant. At ex adverso Otto Frisingensis unum videtur indicare. Eidem sententiæ astipulatur in Itinerario suo Marcus Polus Venetus. Indubitatum est nunc duos esse. Longa sæculorum series varias vicissitudines admisisse potest. Obtinent nunc complures Ecclesias toto Oriente, in Mesopotamia, in Perside, in Caramania, & in utraque Armenia.

Horum Catholicorum alter Sedem habet apud Arard Armeniæ urbem; quanquam plerumque ipse in Monasterio degat, cui nomen *Ermeazim*. Alter sedet in Caramaniæ Civitate *Cis*. Laborat fides tantæ Episcoporum Armenorum multitudinis apud Otthonem; cùm supra mille numerat. Qui nunc apud *Ermeazim* sedet, ducentis præesse Episcopis

Anno 1197. Baron. ad eum annum.

L. 2. de bello Persico.

Anast. Sina. in ὁδηγῷ.

Hist. Hieros. L. 1. c. 75.

Spondan. ann. 1577.

Epist. 2.

Anno 1170.

Anno 1137. L. 15. c. 18.

Anno 1145.

L. 7. c. 32.

Orient. Hist. c. 23.

L. 1. c. 6.

copis creditur : qui apud *Cis*, non amplius quàm quinquaginta.

Cave putes, Catholicos iſtos à Patriarcha Antiocheno nunc pendere : cùm Epiſcopus Armenus, qui Conſtantinopoli degit, & Patriarchæ nomine ipſe quoque gaudet, ſubſit Patriarchæ *Ermeazim* : ſicut quicumque Hieroſolymam vel Aleppum incolunt Armeni, in poteſtate ſunt Patriarchæ *Cis*.

Denique cum jam olim Armeni perinde ut Jacobitæ Eutycheris partes amplexati eſſent, in eaſque ſubinde deſciverint, conculcata toties fide fœderum cum Romana Eccleſia initorum; vix quidquam dubii ſupereſſe poteſt, quin Patriarcha Antiochenus, cui tamdiu obligati obnoxiique fuerunt, ipſiſſimus ſit Jacobitarum Patriarcha. Sed vel ab eo etiam avulſerunt ſe tandem, ſeu referendo ſe in ſinum Romanæ & Catholicæ Eccleſiæ, ſive infinita quadam & perſæpè abſurda rituum ſacrorum varietate, de qua prolixiſſimè Annales ſacri.

VI. Conſtantiores multò fuere Franc-Armeni in retinenda fide Francorum, à quibus nomen ſibi ſumpſere; hoc eſt, Chriſtianorum Occidentalium poſtquam Bonaventura le Petit Ordinis Dominicani lumen egregium ad eos à Pontifice Romano miſſus, & Archiepiſcopus ordinatus, complures ibi Eccleſias, non pauca ſuis Ordinis Monaſteria excitavit. Sanctiſſimæ iſtæ demum Coloniæ Provinciam hanc fidei Catholicæ invictiſſimè aſtrinxerunt, ſua cum Dominicanorum celeberrimo per Occidentem cæru concordia & animorum conjunctione. Vivere deſiit Archiepiſcopus Bonaventura anno 1318. Ducentis admodum poſt annis Gregorius Navixæ Archiepiſcopus, ejuſdemque clariſſimi Ordinis decus Romam perrexit, ubi & electio ejus in Archiepiſcopum confirmata eſt. Naxiva porro ſeu Naixeran urbs eſt, non alio nomine nobilis, quàm quòd ſedes ſit Archiepiſcopi, cui & Catholici, & Patriarchæ quandoque nomen adſcribitur. Denique Petri Cathedram regente Gregorio XIII. Nicolaus ejuſdem Ordinis Naxivæ Archiepiſcopus Romam venit: cujus ab ore ipſo didicimus, ejus juriſdictione non contineri plura quàm tredecim oppidula Latinorum fidei ſacriſque ritibus addictiſſima.

Spondanus anno 1318.

Anno 1512.

Ann. 1577.

VII. Neſtorii ſequaces multò ſe latiùs per Orientem effudere quàm Eutychiani; Eccleſias ſuæ ſectæ propagarunt ad Indiam uſque, Perſidem & Tartariam. Anaſtaſius Sinaita de eorum Catholico diſſerit, cujus imperiis obſequebantur magno prorſus numero Epiſcopi & Metropolitæ. Refert Jacobus de Vitriaco, ita ſtatuiſſe nonnullos Græcos Latinoſque, ſimul omnes numero ſuperari ab Eutychianis ſimul ſeu Jacobitis & Neſtorianis: *Qui cum Jacobitis plures eſſe dicuntur quàm Latini & Græci. Nefas eſt autem, plures ſectas ſibi adverſas copulare, ut Catholicæ componas & præponas Eccleſiæ. Sed nec rem ita habere: ſed ita dici ait. Jacobus denique de Aſia ille, non de orbe univerſo verba ibi facit.* Author eſt etiam Marcus Polus Venetus, qui annos decem & ſeptem in Tartaria egerat, & quem miniſtrum habuerat in graviſſimis negotiis Tartarorum Imperator: plurimas eſſe Neſtorianorum Eccleſias in Tartarorum & Mogulorum regnis; multas in ipſo Sinarum Imperio; imo & in ipſa Sinarum urbe regia Quinſaio: porro ab eorum Patriarcha, qui apud Moſul ad Tigrim ſedem fixerat, Archiepiſcopos Epiſcopoſque miſſitari in Provinciam Babyloniam & in omnes Indias eodem prorſus modo, quo à Papa divini Verbi præcones Antiſtiteſque in omnem occiduum orbem mittuntur. Maffœus, Ozorius, aliique nuperarum in Indias navigationum ſcriptores ita affirmant: Epiſcopos & Chriſtiani nominis conſortes quoſcunque Luſitani in Indiis Orientalibus invenerunt, cum primùm eò appulit eorum claſſis, Neſtorianæ ſectæ erroribus inquinatos fuiſſe, & Moſulenſi, hoc eſt, Babylonio paruiſſe Patriarchæ. Petrus Strozza, qui Paulo V. Romano Pontifici à ſecretis erat tunc, cum per Legatos illum adiit Neſtorianorum Patriarcha, idem omnino perhibet: *Patriarchæ Neſtorianorum ampliſſima eſt authoritas, eaque in Indiam ſeſe extendit. Nam Caldæi qui Goæ, Cochim, Angamalæ atque in Inſula ſancti Thomæ, ante adventum Patrum Societatis Jeſu reperiebantur, omnes pariter profeſſione Neſtoriani, obediebant Patriarchæ Babylonis.* Hæc ex Annalibus Bzovii.

In ordine c. 4.

Hiſt. Hier. L. 2. c. 76.

Bzovius ad ann. 1330. L. 7 c. 31. Ann. Chriſt. 1145.

VIII. Scriptis mandavit Otto Friſingenſis Epiſcopus, quod audierat ipſe ab Epiſcopo, quem Pontifices Populique Armeniæ ad Papam Legatum miſerant: Nimirum paucis antè annis Presbyterum quendam Neſtorianum nomine Joannem reportatis de Regibus Perſarum, Medorum, Aſſyriorumque victoriis perilluſtribus, eorum occupaſſe Imperia, & Regiam Civitatem Ecbatana expugnaſſe. Tanti Principis fama permotus Alexander III. Papa, certiorque factus in votis illi eſſe, ut in antiquam Eccleſiæ Romanæ fidem & communionem ſe cum ſuis recolligeret; litteras ad illum dedit, quas refert Rogerius, & quibus præfigitur inſcriptio, quam tunc uſitatiſſimam fuiſſe jure auguramur: *Indorum Regi, Sacerdotum ſanctiſſimo*. Non multò poſt reſiliere Tartari; & Chingis eorum Princeps, deletis exercitibus proſtratoque Imperio Neſtoriani Presbyteri, Indiam omnem Tartarorum ditioni adjunxit. Mera fuit Luſitanorum allucinatio, qui cum inaudiſſent famam Presbyteri Joannis apud Indos latiſſimè quondam imperantis, id nominis Abyſſinorum in Africa Imperatori affinxere, cum primùm oras Africæ perluſtrare, aliquando & incolere cœperunt.

Rogerius, Baronius, ann. 1170 n. 32. Anno 1187.

IX. Cæterùm ex hujuſmodi narratione liquet, Patriarcham Moſulenſem, Babylonium, & Seleucienſem, unum eundemque prorſus eſſe; ita enim ſtatuunt in Babylonis vetuſtæ gloriam & poteſtatem ſucceſſiſſe Seleuciam: & quæ vulgò nunc dicitur Moſul, ipſiſſimam eſſe Seleuciam; quanquam illam alii, teſte Paulo Strozza, putent in ipſis antiquæ Ninives ruinis excitatam eſſe. Itaque quod ſuprà à nobis ex aliquorum Scriptorum fide dictum eſt de Patriarcha Bagdacenſi, ſive Seleucienſi; emendandum forſan, & à Secta Eutychianorum ad Neſtorianos Eutychianis longè infenſiſſimos referendum eſt. Spatioſa quidem ſatis Aſia eſt, ut populoſiſſimas duas has poſſit complecti ſectas, Armenorum, ſive Eutychianorum, & Neſtorianorum, cum incredibili Eccleſiarum utrimque numero. Sed in dubium adduci non poteſt, quin Catholici, ſive Patriarchæ Ermeazin & Cis, Armeni ſint; quin Caramiti Patriarcha Jacobita ſit; tum hic, tum illi Eutychiani: quin Moſulenſis Neſtorii partium ſit; quin denique ſegmenta & fruſtilla quædam hæc ſint omnia Patriarchatus Antiocheni. Multitudine cæteris præſtant Neſtoriani ſaltem in Aſia; nam de Eutychianis Africæ mox verba faciemus. Trecenta millia admodum familiarum Neſtorianorum in Aſia exiſtimantur eſſe, qui Chaldæi etiam in Oriente vocantur. Octoginta tantùm millia familiarum Jacobitæ ibidem habitant. Chriſtiani etiam Malabarenſes, qui & ſancti Thomæ dicebantur, ſub Neſtoriano Patriarcha degebant, antequam eò ſe conferrent Apoſtolici Prædicatores, totamque regionem illam in Eccleſiæ Catholicæ ſinum revocaſſent.

Moſulenſium Patriarcharum, ſive Seleucienſium, qui primus in Eccleſiæ Romanæ fidem unitatemque ſe recepit, Simon Sulacha dictus eſt, Ordini ſancti Pachomii adſcriptus. Hic Romam petiit ſub Julio III. ubi abdicatis erroribus priſtinis, confirmatus, pallioque donatus eſt. Succeſſor ejus Abdieſu ejuſdem Ordinis Monachus à Pio IV. confirmatus Tridentinæ Synodo interfuit. Horum Patriarcharum electioni, per eoſque factæ ejurationi errorum, non aſſentiebatur niſi pars quædam Neſtorianorum, ſeu Chaldæorum. Porro Sedes eorum erat apud Amedum, ſive Charemedum: Moſulenſi interim Patriarcha ab urbe & Monaſterio Moſulenſi priſca Sede ſua non recedente.

Anno 1552.

Anno 1562.

Ita Patriarchatus Moſulenſis hactenus unus in duos ſciſsus erat: quorum ille, qui in Romanam ſe com-

communionem retulerat, etsi minor opibus, plurimos tamen Archiepiscopos Episcoposque ordinabat. Qui in locum Abdiesu suffecti sunt, nec sanctitate illi, nec doctrina pares, Sedem suam ad Zeinalbecum in confinio Persidis transtulere; eorumque supinitate & ignavia Nestorianorum Patriarcha Babylonius latissimè rursus dominari, gregemque suum amplificare cœpit. Clemens VIII. è Jesuitarum societate eximia Angamalensem Archiepiscopum ordinavit, commendatis illi iis, qui ex Nestorianis aut Chaldæis ad nos se receperant. Elias Patriarcha Mosulensis gemina Legatione coluit additque Paulum V. Quarum prior tamen irrita cecidit, quòd Romanæ quidem Sedi lubentissimè subjici se Patriarcha profiteretur, imò & Babyloniçam Patriarchalem Sedem à Petro Petrique successoribus fundatam fuisse: Nestorianam tamen suæ gentis doctrinam indomita tueretur pertinacia, & à Romana etiam fide non distare contenderet, nisi quadam vocum discrepantia. Posterioris auspicatior fuit exitus, misso Archidiacono, eodemque Archimandrita Adamo, jussoque non obedientiam tantùm profiteri Patriarchæ nomine, sed & fidei confessionem Romano examini, ac Pontificis censuræ subjicere; *Ex præcepto Papæ, & ex Concilio Ecclesiæ Romanæ, erecta est Sedes Babylonis, & ita invenitur scriptum apud nos in Annalibus; quod videlicet Patres Orientales Romæ ordinabantur. Propter hoc vocata est Sedes Babylonis quinta, &c.* Quod hìc affirmatur, aut de Antiochena Sede intelliges, cujus ex frustulis Babylonica conflata erat: aut hinc conjicies, hæc prisca Ecclesiarum monumenta longo temporum decursu intercepta fuisse. Quæ duabus his extremis sectionibus dicta sunt, excerpta sunt è Paulo Strozza, qui Paulo V. ut jam diximus, à Secretis erat, & cujus Commentarios cum authenticis litteris Bzovius in Annales conjecit, ad annum 1330.

Ann. 1610.

X. Sermonem ibidem instituit Bzovius de Georgianis, cui genti bellis victoriisque clarissimæ nomen ascitum est à sancto Georgio Martyre, cujus patrocinio inter præliandum nituntur. Moribus Græcorum se accommodant, nec ab eorum dissident doctrina, quamvis Archiepiscopum habeant, qui nemini se obnoxium venditet; præsit autem ipse Episcopis duodeviginti, si qua fides Chytræo Lutherano. Secutus tamen ille videtur fidem Vincentii Bellovacensis, qui eo scribebat ævo, quo maxima nobis cum Orientalibus necessitudo & familiaritas intercedebat. Author est autem Vincentius, Georgianos hactenus Patriarchæ Antiocheno obsecutos: cùm intercluſa esset diutino bellorum fragore ejus adeundi facultas, expugnasse ab eo hanc licentiam, ut suum sibi Catholicum crearent, cui morem gererent Episcopi aut Archiepiscopi duodeviginti. Anno 1496. Constantinus Rex Georgianorum unum ex Monachis sancti Basilii ad Alexandrum VI. legavit, qui obedientiæ professionem faceret, subscriberetque Ecclesiarum concordiæ, quæ in Florentina Synodo elaborata promulgataque fuerat.

Vincen Bel. lov. Spec. Hist. l. 30 c. 96. Rainal. ann. 1496. n. 21.

Rainal. ann. 43.

XI. Excidit nobis Nestorianus Archiepiscopus Nisibensis, qui anno 1247. Ecclesiæ Romanæ sociari expetivit, missa ad Pontificem Confessione fidei. Excidit & Timotheus Metropolitanus Nestorianorum in Insula Cypro; qui Romam venit, ediditque fidei Catholicæ professionem eo tempore, quo ibi Eugenius IV. quasdam Sessiones adhuc celebrabat tanquam ex prorogatione Synodi Florentinæ, quæ nuperrimè finem acceperat. Excidit & creatio Archiepiscopi Jacobitarum, seu Syriorum Romanæ communionis consortium, Alepi facta nuperrimè; ut liquet ex Relationibus ea de re factis, quæ apud Carmelitas Discalceatos servantur in Parisiensi suburbio San-Germanensi: non injuria autem prætermissæ sunt hæ uniones, quæ nec ad Ecclesias, nec ad Gentes, nec ad Patriarchas ipsos pertinent. Æquius fuerat, non siluisse duas conciliationes Patriarcharum duorum cum Pontifice; alterius Græcorum, alterius Armenorum. Harum Acta ibidem asservantur.

Rainal. ann. 1445. n. 22.

XII. Si autem Eutychianos, aut Semi-Eutychianos dixi, tum Jacobitas & Armenos, tum Cophtos & Abyssinos, sive hoc, sive sequenti capite: non ea mihi fuit mens, ut illis omnibus antiquam illam totam Eutychetis errorum infamiam aspergerem. Quæ nunc circumferuntur de his noviſſimæ Relationes, eæ fidem faciunt, procul nunc esse Jacobitas ab ea insulsitate, quæ naturas Christi duas in unam commiscet & confundit: in hac contrà illos esse sententia, sic divinitatem & humanitatem in unam ejus conflari tum personam, tum naturam, ut anima & corpus in unam coeant uniuscujusque hominis & naturam & personam, citra commixtionem aut confusionem, aut unius naturæ in alteram demutationem. Ab ipso jam tum Eutychetis ævo, quos Semi-Eutychianos Facundus aliique nuncupavere, Eutycheti terga ex parte verterunt, & in hoc se veluti temperamentum receperunt. Perlucida sunt ejus rei documenta in Collatione Severianorum cum Catholicis Constantinopoli habita. Aliquanto etiam lucidiora sunt in Confessione fidei, quam ad Manuelem Imperatorem misit Armenorum Patriarcha, in qua materia versantur celeberrimæ Theoriani Presbyteri Collationes.

Verùm utcumque se ista habuerint; indubitatum tamen est, plurimum esse periculi, non in sententiis tantùm, sed & in verbis, quæ abusu Ecclesiæ abhorrent: & ex vocum pugna nonnunquam etiam dogmata adulterari; nec minùs indubium, non à verbis tantùm usitatissimis Ecclesiæ, sed à fide valdè recessurum, qui senserit, ex Deo & homine ita unam fieri naturam, sicut ex anima & corpore. Quippe summa illa & incredibilis intercapedo, qua Deus distat ab homine, id efficit, ut & difficillima, imò & impossibilis sit utriusque in unam naturam, tantò contrà facilior utriusque in unam personam coagmentatio.

CAPUT XXV. *P. 4. l. 1. c. 5.*

De cæteris Patriarchis Europæ & Africæ, qui ex Constantinopolitani & Alexandrini divisione emerserunt.

I. De Cophtorum in Ægypto Patriarcha.
II. De Patriarcha Abyssinorum.
III. Animadvertuntur aliqua infrequentes minorum Patriarcharum renovatas identidem confœderationes, non cum Patriarchis majoribus, à quibus se abruperant: sed cum Papa, unitatis Catholicæ centro.
IV. De Patriarcha Moscovitarum.
V. De magnificentia nominum & titulorum inter Græcos mediæ ætatis Antistites.
VI. Rursus aliqua magni ponderis expenduntur in crebris Orientalium Ecclesiarum cum Romano Pontifice conciliationibus.
VII. De Moschorum & Rhuthenorum tentato reditu in gremium Ecclesiæ Romanæ.

I. COphtorum nomen inditum est Eutychianis, sub Alexandrini Patriarchæ potestate in Ægypto maximè degentibus. Dicti sunt aliquando & Jacobitæ. Chronici Arabici Alexandrini author, secta Jacobita, qui ante annos quadringentos scribebat, albo Patriarcharum Alexandrinorum post Dioscorum non adscribit nisi Eutychianos. Mentionem facit ejus Patriarchæ, qui confessionem abrogavit anno 1207. & Circumcisionem sua in ditione passus est frequentari. Cophtorum Patriarcha, Alexandrinæ Sedis successione & gloria multùm se jactat. Nomen autem ipsum Cophtorum, aut ab urbe Cophto derivatum est, cujus meminere Strabo, Plinius & Ptolomæus: juxta Strabonem Emporio Orientis nobilissimo, quod ad sinum Arabicum

Concil. To 13. p. 201. &c.

cum ſita eſſet: aut certè ab ipſo Ægypti nomine, prima ſcilicet ſyllaba truncata. Unde & apud veteres dicti quandoque Gyptii, qui Ægyptii. Anno 1441. Joannes Alexandrinus Cophtorum ſeu Jacobitarum Patriarcha Eugenio IV. Papæ ſubjici ſe profeſſus eſt, in illis extremis Florentinæ Synodi Seſſionibus, quæ poſt Græcorum diſceſſum habitæ ſunt, ut apertum eſt ex Bulla Eugenii IV. aliiſque authenticis Chartis ex Bibliotheca Vaticana promptis, ultimæque inſertis editioni Conciliorum. Priores enim editiones à Græcis acceptæ quod eſſent, nihil eorum habebant, quæ tum geſta ſunt, cùm illi jam receſſiſſent.

Con. To. 13. p. 1201. &c.

Anno 1596. Gabriel Patriarcha Cophtorum Alexandrinorum, ad Clementem VIII. Romam proficiſci juſſit Archidiaconum Eccleſiæ ſuæ, cum duobus Monachis, & ſolemnem ibi edere profeſſionem tum fidei, tum obedientiæ. Acta ipſa hujus Legationis attexuit Baronius Annalium ſuorum tomo VI. Nec diſſimulari tamen debet, Meletium Græcorum Patriarcham Alexandrinum pernegaſſe hanc Legationem, ejuſque fidem elevaſſe. Ex quo non pauci perſonatam fictitiamque illam fuiſſe ſuſpicati ſunt. Sed hunc nodum extricavit Leo Allatius, & Criticorum aut inſcitiam aut incogitantiam convicit, quibus in mentem non venerit duos eſſe Alexandrinos Patriarchas, alterum Græcæ communionis, alterum Cophticæ, ſeu Jacobiticæ. Enimvero Matthæus Patriarcha Cophtorum litteras dedit ad Urbanum VIII. in quibus mentio habetur Gabrielis Patriarchæ. Tertio ab urbe Cairo lapide ædes ſacra viſitur, duobus altaribus inſignis, in quibus ſacris operantur, hìc Cophti, ibi Monachi Latinorum, eodem quandoque tempore. Si quos ea inceſſit opinio, ut exiſtimarent, Cophtos Alexandriæ Patriarchas Græcis antiquiores eſſe; & illos, non hos germanos eſſe Athanaſii Cyrillique ſucceſſores: à veri orbita immane quantùm illi deviarint. Indubitatiſſimum eſt enim exauthorato per Chalcedonenſis Concilii Patres Dioſcoro, ſuffectum eſſe Proterium, cujus in locum deinde ſucceſſere Catholicæ fidei retinentiſſimi Patriarchæ Græci, uſque ad Concilium Lateranenſe IV. anno 1215. Hi ſunt omnino Alexandriæ Patriarchæ germani, qui aut ipſi aut per Legatos adfuere Conciliis deinceps Generalibus utriuſque Eccleſiæ, Romanæ uſque & Catholicæ communionis conſortes; quod de Cophtis ne fingi quidem poteſt.

Allatius De perpet. conſen. l. 3. cap. 8.

La terre ſainte d'Eugene Roger.

II. A Cophto Alexandriæ Patriarcha confirmationem accipit, qui Abuna dicitur Patriarcha Abyſſinorum, quorum Imperium Æthiopiam omnem & quadraginta regna complectitur, ex Chytræo. Sed ejus rei periculum fidei penes illum ſit, nequaquam enim recentiores hiſtorici aſſentiuntur tantæ tamque incredibili Imperii hujus amplitudini. Illud in Chronico Alexandrino Arabico refertur, jam inde ab anno 851. Abunam Abyſſinorum ab Alexandrino Patriarcha confirmari ſolitum: anno porro 741. cùm audiſſet Rex Æthiopum ab Ægypti Calypha incarceratum fuiſſe Patriarcham Alexandrinum, protinus inſtructo exercitu centum millium equitum, totidemque Camelorum, ad illum libertati vindicandum adproperaſſe; Calipham denique relaxato Patriarcha, regni ſui certam perniciem prævertiſſe. Primi nos docuere Luſitani, Abunam Æthiopum Patriarcham eligendum fuiſſe ab Abyſſinis Monachis Hieroſolymam incolentibus; eam electionem confirmari debere ab Alexandrino Patriarcha Cophto, electum conſecrari; denique ne eligi quidem poſſe niſi genere Alexandrinum, & ex cœnobiis ſancti Antonii. Anno 1441. Cophti Ægypti & Abyſſini ſacramentum obedientiæ præſtiterunt Eugenio IV. à quo miſſa ad illos eſt Formula fidei, ſtatim poſt Synodum Florentinam ſcripta. Anno 1482. alia Legatione Æthiopes Sixtum IV. venerati ſunt. Anno 1533. Alvares qui ab eleemoſynis erat Joanni Regi Portugalliæ, Romam venit, Æthiopumque Imperatoris Legatione perfunctus eſt, cujus & Epiſtolas Pontifici reddidit, unà cum profeſſione obedientiæ, fideique Catholicæ & Romanæ confeſſione. Anno 1524. firmatum fuerat hoc unitatis fœdus à Davide Æthiopum Rege, ſcriptis ad Clementem VII. Epiſtolis, quæ nonniſi anno 1533. Romam perlatæ ſunt. Anno 1555. vivis excedente Davide Imperatore, in priſtinas ſordes revolura eſt Æthiopia, invaleſcente rurſum Jacobitarum perfidia, & Alexandrini Patriarchæ communione. Paulus IV. Pontifex ſtimulante Joanne Luſitaniæ Rege Patriarcham cum duobus Epiſcopis è Societate Jeſu eò miſit, quorum fuit zelus & labor ingens, fructus permodicus. At cum ſanctiſſimi Præſules vivere deſiſſent, tum verò rigata eorum ſudoribus Æthiopia meſſem ampliſſimam protulit. Quippe anno 1600. Seltanus Æthiopum Imperator ſe regnumque ſuum omne Catholico gregi Pontificiæque unitati reddidit; quod tamen numeris omnibus perfici, abſolvique non potuit niſi Petri ſedem implente Urbano VIII.

Spondanus Anno 1524 n. 15. 1553 n. 1. 1555 n. 16.

Spondanus poſt annum 1600.

III. Antequam ultra progrediar, gradus hìc neceſſariò ſiſtendus eſt, ut paulò maturiùs providentiam & fidem contemplemur ſummi Numinis, in præſtandis promiſſionibus, quibus ab exordio rerum Eccleſiam ſuam ſuſtentavit. Super Petram & ſuper Petrum fundata ab illo ita Eccleſia eſt, ut cum ipſe, tum ſucceſſores ejus æterni eſſent & inviolabiles unitatis & univerſalitatis Eccleſiæ cardines. Patriarchales & majores omnes Eccleſiarum ſedes ab illa ſede Petri profectæ & quaſi prognatæ ſunt, ab his & aliæ prognatæ rurſum, propagatæque ſunt; longiſſima ſæculorum ſeries has inter ſe commiſit colliſitque ſæpiùs ſedes; diſſenſiones & pugnæ percrebuere: ſed tandem arcana quædam & omnipotens Providentiæ vis diſſidia hæc paulatim reſtinguit, ſedeſque omnes tandem origini ſuæ primariæ recolligit, per tot innovata fœdera, quæ poſtremis his capitibus commemorata à nobis ſunt.

Illud ex Canonibus Arabicis obſervare eſt, minuſculos & ſecundi ordinis Patriarchas, majoribus, nempe Alexandrino & Antiocheno cohæſiſſe, ut hoc quaſi glutine medio cum prima & principe Petri ſede copularentur, tamquam ipſo unitatis Eccleſiaſticæ vertice. Canone XXXIV. conceditur Patriarchæ Seleucienſi, ſeu Babylonico confeſſus perquàm honorificus in Conciliis Græcorum, ſupra Græcos Epiſcopos omnes, ſexto demum loco poſt Patriarcham Hieroſolymitanum, hoc eſt proximo & primo poſt quinque vetuſtiſſimos Patriarchas. *Siquidem ipſe tenet locum Patriarchæ in Oriente, & Sedes ejus in Concilio debet eſſe ſexta poſt Epiſcopum Hieroſolymitanum.* Canone XXXVI. ſeptimus in Conciliis locus Æthiopum Patriarchæ poſt Seleucienſem aſſignatur. *Sit loco Patriarchæ, & appelletur Catholicus, &c. Quod ſi Concilium in Græcia habeatur, habeat ſeptimum locum hic Prælatus Æthiopum, poſt Prælatum Seleuciæ.* Hinc compertum eſt Caput & Præſidem ſemper fore Romanum Pontificem, proximos ei ſeſſuros Patriarchas quatuor alios vetuſtiſſimos, atque ita ſextam ſeptimamque ſedem duobus his Catholicis addici. Ubi ergo abalienarunt ſe antiqui Patriarchæ à primario vertice ſuo & centro unitatis: mirum non eſt ſi ab illis receſſerint, qui obnoxii illis fuerant minores Patriarchæ: & compendio quodam geſtierint ſubinde reddere ſe primario & vetuſtiſſimo unitatis Eccleſiaſticæ fonti.

Damia. Goes de Moribus Æthiopum.

Rainaldus.

IV. Unus nobis excutiendus ſupereſt Patriarchatus, ſeu Primatus Moſchorum, quem nemo neſcit ſub jure & poteſtate ſolitum eſſe Patriarchæ Conſtantinopolitani, juxta Canonem XXVIII. Concilii Chalcedonenſis, quo mancipabantur Conſtantinopolitano Præſuli Eccleſiæ omnes, in Septentrionalibus plagis propagandæ. Obnoxios ſibi habet Metropolitanos duos, Roſtovienſem, & Novogardenſem, præter Archiepiſcopos quoſdam alios

Epiſco-

Epiſcopoſque. Ita Poſſevinus. At Olearius qui recentiùs ſcripſit, huic Patriarchæ ſubjicit quatuor Metropolitanos, ſeptem Archiepiſcopos, Epiſcopum dumtaxat unum. Ita enim affirmat, unum in tota Moſcovia Epiſcopum eſſe. Conſentit omnino fides & Eccleſia eorum cum Græca, ad exitum enim vergente ſæculo IX. tum demum à Græcis illi fidem ſacramque hauſere diſciplinam, imperante Baſilio. Tantò æquius eſt autem, ut nos iſta conſoletur ſpes, fore ut Moſchorum tum Patriarcha tum tota gens in gremium revolet Romanæ Eccleſiæ omnium parentis, quòd Patriarcha jam ab Imperatore ipſo Moſchorum eligitur, nec confirmari ſe expectat à Patriarcha Conſtantinopolitano, cui illum aliquando obtemperaſſe, ſi quibus etiamnum proditur veſtigiis, perobſcura ſanè ea ſunt & leviſſima. Exareſcent aliquando hi rivuli, in alias & alias gentes ſparſi, niſi ſe referant refluantque in primigenium fontem potius & in Romanam Eccleſiam, quàm in Eccleſias illas à quibus immediatè manaverant; ut ex Aſiæ Africæque Primatibus jam demonſtratum eſt, qui non Alexandrinæ, non Antiochenæ ſe rurſum conglutinari Eccleſiæ expetierunt, ſed principi Petri ſedi, ex qua omnes prorſus Eccleſiæ ortum ducunt. Poſſet & in dubium fortaſſis adduci, an verè Conſtantinopolitani Præſules primi fuerint in Ruſſia fidei Chriſtianæ ſatores & parentes. Quippe in Concilio Antiocheno ſub Joviano Imperatore legitur & ſubſcriptio Antipatri Epiſcopi Roſſorum, ſive Rhos, quo antiquo illi nomine utebantur, quod in Scripturis ſacris non ſemel occurrit. Atqui ſub Joviano Imperatore necdum Eccleſia Conſtantinopolitana ea fecerat incrementa virium & poteſtatis, quæ longinquis gentibus ſub jugum fidei mittendis videntur neceſſaria.

Poſſev. in Moſcovia.

V. Hoc loco ſanè abs re non erit attingere curſim honorum titulos quoſdam novos, quibus in Imperio Græcorum Metropolitani inſigniores ornati fuere. Exorſus eſt Andronicus ſenior, qui anno 1283. Imperii Orientalis clavum capeſſivit, magnificentioribus quibuſdam titulis Græcos Antiſtites inſignire. 1. Metropolitanus Cæſareæ in Cappadocia *Honoratiſſimorum honoratiſſimus & totius Orientis Primas* dictus eſt: ὑφ᾽τιμ@ τῶν ὑφ᾽τίμων, κ᾽ ἐξάρχ@ πάσης Ἀνατολῆς. 2. Metropolitanus Epheſinus dictus eſt *Honoratiſſimus & totius Aſiæ Primas*: ὑφ᾽τιμ@, κ᾽ ἐξάρχ@ πάσης ἀσίας. 3. Heracleenſis dictus eſt *Honoratiſſimorum Præſul, & totius Thraciæ, ac Macedoniæ Primas*: πρόεδρος τῶν ὑφ᾽τίμων, κ᾽ ἔξαρχ@ πάσης θράκης, κ᾽ μακεδονίας. 4. Duo ſupra triginta erant Metropolitæ, qui vocabantur *Honoratiſſimi & Primates*, ὑφ᾽τιμοι, κ᾽ ἔξαρχοι. 5. Reliqui Metropolitani ſimpliciùs dicebantur *Honoratiſſimi*, ὑφ᾽τιμοι. 6. Archiepiſcopi qui nec Epiſcopos in poteſtate habebant ullos, ſed nec in ullius viciſſim Metropolitani poteſtate ipſi erant, reliquis non paucis Metropolitarum dotibus perfruentes, dicebantur *Sanctiſſimi*, ἁγιώτατοι. Horum gloriæ titulorum non modica pars in Epiſtola occurret Epiſcoporum Græcorum ad Gregorium X. poſt Concilium Lugdunenſe II. Scripſerant illi, ut ſuæ in Romanam ſedem obedientiæ teſtimonium ederent, conſtantiſſimæque voluntatis ad retinendam concordiam utriuſque Eccleſiæ, eo in Concilio ſancitam. Occurrunt & hi tituli in Concilio Conſtantinopolitano eandem ob cauſam habito ſub Patriarcha Joanne Vecco.

Anno 1274. Concil. tom. 11. part. 1. p. 1699. 1125.

Ann. 1280.

Fraudanda non eſſet meritiſſimis laudibus hæc Imperatoria Conſtitutio, ſi hæc virtutum magis quàm honorum ſplendida nomina fuiſſent, aut ſi ad eam laudem Præſules ſapientia & pietate attigiſſent; tum laicis, tum Principibus ipſis Epiſcoporum ſanctitati vel ſic applaudentibus. Sed ſi fungoſa hæc fuit verborum & nominum oſtentatio, hinc nimirum intelligendum eſt, per hæc inania aurium blandimenta ludibrio tandem ſibi & aliis eſſe eos, quorum non alia vera eſt laus gloriaque, quàm quæ ex humilitate inaniſque pompæ fuga exiſtit. Ideo nulla horum titulorum monumenta, ac ne veſtigia quidem ſuperſunt in ſubſcriptionibus Concilii Florentini, vel ejus Synodi, quæ habita eſt non multo poſt Conſtantinopoli in Templo ſanctæ Sophiæ. Sua ergo ipſorum inanitate jam tum conciderant exoleverantque hi tituli.

Anno 1450. Concil. tom. 13. p. 1372.

Non ita res habuit in Archiepiſcopi nomine non paucis attributo Epiſcopis, quorum Suffraganei nulli erant. Sub Imperio Leonis Philoſophi, jam rum iſtiuſmodi erant undequadraginta, præter Metropolitanos unum ſupra octoginta, uno in Conſtantinopolitano Patriarchatu, quorum nomina ſuperſunt in Notitia Orientis. Quos imperiale Reſcriptum hoc honoris titulo decoraverat Archiepiſcopos, ſub jure erant ſui quiſque Metropolitani. Sed ab eo exoluti fuere Edicto Alexis Comneni, circa annum Chriſti 1081. quo Patriarchæ Conſtantinopolitano juſſi ſunt ſubeſſe, ab eoque ordinari. Ita docet nos Balſamon: *Eccleſias Edicto Regio honoratas, à throno Conſtantinopolitano in poſterum electionem accepturas*, ἀφαιρέσεως; *nec in eos, qui antea Metropolitæ erant, quidquam juris ſibi vendicaturos*. Etiamnunc in Moſcovia Ruſſiaque alii ſunt Metropolitæ, alii Archiepiſcopi, ut jam diximus. Contra autem Abyſſinorum Abuna nec Metropolitanis, nec Archiepiſcopis ullis jus dicit; ſed Epiſcopis tantùm, quod illi Canon Arabicus XXXVI. præſcribit: *Non jus habeat conſtituendi Archiepiſcopos, ut habet Patriarcha: ſiquidem non habet Patriarchæ nomen & poteſtatem*. Ea in re Alexandrinus retinentior fuit ſuorum jurium, quàm Antiochenus: cum Arabicus Canon XXXIII. Catholico Seleuciæ facultatem indulgeat ordinandi Archiepiſcopos: *Poſſit hic ordinare Archiepiſcopos, ſicut faciunt Patriarchæ; ut Orientales non patiantur damnum, expectando Patriarcham Antiochiæ*.

Juris Orient. L. 3.

Balſamon in Can. 38. Trullan.

Marca. De Primatu Lug. n. 28.

VI. Congeri potuiſſent in hæc duo Capita, longè plura unionum exempla, ubi Chriſtianæ Eccleſiæ à Catholica communione jamdiu extorres, in eam revocatæ ſunt. Sed affatim horum eſt pro hujus operis inſtituto. Unum hoc addam, in quo momenti plurimum mihi quidem viſum eſt eſſe. Nempe ſectas omnes Chriſtiani nominis, excepta Græca, faciles pronaſque viſas eſſe ad Romanæ Eccleſiæ obedientiam, diſciplinam fidemque, quoties ad eam vel Pontificiis Nuntiis, Epiſtoliſque, vel quocumque alio invitamento excitatæ fuere. Hæc autem tanta proclivitas ad coaleſcendum cum primigenio fonte unitatis & religionis, ubi qualiſcumque ſe dat occaſio, argumento eſt, hanc earum tam crebram diſſenſionem ſeceſſionemque à Romana communione, non tam proficiſci ab animorum alienatione, aut ſchiſmatici ſpiritus perverſitate, quàm ex longinquitate locorum, ex Imperiorum diverſitate, ex linguæ imperitia, & ex ea quæ hinc oritur, ſumma commercii colloquiique difficultate. Hinc argumentari integrum cuique eſt, dum ſapientiæ modus & ſobrietatis ratio teneatur, de harum Sectarum ſtatu ante incorruptum ſempiternæ veritatis Tribunal, quam nec cordium penetralia, nec inacceſſi conſcientiæ ſinus fallunt. Græcos excepi, propter apertiſſimam totius gentis & indomitam pertinaciam. Nam privatim ex Epiſcopis eorum non pauci, imò & ex plebibus, æquè ſpecimen dedere animi ad pacem paratiſſimi. Ipſa rerum dogmatumque ignorantia, qua pleræque harum gentium ſectarumque laborant, non leviter præteriri debet. Cùm neſciant enim plerumque, quo diſcrimine ab Eccleſiæ Romanæ doctrina ſejungantur, & alioqui proniſſima ſint in eam veneratione: hinc facilis fides, diutinum hoc earum ſchiſma non contumaciæ, ſed naſcendi ſorti & calamitati imputandum eſſe. Ideo & recentiſſimis rerum iſtiuſmodi Relationibus edocemur, Græcorum plebem plerumque indiſcriminatim ad Latinorum Conſtantinopoli, viciniſ-

vicinisque vel Insulis vel Provinciis degentium Ecclesias ventitare ; & sacramenta ab Sacerdotibus Monachisque Latinis indiscriminatim accipere.

VII. Potest illud permirum videri, cur Moschovitæ, cùm propiùs absint ab Italia & Roma, postremi tamen omnium ad expetendam ejus communionem accesserint. Nec tamen obscura ejus rei ratio est. Nimirum urbi Ecclesiæque Constantinopolitanæ & propiores & conjunctissimi, hinc suam hanc hausérunt ab Ecclesia & communione Romana alienationem. Accedit quòd lege nescio qua Regni, cùm finibus suis Nationes arceant exteras, & ab earum se ipsi commercio subducant, purioris fidei religionisque lumini viam occlusere. Si sedulò tamen Annales Ecclesiæ sacros pervolutemus, tentatæ saltem deprehendemus aliquas hujus concordiæ notas. Cum primùm enim in potestatem Turcorum venit Constantinopolis, cœpit jam tum Moschovitica Ecclesia aut abrumpere, aut laxare vincula priora, quibus ad obedientiam Patriarchæ Constantinopolitani constringebatur. Præsertim quando Patriarchæ hujus nominationem usurpavit Turcus Imperator. Non multo pòst tempore Moschorum Magnus Dux Basilius Legatos Romam misit, nuptias expetens filiæ Thomæ Despotæ Peloponnesi, cui obvenerat hæreditas Imperii Constantinopolitani, & quæ Romam confugerat, in sinumque se Pontificis Romani condiderat, cum miserrimis reliquiis Imperatoriæ Palæologorum familiæ. Pronis auribus excepta petitio, spes enim erat fore, ut præpotens Princeps arma converteret in communem hostem nominis Christiani. Ea qua par erat humanitate & benevolentia Legatos excepit Sixtus IV. Moschovitas laudibus cumulavit, quòd excussissent obedientiam Patriarchæ Constantinopolitani, qui vile jam esset mancipium Principis Christianæ Reipublicæ infensissimi, quòdque Florentinæ Synodi Decretis acquievissent. Denique postquam illi usitatam professi sunt summo Pontifici obedientiam, nuptias celebrari jussit in Ecclesia sancti Petri Romæ. Joannes Basilius Magnus Dux novum tentavit cum eodem Sixto IV. fœdus, ea spe illectus, ut ab eo Regis aut Imperatoris nomine & insignibus donaretur. Adversabatur summoperè Polonorum Rex. Pollicitus est Pontifex omnibus se rationibus ejus & utilitatibus consulturum, sed tam præclaros tanti Pontificis conatus mors intercepit.

Rainal. ann. 1461. n. 24.

Ann. 1470. n. 9.

Ann. 1472. n. 48.

Ann. 1484. n. 26.

Magna & mira quædam versabat animo Dux Basilius, suaque cum Romano Pontifice confœderatione non desperabat de utroque orbis Imperio sibi & suæ familiæ adjungendo. Hinc fortassis etiam mitiora illa & moderatiora consilia Niphonis Constantinopolitani Patriarchæ ad Josephum Kioviæ Metropolitam scribentis, hortantisque ut communionem & fidem Romanæ Ecclesiæ amplecteretur, servatis ritibus Græcis, quippe verè Oecumenicum fuisse Concilium Florentinum, in eoque Græcos omnes alicujus nominis Antistites cum Latinis consensisse; sed à secundi Ordinis Clero tam necessariam pacem abruptam fuisse, quo Græci omnes in fœdissimam Turci servitutem præcipites acti fuerant. Denique testabatur Niphon, Græcos omnes sub ditione Venetorum agentes, monitos jussosque à se esse, ut à communione Latinorum nec transversum unguem discederent, non abjectis tamen ritibus Græcis; ad Principes verò Episcoposque, tum Lithuaniæ, tum Russiæ litteras à se datas, ut ab obsequio & veneratione Metropolitæ Kioviensis nec vel tantillum deviarent.

Ibid. anno 1486. n. 62.

Fatemur tamen hæc tentamenta potiùs concordiæ, quàm concordiam & pacem absolutam fuisse. Leo X. Episcopum Gardiensem Legatum misit ad Magnum Ducem Basilium, ut invitaret illum ad duplex fœdus & cum Ecclesia Catholica, & adversus Turcos feriendum. Fefellit sua spes Pontificem. Hadrianus VI. & Clemens VII. in hujus fœderis innovationem incubuere. Legatos ad Clementem VII. misit Dux, excitatus ea spe, qua regium nomen expectare jubebatur à Pontifice, si Romanæ communioni se, & fœderi contra Turcos adjungeret. Inscribebat se suis Epistolis *Magnum Imperatorem totius Russiæ*. Non facilè Pontifex hoc illum nomine illustrasset, ne Imperatorem Germaniæ in se & in Romanam concitaret Ecclesiam. Humanis forsan his rationibus & consiliis disturbata sunt incœpta tam religiosa, tam compendiosa Ecclesiæ: cùm tamen Magnus Dux librandas omnes pacis conditiones Clementis VII. arbitrio commisisset. Videsis enim, ut de his Pontifex ad Poloniæ Regem scripserit: *Ille enim non modò nobis rescripsit, sed suum nobis hominem cum suis litteris ad nos destinavit, ad hujus sanctæ Sedis nos invitans unionem: modum autem & viam rei conficiendæ nobis totam relinquens*. Excitatæ à Lutheranis procellæ præclarissimos hos oppressere conatus. Sed vel hæc ipsa orsa atque molimina unionum fœderumque toto ex orbe ad Romanam Ecclesiam vergentium, perfectissimam unionem parturientium, instar jam habebant unionis & confœderationis validissimæ, qua Lutheranorum paucitas retunderetur. Non injuria ergo Exius illos hoc ariete impetebat: *Nondum sunt illa tempora, quibus hæreditas Christi, quam accepit à Patre suo, in illas angustias redigatur. Supersunt adhuc Christiani in Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Scotia, Polonia, Hungaria, Græcia, Æthiopia, India & Armenia*. Quod ad Russiam Albam pertinet, qua de hìc verba fecimus, non abjicienda spes est, quin & illa in unitatem se aliquando Catholicam recipiat, in eaque perseveret: exemplo Russiæ Nigræ, sub Poloni Regis dominatione, quæ sub Clemente VIII. Romanæ se fidei & communioni restituit.

Rainal. ann. 1525. n. 33.

Spond. ann. 1595. n. 14.

Ann. 1519. num. 60. Ann. 1524. n. 71. 72. Ann. 1525. 67. 68. 79.

De Patriarchis, Metropolitanis, & Episcopis, qui Titulares dicuntur.

CAPUT XXVI. *P. 4. l. 1. c. 6.*

De Patriarchis Latinis in Oriente, & de Episcopis Titularibus post annum Christi millesimum, & post sacras nostrorum in Orientem expeditiones.

I. Compendiaria historia Patriarcharum Latinorum, cum Hierosolymæ, tum Antiochiæ, postquam Latini sub Crucis vexillo Palæstinam subegerunt.

II. III. Continuatur eadem historia ad Saladinum usque, qui Hierosolymam nostris ejectis recepit.

IV. Series Patriarcharum Latinorum Hierosolymæ, postquam eam urbem expugnarunt Sarraceni.

V. Expugnata subactaque à Latinis Constantinopolis. Series Latinorum ejus urbis Patriarcharum.

VI. Continuatur eadem Patriarcharum Latinorum series, postquam Constantinopolim receperunt Græci.

VII. Magni momenti non pauca expenduntur. Cur Latinos Episcopos creaverimus in urbibus, quæ jam habebant Græcos. Cur postquam eas urbes ejectis Latinis receperunt Græci, Latinos nomine & titulo tenus Episcopos illis sublegere non destiterimus. Latinæ in his Ecclesiæ causa propugnatur.

VIII. Successio Patriarcharum Latinorum in Oriente.

IX. In Concilio Florentino agitur de gemino hoc titulo Græcorum Latinorumque, seu Episcoporum, seu Patriarcharum ejusdem urbis, in unum revocando. Per Græcos stetit, quominus fieret, aut firmaretur hæc titulorum coalitio.

X. Cardinalis Bessario à Romano Pontifice creatus Patriarcha Constantinopolitanus, tentavit eam urbem

urbem expugnatis Turcis Christianæ Reipublicæ reddere. Labor & industria ejus frustra fuit.

XI. Luculentè ut historica tot sæculorum eventa impleant, mirificentissimèque corroborent fidem verborum Christi, prædictionumque & promissionum, quibus Petrum Petrique Sedem munivit.

XII. Qua potestate instruxerint Romani Pontifices Latinos Orientis Patriarchas. Quæ causæ hunc potestatis modum postulaverint.

XIII. Occurritur objectioni.

XIV. Quæ possent esse jura, quæ facultates eorum Patriarcharum, quos nonnulli sibi fingunt in aliis & aliis regnis creari posse.

XV. Dignitatum omnium Ecclesiasticarum jura admetienda finiendaque sunt ad usum & necessitatem Ecclesiarum. Quia nec Episcopi ipsi Episcopi sibi sunt, sed Ecclesiis suis.

I. PAulò diligentiùs prolixiùsque hæc nobis materia pertractanda erit, atque ab ipsa usque origine sui repetenda: quòd abstergendæ sint sive suspiciones obliquiores, sive calumniæ, quibus aspersa est Latina Ecclesia, postquam Patriarchas Latinos creare cœpit earum urbium, quæ jam Græcos habebant: præter antiquos Canones, quibus vetabatur, ne usquam duo essent ejusdem urbis Episcopi.

Anno 1099. Senescente undecimo sæculo Palestinam subegerunt Latini, & à Principibus Antistitibusque qui Hierosolymotum expugnationi affuerant, electus est in ejus urbis Patriarcham Theodoretus Archiepiscopus Pisanus, sanctæque Sedis Legatus, proscripto nefario illius Ecclesiæ incubatore Arnulpho, qui de Burgundiæ Ducis comitatu erat. Eodem ipso tempore electus est in Antiochenum Patriarcham Bernardus. Gottofredus Hierosolymæ, Boamundus Antiochiæ Principatu investiti sunt à suæ quisque urbis novo Patriarcha. Sed cùm Gottofredus non concederet Patriarchæ, nisi eam temporalis ditionis partem, quam Sarraceni priori Patriarchæ fruendam reliquerant: novus autem Patriarcha non injuria speraret contenderetque restitui se debere in ea jura omnia, quibus antiqui Patriarchæ spoliati fuerant à Sarracenis; exorta hinc est lis & contentio importunissima. Vicit Gottofredi pietas temporalium cupiditatum repagula, & Ecclesiæ jura omnia, ipsumque Civitatis Hierosolymitanæ principatum cum finibus suis omnibus restituit, quo factum est ut evaderet & ipse velut cliens Ecclesiæ, & vassallus sancti Sepulchri. At eo in cæleste Regnum hinc avecto Balduinus frater ejus, postquam se Hierosolymæ Regem inaugurari curavit, novum hunc Regiæ dignitatis splendorem retineri non posse duxit, nisi quæ Gottofredus Ecclesiæ concesserat, in suam ipse potestatem revocaret. Theodoretus, seu Daibertus in hunc modum Patriarchali sua Sede exclusus, ad Romanum confugit Pontificem, qui secundùm ipsum pronuntiavit, Sedique eum redintegravit suæ jussum illuc quàm primùm remigrare, etsi jam Balduinus in ejus quasi vacuam Sedem Ebremarum subrogasset. Messiniæ in Sicilia suo fato functus est Daibertus, dum Hierosolymam repeteret, anno Patriarchatus sui quarto, exilii tertio. Ebremarus certior factus de sententia secundùm Daibertum Romæ lata, non de Daiberti morte, Romam & ipse iter accelerat, ne causæ suæ deesset. Remisit illum Pontifex Hierosolymam, adjuncto Legato à Latere, qui in Concilio Episcoporum Provinciæ causam ventilaret. Demandata est hæc Legatio Gibelino Archiepiscopo Arelatensi. Convocata Synodus; Ebremarus velut intrusus, protinus Episcoporum judicio abdicatus est. Non nescius tamen Legatus pietatis, simplicitatis, & candoris eximii, quo hactenus ille clatuerat, transtulit illum in Ecclesiam Cæsariensem, Pastore tunc viduatam. Clerus populusque Hierosolymitanus, vota tunc sua suffragiaque contulerunt in Gibelinum, adoptaruntque eum sibi Patriarcham. Paschalis Papa datis ad hunc & ad Regem Balduinum litteris, consultissimè providentissimèque hoc sanxit: ut cùm diuturna Infidelium dominatio confudisset oblitterassetque limites priscos Episcopatuum atque Metropoleon: quascumque posthac Balduinus expugnatis Infidelibus reciperet Civitates Ecclesiasque, seu Episcopales, seu Mettopolitanas, eas Patriarchæ Hierosolymitano subjiceret, vel Metropolitico, vel Patriarchico jure ab eo regendas. *Patriarchali, sive Metropolitano jure.* Epist. 18. 19.

II. Hoc Pontificium Decretum Bernardus Antiochenus Patriarcha molestè tulit, nec siluit Ecclesiæ suæ jura eo convelli, cùm ditionis suæ Episcopatus Hierosolymitano Patriarchæ permitterentur. Rescripsit Pontifex tum ad Balduinum Regem, tum ad ipsum, Decreto suo non attingi nisi eas urbes, quæ cujus ditionis essent, resciri jam non posset, turbatis post tot interlapsa sæcula finium vestigiis; porro ubi certò constaret ad quem quæque urbs jure pertineret, illi protinus vendicaretur, nulla ratione habita ejus Principis, qui eam infidelium manibus extorsisset. *Non enim volumus, aut propter Principum potentiam, Ecclesiasticam minui dignitatem: aut pro Ecclesiastica dignitate, Principum potentiam mutilari.* Ita Episcopatus, qui sub jure olim fuerant Antiocheni Patriarchæ, etiam sub Imperio Sarracenorum, in ejus potestatem rursum concessere, tametsi eos Rex Hierosolymitanus dominio Sarracenorum subduxisset. Meminit Vvillelmus Tyrius, qui in hæc omnia dux auctorque nobis idoneus prævit, Episcopatus Bethleemitici, à Legato Pontificio recens instituti, & à Balduino Rege dotati. Epist. 20. 28. 29. Anno 1110.

Gibelinus interim vivere desiit, ejusque in sedem evectus est Archidiaconus Arnulphus, rixarum dissensionumque incentor. Fecit criminum quibus infamatus erat enormitas, ut à Paschali Papa Legatus in Palestinam ablegaretur Arausicanus Episcopus. Coaluit sub eo Synodus Episcoporum Regni, in qua ob immanitatem scelerum sacra dignitate exturbatus est Arnulphus. Romam profectus, quà auro, quà artibus judices suos fascinavit. Restitutus sedi in pristinas se sordes iterum demersit. Garimundus gente & ipse Gallus ei successor datus est, sub eoque Tyrus urbs in nostram potestatem venit, eique Vvillelmus natione Anglus & Prior sancti Sepulchri, omnium votis, Archiepiscopus datus est. A Garimundo quidem ille ordinatus est, sed ad Pallium impetrandum Romam proficisci necesse habuit. Hoc insigni potestatis donatus est protinus ab Honorio II. qui Legatum à Latere comitem illi adjunxit eo consilio, ut hujus authoritate compelleretur Antiochenus Patriarcha, Episcopatus omnes antiquæ Tyri Metropoleos ei restituere. Garimundo successit Stephanus, Abbas antè sancti Joannis apud Carnutas. Exarsit hic protinus tum in omnia Pastoralis sollicitudinis munia, tum in tuitionem priscorum Ecclesiæ suæ jurium. Hinc rixæ & jurgia cum Balduino Rege. Joppem quippe urbem Ecclesiasticæ suæ ditionis esse contendebat, idemque juris arrogabat sibi in Civitatem ipsam Hierosolymam, cùm primùm expugnari & in deditionem recipi potuisset Ascalon, sedes tum Regum futura. Præmatura mors hanc spem dissipavit: veneno sublatum nonnulli suspicabantur, qua suspicione Balduinum Regem nec ipse eximebat. Successor datus Guillelmus, Mechliniæ in Brabantia natus. Anno 1112. 1115. Vvill. Tyr. L. 11. c. 26. Anno 1118. Anno 1127. Anno 1128. Vvill. Tyr. L. 13. c. 25. Anno 1130.

III. Ab hac tanta rerum temporumque æstuatione procul fuerat Ecclesia Antiochena, Patriarchæ sui tum vitæ diuturnitate, tum per annos triginta sex modesta & ad prudentiæ leges accurata administratione. Sed diutinam hanc tranquillitatem fœdavit immanis veluti quædam procella post ejus statim obitum. Rodolphus quippe Mamistanus Cenomanensi in Gallia Diœcesi oriundus, inconsulto Clero, plebis muneribus delinitæ favore solo subnixus, in illam involavit Ecclesiam. Quin Anno 1036. Vvill. Tyr. L. 14. c. 20. L. 15. c. 24.

Vvill. Tyr. l. 10. c. 4.

Anno 1100.

Anno 1104. 1107.

& eò erupit audaciæ, ut Pallium ex altari beati Petri sibi sumeret indueretque ipse: superfluum aiens, Roma illud aut petere, aut expectare, cùm Romæ & Antiochiæ una sit Petri Cathedra; aut si quid interfit discriminis, Antiochiæ, ut majori natu primæ partes sint: *Utramque esse Petri Cathedram, Antiochenam, quasi primogenitam, insignem prærogativa.* Intrusum schismaticumque tueri Patriarcham puduit tandem pœnituitque Antiochenum Principem. Romam ergo veniendum illi fuit, ut crimina sibi ab Archidiacono suo aliisque impacta, qui illuc antè properaverant, quà posset, refelleret. Pallium quod ipse præsumpserat, in manus Cardinalium deposuit, ab eoque qui Cardinalium Diaconorum princeps erat, aliud accepit. Tum redire jussus est in suam Ecclesiam, causam dicturus coram Legatis, qui continuò mittendi eò erant ad instaurandum judicium. A Principe Cleroque Antiocheno iterum iterumque repulsam passus, vix tandem admissus est. Qui hac Legatione primus ornatus est Lugdunensis Archiepiscopus, ab Innocentio II. Ptolemaide interiit. Veneno periisse fama percrebuit. Subrogatus ei Albericus Cardinalis Episcopus Ostiensis, Concilium Antiochiæ coegit, cui affuit & Hierosolymitanus Patriarcha, unà cum Archiepiscopis Episcopisque utriusque Patriarchatus. Sistere se Synodo Antiochenus Patriarcha pertinacissimè detrectavit. Nihilo tamen secius Legatus Principis Antiocheni adminiculo subnixus, depositionis sententia illum perculit, annuloque & Anno 1139. cruce exutum, in monasterium contrusit. Hinc elapsus, Romamque vectus, & excantata inclinataque jam in partes suas Curia, de reditu cogitabat, cùm veneno propinato ab uno domesticorum suorum interiit.

Vvillelmus quoque Hierosolymitanus Patriarcha Innocentii II. Romani Pontificis, tantùm non offensionem incurrit. Cùm enim Fulco gente Aquitanus, & Abbas Monasterii Canonicorum Regularium, Tyriorum Metropolita esset electus, & à Patriarcha consecratus: ad Romanum se iter accingebat, præcessoris exemplo Pallium à Petri sede petiturus. Nullis non artibus ac machinamentis hoc ejus iter sepire & intercludere enixus est Patriarcha. Duri, immorigeri, ingratique animi reum egit Patriarcham Papa, illud etiam inculcans, Orientalibus Ecclesiis libertatem non aliam constare, quàm quæ Romanæ Ecclesiæ ope & beneficio eis obvenisset. *Cum Romana Ecclesia pro liberatione Orientalis Ecclesiæ tantoperè laboraverit, filiorum multorum sanguinem effundendo.* Rescripsit denique Pontifex ad Patriarcham Hierosolymitanum, & ad Episcopos Provinciæ Tyriæ, ut jura omnia Tyrii Metropolitani integra intactaque ei servarentur; cum Sedes Apostolica absolviisset hos Episcopos à sacramento fidei, quod Antiocheno præstiterant Patriarchæ, & in antiquam revocasset proprii, hoc est Tyrii Metropolitæ obedientiam. *Nos enim vos & Ecclesias vestras Tyrensi Ecclesiæ, quæ vestra Metropolis est, authoritate Apostolica restituimus, & à juramento, vel fidelitate, qua Patriarchæ Antiocheno estis astricti, eodem modo absolvimus.*

Anno 1143. Antiochenam interim Sedem consecutus est Aimericus Lemovicensis, non alio quàm munerum suffragio, quo tam sacrosancta dignitate arcendus Anno 1181. fuerat. Is aliquanto tamen post tempore Legatione Sedis Apostolicæ functus in Oriente, initium dedit celeberrimo Carmelitarum cœtui, coadunatis in Monte Carmelo Occidentalibus omnibus, qui eremiticæ vitæ in Palestina ducendæ amore in- Anno 1187. flammabantur. Postremò denique Saladino Principe Sarraceni Palestinam Hierosolymamque ipsam Imperio rursum suo subjecere, cùm illa potiti essent Latini Christiani annis septem supra octoginta. Dositheus in Patriarchalem successit Cathedram.

Anno 1193. Nicetas Choniates, IV. Hic ipse Dositheus est, quem ab Hierosolymitana in Constantinopolitanam transferre Ecclesiam, ejecto hinc Niceta Patriarcha, statuerat Isaac Angelus Imperator. De assensu Episcoporum subdubitans, Balsamonem Antiochenum Græcorum Patriarcham lactavit, illexitque spe Oecumenicæ sedis Regiæ urbis, si eam translationem Episcopis in Concilio approbaret. Explicuit in eo Concilio Balsamon quidquid ipse in scrinio pectoris jamdudum condiderat Canonum Legumque, gnarus levi flexu in causæ speique suæ patrocinium omnia detorquere. Itaque Synodus canonicè translationem eam fieri posse sanxit. Haud mora Imperator Dositheum Hierosolymis Constantinopolim transfert. Ludibrio se haberi Episcopi Cleruque urbis iniquo tulere animo, Dositheum expulere; restitutum ab Imperatore, iterum abegere, Xiphilino in ejus locum subrogato. Interea Hierosolymis creatus fuerat Patriarcha alius in Dosithei locum, non immeritò pœnas dantis, tum suæ quam repudiaverat Ecclesiæ, tum alienæ quam concupierat & utraque simul orbati.

Videtur Dositheo successisse Heraclius, cui subrectus cùm fuisset Soffredus Cardinalis Apostolicæ Sedis Legatus, nulla vi, ac ne summi quidem Pontificis hortamentis adduci potuit, ut in Ecclesiæ prorsus collapsæ gubernacula succederet. Suffectus ergo illi est Versellensis Episcopus Legatus & ipse Sedis Apostolicæ: Pallio illum confestim honestavit Pontifex, scriptis ad Metropolitas & Episcopos Palestinos Epistolis, ut ei dociles & morigeros se præstarent. Ex his autem planum est, etiam tum complures urbes in Latinorum potestate fuisse, suisque in Cathedralibus Ecclesiis Latinos Episcopos complusculos sedem habuisse, forsan etiam Hierosolymis, etsi provincia ipsa tota imperio Sarracenico jam subesset. Spond. ann. 1203. n. 5. Rainal. ann. 1203. n. 9. & seqq. Anno 1205. n. 27.

V. Non poterat quidem Hierosolymitani Patriarchæ non minui plurimùm & vilescere dignitas, urbe ipsa in Infidelium manus revoluta: sed labes ista resarciri & quidem cum fœnore visa est, cùm paucissimis post annis Latini Imperio Constantinopolitano subacto, urbeque Regia potiti, novum Anno 1204. sibi tum Imperatorem suæ gentis, tum Patriarcham creavere Romanæ communionis. Thomas Maurocenus Venetus in Patriarchalem sublimatus est Sedem. Marchio Montis-Ferrati Regno donatus Thessaliæ & Peloponnesi. Gottofredo Ducatus Athenarum cessit & Principatus Achajæ. Summo jure in hos omnes eminebat Balduinus, Constantinopolis Imperator à Latinis electus. Patriarcha Græcus Joannes Camaterus Nicæam concessit, cum Græco Imperatore. Inauguratus est Romæ ab Innocentio III. Constantinopolitanus Patriarcha Latinus, Pallioque ab eodem exornatus, tanquam insigni *plenitudinis pontificiæ potestatis:* ei vicissim Rainal. ann. ipse sacramentum præstitit fidei, obedientiæque, 1205. n. 16. idem prorsus quod Primates & Metropolitani, juxta Innocentii Gesta, ex quibus hæc corrasa sunt. Tum verò Pontifex novum Patriarcham admonuit, Constantinopolitanam Ecclesiam nullo suo jure aspirare potuisse ad Sedium Apostolicarum majestatem eximiam: gratia & beneficio Romanæ Ecclesiæ in id tamen fastigii adscitam fuisse; quin etiam singulari amoris & benevolentiæ privilegio, Alexandrinæ, Antiochenæ & Hierosolymitanæ Ecclesiis prælatam; ut his incitamentis ad pietatem in Romanæ Præsules Ecclesiæ, gratitudinemque, & obedientiam tantò impensiorem adduceretur.

Quanquam ab hac Innocentii narratione non parum abludere videatur historica rerum gestarum superficies, & veluti cortex; ratum tamen & inconcussum illud est, jure quidem divino & institutione ipsius Christi, solam Petri, ejusque in Apostolica Sede successorum authoritatem supra Episcopos Apostolorum successores eminere: ex quo id efficitur, quòd Patriarchales, Primatiales & Metropolitanas quascumque dignitates posterior Ecclesiæ fœcunditas creavit, inter Pontificem summum & Episcopos quoscunque medias, aut imitationes &

imagi-

imagines, aut emanationes & veluti rivulos esse privilegii Petri: denique antiquissimos Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum ex Petri persona & privilegio, ipsos quidem insigne suum decus accepisse: at Constantinopolitanum in eundem ordinem eluctari prorsus, aut pertingere non potuisse, nisi Romani Pontifices temporum necessitati & paci Ecclesiarum servientes, assensionem tandem suam accomodassent, ad tam incredibilem novellæ Ecclesiæ supra vetustissimas quasque provectionem.

Diximus jam semel iterumque, quæ reviviscentibus Patriarchis jura definierit Innocentius III. sive Lateranensis Synodus IV. exordio hinc ducto, quòd ea omnino fuerint antiquorum Patriarcharum jura: *Antiqua Patriarcalium sedium privilegia renovantes*. Pergimus ergo ad successionem enarrandam Latinorum Constantinopolitanæ urbis Patriarchatum.

C. Antiqua. Extra. De Purga. Can.

Non his se finibus continebat Everhardus, qui Thomæ in thronum regiæ urbis Ecclesiæ successerat. In Provincias Legatos à Latere missitabat, non minùs plena instructos potestate, quàm qua suos Papa armabat: quascumque causas definiendi, excommunicandi & absolvendi subditos aliorum Episcoporum, eis inconsultis; novos creandi Archiepiscopos, quantumvis inde in Metropolitanos emergeret detrimenti: Appellationibus ad Apostolicam sedem factis haud cedendi; percussores Clericorum, eòque Canonicis innodatos censuris exsolvendi: denique Lateranensis Concilii Canones ad Beneficiorum collationem spectantes licenter & impunè prætergrediendi. Summa hæc sunt capita querelarum excerpta ex Epistola Honorii III. ad Patriarcham Constantinopolitanum, qui cum Sole cœloque Constantinopolitano videbatur unà hausisse ingenium illud indocile, impatiensque jugi, & vel æquissimæ obedientiæ insolens, quæ fuerat illius urbis priscorum Patriarcharum indoles.

Rainal. anno 1217. nu. 17. 1218. n. 28.

Post Everhardi mortem Clerus Constantinopolitanus consentire non potuit in unum aliquem Patriarcham: itaque dari sibi postulavit idoneum aliquem ab Honorio III. Electus ab eo est Mattheus Aquilæ Episcopus, antiquisque donatus prærogativis, præ cæteris autem ut novi Imperii Reges regiis ornaret insignibus, si tamen assentiretur Imperator: utque vetaret, ne obviam illis Clerus solemni qua solet pompa procederet, aut osculandum afferret Evangeliorum codicem, nisi in Ecclesia sacro antè chrismate delibuti essent. Post Matthei hinc excessum rursus Clerus Constantinopolitanus in partes, & in impacatas rixas scissus est, his Bellovacensem Episcopum postulantibus, illis contumaciter aversantibus: cum ne ii quidem quos Romam delegaverant, in unam sententiam conspirare potuissent. Constantinopolin transtulit Pontifex Archiepiscopum Vesuntionensem, conteslatus an tè non à se opulenta splendidaque Ecclesia Præsulem sibi carissimum, sed Præsule de Ecclesia universa bene merito, virtutibusque suis splendidissimo Constantinopolitanam sedem donari. *Non tam personæ in Ecclesia, quàm Ecclesiæ in persona nos consulere arbitrantes*. Id genus translatione postea Gregorius ab Episcopatu Nannetensi ad Patriarchatum Constantinopolitanum provectus est. Denique ab Innocentio IV. Pantaleon Justinianus, clarissima apud Venetos gente oriundus, Constantinopolitanæ sedi præpositus fuit, Legatione Apostolica per Orientem simul instructus.

Rainal. ann. 1221. n. 27.

Ann. 1226. n. 89.

Anno 1254. n. 53.

VI. Sub istius Pontificatu Græci Constantinopolin recuperarunt, exactis Latinis, qui non omnem tamen abjecerunt spem, & urbis & Ecclesiæ illius rursum subjiciendæ suæ potestati: itaque Patriarchæ ab iis deinceps etiam subrogati sunt alii aliis, sin minùs in Sedem, certè in spem Sedis, in titulum & nomen. Duodecim plus minus annis utraque rursus Ecclesia in Concilio Lugdunensi II. coaluit, decennio post renovatum dissidium. Bonifacius VIII. nil intentatum reliquit, ad Imperii Constantinopolitani recuperationem. Benedictus XI. nullum non lapidem movit, quò Carolum Valesium Francicæ Regiæque stirpis Principem extimularet, ut conjugis suæ hæreditario illi incumberet evindicando Imperio.

Anno 1274. n. 15. Ann. 1284. Anno 1304.

Minùs mirum ergo accidet, si amissa Constantinopoli, Patriarchas ejusdem tamen urbis Latinos Romanus Pontifex nominarit nominetque etiamnunc. Veneti eam Sedem ita involaverant, ut eam uni suæ genti vendicarent. Franci ægrè ferebant, nec immeritò, ab ea se arceri. Hinc crebrescebant dissensiones, quibus effectum ut nominandi jus ad summum Pontificem transferretur. Generali Constitutione sanxit Bonifacius VIII. ut non ab alio deinceps, quàm à Papa, quatuor Latini Patriarchæ Orientis designarentur, ubi ea vacuata essent, sive solia, sive nomina. Quippe Capitulis, quorum erat eligere, dissipatis, Canonicis huc illucque disseminatis, propter vastationes urbium & Ecclesiarum, cum Canonicam ab iis jam celebrari electionem nulla superesset spes, non aliter quàm per Pontificis nominationem impleri poterant, magnæ quidem, sed vacuæ illæ Sedes. Supererant ergo Capitula, quanquam dispersa: *Ipsarum Capitulis, seu conventibus, & Canonicis dispersis undique extra civitates ipsas, per alias regiones, seu loca à civitatibus ipsis remota*. Patriarcha Constantinopolitano Latinorum Petro vivente desinente, ex Canonicis ejus unus præsens adfuit, ipse unus electionem celebravit, reliquis in varias regiones sparsis. Electus qualecumque suum hoc jus in manus Papæ resignavit: *Solùm per unum Canonicum fuit de novo Pastore electio celebrata, aliis Canonicis suis agentibus in remotis. Dictus tamen electus, juri si quod sibi ex electione hujusmodi competebat, in nostris manibus sponte ac liberè resignavit*. Ineluctabili ergo necessitate istiusmodi nominationes ad primam Sedem reservabantur. Cùm enim supereset multitudo ingens tum Cleri Latini, tum plebis, nec deessent Episcopi, quorum etiam nunc permagna copia Insulas circumpositas Ægei maris incolit: æquum non erat eos fraudari eo solatio patrocinioque, quod obtingere eis aliquando poterat à communionis suæ Patriarcha Constantinopolitano. Simillimum veri est Ecclesias etiam aliquas Constantinopoli Latinas exinde semper in nostra fuisse potestate, sicut etiamnunc sunt.

Rainal. ann. 1031. n. 27.

Extra Com. l. 1. Tit. 3. c. 3

VII. Conceptis verbis docuit nos Vvillelmus Tyrius, capta à Latinis primùm Antiochia, restitutum ab iis suo fuisse throno Patriarcham Græcum, eoque superstite ne cogitasse quidem eos de Patriarcha Latino creando, cùm prohibeant Canones, ne unam unquam Sedem duo insideant Episcopi. Sed post biennium expertus Patriarcha Græcus, regendis pascendisque Latinis gregibus quàm minimè idonei essent Græci, ut idem Tyrius perhibet, Constantinopolin migravit, utque Latinum nobis Pathiarcham tum adsciscerem us, necessitas pervicit. Nec dispar fuit ratio Episcopalium omnium Orientis urbium, quas Latini implevere Præsules, tum demum cùm Græcis vacarent Episcopis: *Dominum Patriarcham in Sede propria locaverunt cum multo honore: per urbes finitimas, quæ Cathedralem consueverant habere dignitatem, constituentes Episcopos. Nostræ verò Latinitatis Patriarcham eo vivente qui pridem ibi ordinatus fuerat, eligere, vel consecrare non præsumpserunt, ne duo unum & eumdem obtinere locum viderentur. Quod manifestè contra sacros Canones & contra sanctorum Constituta Patrum esse dignoscitur. Sed tamen postmodum vix evoluto biennio videns ipse quòd non satis utiliter præesset Græcus Latinis, urbe cedens, Constantinopolim abiit. Post cujus decessum convenientes ejusdem civitatis clerus & populus sibi præfecerunt Patriarcham*.

L. 6. c. 23.

Anno 1261.

Haud probarunt Græci Latinum Antiochiæ Patriarcham à nostris electum. Refert Cinnamus, qui Manuelis Comneni Imperatoris res gestas libris sex complexus est, bellorum ipse indivulsus ejus comes; pepigisse Comnenum hunc Imperatorem cum Antiocheno Principe, ut Constantinopoli mitteretur ex prisco more Patriarcha, qui Antiochiam regeret. *Ut Byzantio, prout antea fieri consueverat, Antiochiam Pontifex mitteretur.* Magnoperè id doluit Antiochenis: itaque per Legatos Imperatorem mollire, & ab eo consilio avocare studuerunt: ille non pauca relaxavit alia, ab ea voluntate dimoveri non potuit: *Pontificem aliunde quàm Byzantio assumi negavit se permissurum.* Ita enim res habebat: Imperator Antistitesque qui Constantinopoli tunc versabantur, jam Patriarcham Antiochenum Græcum hominem elegerant, nomine Athanasium. Ea tunc invaluerat apud Græcos ratio Episcopos eligendi. Cinnamus commemorat Imperatoris nuptias ab hoc eodem Athanasio Patriarcha & duobus aliis celebratas fuisse. Author idem est Metropolitam Kioviensem, qui universæ moderabatur Russiæ, Constantinopoli eò mitti solitum, *Episcopus Byzantio missus illic præfici solet.* Anna Comnena in Alexiade sua, hoc est, in ea quam elegantissimam ac perpolitam scripsit de Alexi Imperatore parente suo historiam, profert ictum pacis fœdus inter Imperatorem Alexin & Boamundum, qui primus Antiochiæ Principatum administravit. Inter conditiones pacis non ultima illa est, qua Boamundus peti Constantinopoli Patriarcham disertis verbis pollicebatur: *Promitto non Antiochiæ Patriarcham ex nostro genere: sed eum quem vestra majestas in eam dignitatem promoverit, delectum è numero alumnorum Constantinopolitanæ Ecclesiæ.* In usum minimè recepta est hæc sive conditio, sive pactio, ut abundè constitit ex iis quæ compendiariò disseruimus de Antiochenis Patriarchis. Sed hinc apertè colliges, in istiusmodi rerum temporumque commissuris, non potuisse non plerumque duos esse urbis ejusdem Episcopos; quòd Latini qui multitudine & potestate primas tenebant, non possent fraudari Episcopo suæ gentis, vernaculæque gnaro linguæ: Græci autem jamdiu moris haberent, Episcopos his urbibus præficere, quas impetu improviso sibi ereptas, in ditionem suam brevi redituras sperabant.

Cinnamus. L. 4. c. 18. 20.

L. 1. c. 7. 16.

Alexiad. L. 13.

Non poterat ergo tunc temporis ratio haberi eorum Canonum, qui duos uni gregi præesse Pastores, duos uni Ecclesiæ præfici vetant. Nam primò quidem quo tempore Hierosolymam, Antiochiam & Constantinopolim expugnavimus, non omnibus persuasum erat, nec etiamnunc est, Patriarchas & Episcopos Græcos Romanæ socios communionis fuisse. De frequentissimis eo tempore utriusque gentis dissensionibus ne ambigi quidem potest. Secundò nec fides eadem hìc illicque videbatur compluribus, maximè Græcis. Tertiò Græci sive Patriarchæ, sive Episcopi suis ab his urbibus Ecclesiisque ultro exulare, quàm cum Latinis versari malebant. Quartò Latini Græcique etsi intra ejusdem urbis muros clauderentur, duo tamen erant diversissimique populi, duæ Ecclesiæ; nec enim muris, sed hominibus constant Ecclesiæ urbesque. Quintò numerosissimi exercitus civiumque turbæ præterea innumerabiles sub vexillo Crucis commigrabant in Orientem eo animo, ut sedes ibi figerent, aut æternas, aut perquàm diuturnas. Suos itaque secum abducebant Episcopos Pastoresque, à quibus in Oriente etiam regerentur, antiquo more & jure. Occidentales totæ in Orientem migrabant Ecclesiæ, nec à grege novas sedes quærente recedebant pastores. Sextò, vel una rituum morumque dissonantia non patiebatur vel Græcos Latinis, vel Latinos Græcis satis commodè imperitare. Septimò quandiu Imperator Constantinopolitanus, Hierosolymitanus Rex, & Princeps Antiochenus Latinæ gentis fuere, vix illi, ac nec vix Ecclesias urbesque suas Græcis dumtaxat Episcopis credidissent. Octavò, Episcopis Africæ, Synodisque quondam arriserat illa indulgentia, ut siqui Donatistarum Episcopi in unitatis Catholicæ gremium se reciperent, illis Episcopalis sua sedes authoritasque confirmaretur in illa ipsa urbe, in qua jam Catholicus sedebat Episcopus. Et quidem ubi horum Episcoporum alter vitam cum morte commutabat, totum gregem recolligebat superstes, & unus deinceps grex erat, unusque pastor. At Catholicos inter Afros & Donatistas, qui Catholicæ matris in sinum revolabant, nulla istiusmodi discrimina intererant, non rituum, non linguæ, non fidei, non morum, non disciplinæ, non imperii: quibus in omnibus cùm Græci Latinique dissiderent ægrè illi poterant in easdem Ecclesias adgregari.

Postquam autem in temporalem hostium potestatem rediere tres istæ urbes, Patriarchalibus Sedibus radiantes, ex re nihilo secius visum est Patriarchas Latinos subrogari. Primò propter Capitula, quæ dispersa magis, quàm dissipata, nequaquam verò extincta videbantur. Secundò propter Plebes Latinas, quæ easdem adhuc sive urbes incolebant, sive Diœceses. Tertiò propter Metropoles, sive Episcopatus, quibus præerant Latini Antistites, suorum Patriarcharum præsidio non destituendi. Quartò, quia illa nostros adhuc solabatur spes fore ut damna nobis importata resarcirentur. Denique tentabatur aliquid identidem, ut ne frustranea esset ea spes. Quintò, quia inveterata illa erat etiam consuetudo Græcorum, ut urbibus & provinciis, quas Latini in eos, vel ante Latinos Sarraceni invasissent, novos semper allegerent, aliosque aliis subrogarent Patriarchas, Metropolitas, Episcopos. Illo toto annorum admodum sexaginta spatio, quo Constantinopoli potiti sumus, Nicææ semper creati sunt Patriarchæ Constantinopolitani, qui pristinam rursus in suam sedem restituti postea sunt. Non deerant argumenta, quibus in eandem spem erigeremur. Balsamonem suprà testem adhibuimus, Antiochiæ eo tempore Patriarcham Græcum, quo Latinus ibi præsidebat Patriarcha. Ea urbe, aut Ecclesia saltem Patriarchali potiti sunt postea Græci. Tradit idem Balsamon, in deditionem rursus Sarracenos Antiochenam urbem accepisse. Nec destitere tamen Græci Patriarchas Antiochenos eligere. Quin ergo & Latini Latinos elegissent, cùm numero plures essent quàm Græci, ut aliquorum fert opinio? Addit Balsamon, in aliis Episcopalibus urbibus, Sarracenorum vel Latinorum imperio obnoxiis, Græcos quoque sedisse Episcopos, quòd nemo prohiberet: ubi ergo nec Latini prohibebantur, poterant & ipsi in Græcorum Sarracenorumque urbibus suos habere Episcopos. Sextò denique refert idem Balsamon, aditu ipso ingressuque urbis Tarsi interdictos fuisse Græcos, quòd omnibus ibi Ecclesiis incubarent Armeni. Habebant ergo & Tarsensem suum Græci Episcopum, etsi is ne adire quidem eam urbem posset. His adde quæ dicta superiùs sunt, de Patriarchis compluribus, Catholicisque, seu Primatibus, atque Archiepiscopis aliarum aliarumque sectarum, quibus nomen & titulus erat ejus urbis vel Ecclesiæ, quæ subjaceret Græcis; sedem verò habebant vel in iisdem urbibus ipsi, vel in oppidis, monasteriisque aliquando multum dissitis. Et hæc quidem longo antè tempore, quàm Latinis in mentem veniret de sacris in Orientem expeditionibus. Si tam multæ variæque sectæ experimento didicerant, ita necesse esse: poterant & Latini pari experimento, pari necessitati servire; nec vulnerabatur Canonum sanctitas, cum aliis & aliis populis suus quibusque dabatur Episcopus: quòd quanquam iisdem clauderentur urbis mœnibus, moribus tamen, lingua & communione plurimum distabant.

VIII. Supersunt pauca nobis observanda de potestate qua utebantur Pontifices in Patriarchas Orien-

Orientis Latinos. Repetenda tamen est priùs, & ad finem usque pertexenda series Patriarcharum Antiochenorum, ibi intermissa, ubi novam Patriarchæ ex Latinis Constantinopolitani creationem narrare cœpimus. Vel hinc quoque nova emergent hujus Pontificiæ documenta in Patriarchas Orientales authoritatis. Subiratum se testatus est Innocentius III. Antiocheno Patriarchæ, quòd Romam non venisset, Apostolorum monumenta sacra veneraturus. Cùm vacasset ea sedes, in Petrum primò Capuanum Nepotem Cardinalis sancti Marcelli inclinavit animus Pontificis. Sed cùm placuisset mox eum in Cardinalium potius Collegium adoptare, Patriarchalem Antiochiæ sedem Rainerio contulit, Ecclesiæ Romanæ Vicecancellario, quem Canonici tres Capituli Antiocheni postulabant, consecrationis munus ipse ei contulit, & Pallium. Verùm impacatæ Christianorum inter se Principum dissensiones, latissimam aperuerunt Infidelibus viam, qua in eorum Orientalem ditionem omnem irrumperent, Antiochiamque ipsam invaderent diruerentque, interfecto circum aras ipsas Patriarcha, sacrisque ejus sanguine cruentatis. Erat is tunc unus ex Ordine Dominicano. Venerat tamen jam ea urbs in potestatem Tartarorum, à quibus eam recepit Sultanus. Recreabat etiam tunc nos ea spes, posse eam urbem rursus, vel à nostris, innovata expeditione sacra, expugnari; vel à Tartaris certè, quorum res rationesque non multum à nostris abhorrebant, unde & creberrima eorum nobiscum fœdera. Non destitimus ergo à nominandis Patriarchis Antiochenis, qui spei nominisque hæredes essent. Eligendi jus penes Canonicos fuit, donec ad se illud revocavit Papa, iis rationibus ductus, quæ supra perstrictæ sunt.

Rainal. ann. 1206. n. 8.

Ann. 1216. n. 20, 21.

Ann. 1268. n. 51.

Alexandriam quoque adgressi erant sacræ militiæ Duces, sed de ea expugnanda tandem desperarunt. Subegere tamen illi urbes complures Ægypti, ac præ cæteris, Damiatam, quam olim Pelusium dictam nonnulli divinant. Tunc temporis pronum est conjicere, cœptum à nobis esse creari Patriarcham Alexandrinum Latinæ gentis; qui sin minùs Alexandrinam, certè alias Episcopales Ægypti Ecclesias à nostris expugnatas, earumque Latinos Episcopos summo jure regeret. Pauciissimis post annis Bonifacius VIII. Alexandrinam Ecclesiam cum cæteris Patriarchalibus servavit sibi suæque sedi novo Præsule donandam, quoties viduata esset: idque tunc necesse fuit maximè, quòd earum Ecclesiarum Capitula distracta dissipataque, Canonici superstites & pauciissimi essent, & in varias plagas dispersi. Inter Cardinales, qui Pisano præfuere Concilio, Alexandrinus Patriarcha Latinus sedit proximus post primum Episcopum Cardinalem: Antiochenus & Hierosolymitanus strenuam & ipsi navarunt operam rebus Ecclesiæ in hoc Concilio promovendis.

Ann. 1294. n. 3.

Ann. 1301. n. 24.

Spond. 1409. n. 9. 11, 12.

IX. Actum est in Concilio Florentino de tollenda hac Patriarchalium Sedium in duos Patriarchas sectione, statutumque communi partium consensione, postquam sancita firmataque fuit utriusque Ecclesiæ pax unitasque, ut cum primùm alter obiisset eorum, qui Constantinopolitani Patriarchatus nomine fulgebant, successor ei ne daretur, sed superstes deinceps utriusque gentis Patriarcha unus esset. Fato suo excessit prior Patriarcha Latinus, tuncque Nicolaus V. edixit, ut Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus Græcorum, unus & nomen & jus Patriarchale retineret. Verùm cum urbs ipsa Constantinopolitana à Turcis occupata jam esset, Gregorio commendavit Pontifex Ecclesiam Eubœensem, ut ejus reditibus sustentaretur. Post obitum Gregorii Pius II. Papa Isidorum Ruthenum magna sanctitatis & doctrinæ fama virum ea dignitate auxit, quòd Gregorius Romæ obiisset, adeoque juxta Canonica Decreta à solo Pontifice dandus illi esset successor. *Cùm nullus de illa Ecclesia præter nos hac vice se intromittere potuerit, sive possit.*

Rainal. ann. 1459. n. 84.

Si tres alii Patriarchæ Orientis illo ipso tempore subscripsissent Decretis unitatique Synodi Florentinæ, vix potest quis vocare in dubium, quin peræquè tituli eorum in unum conflandi fuissent. Verùm ille ipse Archidiaconus, qui paucis pòst annis ad Pium II. delegatus fuit à tribus his Patriarchis, palam testatus est hactenus unionem nihil habitam fuisse in tota trium horum Patriarcharum ditione; ei ipse eorum nomine consensit subscripsitque, & omnes illas Ecclesias Romano Pontifici obsequentes fore professus est. Sed cùm Orientalium in rebus istiusmodi promissa, hactenus vel parum fida, vel brevi nutare aut vanescere visa sint: hæc quoque non multò pòst vacillavit confœderatio; ideoque ab antiquo more non recessimus, novos subinde Patriarchas in eas Sedes, vel Sedium spes titulosque nominandi. His accedebat, quòd Romani Præsules nil non molirentur, ut incenderent Christianos Europæ Principes ad Orientalis Ecclesiæ recuperationem. Nec in Græcorum potestate erant jamdiu eæ urbes, à Sarracenis nimirum, Tartaris, Turcisque subactæ: & tamen Græci in eas Patriarchæ Episcopique allegebantur in dies: quin ergo & à Latinis Latini? Quin horum præ illis potiora erant & tantò plausibiliora jura, quòd viribus opibusque præcellerent, & subinde aliquid tentarent, ad antiquæ gloriæ per Orientem, Ecclesiarumque libertatis restaurationem, quiescentibus & excidio suo acquiescentibus quodammodo Græcis.

Ann. 1460. n. 51.

Non abhorret à vero, Græcos periniquo tulisse animo nominationem Isidori Patriarchæ Constantinopolitani factam à Pio II. nec illi acquievisse, quòd apud eos necdum in usum recepta esset ea Juris nostri Canonici lex de morientibus *in Curia*. Itaque finem non fecerunt Græci deligendi Patriarchas conterraneos; quorum rationem non habuere Romani Præsules, tantò æquiùs, quòd nulla jam apud Græcos ex Canonum regulis celebraretur electio. Post occupatam enim à Turcis Constantinopolim, quatuor tantùm sibi Patriarchas Græci adscivere, ejusmodi electione, quæ speciem quandam saltem præferret Canonicæ disciplinæ. Postea numerato pretio nundinati sunt hanc à Turco Principe Græci dignitatem. Intrudebant extrudebantque sese ipsi mutuò, majore certatim pecunia Imperatoriis ministris persoluta; & detestandæ servitutis vincula, in quæ se inducerent, ipsimet fabricabant.

Raynaldus 1461. nu. 40. 41.

X. E vivis abeunte Isidoro, Bessario in Patriarchalem Constantinopoleos sedem, & in Eubœæ Archiepiscopatum vocatus est. Consultissimè Romani Pontifices Græcæ gentis homines & lumina in hanc Sedem subrogabant, ut Græcos demererentur. Bessario nulla interposita mora litteras perscripsit ad Ecclesiam Constantinopolitanam, summa tum eloquentiæ vi, tum eruditionis copia refertas, ut illam ad unitatem & communionem cum Latinis inflammaret. Non abstinuit in hac Encyclica Epistola Bessario, Patriarchæ Oecumenici nomine; persuasus non immeritò, tam æquo animo laturos id Latinos nunc, quàm non ita pridem tulerant, cùm in Concilio Florentino Josephus Patriarcha Græcus eo uti, abutique à Papa sineretur. Potuit & in mentem illi hoc venire, non exasperandos esse Græcos ista quasi jam imminutione jurium ac prærogativarum Ecclesiæ suæ, si Oecumenici Patriarchæ nomen expungeretur.

Ann. 1473. n. 70.

Cæteroqui complurimis charitatis sollicitudinisque suæ pastoralis documentis perdocuit Christianum orbem Bessario, quanti interesset, ut creandorum ad Orientales Sedes Latinorum Patriarcharum nullum finem faceremus. Etenim magnitudine animi præclarior etiam, quàm eruditione, hortatibus etiam Sixti IV. & Cardinalis Jacobi Papiensis, non gravatus est Legatione fungi in Gallias ad Ludovicum XI. Regem: non ut perperam quidam & ma-

Rainald. an. 1472. n. 8.

lignius interpretati sunt, ut ambitioni, vel avaritiæ inserviret suæ: sed ut potentissimo Regi calcaria animosque adderet, ad arma in Orientalis Ecclesiæ libertatem convertenda, in quam ipsemet spem & expeditionem erexerat Rempublicam Christianam. Legationis hujus fructum interceperunt turbæ, quibus tunc Gallia conflictabatur, ejusque rei tædio extinctus est non multò post Legatus. Ejus inextincta vivet usque gloria, impensæ lætissimo animo vitæ ad desponsatæ sibi Ecclesiæ libertatem restituendam, datique & propagati in posteros exempli, quibus se nominibus obligent, quicumque Patriarchalibus his titulis onerantur vel Episcopalibus, & ad quæ se munia accingere debeant. Sixti IV. nepos, idemque Cardinalis Riarius in Patriarchæ Constantinopolitani titulum Bessarioni successit.

XI. Tardiùs accedimus ad Pontificum in hos Patriarchas jura expedienda. Sed ea ipsa tarditas non nihil conducet, cùm tantò liquidiùs claruerit hos Patriarchatus à Romanis Pontificibus rursum quasi genitos, efformatosque ac roboratos. Neminem quippe præterit, in Romanam Sedem refundi debere sacras omnes in Orientem expeditiones, & quidquid inde emolumenti in Christianum orbem redundavit. Abducendus est à sensuum consuetudine & ab humanarum cupiditatum contemplatione animus: defigendusque in Numinis providentiam, per tam inopinas temporum vices præstantis, & implentis tum vaticinia, tum promissa ad Ecclesiam sua. Hanc Christus inædificavit Episcopatui, cujus fundamenta & culmen Petro Petrique Sedi commisit. Principes Christiani orbis Ecclesias, Sedesque volventibus sæculis & iteratis experimentis, patuit primæ Petri Sedis aut rivulos esse, aut radios. Ita ab initio, ita decursu sæculorum constituit: viguere illæ Sedes, dum se primæ parenti fidas obnoxiasque præstiterunt: elanguere, ubi ab ejus charitate refrixerunt. Ejusdem beneficio & afflatu in pristinum decus & robur subinde efloruerunt: at ubi per variarum divortia sectarum ab originis suæ unitate prorsus discesserunt, in extremum venere exitium, & in infidelium denique principum servitutem. Si seriò & maturè perpendantur hinc Evangelica Christi promissa, hinc historica eventa sæculorum exinde elapsorum: certò constabit, nihil à nobis exaggeratè dictum esse, multa exaggeratiùs & dici posse, & non immeritò cogitari.

XII. Hoc ita constituto, jam mirabitur nemo, in novæ hujus creationis Patriarchas hæc sibi jura Papam servasse, 1. semel electos confirmandi. 2. Pallio eos impartiendi, tanquam insigni plenissimæ pro summo suo gradu potestatis. 3. Exigendi ab eis sacramenti fidei & obedientiæ. 4. Pallio ornandi etiam Metropolitanos eis subditos. 5. Exigendæ ab eorum Suffraganeis professionis obedientiæ & subjectionis. Verbum enim non addam de appellationibus post Concilium Sardicense toto orbe receptissimis, ut daretur veteres Patriarchas his nexibus solutos fuisse; laudibus tamen prosequenda esset Pontificum providentia, quæ novis morbis nova remedia temperat, occurritque malis venturis. Orientalium Ecclesiarum labes, tum quod ad disciplinam spiritalem pertinet, tum quod ad temporalem splendorem, ab earum profecta erat contumacia adversùs Caput Ecclesiæ universæ: Quid tam æquum ergo, tamque necessarium, quàm ut in nova innovatæ Ecclesiæ Orientalis hierarchia, arctioribus & invictioribus vinculis splendidiora hæc particularium Ecclesiarum Capita, cum universæ Ecclesiæ Capite constringerentur? Ut adamantinis deinceps æternisque vinculis constaret unitas ad Ecclesiæ salutem & stabilitatem tam necessaria? Non multo fateor pòst tempore collapsæ sunt hæ Latinotum in Oriente Patriarcharum Sedes. Sed quandiu steterunt, Apostolicæ Sedis authoritate steterunt & patrocinio, adversùs Latinos etiam Principes earundem civitatum: & non aliud magis hos illosque, seu Principes, seu Patriarchas in præceps tandem egit, & Infidelium substravit Imperio, quàm infida semper, tum inter ipsos concordia, tum erga parentem & opitulatricem optimam Romanam Sedem obedientia. Præter ea quæ compendiosiùs hìc & tumultuariè congesta sunt, tota Ecclesiasticorum Annalium series testatum facit, industriam, operam, authoritatem suam Pontifices in id maximè contulisse, ut simultates rixasque componerent istorum, tum Principum cum Patriarchis, tum ipsorum inter sese sive Principum, sive Patriarcharum.

XIII. Nonnihil supereſt dubitationis, in quo nec mihi ipse satisfacio. Recurrebat paulò supra ad Papam Archiepiscopus Tyrius, ut pallio donaretur, cùm confirmatus consecratusque jam esset à proprio Patriarcha. Molestè tulit etiam Papa, quòd restitisset Patriarcha aliquantulum huic Archiepiscopi in Ecclesiam Romanam observantiæ. Et Innocentius tamen III. & Synodus Lateranensis Patriarchis potestatem fecere suffraganeos, hoc est, ut ego interpretor, Metropolitanos sibi obnoxios Pallio donandi, postquam eo ornati ipsi essent à Pontifice. Quin idem Innocentius Archiepiscopum Patrensem, eundemque Achajæ Primatem ad Constantinopolitanum remisit Patriarcham, à quo & confirmationem acciperet & Pallium. An juris Canonici callentissimus Pontifex Innocentius III. in Archiepiscopi Tyrii causa vidit prædecessorem suum juris limites, aut minùs vidisse, aut minùs accuratè observasse; sive id incogitantiæ dandum sit, sive minùs laudabili indulgentiæ? An suspicabimur, necdum prorsus enucleata fuisse jura Hierosolymitani, atque Antiocheni Patriarcharum in Metropolin Tyriam, quam sibi uterque vendicabat; unde facilè tum Pontifex Romanus, tum Tyrius sibi persuasere, pendente lite, fungendam exercendamque esse à Papa Patriarchæ vicem? Et sanè Innocentius II. Metropolim Tyriam Hierosolymitano subjecit, non decretorio judicio, sed ad tempus valituro, donec res tota accuratiùs disceptata finiretur. *Quousque deliberaretur, utri duorum Patriarcharum perpetuò cederet.* Ita Vvillelmus Tyrius. An brevior eademque absolutior responsio est, cum Innocentius III. dandi Pallii potestatem Patriarchis concedebat, integram tamen vel tum sibi conservasse? Ita sanè ipsemet in Epistola ad Patriarcham Constantinopolitanum, qua mandat, consecratione & pallio Patrensem Archiepiscopum ut impertiat. *Licèt de plenitudine potestatis ipsum consecrationis munere ac honore pallij potuissemus insignitum remittere, quia sic te vocamus in partem sollicitudinis, quòd nobis retinuimus plenitudinem potestatis, nec cuiquam facimus injuriam, cum utimur jure nostro.*

Spond. anno 1206. n. 3.

Vvill. Tyr. L. 14. c. 12.

Gesta Innoc. III.

XIV. Quos delectat curiositatem suam inanibus pascere quæstionibus, hanc illi ventilant quandoque per otium, quo abundant; Ecquid si novus Patriarcha in aliquo Christiani orbis regno crearetur? Non difficile est hunc nodum solvere, ex iis quæ duobus his extremis capitibus disputata sunt. Nec enim commentitii Patriarchæ jura fingi possunt alia, quàm quibus gaudebant per Orientem Patriarchæ sacrorum bellorum tempore innovati. Nam si ne thronis quidem Patriarchali authoritate jam inde ab Ecclesiæ exordio fulgentibus alia indulta sunt privilegia, quàm quæ Exarchis & Primatibus: nefas esset utique ampliora arrogare novo cuicumque Patriarchæ. Non tam Patriarchæ ergo creatio ea foret, quàm Primatis eorum simillimi, ad quos jamdiu properamus. Certò enim constat, Orientis Patriarchas hos posteriores, nomine magis quàm potestate, nostris Primatibus præcelluisse.

XV. Nec in crimen vocandi sunt Patriarchæ Latini Hierosolymæ, Antiochiæ, & Constantinopolis, quòd in tantas angustias dignitatem suam con-

contrudi passi sint. Sapientissimi quippe Præsules hoc Augustini consilio, hac regula utebantur, non sibi, non gloriæ, non privatæ utilitati Episcopos servire debere, sed Ecclesiæ. Itaque intra eum potestatis & jurisdictionis modum sese ipsi cohibeant necesse est, quem usus præfinit, quem utilitas & pax postulat Ecclesiæ; aliis quippe & aliis temporibus protenduntur, vel contrahuntur jurisdictionis limites, pro utilitate, necessitate & charitate Ecclesiæ, ut ejus semper unitati pacique consultum sit.

CAPUT XXVII. P. 4. l. 1. c. 7.

De Episcopis Titularibus.

I. Contextus juris Canonici de Episcopis Titularibus.
II. Duriora adversus eos Concilii Viennensis Decreta.
III. Aliorum item Conciliorum.
IV. Duo tamen adhuc Titularium Episcoporum genera tolerabantur.
V. Observantur aliqua in hos Titulares Episcopos.
VI. Decreta Concilii Lateranensis V. & Tridentini, de iisdem Titularibus Episcopis.
VII. Prosperi Fagnani observationes circa hos Episcopos post Concilium Tridentinum.
VIII. Episcopi Titulares longè vetustiores, & perneceſſarii in Hispania, postquam à Mauris expugnata fuit.
IX. Post acceptum in deditionem à Cardinali Ximenio Oranum, Africæ oppidum, Episcopi Aurienſis spes incalescit.
X. Titularium Episcoporum quæ partes, quæ officia sint in suas Ecclesias.
XI. De Episcopis Hiberniæ Titularibus.
XII. Satisfit objectioni. Gersonii doctrina:

I. PRosligata superioribus capitibus doctrina de Patriarchis Titularibus Orientis, jubet series & ordo rerum, ut de aliis Episcopis Titularibus sermonem hìc instituamus, atque ita accedamus ad tractandum de Primatibus & Metropolitanis.

2 q. 1. c. 42. Recentiores Juris Canonici Commentatores in Titularium Episcoporum patrocinium accersunt *Caput Pastoralis*: quod ex Gregorio Magno excerptum est. Sed an aliquid hinc præsidii illis accedere possit, non satis liquet. Agit enim Gregorius de Episcopo, cujus nuperrimè eversa ab hostibus civitate, transtulerat eum Gregorius in alium Episcopatum, jussum tamen se priori reddere Ecclesiæ, si D. 19. c. 5. pulsis hostibus civitas reciperetur. Suffragatur paulò apertiùs Synodus Antiochena, ubi quæstio versatur Episcopi, cui vel populi alienatio animorum, vel quælibet alia causa interceſſit, ne in urbem Ecclesiamque suam reciperetur. Sed hìc tamen Episcopus ea tantum spe ordinatus fuerat, & plerumque certa spe, ut in Ecclesiæ suæ possessionem mitteretur. Quod non parum abludit à causa Episcoporum Titularium, quam hìc excutimus.

II. Edidit Clemens V. in Concilio Viennensi Decretum, quod spectat quidem certissimè ad Episcopos Titulares: sed ut eos configat, vetetque creari in posterum, ut malis compluribus obviam eatur. Memorat enim Pontifex has Ecclesias, nec populo jam, nec Clero, nec reditibus gaudere; ambiri tamen à Monachis quibusdam excordibus, qui cupiditati suæ ut facerent satis, dignitatem toto orbe sanctissimam celsissimamque pudenda mendicitate, erraticæque vitæ ludibriis prophanarum ibant. C. In plerisque In Clementina. *Qui nec ut expediret, prodesse: nec ut deceret, præesse valentes, instabilitate vagationis, & mendicitatis opprobrio, serenitatem Pontificalis obnubilant dignitatis.* Itaque vetat Clemens, ne posthac hujusmodi ordinentur Episcopi solo titulo fruituri, nisi expressa Sedis Apostolicæ licentia: *Nisi speciali super hoc authoritate Sedis Apostolicæ.* Denique pœnas indicit Regularibus, qui præter professionis suæ leges & sanctimoniam, his se effrænatis cupiditatibus abduci sinent.

III. Nec minùs exacerbata fuit Synodus Ravennas II. in Episcopos errones, ignotos, linguæ civium imperitos, & quorum ob vitæ probra sordesque suspecta meritò habebatur ordinatio. Quocirca & Pontificalibus quibuscumque muneribus interdicti sunt, donec certa ederent ordinationis suæ titulique argumenta. *Nisi priùs Metropolitano constiterit, de ipsius ordinatione, consecratione & titulo.* Innovavit hunc Canonem Synodus Ravennas III. prohibitis expressissimè Regularibus, ne Pontificalia gerì munera sinerent ab Episcopis Titularibus transmarinis. *Episcopos peregrinos, & populum subditum citra mare non habentes, ne invitent, &c.*

Ann. 1311. Con. 14.

Act. 13. 4. 1 Can. 4.

IV. Duo nihilominus genera Titularium Episcoporum cum bona Canonum venia habebantur. Namque primò quidem Orientales Patriarchatus Latinis semper Titulo tenus commendabantur Episcopis, quibus interim aliæ reapse committebantur Cathedrales Ecclesiæ, quarum & curæ incumberent, & reditibus alerentur. Secundò Archiepiscopi Episcopique, si qui non possent creditarum sibi Ecclesiarum regimini tantum vacare, quantum opus esset; hi ascisebant sibi Titulares Episcopos, velut Pontificalis ministerii collegas & coadjutores. Concilio Colonienſi anno 1322. Adolphus Leodiensis Episcopus interfuit per Episcopum alium, cui vices suas mandaverat, non ut suo tantùm nomine Synodo adesset, sed & Episcopatum omnem vicaria sollicitudine administraret; *Hermannus Hennensis Episcopus vices nostras gerens in Pontificalibus.* In Episcopalibus Comitiis Lutetiæ habitis sub Carolo VI. Rege, ut medicina fieret schimati Avenionensi, præfuerunt ante Archiepiscopos omnes Patriarchæ duo Titulares, Alexandrinus & Hierosolymitanus, qui eodem tempore Administratores erant perpetui, ille Carcassonensis Ecclesiæ, hic sancti Pontii Tomeriarum. Post omnes verò Galliæ Episcopos, nomen ascribitur Episcopi Bethleemitici. Cardinalis Campegius Apostolicæ Sedis in Germania Legatus, tum multa decreverat ad ejus Ecclesiæ reformationem, tum istud in primis, quo prohibiti sunt Vicarii Generales in Pontificalibus, ne quid emungerent pecuniæ pro Ecclesiarum consecratione: jussique ex adverso Episcopi locorum idoneam Vicariis suppeditare dotem, interposita Sedis Romanæ authoritate ad Ecclesias pensionibus in hunc usum onerandas,

Ann. 1322.

Ann. 1394.

Ann. 1524. Cap. 19.

V. Ex quibus intelligis, 1. quàm frequentes essent in Germania quidem tunc Titulares isti Episcopi. 2. In more fuisse, ut authoritate interposita Sedis Apostolicæ illi crearentur; juxta Clementis Decretum suprà laudatum. 3. Regulares plerumque ad hujusmodi præstanda munia accitos fuisse. Ut id quidem rursus emicat ex Concilio Salisburgensi anni 1420. ubi vetantur Episcopi ad Episcopales obeundas functiones ministerio uti Regularium, qui dum Episcopali ordinatione inaugurarentur, Monasticas abjecerant vestes: nisi eas rursus induerent, quippe qui iis exui non potuissent, nisi ut simul induerent se in laqueos excommunicationis. *Nullus Suffraganeorum nostræ Provinciæ in sua Diœcesi ad exercendum ea quæ Episcopalis Ordinis existunt, tales Titulares Episcopos admittat, nisi habitum suæ religionis manifestè deferant &c.* Concilium Colonienſe anno 1536. multa quidem emendare studuit quæ infuderant se in Ecclesiarum disciplinam vitia: at hujusmodi Generales in Pontificalibus muniis Vicarios, adeo non abolere studuit, ut eorum ex adverso usum frequentem admodum tunc fuisse significaverit: quod idem moneo de Synodo Augustana anni 1548. & de Concilio Trevirensi ànni 1548. in litteris Convocationis.

Can. 17.

Can. 17.

Act. 3.

Ann. 1514. Sess. 9.

VI. Fateamur ergo necesse est, Concilium Lateranense V. sub Leone X. accommodasse se ad usum eo ævo pervagatissimum, tametsi ex laxata disciplinæ fibula ortum: quando permisit Cardinalibus, quibus commendatæ essent Cathedrales Ecclesiæ, ut eas per Episcopos Titulares, quos Suffraganeos vulgò appellavere, administrarent. *Omni conatu suo provideant inserviri Cathedralibus, dignos & idoneos Vicarios, seu Suffraganeos, prout consuetudo fuerit, cum digna competenti mercede apponentes.*

Nec adversatur Lateranensi Tridentinum. Neque enim in isto agitur de Episcopis illis Titularibus, qui Suffraganei appellantur, quique affixi sunt ministerio & regimini Cathedralis alicujus Ecclesiæ, cujus Titulo nequaquam gaudent. Ad aliud genus Titularium Episcoporum pertinent Concilii Tridentini verba, quos carere ait clero populoque, vagari semper, nec usquam certam sibi sedem figere: *Clero carentes, & populo Christiano, cùm ferè vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant*; quorum rursus artes improbas damnat, quibus abutebantur ad ordinandos aliorum Episcoporum Diœcesanos Clericosque, Sedem sibi excitando Episcopalem in locis quæ dicuntur nullius esse Diœcesis, sive in exempto quovis Monasterio. *In legis fraudem & contemptum, quasi Episcopalem Cathedram in loco nullius Diœcesis sua temeritate erigunt, & quoscumque ad se venientes promovere præsumunt.* Nec eo contenti Patres, omnes irritas habuerunt id genus ordinationes sine assensu propriorum Episcoporum factas, quo se cumque privilegio tuerentur, & præfractam hanc audaciam prætexerent Episcopi Titulares. *Nemo Episcoporum qui Titulares vocantur, etiamsi in loco nullius Diœcesis, etiam exempto, aut aliquo Monasterio cujusvis Ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii, sibi de promovendo quoscumque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum absque proprii Prælati expresso consensu ordinare valeat, &c.* Annua ab Episcopalibus muneribus suspensione feritur Episcopus, si huic Decreto immorigerum se præbeat: qui ab eo autem vel Tonsura Clericali, vel Ordine aliquo initiati fuerint, quandiu Diœcesano Episcopo visum fuerit eos suspendi.

Ann. 1551. Sess. 14. c. 2.

In Lib. V. Decret. Part. 2. c. 40. 41. 42.

VII. Juvat & ex Fagnano aliqua his assuere, quæ in rem sint. 1. Post Concilium Tridentinum prohibuit Pius V. ne crearentur Episcopi Titulares, nisi ad Ecclesias Cathedrales Cardinalibus commendatas, & ubi jam is inolevit mos; nec aliter vel tum nisi assignata Titularibus annua pensione ducentorum saltem Philippeorum, ex Ecclesiæ ipsius reditibus, quam ipsi exigere possint: addita etiam hac cautione, ne quid Episcopalis usquam muneris usurpent sine Romani Pontificis licentia extra fines Episcopatus, in quo Suffraganeorum partes agunt. 2. Addit Fagnanus, à Congregatione negotiis Consistorialibus præposita communicatum esse hoc Cardinalium privilegium cum Episcopis quibuscunque, & pensionem Titularium Episcoporum ad trecentos Philippeos excrevisse. 3. Cum Arborensis in Insula Corsica Archiepiscopus flagitaret à Congregatione Concilii Titularem Episcopum, qui sibi subsidiariam navaret operam, tum propter frequentes & ingravescentes ægritudines suas, tum ob exitiales nefariorum hominum inimicitias, qui veneno jam ipsum appetiverant, quibus rebus diu & crebrò abesse Diœcesi cogebatur: sacra Congregatio non indulsit, ut novus crearetur Suffraganeus Episcopus; sed si jam ordinatus aliquis Titularis occurreret, aut undecumque acciri posset, huc protinus accerseretur. 4. Equites sancti Jacobi de Spatha in Hispania postulabant concedi sibi Titularem Episcopum, qui Emeritam & vicina quædam oppida regeret, quæ nullius essent Diœcesis, essent autem sub jure & potestate Ordinis. Censuit sacra Congregatio rerum Consistoriallium, nullos deinceps his Equitibus permittendos esse Episcopos Titulares; quibus si quos Pius V. & Gregorius XV. annuissent, id inconsulta Congregatione factum esse. 5. Per Oratores suos Hispaniarum Rex urgebat, ut Tunetensis in Africa Titularis Episcopatus adsignaretur Equitibus sancti Jacobi, ut Suffraganei nomine Episcopus aliquis regeret oppida hujus Ordinis exempta. Re maturiùs perpensa constantissimè negavit Congregatio, quòd Titularium Episcoporum ordinatio vehementer adversetur antiquæ Canonum disciplinæ, per quos non licet creari Episcopos nisi in Civitatibus: quòd Concilium Viennense refragetur, ne Titulares sint Episcopi: quòd Tridentinum solis indulgeat Cardinalibus: quòd Pius V. non annuat nisi iis locis, ubi eos haberi inveteratus jam mos est: quòd Tridentini Patres vetent Episcopos in partibus, ut Titulares vulgo appellantur, erigere sibi Episcopalem Sedem in locis nullius Diœcesis: vetent denique, eos qui oriundi sunt ex oppidis quæ nullius sunt Diœcesis, ordinari à quoquam, nisi licentiam litteraque Dimissorias impetraverint Episcopi Diœcesani: denique quòd cum Tridentina Synodus subjecerit Diœcesano Episcopo loca, quæ nullius sunt Diœcesis: subjecerit & Episcopo proximiori ea loca, quæ in nulla sunt Diœcesi: cederet in contumeliam & dispendium horum Episcoporum, ordinatio nova Titularium, qui sibi sument eas Pontificatus functiones, quas illis integras servari sanxit Synodus.

Conc. Trid. Sess. 23. c. 10. Sess. 24. c. 9.

6. Addit denique pius juxta & doctus Canonum idem interpres, à Congregatione Concilii declaratum esse, teneri Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos Titulares ad visitanda religiosè Apostolorum limina iis temporibus, quæ Ecclesiasticis legibus sancita sunt; non tantùm ut defungantur duplici illo munere, quod his peregrinationibus sacris illigatum quodammodo est, scilicet, ut vota sua nuncupent ad Basilicas Principum Apostolorum, utque summo Ecclesiæ & Episcopatus vertici justa dependant venerationis & obedientiæ canonicæ obsequia: sed ut legi præterea satisfaciant, quam religiosissimè observari non minoris refert ad Ecclesiæ salutem. Nimirum ut Congregationi Concilii de administratione creditarum sibi Ecclesiarum rationem reddant, juxta Constitutionem Sixti V. Quanquam enim Titularibus his, nec Clerus sit, nec populus, qui regi pascique ab eis se sinat, assumendo tamen Titulum induerunt pariter vinculum & necessitatem curandæ alicujus longinquæ Diœceseos, vigilandi, insudandique ad eam Imperio Christi libertatique Religionis vendicandam. Ipsorum muneris est omni ope atque industria incumbere in eam curam, ut perdiscant, quæ nunc conditio sit, qui status dissipatæ hujus Ecclesiæ suæ, ut Evangelicæ veritatis lumen illuc inferant, ut certiorem faciant tum Pontificem, tum Congregationem de opera à se navata, ut eorum auxilium patrociniumque implorent. His convenienter respondit sacra Congregatio ante pauciissimos annos ad litteras Patriarcharum Titularium Constantinopolitanæ & Antiochenæ Ecclesiæ, ex quibus Constantinopolitanus, cui commendatus erat Barien-sis Archiepiscopatus, per Vicarias operas visitaverat Ecclesiam suam Constantinopolitanam, & Visitationis rationes actaque ad sacram Congregationem retulerat.

Fagnan. in L. 2. Decret. pag. 217. 218.

Ann. 1605.

VIII. Si lubeat revolvi in priora sæcula, ostendet se nobis Hispania Titularibus Episcopis pluribus instructa, non sine summo doloris sensu. Postquam enim barbaricæ Maurorum dominationis jugo oppressa est Hispania penè tota, ordinari non destitere Episcopi ad singulas Cathedrales Ecclesias, etsi ad eas nullus omnino pateret aditus. In sua illorum temporum historia Rodericus Archiepiscopus Toletanus, duplicis generis Episcopos tradidit affuisse dedicationi Ecclesiæ sancti Jacobi, alios qui suis & urbibus & Ecclesiis præessent, alios titulo tantùm, non urbe, non sede sua fruentes; ut quæ ab Arabibus, aut tenerentur, aut di-

Ann. 1643.

rutæ

rutæ olim essent: *Fuerunt ibi alii Episcopi, quorum Civitates aliquæ desertæ, aliquæ ab Arabibus tenebantur.* Horum novem recensetur, quorum tum demum urbes postea ex Arabum potestate receptæ sunt, cum rerum potiri cœpit Alfonsus Rex: is scilicet qui Toletum expugnavit. Hoc autem spatio temporis hi omnes Episcopi, suis sedibus orbati, diversabantur, aut Oveti, aut in Ovetensi Diœcesi. Hinc urbs Episcoporum dicta Ovetum. *Et eorum Episcopi ad Asturias fugientes, tam in civitate, quàm in Diœcesi Ovetensi, partitis sibi territoriis, ut poterant, victitabant. Unde in aliquibus libris antiquis Ovetum dicitur Civitas Episcopalis.*

De rebus Hispan. l. 4. c. 18

Eandem historiam Mariana quoque mandavit literis, & suo more, luculentis illustravit circumstantiis. Docet enim hos Episcopos, qui nomine tenus Episcopi videbantur esse: *Minuti scilicet, & paulò amplius quàm solo nomine Episcopi*: fuisse tamen verissimè Episcopos: non eo tantùm quòd spes esset quamprimùm redituras in Christianorum manus eas civitates: *Et erat moribus ea tempestate receptum, ut utrarumque urbium Episcopi essent: ac earum præsertim, quæ vel ereptæ Mauris, paulò post ad eorum ditionem redierant; vel sperabatur brevi eripiendas fore, Christianique juris futuras; in eamque spem mortuis sufficiebantur vivi*: Sed etiam quòd edixisset Compostellana Synodus, ut Episcopi Titulares pontificalia munia obirent in Civitate & Diœcesi Ovetensi, ex qua eorum quoque singulis, & Ecclesiæ & territorii partes adsignatæ essent. *Additum præterea, ut Episcopi, qui ditione carerent, Ovetensi Præsuli vicariam operam exhiberent, cura in multos partita, ejusque reditibus alerentur. Iis aliisque tota ditione Episcopis in Ovetensi urbe & Diœcesi singulæ Ecclesiæ darentur, quarum reditibus viverent, &c. Inde certè effectum est, ut ea tempestate Ovetum, Episcoporum civitas vulgò diceretur.*

Anno 876. L. 7. c. 18.

IX. Juvat paulò lætiorem hìc historiam intexere, qua & recreari possit animus, & de re quam tractamus, pleniùs instrui. Ut primùm Cardinalis Ximenius animi rerumque gestarum magnitudine & morum sanctitate incomparabilis, Oranum Africæ munitissimum oppidum devictis Mauris expugnavit: Ludovicus Vvillelmus ex inclyto Franciscanorum cœtu, Auriæ Titularis Episcopus antè ordinatus, Auriam Oranumque duo nomina, urbem unam esse speravit venditavitque. Ximenium primùm adiit, à quo extundere nihil potuit, victoriæ suæ scilicet gaudium præmiumque extorqueri sibi non facilè passuro, certoque jam ejus urbis dominium Ecclesiæ Toletanæ ditioni & patrimonio adjungere. Ludovicus repulsam hìc passus Romam confugit, & diplomata à Pontifice facilè impetravit. Ximenius excuti, ventilarique jussit veteres historias Notitiasque Episcopatuum Africæ: compertoque Oranum recentissimum esse oppidum, Tremeseno regno urbique obnoxium, Episcopali dignitate nunquam decoratum, quod ipsa prodebat ejus novitas: statuit Ecclesiam ibi condere, Collegiumque Canonicorum, quorum Præfectus Abbatis nomine augeretur, sederetque in Ecclesia Toleti Metropolitana. Ludovicus Pontificio jam diplomate munitus, Regis etiam patrocinio fultus, poterat Ximenii etiam beneficentia Orani Abbas ipse creari, si modum spei suæ ponere potuisset. At cum non acquiesceret, defuncto interim Rege, & Ximenio ad regendum totius Hispaniæ clavum vocato, serò ipsum tandem aviditatis suæ pœnituit. Instandi tamen magis finem fecit, quàm sperandi. Concedente enim fatis postea Ximenio ipso, Fonsecam ejus in Archiepiscopatu Toletano successorem convenit, & experimentis doctior factus, eo concedente, Orani Abbas renunciatus est. Bullæ Roma expectabantur, ipse moræ impatiens Oranum profectus est, Vicarium se Archiepiscopi agens. Successores habuit eodem nomine & jure utentes, vitam degen-

An. 1516.

tes cum Oranensibus Canonicis, sub jure summo & tuitione Archiepiscoporum Toletanorum. Hactenus ex Gomecio in vita Cardinalis Ximenii. L. 5.

X. His documentis ex Hispanica decerptis historia, manifestum fit, eas temporum incidisse causas & necessitatis, priscis etiam Ecclesiæ mediisque sæculis, quibus creari Titulares Episcopos ad Ecclesiæ salutem interfuit: id primò factum, quòd spes recuperandarum urbium & Ecclesiarum permagna esset: nec vanas irritasve fuisse plerumque has spes: receptas enim revera fuisse obtritis hostibus civitates Episcopales; viduatos interim suis Ecclesiis Episcopos, & ista se spe sustentantes, operam industriamque suam sublevandis aliis Episcopis impendisse: adeoque nec cordato cuiquam in mentem venisse, ut dubitaret, an Titulares Episcopi, verè dicerentur, & re essent Episcopi. Quæ supra perstrinximus de Cardinali Bessarione, quæ hìc de Ximenio, quæ denique de rationibus reddendis sacræ Cardinalium Congregationi, quid tentatum, quid cœptum, quid perfectum sit, de utilitatibus Ecclesiæ Titularis sibi commendatæ: quæ denique de Episcopis Hispanis narrata sunt, & de eorum Civitatibus post aliquot sæcula Christianæ Reipublicæ Ecclesiæque redditis: hæc omnia, inquam, satis superque evincunt, nequaquam inanes aut cassas fuisse spes, quibus ducti Majores nostri Episcopos Titulares instituerunt.

XI. Cujusmodi essent Episcopatus Hiberniæ Titulares, de quibus cum eorum Rege expostulabat Anselmus per Epistolas, non facile est divinare. Ordinabantur enim nulla sibi certa Sede destinata. *Dicitur Episcopos in terra vestra passim eligi, & sine certo Episcopatus loco constitui.* Ita ne Titulares quidem erant Episcopi, sed Episcopi tantùm: ut nunc Presbyteri nonnunquam ordinantur, nec ulli tamen peculiari addicuntur Ecclesiæ. Non tacuit Anselmus, quæ mala ex vaga hac ordinandi consuetudine antiquis Canonibus inimica proficiscerentur. *Episcopus namque, nisi certam Parochiam, & populum cui superintendat, habeat, constitui secundùm Deum non potest. Quia nec in sæcularibus nomen, vel officium Pastoris habere valet, qui gregem, quem pascat, non habet. Honor quoque Episcopalis non parum vilescit, &c.* L. 3. Ep. 147.

Cùm referat Anselmus ab uno dumtaxat Episcopo ordinari solitos fuisse hos Episcopos, non injuria conjecerit quis, in eorum Chorepiscoporum numero eos reponendos esse, de quibus inferiùs agetur, qui regebant Parochias agrestes, delegata Episcopi potestate: qui vacantes Ecclesias Cathedrales interim administrabant: quibus unus tantùm manus imponebat Episcopus: & in quorum locum subiere Titulares illi Episcopi, qui Suffraganei appellantur, subjunguntur autem Episcopis vel Metropolitanis, quos Episcopali onere ex parte saltem relevari æquum est. Quantumvis gravia & aculeata videantur Anselmi verba, nec immeritò; non negat tamen, quin Titulares hi verè essent Episcopi. Illi ipsi qui in Concilio Basileensi tam vehementer insurgebant in Cardinalem Arelatensem, quòd præcipiti quadam festinatione finirentur res, ne expectatis quidem verorum Episcoporum suffragiis, quasi solus Titularium assensus tantis rebus profligandis par esset: ita ut in Episcopalibus subselliis collocatæ semel fuerint celeberrimæ sacrarum Reliquiarum thecæ: ne ii quidem tamen tunc detrectabant, quin ordini & collegio Episcopali verè adscripti essent Episcopi Titulares. Rainal. An 1439. n. 21, 25. Gerson. to. 1 pag. 190.

Sed minimè prætereundus est nobis Æneas Sylvius libro primo Actorum Concilii Basileensis. Ubi docet Patronos Episcoporum Titularium, caput illis & authorem adsignasse Petrum ipsum, & sacrum Apostolorum cætum, qui nec civitates ferè, nec Diœceses in potestate habuerunt, undique extrusi, profugique. *Dum istos repellunt, ipsum quoque Petrum damnant, & Apostolos, quos diu sine magna plebe fuisse constat. Nec unquam aut tota Roma Petro, aut tota Hierosolyma Jacobo paruit.* Fervidiùs hæc tunc jactabantur. Nobis autem cum Gersonio hæc arridet maxi-

maximè sententia, Episcopos qui *Titulares* & *in partibus* dicuntur, indubitatissimè Episcopos esse, sed citra ingentem necessitatem ordinari non debere. *Status Episcopalis licèt esse possit in aliquo, sine plebe, & sine usu, vel exercitio; hoc fieri non convenit: quia vanum & monstruosum in Ecclesia videretur; quoniam frustra est potestas, cui non subest operatio.*

CAPUT XXVIII. P. 3. L. 1. c. 8.

Altiori ab origine repetitur institutio Episcoporum Titularium, multaque in cumulum adduntur ad ante dictorum confirmationem.

I. Chorepiscopi ex Episcoporum collegio expuncti, quòd ab uno ordinarentur Episcopo, nec ulla eis tunc Episcopalis Diœcesis gubernanda indiceretur. Duabus occurritur difficultatibus.

II. Episcopi Titulares, Titulo verè carent, etsi unus aliquis eis dum ordinarentur, assignatus sit, verbo, non re.

III. Episcopum inaugurari perinde est ac Regem creari: Rex autem non est qui regno caret. Errantium huc illucque Episcoporum ordinationes prohibita.

IV. In Oriente indultum est, beneficia quævis alia retineri ut possent cum Episcopatu in partibus, *quò non aliter quisquam se onerari passus esset.*

V. Non desperabatur de Episcopatibus Titularibus, Ecclesiæ & Imperio Christiano recuperandis.

VI. Portio quædam adhuc vel Metropoleon, vel Episcopatuum Titularium retinebatur à nobis.

VII. De Patriarchis Titularibus Antiochiæ & Hierosolymæ.

VIII. Nonnullius etiam ponderis fuit mystica ratio quinarii Patriarcharum numeri.

IX. Cùm totum Patriarchatum non subegissent Barbari suæ ditioni, necesse erat Patriarchas nominari.

X. Paupertas qua afflictabantur non rarò Titulares Episcopi, justa non erat causa supersedendi ab eorum vel nominatione, vel ordinatione.

XI. Supererant semper plebeculæ saltem Catholicæ, quæ suis erant pastoribus commendandæ.

XII. Imperatores ipsi hos Titulos cupidè servabant, ut ditionis suæ antiquissimæ testes.

XIII. Suis quandoque in Ecclesiis tolerabantur Episcopi Titulares.

XIV. Longè aliud Titularium Episcoporum genus, qui Episcopatus renuntiaverant, ignobilis otii amore, & ignavia.

XV. De Canone Concilii sub Photio habiti, quo prohibebantur Episcopi in claustra Monachorum se conjecere, & vitam monasticam profiteri.

XVI. Episcopatus in pattibus *in Commendam dati Episcopis, qui alios regebant Episcopatus.*

XVII. XVIII. XIX. XX. Vetustiora aliqua Titularium Episcoporum exempla.

I. JUvabit hoc capite antiquissimas vestigare origines Titularium Episcoporum, & institutam de illis disputationem hinc concludere, unde ingrediendum in eam fuisset, nisi rerum ipsarum connexio, & quædam historiarum concatenatio ordinem temporum nobis perturbasset. Exordium ergo ducemus ab eo discrimine, quo Episcopos à Chorepiscopis distare tum exploratissimum esse cœpit, cùm ea de re Sedem Apostolicam percunctatus est Carolus Magnus, legato Romam Archiepiscopo Annone, Galliæque Episcopis in ejusdem quæstionis pervestigatinem strenuè incumbere jussis. Romanæ Ecclesiæ Gallorumque Præsulum unanimi consensu diffinitum est, non posse Chorepiscopos alio quàm Præsbyterorum ordine censeri, nec enim Episcopali ministerio insigniri potuisse, cùm nulli Episcopali Ecclesiæ regendæ sua ipsos ordinatio affigeret, nec à tribus Episcopis, ut par est, sed ab uno duntaxat manus imponente inaugurati fuissent: *Nam Episcopi non erant, qui nec ad quandam Episcopalem Sedem titulati erant, nec canonicè à tribus Episcopis ordinati.* Itaque si quos hi Chorepiscopi ordinassent Presbyteros, Diaconos, Subdiaconosque, eæ pro inanibus vacuisque habitæ sunt ordinationes, nisi à veris Episcopis iterarentur: *Episcopi namque non fuerunt, qui nec à tribus Episcopis, nec ad aliquam Episcopalem Cathedram ordinati fuerunt, & ideo ex his nihil agere potuerunt.* Conc. Gall. Tom. 1. pag. 240. 241.

Si ubi extrema urget necessitas, permittitur etiamnunc Episcopus unus Episcopum ordinare, nullis aliis adscitis collegis, non hinc tamen labefactatur illorum tunc Galliæ Episcoporum sententia. Eadem enim potuit illorum mens esse, atque complurium magni nominis parisque eruditionis Theologorum, ante quadrigentos, vel quingentos annos; quibus visum est non posse quidem Presbyteros Confirmationis sacramentum conferre ordinario jure, quòd propria ea sit laus & potestas Episcopurum: sed extraordinario posse, ubi urget necessitas, & ubi summus seu jubet, seu permittit Pontifex. Utrobique agitur de vi integra vel irrita Sacramenti, ab Episcopo vel Presbytero administrati, cui indulta vel denegata sit extraordinaria Ecclesiæ, vel Papæ delegatio. Ita perspicuè alludunt sibi mutuò hæc exempla.

Quod ad alteram autem rationem attinet, rescissæ Chorespiscoporum ordinationis, ex eo derivatam, quòd nullus eis grex peculiaris sit, quem pascant: illam ita posset quis forsan interpretari, quòd argumentum inde venarentur Episcopi de Ecclesiæ voluntate & intentione, quæ extraordinaria delegatione onerare nollet Episcopum, qui Chorepiscopum solus ordinabat, ut vel sic verum ordinaret Episcopum. Inusitatissima hac potestate non munit Episcopos Ecclesia, nisi ut suppetias ferat plebibus Pastore viduatis, nec aliter ferè tunc temporis idoneum habituris. Itaque facile erat conjicere nulla istiusmodi extraordinaria potestate donatos esse ab ea Episcopos, ut Ecclesiis proprium Pastorem jam assecutis, alium superadderent. Si qui porro imperare sibi non possint, ut irritas fuisse putent unius Episcopi ab uno Episcopo ordinationes: ii existimabunt à Pontifice & Episcopis Gallicanis irritas esse declaratas, quoad usum tantùm munium Episcopalium, quibus illi suspendebantur. In hac sententia versantur Theologi, magno & numero, & nomine. Sed unde deflexit, eò revocanda est oratio.

II. Magni ergo ponderis, magnæ necessitatis hæ duæ tum cautiones habebantur. Cùmque hoc capite nihil de prima adhuc attigerimus, operæ pretium erit hìc inquirere, an inter primæva Ecclesiæ sæcula aliqui extiterint Titulares Episcopi, seu potiùs non Titulares, cùm Tituli inopia tantum molestiæ eis hìc faceſſat. Titulates nunc dicimus, quòd solo Ecclesiæ alicujus titulo sibi blandiebantur: at olim vehementer Episcopus esse negabatur, qui nullius in Episcopatus Titulum ordinatione sua adoptatus esset. *Nec ad aliquam Episcopalem Sedem titulati erant. Nec ad aliquam Episcopalem Cathedram ordinati erant.* Qua ex duplici sententia liquidum est, ubi Episcoporum causa agitur, unum idemque esse ordinare & titulare, eoque Ecclesiæ alicujus creditam administrationem significari.

III. Quippe Regale Sacerdotium, & Sacerdotale Regnum est Episcopatus. Atqui Regno donare, perinde est ac summa donare ditione & jurisdictione in cives, urbes, provinciasque. Hinc Cabilonense II. Concilium ab Episcopis Gibernis quibusdam factas ordinationes nullas cassasque declaravit, quin & plerumque simoniacas, quòd nulla Diœcesi, nulla plebe gaudentes Episcopi, ad distrahendas Ann. 815. Addit. l. 3. c. 37.

das res sacras fœdissima mendicitate compellerentur. *Sunt in quibusdam locis siti, qui se dicunt Episcopos esse, &c. Quorum ordinationem, quia plerumque in simoniacam hæresin incidit, & multis erroribus subjacet, modis omnibus irritam fieri debere omnes uno consensu decrevimus.* Hac consensione Episcoporum in abjiciendis istiusmodi ordinationibus opus fuit, ut ancipitis juris Episcopi, vel ab Episcopalibus deinceps functionibus manus abstinerent, vel in patriam sese reciperent.

Cap. 43.

Aliquandiu antè Vermeriacensis Synodus erraticorum hoc genus Episcoporum rescideratordinationes; quo etsi subobscurè, significabatur tamen Episcopalis eos muneris & potestatis exortes esse: *Ut de Episcopis ambulantibus per patrias ordinatio non fiat: si autem boni sunt illi Presbyteri, iterum consecrentur.* Clementius aliquid & temperatius consuluit Vernensis Synodus, suspensa ad tempus potestate omni, quam conferre se posse speraſſent Episcopi Episcopatu destituti: donec amplior & numerosior Synodus hanc controversiam prorsus diremisset. *De Episcopis vagantibus, qui Parochias non habent, nec scimus ordinationem eorum qualiter fuit, placuit juxta Instituta sanctorum Patrum, ut in alterius Parochiæ ministrare, nec ullam ordinationem facere debeant, sine jussione Episcopi, cujus Parochia est. Et si hoc facere præsumpserint, ab officio suspendantur, interim quoad ad Synodum exinde venerint, & ibidem secundùm canonicam institutionem accipiant sententiam.*

Ann. 752. Can. 14.

Ann. 755. Can. 33.

IV. Verùm Ecclesiam Græcam inexorabilis quædam necessitas impulit ad mitiora longè consilia & temperamenta. Dubitabit nemo, ubi explanata fuerit Constitutio Imperatoris Alexis Comneni. Narrat primùm Imperator, Abbates, Oeconomos, aliosque plures Cœnobiorum Præfectos, Monachos ipsos, Ecclesiarum denique omnium Rectores & Beneficiarios, onus omnino detrectare, nec adduci ulla vi posse, ut assensum præstent suum, quando eliguntur ad Orientalium Ecclesiarum regimen Episcopale, quæ ita & longinquæ sunt, & ab omnibus vitæ subsidiis destitutæ, ut eò nec accedere ferè quisquam posset, nec ubi accessisset, vitam utcumque tolerare. Cùm lege receptissima nemo posset his onerari Episcopatibus, quin semetipse illico beneficiis aliis Ecclesiasticis omnibus exoneraret, refugiebant nimirum homines dignitatem, cui tantum molestiarum adhæresceret. Ut medicina fiat tanto morbo, jubet Imperator, ut ad hos Episcopatus electi, gaudere pergant Abbatiis, Officiis, Administrationibus, cæterisque Beneficiis Ecclesiasticis, quibus antè dotati fuerant: ita cessabant causæ recusandi Titulos Ecclesiarum, quarum recuperatio haudquaquam desperanda erat. Et hi ergo erant Titulares Episcopi, ad eas ordinati Ecclesias, quæ inaccessæ prorsus erant, & jam pridem à Barbaris vastatæ. *Verentes ne sibi necessaria deficiant, cùm illæ Ecclesiæ ad quas electi sunt, in partibus Orientis sitæ sint, ac prorsus inopes, nec adiri ab eis omnino possint.*

Juris Orien. To. 1. p. 139. Balsamon. in Can. 37. Conc. Trul.

ἐκκλησιῶν, ἄπορων, καὶ ἀπροσβάτων αὐτοῖς παντελῶς.

V. Ita res habebant ante hujus Imperatoris regnum. Spes quidem aliqua suberat recipiendarum à barbarica potestate harum, sive urbium, sive Ecclesiarum: concedit enim Princeps istiusmodi Episcopis, ut de pristinorum Beneficiorum reditibus alantur, donec Imperio rursus vendicentur eorum Ecclesiæ. *Donec levationem aliquam consequantur, & infælicitatem præsentem, cum Ecclesiarum sibi creditarum fælicitate commutent, quæ nunc ab eis adiri propterea nequeunt, quòd ab hostibus infensissimis detineantur.* Sed cùm ferè delectet spei indulgere, ecqua Episcopalis civitas non sperabitur aliquando fore, ut ab Infidelium manibus extorqueatur?

VI. Hinc ergo mos primùm inolevit subrogandorum in civitates Christiano Imperio avulsas Episcoporum, ex spe non inani eas recuperandi. Forsan etiam expugnarant insidebantque Barbari civitatem, non oppida, non vicos, non agros, sive Diœceseos, sive Metropoleos & Provinciæ. Civitatum harum aliquæ nostri rursum juris & imperii factæ sunt: hinc accensa magis magisque spes in reliquas. Interim insuevimus, nec miraculo posthac fuit, aut offendiculo, Episcopus sine grege, Rex sine Regno. Diutinæ moræ desperationem non attulere: aut si attulere, tum sapientiæ fuit, tum utilitatis permagnæ, eam dissimulari, ut supereſſet juris tum Ecclesiastici, tum Imperatorii in eas urbes illustre & perenne monumentum: illas enim sive Episcopales, sive Metropolitanas, sive Patriarchales civitates Christiano nomini rursum vendicandas jure esse, tot erant testes, tot hortatores, quot Episcopi, earum nominibus & titulis conspicui.

Ibid. p. 451, 452.

VII. Patriarchas ipsos agmini Episcoporum immiscui, quòd jam inde ab ætate Balsamonis, Hierosolymitanus & Antiochenus Patriarchæ urbibus Ecclesiisque suis exturbati essent, ut jam prolixè demonstratum est: & hic quoque accedebat eorum infortunio cumulus, ut depositionis pœnam illis intentarent homines cervicosi, & præpostero zelo perciti: unum id dantes crimini, quòd nec vitæ impendio suas in Ecclesias se intrudere molirentur: *Audacter prædicant à dignitate Patriarchali removendos Antiochenum & Hierosolymitanum. Quippe Canonibus statutum est, inquiunt, nequidem inter Pontifices recensendos esse, qui non vel extremo cum periculo se conferant ad thronos suos à Barbaris occupatos, nec martyrii coronam præripiant.* Hunc efrænati zeli impetum retardare nititur Balsamon, objecto Canone Concilii Trullani, quo adeo non jubentur hi Episcopi in discrimen ire præcipites, ut contrà sua ipsis adferatur dignitas, potestasque tum ordinandi, tum retinendi juris, ordinisque suarum Ecclesiarum. *In hunc modum ordinatis, & ob hanc causam thronos suos non possidentibus, jus suum absque præjudicio sic conservandum decrevimus, ut & ordinationes diversorum Clericorum juxta Canones instituant, & authoritate præsidentiæ secundùm modum fruantur, ac denique firma & rata sit omnis ab ipsis profecta administratio.* Addit hæc eadem Synodus, si qua hoc statuto & more vis fieri videatur antiquis Canonibus, nihil tamen Canonicis regulis tam consentire, quàm prudentem & charitati obsequentem dispensationem in hoc genus necessitatibus. *Non enim hac ratione, per necessitatis tempus circumscripta lex dispensationis in angustum cogetur.* His subjungitur superiùs expensa Constitutio Alexis Comneni.

Ibidem.

Syn. Trull. c. 37.

VIII. Non minimi etiam ponderis apud Balsamonem fuere mysticæ quinarii numeri rationes, nequid hinc decederet in numero Patriarcharum, instar habentium, ex opinione supra perpensa Græcorum, quinque sensuum & vitalium organorum Capitis Ecclesiæ. In causa quoque id fuit, ne imminueretur numerus splendidissimarum Sedium, nunc quidem caligine obductarum, sed priorem in lucem immortalemque gloriam rursus suscitandarum, cùm incomprehensæ & sempiternæ Sapientiæ Christo opportunum fuerit. Interim autem author est Balsamon, æquius esse, non redintegrari luctum Ecclesiæ inter ruinas suas sedentis, non tot Præsules dejectione intentata terreri; sed & illi, & his blandiri potiùs, suavissima illa spe, fore aliquando, ut Christus Optimus Maximusque, suos illorumque thronos protritos, majori vestiat gloria, & de adversariis suis totidem erigat trophæa. *Si tale quid usu venerit, & Patriarcham Patriarchalibus privilegiis propterea quispiam spoliaverit, quod non degat in Provincia sua, Caput ipsum inutile reddet, tanquam surdum, vel cœcum, & quatuor aut tribus duntaxat sensibus præditum. Ob hanc ipsam causam, ceu credi par est, jam dudum sancitum est, ut haud dubiè per electionem instituantur etiam ii Patriarchæ, qui cæteroqui sacros sibi destinatos thronos, ob paganorum hostiles incursus, haud possident; Antiochenus inquam & Hierosolymitanus.*

Ibidem. Pag. 448. 449.

nus. Quamvis enim gloria thronorum suorum per vim exciderunt, tamen spiritualis gratia secundùm Davidem non exoleſcet. Imò potiùs veniet Deus noſter manifeſtè, nec ſilebit, ut colligat omnes ſanctos ſuos, qui teſtamentum ipſius diſponunt. Itaque complectendi ſunt amanter ii Patriarchæ, qui ſanctiſſimis Eccleſiis ſuis ſpoliati ſunt, &c.

IX. Patriarchalis Tituli, everſa etiam urbe implendi digno Præſule, promptior erat validiorque ratio, quàm Epiſcopalis, vel Metropolitici cujuſcumque. Quæ civitatem Patriarchalem perculerat belli tempeſtas, non totum abſorbuerat Patriarchatum. Opus erat ergo Patriarcham ſublegi, eique mandari curam, ſive Metropoleon, ſive Epiſcopalium Eccleſiarum, ab illa clade immunium. Ita totam Provinciam ſi non eſſet complexa vaſtatio bellica, Metropoli ſola proſtrata, neceſſe erat Metropolitano commendari ingentes ejus reliquias. Denique Epiſcopali urbe ſedeque à Barbaris oppreſſa, reſiduis populis oppidiſque præſtituendi ab Epiſcopo erant Paſtores. Hinc refert Balſamon viſum eſſe à ſe Iconienſem alioſque Metropolitas Orientis Pontificalibus fungentes ſacris, & Ordinum ſacrorum miniſteria conferentes, quanquam in poſſeſſionem nunquam veniſſent Eccleſiarum ſuarum à Barbaris inſeſſarum. A Patriarchalibus ergo & Metropoliticis maximè Eccleſiis cœptum eſt Titulares ordinari Epiſcopos, qui ſi quam retinebant ſacræ ditionis ſuæ particulam, de civitate certè principe permodicam ſpem fovebant.

In Can. 37. Trullan.

X. Epiſcopos tamen alibi idem refert ordinari etiam ſolitos, in nudum & vacuum titulum Eccleſiæ, ob Barbarorum tyrannidem inacceſſæ. Nec diſſimulat fuiſſe homines, qui pluris facerent fucum & ornamenta gloriæ in oculos incurrentis, quàm veræ ſolidæque gloriæ ſplendorem: mallentque non ordinari omnino eos Epiſcopos, quos cogebat paupertas pedibus ingredi, quaſi hinc vileſceret Epiſcopatus majeſtas, unde potiùs ſanctitas illuſtrabatur. Sic tamen illi philoſophabantur: Si juxta Canones vileſcit & obſcuratur Epiſcopatus, ubi in ignobili vico creatur Epiſcopus: quid ſi ordinetur, cui ne vicus quidem ad victitandum ſuppetat? *Hæc decernente Canone, dixerit quiſpiam ex ejus intelligentia conjecturam faciens, quòd quoniam ad Dei & Epiſcopatus vergit dedecus, ſi Epiſcopus exiguo populo præſit, & ideo contemnatur; multò magis non eſt ad Dei honorem, ſi Antiſtes propter paupertatem eat pedes, & privetur neceſſariis. Quocirca in Eccleſiis Orientalibus, in quibus non admodum multi inveniuntur Chriſtiani, Epiſcopos eligi, tutum non eſt.*

In Can. 57. Laod.

XI. Quibus extremis verbis nova delibatur ratio ad ſubrogandos uſque Titulares Epiſcopos, quantumvis obſtreperent homines, quibus non ſaperet ſincera virtus pietaſque. Poterant Gentiles in Provinciam aliquam arma inferre, ſub jugum omnia mittere, conterere vel in fugam dare Epiſcopos, Clericos, & alicujus Ordinis laicos. At in eorum poteſtate non erat, ne voluntatis quidem plerumque erat, infimam plebem, plebiſque fæcem, maximè ruri exterminare. Innumeris ex qualibet hiſtoria exemplis conſtat, nec poſt aliquanta ſæcula locorum vetuſtos incolas aut abradi omnino ipſos potuiſſe, aut priſcæ Religionis eorum omnia oblitterari veſtigia, ut recentium Principum nova Religio induceretur. Ergo his plebium Chriſtianarum reliquiis ſuos neceſſe erat oſtendi Paſtores.

In Canon. Sardic. can. 6.

XII. Nec omnino ſilenda nobis eſt eorundem obtrectatorum allucinatio alia. Cùm non liceat per Canones extra civitates populoſas Epiſcopatuum Sedes excitari, placebat malè feriatis cenſoribus, cùm vaſtitate hoſtili, ſeu quovis alio infortunio decreverat populus, ſplendor, opulentia civitatis Epiſcopalis, Epiſcopatum in aliam urbem transferri minùs vetuſtam, ſed populoſiorem. *Et adjecerunt, non oportere Epiſcopum eligi in urbe, quæ à magna populi frequentia ad nihil redacta eſt ex gentium incurſione, vel aliqua alia perturbatione; ſed in iis, quæ ſunt populoſæ, etiam ſi Antiſtites antea non habuerunt.* Obliquè laceſſebantur Epiſcopi urbium Orientalium, quorum pleræque urbes civibus opibuſque exhauſtæ erant. Sed horum defenſionem in ſe recepit Imperator, ſucceſſores ſubſtitui ſtatim jubens, ubi exceſſerant; ex fiſco ſuppeditans quæ ad vitam dignitatemque ſuſtentandam opus erant, non paſſurus unquam aboleri tam certa illuſtriaque vaſtiſſimi Imperii ſui finium documenta. *A Deo autem coronatus Rex noſter ſæpè rogatus, an oporteat Orientales Eccleſias & à Sarracenis detentas, Epiſcopos electione ſortiri; & eis quidem eligi Epiſcopos annuit: & ſolemnia iis qui eligi debent ad victus ſufficientiam conceſſit per communem juſſionem, ut jus quod in eis eſt Eccleſiis, imperio quoque perpetuo ſervetur; utpote cùm non deſperent Chriſtiani, fore ut ad eas reſtituantur.*

In Suppl. Pa. 1125.

XIII. Advertit denique Balſamon, duplicem diſcerni debere claſſem urbium Epiſcopalium, quæ ditione hoſtium premebantur. Aliæ quippe erant ad quas nec accedere, nedum ingredi fas erat Epiſcopis, ad earum Titulum ordinatis. Id genus erat Hieroſolyma à Sarracenis profanata, Antiochia occupata à Latinis, Tarſus ab Armenis. Aliæ verò in quibus per Eccleſiæ & Imperii hoſtes, qui earum potiebantur, licebat orthodoxis Epiſcopis, & ſedem habere, & munia exequi; cujuſmodi erant plures Epiſcopatus Patriarchatus Hieroſolymitani, & Antiocheni. In his enim Sarraceni, Latinique Græcos ſinebant ſuæ fidei ac religionis ſumma libertate frui. *Reliquæ autem Hieroſolymorum, Antiochiæ, & quædam Orientales Conſtantinopolis Eccleſiæ non reputantur vacare: quia Sultanus, Latini, & reliqui Agareni permittunt Antiſtitibus ſuas Eccleſias epiſcopaliter adminiſtrare, & Chriſtianorum, qui illic ſunt, curam gerere. Unde & ejuſmodi Eccleſiarum Antiſtites, evocati debent proficiſci.* Et hi quidem poſtremi reſidere compellebantur, quanquam aliquid quandoque diſcriminis & contumeliarum ab hoſtibus immineret. Priores autem illi, etſi ne poſſent quidem, ut maximè vellent, accedere: etſi illis ipſis in urbibus alii ſederent alterius ſectæ Epiſcopi, ad eas tamen ordinabantur.

XIV. Commemorat aliquando etiam Zonaras hos ſine Clero, & ſine plebe Epiſcopos. Sed longè alterius generis idem alibi declaravit Epiſcopos, Epiſcopatus exortes. Eos videlicet, qui ceſſerant Epiſcopatu, ignavo & inconſulto otii & quietis amore: qui ſperabant à ſe nihilominus retineri poſſe Epiſcopalis dignitatis inſignia & ornamenta. Contendit Zonaras non poſſe deinceps ab eis exerceri quidquam Pontificalis juris & poteſtatis. Si enim Concilio Chalcedonenſi irrita eſt ordinatio Presbyterorum, Diaconorum, & Clericorum quorumvis, niſi eos alicujus Eccleſiæ mancipaverit miniſterio: quid Epiſcoporum? Epiſcopus in Titulum & miniſterium Eccleſiæ ordinatus, ſi nuntium illi remittat, eaque ſe abdicat: abdicet eadem opera omni ſe jure & poteſtate, cujus uſuram per ordinationem adeptus erat. Qui Epiſcopus erit, inſpector cenſorque, cui jam nemo ſuberit, in quem vigilantiam ſuam cenſuramque exerceat? Ipſo Epiſcopi nomine invigilandi ſtrenuitas deſignatur. Epiſcopi ergo nomine ipſo ſeſe exuit, ubi otio ſe immergit. Multò manifeſtiùs etiam ornamentis exuit ſe Epiſcopatus, & honoribus, quàm nomine. Ecquas denique partes ſuſtinebit Hierarchiæ, ſive Imperii ſacerdotalis, qui nec Clero jam, nec plebi imperitare volet? Hæc argumenta ſunt Zonaræ, his ejus verbis implicata: *Quorum ille ſpeculator erit & cuſtos? ipſum enim nomen actionem exercitationemque ſignificat; quam qui defugiat, Epiſcopi quoque nomen amittat, neceſſe eſt. Porro in quem Epiſcopi nomen haud cadit, quo jure is Sacerdotii dignitate retenta, ſacri Magiſtratus privilegiis, ac*

In Can. 37. Conc. Trull.

hono-

honore perfruetur? Quomodo verò Hierarcha, qui nec ullum subjectum sibi Clerum habet, nec ullà in sacris initiatos homines authoritate præditus est? At cui Hierarchæ appellatio non convenit, nec actio convenit: quique communione nominis excluditur, re ipsa multò magis careat necesse est. Rationum gravia hæc momenta sunt, ad spoliandos Episcopalibus ornamentis, honoribus & functionibus eos, qui laboris tædio abdicarunt sese, nec abdicarunt tamen cupiditatem gloriæ ejus, quæ uni labori debetur & strenuitati.

Refert quidam Balsamon, hos ambitiosæ ignaviæ sectatores prætexuisse sibi decretum Concilii Ephesini in gratiam Eustathii, quasi per illud fas esset sarcinam Episcopalem abjicere, sola retinere summæ dignitatis insignia, honoris & potestatis. At contra urget ipse, non posse in exemplum trahi gratiam huic Pamphyliæ Metropolitano ex necessaria dispensatione tunc indultam: nec generalem condi regulam ex facto singularibus circumstantiis & rationibus vallato. *Quod enim à sanctis Patribus definitum est, ex œconomiæ dispensationisque ratione definitum est: & non oportet quod per œconomiam dispensationemque, propter aliquid utile, introductum est, ad exemplum trahi, & tanquam Canonem deinceps valere.* Addit Balsamon vehementiùs exarsisse Cyrillum Archiepiscopum Alexandrinum in has resignationes hominum, hinc laboris fugitantium, hinc gloriæ cupidorum: quàm ut credi debeat Ephesinæ Synodi aliam esse potuisse doctrinam. Addit denique à Chalcedonensi irritatas Synodo ordinationes vagas prorsus omnes, sed multò magis Episcoporum; cùm substantia ipsa & natura Episcopatus in vigilando, præsidendo & docendo sit. Quibus muneribus ne locus quidem est, si nec plebs sit ulla, nec Clerus. *ποίων ἱερέων ἱεράρχης ὀνομασήσεται, ἢ τίνας διδάξει, ποίων ὁ τῆς ὀξιοπρεπείας.*

In Synod. Ephes.

XV. Constantinopolitana sub Photio Synodus, cujus idem Balsamon Commentariis suis illustravit Canones, alterius generis, nec melioris notæ Episcopos Titulares commonstrat. Eos videlicet Episcopos, qui specioso vel sollicitudinis & otii, vel pœnitentiæ obtentu, professionem Monasticam amplexabantur, pristinæ tamen ornamenta & jura dignitatis non abdicabant. Hæc Synodus, quæ se jactabat Oecumenicam, declaravit, minimè omnium consentire Monastici propositi humilitati atque modestiæ tantæ dignitatis splendorem, cùm Monachorum sit doceri & obtemperare, Episcoporum autem docere & regnare. Itaque vetantur Episcopi, vel Monasticum induere habitum, aut ornamenta Episcopalia retinere. *Ut si quis Episcopus, vel aliquis alius ex Pontificali dignitate, voluerit ad vitam Monasticam descendere, vel pœnitentiæ locum implere, ne amplius Antistitis dignitatem usurpet; Monachorum enim professiones, subjectionis & discendi cupiditatis rationem habent, non autem doctrinæ, vel primatus; nec alios pascere, sed ipsos pasci profitentur. Ideo decernimus, ut nemo eorum, qui in Episcopalem Pastorumque Catalogum relatus est, ad eorum qui pascuntur & agunt pœnitentiam, locum se demittat. Si quis autem hoc facere ausus fuerit, post denunciationem hujus editæ sententiæ, ipse qui seipsum Episcopali gradu privavit, non amplius ad priorem, quam factis aspernatus est, dignitatem revertetur.*

Can. 2.

Vidit Balsamon hoc Canone repugnantiam quandam Episcopalis apicis, & instituti Monastici astrui, à qua tamen doctrina non parum alieni sunt sancti Patres. Huic igitur difficultati sic ille obviare studuit: cum prohibiti sunt Episcopi vitam Monasticam amplecti, non de pœnitentiæ pretio & necessitate quidquam decerptum esse; sed illud insinuatum fuisse, qui ad Episcopales vocantur infulas, eos immunes purosque esse illorum flagitiorum, quæ non eluuntur, nisi austerioris & canonicæ pœnitentiæ cruciatibus: porro vigilias, labores & sollicitudines Episcopotum non minùs valere ad abstergendas animæ sordes, quàm pœnitentium quasvis ærumnas; denique non debere Episcopos in publicum se dare cum veste pœnitentium, quando ipsorum potiùs partes sunt pœnitentes purgare, & notis illis pœnitentiæ vinculis & squalloribus absolvere. *Si quis autem fuerit ausus hoc facere, &c. Non prohibentes pœnitentiam ut rem odiosam & avertendam, ea enim magna quoque laude digna est; sed significantes, tales esse Antistites, & ita vivere, ut propemodum pœnitentia non indigeant, sed & suis intercessionibus Deum aliis placent.* Ne illud quidem omitti forsan hìc debet quod adjicit Balsamon: Ex hoc eodem Canone posse Monachos Presbyterorum, non posse Episcopotum fungi muneribus: propterea quod non ita necessariò Presbyteri atque Episcopi docendi provinciam sustinent. Docere Episcoporum est, reliquorum doceri. *Si quis autem de Sacerdotibus qui tondentur, rogaverit, quomodo post tonsuram sacrificant, & non cessant; audiet non esse Sacerdotes Doctores, & propterea nec Canonem quidem in eis locum habere.*

XVI. Nec siluit Balsamon quam rationem alii iniissent consulendi Ecclesiis, quas Barbari invasissent. Nempe commendabantur Episcopis, à quibus jam Cathedrales aliæ Ecclesiæ regebantur. Docet autem necessaria indulgentia hunc usum à Conciliis sæpiùs jam approbatum fuisse, concessumque fuisse his Episcopis ut sederent quandoque in posteriorum Ecclesiarum istarum thronis. Hos sanè constat aliquandiu saltem duobus Episcopatibus oneratos fuisse, altero, ut loquuntur, in Titulum, altero in Commendam: vel certè ita ut duo Episcopatus in unum uniti & conflati essent. Vel ita existimare posset quis, temporariam hanc fuisse conditionem, qua Episcopatus *in partibus* Ecclesiis aliis subjicerentur, maximè Metropolitanis. *Quod liceat quidem Synodis ex œconomiæ ratione, aliàs Ecclesias quæ à Gentilibus occupantur, aliis Ecclesiis concedere, ex præsenti, ut videtur, Canone traditum est. Jam enim Constantinopolitana Synodus Metropolitano Nazianzeno dedit Ecclesiam Ancyræ, & aliis diversis Antistitibus alias diversas Ecclesias. Quibusdam autem concessum est, ut sedeant in ipso throno traditæ Ecclesiæ.* Alius erit opportunior locus polygamiæ hujus spiritalis ipsis Græcorum & Balsamonis ante alios testimoniis damnandæ. Cæterùm etsi Græcorum hic mores & doctrinam prolixiùs etiam forsan quàm expediret contexuerim, non ea tamen mihi mens fuit, ut illis per omnia assentirer.

XVII. Ne quid autem fileatur, quo res tanta magis magisque illuminari possit, monebimus rursum, certò quidem illud liquere, quòd prima Titularium Episcoporum origo fluxerit ab illis Episcopis, qui cùm Ecclesias civitatesque suas aliquandiu rexissent, ii à Barbaris ejecti sint, nec deinceps permissi aut urbem, aut regionem eandem incolere, quam illi totam imperio suo subjecissent. Sed Trullanum Canonem sæpiùs jam laudatum palam de iis agere, qui nunquam omnino Ecclesias suas adire, aut vel puncto temporis regere potuissent. *Propter prædictam causam in suis thronis non sunt constituti.* Allucebat tunc spes aliqua recuperandarum urbium: sed sæpissimè frustrabatur. Hinc valuit consuetudo, successores in vacuas Sedes semper subrogandi.

XVIII. Verùm hæc ipsa Synodus aliud prætere- Can. 39.
nos docet, quod valdè interfit hic obiter commemorari, quanquam de eo prolixiùs jam dictum sit. Nimirum cùm Cypro Insula potiti essent Sarraceni, & omnes prorsus Episcopos inde ablegassent: Joannem Archiepiscopum secessisse cum Collegis in Hellespontum, ibique non suam solùm & Coepiscoporum Cathedras Cypriorum in Hellespontiprimariis civitatibus statuisse, sed etiam velut Patriar-

triarchali authoritate donatum fuiſſe in omnes Helleſponti antiquos Epiſcopos, idque conſecutum illum eſſe beneficio & decreto tum Juſtiniani II. Imperatoris, tum Trullanæ hujus Synodi. *Ut nova Juſtinianopolis Conſtantinopolis jus habeat, & qui in ea conſtituitur Epiſcopus, præſit omnibus Helleſpontiorum Provinciæ Epiſcopis, & à ſuis Epiſcopis eligatur ex antiqua conſuetudine.*

XIX. Cùm Iſauriæ Epiſcopus non diſſimili cauſa in Inſulam Corcyram confugiſſet unà cum Eccleſiæ ſuæ Clero, ab Imperatore Mauritio olim Reſcriptum impetraverat, ut Corcyrenſe Caſtrum vendicaret ſibi, Sedemque ſuam ibi conſtitueret. Alcyſon Epiſcopus Corcyrenſis controverſiam illi hac de re movit, cauſaque & judicio vicit apud Andream Metropolitam Nicopoleos, cui Imperator cauſam delegaverat. Firmavit Gregorius Magnus Metropolitani ſententiam, ſcripſitque ad ſuum Conſtantinopoli Apocriſarium, ut curaret ab Imperatore confirmari, & in executionem mitti judicium à Metropolitano latum, & ab Apoſtolica confirmatum Sede. *Id agere ſtudeas, ut cum ejus juſſione noſtra illic ſententia tranſmittatur : quatenus & Serenitati ipſius, ſicut dictum eſt, reſervaſſe, & rationabiliter correxiſſe, quæ malè præſumpta ſunt, videamur. Qua in re omnino danda opera eſt, ut ſi fieri poteſt, etiam juſſionem ſuam ipſe tribuat, in qua ea quæ à nobis definita ſunt, ſervari præcipiat. Nam hoc facto omnis de cætero ſurreptionis locus obſtruitur.* Edixerant Canones, ut Sedibus ſuis abacti Epiſcopi à Coepiſcopis ſuis, ut hoſpites, non ut domini exciperentur : utque hoſpitali humanitate prolixiùs fruerentur, jurisdictionem autem ne attingerent quidem. *Denique ut contra Eccleſiaſticam ordinationem, contra ſacerdotalem modeſtiam, contra ſacrorum Canonum Statuta, prædictum caſtrum de juriſdictione tua abducere, ac ſuæ molirentur ſubjicere poteſtati, ut fierent quodammodo domini, ubi priùs ſuſcepti fuerant peregrini.* Hæc Gregorius ad Alcyſonem Corcyrenſem Epiſcopum. Porro obiter curſimque hic adnotaſſe juvabit, etſi Imperatorium hoc Reſcriptum obreptione elicitum fuiſſet, æquè legibus ac Canonibus adverſaretur, nec proinde executioni mandari potuiſſet : *Dum Imperatori eſſet ſubreptum ; nec juſſio ejus, quippe quæ contra leges & ſacros Canones data fuerat, habuiſſet effectum, & indeciſa inter partes contentio remanſiſſet :* non aliter revocatum tamen fuiſſe, quàm ut Imperator judicium Metropolitano delegaret, ejuſque ſententiam ab Gregorio Papa confirmatam muniret ipſe, & in executionem mitti juberet.

l. 12. Ep. 41.

XX. Sicut autem Corcyrenſis Epiſcopus ſedi ſuæ vendicatus eſt, irritique ceciderunt conatus ingrati hoſpitis Epiſcopi Iſauriæ : ita author eſt Balſamon non diuturnam fuiſſe in Helleſponto inuſitatam illam poteſtatem, qua Trullana Synodus Cypri Archiepiſcopum cumulaverat. Conſtantinopolitanus Patriarcha, ut mea fert opinio, nec patienter, nec diu tulit ita detruncatam fuiſſe juriſdictionem ſuæ ſedis : & Cyzicenus Epiſcopus omni ope & contentione enixus eſt, ut dominationem exciteret ejus, qui hoſpitii humanitatem expertus, dominationem ambierat.

In Can. Trull. 49.

In Synodo Matiſconenſi II. poſt ſubſcriptiones Epiſcoporum, qui præſentes affuerant, & eorum qui abſentium delegatione ſpeciali fungebantur, ita ſubjicitur *Item eorum, qui in ea Synodo fuerunt, non habentes Sedes.* Si gradum in anteriora etiam tempora moliamur, occurret Ancyranæ Synodi Canon, quo ſtatuitur, ut Epiſcopi ad eas Eccleſias ordinati, ad quas ne adire quidem potuerint, priſtinum retineant gradum inter Presbyteros Eccleſiæ, cui primùm fuerant adſcripti. Nicæna Synodus arbitrio permiſit Catholicorum Epiſcoporum, ut Novatianos Epiſcopos à ſchiſmate reſipiſcentes, aut inter Presbyteros Eccleſiæ Cathedralis ſuæ permiſſo eis Epiſcopi nomine, aut inter Chorepiſcopos, aut denique inter Parochos admitterent. Sanxit Antiochenum Concilium, ut Epiſcopi qui omni virium contentione Eccleſias ſuas adire & regere conati eſſent, nec objecta potuiſſent ſuperare repagula, Epiſcoporum honoribus, inſignibuſque & functionibus gauderent. Jubet Sardicenſis Synodus, honorificentiſſimè ut excipiantur Epiſcopi, quos perſecutionis diutina acerbitas ſuis egredi ſedibus compulit. In Carthaginenſi Collatione Petilianus partium Donati Epiſcopus Alypio Tagaſtenſium Epiſcopo Catholico objecit, quòd in noſtris quoque partibus eſſent Epiſcopi vicorum, villarumque, aut omnino etiam ſine plebe. *Sanè & ſine populis habes.* Relatio Epheſinæ Synodi ad Cœleſtinum Papam, teſtatur in Neſtorianorum Epheſino conciliabulo ſediſſe plures Epiſcopos ſine Epiſcopatibus, ſine Sedibus, ſine Eccleſiis. Diximus jam Metropolitanum Pamphyliæ, qui antè renuntiaverat Epiſcopatui, juſſum eſſe ab hac eadem Synodo, non honore, non nomine Epiſcopali exui, ſed juriſdictione. Multas hìc habes ſpecies Epiſcoporum ſine plebe, ſine Clero & Eccleſia : ſed illi demum ad hujus capitis inſtitutum maximè ſpectant, de quibus ſuprà Balſamon.

Can. 18.

Can. 21.

Can. 18.

Can. 8.

CAPUT XXIX. *P. 4. l. 1. c. 8.*

Elevantur aliquæ difficultates ex ſuperioribus emergentes, circa ordinationes Epiſcoporum, vel plurium in una urbe, vel utcunque in vicis & infrequentibus locis. De pluribus unius Parochiæ Parochis.

I. Ut obviatum ſit emergentibus incommodis, ex duobus unius urbis, aut unius Diœceſis Epiſcopis. Decreta in hanc rem Innocentii III. & aliorum Pontificum.

II. Horum Decretorum uſus in Inſula Cypro.

III. Et in urbe Capha Cherſoneſi Tauricæ.

IV. Et in Inſula Rhodo.

V. Conciliorum Canones, ut ne plures ſint unius Eccleſiæ Parochialis Parochi.

VI. Inter Epiſcopos & Parochos intereſt non parum.

VII. De Latinis Venetorum Epiſcopis, illis in urbibus, quæ Græcos jam nactæ erant Epiſcopos.

VIII. De Epiſcopo Suburbani Cantuarienſis.

I. AFfundetur nonnihil novæ lucis, iis quæ de Titularibus Patriarchis, Metropolitis, Epiſcopiſque dicta copiosè ſunt, ſi propoſitæ difficultates duæ diluantur. Quod ad plures primùm attinet unius, vel civitatis, vel Diœceſis Epiſcopos : cùm belli ſacris temporibus complures Orientalium civitates in deditionem accepiſſent Latini, ſive Patriarchalibus illæ, ſive Metropoliticis, ſive Epiſcopalibus fulgerent inſulis ; difficillimè potuere unius Paſtoris cura & regimine contineri duæ gentes, lingua, diſciplina, moribuſque magnoperè diſſidentes. Schiſmati tamen janua pandi videbatur, ſi uni civitati & Eccleſiæ duo Capita, duo Epiſcopi præſtituerentur. In Concilio Lateranenſi IV. Innocentius III. Decretum in hanc rem condidit, atque ita temperavit, ut incommoda omnia hæc prævertere, aut propulſare videretur. Conſtituit enim ut unus eſſet Epiſcopus, qui Miniſtrorum & Officialium complurium opera & induſtria, varios doceret regeretque populos, ſuis quemque moribus & legibus ; ſi qua incumberet autem ineluctabilis neceſſitas alterius præterea eligendi Epiſcopi, hunc prior & princeps Epiſcopus eligeret, inſtitueretque velut ſui miniſterii Vicarium, nec injuſſu quidquam ſuo auſurum. *Prohibemus omnino, ne una eademque civitas, ſive Diœceſis diverſos Pontifi-*

Ann. 1215. c. 9

tifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita, quasi monstrum. Sed si urgens necessitas postulaverit, Pontifex loci Catholicum Præsulem Nationibus illis conformem, provida deliberatione constituat sibi Vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subjectus.

II. Insulæ Cypri historia Gallico sermone scripta refert, precibus Ludovicæ Cypriorum Reginæ, Innocentium III. & Concilium illud ipsum Lateranense Nicosiam transtulisse Archiepiscopatum Salaminæ, qui jamdudum Famagustam translatus fuerat post excidium Salaminæ. Sedem suam Nicosiæ defixit Archiepiscopus Latinus, quòd eam urbem & aula regia & Latinæ nobilitatis frequentia maximè illustraret. Convenerat ut vivere postquam desisset Archiepiscopus Græcus, Græci omnes Episcopi Archiepiscopo Latino subessent. Latini Episcopatus quatuor creati sunt, ad eundem numerum reducti Græci, qui quatuordecim fuerant. Porro hæc narratio non prorsus consentit cum iis quæ ultro citroque allegata sunt, quando efferbuit hæc contentio anno 1260. sub Alexandro IV. Pontifice, inter Archiepiscopos Episcoposque insulæ Cypri, Latinos, Græcosque. Ostendebat Germanus Archiepiscopus Græcus, canonicè à Græcis se electum jussu Innocentii III. non habita ratione Decreti Concilii Generalis, & ab eodem Pontifice confirmatum. Latini ex adverso muniebant se Decreto Cœlestini, quo sanciebatur, ut Insulæ totius Ecclesiasticum regimen esset penes Archiepiscopum & quatuor Episcopos Latinos, quibus & Episcopi Græci jubebantur obedientiæ juramentum præstare. Pronuntiavit Alexander IV. secundùm Cœlestini Decretum: Ne plures essent quàm quatuor Episcopi Græci, qui sederent in urbibus totidem Diœceseon, quas Episcopi Latini occuparunt: Græcus quilibet Episcopus à suo Græcorum Clero eligeretur, ab Episcopo Latino confirmaretur, ab eoque acciperet curam & administrationem Græcorum, in eadem seu Civitate, seu Diœcesi commorantium: denique curaret Episcopus Latinus Græcum à se confirmatum, ordinari à Græcis Episcopis, & ab eo mox præstari sacramentum obedientiæ, tum sibi, tum Metropolitano, qui tota Insula unus esset, tum summo Pontifici. Adde quòd Synodo Episcopi Latini adesse, Synodalibusque Constitutionibus obsequi debebat Græcus Episcopus; Concilio autem Provinciali ut præstò esset, cogi non poterat; visitare autem Latinus Episcopus Græcos Episcopos eorumque plebes, ut Episcopi ab Archiepiscopo visitantur, in potestate habebat. Ita Alexander IV. Pontifex temperandam duxit concordiam & pacem utriusque Gentis; quarum quæ non magis victoria & dominatione, quàm fide & inconvulsa cum Catholicæ unitatis centro conjunctione præcellebat: eam utique æquum erat potioribus decorari privilegiis, non tam ad gloriæ cumulum, quàm ad eorum emolumentum, quibus conducibilius erat Latinis subesse, nec ab eorum fide, communioneque usquam posse vel tantisper deflectere. Hanc sanè Alexandri Constitutionem leges, cum in sacris Annalibus, tum in Conciliorum generalium postremis editionibus.

Conc. tom. 11. Par. 1. pag. 237.

Conc. Gen. Tom. 11. Par. 2. pag. 2355.

Rainal. ann. 1260. n. 35. & seqq.

Tantò altiùs autem infigenda menti est hæc Constitutio, quòd consentanea in primis sit regulæ, vel regula potiùs ipsamet, cui inhærendum fuit, quoties in eadem vel civitate, vel Diœcesi duo excrevere populi, moribus legibusque tam diversi ac dissonantes, ut ab uno eos regi posse Pastore juxta Canones, nec sperari posset. Porro hoc decreto mandabatur executioni Statutum Concilii Lateranensis. Namque 1. nihil intentatum relinquebatur, ut uni Ecclesiæ, uni gregi unus sufficeret Pastor; & ne biceps, adeoque portentosum usquam esset cujuslibet Ecclesiæ corpus. 2. Cùm invictissima necessitas id expugnabat, ut duo essent Episcopi: exempli gratia, ob ritum Græcum Latinumque, qui in unum sociari omnino non poterant: alia urbs, alia sedes Episcopo Latino Græcoque assignabatur, quasi duæ essent Episcopales Sedes. 3. Dominabatur Latinus Episcopus Græco, tanquam Vicario & Coadjutori, qui in partem vocabatur sollicitudinis; atque ita compaginabatur unitas Ecclesiæ sub uno Pastore principe, altero Principis administro. 4. Latinus Episcopus speciem quandam & imaginem præ se ferebat dignitatis Metropoliticæ, cùm Græco præesset. 5. Episcopus Græcus Latino quasi Suffraganeus erat, eo sensu quo superiùs Suffraganei dicebantur Titulares quidam Episcopi, hoc est, subsidiarias & vicarias operas Episcopo ordinario præstantes. Hac industria cavebatur ne duo simul unius urbis essent Episcopi.

III. Clementiùs indulgentiùsque Eugenius IV. consuluit Armeno Caphæ Episcopo in Chersoneso Taurica, cui Latinus Episcopus interdicebat usum Pontificiæ Mitræ in publicis Processionibus, & benedictione in plebes spargenda. Secundùm Episcopum Armenum pronunciavit Pontifex, plenamque indulsit ei regendi gregis sui authoritatem, nullaque prorsus re Latino Episcopo obnoxiam. His blandimentis æquum erat demereri gentem Armenorum, quæ nuperrimè in sinum unitatis Ecclesiæ Romanæ convolaverat. Alioqui duo erant populi: & si homines spectes, non muros, duæ urbes, præterquam mœnibus & finibus, nulla re non remotissimæ: ideoque duobus Episcopis credendæ.

Rainal. ann. 1439. n. 17.

IV. Sed postquam nobilissimi Equites sancti Joannis Hierosolymitani, Rhodum insulam occuparunt, principemque ibi locarunt Sedem sacri Ordinis, unde & Rhodii dicti sunt deinceps Equites, antequam Rhodo ejicerentur, & Melitenses dicerentur, quòd Melitam se recepissent: tunc sanè Rhodi Insulæ administratio & politia sacra proximè ad eam accessit, quam Cypro jam adscripsimus. In Actis & subscriptionibus Concilii Florentini legere est Græcum Metropolitam Rhodi, & Latinum Metropolitam Colossensem. In nomine solo erat discrimen. Græci enim recentiores, Colossenses vocavere, qui olim Rhodii vocabantur, propter Colossum Solis, fama toto orbe notissimum. Inter hos duos Metropolitanos ebullierunt lites, quas composuit Sixtus IV. Papa, firmata inter partes transactione. Hæ fuere memorabiles præ cæteris conditiones: ut à Græcis eligerentur duo tresve Clerici Græci, ea qua par erat sapientia & probitate, ex quibus unum in Græcorum Archiepiscopum eligeret totius Ordinis Equitum Magister; hunc Archiepiscopus Latinus confirmaret, tanquam Apostolicæ Sedis Delegatus, ab eoque obedientiæ sacramentum exigeret, tum ordinandum permitteret Episcopis Græcis. Metropolitani ambo convenirent ad criminales Græcorum Clericorum, & matrimoniales causas Laicorum dijudicandas; ad Beneficia cum vacarent, nominaret Magister Ordinis, nominatos institueret Latinus Archiepiscopus, & tum sibi, tum Papæ astringeret solemni obedientiæ sacramento. Consonant hæc perspicuè cum iis quæ de Cypri sacra administratione constituta fuerant, unum aut alterum si excipias: nempe in Cypro Insula ne duo ejusdem urbis aut Diœceseos essent Episcopi, cùm Episcopis Latinis communicantur aliqua Metropoliticæ dignitatis privilegia: at Rhodi ne duo regnent in una Provincia Metropolitæ, Archiepiscopo Latino nonnihil aspergitur ejus amplitudinis, qua solent pollere Primates, tanquam Apostolicæ Sedis Delegati. In causa quoque id esse potuit, ut Archiepiscopi nomine donaretur ex duobus Metropolitanis is, qui dignitate & potestate præcellebat, usitato sexti septimique sæculi more, ut Archiepiscopi dicerentur, qui nunc vulgò dicuntur Primates.

Anno 1310.

Spondanus ann. 1438. nu. 29.

Idem anno 1474. n. 13.

V. Extra propositi argumenti fines non evagabitur oratio, si dicamus, plures etiam quandoque Parochos uni Ecclesiæ præpositos fuisse; qua in re tamen grave etiam infligebatur vulnus canonicæ disciplinæ, cui antiquius sanctiusque nihil est, quàm

quàm ut Capitis unitas in minuſculis etiam Eccleſiis inviolata conſtet. Londinenſis Synodus anni 1237. artes nudat, fraudeſque, quibus ſperabant ſe hanc Capitum pluralitatem obumbrare & excuſare poſſe. Ubi de jure Patronatus inter plures controvertebatur, eorum ſinguli Parochum nominabant, atque ita unum ovile plures diſcerpebant Paſtores. *Non uni tantùm una datur Eccleſia, ſed pluribus, prætextu plurium Patronorum, ut ſint plura Capita in eodem corpore, quaſi monſtrum.* Utque artes artibus, doli dolis accumularentur, cùm & Patronorum & Parochorum turbæ infeſti eſſent Canones, tergiverſatores aliqui id commenti ſunt, ut Parochorum alterius alter Vicarius inſtitueretur perpetuus in eadem Eccleſia. Ita mutato nomine fraus tegebatur, donec tum hæc ipſa Synodus, tum aliæ complures iſta colluſionum ludibria proſcriberent, verarentque omnino, unius ne Eccleſiæ duo uſquam eſſent Paſtores, quo ſe illi cumque nomine tegerent. *Statuentes, ut nunquam deinceps in plures perſonatus, vel Vicarias, una Eccleſia dividatur.*

Matth. Parif. anno 1237.

Ibidem.

Retegentur alibi conſilia & rationes, ac viæ, quibus ſtuduit Eccleſia mederi morbis, qui ab hac Parochorum Patronorumque turba ſcatebant. Nec diſſimulabimus hìc tamen, ejus mali reliquias vivaces, ſuperſtiteſque multis poſt ſæculis fuiſſe. Quippe Concilium IV. Mediolanenſe ſub ſancto Carolo Borrhomæo habitum decrevit, ad arcenda prævertendaque poſthac ſcandala iſtiuſmodi, ut Epiſcopus ubi à duobus Parochis unam regi Eccleſiam comperiſſet, illam bipartiretur, & ex una duas faceret. Ita ſua cuique Parochia Parocho obtingebat. *Ita ut intra ſuos quiſque fines Parochialem curam gerat.*

Ann. 1576.

Ann. 1570.

VI. Paulò aliter aliquanto antè Mechlinienſi Synodo viſum fuerat, cùm ad compeſcendas rixas liteſque facillimè emergentes, & difficillimè ſopiendas inter unius Eccleſiæ plures Curiones: ſtatuit in arbitrio & poteſtate Epiſcopi ut eſſet, vel ſcindere unam Parochiam in duas, & ſuam cuique Parocho aſſignare: vel unicum conſtituere Parochum, & tot illi Vicarios adjungere, veluti Coadjutores, quot Parochiæ amplitudo deſideraret.

Titulo de Decanis Chriſtianitatum.

Nemini non compertum eſt, ſupereſſe in celeberrimis orbis Chriſtiani Civitatibus exempla iſtiuſmodi aliqua, Parochorum duorum, vel plurium unam Parochiam alternis adminiſtrantium, ſuffragante conſuetudine, & neſcio qua adversùs Canones præſcriptione. Sed vel hinc illud exiſtit in laudem Epiſcopalis Ordinis, cujus unitas longè antiquiſſima & inviolata conſtat orbe toto etiamnunc; nulla in contrarium conſuetudine, præſcriptione nulla unquam id valitura, ut Capitis à Chriſto ipſo in unaquaque Diœceſi conſtituta unitas labefactetur.

Conc. to. 10. Epiſt. 39.

VII. Duo quippe in uno populo erant populi, duæ urbes in una urbe, quoties duos aſſignari Epiſcopos indultum eſt, ut ex Inſulis Cypri Rhodique patuit. Id rurſus patet ex facultate quam conceſſit Adrianus IV. Patriarchis Gradenſibus Venetæ gentis Epiſcopum Conſtantinopoli conſtituendi, aliiſque in omnibus Conſtantinopolitani Imperii civitatibus, in quibus Veneti ſatis magno eſſent numero, ubi & eorum plures eſſent Eccleſiæ. *Ut in Conſtantinopolitana urbe, & in aliis civitatibus, in Conſtantinopolitano duntaxat Imperio conſtitutis, in quibus Veneti plures habent Eccleſias, ubi videlicet eorum multitudo conſuevit aſſiduè convenire, liceat vobis Epiſcopum ordinare, & abſque alicujus contradictione munus ei conſecrationis impendere.* Hujus Paſtorum multiplicationis cauſas juſtas eſſe cenſet Innocentius II. linguarum morumque diſcrepantiam inter alios, alioſque unius urbis populos: *Intra eandem civitatem permixti ſunt populi diverſarum linguarum, habentes ſub una fide varios ritus & mores.* Iiſdem Gregorianis Decretalibus, ex quibus Caput iſtud decerptum eſt, inſertus eſt Canon Conciliorum Africanorum, quo ſatagebant unitati Epiſcopatus proſpicere, illis etiam in civitatibus, ubi adgregari ſe Catholicæ Eccleſiæ flagitabat cum plebe ſua Epiſcopus partium antè Donati. Laboratur primò, ut in duas Diœceſes Epiſcopatus ſcindatur. Si unica autem tantummodò urbs eſt, in qua Sedes locari poſſit Epiſcopi; illi ea addicetur Epiſcopo, quem urbis populus poſtularit. Si populus ejus urbis partim veterum, partim recentium ſit Catholicorum adunatione conflatus, vincet pars, quæ numero major eſt. Vides ut in omnes ſe partes verterent Concilia, quò unitati Epiſcopatus eſſet conſultum.

C. Si Epiſcopus, Extra, De Parochiis & Paroch.

C. Queniam Extr. De offic. jud. Ord.

VIII. Lanfranci Cantuarienſis Archiepiſcopi vitæ Scriptor ſingularem prorſus perhibet viguiſſe morem, ut in Eccleſia ſancti Martini proprius crearetur Epiſcopus in Cantuariæ ſuburbano. Tam infenſa Canonibus conſuetudo adverſante Lanfranco, protinus exolevit. *Sed quia authoritate Canonum conſtat præceptum, ne in una civitate Pontifices duo ſimul habeantur, ſtatuit Lanfrancus, ne ulteriùs ipſi loco ordinaretur Epiſcopus.*

Cap. 13.

Suo infrà loco verba faciemus de Monaſteriis, quibus ſui erant Epiſcopi. Eo quoque in numero eſſe poterat iſta Cantuarienſis ſuburbani Eccleſia. Niſi malit quis divinare hunc quondam Britannorum Inſulanorum proprium fuiſſe Epiſcopum, diſcretum ab Epiſcopis, ſive Anglorum, ſive Saxonum, qui ex Germania in Britanniam majorem irruperant, quæ ab iis Anglia deinceps dicta eſt. Poterat & amovendi inde Epiſcopi ea fuiſſe cauſa, quòd Epiſcopos eſſe non liceat per Canones, niſi in urbibus frequentioribus. Londinenſis Synodus, cui Lanfrancus idem præfuit, tres Epiſcopatus tribus ex oppidulis in totidem civitates tranſtulit. Inde emerſerunt Epiſcopales Cathedræ Salisberienſis, Ciceſtrenſis & Ceſtrenſis. Ea porro Sedium tranſlatio facta eſt *Regia munificentia, & Synodi authoritate.* Fuiſſent & aliæ ex vicis in urbes Epiſcoporum Cathedræ transferendæ, ſed eo temperarunt tunc quidem Epiſcopi, quòd eis mare tunc eſſet Vvillelmus Rex, Angliæ debellator.

Ibid. c. 12. an. 1075. Malmesbur. pag. 214.

Adde Vuill. Tyr. l. 6. c. ult. p. 727. 728

De Archiepiſcopis, Primatibus, & Vicariis Apoſtolicis.

CAPUT XXX. P. 2. l. 1. c. 6.

De Archiepiſcopis, Primatibus, & Apoſtolicis Vicariis per Hiſpanias, Galliaſque, ab anno Chriſti quingenteſimo ad nongenteſimum.

I. Cur Primates non ſint in Italia.

II. Primatus Hiſpalenſis itemque Tarraconenſis in Hiſpania inſtituitur, ut accuratior poſthac eſſet obſervantia Canonum, ne quid de Metropolitanorum jure detereretur.

III. Primatus iſtiuſmodi non aliud quàm primæ Sedis delegationes fuere, & Romani Pontificis Vicariatus.

IV. Hiſpalenſis Primatus à Pontificibus & Regibus Toletum transfertur.

V. Diuturna diſſidia in Gallia inter Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos, de Primatu, hoc eſt, de Metropolitico jure.

VI. Eadem rurſum de re.

VII. Excitatur Primatus Arelatenſis.

VIII. Extinguitur.

IX. Excitatur Primatus Remenſis.

X. Extinguitur.

XI. Obſervationes eruditiſſimi Cointii, qui Eccleſia

cleſiæ Gallicanæ ſub Francis Annales concinnavit ediditque.

I. EXemplum præluxerat Vicariatus Apoſtolici, Theſſalonicenſi Epiſcopo olim conceſſi : ut ſummi Pontifices Vicariatus conſimiles concederent Hiſpaniæ, Galliæ, Germaniæ, Angliæque. Italia quippe tam propè Roma aberat univerſa, ut eam facillimè regerent Pontifices ſine vicaria cujuſquam opera, non ſolùm ut Patriarchæ, ſed etiam ut Exarchi, Archiepiſcopi, ſeu Primates. Metropolitanos quidem ſuos Patriarcharum nomine ornabant aliquando Reges Italiæ Gotthi; ut Baronius poſt Caſſiodorum obſervat : ſed hic erat vacuus tantùm honor nominis; *Vos qui Patriarcharum honore reliquis præſidetis Eccleſiis.* Baron. ann. 533. n. 36.

II. Primus omnium Simplicius Papa Apoſtolicam iſtiuſmodi Legationem Hiſpalenſi in Hiſpania contulit Epiſcopo : multò magis ut eſſet aliquis ſtrictiſſimæ Canonum obſervantiæ auctor, exactor vindexque, quàm ut nova creſceret dignitate, qui huic muneri præficiebatur. *Congruum duximus, vicaria Sedis noſtræ te authoritate fulciri, cujus vigore munitus, Apoſtolicæ inſtitutionis decreta vel ſanctorum terminos Patrum, nullomodo tranſcendi permittas.* Hanc Epiſcopi Hiſpalenſis poteſtatem firmavit poſtea Hormiſda in Bæticam & Luſitaniam, quæ nunc Provinciæ Andaluſiæ & Portugalliæ nomine intelliguntur : cæterùm ſarta tecta ſervari voluit Hormiſda Metropolitanis antiqua ſua jura: *Salvis privilegiis, quæ Metropolitanis Epiſcopis decrevit antiquitas.* Poterat enim ſummus Pontifex quod juris habebat in Metropolitanos, id exercere per eum quem ex ipſis ſui Vicarium conſtituiſſet : eoque nil delibabatur de poteſtate ordinaria Metropolitanorum in Provinciæ ſuæ Epiſcopos. Vices porro ſuas in cæteras Hiſpaniæ Provincias delegaverat idem Hormiſda Metropolitano Tarraconenſi, ad quem iiſdem penè verbis ſcripſerat : *Servatis privilegiis Metropolitanorum, vices vobis Apoſtolicæ Sedis eatenus delegamus, ut ſive ea quæ ad Canones pertinent, ſive ea quæ à nobis ſunt nuper mandata ſerventur.* Erant ergo ſanctiſſimæ leges & inconcuſſæ Vicariatus Apoſtolici duæ : ut ſua Metropolitanis integra & illibata ſervarentur jura : utque tota hæc extraordinaria poteſtas Vicariorum primæ Sedis, ad accuratiſſimam conſpiraret Canonum ſanctimoniam tuendam, ſive infligenda reis pœna, ſive monendo excitandoque ſummo Pontifice, qui cuſtos ultorque Canonum eſt, omniumque Eccleſiaſticarum Legum.

Ann. 482. Epiſt. 1.

Epiſt. 26.

Ep. 14.

III. Sanctus Leander Hiſpalenſis Epiſcopus ſacras has vices à Gregorio Magno conſecutus, Concilio Toletano III. affuit tanquam Vicarius Apoſtolicæ ſedis, teſte Iſidoro Hiſpalenſi : *Interfuit tunc Primas ille Catholicus & Orthodoxus, Leander Hiſpalenſis Archiepiſcopus, & Romanæ Eccleſiæ Legatus, ſanctitate & doctrina perſpicuus.* Ubi advertes unam eandemque vim & poteſtatem ſignificari tribus his nominibus, Archiepiſcopi, Primatis, & Legati ſeu Vicarii Papæ; eorum ſcilicet vim & authoritatem eximiam, qua qui inſtructi erant, pluribus Metropolitanis Provinciiſque jus dicebant in Papæ Patriarchatu. In Occidente quippe, qui è Metropolitanis ſupra Metropolitanos alios evecti ſunt, id ex ſola conſecuti ſunt ſummi Pontificis delegatione. Quo tempore cœpit & his tanquam proprium tribui Primatus nomen. Ad ſextum enim ſeptimumve ſæculum vox illa *Primatis & primæ Sedis Epiſcopi* Metropolitanis omnibus communis erat, & ipſum jus Metropoliticum *Primatus* appellabatur. Cœpere Hiſpani nomen id eorum facere proprium, quos Græci dicebant Exarchos. Is porro uſus deinde per totum Occidentem cœpit gliſcere.

Chron. l. 2.

IV. Quod Leander Concilio Toletano III. præfuit, facit ut credam totius illum Hiſpaniæ Primatem fuiſſe. Idem dixeris de Iſidoro Epiſcopo Hiſpalenſi, qui præſentibus Metropolitanis Narbonenſi, Emeritenſi, Toletano, Bracharenſi & Tarraconenſi, præfuit IV. Concilio Toletano. Quæ duo Univerſalia, ſive ut nunc loquimur, Nationalia fuere Concilia, ex iis omnibus coacta Epiſcopis, qui Hiſpano Regi, ſive in Hiſpania, ſive in Galliæ pauculis Provinciis, parebant. Deſiit Primatus Hiſpalenſis in Concilio Toletano XII. Hujus enim Concilii Patres Toletano Metropolitæ id addidere juris, ut Hiſpaniæ Epiſcopos in poſterum ſolus eligeret, & illos in vacantium Epiſcopalium Eccleſiarum poſſeſſionem mitteret, quos Rex nominaſſet : ea tamen lege, ut ab Archiepiſcopo Toletano electi & ordinati, intra tres menſes ſuo ſe ſiſterent Metropolitano. Eò poteſtatis nulli unquam venerant Primates. Verùm id privilegii obtinuit à Papa, teſte Roderico, Cindaſuinthes. *Iſte Cindaſuinthes Rex à Romano Pontifice obtinuit privilegium, ut ſecundùm beneplacitum Pontificum, Hiſpanorum Primatiæ dignitas eſſet Toleti.* Ita Pontifex, & cum Pontifice Hiſpani Epiſcopi omnes, quod ſuum erat, ad Toletani Primatus inſtitutionem contulere. Quæ res adeo rata manſit & firma, ut cùm in Concilio Toletano XVI. Sede dejectus eſſet Toletanus Epiſcopus, in ejus locum tota eligente Synodo ſuffectus ſit Epiſcopus Hiſpalenſis. Verùm quæ tam properè creverat dignitas, cadente Hiſpanorum ſeu Gotthorum Monarchia, brevi & ipſa concidit, cùm trigeſimo poſt anno infudiſſent ſe in Hiſpaniam Sarraceni Afri, rerumque in ea potiti eſſent. Nutare mihi viſum eſt & ſilentio pene obruendum, quod ait Lucas Tudenſis, Theodiſcum Iſidori in Epiſcopatu Hiſpalenſi ſucceſſorem in Concilio Epiſcoporum depoſitum, tantæ infamiæ impatientia abreptum eſſe in ſectam Mahometi deteſtandam, tumque Primatiam Hiſpali Toletum fuiſſe translatam.

L. 2. c. 21.

Baron. ann. 636. n. 8.

V. Venio nunc ad Archiepiſcopos, ſeu Primates Galliæ. Hoc enim Archiepiſcopi nomine donari tunc demum cœpere omnes paſſim Metropolitani Gallorum in Concilio Sueſſionenſi ſub Rege Childerico III. & Pipino Majore Palatii. De honore Metropolitico diu contendere Epiſcopi Arelatenſis & Viennenſis : & alternis vicibus alius alio, nunc hic, nunc ille ſuperior fuit. Hujus rei cauſam affert Leo Papa, quòd in rebus civilibus ambæ eſſent Metropoles, & ambæ una eſſent Metropolis. *Ut quarundam cauſarum alterna ratione, nunc illa in Eccleſiaſticis privilegiis, nunc iſta præcelleret : cùm tamen eiſdem commune jus quondam fuiſſe à Gentibus proderetur.* At Zozimus Papa non tantùm rem decidit ſecundùm Arelatenſem, ſed & ei in Viennenſem & utramque Narbonenſem Provinciam ampliſſima jura attribuit : hoc ſententiæ prætexens ſuæ, quòd olim miſſus Arelatem à Romana Sede B. Trophimus, hinc diſſeminandæ per Gallias fidei initium feciſſet. Metropolitano deinde Narbonenſi Bonifacius I. & Cœleſtinus Pontifices reddidere jus ordinandi Provinciæ ſuæ Epiſcopos. Id confirmavit & Leo, qui & Metropoliticis juribus Viennenſem Epiſcopum reddidit : Epiſcopatus qui in controverſiam venerant, diviſit inter Viennenſem & Arelatenſem Metropoles : denique Zoſimo ab Arelatenſi Epiſcopo obreptum fuiſſe declaravit : *Cum & ipſum quod Patroclo à Sede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodum ſit ſententia meliore ſublatum.* Edita eſt à Baronio Epiſtola Zoſimi, qua nec ipſe jam diſſimulat obreptum ſibi fuiſſe, nec inaudiſſe ſe quidquam antè de Decreto Concilii Taurinenſis; ei prorſus jam ſe aſſentiri, atque ita rem debere componi, ut utraque Metropolis in viciniores Epiſcopos poteſtatem obtineat.

Anno 744.

Ann. 422. 428. Epiſt. 3. Anno 425. Epiſt. 89.

Ann. 47. n. 52.

VI. Ex his illud exprimitur, aut Zoſimum primò Metropolitica tantùm poteſtate muniſſe Epiſcopos Arelatenſes, in tres illas Provincias : quod cum ab ipſo, tum à tribus ejus ſucceſſoribus conſtanter revocatum eſt : aut Primatis, hoc eſt, Exarchi authoritate eos donatos ab eodem, qua Zoſimi ſucceſſo-

res, & in primis Leo Papa ſpoliarunt Patroclum Hilariumque Arelatenſes Epiſcopos, quòd ea ad Metropolitanorum functiones invadendas abuterentur. Jura enim Primatiæ ſive Exarchatus legitima nihil officiunt poteſtati Metropolitanorum in ſuos Epiſcopos, nec quidquam de ea demetunt: quin infundunt potiùs Exarchis rivulos veluti quoſdam de plenitudine ejus ampliſſimæ poteſtatis, qua Papa, ut Occidentis Patriarcha pollet.

VII. Ut ut ſe res habuerit ſub Leone, excitata rurſus eſt ea contentio ſub Anaſtaſio Papa, & rurſus cauſa melior Viennenſis fuit. At Anaſtaſii Decreta revocavit ſucceſſor ejus Symmachus, quòd eſſent prædeceſſorum Decretis infeſta, Cæſarioque Arelatenſi Epiſcopo Vicariatum contulit, ſeu Legationem ſedis Apoſtolicæ in omnes Gallias. *Charitati tuæ per omnes Gallicanas regiones utendi Pallii conceſſimus facultatem*. Tunc temporis non concedebatur Pallium niſi cum Legatione vicis Apoſtolicæ, quæ tota vergebat ad religioſiorem Canonum diſciplinam tuendam, aut revocandam: *Quatenus & in Eccleſia veſtra, & in ſupradicta Provincia, diſciplina bonis actibus amica ſervetur*. Porro iſta vox *Provincia*, idem ſonat atque quod paulò antè dixerat, *Gallicanas omnes regiones*; &, *In Galliæ Provincia*. Quinquaginta admodum poſt annis Vigilius Papa Aurelianum Arelatenſem Epiſcopum Apoſtolico ſuo Vicariatu inſtruxit in Gallias. *Fraternitas tua, quem Apoſtolicæ ſedis conſtat per nos eſſe Vicarium: univerſis Epiſcopis innoteſcat, &c. Vicarium te Sedis noſtræ dignis actionibus manifeſtes*. Eadem poteſtate auxerat priùs idem Vigilius Auxanium, Aureliani præceſſorem, Eodem honore cumulavit Sapaudum Arelatenſem Epiſcopum Pelagius I. *Majorum noſtrorum cupientes inhærere veſtigiis, charitati tuæ per univerſam Galliam Apoſtolicæ ſedis vices injungimus*. Virgilium Arelatenſem Gregorius Magnus eadem dignitate auxit, in omnes Eccleſias Childeberti Regis Imperio circumſcriptas: *Opportunum perſpeximus in Eccleſiis quæ ſub regno præcellentiſſimi filii noſtri Childeberti Regis ſunt, ſecundum antiquam conſuetudinem fratri noſtro Virgilio Arelatenſi Epiſcopo vices noſtras tribuere*. Ita Primatus dignitas, quæ perſonarum meritis magis quàm Sedi donari, ideoque temporaria fore videbatur, toties innovata & in ſucceſſores propagata; perpetua quodammodo evaſit, Sedique affixa eſt.

An. 500. 514. Epiſt. 1. 10. Epiſt. 6.

Conc. V. univerſale. Collat. 7. Conc. Gall. Tom. 1.

L. 4. Ep. 50. 52.

VIII. Ex Epiſtolis Gregorii Papæ VII. imò & Nicolai I. apertiſſimè demonſtratur, eorum ævo Primatum Arelatenſem extinctum oblitteratumque omnino fuiſſe. Simillimum autem veri eſt, cadente Clodovei ſtirpe regia, cùm Majorum Palatii impotentia miſceret & perturbaret omnia, cum profana, tum ſacra, intercluſam fuiſſe Gallicanorum Præſulum, & inter ſe mutuò, & cum Arelatenſi Primate concordiam: tumque Romanos Pontifices Gregorium II. & III. innovata ejuſdem poteſtatis jura contuliſſe in Bonifacium, Apoſtolicæ ſedis in Germania Legatum.

L. 6. Epiſt. 2. Epiſt. 10.

IX. Non tacendus autem Primatus interim Remenſis, cui vivente ſancto Remigio Galliarum pars obtigerat, cùm pareret altera Arelatenſi. Vices Apoſtolicas Remigio mandaverat Hormiſda Pontifex, in totum Clodovei regnum: *Vices noſtras per omne regnum dilecti & ſpiritalis filii noſtri Ludovici, ſalvis privilegiis, quæ Metropolitanis decrevit antiquitas, tibi committimus*. Hanc Epiſtolam Flodoardus hiſtoriæ ſuæ intexuit, ejuſdemque rei auctor eſt Hincmarus. Sed cum Hincmarus ſuorum ſuæque Eccleſiæ jurium retinentiſſimus, non dicat hujus dignitatis hæreditatem ad ſucceſſores veniſſe, hinc facilè intelligitur, eam Eccleſiæ non fuiſſe tributam, ſed commodatam Remigii perſonæ. Denique cùm dicat Primatum in aliquas tantùm Provincias Remigio fuiſſe collatum: *Per Belgicam & quaſdam Provincias Gallicanas*: hinc collige tum Provincias, quæ Alarico Viſigothorum Regi ſuberant, nempe Aquitanias tres, & primam Narbonenſem: tum eas quæ ſub ditione erant Gundebaldi Burgundionum Regis, ſcilicet Lugdunenſem I. Narbonenſem II. & omnes penè Viennenſes, à jure Primatus Remenſis immunes abſolutaſque prorſus fuiſſe, eique proinde non obtemperaſſe niſi duas Belgicas, Lugdunenſem III. IV. & V. & Germaniam.

L. 3. c. 15.

Epiſt. 6. c. 18.

X. Primatum Remigio conceſſum ad ejus quoque ſucceſſores manaſſe, augurantur aliqui, tum ex ejus teſtamento, quo jubentur illi tres quatuorve nonnunquam advocare Metropolitanos: tum ex Concilio Epiſcoporum quadraginta, Præſidente Sonnatio Remenſi Epiſcopo temporibus Childeberti Regis: tum denique ex eo quòd Arelatenſem Primatiam iiſdem finibus arctaverit Gregorius Magnus, quibus Childeberti regnum continebatur. Si cui ſatis firma videatur his fundamentis innixa ſententia, negari certè non poterit, quin Primatus Remenſis unà cum ſtirpe Clodovei tum interierit, cum & in regno & in Eccleſia ſus deque verterentur omnia. Tunc enim pleræque Galliarum Eccleſiæ Paſtoribus viduatæ luxerunt perdiu, atque in primis Remenſis, authore idoneo Adriano Papa: *Remenſis Eccleſia per multa tempora & per multos annos ſine Epiſcopo fuit*. Idem affirmat ſanctus Bonifacius in Epiſtola ad Zachariam Papam, uti mox referemus, ubi ſermo erit de Primatu Moguntino, quo Bonifacius idem in Eccleſias Franciæ Germaniæque donatus fuit.

Eleodoar. l. 2. c. 5.

Epiſt. ad Tilpinum.

XI. Multa nos præclariſſimè docuit quæ huc ſpectent Cointius noſter in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum. 1. Cùm Clodoveus mortem obierit anno 511. Symmachus autem anno 514. hinc neceſſariò ſtatuendum eſſe, à Symmacho, non ab Hormiſda, Remigio conceſſum fuiſſe Primatum in omnes regni Clodovei Metropolitanos, poſtquam Regum tunc iſte maximus Chriſtianæ fidei nomen dedit. *Per omne regnum Chludovici, quem nuper cum integra gente convertiſti*. 2. Et quoniam Arelatenſis Primatus Remenſi creato minui arctarique nonnihil videbatur: Arelatenſi attributum præterea fuiſſe à Symmacho, quidquid vel ex Italia Oſtrogothi, vel Viſigothi ex Hiſpania in Gallia & Hiſpania obtinerent. *Si quis de Gallicana, vel Hiſpana regionibus ad nos venire compulſus fuerit: cum fraternitatis tuæ notitia iter arripiat*. Exſcriptum id eſt ex Epiſtola Symmachi ad Cæſarium Arelatenſem, quam Sirmundus publici juris fecit. 3. Cæterùm cùm Vigilius Papa Auxanio Arelatenſi contulerit Primatum in omne Childeberti regnum, anno poſt Remigii exceſſum duodecimo: cumque Childeberti regnum pars eſſet non parva regni Clodovei: hinc ſatis manifeſtè patet Primatum Remenſem cum Remigio deſiiſſe. 4. Pontificiam Sedem regente Symmacho, Primatus Remenſis in omnes Francici regni Eccleſias dominabatur, Arelatenſis verò Primatus jus dicebat in omnes Gotthicæ dominationis Provincias, ſive in Gallia, ſive in Hiſpania. Sed poſtquam pulſi ſunt è Gallia Gotthi, tunc à Vigilio Papa Auxanium Arelatenſem Vicarium Apoſtolicæ Sedis conſtitutum eſſe ſuper omnes Eccleſias, quas Metropolitico regebat jure, & ſuper eas præterea omnes, quæ Childeberti in regno eſſent, diſertis verbis ſignificant Pontificiæ litteræ. Regnabant tunc in Gallia diviſo inter ſe regno Childebertus & Chlotarius fratres, eorumque ex fratre nepos Theodebertus. Primatum Arelatenſem ſtatui, ſolus petiit, ſolus obtinuit Childebertus. 5. Pelagius qui Vigilio ſucceſſerat, Primatiam contulit Sabaudo Arelatenſi *per univerſam Galliam*; quod æquum eſt interpretari per omne Childeberti & Chlotarii regnum. Ne ſimile quidem veri eſt, quòd Narbo finitimæque urbes, quæ Viſigothis Hiſpaniæ adhuc parebant, huic Primati fuerint obnoxiæ. Quandiu Pontificatum Arelatenſem Sapaudus ſuſtinuit, tota ejus Apoſtolico Vicariatui morem gerebat Gallia, quamvis nunc in duos, nunc in tres quatuorve Reges ſecta. Gregorius Magnus vices ſuas non credi-

Cointius ad Anno 508. n. 58. 533. n. 59. 541. n. 1. 599. n. 9. 604. n. 9.

dit

dit Virgilio, nisi in regnum Childeberti II. hoc est in Austriam Burgundiamque, cùm Neustria tunc Chlotario subesset. 6. Vicariatus hic Apostolicus à Romanis Pontificibus, non Ecclesiæ, non Sedi, sed personæ indulgebatur. Singulis Arelatensibus Episcopis concedebatur, & quidem flagitantibus tum ipsis tùm in eorum gratiam Regibus. Perspicuè id liquet ex Pontificum litteris ad Cæsarium, Auxanium, Aurelianum, Sapaudum & Virgilium datis, qui omnes in Episcopatu Arelatensi alii aliis successere. Biennio tantùm eam Sedem implevit ante Virgilium Licerius, ideo nec per tempus ei licuit sacras vices has impetrare. Post Virgilium, quem hac dignitate auxerat Gregorius Magnus, nullius Archiepiscopi Arelatensis mentionem fieri videas, qui eo sit privilegio usus. 7. Eruditissimo denique horum Annalium conditori visum est, si Vigilius & Gregorius Magnus Arelatenses Episcopos Pallio, & eo qui Pallio hærebat quodammodo Apostolico Vicariatu donare recusarint, nisi ex assensu Imperatorum, id eo factum esse quòd Justinianus primùm, & ejus exinde successores, nec ipsos summos Pontifices sine suo consensu Apostolicam Sedem conscendere paterentur.

CAPUT XXXI. *P. 2. l. 1. c. 7.*

Rursum de Primatibus Galliæ, Germaniæ, Angliæque, sub Imperio Regiæ stirpis Clodovei.

I. Cadente Clodovei stirpe Regia, occidere in Gallia Archiepiscopi & Primates.

II. Missus tunc à Papa Bonifacius, & Ecclesiasticam reparat disciplinam, & Moguntiæ constituitur ipse Archiepiscopus & Primas.

III. Restituit Metropolitanos in Gallia, quibus & Pallium impartiri obtinet; atque adeo novi generis Primates facit, hoc est Metropolitas ejusmodi, qui Primati nulli alteri obnoxii essent.

IV. Probatur novus hujusmodi Primatus.

V. Quem habuit Primatum in Gallia Bonifacius, id personæ fuit privilegium: sedis verò Moguntinæ, quem in Germania, si Papæ consilium & voluntatem spectes.

VI. Augustinum in Anglia Primatem Gregorius Magnus instituit.

VII. VIII. Eam in rem multa observantur. Quàm essent privatis Ecclesiis utiles hi Primatus.

IX. De Primatu Cantuariensi.

I. QUæ stirpi Clodovei regiæ finem attulere, & quæ conflagarunt tunc bella civilia: ea rem Ecclesiasticam ferè non minùs, quàm publicam afflixere. Nam teste beato Bonifacio in suis ad Zachariam Papam litteris, Episcopatuum pars maxima, aut laicis conferebatur, aut iis Clericis, quorum vita longè turpior esset quàm laicorum. Nulla tunc in Galliis Concilia, Archiepiscopi nulli. Erant tamen Metropolitæ non pauci. In his ergo Bonifacii verbis Archiepiscoporum nomine significari videntur Primates Arelatenses, qui proinde tunc creari destitere; unde orta occasio & necessitas excitandæ Moguntinæ Primatiæ. *Franci, ut Seniores dicunt, plusquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt: nec Ecclesiæ Canonicæ jura alicubi fundabant, vel renovabant. Modo autem maxima ex parte per civitates Episcopales sedes traditæ sunt laicis cupidis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, scortatoribus, & publicanis seculariter ad perfruendum.* Hic erat tunc desperatissimus Ecclesiæ Gallicanæ morbus, cui mederi commodiùs non potuere Pontifices, Gregorius II. Gregorius III. & Zacharias, quàm Bonifacii Legatione & Apostolico Vicariatu. Ita censet & Hincmarus Archiepiscopus Remensis. *Gregorius II. & III. Bonifacium Legatum Apostolicæ Sedis, ad reformandam Christianitatis religionem, primo Presbyterum, postea verò Episcopum ordinatum direxerunt. Cui per annos viginti quinque in eadem prædicatione sine sede Cardinali laboranti, præfatorum successor Zacharias Papa formavit ad locum, &c.* Epist. 6. c. 19.

II. Apostolici ergo Legati munia, Missiones, & potestatem omnem Vicarii Apostolici explicuit Bonifacius, per omnes Galliæ Germaniæque Ecclesias, Sedi ipse Ecclesiæque defixus nulli; donec aliquanto post tempore Zacharias Metropolitam fecit Ecclesiæ Moguntinæ, cui & Primatus affixit dignitatem. Eo nomine Bonifacius Suessione Pipinum inunxit Regem, & Moguntini deinceps Metropolitani principatum honoris & potestatis inter Germaniæ Præsules adepti sunt. Ita affirmat Marianus Scotus: *Pipinus in civitate Suessionum, à sancto Bonifacio Archiepiscopo in Regem unctus, regni honore sublimatus est; & ob id deinde post Papam secundus habetur Moguntinus Archiepiscopus, usque in hodiernum diem.* Ann. 751. L. 3.

Multa novus Primas ex Episcopis Galliæ & Germaniæ habuit Concilia, quorum nonnulla in editionibus Conciliorum legas. Metropolitanos constituit Rotomagi, Remis & Agendici Senonum, ut patet ex Epistolis Zachariæ, & ex historia Flodoardi. Pallium ipsemet illis à sede Apostolica concedi obtinuit, atque ita illos tum à Primatus sui jure absolvit, tum Primates ipsos suo quodam modo fecit esse, obscuriore quidem illo, sed permagni tamen deinceps momenti. Scitissimè enim animadvertit Hincmarus, alios esse Primates, qui in Metropolitanos potestatem exerceant, & hos esse primi ordinis Primates: alios autem Primates etiam dici, quibus nulli quidem Metropolitani pareant, sed nec vicissim ipsi ulli subjaceant sive Metropolitano superiori, sive Primati: sed nullo interposito medio à prima pendeant Sede. En Hincmari verba, quibus hanc secundam retegit Primatum classem. *Quibus Canonum Decretis, & Sedis Romanæ sententiis claret, eosdem Metropolitanos Primates esse singulos singularum Provinciarum, qui ex antiqua consuetudine, & Apostolica traditione, & convocare Synodos, & ordinare Episcopos, & ordinari à Provincialibus, sine cujusquam alterius Primatis interrogatione possunt, & disponere regulariter quæque per suas Provincias queunt, &c. Illi autem Archiepiscopi, vel Metropolitani, qui hæc sine consultu Primatis ullo possunt exequi, Archiepiscopi tantum, vel Metropolitani habentur.* Hist. Rom. L. 2. c. 16. Ann. 744. Bonif. Epist. 1. 4. 5. Opusc. 16. c. 15.

IV. Neque verò pûtes, quæ dixit Hincmarus, ad commendationem dignitatemque Ecclesiæ suæ extollendam, ingeniosè ab eo conficta esse. His enim nihil solidius, nihil apud antiquos constantius. Primis enim quatuor aut quinque sæculis, Metropolitanus quisque dicebatur *Primas, Episcopus primæ Sedis.* Quinto verò, sexto, septimoque sæculo, cœpere in Occidente Metropolitani quidam Metropolitanis aliis subjici, qui ad Exarchorum, Vicariorumque Apostolicorum dignitatem provecti fuerant; quibus tandem & Primatum nomen additum est. Ergo Metropolitani qui recentioribus his Primatibus nunquam subjecti fuere, non immeritò arrogarunt & ipsi sibi Primatum nomen. 1. Quòd nihil aliud ea in re, quàm antiquum nomen usumque retinerent. 2. Quòd nullis suis rebus immutatis, nullo de novo præstituto sibi Primate, cùm nemini nisi Papæ essent obnoxii, peræquè ut recentissimi hi Primates, non injuria Primates dici, & nominis gloria frui volebant. 3. Quòd Archiepiscopis Rotomagensi, Remensi, ac Senonensi, sua velut consignata firmataque esset Primatus dignitas, accepto à Pontifice Pallio, quippe quod hactenus Primatibus solùm, Vicariisve Apostolicis conferri soleret.

V. Hinc illud emergit, cùm per Gallias Germaniasque jussus est Bonifacius fungi vices Apostolicas;

cas; illud intercessisse discriminis, quòd privilegium illud honoris & potestatis, quod ad Gallias attinet, personæ collatum esset Bonifacii, non Ecclesiæ: quoad Germaniam verò, etiam Ecclesiæ. Id verbis his suæ ad eum Epistolæ insinuabat Zacharias: *Non solum Bojoariam, sed & omnem Galliarum Provinciam, nostra vice per prædicationem tibi injunctam studeas reformare.* Quemadmodum autem innovato identidem continuatoque privilegio, Primatus Arelatensis, qui personæ primo illigatus fuerat, factus est perpetuus: ita ex adverso Moguntinus, qui ab ortu suo in Germaniam perpetuus fuerat, solius tamen personæ fuit, quippe qui cum Bonifacio extinctus unà sit. En Zachariæ ad Bonifacium scribentis verba: *Beati Petri authoritate sancimus, ut Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis in Metropolim sit confirmata, id est Tungris, Coloniam, Vormaciam, Spiraciam, & Trectis, & omnes Germaniæ gentes quas tua fraternitas per suam prædicationem Christi lumen agnoscere fecit.* Si valuisset hoc decretum, Moguntiæ non Metropolitana tantùm, sed & Primatialis potestas in posteros convaluisset. Sed hanc Zachariæ constitutionem aut omnino usu receptam non fuisse, aut non multò pòst oblitteratam, liquidum fit non tantùm ex iis quæ dicta sunt supra de Gallis Metropolitanis, Pallio & Primatum nomine gaudentibus: sed ex iis etiam quæ mox dicentur de Colonia & Ultrajecto. Bonifacio tam multa obstitere, ut & angustiorem Metropolim, & Primatum breviorem habuerit, quàm voluisset Zacharias, ac speraſſet. Adde quòd Bonifacius suffecto in sede Moguntina ante obitum suum Lullo Presbytero, ut ad Frisonas pergeret, ubi ipsum desponsa manebat Martyrii palma, susceptoque deinde Sedis Ultrajectinæ vacantis regimine, non potuit quam habebat personæ suæ adglutinatam Sedis Apostolicæ Legationem, in Ecclesiam transmittere Moguntinam. Harum rerum testes locupletissimi sunt, qui vitam Bonifacii litteris mandavere, Villibaldus & Othlonus.

Morin. Exerc. Eccl. l. 1. c. 26. Epist. 5.

Conc. Gall. T. 1. p. 581.

Anno 752.

VI. Ad Anglos nunc veniendum nobis est, ad quos missus à Gregorio Magno Augustinus Monachus cum aliis ejusdem propositi consortibus venerat, dux ipse operis, ut fidei Christianæ lumen inferret, tum Anglis, tum complurimis gentibus, quarum colluvies in Magnam Britanniam exundaverat, prostraveratque quidquid ibi Imperii Romani gloria, aut fidei Christianæ sanctitate hactenus floruerat. Augustinum Pallio donavit Gregorius, jussum Sedem suam Londini collocare, & duodecim creare Episcopatus, Londinensi Metropoli parituros, cujus Præsules Pallio à Romana sede semper donandi essent. Jusserat & Eboracum ab eo mitti Antistitem, & felices exitus si res haberet, lapsu temporis alteram ibi condi Metropolim, à qua duodecim quoque penderent Episcopatus; facta spe mittendi & ad Eboracensem Metropolitanum Pallii, ita ut tamen Augustino, quandiu in vivis ageret, obnoxius esset Eboracensis; eo autem extincto, absolutus esset omnino à jure Londinensium Metropolitanorum. Adscribenda nunc sunt Gregorii verba:

L. 7. Ep. 15. *Usum tibi Pallii concedimus, ita ut per loca singula duodecim Episcopos ordines, qui tuæ ditioni subjaceant; quatenus Londonienſis Episcopus civitatis semper in posterum à Synodo propria debeat consecrari, atque honoris Pallium ab hac Apostolica Sede percipiat. Ad Eboracum verò civitatem te volumus Episcopum mittere, ut ipse quoque duodecim Episcopos ordinet, ut Metropolitani honore perfruatur, quia ei quoque Pallium tribuere proponimus, quem tamen tuæ fraternitatis volumus dispositioni subjacere. Post obitum verò tuum, ita Episcopis, quos ordinaverit, præsit, ut Londonienſis Episcopi nullo modo ditioni subjaceat. Sit verò inter Londoniæ, & Eboracæ civitatis Episcopos in posterum honoris ista distinctio, ut ipse prior habeatur, qui priùs fuerit ordinatus.*

VII. Multa hinc exculpi debent magni omnino ponderis in rem nostram. Primatus enim hìc emicat primæ quidem classis, sed personæ Augustini proprius: non Sedi, non Ecclesiæ, non successoribus communicandus: sed peculiari & sanctimoniæ & eruditioni Augustini meritò concessus: *Fraternitas tua omnes Britanniæ Sacerdotes habeat subjectos, quatenus ex vita & lingua tuæ sanctitatis, & rectè credendi, & bene vivendi formam percipiant.* 2. Duæ post mortem Augustini Primatiæ secundæ classis in Anglia surgebant, Londini & Eboraci, quarum Metropolitani juris alter in alterum nihil prorsus obtinebant, sedendi verò ordo ab ordinationis antiquitate repetebatur. 3. Pallium hìc mittitur, ut insigne ejus potestatis, quam Græci αὐτοκεφαλίαν dicebant, quasi independentiam dicas, qualem Cypro Insulæ nonnunquam Concilia ipsa assignarunt. 4. Habes & hìc justissimas causas unius Metropolitani supra alios promovendi, & majori authoritate armandi; cùm unus aliis eminet, ut eorum parens, ut Ecclesiarum conditor, ut gentis Apostolus: cujusmodi erat inter Francos Remigius, Augustinus in Anglia, in Germania Bonifacius. 5. Student summi Pontifices æqualitatem, libertatem, concordiamque alere inter Episcopos: ideo enim Primatias non instituunt nisi temporarias & breves, ubi diuturniores aut perpetuas non postulat necessitas, utilitasque ingens Ecclesiarum. Ita Gregorius excedente è vita Augustino, Eboracensem absolvit ab illius Ecclesiæ vinculo Metropolitanum: & post Bonifacii obitum Zacharias antiquæ libertati reddit Galliæ Metropolitanos. 6. Hinc argumenti satis est, ut existimemus, si quando olim Vicariatus Apostolicos voluerint Romani Pontifices esse perpetuos; quod genus fuere, qui concessi quondam sunt Thessalonicæ, Justinianæ, Arelati, Hispali, Toleto, Moguntiæque: uni Ecclesiarum utilitati eos inservisse: & hoc uno stimulo impulsos fuisse, ut novi aliquid jugi Ecclesiis imponerent, & Metropolitis; quo fiebat, ut jam non possent sine Primatis assensu, vel celebrare Concilia, vel Episcopos ordinare, vel à suis ipsi consecrari Suffraganeis. Nec Justinianus Imperator pervicisset hujusmodi Apostolica delegatione illustrari suam Novam Justinianam, nec Cindesiunthes Toletum, nec Francorum Reges Arelatem, nec Gotthi Longobardique Reges Aquilejam, nec Moguntiam Carolomannus & Pipinus vix multis precibus exorasset ornari ejusdem dignitatis splendore, si vel in mentem eis venire potuisset, novas has esse artes & inusitatas machinas propagandæ dominationis Romanorum Pontificum, & novo servitutis jugo opprimendæ antiquissimæ libertatis Ecclesiasticæ in suis regnis. Sensere igitur illi longè aliter, novum scilicet hinc Ecclesiis suis splendorem accedere, qui & in ipsum etiam Regnum refunderetur: libertatemque & Antistitum & Ecclesiarum eò majorem fore ac firmiorem, quòd apud sese, id est ab Exarcho proprio, sive Primate, causæ quæque majores finirentur. Quis enim nescit Concilium Nationale libertatis Ecclesiasticæ in unaquaque gente invictum esse propugnaculum? Istud autem primarium est jus Primatis, Concilium Nationale cogere, ibique quæcumque decidi sine Papa, sine Roma possunt, diffinire.

Ibidem.

VIII. A vero ergo & æquo propiùs aberis, si ita existimes, eò maximè & frequentissimè ad Primatum institutionem instigatos fuisse Reges & Pontifices, quòd disciplinam Ecclesiasticam, vel integram servari, vel integritati suæ reddi percuperent, vel Christi fidem in Gentes etiam tum barbaras disseminari. Ruente Regno labefactata fuerat & Ecclesia, cùm illius reparator futurus in Galliam ac Germaniam advolavit Bonifacius. In Anglia interierat Religio Infidelium gentium innumerabili multitudine in eam infusa, cùm eò missus est Augustinus, novæ & victricis gentis debellator futurus Apostolusque. In Hispania ab Arianis Barbarisque gentibus ad extremas angustias redacta erat prisca fides, pietasque, cùm Apostolici instituti

sunt

sunt ibi Vicarii; ac tum maximè cùm à Gregorio Magno Leander Hispalensis, cujus opera Recaredus Rex ac tota gens Visigothorum ad primævam fidem Catholicamque rediit unitatem. Præluxerat toto antè sæculo Remigius, Vicarius & ipse primæ Sedis, Francorum Rege genteque tota ad Christi fidem primùm perductis. Satis dilucidè superiùs Leo Papa demonstravit, Illyricum Apostolico Vicario muniendum fuisse, quòd ab urbe illud esset remotius, & barbaris Nationibus adjaceret.

IX. Porro non Londini Sedem, ut sanxerat Gregorius, sed Cantuariæ Augustinus fixit: quòd ibi extructam à fidelibus, priscorum Romanorum, aut potiùs Britannorum reliquiis Ecclesiam Salvatoris pervetustam inveniisset. Obsequutus prædecessorum suorum exemplo moribusque Honorius Papa, misit in Angliam Pallia duo, Cantuariensi alterum, alterum Eboracensi Episcopo, servata semper inter utrumque æquabili potestate. *Is qui supereſt, consors ejusdem gradus, habeat potestatem alterum ordinandi in locum ejus qui transierat, Sacerdotem, ne sit necesse pro ordinando Archiepiscopo ad Romanam usque civitatem fatigari, per tam prolixa terrarum & maris spatia.*

Beda l. 1. c. 33.

L. 2. c. 17. 18.

CAPUT XXXII. P. 2. l. 1. c. 8.

De Primatibus, Vicariisque Apostolicis; eorumque Juribus, observantur aliqua in communi.

I. Probatur multis rationibus Primatum ei Provinciæ addictum non fuisse, quæ prima esset inter cognomines.

II. Vetat Carolus Magnus, ne Metropolitani sibi nomen arrogent Primatum.

III. Varia Primatum jura.

IV. Utraque simul instituebantur authoritate conspirante, laica & Ecclesiastica.

V. Hæc utriusque potestatis amica conjunctio, pacandis contentionibus accommodatior, quàm subtilis & elimata jurium disceptatio.

I. ALiqua hìc generatim de Primatibus observabimus, & illorum statim refellendo errori incumbemus, qui hac in opinione sunt, Metropolitanum ejus Provinciæ, quæ inter multas cognomines prima esset, Primatem suo quasi jure, atque Exarchum fuisse. At contra, 1. vel hinc concerpi & exsibilari posset ea sententia, quòd Provinciarum partitio, ab Imperatoribus ad civilem politiam facta, & cui se plerumque Ecclesiastica administratio accommodavit, ejusmodi esset, ut nulla civilis Metropolis quidquam sibi juris in alias arrogaret. Idem ergo potiùs de Metropolibus Ecclesiasticis fuerat augurandum. Ita decrevit Theodosius Imperator, cùm Phœnicia priùs una in Phœnicias duas secta est: nec enim novam Berythi Metropolim à Tyro Metropoli antiquissima pendere passus est. *Utraque dignitate simili perfruatur.*

Cod. l. 13. L. un. de Metrop. Beryt.

2. Prioribus quatuor sæculis, par & eadem fuit Metropolitanorum in Gallia potestas. Nec aliud ea ærate, vel in Conciliis, vel in Pontificum decretis crebriùs, enixiùsque inculcatum: quàm ut suis singuli juribus illibatis gaudeant Metropolitæ: ne quis eorum in Collegas quidquam audeat: ut suam quisque cum Synodo Provinciali juxta Apostolicos Nicænosque Canones Provinciam regat. Quod si quid Patroclus, si quid Hilarius Arelatensis in Collegarum Provincias ausi sunt, illos, ut dictum est, pro summo quo ardent zelo, pro summa authoritate Pontifices intra legitimos fines coercuere, liberaque inter Episcopos omnes & æquabilia jura juxta Canones servavere.

3. Solus in Asia Ephesinus Episcopus, in Cappadocia Cæsarienſis, & Heracleensis in Thracia constituendi Exarchatus sui occasionem inde sumpsere, quòd eorum & civitas & provincia in rebus civilibus supra cæteras Diœcesis majoris civitates & provincias, primas obtineret. Verùm haud diuturna fuit nova hæcce dignitas. Id enim fundamentum, cum parum stabile erat, tum à purissimis Ecclesiæ legibus alienum. Denique eadem prorsus fuit, aut eadem certè prætexta fuit causa, ut tres hi Exarchatus à Constantinopolitano Patriarchatu absorberentur, quòd Constantinopolis jam Imperii Caput esset.

4. Exarchatus autem sive Patriarchatus alii, alia omnino fundamenta, eaque firmiora habuere. Roma, Alexandria, Antiochia ad perpetuandam Sedis Petri successionem Principatum summum adeptæ sunt. Hierosolyma ad Apostolicum Jacobi thronum nova in urbe Ælia excitandum. Constantinopolis & Justiniana prima in summum quendam dignitatis apicem provectæ sunt, ex necessaria dispensatione, ut Imperatoribus gratificaretur, & vicem aliquam beneficiorum rependeret Ecclesia, quam illi novis subinde beneficiis cumulabant. Cæteræ urbes hac eadem Exarchatus Ecclesiastici gloria & potestate muniebantur, ut inexpugnabilia quædam hæc essent præsidia adversùs barbaras Nationes, quæ in fines Imperii irrumpebant, ut Imperio simul Romano, & Christiano nomini extremum afferrent exitium. Sic Primas Arelatensis apud Burgundiones & Gotthos, apud Francos Remensis, Moguntinus apud Germanos, apud Anglos & Saxones Cantuariensis, Hispalensis & Tarraconensis apud Gotthos, Alanos & Vandalos, Ecclesiæ fideique defensionem suscepere. Eo enim demum tempore Primatus isti constituti sunt in Occidente, cùm in excidium & Imperii & Ecclesiæ barbaricarum gentium colluvies hæc inundavit: sed altiùs consulens Numinis providentia illas ipsas Gentes per hos maximè Exarchos Religioni & Ecclesiæ suæ tandem substravit, per easque varia excitavit Imperia, quæ Christiani Imperii propugnacula essent invictissima.

5. Quas in Occidente Primatias erexit constituto Vicario Apostolico Romanus Pontifex, hæ nequaquam primariæ inter cognomines Provinciæ assignatæ sunt. Is enim Lugduno, Bituricis, Treviris, Coloniæ, atque Londino tributus esset honos, si prima Lugdunensis, prima Aquitanica, prima Belgica, prima Germanica, & ipsum Angliæ caput in id dignitatis fastigium vocata essent. At quàm aliis in civitatibus statuti sint Vicarii Apostolici, satis superque jam declaratum est.

6. Primatem Corinthi Gregorius Magnus in Epistolis suis commemoravit, misso ad eum Pallio, concessoque ut Peloponneso præesset, cujus erat Metropolitanus: præesset simul & Helladii, ubi Metropolis civitas Athenarum: quæ in duas postea Provincias secta est. Servire se antiquæ consuetudini in eo testificatur Gregorius: *Dum hoc sibi & antiquæ consuetudinis ordo defendat*. Exciderat penè nobis hic Primatus, qui rursus argumento est, non illi dicatos fuisse Provinciæ Primatus, quæ inter cognomines primo loco numeraretur.

l. 4. Epist. 55. 56.

7. Idem Gregorius, cùm duas in Anglia Provincias duasque Metropoles instituisset, utramque ab alterius jugo absolvit, ut legibus Ecclesiæ & receptis passim moribus obsequeretur. Postremò denique author est Hincmarus, quanquam Trevirorum civitas primæ Belgicæ, Remorum secundæ caput esset, inveteratam hanc tamen & illibatam viguisse consuetudinem, ut qui ex his Metropolitanis ordinatione prior esset, is primas etiam honoris & sedis haberet prærogativas. *Ecclesiæ Remensis & Trevirensis, comprovinciales atque sorores, ex authoritate & ex antiqua consuetudine habentur: ea conditione, ut qui prior earum fuerit Episcopus ordinatus, prior etiam habeatur in Synodo, & sibi mutuo consilio & auxilio foveantur, atque fulciantur*. Quæ Provinciæ utriusque in Concilio uno sancta societas & conditio, ejus simillima est, quam voluit in Anglia esse Gregorius: & quæ primis Ecclesiæ sæculis solebat esse;

Flodoar. l. 1. c. 13. & 20.

quando stimulante utilitate Ecclesiæ, & fraterna inter se charitate devincti Metropolitæ plures, ad Synodum ipsi convenichant.

II. Cæterùm ne quis in posterum sine certo jure, id est, sine delegatione Sedis Apostolicæ, & ejusdem Nationis Episcoporum consensu, Primatis nomen usurparet: & ne Metropolitani eodem ampliùs nominis honore abuterentur, quòd eo olim Metropolitæ omnes usi essent: eam in rem Constitutionem edidit Carolus Magnus, quam leges si voles in ejus Capitularibus. Nec obscura ejus vel ratio esse potest, vel æquitas. Nova quippe Ecclesiæ disciplina novam ei nomini significationem invexerat, ut non alii tunc intelligerentur in Occidente Primates, quàm
L. 7. c. 336. qui vices Apostolicas gestarent. *Ne alii Metropolitani appellentur Primates, nisi illi qui primas Sedes tenent, & quos sancti Patres Synodali & Apostolica authoritate Primates esse decreverunt. Reliqui verò qui alias Metropolitanas sedes sunt adepti, non Primates, sed Metropolitani vocentur.*

III. Quod ad Primatum jura attinet, pluribus jam suprà de illis. Omnia ferè congessit Leo Papa in sua ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum Epistola. Docet enim ejus esse muneris: 1. ut Episcopos & Metropolitanos electos antè confirmet,
Epist. 85. c. 6. quàm ordinentur. 2. Ut lites dirimat, quæ in Concilio Provinciali decidi nequiverint. 3. Concilium Nationale ex toto Exarchatu convocet. 4. Curet ut per omnes ditionis suæ Ecclesias, disciplinæ Ecclesiasticæ leges sanctissimè & quàm diligentissimè observentur. Si cui malo mederi non possit, Pontificem admoneat. 5. Denique Metropolitanis, Episcopis, cæterisque Clericis, qui patria exire & Ecclesiis suis abesse volent, formatas det seu communicatorias litteras. Hæc prima Ecclesiæ ætate ante annum quingentesimum, hæc secunda similiter obtinuere, usque ad annum octingentesimum.

IV. Unum superest enucleandum de Primatibus Vicariisque Apostolicis, nimirum ut cum Principum temporalium Episcoporumque consensu instituerentur. Docuit suprà Carolus Magnus Primates constitui, *Synodali & Apostolica authoritate*. Ubi habes consensum ejus gentis Episcoporum. Primatum Justinianæ primæ obtinuit à Pontifice Justinianus ipse. Primatem seu Patriarcham Aquilejæ patrocinio & auxilio suo fovebant, ut mea fert opinio, Reges Longobardi. Cœpit, ut suprà dictum est, Rex, aut Regum nepotum suorum tutor Guntramnus, quod erat Lugdunensi Episcopo datum, ut Patriarcha diceretur, id authoritate sua defendere. Quæ erat velut Primatus tessera, Pallium, multo tempore nonnisi consentiente Imperatore & postulantibus Regibus à Pontifice concessum est Episcopis. Convenerat sine dubio inter Childebertum Regem, Pelagiumque Papam, de universo illius regno Primati Arelatensi subjiciendo. Ideo nonnisi petente Rege misit Pontifex ad Arelatensem Pal-
Pelag. Ep. 2. lium, cum Apostolicis vicibus. *Litteras nostras præfato Consacerdoti nostro Sapaudo, secundùm petitionem vestram direximus, usum Pallii pariter concedentes*. Hæc Pontifex ad Childebertum Regem. Gallorum Dux & Princeps Carolomanus Bonifacium Papæ Legatum cum Concilio Liptinensi in Archie-
Anno 743. Conc. Lipt. c. 1. piscopatus possessionem misit. *Per consilium Sacerdotum religiosorum & Optimatum meorum ordinavimus per civitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium.*

Conc. Gall. tom. 1. p. 549. Zacharias ipse de eodem ad Episcopos nostros Vicariatu hæc scribebat: *Habetis itaque nostra vice, ad confirmandam dilectionem vestram, & collaborandum vobis in Evangelio Christi, Bonifacium Archiepiscopum Apostolicæ Sedis Legatum, & nostram præsentantem vicem*. Ad Angliæ Reges Gregorius Magnus plures perscripsit Epistolas, cùm ad eos Augustinum misit; Ecclesiarum restauratorem. Supra jam ostendimus Cindesiunthis Regis precibus cessisse Pontificem, ut Primatus Hispali Tolegum transferretur.

V. Subtiliter & elimatè de Principum, Pontificum & Episcoporum potestate, potestatisque certis limitibus disceptare, alienum est à nostro hic instituto. Adde quòd & infinitum id foret & infructuosum. Tuenda sunt ea potius, quæ communi ultro citroque consensione & utilitate facta sunt, quàm quæ fieri potuere. Una ut sit regula charitas, quæ totum Ecclesiæ corpus, caput & membra, summa imaque vegetet: non cupiditas inquieta semper & præceps eorum, qui gloriam & principatum aucupantur, vel eo nomine ignobilem, quòd à quiete & pace publica abhorreat. Friget, languetque pietas & Religio Pontificum, frustranturque optima quæque eorum consilia, nisi mundi Principes obsecundantes habeant; nec auspicatos habent usquequaque exitus, nisi consensione firmentur & conspiratione Episcopalis Collegii. Necesse est ergo Pontificali, Episcopali, Regiaque authoritate consentiente perfici res istiusmodi, Sacerdotii Regnique rationibus implicatas.

CAPUT XXXIII. *P. 3. l. 1. c. 5.*

De Primatibus & Exarchis per Occidentem & Orientem, imperante Carolo Magno ejusque stirpe Regia.

I. Primates in Occidente non fuere, nisi qui vices sustinebant Sedis Apostolicæ. Eversa Arelatensi Primatia, primus eo honore perfunctus est Bonifacius, personæ ejus, non Sedi indulto.

II. Drogo Metensis Archiepiscopus Caroli Magni filius, Sergio Papa II. eadem ornatus dignitate; indignè & molestissimè ferentibus rei novitatem Gallicanis Episcopis cessit, clarior abjecta, quàm adepta potestate.

III. Eodem primæ Sedis Vicariatu Anségisus Senonensis Archiepiscopus à Joanne VIII. ubi donatus fuit, Gallicani Episcopi, tum Imperatori, tum Papæ constantissimè restitere.

IV. Personæ Anségisi tantùm id dignitatis collatum fuerat. Argumenta.

V. De Vicariatu, quem idem Joannes VIII. Rostanio Arelatensi contulit.

VI. An Primas etiam tunc diceretur Lugdunensis Archiepiscopus.

VII. Carolus Magnus nomine Primatis Metropolitanos interdicit.

VIII. Hincmarus Primates vocat ex Metropolitanis eos qui nulli parent Primati. Quæ contra possint objici.

IX. Tilpinus Remensis in numero fuit Metropolitanorum.

X. De Primatu Cantuariensi.

XI. De Toletano.

XII. Avaricum Biturigum verè sub Caroli Imperio Primatum obtinuit, gessitque.

XIII. An Ticinensis, seu Papiensis in Italia Episcopus, Primas fuerit.

XIV. In Oriente etiam per hæc tempora Primatiæ omnes, otiosæ & jurisdictionis inanes fuere, solo nomine & titulo claræ.

I. QUod jam ad nauseam usque inculcatum est, Patriarchas eosdem fuisse, ac Primates, liquet rursum ab exemplo Bituricensis Archiepiscopi, qui tum demum Patriarchæ nomine cœpit fulgere, cùm Regni Aquitanici Primas creatus est. Toto passim orbe Christiano, Imperiorum Regnorumque principes Civitates, eadem & nominis & potestatis gloria floruere, Alexandria & Antiochia, Roma vetus & nova. Sed cùm unus verè totum Occidentem complectatur Romæ Patriarchatus, qui hìc Primates, seu Patriarchæ dicti sunt, non potuere nisi delegationem & vices Apostolicæ Sedis obtinere. Ideo & Bonifacius hujusmodi potestate triginta & sex annis perfunctus, non aliam

quàm

quàm Delegationis gloriam oſtentabat, cùm ad Stephanum II. Papam ita ſcriberet: *Si quid in iſta Legatione Romana, qua per triginta & ſex annos fungebar, utilitatis peregi, adhuc augere deſidero.* Eodem illum Delegati nomine ornat Adrianus I. in Epiſtola ad Tilpinum Remenſem Archiepiſcopum. Erat inter Metropolitanas civitates Moguntia, quippe quæ Germanicæ primæ caput eſſet. Sicubi obſtrepit Otlonus in vita Bonifacii, de triſtiſſimis illis intelligendus eſt temporibus, cùm Metropoles omnes obrutæ jacebant, quod & Bonifacius jam ipſe ſupra teſtificatus eſt. Quod prælibatum jam eſt autem de Primatu Moguntino ad vitam Bonifacii coarctato, id pluribus jam argumentis firmari operæ pretium eſt.

Conc. Gall. Tom. 2. p. 7. 74. 75.

II. Poſt Bonifacii obitum, qui primus aſſurrexit ad Apoſtolicum Vicariatum, is fuiſſe videtur Drogo Metenſis ſive Epiſcopus, ſive Archiepiſcopus, quode aliàs. Cùm enim patruus eſſet Imperatoris Lotharii, ejuſque juſſu Romam profectus, exiſtimavit Sergius II. Papa, initurum ſe gratiam à Regiæ ſtirpis Francorum Principibus, ſi hanc Drogoni Legationem conferret in Gallias & in Germaniam. Non temperavit ſibi Hincmarus, quin primò quidem eam qua exhilaratus fuerat lætitiam proderet in poſteros, ex eo quòd annis omnino octoginta, vel nonaginta etiam inter Bonifacii obitum, & Drogonis Legationem elapſis, Galliarum Metropolitani Primati prorſus nulli mancipati fuiſſent, Eccleſiaſque ſuas ſolis Regum & Romanorum Pontificum auſpiciis freti adminiſtraſſent. *Hactenus Provinciæ Ciſalpinæ, temporibus Pipini Regis & Caroli, ac Ludovici Imperatorum, ſine hoc Primicerio vel Primate à Sede Apoſtolica delegato, annos circiter nonaginta, viginti tres manſerunt, Metropolitanis ſingulis ſuo jure ſervato, Apoſtolicæ Sedis favore, & Principum ſuorum diſpoſitione.*

Anno 844.

Hincmar. Tom. 2. p. 717.

Pari fuit hìc Hincmarus tum animi magnitudine, tum moderatione. Drogonis enim primùm retudit audaciam altiùs ſe efferentis: tum ejuſdem poſtea modeſtiam juſtiſſimis laudibus affecit, in cœlumque extulit, ubi ceſſiſſe illum vidit Metropolitanorum conſpirationi unanimi adverſus ejus dignitatis novitatem invidioſam, qua ut unus extolleretur, deprimebantur omnes. *Quod affectu ambiit, effectu non habuit; & quod efficaciæ uſu, non conſentientibus, quibus intererat, obtinere non potuit, patientiſſimè, ut eum decuit, toleravit; ne ſcandalum fratribus & conſacerdotibus generans, ſchiſma in ſanctam Eccleſiam introduceret. Quem tantæ generoſitatis ac dignitatis virum quiſque noſtrum imitari debuerat, ne indebitè appeteret, quod non habebat, qui ſine contentione non exequi pertulit, quod adeptus fuerat.* Sergius quidem ut Epiſcoporum aſſenſum eblandiretur, oſtentaverat Drogonis dotes ſingulares prorſus, quòd Caroli Magni filius, quòd Imperatorum Regumque frater & patruus, quòd ſanctitate morum conſpicuus, quòd eruditione propè ſingulari eſſet. Sed vicit hæc ſummi Pontificis encomia Drogo, vicit ſplendorem ipſum tantæ dignitatis modeſtiæ laude longè ſplendidiore. Ecquis enim ambigit, quin perfringere potuerit hæc repagula, Pontificia, Imperatoria, Regiaque ſuffragatione & poteſtate ſubnixus? Concilii Vernenſis II. Patres hujus inſtituendæ dignitatis primos conatus eluſerant magis, quàm repreſſerant, illud nimirum cauſati, tametſi meritis Drogo hunc dignitatis apicem æquaret, expectari debere tamen numeroſiorem Synodum Metropolitanorum Franciæ Germaniæque, quorum in eo cauſa vertebatur. *Expectandum, quàm maximus cogi poteſt, Galliæ, Germaniæque conventum, & in eo Metropolitanorum reliquorumque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum, cui reſiſtere nec volumus, nec valemus.* Hinc & inde ergo humanitati, charitati, & modeſtiæ ſerviebant; Drogoni abundè eſſe viſum eſt, quòd ſemel Concilio Metenſi præfuiſſet, quòdque Pallio uteretur Ludovici Pii precibus Roma miſſo, quòd denique Apocriſarius Papæ, & Imperatoris Archicapellanus renunciatus eſſet. *Ut una cum prædicto miniſterio & Imperatoris, & Apoſtolicæ Sedis, etiam uſu Pallii potiretur.* Hinc illi forſan additum frequentiſſimè Archiepiſcopi nomen, cùm Metenſis civitas locum nunquam habuerit niſi inter urbes Epiſcopales.

Ann. 844. c. 2.

III. Non multis pòſt annis Carolus Calvus Imperator ſtitit ipſe ſe Concilio Pontigonenſi, inter Legatos Pontificios Roma advectos, Legatus & ipſe; Concilioque obtulit Decretum Joannis VIII. Papæ, quo Vicariatus Apoſtolicus in Gallias & Germanias cis Rhenum, Anſegiſo Archiepiſcopo Senonenſi mandabatur. Aliquanto antè Romam profectus Anſegiſus, eas artes machinaſque explicaverat, quibus Carolo Calvo partum & attributum fuerat Imperium. Primatis iſtiuſmodi jus erat, ut Concilia cogeret, cauſas ibi decideret majores, decreta & deſideria ſummi Pontificis Epiſcopis Gallicanis ſignificaret, ipſumque viciſſim Pontificem certiorem faceret de rebus quibuſcumque ejus momenti, ut tanti eſſet eas ad illum referri. *Ut quoties Eccleſiaſtica utilitas dictaverit, ſive in evocanda Synodo, ſive in aliis negotiis exercendis, per Gallias & Germanias Apoſtolica vice fruatur, & decreta Sedis Apoſtolicæ per ipſum Epiſcopis manifeſta efficiantur; & rurſum quæ geſta fuerint, ejus relatione ſi neceſſe fuerit, Apoſtolicæ Sedi pendantur, & majora negotia ac difficiliora quæque ſuggeſtione ipſius à Sede Apoſtolica diſponenda & enucleanda quærantur.* Flagitantibus Epiſcopis, ut legenda ſibi permitteretur Epiſtola, quam ad eos hac de re Pontifex ſcripſerat, conſtantiſſimè recuſavit Imperator. Itaque viciſſim & Epiſcopi ipſi conſtantiſſimè reſponderunt, obtemperaturos ſe Pontifici, ſalvis integriſque privilegiis Metropolitanorum, convenienter Canonicis Regulis, & iis Pontificum ſtatutis, quæ ad Canonum normam eſſent contemperata. En ipſa eorum verba: *Ut ſervato ſingulis Metropolitanis jure privilegii, ſecundum ſacros Canones, & juxta decreta Romanæ ſedis Pontificum ex eiſdem ſacris Canonibus promulgata, Domni Joannis Papæ Apoſtolicis juſſionibus obedirent.* Summa virium contentione nixus eſt Imperator, ut ſimpliciter ſponderent morem gerere Pontificiis mandatis: quin & Apoſtolica legatione munitum ſe fuiſſe affirmavit, quam explicaret in Synodo: *Tunc Imperator dixit, quòd Dominus Apoſtolicus ei vices ſuas commiſit in Synodo.* Sed nihilo ſeciùs in ſententia perſtiterunt Epiſcopi, nec de priore conſtantia vel tantillum remiſerunt. Juſſit Imperator ſedem plicatilem proferri, & ibi ſedere Anſegiſum ſupra omnes Epiſcopos. At infracti animi vir reclamavit Hincmarus, eo violari ſacros Canones: *Hoc factum ſacris Regulis obviare.* Unus omnium Frotarius Burdigalenſis Archiepiſcopus mandato Imperatoris obſequentem ſe fore profeſſus, quòd ejus videlicet beneficio, à Burdigalenſi tunc vaſtata ad Pictavienſem, & à Pictavienſi Eccleſia migraſſet ad Bituricenſem. Propoſiti ſui tenax Imperator, rem proponi curavit in alia Seſſione à Legatis cæteris, præſertim ab Epiſcopo Toſcanellenſi: tumque Epiſtola ipſa Pontificis perlecta eſt. Indeflexa nihilo ſeciùs animi firmitate reſponſum eſt ab Epiſcopis, præſtituros ſe Canonicam Papæ obedientiam, quam præſtitiſſent ejus prædeceſſoribus prædeceſſores ſui. Pronioribus auribus ſuſcepta eſt hæc reſponſio, quòd præſens non eſſet Imperator. *Et reſpondentibus ſingulis Archiepiſcopis, quòd veluti ſui Anteceſſores illius Anteceſſoribus regulariter obedierunt, ita ejus decretis vellent obedire: tunc facilius eſt illorum admiſſa reſponſio, quàm fuerat in Imperatoris præſentia.* Poſtremò denique cum Imperator, tum Legati majori impetu, viriumque & argumentorum querelarumque contentione acriori conſtantiam Epiſcoporum expugnare rurſus adgreſſi ſunt, nec

Anno 876. Pontigonenſe Concilium.

ges feliciùs illis proceſſit: experto Anſegiſo tam infelices improbæ cupiditatis ſuæ exitus, quàm ingreſſus. *Tantundem in noviſſimo, quantum & in principio Synodi exinde Anſegiſus obtinuit.*

Ad calcem tamen Actorum hujus Synodi legitur charta conſenſionis Epiſcoporum in Primatiam Anſegiſi. Sed cùm taceatur qui fuerint illi Epiſcopi, credere par eſt, furtiva hæc fuiſſe Capitula, ab Anſegiſo & Legatis concinnata, & ab Odone Bellovacenſi Epiſcopo ſubſcripta, quem illi demeruerant; de quibus & ibidem mox hæc ſubjiciuntur: *Poſt quæ legit Odo Belgivacorum Epiſcopus quædam Capitula, à Legatis Apoſtolicis, & ab Anſegiſo, & eodem Odone ſine conſcientia Synodi inter ſe diſſona, & nullam utilitatem habentia; verùm & ratione & utilitate carentia. Et ideo hic non habentur ſubjuncta.* In cauſa id etiam fortaſſe fuit, ut hæc charta poſt Acta Synodi ſubjiceretur, ut quæ ad Acta Synodi non pertineret. Ideo & ab Aimoino prætermiſſa eſt, qui decreta tamen hujus Synodi diligentiſſimè eſt perſecutus. L. 5. c. 32.

IV. Sunt etiam qui ne hac quidem charta conceſſam fuiſſe putent Anſegiſo, niſi Primatiam breviſſimam, cum ipſo interituram, non trajiciendam in poſteros. Nullum quippe ibi verbum fit, aut de Sede, aut de ſucceſſoribus ejus, ſed de ipſo duntaxat. Quin & ipſa Pontificis Epiſtola, quæ Anſegiſum extraordinaria hac poteſtate muniebat, diſertè ſignificat, ea honoris acceſſione remunerari Anſegiſi privata merita, pietatem, prudentiam, & ſingularem in Romanos Pontifices fidem. *Talem quippe illum agnovimus, talemque circa Sedem Apoſtolicam devotum & in commiſſo fidelem reperimus, ut merito ei talia committi poſſe ducamus; quin & his majora conferri debere illi ſine cunctatione credamus, pro ſua ſcilicet ſanctitate, & fidei merito, atque divinitus ſapientiæ dono conceſſo.* Nihil ad Sedem, nihil ad Eccleſiam Anſegiſi pertinebant hæc, ſive merita, ſive argumenta. Itaque æquius eſt credi, horum meritorum mercedem in illum unum privatim redundaſſe.

Quin & vacillaſſe videtur eodem tempore apud Pontificem Anſegiſi exiſtimatio & gratia; hinc enim Pontificis querelæ ad Imperatorem de ſuſpecta Anſegiſi fide. Certè poſt interlapſum biennium cùm Trecenſi II. Concilio præeſſet Joannes VIII. ipſemet, certum eſt affuiſſe Hincmarum, & ante Anſegiſum ſubſcripſiſſe. Eodem anno ſcribens idem Pontifex ad quinque Archiepiſcopos Galliæ, Anſegiſum Hincmaro poſtpoſuit. Denique authore Flodoardo Anſegiſi conatus improbos Hincmarus *efficaciter* repreſſit: *Cui conatui hic venerabilis Præſul efficaciter obſtitit.* Epiſt. 17. Ann. 878. Marca. de Prim. Lug. pag. 143. Flodo. Hiſt. Rom. l. 3. c. 21.

Anſegiſi Primatiam perſonæ vitæque ejus finibus circumſcriptam fuiſſe, nec manaſſe ad ſucceſſores, novo argumento docebimus. Centum quippe amplius pòſt annis collata rurſus eadem dignitas eſt Seguino Senonenſi Archiepiſcopo, ſed ut nova omnino gratia, nulla prorſus habita ratione vel ſucceſſionis Anſegiſi, vel ſedis Metropolitanæ Senonenſis. Præfuit Seguinus Concilio Remenſi anno 992. tanquam Legatus Joannis XV. Papæ. Exauthoratus ibi eſt Arnulphus Remenſis Archiepiſcopus, nequicquam obluctante Seguino Legato & Præſide. Triennio pòſt conqueſti ſunt amarulentiſſimè Legati Pontificii de inflicto vulnere graviſſimo majeſtati & juribus Sedis Apoſtolicæ, depoſito citra ejus aſſenſum Epiſcopo. Gallicani Epiſcopi ſibi non defuerunt, cauſamque ſuam hac ratione tuiti ſunt, quòd Concilio ſuo præfuiſſet Seguinus, innovata Legatione Apoſtolicæ Sedis, qua illum Joannes Pontifex induerat, & cujus obibat adhuc munera, magno Epiſcoporum Galliæ aſſenſu. *Certè Seguinus venerabilis vitæ Senonenſium Archiepiſcopus, Domini Papæ Joannis vices per Gallias ſibi creditas innovavit, & ita à latere Apoſtolici cum decreto privilegii veniens, ejus vices uſque ad præſens, omnium Epiſcoporum Galliæ conſenſu proſecutus eſt. In hujus ergo præſentia Arnulphus ſeipſum ſacerdotio exuit.* Ex his patet privilegium Anſegiſi cum ipſo pariter intermortuum fuiſſe, & in Seguino innovatum, aut potiùs reſuſcitatum, ut novi inſtar haberet beneficii. Si qua fides Chronico Altiſiodorenſi, Leothericus Seguini ſucceſſor eadem Apoſtolica Legatione Pallioque decoratus eſt. Sed caveſis, ne huic eidem Chronico fidem habeas, ubi ait caſſos cecidiſſe Hincmari conatus adversùs Anſegiſum: Nihilo plus fidei adjiciendum eſt Odoranno Senonenſi Monacho, cùm fœdiſſimo partium ſtudio indulgens, ait Anſegiſum velut alterum Galliæ Papam fuiſſe, & hunc poteſtatis Primatum ad ejus etiam ſucceſſores perpetuatum eſſe. Longè plus momenti eſt in argumentis contrariis ſuprà relatis. Quin & Odoranni impoſtura hinc proditur, quòd Joannis VIII. Epiſtolæ hanc affingat clauſulam, ad ſucceſſores Anſegiſi dignitatem transfundendam eſſe, qua de re altiſſimum ibi ſilentium.

V. Inauſpicatis his Anſegiſi eventis adducimur ad revocandam in dubium ejuſdem Joannis VIII. Epiſtolam ad Roſtanium Arelatenſem, Epiſcoposque cæteros Galliæ, ad reſtituendam aut confirmandam Arelatenſis ſedis antiquiſſimam Primatiam. Accipe Pontificis ad Archiepiſcopum Epiſtolæ verba ipſa: *Quod juxta antiquum morem uſum Pallii ac vices Sedis Apoſtolicæ poſtulaſti, & quia cunctis liquet unde in Galliarum regionibus fides ſancta prodierit, cum priſcam conſuetudinem Sedis Apoſtolicæ veſtra fraternitas repetit, quid aliud quàm bona ſoboles ad ſinum matris recurrit? Libenti ergo animo poſtulata concedimus, &c.* Eodemne ipſo tempore inſtituebat Pontifex Primatus duos, qui ſibi mutuò colliderentur, cùm tam Senonenſis, quàm Arelatenſis univerſam tunc complecteretur Galliam? An infelicitas Anſegiſi non deterruiſſet Pontificem, ne quid iſtiuſmodi aliquandiu ſaltem adgrederetur? An ſimile veri eſt, ut conceſsam ad enixiſſimas Imperatoris preces dignitatem, ipſemet mox everteret, excitata in Galliis æmula Arelatenſi Primatia? An infractus ille vigor Epiſcoporum Galliæ, qui Imperatori ipſi coram & Pontificiis Legatis in cauſa Anſegiſi reluctati, nec temporaria eum augeri dignitate paſſi erant, elanguit, mutuſque & elinguis fuit, cùm perpetua in Roſtanium dignitas eadem conferretur? Eodem anno profectus eſt in Gallias Pontifex, præfuitque Trecenſi Concilio. Quin ergo ipſemet tunc Roſtanium illa inveſtivit dignitate, & Sedi ſuæ adſeruit? Quomodo Trecenſi eidem Synodo ſubſcripſit Roſtanius non modò poſt Hincmarum & Anſegiſum, ſed etiam poſt Lugdunenſem & Narbonenſem Archiepiſcopos? Quæ obtenduntur Epiſtolæ Joannis VIII. eæ continuatam volunt, propagatamque ad poſteros in Arelatenſi ſede Primatus dignitatem antiquam. At nihil ab hiſtoriæ fide alienius comminiſci poterant. Oſtenſum enim ſuprà eſt, Clodovei regia ſtirpe occidente, orbatam Archiepiſcopis fuiſſe annis admodum octoginta Eccleſiam Gallicanam: unum ſuo ævo Archiepiſcopum, hoc eſt, unum Primatem fuiſſe Bonifacium: poſt ejus interitum penes ſolos Metropolitanos fuiſſe totum Eccleſiæ Gallicanæ regimen per annos nonaginta, ſine Primate, ſine Vicario Apoſtolico, priſco more majores cauſas ad ipſum immediatè Pontificem referentibus Metropolitanis. Denique ex Epiſtola Nicolai I. ad Rolandum Archiepiſcopum Arelatenſem perſpicuum eſt, nullo tunc Primatu Arelatenſem Eccleſiam potitam fuiſſe. Honoris ergo tantùm titulus erat, quo gaudere ſe voluerunt Arelatenſes Epiſcopi, & quo Aurelianus Arelatenſis Archiepiſcopus fruebatur adhuc in Concilio Cabilonenſi, paulò ante annum nongenteſimum. *Aurelianus Primas totius Galliæ.* Epiſt. 93. 44. 95. Conc. Gall. T. 3. p. 466. Ann. 864. Epiſt. Nicol. ad Roland. 10. in Appendice. Ann. 894. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 532.

VI. Haud ſcio, an Lugdunenſis etiam Archiepiſcopus ſpe præſumeret affectaretque Primatis nomen, antè etiam quàm illum Gregorius VII. ea poteſtate verè indueret. Aliquanto enim tempore Bibliot. Cluniac. p. 282.

ante

ante Pontificatum hujus Gregorii ſanctus Odilo in vita ſancti Majoli Cluniacenſis Abbatis, Eccleſiam Lugdunenſem hoc ornaverat encomio, quod inter Gallicanas ſemper hactenus ſpectatiſſima & quaſi princeps fuiſſet Eccleſias. *Deinde apud hanc urbem Philoſophiæ matrem atque nutricem, & quæ totius Galliæ antiquo ex more & Eccleſiaſtico jure non immeritò retineret arcem.* Quibus id etiam adjiciendum eſt, quòd Gregorius ipſe VII. in Privilegio Lugdunenſi confirmari magis à ſe antiquum, quàm novum concedi Primatum, affirmare videatur. *Confirmamus Primatum ſuper quatuor Provincias Lugdunenſi Eccleſiæ tuæ, & per eam tibi tuiſque ſucceſſoribus.*

VII. Occaſio forſan hinc nata, ut in Capitularibus ſuis vetaret Carolus Magnus, ne paſſim Metropolitani Primatum nomen arrogarent ſibi: ſed
L. 7. c. 34. ii dumtaxat, quos *ſancti Patres ſynodali & Apoſtolica authoritate Primates eſſe decreverunt.* Decretum integrum prompſimus capite ſuperiori.

VIII. Viam ſanè aperuerat Hincmarus, qua ad uſurpandum Primatis nomen plerique Galliæ Me-
Suprà cap. 31. n. 3. tropolitani progredi poterant. Rem ſuprà aperui, & ipſa intexui Hincmari verba. Hìc ergo actum non agam. Hinc autem patet omnes penè Archiepiſcopos Galliæ eo ſenſu Primates ſibi videri & dici potuiſſe, antequam Bonifacius crearetur Legatus, & poſtquam ea Legatio cum ipſo expiravit. Eodem enim teſte Hincmaro ſuprà patuit, ab obitu Bonifacii uſque ad ambitioſum Drogonis conatum per annos nonaginta ſolos regnaſſe ſub Romani Pontificis poteſtate in Gallia Metropolitanos. Denique cùm Drogonis, Anſegiſi, & Roſtanii luctæ ad obtinendum Primatum tam infelices fuerint, hinc manifeſtum Metropolitanos Galliæ omnes prorſus Primatum nomine abuti potuiſſe, eo ſenſu, quem Hincmarus excogitarat.

Communicatum quidem fuerat nomen *Primatis* aut *Epiſcopi primæ Sedis* prioribus ſæculis cum omnibus Metropolitanis: ſed tunc temporis nihil præcipui ſplendoris aut juris ei adhæſerat nomini, quo Metropolitani alii aliis anteponerentur. Quin meram ſpirabat modeſtiam hoc quidquid erat nominis. Quocirca monuimus jam ſuprà, Africanos Epiſcopos antiquæ nominum ſobrietatis amantiores, id ſtudiosè ſecutos eſſe, ut Primates, vel primæ ſedis Epiſcopi dicerentur, qui alibi Archiepiſcopi, & Epiſcoporum Principes glorioſiùs, ipſorum quidem ſententia, dicebantur. At poſterioribus, mediiſque etiam ſæculis, ubi invaluit uſus, ùt Primatis voce innueretur authoritas Metropolitanis amplior, jam integrum iis non fuit exoletas priorum ſæculorum voces, aut vocum ſignificationes renovare.

Potuiſſet forſan Hincmarus nonnihil aſsurgere ſupra aliquos Metropolitanos, ſi Pontifex ſpopondiſſet, in ſeque recepiſſet, immunes ſemper poſthac fore Remenſes Archiepiſcopos à ſubjectione Legatorum, ſive ordinariè, ſive extraordinariè in Gallias mittendorum, aut in Galliis etiam conſtituendorum. Sed nec veſtigia uſquam extant hujus privilegii: & à veri ſimilitudine abhorret, Pontifices ita voluiſſe ſuam in poſterum authoritatem his vinculis conſtringi.

Hincmarus To. 2. p. 258. Refert quidem Hincmarus Remenſem Eccleſiam nulli unquam Primati, præterquam ſummo Pontifici paruiſſe, niſi brevi illo temporis intervallo, quo vacua fuerat & orbata proprio Præſule, commendata autem interim, perinde ut Trevirenſis, inclyto Martyri & Legato Bonifacio, poſtquam exturbatus ab ea fuerat per vim nefariam Rigobertus, ſub Caroli Martelli Principatu: *Quæ nunquam excepto Romano Pontifice Primatem habuit, niſi quandiu ejecto ſine ullo crimine ab ea ſuo Pontifice Rigoberto, violentia Milonis Tyranni, tempore Caroli Principis, Paſtore vacans, Bonifacio Apoſtolicæ Sedis Legato aliquandiu, ſicut & Eccleſia Trevirenſis, commiſſa fuit.* Verùm ut conſtaret fides huic privilegio ſingulari, neceſſum eſſet comprobari, omnes olim Franciæ Metropoles in ditione fuiſſe Primatis Arelatenſis, ſub Clodovei regnatrice familia, ſolamque ejus jugi immunem fuiſſe tunc Remenſem. Pontificum litteræ, quibus Arelatenſis Primatus conſtituitur, ne uno quidem verbo hanc Remenſem immunitatem indicant. Adde rurſum quòd ubi Gallicani Metropolitani tot ediderunt documenta inexpugnabilis conſtantiæ ſuæ in Conciliis Pontigonenſi & Trecenſi adversùs audaces Anſegiſi Senonenſis conatus: magno quidem præ cæteris animo Hincmarus, ſed pro communi tantùm cauſa certavit, nec ſuæ magis quàm aliorum Metropolitarum tuendæ dignitati ſervivit. Omnium ergo Metropoleon Gallicanarum una erat & communis cauſa: & ſi viciſſet Anſegiſus, æquè Hincmarus ejus poteſtati ſubſtratus jacuiſſet, atque alii Metropolitani.

Nec alia ratio eſt Drogonis Primatiæ, quam hac maximè regula labefactare viſus eſt Hincmarus, quòd ad Pontificum Regumque gloriam & utilitatem magni referret, ut canonica & priſca libertate fruerentur ſemper Metropolitani, nec ab ullo penderent vel Legato, vel Vicarias agente Pontificis partes: cùm jam inde ab obitu Bonifacii citra ullam eorum operam ſatis bellè proſpectum fuiſſet Eccleſiæ Gallicanæ: *Metropolitanis ſingulis ſuo jure ſervato.*

IX. Quod verò circumfertur Adriani I. privilegium Tilpino Remenſi collatum, ſollicitante multis ad Pontificem precibus Carolo Magno; purum illud eſt Metropolitanorum privilegium, quanquam ex antiqui uſus reliquiis nomen ibi ſonet Primatis; priſco quippe more Diœceſeos Primas nominabatur, qui poſtea Metropolitanus. *Remenſem Epiſcopum & Primatem illius Diœceſis, &c.* Flodoard. Hiſt. Rom. L. 2. c. 17. *In ſola ſubjectione Romani Pontificis permanens, Diœceſim & Parochiam Remenſem ſtudeas gubernare, &c.*

X. Excurramus in Angliam, ubi Dunſtanus Cantuarienſem geſtabat Archiepiſcopatum. Is Romam profectus, Pallio, unàque Legatione Apoſtolica exornatus à Papa, Patriarchatum Angliæ induit, ut loquitur ejus vitæ ſcriptor. *Magnificè Pontifex* Cap. 29. *illum honoravit, ac ſtola fui Apoſtolatus, pro qua venerat, decentiſſimè decoravit. Sicque delegata ei Legatione Apoſtolicæ Sedis, Genti Anglorum Paſtorem dedit. Itaque vir Dei Roma reverſus, & in Patriarchatum Primæ ſedis Britanniarum receptus, &c.*

XI. In Hiſpania affirmat quidem Alcuinus Elipandum Toletanum Epiſcopum ſupra alios Epiſcopos eminentiori dignitate fulſiſſe: ſed ea, ut opinor, erat honoris & ſedendi prærogativa, in nuperis Toletanis Conciliis ei tributa, non certa judiciorum poteſtas vel appellationum, quæ propria eſt vis & authoritas Primatum, quo nunc à nobis ſenſu ea vox intelligitur. *Elipandum ſicut dignitate, ita etiam perfidiæ malo primum eſſe in partibus illis agnovi.*

XII. Certum illud ratumque ex his emergit, poſt Bonifacii obitum, quandiu rerum potita eſt ſtirps Caroli Magni, nullam Occidente toto veram & germanam floruiſſe Primatiam, præter Bituricenſem. Cui ſiqua alia addenda foret, Cantuarienſis ratio potior eſſet. Cum de hac, tum de aliis poſterioribus mox diſputatio peculiaris inſtituetur. Silui hactenus Legationem mandatam Anſgario Archiepiſcopo Hamburgenſi à Gregorio Papa IV. in Danos, Suecos, aliaſque ad Septentrionem exporrectas gentes: qualis olim demandata fuerat Ebboni Remenſi Archiepiſcopo: ut perhibetur à ſancto Remberto in Anſgarii vita, cujus & imitator & ſucceſſor fuit. Inhærebat perſonæ iſta quoque Legatio, nec ad ſucceſſores trajiciebatur. Prolixiùs de ea inferiùs. Interim autem hìc animadvertiſſe juvabit, cum novæ infidelium gentes vel infundebant ſe Chriſtiani Imperii Provinciis, vel

ad earum fines tumultuabantur, adversùs novos hostes, novis præsidiis, noviſque Ducibus opus fuisse, & Apostolicos Vicarios ad hæc munia plerumque fuisse destinatos. Id supra manifestatum abunde est, cùm Legatione Apostolica munitos vidimus Primarios Archiepiscopos, qui gentium recens ad fidem conversarum, vel propediem convertendarum saluti invigilarent, Francorum in Gallia, Visigothorum in Hispania, Gothorum & Longobardorum in Italia, Anglorum Saxonumque in Britannica Insula.

XIII. Retro flectenda sunt vestigia ad Joannem VIII. cujus rursum Epistola nobis scrupulum movere potest, hìc eximendum. Jubet Pontifex Mediolanensem Ravennatemque Archiepiscopos cum Suffraganeis convolare ad Concilium, quandocumque convocatum illud fuerit à Papiensi Episcopo, vel successoribus, ad magni ponderis libranda judicia, quæ majoribus ideo in Conciliis diffiniri æquum esset. *Apostolica authoritate jubemus, ut quoties Joannes Ticinensis Episcopus & post eum sui successores vos, vestrosque vocaverint pro emergentibus quæstionibus eximendis, continuò beato Petro Apostolo obedientiam exhibentes, convenire non differatis.* Porro tam insolens prima fronte videtur hæc delegatio, ut justissimæ sint dubitandi causæ, an Archiepiscopi tantæ famæ & potestatis duo ei morem statim gesserint: an præludorius hic fuerit conatus Pontificis, qui pro Ecclesiæ suæ ingenio, & prædecessorum more & spectatissima indulgentia, à proposito mox resilierit, obsecundans precibus & rationibus Præsulum, quorum jura minuebantur: vel schismatis scandalique periculum prævertens; ut in causa Ansegisi & Drogonis comprobatum supra est. Adde quòd nec illa quidem Epistola continet donatque omnia Primatum jura. Imò quod in illis primarium est, omnino ibi reticetur, nempe de appellationibus judicandi. Solùm denique convocandi tota ex Longobardia Concilii conceditur potestas. Conjiceret forsan non temerè quis duos Metropolitanos de jure congregandi Concilii tam diu & tam pertinaciter digladiatos esse, ut pertæsus Pontifex in Ticinensem Episcopum illud transtulerit. Idem Pontifex Concilium Ticini præsens ipse habuit, ubi ante Ticinensem subscripsit Mediolanensis. Sed non vacat, & forsan tanti non est, expendere, an Epistola & Privilegio anterius posteriusve sit Concilium.

Epist. 239.

In Can. 2. Conc. Constant. 1.

XIV. Supersunt pauciſsima de Græcorum moribus usibusque perstringenda. Tradit Balsamon in primigenia Ecclesiæ disciplina nihil tritius, nihil stabilius fuisse, quàm ut Provinciæ suæ moderaretur unusquisque Metropolitanus, & à Comprovincialibus Episcopis ordinaretur ipse. Cùm universim hoc teneret; exceptiones tamen erant, quas alibi attigimus. Addit Balsamon, ab eo primùm jure recessisse Constantinopolitanum Concilium I. cùm Episcopo Constantinopolitano subjecit Metropolitanos Ponti, Asiæ & Thraciæ, cum nonnullis aliis; eorumque ordinationem illi permisit. Addit denique Bulgariam quidem suo munitam fuisse privilegio à Justiniano Imperatore, Cyprum ab Ephesina Synodo, Iberiam à Concilio Antiocheno sub Patriarcha Petro, qui Iberiam ita liberam esse voluit, ut non omnino ab Antiochenî Patriarchæ potestate eximeretur. Mens & sententia, ut reor, Balsamonis hæc est, Bulgariam, Cyprum, Iberiam ex privilegio Archiepiscopos habuisse, qui cum pluribus singuli præesset Metropolitanis, essent ipsi sub ditione alicujus Patriarchæ.

In Can. 9. Conc. Chalced.

Cæterùm olim quidem ita res habebant, at postea, ut idem ipse locupletissimus testis est, Primates illi, sive Diœceseon Exarchi, nominis sola gloria tumebant, potestatis cujuscumque in Metropolitanos vacui & exortes. *Exarchus Diœceseos est, ut mihi quidem videtur, non unius cujusque Provinciæ Metropolitanus, sed Metropolitanus totius Diœceseos; Diœceseos autem est, quæ multas sub se habet Provincias. Hoc autem Exarchorum privilegium non est amplius in usu. Etsi enim dicuntur Exarchi quidam ex Metropolitanis, sed tamen alios Metropolitanos, qui sunt in Diœceseos, non habent omnino sibi subjectos. Est ergo verisimile, alios fuisse qui tunc erant, Exarchos Diœceseon, vel esse quidem adhuc ipsos, sed quæ eis data sunt à Canonibus privilegia, exolevisse.* Subdit etiam alibi, Primatum Cypri, ab Ephesina Synodo firmatum, & à Trullana dilatatum in Hellespontum, & Cysicum usque, funditus interisse, quod quidem ad jurisdictionem attinet. Ex quibus colligitur, Primatus, seu Exarchatus omnes hoc ævo in Oriente & in Occidente exæquo intercidisse, & rem tantæ quondam gloriæ ad vacuos & inanes titulos deductam fuisse.

In Can. 39. Conc. Trull.

CAPUT XXXIV. P. 4. l. 1. c. 10.

De Primatibus, ad Hugonis Capeti Regno, sive ab anno Christi millesimo ad hæc usque tempora. Ac primùm de Primate Lugdunensi.

I. Gregorius VII. Lugdunensem Archiepiscopum Primatu donat in Metropoles Senonensem, Turonensem, & Rotomagensem.

II. Ex his Præsulibus duo obluctantur ingratæ sibi novitati.

III. Rationes stabiliendæ hujus Primatiæ.

IV. Ut decertaverint Rotomagensis & Senonensis, ne novum subirent jugum.

V. Senonensis subit illud tandem.

VI. Denuo illud excutit.

VII. Ludovicus VI. Rex, cognomento Crassus, patrocinium sumit libertatis Ecclesiæ Senonensis, revocatque quod detritum ex ea fuerat inconsulto Rege, Comprovincialium collegio & Clero.

VIII. Ea res maximè Regem exasperabat, quòd Civitas Lugdunum jam olim à Regno alienata, necdum cum eo coaluerat.

IX. Coaluit rursum non multo post, & nullo tunc negotio Senonensis Provincia Lugdunensi Primati paruit.

X. Cur non ægrè eidem se subjecisset Metropolis Turonensis.

XI. Rotomagensis Metropolis nunquam subigi potuit Lugdunensi: illam tandem exemit Callistus III.

XII. Compendiosa hujus Primatiæ explanatio.

XIII. Firmissimum ejus fundamentum, Ecclesiæ utilitas.

XIV. De Primatu Rotomagensi.

XV. Quanti sit momenti jus appellationum.

I. IMperante Carolo Magno & Regia ejus familia, quin & toto penè sæculo primo, quo Regnum capessivit Hugo Capetus, ejusque clarissima stirps, summa videtur inter Gallicanos Metropolitanos æqualitas viguisse, ita eminentibus omnibus, ut nemo super immineret. Aquitanias hinc excipi liquet ex iis quæ de Primatu Bituricensi suo loco dicuntur. Gregorius VII. senescente jam undecimo sæculo, primus Gebuino Lugdunensi Archiepiscopo perpetuum contulit, ejusque successoribus Primatum in quatuor Provincias Lugdunenses. *Confirmamus Primatum super quatuor Provincias Lugdunensi Ecclesiæ tuæ, & per eam tibi, tuisque successoribus.* Scripsit idem Pontifex, & eadem de re, ad Archiepiscopos Rotomagensem, Turonensem, & Senonensem.

Anno 1079.

L. 6. Epist. 34. 35.

II. Fieri vix, ac nec vix poterat, quin tres Metropolitani certarent aliquantum pro libertate antiqua suarum Ecclesiarum: Regesque ipsi sua interesse ducerent, ne tres Regni sui Ecclesiasticæ Provinciæ in potestatem venirent Archiepiscopi Lugdunensis; eo certè tempore, quo Lugdunensis Civitas & Regio, non Galliæ, sed Burgundiæ suberant regno.

gno. Id præsagiebat Pontifex suo ipse animo, utque tam gravi occurreret periculo, præfatus erat, non institui à se novum, sed veterem restitui Primatum Lugdunensem, & confirmari: *Confirmamus*.

III. Non dissidet à veri similitudine Pontificem innixum fuisse Notitiæ Episcopatuum, quæ inserta erat Pseudo-Isidori operibus, & per orbem vulgabatur nomine Anacleti Papæ: *Tomus Anacleti*. Anno 894. Indidem fortasse & Cabilonensi Concilio data fuerat occasio, Aurelianum Archiepiscopum Lugdunensem, totius Galliæ Primatem appellandi. Tunc temporis enim hæc Isidori compilatio passim circumferebatur, & multis imposuerat. Provincia & Civitas Lugdunum primo ibi loco radiabat ante Lugdunenses alias. Satis momenti ac præsidii in eo tunc quidem visum est esse, quando exemplo tametsi parum fortunato Ansegisi, accensa erat Præsulum cupiditas complurium, imminuendæ alienæ potestatis, suæ amplificandæ. Jam inde ab anno 853. & 854. Lotharius Imperator, cui ex tripartito Galliarum Imperio obtigerat ea portio, quæ Burgundici postea Regni nomine designata est, & in qua cæteris civitatibus eminebat Lugdunum, id plerumque in præceptis Regiis usurpaverat, ut Spicil. To. 12. pag. 113. 114. Lugdunensem Ecclesiam inter Gallicanas *primam* dictitaret: *Lugdunensis sacræ & primæ Gallicanæ Ecclesiæ*. Suffragatur & Eusebii historia, huic Lugduni, & Christiani ibidem nominis antiquitati. Sanctus Odilo in vita sancti Majoli Cluniacensis Abbatis, eandem ita commendat: *Philosophiæ nutricem & matrem, & quæ totius Galliæ ex antiquo more, & Ecclesiastico jure non immeritò teneret arcem*. Nec parcior in ejus laudes Stephanus Tornacensis: Anno 1046. *Prima Sedes Galliarum Lugdunensis, &c. Primas noster in gloria*. Cùm hæc existimatio Epist. 91. & fama Lugdunensis & Civitatis & Ecclesiæ animis hominum insideret, minimè mirum est, eadem opinione imbutum fuisse Gregorii VII. animum, ut non aliud arbitraretur à se, quàm antiquum ejus Primatum confirmari.

IV. Non ægrè assensus est Rodolphus Turonensis Archiepiscopus huic de Primatu Lugdunensi Decreto. Hinc illi sibique per Epistolas gratulatus est Gebuinus Lugdunensis Archiepiscopus. At hanc Ecclesiæ suæ dejectionem molestissimè tulit Richerius Senonensis Metropolitanus, haud immemor quantum sibi juris in universas Galliæ Ecclesias prædecessores sui non ita pridem arrogassent. Necdum centum anni effluxerant, ex quo Seguinus Archiepiscopus Senonensis in Concilio ad San-Dionysii Abbatiam habito, Primatum Galliæ sibi vendicabat: *Primatum Galliæ in ea Synodo sibi usurpans*. Ipsissima hæc verba sunt Aimoini, in vita S. Abbonis Abbatis Floriacensis. Ergo ut Senonensis Metropolitani assensus exprimeretur, Urbanus II. præcessoris sui Gregorii VII. Decretum innovavit, firmavitque in Concilio Claromontano. At cùm ne tunc quidem de sententia discederet Senonensis, Pallii eum usu, omnique in Suffraganeos potestate mulctavit Pontifex, donec ad obedientiam suum ipse animum frangeret. Eadem pœna indicta est Archiepiscopo Rotomagensi tunc absenti, nisi intra trimestre spatium sponderet se pariturum. Episcopi utriusque hujus Provinciæ, qui Synodo intererant, novi Primatis jugum subiere. Ivo Carnotensis Episcopus, Juris sanè peritissimus, nec minùs sanctitatis & moderationis laude præclarus, id consilii Richerio insusurravit, ut impræsentiarum quidem servîret tempori, & Decreto se subjiceret Apostolico, dum per tempus liceret Ecclesiæ suæ jura & privilegia authentica excutere & pervolutare, quo tempestiviùs aliquando primævæ se redderet libertati. Epist. 118. *Non est consilium meum, ut contra torrentem brachia dirigatis, imo Apostolicis sanctionibus interim acquiescatis, absque præjudicio privilegiorum, vel authenticarum scripturarum, si quando reperiri poterunt, quæ hanc subjectionem ab Ecclesia vestra removeant, & ejusdem Ecclesiæ libertatem defendant*. Cùm tam sapienter temperato consilio non acquiesceret Richerius, ejus se obedientiæ subduxit Ivo, nec interesse voluit inaugurationi Episcopi Aurelianensis, quam ille perficere ad castellum Uxellodunense meditabatur. *Omnino recusavimus propter Primatum Lugdunensis Ecclesiæ quem irrationabiliter refutat illa Sedes, & interdictum Sedis Apostolicæ*. Epist. 54. alias 122. Itaque Aureliæ sollicitante Rege celebrata est Aurelianensis Episcopi consecratio ab Ivone, cæterisque Senonensis Ecclesiæ Episcopis.

V. Fato tandem suo defunctus est Richerius, & in ejus locum subrogatus Daimbertus. Hunc jussit Anno 1096. Hugo Lugdunensis Primas & Apostolicæ Sedis Legatus ante sibi sisti, & professionem obedientiæ edere, quàm inauguraretur. Dicto audientes fuere cum Metropolitano suo Provinciæ Senonensis Epis- Epist. 58. copi, & à consecratione Daimberti supersedere. Sed alias 60. interim Ivo per Epistolas adiit Urbanum II. contestatus eo jure per Canones non posse uti Primates. *Eo jubente propter reverentiam vestram manus ab ejus consecratione continuimus. Cùm de professione à Metropolitanis Primatibus facienda nihil legamus consuetudine firmatum, vel legibus constitutum; ultra quas metas nihil concessum esse Primatibus testatur Papa Nicolaus*. Daimbertus Romam perrexit, ab Urbano ipso ordinatus est, eodem paulò post rediit, præsensque affuit Concilio, ubi istauta- tum est solenne judicium, & confirmatus Lugdunensis Primatus. Tunc denique recepit convolaturum se quamprimùm ad invisendum Primatem, & ad præstandam illi canonicam obedientiam. Quod & strenuè perfecit. Totam narrationis hujus seriem contexuit Urbanus ipse II. in Epistola ad Hugonem Lugdunensem data, quam primus publici juris fecit illustrissimus Petrus de Marca, in eo quem de Primatu Lugdunensi scripsit tractatu luculentissimo. Ex quo palam est non ea necessitate constrictos fuisse Archiepiscopos, ut se Primati antè sisterent, quàm ordinarentur, quanquam id sibi juris Primas sume- Epist. 65. re voluisset. Ita non omni ex parte causa cecidit Daimbertus, nec nullum ei fructum attulere Epistolæ & consilia Ivonis, de quibus paulò antè. Sensit quidem Ivo, nec professionem obedientiæ à Metropolitanis præstandam canonicis usquam legibus præscribi: qua in re assentientem non habuit Papam. Sed prolixiùs de ea professione suo infra nos loco.

VI. Nec una ea in re temperarunt, aut retardarunt nonnihil Archiepiscopi Senonenses cursum & progressum Primatus Lugdunensis. Cùm enim Joannes Lugdunensis Primas Episcopos Senonensis Provinciæ vocasset ad Concilium, ubi vexanda erat causa de Investituris: illi rescripserunt fidentissimè commodante calamum Ivone, nefas esse per Canones revocari Episcopos ad Concilia extra suam Provinciam, nisi summus Pontifex juberet, aut in appellationum causis, cùm Ecclesia aliqua ad Primatem provocabat: *Nusquam reverenda Patrum sanxit authoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, ut primæ Sedis Episcopus Episcopos extra Provinciam propriam positos invitaret ad Concilium, nisi hoc aut Apostolica Sedes imperaret, aut una de Provincialibus Ecclesiis pro causis quas intra Provinciam terminare non poterat, primæ Sedis authoritatem appellaret*. Ivo Epist. 236. alias 238. Sperabat quidem Legatus quatuor Lugdunenses Provincias velut in unam conglutinari Provinciam, cujus convocare posset ipse Concilium; aut cujus saltem vocare ad se posset Episcopos, ut in rebus intricatioribus, eorum consiliis fulciretur. Sed hæc erat vel inanis causatio, vel leviter præsumpta opinio, nullo certo ex Canonicis regulis argumento. Itaque fefellit eum spes Epist. 239. sua. Nec enim valent allata alibi à nobis exempla vel Primatum & Legatorum Apostolicorum in communi, vel Viennensium, vel Cantuariensium Primatum. In ipsa sui institutione his Primatibus tributa fuerat ea facultas, non Lugdunensi.

Non in eo tamen se continuere Archiepiscopi Seno-

Senonenses. Excusserant enim omnino Primatis jugum, quando Humbertus Archiepiscopus Lugdunensis hanc prætexuit Archiepiscopi Senonensis à Lugdunensi Ecclesia defectionem, ne interesset sive Concilio, sive cœtui Episcoporum Carnuti adunando, ad disceptandas, & constituendas Ecclesiarum Orientalium rationes, quò invitatus fuerat à Sugerio Abbate, regni tunc absente Rege administro & rectore. Meritò enim Primas dignitatem Primatus committere refugiebat cum eis qui illi non assurgebant. *Verùm quia nos pro officio Primatus, ex parte domini Regis & Optimatum regni, ad colloquium quod apud Carnutum celebrari debet, invitastis, sciat charitas vestra, quod donec Senonensis Archiepiscopus in eadem causa Primatus nobis derogare non veretur, & Apostolicis mandatis contumax & rebellis existit, pudor nobis est ad illas progredi partes, ubi domino Papæ contradicitur, & Lugdunensis Ecclesia debito honore fraudatur.* Viderint peritiores, an istam obedientiæ detrectationem, etsi clementer, exprobret tamen Bernardus Henrico Archepiscopo Senonensi.

Anno 1146.

Inter Epist. Sugerii 134. Du Chesne To. 4. p. 535.

VII. Hinc ominatur Petrus de Marca non abs re, tum quidem Rotomagensem & Turonensem Metropolitanos Primati morem gessisse. Posset tamen quis addubitare nonnihil. Primatem enim alienare poterat à Concilio una illa magni momenti ratio, quòd habendo Concilio locus adsignatus esset is, ubi nulla ei observantia dependeretur; sive locis in aliis aliqua præstaretur, sive nulla.

Epist. 42. paulò ante finem.

Sed observandum necessariò hic nobis est, hanc Archiepiscopi Senonensis defectionem à Lugdunensi Primatu, & diuturniorem fuisse, quàm plerique putent, & vetustiorem. Nuperrimè enim emersit è tenebris Epistola Ludovici Crassi ad Callistum II. Pontificem, qua magnos semper gerens animos Rex, quanquam bellicis procellis objiciendum esset regnum, & adeundum vitæ ipsius discrimen, testificatur non commissurum se, ut Francici Imperii decus novæ hujus servitutis dedecore obscuretur. *Sustinerem potiùs regni nostri totius incendium, capitis etiam nostri periculum, quàm novæ subjectionis & abjectionis opprobrium.* Interesse ad regii nominis majestatem & officium, eniti pro virili, ne vilescat Gallicanæ dignitas Ecclesiæ: & quo demum cumque colore fucaretur Primatus Lugdunensis, & quantacumque ei affingeretur antiquitas, libertatem Senonensis Ecclesiæ & certioribus & vetustioribus niti fundamentis. *Videtur ad nostrum respicere contemptum contra nos hoc modo fieri, quod nunquam extitit factum, &c. Si opponitur, quod veterum institutio Lugdunensi Ecclesiæ Primatum contulerit, respondetur ex opposito, quod antiqua libertatis possessio Senonensem Ecclesiam ab ejus subjectione defendit.* Unum ex Archiepiscopis Senonensibus subscripsisse Primatui Lugdunensi, sed privato & furtivo assensu, inconsultis tum Ecclesiæ suæ Clericis, tum Episcopis Provinciæ, & ipsis maximè Regibus, qui nunc hoc dedecus detrectent, infectumque reddant, quod temerè & præcipitantiùs factum est: Ecclesiæ Regnique majestati non potuisse ullam inuri maculam per unius Præsulis ignaviam clancularium. *Facta est, ut dicitur, furtivè & latenter subjectio illa, nesciente scilicet Clero Senonensi, inconsultis etiam Episcopis illius Diœcesis, ignorante etiam Rege, in quibus omnibus dignitas pendet Ecclesiæ. Et subjectio taliter facta respicere potiùs videtur ad ignominiam malè accipientis, quàm ad incommodum Ecclesiæ nescientis. Res enim communis communi tractanda est consilio, non latenti & privato terminanda colloquio.* Alludunt hæc Epistolæ Regiæ verba ad Daimberti profectionem in civitatem Lugdunensem, ubi fecit quod facturum se Papæ receperat, Primati obedientiam professus. Verùm hæc professio irrita habebatur à Clero, & ab Episcopis Provinciæ, qui assensi non erant, ut author hic Rex est, etsi Urbanus II. contrarium innuisse suprà videatur: sed irrita vel maximè habebatur à Rege, citra cujus & Episcoporum consensum non potuerat Ecclesiæ Regnique cervicibus nova servitus illidi. Sed ultimo tandem Epistolæ suæ loco aperit Rex id, quo maximè movebatur, nempe quòd civitas Lugdunensis extra Regni tunc fines, & alienæ ditionis esset: ex quo non poterat non plurimum dedecoris redundare in Ecclesiam & in Regnum, si alienæ subigerentur potestati. *Videat dulcissime Pater, discretio vestra, ne civitas Lugdunensis, quæ de alieno est regno, de nostro floreat detrimento; nec subjiciatur amicus amico, quia si decipitur pro amico amicus, justè fiet de amico inimicus.*

Anno 1121. Spicil. Tom. 3. pag. 147.

VIII. Opportunus sanè hic locus est hujus controversiæ penitus extricandæ. Ex quo tempore Imperium Caroli Magni inter nepotes ejus, Ludovici Pii filios divisum fuerat: inter Francorum hinc regnum, inde Germaniæ Imperium, emersit quasi medium, quòd Burgundiæ dictum est Regnum, quandoque etiam Regnum Arelatense. Hæreditaria tandem successione ad Germanos Imperatores hoc Regnum devolutum fuerat, seriùsque & frustillatim variæ ejus Provinciæ alio & alio tempore in Gallorum Regum potestatem, à qua abscissæ olim fuerant, revocatæ sunt. Burgundici Regni civitatum princeps erat Lugdunum. Narrat Glaber, ut Henricus III. Imperator Archiepiscopatu Lugdunensi donaverit Adelricum anno 1040. Fridericus ejus nominis primus Imperator Heraclium Archiepiscopum Lugdunensem ejus civitatis ditione & dominio temporali investivit anno 1158. *Totum corpus civitatis Lugdunensis, & omnia jura Regalia, quæ in Lugdunensi Episcopatu ad Imperium pertinent, citra Ararim.* Compertum est trito etiamnunc vulgi sermone, terras *Regni* dici, quæ Cis Ararim Rhodanumque sunt; quæ ultra, *Imperii*.

L. 5. c. 4.

Ista etiam fortassis causa Romanos adduxerat Pontifices, ut Lugduni maximè Apostolicum Legatum Primatemque constitui cuperent: quòd Ecclesiasticæ jam ditionis ea urbs esset. Eo factum est etiam, ut duo Lugduni celebrarentur Concilia, magni prorsus splendoris in Ecclesiasticis Annalibus. Hujus operis contextu prodetur, complures alios ejusdem Burgundici, sive Arelatensis Regni Episcopos temporalem etiam civitatum regionumque Principatum asecutos, Imperatorum scilicet beneficio assensuque, sive expresso, sive tacito, sub quorum etiam tuitione semper erant. In causis illud ergo erat, quamobrem abhorrescerent Galli Reges à Primatu Lugdunensi, ne Principes regni sui Ecclesiæ in alienam quodammodo ditionem venirent.

IX. Verùm si istas Burgundici regni urbes retinere suæque dominationi adserere diutiùs non potuerant Imperatores: nemo non videt quantò acriùs Episcopis laborandum fuerit, ut ne sibi hæc Imperatoriæ seu beneficentiæ, seu conniventiæ dona extorquerentur. Caput extulere Duces, Comites, Delphini, & opimæ inhiavere ipsi quoque prædæ. Utque ne extra cancellos expatier instituti mei, Foresienses inter Comites & Archiepiscopos Lugdunenses decertatum diu & acriter fuit: Franciæ Reges pacis publicique boni vindices interposuerunt sese aliquando; Cives Lugdunenses interpellarunt Ludovicum IX. Regem, sanctitatis gloria jam tum clarissimum, ut ab Archiepiscopo tuti essent. Qua erat is pietate, pacem illis reddidit. Philippus Audax ejus filius concordiæ fibulam arctiùs strinxit. Denique Philippus Pulcher Audacis filius à populo rursus adversùs Archiepiscopos exoratus advolavit & ipse, nec certiorem ullam dissensionum finiendarum rationem inire potuit, quàm ut civitatis regimen & dominium in manus ipse sumeret, & opulentissimam civitatem sibi priscæque Majorum suorum dominationi regiæ recuperaret. Excidit Archiepiscopus temporali urbis dominio, sed vicissim id consecutus est, ut ne Primatus Lugdunensis Ecclesiæ excideret posthac aut vacilla-

cillaret. Quippe nec Reges nec Pontifices Gallos deinceps puduit, aut pœnituit, pleraſque Regni Eccleſias in poteſtate eſſe Præſulis Gallicani. Multùm diuque deſudavit Bonifacius VIII. ut temporalis ditio Archiepiſcopo Lugdunenſi reintegraretur: ſed Philippus idem Pulcher cum Archiepiſcopo & Capitulo Lugdunenſi anno 1312. ſub has tandem conditiones tranſegit, ut temporale dominium penes Regem, Comitatus urbis penes Canonicos, Archiepiſcopo Primatus ſuus deinceps inconcuſſus eſſet: *Regni primam Sedem inter cæteras Galliarum Eccleſias obtinere.*

Marca. De Primatu Lugdun. p. 145.

X. Non ſatis mihi quidem exploratum compertumque eſt, cur non eadem virium contentione decertarint adversùs Primatus hujus novitatem, Turonenſis, Rotomagenſiſque Archiepiſcopi, atque Senonenſis: & cur Rex ipſe Ludovicus Craſſus non exarſerit niſi in diſſenſionem Senonenſis, ſecurus & incurioſus geminarum harum Metropoleon. Non abs re tamen dici poſſet, Rotomagum & Normanniæ Ducatum juris tunc fuiſſe Angliæ Regum: Turonenſis Metropolis pleroſque Suffraganeos Minoris Britanniæ, ſive Armoricæ Duci paruiſſe: denique eam fortaſſe jam tum Provinciam promptioris in Apoſtolicam ſedem obedientiæ leges ſecutam fuiſſe: Regeſque adeo noſtros propenſiore cura & ſtudio excubaſſe pro tuenda libertate Senonenſis Metropolis, quæ propria erat Galliæ, & cui obnoxia erat regia ipſa urbs, Regnique Caput Lutetia. Non abſurdè etiam conjiceret quis, Archiepiſcopos Turonenſes, quibus morem gerere detrectabant Britanniæ Armoricæ Epiſcopi, quòd ab uno ex ſuis, nempe à Dolenſi Archiepiſcopo regi mallent, certam ſibi deſpondere victoriam non potuiſſe, niſi ab Apoſtolica ſede; quam ut demererentur, ultrò uni Primati ab ea inſtituto ſubjiciebantur, quo ſibi rebellantes plurimos Suffraganeos ſubjicerent. Huic conjecturunculæ noſtræ aliquid accedet momenti ab uno ex Canonibus Concilii Claromontani juxta compendiariam quandam Editionem. Septimus is eſt Canon, quo uno confirmatur, & Lugdunenſis Primatus in Turonenſem Metropolin, & Turonenſis Metropolis poteſtas in Epiſcopos Armoricæ. *Turonenſi Metropoli citerioris Britanniæ reſtitutio facta eſt. Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus reſtitutus eſt ſuper Turonenſem.*

Conc. Gen. To. 10. pag. 180.

XI. Sed non paulò operoſius eſt divinare, quid ſibi velit Matthæus Paris, ubi ait, convocato apud Biturigas Concilio per Pontificium Legatum, ſedere non potuiſſe Epiſcopos, ut in Concilio; propterea quòd Archiepiſcopus Lugdunenſis Primatum ſibi vendicaret in Senonenſem, Rotomagenſis in Bituricenſem, Auxitanum, & Narbonenſem; eoque factum, ut tamquam in conſilio, non velut in Concilio ſederetur. *Sed quoniam Lugdunenſis Archiepiſcopus vendicabat ſibi Primatum ſuper Archiepiſcopum Senonenſem, Rotomagenſis ſuper Bituricenſem, Auxianenſem, Narbonenſem, timebatur de diſcordia, & ideo non fuit ſeſſum quaſi in Concilio, ſed ut in conſilio.* Simillimum veri eſt ſic emendandum eſſe hunc locum, mendis apertiſſimis ſcatentem, *Quoniam Lugdunenſis Archiepiſcopus vindicabat ſibi Primatum ſuper Archiepiſcopum Senonenſem & Rotomagenſem, & Bituricenſis ſuper Auſcianenſem, & Narbonenſem.* Omnino enim diſſidet à vero, quòd Rotomagenſis quidquam ſibi unquam juris arripuerit in Bituricenſem, Auſcitanum & Narbonenſem. At veritati id apprimè conſentit, Lugdunenſi jura quædam fuiſſe in Senonenſem & Rotomagenſem, fuiſſe & Bituricenſi in Auſcitanum & Narbonenſem.

Anno 1226.

Sed illud magni certè ponderis eſt, quod ab eodem Matthæi Paris loco exculpimus: abſolutum tunc fuiſſe Archiepiſcopum Rotomagenſem à jure Primatus Lugdunenſis, aut ne ab exordio quidem obnoxium ei ſe geſſiſſe. Sunt porro & alia ejuſdem rei invicta documenta. Anno rurſus 1458. nullum non lapidem movit Archiepiſcopus Lugdunenſis, ut Rotomagenſem Primatui ſuo ſubſterneret. Cauſam hanc Callixtus III. Pontifex Cardinali Legato Dominico Capranicæ delegavit. Secundùm Rotomagenſem pronuntiatum eſt. *Poſt definitivam ſententiam, Rotomagenſem Eccleſiam ejuſque ſuffraganeos, atque ſuppoſitos, Romanæ Eccleſiæ immediatè & nulli alteri primatiali jure ſubeſſe, ipſi Archiepiſcopo Lugdunenſi ſuper prætenſo Primatiali jure perpetuum ſilentium imponendo, pronuntiavit. Quæ quidem ſententia, nulla ſaltem legitima provocatione ſuſpenſa, in rem tranſivit judicatam.* Verba ſunt hæc ipſiſſima Bullæ Callixti III. qui ea Legati judicium confirmavit, & cauſidicorum damnavit quorundam audaciam inuſitatiſſimam, qui velut ab abuſu provocaverunt. Nemo inter eruditos neſcius eſt, necdum uſitata tunc fuiſſe hæc verba, ſed res ipſa eadem erat, idemque perfugium ab Eccleſiaſtica ad ſæcularem poteſtatem. Nec Callixtus Pontifex, nec Legatus ejus tam facilè in irritum duxiſſent Decretum Gregorii VII. ab Urbano II. & Paſchale II. confirmatum, ſi longo uſu corroboratum fuiſſet. Finitimum igitur vero eſt ei Decreto nunquam ceſſiſſe Archiepiſcopos Rotomagenſes: Angliæque Reges, qui tum in Normannia ſumma poteſtate utebantur, Eccleſiarum ſuarum libertati non ſegniùs, quàm Francos conſuluiſſe.

Rainal ann. 1458. 37. 38.

Du Cheſne in Notis ad Bibl. Clun. pag. 61.

XII. Hinc exiſtunt aliquammulta, hìc obiter adnotanda. 1. Lugdunenſi Primatiæ in ſui principatus primordiis obtemperatum non fuiſſe, niſi in Metropoli Turonenſi, ob eas fortè rationes, quas attigimus. 2. Senonenſem Metropolin tum demum in ejus jura conceſſiſſe, cum civitas Lugdunenſis Francorum Regum ditioni recuperata eſt, ut hæc quaſi eſſet beneficii viciſſitudo. 3. Rotomagenſem Provinciam nunquam aſsurrexiſse Primatiæ Lugdunenſi, & Pontificio demum diplomate conſtabilitam fuiſſe hanc ejus libertatem. 4. Primarium & pene unicum jus Primatiæ hujus in Appellationibus ſitum eſse. Alia poteſtatis documenta vidimus tentata, ſed irrita cecidiſſe. Porro Appellationum juri ſuffragatur etiam Guillelmus Britto, ſub Auguſti Philippi regno.

Du Cheſne Th. 5. p. 252.

Et Lugdunenſis, quo Gallia tota ſolebat,
Ut fama eſt, Paſtore regi, cauſaſque referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus eſſet.
Nec mittebatur Romam lis ulla, niſi quam
Lugdunenſe forum per ſe finire nequiſſet.

Appellationibus adjiciendæ Devolutiones, quando his dant locum Metropolitani, ſeu negligentia, ſeu pertinacia abnuendi confirmationes, aut inſtitutiones Beneficiorum, propter quas ad ipſos primùm recurritur; & ab ipſis abnuentibus ad Primatem.

XIII. Hac igitur tantùm de cauſa, non propter alia Patriarcharum jura, Petrus Cluniacenſis Abbas Petrum Lugdunenſem Archiepiſcopum Patriarchæ nomine illuſtrat; deſignatque quo diſtet ejus ſive Diœceſis Epiſcopalis, ſive Metropolitana Provincia, à Primatu longè plures complexo regiones: denique ad id faſtigii eum extollit, quo ſublimior ſit ſolus Papa. Goffridus Vindocinenſis Abbas Ivonem Carnotenſem Epiſcopum per Epiſtolas commonuit, à Senonenſi Archiepiſcopo, quando obedientiæ tandem profeſſionem Primati Lugdunenſi edidit, omnem in eum collatam eſse culpam prioris contumaciæ ſuæ; eaque de cauſa non mediocriter ſtomachatum in eum fuiſse Primatem. Suprà tamen oſtendimus, ſapientiæ & ſobrietatis regulis accommodatum fuiſse conſilium, quod Senonenſi Ivo inſtillaverat. Sanè pleriſque ſui ævi ſcriptoribus oculatior Ivo, viderat rumores tunc de antiquo Lugduni Primatu ante Gregorii VII. tempora per orbem diditos, ex Notitia Epiſcopatuum ſola emerſiſse, & ex quibuſdam urbium Cathalogis: *Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ, quem aliquando ex Cathalogis civitatum conjicimus extitiſſe.* Adhibuit & Urbanus II. eamdem vocem: *Et*

L. 2. Ep. 2. 18.

L. 3. Ep. 18.

Epiſt. ſc.

Catha-

Cathalogorum auctoritas, & sedis Apostolicæ idipsum contestabatur auctoritas.

Ne tamen usque adeo indulgeas vel suspicionibus, vel obtrectationibus hominum imprudentium magis quàm indoctorum, ut incertis tantùm his Cathalogis, vel æquè fluctuantibus rumoribus Lugdunensem Primatum superstructum existimes. Eorum inconcussumque ejus fundamentum fuit utilitas Ecclesiæ. Qui primo saltem à limine salutarunt Ecclesiæ Annales, iis compertissimum est, Gregorii VII. vigilantia & indefessis laboribus, pleraque Ecclesias subductas fuisse corruptelis disciplinæ pestiferis innumerisque, in quas Clericorum vel incontinentia, vel impunè diu grassata simonia præcipites illas egerat. Porro Gregorius tam pii & necessarii officii Ministros habuerat Legatos à latere complures. Ad tædium usque inculcavimus Primates Occidentis Legatione tantùm & Vicibus Apostolicæ sedis insignitos fuisse. Compertum est his malis mederi non potuisse in Gallia Pontifices Romanos, nisi frequentioribus Conciliis indicendis, quin & suis etiam in Gallias profectionibus. Denique si tanto Galliæ quodam adjumento fuere & disciplinæ ornamento Arelatensis & Moguntinus Primatus : si Orientalibus Ecclesiis Exarchi sui commoda non mediocria importarunt : si Imperatores, si Galliæ maximè Reges, si Principes alii precibus non semel fatigarunt Pontifices, ut Legati Primatesque reformandis Ecclesiis mitterentur : quid vetat, quominus pari æquitate & clementia temperemus judicium de Primatus Lugdunensis institutione? Qui illi primùm adversabantur Metropolitani, eos non immeritò movebat extimulabatque libertas Ecclesiarum suarum. Verùm si culpandi in eo non fuere, aliquanto æquiùs laudandi fortassis erunt, quòd unius Ecclesiæ suæ decus posthabuerint utilitati & honori omnium, aut complurimarum Regni Ecclesiarum, quarum causæ hìc finiuntur, ut necesse non sit tantum emetiri iter, & tantum temporis impendiorumque conterere ad Romanos adeundos judices.

Blondel. De la Primau. te. pag. 775.

Iniquum & intempestivum est prorsus, Bullas Pontificum Gregorii VII. & Urbani II. putidis à Censoribus configi, quòd Primatum hunc cursim enarrando, exempla protulerint Flaminum & Archiflaminum Gentilitiæ superstitionis, aut Cathalogos & Notitias Civitatum, aut commentitias quasdam antiquorum Pontificum Epistolas, de quarum fuco & interpolatione nihildum suspicabantur viri etiam doctissimi. Frustra sunt, si sperant his criticorum argutiis labefactari posse inconcussa disciplinæ Ecclesiasticæ fundamenta, cùm Ecclesia veritatis columna sit, cùm disciplina ejus charitatis partus sit. Iterum iterumque monebo, nititur hic Primatus illis præsidiis omnibus & emolumentis, quæ per tot retro sæcula, ubique terrarum, Ecclesiis penè omnibus, ab hujusmodi, seu Primatibus, seu Exarchis acceserunt. Constat constabitque semper inexpugnabile hoc fundamentum : siquis aliunde color, si ornatus adscitus est ad speciem, etiam quandam rei solidissimæ conciliandam : possunt peregrina hæc & adventitia ornamenta vel exolescere, vel abstergi : non tamen de rei ipsius stabilitate, de utilitate, de Ecclesiæ necessitate, de charitate, cui uni laboratum est, quidquam excutietur.

XIV. Quod ad Rotomagensem jam Primatum pertinet, ne fingi quidem is potest alius ab eo, de quo tam multa priùs, quòd nulli pareat Primati superiori, nisi Papæ. In eum sensum trahendus est Ordericus Vitalis, ubi refert Hugonem Archiepiscopum Rotomagensem, strenuam præ cæteris navasse operam Pontifici in Italia, vicissimque remuneratum ab eo fuisse concesso in multos Pontifices Primatu. *Hugo Rotomagensis Archiepiscopus ipsum summoperè adjuvit, & ab eodem honoratus Primatum super multos Pontifices suscepit.* Primatus hic ipsissima est Metropolitica dignitas, ex priscorum

Anno 1135.

privilegiorum confirmatione efflorescens, ut nulli unquam præter summum Pontificem Primati subjiceretur. Centum ampliùs post annis eo uno nomine sibi gratulabatur Rotomagensis Archiepiscopus sub Gregorio IX. qui patrocinio illum suo tegere satagebat adversùs Ministros Regis Franciæ, ut pristinam illi libertatem adsereret, quò solius Papæ judicio obnoxius esset, sive spiritales ejus, sive temporales causæ aliquæ ventilarentur. *Cùm Rotomagensis archiepiscopus in spiritalibus & temporalibus nullum post Deum præter nos judicem habeat, de antiqua Rotomagensis Ecclesiæ libertate, ac ipsius consuetudine hactenus observata, &c.* Rainal. ann. 1232. n. 36.

Si quibus autem in mentem veniret hoc Orderici Vitalis testimonium aptare verbis suprà relatis Matthæi Paris, & hinc ominari Primatum Rotomagensi collatum in Archiepiscopos Bituricensem, Narbonensem & Auscitanum : næ illi plus æquo indulgerent meris & inanibus conjecturis, quæ non possunt non evanescere, ubi certa serie ponderantur argumenta, in hoc caput jam congesta, & in proximè sequens congerenda, ubi de Primatu Bituricensi sermo instituetur.

XV. Porro si Lugdunensis Primatus vim & potestatem ad solas revocavimus ferè appellationes : non disertum modò secuti sumus testimonium Guillelmi Brittonis, sed receptissimum tot interlapsis sæculis usum, cujus in istiusmodi rebus semper dominatur authoritas. Cæterùm quantum sit momenti in hac appellationum dijudicandarum potestate, non facilè quisquam dixerit. Primò enim permagni refert, ut ne immediatè ad Papam à Metropolitanorum sententia provocetur, sed in ipsius regni finibus iterentur judicia. Secundò juxta antiquissimos Canones præcellentissima & exors Patriarcharum & ipsius Romani Pontificis, supra alios omnes Metropolitanos potestas, in jure appellationum maximè sita erat. Denique tantò pluris facienda est hæc authoritas, quòd ea exciderint Primates alii per orbem Christianum omnes, solus ea liberè potiatur Primas Lugdunensis. Quod Petrus de Marca his verbis testatum fecit : *Jus idem dirimendarum appellationum Bituricensi, Burdigalensi, Narbonensi & Viennensi, licet se Primates indigitent, extra Provincias suas non competit, imò nec ulli alteri Primati in Europa.* De Primatu Lugdunen. n. 121.

CAPUT XXXV. P. 4. l. 1. c. 11.

De Primatu Bituricensi, Burdigalensi, Narbonensi, & Viennensi.

I. Ut instituta primùm, discissa deinde fuerit Primatia Bituricensis.

II. Ut ei se subduxerit Metropolis Burdigalensis.

III. In historicas has rerum vicissitudines quædam observantur.

IV. Metropolis Burdigalensis iterum Bituricensi subdita fuit Primati, usque ad Clementem V. qui eam hoc vinculo exemit.

V. Eam Bituricensi rursum subjicere nititur Carolus VII. Rex.

VI. An aliquando Primas fuerit Archiepiscopus Burdigalensis.

VII. De duplici jure Primatis Bituricensis.

VIII. De Primatu Narbonensis Ecclesiæ in Aquensem.

IX. Et in Tarraconensem.

X. De Primatia Viennensi in septem Metropoles, per Callistum II. instituta.

XI. Cur se Primatem Primatum inscribat.

XII. Quis tot Primatiarum occasus.

XIII. De

XIII. De Primatu Remensi.
XIV. Jura Primatum.

I. OPeræ pretium est paucis hìc retexi, quæ suprà de Primatu seu Patriarchatu Bituricensi disceptata sunt. Ermenbertus Bituricensis Archiepiscopus locum sibi esse inter Metropolitanos vix tandem Adriano I. Papæ approbavit, nec ulli unquam se Archiepiscopo paruisse. Pallio incunctanter tunc donatus est. *Nobis confessus est, ut sub nullius Archiepiscopi jurisdictione esse videretur.* Anno 786. At cùm eodem ipso tempore Carolus Magnus Aquitaniam regni nomine condecorasset, Caputque illi adsignasset civitatem Biturigum: illico is hanc Metropolin Ecclesiasticam curavit Primatiæ titulo & jurisdictione cumulari, subactis illi Metropolitanis Burdigalensi, Auscensi & Narbonensi, & vendicato ei uni jure inaugurandorum Aquitaniæ Regum; quo semper deinceps usi sunt ejus urbis Antistites. Anno 781. Patriarch. Bituric. c. 164. Isidori compilatio orbi ferè jam persuaserat, Metropolitas omnes Primatibus subjiciendos aliquibus esse, & Primatum illi dedicandum esse vel civitati, vel Provinciæ, quæ prima in Cathalogo civitatum inter cognomines Provincias recensetur. Ita Burdigala & civitas Auscorum, cùm secundæ tertiæque Aquitaniarum capita censerentur: Bituricensi, quæ caput erat primæ, subjiciebantur, tanquam suo sibi jure Primatum vindicanti. Quod ad Narbonensem verò Metropolin spectat, non alia potuit ratione Bituricensi Primati mancipari, nec alio consilio & fructu, Anno 864. quàm ut omnes prorsus unius posthac Aquitanici regni Provinciæ arctiori nexu inter se colligarentur.

Cum regno Aquitaniæ discissa fuit Primatia Bituricensis. Ex quo Marchionatus Gotthiæ, & Ducatus Narbonensis creatus est: Metropolis Narbonensis secessit à Bituricensi Primatu, Primatumque ipsa assecuta est, postquam Urbanus II. Aquensem Metropolin ei subjecit.

II. Auscensem quoque Metropolin Aquitaniæ Duces Bituricensi suffurati sunt Primati, cui sola deinceps paruit propria Metropolis cum Burdigalensi. Dum Anacleti schismate & rebellione adversùs Innocentium II. lacerata gemeret Ecclesia, Girardus Inculismensis Episcopus in Anacleti partes Boscq. nota in Innoc. 3. Epist. p. 202. Patriarch. Bitur, c. 62. descivit, & in Burdigalensem tandem Ecclesiam eligi, vel intrudi se fecit. Episcopi ejus Provinciæ Bituricensem tum Archiepiscopum, ut *Caput*, ut *Primatem* suum interpellarunt, ut ejus, per eumque Regis Franciæ tuitione munirentur adversùs insolescentes Schismaticos, quos anathemate percelli in Provinciis Burdigalensi & Auscensi summoperè cupiebant. *Insuper Auxiensi Archiepiscopo & Burdigalensi Ecclesiæ & eorum suffraganeis per obedientiam præcipiatis, ut omnes illos publicè excommunicent, qui Duci Aquitaniæ auxilium impenderent.* Erat is Dux schismatis signifer & patronus primarius. Obviæ sunt hæ Præsulum Epistolæ in Patriarchio Bituricensi Philippi Labbei opera publicato: necnon & responsa Vulgrini Archiepiscopi Bituricensis, Primatis Aquitaniarum. Summi Pontifices sanè quamplures, Alexander III. Eugenius III. Lucius III. Urbanus III. Clemens III. & Cælestinus III. Primatum Bituricensem aliis aliisque diplomatibus confirmarunt, sed in Provinciam tantùm Burdigalensem, quæ verè illi suberat. Extat & in Editione nupera Conciliorum Generalium Epistola Eugenii III.

Bibl. MSS. Labb. Tom. 2. p. 93. Anno 1164. 1183. 1187. 1188. 1192. Conc. Gen. To. 10. p. 1060. Bibl. MSS. Labb. To. 2. pag. 88.

At ubi Aquitaniam ejusque Ducatum suæ adjecerunt ditioni Angliæ Reges, intercesserunt illi vehementissimè, ne Burdigalæ Metropolis subesset Primati Bituricensi. Hinc graves querelæ Philippi Augusti ad Innocentium III. quòd quamvis minùs opulenta, longè tamen nobilissima inter regni sui Ecclesias esset Bituricensis; nec fraudandam eam nunc esse à Burdigalensi Archepiscopo iis officiis honoribusque, quibus illius Primatiam prædecessores ejus semper coluerant. *Ecclesia Bituricensis, licèt tenuis in facultatibus, inter alias tamen regni nostri Ecclesias existit nobilior, cùm Primatiæ obtineat dignitatem. Cùm igitur Burdigalensis Archiepiscopus, prædecessorum non sequens vestigia, se adeo obedientem & devotum Ecclesiæ Bituricensi exhibere non velit, sicut iidem prædecessores sui feciſſe noscuntur, &c.* Denique tantò vehementiùs instat maximus Rex apud summum Pontificem, ut Bituricensi Ecclesiæ sarta tectaque serventur antiqua privilegia, quòd non alia sit præterea regni sui civitas ulla, quæ Primatus gloria splendeat. *Cùm sola Bituricensis Ecclesia in toto regno nostro Primatiæ obtineat dignitatem*, Authoritatis suæ pondere roboravit Innocentius suspensionis sententiam, à Bituricensi in Burdigalensem ideo vibratam, quòd nec interfuisset ipse ejus Concilio, nec suas cuiquam ad id vices delegasset. Quanquam ad causam Primatus ipsam dijudicandam tunc Pontifex non accessit, erat tamen aliquid momenti in hoc præjudicio. Laxavit postea idem Pontifex eam suspensionem, sponden- Innoc. III. Regest. 15. Epist. 45. 128. te & in se recipiente Burdigalensi Conciliis posthac Bituricensibus se affuturum. *Firmam promissionem recipientes, quòd vocatus accedet ad ipsius Bituricensis Concilium, facturus quod de jure fuerit faciendum.* Regest. 16. Epist. 65.

Anno 1118.

III. Nonnulla hìc interim observare lubet, 1. Primatum Bituricensem plenissima authoritate sua uti solitum in obnoxias sibi Provincias eo tempore, quo Gregorius VII. & Urbanus II. Primatus Lugdunensis fundamenta jaciebant. Itaque eò tantùm duo hi Pontifices collimabant, ut tota Gallia vigeret efflorescerentque ea disciplina, quæ jam pridem tribus in Aquitanicis Provinciis obtinebat. 2. Conducibilem cum primis fuisse Bituricensem Primatiam tum Ecclesiis, tum Provinciis Regni, quæ hoc sacro vinculo connectebantur sibi invicem, & firmiùs compaginabantur. Id nimirum intuebatur tum Carolus Magnus in instituenda, tum Philippus Augustus in tuenda summis viribus hacce Primatia. Novæ igitur hæ dignitates eo fine creabantur, ut & Ecclesiæ & Regno, quorum contextæ consertæque semper rationes sunt, & ornamento essent, & præsidio. 3. Si pugnabat autem Philippus Augustus, quominus Burdigalensis Metropolis subduceret se Primati Bituricensi, quanquam Angliæ dominio illa subesset: hinc eliciet forsan quispiam non immeritò, creationem Primatiæ Lugdunensis, nec Canonicis ab exordio regulis adversam fuisse, nec legibus, nec utilitatibus denique regni: cùm temporale Lugduni dominium Imperatores in Archiepiscopos transcripsissent: nec posse usquam quantacumque Archiepiscopi vel Comitis Lugdunensis potestas Galliarum Regi suspecta esse, nedum formidolosa. Erat tamen specialis quædam ratio, quæ Philippum Augustum juvaret: quòd videlicet, quantumvis Angliæ Regibus pareret Aquitania, esset nihilo tamen seciùs in summa Regum Francorum potestate; quod non facilè quis similiter de civitate tum & tractu Lugdunensi expedierit.

IV. Honorius III. Privilegia Bituricensis Ecclesiæ generalibus tantùm verbis confirmavit. Itaque statim sub Gregorio IX. recaluerunt lites de Anno 1123. Primatia. Hic sententiam interim servandam prompsit, dum causa omnino finiretur. Eam leges si voles in Decretalibus *De majoritate & obedientia*. Edicitur ut possit Bituricensis Primas Burdigalensem Provinciam visitando perlustrare, dum intra dies quinquaginta negotium perficiat, quorum tamen numero eximantur, quibus ex morbo forsan decubuerit. *Dies quibus infirmari contigerit, dicimus non esse computandos in numero quinquaginta dierum, quibus secundum provisionem Gregorii Papæ, licet eidem Archiepiscopo, si voluerit, Burdigalensem Provinciam visitare.* Idem alibi Pontifex Archiepiscopum in civitate Bituricensi instituens, hoc eam ornavit encomio: *Ei quæ inter universas Metropoles speciali gaudet privilegio.* Non pauca horum similia argumenta legi possunt in Patriarchio Bituricensi

Cap. ult. & Decr. Greg. l. 1. To. 13. c. 17. l. 2. To. 8. c. 4. l. 2. To. 14. c. 20. Part. Bitur. To. 2. p. 112. 116. 118. Rainal. Anno 1255. n. 41. To. 2.

cenſi Labbei, uſque ad Clemenſis V. tempora. Publicavit eruditiſſimus Mabilonius in Analectis Acta & Diurnum Viſitationis anni 1284. cùm Bituricenſis Primas Provinciam Burdigalenſem luſtravit.

Itaque conſtantior aliis fuit Burdigalenſis Metropolis in fide & obedientia Primatis Bituricenſis. Auſcienſis enim Narbonenſiſque Metropoles priſtinæ ſe libertati reddiderant jam inde ab anno 1226. ut noſtrà docuit Matthæus Paris. An Clemens V. autem immunitatem eandem Burdigalæ quoque tandem conceſſerit, ut ulciſceretur contumeliam excommunicationis à Bituricenſi Primate in ſe ipſum olim excuſſæ, dum Burdigalenſem adhuc ageret Præſulem: an ſimpliciùs ea libertate nobilitare voluerit Sedem, quæ illi quaſi gradus fuerat, ut in Apoſtolicum thronum attolleretur, aliorum eſto judicium. Biturigibus Burdigalenſem translatum eſſe Primatum, affirmare videtur Valſinghamus: *Primatum Aquitaniæ de Bituricenſi tranſtulit ad Eccleſiam Burdigalenſem*. Sed ne non tam blandiri ſuæ genti, quàm inſanire videatur hic Scriptor, ita interpretandus utique eſt, ut donata ſit à Clemente Burdigala, immunitate à Primatia, non Primatia ipſa. Poſt tam varias igitur rerum temporumque vices, eò tandem ventum eſt, ut Primatia Bituricenſis ſuæ intra Provinciæ limites circumſcriberetur, eoque ſe ſolaretur uno antiquæ amplitudinis veſtigio ſanè obſcuro, quòd ſpecialem habeat Officialem Primatiæ, ad quem à Provinciæ Officiali provocetur. Credi porro æquum eſt id manaſſe ab iis temporibus, quibus vigebant etiam in alias provincias Primatiæ jura. Ut erat enim tunc conſpicuus Officialis Primatiæ, ad quem non ab aliarum tantùm, ſed & ab ipſius Provinciæ Bituricenſis Officialibus appellabatur: ita & idem retinendus viſus eſt ad idem præſtandum munus, poſtquam aliæ Provinciæ divulſæ fuerunt.

Spondan ad anno 1308. n. 7. 8.

Anno 1305. Valſing. To. 1. p. 63. & pag. 108. Chron. Triver. an. 1305. Spicil. Tom. 8. p. 744.

V. Immunitatis porro diploma, qua Clemens V. Burdigalenſem donavit, legere fas eſt in *Gallia Chriſtiana*, opulento in primis penu iſtiuſmodi cartharum magni pretii. Ibi facilè advertes, meram hanc fuiſſe immunitatis vel libertatis cartham: prorſus neceſſariam ad ſopiendas tot lites, quas Gregorius IX. ſuis Reſcriptis finire fruſtra tentaverat: quippe iis gravari ſe Burdigalenſes Præſules palam reclamaverant, nec ceſſerant unquam. Patentibus ſanè poſtea litteris, anno ſcilicet 1461. juſſit Carolus VII. Rex Primatui ſeu Patriarchatui Bituricenſi priſcos honores innovari, per omnes Aquitaniæ Eccleſias, in cauſis maximè electionum, ſive Confirmationum Archiepiſcopalium, Epiſcopalium, Abbatialium, aliiſque litibus per appellationem devolutis: conſtanter affirmans ſuperioribus ſæculis Provinciam Burdigalenſem, Toloſanam & Aquitanicas omnes Primatui Bituricenſi obnoxias dictoque audientes fuiſſe: nuperrimè denique appellatum fuiſſe à ſententia Archiepiſcopi Burdigalenſis ad Bituricenſem Primatem in cauſa electionis Epiſcopi Santonenſis. Quo eodem anno Ludovicus XI. in locum ſuccedens Caroli VII. hæc ejus mandata rata eſſe & executioni mandari ſanxit. Nemo neſcit porro Caroli VII. Regis induſtria & armis Aquitaniam pulſis Anglis dominationi Francicæ recuperatam fuiſſe, cum longè maxima regni parte, cui jamdiu illi incubabant. Deſcivit rurſus ad eoſdem Aquitania, defecit & Burdigala; & vix per ætatem, appetente jam morte, licuit optimo invictiſſimoque Regi Caroło, eam expugnare iterum, ditionique antiquiſſimæ Francorum reintegrare. Nihil ergo tunc quidem ipſe intentatum reliquit, ut eam urbem provinciamque ſtrictiſſimè aſtringeret Francico Imperio. Conferre ad id nonnihil viſum eſt poſſe, ſi ea Bituricenſi civitati, qua non alia magis prona fidaque fuerat in obſequium Regum Franciæ, & ipſius maximè Caroli VII. ſpiritualibus his Primatiæ nexibus devinciretur. Sed ut nihil diſſimulem, non ſatis liquet, quod hujus diplomatis operæ pretium fuerit, aut quid inde incrementi acceſſerit Primatui Bituricenſi. Exinde enim nihilo ſecius Burdigalenſis Archiepiſcopus Primatem ſe ſemper geſſit, tanquam ex Clementis V. conceſſione, ut nullius Primatis obedientiæ devinctus, & Primatiæ ſuæ Officialem peculiarem habuit, ad quem per appellationem referuntur cauſæ, jam diſceptatæ ab Officialibus Burdigalenſis Provinciæ.

Prouves des Lib. Gallic. c. 36. n. 19. Pragmat. Pinſon. pag. 1016.

VI. His adde jure Primatiæ quandoque uſum fuiſſe Archiepiſcopum Burdigalenſem in Metropolin Toloſanam: nec deterritum fuiſſe Bituricenſem Clementis V. diplomate, quin ſubinde jura ſua priſcamque Majorum ſuorum poteſtatem in Burdigalenſem & Toloſanam Metropoles oſtentaret intentaretque. Electo in Archiepiſcopum Toloſanum Dionyſio du Moulin, an. 1421. interpellatus eſt à Toloſano Capitulo Henricus Burdigalenſis Primas, ſeu *Patriarcha*, ut electionem confirmaret. Delegavit Henricus, qui eam examinarent, examinatam ipſe confirmavit. Ita confirmatus Toloſanus Præſul, ſcripto authentico incunctanter declaravit, nihil ſe præjudicii, vel detrimenti importare voluiſſe rationibus juribuſque Bituricenſis Primatis in civitatem Toloſanam, tanquam Primatis Aquitaniæ. Non ita pridem Toloſa in Metropolitanum culmen aſcenderat; hinc ergo aliquid ſibi præſidii venabatur, ſi à quocumque demum confirmaretur Primate. Ann. 1542. expreſſo Franciſci I. Regis mandato Burdigalenſis Archiepiſcopus peculiarem deſignavit Officialem, tum Provinciæ, tum Primatiæ ſuæ, qui jus diceret in eos Provinciæ ſuæ Epiſcopatus, qui Pariſienſis Parlamenti territorio continentur.

Catel. Memoires du Languedoc. pag. 935.

Preuves des Libertez de l'Egl. Gall. c. 35. nu. 54.

VII. Supereſt ſcrupulus hinc amoliendus, circa poteſtatem illam duplicem, qua Pontifices Romani Bituricenſem munierunt interim Primatem, dum decretorio aliquando tandem judicio tota illa exhauriretur cauſa. 1. Provinciam ut Burdigalenſem viſitaret, & Canonicas procurationes percipere, non pluribus tamen, quàm quinquaginta diebus. 2. Vocare ut ad Concilium ſuum poſſet Burdigalenſes Præſules, & Canonicis alioqui pœnis conſtringere. Superiori capite narratum eſt, Primatem Lugdunenſem, ut hæc eadem ſibi poteſtas permitteretur in Senonenſem Provinciam, non ſegniter laboraſſe, ſed ſpem induſtriamque ejus omnem caſſam irritamque cecidiſſe. Facilè, & ut ſpero veriſſimè ſolvetur hic nodus, ſi dicamus, quando temporaria hac ſententia Bituricenſis Primatiæ litem compoſuere Pontifices, tunc jus iſtiuſmodi duplex uſitatiſſimum & inveteratum fuiſſe in Bituricenſi Eccleſia, ut non potuerit non ei confirmari vetuſtiſſima præſcriptaque jamdiu poſſeſſio. Quippe ducentis admodum annis cùm anteiſſet Bituricenſis Primatus Lugdunenſem, primæva à ſui origine hanc ſortiri duplicem potuerat facultatem.

Epiſt. 135.

VIII. Paucis nunc conveniendus eſt nobis Narbonenſis Archiepiſcopus, qui cùm Primatiæ Bituricenſi mancipatus aliquando in ſuperioribus fuerit, Primatus poſtea ſplendore & faſtigio ipſe effulſit. Ivo Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolis ſuis inſertam trajecit ad nos Epiſtolam Nicolai Papæ I. ad Radulphum Bituricenſem Archiepiſcopum ſcriptam, ut ei ſignificaret graviſſimas Narbonenſis Archiepiſcopi Sigebodi querelas ad ſe perlatas, de oppreſſa ſuæ Metropoleos dignitate & juriſdictione à Primate Bituricenſi, qui non ſolas Appellationum cauſas ad ſe revocaret, ut ſanciunt Canones, ſed & alias etiam primæ inſtantiæ judicio præter Canones invaderet. *Cùm hoc nec antiquitas habeat, & authoritas ſacrorum Canonum interdicat, niſi forte pro cauſis, quas apud ſe terminare non poſſunt, ad te quaſi ad Patriarcham ſuum provocaverint*. Habes hic Narbonenſem Præſulem ſub poteſtate Primatis. Audi nunc ipſum eadem poteſtate Primatis inſtructum.

IX. Jam inde à temporibus Urbani II. Narbonenſis

nensis Archiepiscopus jura Primatum spe invadebat, teste ipso eodem Pontifice, in litteris datis ad Cardinalem Legatione in Hispania defungentem. Nec ea spes suis destituebatur præsidiis, aut documentis. Quippe Tarraco nobilis & antiquissima Civitas non ita pridem Maurorum potestate longoque subducta dominio, suæ Metropoleos jura ostendebat magis, quàm approbabat. Jussit ergo Urbanus II. ut Narbonensi subesset Metropolitano, Toletano autem Primati, donec potuisset Archiepiscopus Narbonensis è Tabulario suo carthas depromere, quibus ejus in Tarraconensem Provinciam Primatus declararetur. *Tarraconensibus Episcopis nostra authoritate præcipio, ut interim Narbonensi, tamquam proprio Metropolitano obediant, Toletano sicut Primati; donec Narbonensis Archiepiscopus se eorum Primatem fuisse certa possit authoritate monstrare.*

Conc. Gen. To. 10. pag. 1841.

Pronum est conjicere, ubi primùm emersere Marchiones Gotthiæ, & principatum citra & ultra Pyrenæos constituere, cui caput præerat Narbo: optatissimum illis fuisse, ut spiritalis ejus civitatis jurisdictio latissimè & ipsa undequaque diffunderetur, temporali imperio ipsa quoque præsidio futura. Id enimvero Narbonenses Metropolitanos extimulavit, ut Bituricensis Primatis à se amolirentur jugum, & Primatus sibi ipsi simulacrum aliquod meditarentur efformarentque ex Ecclesiis Cataloniæ, Sarracenica tempestate vixdum elapsis, vixdum sibi restitutis. Dicemus infrà ut receperit tandem Tarraco antiquissima suæ Metropoleos privilegia, ut non alium posthac nisi Primatem coleret Toletanum. Hac quidem authoritate spe magis præsumpta, quàm re possessa excidit tunc Narbo: at libertati suæ nova vicissim munimenta accedere gratulata sibi est tanti quondam nominis Ecclesia, beneficio Martini V. Pontificis Maximi, qui eam absolvit à nexibus omnibus, quibus eam sibi devincire sperabant tum Bituricensis antiquus Primas, tum nuperrimus Viennensis Metropolitanus, quem Callixtus II. novo Primatu auxerat, ut mox dicemus.

Rainal. ann. 1418. n. 33.

X. Nimirum Callixtus cupidissimus accessione honoris aliqua augendæ ejus Ecclesiæ, è qua in Romanam Ecclesiarum omnium Matrem assumptus fuerat, nova quadam authoritate cumulavit prisca omnia Pontificum Imperatorumque privilegia, Viennensi Ecclesiæ indulta, subjecitque recentissimæ huic quam ipse condebat Primatiæ, Metropoles septem, Viennensem, Bituricensem, Burdigalensem, Ausciensem, Narbonensem, Aquensem, Ebrodunensem, cum potestate Concilia cogendi, & causas Ecclesiasticas dijudicandi, pleno scilicet eo jure, quod Vicariis sanctæ Sedis familiare est. *Ut videlicet super septem Provincias Primatum obtineat, & in eis Romani Pontificis vices agat, Synodales Conventus indicat, & negotia Ecclesiastica justè canonicèque definiat.* Cùm Burdegala & Narbo Primatiæ Bituricensi jam se subduxissent, sperabat Pontifex posse jam Bituricensem Ecclesiam numero & loco haberi eodem quo meras Metropoles, atque adeo posse tribus his Provinciis crescere & amplificari Primatum Viennensem.

Anno 1120.

Conc. Gen. Tom. 10. p. 819.

Senatum, Romani quasi Senatus æmulum, ad regendas Gallias Viennæ instituerant Romani. Hinc illam Ado *Urbem Senatoriam* appellatam memorat. Reges Burgundiæ postea Regiam ibi sedem collocaverant, unde Odiloni: *Vienna nobilis sedes Regia.* Non dissimili splendore & amplitudine ille radiavit, postquam restauratum est regnum Burgundicum, sciso inter Ludovici Pii filios Caroli Magni Imperio. Nihil antiquius, nihil longius fuit Germanis Imperatoribus, quibus illud tandem forte obtigit, quàm ut Viennam honoris & potestatis ornamentis omnibus cumularent. Sub Friderico I. anno 1157. Archicancellarii nomine & gloria fruebatur Viennensis Archiepiscopus. Callixtus II. Papa, qui regia se Burgundiæ prosapia satum non frustra jactabat, summum columen imposuit amplitudini regiæ hujus Civitatis, incredibilis cujusdam amplitudinis Primatia illi attributa. Quod ad delectum autem attinet earum, sive Provinciarum septem, sive Civitatum: sequutus est Pontifex Notitiam Civitatum, de qua jam toties suprà. Etenim ibi Vienna sex aliis Civitatibus & Provinciis præponitur, sicut Lugdunum Lugdunensibus cæteris. Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas attingit alicubi Patriarchatum Viennensem, hoc est, Primatum: *Ex quo Viennensis Patriarcha factus est.*

Bibl. Clun. pag. 316.

L. 6. Ep. 10.

XI. Sumpsit sibi Viennensis Archiepiscopus nomen aliud ad pompam & ostentationem magnificentius, cùm se Primatem Primatum dixit, ut qui emineret supra Archiepiscopos Bituricenses, Aquitaniæ Primates, & supra Narbonenses Metropolitanos, quibus Urbanus II. Primatum contulerat in provinciam Aquensem. Sed quàm subita & inopinata fuit hæc Viennensis Præsulis exaggeratio potestatis, ne auditis quidem Metropolitanis, quorum causa vertebatur, quorum evertebatur libertas: tam brevis illa & in ruinam præceps fuit. Enimvero non alium ex hac Callixti Constitutione fructum cepit Viennensis Præsul, quàm certam deinceps Diensis & Vivariensis Episcopatuum subjectionem, qui priùs in jure erant Metropoleos Arelatensis.

Marca de Primatu p. 123.

XII. Diximus Narbonensi concessum fuisse Primatum ab Urbano II. in Aquensem Metropolitanum anno 1097. Novum robur addidit huic privilegio Paschalis II. *Primatum vobis super secundam Narbonensem, id est, Aquensis Metropolis, sicut à nostris prædecessoribus statutum est, confirmamus.* Suffragabatur eadem ratio in speciem plausibilis, ex Civitatum Cathalogo petita, cui tunc pretium faciebat temporum caligo: Aquensis enim provincia Narbonensis secunda dicebatur. Sed cùm nusquam existant fructus ulli hujus concessionis, prope abest à vero, id unum hinc Narbonenses Præsules consecutos esse, ut liberi essent deinceps solutique à jurisdictione Primatis Bituricensis, quod eis jamdiu erat in votis. Cùm Rescripta Alexandri III. anno 1164. & Urbani III. anno 1187. Bituricensi Primati non vendicent nisi jus priscum in Burdigalensem, ab eo eximere videntur Narbonensem & Auscienſem. Ergo hinc patet, etsi Metropoles aliquæ à jugo Primatum excutere se & recuperare non potuerint, multò tamen plures potuisse. Ne cui verò offensioni sint hæ rerum vices, aut juges inter Præsules jurisdictionis crescentis aut decrescentis varietates. Temporum hæc lex, temporalium hæc conditio est: juvant nunc quæ priùs oberant, obsunt quæ juvabant: ea disciplinæ alternatio est, imò & charitatis, ad hominum se ingenia, ad temporum rerumque momenta accommodantis. Cupiditas & in primis ambitio partes suas agunt inter hæc, & profanant contagio suo res & personas quasque sanctissimas. Sed ne minuscula quidem eventa sufurari se possunt, omnia circumscribenti & ad consiliorum suorum leges omnia contorquenti Sapientiæ divinæ. Multò magis ergo tam stupendæ in Ecclesiarum disciplina vicissitudines attemperantur inserviuntque ejusdem omnipotentis & amantissimæ Sapientiæ consiliis, quæ mirari & amare, quàm scrutari & publicare facilius est & æquius.

Paſch. Epiſt. 48.

XIII. Jamdiu est quod de Remensi tacuimus. Is de Primatu cum Trevirensi Metropolitano altercatus est in Remensi Concilio, sub Leone IX. anno 1049. Confidebat enim se Primatem videri posse Galliæ universæ: *Quòd Remensis esset Primas in Gallia.* Consultissimè abstinuit Pontifex à perplexa tunc quæstione, edixitque tantùm, ut sedes aliæ Apostolicum thronum in gyrum cingerent. In Concilio anni 1039. ubi Remis regio diademate redimitus est Philippus Rex, rursum instare Remensis, concessum esse à Pontificibus Remensi Archiepiscopo jus coronandorum Regum, *& totius Galliæ Principatum.* Post verò idem ipse Archiepiscopus, ut ne parere cogeretur Diensi Episcopo, quem

Ibid. Notæ. p 141.

Lega-

Legati à latere potestate armaverat Gregorius VII. ingerere & ostentare cœpit antiquissima Primatiæ Remensis privilegia. Rescripsit Pontifex hoc genus privilegia iis dumtaxat temporibus locisque prodesse, quibus utilitas necessitasque Ecclesiarum jubet ea valere. L. 6. Ep. 2. *Possunt quædam in privilegiis pro re, pro persona, pro tempore, pro loco concedi, quæ iterum pro iisdem, si necessitas vel utilitas major exegerit, licenter valeant commutari.* Hæc honoris & authoritatis insignia utilitati Ecclesiarum condonari, non Antistitum cupiditati. *Privilegia siquidem non debent sanctorum Patrum authoritatem infringere, sed utilitati sanctæ Ecclesiæ prospicere.* Floruisse olim præ cæteris Arelatensem Primatiam, inde ad alias Ecclesias honorem illum migrasse, omnia hæc dispensante Apostolica Sede aliter aliterque, pro opportunitate temporum, pro Ecclesiarum necessitate. Remensem Ecclesiam non tacebat idem Pontifex eidem mutabilitati fuisse obnoxiam, quæ & ipsa olim Primati fuisset suo subjecta. *Remensis etiam Ecclesia quodam tempore Primati subjacuit.* Non satis exploratum habeo, an alludat hìc Pontifex ad antiquissimum Arelatensem Primatum, an ad ævi medii Moguntinum sub Bonifacio, an denique ad recentiorem Ansegisi Senonensis Antistitis. Venire enim in mentem possunt hæc omnia, etsi nihil horum ab omnibus difficultatibus satis expeditum sit.

Nec dubitandi tamen locus est ullus, quin Remenses tunc Archiepiscopi omnem vim, consilium, industriamque contulerint, ad restituendam Ecclesiæ suæ pristinam lucem dignitatemque. Gerbertus Remensis Archiepiscopus testificatur caput urbium Regni esse Remos: Epist. 119. *Quæ quoniam Regni Francorum caput est.* Ludovicus Crassus eodem nominis elogio eandem afficiebat Ecclesiam: Du Chesne To. 4. p. 445. Epist. 13. *Matrem meam & caput regni mei Ecclesiam.* Ivo Carnotensis author est, tum consuetudine, tum privilegio Apostolico servatam esse Remensi Episcopo potestatem nuptias Regum celebrandi. *Respondi me nuptiis interesse nolle, nisi vos earum essetis consecrator & author, & Coepiscopi vestri assertores & cooperatores quoniam id competit juri Ecclesiæ vestræ, ex Apostolica authoritate, & antiqua consuetudine.* Hactenus ex Ivonis Epistola, præter quam extat & alia, in qua multus est, ut probet non semper Franciæ Reges Remensi in Ecclesia inunctos inauguratosque esse; posse & in alia inungi Ecclesia, si incidant tempora quæ ita flagitent. Nec hinc tamen fas est obtrectare Epist. 70. juri ordinario Remensis Ecclesiæ ad Regum consecrationem sibi vendicandam, aut obstrepere iis, qui hoc privilegii ex nobilissima hujus Ecclesiæ antiquissimaque dignitate proficisci potuisse ominantur. Epist 116. Annuit & ipse Ivo in alia Epistola, ubi refert Diadema Regium Remensi in Ecclesia servari, & tantoperè eam omnibus Regni Ecclesiis præcellere, ut inde trahant cæteræ, vel castioris, vel sequioris disciplinæ exempla. *Novit prudentia vestra, eandem Sedem diadema regni habere, & omnibus penè Gallicanis Ecclesiis exemplum ruinæ, vel resurrectionis existere.*

XIV. Non potest aptiùs claudi hæc tota de Gallicanis Primatibus dissertatio, quàm nupero eoque perinsigni documento ejus rei, quæ longè maximi in hac re tota momenti est: videlicet jus Primatum uno Appellationum jure contineri. Anno quippe Fevret. de l'Abus. l. 3. c. 3. n. 14. 1619. Archiepiscopus & Primas Lugdunensis Ludovicus de Marquemont cùm Pontificale sacrum in Ecclesia Parochiali sancti Eustachii Parisiis celebraturus esset, ejus Ecclesiæ Parochus scripto authentico testificatus est, ejus sacri celebrandi licentiam ab Episcopo Parisiensi Gondio Cardinali postulasse & impetrasse Archiepiscopum; non alias quàm quibus uterentur Episcopi sacras vestes induisse: non Pallio usum esse, non Crucem Archiepiscopalem prægestasse; in eadem denique Ecclesia concionatum esse, nec pedo sacro, nec Cruce prælatis. Anno verò 1628. teste Petro de Marca, Saussaius Offi- Marca de Primatu Lugdun. nu. 127. cialis tunc Ecclesiæ Parisiensis, ad Tullensem postea provectus Episcopatum, tractatum edidit non mediocri eruditione refertum, pro Episcopi Parisiensis jure adversùs Archiepiscopum & Primatem Lugdunensem, qui suam sibi præferri debere Crucem contendebat, quo se cumque Primatia Lugdunensis exporrigeret.

CAPUT XXXVI. P. 4. l. 1. c. 12.

De Primatibus Angliæ & Hiberniæ.

I. Synodi Pontificesque Primatiam Cantuariensi Metropolitano in Eboracensem addicunt.

II. Lanfranci argumenta ad hanc Primatiam constabiliendam.

III. Item Anselmi.

IV. Novæ concertationes utriusque Metropolitani de jure Primatiæ.

V. Labare incipit Cantuariensis Primatia.

VI. Primatus hujus historia compendiosè.

VII. Cùm tres Archiepiscopi sanctitatis laude clarissimi, Primatiæ suæ hujus jura tanta animi viriumque contentione propugnaverint, vecordis & malè feriati hominis esset, has contentiones sequius interpretari. Ad quas æqui regulas librandum sit de his judicium.

VIII. Sanctus Malachias Romanum emensus iter, suum à Romano Pontifice Primatum confirmari curat.

IX. Hæc erat velut decerpta quædam portio Primatus Cantuariensis. Rei æquitas. Argumenta. Quid inde lucis existat, & utilitas.

I. FAmosa diuque vexata illa de Primatu contentio inter Archiepiscopos Cantuariensem & Eboracensem, ventilata demum diffinitaque est secundùm Cantuariensem, in Concilio Angliæ anni 1072. jussu Alexandri II. Papæ, ejusque Legato à latere præsidente. Aderat Vvillelmus Rex Angliæ debellator. Aderant & Lanfrancus Cantuariensis, & Thomas Eboracensis Archiepiscopi. Statutum porro est, ut Cantuariensi subesset Eboracensis tanquam Primati; Conciliis ab eo indicendis interesset, per se, vel per Legatos; Synodicis constitutionibus præstaret se morigerum; ab eo consecraretur, canonicamque illi profiteretur & juraret obedientiam; interpellante tamen Rege Lanfrancus Thomam à juramenti præstatione absolvit, professione contentus: salvo tamen & incolumi successorum suorum jure, quibus visum esset præter professionem etiam sacramentum exigi debere ab Archiepiscopis Eboracensibus. Vvillelmus Malmesburiensis Acta authentica hujus diffinitionis historiæ suæ intexuit, cùm subscriptionibus Regis & utriusque Archiepiscopi, cæterorumque Angliæ Antistitum. Non est ergo quod quisquam stupeat, si vocetur ab eo Cantuariensis Archiepiscopus *Primas & Patriarcha totius Angliæ.* Matth. Paris Anno 1072. Vvill. Malmesb. l. 3. pag. 117. 195.

Antequam illa Synodus coiret, cùm primùm in sedem Cantuariensem Lanfrancus evectus est, hoc ipso in illum obsequio defungi compulerat Thomam tum Regia jussio, tum consensio Episcoporum. Paruerat ille quidem, sed contestatus antè non eodem se cultu prosecuturum Lanfranci successores, nisi canonica in Synodo demonstraretur sibi, qua lege, quo vinculo ad id muneris teneretur. Exinde Romano uterque se dantes itineri, sui hinc & hinc juris documenta firmissima protulerant coram Alexandro II. Papa. Tuebatur se Thomas tamquam validissimo propugnaculo, decreto Gregorii Magni, quo duobus Angliæ Metropolitanis amica indicitur æqualitas, ita duntaxat, ut qui prior ordinatus fuisset, is primas honoris & consessus obtineret. Reponebat autem Lanfran- Malmesb. de gest. Pontif. Angl. l. 1. p. 206.

cus,

cus, Gregorium hoc decreto composuisse statum Londinensis & Eboracensis Ecclesiarum, non Cantuariensis & Eboracensis. In tanta animorum rationumque hinc & inde pugna, providentissimè Pontifex universali Angliæ Concilio rem excutiendam mandaverat, addito etiam sacra vice Legato à Latere.

II. Ut res in Concilio se habuerint, Pontificem Lanfrancus certiorem fecit per Epistolas: nempe statim prolatam Historiam à Beda scriptam, *Presbytero Eboracensi, & Doctore Anglorum*. Ex ea compertum fuisse Cantuarienses Archiepiscopos, initio facto ab Augustino, qui primus eam Ecclesiam rexerat, usque ad ipsa Bedæ tempora, seu annis centum quadraginta, plenissima Primatiæ suæ jura explicuisse in Eboracensem Ecclesiam, in Angliam omnem, & in ipsam denique Hiberniam. *Demonstratum est Antecessores meos super Eboracensem Ecclesiam totamque Insulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hiberniam Primatum gessisse, curam Pastoralem omnibus impendisse in ipsa Eboracensi urbe persæpè locisque finitimis, ubi eis visum fuit, Episcopales ordinationes, atque Concilia celebrasse, Eboracenses Antistites ad ipsa Concilia vocasse, & cùm res popoposcisset, de suis eos actibus rationem reddere compulisse*. Tum adductas in medium Epistolas Romanorum Pontificum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani, Sergii, Gregorii, Leonis & Joannis. Has perlectas fuisse. Respondisse Lanfrancum ad Gregorii Magni decretum: ad Londinensem illud, non ad Cantuariensem pertinuisse Ecclesiam; nec executioni unquam illud, aut mandatum esse, aut vel mandari potuisse, cùm nec ullus tunc esset Eboraci Archiepiscopus; quippe primum Archiepiscopum Eboracensem Paulinum tunc demum ad Ecclesiæ illius regenda gubernacula ablegatum fuisse, cùm Justus inter Archiepiscopos Cantuarienses numero jam quartus sederet. Augustinum è Cantuariensi Ecclesia, ubi Sedem fixerat, Evangelicæ doctrinæ fluenta in omnes Angliæ provincias dispensasse, Ecclesias fundasse, Episcopales omnes excitasse Cathedras: quarum proinde parentes, authores, conditoresque habiti fuerant Cantuarienses deinceps Archiepiscopi, non ab Anglis tantùm, sed ab ipsis etiam Romanis Pontificibus, qui in Gregorii Sedem, doctrinamque & Ecclesiasticum regimen successerant. *Æquum censent, ut omnes Anglorum Ecclesiæ ab eo loco mutuentur vivendi disciplinam, à cujus fomite rapuerunt vivendi flammam. Quis enim nesciat, quòd à Cantuaria manavit Christi credulitas in Eboracum, & in cæteras Angliæ Ecclesias?*

Anno 1072. Ibid. p. 212. Lanfrancus. Epist. 3.

His documentis vicit tunc Cantuariensis Ecclesia, suoque Primatui vendicata est: lux item affusa Decreto Gregorii Magni; ita ut non tam verbis ejus, quàm ingenio & charitati servirent interpretes. Lanfrancus regia subnixus gratia & potestate, Primatis amplitudinem & authoritatem, quanta maxima esse usquam potest, explicuit. Cùm durioribus aliquando ejus correptionibus exasperatus Angliæ Episcopus, exclamasset, ultra æqui lineas abuti ipsum potestate Primatis: respondit Lanfrancus, propriam Archiepiscopi Cantuariensis Parochiam nec angustiorem, nec aliam esse, quàm Angliam universam. *Nec sobrius quisquam putaverit hoc esse in aliena Parochia aliquid temerè præsumere, cùm per misericordiam Dei totam hanc quam vocant Britanniam Insulam, unam unius nostræ Ecclesiæ constet esse Parochiam.* Ante Lanfrancum Dunstanus sanctitatis fama celeberrimus, à Joanne Papa impetraverat tum confirmationem Primatiæ suæ, tum Vicariatum Apostolicum, illum ipsum quo Majores sui decorari solebant. *Primatum tuum confirmamus, in quo tibi ex more antecessorum tuorum vices Apostolicæ Sedis exercere convenit, sicut Augustinum ejusque successores habuisse dignoscitur.*

Epist. 23.

Eadmerus l. 5. histor. novellæ.

III. Successit Lanfranco Anselmus, non magis Sedis hæres, quàm zeli & magnitudinis animi. Vvillelmus Malmesburiensis in suæ gentis laudes paulò forsan indulgentior, refert in Concilio Barriensi ab Urbano II. Papa Anselmum novis & inusitatissimis quibusdam honoribus affectum fuisse, quin & honorificentissima sede locatum juxta Pontificem ipsum, tanquam Insulani orbis alterius Papam. *Includamus hunc in nostro orbe, quasi alterius orbis Papam.* Illum Paschalis II. hoc munivit privilegio, nullo ut ab alio judice, ac ne à Legato quidem Pontificio posset judicari, præterquam à Pontifice. Girardo nupero Eboracensi Episcopo tergiversante, ne professionem ederet Anselmo canonicam, rescripsit Paschalis, ut pareret judicio statutoque adversùs prædecessorem ejus publicato. Præverterat Girardus Papæ mandatum, regia potestate compulsus. Thoma Girardi successore detrectante & ipso eandem præstare professionem, interdicti sententiam in eum Anselmus vibravit, & excommunicationis laqueo implicuit Episcopos quoscumque, qui illi manus imponerent priùs quàm hoc obsequio functus esset; denique per Epistolas Paschalem II. interpellavit, ne tergiversatori Thomæ Pallium mitteret, donec pertinaciam hanc ille suam exueret: contestatus sese alioqui Anglia excessurum, ne spectator & testis esset schismatis & dedecoris, quo dilaceranda aliàs & inquinanda erat Ecclesia Anglicana: *Ego nullatenus remanerem in Anglia, non enim deberem aut possem pati, ut me in ea vivente, Primatus Ecclesiæ nostræ destrueretur.* Gratulatus est Pontifex ejus zelo, & ejus petitioni voluntatique se accommodavit. Sileri autem sine piaculo non potest illud, à Mattheo Paris observatum. Cùm Thomas ille senior Eboracensis Archiepiscopus Anselmi inaugurationem celebraret, lectis quibusdam verbis, quibus Ecclesia Cantuariensis totius Angliæ *Metropolitana* dicebatur: intercessit Thomas huic elogio, quo Metropolitica dignitate Eboracensis Ecclesia spoliaretur; denique Primatis, non Metropolitani sedem Cantuariæ esse, quæ Angliæ universæ dominaretur. Perspicua æquitate niti visa est hæc intercessio. Itaque expuncta sunt verba, quæ offensioni fuerant.

Paschal. Epist. 41. Anno 1108. Matt. Paris.

Ansel. Epist. 3. Ep. 152. 153.

Anno 1093.

Eadmerus Hist. novel. L. 1.

IV. Mortuo Anselmo, suffectoque in ejus locum Rudolpho, moras nectebat Thurstanus Eboracensis Electus, ne Canonicam perageret professionem. Henricus Rex abdicandum ostendit Episcopatum, aut edendam professionem. Thurstanus à Paschali primùm extorsit Epistolas, quibus innovari videbatur Decretum Gregorii Papæ; tum ad Remense profectus est Concilium, ibique consecratus à Callixto II. Papa, præter eam fidem, qua se Regi obligaverat; unde & statim regni Angliæ ingressu ab eodem interdictus est. Tum nec Pontifex quidem Regem potuit aut placare, aut à proposito abducere: sed ubi Romam revectus, libera plenaque potestate clavum Ecclesiæ cœpit regere, tunc enimvero ejus vel precibus, vel minis cessit Rex, Thurstanumque passus est Ecclesiæ suæ regimen capessere. Rudolphus & qui in Archiepiscopatu Cantuariensi successor ei datus est Guillelmus, omnes quidem illi admovere machinas ad pristini sui juris recuperationem: at Thurstanus nec tantillum deflexit à priori constantia, nec ulla vi divelli potuit à libertatis Ecclesiæ suæ susceptæ defensione, donec in Prioratum Cluniacensis Ordinis abdidit sese, & Episcopatu sponte abdicato, Monasticam professus regulam sanctissimè obiit.

Anno 1115. Paris. Eadmer. L. 4.

Anno 1119.

Malmesbur. p. 275.

Ottho Cardinalis Legatus in Angliam missus est anno 1137. congregatoque Londini Concilio, recruduere confestim pristinæ querelæ litesque inter Archiepiscopos de sedendi prærogativa. Demulcere illos omni ope enixus est Legatus, objecto Petri Paulique exemplo, qui ita exhibentur, ut Petrus à sinistra, Paulus ad dexteram stet sedeatque, nullo hinc prorsus charitatis pacisque detrimento. Verùm hæc jurgia efferbuere rursus vehementiùs, sub Illustrissimo Christi Martyre Thoma Cantua-

Rainal. ann. 1137. n. 42.

rienſi. Alexander III. ad breve aliquod tempus
Alexand. III. Epiſt. 8. 14. Legationem eam indulſit in omnem Angliam Eboracenſi, qua non ſolebat niſi Cantuarienſis honeſtari. Ad hoc illexerat Pontificem, ſpes deliniendi hac indulgentia Regis, & cum Thoma conciliandi. Sed cùm ſeriùs tandem advertiſſet eo contriſtatum, animoque tantùm non conſternatum Thomam, quo uno tunc invictiſſimo vindice libertas Eccleſiæ ſtabat: ſeriò illum pœnituit conſilii ſui. Itaque Legationis munus Thomæ reſtituit in univerſam Angliam, dempto tamen Eboracenſi Archiepiſcopatu. Ne vel ſic quidem conſultum videbatur effuſiſſimæ Cantuarienſium Primatum amplitudini. Itaque opportuna hac occaſione oblata uſus eſt Rogerius Eboracenſis Archiepiſcopus, regioque cinxit diademate Henricum Henrici Regis filium vivente volenteque patre; quanquam obnuntiationes ſolemnes interpoſuiſſet Thomas Cantuarienſis, cujus Eccleſiæ jus iſtiuſmodi hactenus dicatum proprlumque fuerat; quamvis denique expreſſiſſimè vetaret Alexander III. Inſolentiſſimæ audaciæ id fuit, quòd in Cantuarienſi ipſa provincia id auſus ſit Eboracenſis. Haud mora, Pontifex illum ab omnibus ſuſpendit Epiſcopalibus functionibus. Verùm concuſſa ſemel Cantuarienſis Primatia, adeo non præſidii inde aliquid & firmitatis adepta eſt, ut paucis poſt annis appulſo in Angliam Legato Papæ, & collecto apud Vveſtmonaſterium Concilio, cùm ſederet ad Legati dexteram Cantuarienſis, inde vi illum abſtrahere enixus ſit Eboracenſis: quo exulcerati qui aderant miniſtri Primatis, tam malè illum mulctarunt, ut ſolvi conventum neceſſe fuerit, convolarintque hinc & inde ad Regem, querelas iraſque mutuas in illius aures ut effunderent.

Epiſt. 19. Append. 2. Epiſt. Alexand. III
Matt. Pariſ. Anno 1170. Alexand. III. Epiſt. 33. 34.
Anno 1176.

V. In his certè ſatis argumenti eſt, ut poſſit quis ſibi perſuadere, poſt illas Paſchalis II. Epiſtolas, de quibus ſuprà, quibus pluris fieri videbatur Decretum Gregorii Magni, quàm tranſactio facta ſub Lanfranco: multa caligine offuſam fuiſſe Primatiam Cantuarienſem, & in provincia Eboracenſi tenebris penitus obductam; cùm Archiepiſcopi Eboracenſes vix adduci poſſent, ut Cantuarienſibus primo loco cederent. Recruduit concertatio in Londonienſi rurſus Concilio anni 1237. ubi tamen indivulſus dexteræ Legati inhæſit Cantuarienſis, Eboracenſi ægritudinem animi ſui ſolis proteſtationibus & interceſſionibus ſuis ſolante. Malunt aliqui illud Petri Paulique exemplum tunc à Legato ad leniendum Eboracenſis animum prolatum fuiſſe.

Matt. Pariſ.

Adeundus audiendusque jam nobis eſt Alexander III. Papa, qui opprimi finirique poſſe ſperavit importunam contentionem, ſi primum authoritatis pondus Gregorii Magni Decreto redderetur, vetareturque proinde Cantuarienſis ab Eboracenſi profeſſionem qualemcumque exigere, aut quidquam in eum juris ſibi arrogare. *Prohibemus ne ulteriùs aut Cantuarienſis ab Eboracenſi profeſſionem exigat, neque quod à beato Gregorio prohibitum eſt, ullo modo Cantuarienſis Eboracenſis juriſdictioni ſubjaceat.* Denique conſtituta inter eos ſumma quadam æqualitate, & conſeſſus honore ſolo ei tributo, qui prior ordinatus fuiſſet. *Sed juxta Patris ejuſdem conſtitutionem, iſta honoris diſtinctio in perpetuum conſervetur, ut qui prior ordinatur, prior habeatur.* Hic verè tumulus videri poteſt fuiſſe Cantuarienſis Primatiæ, ejuſque multis nominibus eximiæ authoritatis, quam Eccleſiæ ſuæ Lanfrancus pepererat.

Append. Conc. Lat. 3. Par. 44. c. 1. 2.

Coalituram magis magiſque pacem cenſuit idem Pontifex, ſi copia fieret Eboracenſi Crucis eminentioris per totam Angliam & in ipſa Cantuarienſi Provincia circumferendæ. Reclamavit in Concilio Vveſtmonaſterienſi Cantuarienſis, reclamarunt viciſſim adversùs eum Eboracenſes Clerici. Ex Capite *A memoria. Extra. Ut lite prudente*: perſpicuum eſt hoc privilegii non ante Eboracenſem à Pontifice conſecutum eſſe, quàm fidentiſſimè affirmaſſet, majores ſuos eodem jure ex ſuperiorum Pontificum conceſſione gaviſos eſſe: revocatumque id totum eſſe ab Alexandro, ubi primùm à Cantuarienſi reſcivit uſum hactenus contrarium viguiſſe. Querelis tunc ſanè ſuis ita eundem Pontificem fatigavit Eboracenſis, quòd ab eo cauſa nondum prorſus dijudicata, ſpoliaretur eo jure & honore, cujus poſſeſſionem nactus erat: ut compos iterum ejuſdem factus fuerit, donec pleniùs tractaretur, an eo jure frui deberet Eccleſia Eboracenſis.

Roger. Hovenden. ann. 175.

Non multo poſt tempore cùm Legatus rurſum Pontificius in Angliam exſcendiſſet, ingreſſus eſt Rex ipſe in moleſtiſſimam hanc cauſam diſſidii, & operoſiſſimæ concordiæ inter Archiepiſcopos ſarciendæ operam navavit. Denique hortante inſtanteque eo, Archiepiſcopi duo arbitros judiceſque elegerunt Rotomagenſem Archiepiſcopum alioſque vicinos Galliæ Epiſcopos, quinquennii ſpatio conſtituto, quo & cauſa finiri poſſet, & ipſi interim pacem alerent, quieſcerentque. Roger. 1189.

Ne veri quidem ſimile eſt, quòd Rotomagenſis aliique Galliæ Epiſcopi quidquam aut attigerint, aut pronunciaverint in hac cauſa. Multo enim poſt elapſum illud quinquennium tempore, in Concilio Angliæ Balduinus Cantuarienſis, præſente etiam Rotomagenſi, ſolemniter obnunciavit, ne Electus Eboracenſis Archiepiſcopus, ab alio quàm ab ipſo inaugurari ſe curaret, prolatis in medium omnibus quæ in ea cauſa geſta quondam conventaque fuerant ſub Lanfranco Archiepiſcopo & Rege Vvillelmo. Sed vel ex iteratis his proteſtationibus emicat, Eboracenſes Epiſcopos ab incœptis non deſtitiſſe. Quippe ne in Nationalibus quidem Angliæ Conciliis illi loco cedebant, niſi inviti, & de ſuo in contrarium jure exertè conteſtati. Denique Vvillelmus de Grenefeld in Synodicis Conſtitutionibus ſuis anno 1306. ſemet ipſe Angliæ Primatem pronuncians, ſedique Apoſtolicæ immediatè obnoxium, pœnas cenſuraſque indixit iis omnibus, qui ab ipſo & Officialibus ſuis ad Cantuarienſem vel Officiales ejus provocarent. *Cùm Eboracenſis Archiepiſcopus, Angliæ Primas, præter Romanum Pontificem in ſpiritualibus ſuperiorem non habeat, ac ipſa mater Eboracenſis Eccleſia honore Primatiæ illuſtretur, &c.* Exinde certè Eboracenſes Archiepiſcopi Primates ſemper Angliæ ſe adſcripſere, ut liquet ex Actis Thomæ Volſeii ſub Henrico VIII. Rege. Anno 1237. Anno 1306. Conc. Ang. Tom. 2. pag. 442. Preuves des Liber. de l' Egl. Gall. c. 20. n. 33. ann. 1527.

VI. Unum id nunc ſupereſt, paucis ut verbis conſtringamus totam hujus cauſæ ſeriem, & munimenta præcipua, quibus ultro citroque inclyti Præſules confidebant: prout hæc omnia ſummatim Vvillelmus Neubrigenſis in hiſtoria ſua complexus eſt. Fatetur hic ſcriptor Primatum à Gregorio Papa I. initio ei adſcriptum fuiſſe, qui ordinatus fuiſſet prior: *Ipſe prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus*: ſed Archiepiſcopum Cantuarienſem, quem Gregorius Londinenſem vocabat, *Cantuarienſis Epiſcopus, quem Gregorius Londinenſem vocabat*: repoſuiſſe, abrogatum Gregorii decretum à poſterioribus Pontificibus fuiſſe, cùm Theodorum in Angliam miſerant, Archiepiſcopatu Cantuarienſi potiturum, omnibuſque Angliæ Epiſcopis præfuturum, denique Primatis & nomine & dignitate veſtiendum: *Quem præfecit Romanus Pontifex univerſis Angliæ Epiſcopis, tanquam Primatem.* Exinde porro Theodori ſucceſſores ampliſſima illa juriſdictione uſos eſſe. L. 5. c. 12. de rebus Anglicis.

Quamvis validiſſima hæc viderentur Cantuarienſium præſidia, non ſibi tamen deerant Eboracenſes. Reſpondebant enim Decretum Gregorii immotum inconcuſſumque eſſe fundamentum utriuſque Eccleſiæ; provida ad tempus diſpenſatione potuiſſe Romanos Pontifices Primatum ad tempus aliquod Thedoro & Cantuarienſibus indulgere, dum reſtauraretur per eos in Anglia litterarum ardor, Canonum vigor, puriorque Eccleſiarum diſciplina: poſtea verò neceſſum fuiſſe ut reviviſceret primigenia utriuſque Eccleſiæ lex, & politia illa ipſa,

quam

quàm primus earum parens & conditor Apoſtoluſque præſcripſerat : ſi per ſocordiam ſua oblitterari aliquandiu jura paſſi eſſent Eboracenſes Epiſcopi, nihil ab eorum inertia importari poſſe detrimenti Eccleſiæ Eboracenſi; alienari enim non poſſe agnata hæc & hæreditaria jura, ut liquebat ex uſu Pallii, quod ignavia Præſulum intermiſſum aliquandiu poſt obitum Archiepiſcopi Paulini, recuperatum poſtea fuerat.

Objectabant Cantuarienſes obnoxiam ſibi fuiſſe Eboracenſem Eccleſiam, poſt etiam quàm reſtitutum illi fuerat Pallium. Sed regerebat viciſſim Eboracenſis Eccleſia, Præſulum oſcitantiam & inertiam ipſis præjudicio & damno eſſe poſſe, non ipſorum Eccleſiæ.

His addit Neubrigenſis, utrumque Archiepiſcopum nomine Primatis gloriari ſolitum, cùm neuter vel umbram ejus poteſtatis retinere potuiſſet. Nil vanius autem quàm de inanibus nominum titulis digladiari. *Vaniſſimè uterque illorum ſe ſcribit totius Angliæ Primatem, cùm neuter habeat ſignificatam hoc nomine poteſtatem.* Addit rurſus ambitum aliquando ab Archiepiſcopo Cantuarienſi titulum & jus Legati Apoſtolicæ Sedis, ut in Eboracenſi ipſa Eccleſia honor ſibi & cultus dependeretur : Primatis verò tunc nomen ſub titulo Legati neceſſariò delituiſſe. At cùm potuiſſet tunc obtendi ab Eboracenſi privilegium, quo Legatorum Angliæ poteſtati ſubducebatur : ceſſiſſe eum lubentiùs, ut gratiam potiùs iniret à Legato, quàm ejus poteſtatem experiretur.

VII. Inſurgit alibi idem Neubrigenſis, & aſperiore cenſura ſævit in Antiſtitum iſtiuſmodi implacatas contentiones de Sedium ſuarum prærogativis. Mirum quippe in modum eas diſſentire exiſtimat ab ea, quam fidelibus ipſis populis inculcavit Apoſtolus, modeſtia ſuique dejectione, qua fit ut certatim honore ſeſe præveniant cedantque mutuò. L. 3. c. 4. *Quippe illa Apoſtolica regula, Honore invicem prævenientes, à noſtri temporis Epiſcopis ita eſt abrogata, ut ſollicitudine paſtorali poſtpoſita, Epiſcopi quantò pervicaciùs, tantò & vaniùs de excellentia litigent, & omnis ferè Epiſcopalis controverſia circa honorum prærogativas verſetur.*

Ita comparatum eſt cum hominibus, mortalem hanc vitam degentibus, ut placeat hæc mordacitas Hiſtoricorum, ſive ex ſincero profecta zelo, ſeu plerumque ut contingit, zeli ſpecie palliata. Cogitanti autem mihi ſæpenumero, quanti & quàm ſingulari ſanctitate Epiſcopi exarſerint ipſi æſtu eodem in defenſionem privilegiorum ſuæ quiſque Eccleſiæ, ut nec tempori, nec labori, nec impendiis pepercerint : penè libet Neubrigenſis cenſuram juſtiore ulciſci & propulſare cenſura. Lanfrancus, Anſelmus, Thomas ille palma tandem martyrii clariſſimus, inter Cantuarienſes Archiepiſcopos, nihilo remiſſiores ſegnioreſque aliis quibuslibet fuere in Eccleſiæ ſuæ juribus propugnandis, & in vendicanda ſibi Primatia, proterendiſque Eboracenſium Præſulum conatibus. Quantæ verò aut vecordiæ fuerit, aut temeritatis, tanta ſanctitatis fama nobiles & inſcriptos Sanctorum faſtis Antiſtites, in crimen vocare, & reos agere profanæ honorum æmulationis, quaſi expertes fuerint omnino ejus modeſtiæ, ab Apoſtolo commendatæ, quæ honores & ſincerè à ſe deprecatur, & libentiſſimè aliis ingerit ? Appoſitè ergo magis ad ſobrietatis & ſapientiæ leges exiſtimabimus, cordi & amori fuiſſe his Præſulibus dignitatem ſuam, non ut inſanæ privatim gloriæ, vel publicæ oſtentationis materiam : ſed tanquam Apoſtolatus conſortium quoddam, & divinæ cujuſdam authoritatis culmen, quo invigilare populorum ſanctificationi, & Eccleſiarum ædificationi cogerentur ; cujus depoſitum ſacrum & cœleſte, quale quantumque à majoribus accepiſſent, in poſteros etiam ſeroſque nepotes tranſmittendum eſſet. Tota ergo in eo jam vertitur quæſtio, an poſſit Epiſcopi, Metropolitani, Primatis, Patriarchæ, quanta quanta eſt poteſtas, ſpectari non aliter, quàm ut divina quædam & cœleſtis poteſtas, à Chriſto manans, in Chriſtum refluens, ad obterenda ſcelera, ad ſeminandas propagandaſque virtutes, ad ſapientiæ & charitatis ſempiternum ac cœleſte imperium in terris & in temporalium rerum adminiſtratione conſtituendum. Si de hoc conſtat, ne de illo quidem dubitari poteſt, quin poteſtatis hujus tam ſacroſanctæ tamque ſalutiferæ adminiſtri & hæredes, pro ejus defenſione teneantur decertare. Poſſunt quandoque Præſules aliqui privatis affectibus indulgere, ambitionis & iræ ſtimulis agi, ultra ſobrietatis & juſtæ defenſionis limites efferri. Sed ipſa per ſeſe Eccleſiæ cauſa ſacræque juriſdictionis indoles ea eſt, quam adumbravimus ; nec ſobrius quiſquam ambiget, quin Lanfrancus, quin Anſelmus, quin Thomas Cantuarienſis, quin aliarum Eccleſiarum Antiſtites quamplures Eccleſiæ cauſam defenſitarint, eo ipſo ſpiritu, quo Eccleſia & vegetatur & regitur, puro inquam ſinceroque charitatis, & veritatis, pietatis & religionis amore.

VIII. Subjicio nunc oculis Primatem aliunde magnos & ipſum animos gerentem, & exploratiſſimæ tamen modeſtiæ, atque humilitatis penè nimiæ. Sanctus Malachias Hiberniæ Primas erat. Pallii honos nec auditus uſquam fuerat, nedum uſurpatus, vel in ejus propria, vel in altera Metropoli, quæ illi ſuberat ut Primati. Accinxit ergo ſe ille ad Romanum iter, quo ab Innocentio II. impetraret, tum ſuæ, tum alteri Metropoli Pallium, quo plenitudo Pontificiæ poteſtatis explicabatur. Juvat Bernardi verba ipſa promere, excerpta ex vita ſancti Malachiæ, quam ille litteris mandavit. *Romam proficiſci deliberat, maximè quòd Metropoliticæ ſedi deerat adhuc, & defuerat ab initio Pallii uſus : quod eſt plenitudo honoris. Et viſum eſt bonum in oculis ſuis, ſi Eccleſia, pro qua tantùm laboraverat, quem hactenus non habuerat, ſuo acquireret ſtudio & labore. Erat & altera Metropolitica ſedes, quam de novo conſtituerat Celſus prædeceſſor, primæ tamen ſedi & illius Archiepiſcopo ſubdita tanquam Primati. Et huic quoque optabat nihilominus Pallium Malachias, confirmarique authoritate ſedis Apoſtolicæ prærogativam, quam beneficio Celſi adipiſci meruerat.* Baron. ann. 1137.

In his verbis animadverti nonnulla alicujus momenti æquum eſt. 1. Is qui facilè tunc antecellebat omnes Eccleſiæ Antiſtites, tum ſincero ſui contemptu, & humilitate, tum pœnitentiæ aſperitate, Romanam adornat profectionem, Eccleſiam ſuam deſerit, ut Pallio decoretur, quod prædeceſſorum ejus nemo ambierat : atque Primatiæ ſuæ jura confirmentur. Si cui Malachiæ vel humilitas ſuſpecta fuerit, vel ſanctitas, is & inſcitiam ſuam prodet, & inſignem impudentiam. 2. Primatiæ Hibernicæ fundamenta jecerat prædeceſſor Malachiæ Armachanus Archiepiſcopus altera inſtituta Metropoli, quæ pareret Armachanæ. Senſit Malachias hanc ſive Metropolis novæ, ſive Primatiæ creationem brevi labefactatum iri, nec jure ſtare poſſe, niſi pondus illi & authoritas ab Apoſtolica ſede accederet. 3. Ita perſpicuum eſt omnes Epiſcopalis Ordinis gradus, alios aliis eminentiores, à ſede Apoſtolica manaſſe, ut ab origine primigenia : & in hanc rurſum coaluiſſe, ut in ſui centrum, & unitatis radicem. 4. Ita ſempiternæ Sapientiæ conſilio proviſum eſt, ut labentibus ſæculis clariores quique Antiſtites extimularentur ſubinde ad ineundam cum Apoſtolica ſede ſocietatem & concordiam, promptamque illi obedientiam tanto impenſiùs exhibendam, quanto magis in dies Eccleſia in remotiſſimas orbis regiones dilatabatur. Quippe unitas vis eſt illa arcana & inexpugnabilis, qua membrorum latiſſimè diffundentium ſe integritas perennitaſque ſervatur. Si quos autem Præſules ineſcavit illecebra Pallii, ſplendorque nominis & conſeſſus celſioris ; carnalis quidem eorum affectus

tanquam vitiosus & præposterus, meritò culpandus est : at nihilo segniùs referendæ sunt gratiæ clementissimo sapientissimoque Ecclesiæ sponso & moderatori Christo, qui Ecclesiæ regnique sui & ædificationi & propagationi famulari cogit ipsas hominum carnalium cupiditates; ea ipsa omnipotente sapientia, qua mala bene vertit, & lumen mediis ex tenebris accendit.

Rogerius an. 1151. Anno Christi 1151. misit Eugenius III. in Hiberniam quatuor Pallia, creatis eodem tempore quatuor Metropolibus, quarum singulis quinque subjiciebat Episcopos. Refert Rogerius eo violata esse jura Ecclesiæ Cantuariensis, quæ sibi jus adrogabat ordinandorum Hiberniæ Episcoporum : violatam denique in eo antiquissimam consuetudinem. *Hoc factum est contra antiquam consuetudinem, & dignitatem Cantuariensis Ecclesiæ, à qua solebant Episcopi Hiberniæ expetere & accipere consecrationis benedictionem.*

IX. Hinc nimirum illud nascitur : Primatiam Cantuariensem quondam exporrectam fuisse ad extremos usque Hiberniæ fines. Finitimum quoque vero est, Evangelicam fidem & verbi prædicationem ex Anglia in Hiberniam trajectam fuisse. Ita Cantuariensis Ecclesia, quæ omnes in Christo pepererat alias Angliæ Ecclesias, Hibernicas quoque in numerosæ suæ prolis familia recensebat. Multa occurrunt apud Eadmerum, quibus innuitur, Episcopis Anglis illam insedisse sententiam : non Hiberniæ tantùm, sed & circumjacentium insularum, Scotiæ ipsius Ecclesias à Primatis Cantuariensis authoritate pendere veluti filias amantissimas. Nec illud abnuerim, dum ne abnuerint illi, optimæ matris tum cumulari gaudium, cùm ejus fœcunditatem imitantur filiæ, cùmque & ipsæ in matres, seu in Metropoles evadunt. Nec enim aliter ferè increbruere pleræque Christiani orbis Metropoles.

Eadmer Hist. Nov. l. 1. 4. 5.

Cùm dignitatum Ecclesiasticarum is unus scopus finisque sit, ut utilitati, & majestati Ecclesiæ serviatur : necesse primo fuit, ut suas sibi Metropoles Hibernia haberet; nec posset contra niti Cantuariensis Metropolitanus, nisi suæ quàm Christi gloriæ cupidior. Et rursum necesse fuit, ut Hiberniæ Metropolitani præstitutum sibi suum haberent Caput, quicum, & inter sese conferre crebriùs, & illa inire possent consilia, quibus disciplina, pax, sanctitas & concors ratio, & consensio omnium Hiberniæ Ecclesiarum sanciretur. Armachanus & Toamensis Archiepiscopi ad hanc certatim Primatis dignitatem suæ Ecclesiæ adjungendam contendebant. Alexander IV. Armachano illam contulit, concessitque, ut Toamensis quoque Provinciæ Primatem se diceret, in ea iter faciens Crucem deferri juberet, singulis denique quinquenniis eam visitaret perlustraretque universam, intra dies tamen septem supra viginti. *Possint se vocare si voluerint Primates Provinciæ Toamensis, & facere deferri ante se Crucem per totam ipsam Provinciam; possint etiam dictam Provinciam de quinquennio in quinquennium visitare, & per viginti septem dies duntaxat visitationis officio immorari.*

Rainal. ann. 1255. n. 40.

Observa denique, Malachiam ipsum Archiepiscopum Armachanum, singularis qua pollebat pietatis impetu Romam isse, Palliumque postulasse, & duarum Metropoleon confirmationem. Censuit Innocentius II. remetiendum illi esse iter in Hiberniam, ut Concilium ibi congregaret, vota & suffragia colligeret conspirantium Episcoporum, & tum demum sedes Apostolica Metropoles crearet, Pallioque impartiret. Eugenius III. quatuor Metropoles instituit postulante Malachia, postulante & Concilio Hiberniæ universali. Denique tum demum Alexander IV. Primatiam Armachano adjudicavit, cùm de ea inter Armachanum & Toamensem controversia excita esset. In his manifestum est ita temporum, retumque & personarum vices temperari regique sempiternis divinæ Sapientiæ consiliis, ut Ecclesiæ corpus in dies convalescat, & arctissimè cum suo semper Capite, & unitatis vertice compaginetur.

CAPUT XXXVII. *P. 4. l. 1. c. 13.*

De Primatibus Germaniæ, Italiæ, Daniæ, Poloniæ, Hungariæ.

I. De Moguntina Primatia.
II. De Lundensi Primatia in Daniam, Sveciam, Norvegiam.
III. De Gnesnensi in Polonia.
IV. De Strigonensi in Hungaria.
V. De Pisana in Italia.

I. IN Moguntino Concilio anni 1071. Archiepiscopus Moguntinus Primatem se dixit Ecclesiæ Moguntinæ, appellavitque Ecclesiam suam *Metropolin Orientalis Franciæ, Principalem verò Pontificii, sedem totius Germaniæ & Galliæ Cisalpinæ.* Hæc tamen verborum magnificentia non aliud oculis subjicit, quàm perantiquam vastamque Metropolin, quæ caput & princeps erat primæ Germanicæ, nullo prorsus jure freta Primatiæ in alias Metropoles, ac ne in Coloniam quidem ipsam, quæ vertex & caput erat Germanicæ II. Ab historiæ Trevirensis Scriptore disces, sub Callixto II. Papa Adelbertum Archiepiscopum Moguntinum Legationis Apostolicæ munia & ornamenta assecutum, curas eò suas vertisse, ut à Moguntinæ imperio Trevirensis posthac penderet Ecclesia. Bruno Trevirensis Archiepiscopus Hincmari scriptis edoctus immunitatem libertatemque Ecclesiæ suæ, Pontificem adiit tunc Cluniacensi in Abbatia commorantem; Rescriptumque ab eo expressit, quo Trevirensis Archiepiscopus uni Papæ, Papæque Legatis morem gerere, obsequique jubetur. Inde est, quòd Ottocarus ejusque filius Venceslaus ita firmarunt suo diplomate privilegium illud Archiepiscopi Moguntini, quo solus regio exornat diademate Bohemiæ Reges, ut eum non alio quàm Metropolitani nomine appellarent. *Consecrationem Regalem & diadematis impositionem tenemur de sacrosanctæ Sedis Moguntinæ Archiepiscopo, terræ nostræ Metropolitano, in perpetuum recipere.* Nullus ergo superest tergiversandi locus : Primatia olim Bonifacio Moguntino ita concessa fuerat, ut superstes ei esse non posset, sed extincto illo interiret unà. Enimverò Germani Antistites non illa eadem flagrarunt cupiditate perpetuandorum in Ecclesiis suis illorum, sive titulorum, sive jurium, quibus Majorum aliquis inclaruerat : qua Angliæ, Galliæ, Hispaniæque Præsules aliquandiu æstuaverunt. Ex quo factum, ut pleræque horum Ecclesiæ Metropolitanæ, vacuo Primatiæ alicujus nomine delectentur, nec simile quidquam in Germania deprehendi possit.

Conc. Tom. 9. p. 1206.

Spicileg. To. 12. pag. 248.

Rainal. ann. 1228. n. 39.

II. Omnes Danorum Ecclesiæ in potestate olim erant Archiepiscopi Hamburgensis. Compellavit Pontificem Leonem IX. Danorum Rex, ut propriam suo sibi in regno Metropolin crearet. Propitium se quidem regiis votis præstabat Pontifex, at Hamburgensis Archiepiscopi assensus necessariò eliciendus erat : nec abhorrebat ille, sed indui se vicissim nomine & jure Primatis flagitabat, aut Patriarchæ. Qua florebat ille tunc apud Pontificem & apud Imperatorem gratia, votorum compos esset factus, ni tam præclaras spes intercepisset mors Pontificis. Porro Daniæ Rex intelligens regni sui Ecclesias ita obnoxias fore Hamburgensi Primati, ab inceptis tunc quidem resiliit. Audienda hìc meritò sunt verba Adami historici : *Metropolitanus quòd Papam vel Cæsarem suæ voluntati pronos videret, multo studio laboravit in Hamburg Patriarchatum constituere. Ad quam intentionem primò ductus est ea necessitate, quòd Rex Danorum, Christianitate*

Baron. ann. 1053. n. 45. 46. L. 3. c. 34. 35.

tate jam in fines terræ dilatata, desideravit in regno suo fieri Archiepiscopatum. Quod tamen ut perficeretur ex authoritate Sedis Apostolicæ, convenientibus Canonum decretis propè sancitum esset, sola expectabatur sententia nostri Pontificis. Quam rem ille, si Patriarchatus sibi honos & Ecclesiæ suæ concederetur, Romanis privilegiis fore ut consentiret, promisit. Cùm Archiepiscopus Hamburgensis in Imperii & Imperatoris potestate esset & nexu, indignantiùs ferebat Danus Regni sui Episcopos à jussis ejus pendere. Consentaneum tamen erat æqui & Ecclesiæ legibus, ut ne frustraretur Ecclesia Hamburgensis sive Bremensis sua in fatas propagatasque à se Ecclesias authoritate. Prima enim Evangelicæ fidei rudimenta, primosque verbi præcones & Episcopos ab Hamburgensibus Archiepiscopis acceperant omnes Danorum Suecorumque, Norvegiæ item, Islandiæ & Orcadum Ecclesiæ. Eodem authore Adamo, hic ipse Adalbertus Episcopus, quode loquimur, viginti Episcopos unus ipse ordinaverat, emiseratque in omnes has regiones, Christianæ tunc pietatis candidatas. Denique præter Apostolici Legati potestatem & jus, donatus erat à Pontifice Adalbertus in omnia Septentrionis regna jure quodam summo creandi novos Episcopatus, ordinandique Episcopos; qua potestate usus quandoque est etiam citra Principum consensum. *A Papa meruit hoc dignitatis privilegium, ut totum jus suum domnus Apostolicus in illum transfunderet, successoresque ejus; adeo ut ipse per totum Aquilonem in quibus locis opportunum videbatur, sæpè invitis Regibus Episcopatus institueret, ordinaretque Episcopos, quos ex capella sua vellet electos.*

Baron. ann. 1067. nu. 17. Adam. l. 4. 14

Liquet ergo Hamburgensem, seu Bremensem Ecclesiam, quæ parens erat & magistra omnium Aquilonarium Ecclesiarum Episcopalium, ducem principemque earum esse quoque debuisse, tanquam Metropolitanam: aut si & illæ in Metropolitanam exurgerent dignitatem, assurgere & ipsam debuisse in Primatialem; ut suo semper jure, quocumque demum nomine, filiabus mater emineret. Liquet etiam has politiæ Ecclesiasticæ mutationes mixtas non fieri sine Principum temporalium assensu: ut vel hìc argumento est consilium initum de Bremensi Primatia erigenda.

Opportunius postea tempus aucupatus Rex Daniæ, Lundensem Ecclesiam Metropolitico nomine augeri pervicit. Narrat Saxo Grammaticus, ut Ericus Rex Daniæ appellato Romano Pontifice, declinarit excommunicationis telum, quod ab Hamburgensi Pontifice illi intentabatur; nullaque interposita mora Romam perrexerit, ut ab Urbano II. propriam regno suo Metropolim expugnaret. Promissis illum primò deliniit Pontifex, & spe, qua tamen non multò post frustratum se non esse sensit. Legatus Apostolicus in Daniam profectus, perpensis seriò Lundensis civitatis opibus & ornamentis, expensis & ejus virtutum meritis qui Episcopalem ejus sedem implebat, Metropolitica illam dignitate cumulavit, addictis ejus potestati Episcopatibus aliis omnibus Sveciæ Norvegiæque: *Cùm non minorem personarum, quàm civitatum respectum egisset, Lundiæ ob egregios Axeni Episcopi mores, tum quod ad eam à finitimis regionibus terra marique transitus abundè pateat, hunc potissimum honorem deferendum curavit. Nec solùm eam Saxonica ditione eruit, sed etiam Sveciæ Norvegiæque religionis titulo magistram effecit.* Perinde acsi diceretur, truncatam fuisse Metropolim Hamburgensem Ecclesiis omnibus Sveciæ, Daniæ, Norvegiæ, quibus antè imperitabat, ut his augeretur nova Metropolis Lundensis. Schismatica tunc insania Liebarus Hamburgensis Episcopus furebat adversùs Romanos Pontifices. Henrico quippe Germaniæ Regi se totum mancipaverat adversùs Ecclesiam furenti. Jam antè ea de causa Episcopatus Daniæ illi subducere Gregorius VII. meditatus fuerat.

Baron. ann. 1092. 13. 14. l. 12.

Quid enim æquius quàm ut ejus abscinderetur ditio & potestas, qui Ecclesiam Catholicam lacerabat?

Cùm postea Sveci quoque id perfecissent, ut Upsalensis Ecclesia Metropolitico apice cresceret, Innocentius III. firmavit Primatiam ab Hadriano IV. concessam Lundensi Archiepiscopo Daniæ, ampliavitque in Upsalensem Sveciæ Metropolim: ita ut Primas Lundensis acciperet à Pontifice Romano Pallium, illoque impartiret Upsalensem Archiepiscopum, solenni primò perfunctum fidei & obedientiæ sacramento, salva intactaque fide Romano Pontifici debita. *Ipsi & Lundensi Ecclesiæ, salva fidelitate Romanæ Ecclesiæ, fidelitatem & obedientiam juramento promittat.* In eadem epistola ad Absalonem Archiepiscopum Lundensem scripta, testatur Innocentius III. successores Hadriani IV. complures, Alexandrum, Lucium, Urbanum, Clementem & Cœlestinum, patrocinatos esse Primatiæ Lundensi. Est quod mireris forsan, sed est etiam quod gratuleris, cùm Bremensis Metropolis Septentrionalibus his omnibus regnis Episcopos dispensasset, ex his aliquos postea in Archiepiscopos, imò & in Primates excrevisse. Quippe facta tunc incrementa fidei Evangelicæ per omnes illas ad Boream semotas provincias, & harum secessio ab Imperio, distributioque in alia & alia regna, ita tunc jubebant fieri; idque vel maximè tum ad Ecclesiarum novellarum stabilitatem, tum ad gloriam Christi latissimè propagandam conducebat.

Inn. 3. Reg. 2. Epist. 419. Rainal. ann. 1198. n. 76.

III. Nec dispar fuit ratio Gnesnensis in Polonia Ecclesiæ, ad Metropoliticam, adeoque ad Primatialem amplitudinem extollendæ. Ut Bohemiæ, ita & Poloniæ Ecclesiæ cunabula sua & incrementa non pœnitenda debebant Moguntinæ Metropoli: sed æquum erat ut adolescerent & ipsæ tandem, & in Metropoles assurgerent. Ea quippe fors est Ecclesiarum omnium, ea fuerat & ipsius Moguntiæ, in idem tandem aliquando ut conscendant ipsæ fastigium potestatis, atque illæ à quibus ortum duxerant.

Rainal. ann. 1207. n. 13.

IV. Aliquantò impeditior fuit difficiliorque conciliatio Archiepiscoporum Strigoniensium, & Colocensium. Transactione facta convenerat illis, ut Strigoniensis omni se in Colocensem potestate abdicaret, eo vicissim privilegio remunerandus, ut solus jure uteretur Regum Hungariæ inaugurandorum. Rex ipse multis precibus sollicitaverat Romanum Pontificem, ut confirmata hac transactione, inconvulsam æternamque concordiam inter hos Præsules sanciret. Sed tam præclaris conatibus obstrepuit Capitulum Strigoniense, interpellato Innocentio III. Papa, utpote quòd nec consensisset, nec consensurus esset unquam, Ecclesiæ suæ privilegia ita impunè conculcari. Consultum ergo duxit tunc Pontifex, Strigoniensi jus adducere, aut firmare consecrandorum Regum, alia controversiæ capita tunc non attingere, ne pax regni infinitis contentionibus disturbaretur.

Innoc. Reg. 14. Epist. 156. Rainal. anno 1203. n. 19. Anno 1212. n. 7. Ann. 1231. n. 5 &c.

V. Primatia Romani Pontificis tanto splendore tantaque se cum majestate explicuit in Italia, ut rari ibi Metropolitani ad Primatus culmen anhelarint. Urbanus II. non contentus Pisanam Ecclesiam in Metropoleon album retulisse, Apostolica etiam Legatione in Sardiniam eam instruxit. Vicariatu Apostolico in Corsicam antè eandem ornaverat Gregorius VII. Alexander III. Pisanum Archiepiscopum Primatis etiam dignitate munivit in Sardiniam, parere ei jussis tribus illius Insulæ Metropolitanis. Verùm id quidquid erat juris & potestatis, oblitteratum prorsus est, superstite sola nominis pompa. Leo Ostiensis mavult à Gelasio II. Archiepiscopales infulas Pisanæ civitati fuisse collatas. Innocentius III. ad Hubaldum Archiepiscopum Pisanum scribens, commemorat, & novo authoritatis pondere confirmat Legationem perpetuam primæ Sedis, ejus Ecclesiæ concessam ab Urbano II. firmatamque ab Eugenio, Anastasio, Cœlestino. Hic idem rursus aut confert, aut confirmat Archiepiscopo Pisano

Ann. 1092. Greg. VII. l. 6. Ep. 12. Ann. Ann. 1167. Marca de Primat. Lugd. n. 124.

Primatiæ jura in provincias Sardiniæ Calaritanam & Arborensem : ea tamen cautione, ut Metropolitanos ad suum non vocet Concilium, nisi permissu Sedis Apostolicæ: *Ita quidem ut eos ad Concilium vocandi, excessus eorum corrigendi, atque cætera omnia quæ ad jus Primatus pertinent, in eos exercendi habeatis liberam facultatem. Verumtamen duarum supradictarum Provinciarum Archiepiscopos ad Concilium non vocabitis Pisas sine conscientia Romani Pontificis.* Hoc eodem tempore annuebat illi non dissimilem potestatem in tertiam quoque Sardiniæ Metropolin, Torrensem videlicet. Denique copiam illi faciebat explicandæ Crucis per has omnes Provincias : *Crucem per subjectas vobis Provincias portandi.*

L. 1. Regest. Epist. 56.

CAPUT XXXVIII. *P. 4. l. 1. c. 14.*

De Primatibus Hispaniæ.

I. Toletana Ecclesia ab Urbano II. Primatu donatur in omnes Hispanias.

II. Contradicit Archiepiscopus Tarraconensis.

III. Item Narbonensis.

IV. Qui Narbonensis Archiepiscopus in Primatem evasisset Provinciæ Tarraconensis.

V. Urbanus II. Legatione Apostolica munierat Archiepiscopum Toletanum, ut Primatum ejus suffulciret. Posteriores etiam Pontifices sua illum subinde authoritate sustentarunt.

VI. De ea lite relatum est ad Concilium Lateranense IV. ubi Innocentius III. nil de ea definiit.

VII. Quibus argumentis evincatur, Metropolitanos Toletanos nunquam adeptos esse possessionem, aut executionem potestatis Primatum. De quinque præcipuis Hispaniæ Provinciis & Metropolibus. De Primatu Compostellano.

VIII. Contentiones gravissimæ de jure præferendæ Crucis.

IX. Quanta fuerit Pontificum Romanorum æquabilitas, animique moderatio, cùm istiusmodi eorum mandatis Episcopi renitebantur.

X. Rursum pugnæ de jure anteferendæ Crucis.

XI. De Primatia Braccharensi.

XII. Exemplo per insigni sanctissimi Præsulis Braccharensis Bartholomæi, declaratur hoc genus concertationum à purissimo pietatis & religionis amore proficisci posse.

XIII. Si voluntati & mandatis Pontificum varias subinde constituentium Primatias obtemperatum esset, innumerabiles in Provinciis causæ dijudicatæ, finitæque fuissent, quæ non sine molestia & impensa nunc Romam referuntur.

I. CUm sibi Christianoque nomini profligatis Mauris Toletanam civitatem recuperasset Alphonsus ejus nominis VI. Toletanus Rex, postquam in hostium potestatem ea venerat annis 368. Tum verò ille multis apud Urbanum II. exoravit, ut antiquissima Hispaniæ Metropolis in illam ipsam restitueretur amplitudinem, qua quondam fruebatur, antequam Maurica colluvies in Hispanias exundaret. Causæ æquitatem juvabat recens Regis victoria. Itaque Toleto redintegrata est antiqua Primatia, qua pollebat in omnes Hispaniæ Metropolitanos. *Tuis exhortationibus invitati, Bernardo Toletanæ urbis Præsuli Pallium contradentes, privilegium quoque Toletanæ Ecclesiæ antiquæ majestatis indulsimus. Ipsum enim in totis Hispaniarum regnis Primatem statuimus, & quidquid Toletana Ecclesia noscitur antiquitus habuisse, nunc quoque ex Apostolicæ sedis liberalitate in posterum habere censuimus. Tu illum ut Patrem charissimum exaudias, & quæque tibi ex Domino nunciaverit, obedire curato.* Ipsissima sunt Urbani II. Epistolæ verba ad Regem Alfonsum, qui in Hispaniæ Primate habiturus deinceps erat, & parentem optimum, & sapientissimum monitorem. Scripsit & ad Archiepiscopum Tarraconensem Urbanus, Primatum à se Toletano concessum ea ratione, ut Metropolitanis illibata sua constarent privilegia : *Salva Apostolicæ sedis authoritate, & Metropolitanorum privilegiis singulorum* : nimirum ut ne toties emetiendo Romano itinere fatigarentur posthac Hispani, apud Primatem causas difficiliores deinceps acturi : *Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab Apostolica sede procul estis, ad eum velut ad Primatem vestrum omnium recurretis, ejusque judicio, quæ vobis sunt gravia terminabitis.* Si qua verò tantis essent vallata difficultatibus, ut iis enodandis impar esset Primas, tum verò adiri Pontificem Romanum oportere : *Quod si fortè ipsius quoque judicio nequiverit definiri, ad Apostolicam Sedem, ut dignum est, velut Sedium omnium Principem referetur.* Itaque non ex provocationibus tantùm causæ vel ad Primatem vel ad Papam referebantur : sed quoties spinosior implicatiorque incidebat quæstio, quàm ut eam satis extricare posset vel Episcoporum inferiorum cætus, vel Primas ipse. Præcipit denique Pontifex, ut Episcopi qui nullis hactenus paruere Metropolitanis, pareant deinceps Primati, ut Metropolitano proprio : *Qui vestrum sine Metropolitanis propriis sunt, ipsi interim velut proprio subesse debebunt.*

II. Vix poterat tamen non animo suo præsagire Pontifex, quàm non facilè Metropolitanis, quorum causa agebatur, persuaderi posset, non novam nunc creari, sed antiquam renovari Primatiam Toletanam. Itaque ad Tarraconensem scribens, contestatus est ea lege se Pallium ei contulisse ipsi, ut Primati Toletano subesset. *Memineris ita te Archiepiscopum institutum, ut tam tu, quàm universi Provinciæ Tarraconensis Episcopi, Toletano tanquam Primati debeatis esse subjecti.* Denique ut inducerent animum insuescerentque Episcopi parere Toletano Primati, Pontificia hunc communivit Legatione in Hispaniam universam, & in provinciam Narbonensem : *Nunc autem multò amplius, quia ei nostræ sollicitudinis vices in Hispania universa, & in Narbonensi Provincia ministrandas injunximus.* Ibid.

III. Nihil residebat dubitationis in animo Urbani quidem, quin Toletanus quondam plenissima hac Primatus authoritate in omnes Hispaniæ provincias excelluisset, cùm tam disertis verbis ea de re ad Archiepiscopum Bernardum scriberet. *Te secundùm quod ejusdem urbis constat extitisse Pontifices, in totis Hispaniarum regnis Primatem privilegii nostri sanctione statuimus, & Primatem te universi Præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent.* Marca de Pri. Lugd. 125.

Sed longè alia mens erat Archiepiscopi Tarraconensis, qui imperio parebat alterius Regis, nec nesciebat forsan tam effusa potestate nunquam superioribus sæculis potitos esse Toletanos Antistites Itaque Castellano Præsuli Arragonius subesse detrectavit, causatus obreptum esse Pontifici. Narbonensis Archiepiscopus animi sui ægritudinem querelasque in aures effudit Pontificis ipsius; gravissimo quippe affectum se damno, tum Primatis Toletani, tum Metropolitani Tarraconensis institutione, sanctissimè affirmans ab annis quadringentis Episcopis provinciæ Tarraconensis nec Metropolitanum præfuisse alium, nec Primatem, quàm Antistitem Narbonensem : *Cùm eos per annos quadringentos sine alterius reclamatione Narbonensis Metropolis possederit.* Pontifex misso in Hispanias Legato, delinire studuit Tarraconensis provinciæ Episcopos, ut Narbonensi interim Metropolitano subessent lubentiùs, dum restauraretur quæ complanata fuerat civitas & Ecclesia Tarraconensis : at Toletanum Primatem Legatum à latere pronuntiavit, ejusque potesta- Con. Gen. Tom. 10. pag. 459.

Ann. 1088. Conc. Gen. Tom. 10. p. 458.

teſtatem in ipſam effudit Narbonenſem provinciam, ut eo temperamento allicerentur ad obedientiam Toletano Primati dependendam, tum Tarraconenſis, tum Narbonenſis Metropolitani.

IV. Oppreſſa certè jacuerat annis admodum quadringentis Tarraconenſis provincia ſub barbarica Sarracenorum dominatione. Simile veri eſt per ea tempora pleroſque ejus regionis Epiſcopos in vicinam ſe recepiſſe provinciam Narbonenſem, & Narbone moras traxiſſe. Quippe tum civitas, tum provincia hæc olim Gotthorum Hiſpaniæ Regum imperio continebatur. Cùm nec Epiſcopalium civitatum, nec ipſius Metropolis niſi rudera ſupereſſent; non illibentes ſuberant Narbonenſi, qui prolixiore in eos beneficentia, ſuam hanc in eos alebat confirmabatque dominationem.

V. Legatio ab Urbano II. demandata Primati Toletano, perſonæ hærebat, nec ad ſucceſſores transfundenda erat; quocirca nec iis quidquam reverentiæ ab aliis exhibebatur Metropolitanis. Con. Gen. Tom. 10. p. 460. 626. 852. 854. 1036. 1092. & ſeqq. Hadrianus & Anaſtaſius minis ſævierunt in Braccharenſes Archiepiſcopos, ut eorum ſeu contumaciam, ſeu conſtantiam in Toletanos Primates frangerent. Ann. 1069. Paſchalis II. Gelaſius II. Callixtus II. & Eugenius III. Reſcriptis ſuis roborarunt univerſalem eundem Primatum Eccleſiæ Toletanæ in Hiſpanias. Eugenio III. cedere compulſus Braccharenſis paruit. Ann. Reg. 13. Epiſt. 5. Regeſt. 14. Ep. 57 Ejuſdem extant eadem de re urgentiſſimæ ad Tarraconenſem Epiſtolæ. Ex litteris Adriani IV. ad Archiepiſcopum Braccharenſem facilè intelliges, ſi quam iſte unquam Toletano obedientiam exhibuit, ab ea confeſtim reſiliſſe. Innocentius III. anno 1209. novis Reſcriptis vallavit Primatum Toletanum, *per Hiſpaniarum regna*: teſtificatus ſe prædeceſſorum legere veſtigia, quorum nomina ſaltem decem recenſet. Verùm proximo poſt anno non tacuit idem Pontifex intricatiſſimam eſſe hujus Primatus cauſam, nec poſſe impræſentiarum eam à ſe diffiniri, quòd bellum à Mauris immineret, nec Chriſtiana res interim his diſſidiorum procellis eſſet committenda.

Anno 1215. Con. Gen. Tom. 11. Par. 1. p. 235. VI. Concilio Lateranenſi IV. præſto fuit ſub eodem Pontifice Innocentio III. eruditione & fama clariſſimus Rodericus Archiepiſcopus Toletanus. Nec mora in cauſam ille & jus vocavit Archiepiſcopos Braccharenſem, Compoſtellanum, Tarraconenſem, & Narbonenſem, quòd Primatui ſuo tot Pontificum Reſcriptis munito non aſſurgerent. Triumphos agere maximè viſus eſt Toletanus Rodericus de Compoſtellano, patefacto non potuiſſe transferri Compoſtellam Emeritenſem Metropolin, niſi poſt annum 1124. & quidquid de Jacobi Apoſtoli profectione in Hiſpaniam vulgi ſermonibus circumferebatur, haud ſatis firmis niti documentis. Mariana L. 12. c. 4. Denique author eſt Mariana, occepiſſe quidem Braccharenſem Archiepiſcopum, & nomine Tarraconenſis Archiepiſcopi Epiſcopum ab eo delegatum, harum Eccleſiarum cauſam actitare, & oſtentare privilegia: at cùm alii quorum æquè intererat, abeſſent, *lite integra diſceſſum eſſe, neutro inclinatis ſententiis*. Idem perhibet Surita: idque ipſum conſtat ex duabus Epiſtolis, ab Honorio III. Innocentii III. ſucceſſore datis ad Toletanum & Braccharenſem Archiepiſcopos. Claret indidem litem ſub hoc ipſo Pontifice innovatam rurſum fuiſſe Romæ, & ne tum quidem deciſam. Quin immo Honorius hic ipſe III. etſi id Mariana Innocentio III. adſcribat, ut lenimenti aliquid adferret Toletano Archiepiſcopo Roderico, Primatum illi contulit in Provinciam Hiſpalenſem. Et quidem Hiſpalis ipſa jugo Arabicæ Conc. Tom. 11. Part. 1. pag. 245. dominationis tunc premebatur adhuc: ſed cùm primùm vindicata eſſet, & proprium Metropolitanum nacta, tum verò huic Primas Toletanus Pontificio Decreto imminere jubebatur. Mariana L. 12. c. 4.

VII. Multum igitur operæ induſtriæque poſuit Rodericus quidem, ut non ſplendorem ſolum & authoritatem, ſed etiam antiquitatis laudem Toletanæ ſuæ Primatiæ adjungeret. Hoc quoque uſus eſt argumento, quòd Toletana in Synodo XVI. Archiepiſcopus Hiſpalenſis translatus ſit in Toletanam Eccleſiam, tanquam in Sedem ſuperiorem. Reder. De reb. Hiſp. L. 4. c. 3. Mariana L. 9. c. 18. 19. At nihilo tamen minùs à vero propiùs abeſt, quod tradit Mariana, & fusè probat, ante Urbanum II. Epiſcopos Toletanos nihil unquam exeruiſſe ejus juriſdictionis ac poteſtatis, quæ propria Primatum eſt. In Eliberitano Concilio, immo & in Toletanis, advertit Mariana, non ſubſcripſiſſe Toletanos Præſules, niſi poſt complures alios. Illud quidem certò liquet inter antiquioris Eccleſiaſticæ diſciplinæ Monumenta Hiſpanica, quinque hos Archiepiſcopos, Tarraconenſem, Braccharenſem, Emeritenſem, Hiſpalenſem & Toletanum, longè aliis omnibus antecelluiſſe Epiſcopis, & Metropolitani nomine uſos eſſe ſeu Primatis, quòd ea tunc duo nomina idem ſonarent: *Diverſo nomine, ſententia non alia*. Id porro proficiſcebatur aut ab antiquiſſima ſub Romanis diviſione Provinciarum Hiſpanicarum: ſcilicet in Bœticam, Luſitanicam, Tarraconenſem, Carthaginenſem, & Gallæcicam: aut potius à complurium varia partitione regnorum, poſtquam eò irruperunt barbaricæ ab Aquilone gentes. Invaſerunt enim Vandali Hiſpalin & Bœticam: Alani Emeritam & Luſitaniam: Suevi Braccharam & Gallæciam: Gotthi Toletum & Carthaginenſem: Romanis ſeſe in Tarraconenſem recipientibus. Gotthi has omnes gentes ſuæ tandem ditioni ſubegerunt: ita Toletum, quod illis antè caput erat, Hiſpaniæ totius caput evaſit; eaque regia deinceps civitas à Gotthorum Regum aula & præſentia incredibilem ſplendorem & opulentiam adepta eſt. Et tamen mirabilis iſta Pontificum Toletanorum gloria & poteſtas, etiam poſtquam credita eſt illis facultas eligendorum Epiſcoporum, his valdè anguſtis cancellis cohibita eſt, ut primi ante alios omnes ſederent ac ſubſcriberent, nulla prorſus freti ejuſmodi juriſdictione, quam ſeu Primates, ſeu Patriarchæ in Alios Metropolitanos exercent. *In ſubſequentibus Conciliis Toletani Præſulis prima ſemper authoritas eſſe, primumque ſedendo ſubſcribendoque locum occupare. Atque his ſe finibus Toletani Epiſcopi authoritas continuit. Cætera Primatum jura, qui iidem Patriarchæ ſunt, ſolo nomine diſcrepantes, ut leges Eccleſiaſticæ docent, haud quaquam obtinuit.* Poſt acciſas autem Chriſtianorum res, everſaſque à Mauris Eccleſias, vix Toleti ſuperfuit Epiſcopus. Dux ergo aut horque fuit Bernardus Primatiæ Toletanæ, is qui eam tunc primùm impetravit, cùm ab Alphonſo Rege expugnatum eſſet Toletum. Roma ille *in Hiſpaniam cum rediret*, ut ait Mariana, *Toloſæ vicinorum Epiſcoporum conventum habuit, facilèque homines minimè malos, ingenii dexteritate, & Gallicæ linguæ commercio, qua ab infantia uſus erat, ut imperium agnoſcerent, adegit*. Infeſtis ſemper animis hunc Primatum ſpectarunt Metropolitani Hiſpaniæ. Nonnihil eos quandoque demulcebant & deliniebant Romani Pontifices, alumno ſuo ſemper propitii. Calliſtus II. Metropolin Emeritenſem Compoſtellam tranſtulit, ſubduxitque Provincias Emeritenſem & Braccharenſem Toletano Primati, ut eas Compoſtellano ſubjiceret. Hadrianus IV. Primatiam Compoſtellanam extinxit, adegitque Braccharenſem Archiepiſcopum, ut Toletani Primatis imperio ſubeſſet. Anaſtaſius IV. emiſit reſcriptum, quo Compoſtellana Metropolis Toletano Primati ſubducebatur. Illud Alexander III. revocavit. Quæ geſta ſunt in Concilio Lateranenſi IV. jam prælibavimus: & rata haberi debent, quæ ibi dicta ſunt, quanquam collidi & pugnare ſecum Mariana videatur, cùm ait conteſtatam & finitam fuiſſe litem, viciſſe Toletanum, ut deinceps ſupra Metropolitanos Hiſpaniæ omnes eminuerit. L. 9. c. 19. *Lite conteſtata reliquos Hiſpaniæ Metropolitanos vicit*. Non poteſt hæc Toletano victoria decus ullum peperiſſe, niſi ut ſupra alios ſederet: cùm eodem ipſo loco teſtatum faciat Mariana, Toleta-

nos impræſentiarum Archiepiſcopos ſola Primatis appellatione fulgere, cùm ejus nominis rem, vel poteſtatem ne minimam quidem adrogare poſſint, ſive judicandis appellationum cauſis, ſive edendis Conſtitutionibus. *Ac ne nunc quidem præter nomen, ullam ejus poteſtatis partem exercent in alias Provincias Hiſpaniæ, neque componendis litibus, neque ſontibus plectendis, neque legibus promulgandis.*

VIII. Hoc uno ſibi blandiebatur Toletanus eximio honoris inſigni, quòd ſolus per omnes Hiſpanias Crucem circumgeſtare poſſet. Joannes Aragoniæ Regis filius, & Toletano Archiepiſcopatu auctus, Cæſaraugustam paternum in Regnum profectus, ſuo quaſi jure Crucem Primatiæ propriam explicari juſſit. Cæſaraugustanus Archiepiſcopus audaciam ejus ut reprimeret, nec jura ſua impunè violari ſineret, illum incunctanter anathemati, Eccleſiam interdicto ſubjecit. Jacobus Rex Arragonum patriis primùm indulſit affectibus, mox antiquiores charioreſque ſibi eſſe debere intellexit regni ſui rationes. Pontifex quoque ſolatus eſt illum per litteras, multa animi moderatione, & ſingulari quadam ſapientia conditas; quibus monebat, conducibilius quidem optatiuſque fuiſſe, ut de jure priùs inter ſe vel de conſuetudine, communicato conſilio, tractarent Archiepiſcopi, quàm ſe inexplicabiles in hos laqueos conjicerent: ſed ſolatio illud eſſe debere, quòd uterque Pontifex uno & eodem abreptus eſſet æſtu, & amore tuendorum Eccleſiæ ſuæ privilegiorum. *Cauſam reperies zelum quemdam Eccleſiarum jura tuendi, & ipſa illibata ſervandi, &c. Cùm tam ex parte portantis, quam ex parte reſiſtentium, zelus conſervandi jus Eccleſiarum ſibi commiſſarum fuerit, non injuriam alicui irrogandi.* Denique idem Pontifex vibratam revocavit excommunicationem, evocavit cauſam totam ad Apoſtolicæ ſedis judicium; vetitis interim Toletanis Archiepiſcopis, ne extra propriam Provinciam ſibi ſinerent Crucem prægeſtari.

Ann. 1320. Mariana L. 15. c. 17.

Hiſp. Illuſt. Tom. 3. pag. 164.

IX. Non debet juſtiſſimis fraudari laudibus Romanorum Pontificum incredibilis hìc quædam indulgentia, ſapientiæque regulis accommodata clementia, in Metropolitanos Hiſpaniæ, antiquæ ſuæ libertatis retinentiſſimos, & tamdiu totieſque iteratis eorum reſcriptis conſtantiſſimè repugnantes. Stimulabat primæ Sedis dignitas, tot Pontificum conſpiratio, tot inculcatio reſcriptorum, ut nequis impunè hæc aſpernaretur. Stimulabat & Caſtellæ Regum majeſtas, victoriæque de infeſtiſſimis Chriſtiani nominis tam frequentes inſigneſque. Sed retundebat hos ſtimulos, animumque ad mitiora conſilia reflectebat hæc nimirum contemplatio: quòd non faſtum, non dominationem redoleat poteſtas Eccleſiaſtica quantalibet: quòd principatus Apoſtolicæ ſedis, principatus ſit ſapientiæ & charitatis: quòd unus ſit ſcopus, unus fructus omnium Eccleſiaſticarum dignitatum, ut utilitati, paci & concordiæ Eccleſiarum inſerviatur, non Præſulum cupiditatibus. Inde eſt quòd is ipſe qui antè novis Reſcriptis roboraverat Primatum Toletanum: is ipſe, inquam, Innocentius III. ubi poſtea oculatus ipſe teſtis vidit conſtantem & unanimem Metropolitanorum Hiſpaniæ conſpirationem, ſecundùm eos pronuntiavit, nil pronuntiando, & nihil illis imponendo novi jugi. Quòd enim Toletano Primati ſubjecit Hiſpalenſem Provinciam, necdum à Sarracenorum poteſtate recuperatam, necdum è ruderibus ſuis excitatam, necdum Metropolitanò ullo donatam, quod & ab Innocentii ſucceſſore confirmatum eſt; eo commendabatur magis magiſque reliquorum Metropolitanorum libertas. Gregorius IX. exſcribi juſſit & ad Toletanum miſit diplomata Urbani II. cæterorumque Pontificum ad ejus Primatiæ confirmationem: ſed nullo ſuo ipſe diplomate novo ea confirmavit.

Rainal. ann. 1210. num. 5. 1215. num. 16 1218. nu. 63. 1239. n. 47.

X. Revocanda nunc oratio eſt ad intermiſſam narrationem contentionum inter Archiepiſcopos pridem excitarum pro Crucis geſtatione. Martinus Pontifex ejus nominis V. ut Primates verè æquaret Patriarchis, id privilegii indulſit Primatibus Toletanis, ut ſederent ſupra Metropolitanos omnes non Primates, tametſi ætate & promotione hi priores eſſent. *Cùm Patriarchæ & Primates unum ſint, & ſolum nomine differant: declaramus Joannem Toletanum, qui Hiſpaniarum Primas eſt, Archiepiſcoporum Primates, etiamſi ætate & promotione priores fuerint, præcedere debere: quemadmodum Patriarchæ illos hactenus præceſſerunt.* Numeratur & iſtud non poſtremum inter Patriarcharum privilegia, quòd Crucem ſibi ſublimem præferri jubeant, toto Patriarchatus ſui ambitu. Toletanus ea juris ſui fiducia fretus tota Hiſpania Crucem circumgeſtavit, obſtrepentibus quanquam frequenter Metropolitanis quibuslibet, frequentiſſimè Braccharenſibus, de quibus mox. Affirmat Gomecius in vita Cardinalis Ximenii, eum veſtigiis & exemplis majorum ſuorum inhærentem, Crucem tota ſemper Hiſpania circumtuliſſe.

Mariana L. 20. c. 14.

Anno 1412.

L. 2.

XI. Venio ad Braccharenſem Archiepiſcopum, cujus unius illuſtranda nobis ſupereſt authoritas. Refert Joannes Vaſæus, quandiu Arabes ſplendidiſſimis civitatibus Hiſpali & Toleto potiti ſunt, Primatiæ per Hiſpanias omnes munia obiiſſe Braccharenſes Archiepiſcopos: teſtes locupletiſſimas ejus rei Chartas recondi in Tabulario illius Eccleſiæ: denique his præſidiis fretos Braccharenſes conſtanter interceſſiſſe Urbani II. Reſcriptis, quibus Toletana Primatia inſtituebatur. Porro ea fuerat Braccharenſis civitatis laus, ea felicitas, quòd prima è Sarracenorum dominatione emerſiſſet, & Chriſtiano ſe reddidiſſet Imperio. *Quæ prima Metropolitanarum Eccleſiarum à Mahumetiſtarum tyrannide liberata fuit.*

Chron. Vaſſui. c. 12. Hiſp. Illuſt. Tom. 1. pag. 630. 622.

Cognatio non mediocris intercedere videtur inter Braccharenſem hanc Primatiam, & Narbonenſem, de qua ſuperiùs, in Provinciæ Tarraconenſis Eccleſias. Utriuſque enim Primatiæ fundamenta poſita erant in ruinis & vaſtitate cæterarum Metropoleon à Sarracenis dirutarum: & in beneficiis vigiliiſque & laboribus, quibus has ſolari duo illi Metropolitani, ac relevare ſtuduerant. Si ſeriò perpendas quantum levamenti & præſidii vaſtatis his Metropolibus accedere potuerit per Braccharenſes & Narbonenſes Metropolitanos, ad priſtinum illis ſtatum ſplendoremque reſtituendum: in his ſatis cauſæ fuiſſe forſan intelliges, ut de Primatu cum Toletanis Præſulibus certarent, qui fucato imaginariæ poſſeſſionis prætextu nitebantur. Nec illud etiam mirum accidet, ſi Braccharenſes Archiepiſcopi, non libertatem tantùm ſuam & immunitatem à Primatis Toletani jure oſtentarent: ſed ipſam vendicarent ſibi Primatiam, ut liquet ex illo Decretalium Capite, ubi hæc controverſia attingitur. Hinc eſt quòd Braccharenſes etiamnunc Archiepiſcopi nomen retentant Primatum Hiſpaniæ, Crucemque Primatialem præferri ſibi jubent.

Bibl. Manuſcrip. Labbei tom. 1. pag. 802. 834.

L. 1. Decretal. Greg. Tit. 41. n. 7.

XII. In uno Bartholomæo à Martyribus Archiepiſcopo Braccharenſi luculentiſſimum ſuppetet nobis documentum, quo conſtet non diſſidere ab infucatæ humilitatis ſenſu, & à ſumma illa quæ Apoſtolicos maximè Præſules decet, ſupercilii, faſtus & dominationis deteſtatione, infractam illam vim conſtantiamque in iſtiuſmodi Eccleſiarum privilegiis & libertatibus defenſandis. Cum cæterarum omnium virtutum, tum maximè humilitatis & modeſtiæ gloria floruit Bartholomæus. Nec potuiſſent tamen ambitionis vehementiſſimæ faces quemquam Antiſtitem inflammare ad flagrantiorem poteſtatis ſuæ jurisumque defenſionem. Tridentinam ad Synodum profectus, pervicit ut inter illum ſederet, qui Metropolitanos omnes ordinationis tempore anteibat; atque adeo ut ante Metropolitanos omnes non Primates. Pontifex ipſe, ad quem de eo relatum

Concil. Trident. Seſſ. 16.

fue-

fuerat, ſanxerat ita fieri debere: quamquam hactenus Romanis à Pontificibus nihil definitum eſſet de controverſia Archiepiſcopos inter Toletanum & Braccharenſem pro Hiſpaniarum Primatu. Sedit ergo tunc in Tridentino Concilio Braccharenſis poſt Patriarcham Hieroſolymitanum. At ubi convolarunt Tridentum reliqui ex Hiſpania Archiepiſcopi, tum verò iniquis illi animis tulere, haberi Braccharenſem pro Hiſpaniæ Primate, eoque Toletani Pontificis dignitati vehementiſſimè derogari. Nova tunc graviſque conflagravit contentio, de qua Legati ad Pontificem retulere. Reſcripſit Pontifex, ut præirent Patriarchæ Archiepiſcopis, hi Epiſcopis, nec ulla haberetur ratio Primatum, ſive dubias illi, ſive indubias Primatias oſtentarent.

Nihil tempeſtivius, nihil tum conſultius diffiniri potuit, nihil præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus accommodatius. Cùm tot enim ubique Primates ſint in toto orbe, vel nomine ſolo, vel etiam re & poteſtate conſpicui; ſi horum titulos chartaſque Tridentini Patres excutere adgreſſi eſſent, infinitam quandam & ſpinoſiſſimam in cauſam ingreſſi eſſent, & quæ exitus nullos haberet. Nec elanguit tamen Bartholomæi Braccharenſis vigor in propugnanda Eccleſiæ ſuæ prærogativa, quam ita ſucceſſoribus transfundere illibatam ſtatuerat, ut à prædeceſſoribus acceperat: expreſſitque tandem ab Apoſtolicæ Sedis Legatis, qui Synodo præerant, authenticum ſcriptum, quo ſignificaretur, nihil poſt hac damni aut præjudicii creari poſſe, ex hac ſedendi forma in Concilio Tridentino uſurpata, adversùs priſcam Braccharenſis Eccleſiæ dignitatem, eiſdem deinceps atque antè honoribus & privilegiis potituræ.

Vie de Don Barthelemy des Martyrs l. 2. c. 6.

Ann 1581.

Cùm inaugurari voluit Philippus II. Hiſpaniarum Rex in novum Portugalliæ regnum, & ſolemne ſacramentum præſtare pro more inter manus Archiepiſcopi Braccharenſis: non antè aſſenſus eſt Bartholomæus, quàm ſponderet & in ſe reciperet Rex, præſtaturum ut ſua illi Primatialis Crux præferretur in eum locum, ubi Comitia habebantur Regni, tametſi coram reclamarent Archiepiſcopi Ulyſipponenſis & Eborenſis. Cauſabantur illi, nec immeritò, vetuſtiſſimam de Primatia cum Toletano litem diremptam necdum eſſe: iraque præter fas eſſe, quòd extrà provinciam propriam Braccharenſis Crucem explicaret. Bartholomæus uno hoc illos refellebat verbo, conſtare ſibi poſſeſſionem, nec poſſe ſine piaculo à ſe commendatæ ſibi Eccleſiæ jura imminui. Denique ſanctiſſimus Præſul accito Notario Apoſtolico, Acta authentica excipi, & in Eccleſiæ ſuæ Archivis hæc recondi curavit.

Vie de Don Bartholomy des Martyrs L. 3. c. 18.

Si quo de alio nobis ſermo eſſet Antiſtite, non diſparis in virtutum curriculo gloriæ, ſed diſparis ſapientiæ & eruditionis: poſſent hæc omnia zelo adſcribi, cui plus ineſſet ignis, quàm luminis: plus ardoris, quàm ſapientiæ. Sed cùm perſuaſiſſimum jam penè omnibus ſit, certè eſſe debeat, paucos prioribus & purioribus ſæculis Antiſtites ea abundaſſe copia Eccleſiaſticæ eruditionis, qua pollebat Bartholomæus, in Scripturis totus, in Patrum Commentariis, in Conciliorum ſtatutis evolvendis verſatiſſimus, in Chriſtianæ pietatis, in Epiſcopalis denique ſanctimoniæ regulis meditandis: hinc illud cetè efficitur, ad tanti Præſulis exempla conformari refingique noſtras ratiocinationes, noſtroſque ſermones debere: nec committendum nobis eſſe, ut quod ille approbavit, improbemus.

Non ergo ſubtiliùs ſuprà quàm ſolidiùs dicebatur à nobis, has de Primatu aut Principatu Eccleſiaſtico lites, in omnibus olim Regnis frequentiſſimas, ſcaturire quandoque potuiſſe à zelo non illaudato, imo & ab officio, vinculoque ſtrictiſſimo juxtà & religioſiſſimo ſervandi & in poſteros tranſmittendi depoſiti ſacrarum cujuſque Eccleſiæ dignitatum. Tot Antiſtitum ſapientia ſanctitaſque orbi perſpectiſſima, quibus ita viſum, à quibus ita factitatum eſt, non poteſt non & ab ipſis, & à nobis quantamcumque obtrectatorum maledicentiam exſufflare. Docuit nos jam non ſemel Auguſtinus, ſummam eſſe charitatis & cupiditatis, non diſſimilitudinem tantùm, ſed & ſimilitudinem. Idem ardor, eadem vis, eadem animorum contentio & infatigata lucta, ſed ſcopus finiſque longè diverſiſſimus. Et in eo ſunt omnia. Nec alio ſe habet modo religioſus zelus & meram ſpirans ſanctitatem, ambitioni comparatus. Nihil ſimilius in ſpecie & in cortice: nihil diſſimilius in penetrali. Certiſſimè enim zelus iſte ipſiſſima eſt charitas: & ambitus ille mera eſt cupiditas. Atqui cupiditas ſupercilioſa & inflata eſt, tum etiam cùm dejicere ſe & detumeſcere videtur. Charitas humilis & ſincerè modeſta eſt, vel tunc cùm magnos gerit animos, & fidentiſſimè pro veritate certat.

Barboſa, qui Luſitanus fuit gente, & Ugenti tandem creatus Epiſcopus, Bartholomæi in veſtigia ingreſſos refert fuiſſe tres ejus ex ſucceſſoribus, qui Primatus inſignia præ ſe tulere, ſolemneſque adepti ſunt honores, annis 1617. 1619. & 1638. præſentibus Catholicis Regibus Philippo III. & Philippo IV. ipſa in aulâ Toletana, nunc regia, nunc Archiepiſcopali. Faxit tantum Deus, ut tam bene in eis, quàm in Bartholomæo, conſentiret humilitati conſtantia, modeſtiæ vigor invictus. Eorum quæ geſta ſunt ſub ultimo trium horum Archiepiſcoporum, oculatum ſe teſtem fuiſſe profitetur Barboſa, magni inter Canonici Juris Commentatores nominis.

XIII. Unum mihi ſupereſt obſervandum, ut finem faciam de Primatibus dicendi: quamquam jam obſervatum id ſuprà fuerit. Sed quæ iſtiuſmodi ſunt, inculcari aliquoties expedit. Si Regibus, ſi Metropolitanis tunc idem fuiſſet animi, quod poſtea aliis fuit, ut per Gregorium VII. per Urbanum II. alioſque nonnullos Pontifices Primatiæ inſtituerentur, nec quiſquam illos remoraretur: non poſtea illis ipſis ſeu Regibus, ſeu Metropolitanis doluiſſet, quod ſæpè doluit, cauſarum omnia genera Romam referri judicanda. Has querelas anteveniebat illa Numinis ſapientia, quæ Eccleſiam regit vegetatque; Pontificeſque incitabat ad creandos ſubinde Primates, ut de illis tantùm cauſis ad Romanum tribunal litigatores accederent, quæ in Archiepiſcoporum vel Primatum Curia dirimi nequiſſent. Primatiæ repudiatæ ſtatim aut poſtea oblitteratæ ſunt; ſola ſupereſt Lugdunenſis, eaque valdè truncata, abſciſſis quibuſdam provinciis, ejuſque jure ad ſolas appellationum cauſas coercito: inde cauſarum examina Romam petlata: quo dolendæ magis mortalium vices, qui nec mala ferre poſſunt, nec malorum remedia.

De Metropolibus & Metropolitanis.

CAPUT XXXIX. *P. I. L. I. c. II.*

De creatione novarum Metropoleon; prima Eccleſiæ ætate, ſeu quingentis prioribus annis.

I. Cur nulli memorati ſint à nobis Vicarii per Provincias Apoſtolici, prima Eccleſiæ ætate.

II. Origo Metropoleon Eccleſiaſticarum.

III. Qua authoritate novæ poſſint Metropoles inſtitui? Quo modo inſtituerint Imperatores.

IV. Tyanenſem Metropolin creavit Vales, in odium divi Baſilii Diſplicuit Innotentio Papæ ea novitas.

V. In

V. In Concilio Chalcedonensi, suadente Marciano Imperatore, sublata est Metropolis Berythi, quam Theodosius junior erexerat.

VI. Quàm cautè & quàm temperatè in ea re tunc actum sit, in authoritate Imperatoria, & Ecclesiastica libertate libranda.

VII. Conciliantur inter se Concilii Chalcedonensis Canones XII. & XVII.

VIII. Congesta ex eodem Concilio alia exempla.

IX. Exempla alia indulgentiæ, aut moderationis Imperatorum, libertati Ecclesiæ servientium.

X. Quæ privilegia servarentur Metropolitis honorariis.

XI. In Occidente sæcularis potestas non id unquam sibi sumpsit, ut Metropoles novas crearet.

I. QUanquam jam suprà patefactum sit, Primatum seu Exarchatum Carthaginensem nequaquam inter Vicariatus Apostolicos recensendum fuisse: indubitatissimum tamen est, reliquos omnes Exarchatus Occidentales meras fuisse Apostolicæ sedis delegationes, & Vicarias operas. Horum cunabula senescente demum quinto sæculo, & ineunte, vel adolescente sexto conspicua fuere orbi Christiano, eorumque authoritas in Gallia, Hispania, Anglia, Germania, sequentibus maximè sæculis explenduit. Inde est quòd nulla, aut rara eorum mentio fuerit in prima Ecclesiæ ætate, qua soli dominabantur Metropolitani, sub potestatem tamen & ipsi Metropolitanorum.

II. Ad primam ergo illam juvenescentis Ecclesiæ ætatem, & ad Metropolitanos reflectendum nobis iter est. Vestiganda nobis primùm esset horum origo, nisi illa se jam nobis ostendisset, perinde ut Exarchorum & Patriarcharum, inter ipsa Ecclesiæ rudimenta, & jam inde à prima Ecclesiarum fundatione. Docent nos tum Apostolorum Actus, tum Pauli Petrique Epistolæ, tum denique Apocalypsis Joannis, conditas primùm ab Apostolis fuisse Ecclesias in iis provinciæ cujusque civitatibus, quæ cæterarum matres & principes
Epiph. Hær. 68. 69. essent. Nec alio ergo, nec longiori à principio repeti potest Ecclesiarum Metropoleon origo. Cùm vel maximè principes totius terrarum orbis civitates & Ecclesiæ tres, non alio primùm Apostolicos suos Præsules donarint nomine, quàm Metropolitanorum, ut ex superioribus manifestum est.

III. De singulis Metropolibus verba facere hic supersedebimus, quòd illud quidquid est argumenti, exporrigat se ad secundam maximè Ecclesiæ ætatem, cùm jam Christiano orbi illuxisset regia Chlodovei familia, ut sequenti capite declarabitur. Unum ergo restat hoc capite quod perpendamus, qua demum authoritate ritè creatæ sint in Ecclesia Metropoles subinde novæ. Affixæ erant toto orbe, si Africam demas, Ecclesiasticæ Metropoles Metropoli civili. Siquam ergo de novo provinciam civilem Imperator in duas partiretur, novæ civilis Metropolis Episcopus hinc efferebat se, & in Metropolitanorum collegium adscitum se esse sperabat. Ea spes non spernendo nitebatur fundamento: Canonico scilicet jure temporum Apostolicorum. Ita enim caverant Canones Apostolici, Nicæni, Antiocheni, ut unaquæque provincia suum haberet Metropolitanum, in Provinciale Concilium ejus coirent Episcopi, & ea non aspernarentur itinerum compendia commodaque, quibus fit ut facillimè ad Metropolitanas civitates conveniatur, & ibi in commune de communibus negotiis consulatur. Nova Metropoli civili creata, novellæ provinciæ Episcopi huc jam expeditissimè convenient, non æquè in antiquam Metropolin. Accipe hic Antiochenum Canonem, quo superiores Canones innovantur, & illa civilis Metropolis ratio expenditur, quòd aditus habeat undique faciliores. *Episcopos qui sunt in unaquaque Provincia scire oportet, Episcopum qui præst Metropoli, etiam curam suscipere totius Provinciæ. Eo quòd in Metropolim undequaque concurrunt omnes qui habent negotia. Unde visum est quoque eum honore præcedere; reliquòs autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso, ut vult, qui ab initio obtinuit, Patrum Canon.*
Can. 9.

IV. Indubium tamen est non arrisisse Ecclesiæ mutationes hujusmodi, eamque pro virili sua parte connixam esse, ut integra intactaque servarentur sua jura veteri Metropolitæ, nullaque haberetur ratio ejus divisionis, qua Metropolin civilem Princeps in duas secuerat. Valens Imperator ut Basilii Cæsareæ Metropolitani minueret authoritatem, Cappadociam, referente Gregorio Nazianzeno, divisit in duas. Hinc data est occasio Anthymo Episcopo Tyanæ, quæ in caput jam evaserat Cappadociæ secundæ, ut ne ampliùs Basilio subesse vellet, & Metropolitica quævis sibi jura vindicaret. Hoc genus novitates damnasse videtur Innocentius I. cùm ad Antiochenum Episcopum scriberet, utcumque Imperator provincias suas inverteret, minueret, augeret, nec tantillum debere Ecclesias à primæva sui dispositione & politia recedere. *Nam quod scisscitaris, utrum divisis Imperiali judicio Provinciis, ut duæ Metropoles fiant, sic duo Metropolitani Episcopi debeant nominari: non verè visum est ad mobilitatem mundanarum necessitatum, Dei Ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.* In utriusque Cappadociæ finibus urbs erat perparva, nomine Sasima. Hanc sui juris esse contendebat uterque Metropolita. Anthymum prævertit Basilius, utque certo eam sibi nexu adsereret, Episcopatu eam auxit, Episcopumque ei præposuit, virum amicitia à teneris unguiculis inita & multis exculta officiis sibi conjunctissimum, Gregorium Nazianzenum. Verùm non multò post Antymus vi & armis urbem recepit. Specimen hìc habes aliquod malorum, quæ his innovationibus importari solent.
Nazianz. Or. 20.
Innoc. I. Epi. 18.

V. Concilii Chalcedonensis Acta percensenti occurrent longè majore numero harum novitatum exempla, occurrent & quæ adhibita sunt efficacissima medicamenta. Phœniciæ universæ Tyrus Metropolis semper præfuerat. Impetravit à Theodosio Juniore Episcopus Berythi in eadem provincia Eustathius, ut bisecaretur provincia Phœniciæ, & secundæ Phœniciæ Metropolis Berythus designaretur. Ordinare ille Episcopos, & ad Concilium Provinciale suum vocare statim adgressus est secundæ Phœniciæ Præsules. Doluit magnoperè Photio Metropolitæ Tyri novitas, unde tantum in illum damni emergebat. Cedere tamen & assentiri eum coegit judicium Concilii Constantinopolitani, sub Anatolio Constantinopolitano habiti, cui præsto erant Maximus Antiochenus, & alii complures Episcopi, quorum decreto vicit Eustathius. Non multò post coiit Concilium Chalcedonense: Photius ad illud causam suam retulit. Cùmque significasset Imperator velle se res Ecclesiasticas non legibus decidi, sed Canonibus; Photio antiqua sua jura restituit Synodus, & convenienter Nicænis Canonibus declaravit, unum uni provinciæ præesse debere Episcopum Metropolitanum.
Conc. Chalc. Act. 4.

VI. Super ea re hæc operæ pretium fuerit observare, 1. Berythus obliquè & indirectè forsan tantùm inter Metropolitanas Ecclesias numerata fuerat ab Imperatore Theodosio. Cùm enim eam urbem civilem Phœniciæ secundæ Metropolin esse jussisset: Episcopo Berytensi speciem aliquam rationis obtulit, qua excitatus, quasi Canonibus suprà laudatis magis consideret, quàm Imperatoriis legibus, Metropolitanum se egit ipse, jactavitque. 2. Non potuit tamen possessionem nanciscì usurpatæ dignitatis, nisi postquam ea pro-
Cod. lib. 11. c. 21.

vin-

vinciarum divisio confirmata fuit à Concilio Constantinopolitano sub Anatolio, eique intentato anathematis mucrone subscribere adactus est Tyri Metropolita. 3. Concilium Chalcedonense ne attigit quidem quod innovatum fuerat, vel vi Rescripti Imperatorii, vel eo saltem prætextu, nisi postquam significavit Imperator pristinæ integritati reddenda esse omnia, & irrita haberi pragmatica, quæ sacris Canonibus adversarentur. 4. Ingenuè confessus est Marcianus Imperator, Imperatorum non esse, Provinciarum & Metropoleon Ecclesiasticarum numerum augere vel minuere, fines contrahere vel proferre. 5. Omnium admiratione dignissimus, consentaneus & majestati Imperii, & Sacerdotii sanctitati mutuus ille honor, quo coluit Imperator Concilium, Concilium Imperatorem. Ubi agitur de revocando, vel coarctando Imperatorio Rescripto, cupit Concilium primas esse partes Imperatoris, quòd id & sibi ad reverentiam, & illi ad clementiæ & humanitatis laudem magis conducat. Exclamant Concilii Patres exertè liberrimequè, *Contra Regulas Pragmaticum nihil valeat*, *Regulæ Patrum teneant*. Verùm id tum demum audent, ubi Judices Imperatorii votis permiserunt Concilii, Canonibus, an Legibus lites Ecclesiasticæ istæ dirimendæ essent; & in votis esse Imperatori ipsi certiores Patres fecissent, ut omnia ex præscripto Canonum terminarentur. 6. Etsi ea de re judicaverit Conilium, sententia tamen ipsa ab Imperatoriis Judicibus pronuntiata est. Vicissim autem non à se ipsis, sed à Synodo pronuntiari voluere illam sententiam Judices, ubi de causa spiritali vertebatur, nimirum de Ordinationibus à Tyrio Episcopo celebratis in Ecclesiis quæ potestati ejus subductæ fuerant. Synodus sententiam tulit, eamque Judices confirmaverunt. 7. Flagitavit Cecropius Episcopus, ut generali Edicto revocarentur Pragmaticæ sanctiones, quæcumque Canonum regulis inimicæ essent, circa provinciarum divisiones & ordinationes. Judices percunctati sunt Episcopos, an Concilio placeret Cecropii petitio. Responsum est à Synodo: Optatissimum sibi id esse, ut leges omnes Canonibus infestæ rescinderentur: verùm id à Judicibus perfici oportere: *Sancta Synodus acclamavit*, *Omnes eadem dicimus*: *Universa Pragmatica cessabunt*, *Regulæ teneant*. *Et hoc à vobis fiat*. Juxta Concilii vota pronunciarunt Judices, & tunc demum exclamavit Synodus: *Hoc justum judicium*. *Justi justè judicarunt*. 8. Excogitarunt tamen Judices aliquid temperamenti: sanxeruntque deinceps Episcopatu abdicari, quicumque istiusmodi Rescripta impetrassent: quibus hactenus autem concessa fuerant, ii ut honoribus quidem gauderent Metropolitanorum, at nihilo seciùs subessent jurisdictioni antiquioris & veri Metropolitæ.

VII. Non aliud facilè invenies elimatius absolutiusque specimen, perfectissimæ Imperium inter & Sacerdotium concordiæ: ubi Imperatorem Pontifices honore & obsequio anteveniunt, Imperator Pontifices disciplinæ zelo, Canonumque observantia præ sæcularibus legibus. Judices suo ipsi ore protulerunt has voces, quæ & admirationi & amori esse debeant Clero: *Sacratissimo orbis domino placuit*, *non juxta sacras litteras aut pragmaticos typos res sanctissimorum Episcoporum procedere*, *sed juxta Regulas à sanctis Patribus latas*. Canone XII. non negat Synodus, quin possit Imperator novas erigere Metropoles: sed Episcopos exauthotat, qui posthac obrepserint Imperatoribus ut ejusmodi Rescripta eliciant: prout Judices ipsi jam pronunciaverant. Res eodem redit, sed sermo temperatior est, & ad reverentiam magis compositus.

Conc. Calc. Act. 4.

Canon XVII. hujus ipsius Concilii jubet, ut *Siqua civitas authoritate Imperiali novata est*, *aut si protinus innovetur*, *civiles dispositiones & publicas Ecclesiasticarum quoque Parochiarum ordo subsequatur*. Existimat Zonaras hoc Canone restitutam esse Imperatori potestatem, novos erigendi Episcopatus, novasque Metropoles, in iis civitatibus, quas extruxisset ipse, aut instaurasset velut à fundamentis. Largior est etiam Balsamon in interpretando hoc Canone, quo vult Imperatorem ea donari potestate in omnes prorsus urbes. Imposuit utrique sui temporis usus & consuetudo, qua id sibi sumebant Imperatores, à Marciani nimirum pietate & religione alieniissimi. At qui potuit illis in mentem venire, tam fœda secum ipsam conflictatione collidi Synodum, editis duobus Canonibus, quasi è diametro pugnantibus? Qui fieri posset, ut Synodus ea Imperatorem potestate indueret, quam ille repudiasset? In hunc ergo potius sensum flectendus est iste Canon, ut si Imperator civitates innovet, augeat, vel à fundamentis excitet, eisque oppida, vicos, agrosque attribuat à territorio circumjacentium Episcopatuum avulsos: Episcopus, cui nova hæc civitas subjerit, in hos quoque agros vicosque, curas, vigilias jurisdictionemque suam exporrigat. Ita nec Imperatori affingitur Epircopatuum aut Metropoleon creandarum potestas, nec Canoni XII. quidquam derogatur. Ita Petrus de Marca hos Canones conciliat, cujus etiam vestigia legebamus in eorum sitpra observatione temperamentorum, quibus Sacerdotii Imperiique concordia alita auctaque fuerat.

De concord. Sac. & Imp. L. 2. c. 8.

VIII. Exemplum superiori non absimile aliud suppeditat Chalcedonensis eadem Synodus. Contentum enim esse jussit Nicænum Episcopum exterioribus Metropolitanorum honoribus & ornamentis, quamvis Rescriptis Imperialibus civitatem suam inter Metropoles referri curasset. Antiquo Metropolitano ejus Provinciæ Nicomedienſi, sua jurisdictio illibata & integra constitit, in ipsum etiam Episcopum Nicænum. Eadem temperamenta adhibita; Episcoporum sententiam rogaverunt Judices; responsum est ab Episcopis, standum Ecclesiasticis regulis: *Canones teneant*, *Canonibus satisfiat*. Denique ut jam supra commemoratum à nobis est, composita sunt in hac eadem Chalcedonensi Synodo dissidia, quæ Antiochenum Hierosolymitano commiserant. Orta nimirum ex eo quòd Nicæna quidem Synodus Hierosolymitano solam contulerat honoris & confessus prærogativam, cæteroqui subesse jusserat jurisdictioni Metropolitani Cæsarienſis, cui tota parebat Palæstina. At Rescriptis Imperatoriis munitus postea fuerat Hierosolymitanus, ut Phœniciæ, Arabiæ, tribusque Palæstinis jus diceret. Transegere Antiochenus & Hierosolymitanus de controversis juribus, idque à Concilio & à Magistratibus Regiis, hortatibus Imperatoris confirmatum est. Nequid de concordia Imperii & Sacerdotii, de Majestate Imperatorum, & de Ecclesiarum libertate delibaretur, molli pollice similiter, & suspensis verbis animisque circumspectissimè tractata sunt hæc omnia.

Sess. 13.

IX. Dum causa ventilaretur Nicænæ Metropoleos, observatum est, dum à Valente Imperatore ea Metropolis primùm crearetur, eam honore & titulo tantùm Metropoleos ornatam fuisse, non jurisdictione. In hac ipsa Synodo Marcianus civitatem Chalcedonensem Metropoliticis decoravit honoribus, at jurisdictionis nihil contulit prorsus, ut veteri semper Metropolitano morigerum se præstaret Metropolitanus Chalcedonensis. Helenopontum & Pontum Polemoniacum in unam postea Provinciam compegit Justinianus Imperator, at Metropolitanos ut priùs duos antiqua potestate frui sanxit: *Nihil circa Sacerdotium illarum innovamus*. Id ipsum præstitit, redactis in unam Provinciam Paphlagonia, & Honoriade. Quos enim Metropolitas instituerat Theodosius, ubi unam sejunxit ab altera, alteramque de nomine filii dixit Honoriadem; eosdem reliquit Justinianus. Contra verò idem ipse cùm Armenias duas in quatuor scidit Provincias, hoc professus est, nihil à se de

Act. 13.

Act. 6.

Novel. 28. c. 2.

priori

priori sacra politia inverti; nec plures ibi, quàm ut priùs, duos fore Metropolitanos. *Quæ ad Sacerdotia spectant, ea volumus in pristina manere forma.* In quinta sanè Synodo refert Euphrantus Tyanensis Episcopus, à Justiniano Imperatore urbem Mucissum in ordinem Metropoleon sublimatam fuisse, & præesse jussam urbibus nonnullis, quæ subductæ fuissent Metropoli Tyanensi. At cùm nullæ ibi personent querelæ hujus Metropolitani, de immutatione ista & detrimento inde sibi impacto; hinc facilis conjectura, interpositam fuisse à Justiniano Ecclesiasticam authoritatem, ut suadent exempla superiùs jam perstricta. Novell. 3. c. 2. Synod. V. Collat. 5.

X. Honorarii Metropolitæ, quos mediæ ætatis Græci Archiepiscopos dixere, quò eos à Metropolitanis sejungerent, privilegiis utebantur non aspernandis. 1. Metropolitani nominabantur. 2. Protothroni dignitate gaudebant; hoc est, primum semper locum & honoris gradum post Metropolitanum obtinebant, ante alios omnes ejusdem Provinciæ Episcopos. 3. Ordinabantur eo ritu, eaque pompa, qua Metropolitani. Itaque tribus in illis minusculis Exarchatibus, quos Episcopo Constantinopolitano subjecit Chalcedonense Concilium, & quorum ei Metropolitanos ordinandos concessit, ab eodem Constantinopolitano Episcopo ordinabantur & hi honorarii Metropolitani.

XI. Juvat in antecessum hìc nonnulla observare, quæ mox dicendis nonnihil affundant lucis. 1. Ut longo temporum lapsu novæ provinciarum factæ sunt divisiones, ita & in dies excrevit Metropoleon numerus. Eò pertinet quod aliquoties suprà inculcatum est, per tria priora sæcula Metropoles valdè paucas fuisse. 2. Ut à Petro Petrique successoribus Gallicana sensit Ecclesia primos sibi delegatos fuisse verbi divini Præcones; ita ab eorum authoritate religiosissimè pendere visa est in Metropolibus suis ordinandis constituendisque. Argumento est Epistola, quam Episcopi Gallicani ad Leonem Magnum perscripserunt, post ejus ad Flavianum litteras contra Eutychetis insaniam perlectas. Quid enim de sua ipsi origine sentiant, apertum abundè faciunt paucis his verbis: *Apostolicæ Sedi, unde Religionis nostræ fons & origo manavit.* 3. Interposita nunquam est in Occidente Imperatorum majestas ad novas Metropoles instituendas. In causa videtur fuisse splendor & præsentia Apostolicæ Sedis. Quin & ex Oriente Antiochenus Episcopus Innocentium primum ducem & authorem videtur habere voluisse, ad improbandum Valentis Decretum de nova Tyanensi Metropoli. 4. Cautum quidem fuit in Concilio Taurinensi, ut utra duarum civitatum Arelate aut Vienna civilis se Metropolis honore & jure hactenus potitam probaret, illi & Ecclesiastica adsereretur Metropolis. At certè quascumque istiusmodi lites sacra semper Conciliorum aut Pontificum potestas diremit, numquam Imperatorum. Can. 1.

CAPUT XL. P. 1. l. 1. c. 12.

De potestate & officio Metropolitanorum, per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Jura multa, & Canones Apostolici, & Concilium Nicænum Metropolitanis tribuunt, ut præcipuam in rebus majoribus authoritatem habeant, ut Episcopos ordinent. Quæ & quanta potestatem ordinandi consequi soleant.

II. Canones Antiocheni superiorem in rebus majoribus Metropolitano tribuunt potestatem: summam autem Episcopo in regimine sui gregis.

III. Convocat Concilium Provinciale Metropolita, & in eo maximam authoritatem obtinet.

IV. Non est imminuta Metropolitanorum in Concilio Constantinopolitano I. potestas, cùm Exarchi sunt ab eo instituti.

V. Vocantur ad Concilium Ephesinum, & ad generalia quævis Concilia Metropolitani omnes: at de Episcopis aliqui tantùm.

VI. De suæ Provinciæ Episcopis judicat Metropolita.

VII. Illi in Ecclesia Latina super litteris formatis multa tribuit Concilium Eliberitanum & Sardicense.

VIII. Ad eum provocari jus est.

IX. Concilium Taurinense Patrem eum Episcoporum, quos ordinarit, & Magistrum prædicat.

X. Decernitur & illi jus visitandæ Provinciæ.

XI. Siricius Metropoles habet pro sedibus Apostolicis.

XII. Prohibet Zosimus, nequis Episcopus sine litteris Metropolitæ Arelatensis Romam veniat.

XIII. Decernit Leo, ne qua in re Exarchus seu Primas Metropolitanorum jura imminutum eat.

XIV. Prohibet Hilarius, ne Clerici de Provincia exeant, sine Metropolitæ litteris.

XV. Vult Gelasius Ecclesiarum dedicationem penes illum esse.

XVI. Abrogantur à Conciliis Gallicis formatæ pro Episcopis litteræ.

XVII. De Africæ Metropolitanis, quos Primates ibi vocabant.

XVIII. Novum illi Primatem instituunt.

XIX. Summa brevior Jurium Metropoliticorum.

I. CAnone Apostolico jubentur Provinciæ cujusque Episcopi, ei impensiorem habere honorem, qui inter ipsos primus est, & tanquam Caput. πρῶτος, ὡς κεφαλή. Nec quidquam illo inconsulto adgredi, nisi quod ad privatum pertineat regimen suæ diœceseos: cùm & ipse eorum consilio uti debeat in rebus alicujus momenti. *Nec ille præter omnium conscientiam aliquid agat.* Constitutiones Apostolicæ in electionibus Episcoporum primas partes tribuunt Metropolitano, quem primum inter alios & principalem simpliciter appellant. ὁ πρόκριτος τῶν λοιπῶν, εἷς τῶν πρώτων ἐπισκόπων. Manifestiùs Laodicena Synodus de electionibus Episcoporum, in quibus necesse est, ut Metropolitani dignitas dominetur. *Episcopos non oportet præter judicium Metropolitanorum, & finitimorum Episcoporum constitui.* Statuit quoque Nicænus Canon, Episcopum ab omnibus, si fieri possit, omnino Episcopis Provinciæ eligi, sed ita demum ut authoritatis principatus penes Metropolitanum resideret. *Firmitas autem eorum quæ geruntur τὸ κῦρος, per unamquamque Provinciam Metropolitano tribuatur.* Enimverò Episcoporum electioni præesse, electos confirmare & ordinare, id sanè primarium & palmare Metropoliticæ, Exarchicæ & Patriarchalis amplitudinis jus est. Hinc enim proficiscuntur alia Metropolitanorum nomina, & privilegia, ut Episcoporum Parentes, Magistri, Judices sint. Can. Apost. 35. Const. Apost. l. 8. c. 4. Can. 12. Can. 4.

Et sanè famoso illo Nicænorum Patrum Canone, quo Patriarcharum veterum numerus & ordo sancitur, controversia versabatur in sola ordinandi potestate, quam Meletius usurpaverat in Episcopos Alexandrinos, hactenus ea potitos. Canonis hujus verba prima fronte non aliud moliri videntur, quàm ut tribus vetustissimis Metropolitanis adserant jus ordinandi Episcopos, eorum potestati obnoxios: at penitiùs inspecta, constabiliunt omnia prorsus jura Metropolitani fastigii, inconcussam firmitatem cùm addunt ei fundamento, cui innituntur: *Si quis præter sententiam Metropolitani factus fuerit Episcopus, hunc magna Synodus definiit Episcopum esse non oportere.* Nihil profectò æquius, quam ut è jure generationis, sanctissimæ & paternæ dominationis jus desumatur. Ut enim docuit supra Epiphanius, per Ordinationem, non Ecclesiæ filios gignunt Episcopi, sed Patres. Can. 6.

II. Apo-

II. Apostolico Canoni novum robur addidit Canon Antiochenus, quo vetantur Episcopi quidquam moliri majoris rei, præter quotidianam Ecclesiarum suarum administrationem, nisi Metropolitani sententiam antè percunctati sint: qui & ipse vicissim eos adscisceré sibi debet consiliatios, in rebus aliquanti ponderis. *Episcopos qui sunt in unáquaque Provincia, scire oportet, Episcopum qui* Can. 9. *præest Metropoli, etiam curam suscipere totius Provinciæ; eo quòd in Metropolim undequaque concurrunt omnes qui habent negotia. Unde visum est eum quoque honore præcedere, reliquos autem Episcopos nihil magni momenti adgredi sine ipso, ut vult qui ab initio obtinuit Patrum Canon, vel sola quæ ad uniuscujusque Parochiam conferunt, & regiones quæ ei subsunt. Unumquemque enim Episcopum habere suæ Parochiæ potestatem, & totius regionis curam gerere, quæ suæ urbi subest. Ut etiam ordinent Presbyteros, & Diaconos, & unaquæque cum judicio tractent, & nihil ultra agere aggrediantur sine Metropolis Episcopo, neque ipse sine reliquorum sententia.* Hoc Canone duo stabiliuntur, quæ cùm momenti plurimum habeant, non facilè tamen conciliari possunt: nimirum potestas Metropolitarum in Episcopos in negotiis gravioribus & inusitatis; & Episcoporum authoritas summa in administrandis privatæ suæ diœceseos rebus ordinariis. Hoc tamen discrimine, quòd non possit Metropolitanus tractare causas difficiles & extraordinarias, nisi cum consilio Comprovincialium Episcoporum: possint Comprovinciales Episcopi moderari rebus & causis solito & ordinario cursu fluentibus, inconsulto Metropolitano.

Can. 1. III. Statutum est ejusdem Antiocheni Concilii Canone alio, ne Episcopi Clericive ulli ad Aulam Imperatoriam proficiscantur, quæcumque demum causa inciderit, nisi cum litteris Metropolitani cæterorumque provinciæ Episcoporum: *Si necessarius usus exigat, ut ad Imperatorem se conferat, id agat cum deliberatione & sententia Metropolitani Provinciæ & Episcoporum.*

Illud quoque Antiocheni decernunt Canones, ut eximia Metropolitani potestas in Provinciali Concilio emineat. Illius enim est id convocare, Can. 14. eique præesse, quippe qui honore & sede antecellat aliis omnibus provinciæ Episcopis. Illius est, si scissa sint Comprovincialium suffragia in criminali Præsulis alicujus causa, Episcopos vicinis exprovinciis invitare, qui Judices & ipsi assideant, illamque depellant perplexitatem. Adde quòd non potest Episcopus Episcopatu orbatus vacantem in aliam Episcopalem sedem migrare, nisi approbet Concilium. Concilium porro verum & germanum non est, nisi ubi præsidet Metropolitanus. *Perfectum Concilium illud est, ubi in-* Can. 16. *terfuerit Metropolitanus Antistes.* Ita citra Metropolitani authoritatem transferri non possunt Episcopi.

Can. 19. Quoties novus eligendus est Episcopus, Metropolitani est Episcopos provinciæ vocare omnes. Bis anno quolibet habenda sunt Concilia Provincialia. Metropolitani verò est imminere, & invigilare, ne quis absit Episcoporum. *Metropoli-* Can. 20. *tano Comprovinciales Episcopos admonente.* Nulli verò fas est convocare Concilia, nisi Metropolitani saltem fulgeat potestate. *Nec ullis liceat Synodos per se facere, præter eos quibus creditæ sunt Metropoles.* Hactenus ex Antiocheno Concilio.

IV. At Synodus Constantinopolitana I. cùm majores minoresve Exarchos percensuisset, edixisset Can. 2. que ut suo se Diœcesano & Universali Concilio quælibet major Diœcesis regat, seu Exarchi cujuslibet ditio: addit tandem singulas cujusque Diœceseos provincias per propria Concilia Provincialia regi debere, ea scilicet omni potestate qua administrantur negotia, unius provinciæ finibus atctata. Hæc Synodus Exarchis omnes Orientis Metropolitas subjiciebat, sed eo ipso adhibito lenimento, quo Episcopi Metropolitanis suberant; ut his illisque integra & intemerata servaretur sui ordinis, suæque propriæ ditionis potestas.

V. Conducibilius mihi visum est, & tum ad utilitatem, tum ad voluptatem accommodatius, si potestatis varios gradus eo ordine explicarem, quo & ipsa eos explicavit Ecclesia, Conciliorumque disciplina, per varias temporum vices eam augens expolienque. Arte & methodo accuratiore potuissent hæc oculis subjici, sed ex qua non perinde innotuisset pulchritudo Ecclesiæ, quam incorruptibilis pulchritudo, & sempicerna sapientia Christus sponsam sibi ascivit, & aliis aliisque subinde luminibus decoravit. Posteriores Synodi anteriorum politiam novis semper coloribus & lineamentis illustrarunt.

Supersunt & alia Metropolitici juris capita, quæ necdum se oculis nostris subjecere: sed eandem si pergamus viam, à Spiritu Sancto per Synodos complanatam, eorum aliqua saltem vestigia facilè deprehendemus. Ephesinam generalem Synodum convocans Theodosius Junior, per Epistolas Metropolitanos omnes invitavit, jussos secum ut eos adducerent ex Episcopis, quos magis idoneos existimarent, ita tamen ut ne in Ecclesiis Provinciæ Episcopale interim ministerium præsidiumque desiderari posset. *Quos idoneos judicabit* Conc. Ephes. art. 1. c. 35. *Episcopos Provinciæ suæ unà secum ducat, ita ut neque necessarii Ecclesiis Provinciæ desint.* Qui Nestorianarum erant partium in hac Synodo, scripsere ad Imperatorem, expeditius fuisse, ut duos tantùm Metropolitanus quisque suæ Provinciæ Episcopos secum adduxisset: se quidem eam rationem secutos; at complures ex unaquaque Provincia advolasse cum Metropolitanis partium Cyrilli. Quin & illud videntur innuere, ita præceptum ab Imperatore fuisse, ut duo tantùm Episcopi Metropolitano comites ad Concilium adjungerentur, ex unaquaque Provincia. Verùm Sacra Imperatoris arbitrio Metropolitani rem permittebat. ὅσους δοκιμάσει. *Quantos idoneos duxerit.* Intererant ergo Conciliis generalibus omnes prorsus Metropolitani; & ex Episcopis Provinciæ eos seligebant, adducebantque secum, quorum industriam operamque majori Ecclesiæ & præsidio & ornamento fore existimabant.

Concilium Chalcedonense Canonicas indicit pœnas Metropolitis, qui ultra trimestre spatium Can. 25. vacare permiserint Episcopales suæ Provinciæ Cathedras. Indixerat etiam hoc Concilium Marcianus Imperator, & potestatem fecerat Metropolitanis omnibus, Episcopos secum adducendi, eo numero, quo æquum ipsi censerent, sed ea Scripturarum & cœlestis Theologiæ peritia, quam tantæ molis negotia in Concilio pertractanda desiderarent. *Tua sanctitas cum quantis approba-* In anteactis Conc. Calced *verit Episcopis sub suo sacerdotio constitutis, expertas habentibus divinas Scripturas, & in doctrina Orthodoxæ fidei eminentibus, advenire festinet.*

VI. Cùm inaudisset Sanctus Basilius pretio distrahi ab Episcopis suæ Provinciæ dona ea, quibus pretium facit ipse Spiritus Sanctus, quanquam id vanis & fucatis facerent pietatis prætextibus, per Epistolas zelo & eruditione refertas, jussit à flagitio ut abstinerent deinceps, ex- Epist. 76. 77. communicationem interminatus. *Cum nostris is Altaribus nihil habebit commune.* Nec nescius sum, scripsisse eum ad Episcopos, obtrectatorum calumniis nimiùm credulos, Judices ipsi ut agere se vellent, & sparsos de se ab adversariis obliquiores rumusculos eventilarent, arcerentque sua eum communione, si reum comperissent. Verùm hæc Basilii erat non imminutio dignitatis, sed modestiæ testificatio, & innocentiæ conscientia. Extra dubium enim est Metropolitanos, qui jure suo Præsides semper sunt Conciliorum Provincialium,

cialium, & qui Episcoporum per ordinationem parentes sunt, judiciaria in eos potestate præcellere, non æquè subesse posse eorum judicio. Rata illa erat juris antiqui regula, ut qui habet ordinandi, habeat & judicandi potestatem. Ea olim lex, ea vigebat consuetudo, ut Provinciæ suæ Episcopos non antè ordinaret Metropolitanus, quàm & examini subjecisset, & necessariis ad Episcopale regimen documentis instruxisset. Scripsit ad Forojulienſem Episcopum Leo Magnus, siquid addubitasset, consulendum illi fuisse Metropolitanum: si nec is potuisset satis extricare rem, utrique percontandam fuisse Apostolicam sedem. *Sollicitudinis quidem tuæ is ordo esse debuerat, ut cum Metropolitano tuo primitùs de eo, quod quærendum esse videbatur, conferres; acsi id quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter poscere-tis.* Epist. 61. Inferiùs proferentur Canones Concilii Toletani XI. & XII. qui jubent ut Metropolitanus cura pervigili excubet in Episcopos, Episcopi in Clericos, ut doceant, utque urgeant ad sacrarum studia litteratum. Denique jubentur Episcopi trimestri post ordinationem suam spatio, suis se sistere Metropolitanis, ut ea addoceantur, quæ in rem sint.

VII. Defluximus penè inopini ad Latinæ Ecclesiæ leges moresque; cujus Eliberitana Synodus, omnium vetustissima, earum certè, quarum Canones in nostras manus venerunt, sancit, aut supponit verius, ut sui cuique sint Provinciæ Episcopi primæ Cathedræ, seu Metropolitani, penes quos sit authoritas quædam præcipua in examinandis litteris communicatoriis. *Placuit ubique, & maximè in eo loco, in quo prima Cathedra constituta est Epi-* Can. 58. *scopatus, ut interrogentur ii, qui communicatorias litteras tradunt, an omnia rectè habeant, & suo testimonio comprobent.* Sardicensis Synodus non tantùm vetuit Episcopos ad Commeatum itare, hoc est in Aulam Regiam, nisi à Principe accersitos: sed præcepit etiam, ut quem eò delegarent Diaconum, eum priùs juberent adire Metropolitanum, qui & negotium & Diaconum ipsum excuteret, & tum denique commendatitiis litteris muniret ad Episcopos urbium, in quibus sedem tum habe- Can. 9. ret Imperator. *Episcopi preces mittant ad Episcopum, qui in Metropoli, ut ille & Diaconum ejus & supplicationes destineat, tribuens commendatitias Epistolas ad Episcopos, qui in urbibus morantur, in quibus Augustus Rempublicam gubernat.*

VIII. Necdum occurrit nobis provocatio ab Episcoporum judicio ad Metropolitanum. Sin minus disertis verbis, at non obscurè tamen de iis mentionem facit appellationibus Concilium idem Sardicense. Quando nempe statuit, ut si Presbyter vel Diaconus ab Episcopo gradu dejectus, hanc non culpæ suæ pœnam, sed Judicis malevolentiam interpretetur; ad vicinos confugiat Episcopos, qui causam retractent, & prius judicium Can. 17. vel rescindant, vel confirment. *Habet potestatem is qui abjectus est, ut Episcopos finitimos interpellet, & causa ejus audiatur, & diligentissimè tractetur, &c.* Prope abest à vero, vicinos Episcopos hos non alios esse, quàm Comprovinciales in Provinciali Concilio coadunatos sub Metropolitano. At hujus Canonis editio Græca omnem amolitur difficultatem, & disertè declarat ad Metropolitanum appellari, aut eo absente, ad Episcopum proximiorem. *Qui ejicitur, potestatem habeat con-* Can. 14. *fugiendi ad Episcopum Metropolis ejusdem Provinciæ; si autem Metropolitanus abest, ad finitimum concurrendi, & rogandi ut suum negotium accuratè examinetur.* In Concilio quoque Taurinensi Anno 397. occurrit Episcopus, qui Concilii Provincialis authoritate muniri satagit sententiam excommunicationis à se vibratam in Presbyterum audaciorem & insolentiùs tumultuantem.

IX. Sed luculentiora aliquantò nobis suppetunt ab hoc Taurinensi Concilio monumenta potestatis & jurisdictionis Metropoliticæ. Causa enim ibi agitatur Episcoporum Provinciæ II. Narbonensis adversùs Proculum Episcopum Massilien-sem, qui se eorum venditabat Metropolitanum, tum quòd sacra ordinatione eos ipse omnes inaugurasset, tum quòd à suæ Ecclesiæ fontibus ad eos manassent rivuli Evangelicæ doctrinæ. *Siquidem* Can. 17. *assereret easdem Ecclesias, vel suas Parochias fuisse, vel Episcopos à se in eisdem Ecclesiis ordinatos.* At contrà Episcopi Narbonensis secundæ Provinciæ dicebant, alteriùs Provinciæ Episcopum sibi Metropolitano nomine & officio præesse non posse. *Sibi alterius Provinciæ Sacerdotem præesse non debere.* Synodus hæc, quæ ad preces Episcoporum Gallicanorum convenerat ad componendam hanc litem, sanxit; ut pro bono pacis, *contemplatione pacis atque concordiæ*, id honoris haberetur, non Sedi & Ecclesiæ Proculi, sed Proculo ipsi; ut dum vita superaret, Metropolitica authoritate præesset Episcopis, quos ordinavetat, & quorum Episcopales Ecclesiæ inter ejus Parochias numeratæ quondam fuissent. *Tanquam Pater filiis honore Primatus assisteret, &c. Ut in Ecclesiis, quas vel suas Parochias, vel suos discipulos fuisse ordinatos constiterit, Primatus habeat dignitatem.*

Liquet ergo perspicuè Ordinationem instar habere generationis cujusdam divinæ, qua fit ut qui ordinat Pontifex, in Patrem evadat eorum quos ordinat, paternumque in eos quodammodo imperium sibi comparet, cujus potestas, charitas, vis religio sit. Hinc rursus eadem Synodus: *Ut ipse Proculus tanquam pius Pater, Consacerdotes suos honoret ut filios, & memoratæ Provinciæ Sacerdotes tanquam boni filii, eundem habeant ut parentem.* Ex his duabus Ecclesiasticis legibus, ut qui ordinat, Pater sit & rector eorum, quos manuum impositione sibi quodammodo vendicat: utque Episcopis unius Provinciæ immineat Metropolitanus in eadem provincia propriam habens sedem: censuit Synodus, priorem posteriori anteponendam plurisque tunc faciendam esse. Non ergo stupebit quisquam posthac tam acriter de jure ordinationum digladiatos esse Præsules, & potissimam viam ejus Principatus, quo potiuntur Metropolitani, Exarchi & Patriarchæ, in Ordinandi potestate collocatam fuisse.

X. Attigit etiam Taurinensis eadem Synodus litem de Primatu, seu de jure Metropolitico, quæ jam olim exarserat inter Arelatensem & Vienne-nsem Episcopos. Decrevit porro ut Metropolis Ecclesiasticæ dignitas ex his urbibus ei vendicaretur, quæ Metropolin se civilem esse idoneis documentis approbasset: *Is totius Provinciæ hono-* Can. 2. *rem Primatus obtineat, & ipse juxta Canonum præceptum ordinationum habeat potestatem.* Aut certè geminæ essent Metropoles sacræ, & unaquæque proximioribus præesset Episcopatibus: *Viciniores sibi licet Civitates, atque eas Ecclesias visitet, quas oppidis suis vicinas magis esse constiterit.* Perstringi hìc vides jus Metropolitanorum in visitandis obambulandisque comprovincialium Episcoporum Ecclesiis.

XI. Siricius, quo Pontificatum gerente coaluerat Taurinensis Synodus, si quæ præter Canones fiant Ordinationes, culpam omnem confert in Metropolitanos; ut majus etiam in ipsos crimen & dedecus redundet, si quos sinant ad Episcopatum adrepere ambitiosos, aut alioqui irregulares, quàm in hos ipsos ambitus, & irregularitatis macula aliqua inustos. *Quod non tantum illis, qui hæc immoderata ambitione pervertunt, quantum Metropolitanis specialiter Pontificibus imputamus, qui dum inhibitis ausibus connivent, Dei nostri quantum in se est, præcepta contemnunt.* Delibatur alibi ab eodem Pontifice causa, quamobrem credita sit Metropolitanis Ordinationum potestas, tantis & periculis septa & honoribus. Nimirum quòd speciali quadam ratione successores Apostolorum, tanquam hæredes, Epist. 4. c. 1.

aut

aut certè participes Sedium Apostolicarum. Itaque etiam tum Metropolitica sedes sedis Apostolicæ nomine donabatur. Nec inficias ire quisquam potest, quin obtineat adhuc Metropolitanus quisque partem & delibationem aliquam eximiæ illius potestatis, quam Christus Petro contulit in Apostolos cæteros, hoc est in Episcopos. *Ut extra conscientiam Sedis Apostolicæ, hoc est Primatis, nemo audeat ordinare.*

Epist. 2. c. 1. Epist. 13. c. 2. Epist. 18. Hanc ordinandorum Episcoporum potestatem novis præsidiis firmavit Innocentius I. Verba ejus ipsa adscribere supersedeo: at silere non possum, quæ ad Antiochenum Episcopum scribit, ut Metropolitanos quidem sua ipse manu ordinet, ordinationem verò Episcoporum eis permittat, licentia à se concessa: *Sicut Metropolitanos authoritate ordinas singulari, sic & cæteros non sine permissu conscientiaque tu sinas Episcopos procreari.*

XII. Zosimus Pontifex ad Episcopos Galliarum scribens, prohibet ne Clerici quicumque Romano se committant itineri, aut Galliarum finibus egrediantur sine formatis litteris Arelatensis Metropolitani, testibus ordinis & gradus, cujus in suis compotes sunt Ecclesiis; ne alibi gentium, ubi noti sunt nemini, invadant in munia & in privilegia Ordinum & dignitatum, quarum exortes sunt; ac ne Episcopos Presbyterosque se alicubi gerant, cùm expertes sint horum Ordinum. Epist. 5. *Si quis ex qualibet Galliarum parte sub quolibet Ecclesiastico gradu ad nos Romam venire contendit, vel aliò terrarum ire disponit, non aliter proficiscatur, nisi Metropolitani Arelatensis Episcopi formatas acceperit litteras, quibus sacerdotium suum, vel locum Ecclesiasticum quem habet scriptorum ejus astipulatione perdoceat. Quia plures Episcopi, sive Presbyteri, sive Ecclesiastici simulantes, quia nullum documentum formatarum extat, per quod valeant confutari, in nomen venerationis irrepunt, & indebitam reverentiam promerentur.* An ad Primatem transferat hìc Zosimus jus hocce Metropolitæ, tu videris.

XIII. Crebriùs inculcatiùsque quàm usquam alibi in Papæ hujus Epistolis, ac præterea Bonifacii & Bonif. Ep. 3. Cælestini, Episcopalium ordinationum potestas uni Cælest. Ep. 2. c. 4. Metropoleon vindicatur. Argumento id est, aut ægrè obtemperatum tunc fuisse legi huic, quantumvis æquissimæ, aut Metropoleon & Provinciarum fines necdum satis firmos inviolatosque fuisse. Verùm super ea re quædam animadversione dignissima consignavit nobis Leo Magnus in litteris ad Archiepiscopum Thessalonicensem datis. Quanquam enim Apostolicas vices gestaret hic Archiepiscopus in omnes majoris suæ Diœceseos Provincias: monebat tamen illum Pontifex, eas salvis integrisque Metropolitanorum juribus defungendas ei esse: Ep. 84. c. 2. *Metropolitanos Provinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostræ fraternitatis tua cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus.* Addebat autem Leo, liberas quidem esse debere Episcoporum electiones; at si dividantur in plures suffragia, Metropolitani esse judicium, ut illum præponat, qui pluribus juvatur suffragiis & meIbid. ritis: *Ita ut si in aliam fortè personam partium se vota diviserint, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & studiis juvatur & meritis.* Confirmari ab Exarcho debere electiones Episcoporum & Metropolitanorum. Cogi debere à Metropolitano errones Provinciæ suæ Clericos, inde facessere, & in suas se recipere Ecclesias, ut cum Episcopo resideant. Eadem incumbit Exarcho cura in omnem ditionem suam: *Transfugam Clericum ad suam Ecclesiam Metropolitanus redire compellat.*

XIV. Extra juris limites exspatiatus erat Hermes Narbonensis Episcopus in ordinandis Episcopis. Hac illum potestate spoliavit Hilarus Papa, quam in Uceticensem transtulit Episcopum, qui Primas tenebatur inter Episcopos ejusdem Provinciæ. Idem Ep. 8. Pontifex Leontio Metropolitano Arelatensi eam mandavit provinciam, ut plures Metropolitanos pluribus ex Provinciis in Synodum convocaret: *Metropolitanis per litteras ejus admonitis.* Clericos prohibuit exire Provincia sine Metropolitani litteris, quas si præter jus dare is abnueret, ejus controversiæ judices sederent proximiores duo Metropolitani cum Episcopo Arelatensi. *Cum duobus Me-* Ep. 10. *tropolitanis Provinciarum quæ contiguæ sunt, Arelatensis Episcopus cuncta discutiens.* Alia in Epistola jubet ab Arelatensi Archiepiscopo annis singulis colligi Concilium plurium Provinciarum.

Cùm porro Tarraconensis Provinciæ Episcopi aliquas Episcoporum translationes authoritate sua firmassent, scripsit idem Pontifex ad eos, nec eligi, nec ordinari posse Episcopos sine authoritate Metropolitani: scripsit & ad Ascanium ejus Provinciæ Metropolitam, potestatis & curæ ipsius id esse, ut eligeret Episcopos & ordinaret in Ep. 2. Provincia sua: *Qualem te præcipuè, frater Ascani, oporteat eligere, & doceat consecrare.* Ejus esse Episcopos suæ ditionis; si quando à juris & Canonum regulis deviarent, monere, & in viam reflectere, officiique leges eis refricare. *Quia pro loco & honore tibi debito, cæteri Sacerdotes docen-* Ep. 3. *di fuerant, non sequendi.*

XV. Aurea prorsus est Gelasii Papæ Epistola ad Episcopos Lucaniæ, Brutiæque & ipsius Siciliæ, cui finitimæ sunt illæ Provinciæ Italiæ. Ea quippe doctissimus Pontifex summam complexus est totius Ecclesiasticæ antiquioris puriorisque disciplinæ. Altum porro ibi de Metropolitanis silentium, quòd nulli tunc alii per eas Provincias essent, quàm Romani Pontifices. Ad Metropolitani tamen jura referri potest illa ibi cautio, qua vetantur Episcopi Ecclesias dedicare vel Oratoria, nisi assentiente Apostolica Sede, hoc est, ut ego interpretor atque alibi interpretandum esse patefaciam, sine assensu Metropolitani. *Quod absque præcepto Sedis Apostoli-* Epist. 9. *cæ nonnulli factas Ecclesias vel Oratoria sacrare præsumunt.* Tam servari integra potuerat Metropolitano potestas dedicandarum Ecclesiarum, quàm alienandorum Ecclesiæ bonorum. Apta enim & nexa hæc duo sunt, dedicari & dotari Ecclesias. Innumeræ sunt Gregorii Magni Epistolæ de istiusmodi dedicationibus, at ubique earundem Ecclesiarum necessaria dotatio commendatur. Dotationi respondet alienatio, dotationi dedicatio connexa est.

XVI. In Regiensi Concilio anni 439. irrita pronuntiata est ordinatio Armentarii Ebrodunensis Episcopi, quòd sine assensu Metropolitani, sine litteris Episcoporum Provinciæ, & à duobus tantùm Episcopis celebrata fuisset. *Nec expetitis Comprovincia-* Can. 2. *lium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglecta.* Vasionense I. Concilium anni 442. expungi jussit inveteratum usum exigendi litteras formatas ab Episcopis Gallicanis, qui per Gallicanas Provincias iter faciebant. Prompta est & aperta ratio. Abundè sibi innotescebant mutuò Galliæ Episcopi, ex quo maximè tempore Nationalia Concilia celebrari cœperant: unum ergo id poterat desiderari, nulla ut quis Episcopus censura pœnaque canonica verberatus esset, quo per omnes Gallias communione & charitate Catholica frueretur. *Placuit Episcopos de Gallicanis Provinciis venientes, infra Gallias non discutiendos, sed solùm sufficere, si nullus communionem alicujus interdixerit. Quia inter circum habitantes, ac penè sibi invicem notos, non tam testimonio indigent probi, quàm denotatione ac denuntiationibus depravati.* Indubium est hæc ad Metropolitanos pertinere, cùm ad eos spectaret jus dandi litteras formatas istiusmodi. Obiter autem id quoque observandum, processu temporis illas formatarum moras, in quibus tantùm momenti fuerat, & quæ tam scrupulosè servabantur, supervacaneas & inutiles magna ex parte evasisse, saltem per eas Provincias, quarum tanta non erat distantia, quin ferè se internoscerent, maximè Episcopi, quos spectabiles facit, nec ignorari sinit sua dignitas.

XVII. Ni-

XVII. Nihildum hoc capite diximus de Metropolitanis Afrorum, quos illi Primates vocitabant. Hilarus Papa Primatem appellat illum ex Epiſt. 8. Episcopis Provinciæ, qui ordinationis tempore alios præcedit: *Ævo honoris Primas esse dicitur*. Eo sensu in Africa id moris inoleverat, ut Primates dicerentur, qui alibi Metropolitani. Is enim demum ibi Metropolitica dignitate gaudebat, qui ævo honoris seu ordinationis tempore omnium primus & princeps erat. Diximus jam id etiam inde profectum, quòd Ecclesiæ Latinæ consuetudo ea olim fuisset, ut *Episcopus primæ Sedis*, *Episcopus primæ Cathedræ* diceretur, qui alibi Metropolitanus. Edixit Carthaginensis III. Synodus, ut ne Episcopi mare trajicerent sine litteris Metropolitani. Can. 28. *Ut Episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ Sedis Episcopo, suæ cujusque Provinciæ; ut ab eo præcipuè possint sumere formatam*. Nec poterant Afri jam Episcopi non se mutuò internoscere: ita formatis jam non erat opus, nisi ut maria tranarent. Synodico Decreto alio statutum est, ut Archiva Provinciæ Numidiæ duobus locis reconderentur, nempe & ubi sederet Primas, & in urbe Constantina, ubi civilis erat Metropolis. *Ut Matricula & Archivus Numidiæ, & apud primam Sedem sit, &* Conc. Afric. Can. 53. *in Metropoli, id est, Constantina*.

XVIII. In Concilio Africano, hoc est, Hipponensi, sancitum est, ut Primas Provinciam perlustraret circa tempus Concilii: Cod. Can. Eccles. Afric *Constitutum est in Concilio Hipponensi singulas Provincias tempore Concilii visitandas esse*. Conducebat in primis antè visitari Provincias, & in iis observari vitia disciplinæ labantis, quibus apta in Conciliis remedia temperarentur. Ad Primates provocare fas erat Clericis, qui se suspicarentur ab Episcopis iniquiùs damnatos: *Decreta Nicæna sive inferioris gradus Clericos, sive* Conc. Afric. Can. 23. Epiſt. 64. *ipsos Episcopos, Metropolitanis apertissimè commiserunt*. Augustinus Primatis Carthaginensis opem & authoritatem interpellavit, ut extirparentur funditus crapulæ, & intemperantiæ dedecora complura, quibus Martyrum dies festi & tumuli contaminabantur. Persuasissimum illi erat, nec immeritò, tantundem saltem momenti & virium fore in exemplo Ecclesiæ tota Africa spectatissimæ & principis, quantum in Canone Concilii Universalis. *Tanta pestilentia est hujus mali, ut sanari prorsus, quantum mihi videtur, nisi Concilii authoritate non possit. Aut si ab una Ecclesia inchoanda est medicina, sicut videtur audacia mutare conari quæ Carthaginensis Ecclesia tenet, sic magnæ impudentiæ est velle servare quæ Carthaginensis Ecclesia correxit*. Colophonem imponet huic capiti Decretum aliud luculentissimum Concilii cujusdam Africani, quo testatum fit, Primates Africæ, hoc est, Metropolitanos instituisse Primatem novum in altera Mauritaniarum, cujus caput erat Sitifis. Necdum istiusmodi quidquam occurrerat nobis, ut Metropolitani novam erigerent Metropolin. En verba Canonis, ut à Justello referuntur, qui potuisset forsan aptiùs in caput superius conjici; nec ineptè tamen huic assuetur; certè aptius est illum hìc inseri, quàm omnino omitti. Collat. Can. Eccles. Afric c. 17. *De Primatu Mauritaniæ Sitifensis. Primatem proprium cùm Mauritaniæ Sitifensis Episcopi postularent, omne Concilium Episcoporum Numidiæ, consentientibus omnibus Primatibus, vel universis Episcopis Provinciarum Africanarum, propter longi itineris novitatem habere permissa est. Cum consensu Carthaginensis Ecclesiæ factum est*.

XIX. Si lubet jam brevi gyro pauciſque verbis concludere jura Metropolitanorum hìc perpensa; adverte nihil officere vel Metropolitanorum potestati Exarchorum amplitudinem, vel Episcoporum dignitati Metropolitanorum authoritatem. Causæ omnes aliquanti saltem ponderis in commune à Metropolitano & Episcopis Provinciæ pertractandæ erant: præsertim in Concilio Provinciæ, quod ille convocabat, qui præerat. Concilio universali intererant ex officio Metropolitani omnes. Episcoporum Patres, Magistri, Judices audiebant. In subditis subditorum sibi Episcoporum jurisdictionem depromebant, vel cum ad ipsos erat provocatum, vel cum Provinciam obambulabant. Sedes Metropolitani instar habebat, & imaginem præferebat Sedis Apostolicæ. Observandorum Canonum præfecti erant, & vindices; impunè violatorum in ipsos culpa, in ipsos pœna recidebat. Dabant litteras formatas. Eorum assensione & dedicabantur ac dotabantur Ecclesiæ, & earum bona distrahebantur, ubi ex re erat. Potestas ordinandorum Episcoporum, paternam eis in illos conciliabat authoritatem; & hinc fluebant reliqua in eosdem egregiæ potestatis jura.

CAPUT XLI. P. 2. l. 1. c. 9.

De Metropolitanis Franciæ, Angliæ, Germaniæ, fæculo VI. VII. & VIII.

I. Metropoles longè plurimæ ante constitutæ fuerant, quàm ulli essent Reges Christiani.

II. In Metropolibus Civilibus constitutæ fuerant Ecclesiasticæ Metropoles, consilio à prudentia carnis alienissimo. Antiquæ Galliarum divisiones.

III. IV. V. VI. VII. Quid juris sibi arrogaret Arelatensis Metropolitanus in civitates Viennam, Ebrodunum, Tarentasiam, Narbonem, Aquas Sextias. Varia in eam rem decreta, quibus hæ tandem omnes Metropoles in pristinam dignitatem redintegrantur.

VIII. IX. Metropoles Vesontionensis, Turonensis, Bituricensis, Senonensis.

X. Metropolis Moguntina & Colonensis.

XI. XII. Pontificum Regumque authoritate & consensione mutatæ Metropoles.

XIII. XIV. De Angliæ, & Italiæ Metropolibus.

XV. De Metropolitis, quorum Suffraganei in aliis aliisque regnis sedem habent.

I. VEnio ad Metropolitas secundæ ætatis, hoc est, sæculi VI. VII. & VIII. Et in primis illud observo, antiquissimas Metropoles, Apostolicis temporibus & ipsis persecutionum tum maximè sævientium sæculis institutas fuisse, cum necdum Imperatores Christi jugum subiissent, adeoque nec assensus eorum expectandus fuisset. Plures deinde recentiores emerserunt Metropoles per Provincias eas, in quibus varia posteriùs excitata sunt Regna, ita dilacerato Romano Imperio, ut feliciùs reviviscaret. Itaque non sola in his paulatim interposita est Ecclesiasticorum Principum authoritas.

II. Id ad tempus pertinet, venio ad locum. Sæpè jam monui approbavique, si Africam eximas, ubi Metropolitanus erat, qui ordinatione antiquissimus, quod & Gregorius Magnus probavit, exclusis tantùm Donatistis Episcopis ab illo ætatis & ordinationis privilegio: alibi gentium Metropoles omnes sacras in Metropolibus civilibus defixas fuisse, hoc est in illis civitatibus, quæ magnitudine, opulentia, plerumque antiquitate etiam cæteris præstarent. Sed animadversum illud etiam supra est, necessariò hìc quoque repetendum, hunc civitatum delectum factum fuisse, Apostolicis temporibus, ab Apostolis ipsis, Apostolicisque viris, quos citra insaniam suspicari nemo potest, fastu sæculi, aut inanis pompæ specie deludi potuisse. Quin exploratissimum contra est, ideo ab illis factum, ut Evangelicæ veritatis lux illis primùm civitatibus affulgeret, ex quibus in alias faciliùs, & in totum denique orbem latissimè diffunderetur. L. 1. Ep. 72. 76.

Ut initium faciam à Gallia: compertum ab Augusto illam in quatuor Provincias sciſſam fuisse, Narbonensem, Aquitanicam, Lugdunensem, & Belgicam. Sub Tiberio & Nerone Belgica divisa

jam

jam erat in Belgicam unam, vel duas, & in Germanicas duas. Tres aliæ Provinciæ in plures singulæ distributæ sunt tertio, aut quarto sæculo. Secta est Narbonensis in Narbonensem, Viennensem, Alpes Maritimas, & Alpes Grajas, seu Penninas. Aquitanica in Aquitanicas duas, & Novempopulaniam. Denique ex Lugdunensis divisione emersere Lugdunensis prima & secunda, & Sequanensis, quæ dicta est Maxima Sequanorum. Itaque ante annum Christi 365. quatuordecim jam erant in Galliis Provinciæ, totidem quippe invenies ita recensitas in Breviario historico Ruffi Festi, quod ab eo hoc ipso anno Valenti Imperatori dicatum est. Missos facio & alios historicos, utriusque hujus divisionis testes. Tertia denique instituta est postea partitio Galliarum, qua non duæ jam, sed quatuor Lugdunenses erant, quarum capita Lugdunum, Rotomagus, Cæsarodunum Turonum, & Agendicum Senonum: à Viennensi autem divellebatur Narbonensis secunda, cujus caput civitas Aquæ-sextiæ. Ita tribus recentioribus his Provinciis ad quatuordecim priores accedentibus, Provinciæ Galliarum extitere septemdecim. Concilium Aquilejense anni 381. & Taurinense anni 397. meminere Narbonensis secundæ. Jam tum ergo invaluerat tertia hæc divisio. Concilium Valentinum anni 374. quinque Provincias commemorat, easque à reliqua Gallia sejungit. Porro quinque hæ Provinciæ sunt non aliæ, quàm quatuor illæ suprà memoratæ, quæ ex Narbonensi conflatæ fuerant, addita quæ post accessit Narbonensi secunda. In Epistolis Zosimi & Bonifacii Romanorum Pontificum, à reliqua Gallia seponuntur quandoque septem Provinciæ, quæ jure existimantur esse Narbonenses duæ, Viennensis, Alpes Maritimæ, Aquitanicæ duæ, & Novempopulania: quòd ex his unum veluti corpus compegisset Præfectus Prætorio Galliarum, à reliquis Galliis sejunctum. Has civilium sive Provinciarum sive Metropoleon divisiones secutæ sunt Ecclesiasticæ tum Metropoles, tum Provinciæ.

III. Itaque Provinciæ Metropolesque Romanæ in Ecclesiasticas etiam evasere Metropoles Provinciasque. Hinc diutina altercatio Viennensium & Arelatensium Episcoporum de jure Primatus, id est de jure Metropolitico. Decrevit Taurinensis Anno 397. Synodus, ut quæ se Metropolin civilem approbaret civitas, ea Metropolitanum haberet Pontificem. At cùm in civili administratione Arelas & Vienna Anno 490. multis hinc & hinc dotatæ essent privilegiis, sanxere tandem Romani Præsules, ut Metropolitica dignitate utraque gauderet Ecclesia. Ita Leo Magnus litem tandem diremit.

IV. Zosimus Papa à Patroclo Arelatensi Episcopo circumventus, subjecit ei primam Narbonensem. Patroclus Lutevensi Ecclesiæ præfecit Episcopum, nec Cleri populique votis consonantibus, nec consulto Hilaro Narbonensi Metropolitano, cui obnoxia erat Luteva. Bonifacius ab Hilario Anno 422. interpellatus, in Provinciæ suæ regimen illum redintegravit, Nicænis obsecutus Canonibus, quibus sua cuique Metropolitano curanda delegatur Provincia, nec potestas fit ulli Metropolitano duabus Provinciis incubandi: *Nulli videtur incognita Synodi Nicænæ constitutio, quæ ita præcipit, per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas.* Bonifacii Decretum Cælestinus & Leo confirmarunt.

V. In Provincia Alpium Maritimarum Ebrodunum Metropolitico semper honore claruerat. Ita author est Hilarus Papa, ubi de Ingenuo Ebrodunensi Episcopo verba facit: *Alpium Maritimarum* Anno 439. *Provinciæ Metropolitani honore subnixus semper.* Ea de causa improbavit Leo Magnus conatus Hilarii Arelatensis Episcopi, qui Aimentarium Ebrodunensem Episcopum exauthoraverat in Concilio Regiensi, quòd ordinatus esset Episcopus à duobus tantùm Episcopis, præter conscientiam cæterorum Provinciæ Episcoporum, & ipsius maximè Arelatensis Metropolitani. Antiquam regulam Leo pristino restituit vigori, ut suum unaquæque Provincia habeat Metropolitanum: *Ordinationem sibi singuli Metropolitani suarum Provinciarum defendant.* Hilarus Papa Ingenuo Ebrodunensi Metropolitano patrocinatus est adversùs Auxanium; quem Aquensem existimant fuisse Episcopum, & Narbonensis secundæ Metropolitanum. Is novum creaverat Episcopatum, ita ut non jam idem esset Cemelenensis & Nicænus Episcopus. Id irritum duxit Hilarus, & duos Episcopatus in unum rursus compegit.

VI. In Provincia Alpium Græcarum & Penninarum Tarentasia Metropolis censebatur, cùm Octoduro præesset. Nihilo tamen secius illam Leo Papa subtraxit Arelatensi Metropoli. Eodem prorsus modo, quo Aquensis Metropolitanus obnoxius perdiu videtur fuisse Metropolitano Arelatensi eidem, In Concilio Francofordiensi Tarentasia legitur ab hoc vinculo absoluta beneficio Romani Pontificis; & inter Metropoles illas locum habet, quas Carolus Magnus testamento suo regiæ beneficentiæ par- Anno 794. ticipes esse jussit.

VII. Quod attinet Narbonensem secundam, eam Taurinense Concilium subesse sanxit personæ Proculi Massilienses Episcopi, non Ecclesiæ ipsi Massilienses, quòd alteri ea urbs Provinciæ accenseretur. Irrogatam sibi injuriam non siluere Narbonensis secundæ Episcopi: *Qui sibi alterius Provinciæ Sacerdotem præesse non debere contendebant.* Obrepsit Patroclus Arelatensis Zosimo, ut jam diximus, extorsitque ab eo duarum Narbonensium Provinciarum & Viennensis administrationem; perfecit denique ut gradu moveretur Proculus, propter ea potestatis incrementa, quæ præter fas à Concilio Taurinensi expresserat. Bonifacius, Cælestinus, & Leo retractarunt emendaruntque quæ Zosimo subrepta fuerant: Provinciisque his & earum Metropolitanis pristina jura redintegrarunt. Ita Aquensis Metropolitanus Provinciæ suæ clavum rursum moderari cœpit, sed ea conditione adhuc constrictus, ut siquando ad Arelatensis Metropolitani Concilium vocaretur, præsto adesset. Curam egit Cæsarius Are- Anno 514. latensis, ut hoc statutum à Symmacho Papa confirmaretur. Liquet ex Concilio Francofordiensi, relatum fuisse sub Carolo Magno ad Pontificem de tribus Metropolibus, Tarentasia, Ebroduno, & Aquis-Sextiis: *Et quidquid per Pontificem Romanæ Ecclesiæ definitum fuerit, hoc teneatur.* Quid definitum Romæ fuerit, eventus declarat. Quippe exinde semper in Conciliis aliisque locis Aquensis Episcopus inter Metropolitas sedem habuit. Nulla quidem Aquensis Metropolis mentio in testamento Caroli Magni, ubi cæteræ pernumerantur omnes. At ea causa id factum meritò conjicitur, quòd necdum Pontifex rescripsisset.

VIII. In Maxima Sequanorum Metropolis erat Vesontio. Chelidonius ejus urbis Episcopus gradu dejectus quidem fuerat ab Hilario Arelatensi Episcopo, quòd viduæ maritus, adeoque bigamus, & à regulis Canonicis alienus esset. Rescidit hanc sententiam Leo Papa, quòd Chelidonius à noxa & macula ea purus esset; confirmaturus alioqui, ut æquitati consonam, non ut à legitimo & competente Judice pronuntiatam. Vetuit enim Pontifex, Anno 445. ne in posterum Arelatensis aliarum Provinciarum negotiis se implicaret: *Suis unaquæque Provincia sit contenta Conciliis, nec ultra Hilarius audeat Conventus indicere Synodales.*

Nec ex eo malè ominandum est de Provincia & Metropoli Vesontionensi, quòd non rarò in subscriptionibus compluribus Episcopis aliis Episcopus Vesontionensis postponatur. 1. In subscriptionibus Exscriptorum incuria aut licentia sexcenties peccavit. 2. Subscripsere non semel Metropolitani post Episcopos priùs ordinatos. 3. Nullam persæpè Episcopi rationem habebant sui vel loci, vel honoris,

vel ævi in subscribendo. Eo compulsus est Gregorius Magnus præcipere, ut suo deinceps gradu & ordine tum subscriberent, tum sederent Episcopi. L. 7. Ep. 114. En ejus verba: *Episcopos secundùm suæ ordinationis tempus, sive ad considendum in Concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam Ordinum vindicare.* Denique Vesontio inter Metropoles locum habet in Caroli Magni testamento, in Capitularium libris, in posterioribus eo ævo Conciliis. Joannes etiam VIII. Archiepiscopum Chrysopolis vocat in quadam ad eum scripta Epistola, ad vernaculam ejus vocis significationem alludens.

L. 7. Ep. 5. IX. Sidonius Apollinaris ea dicit de Senonensi Episcopo, quæ non possint dici nisi de Metropolitano. Anno 465. Perpetuus Turonensis Episcopus Metropolitani partes egit quinto sæculo in Concilio Venetensi, ejusque urbis Episcopum ordinavit. Hæ sunt Lugdunenses duæ, secunda & tertia. Sidonius Apollinaris rursus cùm verba faceret coram Episcopo Senonensi de Bituricensi, cujus præfuerat electioni, utrumque inter Metropolitanos disertis verbis numerat: *Denique & coram Metropolitano verba facturus, &c. Simplicius est, quem Provinciæ nostræ Metropolitanum pronuntio.* L. 1. Proem. 15. De Burdigalensi idem innuit Venantius Fortunatus ad eum scribens: *Quantum inter reliquas caput hæc superextulit urbes, tantum Pontifices vincis honore gradus.* Quod ad tertiam Aquitanicam spectat, sive Novempopuloniam, Elusa, Ause. Elusanus Episcopus inter Metropolitanos subscripsit Conciliis Agathensi, Aurelianensibusque I. II. IV. & V. Auscienſi tunc Episcopo nonnisi inter Episcopos subscribente. Idem observare est in Remensi Flodoard. L. 2. c. 5. Concilio Episcoporum quadraginta sub Archiepiscopo Sonnatio. Circa illud ergo tempus, aut non multò post, Elusana Metropolis ad Augustam Ausciorum translata fuisse conjicitur.

X. Ex Germanicis primæ caput erat Moguntia, secundæ Colonia, Moguntiæ fundamenta jecerat Drusus. Coloniam Athanasius ipse Metropolis nomine ornavit in Epistola ad Solitarios. Delituere diu geminæ hæ civitates, bellorum tempestatibus accisæ, & variis quasi insepultæ calamitatibus. Anno 715. Emersit interim Augusta Trevirorum. At Moguntiam Zacharias tandem Pontifex Metropolin sacram esse jussit, sedemque Bonifacii, cui vices suas delegarat in Gallias Germaniamque. Quin & Coloniam ei subjecit; sed cum jam Metropolitico honore ornasset Coloniam exoratus à Gallis, tenuit hæc prior constitutio, & Coloniæ vendicata est Metropolitana dignitas, non autem Bonifacii sedes, etsi id aliquando placuerat. *De Civitate illa, quæ* Anno 747. Zachar. Ep. 11. *Agrippina vocabatur, nunc verò Colonia, juxta petitionem Francorum per nostræ authoritatis præceptum nomini tuo Metropolim confirmavimus.* Ad manum sunt hæ Pontificum Epistolæ in Editionibus Conciliorum. Ex iis autem patet ipsos penè Gallos pœnituisse, quòd Coloniam Metropolim institui præproperè expetissent.

XI. His præstructis, jam planum est, Metropoles Gallicanas alternasse, nec satis certis limitibus constitisse pleraque, nisi quinto desinente sæculo, nonnullas etiam posteriùs: super ea re autem quidquid controversiarum exortum est, Romanos Pontifices composuisse. Hinc Avitus Viennensis Episcopus ad Hormisdam Papam scribens, palam profitetur, siquo principatu floreret Vienna in Viennensem Provinciam, acceptum id referendum esse Pontificibus Romanis: *Totius Provinciæ Viennensis nomine, quæ Ecclesiæ ad me pertinent, ab universis prædecessoribus vestris & ab Apostolica sede commissa est.* Ea identidem efferbuerant inter Metropolitanos dissidia, quæ detumescere non possent, nec vel antiquissimæ Metropoles defigi firmarique, nisi postquam Apostolicæ sedis judicium pacem & tranquillitatem revexit. Quod ad Metropoles novas aut innovatas attinet, jam Moguntiam & Coloniam Zacharias Pontifex ea potestate auxit. Idem ipse tria Pallia ad tres Archiepiscopos à Bonifacio ordinatos misit, de quibus audiendus nobis hìc est scriptor antiquus vitæ Bonifacii: *Bonifacius à Principibus Carlomanno, & Pipino Ecclesiæ Mogonciacensi præficitur, & ut ejus* Le Cointe Anno 746. n. 5. *dignitas eminentior foret, decreverunt iidem Principes Ecclesiam Mogonciacensem, quæ prius alteri subjecta erat, Metropolim omnium Germaniæ Ecclesiarum efficere, moxque legatione facta illud à Præsule Apostolico impetravere.*

XII. Non minùs perspicuum hìc est, mutatas tum demum esse Metropoles, cum ut ita fieret, preces Principes terreni suas, vel consensionem saltem interposuere. Testis est Zacharias ipse de Moguntia ad Bonifacium scribens: *Obtinere voluisti, ut tibi Cathedralem Ecclesiam, vel successoribus tuis confirmare debeamus, juxta eorumdem Francorum petitionem, &c.* Non postulaverat Bonifacius tria Pallia, nisi ut obsecundaret votis Principum Francorum, qui his exornari tres Archiepiscopos novos magnoperè cupiebant. *Quod de Archiepiscopis & de Palliis à Romana Ecclesia petendis, juxta promissa Francorum, sanctitati vestræ notum feci, &c.* Pipinus Major Palatii, collecta Suessionensi Synodo idem contestabatur: *Per consilium Sacerdotum & Optimatum ordinavimus per civitates legitimos Episcopos, & idcirco constituimus super eos Archiepiscopos Abel & Ardobertum.* Idem prorsus patet ex Liptinensi Concilio, quod convocatum fuerat à Carolomanno Majore Palatii: *Per consilium Sacerdotum, & Optimatum meorum, ordinavimus per civitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, qui est Missus sancti Petri.*

Anno 744. Zachar. Ep. 4. Epist. 14. Epist. 4. Anno 744. Conc. Suess. c. 3. Conc. Liptin. c. 1.

Idem alibi Bonifacius profitetur, si quas in Gallia ediderit promulgaritque Synodicas constitutiones, id à se factum jussu Papæ, & interpellatione Principum Francorum. *Synodum congregandam, & hortandam jussu Pontificis Romani, & rogatu Principum Francorum & Gallorum suscepi.* Sed sileri hìc nefas quod idem Bonifacius scribit ad Stephanum Papam de Episcopatu Ultrajectensi. Vvillibrordum enim, alio nomine Clementem, Sergius Papa delegaverat ad fidem Frisonibus prædicandam. Annorum quinquaginta spatio vir prorsus Apostolicus novam hanc Ecclesiam sevit, rigavit, excoluit pari sanctitate & industria, sedem Episcopalem Ultrajecti sibi defixit, denique designato quem sibi successorem optaret, in cœlos è terris migravit. Bonifacium interpellavit Carolomannus Princeps, ut Sedi vacanti daret Episcopum. Episcopus Colonienſis ut ditioni suæ Episcopatum illum adjiceret, contendebat à Dagoberto Rege donatum fuisse Castrum Trajectense, ea conditione, ut doctrinæ Evangelicæ lex infunderetur Frisonibus: Vvillibrordum autem non novam ibi constituisse, sed constitutam solùm reparasse Ecclesiam. Rogat ergo Stephanum Papam Bonifacius, ut Episcopo & Episcopatui Ultrajectensi eam libertatem, & ab Episcopi Colonienſis potestate immunitatem adserat & tueatur, quæ tum vigebat & viguerat hactenus: ut in unius ditione & jure sit Romani Pontificis, qui Vvillibrordum Episcopatu & Frisonum Apostolatu donaverat. *Ut fiat sedes Episcopalis subjecta Romano Pontifici, prædicans Genti Frisorum.* Ita summi Pontificis, & Principis temporalis authoritas consentiebat, ut recentissimo Episcopatui & firmitas accederet, & libertas constaret.

Epist. 105. Epist. 97.

XIII. Enarratum jam à nobis est, ut Gregorius Magnus duas in Anglia Metropoles condiderit, & quo eas uti jure sanciverit. Quod supra ex Gregorii Epistolis explanatum est, lubet hìc ex ejus vita à Joanne Diacono scripta confirmare. *Misit* L. 2. c. 17. *Augustino Pallium jubens ut sub Metropoli sua Cantiæ duodecim Episcopos ordinaret, ad Lundoniam & Eboratiam singulos Episcopos mitteret, qui sub se duodecim nihilominus Episcopos consecrantes,*

Pal-

Pallium ab Apoſtolica ſede perciperent, & poſt Auguſtini obitum, ipſe inter eos primus haberi debuiſſet, qui priùs conſecrari debuiſſet. Allucinatur hic ſcriptor, cum Londinenſem Metropolin diſcriminat à Cantuarienſi, & cuique earum duodecim ſubjicit Epiſcopos. Una omnino fuit ea Metropolis, Cantuarienſi in locum Londonienſis ſuffecta, ut ſupra adnotatum eſt.

XIV. Idem porro Joannes Diaconus alibi obſervat propter obſtinatum Severi Metropolitani Aquilejenſis animum in ſchiſmate trium Capitulorum, Metropolin Aquilejenſem in duas diviſam eſſe, ita curante Romano Pontifice, ut & Catholici ſua Metropoli gauderent. Ea diviſio Metropoleon etiam extincto ſchiſmate retenta eſt. *Romanum Pontificem Severi vecordia ſuſcitavit, adeo ut ab ipſo illius obitus tempore, Aquilejenſis Diœceſis in duos Metropolitanos, Catholicorum videlicet, ſchiſmaticorumque diviſa ſit, neque potuit poſtmodum, licèt omnes generaliter ad unitatem de ſchiſmate repedaverint, ad priſtinæ conjunctionis unionem uſque hactenus reformari.*

L. 4. c. 38.

XV. Conjicit Annalium Eccleſiæ Gallicanæ Scriptor doctiſſimus Cointius noſter, ex eo quod inter ſubjectos Metropoli Narbonenſi Epiſcopos, in ea Epiſcopatuum diviſione, quæ à Rege Hiſpaniæ Vamba facta eſt, Toloſanus & Uticenſis non numerentur; conjicit, inquam, utrumque hunc Epiſcopatum tum deſiſſe ſubjici ei Metropoli, quæ Gallicanæ ditionis non eſſet, poſtquam geminam hanc urbem Clodoveus Francico adjecit Imperio expugnatis Gotthis. Idem à Gotthis factitatum eſt. Cùm Ruthenos enim, aliaſque invaſiſſent Aquitaniæ urbes, Narbonenſi eas ſubegere Metropolitæ, cum antea paruiſſent Bituricenſi, qui erat in Francorum Regum poteſtate. Patet id ex diverſis quæ diverſo tempore factæ ſunt Epiſcopatuum Notitiis, nempe pro varia rerum regnorumque viciſſitudine, nunc majorem, nunc minorem Suffraganeorum ſub una Metropoli numerum fuiſſe. Patet & ex Concilio III. Toletano, cui interfuit Narbonenſis Metropolita cum Suffraganeis, Bitterrenſi, Carcaſſonenſi, Agathenſi, Lutevenſi, Magalonenſi, & Nemauſenſi, quæ tum urbes Gotthis parebant. In Conciliis Franciæ Gentis illud quoque obſervare eſt, Epiſcopos unius Nationis alterius Conciliis non intereſſe, quanquam eorum intereſſet eis Metropolita, quippe & ipſe nationis alterius. Vetuit Concilium Aurelianenſe III. anni 538. ne pro diverſa, quæ tunc frequens erat, Imperii Gallici diviſione, Epiſcopi ditionis unius abeſſent à Metropolitani Concilio, etſi eſſet alterius ditionis. Unum enim ſemper eſſe Francorum Imperium. *Hanc excuſationem ſibi noverint eſſe ſublatam, ſi abſentiam ſuam diviſione ſortis crediderint excuſandam.* Quæ omnia obſervaſſe juvabit, ſi quis veteris in iſtiuſmodi rebus diſciplinæ incurioſus non ſit, gnarus quanto illa uſui eſſe poſſit.

Anno 505. n. 6. Anno 524. n. 5. Anno 538. n. 9.

Can. 1.

CAPUT XLII. *P. 2. l. 1. c. 10.*

De Hiſpaniæ remotiſſimarumque Gentium Metropolitanis.

I. Erigitur à Concilio & Rege Metropolis Lucenſis.

II. E Carthagine nova Toletum Metropolis transfertur.

III. Mittit Gregorius II. qui fidem Bavaris annuntient, & Epiſcopos conſtituant Salisburgenſis Metropolis.

IV. V. An quæ remotiores Provinciæ ſunt, eodem modo per Miſſos Apoſtolicos adductæ ſint olim ad fidem, an per Epiſcopos loci.

VI. Congeruntur exempla multa, quibus oſtendi-

tur Epiſcopos vicinis infidelibus pro jure ſuo Evangelium annunciaſſe.

I. IN Hiſpania Suevorum Rex Theodemirus vocatis ad Concilium Lucenſe Regni ſui Epiſcopis, creandæ novæ Metropoleos, & inſtituendorum Epiſcopatuum rationes & neceſſarias cauſas expoſuit, ut annis ſingulis poſſent Epiſcopi Eccleſias omnes perluſtrare ſibi obnoxias: & ubi ad Provinciale Concilium conveniendum illis eſſet, ne longis itineribus abeſſe diutiùs à ſuo grege cogerentur. *Cupio, Patres ſanctiſſimi, ut provida utilitate decernatis in Provincia Regni noſtri, quia in tota Regione Galleciæ, ſpatioſæ ſatis Diœceſes à paucis Epiſcopis tenentur; adeo ut aliquantæ Eccleſiæ per ſingulos annos vix poſſint à ſuo Epiſcopo viſitari. Inſuper tantæ Provinciæ unus tantummodo Epiſcopus Metropolitanus eſt, & de extremis quibuſque Parochiis, longum eſt ſingulis annis ad conſilium pervenire.* Ut ergo Regis voluntati & utilitati Eccleſiæ ſervirent Epiſcopi, præter Braccharam, quæ Metropolis jamdiu erat, Lucum eadem ornarunt poteſtate, conſtitutis aliis de novo Epiſcopis præter antiquas Epiſcopatus ſedes. Ut Lucenſis autem civitas Metropolis deſignaretur, in cauſa erat loci opportunitas, quòd eò undique faciliùs conveniri poſſet: *Quia ibi erat terminus de confinitimis Epiſcopis, & ad ipſum locum Lucenſem grandis ſemper erat conjunctio Suevorum.* Habes hic ſine Romani Pontificis authoritate conſtitutam Metropolin. Verùm haud diu illa ſtetit. Nam à Gotthorum Rege Receſuinthe, quod in Concilio Lucenſi factum fuerat, in Emeritenſi infectum irritumque declaratum eſt anno poſt ferè centeſimo; redditique Emeritenſi rurſum Metropoli Epiſcopatus, qui avulſi ab ea fuerant, ut Lucenſi ſubjicerentur; videlicet Conimbricenſis, Viſenſis, Lamecenſis, Egeditanus, quæ ſedes Epiſcopalis poſtea Gardiam translata eſt. Non procul à vero eſt his interlapſis centum annis Braccharenſes Metropolitas Primatum nomen & jus vendicare ſibi cœpiſſe, ut qui ſibi ſubjectam jam eſſe Lucenſem Metropolin gratularentur. At fucatus iſte Primatus, ſolidoque deſtitutus fundamento, non multò poſt evanuit. Suevorum Regum victoriæ eorum regni incrementa Lucenſi Metropoli occaſionem ortumque dederant: Gotthorum viciſſim in Suevos arma victricia, regnique Suevici vaſtationes eandem extinxere.

Conc. Lucenſe Anno 663.

Anno 666.

Conc. Emeritn. c. 6.

Non abs re erit hìc obſervare, Emeritenſem Epiſcopum in Concilio Toletano XII. graviter expoſtulaſſe, quòd vim attuliſſet ei nuperus Rex Vamba, ut in Monaſterio oppidi Aquenſis Epiſcopum ordinaret. Concilii Patres prolatis Canonibus, qui alibi quàm in majori urbe creari Epiſcopum vetant, compreſſo abrogatoque illo Epiſcopatu novo, ſtatuere, ut Monaſterium pro more ab Abbate regeretur; & ei qui ſolo Regis juſſu factus fuerat Epiſcopus, quæ prima vacaret Sedes, tribueretur.

II. Fuit in Hiſpania Provinciæ ſuæ Metropolis, tumſacra, tum civilis, Carthago nova. Poſtquam autem florentiſſima illa à Suevis & Gotthis everſa urbs eſt, Toletum, ubi Gotthorum Reges Sedem fixerant, Eccleſiaſtica Metropolis translata eſt. Metropolitanus appellatur in Concilio Toletano II. Montanus Toleti Epiſcopus. In Toletano verò III. Carpetaniæ Metropolitam ipſe ſe dicit. Erat autem Carpetania ejus Provinciæ pars, quæ novæ Carthagini ſuberat, in qua erat Toletum. Edixit tandem in Concilio Toletano alio Gondemarus Rex, Carpetaniam Provinciam eandem eſſe ac Carthaginenſem, & Epiſcopum Toletanum in antiquis Conciliis illius Metropolitanum declaratum fuiſſe.

Anno 531.

Anno 589. Anno 610.

III. Retorquenda nunc oratio rurſus eſt ad novas per hæc tempora media factas Eccleſiarum Colonias in Provinciis longè diſſitis. Gregorius II. Apoſtolica delegatione minuit Præcones Evange-

licos, quos in Bavariam emisit, addita potestate Episcopos & Archiepiscopos constituendi. *Ut consideratis locorum spatiis, juxta gubernationem uniuscujusque Ducis Episcopia disponatis, & si tres aut quatuor vel majoris numeri visæ fuerint constitutæ Sedes, reservato præcipuæ Sedis loco pro Archiepiscopo, adhibito trium Episcoporum conventu, &c.* Magni refert illud adverti, edici illud ab hoc Pontifice, ut Archiepiscopo subjiciantur, vel Metropolitano tres saltem Episcopi, ut uno aliquo ex eis à terris in cœlum migrante, tres superstites possint canonicè alium in ejus locum ordinare. Ejus enim rei habita ratio est, ubi licuit. Ubi potestas non fuit, licuit per Canones ex vicinis Provinciis Episcopos vocare. Porro jam inde ab anno 580. B. Rupertus Episcopus Vormacienſis & Germaniæ Metropolita, Evangelium, ut in ejus vita legitur, Bavaris prædicaverat, & Metropolin fundaverat Salisburgenſem.

Capitulare Gregorii II.

IV. Nec illud observasse pigebit, non temerè conjici, eodem modo creatas fuisse olim antiquas illas in finitimis Romæ Provinciis Ecclesias & Metropoles, quo novas postea in Anglia & Germania, apud Frisios & Bavaros vidimus institui, authoritate maximè summi Pontificis, & eorum Episcoporum, qui eò à Pontifice mitterentur. Itaque primis exorientis tum primùm aut post adolescentis Ecclesiæ sæculis, in Italia & Galliis, in Hispania & Africa ab ipso Romæ Episcopo, aut ab iis quos ipse delegasset, Ecclesiæ & Sedes pleræque constitutæ sunt. Nam Romæ ab ipso Petro fons scaturire & effundi cœperat, unde veritatis & gratiæ rivuli in omnem deinde Occidentem emanarunt. Quæ res & ab Innocentio I. in quadam Epistola constantissimè affirmatur: & tam apertam dilucidamque habet similitudinem veri, ut fidem meritò possit extorquere. Si enim sæculo V. VI. & VII. tametsi tot & tanti jam effloruissent in Italia, Gallia & Hispania Episcopi, quidquid tamen triumphis accedebat Ecclesiæ, id solius Sedis Apostolicæ opera aut fieri solebat, aut perfici: quantò magis id judicaveris de sæculis Ecclesiæ primis? An priorum Pontificum & Martyrum zelus & propagandi fervor Evangelii tepidior erat, quàm posteriorum? An erant Evangelici Præcones in petendo subsidio à prima Sede Petri supiniores? Denique facilè intelligitur, inter priora Ecclesiæ quasi reptantis sæcula, singulis cujusque loci Episcopis in excolendo silvestri agro, & extirpandis Ecclesiæ reliquiis, negotii satis fuisse: curam & sollicitudinem proferendi ulteriùs Christiani fines Imperii, Pastori universali relictam esse. Cùm quidam ex Africa Fideles, Maurorum multitudinem non parvam in remotissimis solitudinibus ad fidem, ut refert Victor Episcopus Vitensis, convertissent, misere Romam, ut à summo Pontifice Presbyterum atque Pastores acciperent, qui novæ huic excolendæ Ecclesiæ operam darent. Suppeditat ergo eorum historia temporum, quæ ut propiora, ita & notiora sunt nobis, unde conjiciamus quid sentiendum sit de prioribus sæculis, quæ non eò tantùm obscuriora sunt, quò remotiora: sed etiam quòd ejus ætatis homines rebus agendis studerent, vacarentque magis, quàm scribendis.

l. 1. c. 4.

V. Habeto & hoc aliud ineuntis septimi sæculi exemplum, ex quo quid retroactis sæculis fieret conjecturam facias. Sanctus Corbinianus, Frisingensis à Gregorio II. primùm ordinatus Episcopus, cum delegatione Apostolica in Galliam simul & Germaniam mittitur. *Accepto etiam Pallio cum benedictione & adjutorio B. Petri Apostoli, ut ubique prædicationis officium exercere in toto orbe posset, &c. Per universam Galliam verbum doctrinæ illius crevit, &c.* Novellum hunc Apostolum Pipinus Major Palatii regia tuitione complexus est.

Anno 716.

VI. Si aut scriptis mandata, aut in manus nostras devoluta fuisset historia rerum in prima Gentium ad Christum conversione gestarum, haberemus profectò incredibilia Metropolitanorum & Episcoporum quamplurium documenta, quibus & flagrantissimum fidei propagandæ studium suum consignaverunt, & novis in dies de Gentibus reportatis victoriis commendatas sibi Diœceses aut Provincias auxere. Lazorum Rex, ii forsan sunt Colchi, Justinum Imperatorem Constantinopolitanum adiit, postulavitque, *ut fieret Christianus, appellareturque ab eo Lazorum Imperator.* Gratulatus est sibi Justinus, non aliter quàm si novum ipse sibi Imperium peperisset, tam insigni ad Imperium Christi accessione facta. *Profectus Lazorum Imperator à Justino portavit coronam & Chlamydem Imperatoriam albam.* Verba hæc sunt Theophanis. Erulos, Hunnos, aliosque complurimos omitto, qui suam omnes & Justiniani, qui Justini successor fuit, diligentiæ, & optimorum Episcoporum zelo debent conversionem. Francorum Apostolus merito suo dictus est sanctus Remigius Archiepiscopus Remensis: Belgii Eligius Episcopus Noviodunensis. Irruperant Burgundiones & Franci, ut Gallos sibi subjicerent. At illos sibi longè feliciùs & glorioſiùs subjecere Gallorum Episcopi: non ægrè passi se fieri Francos, dum Franci fierent Christiani. In hoc fortè toti erant nostri Episcopi; hæc Apostolatus functio & proposita materies totos detinebat. Ita ut eorum curæ & diligentiæ, nec in Angliam quidquam, nec in Germaniam posset effluere. Zeli & fervoris fortasse id quidem plus habuisset, at certè prudentiæ minus: si neglectis iis quos in Galliam Deus eo consilio adduxerat, ut bello victores, religione mox & pietate victi, feliciùs vincerent: in remotissimas profecti regiones essent, ut Infideles ad fidem adducerent, suorum incurioſi, solliciti de longinquis. His adde à Ruperto Vormacienſi Episcopo, de quo suprà, multò antè cœptum esse prædicari Evangelium, quàm eò Zacharias Prædicatores Apostolicos ablegaret. Aliquantò antè quàm gestiret Gregorius, qui postea Magnus, in Angliam ipse proficisci; acceperat à Francis Anglia Reginam stirpis Francorum Regiæ, & cum Regina Episcopum, qui unius ibi Ecclesiæ positurus fundamenta venerat. B. Amandus Episcopus Tungrensis, Apostoli nomen in Flandria jam erat promeritus. Slavis idem ipse primum Evangelii jubar intulerat, nec ab eis antè discesserat, quàm de consequenda ab ipsis Martyrii corona desperasset. Martinus summus Pontifex confirmaverat ei, adauxeratque Apostolicæ functionis jura, anno Christi 650. authore Baronio. Quamobrem non temerè quisquam sibi persuaserit, id sibi semper studii integrum servasse Antistites Gallicanos, ut Christiani possent proferre pomæria Imperii: quanquam eorum conatibus & victoriis cumulum sæpissimè adjecerit Apostolicæ Sedis tum potestas eximia, tum charitas inexhausta. Illud præterea certum est, etiam post missos in Angliam à Romana Ecclesia Apostolicos Evangelii satores, Anglos nihilominus ab Hiberniæ Ecclesia, non modica & petiisse auxilia, & impetrasse. Postulavit teste Beda Rex Osualdus ab Hibernis Episcopum, qui subditos Christiano dogmate imbueret. Res ei qui primus missus est, non processit. Erat enim in eo fervoris quidem plurimum, at indulgentiæ non satis. Missus est deinde sanctissimus Antistes Aidanus. Is Rege ipso usus interprete, innumerabilem hominum multitudinem ad Ecclesiæ gremium adduxit. Sanctus Vvilfridus Eboracensis Archiepiscopus immanitate Regis throno suo ejectus, antequam Romam se conferret, Frisonibus Evangelicam sementem dispensavit. Ut erant Frisones Angliæ finitimi, vir sanctissimus id sibi laboris sumpsit, ut Episcopus & Apostolorum successor eo nomine, ut Evangelium circumjacentibus populis annunciaret. Dedit tamen operam, ut id sibi muneris confirmaretur ab Apostolica sede, ad quam quædam velut hæreditas ex asse, totus & integer venit Apostolatus. Beatus vero Kylianus Hibernus Monachus mitti se primum postu-

Baron. ann. 522. n. 18. 527. n. 52. 56. 529. nu. 18. 530. n. 12. 665. n. 7.

Baron. ann. 592. n. 42.

Baron. ann. 631. 632. 656. 665.

Baron. ann. 634.

Baron. ann. 678. n. 18.

Baron. ann. 686. n. 7. 690. n. 7.

Surius die 8. Septem.

postulavit à Conone Pontifice, & tum demum in Franconiam profectus est, verbi præco insignis. Quos in Germaniam misit B. Egbertus Angliæ Præsulum decus, voluere & ipsi, referente Beda, Sergii Papæ delegatione & auspiciis ire. His caput & dux erat B. Vilbrordus. Non alia re opus fuit B. Vulfrano Archiepiscopo Senonensi, ut ad Frisios prædicaturus proficisceretur, quàm ut ei per Regem & Pipinum Principem liceret.

Baron. ann. 700. n. 2.

CAPUT XLIII. P. 3. l. 1. c. 6.

De Metropolitanis in genere, de eorum institutione, jure, officio sub Imperio Caroli Magni, ejusque Regiæ prosapiæ. De quibusdam specialiter Metropolitanis.

I. Annua convocabant Concilia.

II. Episcopi in rebus perplexis ad eorum, ipsi ad Regum recurrebant authoritatem, aut Concilii Nationalis.

III. Qua vigilantia excubarent Metropolitani in Episcopos.

IV. Quàm magnos animos gererent, ne Episcopi degeneres obtruderentur.

V. Enumeratio jurium & privilegiorum, quæ ex Hincmaro, Metropolitanis competebant. Animi fortitudo, & insigne facinus magnanimi Metropolitani.

VI. Fatetur Hincmarus hæc esse vel effluvia, vel imitamenta Petri potestatis in Apostolos, & successorum ejus in successores Apostolorum.

VII. Cum Pipinus & Carolus Magnus Metropolitanos, qui penè exoleverant, restituerunt, sedis Apostolicæ authoritatem interponi voluere. Exempla varia, Remensium maximè Archiepiscoporum.

VIII. Authoritas Pontificum & Principum, & consensio cum primis necessaria, tum ut instituantur Metropoles, tum ut restituantur. Exemplorum congeries ex Hispania, Francia, Anglia, Germania.

IX. Cur à Pontifice expeteretur vel concessio, vel confirmatio temporalis Ecclesiarum ditionis & rei.

X. XI. Effrænis, & infinita quædam potestas Imperatoribus à Græcis tributa ad novas Metropoles erigendas, & ad relaxandos penè ubique Canones.

XII. Quo apud Græcos differant Archiepiscopi à Metropolitanis. Hormenopuli observationes. Novas condebant Metropoles Patriarchæ Constantinopolitani.

I. PRomovendus nunc nobis gradus ad Metropolitanos tertiæ ætatis, quandiu Imperatoria Caroli Magni familia rerum potita est. Occiderat ferè cum regia Chlodovei stirpe Francorum Metropolitanorum ordo & authoritas, jacuitque, donec à Zacharia, ejusque Vicario Bonifacio, & à Pipino rege excitaretur. Pipinus Rex Caroli Magni parens cùm omnes convocasset Franciæ Episcopos in Palatium Vernum, in ea Synodo sanciri curavit, ut unaquæque civitas suum haberet Episcopum: ut Episcopi Metropolitanis Canonicam dependerent obedientiam: *Secundum canonicam institutionem*: bina quotannis ut coirent Concilia, alterum Calendis Martiis, eo loco quem Rex designasset, & eo præsente: alterum Calendis Octobris Suessione, vel eo demum loco, quem prioris Synodi Episcopi indixissent: his Metropolitani Conciliis omnibus adessent: posterioribus autem adesse curarent ex Episcopis, Abbatibus, & Presbyteris, eos quorum præsentiam & curam conducibilem fore judicarent: ut ab Episcopis Monasteria reformarentur, opitulantibus Metropolitanis, interpellata etiam Regum majestate, ubi necessum esset alios subrogari Abbates disciplinæ monasticæ peritiores, tenacioresque: denique si quem præsertinè Episcopus videretur excommunicationis sententia irretiisse, ab eo ad Metropolitanum appellaretur; quibus si qui insanabiles & indomitæ malitiæ pertinaciùs retinerentur, *ii Regis judicio, exilio condemnarentur*.

Anno 755.

Can. 1. 4. 5. 9.

II. Plurimos hìc Canones in unum conglobavimus, ex quibus dilucidum est, nullos tum Primates Ecclesiæ Gallicanæ præfuisse: cùm post Episcopi sententiam à Metropolitano confirmatam, ad Regem confugerent, qui locum & vices mirabili quadam ratione implebat Exarchi, seu Primatis. Sed verissimè addi illud quoque potest, non alias hìc partes sustinere Regem, quàm Advocati & Defensoris Canonum; ex quo illud exurgit, ut judicii Episcoporum & Metropolitarum Executorem agat. Quò referendus est etiam Canon Concilii Fancofordiensis, edicentis, ut qui Metropolitani judicio non acquieverit, is Regem adeat, qui litteris Metropolitani de re tota certior fiat: *Et si aliquid est quod Episcopus Metropolitanus non possit corrigere, vel pacificare, tunc tandem veniant accusatores cum accusato cum litteris Metropolitani*. Non agebatur nisi de authoritate & sententia Metropolitani tuenda ab Rege, cui credita est Ecclesiarum tuitio. Constat etiam uni Regi, non cuiquam ejus Ministrorum id haberi honoris, ut de causa utcumque cognoscat, ab Episcopo priùs, tum à Metropolitano judicata. Temperamenti aliquid adhibitum est huic decreto à Concilio Moguntino, quo plurimum tamen adhuc conceditur potestati Regiæ in causis Ecclesiasticis. Statuitur enim ab hujus Concilii Patribus, ut post firmatam à Metropolitano Episcopi sententiam, Concilium adiri possit, cujus judicium erit, an ad Regem recurrendum sit, an ad Comitia Cleri Generalia. *Si nec Archiepiscopus eos corrigere valuerit, tunc omnino sub vinculis constringantur, usque ad Synodum, ut ibi eis judicetur, utrum ad judicium Domini nostri, aut ad istam magnam Synodum adferantur sub custodia publica*. Hìc habes adumbratam quandam eorum imaginem, quæ in Græcorum quondam Synodis agitata fuisse superiùs explanavimus. Cùm nempe in causis Ecclesiasticis à Metropolitanis & à Provincialibus Conciliis pertinaciores provocabant aliqui, & Imperatoriam authoritatem interpellabant: Episcopales autem in id connitebantur Synodi, ut causæ spirituales apud Tribunalia Ecclesiastica terminarentur. Et apud Græcos, & apud Francos post Metropolitanorum judicia, nunc ad Reges, nunc ad universaliores Synodos itum est. Utrobique tentata Primatum seu Exarchorum institutio, quæ aptissimè rem extricabat. Sed neutra in gente diuturna fuit Primatum potestas.

Can. 6.

Can. 22.

III. Nec segnior fuit Pipino, de quo ferè hactenus, Carolus Magnus, in restauranda Metropolitanorum authoritate, indissociabilique eorum cum Episcopis concordia, ut omnia in commune tractarentur, & pari hinc & inde conspiratione profligarentur. *Ut ad Metropolitanum Episcopum Suffraganei respiciant, & nihil novi facere audeant in suis Parochiis, sine conscientia & consilio sui Metropolitani, nec Metropolitanus sine eorum consilio*. Pronum erat & expeditum Episcopis, de rebus omnibus in commune consulere, quæ aliquanti essent ponderis, quando binas in Synodos quotannis conveniebant. Qua de re alibi prolixiùs. At Metropolitanorum, immo & quorumlibet Episcoporum in id maximè sedula cura & vigilantia arrigebat, ut comprovincialium Episcoporum, non Clericorum tantummodo vitam & mores explorarent, quòd inextincta hæc debeant esse sidera, quæ Cleri & plebis oculis in æternæ salutis viam capessendam allucescant. Ita statuit Valentina Synodus III. *Ut singulis Metropolitanis cum suis Suffraganeis cura sit de vita & opinione non solum totius Cleri, sed etiam ipsorum Episcoporum, &c.*

Capitulare Aquisg. Anno 789. c. 8.

Can. 19.

IV. Alibi quidem operosè & diligenter disseremus de Metropolitani officio in electorum Episcoporum confirmatione, & præmittendo austeriori exa-

ri examine. At hìc jamjam excutiendus est nobis Canon alius Concilii ejusdem Valentini III. Hoc
Can. 7. jubetur Metropolitanus, si protrudatur ad Episcopatum à Rege is qui tam excelsæ sanctæque dignitati dehonestamento futurus sit, excitare Clerum & Populum, ut ad Regem veniant, & ad ejus genua se provolvant; eò se confette & ipsum, si necesse sit, cum Episcopis Provinciæ, ut nihil prorsus relinquat intentatum eorum, quæ suæ sunt potestatis, ut tantum ab Ecclesia dedecus amoliatur. *Si necessarium Metropolitanus viderit, ne tantum malum cogatur agere, ut indebito honorem bonis tantum debitum tradat, instruat populum, informet Clerum, potius adire clementiam Imperialem, & ipse cum Coepiscopis, quibus valuerit modis, adeat, ut Ecclesiam Dei gloriosus Imperator digno honoret ministro.*

V. Quando Hincmarus Remensis Archiepiscopus diuturnis & molestis se simultatibus jurgiisque implicuit cum Hincmaro Laudunensi Episcopo nepote suo: & cum longam texuit sui apologiam, longam paritet nepotis contexuit accusationem: ibi certè tunc complusicula adnotavit ille capita, in quibus junior Hincmarus debitam Metropolitano suo observantiam canonicamque obedientiam vulnerasset. Crimini vertit, quòd se inconsulto, immo & reluctante, officio nescio quo Regii Palatii investitus fuisset: *Contra interdictum meum Canonicum:* quòd Abbatiam adeptus esset extra Diœceseos suæ limites, sine Metropolitani licentia, qua secundùm Canones muniendus tamen fuerat, ut posset fines Episcopatus sui egredi: quòd sæpiùs in hanc Abbatiam concessisset licentia non impetrata, aut nec petita. *Ad quod Monasterium irregulariter adeptum*
Opus LV. Capitum. c. 2. *in tertia Provincia, sine mea licentia, quoties tibi placuit, etiam irregulariter perrexisti.* Gravissimè hoc illi exprobrat, quòd toties Metropolitano suo adversatus, legi divinæ adversatus sit, & Spiritui sancto, quo inspirante & dictante conditi erant Canones ii, quibus pulcherrimè culmina magistratuum sacrorum alia aliis subduntur, ut gradatim tandem omnia Christo optimo maximoque subjiciantur. *In quo mihi contra regulas sacras restitis, Dei ordinationi restitis, qui per sacros Canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, me tibi præposuit, & te mihi supposuit.* Qualicumque demum æqualitatis fuco & specie sibi blandiantur Episcopi, unum esse inculcat Hincmarus Metropolitanum, qui non solùm judicia provocationum agitet, sed & Visitatotes designet vacantibus Episcopalibus Ecclesiis, electionibus præsit, examini electos subjiciat, & tum confirmet; denique Episcopum ipse tum judicio & voto suo nominet, cùm in plures se sciderint eligentium suffragia.
Ibid. c. 6. *Si fuerit defunctus Episcopus, ego & non tu visitatorem ipsi viduatæ designabo Ecclesiæ, electionem cum decreto Canonico præcipiam fieri, & si in partes se eligentium vota diviserint, meum, & non tuum erit eligere, qui majoribus ad ordinandum studiis juvetur & meritis, & meum est ordinandum examinare, non tuum.* Admonet non posse Episcopos Metropolitani & Episcoporum Provinciæ judicium declinare: at posse Metropolitanum Episcopos Judicesque ex vicinis Provinciis invitare, quoties ita conducere senserit: *Nec tibi licet ex alia Provincia advocare Episcopum cognitorem, &c. Sed si necesse fuerit pro meæ Provinciæ ambiguitatis absolutione, ego à vicina Provincia judices, si decrevero, convocare prævaleo.* Episcopos ex officio debere Metropolitanum percunctari in tebus dubiis, quæ molestiam illis aliquam creant: Metropolitani verò esse, aut alios consulete Episcopos, aut Apostolicam Sedem scisciteri. *Si in causis dubiis vel obscuris aliquid dubitas, me debes interrogare. Et si ego nesciero, ego apud alios, vel si necesse fuerit, apud Sedem Apostolicam debeo requirere, & tibi absolvere. Tu autem sine me de causis generalibus, nec etiam apud Sedem Apostolicam debes requirere, antequam studeas me inde consulere.*

Addit Hincmarus siquid peccatum sit ab Episcopis adversùs Canones Conciliorum, aut decreta sanctorum Patrum, illicò posse eos à Metropolitano corripi, non expectato tempore, quo Provinciale vel Nationale Concilium congregetur. *De his ex quibus certas & manifestas sanctorum Conciliorum & Apo-* Ibid. c. 5. 35. *stolicæ Sedis habemus sententias, si contra eas feceris, non debeo expectare Provinciale vel Generale Concilium, vel Coepiscoporum nostrorum consultum, sive consilium: sed statim secundum majorum, & orthodoxorum Patrum sententias ea corrigere debeo, quæ contra eorum definitionem admiseris; quia ut beatus monstrat Gelasius, in his non novæ constitutionis author, sed veteris constituti executor existam.* Debent Episcopi preces ad Deum fundere pro Romano Pontifice, & pro Metropolitano, cujus oratione & manuum impositione in Episcopos ordinati sunt. *Cum vobis Provinciæ Coepiscopis per Primatem ejus,* Ibid. c. 16. *orationibus & manus impositione in ordinatione gratia sancti Spiritus & Episcopalis ordo tribuitur, justum esse perpenditur, ut Papa Romano prælato, ei à vobis orationis devotio & obeditionis dilectio rependatur.* Denique graviter objurgat Hincmarus Laudunensem Episcopum, quòd simul & semel Presbyteros Ministrosque Ecclesiæ omnes genetali interdicto constrinxisset, ut nec Sacramenta ulla, nec Baptismus ipse, nec Viaticum celebrari, aut administrari possent, donec in suam ille Ecclesiam redux esset, aut expressa in contrarium sedis Apostolicæ To. 2. pag. mandata perlata essent. Quo inconsideratius nihil, 599. nihil Mettopolitano contumeliosius, nihil fidelium saluti infensius fieri poterat.

Scriptis Hincmarus Remensis dignitatem Metropolitanorum illustravit, illusttavit & factis & insi- Histor. Trevir. Spicil. gnibus fortitudinis documentis Bertolfus Archie- 12. pag. 215. piscopus Trevirensis. Mortuo Aventio Metensi Episcopo, subrogatus ei fuerat Galo, Pallioque donatus à Joanne VIII. Inaudiit Bertolfus gestatum ab eo fuisse Pallium Paschalibus solemnioribus festis; eumque confestim ad se accersivit. Præsto adfuit Galo, & à Metropolitano increpatus de Pallii gestatione, Rescriptum summi Pontificis repræsentavit, quo innovabatur privilegium illud ipsum quatuor jam antè Metensibus Episcopis collatum, *Salva in omnibus Metropolitani subjectione.* Quatuor horum primus fuerat Urbicius, secundus Codegangtus Pipini Regis ex sorore nepos, tertius Angelramus, quartus Drogo Catoli Magni filius. Bertolfus Canonum statuta sacrosancta objecit, quæ innovari quidquam à Suffraganeis prohibent sine licentia Metropolitani, aut nova vel honoris insignia, vel potestatis incrementa assumi: tum verò pro ea qua pollebat authoritate, usu Pallii ei in posterum interdixit: *Per sanctam quam in omnibus Ecclesiasticis negotiis sibi deberet obedientiam.* Non destitit Galo, authoritatem sibi sedis Apostolicæ prætexens, nec Bertolfus abstinuit ab intentanda canonica Metropolitanorum potestate: nec detumuit hæc procella, donec Hincmarus scriptis ad Galonem Epistolis, delinivit inflexitque ejus animum, ut Metropolitani jussis obtemperaret. *Epistolam Galoni transmisit, sapientiæ ac sani consilii sale conditam, per quam eum ad Metropolitani sui instruxit obedientiam, & sic reduxit concordiam.* Cautissimè Hincmarus, ut qui non nesciret posse Episcopos privilegiis Apostolicæ sedis in illorum gtatiam indultis, uti & non uti: quin immo nec consilii & voluntatis forsan fuisse Pontificum Romanorum, ut in usum tunc ea vocentur, cum gtavissima inde in concordiam Sacerdotalem ingruunt discrimina. Nec sanè proditum est, curasse Pontificem, ut valeret privilegium Galoni concessum: nec Bertolfo obfuit infracta hæc animi constantia. Revocanda jam oratio est ad Metropolitanorum privilegia, ab eodem Hincmaro rursus explanata.

VI. Sed illud in primis luculentum, quod profitetur Hincmarus, Metropolitanorum privilegia

eorum

eorum esse vel imitationes, vel rivulos, quæ concessit Christus Petro, ut præesset Apostolis, utque præessent successores ejus successoribus Apostolorum Episcopis. Ac primò quidem confitetur ille Primatum Petri divina, Metropoliticum Ecclesiastica institutione niti. *Sicut solicitudo & Primatus totius Ecclesiæ Catholicæ, sanctæ sedis Romanæ Pontifici divinitus est collata; ita & unicuique Metropolitano & Primati Provinciæ solicitudo sibi delegatæ Provinciæ, per sacros Canones Spiritu Dei conditos noscitur esse commissa.* Ad Canones hìc spectat Hincmarus maximè Nicænos, ut reor, ut qui prolixiùs Metropolitanis suffragentur, quòd tunc nec Exarchi adhuc essent ulli, nec Exarchatus, nec Exarchorum seu Primatum ulla Concilia, nisi Exarchorum nomine tres vetustissimos Patriarchas complectaris. Sed cùm Metropoles ante Nicænam Synodum jam effulsissent, potuere illæ ab ea non creari, sed confirmari. Quin ostensum supra est, eas ipsi Ecclesiæ penè coævas fuisse, saltem Ecclesiis per Apostolos fundatis fuisse suppares, aut illas ipsas fuisse, quas Apostoli condiderunt: ex quo efficitur nullis non Conciliis eas fuisse antiquiores, cum Concilia ineunte tertio sæculo, aut paulò priùs coalescere cœperint. Denique si in confesso est, tres antiquissimas Metropoles, seu tres vetustissimas Patriarchales Ecclesias, quæ solo Metropoleon nomine claruerunt, usque ad Nicæni Concilii tempora, à Petro fundatas esse: quin fatemur etiam cæteras quoque Metropoles omnes à Petri privilegio derivatas esse, cui uni omnem Christus illam contulit potestatem, cui Apostoli Apostolorumque successores subesse deberent?

To. 2. p. 608.

Hac manifestissimè doctrina nitebatur Hincmarus Remensis, cum Laudunensem in crimen vocaret, reumque ageret violatæ sedis Apostolicæ Petri, ex eo quòd Metropolitano suo ejusdem privilegii Petri pro suo modo consorti, immorigerum se & contumacem præstiterat: *Tu probaris Apostolicæ sedis privilegio resultare, qui Metropolitano privilegio obedire detrectasti.* Alibi etiam manare & pendere docet authoritatem firmitatemque eminentiorum omnium Ecclesiæ sedium ab Apostolica sede: *Quicumque igitur Primates Provinciarum à Domino constituti & Apostolica authoritate confirmati secundum Canones & Decreta sedis Romanæ Pontificum judicamus, Apostolica sedes conjudicat.* Tradit alibi defensandis suæ Metropoleos juribus satis superque sibi præsidii esse, in Conciliorum Romanorumque Pontificum decretis: at postulari tamen à se identidem nova novorum Pontificum in eorum confirmationem diplomata, quòd ita cum plerisque mortalium comparatum sit, ut nova decreta quàm antiqua pluris faciant, & propensiùs revereantur. *Privilegia sedis Apostolicæ non ideo petii, ut mihi non sufficeret, quod sacri Canones & decreta sedis Romanæ Pontificum cuique Metropoli concedunt, &c. Sed quia veteres Constitutiones jam quasi pro vili apud quosdam habentur, carnales homines his novis decretis territi, reverentiùs agerent, &c.* Denique non dissimulat Hincmarus, Metropoleos suæ privilegium Apostolicæ sedis privilegio concludi & contineri: quòd ei Sedi demandata sit tuitio privilegiorum omnium & dignitatum, quibus Ecclesiæ particulares quælibet splendescunt. *Quod & ego pro modulo meo servandum esse volui & volo, favente Domino in hac devotione manebo, sciens privilegium Metropolitanæ sedis Remorum in summo privilegio sanctæ sedis Romanæ manere, & privilegium esse sedis Romanæ, si sua authoritate privilegium sibi subjectæ Sedis fecerit vigere, & studuerit confirmare.* Alibi quoque profert verba ipsa Epistolæ Gregorii Magni ad Augustinum Angliæ Apostolum, qua Legationi ejus subducit omnes Franciæ Episcopos, quòd eos jam Arelatensi subjecisset Archiepiscopo, obsecutus decretis & mori prædecessorum suorum.

Ibidem. pag. 645.

Pag. 518.

Pag. 310.

Pag. 259.

Pag. 438.

VII. Hinc illud quoque, quòd cum Episcopale Collegium restaurari & reflorescere cœpit, aspirante tum maximè Pipini & Caroli Magni benevolentia: Metropoles suas Archiepiscopi omnes ab Apostolica sede confirmari vehementer expetierunt. Accipe verba Hadriani I. confirmantis sedem Tilpini Remensis Archiepiscopi: *Petisti à nobis tibi & Ecclesiæ tuæ fieri privilegium ex authoritate beati Petri Principis Apostolorum, & sanctæ sedis Romanæ ac nostra, &c.* Nicolaus I. eodem privilegio Hincmarum donavit: *Jus secundum Ecclesiasticas Constitutiones, Primatui Ecclesiæ, & tibi debitum & secundum sacros Canones & Decreta Romanorum Pontificum, ex antiqua consuetudine traditum & constitutum.* Hadrianus I. anno 788. Metropolin Viennensem jamdiu jacentem excitavit rursum, exertè contestatus anarchia & cessatione Metropoleon per annos sexaginta, vel etiam octoginta, nil deteri, nil deperire potuisse de eorum privilegiis. Radiat in Annalibus Baronianis hæc Hadriani I. Epistola ad Bertericum Archiepiscopum Viennensem. Scripsit & Joannes XIII. ad Episcopos Britanniæ Armoricæ, ut eos ab obedientia revocaret Turonensis Archiepiscopi, cui Romani Pontifices Metropolitica jura concesserant confirmaverantque. *Arduinus Turonensis Ecclesiæ Archiepiscopus, veniens ad Apostolorum limina Romam oratum, interpellavit nos, quòd jura sui Archiepiscopatus, quæ ab antiquis temporibus per Decreta sanctorum Pontificum sanctæ Romanæ matris Ecclesiæ suis prædecessoribus concessa & confirmata fuerunt, à vestro Archiepiscopo sublata videntur.* Certè Archiepiscopus Dolensis, quem sibi Armoricæ Episcopi præfecerant, & cujus se nomine adversus Turonensem Metropolitanum tuebantur, Apostolicæ tandem Sedis judicio sublatus evanuit. Si Metropoleon singularum historia, perinde ut Remensis à Flodoardo, mandata scriptis, & ad nos perlata fuisset, æquè numerosa occurrerent in eis exempla petitæ earum ab Apostolica sede confirmationis. Ante Nicolaum I. jam Benedictus Papa consimili privilegio armaverat Hincmarum Remensem: *Privilegium authoritate beati Petri, & Apostolicæ ipsius sedis huic præsuli Hincmaro contulit, ne quilibet hujus Diœceseos regulis subjectus, eo contempto impunè auderet seu valeret aliena expetere aut expectare judicia.* Fulco successor Hincmari, nec meritis impar, à Marino Papa ejusdem generis diplomate donatus est: *Cui etiam litteras misit pro concedendo debito Remensi Ecclesiæ privilegio.* Cumque Hadrianus II. Marino successisset, destinavit ad eum Fulco Remensis Ecclesiæ suæ privilegia omnia, à Leone, Benedicto, Nicolao concessa, ut ea novo diplomate non firmarentur solùm, sed augerentur. *Exemplaria Privilegiorum à Leone, Benedicto & Nicolao Pontificibus Romanis Remensi sedi concessorum, huic petit recitanda, & ab eo sibi confirmanda & roboranda atque augmentanda.*

Ibidem. pag. 596.

Flodoard. l. 3. c. 11.

L. 4. c. 1.

Intererat discriminis aliquid inter hæc privilegia, & ea quæ idem à Pontifice impetravit Fulco, pro tuitione agrorum, villarum, totiusque temporalis ditionis Ecclesiæ suæ, adversus prædones sacrilegos. Idem ipse Pontifex Fulconem delegavit, ut coacto Vormaciæ Concilio expenderet litem inter Colonienſem & Hamburgensem, seu Bremensem Archiepiscopos excitatam super jure Metropoliticō. Scripsit & ad Provinciæ Remensis Episcopos, ne se, quod jam meditabantur, ejus obedientiæ subducerent. Cum Stephanus Papa in Formosi locum successisset, Fulco interposita Caroli Crassi Imperatoris gratia & authoritate, ab eo expressit confirmationem veterum Ecclesiæ suæ privilegiorum: *Scripsit & ad eundem Imperatorem pro percipiendo à sede Romana pallio, roborandisque datis olim à Romanis Pontificibus Ecclesiæ Remensi privilegiis.* Interposuit & aliquando Lamberti Imperatoris preces: *Pro me quoque postulo, ut ejus mihi benevolentiam concilietis, quatenus tam de me, quàm etiam de Sede Remensi mercedem dignetur habere, & sua illi*

Ibidem.

Ibid. c. 2.

Ibid. c. 5.

privilegia inviolabiliter cuſtodire, ſicut omnes ſancti prædeceſſores ipſius ſemper feciſſe noſcuntur. Denique ſimile veri eſt in veſtigia ingreſſos eſſe Sculphi reliquos deinceps Remenſes Archiepiſcopos. Is Herveo Fulconis ſucceſſori ſucceſſerat; atque eodem L. 4. c. 18. teſte locupletiſſimo Flodoardo: *Legatos Romam dirigens pro conſenſu Papæ Joannis in ordinatione ſua, Pallium ab eodem ſibi miſſum cum litteris privilegii hujus Sedis ſuſcepit.*

VIII. Factis quàm ſcriptis clareſcere cupidior fuit prima ætas Eccleſiæ. Latent ergo origines primarum ferè Metropoleon; at ex poſterioribus conjicere pronum eſt, quales eæ fuerint. Atqui in his quarum hiſtoria teſtatior, liquet Metropoles Occidentales Pontificum authoritate, Regum conſenſione creatas eſſe. Refert author vitæ S. Remberti Archiepiſcopi Bremenſis, hanc quidem Metropolin à Papa inſtitutam fuiſſe, eique ab eo præfectum Anſcharium, cui Rembertus ſucceſſit: at non potuiſſe tum ullos ei ſuffraganeos addici Epiſcopos, propterea quod circumjacentes civitates altiſſimis adhuc tenebris Idololatriæ eſſent immenſæ: copiam verò à Pontifice Imperatori factam, ut quibus vellet Epiſcopis inaugurationem Archiepiſcopi delegaret. *Porro in litteris Romanæ Sedis Pontificum,* Surius die 4. Febr. c. 9. *à quibus Archiepiſcopi privilegium illi Sedi collatum eſt, etiam hoc continetur, ut quia propter novellam ejuſdem Sedis inſtitutionem, & necdum converſos ad fidem populos, ſuffraganei non habentur Epiſcopi, à quibus decedente uno alter Archiepiſcopus ordinetur; Palatinæ interim providentiæ ſuccedentium per tempora Pontificum conſecratio ſit commiſſa, donec numerus ſuffraganeorum Epiſcoporum, canonicè eum conſecrare debentium, ex gentibus ſuppleatur.*

Perhibet & Adamus in Chronologia ſua, à Ludovico Pio juſſum eſſe ordinari Anſgarium Hamburgenſem primum Archiepiſcopum in Concilio Nationali, Palliumque ei à Pontifice impetratum, illis circumfulgens privilegiis, quæ ſunt propria Metropolitanorum. *Habito Sacerdotum generali* Anno 832. Adam. L. 1. c. 10. 27. Ann. & 58. Crantzius l. 1. c. 20. Ann. 788. *Concilio, Pius Cæſar votum parentis impleri cupiens, Amaburg civitatem Trans-Albianorum Metropolin ſtatuit, eique Cathedræ primum Archiepiſcopum ordinari fecit Anſgarium, &c. Roborante id Gregorio IV. Apoſtolica authoritate, & Pallii donatione. Habentur in Eccleſia Bremenſi præcepta Imperatoris, & privilegia Papæ ſancto Anſgario data.* Bremenſem Epiſcopatum inſtituit Carolus Magnus, velut inſigne quoddam trophæum de manubiis Saxonum, quos iteratis obtriverat victoriis; ſed & eundem à Papa fecit confirmari. Poſtea Nicolaus Papa Bremenſem Epiſcopatum Metropoli Hamburgenſi univit, ut una utrobique eſſet Eccleſia Metropolitana. Salomon Rex Britanniæ Armoricæ Nicolaum I. inde & Hadrianum II. circumvenire precibus conatus eſt, ut Dolenſi Epiſcopo Pallium concederet. Conſtantiſſimè abnuerunt Pontifices, & imaginaria tandem Metropolis evanuit, ut prolixiùs alibi & opportuniùs narrabimus. Joannes VIII. Ovetenſem in Gallæcia Eccleſiam petente Alfonſo Rege Metropolitico nomine & jure cumulavit. *Et Eccleſiæ* Anno 882. *Ovetenſi quam veſtro conſenſu & aſſidua petitione Metropolitanam conſtituimus, omnes vos ſubditos eſſe mandamus, & concedimus etiam prædictæ Sedi, ut ea quæ Reges ſeu Fideles juſtè obtulerunt, vel in futurum Domino opitulante contulerint, rata, firma* Anno 907. *& inconcuſſa manere in perpetuum præcipimus.* Quæ tamen translatio Lucenſis Metropoleos in Ovetenſem Eccleſiam, ubi Sedes erat Regum, aliquantis tantùm poſt annis perfecta eſt. Denique vitæ ſcriptor ſancti Suviberti eam profert cauſam, cur cùm antè ordinatus fuiſſet, quàm Villebrordus, primas tamen illi ceſſit honoris partes, & ipſum nomen Archiepiſcopi Ultrajectenſis, quòd Villebrordus ab ipſo Pontifice ordinatus fuiſſet, eique Metropoli deſtinatus: ex quo & incunctanter Principes Francorum Pipinus & Carolus Martellus Villebrordum ipſa Ultrajectenſi civitate donaverunt. *Et licèt ſanctus Suvibertus egregius Pontifex præceſſerit ſanctum Villebrordum tempore, tamen ſanctus Villebrordus* Surius die 1. Mart. c. 13. *præcedit ſanctum Suvibertum dignitate, & primus Archiepiſcopus Trajectenſis reputatur, eo quòd à ſancto Sergio Papa Archiepiſcopus Friſonum ſpecialiter conſecratus, & à Sede Apoſtolica ad eundem populum miſſus fuerit; atque quòd ab illuſtri Principe Pipino & Carolo Martello civitatem Trajectenſem cum ſuis appendicibus, pro ſe, &c. & ſuis ſucceſſoribus Epiſcopis Trajectenſis Eccleſiæ impetraverit. Et ideo ſanctus Suvibertus non Epiſcopus Trajectenſis appellatur, ſed Coepiſcopus ſancti Villebrordi.*

Leo III. Adelardo Archiepiſcopo Cantuarienſi idem ipſum innovavit privilegium Metropoleos ſuæ, quod olim Auguſtino conceſſerat Gregorius Magnus, duodecim Epiſcopatus ejus ditioni ſubjiciens. Romam ad hoc perrexerat Adelardus, cum Epiſtolis Kenulphi Regis ad Pontificem, à quo orabat Rex aboleri Metropolin Lichefeldienſem, quam Rex Offa ab Hadriano I. Papa erigi exoraverat, ut Catuarienſem breviorem in gyrum contraheret. Annuit Pontifex Leo, ejuſque decretum executioni mandatum in Concilio Angliæ, anno 803. En ipſa Leonis III. verba: *Unde & nos veritate ipſa reperta* Epiſt. 1. Malmesb. De Geſtis Regum. l. 1. c. 4. *ordinationes ſeu confirmationes authoritate Apoſtolica, eas illi in integro, ſicut antiquitus fuerunt, conſtituentes, reddidimus, & privilegium confirmationis ſecundum ſacrorum Canonum cenſuram Eccleſiæ ſuæ obſervandum tradidimus.* Duodenarius verò numerus, ſive Epiſcoporum ſub uno quolibet Metropolitano; ſive Comitum ſub uno Duce; nunquam uſu receptus fuit; nec audiendus eſt contrarius his Annalium Pipini Scriptor. Reſcripſit ad Epiſt. 73. Bulgaros Nicolaus I. Metropolitanum illis poſtulandum eſſe à Sede Petri, cui Sacerdotii Principatum Chriſtus delegarat. *A quo & Epiſcopatus & Apoſtolatus ſumpſit initium.* Joannes VIII. Anglicano Ar- Epiſt. 65. chiepiſcopo privilegium idem firmavit, quod Gregorius Auguſtino contulerat, id eſt, Metropolin. *Nos Sedis tuæ privilegium quam vice B. Auguſtini à ſancto Gregorio, &c. illibatum tibi proculdubio vo-* Epiſt. 299. *lumus conſervare.* Innovantur ejuſdem Eccleſiæ privilegia, Formoſi quoque Papæ Epiſtola II. cujus extat & alia, quæ idem genus privilegii confirmat Archiepiſcopo Mediolanenſi.

In Chronico Hildesheimenſi commemoratur inſtitutio Epiſcopatuum Bohemiæ & Archiepiſcopatus Pragenſis ab Imperatore Ottone III. facta, ſuffragante Romano Pontifice: *Coadunata Synodo Epiſcopia VII. diſpoſuit, & Gaudentium fratrem B. Adalberti in principali urbe Slavorum Pragæ ordinari fecit Archiepiſcopum licentia Romani Pontificis.* Anno 967. aut juxta Baronium 971. Joannes XIII. Archiepiſcopatum Magdeburgenſem inſtituit hortatu Imperatoris Ottonis, in Concilio Ravennate. Du Cheſne Hiſt. Fran. To. 3. p. 517. Denique quibuſcumque verbis, aliis aliàs, hiſtorici rem narraverint, illud exploratum ratumque eſt, in iſtiuſmodi negotio dominatam ſemper eſſe Pontificum & Epiſcoporum authoritatem, ad erigendas Metropoles Eccleſiaſticas; nomine tenus primas aliquando tenere viſos eſſe Principes, quòd ab ipſis executio, perſæpè & fundatio dotatioque proficiſceretur.

IX. Indigitata eſt à nobis ſuperiùs obiter ratio, petendæ à Romanis Pontificibus confirmationis temporalium Eccleſiæ poſſeſſionum. Objiciebatur ſumma, qualem decet eſſe Chriſti Vicarii, & maximè tunc reformidata authoritas, adversùs audaciſſimos Eccleſiæ bonorum deprædatores, & plerumque inultos. Mos invaluit petendæ hujuſmodi confirmationis. Unde & Sylveſter II. Arnulpho reſti- Adrian. I. Epiſt. 15. tuens Remenſem Archiepiſcopatum, quo fuerat exturbatus, hæc reſcripſit: *Confirmamus inſuper tibi & concedimus Archiepiſcopatum Remenſem in integrum cum omnibus Epiſcopatibus ſibi ſubjectis, ſeu* Gerberti Epiſt. 55. *cum omnibus Monaſteriis, plebibus, titulis atque*

Capel-

Capellis, cortibus atque caſtellis, villis, caſalibus, & cum omnibus rebus ad Eccleſiam Remenſem pertinentibus. Eadem ſcripſerat Hadrianus I. ad Tilpinum Remenſem Archiepiſcopum.

X. Ne muti omnino nobis abierint Græci, & ne tamen tædioſæ nos dedamus prolixitati: pauca hæc, ſed non parvi ponderis advertemus. Refert Balſamon, Archiepiſcopum concionandi cupidiorem, in Epiſcopalibus ſuæ Provinciæ civitatibus & docuiſſe ſæpiùs & prædicaſſe, citra aſſenſum Epiſcoporum cujuſque loci. Cumque non pauci invidiam hinc illi facerent, uti ſolitum illum fuiſſe hac excuſatione, quòd docere & prædicare proprium non eſſet Epiſcopi munus: denique id ſibi juris in ſua Provincia ſuppetere. At improbatum eſt à Synodo, & quod ille auſus erat, & quod audaciæ ſuæ prætexuerat. *Quæ quidem magnæ Synodo non placuerunt.* In Can. 14. Apoſt.

Author eſt alibi Balſamon poſſe ab Imperatoribus Metropoles Eccleſiaſticas creari, antiquiſſimo privilegio eis conceſſo. *Mihi videtur ejuſmodi fieri ab Imperatoribus diviſiones, ſecundum poteſtatem illis olim datam.* In Can. 12. Conc. Chalc. Sed ſemetipſe quodammodo caſtigat Balſamon, cum non multò poſt ſubjicit, iſtiuſmodi Metropolitanos regiæ creationis, antiquis obnoxios ſemper eſſe Metropolitanis, qui integram in eos ſibi ſervant poteſtatem, ordinandi, judicandique. *Præterquam quod Epiſcopatus Metropolis vocatur, in aliis omnibus antiquæ Metropoli debes ſubjici. Ejus enim Epiſcopus ab antiquo Metropolitano ordinabitur, & ab ipſo judicabitur, & ei omnino ſubjicietur.* In Can. 38. Conc. Truil. Ita nominis honos tantùm Epiſcopis ab Imperatore adjiciebatur, nil novæ porro vel libertatis, vel poteſtatis.

At inceſſit tandem libido Alexin Comnenum Imperatorem dilatandi exaggerandique hujus Imperatorii juris ſui. *Imperium meum, quod ei à divinis Canonibus datum eſt privilegium, neglectui haberi non ſinens, &c.* Conſtituit ergo ille, ut Epiſcopales, vel Archiepiſcopales Eccleſiæ, quas Imperator inter Metropoles recenſuiſſet, eæ ne in poſterum à Metropolitano penderent, ſed ab ipſo immediatè Patriarcha Conſtantinopolitano. Ibidem. Invidioſo huic decreto modum quendam tamen adhibuit multa temperatum ſapientiæ: vetito videlicet Patriarcha, ne his privilegiis aſſentiretur, niſi conſtaret ei, aut niſi Imperator ipſe ſignificaſſet, ſuopte impetu, juſtiſque & non minimi momenti de cauſis, ea conceſſiſſe ſe nullis ſollicitationibus fatigatum. *Imperator permittit ſanctiſſimo Patriarchæ, ne aliter à quovis allatam de cujuſcumque Eccleſiæ Primatu chartam confirmet, nec ejus Præſulem inter Archiepiſcopos, vel Metropolitanos recipiat, quàm poſtquam de ea re ad Imperialem poteſtatem retulerit, & quid ſacris cautum ſit Canonibus docuerit, & intellexerit, quod Imperator proprio motu juſta de cauſa Eccleſiæ hunc honorem largitus eſt. Tunc enim eum admittet, & in eorum qui ſub ſe ſunt Antiſtitum numerum illum cooptabit.* In Can. 16. Carthag. Alibi autem perhibet idem Balſamon, tam altè imbibiſſe quoſdam inſulſam hanc opinationem, nullis aſtringi Imperatorem canonicis regulis, ut illi non eam tantùm affingerent poteſtatem Epiſcopatus Metropoleſque novas creandi, ſed & condonandi Epiſcopis, ut in aliorum Epiſcoporum territorio, eorum injuſſu Pontificalia munia obirent. Ab hac ſententia non multum abhorret Balſamon, cum ipſe mox id promat, à quo non minus abhorrere debuiſſet, diſpenſare & veniam facere Canonum poſſe Imperatorem, ubicumque poteſt Epiſcopus; & canonicis legibus ſubeſſe nullis, cum Epiſcopos Patriarchaſque nominet, etſi ſanctiſſimè vetent Canones, ne ſe Principes electionibus Epiſcoporum interponant. *Si hoc poteſt regionis Epiſcopus, multo magis Imperator, qui non cogitur ſequi Canones, qui decernunt Epiſcoporum electiones à Provincialibus Epiſcopis fieri, non autem à Magiſtratibus: ideoque citra electionem Epiſcopos & Patriarchas provehit Imperator.*

XI. Denique profertur alibi à Balſamone Conſtitutio Iſaaci Angeli Imperatoris, qua decernitur, ut Metropoles recens ab Imperatore inſtitutæ Epiſcopos ſuos recipiant, non ab antiquo Metropolitano, ſed à Patriarcha Conſtantinopolitano, ac proinde nec ipſum Patriarcham Conſtantinopolitanum, vetuſtiſſimæ ſeu legi, ſeu conſuetudini obnoxium fore, ut ſe cutet ab Heracleenſi Metropolitano ordinari, cujus olim ſuberat poteſtati. Quin & ipſæ Græcorum Synodi ætatis mediæ fædiſſima aſſentatione, nec enim eam fas eſt diſpenſationem interpretari, permittebant Imperatoribus Epiſcopos dare Eccleſiis vacantibus, Metropoles erigere, eas priſcis Metropolitanis omnino ſubducere, denique nulla canonica lege obligari. Ita profitetur ipſe Balſamon, ubi de Alexi Comneno verba facit. *Promulgata eſt Imperatoria ſententia præſente Synodo, communique tunc ſuffragio decernente, ut Imperatori permiſſum ſit, Præſidentiæ thronum Eccleſiis elargiri; & tam Epiſcopatus, quàm Archiepiſcopatus in Metropoles erigere, quæque pertinent ad electiones in his faciendas, cæteraque rectè conſtituenda pro lubitu ſuo diſponere, circa ullum Canonis illius impedimentum, qui decernit, ut ſalva ſint Metropoli jura ſua, quæ in eis Epiſcopatum honore auctum jampridem habebat.* Suppl. pag. 1114. Jur. Orient. pag. 101.

Non alius magis, quàm Chalcedonenſis Canon XII. ille erat, qui ſarta tecta ſervabat priſco Metropolitano ſua jura in recentiùs creatas Metropoles. Ita poſteriorum Græcorum adulatio, ſuffragantibus ipſis eorum Conciliis, eò evaſerat, ut Imperatoribus facultatem largiretur diſpenſandi de Canonibus Oecumenicarum etiam Synodorum; quo illi jam Eccleſiaſticis legibus omnibus ſolvebantur. Nec abnuam tamen, ſi quis hæc malit clementiùs interpretari, exiſtimetque hanc indulgentiam importunitati temporum famulatam eſſe, & malis minoribus prævertiſſe longè graviora. Nec enim defuiſſe officio ſuo Patriarchas, & ea coram Imperatoribus conſtantiſſimè obteſtatos eſſe, quibus illi ab infandis conatibus deterreri debuiſſent. Etenim Patriarchæ Nicolai ad Alexin Comnenum oratio ejuſmodi fuerat, ad cujus vim & conſtantiam accedere nihil poſſet. Jur. Orient. 271. uſque 281. Cum illi enim ob oculos poſuiſſet, ea quam tanta res deſiderabat libertate, & eruditionis copia, antiquiſſimos Canones, Legeſque ipſas Imperatorum, quibus improbatur damnaturque mos ille creandarum ab Imperatore Metropoleon. Cum nec revocatas ſiluiſſet à Conciliis Oecumenicis id genus Metropoles. Cum ſanctiſſimas leges percenſuiſſet, quibus proſcribuntur hæ innovationes, niſi aut neceſſitas urgeat, aut utilitas eniteat Eccleſiæ: quo etiam caſu authoritatem Concilii interponendam eſſe, & priſco Metropolitano tantundem eſſe remetiendum ab Imperatore, quantum ei damni importatum eſſet hac diviſione: *Non aliter id aſſequebantur, niſi publicæ utilitatis id ſuaderet ratio, & Synodus aſſentiretur, & Metropolitanus remunerationes ſe dignas ex Imperatoris manus conſecutus, quæ gererentur, approbaret.* His addebat Patriarcha, adverſas Canonibus leges, nullius eſſe vigoris, in idque ipſos aſſenſos eſſe Imperatores: ſtatutis Principum inſtituta Eccleſiæ convelli non poſſe: conſuetudinem nullis morum patrocinari poſſe corruptelis: *Nam neque Pragmatica ſanctio adverſus divinos Canones valebit. Conſtitutum à Majeſtate tua ſubnotatum Leges & Canones evertere non poteſt, aut veritatem ſuccutere. Nec longa conſuetudo efficiet unquam, ut quod ab initio ſubſiſtere non potuit, locum habeat.* Quanquam id conſtaret, ſplendorem & opulentiam Eccleſiæ Imperatorum munificentiæ acceptam referri debere, irrevocabilia eſſe hæc beneficia, cum non poſſit Eccleſiæ crimen impingi ingratitudinis: quin irritas legibus decerni donationes Principum inconſideratiùs factas; & in iis numerandas eſſe gratias iſtas, ubi Principes uni ut commodent Eccleſiæ, alterius jura concerpunt. Denique præluxiſſe exem-

pla

pla revocatarum hoc genus gratiarum. Quippe ſub Romano Imperatore Curia conſultò ex Epiſcopis & Magiſtratibus coalita, Præſide Patriarcha ipſo, antiquæ Metropoli mancipavit Archiepiſcopum nuper ab Imperatore creatum. Si Græci hujuſmodi machinis expugnare ſæpiùs aggreſſi Imperatorum potentiam altiùs ſe in Eccleſiæ negotia intrudentem, tunc ceſſerunt, cum rem non procedere experti ſunt: erit ſanè quòd eorum potius doleamus vicem, quàm ignaviam culpemus; indulgentiam enim tunc demum ſecuti ſunt difficillimis temporibus, cum inflexa conſtantia gravioribus damnis Eccleſiam implicuiſſet. Porro quod ex Balſamone ſupra relatum eſt, & quod ex Zonara referri potuiſſet, id abundè teſtatum facit nullis iſtiuſmodi Epiſcoporum hortamentis Imperatores à propoſito dimoveri aliquando potuiſſe.

In Can. 12. Conc. Chalc. In Can. 38. Conc. in Trull. Balſamon pag. 451.

XII. Non tacuit Balſamon, quo differrent Archiepiſcopi à Metropolitanis apud Græcos hac tempeſtate. His enim parebant Epiſcopi complures; illis prorſus nulli, hoc uno conſpicuis, quòd nec ipſi Metropolitano ulli eſſent obnoxii. Eo ſenſu vocabatur Archiepiſcopus Gotthiæ. Ita media quædam erat ſtatio Archiepiſcoporum, inter Metropolitanos & Epiſcopos. Ubi de Pallio inferiùs ſermonem inſtituemus, Epiſcopos Metenſes audiemus, poſtquam Pallio donati fuere, Archiepiſcopos dictos fuiſſe, quamvis vel tunc ſub poteſtate eſſent Metropolitanorum, nec ullos ipſi morigeros ſibi ſubditoſque haberent Epiſcopos.

Pag. 11.

In ſuam Epitomen Canonum aliqua adnotavit Harmenopulus, ex quibus hoc excerpere juvabit. Poſſe videlicet Metropolitanum tremenda quidem celebrare myſteria in Epiſcopatu ſuffraganei ſui, eo permittente: at tum in recitandis ab eo Diptychis memorari quidem Patriarcham, non verò Epiſcopum loci, cui ipſe eminet. *Metropolitanus Epiſcopi quidem ſibi ſubditi conceſſu, in ejus territorio ſacra peragat: verùm relationem non Epiſcopi, ſed Patriarchæ faciat. Non enim admitti debet, & ordini divino refragatur, ut ſuperior relationem ſibi ſubjecti faciat.*

Poſtremo tandem loco hoc adnotabimus majoris aliquanto momenti, permittentibus videlicet, vel jubentibus Imperatoribus, à Patriarchis Conſtantinopolitanis creatas aliquando novas fuiſſe Metropoles. Nicephorus Phocas, authore Luitprando, id muneris indixit Polyeucto Patriarchæ Conſtantinopolitano, ut Hydruntum Italiæ urbem Metropolitica ornaret dignitate, Suffraganeos ei adſignaret Epiſcopos, & Græco ritu ac ſermone divina ibi celebrari Officia juberet. Paruit Patriarcha, novæque Metropoli quinque ſubjecit Epiſcopales ſedes, quamvis omnibus retro ſæculis ea regio tota Romanæ urbis Metropoli obnoxia fuiſſet. Obiter hìc advertes inuſitatam illam Metropoleon & Epiſcopatuum multitudinem in Regno nunc Neapolitano, magna ex parte profectam eſſe ab illa Græcorum æmulatione, qua certabant totidem quaſi vinculis opulentas has florentiſſimaſque tum civitates, tum Provincias, Eccleſiæ ſuæ Imperioque arctiùs aſtringere.

CAPUT XLIV. P. 3. l. 1. c. 7.

De Metropolitanis nonnullis in particulari. De ordine Metropoleon Græcarum. De Metropolitanis cujuſque Patriarchatus Protothronis.

I. Elucidatur Canon Francofordienſis de Metropolibus Viennenſi, Arelatenſi, Tarentaſienſi, Ebrodunenſi, & Aquenſi.

II. De eadem re. Cur Metropoles Narbonenſis, Eluſana & Aquenſis ſileantur in teſtamento Caroli Magni.

III. Harum trium Metropoleon tunc occaſus, itemque Ebrodunenſis & Tarentaſienſis.

IV. De Dolenſi in Armorica Provincia Metropoli. Cur Nicolaus I. Duci Armoricæ Regium tunc nomen decuſque affinxerit.

V. Vices alternæ Germanicarum Metropoleon Laureacenſis & Salisburgenſis.

VI. De Metropolibus quæ primas honoris & Sedis in unoquoque Patriarchatu obtinebant prærogativas.

VII. Leo Philoſophus Imperator, Metropolibus præſcribit certum deinceps ordinem.

VIII. Ordinationis tempori honor tunc habebatur in inferioribus tantùm Dignitatibus.

IX. Rationes hujus in Dignitatum ordine diverſitatis.

X. Singularis conſuetudo Trevirenſis & Remenſis Eccleſiæ.

I. SUperſunt pauca quæ obſervaſſe non pigeat circa Gallicanas Metropoles, ad illuſtranda, forſan & alicubi caſtiganda ea quæ ſuperiori capite diſceptata jam fuere. Finita ac profligata tandem eſt in Francofordiendi Concilio lis antiquiſſima, & quæ tunc recaluerat, inter Archiepiſcopos Viennenſem & Arelatenſem. Statutum porro eſt, ut ſtarent Decreta Romanorum Pontificum Gregorii, Zoſimi, Leonis & Symmachi: haberetque ex eorum præſcripto Suffraganeos Viennenſis quatuor, Arelatenſis novem. Quod ad Metropoles verò Tarentaſiam, Ebrodunum & Aquas-Sextias, quarum vacillabat ſtatus, judicium Sedis Apoſtolicæ expectaretur. *De Tarentaſia verò, & Ebrodunо, ſive Aquis, Legatio facta eſt ad Apoſtolicam Sedem, & quidquid per Pontificem Romanæ Eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur.*

Conc. Gall. Tom. 3. pag. 552. 492. 493. Can. 8.

Le Cointe. Ann. 752. num. 163. Anno 755. n. 82. 184. Anno 773. n. 39. 49.

In Concilio Galliarum Nationali viſum eſt adeundum eſſe fontem ipſum & exemplar Metropoliticæ poteſtatis, & inde petenda jura ad Metropoleon cauſas illuminandas. Non abhorret à vero, Romani Pontificis judicio viciſſe Ebrodunenſem & Tarentaſienſem Metropoles, ſuſpenſam verò ampliatamque fuiſſe cauſam Aquenſis. Id conjicitur ex Caroli Magni teſtamento, ubi Ebrodunum & Tarentaſia ſuum inter Metropoles locum retinent, Aquenſis civitas ſiletur. Viginti & una Metropoles ibi pernumerantur à Carolo, paucis ante obitum annis condito hoc teſtamento. Eæ ſunt Roma, Ravenna, Mediolanum, Forum Julii, Gradus, Colonia, Moguntia, Salisburgum, Treviri, Senones, Veſontio, Lugdunum, Rotomagus, Remi, Arelate, Vienna, Tarentaſia, Ebrodunum, Burdegala, Turones, Bituriges. De Metropoli Narbonenſi & Aquenſi mirum ſilentium.

II. Provinciam Aquenſem Sarraceni anno Chriſti 739. fœdiſſima populatione vaſtarunt. Orbatæ exinde perdiu luxerunt civitates Metropoli Aquenſi obnoxiæ, cum ipſa ſua Metropoli. Hæ erant Vapincum, Reii, Forum-Julii, Aptenſis civitas, Antipolis. Catalogi Epiſcoporum per ea tempora vacuos & miſerandos oſtendunt hiatus. Occitania inferior iiſdem Sarracenorum populationibus infeſtata fuerat, & non antè Pipinus Rex, quàm anno 755. illos ultra Pyrenæos expulit, recepta ab eis Narbone. Tunc redintegrata eſt Narbonenſis Metropolis, eique præterea tantis illuſtriſſimus victoriis Rex ſubjecit tres Epiſcopales ultra Pyrenæos urbes, quas profligatis Mauris invaſerat, Barcinonem, Gironam, & Urgellum. Poſtea enim quò altiùs ſe in Hiſpanias inferebant armis victricibus Francorum Reges, eò augeſcebat numerus Suffraganearum Sedium Metropolis Narbonenſis. Qua in re ſecundæ Dynaſtiæ Francorum Reges in veſtigia ingrediebantur eadem, quæ prioris Reges impreſſerant. Quandiu Metropolis Narbonenſis imperio paruit Viſigothorum Hiſpaniæ Regum, Metropolis autem Bituricenſis Francorum: hi Bituricenſi adjiciebant quidquid ſubducere poterant Narbonenſi,

bonensi, & illi vicissim Narbonensi, quidquid decerpere poterant de Bituricensi. In causa ergo Sarraceni fuere illius veluti deliquii, quo Narbonensis & Aquensis Metropoles aliquandiu visæ sunt deficere & obscurari. Gravis orta est contentio inter Narbonensem Metropolitanum & Episcopum Elnensem de Comitatu Razetensi, quo continebantur urbes Alectum & Limotium. Addictus tandem est Comitatus Metropolitano, & tunc aliquoties dicti sunt Archiepiscopi Narbonenses & Razetenses. Anno 793. Sarraceni rursum expugnarunt Narbonem, Barcinonem & Gerundam. Tunc rursum deficere & contenebrescere visa hæc Metropolis. Id causæ forsan fuit, quamobrem expuncta est à catalogo civitatum, quibus Carolus Magnus congestas à se immensas opes eo testamento legavit, quod triennio ante obitum suum scripsit, juxta Eginardum, hoc est anno 811. Eo memorantur Metropoles non plures quàm viginti & una, quamvis viginti-quatuor complecteretur ditio Caroli Magni. Narbonensis, Elusana & Aquensis ibi prætermissæ sunt. Concilium Francofordiense, de quo suprà, curam egit de Aquensi, non de Narbonensi: propterea quòd habita sit ea Synodus anno 794. altero scilicet anno quàm Narbo in Sarracenorum potestatem venerat. Venire etiam in mentem potest, Francorum Reges occasionem aucupatos esse subjiciendæ Narbonensis civitatis Metropoli Bituricensi, ut eam Imperio suo strictioribus nexibus conjungerent, obtemperaturam posthac Metropoli antiquissimæ Monarchiæ Gallicanæ: quo eodem consilio Elusana civitas Burdegalæ mancipata est. Aquensis civitas recuperata Francico Imperio fuerat, profligatis Sarracenis: sed nequedum forsan ei, aut Ecclesiæ ejus, aut pendentibus ab ea Episcopalibus sedibus ea vel libertas, vel integritas restituta fuerat, quæ Metropoliticam ejus dignitatem ab omni dubio & controversia vindicaret. Francofordienses Patres rem Papæ arbitrio commiserunt, perinde ut de Tarentasia & Ebroduno. Et quando Carolus in testamento suo Ebroduni & Tarentasiæ, non Aqui-Sextiensis meminit civitatis, argumento id esse potest minùs propitium forsan huic fuisse Pontificium responsum. Elusa à Vandalis eversa fuerat, ex fide Archivorum Lescariensium, quæ laudantur à doctissimo Baluzio in suis ad Capitularium libros notis. Non potuit tam brevi tempore ad Auscios transferri ea Metropolis. Tandiu ergo Suffraganei ejus Episcopi sub authoritate & tuitione Burdegalensis Archiepiscopi delituerunt, qui exinde Caput se dixit Novempopulaniæ. Feliciùs cessit Aquensi civitati, cujus revixit non multò pòst Metropolis. Nemausensi enim in Synodo, anno 886. congregata ab Archiepiscopo Narbonensi Theodardo, Archiepiscopus Aquensis locum & nomen habet inter Archiepiscopos Arelatensem & Ebrodunensem. *Adfuere Rostagnus Arelatensis, Matfridus Aquensis, Ermaldus Ebrodunensis Archiepiscopi, & cum eis Paulus Aptensis, &c.* Joannes VIII. Papa Epistolas scripsit iisdem verbis, *à paribus*, ad Archiepiscopos tres, Arelatensem, Narbonensem & Aquensem. Itaque Aquensi jam Pontifici nulla fiebat de Metropoli sua controversia.

Ibidem. Ann. 791. num. 15. Ann. 793. n. 8.

Pag. 1071.

Epist. 191.

III. Tarentasia verò erat quidem illa in numero Metropoleos jam inde à temporibus Leonis Papæ, ut ex Notitiis Provinciarum liquet. At cùm unus esset ei obnoxius Suffraganeus, cui sedes Octodurum erat: eam Leo Metropoli Viennensi subjecit, quòd necesse esset tres saltem Episcopos uni parere Metropolitano, qui & ipsum ordinare possent, & alios etiam cum ipso Episcopos. Guntramnus Rex Augustam Prætoriam Longobardis depulsis, suæ adjecit ditioni, oppidum sancti Joannis Maurianensis condidit, utrobique Episcopalem sedem erexit, ita novos Tarentasiæ addidit Suffraganeos; quo factum est, ut interpellante postea Francofordiensi Concilio, rursum Romanus Pontifex eam Metropolim declaraverit, cui jam tres suppeterent Suffraganei. Nec ineptè etiam conjiceret aliquis, dum sub potestate Visigothorum vel Sarracenorum oppressa gemeret Narbonensis civitas, certasse de Primatu Narbonensis Provinciæ secundæ Metropolitanos Arelatensem & Viennensem, & in id connixos esse, ut minusculas has tres obtererent Metropoles, Ebrodunum, Tarentasiam, & Aquas-Sextias. Ea quoque forsan erat causa dissidii inter hos duos Archiepiscopos, de quo agitur Canone VIII. Concilii Francofordiensis. Visum est Petro de Marca Aquensem civitatem permissam esse à Romano Pontifice ditioni Arelatensis Metropolitæ, quòd ea fuisset olim constitutio Symmachi Papæ. At contrà regeritur, eadem Symmachi constitutione Tarentasiam quoque Viennensi Metropoli subjectam fuisse, à qua nihilo tamen minus absoluta fuit post Francofordiense Concilium.

Le Cointe. Anno 749. n. 48.

In hoc opinionum certamine fruetur Lector suo judicio, & quam in partem volet declinabit. Mihi quidem illud à veritate propiùs abesse videtur, Aquensis Ecclesiæ & urbis occasum vastationi Sarracenorum imputandum esse; ita aliquandiu hanc Metropolim obtenebratam esse. 1. Eadem protsus ratione Narbonensis quoque Metropolis debilitata & aliquandiu oppressa jacuit. 2. Catalogi Episcoporum toto hoc intervallo vacui sunt, & hiant: nec tamen ita habuisset, si aliqui fuissent Episcopi, quanquam Arelatensibus Metropolitanis obnoxii. 3. Potuisset Aquensis Metropolis, quanquam Arelatensi obnoxia, inter Metropoles numerari semper, ut quæ plures nacta esset Suffraganeos, atque ita in Caroli Magni testamento nec sileri, nec tanti Principis munificentia defraudari. 4. Pendebant aliquæ Metropoles à Primatu Bituricensi, easque pari cum aliis & honore, & munerum copia affecit Carolus Magnus. Quin ergo & Aquensem eodem loco habuisset? 5. Denique non alia verè Primatia sub Caroli Magni Imperio efflornit, quàm Bituricensis. Frustra ergo sunt, qui Arelatensem aut alias quasvis somniant.

IV. Diuturnior aliquantò fuit concertatio inter Britanniæ Armoricæ Episcopos & Metropolitanum Turonensem, cujus jugo frustra se subducere meditabantur, ut Francico se quoque Imperio excuterent. Ad Regis & ad Archiepiscopi obedientiam eos revocare per litteras enixa est Synodus Tullensis: *Quatenus ad suam Metropolim redeant, & Salomonem commoneant, ut promissam fidem glorioso Regi Carolo observet.* Admonuit eos eadem Synodus litterarum antè præscriptarum à Romanis Præsulibus Leone & Benedicto ad Ducem eorum Nomenojum, cui excommunicationis mucronem intentabat, nisi prisca Metropolitanum Turonensem observantia coleret. Denique Legati Tullensis Synodi in mandatis habebant, ut Salomonem submonerent, veteres Brittones Regibus Francorum nunquam non tributa pensitasse. *Consideret gentem Britannorum Francis ab initio fuisse subjectam, & statutum dependisse tributum: ac per hoc non dedignetur ad nuper omissam reverti consuetudinem.*

Anno 859.

Can. 8.

Scripsit & ad eundem Salomonem Nicolaus Pontifex, regio illum afficiens honore, instansque vehementiùs ita priùs delinito, ut secum omnes Episcopos suæ gentis ad Metropolitani Turonensis obedientiam revocaret. *Ut omnes Episcopos regni tui ad Turonensium Archiepiscopum mittere non detrectes. Ipse est enim Metropolitanus, omnesque Episcopi regni tui ejus Suffraganei sunt, sicut conscriptiones prædecessorum meorum evidenter ostendunt.* Cùm his Pontificiis litteris nec mollirentur nec cederent Episcopi Armorici cum suo Rege, Concilii Suessionensis III. Patres egerunt apud eundem Pontificem, ut minas pœnasque exaggeraret, frangeretque contumaciam eorum, qui nec Metropolitano & Provincialibus ejus Conciliis, nec universalibus Galliæ Synodis ipsa Papæ authoritate convocatis, aut adessent, aut obsequentes se præstarent. *Sed neque ad generalitatis nostræ Synodum, si quando Apostolatus vestri*

Anno 865.

Conc. Gall. p. 3. p. 276.

Anno 866. Ibid. p. 298.

veſtri authoritas noſtram fraternitatem pro quibuslibet negotiis congregandam decernit. Qui denique Dolenſem ſibi neſcio quem perſonatum effinxiſſent Metropolitanum. *Cui loco ſe jactitant ſedem Metropolim contra fas habere*. Denique inſtabat Pontifici hæc Synodus, ut excommunicationis telum jacularetur in Principem Armoricæ, niſi eo quo Majores ejus obſequio Reges Galliæ proſequeretur, idemque tributum penderet. *Hactenus indomitam feritatem principali mucrone comprimere, Eccleſiæ filiis efficaciter ſuccurrere dignemini*.

Nec quenquam moveat quòd ad Armoricæ Principem ſcripſerit Nicolaus, tanquam ad Regem. Id enim & honoris & nominis eidem jam conceſſerat Carolus Calvus, quo tum frueretur ipſe, tum proles ejus jam nata. Quin & idem conſenſerat erectioni Dolenſis Archiepiſcopatus, ſtudens videlicet gratificari viciſſim & remetiri aliquid gratiæ, propter auxilia ingentia & oportuniſſima, quibus à Duce Brittonum relevatus fuerat in obſidione Andegavenſi. Id exculpſit clariſſimus Sirmondus ex charta quadam Monaſterii ſancti Michaelis, cujus hæc ſunt verba: *Salomon ob obſidionem Andegavenſem in auxilium Carolo venit. Hujus rei gratia Carolus Salomoni Regi Brittonum habere permiſit circulum aureum, & purpuram, & Archiepiſcopalem Sedem, & proprium numiſma, & inſuper omnia Regi convenientia, & non ſolùm illi, verùm etiam ſucceſſoribus ejus deinceps habenda permiſit*. Idem ipſe Carolus Imperator in Concilio Cariſiaco anni 877. conſilia agitavit, & rationes expoſuit recuperandi Brittonum regni: cùm fato jam ſuo extincti fuiſſent ii, quibus id conferri inſuperabilis neceſſitas juſſerat. *Qualiter regnum quod neceſſitate Brittonibus quondam juramento confirmatum fuerat, quia de illis quibus firmatum eſt, nullus ſuperſtes eſt, à fidelibus noſtris recipiatur*. Certè extincto Salomone concidiſſe pariter videtur & regia Armoricorum Ducum dignitas & Dolenſis Metropoleos vis ac poteſtas. Salomoni ſucceſſere Duces, non Reges. Dolenſis Archiepiſcopus novis ſubinde Pontificum Romanorum Decretis impetitus, Joannis VIII. Joannis XIII. Gregorii VII. & Urbani II. ab Innocentio denique III. oppreſſus jacuit, nec deinceps ſupra Epiſcoporum honores quidquam ſibi arrogavit. Defectionis Brittonum dux authorque fuerat Nomenojus, pulſis Epiſcopis iis, quos adverſaturos videbat tyrannidi novæ, aliiſque in eum locum ſuffectis. Quos abegerat, ad Carolum Calvum confugere. Quos creaverat, eorum cùm deſperaret à Turonenſi Archiepiſcopo conſecrationem impetrare, commentitium ſibi Metropolitanum excitavit, & antiquis Armoricæ Epiſcopatibus tres novos adjecit, Dolenſem, Briocenſem & alium præterea. Capite infrà 45. num. 19. reliqua contexemus de hac eadem Turonenſis & Dolenſis Eccleſiæ concertatione.

Notæ in Capit. Car. Calv. pag. 186.

Capit. Car. Calv. pag. 424. 439.

Epiſt. Joann. VIII. 224. Epiſt. 2. Joan. XIII.

Du Cheſne Hiſt. Franc. Tom. 2. pag. 407.

V. E Gallia in Germaniam venio. Eugenius Pontifex ab Archiepiſcopo Laureacenſi certior factus de hujus Eccleſiæ calamitatibus, ad Hungariæ, Moraviæque Epiſcopos ſcripſit anno 824. Laureacenſi Archiepiſcopo ſeptem olim Epiſcopos patuiſſe, cujus amplitudinis vix ulla nunc ſupereſſent veſtigia. Anno Chriſti 524. obierat Theodorus Epiſcopus Laureacenſis. Barbararum gentium incurſionibus vaſtatæ perdiu & oppreſſæ jacuerunt deinde iſtæ cum Eccleſiis ſuis Provinciæ. Rupertus Vormacienſis Epiſcopus & Germanicarum Provinciarum Metropolitanus, cùm Metropoliticam ſuam Sedem apud Salisburgum collocaſſet, ſanctiſſimè peractæ vitæ curriculum ibi complevit, miſſis antè duobus commilitonibus & cooperatoribus ſuis, altero Laureacum, altero Pataviam. Exinde Laureacenſes Epiſcopi in poteſtate fuere Archiepiſcopi Salisburgenſis uſque ad annum 666. Tunc enim demum Bruno Patavienſis Epiſcopus, Laureacenſi quoque Epiſcopatu inveſtitus, quòd ita ferret rerum temporumque calamitas, atque ita duobus his Epiſcopatibus in unum conflatis, neceſſariò denique Metropolitanus evaſit Bavariæ, cum vivis exceſſiſſet Anſologus Salisburgenſis Metropolitanus, eaque Metropolis funditùs corruiſſet. Exinde Laureacenſes & Patavienſes Epiſcopi, Metropolitani ipſimet fuere Bavarorum, ad annum uſque 798. quo reſtituta eſt Metropolis Salisburgenſis. Anno 822. ſolenni tranſactione convenit, ut Laureacenſis Epiſcopatus à Patavienſi rurſum divelleretur, Laureacum à Metropoli Salisburgenſi abſcinderetur, & in Metropolim creſceret, cui morem gererent Epiſcopi Hungariæ, Moraviæ, & circumjacentium Provinciarum, ſive inſtituti jam eſſent illi Epiſcopi, ſive poſtea inſtituendi. Ita Cointius noſter extricavit implicatiſſimas harum Eccleſiarum viciſſitudines, ob infeſtationes Gentilium undique incurſantium, quibus Chriſto interim & Eccleſiæ lucrifaciendis infatigata horum Præſulum charitas imminebat. Eæ fuere juſtiſſimæ cauſæ, uniendi duos Epiſcopatus, eoſdemque rurſus divellendi: Metropoleos ex una urbe in aliam transferendæ: ſupprimendæ ac rurſus reſtituendæ: denique novæ creandæ ejuſmodi Metropoleos, quæ creandis Epiſcopatibus, & adgregandis ad fidem populis præeſſet. Ita enim in omnia ſe fingit ingenia charitas, Eccleſiarum neceſſitatibus obſecundans. Urolphi Romanam Eccleſiam interpellantis exemplo liquet, his de Metropoleon erectionibus Romam fuiſſe relatum, cum primùm id fieri potuit. Jubebat enim per Epiſtolas Eugenius Papa, creari novos Epiſcopatus, ubi olim aliqui fuiſſe deprehenderentur, & ubi creandos exiſtimaret Metropolitanus, cui authoritatem, & Vicariatum delegabat ſanctæ Sedis: *Cui vicem noſtram apud vos Eccleſiaſtici regiminis per omnia commiſimus*. De alternationibus Hamburgenſis ſeu Bremenſis Metropoleos infrà diſseremus.

VI. Non abs re erit hìc obſervaſse, univerſim quidem inter Epiſcopos uni Metropoli, & inter Metropolitanos uni Exarcho, ſeu Patriarchæ obnoxios, eam vigere ordinis legem, ut prior ſit honore & ſede, qui ordinationis tempore prior eſt: at fuiſſe tamen tum Metropoles, tum Epiſcopatus, quibus prærogativa honoris & ſedis conceſſa fuerat & longo adſerta uſu, nulla temporis habita ratione, ſive ordinationis. Ejuſmodi erat in Patriarchatu Antiocheno Tyrius Metropolita, qui Protothronum ſe dixit in VIII. Synodo Generali, quo etiam jure vacantem regebat Patriarchatum, & abſentis in Concilio Patriarchæ vicem gerebat. *Thomas Metropolita Tyri primæ ſedis exiſtens ſedis Antiochiæ, qua Patriarcha, privata, ipſe locum tenet ſedis illius, uſque dum fiat Patriarcha in eadem ſede*. Vocatur etiam Protothronus Antiochiæ, Πρωτόθρονος, ἢ ἔξαρχος, ἢ ποτοτηρητὴς τῆς θεοπόλεως. Prolixiùs hac de infrà capite XLIX. n. 13.

Act. 1. Synod. 8.

VII. Promulgavit Leo Sapiens Edictum, vaſtiſſimæ & infinitæ illius poteſtatis inſigne monumentum, quam Græcorum ei præſulum ignavia & aſſentatio permittebat. Hoc ordinem definiit & delineavit in poſterum ſervandum inter Metropolitanos, Archiepiſcopos, Epiſcopoſque, nulla ratione ævi & temporis quo quiſque ordinatus fuiſſet. Ita ſedibus jam & Eccleſiis adglutinata fuere hæc honoris privilegia, non perſonis. Conſule jus Orientale Leunclavii. Ibi alio quoque loco deſignatur ab Imperatore & Patriarcha ordo Metropolitanis & Archiepiſcopis poſthac obſervandus, ut præſocentur omnes deinceps de loco & honore lites, ſanctitati Eccleſiaſticorum Magiſtratuum minimè conſentaneæ, qui certare potius debeant de immortalibus præmiis, & ad ea per humilitatem graſsari. *Abſurdum enim videbatur, eos ſedis Primatum uſurpare, & decoris cauſa, quod eſt potius dedecus & infamia, Pontificatus dignitatem poſthac contumelia afficere, cum ſolam immortalem gloriam curare deberemus, quæ marcorem non admittit, ſed ſemper efflorescit, & ſui ſtudioſos gloria incorrupta exornat & illuſtrat*. Eadem ratione eodemque ſtimulo

Jur. Orient. Tom. 2. p. 89. 90. &c. 243. 244. &c.

mulo incitatus Alexis Patriarcha Conſtantinopolitanus edixit, ut eodem ordine incederent Epiſcopi, quo eorum Metropolitani, neu ſe his unquam implicarent frivolis de honore contentionibus; cùm non honores, ſed honeſtamenta hæc ſint Epiſcopatus. *De ſeſſione Epiſcoporum ſancimus, ut Epiſcopi ſecundùm ordinem ſuorum Metropolitanorum ſedeant, idque in conſeſſibus ſacris, & in Synodis, & in conviviis; neque ſuperiores Sedes & Primatus ſtudium adfectent, indignis ſeſe modis, inferiorum Metropolium Epiſcopi: ſed in ſuos Metropolitanos, tanquam in Canones & ſanctiones quaſdam oculos dirigant, ſecundùm quos in conſeſſibus, & ubique ſeſe conforment.*

Ibid. p. 255.

VIII. Eodem quo cæteri Græci ambitionis & adulationis æſtu abripitur Balſamon, unde & exiſtimat Carthaginenſem illum Canonem, qui ex ordinationis tempore ordinem ſedendi moderabatur, abrogatum fuiſſe Statuto Leonis Sapientis, qui Sedibus & Eccleſiis ſuum quibuſque locum adſignaverat, & cujus Conſtitutio aſſervabatur in Chartophylacio Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Ævum autem & rempus ordinationis ſervari inter Presbyteros, Diaconos, cæteroſque Clericos inferiores. *Jus autem Prioritatis in Clericorum ordinibus locum habet. Honoratur enim unuſquiſque, prout prior eſt tempore.* Iſtud inter Clericos honorificentiùs ſedendi & incedendi jus, vocatur à Balſamone non inſcitè primogenitura quædam, πρωτογενεσία; quòd ordinatio quædam ſui generis nobiliſſima ſit generatio, aut regeneratio, ex qua cenſeri debeant alii majores, alii minores natu.

In Can. 39. Carthag.

At quod ſpectat ad Officia & Dignitates Eccleſiæ, affirmat idem Balſamon, non alium eſſe ordinem, quàm quem deſignat Epiſcopus in iis promovendis: à quo tamen abhorrere ſe non diſſimulat, quòd non rarò minores natu majoribus anteponantur. καὶ ὅτι μεταμέσερον προτιμᾶται τὸ πρόγε ἕτερα θαυμάζω. Quod Balſamonis animum ſtupore afficiebat, non aliud erat quàm novitas iſtarum dignitatum, quæ quia novæ erant, novo jure & novo ordine regebantur; cùm Ordines ſacri, & ſi quæ aliæ dignitates propiùs abſint à ſacris Altaribus, ſuam prodant antiquitatem, antiquo ordine ſedendi & procedendi ſervato. Antiquiſſima enim lex, & ab ipſis penè hauſta naturæ legibus, ut primogenitis primæ in omnibus partes concedantur, adhuc in Ordinibus ſacris obſervatur religioſiſſimè. At poſteriores hæ dignitates, ut natales ſuos, ita & honores, ordinemque voluntati Epiſcoporum debebant. Eſt omnino, eſt quod nos pudeat in hac ſæculorum fæce, veriſſimas & ampliſſimas dignitates, Ordines, inquam, ſacros minoris haberi, & penè eviluiſſe; exarſiſſe autem hominum cupiditatem ad aucupandas novellas dignitates, quæ plus ſplendoris, minus ſanctitatis habent.

IX. Poteſt tamen & huic ordini poſteriori, qui ad tempus ordinationis non intuetur, nonnihil authoritatis & laudis ab ipſa antiquitate conciliari. Namque Patriarchales Eccleſiæ certum ſemper inter ſe ordinem honoris & ſedis conſtantiſſimè jam inde ab incunabulis Eccleſiæ ſervaverunt, nulla temporis, nulla ordinationis contemplatione; nec perſonarum, ſed Sedium habita ratione. Metropolitani etiam ſuam ſupra Epiſcopos ſedendi prærogativam ſervarunt ſemper illibatam: denique ſolæ Africanæ Eccleſiæ Metropoliticam poteſtatem non Sedi, ſed ei illigaverant perſonæ Epiſcopi, qui prior ordinatus fuiſſet. Inter omnes unius Exarchatus Metropoles, & inter omnes unius Metropoleos Epiſcopales Sedes, una perſæpè fuit, quæ aliis omnibus ſemper anteiret, ita ut prior ordinatio nihil huic juri poſſet derogare. Adde quòd arduum non eſt in uno aliquo regno Epiſcopos internoſcere, & exploratum habere, qui quos ordinatione antecedant. At Conſtantinopoli operoſiſſimum id fuiſſet, quòd eò magno numero confluebant Epiſcopi & Metropolitæ toto ex Imperio. Ita abſolutius expeditiuſque fuiſſe, ſedendi & ſubſcribendi ordinem ſemel decreviſſe inter Eccleſias & ſedes.

X. Nec omitti hìc debet ſingularis illa & inuſitatiſſima conditio Eccleſiæ Remenſis & Trevirenſis, quam obſervavit Hincmarus. Quanquam Primarum honoris conſequi debuiſſet Auguſta Trevirorum, quòd ſedes fuerit quondam Imperii, quòdque caput primæ Belgicæ eſſet, ut Remenſis Civitas ſecundæ: Præſcriptum tamen erat conſuetudine quadam mira, nec illaudata, ut quaſi germanitate quadam devincirentur & exæquarentur ſibi mutuò hæ civitates, neutra alteri præeſſet aut imperitaret: ſed qui prior duorum Metropolitanorum ordinatus fuiſſet, is communi præſideret Synodo ambarum Provinciarum: viduata autem altera, Eccleſiæ alterius Pontifex ſuperſtes cum Coepiſcopis ſuis nullo ei officio, non ope, non ſtudio, non opera deeſſet. *Quoniam Eccleſiæ Remenſis & Trevirenſis Comprovinciales atque ſorores, & ex antiquitate, & ex antiqua conſuetudine habentur, ea conditione, ut qui prior fuerit Epiſcopus ordinatus, prior etiam habeatur in Synodo, & ſibi mutuo conſilio & auxilio foveantur.* Hìc ergo concedebatur honor conſeſsus perſonæ, non ſedi: *Ut iſdem Epiſcopus non loci, ſeu dignitate ordinis Prior ſecundum ſacras regulas haberetur.* Alibi ferè inter Metropoles plus dependebatur honoris loco & ſedi, quàm perſonæ.

Flodoard. l. 3. c. 20.

Hincmar. Tom. 2. p. 258.

CAPUT XLV. *P. 4. l. 1. c. 15.*

De erectione novarum Metropoleon, ultima ætate poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Poteſtas Pontificum Romanorum in erigendis novis Metropolibus, cùm neceſſitas urget Eccleſiæ, cum conſenſu Principum, & Prælatorum, quorum intereſt.

II. Argumenta & exempla promuntur ex antiquis Angliæ Metropolibus.

III. Ex Metropolibus Italiæ.

IV. De Pragenſi Metropoli.

V. De Metropoli Moraviæ.

VI. Metropoles Hungariæ.

VII. Metropoles Poloniæ.

VIII. Metropoles Livoniæ. Non ſemper Metropoleon novarum parentes authoreſque olim fuiſſe Romanos Præſules.

IX. Metropoles Dianæ, Succiæ, Norvegiæ decerptæ ex Metropoli Hamburgenſi. Quando poſſit hæc diviſio fieri invito priore Metropolitano.

X. Quæ nuper in Chriſtianæ fidei caſtris militare cœperunt gentes, eæ diutiùs aliquando nullos habuere Metropolitanos.

XI. Metropoles Scotiæ Regni.

XII. De Metropoli Valliæ.

XIII. De Metropolibus Hiberniæ. Ad quod uſque tempus Metropoles à Conciliis Provincialibus creatæ ſunt.

XIV. De Metropolibus Hiſpaniæ & Portugalliæ, receptis ex poteſtate Maurorum.

XV. De Metropoli Ovetenſi, aliarum Hiſpaniæ Eccleſiarum matre & altrice humaniſſima.

XVI. De Metropoli Toloſana.

XVII. Metropolis Pariſienſis. Quanta Pontificum regiæ hujus civitatis animi moderatio.

XVIII. De tribus Belgii Metropolibus.

XIX. Metropolis Turonenſis vindiciæ, victoriaque cumulatiſſima de Dolenſi.

XX. De Metropoli Carthaginenſi.

XXI. Politia Græcorum.

I. AD Metropolitanos denique extremæ hujus ætatis poſt annum Chriſti milleſimum veniendum nobis eſt, nec aptiùs ordiri poſsumus hunc ſermo-

ſermonem, quàm ex pulcherrimis his Bernardi verbis, ubi Papæ poteſtatem adſignat ad creandas novas Metropoles, adſcito tamen conſenſu Principum & eorum Eccleſiæ Prælatorum, quorum juri & ditioni detruncandum aliquid eſt, quod aliis accedat. Accipe ipſa viri ſanctiſſimi verba, fulta, ut mea fert opinio, nixaque ſui ſæculi uſu, cui authoritas accedebat ab uſu anteriore, & à conſenſu ſaltem tacito Eccleſiæ; ut minimè neceſſe eſſet, eandem conſuetudinem profiteri, aut demonſtrare, omnibus retro ſæculis viguiſſe. *Plenitudo ſiquidem poteſtatis ſuper univerſas orbis Eccleſias ſingulari prærogativa Apoſtolicæ ſedi donata eſt; qui igitur huic poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Poteſt ſi utile judicaverit, novos ordinare Epiſcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Poteſt eos qui ſunt, alios deprimere, alios ſublimare, prout ratio ſibi dictaverit; ita ut de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat, & è converſo, ſi neceſſe viſum fuerit.* Regula ergo & modus hujus poteſtatis eſt juſtitia, utilitas & neceſſitas Eccleſiæ. *Ratio, Utile, Neceſſe.* Nihil ergo reliquum facit Bernardus gratiæ, & arbitrariis & minimè neceſſariis beneficiis. Certè plus æquo indulgebat ingenii ſui libidini & inanitati Abbas ille tempore Concilii Viennenſis, qui ajebat poſſe Papam juſtis & rationabilibus de cauſis immediatè dominari unius Imperii Epiſcopis, ablatis expunctiſque Patriarchis, Primatibus, & Archiepiſcopis. *Poſſet facere ex certa & rationabili cauſa, quod in regno, vel regione, ubi ſunt Patriarchæ, Primates & Archiepiſcopi, non eſſet Primas, nec Archiepiſcopus, nec Patriarcha; ita quod omnes Epiſcopi ſibi immediatè ſubeſſent.* Quod hoc porro aliud eſt quàm ſecum pugnare ipſum & conflictari, ubi affirmat quis tam iniquam & exitialem ordinis ab Eccleſiæ exordio ſanctiſſimè inſtituti & religioſiſſimè obſervati everſionem, juſtis & rationabilibus de cauſis fieri, & ab ea fieri poſſe authoritate, quæ ad æqui ordiniſque & legum Eccleſiæ priſcarum tuitionem divinitus conſtituta eſt? In hos ſcopulos agit ſe præcipitem, qui alios ſequitur duces quàm Eccleſiæ Patres, & Conciliorum Canones, quibus edocemur, non quæ ſibi fingere portenta poſſit animus malè feriatus; ſed quæ ſint fuerintve Eccleſiæ leges, quæ conſuetudine convaluerint; aut quæ conſuetudines longo ſæculorum aſſenſu uſuque in authoritatem legum evaſerint.

Epiſt. 131.

Bibl. Ciſter. Tom. 4. p. 309.

II. Hunc porro tractatum auſpicabor, altiori ab origine revocando id quod nobis ſupra exciderat de reſciſſa Metropoli, non aliter quàm conſpirante ſumma Pontificis Regiſque authoritate, ad communem Eccleſiæ utilitatem promovendam. Offa Rex Merciorum in Anglia in Lambertum Cantuarienſem Archiepiſcopum exacerbatus, circumvento Hadriano Papa civitatem Lichefieldienſem Archiepiſcopali apice cumulari fecit, ut ne amplius regni ſui Epiſcopi Metropolitano parere cogerentur, qui eidem regno Regique ipſe non pareret. *Regnum Merciorum Archiepiſcopatu inſignire affectans.* Pontifex longè plurimos Archiepiſcopatus Cantuarienſis Suffraganeos huic novo ſubjecit Metropolitano, nequicquam reclamante Cantuarienſi. Kenulphus Offæ ſucceſſit, monituſque ab Epiſcopis Angliæ omnibus, quantum detrimenti præceſſor ejus Offa Cantuarienſi Eccleſiæ intuliſſet, non ægrè aſſenſus eſt ipſe, facillimèque à Leone III. impetravit, ut quod ſurreptum Hadriano fuerat, revocaretur. Hæc novæ Metropolis revocatio facta eſt interpellatione Regis & Epiſcoporum omnium, qui ejus inſtitutioni aſſenſi non erant. *Suis & Anglorum omnium Pontificum Epiſtolis.* Guillelmus Malmesburienſis excuſat graviſſimas Hadriani Papæ occupationes. *Sicut occupatis animis multa illicita ſubtrahi & ſubripi poſſunt.*

Matth. Vveſtmon. p. 276, 277. 292.

Guill. Malmesb. p. 30. 31. 198, 199.

III. Ulteriùs progreſſus eſt Gregorius V. reſciſſa Metropoli, quam præceſſor ejus erexerat; quòd eam erexiſſet non modò Principe nullo ſollicitante, ſed etiam præter aſſenſum Ravennatis Archiepiſcopi, cujus Metropolis truncabatur, & Provinciæ: adeoque præter Canones & æqui leges. *Placentinam Eccleſiam injuſtè tibi à meo anteceſſore ablatam, & contra Canones ſub nomine Archiepiſcopatus locatam, tibi tuiſque ſucceſſoribus refutantes in perpetuum.*

Conc. tom. 10. pag. 752.

Sed ſi creationes ipſas Metropoleon contemplemur, multò ſplendidiùs delineatas deprehendemus in eis has æquitatis regulas, de neceſſario Principum conſenſu Præſulumque, quibus noxa aliqua imminet, denique de utilitate & neceſſitate Eccleſiæ. Joannes XIII. Beneventanæ Eccleſiæ Archiepiſcopatus dignitatem contulit, ad preces Imperatoris, Epiſcoporum, Cleri Romani, in Concilio Romano, ſollicitante in primis Principe Capuæ & Beneventi. *Hortatu clementiſſimi Imperatoris, cum conſenſu Præſulum, omniumque Clericorum S. R. E. qui inferius ſubſcripſerunt, interveniente Pandulpho Beneventanæ & Capuanæ urbium Principe, &c.* Capuani Principis precibus donavit Joannes Papa Capuæ urbis promotionem in Metropoliticum honorem. *A Principe rogatus Archiepiſcopatum in eadem civitate inſtituit.* Gelaſius II. Piſis iter faciens, Metropolim ibi inſtituit. Honorius II. anno 1126. Piſanæ Metropoli reſtituit Epiſcopatus Inſulæ Corſicæ, juxta antiquas conceſſiones Urbani II. Gelaſii II. & Calliſti II. addita poteſtate Crucis per totam eam Inſulam circumferendæ. Acerbiſſimè & perdiu à Schiſmaticis exagitatus Innocentius II. addictiſſimas cauſæ ſuæ & auxiliatrices expertus fuerat civitates Piſanam & Genuenſem. Ut nonnihil ergo & ipſe reponeret gratiæ, Corſicæ & Sardiniæ Epiſcopatus Primæ addidit Metropoli; Genuam verò ſubducens Metropoli Mediolanenſi, ipſammet Metropoliticis auxit honoribus. Hæ porro novarum Metropoleon creationes tantò faciliùs expeditiùſque fiebant, quòd plerique omnes Italiæ Epiſcopatus jam olim & ab exordio uni ſuberant Romanæ Metropoli: à qua reciſæ fuerant Metropoles penè omnes, hactenus in Italia & in circumjacentibus Inſulis excitatæ. Hoc eodem jure Innocentius III. Siponſinam Metropolim vindicavit, ejuſque ditioni aſſeruit Eccleſiam Montis Gargani, fruſtra ad idem Metropoliticum decus anhelantem.

Ann. 969. Conc. Tom. 9. pag. 1239.

Leo Oſt. l. 2. c. 9. L. 4. c. 66.

Italia ſacra Tom. 3. p. 443. Tom. 4. pag. 1180. Baron. ann. 1132. n. 2.

Rainal. ann. 1202. n. 12.

IV. Quanquam autem liberior eſſet hujus poteſtatis per Italiam curſus in erigendis novis Metropolibus: perinde tamen opus erat ſumma quadam ſpiritali authoritate in aliis Chriſtiani orbis Provinciis, quæ idem, ubi ex re erat, præſtaret. Gregorius IX. Moguntino Archiepiſcopo firmavit priſcum jus coronandi conſecrandique Reges Bohemiæ. Ab Innocentio III. expugnare non potuerat Ottocarus Rex Bohemiæ erectionem Pragenſis civitatis in Metropolim, ne tantum damni Moguntinæ Metropoli inferretur. At cùm poſtea Romanæ Eccleſiæ Pontifices vehementiſſimè exacerbaſſent præpoſteris conſiliis ſuis & Archiepiſcopus & Clerus Moguntinus: impatientiùs autem ferrent in dies Reges Bohemorum regni ſui Eccleſias & Coronam ipſam ſuam ab extranea pendere Metropoli; tandem Clemens VI. Pallium Pragenſi conceſſit Epiſcopo, eumque inter Metropolitanos poſthac ſedere juſſit.

Rainal. ann. 1228. n. 39. 1024. n. 51.

Juvabit ab Innocentio III. perdiſcere, quæ illum abſterruerint olim rationes ab erigenda Pragenſi Metropoli. Hinc enim facilè colligemus canonicas rationes gratiarum iſtiuſmodi, vel annuendarum, vel abnuendarum. Reſcripſit quippe Pontifex juris conſultiſſimus, nihil ſibi optatius fore, quàm ut novo ſplendore aliquo regiam hanc urbem cumularet: ſed ut ne quid præfeſtinè adgrederetur, penſitandum maturiùs antè fuiſſe, an incumberet gravis neceſſitas, an invitaret utilitas evidens Eccleſiæ Pragenſis, an huic illa aſſentiretur innovationi, an ea eſſet opulentia, quæ tantæ dignitatis acceſſioni par eſſet, an poſſent in Bohemiæ regno novi Epiſcopatus creari, quibus præmineret Metropolitanus, an denique Moguntina Eccleſia aſſenti-

Rainal. ann. 1344. n. 64. 65.

assentiretur tantæ ditionis suæ imminutioni. *Siquidem ostendenda nobis est prius, & urgens necessitas, & utilitas evidens, quæ fieri hoc exposcat; facultas & voluntas Ecclesiæ, in qua Sedes Metropolitica debet stabiliri; & utrum in Bohemia Diœceses possint statui competenter, statuendæ Metropoli supponendæ. Præterea convenienda & commonenda super hoc est Ecclesia Moguntina, &c.*

Raina'. ann. 1204. n. 53.

V. Radiant hic sanè Canonicæ regulæ in instituendis Metropolibus servandæ; quibus si quod aliquando vulnus inflictum est, non siluerunt Episcopi, & pro officio suo palam indoluerunt de acciſa Ecclesiæ suæ jurisdictione, longè tamen vehementiùs de Canonicarum legum contemptu. Moravia olim paruerat Patavienſi Episcopo, Salisburgenſis Metropolis Suffraganeo. In eam ex improviſo intulit ſe Archiepiſcopus cum Episcopis tribus novis, Roma ſe miſſos ajentibus, ut Sedes ibi ſinguli proprias nanciſcerentur. Archiepiſcopus Salisburgenſis & Patavienſis Episcopus Epiſtolas dedere ad Joannem VIII. Pontificem hujus innovationis authorem, ea qua decet primam Sedem reverentia, ſed & ea quam debebant Eccleſiæ cauſæque ſuæ libertate, fidentiùs conteſtati, nunquam à ſede Apoſtolica manaſſe Reſcriptum, tum æquitati, tum ſacris Canonibus magis infeſtum, ubi videlicet Archiepiſcopatus & Episcopatus novi in ea excitabantur regione, quæ ſuos jam haberet Episcopos, ſuum complecteretur Metropolitanum, horum ne petito quidem aſſenſu: *Ordinaverunt in noſtro Epiſcopatu unum Archiepiſcopum, ſi in alterius Epiſcopatu Archiepiſcopus eſſe poteſt, & tres Epiſcopos ejus Suffraganeos, abſque ſcientia Archiepiſcopi & conſenſu Epiſcopi, in cujus fuerunt Diœceſi.* Simillimum veri eſt ceſſiſſe Pontificem tam æquis precibus, & retractaſſe quod ſubreptum fuerat: cùm exinde nullum experta ſit Moravia Metropolitanum.

Inter Epiſt. Hincmari Bibl. Patr. Tom. 16. p. 610.

VI. In Hungaria ſanctiſſimus Rex Stephanus Strigonium Metropoli decoravit, eique Episcopales ſedes decem ſubjecit. At recurrendum antè fuerat ad dignitatum Eccleſiaſticarum primigenium fontem, interpoſita Romani Pontificis authoritate ad novæ Metropoleos erectionem. *Miſit ad Petri limina, ut Petri ſucceſſor Strigonienſem Eccleſiam ſua authoritate Metropolim conſtitueret, reliquos Epiſcopatus ſua benedictione muniret, ipſum Ducem Regio diademate cohoneſtaret.* Sebaſtianus qui primus Strigonienſis Archiepiſcopus inauguratus fuerat, aliquandiu poſt oculis orbatus, ſucceſſorem habuit Colocenſem Episcopum, ita diſpenſante Papa. Quo rurſus ſimiliter diſpenſante, Sebaſtianus triennio poſt receptis oculis abſterſoque cæcitatis morbo, priſtinæ reſtitutus eſt Sedi, remigrante in ſuam quoque priorem Eccleſiam Episcopo Colocenſi, unà cum Pallio, quo exornatus fuerat. Facilè augurâmur ea occaſione factum eſſe, ut & Colocenſis Eccleſia in Metropolim aſſurgeret. Porro increbruerunt poſtea lites inter duos Metropolitas hos, ſuper jure coronandorum Hungariæ Regum, quod frequentibus Reſcriptis Romani Pontifices Strigonienſibus Archiepiſcopis adſcripſere.

Surius die 20. Auguſt. c. 7. 16.

Rainal. ann. 1203. n. 19. Anno 1212. num. 7. Anno 1231. num. 38.

VII. In Polonia ſanè Otto III. Imperator, eò profectus, ut venetaretur Reliquias ſanctiſſimi Martyris Adalberti, Episcopatum Archiepiſcopatu auxit, deſignavitque Episcopatus, qui ei Metropoli ſubeſſent. *Fecit ibi Archiepiſcopum*, ait Ditmarus. Conjectat Baronius in comitatu tunc Ottonis fuiſſe Pontificium Legatum, qui Archiepiſcopatus erectionem ratam faceret; quanquam addubitet, an ratam illam eſſe juſſerit Papa: cum ſeptuaginta poſt annis Gregorius VII. teſtatum fecerit nullam tunc adhuc Metropolim in Polonia fuiſſe, in datis ad Boleslaum Ducem litteris. Propius tamen vero eſt, non negari à Gregorio, quin ſuus jam eſſet Polonis Archiepiſcopus; ſed ſignificari, nullam adhuc certam ei Sedem eſſe deſignatam. *Non habentes certum Metropolitanæ Sedis locum.* Quæ ſuperiùs de Hamburgenſi Archiepiſcopo dicta ſunt, & quæ mox dicentur de Archiepiſcopo Rigenſi in Livonia, ea manifeſtè produnt, complures novarum Gentium Archiepiſcopos diutiùs nulli ſedi affixos obambulaſſe Apoſtolorum inſtar in omnes delegatæ ſibi Provinciæ partes, quò illos cumque divini impetus Spiritus rapiebat. In illis ergo & Gneſnam Poloniæ Metropolim numerabis, poſt etiam quàm Otto III. Metropolim illam inſtituerat. Cæterùm quæ tum regnabat inter Pontifices & Germanos Imperatores concordia, ne umbram quidem dubitationis ullam in animis noſtris reſidere patitur, quin confirmata fuerit à Papa Gneſnenſis Metropolis, ut à Petro de Marca obſervatum eſt. Scripſit non ſemel Crantzius, Magdeburgenſem Metropolim ab Ottone Magno excitatam fuiſſe. Non ſine aſſenſione factum id eſſe ſedis Apoſtolicæ, iiſdem argumentis efficitur. Sed quod ad Poloniam attinet, eſt quod addamus indubitatius aliquid. Refert enim Longinus, ſeu Dlugoſsus, qui Polonicam litteris mandavit Hiſtoriam, cùm Canonicus eſſet Eccleſiæ Cracovienſis: Mieslaum Polonorum Principem, cùm primùm luſtralibus baptiſmi undis initiatus fuiſſet, ſtatim duas condidiſſe Metropoles, Gneſnam & Cracoviam, necnon & Episcopatus ſeptem, quod & à Pontificio poſtea Legato confirmatum eſt. Nomina edidit Longinus Archiepiſcoporum Cracovienſium, qui alii aliis in eam Sedem ſuffecti ſunt, uſque ad annum 1046. Eo quippe anno Antonius Monachus & Abbas natione Gallus, à Caſimiro Rege in eam ſedem vocatus eſt, iſque fuit ultimus Cracovienſium Archiepiſcoporum, ſucceſſorum ignavia ſocordiaque, aut ut adularentur Archiepiſcopo Gneſnenſi, inter cujus Suffraganeos maluere cenſeri. Si qua tamen Longino fides, vel ipſi Gneſnenſi ad honorem & amplitudinem optatius eſſe debuiſſet, non Leopolitano tantùm, ſed & Cracovienſi Archiepiſcopo, Primatis nomine præeſſe. *Quam excellentiam & dignitatem etſi Eccleſia Cracovienſis per negligentiam ſuccedentium huic Aaron Pontificum retinere deſiit, juſtum tamen eſt, & Reipublicæ Polonorum decorum & neceſſarium, ut illam aliquando reſumat. Gneſnenſi ſiquidem non tenuis ſplendor, ſed amplior honor accederet, ſi potius non ad unius Leopolienſis Eccleſiæ Archiepiſcopalis, ſed ad duarum, Cracovienſis videlicet & Leopolienſis, reſpectum Primas vocaretur.* Anno 1060. in Aaronis locum ſucceſſit Lampertus, & incuria jurium Archiepiſcopalium, Eccleſiam ſuam in meram Cathedralem decreſcere paſſus eſt. Jam quoad erectionem harum Metropoleon & Episcopalium Sedium, ut ea ab authoritate Pontificia Regiaque ſimul profecta ſit, Longinus ita rem exequitur: *Mieslaus Princeps Polonorum poſt ſacros ſuſcepti Baptiſmatis latices, &c. Gneſnæ & Cracoviæ duas fundat Metropoles, &c. Pro quarum honore Metropolitico ſeptem alias Eccleſias voluit eſſe ſubjectas, &c. Egidius Tuſculanus Cardinalis Epiſcopus à Joanne XX. ſummo Pontifice miſſus, ſingulos Epiſcopatus Poloniæ & duas Metropoles confirmavit, & ſingulis Diœceſibus terminos poſuit & diſtinxit.*

De Concor. L. 2. c. 9. n. 6.

Baron. ann. 999. 12.

L. 2. Ep. 73.

VIII. Anno Chriſti 1207. Gneſnenſis Archiepiſcopus, quò certior fias de hujus Metropoleos antiquitate, patrocinio uſus eſt Innocentii III. Papæ adversùs oppugnationem Ducis Polonorum. Paulò recentior eſt Rigenſis Metropolis, de qua id memorandum eſt, inſtabilem primò & quaſi deſultoriam eam fuiſſe, nulli certæ & determinatæ Sedi affixo Archiepiſcopo. Conceſsum illi eſt ab Innocentio IV. ut quæ primùm vacaſset Episcopalis ſedes, eam ſibi vendicaret. Prima vacavit Riga. In ea ſedit Archiepiſcopus, cui & eam ſtabilem deinceps Sedem Reſcripto ſuo firmavit Pontifex idem Alexander IV. quo & memorabile hoc conſignavit. Ita qui priùs dicebatur *Archiepiſcopus Livoniæ, Eſtoniæ, & Pruſſiæ*, dici denique cœpit Archiepiſcopus Rigenſis.

Rainal. ann. 1207. n. 12.

Rainal. ann. 1255. n. 64.

Sed piaculare fuerit illa prætermiſiſſe Reſcripti hujus

hujus verba, quibus testatum facit Pontifex, Sedem Petri ab ipso Christo extructam fuisse, huic eidem immobili Petræ superstructam fuisse Ecclesiam: hinc denique ortum, hinc stabilitatem consecutas esse principes quasque Ecclesias, quæ longissimo sæculorum decursu exsplenduerunt, divinæ cujusdam originis afflatu omnes prorsus nobilitatæ, propterea quòd insignia potestatis ab eo perceperunt, qui à Christo ipso, ea communicaturus cæteris, perceperat: sed nihilo tamen secius non dispensari, non regi tam varios sacrarum dignitatum gradus ab eo, nisi secundum castissimas justitiæ & Canonum regulas, expensis & compensatis eorum semper rationibus & juribus, quorum interest. *Primatuum Cathedras & apicem cujuslibet Ecclesiasticæ dignitatis, privilegio sibi divinitus tradito, Ecclesia Romana constituit, quam solus ille fundavit, ac supra Petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro æternæ vitæ clavigero, terreni simul commisit & cælestis Imperii moderamen. Hinc est quod apud sanctam Sedem Apostolicam horum spectatur origo, eorum dispensantur insignia, de cujus plenitudine omnes accipiunt, ejusque speciali munere, quod ratio personæ, temporis, loci, vel causæ interdum postulat, assequuntur.* Perinde ac si diceret, successores Petri dispensatores esse, non dominos harum Dignitatum: hac una circumfusos maximè gloria, ut universales sint Canonum non tantùm conditores, sed executores, & perpetui Ecclesiæ Provisores, pro variis causarum, utilitatum, necessitatumque ejus momentis. Ita confirmavit Pontifex hanc Metropolim, quod creata fuisset consensu omnium, ad quos inde vel utilitatis vel detrimenti aliquid redire poterat: *De consensu omnium quorum intererat:* denique animum Pontificis in id etiam inclinavit Suffraganeorum omnium commune votum: *Tuis & Suffraganeorum precibus inclinati.*

Non erat nescius tantæ eruditionis Pontifex Metropoles non paucas præteritis sæculis constitutas fuisse, non in Oriente solùm, sed & in Occidente inconsulta Apostolica sede. Sed ut sua constaret veritas ejus orationi, abundè erat, ut solus primæ Sedis Principatus authoritatem habeat in omnes Episcopos divinitus institutam, quod in confesso est apud omnes Catholicæ doctrinæ vindices. Inde enim illud perspicuè emicat, potestates omnes, quæ supra ipsos consurgunt Episcopos, primævæ illius potestatis à Christo institutæ aut imitamenta esse, aut effluvia.

Nec dissimulabo Livoniæ Metropolis & Episcopatuum exordia altiùs aliquantò repeti à Longino, cum ait anno Christi 1091. Meynardum *Episcopum Livoniæ* eam Provinciam primis Christianæ fidei rudimentis initiasse. Germanus frater Bertholdus in ejus locum successit, & Ecclesiæ hujus cunas sanguine consecravit suo, palmam Martyrum adeptus. Substitutus ei Albertus, totam gentem ad Christi ovile adgregavit, perfecitque ut à Romano Præsule novi illi Episcopatus crearentur. *Residuum Livoniæ ad fidei puritatem reduxit. Rigensem Metropolim, & civitatem Gotthorum, &c. aliquot Episcopatus in Livonia Apostolica authoritate fundat & dotat.*

Rainal. ann. 1198. n. 76.

IX. Aliquantò vetustior erat Lundensis in Dania Metropolis, sicut & Upsalensis in Suecia. Confirmata est ab Innocentio III. Lundensis Primatia in Upsalensem Metropolim, statutumque ab eo Pontifice, ut ambo Metropolitani expetito & impetrato Pallio, Lundensis illud Upsalensi conferret, perfuncto priùs eo quod solemne Archiepiscopis est, in Romanam Ecclesiam obedientiæ sacramento. Jamdiu erat, quod Suecia Archiepiscopum acceperat ex Polonia advectum, si Magno fidem adjiciamus, in historia Gotthorum: *Jam enim Suecia Archiepiscopum ex Polonia acceperat.* Sed huic Archiepiscopo obtemperare detrectaverunt Gotthi Sueique, antiquæ Bremensis seu Hamburgensis Archiepiscopi dominationi tum quidem acquiescentes. Anno 1248. Pontificis Legatus congregato Lincopensi in Suecia Concilio, hanc seu contumaciam, seu constantiam expugnare non potuit, Romamque re infecta reversus est, commendato depositoque inter manus Primatis Lundensis Eschili Pallio, quo indueretur futurus Upsaliæ Archiepiscopus. Sed cùm Suecorum nullus frangere animum, vel eo inflectere posset, ut cujusquam Dani jurisdictioni subjiceretur, diu caruit Suecia Metropoli, ut ait Magnus: donec Alexander III. eam dignitatem contulit Upsalensi Ecclesiæ, adjiciens & Pallium, quod Sueci à Danis accipere recusaverunt, quòd nec ab eis prima fidei tyrocinia accepissent. Magnus Archiepiscopus Upsalensis plus nimio indulsit suæ gentis gloriæ, cujus historiam texebat, cum silentio oppressit Decretum Innocentii III. quo Metropolis Upsalensis Lundensi Primati subjiciebatur. Eò tamen alludisse videri potuit, ubi ait, si quid juris aliquando habuerit Lundensis Primas in Upsalensem Metropolitanum, id expunctum oblitteratumque fuisse Nicolai Ravaldi Upsalensis Archiepiscopi protestatione in contrarium facta in Concilio Basileensi.

Joan. Magn. l. 18. c. 18. l. 19. c. 6. L. 16. c. 28. Concil. tom. 10. p. 1821.

Dictum à nobis jam suprà est, anno 1054. adlaborasse Regem Daniæ, ut propria suo regno Metropolis donaretur, ne jam necesse sibi esset morem gerere Hamburgensi, sive Bremensi; ac rem ex animi sententia non successisse, propterea quod suo quasi jure Hamburgensis Archiepiscopus Primatem se novæ hujus Metropolis fore venditabat. At aliquantò pòst cùm se Hamburgensis implicuisset partibus Schismaticorum adversùs Gregorium VII. & Urbanum II. Papam infrementium: Urbanus perfecit, quod auspicatus erat Gregorius, ut ab Hamburgensi Metropoli Daniam resecaret, Lundinique non Metropolitanum dumtaxat, sed Primatem crearet, qui Sueciæ Norvegiæque jus diceret. Daniæ Rex gravibus simultatibus cum Hamburgensi susceptis, veritusque ne quo excommunicationis telo impeteretur ab eo, Romam profectus est, Ecclesiarum suarum libertati coram ipse patrocinaturus. Legatus Roma in Daniam ea de causa missus populosam & opulentam civitatem Lundinum ipse elegit, ut Sedem ibi Primatis, aut certè Metropolitani constitueret, addita jurisdictione in Nationes barbaras, quod non minimi esse videbatur momenti, ad temporalem etiam dominationem in eas propagandam. Hæc narrat, hæc & iisdem observationibus illustrat Saxo Grammaticus: *Non solum Lundiam Legatus Saxonica ditione eruit, sed etiam Sueciæ Norvegiæque Religionis titulo Magistram efficit. Nec parum Dania Romanæ benignitati debet, quæ non solum libertatis jus, sed etiam externarum rerum dominium assecuta est.* Scitè observatum est à Crantzio, erectionem Metropoleon Lundensis & Upsalensis, & eam quam affectarunt absolutissimam libertatem, exitio fuisse Primatiæ Hamburgensi, cui robur & decus sola conciliabat Apostolica Legatio. Denique Metropoliticis quoque honoribus abdicata est Hamburgensis civitas, iique Bremam translati sunt, ut mox dicemus.

Baron. ann. 1054. n. 45.

Baron. ann. 1092. n. 13.

Sext. Grammat. l. 12.

Crantzii Metrop. L. 5. c. 31. L. 6. c. 13.

Hoc exemplo addocemur posse novas quandoque erigi Metropoles, quantumvis dissentiente, sed perperam & ultra jus dissentiente antiquo Metropolita. Quæ veteres sunt Metropoles, fuerunt aliquando novæ, & ne novæ quidem unquam fuissent, quantavis urgeret Ecclesiæ necessitas, si in eandem se contumaciam veteres Metropolitani obdurassent. Antè filiæ fuerunt, quàm matres: interest porro ad ipsarum matrum gloriam, ut & ipsarum gloriæ ad maternam tum fœcunditatem, tum dignitatem eluctentur. Denique specialis fuerat ratio scindendæ Hamburgensis Metropoleos invito Præsule, cùm fœdissimo schismate Ecclesiam ipse proscinderet.

Ludovicus Pius Imperator prima fundamenta jecerat Hamburgensis Metropolis, ut quæ Septentrionalibus omnibus Barbaris adhuc gentibus dominaretur. *Hæc est Hamburgensis Metropolis per Imperiale Decretum constitutio, de consilio Archiepiscoporum*

Crantz. Metrop. l. 1. c. 20. Ibid. c. 10 l. 2. c. 21. *rum & Principum*, ut habet Crantzius. Ludovicus Rex Germaniæ filius Ludovici Pii, indolescens excidio Hamburgensis urbis, Ansgarium ejus Archiepiscopum Bremensi Episcopatu donavit. Ita extinctus quodammodo est Episcopatus Bremensis, quasi oppressus splendore tituli longè præclarioris; dici enim occepit Archiepiscopus Bremensis, seu Hamburgensis. Cùm verò Brema jam olim obnoxia esset Colonienſi Archiepiscopo, eadem parendi necessitate depressus aliquandiu fuit & Bremensis seu Hamburgensis Archiepiscopus, donec ab Imperatore Henrico IV. suam à Colonienſi immunitatem impetravit Albertus Hamburgensis. Postremò denique cùm se subduxissent Septentrionalia Regna tum Primatiæ, tum Metropoli Hamburgensi, novæque illis creatæ essent Metropoles, hinc Apostolica Legatio adempta quoque illi est, & ipse denique Metropolis titulus Bremam translatus.

L. 5. c. 52. L. 6. 15.

In Dania verò Ecclesia Ludinensis, quæ Hamburgensis jugum vix tandem excusserat, præfueratque Ecclesiis Sueciæ & Norvegiæ, necessaria rerum vicissitudine compulsa & ipsa est utriusque libertati assentiri, creatis novis Metropolibus, Upsalensi in Suecia, Nidrosiensi in Norvegia. Hæc postrema Metropolis, quam necdum attigeramus, tanta fecerat incrementa amplitudinis & potestatis, ut sub Pontifice Romano Gregorio X. Nidrosiensis Archiepiscopus contenderit, juri & principatui Ecclesiæ suæ obnoxium esse ipsum Norvegiæ regnum; qua de re prolixiùs infrà suo loco.

Rainal. ann. 1274. n. 19.

X. Quæ penè tumultuariè congesta hic à nobis sunt de Metropolibus regnorum Septentrionalium, firmari illustrarique possunt luculento testimonio Guillelmi Neubrigensis: qui ingenuè fatetur antiquos Archiepiscopatus, ex quibus gloriam suæ genti aliquam venantur Historici Anglorum, merè commentitios esse: ante Augustinum Gregorii Magni discipulum, & ab eo delegatum, nullum unquam Archiepiscopum in Anglia conspectum fuisse: projectas ad Boream gentes omnes, Hiberniam, Norvegiam, Daniam, & Sueciam, quanquam aliquantis antè sæculis Evangelicæ prædicationis luce perfusæ fuissent, Episcoporum tamen curæ dumtaxat & regimini creditas tandiu fuisse, nec multum fuisse temporis, ex quo Archiepiscopos adeptæ essent, cum Pallio Romano. *Primus Augustinus, accepto à Romano Pontifice Pallio, Archiepiscopus in Brittannia factus est. Barbaræ verò nationes Europæ, etiam olim ad Christi fidem conversæ, contentæ Episcopis, de Pallii prærogativa non curabant. Denique Hibernienses, Norici, Dani, Gotthi, cùm olim Christiani fuisse & Episcopos habuisse noscantur, nostris temporibus Archiepiscopos habere cœperunt.*

Neubrigensis præmium.

XI. Nova ad hoc ipsum astruendum argumenta suppeditabunt nobis Episcopi Scotiæ cum suo Metropolitano. Cùm Henricus II. Rex Angliæ ad Concilium Northamptonense vocasset Regem & Episcopos Scotiæ, Episcopos adegit ea sacramenti fide, qua sibi obligati erant, ut eandem Ecclesiæ Anglicanæ præstarent obedientiam, quam prædecessores eorum præstiterant tempore superiorum Regum. Fidenter illi responderunt, Scotiæ Episcopos nulli unquam Angliæ Præsuli fuisse obnoxios. Rogerius Eboracensis Archiepiscopus monumenta proferebat venditabatque certissima, quibus constaret eos in potestate & jure fuisse Eboracensis Ecclesiæ. Glascovienſis ex adverso reponebat Episcopus Ecclesiam suam immediatè semper Romanæ Ecclesiæ paruisse. *Glascuensis Ecclesia specialis filia est Romanæ Ecclesiæ, & ab omni subjectione Archiepiscoporum, sive Episcoporum exempta.* Cantuarienſis Archiepiscopus idem sibi juris arrogabat in Ecclesias Scotiæ; ergo ne tunc eæ Eboracensi subjugarentur, Regi persuasit, ut ejus rei judicium in aliud opportunius tempus rejiceret. Guillelmus Scotiæ Rex ut immunitatem regni & Ecclesiæ suæ communiret, Rescriptum à Clemente III. elicuit, quo Episcopatus omnes

Ann. 1178.

Rogerius p. 550.

Scotiæ immediatè subjiciebantur Romanæ Ecclesiæ. *Statuendum duximus, ut Scoticana Ecclesia Apostolicæ Sedi, cujus filia specialiùs existit, nullo mediante debeat subjacere.* Cælestinus III. novo Rescripto eandem confirmavit libertatem, sollicitante eodem Rege, pernumeratisque novem tum Scotiæ Episcopatibus, quibus expeditius tunc forsan fuisset Metropolitanum dari, si tam facilè hujus quàm Papæ in Scotiam spiritali dominationi acquiescere potuissent Angliæ Metropolitani. Ita ergo temperari rem placuit, ut Metropolitani vices in Scotia perdiu Pontifex ipse Romanus fungeretur, interim verò desuescerent Angli Pontifices ab ambienda illa potestatis suæ dilatatione, & paterentur aliquando tandem proprium Scotis Episcopis Metropolitanum dari.

Roger. ann. 1188. p. 714.

Ann. 1192.

Nec mirum si tandiu Metropolitano caruit Scotia, cùm advertat Cambdenus perdiu ejus Episcopos nullas certas Sedes habuisse. *Scotorum Episcopi munia Episcopalia, quocumque fuerant loco, sine discrimine obierunt, usque ad Malcolmi III. tempora, circa annum scilicet restauratæ salutis millesimum septuagesimum.* Eadem sors & conditio fuit omnium Ecclesiarum, dum inter cunabula sua reptarent. Ea natura & ratio est politiæ cujuscumque humanæ, seu sacræ, seu civilis. Magistratus tum & numero & ordine & potestate augescunt, cùm ipsa augescit & perpolitur in dies magis magisque Respublica.

Cambdeni Britannia, an. 683.

Ad Episcopos Scotiæ, unde digressa est oratio, reflectenda nunc est. Tametsi immediatè subessent illi Pontificibus Romanis, illorum tamen ordinationem vendicabat sibi Sant-Andreanus Episcopus. Huic ergo res erat cum ipsa Ecclesia Romana, quæ electos Episcopos confirmabat, contendebatque integrum sibi esse, eorum ordinationem, quibus collibitum sibi esset, delegare. Hujus litis alicubi meminit Innocentius III. ubi & ordinandi Episcopi munus delegat aliis Episcopis quàm San-Andreano, sed *sine utriusque partis præjudicio*. Joannes XXII. Episcopo Sant-Andreano confirmavit jus inaugurandorum Scotiæ Regum. Eugenius IV. ad Jacobum Scotiæ Regem scribens, Metropolitanum se Scotiæ gerebat. Eo tempore quo Reges Angliæ summum sibi jus & imperium in Scotiæ Reges Regnumque arrogarunt, Eboracenses Archiepiscopi Episcopos etiam Scotiæ subjecerunt jurisdictioni suæ. At verò cùm Patricius Graam in Sant-Andreanum Episcopum electus fuisset, Romæque repræsentasset documenta authentica immunitatis Ecclesiarum Scotiæ, Paulus II. Romanus Pontifex secundùm illum pronunciavit: denique Sixtus IV. indulgens precibus Regis Scotiæ, & perpendens dispendia tædiaque Scotis subeunda, dum Romana adeatur Metropolis, Episcopos Sant-Andreanos sanxit deinceps fore Metropolitanos & Primates Scotiæ, id est Metropolitanos, non alii quàm Papæ obnoxios Metropolitano. Contendunt Scoti hanc fuisse Sixti IV. non institutionem, sed restitutionem Metropoleos Sant-Andreanæ. Quod argumento est, prioribus sæculis, cùm necdum hæc certamina efferbuissent de Metropoli inter Anglos, Scotos & Romanos, id muneris urgente necessitate obire solitum Sant-Andreanum. Idem denique Sixtus IV. Glascovienſem Episcopum Metropolitico auxit jure; ut subesset Sant-Andreano, verè jam Primati.

Regest. 15. Ep. 119.

Rainal. ann. 1329. nu. 79. Rainal. ann. 1436. n. 31.

Spondan. an. 1466. n. 7.

Idem anno 1472. nu. 17. Conc. to. 13. p. 1435.

XII. Affirmat Rogerius in Principatu Valliæ, ex quo beatus Sampson ejus Archiepiscopus migravit in Gallias, Dolensemque Episcopatum condidit & implevit: ejus in Anglia successores, sedem adeptos in Civitate sancti Davidis, quæ Menevia etiam dicitur, habitos semper fuisse Valliæ Metropolitanos, donec Henricus Angliæ Rex eam quoque Provinciam Imperio suo adjecit. Jam inde enim quò magis hæc nova Provincia cum regno coalesceret, & arctiùs compaginaretur, ejus Episcopos omnes edixit ille Cantuarienſi Archiepiscopo subesse, ab eoque tanquam à Metropolitano suo ordinari.

Rogerius Anno 1199.

Sed tam contumeliosa Canonum libertatisque Ecclesiasticæ conculcatio non potuit non ad judicium referri sedis Apostolicæ. Itaque Eugenius Papa III. judices delegavit, vetuitque ne deinceps Cantuariensis sacramentum exigeret ab Episcopo sancti Davidis, quod hactenus ab eo expresserat, dum ordinaretur: neu de jure Metropolitico litem ei intenderet, aut molestiam crearet. Innovata ea causa est sub Innocentio III. à quo & dirempta fuisset, nisi intercessisset Archiepiscopi Cantuariensis, sive gratia, sive jus. Compressa ergo lite, non definita, Episcopus sancti Davidis inter Suffraganeos Cantuariensis Ecclesiæ locum deinceps habuit.

XIII. Multa hìc necessariò repetenda fuere, quæ jam delibata fuerant superiùs, ubi de Primatibus agebamus. Non pauca & hìc perstricta, quæ ad Caput de Primatibus referenda sint. Conserta enim est Primatum & Metropolitanorum ratio & historia. Necessum tamen fuit de utrisque seorsim agi. Ex quo necessariò factum est, ut nonnulla jam dicta dicerentur. Diximus in tractatu de Primatibus S. Malachiam Armachanum in Hibernia Archiepiscopum & Primatem Romam se contulisse, ut Pallium impetraret sibi, alterique Metropolitano quem prædecessor suus Celsus instituerat in eadem Insula, & cujus Metropoli authoritas accersenda erat à primæ Sedis culmine. *Erat & altera*
Ann. 1137. *Metropolitica sedes, quam de novo constituerat Celsus prædecessor, primæ tamen sedi & illius Archiepiscopo subdita, tanquam Primati. Et huic quoque petebat nihilominus Pallium Malachias, confirmarique authoritate sedis Apostolicæ prærogativam, quam beneficio Celsi adipisci meruerat.* Verba hæc sunt Bernardi in vita Malachiæ. Hìc porro observari æquum est, quandiu antiquæ superfuerint consuetudinis & politiæ Ecclesiasticæ vestigia, ut Metropolitanorum & Provincialium Conciliorum authoritas instituerat novas Metropoles, antiquis Metropolibus subjiceret, adeoque Primatias crearet, nec in his interponeretur tum quidem Romanæ sedis potestas. Ea disciplinæ ratio viguit in Hibernia ad duodecimum usque Ecclesiæ sæculum, quòd nimirum penè avulsa à reliquarum gentium consuetudine, & in extremos orbis Christiani fines abacta, Capitis vim & opem tardiùs experiretur, difficiliùsque ad reliquarum Ecclesiarum consuetudines contemperare se posset. 2. Non obvius occurrit Romanus Pontifex semotis illis Ecclesiis, ut eas alliciat ad propiorem consuetudinum suarum imitationem, utque titulos & jura sacrarum dignitatum à Romana repetant Ecclesia. Quin ex adverso ipsæ se Ecclesiæ particulares, ipsi sese sanctissimi Præsules, instar Malachiæ, exstimulant, instinctu nescio quo pietatis & religionis, vel rerum suarum necessitatibus exciti, ut hanc expetant arctiorem cum capite suo conjunctionem, & familiaritatem, ejusque rituum & morum æmulationem: non nescii hoc purioris disciplinæ exemplum à Christo Ecclesiis cæteris esse propositum. Quæ hoc Capite, quæ superioribus disputata sunt de Primatibus & Metropolitanis, ea apertissimè produnt, Reges ipsos & Pontifices aliorum & aliorum regnorum sponte sua adproperasse, & interpellasse Romanam Ecclesiam, ut eorum Metropoles nova confirmatione muniret jam creatas, aut omnino crearet. 3. Confirmabat Romanus Pontifex Metropoles erectas citra ullam suæ sedis interpellationem; & ita se confirmari avebant expetebantque singulæ Ecclesiæ, peræquè hinc & inde aberat æmulatio, aut suspicio quævis obliquior: procul amandabantur contentiones de finibus potestatis: uni ultro citroque consulebatur Ecclesiæ ædificationi, & membrorum Christi in inconvulsam unitatem conspirationi. Itaque incunctanter Innocentius II. confirmavit Metropolin, quam Celsus erexerat. *Petiit Malachias confimari novæ Metropolis institutionem, &c. Et confirmationis quidem*
Baron. ann. 1151. *privilegium mox accepit.* 4. Renuit Pontifex Pallia Archiepiscopalia concedere, nisi antè universali ab Hiberniæ Concilio postularentur. Cùm verò Eugenius III. quatuor in Hiberniam Pallia per Legatum Paparons destinarit: hinc facilè conjicitur Concilium universale Hiberniæ totidem Pallia, totidem Metropoles postulasse. Hinc rursus liquet, Romanos Pontifices non aliud plerumque, quàm particularium Ecclesiarum votis obsecutos esse in istiusmodi novarum dignitatum institutionibus. Erectæ sunt quatuor Hibernicæ Metropoles à Legato Pontificio Paparons in Concilio universali in Monasterio Mellifontis adunato. 5. Vetustissimi Chronici author clamitat factum id fuisse præter inveteratam consuetudinem, & præter jura antiquissima Ecclesiæ Cantuariensis, ad quam ventitabant Hiberni quondam Episcopi, consecrationis munus consecuturi. Verùm aut ea erat vetusta Cantuariensis Ecclesiæ usurpatio, ei simillima, qua paulò antè diximus Eboracenses Archiepiscopos jus & principatum affectasse in Ecclesias Scotiæ. Aut si primam Evangelicæ doctrinæ sementem acceperat Hibernia à præconibus iis, quos Cantuariensis Ecclesia eò ablegarat: iniquum erat, ut quæ Hibernicarum Ecclesiarum mater erat, dedecus aut dispendium suum fore interpretaretur, si filiæ suæ adolescerent, si splenderent, si parerent & ipsæ alias Ecclesias, & beata hac fœcunditate, materno quoque ipsæ nomine gauderent, & Metropoles efficerentur. Denique antequam Pontifices aut Pontificii Legati hujusmodi negotio immiscerentur, duo jam erant in Hibernia Metropolitani, ut docuit nos Bernardus: & eorum alter Primatis nomine cum floreret, excussum erat jus omne Cantuariensium Præsulum in eam insulam. 6. Tribus his exemplis Metropoleon Hiberniæ, Valliæ & Scotiæ abundè patefactum est, quàm necessariò interpellanda fuerit authoritas primæ Sedis, aut ad primùm creandas Metropoles, aut ad eas saltem posteà confirmandas. Cantuariensis enim & Eboracenses Episcopi, seu privatæ cupiditatis æstu, seu immodestiore pietatis zelo, seu Regum Angliæ impulsione, qui eas Provincias regno suo strictissimè copulare cupientes, nullas non ad id artes machinasque admovebant: Cantuariensis, inquam, & Eboracensis Metropolitani novellas illas Valliæ & Hiberniæ Metropoles in exortu ipso suo oppressissent, pervicisentque ne ullæ unquam in Scotia exurgerent, & his omnibus Ecclesiis incredibilia quædam damna importasset, nisi eas Apostolicæ sedis tuitio obumbrasset.

Conc. Gen. t. 10. p. 1130. Script. Hist. Norman. p. 985. 986.

XIV. Ex Hibernia tranandum nobis est in Hispaniam, ubi obvia statim prodit Tarraco, Metropoliticæ antiquæ potestati redintegrata ab Urbano II. statim atque Berengarius Comes illam exemit Mauricæ dominationi. Donatus est ab Urbano Archiepiscopali hac sede Episcopus Ausonensis, qui Vicarius generalis & veluti Custos ejus Ecclesiæ designatus fuerat ejus urbis, tum sub jugo barbarico jacentis. *Nos Antecessorum nostrorum privilegia sequentes, qui Ausonensem Ecclesiam*
Baron. ann. 1091. nu. 8. Urban. II. Ep. 7. Conc. t. 10. p. 428. 459. 460. *Tarraconensis quondam instituere Vicariam, tibi, quia tuo potissimum studio hæc est restitutio instituta, ex Romanæ Ecclesiæ liberalitatis gratia, Pallium, totius scilicet sacerdotalis dignitatis plenitudinem, indulgemus.* Novo huic Archiepiscopo permissum etiam est, ejusque successoribus, ut Ecclesiam Ausonensem unà retineret, donec ad pristinas vires opesque urbs & Ecclesia Tarraconensis convaluisset. *Ausonensem Ecclesiam tibi tuisque successoribus tandiu concedimus possidendam, donec authore Deo, ad pristini status plenitudinem vestro studio Tarraconensis Ecclesia reformetur.* Intercessit Narbonensis Archiepiscopus Metropoleos Tarraconensis restitutioni, obtestatusque est per Epistolas ad Pontificem datas, quadringentos per annos Narbonenses Præsules Metropolitana munia in Tarraconensi Provincia obiisse, & in eam omnem humanitatem explicuisse & beneficentiam, quam iniquum jam esset hac repulsa remunerari. Demulcere Narbonensem Præsulem studuit Papa, donec

Tar-

Tarraconenſis civitas priſtinæ redderetur integritati & amplitudini. At quoniam plures aliæ Hiſpaniarum Metropoles ruinis ſuis inſepultæ quodammodo erant, curam earum agere juſſit Paſchalis II. Papa Primatem Toletanum: ea cautione, ut quamprimum illæ ſeſe ad priorem libertatem & gloriam recuperaſſent, priſtina reciperent Metropoliticæ ſuæ dignitatis jura. *Ut quoad ſine propriis extiterint Metropolitanis, tibi ut proprio debeant ſubjacere. Si verò Metropolis quælibet in ſtatum fuerit priſtinum reſtituta, ſuo quæque Diœceſis Metropolitano reſtituatur.*

Paſchal. II. Epiſt. 4.

Hìc interlucent veſtigia quædam nova ejus & utilitatis Eccleſiaſticæ, & neceſſitatis, quæ id effecit, ut in manus recideret ſummi Pontificis tota illa circa novas Metropoles poteſtas, quam olim ferè Concilia Provincialia adminiſtrabant. Antiquæ Hiſpaniarum Metropoles ſolo æquatæ exciſæque multis ſæculis jacuerant, ut earum non extarent niſi incerta veſtigia, confuſi limites. Metropolitani alii earum Provincias occupaverant, longaque dominatione, fidiſſima tuitione, benefactis plurimis ſibi devinxerant. Principes jam non ii erant, qui olim, & regnorum utilitates longè diverſæ, quibus nemo neſcit quantùm cohæreant Eccleſiæ rationes. Ex his difficultatum anfractibus emergere vix licebat, niſi regente & prælucente Apoſtolicæ ſedis authoritate, cujus, ut communis omnium parentis, intereſt commoda promovere tum Eccleſiaſticorum tum ſæcularium Principum, atque ita illos ſibi ipſis mutuò, & ſibi ipſi colligare indiſſolubili maximè vinculo juſtitiæ & charitatis, quæ & Deus ipſe eſt, & invicta proinde ac inexpugnabilis eſt. Eò collimabant Urbanus II. & Calliſtus II. eò ut pertingerent, tutiſſima iniere conſilia.

Eodem conſilio uſus eſt Calliſtus II. in negotio Braccharenſis Eccleſiæ, quam Henricus Comes nuper regno potitus Portugalliæ in Mauros expugnaverat. Cœperat Paſchalis II. huic urbi priſtinum ſplendorem reddere, quanquam jamdiu eſſet quod titulorum & poteſtatis ejus memoria oblitterata erat. *Irruentibus Mauris & Metropolis dignitas imminuta, & Parochiarum termini imminuti.* Henrici Comitis verbis fidem adjecit Calliſtus II. nec alia deſideravit documenta, ut limites & Diœceſis & Provinciæ Braccharenſis definiret. *Sicut in deſcriptione prædicti domini continetur.* Portugallici regni illuſtriſſimo conditori jure merito videbatur, ſuæ ipſius gloriæ & famæ acceſſurum, quidquid amplitudinis & ſplendoris ei civitati comparaſſet, quæ regni ſui caput & decus futura eſſet.

Baron. ann. 1123. nu. 2.

Conc. t. 10. p. 830.

Idem ipſe Calliſtus II. Compoſtellanam erexit Metropolin, Provinciam ei ſubjiciens, cui magna ex parte imperitabant adhuc Sarraceni. Confirmavit Innocentius III. Calliſti decretum. Id donabant hi Pontifices pietati & precibus Hiſpanorum, qui ea maximè in Eccleſia Jacobum Apoſtolum reverebantur. Eò porro tranſtulerunt Metropolin Emeritenſis civitatis quondam celeberrimæ, tunc exciſæ. Edixit Innocentius III. ut quandocumque recuperaretur & reviviſceret ſuis ex cineribus Emerita, Epiſcopo contenta eſſet Compoſtellani Archiepiſcopi Suffraganeo. Verùm id quoque precibus datum eſſe Regum & Epiſcoporum Hiſpaniæ, non abſurdè conjicitur. Refert Mariana ab Urbano II. Epiſcopalem ſedem Iria translatam fuiſſe Compoſtellam, conceſſum Compoſtellano tum Epiſcopo Pallium, conceſſam & à jure Braccharenſis Metropoleos immunitatem. Hi gradus præſtruebantur ſuperiori dignitati adipiſcendæ. Addit Mariana, Regia conſenſione totum eſſe factum. *Acceſſit Regius conſenſus.* Interpellatus eſt ab Imperatore Hiſpaniarum, ita enim tunc Regem appellabant, Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas, ut Innocentio II. blandiretur, exprimeretque ab eo aſſenſum in poſtulationem Epiſcopi Salmaticenſis in Archiepiſcopum ſancti Jacobi. Ita vocabatur tunc quandoque Archiepiſcopus Compoſtellanus. Hujus Eccleſiæ & civitatis incremento ſuam quoque creſcere ampli-

Baron. ann. 1123. n. 1.

Rainal. ann. 1199. Innoc. III. Regeſt. 2. Ep. 139.

l. 10. c. 5. 12.

tudinem interpretabantur tunc temporis Reges Hiſpaniæ. *Inter omnes Hiſpanias Eccleſias caput extulit*, ait Petrus Cluniacenſis Abbas. Non attingam graviſſimas & diutinas lites inter Archiepiſcopos Compoſtellanum & Braccharenſem, de Epiſcopalibus Eccleſiis Ulyſipponenſi, Conimbrica, Lamecenſi, Viſeenſi, Egitania, & Eborenſi. Suffraganeæ quondam eæ fuerant Metropolitani Emeritenſis. Tunc eas Innocentius III. Compoſtellano addixit. Iidem Archiepiſcopi Toletano litem moverunt de Epiſcopatu Zamorenſi, cujus origo hæc, quòd eò recepiſſet Aſturicenſis Epiſcopus hoſpitem per quàm illuſtrem Epiſcopum Valentinum, quandiu Valentia à Mauris obtrita & oppreſſa gemebat.

Pet. Ven. l. 4. Ep. 9. Innoc. 3. Regeſt. 2. Ep. 105. 113. & ſeqq.

Alfonſus Arragoniæ Rex vendicata à Mauris Cæſarauguſta, Petrum ejus urbis Epiſcopum Romam proficiſci juſſit, ut à Gelaſio III. Papa ordinaretur. Ordinavit illum Pontifex, & Indulgentiarum diplomate munivit, quo venia peccatorum facilior fiebat eis, qui opis & pecuniæ aliquid impertiſſent ad deſolatarum Eccleſiarum reſtaurationem. Nonniſi multo poſt tempore à Joanne XII. huic Eccleſiæ Metropolitica dignitas conciliata eſt, diviſa Tarraconenſi Metropoli ejuſdem regni. Mariana Ulyſſiponenſis Metropoleos inſtitutionem Bonifacio IX. adſcribit. Denique cùm Granatenſis civitas non emerſerit niſi omnium poſtrema è Sarracenica dominatione, poſt annum denique captivitatis circiter octingenteſimum: perſpicuum eſt non tam veteris Metropolis reſtaurationem, quàm creationem novæ ab Alexandro VI. factam fuiſſe, cum ſuos ei Suffraganeos deſignavit.

Baron. ann. 1128. nu. 18.

Rainal. ann. 1318. nu. 38. Mariana. l. 18. c. 13. Rainal. ann. 1492. nu. 6.

XV. Aliquantis annis poſt excidium totius Hiſpaniæ à Mauris Africanis, Leo III. Ovetenſem erexerat Metropolin. Videri tamen poteſt Joannes VIII. in Epiſtolis ad Alfonſum Regem datis, Ovetenſi Metropolitano omnes Hiſpaniæ Epiſcopos & Abbates ſubjeciſſe, poſtquam ipſum eorum hortatu Metropolitanum creaſſet. Ita enim Rodericus: *Eccleſiæ Ovetenſi, quam veſtro conſenſu & aſſidua petitione Metropolitanam conſtituimus, omnes vos ſubditos eſſe mandamus.* Quinque Metropoles antiquæ Hiſpaniarum ruinis ſuis intumulatæ quodammodo erant, cum Ovetum ſola jam Metropolis ſurrexit; ideo & ejus Metropolis creatio facta eſt inſtante Rege, petente Nationali Concilio: *Rex cum uxore & filiis, Epiſcopis, & Comitibus, & Magnatibus, authoritate domini Papæ Joannis, Ovetum ad celebrandum Concilium convenerunt, in quo cum univerſali convenientia civitas Ovetenſis dignitate Metropolitica inſignitur, & Hermegildus in Archiepiſcopum ſublimatur, quia Hiſpania captivatis quinque ſedibus Metropoliticis, ſilebat officio Metropolitico deſtituta.* Idem confirmat Mariana, additque cum Roderico, quod jam ſuprà adnotatum à nobis eſt, Ovetum Civitatem Epiſcoporum dictam eſſe, quòd Epiſcopi omnes tota Hiſpania à Mauris ejecti, eò confugiſſent, quaſi in ſinum ſui jam Metropolitani.

Roderic. l. 4. c. 9. 17. 18.

Mariana, l. 7. c. 18.

Ergo jam inde ſaltem à temporibus Joannis VIII. hoc eſt medio ſæculo IX. interpoſita eſt in Hiſpania Apoſtolicæ ſedis authoritas ad novæ Metropoleos erectionem. Reges, Epiſcopi, Optimates in id conſpirabant. Vix ulla poteſt major fingi neceſſitas, quàm quæ tunc oppreſſerat Rempublicam Eccleſiamque Hiſpanicam, ab annis amplius centum miſerando naufragio abſorptam. Excitabatur Ovetenſis Metropolis velut ex aliarum omnium ruderibus, Metropolis Hiſpaniæ univerſalis futura. Amantiſſima hæc mater omnium Hiſpaniæ Eccleſiarum, commendata ſibi earum jura, ut cuſtos interim, non ut domina obtinuit, reddiditque incunctanter, cum primùm illæ animos vireſque recepere. Nec tam diutinæ aut dominationis aut beneficentiæ in eas ſuæ veſtigia ulla reliqua eſſe voluit, ne earum infortunio creviſſe ipſa videretur.

XVI. Metropoleon Galliæ complurimarum certa

erat & explorata antiquitas. Non est ergo quod iis diutiùs immoremur. Tolosanum Episcopatum in Metropolin erexit Joannes XXII. Docet nos ipsissima hujus institutionis Bulla, idem in votis habuisse Clementem V. Fulconem Tolosanum quondam Episcopum, sanctitatis fama clarissimum, nil intentatum reliquisse, ut ab Innocentio III. impetraret Episcopatus sui in plures Episcopales sedes divisionem, quòd ea tunc esset ejus in complures regiones jurisdictio, ut tam latè se porrigere non posset unius Episcopi cura & vigilantia: Innocentium III. consultius duxisse tum quidem nihil imminuere de amplitudine illius Ecclesiæ, ne tantundem de opulentia decurtaretur: qua sanè tota tunc opus in primis erat ad frangendam cohibendamque Albigensium hæreticorum insaniam; nunc porro tempestivum esse ei partitioni manus admovere, postquam tantæ opes cœperant non aliud ferè quàm luxum alere & inanem pompam Prælatorum. *Attendentes quod licèt Tolosanus Episcopatus divitiis abundaret immensis, vix tamen supererat huc usque memoria, quod ex suorum opulentia copiosa redituum aliquod in Ecclesia vel Diœcesi Tolosana perveniisset divini cultus augmentum. Immo sic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, ut multò jam tempore luxus, cura carnis in desideriis, evectionum pompa, numerositas clientelæ, immoderata distributio in parentes, sumptus enormes ac usus extraordinarii sibi vindicassent ibidem totum patrimonium Crucifixi. Et verendum erat, ne Præsul unus incrassatus & dilatatus, ex excessivis hujusmodi operibus & superbis, periculosè recalcitrans, Deum factorem suum relinqueret, & perditionis exemplа in suos subditos derivaret.* Ex quibus illud tandem concluditur à Pontifice, conducibile jam, adeoque necessarium fuisse, tantas opes in plures dispensari Episcopos, pluresque assignari Pastores ei gregi, cui regendo unus Pastor par non erat.

Rainal. ann. 1317. nu. 12. Extravag. Comm. l. 3. Tit. 2. c. 5. 6. 7

Spondanus. Ann. 1377. n. 20.

XVII. Interpellavit Carolus V. Galliæ Rex Gregorium XI. ut nova Lutetiæ Parisiorum Metropolis crearetur: Dissensus sui causas sapientissimo Regi approbavit Pontifex. In iis non postrema erat Senonensis Metropolis antiquitas; quin & paupertas tum Senonensis, tum Parisiensis Ecclesiæ. Concessit tamen Gregorius, ut Pallio indueretur Parisiensis Episcopus. Is qua erat animi modestia, hoc honoris insigni abstinere maluit. Hanc animi moderationem æmulati sunt, qui in ejus locum successere, usque ad annum 1622. cùm urgente Ludovico XIII. Rege Parisiensis Metropolis excitata est. Erit quod stupeat posteritas, tum Regum, tum Antistitum regiæ hujus urbis toto orbe nobilissimæ, amplissimæ, opulentissimæque modestiam, qui tandiu nihil ambierint splendidius: cùm vel ipsa Ecclesiæ antiquitas exemplis hoc genus vix ullis clareat, ut Regiarum urbium Episcopi honoribus tam mediocribus acquieverint.

Ann. 1622. Preuvos des Libertez de l'Egl. Gall. p. 1353. Synod. Par. p. 458. 470.

XVIII. Non multum erat negotii in instituendis à Pontifice Romano Metropolibus novis, quando ii quorum dividebatur & imminuebatur jurisdictio, ejusdem Regni finibus cingebantur, eidemque parebant Principi. At longè aliter res se habuit, cùm Paulus IV. Papa precibus votisque obsecutus Philippi II. Hispaniarum Regis, Metropolitica dignitate ornavit Cameracensem Episcopatum, qui Remensi suberat Metropoli: & Ultrajectensem, qui Colonienſi: & Mechlinienſi denique recens creata Metropoli, his tribus Archiepiscopis subjecit non solùm antiquos Episcopatus, Atrebatensem & Tornacensem, Remensis antè Provinciæ Suffraganeos: sed tredecim præterea Episcopatus alios recens creatos: quod perfici nequaquam potuerat, nisi ex parte truncatis compluribus Germaniæ Episcopatibus. Tum sanè complures Ecclesiæ & interceſſere, & aures Pontificis opplevere querelis, quòd ne consensu quidem suo requisito, potestatis suæ parte non modica minuerentur. Cardinalis Lotharingus, idemque Archiepiscopus Remensis, paucis post annis cum congregasset Provinciale Concilium Remis, vocatis etiam Episcopis Cameracensi, Atrebatensi, Tornacensi, & Sant-Audomarensi, ut antiquis Ecclesiæ Remensis Suffraganeis: misit per Procuratores suos Archiepiscopus Cameracensis diplomata Pauli IV. & Pii IV. ad creationem Cameracensis novæ Metropoleos, cui subjiciebantur ab his Pontificibus Episcopales hæ Ecclesiæ cæteræ, Metropoli Remensi subductæ. Contestatus est Promotor Remensis Concilii, his adminiculis infringi non posse antiquissimam Remensis Ecclesiæ jurisdictionem. Synodus moram interponendam censuit, dum maturiùs de re deliberaretur, & de re tota certior fieret Rex Christianissimus. Lotharingus Cardinalis rescribens iisdem Episcopis, significavit, vetuisse Pontificem, ne quid executioni mandaretur, nisi vocatis quorum res ageretur: *Præceptum esse, ne res conficeretur, nisi vocatis iis, ad quos quomodocumque pertinet*: at ne monitum quidem esse aut Regem Christianissimum, aut Archiepiscopum Remensem, quorum jura hac innovatione tantoperè minuebantur: violatos ergo esse Canones Nicænos, Ephesinos, Chalcedonenses; ideoque constitutum sibi certumque esse omnia juris remedia, Canonumque authoritatem experiri, ut sarta integraque tueatur Metropoleos suæ jura. *Statuimus omni ratione juris remedia adhibere.*

Spondan. an. 1559. nu. 4.

Ann. 1564.

Conc. noviff. Gall. p. 21. 75

Guisius verò Cardinalis Concilio Remensi convocato anno 1583. invitari curavit Episcopos Cameracensem, Tornacensem, Atrebatensem, Iprensem & Sant-Audomarensem. Illi quidem non affuere. Synodus ipsa excusandam censuit temporum importunitatem, bellique incendium quo Belgium flagrabat. *Attentis bellorum tumultibus, qui in suis Diœcesibus notoriè urgent.* At pronunciavere Patres Concilii, nisi in posterum Concilio præstò se sisterent hi Episcopi, ubi canonicè vocati monitique fuissent, tum canonicam vindictam in eos exercendam. *Nisi ad futura Concilia debitè vocati accesserint, contra eos per vias juris procedetur.* Exinde Remenses Archiepiscopi eadem sæpiùs protestationes iteraverunt. Diutiùs etiam sævierunt bella, ut præscribi omnino non potuerit. Denique postquam victricibus armis Ludovici XIV. Regis supra omnem retro sæculorum memoriam incomparabilis, invictissimique, Cameracensis Civitas Francicæ dominationi recuperata est, cui tot ante sæculis paruerat: altero post anno, nempe 1678. innovatæ sunt protestationes eædem ipsæ ab eo qui nunc illi præest Ecclesiæ Archiepiscopo, sollicitudinis pastoralis, doctrinæque & integritatis gloria orbi notissimo. In istiusmodi causarum perplexitate, aliæ aliàs initæ sunt viæ & rationes, ut Metropolitanorum antiquorum dignitati & juri fieret satis. 1. Nova nonnunquam Metropolis gradu dejecta est, & in Episcopatum redacta, antiquæ rursum Metropoli obnoxium. Ita Dolensis Archiepiscopus, hoc dignitatis culmine & Pallio per aliquot sæcula potitus, in ordinem redactus est, & Turonensi Metropoli redditus, quanquam assensus olim fuisset Metropolitanus Turonensis, ut Metropolitanus diceretur & ipse, duobusque præesset Episcopis, si reliquam relaxare prædam in animum induxisset. 2. Confirmata quandoque fuit nova Metropolis, addictis ei etiam Suffraganeis, dum subesset & ipsa antiquo Metropolitano tanquam Primati. Cùm tractaretur causa, & pacis tentarentur blandimenta aliqua inter Ecclesias Turonensem & Dolensem sub Innocentio III. Turonensis Metropolitanus potestatem fecit Dolensi, ut duobus præsideret Suffraganeis, & Metropolitani nomine frueretur, dum sibi tanquam Primati subesset, & à se consecrationem Palliumque Roma missum accipere non abnueret. Temperatas has Innocentius III. conditiones magnoperè probabat. Rem disturbavit Dolensis dissensu suo, propterea quod non ii subjicerentur sibi Suffraga-

Conc. noviss. Gall. p. 254. 274.

fraganei, qui Dolensi civitati proximiores essent. Verùm morositatis suæ hujus non multo post tempore illum pœnituit, ut mox dicemus. Jam supra narravimus, ut Daniæ Rex postularit propriam in suo sibi regno condonari Metropolin, cùm Episcopatus sui omnes hactenus obnoxii fuissent Metropolitano Hamburgensi, qui Germanicorum Principum Collegio inscriptus erat; at assentiri respuerit Hamburgensis, nisi Patriarchæ vel Primas novæ hujus Metropoleos ipse designaretur. *Sola expectabatur sententia nostri Pontificis. Quam rem ille, si Patriarchatus sibi honor, & Ecclesiæ suæ concederetur, Romanis privilegiis fore ut consentiret, promisit.* Ea sunt Adami Historiæ verba. Huic porro Primatiæ ne assentiretur Pontifex, duo præstiterunt. Primum quòd ne ipse quidem Daniæ Rex concoquere illud posset, ut omnes regni sui à Primate extraneo penderent Ecclesiæ. Secundum quòd Hamburgensis ipse devovisset se & obstinatissimè adhæresceret schismati Germanicorum Imperatorum aduersùs Romanam Ecclesiam bellantium. Diximus jam suprà Narbonensem civitatem à Regibus nostris receptam, expugnatis Hispanienſibus Sarracenis, qui pridem ea potiebantur, Primatiæ Bituricensi subjugatam fuisse cum sua Metropoli, ut Franciæ dominationi indissolubiliùs devinciretur. Nuperrimè, anno videlicet 1678. Albigensis civitas Metropolitico culmine illustrata est, cùm conveniſſet partium assensu, ut Bituricensi subesset Primati, cujus è Metropoli nova hæc Metropolis decerpebatur. Nonnisi interpellatus à Rege Christianissimo Pontifex hanc instituit. Pontificium diploma anno 1680. publicatum est, in quo de Primatu prorsus siletur. Nempe dissensu suo infirmavit Pontifex id, de quo inter partes convenerat. 3. Fuere & aliæ quandoque rationes remunerandi & resarciendi pinguium Cœnobiorum adjectione, quod antiquis Metropolibus novarum institutione decisum fuerat. Exemplum recentissimum in Metropoli Senonensi, cum ab ea subducta est Parisiensis Ecclesia, & in novam excitata Metropolin. Non facilè poterat Senonensi Ecclesiæ, quæ Primati jam parebat Lugdunensi, jus Primatus concedi in aliam Metropolin. Inauditum quippè hactenus ferè est, ut Primas Metropolitanis præpositus, ab alio ipse pendeat, quàm à verissimo Patriarcha. At ex adverso exploratissimum est Primatum honoribus juribusque usos esse Remenses olim Archiepiscopos, temporibus ineuntis Monarchiæ Francicæ sub sancto Remigio.

Synodicum Paris.

XIX. Revocanda nunc oratio est ad Turonensem Ecclesiam, cujus Metropoli tandiu controversiam fecerunt Armoricæ Provinciæ Episcopi, quanquam Apostolicæ sedis Rescripta identidem illi suffragarentur. Hildebertus Turonensis Archiepiscopus preces olim enixissimas exhibuerat, ne Romani posthac Pontifices Dolensi Episcopo Pallium destinarent, cùm Urbanus II. pronuntiasset, Armoricam Provinciam omnem Metropoli Turonensi subjici debere, Palliumque missum fuisse in gratiam personæ, non Ecclesiæ Dolensis. Hanc denique implicatissimam & infinitam quodammodo litem explicuit & terminavit Innocentius III. perpensis diligentissimè titulis chartisque hinc & hinc omnibus; subjecitque Episcopatus Britanniæ minoris, & ipsum quoque Dolensem Metropoli Turonensi, vetito etiam Dolensi, ne deinceps ad Pallii gloriam aspiraret, & in antecessum irritatis documentis omnibus quæ promi deinceps possent ad hanc litem exsuscitandam. Commemorat Pontifex in edito ea de re diplomate, ut olim Brittones Regis Francorum jugo excusso, suæ sibi genti Regem crearint, affectarintque proprio quoque frui Metropolitano; electum ab eis ad id muneris fuisse Dolensem Episcopum, eique novitati quæsitum colorem à beato Sampsone Archiepiscopo Eboracensi, qui Anglia olim exulare jussus, in eam civitatem concesserat, & Pontificalia munia cum Pallio ibidem obierat, dum superstes esset; Nicolaum I. Pontificem obstitisse duplicatæ contumaciæ in Regem & in Metropolitanum: Urbanum II. Lucium II. Anastasium, Eugenium & Alexandrum Pontifices infatigata constantia causam Turonensis Ecclesiæ tuitos esse. Dolensis Episcopus impatientiùs ferens suam dejici ac dehonestari se Pontifice Ecclesiam, abdicare se decrevit in manus Innocentii Papæ, qui in aures ejus hoc unum intonuit; Non posse ab eo sponsaram sibi Ecclesiam repudiari, non posse resignari Episcopatum, nisi licentiam ipse fecisset: se verò adeo non ejusmodi quidquam concessurum, ut exertissimè juberet, quàm properè pergeret ad Archiepiscopum Turonensem, ut ab eo Episcopus ordinaretur. *Tu sponsus es, & te sponsa tua exigit. Istud facere absque nostra licentia, quod nolumus, tu non potes. Tibi in virtute obedientiæ præcipimus, &c.* Rainal. ann. 1199. nu. 52. Inn. III. Regest. 2. Ep. 82. 83. 84.

Ab hac narratione non dissidet historia Matthæi Paris, qui hac occasione Innocentium III. hoc elogio afficit; nam ad extollendam verè ingentem hujus Pontificis peritiam, *Audacem Jurisperitum* illum vocat, quòd implicatissimam explicuisset controversiam, cui expediendæ tot ejus insudaverant prædecessores, conatu majore quàm fructu. *Ut qui in scientia erat magnus, audax simul Jurisperitus.* Paris ann. 1119.

A Rogerio verò excerptum est quod suprà attigimus, Procuratores Turonensis Archiepiscopi Romam missos, & in id assensos esse, ut Metropolitanus diceretur, duosque Suffraganeos in potestate sua haberet Dolensis, dum acquiesceret Turonensi, tanquam Primati subesse, ab eoque consecrari, & Pallio Roma misso vestiri. Respuisse hoc temperamentum Dolensem, quòd sedi suæ proximiores non adsignarentur Suffraganei. Pontificem omni studio adlaborasse, ut commoda transactione partes inter se convenirent. Quod ubi non processit, judicium tulisse decretorium, de quo Dolensis tantò acerbiùs doleret, quantò jam inutiliùs. Roger. ann. 797.

Prætermitti hic autem non debet, quòd cum Innocentius III. inter Pontifices numeret Lucium III. qui Turonensi Metropolitano favorem & tuitionem impenderant adversùs Dolentem: hinc nos edoceri, cessisse ipsum tandem urgentissimis Epistolis Philippi Augusti Francorum Regis, quibus contestabatur regium diadema sibi excuti, quo cingebatur caput, si Britanniæ minoris Episcopi Metropolitano Turonensi subducerentur. *Regnum nostrum turpiter imminuere ac mutilare, coronam de capite nostro dejicere, frangere, & pedibus conculcare, &c. Si processerit factum istud, minus amodo vos æstimabimus Patrem quàm vitricum; minus sentietis nos filium, quàm privignum.* Missa facio reliqua ejusdem Regis verba eodem doloris sensu & aculeo incitata. Si loquitur autem Innocentius III. de Lucio II. tum existimandum erit hunc ipsum cessisse tandem rationibus & sollicitationibus regiis; à quibus tamen postea recesserit Lucius III. in causam Brittonum plus æquo propensior. Inter Epistolas Stephani Torna. Ep. 125. 126. 127.

Spicileg. t. 11 p. 268. part. 2

Hæ porro dissensiones, quæ inter Metropolitanos diversorum quandoque regnorum increbrescunt, necessitatem ineluctabilem produnt confugiendi ad summum aliquem Judicem. In causa id fuit, quamobrem curæ fuerit Metropolitanis, ut seu Diœceseos, seu Metropoleos suæ jura omnia à summo Pontifice confirmarentur. Longè plura est legere exempla in nupera ampliſſimaque Labbei Conciliorum editione. Vide ibi. Ep. 45. 49. 159. Conc. t. 9. p. 778. 9. 972. Conc. t. 10. p. 818. 690. Leo IX. Ep.

XX. Remotissimæ in extremas orbis oras Ecclesiæ immunes non fuere hujus necessitatis, ut authoritate sedis Apostolicæ Metropoles suæ vel dirutæ restituerentur, vel confirmarentur turbantæ. Leo IX. certior factus per Epistolas Archiepiscopi Carthaginensis, non plures jam ei, quàm quinque Suffraganeos supereſſe Episcopos in Africa tota, tametsi affuissent olim Carthaginensibus Conciliis Episcopi quinque supra ducentos: & ex his quinque Suffraganeis unum esse, qui Metropoliticum

privilegium invadere gestiret: omni ope, & potestate maxima connixus est, Carthaginensis Ecclesiæ ut has saltem reliquias intactas tueretur. Dictum est supra, ut Tyro ex infidelium potestate recepta, ejus Metropolitanus electus Romam petierit, Pallium ab Honorio II. flagitaturus, à quo & antiquos recepit Ecclesiæ suæ Suffraganeos, jussus & ipse parere Hierosolymitano Patriarchæ: Antiocheno autem Patriarcha, qui illum sibi potius vendicabat, compulso stare judicio Romani Pontificis. Innocentius II. perfecit quæ cœpta fuerant ab Honorio II. Protulimus etiam alibi Constitutiones Alexandri IV. de Archiepiscopis & Episcopis Insulæ Cypri, seu Latinis, seu Græcis. Horum concordia & perquam necessaria erat, & difficillima: cùm hi ab illis dissiderent moribus & ingenio, disciplina & lingua: & iisdem tamen cingerentur urbium, nonnunquam & domorum muris. Nec insulæ Rhodi Metropolitani duo, Græcus alter, alter Latinus, concordare potuere, & deinceps abstinere dissidio, nisi cura & sollicitudine Pontificum primæ Sedis.

Baron. ann. 1127. nu. 21. Conc. to. 10. pag. 948. & seqq.

Conc. to. 11. part. 2. pag. 2355.

Spondanus. Ann. 1072. n. 13. Baron. ann. 1072. n. 14.

XXI. Inter Græcos eandem usurparunt potestatem Imperatores erigendarum Metropoleon. Romanus Diogenes eo honore cumulavit Ecclesiam Nazianzenam, teste Curopalate. *Hic Imperator Episcopatum Nazianzi ad jura Metropolitana perduxit.* Occidentis Principes non aliud sibi sumpserunt, quàm ut sua consensio adhiberetur. Sed & in Oriente quandoque Imperatores Ecclesiæ & Conciliorum authoritatem interposuerunt. Accipe ejus rei exemplum. Georgius Phranzes Mauricium Imperatorem narrat gratificari aliquid cupientem civitati Monembasiensi, sibi fidissimæ, Episcopatu illam auxisse, & sanxisse ut inter Metropoles trigesima-quarta esset; Andronicum verò Imperatorem ad decimum eam gradum provexisse. Id verò factum esse Concilii quoque authoritate: *Imperatoria majestate, suffragante Synodo.*

L. 3. c. 24.

CAPUT XLVI. P. 4. L. 1. c. 16.

De potestate & officio Metropolitanorum in genere, & de mutua cum Episcopis Suffraganeis concordia, hac ultima ætate post annum Christi millesimum. Specialiter autem de eorum jurisdictione in subditos Suffraganeorum, ex jure Decretalium.

I. Argumenta & exempla potestatis Metropolitanorum in Suffraganeos.

II. Quantum honoris habuerint ipsi summi Pontifices Metropolitanis, & quantum eorum judicio concesserint.

III. Limites authoritatis Metropolitiçæ.

IV. Summa eorum potestas radiat in perlustranda Provincia, explendescit autem tota in Concilio Provinciali.

V. Quæ Episcoporum potestas in Metropolitanum ipsum in Concilio Provinciali.

VI. De immediata Metropolitanorum potestate in subditos Episcoporum.

VII. Hujus ipsius potestatis amplitudo, & circumscriptio.

VIII. Supplet Metropolitanus negligentiæ & malitiæ inferiorum Præsulum. Inveteratas Provinciæ suæ consuetudines malas emendat.

IX. Contumelias Episcopis aspersas abstergit & ulciscitur. Invigilat adversus hæreses.

X. Exempla Apostolorum Pauli, & Joannis.

XI. Observationes aliæ quæpiam.

I. GErbertus Remensis Archiepiscopus loculentè declarabat, quæ esset vis, quod pondus Metropolitarum potestatis in Suffraganeos; cum ab Ambianensem scribebat Episcopum, etsi totius Provinciæ onus gestaret, specialiùs tamen ea se cura oneratum esse, ut ejus invigilaret moribus & consiliis, immaturitatem nescio quam redolentibus, & levitatem ejusmodi, quæ Episcopalis Ordinis sanctimoniæ & gravitati minimè consentiret. *Etsi enim totius Metropolis Remorum nobis cura injuncta est, sed vestri potissimum, qui & annorum teneritudine, & morum levitate pondus Sacerdotale necdum ferre didicistis.* Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus nihilo blandiùs agebat cum Episcopo, judiciis ejus obsequi detrectante; allegatis enim Canonibus Nicænis, Antiochenis & Toletanis, significabat, Metropolitanum nihil moliri extra Diœceseos suæ terminos, cum Provinciam suam, quanta quanta est, spectat habetque non aliter quàm Diœcesin suam, quoties in Episcopos incurrit ab officio suo deviantes. *Nec sobrius quisquam putaverit hoc esse in aliena Parochia temerè aliquid præsumere, cum per misericordiam Dei totam hanc, quam vocant Britanniam Insulam, unam unius nostræ Ecclesiæ constet esse Parochiam.* Quo de Ecclesiæ Cantuariensis exemplo nos suprà copiosiùs.

Conc. to. 9. p. 740. 1219.

II. Pontifices ipsi Romani reverentia non mediocri prosequebantur Metropolitarum judicia. Testis Alexander III. qui cum commodare percuperet Ludovico Juniori Galliæ Regi, & bene de eo mereri; nunquam tamen adduci potuit, ut interdictum revocaret ab Archiepiscopo Remensi intortum. Id unum recepit, ut precibus adiret Archiepiscopum, quò sententiam vibratam suspenderet, donec causa decideretur in Curia ejus Archiepiscopali, aut Episcopi Bellovacensis. En ejus verba Epistolæ ad Regem: *Illud honestius visum esse cognoscas, ut venerabili fratri Remensi Archiepiscopo deprecatorias litteras, sicut ex rescripto earum videre poteris, mitteremus, rogantes, ut interventu nostro, & tui honoris obtentu, interdictum illud relaxet, donec causa illa in Curia ejus, vel Bellovacensis Episcopi, finem debitum sortiatur, &c. Aliter enim minus honestum esset, ut sententiam à tanto viro canonicè promulgatam, sine ejus conscientia facilè solveremus.*

Conc. to. 10. p. 1329.

III. Sanè cum in Conciliis eam gerant authoritatem Episcopi, quam eis & numerus eorum, & dignitas meritò conciliat: in his etiam illi nonnunquam temperant refrænantque exultantem extra Canonum cancellos Metropolitanorum potestatem. Prohibuit Concilium I. Lugdunense, ne Archiepiscopus Remensis Officiales Foraneos constitueret in Diœcesibus Suffraganeorum; quòd nullum ibi judicium exercere possit, nec per seipsum, nec per Vicarios, nisi si qua ad eum per appellationem causa devolvatur. Hoc enim casu incipit habere jurisdictionem in Suffraganei sui Diœcesi: potestque proinde per Delegatos de causa appellationis cognoscere. At ante appellationem nihil prorsus arrogare sibi potest jurisdictionis, nec quemquam delegare qui eam exerceat, nisi speciali quapiam consuetudine in Remensi Provincia contrarius usus & diversum jus invaluisset. *Nisi aliud Ecclesia Remensis de consuetudine obtineat speciali.*

C. Romana Ecclesia. In Sexto. De Officio Ordinarii.

Eadem Synodus prohibuit, ne Officiales Metropolitanorum interdicta, suspensiones, vel excommunicationes promulgarent adversus Episcopos Suffraganeos, quando esset in Provincia Archiepiscopus, aut ab ea non procul abesset.

Ibid.

IV. At quandiu Diœceses Suffraganeorum perlustrat Metropolitanus, toto visitationis curriculo permagna nimirum ab eo tunc in iis exercetur jurisdictio. Visitationum autem hujusmodi fructus potissimus is est, ut iis peractis Provinciale confestim celebretur Concilium, in quo deprehensis Provinciæ totius morbis & corruptelis remedia comparentur. Exemplo erit Archiepiscopus Turonensis

in

in Concilio Provinciali apud Salmurium anno 1253. *Nos ſanctorum Canonum & Præceſſorum noſtrorum volentes ſervare ſtatuta, & ea quæ viſitando Provinciam Turonenſem correctione novimus indigere, corrigere cupientes, vocatis venerabilibus fratribus, Turonenſis Provinciæ Epiſcopis, &c.* Prolixiùs infra diſſeremus tum de viſitatione Provinciæ per Archiepiſcopum, tum de Concilio Provinciali. Can. 1.

V. Congregationi in Concilio Provinciali Epiſcopi poſſunt & ipſi viciſſim Cenſorum Monitorumque partes agere in Archiepiſcopos, ſi qua eorum moribus offendicula creentur fidelibus; poſſunt inquam inculcare, ut morum gravitate & ſanctimonia Patres ſe Epiſcoporum eſſe commonſtrent; poſſunt denique ad immediatum Superiorem, vel Pontificem ſummum referre de gravioribus eorum commiſſis. Ita decrevit Concilium Baſileenſe: *De ipſo Metropolitano diligenter inquiratur, cujus exceſſus & defectus ipſum Concilium eidem ſpecialiter exprimat, ipſum admonendo & obſecrando: ut cum aliorum Pater vocetur & eſſe debeat, à talibus omnino deſiſtat. Et nihilominus inquiſitionem de ipſo habitam, in ſcriptis redactam, ad Romanum Pontificem, vel alium ejus ſuperiorem, ſi quem habet, ſine mora tranſmittat, ut ab eo punitionem & reformationem ſuſcipiat condecentem.* Seſſ. 15.

VI. Ea ſunt verba Decreti, quibus fortaſſis excitatus Cardinalis Lotharingus, cum primùm coaluit Concilium Remis Provinciale, illico ſemet ipſe, vitamque & adminiſtrationem Concilii cenſuræ & judicio ſubjecit palam, Patreſque Concilii enixiùs interpellavit, ut in ejus mores & regimen hactenus omne inquirerent: *Inquirerent de vita & moribus, & quemadmodum ſe geſſerit in adminiſtrando Archiepiſcopatu.* Addidit quin etiam, *Se curaturum, ut offerrentur Codices rationum, tam Sigilli, quam Regiſtri Curiæ Eccleſiaſticæ, viderent an in iis eſſet malè verſatus &c. Se codices rationum ſuarum eſſe depoſiturum.* Denique Cardinalitia purpura fulgens Archiepiſcopus Coepiſcoporum & ſubditorum ſibi Præſulum examini & judicio ſubeſſe ſe voluit, ne Synodalibus quidem Conſtitutionibus ſuis ab eorum cenſura & poteſtate ſubductis: *Se correctionem minimè velle detrectare, ipſoſque Epiſcopos ſuarum actionum judices conſtituere, ſe ſua Synodalia ſtatuta exhibiturum, ut ſi opus eſſet, eis ſuam cenſuram adhiberent.* Flagrabat tunc adhuc Archiepiſcopus igne eo, quo ſuccenſos expertus erat complures Epiſcopos Concilii Tridentini, cum poſtremæ ejus Seſſiones celebrarentur & incredibili zelo efferveſcerent ad reſtituendam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ primævam integritatem. Ut ut ſit, neceſſe certè eſt, has Epiſcopalis ſanctimoniæ leges ineffabili quadam pulchritudine, & lenocinio ſcatere, cùm earum amore corripiantur tam vehementi, Præſules illi etiam, qui terrenarum alioqui rerum maximis impedimentis conſtricti ſunt. Acta Conc. Remen. ann. 1564. Cong. 2.

VII. Verùm ut ordine & via, ut ſigillatim etiam ea tractentur à nobis, quæ ad jus uſumque pertinent; dicemus hìc primò de Poteſtate Metropolitanorum in ſubditos Epiſcoporum, deinde de ea, quam in ipſos ſuffraganeos Epiſcopos canonicè exerere poſſunt. Anno 1132. Stephanus Pariſienſis Epiſcopus magna virium contentione reniſus eſt Archiepiſcopo Senonenſi Henrico, qui cauſam Diœceſani Pariſienſis ad ſuum trahebat Tribunal. *Nunquam reverenda Patrum ſanxit authoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut aliarum Eccleſiarum cauſas alicui Metropolitano liceat terminare, vel ſine conſenſu illius Epiſcopi, cui cura commiſſa eſt, judicia judicare.* Spicil. To. 3. p. 455.

Auſus erat Archiepiſcopus Remenſis in laicos & Clericos Sueſſionenſis Epiſcopatus aliquos, quæ juri & dignitati Epiſcopatus obſtreperent: Sueſſionenſis Epiſcopus opem & tuitionem interpellavit cæterorum ejuſdem Provinciæ Epiſcoporum: quin & Ivonis Carnotenſis Epiſcopi eloquentiam & calamum auxiliarem ſuæ cauſæ adjunxit, Coepiſcopos omnes per Epiſtolas commonefaciens labefactari Epiſcopalem authoritatem, ſi Archiepiſcopus id ſibi ſuo quaſi jure ſumeret, ut quod libuiſſet ipſi, eis inconſultis præciperet: ſi cauſas Clericorum ſuorum judicaret, pœnas denique & cenſuras in eos quaſcumque decerneret. *Si conceſſum fuerit, ut Metropolitanus in Eccleſiis Comprovincialibus abſque conſenſu Epiſcoporum qui eis præſunt, quidquid voluerit, valeat imperare, Clericos earumdem judicare, vel ab officio ſuo ſuſpendere, dignitati Epiſcopi indigna fiet violentia, & authoritati ſanctorum Patrum ruinoſa injuria.* His addebat Ivo Epiſtolam Nicolai I. ad Archiepiſcopum Biturìcenſem, de qua non ſemel jam: ubi docet Pontifex nec Primatibus nec Patriarchis quidquam eſſe juris, quod non & Epiſcopis omnibus communicatum ſit, niſi expreſsè eis id concedant vel Canones vel conſuetudo. *Primates enim vel Patriarchas nil privilegii habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus.* Eadem Nicolai verba intexuit Innocentius III. Epiſtolæ Decretali ad Tyrium Archiepiſcopum datæ, qua declarat non poſſe Patriarchas inſerere ſe Clericorum, ſive Tyriorum civium cauſis, ſive quorumcumque alterius quàm ſuæ Diœceſis, niſi ad eos provocatum fuerit, aut ex ſpeciali primæ Sedis privilegio: *Quandiu Clerici tui coram te voluerint ſtare juri, compelli non debent judicium Patriarchæ ſubire, niſi cauſa per appellationem ad ejus audientiam perferatur, aut ei aliquid ſuper hoc à Sede Apoſtolica ſit indultum.* Si quod eſſet hujuſmodi privilegium, ab illo non diſſonaret, quo muniuntur Legati à Latere, quibus indulget Papa, ut de cauſis omnibus judicent, etiam primo judicio, non expectata appellatione. Epiſt. 133. C. Duo ſimul. Extra. De Offic. Judicis Ord.

VIII. Monet alibi idem Pontifex, poſſe ab Archiepiſcopo delegari alicui eorum qui Suffraganeis ſuis ſubjiciuntur, judicium cauſæ per appellationem ad ſe revolutæ: at non poſſe ab eo vim ei adferri, ut delegationi acquieſcat, quòd nulla ejus in illum ſit juriſdictio, niſi in caſibus à jure expreſſis. *Ad ſuſcipiendam delegationem compellere nequit, invitum; cùm in eum, exceptis quibuſdam articulis, nullam habeat poteſtatem.* C. Paſtoralis Ibid.

Jure tamèn ipſo concedebatur Metropolitanis facultas depromendæ immediatæ juriſdictionis in Suffraganeorum ſubditos, quando *notoria injuria* perturbabant juriſdictionem ordinariam & legitimam eorum, ſive in viſitanda Provincia, ſive in Epiſcopis ad Concilium Provinciæ convocandis. *Dummodo exiſtat notoria injuria.* Communi huic juri ſingulare Innocentius IV. adjunxit Privilegium, quod & ipſum poſtea in jus commune receptum eſt: ut poſſint Archiepiſcopi Canonicis pœnis ulciſci contumelias omnes, ipſis, ipſorumque Officialibus & Miniſtris irrogatas, quandiu legitimam exercent juriſdictionem, quamvis non eæ ſint ejuſmodi contumeliæ, quæ juriſdictionem illorum remorentur. *Metropolitanis in ſuis Provinciis, dum ſic in illis juriſdictionem exercent, puniendi notorias & manifeſtas offenſas, tunc eiſdem illatas, vel ſuis, etiamſi exinde impediri juriſdictionem hujuſmodi non contingat, libera ſit de noſtra ſpeciali conceſſione facultas.* In Sexto. C. Romana Eccleſia. De pœnis.

Ex alio ejuſdem Innocentii IV. Decreto, non poteſt Archiepiſcopus ſententiam interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis, ab Officialibus Archidiaconotum Suffraganeis ſuis ſubditorum promulgatam relaxare, niſi ſpecialis conſuetudo quæpiam illi ſuffragetur. *Salva contraria ſuper hoc conſuetudine, ſi quam habet.* Excommunicationes verò ab Archiepiſcopo, vel Officialibus ejus vibratæ, inurere non poſſunt niſi eos qui illorum ſubjacent juriſdictioni. In Sexto. C. Romana Eccleſia. De ſententia excom.

At verò ſi ſententias excommunicationis vel

Episcopi ipsi, vel eorum Officiales intorserint, potest Archiepiscopus eas relaxare, si partes ad eum appellent: *Si à litigantibus ad eos fuerit provocatum*. Nec querimoniæ partium sufficiunt, ut Judicem agat Archiepiscopus: *Cùm sui non sint Judices.*

C. Venerabilibus. Ibid.

Discrepant porro duo hæc extrema Decreta, propterea quod potest appellari ab Episcopo, non autem ab Episcopi Archidiacono ad Archiepiscopum. Ab Archidiacono enim non provocatur, nisi ad Episcopum ipsum. Potest denique Archiepiscopus emendas seu pecuniarias pœnas indicere in iis casibus ubi potest excommunicare, & ubi ea viget consuetudo.

Rursus secernendæ sunt causæ, ubi de excommunicationibus agitur, à cæteris omnibus. Cùm enim omnium maximè formidolosa sit hæc pœna, nec possit appellatione suspendi: potest judicem se ejus agere Archiepiscopus, citra appellationem, querimonia sola eorum qui hoc fulmine afflati sunt: sed ea tunc adhibebitur cautio, ut ad Episcopum primò ipsum absolvendi remittantur, qui ejus se præfestinato judicio præjudicium passos conquerantur. Si renuat Episcopus, absolutionis beneficium impendet Archiepiscopus, ea lege, ut sacramento astringant se, Episcopo se satisfacturos, & in eadem excommunicationis retia iterum lapsuros, si sacramenti fidem fallant: nisi evidenter liqueret injustitia excommunicationis vibratæ. Ita definit Innocentius III.

C. ad reprimendam. Extra. De offic. Jud. ord

Objecta verò quæstione, an in causa appellationis posset Archiepiscopus relaxare aut lenire pœnam ab Episcopo designatam: opinabantur non pauci, non posse, propterea quod eæ sunt duntaxat partes Judicis appellationum, ut infirmet vel confirmet sententiam primò latam: aut ut bene malève appellatum esse pronuntiet; quo peracto extinguitur ejus jurisdictio. Censebant Patres Concilii Tridentini, non posse veniæ aut indulgentiæ quidquam expectari à Metropolitano, in confirmanda priori sententia, vel leniendis pœnis: sed cùm non constaret, an veniam posset ullam & pœnarum lenimentum indulgere primæ sententiæ judex Episcopus, consultius eis visum est nil pronuntiare.

Fagnan. in 2. Part. l. 1. Decret. p. 455. 456.

C. Licet C. Finali. De supplem. negl. Prælat.

IX. Supplet Metropolitanus negligentiæ Episcoporum Provinciæ, 1. Conferendo Beneficia, quæ vacare illi permiserunt ultra præstitutum à Lateranensi Concilio tempus. 2. Electiones celebrando, quæ ab illis neglectæ sunt. 3. Instituendo aut confirmando eos, quos illi immerentes repulere. 4. Si vacante Episcopatu negligat Capitulum, cessetque ab administratione temporali vel spiritali Diœceseos, Metropolitani est designare Visitatorem, aut Administratorem. *Si fortè Capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter aut perperam administret, tunc Archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam Capituli, eo vocato, causaque super hoc cognitione præmissa, Visitatorem seu Administratorem eidem Ecclesiæ licitè poterit delegare:* Ita habet Bonifacii VIII. Constitutio. Existimavit A Costa concessam esse ab Innocentio III. potestatem Auscienſi Metropolitano, reformandorum omnium Provinciæ suæ Regularium: *Monachi, Canonici, & alij Regulares tuæ Provinciæ*: propterea quod cessarent ab eo munere jamdiu Abbates, & contagio tam latè serpenti, per omnemque effuso Provinciam, medicari facilè non posset, nisi is cujus etiam latiùs pateret authoritas. *Quia in tam gravibus manifestis excessibus major authoritas & potestas necessaria videtur: Innocentius III.* Ita A Costa in *C. Quanto. De Officio Ordinarii.*

In Sexto. Ibid.

Supplet etiam Metropolitanus malitiæ Prælatorum. Jurisdictio enim inferioris ad superiorem devolvitur justissimè & necessariò, sive affectata sit malitia inferiorum Judicum, sive supina negligentia. Id disertè exprimitur in Decreto Bonifacii paulò ante relato. Idque rursus exprimitur ex Decreto Innocentii IV. in Concilio Lugdunensi, ubi edicitur, ut si quis præproperè se ab Episcopo excommunicatum expostulet, provocetque ad Archiepiscopum, is ad Episcopum remittatur absolvendus: nec vincula ejus solvat Archiepiscopus, *nisi Episcopus requisitus malitiosè deneget*. Decreverat quoque Alexander III. posse à Metropolitano solvi, quos Episcopus excommunicasset, si satisfacere paratos rejiceret Episcopus, & nec solvere ipse acquiesceret, nec ab Archiepiscopo solvi pateretur, tergiversatoria appellatione facta ad Romanum Pontificem. Denique copiam facit Innocentius III. Metropolitano, ut solvat, si quando notoriè in justa excommunicatione ligaverit Episcopus eos, qui ad Romanam Sedem provocabant. Potest rursum Archiepiscopus immediata jurisdictione uti in subditos Suffraganeorum, cum extirpanda occurrit exitialis quædam consuetudo, quæ altiùs latiùsque per totam Provinciam radices egerit. Scripsit Innocentius III. ad Archiepiscopum Cantuariensem, ne sineret possessa à parentibus Beneficia in filios immediatè transcribi in omni Provincia sua. Firmavit Alexander III. excommunicationem ab Archiepiscopo Cantuariensi prolatam adversùs eos omnes Provinciæ suæ Clericos, qui in Beneficia semet ipsi intrusissent, sine Episcopi institutione: quòd eo cum flagitio multi contaminarentur. *Cùm ex officio tibi commisso, tam iniquam consuetudinem de Provincia tua, velis, sicut debes, radicitus extirpare*. Denique cùm Episcopi & Archidiaconi Cantuariensis Provinciæ fœdissimæ avaritiæ sordibus inquinarentur jamdiu, & in Beneficiorum institutionibus simoniaca plerumque polluerentur contage, mandavit Innocentius III. Archiepiscopo Cantuariensi, ut huic medicando morbo omne studium suum impenderet. *Pravam illam consuetudinem de tua Provincia studeas abolere*. Convenerat olim Augustinus Aurelium totius Africæ Metropolitanum, ut ejus potissimùm opera & authoritate, utque Carthaginensis Ecclesiæ prælucente exemplo, aboleseeret propudiosa consuetudo, qua religio & cultus Martyrum infandis epulis & comessationibus prætexebatur.

C. Venerabilibus. In Sexto. §. Sane. De sent. excom.

C. Quafronte. De Appellat. C. Sollicitudinem. De Appellat.

C. Ad extirpandos. De filiis Presb.

C. Ex frequentibus. De Institutionibus.

C. In tantum. De Simonia.

X. Si Canonici interdicto propriam subjiciant Ecclesiam, nullis justis & manifestis causis, cum contemptu etiam aliquo authoritatis Episcopalis, jubet Innocentius III. ut querelis Episcopi pulsatus Metropolitanus, de causa hac judicium instituat, ut Apostolicæ Sedis Delegatus, & Canonicorum audaciam pœnis etiam infligendis comprimat. *Metropolitanus ad querelam Episcopi, tamquam super hoc delegatus à nobis, taliter eos per censuram Ecclesiasticam cognita veritate castiget, quòd metu pœnæ talia de cætero non præsumant*. Ex quibus dilucidum est, ubicumque contumeliosiùs agerent in Episcopos Capitula, harum controversiarum judicem sedere debuisse Metropolitanum; ita enim magis decebat, ut ne suas Episcopus injurias ulciscì videretur.

C. Irrefragabilis. De officio Judicis ordinar.

Dum delegatione summi Pontificis vel consulendum est necessitatibus Provinciæ, vel causæ ejus aliquæ finiendæ: consentaneum est, ut ea Metropolitanus præ cæteris honestetur. Inde Bernardi illæ alicubi querelæ de Romano Pontifice, qui non ipsum maximè Archiepiscopum Trevirensem delegasset, ad componenda dissidia Ecclesiæ Virodunensis & Metensis.

Ep. 178.

Si qua novella hæresis in Provinciam irrepserit, debet Metropolitanus quotannis, aut semel & iterum anno quolibet eam visitando perlustrare, & glisceuti pestilentiæ qua ratione cumque potest mederi. Causæ criminales inter Episcopos & Clericos in Concilio Provinciali disceptandæ sunt, cui qui præsidebit Metropolitanus, judex jam erit Clericorum, qui antè erat Episcoporum. Perinde erit de laico Episcopi sui calumniatore, aut de Clerico, qui in re civili litem illi intentat. In his quippe causis omnibus, si standum erit canonicis legibus,

C. Excommunicamus. §. Adjicimus. De hæresibus. 6. q. 2. c. 1. 11. q. 1. c. 46.

debet

debet Episcopus causas suas omnes ad Archiepiscopum referre, ut qui & totius Provinciæ generaliter, & Episcoporum specialiter judex & defensor sit.

19. qu. ult.

XI. Hæ potissimùm causæ sunt, in quibus explicat se immediata Archiepiscoporum jurisdictio in subditos Episcoporum. Cæterùm pauciſſimæ exceptiones istæ non derogant generali regulæ: Nihil posse Archiepiscopos in Episcopatibus Suffraganeorum, eis inconsultis, nisi ut eorum negligentiæ suppleant. Quamobrem non inscitè Gratianus placitum hoc confirmat exemplo Pauli Apostoli, qui incestuosum Corinthium damnavit, affecitque pœna, quòd Corinthii ad tantum facinus cessarent & obdormiscerent. Ex adverso autem Joannes Apostolus submonuit duntaxat Episcopum Ephesinum de excessibus quibusdam in ejus Ecclesia emendandis, quòd nullius negligentiæ affinis ille esset. *Sic & Apostolus quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, sua authoritate illum damnavit. Joannes verò qui Episcopum Ephesiorum vidit paratum ad corrigenda vitia subditorum, sine ejus authoritate illos corrigere noluit; sed illum tantùm de eorum correctione admonuit.* Hæc carpsit Gratianus, vel ex Glossa, vel ex Beda.

9. qu. 3. c. 9.

In Sexto De foro compet. c. 1.

XII. Et quando Glossæ mentio incidit, duo hæc ex ea observasse non pœnitebit. 1. Non posse Metropolitanum de causa ipsa judicare, sed de appellatione tantùm, si ante latam ab Episcopo sententiam appellatum sit: at si appellatum sit post latam sententiam, posse de causa ipsa cognoscere. 2. Quanquam Metropolitanus non possit, ubi jurisdicendi potestatem habet, cogere Suffraganei sui subditum, ut delegationi à se oblatæ consentiat, aut ut testimonium dicat: posse tamen illum suam exercere jurisdictionem, & sententiam à se latam executioni mandare: aut partibus indicendo, ut de aliquo conveniant: aut mandando Episcopis, ut subditos cogant, delegationi acquiescere, & dicere testimonium: denique imperando Suffraganeis, ut sententiam exequantur.

C. Pastoralis. De offic. Ordinarij.

CAPUT XLVII. *P. 4. l. 1. c. 17.*

De jure & potestate Metropolitani in Suffraganeos suos, ex norma Decretalium, & Juris Canonici novi. Singularia quædam jura Archiepiscopi Cantuariensis.

I. Metropolitanus eligebat, examinabat, confirmabat, & ordinabat Episcopos suæ Provinciæ, jure Decretalium.

II. Invisunt aliquando Episcopi Metropolitanum & ejus Ecclesiam.

III. Concilium Turonense Concordato & Tridentina Synodo posterius, hos ferè mores omnes in usum revocavit.

IV. Declarationes sacræ Congregationis Concilij Tridentini, de potestate Metropolitani in Concilio Provinciali.

V. Jus & potestas Metropolitani in visitanda Provincia.

VI. Singularia quædam jura Archiepiscopi Cantuariensis, & immediata potestas in omnibus Angliæ Episcopatibus.

VII. Alia jura Metropolitanorum ex Anselmo.

VIII. Quam validè Episcopi quandoque Metropolitanis restiterint.

IX. Quid possit Episcopus in alterius Episcopi Diœcesi.

I. COmperto jam quòd multa possit Metropolitanus in subditos Suffraganeorum: tametsi ex universali Juris regula, in Episcopos plus possit, quàm in eorum subditos; supereſt jam discendum, quæ ille jura in Suffraganeos ipsos suos exerceat.

Princeps & primaria Metropolitani potestas ea est, ut Episcopos suos ipse ordinet, nec nisi prævio accuratissimo examine ordinet. Alexander II. Epistola ad Gervasium Remensem Archiepiscopum scripta, uni imputat Metropolitanorum negligentiæ grassantem tunc in Ecclesia simoniam. Cùm indubium sit, si illi gnaviter munere suo fungerentur, non commissuros Episcopos Episcopatuum nundinatores, ut multa pecunia emerent repulsam & indignationem austeri examinatoris & consecratoris incorrupti. *Quod totum Archiepiscopis computamus. Nemo enim simoniacus emptionem iniret, si se consecrandum fore desperaret. Sed quia Archiepiscopi sine discretione consecrant, multi indiscretè ad Episcopatus aspirant.*

Conserta connexaque sunt hæc jura, Episcopos eligendi, examinandi, confirmandique. Qui enim examinant & confirmant, ij verè eligunt, si tanta partes suas impleant fide & diligentia, quantam summa sanctissimaque toto orbe dignitas postulat. Unum depromo Lucij III. Papæ decretum, quo constabit jure novo Decretalium in hac parte nihil decerptum esse de priscorum Canonum rigore, nihil mitigatum. Ex hoc enim jure Decretalium sancitur, ut si vita functus sit Archiepiscopus, conveniant omnes Episcopi Provinciæ in Ecclesia Metropolitana, successoremque subrogent. Si vacare autem cœperit Episcopalis sedes, Archiepiscopus tres designet ex Episcopis Provinciæ, qui ordinent cum qui electus fuerit, cum assensu cæterorum omnium Provinciæ Episcoporum: sed tum augustius, tum conducibilius est, ut præsit ipse electioni, digniſſimumque & eligat & ordinet, toto cinctus Episcoporum suæ Provinciæ collegio. Luculenta hæc prorsus est antiquioris totius in hoc negotio disciplinæ imago. *Si Archiepiscopus obierit, & alter fuerit ordinandus, omnes Episcopi ejusdem Provinciæ ad sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui verò Comprovinciales Episcopi, si necesse fuerit, cæteris consentientibus, à tribus jussu Archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius est, si ipse cum omnibus eum qui dignatus est, elegerit, & cuncti pariter Pontificem consecraverint.*

C. Si Archiepiscopus. De tempor. Ordinat.

Vivunt ergo vigentque etiam nunc antiqui Canones, sed non eadem viget Canonum cura & diligentia. Non patitur hìc Pontifex delegari aliquem à Metropolitano ad Suffraganei consecrationem, nisi urgeat necessitas. *Si necesse fuerit.* Dubius hæsit aliquandiu Archiepiscopus Turonensis, an usurpare hanc delegandi licentiam posset, quando ex gravi morbo decumbebat, aut justa quavis aliqua causa destinebatur. Consuluit ea de re Innocentium III. & elicuit ab eo Epistolam Decretalem, quæ id ei quidem permitteret, ac novo Prælato injungeret, ut à Delegato consecrationis munus percipere.

C. Quod sedem. De Offic. Ordin.

II. Insigne illud etiam specimen erat Episcoporum observantiæ in Metropolitanum, quòd ipsum honoris causa invisere, Metropolitanam Ecclesiam ejus adire & venerari, percontari denique ipsum & audire juberentur in gravioribus quibusque difficultatibus, quæ incidebant. Exarsit Innocentius III. vehementissimè in Episcopum Pictaviensem, qui ex quo ordinatus fuerat, ne semel quidem Ecclesiam Metropolitanam Burdigalensem visitasset: *Qui ex quo promotus fuit in Episcopum, nunquam Metropolitanam Ecclesiam postmodum visitavit, licèt pluries vocatus fuerit ad eandem.* Circa annum Christi centesimum supra millesimum Lambertus Atrebatensis Episcopus Epistolas dedit ad Archiepiscopum & Capitulum Ecclesiæ Remensis, reverentiæ & pietatis eximiæ testificatrices, quibus excusabat inexpugnabiles quosdam obices, qui remorati hactenus eum fuerant, ne solemni visitationis officio in Remensem Ecclesiam defungeretur.

Regist. 13. Ep. 92.

Phil. tom. 5. p. 548.

III. Qui

III. Qui desuetudine exoleviſſe has canonicas leges ſibi fingit, is vehementer allucinatur. Eas enim innovavit nuperrimè anno ſcilicet 1583. Concilium Turonenſe, id primum ſanciens, quod caput eſt à quo religata pendent alia, ut à Metropolitanis ſuis ordinarentur Epiſcopi, & ab ejuſdem Provinciæ Epiſcopis. *Cùm ſuo Metropolitano, & Coepiſcopis Suffraganeis, de his quæ ſunt ſui Paſtoralis officij ſæpiùs conferre; eaque de cauſa Metropolitanus & ſui Suffraganei mutuam inter ſe gratiam, & familiaritatem inire, ſeque mutuò agnoſcere debeant. Archiepiſcopus conſecrari minimè poſſit ab alio, quàm ſuo Primate, vel antiquiore ſuo Suffraganeo, duobus aliis ſuis Suffraganeis præſentibus, per ipſum Metropolitanum accerſendis: Epiſcopi verò ab alio quàm ſuo Metropolitano, aſſiſtentibus etiam duobus Suffraganeis, quos ipſe Metropolitanus eligere maluerit, in propria Eccleſia, ſi commodè fieri poſſit, vel alia Cathedrali Provinciæ, per ipſum Metropolitanum deſignanda, non alibi, nec clam, aut occultè conſecrari non valeant.* Compendiaria videri hæc poſſet ſumma antiquæ totius in his diſciplinæ, ſi additum eſſet, multò conducibilius fore, ut omnes intereſſent Epiſcopi Provinciæ. Habira porro eſt hæc Turonenſis Synodus, poſt Concordatorum, poſt Concilij etiam Tridentini tempora. Ex quo facilè intelligis, etiam poſtquam Regis Nominationibus ad Epiſcopales infulas ventum eſt, etiam poſt promulgata Concilij Tridentini Decreta, ſuum veteri Diſciplinæ conſtare poſſe vigorem, ſi ſibi, ſi Eccleſiæ utiliratibus non deſint Epiſcopi.

Concil. Turonen. ann. 1583. Tituſ. De Epiſcopis.

IV. Inrer officia Archiepiſcopi varia, & inſignia poteſtatis ejus, poſtremum non habet locum Conciliorum Provincialium convocatio. Quæſtiones ſuper hac re non paucæ & perutiles Congregationi Concilij Tridentini ſubinde propoſitæ ſunt, quarum hìc juvabit Declarariones inſeruiſſe, ut à Proſpero Fagnano authore & reſte locupletiſſimo, litteris commendatæ ſunt. Cùm coaluit ſemel Provinciale Concilium, non poteſt Metropolitani ſolius voluntate dirimi, & ſolvi, niſi ex conſilio & conſenſu cæterorum Epiſcoporum. Nec inconſultis Epiſcopis poteſt ſilentium Merropoliranus indicere, Epiſcopos admittere, vel excludere, ſcripta aliqua legenda dare. Poteſt cauſas civiles dirimere Suffraganeorum, immo & ſubditorum, in caſibus à jure expreſſis. Cenſuras intorquere non poteſt in Epiſcopos, ſi qui ſint eorum, qui juriſdictionem ejus uſurpent; cauſæ quippe hujuſmodi extra Concilium excutiendæ ſunt. Nec ſufficit, ut juxta Decreta Concilij Tridentini, Concilio Provinciali approbata ſit neceſſitas viſitandi per Archiepiſcopum alicujus Epiſcopatus in Provincia. Etenim præterea neceſſe eſt audiri Epiſcopum ipſum in Concilio, & ipſo præſente venrilari cauſas Archiepiſcopalis viſitationis, approbarique juſtas. Cùm finienda ſtatuendaque ſint omnia in Concilio, ex ſententia Metropolitani, & conſenſione Comprovincialium: ſi aliud Metropolitanus, aliud Epiſcopi ſentirent, reſpondit Pontifex ipſe, ad quem de hoc nodo retulerant Cardinales Congregationis, præponderaturam Epiſcoporum conſenſionem, quòd deciſivo ſuffragio omnes gaudeant, omnes judicum ſungantur officio, denique ſuffragiorum majore numero omnia diffinienda ſint. Canoniſtæ complures ſenſerant, ſciſcitandam eo caſu fore Papæ ſententiam & voluntatem.

Fagnan. in 3 5. Decretal. part. 2. p. 139. Et in l. 1. par. 2. pag. 638.

V. De viſitatione Metropolitani jam verba faciemus, quæ quidem non in Epiſcopos tantùm, ſed in eorum maximè ſubditos exporrigitur. Oravit olim Ivo Carnotenſis Epiſcopus Diambertum Archiepiſcopum Senonenſem, ſuam ut Diœceſin perluſtraret, Clerumque ſuum ad meliorem revocaret frugem. Ratam habuit Innocentius III. excommunicationem à Senonenſi Epiſcopo publicatam in eos, qui canonicis procurationibus ipſum fruſtrabantur, cum Diœceſin Pariſienſem viſitaret.

Epiſt. 182.

C. Cum ex Offic. De præſc. [illegible]

Statuit & Innocentius IV. poſtquam Metropoliranus Diœceſin ſuam viſitaverit, poſſe ab eo Provinciam, vel totam, vel ex parte ſimiliter perluſtrari, viſitari inquam poſſe urbes & vicos, Epiſcopos & Diœceſanos, Capitula & Monaſteria, Clerum & Populum; nec defraudari eum poſſe procurationibus, ubicumque juris & moris eſt eas ſolvi. Si qua Provinciæ pars graviori morbo laborat, & ope indiget peculiari, perluſtrare irerum eam poterit, antequam totam obambulaverit Provinciam, dummodo id expetat Epiſcopus Diœceſanus, aut major pars Comprovincialium conſentiat, aut illis præter æquum diſſentientibus, de licentia ſedis Apoſtolicæ. Poterit & iterare Archiepiſcopus viſitationem Provinciæ ſuæ totius, ubi ex re judicaverit, requiſito, nec expectato aſſenſu Suffraganeorum. Adverſus crimina, quæ non ſunt notoria, ſolis hortationibus & increpationibus agere poteſt. Præcipere poteſt Epiſcopis, ut juridicè inquirant in ea crimina, de quibus jam rumores in vulgus diſſeminati ſunt. Quod ad notoria autem crimina attinet, tota Canonum authoritate armatus eſt Metropolitanus ad ea judicanda & vindicanda, cùm perſpicuum ſit Epiſcopi negligentia & ſupinitate, ea inulta hactenus fuiſſe.

In Sexto C. Romana Eccleſia De Cenſibus.

Declaratum eſt præterea à Bonifacio VIII. ex vi Conſtitutionis Innocentij IV. poſſe Metropolitanum viſitandam adgredi Provinciam, etſi nulla negligentiæ ſuſpicione aſpergerentur Epiſcopi: poſſe ab eo eandem iterari viſitationem: procurationes recipi, irritatis in contrarium conſuetudinibus; poſſe denique Confeſſiones audiri, remitti crimina, pœnitentias imponi.

Ibid. C. Fin.

VI. Non intempeſtivè hìc proferentur ſingulares aliquæ Cantuarienſis Archiepiſcopi prærogativæ in Diœceſibus Suffraganeorum. Cùm multas haberet enim ille villas, vicoſque, ſui vel dominij, vel Patronatus Eccleſiaſtici, omnem in his ſpiritalem juriſdictionem ſibi vendicabat in Clerum hujuſmodi Eccleſiarum. Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis Ciceſtrenſem Epiſcopum acerbiſſimè objurgavit, quod à ſuis Archidiaconis paſſus eſſet exactiones aliquas fieri pecuniarias in Clericos horum vicorum: *Clerici noſtrarum villarum, qui in veſtra Diœceſi exiſtunt, queſti ſunt nobis, &c.* Eamque pecuniam reſtitui juſſit: *Mandamus vobis, ut malè accepta ſine dilatione reddi jubeatis:* ſignificavit autem, non amplius paſſurum ſe, ut Parochi ſuarum hujuſmodi Eccleſiarum ejus intereſſent Synodo, aut judicio ſubeſſent: ſed ipſum ſe judicem adfuturum, & eorum cauſas diremprurum, cùm ad hos vicos ipſemet ſe conferret: *Nos Preſbyteris noſtris, qui extra Cantuariam conſtituti ſunt, omnino præcipimus, ne ad veſtram, vel alicujus Epiſcopi Synodum eant; nec vobis, vel aliquibus Miniſtris veſtris pro qualibet culpa reſpondeant. Nos enim cum ad villas noſtras venerimus, quales ipſi vel in moribus, vel in ſui ordinis ſcientia ſint, Paſtorali authoritate veſtigare debemus.* Conceſſit dumraxat ut Presbyteri hi ſui acciperent Chriſma ab Epiſcopo Diœceſano, & pro eo ſolverent, quod moris erat. Ita plures erant Parochiæ in Epiſcopatibus aliis & aliis, ab Epiſcopi poteſtate ſubductæ, & uni immediatè ſubjectæ Metropolitano. Ita ferebat priſca conſuetudo: *Quæ antiquitus uſque ad noſtra tempora Anteceſſores noſtri habuerunt, ſolerti vigilantia cupimus illibatâ cuſtodire.* In ſedem Lanfranci ſubſtitutus Anſelmus, eodem ſive jure, ſive more uſus eſt. Cumque canonicè interceſſiſſet Londonienſis Epiſcopus, obnunciationemque illi ſuam ſignificari curaſſet, dedicandi Eccleſiam iſtiuſmodi villæ alicujus, quod cœperat Anſelmus, intrepidè peregit, conſuetudinis patrocinio certiſſimo fretus. *Anteceſſorum ſuorum antiquam conſuetudinem ſciens. Siquidem mos & conſuetudo Archiepiſcoporum Cantuarienſium fuit ab antiquo, & eſt, ut in terris ſuis ubicumque per Angliam ſint, nullus Epiſcoporum præter ſe jus aliquod habeat,*

Eadmer. Hiſt. Novel. L. 1.

beat, sed humana simul & divina omnia velut in propria Diœcesi in sua dispositione consistant.

Qua erat tamen æquitate Anselmus jam tum decrevit, rem penitiùs perscrutari, & ei nuntium remittere consuetudini, si parum firmis niteretur fundamentis. *Quatenus si consuetudinem ratam non fuisse constaret, amodo ab ea temperaret.* Quin & ea de re consuluit Vulstanum Vorcestrensem Episcopum, ætate, sanctitate, & virtutum omnium præsidiis Anglicanæ Ecclesiæ Præsulibus meritò anteponendum. Confirmavit Vulstanus neminem hactenus Episcoporum Angliæ in dubium vocasse jus Archiepiscopi Cantuarienſis ad dedicandas Ecclesias, quæ ubicumque, essent illius ditionis. *Nullus aliquando extitit, qui hanc Cantuarienſi Archiepiscopo potestatem adimere vellet, & ne dedicationem propriarum duntaxat Ecclesiarum publicè faceret, defenderet.* His addidit, Stigandum quondam Archiepiscopum Ecclesias hoc genus aliquas dedicasse; se, cùm Diœcesanus esset, ne monito quidem, nec tamen obstrepente, quòd gnarus esset consuetudinis. *Nobis inconsultis, nec antea, nec postea inde calumniantibus, utpote hanc spiritalem potestatem hujusmodi Metropolitani Episcopi esse scientibus.* Observare etiam illud est in hac Epistola, terras eas, quarum tunc Stigandus Ecclesias dedicabat, nuperrimè à laicis Ecclesiæ donatas fuisse. *Haud jure Ecclesiasticæ hæreditatis, sed ex dono sæcularis potestatis.*

Eadmarus idem, ex quo hausta sunt ista, refert Anselmum alio loco fidenter & palam confirmasse, & sui esse, & prædecessorum suorum juris fuisse, eam facultatem liberam Pontificalia munia toto Angliæ regno celebrandi. *Antecessorum meorum juris fuit, & mei est, indifferenter per Angliam ubicumque voluntas tulit, Episcopale officium administrare.* Quo certè multò latiùs protendebantur limites jurisdictionis Cantuarienſis, quin immo omnes prorsus limites amovebantur per omnem Angliam. Et sanè cùm Radulphus Anselmi successor nuptias Regis & Reginæ celebraturus esset in castro Regio Vindsorienſi Episcopatus Salisberienſis, cujus Episcopus hoc sibi juris adrogabat: non tantùm palam is obtestatus est, Regem & Reginam, quo demum cumque loco essent, Parochianos censeri Archiepiscopi Cantuarienſis: sed etiam ut alibi prælibatum est, omnes Episcopos Angliæ Diœceses suas obtinuisse ab Archiepiscopis Cantuarienſibus, qui omnes Magnæ Britanniæ Ecclesias in Christo genuissent; nec posse proinde parentem communem à filiorum quos procreasset & locupletasset ditione eliminari. *Cùm tota terra, lege Primatus Cantuariæ, Parochia sua sit; & omnes Episcopi totius Insulæ Parochias quas habent, nonnisi ab ipso & per ipsum habeant.* Est enim veri prorsus simile, universalem hanc jurisdictionem & solius Regni amplissimi finibus circumscriptam, residisse penes Cantuarienſes Episcopos, ab eo jam inde tempore, quo nulli ferè adhuc erant Episcopatus alij, & immediatè ipsi pascebant regebantque populos longè summotos nullisdum donatos Pastoribus. Singulare quidem hoc erat Cantuarienſis Ecclesiæ privilegium. Sed desperandum non esset, quin & consimilia alia quæpiam reperirentur, si omnium Ecclesiarum origines & dotes pervestigare fas esset.

VII. Idem autem Anselmus alibi scribit, si Archiepiscopus Eboracensis intra trimestres inducias post electionem suam confirmatam, consecrari se non curaret, administrationem illius Archiepiscopatus ad Archiepiscopum Cantuarienſem devolvi. *Quod si non feceritis, ad me pertinet ut ego curam habeam, & faciam quæ pertinent ad Episcopale officium in Eboracenſi Archiepiscopatu.* Eadem lex vigebat, si Suffraganei ultra tres menses à Canonibus præfixos procrastinarent consecrationem suam; redibat enim in manus Metropolitani regimen Episcopalis Ecclesiæ. Cùm abdicare se percuperet Abbas quidam, rescripsit Anselmus in potestate ejus id esse, cum consensione tamen Archiepiscopi sui, quando viduata erat Sedes Episcopalis. *Assensu & consilio Archiepiscopi, quia Episcopum non habetis.*

VIII. Illud postremò non abs re erit attigisse, qua fiducia & libertate quandoque Episcopi Metropolitanos represserint, potestate canonica, ut præ se ferebant, abutentes. Operæ pretium est hìc audire Fulbertum Carnutenſem Episcopum ad Leuthericum Metropolitanum Senonenſem, cui suberat. Querelas vigoris & modestiæ, roboris & charitatis temperamento mirabiles effudit ille in aures Metropolitani sui, quòd Aureliæ Episcopum ordinasset sine consilio suo, & ordinasset tali sanctitatis fastigio valdè imparem. *Cum sine meo consilio Episcopos ordinando, dignitatem suam Ecclesiæ Carnotenſi derogas, legem canonicam solvis.* Increpuit, quod & semet, & alios perditum iret, nulla vel invitatus ratione, vel necessitate coactus. *Sed tu Pater non solùm mirandus, sed insuper exhorrendus, quem nec imprudentia fallit, nec casus turbat, nec urget ulla necessitas: sed scienter & quasi cum deliberatione quadam ultro te atque alios perdis.* Monuit denique hujus ut delicti pœnas à se ipso reposceret, si cœlesti vindictæ se vellet subduci. *De his ergo & hujusmodi resipiscere jam & pœnitere oportet, si cum Apostolo horrendum credis incidere in manus Dei viventis.* Alia occasione apertè professus est Fulbertus, non posse se tum Metropolitano morem gerere; etsi promptus semper esset & obvius, ad ejus tanquam optimi parentis mandata adimplenda, dummodo legibus justitiæ non repugnarent. *Nos in quibus oportet vobis, ut Patri semper obedire parati sumus; sed in hoc ad præsens ideo non oportet, quia neque justum, &c.*

Disertis verbis testatum fecimus de jure Decretalium tantummodo hìc tractari. Si Concordata Sedis Apostolicæ cum Regno Francorum inita aliquid mutationis invexerint, id non silebitur inferiùs, ubi ex instituto de his differemus Concordatis. Quæ nova autem Decreta condidit Tridentina Synodus, ea caput sequens aperiet.

IX. Quæ hactenus dicta sunt, ea constantissimæ huic regulæ incumbunt, nil posse Episcopos exercere jurisdictionis extra Episcopatus sui fines. Quanquam tamen non liceat eis per Canones vel tantillum jurisdictionis contentiosæ exercere in Collegarum Episcopatibus, voluntariam certè possunt exercere occultè, sive indulgendis gratiis, sive pœnis decernendis, dummodo se cohibeant intra cancellos rerum & personarum sibi subjectarum. Contentiosam ipsam quoque jurisdictionem exercere possunt in aliqua parte territorii vicini Episcopi, petita ab eo licentia, etsi non obtenta, quando in proprio eam explicare territorio injuriosè & violentè prohibentur. Possunt & de Clerico alterius Episcopatus judicium instituere, quando crimen in suo ipsorum territorio admissum est.

Ibidem. Epist. 141.

Epist. 28.29.

C. quamvis de foro competenti. In Clement.

C. Postulasti de foro competenti.

CAPUT XLVIII. P. 4. l. 1. c. 18.

Quibus causis debilitata imminutaque sit authoritas Metropolitanorum postremis his sæculis. Jura Metropolitanorum post Concilium Tridentinum.

I. Affingenda non est Romanis Pontificibus debilitatio Metropoliticæ potestatis.

II. Exponitur Bernardi locus, qui in speciem id videtur innuere, nec innuit tamen.

III. Ut Pontifices calcaria admoverint Metropolitanis ad strenuè defensandam authoritatem suæ Sedis.

IV. Non alia occasione in manus Papæ devenit com-

Anſel. l. 3. Epist. 19. l. 4. Epist. 3.

L. 4.

Eadmer. l. 6.

L. 3. Ep. 149.

complurium Episcoporum authoritas, quàm quòd Clerum penè universum simoniæ contagio infecerat.

V. In causa etiam fuit schisma Imperatorum Germanicorum adversùs Pontifices.

VI. In causa fuit imperiosior dominatio quorundam Metropolitanorum.

VII. Aut eorum socordia & oscitantia.

VIII. Reservationes Episcopatuum, & eorum provisiones Pontificibus Romanis vendicatæ, non immeritò contulisse etiam aliquid videntur. Episcopi quanquam à Papa nominati, electi, & consecrati, Metropolitanis tamen suis æquè subjiciebantur.

IX. Prioribus sæculis Patriarchæ ordinabant Episcopos penè omnes sui Patriarchatus.

X. Creatio Primatum argumento est, ne cogitasse quidem Pontifices de imminuenda Metropolitanorum potestate.

XI. Tridentina Synodus nihil detrivit de potestate Metropolitanorum. Non in judiciis canonicis Episcoporum.

XII. Nec in visitandi ab Episcopis Metropolitani lege antiqua.

XIII. Nec in visitatione Provinciæ per Metropolitanum.

XIV. Potestas & jus Metropolitani ex Concilio Tridentino.

XV. Exemplum sancti Caroli Borromæi.

XVI. Confertur Metropolitani potestas cum Episcoporum jure & authoritate.

XVII. Axiomata quædam memoranda.

I. QUàm perspicuum est extremis his Ecclesiæ sæculis valdè labefactatam esse Metropolitanorum authoritatem : tam obscurum perplexumque est, quibus id causis factum sit, quod magno ianè Ecclesiasticæ disciplinæ dispendio constat esse factum. Visum est aliquibus Pontificum Romanorum crevisse authoritatem Metropolitanorum detrimento. Somniarunt alii in majores etiam anguſtias detrusos illos fuisse à Concilio Tridentino. Ad veri ámussim juvabit ea duo hìc expendisse.

Hallier. de elect. pag. 688
Hallier. de Hierarchia pag. 484.

Qui causam hujus innovationis in Romanos Episcopos conjiciunt, ii prætexunt sibi authoritatem Bernardi, & verba, quibus cum Eugenio Papa III. expostulat, & expostulare videtur etiamnunc cum successoribus ejus omnibus, de Ecclesiarum detruncatione, quarum subducuntur Abbates Episcopis, Episcopi Metropolitanis, Metropolitani Primatibus, aut Patriarchis. *Murmur loquor, & querimoniam Ecclesiarum. Truncari se clamitant, ac demembrari. Vel nullæ, vel paucæ admodum sunt, quæ plagam istam aut non doleant, aut non timeant. Quæris quam? Subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis, sive Primatibus.*

Lib. 3. de Consider.

II. Sed qui seriò ista ipsa Bernardi verba pensitarit, & sermonis contextum : facilè deprehendet, non hìc agi de imminuta Metropolitanorum potestate, sed de immunitate quorundam Episcoporum, qui impetrato Pallio, dominationem Metropolitani excutiebant. Atqui non eo evanuit vigor Metropoliticæ authoritatis. Non eo spectant querelæ justissimæ Metropolitanorum, quòd subducti sibi sint quidam Episcopi : sed quòd in eos ipsos, qui sibi subjiciuntur, antiqua sua jura antiquata penè sint, & tantùm non evanuerint. Rarissimæ sunt illæ seu immunitates, seu libertates Episcoporum, à Metropolitani obedientia absolutorum. Vix pauciſſima earum proferri possunt exempla. Cùm ergo ait Bernardus paucas superesse Ecclesias, quæ non aliquo istiusmodi vulnere sauciatæ gemant, intelligendus est de Monasteriorum ab Episcopis, non de Episcoporum à Metropolitanis immunitate. Quàm rara enim hæc, tam frequens est illa libertas. Denique sermonem ita claudit Bernardus : posse Pontificem dispensare, non dissipare : hoc est, posse inferiores subducere superioribus, tunc certè, cùm utilitas necessitasque Ecclesiæ invitat, aut urget, & legitimum substernit fundamentum dispensationi, quæ alioqui dissipatio & credi debeat, & dici. *Quid, inquis, prohibes dispensare? non, sed dissipare. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est.* At Episcopos absolvere ab obedientia & potestate Metropolitani, dispensationis res est ; occurrit utilitas quandoque, incurrit & necessitas, qua ita fieri consentaneum sit. At debilitari, vel infringi Metropolitanorum authoritatem, non ea dispensationis materia, sed Canonum perturbatio est, & antiquioris purioriſque disciplinæ conculcatio. Denique dispensatio quævis, sive æqua, sive iniqua illa sit, ad personas & facta coarctatur, generalibus regulis nil præjudicat. Privilegium est, quo lex minimè abrogatur.

Qui potuisset Bernardus in Romanos Pontifices refundere causas infractæ Metropolitanorum dignitatis, cùm ejus ætate maximè efflorueriut illi Pontifices, quorum tam multa & tam luculenta statuta superioribus capitibus congessimus, ad Metropolitanorum potestatem constabiliendam? Ne nunc quidem querelæ personant, nisi de horum Decretorum ab his Pontificibus promulgatorum contemptu, ex quo eviluit majestas Ordinis Metropolitici. Infrà docebimus his potissimùm Decretis adeo non minutum accisumque fuisse quidquam de vi & potestate canonica Metropolitanorum : ut ex adverso multa eis de integro accumulata fuerint ornamenta supra antiquos Canones. Fateor in Epistolis à Bernardo ad Papam scriptis de negotio Adalberonis Trevirensis Episcopi, Pontificibus invidiam fieri, quasi per eos in contemptum venerint Metropolitani. Sed peculiare id erat negotium, in quo Pontifici obreptum fuerat ; & non agitur ibi, nisi de appellationibus ad primam Sedem, quas omnino tolli passus non esset Bernardus, etsi ægrè patiebatur, quòd iis non pauci abuterentur ad nequitiæ suæ patrocinium.

Bernard. Epist. 176. 177. 178. 180. 305.

III. Ipsissimo Bernardi ævo Anastasius Papa gravissimè objurgavit Archiepiscopum Turonensem, quòd & socordia sua inultum tandiu lascivire sineret Trecoricensem Episcopum, cujus vita offendiculo erat, cujus Ecclesiæ bona dilapidabantur, cujus denique simoniaca rerum sacrarum distractio, ipso silente, ad Romani Pontificis aures penetrasset, *Si honorificationi commissi tibi Pontificalis officii, ea diligentia qua oportet, intenderes, si correctioni eorum, quæ de his qui sub tua provisione insistunt, dicuntur enormia, debita sollicitudine immineres, vita & conversatio fratris nostri Trecorensis Episcopi non remansisset usque nunc sub tuis oculis indiscussa.* Quanquam ex supina Metropolitani negligentia devoluta esset ad Romanum Præsulem causa istiusmodi ; satius tamen visum illi est ipsummet Metropolitanum excitare, ut juberet sisti sibi Episcopum dilapidatorem cum suo Clero : suspendique, si crimen constaret ; tum Romam mitti, ut secundùm Canones ejus causa disceptaretur. Quid poterat Pontifex decernere, quo illustraretur magis & corroboraretur Metropolitica authoritas?

Du Chesne To. 4. pag. 765

Excutiantur Decretales Pontificum litteræ, superioribus capitibus perstrictæ, quibus & aliæ addi magno numero potuissent, ut quæ toto corpore Juris Canonici sparsæ sint. Ubique obvios se dabunt Metropolitani Romanæ Ecclesiæ tuitione & potestate, adversùs insolescentes ordinis & juris sui oppugnatores armati.

Si quando autem partes adversùs Metropolitanos interpellarint opem Romani Pontificis, id tum factum duntaxat, cùm apertissimè Canones proterebantur. Accipe ejus rei memorandum cum primis documentum. Clerus & populus Inculismensis celebrata Episcopi electione, confirmari eam curarunt à Burdigalensi Metropolitano, à quo & diem peragendæ consecrationis poposcerunt. Affuerunt

ipsi

ipsi quidem indicta ab ipsomet die, sed incassum. Aberat enim Metropolitanus. Illi ad Pontificem Eugenium III. rescribunt vicaria Petri Cluniacensis Abbatis manu, & causæ seriem pandunt. *Electionem tam concordem dicunt se Metropolitano canonicè obtulisse, ab eo canonicè confirmatam esse, diem consecrandi ab ipso datam, se ad diem constitutam cum electo suo, ut Metropolitanus promiserat, consecrando venisse: sed consecratorem non invenisse.* Monuerat interim privatim Pontificem Petrus, eam esse totam Metropolitani vitam, agendique rationem, quæ mercenarium magis redoleret quàm Pastorem: in eo maximè eum laborare, ut in Cathedralibus Provinciæ suæ Ecclesiis non tam Episcopos habeat, quàm voluntatum & cupiditatum suarum viles ministros, quibus tanquam Capellanis imperitaret, & quorum degluberet Ecclesias, nihil ipse de suo expensarum faciens. *Ut in Ecclesiis illis non tam habeat Episcopos, quàm ministros, non tam Præsules, quàm sibi in omnibus obsequentes: ut expensis propriis parcat, & Suffraganeis Episcopis ut Capellanis utens, non suum, sed illorum penu exhauriat.*

L. 5. Epist. 5. Bibl. Clun. pag. 885.

IV. Nulla frequentior querela in gratiam Metropolitanorum, quàm quòd frustrentur Suffraganeorum Episcoporum ordinatione, quam ad se vel ad delegatos suos Pontifex revocarit. Atqui hoc exemplo liquet, imputare sibi debere Metropolitanos, si ea potestate jam minùs utantur. Non hærebo in singularibus exemplis, in quibus tota penes Metropolitanos culpa fuit. Illius tantùm refricabo fœdissimi temporis memoriam, quo peste simoniaca afflati fuerant Præsules & Metropolitani longè plurimi. Paulò ante Bernardi ævum ea lues Ecclesiam depopulata est, & complures coegit Episcopos Romam confugere, ibique vel ab ipso Papa, vel à Legatis Delegatisve ejus ordinari. Sanctus Hugo Gratianopolitanus Episcopus detrectavit ordinationem Metropolitani sui Viennensis, infamia simoniaca laborantis; & à Legato quidem Pontificio sacros Ordines, ab ipso autem Pontifice consecrationem assecutus est Episcopalem. Prolixiùs infrà dicemus, ut invaluerit per Occidentem universum generalis rerum sacrarum nundinatio hæc; utque religiosissimi quique tunc Papam adierint, qui vel ipsos ordinaret, vel necessaria muniret dispensatione, ut possent à quocumque ordinari Episcopo, ab ea labe puro & intacto.

Surius die 1. April. c. 4.

V. Postquam Romani Pontifices simoniacam proscripserunt extirparuntque pravitatem, quæ ex Investituris ortum duxerat: postquam extorsere Investituras ipsas ab Imperatoribus Germanis, tum fœdissima cum Imperatoribus ipsis dissidia exarserunt, quibus implicati Præsules complures, Romanæ Ecclesiæ communione aliquandiu caruerunt. Ea rursus frequentissima fuit causa, ut peteretur & impetraretur à Pontifice Romano licentia ordinationis vel consecrationis percipiendæ à quocumque Episcopo, qui modò consors esset Romanæ communionis. Sanctus Otto Bambergensis Episcopus consecrationem suam toto triennio distulit, quòd Metropolitanus & Episcopi non pauci schismate aut suspensionis vinculo implicati essent. Subverebatur ipsemet, ne qua simoniæ aura afflatus fuisset, qui Episcopatum ab Imperatore eo accepisset, cui opera, officio, nullo non denique obsequio inserviisset. His stimulis, hac religione Otto incitatus ab ipso Pontifice Paschali II. ordinari se oravit exoravitque. Inseri conducet verba ipsa ejus ad Pontificem Epistolæ, ut quæ tunc Ecclesiarum vastitas esset, intelligatur, & quàm septæ atque intercluſæ essent viæ omnes canonicæ ordinationis: *Siquidem mundo jam in maligno posito, cum vix cuiquam creditur homini, aut loco, non parvæ nos torquent angustiæ pro nostræ ordinationis assecutione. Proinde dubius & anxius, & fluctibus curarum naufrago simillimus, ad te clamo, Domine, salva me, &c. Te solum respiciunt oculi nostri.* Ordinavit illum Pontifex *salva Moguntiæ Metropolis observantia*; idemque per litteras Metropolitano significavit, schismate Germaniæ plerosque Episcopos abductos esse à Pontificalium munerum exercitio, atque ita cogi se plerumque eorum supplere vices. *Propter præteriti schismatis ultionem in Teutonicis partibus perpauci Episcopali funguntur officio.*

Surius die 2. Julii c. 9. 10.

VI. Avaritia, simonia & schisma, etsi permagnæ & justæ, non tamen solæ extitere causæ enervandi Metropolitani imperii. Contigit nonnunquam, ut imperiosior dominatio Metropolitarum Episcopos impelleret ad protectionem Sedis Apostolicæ interpellandam. Bruno ad Tullensem Episcopatum electus, accingebat se ut à Poppone Archiepiscopo Trevirensi ordinaretur. Resiliit autem, offensus illico tyrannica hac conditione, cui Archiepiscopus Suffraganeos omnes suos subjiciebat, ut paciscerentur, nihil unquam præter ejus præceptum, aut consilii, aut operis adgressuros. *Ab Archipræsule quoddam privilegium promulgatur, in quo hæc lex superflua atque impossibilis continebatur, ut quisquam suorum Suffraganeorum ab eo ordinandus, prius sub divinæ præsentiæ testimonio spondere debeat, quatenus nihil extra suum præceptum, aut velle, quasi quidam servus agere præsumat.* Pervicit quidem indeflexa Brunonis constantia, ut in ejus gratiam relaxaretur à Metropolitano importuna illa conditio. Sed hoc tamen exemplo constat, qua suos premerent Episcopos servitute quandoque Metropolitani: & quàm nihil pensi haberent, ne plura præter jus petendo, jura ipsa sua labefactarent.

VII. Contrà Metropolitani alii longa forsan incuria exolescere sua passi sunt jura, & in desuetudinem tandem abire. Toletanus Archiepiscopus in Complutensi Concilio acquievit, ut Episcopi qui ordinati essent eo inconsulto, intra annum accurrerent, canonicam professuri obedientiam. *Ut Episcopus per alium quàm per nos sine nostra licentia consecratus, ex quo suam fuerit ingressus Diœcesin, usque ad annum ad nos accedere teneatur, ad promittendam nobis & nostræ Ecclesiæ reverentiam & obedientiam.*

Rainal. ann. 1326. n. 20.

VIII. Ingenuè tamen fateamur necesse est, ex eo maximè tempore, quo reservarunt sibi Pontifices nominationes sive electiones Episcoporum, Episcopos ab illis promotos, aut ab ipsis, aut ab ipsorum delegatis turmatim ordinari cœpisse. Cæterùm vel tunc hi Episcopi ipsi ita ordinati, subesse perinde jubebantur antiquissimæ Metropolitanorum potestati. Ea de re solemnem Urbanus V. promulgavit Constitutionem: *Declaramus ad omnia illa suis Metropolitanis omnino teneri, ad quæ tenerentur, si non per dictam Sedem, seu de mandato ipsius Sedis ad hujusmodi regimina promoti, nec juramentum per eos nobis vel eidem Sedi præstitutum extitisset.*

Rainal. ann. 1370. n. 20.

IX. Nihil expressius, nihil optatius fieri poterat, ut sua Metropolitanis integra & illibata servaretur potestas, in eos etiam Episcopos, quos ipsi non ordinassent. Denique jam ab ipsis Ecclesiæ exordiis nonnunquam, immo & plerumque Episcoporum ordinatio non ad Metropolitanos, sed ad Patriarchas vel Exarchos spectabat. Et tamen eo maximè ævo florebat Metropolitana dignitas. Sexto Canone Nicæni Concilii firmatur antiquus hic usus Patriarchis Alexandrino & Antiocheno, adeoque & Romano in regiones suburbicarias. Perdiu ergo ante Nicænam Synodum viguerat hic usus, perdiu & post viguit. Viguit ergo tota aurea Ecclesiasticæ disciplinæ ætate. Si ergo longo sæculorum lapsu & plurimis concurrentibus causis res eodem rediit, primævaque ex parte revocata est consuetudo: ecquid ea nunc sanctimoniæ Cleri, aut disciplinæ puriori magis adversari censebitur, vel ipsi denique Metropolitanorum authoritati, quàm olim?

X. His addi posset, quod non minora habeat ad rem istam momenta, & quo in illud idem reflectamur, unde exorsi sumus, Bernardi suffragium.

Ejus

Ejus enim maximè ætate inſudarunt Pontifices in conſtituendis ubique terrarum Primatibus, qui Metropolitanis eminerent. De eo ſuprà copioſiſſimè. Abhorret ergo à vero mirum in modum, voluiſſe Pontifices eo tempore, juriſdictionem Metropolitanorum debilitando ſuam exaggerare; cùm ex adverſo ſuam ipſorum immediatam in Metropolitanos authoritatem aliis delegabant, ut finirentur in Provinciis cauſæ, rariſſimæque Romanum ad judicium referrentur.

Conc. Trid. Seſſ. 13. c. 24.

XI. Sed tempeſtivum jam eſt, ut ad Concilium Tridentinum veniamus, expendamuſque, an ejus Decretis breviorem in gyrum redacta ſit poteſtas Metropolitica. Judiciis quidem Canonicis Epiſcoporum abſtinebo. Dexteriori manu, quàm noſtra, & peritiori calamo tractari res ea poſtulat. Unum dicam; quibus non ſatisfacit Concilium Tridentinum in ſuis de Metropolitanorum & Conciliorum Provincialium poteſtate Decretis, vix fieri poſſe, ut illis ſatisfaciat Jus Canonicum Decretalium, cujus authoritas in omnibus Eccleſiis à quingentis amplius annis dominatur. Si ulterius progrediare, eandem toto Occidente politiam regnaſſe comperies ab IX. ſæculo, ut primum quoque de Epiſcoporum criminalibus cauſis judicium Pontifici ſervaretur. Ita nec in Concilium Tridentinum, nec in libros Decretalium rejicienda cauſa eſt. Quibus autem inſidet hæc opinio, Gallicanas ſaltem libertates hoc quidquid eſt juris ſervaſſe Metropolitanis, & Conciliis Provincialibus: fateantur tamen illi neceſſe eſt, hoc eſſe privilegium Eccleſiæ Gallicanæ peculiare, cujuſmodi ſunt & alia complura, quibus ab aliis Chriſtiani nominis regnis diſtat, & quibus diſtant hæc ipſa inter ſe regna; quibus tamen in omnibus, & libris Decretalium, & Concilio Tridentino, ſuus, hoc eſt ſummus honos conſtat, ſumma reverentia: tantò propenſiùs certè, quod & in his Decretalium libris arduum non eſſet iſtiuſmodi libertatum fibras indagare. Sed parco, ne altiùs me immergam in quæſtionem ſalebroſam forſan magis, quàm neceſſariam.

XII. Venio ergo primùm ad libertatem eam, ad quam Tridentina Synodus vocat Epiſcopos omnes, ut ne cogi poſſint viſitare Eccleſiam Metropolitanam, quantacunque temporis diuturnitate

Seſſ. 24. c. 2.

prætexeretur hæc conſuetudo. *Nec Epiſcopi Comprovinciales prætextu cujuslibet conſuetudinis ad Metropolitanam Eccleſiam accedere in poſterum inviti compellantur.* Reſiduum erat aliquid dubii, an per Procuratores ſaltem tenerentur adhuc Epiſcopi eo honore in Matricem Eccleſiam defungi. Sacra Congregatio Concilii ſenſit primùm teneri. At re ad

Fagnan. in l. 1. Decret. Part. 1. pag. 184.

examen iterum vocata, & penſitata maturiùs, relata etiam ad ſummum Pontificem, decretum eſt tandem, anno 1578. occaſione oblata Epiſcoporum Regni Neapolitani, non teneri, ne per Procuratores quidem. Ita Fagnanus.

Si cui tunc contumelia fieri Metropolitanis videtur, cum primæva reſtituitur Epiſcopis libertas: fateor contumelioſum eis videri poſſe hoc Concilii Tridentini Decretum. Sed cavendum, ne invidia potius confletur Metropolitanis, ſi ea illorum eſſe exiſtimetur authoritas, quæ Epiſcoporum dedecore & ſervitute creſcat, eorumque ignominia illuſtretur. Contra certè Tridentini Patres exiſtimarunt augeſcere Metropolitanorum dignitatem, oblitteratis uſibus iis, qui per dedecus Epiſcoporum eam obſcurabant magis, quàm illuſtrabant. Ita enim Congregatio Concilii hæc ejus verba interpretata eſt, *Prætextu cujuslibet conſuetudinis*, ut ſoli auferantur particulares abuſus conſuetudineſque violentæ & oneroſæ Epiſcopis. Nec ſanè lege ulla generali, nullo Canone ſanciebatur neceſſitas viſitandæ ab Epiſcopis Eccleſiæ Metropolitanæ. Conſtat nec tunc, nec antè viguiſſe eam conſuetudinem in Eccleſia univerſa. Facilè conjicitur ſpontanea primùm ea fuiſſe Epiſcoporum in Metropolitanos officia, pietatis & obſervantiæ documenta, quibus diuturnitas temporis quibuſdam in locis conſuetudinis vim addiderat, conſuetudo legis inſtar habere cœperat, ut hæc jam quaſi ſervitus eſſet quædam Epiſcoporum. Atqui conducibile in primis eſt, ut ex intervallo recidantur pullulaſcentes iſtiuſmodi ſervitutes, quæ nimirum ex hac populari perſuaſione proficiſcuntur, conſuetudines qualeſcumque in legum vim aſſurgere, & uſus ab origine primæva liberos, ubi adoleverint, jam fieri neceſſarios. Niſi hac veluti falce caſtigaretur ſubinde hæc nova in dies exorientium ſervitus conſuetudinum, infinitis aliquando tandem vinculis libertas noſtra irretiretur, nec gratuita poſſent unquam impendi honoris & charitatis officia, quin ex iis reformidanda poſthac eſſent moleſtiſſimæ vincula neceſſitatis. Honorificas has Epiſcoporum viſitationes non abolevit Tridentina Synodus, ſed naturæ & libertati priſtinæ illas reddidit, ſolam expungens vim & neceſſitatem: *Ne inviti compellantur.*

At canonicæ & generaliter receptæ leges de conveniendo ab Epiſcopis in Matrice Provinciæ Eccleſia Metropolitano, à Tridentina Synodo adeo antiquatæ non ſunt, ut novo ſint robore confirmatæ. Duabus enim cauſis præcipit Jus Canonicum confluere Epiſcopos ad Metropolitanum, nimirum quando conſecrandus ipſe eſt, & cum indixit Concilium Provinciale. Atqui prior illa lex, quæ univerſaliter in omni Eccleſia viguit, non reſcinditur per Tridentinos Patres, qui particulares tantùm conſuetudines abrogant. Quod ad ſecundam verò attinet, eam Synodus expreſsè etiam innovavit, juſſo Metropolitano, ut quolibet triennio Concilium indicat ſuum, juſſis Epiſcopis, ut omnes unà adſint: *Epiſcopi omnes convenire teneantur.*

C. Si Archiepiſcopus. De tempor. Ordinat.

XIII. Minùs ab æquitatis ſpecie recedit illa alia de Tridentinis Patribus expoſtulatio, quod Provinciam viſitare per eos non liceat Metropolitano, niſi cauſæ in Concilio Provinciali fuerint approbatæ. *A Metropolitano, etiam poſt plenè viſitatam propriam Diœceſin, non viſitentur Cathedrales Eccleſiæ, neque Diœceſes ſuorum Comprovincialium, niſi cauſa cognita & probata in Concilio Provinciali.* Liquidum eſt jure Decretalium obligatos ea lege non fuiſſe Metropolitanos, ut cauſas viſitandæ Provinciæ Provinciali Concilio approbarent. Sed ſi propiùs rem inſpicias, non ea eſt poteſtatis coarctatio, ſed nova in ejus uſu circumſpectio; ut tanta ſit, quanta prius viſitantis provinciam Archiepiſcopi juriſdictio, ſed conſideratior, tantoque validior, quanto jam Epiſcoporum omnium conſenſione roborabitur. Non decedit ergo aliquid priſtinæ poteſtatis, ſed lucis & conſilii plurimum accedit. 2. An injuria eſt Metropolitani, ubi in commune conſulere præcipitur cum Epiſcopis de rebus maximi momenti? Conciliorum Provincialium ſapientiæ debetur & committitur maxima ex parte adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum. Quid æquius ergo, quàm eam conſuli de neceſſitate viſitandæ Provinciæ totius poſt viſitatas Diœceſes à ſuis ſingulas Epiſcopis? 3. Longè uberior erit utilitas harum viſitationum, ubi cauſas probaverint earum Epiſcopi, atque ita quodammodo id in ſe receperint, ut illis omni virium contentione ſuffragentur. 4. Denique ſi mente revolvamus priora florentis tum maximè Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſæcula, quorum ubique ſanctimoniam revexit, qua potuit, Tridentina Synodus: aut inauditas, aut rariſſimas comperiemus fuiſſe Provinciarum per Metropolitanos viſitationes. Et ſanè Gloſſa antiquo potius, quàm novo juri alludens, negaverat poſſe viſitari à Metropolitano Diœceſes Suffraganeorum, niſi ubi eorum negligentia aut appellatione ad eos transfertur ea poteſtas.

Seſſ. 24. c. 3.

2. qu. 2. & 3. C. Nullus primus.

XIV. Cæterùm ex Decretis Concilii Tridentini debet Metropolitanus monere ſummum Pontificem, qui Epiſcopi ab elapſo jam anno non reſideant, introitu Eccleſiæ interdicto, ſi ultra tres menſes differat. Senior inter Epiſcopos Provinciæ

mono-

monere tenetur Pontificem, si Metropolitanus ipse ultra annum à sua absit Ecclesia.

Sess.6. c.1. 2. Metropolitani est scripto probare justas absentiæ Suffraganeorum causas. Eodem munere fungitur senior Provinciæ Episcopus, tum in ipsum Metropolitanum, tum si absit Metropolitanus, in cæteros Provinciæ Episcopos.

Sess.23.c.1. 3. Metropolitani est judicare cum Concilio Provinciali, an justæ fuerint causæ, quibus vel ipse, vel Episcopi alii permiserint Episcopis, ut ab Ecclesiis suis abesse possent. Item quid pœnarum decernendum sit in eos, qui potestate hac abuntur.

Sess.23.c.18. 4. Metropolitani est Episcopos corripere, qui pigritantur cessantque à Seminariis erigendis, nec in id conferunt canonicam suorum redituum portionem: ita & Concilii Provincialis est Metropolitanum increpare, si in culpa & ipse sit.

Sess.24.c.16. 5. Metropolitani est, vacante Episcopali Ecclesia, Vicarios illi Generales designare, si pigrescat Capitulum, nec designet. Eodem jure & senior Suffraganeus in Ecclesia Metropolitana vacante designabit.

Sess.24.c.2. 6. Metropolitani est, tertio quoque anno indicere Concilium Provinciale; eo legitimè impedito, id juris revolvitur ad seniorem Provinciæ Episcopum.

Sess.25.c.ult. 7. Si qua insignis pravitas radices egerit in aliqua Diœcesi, nec revelli possit, nisi ut difficultates & procellæ aliquæ ingruant: *Si aliquis dubius vel difficilis abusus sit extirpandus*: nil agat Episcopus nisi de sententia Metropolitani & Concilii Provincialis. Ne innovari quidem rei quidquam majoris debet in Ecclesiæ disciplina, nisi explorato Romani Pontificis assensu: *Ita tamen ut nihil inconsulto sanctissimo Romano Pontifice, novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur.*

8. Si Ecclesiæ Cathedralis opes impares sint extruendo alendoque Collegio juniorum Clericorum: Concilii Provincialis ea provincia est, aut Metropolitani, cum consilio duorum ex Suffraganeis senioribus, plures ut consocient Cathedrales Ecclesias, construantque illis commune Collegium, aut in civitate ipsa Metropolitana, aut quopiam alio commodiore loco.

Sess.5. c.2. 9. Si Regularibus aliquæ Parochiæ sint, & eorum Monasteria in nulla sint Diœcesi, Metropolitani est, tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ut eos cogat gregem, Dominicum verbo divino pascere & prædicare, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnioribus.

Sess.13.c.8. 10. Metropolitani est compellere Monasteria suæ Provinciæ, quæ nec in unius Congregationis corpus adunata sunt, nec Episcopo subjiciuntur, ut in Congregationem aliquam se recolligant, & Generalia sibi Capitula triennio quoque indicant, ad restaurandam muniendamque deinceps regularem in claustris suis disciplinam.

Ex his omnibus satis elucescit, si hac omni potestate utantur Metropolitani, quam illis Tridentina Synodus vel concessit vel vindicavit, non esse jam quod invideant splendori & majestati Metropolitanorum, qui primæva in Ecclesia viguere; Quod autem à Tridentino Concilio jubentur arctiùs cohærescere & conglutinari cum Suffraganeis, cum Conciliis Provincialibus, cum ipso Romano Pontifice: nova hinc illis comparata sunt præsidia & adjumenta perquàm opportuna, ad auspicaciùs efficaciùsque peragendum quidquid Ecclesiarum paci & ædificationi, quidquid muniendæ puriori disciplinæ conducibilius erit.

XV. Carolus Borromæus Mediolanensis Episcopus videri non immeritò potest, gestisque decretisque suis omnibus nihil aliud quàm Concilium Tridentinum interpretatus esse. At is nec in Decretis Provincialium Conciliorum suorum, nec in tota Archiepiscopatus administratione ansam dedit ullam suspicandi Metropolitanam authoritatem à Tridentinis Patribus truncatam acciscamque fuisse. Quin statutum ex adverso est in Conciliis ejus Provincialibus, 1. ut Canonici tres seniores sexto quoque mense moneant Metropolitanum de residentia Episcopi; alioqui mensbruis distributionibus priventur. 2. Ut servet Metropolitanus alterum ex duobus Regestis, quibus recensentur res titulique Ecclesiarum Provinciæ singularum. 3. Ut Metropolitani sit concilii Provincialis Decreta interpretari. Ad ipsum recurrant ipsumque percunctentur Episcopi & Capitula, in recensendis Statutis suis, ut ea ad normam Concilii Tridentini refingant. Ipsius est denique Romanum Pontificem consulere in rebus difficilibus & intricatis. 4. Potest semper ab Episcoporum sententia ad Metropolitanum provocari, etiam ubi judicant tanquam Sedis Apostolicæ delegati, dummodo ejusmodi causæ sint, de quibus antè judicare poterant jure ordinario. 5. Denique omnium manibus teritur Caroli vita à Giussano elegantissimè scripta, ex eaque eliqueſcet quàm frugifera fuerit visitatio Provinciæ totius Mediolanensis, quam mandato Apostolico peregit cum summo Metropoliticæ dignitatis imperio. Corruptelas quasdam & exitiales & insanabiles frustrà tentarant Episcopi excindere; eas pro summa sua qua pollebat potestate Metropolitanus extirpavit.

Act. Eccl. Med. pag.11. Ibid. p.37. Pag. 76. Pag.182. l.3. c.7. l.5.c.12. &c.

XVI. Scitè enim animadversum est à doctore Angelico sancto Thoma, propensiorem religiosioremque obedientiam deberi Archiepiscopo, quàm Episcopis in istiusmodi rebus, ubi illum Canones & Decreta eximia quadam & eminentissima induunt potestate, ut in visitanda Provincia, & in judiciis appellationum. Aliàs Episcopo quàm Metropolitano strictior utique debetur obedientia. Legenda est in hanc rem luculentissima & magnos spirans animos Epistola Stephani Parisiensis Episcopi ad Henricum Archiepiscopum Senonensem: ubi assurgit ille quidem superiori ejus dignitati; sed Episcopali & indomita libertate negat se judicium ejus subiturum, nisi in casibus per sacros Canones designatis.

S. Thom. Scripto 2. L. 2.d.45.Art.2. Hist. Univ. Parisi. l. 2. pag.129.

XVII. Eam Capiti huic attexam clausulam, quæ adprimè consentiat cum solemni illo axiomate, in totius hujus operis Præfatione statim explanato. Nempe consulrius nihil fieri à nobis posse, quàm ut nostras semper opiniones & voluntates, linguas, pennasque aptemus ei disciplinæ, quæ in universali viget Ecclesia, eo ævo quo nos summi providentia Numinis locavit. Damnandæ semper sunt abusiones & corruptelæ particulares: at magni semper facienda universalis disciplina, moribus Catholicæ Ecclesiæ confirmata; nunc ad rigorem juris astricta, nunc ad necessariam ex materna providaque charitate indulgentiam temperata, semper sanctitatis adglutinata legibus; Episcopatus gradus varios magna semper authoritate donans, nunc majori tamen, nunc minori, hos vel illos; prout sempiternæ Verbi sapientiæ libitum est, mutabili hac sanctissimæ politiæ pulchritudine ad sempiternam & immutabilem cælestis civitatis pulchritudinem nos provehere. Non fervore tantùm charitatis, sed & lumine sapientiæ abundemus necesse est, at summæ sapientiæ est sapere ad sobrietatem: nec in tantum desipere, ut detrectemus ei obsequi sempiternæ sapientiæ Spiritui, quo Ecclesia universalis vegetatur & regitur. Conatus in contrarium nostri tam irriti forent, quàm insani. Hæ politiæ & potestatum alternantes vicissitudines nullius in singularis hominis potestate sunt. Dispensat eas summa Numinis Providentia, cujus nutu vel facientis vel permittentis reguntur omnia. Nostrum est illi obsequi nobis obsequenti; & voluntates nostras ei accommodare, nostris se necessitatibus accommodanti; cum ea nunc obrigescere, cum ea nunc mitescere. Quo demum cumque loco & solio resideat summa in Ecclesias jurisdictio, cùm penes Apostolorum successores & maximè Petri semper resideat: unum illud residuum, ut non aliud magni referre existimemus, quàm ut ex sanctissimis justitiæ & veritatis legibus

gibus

gibus administretur; utque vel austeritates ejus, vel blandimenta tunc in usum vocentur, cùm vel utilitas affulget, vel necessitas urget Ecclesiæ.

Perspicuum est autem, cùm hìc agimus de principe in Ecclesiis authoritate, agere nos de usu magis & exercitio hujus authoritatis quàm de authoritate ipsa. Perspicuum est etiam principem authoritatem penes summos Pontifices esse & Concilia universalia, inferiorem autem potestatis gradum Metropolitanis & Conciliis Provincialibus concessum esse, cujus aliquando devolutio fit ad summum Pontificem: & hanc denique authoritatem posse etiam principem seu principalem dici, ubi cum subjectis potestatibus confertur. Elevandis quibusdam difficultatibus opportunum fore visum est istud elucidamentum.

CAPUT XLIX. P. 4. l. 1. c. 23.

De Seniore, Primate & Protothrono inter Episcopos cujusque Provinciæ.

I. Consuetudine & privilegio quandoque derogatum est Legi, qua universim jubentur Episcopi pro ordinationis suæ tempore sedere.

II. Exempla Ecclesiæ Anglicanæ, in qua Episcopi Londonienses, Vintonienses, & Roffenses, munere funguntur Decani, Subdecani, Cancellarii, Vicarii Archiepiscopi & Capituli Cantuarienses, in Ecclesia Metropolitana.

III. Roffenses Episcopi peculiaria quædam jura.

IV. Harum consuetudinum primordia in Ecclesia Romana extiterant.

V. De Protothronis Galliæ.

VI. De Polonia.

VII. De Oriente.

I. PRisci Canones Toletani, Milevitani & Bracharenses Episcopos cujuslibet Provinciæ pro ordinationis tempore sedere & subscribere jusserant. Decanus is inter eos erat, qui prior ordinatus fuerat. *Hic ævo honoris Primas* ab Hilario Papa dicitur. Huic legi universali derogatum aliquando fuerat, seu consuetudine, seu privilegio. Epist. 8. Episcopi Angliæ Londini congregati sub Vvillelmo Rege, post allegatos hos Canones, scitati sunt compluisculos eorum qui ætate erant provectissimi, quo ordine sedere solerent Episcopi. Illi uno ad Malmesb. L. 3. de Vuil. Princ. anno 1075. Vita Lanfranci c. 12. deliberandum die impetrato responderunt, ad dexteram Cantuarienses Archiepiscopi sedere debere Eboracensem, Londonienſem ad sinistram, Vintonienſem ad latus Eboracensis. *Ex Concilio Toletano quarto, Milevitano atque Braccharensi statutum est, ut singuli secundum ordinationis suæ tempora sedeant, præter eos qui antiqua consuetudine, sive Ecclesiarum suarum privilegiis digniores Sedes habent. De qua re interrogati sunt senes, & ætate provecti, &c.*

II. Primus ergo sedis & honoris locus Londonienſi deferebatur Episcopo inter Cantuarienses Provinciæ Episcopos, quamvis alii priùs ipso ordinati fuissent. Hinc ejus partes fuere, ut absente Anselmo Cantuarienſi Archiepiscopo Henricum I. Regem inauguraret, ut qui Decanus esset Archiepiscopatus, adeoque & Provinciæ totius. Audi quid ea de re dicat Vvestmonasterienses Monachus Matthæus: *In hac coronatione non est derogatum Ecclesiæ vel Antistiti Cantuarienſi, quia Londoniensis Episcopus Archiepiscopi Cantuarienses, immo totius Angliæ Decanus, vices ejus in hoc officio exequebatur, & hoc cartha ejus testificatur.* An. 1160. Primæ etiam sententiæ jure fruebatur Londonienses in concilio Archiepiscopi Cantuarienses. Ita tradit Scriptor vitæ sancti Thomæ Cantuarienses: *Gilbertus Londonienses Episcopus, Decanus utique Cantuarienses, & in concilio post Archiepiscopum* Baron. ann. 1164. n. 16. *primus.* In Concilio Lambethensi sub Bonifacio Archiepiscopo Cantuarienſi, constitutum est, ut sive Rex, sive Magnates libertatibus Ecclesiasticis injurioſi essent, terræ eorum interdicto subjicerentur: & his pœnis si non emolleſceret eorum cordis duities, tunc Archiepiscopus, & eo absente Londonienses Episcopus, *tanquam Decanus Episcoporum*, comitibus ascitis duobus aliis Episcopis, ad Regem pergeret, & ea infracti animi constantia, quæ & Episcopum deceret, nec Regiam dedecoraret majestatem, admoneret officii sui. Denique absente Archiepiscopo, convocabat Londonienses Archiepiscopus Concilium Provinciale. Si autem Londonienses quoque vacaret Ecclesia, munus convocandi Concilii ad Vintonienſem Episcopum spectabat, tanquam Subdecanum Ecclesiæ Cantuarienses: denique si vacaret & Vintonienses Sedes, ad Lincolnienſem res spectabat, tanquam ejusdem Ecclesiæ Cancellarium. Hæc ita tradit Harpsfeldius: *Mandato Thomæ Archiepiscopi de indicenda Synodo perfunctus est Lincolnienses Episcopus, quasi Cantuarienses Ecclesiæ Cancellarius; quòd Londinenses Sedes, cujus Episcopus ejusdem Ecclesiæ est Decanus, & Vintonienses, cujus Episcopus in eadem Ecclesia Subdecanus censetur, vacarent.* Quo Harpsfeldii testimonio patet Decani nomine claruisse Londonienſem Episcopum, non eo tantùm nomine, quòd præesset cæteris omnibus Angliæ, aut Provinciæ saltem suæ Episcopis, Sedis suæ dignitate: sed quòd unà Decanus esset Capituli Cantuarienses; cujus & Vintonienses Episcopus, Subdecanus erat & Cantor: Lincolnienses Cancellarius, ut ex eodem contextu liquet; denique Roffenses Episcopus, Capellanus erat & Vicarius, ut mox dicetur. Hi certè tituli erant dignitatum, quas Episcopi isti obtinebant in Ecclesia & Capitulo Cantuarienſi, quarum functiones implebant solemnioribus diebus festis; & quibus ipsis accedebat jus, ut absente Archiepiscopo, & in locum alii aliorum fungerentur vices Archiepiscopi in convocandis Conciliis Provincialibus, in coronandis Regibus, in libertatibus Ecclesiæ in Aula Regia propugnandis, in prima denique implenda honoris Sede, sive Concilia, sive consilia agitarentur. Palam est ex historia Harpsfeldii, post annum etiam quadringentesimum supra millesimum hos Episcopos omnes his ornatos titulis, his oneratos fuisse muneribus.

Anno 1261. Conc. Ger Tom. 11. pa: 1. pag. 806.

Ann. 1494.

III. Venio ad Roffenſem Episcopum, qui Capellanus erat Ecclesiæ Cantuarienses. Refertur in Chronico Angliæ perantiquo, ut Vvalterus Archidiaconus Cantuarienses, & frater Archiepiscopi, electus fuerit in Roffenſem Episcopum antiquo more, id est, à Monachis Roffensibus in Capitulo Cantuarienſi: *Secundùm antiquam consuetudinem in Capitulo Cantuarienſi electus est à Monachis Roffæ.* Archiepiscopus confirmata electione, Episcopatum donavit: *Ad quem spectat de jure antiquo Episcopatus ipsius donatio.* Confestim Episcopus sacramentum solemne præstitit Archiepiscopo & Ecclesiæ Cantuarienſi, spoponditque ejus jura & consuetudines nusquam à se imminutum iri. Ea autem erant hujusmodi. Cùm primùm efflasset animam Roffenses Episcopus, Monachi, qui Canonici ejus erant, Pedum Episcopale Cantuariam deferebant, deponebantque super altare Metropolitanæ Ecclesiæ. Item quandiu vacat Sedes, aut Archiepiscopus abest Cantuarienses, debet Roffenses ministerium omne Episcopale implere in Ecclesia Cantuarienſi, si oret Capitulum. Idem Scriptor docet alibi, Episcopum Roffenſem Cantuarienses Ecclesiæ Capellanum esse, cujus & Vintonienses Cantor erat: *Episcopus Roffenses, qui ab antiquo Cantuarienses Ecclesiæ proprius erat Capellanus. Vintonienses in Cantuarienſi Ecclesia Cantoris gaudet officio.* Cùm Galeramus Episcopus Roffenses electus esset præter antiquum morem in Capitulo Ecclesiæ suæ Cathedralis, consecratus autem ab Archiepiscopo

Ann. 1147. Chronica Gervasis Scrip. Angl. Antiqui. Tom. 2. pag. 1362.

Ibid. p. 1382.

Ibid. p. 1462. 1464. 1467. 1475. 1476. 147.

copo eis mare : compulsus fuit posteà eadem dependere obsequia, idemque præstare sacramentum in Ecclesia Cantuariensi. Monachi Roffensis Ecclesiæ ut hoc excuterent jugum Monachorum Cantuariensium, nihil non tentarunt, & fefellit illos semper spes sua. Cæterùm quandiu Roffensis implebat Pontificalia munia Archiepiscopi Cantuariensis, procurabatur ab Ecclesia Cantuariensi, ut *proprius ab antiquo Capellanus*. A quibus non abludens Eadmerus, ita habet: *Qui Cantuariensis Ecclesiæ propriùs atque domesticus esse dignoscitur*. Idem Scriptor non silet, ut cùm quinquennio vacasset Cantuariensis Ecclesia post obitum sancti Anselmi, Roffensis Episcopus Pontificale omne ibi munus explicuerit, nulli prorsus obnoxius Episcoporum Provinciæ. *Agebat in ea curam Pontificalis officii Radulphus Roffensis Episcopus, & ei intus & extra, si qua emergebant, assiduus propugnator erat atque fidelis. Ipse Ecclesias in omnibus terris totius Pontificatus Cantuariensis intus & extra Cantiam, inconsultis Episcopis, uti petebatur, dedicabat. Ipse quæ ad Christianitatem pertinent, in eisdem terris, prout res exigebat, sedulò ministrabat. Et hæc ita integro quinquennio, &c.* Hunc Archiepiscopi Vicarium nuncupat Rogerius : *Vicarius ejus*. Idem ipsum quod suprà jam laudavimus Chronicum Vintonienſi Episcopo Cantoris titulum & officium delegat, locatque eum ad sinistram Archiepiscopi, cujus latus dextrum tegebat Londonienſis, ut Episcoporum Provinciæ Decanus. *Ad dexteram Primatis sedit Episcopus Londonienſis, quia inter Episcopos Cantuariensis Ecclesiæ suffraganeos Decanatus præeminet dignitate ; ad sinistram sedit Episcopus Vintonienſis quia Cantoris officio præcellit*.

Pag. 1567.

Nov. l. 4. & 5.

Ann. 1188.

Scrip. Angl. pag. 1429.

IV. Plerique Ecclesiæ ad Romanæ se formam finxerunt. Illa autem Pontificis consecrationem servari integram voluit tribus Episcopis Cardinalibus, Ostiensi, Albanensi, Portuensi ; sed maximè Ostiensi. Dignitates etiam functionesque Romæ obeundas Cardinalibus Episcopis designavit. Albanensis Episcopus vocatur nonnunquam Vicarius Papæ. Liber, qui Ordo Romanus inscribitur, Episcopos Cardinales docet affuisse Papæ Pontificalia celebranti in Ecclesia sancti Joannis Lateranensis : esse in ea Ecclesia Episcopos hebdomadarios : denique ut Presbyteri subministrant solemniùs celebranti Episcopo, ita & Episcopos quandoque Romano Pontifici subministrare. *Accedunt primùm Episcopi secundùm ordinem de manu Pontificis communicare, & post eos ascendunt Presbyteri omnes, ut communicent ad altare. Sicut enim in Romana Ecclesia summo Pontifici ministrant Episcopi, sic in cæteris Ecclesiis debent Episcopis facere Presbyteri*.

Conc. Tom. 10. p. 388.

Baron. ann. 1188. nu. 28. Cap. 3. 4.

V. In Gallia Suessionensis Episcopus longa jam possessione fretus, vendicat sibi primum locum inter Episcopos Remensis Provinciæ, proximum post illum Catalaunensis. Docet Fulbertus Carnotensis Episcopus has consuetudines niti antiquis Notitiis Provinciarum & Civitatum Romanarum. Ut enim prima harum Civitatum culmine Metropolitico eminebat aliis ; ita secunda, & nonnunquam etiam tertia hinc aliquid privilegii in se derivabant, quo cæteris antestarent. En ut Fulbertus loquatur de Catalaunensi Ecclesia : *Sed ne civitati vel Ecclesiæ Catalaunorum suum derogetis honorem, meminisse vos oportet, quòd in antiqua descriptione Provinciæ Belgicæ secundæ, ipsa civitas à Remensi tertium locum habeat*. Tutiùs id forsan astruitur, quàm quod ait Flodoardus, ordinatum missumque ab Apostolo Petro fuisse primum Episcopum Remensem Sixtum, adjunctosque illi commilitones duos Sinnicum & Memmium, quorum ille Suessionensem, hic Catalaunensem capessivit Episcopatum. In Concilio Remensi anni 1049. sedit Episcopus Suessionensis immediatè post Archiepiscopum Remensem. Cùm Urbanus II. extinctum restaurasset Archiepiscopatum Attrebatensem, & Lambertum eo donasset : Rainoldus Arciepiscopus Remensis ad Episcopum Suessionensem misit Epistolas ea de causa à Pontifice ad se perscriptas, ut eas cum cæteris Provinciæ Episcopis communicaret. *Litteras domini Papæ suscepimus, quas cùm perlegissemus, Coepiscopo nostro Suessionensi eas transmisimus, & ut ipse cæteris Suffraganeis eas transmitteret, præcepimus*. Anno 1271. vacante Remensi Sede Milo Episcopus Suessionensis Concilium Provinciale convocavit, *pro usu jamdiu in Ecclesia recepto*.

Epist. 78.

Flodoard. L. 1. c. 3.

Conc. To. 9. pag. 1036.

Spicil. To. 5. pag. 535.

Conc. To. 11. Part. 1. pag. 922.

Si ad superiora autem sæcula retrò flectamus gradum, jam inde à temporibus Hincmari eadem honoris prærogativa fruebatur Episcopus Suessionensis. Hincmarus ipse in una Epistolarum suarum duodecim recensens civitates Remensi Metropoli subjectas, primum adsignat locum Suessionensi, secundum Chatalaunensi. Flodoardus Suessionensem ante alios semper Provinciæ ejusdem Episcopos nominat, ab eoque refert consecratum fuisse Archiepiscopum Remensem. In Concilio Remis habito circa annum millesimum, in quo exauthoratus est Arnulphus Atchiepiscopus, Suessionensis Episcopus primas authoritatis partes semper obtinuit ante alios omnes ejus Provinciæ Episcopos. Ludovicus IX. qui & Sanctus, Philippus Audax, aliique nonnulli Reges Remis à Suessionensi Episcopo solenni pompa inuncti sunt, quòd vacaret tunc Remensis Ecclesia. In Remensi Concilio anni 1564. sub Cardinali Lotharingo Archiepiscopo Remensi Suessionensis Episcopus primum semper post Archiepiscopum locum implevit, vocatusque est *Archiepiscopatus Remensis, & totius Provinciæ Vicarius*.

Hincmar. Epist. 6. c. 18. Babl. Patr. To. 16. pag. 408. Flodoar. L. 4. c. 35. 36.

Du Chesn Hist. Fran. Tom. 4. pag. 100.

Con. To. 15. pag. 59. 65.

In Provincia Turonensi eodem honoris sedisque primatu fruebatur Cenomanensis Episcopus, si fidem addamus Goffrido Abbati Vindocinensi : cùm nimirum verba faciens de Hildeberto Cenomanensi primùm Episcopo, inde ad Turonensem Metropolin evecto ; narrat quàm strenuè fortiterque obstiterit simoniacæ electioni, quam infando favoris aucupio moliebantur : *Hinc Hildebertus vir religiosus, qui post Metropolitanum in Provincia primus erat Episcopus, non tacuit*. Sirmundus in Notis ad hanc Goffridi Epistolam, hanc Ecclesiæ Cenomacensis prærogativam elicit ex Notitia Provinciarum & Catalogo civitatum Romani Imperii. Adjicit verò, Claromontensem Episcopum pari jure niti in Aquitanica Provincia prima, Pictavienſem in secunda Visum aliis est, Siagrium Episcopum Augustodunensem Pallio à Gregorio Magno impetrato, id etiam consecutum esse, ut Ecclesia Augustodunensis primas teneret inter Episcopales sedes Lugdunensis Provinciæ primæ : *Ecclesia civitatis Augustodunæ post Lugdunensem esse debeat : & hunc sibi locum & ordinem ex nostræ authoritatis indulgentia vindicare* : nec aliter, postquam Aiglibertus Episcopus Cenomanensis, gratia apud Theodoricum III. Regem florentissimus, Pallio à Pontifice Romano donatus est, impetratum esse ejus Ecclesiæ Primatus privilegium, supra alios ejusdem Provinciæ Episcopatus.

L. 3. Ep. 11.

Le Cointe. An. 685. n. 11.

Contendebat & Carcassonensis Episcopus idem sibi juris esse in omni Narbonensi Provincia speciali Ecclesiæ suæ jure. Concilium Provinciale Biterrense anni 1531. temporario edicto, dum de causa plenissimè judicaretur, statuit ut post Magalonensem Episcopum sederet, qui prior erat ordinationis ævo ; ita ut nihil præjudicii hinc nasceretur, donec res hinc & hinc accuratiùs expendi posset. Non poterat Carcassonensis obtendere Notitiam civitatum, in qua post Narbonem primo loco Tolosa censetur, secundo Biterræ.

Sed cùm Bajocensis civitas prima post Rotomagum adscribatur in eadem Notitia, Bajocensis Epi-

ſcopus in Concilio Automagenſi anni 1581. palam Decanorum prærogativam ſibi deberi profeſſus eſt. Prædeceſſores quippe ſuos eo ſemper honore affectos fuiſſe: ad generales tantùm Synodos pertinere eam regulam, quæ ſedes & ſedendi ordinem ex ordinationis tempore diſpenſat: at in Provincialibus Conciliis civitates ſingulas ſuo gaudere honoris gradu locoque; argumento eſſe ipſa earumdem Eccleſiarum Capitula, quæ eodem ſemper ordine & gradu potiebantur, primum obtinente ſemper locum Capitulo Bajocenſi, ſecundum Abrincatenſi, Ebroicenſi tertium, quartum Sargienſi. Conc. Gall. Tom. 1 Cõc. Gen. Tom. 15 pag. 871. Er hic ſanè ordo eſt harum civitatum in Notitia ea, quam Sirmundus edidit. Nec fefellit omnino ſua ſpes Bajocenſem Epiſcopum. Secundùm illum interim pronuntiavit Synodus. Decanorum privilegio ut frueretur tunc, citra præjudicium tamen aliarum Eccleſiarum, quæ ſuas interim chartas excuterent, ſicunde aliquid eis juris alluceret. Sed ante omnia ſtatutum eſt, Romana ur Eccleſia conſuleretur.

Capitulum Santonenſe locum ſibi poſt Pictavienſe vendicabat in Concilio Burdigalenſi anno 1624. patrocinium poſſeſſionis obtendens. Interceſſere Capitula alia, ceſſitque interceſſioni Concilium, ita tamen ut nihil præjudicii partibus Ibid. p 659. hinc crearetur. Et ſanè in Notitia Sirmundi, nec Santonicæ urbi tertius, nec Pictavienſi ſecundus poſt Burdegalam tribuitur locus.

In Hiſpania narrat Rodericus ipſe Toletanus Roder. l. 9. c. 12. Archiepiſcopus, cùm non potuiſſet ipſe militari expeditioni intereſſe, quòd gravi morbo laboraret, miſſum à ſe Epiſcopum Placentinum, Vicarium ſuum, ut vicè ſua Pontificalibus muniis fungeretur. *Capellanum ſuum Pontificem Placentinenſem, qui in exercitu loco ejus Pontificalia exerceret.*

VI. Ab Innocentio III. expreſſit Cracovienſis Epiſcopus, quòd ejus ſedi non contulerat Notitia Imperii, in qua alrum de ea ſilentium, ut Epiſcopos omnes alios Gneſnenſis Metropolis loco & honore præcederet. *Ut Epiſcopus Cracovienſis omnibus aliis Epiſcopis Provinciæ & Eccleſiæ Polonæ loco & vice prior ſit, & primus Gneſnenſi Archiepiſcopo in conſecrando manus imponat.* Ita habet Longinus in hiſtoria rerum Polonicarum. Nec eo tamen deterritus eſt Uratislavienſis Epiſcopus, quin aliquot poſt annis in Concilio Provinciali de loco ſedendi cum Cracovienſi certaret, pervinceretque infracta tuendi loci ſui conſtantia. Erat enim ordinationis ævo ſuperior. Cracovienſis abeſſe maluit, quàm coram extrudi honore & jure ſuo. Rainal. ann. 1207. n. 14. Rainal. ann. 1227. n. 41.

VII. In Oriente inter Metropolitanos, qui uni plures ſuberant Patriarchæ, unus aliquis eminebat ſupra alios ſedis ſuæ jure. Is Protothronus appellabatur. Ejuſmodi forſan erat Meletius Archiepiſcopus Lycopoleos in Ægypto juxta Epiphanium, cujus hæc ſunt verba, primum illi poſt Alexandrinum Pontificem adſignantis locum: *Videbatur Meletius præeminere inter Epiſcopos Ægypti, ut qui ſecundum habeat locum poſt Petrum in Archiepiſcopatu.* Poterat tunc tamen id privilegii perſonæ hæſiſſe, non ſedi. Ejuſmodi erat Cæſareæ in Cappadocia Metropolitanus ſub Patriarcha Conſtantinopolitano, in Novella Iſaaci Angeli: Tyrius Metropolita ſub Antiocheno, Cæſarienſis Palæſtinæ ſub Hieroſolymitano. Non ſiluit Vuillelmus Archiepiſcopus Tyri tam illuſtre Eccleſiæ ſuæ privilegium, cujus in VIII. Synodo Oecumenica emicant documenta. En ipſa Vuillelmi verba: *Certum eſt quòd inter tredecim Archiepiſcopos, qui à diebus Apoſtolorum ſedi Antiochenæ ſubditi fuerunt, Tyrenſis quidem primum locum obtinuit, ita ut in Oriente Protothronus appelletur; ſicut in Catalogo, &c.* Quando Tyrium Metropolitam Hieroſolymitano Patriarchæ interim addixit Innocentius II. dum cauſa accuratiùs examinaretur, eundem ei honoris Primatum contulit in Patriarchatu Hieroſolymitano. Epiph. Hæreſi 68. πρωτοθρονος. L. 14. c. 12.

De Epiſcopis, de Epiſcopalibus ſedibus, de Epiſcopatu ipſo.

CAPUT L. P. 1. l. 1. c. 13.

Epiſcoporum authoritas jure divino nititur, ipſaque Chriſti inſtitutione; ſucceſſere Epiſcopi in Apoſtolorum locum, in Petri etiam quodam modo Sedem.

I. Epiſcopi origine & inſtitutione prorſus divina fulgent, tum quoad Ordinem, tum quoad Juriſdictionem: quippe Vicarii Chriſti ſunt in ſua quiſque Diœceſi, & Apoſtolorum ſucceſſores, & ipſius quodammodo Petri.

II. Probatur ex Leonis Papæ teſtimonio.

III. Et ex Optato Claves ſpiritalis juriſdictionis Chriſtus ſemel dedit toti Apoſtolorum Collegio, id eſt, Epiſcoporum, dedit & ſemel Petro, ut Capiti, quo corpus totum in unitatem indiſſolubilem collectum repræſentabatur.

IV. Exponitur ab Hieronymo, ut Apoſtoli licèt Petro pares in Apoſtolatu, ei tamen ut Capiti ſubjugebantur.

V. Epiſcopatum mirificè idem extollit.

VI. Eòdem jure divino, eademque neceſſitate vitandi ſchiſmatis, vult Hieronymus Epiſcopos eſſe Capita ſingularium Eccleſiarum, Petrum Eccleſiæ univerſæ. Annuit ut & Petri ſucceſſores dicantur Epiſcopi. Primi Epiſcopi ab ipſis Apoſtolis Apoſtoli dicti ſunt.

VII. Antedicta firmantur ex ſancto Paciano.

VIII. IX. Ex Cypriano item, & Auguſtino.

X. Ex Paulino & Juliano Pomerio.

XI. Ex Canonibus & Conſtitutionibus Apoſtolicis. Ex Origene & Euſebio.

XII. Ex Baſilio, Firmiliano, & Theodoreto.

XIII. Eadem honoris & poteſtatis cognomina Papæ & Epiſcopis communia, aliquo tamen diſcrimine.

XIV. De nomine Papæ.

I. PRogredimur à Metropolitanis ad Epiſcopos: & quamquam ex ſuperioribus præjudicatum illud præceptumque animo jam ſit, non Ordinem tantùm, ſed Juriſdictionem etiam & Imperium Epiſcoporum jure divino niti, & ab ipſa proficiſci Chriſti inſtitutione: juvabit tamen ram pulcro & tam copioſo immorari paulò diutiùs argumento. Unanimis Conciliorum, Patrum, Scriptorumque omnium Eccleſiaſticorum antiquiſſima traditio eò conſpirabat, ut Epiſcopi cenſerentur divina quadam origine & inſtitutione niti, ut Chriſti ipſius vices agerent in ſua quiſque Diœceſi, ur ſucceſſores haberentur Apoſtolorum, ipſiuſque adeò Petri, ſenſu quodam veriſſimo, cui nihil illud officiat alioqui indubitatiſſimum, quòd Papa propriè magis & plenius & ex aſſe, aiunr, hæres ſit & ſucceſſor Petri.

II. Ne optari quidem poteſt in hac re tota æquius & elimatius quidquam, ſive ad ſummi Pontificis prærogativam commendandam, ſive ad majeſtarem illuſtrandam inſtitutæ divinitus Epiſcopalis digniratis: quàm quòd uno Epiſtolæ ſuæ contextu complexus eſt Leo Papa, verè Magnus. Mirabili quodam fœdere conglutinat ille Principatum Capitis in univerſa Eccleſia cum Principatu Epiſcoporum, qui & ipſi Capita ſunt ſuorum quiſque gregum: quibus ex omnibus ſibi mutuò ſubnexis, inne-

innexisque indivulsa quadam charitate & concordia, existit Caput unum & unus Episcopatus: perinde omnino ut omnes Ecclesiæ Episcopales cum Romana Ecclesia, unum Catholicæ Ecclesiæ corpus coagmentent. En ipsa Leonis verba: *Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulcritudinem facit. Et hæc quidem connexio totius corporis unanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam Sacerdotum; quibus etsi dignitas non sit communis, est tamen ordo generalis. Quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; & cùm omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut cæteris præemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna dispositione provisum est, ne omnes omnia sibi vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres prima haberetur sententia; & rursus, quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem; per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil usquam à suo capite dissideret.* Epist. 84.

Manifestè declarat Leo, successisse Episcopos Apostolis, quos nemo nescit institutione prorsus divina hunc apicem assecutos; ordinem & Collegium Episcopatus unum prorsus esse; Episcopos denique alios ab aliis eo distare, quòd latiùs horum quàm illorum pateat authoritas. *In similitudine honoris fuit discretio potestatis. Cùm omnium par esset electio, uni datum est, ut cæteris præemineret.* Non eo differre eos inter se, quòd hi ab illis quidquid habent potestatis, mendicarint, quasi ex delegatione quadam: cùm ex adverso omnes immediatè à Christo vocati sint ad Apostolarum, sive ad Episcopatum: *Omnium par electio, Ordo generalis:* sed quòd alii aliis subjiciuntur, alii aliis latiùs dominantur, largiùs, parciùsve sua munera dispensante Christo, ut sibi collibitum est, ad Principatus sui sacri societatem Episcopos prorsus omnes vocanti. *Uni datum est, ut cæteris præemineret.* Longè aliud est, quempiam delegare, & ei præesse. Petrus à Christo supra alios Apostolos evectus est; & illi tamen à Petro nec missionem, seu delegationem, nec authoritatem obtinuerunt suam, sed ab uno immediatè Christo, ut à fonte totius Sacerdotii primario.

III. Affirmat Optatus Milevitanus in Africa Episcopus, ad unitatem Ecclesiæ constringendam, Petrum cæteris prælatum fuisse Apostolis, & à Christo accepisse Claves, cæteris communicandas. *Bono unitatis beatus Petrus præferri omnibus Apostolis meruit, & claves regni Cœlorum communicandas cæteris solus accepit.* Idem sentit Leo, *Ut ab ipso Petro quasi quodam Capite dona sua Dominus velut in corpus omne diffunderet.* Non horum ille sensus est verborum, quòd Apostoli authoritatem suam & Claves à Petro obtinuerint: cùm evidentissimè & disertis Evangelicæ veritatis verbis constet, Christum ipsum ad Apostolos omnes verba facientem, in commune donasse illos & Clavibus Ecclesiæ, & potestate ea, qua in terris quidquid ipsi factum infectumque esse jussisent, perinde in cœlis, seu ligando, seu solvendo, factum infectumve censeretut. Sed cùm rursum Christus Petrum nominatim alloquens, & in eo implexum insertumque quodammodo, ut in vertice suo, totum Apostolicum, seu Episcopale Collegium, ligandi solvendique potestatem in cœlis & in terris dedit ei cum Clavibus: eo id significatum voluit, ab omnibus illis administrandas non esse cœlestes has Claves, nisi consensione & charitate indivulsa cum Capite suo, in quo comprehensi & complicati omnes erant, quando illum divina hac & stupenda potestate cumulavit. Ea fuit mens Paciani: *Ad Petrum locutus est Dominus, ad unum, ut unitatem fundaret in uno. Mox id ipsum in commune præcipiens.* Paucis his verbis duplex delegatio perspicuè indigitatur, quatum in una Christus solum affatur Petrum, ut Caput, quo totus repræsentatur Episcopatus. In altera non Petrus delegat Apostolos, sed Christus iisdem prorsus verbis quibus delegaverat Petrum: cui tamen vel tunc sospes & incolumis sua constabat prærogativa, quòd uni illi ut centro & vertici unitatis honos præcipuus habitus esset. Optat. l. 1. Epist. 89. Epist. 3.

IV. Corticem magis quàm medullam verborum spectatunt, qui suspicati sunt Hieronymum debilitasse vim & majestatem infregisse Episcopatus, cùm Episcopis Presbyteros æquavit. Etenim ex eo impræsentiarum ea adscribemus hìc placita, quibus evehantur Episcopi ad summum dignitatis & potestatis columen; & in successione adoptentur Apostolorum, qui ipsi in Apostolatu pares sint Petro, non autem in eo singulari privilegio, quo renidet ipsius Apostolatus apex & caput. Audi ut ille de opulentissimo suo Ecclesiasticæ eruditionis penu depromat duplicem illam delegationem, utramque immediatam à Christo, alteram Petri, alteram Apostolorum. *At dicis, super Petrum fundatur Ecclesia, licèt id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves regni cœlorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur; tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut Capite constituto, schismatis tollatur occasio.* Vix præclarius quidquam dici poterat ad derivandam ab uno Christo totam Apostolorum potestatem, æquè ac Petri, quamvis Capitis in vicem præstitutus sit illis Petrus, ut occuparetut & præfocaretur schisma, quod inter illos, seu illorum successores, succrescere aliquando potuisset. L. 1. adver. Jovin.

V. Sugillat idem Hieronymus alibi Montanistas, qui novellas duas somniaverant dignitates, ut infra eas tertium demum in locum dejicerent Episcopos, qui primas tenebant in universa Ecclesia Christi, ut ipsissimi Apostolorum successores. *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent, apud eos Episcopus tertius est. Habent enim primos de Pepuza Phrygiæ Patriarchas: secundos quos appellant Cenones: atque ita in tertium, ideſt, pene ultimum locum Episcopi devolvuntur: quasi exinde ambitiosior religio fiat, si quod apud nos primum est, apud illos novissimum sit.* Docet rursus idem alibi, omnes peræquè Episcopos esse successores Apostolorum, omnesque una & eadem resplendere dignitate, ne excepto quidem Pontifice Romano, cùm unus ubique terrarum sit Episcopatus, unus Apostolatus. *Ubicumque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Regii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Cæterùm omnes Apostolorum successores sunt.* Epi. ad Marcellam, adver. Montan. Epist. ad Evagrium.

VI. Denique eidem Hieronymus inconcusso superstruit fundamento, institutioni scilicet Christi, tum Principatum Episcoporum supra Presbyteros, tum Ptincipatum Petti supra Apostolos, sive Papæ supta Episcopos. Cùm dixisset enim in more fuisse, ut Apostoli ipsi se Presbyteros dicerent: addit ad vitandum schisma, & ad firmandam indissolubili vinculo particularis cujusque, sicut & universalis Ecclesiæ unitatem, designatum esse à Christo Episcopum, qui Capitis vice Presbyteris præsideret, adeòque & plebibus, quarum Presbyteri Capita Pastoresque sunt. *Quòd autem postea unus electus est qui cæteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet.* Quamvis divina hæc institutio, *posteà* tantùm emicuerit, nempe postquam Episcoporum Presbyterorumque numerus excrevit: divini nihilo secius juris institutio est; quandoquidem divinitus instituta hac authoritate, Episcopi successores sunt Apostolorum: nec potest particularis Ecclesia quælibet non concinere universali, ejusque pro parte sua virili æmulari unitatem. Si alio loco Hieronymus non Episcopos tantùm, sed & Presbyteros ad successionem vocat Apostolorum: *Episcopi & Presbyteri habeant*

Epist. ad Paulin. De Instit. Monachi. *beant in exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur & meritum.* Illud tamen interest semper discriminis, quòd Episcopi supra Presbyteros emineant, ut Petrus supra Apostolos, ea Capitis dignitate, quæ divina ab institutione profecta est.

Ex eodem Hieronymo potest etiam dici, Episcopos omnes Petro succedere, quatenus totum in se Petrus circumgestabat & repræsentabat Collegium Apostolorum, cùm ei Christus copiam fecit clavium, quibus cœli clauduntur & reserantur. *Non*

Epist. ad Heliodorum. *omnes Episcopi Episcopi sunt. Attendis Petrum? sed & Judam considera.* Et infrà: *Non est facile stare loco Pauli, tenere locum Petri.* Ad hoc ipsum videtur alludere, cùm tradit alibi non posse Ecclesiam constare, nisi eminear Episcopalis dignitas, cui reliquæ subjiciantur potestates omnes, ne scissa unitate exitiale confletur schisma: *Ecclesiæ salus in summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quædam &*

Adver Lucifer. *ab omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes.* Denique monet Hieronymus, qui primi ab Apostolis ordinati sunt Episcopi, vel ab Apostolis ipsis dictos esse & Apostolicos viros, & Apostolos. Usque adeo indubitatum est, non aliud esse Episcopatum, quàm Apostolatum ipsum jugi & nusquam intercisa successione in Ecclesia perpetuatum. *Quòd autem exceptis duodecim quidam vocentur Apostoli, illud in causa est; Omnes qui Dominum viderant, & eum postea prædicabant, fuisse Apostolos appellatos. Paulatim verò tempore procedente, & alii ab his quos Dominus elegerat, ordinati sunt Apostoli. Epaphroditus, Silas & Judas, Apostoli ab Apostolis nominati sunt.*

VII. Præiverat in hanc doctrinam Hieronymo Pacianus Barcinonensis Episcopus, qui observat non esse quod magnoperè miremur, si Apostoli suo ipsorum nomine Episcopos illustrarint, cùm suo

Epist. 1. Christus ipse Apostolos insignierit. *Denique & Episcopi Apostoli nominantur, sicut de Epaphrodito Paulus edisserit, &c. Deus jus illud nobis, ut Apostolorum Cathedram tenentibus non negabit, qui Episcopis etiam Unici sui nomen indulsit. Nemo Episcopum hominis contemplatione despiciat. Recordemur quod Petrus Apostolus Dominum nostrum Episcopum nominarit. Quid Episcopo negabitur, in quo Dei nomen operatur?* Perspicis hìc Episcopos non Apostolorum tantùm nomine & authoritate indui, sed & Christi ipsius.

VIII. Constantissima hæc etiam est Cypriani doctrina, Episcopos Apostolorum successores esse, contra & vertices unitatis esse in sua quemque Ecclesia; eo sensu in Petri quoque successionem & consortium venisse, in Petri Cathedra sedere, ut in Cathedra unitatis: denique in individuam unitatem coalescere omnes debere cum successore Petri primario, Pontifice Romano, sicut Apostoli insolubili vinculo cum ipso semper Petro cohæsere: ut omnes Ecclesiæ in unam illam confluentut Ecclesiam, quæ una Sponsa est immortalis Sponsi, à quo amicis Sponsi interim concredita est. Hæc verba Cypriani sunt ad Cornelium Papam: *Hoc vel maximè,*

L. 1. Ep. 10. *frater, & laboramus, & laborare debemus, ut unitatem à Domino, & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus obtinere curemus.* Et alibi Diaconos objurgans, qui cristas erigebant adversùs Episcopos: *Meminisse debent Diaconi, quoniam Apostolos, id est, Episcopos*

L. 3. c. 9. *& Præpositos Dominus elegit; Diaconos autem Apostoli sibi constituerunt, Episcopatus sui & Ecclesiæ ministros. Quod si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui Episcopos facit, &c.* Vix expressius quidquam dici poterat, ut significaret tunc institutos esse à Christo Episcopos, cùm instituti ab eo sunt Apostoli. Et rursus alibi: *Christus dicit ad Apostolos, ac per hoc ad om-*

L. 4. Ep. 9. *nes Præpositos, qui Apostolis Vicaria ordinatione succedunt, Qui audit vos, me audit.* Divinæ sanè potestatis & gratiæ opus, & operæ pretium Ecclesia est. Atqui *Ecclesia est plebs sacerdoti adunata, & Pastori suo Grex adhærens. Unde scire debes Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo.*

IX. Pulcherrimè idem Cyprianus edisserit alibi, ut illa Apostolorum æqualitas cum Petro in Apostolatu, ad quem peræquè omnes vocati fuerant à Christo, conciliari & constare possit cum ea subjectione, qua Capiti suo eos subjungi astringique necesse erat, cùm Christus omnes illos in Petro complicuisset, quando Petrum constituebat inconcussum Ecclesiæ suæ fundamentum. *Loquitur Dominus*

I. de unitate Ecclesiæ. *ad Petrum, Super hanc petram, &c. Tibi dabo claves &c. Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, Accipite Spiritum sanctum, si cui remiseritis peccata, &c. Tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua authoritate disposuit. Hoc erant utique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur.*

Si visus est autem Cyprianus exæquasse se Stephano Papæ, pariaque quodammodo fecisse in contentione de baptismo hæreticorum: locupletissimus testis authorque erit Augustinus, longè aliam ejus menti insedisse sententiam. Nec enim nescire potuit Cyprianus, quantùm emineret Principatus Apostolicæ Cathedræ supra cæteras omnes Cathedras Episcopales. Versat autem eo loco Augustinus hanc ipsam Stephani & Cypriani super baptismo contertationem: *Quis enim nesciat illum Apostolatus*

August. de Bapt. cont. Donat. l. 2. c. 1. *Principatum cuilibet Episcopatui præponendum? Sed etsi distat Cathedrarum gratia, una est tamen Martyrum gloria.*

X. Sanctus Paulinus Nolanus Episcopus Apostolica in sede locat Episcopos. Vide ut ad Victricium Rotomagensem Episcopum scribat: *Sic te Apostolicæ Sedis evectu, quasi super candelabrum sublime Deus constituit.* Sic rursus ille ad Florentium Cadurcensem Episcopum: *Deus qui te in*

Epist. Victric. 2. ad *sortem Apostolorum dignatus assumpsit, ut eorum arte hominum piscator existeres.*

Julianus quoque Pomerius in libris de Vita contemplativa Apostolicum in fastigium Episcopos omnes attollit: *Isti sunt Apostolorum Domini successores, &c. Ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores.*

L. 1. c. ult. L. 2. c. 2.

XI. Nec dissentire ab hac doctrina potuere Græci. Canon Apostolicus intonat, plebium salutem Episcopis à Christo commendatam fuisse, ab eis rationem reposcendam esse: ex eoque fieri, ut nec Presbyteri, nec Diaconi, nisi jussu Episcoporum in animarum curam se interponere debeant. *Presbyteri &*

Diaconi præter Episcopum nihil agere pertentent. Can. 40. *Nam Domini populus ipso commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem.* Ad hunc Canonem alludit Canon Antiochenus, quo sciscitur res Ecclesiæ temporales credi debere fidei & curæ Episcoporum, quibus animas ipsas Christus concredidit. *Cui commissus est populus, &* Can. 24. *animæ quæ in Ecclesia congregantur.* Constitutionum Apostolicarum Scriptor perantiquus Presbyteros jubet ille quidem locum implere Apostolorum; at Episcopos in ipso Dei throno locat. *Qui Episcopus est, hic post Deum Deus terrenus. Episcopus vobis præsideat, ut dignitate Dei co-*

Const. Apos. L. 2. c. 26. *honestatus, qua Clerum sub potestate sua tenet, & toti populo præest. Presbyteri nos Apostolos repræsentare existimentur, &c.*

In Sedem Petri ipsius Origenes Episcopos evehit, easdemque spiritales claves illis permittit: *Quoniam*

Tract. 1. in Matth. *ii qui Episcoporum locum sibi vindicant, utuntur eo dicto sicut Petrus, & claves regni cœlorum à Servatore acceperunt, &c.*

Eusebio Cæsarienfi Episcopi omnes vices Christi circumgestant, tamquam regalis ejus Sacerdotii con-

consortes & administri. *Fortasse id etiam alteri cuipiam secundo à Christo loco concessum est; huic* [11] *videlicet, quem primus ipse & maximus Pontifex, secundi post se loci Sacerdotio decoratum, divini vestri gregis Pastorem, sorte ac judicio Patris omnipotentis constituit.*

XII. Vocat Basilius Episcopos omnes in consortium & administrationem spiritalis potestatis, æternarumque clavium, quarum regimen Christus Petro, & in Petro Pastoribus omnibus commendavit. *Hoc à Christo docemur, dum Petrum Ecclesiæ suæ Pastorem post se constituit. Petre, inquit, amas me plus his, pasce oves meas. Et omnibus deinceps Pastoribus ac Magistris eandem tribuit potestatem, cujus quidem rei signum est, quòd omnes similiter atque ille, & ligent, & solvant.* Ante Basilium Firmilianus eandem illam rexerat Ecclesiam Cæsareæ in Cappadocia; isque quamvis acerbiùs aliquandiu cum Stephano Papa altercatus super baptismo hæreticorum, non dubitabat tamen, quin Stephanus in Cathedra Petri sederet: sed se quoque in eadem non immeritò sedere venditabat. In eo tantùm peccabat, quòd non satis perpendebat animo singularem illam Capitis prærogativam, qua unus radiat Romanus Præsul, ut quæ nec scindi, nec cum pluribus communicari possit. *Potestas peccatorum remittendorum Apostolis data est, & Ecclesiis quas illi à Christo missi constituerunt, & Episcopis qui eis ordinatione Vicaria successerunt, &c. Stephanus, qui sic de Episcopatus loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiæ collocata sunt, &c. Stephanus, qui per successionem Cathedram Petri habere se prædicat.* Nec nescire poterat eruditissimus Theodoretus, Apostolorum vicem & locum implere Episcopos, etsi ab ea se nominis gloria abstineant. *Apostolicum nomen præcipuum & singulare beatissimi illi habuerunt. Etsi enim eorum operi isti successerunt, illorum tamen apellationem nemo sibi arrogare audet.* Idem alibi advertit, Apostolorum nomine donatos esse à Paulo, non solùm duodecim illos eximios, quorum singulare id decus est, sed eos omnes qui eundem Ordinem acceperunt. *Apostolos non solos duodecim vocavit, sed omnes qui eundem ordinem acceperant.* παύτας τὸς τοιαύτλω δοξαμένως χειροτονίαν. Et alibi: *Qui nunc vocantur Episcopi, Apostolos olim nominabant. Procedente tempore, Apostolatus nomen reliquerunt iis, qui verè erant Apostoli.*

Const. Mon. c. 22.

In Isaiam c. 61.

In Epist. 1. ad Corinth. c. 12.

In Epist. 1. ad Titum c. 3.

XIII. His addi posset, honorificentiores quoque titulos, & summæ præcellentiæ nomina olim Episcopis omnibus tribui usitatissimum fuisse, quæ posteriorum usus sæculorum ad solos Romanos Pontifices revocavit. Enimverò cùm hoc animis fidelium præceptum anticipatumque esset, esse Episcopos omnes Apostolos, Apostolorum successores, in Apostolorum sedibus sedere, immo & in ipsa Petri sede: non poterat non statim in illos congeri tota hæc nominum magnificentia, honorumque copia. Quanquam jam tunc persuasum usque adeo esset, hac titulorum nominumque gloria longè præcellentiùs abundantiùsque Petrum ipsum, Petrique successores præ cæteris cumulari debere, ut penes hos denique solos ea tota resederit. Quippe nec sacra nec civili ulla lege excussi sunt his gloriæ titulis Episcopi alii, & solus frui jussus Romanus Præsul; sed solo fidelium tacitoque consensu sensim convalescente, ut solus diceretur Papa, summus Pontifex, Vicarius Christi in terris, Sanctissimus, Beatissimus, Apostolicæ sedis Præsul; qui olim honores titulorum omnibus communes erant Episcopis. Usus consensusque sensim inolescens hæc honoris & potestatis insignia soli Romano Pontifici vindicavit, ex certa nimirum fide & conscientia singularium Privilegiorum, quibus Petrum Christus præ aliis decoraverat Apostolis.

XIV. Hæc porro honorificentissimorum nominum communio inter Episcopos omnes, necdum VI. necdum VII. sæculo prorsus exoleverat, qua de re suprà. Unum hic addam, Papæ nomen videri ex Africa originem traxisse, ibique specialiùs etiam Carthaginensi Archiepiscopo tribui solitum, cujus authoritas latissimè tota Africa dominabatur. Extra Africam etiam usitatior erat Papæ titulus, sed in Africa usitatissimus: ut ex Tertuliano, & ex Cypriani Epistolis liquidum est. Omnibus etiam in Africa Episcopis conveniebat Papæ nomen, usu tandem receptum fuit, ut Carthaginensi potissimùm ascriberetur, tamquam Patri Patrum, & communi omnium Patri. In Collectione Græca Canonum Africanorum, rariùs Papæ nomen tribuitur Episcopis aliis, præterquam Romano & Carthaginensi. In Ægypto Papæ nomen uni Alexandrino Pontifici affectatiùs concedebatur. Obvia se dabunt exempla apud Epiphanium, Atanasium & Hieronymum. Papæ nomine donat etiam Hieronymus Evagrium Episcopum Antiochenum. In Italia jam tum forsan servari Romano Præsuli incipiebat id cognomen, cùm scriberet Ambrosius *Siricio Papæ*, Anno 450. Concilium Toletanum, fidem enim quod ad anni notam spectat, Baronio habemus, ita abutebatur nomine Papæ, quasi jam soli Romano Pontifici vendicaretur. *Expectantes quid Papa, qui nunc est, quid sanctus Simplicianus Mediolanensis Episcopus, reliquique Ecclesiarum rescribant Sacerdotes.* Et infrà: *Priusquam illis per Papam, vel per sanctum Simplicianum communio reddatur.* In aliis Orbis Christiani Provinciis seriùs contigit id nominis Papæ reservari. Ut Balsamon, & eo duce Nicephorus in hunc errorem impegerint, quòd à Cælestino Papa indultum sit Cyrillo, ejusque in Alexandrina sede successoribus, Papæ cognomen: id in causa fuit, quòd eo nomine diutiùs Episcopi Alexandrini, quàm alii quivis, usi sint, cùm jam ferè Romano Antistiti illud usus proprium fecissent. Alicubi in Concilio Chalcedonsi Papæ nomine simpliciter designatur Romanus Pontifex. *Sic credit Papa Leo sic Cyrillus credit, sic Papa interpretatus est.* Sed nondum satis convaluerat ea loquendi consuetudo. Eutyches ipse ibidem vocatur πάπας, id est, Pater: propter ætatem nimirum ingravescentem, vel quòd Abbas & Pater Monachorum esset. Incipiebat ergo tunc, necdum usu corroboratum erat, ut eo nomine fruerentur soli magnarum Sedium Episcopi, & præ cæteris Pontifices Romani. Plura nos superiùs de hoc Papæ nomine.

Epiph. hær. 69. Hieron. Epist. 16. Baron. an. 162. nu. 203. Hieron. in vita Malchi.

Baron. anno 405. n. 53. 54. 430. n. 26.

Act. 1. & 21.

Euangel. c. 18. Suprà l. 1. c. 4. n. 10.

CAPUT LI. *P. 1. l. 1. c. 15.*

De trium Hierarchicorum Ordinum, Primorumque Beneficiorum Ecclesiæ, Episcopatus, Presbyteratus & Diaconatus præeminentia & antiquitate. Ex Græcis primùm Patribus.

I. Vera hæc esse Beneficia, quibus sua sint ex institutione divina Sacerdotalia munera, & jus ad rem proventumque temporalem.

II. Diffinitum est à Tridentinis Patribus, Hierarchiam hanc institutionis esse divinæ. Clerici inferiores omnes Diaconorum nomine quodamodo comprehenduntur.

III. Christi mandato & delegata authoritate ordinati sunt ab Apostolis Presbyteri & Diaconi: qui ab illis, quasi rivuli à plenissimo Sacerdotii fonte promanarunt.

IV. Probatur ex Ignatio & Justino Hierarchiam divinitus institutam, Episcopis constare, Presbyteris & Diaconis. Item Diaconos ad Sacrificii ministerium esse institutos.

V. Idem probatur ex Canonibus & Constitutionibus Apostolicis.

VI. Ex Clemente Alexandrino.

VII. Ex Eusebio.

VIII. Ex Origene.

IX. Ex Cyrillo Hierosolymitano, & Gregorio Nazianzeno.

X. Ex Chrysostomo. Cur tria illa Ordinum nomina in Scripturis promiscuè nonnunquam usurpentur.

XI. Contra divinam Diaconorum institutionem objicitur Concilium in Trullo. Responsio.

XII. Respondetur & Chrysostomo.

XIII. Concilio Trullano opponitur Neocæsareense.

I. NOn est quòd mireris, si statim à me soli primorum Ecclesiæ temporum Beneficiarii fuisse dicuntur, Episcopi, Presbyteri & Diaconi. Nec enim splendida illa nomina solum Ordinem, & spiritalem in celebrandis Sacramentis potestatem significant: sed & eam quæ inde existit dignitatem, itemque Beneficium, veluti florem fructumque ex Ordine sacro, tamquam ex cœlesti quadam arbore pullulascentem. Fusè id in hoc opere toto demonstrabitur. Nunc illud observasse satis erit; quòd quemadmodum ubi audis nomen Episcopi, non sacrum quendam Ordinem solum potestatemque spiritualem concipis, sed & gubernandæ Diœceseos munus, fruendaque & utenda, quæ sunt conjuncta muneri, bona temporalia: Ita apud sanctos Patres, Concilia, communemque Ecclesiæ totius usum, per annos mille & ducentos, & eo amplius, Presbyteri nomen & Diaconi, tam jus ad rem temporalem possessionemque significatit Beneficii, quàm sacrum illum Ordinem, cœlestemque quo in ordinatione insigniti sunt characterem. Uti nemo nunc in Episcoporum ordinem adscisitur, sine Ecclesiæ alicujus cura spiritali simul & temporali: ita ab ipsis Ecclesiæ exordiis nemo poterat ad Presbyteri dignitatem aut Diaconi evehi, sine spiritali in certa Ecclesia munere aliquo, conjunctaque ei tunc quidem temporali re & annona. Id quod apertè Beneficium appellamus.

II. Accedendum nunc nobis est ad ejus Hierarchiæ institutionem, quam observavit Tridentina Synodus ex Episcopis, Presbyteris ac Ministris esse conflatam. Neque enim Ministri alii sunt, quàm Diaconi, ut apparet ex significatione vocis, & propriis Scripturæ ipsius terminis. Verùm eo maximè verbo uti voluit sacra Synodus, ut innueret minores omnes Ordines, quia quædam quasi Diaconatus decerptæ portiones sunt, divina illa Hierarchia comprehendi. Hos enim omnes ita subesse Diacono, ita illi conjungi, ut unum cum illo efficiant.

Objectabit non immeritò quis, ex eodem Concilio, nec Subdiaconos posse comprehendi ea in Hierarchia, quæ sit institutionis divinæ, nedum Ministros inferiores. Quippe quos & sanctissimi Patres & Concilia doceant, nec eosdem, nec semper, nec ubique omnes in omnibus Ecclesiis præteritis temporibus fuisse: sed alios ex aliis ab Ecclesia institutos. At vicissim respondebimus nos, satis esse, ut institutionis divinæ suo quodam modo esse dicantur, si verè institutionis divinæ sit eorum fons & origo, Diaconatus videlicet, à quo effluxerunt omnes, & in quo omnes excellentiori modo continentur.

III. Ut ad primigeniam rei originem eluctemur, hinc ordiendum nobis est. Factus per incarnationem Filius Dei Christus Sacerdos summus, & tandem reversurus in cœlum, ubi convenienter homini & Deo, convenienter fælicitati cælestis Ecclesiæ cumulatissimæ, Sacerdotio fungeretur: suos sibi substituit in terris Apostolos primùm, deinde Episcopos, ejusque donavit plenitudine Sacerdotii, quod hìc per mortalem vitam ipse gessisset. In Evangelicæ historiæ libris, Presbyterorum ac Diaconorum discrimen ab Apostolis aut Episcopis nullum invenies. Occurret autem in Apostolorum Actis & Pauli Epistolis Diaconorum institutio, nomen, officium. Item Presbyterorum & nomen & munus, quamquam hi quidem promiscuè quandoque habeantur cum Episcopis. Cujus rei ratio suprà relata est. Videri possent ibi etiam Diaconi ab Apostolis potiùs instituti esse, quàm à Christo: denique hærentibus in verborum cortice videri potest eorum munus id fuisse potiùs, ut communi mensæ deservirent, in qua divitum charitas reficiendis pauperibus oblectatur. Verùm hæc sequenti Capite diluentur opportuniùs. Nunc illud solum præmitti velim, Apostolos accepta à Christo Sacerdotii plenitudine, ab eodem etiam & potestatem & mandatum accepisse, ut illud non solùm in successores transfunderent, sed & in varios ac multiplices distribuerent gradus, prout Ecclesiæ decor, ordo, & gubernatio postularet. Expresso igitur ipsius Christi mandato, Apostoli Presbyteros aut ordinavere ipsi, aut ordinari ab Episcopis jussere, nequaquam eis concessa illa privilegiorum plenitudine, quæ propria & peculiaris dos est Episcopatus. Tum verò instituere & Diaconos Apostoli, ut divinum illud imperium pro sua parte gererent, exererentque, quod est necessariò cum sacro Altarium ministerio conjunctum.

IV. Hortatur Ignatius fideles, Episcopo ut ita obtemperent, sicut Christus Patri; Presbyteros ut colant tamquam Apostolos, Diaconos autem ut mandatorum Dei ministros. *Episcopum sequimini, ut Christus Patrem; Presbyterium ut Apostolos; Diaconos ut Dei mandatum.* Epist. ad Smyrn. Postrema hæc verba haud scio an tacitè innuant quod accepere Apostoli à Christo de instituendis Diaconis mandatum. Hoc certè indubitatum apud Ignatium, Ecclesiasticam Hierarchiam in tribus hisce Ordinibus totam positam esse, præter hos alium afferri nullum, hos à se invicem sejungi numquam; & eo cum splendore semper, ea cum majestate exhiberi, ut divinam horum non possis quin agnoscas institutionem. Ubi verò Presbyteros ait sequendos nobis esse ut Apostolos, non ea ejus mens est, ut in Presbyteris velit eam quæ in Apostolis erat, Sacerdotii abundantiam esse. Non ita. Alioqui Presbyteros æquaret Episcopis, quod ab ejus & sententia & verbis alienissimum est. Sed ubi semel Episcopis tribuit & Christi authoritatem & Patris principatum ineffabilem, jam non dubitat Presbyteros Apostolorum donare nomine, quorum in locum ex parte & ipsi aliqua reipsa succedere. Quantalibet autem ex Ignatio Presbyteris potestas sit; neutiquam tamen eis per eum licet injussu Episcopi quidquam adgredi, ac ne sacrificium quidem offerre. *Non licet sine Episcopo nec offerre, neque sacrificium immolare, neque Missas celebrare.* Est enim Episcopus velut imago vivens Imperii Patris, & Sacerdotii Filii, qui solus natura Pontifex est. *Honorate Episcopum tamquam Principem Sacerdotum, imaginem Dei ferentem; Principatum secundùm Deum, Sacerdotium verò secundùm Christum, solum natura Principem Sacerdotum.* μόνον τῇ φύσει πατρὸς ἀρχιερέα. Docet denique in Ecclesia qui sint ordines, & quibus ex membris Christi corpus alterum, hoc est mysticum, coagmentetur. *Laici Diaconis subditi sint, Diaconi Presbytero, Presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, sicut ipse Patri.* Ubi vides subditum & obtemperantem Clero populum, & laicis in spiritali negotio imperantem Clerum: atque adeò ita temperatam Cleri dominationem, ut qui terris imperat, eum oporteat cœli legibus parere.

Porro non constat hic Clerus nisi Episcopis, Presbyteris & Diaconis. Quod & ex alia patet ejusdem sanctissimi Martyris Epistola, ubi præcipit similiter, ne quid agatur rei injussu Episcopi: *Sine Episcopo nihil operari.* Presbyteris morem geri tamquam Apostolis: *Subjici Presbytero, ut Apostolis Christi.* Ad Trallen. Sed illud memorandum additur, Diaconos ministros

niſtros eſſe ſacræ menſæ, in qua Chriſti Corpus immolatur: *Diaconos miniſtros exiſtentes myſteriorum Jeſu Chriſti, ſecundùm omnem modum omnibus placere. Non enim ciborum & potuum ſunt miniſtri, ſed Eccleſiæ Dei.* In quo argumenti ſatis eſt, ut quanquam in actis Apoſtolorum videatur inſtituendi Diaconos occaſio nata ex menſa communi; nihilo tamen minus arbitremur primarium hujus inſtitutionis conſilium ad ſacrificium ſpectaſſe, & ad ſacram menſam, quæ tum à civili non divellebatur. Ad id uſque temporis Apoſtoli munia impleverant Diaconorum, perinde ut Presbyterorum. Ut ſervirent Eccleſiæ neceſſitatibus variis, hos poſtea ordines, hæc ordinum officia ſejungere neceſſe habuerunt. Nec inuſitatum videri debet, ſi ea Diaconorum functio, quæ minus habebat dignitatis, plus habuit neceſſitatis; ideoque acceleranda fuit. Si ad retundendam quorumdam ſui temporis Diaconorum inſolentiam Hieronymus hanc illis circumſtantiam objecit: *Quis patiatur ut menſarum & viduarum miniſter, ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſque conficitur?* Crediderim ego virum doctiſſimum non rationes quæ Apoſtolos moverint, omnes exequi, ſed ejus inſtitutionis occaſionem ſolam perſtringere voluiſſe. Enim verò Stephanum Diaconorum primum & principem, ejus ſanctitatis, ejus zeli & ſcientiæ Apoſtolorum Acta perhibent, ut difficillimè mihi perſuadeam virum ejuſmodi ſoli adhibitum eſſe miniſterio menſæ communis. Adde quod facilè creditur ei ab Apoſtolis delegatum fuiſſe Euchariſtiæ miniſterium, cui prædicandi verbi munus delegarant. Neque enim digniores menſa ſacra, quàm verbum Dei Miniſtros poſtulat: nec minus honoris à nobis exigit veritas Chriſti, quàm caro. Immo miniſterium verbi, primum omnium ſemper & maximè Apoſtolicum habitum eſt in Eccleſia. Unde illud Pauli, affirmantis miſſum ſe eſſe, non ut baptizaret: idem poterat peræquè de aliis ſacramentis dicere, ſed ut Euangelium annuntiaret. Euchariſtia ex Juſtino, *Abſentibus per Diaconos mittitur*. Erant ergo Diaconi Altaris miniſtri & ſacrificii.

Apolog. 2.

V. Idem docet quiſquis is eſt Apoſtolicarum Conſtitutionum author: *Non baptizat Diaconus non offert; oblatione verò ab Epiſcopo aut Presbytero facta, ipſe Diaconus dat populo, non tamquam Sacerdos, ſed tamquam qui miniſtrat Presbyteris. Nulli ex reliquis Clericis licet facere opus Diaconi.* Iſtud ergo erat Diaconi munus, Euchariſtiam impartiri. Tribuit & illis mox idem Scriptor jus & poteſtatem abjiciendi & ſummovendi à communione omnes inferiores Clericos, ſi graviter ab eis peccatum aliquid ſit: quamquam hac excommunicandi poteſtate nullus inferiorum Clericorum, ac ne Subdiaconus quidem in inferiores inſtructus ſit. Unde intelliges ſolum Diaconum Hierarchiæ accenſeri. Canones Apoſtolici tres plerumque ſuperiores Ordines, & ſibi mutuò conſociant, & Eccleſiæ adminiſtrationi præficiunt, & iiſdem ſanctimoniæ legibus aſtringunt.

L. 8. cap. 28.

Canon. Apoſt. 5. 6. 7. 37.

VI. Trium illorum tantummodo meminit Clemens Alexandrinus. *In ſanctis libris ſcripta ſunt hæc quidem præcepta Presbyteris, alia Epiſcopis, alia Diaconis, alia viduis.* Alibi verò noſtram hanc Hierarchiam tradit accuratam eſſe cæleſtis Hierarchiæ imaginem, ubi tot Angelorum Beatorumque gradus & ordines, ineffabili quadam conſonantia & diſſonantia pares & diſpares, in unitatis divinæ apicem concurrunt tandem, ubi eſt Deus omnia in omnibus. *Nam hic quoque in Eccleſia progreſſiones Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum ſunt, ut arbitror, imitationes gloriæ Angelicæ, & illius œconomiæ ac diſpenſationis, quam dicunt Scripturæ illos expectare, qui inſiſtentes veſtigiis Apoſtolorum, vixerunt in perfectione juſtitiæ, convenienter Euangelio.*

Pedag. l. 3. c. ult. Strom. l. 6.

VII. Retulit Euſebius Epiſtolam ſynodalem, quam *Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi* Concilii Antiocheni adversùs Paulum Samoſatenum ſcripſere ad Dionyſium Papam, & ad Occidentales, cujus hæc erat inſcriptio, *Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis & Eccleſiæ toti Catholicæ*. Quæ omnia trium illorum Ordinum in Eccleſiaſtica Hierarchia arctiſſimam conjunctionem probant. Eſt & alia apud eundem Euſebium Conſtantini Magni Epiſtola, qua urget Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos, qui præſunt Eccleſiis, ut in earum reparationem incumbant. *In ſingulis locis præſidentes Epiſcopos, Preſbyteros & Diaconos admone, ut in opera Eccleſiarum omni ſtudio incumbant.*

Hiſt. l. 7. c. 30.

De Vita Conſtantini L. 2. c. 46.

VIII. In eandem ſententiam hæc habet Origenes: *Putaſne qui ſacerdotio funguntur, agunt omnia quæ illo Ordine digna ſunt? Et unde eſt, quod ſæpè audimus blaſphemare homines & dicere; Ecce qualis Epiſcopus, aut qualis Presbyter, aut qualis Diaconus?* Horum trium Ordinum miniſtris curam & officium commendat corripiendæ & erudiendæ plebis. *Omnes Epiſcopi, atque omnes Preſbyteri, vel Diaconi erudiunt nos, & adhibent correptiones.* Rurſus alibi per obſcuras allegoriarum ambages ſacrorum illorum Ordinum dignitatem oſtendit non obſcurè. *Propriè enim Epiſcopus Domini Jeſus eſt. Et Presbyteri Abraham; Iſaac & Jacob; Diaconi verò ſeptem Archangeli ſunt Dei, ad quorum myſteria ſeptem Diaconi in Actibus ſunt ordinati.* Hos denique non ſejungit in ſupremæ juriſdictionis exercitio: *Eccleſiarum Rectoribus & Principibus loquitur Apoſtolus, his videlicet qui judicant eos qui intus ſunt, id eſt, Epiſcopis, vel Presbyteris, & Diaconibus.*

In Num. hom. 2.

In Pſal. 35.

In Mat. Tract. 33.

In Epiſt. ad Rom. c. 2. l. 2.

Catech. 16.

IX. Cyrillus Epiſcopus Hieroſolymitanus tres tantùm illos agnoſcit in Clero Ordines: *Perſpice cujuslibet Nationis Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Monachos, Virgines & reliquos laicos.* Gregorius quoque Nazianzenus ſolos appellat Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos. Meminit & alicubi Lectorum. At ubi Diaconos commemorat, tum eos docet ad Presbyterorum dignitatem proximè accedere.

Orat. 4. & 32.

X. Chryſoſtomus hæc Pauli ad Philippenſes verba exponens, *Coepiſcopis & Diaconis*, docet tria illa nomina Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi tribus hiſce Ordinibus tunc temporis communia fuiſſe, & promiſcuè uſurpata, tametſi communia non eſſent nec eadem omnibus officia. Idque perſpicuè atque invictè ex eo probat, quod Philippis Epiſcopus non poſſet eſſe niſi unus. Erant ergo Presbyteri tantùm, qui hìc Coepiſcopi nominantur. 2. Quòd Epiſcopi ipſi Diaconorum appellarentur nomine, unde illud Pauli ad Timotheum Epiſcopum, commendantis, ut Diaconatum, ſeu Miniſterium ſuum fideliter impleret. 3. Quòd Presbyterium, cujus manuum impoſitione Timotheus Epiſcopus conſecratus eſt, Epiſcopis ſine controverſia conſtaret. Neque enim poterat à Presbyteris Epiſcopus ordinari. 4. Quòd cùm juſſiſſet Paulus à Tito conſtitui Presbyteros per Civitates, eoſdem paulò poſt Epiſcopos appellet. 5. Denique quòd antiquiſſimæ hujus conſuetudinis & myſticæ nominum communionis ad ſuam uſque ætatem ſupereſſent aliqua veſtigia. Epiſcopos enim cùm Presbyteris aut Diaconis ſcriberent, iiſdem nominibus uti ſolere. *Quocirca vel hodie multi Epiſcopi ſcribunt Compresbytero & Condiacono.*

In Epiſt. ad Philipp. Hom. 1.

Jam verò minimè opus eſt, ut pluribus oſtendam hos eſſe primos & proprios Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Ordines, quos & Chriſtus ipſe geſſerit, & Apoſtolis tradiderit. Quos Apoſtoli ſimul omnes ſine ullo diſcrimine geſſerint: quippe qui ab illo pleniſſimum accepiſſent Sacerdotium, in quo erat non aliunde accepta, ſed ipſa in ſuo fonte ſcaturiens Sacerdotii plenitudo. Quos denique per partes, & cum apta hominum aliorum ad alios ſubjectione, alios aliis diſpenſavere Apoſtoli: Ita tamen, ut in ipſa ſui ſeparatione, multa ſervent primævæ unionis veſtigia, nec niſi concordi atque uno omnium animo poſſint exerceri.

In Ep. 1. ad Corinth. hom. 38. Basil. Ep. 91. & 342.

Observat idem alibi Chrysostomus, clarissimum illud Apostolorum nomen Discipulis septuaginta à Paulo tribui. Qui Discipuli, ut illis plurimum tribuas, Episcopi tantùm fuere. Basilius de Diacono ita loquitur, *Fratrem nostrum Syndiaconum Doroteum*. Observat & Theodoretus, Paulum nomen Apostoli commune eis fecisse, qui eamdem manuum impositionem aut Ordinationem, χειροτονίαν, recepissent.

Theodoret. In Epi. 1. ad Corinth. c. 15.

XI. Qui Constantinopoli ad Concilium convenere Episcopi Græci, ut nomine V. & VI. Synodi Canones ederent, ii statuerunt septem illos, de quibus in Actis Apostolorum, Diaconos, nullo modo ministros sacris altaribus allectos fuisse; sed eleemosynarum & Ecclesiæ redituum dispensatores creatos. Verùm Præsules hi, ut in aliis quibusdam, ita & in hac re à veteri majorum doctrina ac disciplina deviarunt. Enimverò si hæc non est veri Diaconatus origo, ubinam illam reperias? Quis facilè credat in Scripturis Oeconomorum rei temporariæ consignatam esse institutionem, Ministrorum verò Altaris esse silentio oppressam? An de Diaconis aliis loquitur Lucas, quàm de quibus tam crebrò Paulus, quos denique cum Presbyteris & Episcopis ipsis, propter indivulsam in obeundis Officiis sacris societatem, nonnumquam confundit? Nonne optima Scripturæ interpres est totius Ecclesiæ disciplina communis? Annon ergo dilucidum est Diaconos, de quibus in Actis Apostolorum sermo est, & Altaris Ministros esse, & bonorum Ecclesiæ dispensatores? Maximè cùm in Ecclesia munus utrumque, ut suo loco dicetur, tam multis sæculis iidem ipsi obierint. Chrysostomus verò cujus authoritate Canonem suum munire gestiebat Trullana Synodus, nonne suprà docuit, Diaconi nomen & splendorem tantum esse, ut promiscuè Paulus nomen Diaconi Episcopis Presbyterisque adscripserit? Nonne iterum advertit Chrysostomus in Actis Apostolicis, Diaconis ordinandis Apostolos cum oratione manus imposuisse? *Ordinati sunt per preces, hoc enim est manuum impositio. Manus ab homine imponitur, totum autem Deus operatur.* An clarioribus, an aliis unquam verbis significata sacra ordinatio est?

Hom 4. In Acta.

XII. Non ergo Chrysostomi ea mens fuit, ut Diaconos eos, de quibus Lucas, ab ordinatione sacra ministerioque Altaris ablegaret. Verùm ut ostenderet rei temporariæ administrationem, quam tum acceperant, Diaconis ita propriam non esse, ut non alii illam possent gerere: cùm ejus ætate res illa penes Presbyteros esset, qui dicebantur Oeconomi. *Qualem acceperunt ordinationem? Numquid eam quæ est Diaconorum? Et profectò hoc in Ecclesiis non est, sed Presbyterorum est œconomia. Et quidem nullus adhuc erat Episcopus, sed Apostoli solum, unde neque Presbyterorum, neque Diaconorum nomen opinor esse clarum & manifestum.* Ex quibus liquet hoc sibi proposuisse Chrysostomum, ut bonorum Ecclesiæ temporalium dispensationem, quæ tum erat consuetudo, Presbyteris adsereret, adversùs Diaconorum importunitatem, qui eam sibi deberi ex illa Apostolorum institutione contendebant. Diaconorum ergo consilium ut refelleret, aut prævenire Chrysostomus, profitetur primis illis temporibus Episcopos nondum fuisse, qui alii essent ab Apostolis: Presbyterorum verò ac Diaconorum nomina & ipsorum etiam Episcoporum, indiscriminatim esse usurpata. Quare Diaconos ex eo Lucæ loco œconomiam hanc quam Presbyteri obtinerent, vendicare sibi nullo pacto posse.

XIII. Ut ut ea se res habeat, major esset Concilii Neocæsariensis Patribus habenda fides, quàm Trullanis. Sunt illi & viciniores origini, & traditionis Apostolicæ peritiores. Quod autem à Neocæsariensi Synodo decretum est, tam apertè id pugnat cum Trullanorum Patrum sententia, ut hi palam præ se ferant & profiteantur, corrigi à se Neocæsariensem Cononem & emendari. Opinatur quidem Balsamon Trullanæ Synodi Episcopos non intellexisse, nec vidisse satis, quæ Neocæsariensis Synodi & Canonis esset sententia; quippe hujus quoque vim ad solos temporalium rerum dispensatores pertinere, cùm statuitur, in maximis quibusque urbibus, ne plures quàm septem ordinentur Diaconi. Sed argumento utitur Balsamon parum firmo, cùm subjicit, Edicto Justiniani Diaconos Constantinopolitana in Ecclesia fuisse supra centum: à quo statuendo utique abstinuisset, si eo Neocæsariensem Canonem sensisset violari. Nec enim ea fuit Justiniani in observandis priscis Canonibus religio, qualem fuisse simulat Balsamon. Deinde erat hoc etiam rationi prorsus consentaneum, ut urbis Regiæ Ecclesia plures haberet Ministros, quàm quævis alia, cùm plura haberet & implenda Officia. In gratiam ergo solius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Constitutionem Justinianus edidit, de amplificando Ministrorum sacrorum numero. Propiùs ergo abest à vero, Trullanos Episcopos Neocæsariensis Canonis sensum probè assecutos esse, sed improbasse: at à Chrysostomi aberrasse sensu; cùmque Chrysostomum minùs intellexissent, Canonem etiam Neocæsariensem præposterè emendasse.

CAPUT LII. P. 1. l. 1. c. 16.

De Trium Ordinum Hierarchicorum, primorumque Beneficiorum, Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus, præcellentia & antiquitate. Ex Patribus Latinis.

I. Triplicis hujusce Ordinis præeminentia ex Tertulliano. Irregulares hæreticorum Clerici.

II. Clericorum summa à Laicis differentia.

III. Ex Cypriano instituti divinitus Diaconi.

IV. Ex Paciano.

V. Ex Optato.

VI. Fusè explicatur Hieronymi sententia de Episcoporum supra Presbyteros ex divino jure eminentia, & Diaconorum institutione divina.

VII. Ejusdem rei confirmatio.

VIII. Diluitur eorum objectio, qui Alexandriæ Episcopos sola installatione factos fuisse opinantur.

IX. Nova ex Hieronymo argumenta.

X. Item ex eodem alia super divina triplicis hujusce Ordinis institutione.

XI. Colligitur tandem quid senserit Hieronymus.

I. CApite superiori in eo totus fui, ut ex Patribus Græcis ostenderem, à Christo & Apostolis Regale Sacerdotium Episcopis, Presbyteris & Diaconis initio demandatum fuisse. Trium autem horum Ordinum, quibus compacta consurgit Hierarchia; quò eorum inter se in primario sui fonte significaretur conjunctio, communia fuisse olim nomina, non munera. Hæc enim diversa semper fuere, & ejusmodi, quæ alia aliis subjicerentur. Nunc eadem de re quid Latini Patres senserint, expediendum nobis est.

Primus omnium Tertullianus, quid de triplicis hujus Ordinis origine, excellentia, potestate & concordia sentiret olim Ecclesia, egregiè docet his verbis: *Dandi quidem Baptismi jus habet summus Sacerdos, qui est Episcopus: dehinc Presbyteri & Diaconi, non tamen sine Episcopi authoritate, propter Ecclesiæ honorem, quo salvo, salva pax est. Alioquin etiam laicis jus est, &c. Sed quanto magis laicis disciplina verecundiæ & modestiæ incumbit: cùm ea majoribus competat, ne sibi assumant dicatum Episcopis offi-*

Tertull. De Bapt. c. 17.

officium Episcopatus. Æmulatio schismatum mater est. In quibus aperta est Clerico.um & Laicorum distinctio, Sacerdotii in Episcopo plenitudo; summa ejus in dando baptismo sacramentisque cæteris, quæ tamen Presbyteri, & Diaconi conferre solent, authoritas; trium denique Ordinum præcellentia singularis, & mira eorum inter se concordia, aliorum in alios imperio, vel subjectioni minimè inimica.

Docet idem alibi hoc præcellere hæreticis Ecclesias Catholicorum, quòd hæ Apostolicæ ab origine sint omnes, ab ipsis Apostolis, aut Apostolicis viris fundatæ. *Cæterùm si quæ audent interferere se ætati Apostolicæ, edant ergo origines ecclesiarum suarum; evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, habuerit authorem vel antecessorem.* Unde intelligis quanti interfit ad Ecclesiarum omnium amplitudinem, ut Episcopos agnoscant verissimos esse Apostolorum successores. Hujus enim successionis hæreditate præclarissima, cum nobilitatem eximiam, & antiquitatem, tum constantem doctrinæ veritatem sibi vendicant. Testatur contrà Tertullianus idem, hoc esse hæreticæ novitatis argumentum certissimum, quòd in Clero ibi perturbata sint omnia: cùm eum in honorem non protrudant nisi Catholicæ plerumque Ecclesiæ desertores: ibi denique in dies plurima & inaudita quædam innoventur præter antiquas regulas. *Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconstantes, nunc Neophytos conlocant, nunc sæculo obstrictos, nunc Apostatas nostros, ut gloria eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quàm in castris rebellium, ubi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie presbyter, qui cras laicus: nam & laicis Sacerdotalia munera injunguntur.* Mira profectò verba, & quæ contra hodiernos hæreticos scripta videantur. Scilicet hoc habent omnes hæreses, ut iisdem omnes vitiis scateant. In iisdem verbis observare est Clericos à laicis secretos esse, hisque illorum muneris permitti nihil posse. Item jam tunc Lectores fuisse, sed qui in sacrorum numero Ordinum minimè essent. Non posse quemquam à superioribus ad inferiores pro arbitrio removeri ordines: ad laicos multò minùs. Presbyteros & Diaconos posse alios aliis suffici, & ab Ecclesia in Ecclesiam aliam transferri. Episcopum verò, scilicet verum Ecclesiæ sponsum, nec tam facilè sponsam dimittere, nec ad aliam posse transire. Id porro tum observatione dignum est, tum ex verbis Tertulliani perspicuum. Nam etsi minimè permittit pro arbitrio multitudinis imperitæ, Presbyteros & Diaconos proprio exturbari Ordine & loco, aut ad inferiorem redigi, aut in laicorum sortem revolvi: non præcipit tamen ut ejusdem semper Ecclesiæ gubernaculo defixi hæreant. Hæc propria ratio & laus est Episcopi, propter spiritale ejus & indissolubile cum Ecclesia sua connubium. Unde illud ejus rursus adversùs hæreticos: *Itaque alius hodie Episcopus, alius cras.* Quod apud eos & adulterum Episcopum & adulterinam Ecclesiam manifestissimè probat.

De præscrip. c. 32.

Ibid. c. 41.

II. Non æquè illimis semper & syncera fluxit Tertulliani doctrina. Cùm enim vellet æquè laicis ac Clericis secundas nuptias interdici: id se faciliùs assequuturum speravit, si eam tolleret penitus differentiam, quæ Clericos disjungit à laicis, aut certè elevaret. Inde hæc ejus verba: *Differentiam inter ordinem & Plebem constituit Ecclesiæ authoritas.* Proderit Tertulliani error ipse, si contra quàm ipse allucinatus est, ita colligamus: Ergo jure divino Cleri & plebis constituta differentia est; quoniam si hanc ex Tertulliano homines constituissent, Clero non esset

De Exhort. Castit. c. 7. De Monog. c. 12.

imposita in Scripturis majoris perfectionis lex, quam plebi. Quin & eodem ex Scriptore, tametsi Christiana plebs nonnunquam de levissima quadam Sacerdotii umbra & imagine sibi blandiretur; non nesciebat tamen quanto plebs à Clero distaret intervallo, & quam non posset non illi subjici. *Sed cùm extollimur & inflamur adversùs Clerum, tunc unum omnes sumus, tunc omnes Sacerdotes, quia Sacerdotes nos Deo & Patri fecit: cùm ad peræquationem disciplinæ Sacerdotalis provocamur, deponimus infulas, & impares sumus.* Temeraria ergo illa & insulsa erat jactantia, cùm se plebs venditabat Clero exæquatam Scripturarum & divini juris authoritate.

III. Eadem & diligentiùs ediffseruit Cyprianus & castigatiùs. Scribens enim ad Cornelium Papam, ita de Presbyteris loquitur, tanquam de communibus illi sibique fratribus: *Cùm ad me talia adversùm te & Compresbyteros tecum considentes scripta venissent.* Ubi cùm considentes Episcopo Presbyteros facit, unum ex eis cum illo conflari Collegium, corpus unum ostendit: eminet tamen præestque singulariter Episcopus, ut Apostolorum successor: *Unitatem à Domino & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus, obtinere curemus.* Loquitur & ibidem Cyprianus de Acolythis & Subdiaconis, quos adeo non assidere jubet Episcopo, ut Epistolarum deferendarum munus eis deleget.

L. 2. Ep. 10.

Ibidem.

Agit alibi Cyprianus de Diaconis, palamque facit, proprio illos ex officio suo Altaribus hærere & inservire, tanquam cooperatores Episcopi, & tremendi sacrificii ministros: *Meminisse Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est, Episcopos & Præpositos Dominus elegit; Diaconos autem post ascensum Domini in cœlos, Apostoli sibi constituerunt, Episcopatus sui & Ecclesiæ ministros.* Hæc sanctus Pater ad Episcopum, quem contumeliis affecerat Diaconus. Ubi non dicit Diaconos ab ipso Christo institutos non esse: solus enim eorum author Christus, qui unà eos cum Presbiteris, instituto Episcopatu, vel Apostolatu, tanquam in fonte Sacerdotii totius instituit. Sed acutè simul & sapienter observat, Christum idcirco ipsum per se ordinasse Apostolos, aut Episcopos, Diaconos verò Episcoporum ministerio: denique Ordines cæteros in Episcopatu, tanquam in pleniissimo fonte, unde derivantur omnes, instituisse: ut doceret pro infinita illa qua pollet sapientia, quàm dicto audientes, quàm obnoxios subditosque Episcopo suo Clericos omnes esse oporteret. Sic Deus primum hominem condidit, à quo uno hominum genus omne voluit exoriri: ut omnes ad perfectissimam inter se concordiam adduceret, & ad omnimodam erga eos, à quibus id ipsum accepere, quod sunt, observantiam & subjectionem.

L. 3. Ep. 9.

Eadem alibi privilegia cœlo hausta confirmat Cyprianus Episcopatui: *Tu qui te Episcopum Episcopi, & Judicem Judicis ad tempus à Deo dati constituis, &c. Cùm te Judicem Dei constituas & Christi, qui dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes Præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt.* Denique non injuria Cypriano tribuemus verba unius eorum Episcoporum, qui Concilio Carthaginensi ejus interfuere. Is erat Clarus de Muscula, cujus in hanc rem ista sunt verba: *Manifesta est sententia Domini nostri Jesu Christi, Apostolos suos mittentis, & ipsis solis potestatem à Patre sibi datam permittentis, quibus nos succedimus, eadem potestate Ecclesiam Domini gubernantes.* Digna sanè verba quæ observentur, quippe quæ optimè eam plenitudinem potestatis exuberantem exprimant, quam Christus accepit à Patre, quamque in Apostolos transfudit, transfundendam & in Episcopos, qui proinde Ecclesiam eadem cum potestatis exuberantia administrant, qua Apostoli Christi, qua Christus ipse,

L. 4. Ep. 9

qua

qua Pater : *Eadem poteſtate Eccleſiam Domini gubernantes.*

IV. Nec minùs ſplendidè his ſuffragatur Pacianus Barcinonenſis Epiſcopus, ut ad Epiſcopos quaſi hæreditaria ſucceſſione pervenerit authoritas, poteſtas & nomen ipſum Chriſti Apoſtolorumque ejus. Epiſt. 1. *Totum ad nos ex Apoſtolorum forma & poteſtate deductum eſt, &c. Denique & Epiſcopi Apoſtoli nominantur, ſicut de Epaphrodito Paulus ediſſerit, &c. Quod etſi nos ob peccata noſtra temerariè vindicamus, Deus tamen illud ut ſanctis & Apoſtolorum cathedram tenentibus non negabit, qui Epiſcopis etiam Unici ſui nomen indulſit.* Loquitur Pacianus de ea quæ in Epiſcopis eſt poteſtate dandi baptiſmi, dimittendi peccata, conficiendi Corporis Chriſti, quam omnem probat ab Apoſtolis ad Epiſcopos manaſſe: *Totum id ex Apoſtolico jure defluxit.* Ut ne quis unquam dubitet, quin quorum Sacramentorum Presbyteris conceſſa eſt adminiſtratio ordinaria, eorum ſuprema & exors quædam authoritas integra Epiſcopis ſervata ſit, tanquam ſpecialiter Chriſti vice & Apoſtolica ſucceſſione decoratis; ut nihil alienius à veri etiam ſimilitudine ſit, quàm ſi quis comminiſcatur, Epiſcopatum meram eſſe Presbyteratus, eamque moralem extenſionem. Conſiderabant ſcilicet priſci illi Antiſtites iſtiuſmodi dignitates in ipſa ſui origine : ac propterea ſplendidiorem animo, & ab earum magnitudine minùs diſſonantem imaginem informabant. Rurſus Pacianus alibi breviùs, Epiſt. 3. Parenefis ad Pœnit. *Nos Epiſcopi Apoſtolorum nomen accepimus, quia Chriſti appellatione ſignamur.* Loquitur etiam de Presbyteris, ad quorum pedes pœnitentes procidebant : *Presbyteris advolvi.*

V. Aperit Optatus Milevitanus in Africa Epiſcopus, qua ratione explicuerit ſeſe Sacerdotium in tres illos Ordines, quibus conſtat Eccleſiæ Senatus : Opta. l. 1. *Quid commemorem laicos, quid plurimos Miniſtros, quid Diaconos in tertio, quid Presbyteros in ſecundo Sacerdotio conſtitutos? Ipſi apices & Principes omnium Epiſcopi, &c.* Ubi vides non laicos ſolùm, ſed inferiores etiam Clericos miniſtroſque Eccleſiæ ſeorsim à tribus illis ſacris Ordinibus, qui totidem conſtituunt Sacerdotii gradus. Nullus ergo ſupereſt dubitandi locus, quin & ſacerdotale ſit Diaconi munus, & quin rerum omnium in Eccleſia ſupremam habeant Epiſcopi poteſtatem : *Principes omnium.* Nec obſcuriora ſunt aut minùs diſerta, quæ mox ſubdit: l. 2. *Ut cùm ſint, ſicut ſupra dixi, quatuor genera capitum in Eccleſia, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & fidelium.* Ubi apertiſſimè intra tres iſtos ordines Clerum omnem complectitur, ſive inferiores Miniſtros laïcis permiſceat, ſive cum Diaconis comprehendat. Subjicit & hæc adversùs Donatiſtas : *Inveniſtis Diaconos, Presbyteros, Epiſcopos : feciſtis laicos.* Quæ mihi probabiliorem eorum ſententiam faciunt, qui putant ſuperioribus Optati verbis Miniſtros inferiores in laicorum numero eſſe comprehenſos.

VI. Nec minùs honorificè Hieronymus ſentit, aut ſentire nos jubet de Clero, quem in his etiam tribus locat Ordinibus. Effunditur ille maximè in admirationem & laudes Presbyterorum, qui Chriſti Corpus conficiunt, qui indignos ab ejus communione ſummovent, qui ſuo etiam modo Apoſtolorum ſunt ſucceſſores. Hieron. Ep. ad Heliod. *Abſit ut de Clericis quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti Corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus; qui claves Regni Cœlorum habentes, quodammodo ante diem judicii judicant, &c. Mihi ante Presbyterum ſedere non licet; illi ſi peccavero, licet tradere me ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit.* Agit deinde de Epiſcopis & Diaconis. Prætermittendum verò non eſt, quid hoc loco dicat de Clericorum jure vivendi de Altari, quaque id ratione facerent feciſſentque Clerici ad ſuam uſque ætatem. Juvat enim rerum earum, quæ prolixiùs deinde explicabuntur, hìc aliqua veluti jactare ſemina; obſervare ab eodem Hieronymo comprehenſa eſſe ea duo, in quibus ſita eſt omnino Beneficiorum natura : ſpiritalem ſcilicet functionem : & quod ex illa emanat, & cum illa conjunctum eſt, legitimum canonicumque jus vivendi de Altari. Accipe nunc ipſa Hieronymi verba : *Clerici paſcunt oves : Ego paſcor. Illi de altari vivunt, mihi ſecuris ponitur ad radicem, quaſi infructuoſæ arbori, ſi munus ad altare non defero.* Jam verò vide quo in gradu ſuperiores Eccleſiæ Ordines locet : *Non eſt facile ſtare loco Pauli, tenere locum Petri, jam cum Chriſto regnantium.* Is erat tunc temporis honos, ea laicorum & Monachorum erga Presbyteros & Epiſcopos propenſiſſima reverentia, ut eos pro ſucceſſoribus Petri, pro ſucceſſoribus Pauli & Apoſtolorum omnium haberent : ad quos jura ſacerdotii omnia, tum ſpiritalia, tum temporalia, tamquam ad hæredes veniſſent.

Nullibi tamen ſuam ea de re ſententiam apertiorem fecit, quàm in ea quæ eſt ad Evagrium Epiſtola. Hanc ſcripſit tunc ille, ut temerarios Diaconorum quorundam auſus reprimeret, qui ſe & Presbyteris prætuliſſent, & ſuperiore ante eos ſedíſſent loco. Ut ergo intolerabilem illam audaciam frangeret, Presbyteros Hieronymus ſupra modum extulit; Diaconos autem ita dejecit, ut niſi diligentiùs ejus verba & maturiùs expenderis, ultra modum progreſſus videri poſſit. Nam & Presbyteros penè confundit cum Epiſcopis, & Diaconos ſolius communis pauperum menſæ ferè Miniſtros facit. Verùm hæc horum inſtitutionis, ut ſupra dictum eſt, occaſio fuit, non cauſa. Quod quidem ſolum idcirco attigit Hieronymus, quòd id maximè faceret ad reprimendum Diaconorum ſupercilium. Quod ad Presbyteros verò pertinet, diximus & Pauli verbis illud oſtendi ſolum, eidem plerumque homini poſt Presbyteratum conferri ſolitum eſſe ſtatim Epiſcopatum, inter illa quidem naſcentis Eccleſiæ exordia. Erat quippe tunc maximè opus non Presbyteris tantùm, ſed Epiſcopis, ubi & prædicandum Evangelium, & formandæ fingendæque Eccleſiæ, & urbes antè fidei ſubjiciendæ jugo & inſuefaciendæ, quàm iretur ad oppidula & vicos. In his plus ſatis erat argumenti & rationum, ad deprimendum Diaconorum faſtum, ſi ſemel oſtenderetur plurima eſſe Presbyteris communia cum Epiſcopis privilegia, & Presbyterorum munia perdiu Epiſcopos & Apoſtolos ſolos obiiſſe. Hi enim quod erat Diaconorum, ſtatim delegavere aliis : quod verò Presbyterorum erat muneris, diutiùs retinuere. Quin & abſtinuit Scriptura à commemoranda Presbyteratus ab Epiſcopatu ſejunctione, aut leviter eam obſcurèque inſinuavit: ut perſuaſum altiſſimèque infixum omnium animis eſſet, propè abeſſe ab Epiſcopatu Presbyteratum: immo & ab Apoſtolatu.

VII. Nunc ipſis Hieronymi verbis declarandum eſt quàm bene aſſecuti ſimus ejus ſententiam. Hæc ergo habet ille in ſupra laudata Epiſtola, ubi vult eo in Eccleſia loco graduque eſſe nunc Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos, quo erant in Teſtamento veteri ſummus Pontifex Aaron, Aaronis filii & Levitæ. To. 2. Epiſt. ad Evagriū. *Ut ſciamus traditiones Apoſtolicas ſumptas de veteri Teſtamento, quod Aaron & filii ejus atque Levitæ in Templo fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi, & Presbyteri, & Diaconi vendicent in Eccleſia.* Licebit ergo nobis per Hieronymum, ex adumbrata illa figura & aptiſſima comparatione colligere, 1. Tres illos Ordines inſtitutionis eſſe divinæ, & horum tum inter ſe diſcrimen, tum à plebe ſeparationem juris eſſe divini. Item ut Levitas, ita & Diaconos ſacrificiis & Altaribus dicatos ab origine eſſe miniſtros. Denique Presbyteros ex inſtitutione divina &

na & propria ordinatione infra Episcopos tantum esse, quantum erant in veteri Lege Sacerdotes infra summum Pontificem, cujus erat eximia quædam consecratio & singularis. 2. Presbyteratum Diaconatu, etsi minorem lucris, majorem tamen omnino esse, ex eo jure colligit Hieronymus, quòd nonnisi nova ordinatione Diaconus in Presbyterum promoveatur. Ergo à pari cùm ordinatione nova Presbyterum oporteat in Episcopum consecrari, tantò erit supra Presbyteratum Episcopatus, quantò Presbyteratus est supra Diaconatum. *Si ex Diacono ordinatur Presbyter, noverit se lucris minorem, Sacerdotio esse majorem.* 3. Fatetur Hieronymus id Episcopum posse, quod non possit Presbyter. *Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* Habemus ergo in quo maximè uterque Ordo differat. Necessaria enim singularis quædam Episcopo consecratio est, qua ei divina illa vis & ineffabilis conferatur fœcunditas, quæ Patres Ecclesiæ & Presbyteros pariat. Denique si solo differant nomine Presbyter & Episcopus, idemque prorsus est utriusque character, quid est quod Presbyter Presbyterum, immo Episcopum ordinare non potest? Quæris quo distet, quo præstet Episcopus Presbytero? Respondeo tantum interesse discriminis, quantum inter esse Presbyterum, & creare Presbyteros; Sacerdotium habere, & dare posse aliis, ut habeant.

VIII. Perhibet, fateor, Hieronymus in Ecclesia Alexandrina à temporibus Marci usque ad Heraclam & Dionysium ejus urbis Episcopos, moris id fuisse, ut defuncto Episcopo, Presbyteri unum ex suo collegio eligerent, in celsiori Sede collocarent, & Episcopum deinceps nominarent; ac si exercitus Imperatorem sibi deligeret, aut Diaconi unum aliquem suo ex ordine sibi in Archidiaconum cooptarent. *Alexandriæ à Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant: quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent.* Non est quod istud quidquid est exempli, negotium nobis facessat. Etenim qui hìc Episcopus in Marci throno sublimis sedebat, habebat utique potestatem ordinandi Diaconos, Presbyteros, immo & Episcopos. At hanc à nuda illa electione & exteriori promotione, aut installatione consequi certè non poterat. Alioqui possent & Presbyteri & Diaconi allegi tantùm & deputari, & extrinseca hac honoris pompa, nulla præcipua & sacra ordinatione adhibita, sacerdotalem omnem adipisci potestatem. At contrà totum est. Contrà nititur Scriptura Veteris Novique Testamenti, quæ solemni inauguratione, quæ mystica manuum impositione, quæ plurima ad Deum oratione Sacerdotium confert. Dimittendi peccata & conficiendæ Eucharistiæ potestas nonnisi singulari sacramento & divina ordinatione habetur. Dubium ergo nemini etiam esse potest, quin & sua sit ordinatio, suum sacramentum ei conferendæ potestati, unde Presbyterorum, sive offerendi sacrificii, sive remittendorum peccatorum, potestas dimanat. Nam si omnino supra vires, supra captum est hominis mira consecrandæ Eucharistiæ potestas, quantò magis hæc quæ est in Episcopis vis, ejus potestatis dandæ & in posteras ætates propagandæ? Quantacumque sit potestas aliqua, parum est eam obtinere: longè plurimum est eam dare posse. Parcè enim obtinere potes: dare non potes, nisi plenissimè & exuberanter summaque cum authoritate obtineas. Aut ergo jura sua Presbyteris omnia deputatio tribuere poterit exterior: aut Episcopo juris nihil unquam poterit conferre.

Quod si dixeris, Presbyteris fuisse potestatem ordinandi, non tamen antè ordinasse, quam ad Episcopatum essent provecti: non certissimæ solùm tot ab hinc sæculis & consuetudini, & disciplinæ, & totius Ecclesiæ doctrinæ; sed & ipsi de quo nunc agitur, contradixeris Hieronymo. Quippe qui paulò post ea verba, quæ explanamus, apertè fateatur, penes Episcopum solum esse ordinandi potestatem. Non ait Presbyterum hac & ipsum pollere potestate, sed ea non uti. Ait ex Diacono ordinari Presbyterum: ex quo & præcellentiam arguit Presbyteri supra Diaconos. Non ait autem à Presbytero ordinari posse Diaconos, etsi appositissimum id fuisset frangendæ Diaconorum superbiæ, & ostentandæ supra eos Presbyterorum amplitudini. Denique eum morem Hieronymus intra Alexandrinam Ecclesiam coercet; & intra ea tempora, quæ à Marco ad Dionysium fluxere, hoc est, intra sæculum unum & alterum. Atque adeò fatetur in Ecclesiis aliis omnibus, & in ipsa à Dionysii temporibus Alexandrina, Presbyteros nova & solemni ordinatione in Episcopos consecratos esse. Quanquam aliunde certum est, privatam unius Ecclesiæ, eamque non diuturnam consuetudinem, adversùs inconcussam tot jam sæculis universæ Ecclesiæ disciplinam valere non posse. De eadem hac re dicemus & inferiùs suo loco, & defendendæ Alexandrinæ Ecclesiæ nonnihil operæ impendemus; quando obvium se nobis dabit Author Quæstionum Veteris & Novi Testamenti, cujus allucinationes capite sequenti difflabimus. Hujus Capitis quod reliquum est, totum Hieronymo tribuetur.

IX. Addit Hieronymus in eadem Epistola, si Episcopus in Ecclesia supra Presbyteros cæteros evectus præstitutusque sit, id eò factum, ut schisma anteveniretur, adsignato uno unicuique Ecclesiæ Capite & vertice unitatis. *Quod autem postea unus electus est, qui cæteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet.* Quæ verba non modò non obsunt, sed mirum in modum juvant, ut ostendatur Episcopatus ipse, & ejus supra Presbyteros potestas eximia, juris esse divini. In unitate enim formata à Christo Ecclesia est. Hanc ille solus ut veram, ut sanctam, ut universalem, manifestam, æternam, ita & unam fecit: ipse Ecclesiæ suæ & sponsus & opifex: à quo hæc, tum ea quæ micant in vultu divinæ pulcritudinis lineamenta habet omnia, tum illud in primis omnium longè pulcherrimum & maximè necessarium, unitatem. Posuerat Deus in veteri Lege Sacerdotem summum, ut Synagoga in tuto unitatem haberet. Nec minùs Ecclesiæ suæ consultum esse voluit. Fatetur Hieronymus à Christo Petrum constitutum esse Caput, ut obviam iret schismati: *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut Capite constituto schismatis occasio tolleretur.* Ergo à Christi ipsius institutione, & Episcopi cujusque in sua, & Petri ejusque successorum in universali Ecclesia Primatum derivat Hieronymus, utrobique Capite adversùs schismata objecto. L. 1. contra Jovin.

X. Neque verò omiserim quæ in rem nostram ibidem habet idem sanctus Pater: Ecclesiam, quantalibet laicorum abundet multitudine, sine Clero esse non posse: & Hierarchiam, etsi ministros inferiores alios habeat, superioribus tamen tribus hisce Ordinibus constare: *Ecclesia non est, quæ non habet Sacerdotem.* Ideo & Luciferianos concerpit, apud quos laici Episcopatum gerebant: *Ipsi sibi & laici sunt & Episcopi.* Cùm enim illi haberent authorem Hilarium, qui Diaconus tantummodo erat, non poterat ille Clericos ordinare: ita ejus non diuturnior esse potuit secta, quàm vita. *Cum homine pariter interiit & secta: quia post se nullum Clericum Diaconus potuit ordinare.* Solis ergo Episcopis, & eorum ordinan-

dinandi potestati æternitatem suam debet Ecclesia : jugi & continua Clericorum, in quibus tota ejus quasi vita est, propagatione. Quo posito, quis credat id quo æterna Ecclesia est, quia inde ejus existit unitas & continua Sacerdotum successio, id, inquam, meram esse & jejunam characteris præcedentis extensionem moralem, ne dicam imaginariam? Porro non erat nescius Hieronymus eorum nominum, quibus inferiores Ministri appellarentur : sed intra tres superiores inclusit omnes : *Ecclesia multis gradibus consistens, ad extremum Diaconis, Presbyteris, Episcopisque finitur*. Et alibi : *Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pudici*. Quo loco Sacerdotali Ordini includit Diaconos, perinde ut legi cælibatus arctissimè cum eo copulati. Et ibidem : *Non mihi irascantur mariti, sed Scripturis sanctis, immo Episcopis, Presbyteris & Diaconis, & universo choro Sacerdotali & Levitico, qui se noverunt hostias offerre non posse, si operi serviant conjugali*. Ex quibus manifestum est, Diaconos ministros esse sacrificii, atque adeo teneri lege continentiæ. Idque maximè consentaneum esse Scripturis. Et alibi : *Episcopus, Presbyter & Diaconus non sunt meritorum nomina, sed officiorum*. Meminit alibi nominatim minorum Ordinum : *Si Lector, si Acolythus, si Psaltes te sequitur, non ornetur veste, sed moribus*. Sed & in recensendis minoribus his ministris aliquos silet qui supersunt, aliquos nominat qui jam nulli sunt; non semper simul omnes copulat, nulla eos Sacerdotii parte donat, & hinc illos à trium superiorum Ordinum amplitudine longè summovet. Ideo & in his tantùm tribus supremis Magistratibus splendere Hierarchiam profitetur, quòd unus sit Episcopus, unus Archipresbyter, unus Archidiaconus in unaquaque Ecclesia. Unitas enim dominatur. In inferioribus autem Clericorum gradibus nulla sint ejusmodi cognomina, quæ potestatem & imperium præ se ferant. *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis Ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur*. Reprehendit alibi etiam Ecclesiarum consuetudinem, in quibus vetabatur Presbyter concionem habere Episcopo præsente. At vel hinc intelligis, quid esset ab Ecclesia inter utrumque Ordinem positum discriminis. *Pessimæ consuetudinis est, in quibusdam Ecclesiis tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui*. Bona Hieronymi venia, dici potest verbi prædicationem & Paulo & toti Ecclesiæ semper habitam fuisse pro munere Apostolorum & Episcoporum maximè proprio. At Episcopos Presbyteris superiores esse, vel eo ipso loco agnoscit Hieronymus : *Quòd Aaron & filios ejus, hoc est, Episcopum & Presbyteros esse noverimus*. Alibi regiam quandam in Episcopis præcellentiam admiratur : *Vt Regi, sic Episcopo*. Et alibi rursus : *Aderant Episcopi, & Sacerdotum inferiores gradus, & Levitarum innumerabilis numerus*.

Apolo. adv. Jovin.

Epist. ad Nepot.

Epist. ad Rustic.

Epist. ad Nepot.

Epitaph. Nepot.

Epitaph. Paulæ.

X. Pluribus non opus est, ut persuasum habeas hæc duo, quæ ad Ecclesiasticam Hierarchiam maximè spectant, Hieronymo comperta & explorata fuisse. Unum est, Episcoporum à Presbyteris differentiam, ac supra Presbyteros eminentiam, juris esse divini, & ab ipso Christo institutam. Alterum, has esse præcipuas Diaconorum partes, ut Altari deserviant, & tremendi sacrificii oblationi. Verba verò Hieronymi, quæ huic doctrinæ adeo infesta videbantur, argumento sunt, quàm ratum illud & inconcussum esse debeat, non semper verborum sono hærendum esse, sed authoris potiùs propositum & mentem attendi debere : tum maximè cùm est illius & in sentiendo vis major, & in loquendo vehementior. Solent enim, quorum ea indoles, ea scribendi ratio est, si quem errorem oppugnare adgrediantur, in contrarium vitium sin minus delabi, certè nonnihil deflectere, ut purgari mox ipsi & apologias sibi texere necesse habeant. Nemo nescit quàm fuerit in scribendo vehemens Hieronymus : adeo ut illum in defendenda veritate ultra veri æquique limites prætervectum esse multi nonnunquam suspicati sint. Falsa quidem illa, sed non sine specie, non sine similitudine aliqua veri suspicio. Hoc certè debemus viris ejuscemodi primariis, ut nonnisi ex operibus illorum omnibus, & collatis diligenter inter se eadem de re contextibus omnibus, eorum sententiam exculpamus. Hæc intelligendis Scripturis, quarum sanctissimi Patres interpretes sunt, lex est omnino necessaria. Quippe si Augustino visum est, Sapientiam sempiternam Christum, inter conversandum cum hominibus, quantumvis imperfectis, humanis tamen uti voluisse sermonibus : ut quod est in natura infirmum, id consecraret, ac divinum quodammodo faceret : Quidni dixerimus, Scripturam sacram, quæ Veritatis æternæ quædam quasi corporatio est, accommodasse se nobis, & ei loquendi consuetudini, qua non omnia semper simul & semel dicimus, sed nunc hæc, nunc illa, ut & hæc & illa mutuam sibi posteà lucem affundant refundantque?

CAPUT LIII. P.1.l.1.c.17.

De eadem superiorum Ordinum excellentia ac tribus primis Beneficiis, ex Latinis & Græcis Patribus.

I. Ostenditur ex Augustino trium illorum Ordinum distinctio, excellentia & institutio divina.
II. Ex Leone, Sidonio Apollinari, Fulgentio Theodosio Imperatore.
III. Refellitur Author Quæstionum Veteris & Novi Testamenti.
IV. De Ordinatione Episcopi Alexandrini.
V. Factam illam esse, ut in Ecclesiis aliis.
VI. Singularis quædam cæremonia ex Liberato.
VII. Quæ tamen canonicam manuum impositionem non excluderet.

I. AGens Augustinus de viris virtute & sanctimonia præstantissimis, quorum consuetudine usus erat, Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum meminit. *Quàm multos Episcopos optimos viros sanctissimosque cognovi, quàm multos Presbyteros, quàm multos Diaconos, & hujusmodi Ministros divinorum Sacramentorum*? Alibi verò de eorundem Ordinum dignitate loquens, quàm splendida apud homines, tam periculosa apud Deum : & quantum hinc gloriæ & præmiorum, tantum inde dedecoris & pœnarum ostendente, prout piè aut nefariè geritur : hæc habet : *Cogitet prudentia tua nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius, Episcopi, aut Presbyteri aut Diaconi officio, si perfunctoriè atque adulatoriè res agatur : sed nihil apud Deum miserius, & tristius & damnabilius. Item nihil esse in hac vita & maximè hoc tempore difficilius, periculosius, laboriosius, Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator jubet*. In quibus verbis habes, non solùm quæ fuerint illorum Ordinum officia, sed & qualia cum officiis, quod etiamnunc in Episcopatu cernimus, beneficia essent conjuncta. Quid enim aliud carnalium hominum, aut perstringere oculos, aut movere cupiditatem ita potuit, ut dicerent, *nihil lætius, nihil acceptabilius*, nisi temporaria bona, nisi honor? Cùm verò ita scribit Augustinus, *Dilectissimis fratribus Conclericis, & universæ*

De moribus Eccles. Catthol. L. 1. c. 32.

Epist. 148.

versæ plebi, verisimile est tres illos tantùm ordines Conclericorum nomine comprehendisse. Unde alibi eosdem nomine *Coepiscoporum*, *Compresbyterorum*, *Condiaconorum* appellat. Nec tamen hinc suspiceris illum singulari Episcoporum præcellentiæ subinsensum esse : cùm alibi eos agnoscat Apostolorum successores, qua successione, sua Ecclesiæ & conservetur unitas, & perpetuitas conferatur. *Christiana societas, quæ per sedes Apostolorum & successiones Episcoporum certa per orbem propagatione disfunditur.* Omitto innumeros locos, ubi cum Episcopis agens, Apostolatus nomine utitur ; quo eodem nomine ipsum compellarunt sanctissimi Monachi : *Omnes filios Apostolatus tui Dominos nostros Clericos digneris nostro officio salutare, &c. Apostolatum tuum conservet nobis Deus in Ecclesia, &c.* Denique quantò suprà Clericos alios evehit Presbyteros Diaconosque, tantò Episcopum attollit supra hos ipsos: *Neque enim de Presbyteris aut Diaconis, aut inferioris ordinis Clericis, sed de Collegis agebatur, &c.*

Epist. 138.

Epist. 59.

Ep. 42. 166. &c.

Epist. 256.

II. Quæ dicta sunt penè omnia confirmat Leo paucis his verbis : *Non summos tantum Antistites, aut secundi Ordinis Sacerdotes, nec solos Sacramentorum Ministros, sed omne corpus Ecclesiæ oportet esse purgatum.* Sidonius Apollinaris de Claudiano fratre sancti Mamerci Episcopi Viennensis loquens, in secundo illum locat ordine Sacerdotii : eumque ait fratri vicarias operas præstitisse : *Antistes fuit ordine in secundo, fratrem fasce levans Episcopali.* Theodosius & Valentinianus Imperatores testati jam fuerant, quanto ubique terrarum afficerentur honore tres illi superiores Ordines : *Audemus quidem sermonem facere solito plus timore capti, de sanctis & venerabilibus Sacerdotibus, & secundis Sacerdotibus, vel etiam Levitis, & eos cum omni timore nominare, quibus omnis terra Caput inclinat.* Fulgentius Ruspensis Episcopus ad Ferrandum Diaconum scribens, Condiaconum vocat : *Condiacono Ferrando.*

Epist. 162.

Serm. 10. de Quadrag.

L. 4. Ep. 11.

Appen. Cod. Theod. c. 20.

Epist. de Bap. Æthiopis.

III. Ex his perspicuè intelligis, quantum aberret à vero Author Quæstionum utriusque Testamenti, quas Augustino perperam aliqui tribuunt. Ut enim parem esse & ejusdem ordinis dignitatem Episcopi atque Presbyteri demonstret, id ille inde colligit, quòd Episcopi, cùm aut loquuntur, aut scribunt Presbyteris, se in eodem cum illis ordine collocent : quod tamen cum Diaconis minimè faciunt. *Denique non aliter quàm Compresbyteros vocat, & Consacerdotes suos Episcopus. Nunquid & Ministros Condiaconos suos dicit Episcopus? Nequaquam quia multò inferiores sunt.* Non poterat hic scriptor sententiæ suæ absurditatem, stoliditatemque eorum qui Episcopis Presbyteros exæquant, apertiùs prodere, quàm futilibus hujusmodi & à vero tam apertè dissonantibus argumentis. Certum est enim plerosque tum Græcos, tum Latinos Patres, cùm Episcopali eminerent dignitate, Condiaconos tamen vocasse Diaconos, perinde ut Presbyteros Compresbyteros. Neque tamen suæ supra Presbyteros Diaconosque dignitatis erant nescii : sed hoc persuasissimum habebant, maximam esse utrique huic ordini cum Episcopatu conjunctionem, & sacram quandam cognationem. Ejusdem enim Hierarchiæ intimas quasi partes has esse, ejusdem membra Sacerdotii, ejusdem tanquam portiones Apostolatus. Non ergo Scriptori huic convenit cum Hieronymo. Hoc enim ipso, quo Episcopo soli Hieronymus vendicat potestatem ordinandi, Episcopalem à Presbyterali Ordinem & characterem genuina & propria differentia ac nota secernit. Quia vel ex eo solo licet colligere summam illam, quæ divinitus instituta est, authoritatem. Hinc Chrysostomus dum quærit, cur Paulus ab Episcopis ad Diaconos statim transeat, omissis Presbyteris; id unum affert, eo id factum, quòd non magna sit intercapedo, quòd sola Ordinandi potestate antecellat Episcopus : *Quia scilicet inter Episcopum & Presbyterum interest fermè nihil. Quippe & Presbyteris Ecclesiæ cura permissa est, & quæ de Episcopis dixit, ea & Presbyteris congruunt : sola quippe ordinatione superiores illi sunt, atque hoc tantum plusquam Presbyteri habere videntur.*

Quæstiones ex utroque mixtim. C. 101.

In Epist. 1 ad Tim. hom. 11.

IV. Ex his apertissimè proditur eorum error, qui opinantur à Presbyteris Alexandrinis sola unius ex sese electione, quem excelsiore locassent in Sede, creari solitum fuisse Episcopum, minimè accitis Episcopis aliis, qui manus illi imponerent. Quem enim in suas partes trahunt, Hieronymus palam profitetur, potestatem ordinandi solius esse Episcopi. Opus ergo erat Episcopis, qui Alexandrinum electum Præsulem ordinarent. Alioqui unde habuisset collocatus iste in sede Alexandrina Presbyter potestatem ordinandi ministros Altaris? Non poterant certè eam illi conferre Presbyteri, cujus erant ipsi inanes & vacui. Non Clericos ergo, non Presbyteros, nedum Episcopos ordinare potuisset commentitius iste Alexandriæ Episcopus. Atque ita brevi non Alexandriæ tantùm, sed & Ægypti totius Ecclesia & Presbyteris caruisset & Episcopis. Nisi fortè dicas, omnes ibi ordinationes sola constitisse opinione hominum, & mera deputatione extrinseca, præter receptissimam universalis Ecclesiæ consuetudinem, & omnium omnino fidelium opinionem.

V. Nec minùs absurdum est quod opinatur Joannes Seldenus, institutos fuisse à beato Marco in Ecclesia Alexandrina duodecim Presbyteros, qui Patriarchæ adessent, & successorem illi è Collegio suo eligerent, electo manus imponerent ipsi, totumque Patriarchatum soli sine Episcopis administrarent. Ita ut tribus primis sæculis & Patriarchatum Alexandrinum soli gubernaverint Presbyteri, & iidem Patriarcham sibi ordinarint. Hæc Seldenus ex fragmento Chronici Arabici Eutychii Patriarchæ Alexandrini. Verùm hæc commenta ita confutavit Morinus noster, ut hoc me onere liberatum meritò putem. Ut autem contrarium omnino statuas, vel unus satis sit Hieronymus. Quid illi enim opportunius, quid validius occurrere potuisset, ad dejiciendum Diaconorum supercilium? quid vehementius ad commendandam eam, quæ Presbyteris debebatur, observantiam? Non tacuisset ergo ille sæculis pluribus, à Presbyteris solis, qui Episcoporum locum implerent, & ordinatos Patriarchas, & Diœcesin Alexandrinam esse administratam. Aut certè rem penitus contrariam disertis verbis non edixisset, solum esse scilicet Episcopum, qui ordinare possit, & Ecclesiæ Episcopos, Presbyteros, & Diaconos dare.

Morin. de Sacr. Ord. par. 3. Exerc. 7. c. 7.

Nec dissimulabo, apud Authorem Quæstionum ex utroque Testamento ista haberi : *In Alexandria & per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consecrat Presbyter.* Verùm hominis imperitiam & manifestos errores jam patefecimus. Aliud apertè docet Hieronymus, cui indubitatissimè adhibenda potiùs fides est. Neque magis illi concinit Chronicum Seldeno laudatum, ubi statuitur ab Heraclæ & Alexandri Episcoporum Alexandrinorum temporibus, hoc est, ab anno Christi ferè trecentesimo, sublatis illis privatis consuetudinibus, communem Ecclesiæ disciplinam per totam Ægyptum obtinuisse. Adde quòd verbum *consecrat*, de alio possit Sacramento quàm de ordinatione intelligi, & ibi verissimillimum sit pro significanda confirmatione usurpari. Ita enim loquitur Author Commentariorum in Paulum, qui nonnunquam, sed falsò, citatur nomine Ambrosii : *Denique apud Ægyptum Presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus.* Est autem Pauli ille interpres, ex illis unus, qui Episcopos in eodem cum Presbyteris ordine collocandos somniarunt. Ea de re

quod

quod in universum statuit, defendi non potest; potest tamen, quod de data scribit à Presbyteris in Ægypto Confirmatione. Solam enim & Hieronymus & Chrysostomus Ordinationem Episcopis vendicant, ubi eandem versant quæstionem.

VI. Refert aliam Liberatus, quæ sua ipsius ætate in ordinando Patriarcha Alexandrino observabatur, consuetudinem. *Consuetudo est Alexandriæ, illum qui defuncto succedit, excubias super defuncti corpus agere, manumque dexteram ejus capiti suo imponere, & sepulto manibus suis, accipere collo suo beati Marci pallium, & tunc legitimè sedere.* Non est autem quod credas, hanc esse ordinationem ipsissimam Episcopi Alexandrini. Sunt hæ omnino ceremoniæ singulares ordinationis, ab ipsa non minùs distinctæ, quàm Patriarchalis dignitas ab Episcopali: ita tamen ut in rebus hujusmodi quæ diversa omnino erant, non tamen unquàm sejungerentur. Quì enim fieri potest, cùm alii per Ægyptum eo ritu consecrarentur, quo cæteri per totum orbem Episcopi, hoc est, cum manuum impositione, cum orationibus, & longa illa ac solemni pompa, quæ sacrosanctam regalis Sacerdotii majestatem exhiberet, eique venerationem conciliaret omnium: sola inthronizatione, & obscurioribus illis vacuisque & jejunis ceremoniis, quas describit Liberatus, Patriarcha ordinaretur Alexandrinus? Quis credat Diaconum nullum, nullum Presbyterum aut Episcopum toto orbe esse, qui non impositione manuum & oratione solemni, juxta sacras utriusque Testamenti leges & consuetudines, legitimaque pompa & ordinatione, Spiritum sanctum & gratiam suo Ordini convenientem acceperit; eum autem qui post Romanum Præsulem omnium maximus est, tam jejuno & futili ritu, tam præter regulas & leges omnes ordinatum fuisse? Denique cùm Episcopi Alexandrini non Diaconos tantùm & Presbyteros, sed & Episcopos ordinarent quamplurimos, ut fidem facit sextus Canon Nicænus, & Athanasii historia, adde & Concilia tam multa ab illo habita: quis putet eos de sua ipsorum ordinatione cogitasse nunquam, ut ne tali pompa, tam solemni ritu, iisque gratiæ frustraretur beneficiis, quæ aliis Episcopis ipsi eos ordinando conferrent: & ea maximè impositione manuum & oratione, quæ tam apertum, tam solidum in utriusque Testamenti paginis fundamentum habet? Quanquam si privati hujusce ritus causa in Alexandrina Ecclesia fuisset illa, quam obtrudunt, commentitia Presbyterorum & Episcoporum æqualitas: idem certè obtinuisset & apud cæteros ejusdem Patriarchatus Episcopos, quippe quos omnes ordinaret Episcopus Alexandrinus. Quo enim ritu ipse ordinatus esset, eo ordinasset & alios, aut jejuniore etiam & obscuriore. Constat autem eos qui de singulari illo Alexandrinæ Ecclesiæ ritu scripsere, hunc cæteris sub illo Patriarchatu Ecclesiis communem non fecisse, sed proprium solius Alexandrinæ. Alioqui cùm frequentes inflammarentur lites & contentiones inter Ægyptias & cæteras Orientis Ecclesias, habuissent Orientales Episcopi, quo jure Ægyptios aspernarentur, & pudore suffunderent, quos sua promotio in Presbyterorum ordine reliquisset. Qui potuit Romæ & in Occidente tamdiu commoratus Athanasius: qui cæteri Episcopi Alexandrini, quibus arctissima semper cum Occidentalibus & conjunctio & amicitia fuit: qui, inquam, potuere illi ignorare ritus & leges, quæ unanimi omnium consensu per totum Occidentem, per orbem totum in consecrandis Episcopis observarentur? Aut si nesciebant ipsi, qui fieri potuit, ut de iis observandis nemo admoneret?

Liberati Breviarium c. 20

VII. Propiùs ergo à vero abest quod Liberatus, quod Hieronymus, quod alii dicunt, ea ita constare, ut non de ipsa ordinatione, sed de accessionibus quibusdam ad ordinationem Episcopalem factis in Ecclesia Alexandrina capiantur, ideoque ei Ecclesiæ peculiaribus: cùm ordinatio ipsa & ibi & alibi eadem prorsus esset, facillimèque observaretur in Canonibus Apostolicis & Nicænis, ubi tam Episcoporum quàm Presbyterorum ordinatio, χειροτονία, *manus impositio*, vel ipso nomine suo manifestatur. Hæc nesciri in Ægypto non potuere. Causam errori præbuere, qui dum ista legerent apud ejusmodi Authores, adducti sunt, ut crederent, ab iis non solùm dici quæ fierent, sed & ea fieri solùm, quæ dicerentur. Atqui scriptorum scopus erat, non omnia quæ tum in Ægypto, tum alibi passim fierent, narrare; sed quæ uni Ægypto propria erant & peculiaria.

Quod autem refert Liberatus, electi fortè Patriarchæ confirmatio, inthronizatio, & Sedis ipsius possessio est; non consecratio, quæ suo deinde, ubi videretur, tempore fieret. Aut fortè propter eam quam ibidem attingit causam Liberatus, ne qua oriretur contentio, ne ambiendi daretur locus, Clerici Alexandrini non expectato Episcoporum Provinciali Conventu, ad eligendum Episcopum statim conveniebant, & à beato Marco, utcumque fieri poterat, confirmari electum curabant, cùm ea confirmatio ab Episcopis inferioribus expectari non posset. Id verò unum satis Hieronymo fuit, ut ad Presbyterorum observantiam Diaconos adigeret: nec in eam rem necesse ei fuit exsequi, quo deinde ritu Episcopus Alexandriæ consecraretur.

CAPUT LIV. P. I. l. I. c. 14.

De erectione novorum Episcopatuum prioribus quinque Ecclesiæ sæculis.

I. Sedes Episcopales primæ omnium ab Apostolis, virisque Apostolicis sunt institutæ.

II. In eam potestatem succedere sedium Apostolicarum Antistites.

III. Qui soli in Nationes barbaras & mittere & ordinare Episcopos poterant.

IV. Erexere & Episcopatus aliquos Metropolitani, quippe qui & ipsi sedem Apostolicam obtinerent.

V. Poterat Episcopus facere, ut in Parochiarum suarum aliqua Episcopus alter ordinaretur.

VI. Vetat id fieri Synodus Laodicena, quòd ea jam abuterentur aliqui potestate.

VII. Fiebant ista sine authoritate Regia.

VIII. Ab Oriente venitur ad Occidentem, ubi Episcopi in Nationes integras ordinabantur.

IX. Vetat Sardicensis Synodus, ne ordinentur Episcopi in vicis.

X. Id cùm in Africa fieret, damnat Leo.

XI. Fiebat in Oriente non rarò.

XII. Item & in Africa.

XIII. Si modò accederet Carthaginensis Episcopi authoritas.

XIV. Primatis, Concilii Provincialis, & ejus Episcopi necessarius erat consensus, è cujus Diœcesi Episcopatus decerpebatur.

XV. Dabat plerumque Episcopos Papa Nationibus iis, quæ recens ad fidem venerant. Imperatores nullam hactenus in creandis Episcopatibus partem habuerant. Ejus rei causa.

I. NUllus est dubitandi locus, quin Apostoli & temporum Apostolicorum Episcopi, qui sibi urbes totius Imperii principes, ac Provinciæ cujusque Metropoles sumpsere Christo debellandas subjiciendasque: Episcopatus quoque novos, seu totidem Christiani Imperii arces, in iis urbibus, ubi nova erat collecta Ecclesia, & ipsi fundaverint, & successoribus reliquerint fundandi

dandi potestatem. Cùm enim omnes, ut supradictum est, & Apostoli essent, & abundantiorem potestatis Apostolicæ copiam futuris Metropoleon Episcopis facerent; jus profectò eis tradebant, & Ecclesiæ novæ, & novi constituendi Episcopatus. Id apertè docet Eusebius, ubi de viris Apostolicis loquitur: *Munus obibant Evangelistarum, &c. Hi postquam in remotis ac barbaris regionibus fidei fundamenta jecerant, aliosque Pastores constituerant, ad alias gentes properabant.* L. 3. c. 37.

II. Verùm cùm ab Apostolis ad Apostolicas sedes quasi hæreditate venisset potestas amplior: ab his idcircò frequentissimè postulatum est, ut novæ Coloniæ conderentur. Narrant Ruffinus & Socrates, ab Athanasio ordinatum esse Frumentium Episcopum, missumque in Indiam, ut quæ jam ibi feliciter pro fide auspicatus erat, ea auspicatiùs etiam perficeret. Appellabantur autem jamdudum, communi Indiarum nomine, remotiores ab Imperii finibus Provinciæ, eæ maximè, quæ versus Orientem erant & Meridiem porrectæ. *Frumentius Alexandriam adventans, Athanasio omnem rem narrat, &c. Indos Religionem Christianam recepturos ostendit, &c. Athanasius ipsum Frumentium Episcopum designat, &c.* Cùm verò Valente imperante negavit Sarracenorum Regina, se pacem antè Romanis daturam, quàm accepisset Episcopum, qui suos ad Christianam fidem necessariis elementis instrueret: electus ei rei Moyses Anachoreta Alexandriam perductus est, ut ibi ordinaretur. *Alexandriam, ut illic Sacerdotii dignitatem capesseret, deductus.* Verùm cùm Alexandriæ Episcopum offendisset Arianæ vesaniæ signiferum, ad Episcopos Orthodoxos pro fide exulantes profectus est, ut Episcopus consecraretur. Socrat. l. 1. c. 15. Idem l. 4. c. 29

III. Ordinabantur non Civitati uni ejusmodi Episcopi, sed universæ Nationi, propterea quòd persæpè ne nota quidem erant Civitatum nomina. Addę quòd viris Apostolicis, perinde ut Apostolis rapiebantur, nec temorandus Evangelicæ victoriæ cursus velocissimus. Talem, ut Theodoretus refert, novæ Iberorum Ecclesiæ Pastorem misit Constantinus. Cùm autem unus erat in una aliqua gente Episcopus, non poterat is alios ordinare. Unde Sozomenus refert, esse in Scythia urbes complures maximas, quæ unum omnes Episcopum solum haberent. Quare necesse erat, ut novi semper mitterentur Episcopi: id quod solæ poterant majores, & urbes, & Ecclesiæ. Eam fortè ob causam statuit Concilium Chalcedonense, ut quæ antè tribus Exarchis minoribus suberant Nationes barbaræ, iis ordinaret Episcopos Episcopus Constantinopolitanus: cùm hoc solum antè sanxisset Concilium Constantinopolitanum I. ut juxta morem veterem Episcopi ibi ordinarentur. Gotthis virum eximium Vuilam Chrysostomus Episcopum ordinaverat. Post ejus obitum rogatus à Rege, ut alium mitteret, egit quamvis exul ab Ecclesia propria, ut alius mitteretur. Sic enim ipse ad Olympiadem scribit: *Eximium illum virum Vuilam, quem non ita pridem Episcopum creavi, atque in Gotthiam misi, &c.* L. 1. c. 24. L. 7. c. 29. Can. 28. Can. 2. Chrysost. Ep. 123. Baron. ann. 401. n. 11.

IV. Exiguam Sasimorum urbem sanctus Basilius Cæsariensis in Cappadocia Archiepiscopus in Episcopatum erexit, eoque oneravit Gregorium Nazianzenum quantumvis reluctantem. Hoc scilicet se præsidio muniebat Basilius adversùs audacissimam Anthymi Tyanensis Episcopi ambitionem, qui id à Valente Imperatore expugnaverat, ut Cappadocia in duas Provincias scinderetur, & ita jam Cappadociæ II. Tyana caput esset & Metropolis. Ut ea res diuturnioribus inter Basilium & Gregorium arctissima alioqui amicitia conjunctissimos querimoniis locum dedit: ita certissimum præbet ejus potestatis argumentum, quam in erigendis intra Provinciam suam Episcopatibus novis habebant tunc Metropolitani. Baron. ann. 371. num. 90. 91. &c.

V. Lectæ sunt in Concilio Chalcedonensi Nicomediensis Metropolis de Nicæna querimoniæ; de Episcopo nimirum Nicæno, qui Basilinopoli & Episcopatum instituerat, & Episcopum ordinaverat, cùm is initio vicus fuisset, quem deinde Imperator in Urbium ordinem adscripsisset. Simile veri est tum cùm datus Basilinopoli Episcopus est à Nicæno, hunc merum adhuc Episcopum tunc fuisse, necdum relata inter Metropoles Nicæa. Non dissimilia his exempla suppeditabit mox Ecclesia Occidentalis. Habes sub finem Concilii Ephesini libellum supplicem, quem obtulere Europæ in Thracia exiguæ admodum Provinciæ Episcopi duo. Singulis eis suberant Civitates duæ, ejus magnitudinis, ut earum unicuique suus seorsim posset esse Episcopus. Postulabant ergo à Synodo, ut sua sibi vetustissima, & ultra hominum memoriam possessio conservaretur. Vereri enim se, ne Metropolita Heracleensis, qui ad Nestorianorum partes tunc concesserat, in utraque hac etiam civitate Episcopum ordinaret. Obsecuta est eorum votis Synodus. *Nihil innovandum in Europæ Civitatibus, sed juxta veterem consuetudinem gubernentur.* Ex quibus illud colligas licet, pauciores fuisse in iis Provinciis Episcopatus, quæ posteriores excultæ sunt. In Provinciis verò aliis eam fuisse consuetudinem, ut quemadmodum suum ipsæ haberent singulæ Metropolitanum, ita & earum urbes singulæ suo gauderent Episcopo. Denique potuisse Metropolitas in sua quemque Provincia Episcopales creare Sedes, saltem consentiente Provinciali Concilio. Actio. 13.

VI. Vetuit Laodicænæ Synodi Canon, ne in vicis deinceps ordinarentur Episcopi, sed Chorepiscopi tantum: ea cautione, ut qui hactenus ordinati fuerant in vicis Episcopi, ii nequid auderent, nisi annuente & probante Episcopo civitatis. *Non oportet in villulis vel agris Episcopos constitui, sed Visitatores. Verùm tamen jampridem constituti, nihil faciant præter conscientiam Episcopi civitatis.* Consecrabant ergo plerumque Episcopi ante hujus Concilii tempora, aut consecrari curabant Episcopos novos in sui territorii oppidulis, adeoque novos erigebant Episcopatus, quibus regionis alicujus, & earum quæ circà erant Paræciarum cura committeretur. Unde statuit Synodus, ne posthac ibi, nisi Chorepiscopi ordinarentur. Can. 57.

VII. Hactenus in Episcopatuum institutione ne vestigium quidem ullum regiæ authoritatis deprehensum est. Nam etsi Basilinopolis à Juliano, seu ab alio quovis Imperatore in album urbium relata, Episcopali mox sede decorata est: id certè non Imperatoris, sed Nicæni Episcopi authoritate consecuta est, cujus è Diœcesi abscindebatur. In Rescripto regio nulla prorsus mentio Episcopatus. Alioqui Juliani id esse assensus esset nemo. Rem æstimavit Nicænus Episcopus à communi consuetudine, urbem sine Episcopo esse non debere. Scitè observat Sozomenus, in Palæstina Gazam & Majumam, quæ olim fuerant civitates duæ, duo Episcopatus, in unam quidem ab Imperatoribus civitatem conjunctas fuisse, sed in una civitate remansisse Episcopatus duos. *Utraque seorsum suum habet Episcopum, suum Clerum.* Mortuo Majumæ Episcopo, Episcopatus utriusque unionem tentavit Gazæ Episcopus; sed *Concilium Gentis illius causam cognovit, aliumque creavit Episcopum.* L. 2. c. 5.

VIII. Si te ab Oriente ad Occidentem convertas, idem facilè intelliges: ab Apostolica, maximè Sede & à majoribus Metropolitanis Episcopatus esse institutos: Episcopos operam dedisse, ut in ditionis suæ locis majoribus Episcopi ordinarentur alii ejusmodi mutationes approbatas esse à Conciliis Provincialibus: nec intra quingentos à Christo nato annos, authoritati regiæ in hujusmodi rebus locum ullum fuisse. Refert in Bibliotheca Pho- Cod. 48.

Photius Cajum doctissimum clarissimumque Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, Pontificibus Victore & Zephirino, Gentium Episcopum ordinatum esse, χειροτονηθῆναι ἐθνῶν ἐπίσκοπον: & veluti Regem inunctum & coronatum esse ei regno, quod vi & consilio esset adepturus. Eo ferè modo Pontifices Romani consecravere Episcoporum partem longè maximam, quos deinde immitterent ad debellandas, fideique jugo subjiciendas Occidentis Provincias illas, quas in Epistola sua enumerat Innocentius I.

IX. Innovavit in Occidente Sardicensis Synodus Canonem Laodicenum, de Episcopis non instituendis nisi in urbibus frequentioribus, ne evilescat Episcoporum majestas, si Sedem habeat in
Can. 6. oppidulis. *Licentia danda non est ordinandi Episcopum aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui sufficit unus Presbyter: quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi & authoritas.* Nemo sobrius existimarit à Conciliis Provincialibus Episcopatus vicis villulisve aliquos designatos esse. Ea potiùs fuerat Episcoporum aut solicitudo aut ambitio, qui quærebant in quos sarcinæ Pastoralis aliquam partem deponerent; aut obnoxios habere sibi Episcopos, quos territorii sui regiuncula donassent, atque ita obligassent sibi. Eò tandem res serpuit, ut eam potestatem ad se traherent Concilia Provincialia, ut liquet ex editione Græca ejusdem Concilii Sardicensis: *Provinciæ Episcopi debent in iis urbibus Episcopos constituere, ubi etiam priùs Epi-*
Can. 6. *scopi fuerunt. Si autem inveniatur urbs aliqua tam populosa, ut ipsa Episcopatu digna judicetur, accipiat.*

X. In ea lege observanda Episcopi Africani minùs fortasse religiosi fuere. Quare datis ad eos litteris instat vehementissimè Leo, & consentaneum censet minusculos hujusmodi omnes supprimi Episcopatus, cùm primùm quæque vacaverit Sedes, ut & ab Africano quodam postulatum
Epist. 87. c. 2. erat Episcopo. *Illud sanè inter omnia volumus statuta Canonum custodiri, ut non in quibuslibet locis, nec in quibuslibet castellis, & ubi antè non fuerunt, Episcopi consecrentur. Cùm ubi minores sunt plebes, minoresque Conventus, Presbyterorum cura sufficiat. Episcopalia autem gubernacula nonnisi majoribus populis & frequentioribus civitatibus oporteat præsidere. Ne quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta vetuere, viculis & possessionibus, vel obscuris & solitariis municipiis tribuatur Sacerdotale fastigium; & honor, cui debent excellentiora committi, ipse sui numerositate vilescat.* Alludit haud dubiè ad Sardicensem Canonem paulò suprà laudatum, ejusque statuti duplicem hanc rationem affert, 1. Quòd cùm Episcopatus summus sit regalis Sacerdotii veluti apex, ejus obscuratur splendor, si thronum ejus ibi colloces, ubi propter solitudinem, aut minorem hominum frequentiam, nec divina obire munera, nec spiritalem effundere possit opulentiam. 2. Quòd Episcopatuum nimia tandem multitudo viliores eos faciat & despicabiliores. Verùm nec sibi Leo Papa, nec Romanæ Sedi vendicat uni potestatem instituendorum Episcopatuum; sed hoc liberum & integrum facit Conciliis Provincialibus ac Metropolitis, modò leges observent, quas antiquitas consecravit.

XI. Istud ergo & Orientis & Occidentis commune fuerat vitium, ut in viculis Episcopos constituerent. Nam etsi Canonem VI. edidit in Occidente Sardicensis Synodus, contra Orientales tamen edidit, & ea maximè de causa, ut damnaret Concilii Tyrii Episcopos, qui nuperrimè ordinaverant Ischyram. Nam cùm pagi Presbyter esset, & fortassis ne Presbyter quidem, ejus tamen pagi Episcopus creatus ab illis est, ubi ne Chorepiscopus
Athanas. Apol. 2. quidem antè fuerat, teste Athanasio. *Ager est Alexandriæ, in quo loco nunquam Episcopus fuit, immo ne Chorepiscopus quidem, &c. Nihilo tamen minus hominem, qui ne Presbyter quidem erat, hujus pagi præter Majorum traditionem, Episcopum scilicet appellaverunt.* Hoc mercedis Ariani refundere voluerunt, insigni illi quem suborna-verant Athanasii calumniatori. Confirmat idem sanctissimus Pater hanc Episcoporum creationem in vicis adversari traditioni Patrum. Dictum est suprà, in civitatibus quibusque maximis, ubi insolentissimè dominabatur mendacium, ibi defixas esse ab Apostolis splendidissimas Veritatis Cathedras.

XII. In Occidentem & in Africam vestigia retorqueamus, ubi cùm Carthagine Catholicos inter & Donatistas haberetur Collatio, & ambæ hinc illinc que partes suam Episcoporum ostentarent multitudinem; jussit id observari Alypius, è Donatistis plurimos esse, quibus aut villæ tantùm, aut agri subessent. *Scriptum sit, omnes istos in fundis, vel in villis esse Episcopos ordinatos, non in aliquibus civitatibus.* Regessit hoc ipsum in Catholi- Collat. 1. nu
cos Petilianus Donatista: *Sic etiam tu multos* 181. 182.
habes per omnes agros dispersos. Depellendo ab Africa huic malo operam dedere Concilia. Concilium Carthaginense II. constituit, ut vici ne haberent Episcopos, qui necdum ullos habuissent. At si civium numerus ita augeretur, ut jam civitatibus æquari possent, possent ibi ordinari Episcopi, cum eorum consensione, quorum eæ fuissent antè Parochiæ. Innuit prorsus hæc Synodus, à Metropolitano, aut à Concilio provinciali donatum iri Episcopum Episcopali huic Ca-
Can. 5. thedræ novæ. *At Diœceses quæ nunquam habuerunt Episcopos, non habeant. Et illa Diœcesis quæ aliquando habuit, habeat proprium, &c. Et si accedente tempore, crescente fide, populus Dei multiplicatus desideraverit proprium habere Rectorem, ejus videlicet voluntate, in cujus potestate est Diœcesis constituta, habeat Episcopum.* Necessariæ conditiones diligenter percensentur, ut ne minor sit civitas, ut Episcopum ipsa petat, ut antiquior consentiat Episcopus, ut ordinatio per Primatem & Concilium fiat; nulla vel Imperatoris vel Papæ facta mentione.

XIII. Verisimillimum tamen est, in ejusmodi Episcopatibus creandis sæpiùs adhibitam fuisse Carthaginensis Episcopi authoritatem, ut qui esset Exarchus, & Primatum Primas, hoc est, Metropolitanorum in Africa Metropolitanus. Conquestus est in Concilio III. Carthaginensi Erigonius Episcopus, quòd ambitionis œstro perciti Presbyteri quidam, conviviis & turpi largitione studia plebium emercarentur, & ita apud illas agerent, ut postularentur ad Episcopatum loci: si retineretur improbæ eorum cupiditati proprius Episcopus, Carthaginensem Archiepiscopum adirent. Aurelius qui Concilio aderat Carthaginensis Epi- Con. 42. 46.
scopus, palam profitetur, se petitiones istiusmodi & rejecisse hactenus, & posthac rejecturum, nec novos concessurum Episcopos, nisi suffragante Episcopo loci priore. *Hoc me & fecisse & facturum esse profiteor, circa eos sanè qui fuerint concordes, non solùm circa Ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale consortium.* Hoc denique pollicitus est, daturum se operam, ne quid sibi vicinarum Parochiarum vindicaret, qui novus esset creatus Episcopus loci antiquiori Episcopo subducti. *Non dubito omnibus placere eum qui in Diœcesi, concedente Episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem, in qua fuit ordinatus.*

XIV. Constat quidem Canone Concilii Africani non attingi, non disertè exigi nisi consensum Concilii Provincialis & Primatis, fieri omnino consensum Carthaginensis Archiepiscopi, ac novi Episcopatus creationem. *Placuit ut plebes quæ nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario uniuscujusque Provinciæ, &* Can. 65.

Pri-

Primatis, atque consensu ejus, ad cujus Diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minimè accipiant. Adde quòd cùm statuisset Augustinus Episcopatum excitare in Castro suæ Diœceseos Fussala, propterea quòd quadraginta passuum millibus ab Hipponensi civitate distaret, nec posset eò se cura Episcopalis & vigilantia porrigere tanta, quantam impendere satagebat. *Quod ab Hippone memoratum castellum millibus quadraginta sejungitur, &c. Cùm me viderem latiùs quàm oportebat extendi, nec adhibendæ sufficerem diligentiæ, quam certissima ratione adhiberi debere cernebam, Episcopum ibi ordinandum constituendumque curavi.* Nec Cartaginensis Pontificis authoritatem interpositam commemorat Augustinus, nec Romani, quamvis ad Cælestinum Papam data sit Epistola, è qua hoc excerpsi: sed Primatis dumtaxat Numidiæ, cui ut Metropolitano suberat, à quo & ordinari curavit novum Episcopum. *Propter quem ordinandum, sanctum senem, qui tunc Primatum Numidiæ gerebat, de longinquo ut veniret rogans, litteris impetravi.* Silet quidem sanctus Doctor consensum Concilii Provincialis; at is contineri videtur consensione Primatis, qui vix quidquam majoris rei, nisi de Concilii sententia moliebatur. Denique Canones ipsi expressis verbis Conciliis Provincialibus hæc probari præcipiunt. Supereſt ergo ut dicamus, in erigendis Episcopatibus novis ut requireretur consensus Carthaginensis Episcopi, consentaneum vel maximè fuisse, minimè verò necessarium.

Aug. Epist. 261. Baron. 414. num. 4.

XV. Dicam igitur, ut finis imponatur huic Capiti, in eo maximè enituisse, cum zelum, tum potestatem Apostolicæ sedis, ut recens conversis, vel convertendis ad fidem Gentibus Episcopos daret. Sic teste Prospero Cælestinus primùm Scotis, id est, Hibernis Episcopum ordinavit Palladium: *Ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet servare Catholicam, fecit etiam Barbaram Christianam.* Hoc est, Pelagianos ex Anglia, Idololatras ex Scotia expulit. Fecit autem, ut de nova Episcopatuum institutione hactenus essent minùs soliciti Imperatores, tum ipsa amplitudo latissimè patentis Imperii: tum antiquitas ipsa Episcoporum jam antè maxima ex parte creatorum, quàm Christiana fide imbuerentur Imperatores: tum denique quòd Episcopos tum nisi rarò ad secretiora non admitterent consilia; nec tantam illis in civitates potestatem darent, quantam illi à Regibus posteà accepere, qui ex collapsi emersere ruderibus Imperii.

Prosp. adv. Collat.

CAPUT LV. P. 2. l. 1. c. 11.

De Episcopatibus & Episcopis novis, in iis præsertim populis, qui recens ad fidem venerant, VI. VII. & VIII. sæculo.

I. II. Constituebatur novus Episcopatus, de Metropolitani, Concilii Provincialis, Regis & summi Pontificis consensu. Tentatur aliquid pro Episcopatu Melodunensi.

III. Tentatur & pro Castellodunensi, pluribusque aliis in Gallia.

IV. V. Constituuntur in Germania plurimi à Pontificis Romani Legato Bonifacio, cui & Galliæ principes sua suffragantur authoritate.

VI. Inde concipitur quomodo primi olim fuerint Episcopatus constituti.

VII. VIII. Idem iterum ostenditur in Hibernia & Anglia, quò Pontifices Romani viros Apostolicos prædicandi Evangelii causa misere.

IX. Item & in Frisia.

X. Episcopalium sedium translationes.

XI. XII. Episcopi nonnulli à Metropolitani jure immunes.

XIII. Poterant Episcopi pro jure suo, finitimis sibi infidelibus, & fidem annunciare, & Episcopos dare, & novos creare Episcopatus.

XIV. XV. Quomodo ea tandem potestas ad summum Pontificem redierit.

I. NOvi nulli temporibus his mediæ ætatis, sæculo VI. VII. & VIII. creabantur Episcopatus, nisi de Metropolitani, Synodi Provincialis, Principis & Papæ consensu. Scripsit Leoni Senonensium Archiepiscopo Rex Childebertus, ut creando Meloduni Episcopo novo assensum præberet; rescripsit magni animi Pontifex *glorioſissimo domno & in Christo filio Childeberto Regi Leo Episcopus*, id à se fieri non posse injussu Theodeberti Regis, in cujus ditione ipse erat, *Sine jussu glorioſissimi domni Principis nostri Theodeberti Regis*: non posse se, cùm nullius culpæ, vel negligentiæ affinis esset, crediti sibi à Deo Episcopatus parte mulctari: *ut Diœcesin nostram à Deo nobis commissam, & usque nunc Pontificali ordine Deo propitio custoditam, tanquam negligentes ac desides ad alterius permittamus potestatem transire.* Eas esse Principis partes, ut Canones Legesque Ecclesiæ observari curet, per quas nefas est accommodare aures plebi adversùs Pastorem legitimum rebellanti, aliumque sibi dari pastorem flagitanti: *Custodite quæso statuta Patrum, & Canonum severitate constricti, non patiamini ad petitionem ejus plebis, superstite proprio Sacerdote, alterum Episcopum ordinari.* Denique interminatus est vir intrepidus, si vis fiat sibi, & præter sententiam suam ordinetur Meloduni Episcopus, sua se communione abstenturum, tum eos qui ordinaverint, tum eum qui præter Canones ordinatus fuerit: donec res tota ad Romanum Præsulem, vel ad Concilium referatur. *Nam gloria vestra optimè debet & credere & scire, quia si contra statuta Canonum quicumque Episcoporum sine consensu nostro Mecledone Episcopum voluerit ordinare, usque ad Papæ notitiam, vel Synodalem audientiam tam hi qui ordinaverint, quàm qui ordinatus fuerit, à nostra erunt communione disjuncti.* Vetabant Canones Africani, ne novus conderetur Episcopatus, sine consensu ejus Episcopi, cujus ditio secabatur. Vetabant & Nicæni, Antiochenique, nequid majoris momenti in Provincia novaretur, inscio Metropolitano. Denique non concesserant Africana Concilia, vicos, villasque, aut oppidula unius Episcopi territorio adimi, alterius adjici, nisi ubi in revocandis ad fidem Catholicam hæreticis, supiniùs se agerent Episcopi. Hi sunt Canones, quibus ad causæ suæ Patrocinium Senonensis Episcopus utebatur.

Anno 539. Conc. Gall. Tom. 1. pag. 258.

II. Post aliquot annos Pappolus Carnotensis Episcopus, & jure & acerbissimè dolens, quòd Promotus Ecclesiæ suæ Presbyter Castelloduni sine assensu suo ordinatus esset Episcopus, datis ea de re litteris conquestus est apud Patres Concilii Parisiensis. Metropolitani & Episcopi ejus Concilii ad Egidium Archiepiscopum Remensem, qui Promotum ordinaverat, rescripsere, ausum ea illum esse, extra & Diœcesis & Provinciæ suæ terminos, ex quibus acerbissima illi indicenda esset pœna: sed velle se tamen plus indulgere charitati, quàm juri: dummodo Promotum revocet, qui jamnunc irrevocabili anathemate à se innodabatur; si quid usquam Episcopalis officii attingeret, qua se demum cumque authoritate obumbrari posse speraret. *Propria contumacia, aut cujuscumque potestatis assentatione.* Scripsere & ad Sigebertum Regem, ut si qua obreptione his novitatibus assensus esset, absisteret in posterum, & expiare potiùs quàm defendere satageret, quod sine novo & graviore piaculo defendi non posset.

Ann. 573.

Quam rem licèt vix credere possumus cum consensu gloriæ vestræ fieri potuisse; tamen si cujuscumque prava suggestione præventi, in hæc tam obscœna & universæ Ecclesiæ contraria consensistis, ab hujusmodi scandali defensione, sinceritatis vestræ conscientiam expietis. Culpam pertinacia duplicavit Sigebertus; at eo tandem mortuo redintegratus est Carnotensis Episcopus pristinæ ditioni suæ. Conatus quidem est Promotus in ejus animum Regis irrepere, qui Sigeberto successit; at ille Regno, non consiliis & voluntatibus parum regiis successerat. Subscripsit ergo sententiæ & judicio Concilii Parisiensis. En verba Gregorii Turonensis: *Diœcesis mea est Castrum Dunense, dicente Pappolo, & ostendente præsertim judicia Episcoporum.*

Greg. Turon. Hist. L. 7. c. 17

Narrat Cointius noster anno 497. cùm beatus Solennus Episcopus Carnotensis electus fugisset in solitudinem, subrogatum ei fuisse Aventinum & consecratum Episcopum. Egressum posteà latebris suis Solennum, & à plebe correptum, quòd prior electus fuisset, ordinatum esse. Hic Aventini dejectionem impatientiùs ferens, evicit ut Castelloduni Episcopus consecraretur. Eodem anno juxta eundem Annalium Franciæ Ecclesiasticorum conditorem, sanctus Remigius Remensis Episcopus Episcopatus Laudunensis prima jecit fundamenta, Episcopumque ordinavit Genebaudum, qui cùm neptim ejus uxorem antè duxisset, cœlibem tunc & solitariam vitam agitabat. Anno 523. cùm Visigothi Ruthenorum civitatem regionisque partem maximam invasissent, Theodoricus Rex Clodovæi Magni filius, Arisitæ Episcopatum jussit institui: & relictam sibi Rutheni agri partem ei subjècit, non passus ditionis suæ Parochias ei subesse Episcopo, qui Visigothis pareret. Stetit Episcopatus Arisitensis, etiam post receptos à Gotthis Ruthenos, annos ampliùs centum. Fecit tamen aliquando tandem Ruthenensis Episcopus, ut quod ereptum sibi fuerat, restitueretur, sublata & eversa funditus nova ea sede.

Cointius ad ann. 569.

Anno 531. Medardus Veromanduorum Episcopus, post dirutam ab Infidelibus urbem, alias etiam veritus irruptiones, sedem suam, ut scribit vitæ illius author, Noviodunum transtulit. Anno 532. idem Medardus post Eleutheri obitum Episcopus eligitur Tornacensis: quo ex tempore per annos amplius quàm sexcentos Ecclesiæ utriusque quamvis unus tantùm Episcopus fuerit, neutra tamen Sedes in juribus & privilegiis suis quidquam passa est detrimenti. Et hæc quidem Episcopatuum duorum sine confusione conjunctio, juxta eundem authorem facta est, *Pontificali, Metropolitani & Comprovincialium authoritate, Regis & Procerum assensu, plebis acclamatione.* Jure ergo credideris eodem prorsus modo, tametsi non sint aliquando qui hæc omnia singillatim observent, & translatum Noviodunum Veromanduorum Episcopatum, & novas de quibus antè diximus erectas esse Episcopales sedes. In his tamen Romani Pontificis nulla mentio. Partem certè in his sibi maximam potestatis vendicabant Reges, iis adducti rationibus, quæ ad regni pacem & stabilitatem pertinerent. Parebat Theodeberto Regi Senonensis Metropolitanus, Childeberto ejus patruo forte obvenerat Melodunum. Hinc ejus petitio, ut Meloduni institueretur Episcopus. Chilperico suberat Carnutum, Castellodunum Sigeberto. Hinc hujus pro erigendo Episcopatu Dunensi cura & diligentia. Cùm ad unum Clotarium II. tota veniisset ditio Francorum, statuit Concilium Parisiense anni 614. ut ne varia regni divisio in Episcopatuum aut Metropoleon distributione quidquam immutaret. Quo decreto nihil æquius, nihil ad Ecclesiæ Regnique pacem accommodatius. Eadem quippe stirps regia, eadem Francorum natio erat. Meminit Gregorius Turonensis etiam Episcopatus Ternodorensis à Sigeberto Rege erecti. Meminit & Sellensis in castro agri Pictavensis. Sed citò corruerunt, quæ sine Episcoporum authoritate tentata fuerant. Concilio Cabillonensi anni 650. subscripsit Betto Episcopus Juliobonensis in Caletibus. At ejus Episcopatus tam nescitur finis, quàm initium.

Surius die 8. Junii.

Cointus ad ann. 614. n. 28. Can. 9.

L. 5. c. 5. L. 4. c. 18.

III. Bonifacium Germaniæ Episcopum ordinavit Gregorius II. Papa, ut Infideles circà Gentes fidei Christianæ luce perfunderet, scripsitque ea de re ad Carolum Majorem Palatii Regum Francorum, qui & ipse confestim per litteras ad Episcopos: *Apostolicos in Christo Episcopos*: ad Duces Comitesque datas, certiores eos fecit, sua se tuitione Bonifacium muniisse. *Apostolicus vir, in Christo Pater Bonifacius Episcopus, ad nos venit, & nobis suggessit quòd sub nostro Mundeburdio vel defensione eum recipere deberemus.* Ea tuitio regia Bonifacio cum primis necessaria erat propter priscum earundem regionum Episcopum, qui cùm sua incuria eas passus esset tandiu situ & squallore torpere, nunc novo Apostolo Bonifacio novæ victoriæ gloriæque partem præripere gestiebat. Vide quid ea de re ad Bonifacium scripserit ipse Pontifex: *Pro Episcopo illo qui nunc usque desidia quadam in eadem gente prædicationis verbum disseminare neglexerat, & nunc sibi partem, quasi in Parochiam defendit, Carolo excellentissimo filio nostro Patricio scripsimus, & credimus quòd hoc vitari præcipiat.*

Greg. II. Epist. 1. 2.

Ann. 723. Conc. Gall. Tom. 1.

Greg. II. Epist. 8. & seqq.

IV. Accepit à Gregorio III. Bonifacius Pallium, nomen Archiepiscopi, potestatemque constituendi Episcopos, in majoribus certè locis, ne sordescat dignitas, qua nulla amplior: *Præcepimus ut juxta Canonum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeas ordinare Episcopos, pia tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas Episcopatus.* Scripsit & ad Germaniæ populos Procerесque Pontifex, ut his honorem dependerent Episcopis, tanquam Apostolica authoritate constitutis: *Episcopos vel Presbyteros quos ipse ordinaverit, per Apostolicam sibi datam authoritatem, in Ecclesiæ ministerio recipiatis.* Profectus denique in Bavariam Bonifacius, cùm unum ibi tantùm ordinatum à Papa Episcopum inveniisset, addidit & alios tres, tota provincia in quatuor Episcopatus divisa; cum Ducis Procerumque consensu, quod & Pontifex ratum habuit. *Cùm consensu Otilonis Ducis eorundem Bajoariorum, seu Optimatum Provinciæ illius tres alios ordinasses Episcopos, & in quatuor Parochias Provinciam illam divisisses, ut unusquisque Episcopus suam habeat Parochiam, bene & prudenter peregisti.* Quatuor Episcopatus Bajoariæ, seu Bavariæ hi fuere, Salisburgensis, Frisingensis, Ratisponensis, Pataviensis.

Anno 718.

Epist. 1. 3.

Epist. 6.

Baron. ann. 739. n. 1. 3.

V. Postquam Gregorio III. successit Zacharias, ab eo confirmari flagitavit Bonifacius tres Episcopatus novos, quos in Germania erexerat, Herbipolensem, Buraburgensem, & Erphesfurtensem. *Hæc tria loca propria authoritate & charta Apostolatus vestri roborari & confirmari postulamus, ut per authoritatem & præceptum sancti Petri, jussionibus Apostolicis fundatæ & stabilitæ sint tres in Germania Episcopales Sedes.* Rescripto suo confirmavit Pontifex ille quidem tres istos Episcopatus, at Bonifacium interim commonefecit, vetare Canones ne dehonestetur Episcopalis ordinis amplitudo obscuritate locorum, in quibus Sedes illi eriguntur. *Sacris Canonibus præcipimur observare, ut minimè in villulas, vel in modicas civitates Episcopos ordinemus, ne vilescat nomen Episcopi.* Id sanè in causa fuit, cur rariores & aliæ ab aliis remotiores Episcopales Cathedræ fuerint in Regionibus, quæ posteriores ad Ecclesiam Christi se contulerunt. Non idololatriæ tantùm, sed & barbariæ immersæ erant eæ Gentes, cùm ad eas ventitarunt præcones Evangelici. Urbes rarissimæ, eæquæ perexiguæ erant. Itaque vix erant ullæ, in quibus satis consentaneè Episcopales sedes defigerentur,

Anno 743.

Conc. Gall. Tom. 1.

tur. Scripsit denique idem Pontifex ad sanctum Burchardum Herbipolensem Episcopum, ut ejus confirmaret Episcopalem sedem, statueretque, ut ne quos alios in ea successores habere posset, quàm quos Apostolicæ sedis in Germania Legatus ordinasset. *Et nullus audeat ordinare Episcopum, nisi is qui Apostolicæ nostræ sedis in illis partibus præsentaverit vicem.* Idem Bonifacius Aisterensi in urbe Episcopum consecraverat sanctum Villibaldum. Et de his fortè Episcopatibus intelligenda illa Carlomanni Principis verba in Concilio anni 743. *Ordinavimus per Civitates Episcopos, & super eos constituimus Archiepiscopum Bonifacium.*

Le Cointe Ann. 742. nu. 12.

Refert Mariana in Concilio Generali Hispaniæ, urgente Vamba Rege, in suburbio Toletanæ urbis erectum esse Episcopatum novum: sed non multò post à Concilio Toletano XII. sublatum illum fuisse, propterea quod nec in minoribus locis Episcopum esse vellent Canones, nec in una civitate Episcopos duos.

L. 6 c. 14.

VI. Istas porro Episcopatuum creationes aliquantò diligentiùs fusiùsque retulimus, ut magis magisque eluceseret, quàm necessarius fuisset assensus Principum, Metropolitanorum, Synodorum Provincialium, Episcoporum quorum intererat, Pontificum denique Romanorum. Quæ verò media hac ætate fecere sancti Bonifacius, Villibrordus, Augustinus, Corbinianus, aliique tot & tanti Apostolici viri, Apostolicæ delegatione Sedis, genuinam tibi primorum temporum imaginem exhibent, & ipsa veluti subjectionis ejus fundamenta aperiunt, in qua erga Romanam Ecclesiam, tanquam matrem omnium & fontem, fuere omnes per Occidentem Episcopi & Metropolitani. Fieri ergo potest, ut omnes unum in locum coegerit Gregorius Turonensis, quos in Galliam summi Pontifices diverso misere tempore: ubi asserit ex gestis B. Saturnini Martyris missum esse Gratianum Turonum, Trophimum Arelatem, Narbonem Paulum, Saturninum Tolosam, Parisios Dionysium, Stremonium in Arverniam, & Martialem Lemovicum. *Per sanctum Stremonium, qui & ipse à Romanis Episcopis cum Gratiano Episcopo, & reliquis quos memoravimus, est directus.* Hoc rursum erga fidem & Ecclesiam Romanam primo, secundo, tertioque sæculo factum in Gallia & Hispania, quod sexto septimoque in Germania & Anglia. Neque aberraveris forsan à vero, si putes ita primis sæculis constitutos fuisse Episcopatus, uti fuere, quos instituere missus à Papa Bonifacius, Villibrordus, Augustinus, Corbinianus, qui omnes ab Ecclesia Romana originem & authoritatem hauserint suam, & singularem cum ea conjunctionem semper & concordiam servaverint.

L. 1. hist. c. 3.

De Gloria Confess. c. 30.

VII. Perhibet in Chronico Prosper à Cælestino Papa missum Palladium Episcopum, ad Scotos, seu Hibernos Christiana fide imbuendos. *Ad Scotos in Christum credentes ordinatus à Papa Cælestino Palladius Episcopus mittitur.* Missum quoque ab eodem Papa testatur Germanum Episcopum Altisiodorensem in Britanniam, ut fidei Catholicæ à Pelagianis oppugnatæ ferret suppetias, Apostolica Legatione munitus. *Papa Cælestinus Germanum Antisiodorensem vice sua mittit, & deturbatis hæreticis Britannos ad Catholicam fidem redigit.* Idem refert de Palladii delegatione Ado Viennensis. A quo & Theodorus commemoratur Archiepiscopus Cantuariensis, à Vitaliano similiter Papa missus: itemque Villibrordus in Frisiam à Sergio Papa ablegatus, ubi & Ultrajectensem fundavit Episcopatum, Romanæ sedi immediatè subjectum. Non ita erant à Frisiis & Germanis remoti Galli, aut ab Hibernia Britanni Episcopi, ut eò proferre Christi fidem & imperium non possent. At eorum in hoc negotio ita tepescebat zelus; aut ubi eruperat, tam parum proceserat; aut in excolendis suis singuli Diœcesibus usque adeò toti fuere distenti, ut novarum Coloniarum & propagati Imperii Christi gloria longè maxima ex parte Romanis Pontificibus cesserit. Quamvis ergo ab Ecclesiis Orientis lucis aliquid affulserit Provinciis Occidentis: verisimillimum tamen est, Solem justitiæ eis non aliunde magis illuxisse, quàm à successoribus Petri & Pauli, qui splendidissimum Christianæ veritatis lumen Romanæ urbis Ecclesiæ inseruerunt, ut regnaret veritas, ubi tandiu Imperii sui sedem habuerat Princeps tenebrarum.

VIII. Neque verò minùs id persuasum Anglis fuit, fidei se & Episcopatus primordia à Romana habere Ecclesia. *Lucius Britannorum Rex misit ad Eleutherium Papam Epistolam, obsecrans ut per ejus mandatum Christianus efficeretur.* Verba ea sunt Bedæ. Jecerant fortasse prima aliqua fidei semina Mercatores aliique simpliciores Christiani. At ubi fingenda formandaque erat Ecclesia ad Evangelii normam, ubi Episcopus instituendus, tum verò illum adibant Episcopum, ut in Africa aliàs, modò in Hibernia, Frisia, Germania, Bavariaque visum est, qui maximam, qui notissimam, qui clarissimam Ecclesiam obtineret. Bertham quidem è regio Francorum sanguine Rex Cantiorum ea lege duxerat, ut cum Episcopo, quem secum habebat, suo more & ritu sacro vivere permitteretur: idque eo ipso tempore, quo in Angliam appulit Augustinus. Verùm etsi tum is versaretur in Anglia Gallicæ gentis Episcopus, etsi supererent aliqui Britannorum veterum Christianæ fidei tenaciores; fuere tamen Gregorius & Gregorii Legatus Augustinus Anglicæ Apostoli & Patres Ecclesiæ, unde tanquam ex fonte Episcopatus in eam omnis emanavit. Hinc illud Bedæ de veteribus Britannis: *Cùm usque ad hodie moris sit Brittonum, fidem religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo magis eis communicare, quàm Paganis.* Subjicit deinde Augustinum, dum viveret, successorem sibi designasse Laurentium, *ne de se defuncto status Ecclesiæ tam rudis, vel ad horam Pastore destitutus, vacillare inciperet.* Laurentium Mellitus, Mellitum excepit Justus, *data sibi ordinandi Episcopos authoritate à Pontifice Bonifacio:* hoc est, novos, ut ex Bonifacii litteris liquet, Episcopatus instituendi. Nam quod jusserat Gregorius, ut Augustinus in unaquaque Metropoli Episcopatus crearet duodecim, id certè non statim executioni mandatum est, sed lentè & tempestivè, cùm novi ad Ecclesiam populi adducebantur. Ita Justus Archiepiscopus Paulinum ordinavit Episcopum, eundemque comitem addidit pastoremque filiæ Edelberti Regis Cantiorum, quæ proficiscebatur ad Eduinum Nortumbriæ Regem, ei nuptura, & novæ ibi Ecclesiæ fundamenta positura. Eduinus Rex & ipse tandem fidei Christianæ nomen dedit, Eboracique sacro fonte tinctus est à Paulino, cui & eam donavit urbem Episcopali cathedra consecrandam. *In qua etiam Civitate ipsi Doctori atque Antistiti suo Paulino sedem Episcopatus donavit.* Nec cessabant Romani Præsules, quin novos subinde præcones Evangelicæ doctrinæ in Angliam mitterent. Misit Byrinum Episcopum Honorius Papa, ut in remotissimas quasque & densissimis obsitas tenebris regiones hactenusque impervias Christianæ veritatis lumen inferret. Ideò & ipsi Angliæ Reges Romam subinde confugiebant, ut purioris inde disciplinæ rivulos velut à fonte peterent. Nam cùm Britannorum pars heterodoxorum more etiam nunc Pascha celebraret, Egbertus Cantii & Osuvi Northumbriæ Reges, persuasissimi Romanam Ecclesiam Catholicæ fidei & unitatis cardinem esse: *Quia Romana esset Catholica & Apostolica Ecclesia*: unum è Presbyteris suis Romam pergere compulerunt, ut à Papa ipso ordinatus Archiepiscopus, moxque in Angliam redux, Episcopos Catholico ritu Ecclesiis omnibus ordinaret, imbue-

Beda l. 1. c. 4.

Ibid. c. 25.

Li. 2. c. 20. Li. 2. c. 4.

L. 2. c. 8.

Ibid. c. 9.

Ibid. c. 14.

L. 3. c. 7. 29.

retque : *Presbyterum Ulghardum Romam miserunt, Antistitem ordinandum, quatenus accepto gradu Archiepiscopatus, Catholicis per omnem Britanniam Ecclesiis Anglorum ordinare posset Antistites.* Tunc Roma in Angliam missus Archiepiscopus Theodorus. Hic, teste Beda, Anglicanæ Ecclesiæ aureum veluti sæculum revexit, Episcopis ubique ordinatis: *Universa perlustrans, ordinabat locis opportunis Episcopos.* Canonicam is quoque Romanæ Ecclesiæ disciplinam in Anglia propagavit : *Ego Theodorus ab Apostolica Sede delegatus, Doroverneusis Ecclesiæ Episcopus, &c. protuli librum Canonum, &c.* Crebertimas in Anglia Episcopalium sedium mutationes percensere supersedeo. Quæ hactenus dicta sunt, satis superque sunt, ut persuasum habeas, 1. Novas illas Catholici Episcopatus colonias à Romana originem duxisse Ecclesia. 2. Ab eadem nova subinde accepisse virium opumque spiritalium incrementa. 3. Incredibili cum ea consensione omnia peregisse, longo plurium sæculorum lapsu. Denique Reges, Pontifices, Legatos, Metropolitanos mirum in modum conspirasse ad Ecclesias condendas, ad fundandos Episcopatus, ad disciplinæ purioris confirmationem : quippe qui omnes, illi pro Regia sua, hi pro sacerdotali dignitate deberent, supremi omnium Regis & Sacerdotis imperium constabilire.

L.4. c.1.2.

L.4. c.5.

Beda hist. 5. c. 12.

IX. Confirmari rursus possunt ex Beda, quæ jam semel & iterum dicta sunt de Pipino Principe Villebrordum Romam mittente, ut delegatione Sergii Papæ investiretur, Archiepiscopusque consecraretur, profecturus inde ad Frisonas Christo adjungendos; qua de causa Ultrajectum ei Pipinus concesserat, ut Cathedram ibi Episcopatus statueret : *Postquam per annos aliquot in Frisia docuerunt, misit Pipinus favente omnium consensu Villebrordum Romam, postulans ut eidem Frisonum genti Archiepiscopus ordinaretur. Quod ita ut petierat, impletum est. Donavit ei Pipinus locum Cathedræ Episcopalis in Castello Vuiltorum, quod lingua Gallica Trajectum vocatur.*

Ann. 696. Beda hist. l. 3. c. 7.

X. Observari possunt & alia quæpiam non contemnenda. Uni Ecclesiæ utilitati serviens Gregorius Papa alios univit, alios in alias sedes transtulit Episcopatus. Beatus Medardus paulò post quàm electus fuerat apud Veromanduos San-Quintini Episcopus, eversa penè ab irrumpentibus Paganis urbe, sedem Episcopalem de Regis & Episcoporum consensu Noviodunum transtulit.

L.2. Ep.11.

Surius die 8. Junii.

XI. Innovavit idem Gregorius, quod prædecessor statuerat, ut Adrianus Thebarum Episcopus à potestate Episcopi Lariss Metropolitani sui liber esset & immunis. At illud privilegium hominis fuit, non sedis. Justissima hac pœna mulctabatur, qui Suffraganeo suo contumeliosus fuerat Metropolitanus. Nolim ego certò affirmare quod habet Manuscriptum à Garsia Loaisa editum post Concilium Lucense : immunitatem scilicet Legionensis Episcopi regnante Vamba à Pontifice concessam. Sic habet M. S. Codex: *Legio quam condiderunt Romanæ Legiones, quæ antiquitus fuit flos vocata, & per Romanum Papam gaudet perpetua libertate, & extat sedes Regia, atque alicui Metropoli nunquam fuit subdita.* Fictitia utebatur hypothesi Gregorius Magnus, cùm scribebat, si quis esset in Hispania Episcopus, qui nec Metropolitano, nec Patriarchæ subesset ulli, Romanæ sedis judicio servandum illum fuisse. *Si dictum fuerit, quia nec Metropolitam habuit, nec Patriarcham, dicendum est, quia à sede Apostolica, quæ omnium Ecclesiarum caput est, causa hæc audienda & dirimenda fuerat, sicut & prædictus Episcopus petiisse dignoscitur.*

L.2.Ep.7.

L.11.Ep.56.

XII. Compertissimum est ejusmodi immunitatem Episcopo nunquam concessurum fuisse Gregorium : cum vel Nicæna Synodus singulari cum primis privilegio Episcopum Hierosolymitanum donans, & sedere jubens post tres summos & principes totius Christiani orbis Episcopos, non subduxerit tamen illum à potestate Metropolitani. Et cùm Gregorius ipsemet bene mereri cupiens non tam de Augustodunensi Episcopo, quem Reges Galliæ enixissimè ei commendaverant, quàm de ipsis Regibus : eique ideo concedens Pallium, quod tunc temporis ne omnibus quidem Metropolitanis permittebatur : non absolverit tamen illum ab imperio & jure Metropolitani : sed primam tantùm illi sedem inter Episcopos Provinciæ adsignarit, sessuris post illum omnibus pro ordinationis suæ tempore. *Ut cùm usu pallii aliqua simul largiri privilegia debeamus, &c. Hoc perspeximus concedendum, ut Metropolitæ suo per omnia loco & honore servato, Ecclesia Augustana post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum & ordinem ex nostra authoritatis indulgentia vindicare.* Nec excidit quod paulò antè dixi ex Epistola sancti Bonifacii, Ultrajectensem Episcopatum Colonienſi Metropoli subductum fuisse, ut immediatè Romanæ pareret Sedi. Sed nec illud quoque memoria excidit, quod confirmavit Beda, interpellatum à Pipino principe Papam, Ultrajectino Archiepiscopatu Villibrordum donasse. Ea tum quidem ratio fuit exemptionis.

L.7. Ep.115.

XIII. Quod spectat ad novas Christianorum Colonias novosque Episcopatus, statuerant Africana Concilia ut is esset Ecclesiæ plebisve cujuslibet Episcopus, qui eam unitati lucratus esset Catholicæ, & triennium pacificè obtinuisset. Concesserant etiam Episcopis quibuslibet ea Ecclesiæ suæ recolligere & consociare loca, quæ à propriis Episcopis, ante sex menses monitis, negligerentur. Ex quibus facilè intelligis, longè potiori jure eos, qui in Ecclesiæ & Gentilium confinio sunt, Episcopos, Diœceses suas & Metropoles augere & amplificare posse, subjugatis sibi Christoque Barbaris. Hinc illud Gregorii Papæ ad Theodoricum & Teodebertum Francorum Reges, se propterea in Angliam misisse Concionatores Evangelicos, quòd Galli Episcopi tam opulentam & tam vicinam messem negligerent : *Pervenit ad nos Anglorum gentem ad fidem Christianam Deo miserante desideranter velle converti, sed Sacerdotes vestros è vicino negligere, & desideria eorum cessare sua adhortatione succendere.* Et in Epistola ad Brunechildem Reginam : *Indicamus ad nos pervenisse Anglorum gentem velle fieri Christianam, sed sacerdotes qui in vicino sunt, pastoralem erga eos solicitudinem non habere.*

Conc. Afric. 86. 88.

Milev.2.c.24.

L.5.Ep.58.59.

XIV. Diximus jam suprà Frumentium in Indiam ab Athanasio missum, Vuillam à Chrysostomo ad Gothos; à Constantinopolitano & Chalcedonensi Conciliis Constantinopolitanis Episcopis subjectas fuisse Barbaras gentes, ut ad eas Episcopos instruerent necessariis præsidiis & mitterent. Juvenalis Hierosolymorum Episcopus Episcopum Sarracenis primus ordinavit, teste Cyrillo, in vita Magni Euthymii. Misit Alexandrinus Patriarcha Episcopum ad Homeritas Arabiæ populos, qui fidem Christianam amplexati fuerant cum Rege suo Elesbaan. Quæ quamvis ita sint, longa tamen temporum serie rerumque vicissitudine factum est, ut constituendi Episcopatus novi potestas penes solum Romanum Pontificem esset. Non quòd id sibi juris ipse reservaverit, ut imminuta Episcoporum jurisdictione, augeret suam : sed quòd aut negligentiores essent Episcopi alii in proferendis Christianæ Reipublicæ finibus, aut quòd id honoris primæ Sedi haberent, aut quòd Pontifici Principes confiderent magis, aut quòd Petri sedem frequentiùs populi adirent, aut quòd zelo fidei magis arderet Pontifex. Nisi ita mavis, quòd divino ita consilio provisum sit, ita hæc omnia dispensante Spiritu illo ipso Christi, qui Ecclesiam formans fingensque, & Caput illi præstituens, Capitique virtutem indens, legemque addens confirmandi cætera & illustrissima

Can.2. Can.28.

Baron. an. 523 n.27.

ma quæque Corporis sui membra; jam inde ab incunabulis Ecclesiæ præluſit, præmonſtravitque quid illi augurandum esset de futuris per Capitis maximè sui vim & charitatem incrementis, quando Petri una & altera concione tam numerosa plebium multitudo Christianæ se causæ & religioni adjunxit. His causis fieri potuit, ut ad Petri successores tota hæc rediret potestas, non antè eis legis ullius imperio reservata, quàm usus & consuetudo plurium sæculorum propriam illis feciſſet. Exploratum omnino est, nec Gregorium Magnum, nec ejusdem nominis II. & III. nec Sergium, nec Zachariam id potestatis & juris sibi servari integrum usquam sanxisse: & tamen ferè penes illos solos id tunc fuit. Ita cum rebus humanis comparatum est, ut jus quodlibet ad eum tandem devolvatur, eique adhæreſcat, cui cæteri illud permittunt, curandum defungendumque diutissimè. Si pares enim in pares præscribunt, quid superior in inferiores? Hæc innoxia est & sincera ratio, qua devoluta præscriptaque sunt pleraque jura, nec Pontificibus nec Episcopis animum ad hæc advertentibus, sed sensim sine sensu, invaleſcente usu & re ita confirmante, ut infirmari deinde neutiquam possint. In utraque hominum politia, ita multa fiunt inexpectata, inopina; nemine ferè dum fiunt advertente: nemine cùm facta sunt, infecta jam reddere pollente.

XV. Diximus jam suprà, simillima hæc esse fluminum, quæ post decursa terrarum ingentia spatia, in mare redeunt, unde exiere. Agapetus Papa scriptis ad Episcopum Hierosolymitanum litteris, de Mena Patriarcha, quem Constantinopoli ordinaverat, ita loquitur: *Vt illis ipse similis esse videatur, quos ex his quandoque partibus ipsius Apostolorum primi electio ordinavit.* Insinuatur satis apertè his verbis, à Petro Romæ sedente ordinatos missosque in Orientem Episcopos, qui Ecclesiarum fundamenta ubivis terrarum jacerent. Gregorius non alio magis quàm incredibilis humilitatis merito magni nomen adeptus, Dominico Carthaginensi Episcopo rescribens, testatur gestire se lætitia quadam ineffabili, quòd ad Sedem Petri recurrens, ad ipsum fontem Sacerdotii pervenerit, è quo religio sacra in Africam omnem exuberavit. *Scientes unde in Africanis partibus sumpserit ordinatio sacerdotalis exordium, laudabiliter agitis, quòd sedem Apostolicam diligendo, ad officii vestri originem prudenti recordatione recurritis, & probabili in ejus affectum constantia permanetis.* Idem antè Innocentius I. ad Episcopum Italum scripserat.

Conc. Constant. sub Mena. Act. 1.

L. 7. Ep. 32.

Epist. 1.

CAPUT LVI. P. 3. l. 1. c. 9.

De Episcopis & de novorum Episcopatuum institutione, Imperante Carolo Magno Carolique Prosapia.

I. Consentiunt Græci Latinique plenissima clavium potestate dotatos esse Episcopos, ut qui Apostolorum, & quodam suo modo ipsius Petri in Episcopatu quisque suo successores sint.

II. De eodem rursus. Excommunicandi potestas maximè propria Episcoporum.

III. Dignitates omnes & potestates Ecclesiæ unus complectitur Episcopatus.

IV. Potuere olim Episcopi Episcopatus erigere.

V. Hodierna consuetudo interpellandæ in eam rem sedis Apostolicæ, orta est ex parte saltem, è Metropolitanis & Episcopalibus sedibus, quæ in recens conversis ad Christum regionibus excitandæ fuere.

VI. Græcorum ignavia & assentatio potestatem hanc omnem ad Imperatores transtulit, sicut & jus transferendi Sedes ipsas Metropolitanas Episcopalesque ex uno loco in alium. Cur in exæquanda Græcorum Disciplina rerum gestarum tempus crebrò præveniamus.

VII. Exempla varia Apostolicarum Missionum in infidelium regiones, auspiciis & authoritate Pontificum. Ex quo fiebat, ut ab eorum Legatis Episcopatus erigerentur.

VIII. De Episcopatibus & Metropolibus, Hamburgensi, Bremensi, aliisque in Dania & Svecia In creatione Episcopatuum Ecclesiæ authoritas semper dominata est.

IX. Jus idem erat penes Patriarchas Orientales, non idem zelus.

I. GRæcis Latinisque conveniebat prorsus, summam rerum sacrarum potestatem penes Episcopos esse, ut qui primarii sacerdotii fontes sint. Tradit Balsamon, Episcopos Apostolis successisse, qui à Christo perceperant plenitudinem Spiritus sancti, & infinitam quandam remittendorum peccatorum facultatem. *In figura discipulorum Domini, duodecim scilicet Apostolorum, qui etiam Spiritus gratiam acceperunt, ut ligarent & solverent, promoti sunt uniuscuiusque regionis Episcopi.* Hinc illud ab eo exprimitur, nec septuaginta discipulos, nec Chorepiscopos, qui illorum vices implent, propriam sibi habere eam potestatem remittendi peccata, uti nec Ordines sacros conferendi: quòd illa Spiritus sancti exuberantia, quæ propria dos est Episcopatus, eis concessa non sit. *Non habebant potestatem dimittendi peccata, ut qui neque Spiritus gratiam accepissent, &c. Quamobrem nec possunt quidem Presbyteros vel Diaconos ordinare, sed nec peccata dimittere, quemadmodum nec Septuaginta.* Ex quibus potiori etiam jure idem ipse argumentatur, si Chorepiscopi utique Presbyteris superiores, per se dimittere peccata non possunt: cùm Neocæsariensis Synodus illis ista duntaxat munia deleget, ut sacrificium offerant, & paupetum curam agant: multò minùs Presbyteros ad condonandorum peccatorum authoritatem aspirare posse, nec injussu Episcoporum stupendæ hujus potestatis quidquam delibare. *Nota ex præsenti Canone, quod Sacerdotes non possunt peccatorum Confessiones excipere, & peccata remittere, nisi ea ab Episcopo illis concessa fuerint, quandoquidem nec hoc possunt Chorepiscopi, qui plura habent privilegia quàm Sacerdotes.*

In Can. 14. Conc. Neoc.

II. Confitetur etiam Zonaras unis hanc propriè tributam Episcopis potestatem ligandi vel solvendi, id est anathema vibrandi, aut vibratum revocandi, nec in ejus consortium venire posse sive Diaconos, sive Presbyteros, nisi quantum & quo modulo Episcopis libitum est. Porro Presbyteri de quibus hic sermo est, & eorum functionibus hi limites per Canonicas leges præscribebantur: Parochi ipsi Rectoresque sunt Ecclesiarum Parochialium. Liquet id quidem ex Chorepiscopis, quibus illos Balsamon consociavit. Erant quippe illi ipsi, qui Decani posteà dicti sunt Rurales. Nec minus perspicua sunt ipsa Zonaræ verba: *Presbyteris & Diaconis, qui sub Episcopis per singulas regiones dant operam sacris, à se ipsis quid agere non est concessum; veluti mulctare, & ab Ecclesia repellere, quos volunt, statimque vel sententiam dictam laxare, vel minuere, vel intendere. Pontificalis enim sunt ista potestatis. Ac nisi de gratia & per indulgentiam acceperint ab Episcopo, tale quid facere non est eis permissum.* Denique tota vetus hoc vociferatur Ecclesiæ disciplina, ubi integra hæc ubique ferè servabatur Episcopis potestas. Nec obscurum supereſt in eo vestigium ejus rei, quòd ne nunc quidem Parochi excommunicationi quenquam vel subjicere possint, vel eximere.

In Can. 38.

Et sanè Petro, ut totum repræsentanti in Capitis dignitate, & totum circumgestanti quodammodo Episcopale Collegium, dedit Christus Claves, dedit totam rerum sacrarum potestatem : *Oratio fiebat sine intermissione ad Deum pro Petro, id est, pro omni Episcoporum choro.* Verba ea sunt unius eorum Episcoporum, qui Concilio Suessionensi III. interfuerunt. Ita statuebat Carolus Magnus ipsa Imperii fundamenta labefactari, si quid ejus honoris & observantiæ decerperetur, quæ debebatur Episcopis, qui pro suo quisque modo successere omnes Petro in eadem cum illo potestates spirituales adoptati; etsi non omnes in eandem earundem plenitudinem, atque Pontifices Romani, ut inculcatum à nobis jam sæpiùs est. *Præcipimus atque jubemus, ne fortè, quod absit, aliquis circa Episcopos leviter aut graviter agat. Quod ad periculum totius Imperii nostri pertinet. Et ut omnes cognoscant nomen, potestatem, vigorem & dignitatem Sacerdotalem. Quod ex verbis Domini facilè intelligi potest, quibus beato Petro, cujus vicem Episcopi gerunt, ait, Quodcumque ligaveris, &c. Et alibi disciplulis generaliter, Accipite Spiritum sanctum, &c.* Certò fidebant Petri se successione & potestate fretos esse Episcopi Concilii Pistensis, cùm hæc dicebant : *Secundum authoritatem, quam in beato Petro accepimus, dicente Domino, Quodcumque ligaveris.* Quibus succinit Jonas Episcopus Aurelianensis : *Qualis sit potestas & authoritas Sacerdotalis, ex verbis Domini facilè animadvertitur, quibus beato Petro, cujus vicem indignè gerimus, ait, Quodcumque ligaveris super terram, &c.* Et Archiepiscopus Remensis Hincmarus : *Beatus Petrus Apostolus, cujus vice in Ecclesia funguntur Episcopi.* Non hærebat vir doctissimus, quin Petri Vicarii, hæredesque Sacerdotalis ejus imperii dici possent Episcopi, qui essent ipsius Christi Vicarii : *Et nos licet peccatores, in terra Episcopi, & Christi Vicarii, atque Apostolorum successores in terra, ejus virtute & ministerio divino prosequimur, &c.*

Anno 866. Conc. Gall. To.2.pag.293

Capitular. Car. Mag. l. 5.c.163.

In Conventu Pistensi. Ann.869.

Jonas De Instit.regia.c.2

Hincmar. To.1.pag.738

Idem Tom.2. pag. 196.

III. Ex hac exuberante authoritatis spiritalis plenitudine, quæ propria Episcopatus dos est, arguebat Hincmarus ordines omnes, gradusque varios & dignitates quascumque Sacerdotalis Imperii uno contineri Episcopatu. *In Episcopis enim, ut beatus Ambrosius dicit, omnes ordines sunt, quia primus Sacerdos est, hoc est, Princeps Sacerdotum, & Propheta, & Evangelista, & cæterorum ministrorum in se officia continens, ad implenda ea in ministerio fidelium.*

IV. Itaque ad erectionem novorum Episcopatuum existimabat Hincmarus sola olim Episcoporum authoritate opus fuisse, utpote qui Apostolorum, & Petri ipsius successores essent. Narrat enim à beato Remigio conditum esse Laudunensem Episcopatum, attributa ei Remensis Archiepiscopatus particula. *Ibidem ordinavit Episcopum, & rebus Ecclesiasticis idem Episcopium sufficienter ditavit.* Subjicit eodem modo conditos olim à beato Petro fuisse Episcopatus Alexandriæ & Antiochiæ. Non addubitabat Francofordiensis Synodus, quin stuerentur adhuc eodem jure tum Episcopi, tum Synodi Provinciarum, cùm prohibuit Episcopos, id est Episcopatus in villis, vel oppidulis creari. *Quod non oporteat in vicis vel in villis Episcopos ordinari.* Si Nomenojus Armoricæ Dux ex quatuor Provinciæ suæ Episcopatibus septem creavit, manifestissima ea fuit tum Canonum transgressio, tum injuria Regi Episcopisque inusta, quorum ne consensum quidem expectavit. Et necessaria tamen indulgentia, ita enim credere par est, cùm Nicolaus I. ad successorem ejus Salomonem scripsit, Regio etiam illum nomine cohonestans, quòd Carolus Calvus Rex jam illud idem indulsisset : hortatus quidem est, ut quos ejecerat Episcopos, in Sedes suas revocaret, utque suos Episcopos omnes in Turonensis obsequium inflecteret Archiepiscopi : sed de erectis præter fas Episcopatibus novis ne verbum quidem fecit ullum. Ita & Regum & Pontificum tacito consensu steterunt, & stant etiamnunc ii Episcopatus, quorum tam vana & perdiu nutantia fuerant fundamenta.

To.2.pag.431

Can. 22. Baluz Notæ. in Capit. p.822.

Du Chesne. Hist. Franc. To.2.pag.107

V. In Chronico Hildesheimensi refertur, Imperatorem Ottonem I. septem creasse Episcopatus in regni Bohemici Synodo, & Metropolitanum eis Pragæ Episcopum adsignasse, annuente Romano Pontifice : *Coadunata Synodo Episcopia septem disposuit, & Gaudentium in principali urbe Slavorum Praga ordinari fecit Archiepiscopum, licentia Romani Pontificis.* Totidem verbis res memoratur in vita sancti Meinverci Episcopi Paterbonensis : desunt tamen hæc verba, *licentia Romani Pontificis*, quanquam alioqui plus satis constet in istiusmodi negotiis principatum semper authoritatis penes Ecclesiam fuisse.

Conc. Gall. Tom. 3. pag. 275.276.

Du Chesne. To.3.pag.517

Surius die 5. Junii.

Quin immo his ipsis temporibus convalescere cœpit consuetudo interpellandæ semper primæ Sedis ad novas Sedes erigendas. Ita testatum facit Concilium Romanum sub Gregorio Papa V. & Ottone III. Quippe ibi Merseburgensis Episcopatus, qui erectus olim fuerat ab Ottone I. & à Pontifice in Concilio Generali : exinde autem sublatus ab Ottone II. & à Pontifice, sine Concilii assensu : excitatus & redintegratus rursum est ab Ottone III. & à Gregorio Papa V. sufiragante Concilio Romano.

Spicil.tom.9 pag.68.

Bremensis Episcopatus exordia memorat Crantzius ex Pontificis authoritate. Sed ad Barbararum gentium conversionem res ea magis spectat; eò ergo à nobis nunc rejicietur. Ad Græcos delabemur mox, ubi primùm id observatum fuerit, hac maximè necessitate accersendi aliquid opis & præsidii à Romano Pontifice ad novas Gentes Ecclesiæ adgregandas, initia & incrementa accepisse eam, quæ posteà longo usu corroborata prorsus est, consuetudinem, ut non sine primæ Sedis authoritate Sedes ullæ novæ creentur Episcopales. Accessit & illud, quod nono decimoque sæculo tam mira vis tempestatum in Ecclesiam, perinde ut & in Imperium incubuerit, ut contra majestatis & libertatis Ecclesiasticæ adversarios insolentissimos unicum supperetet præsidium, Apostolicæ Sedis authoritas. Ejus reverentiam nondum omnem animis suis excusserant, qui acerbissimè & Ecclesias & Episcopos Archiepiscoposque opulentissimos quosque infectabantur. Itaque ad eam tum maximè quique Præsules confugiebant, privilegiaque impetrabant, seu certissima tum sacræ tum civilis ditionis suæ munimenta. Ergo si hinc petebatur authoritas & vis, qua antiquissimæ Episcopatuum Sedes confirmarentur : petebatur certissimè & qua excitatentur & constarent novæ.

Sed illud maximè ratum altissimèque in animis infigendum, in Metropoleon & Episcopatuum creatione præisse semper aut tempore, aut certè potestate Episcopos, Pontificesque, tametsi consensio quoque & opitulatio temporalium Principum posteà accesserit. Author est Vuillelmus Malmesburiensis non sine gravissimis comminationibus increpitum fuisse à Formoso Papa Eduardum Angliæ Regem, quòd jam septennium esset, quòd Provinciæ aliquæ omnibus prorsus Episcopis destitutæ essent. Episcopos Procerесque regni sui tum convocavit Rex, & septem Episcopos ordinari præcepit, duos Episcopatus antiquos in quinque scindens novos, quòd & à Pontifice confirmari voluit, ne retractari deinceps posset. *Hoc totum Papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret decretum.* Paulò uberiùs infrà dicemus de hac Episcopatuum creatione.

L.2. de Regi. Angl.

Infrà Cap.18. n.1.

VI. Minimè mirum esset, si Græci novos condidissent Episcopatus, inconsulta ea Sede ex qua

mana-

manavit origo ipsius Episcopatus jam inde ab exordio. At illud vehementer stupendum, quòd tota Episcopatus & Metropoles erigendi facultate ita investierint Imperatores, ut ea non Episcopos solùm, sed & Concilia exuerint. Ita apertissimè Zonaras, succinens Canoni Synodi Trullanæ : *Ut seu novæ urbi Episcopatus appellationem, seu Metropolitani fastigii honorem Imperator indulserit, eodem prorsus ordine ac jure Ecclesiasticis quoque legibus habenda esse censeatur.* Minùs probabat forsan Balsamon tantam assentatorum inertiam ; sed cùm tamen de ea re sermonem facit, parum in adulatores ejusmodi stomachatur, nec satis exetè prodit animi sui alienationem. *Adjiciunt quòd Imperator nec Canonibus nec legibus tenetur, & ideo est in ejus potestate Episcopatus in Metropoles erigere, & à suis Metropolitanis alienare, & de novo Episcopos & Metropolitanos constituere, & jubere Episcopis in alienis Diœcesibus absque ullo præjudicio sacrificare, præter sententiam Episcoporum illius regionis, & alia ejusmodi Episcopalia jura exercere.* Apta nexaque erant hæc omnia quæ Imperatori adscribebantur jura, Episcopatus & Metropoles erigendi, subducendi Episcopos Metropolitanorum jurisdictioni, Episcopales Sedes Metropolitico jure augendi, denique donandæ Episcopis potestatis, ut in Episcopatibus aliis, inconsulto Episcopo proprio, Pontificalia exercerent munia. Religata hinc pendebant ista omnia, quòd Imperator ex Græcorum sententia supra Canones esset.

In Can. 38. Conc. Trul.

In Can. 16. Carthag.

Nec eò hæc pertinent, ut non aliquæ in his adhuc quandoque essent & Episcoporum partes & Conciliorum : sed quòd generalia ipsa apud eos Concilia jus sibi quodammodo abrogassent, quidquam istiusmodi moliendi sine Imperatoria authoritate. *Fieri Episcopos de novo in Parochiis sine regio mandato non permittitur, etiam si millies consenserit, qui eam habet Episcopus. Synodicè enim constitutum est, ut nec ipsa magna Synodus sine jussu regio possit novare Episcopos.*

In Can. 60. Carthag.

Postremò idem Balsamon ubi Canonem commentatur Carthaginensem, quo vetantur Episcopi Cathedram suam transferre à principali & antiqua Ecclesia in Parochiam aliquam sui territorii, geminam ibi versat hanc quæstionem : An Metropolitanus, cujus Barbari vastarunt diruerunt que civitatem, possit Sedem suam transferre in Ecclesiam aliquam suæ Provinciæ Cathedralem, tum Episcopo orbatam : Et an Episcopus pari calamitate exturbatus possit Cathedram Episcopalem in suæ Diœceseos Parochiam traducere. Censebant nonnulli cum idoneam tum legitimam ad hæc Episcopis suppetere potestatem. Alii ad has Sedium translationes Conciliorum requirebant assensum. Erant denique quibus & ipsius assensus Imperatoris videretur necessarius. Censet Balsamon tam Concilii quàm Imperatoris assensu opus esse, ut Metropolitanus eo quo dictum est casu Sedem suam transferat. Profert & exempla Metropolitanorum Neocesareæ & Antiochiæ Pisidiæ, qui eversa Metropoli sua, non migraverant in Episcopalem Provinciæ suæ Ecclesiam, nisi Imperatore & Concilio Provinciæ suffragante. Quod ad Episcopum autem attinet, sic ille existimat, ut nec primùm aliquo loco constitui, ita nec alium in locum transferri posse Episcopalem Cathedram, nisi interposita Concilii authoritate. Si percunctetur autem quis, an possit illæsa Episcopali sua urbe & Ecclesia, Sedem suam transferre Episcopus in aliam urbem Diœceseos suæ, populi multitudine & opulentia spectabiliorem ; respondet Balsamon non posse ejusmodi quidquam tentari sine Imperatoris & Concilii voluntate, ejusque rei repulsam passos esse Episcopos jam complurimos : *Mandato Imperatoris & synodali conditione Episcopo utrumque concedetur, aliàs autem nullo modo.* Quibus ille subdit eorum exempla, quorum vota & postulata irrita ceciderant.

In Can. 74. Carthag.

Cæterùm si mediæ huic ætati, quæ ultra annum Christi millesimum protendi non debet, interfero frequentiùs Balsamonem, qui scripsit paulò ante annum ducentesimum supra millesimum : iis id feci rationibus adductus, quas hìc perstrinxisse non pœnitebit. Postrema hæc ætas quæ fluxit ab anno Christi millesimo, cum annorum numero tum rerum copia cæteras exuperans, tam prolixè à nobis pertractatur, ut dimidiam operosæ hujus lucubrationis partem impleat. Igitur ne ulteriùs ultra modum excrescerem, in superiores ætates retuli, quæ subducere illi potui. Detrahi autem illi & anticipari Græcorum disciplina tantò faciliùs potuit, quòd cum Imperium tum Ecclesia corruerit tandem Græcorum ante trecentos admodum annos, nec potuerit ultimæ hujus ætatis disciplina Græca ita à nobis delineari, ut superiorum temporum. Ergo in mediam ferè ejus ætatem conjecimus, quæ ad postremam pertinebant, pauca admodum & jejuna : quòd pleraque rerum monumenta interceperit temporum barbaries, bellorumque incendium. Adde quòd persæpè Balsamon Zonaram sequatur & exscribat, qui circa annum centesimum supra millesimum scribebat : nec poterat consignare nobis nisi leges moresque Græcorum suæ & paulò superiotis ætatis, hoc est, mediæ. Denique passim Balsamon Nomocanone nititut Photii, qui media Ecclesiæ ætate scriptis mandatus est.

VII. Paucis nunc de novarum Gentium ad Ecclesiam Christianam adgregatione; ut hinc promantur documenta & exempla relatæ ad primam Sedem ejus potestatis, qua Concilia particularia priùs utebantur, erigendorum Episcopatuum. Scripsit Petrus Damiani vitam beati Romualdi, attigitque cursim missionem sancti Bonifacii Martyris & Apostoli Russiæ. Romam petiit vir hic Apostolicus, accepturus à Petri successore authoritatem & consecrationem, cæteraque præsidia, ad infidelium pertinaciam expugnandam sibi necessaria. *Cùm post diuturnam Eremiticæ conversationis vitam, ad prædicandum jam ire disponeret, Romam primùm pergere studuit, & ab Apostolica sede consecrationem Archiepiscopatus accepit.* Cap. 23. Postquam Bonifacius fidei doctrinam à se promulgatam suo etiam consignavit sanguine, aliquos ex discipulis suis misit Romualdus, qui cruentis, sed tantò illustrioribus insisterent ejus vestigiis. Illi septennium totum impenderunt perdiscendæ Slavonicæ linguæ. Tum eorum unus Romam perrexit, ut prædicandi verbi potestatem à Pontifice impetrarer. *Septimo anno cùm jam loquelam terræ plenè agnoscerent, unum ad Romanam urbem Monachum miserunt, & per eum à summæ Sedis Antistite prædicandi licentiam petunt.* Cap. 32. Denique Romualdum ipsum incessit mira cupiditas, pœnitentiæ martyrium, quod jam exhausserat, novo sanguinis martyrio cumulandi. Oravit ergo & exoravit à Pontifice licentiam divini verbi in Hungaria Slavoniaque disseminandi, cùm antè ex suis duos Archiepiscopali ordine evehi munirique obtinuisset ad novi hujus Apostolatus munia obeunda. Cap. 45. *Deinde licentia ab Apostolica Sede suscepta, & duobus è suis discipulis in Archiepiscopos consecratis, cum viginti quatuor fratribus iter arripuit.*

VIII. Ebbo Remensis Archiepiscopus, Eginardo teste, mandato & authoritate Pontificis, ad fidem Danis annuntiandam olim profectus erat. *Qui consilio Imperatoris & Romani Pontificis authoritate, prædicandi gratia ad terminos Danorum accesserat, & ætate præterita multos ex eis ad fidem venientes baptizaverat.* Eginard. An. 823. Expeditio tantùm temporaria ea fuit, & brevis. At Ludovicus Pius Imperator ab Episcoporum Synodo, cujus consilio & authoritate hic regebatur, consecrari jussit sanctum Anscharium Archiepiscopum Hamburgensem, cui illicò Septentrionalium omnium Ecclesiatum cura commendaretur & regimen Papæ delegatione. Drogo ipse, de quo multa superiùs, in frequentissimo Episcoporum

Vita ſancti Anſcharii. Apud Duchesne. Tom. 3. pag. 399.

rum conventu illum ordinavit. At mox Romam properare juſſus eſt, ut quæ geſta fuerant, rata haberet Gregorius IV. Ab hoc ille decoratus eſt, uti Pallio, ita Legatione Pontificia perpetua, qua antè ad breve tempus Ebbo functus fuerat. *Et ut hæc omnia perpetuum ſuæ ſtabilitatis retinerent vigorem, eum honorabiliter ad Sedem direxit Apoſtolicam, & omnem hanc rationem ſanctiſſimo Papæ Gregorio intimari fecit confirmandam. Quod etiam ipſe tam Decreti ſui authoritate, quàm Pallii datione, more prædeceſſorum ſuorum roboravit, atque ipſum in præſentia conſtitutum, Legatum in omnibus Aquilonis partibus, unà cum Ebbonè Remenſi Archiepiſcopo, qui ipſam Legationem antè ſuſceperat, delegavit, &c. Porro ut præmiſimus eadem Legatio authoritate Paſchalis Papæ, Ebboni Remenſi Archiepiſcopo priùs delegata fuerat.*

Duæ hìc obſervandæ veniunt cauſæ, quæ interpoſitionem Pontificis Romani redderent neceſſariam. Prima ea erat, ut inconcuſſa & irretractabilis firmitas his decretis adderetur. Nihil enim vel Principes poterant vel Epiſcopi edicere, quod non ab eorum ſucceſſoribus revocari poſſet. Infirmabant nonnunquam poſteriores Synodi priorum decreta Synodorum. At quod prima Eccleſiæ Sedes ſanxiſſet, id retractari infirmarique non poterat ab iis qui inferiores Sedes obtinebant. Altera jam hæc erat cauſa, quòd Epiſcopi cujuſque, cujuſque etiam Metropolitani poteſtas arctata eſſet & circumſcripta finibus ſuæ ditionis. Ut ergo ultra Chriſtiani hactenus Imperii fines hæc nova tentarentur bella, nova ut Eccleſiæ adjungerentur regna, conſentaneum erat eam interpellari authoritatem, cui fines præfiniti ſunt nulli, & cujus vigilantiam juſſit Chriſtus pro univerſa Eccleſia excubare.

Ebbo jure potuiſſet, forſan & ex officio, quia vicinus, debuiſſet penè confinibus Septentrionalibus Nationibus inferre ſementem Evangelicæ prædicationis. Nec tamen accinxit ſe ad ſacram illam expeditionem, niſi poſtquam Legatione ac Miſſione Pontificia armatum ſe ſenſit. Uſque adeo perſuaſiſſimum omnibus erat, ex primigenia Miſſionum Apoſtolicarum Romana ſcaturigine exuberantiùs fluere Evangelicæ prædicationis rivulos.

Iterum illud iterumque & ad nauſeam uſque inculcandum eſt, non tamen unquam ſine novis probationibus & exemplis, quantumvis Epiſcopatuum & Metropoleon erectiones priſcæ hiſtoriæ & varia Chronica ſubinde Imperatoribus & Regibus adſcripſerint; indubitatiſſimum tamen eſſe, vel ex his ipſiſſimis antiquis Scriptoribus, primarium ſemper & principem authoritatis locum obtinuiſſe Pontifices, Epiſcopoſque. Præerant Pontifices & Epiſcopi authoritate ſacra, cujus in iſtiuſmodi rebus non poſſunt eſſe niſi primæ partes. Aderant temporali poteſtate & beneficentia ſæpiſſimè perneceſſaria, Principes ad propulſandos obices, ad dotandas Eccleſias. Scripſit Adamus Bremenſis Canonicus Septentrionalium Eccleſiarum hiſtoriam, eamque dicavit Liemaro Bremenſi Archiepiſcopo & Apoſtolicæ Sedis ad Boreales populos Evangelica prædicatione illuminandos Legato. *A te qui hæreditariam prædicandi Legationem poſſides in totam Septentrionis latitudinem.* His verbis edocemur, ſi his barbaricis Gentibus Eccleſiæ Chriſtianæ conglutinandis & doctrinæ neceſſarii fuere Pontificii Concionatores & Legati, eadem ſaltem authoritate opus fuiſſe ad Epiſcopales illis & Metropolitanos thronos adſignandos. Affirmat Adamus prima Epiſcopatus Hamburgenſis erigendi conſilia iniſſe Carolum Magnum. Etiam de conſtituenda ibi Metropoli cogitaſſe: *Slavorum Danorumque Metropolin.* At incurriſſe inexpugnabiles tunc obices. Ludovicus Pius in veſtigia Patris ingreſſus, Corbejenſem Abbatiam in Germania à fundamentis extruxit, eò deſtinatis Monachis Corbienſis in Gallia Monaſterii. Anſgarius ibi monaſticam vitam profeſſus, Daniam aliaſque ad Boream regiones peragravit, Evangelica luce gentes illas omnes perfundens. Cùm res ea mirificè procederet, Ludovicus Pius Hamburgenſem Metropolin erexit, non tam author ipſe & dux, quàm executor decreti Concilii generalis, anni 833. *Habito Sacerdotum generali Concilio.* Anſgarium Archiepiſcopum inaugurari fecit, cumulumque Pontificiæ authoritatis & confirmationis pro more accedere voluit: *Roborante id Papa Gregorio IV. Apoſtolica authoritate & Pallii datione.* A Drogone Archiepiſcopo Metenſi & Archicapellano Palatii, præſentibus & Archiepiſcopis aliis, inauguratus eſt Anſcharius: *Per manus Drogonis Metenſis & ſummæ ſacræ Palatinæ dignitatis Præſulis, aſſtantibus Archiepiſcopis Remenſi, Trevirenſi, Moguntino.* Cùm nulli adhuc Metropoli huic ſubeſſent Epiſcopi, ejus conſecrationem Pontifex delegavit Regiæ Capellæ Præſulibus: *Conſecrationem verò ſuccedentium Sacerdotum, donec conſecrantium numerus ex gentibus augeatur, ſacræ Palatinæ providentiæ interim committimus.* Plurima hìc emicat neceſſitas adſciſcendæ Pontificiæ authoritatis. Sed expreſſiora ſuperſunt ejuſdem argumenta.

Privilegia Eccleſiæ Hamburg.

Ebbo ut Anſgario præiverat, ita & poſt affuit in Evangelio evulgando: cùmque ab illis ordinatus eſſet Epiſcopus nepos Ebbonis Guibertus, in Sueciam ab eiſdem Verbi præco futurus ablegatus eſt. Hanc illis vim & facultatem conciliabat Legatio ſedis Apoſtolicæ, qua ad Boreales populos Chriſto lucrandos delegati fuerant ambo. Normanni urbem Eccleſiamque Hamburgenſem incenderunt, diruerunt. Ludovicus II. Lotharii Patris, qui Pio ſucceſſerat, ſucceſſor in Imperio, Anſgario conceſſit Bremenſem Eccleſiam, ut ibi ſedem collocaret ſuam. Ægrè acquieſcebat Anſgarii pietas huic translationi. Ceſſit tandem Nicolao I. Papæ eam confirmanti. *Multum temporis fluxit, ex quo Anſgarius Bremenſem Epiſcopatum ſuſcepit, antequam hoc à Papa Nicolao firmaretur.* Intercedebat translationi Colonienſis Archiepiſcopus, quòd ei obnoxia eſſet Bremenſis Eccleſia: & facilè intelligebat, ſi eò Hamburgenſis Archiepiſcopus, Eccleſia & civitate propria diruta, transferretur, fore ut Brema non abdicaretur tantùm ſibi, ſed & in Metropolin novam erigeretur. *Cæſar Ludovicus compoſitis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipuè Guntharii Colonienſis Archiepiſcopi, cujus ſuffraganea prius erat Brema, ſuper his Romam Nuntios ad Nicolaum Papam direxit. Ille verò quod neceſſitas Eccleſiaſtica perſuaſit, & quod Patrum Conciliis fieri poſſe comprobatum eſt, facilè conſenſit. Ergo Bremenſem ac Hamburgenſem Epiſcopatum Apoſtolica authoritate copulari, & pro uno haberi ſanxit*, Anſgario ſuffectus Rimbertus, Rimbertò Adalgarius, quem rurſus impetivit Colonienſis Epiſcopus, Bremam rurſus Eccleſiæ ſuæ vindicans. Concilii Triburienſis, & Formoſi Papæ decreto, & Arnulphi Regis ſuffragatione, priſtina illi ſua redintegrata ſunt jura, ejuſque ditioni ſubeſſe juſſus Bremenſis Epiſcopus. Sed poſteriora hæc decreta Sergius mox irritavit Papa, primævumque vigorem reddidit ſtatutis Gregorii IV. & Nicolai I. Sed tandem Otto I. Imperator perducto in Chriſtianæ Eccleſiæ caſtra fidemque Daniæ Rege, tres ibi Epiſcopatus in Provincia Jutia erexit, in urbibus nempe Sleſvicenſi, Ripenſi, & Arhuſenſi. Verùm hæc novarum Sedium creatio authorem habuit Papam, qui Adalgago Hamburgenſi & Bremenſi Archiepiſcopo conceſſit, ut Epiſcopos ordinaret vice Apoſtolica. *Cui etiam vice ſua jus ordinandi Epiſcopos, tam in Daniam, quàm in Septentrionis populos, Apoſtolica authoritate conceſſit.* Sponte id ſua quodammodo jus naſcebatur ex Apoſtolica delegatione, ut quos in Chriſtianæ fidei partes populos perduxiſſent, his Epiſcopos dare permitterentur. Id ſubinnuunt illæ voces, *vice ſua.* Anſam inde arripuit Bruno Colonienſis Archiepiſcopus repetendæ

Adamus Ibidem.

Idem L. 1. c. 17. 20.

L. 1. c. 41. 42.

Cap. 55.

L. 1 c. 11.

L. 1. c. 12. 14.

dæ Bremæ. Frater is erat Imperatoris Ottonis. Cæterùm ea fuerunt duo hi germani fratres animi magnitudine, ut causa cadere maluerint, abstinuerintque deinceps negotium facessere Hamburgensibus Archiepiscopis : quòd iniquum esset, ut qui nova Christiano nomini regna, nova Imperia Christo subigebant, ii de propria ditione & Ecclesia periclitarentur.

Adalgagus Hamburgensis Archiepiscopus plurimos Daniæ Episcopos ordinavit. Negat Adamus reſciri potuisse, quibus in urbibus sedem habuerint. Non recedit à verisimilitudine nullas habuisse certas sedes, urbes nullas, ut persæpè usuveniebat exorientibus primùm Ecclesiis, ut Episcopos haberent non urbis unius, sed totius gentis. Adalgago successit Libentius, quem sui primum ordinaverunt suffraganei. *Adalgagus*
Cap. 69. *plures ordinavit Episcopos in Daniam : qui ad quas sedes speciatim inthronizati sint, non facilè potuimus invenire. Æstimo quod pro rara Christianitate nulli Episcoporum adhuc certa sedes designata fuerit.*

Prolixiore hoc exemplorum contextu satis liquet superque, 1. in Episcopatuum & Metropoleon erectionibus principatum authoritatis fuisse semper penes Episcopos, Concilia, Pontifices Romanos : tametsi Historici rerum executioni plerumque soli animum calamumque advertentes, persæpè ad Imperatores omnia referant, propterea quòd eotum maximè potestas liberalitasque enitescebat in extruendis locupletandisque novis Ecclesiis. 2. Ascisenda necessariò erat gratia & authoritas Pontificum, quòd hæ Gentium ad Ecclesiam adgregationes opera & præsidio fierent Legationum Apostolicarum primæ Sedis, quarum potestatem necesse erat non unius aut Diœceseos aut Provinciæ finibus cohiberi. Adde quòd plerumque cùm sua vel Episcopis vel Episcopatibus novis assignanda erant propria territoria, eæ emergebant lites, eæ juris conflictationes inter Archiepiscopos & Episcopos, quas solus satis commodè dirimere poterat Pontifex. Denique in Ecclesiarum prima constitutione multo indulgentiæ, multo dispensationis plerumque temperamento opus est. Porro singularis & summa est primæ Sedis potestas in relaxandis canonicis legibus ad Ecclesiæ salutem & necessitatem. In hac ipsa specie quam illustramus, truncanda fuit Colonienſis Metropolis, abscindendus ab ea Bremensis Episcopatus, unienda Bremensis Ecclesia Hamburgensi, transferenda Metropolitana Sedes Hamburgo Bremam ; ordinator extraordinarius Hamburgensi Archiepiscopo assignandus fuit, quandiu illi nulli fuere Suffraganei : denique iis fundamentis statuendi fulciendique fuere Episcopatus novi, quæ ab Episcopis Archiepiscopisque circumjacentibus, & suæ plerumque minui jura quiritantibus, labefactari non possent. Nemo non videt ad hæc omnia, quæ permagni omnino momenti sunt, expetendam necessariò fuisse primæ summæque Sedis potestatem & tuitionem. 3. Nec minùs dilucidum est, cùm in orbe Christiano veteri rarissimæ fierent Episcopatuum aut Metropoleon creationes novæ, quòd antiquæ sufficerent : fierent autem frequentissimè in Germania, Dania, Suecia, Norvegia, Hungaria & Polonia, quæ ultimæ Provinciæ Imperio Christi & Ecclesiæ versus Occidentem accrevere : paulatim inoleviſſe valuisseque consuetudinem, ut omnino non fierent hæ novarum Sedium institutiones, nisi interpellata Apostolica Sede.

Joannes XIII. Romanus Pontifex Legatum in
Baron. ann. 965. Poloniam destinavit, qui & Evangelicam verbi sementem ibi fereret, & Episcopales erigeret Cathedras, juxta ejus gentis vota & postulata. Exemplo suo posteris præluxerat Carolus Magnus, ut Sedis Apostolicæ opem implorarent ad erigendos Episcopatus novos: Tunc nimirum cùm professus est ipsemet in condendo Episcopatu Bremensi, & instituendo ibi Episcopo Villehado, obsecutum se authoritati & decreto Adriani Papæ, adeoque & consiliis Archiepiscopi Moguntini, & aliorum Episcoporum. *Summi Pontificis & universalis Papæ Adriani præcepto, necnon &* Baluz. Cap. to. 1. pag. 247. *Moguntiacensis Episcopi Lullonis, omniumque qui affuere Pontificum consilio, Bremensem Ecclesiam Villehado commisimus.* Beatus Methodius Moraviæ Provinciæ Apostolus eò delegatus fuerat ab Hadriano II. Papa ; denique invidorum calumniis lacessitus, ad Joannem VIII. Papam perrexit purgandi sui causa. Cùm ad Ecclesiæ fidem accedebant Reges, sua quasi sponte ad illum se Pontificem conferebant, quem plurimum in ea posse, & præ cæteris splendere perspiciebant. Eò forsan pertinet quod ex Cromero jam diximus, missum in Poloniam à Papa Legatum, qui novos crearet Episcopatus.

Epi. 194. 195. Joan. Papæ.

Cromerus L. 3.

IX. Narrat Curopalates Christianæ fidei sacra- Baron. ann. menta amplexatum esse quendam Turcicæ gentis 958. Principem, & lustrali fonte Constantinopoli expiatum fuisse : tunc ab ejus urbis Episcopo ordinatum fuisse Episcopum, qui nascentis apud Turcos Ecclesiæ exordia excoleret & foveret. Utcumque ergo & Patriarchæ cæteri operam dabant propagandis Ecclesiis novis, & Episcopatibus erigendis. Sed procul erant illi semper à successorum Petri flagrantissima charitate & solicitudine.

CAPUT LVII. *P. 4. l. 1. c. 19.*

De Institutione novorum Episcopatuum in Gallia, eorumdemque unione, divisione & translatione, per ultimam hanc Ecclesiæ ætatem, ab anno Christi millesimo.

I. Quæ super hac re sint antiqui novique juris regulæ.

II. Astruuntur hæ regulæ seu leges, ex Bernardo & Ivone Carnotensi : Præsertim de necessaria Principum consensione.

III. Erigitur, aut restituitur Episcopatus Tornacensis.

IV. De Trebatensi Episcopatu.

V. De Episcopatibus Bononiensi, Sant-Audomarensi, & Iprensi, post æquatam solo Teroannam.

VI. De tredecim novis Belgii Episcopatibus.

VII. Frustra tentata erectio Episcopatus Mopomensis, Nancienſis, & Burgensis in Bressia.

VIII. De conjunctis & disjunctis Episcopatibus Antipolitano, Crassensi & Vencienſi.

IX. De Valentino & Diensi.

X. De Magalonensi & Mon-Pessulano.

XI. De Apamiensi.

XII. De Episcopatu Tolosano, in plures secto. Alii etiam Episcopatus à Joanne XXII. Papa excitati.

I. QUæ in Metropolibus, eædem prorsus dominantur & regnant leges in Episcopatibus novis extruendis. Hæ nimirum. 1. Primas authoritatis penes Ecclesiam esse. 2. Hac ultima ætate eam uni summæ Sedi maximè tributam fuisse, eique servatam integram. 3. Hanc juris reservationem non ambitiosa quapiam affectatione factam esse, sed ipsis rerum eventis, & arcana omnipotentis Sapientiæ providentia, quæ rerum omnium momenta, & inclinationes temporum varias & mutabiles moderatur ad Ecclesiæ salutem & amplitudinem. 4. Superstites subinde emicuisse reliquias quasdam & velut scintillas antiquæ Conciliorum Provincialium &

Metro-

Metropolitanorum authoritatis in hoc negotio. 5. Principum temporalium conſenſionem adhibitam ſemper fuiſſe, ut qui ſua maximè intereſſe putent. 6. Iiſdem regulis locum eſſe, ubi plures in unum coaleſcunt Epiſcopatus, ubi unus in plures ſcinditur; aut divelluntur rurſus, qui uniti fuerant; & ubi ſedes Epiſcopalis alium in locum transfertur. Hæ ſunt ſolennes leges, quibus firmandis illuſtrandiſque varia nunc exempla congerenda nobis ſunt.

II. Exordium ducam ab Eccleſia Gallicana, cui quondam Bernardus hoc perſuaſiſſimum eſſe inſinuavit, ad Sedem Apoſtolicam attinere, ut novos credet Epiſcopatus, quæ Epiſcopalis poteſtatis ſummam una plenitudinem aſſecuta eſt.

Epiſt. 131. *Plenitudo ſiquidem poteſtatis ſuper univerſas orbis Eccleſias ſingulari prærogativa Apoſtolicæ ſedi donata eſt. Poteſt ſi utile judicaverit, novos ordinare Epiſcopatus, ubi hactenus non fuerunt.*

Sed juris Eccleſiaſtici peritiſſimus Ivo Carnotenſis Epiſcopus aliquandiu antè Paſchalem II. monuerat, numquam ea poteſtate uti Sedem Apoſtolicam, niſi conſenſu & aſtipulatione Principum, ut Sacerdotii & Regni concordiæ conſultum ſit. Inſtabat vehementiſſimè apud hunc Pontificem Clerus Tornacenſis, ut Epiſcopum

Epiſt. 240. ſibi dari ab eo exprimeret; cùm id fieri nequaquam poſſet, niſi convulſo truncatoque Noviomenſi Epiſcopatu, cujus in ditione multis jam retro ſæculis fuerat Tornacum. Obteſtatus eſt Ivo Pontificem, ne quid ſibi ſubripi ſineret, quo Regno Eccleſia committeretur; cùm utrique peræquè & neceſſaria ſit concordia, & conducibilis: *Regni Francorum pax & ſummi Sacerdotii nulla ſubreptione diſſolvatur:* ne Noviomenſem ea fraudaret gloria & ditione Eccleſiam, qua quadringentis jam ab annis gaudebat: ne procella eadem ſchiſmatis implicaretur & Gallia, qua Germania jam convulſa avulſaque fuerat ab Apoſtolicæ Sedis obſequio: *Ut ſtatum Eccleſiarum, qui quadringentis fermè annis duravit, inconcuſſum manere concedatis, ne hac occaſione ſchiſma, quod eſt in Germanico regno adverſus Sedem Apoſtolicam, in Galliarum regno ſuſcitetis.* Eſſe enimverò in poteſtate ſummi Pontificis Epiſcopatuum fines contrahere, aut dilatare: ſed eam poteſtatem regi temperarique debere contemplatione & charitate Eccleſiaſticæ utilitatis, ejuſque indiſſolubilis pacis, qua Eccleſiæ Regnum conſentire utriuſque ſummoperè intereſt: *Nec in hoc reſiſtimus, quin poſſit Sedes Apoſtolica Parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare, ſi utilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde ſchiſma contingat.* Denique eam nunc quidem eſſe miſerrimam temporum rerumque ſortem, ut vileſcat Epiſcopatus, niſi aliquantis ſuffulciatur opibus: ideoque verendum eſſe, ne unius in duos Epiſcopatus ſectio utrumque pudendæ immergat inopiæ. *Præterea cùm dignitas Epiſcopalis paupertatem his diebus honeſtè ferre non valeat, honeſtè providendum eſt, ne iſta diviſione uterque Epiſcopus fiat pauper.*

Illuc hìc juvat obſervare, ut Rex juris ſui & dignitatis retinentiſſimus, manum calamumque adhibuerit Epiſcopi pietate & eruditione clariſſimi, non ut palam comminaretur, ſed ut metum tamen injiceret animo Pontificis, ejus mali quod omnium maximè reformidandum eſt, diſſipati videlicet inter Reges & Sacerdotes fœderis. *Novit enim paternitas veſtra, quia cùm re-*

Ibid. *gnum & ſacerdotium inter ſe conveniunt, bene regitur mundus, floret & fructificat Eccleſia. Cùm igitur inter ſe diſcordant, non tantùm parvæ res non creſcunt, ſed etiam magnæ res dilabuntur.* Cùm hoc inconvulſo nitantur fundamento quæcumque vel ſcriptis mandari, vel in uſum rerum vocari actitarique debent, quòd nimirum regula & lex una ſit poteſtatis omnis Eccleſiaſticæ, utilitas ipſa & charitas, concordiaque Eccleſiæ & Reipublicæ: non pigebit ei rei elucidandæ approbandæque diutiùs quandoque eos immorari, & ad eandem illuſtrandam inculcandamque identidem recurrere.

III. Ceſſit Pontifex Paſchalis II. poſtulationi tam æquæ & tam vehementi. Hiſtoria Abbatiæ ſancti Martini Tornacenſis fidem facit aſſenſum Spicileg. To. 12. p. 466. tandem fuiſſe Regem Ludovicum VI. reſtaurationi Epiſcopatus Tornacenſis, ſed rei executionem variis artibus & quaſi per cuniculos quoſdam re- Ann. 1146. tardatam fuiſſe. At aliquanto poſt tempore Eugenius III. Papa Romæ Abbatem ſancti Vincentii Laudunenſis, diutiùs reniſum, ordinavit tandem Epiſcopum Tornacenſem, miſitque Tornacum cum Epiſtolis ad Tornacenſes datis, quibus teſtatur relatum ad ſe fuiſſe, pleroſque Tornaci vita emigrare ſacramenti Confirmationis expertes, Jureti Notæ in Ivonem p. 770. 771. eorumque Eccleſiam rerum ſpiritalium damnis patere innumeris ex Epiſcopi & Epiſcopatus inopia. Epiſcopum ergo eis à ſe hunc ordinatum, cui obtemperandum deinceps ſit, ſoluto nimirum vinculo, quo Noviodunenſi ante Eccleſiæ tenebantur aſtricti. Scripſit & ad Ludovicum VII. Regem novo hoc Epiſcopatu acceſſurum regno Franciæ luminis & gloriæ non modicum: *Quod ad magnum regni tibi à Deo commiſſi, & coronæ tuæ incrementum credimus perventurum.* Nec verò audiendos, ſi qui obtrectare velint, & ſecùs in- Spicil. To. 5. p. 565. terpretari, quod tot populorum ſaluti datum eſt: *Quod pro tanta neceſſitate, & tot millium hominum ſalute factum eſt.* Propius verò eſt acquieviſſe Regem, cùm nulla ſit apud Scriptores mentio obicis ab eo objecti. Confirmat Chronicum Alberici, Bernardum Clarevallenſem Abbatem certaſſe apud Eugenium, ut Epiſcopum Tornacenſibus daret. Quod argumento rurſus eſt, Ludovici VII. Regis conſenſionem acceſſiſſe. Id Spicil. to. 12. p. 484. diſertis verbis affirmat Hiſtoria Abbatiæ ſancti Martini Tornacenſis: *Rex paucis interpoſitis diebus petitioni annuit, ſicque novum Epiſcopum recepimus.* Porro proprium Epiſcopum habere jam tum deſierat Eccleſia Tornacenſis, ex quo B. Medardus Noviomenſis Epiſcopus, à Tornacenſibus Epiſcopus electus, à Rege Cleroque Galliæ Epiſcopatus hos duos in unum compingere adactus fuerat.

IV. In graviores incurrit difficultates reſtauratio Epiſcopatus Atrebatenſis. Parebat Atrebatenſis civitas Comiti Flandriæ, qui & ipſe Regi Franciæ ſubjiciebatur. Ad rem ergo & gloriam Galliæ Regum referebat, ut proprius Atrebatenſi Eccleſiæ immineret Epiſcopus, nec ei ampliùs Cameracenſis Epiſcopus imperitaret, qui Germanicis Imperatoribus erat ipſemet obnoxius. Flagrabant tunc importuna diſſidia inter Henricum Imperatorem & Romanos Pontifices. Communis ergo ratio utilitaſque ſanctæ Romanæ Sedis, & Coronæ Francicæ, Urbanum II. movit, ut pronas Atrebatenſium precibus accommodaret aures, & quem elegerant Epiſcopum confirmaret. Præcepit Pontifex à Rainoldo Remenſi Archiepiſcopo Atrebatenſem electum Epiſcopum Lambertum ordinari. Conſuluit Remenſis Sueſſionenſem alioſque Provinciæ ſuæ Præſules. Horum una fuit ſententia, non conſecrandum ab eo Lambertum, ne eo exaſperatus Cameracenſis Epiſcopus, cujus ditioni jamdiu paruerat Atrebatum, divelleret ſe à fœdere & obſequio Metropoleos Remenſis: ſed electum Romam ad Pontificem mitti debere: & ſponderi Pontifici, ubi ab eo conſecratus eſſet Lambertus, tum verò incunctanter in Provincia tota Remenſi, eo loco & honore ac jure futurum, quo cæ- Anno 1093. Spicil. to. 3. p. 123. teros omnes Provinciæ ejuſdem Epiſcopos. *Timuerunt & timent, ne Cameracenſes ex hoc facto accepta occaſione, ſe à Remenſi Eccleſia abrumperent; cùm & civitas eorum alterius regni habeatur, & regni, cujus Rex nobis & Eccleſiæ*

Ro-

Romanæ jam ex longo tempore inimicatur, &c. Ubi eum dignitas vestras consecraverit, consecratum benignè susciptemus, sicut Episcopum & Suffragancum. Lambertus Pontificem enixissimis adiit precibus, ut exoneraretur eo Episcopatu, cujus in gubernacula succedere non poterat, nisi ut gravem in se concitaret tempestatem, & sævitiam Imperatoris à Pontifice excommunicati, denique Cleri plebisque Cameracensis odia. Ad Imperatoris enim ditionem spectabat Cameracum: *Ad cujus Imperium Cameracum hactenus pertinebat.* Ordinavit nihilominus illum Pontifex Episcopum, & ad Remensem Archiepiscopum scripsit, nihil esse quod vereretur, ne ab ejus se Metropoli Cameracensis Episcopus segregaret; quisquis enim posthac ad Episcopatum Camèracensem alterius authoritate & ordinatione quàm Remensis Archiepiscopi grassarètur, eum confestim Romanæ Ecclesiæ fulminibus obruendum esse: nisi si quo Apostolicæ Sedis privilegio Atrebatum sibi subjectum fuisse Cameracenses adprobarent. *Nisi fortè Cameracenses privilegium Rromanæ authoritatis ostenderint, quod eis Atrebatensem subdat Ecclesiam.* Remensem Archiepiscopum scitatus est Flandriæ Comes, eccujus momenti esset hæc ordinatio? Rescripsit Remensis, re deliberata in Concilio Archiepiscoporum, Episcoporum & Procerum, non posse quemquam sine piaculari crimine his Romani Pontificis decretis reluctari: ac proinde confirmatam à se fuisse Lamberti ordinationem, ejusque professionem susceptam. *In Concilio quod Remis cum Chorepiscopis, & Episcopis nostris, atque Principibus multis habuimus, juxta domini Papæ Urbani præcepta, quibus inobedire nefas est, consilio & assensu Coepiscoporum nostrorum, more Ecclesiastico, illius professionem suscepimus, ejusque consecrationem confirmantes confirmavimus.* Novus interim Cameraci electus fuerat Episcopus, qui obnuntiationes suas statim Romæ significavit, Romanisque se jactavit fretum esse privilegiis: *Se & Ecclesiam suam Romanis privilegiis esse munitam.* Totius causæ judicium distulit Pontifex in Concilium Claromontanum, cui & Lambertus adesse jussus. Non causa tantùm, sed & gradu suo decidit Cameracensis, depositionis sententia perculsus, tamquam Germanico schismati implicatus. Firmavit denique Paschalis II. præcessoris sui Urbani II. decretum de restitutione Atrebatensis Episcopatus. Hæc excerpta sunt à nobis ex Epistolis ipsis authenticis, quas publici juris fecit in Spicilegio suo vir de re litteraria optimè meritus Lucas Dacherius.

Spicil. To. 1. p. 140. & seqq. Spicil. To. 3 p. 123.

Nec fileri fas est, quod Urbanus II. memorat ipse in Epistola quadam sua: ex Canonum norma subjici debere Metropolitano cuilibet duodecim Episcopos: Belgicæ Secundæ, quæ Remensis ipsamet Provincia est, totidem olim paruisse: eorum è numero fuisse Episcopum Atrebatensem: Vedastum ejus urbis Episcopum manu ipsa divi Remigii inauguratum olim fuisse: irruentibus Barbaris oppressam deinde aliquandiu jacuisse, ut urbem, ita Ecclesiam, & proprio diu viduatam Episcopo luxisse, sub Cameracensi dominatione; cùm modò autem ea civitas pristinum receperit splendorem, æquum esse ut & Episcopalis Sedis apicem pristinum recipiat, & populosior jam facta & opulentior Cameraco: id verò consentaneum esse tum Sardicensi Synodo, quæ Episcopos ex vicis transfert in urbes frequentiores: tum Decreto Concilii II. Africani, quo jubetur, ut oppida quæ suos quondam habuere Episcopos, suos iterum habere incipiant, ubi post aliquanti temporis vastationem reflorescere cœperint. *Ut Diœcesis, quæ aliquando habuit Episcopum, si accedente tempore populus multiplicatus, desideraverit habere proprium Rectorem, ejus videlicet voluntate in cujus potestate est Diœcesis constituta, habeat proprium Episcopum.* Promit denique Urbanus exemplum Gregorii Magni, qui eversum quondam vastatumque in Sardinia Episcopatum redintegravit.

Citra assensum Cameracensis Episcopi, ab ejus jugo absolvit Urbanus Atrebatensem Ecclesiam, nec tamen Africano Canoni injuriosum, aut infestum aliquid fecisse videri debet. Vacabat enim tunc Cameracensis Episcopatus: sed quod ponderis multò majoris est, tunc Ecclesia illa Germanici schismatis contagione laborabat; denique Canonum patrocinio uti non poterat Cameracensis Episcopus, quibus ipse tum vel maximè adversabatur, cum privatis commodis publicam Ecclesiæ utilitatem posthabebat. Denique Concilii Claromontani judicio vicit Ecclesia Atrebatensis.

V. Venio ad rem penè similem, cujus tamen exitus minimè similis fuit. Morinorum seu Teroannæ Episcopus cùm vivere desisset, electus in ejus Sedem est Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ. Manus illi jamjam erat impositurus Samson Archiepiscopus Remensis, cùm Bononiæ civitatis Clerus ad Pontificem appellavit, contestatus suum sibi proprium olim fuisse Episcopum, nec consecrari jam posse electum, nisi sub Ecclesiæ Tarvannensis nomine, minimè autem Bononiensis. *Clerici Bononiæ qui diu sub Episcopo Tarvannensi fuerant, volentes amodo suum proprium Episcopum habere, sicut antiquitus habuerant; prohibuerunt Archiepiscopum sub appellatione Apostolica, ne eum sacraret, nisi tantummodo ad Ecclesiam Tarvannensem.* Tanto Ecclesiæ suæ dispendio offensus Teroannensis electus, dimidiatæque ordinationis impatiens Romam petiit, ubi prisco more Episcopus ordinatus est. Feliciùs quàm æquiùs tum vicit Teroanna; cujus victoriæ gravissimas, quamquam tardas posteà pœnas dedit, cùm excisa à Carolo V. Imperatore ea civitas est, & Episcopatus ejus Bononiam translatus est ex aliqua saltem parte. Hujus translationis author Pius V. narrat ipsemet in diplomate super ea re edito, Regibus Franciæ Henrico II. & Hispaniæ Philippo II. convenisse, ut ne Teroanna unquam reviviscceret, sed Ecclesiæ illius ditio dispensaretur ad Pontificis Romani beneplacitum. Itaque à Pio IV. partem eam quæ Hispaniæ Regi obvenerat, in Sant-Audomarensem & Iprensem Episcopatus collatam distributamque fuisse: eam verò quæ Christianissimo obtigerat Regi, à se in Bononiensem Episcopatum *precibus Christianissimi regis*, conferri, Abbatia Canonicorum Regularium sanctæ Mariæ Bononiensis in Episcopalem Sedem erecta, & potestate facta Regi Christianissimo nominandi Episcopi, sicut & priùs Teroannensem nominabat. Harum rerum monumenta authentica suppeditat Gallia Christiana Sammarthanorum Fratrum, ex quorum opulento penu multa sæpissimè deprompsimus.

Anno 1185. Scriptores Norman. p. 996.

Spond. ann. 1553. nu. 2. Gal. Christ. To. 2 p. 428.

VI. Nihil attinet dicere de tredecim Belgii Episcopatibus, à Pio IV. institutis. Ea tunc & elucebat utilitas, & urgebat necessitas Ecclesiæ, his locis adversùs quotidiana pestiferæ hæreseos incrementa muniendæ, quæ tacitum saltem consensum extorserit à Principibus, Episcopisque, quorum causa agebatur; ut publicas Ecclesiæ rationes privatis suis anteponerent. De his quod satis esset diximus, ubi de Metropolibus suprà tractavimus.

Spond. ann. 1559.

VII. Vuillelmus Remensis Archiepiscopus à Cælestino III. Papa potestatem impetraverat Episcopatus novi erigendi in Castro Mocomensi, ea tamen lege addita, ut cum consensu fieret Regis Galliæ, & consilio Episcoporum Atrebatensis & Ambianensis. *De assensu Francorum Regis, de consilio fratrum nostrorum Atrebatensis & Am-*

Innoc. III. L. 2. Ep. 158. 159.

Ambianenſis Epiſcoporum. Firmaverat & Innocentius III. hoc decretum Cæleſtini, conceſſeratque Remenſi Præſuli, ut dum ſuperſtes ipſe eſſet, Epiſcopum ipſe præficeret cum conſenſu Diœceſanorum. Nondum comperi quid rei obſtiterit, quominus executioni id mandaretur.

Oſſat. tom. 2. L. 1. 3. 111.

Nihilo auſpiciùs tentatum eſt nuper aliquid ejuſmodi. Interceſſit Cardinalis Oſſatus, ne Nancienſis Civitas Epiſcopali infula decoraretur. Omni virium contentione in id connitebatur Lotharingus Dux. At vicit Oſſatus, vicit Tullenſis Eccleſiæ ratio, quæ cùm Francicæ ditionis eſſet, non poterat ſine gravi diſpendio ea territorii ſui parte multari, quæ Nancio aſcriberetur.

Sabaudiæ Dux Maximiliani Imperatoris gratia & authoritate fretus, à Leone X. anno 1515. id elicuerat, ut Burgum Breſſiæ civitas inſignis Epiſcopali ſede augeretur. Jam Pontificium diploma exierat; at anno vertente revocatum eſt ab ipſo eodem Pontifice, quòd nec Galliæ Rex aſſenſus eſſet, nec Archiepiſcopus Lugdunenſis, cui ſubducebatur quidquid novo addicebatur Epiſcopatui. Anno rurſus 1521. eundem Epiſcopatum idem reſtituit Pontifex: at verò quoniam id præter Regis voluntatem peractum fuerat, cùm paucis poſt annis idem Rex Breſſiam omnem ſuæ poteſtati ſubjeciſſet, non ægrè à Paulo III. illum rurſum Epiſcopatum extingui obtinuit.

Hiſtoire de Breſſe. Part. 2. p. 2. d. 21. Preuves de l'hiſtoire de Breſſe. pag. 78. &c.

VIII. Antipolitanæ Eccleſiæ ſedem Innocentius IV. Graſſenſem in civitatem tranſtulerat, tum ob cœli intemperiem, tum ob frequentes piratarum incurſiones: ita tamen ut Antipolitana Eccleſia Graſſenſi Concathedralis eſſet. Eo poſteà tempore, quo gravi ſchiſmate ſciſſa alternabat Eccleſia inter duos Pontifices, alterum Romæ, Avenione alterum ſedentem, Clemens VII. is qui Avenione ſedem fixerat ſuam, Graſſenſi perinfenſus Epiſcopo, quòd Urbani VI. Romanam civitatem occupantis partes ſectaretur, ſpoliavit eum ſucceſſoreſque ejus Antipolitana ditione, quæ Epiſcopalis menſæ portio erat non modica, eamque oppigneravit Grimaldis Genuenſibus, à quibus mutuam acceperat ingentem pecuniam: quam reſtituere, & ita ditionem Antipolitanam recuperare fas eſſet Epiſcopis poſthac Graſſenſibus. Baſileenſis Concilii decreto in integrum reſtitutus eſt Graſſenſis Epiſcopus. At Eugenius IV. adeò non huic decreto ceſſit, ut Antipoli Vicarium Apoſtolicum inſtituerit, inveſtieritque tota Epiſcopali juriſdictione: ſervata nihilo ſeciùs poteſtate Graſſenſi Epiſcopo, recipiendæ tum ſacræ tum civilis ditionis hujus, poſt numeratam Grimaldis eandem pecuniam. Ludovicus XIII. Vicariatus hujus Apoſtolici nominationem Graſſenſibus Epiſcopis reddi pervicit, ut eorum ditioni Antipolis aliquando tandem reſtitueretur. At recuſarunt Antipolitani eis ſubeſſe, atque ita res in irritum cecidit.

Hiſt. Eccleſ. de l'Ev. de Vence. l. 2. p. 256.

Gal. Chriſt. To. 2. p. 602.

Anno 1592. Epiſcopatus duos Graſſenſem & Vencienſem Clemens VIII. Papa unierat. Cùm Regius conſenſus defuiſſet, ſejuncti rurſus ii ſunt anno 1601. Aſſenſum tandem Regium præſtitit Ludovicus XIII. ut unirentur, conferrenturque Antonio Godeau, quo non alius pluribus pietatis & eruditionis ſacræ monumentis Eccleſiam illuſtravit. Diplomate tunc Pontificio Innocentii X. utrique Eccleſiæ ſui honores & tituli, ſua jura & privilegia conſtare juſſa ſunt: Sed cùm Clerus & populus Vencienſis ab hac unione abhorreret ſemper plurimùm, eam reſcindi curavit hic ipſe tam multis clarus virtutibus Præſul, Graſſenſique abdicavit ſe Epiſcopatu.

Godeau. To. 2. l. 2. p. 255.

IX. Gregorius X. Valentinum & Dienſem in Delphinatu univit, ſola Eccleſiaſticæ utilitatis contemplatione excitatus, ut ſuis ipſe verbis teſtatum voluit: *Propter urgentem neceſſitatem, & evidentem utilitatem ipſarum*. Porro Epiſcopi electio alternatim celebranda erat ab utriuſque Eccleſiæ Capitulis, initio ducto ab Eccleſia Valentina. In Reſcripto ſanè Pontificio nulla mentio conſenſus à temporali Principe flagitati. In cauſa fuit, vel quòd res gererentur in terris, ut vernaculo idiomate vocant, Imperii, in quibus Eccleſia ampliori ſemper utebatur libertate, ut infrà ſuo à nobis loco obſervabitur: unde & ibi Epiſcopi Principes Imperii, non ad gloriam nominis tantùm dicebantur, ſed ob eximia quædam inſignia poteſtatis. Vel quia non ſemper ſummi Pontifices tantundem honoris & indulgentiæ minoribus Principibus quàm Regibus dependendum cenſuerunt. Nonnulla emicant adhuc veſtigia ejus poteſtatis, qua tamquam Princeps Imperii pollebat Epiſcopus Valentinus & Dienſis, in ea tranſactione, quam fecit Ludovicus XI. tum Delphinus, poſteà Franciæ Rex, cum Epiſcopo.

Rainal. ann. 1273. n. 35.

Memoires du Clergé. To. 2. Par. 4. pag. 81.

Uno tantùm verbo ſtringam translationem Epiſcopatus Albæ Helviorum in civitatem Vivarienſem. In illa eam tempora conjiciunt Hiſtorici, quibus Vandali Galliam incurſantes Albam diruerunt. Paſchalis II. duo duarum civitatum nomina in unum conflavit, *Alba, quæ & Vivarium dicitur*. Forſan & ipſum Albæ nome unà cum Epiſcopatu Vivarienſi urbi tranſcriptum fuerat.

Du Cheſne. Notæ in Bib. Clun. p. 125.

X. Celeberrimam olim urbem Magalonam dirui juſſerat Carolus Martellus, quòd eò frequenter excenderent Saraceni, & inde circumjacentes popularentur regiones, nondum extructa Mompeſſulana civitate. Seceſſerunt Epiſcopi Magalonenſes in Caſtrum Suſtanſionenſe, Sedemque ibi trecentis admodum annis habuere, donec Arnaldus Epiſcopus à Pontifice Joanne XX. ab Archiepiſcopis ſimiliter & Epiſcopis circumpoſitis ampliſſimas expreſſit Indulgentias, licentiamque, ut pœnitentes ingreſſu Eccleſiæ non ampliùs arcerentur, quin & rebus ſacris in commune fruerentur, excepta Euchariſtia, dummodo ſtipis aliquid conferrent in Eccleſiæ Magalonenſis reſtaurationem; atque ita Eccleſiam Magalonenſem reſtauravit, dedicavitque. Canonicis Regularibus ſucceſſor ejus Clerum ejus totum conſtare voluit. Reges ipſi certatim in eam opes & prædia contulere, in quibus fuit & Monſpeſſulus, altero lapide à Caſtro Suſtanſione, ſeu Melgorio. Jam inde ſub Ludovico VII. Rege Monſpeſſulus in ditione erat Epiſcopi Magalonenſis: qui ea de cauſa fidem homagiumque Regi præſtabat. Anno 1536. Paulus III. Magalonenſem Epiſcopatum in civitatem jam opulentam Mompeſſulanam tranſtulit, poſtulante Rege, ut fidem faciunt ipſa Pontificis diplomata.

Bibl. MSS. Labb. To. 1. pag. 796.

Ibid. To. 4. pag. 800.

Marca de Concor. l. 2. c. 3. n. 2. 3. & l. 4 c. 13. nu. 5.

Rainal. ann. 1296. n. 52 53. ann. 1299. n. 25.

XI. Apamienſem Epiſcopatum erexit Bonifacius VIII. Papa in Abbatia Canonicorum Regularium ſancti Antonini ejuſdem loci, cujus temporale dominium erat penes Abbatem, qui & ipſe Epiſcopus ibi primus inauguratus eſt. Credere par eſt, non alio id Pontificem adgreſſum eſſe conſilio, quàm ut Epiſcopali ſplendore & culmine retunderet Fuxienſium Comitum truculentiam in urbem Apamienſem, poſtquam Philippus Pulcher Rex regiæ illam tuitionis præſidio nudaverat, quo eam hactenus munierant Reges, Romanorum Pontificum hortatu. Sed cùm aſſenſum Regis Bonifacius impetrare minùs curaſſet, ad hujus Epiſcopatus erectionem: eam contumeliam Rex impatientiſſimè tulit, ut liquet ex hiſtoria Nicolai Gillii, & ex litteris Pontificis ipſius, Regem interpellantis, ne Miniſtri ejus Reſcripti ſui executioni intercederent, quam Archiepiſcopo Narbonenſi demandaverat. Cùm mortuo Bonifacio Petri Sedem impleret Benedictus XI. multa Rex idem acerbiſſimè conqueſtus eſt de violentis Bonifacii conatibus, & de eo maximè,

Marca de Concor. l. 4. c. 13. n. ult.

Ann. 1297.

mè, quòd à prædecessorum suorum vestigiis & exemplis deflexisset Bonifacius, cùm illi nihil ejusmodi novassent unquam, nisi re maturiùs deliberata, & impetrata Regum consensione. *Temporibus sanctorum Patrum fiebant divisiones Episcopatuum perrarè, & cum causæ cognitione plenaria, & cum aliqua complacentia Regum, Patronorum & populi, ad tollendum scandalum. Temporibus autem Bonifacii non sic, sed prorsus aliter.*

Hist. de la Différent, &c. p. 212.

Superioribus jam Capitibus abundè patuit, non indulgentia tantùm quadam, & libera observantia factum fuisse, ut Principum in his consensus expectaretur, sed certa & gravi necessitate. Vel ipsa observantiæ & officii cessatio inter summos Principes periculosæ plenum opus aleæ est. Itaque Philippus Pulcher non potuit imperare sibi, ut æquo animo pateretur, ut Bernardus Saissetus, quem Apamiensi Episcopatu Papa donaverat, ejus capesseret administrationem. Ludovicus Regiæ Princeps prosapiæ, & sanctitate tamen quàm sanguine illustrior, Tolosano Episcopatu nuper auctus, investitus est & Apamiensi, atque utramque illam administravit Ecclesiam, pari Papæ Regisque consensione. Eo mortuo non ægrè passus est Rex, ut Bernardus ei sedi redderetur. Porro Pontificio suo diplomate Bonifacius id affirmat, Tolosani Episcopatus, uti latissima ditione, ita & opulentia necessariò adductum se fuisse, ut in plures illum scinderet Episcopales sedes, perficeretque quod jam pridem meditatus fuerat Clemens IV.

Nicole Gilles. Chron. Nangi. ann. 1296. 1298.

XII. Nulli non exploratum est, calamitates quantas invexerit ea, quam irrogatam sibi Philippus Pulcher existimavit, contumelia, erecta sine assensu suo Apamiensi sede Episcopali. In eo ipso argumenti satis est, assensum priùs Regium à Joanne XXII. elicitum fuisse, quàm Tolosanus Episcopatus ab eo rursus in plures secaretur: etsi nulla ejus mentio fiat ut in ejus Bulla. Sunt autem hi Episcopatus novi, Montalbanensis, Sancti Papuli, Lombensis & Riejensis. Idem sentiendum de Lavaurensi, Vabrensi, Alectensi, Sancti Pontii Tomerarium, Castrensi, Agennensi, Codomiensi, Tutelensi, Sarlatensi, San-Florensi, Malleacensi, Lucionensi, quos idem Pontifex erexit omnes. Jure meritoque hìc admirari lubet Regum Gallorum moderationem animi, qui ne curarunt quidem ut in Bullis erectionis horum Episcopatuum consensionis à se præstitæ mentio aliqua fieret, quamquam summa tum eorum esset cum Pontificibus Avenione sedentibus conjunctio & familiaritas, summa apud eos gratia. Sequentibus sæculis circumspectiùs actum est, ut mentio semper expressa fieret Regii consensus, quo fibræ futurarum contentionum omnes præsecarentur. Leges si voles in Actis Cleri Gallicani, in plura volumina pulcherrimè distributis, Bullas Urbani VIII. anno 1631. pro transferendo in statum sæcularis Cleri Monasterio Malleacensi, & pro erigendo Collegio sæcularium Canonicorum apud Pontenacum-Comitis, quò tunc transferre Capitulum Malleacense meditabantur. Lege & Bullam Innocentii X. pro transferendo Rupellam Capitulo Malleacensi: placuit enim tandem eo potius honoris culmine ornari Rupellam, quàm Fontenacum. At occurrit expressissima consensio, immo & postulatio Christianissimorum Regum Ludovici XIII. & Ludovici XIV.

Extravag. Comm. l. 3. t. 2 c. 5. 6. 7.

Rainal. ann. 317. n. 12.

Tom. 2. c. 2.

CAPUT LVIII. *P. 4. l. 1. c. 20.*

De Episcopatuum novorum erectione extra Gallias post annum Christi millesimum.

I. Quæ in Gallia, eædem & in Anglia observatæ sunt regulæ in erectione novorum Episcopatuum, & in veterum translatione. Exempla primùm Lanfranci.

II. Exempla Anselmi.

III. Exempla Episcopatuum ab Henrico VIII. Rege institutorum.

IV. Exempla Ecclesiæ Hibernicæ.

V. Exempla in Suecia.

VI. Et in Germania.

VII. In Livonia & Dania.

VIII. Alia rursus exempla in Germania.

IX. Et in Hungaria, ubi Rex Episcopatus erigit novos, tamquam Legatus Apostolicæ sedis.

X. Exempla in Italia.

XI. Duæ Cathedrales Ecclesiæ sub uno Episcopo.

XII. In Hispania.

XIII. In Africa.

XIV. Translatio Leodiensis Capituli, non translato Episcopatu.

XV. Erigitur in Palæstina Episcopatus Bethlehemiticus.

I. TRajicientibus nobis ex Gallia in Angliam, eædem leges, eadem canonicæ doctrinæ occurrent documenta, non eadem religio, aut observantia in sedem Apostolicam. Diximus jam in provincia Vuesexensi cùm toto septennio nulli fuissent Episcopi, multùmque ea de re expostularet Formosus Papa, ab Eduardo Rege coactum fuisse Concilium Nationale, seu mavis Comitia Regni generalia, *Synodum Senatorum gentis Anglorum*. Jussu ejus præfuisse Cantuariensem Archiepiscopum, electosque tum ab eo, tum ab Episcopis Episcopos quinque: aut potius creatos Episcopatus quinque, cùm duo tantùm antè fuissent, denique additos adhuc alios duos, & hoc totum à Romano Pontifice confirmatum fuisse, ne humana ulla deinceps potestate concuti aut revocari posset. *Rex & Episcopi elegerunt, & constituerunt singulos Episcopos, & quos olim duo habuerunt, in quinque diviserunt, &c. Sed & aliis Provinciis constituit duos Episcopos, &c. Hoc totum Papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret decretum.*

Anno 904. Guillelm. Malmesbur. p. 47.

Perspicuum est partes suas hìc tunc demum interseruisse Pontificem, ad creandos Episcopatus novos, quòd Metropolitani, Concilia Provincialia, & Reges cessarent, nec pro officio consulerent Ecclesiæ necessitatibus. 2. Et vel tunc tamen moniti à Pontifice, excitatique Reges, & Synodi Episcopales novas sedes instituerunt. 3. Ut inconcussa firmitas novis accederet institutionibus, expetita est Papæ confirmatio. Ita recidebat in manus Pontificis Romani creatio novarum Sedium, quòd is solus Archiepiscoporum negligentiæ mederetur, & decreta conderet, quæ à futuris Archiepiscopis, vel Provincialibus Synodis irritari non possent.

In Nationali etiam Concilio B. Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus transtulit Sedes tres Episcopales ex ignobilibus oppidis in celebriores urbes Cestrensem, Ciceſtrensem, & Salisberiensem, suffragatione Regia Synodalique. *Concessum est Regia munificentia, & Synodi authoritate.* Cùm supersesent & aliæ id genus Sedium creationes aut translationes faciendæ, nec satis exprompsisset Rex quid sibi esset consilii, reditum ejus

Anno 1075. Vita Lanfranci. c. 12.

ex

ex Gallia oppetendum eſse ſtatutum eſt. *De quibuſdam, qui in villis ſeu vicis adhuc degebant, dilatum eſt uſque ad Regis audientiam.*

II. Lanfranco ſucceſſit Anſelmus ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum, qui cùm Lincolnienſem Epiſcopatum in duos diviſiſſet, aut dividere ſtatuiſſet, hanc à Paſchali II. Papa confirmari diviſionem expetiit. Ea de re hæc habet Eadmerus: *Anſelmus ſciens præter Regium conſenſum & Romani Pontificis authoritatem, novum Epiſcopatum nuſquam ritè inſtitui poſse, ſcribit & ſic.* In hac Epiſtola Anſelmus, 1. ſubmonet Pontificem tam latè patere hunc Epiſcopatum, ut unius Epiſcopi ſolicitudo & vigilantia quantavis impar ei ſit. 2. Annuos reditus pingues eſſe ſatis ad duorum Epiſcoporum ſuſtentationem. 3. Aſſentiri Lincolnienſem Epiſcopum. 4. Satis commodè poſſe Elienſem Abbatiam Epiſcopali ornari Cathedra. 5. Ita & Regi, & Epiſcopis, & Magnatibus, & omnibus denique Anglis in votis eſſe hanc Epiſcopatus Lincolnienſis diviſionem, ut Eccleſiæ perutilem ferè augurentur. *Rex & Epiſcopi, Principes, & alii rationabiles & religioſi viri regni Anglorum, &c. Ad utilitatem Eccleſiæ conſtitutum, &c.* 6. Neceſſariò à Pontifice confirmari debere, ne quid poſterior ætas demutare eorum poſſit, quæ tam providè, & tantæ authoritatis pondere confirmata fuerint. *Ut cùm Apoſtolico aſſenſu fuerint confirmatæ diſpoſitiones, nulla præſumptione à poſteris, quæ ſalubriter ſtatutæ ſunt, queant violari: ſed ratæ permaneant in perpetuum, &c. Quod pro utilitate Eccleſiæ ſic diſpoſitum eſt, veſtra authoritate in perpetuum roboretur: ne à poſteris ulla præſumptione, quod bene ſtatutum fuerit, violetur.* Acta ipſa Elienſis Epiſcopatus fundationis prolixiùs intexit Joannes Seldenus ſuis in Eadmerum Notis. Porro hìc advertere eſt Pontifices Romanos non obvios ipſos occurrere, vel inſerere ſe ſuamque negotii quibuslibet authoritatem; ſed invocari & interpellari, ut inconvulſa ſtabilitas concilietur Metropolitanorum Synodorumque decretis. Ex quo contigit, ut aliquando inoleſceret mos ipſos ſtatim & ſine anfractu interpellandi, ut Epiſcopatus novos erigerent & confirmarent: quòd brevius & expeditius id eſſet, quàm ut ab aliis erectos ipſi confirmarent. Hinc etiam conjicies, quem in ſenſum rapiendum ſit quod aiunt Matthæus Paris & Matthæus Vueſtmonaſterienſis, ab Henrico Rege Abbatiam Elienſem Epiſcopali Sede auctam fuiſſe: *Rex Henricus Abbatiam Elienſem in Epiſcopalem Sedem commutavit.* Contextus iſti Hiſtoricorum, quibus Regiæ tribuitur poteſtati, quidquid cum pompa & ſtrepitu geritur, non eum ſenſum habent, ut Epiſcoporum Pontificiſque authoritas abdicetur. In eandem ergo ſententiam interpretando mollitam debet trahi quod alibi narrat idem Matthæus Vueſtomonaſterienſis ab Henrico Rege II. erectum fuiſſe Epiſcopatum Carleolenſem, eoque donatum tunc Epiſcopatu eum qui erat illi à Confeſſionibus, Priorem antè ſancti Oſuvaldi. Et quod ſcribit Matthæus Paris, Epiſcopum Theodfordienſem Roma rediiſſe, ubi Epiſcopatum ſimoniacè partum in manus Pontificis reſignarat, atque rurſus Apoſtolicæ Sedis gratia receperat; & Sedem ſuam Norvicum tranſtuliſſe, unde Norvicenſis deinceps emerſit Epiſcopatus.

Hiſt. Nov. c. 4.

Conc. To. 10. p. 708.

Ann. 1072.

Ann. 1121.

Ann. 1094.

III. Superiori ſæculo Henricus VIII. Angliæ Rex peſtiferæ ab Eccleſia Catholica ſeceſſionis ſignifer, id ſibi nihilo ſecius ſumpſit, ut ſex erigeret Epiſcopatus novos. Henrico ſucceſſit filius & impietatis hæres Eduardus, Eduardo Maria ſoror, Catholicæ fidei retinentiſſima, qua regnante Cardinalis Polus Apoſtolicæ Sedis Legatus, Roma miſſus, ut Angliam Eccleſiæ unitati & Pontifici recolligeret, prudentiſſima diſpenſatione uſus, irrituam ſua ſponte Epiſcopatuum ſex erectionem, ratam eſſe ſanxit, firmarique fecit à Paulo IV. Pontifice, aſſentiente præ cæteris Regina.

IV. In Hibernia Rex, germanus Regis frater, & Epiſcopi, cùm decreviſſent non debere proprio diutiùs fruſtrari Epiſcopo Vaterfordiam, opibus juxta & populo frequentem jam civitatem; Epiſcopum elegerunt ipſi, & ad Anſelmum pergere juſſerunt, tamquam ad Primatem & Apoſtolicæ Sedis Legatum: à quo confirmaretur, uti Epiſcopatus novus, ita & electus Epiſcopus. *Rex cum Epiſcopis & quinque Nobiles cum Clero & populo, miſerunt ad Anſelmum, petentes, quatenus Primatus, quem ſuper eos gerebat, poteſtate, & qua fungebatur vicis Apoſtolicæ authoritate, neceſſaria plebium utilitate ſubveniret, &c.* Subſcripſere Epiſtolæ Rex, Epiſcopi, aliique complures. Annuit Anſelmus poſtulatis, & electum ordinavit Epiſcopum. Henricus poſteà III. dolens de inopia & egeſtate Epiſcopatus Vaterfordienſis, itemque Liſmorienſis, uniri eos in unum aſſenſus eſt, ſi ſua Pontifex authoritate eam unionem roboraret.

Spondan. an. 1554. nu. 4.

Eadmerus Hiſt. Nov. L. 2 Cōc. Angl. To. 2. p. 20.

Conſtit. Antiq. Reg. Angl. p. 80.

V. Olaphus Sueciæ Rex idem Apoſtoluſque, Epiſcopatum inſtituit Scarenſem, ſed interpoſita Archiepiſcopi Hamburgenſis authoritate Uvani, Apoſtolicæ Sedis Legati, à quo eo petente ordinatus ibi eſt Epiſcopus: *Petente Rege ordinatus eſt.* Nec aliter in contumeliam fieri Canonum paſsus eſſet Uvanus, qui cùm Canutus Daniæ Rex debellata Anglia, Anglos Epiſcopos in Daniam abduxiſset, eiſque regni ſui Provincias demandaſset, victori & Eccleſiæ Chriſtianæ propagatori ita congratulatus eſt, ut ipſum tamen objurgaret, verbiſque caſtigaret, quòd canonicis obſtreperet legibus, Epiſcopatus condendo novos, in eoſque transferendo Epiſcopos aliarum civitatum. Victoriæ ipſius ſplendorem armorumque gloriam obſcuravit, vel novo potius lumine decoravit Rex ſumma animi remiſſione & propenſa humanitate, in amantem ſui, ſed penè intempeſtivum cenſorem. Quippe conjunctiſſimum deinceps & conſiliorum adminiſtrum hunc ipſum habere voluit, quem audacem habuerat monitorem. *Congratulatus eſt ei de rebus bene geſtis in Anglia, ſed corripuit eum de præſumptione Epiſcoporum, quos tranſtulit ex Anglia. Quod Rex gratanter accipiens, ita poſtmodum conjunctus eſt Archiepiſcopo, ut ex ſententia ejus omnia deinceps facere maluerit.* Compertum habebat Uvanus Legationis ſuæ vi ac jure poſſe à ſe Epiſcopatus Epiſcopoſque inſtitui. Unum itaque ex Epiſcopis illis Anglis corripuit, nec dimiſit, niſi expreſſa ab eo fidelitatis & obedientiæ profeſſione in Hamburgenſem Eccleſiam. Quo peracto, quem velut captivum detinuerat, amiciſſimum ſibi fidiſſimumque deinceps retinuit, *Fidelitatem Hamburgenſi Cathedræ cum ſubjectione debitam ſpondens, familiariſſimus deinceps Archiepiſcopo factus eſt.*

Baron. ann. 1028. n. 8.

Adam. l. 2. c. 41.

Baron. ann. 1016. n. 3.

Adam. l. 2. c. 38.

VI. Adalbertus Hamburgenſis & ipſe Archiepiſcopus ac Legatus, pari ſaltem vigore explicuit Legationem ſuam, qua Septentrionales omnes gentes complectebatur. Ordinavit itaque Epiſcopos in Dania novem, in Suecia ſex, duos in Norvegia, unum in Orcadibus, unum in Islandia. Quatuor aut quinque ſemper & ubique cingebatur Epiſcopis, quos indivulſos habebat comites; frequens illud in ore habens, Duobus ſe dominis tantùm obnoxium eſse, Papæ & Imperatori. Itaque fidentiùs quandoque Epiſcopales excitavit Cathedras, Regibus haudquaquam aſsentientibus: quando exploratum videlicet habebat, eorum diſsenſum perinde adverſari ipſorum ſaluti, atque publicis Eccleſiæ utilitatibus. *Adeo ut per totum Aquilonem, in quibus locis opportunum videbatur, ſæpe invitis Regibus Epiſcopatus conſtitueret, ordinaretque Epiſcopos, ex*

Baron. anno 1067. n. 17.

Adam. l. 4. c. 46.

Capel-

Capella ſua quos vellet electos. Ea ſanè tempeſtate omnes illi ad Boream Reges Imperatorum poteſtati obnoxii quodammodo erant. Addit Helmodus Adalbertum authoritate & gratia fretum, tum Imperatoris, tum Papæ, id meditatum eſſe, ut duodecim Epiſcopatus erigeret, quibus ipſe Patriarchæ nomine & poteſtate immineret; ſolitum eum adjungere ſibi Clericos omnes meritis ſuis ſpectabiles, eoſque oblata opportunitate ordinare Epiſcopos Nationum variarum, aliis aſſignata certa Sede, aliis vaga & incerta: *Quoſdam locans certis Sedibus, quoſdam incertis*.

Helmodus L. 1. c. 22.

Erat Helmodus à quo iſta carpſimus, Presbyter, ſive Parochus in Provincia Holſatiæ, ſcribebatque circa annum 1140. Chronicum Slavorum, rogatu Geroldi Aldeburgenſium Epiſcoporum poſtremi, ut qui ipſe unà cum Sede Epiſcopali ſua Aldenburgo Lubecam translatus ſit. Narrat porro Helmodus, cùm jam decem præfuiſſent Aldemburgo Epiſcopi, ab Adalberto demum Archiepiſcopo Hamburgenſi eum Epiſcopatum in tres diſſectum fuiſſe, erecta duplici Sede nova, altera Ratzemburgi, Mekeleburgi altera. Cùm parum ſincera, adeoque inſtabilis fuiſſet Slavorum converſio ad fidem, eis deficientibus, Sedes iſtæ Epiſcopis orbatæ fuere annis octoginta quatuor, auſpicandis ab anno 1066. Poſtea verò cùm ſe primo vigori reddidiſſent, multùmque diffudiſſent Boreales Eccleſiæ, Harvicus Archiepiſcopus Hamburgenſis, multùm quidem ille ſed incaſſum apud Papam & Imperatorem laboravit, ut Daniæ, Sueciæ & Norvegiæ Epiſcopales ſedes ſubjicerentur Hamburgenſi Metropoli, cùm hæc illis & origo & primæva fuiſſet inſtitutio: *Cùm obſequiis & variis largitionibus nihil profeciſſet apud Papam & Cæſarem*. Id tandem ille cepit conſilii, quo Suffraganeos ſibi daret, hanc innoxiam & expeditiſſimam eſſe rationem, ut reviviſcerent Epiſcopatus, qui olim extiterant. Ordinavit ergo Epiſcopos Aldemburgi, Ratzemburgi & Mekeleburgi. Aldeburgenſis in Holſatia Epiſcopus creatus eſt Vicelinus. At cùm nec Ducis nec Comitis conſenſio acceſſiſſet: *Facta ſunt hæc inconſulto Duce & Comite noſtro*: hinc jurgiorum & diſſenſionum ſeges. Comes invaſit decimas, Dux gratia & tuitione ſua expunxit Vicelinum Epiſcopum, niſi Epiſcopatus inveſtituram ab eo acciperet. Vicelinus multùm ab ea re abhorrebat. Conſuluit Hamburgenſem Archiepiſcopum, qui ab ea voluntate magis magiſque illum alienavit. Sed eò neceſſitatis & anguſtiarum adactus tandem eſt cum Eccleſia ipſa ſua, ut inveſtituræ tandem ejuſmodi acquieſceret, etſi optatum ſtatumque illis priùs fuerat, nonniſi ab Imperatore eam accipere. Hoc obſequio placati Dux Comeſque, quidquid erat rerum juriumque ejus Eccleſiæ, maxima ex parte ei reſtituerunt. Geroldus Vicelini ſucceſſor Sedem ſuam Aldemburgo Lubecam tranſtulit, ſola Ducis authoritate, ne interpellato quidem Imperatore, propterea quòd Duces regionem illam omnem expugnatis Infidelibus Chriſti Imperio adjecerant, & prima jecerant Epiſcopatuum fundamenta. Mekeleburbenſis ſedes Suerinum translata eſt, in urbem ſcilicet à Slavorum incurſationibus tutiorem. Berno primus Suerinenſis Epiſcopus obiit anno 1195. Duces Saxoniæ eadem poteſtate uſi ſunt in Eccleſia Suerinenſi, atque priùs in Mekeleburgenſi.

Idem c. 69.

Ibidem c. 70.

Ibidem c. 89.

Arnold. Lubec. l. 4. c. 24.

VII. Idem rurſus Archiepiſcopus, ſive Hamburgenſis, ſive Bremenſis Hartvicus, miſſione & Epiſcopali conſecratione ornavit primum Livoniæ Epiſcopum, qui Rigæ poſteà ſedem habuit, unde & nomen duxit. Qui delegatus eò fuerat ab Apoſtolica ſede Meynardus, Epiſcopali donatus eſt ea ſede. Sed cùm Septentrionalis orbis Reges tractu temporis dignitatis ſuæ curioſiores tenacioreſque evaſiſſent, nec jam vellent ſui regni Eccleſias ab Hamburgenſi pendere Primatia, quæ olim ei erat Imperatorum Germanicorum: compellatus eſt Innocentius III. duos ut crearet Epiſcopatus in Dania novos, in urbibus quæ non ita pridem Chriſti fidem amplexatæ fuerant: *Noſtro fuit Apoſtolatui ſupplicatum, ut per Epiſcopalis dignitatis inſignia, &c.* Delegatus eſt ab Innocentio Lundenſis Archiepiſcopus, ut neceſſitatem excuteret hujus Epiſcopatuum erectionis: *Si qualitas locorum popoſcerit, ac facultates ſufficiant, & expedire videritis*: & his perpenſis ut Epiſcopatus ipſos inſtitueret vicaria Pontificis Romani poteſtate: *Authoritate noſtra*.

Baron. anno 1186. n. 20.

Arnold. Lubec. l. 7. c. 8. 9.

Regeſt. 16. Epiſt. 120.

VIII. Idem ipſe Pontifex inſtante Archiepiſcopo Salisburgenſi, ut novum conderet in Inſula Chiemenſi Epiſcopatum, eòque conferret res redituſque duarum ejuſdem Inſulæ Abbatiarum: duos ſimiliter delegavit examinatores, qui perſpicerent, ſibique renuntiarent, an tam latè ſe porrigeret Epiſcopatus Salisburgenſis, ut altera Sede, & ea ſectione opus eſſet: an Salisburgenſe Canonicorum collegium aſſentiretur; an harum Abbatiarum altera tam perditis eſſet moribus & tam malæ frugis, quàm ferebatur: an alterius Canonici Regulares non illibenter in Cathedralem hanc novam migraturi eſſent; denique an novi Epiſcopatus facultates eæ eſſent, & ii territorii aſſignati fines, quibus Epiſcopalis dignitas non dehoneſtaretur.

Reh. 16. Ep. 66.

Jam diximus ſuprà, ut Henricus Imperator Epiſcopatum Bambergenſem erigi curavit in Concilio Francofordienſi, ſpretis obnuntiationibus iniquiſſimis Epiſcopi Vuirburgenſis, cujus hæc vaſtiſſimi Epiſcopatus portio decerpebatur. Curavit Imperator, ut Apoſtolica accederet confirmatio Joannis VII.

Baron. anno 1006. num. 1. 1019. num. 2. Conc. To. 9. p. 784.

Poſtremis his exemplis duobus manifeſtum fit, undecimo demum ſæculo priſtinum uſum immutatum fuiſſe: cœpiſſeque Archiepiſcopos & Concilia non confirmationem modò, ſed inſtitutionem ipſam novorum Epiſcopatuum ab Apoſtolica Sede flagitare. Nec enim ſibi quiſquam perſuadere debet ab Archiepiſcopo primùm Salsburgenſi Innocentium III. ad id interpellatum fuiſſe. Præceſſorum ejus unus Alexandrum II. Papam eadem de cauſa precibus ſuis convenerat, ejuſque delegatione Epiſcopatum Carinthiæ erexerat, vix tandem expugnato aſſenſu Henrici Regis. Objurgavit hinc ipſum Gregorius VII. Archiepiſcopus, quòd nulla decimarum parte novum hunc Epiſcopum donaſſet. Ex quo nova emergit ratio interponendæ authoritatis ſummorum Pontificum Innocentium III. oravit Auſtriæ Dux, novum ut conderet Epiſcopatum Viennæ, decurtato Patavienſi, cujus fines in immenſum effundebantur. Scripſit Pontifex ad Epiſcopum Patavienſem, qui illud ipſum in votis habebat. Hinc Innocentii Epiſtola teſtatum fit Viennam urbem jam tum elegantem & opulentam fuiſſe. Epiſcopali eam quondam ſede floruiſſe, quæ inde Laureacum, Laureaco Patavium translata ſit.

Baron. anno 1070. nu. ult. L. 11. Ep. 77.

Regeſt. 10. Ep. 52.

IX. Ex Germania in Hungariam deflectenda oratio, ubi cùm Stephanus Rex Epiſcopatus decem, & Archiepiſcopatum Strigonienſem erigere meditaretur, eorum confirmationem ab Apoſtolica ſede expetiit. Pontifex ſumma pietate fideique zelo inclytum Regem, meritoque ſuo Apoſtolum Hungariæ dictum, Apoſtolicæ ſedis Legatione decoravit, ut delegata hac authoritate perficeret, quod moliebatur. *Provinciam in decem Epiſcopatus diſtribuit, quorum Metropolim & Magiſtram eſſe voluit Eccleſiam Strigonienſem, &c. Miſit à Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſore petiturum, ut Strigonienſem Eccleſiam ſua authoritate Metropolin conſtitueret, reliquos Epiſcopatus ſua benedictione muniret, &c. Pontifex precibus annuit, Crucemque ante Regem, ceu Apoſtolatus inſegne, geſtandam adjunxit: Ego, inquiens, ſum Apoſtolicus, at ille merito Chriſti Apoſtolus dici poteſt, cujus opera tantum populum ſibi Chriſtus acquiſivit.*

Baron. anno 1002. n. 9. 10.

Surius die 20. Auguſt. c. 7. 8.

sivit. Atque ea causa, quemadmodum divina gratia ipsum docebit, Ecclesias Dei una cum populis nostra vice ei ordinandas relinquimus. Ea sunt verba Catuvici Episcopi, in ea quam scripsit hujus Regis vita.

Rainal. ann. 1232. n. 24. 25

Rainal. ann. 1233. n. 52.

Rainal. ann. 1238. n. 11. & seqq.

Instituit ergo Stephanus Rex & Episcopatus plures, & Metropolin, sed non Regis sanè, verùm Apostolici Legati nomine & authoritate, ut disertè testatur ipsemet in privilegio Apostolico, quo Ecclesiam quandam dotavit, quodque prolatum fuit longo post tempore sub Gregorio Papa IX. & ab eodem confirmatum. Id quoque animadversum est ab Andrea Hungariæ postea Rege, in Epistolis ad eundem Gregorium IX. datis, cùm ne corona quidem regia cingi caput suum, nisi ex Apostolicæ sedis authoritate voluisset Stephanus: ab ipsa veri specie procul esse, qui suspicantur illum propria authoritate Episcopos instituisse: *Sed & authoritate summi Pontificis, qui ipsum vocavit Regem & Apostolum Gentis nostræ, Provincias per Episcopatus distinxit.* Paucis pòst annis Bela Rex bellum Bulgaris illaturus, quos infestissimos Ecclesia Latina experiebatur hostes, eadem se Apostolica Legatione muniri postulavit à Pontifice, parique novos creandi Episcopatus potestate, qua olim Stephanus Rex insignitus fuerat. Consultius duxit Pontifex, ut ex suis vel Episcopis vel Archiepiscopis aliquem Rex deligeret, cui Apostolicæ hæ vices cum Legatione mandarentur.

Denique docet nos idem Gregorius IX. in Epistola Decretali, à Colocensi in Hungaria Archiepiscopo novum erectum fuisse Episcopatum in Ecclesia quadam Parochiali, cui qui præerat Archidiaconus, in ejus Ecclesiæ Præpositum, non jam Presbyterum, sed Episcopum, pristinum jus suum retinere se & exercere posse sperabat. Quam ejus effrænem confidentiam damnavit Pontifex. Et hinc liquet, & ab exemplis bene multis suprà relatis, vocari vix posse in dubium, quin authoritate sedis Apostolicæ fretus esset Colocensis, cùm illum creavit Episcopatum. Thomas Bosniæ Rex à Pio II. oravit, nec exoravit tamen potestatem creandi Episcopales sedes novas, quòd Matthias Hungariæ Rex, cui obnoxia erat Bosnia, intercederet.

C. Cum inferior De majoritate & obedient.

Rainal. ann. 1460. n. 91.

Anno 1157.

X. Suprà commemoratum est à nobis, qua Hadrianus IV. Papa Gradensem Patriarcham accinxerit potestate, ad Episcopales sedes Venetis creandas in omnibus Imperii Constantinopolitani regionibus, urbibusque, ubi eo essent numero Veneti, qui Episcopali dignitati concineret, & ubi plures essent eorum Ecclesiæ. Relatum quoque à nobis est Innocentii III. & Lateranensis IV. Concilii decretum, quo potestas fit Latinis Episcopis, qui in sua Diœcesi plebes numerosas habent diversa lingua utentes, ut alium illis ordinent Episcopum eorum gentis & linguæ, cui præsint ipsi, ut Vicario generali suo, & tamquam Suffraganeo.

Concil. t. 10. p. 1173.

C. Quoniam De Offic. Judic. Ordin.

Quamquam summa summi Pontificis authoritas in Italia splendidiùs dominetur, quàm usquam gentium: hoc tamen exemplo patebit potestatem ibi Imperatorum Episcoporumque obnubilatam prorsus non fuisse. Narrat Ditmarus Bobiensem Episcopatum ab Imperatore Henrico I. excitatum fuisse, cum suffragio Episcoporum, quos Ecclesiæ necessitas charitasque instigabat: ea forsan etiam contemplatione, quòd eo loco quiesceret corpus beati Columbani: *Communi consilio & licentia Comprovincialium Episcoporum, quia summa necessitas, & quæ præcellit Christi charitas, ad hoc instigavit.* Alexandriæ civitatis Episcopatum Alexander III. Papa condidit, petentibus Mediolanensis Provinciæ Archiepiscopo & Episcopis, immo & Magistratibus. *Ad postulationem Mediolanensis Archiepiscopi, & Comprovincialium Episcoporum, atque Rectorum civitatum Lombardiæ Episcopatum instituit.* Conducibilius paulò post duxit Pontifex, Aquensem Episcopatum Alexandriam transferre, unumque ex duobus Episcopatibus condere. Itaque id quidquid erat curæ, Mediolanensi Archiepiscopo, ceu Metropolitano mandavit, cujus hæc sunt verba in Epistola ad Alexandrinos scripta: *Sanè cum à Domino Papa acceperimus in mandatis, ut Aquensem Episcopum una cum sede sua in civitatem vestram transferremus, id curavimus effectui mancipare.* Exarsere non multò post rixæ liteseque inter duas Ecclesias Cathedrales, & inter duo Capitula, quibus uni Episcopo parendum erat. Rem ita composuit Innocentius III. ut Episcopus alternatim resideret, celebrioresque perageret dies in utraque Ecclesia: negotia alterutrius & Ecclesiæ & Civitatis tractaret cum ejusdem Canonicis & Magistratibus: uteretur nomine Episcopi ejus dumtaxat urbis, cujus tum negotia expediret: ad electionem Episcopi concurrerent suffragia utriusque Capituli in unum locum congregati. Potest ex his Lectori non utilitas tantùm aliqua, sed & voluptas creari, cùm tot ubique occurrant exempla Capitulorum unitorum. Episcopatum Lavellanensem Paschalis II. extinxit in regno Neapolitano, aut Melphensi potius univit, ne ignobilitate viculi obscuraretur dignitas Episcopalis. *Magnum enim est Ecclesiæ detrimentum, cùm Episcoporum nomen, ac dignitas infrequentia inopiaque vilescit.* Facilè crediderim eadem hac ratione excitatum Eugenium III. Velitrensem Episcopatum uniisse Ostiensi & sanctæ Ruffinæ.

Anno 1188. n. 3.

Rainal. ann. 1206. n. 39. 40.

Conc. t. 10. p. 695. 1045.

Si cui mirum videatur, unum Episcopum in duas urbes duasque Cathedrales Ecclesias partiri curam, charitatem, semet denique ipsum quodammodo; non minùs forsam accidet mirum, in una & eadem Civitate duas esse posse Cathedrales Ecclesias, quarum unaquæque Archiepiscopum sibi vendicet, vel quæ in unam veluti Cathedralem, unumque confluentur Capitulum. Ejusmodi est Ecclesia Visontionensis, jam inde ab anno 1254. quando has illi conditiones præscripsit Innocentius IV. Papa, ut ex historia liquet Abbatiæ Trenorchiensis. Usque adeò certum est inexpectatis & stupendis quibusdam temporum vicibus, rerumque commissuris extorqueri vel sapientissimo cuique consilia & decreta inusitata & aliàs inaudita. Hoc numero haberi potest, quod refert de Joanne Papa Leo Ostiensis. Cum enim circumvenissent eum Capuani cives, extorsissentque ab eo ordinationem Neophyti, quem elegerant sibi Episcopum, postquam canonicè electum nullo non contumeliarum genere incessissent ejecissentque: sive errori, sive obreptioni medicinam fecit, alia forsan medicina eluendam; Capuam, Capuanumque Episcopatum totum in duos hos dividens Episcopos.

Pag. 170. &c. & par. 1. p. 341. &c.

XII. Jamdiu ad Hispaniam propero, ubi Concilium Jaccense, cui Rex cum Optimatibus aderat, Oscensem Episcopatum Jaccensem ipsam in urbem transtulit, ea scilicet de causa, quòd Osca tunc potirentur Mauri: qui profligari cum primùm potuissent, & ex eorum potestate Osca recipi, jam tum decretum est, pristinam ei dignitatem restituendam. Hæc Concilii Jaccensis decreta roboravit Gregorius VII. teste Surita, qui addit Jaccenses tum Episcopos dici cœptos, qui ante Aragonii dicebantur. Simile veri est utroque nomine usos esse, cùm Hieronymus Blanca, de Concilio agens post biennium habito, Aragonenses illos nominet adhuc Episcopos.

Anno 1060. Conc. To. 9. p. 1112. 1173.

Baron. anno 1014. n. 4.

Baron. anno 1176. n. 12.

Majoricensis Episcopatus institutio habet, quod singulari admiratione dignum ducamus. Balearides insulas, Sarracenus Princeps qui eas in ditione sua habebat, Episcopo & Capitulo Barcinonensi dono dederat. Eam donationem confirmaverat sedes Apostolica. Insula & urbs Majorica ad eam tandem excrevit tum magnitudinem, tum opulentiam, populique frequentiam, ut Episcopum ibi creari non invi-

Hisp. Illust. Tom. 3. p. 76.

invitaret tantùm utilitas, sed & necessitas urgere videretur. Id sibi juris vendicabat Barcinonensis Episcopus, ut Episcopatum novum ibi constitueret. Magnam opum vim fundandæ novæ Cathedræ Rex repræsentabat, si ea sibi gloria concederetur. Denique unanimi consensione statutum est, ut Rex quidem primum præsentaret Episcopum: at eo mortuo Episcopus & Capitulum Barcinonensis Ecclesiæ successores illi eligerent.

Castellæ & Legionis Rex Ferdinandus cùm Hispaniæ urbes alias aliasque subinde ejectis Mauris suæ adjiceret ditioni, Gregorius IX. ad Archiepiscopum Toletanum rescripsit, ut antiquos Episcopatus in his civitatibus omnibus redintegraret, idque perageret Apostolicæ sedis vice, *nostra authoritate*. At ducentis ampliùs & quinquaginta post annis, cùm Ferdinandus Rex cognomento Catholicus urbem regnumque Granatæ recepisset debellatis ejectisque Mauris; delegatus est ab Alexandro VI. Abulensis Episcopus, ut Granatam quidem Archiepiscopali sede, Malacam, Guadix, & Almeriam Episcopalibus Cathedris exornaret, juxta Regis & Reginæ vota. *Motu proprio, non ad alicujus nobis super iis oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, per Apostolica scripta mandamus, & committimus, &c. Limitatam Diœcesim juxta consilium & ordinationem Regis & Reginæ assignes, &c.*

Rainal. ann. 1234. n. 50.

Rainal. ann. 1491. n. 24.

XIII. Utque in America tandem desinamus, author est Petrus Martyr in Epistola ad Leonem X. petente Rege ab Apostolica sede institutos ibi esse Episcopatus quinque: *Episcopos jam quinque supplicatu regio tua sedes Apostolica novos erexit*. Ex his de cæteris conjicies, complures nimirum & Metropoles & Episcopatus ab Apostolica Sede petentibus Regibus institutos fuisse.

Rainal. ann. 1515. n. 110.

XIV. Hactenus de sola Episcopalium Sedium erectione, suppressione, unione aut divisione disceptatum est. Non translata Episcopali Sede Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Leodiensis in urbem Huiensem transferri à se posse sperabat Archiepiscopus & Elector Colonienfis, cui commendata una erat Leodiensis insula. Eò illum instigabat contumelia ipsi à Leodiensibus civibus irrogata, qui adventanti ei portas urbis occluserant. Assensi jam erant Canonici sexdecim. Accedebat & Apostolici Nuntii authoritas. Sed cùm tredecim alii Canonici cum Decano ad Sedem Apostolicam appellassent, causa Romæ excussa anno 1649. post Congregationum iteratas consultationes, tandem Innocentius X. traslationem ratam esse sanxit.

Pagnan. in 2. Part. l. 5. Decret. pag. 14.

XV. In Oriente cùm Balduinus Godofredi Buillionii frater primus Hierosolymæ Rex inunctus fuisset in Ecclesia Bethleemiticæ civitatis, consilium iniit collocandæ Cathedralis sedis in ea urbe, quam suis Christus quondam cunabulis consecraverat. Prioratus enim tantùm nomine antè fruebatur, teste Vuillelmo Tyrio: *Usque ad illum diem Prioratus tantùm fuerat*. Misit ergo Romam Arnulphum Hierosolymitanæ Ecclesiæ Archidiaconum, ut Paschalis II. authoritate res ad exitum perduceretur. Legatione Palæstinæ ornaverat Paschalis Gibellinum Arelatensem Archiepiscopum. Huic ergo tunc quoque mandavit Episcopalis hujus sedis erectionem, quam & peregit summo cum Regis, Cleri & Optimatum consensu anno Christi 1110. En verba ipsa Edicti Regii: *Pro præcepto Paschalis Papæ, & mea bona voluntate, & assensu Hierosolymitani Capituli, ac totius favore consilii omnia dispensans, in Bethleemitica Ecclesia Episcopalem Primatum decrevit*.

L. 11. c. 11.

L. 17. c. ult.

Anno 1154. recepta ex Infidelium potestate Ascalone urbe, Episcopalem ibi Cathedram erexit Patriarcha Hierosolymitanus; at appellante ad Romanum Pontificem Bethleemitico Episcopo, rescissa est illa Episcopatus novi institutio, & Ecclesia Ascalonitica Episcopo Bethleemitico parere jussa.

CAPUT LIX. *P. 4. l. 1. c. 21.*

De Missionibus Apostolicis ad Infideles Christi jugo subjiciendos, extrema hac ætate, post annum Christi millesimum.

I. Pastoris Universalis nomine & officio arctiùs cæteris obligatur Papa, ut Infidelium conversioni incumbat. Veniunt tamen & Episcopi alii in aliquam hujus solicitudinis partem.

II. Repetitum ex Reda Gregorii Papæ exemplum.

III. Argumentum aliud ex Bernardo, & ab exemplo sancti Malachiæ Archiepiscopi Hiberniæ. Quàm necessariò concinere & conspirare cum Papa Episcopi debeant alii, ut res procedat ex animi sententia.

IV. Exempla conversionis gentium ad Boream projectarum.

V. Exempla alia gentium in ultimos Europæ fines subductarum, & perductarum tamen aliquando tandem ad Christianam fidem.

VI. Indorum conversio.

VII. Nonnulla rursus animadvertuntur in erectione novorum Episcopatuum.

I. IN elucidanda Episcopalium novarum sedium creatione, ad barbararum Gentium conversiones subinde defleximus, quas novi Episcopi, aut in Christo primùm genuerunt, aut Christianis jam imbutos rudimentis excoluerunt. Eandem hìc teremus orbitam, idque unum maximè conabimur, ut eluceſcat, quantum in his novarum Gentium in Christianæ fidei castra adgregationibus, eminuerit semper Apostolicæ sedis authoritas, & extremis his maximè sæculis præcelluerit: nonnullas tamen nec indecoras fuisse Episcoporum partes, ut & ipsi nonnihil hujus gloriæ sibi demeterent. Hæ sunt enim constantissimæ regulæ duæ, quibus disciplina regitur Ecclesiæ in hujus generis rebus: 1. Romanum Pontificem ut Ecclesiæ totius Pastorem Universalem, ejus Imperio propagando incumbere debere, nec charitati, aut vigori modum finemque ponere ullum, cùm nec Christus ullum posuerit, vel Pontificiæ potestati, vel Ecclesiæ amplitudini: 2. Episcopos similiter, qua successores & ipsi Apostolorum sunt, Apostolica, hoc est incircumscripta charitate inflammari, agique debere; ut siqui in eorum confinio langueant adhuc infideles populi, in eos Christo lucrandos infatigato studio ferveant. Nulla rixa, nihil æmulationis exoriri poterit inter duas potestates, tanta sanctitate scatentes, & antiquissima pace, alterius in alteram subjectione & observantia devinctas.

II. Profitetur Beda ipse Sedis Apostolicæ, qua princeps, qua universalis est, hanc esse potestatem, hoc etiam officium, cui satisfacere se non posse sensit Gregorius Magnus, nisi Apostolicos Concionatores ad Anglorum conversionem in Angliam transmitteret: *Cùm primum in toto orbe gereret Pontificatum, & conversis jamdudum ad fidem veritatis esset Prælatus Ecclesiis, nostram gentem eatenus Idolis mancipatam Christi fecit Ecclesiam*. Dixi-mus suprà ut ad Reges Episcoposque Francorum scripserit, missos à se in Angliam divini Verbi Præcones, quòd Galli torperent Antistites, nec petentibus Anglis suas illuminari tenebras, ipsi è proximo lumen Evangelicæ veritatis inferrent.

L. 1. c. 1.

III. Cùm Eugenium III. Bernardus admoneret eorum quæ erant ejus officii, præclarè hanc ejus oculis subjecit infinitam quodammodo charitatem, in omnes ubique gentium Infideles, opis & lucis aliquid effundere gestientem: *Recordare vocis illius, Sapientibus & insipientibus debitor sum. At nullum genus insipientiæ infidelitate insipientius. Ergo & infidelibus debitores, Judæis, Græcis & Gentibus*. Quid autem præclarius, quid vehementius

L. 3. de Consid.

his ejusdem mox verbis, in eorum desidiam, quorum torpore lentescit cursus Evangelicæ prædicationis : *Quis primus inhibuit hunc salutarem cursum? Qua fiducia, qua conscientia Christum non vel offerimus iis, qui non habent?*

At idem alibi Bernardus luculentè declarat, exemploque Malachiæ Armachani in Hibernia Archiepiscopi approbat, ita secum statuisse, ita expertos esse Præsules quoscumque Apostolico vigore & ardore ferventes, tum authoritati suæ cedere & subesse omnia, facillimèque obices omnes complanari, cùm auxiliatrix adest præstque Apostolicæ Sedis authoritas. Cùm Malachias jamdiu impetu quodam Apostolici spiritus raperetur, nec ullis sisteretur finibus variatum Diœceseon : advertit tandem sensitque multò consultius tutiusque fore, si universalis & summæ Sedis delegatione & potestate muniretur : *Ipse interdum ibat & exibat seminare semen suum, disponens & decernens de rebus Ecclesiasticis tota autoritate, tanquam Apostolus unus. Et nemo illi dicebat, In qua potestate hæc facis? Videntibus cunctis signa & prodigia quæ faciebat. Et quia ubi Spiritus Domini, ibi libertas. Visum tamen sibi non tutè satis actitari ista absque Sedis Apostolicæ authoritate.* Non locorum proximitas, non miracula, non zeli æstus incredibilis Malachiæ satisfacere potuerunt, nisi & Apostolicæ Sedis authoritate fulcirentur suæ in Barbaras gentes expeditiones, quòd ei nimirum Sedi totius ovilis per orbem universum sparsi curam mandarit Christus. In eadem erat sententia & Petrus Cellensis Abbas, cùm flagitaret ab Alexandro Papa, Apostolica tuitione uti fueretur Episcopus, qui suas in Infidelium conversionem operas & conciones, non aliter satis convalescere posse sperabat: *Non à vobis hoc exigitur, ut virtus miraculorum tribuatur, sed authoritas vestra cum ipso & in ipso operans, ut facilius ei ab incredulis credatur.* Tres ergo hæ fuerunt causæ certissimæ, ut Apostolica Sedes curam, solicitudinem, authoritatemque maximè suam interponeret toto orbe ad Infidelium gentium conversionem : aut Principatus & universalitas Apostolatus à Petri Apostolorum Principis successione manans: aut inertia Episcoporum ignem illum excitare pigritantium, quem Christus accendit, & quo totum orbem incendi voluit : aut Apostolicorum hominum Præsulumque voluntas ipsa & certissima persuasio, verbi divini prædicationem plus ponderis & virium habituram, si quo Præcones ipsi Apostolicæ benevolentiæ & authoritatis radio illustrarentur.

Bernard. in vita sancti Malach.

L. 6. Ep. 6.

IV. Innumeris hæc omnia exemplis muniri possent. Pauca seligemus, nonnulla etiam jam superiùs delibata inculcabimus, scilicet novæ cum lucis novarumque probationum accessione. Suprà jam narravimus, Ebbonem Archiepiscopum Remensem jussu Imperatoris Ludovici Pii & Concilii Nationalis Galliarum Romam profectum esse, ut à Paschali I. Papa delegationem Apostolicam in Septentrionalium gentium conversionem impetraret: *Cum consensu Ludovici Imperatoris, ac penè totius regni ejus Synodi congregatæ Romam adiit, ibique à Paschali Papa publicam evangelizandi licentiam in partibus Aquilonis accepit.* Ipsissima sunt verba Epistolæ sancti Anscharii, quem Ebboni adjunxit Ludovicus Pius, Hamburgensi Archiepiscopatu eum donari, & Pontificia cumulari Legatione curans in omnes Boreales plagas. Accipe jam ipsius Pontificis Gregorii IV. verba: *Sanctum studium magnorum Imperatorum tam præsenti authoritate, quàm etiam Pallii datione more prædecessorum nostrorum roborare decrevimus, &c. Anscharium Legatum in omnibus circumquaque Gentibus Suecorum sive Danorum, necnon etiam Slavorum, unà cum Ebbone Remensi Archiepiscopo, statuentes ante corpus & confessionem sancti Petri, publicam evangelizandi tribuimus authoritatem, ipsam Sedem Hammaburg Archiepiscopalem deinceps esse decernimus.* Plurium Imperatorum meminit hìc Pontifex : quia eadem prius à Carolo Magno jam dixerat fuisse agitata consilia, ut tot palmas de victis Saxonibus à se relatas, insigni hoc suæ in Deum pietatis & grati animi monumento consecraret. Etenim si Imperatorum victoriis pomœria Ecclesiæ proferebantur : Ecclesia vicissim Imperatoribus & aggerabat victorias, & victoriarum præmia asserebat. Regibus quoque persuasissimum erat, Episcopos suos non minore gloria, sed longè majore facilitate superaturos Barbararum Gentium infideliumque pervicaciam, si eam non privata tantùm sua, sed tota universæ Ecclesiæ in unum corpus cum suo capite revinctæ potestate oppugnarent.

Bolland. mense Febr. Tom. I. pag. 404. & seq.

Francorum ergo tum pietati Regum, tum Episcopotum zelo & solicitudini ; suppetias ferente Apostolica Sede, accepta referri debet Septentrionalium omnium regnorum ad Christianam fidem conversio. Pluribus enim jam suprà declaratum est, Hamburgenses hos Archiepiscopos à Regibus Gallis, deinde & ab Apostolica Sede delegatos, Evangelicam fidem in omnes illas plagas disseminasse, & viginti admodum Episcopos creasse, Episcopatusque in Dania, Norvegia, Suecia, Orcadibus, & Islandia. Lundensem Archiepiscopum Innocentius III. Legatione induit Apostolica, ut efficaciùs in adducendis ad fidem Gentilibus laboraret; jussis eodem tempore Sueciæ Daniæque Episcopis, ipsoque etiam Archiepiscopo Upsalensi, ut omnes unà in hoc ipsum pro virili quisque portione sua contenderent : *Hoc ut plenius & efficacius exequaris, nos tibi vices nostras duximus committendas.*

Regest. 15. Epist. 14.

V. Author est Petrus Damiani, cùm primùm beatissimus Martyr Bonifacius exarsit in conversionem Infidelium Provinciæ Russiæ, statim eum Romam profectum, à Pontifice delegatum eò fuisse, investitumque Archiepiscopatu Russiorum : *Romam pergere studuit, & ab Apostolica Sede consecrationem Archiepiscopatus accepit.* Prima Monasticæ Bonifacius pietatis rudimenta posuerat sub Romualdo, cùmque quàm cupidè ambierat, tam feliciter adeptus esset lauream martyrii, pia æmulatione incensus est Romualdus, ut & ipse in Hungaria consimiles palmas sibi pararet. Licentiam à Pontifice petiit & impetravit, à quo & duo ex discipulis ejus Archiepiscopali ordine & potestate instructi sunt: *Licentia ab Apostolica Sede suscepta, & duobus è discipulis suis in Archiepiscopos consecratis, cum viginti quatuor fratribus iter arripuit.* Sanctus Bruno Prussiæ Apostolus Romualdo felicior fuit in aucupanda martyrii laurea. Delegationem Papæ impetraverat, ejusque & Imperatoris mandato Episcopus consecratus fuerat. Ita enim perhibet Ditmarus: *Benedictionem cum licentia domini Papæ Episcopalem ab eo petiit.* Innocentius III. Gnesnensis Archiepiscopi curæ commendavit Monachos, qui Evangelica semente Prussiam cœperant serere, permissione habita Apostolicæ Sedis: *De nostra licentia.* Quin & ipsi mandavit Episcopalia exercere munia in Ecclesia illa exoriente, donec ad eas adolesceret vires, quibus meritò Episcopalis sedes donaretur : *Curam officii Pastoralis impendas, donec proprium possint Episcopum obtinere.*

Baron. ann. 1098.

In vita sancti Romual. c. 27. 39.

Baron. ann. 1008.

Accepit Livonia, ut jam à nobis dictum suprà est, primos divini verbi satores primumque Episcopum suum ab Archiepiscopo Bremensi, seu Hamburgensi, atque adeò ab Apostolica Sede, cujus ille delegatus erat. Episcopus Rigensis, qui primus in Livonia ordinatus fuerat, Eoniæ Provinciæ alium ordinavit, subsidio fultus quorundam Germaniæ Episcoporum. Hunc authoritate sua confirmavit Innocentius III. & à Metropolitanorum potestate exemit, quod tantò æquius proniusque erat, quòd ei nunquam parnerat. Honorius III. certior factus ab Episcopis novellarum harum Coloniarum messem ampliorem esse, quàm ut tam paucis operariis posset excoli & curari : Cisterciensis Ordinis aliorumque Regularium Abbates Superioresque exci-

Baron. ann. 1186. n. 20.

Regest. 16. Epist. 127. 129. Raynal. ann. 1220. n. 38.

vit,

vit, ut auxiliares copias suo ex cœtu sacram in hanc militiam immitterent. Concessit & his Episcopis, ut ex Cœnobiis eligerent ipsi cum assensu Superiorum, quos Apostolico huic muneri instructiores paratioresque judicarent. Paucis post annis misit & Mutinensem Episcopum, qui tot Apostolicis operariis solatio esset & præsidio. Repressit denique Bremensis Archiepiscopi jactantiam, qui Præsules omnes novellæ hujus Ecclesiæ jurisdictioni suæ vendicatum ibat, cùm nullo se argumento posset aut beneficio ejus fatorem esse, ac parentem demonstrare.

An. 1224. n. 18.

Ex Livonia in Lithuaniam serpsit fidei prædicatio. Hujus Magnus Dux Mindanus ditionem suam tuitioni subjecit Sedis Apostolicæ. Annuit ejus votis Innocentius IV. Papa, mandavitque Culmensi Episcopo, Regiis ut insignibus ornaret Mindanum, nomine & vice sancti Petri, utque Episcopum Lithuaniæ daret, qui Romano uni obnoxius esset Pontifici. Denique Livoniæ Episcopos per litteras hortatus est, ut Evangelico lumine, quo collustrati ipsi jam erant, circumpositas gentes aspergerent. Livoniæ Archiepiscopus præceperat Episcopum Lithuaniæ sibi subjicere, & obedientiæ sacramento sibi obligare. At cùm Magnus Dux Ecclesias suas percuperet immediatè ab Apostolica Sede pendere, solvit hunc Episcopum Papa à sacramenti & obedientiæ vinculo, quo constrictus fuerat, jussitque ut in unius Romani Pontificis jure & potestate esset. Sanctus Otto Bambergensis Episcopus, ut Apostolus Pomeraniæ aliquando diceretur, ab Apostolica primum Sede Missionis suæ & Apostolatus privilegium impetravit. Ita enim Abbas Uspergensis: *Prædicti Apostolici authoritate & assensu roboratus.* Idem testatum fecit in Epistola quadam sua Clemens III. *In gente Pomeranica, ad quam ab Apostolica sede fuit transmissus.*

Rainal. ann. 1251. n. 45. Ann. 1254. n. 25.

Baron. ann. 1124. nu. 4. Conc. Tom. 10. p. 1759.

VI. Innumera circumferuntur & omnis generis monumenta historiæ Indiarum, tum Orientalium, tum Occidentalium, in quas altiùs penetratum est in dies annis ab hinc ducentis trecentisque: & in his omnibus passim Ecclesiarum, passim Episcopalium sedium novæ & necessariæ creationes. At ubique mira semper resplendet concordia & conspiratio sedis Apostolicæ cum Episcopis quorumcumque regnorum ad Ecclesias & sedes novas excitandas. Quamvis id animo præcepissent Episcopi, eam in se transfusam esse potestatem: quamvis id quoque præsumptum esset Regibus id posse suo & nativo jure Episcopos suos: experimento tamen compertum est, hos illosque peræquè statuisse, inauspicatum, & inconsultum fore, quidquid ipsi inconsulta Apostolica sede ad fundandas novas Ecclesias tentassent. Itaque anticipata quodammodo omnibus fuit illa Bernardi & Malachiæ sententia, sine auspiciis & delegatione sedis Apostolicæ non procedere, non feliciter succedere Apostolicas in orbem novum, vel in Provincias novas missiones: *Visum sibi non tutè satis actitari ista, absque sedis Apostolicæ authoritate.*

VII. Cùm creari necesse fuerit in Orbe hoc novo Episcopales & Metropolitanas Cathedras, immo & Primatiales: cùm necesse etiam fuerit ipsas partiri novi Orbis vastissimas Provincias, ne Christiani Principes alii aliis inviderent, officerent, & adversarentur: nullo ab alio Præsule, nisi ab Apostolica sede & à Christi Vicario per omnem orbem, hoc subsidii & beneficii genus expectari, nullo ab alio præstari potuit.

Universim porro ex hoc rursus Capite emicat, 1. Creationem novorum Episcopatuum in Provinciis, ubi tum primùm Christiana fides illucescebat, plerumque Petri Sedi servatam integram esse ab ipsis temporalibus Principibus, qui id sibi vel in gloriæ cumulum, vel in pietatis & religionis documentum cessurum esse arbitrati sunt, ut eorum Ecclesiæ ab una immediatè penderent prima & principe Ecclesia Romana. 2. Incertas primò liberasque, & veluti desultorias fuisse pleraque Episcopales Sedes in tota Provincia, quæ Evangelico primùm semine conspergebatur. 3. Non paucas Provincias, sine Metropolitanis, ab Episcopis interim solis ad ovile Ecclesiæ perductas fuisse, ab iisdemque aliquandiu ita administratas; quòd Ecclesiæ nimirum disciplina gradatim perpolita fuerit. 4. Primæva olim Christiani nominis & Imperii ætate, æquum est credi eodem ferè modo fundatas propagatasque paulatim esse Ecclesias Ecclesiarumque Sedes; quòd videlicet ea demum sit natura, ea conditio Imperiorum omnium Statuumque, sive sacrorum, sive civilium, cùm primùm excitantur.

CAPUT LX. P. 4. t. 1. c. 22.

De Episcopis & eorum jure & potestate multiplici, qua Delegati sunt Apostolicæ sedis. De eo usu, quo se scribunt Episcopos gratia Dei, & Apostolicæ sedis.

I. Delegatio hæc antiqui juris & novi accumulatio est, vel novi tantùm juris incrementum.

II. Exempla hujus delegationis jam tum ab exordio quinti sæculi.

III. Exempla sæculi XI.

IV. Exempla sæculi XII. *&* XIII.

V. Conciliis ipsis mos ille approbatus ante Tridentinam Synodum.

VI. Episcopi ita ab Apostolica sede delegati, suis nihilo secius subiiciuntur Metropolitanis, ad quos & appellari potest.

VII. An possint hoc genere potestatis uti Episcopi per Vicarios suos generales.

VIII. Enumerantur causæ, in quibus Tridentina Synodus Episcopos delegatione sedis Apostolicæ auxit.

IX. Quando cœperint Episcopi Episcopos se inscribere gratia sedis Apostolicæ.

X. Multa in illam rem observantur.

I. DElegatio hæc Apostolicæ Sedis nec nova nec Episcopis Metropolitanisve contumeliosa est, qua illos Tridentina Synodus ad varias causas armavit. Quin immo & ornamento illis ea est & emolumento, cùm vel authoritate eos augeat, qua priùs carebant, vel eam qua non carebant, firmitate & luce nova cumulet. Cæterum non hæc arbitraria est delegatio, quæ a Pontificis voluntate proficiscatur; Tridentina ipsa quin immo Synodus, & jus stabile & constans Ecclesiæ universæ, hæc illis potestatis insignia confert & confirmat, non sine Apostolicæ authoritatis splendore quodam novo.

II. Præluxit in Epistola Zosimi Papæ ad Salonensem Episcopum specimen antiquissimum hujus rei. Quippe ibi Pontifex supplet impletque de sua plenitudine quidquid potestatis illi Episcopo minus adesse poterat in eo negotio, ubi plenior sanè & efficacior exerenda erat: *Igitur si quid authoritati tuæ quod nos non opinamur, æstimas defuisse, supplemus. Vos obsistite talibus ordinationibus, superbiæ & arrogantiæ venienti. Tecum faciunt præcepta Patrum, tecum Apostolicæ Sedis authoritas.*

Nec minùs præclarum ejusdem rei specimen in Decreto Bonifacii I. ad Archiepiscopum Narbonensem, cui Pontificia tuitio necessaria erat adversùs Metropolitanum alium, qui præter fas Lutevæ Episcopum ordinaverat, præter conscientiam Metropolitani proprii, præter voluntatem civium. Fatetur Pontifex non imparem esse Narbonensis Metropolitani authoritatem ulciscendæ ei contumeliæ, quæ tum canonicis legibus, tum Metropoliticæ inusta fuerat dignitati. At cùm res ei esset cum alio Metropolitano, apud quem nihil momenti habitu-

Bonifac. in Decret. c. 4.

ra erat ejus authoritas, Apoſtolica illum communit & corroborat delegatione, qua frangi neceſſe ſit cujuſcumque Metropolitani contumaciam. *Noſtra authoritate communitus, quod quidem facere ſponte deberes, &c. Metropolitani jure munitus, & noſtris præceptionibus fretus, ad locum accede, &c.*

Miſſa facio exempla tum Cæleſtini Papæ, qui Cyrillum Alexandrinum Epiſcopum delegavit, ut præeſſet ſuo nomine Synodo generali Epheſinæ; tum Leonis & Gelaſii, qui delegarunt Anatolium & Acacium Archiepiſcopos Conſtantinopolitanos, ad eas cauſas quæ eorum jam viderentur ordinaria juriſdictione contineri. Anatolio ipſi diſplicuit ejuſmodi Legatio, ut Leo ipſe in Epiſtola quadam ſua teſtatum facit. Poſſent hæc exempla videri quibusdam nonnihil abludere ab iis delegationibus, de quibus hic nunc agitur: non committam ergo ut tam operoſæ & tam infructuoſæ diſcuſſioni immorer diutiùs.

Epiſt. 77.

III. Satius eſt ergo à quinto ad undecimum ſæculum progredi. Occurrit quippe ſtatim Nicolaus II. Papa, qui Remenſem Archiepiſcopum Apoſtolica induit authoritate ad profligandam cauſam iſtiuſmodi, cui par utique fuiſſet Metropolitica poteſtas, ſi qua tunc Canonum reverentia cordi fuiſſet; at cùm de crimine verteretur quæſtio, quod ab inſolentiſſimo Canonum contemptu profectum erat, verendum erat, ne peræquè flagitii authoribus contemptui eſſet Metropolitæ authoritas. Bellovacenſem Epiſcopum ordinaverat Sylvanectenſis injuſſu Metropolitani. Simoniæ præterea reus agebatur uterque Epiſcopus. Præcipit Pontifex utrumque à Metropolitano ſuſpendi, uſque ad Concilium Romanum, quo eos jubet accedere. *Accingimini igitur, & fultus hac noſtra authoritate, omne Epiſcopale officium ſibi interdicite, &c. uſque ad Synodum, ubi nobis & tibi dignè ſatisfaciat.*

Du Cheſne Tom. 4. pag. 199.

Si cui videatur his exemplis ſignificari tantùm cumulus quidam authoritatis, quo corroboretur ordinaria Epiſcoporum poteſtas: promenda nunc ſunt aliqua, ubi nova delegetur authoritas, qua aliàs carerent Epiſcopi. Lucius III. in Comitiis Generalibus, ubi aderant unà Imperator, Patriarchæ quidam & Archiepiſcopi, cùm multa aſperiùs ſtatuiſſet contra Hæreticos, Epiſcoporum juriſdictionem ampliavit, ut delegatorum Apoſtolicæ Sedis, in eos etiam poſthac ſævituram, qui uni ſuberant Sedi Apoſtolicæ. *Si qui fuerint, qui à lege Diœceſanæ juriſdictionis exempti, ſoli ſubjaceant Sedis Apoſtolicæ poteſtati; nihilominus in his quæ ſunt contra hæreticos inſtituta, Epiſcoporum ſubeant judicium, & eis in hac parte, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, non obſtantibus libertatis ſuæ privilegiis obſequantur.*

C. Ad abolendam, De Hæreticis.

IV. In Concilio Lateranenſi IV. ab Innocentio III. ſancitum eſt, ut ſi abſque juſta & notoria cauſa Eccleſiam Canonici interdicto ſubjicerent, celebraret nihilominus in ea Epiſcopus, & *ad querelam ipſius* Metropolitanus de cauſa cognoſceret tanquam delegatus Apoſtolicæ Sedis. Metropolitanus juxta Canones judex non ſedet niſi in cauſis appellationum. Solus Pontifex & Legati ejus jure Decretalium cauſas diſceptant etiam eas, quæ ad eos per querelas referuntur. Hic ergo neceſſe erat à Papa delegari Metropolitanum.

C. Irrefragabili. De Offic. Judic. ordin.

Anno 1243. Petrus Rotomagenſis Archiepiſcopus interpellavit Apoſtolicæ Sedis patrocinium, quo repagula multa aut amoliretur aut perfringeret, quæ ſibi Provinciam viſitanti objiciebantur. Innocentius IV. ſpeciali Reſcripto Apoſtolicæ authoritate Sedis illum inveſtivit: *Sive authoritate tua, ſive noſtra, quam ibi committimus.*

Synodicum Rotomag. pag. 250.

Bonifacius VIII. Epiſcopos delegavit ad omnia judicia quæ ſpectant ad Monaſteriorum exemptorum clauſuram: *In Monaſteriis Monialium ſibi ordinario jure ſubjectis, ſua: in iis verò quæ ad Romanam immediatè ſpectant Eccleſiam, Apoſtolicæ Sedis authoritate,*

In 6. C. Periculoſo. De ſtatu Regul.

V. Nemo ergo inficias jerit, quin ante Concilii Tridentini tempora, iſtiuſmodi Epiſcoporum delegationes & probaverint Pontifices Synodique, & uſurpaverint. Concilium Rotomagenſe anni 1581. id perſpicuè docet: *In his Epiſcopus cenſetur ſaltem Sedis Apoſtolicæ authoritate & delegatione defungi, ſicut à Generalibus Conciliis, & præſertim Tridentino ſtatuitur.*

Conc. Gen. Tom. 11. pag. 841.

VI. Ne Metropolitani quidem habent quòd moleſtè ferant, Epiſcopos ſibi obnoxios ita delegari, cùm nihilominus appellari ad Metropolitam ſemper poſſit, quando Epiſcopi eas dijudicant cauſas ut Apoſtolicæ Sedis delegati, quas ordinario jure dijudicare potuiſſent. Ita declaravit Concilium Mediolanenſe V. ſub Carolo Borromæo, anno 1579.

Ibidem. pag. 689.

VII. Quæritur porro an poſſit Vicarius Generalis Epiſcopi de iſtiuſmodi cauſis judicare. Et primò quidem ſi id genus cauſæ ſint, de quibus ordinario jure ſuo cognoſcat Epiſcopus, poteſt & de iis Vicarius Generalis cognoſcere. Ejuſmodi autem eſſe cauſæ conjiciuntur, cùm Tridentina Synodus utitur voce *etiam*, innuens judicium agitari ab Epiſcopo, non ordinaria tantùm & propria poteſtate, ſed ea *etiam* quæ ex nova delegatione accedit. 2. Ubi ea vox abeſt, mera delegatio eſt, nec ordinario poſſet jure Epiſcopus agere. Poteſt autem in his quoque ſubdelegare, cùm eo fruantur privilegio Delegati Principis. Sed mandato ſpeciali tum opus eſt. Denique eſt ubi verba ipſa Canonici Juris ſic habent, *ſolus tantùm:* & tunc Epiſcopus ſubdelegare poteſt neminem, quòd ejus tunc perſonæ vel dignitas vel induſtria propria electa ſit ad id muneris.

VIII. Pernumerandæ ſunt jam cauſæ, ad quos Tridentina Synodus Epiſcopos Apoſtolicæ Sedis delegatione munivit. Iterum enim illud iterumque monebo, ab ipſa Synodo Tridentina habere hanc Epiſcopos, ſive priſtini juris confirmationem, ſive conceſſionem novi. Nonnulla hic incurres, Galliæ noſtræ uſui receptiſque moribus diſſonantia, eòque ibi inuſitata. At toto hoc opere multa conglomeravimus, quæ aliis aliiſque Regnis propria & peculiaria ſunt. Denique juvat Concilii Oecumenici ſtatuta non neſcire. 1. Ergo poſſunt Epiſcopi Abbates ceſſantes & inertes cogere, ſuis ut in Monaſteriis lectionem ſacræ Scripturæ haberi curent. 2. Poſſunt jure agere in Exemptos qui hæreſes ferunt. 3. Poſſunt Vicarios ſufficere Parochiis Regularium, quorum Parochi à lege Reſidentiæ diſpenſationem Sedis Apoſtolicæ conſecuti ſunt. 4. Poſſunt animadvertere in Regulares & Exemptos, qui criminis aliquid perpetrant extra ſua Clauſtra. 5. Poſſunt cognoſcere an ſubreptitia Reſcripta Apoſtolicæ Sedis impetrata ſint, ad levandas aut remittendas ſcelerum pœnas, quas ipſi indixerant. *Per ſeipſum, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, ſummariè cognoſcat.* His vocibus *per ſeipſum* inſinuatur non poſſe hic delegare Epiſcopos, ut in quatuor ſuperioribus poterant ſpeciebus. 6. Poſſunt in Clericos delinquentes animadvertere, quantiſvis fretos ſe venditent privilegiis: etiam extra tempus quo eorum Parochias viſitant. 7. Poſſunt manualium diſtributionum uſum inſtituere in Capitulis, quamlibet exemptis. 8. Poſſunt Parochos compellere, ut tot habeant ſubſidiarios Presbyteros, quot regendæ Parochiæ neceſſarii ſunt. Aut ſi Parochia quæpiam vaſtior eſt, quàm ut ab uno regi poſſit, poſſunt invitis Parochis eas in plures ſecare, novaſque creare Parochias, Canonicis derogationibus in contrarium nihil obſtantibus. 9. Poſſunt quotannis viſitare Abbatias omnes, Prioratus, Præpoſituraſque in Commendam datas, & ubi non ſervatur regularis obſervantia; perinde ut & alia quævis Beneficia, cum Cura & ſine Cura, exempta & non exempta. 10. Poſſunt quæcumque ad Euchariſtiæ Sacrificium pertinent, moderari; abuſus ſi qui irrepſerint, expungere: in Exemptorum etiam Eccleſiis, nihil hic profuturis exemptioni-

Seſſ. 5. c. 1.

Seſſ. 5. c. 2. Seſſ. 6. c. 2.

Seſſ. 6. c. 5.

Seſſ. 13. c. 5.

Seſſ. 14. c. 4.

Seſſ. 21. c. 3. & Seſſ. 22. c. 5.

Seſſ. 21. c. 4.

Seſſ. 21. c. 8.

Seſſ. 22.

tionibus: 11. Possunt, immo debent excutere dispensationes omnes à sancta Sede impetratas, & decernere an Pontifici obreptum subreptumque sit: *Summariè & extrajudicialiter cognoscatur expressas preces subreptionis vel obreptionis vitio non subjacere.* 12. Possunt Xenodochia, Confraternitates & dicata pietati loca visitare, quantumvis exempta, quantumvis à laicis administrari solita, dum ne sub Regum immediata protectione sint. 13. Possunt Notarios, etiamsi Apostolica, Imperiali, aut Regia authoritate creati fuerint, examinare, eorum sententiam scrutari, illisque non idoneis repertis, aut quomodocumque in officio delinquentibus, officii ejus in negotiis causisque Ecclesiasticis ac spiritualibus exercendis usum perpetuò aut ad tempus prohibere. 14. Debent visitare Ecclesias omnes exemptas, aut nullius Diœcesis, si proximiores eis sunt. Si verò ex Diœcesanis aliqui exemptiones quaspiam impetrarint, & hos etiam visitabant ad solam morum emendationem. Censuit Congregatio Concilii id conceptis verbis declarari ab Episcopo debere, has à se visitari Ecclesias vi Apostolicæ delegationis. 15. Ad Clausuræ Religiosæ leges observandas possunt exemptas quoque Sanctimoniales cogere, in iis etiam Monasteriis quæ Apostolicæ Sedi immediatè subsunt: quòd ea Tridentinum Concilium subjecerit omnino jurisdictioni & regimini Episcoporum. 16. Possunt cognoscere de unionibus Ecclesiarum liberarum cum Ecclesiis iis quæ obnoxiæ Patronis erant, etiamsi uniones eæ executioni mandatæ jam fuissent. 17. Possunt suspendere, aut Beneficiis omnino spoliare Clericos concubinarios, qua se cumque tegant exemptione. 18. Suæ debent jurisdictioni subjicere Monasteria omnia quæ in unum non coalescunt Congregationis corpus, intra id tempus, quod à Concilio Tridentino præfinitum est.

Sess. 22. c. 5. Sess. 22. c. 8. Sess. 22. c. 10. Sess. 7. c. 8. & Sess. 24. c. 9. 10. Sess. 25. c. 5. 9. De Monial. Sess. 25. c. 9. Sess. 25. c. 14. Sess. 25. c. 8. De Regul. Conc. Gen. Tom. 15. pag. 1153. Fagnan. In l. 1. Decret. Part. 2. pag. 400. & seqq.

Concilium Provinciale Aquis-Sextiis congregatum anno 1585. in unum locum coegit articulos istos omnes delegationis Apostolicæ Episcoporum. Potest & Prosper Fagnanus consuli, à quo & nos hæc carpsimus.

IX. Superiori quæstioni finitima est & hæc alia, quo tempore & qua data occasione cœperint Episcopi complures inscribere se Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopos. Jam tum sanè à tempore Gregorii VII. Papæ Robertus utriusque Siciliæ Princeps clientelari jure Romano Pontifici obnoxius, hoc titulo utebatur: *Ego Rubertus Dei gratia & sancti Petri, Appuliæ, Calabriæ & Siciliæ Dux.* At ea erat temporalis ditio, quam fidei & obsequii vinculo astricti à Romano Pontifice Duces obtinebant. Cùm ex adverso Episcopi Principes sunt Ecclesiarum, & à Christo immediatè divina origine manantem consecuti sint dignitatem. Quos primos memini legisse me hoc titulo singularis in Sedem Romanam vel clientelæ suæ, vel observantiæ vel conjunctionis insignitos, ii fuere Episcopi Latini Insulæ Cypri. Eo enim nomine usus est Archiepiscopus Nicosiensis in Constitutionibus à se editis jam inde ab anno 1251. Alius ejusdem Sedis Pontifex eodem titulo venditavit se, *Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus*: in Concilio ubi præerat, non Latinis modò Episcopis ejusdem Insulæ, sed & Græcis, Maronitis, Armenis, spiritualibusque Rectoribus Nestorianorum & Jacobitarum.

Baron. ann. 1081. n. 36. Conc. Gen. Tom. 11. Par. 2. pag. 2400. 2432.

X. Poterat hinc quoque originem traxisse ea consuetudo, quòd Archiepiscopus Cypri Latinus hanc præcellentem authoritatem suam in Episcopos Græcos, Maronitas, & Armenos, adeptus esset institutione & beneficio Apostolicæ Sedis. Nec multo post tempore Episcopi Italiæ eodem titulo gloriabantur. Archiepiscopi Ravennates eo se induerunt jam inde ab annis 1310. 1314. 1317. in Epistolis & in iis quibus præfuerunt Conciliis. Hos proximè imitati sunt Archiepiscopi Narbonenses. Anno quippe 1351. hoc titulo in Epistolis, in Conciliis usi sunt. Proximus accessit Archiepiscopus Turonensis, nempe anno 1365. Salisburgensis in Germania Episcopus anno 1417. Supersedeo à recensendis Archiepiscopis aliis, qui vel hoc, vel superiore sæculo, suam in Apostolicæ Sedis obsequium pietatem hoc documento testatam esse voluere. Eorum numerus omnino permagnus est in Italia, Gallia, America.

Conc. Tom. 12. p. 308. 310. Conc. Tom. 15. p. 147. 242. 337. 1117. 1120. 1188. 1199. 1435. 1472. 1574.

Satius est hìc obiter animadvertere, 1. Archiepiscopos, aut solos, aut sæpiùs aliis hoc titulo delectatos esse, ut liquidum sit, & ex antedictis, & ex locis ad marginem laudatis, quibus adjici & alia complura potuissent. 2. In Oriente primùm exortam hanc esse consuetudinem, inde in Italiam, Galliam, Germaniam, aliasque serpsisse partes Occidentis. 3. Nequaquam hujus consuetudinis initium ductum esse ex eo tempore, quo Archiepiscopi Episcopique vocantur & eliguntur ad sacras infulas à Romano Pontifice ad Regum præsentationem: aut ex eo quo Romani Pontifices complurium Episcopatuum collationem per varias reservationes, de quibus alibi, sibi vendicaverant. Quæ enim suprà delibavimus exempla, aliquantò anteriora sunt. 4. Consentaneum magis fuisse eum morem Archiepiscopis quam Episcopis, cùm eorum potestas quædam sit vel imitatio vel participatio privilegii, quo Petrum Christus supra Apostolos Episcoposque evexit: horum verò authoritas immediatè a Christo instituta sit. 5. Non dissidet à vero, complures Episcopos parum certos ejus rationis, quæ Metropolitanos hoc induerat titulo, & hanc interpretatos esse tesseram peculiaris in Apostolicam Sedem reverentiæ & pietatis, eorum exemplo se accommodasse, ex eo maximè tempore, quo eos à Regibus nominatos eligit præficitque Ecclesiis summus Pontifex. 6. Prisca Ecclesiarum historia habet non pauca, quæ plus admirationis habeant: ut cum Cyrus Alexandrinus Patriarcha mandato & jussu Imperatorum Patriarcham se vel Papam Alexandriæ ascribit: *Satisfactio facta à Cyro misericordia Dei Episcopo, per divinam sanctionem benignissimorum atque triumphantium dominorum nostrorum, locum obtinente Apostolicæ Sedis hujus Alexandrinæ civitatis.* Concilium ipsum Oecumenicum Ephesinum convenisse se dicit sæpissimè gratia Dei & jussu Imperatorum: *Sancta Synodus congregata Ephesi juxta decretum piissimorum Imperatorum.* Quod nil vetat, quin Synodus Christi nomine & authoritate prorsus divina convenisset.

Synodi 6. Act. 13.

Aptissimè hìc illigabitur Cistercienſis Ordinis illa Constitutio, qua agitur de Episcopis ab illius Ordinis tyrocinio ad Episcopatum vocatis. Eorum classes ibi duæ memorantur; ut alii Episcopi sint gratia Sedis Apostolicæ, alii canonica & unanimi electione: *Illis autem quibus per Sedis Apostolicæ gratiam, seu per electionem concordem Canonicorum alicujus vacantis Ecclesiæ fuerit provisum, vel providebitur in futurum de Episcopatus officio est.* Conjectura hinc duci posset, Episcopos eos, quorum electio controversa, & ad examen Sedis Apostolicæ vocata fuerat, cujus vel judicio tandem vel dispensatione in Episcopali Sede firmati fuerant: eos, inquam, Apostolicæ Sedis gratia vocatos quandoque fuisse Episcopos; non autem eos quorum unanimis fuerat electio.

Monast. Disq. p. 639.

PARTIS PRIMÆ
LIBER SECUNDUS,
IN QUO AGITUR
De Ordine Cleri ſecundo, & Beneficiorum.
SCILICET,

De Chorepiſcopis, Archipresbyteris, Vicariis Generalibus, Pœnitentiariis, Officialibus, Theologis, Archidiaconis, Parochis, Diaconis, Clericiſque Minoribus.
De Tonſura & Habitu Cleri, de Officiis Divinis & Cælibatu.
De Syncellis, Notariis, Cancellariis, Apochriſiariis, Magnis Eleemoſynariis, Archicapellanis, Cardinalibus & Legatis.

DE CHOREPISCOPIS ET ARCHIPRESBYTERIS.

CAPUT I. P. 1. *l.* 1. *c.* 18.

De Chorepiſcopis per octo priora Eccleſiæ ſæcula.

I. In Chorepiſcopos copioſius quàm in quoſvis alios exundavit Epiſcopalis gratia & dignitas. Quæritur an Epiſcopi & ipſi fuerint.

II. Non habebant, ut eſſent Epiſcopi, ex eo quòd Chorepiſcopi eſſent: ſed aliunde id habere poterant. Probatur ex Concilio Neoceſarienſi.

III. Ex Laodiceno.

IV. Ex Nicæno.

V. Conſentit id & cum Canone Concilii Antiocheni.

VI. Super eo Canone multa obſervantur.

VII. Exponitur Canon Concilii Calcedonenſis, ubi videtur Chorepiſcopatus pro novo ſtatui ordine.

VIII. Expenditur ea difficultas.

IX. Quo ſenſu intelligendus ſit Canon. Spiritalis tantùm ibi ſpectatur juriſdictio, eaque Chorepiſcopis delegata.

X. Multis argumentis demonſtratur Chorepiſcopos Epiſcopos non fuiſſe.

XI. Ancyranus Canon explicatur, quo videtur permitti Chorepiſcopis ordinatio Presbyterorum.

XII. Quin immo reſtringitur à Baſilio indulta eis priùs facultas Clericos minores ordinandi.

XIII. Quo tempore ſuos Occidentalis Eccleſia habuerit Chorepiſcopos.

XIV. Illorum quæ vel cauſa, vel occaſio.

XV. Jurium Chorepiſcopalium breve compendium.

XVI. De Chorepiſcopis ætate Eccleſiæ ſecunda.

I. TRes Primarios Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Ordines univerſim ſpectavimus ſuprà, & de eo qui inter illos Principatum tenet, ſeu de Ordine Epiſcopali, copioſè ſatis ut arbitror diſſeruimus. Patriarcharum, Primatum, Metropolitanorum etiam jura ſpecialia & officia utcumque executi ſumus. Quæ ea de re dicenda ſupererant, in ſecundam hujus operis Partem conjiciemus, quam totam potiſſimùm elucidando Beneficiariorum, maximè autem Epiſcoporum officio dicavimus. Promovendus ergo nunc nobis gradus eſt ad ſecundum Cleri ac Beneficiariorum ordinem, & à Chorepiſcopis exordiendum, qui primariam poſt Epiſcopos

ſcopos olim poteſtatem dignitatemque conſequebantur, & tam exuberantem Epiſcopalis plenitudinis abundantiam, ut hoc primo de illis quæri loco oporteat, an non reipſa Epiſcopi eſſent.

II. Quia enim, ut ſuprà dictum eſt, Epiſcopi in Diœceſis ſuæ majoribus locis novos ſubinde creabant Epiſcopos: de Chorepiſcopis ita ſtatuere nonnulli, hos verè Epiſcopos fuiſſe, quos civitatis Epiſcopus, aut in majoribus vicis oppidiſve, aut in certis Diœceſis ſuæ regionibus, ſui, ut ita dicam, Can. 13. 14. miniſterii vicarios conſtituiſſet. Concilium Neocæſarienſe, cùm vetuiſſet, ne Presbyteri rurales, ubi adeſt Epiſcopus, ut præſentibus Urbicis quibus cedere debent Presbyteris, in Eccleſia Cathedrali ſacrificium offerrent; non mediocre deinde diſcrimen inter hos & Chorepiſcopos ponit. Statuit enim, ut offerat Chorepiſcopus, atque adeo ut non ſolum rurali, ſed & ipſius Cathedralis Eccleſiæ Presbytero præferatur. *Chorepiſcopi autem ſunt quidem in figura Septuaginta, ut Comminiſtri autem propter ſtudium in pauperes offerunt honorati.* Antiqua verſio Latina hujus Canonis his verbis incipit: *Vicarii Epiſcoporum, quos Græci Chorepiſcopos vocant.* Interpretatio potius ea eſt quàm verſio Conſtat enim ejuſmodi Chorepiſcopos Epiſcoporum quaſi forenſes fuiſſe Vicarios.

III. Haudquaquam tamen erant Epiſcopi, niſi fortè quis contra Canones ordinatus in vico Epiſcopus, ea lege toleraretur, ut non minùs ſubeſſet Epiſcopo civitatis, quàm ſi primò Chorepiſcopus tantùm fuiſſet ordinatus. Id colligere eſt ex Cano- Can. 57. ne Concilii Laodiceni: *Quod non oportet in villulis, vel in agris conſtituere Epiſcopos, ſed viſitatores, περιοδευτὰς. Hos autem qui antehac ordinati ſunt, nihil agere ſine conſcientia Epiſcopi civitatis.* Quibus ex verbis duo exprimuntur. 1. Ideo Chorepiſcopos ex Collegio Epiſcoporum expungendos eſſe, quòd non poſſent Epiſcopi in villis, non poſſent Chorepiſcopi niſi in villis & ignobilibus locis ordinari. 2. Eorum tamen nonnullos Epiſcopali ordinatione auctos antè fuiſſe, ſed qui canonico judicio extruſi eſſent in inferiorem, hoc eſt in Chorepiſcoporum ordinem.

Can. 8. IV. Eſt & aliud in Concilii Nicæni Canonibus Epiſcoporum genus, qui in Chorepiſcoporum ſtatum & ordinem dejiciuntur. Si Novatianæ ſectæ Epiſcopus Eccleſiæ ſe Catholicæ recolligeret, in arbitrio & poteſtate ſitum erat Catholici ejuſdem civitatis Epiſcopi, collegæ huic novo nomen titulumque permitteret Epiſcopi: aut inter Presbyteros ſuos collocaret: aut aliqua donaret Parochiali Eccleſia: aut denique Chorepiſcopi munere fungi ſineret. *Niſi fortè placuerit Epiſcopo, nominis honore eum cenſeri. Si verò hoc ei minimè placuerit, providebit ei, aut Chorepiſcopatus, aut Presbyterii locum; ut in Clero prorſus eſſe videatur, nec in una civitate duo Epiſcopi probentur exiſtere.* Quo certè Canone evincitur rurſus Epiſcopis non potuiſſe annumerari Chorepiſcopos, cum hìc prohibeatur ne duo ſint una in civitate Epiſcopi; quanquam caſu aliquo contingeret, ut qui Epiſcopus jam erat, in Chorepiſcopum regradaretur: ut verbis ipſis utar Canonum.

V. Ita capiendus Antiochenus Canon, quo jubetur, ut Chorepiſcopi, quamvis ordinationem Epiſcopalem perceperint, & in Epiſcopos fuerint inaugurati: intra illum tamen ſe modum gyrumque contineant, quem Chorepiſcopis Canones aſſignarunt: ubi urgebit neceſſitas, Clericos inferiores ordinent; ſed ne id ſibi ſumant, ut Presbyteros Diaconoſve ordinent: propterea quòd eam Can. 10. nes ſolis Epiſcopis contulerint poteſtatem. *Si qui ſunt in vicis, vel pagis, qui dicuntur Chorepiſcopi, etiamſi Epiſcopi ordinationem manuumve impoſitionem acceperint, viſum eſt, ut ſuum modum ſciant, & ſibi ſubjectas Eccleſias adminiſtrent, earumque cura & ſolicitudine contenti ſint. Conſtituant autem Lectores, Hypodiacenos & Exorciſtas, & eorum promotione contenti ſint. Nec Presbyterum, nec Diaconum ordinare audeant, abſque urbis Epiſcopo, cui ſubjicitur ipſe, & regio.* Poterant hi Chorepiſcopi Epiſcopalem antè obtinuiſſe inaugurationem, vel eo duplici qui ſuprà expoſitus eſt modo, vel hoc etiam tertio, ſi ad civitatem aliquam ordinati Epiſcopi, ne in ejus Eccleſiam & ſedem admitterentur, objectus fuiſſet obex aliquis ineluctabilis, & imperaſſent ipſi ſibi ſervire neceſſitati, & in inferiore Chorepiſcoporum gradu Eccleſiæ inſervire.

VI. Sunt & alia porro multa, quæ in hunc Antiochenum Canonem obſerventur. 1. Manuum illam Epiſcopalium impoſitionem, χειροθεσίαν ὀπισκόπων, de ea intelligi poſſe, qua ſolus in inſtituendo Chorepiſcopo Epiſcopus uteretur: non autem de illa, qua Metropolitanus & alii qui aderant Epiſcopi Epiſcopum ordinabant. Quo ſenſu non facit cum iis Canon, qui Chorepiſcopos fuiſſe Epiſcopos volunt. 2. Confertur, aut potius confimatur Chorepiſcopis hoc Canone poteſtas ordinandi minores Clericos, ipſoſque adeò Subdiaconos. Nec tamen hinc efficies, ut Epiſcopi fuerint. Indubium quippe eſt, minores Ordines collatos ſæpè fuiſſe ab iis qui Presbyteri tantùm eſſent aut Abbates, hanc illis indulgentibus facultatem, ſeu Epiſcopis, ſeu Conciliis. Ejus rei documenta inferiùs prodentur. Pandemus quoque in hac ipſa II. Parte, quæ inſtitutio, & quæ vis ſit Minorum Ordinum, ex eoque rurſus apertè colligitur, eorum collationem non ſolis Epiſcopis condonatam fuiſſe. 3. Denique non eò flectenda ſunt hujus Canonis verba, quaſi ita vetentur ipſi Presbyteros Diaconoſque ordinare, ut annuente tamen Epiſcopo id poſſint: ſed ut ne id poſſint niſi ordinante Epiſcopo ipſo, cui Can. 8. qui præſto ſunt tunc Presbyteri, unà manus imponunt Presbyteris qui ordinantur. 4. Superiore Canone hujus ipſius Concilii Chorepiſcopis conceſſum fuerat, ut litteras formatas, ſeu pacificas darent, quod Parochiarum Presbyteris paſſim non licebat.

VII. Etſi in ſpeciem apertior videatur Canon Concilii Calchedonenſis, ubi tamen penitiùs introſpicitur, non paucioribus ſeptus & ipſe eſt difficultatibus. Eo proſcribuntur Simoniacæ Ordina- Can. 22. tiones, & inter Ordines atque Officia plurimum diſcriminis ponitur. Amborum nundinatio damnatur, ſed antè Ordinum, quàm Officiorum, quòd ea ſit magis deteſtanda. Sed & Officia eadem lege conſtringuntur. Ordines primùm ſacri ita recenſentur: *Si quis ordinaverit per pecunias Epiſcopum, aut Chorepiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum.* Deinde generatim perſtringuntur minores Ordines: *Vel quemlibet ex his, qui connumerantur in Clero*: denique ad Officia venitur: *Aut promoverit per pecunias Oeconomum, vel defenſorem, vel Manſionarium, vel quemquam qui eſt ſubjectus regulæ.* Annumeratur ergo ſacros inter Ordines Chorepiſcopatus, Epiſcopum inter & Presbyterum medius, illo inferior, hoc ſuperior. Chorepiſcopus ergo neque Epiſcopus eſt, neque Presbyter, quippe qui privata & propria ordinatione de Presbytero creſcat in Chorepiſcopum. *Si quis ordinaverit*, χειροτονήσει; *Epiſcopum, Chorepiſcopum*, &c. Denique non eſt merum Officium Chorepiſcopatus. Neque enim cum Oeconomo, aut Defenſore recenſetur, quorum eſt non ordinatio, ſed promotio: προβάλλοιτο. Jungitur autem Epiſcopo & Presbytero Chorepiſcopus. Hæc ex eo Canone ſponte ſua naſcerentur, aut certè facilè deduci poſſent, eòque inclinaret animus, niſi aliunde gravia rationum momenta aſſenſum ſuſtinere cogerent.

VIII. Erit enim, ſi his ſtare volumus, Chorepiſcopatus unus è ſacris Ordinibus, atque adeo divinæ inſtitutionis. At hoc cum ejus novitate, aut ævi brevitate conſiſtere minimè poteſt. Nam Chorepiſcopos tria priora ſæcula habuere nullos, nullos poſtrema. Quæ verò eſſet hujus novi Ordinis po-

teſtas? Quidquid illi poſſunt ex ſuperioribus Canonibus, quidquid poſſe ex ſequentibus oſtendentur, hoc ipſum poteſt ſine controverſia Presbyter. Deinde quæ tribus ſuprà capitibus dicta ſunt de triplici Ordine ſacro, quo tota conſtat Eccleſiaſtica Hierarchia, ea manifeſtiſſimè probant, hanc eſſe conſtantiſſimam Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ Patrum traditionem, ut nulli ſint alii præter Epiſcopatum, Presbyteratum & Diaconatum Ordines ſacri, & ſuperiores. Quamobrem locum in Hierarchia Chorepiſcopus habere nullum poterit, niſi aut Epiſcopis, aut quod propius vero eſt, Presbyteris permiſceatur.

IX. Quo poſito ita ſtatuendum eſt, à Concilio Calchedonenſi locatos eſſe Chorepiſcopos, non cum Officiis illis quorum exterior & temporalis erat tantùm juriſdictio, ſed cum Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis, quorum ſpiritalia ſunt munia, ſive Ordinis, ſive juriſdictionis. Chorepiſcoporum curæ committebantur in agris & Parochiæ multæ, & multi etiam Parochi, in quos delegatam ab Epiſcopo juriſdictionem exercerent. Sine gravi autem ſcelere tam nec animarum cura, nec ſpiritalis juriſdictio pretio vendi poteſt, quàm nec Ordines ſacri. Peccaſſet ergo ſine dubio graviùs, qui Chorepiſcopatum pretio æſtimaſſet, quàm qui Oeconomi, aut Defenſoris, aut ejuſmodi aliud quodvis munus. Illud ergo verè dixeris, Chorepiſcopos manuum impoſitione illa qua creabantur, non accepiſſe quidem novum Ordinem, ſed ſpiritalem Juriſdictionem, ea qua fruuntur Epiſcopi, inferiorem: ea qua Presbyteri, ſuperiorem: quæ nec emi à quoquam, nec vendi poſſet, quin eo ſe commacularet crimine, quo ſordeſcunt, non qui Officia Eccleſiaſtica, ſed qui ſacros Ordines vendunt.

X. Viſitator, περιοδευτὴς, appellatur Chorepiſcopus in Concilio Laodiceno: eoque nomine pulcherrimè ſpiritalis hæc juriſdictio declaratur. Cùm enim Vicarii Foranei Epiſcoporum eſſent, & ii prorſus qui poſtea dicti ſunt decani rurales, in viſitando maximè eo tractu, qui eorum fidei & adminiſtrationi creditus fuerat, ſpiritale ſuum imperium, juriſdictione & charitate temperatum, explicabant. Ex hoc ipſo Viſitatoris vocabulo nova emergit ratio, ut ne Epiſcopos fuiſſe putemus. Epiſcopatus enim majeſtas majus auguſtiuſque nomen deſideraſſet.

Adde quòd cum ſtatuerit Concilium Antiochenum, ut *Chorepiſcopum ordinet Civitatis Epiſcopus, cui ſubjectus eſt:* defendi jam nulla ratione poſſit Chorepiſcopum Epiſcopum fuiſſe; cùm & Nicæni & Antiocheni Canones velint, ordinando Epiſcopo Comprovinciales omnes aut adeſſe præſentes, aut per litteras ſuffragari. Denique Antiochenus Canon Chorepiſcopum ab Epiſcopo civitatis non ordinari dicit, ſed fieri, γίνεσθαι. Cùm ſupra admonuit nos Neocæſarienſis Synodus, inſtar eſſe & imaginem præferre Chorepiſcopos ſeptuaginta diſcipulorum, novo nos in eandem ſententiam impulit argumento, ut Chorepiſcopi Presbyterorum collegio concludantur. Ea eſt enim uſitatiſſima antiquis Synodis Patribuſque loquendi ratio, ut Apoſtolis Epiſcopi, Diſcipulis verò Parochi, aut Presbyteri ſucceſſiſſe dicantur.

Can. 10.

Can. 13.

Can. 14.

XI. Unus ſupereſt, qui negotium faceſſere poſſit Ancyranus Canon, ubi Chorepiſcopis & Presbyteris Civitatis facta videtur poteſtas Presbyteros ordinandi, permittente ſanè Epiſcopo. *Chorepiſcopis non licere Presbyteros aut Diaconos ordinare. Sed neque Presbyteris civitatis, niſi eis permittatur ab Epiſcopo per litteras in aliena Parochia.* Græcum hujus Canonis textum, ut nunc quidem habet, vitiatum eſſe, invictiſſimè demonſtrat Petrus de Marca. Perabſurda quippe ſunt multa in ea quam modò retulimus interpretatione Latina, quæ Græco tamen textui adprimè concinit. Qui enim Presbyteris Presbyteros ordinandi data eſſet poteſtas, quæ Epiſcoporum maximè propria eſt, & in cujus conſortium vocari nullus præterea poteſt? Qui porro niſi alieniſſimus horum verborum ſenſus, *in aliena Parochia*? Nam in aliena Diœceſi, nec alteri permittere, nec ipſi quidquam facere poſſunt Epiſcopi. Grecus ergo textus hodiernus ex antiquis verſionibus Latinis emendandus eſt; & pro his verbis, ὡ ἑτέρᾳ παροικίᾳ, *in aliena Parochia*, legendum ὡ ἑκάστῃ παροικίᾳ, *in unaquaque Parochia*. Tum verò addenda hæc verba, quæ detracta ſunt, μηδὲν πράττειν, *aliquid agere*. Caſtigationis hujus noſtræ partem habet Dionyſii Exigui verſio: *Chorepiſcopis non licere Presbyteros aut Diaconos ordinare; ſed nec Presbyteris civitatis ſine præcepto Epiſcopi, vel litteris in unaquaque Parochia.* Sed emendatio tota & plena eluceſcit in Epitome Canonum Adriani I. Papæ: *Chorepiſcopi Presbyterum, vel Diaconum non ordinent; nec Presbyter aliquid agat in Parochia ſine præcepto Epiſcopi.* Capitulare Aquiſgranenſe Caroli Magni & Collectio Iſidori rem apertiorem adhuc faciunt, & ante hos omnes Ferrandus Diaconus in Breviario Canonum: *Ut Chorepiſcopi, id eſt Vicarii Epiſcoporum, nec Presbyteros, nec Diaconos ordinent, niſi tantum Subdiaconos. Ut Presbyteri civitatis ſine juſſu Epiſcopi nihil jubeant, nec in unaquaque Parochia aliquid agant.*

De Conc. l. 2. c. 14.

c. 79. 92.

XII. Sanctus Baſilius Cæſarienſis in Cappadocia Epiſcopus poteſtatem fecit Chorepiſcopis ordinandi ſive inſtituendi Clericos inferiores: hac cautione adjecta, ut de eo priùs ad ſe perſcriberent, nec injuſſu ſuo quidquam agerent. Perantiqua erat ea lex, ſed eam illi relaxaverant, perinde ut eam quæ jubebat ut accuratiſſimè examinarent ipſi, examinandoſque Presbyteris & Diaconis ſubjicerent eos omnes, quos ſacro miniſterio allegebant. *De integro fiat à nobis examinatio, & ſi ſint quidem digni noſtro ſuffragio, ſuſcipiantur.* Priſca illa fuerat conſuetudo: *Presbyteri & Diaconi examinabant, referebant autem ad Chorepiſcopos; qui à verè teſtificantibus ſuſceptis ſuffragiis, & eorum admonitis Epiſcopis, ita in Miniſtrorum Sacerdotalium numerum cooptabant.* Meminit & alibi Baſilius Chorepiſcoporum. Meminit & Athanaſius. Quam ſcripſit ad Leonem Theodoretus Epiſtolam miſit per Presbyteros duos, quos & Chorepiſcopos appellat. Viſum eſt quandoque viris doctiſſimis, ſi quando minores Ordines contulere Parochi, id eos habuiſſe ex communicatis ſibi Chorepiſcoporum privilegiis, qui & ipſi Parochi fuiſſent.

In Epiſtola ad Choropiſ.

Baſil. Epiſt. 181. 312.

Athanaſ. Apol. 2.

Theodoret. Ep. 113. 116.

XIII. Ex his facilè intelliges, Chorepiſcopos in Oriente nonniſi quarto ſæculo floruiſſe. At in Occidente certum eſt ante quintum eorum mentionem fuiſſe nullam. Nam illa quæ circumfertur de Chorepiſcopis ad Epiſcopos Africæ Damaſi Papæ Epiſtola, omnino ſuppoſititia eſt, cùm in Africa, ut ex habitis ibidem Conciliis probari poteſt, nulli fuerint unquam Chorepiſcopi. Eorum in Occidente prima fuit mentio anno 439. in Gallia, in Concilio Regienſi, ubi Armentarius, quem ſine Metropolitani conſenſu duo tantùm ordinaverant Epiſcopi, ita Epiſcopatu abdicatus eſt, ut tamen poſſet eſſe Chorepiſcopus, ſi quis illum ex Epiſcopis hoc vellet ſolari munere. Quemadmodum olim Concilium Nicænum Epiſcopis Novatianis ad Eccleſiam ſe recipientibus, ſi Epiſcopalem retinere Cathedram non poſſent, quòd Catholicus jam in eadem civitate eſſet Epiſcopus, conceſſerat ut Chorepiſcopali munere ornarentur, *Liceat ei in una Parochiarum ſuarum Eccleſiam concedere, in qua Chorepiſcopi nomine, ut idem Canon Nicænus loquitur, aut peregrina communione foveatur.*

XIV. A Concilio igitur Nicæno didicerunt Majores noſtri in Eccleſia Gallicana quis ordo eſſet Chorepiſcoporum, & in hoc primùm Regienſi Concilio aliquam ſibi ejus imaginem adumbrarunt. Nam in Armentario umbra tantùm Chorepiſcopa-

tus

tus præluſit: cui aſſignata a Concilio cura tantum ruralis Parochiæ eſt, vel minuſculorum Clericorum ordinatione interdicta. Anguſtior ergo erat & brevior ejus juriſdictio, quàm Chorepiſcoporum Orientis. Permiſſa tamen illi facultas eſt neophytos confirmandi, de quo ſilent Canones Græci, qui de Chorepiſcopis agunt. Porro Leonis Papæ de Chorepiſcopis Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ ſpuria eſt, doctiſſimorum hominum judicio. Chorepiſcoporum ergo in Occidente nulla aut certè rariſſima ante exactum quingenteſimum annum fuit mentio. Verùm hæc tenuiſſima & obſcura veſtigia quæ obſervavimus, majora in dies & clariora evaſere: ac demum regnante Carolo Magno ea fuit Chorepiſcoporum multitudo ac potentia, ut ipſis jam eſſent Epiſcopis metuendi.

XV. Ex dictis facilè colligas quæ fuerint eorum & jura & officia. Curabant agrorum & Presbyteros & Eccleſias, quas & in credita ſibi regione viſitabant. Providebant pauperibus. In Eccleſiis ſuis accepto Presbyterorum & Diaconorum teſtimonio, & Epiſcopi conſenſu, minores Clericos ordinabant. Sine Epiſcopo majoris momenti agebant nihil. Implebant denique Vicarii partes, qui levaret Epiſcopum cura & ſolicitudine Parochiarum ruralium, magnam ſaltem ex parte. Nam quod habet in ſua ad Chorepiſcopos Epiſtola Baſilius, & quod Athanaſius alicubi à nobis laudandus ait, in Maræotide Ægypti regiuncula nec Parochum ullum nec Chorepiſcopum fuiſſe; ſatis perſuadet in una eademque Diœceſi & ſub uno Epiſcopo Chorepiſcopos fuiſſe plures. Sunt apud Baſilium Chorepiſcopi, quibus data erat pauperum & Ptochodochiorum cura: Et in eo quod de ſua ipſius vita ſcripſit Poemate Gregorius Nazianzenus, teſtatur Baſilium Cæſareæ Archiepiſcopum obnoxios ſibi habuiſſe Chorepiſcopos quinquaginta.

Epiſt. 418.

XVI. Ne crimini detur nobis, quòd in ſecunda Eccleſiæ ætate, ab anno quingenteſimo ad annum ultra ſeptingenteſimum, nullum fecerimus verbum de Chorepiſcopis, qui nequedum tamen extincti penitus erant: hoc ſaltem dicemus, cum Archipresbyteris ruralibus magnam illis affinitatem interceſſiſſe, ſi horum fidei plures eſſent mandatæ ſubjectæque Parochiæ. Tradit Iſidorus Hiſpalenſis, Chorepiſcopos eſſe Vicarios rurales Epiſcoporum, eorumque curam imminere Eccleſiis Parochiiſque tractus eis attributi, ubi & minores Clericos, immo & Subdiaconos ordinare poſſunt, non Presbyteros, non Diaconos. *Chorepiſcopi, id eſt, Vicarii Epiſcoporum, ad exemplum LXX. Seniorum: tanquam Sacerdotes, propter ſolicitudinem pauperum. Hi in villis & vicis inſtituti, gubernant ſibi commiſſas Eccleſias, habentes licentiam conſtituere Lectores, Subdiaconos, &c.*

De Offic. Eccleſ. L. 2. c. 6.

CAPUT II. P. 3. l. 1. c. 10.

De Chorepiſcopis ſub Imperio Caroli Magni, Regiæque ejus proſapiæ, & deinceps.

I. Duæ attinguntur rationes, quæ Romanos Pontifices & Gallicana Concilia adduxerunt, ut Chorepiſcopos è Collegio Epiſcopali ejicerent, nec quidquam eorum quæ propria ſunt Epiſcopis, gerere illos poſſe declararent.

II. Imperitia Canonum, & iners otii amor Epiſcopos impulerat, ut Epiſcopalem ſarcinam in Chorepiſcopos rejicerent.

III. Cur Chorepiſcopis permitteretur facilius ordinatio Subdiaconorum, quàm Virginum conſecratio.

IV. Etſi Imperatorum, Papæ & Conciliorum Galliæ decretis oblitteratus fuiſſet Chorepiſcoporum ordo, uſus tamen fuit eorum aliquis aliquandiu, arctata eorum poteſtate.

V. Subdititia Nicolai Papæ Epiſtola, qua Epiſcopis annumerantur.

VI. VII. Nova argumenta hujus Epiſtolæ ineptiarum, quodque adulterina ſit, ex Concilio Metenſi & Hincmaro.

VIII. Nova occaſio creandorum Chorepiſcoporum, qui vacantes regerent Epiſcopatus.

IX. In Oriente extincti tandem prorſus Chorepiſcopi. Verba ejus rei teſtimonia.

X. Ab annis ducentis Alexandrinus Patriarcha ditionem ſuam omnem regere fertur, ſolo Chorepiſcoporum, ſine Epiſcopis, miniſterio ſublevatus. Si ita ſe res habeat, æquius eſt credere, hos Chorepiſcopos quidem dici, ſed verè Epiſcopos eſſe.

XI. Diluuntur objectiones aliquæ.

I. Efferbuit ſub Caroli Magni Imperio graviſſima contentio inter Presbyteros, Diaconos, Subdiaconoſque eos, qui hinc quidem ab Epiſcopis, inde à Chorepiſcopis fuerant ordinati. Viſum eſt Carolo eam eſſe ejus quæſtionis difficultatem, quæ meritò referenda eſſet ad ſummi examen Pontificis, ad quem ea de cauſa Arnonem Salisburgenſem Archiepiſcopum delegavit. Sententia Pontificis, cui acceſſit conſenſio Gallicanorum Epiſcoporum Concilii Ratiſponenſis, ea fuit, Chorepiſcopos nec eſſe, nec fuiſſe Epiſcopos, propterea quod nec ad ſedem Epiſcopalem implendam, nec à tribus Epiſcopis ordinati fuiſſent: *Quia nec ad quandam Epiſcopalem ſedem civitatis titulati erant, nec canonicè à tribus Epiſcopis ordinati.* Ex quo id erat conſequens, ut ordinationes ab eis factæ irritæ habendæ eſſent, atque iterandæ; denique ſi quos è Neophytis confirmaverant, ſi quas conſecraverant, ſeu Virgines, ſeu Eccleſias, ſeu Aras, in irritum duci hæc omnia, quòd nec Epiſcopi fuiſſent unquam, nec eſſe poſſent, adeoque nec Epiſcopalium quidquam munerum ritè implere. *Ut hi qui à Chorepiſcopis Presbyteri, vel Diaconi, vel Subdiaconi ſunt ordinati, nullatenus in Presbyteratus, aut Diaconatus, aut Subdiaconatus officio miniſtrare præſumant. Similiter homines, qui imperitis videntur ab eis eſſe confirmati, vel Virgines, ſeu Eccleſiæ ſacratæ, aut chriſma confectum, ſeu altaria dedicata, pro confirmatis, ſeu ſacratis, vel dedicatis haud habeantur; quia quæ illi non habuerunt, dare non potuerunt, quoniam ex his eis quidquam agere non licet; quæ omnia ſummis Pontificibus debentur, & non Chorepiſcopis, qui nec ſummi Pontifices, vel Epiſcopi fuerunt, nec deinceps uſquam fieri poſſunt.*

Conc. Gall 2. Tom. 2. p. 239. &c.

II. Addit porro Synodus nullum ſeptuaginta Diſcipulorum, quorum Chorepiſcopi & Presbyteri locum implent & ordinem, vices obeunt & munia, quidquam horum vel primoribus attigiſſe digitis, quæ propria ſunt Epiſcoporum: *Agenda non ſunt à Presbyteris, vel Chorepiſcopis, qui unius formæ eſſe videntur.* Denique vetat hæc Synodus ullos poſthac creari Chorepiſcopos, conteſtata non aliud à ſe quàm iterari innovarique leges ea de re à priſcis Pontificibus Patribuſque promulgatas; adeoque qui Chorepiſcopos ordinarant, eos aut Canonum inſcitia craſſiſſima laboraſſe, aut dolenda ignavia: perſpicuum inde quippe fieri, non aliud illis magis curæ, & cordi eſſe, quàm ut Epiſcopalis ſolicitudinis pondus in alios refundant, ipſi interim ignobili otio, vaniſſimaque dignitatis ſpecie & pompa, ceu fumo paſcantur. *Placuit ne Chorepiſcopi à quibuſdam deinceps fiant, quoniam hactenus à neſcientibus ſanctorum Patrum, & maximè Apoſtolicorum decreta, ſuiſque quietibus ac delectationibus inhærentibus facti ſunt. Idcirco & olim perſæpè & noſtro à ſancta Apoſtolica ſede tempore ſunt prohibiti, &c.*

Capitular. Car. Magn. L. 8. c. 187.

III. Dicam obiter mirum eſſe illud, cur permittantur hìc Chorepiſcopi minores conferre Ordines, excepto Subdiaconatu; irritæ autem decernantur, ſi quas peregerint, virginum conſecrationes.

Capitular. L. 6. c. 110. 284. L. 7. c. 310. 318. 328. 329. ibid. p. 241.

nes. Nec minus forſan admirationis illud habet, quòd cùm in Chorepiſcopos ordinarentur Presbyteri, & manuum impoſitione ordinarentur, ea ipſa, aut ejus ſimillima, qua Presbyterorum ordinatio, & quæcumque demum ſacri Ordinis collatio fiebat: illa tamen Chorepiſcopi ordinatio, & manus impoſitio, qua fiebat, mera & jejuna habeatur ceremonia, immane quantum diſtans ab illa manuum impoſitione, qua ſacri Ordines conferuntur. Lucis forſan aliquid aſpergetur rei obſcuræ, ſi dicamus hanc manuum impoſitionem, qua creabantur Chorepiſcopi, illius potiùs affinem fuiſſe, qua percepta Paulus & Silas in Actis Apoſtolicis ad Evangelium promulgandum miſſi ſunt. Nec enim hac impoſitione manuum ordinabantur Paulus Silaſque, jam pridem Apoſtoli, Apoſtolicique Præcones. A quo exemplo non recedit ordinatio Diaconiſſarum, quæ cùm in ſpecie parum diſtaret à conſecratione Diaconorum, reapſe mirum & immane quantum ab ea differebat. Itaque Baſilius Synodique alibi referendæ, Chorepiſcopis ordinationem minorum Clericorum annuebant, virginum interdicebant, quam religioſiſſimè Canones Epiſcopis integram ſervari ſanxiſſent. Adde quòd ſolemnis illa conſecrationis virginum pompa Epiſcopali apici & dignitati Capitis conſentanea in primis eſſet, nec facilè aliis communicanda, ne anſam quis hinc captaret alterius Capitis in eadem Eccleſia excitandi. Denique Clericorum minorum turba Parochis & Chorepiſcopis opus erat, ut minùs mirum ſit, eorum illis ſi quando permitteretur ordinatio. At quorſum ad eos attinebat virginum conſecratio? Poterat hæc ſemper ad adventum Epiſcopi procraſtinari: cùm vel maximè nonniſi ſolennibus Feſtis ea peragi ſoleret, quibus potiſſimùm Epiſcopi ſuis abeſſe Eccleſiis vetabantur.

IV. Sed quantacumque detonuiſſet Pontificis, Imperatoris & Concilii Gallicani authoritas, quæ Chorepiſcopos fieri poſthac vetuerat; non pauci nihilominus ſuperfuere, nec indecores; quanquam ſimile veri ſit attentiores fuiſſe Epiſcopos, ut ne quid ab iis Epiſcopalis proprii miniſterii attrectaretur. In Concilio quippe Noviomenſi ante Abbates nominantur Chorepiſcopi, ante Presbyteros omnes, immediatè poſt Epiſcopos. Ludovicus Pius Imperator Miſſos ſuos Dominicos per Provincias ſpargens, invigilare juſſit in Epiſcopos, & in eos qui miniſterii Epiſcopalis adminiſtri & cooperatores ſunt, id eſt, Chorepiſcopos, Archipresbyteros, alioſque: *Deinde quales ſint adjutores miniſterii eorum, id eſt, Chorepiſcopi, Archipresbyteri, Archidiaconi, & Vicedomini, & Presbyteri per parochias eorum.* Concilium VI. Pariſienſe effrænatæ audaciæ reos agit Chorepiſcopos, qui manus imponebant, ut darent Spiritum ſanctum, hoc eſt, qui Confirmationis ſacramento fideles perficiebant: *Ut donum Spiritus ſancti per impoſitionem manuum tradant:* quanquam Actibus Apoſtolicis proditum ſit, eam eſſe propriam Apoſtolorum, id eſt, Epiſcoporum poteſtatem, quam ne delibare quidem auſi ſint unquam Septuaginta Diſcipuli, quorum perſonam repræſentant Chorepiſcopi.

Conc. Gall. Tom. 1. pag. 814. Ann. 828.

Ann. 829. c. 27.

Hinc ſatis probabiliter emergit Decretum de non ordinandis ampliùs Chorepiſcopis, uſu receptum minimè fuiſſe, ſed eorum audaciæ modum aliquem poſitum, hactenus nempe, ut Confirmationis quidem ſacramentum forſan darent, ab Ordinibus ſacris conferendis abſtinerent. Quod & confirmat ejuſdem Canonis contextus, ubi non improbatur Chorepiſcoporum ordinatio, dummodo eis certi limites ad normam Canonum delineentur. *Ordinatio porro Chorepiſcoporum qualiter fieri debeat, & qualiter qualeſve ipſi ordinationes jubentibus Epiſcopis ſuis facere debeant, jura Canonum liquido decernunt.* Quo ſanè aſſeritur poteſtas, cujus uſu nunquam exciderant, minores Ordines Subdiaconatu inferiores conferendi.

Ibidem.

Ann. 836. Can. 4.

Concilium II. Aquiſgranenſe Epiſcopis ſtimulos addidit, ſordidæ ut occurrerent avaritiæ Chorepiſcoporum, Archipresbyterorum & Archidiaconorum, quorum opera & miniſterio commiſſam ſibi à Deo plebem regebant. Meldenſe Concilium Chorepiſcopis prohibuit, ne Chriſma benedicerent, ne confirmarent, ne dedicarent Eccleſias, ne eos conferrent Ordines qui manuum impoſitione conferuntur, ne denique niſi permittente Epiſcopo vel minores conferrent Ordines, vel pœnitentes reconciliarent. *Neque Ordines Eccleſiaſticos qui per impoſitionem manus tribuuntur, hoc eſt, nonniſi uſque ad Subdiaconatum, & hoc jubente Epiſcopo.* Cœperant ergo rurſus Chorepiſcopi invadere in functiones Epiſcoporum, pari horum illorumque dedecore & flagitio, cùm tam multa præter leges illi uſurparent, hi paterentur. Ideo canone hoc ipſo graves Epiſcopis intentantur pœnæ, ſi diutiùs fieri ſinant, quod fieri nefas eſt.

Ann. 845. c. 44.

V. Hinc cogimur falſi inſimulare priorem ſaltem partem Epiſtolæ Nicolai I. Papæ ad Rodolphum Archiepiſcopum Bituricenſem. Quì potuiſſet enim Pontifex ſcribere, Septuaginta Diſcipulos indubitatiſſimè Epiſcopos fuiſſe, ideoque poſſe Chorepiſcopos eorum ſucceſſores in epiſcopales quoque functiones ſuccedere? Cùm ea doctrina capitaliter pugnet cum ea, quam ſuprà alii Pontifices & Galliarum Epiſcopi ſynodaliter etiam congregati ſanxerunt: quì potuiſſet eam Gallicano Archiepiſcopo propinare Pontifex antiqui Canonici Juris callentiſſimus, Canonumque & avitæ traditionis acerrimus vindex?

Anno 864.

VI. Concilium Metenſe paucis poſt annis congregatum nihil inaudierat de hac Nicolai Papæ Epiſtola, aut eam potiùs eſſe inſinuabat ſuppoſititiam, cum dedicari rurſus jubebat Eccleſias a Chorepiſcopis dedicatas, propterea quod ſummi Pontifices, Damaſus, Innocentius & Leo reſciderunt quidquid Pontificalium munerum uſurpaverint Chorepiſcopi. *Ut Baſilicæ à Chorepiſcopis conſecratæ ab Epiſcopis conſecrentur, roboratum eſt; quia juxta decreta Damaſi Papæ, Innocentii & Leonis, vacuum eſt atque inane, quidquid in ſummi Sacerdotii Epiſcopi egerunt miniſterio: & quòd ipſi iidem ſint, qui & Presbyteri, ſufficienter invenitur.* Quidquid ſuprà ex Caroli Magni capitularibus laudatum eſt, id totum dilucidè conteſtatur, Gallicanæ Eccleſiæ perſuaſiſſimum fuiſſe, non id eſſe, & poſſe Chorepiſcopos, quod eos & eſſe & poſſe affirmat ſpuria hæc Nicolai Epiſtola. De Chorepiſcopis agit non rarò Hincmarus, & de Chorepiſcopo ipſo Remenſi, à quo ait ordinatum fuiſſe Presbyterum, ſed præter Canones: *Quique à Remorum Chorepiſcopo, qui tunc erat, contra regulas Presbyter ordinatus, &c.*

Anno 888.

Can. 8.

Hincmar. Tom. 2. pag. 261.

VII. Verùm ex eodem Hincmaro ſuppetit & aliud invictius argumentum, quo adulterina prodatur illa Nicolai Epiſtola. Piè enim juxta & vehementer ille ſtomachatur in ſui ævi Epiſcopos, qui Chorepiſcopos ordinabant, eiſque ſanctiſſima quæque & intima miniſterii Epiſcopalis delegabant munia, otio & ignavia torpentes ipſi, quo alienius nihil à genio Epiſcopatus. Porro non alio magis præſidio nititur in hac cauſa, quàm Romanorum Pontificum authoritate, qui Chorepiſcoporum ordinem omnino ſuſtulerunt. *Sicut & quidam Epiſcopi etiam à longè præcedentibus temporibus, ſcandalum pro ſua quiete & voluptatibus in Eccleſiam intromiſerunt, ordinantes Chorepiſcopos, & eis quæ ſummis Pontificibus conveniunt agere permittentes. Quos Apoſtolica Sedes ſæpius reprobavit, & Apoſtolico mucrone recidit, ſicut in Decretalibus eorum, qui voluerit recenſere, inveniet.*

Ibid. p. 716.

VIII. Author eſt Flodoardus ab eodem Hincmaro datas eſſe litteras ad Leonem IV. Papam adversùs Chorepiſcopos, qui hanc ſibi facultatem arrogabant, ut Ordines & Confirmationem conferrent. Sed eadem Epiſtola retegebat Hincmarus Pontifici corruptelam gliſcentem, ex qua etiam fiebat, ut novi in dies crearentur Chorepiſcopi, quamvis ejuſ-

ejusmodi ordinationem toties jam Synodi Pontificesque proscripsissent. Ut primùm enim obierat Episcopus aliquis, vacantem ejus Ecclesiam Princeps Chorepiscopo administrandam commendabat, quò impune res ejus redituque laicis fruendos adsignaret. *Et quòd terrena potestas hac materia sæpè offenderet, ut videlicet Episcopo quolibet defuncto, per Chorepiscopum solis Pontificibus debitum ministerium peragcretur, & res ac facultates Ecclesiæ sæcularium usibus expenderentur, sicut & in nostra Ecclesia jam secundo actum fuisset.*

Flodoard. l. 3. Histor. Rom. c. 10.

IX. In Oriente minùs sævitum est in Chorepiscopos, propterea quòd concessam sibi potestatem modestiùs explicabant. Nicæno II. Concilio confirmatum illis jus pristinum fuit, creandi Lectores, permittente Episcopo: *Secundùm antiquam consuetudinem Chorepiscopos præceptione Episcopi oportet promovere Lectores.* At cùm Balsamon in Commentario ejus Canonis verbum non faciat ullum de Chorepiscopis, hinc utcumque conjicitur extinctos ejus ævo eos prorsus fuisse. Quod rursus probari potest ex interpretatione Canonis Laodiceni, ubi ait Periodeutas, seu Visitatores, de quibus in eo Canone, Exarchos esse illos, quos Episcopi mittunt, ad explorandos roborandosque Fideles: *Sunt autem Periodeutæ, qui hodie ab Episcopis promoventur Exarchi. Hi enim circumcursant, & delicta animæ observant, & fideles perficiunt.* Chorepiscopis ergo suffecti fuerant hi Exarchi, mittebanturque à Patriarchis, Metropolitanis, Episcopisque ad obambulandas visitandasque Diœceses, monendosque Episcopos, quibus morbis medendum quamprimùm esset. Accipe Harmenopuli Notam in Jus Orientale: *Chorepiscopi sunt, qui nunc vocantur Exarchi, sive Patriarchæ sint, sive Metropolitani.*

Can. 14.

Can. 57.

Harmen. in Epit. Can. sect. 1. tit. 9.

Porro si Harmenopulus idem, si Aristænus, Balsamon & Zonaras annuere videantur Chorepiscopis potestatem ordinandorum Presbyterorum & Diaconorum, permittente Episcopo; id refundendum est in priscorum Canonum Conciliorumque tempora, quibus suas illi interpretationes accommodent, non in sui ævi mores, qui diversi prorsus erant. Ante septimum enim sæculum detrudebantur in Chorepiscoporum aliquando collegium Episcopi, iis causis quas supra perstrinximus: & ab his poterant ordinari utique Presbyteri, copiam faciente Episcopo. At eo ævo, quo Scriptores isti claruerunt, exoleverant toto Oriente Chorepiscopi, teste & authore Balsamone ipso, ubi Ancyranum Canonem XIII. commentatur: *Chorepiscoporum gradus omnino exolevit.*

In Can. 14. Synodi Nicæni I. II. In Can. 13. Ancyran.

Can. 54. usque ad 66.

Collectio Canonum Arabica prolixissimè executa est creationem & jura omnia Chorepiscoporum, quæ universim ejusdem generis erant, ac Vicariorum Generalium, in interiori exteriorique administratione laicorum, Clericorum & Regularium. Sed nec ab his Chorepiscopis conferri poterant Ordines sacri, & ne hoc quidem argumento effici potest, ut post annum Christi millesimum ulli in Oriente fuerint Chorepiscopi.

X. Eximendus hinc esset Patriarchatus Alexandrinus, si constet ab annis jam ducentis nullos ibi ordinari Episcopos, sed ministerio Chorepiscoporum totum Patriarchatum administrari, ut refert Petrus de Marca ex literis Patriarchæ Cyrili: *In Patriarchatu Alexandrino, deletis Episcopis, soli Chorepiscopi curam Patriarchæ in administratione Ecclesiarum levant: quod ducentis ab hinc annis inductum fuisse testatur Cyrillus Alexandriæ Patriarcha iis litteris quas in Valachia scripsit, anno 1612.*

Marca l. 2. de Concord. c. 14.

At si certa veritate nitatur hæc narratio, non abhorret à vero, hos omnes Chorepiscopos, similes eorum esse, qui pauci quondam ordine & potestate Episcopali dotati erant. Fieri enim vix aut ne vix quidem potest, ut suæ ditionis omnes Patriarcha vel Presbyteros & Diaconos ordinet, vel confirmet laicos fideles. In harum functionem vocet necesse est Chorepiscopos suos. Eo concesso, jam mera nominis mutatio est. Qui enim in ea gente Chorepiscopi nominantur, utique Episcopi sunt, cùm utraque polleant & ordinandi & confirmandi potestate.

XI. Nec me fallit, viros esse doctissimos, qui vocent in dubium damnationem & rescissionem Chorepiscoporum à Leone III. Papa, & ab Episcopis Gallicanis factam. At quæ à nobis hìc congesta sunt ex Conciliis & Capitularibus Episcoporum Regumque nostrorum, hinc tam perspicua, inde tam certa & inconcussa sunt, ut ne nubecula quidem dubitationis in animo meo ulla residere potuerit, quin verè aboliti fuerint Chorepiscopi, verèque pronunciatum, nunquam eos Episcopos fuisse. Si contra nitatur, nobisque adversetur Rabanus, adversatur illi ipsi Hincmarus, tot Episcopis Synodisque succinctus, suprà conglobatis. Video non attinere ad ipsam ordinationis substantiam duas illas rationes, quibus impugnatus est ordo Chorepiscoporum, quòd ad Sedem Episcopalem, nec à tribus Episcopis ordinati essent. Sed illæ tamen ipsæ rationes abundè probant, non eam fuisse Ecclesiæ voluntatem, ut extraordinariam fieri sineret Episcoporum ordinationem, cùm Chorepiscopi ordinabantur. Si hoc enim illi fuisset consilii, ut veri ordinarentur Episcopi, utique à tribus Episcopis & ad Episcopalem civitatem aliquam ordinari præcepisset. Non aliàs quàm cùm gravissima urget necessitas, extraordinariè delegat vel Pontifex summus, vel Ecclesia, ut possit vel Episcopus unus ordinare Episcopum, vel Presbyter neophytum confirmare: nec sine extraordinaria hac delegatione ratum esset horum quidquam ex probatissimorum Theologorum consensu. Cùm Chorepiscopi ab uno Episcopo ordinabantur, nulla ibi extraordinaria delegatio, nulla delegationis ejusmodi necessitas, & si qua ea fuisset necessitas, par erat facilitas trium Episcoporum adsciscendorum. Cæterùm hac comparatione ordinandi ab uno Episcopo Episcopi, & confirmandi à Presbytero laici, vi extraordinariæ delegationis, utitur Hallerius, consentaneumque sibi Bellarminum laudat, cum pluribus Theologis aliis.

Hallier. de sacris Elect. 591. 593.

CAPUT III. P. I. l. I. c. 20.

De Archipresbyteris, per prima quinque Ecclesiæ sæcula.

I. Cur Archipresbyter à Græcis Protopresbyter tantùm appellaretur.

II. Dabat id ordinationis antiquitas, cujus & ordo inter Presbyteros alios servabatur.

III. Excipe tamen Gregorium Nazianzenum, & si quos alios.

IV. In solemni Synaxi maximè conspicuus erat is honos, ubi assidebant Episcopo Presbyteri.

V. Archipresbyteri tamen dignitas quandoque personæ & meritis concessa: tumque erat Archipresbyter Episcopi Vicarius Generalis & plerumque successor.

VI. Suum habebat apud Latinos Archipresbyterum Ecclesia Cathedralis.

VII. Eumque Presbyterorum antiquissimum. Probatur ex Leone Papa. Pœna eorum, qui loco suo cesserint.

VIII. Potest quis aliquando etiam pietatis instinctu, immo & tenetur quandoque suum sibi locum & ordinem tueri.

IX. Profertur exemplum aliud è vita beati Felicis Martyris, Presbyteri Nolani. Episcopo sæpè sæpiùs succedebat Archipresbyter.

X. Aliunde probatur antiquitatis, ordinem servari debere.

XI. Scilicet in publicis sessionibus ac processionibus & ceremoniis. Nam alibi, quò quisque major, eò & humilior olim erat.

XII. Pe-

XII. Penes Archipresbyterum erat cura viduarum, pupillorum, ac peregrinorum.

XIII. Absente verò aut ægrotante, aut aliis in rebus occupato Episcopo, hoc totum gerebat Episcopalis Officii, quod à Presbytero, & nonnisi à Presbytero geri potest.

I. TAmetsi Græcum est nomen Archipresbyter, & splendori nominum maximè studuerint Græci; constat tamen, quem Archipresbyterum Latini dixerunt, à Græcis πρωτοπρεσβύτερον tantùm, hoc est primum Presbyterorum appellari. Itaque etsi vocibus Græcis contextum sit hoc nomen, à Latinis tamen compactum illud & fabricatum est. In Concilio coacto adversùs Chrysostomum, Arsacius, qui posteà ei successor datus est, πρωτοπρεσβύτερος nominatur. Idem titulus legitur in Concilio Calchedonensi. Hoc solum, quia simplicius erat, Metropolitano tribuerant Apostolici Canones, ut primus Episcopus diceretur: in hoc sacras Litteras secuti, ubi Petrus primus Apostolorum appellatur. Quare verisimillimum est iis temporibus, primum Episcopum, primum Presbyterum, & primum Diaconum illum dictum esse, qui aut honore, aut ætate major esset, vel inter ejusdem Provinciæ Episcopos, vel inter Ptesbyteros Diaconosque ejusdem Ecclesiæ. Archiepiscopi voce primi usi sunt Græci: sed Exarchis tum eam & Patriarchis tantùm tribuerunt; quod & ipsi, quaquam tardiùs, fecere Latini. Hi nomen Archipresbyteri primi usurparunt. At Archidiaconi utrisque commune fuit. Non tulere Africi eam vocis gloriam, quæ in Archiepiscopi nomine fulgere & affectari eis videbatur. At erga voces Archipresbyteri & Archidiaconi æquiores fuere. Credo, quòd ordinis mediocritas suspicionem fastus expungeret.

Bibl. Phot. Cod. 59. Juris Orient. L. 9. p. 557. Conc. Calched. Act. 10.

II. Simillimum veri est, Archipresbyterum è Presbyteris illum fuisse, qui ordinationis tempore cæteros anteiret. Cùm provectæ enim ætatis debeat esse Presbyter, unde & ejus ducitur nomen: debuit certè is qui erat inter Presbyteros primus, etiam ætate provectior esse, ita tamen, ut ætatem cujusque ab ordinationis die desumas, qui pro solenni natalitioque die ab illis & ab Episcopis habebatur. Ordinatis à schismatico Meletio Presbyteris suum servavit ordinem & locum Nicæna Synodus, sed ea conditione, ut inferiores semper essent Presbyteris, ab Alexandro Alexandriæ Episcopo ordinatis. *Inferiores tamen esse omnibus Presbyteris, quos Alexander ordinavit in quacumque Paræcia & Ecclesia δεύτερος ἦ πάντων.* Erat ergo usu recepta & communis ea lex, ut inter Presbyteros antiquioris Ordinationis ratio servaretur.

Socrat. L. 1. c. 6.

III. Suas tamen exceptiones patiebatur ea lex. Quamobrem & illud dixi, Archipresbyterum vulgo fuisse antiquissimum quemque. Narrat enim de seipso Gregorius Nazianzenus, cùm ad Basilium invisendum veniisset, nuper ad Episcopatus culmen provectum, volenti ei primum sibi inter Presbyteros locum assignare, non acquievisse. Quod Basilio non displicuit, quia Clerus ejus totus mirificè delectatus est hoc modestiæ exemplo. *Cùm ad eum veniissem, & Cathedræ honorem, insignioremque honoris locum inter Presbyteros, τὴν τῶν πρεσβυτέρων πρωτίμησιν, recusassem, non modò hoc meum factum non incusavit, sed ut debuit, comprobavit.* Unde illud docemur, virum ejus meriti & famæ, cujus erat Gregorius, potuisse contra receptam legem insigniori aliquo & honore & loco ornari; & ejus tamen ad laudem nihil magis conferre, quàm si statutæ malit se subesse legi.

Orat. 20.

IV. Admonent autem Gregorii verba, hunc antiquiorum supra juniores Presbyteros honorem, prope Altare, & in ipso maximè Sacrario observari potuisse. Ibi enim circa eminentiorem & ornatiorem Episcopi thronum, Presbyterorum erant sedes aliæ, unde & *Presbyterium* est appellatum. Concilium Ancyranum Presbyteris iis, qui cùm antè idolis sacrificallent, scelus hoc suum iterato deinde certamine & insigniori victoria abstersérant, interdixit quidem prædicationem Evangelii, sacrificii oblationem, aliasque functiones sacerdotii, sed honorem Cathedræ servavit: τῆς τιμῆς τῆς χρὴ καθέδραν μετέχειν; hoc est jus sedendi inter Presbyteros, atque adeò percipiendæ portulæ, seu distributionis, in qua tum erant reditus omnes Beneficii. Id enim significat vox, τιμῆς. Spoliabantur ergo non Beneficio, sed officio Presbyterali, atque adeò & dignitate Archipresbyteri, tametsi fortè ordinatione essent antiquiores. Erat enim primi hoc Presbyteri, absente, aut decumbente Episcopo, sacratissimo Altaris ministerio defungi. Prohibet Concilium Laodicenum, ne præveniant Episcopum Presbyteri, & ne priores sacrarium ingrediantur, sedeantque in loco eminentiori, qui propterea βῆμα, seu Tribunal, est appellatus βῆμα, καθέζεσθαι ἐν τῷ βήματι.

Can. 6. 2.

V. Author est Liberatus, abdicato Dioscoro in Concilio Calchedonensi, electum in locum ejus fuisse Proterium, propterea quod illum Dioscorus Archipresbyterum creaverat, præfecturamque ei mandaverat Ecclesiæ Alexandrinæ, cùm ad Concilium proficisceretur. *In Proterium universorum sententia declinavit: utique cui & Dioscorus commendavit Ecclesiam, qui & eum Archipresbyterum fecerat.* Hic sanè Liberatus rem gestam in Ecclesia Græca Latinis vocibus interpretatus est. Quod enim apud Latinos in Cathedralibus Ecclesiis erat Archipresbyter, hoc ipsum erat in Ecclesiis Græcis primus Presbyter. Sed alia sunt paulò majoris momenti, quæ hìc advertamus. Docet enim, 1. Liberatus, etsi usitatissimum esset, ut ætati daretur dignitas Archipresbyteri, datam illam tamen & meritis ab Episcopo nonnunquam fuisse. Nam si ætatis privilegio tantùm & jure ordinationis eò veniisset Proterius, non diceretur Archipresbyter à Dioscoro esse constitutus. 2. Creatum illum fuisse à Dioscoro sui Vicarium quandiu abesset: *Cui & Ecclesiam commendavit.* Convenit autem ei mirum in modum Vicarii functio, quem & spectata virtus, & rerum experientia Archipresbyterum effecere. 3. Proterium ex Vicario & Archipresbytero in Dioscori Patriarchæ Alexandrini locum successisse. Nihil enim æquius, nihil rationi magis consentaneum, quàm ut eam dignitatem obtineas, cui te parem probasti, muniis ejus omnibus antè obeundis.

Cap. 14.

VI. Suum in singulis Cathedralibus Latinis Ecclesiis Archipresbyterum fuisse, affirmare videtur Hieronymus: *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis rectoribus nititur.* Quibus verbis admonet sanctus Pater, ut unus tantùm est in Ecclesia una Episcopus, & Archidiaconus, ita & Archipresbyterum unum esse oportere. Cùm enim sit Presbyteralis Collegii Caput & Princeps Archipresbyter, Diaconorum verò Archidiaconus, manifestissimum est, ne sint unius corporis capita duo, solum illum unicumque esse oportere. Ubi verò posteà incredibilem in modum crevit Ecclesiæ multitudo, excrescente & solicitudine, atque ingravescente sarcina, plures quoque ministros, plures & Archidiaconos & Archipresbyteros constitui necesse fuit.

Epist. ad Rusticum. Epist. 57. 58.

VII. In Occidente longè certius est ad Archipresbyteratum perveniisse neminem, nisi ævo ordinis & ætatis contemplatione. Fuere enim Latini quàm Græci religiosiores in observanda ea lege, quæ tam sanctè, tam justè à junioribus seniores in societate qualibet & collegio coli jubet & honori haberi. Cùm audisset Leo Papa à Doro Episcopo Beneventi primum ante alios honoris locum in Ecclesia attributum esse Presbytero recens ordinato, & ei consensisse è Presbyteris antiquissimos duos, illum his verbis graviter objurgavit; exprobrans quòd Canonicum Cleri ordinem intervertisset; suffragatus ambitioso alieni juris usurpatori, ejusque

hono-

honoris & loci, qui non deberetur nisi iis, quos ætatis prærogativa, quos rerum experientia, quos diutina obsequia, & perseverans pietas spectabiles & venerabiles cæteris fecissent. *Cognovimus apud te novo ambitu fœdoque colluvio Presbyterii ordinem fuisse turbatum, ita ut unius festina & immatura provectio, quædam eorum dejectio facta sit, quos ætas commendabat, & nulla culpa minuebat.* Declarat Leo non potuisse seniores Presbyteros locum suum cedere, immo prodere, & hac sui injuria jus deprimere eorum, qui juniores eisque proximiores erant: si *verò primi secundique Presbyteri circa Epicarpium sibi præponendum tanta assentatio fuit, &c. Deformis & ignava subjectio, bene sibi conscius & non irritam facientibus gratiam Dei præjudicare non potuit; ut Primatus suos quocumque commercio in alterum transferentes, subsequentium suorum minuerent dignitatem.* Denique ut horum Primatus sui proditorum ignaviam plectat, jubet Pontifex in extremum eos descendere & retro agi locum inter Presbyteros Ecclesiæ ejus; eis etiam posthaberi, quorum ambitiosis conatibus obsecundarunt; cæteros verò omnes suum quemque ex Ordinationis ævo locum constantissimè tueri: *Cæteris omnibus Presbyteris in eo ordine permanentibus, quem unicuique ordinationis suæ tempus ascripsit.* Nec committendum, ut illud nobis excidat, quod plusculum etiam stuporis injicere possit, sanctissimo doctissimoque Pontifici visum esse, tantum inesse flagitii in hac duorum Presbyterorum seu ignavia sive adulatione, ut deponendos eos fuisse dicat, nisi ex indulgentia remissum esset aliquid de juris rigore: *Licèt privari etiam Sacerdotio mererentur.*

VIII. Juverit sanè hic observare ex hoc exemplo cum primis memorando, suggeri nobis rationem, & sterni viam, qua non innoxiè tantùm, sed piè & cum laude locum & ordinem nostrum tueamur; nec inerti & fucata humilitate cedamus, sed laudabili vigore & animi magnitudine obluctemur iis, qui aperta vi, aut per cuniculos, qui arte & fraudulentia grassantur, nec dejicere nos loco possunt, quin orbem perturbent Cleri, Canones conculcent, legesque labefactent, quibus ordo, pax, pulchritudo & concordia Ecclesiæ constabilitur. Nec nos hic extimulare debet, aut accendere, honoris privati cupiditas, sed ordinis, pacisque & legum flagrantissimus amor, quin immo & officii ratio ac necessitas, ut dignitatem qua induti sumus, juribus honoribusque suis non sinamus exui; & qualem quantamque accepimus, transmittamus successoribus. Castissimo illo zelo ardebat Leo; eodem posteà arsit & Gregorii Papæ lingua stylusque, cum tam fortiter invictèque ab eo decertatum est adversus Episcopos Constantinopolitanos, ne ab iis priscus Apostolicarum Sedium trium ordo turbaretur, & ne secundum in locum irrumperet Constantinopolitana Ecclesia, quem ab exordio & perdiu obtinuerat Alexandrina. Si tanti duxit Leo eniti, ut ne quid novaretur in Presbyterorum seu Canonicorum unius Cathedralis Ecclesiæ ordine antiquitus servato: quid de ordine Sedium in Christiano orbe universo maximarum?

IX. E diverticulo in viam redeo, subjicioque exemplum aliud, in quo sunt quæ non minùs stupeamus. Vacante Sede Nolana, Felicem Presbyterum sibi dari Episcopum populus omnis percupiebat. Sanctissimi Confessoris meritum quidem erat maximum, at humilitas & sui despicientia non minor. Ergo Quintum Compresbyterum suum jure sibi præferendum contendere cœpit, utpote majorem natu, hoc est, ordinatione. Scilicet hebdomada omnino una ante Felicem Quintus fuerat ordinatus. Quæ tamen quantulacunque temporis distantia fecit, ut optata consequeretur, & Quintus eligeretur Episcopus. Ætati ergo Sacerdotii cessere & viri merita & populi vota. Unde colligere est Presbyteri primi ætatem, quæ tantum valuit, ut in eligendo Episcopo plerumque aliis præponeretur, in constituendo Archipresbytero citra dubium longè plus valuisse. Simile sanè veri est Quintum Archipresbyterum Nolanum fuisse. Quod enim nec Leo, nec Paulinus, qui Felicis vitam versibus scripsit, Archipresbyteri voce usus est, eam id fortè causam habuit, quòd apud eorum Ecclesias nondum ea esset in usu. Sed ut ut se res habeat de nomine, jam erat summo in honore iis temporibus primi Presbyteri supra cæteros dignitas & eminentia. Unde hæc Paulinus: *Felicis nomen totum balabat ovile, &c. Vel ut indignus, non audet honore crescere, testaturque seni mage debita Quinto, quòd prior ille gradum socii meruisset honoris Presbyter, hæc septem distabat summa diebus. Ergo sub hoc etiam Felix Antistite vixit Presbyter.* Natali V. S. Felicis.

X. Antiquissimam illam seu legem seu consuetudinem de servando inter Presbyteros & Diaconos ordine juxta ordinationis tempus, innovavit Gelasius Papa: *Nec cujuslibet utilitatis causa, seu Presbyterum, seu Diaconum his præferre, qui ante ipsos fuerint ordinati.* Epist. 9. Idem statuit inter Episcopos Concilium Milevitanum II. *Ut nullus Episcopus prioribus suis se audeat anteponere.* Ita refertur à Ferrando Diacono. Hoc eodem Concilio statutum est, ut ab eodem Ordinatore suo litteras accipiat Episcopus, quibus inscribatur annus & dies ordinationis, ut venturæ præfocentur lites: *Litteras accipiant ab Ordinatoribus suis, manu eorum subscriptas, continentes Consulem & diem, ut nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.* Can. 78. Conc. Milev. II. c. 13. 14.

XI. Verùm hæc omnia de consessibus ac ceremoniis publicis intelligenda sunt, ubi dignitati magis quàm personæ honos habetur. Nam & senectus pro dignitate non sine causa reputari posse videbitur, si consideres & quæ supra ætates alias bona habeat, & quantum conciliet reverentiæ. At in privatis consessibus, quò quisque major inter Episcopos sanctiorque fuit, eò locum ambiit humiliorem: tum enim non dignitatis ratio habetur, sed personæ solius. Hinc luculentè Sidonius Apollinaris de Lupo Trecensi Episcopo observat, id illi cordi semper fuisse, ut plus referret semper honoris & obsequii, quàm reciperet: & dum se infimis quibusque subjiceret, ea colligeret merita, quorum contemplatione ei ultrò subderentur majores: *Officia multiplicat propria, vitat aliena. Cumque ipsi vicissim debeat occurri, gratius habet, si sibi mutuus honor debeatur mage, quàm rependatur. In convivio, itinere, consessu, inferioribus cedit, quo fit, ut se illi voluptuosiùs turba postponat superiorum.* Et hæc quidem de privatis intelligenda sunt colloquiis, ubi quam quis in publico personam & dignitatem gerit, fas est deponere, ut mos geratur Apostolo præcipienti, *Honore invicem prævenientes.* Hunc consessum domesticum & publicum apertè distinguit Concilium Carthaginense IV. cùm Episcopis præcipit, ne cùm ipsi sedent, stare Presbyteros sinant: utque in Ecclesia ipsis semper sublimiores sedeant: *Ut Episcopus quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiatur, ut Episcopus in Ecclesia & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat.* Submonet denique illos, ut privatim semper Presbyteros tanquam Compresbyteri ipsi colant: *Intra domum verò Collegam se Presbyterorum esse cognoscat.* Sidon. l. 7. Epist. 13. Can. 34. 35.

XII. Quod ad officia jam pertinet Archipresbyterorum, idem Concilium Carthaginense IV. decernit, ut Episcopus Provinciam eis & curam mandet viduarum, pupillorum & peregrinorum: *Ut Episcopus gubernationem viduarum & pupillorum & peregrinorum, non per se ipsum, sed per Archipresbyterum aut per Archidiaconum agat.* Operosa jam tum res erat hæc miserabilium & egenorum cura. Habes autem ex illo Canone id manifestissimum, Archipresbyteros & Archidiaconos Episcoporum in rebus divinis omnibus cooperatores & ministros fuisse. Inde est quòd de Archipresbyterorum muneribus tam pauca habeant Canones. Nam quibus proprium nihil attribuitur, iis hoc relinquitur, Can. 57.

quitur, ut ad Episcopalia ministeria omnia, quæ à Presbytero exerceri queunt, ab Episcopo suo, ubi ei videbitur, possint delegari.

XIII. Atque ut huic tandem Capiti finem ponam, si Ecclesiæ Cathedrali ordinatione sua addicebantur Presbyteri, non ut quotidianum offerrent sacrificium, aut in decantandis horis Canonicis Cantoribus cæteris præessent: hæc enim nondum erat consuetudo: sed ut ab Episcopo tanquam Vicarii adhiberentur ad opus quodlibet; erat profectò Archipresbyter Episcopi quasi Vicarius Generalis, & veluti proprius ejusdem Cathedralis Ecclesiæ Parochus, quæ sola sæculis aliquot in Episcopali civitate fuit Ecclesia. Hoc tamen est nostros inter & ejusmodi Vicarios Generales discriminis, quòd hi nihil nisi absente, aut ægrotante, aut alibi occupato Episcopo agerent: & hoc solum facerent, quod juberentur: nostri verò nunc omnia impleant munia, præter ea quæ sibi propria voluit esse Episcopus. Sentio non eo tunc numero, nec tanta multitudine fuisse Fideles, qua nunc sunt; sed nihilo forsitan minus oneris aut solicitudinis Archipresbyteris incumbebat: propterea quòd operosius non paulò est augere Fidelium multitudinem, quàm gubernare.

CAPUT IV. P. 2. l. 1. c. 12.

De Archipresbyteris sæculo sexto & septimo.

I. Argumenta complura jurisdictionis tum Ecclesiasticæ tum civilis Archipresbyterorum.

II. III. In agris plerumque erant, sive ii essent Parochi qui Presbyteris multis, sive Decani Rurales qui Parochis pluribus præessent.

IV. De Cathedralium Ecclesiarum Archipresbyteris.

V. VI. De eorum jurisdictione & officio.

I. AD Episcopos videntur proximè accedere Archipresbyteri, ita ut inter eos medium nihil possit esse. Sacram hanc dignitatem cadente primùm Clodovei stirpe usurpaverant laici: cui malo ut mederetur Concilium Remense statuit: *Ut in Parochiis nullus laicorum Archipresbyter præponatur, sed qui senior in ipsis esse debet, Clericus ordinetur.* Ann. 630. c. 19. Erat fortè ei dignitati adjuncta maxima in re civili potestas, quod innuere possent illa Canonis verba, *Qui senior in ipsis esse debet*. Vox enim illa *senior* jam tum *dominum* significabat, ut etiam nunc vernacula Francorum, Italorum, Hispanorumque lingua. Quod argumento est ætate media hanc fuisse illius Romanæ vocis significationem. Ab hac quippe origine prodierunt hæc istarum gentium idiomata. Hinc ergo & Laici Archipresbyteratum ambibant. Vetuit Cabilonense Concilium, ne quod cœperant sæculares Judices, ut rurales visitarent Parochias & Monasteria, id facere pergerent, nisi invitante Archipresbytero, aut Abbate: *Si potestate qua pollent, excepta invitatione Abbatis vel Archipresbyteri, in ipsa Monasteria vel Parochias aliquid fortasse præsumpserint, à communione omnium Sacerdotum eos convenit sequestrari.* Anno 650. c. 11. Penes Archipresbyterum erat, non vocatis Judicibus laicis, debita pœna plectere Presbyteros, Diaconos Clericosque alios, si qui in crimine essent. Adeò ut statuerit Concilium Turonense II. ut Archipresbyteri in Monasterio pœnitentiam agant, nisi strenuam navent operam, ut Presbyteri, Diaconi, Subdiaconique cum uxoribus castè vivant, acerbissimèque in delinquentes animadvertant. *Illi verò Archipresbyteri, qui talem cautelam super juniores suos habere noluerint, & non eos habuerint studio distringendi, ab Episcopo suo in civitate retrudantur in cellam, ibique mense integro panem cum aqua manducent.* Anno 567. c. 19. Altissiodorensis Synodus annuam infligit pœnitentiam ei Archipresbytero, qui Episcopum non monet, vel Archidiaconum, si quando carnalibus inquinamentis sese deturpent Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi: *Si Archipresbyter hoc Episcopo vel Archidiacono non innotuerit.* Anno 578. c. 20. Altisiodori ea tantùm erat Archipresbyteri functio, ut Episcopum vel Archidiaconum commonefaceret de plectendis sceleribus; in Provincia verò Turonensi hæ quoque erant ejus partes, ea potestas, ut pro jure suo in reos animadverteret. Statuit præterea Synodus Altisiodorensis, ut qui laicus Archipresbyteri monitis non paruerit, is communione privetur; pœnamque præterea eam subeat, quam Rex ejùsmodi contumaciæ indixerat: *Insuper & multam quam gloriosissimus dominus Rex instituit, sustineat.* Can. 44. Can. 43. Denique excommunicantur ab ea Synodo Judices laici, qui contumeliæ aliquid Clericis intulerint, aut injuria eos affecerint quacumque, nisi Episcopo, Archidiacono, vel Archipresbytero petente: *Absque voluntate Episcopi, aut Archidiaconi, vel Archipresbyteri, injuriam inferre præsumpserit.*

II. Erant ergo in agris, ut his ex Canonibus liquet, Archipresbyteri, magna potestate freti in Parochos Clericosque alios suæ ditionis. Ubi verò semel erant instituti, ejici ab Episcopo sine Presbyterorum suorum consilio non poterant. Denique flagitiosissimæ simoniæ labes ea fuisset, si hanc dignitatem Episcopus non meritis, sed pecuniæ favoriqué donasset. Ita sanè Concilium Turonense II. *Ut Episcopus nec Abbatem nec Archipresbyterum sine omnium suorum Compresbyterorum & Abbatum consilio de loco suo præsumat ejicere, neque per præmia alium ordinare, nisi facto concilio tam Abbatũ, quàm Presbyterorum suorum, quem culpa aut negligentia ejicit, cum omnium Presbyterorum consilio refutetur.* Can. 7.

III. Apud Gregorium etiam Turonensem in agris constituuntur Archipresbyteri. *Archipresbyter Parochiæ Nemausensis, &c. Archipresbyter qui tunc locum illum regebat, &c. Cùm Archipresbyter loci Eulalius Clericos convivio invitasset, Edatius verò alius Presbyter viduis ac pauperibus reliquis edulium præpararet, &c. Archipresbyter Mereensis vici, &c.* Mirac. l. 1. c. 78. L. 2. c. 22. De Glor. Confess. c. 5. Vit. Pat. c. 9. Qui omnes loci innuere videntur ruri fuisse Archipresbyteros, ubi præter peculiarem Parochiæ suæ, cæterarum etiam quæ viciniores essent generalem quandam & communem curam haberent. Nisi fortè malis, quod & iisdem locis insinuatur, Archipresbyterum dici primum principemque cujuslibet Parochiæ Presbyterum, qui excubias quasi ageret ad aliorum Presbyterorum Clericorumque mores explorandos.

IV. Neque enim ambigere quisquam potest, quin Cathedralibus Ecclesiis, Capitulisque sui singulis essent Archipresbyteri, qui Presbyteris aliis, & ordinis ævo, & dignitate atque honore antestarent. Id apertè liquet ex Epistola, quam post electionem quidem suam, sed ante inaugurationem scripsit Joannes IV. Papa ad Abbates & Doctores Scotiæ, sive Hiberniæ. Eam historiæ suæ Beda intexuit. Ibi porro videre est Archipresbyterum Ecclesiæ Romanæ antè nominari, quàm Papam electum, qui tunc Diaconus tantummodo erat. *Hilarius Archipresbyter, & servans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Joannes Diaconus, & in nomine Dei Electus, Joannes Primicerius, & servans locum sanctæ sedis Apostolicæ, & Joannes servus Dei, Consiliarius ejusdem Apostolicæ sedis.* Beda l. 2. c. 19. Hi sunt qui Epistolæ subscripsere ad muniendam in Hibernia fidem sanctioremque disciplinam conscriptæ. Hos ergo constat velut Capita & columnia fuisse Cleri Romani: hoc est primum Presbyterorum, qui Papæ electo præponitur; primum Diaconorum, primum Clericorum inferiorum, primum denique Ministrorum cæterorum, qui Consiliarii nomine signabatur, qua de re inferiùs. Idem patet ex Concilio Emeritensi, ubi statuitur, ut si Concilio Provinciali adesse non possit Episcopus, mittat Archipresbyterum,

byterum, aut quem habet inter Presbyteros suos peritissimum. *Ad suam personam non aliter, nisi aut Archipresbyterum suum diriget: aut si Archipresbytero impossibilitas fuerit, Presbyterum utilem, cujus dignitas cum prudentia pateat.* Sed mirè consentit ejusdem Concilii Canon alius cum Epistola Cleri Romani, quam ex Beda protulimus. Eo quippe jubetur, ut in unaquaque Episcopali Ecclesia proprius sit Archipresbyter, Archidiaconus, & Archiclerus. *Ut omnes Episcopi infra nostram Provinciam constituti in Cathedralibus Ecclesiis, singuli Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primiclerum habere debeamus.* Can. 5. Cap. 10.

V. Isidorus Episcopus Hispalensis de Cathedralibus citra dubium Archipresbyteris loquitur, cùm ait præesse illos Presbyteris cæteris. Episcopi Vicarios esse in sacro Sacerdotii Sacramentorumque ministerio: Archidiacono tamen subesse, utpote qui quoad jurisdictionem omnem Episcopi esset Vicarius Generalis. *Archipresbyter verò se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis sicut Episcopi sui sciat obedire; & quod specialiter ad ejus ministerium pertinet, super omnes Presbyteros in ordine positos curam agere, & assiduè in Ecclesia stare: & quando Episcopi sui absentia contigerit, ipse ejus Missarum solemnia celebret, & collectas dicat, vel cui ipse injunxerit.* Epist. ad Ludifridum Episc. Cordub. p. 616.

VI. Neque forsan in sacro tantùm Altaris ministerio Archipresbyter absentis aut decumbentis Episcopi vicem fungebatur. Nam cùm audisset Gregorius Magnus Januarium Episcopum Calaritanum seu negligentia seu infirmitate de Xenodochiis non satis solicitum, eam illius Oeconomo & Archipresbytero curam demandavit: *Oeconomum ejus Ecclesiæ atque Epiphanium Archipresbyterum commone, ut eadem Xenodochia sine periculo suo solicitè ac utiliter studeant ordinare.* Non nesciebat Canonum peritissimus & observantissimus Pontifex, Canones Carthaginenses eam solicitudinem ipsissimis Archipresbyteris & Archidiaconis commendasse. l. 2. Ep. 59.

CAPUT V. *P. 3. l. 1. c. 11.*

De Archipresbyteris sub Imperio Caroli Magni.

I. Affinitas & distantia Chorepiscoporũ & Archipresbyterorum. Invigilabant illi in omnes unius Diœceseos Parochos; hi in paucos & unius tantũ regiunculæ.

II. Archipresbyterorum varia munia.

III. Imminebat Archidiaconus Decanis, sive Archipresbyteris.

IV. Probatur aliquando saltem Decanos rurales Archipresbyteros fuisse.

V. Episcopatus unus in plures scindebatur Decanatus, & cujuslibet Decanatus Parochi ad menstruas Collationes conveniebant, ut de variis Officii sui partibus causisque disceptarent.

VI. Erant & decani Laici, quasi Publici Monitores ad emendationem criminum.

VII. In Pœnitentes publicos maximè porrigebat se solicitudo Archipresbyterorum.

VIII. Quàm necesse esset Archipresbyteros nominari.

IX. Franguntur primi eorum conatus, ad invadendos Deportus, seu fructus primos vacantium Parochiarum, quarum interim administratio penes ipsos erat.

X. Præter rurales Archipresbyteros, erant & Archipresbyteri alii in Capitulis Canonicorum.

XI. De Archipresbyteris Græcorum.

I. PRoximo post Chorepiscopos loco erant Archipresbyteri, quo factum est, ut ubi sublatum est illorum Collegium, in maximam partem potestatis & ministerii eorum adoptati hi fuerint, parte reliqua in Archidiaconos refusa, de quibus inferiùs. In Capitulari Ludovici Pii vocantur *Adjutores ministerii* Episcoporum. In Concilio Aquisgranensi II. proscribuntur exactiones Chorepiscoporum, Archipresbyterorum, & Archidiaconorum in Parochos & in plebes eis creditas: *Comperimus quorundam Episcoporum Ministros, id est Chorepiscopos, Archipresbyteros & Archidiaconos, non solum in Presbyteris, sed etiam in plebibus, Parochiæ suæ avaritiam potius exercere, quàm utilitati Ecclesiasticæ dignitatis inservire, populique saluti consulere.* Hinc probabili conjectura auguramur, Chorepiscopo paruisse Parochias penitus omnes agrorum, unde & *Villanus Episcopus* dicebatur: at Archipresbyteros singulos præfuisse uni alicui tractui & Parochiis in eo sitis, ita ut tractus isti Decaniæ dicerentur, ob eam causam, quæ suo infrà loco aperietur, cùm de Decanis erit sermo. Et sanè quisquam ferè nisi unus in uno Episcopatu erat Chorepiscopus, his quidem temporibus Carolini Imperii cùm ex adverso Caroli Calvi Capitulare addoceat nos unius Episcopi Diœcesin in plures Decanias sectam fuisse. *Statuant Episcopi loca convenientia. Per Decanias, sicut constituti sunt Archipresbyteri.* Sed hoc loco non agitur nisi de Parochis, qui ultra quintum ab urbe lapidem summoti sunt. Ann. 828. c. 5. Ann. 836. c. 4. Capitul. Tolosan. Anno 843. c. 3.

II. Jubet Nannetense Concilium, ordinandos Clericos Episcopo ab Archipresbytero præsentari. At cum de his tantùm agat, qui ruri agunt, hinc rursus paret ruralium maximè Parochiarum curæ affixos fuisse Archipresbyteros. *Evocandi sunt ad civitatem, unà cum Archipresbyteris, qui eos præsentare debent.* Capitulare anni 805. in maleficos animadverti jubet ab Archipresbyteris, ea tamen moderatione, ut ne morte afficiantur. *Videat Archipresbyter Diœcesis illius, ut diligentissima examinatione constringantur; sed tali moderatione fiat districtio, ne vitam perdant.* Capitulare Regis Carolomanni anno 883. præcipiebat Episcopis è Diœcesi sua migrantibus, ut vices interim suas delegarent Presbyteris, ea qua par erat scientia & experientia instructis, qui in Presbyteros juniores pervigili cura imminerent, & incidentes difficultatum nodos solverent. *Constituat Episcopus Presbyteros, qui vice sua superiùs statuta perficiant, & ad quos alii Presbyteri juniores & minus cauti suam causam referant.* Id porro quid aliud est, quàm more nunc usuque nostro loquendi & agendi, Vicarios constituere generales, qui absentium Episcoporum vices & munia impleant? Can. 11. Can. 24. Cap. 7.

III. Excubabat, ut puto, & Archidiaconi vigilantia in Decanos Rurales, seu Archipresbyteros. Ejus rei argumentum suppeditat Hincmarus, cujus extat ad Archidiaconos Commonitorium, quo leges eis servandas functionesque obeundas præscribit. Ultimo autem capite jubet alium eligi & subrogari Decanum, si is qui ea cura indutus fuerat, aut minùs officio fungeretur, aut excessisset è vita; at multa prudentia librare hanc electionem. *Si Decanus in ministerio vestro aut negligens, aut inutilis, & incorrigibilis fuerit, vel aliquis eorum objerit, non inconsideratè Decanum eligite.* Hincmar. Tom. 1. pag. 741.

IV. Quod autem Decani hi, non alii essent, quàm Archipresbyteri, id perspicuum facit antiqua Constitutio, quam vulgò tribuunt Agathensi Concilio, & quæ refertur à Reginone, Burchardo, Gratiano. Ea Constitutio concinit prorsus huic quod nunc illuminare satagimus ævo; temporibus autem Concilii Agathensis, & receptæ tunc disciplinæ passim adversatur. Ibi autem edicitur ineunte Quadragesima sistant se pœnitentes ad Ecclesiæ januam, ubi & Decani astent, seu Archipresbyteri Parochiarum, unàque Presbyteri ii, qui qua strenuitate pœnitentiæ laboribus defuncti sint, testificari possint. *Ubi adesse debent Decani, id est, Archipresbyteri Parochiarum, cum testibus, ideſt, presbyteris pœnitentium, qui eorum conversationem diligenter inspicere debent.* Regino l. 1. pag. 291. Burchard L. 19. c. 6. Grat. d. 50. c. 64.

V. Quælibet ergo Episcopalis Diœcesis in plures

res diſtribuebatur Decanatus, ſeu Archipresbyteratus; & Epiſcopi quique purioris tuendæ diſciplinæ zelo inflammati, unum in locum convenire jubebant Parochos omnes unius Decanatus menſe quolibet, & de miniſterii ſui legibus, & extricandis quæ quandoque exoriebantur difficultatibus mutuò conferre, doceri & docere. Accipe quid Riculphus Sueſſionenſis Epiſcopus in Conſtitutione ſua promulgarit: *Rationi quoque proximum eſſe ſanximus, ut in unoquoque menſe, ſtatuta die, id eſt, in Calendis uniuſcujuſque menſis per ſingulas Decanias Presbyteri ſimul conveniant, & de his quæ in eorum Parochiis accidunt, ſermonem habeant.* Cap. 20.

VI. Quanquam autem erant Decani ex ordine Presbyterorum aſciti, immo & Archipresbyteri ipſi: erant tamen & Decani laici ac ſæculares. In exemplis ſuprà memoratis Presbyterali utique fulgebant ordine Decani. Nec minùs id apertum ex hoc apud Reginonem capite: *Quando convenerint Presbyteri ad convivium, Decanus, aut aliquis Prior illorum, verſum ante menſam incipiat, &c.* Sed ſuggeritur alibi aliud ab eodem Reginone decretum, ubi nil dubii reſidet, quin Decani dicantur laici, eximia pietate conſpicui, quibus ea incumbebat cura, ut fideles laicos monerent officii quemque ſui, & pigritantibus calcaria ſubderent; denique Parochos commonefacerent, ſi quid flagitii aut facinoris in Parochia perpetraretur. Epiſcopi partes erant, dum Diœceſin circumluſtraret, operam dare ut nulla non in Parochia eſſent publici hoc genus monitores, quos & Teſtes Synodales vocitabant: *Si in unaquaque Parochia Decani ſunt per villas conſtituti, viri veraces & Deum timentes, qui cæteros admoneant, ut ad Eccleſiam pergant ad Matutinas, Miſſam & Veſperas: & nihil operis in diebus Feſtis faciant. Et ſi horum quiſpiam tranſgreſſus fuerit, Presbytero annuntient; ſimiliter & de luxuria, & omni opere pravo.* L. 1. c. 215. L. 2. c. 69.

VII. Receptui canamus, conveniamuſque rurſum Archipresbyteros, quorum quanta neceſſitas & quæ munia eſſent, luculenter executa eſt Ticinenſis Synodus. Eorum erat publicorum criminum infamia notatos ad publicam excitare pœnitentiam, Presbyteroſque ſeu Parochos deligere ad audiendas occultorum criminum confeſſiones: *Oportet ut plebium Archipresbyteri unumquemque conveniant, quatenus tam ipſi quàm omnes in eorum domibus commorantes, qui publicè crimina perpetrarunt, publicè pœniteant; qui verò occultè deliquerunt, illis confiteantur, quos Epiſcopi & plebium Archipresbyteri idoneos ad ſecretiora vulnera mentium medicos elegerint.* Anno 855. c. 6.

VIII. Hìc certè eo *Plebis* vocabulo Eccleſia intelligitur, celebrando potiſſimùm Baptiſmo dicata. Nec in civitatibus enim, nec ruri adminiſtrabatur Baptiſmus, niſi quibuſdam certis in Eccleſiis ad eum uſum ſelectis, ut infrà oſtendemus. Atqui his maximè baptiſmalibus Eccleſiis, quæ aliarum velut matres erant, præficiebantur Archipresbyteri, & hinc curam atque ſtrenuitatem ſuam in plebes Parochoſque ſui Decanatus omnes explicabant. Hinc vehementer inſtat eadem Synodus, ut Epiſcopi Archipresbyteros eligant, qui levamento & ſolatio eis ſint, & Epiſcopalis ſarcinæ partem aliquam ipſi gerant, laicis fidelibus neceſſaria imbuendis doctrina, Parochiſque in officio retinendis: *Propter aſſiduam erga populum Dei curam, ſingulis plebibus Archipresbyteros præeſſe volumus, qui non ſolùm imperiti vulgi ſolicitudinem gerant, verùm etiam eorum Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumſpectione cuſtodiant; & qua unuſquiſque induſtria divinum opus exerceat, Epiſcopo ſuo renuntient. Nec obtendat Epiſcopus non egere plebem Archipresbyteris, quòd ipſe eam per ſe gubernare valeat. Quia etſi valdè idoneus eſt, decet tamen ut partiatur onera ſua, & ſicut ipſe matrici præeſt, ita Archipresbyteri præſint plebibus, ut in nullo titubet Eccleſiaſtica ſolicitudo. Cuncta tamen ad Epiſcopum referant, nec aliquid contra ejus decretum ordinare præſumant.* Liquidum eſt in hoc Canone diſtare *plebem*, quæ Archipresbyteri Eccleſia eſt, & *minores titulos*, quæ Parochiæ jam ſunt, juri & poteſtati Archipresbyterorum obnoxiæ. Can. 14.

IX. Ticinenſis Synodus paucis poſt annis habita, acriter invehitur in effrænem laicorum quorundam audaciam, qui contumaciùs inſurgebant in Archipresbyteros ſuos, hinc inſoleſcendi anſam arripientes, quòd electioni eorum ſuffragati eſſent. Tum in Archipresbyteros ipſos ſtomachantur Sinodi ejuſdem Epiſcopi, quòd infanda cupiditate abrepti, vacantium Eccleſiarum & interim ſuæ fidei commendatarum res redituſque uſurparent. *Tollenda eſt enim prava omnino conſuetudo, quæ in nonnullis locis oriri cœpit: quia nonnulli Archipresbyteri, vel aliorum titulorum cuſtodes, fruges, vel aliarum Eccleſiarum reditus ad proprias domos abducunt.* Hæc ſi fors exordia prima ſunt eorum Deportuum, ſeu Annatarum, de quibus infrà ſuo loco prolixiùs: cùm Archipresbyteri vel Archidiaconi, vacantium Eccleſiarum cuſtodiæ præfecti, earum fructus ſuam ipſorum in domum curabant deportari, unde fortaſſe Gallis noſtris Deportuum vocabulum: *Fruges aliarum Eccleſiarum ad proprias domos abducunt.* Itaque expilatores jam eos magis quàm cuſtodes videri poſſe innuit non obſcurè eadem Synodus: *Hujus expilationis, tanquam furti reos.* Ann. 855. Can. 5.

X. Erant denique Archipresbyteri velut Adminiſtri generales Epiſcoporum in regimine laicorum ſpiritali, quin & Parochorum Canonicorumque. Id à Crodogango obſervatum eſt in Regula, id & Valafridus Strabo diſertè teſtatur: *Sunt etiam Archipresbyteri in Epiſcopiis Canonicorum curam gerentes.* Attigimus jam non ſemel diſtantiam Archipresbyterorum qui civitatis Clero, Capituliſque & Canonicis præerant, & eorum qui ruri imperium ſuum explicabant. Cap. 8. L. de rebus Eccleſ. c. ult.

XI. Græcis quoque ſuus hoc ævo erat Archipresbyter, πρωτοπρεσβύτερος, qui & Protopapas ab illis dicebatur. Primi Presbyteri mentio fit in Concilio generali VIII. Protopapæ verò apud Codinum. Neuter eorum tamen ſatis cum noſtro conſentiebat Archipresbytero. Nec enim apud Græcos Protopresbyter, aut Protopapas alius erat, quàm qui primus eſſet inter plures Presbyteros, unius Eccleſiæ miniſterio mancipatos, cujuſmodi apud Latinos dicebantur Presbyteri Cardinales. Cùm Archipresbyter Latinus pluribus Parochis pervigil immineret, & eorum mores cauſaſque ad Epiſcopum referret; Protopapas Palatii, cujus tam frequens mentio apud Codinum, Zonaram, Cedrenum, & in Notitiis Imperii, primus erat Palatini Cleri Presbyter, cujus erat ſacris operari, & Eccleſiaſticis præeſſe Officiis in Capella Palatii Imperatorii. Act. 2.

CAPUT VI. P. 4. L. 1. c. 24.

De Archipresbyteris civitatis & ruris. De Decanis Ruralibus, de Vicariis Foraneis. Ex novo jure Decretalium poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Novi Drecretalium Juris concentus cum antiquo, circa Dignitates.

II. Statuta varia Conciliorum ultimo hoc ævo edita, circa officia & jura harum Dignitatem.

III. Statuta ſancti Caroli Borromæi & Conciliorum ejus, de eadem re. De Vicariis Foraneis ab eo inſtitutis.

IV. Statuta Conciliorum Galliæ, in Caroli Borromæi veſtigia ingreſſorum.

V. Ex

V. Ex Conciliis Hiſpaniæ.

VI. Quàm latè pateret olim juriſdictio Archipresbyterorum & Decanorum Ruralium.

VII. De eorum Officialibus. Rationes imminuendæ hujus juriſdictionis.

VIII. Fagnani obſervationes circa Archipresbyteri poteſtatem poſt Concilium Tridentinum.

I. QUi novo jure conſtant adhuc Archipreſbyteri, ad antiquos proximè accedunt, & iidem ipſi prorſus ſunt. Subjiciuntur enim adhuc Archidiaconis, & perinde eorum juſſis obtemperant, ut Epiſcopi, cujus illi vices gerunt. *Vt Archipresbyter ſciat ſe ſubeſſe Archidiacono, & ejus præceptis, ſicut ſui Epiſcopi obedire.* Juriſdictionem ipſi ſuam exerunt in parochos, & in omnes Presbyteros, & ab Eccleſia rarò recedunt, in qua abſente Epiſcopo, ipſorum eſt divina celebrare officia, aut Presbyterum aliquem ſuo loco ſubrogare. Eorum eſt permittente Epiſcopo ægrotantes pœnitentes reconcilare, & Presbyteris imponere pœnitentias. *Pœnitentem infirmum conſulto Epiſcopo reconciliare, pœnitentiam cunctis aliis Sacerdotibus injungere.* Id ad Civitatis Archipresbyterum ſpectat ſeu Eccleſiæ Cathedralis: *Archipresbyteri de urbe.*

Decretal. Gregor. l. 1. Tit. 24. De Officio Archipresb.

At in eodem Decretalium Titulo, *De Officio Archipresbyteri*, venitur deinde ad Archipresbyteros, ſeu Decanos Rurales: *Singulæ Plebes Archipresbyterum habent:* Ubi vox *Plebes*, uti jam diximus, plurium Parochiarum tractum deſignat, quibus conſtat unus Decanatus. Quot plebes, totidem debent eſſe Archipresbyteri, qui ſolicitudinem gerant, non laicorum tantùm fidelium, ſed Parochorum: *Sicut Epiſcopus matrici præeſt Eccleſiæ, ita Archipresbyteri præſint plebibus.* Denique de rebus omnibus majoris paulò momenti conſulendus eſt ab Archipresbyteris Epiſcopus: *Cuncta tamen referant ad Epiſcopum.* Quod ad eorum vel inſtitutionem attinet, vel deſtitutionem, declarat Innocentius III. eam fieri debere ab Epiſcopo, ſimul & Archidiacono, cùm utriuſque poteſtati & vigilantiæ obnoxii ſint. *Quæſiviſti utrum Decani rurales, qui pro tempore ſtatuuntur, ad mandatum tuum ſolum, vel Archidiaconi, vel etiam utriuſque inſtitui debeant, vel deſtitui, ſi fuerint amovendi. Ad hoc breviter reſpondemus, quod cum ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat, & commune eorum Decanus officium exerceat, communiter eſt eligendus.* Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi Epiſtola XXVII. diſertis verbis exprimit, Archidiaconi eſſe, ut Archipresbyterum Epiſcopo præſentet, qui rejicere illum poteſt, ſi indignum judicet tanto munere; ſed invito eo alium Archipresbyterum inſtituere non poteſt, ne adverſarium ei Archidiaconum alium excitare videatur: *Cùm ei in Archidiaconatu ſuo alius quodammodo Archidiaconus annaſcatur.* Concilio Ravennate anni 1014. vetiti ſunt Archipresbyteri, intentata etiam depoſitionis pœna, ſolemnem populo benedictionem infundere, confirmare, & ſacrum chriſma conficere: *Nullus Archipreſbiter benedictionem ſuper populum det, non confirmationem chriſmatis faciat, neque illud conficiat.*

Ibidem.

C. Ad hæc de Officio Archidiac.

II. Provinciæ Turonenſis Concilium in Caſtro Guntherii habitum, anno 1231. à Patronis Laicis Cleriſque præſentari juſſit Archidiacono, vel Decano rurali eos, quos ad Parochias vacantes nominarent, ab his coram Epiſcopo, vel Vicario ejus Generali ſiſtendo. Id verò adprimè conſentaneum eſt Concilio Nannetenſi, edicenti, ut Archipresbyteri eos offerant Epiſcopo, qui Eccleſiaſticis Ordinibus ſunt initiandi. Ratio ejus rei eſt, quòd Archipresbyter regiunculæ ſuæ laicos Clericoſque ſingulos de proximo noſcat, moreſque eorum habeat exploratiores, compertiora quoque ſtudia litterarum. At Salmurienſe ejuſdem Provinciæ Concilium anni 1253. eiſdem hoc inculcavit Archipresbyteris, ut obſervarent qua munditie, & quàm religioſa cura ſervarentur deferrenturve, ſeu Euchariſticus Panis, ſeu Chriſma; ut Corporalia, ſeu Chriſti Corpori obvolvendo deſtinata lintea ablui curarent à Diacono, vel Presbytero induto lineis ſacris veſtibus; denique linteamina ut omnia ſacris Altaribus ſacrata, non eluerentur, niſi à pia virgine, aut honeſtiſſimis moribus matrona. Statuit denique hæc Synodus, ut intra primum ſaltem promotionis ſuæ annum Presbyterali Ordine decorarentur hi Decani, alioqui ſacra hac dignitate abdicandi.

Can. 3. 5.

Pont-Audomarenſe Concilium anni 1270. jubet, ut in Calendis maximè ſuis Archipresbyteri caveant ut omnes ditionis ſuæ Clerici eo ſint habitu, eaque tonſura, quæ Clericos decet. Santonenſis Synodus anni 1280. Presbyteros ſeu Parochos urget præcipitque, ut Decanos Rurales commonefaciant, ſi quid gravioris publicique ſceleris patretur, ut à Decanis certiores fiant Archidiaconi vel Epiſcopi ipſi: *Peccata notoria de quibus ſcandalum in populo generatur, ſignificent Sacerdotes Decano, & Decanus Archidiacono, vel Epiſcopo; niſi fortè per eos ſint ſopita.* Si non poſſint enim Parochi vel Decani huic ſcelerum publicorum licentiæ mederi, & ab aliis antè quàm ab ipſis eorum admoneatur Epiſcopus, pœnis Canonicis ipſi ſubjicientur: *Timentes ne pœnam incurrant, ſi per alios ſcandalum deferatur.* Exceſtrenſis in Anglia Synodus anni 1287. Archipresbyteros ea oneravit cura, ut Parochiarum vacantium agri excolerentur, expenſas quas feciſſent ex eorum fructibus recepturi. Hic quoque non obſcura Deportuum veſtigia. Petrus Archiepiſcopus Narbonenſis Archipresbyteris commendavit ſuis, ne Abbates ad Concilium Provinciale proficiſci ſinerent cum equis pluribus quàm quinque, & mulo oneribus vehendis.

Can. 21.

Can. 15.

Can. 51.

Conc. To. 11. p. 1921.

In illis refomandi Cleri ſtatutis, quæ Cardinalis Campegius Sedis Apoſtolicæ Legatus à Latere in Germania ſanxit anno 1524. Archidiaconis & Decanis Ruralibus id oneris impactum eſt, ut in Beneficiarios vigilarent, compellerentque ſubſtractione etiam temporalium, ad neceſſarias domorum fundorumque reparationes: *Per Archidiaconos & Decanos Rurales, ac alios ad quos de jure & conſuetudine ſpectat, ubi negligentes fuerint, per ſubſtractionem proventuum, authoritate noſtra arctiùs compellantur.*

Cap. 12.

In Auguſtana Synodo anni 1536. conſtitutum eſt, ut in gemina illa Synodo quæ quotannis habebatur, quæcumque ad firmandam perpoliendamque diſciplinam conducere poterant, ea cum Archidiaconis pertractarentur, & cum Decanis Ruralibus, quos in partem ſolicitudinis ab Epiſcopis vocari jus faſque eſt: *Et quos vocamus Decanos Rurales, qui vocati ſunt in partem ſolicitudinis Epiſcopalis. Et quæ ex illorum judicio reformatione opus habere comperientur, communi conſilio emendentur.* Statim his Decanis præcipitur, ut ſtatuta tum Synodi Epiſcopalis, tum Provincialis Concilii in Diœceſi tota promulgent. Alia in Synodo Auguſtana anni 1548. jubentur Decani in *Capitulo*, hoc eſt, in menſtruis Parochorum ſuorum conventibus, bis quotannis legere ſtatuta Synodalia. Hæc porro eadem Synodus, id præfata, qui olim apud Græcos Chorepiſcopi vocabantur, eoſdem cum iis eſſe, qui nunc Archidiaconi & Archipresbyteri dicuntur: quamvis in Auguſtana Diœceſi Archidiaconorum nomine non inſignirentur, niſi qui proximas Auguſtanæ civitatis Eccleſias regebant, reliquis Decanorum Ruralium

Cap. 18. 19.

Cap. 2.

Can. 7.

D. 24. C. Quando Epiſcopus.

Can. 3.

nomine gaudentibus: jubet posteà ut *Capitula sua ruralia, sicut hactenus consuetum fuit, congregent*: dent operam, ut Parochi Parochianos suos necessaria & salubri fidei morumque doctrina imbuant: ne in difficilioribus causis percontentur nisi viros admodum peritos; ne illicitis exactionibus subditos fatigent; bis anno unoquoque Parochias omnes suæ ditionis obambulent, & quas morum corruptelas abstergere ipsi nequiverint, ad Synodum referant; aut si quid periculi ex ea mora possit emergere, Episcopum admoneant; quem etiam incunctanter certiorem facere debent, si quem in quodvis se Beneficium intrusisse intellexerint, aut dispensationem absolutionemque dolo malo surripuisse; illos denique hortatur etiam atque etiam, has omnes officii sui partes ut impleant, ea diligentia & fide, cujus sacramentum Episcopis suis præstiterunt: *Quos fidei juramento nobis præstitæ super hoc admonemus*. Id rursus præcipitur, ne patiantur publicæ fidelium veneration proponi imagines statuasve quascumque, nisi priùs Episcopo, vel Vicario ejus generali approbatas; venentur & conquirant libros omnes hæresibus refertos, aut certè jure suspectos, eosque ad Episcopum perferri curent.

Can. 13. Concilium Trevirense II. anni 1549. statuit, ut quo primùm anno Parochi possessionem inirent suæ Ecclesiæ, sacramentum Decano Rurali præstarent, tum in ejus fraternitatem admitterentur, Comitiis generalibus Parochorum semel anno quolibet interessent, & præterea quoties Decanus Capitulum ad necessarias consultationes indixisset. *Præstet juramentum Decano, quo præstito in fratrem recipiatur: & tenebitur in Capitulis generalibus & annalibus, & similiter quando necessitate occurrente Decanus Capitulum indicit, sub pœnis consuetis comparere*.

Art. 3. c. 6. Concilium Cameracense anni 1565. Decanis Christianitatum præcepit, ut sexto quoque mense, aut quolibet saltem anno visitarent Scholas omnes vicorum oppidorumque, & de earum statu Episcopum commonefacerent. Non mihi tempero, quin hic obiter dicam, probabiliter satis conjici, hos Christianitatum Decanos nominari propterea quod iis præficerentur Ecclesiis, quas suprà semel & iterum advertimus *Plebes* esse dictas; quòdque in iis baptismus celebraretur eorum omnium, qui toto Decanatu illo nati erant parvulorum, baptismales Ecclesias. Id certè sonat Gallico etiamnunc idiomate vox illa Christianitatis. Ei rei confirmandæ conducet non mediocriter, quod mox ex Carolo Borromæo observabimus.

Acta Eccl. Med. pag. 153. 172. 250. 318. III. Concilia quippe Mediolanensia sub Carolo habita has esse volunt partes Archipresbyterorum: ut Presbyteri Assistentis munus obeant, quando Episcopus solemniter sacris operatur; ut cùm Ecclesiam aliquam visitaturus est Episcopus, præcurrant ipsi, animosque plebium præparent; Eucharistiam impertiant, tum Parochos urbanos, quando pestilenti lue afflati jacent; tum Episcopum ipsum gravi ægritudine decumbentem. Cùm vero prohibuit Carolus, ne Archipresbyteri, sive in Civitate, sive ruri celebrarent solennem baptismum parvulorum, in lucem exorientium ea hebdomada quæ præit Paschali festivitati, aut diei sacræ Pentecostes, quòd ea pompa uni Archiepiscopo reservata sit, nec debeant eo nati tempore sacro

Ibidem pag. 498. fonte tingi, nisi in Ecclesia Metropolitana: eo ipso sanè satis declaratur, alio quovis tempore id juris fuisse penes Archipresbyterum, cui suberant baptismales Ecclesiæ, quæ Plebes dicebantur.

Jam quod ad rurales Archypesbyteros, eadem Concilia Mediolanensia edicunt, ut Parochos ægrotantes invisant: *Plebanus vel Archipresbyter, vel Præpositus, in cujus Plebaniæ, aut Archypresbyteratus, Præpositurave finibus ægrotus habitat*. In Provincia Mediolanensi distabant

Acta Eccl. Med. pag. 67. 337. 338.

Archipresbyteratus à Præposituris: & totus Episcopatus in plures dissecabatur Præposituras, ita ut omnes prorsus urbis & ruris Parochiæ his Præposituris accenseri deberent, illæ etiam quæ ab Archipresbyreris regebantur; ut ex Actis Mediolanensis Ecclesiæ pluribus locis constat.

Hinc elucet, Archipresbyteros hujus Provinciæ nonnihil discrepare ab iis, de quibus hactenus diximus; & hos forsan Præpositos à nostris Decanis Ruralibus propiùs abesse. Idque in causa fortassis fuit, quamobrem Carolus Vicarios Foraneos instituerit in Concilio primo suo Provinciali, eisque omnem illam demandaret provinciam, quæ Archipresbyteris & Decanis Ruralibus olim adsignabatur: nempe ut Capitula mense quolibet sua cogerent, ut ibi cum Parochis suis in commune consulerent de officiis suis impigrè explendis, necnon & de causis implicatioribus; ut explorandæ Parochorum vitæ incumberent, Parochiarumque administrationi, quàm Canonicæ sanctimoniæ ea conciner; denique sanxit hoc Mediolanense Concilium, ut ad nutum posset Episcopus Vicarios hos Foraneos revocare. *Hi autem Vicarii voluntate Episcopi ab officio amoveri semper possint, ac si malè administraverint, pœnas dent ejusdem Episcopi judicio*.

Conc. I. Mediol. c. 29.

Quamquam cuperent hujus Concilii Patres, Archipresbyteris maximè, vel Archidiaconis, aut Præpositis mandari hæc munera Vicariorum Foraneorum: constat eam tum meram fuisse Episcopi delegationem, quam quoties collibitum esset, revocaret. Ita secum statuebat Carolus, hinc illorum acui vigilantiam, strenuitatemque, ut omnes implerent officii sui numeros, si semper revocari se posse intelligerent. Idque tantò erat similius veri, quòd eadem prorsus quondam munera Archipresbyteris in Italia incumbebant; at ea illi paulatim aut neglexerant, aut excusserant, quòd non arbitrariam & ad beneplacitum Præsulis, sed perpetuam eam dignitatem obtinerent. Archipresbyteris ergo incuriosis & ignavis subrogati sunt Vicarii Foranei, quorum delegatio ipsis quandoque posteà Archipresbyteris concredita est; sicut & infrà declarabitur, Archidiaconorum priscæ authoritatis longè maximam partem Vicariis Generalibus & officialibus postea delegatam fuisse: tumque hac ipsa quandoque delegatione non rarò investitos fuisse Archidiaconos ipsos.

Parco operæ & tempori, ne enumerem sigillatim omnia munia, quibus Vicarios suos Foraneos sanctus Carolus defungi voluit, circa Collationes Parochorum, Scholas, Parochos, Regulares, Clericos omnes, criminum reos publicorum & infamia notatos. Crescit in immensum hoc opus. Satius est monere Lectores, ut acta ipsa consulant Ecclesiæ Mediolanensis, quo non aliud usquam opulentius penu, ad totam Ecclesiæ disciplinam illustrandam. Unum id obiter dicam, in iis locis, ubi Decani Rurales non certi alicujus Parochiæ Rectores sunt, sed eam dignitatem confert Episcopus alicui Parochorum pro arbitrio suo, & quanto tempore sibi visum fuerit ex re Ecclesiæ; hos tum Archipresbyteros minimum differre à Caroli Vicariis Foraneis. Unum id operæ pretium est, ut ab iis infatigatam eandem solicitudinem & vigilantiam insomnem impendi curet Episcopus, qui ad rationes reddendas anno quolibet vocare sæpiùs debet, quoscumque in partem vocat solicitudinis.

IV. Decretum similiter fuit in Conciliis Mechlinensibus anni 1570. & 1607. ut Archipresbyteri constituerentur arbitrio Episcopi, qui non plures illis Ecclesias subjiceret, quàm quot commodè regere possent, eosque vel revocaret, vel aliò transferret, cùm visum esset. Jubent etiam hæc Concilia, ut Episcopus Procurationes moderetur Decanorum Christianitatis, dum Parochias visitant, si ea vigeat consuetudo, ut eas visitent. Capitula sua anno quolibet congregare debent.

Conc. Gen. t. 15. p. 806. 818. 1560.

In

In Concilio Remensi anni 1583. jussi sunt Decani Rurales Capitula seu Congregationes Parochorum, quæ vernaculè Calendæ dicuntur, non sæpiùs quàm bis anno quolibet celebrare, ne Clerum expensis suis gravent; lites & dissentiunculas inter Clericos ortas ibi componere, pacis studio privatis compendiis antehabito; ut visitent Parochias sui quisque territorii; denique Diœcesana in Synodo ad Episcopum referant Acta Calendarum & Visitationum suarum.

b 913.914.

Concilium Aquense anni 1585. vestigia pressiùs legens Caroli Borromæi & Conciliorum ejus ipsa penè verba exscribens, Vicarios instituit Foraneos, singulisque decem subjecit Parochias: denique eadem illis & jura & officia adsignavit, quæ in Actis Ecclesiæ Mediolanensis prolixiùs referuntur.

t. p. 1181.

Tolosanum Concilium anni 1590. judicio & voluntati permisit Episcoporum, perpendere an

bi. p. 1389.

sufficiendi essent Vicarii Foranei penuriæ aut negligentiæ Archipresbyterorum & Archidiaconorum. *Vicarii quos Foraneos vocant, non minimo Episcopis esse consueverunt levamento. Videbunt igitur Episcopi, an Archidiaconorum & Archipresbyterorum aut penuria aut defectus Vicariorum ejusmodi operam requirat.*

nc. novis. ill. p. 113.

Comitia Melodunensia Cleri Gallicani anni 1579. edixere, ut *Archipresbyteri aut Vicarii* Foranei *tertio quolibet mense rationem reddere tenerentur* Episcopo. Concilium Aquilejense anni

onc. Cen. t. p. 1519.

1596. imaginem quandam delineavit ejus mirandæ disciplinæ, quam Carolus in Provincia Mediolanensi constituerat: Vicariosque Foraneos

Ibi. p. 782.

instituit instruxitque iisdem prorsus juribus & mandatis.

V. Denique Concilium Toletanum anni 1566. docet nos Hispaniæ etiam Ecclesias Episcopales singulas in plures distribui seu Archipresbyteratus, seu Archidiaconatus. Archipresbyteri spiritalem eam ibi jurisdictionem exprimebant, qua eos Canonicæ leges communiunt. Ideò & Concilium Ilerdense anni 1129. prohibuerat has dignitates ad tempus concedi tantùm, & annuis

Constitut. Conc. Tarraçon. p. 21. 24.

pensionibus onerari: *Cùm Archipresbyteratus spiritualem jurisdictionem habeat, districtè prohibemus, ne Archipresbyteratus sub aliqua pensione ad terminum alicui concedatur.* Mentio fit & in his Tarraconensibus Conciliis, quibus hæc Ilerdensis Synodus inserta est, Decanorum Foraneorum, quos Presbyteratus ordine necesse erat gaudere, quòd eos Episcopus causis Ecclesiasticis dijudicandis præficeret: *Quia non decet causas Ecclesiasticas per personas laicas pertractari, ne de cætero sint Decani foranei, nisi Presbyteri vel, &c.*

VI. Cæterùm si extremis his sæculis, & ex eo maximè tempore, quo refingendæ & in primigeniam pulchritudinem suam restituendæ disciplinæ sacræ longè pulcherrimum specimen sanctus Carolus Mediolanensis Archiepiscopus exhibuit: si ex eo, inquam, tempore magna accessio facta est jurisdictioni voluntariæ Archipresbyterorum, Decanorum Ruralium, & Decanorum Foraneorum: non paulò minus decessit etiam de temporali eorundem jurisdictione. Concilium Provinciæ Turonensis habitum Lavalli, seu ad Vallem Guidonis, anno 1242. ipsis ut & Archidiaconis interdixit judiciis causarum Matrimonialium, simoniæ, & earum omnium, in quibus vertitur de depositione, degradatione seu amissione Beneficiorum, nisi speciali mandato Episcopi fulti essent: *Nisi de speciali mandato sui Pontificis nullatenus cognoscere vel definire præsumant de causis Matrimonialibus, simoniæ, vel aliis quæ degradationem vel amissionem Beneficii, vel depositionem exigant.* Inhibuit etiam hæc Synodus, ne Officiales haberent. Prohibita jam hæc eadem fuerant in Concilio apud Castrum Guntherii anno 1231. iterumque prohibita fuere in Concilio Salmuriensi anno 1253. ubi judicia agitare & jurisdictionem exercere extra civitatem, nisi per sese ipsi vetiti sunt, non per Officiales: *Ne Archidiaconi, Archipresbyteri, seu Decani Rurales, & alii minores, jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, extra civitatem Officiales, seu Allocatos habeant: sed extra civitatem in propriis personis suum diligenter expleant officium.* Idem rursus Decretum promulgavit Concilium ejusdem Provinciæ Turonensis apud Langeacum, anno 1278. vetitis Archipresbyteris & Archidiaconis, ne Officiales haberent. Quæ tam frequens ejusdem Decreti iteratio, argumento est, vix obtemperatum, aut ne vix quidem ei fuisse. Statuta Synodalia Andegavensis Diœcesis anni 1282. tribus Archidiaconis, tribus Archipresbyteris, & quatuor Decanis Ruralibus, in quos distributæ erant variæ Episcopatus portiones, assignarunt binas ternasve singulis urbeculas, *ubi causas & placita audirent.* Certum quoque numerum Apparitorum definierunt.

Can. 8.

Can. 2. Spicileg. Tom. 11. p. 229.

Pictaviensis Synodus anni 1280. causam aperit hujus Archipresbyterorum contumaciæ, tot Conciliis totque Decretis frustrà impetitæ: ea erat lucri & pecuniæ turpis cupiditas, qua concitati plura in ditionis suæ tractu Tribunalia erigebant, pluresque sibi ascitcebant Vicarios Generales & Officiales, qui lites instruerent, examinarent contractus & testamenta, qui denique ipsis absentibus causas dirimerent: *Archipresbyteri lucrum quærentes proprium, non commodum subjectorum, &c.* Uno contentos esse jubet hæc Synodus Tribunali, aut ad summum altero, si inolita esset ea consuetudo, ut plures haberent: *In uno loco tantummodo sit contentus, nisi sunt tales, qui vel quorum prædecessores consueverunt ab antiquo in duabus villis vel pluribus audientiam exercere. Et illi duorum locorum ad hoc antiquitus assuetorum numerum non excedant.* Denique illis hæc Synodus interdicit causis majoribus, matrimonialibus, simoniæ, usuræ, & hujusmodi aliis: quod ipsum jam decretum fuerat illis in Provinciæ Turonensis Conciliis, quæ paulò antè laudata sunt.

Con. To. 11. Part. 1. pag. 1138.

Concilium Salmuriense anni 2294. animadvertit, proscripsitque flagitiosæ Archipresbyterorum avaritiæ caput aliud non minùs tetrum: quippe non canonicas, sed pecuniarias pœnas indicebant adulteris, incestuosis, fornicariis, aliorumque affinibus scelerum, quæ remittere ipsi non poterant, & has pecunias in suum marsupium congerebant. *Pro adulterio, fornicatione, incestu, & aliis excessibus, in quibus dispensare non possunt, à Clericis & laicis pœnam pecuniariam contra Canonum prohibitionem exigunt & extorquent.*

Con. To. 11. Part. 2. pag. 1396.

VII. Percellit hæc eadem Synodus Archipresbyteros qui Officiales habebant, per quos, dum abessent ipsi, & contractus examinarent, & sigillum iis apponerent: *Ne Clericos cursores & quasi exploratores ad audiendas Confessiones contrahentium de cætero teneant, nec ad relationem eorum litteras sigillent, acsi in eorum præsentia factæ fuissent.*

Ibid. c. 4.

Bajocensis Synodus anni 1300. causas omnes matrimoniales Judicibus omnino inferioribus interdicit, ut quæ integræ Episcopi judicio sint servandæ. Denique in Concilio Ravennate anni 1317. gravi damnationis cauterio inusti sunt Archipresbyteri, & inferiores omnes Judices, quicumque id sibi arrogarent, ut de Parochis aliisque Beneficiariis judicium instituerent, ac demum convictos depositionis sententia ferirent; quod contestatur Synodus Canonicis regulis vehementer adversari, per quas soli fas est Episcopo Clericos quoscumque deponere & exauthorare.

Ibi. p. 1464.

Can. 94. c. 13. Ibidem pag. 1666.

Patefacta jam ſatis ex his eſt vaſta illa Archipresbyterorum quondam juriſdictio contentioſa : nec latere jam poſſunt cauſæ juſtiſſimæ, quæ ad eam cohibendam intra arctiorem gyrum Epiſcopos adduxerunt. Aut verum, aut finitimum vero eſt, ampliſſimam hanc illis primùm aliquandiu ab Epiſcopis delegatam fuiſſe poteſtatem : temporis diuturnitate & conſuetudine eam delegationem ita roboratam fuiſſe, ut in jus commune & ordinarium convaleſceret, & ex arbitrario vicariatu officium certum & perpetuum crearetur ; donec gliſcente corruptela fieret, ut illa poteſtatis amplificatio penè juſtiùs etiam quàm conceſſa fuerat, revocaretur.

Concilium ad Pontem Audomari habitum anno 1279. ſuſpendendi & excommunicandi poteſtate Archipresbyteros uti conceſſit, dum id ſcriptis fieret : *Decani Rurales exercentes juriſdictionem, non ſuſpendant nec excommunicent niſi in ſcriptis*. Superiùs delibata Concilia hac eos non nudaverant poteſtate, quæ ſola eis depoſitionis ſententia interdixerant. Legere eſt in nuper edita Compilatione Conciliorum & Synodorum Rotomagenſium, qui limites alii alibi præſcripti ſint Decanorum Ruralium juriſdictioni.

Conc. To. II. Part. I. pag. 1047. Can. 16. Synodicum Rotom. pag. 243. 253. 254. 259. p. 215. 316.

VIII. Obſervat autem Fagnanus, 1. Rurales Decanatus non poſſe numerari inter Dignitates, uti neque Præpoſituras, neque Prioratus, quòd ejuſdem hæc ſint generis, eaſdem habeant functiones, nec ulla eis juriſdictio adhæreſcat: *Non habent Dignitatem, cùm non habeant prærogativam ſupra alios, vel juriſdictionem.* 2. In Dignitatum numero ex eodem cenſentur Archipresbyteri ; ſed cùm plerumque curam non habeant animarum, etſi ante Concilium Tridentinum jure Decretalium neceſſe eſſet, ut Presbyteri jam eſſent, vel quamprimùm ordinarentur, qui ea donandi erant dignitate : poſt Tridentinum deſideratur tantùm ut annum ætatis agant vigeſimum ſecundum, nec ulla incumbit neceſſitas, ut Presbyteri ſint. 3. Archidiaconus Vicarius quodammodo eſt Epiſcopalis juriſdictionis, at Archipesbyter Epiſcopi Vicarius eſt ad Sacramentorum celebrationem, ad Officia Eccleſiaſtica, ad Cæremonias ſacras, ad Benedictiones populo infundendas. 4. Archipresbyter ſubjicitur juriſdictioni Archidiaconi, in quibus rebus id jure ſancitum eſt vel conſuetudine : aliàs mirificè ſupra illum eminet. 5. Nec tamen id prohibet, quin Archidiaconus jure poſſit uti & viſitationis & correptionis in Archipresbyterum, & in ipſas Archipresbyterales ejus functiones. 6. Quamquam Archipresbyteri & Archidiaconi Vicarii tantummodo ſint Epiſcoporum : nituntur tamen certo & perpetuo officii & dignitatis titulo, nec ab illis revocari poſſunt. De Cathedralibus Archipresbyteris agit hìc Fagnanus. 7. Cùm ſint Archipresbyteratus ſaltem aliqui, quibus annexa eſt animarum cura, neceſſe eſt, ut quibus illi conferuntur, ii ex Tridentini eodem decreto attigerint annum ætatis quintum ſupra vigeſimum. Dicemus infrà, ut Archipresbyteri & Decani Rurales ſua omni juriſdictione excuſſi ſint, nec aliud jam in poteſtate habeant, quàm ut extra figuram judicii corripiant delinquentes ; & ad Epiſcopi judicium omnia referant. 8. Addam denique ex Barboſa, à Congregatione Concilii adjudicatas Archipresbyteris Cathedralium Eccleſiarum fuiſſe oblationes, quæ ibi fiunt, cùm penes illos ſit & animarum cura & adminiſtratio Sacramentorum.

In l. 1. Decr. Part. 2. pag. 219. 221.

Seſs. 24. c. 12.

Fagna. ibid. pag. 374. 375. &c.

Barboſa de Paroc. c. 25. n. 27. 29.

De Vicariis Generalibus, Officialibus, Pœnitentiariis, Theologis.

CAPUT VII. *P. 1. l. 1. c. 19.*

De Vicariis Generalibus Epiſcoporum, & de Pœnitentiariis, per priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Chorepiſcopi ipſi erant Epiſcoporum Vicarii Generales ad Parochias agrorum.

II. Exempla quædam Vicariorum Generalium. Eorum imago elimatiſſima in Gregorio Nazianzeno & Baſilio, dum Presbyteri tantùm eſſent.

III. Noluit Gregorius Baſilii ad Epiſcopatum provecti Vicariatum generalem gerere.

IV. Pulcherrima & in Chryſoſtomo effigies Vicarii Generalis.

V. In Eccleſia Latina Ambroſio Mediolanenſi Epiſcopo Simplicianus vicarias operas præſtitit.

VI. Auguſtinus ſimiliter Valerio Epiſcopo Hipponenſi.

VII. Hi Vicarii Generales, eadem opera erant & Officiales, & Pœnitentiarii, & Theologi, & Eccleſiæ Cathedralis Parochi.

VIII. Hæc eadem munia ipſi tum ut plurimum obibant Epiſcopi.

IX. Vicarii hi Generales plerumque & Coadjutores erant, & Succeſſores Epiſcoporum.

X. Eò collimabant Canones, cùm jubebant Epiſcopos eligi ex ejuſdem Eccleſiæ Presbyterorum, vel Diaconorum collegio.

XI. Forma abſoluti omnibus numeris Vicarii Generalis in Claudiano, fratre D. Mamerti Epiſcopi Viennenſis.

XII. Probatur illum ſimul obiiſſe alia omnia munia Dignitatum ſuprà laudatarum.

XIII. De Presbyteris Pœnitentiariis. Eorum creatio & extinctio in Oriente, ex hiſtoria Socratis.

XIV. Quid eadem de re Sozomenus ſcripſerit.

XV. An eſſent aliqui in Occidente.

I. AB iis primùm ſermo de Presbyteris ordiendus fuit, qui primum eo in ordine locum tenuere. Quales ſunt profectò Vicarii Generales, qui & depoſitam apud ſe Epiſcoporum authoritatem haberent, & univerſales eſſent ſacræ juriſdictionis adminiſtri. Chorepiſcopi de quibus ſuprà, in ruralibus Parochiis Generalem Epiſcopi Vicariatum exercebant. Unde Ferrandi illud & Creſconii: *Chorepiſcopi, id eſt, vicarii Epiſcoporum.* Hinc & Iſidori Collectio in explanando Ancyrano Canone, *Vicarii Epiſcoporum, quos Græci Chorepiſcopos dicunt.*

II. In urbe verò hanc generalem Epiſcopi delegationem obire non poterant, niſi Presbyteri vel Diaconi, Archipresbyteri vel Archidiaconi. De Archipresbyteris jam diximus, de Archidiaconis mox dicemus. Nunc agendum nobis eſt de Vicariis illis arbitratiis, quos de grege Presbyterorum ſeligebant quandoque Epiſcopi, ut in eos Epiſcopalis ſarcinæ partem aliquam rejicerent. Ejuſmodi fuit Gregorius Nazianzenus, quem pater cognominis Epiſcopus Nazianzi, jure patrio, vi facta, eremo abduxit, & reluctantem adegit, ut regendæ Eccleſiæ ſibi coadjutor accederet. Teſtatur inſignis ille Theologus, Epiſcopum ſe Nazianzi numquam fuiſſe, ſed parentis ſolùm veluti Vicarium & cooperatorem, *Nunc quidem cum præclaro parente curam hanc ſuſcipere non recuſo, velut magnæ Aquilæ, & altiſſimè volanti pullus non incommodus è propinquo advolans.* Gregorium non multò

Baron. ann. 366. n. 10. 18.

Orat. ad patrem.

multò post secutus est Basilius. Episcopo enim Cæsariensi Eusebio conciliatus, præstantissimi statim Vicarii specimen exhibuit. Expinxit ejus imaginem admodum luculentam Gregorius Nazianzenus, cujus hæc sunt verba: *Adesse, docere, dicto audientem esse, monere, quidvis denique illi esse, consultor bonus, opitulator optimus, divinorum oraculorum explicator, rerum agendarum præmonstrator, senectutis subsidium, fidei adminiculum, domesticorum fidelissimus, externorum ad res gerendas aptissimus; ut uno verbo dicam, tantam ejus bonevolentiam obtinens, quanto priùs apud eum odio flagrare videbatur. Ex quo hoc assecutus est, ut etiamsi illi Cathedræ honore secundus esset, Ecclesiæ tamen imperio potiretur. Etenim pro benevolentia quam conferebat, authoritatem vicissim accipiebat; ac mirus quidam erat inter eos concentus nexusque potestatis. Ille plebem ducebat, hic ductorem.*

Orat. 1. in laudem Basilii.

III. Hæc effigies præstantissimi Vicarii, & Basilii virtutibus par, & Gregorii ingenio calamoque non impar. Magna erat inter utrumque, hunc Cæsareæ, illum Nazianzi Generalem Vicarium affinitas, magna virtutum cognatio. Cùm enim esset uterque tum voluntariæ, tum contentiosæ administer jurisdictionis, Episcopalem curam & laborem in se suscipiebat omnem, honorem Episcopo reservabat. Factus deinde Episcopus Cæsareæ Basilius ipse, cùm ad eum Gregorius venisset, insigniore illum inter Presbyteros sede donare, vices suas illi delegare, & eo illum reponere loco constituit, quem ipsemet paulò antè impleverat. Iisdem enim verbis describit Gregorius locum, tum quem Basilius sub Eusebio occuparat, tum quem ipsi factus Episcopus implendum ingerebat: *Postea cùm ad eum veniissem, atque eadem de causa Cathedræ honorem insignioremque inter Presbyteros sedem repudiassem, &c.* Recusavit Gregorius oblatum honorem, nec ea repulsa alienatus ab eo est Basilii verè Magni & magnanimi animus. Posteà autem ordinatus à Basilio Gregorius Sasimorum Episcopus, cùm inde ob tristitiam loci discessisset, vim iterum ab optimo parente Nazianzi Episcopo passus est, ut vicarium illi ministerium præstaret. Vicarius ergo Episcopi, non Episcopus Nazianzi fuit Gregorius Theologus, etsi id jam tum fama per orbem mendax sparserat. Locupletissimus ipse author & testis ita confirmat, eò se hospitem venisse, & vices gessisse Episcopi tantùm, non Episcopum fuisse: *Ad breve tempus præfecturam quasi hospites accepimus.*

Baron. anno 369. n. 59.

Nazianz. in laud. Basil.

Baron. anno 371. nu. 105. 106. 107.

IV. Presbyteri tum erant Gregorius & Basilius, cùm ad Vicarii Generalis munus accessere. At Chrysostomus cùm Diaconus tantummodo adhuc esset, prædicandi verbi divini munus cum primis Episcopale implebat Antiochiæ, acsi esset ei illius Ecclesiæ cura concredita, absente Episcopo Flaviano. *Quid hoc sit, fratres charissimi? Pastor abest, & tamen oves suum cum diligentia servantes ordinem video. Profectò boni illius Pastoris id quoque officium est, ut non modò illo præsente, verùm etiam absente, ovili studium omne adhibeat.* At ubi Presbyterii ordine auctus est Chrysostomus, longè majore cum fructu, & flagrantiore zelo Episcopalibus obeundis vicibus Episcopum levare cœpit. Dicam alibi tunc Diaconis nondum licuisse ad populum concionari. Itaque singulari privilegio & speciali delegatione tum concionandi munus, cùm Diaconus adhuc erat, usurpabat, Episcopi vices agens Chrysostomus. Sunt tamen qui Cardinalis Baronii Chronologiam labefactare conati sint, ut Presbyter jam tum fuerit Chrysostomus, cùm concionari cœpit. Sed ne Presbyteros quidem tum moris erat sermocinari ad plebem, ut infrà patefiet. Itaque etiam tum opus fuisset Episcopali quadam delegatione & vicariatu, ut publicum prædicandi docendique munus vel Presbyter Chrysostomus expleret.

Baron. anno 382. n. 48. 386. nu. 43.

Baron. anno 375. n. 23.

V. Nemo inficias ibit, quin Vicariorum Generalium in Oriente tria hæc fuerint exempla numeris omnibus absolutissima. Nunc ex Ecclesia Latina totidem promemus. Primus est B. Simplicianus, Ambrosii Mediolanensis deinde successor, cujus anteà fuerat Vicarius. Is Romæ cùm esset Presbyter, à Damaso Papa Mediolanum missus est, ut inter prima Episcopatus exordia adesset Ambrosio. Illum Ambrosius ipse perillustri hoc testimonio prosecutus est, quòd cùm orbem terrarum perlustrasset ad omnes disciplinas perdiscendas, sibi tamen prima Episcopatus rudimenta tentanti dubias quæstiones proponeret, ut percontando doceret. En ipsa Ambrosii verba in Epistola secunda ad Simplicianum: *Sed quid est quod ipse dubites, aut à nobis requiras, cùm fidei & acquirendæ divinæ cognitioni gratia totum orbem peragraveris: & quotidianæ lectioni nocturnis ac diurnis vicibus omne vitæ hujus tempus deputaveris, acri præsertim ingenio, etiam inintelligibilia complectens?*

VI. Augustinum Valerius Hisponensis Episcopus Presbyterum eo tantùm consilio ordinavit, ut haberet in quem vices suas & solicitudinis magnam partem conferret. Id aperrè insinuat Possidius, cùm ait, Valerium Ecclesiæ suæ præsenti necessitate cruciatum, cum plebe sua egisse & consultasse de eligendo ordinandoque Presbytero: diutinis jam precibus eum enixum fuisse, ut Presbyterum à Deo impetraret, qui vice sua prædicandi munus impleret: cùm enim gente Græcus esset, non eam assecutus erat Latinæ linguæ facultatem, quæ suis votis, quæ muneri concionandi par esset. Denique cùm primùm Augustinus ordinatus ab eo Presbyter fuit, illico concionandi illi Provinciam mandavit, qua Presbyterorum hactenus nemo in Africa defunctus fuerat: Apostolicum illud privilegium solis Episcopis sibi tunc vindicantibus. *Cùm flagitante Ecclesiastica necessitate de providendo & ordinando Presbytero Civitatis plebem Dei alloqueretur, &c. Gratias agebat Deo, suas exauditas fuisse preces, quas se frequentissimè fudisse narrabat, ut sibi divinitus homo concederetur talis, qui posset Verbo Dei & doctrina salubri Ecclesiam Dei ædificare: cui se rei homo natura Græcus, minusque Latina lingua & litteris instructus, minus utilem pervidebat, & eidem Presbytero potestatem dedit coram se in Ecclesia Evangelium prædicandi, ac frequentissimè tractandi, contra usum quidem & consuetudinem Africanarum Ecclesiarum. Unde etiam ei nonnulli Episcopi detrahebant.* Hæc omnia consentiunt mirificè cum Vicarii Generalis potestate, unde & Augustinus ipse probè intellexit, grandi illo & solicitudinum pleniſſimo se munere instructum fuisse. In ea enim quam ad Valerium Episcopum paulò post scripsit Epistola, ut inducias saltem aliquas ad paschalem usque festivitatem impetraret, quas legendis Scripturis, & addiscendis iis, quæ deinde doceret populum, conferret: hæc habet, quibus testatur tam periculosi muneris pondere gravari se vehementer, cùm secundus sibi tradatur gubernaculi post Episcopum locus; itaque nisi vis sibi allata fuisset, consensurum se fuisse numquam. *Vis mihi facta est merito peccatorum meorum. Nam quid aliud existimem, nescio, ut secundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noveram.*

Possid. in vita August. c. 4. 5. Baron. an. 391. n. 22.

Epist. 148.

VII. Si Vicario Generali non malè convenit *secundus locus gubernaculorum*: Parocho certè convenit non minùs benè, quod Augustinus à Possidio dicitur *Presbyter* Civitatis. Nam ut in agris Chorepiscopus, ita Vicarius erat Civitatis Presbyter. Urbes enim ferè, nisi majores essent, qualis Roma, Alexandria, Antiochia, Constantinopolis, Ecclesias habebant singulæ singulas, Episcopales Cathedralem. Cathedralis ergo Ecclesiæ Parochus, sive Presbyter, in iis quæ sunt Presbyteralis Ordinis, & jurisdictionis Episcopa-

lis, primam post Episcopum obtinebat potestatem. In minoribus orbibus erat plerumque cum Episcopo Presbyter unus, qualis fortè eo tempore fuit Hippo Regius. Cùm in Concilio Carthaginensi III. actum est de ea Episcopi Carthaginensis potestate, qua Presbyterum unius Ecclesiæ postulantibus Ecclesiis aliis Episcopum posset ordinare; proposita est illa difficultas de Episcopis, qui unum haberent Presbyterum, quibus adeò illum auferri, cum durum, tum subiniquum videretur: *Qui unum habuerit, nunquid debet illi ipse unus Presbyter auferri?* Et quia Episcopi longè major utilitas, necessitasque, quàm Presbyteri; & communi totius Ecclesiæ bono privatum oportet cedere: ita decretum est: *Si necessarium Episcopatui quis habet Presbyterum, & unum habuerit, etiam & ipsum dare debebit.* Can. 45. Tum ergo ille unus Presbyter, & Vicarius, & Officialis, & Pœnitentiarius, & Theologus, & Parochus erat Civitatis. Posset & dici Coadjutor Episcopi; successor denique ejus, non certò quidem, sed verisimillimè futurus.

VIII. Ubi verò plures erant in Ecclesia Cathedrali cum Episcopo Presbyteri, is qui erat primus omnium, etsi dignitatum earum necdum nomina gestaret omnia, quòd nequedum etiam omnes illæ in usu essent: singularum tamen officia & numeros implebat omnes, quòd ea sint propria Presbyterorum munia, dum nihil nisi jussu Episcopi faciant, & ejus in omnibus obnoxii sint potestati. Dicam infrà solitos fuisse iis temporibus Episcopos ipsos per sese Sacerdotali omni ministerio defungi: & Parochi, Officialis, Pœnitentiarii & Theologi simul munus obire, Baptismum dare, reconciliare pœnitentes, solennes Missas facere, habere conciones, Clericorum inter se & plerumque etiam Laicorum lites finire. Presbyteri iis tunc tantùm adhibebantur ministeriis, cùm aut abessent, aut ægrotarent Episcopi, aut negotiorum multitudine & pondere obruerentur. Non mirum ergo si dixerimus, & Parochos, & Officiales, & Theologos & Pœnitentiarios Episcoporum simul Vicarios eosdem fuisse; cùm hæc simul omnia ipsi obirent Episcopi, nec nisi necessitate coacti aliqua Presbyteris demandarent: illud enim omnino observandum: si quæ vulgò Episcopus ipse gerebat per sese, ea quandoque aliis gerenda committeret; hos verè, seu Generales ad Episcopale omne ministerium, sive Particulares ad partem ministerii difficillimi Vicarios dici potuisse.

IX. Quod autem dixi, Coadjutores Episcoporum, & successores plerumque fuisse eos, qui generales eorum fuerant Vicarii: rem cum aliorum complurium, tum ipsius Augustini exemplo testatam dixi. Parenti in Episcopatu Nazianzeno ideo non successit Gregorius Theologus, quia invictissimè restitit. Sed ad alium & eminentiorem cœlitus Episcopatum vocatus est Constantinopolitana sede honestatus, & ne de Sasimis loquar. Vicarii generales fuerant Basilius & Chrysostomus, cùm ad Episcopatum venere. Scilicet Antiochenam Cathedram non insedit Chrysostomus, quia Antiochiæ vota, & Imperator & Regiæ urbis Ecclesia prævenere. Habuit tamen ab ipso Antiochiæ Vicariatu, & nomen, famamque & merita ipsa, quorum Episcopalis infula merces fructusque fuit. Ambrosium in Episcopatu excepit Simplicianus, Valerium Augstinus: qui ipse de se ita loquitur: *Apprehensus, Presbyter*, id est, Vicarius, *factus sum, & per hunc gradum ad Episcopatum perveni.* De Diversis sermone 49. An potest enim quisquam instituì, fingique meliùs ad Episcopatum, quàm qui vices Episcopi fungi cogitur longo temporis intervallo? Ea res tam est aperta, ut obscurari dicendo magis possit, quàm illustrari.

X. Illud observare satius fuerit, Conciliorum Canones antiquos, & Pontificum Decretales Epistolas, quibus jubentur de ejusdem Ecclesiæ gremio Presbyteri, aut Diaconi in Episcopos eligi, non idcirco tantùm id præcepisse, ut eximio utrique illi Ordini haberent & haberi curarent honorem, & quasi gradus ad summas Ecclesiæ dignitates viamque sternerent: sed ut ii maximè Ecclesiæ præficerentur, qui Episcoporum nossent officia, functiones expleissent, & ei non succumberent oneri, quod cum superioribus Episcopis multò antè portare insuevissent. Quod si de Presbyteris & Diaconis is eligebatur, ut ferebant Canones, qui erat in rebus tantis versatus magis, ac ministerio tam sancto magis idoneus: rationi valdè consentaneum est, ut credamus, eum multò sæpiùs eligi solitum esse, quem Generalem sibi Vicarium Episcopus elegisset, præmonstrassetque, quem Episcopali gestandæ, sive secum, sive post se, sarcinæ magis idoneum judicaret. Credi enim par est ab Episcopo peritissimum quemque sumptum esse de Presbyteris & Diaconis, apud quem partem deponeret aliquam oneris sui. Adhibebantur iis temporibus omnes & Presbyteri & Diaconi, non decantandis, quibus tamen intererant, divinis Officiis: ea quippe tum erat aliorum Clericorum cura: sed juvando sublevandoque Episcopo, aut conferendis Sacramentis, aut habendis concionibus, aut finiendis Clericorum ac fidelium inter se litibus, aut obeundis Curialibus aut Episcopalibus muniis. Episcopi ergo cujusque Clerus, sed ipsum præsertim Presbyterorum ejus ac Diaconorum Collegium, futurorum erat Episcoporum seminarium. Ita ut inter eos qui præ cæteris adhiberetur rebus gerendis, & haberetur pro Vicario generali, is esset dignitati maturior Episcopali.

XI. Facilè mihi equidem persuaserim, Eraclium Presbyterum, quem sibi coadjutorem, & successorem adscivit Augustinus paulò ante obitum, ejusdem Generalem fuisse Vicarium, quando ab Ecclesia illum sua abducebat, tum propriæ Ecclesiæ, tum universæ necessitas. Principem enim illi secundùm se authoritatis locum dabat indubitanter Augustinus, & hac illum rerum experientia imbuebat, perpoliebatque, ut Episcopum fingeret & informaret. Nec dubitari etiam potest, quin Mamertus Viennensis Episcopus Claudianum fratrem in Vicarii Generalis ministerium sibi adsciverit; Sidonius enim Apollinaris, ubi de Claudiano loquitur, eam tibi Vicarii Generalis tabellam depingit, qua vix ullam queas desiderare perfectionem. *Episcopum fratrem majorem natu religiosissimè observans, quem diligebat ut filium, cùm tamquam patrem veneraretur. Sed & ille suspiciebat hunc granditer, habens in eo Consiliarium in judiciis, Vicarium in Ecclesiis, Procuratorem in negotiis, villicum in Prædiis, Tabularium in Tributis, in lectionibus comitem, in expositionibus Interpretem, in itineribus contubernalem.* Ann. Christ. 490. Sidon. l. 4. Epist. 11. Idem sonant non minùs eleganter hæc Sidonii de eodem Carmina: *Antistes fuit ordine in secundo, fratrem fasce levans Episcopali. Nam de Pontificis honore summi ille insignia sumpsit, hic laborem.*

XII. Verùm ut hæc est sine controversia Generalis absolutissima descriptio Vicarii: ita perspicuum prorsus est hunc verè Generalem esse Vicarium, qui Episcopo suo nulla in ministerii sui parte deesset. Erat enim illi Officialis, *Consiliarius in judiciis*. Erat Oeconomus, *Procurator in negotiis*. Vicedominus, aut domus dispensator, *Villicus in prædiis*. Thesaurarius & Ærarii præfectus, *Tabularius in tributis*. Theologus, *In expositionibus interpres*. Pœnitentiarius, & in offerendis sacrificiis, conferendisque Sacramentis Vicarius, *Vicarius in Ecclesiis*. Syncellus denique & secretiorum ejus operum testis, *In itineribus contubernalis*. Quin etiam & Præcentor, eorumque qui in Ecclesiasticis occupantur officiis moderator: *Psalmorum hic moderator & phonascus ante Altaria, fratre*

gra-

gratulante, instructas docuit sonare classes. Idem earum officii divini partium rector, quæ singulis anni temporibus recitarentur: *Hic solennibus annuis paravit, quæ quo tempore lecta convenirent.* Claudianum existimavit Gennadius Viennæ fuisse Episcopum. At esse omnino non potuit, ut qui ante fratrem vivere desierit. Petrus de Marca hunc esse errorem Antiquarii, seu Librarii auguratus est, qui Episcopum pro Chorepiscopo scripserit. Verùm hæc quæ cum Sidonio Apollinari dicta sunt, consentiunt magis cum Vicario Generali, quàm cum Chorepiscopo. Nam quæ suprà explicatæ sunt Claudiani functiones, non patiebantur illum ab Episcopo, ab Ecclesia Cathedrali, ab urbe recedere: quæ Chorepiscopi autem sunt, hæc illum in agros plerumque ablegant. Quamquam haud scio, an passim ubique in Gallia tunc temporis fuerint Chorepiscopi. Fit enim eorum mentio nonnisi rara. Et jam antè adnotatum est, eorum strictim, [& quasi ex occasione meminisse Concilium Regiense; nullum autem, qui verè esset Chorepiscopus, instituisse.

Gennad. De viris illust. In Salviano.

Marca de Concor. l. 2. c. 14.

XIII. Non dabit se forsan aliàs tempestivior occasio differendi de Pœnitentiario, qui Vicarius & ipse erat Episcopi Generalis in administranda pœnitentia. Neque id mihi propositum est, ut habito de Vicariis Generalibus sermoni sermonem adjungam alium de privatis & ad partem tantùm aliquam ministerii assumptis Vicariis. Verùm de Pœnitentiario hìc silere non potui, quòd id proprium sit munus Presbyterorum; cùm cætera quæ aliis mandantur Vicariis, & Diaconis & minoribus Clericis possint ab Episcopo committi.

Sæviente, quæ dirissima fuit, Decii persecutione, ut Socrates refert, *Ecclesiarum Episcopi Canoni adjunxerunt, ut in singulis Ecclesiis Presbyter quidam Pœnitentiæ præesset, quò qui post Baptismum lapsi fuissent, coram Presbytero ad eam rem designato peccata sua confiterentur.* Solius hactenus fuerat, & ut infrà dicetur, solius etiam postea fuit Episcopi publica Pœnitentium reconciliatio. Nam & illius erat pœnitentiæ leges ponere, condere Canones, publicam decernere pœnitentiam, explorare per sese aut per alios, quo studio pœnitentes operi incumberent: ut pro cujusque vel negligentia vel diligentia pœnitentiæ tempus vel protraheretur longiùs, vel contraheretur. Eadem viguit disciplina etiam post institutum Pœnitentiarium, ut fidem faciunt sanctissimi Patres, Canones Conciliorum, & summorum Pontificum Decreta. Ex quibus illud efficitur, eas tantùm fuisse Pœnitentiarii partes, ut si qui primam Baptismi commaculassent innocentiam, eorum secretas audiret Confessiones, secretasque indiceret pœnitentias: si quis autem ejusmodi patrasset aliquid, quod sola eluì posset pœnitentia publica, eum propter crimen capitale ad Episcopi Tribunal, & ad difficillimos pœnitentiæ publicæ remitteret labores. Accidit autem Constantinopoli, Nectario ejus Ecclesiæ clavum regente, ut fœmina post factam Pœnitentiario Presbytero Confessionem, palam & publicè confessa sit se à Diacono vitiatam fuisse. Id verò quod non poterat non grave scandalum concitare, sine dubio illa fecit præter Presbyteri consilium. Nam ea tempestate etsi peccatorum, etiam occultorum, publica esset pœnitentia, erat tamen semper secreta Confessio. Immo secretò etiam peragebatur pœnitentia, quando offendiculo eam fore præsagiebatur, si publica fieret; aut suspicionibus, odiis vindictæque locum daturam. Denique ita temperabantur omnia, ut ne fœminæ, quæ res esset plena periculi, in ullam unquam suspicionem obliquiorem venirent.

L. 5. c. 19.

XIV. His omnino rationibus adducimur, ut Pœnitentiarium culpæ protsus eximamus; & in culpa non fuerit nisi mulier, quæ ultra positos sibi ab eo limites imprudentiùs progressa, gravissimum quidem, sed occultum crimen gravi omnium scandalo publicè confessa est. Abstulit tamen & Presbyterum Pœnitentiarium Nectarius, & ipsam de peccatis occultis publicam pœnitentiam, facta omnibus potestate, ut ad Communionem Eucharisticam accederent, & ei soli, cui collibitum esset, conscientiæ suæ redderent rationem.

Ita intelligendus est Socrates, qui mox asserit idem secutas esse cæteras Orientis Ecclesias, quod Constantinopolitana fecisset, Presbyterumque Pœnitentiarium sustulisse. Ab his sanè temporibus Græcorum Ecclesiæ Scriptores omnes, & hodierni rerum Orientalium Historici testantur; apud Græcos viguisse semper, etiamnum hodie vigere pœnitentiales Canones: ex eorum norma olim & hactenus præscribi pœnitentias: solam autem occultorum criminum pœnitentiam publicam in usu esse desiisse post Nectarii Decretum, hoc est, ab sæculo quinto ineunte; uti nec in usu est jam inde ab sæculo desinente duodecimo in Occidente. Eo enim tempore in Occidente cœpit rarissima esse pœnitentia publica, cùm quod ad occulta attinet crimina, jam publica esse desisset septimo admodum sæculo.

Hinc colliges ita conjunctam fuisse hujus Pœnitentiarii Presbyteri & pœnitentiæ publicæ rationem, ut hac sublata, tolli & illum oporteret. 1. Alioqui è tot Orientis Ecclesiis aliqua saltem Pœnitentiarium retinuisset. 2. Deciana persecutio & creberrimi in ea lapsus, ad pœnitentiam tantùm publicam pertinent. 3. Offendiculo fuit mulier confessa publicè crimen occultum; id spectabat etiam ad pœnitentiam publicam, cujus illa leges prætergressa erat, & per quas non licebat scelera palam efferre, quæ utiliùs latèrent. *Vlteriùs progressa*, ait Socrates. 4. Publicatio occultorum criminum arbitraria erat, & ea absolvebantur mulieres, sicunde periculi aliquid immineret. Potuit ergo pœnitentia publica, & is penes quem erat ejus dispensatio, Presbyter tolli. Non ita privata peccatorum & confessio & pœnitentia. Cùm enim hæc sit ad absolutionem aut annuendam, aut renuendam, aut suspendendam penitus necessaria, aut eam non sustulisset Nectarius, aut si privato suo consilio fecisset, aliquos expertus esset supra modum repugnantes; non saltem habuisset consentaneas omnes Orientis Ecclesias, in tam præpropera innovatione, tantique ad æternam salutem momenti.

XV. Præter ea quæ sunt apud Socratem, hæc habet Sozomenus non contemnenda. Eligi solitum Presbyterum Pœnitentiarium, qui vitæ purus & integer, secreti tenacissimus esset: *Presbyterum vitæ integritate spectabilem, secretorum tenacem, & sapientem huic muneri præfecerunt.* Pœnitentiarios id genus Presbyteros in Occidente adhuc & Romæ potissimùm, pristinam retinere potestatem: *Solicitè in Occidentalibus Ecclesiis, & maximè in Romana servatur.* Eam mulierem confessam esse, illo se contaminatam fuisse flagitio, eo tempore quo moras trahebat in Ecclesia, ut pœnitentiæ sibi præscriptæ faceret satis. Illam Nectarius ansam arripuit extinguendæ pœnitentiæ publicæ, quæ prolixiores in Ecclesia preces, & prostrationes plures habebat.

L. 7. c. 16.

XVI. Quod autem de Ecclesia Occidentali dictum est à Sozomeno, ne ita intelligas, ut putes in Ecclesia Cathedrali Presbyterum fuisse Pœnitentiarium, cujus propriæ hæ partes esset, confessiones audire, indicere pœnitentias, pœnitentes absolvere. Dicemus enim infrà, extrema demum hac Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum institutum fuisse ejusmodi ad rem Pœnitentiarium Vicarium Episcopi generalem. Prioribus autem quinque sexve sæculis penes Episcopum solum erat pœnitentiæ publicæ administratio: penes Presbyterum verò delegatum, nonnisi Episcopo absente, aut ægrotante. Aperta est authoritas Concilii III. Carthaginensis, cui consonabat Occidentalis totius Ecclesiæ disciplina. *Vt pœnitentibus secundùm*

Can. 31. 32.

peccatorum differentiam, Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Ut Presbyter inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi abſente Epiſcopo, & neceſſitate cogente. Moleſtè tulerat olim Cyprianus, quòd Presbyteri pœnitentes injuſſu ſuo reconciliaſſent: *Quod nec periculum metuere debemus de offenſa Domini, cum* L. 3. Ep. 14. *aliqui de Presbyteris, nec Evangelii, nec loci ſui memores, quod numquam ſub anteceſſoribus factum eſt, cum contumelia & contemptu præpoſiti totum ſibi vendicent.* Eliberina Synodus à Presbyteris reconciliari pœnitentes non patitur, niſi cùm urget extremum morbi diſcrimen. *Apud Presbyterum ſi quis gravi lapſu in ruinam mortis inciderit, placuit agere pœnitentiam non debere, ſed potius apud Epiſcopum. Cogente tamen infirmitate, neceſſe eſt Presbyterum communionem præſtare debere, & Diaconum, ſi ei juſſerit Sacerdos.* Quod ad Diaconos pertinet, non poterat illis aliud præcipi, quàm ut Euchariſtiam diſpenſarent, quod proprii erat & antiquiſſimi eorum muneris, nec aliud ſonant, vel Cypriani, vel hujus Canonis verba.

CAPUT VIII. *P. 4, l. 1. c. 26.*

De Vicariis Generalibus & de Officialibus in genere, de Vicariis Generalibus in particulari, ex diſciplina recentiore poſt annum Chriſti milleſimum.

I. In antiquis novi Juris Decretalibus, nulla veſtigia hunc Vicariorum Generalium, aut Officialium.

II. In Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. jacta quodammodo ſunt hujus utriuſque Dignitatis fundamenta.

III. Erant jam tamen in aliquibus Eccleſiis: erant & ex Regularibus.

IV. Paſſim & univerſim inſtituti ſunt ſæculo decimo tertio, ut ex Sexto liquet.

V. Meræ primò delegationes fuere.

VI. Jam tum tempore Concilii Viennenſis, Officialis munus erat conſtans & perpetuum.

VII. Varia Conciliorum ſtatuta de Vicariis Generalibus & Officialibus.

VIII. De Vicariis Generalibus Capitulorum Sede vacante.

IX. Regum Francorum Conſtitutiones de Vicariis Generalibus.

X. De Vicariatu Pontiſarenſi.

XI. Statuta varia Concilii Tridentini, & Congregationis Concilii Declarationes eadem de re.

I. NEc in Gratiani Decreto, nec in Gregorianis, ſeu antiquis Decretalibus, ullum deprehendi poteſt veſtigium Vicariorum Generalium, aut Officialium iſtiuſmodi, qui tanto nunc ſunt Epiſcopis levamento. In Decretalibus quidem tituli certi ſunt *de Officio Archipresbyteri*, itemque *de Officio Archidiaconi:* ſed de Vicario Generali, aut Officiali, nulli ſunt prorſus. Innocentius III. diſertis verbis teſtatum facit, Vicarium Epiſcopi Generalem eſſe Archidiaconum ipſum: *Et ipſius Epiſcopi Vicarius reperitur; omnem ſolicitudinem & curam tam in Clericis, quàm in Eccleſiis eorum impendendo.* C. Ad hæc. De offic. Archid. Titulus qui inſcribitur *de Officio Vicarii*, non agit, niſi de iis Vicariis, ſive perpetuis, ſive temporariis, quos Parochi, aliique Beneficiarii inferiores ſuis in Eccleſiis inſtituere poſſunt. In Capite tamen *ſua nobis*, de Vicario agitur, quem Romanus Pontifex Romæ creabat, cùm ab ea aliquandiu abfuturus erat: quem & ſpiritali juriſdictione induebat in Urbem univerſam: *Quoniam juriſdictio Vicarii quem Romanus Pontifex in urbe reliquit, non extenditur extra illam, niſi ei ſit ſpecialiter conceſſum.* At verò id ad ſolum attinet Romanum Præſulem, & eo tantùm tempre, quo Roma abeſt.

II. In Concilio ſanè Lateranenſi ſub Innocentio III. ſtatutum fuit, ut ſi qua in urbe, vel Diœceſi eſſent populi plures, non una lingua, diverſis moribus, aliis & aliis Eccleſiaſticis ritibus, totidem ab Epiſcopo conſtituerentur Vicarii Generales, qui ſingulis adminicula ſalutis neceſſaria omnia ſuppeditare poſſent. *Pontifices hujuſmodi civitatum ſive Diœceſum provideant viros idoneos, qui ſecundum diverſitates rituum & linguarum, divina illis officia celebrent, & Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo.* C. Quoniam. De officio Judicis Ordin. Sed ea ſingularis erat ſpecies, ex qua inferri etiam licet, aliàs in more poſitum non fuiſſe, ut Vicarios Generales Epiſcopi ſibi quique ſuos deligerent. Illo etiam ſæculo, quod illuſtravit Innocentius III. noſtræ in Oriente de Chriſtiani nominis hoſtibus reportatæ victoriæ huic originem debere plurium Chriſtianarum gentium una aliqua in urbe, vel Provincia commorationi; Latinorum nempe Græcorumque. Denique Innocentius idem III. eodem Decreto copiam facit Epiſcopo iſtiuſmodi, alium ut ſibi ſubjungat Epiſcopum, tamquam Vicarium Generalem, qui diverſi ſermonis rituſque populum regat: *Catholicum Præſulem conſtituat ſibi Vicarium.* Rara & hæc ac ſingularis omnino ſpecies eſt.

Nec diſſimulare tamen debemus, ejuſdem Lateranenſis Synodi Patres hortatos eſſe, ut ſiquando non poſſent Epiſcopi numeros omnes implere ſui muneris, adjutores ſibi accerſerent, & cooperarios, & Prædicatores, Pœnitentiarioſque, à quibus ad pietatem inſtruantur, regantur, viſitentur Diœceſani, eorum nomine & vice; *Vice ipſorum, cum per ſe iidem nequiverint.* Cap. Inter cætera. Ibid. Sed & hinc rurſus liquet, nequedum uſitatum id fuiſſe, cùm ad id hortandi fuerint Epiſcopi.

Porro tot rationibus & argumentis urgebat hæc Synodus Epiſcopos, ut Vicarios ſibi Generales adjungerent, ut probabile cum primis ſit tam luculento & tam neceſſario inſtituto illos brevi obſecutos eſſe. Occupationum gravitas & multitudo, corporeæ ægritudines, hoſtium incurſiones, Diœceſeon vaſtiſſimi limites, denique ipſa Canonicæ diſciplinæ imperitia anſam præbuere Lateranenſibus Patribus edendæ generalis hujus Conſtitutionis: *Generali Conſtitutione ſancimus.*

III. Jam tum erant tamen nonnullis in Diœceſibus Vicarii Epiſcoporum Generales. Etenim Gilduinus Abbas ſancti Victoris apud Pariſios, Vicarius cùm eſſet & Pœnitentiarius Epiſcopi Pariſienſis, interdicto ſubjecit Archidiaconatum omnem Stephani de Garlanda Archidiaconi Pariſienſis. Ea de re conqueſtus eſt Henricus Senonenſis Archiepiſcopus apud Epiſcopum Pariſienſem, qui intrepidè nihilominus præclaro Vicarii Generalis ſui facinori patrocinatus eſt. En ipſa Archiepiſcopi Senonenſis verba, cui Archidiaconus carnis & ſanguinis proximitate conjunctus erat: *Quod licet Abbati ſancti Victoris Vicario veſtro rectitudinem offerret, & per eum juſtitiam exequi paratus eſſet, idem Abbas ſuper terram ejus interdicti ſententiam poſuit.* Ann. 1151. Hiſt. Univ. Pariſ. To. 2. p. 131. Refert Scriptor Hiſtoriæ Epiſcoporum Virdunenſium, Alberonem ejus urbis Epiſcopum Canonicos Regulares Præmonſtratenſes ſubrogaſſe Monachis malæ frugis in Monaſterio quodam ſuo, factumque ſuum approbaſſe Innocentio II. Papæ, ex eo quòd ejus Monaſterii Abbas antiquo uſu Vicarius eſſet Epiſcopi, quo munere aptiùs Clerici quàm Monachi fungerentur. Spicil. To. 12. p. 313. *Inſuper accedit ad hoc, quod Abbas loci illius Vicarius eſt Epiſcopi, quod officium magis convenit ordi-*

ordini Clericorum, quàm Monachorum. Sed ea tum parum frequentia erant exempla; & perquàm veriſimile eſt, increbreſcentes Epiſcopos inter & Archidiaconos diſſenſiones eo viſas eſſe pacandas remedio, ut Vicarii Generales ab Epiſcopis crearentur, qui paulatim ſupra Archidiaconos aſſurgerent, eorumque in ſe transferrent juriſdictionem: eam videlicet, quam cum vice & delegatione arbitraria Epiſcoporum olim obtinuiſſent, conſtanti deinde titulo & officio explicuiſſent, tanquam ſibi propriam & agnatam.

IV. Seu rationis, ſeu authoritatis hujus momenta tanta fuere, ut Titulus *de officio Vicarii in Sexto* totus omnino ſit in illuſtrandis Epiſcoporum Generalibus Vicariis, eorumque muneribus. Ergo ſæculo demum XIII. univerſim ii invaluere & viguere deinceps in omnibus Epiſcopatibus. Agit ibi Innocentius IV. de Officiali Epiſcopi Provinciæ Remenſis, cui erant Vicarii, aut vices ejus gerentes, & qui ab Archiepiſcopo Remenſi excommunicationis vinculo innexus fuerat. Definit ibi Bonifacius VIII. non poſſe Officialem aut Vicarium Generalem, *Officialis, aut Vicarius Generalis Epiſcopi*, Beneficia conferre, vel crimine aliquo deturpatis auferre, ſine ſpeciali mandato Epiſcopi, quanquam ei univerſim authoritas & juriſdictio Epiſcopi delegata ſit. *Licèt in Officialem Epiſcopi, per commiſſionem officii generaliter ſibi factam, cauſarum cognitio transferatur.*

V. Juvabit hìc animadvertere, 1. eundem unum fuiſſe & Officialem & Generalem Vicarium, quòd necdum tunc forſan tam accuratè diſcernerent juriſdictionem contentioſam à voluntaria. 2. Illum ipſum ſæpiſſimè fuiſſe Pœnitentiarium. Quippe Abbas ſancti Victoris de quo ſuprà, cùm Vicarius eſſet Epiſcopi Pariſienſis, idemque ejus Officialis; ut palam fit ex Interdicto, quo totum Stephani Archidiaconatum perculit: idem ipſe Pœnitentiarius erat, ut patet ex eo quòd prohibitus eſt eos abſolvere, qui cruentas manus injecerant in Thomam Priorem ſancti Victoris. 3. Arbitrariæ erant hæ tunc tantùm delegationes, ut ex antedictis manifeſtum eſt, utque ex hodiernis Vicariis Generalibus confirmari poteſt. Nam impræſentiarum cum Officiales tum Pœnitentiarii ſtabili perpetuoque gaudent officio tituloque.

Hiſt. Univ. part. Tom. 2. par. 123.

In Concilio Lugdunenſi Innocentius IV. intra certos cancellos coercuit Officiales Archiepiſcoporum. Vetuit enim ne interdicto, ſuſpenſione, vel excommunicatione percellerent Epiſcopos Provinciæ, eo temporis ſpatio, quo Archiepiſcopus ipſe in Provincia eſt, vel prope abeſt. *Quandiu in ſua Provincia, vel circa illam extitit.* Ea quippe reverentia habenda eſt Epiſcopatus majeſtati, *ob reverentiam Pontificalis officii.* Vetuit porro ne Archiepiſcopi in Suffraganeorum Diœceſibus Officiales haberent ſibi proprios, niſi peculiaris conſuetudo ei uſui patrocinaretur. *Niſi aliud Remenſis Eccleſia circa talium Officialium conſtitutionem de conſuetudine obtineat ſpeciali.* Anno 1248. Epiſcopus Altiſiodorenſis id perpendens, quòd necdum ullus ſuſtinuiſſet nomen & perſonam Vicarii ſe abſente: *nec hactenus fuit aliquis qui ex officio ſuo vices abſentis Pontificis agere teneatur*: eam Provinciam mandavit Scholaſtico ſuo, ut ſua vice in choro Officiis adeſſet, Confeſſiones audiret, Pœnitentes publicos reconciliaret: denique tum ipſum, tum ſucceſſores ejus, homagio ſibi aſtrinxit ligio, ut vocant, tanquam Eccleſiæ ſuæ Capellanos. *Scholaſticus verò & Capellanus erit homo ligius Epiſcopi, & ei fidelitatem faciet, ſalva tàmen fidelitate quam debet Capitulo, tanquam Canonicus.*

C. Romana. in Sexto. De Offic. ordin.

Gal. Chriſt. to. 2. p. 305.

VI. Denique Clemens V. in Concilio Viennenſi innuere videtur, eo jam tempore Officialis conſtantem & perpetuum fuiſſe titulum, non jam precarium, & ex voluntate Epiſcopi revocabilem. Nimirum cùm docet & diffinit Officialem Epiſcopi principalem à Papa delegari poſſe, non poſſe autem Vicarium Foraneum: *Principalis Officialis Epiſcopi, &c. Officialis Foraneus, &c.* C. Et ſi. De Reſcriptis. In Clement.

Anno 1314. Concilium Ravennas conceſſit Vicario Generali, abſente ut poſſet Epiſcopo Litteras Ordinandis dimiſſorias conferre. In Concilio Avenionenſi anni 1326. Vicarii Generales Epiſcoporum quorundam, eorum abſentium loca impleverunt: & Archiepiſcopus ipſe Arelatenſis affuit, ut Vicarius Generalis Epiſcopatus Avenionenſis in temporalibus & ſpiritalibus. *Conſentiente Arelatenſi Epiſcopo, & Epiſcopatus Avenionenſis in ſpiritalibus & temporalibus Generali Vicario.* Certum haberi hìc videtur, ſuos jam ſingulis Epiſcopis & Vicarios Generales eſſe & Officiales. *Singuli Epiſcopi & eorum Officiales, Vicarii, locum tenentes, & vicem gerentes ipſorum,* Idem patet ex Concilio Londonienſi anni 1342. Anno 1368. Archiepiſcopus Narbonenſis, cùm Provinciale convocaret Concilium, litteras indictionis inſcripſit Suffraganeis ſuis; aut ſi abeſſent, Vicariis eorum Generalibus. Can. 2. Can. 40 44. Can. 15.

Jam nullus ergo ſupereſt ambigendi locus, quin poſt Lateranenſe Concilium IV. ſub Innocentio III. pleriſque in Eccleſiis conſtitui cœperint ab Epiſcopis Vicarii Generales; & denique poſt Bonifacii VIII. tempora ea fuerit conſuetudo receptiſſima in omnibus Eccleſis.

VII. In Concilio Salisburgenſi anni 1420. edicitur non poſſe Parochiales Eccleſias conferri, niſi ab Epiſcopo, aut Archidiacono, aut Vicario. Concilio Provinciali Hafnienſi in Dania affuit *Vicarius perpetuus* Epiſcopi Sleſvicenſis, vice Epiſcopi tum ægritudine & gravi ſenio confecti. In Concilio Dertuſano in Hiſpania anno 1419. ſtatutum eſt, ut Vicarii Generales & Officiales Epiſcoporum non alii eſſe poſſent, quàm qui ſacris Ordinibus jam initiati eſſent, alioqui irrita forent eorum acta. *Perpetuo ordinamus edicto, Vicarios Generales aut principales Officiales Diœceſanorum, vel Ordinariorum Eccleſiaſticorum, eſſe debere in ſacris Ordinibus.* Concilium Mediolanenſe V. anni 1579. conſultum fore duxit, 1. Ut Vicarii Generales alicujus Diœceſeos ex iis ne eligerentur, qui originem & natales in ea ſortiti eſſent, ut inacceſſi magis eſſent precibus & cupiditatibus, quibus plerumque ab æqui ſemita homines deflectunt. 2. Ne quid Beneficii haberent, cui reſidentiæ lex immineret: ut ab aliis curis omnibus expediti, toti eſſent in munere ſuo implendo. 3. Denique ut Epiſcopo antè ſacramento obligarentur. Concilium Mediolanenſe VI. præcepit, ut Subdiaconatus ſaltem ordine dotatus eſſet Vicarius Generalis, juxa Decretum Concilii Pariſienſis: *Saltem Subdiaconus ſit.* Concilium Burdigalenſe anni 1583. ſtatuit, ut Vicarii Generales poſthac nonniſi ex Presbyteris adoptarentur: qui autem jam vocati fuerant ad id munus, eo quamprimum ordine initiarentur. Concilium Turonenſe ejuſdem anni 1583. declaravit Abbatum Procuratores, qui perperam Vicarii Generales dicebantur, non poſſe deinceps locum honoris alium obtinere, quàm qui ſibi ex profeſſionis ſuæ tempore obtingeret. Can. 25. Can. 10. Act. Eccl. Med. p. 314. Cap. 16. Cap. 16.

VIII. Concilium Tridentinum præſcripſit Capitulis Cathedralibus, ut intra octo à morte Epiſcopi dies, Vicarium Generalem, aut Officialem eligant, in Canonici Juris Palæſtra verſatum, Doctorem, aut Licentiatum, qui ſaltem ea ſit rerum ſcientia & experientia, quam id munus deſiderat; alioqui ea poteſtas devolvitur ad Metropolitanum: aut ad ſeniorem inter Suffraganeos, ſi de Eccleſia Metropolitana agatur. Epiſcopus cum primum inibit Eccleſiæ poſſeſſionem & regimen, Vicarios aut Officiales Capituli ad reddendas ſibi regiminis rationes compellet: quamvis ejuſdem rationes apud Capitulum retuliſſent. Concilium Mexicanum anni 1585. inde auguratum eſt, à Sess. 24. c. 16. L. 1. Tit. 8. §. 8.

Con-

Concilio Tridentino jussos esse Episcopos, & ea lege constrictos, quæ Canonico Juri communi prorsus concinit, ut Generales Vicarios, aut Officiales, eos sibi adsciscant, qui Doctoratus vel Licentiæ lauream consecuti sint. *Quoniam Episcopi, jure & expresso Concilii Tridentini decreto tenentur Officialem Vicarium generalem constituere, qui Doctor sit, vel &c.*

Ibidem.

Art.45.

IX. Regio in Comitiis Blesensibus edicto sancitum est, ne quem possit Episcopus vel Archiepiscopus creare Vicarium Generalem, vel Officialem, nisi qui Gradibus fulgeat, & in ordine Presbyterali constitutus sit. Neu possit Vicarius Episcopi, vel Officialis, sive sigilli, sive quampiam aliam firmam ab Episcopo obtinere. Vetat etiam ne Officiales & Ministri Regii, Vicariatus Episcoporum aut Prælatorum quorumvis accipiant, sive ad temporalia quælibet, sive ad spiritalia jura, sive ad collationem denique Beneficiorum, in eorum Episcopatibus, Abbatiis & Prioratibus sitorum. Cùm Gratianopolitanus Episcopus anno 1632. duos ex Ordine Dominicano Regulares, Gradibus instructos elegisset in Vicarios Generales, eis exauthoratis ejusdem urbis Senatus ex Canonicis subrogavit eum, qui primum inter eosdem antiquitate locum tenebat, donec Episcopus ipse alios delegisset. Interpellavit ille Regium Consilium, quo muneri suo restituti sunt duo Dominicani. Edicto Henrici II. Regis anno 1554. vetiti sunt Episcopi, ne Vicarios sibi Generales adsciscerent, nisi in Gallia natos. Consule, si vacat, Acta Cleri Gallicani, in quibus prolixiùs multa decernuntur de officio & functionibus Vicariorum Generalium, & Officialium.

Art.112.

Memoires du Clerge. To.2. Pa. 3. pag.10.11. Fevret. l. 3. c.4.n.9.12.

X. Habet Vicariatus in Gallia Pontisarensis multa, quæ propria ei & peculiaria cum sint, hìc ea obiter adnotari non abs re erit. Si fides enim adhibeas Renato Chopino, cùm Parisiensis, Bellovacensis & Sylvanectensis Episcopi tractum illum, qui Vilcassinus Gallicus ager dicitur, & cujus caput Pontisara est, sibi quisque vendicarent: Romanæ sedis temporario interim diplomate cautum fuit, ut tractus ille in manus Archiepiscopi Rotomagensis deponeretur. Itaque ubi Archiepiscopus Rotomagensis Vicarium hìc Generalem instituit, nihil sibi in illum juris retinet, nullum dominium, quin immo Vicarius pleno jure confert Beneficia omnia suo in tractu vacantia, instituit destituitque ministros omnes sibi obnoxios: Ordinaria potestate utitur in temporalibus & spiritualibus: ab eo ad summum Pontificem immediatè provocatur, causæque ejusmodi à Judicibus delegatis *in partibus* judicantur: denique perpetuum obtinet jus, nec Vicariatus ejus expirat obeunte Rotomagensi Archiepiscopo, à quo nec destitui potest.

Fevret. l. 3. c.4.n.25.

Chopin. Polit.l.2.Tit.4. n. 26.

Hæc Renatus Chopinus mandavit litteris, magnam à nobis certè initurus gratiam, si horum documenta aliqua, aut probationes prompsisset. Affirmat enim Rogerius anno 1196. Vilcassinum Francicum Rotomagensis Diœcesis finibus comprehensum fuisse, & Philippum Augustum Franciæ Regem postulasse, ut Rotomagensis Archiepiscopus, qui alioqui Anglicanæ tunc ditionis erat, pro ea regiuncula fidei sacramentum sibi præstaret. *Rex Franciæ postulavit sibi fieri fidelitatem à Valtero Rotomagensi Archiepiscopo, de illa parte Archiepiscopatus, quæ est in regno Franciæ, scilicet de Vogesin le Francois.* Commentitia est ergo illa Chopini sequestratio. Quin & Sammarthani fratres evulgarunt Chartam Odonis Archiepiscopi Rotomagensis anni 1255. qua declarat ipsemet Archidiaconatum Pontisarensem ad Regum Francorum collationem spectasse: *Cujus Archidiaconatus cum suis pertinentiis ad eundem Regem collatio pertinebat*: cùmque in manus sancti Ludovici Regis resignatus fuisset, eo se ab hoc ipso Rege investitum fuisse, ut à se & successoribus suis cum jurisdictione & ditione sua omni retineretur. *Archidiaconatum Pontisarensem ex resignatione Magistri Haymonis vacantem, contulit, à nobis nostrisque successoribus in perpetuum liberè ac pacificè possidendum, nosque investivit de eodem, omnia Archidiaconatus jura & jurisdictionem cæteraque omnia ad ipsum Archidiaconatum pertinentia in nos & Rotomagensem Ecclesiam totaliter transferendo.* Recepit in se sponditque eodem tempore Archiepiscopus, constitutum à se iri Vicarium, qui Pontisaræ sedem figeret in Parochia beatæ Mariæ, vel D.Martini, prout visum esset Archiepiscopis Rotomagensibus: dirimeretque lites omnes Pontisarensium Civium, præter causas hæreseos & falsi, cum potestate appellandi ad Archiepiscopum Rotomagensem, vel ad ejus Officialem. *Cognoscet de omnibus causis Burgensium ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, &c. Ad nos, & Officialem Rotomagensem licitè poterunt appellare.* Capitulum Rotomagense consensionem suam scripto exhibuit, quod illa ipsa charta continetur. Ita extinctus est Archidiaconatus Pontisarensis, unitusque Ecclesiæ & Archiepiscopatui Rotomagensi; constituto Officiali, seu Vicario Generali in ejus locum, à quo ad Archiepiscopum, vel Officialem Rotomagensem provocare fas est.

Gall.Christ. To.1. p.588.

Plura possent huc constipari exempla suppressionis Archidiaconatuum, Præpositurarum, aliarumque Dignitatum, earumque unionis cum Ecclesia Cathedrali. Præposituræ longè pluribus in Ecclesiis esse desierunt, propter Præpositorum facinorosam vitam, tyrannicasque deprædationes. Invaserant & aliquando laici ipsos Archidiaconatus; eoque moveri forsan potuit sanctissimus Rex Ludovicus, ut extinctioni Pontisarensis Archidiaconatus assentiretur. Videbatur etiam Vilcassinum Francicum proprium sibi Officialem, seu Generalem flagitare Vicarium, quod à Ducatu Neustriæ reliquoque Rotomagensi Archiepiscopatu, ditionis quondam & perdiu Anglicanæ, plurimùm discreparet. Denique postquam Curiæ Senatorum Regiæ, quæ Parlamenta dicimus, in eam devenere formam, qua nunc sunt; præsertim ab Edicto Francisci I. quo Archiepiscopis Episcopisque præcipitur, ut in iis Diœceseos suæ tractibus, qui aliis & aliis Parlamentis obnoxii sunt, alios & alios habeant Officiales Generalesque Vicarios: arctior incubuit necessitas, ut Archiepiscopus Rotomagensis specialem haberet Pontisaræ Vicarium & Officialem: quòd nimirum Vilcassinus Franciæ tractus in jure & finibus sit Parlamenti Parisiensis. Hæc antiqua, hæc nova hujus Vicariatus forma, à qua immaniter discrepat & aberrat Chopinus. Edita non ita pridem est compilatio Synodorum & Conciliorum Rotomagensium. Ibi habetur Formula & veluti summa jurium & privilegiorum Vicarii Pontisarensis, ab Archiepiscopo Rotomagensi anno 1633. probata, cui & ipse tum Pontisarensis Vicarius subscripsit.

Synodico Rotomag. pag.456.

XI. Venio ad Vicarios Generales Capitulorum. Et quidem jure communi Decretalium possunt Capitula exercere Episcopalem jurisdictionem, viduata sede, cujus tunc illi depositam penes se sibique interim commendatam authoritatem gerunt. At Tridentinæ Synodi decreto non possunt eam exercere, nisi per Vicarium Generalem, quem nominare necesse habent intra octo à morte Episcopi dies; alioqui ejus nominandi potestas devolvitur ad Metropolitanum, aut si Metropolitana ipsa vacet Ecclesia, ad seniorem Provinciæ Episcopum. Ipsa quidem Tridentinæ Synodi verba, unum tantùm nominari sinunt. At Congregatio Concilii & Pontifex ipse ad varias ea de re consultationes constanter responderunt, ubi ante hominum memoriam consuetudo viguit, ut duo nominentur, retineri eam & posthac posse. Eadem Congrega-

Conc. Trid. Sess.24.c.16.

tio

rio intactam servavit Capitulis facultatem Vicarios suos revocandi, dum alios sublegant intra dies octo. Declaravit non posse Capitulum quidquam jurisdictionis exercere, nisi per Vicarium: quanquam possit ipsum per sese causas dignoscere justissimarum suspicionum adversus Vicarium. Declaravit denique, quidquid à Tridentinis Patribus sancitum est de Vicariis Generalibus, id totum ad sola spectare Capitula Ecclesiarum Episcopalium, vel Metropolitanarum: non ad Collegiatarum, in quibus ex Jure Communi regi & dispensari debent omnia.

CAPUT IX. P. 4. l. 1. c. 27.

De Officialibus.

I. Cantuariensis Archiepiscopus Officialem Londini habebat, quæ Episcopalis erat urbs illius provinciæ.

II. Coloniæ Officialis erat Metropoleos, vel Appellationum.

III. An Officiales in Ordinibus sacris constituti esse debeant extranei, an indigenæ.

IV. Comitiorum Generalium Cleri Gallicani varia Statuta circa Officiales. Potest Episcopus ipse Judex sedere, & lites dirimere. Officialis dignitatem non potest pretio distrahere, potest Officiales semel institutos destituere.

V. Varia Regum & Curiarum Regiarum statuta de Officialibus, præsertim de eorum destitutione.

VI. De legitima Episcoporum potestate ad judicia per sese agitanda, & disceptandas causas.

VII. Archidiaconi & Officiales nunquam fuere absolutissimè Judices Ordinarii & irrevocabiles.

VIII. Satisfit objectioni petitæ ex repugnantia, quæ non aliud est, quàm Disciplinæ Versatilis varietas, variis seu locis, seu temporibus accommodata.

I. SUperiori Capite primævam originem aperuimus Officialium Episcopalium, tempusque illud quo potissimùm illi eam ad se derivarunt jurisdictionem contentiosam, quæ ut plurimum antè erat penes Archidiaconos. Multa etiam ibi disseruimus de potestate propria Vicariorum Generalium. Par ergo fuit ut hoc demum Capite propria Officialium jura & privilegia investigaremus.

Concilium Cantuariense anni 1295. decrevit, ut ne ab urbe Londinensi discederet nisi rarò, & gravi necessitate adactus Officialis Cantuariensis; quòd ejus absentia non posset non permagno esse detrimento, propter testamentorum causas, & matrimoniorum, & alimentorum, & eorum denique Beneficiorum, quæ in controversiam adducta, vel conferri, vel auferri oporteret, vel vacantia declarari. *Officialis Cantuariensis, cujus damnosa sæpiùs reputatur absentia, longè à civitate Londoniensi ne divertat, &c.* Can. 4. Hic non solùm advertenda latissimè patens Officialis jurisdictio: quæ materies copiosior est quàm ut ei manus admoveamus stylumque, quem tot alia ad se rapiunt argumenta. Sed illa maximè animadvertenda peculiaris consuetudo est, cujus vi suum Londini Officialem habebat Archiepiscopus Cantuariensis, præter commune jus quidem, sed ita tamen ut jus consuetudini ejusmodi non derogaret, sicut capite superiori comprobatum est. Porro ex collatione Beneficiorum huic Officiali permissa, intelligis eum Generalem quoque Vicarium unà fuisse. Quod aliquanto etiam mirabilius est, esse suum Archiepiscopo Vicarium Generalem in Episcopali civitate suæ Provinciæ.

II. In Concilio Colonienſi anni 1423. secerni videtur Officialis, ad solas appellationes dijudicandas designatus. *Officialis noster Colonienſis, qui fuerit pro tempore in causis appellationum, quæ ad Curiam nostram ab audientia Suffraganeorum nostrorum seu eorum Officialium devolventur.* Id saltem patet, contentiosam solùm jurisdictionem huic incubuisse Officiali. Jubet hoc Concilium servari ab eo in Judiciis decreta omnia Innocentii IV. in Sexto, sub pœna suspensionis.

III. Jam diximus supra Dertusani in Hispania Concilii Decreto anno 1429. cautum fuisse, ut Officiales ad Ordines sacros antè provecti sint, alioqui irrita sint eorum Acta. Tarraconense paulò antè Concilium idem decreverat, anno videlicet 1414. *Vicarios vel Officiales Principales, nisi in sacris fuerint Ordinibus constituti, &c.* Concilium Tarraconense anni 1357. excanduit vehementissimè in Vicarios quosdam Hispaniæ Generales, & in Officiales alibi terrarum natos, qui infanda prævitate & inexsaturata avaritia, impunitatem criminum pretio vendiderant, legata pia in privatos suos usus converterant, fundos ipsos Beneficiorum & fidelium pietatis dissipaverant monumenta. Constitutum ergo ibi est: *Nisi extranei constituti Vicarii vel Officiales principales essent, Canonici realiter præbendati, vel de Capitulo Ecclesiarum Cathedralium principatus & regnorum prædictorum, & Officiales foranei essent beneficiati in eisdem.* Porro non prorsus infestum est statutum hoc ei decreto, quod ex Mediolanensibus Conciliis capite superiori protulimus. Potest enim Officialis vicina ex Provincia oriundus esse, atque ita declinabuntur difficultatum scopuli, qui hinc & hinc exitium minantur. Mexicanum Concilium anni 1585. causas matrimoniales ab Episcopo solo judicari vult: si cui eas alteri examinandas deleget, decisionem saltem ut ipse sibi retineat. *De iis Episcopos tantum cognoscere posse, hæc Synodus statuit ac censet. Sin in aliquo casu videatur, Officialibus committat, decisione causæ sibi retenta.*

Can. 3. Constitut. Prov. Tarraconen. pag. 24. Ibid. 21. 22.

Conc. Gen. Tom. 15. pag. 1255.

IV. Conventus Melodunensis Cleri Gallicani, anni 1579. Officialium jura officiaque suis quæque finibus dispescens, remque altiori ab origine repetens, scitissimè declaravit, omnes olim prorsus lites dirimi solitas fuisse in Provinciali Concilio, quod bis annis singulis cogebatur. Exinde verò cùm & scelera & jurgia litesque increbrescerent, ut promptius tantis malis remedium adhiberetur, civiles criminalesque causas cujusque Diœceseos propriis Episcopis esse demandatas. Episcopos ne hoc onere ita gravarentur, ut reliquo ministerio suo fungi non possent, Officiales sibi adhibuisse, quorum unum est cum Episcopo auditorium, & quorum vitæ studiisque infatigato zelo invigilare debet Episcopus, non pro suis tantùm, sed & pro eorum commissis æterno Judici rationes redditurus. *Ne tunc planè se suo functum munere existimet Episcopus, cùm Officialem deputarit, nisi ipsum itidem videat suo etiam fungi officio. Utriusque enim & suæ & Officialis à se deputati, probitatis & vigilantiæ rationem redditurus est Episcopus æterno Judici.* 2. Gratis conferre debet Episcopus suum Officialibus munus, eosque stipendio tam pingui donare, ut ne ulla eis ansa sit nundinandi justitiam, & impunitatem peccandi promercalem habendi. *Suas interim partes perpendat Episcopus, ut Officialis justè non possit conqueri, quod suum sibi damnosum sentiat officium. Ita enim de judicandi munere gratuito loquitur Episcopis Innocentius III. Ad hoc sunt vobis reditus constituti, ut ex ipsis vos & alii Clerici honestè vivatis.* 3. Debet Episcopus ipse per sese criminales decidere causas & matrimoniales, aut principali tantùm Officiali suo eas delegare; qui in civitate residet, aut si quem habet alium alia in urbe Officialem, propter Parlamentorum diversitatem: utcumque res habeat, hanc utique non delegabit Provinciam, nisi

Conc. noviss. Gall. pag. 107. 108. &c.

nisi viris & spectatæ probitatis & eximia quadam prudentia atque rerum scientia præditis, *Causas graviores, utputa matrimoniales & criminales, secundùm constitutionem Alexandri III. suo examini reservet Episcopus, aut ad summum per Officialem suum, in majori sede sui fori constitutum, tractari jubeat.*

Liquet ergo ex Decretis augustissimi hujus Conventus, quem quamplurimi Concilii nomine honestarunt, tria hæc disciplinæ cum primis necessariæ capita stabiliri. 1. Non posse nisi gratis & absque pretio Officiales constitui. 2. Ideoque ad arbitrium Episcopi posse eos revocari. 3. Posse, immo & debere Episcopum per sese incumbere judicandis causis majoribus, utputa de matrimoniis, & criminalibus, & vix eas Officialibus delegare. Itaque procul sunt à vero, qui censent non posse Episcopos per sese, sed per Officiales tantùm suos causis audiendis & dirimendis vacare.

Ibidem. pag. 205, 206, 369. Concilium Rotomagense anni 1581. pulcherrimis Officiales instruxit præceptionibus. Concilium Turonense anni 1585. edixit, ut Officiales nonnisi ex Presbyteris eligerentur: & ni accuratè Concilii hujus ipsius præceptis obsequerentur, suspensione primùm mulctarentur, inde ab officio ac gradu moverentur. Denique vendicantur in hoc Concilio juxta regulas Juris causæ matrimoniales Episcopo, vel ejus Officialibus. Hinc rursus clarum est, & ipsum per sese litibus judicandis vacare potuisse Episcopum, & ab eo Officiales revocari potuisse.

Conc. novis. Gall. pag. 365. Rursus Comitia Cleri Gallicani generalia anni 1606. formulas concinnarunt judiciorum, quibus sese omnia Officialium tribunalia deinceps accommodarent; id quoque cautum ibi est, ut nonnisi Presbyter Officialis munia obiret.

Concilium Narbonense anni 1609. decrevit, ut si per negotiorum tumultuosas molestias non liceret Episcopo causas ipsum per sese audire atque judicare, Officiales saltem deligeret, quorum & probitas & scientia ea esset, quæ tanti Cap. 42. 43. muneris amplitudini responderet. *Si per se ipsos Episcopi, pluribus detenti negotiis, causas omnes audire, & jus dicere non possint, Officiales eligant principales, aut foraneos, ubi vel esse tales soliti, vel ut instituantur, viderint necessarium.* Præjudicatum id ergo erat hujus Synodi Patribus, 1. Posse, immo & debere Episcopum, si per alias occupationes liceat, jurisdictionem suam contentiosam ipsum per semet exercere. 2. Fuisse Officiales Foraneos in diversis Episcopalis ditionis tractibus, præter illum qui in ipsa civitate Episcopali sedem defixam habebat; quin & novos constitui debere ab Episcopo, ubi eorum industria usui futura prospicitur. 3. Ne Officiali constituto exoneratum se prorsus existimet Episcopus, cùm curæ illi Officialis suus ipse esse debeat, gesta ejus ut exploret, & de majoribus causis sæpiùs cum eo conferat, ut qui à summo judice de his ipsis judiciis in judicium adducendus sit. *Officiales verò pro quibus rationem reddituri sunt Episcopi, ut Officio fungantur, hortentur sapiùs; & cum illis agant de rebus civilibus & criminalibus, quæ in Curiis ventilantur: ut qua fieri poterit, meliori & expeditiori ratione provideatur.* 4. Officiales Foranei causas difficiliores referre debent ad civitatis Officialem. Foraneis annumerantur Officialibus, quos Episcopus constituit in urbe, alterius Parlamenti jurisdictioni obnoxia: quod existimant priscis Canonibus consentaneum, jubentibus ut in Provinciis & in locis ipsis causæ dijudicentur.

Leges, si vacuum est, in Monumentis Cleri Gallicani Decretum Consilii Privati Regii anni 1637. in causa Episcopi Claromontani. Eo rescindebatur Senatusconsultum, quo prohibebatur Episcopus ipse per semet Officialis munus & jurisdictionem exercere suam. 2. Leges & diploma Regium Ludovici XIII. datum die 13. Octobris anni 1637. quo Episcopis priscum adseritur jus suum instituendi & destituendi Officialis; eo certè præstituto, ut ne titulo, ut loquitur, onerosо, hoc est, ne pecunia numerata creentur Officiales, cùm id & Decretis & Constitutionibus Canonicis adversum sit. Id certè semel monuisse operæ pretium est, laudari nonnunquam hìc à me regia diplomata annis 1637. 1657. 1666. data, & nonnulla forsan alia, quanquam ea hactenus in Regesta Parlamenti non sint relata. Ideò autem ea promuntur à me, quòd non solùm Cleri Gallicani vota & decreta, & postulata ea sint, sed & quòd cum Consilii Regii Ministris disceptata probataque fuerint, & spes non parva supersit fore ut adnitentibus Cleri Agentibus, in Parlamenti quoque Regesta referantur. 3. Leges & judicia Consilii Regii & Parlamenti, quibus confirmatur destitutio Officialium ab Episcopis facta, quamvis diutissimè eo munere perfuncti essent, eoque in reliquum vitæ tempus donati fuissent. 4. Leges & Senatusconsultum anni 1638. quo confirmabatur Officialis à Cenomanensi Capitulo nominatus, dum vacaret Episcopalis sedes. 5. Senatusconsultum Parisiense anni 1619. in gratiam Officialis Parisiensis adversùs Archidiaconos & eorum Officiales, quibus minores tantùm causæ dijudicandæ permittuntur, seu civiles, seu Ecclesiasticæ, etiam in ipso Visitationis decursu. 6. Judicium Consilii Privati, quo potestas fit Archiepiscopis & Episcopis abdicandi Officiales suos, quamvis titulo onerosо, & propter servitia exhibita provecti fuissent, nulla lege addita Episcopis, ut pecuniam refundant. 7. Nec desunt vel exempla, vel Arresta Officialibus propitia, quos incassum tentaverunt Episcopi gradu dejicere. At hæc Arresta illis anteriora sunt, quæ suprà laudavimus, eòque infirmiora. Si libet autem antiquitati honorem habere, ad ipsam rei originem sursum progrediendum erit, & ad fontes ipsos Juris Canonici, cui Officiales non erant, nisi Vicarii Episcoporum, & perinde abdicari poterant, ut Vicarii Generales. Et certè Italia tota eosdem habet Officiales & Generales Episcoporum Vicarios. Vicario Generali suo sanctus Carolus Mediolanensis Archiepiscopus Collegas addidit duos, alterum criminalium, alium civilium causarum judicem Vicarium. Hæc ille munera gratis dispensabat; quos iis donaverat, eos & habebat domesticos, & iis cumulabat stipendiis, quibus id certissimè præstabatur, ne venalem haberent, quam potestatem emptitiam non habebant. 8. Sileri non debet exceptio à Carolo Molinæo animadversa. Quanquam destitui ad Episcopi nutum possint Vicarii Generales & Officiales: provocare tamen eos posse, si cùm innoxii prorsus essent, eorum revocationi infamia quædam adhæresceret. *Duces, Episcopi, Abbates & similes locorum Domini possunt ad nutum revocare Officiales suos, si simpliciter revocant. Secus si ex causa infamante, Quia tunc potest appellari: cùm hujusmodi privatio fieri non possit, nisi ex causa vera & probata.*

Tom. 2. Pal. 3 pag. 12. 13.

Ibid. p. 56. 58.

Act. Eccl. Mediol. Giosf. sane L. 2. c. 4.

In Regulas Cancellar. De Infirm. Resignan. n. 390.

V. Roboris aliquid iis quæ dicta sunt, accedet ex Decretali Bonifacii VIII. circa potestatem Episcoporum ad jus dicendum per sese, & non solo semper Officialium ministerio. Vetat quippe Bonifacius appellari ab Officiali ad Episcopum, propterea quòd non aliud id quidem esset, quàm ab eodem ad eundem appellare, cùm Episcopi & Officialis tribunal unum sit. *Non putamus illam consuetudinem quantocumque tempore de facto servatam, consonam rationi, quod ab Officiali Episcopi ad eundem Episcopum valeat appellari. Ne ab eodem ad se ipsum, cùm sit idem auditorium utriusque, appellatio interposita videatur.* Ab Episcopi judicio ad Metropolitanum provocatur,

C. Non putamus. In Sexto.

quòd

quòd ea duo sint diversa tribunalia. At cùm vice Episcopi, ejusque delegatione judicet Officialis, unum tribunal, unum judicium est : à quo proinde appellari non potest nisi ad Metropolitanum. At idem non esset tribunal, si non posset & sedere & judicare ipse per sese Episcopus.

VI. Ex his porro quæ hoc utroque Capite dicta sunt, emicat perspicuè, nec Archidiaconos, nec Officiales absolutissimè unquam & universaliter Ordinarios Judices fuisse, & ex officio certo & perpetuo, etsi & ea perfuncti sint munia, & nominis etiam gloriam obtinuerint. Ratio prompta & expedita est. Cùm ab exordio enim delegatio ea fuerit, non officium perpetuum, ut Episcopali jurisdictione fruerentur : quamvis ex temporis diuturnitate, & sibi & aliis imposuerint, aut aliqua etiam peculiari alicubi consuetudine id obtinuerint, ut ordinarii & perpetui essent; nunquam tamen eos Episcopi pacifica possessione præscribere passi sunt; majores causas ipsi per sese frequenter judicarunt, eas sibi frequentissimè in Conciliis compluribus reservarunt judicandas, novos subinde Delegatos alios aliis subrogavere, Archidiaconis Officiales suffecere, ad nutum amovere Officiales; denique id abundè, id omnino perfecere, ut sibi integram intactamque servaverint summam illam & immediatam authoritatem exerendæ jurisdictionis suæ. Contendebat olim Senonensis Archidiaconus suum esse causas omnes primo judicio dirimere, nec posse nisi appellando ad Officialem Episcopi recurri. Spe illum sua exturbavit Honorius III. Papa hac Decretali : *Adserens illos priùs debere convenire sub ipso, quàm coram Officiali Senonensis Archiepiscopi, &c. Perpetuum ei silentium imponatis.*

C. Dilecto, De Officio Archid.

VII. Id observari necesse profectò fuit, ut sedaretur conflictatio, quæ incurrebat in oculos, cùm identidem suprà diceremus, nunc Archidiaconos primùm, & posteà Officiales, Ordinarios fuisse & perpetuo titulo nixos : nunc Vicarios, & delegatione Episcopi arbitraria, quandiu illi, & ad quanta libuerit instructos. In his non à nobis ipsi dissensimus, sed omnino consensimus Juri ipsi, Decretis, Canonibus, Edictisque Regiis, in quibus aliàs aliter de ea re disseritur, citra erroris, aut conflictus suspicionem; quia diversis, tum locis, tum temporibus, alio alioque modo se res habuit. Sanè ut nihil Archidiaconi reliquerint intentatum, atque Officiales, quo se Ordinarios & irrevocabiles & dici & esse debere, sibi aliisque persuaderent; etsi ejus in juris possessionem venerint, aut venisse visi sint aliquandiu : conatus tantùm illi fuere, auspicati, vel inauspicati : nunquam constans stabilisque fuit illa juris ordinarii & perpetui possessio; cùm & Episcopi semper potestatem retinuerint aliquam, & per sese causas judicandi, & Vicarios suos revocandi, cùm consultum & conducibile sibi visum fuisset. Denique quanquam in ipso Juris contextu Archidiaconi, quibus succedere Officiales, ad Judicia causarum majorum sæpiùs Ordinarii appellentur; ibidem tamen leges cùm primis memorandum istud Alexandri III. Decretum, quo vetantur injussu Episcopi quenquam excommunicare : *Archidiacono non videtur de Ecclesiastica institutione licere, nisi authoritas Episcoporum accesserit, in aliquos sententiam promulgare.*

C. Archidiacono. De officio Archidiaconi.

CAPUT X. P. 4. l. 1. c. 69.

De Theologo & Pœnitentiario, post annum Christi millesimum.

I. Instituitur Magister Grammaticæ & Theologus in Conciliis Lateranensibus III. & IV.

II. Concilii Tridentini Decreta super eadem re.

III. Decreta Concilii Basileensis, & Lateranensis V. Pragmaticæ Sanctionis & Concordati Gallicani, iis consentanea, quæ post in Tridentino firmata fuere.

IV. Decreta Conciliorum Mediolanensium & ipsius beati Caroli.

V. Pœnitentiarius constituitur in Concilio IV. Lateranensi.

VI. De Confessoribus Generalibus, quos Episcopi in sua quisque Diœcesi creabant, in quolibet Decanatu, ad Confessiones excipiendas Presbyterorum, Clericorum, Monialium. In Anglia.

VII. Et in Gallia. Quis sit proprius Sacerdos.

VIII. Tridentini Concilii & sancti Caroli Decreta ad Pœnitentiarios spectantia.

IX. Ut Confessiones frequentiores evaserint, & flagitari cœperint privilegia ad eligendum proprium Confessorem.

X. XI. De Confessoribus in omnem Diœcesim approbatis. De Episcoporum præcellentissima potestate in administrando pœnitentiæ sacramento.

XII. Ut Ecclesia sua alibi detrimenta, cum fœnore alibi reparet. De Confessionibus & Communionibus frequentioribus. De minusculis pœnitentiis.

XIII. Græcorum mores, praxesque.

I. SEjunctim binas has Dignitates, paulò diligentiùs ut pertractari possent, sepositi. Incipiam à Theologo. Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. ann. 1179. habitum, id constituit, ut in Cathedralibus Ecclesiis omnibus adderetur aliquod Beneficium Præceptori, qui in communi & gratis Clericos omnes & pauperiores quosvis litterarum scientia imbueret; cæteris verò in Ecclesiis & Monasteriis, si qui fuissent pii olim hujusmodi Ludi-magistri, ii restituerentur : *Per unamquamque Ecclesiam Cathedralem, Magistro, qui Clericos ejusdem Ecclesiæ & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod Beneficium assignetur.* Can. 18. Can. 11.

Parum religiosè tam salubri Decreto obtemperatum est. Itaque non multò post adgressus est Innocentius III. non modò innovare illud & confirmare, sed multis etiam & magni momenti legibus accumulare novis in Concilio Lateranensi IV. anni 1215. Statuit enim, 1. Concilium, ut Episcopus cum suo Capitulo in unaquaque Cathedrali ad erudiendos Clericos Grammatices Magistrum eligeret. 2. Ecclesiis quoque in aliis eligeretur, ubi reditus ad hoc suppeditarent. 3. In Ecclesia Metropolitana ut eligeretur Theologus, qui Scripturas sacras interpretaretur, & ea edocerer omnia, quæ ad animarum salutem conducunt : *Sanè Metropolitana Ecclesia Theologum nihilominus habeat, qui Sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur.* 4. Præbendæ unius reditus, cum Præceptori grammaticæ, tum Theologo assignentur. 5. Non eo quidem consilio, ut in Canonicorum collegium illi adoptentur : sed ut quandiu docendi partes implebunt, hoc se sustentent annuo reditu : *Non quòd propter hoc efficiatur Canonicus, sed tandiu reditus ipsius percipiat, quandiu perstiterit in docendo.* Hinc nonnihil lucis aspergitur tenebricosæ illi quæstioni, cur jure communi dignitatibus non paucis aditus Capituli præcludatur. Qua de re suo infrà loco opportuniùs. 6. Si Metropolitana Ecclesia supra vires prægravari videatur hac duarum ex suis Præbendarum sequestratione, æquum erit eam ex parte aliqua relevari : & ubi ipsa Theologo Præbendam unam addixerit, altera Grammatico suppeditanda erit ab Ecclesia qualibet alia, vel urbis, vel Diœceseos. Honorius III.

C. Quoniam. De Magistr. C. Quia non nullis.

ut

ut viam magis magiſque complanaret Decreto huic in executionem mittendo, ſeu ut faciliùs Metropolitana quævis Eccleſia Theologum ſibi compararet, edixit ut Capitula juniores Canonicos ad Univerſitates frequentandas mitterent: veniamque ipſe fecit reſidentiæ, tum Clericis ſtudentibus, tum Magiſtris Theologiam profitentibus.

Cap. Super ſpecul. De Magiſtris. Seſſ. 5. c. 1.

II. Denique Tridentina Synodus his Conciliorum Decretis novum robur addidit, non ſine additamentis ſaluberrimis. Nam, 1. cùm Innocentius III. nonniſi Clericos gratis doceri præcepiſſet à Præceptore Grammatices, Tridentini Patres eandem illi legem præſcribunt in gratiam pauperum quorumcumque ſtudentium, juxta Decretum Concilii Lateranenſis III. 2. Innocentius III. Theologum ſolis in Metropolitanis Eccleſiis conſtituerat; at Tridentini Patres ſuum cuilibet Eccleſiæ Cathedrali, immo & Collegiali eſſe Theologum voluere, adſignata etiam illi Præbenda, niſi tanta eſſet vel Cleri inopia, vel urbis tenuitas & infrequentia, ut Theologus haberi non poſſet. Tum enim jubet Concilium, ut Ludi-magiſter ſaltem publicus inſtituatur, qui Clericos & pauperes quoſcumque gratis doceat. 3. De Grammaticæ Præceptore in Eccleſia Metropolitana verbum facit nullum Tridentina Synodus, ſed nemo cordatus crediderit ſublatas ab ea fuiſſe lectiones, quæ jure communi nixæ & paſſim receptæ jam fuerant. 4. Jure antiquo Præbenda Grammaticæ magiſtro aſſignata fuerat: Tridentina Synodus integrum facit Epiſcopo, quo volet cumque modo, ei ſuppeditare, unde victitet, ſive Beneficii ſimplicis reditibus, ſeu juſto ſalario. 5. Præcipit Tridentina Synodus, ut lectio de Scriptura fiat in Monaſteriis, ubi commodè fieri poterit, juſſis etiam Epiſcopis, ut tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati, ad id Monaſteriorum Præfectos compellant. 6. In Conventibus Regularium & in Univerſitatibus præcipit Synodus eaſdem Scripturas publicè interpretando legi, addita Epiſcopis poteſtate examinandi & approbandi hos Scripturæ Interpretes, ſeu Theologiæ Profeſſores, præterquam in Monaſteriis. 7. Jure Canonico unius Præbendæ reditus Theologo adſcribebantur, quandiu doceret, ita ut tamen albo ille Canonicorum non inſcriberetur. At Tridentina Synodus Theologo addicit, quæ prima vacaverit Præbenda, dum aliàs quàm per reſignationem vacet: adeò ut Lector Theologiæ jam inde locum titulumque inter Canonicos habeat. Poteſt tamen ea Præbenda ſpoliari, ſi probè non fungatur officio: *Præbenda primò vacatura ad eum uſum ipſo facto perpetuò conſtituta & deputata intelligatur.*

Fagnan. in 1. Part. l. 5. Decret. pag. 204.

His addit Fagnanus compluſculas Congregationis Concilii reſponſiones, quibus declaratur, Epiſcopi eſſe, ut Theologum eligat. Collationem Præbendæ Theologalis penes eum eſſe, qui Collator ejus erat ante Concilium. Theologiam Scholaſticam haberi poſſe tutò, pro ea Scripturæ lectione, quam præſcripſit Synodus Tridentina. Denique ſi copia non detur Theologi, poſſe Canoniſtam ejus loco ſubſtitui: ſed omnem lapidem movendum, ut habeatur Theologus. Referuntur & alia ejuſdem Congregationis Concilij reſponſa. Nimirum Canonicos alioſque Presbyteros Cathedralis Eccleſiæ lectionibus Theologicis intereſſe teneri. Poſſe eos ad id cogi pœnis pecuniariis inflictis ab Epiſcopo; ſicut & ad audiendas caſuum conſcientiæ lectiones. Poſſe ab eodem & Theologum ipſum cogi ad publicas lectiones iſtas, & Præbenda ipſa ſua mulctari, ſi pertinaciùs reluctetur. Poſſe denique ab eo, ſi diutiùs ex ægritudine decumbat Theologus, alium ſubſtitui.

Barboſa De Dignit. c. 27.

III. Ante Concilium Tridentium, cœperat jam Leo X. in Concilio Lateranenſi V. anni 1516. conſtituere, ut in Galliæ & Delphinatus Eccleſiis omnibus Cathedralibus & Metropolitanis addiceretur Præbenda Theologalis Doctori, Licentiato, vel Baccalaureo formato in Theologia, ut bis ſaltem hebdomada qualibet Scripturas prælegeret, eò compellendus diſtributionum privatione; ac viciſſim quandiu doceret, habendus pro præſenti, nec ulla interim earum parte fraudandus, etſi Officiis non adeſſet. Cœptum eſt ergo in hoc Lateranenſi Concilio, & in Gallicanis Concordatis illud conſtitui, ut ſuum neceſſariò Cathedralis quævis Eccleſia ſibi pararet Theologum, qui vetus jam eſſet Canonicus, cùm ante non fuiſſet niſi ſtipendiarius, & velut conductitius Theologus. Sed ut ad ipſum uſque rei fontem conſcendamus, iſtud Concordatorum Caput acceptum referendum eſt Pragmaticæ Sanctioni, *Titulo de Collationibus*, & proinde Concilio Baſileenſi. Accipe verba ipſa & Baſileenſis Synodi, & Sanctionis Pragmaticæ & Concordatorum, & Concilij denique Lateranenſis V. *Cùm per Generalis Concilij Statuta ordinatum exiſtat, quòd quælibet Eccleſia Metropolitana unum debeat habere Theologum: ordinat hæc ſancta Synodus, quòd extendatur hujuſmodi ordinatio ad Eccleſias Cathedrales.* Ita gradatim progreſſa eſt hæc Eccleſiaſticæ diſciplinæ forma, lentis, ſed pulcherrimis incrementis, à Concilio Lateranenſi III. ad IV. inde ad Baſileenſe, tum ad Lateranenſe V. denique ad Tridentinum.

Conc. Baſil. Seſſ. 31. c. 3.

IV. Concilium Mediolanenſe V. præcipit, ut Theologus Epiſcopi mandatum & voluntatem ſequatur, in prælectionibus ſuis, & in ſeligendis ad eas certis diebus. Legere debet in Seminario, aut in aliis Eccleſiaſticis Conventibus, ſi jubeat Epiſcopus. Publicè Scripturas interpretari debet in Eccleſia Cathedrali, quolibet feſto die. Denique ejus muneris eſt nodos omnes perplexarum difficultatum exolvere, quas vel Epiſcopus, vel alius quicumque objecerit. In Diœceſanis ſuis Synodis præcepit ſanctus Carolus, ut ter ſaltem in hebdomada legeret; aliquando etiam è ſuggeſtu concionaretur. Hinc & ſupra Canonicos omnes alios ſedere & procedere illum juſſit, & ſolis cedere Dignitatibus.

Acta Eccl. Med. p. 268. 415.

Synod. 11.

Præter Theologi Præbendam idem Carolus aliam inſtituit, adſignavitque ei quem vocari voluit Doctorem Canonum, quem & Canones prælegere ac interpretari publicè juſſit, ſaltem bis hebdomada qualibet, in aula Archiepiſcopali.

Gloſſan. L. 2. c. 9.

Miſſa facio complura Conciliorum Provincialium decreta poſt Tridentinum de Officio Theologi. Eò fere redeunt omnia, ut quæ ſuprà attigimus, ea validiùs confirmentur. Edicta Regia, Aurelianenſe, & Bleſenſe inſtabant vehementer, ut Præceptor Theologuſque inſtitueretur in Cathedrali qualibet Eccleſia, ubi plures eſſent, quàm decem Præbendæ, præter primariam Dignitatem: utque Theologus Dominicis feſtiſque diebus concionaretur: ac ſingulis præterea hebdomadis ter publicè prælegeret ſcripturas, Canonicis ni interſint ſua diſtributionum portione fruſtrandis.

Conc. Gen. Tom. 15. 666. 776. 815. 1026. 1100. 1161. 1165. 1179. 1442. 1474. 1579. 1660. Edict. Aurel. Ar. 89. Edict. Bleſen. Ar. 33. 34. Can. 10. C. Inter cætera. De majoritate & obed. Regeſt. 13. Epiſt. 201.

V. Ad Pœnitentiarium nunc pergamus. Synodus Lateranenſis IV. anni 1215. Epiſcopos adhortata eſt, ut Vicarios & veluti coadjutores ſibi acciſerent, in quos refunderent partem aliquam oneris ſui, prædicationes, viſitationes, confeſſiones, pœnitentiarum deſignationes: *Unde præcipimus tam in Cathedralibus Eccleſiis viros idoneos ordinari, quos Epiſcopi poſſint coadjutores & cooperatores habere, non ſolum in prædicationis officio, verùm etiam in audiendis confeſſionibus & pœnitentiis injungendis.* Hæc certiſſimè eſt inſtitutio Pœnitentiarij, ut qui Generalis futurus ſit Epiſcopi Vicarius ad pœnitentiæ tribunal regendum. Qui præerat huic Concilio Innocentius III. meminit Pœnitentiarij Lemovicenſis in una Epiſtolarum ſuarum. Sed ſi retrò flectamus veſtigia in ſuperiores ætates, obvius nobis prodibit Confeſſor

fessor Generalis cujusque Diœceseos, cui earundem functionum sarcina incumbebat. Etenim Eboracense Concilium anno 1194. statuerat, ut si perjurij reus quis, ideòque excommunicationis telo confixus ad pœnitentiæ medicamentum ad properaret, canonica ei vel ab Episcopo imponeretur pœnitentia, vel si is abesset, à Confessore Diœcesano Generali. *Ad Episcopum, vel eo absente ad generalem Diœcesis Confessorem transmittantur, ab eo pœnitentiam suscepturi.* Si qui autem repentino casu ea corriperentur ægritudine, ex qua mox animam efflaturi crederentur, eis non imponeretur pœnitentia, sed insinuaretur, præcipiendo, ut siquando convalescerent, ad Episcopum recurrerent, vel eo absente ad Confessorem Generalem, qui legitimam indiceret pœnitentiam. *In extremis laborantibus insinuanda, non imponenda est pœnitentia, eisque firmiter injungatur, ut si vixerint, Episcopum vel generalem Diœcesis Confessorem absente Episcopo adeant, ut eis pœnitentia competens injungatur.*

Can. 11.

Anno 1218. tres in Capitulo suo novas Dignitates instituit Episcopus Ambianensis, propriasque eis functiones delineavit. In iis Pœnitentiarius fuit, cui suas vices delegavit Episcopus ad audiendas totius Diœceseos Confessiones, servatis sibi Parochorum tantùm, & Optimatum Baronumque Confessionibus: illum consuli jussit, si cubi difficilius quidpiam in pœnitentiali foro incideret: permutandi vel mitigandi pœnitentias ab aliis Confessoribus inflictas copiam ei fecit; denique Xenodochii præfecturam ei mandavit, *Pœnitentiarius loco nostri Confessiones audiet de quacumque parte Diœcesis ad ipsum referantur; exceptis Confessionibus Curatorum nostrorum, & Magnatum, & Baronum, quas nobis reservamus. Ad illum etiam, tanquam ad illum quem post nos in hoc officio proximum esse volumus, dubitationes, si quæ emergent in foro pœnitentiali, jubemus reportari. Pœnitentias injunctas ab aliis Confessoribus relaxare poterit, aut mutare, prout secundùm Deum viderit expedire. Provisionem etiam & Curam domus Hospitalariæ Ambianensis loco nostri habebit.*

Spicil. Tom. 12. p. 766.

Erant Romanis Pontificibus sui Pœnitentiarij ante Innocentium III. & ante Concilij Lateranensis IV. tempora. Itaque non discrepat à veri similitudine, decretum de Pœnitentiariis ubique terrarum statuendis ad formam Romanæ Ecclesiæ conditum temperatumque fuisse. Berthodus Presbyter Constantiensis narrat ipsemet in Chronico suo, aut in continuatione Chronici Hermanni, anno 1084. se à summo Pontifice ordinatum fuisse Presbyterum, & Pœnitentiarium Romanæ Ecclesiæ eodem tempore constitutum. *Presbyterum promovit, & potestatem ad suscipiendos pœnitentes ex Apostolica authoritate concessit.*

VI. Constitutiones cujusdam Angliæ Episcopi anno 1217. id præcipiebant, ut Episcopus in Capitulo quolibet duos designaret Confessores, apud quos Clerici & Beneficiarij omnes peccatorum suorum sarcinam deponerent; ut ad Pœnitentiarium recurreretur, siqua emergeret implicatior difficultas, aut si quis Presbyterorum detrectaret alterutri horum Confessorum vulnera nudare conscientiæ suæ; denique si quis arcana animi sui vel Pœnitentiario ipsi aperire refugeret, is ad Episcopum confugeret, vel ad alium quempiam ab eo delegandum. *Si qua verò dubia fuerint quæ per eos expediri nequeant: vel si quis Sacerdotum eis ob aliquam causam confiteri noluerit, ad Pœnitentiarum Episcopi principalem retrahatur: si verò neutri eorum voluerit revelare peccatum, Episcopo confiteatur, vel alicui authoritate ejus.* Erant ergo sui Clericis proprij Confessores. 2. Erantque ij veluti Subpœnitentiarij, quorum tamen jurisdictio immediatè ab Episcopo ipso derivabatur. 3. Ad Pœnitentiarium recurrendum erat, duabus saltem causis illis, quas indigitavimus. 4. Episcopus ipse nonnunquam Confessiones excipiebat. Ad id muneris eos invitabat Concilium Oxfordiense anni 1222. *In personis propriis Confessionibus audiendis interdum intersint, & pœnitentiis injungendis.*

Conc. Angl. To. 2. pag. 145. 382. 384.

Innovatum est in hoc eodem Oxfordiensi Concilio priscum statutum, ut quandoquidem Decani Rurales, aliique Beneficiarij poterant abhorrere à peccatis suis in Episcopi aures exonerandis, Episcopus Confessores peculiares in quibuslibet designaret Archidiaconatibus: in Capitulis verò Cathedralibus, Canonici, si sæculares esset, confiterentur Episcopo, vel Decano, vel Confessoribus electis ab Episcopo, à Decano, Capituloque: *Quia erubescunt fortè suo confiteri Prælato, &c. In Cathedralibus Ecclesiis, ubi sunt Canonici sæculares, confiteantur ipsi Canonici Episcopo, vel Decano, vel certis personis ad hoc per Episcopum, Decanum & Capitulum constitutis.* Denique decrevit hæc eadem Synodus, peculiares ut ab Episcopo Monialibus Confessores seligerentur: *Confiteantur Moniales Sacerdotibus ab Episcopo deputatis.*

Can. 18.

In Episcopatu Lincolniensi in multa inquirere jubebatur Archidiaconus Parochias perlustrans: præ cæteris autem, an essent Pœnitentiarij ab Episcopis designati. *An in singulis Archidiaconatibus sint sufficientes Pœnitentiarij Episcopi.* Constitutiones Episcopi Coventrensis anno 1237. & Episcopi Vorcestrensis anno 1240. peculiares Clericis Confessores in unoquoque Decanatu designant. Vorcestrenses præterea Constitutiones jubent in Synodo eligi hos Confessores, prohibentque, ne Magnatum Capellani, vel ipsorum, vel familiæ ipsorum Confessiones excipiant, injussu Episcopi. Si qui se subductos contendant Episcopi juridictioni, chartas libertatis exhibeant. Constitutiones Episcopi Dunelmensis hos Confessores Pœnitentiariorum nomine cohonestant, anno 1252. At quæ Sarum Episcopi nomen præferunt, eæ Præsbyteros hortantur, ut Confessoribus Clericorum confiteantur tempore quadragesimæ, & aliàs quoties indigebant. *Debent confiteri in quadragesima, vel alio tempore, si necesse fuerit.* In Concilio Lambethensi anni 1281. expostulatum gravissimè est de saluberrimi hujus statuti contemptu passim inulto; imperatum expressissimè, ut religiosiùs posthac observaretur, facta tamen Clericis potestate alios adeundi Pœnitentiarios: *Possint si voluerint, ad alios Pœnitentiarios convolare.*

Cap. 46.

Conc. Angl. Tom 2 pag. 193. 210. 246. 295. 304. 332. 356. 405. 498. 721.

Synodus Exceestrensis anni 1287. voluit, ut Clericorum cujusque Decanatus Confessores Pœnitentiarium, vel ipsum etiam Episcopum percontarentur, quoties gravioris difficultatis nodus aliquis occurrisset. *Pœnitentiarij nostri generalis authoritate in omnibus salva: ad cujus arbitrium in dubiis & gravioribus recurratur, nisi fortè talis emergat articulus, qui nobis inconsultis, nequeat expediri.* Edixit eadem Synodus, ut Clerici, qui suspensione pœnas darent alicujus criminis, Pœnitentiarij præterea se sisterent tribunali, ut salubri pœnitentiæ medicamento crimen eluerent. Episcopi Ciceestrensis Constitutiones anno 1289. integrum esse volunt Capitulo, vel Parochorum unius Decanatus Conventui, ut duos eligat Presbyteros, qui Decanatus totius Clericorum Confessiones excipiant. Post annum Christi 1328. Simon Mepham Cantuariensis Archiepiscopus novo decreto munivit totam Pœnitentiariorum cujusque Decanatus authoritatem. Denique Synodales Episcopi Elienses Constitutiones anni 1528. testatum faciunt, assignatos esse Pœnitentiarios singulis Decanatibus Comitatus Cambridgienses, cum potestate remittendi crimina Episcopo reservata. *Pœnitentiarij in singulis Decanatibus, quibus concedi posset facultas absolvendi in Casibus Episcopo reservatis per litteras speciales domini Episcopi.*

Conc. Angl. Tom. 2. ibid. pag. 305. 356.

Erat

Erat enimverò ſingulare Pœnitentiarij privilegium, caſus ut Epiſcopo reſervatos abſolveret. Præter illas enim leges ſuprà memoratas, quæ Parochos & Subpœnitentiarios jubebant in dubiis & perplexis rebus ad Pœnitentiarium percontandum confugere; erant & enormia, & publica, & quæ publicæ pœnitentiæ laboribus expianda erant crimina: porro eorum omnium abſolvendorum poteſtas penes ſolum erat Epiſcopum, ejuſque Pœnitentiarium. Id apertè exprimunt Conſtitutiones Epiſcopi Ciceſtrenſis anni 1289. *Enormia delicta nobis, vel Pœnitentiario noſtro ad hoc ſpecialiter deputato, præterquam in articulo mortis, reſervamus.* Idem inculcat Synodus Exceſtrenſis, anni 1287. *Majora & notoria Pœnitentiario noſtro reſervet Sacerdos, & Pœnitentem ſibi tranſmittat, cum litteris cauſam delicti, & circumſtantias ipſius continentibus. Pœnitentes iterum cum litteris Pœnitentiarij, abſolutionis & Pœnitentiæ modum continentibus ad ſuum redeant Sacerdotem.* Ergo Pœnitentiarius ad Parochum proprium pœnitentes remittebat, cum litteris quibus & modum pœnitentiæ infligendæ ſignificabat, & abſolvendi addebat poteſtatem. Æquum enim erat, eo ipſo in loco ſpectari pœnitentiam publicam, ubi ſcelus admiſſum fuerat. Denique poteſtatem faciebat Epiſcopus Pœnitentiario, adſciſcendi ſibi Vicarios initio Quadrageſimæ, ſi major eſſet pœnitentium multitudo, quàm ut eos unus ipſe poſſet Altaribus publicè reconciliare: *Pœnitentiario indulgemus, ut ſi in Capite jejunii ad ſuſcipiendum, & audiendos publicè Pœnitentes ſe ſolum ſufficere non crediderit, ſocium unum, vel plures juxta pœnitentium numerum ſibi adjungat.*

Exciderat mihi penè Concilium Londonienſe anni 1237. Refertur à Matthæo Paris, & à Rainaldo, cui tamen impoſuit vox illa *perſonæ*, qua non populus, ſed Beneficiarius deſignatur, is videlicet qui titulo gaudet, nec Vicarij tantùm partes agit. Argumento ſunt vel hæc hujus ipſius Concilij verba: *Numquam in plures perſonatus, vel Vicarias una Eccleſia dividatur.* Jubet autem hoc Concilium, ut plebs Parocho confiteatur, at Beneficiarij Confeſſoribus, ab Epiſcopo electis, & ei quaſi ſubſtitutis; denique ad Cathedrales deſignabantur Confeſſores Generales: *In Eccleſiis Cathedralibus Confeſſores inſtitui præcipimus Generales.* Quanquam præeſſet huic Concilio Legatus Pontificius; ſimile tamen veri eſt affuiſſe Cantuarienſem Archiepiſcopum B. Edmundum, qui eodem ipſo tempore, circa annum 1236. publicavit Conſtitutiones Synodales ſuas, quibus jubetur, ut graviora crimina, præſertim notoria, Superiorum judicio ſerventur: *Semper majora, præcipuè notoria, Majoribus reſerventur.* Enumerantur ibidem reſervata hæc facinora: *Sunt autem iſta majora, homicidia, ſacrilegia, peccata contra naturam, inceſtus, ſtupra virginum & Monialium, & injectiones manuum in Clientes, necnon & in Clericos, vota fracta, & hujuſmodi.* Addit eſſe facinora, quorum abſolutio uni ſummo Pontifici vendicetur, vel Legato ejus: niſi immineat mortis præpoperæ diſcrimen: tum enim miſellos his utique abſolvendos vinculis, ea cautione, ut ſi ſe priſtinaſque vires recuperent, Pontificem ſummum adeant: & dum id poſſint, Epiſcopo, vel Pœnitentiario ſiſtantur: *Sunt autem caſus in quibus Papa ſolus poteſt abſolvere, vel ejus Legatus. Abſolutio tamen talium in articulo mortis nulli deneganda eſt, ſaltem conditionalis, videlicet, quod ſi convaleſcant, Apoſtolico conſpectui ſe præſentent; nihilominus tamen talium rei mittendi ſunt ad Epiſcopum, vel ejus Pœnitentiarium.*

Conc. Angl. To.1.Pag.203

Can. 5.12. Part.3.c.7.

VII. Diſcedamus ab Anglis, & ad alias divertamus Eccleſias. Cautum eſt Concilio Pariſienſi anni 1212. ne Clerici cuiquam peccata ſua confiterentur, niſi Prælatis ſuis, aut aliis quibuſvis non ſine eorum licentia. Præceptum eſt Epiſcopis, ut Monialibus Confeſſores ſeligerent, ea qua par eſſet ſapientia & probitate præditos; damnata temeritate Abbatiſſarum & Capellanorum, qui ægrè ferebant Moniales, aliis quàm ipſis conſcientiæ ſuæ arcana & peccata pandere: *Abbatiſſæ & Capellani earum prohibent Monialibus, ne aliis quàm ipſis confiteantur.* Denique Epiſcopos ipſos adhortata eſt hæc Synodus, ut frequenter per ſeſe ipſi & audirent confeſſiones, & partes implerent Pœnitentiarij. *Et in propria perſona frequenter interſint Confeſſionibus audiendis, & pœnitentiis injungendis.*

Part.4.c.6.

Conſtitutiones Synodales Rotomagenſis Eccleſiæ circa annum 1236. jubent ut Presbyteri ſemel ſaltem anno quolibet Archiepiſcopo, vel Pœnitentiario ejus confiteantur, facta licentia ut aliis deinde Presbyteris quoties libuerit confeſſiones iterent. Clerici qui quamprimùm Ordinibus initiandi ſunt, jubentur etiam antè Archiepiſcopo confiteri, vel perito Pœnitentiario: ne per alterius Confeſſoris imperitiam fiat, ut irregularitate aliqua irretiti, ad Ordines ſuſcipiendos accedant.

Synod. Rotom.pag.239

Statuta antiqua Pariſienſis Eccleſiæ Synodalia præceperant, ut Parochi Adventus & Quadrageſimæ tempore peccatorum onera deponerent apud Confeſſores, in quolibet Decanatu deſignatos.

Synod.Pariſ. pag.27.

Concilium Lateranenſe IV. anno 1215. præcepit, ut fideles omnes anno quolibet ſemel ſaltem confiterentur *proprio Sacerdoti*, aut ejus conceſſione alij cuicunque. Congeries hæc tota teſtimoniorum, ſive jam depromptorum, ſive adhuc promendorum, eò conſpirat, ut proprij ſacerdotis nomine hìc intelligatur, vel Parochus, vel Pœnitentiarius, vel Epiſcopus loci, vel Papa, vel eorum delegati.

Innocentius IV. Pontifex diſciplinam & jura condens Eccleſiarum Græcarum in inſula Cypro, ſanxit ut Presbyteri Græci, Parochiarum curam ſuſtinentes, quanquam uxorati, ſubditorum confeſſiones exciperent; quanquam poſſet & Epiſcopus alios delegare Confeſſores in omnibus Parochiis, & eos veluti ſuum ipſius in locum ſubſtituere, citra detrimentum propriæ Parochorum poteſtatis. *Liberum ſit Epiſcopis viros alios idoneos Coadjutores & Cooperatores habere in audiendis confeſſionibus & pœnitentiis injungendis, ipſiſque per eorum Diœceſes abſque Sacerdotum ipſorum præjudicio committere vices ſuas; cum propter occupationes multiplices & occaſione varias poſſit contingere, quod nequeant per eaſdem Diœceſes officium ſuum exequi per ſe ipſos.* Itaque ut Epiſcopus verè *proprius* eſt *Sacerdos* in omnibus ſui Epiſcopatus Parochiis, ita quos ipſe in ſui vicem ſubrogat ad audiendas Confeſſiones, & ipſi induuntur eodem nomine ac jure, eademque poteſtate.

Can. 21. Epiſt. 10. c. 16. 17.

Synodus Pictavienſis anni 1280. ſanxit, ut Abbates & Abbatiſſæ, cum Monachis & Monialibus ſuis, immo & Beneficiarij omnes, non apud alios confiterentur, quàm apud ipſum Epiſcopum, aut Pœnitentiarios ejus, aut quoſcumque adſignaret eis Confeſſores Epiſcopus: vetitis quibuſcumque aliis abſolutionis Beneficium illis impertiri, niſi hanc illis poteſtatem vel Papa conceſſiſſet, vel Legatus ejus, vel Epiſcopus. *Inhibemus ne aliquis eos abſolvat, niſi ſuper hoc à ſede Apoſtolica, vel Legatis ejuſdem, vel à nobis habuerit poteſtatem.* Eadem lege tenentur Canonici omnes, ſeu Regulares, ſeu Sæculares. Denique tum Abbatibus, tum iis omnibus interdicitur, quibus concredita eſt animarum cura, ne à caſibus in jure reſervatis abſolvant quenquam, ſed horum facinotum reos ad Epiſcopum, vel ad ejus Pœnitentiarios ablegent.

Cap. 6.

Synodus Nemauſenſis anni 1284. liberam fecit poteſtatem Parochis Presbyteriſque omnibus, ut Confeſſores ſibi eligere poſſent quoſcumque libuiſſet ex Parochis Presbyteriſque ejuſdem tractus,

maxi-

maximè verò Archidiaconos, Archipresbyteros, Franciscanos & Dominicanos : data his viris Religiosis copia audiendi Confessiones Clericorum & laicorum in iis oppidis vicisque, ubi prædicandi munus obeunt; ea conditione, ut Parochis nomina eorum edant, quorum Confessiones audierint: ut cum illis consultent de aptissimis spiritalibus medicamentis eorum à quibus vocantur ægrorum; ut denique ne quid adgrediantur præter eorum assensum, quem nunquam non lubentes Parochi ad audiendarum Confessionum facultatem præstabunt. Enumerat hæc eadem Synodus longè plurima & enormia scelera, quæ ad Episcopi Tribunal rejici debeant : & quæ tamen à Parocho relaxari possint, si qui ea confessus est ad Episcopum recurrere detrectet : dummodo ea non sint publica scelera. Si publica enim sunt, nisi ab Episcopo dimitti non possunt, præterquam si commissa ea sint senum, ægrotantium, aut extremas ad vitæ angustias adductorum.

Can. 102. Synodus Bajocensis anno 1300. induxit Parochis, Capellanis & Vicariis perpetuis, ut semel anno saltem quolibet confiterentur Episcopo, vel Pœnitentiario : id quidem permittens, ut cùm necesse est, peritis aliis confiteantur Presbyteris; sed eadem semper eos necessitate constringens, ut quotannis Episcopo ipsi, vel Pœnitentiario se sistant.

Can. 81. Concilium Vaurense, cui affuerunt trium Provinciarum Episcopi, Narbonensis, Tolosanæ & Ausciensis, anno 1368. concessit Presbyteris, ut antequam Missam celebrarent, Presbytero cuicumque, spectatæ tamen eruditionis, confiterentur: *Possit cuilibet Presbytero idoneo sua peccata confiteri, ut Missæ cum puritate conscientiæ celebrentur.*

Ita antiquioris disciplinæ austeritas, quæ Clericorum Confessiones uni Episcopo vel Pœnitentiario servari integras jubebat, paulatim mollita & relaxata est. Indultum est primò, ut alios sibi Confessores deligerent, dum semel quotannis intimos conscientiæ suæ recessus vitæque rationem omnem Episcopi vel Pœnitentiarij examini subjicerent; postea id quoque vinculum solutum est, concessa facultate, ut cuicumque liberet Presbytero confiterentur. Sed hoc quod ultimum prolatum est, testimonio manifestum est, abundè aliàs compensatum esse, quidquid dispensatio hæc relaxabat. Cœpit enim multò frequentiùs adiri Sacramentum Pœnitentiæ, cœpit & cura impensior adhiberi emaculandæ à nævis prorsus omnibus conscientiæ, priusquam se quis ad terribilis sanctissimæque hostiæ immolationem accingeret. Quo enim tempore Decanatus unius omnibus Parochis non erat nisi unus Confessor, vix ejus habere copiam poterant, quoties in votis, quoties ex usu fuisset.

Cap. 21. Constitutiones Synodales Archiepiscopi Nicosiensis anni 1313. commendant Presbyteris, ut proprium sibi quisque Confessorem habeat cum licentia Episcopi. Sed illud nimirum vetant, ne qui Presbyteri confessionem excepit, illi ipsi statim confiteatur ipse.

Can. 28. Concilium Narbonense anni 1374. concessit Presbyteris omnibus, ut Missam celebraturi, cuicumque vellent aut possent Presbytero confiterentur, etiam non Parocho, nec ulla animarum cura onerato.

Capit. 6. Inde conjectura duci potest de tempore Constitutionum Synodalium Parisiensium, quæ Vuillelmo Episcopo tribuuntur. Quippe cùm ibi statuatur, ut Parochi bis saltem anno quovis confiteantur, nempe Adventus & Quadragesimæ tempore, iis Confessoribus, qui Decanatibus singulis fuerant attributi, ea consuetudo mirificè consentit ævo Vuillelmi Claromontani Episcopi Parisiensis circa annum Christi 1230. non autem aliorum ejusdem nominis, qui eandem rexere Ecclesiam.

Non erat tum sanè tanta Confessorum multitudo, quanta postea tempore Concilij Florentini, quando Latinos percontati sunt Græci, ecquid rei esset, quòd Latini Episcopi Presbyterique non semper prævia Confessione animam mundarent, quoties sacris operaturi erant? Conc. Ge. To. 13. p. 511

Synodus Frisingensis anni 1440. Abbates, Decanos, Præpositos, Archidiaconosque non exemptos uno edicto complexa est, ut confiterentur Episcopo, vel ejus Vicario : Monachi verò Abbati, Parochi Decano : nisi si quis ab Episcopo peculiari aliquo privilegio donatus esset. Can. 24.

Concilio Tarraconensi anni 1329. Presbyteris omnibus indulgetur, ut alij aliis confiteantur, quando Missam celebraturi sunt, abest autem Confessor eorum proprius. *Indulgemus, quod quilibet Presbyter volens Missam celebrare, si non habet copiam proprij Confessoris, possit cuilibet Presbytero idoneo sua peccata confiteri, & absolutionis beneficium recipere.* Concilio Tarraconensi posteriori anni 1391. indultum plusculum aliquid est, ut sacram rem facturi aliis alij confiteri possent, quamvis Confessor ipsorum proprius non abesset. *Indultum ampliantes, &c. Etiam ubi proprius affuerit Sacerdos, quoties Presbyter Missam celebrandi propositum habuerit, confitendi & de confessis invicem absolvendi plenariam concedimus facultatem.* Ita dum libertati consulitur Confessionibus maximè accommodandæ, & conscientiæ puritati ad terrificum illud sacrificium adhibendæ, ad eam ventum erat consuetudinem, ut impunè Presbyteri alij aliis quibusvis confiterentur. Const. Conc. Tarrac. l. 5. T. 17.

VIII. Tridentina verò Synodus illum qui jam inoleverat, revocavit usum abolevitque, sanciens ut ne deinceps Presbyteri, ab Episcopo non approbati, Presbyterorum audirent Confessiones. Sed non illa tamen id jussit, ut ad Episcopum, aut ad Pœnitentiarium, aut ad Confessorem generalem commearent, ab Episcopo delegatum ad Presbyterorum Confessiones audiendas, quod antè perdiu factitatum fuisse demonstravimus : unum id visum abundè esse, ut ne nisi approbatis ab Episcopo loci Presbyteris confiterentur. Sess. 23. c. 15.

Hac in parte igitur Tridentini Patres Pœnitentiarij jurisdictionem contraxere; sed id damni cumulatissimè resarsere, Pœnitentiarij munere in perpetui Beneficij & Dignitatis gradum evecto, statutoque ut in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, ubi commodè posset, prima vacatura Præbenda Pœnitentiario addiceretur, qui non alius eligi posset, nisi Doctor vel Licentiatus in Theologia vel Jure, & annos natus quadraginta; & is cujus tanti ponderis ministerio & pietas & eruditio responderet : qui denique quandiu audiendis Confessionibus vacaret, Choro & Officiis præsens censeretur. Sess. 24. c. 8.

Hæc duo Concilij Tridentini Decreta Provincialibus Galliæ Conciliis confirmata sunt, Burdigalensi anni 1583. & Turonensi ejusdem anni. In hoc postremo id adnotatur, nonnullis jam in Ecclesiis Pœnitentiarios Beneficij perpetui titulo potitos esse; jam verò inter Dignitates etiam locum habere jubetur; sed extremum, nisi sicubi jam honoratiori gauderet. His adde Bituricense anni 1584. Aquense anni 1585. Rotomagense anni 1581. ubi declaratur, non posse Pœnitentiarium Parochiali simul Ecclesia onerari, quòd is foret frequentissimus obex, ne in propria Ecclesia residere, & munere suo assiduè fungi posset. Denique Burdigalense anni 1624. Cap. 12. Cap. 13. Cap. 21. Tit. De Canonicis. Tit. de Episc. & Cap. c. 26. C. 5. n. 10 Act. Eccl. Med. p. 11. 268 & 73. 793.

Curavit & sanctus Carolus Borromæus, ut & sua Provincialia Concilia in eam incumberent curam instituendorum ubivis Pœnitentiariorum. Strenuam in id navarunt operam Mediolanense I. & V. Sed ubique agens se Carolus Ecclesiasticæ disciplinæ restauratorem, Pœnitentiariis quidem suis Casuum reservatorum & pœnitentiarum publicarum solicitudinem demandavit : at quod ad Confessiones Clericorum pertinet, speciales ipse Confessores designabat.

nebat. Audi quid decretum ab eo sit in Synodo IV. Diœcesana: *De Sacerdotibus Confessariis, quos probatos & in urbe & in Diœcesi Clero nostro constituerimus, hoc decernimus, ut quos scilicet quotannis ad Cleri Confessiones audiendas à nobis delectos & in tabella notatos ei significaverimus, ejusdem Cleri confessiones audiendi facultas illis sit, quoad alia hujusmodi significatio anno sequenti per nos fiat.* Itaque Confessarios alios aliis quotannis subrogabat, aut novo decreto eosdem in alterum annum prorogabat. Refert vitæ ejus Scriptor, ut quatuor instituerit Subpœnitentiarios ad casus reservatos, ut propria stipendia assignarit, utque hebdomadis singulis Congregationem, Pœnitentiariæ dictam, cogi jusserit, extricandis casibus conscientiæ difficilioribus. Giossano l. 2. c. 9.

Quanquam omnes Ecclesiæ hactenus graviter elaborarint in retinenda aut provehenda in melius puriore disciplina: singulari tamen & proprio encomio exornanda videtur præ cæteris Ecclesia Gallicana, quæ Concilium ipsum Tridentinum prævenit: 1. dum Pœnitentiarium inter Beneficiarios & Dignitates omnium prima collocavit, ut paulò antè docuit nos Turonense Concilium. 2. Dum Theologos in omnibus Ecclesiis Cathedralibus instituit, cùm jure communi priùs in solis Metropolitanis Ecclesiis creati fuissent. Pœnitentiarios sanè jam inde ab anno 1252. Facultas Theologiæ Patisiensis decreverat posse, non consentientibus, immò & renitentibus Parochis, Confessiones audire, & Parochianos eorum absolvere, sive ii Papæ, sive Episcopi Pœnitentiarij sint: uti id possunt & Papa & Episcopus, quorum illi delegatione nituntur.

IX. Ne faceſſat autem cuiquam negotium, quod vel narratum vel insinuatum est de infrequenti Presbyterorum Confessione: illud observari æquum est, minùs frequenter etiam, quàm nunc fit, rem sacram fecisse. Quod ad eos verò attinet, qui frequentiùs offerebant cælestem & incruentam victimam, ex hac ipsa flagrantiore eorum pietate facilè conjicitur, crebriùs illos quoque ad Pœnitentiæ Sacramentum accessisse; quò non crebriùs tantùm, sed & puriùs offerrent. Statuta Hugonis V. Abbatis Cluniacensis anno 1200. jubent ut peccatorum Confessio singulis hebdomadis iteretur. Constitutiones Archiepiscopi Cantuarienſis anno 1328. injunxere Presbyteris, ut antè confiterentur, quàm celebrarent, si quo se piaculo obstrinxissent; censoria nota iis inusta, qui Confessione illa generali, quæ fit inter ipsa Missæ exordia, censebant elui posse peccata mortifera. Concilio I. Mediolanensi sub Carolo statutum est, ut Presbyteri semel hebdomada qualibet confiterentur. At Carolus ipse constituit, ut Confessores à se designati ad audiendas Confessiones Clericorum, tertio quoque mense Vicarios Foraneos certiores facerent, de auditis à se hebdomada qualibet singulorum Presbyterorum Confessionibus. Idem sancitum à Concilio Burdigalensi anno 1583. ut qualibet hebdomada Presbyteri omnes sacra Confessione mentis suæ maculas abstergerent. Bituricense denique Concilium invitavit eos, ut quotidie ante celebrationem, aut saltem singulis hebdomadis confiterentur.

Bibl. Clun. p. 1461. Conc. Angl. To. 2. pag. 498 Act. Eccl. Med. pag. 203. Cap. 5. Tit. de Missa c. 16.

Constitutiones Synodales Trecensis Diœcesis, ut à Bochello referuntur, jubent ut Presbyteri annua saltem Confessione Episcopo suo recessus mentis suæ aperiant, aut ejus Pœnitentiario, aut iis certè quos Episcopus in id muneris delegarit: neu credant generali illa Confessione, quæ fit ad aras in ipso sacrificij exordio, ablui posse lethales maculas: ideo nec ullas specialiter tunc declarari: ne denique ea spe sibi blandiantur, quasi sibi ad nutum Confessores possint adsciscere: id enim proprium & eximium jus esse Episcoporum & Prælatorum Exemptorum: *Ne credant Sacerdotes, quod nisi de licentia sui Episcopi, possint pro voluntate sua sibi eligere Confessorem, qui suarum curam habeat animarum. Hoc enim solis Episcopis, & quibusdam aliis exemptis est concessum. Et qui petunt ab Episcopo Confessores, debent petere provisos & honestos.* Decr. Eccl. Gall. pag. 243

Hinc planum fit, non carnali æmulatione, aut vitiosa tuendæ propriæ potestatis ac jurisdictionis cupiditate, incensos fuisse Episcopos, ut sartam tectamque servarent eam verè Apostolici muneris authoritatem, peculiares & proprios designandi Confessores, conscientiæque rectores omnibus spirituali suæ ditioni obnoxiis. Ejus disciplinæ tanto Synodorum Canonumque & Decretorum præsidio munitæ, unus hic erat finis, unus scopus; animarum à Christo Episcopis ipsis creditarum salus, quarum curam non quibuslibet & temerè, sed magno delectu à se delegandam sentiebant, cùm & de ovibus & de ascitiis his Pastoribus Pastores ipsi summi rationem essent reddituri.

Quod autem ex Trecensis Diœceseos Constitutionibus nunc retulimus, id consentaneum prorsus est Decretis Gregorij IX. qui Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, minoribusque etiam Prælatis Exemptis facultatem concessit eligendi sibi proprios Confessores. *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Episcopis & aliis Superioribus, nec non minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter sui Superioris licentiam, providum & discretum sibi possint eligere Confessorem.* C. Ne pro. De pœniten. Idem ipse Gregorius IV. Abbatibus Præmonstratensis Ordinis edixit, ne suo sibi marte Confessores deligerent, neu præter sententiam & consensum Abbatis Generalis, & Visitatorum: ne imperitos inopini eligerent, vel timidiores, qui quidquid errassent, fidenter objurgare non auderent. Urbanus IV. istud ipsum privilegium Abbati Præmonstratensi confirmavit. Ita prisca juris austeritas in hac parte penes solos Regulares viguit. Bonifacius VIII. rursum contestatus palam est, non potuisse nisi ad animarum perniciem consuetudinem illam invehi, qua proprium sibi quisque Confessorem deligit. *Nulla quippe potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui Superioris licentiam possit sibi eligere Confessorem, qui eum solvere valeat, vel ligare.* Eodem Bonifacij decreto innuitur, speciali hoc aliquos ab Episcopo donatos fuisse privilegio, ut Confessorem sibi deligerent. At spectatæ pietatis hominibus id privilegij fuisse indultum credere æquum est. Bib. Præmon. p. 655. 686. C. Si Episcopus. In 6. De pœniten.

X. Ex hac profectò testimoniorum observationumque congerie id manifestum fit, non fuisse olim in more positum, ut Episcopus generaliter approbaret Presbyteros, qui tota qua latissimè pateret Diœcesi ejus, exciperent Confessiones, nisi Pœnitentiarios. Cæteri enim omnes ea hujus curæ & potestatis parte, ea approbatione & jurisdictione fruebantur, quam ipse eis pro arbitrio, & pro Ecclesiæ suæ utilitate admensus esset. Ita nemo poterat suo sibi jure Confessorem eligere, sed ab Episcopo reposcebat; cùm ejus sit sagacitas & potestas ea, qui pastor animarum à Christo ipso constitutus est, ut duces & magistros spiritalis vitæ consentaneos tam diversis hominum generibus deligat, & divinitus sibi uni creditæ authoritatis dispensatores alios & quasi collegas asciscat.

Non erit ergo posthac quod quisquam stupeat, si per leges Canonicas, 1. Nec Parochis fas est, aliorum quàm Parochianorum suorum vel Confessiones audire, vel scelerum vincula dissolvere: 2. Nec Presbyteris aliis sæcularibus, nullam Parochialem Ecclesiam regentibus, fas est, vel confitentes audire in ea in qua approbati sunt Diœcesi, vel à peccatis absolvere, alienæ Diœceseos fideles; 3. Nec Regularibus ipsis, quanquam possint una in Diœcesi absolvere alterius Diœceseos cives; quia ab Episcopo approbationem tantùm, à Papa verò jurisdictionem obtinent. Si nec Regularibus, inquam, ipsis licet alienæ Diœceseos cives ad se ventitantes vel audire, vel absolvere, quando in fraudem veniunt, & affectata malitia, ut proprii Episcopi

ſcopi cenſuram declinent : 4. Ita nec eis licet à peccatis ſolvere ſubditos ejus Epiſcopi à quo approbati ſunt, in alterius Epiſcopi Diœceſi, in qua approbati non ſunt : quamvis Parochi oves ſibi creditas extra limites ſuæ Parochiæ, immo & in aliena Diœceſi ſolvere poſſint, quòd in eas ordinaria juriſdictione communiti ſint.

Harum omnium concluſionum veritas ab uno illo capite religata eſt, quòd Epiſcopus ſolus Paſtor ſit primus & Princeps ovilis tota Diœceſi ſparſi, & à Deo ſibi commendati. Ejus ideo unius eſt Paſtores ſubſidiarios accerſere, & alios aliis ſui gregis partibus præficere; ſive Parochos inſtituat, ſive Pœnitentiarios creet, ſive Confeſſarios deleget.

Scripſere nuperi juris Canonici Commentatores, ex jure communi decere, ut Epiſcopi Metropolitano, hic Primati, vel Patriarchæ, & hi Papæ confiterentur : & ſola locorum intercapedine nimia fultum eſſe privilegium, quo eos donavit Gregorius IX. eligendi ſibi Confeſſarij. Non parum admirabilitatis habet hæc doctrina, habet immo quod in ſpeciem offenſioni eſſe poſſit : habet denique quod vix, ac ne vix quidem unquam in uſum vocari poſſit, aut verò retro actis ſæculis potuerit. Qui poſſent enim ſummi iſti Antiſtites ſuis ſinguli Eccleſiis ſedibuſque affixi ex officio, alij aliis arcana cordis nudare, & confiteri? Adde quod ne vel tenuiſſimum quidem ejus rei veſtigium, vel moris, vel legis ſit in tota, quanta quanta eſt Eccleſiaſtica antiquitate.

Fagnan. in l. 5. Decret. p. 140. & ſeq.

At ſi aliunde ſeriò penſitet quis, quàm certò conſtet eo animo fuiſſe Epiſcopos in ſuum quemque Metropolitanum, quo in Parentem, atque adeò in Magiſtrum : idque vel maximè ipſis cordi fuiſſe, ut ratio ei conſtaret totius ſuæ adminiſtrationis : ſi ſeriò perpendat, quàm vel ſapientiſſimis quibuſque compendioſum tutumque ſit, ne ſuo ſe conſilio ſoli regant, ne ſe dumtaxat audiant, ſe ſequantur : ſed illos ſciſcitentur, illis incumbant, quos illis Deus duces & ſuperiores præfecit : denique quàm finitimum vero ſit, eos qui primi Epiſcopi conſtituti fuere olim ab Apoſtolis, Apoſtolis ſemper paratos cupidoſque fuiſſe ut Magiſtris & ducibus uti; vel iis Apoſtolicis viris, à quibus Epiſcopalem manuum impoſitionem accepiſſent : ſi ſeriò, inquam, hæc expendantur omnia, non multum à vero aberraſſe Canoniſtas compertum erit.

Rainal. ann. 1272. n. 59. Ann. 1278. n. 37. Ann. 1281. n. 23.

XI. Philippo Audaci Galliæ Regi id privilegij conceſſit Gregorius X. ut pro arbitrio Confeſſorem ſibi adſciſceret, & ſemel adſcito alium cùm libuiſſet ſubrogaret, ſive Regularem, ſive Sæcularem. Eandem gratiam conceſſit & Nicolus III. Martinus IV. ejuſdem modi privilegio donavit Regem Sueciæ, nomine Magnum, addita Confeſſario poteſtate permutandi vota, dempto tamen tum Hieroſolymitanæ peregrinationis, tum perpetuæ voto caſtitatis. Eadem poteſtas à Bonifacio VIII. conceſſa eſt Eduardo Angliæ Regi, cum hoc notabili additamento, ut poſſent ejus domeſtici, ſeu laici, ſeu Clerici, Capellano ejus confiteri, *Quando non poſſent habere copiam proprij Sacerdotis*. In his privilegiis omnibus ſecludebantur caſus reſervati. Joannes XXII. hanc exceptionem expunxit in gratiam Regis Armeniæ, & Joannæ Siciliæ Reginæ; quin & pleniſſimam addidit Indulgentiam, eo temporis puncto, quo animam eſſent efflaturi. Ximenius Cardinalis Presbyteris licere voluit, ut quem vellent ad Confeſſorem ſe conferrent, cui & addebatur tunc facultas abſolvendi à caſibus Epiſcopo reſervatis. Gomecius ait id cùm primis neceſſarium tunc fuiſſe, quòd ſanctæ Sedis in eam rem privilegia rariuſcula tunc adhuc eſſent.

Anno 1301. n. 21.

Anno 1318. n. 17.

Gomecius in vita ejus. L. I. Hiſp. Illuſt. To. 1. pag. 950

Nec abhorrent à vero, iſtiuſmodi frequentiora privilegia, ſive à Romano Pontifice, ſive ab Epiſcopis conceſſa, ad eligendos ſuo arbitrio Confeſſores, in cauſa demum fuiſſe, ut Epiſcopi generatim Confeſſores in omnem Diœceſin ſuam approbarent, nec eos ad unam Eccleſiam, aut ad unum hominum genus coarctarent. Non enim antè niſi præfinitis hoc genus limitibus approbabantur. Hinc conſentaneum etiam eſt, ita generatim approbandos & tam effuſa juriſdictione induendos Confeſſarios, majori ab Epiſcopis cura, & ſtrictiori examine præmiſſo delectos fuiſſe. Hinc etiam ſerpſit conſuetudo, & laicorum, ut crebriùs ad Pœnitentiæ remedium confugiant, & Confeſſariorum in una Diœceſi approbatorum, ut Confeſſiones excipiant non ejuſdem tantùm Diœceſis Fidelium, ſed peregrinorum etiam, illac iter habentium, & hac licentia abſciſſa magnum in ſalutis diſcrimen conjiciendorum. Hæc conſuetudo uſu roborata, rigori priſcorum Canonum derogavit : idque tam palam eſt Eccleſiæ conſenſione ratum haberi, quàm certum eſt ad animarum nunc quidem ſalutem conducere.

XII. Ad eum modum, illo providente & gubernante Spiritu ſancto, qui ineffabili ſapientia & charitate totum Eccleſiæ corpus vegetat, perſpicuum eſt, ubi laxatur aliquid in priſca diſciplinæ ſacræ ſanctimonia, id eodem ipſo, aut non multo poſt tempore novis pietatis adminiculis reſarciti. Obrepſit Fidelibus licentia major tantòque periculoſior ſuos ſibi duces & Confeſſores deligendi : at Epiſcopi malo inde emerſuro obviarunt, non approbando, nec in Confeſſorum catalogum allegendo, niſi qui tutò à fidelibus conſuli & adhiberi poſſint. Hæc agendi ratio nihilo intutior eſt, quàm illa prior, ubi crebris ſeu Papæ ſeu Epiſcoporum privilegiis, eligebant ſibi complures Laici Confeſſores, quos necdum ab Epiſcopo approbari tunc moris erat; ut multis probari poſſet documentis, & Theologorum teſtimoniis. Itaque pro incredibili ſapientia ſua Tridentini Patres privilegia hoc genus omnia revocarunt.

Fagnan. in l. 5. Decret. par. 2. p. 145. Conc. Trid. Seſſ. 23. c. 15.

Nec multùm diſpar ratio pœnitentiæ ipſius, quæ ſæculo duodecimo vergente, vergere & peſſum ire ipſa quoque cœpit. Er eodem ipſo tamen illa tempore mira novi vigoris incremenra fecit per Congregationes Monaſticas penè innumeras, & in dies non numero magis, quàm ſanctitate & auſteritate vitæ augeſcentes, in quibus denique certatim & innocentia vitæ, & pœnitentiæ aſperitate omnis generis & ſexus homines coronas immarceſſibiles ſibi texunt. His adde & laicos, & Clericos, incredibili & multitudine & religione, à quibus frequentatur Pœnitentiæ ſacramentum, ea mentis caſtitate & cordis, quæ nihil primævæ Eccleſiæ moribus decedat.

Narrat Petrus Damiani, ſanctiſſimum Anachoretam Dominicum conſcientiæ ſuæ ſinus intimos aperuiſſe Abbati ſuo in Natalis Chriſti pervigilio. Abbas rudis adhuc & harum rerum inexpertus, non unum recitandum præſcripſit Pſalmum, ut par erat, in pœnitentiæ vicem : ſed tota triginta Pſalteria. *Cùm ſibi ſufficeret unum Pſalmum vel proximum quid imponere, præcepit ut pro his quæ confeſſus fuerat, triginta Pſalteria decantaret*. Egi alibi de piiſſimo vitæ ſolitariæ ſectatore, cui cùm appetente morte tres quatuorve Pſalmi in pœnitentiam recitandi indicerentur, annorum decem pœnitentiam ipſe flagitavit, quam in alios inſtituti ſui imitatores & collegas diſpenſavit, ut in ea implenda ab iis juvaretur. Paruerunt illi, & antequam is hac vita decideret, exhauſta eſt illa quamlibet diuturna pœnitentia, eo nempe compenſationum ingenio quod tunc temporis uſitatiſſimum erat, ubi Pſalmis recitandis, & voluntariis per flagella corporis macerationibus, canonicæ pœnitentiæ ſpatia in plures annos protracta redimebantur, nullo pœnarum lenimento, magno temporis compendio.

L. 1. Ep. 19.

L. 3. Ep. 10.

Non multò poſt Petrus de Honeſtis à Paſchali II. ſuam Canonicorum Regularium Regulam confirmari pervicit. Is confeſſionem illis generalem & abſolutionem communem præſcripſit in Capitulo ante majores feſtos dies; addiditque, ſi quis ſecreto

confiteri vellet, Priori, vel delegatis ab eo Presbyteris confiteretur: *Si quis aliquid privatè confiteri voluerit, confiteatur Priori, vel Presbyteris per Priorem ad hoc officium deputatis.* Hortatur illos, ut ex animo dimittant, si quid in eos commissum à quoquam fuerit; addit denique optatissimum fore, ut his pietatis muniis fungantur in festorum pervigiliis, & in diebus Sabbati.

Regulæ l. 3. c. 16.

Statuta Carthusiensium anno 1259. compilata id præcipiebant, ut die semper Sabbati Priori aut ejus Delegato confiterentur. Qui apud eos Donati & Præbendarij dicebantur, prima cujusque mensis Dominica die confiteri jubebantur; Eucharistico autem pane vesci Natali Domini, die Paschæ & Pentecostes: *Prima quaque die Dominica cujuslibet mensis confiteantur; & in Natali Domini, Pascha, & Pentecoste, Corpus Domini suscipiant reverenter.*

Statut. antiqua Part. 2. c. 3. & Par. c. 3.

Constitutiones Cistercienses Abbatibus, Monachis & Conversis Abbatiarum eam legem indicebant, ut semel saltem hebdomada quavis confiterentur. *Abbates & Monachi semel ad minus in hebdomada confiteantur, si copiam habeant confitendi; Conversi verò qui in Abbatiis morantur, idem faciant.* Conversi qui semel septimana quavis sarcinam peccatorum exponebant, septies tantùm anno quolibet ad Corporis Christi communionem accedebant: poterat tamen Abbas sacro illos hoc epulo vel sæpiùs vel rariùs recreare. *Septies communicabunt in anno Conversi, nisi quem crebriùs aut rariùs certa de causa Abbas accedere judicaverit.* Apud Cistercienses Abbati, apud Carthusianos Priori confitebantur utplurimum. Cistercienses saltem semel anno quolibet arcanos animi sinus Abbati pandere tenebantur. Qui beatæ Idæ Cisterciensis Monachæ vitam scripsit, id adnotavit, juxta Ordinis hujus Regulas, qui annuum primò ponebant tyrocinium ante Professionem, ter tantùm ad Communionem accedere solitos toto illo anno.

Monast. Cister. 34. 324.

Ibid. p. 357.

Bolland. To. 2. Aprilis p. 382.

Vuillelmus Malmesburiensis Angliçanæ meminit Abbatiæ, cujus Monachi nocte qualibet antequam lecto se componerent, confessione expiabant, si quid à se commissum in quenquam esset gravius. *Ut nullus rebellionis contra Priorem, vel in se gravis criminis conscius, pernoctare audeat, delicti sine confessione reus.* Guibertus Abbas parentem optimam, piissimam fœminam, justo prosecutus encomio, illud non silet, crebrò Presbyteris confiteri solitam fuisse. Hermannus Monachus historiam texens miraculorum quæ fiebant in æde celeberrima B. Mariæ Laudunensis, affirmat non alios cælestibus his & stupendis curationum beneficiis gavisos fuisse, quàm qui Presbyteris antè confessi essent: cæterùm pro parvulis vixdum primos rationis radios delibantibus, parentes eorum vice solitos confiteri: *Nemo curabatur, nisi priùs peccata sua Presbytero suo confiteretur, si tamen ætatis esset idoneæ. Quod si infantulus erat, admonebantur parentes, vice puerorum facere confessionem.*

Pag. 278.

L. 1. de vita sua c. 13. T. 2. c. 7. post opera Guiberti.

Ordinis sui Novitios S. Bonaventura ad Monasticam instruens vitæ sanctimoniam, edicit ut ter saltem, aut sæpiùs etiam Superiori vel Magistro confiteantur: *Tribus vicibus in qualibet hebdomada, vel pluries confiteantur, secundùm quod necesse habuerint.* Primæ Præmonstratensium Constitutiones imperabant, ut Professi omnes ter saltem anno quolibet confiterentur *propriis Abbatibus*, arcendi alioqui ab ingressu Ecclesiæ, dum superstites essent, etiam sepultura post mortem. Dies autem illi erant Natalitius Christi, Paschæ & Pentecostes. Addebatur posse Abbates subrogare sibi alios Confessarios, sibi autem ipsis reservare majorum criminum confessiones: denique irritas fore & inanes confessiones, si qui fraudulentè affectarent, aliis quàm Abbati, Abbatisve delegatis confiteri. Ecquid causæ fuerit, ut tres illos maximè solennes dies secernerent Præmonstratenses, alibi à nobis patefactum est. Ea enim nequedum oblitterata erat antiquior disciplina, ut tribus his diebus, & non festo tantùm Paschæ die, Fideles omnes confiterentur. Denique hoc Statuto non agitur nisi de confessionibus omnino necessariis, non de aliis libero voluntatis arbitrio permissis.

Specul. Discip. Par. 1. c. 9.

Bald. Præmon. p. 788.

In Concilio Tolosano anni 1228. illud priscum inculcatum est rursus mandatum, ut ter anno quolibet Fideles omnes & confessionis frequentarent sacramentum, & sacro epulo reficerentur. *Omnes confessionem peccatorum faciant ter in anno Sacerdoti proprio, vel alii de mandato ipsius, & ter in anno sacramentum Eucharistiæ cum omni reverentia suscepturi.*

Albigensium hæresis & contagio ea infuderat venena Fidelium moribus, quibus medicari studebat hæc Synodus majori Sacramentorum frequentatione, quàm Innocentius III. præcepisset.

In sua ad Paracliti Moniales Regula Abaelardus edixerat, ut universa Congregatio ter saltem anno unoquoque Corporis Christi participes fieret, in Natali, Pascha & Pentecoste, *sicut à Patribus constitutum est, de sæcularibus etiam hominibus.* Jusserat ut & triduo Confessio Communioni præiret. Ægrotantes octavo quoque die confiteri, & sacra mensa refici debere definierat.

Epist. 8. pag. 164.

Multò plura coacervari hìc possent & Statuta istiusmodi & exempla. Sed hæc copia satis superque sufficit, ut intelligas, 1. lapsu temporum singulos in dies frequentiorem evasisse Confessionem, inter eos etiam quos & innocentia & morum censura major commendaret. 2. Pauculorum Psalmorum recitationem præscriptam fuisse eluendis eorum maculis, quorum vita prorsus innoxia voluntariæ pœnitentiæ laboribus magis magisque expiabatur. 3. Publicæ pœnitentiæ relaxationem cum fœnore compensatam fuisse tot voluntariorum pœnitentium cætibus in dies excrescentibus. 4. Denique cùm aliorum tepor & ignavia fecit, ut annuæ tantùm Communionis & Confessionis vinculo vulgò constringerentur: alios tum laicos, tum Religiosos innumerabiles vehementissimè exarsisse, non tantùm ut frequentissimè cælesti Eucharistiæ pabulo fruerentur, sed ut ea id facerent morum vitæque castimonia & puritate, quæ cum anteriorum ab ipsa usque origine sæculorum sanctimonia certare videretur.

XIII. Monuit nos in Euchologio suo Goartius, quanquam rarior sit forsan inter Græcos Confessio, quàm inter Latinos; eorum tamen sapientissimos quosque & charitatis æstu majore ferventes, stimulos subinde addere Episcopis, Presbyteris & Religiosis, ut crebra Confessione emaculent conscientiam. Quanquam autem à temporibus Nectarij desierit apud eos pœnitentia publica: non exolevit tamen mos suspendendæ & procrastinandæ diutiùs Communionis Eucharisticæ, post concessam peccatorum absolutionem. Quo temporis interstitio, Fideles istiusmodi ex parte tantùm reconciliati, Eulogiarum pane loco Eucharistiæ impartiuntur festis diebus, & aqua lustrali. Joannes Antiochenus Patriarcha, qui eam sedem implebat sæculo XII. testatum facit, eo ævo Confessionum audiendarum & administrandæ pœnitentiæ ministerium ad solos ferè Monachos devolutum fuisse, tanta erat eorum vitæ suaveolentia. *Adeo à fidelibus cultus honoratusque fuit Monachorum ordo, ut confessiones, ac enunciationes peccatorum, consequentesque censuræ & absolutiones ad Monachos translatæ sint, quemadmodum in præsentiarum quoque fieri videmus.*

pag. 109. 670.

Cotelerii Monum. Eccl. Græc. To. 1. pag. 169.

De

De Miniſtris & Regulis Pœnitentiæ Sacramenti : de Caſibus reſervatis, de Pœnitentia publica, de Indulgentiis.

CAPUT XI. P. 3. l. 1. c. 14.

De adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ per Parochos ſub Imperio Caroli Magni.

I. Quæ ad ſubſtantiam pertinent Sacramenti Pœnitentiæ, eadem ſemper fuere, quæ ſunt etiamnunc: Confeſſio ſecreta in ſinum & in aures Presbyteri, quorumcumque ſcelerum enumeratio ſpecialis, pœnæ ſeu pœnitentiæ indictio, abſolutio. Probationes ex Capitulari Theodulphi.

II. Pœnitentia de publicis aut occultis peccatis publicè vel occultè fiebat, ſervato utrobique rigore Canonum.

III. Nova argumenta ex Conciliis.

IV. Pœnitentiales libri, ſi qui à norma Canonum diſcederent, igni addicuntur.

V. Parochi miniſtri erant occultæ de occultis peccatis pœnitentiæ, in eaque recogebantur ſervire legibus Canonicis, & conſuetudini Eccleſiæ, quæ tunc accuratè Canonibus conſentiebat.

VI. Nova ex Herardo Turonenſi Archiepiſcopo argumenta.

VII. Et ex Hincmaro Remenſi. Delineatio publicæ pœnitentiæ.

VIII. Statuta Hincmari, pro illis, qui in eadem rurſus delapſi erant crimina, quæ jam ſemel ab eis publicæ pœnitentiæ lamentis expiata erant: quam tum iterare nefas erat.

IX. De Confeſſionibus & Abſolutionibus generalibus.

X. Probationes novæ ex Reginone.

XI. Et ex Capitularibus.

XII. Item ex Jona Epiſcopo Aurelianenſi.

XIII. De reciprocis inter ſe fidelium laicorum confeſſionibus leviorum culparum.

XIV. An inde ſerpſerit mos venialia delicta privatim Presbyteris confitendi.

I. SEcundùm Pœnitentiarios pars longè major poteſtatis & curæ adminiſtrandæ pœnitentiæ penes Parochos ſemper fuit, penes quos & antè ſæculis retroactis fuerat. Non pigebit ergo in ſuperiores retro flecti Eccleſiæ ætates, ut veſtigemus veluti radices & leges primarias eorum, quæ circa Pœnitentiæ Sacramentum etiamnunc obſervantur.

Et ſubſtantia quidem rei prorſus eadem fuit quæ eſt etiamnunc, maximè ſi VIII. IX. & X. ſæculum ſpectemus. Tenebantur fideles omnes ea lege, ut Presbytero confiterentur, & aperirent commiſſa ſua omnia, etiam occulta, commemoratis circunſtantiis, quæ alicujus eſſent momenti, monitis ejus auſcultarent, ſalubres pœnas ab eo inflictas ſubirent; ita ſcelerum abſolutionem peterent & promererentur. Hæc omnia ſigillatim declaravit Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, in ſuo ad Presbyteros Capitulari : *Confeſſio quam* Cap. 32, 33. *Sacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum affert, quia accepto ab eis ſalutari conſilio, ſaluberrimis pœnitentiæ obſervationibus, ſive mutuis orationibus peccatorum maculas diluimus. Confeſſio verò quam Deo facimus in hoc juvat, &c. Confeſſiones dandæ ſunt de omnibus peccatis, quæ ſive* Conc. Gall. To. 2. ad ann. 797. *in opere, ſive in cogitatione perpetrantur, &c. Quando ergo quis ad confeſſionem venit, diligenter debet inquiri, quando, aut quæ occaſione peccatum perpetraverit, &c. Debet ei perſuaderi, ut & de perverſis cogitationibus faciat confeſſionem, &c. Nominatim ei debet Sacerdos unumquodque vitium dicere, & ſuam de eo confeſſionem accipere, &c. Juxta modum facti debet ei pœnitentia* Ibid. c. 36. *indicari.* Edendis Confeſſionibus opportuniſſimum erat tempus, ea quæ Quadrageſimam præcurrit hebdomada, ut dignis pœnitentiæ fructibus toto ſe pœnitentiæ curriculo macerare & emaculare poſſent, quo puriores Paſchalibus feſtis ad cæleſtis & immortalis Agni veſcendas carnes accederent. *Hebdomada una ante initium Quadrageſimæ, Confeſſiones Sacerdotibus dandæ ſunt, pœnitentia accipienda, diſcordantes reconciliandi, & omnia jurgia ſedanda, &c. Et ſic ingredientes in beatæ Quadrageſimæ tempus, mundis & purificatis mentibus ad ſanctum Paſcha accedant.*

II. Non quæ ipſe commentus erat, ſed ſuperiorum Eccleſiæ ætatum leges moreſque receptiſſimos Capitulari ſuo complexus eſt Theodulphus.

Parochi ut pœnitentias librarent, & pro modo criminum admetirentur labores, jejunia & macerationes carnis, conſulebant antiquos Eccleſiæ Canones, Libroſque Pœnitentiales, in quos ipſa Canonum diſciplina digeſta erat. Itaque Carolus Magnus Parochos ſubmonebat, ut Canones & Pœnitentiales libros lectitarent, animoque infigerent : *Ut de Canonibus doctus ſit, & ſuum pœnitentiale* Ibid. p. 258. *bene ſciat.* Idem præcipitur in Concilio Remenſi Ibid. Ann. 813. Can. 18. II. *Quomodo Confeſſiones recipere, & pœnitentiam ſecundum Canonicam inſtitutionem pœnitentibus deberent indicare.* Vigebat ergo tunc maximè antiquorum Canonum obſervantia; ut eo maximè argumento liqueat, quàm conſonent leges moreſque omnium Eccleſiæ ſæculorum in iis quæ ad ſubſtantiam pertinent ſacramenti Pœnitentiæ, cùm & media primis, & poſtrema mediis vehementer conſentiant ſæculis, omnia omnibus.

Nec obſtrepit illud huic concentui, quòd in præſentiarum rigor Canonum minùs obſervetur. Et hoc enim fieri potuit eo diſpenſationis temperamento, quo nihil antiquis Canonibus Conciliiſque antiquius commendatiuſque fuit : ſcilicet ut Paſtorum ſapientiæ & charitati diſpenſandæ moderandæque leges omnes permitterentur ad Eccleſiarum pacem, ad animarum ſalutem, atque ad ægrorum patientiam medicamenta temperarentur. Id eluceſcit ex hoc ipſo Remenſi Concilio: Can. 16. *Ut Epiſcopi & Presbyteri examinent, qualiter confitentibus peccata dijudicent, & tempus pœnitentiæ conſtituant.* Spiritalis medici ſapientia ſpecimen ſui in eo potiſſimum dabat, ut diſcerneret ægritudines, quæ publica, vel quæ privata pœnitentia eſſent curandæ. Idque eodem ipſo in Concilio rurſum ſignificatur: *Ut diſcretio ſervanda ſit* Cap. 32. *inter pœnitentes, qui publicè, & qui abſconsè pœnitere debent.*

III. Concilio quoque Cabilonenſi II. declarata eſt neceſſitas edendæ Confeſſionis plenæ, ut ne occultiſſima quidem flagitia reticerentur : *Solerti* An. 813. Can. 32. *indagatione debent inquiri ipſa peccata, ut ex utriſque plena ſit confeſſio, ſcilicet ut ea confiteantur, quæ per corpus geſta ſunt, & ea quibus in ſola cogitatione delinquitur.* Si ſcrupuloſa hæc ſingulorum delictorum enumeratio minùs neceſſaria fuiſſet, non tam inſtanter urgeret hæc Synodus, ut pœnitentiæ ex priſcorum Canonum rigore infligerentur, nec adjiceretur fides libris quibuſdam Pœnitentialibus, qui circumferebantur ad animarum perniciem, nempe earum morbis lethiferis blandiri magis quàm mederi idonei. *Modus pœnitentiæ* Can. 38. *peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum Canonum inſtitutionem, aut per ſacrarum Scripturarum authoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem imponi debet : repudiatis ac penitus eliminatis libellis, quos Pœnitentiales vocant, quorum ſunt certi errores, incerti authores, de quibus rectè dici poteſt, Mortificabant animas quæ non moriuntur,*

& vivificabant animas quæ non vivebant. Qui dum pro peccatis gravibus leves quosdam & inusitatos imponunt pœnitentiæ modos, consuunt pulvillos sub omni cubito manus, &c. Inhumanæ & exitiali huic indulgentiæ ut obviam iret hæc Synodus, eos qui audiendis Confessionibus vacabant Presbyteros excitabat, ad Conciliorum Canonumque libros nocturna diurnaque manu versandos, animoque prorsus inculcandos, sed eos potissimùm, qui de iis tractant medicamentis, quibus Can. 37. animarum vulnera persanantur. *Cùm igitur omnia Concilia Canonum quæ recipiuntur, sint à Sacerdotibus legenda & intelligenda, & per ea sit eis vivendum & prædicandum; necessarium duximus, ut ea quæ ad fidem pertinent, & ubi de extirpandis vitiis & plantandis virtutibus scribitur, hæc ab eis crebrò legantur, & benè intelligantur, & in populo prædicentur.*

IV. Concilium Parisiense VI. Episcopos jussit cura pervigili in id incumbere, ut undique perquirerentur Libri illi Pœnitentiales, qui pestifera dulcedine aureoque poculo animas Pœnitentium enecarent; ut tradendos igni curarent, utque Presbyteris ipsi salubrem instillarent doctrinam Canonicarum Regularum, in dispensando Pœnitentiæ Sacramento observandarum: *Utentes quibusdam codicillis contra Canonicam authoritatem scriptis, quos Pœnitentiales vocant, & ob id non vulnera peccatorum curant, sed potiùs foventes palpant, &c. Unusquisque Episcoporum in sua Parochia eosdem erroneos Codices diligenter perquirat, & inventos igni tradat, &c. Presbyteri etiam imperiti solerti studio ab Episcopis suis instruendi sunt, qualiter & pœnitentium peccata discretè inquirere, eisque congruum modum secundùm Canonicam authoritatem pœnitentiæ noverint imponere. Quoniam hactenus eorum incuria & ignorantia multorum flagitia remanserunt impunita, & hoc ad animarum ruinam pertinere dubium non est.* An. 829. Can. 32. 34. Inde est quòd hoc Concilio innovatur Canon Synodi quondam Ancyritanæ, quo annorum quindecim pœnitentia indicitur obscœnissimo flagitio.

V. Id infrà elucidabimus firmabimusque, quod permagni erat momenti, immo omnium maximi, videlicet pœnitentias publicas, quibus in publicè peccantes animadvertebatur, Episcoporum examini & curæ reservatas fuisse. De occultis ergo tantùm peccatis Presbyteri judices sedebant, cùmque illis vehementissimè instent Concilia, ut à Canonum rigore nec transversum unguem deflectant in designandis pœnitentiis: hinc certè efficitur perspicuum, occulta etiam peccata Canonicæ pœnitentiæ obnoxia fuisse. Ecquid enim commendaretur Parochis Canonum Pœnitentialium observatio religiosa, si eorum nullus erat usus ad occulta purganda delicta, in quæ dumtaxat eorum se potestas & cura explicabat? His adde, si mediæ hujus ætatis Concilia occultis etiam sceleribus medicinam venantur ab antiquorum Canonum salubri asperitate: id eis indubitatissimè persuadendum fuisse, eandem artem medendi in usu fuisse primævo illo tempore, cùm hi Canones conderentur, & jam tum occulta scelera canonicis publicisque pœnis expiata fuisse. Jubetur hic enim observari, non augeri, vel duplicari rigorem priscorum Canonum.

His observationibus hæc addenda est non minoris ponderis. Nimirum apud omnes admodum tunc Ecclesias suum canonicis pœnitentiarum legibus constitisse robur, etsi pauci aliqui ignavia & remissione sibi aliisque exitiali alerent impœnitentiam, & impunitatem criminum humanitatis fucata specie, & accommodatæ ad infirmitates hominum clementiæ velo palliarent. Atque in his rerum temporumque vicibus inconcussa viget imminetque lex retinendæ purioris disciplinæ adversùs nova & exitialia quæ aliunde gliscunt blandimenta. Id apertum est in laudato jam Canone Concilii Cabilonensis II. ubi sancti Patres præcipiunt, indici pœnitentias juxta normam Canonum & consuetudinem Ecclesiæ, non ex assentatorum nuperorum pestiferis delinimentis: *Modus pœnitentiæ aut per antiquorum Canonum institutionem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem imponi debet.* Can. 31. Nondum igitur præscripserat longa morum corruptela, adversùs priscorum Canonum necessariam observantiam. Nec dissimulabimus tamen blandas has præstigias molliendæque pœnitentiæ licentiam invaluisse magis magisque in dies, & quæsitum illi fuisse patrocinium ex his regulis, quarum authoritas ab ipsis manaret Conciliis; nempe vim meritumque pœnitentiæ à fervore animi & charitatis æstu proficisci potiùs quàm ex pœnarum sive acerbitate sive diuturnitate: denique Presbyteros ipsos qui confessionibus audiendis præficiuntur, in potestate habere, ut pœnis & laboribus Pœnitentium moderentur: *Pœnitentia verò non in multitudine annorum, sed potiùs in contritione cordis & corporis est æstimanda.* Conc. Paris. VI. c. 46.

VI. Ejusmodi sunt animadversiones istæ, ut mihi nec prætermitti posse visæ sint, nec sejungi. Quod attinet autem ad publica scelera vel occulta, quorum illa Episcoporum judicio vendicantur, hæc Presbyteris examinanda permittuntur, plectenda eluendaque, accipe quod Herardus Turonensis Archiepiscopus decreverit: *Ut incesta omnia juxta modum culpæ absque acceptione personæ à Presbyteris judicentur. Et ut tempore opportuno publica crimina ad notitiam Episcopi deducantur, maximèque in die magno Cœnæ reconciliandi vel adhuc suspendendi per proprium Presbyterum ad præsentiam Episcopi deferantur.* Capit. Her. c. 14. Conc. Gal. To. 3. pag. 112. Et paulò post: *Presbyteri de occultis jussione Episcopi Pœnitentes reconcilient, & infirmantes absolvant & communicent.* Cap. 59. Quibus postremis verbis illud videtur innui, cùm abrupta vis inopini morbi non patiebatur recurri ad Episcopum, tunc potuisse Parochos peccata remittere etiam publica, ideòque Episcopo reservata. Ubi tamen ea cautio necessariò adhibebatur, ut si pristinæ sanitati restituerentur Pœnitentes, omnes obirent pœnitentiæ stationes.

VII. Nemo luculentiùs Hincmaro Remensi Archiepiscopo hæc omnia complexus est accuratissimæ pœnitentiæ documenta, in suis ad Parochos Præceptionibus; ubi & quædam hactenus intacta suggerit. Debet Parochus admonere homicidas, adulteros, perjuros publicos, denique publicorum scelerum infamia contaminaros omnes, ut conferant se ad Decanum, seu Archipresbyterum loci, ut coram eo & Parochis totius Decanatus, scelera confiteantur sua: ut post dies quindecim Episcopo sistantur, accepturi ab eo, tum impositionem manuum, tum canonicam pœnitentiam. Cùm primo cujusque mensis die conveniunt in sua Capitula Parochi, conferre & consulere in commune debent de pœnitentium suorum seu tepore, seu fervore pietatis, & Episcopum certiorem facere, ut possit ipse tempus & labores pœnitentiæ pro fervoris modo producere vel contrahere. Si quis scelere se obstrinxit, quod offendiculo gravi & scandalo fuerit, nolitque postquam ab Parocho suo, & posteà ab Archipresbytero reliquisque Parochis commonitus fuerit, intra quindecim dies Episcopo se sistere, excommunicationis gladio ab Ecclesiæ corpore resecandus est, donec pœnitentiæ jugo superbam cervicem inflectat. Si antè ab alio quopiam certior fiat Episcopus de facinore gravissimo publicoque Parochiani cujuspiam, quàm à proprio Parocho, Parochus ipse suspensione multatur, & tot diebus jejunare jubetur, ita ut pane solo & aqua victitet, quot per ignaviam suam cessavit à commonendo Episcopo. Denique in extremo vitæ fugientis discrimine, nemini pœnitentia, nemini Eucharistiæ sacrum viaticum subtrahi debet: at ubi vires receperint, pœnitentialium Canonum rigori facere satis cogendi sunt, atque ita demum publicè

Conc. Gall. To. 3. pag. 635

& so-

& solenniter Altaribus reconciliari. *Ut unusquisque Sacerdos maximam providentiam habeat, quatenus si fortè in Parochia sua publicum homicidium, aut adulterium, sive perjurium, vel quodcumque criminale peccatum publicè perpetratum fuerit, statim hortetur eum, quatenus ad pœnitentiam veniat coram Decano & Compresbyteris suis; & quidquid ipsi inde invenerint, vel egerint, hoc comministris nostris, Magistris suis, qui in civitate degunt, innotescat: ut intra quindecim dies ad nostram præsentiam publicus peccator veniat, & juxta traditionem canonicam, publicam pœnitentiam cum manus impositione accipiat, &c. Et semper de Calendis in Calendas mensium, quando Presbyteri de Decaniis simul conveniunt, conlationem de pœnitentibus suis habeant, qualiter unusquisque pœnitentiam suam faciat, &c. Si fortè quis ad pœnitentiam infra quindecim dies venire noluerit, decernatur, qualiter à cœtu Ecclesiæ, donec ad pœnitentiam redeat, segregetur. Et sciat quisque Presbyter, quia si per alium nobis cognitum fuerit, quòd in sua Parochia admittatur, & tardiùs ad nostram notitiam perlatum fuerit, tantos dies à ministerio suspensus in pane & aqua excommunicatus morabitur, &c. Hoc tamen omnimodis caveatur, ut nemo pœnitens, & cum devotione petens, ultima pœnitentia, vel ultimo viatico defraudetur, ea convenientia, ut si convaluerit, secundùm Ecclesiasticas regulas pœnitentiam agat, & reconciliationem, quantum Deus sibi concesserit, in ordine pœnitentium expetat & expectet.* Cùm antiquissima lex expiandorum pœnitentia publica publicorum criminum à Tridentino Concilio innovata fuerit, operæ pretium fore duxi, si exequerer paucis, quo ea ritu peragi soleret, ætate media, nostrisque temporibus propiori. Nemo satis mirari potest sedulitatem illam de spiritali hac animarum medicina tractandi toties, sive in Capitulis Decanorum ruralium, sive in Archidiaconorum synodis, sive denique in Civitatensium conventu Presbyterorum, ad quos referebant omnia Decani rurales, eisque ut *Magistris* assurgebant: denique in ipso Episcopi consilio.

Vetuit expressissimè idem Hincmarus, ne criminosorum & pœnitentium publicorum munera ulla Parochi acciperent: ne inde emollescerent indulgentiùsque eos haberent, vel non monito de eorum flagitiis Episcopo, vel tardiùs monito, vel minùs vigilando ut laboribus & macerationibus omnibus per Canones pœnitentiales præscriptis, ab illis satis fieret.

VIII. Confitetur alibi idem Hincmarus, difficillimè extricari hunc nodum, qua medendi arte erga eos abutendum sit, qui de publicis peccatis pœnitentia publica peracta, & altaribus reconciliati, in ea rursus impingunt, cùm tam inusitatum sit publicam iterari pœnitentiam, quam baptismum: *Sicut unum est Baptisma, ita & una debet esse pœnitentia, quæ tamen publicè agitur.* Tom. I. pag. 718. 730. 731. To. 2 pag. 479. Eò tandem redire res videtur ex Hincmaro, ut istiusmodi scelerosis, quandiu superstites essent, interdiceretur sacrum Eucharistiæ epulum, cùm eo frueretur nemo, nisi à peccatis absolutus & reconciliatus: sed urgente tandem mortis discrimine impertirentur Corporis Christi viatico; quanquam ne tum quidem satis liqueret, quomodo Eucharistico pane abstergerentur gravia commissa, cùm si convaluissent ex illo morbo, absolvi nunquam nisi per pœnitentiæ publicæ lamenta potuissent. *Et sunt in nostris Parochiis plurimi, qui post pœnitentiam & reconciliationem per manus impositionem, & post Communionem iterum labuntur, non solùm semel, sed & secundò, & tertiò. Quomodo nobis de his faciendum sit, cùm sicut præmisimus, sine pœnitentia communionem non accipiant; vel quomodo qui accipiunt Eucharistiam, & sic moriuntur, absoluti erunt, qui non essent absoluti sine manus impositione, si superviverent?* Ergo rerum etiam sacratum expertissimis Episcopis inextricabilis illa difficultas negotium faciebat, eaque forsan de causa adducti tandem sunt illi, ut publicas etiam pœnitentias iterari paterentur, præter eas quæ solenniùs agebantur, eòque Solennes etiam dictæ sunt, à publicis aliis pœnitentiis diversæ, & quæ solæ tandem id habuere proprium, ut iterari non possent.

IX. Verùm ad manum est alius Hincmari contextus, qui nos multa alia non minùs egregia addoceat de pœnitentiæ publicæ disciplina. Hildeboldus Suessionensis Episcopus appetente mortis die, Confessionem suam generalem ad Episcopos complures misit litteris mandatam, expetiitque ut & generalem sibi absolutionem scripto largirentur. Hincmarus eorum Episcoporum unus erat. Perdiu antè Alcuinus generalem peccatorum suorum absolutionem scripto sibi dari ab Adriano I. Papa postulat: *Presbyterum tuum ad me mittens breviculum confessionis tuæ mihi remisisti, petens ut absolutorias litteras tibi trasmittam.* Ep. 61. Verba sunt Epistolæ Adriani ad Alcuinum. Redeo ad Hincmarum, qui Hildeboldi Episcopi votis obsecutus, misit ad eum per eundem ipsum Presbyterum oleum solenni ritu benedictum, ut eo ungeretur, unàque de omnibus erratis suis absolveretur, juxta antiquum Ecclesiarum ritum. *Mittens manu mea, secutus majorum exemplа, in manu istius Presbyteri, oleum sanctificatum, ut etiam obsequio meo per ejus mentionem, Spiritus sancti gratia, qui est remissio omnium peccatorum, indulgentiam percipias omnium delictorum, consortium sanctorum Episcoporum.* To. 2. pag. 686. Sed illud scriò animadverti hìc opus est, id consilii pio huic Episcopo ab Hincmaro insusurratum fuisse, ne generali hac confessione contentus esset, sed Deo Presbyteroque sigillatim confiteretur commissa omnia anteactæ vitæ suæ à teneris usque unguiculis: *Bonam tuam devotionem commoneo, ut præter istam generalem confessionem, quæque ab ineunte ætate, usque ad hanc, in qua nunc degis, te commisisse cognoscis, speciaiiter ac sigillatim Deo & Sacerdoti satagas confiteri.* Erant tunc ergo usu recepta duo Confessionum & absolutionum genera: erant enim aliæ generales confessiones, generalibus verbis expressæ, quæ minimè sufficiebant absque aliis, quæ particulares dicebantur, quòd singulorum flagitiorum enumeratione constarent. Porro istius generis videntur esse generales illæ confessiones & absolutiones, quarum usus multis adhuc in Ecclesiis com,pluribus residuus est, extrema Quadragesimæ hebdomada sacra.

X. Consignatus nobis est à Reginone libellus eorum, quæ Episcopus dum Ecclesias circumlustrat inquirere debet. An Parochi muneribus deliniti cessarint à commonefaciendo Episcopo, aut Vicario ejus aliquo de peccatoribus publicis, maximè de incestuosis. An pœnitentibus gratificati sint præter æquum, humaniori apud Episcopum de iis testimonio, ut mitiori pœnitentiæ subjicerentur; quo eos inclinare potuerit vel affinitas carnis, vel munerum contemplatio, vel amicitia, favor Regino. l. 1. c. 17. 38. 57. 292. que. An quarta feria ante Quadragesimam Parochianos hortati sint ad confessionem peccatorum: & an pœnitentias illis præscripserint ex Canonum norma: *Non ex corde suo, sed sicut in Pœnitentiali scriptum est.* Refertur alibi ab eodem Reginone, eos qui pœnitentiæ stadium ingressi jam erant, aut ingredi meditabantur, offerre se Episcopo debuisse ad januas Ecclesiæ, sacco indutos, astantibus Decanis, vel Archipresbyteris, Parochisque, ut ab eo legem ordinemque acciperent peragendæ sibi pœnitentiæ. *Vbi adesse debent Decani, id est, Archipresbyteri Parochiarum, cum testibus, id est, Presbyteris pœnitentium, &c.* Denique docet nos Regino, fideles omnes ea lege obligatos fuisse jam tum, ut semel saltem anno quolibet ineunte Quadragesima confiterentur. *Si aliquis ad confessionem non veniat, vel una vice in* L. 2. c. 65.

anno, id est in capite Quadragesimæ, & pœnitentiam pro peccatis suis suscipiat. Erant ergo præter publicas pœnitentias occultæ tum confessiones, tum pœnitentiæ, quibus fideles omnes semel anno quovis ineunte Quadragesima astringebantur, ut confessione, jejunio, & oratione plurima conscientiæ sordes everrerent, & Paschali se Communioni aptarent.

Capitul. 2. Car. Mag. L. 5. c. 52. 54. XI. Hæc omnia disciplinæ capita rutilant non minùs splendidè in Caroli Magni Capitularibus: videlicet confessiones & pœnitentiæ, tum publicæ, tum occultæ; absolutiones similiter nunc occultæ, nunc publicæ; observatio religiosa Canonum Pœnitentialium; exigendæ implendæque pœnitentiæ necessitas: quæ illis etiam incumbebat, qui mortali ex aliqua ægritudine convaluerant, quanquam sacro Viatico jam pasti fuissent: *Pœnitentes qui in infirmitate Viaticum pœnitentiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint.* Necessitas certissima, ut ab Episcopo, vel illo annuente, à Presbytero manus impositio fieret super capita Pœnitentium publicorum. Absolutio eorum qui à fide Ecclesiæ desciverint, Episcopo reservata. Absolutiones solennes feria quinta Cœnæ Dominicæ: *Quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat.* Necessaria indulgentia, ut occultis Pœnitentibus de occultis criminibus statim post confessionem absolutio concedatur; quod etiam nunc in usu est præter casus paucissimos, ubi indulgentia adeò non necessaria, ut magno potiùs detrimento foret. *Quia varia necessitate præpedimur, Canonum Statuta de reconciliandis Pœnitentibus pleniter observare, propterea non dimittatur omnino, ut unusquisque Presbyter jussione Episcopi de occultis tantum, quia de manifestis Episcopis semper convenit, judicet, & statim post acceptam confessionis pœnitentiam, singuli data oratione reconcilientur.* Accurata discussio scelerum omnium, earumque quibus ipsa gravantur scelera circunstantiarum: *Qualiter primò peccatum perpetratum sit, aut si postea iteratum, aut frequenter actum sit, si sponte, si coactè, aut per ebrietatem, aut per quodlibet ingenium factum sit, &c.* Cura salutis fratrum, necessitasque eorum crimina Episcopo vel Parocho detegendi, qui pœnitentiam refugiunt, ut convicti adigantur ad hanc subeundam, quamlibet amaram, at saluberrimam medicinam: *Omnibus Fidelibus notum fore desideramus, quòd quorundam alienorum peccatorum conscii, nisi ea emendationis & salutis causa prodiderint, delinquant.* Sed illud præ cæteris subinde inculcant Capitularia, ut ex præscripto Canonum pœnitentiæ definiantur. Eo stimulati sunt nonnulli ejus ævi Episcopi, castioris disciplinæ amantiores, ut vel suo ipsi studio contexerent, vel à viris doctis piisque contexi curarent & elimari compilationem Canonum ac Decretorum sanctorum Patrum, qua ceu regula regerentur, qui confessionibus audiendis, vel pœnitentiis injungendis operam suam dicabant: ne in devia agerentur periculosa multitudine librorum pœnitentialium, quorum incerti authores, certi errores, ad alendam sub pœnitentiæ obtentu impœnitentiam. Pauciissima hæc verba referam ex Epistola Ebbonis Archiepiscopi Remensis, ad excirandum Halitgarium Episcopum Cameracensem, ut sex libros elucubraret illos, qui hac de re ejus nomine evulgati sunt, *De remediis peccatorum, & ordine vel judiciis pœnitentiæ.* Verba ejus Epistolæ ita habent: *Et hoc est quod in hac re valdè me solicitat, quoniam ita confusa sunt judicia Pœnitentium in Presbyterorum nostrorum opusculis, atque diversa, & inter se discrepantia, & nullius authoritate suffulta, ut vix propter dissonantiam possint dissolvi.*

Cap. 60. 62. 67

L. 7. c. 143.

L. 6. c. 203.

L. 7. c. 294.

c. 301.

Fladoar. Hist. Rem. L. 2. c. 17.

De Institut. Laicali. L. 1. c. 30. XII. Tumultuaria illa congeries Librorum Pœnitentialium, cui accedebat mira in Parochis sacrarum rerum imperitia, publicæ pœnitentiæ obfuit mirum in modum, eique vel extinguendæ, vel obscurandæ, vel magna ex parte truncandæ viam munivit. Amarulentè expostulabat Jonas Episcopus Aurelianensis, rarissimos jam esse pœnitentes publicos; jam non cogi eos, ut vanitatibus & dignitatibus sæcularibus nuntium remitterent; jam non abigi eos à fidelium contubernio & congressu: non cilicia, non cineres jam illis familiares esse: homicidas ipsos humano sanguine adhuc madentes inserere se passim fidelium innocuo gregi; denique stupere & vehementer perturbari Ecclesiam, quòd jam impunè à plerisque excuteretur inconcussa illa lex expiandæ publica pœnitentia & satisfactione, infamiæ publicæ gravissimorum flagitiorum. *Perrari sunt hodie qui talem agant pœnitentiam, qualem antiquorum pœnitentium exempla & authoritas Canonica jancit. Quis cingulum militiæ deponit, & à liminibus Ecclesiæ arcetur? Quis in cinere & cilicio, &c. Nunc in cœtu Christiano idcirco vix Pœnitens agnoscitur, &c. Idcirco à multis diversa flagitia perpetrantur audacter, &c.* Cùm hæc scripserit Jonas de publicis sceleribus, non potest quisquam inficiari, quin publica flagitia publica etiam resipiscentia elui debeant. *Hæc non de occultis, sed de manifestis criminibus dicta sunt, quæ dum publicè admittuntur, publica pœnitentiæ satisfactione diluantur necesse est.* Et infrà: *Liquet quia de capitalibus manifestisque peccatis publica sit irretractabiliter agenda pœnitentia.* Denique dolet Jonas vehementer eorum vicem, qui stupenda cęcitate, cùm gravissimis mortiferisque animarum suarum vulneribus medicos quærerent, imperitissimos quosque & ignavissimos quærebant, eos nimirum Confessarios, qui fucum facerent, non medicinam, lenibusque, sed inutilibus medicamentis, vulnera tegerent, non sanarent. *Quidam imperitos animarum suarum medicos expetunt, ut sibi ad votum suum pœnitentiæ tempora imponant; & peritos idcirco declinant, ne austeriùs pœnitentiæ eos adicant.*

XIII. Non abs re erit & illud quoque ex eodem Jona adjicere, non tantùm Presbytero aperienda esse commissa, de quibus per pœnitentiam ab eo definitam Deo satisfiat: sed leviores quoque culpas visum esse perdiu mutua confessione inter fideles laicos nudandas, & cum mœrore animi accusandas, ut faciliùs condonarentur. Quanquam enim hæc humilis & voluntaria culparum confessio ferè usitata non esset jam tum tempore Jonæ, uti ne nunc quidem omnino est nisi inter Monachos Clericosque, arctiori pietatis & religionis legi astrictos: longè usitatissima tamen olim erat inter fideles quoscumque etiam laicos, eamque videntur sacræ ipsæ litteræ omnibus prorsus & promiscuè commendare. *Moris est Ecclesiæ de gravioribus peccatis Sacerdotibus, per quos homines Deo reconciliantur, confessionem facere: de quotidianis verò & levibus quibusque perrari sunt, qui invicem confessionem faciant, exceptis Monachis, qui id quotidie faciunt. Quòd verò de levibus & quotidianis peccatis confessio mutua fieri debeat, sequentia manifestant. Jacobus Apostolus ait: Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini. Hunc locum Beda Venerabilis Presbyter ita exponit: In hac sententia illa debet esse discretio, ut quotidiana leviaque peccata alterutrum coæqualibus confiteantur, eorumque quotidiana credamus oratione salvari. Porro gravioris leprę immunditiam juxta legem Sacerdoti pandamus, atque ad ejus arbitrium qualiter & quanto tempore jusserit, purificare curemus.* Hic accumulat Jonas complura sanctorum Patrum suffragia, ex quibus illud quoque exprimit: Ut quotidianæ sunt leviusculæ istiusmodi offensæ, ita & quotidianas adhiberi debere earum per confessionem medicinas. *His documentis colligi potest, quòd sicut quotidie in multis offendimus, ita quotidie de admissis*

Ibid. c. 16.

missis confessionem alterutrum facere, & orationibus, eleemosynis, humilitate, & contritione mentis & corporis ea debemus purgare.

Hinc emergit, 1. Antiquitate etiam sua commendari illas, ut vocant, humiliationes, prostrationesque, quæ à Monachis aliisque religiosis viris frequentantur: cùm inter ipsa Ecclesiæ cunabula usitatæ fuerint. 2. Usitatas etiam inter laicos fideles fuisse. 3. Immo inter fideles laicos prius quàm inter Monachos, quibus id laudi sanè est, aurei Ecclesiæ sæculi fidelium pietatem imitari & retinere, ne penitus ex orbe Christiano exulet & oblitteretur. 4. Perantiquum etiam usum esse frequentium illarum confessionum, quibus viri sanctitatis & innocentiæ laude clarissimi, leviusculas etiam culpas suas Presbytero retegunt. Confessionum *frequentium* usum hujusmodi perantiquum dixi, nam confessiones ejusdem generis jam inde ab exordio Ecclesiæ, quamquam rariores erant, erant tamen. Jonas enim & Beda apertissimè dicunt, gravia quidem peccata Presbyteri auribus committenda esse, sed leviores culpas fidelibus omnibus coram profitendas ex præcepto Jacobi Apostoli; utque quotidianæ incursionis sunt hæc errata, ita & quotidianis confessionibus istiusmodi esse eluenda. Non abhorret ergo à veri similitudine, has quotidianas seu frequentissimas confessiones apud Presbyteros fieri tunc cœpisse, quando refrigescens fidelium pietas, his inter ipsos humilitatis documentis offendi magis poterat, quàm ædificari.

XIV. Ejus rei probationem non levem ex Crodogango Metensi Episcopo elicimus. Ea quippe Regula, quam ille Canonicis temperavit, jubet ut occultissimas quasque tentationes suggestionesque diaboli Episcopo denudent, aut Priori suo: cùm ita confiteri invicem præceperit Jacobus Apostolus. *Confitemini alterutrum peccata*
Cap. 31. *vestra, &c. Deinceps cùm aliqua cogitatio mala in cor, suadente diabolo, venerit, citò Episcopo, vel Priori confiteatur, ut per veram confessionem & pœnitentiam regnum Dei habere mereatur.*

Hæc pia disciplinæ novitas duplex commodum invehebat. 1. Operosum est non rarò lethalia commissa à venialibus secernere: tutissimum autem est & religiosissimum in re tam lubrica, non proprio quemque, sed Pastoris sui lumine & judicio regi. 2. Preces Sacerdotum incomparabiliter plus habent virium ad abstergendos id genus nævos, quàm laicorum. Accedebat & absolutio, quæ ab ore Presbyteri ubi proficiscebatur, efficacior utique erat, quàm illa, quæ à laicis simpliciùs quàm efficaciùs fundebatur. His rationum momentis adducti sunt laici, maximè pii & exortes scelerum, frequentissimè ut Presbyteris confiterentur; ignaviores, ut ter anno saltem confiterentur: Regulares denique ut qualibet semel hebdomada. Accipe verba ipsa Crodogangi: *Hæc est ratio pœnitentiæ & confessionis nostræ, quæ coram Deo & Sacerdotibus ejus à nobis pariter agendæ sunt, id est, in unoquoque anno tribus vicibus, id est, in tribus Quad-*
Cap. 32. *rageſimis suam confessionem suo Sacerdoti faciat, & qui plus fecerit, melius facit. Monachi in unoquoque Sabbato confessionem faciant, cum bona voluntate, Episcopo aut Priori suo.*

Cap. 91. Spicil. To. 8. p. 34. Denique quantumvis in sui temporis mores & in pœnitentiæ canonicæ interpolatores invehatur Jonas; emersit Capitulare Attonis Vercellensis Episcopi, quo subjiciuntur Pœnitentes antiquissimis & austerissimis Pœnitentium legibus, ut ne negotio cuicumque se implicent, quamcumque innoxio in speciem; ne militiæ, ne sæculi dignitatibus inscribantur; ne lites agitent, nisi coram Judice Ecclesiastico, ad cujus Tribunal non tam litigatur, quàm pax & concordia resarcitur.

CAPUT XII. P. 3. l. 1. c. 15.

Continuatur idem argumentum. De Ministris Sacramenti Pœnitentiæ, maximè de Regularibus, sub Imperio Caroli Magni & Regiæ ejus prosapiæ.

I. Constitutiones Synodales variæ, quibus Parochi coarctantur ad pœnitentias dispensandas occultorum tantùm criminum: publicarum administratio Episcopis reservatur.

II. Conciliorum statuta varia in eandem rem, de Ministris pœnitentiæ publicæ & occultæ.

III. Exordia rixarum Episcopos inter & Monachos super administratione pœnitentiæ.

IV. Flagrantia laicorum studia, immo & Clericorum, ut Monachis potius confiterentur. Clementia Monachorum & indulgentia major in pœnitentes.

V. Rationes aliæ quæ ad Monachos potiùs pœnitentium turbas allicerent. Monachorum vita longè sanctior. Necessitas ut semel vel ter laici singuli quotannis confiterentur.

VI. Suum sibi quisque Confessorem tunc quidem habebat, eumque ex Monachis, etiam inter Græcos.

VII. Cognatio Disciplinæ Græcæ cum Latina.

VIII. Potestas Episcoporum ad mitigandum rigorem Canonum.

IX. Apud Græcos nonnumquam confessiones excipiebant Abbates & Monachi, etiam aliquando qui Presbyteratu initiati non erant. Id tandem proscriptum.

X. Monachi ad Presbyteratum evecti, non poterant tamen nisi permittente Episcopo Confessiones audire.

XI. In Oriente cum Presbyteri plerique vinculis conjugii implicati essent, pene necesse erat, ut Confessiones apud Monachos fierent.

XII. Religio & vigor Græcorum in pœnitentiis ad amussim Canonum exigendis.

XIII. Episcopi Monachis præscribebant regulas in dispensatione pœnitentiarum observandas.

XIV. Dispensandi non temeritas, sed sapientia, charitati & Canonibus obsequebatur.

XV. Novis argumentis ostenditur in Oriente Monachos ordinarios fuisse Ministros pœnitentiæ. Quin & Abbatissæ nonnunquam invadebant in aliquas hujus muneris functiones.

XVI. Debet Monachis Orientalis Ecclesia Canonum pœnitentialium observantiam, hactenus apud eos intemeratam.

XVII. Animadvertuntur aliqua in illam Abbatissarum licentiam, quæ Monialium confessiones audiebant.

I. SUperiori Capite id nobis propositum fuit, ut ea seligeremus ex infinita quadam antiquioris aut mediæ disciplinæ opulentia, quæ nostro etiam hoc ævo usui esse possent, ad trutinandas regendasque pœnitentias & confessiones. Supersunt aliqua ejusdem ætatis mediæ observanda capita perutilia circa ministros hujus Sacramenti, Episcopos, Parochos, Monachosque. Idem ipse Vercellensis Episcopus Atto, de quo paulò antè, confirmat rursus Parochorum id fuisse muneris, ut peccatores, qui publicis sceleribus se contaminaverant, explorarent, ad pœnitentiam publicam hortarentur, totum Episcopo significarent; nec ipsi quidquam per se tentarent, nisi mortis extremo discrimine conflictaretur reus, & ne tunc quidem nisi permittente Episcopo, vel si Episcopus abesset, Capitulo: *Quod si defuerit, Cardinalibus primæ Sedis interim suggeratur.* Cap. 90.

Ahyto Episcopus Basileensis Diœcesanis suis Capitulare Ahyton. c. 18.

Ro-

Spicil. To. 6. pag. 696. Romanum ad iter sacramque peregrinationem se accingentibus, præcipiat, ut antè proprio confiterentur Parocho; quòd solvi vel ligari eos æquum est à Pastore proprio, sive Episcopo, sive Parocho proprio, non ab extraneo: *Et hoc omnibus fidelibus denuntiandum, ut qui causa orationis ad limina beatorum Apostolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata sua, & sic proficiscantur. Quia à proprio Episcopo suo aut Sacerdote ligandi aut exolvendi sunt, non ab extraneo.*

Spicil. To. 2, pag. 265. Ratherius Episcopus Veronensis Parochos suos commonebat, eorum vim ac potestatem ad occulta crimina dijudicanda esse circumscriptam; publicorum causam & veniam Episcopo servanda integram esse: *De occultis peccatis pœnitentiam vos dare posse scitote, de publicis ad eos referendum agnoscite.* Liber de Officiis Divinis, qui Alcuino ascribitur, potestatem absolvendi à peccatis ideò non recenset inter illa quorum jus habent Presbyteri, quia de publica tantùm pœnitentia verba facit; at Episcopo uni addicit absolutionem illam solemnem & publicam, quæ fit in die Cœnæ Dominicæ: *Episcopi habent potestatem ligandi, atque solvendi. Per ipsos quoque publica populi absolutio in die Cœnæ Domini solemni more peragitur.* At contrà Regino absolvendi potestatem Episcopis Presbyterisque promiscuè communicat; quia de peccatis indiscriminatim agit. Vult etiam ut per eorum absentiam Diaconus, qui absolvere non potest quemquam, impartiat Eucharistiæ viatico eos, qui in extremo versantur vitæ discrimine. *Si autem necessitas evenerit, & Presbyter non fuerit præsens, Diaconus suscipiat pœnitentem ad sanctam Communionem.* Ita interpretandi sunt Patres Canonesque, qui pœnitentium animam agentium reconciliationem demandant Diaconis, si Episcopi Presbyterique absint.

Cap. 36.

L. 1 c. 295. & 296

II. Concilium Ticinense anni 850. potestatem dimittendi peccata etiam secreta vendicare videtur iis unis, quos Episcopi Archipresbyterique censuerint tanto muneri pares. Cùm enim mandasset Archipresbyteris, ut omnes invitarent ad publicam pœnitentiam, qui publici sceleris conscientia gravarentur, accedit posteà ad occulta peccata. *Qui verò occultè deliquerunt, illis confiteantur, quos Episcopi & plebium Archipresbyteri idoneos ad secretiora vulnera mentium medicos elegerint.* Addit hæc Synodus, siquam in difficultatem incurrant Presbyteri, qua expedire se non possint, adeundum ipsis esse Episcopum: qui ipse si hæreat in eo dubio, percontabitur duos treve alios Episcopos, vel Metropolitanum, vel Synodum denique Provincialem, in causis perplexioribus, eorum maximè criminum, quæ gravissimo fuerint scandalo. *Si quidem diffamatum certæ personæ scelus est, Metropolitani & Provincialis Synodi palam sententia requiratur.*

Prohibet hæc eadem Synodus, ne Parochi pœnitentes publicos reconcilient, nisi dum in extremis agunt; quia plenitudo Spiritus sancti & summa potestas clavium Apostolis primum à Can. 7. Christo concessa est, hoc est Episcopis: *Sicut nec chrismatis confectio, vel puellarum consecratio, ita nec pœnitentium reconciliatio ullatenus à Presbyteris fieri debuit, quia solis Episcopis Apostolorum vicem tenentibus, per manus impositionem specialiter in Ecclesia conceditur, quod tunc Apostolis ad ipsos Domino dicente concessum est, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.*

Anno 816. Can. 27. Aquisgranense Concilium anni 816. Presbyteris adire in Monasteria Monialium non permittit, nisi brevi illo tempore, quo opus est ad celebrandam Missam: si confiteri enim velint, in Ecclesia id fieri debere: *Si qua igitur peccata sua Sacerdoti confiteri voluerit, id in Ecclesia faciat, ut ab aliis videatur, sicut in dictis sanctorum Patrum continetur, exceptis infirmis, quibus in domibus id facere necesse est.*

Concilium Parisiense VI. anni 829. vetat, ne Episcopi Parochos suis Ecclesiis abesse jubeant, Anno 829. c. 29. ne interim Parochianorum aliquis Confessionis aut Baptismi expers vita migret: *Ne homines sine Confessione, & infantes sine baptismatis regeneratione moriantur.* Hæc eadem Synodus proscriptis Pœnitentialibus libris, qui à Canonum sanctimonia & rigore deflectebant: *Codicillis* Can. 32. *contra Canonicam authoritatem scriptis, quos Pœnitentiales vocant*: Episcopis ipsis id imponit oneris, ut Presbyteris illam instillent Canonum doctrinam castissimam, quam in definiendis pœnitentiis tutò sequantur: *Presbyteri etiam imperiti solerti studio ab Episcopis suis instruendi sunt, qualiter & confitentium peccata discretè inquirere, eisque congruum modum secundum canonicam authoritatem pœnitentiæ noverint imponere.*

Denique Meldense Concilium anni 845. Cho- Anno 845. repiscopos ipsos prohibet in administrando Pœ- Can. 44. nitentiæ Sacramento prætergredi eos limites, qui ab Episcopis fuerint ipsis circumscripti. *Impositioni autem pœnitentiæ aut pœnitentium reconciliationi per Parochiam, secundùm mandatum Episcopi sui inserviat.*

Ex hac Canonum coacervatione liquet. 1. Presbyteros fuisse Ministros Pœnitentiæ Sacramenti ordinarios, ad occulta crimina eluenda. 2. Criminum publicorum curationem per pœnitentiæ publicæ labores, Episcopos sibi servasse, ut ministerii sui propriam. 3. Hanc reservationem & criminum & pœnitentiarum non ita interpretandam, quasi arctiores in angustias redacta tum fuisset potestas Presbyterorum priùs effusior: sed quòd statim in ipsa eorum creatione vel delegatione communicata eis non fuerit, nisi pars aliqua, ceu rivulus ejus plenitudinis atque ubertatis Spiritus sancti, qua soli primùm donati fuerant Apostoli, ab ipsis in Episcopos transfundenda. Prioribus enim Ecclesiæ nascentis vel pubescentis sæculis nihilo largior, immo & aliquantò forsan angustior fuerat Presbyteris libertas concessa; cùm nihil tunc discriminis esset publica inter & occulta peccata, & utrisque perinde publica infligeretur pœnitentia, ordinario jure ab Episcopis administranda. Ea verissima ratio est tuendæ in reservatione casuum Ecclesiasticæ disciplinæ. 4. Urgente morbi imminentisque mortis necessitate, Presbyteri Pœnitentes publicos reconciliabant, & à casibus reservatis absolvebant: sed ea indicebatur conditio, ut si pristinas vires recepissent, ad Episcopos remitterentur. 5. Id verò argumento est, quamquam Episcopi potestatem Presbyterorum in remittendis peccatis coarctent, sive ad certa crimina, sive ad certas personas: eam coarctationem esse exercitii & usus magis quàm potestatis, quæ ipsi quodammodo adnata est Presbyterorum ordinationi. 6. Sed & id liquet rursus, quamquam remittendorum peccatorum potestas inserta & adnata quodammodo sit ordinationi Presbyterorum: disciplinæ tamen vi ac rigore ita eam ab ipsis usque exordiis Ecclesiæ intra certos cancellos cohibitam fuisse, ut expatiari ultra non potuerit, & irrita fuerit absolutio seu criminum Episcopo reservatorum, seu personarum ab Episcopo Presbyteris non subditarum. Quod qui suspicantur posterioribus Ecclesiæ sæculis innovatum fuisse, næ illi allucinantur vehementer, & hospites se ac peregrinos omnino produnt in antiquorum Conciliorum Canonumque disciplina.

III. Cœperant Monachi confessiones excipere Monialium, adeòque & laicorum. Hunc abu-

sum

sum confixit eadem Synodus Parisiensis VI, nec indulsit Monachis, nisi sui Monasterii gregalium confessiones. Clerici tamen ipsi non rarò Monachis malebant conscientiam suam & nudare & committere; ab eis pœnitentias accipere & absolvi. Quod cùm ita compertum esset, jam non poterant non & laici turmatim ad pedes Monachorum advolvi, & peccata confiteri, salutisque consilia flagitare. Displicuere hæc omnia Parisiensis hujus Concilii Patribus, qui exertè pronuntiarunt, non posse à Monachis absolvi, nisi proprii Monasterii Monachos. *Si Sacerdotibus Sanctimoniales peccata sua confiteri voluerint, id nonnisi in Ecclesia coram sancto altari, astantibus haud procul testibus faciant. Nullo modo quippe videtur nobis convenire, ut Monachus relicto Monasterio suo, idcirco Sanctimonialium Monasteria adeat, ut confitentibus peccata sua modum pœnitentiæ imponat. Nec etiam illud videtur nobis congruum, ut Clerici & laici Episcoporum & Presbyterorum Canonicorum judicia declinantes, Monasteria Monachorum expetant, ut ibi Sacerdotibus Monachis confessionem peccatorum suorum faciant; præsertim cùm eisdem Sacerdotibus Monachis id facere fas non sit, exceptis his dumtaxat, qui sub Monastico Ordine secum in Monasteriis degunt. Illis namque est confessio peccatorum facienda, à quibus subinde & modus pœnitentiæ, & consilium salutis capiatur, & à quibus post tempora pœnitentiæ peracta, secundùm canonicam institutionem, si Episcopus jusserit, reconciliatio mereatur.* Ann. 829. c. 46.

Hinc initium duxere diuturna illa posthac jurgia Episcopos seu Parochos inter & Monachos. Nullus autem residuus dubitandi locus, quin potuerint Episcopi irritas decernere Monachorum absolutiones, factasque apud eos confessiones: cùm paulò antè declaratum sit à nobis, eadem potestate armatos fuisse Episcopos in omnes prorsus Presbyteros: ut illis quas liberet, immo quas ex usu esset Ecclesiæ lineas designarent, ultra quas irrita caderent eorum conamina.

IV. Illud hoc Concilio innuitur, ad Presbyteros Ordinis Monastici non rarò declinasse Clericos, laicosque nonnullos; ad Canonum censuram vitandam, quam austeriùs exerebant Episcopi Parochique: *Episcoporum aut Presbyterorum Canonicorum judicia declinantes.* Non abludit à vero, Monachos majore fuisse in Pœnitentes clementia, cùm Joannes de Paris in suo Memoriali Historiarium referat sanctum Odilonem Abbatem V. Cluniacensem obtrectantibus quibusdam damnantibusque nimiam ejus indulgentiam, respondisse, malle se clementiæ nimiæ, quàm sævitiæ insimulari: *Ipseque cùm reprehenderetur ex eo, quod in Pœnitentes misericordior justo esse videretur, respondit, Si damnandus sim, malo damnari de misericordia, quàm de duritia vel crudelitate.*

Juvit hoc exemplum viri sanctissimi hìc retulisse, ut addocerem, non semper vel ex imperitia Canonum, vel ex socordia & mollitie profectum esse, vel ex cupiditate eorum qui Confessiones audiebant, si indulgentia nimia peccare visi sint aliis disciplinæ tenacioribus. Odilonis quippe vita & fama supra invidiam, supra calumnias obtrectantium, & vel suspicionibus istis inaccessa est. Sed quacumque demum ex causa proficisceretur hæc Monachorum Presbyterorum effusior indulgentia, numerosas ea pœnitentium catervas ad eorum pedes adgregabat. Quod magis mirere, scripsit vitam ejusdem Odilonis Petrus Damiani, & hanc ejus indulgentiam non tacuit; nec id tamen sibi sumpsit, eam ut vel levissimè carperet: quamquam ipse inflexibili quadam austeritate fuerit in pœnitentiis juxta Canones, vel forsan etiam etiam aliquando ultra Canones intendendis. Ex quo illud & egregium & cum primis utile documentum eliciendum nobis est, amatores austerioris disciplinæ modum sibi quemdam & ipsos ponere debere, nec in eos semper invehi, quorum administratio etsi mitior, non supina tamen est: nec blanditur impœnitentibus, etsi pœnitentibus clementiùs consulat. Hæc sunt porro Petri Damiani verba: *In promulgandis porro judiciis, ac modis pœnitentiæ præfigendis, tam pius erat, & tanta mœrentibus humanitate compatiens, ut nequaquam districtum Patris imperium, sed maternum potius exhiberet affectum. Unde se reprehendentibus, hujusmodi verbis: solebat eleganter alludere: Etiamsi damnandus sim, inquit, malo tamen de misericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari.*

V. Sed præter hæc indulgentiæ lenocinia, erant aliæ causæ duæ, quæ fideles incitarent, ut in Monasteriis maximè medicos spiritales sibi venarentur. Prima est perillustris Monachorum quorundam sanctitas. Altera est laudatissima jam tum consuetudo, ut suum quisque sibi proprium haberet Confessorem Patremque spiritualem. Nec enim fieri poterat, ut unusquisque fidelium proprium sibi deligeret vitæ spiritalis ducem in pauciissimis illis Parochiarum Presbyteris. Non satis mihi liquet, an de Confessoribus istis capi debeat, quod legitur in vita sanctissimi martyris Cordubensis Eulogii; nempe persecutores infectatos esse *Confessores, Sacerdotes, Devotos*. Sed illud indubium est, cùm tenerentur fideles omnes ter anno quolibet confiteri, juxta Crodogangum: aut semel saltem juxta Reginonem, ineunte scilicet Quadragesima: *Si aliquis ad Confessionem non veniat, vel una vice in anno, id est in capite Quadragesimæ, & pœnitentiam pro peccatis suis suscipiat:* fieri neutiquam potuisse, ut Parochi vel Presbyteri sæculares tam pauci tantæ fidelium multitudinis confessiones exciperent. Itaque ad Monachos tum divertere penè necesse erat. Surius die 11 Martii c. 15. L. 2. c. 65.

Rursus autem suum cuique Confessorem fuisse prodit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, ubi loquentem inducens in una Epistolarum suarum Stephanum illum, cujus conjugium tot jurgiorum litiumque seminarium fuit, adhibitum ab eo in consilium commemorat Confessorem suum: *In me reversus, & sciens quid fecerim, ad Confessorem meum perrexi, & consilium ejus quæsivi, &c. Qui ostendit mihi librum, quem ut spero Canones appellavit, & legit coram me, quoniam, &c.* Bertoldus, eodem referente Hincmaro, morbi vi oppressus, enixissimè statim Confessorem suum expetiit: *Ut quantociùs curreret, & Confessorem suum velociter ad se venire rogarent.* Thom. 2. p. 648. Ibid. p. 805.

VI. Nec minùs altas apud Græcos radices egerat hæc consuetudo, ut suum sibi quisque deligeret spiritalem Medicum & Confessorem, & ex monastico potius ordine, quàm ex Clero deligeret. Octavæ Synodi Actione IX. Theodorus Protospatharius palam profitetur, perjurio se peccasse adversus Ignatium Patriarcham, sed illud se confessum esse Monacho sanctissimo, qui annos quadraginta transegerat in Columna, ab omni hominum contubernio segregatus; haud sibi compertum esse, an Presbyterii ordinationem assecutus esset; sed Abbatem certè fuisse, & ab eo impositam sibi sceleris pœnitentiam. *Chartularius erat, & tonsus est, & fecit in columna quadraginta annos; si Sacerdos erat nescio, sed Abbas erat, & habebam fidem in hominem.* Indubitatissimum est, si Monachus iste quantavis floreret sanctitate, Presbyter non erat, non potuisse ab eo absolvi pœnitentem.

Extant apud Balsamonem Responsa Synodi cujusdam Constantinopolitanæ sub Patriarcha Nicolao, & sub Imperatore Alexio Comneno habitæ,

bitæ, ad interrogationes quorundam Monachorum, quas inter hæc ad rem nostram facit: An observari deberet Collectio Canonum à Patriarcha Joanne Jejunatore concinnata, ad Pœnitentiarum definitiones: *An oporteat ut vult Canonicum Jejunatoris canonicè se gerere*? Responsum autem à Synodo, libelli hujus Pœnitentialis molitiem & remissionem multis exitio fuisse: *Hoc jus Canonicum Jejunatoris, nimia indulgentia usum multos perdidit*. Quibus Balsamon hæc subtexit suo ex ingenio: *Videmus ergo quod permulti ex Monachis, qui hominum peccatorum confessiones audiunt, cùm eo jure canonico se canonicè gerunt*.

VII. Hinc porro multa eliciuntur. 1. Orientales Monachos audiendis Confessionibus deditissimos fuisse. 2. Eos in rebus dubiis percontari solitos Ecclesiasticæ veritatis oracula, Synodos, Episcoposque. 3. Fuisse in Oriente, perinde ut in Occidente, libellos pœnitentiales ad indulgentiam nimiam & ad mollitiem, ideoque ad animarum perniciem compositos. 4. Ex Monachis non paucos his se libellis accommodasse: at non paucos ex adverso maluisse ab Episcopis addiscere certissimas operosissimæ hujus animarum curæ regulas. 5. Authores laxioris hujus doctrinæ mollioriſque disciplinæ duces eos esse nonnunquam, qui austerioris ipsimet sanctimoniæ, & asperioris pœnitentiæ sectatores sunt, qualis hic Joannes Jejunator.

VIII. Constat tamen aliunde apud eundem Balsamonem, Concilia eam Episcopis facultatem concessisse, ut rigori Canonum & pœnitentiarum moderarentur, mitiusque ipsi aliquid consulerent: non in eos tantùm, qui charitatis æstu & invicta laborum patientia id consequebantur, ut tempus pœnitentiæ contraheretur: sed in eos etiam, qui ignavia & torpore animi impatientes erant austerioris illius disciplinæ, resiliissentque nisi de canonicis pœnitentiis indultum sibi aliquid esset. Hinc ille argumentatur, peritos esse debere Confessarios, non solùm Canonum, sed etiam Consuetudinum, quibus Canones quandoque mitigantur: & his uti temperamentis erga eos, qui rigore efferarentur magis quàm frangerentur, aut resipiscerent. En verba ipsa Canonis ultimi Trullanæ Synodi: *Nos enim utraque scire oportet; & quæ sunt summi juris, & quæ sunt consuetudinis: τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας, In iis autem qui extrema non admittunt, sequi formam traditam, quemadmodum sanctus nos docet Basilius*. Non abs re autem observatum est à Balsamone, legisse nonnullos τὰ τῆς συμπαθείας; horum verborum loco τὰ τῆς συνηθείας. Quòd hæ consuetudines mitiores semper sint, & ad hominum infirmitatem & patientiam accommodatæ.

In Can. 102. Con. Trullo.

IX. Cæterùm quod ad Abbates spectat, observat idem Balsamon, eos concessione Episcoporum, à quibus ordinati erant Presbyteri, Confessionibus audiendis vacasse, non Monachorum dumtaxat, sed sæcularium etiam: qua potestate fungi non poterant, nisi Presbyteri antè ordinati fuissent: etsi nonnulli sacræ hujus Ordinationis expertes, in has inaceſſi sibi ministerii functiones invaderent. *Nota quod qui sine Episcopali permissione hominum confessiones excipiunt sacrati Monachi malè faciunt, multò autem magis non sacrati. Ii enim nec cum permissione Episcopi possunt tale quidquam exercere*. Itaque Synodicè aliquando declaratum est ex Balsamone, non posse nisi Presbyterum ejus Abbatem eligi Monasterii, cujus Constitutiones id sanciunt, ut Abbas suorum excipiat Confessiones. Erant enim complura Monasteria, quorum Abbates ad Presbyterii ordinationem numquam accederent: & his peræquè ut Monasteriorum Superioribus interdictum erat munus audiendarum Confessionum ex eodem ipso Balsamone.

In Can. 7. Synodi 7.

In Can. 6. Synodi Carthaginensis. ἱερώμενοι, ἀνίεροι.

X. Illud quoque ibidem suggerit idem Balsamon, si per Carthaginenses Canones non licet Presbytero reconciliare pœnitentem gravi ex morbo decumbentem, nisi permittente Episcopo; multò minùs poterit quisquam audire Confessiones valentium, injussu Episcopi: *Non potest Sacerdos eum reconciliare, sed debet interrogare Episcopum, qui obtinet locum Apostoli, & accepit à Deo potestatem ligandi & solvendi, & cum ejus permissione facere reconciliationem, &c. Si ergo nec extremam quidem reconciliationem dat Sacerdos absque Episcopali permissione, ut qui non habeat facultatem ligandi & solvendi, multò magis nec sani confessionem accipiet*. Addit denique Balsamon, à Patriarcha Michaele constitutum esse, ut qui injussu Episcopi Confessiones audirent Presbyteri sacro ministerio exauthorarentur.

In Can. 7. Carthag.

Itaque cùm omnes promiscuè Presbyteri Episcoporum permissione & authoritate muniendi essent, ut Confessiones audirent; ea facultas numquam Monachis Presbyteris denegabatur, cùm idem Balsamon affirmet, ad solos Monastici Ordinis Presbyteros convolasse turmatim laicos Orientales, ut Confessione conscientiam mundarent. Ita permoleſto onere levabantur Episcopi Presbyterique Ecclesiarum; at eo non sine fastidio, saltem non sine periculo Monasteria sola gravabantur. Quod verò ait Balsamon ad hanc sanctimoniæ famam fucata diu & personata pietate Monachos pertigisse, id facilè crediderim vel intemperantia zeli, vel carnali quodam affectu ab eo dictum fuisse: *Hominum autem confessiones non suscipere Sacerdotes, sed solos Monachos Sacerdotes, iniquum est. Puto autem quod ex hypocrisi hoc ab eis usurpatum sit. Et propterea tardè omnino, nolo enim dicere nullo modo, quis Episcopo vel Sacerdoti, qui non sit Monachus, suam confessionem credit, quod quidem Sacerdotibus & Episcopis est beatissimum, Monachis autem periculosissimum*. Non poterat non explorata fuisse Balsamoni hujus vitii antidotus, cùm addat ibidem dignioribus delegendas esse potestatis claves. Hinc enim illud efficitur, ad Parochos reliquosque Cleri Presbyteros convolaturam brevi multitudinem plebis, ubi primùm hanc illi, eandem qua Monachi florent, vitæ innocentiam æmulabuntur.

Supplem. p. 1123.

XI. Fieri enim vix aut nec vix poterat in Oriente, ut Presbyteri sæculares, sive ut castiùs loquar cum Petro Damiani supra laudato, Presbyteri Canonici, conjugii nexibus implicati, familiæque distenti regimine cùm essent, ita plebibus & admirationi essent & amori, ut proni & lubentes animi sui arcana eis omnia, & gravia quæque commissa aperirent. Itaque Zonaras in Patrum spiritualium numero non recenset, nisi Patriarcham, Episcopos, Monachosque, quando eos remissionis & indulgentiæ nimiæ insimulat erga laicos prolixioris capillitii cura inanissima ineptientes. *Non Patriarchæ, non alii Præsules, non Monachi demum, quos Parentum spiritalium loco, tam insigniter inverecundi homines habere se profitentur, non quisquam omnino est, qui hæc prohibeat*.

In Can. Trullan. 96.

XII. Narrat Harmenopulus in Epitome Canonum, militem voluntarii homicidii reum, leviore pœnitentia perfunctum, & brevi ita ab Episcopo suo absolutum fuisse quidem illum: at mox habita Synodo sub Patriarcha Luca remissum fuisse ad canonicarum Pœnitentiarum curriculum: Episcopum autem ab officio suspensum fuisse, diligenter admonitum, etsi Canones potestatem faciant Episcopo temperandi aliquid demendique ex rigore pœnarum provida & modesta indulgentia, non

Sect. 4. tit. 3.

tamen

tamen per eos fas esse assentatoriis delinimentis emollire vim atque enervare prorsus vigorem disciplinæ : *Non tamen ut citra explorationem, nimia commiseratione uterentur*. Testatum etiam facit, à Patriarcha Nicolao censoria hac nota inustum fuisse libellum Canonicum Joannis Jejunatoris, ut qui pestifera lenitate multis perniciem creasset : *Scriptum illud Canonum Jejunatoris, quòd nimiam lenitatem adhibeat, multos perdidit*. Et sanè si ubi privatæ etiam expenduntur causæ & personæ, nefas est nimio plus emollescere disciplinam, & aranearum telis vincire eos, qui rudentibus constringendi sunt, ut in eadem ipsa, de qua paulò antè, Synodo Patriarchæ Lucæ nefas est : *Antistitibus quidem licet Canonicas pœnas augere, vel minuere : aranearum autem filis ligare, quæ debent tribus rudentibus alligari, non concessum est* : multò exitialius est leges regulasque generales publicare, quibus illa mollities & juris prisci corruptela, quasi in arcem authoritatis evehitur.

Ibidem tit. 4

Juris Orient. to. 1. p. 225.

Balsamon porro ipse, quamquam Canonum Legumque observantiæ addictus præ cæteris visus esset, nonnullis tamen displicuit quandoque indulgentiora & remissa ejus responsa incusantibus. Ita de eo sensit Joannes Episcopus Citri, in suis ad Cabasilam responsionibus. ὃκ εἰς τὸ πᾶν ἀκριβείας ἐχόμενα. Hinc intelliges inter ipsos rigidioris disciplinæ sectatores authoresque nonnihil semper esse dissonantiæ : nec aliud cordato homini antiquius esse debere, quàm ut ne iis vel clam obtrectet, vel palam convicietur, quos à doctrina & regiminis ratione sua dissentire viderit.

Ibid. p. 333.

XIII. Quod ad Regulares verò attinet, tutissimum ipsis erat Episcopi sui in vestigia ingredi, ab eoque ut potestatem, ita & regulam expectare Confessionum excipiendarum. Ideo & piissimus Monachus Theodosius cum Chartophylacem Nicephorum de multis consuluisset quæstionibus dubiis, hanc ab eo luculentam & necessariam responsionem accepit : *Æquum est & justum, ut Præsulem tuum Corinthiæ Ecclesiæ Pontificem interroges, & ab eo discas, nihilque sine ejus sententia circa salutem animarum facias : sed nec Confessiones suscipias, aut gratiam concilies Pœnitentibus, nisi accepta ab eo venia. Hoc enim vult Apostolica & Canonica Patrum institutio.* Illud præ se fert & profitetur Charthophylax, sua ad propositas quæstiones responsa omnia ex sacro Canonum penu depromptum iri ; sed nihil magis adversum esse Canonibus, quàm ut laicorum crimina disceptent absolvantque Monachi, Presbyterali ordinatione non initiati. Quippe quantumvis latè se effudisset hæc licentiosa consuetudo, ea non posse tamen tantam Canonum Jurisque perturbationem excusari. *Monachi autem non Sacerdotes, qui aliquorum Confessiones suscipiunt, ligantes atque solventes, sciant se contra Canones id facere. Sancti Patres enim nec Sacerdotes volunt sine jussu Antistitis regionis conciliare Pœnitentibus gratiam, ut & Canon Synodi Carthaginensis declarat. Nunc verò nescio quomodo ea spernitur constitutio.*

Ibid. p. 341.

Ibid. p. 342.

XIV. Hortatur autem vehementer hunc Monachum Chartophylax, ut in lectionem meditationemque Canonum incumberet, & in dubiis Metropolitanum suum consuleret : accedit deinde ad libellum Canonicum Joannis Jejunatoris, quem ipse quidem censet eo clementiæ & suavitatis melle conditum fuisse, quod tanti faciebat Basilius, & quod tantoperè Canones ipsi commendant. Propterea quod semper legum etiam Canonicarum austeritas mitiganda temperandaque sit consuetudinis blandimentis. *Quod attinet ad edita à Joanne Jejunatore, consuetudinem recepimus adeo, ut juxta uniuscujusque vires pœnitentias dispensemus. Cùm enim Basilius, &c. Non mirum si Joannes Jejunator ex Canonis hujus persuasione, juxta datam sibi spiritalem gratiam quidpiam innovarit, ad utilitatem prorsus divinam.*

Ibid. p. 343. 344. 345.

At quamquam in causis quibusdam peculiaribus & inusitatis indulgentia & humanitate uti consultum est, juxta præscripta Joannis Jejunatoris : universim tamen retinenda mordicùs est religiosa Canonum censura : *Adhærendum ergo est iis quæ synodicè promulgata & confirmata sunt ; deinde etiam ex personarum & temporum morumque qualitate dispensatio facienda, magno Basilio permittente.* Et hæc sanè mollissima est concordia inter eos qui Joannis Jejunatoris librum Canonicum explodunt, & eos qui eundem commendant : nec non & inter eos qui hinc humaniori, hinc austeriori suffragantur disciplinæ & curæ animarum : cùm utrisque cordi & amori sit antiquorum Canonum lectio, meditatio & observantia. In causis particularibus alternant quandoque sententiæ, in Canonum generali strenuaque custodia omnes consentiunt. Ideo & orationi suæ hanc denique clausulam attexit Carthophylax : Nihil alienius esse à Monasticæ vitæ professorum & à Confessariorum instituto, quàm causari, impræsentiarum tam delicatas esse hominum aures, ut Canonum ne nomen quidem ipsum patienter ferre possint : *Cæterùm tua virtute illud indignum est, quod dicis, Homines ne auditu quidem Canonica præcepta ferre. Qui enim ea non admittunt, nullo modo sunt Christianarum partium.*

Ibidem.

XV. Usque adeò invaluerat in Oriente usus ille, ad administrandum Pœnitentiæ Sacramentum solos accersendi, solos adeundi Monachos ; ut Alexandrinus Patriarcha inter complura alia dubitationum suarum capita, de hoc quoque Balsamonem percontatus sit, an Presbyteri Monasticam Professionem numquam amplexati, possent permittente Episcopo Confessiones audire. Præstantissimè autem respondit Balsamon, Divinos Canones, qui Presbyteris sub beneplacito Episcopi hanc facultatem concedunt, statu ipso Monastico antiquiores esse, & ea facultate ab illis donari Sacerdotes sæculares, λαϊκὰς ἱερὰς, nulla Monachorum mentione facta. Hinc claret desuevisse omnino Presbyteros sæculares ab audiendis Confessionibus, cùm vocaretur in dubium, an possent eas audire : & cùm ad jus istud illis vendicandum authoritas repetenda esset ab antiquissimis Canonibus.

Ibid. p. 372. Interrog. 19.

Accipe & hanc aliam ejusdem Patriarchæ Marci interrogationem, quæ plusculum etiam injiciat stuporis. Scitatur enim, an cùm Abbatissæ petunt ab Episcopo potestatem audiendi Confessiones Monialium, concedenda illis ea sit. Respondet Balsamon, Ne Abbatibus quidem id concedi, qui ad Presbyteratum necdum evecti sunt : nedum Abbatissis. Ne in mentem quidem venisset id sciscitari, nisi ejusmodi aliqua tentassent aliquando Abbatissæ, & eo illectæ forsan fuissent Abbatum Monachorumque imperitorum exemplo, qui nulla Sacerdotii parte decorati, ejus sacratissimas functiones usurpabant. Aliquid non absimile mox proferemus ex Capitularibus de Abbatissis.

Interrog. 34.

Ibid. p. 381.

In eodem ipso Corpore Juris Orientalis, unde mendicata hæc sunt, obvia adhuc est Formula usitata, qua Episcopi & copiam faciebant audiendi Confessiones, & monita suggerebant saluberrima iis, quibus id munus defungendum mandabant, ad servandos religiosissimè Canones, adhibita tamen ea dispensandi sapientia & charitate, quæ ita eos urgente necessitate aliquantum relaxet, ut cessante necessitate pristinus vigor revocetur. Atqui hæc Formula solis destinatur Monachis. Ex quo rursum conjicias, apud eos plerumque celebratas fuisse confessiones.

Ibid. p. 437.

Quàm frequentes autem in Oriente essent confessiones, hinc rursum colligas, quòd cùm plerique alii arbitrarentur parvulis utriusque sexus jam

Ibid. p. 386.

inde

inde ab anno duodecimo & decimo quarto præcipiendum eſse ut confiteantur: Balſamon conteſtatur propria ſe experientia & ex Synodalibus Conſtitutionibus comperiſse, præmaturandam eſse confeſſionem, & jam inde ab anno ætatis ſeptimo præcipiendam. Profert autem Concilium Conſtantinopolitanum, in quo bigamus & irregularis habitus eſt Clericus, qui ducta puella ſeptenni, ea extincta aliam ſuperduxerat. Viſum eſt enim Synodi hujus Patribus, puellam ſeptennem nubilem eſse potuiſse, multò magis peccandi libidini obnoxiam.

XVI. Adjiciam & illud de Græcorum moribus, non minùs mirum. Quantamcumque in invidiam incurrerint Orientales Monachi, quòd ad eos tota confeſſionum poteſtas & pœnitentiarum adminiſtratio devoluta eſset: debere tamen eis plurimum Eccleſiam univerſam eo nomine, quòd apud eos & eorum ſtudio atque induſtria vigeant etiamnunc in Oriente Canones Pœnitentiales, tum ad privatas, tum ad publicas pœnitentias, ſive de manifeſtis, ſive de occultis criminibus; cùm toto Occidente tota illa ſanctimoniæ diſciplina labefactata ſit. Quamquam enim etiam in Eccleſia Latina Monachi confeſſionibus audiendis quandoque præfecti fuerint: ut patet ex ſancto Romualdo, qui Ottoni ipſi Imperatori hoc inflixit pœnitentiæ loco canonicæ, ut pedes ad Montem Germanum proficiſceretur, poſt Monaſticum amplexaretur inſtitutum: indubitatiſſimum tamen eſt, & ex antedictis ſatis ſuperque emicuit, miniſtros ordinarios Sacramenti Pœnitentiæ in Occidente, ipſos fuiſſe maximè Epiſcopos, Parochos, Presbyteroſque ſæculares.

Petr. Dam. in vita S. Romual.

XVII. Quod perſtrinxi de Monialium Confeſſionibus apud Abbatiſsas, id ex Capitularibus Caroli Magni demonſtratur, ubi interdicuntur Abbatiſsæ illis Sacerdotii muniis, quæ uſurpaverant, inopinæ ut reor, & ex inſcitia magis, quàm improbitate; ne benedictiones infundant poſthac; ne manuum impoſitione ſignum Crucis imprimant ipſis virorum capitibus; ne denique ſacris Virginibus velum imponant. Iſtæ enim benedictiones & manuum impoſitiones eæ veriſimiliter erant, quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ adhibentur. Porro ſi hac Monialium Præfectæ licentia in ſæculares etiam viros abutebantur, vix dubii quidquam eſt, quin idem ſibi ſumerent, & amplius quid etiam in Moniales ſuas. *Auditum eſt aliquas Abbatiſſas contra morem ſanctæ Dei Eccleſiæ benedictiones, & manus impoſitiones, & ſignacula ſanctæ Crucis ſuper capita virorum dare, necnon & velare virgines cum benedictione ſacerdotali, quod omnino à vobis, ſanctiſſimi Patres, in veſtris Parochiis illis interdicendum eſſe ſcitote.* Succeſserant Abbatiſsæ in locum Diaconiſsarum: at hæ nihil iſtiuſmodi auſæ unquam fuerant, cùm ne Diaconi quidem remittendorum peccatorum poteſtatem aſsecuti unquam fuiſsent. Id ſibi quandoque arrogaverant Abbates, etiam qui Presbyteratu initiati non erant, ut exciperent Confeſſiones. At eo exemplo abuti non debuerant Abbatiſsæ, cùm & illa Abbatum licentia proſcripta ſemper fuiſset. Duce & auſpice Jacobo Apoſtolo ſancti Patres hortabantur laicos fideles, ut confiterentur invicem peccata ſua, ut alii pro aliis orarent, ſibi invicem condonarent. Piiſſimè id etiam nunc frequentatur in Monachorum Monialiumque clauſtris. Hinc fortaſſis nata olim occaſio Abbatibus & Abbatiſſis, ut Confeſſiones iſtiuſmodi audirent, confitentibus ſalubria inſuſurrarent monita, denique preces pro iis funderent, qui his humilitatis exercitiis leviores & quotidianas culpas abſtergere ſatagebant. Inculpatum id prorſus fuiſset, ſi nihil hæc ad ſacramentum Pœnitentiæ pertinere perſuaſum fuiſset.

Capitul. l. 1. c. 76.

CAPUT XIII. P. 4. l. 1. c. 70.

De Caſibus reſervatis, quorum abſolutio Pœnitentiariis delegabatur. De iis primùm, qui Papæ ſunt reſervati, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Graviora quæque crimina abſolvenda Epiſcopis ſervabantur: Epiſcopi ipſi graviſſima quædam ſervarunt Papæ. Ejus rei exempla varia.

II. Proferuntur Concilia, ubi Epiſcopi, ut majorem incuterent quorundam ſcelerum horrorem, eorum reos ad Papam abſolvendos ablegarunt.

III. Hac criminum reſervatione inſulſum eſt ſi quis ſibi fingat authoritatis & imperii incrementum quæſitum eſſe.

IV. Qui caſus reſervati ſint.

V. Remiſerunt ipſi Romani Pontifices aliquid de rigore harum reſervationum.

VI. Pœnitentes verè Romanum iter emetiebantur, & is labor pœnitentiæ imputabatur.

VII. Novis probationibus roborantur antedicta.

VIII. Novis argumentis evincitur, Epiſcopos ipſos ſuo marte hæc Pontifici reſervaſſe crimina, & pœnitentes ſacra peregrinatione ad limina Apoſtolorum perfungi ſolitos.

IX. Criminibus Papæ reſervatis illaqueati qui erant, iis primò ad Epiſcopum proprium veniendum erat.

X. Nova in dies ſcelera Papæ reſervantur.

XI. Quando deſitum ſit ad abſolutionem impetrandam Romam proficiſci.

XII. Objectioni reſpondetur.

I. INter ea munia, quæ Pœnitentiariis delegata ſunt, tria ſuperiùs recenſuimus, quorum uni tantùm elucidando hactenus inſudavimus: nempe audiendi confeſſionem Beneficiariorum alicujus tractus, ſi de Subpœnitentiariis ageretur: vel omnium prorſus fidelium Diœceſeos, Epiſcopi vice, vel abſentis, vel aliis occupationibus diſtenti, ſi de Pœnitentiario ipſo ſermo eſset. Superſunt ergo illuſtranda duo reliqua ejus munia, videlicet, ut caſibus reſervatis illaqueatos abſolvat, utque pœnitentias publicas infligat & moderetur.

A reſervatis ordiemur caſibus, & illud primò etiam atque etiam commendabimus, nihil antè diſcriminis poſitum fuiſse inter eos qui Epiſcopis & qui Papæ reſervati erant: quando Epiſcopi ipſi cœperunt ad Pontificem referre, vel diffiniendas quæſtiones intricatiores, vel abſolvenda atrociora quæque facinora: quorum proinde diſceptatio hactenus Epiſcopis vendicata fuiſset. Inter Epiſtolas Alexandri II. Papæ permultæ ſunt, ex quibus liquet, gravioribus flagitiis vel facinoribus contaminatos, præſertim homicidas, ad Pontificem ab Epiſcopis remiſsos fuiſse, vel ſponte ipſos ſua ad illum profectos eſse, ut ab illo potiſſimùm & pœnitentiæ & abſolutionis beneficium conſequerentur. Lemovicenſe Concilium anni 1034. multa congerit homicidarum aliorumque ſceleroſorum exempla, quos Epiſcopi ad Papam ſolvendos ablegarunt, ut mox prolixiùs diſseremus.

Jvo Carnotenſis Epiſcopus, cujus eximia pietas animi magnitudinem exaggerabat potiùs quàm minuebat, moleſtiſſimè tulit, quòd Nobilem quendam virum communione Eccleſiæ ſummotum, velut adulterii publici convictum, Cardinalis neſcio quis abſolvere meditaretur, & quidem inpœnitentem. At poſtquam militis hujus uxor fato ſuo functa fuit, iſque vehementiùs inſtare cœpit ut abſolveretur, quamquam concubinam ſuam non amandaret: illum Jvo ad Papam proficiſci juſſit, cum Epiſtolis, in quibus cauſa ejus explanabatur, totumque judicio committebatur Sedis Apoſtolicæ: *Dedi ei litte-*

Ivo Ep. 29. ja. 31. 33. 36.

litteras, seriem causæ ejus continentes, ad Dominum Papam, ut cognita veritate, quod inde vellet, ordinaret, & mihi remandaret. Hoc responsum expecto, nec aliter mutabo sententiam, nisi aut ex ore ejus audiam, aut ex litteris intelligam. Quamquam autem moris esset, ut à Pontifice reus ad Episcopum remitteretur, cum rescripto, quo pœnitentiæ illi infligendæ series & ordo præscriberetur: idque tunc ita fore Jvo ipse auguraretur: *Quod vellet, ordinaret, & mihi remandaret*: certissimè tamen Pontifici horum scelerum adsolutio reservabatur, cùm eam nisi ex ejus præscripto & voluntate non largirentur vel suspenderent Episcopi.

Epist. 98.

Suppetit & aliud ex eodem Jvone exemplum, ubi reum ille ad Paschalem II. Papam remisit, aliqua parte pœnitentiæ sibi impactæ exonerandum, pro summi Pontificis judicio & sapientia Canonum moderatrice. Bonæ-Vallensis Abbatiæ Monachum Presbyterum miles inaudito facinore abscideràt. Pœnitentiam annorum quatuordecim illi indixit Jvo, interdicta, ut moris erat, militia. Paruit ille, at aliquanto post tempore urgere cœpit, ut armorum usus sibi concederetur adversùs insidiantes sibi inimicos. Commisit illum Jvo judicio summi Pontificis, ut Romanæ peregrinationis tædia & labores aliqua jam ex parte facinus expiarent, proliceretque Pontificem, ut indulgentiæ aliquid impartiret. *Reservantes itaque hanc indulgentiam Apostolicæ moderationi, ad Apostolorum limina eum direximus: quatenus & fatigatione itineris hujus peccatum suum diluat, & apud pietatis vestræ viscera, misericordiam quam Deus vobis inspiraverit, inveniat.*

Epist. 160.

II. In Concilio Remensi anni 1131. prohibuit Innocentius II. ne Episcopi vincula laxarent anathematis, quo constringuntur Clericorum Monachorumque percussores, donec rei ipsi Papæ se conspectui obtulissent, mandatumque ab eo esset Episcopis, qua se ratione erga eos gerere deberent: *Nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.*

Can. 13.

Sed jam diximus, dicemusque infrà prolixiùs, id ipsos Episcopos iniisse consilii, cùm reprimi à se non possent Clericorum sacrilegi percussores, eos ut communi consensione ad Pontificem absolvendos amandarent. Ita & Vuillelmus Neubrigensis ait anno 1142. Angliæ Episcopos in consimile decretum conspirasse, cùm non alia ratione possent truculentam hanc immanitatem coercere. Porro Canon iste Concilii Remensis novo robore firmatus fuit in Concilio Lateranensi II. anni 1139. sub eodem Pontifice: sicut & ille alius, quo prohibetur, ne incendiarii ab Episcopis vel Archiepiscopis absolvantur, donec eo facinore inquinati qui essent, ad bellum sacrum profecti essent, & militassent anno saltem uno, sive Hierosolymæ, sive in Hispania. *Pœnitentia detur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei per integrum annum permaneat. Si quis autem Archiepiscopus vel Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat, & per annum ab Episcopali officio abstineat.*

L. 1. c. 10. Guill. Neub. chron. Norman. anno 1141. Paris. anno 1142.

Conc. Rom. c. 17 Concil. Lat. II. c. 19. 20.

Sed prætermittenda non est hujus Canonis clausula, qua Pontifex & Episcopi utriusque Concilii Remensis & Lateranensis declarant, non eo se prohibere, quin Reges & Principes cum consilio Episcoporum ex legum tenore animadvertant in hujusmodi incendiarios. *Sanè Regibus & Principibus faciendæ justitiæ facultatem consultis Archiepiscopis & Episcopis non negamus.* Quo innuitur sæculares Regiosque judices manus abstinuisse ab iis, quos Ecclesia pœnitentiæ publicæ subjecisset, quodam veluti prævention is jure, quod fulciret pietas Christianorum & clementia Principum; fulciret & usus jam inde ab ævo Caroli Magni ejusque maximè beneficio pervagatus; de quo aliàs. Quamquam autem incendiariorum criminis enormitas cogeret eos vindictæ Principum sæcularium subjici, incruentæ tamen fore pœnæ non injuria præsumebantur, cùm judicio interessent Episcopi.

Eodem referendum est, quod Vuillelmus Neubrigensis narrat, à Rege Henrico II. missos ad Pontificis judicium esse detestabiles sicarios, qui illustrem Christi martyrem Thomam Cantuariensem Episcopum neci dediderant: ut ab Apostolica Sede indiceretur eis publica pœnitentia: quod & perfectum est, illis in Palæstinam ad bellum sacrum properare jussis. *Parcendum eis duxit, & tam famæ suæ quam illorum saluti prospiciens, sedi eos Apostolicæ ad suscipiendum solemnem pœnitentiam præsentari præcepit. Quod & factum est. Nam stimulante conscientia Romam profecti, ad agendam pœnitentiam à summo Pontifice Jerosolymam sunt profecti, &c.*

L. 2. c. 25.

Tanti Pontificis cædes ejusmodi erat facinus, cujus judicium & absolutio summo Pontifici reservabatur: id Rex credidit, aut credere se simulavit, ne nobilium cruor virorum funderetur. Edocet nos Lemovicense Concilium, B. Odilonem ipsum scisitatum esse summi Pontificis oraculum, ecquid decernendum esset in Monachum, qui Cluniacensi se Ordini & Monasterio devovisset, ut impias immanissima Episcopi cæde manus, lacrymis sudoribusque pœnitentiæ elueret. Rescripsit Pontifex, adeò non copiam illi sacrorum Ordinum faciendam esse, ut ne Eucharistica quidem Communione impartiendus esset, nisi in extremo vitæ discrimine.

Bibl. Clun. pag 338.

III. His ex documentis duo quædam existunt, quæ magno sint usui, ad rei quam excutimus elucidationem. Primum est, non eò collimatum esse in hoc criminum vel Papæ vel Episcopis reservatorum delectu, ut eorum jurisdictio tantò magis amplificaretur, dejecta infra Pontificem Episcoporum, infra Episcopos Presbyterorum potestate, adempto his graviorum flagitiorum judicio. Eo tantùm consilio totum fiebat, ut invictissimi obices objicerentur criminum impunitati; & pœnitentiæ satisfactioneque responderent enormitati facinorum admissorum. Recolantur exempla suprà memorata: addantur & inferiùs memoranda, certissimè constabit Pœnitentes Romam facessere jussos, ut Pontifex illis pœnitentiam indiceret publicam, ut pœnas aggeraret, ut levaret quandoque, seu Apostolicæ mansuetudinis rore infuso, seu contemplatione laborum in ea peregrinatione exhaustorum; denique utplurimum Pontifex pœnitentes ab Episcopo proprio absolvi remeantes jubebat. Itaque si quæ fuere Episcoporum querelæ, de facilitate nimia Romanorum in absolvendis, quos ipsi ligaverant: ad eos id pertinebat, qui arte vel importunitate obrepsissent, extudissentque surreptitiam absolutionem, quam reduces in patriam impœnitentia sua ipsimet infamarent.

IV. Alterum est, jam patere cœpisse, quæ criminum species Papæ judicio servari integræ cœperint. Etenim Episcopi ita ipsi statuerunt, non posse in turo satis à se collocari debitam Clericis omnibus reverentiam, nisi reservata Pontifici summo absolutione eorum, qui violentas ipsis manus intulissent. Audi quæ scripserit Matthæus Paris de Concilio Londonensi anni 1142. *Nullus honor vel reverentia ferebatur Dei Ecclesiæ & ejus ordinatis à prædonibus sceleratis; sed æquè Clerici & Laici capiebantur, redimebantur, & in vinculis tenebantur. Sancitum est ergo ibi, & generaliter constitutum, ne ab alio quàm à Papa possit absolvi, qui, &c.* Hoc decreto promulgato respirare aliquantulum cœpisse Clericos testatur Robertus de Monte: *Unde Clericis aliquantulum serenitatis vix illuxit.* Consentiunt enim omnes prorsus historiæ Anglorum scriptores, frequentissimas fuisse Clericorum cædes, propterea

rea quod per leges Angliæ inultæ essent. Cujus rei rationem infrà pandemus.

Nec minùs frequentia erant Ecclesiarum incendia, quàm Clericorum cædes. Itaque & hæc Pontifici reservari visum est. Ita sancitur Capite, *Qui Ecclesiam violaverit*: & jam antè in Palæstinam Innocentius II. incendiarios summoverat, ibi militaturos, & pœnitentiæ stadia decursuros. Bella inter privatos homines tunc creberrima, & cum primis exitialia, his incendiis viam pandebant. His bellis extinguendis & incendiis prohibendis adlaboratum est à Pontificibus, à Conciliis: acerbitate pœnarum in incendiarios sævitum est.

Magnoperè intererat ad Christianæ Reipublicæ salutem, ut infideles, qui Palæstinæ & Hispaniæ tunc incubabant, ut opimæ prædæ, inde abigerentur. Illam ergo militiam Pontifex in pœnitentiæ vicem sæpè infligebat. Ideò & ad illum redibat jus dispensandi, vel absolvendi. Canones Remensis & Lateranensis II. Concilii in Remensi innovati fuere sub Eugenio III. anno 1148. Referemus inferiùs suo loco, ut simonia quoque Pontifici reservata fuerit. Id contigit ea occasione, eoque tempore, quo Clericorum simoniacorum & incontinentium turba innumerabilis penè fuit, nec alio potuit opportuniore remedio ad pristinam integritatem revocari. Infrà liquebit, utrique huic pesti grassanti Romanos maximè Pontifices opprimendæ incubuisse.

V. At Alexander III. Pontifex ad consulta respondens Seguntini in Hispania Episcopi, temperamenti aliquid attulit reservationi huic absolutionum: licentia facta Episcopis absolvendi, non ægrotos tantùm, quibus tamen Romana peregrinatio subeunda erat, si convaluissent: sed etiam mulieres, parvulos, senesque. *Statui verò fœmineo, & pueris, ac senibus super hoc satis te credimus posse liberè dispensare.*

Appen. III. Conc. Later. part. ult. c. ult.

VI. Hoc decreto illud aperitur diligenter observandum: quicumque à Casibus Romano Pontifici reservatis absolvi cuperent, iis Romanum iter emetiendum fuisse: idque iis temporibus, quibus itinera non adeò vel tuta erant, vel expedita, ac postea fuere. Perspicua res est, cùm permittat Papa absolvi ab Episcopis eos, qui sexu, ætate, vel ægritudine iter capessere prohibebantur. Et erat certè iter ipsum instar pœnitentiæ & macerationis non mediocris, qua indulgentiæ aliquid à Pontifice eliceretur. Hoc ipso tempore B. Laurentius Dublinensis in Hibernia Episcopus centum & quinquaginta ex suis Presbyteris incontinentiæ flagitio conspurcatos Romam remisit, quamquam in ejus potestate esset, ut eos absolveret. Ita enim testatum facit vitæ ejus scriptor: *Licèt tamquam Archiepiscopus posset, tamen nolebat absolvere, sed ad Romanam Ecclesiam absolvendas destinabat, &c.*

Baron. anno 1179. n. 34.

VII. Roboris & lucis aliquid his omnibus accedet ex Canone Concilii Avenionensis anni 1209. in quod convenerant cum Legatis Pontificiis Episcopi quatuor Provinciarum, Viennensis, Arelatensis, Ebrodunensis, & Aquensis. Statutum enim in eo est, invictius repagulum aliquod objiciendum esse perjuriis increbrescentibus, & contemptui censurarum Ecclesiasticarum: ideòque posthac qui perjurii convicti fuissent, aut qui sex mensibus postquam excommunicationis relo confixi fuissent, ab absolutione expetenda cessarent, non absolvendos amplius esse nisi à Papa, cogendosque Romano se ipsos itineri commitere: denique si Beneficio gaudeant Ecclesiastico, eo spoliatum iri, ita ut nisi à Pontifice, vel ab ejus Legatis restitui omnino non possint. *Contra publicè perjuros, seu convictos de perjurio, & eos qui pertinaciter in excommunicatione per sex menses permanserint, pro eo quod faciles sunt homines ad perjuria, & ad censuram Ecclesiasticam contemnendam, specialem & novum Canonem promulgamus, scilicet ut nulli Episcoporum liceat hujusmodi anathematizatos absolvere, sed ad Sedem Apostolicam, sicut sacrilegi & incendiarii, absolvendi mittantur. Perjuris verò præter aliam satisfactionem, dictam sedem in præsentia visitare injungatur. Si fortè Clerici fuerint, in utroque casu ab officio & Beneficio Ecclesiastico repellantur: ad quorum neutrum restitui valeant, nisi per summum Pontificem, vel ipsius Legatum.* Indubium ergo est harum reservationum ad Papam opifices fuisse Episcopos ipsos, ipsosmetque decrevisse, ut absolvendi Romam commearent.

Can. 13.

Hildebertus Cenomanensis Episcopus percontanti Episcopo, an & qua ratione gradui suo restituendus esset Presbyter, qui latronem in se irruentem lapide percusserat, occideratque, eaque de causa jam ab annis septem suspensus fuerat: respondit non sibi videri hunc Presbyterum sacerdotalibus unquam functionibus restitui posse; at si suæ ditionis Presbyter aliquid istiusmodi perpetrasset, eum se remisurum fuisse ad Romanum Pontificem, ut audiret & acciperet ab Apostolica Sede opportunum tanto malo remedium. *Si simile aliquid in commissa mihi Parochia contigisset, reum ad Apostolicam misissem audientiam, quatenus ex consilio illius, & ego instruerer, & peccator de reformatione sententiam susciperet certiorem.* Ep. 60.

Vuillelmus in Altisiodorensem Episcopatum electus anno 1206. in ordinem redegit rebellantes aliquos Nobiles, tum pœnitentia publica, tum pecuniariis pœnis, tum Romana indicta peregrinatione, ut absolvi à Pontifice possent. Hac austeritate reliquos perterrefecit cohibuitque: *Ejus & infantum edomuit superbiam, quos taliter publicam subire pœnitentiam, cum pecuniarum emendatione coegit, hoc addito quod ipsi Sedem Apostolicam pro absolutione sua nihilominus adierunt, quo non immerito cæteri terreri potuerunt, ne similia contra eum attentarent.* BB. MM. tom. 1. pag. 486, 487.

VIII. Episcopi ergo ipsi Romam pergere compulerunt Pœnitentes, ut ipsius ab ore Pontificis, vel confirmaretur, vel augeretur, vel mitigaretur pœnitentia, quam eis ipsi præfixerant, aut enormium scelerum absolutionem impetrarent. Id nos mirificè edocet Concilium Lemovicense II. anni 1032. ubi approbatum est consilium Papæ, qui Comitem quidem ab Episcopo suo excommunicatum absolverat, sed per duas Epistolas posteà ad eundem Episcopum conquestus fuerat, quòd se non fecisset certiorem hujus fulminis à se in Comitem evibrati: mox revocaverat absolutionem sibi surreptam. Hinc professi sunt Episcopi hujus Synodi in culpa se esse, qui non moneant Pontificem, quando non deceat Pœnitentes absolvi; cæterùm id universim constare, si suos Episcopi Pœnitentes Romam ablegent, in potestate jam esse Pontificis, ut definitas eis pœnas vel augeat, vel minuat: quòd primaria & summa judiciorum Ecclesiasticorum authoritas penes Apostolicam Sedem resideat. Si autem ingentium reos criminum Episcopi Romam amandent, quòd non satis ipsi videant, quibus pœnis opportunum sit tam profunda & tam periculosa vulnera curari: tum verò in Pontificis arbitrio positum esse, quæ tanto malo adhibeat medicamenta, pro sua & potestate summa, & non dispari sapientia. Denique fraudulentè expressas absolutiones, inutiles & vanas esse: nec fas esse unquam Diœcesanis Romam convolare præter conscientiam sui Episcopi, sive ad pœnitentias, sive ad absolutiones impetrandas: *Apostolicus absque culpa est, & potiùs nos culpabiles sumus, nisi litteris nostris ei notum faciamus, de quibus nolumus ut absolvantur. Cùm ergo tales deceperint Apostolicum, ut fraudulenter absolvantur ab eo, irrita est illa absolutio,*

ideo-

ideoque nec ab eo, nec a nobis confirmanda, &c. Hoc ab ipsis Apostolicis Romanis & cæteris Patribus cautum tenemus, ut Parochiano suo Episcopus si pœnitentiam imponit, eumque Papæ dirigit, ut judicet utrum sit, an non, pœnitentia digna pro tali reatu, potest eam confirmare authoritas Papæ, aut levigare, aut super adjicere. Judicium enim totius Ecclesiæ maximè in Apostolica Romana Sede constat. Item si Episcopus Parochianum suum cum testibus vel litteris Apostolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam imponendam; hic talis licenter à Papa remedium sumere potest. Nam inconsulto Episcopo suo ab Apostolico pœnitentiam & absolutionem nemini accipere licet.

Concilium Salingestadiense anni 1022. vetuit ne Pœnitentes in Romanum se iter darent, nisi permittente Episcopo: præcepitque, ut scelerum primò pœnitentiam peragerent in Ecclesia propria, tum Episcopi sui litteris ad Romanam peregrinationem munirentur. *Decrevit Synodus, ut nullus Romam eat, nisi cum licentia sui Episcopi, vel ejus Vicarii, &c. Multi tanta falluntur stultitia, ut pœnitentiam à Sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maximè confisi, ut Romam euntibus Apostolicus omnia sibi dimittat peccata. Sancto visum est Concilio, ut talis indulgentia illis non prosit: sed priùs juxta modum delicti pœnitentiam sibi datam à suis Sacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire si velint, ab Episcopo licentiam & litteras accipiant.*

Fieri non poterat, ut frequentiùs Episcopi Romanum ad Pontificem insigniores mitterent Pœnitentes, *ut multoties fieri solet*, ait Lemovicensis Synodus; quin ejus rei consuetudo aliquando invalesceret, & ut fieri solet, ex consuetudine vetusta jam lex & necessitas existeret. Ex alia parte Conciliorum Canones suprà audivimus, qui Pontifici integras intactasque servarent criminum quorundam absolutiones. Hæc duo certè sunt capita totius casuum ad Romanos Pontifices reservationis. Videlicet vel consensio diutina Episcoporum suis ex Ecclesiis Pœnitentes aliquos toties Romam missitantium, ut consuetudo gigneretur, & ex consuetudine lex ac necessitas emergeret. Vel eorundem Episcoporum in Concilio adunatorum decreta, quibus immedicabilia sibi quædam mala statuebant ad Romanæ Ecclesiæ Pontificem referenda, ejusque curæ permittenda esse.

Cæteroqui penes Episcopos potestas est quorumlibet criminum & retinendorum & dimittendorum. Eo etiam fundamento nititur illa Canonistarum distinctio, quando docent eò differre dispensationes ab absolutionibus, quòd dispensare non possint Episcopi, nisi ubi illa eis expressè in jure potestas concreditur; at absolvere à quibuscumque possint criminibus, nisi ubi expressè Pontifici summo reservata sunt. Quippe Ordo Episcopalis plenissimam complectitur potestatem remittendorum peccatorum, non relaxandarum legum.

Fagnan. in l. 1. Decret. part. 2. pag. 298.

Nec dissimulandum tamen est, à Concilio Tridentino agnitam esse in summo Pontifice facultatem reservandi sibi gravissimorum scelerum absolutiones, pro ea summa qua in Ecclesia universali utitur potestate. *Meritò Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare.*

Sess. 14. c. 7.

Certum est etiam, nonnullos eorum Casuum qui Sedi Apostolicæ reservantur in Extravaganti Pauli II. ipsos sibi suo arbitrio Pontifices reservasse. Sed si quis eos pressiùs & sigillatim inspiciat, certò liquebit, non suæ ipsos authoritati, sed Ecclesiæ universalis & Episcoporum utilitati serviisse in ea reservatione: cujusmodi sunt flagitia violatæ libertatis & immunitatis Ecclesiasticæ; aut ineluctabili impulsos fuisse necessitate tuendi Romanæ Ecclesiæ patrimonii, cujus deprædatores ab anno quàm à Romano Pontifice absolvi periniquum fuisset.

Extravag. Comm. l. 5. tit. 9. c. 3.

Accessit & his persæpè Episcoporum consensio. Etenim crimen hæreseos in hac Extravaganti reservatis Papæ criminibus annumeratur. Atqui Concilium Turonense anni 1583. postulavit à Papa, ut Episcopis restitueret facultatem absolvendi ab hæresi, & reconciliandi hæreticos. Comitia Cleri Gallicani anno 1585. statuerunt hoc ipsum à Pontifice flagitari, ut idoneus affirmat Author dù Taix. Concilium Rotomagense anni 1581. idem flagitaverat, sanctissimè affirmans id prorsus necessarium esse ad hæreticos in Galliis Ecclesiæ recolligendos. Responsum est à Pontifice, eam licentiam concedi pro necessitate cujusque Provinciæ, uni Comprovincialium, quem omnes judicassent maximè idoneum. Absolvunt tamen ab hæresi Episcopi Galliarum non contradicente, adeòque ut ex regulis juris ipsi interpretantur, consentiente Pontifice. Usque adeò certum est charitatem, concordiam & individuam consensionem vinculum esse, & veluti legem primariam & principem legum omnium Ecclesiasticarum. Inde est quòd statuta superiùs laudata jubent Pœnitentes ob reservatos casus Romam mittendos, à Presbyteris priùs suis ad loci Episcopum remitti.

In procœmio.

Du Taix. pag. 83.

IX. Inde est, inquam, quòd Concilium Arelatense anni 1271. facta recensione atrocissimorum complurium criminum, jubet ut qui eorum se reos Presbytero confessi fuerint, ad Episcopum ab eo mittantur, qui illos solvet, si per jus licet: aut ad Pontificem solvendos ablegabit, scriptis ad eum de causa tota litteris: *Transmittantur absolvendi per ipsos Episcopos, si id eis de jure competit; alioquin cum eorum litteris ad Sedem Apostolicam transmittantur.* Canone sequenti pernumerantur & alia gravia admodum crimina, quorum absolutio Episcopis solis vendicatur. Ecquid, oro, causæ est, quamobrem prior horum Canonum dubitanter loquitur; nec satis liquidò secernit casus, hos Papæ, hos Episcopo reservandos? nisi quòd nonnulla erat ea in re sententiarum discrepantia: & solvebantur quandoque ab Episcopis nonnullis, quæ alii ad primam Sedem referenda existimabant. Exemplo esse posset hæresis. Primo enim ea loco ibi recensetur. At ex hoc Canone Episcopus immediatus erat judex arbiterque, qui Romam mittendi essent.

Can. 12.

Bajocensis Synodus anni 1300. pernumeravit species criminum plurimas, Pontifici reservatas, & quorum tamen absolutio ab Episcopis dari potest iis, quos excusat ignorantia, pueritia, sexus, Monastica Professio, senectus. In Constitutionibus Synodicis Parisiensis Ecclesiæ sæpiùs inculcatur, reservatorum Papæ criminum reos, ad Episcopum primò mitti debere. Quin & à Pontifice ipso Episcopus arbiter constituebatur, inspectorque & exactor pœnitentiæ ab Apostolica Sede præfinitæ, ut gnaviter & religiosè impleri eam curaret. Ita Joannes XXII. cùm Episcopi interfectorem immanissimum ab excommunicationis tandem compede solvisset, & pœnitentia mulctasset, ad Episcopum Arianensem illum remisit.

Rainal. an. 1319. n. 13.

X. Anno 1394. qui summo Pontifici casus essent reservati necdum ita usquequaque exploratum erat, ut non aliqua supereressent vestigia antiquioris disciplinæ, & impeditiores quæque causæ ad eum referrentur. Refert enim eo anno Joannes Juvenalis des Ursins in vita Caroli VI. Francorum Regis, falsos testes, qui adversùs urbis Parisiensis Præfectum conspiraverant, facinus suum Parocho confessos esse: ab hoc ad Pœnitentiarium remissos, ab eoque rursus ad Episcopum, qui ne ipse quidem eos absolvit, sed ad Cardinalem Legatum qui tunc Parisiis agebat, remisit.

Procul ab ea erat in Sedem Apostolicam reverentia Archiepiscopus Cantuariensis, is qui anno 1423. plenissimæ Indulgentiæ diploma promulgavit, ejus simillimum quo Romanæ Jubilæi Indulgentiæ publican-

blicantur, omnes ad Cathedralem Ecclesiam suam invitans: designansque Pœnitentiarios, potestate ea munitos à se, qua nulla non delicta remitterent. Martinus V. Pontifex per Nuntium in Anglia suum Episcopum Tergestinum gravissimè illum objurgavit, temeritatis non ferendæ reum: *Temeritate consimili instituisse Pœnitentiarios, qui confluentes ad eos generaliter ab omnibus peccatis absolverent.*

Rainal. an. 1413. n. 21.

XI. Cuperem equidem certò aliquid definire de tempore, quò desitum est Romam ire ad reservatorum casuum absolutiones promerendas. Dicam id unum, in votis fuisse Joanni Gersonio, viro cumprimis pio, ut faciliùs impetrari possent absolutiones istiusmodi, designatis per Provincias Pœnitentiariis, vel Confessariis, quos Pontifex ea potestate instruxisset. *Saltem det facultatem Papa absolvendi transgressores Superioribus Monasteriorum & Ecclesiarum, ut quando dederit Dominus spiritum compunctionis, inveniant promptum remedium, & non in desperationis præcipitium ruant, pro difficultate Papam vel Curiam suam adeundi.*

Gerson. Tom. 2. p. 409.

Diximus jam magna ex parte Pontifices his occurrisse molestiis, data copia Confessariis ordinariis absolvendi mulieres, senes, pueros, ægros in extremis positos. Decursu temporis factum est satis Gersonii voto, designatique in omnibus orbis Ecclesiis Presbyteri, quibus ea absolvendi facultas delegata sit. Sed ut bona ex malis, mala ex bonis pleruinque nascuntur, perfecto eo quod pietatis studio percupiebat Gersonius, factaque Presbyteris ubique complusculis potestate absolvendi à criminibus Papæ reservatis; quidquid supererat antiquioris Pœnitentium publicæ disciplinæ, funditus eversum est, dissipatumque frænum, quo à gravissimis sceleribus cohibebantur nefarii homines; denique labefactatum est fundamentum ipsum, cui reservationes omnes causarum criminumque erant superstructæ.

XII. Ad manum sunt Acta Ecclesiæ Mediolanensis, in iisque accuratissimè enumerati Casus summo Pontifici reservati. In iis complures sunt, quorum reservationis nulla habetur ratio in Gallia. Idque rursus argumento est, has reservationes unanimi summorum Pontificum Episcoporumque consensione, & sancitas primùm esse, & postea convaluisse. Hæc porro inviolata pax & concordia Pontificis summi & Episcoporum nihil obstrepit ei potestati, quam Tridentina Synodus primæ Sedi vendicavit ad casuum reservationem. Quin immo eò stabilior invictiorque ea potestas est, quòd ei & Episcopi vehementer suffragantur. Adversus eam Apostolicæ Sedis authoritatem nec verbum diximus ullum toto hoc Capite. Sed illud enixi sumus, ut eluceret, quì ea potestas sensim explicuerit sese, & in usum exercitiumque venerit, plaudentibus & adgaudentibus Episcopis, cùm ita fieri utilitas & necessitas Ecclesiæ flagitavit.

Sess. 14. c. 7.

CAPUT XIV. P. 4. l. 1. c. 71.

De Casibus Episcopo reservatis.

I. Notabile discrimen casuum, vel Papæ, vel Episcopo reservatorum. Episcopi prioribus Ecclesiæ sæculis soli Pœnitentiam administrarunt, publicam saltem.

II. Initio non reservarunt sibi Episcopi, nisi notoria & enormia crimina.

III Reservatio criminis peculiaris, quod gravissimo fuerit offendiculo.

IV. Progressio reservationis casuum ad sæculum usque decimum quintum.

V. Ad Episcopum, vel ad Pœnitentiarium remittebantur rei quorumcumque criminum reservatorum, ut secernerentur ab illis, quæ Pontifici reservanda jure erant.

VI. Litteris instruebantur pœnitentes, & à Parocho ad Episcopum, & ab Episcopo ad Papam.

VII. Reservatio casuum inter Abbates & Canonicos.

VIII. Nulla occulta crimina reservari debere censet Gersonius. Alia aliorum ea de re sententia, alii & alii usus. Statuta Tridentinæ Synodi, & Conciliorum Mediolanensium sub sancto Carolo.

I. QUanquam eodem capite eisdemque penè verbis Tridentini Patres, & Papæ, & Episcoporum potestatem attigerint ad Casuum reservationem: plurimum tamen certissimè interest discriminis. Ut enim Christus ligandi solvendique potestatem iisdem admodum verbis contulerat Apostolis, atque Petro: ita Episcopi in vicem & munia Apostolorum succedentes, ea potestate usi sunt plenissimè plurium sæculorum tractu, nullo circumscripta limite intra suas quisque Diœceses, nulladum ad superius Tribunal casuum facta reservatione. Erant majores causæ, quas ad primam Sedem referri necessum erat, saltem ut ultimo & decretorio judicio finirentur: at eæ nihil ad forum pœnitentiæ attinebant. Multis demum post sæculis occuparunt Episcopi ipsi, & usui sibi fore duxerunt, gravissimorum facinorum convictos Romam amandare absolvendos: tum iis rationibus ducti, quas superiori capite perstrinximus; tum ut venerarentur privilegium Petri, cui cælestes Christus contulerat claves, non cum Apostolis tantùm aliis adgregato, sed & privilegio seorsim egregio, ut eas singulari & ampliori supra alios Apostolos potestate dispensaret, ut conducibile & consultum foret, pro variis temporum vicibus, pro emergentibus Ecclesiæ necessitatibus.

Sess. 14. c. 7.

Episcopos autem constat, non solùm potestate summa munitos, usosque fuisse per priora sæcula, & jure nullis arctato terminis, nullis ad Papam reservationibus circumscripto: sed etiam ipsos unos fuisse ordinarios Sacramenti Pœnitentiæ ministros, Presbyteris ejusmodi functiones ne attingentibus quidem, nisi dum vel abessent Episcopi, vel mandarent. Nemo sanè inficias ibit, quin publica eis Pœnitentium reconciliatio vendicata semper fuerit, sicut & consecratio Virginum, & Altarium dedicatio: cùm & Conciliorum Canones, & Decreta Pontificum penè ad nauseam usque id inculcarint. Cùm ergo ingravescentibus eorum occupationibus aliis, & crebrescente in dies Fidelium pœnitentiam ambientium multitudine, compulsi fuere hujus sacramenti administrationem in Presbyteros transferre: si qua illi sibi crimina & per pœnitentiam retinenda, & per absolutionem remittenda servaverunt, non aliud profectò quàm partem aliquam sibi retinuere ejus potestatis, quam totam diu & obtinuerant soli & exercuerant. Itaque casuum reservatio ad Papam fieri non potuit, nisi accisa imminutaque prisca Episcoporum potestate. At reservatione casuum ab Episcopis solvendorum non decerptum aliquid est de priori Presbyterorum potestate: sed ex adverso in ipsos transfusum est totum ferè Pœnitentiæ ministerium, quo priùs Episcopi fungebantur, paucis quibusdam velut reliquiis subductis, quæ Episcopis servarentur.

II. Cùm autem pœnitentiam publicam non administraverint prioribus sæculis, nec administrent adhuc nisi Episcopi; cùmque publica non infligeretur pœnitentia, nisi propter gravia crimina: immo mediis sæculis propter publica tantùm crimina: inde factum ut ab annis ferè sexcentis graviora hæc & publica crimina Episcoporum clavibus servarentur. Audi ut loquantur Episcopi Synodi Lemovicensis anni 1031. *Presbyteri de ignotis causis, Episcopi de notis excommunicare est, ne Episcopi vilescat potestas.* Eadem ipsa penè sunt verba Epistolæ sinodicæ Ratherii Episcopi Veronensis ad Parochos suos:

suos : *De occultis peccatis pœnitentiam vos dare posse scitote, de publicis ad nos referendum esse agnoscite*. Concilium Londinense anni 1102. reservavit Episcopis absolutionem detestandæ ejus sæcularium impudicitiæ, quæ naturæ ipsi injuriosa est. Stephanus Parisiensis Episcopus ad jus suum revocavit mandato speciali judicium & pœnitentiam ejus, qui illustri Martyri Christi Thomæ, Priori sancti Victoris, cruentas manus intulerat. Hæc sunt ejus ad Archipresbyteros verba, ut mandatum promulgarent : *Mandamus vobis, quatenus unusquisque vestrum in suo Archipresbyteratu prohibeat, ut nullus omnino Presbyter, nec de sæculo, nec de Religione, nec Abbas, nec Canonicus, nec Monachus inclusus, nec Eremita, nec etiam Abbas sancti Victoris, hujus excommunicationis reum ad se pro confessione venientem suscipiat, neque absolutionem hujus culpæ tribuat, aut pœnitentiam injungat. Quia ego de toto reatu mihi soli absolutionem & pœnitentiam reservavi. Hoc quoque præcipimus, ut Presbyteri, quando excommunicant, hanc nostram prohibitionem omnibus dicant.*

Can. 28. Malmesbur. pag. 229.

Conc. Tom. 10. p. 274. Synod. Paris. pag. 8. 32. 176. 179. 180. & seqq. Adde Synodicum Rotomag. p. 244. 298. 301. 302.

III. Non abs re erit aliqua hìc animadvertere, quæ non passim obvia sint. 1. Servat sibi Stephanus absolutionem criminis, postquam perpetratum fuit. Cùm autem civitas tota hujus facinoris immanitate commota fuisset, ejus judicium & absolutionem ipsi ei Canones antiqui vindicabant. Itaque mandato ejus non aliud quàm Canones antiqui innovabantur & promulgabantur. 2. Hanc excommunicationem peculiarem sejungit Stephanus ab excommunicationibus illis generalibus, quas in Præconiis suis Parochi promulgabant. Itaque jam tum Parochorum potestas excommunicandi ad has cohibita erat generales in suis ad plebem concionibus excommunicationes: cùm Episcopus peculiares vibret, & in privatam personam excommunicationes. Quo sensu donanda sunt forsan illa jam relata Lemovicensis Concilii verba: *Presbyteri de ignotis causis, Episcopi de notis excommunicare est*. 3. Non dubitare videtur Stephanus Episcopus, quin Abbates, Monachi, Eremitæ & Inclusi quandoque Confessiones exciperent, & pœnitentias injungerent. Non aliàs enim illos eo interdixisset. Tacito saltem Episcoporum assensu id fiebat, eratque id veluti residuum aliquod vestigium moris antiqui, cùm ventitabant complures ad Abbates Monachosque consulendos, si quos audierant pietate claresce re, ut à dubiis expedirentur suis, & eorum dirigentibus monitis canonicam scelerosæ viræ peragerent pœnitentiam. 4. At eorum cautissimi quique ad Episcopos referebant, quidquid sibi spinosius incidisset. Ad Episcopum misit Bernardus eum insignem reum, qui missus ad se fuerat, ut ad fontem quendam uberrimum Ecclesiasticæ eruditionis; is videlicet monasticam antè vitam professus, carnalibus posteà nuptiis publicè se implicuerat.

Epist. 76.

IV. Presbyterorum quoque is erat potestatis & sapientiæ modus, ut Episcopo excutienda solvendaque servarent, non publica tantùm crimina quod ipso jure cautum erat: sed ex occultis etiam gravissima quæque. Ita sanxit Odo de Sully Parisiensis Episcopus circa annum 1200. *Sacerdotes majora reservent majoribus, in Confessionibus, sicut homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus, & stupra virginum, injectiones manuum in parentes, vota fracta & hujusmodi, &c.* Pleraque horum criminum non ferè nisi occulta sunt. Jam monui his ipsis statutis Synodalibus id decerni, ut qui reservata Papæ crimina perpetrarunt, ad Episcopum primò se conferant.

Synod. Paris.

Id jam decreverat Concilium Eboracense anni 1194. ut quolibet Dominico die Parochi è suggestu excommunicarent, seu excommunicatos denuntiarent perjuros; & ter anno quolibet illud adderent, quod ad terrorem incutiendum pertinet, tympanorum strepitum, & cereorum extinctionem; denique si ad pœnitentiam resipiscerent, eos ut ad Pœnitentiarium, vel ad Episcopum ablegarent. *Eos singulis diebus Dominicis excommunicatos denunciet, &c. Ad Episcopum, vel generalem Diœcesis Confessorem transmittantur, &c.*

Concilium Londinense anni 1200. reservatorum casuum numerum auxit, & ejus rei causam non siluit, grassanti nimirum licentiæ scelerum & impunitati medendi necessitatem: *Ad reprimendam multorum malitiam hìc duximus adnectendum, ut singulis annis in genere solenniter excommunicentur sortiarii, perjurii supra sacramenta, incendiarii, fures atrociores, raptores. Ita ut qui scienter in dispendium cujuslibet pejeraverint, non absolvantur, nec eis pœnitentia injungatur, nisi ab Episcopo Diœcesano, vel ejus authoritate; præterquam in articulo mortis, & tunc eis injungatur, quòd ex quo convaluerint, Episcopum adeant, ab eo, vel ejus authoritate pœnitentiam suscepturi.*

Roger. pag. 716. 808.

Verùm longè major harum reservationum numerus in Synodo Santonensi legitur anni 1280. ut & in Nemausensi anni 1284. Concilium Lambethense in Anglia anno 1281. reservat Episcopo homicidia voluntaria, sive publica, sive occulta: *Absolutionem ab homicidio voluntario, tam publico, quam occulto, solis Episcopis extra necessitatis articulum reservamus.* Subditur quod reservationibus ad Papam pertinentibus præsidio sit: *Per quod minorum intendimus refrænare audaciam, & non majorum reverentiæ in aliquo derogare.* Sed hoc Decreto cùm subjiciantur publicæ pœnitentiæ ea omnia crimina, quæ scandalo gravissimo sunt, Episcopo utique reservantur, qui solus publicas & solemnes pœnitentias administrat: *Cùm juxta sacros Canones peccata graviora, ut incestus, & similia, quæ vulgatissima suo scandalo totam commovent civitatem, sint solemni pœnitentia castiganda, &c.*

Can.

Can. 8.

Concilio in Ravennatensi anni 1286. longa series texitur Casuum Episcopo reservatorum; qui tamen omnes demum ad hæc duo capita religantur: eorum quæ jus vel consuetudo generalis, & eorum quæ peculiaris locorum usus reservavit: *In quibus de consuetudine generali, vel speciali Episcopis reservatur confessio.* Quibus non video, quæ aptior firmiorque interpretatio adhiberi possit, quàm si dicatur, crimina publica Episcopis reservata fuisse generali consuetudine, antiquis innixa Canonibus, quòd publica nempe pœnitentia eluenda sint: occulta verò crimina Episcopis quandoque reservari peculiari consuetudine, vel ipsius mandato Episcopi, propter eorum enormitatem. Non satis enim simile veri est, occulta hæc flagitia Episcopo reservari quandoque ex quibusdam quasi reliquiis antiquæ disciplinæ, quæ publicam eis pœnitentiam indicebar, tametsi occultis. Etenim à VI. vel VII. sæculo exolevit is usus, ad occulta etiam crimina exporrigendæ publicæ pœnitentiæ. Illæ ipsæ duæ species reservatorum Episcopis criminum, videntur & his perstringi verbis Synodi Exceestrensis anni 1287. *Majora & notoria nostro Pœnitentiario reservent.*

Can. 8.

Can. 5.

V. In hac Synodo autem, ut & in plerisque aliis, & in Conciliis compluribus promiscuè plerumque referuntur casus sive Papæ, sive Episcopo reservati: quòd nimirum, ut equidem suspicor, eorum discrimen Episcopi examini permitteretur. *Hi mittendi sunt ad Episcopum, ut ipse quos absolvere poterit, absolvat: quos verò absolvere non poterit, ad Papam mittat absolvendos.* Episcopus Ciceestrensis in Synodo anni 1289. reservavit suo judicio graviora quæque crimina. *Enormia delicta nobis, vel Pœnitentiario nostro reservamus.* Concilium Avenionense anni 1326. plurimos casus Episcopo declarat fuisse reservatos, *Jure, consuetudine, vel statuto Provinciali, vel Synodali.* Concilium Vaurense anni 1368. sanxit, ut Episcopi facultatem absolvendi à reservatis, tot largirentur Presbyteris, quot conduceret ad plebium sibi creditarum salutem.

Can. 22.

Can. 16. Concilium Arelatense quod in annum 1260. conjecerunt Conciliorum Compilatores, illud edocet nos haud aspernandum, solitos fuisse Episcopos Quadragesimæ tempore Pœnitentiarios suos mittere ad Parochias ruris, qui mulieres & ægrotantes à reservatis absolverent. At ibidem damnatur fraudulenta eorum nequitia, qui his Pœnitentiariis ita cumulatè confitebantur, omnemque peccatorum sarcinam in eorum aures ita conjiciebant, ut Parocho, *proprio Sacerdoti*, confiteri refugerent. Ideò & vetantur ibidem Pœnitentiarii integras audire confessiones, nisi speciali Episcopi mandato, Parochique assensu freti essent: *Nisi de mandato Prælati, & licentia Curati*. Concilium Arelatense anni 1275. jam relatum superiori capite, casuum reservatorum prolixa enumeratione præmissa, jubet ut horum conscientia onerati, ad Episcopos pergant, vel ab eis ad Pontificem remittantur: *Transmittantur absolvendi per ipsos Episcopos, si id eis de jure competit: alioqui cum eorum litteris ad sedem Apostolicam transmittantur*. Inde venitur ad complura crimina Episcopi auribus & clavibus reservata, non eo quòd publica, sed eo quòd gravia sint, sive illa sint publica, sive occulta; sicut & in Concilio Nicosiensi anni 1298. *Majora Episcopis peccata reserventur*.

Can. 12.

VI. Concilium Salisburgense anni 1420. prohibuit, ne Parochi ad Sacramenta eos admitterent, quos ipsi ad Episcopum propter reservata crimina remisissent, nisi ab eo retulissent Epistolas, quæ fidem facerent de impartita eis absolutione, & de pœnitentia eis injuncta, cujus partem saltem aliquam implevissent antè, quàm ad sacrum Christi Corpus accedere sinerentur. Ad Episcopum ergo deferebat Pœnitens litteras Confessarii, quibus flagitiorum species continebantur & circumstantiæ, ut suprà dictum est; ab Episcopo referebat ad Confessarium, quibus impacta sibi pœnitentia significaretur, ut hìc liquet. Utrumque hoc litterarum genus multis suprà laudatis Canonibus insinuatum est. Concilio Dertusano anni 1429. prohibitum est Presbyteris sæcularibus, ne Confessiones audirent, nisi licentia sibi concessa, vel ab Episcopo, vel à Vicariis Generalibus, vel à Parocho: sed ne vel ipsi vel Monachi absolverent à casibus Episcopo reservatis, nisi scripto facta sibi copia, & expressis casibus, quorum reos possent absolvere. Episcopus enim quandoque non omnium, sed aliquorum dumtaxat absolvendorum criminum potestatem faciebat, eorum quæ sibi reservasset.

Can. 11.

Can. 17.

Bibl. Clun. pag. 1544. 1559. 1575. 1598.

VII. Statuta Cluniacensis Ordinis sub Abbate Henrico compilata, qui electus est anno 1308. Abbati & Provincialibus reservant atrociora aliqua scelera, sicut & potestatem designandi Confessores & Pœnitentiarios, quibus Monachi confiteantur. Abbas ipse Cluniacensis integram sibi uni servari vult absolutionem eorum, qui injussu suo Romam perrexerint. Alexander III. Papa potestatem concessit Abbatibus Ordinis Præmonstratensis remittendi delicta omnia eorum qui sibi subjicerentur, atrocioribus tantùm Metropolitano aut Papæ reservatis, cùm publica fuerint. *Majoribus & difficilibus criminibus, quæ manifesta fuerint, Metropolitano, vel Romano Pontifici reservatis*. Innocentius III. definiit, potuisse ab Abbate contra Episcopum præscribi potestatem remittendi minora crimina. Quod argumento est, non potuisse præscribi ab eodem potestatem remittendi majora crimina & reservata, nisi jurisdictionem haberet, quasi Episcopalem, & quasi nullius esset Diœceseos, ut à Congregatione Regularium declaratum est.

Bibl. Præmonst. pag. 632. 634.

C. Cùm olim De præscript. Fagnan. ibid.

Dist. 6. c. 4.

In libro antiquarum Definitionum Cisterciensis Ordinis, jubentur Regulares confiteri semel hebdomada qualibet ordinariis Confessariis, Abbati verò semel quotannis; ac præterea toties Abbati, quoties in reservatos casus impegerint.

Virgam quasi censoriam stringens Joannes Gersonius in illud Carthusiensium statutum, quo Superioribus reservatur absolutio omnium criminalium, *culpa gravis*; illud non dissimulat, minimè sibi probari, quòd reserventur crimina omnia, multò minùs quòd occulta, nisi perrarò; quòd hæc reservatio publicare quodammodo videatur, quæ latebant. *Confessio Sacerdotalis de occultis, rarò, & cautissimè debet remitti ad Superiores*. Missa facio alia ejusdem Gersonii monita complura, quæ legisse non pigebit circa casuum reservationem. Illud potissimùm urget, ut Parochis liberum sit de occultis omnibus peccatis absolvere.

Joan. Gerson. Tom. 2. pag. 316. 318. 332. 334. 631.

VIII. In hanc ejus sententiam non descenderunt Episcopi. Frisingense enim Concilium anni 1440. reservat Episcopis crimina omnia extraordinaria: *Quenquam enormibus criminibus irretitum*. Concilium Suessionense anni 1456. hortabatur Episcopos, ne reservatorum absolutionem Regularibus concederent, nisi paucis & eximiis, & vel illis etiam non omnium, sed nonnullorum dumtaxat criminum. At Cardinalis Campegius Legatum agens à Latere in Germania, & Ecclesiarum reformationi strenuam navans operam, illud in hanc rem constituit: ut parceretur impensis, & famæ consuleretur pœnitentium, concederetur posthac Confessariis omnibus facultas absolvendi laicos à quibuslibet occultis criminibus, quamvis ea ipsi sibi reservassent Episcopi: exceptis hæreticis, homicidis, excommunicatis, qui ad Episcopum remittendi essent: Clericis verò eo postmodum loco futuris, quo priùs erant. *Constituimus ut deinceps quilibet Confessor absolvere possit laicos contritos & confessos, à quibuscumque peccatis occultis quantumcumque gravibus & enormibus, quæ Ordinarii suæ authoritati reservaverant, exceptis duntaxat homicidis, hæreticis & excommunicatis, ad Episcopum, vel ejus Vicarium mittendis. Quod autem ad Clericos, nihil quoad hoc statutum, intelligatur innovatum*. In Concilio Colonienſi anni 1536. Archiepiscopus perpenso quantum immineret periculi & molestiarum à criminum occultorum reservatione, eorum remittendorum facultatem omnibus indulsit Parochis. Synodus Augustana anni 1548. innovavit confirmavitque statutum Campegii Cardinalis. Concilium Colonienſe anni 1549. Pœnitentiariorum nomen & Provinciam attribuit compluribus Beneficiariis & Regularibus, quibus Archiepiscopus Colonienſis jus & authoritatem impartiit reservata crimina dimittendi. Denique Tridentina Synodus novis præsidiis muniens authoritatem, tum Pontificis Romani, tum Episcoporum ad reservandos casus; non eam potestatem revocat ad publica reservanda, sed ad *atrociora quædam & graviora crimina*. Itaque Gersonii monita, quamvis prudentiæ non modicum præ se ferrent, quamvis essent etiam Conciliis quibusdam approbata, nequaquam tamen ejusmodi visa sunt Tridentinis Patribus, quæ Ecclesiæ universæ vel necessaria, vel conducibilia essent.

Can. 14.

Can. 9.

Part. 7. c. 37.

Can. 19.

C. 16.

Sess. 14. c. 7.

Concilium I. Mediolanense sub sancto Carolo, recensuit crimina, quæ sibi Episcopi reservarent solvenda, *ad eorum licentiam resecundam*: nulla habita ratione an publica essent. Concilium III. Mediolanense prohibuit, ne à reservatis hujusmodi criminibus absolverent Regulares; ipsummet enim summum Pontificem declarasse, id eis per Apostolica privilegia non licere. *Quemadmodum à sancta sede Apostolica declaratum est, id eis non licere*. Docet ipse Carolus in suis Monitis, id à Gregorio XIII. declaratum fuisse juxta sententiam Congregationis Concilii. Concesserat olim Pius II. Congregationi cuidam Lusitanæ, quæ se procurandæ captivorum redemptioni dicaverat, facultatem absolvendi ab iis, quæ Episcopis reservata essent. At hoc genus facultates à nuperis Pontificibus revocatæ sunt.

Act. Eccles. Mediol. pag. 11. 93. 768.

Rainal. an. 1462. n. 40.

Hinc porro elucet, quantumvis ad sapientiæ regulas temperata quædam consilia, non omnibus tamen consentire temporum, locorumque varietatibus,

bus. Optatum illud fuit Gerſonio, fuit & Conciliis quibuſdam, ut publica tantùm crimina reſervarentur, utque pluribus Presbyteris copia abſolvendorum eorum fieret. At nec ſancto Carolo, nec Conciliis Mediolanenſibus, nec Tridentinæ ipſi Synodo viſum eſt id noſtris his temporibus expeditum aut conducibile eſſe poſſe. Cenſuit etiam Concilium V. Mediolanenſe, mutanda quandoque eſſe, quæ reſerventur crimina, & alia aliàs reſervanda: ideo & Epiſcopi juſſi ea definente qualibet Synodo, deſignare, quæ reſervarent. Quod ad cauſas porro & excommunicationes attinet, quas jus Canonicum, & Decretalium libri, vel Papæ, vel Epiſcopis reſervant, eas in unum congeſtas leges, ſi voles, ad calcem Actorum Eccleſiæ Mediolanenſis. Non pauca ibi ſunt ab uſu Gallicanæ Eccleſiæ aliena. Sed jam non ſemel patuit, non ad ea reſtringi noſtram hanc lucubrationem, quæ uſu recepta ſint apud Gallos noſtros.

Cap. 10.

Acta Eccl. Mediol. pag. 938. &c.

CAPUT XV. P. 4. l. 1. c. 72.

De Indulgentiis.

I. Exempla antiquiora Indulgentiarum, à Papa conceſſarum, ab Epiſcopis, à Parochis, communi conſenſu.

II. Epiſcopi ſibi mutuò copiam alii aliis faciebant relaxandorum ex parte aliqua laborum pœnitentiæ.

III. IV. Cùm ea poteſtate jam non pauci abuterentur, eam Concilium Lateranenſe IV. ad dies quadraginta coarctavit. Ne Romani quidem Pontifices tunc plures plerumque indulgebant. Quo die dedicabatur Eccleſia, annus remittebatur ex Indulgentia. Cur & quomodo.

V. Revocant etiam Epiſcopi conceſſas à ſe facultates largiendarum Indulgentiarum.

VI. Progreſſio Indulgentiarum uſque ad Concilium Conſtantienſe.

VII. Virorum præſtantiſſimorum ſententia & votum, ut modus ponatur Indulgentiis. Antiquiſſimus earum uſus hanc flagitat moderationem.

VIII. Quæ primæ conceſſæ ſunt Indulgentiæ pleniſſimæ, ea non pœnas tantùm hìc luendas, ſed & poſt mortem ſubeundas in igne purgatorio exolvebant.

IX. Jamdiu eſt quod Concilia & Pontifices conſpirant & connituntur ad Indulgentias moderandas.

I. LAtior locupletiorque eſt Indulgentiarum materia, quàm ut hìc eam pertractare totam adgrediar. Unam delibare quæſtionem animus eſt, circa jus ſeu Pontificis, ſeu Epiſcoporum, ad eas ſibi reſervandas. Statim incurrit in oculos, quàm arctè cohæreat ea quæſtio cum iis, quæ ſuperioribus capitibus diſceptata ſunt. Ad Alexandrum II. Papam ablegatus fuerat ab Epiſcopo Italiæ Presbyter, qui Presbyterum alium de medio ſuſtulerat, ut ab ipſo maximè Pontifice tam infando facinori juſta pœna decerneretur. Annos pœnitentiæ indixit Pontifex quatuordecim, qui numerus dimidio minor erat eo, quem Canones definierant. Denique præcepit Pontifex Epiſcopo, ut pœnitentem ejuſmodi in Monaſterium aliquod contruderet, ubi exploraretur, quo ille fervore animi ſtadium pœnitentiæ decurreret; facta etiam tum Epiſcopo, tum Abbati poteſtate minuendi & temporis & rigoris, poſt triennium certè, ſi tantulo ſaltem tempore nihil ille remiſiſſet de æſtu & ſtudio expiandi ſceleris. *Et ſi tibi vel Abbati videtur ſibi remittere, ſi hunc obſervaſſe pœnitentiam videris, poſt tres annos liceat.*

Epiſt. 29.

Hoc exemplo diluceſcit illud ſtudioſè obſervandum, quo tempore certabant Epiſcopi, ut Papæ judicio reſervarent atrocium ſcelerum reos, ut eorum pœnitentiæ labores ipſe definiret; unde caſuum reſervatio: tum cœpiſſe quoque Indulgentias increbreſcere. In hoc ipſo enim exemplo Pontifex quidem ipſe primus remiſit dimidium pœnitentiæ tempus; annoſque duodetriginta, quos Canones præſcripſerant, in quatuordecim contraxit. Conceſſit etiam Epiſcopo, immo & Abbati Pœnitentis cuſtodi & exploratori, ut de dimidiata jam pœnitentia vel decurtarent aliquid temporis, vel laboris mitigarent. Ita poteſtas Epiſcoporum ad concedendas Indulgentias arctiori gyro concludebatur quàm priùs: ejuſque rei authores ipſi erant. Cùm enim inſignium horum facinorum pœnitentiam Papæ ſemel commiſiſſent, ſua ſe ipſi authoritate abdicaverant: nec de pœnis deinceps à Papa præfinitis quidquam ipſi niſi eo permittente poterant detrahere.

Presbyter quo de agimus, Romam tranſmiſſus fuerat, *ad judicium canonicæ pœnitentiæ ſuſcipiendum.* Sed ſuggeritur exemplum aliud miſelli hominis, qui inopinus fratris ſui morti occaſionem præbuerat. Pœnitentiam ei canonicam inflixere Epiſcopi Petracoricenſis & Toloſanus, cum Hugone Abbate: *Cui licèt condignam religio veſtra injunxerit & laudabilem pœnitentiam.* At cùm reùs Romam profectus eſſet, Alexander idem II. aliam, eamque, ut credere æquum eſt, mitiorem ei pœnitentiam injunxit, *Circa eum pœnitentiæ viſcera exhibentes;* facultatemque eis Epiſcopis indulſit, ut clementiæ & lenimenti adhuc aliquid adjicerent, ſi Pœnitentis vel vires vel animum labaſcere viderent. *Hæc omnia illi ita injunximus, ut ſi infirmitatem ejus hæc minimè ferre poſſe providentia veſtra præſenſerit, licentiam habeat miſerendi, prout placuerit.*

Epiſt. 22.

Eſt quod vehementiùs miremur in eo parente, qui filio præter mentem, præter voluntatem ſuam mortem intulerat. Hujus enim cùm definiſſet Pontifex idem totius pœnitentiæ curriculum, laboreſque ejus omnes præfixiſſet & macerationes; earum minuendarum poteſtatem non Epiſcopo tantùm conceſſit, ſed & Presbytero cuicumque cordato & probo. *Si quis autem Epiſcopus vel Religioſus Presbyter cauſa pietatis aliquid ſibi relaxare voluerit, hoc ei Apoſtolica authoritate concedimus.* Hinc palam fit, non Epiſcopis tantùm, ſed & Abbatibus Parochiſque & Presbyteris communicatam eſſe poteſtatem indulgendi & remittendi aliquid de pœnitentiis canonicis, & iis ipſis quas ſuo ipſius ore Pontifex indixiſſet.

Epiſt. 37.

II. Eadem vigebat inter Epiſcopos mutua charitas humanitaſque. Cùm enim Sagienſis Epiſcopus modum pœnitendi præſcripſiſſet infando ſicario, qui peregrinos tres interfecerat, ad ſancti Michaelis Templum voti cauſa proficiſcentes: litteras confeſtim dedit, quibus Epiſcopis prorſus omnibus poteſtatem faciebat, ut aliquid ex ejus pœnitentia decerperent. Depromptum eſt hoc exemplum ex Epiſtola Lanfranci Archiepiſcopi Cantuarienſis, ad Thomam Archiepiſcopum Eboracenſem, quem ea de re commonefaciendum eſſe duxerat. *Cui ex more pœnitentia injuncta, commonitorias litteras ſibi tradidit; ut ſi quis Epiſcopus pietate motus, miſericordiam ei vellet impendere, poteſtatem haberet, quantum vellet, ipſi ignoſcere.*

Epiſt. 9.

Gregorius VII. nihil aliud quàm Archiepiſcopum Salisburgenſem oravit, ut veniæ aliquid faceret, contemplatione Romanæ peregrinationis. *Pro amore ſancti Petri, cujus limina præſentium portitor requiſivit, ſtudeat Religio tua viſcera pietatis ſibi aperire, in quantum cum ſalute animæ ſuæ videtur tibi poſſe fragilitati ſuæ condeſcendere, quatenus non pœniteat eum tanti itineris laborem ſubiiſſe, &c.* Cùm Archiepiſcopus Rotomagenſis aliique Epiſcopi Tunicam Chriſti Servatoris apud Argentolium venerati fuiſſent, anno 1156. criminum graviorum reis annum relaxarunt unum de injunctis pœnitentiis, levioribus culpis dimidiam remiſere pœnitentiam: denique totam remiſere iis, quorum negligentia

L. 1. Ep. 39.

Synod. Rotom. pag. 149.

gentia quadam pueros intra septennium mori contigisset; solo inflicto Feriæ sextæ jejunio, cujus etiam concessere Presbyteris, ut veniam facere possent Pœnitentibus, qui orandi gratia ad Ecclesiam procederent. Alexander III. qui Ecclesiam inviserent, quam ipsemet dedicaverat, illis *annum unum de criminalibus, septimam partem venialium relaxavit.* Hæc ex Baronio.

Baron. ann. 1177.

III. Erat indubitatissimè tunc permagna Episcoporum parcitas in dispensandis Indulgentiis; cùm & Pontifex eis annueret, & ipsi invicem sibi concederent potestatem levandi contrahendique præscriptas Pœnitentibus pœnas. At ab illa certè moderatione descitum erat tum, cùm Lateranense Concilium IV. sub Innocentio III. Anno 1215. querebatur effusiore licentia indulgendi in contemptum venisse claves Ecclesiæ, solutamque esse fibulam disciplinæ canonicæ. *Quia per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non reverentur, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur.* Ergo sanxit hæc Synodus, ne possent posthac Episcopi amplius quàm anni unius Indulgentiam facere eo ipso primùm die, quo Ecclesiam dedicarent: non amplius autem quàm dierum quadraginta anniversario quoque die: *Quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat:* denique ne quacumque occasione alia ultra quadraginta dies remitterent, *cùm Romanus Pontifex, qui plenitudinem habet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit observare.*

Can. 62.

IV. Id decretum tunc fuit, idque posteà in jus commune receptum est, nempe in Decretalium libros relatum; id denique à Bonifacio VIII. innovatum est: *Indulgentia, quæ ab uno vel pluribus Episcopis in Ecclesiarum dedicationibus, vel aliis quibuscumque casibus concedantur, vires non obtinent, si statutum excesserint Concilii generalis.* Vix ambigi potest, quin quadraginta dierum numerus, ut antè pœnitentiis, ita posteà Indulgentiis dictus fuerit. Unius vel plurium Quadragesimarum jejunia uno vel pluribus annis infligebantur. Quadraginta dierum Indulgentia unius erat jejuniorum Quadragesimæ remissio. At verò unius anni Indulgentia ad dedicationem Ecclesiæ eò spectabat, ut Pœnitentes ad diem ipsum & ad anniversarium deinceps diem dedicationis confluerent. Ejus rei argumentum elicitur ex Mandato Pontii Arelatensis Archiepiscopi, anno Christi 1000. ubi annuæ remissionis ordo dispensatioque ipsa describitur pœnarum canonicarum. Concessio autem illa facta est in Dedicatione Ecclesiæ Monasterii Montis-majoris: *Si talis est qui per indictam sibi pœnitentiam non introeat in Ecclesiam, nec communionem Corporis Christi, nec osculum pacis accipiat, nec capillos sibi tondeat, aut radat, nec linum vestiat, nec feria secunda, aut quarta, aut sexta aliquid gustet præter panem & aquam: hic si ad dictam Ecclesiam venerit in die Dedicationis, aut semel in anno, & adjutorium dederit ad opera Ecclesiæ, ex parte Domini nostri Jesu Christi & ex nostra sit absolutus de tertia parte majorum peccatorum, unde pœnitentiam habet susceptam, usque ad ipsum diem revertentis anni; & habeat licentiam intrandi in totas Ecclesias per totum ipsum annum, communicandi, & pacem accipiendi, & tondendi, & radendi, & lini vestiendi, excepto quadragesimali tempore, & jejuniis de quatuor temporibus. Et si tres dies de septimana sunt ei vetati per pœnitentiam, unum reddimus ei, ut comedat & bibat quod ei Deus dederit, duos alios jejunet; & si duo, unum reddimus ei; & si unus, illum reddimus ei, tali tenore, ut pascat tres pauperes. Denique illos qui de minoribus peccatis sunt confessi, & habent pœnitentiam acceptam, si venerint ad Dedicationem Ecclesiæ, aut semel in anno, cum adjutorio ad opera Ecclesiæ, absolvimus de una medietate acceptæ pœnitentiæ, usque ad unum annum. Omni anno absolutio quæ facta fuit in Dedicatione, celebrabitur annua recursione, si venerint pœnitentes.* Planum hic est majorum minorumque criminum pœnitentias distingui; annum pœnitentiæ relaxari unum, ut vertente anno invitarentur Pœnitentes ad ventitandum ad anniversarium Dedicationis diem, Indulgentiæ adhuc aliquid ibi tum consecuturi; denique plenas seu plenarias, ut loquuntur, non fuisse has Indulgentias; non tantùm propterea quòd ultra annum non protendebantur, sed etiam quòd eo ipso Indulgentiæ & remissionis anno portio aliqua canonicarum pœnarum subeunda erat.

C. Cum ex eo. De pœnit. C. Indulgentiæ. In Sexto de Remissionibus.

Spicil. Tom. 6. p. 427. 441. 442.

V. Hoc nimirum in Concilio Lateranensi IV. contracta est Episcoporum potestas largiendi Indulgentias; sed ita necesse fuit, ut angustos ipsi sibimet circumscriberent limites, quò viam præcluderent effusioribus quorundam hactenus largitionibus. Ea scilicet non clementia erat, sed exitialis inclementia, iis ipsis quibus indulgebat infesta, ex qua & vigor Canonum pœnitentialium, & pœnitentia ipsa enervabatur.

In se ipsos austeri, nihilominiores fuere Episcopi in alios: revocata potestate, quæ multis antè concessa fuerat, & qua multi abusi fuerant, leniendi pœnas canonicas. Id quidem manifestum facit Concilium Salisburgense anni 1274. ubi revocatæ sunt facultates, quibus antè Archiepiscopi Episcopique Monachos instruxerant, ad leniendam canonicarum pœnitentiarum authoritatem: *Remissionibus & Indulgentiis faciendis.* Idque factum, quòd ea licentia licentiosiùs aliqui uterentur: *Fratrum aliqui potestate sibi tradita sunt abusi.* In hoc eodem Concilio suspensæ sunt Indulgentiæ hactenus à præcedentibus Episcopis concessæ, donec eas examinasset Episcopus & confirmasset.

Can. 6.

In Concilio Ravennate anni 1314. eadem revocatio facta est omnium Indulgentiarum, quas Prædicatores publicarant permittente Episcopo vel Papa; & ultra fines tantùm Episcopis præscriptos, quod in ipsius Episcopatus contemptum redundabat. Extundebantur autem Episcopis hæ facultates juri Canonico inimicæ, à viris magnatibus. *Quia propter potentium importunitatem, nos & alii Provinciales Episcopi nonnullis personis religiosis concessimus, ut Indulgentias, quando prædicarent, vel aliàs, possent annuntiare, &c.*

Can. 20.

VI. In Concilio Ravennate anni 1317. concessi sunt quadraginta Indulgentiæ dies omnibus qui ad Concilium convenerant, aut qui ejus convocationi & celebrationi operam navarant, quadraginta, inquam, dies pro diebus singulis quibus pio huic negotio operam navarant. Concilium Avenionense anni 1326. decem Indulgentiæ dies iis concessit omnibus, qui ad nomen Jesu ab aliquo pronuntiatum caput inclinarent. Totidem ad idem indulsit & Concilium Biterrense anni 1351. Quo utroque in Concilio testificabantur Episcopi obsecundare se velle decreto Gregorii X. qui ad hoc Christianæ pietatis documentum, maximè inter Missarum solemnia, Fideles omnes excitarat. Concilium Vaurense anni 1368. Narbonense 1394. & Colonense 1423. plurium dierum veniam fecerant, pro consimilibus aliis Christianæ pietatis officiis. Concilium Pisanum anni 1409. plenaria Indulgentia cumulavit eos omnes, qui vel affuerant, vel gratia & suffragio suo faverent huic Concilio: *Indulgentiam plenariam à pœna & culpa semel in vita.* Pontifex eandem indulsit plenissimam veniam in extremo vitæ discrimine. Martinus V. Pontifex fautores omnes Concilii Constantiensis eodem gratiæ veniæque cumulo donavit. Itaque plenariæ Indulgentiæ largitores sunt vel Romani Pontifices, vel Synodi generales; Episcopi Synodique Provinciales non sibi sumunt, ut plusquam dierum quadraginta concedant. Cùm anno 1423. Cantuariensis Archiepiscopus plenariam despondisset Indulgentiam omnibus Cathedralem suam Ecclesiam visitaturis, ejus similem quæ in Romano Jubilæo promulgatur, fraterna

Can. 1.

Can. 4.

Can. 1.

Can. 87.

Can. 27.

Can. 10.

Sess. 23.

Sess. 45.

Rainal. an. 1423. n. 21.

terna illum correptione Martinus V. Papa objurgavit.

VII. Cùm Legatum ageret in Germania Cardinalis Cusanus, in Concilio Magdeburgensi anni 1450. declaravit, Sedem Apostolicam in concedendis Indulgentiis nunquam his uti verbis, *à pœna & à culpa:* sed his potiùs, *omnium peccatorum remissionem:* cùm Canones autem crìminum pœnitentiam in septem annos protrahant; immo & in quatuordecim, si enormia sint: compendiosissimum esse hanc canonicarum pœnarum acerbitatem redimere, & Purgatorii ignis cruciatus illis admetiendos beneficio Indulgentiarum. Anno 1517. Cardinalis Cajetanus Tractatum edidit de Indulgentiis, ubi vim Indulgentiarum ad leniendas canonicas pœnas revocare videbatur. *Est igitur Ecclesiastica Indulgentia absolutio à pœnitentia injuncta in foro pœnitentiali.* Non dissimulavit etiam, nec ab ipso Pontifice concedi posse Indulgentias, nisi justis de causis, sobrièque & cum modo, servataque proportione meritorum; cæterùm præsumendum semper esse in favorem Judicis, nisi apertissima pateret injustitia. *Præsumitur de jure pro judice semper, nisi manifestè appareat error; supponens non ex causa legitima datam tantam Indulgentiam.* Denique refellebatur eo libello Novatorum allucinatio, qui pœnas canonicas, adeòque & Indulgentias opinabantur, publicis tantùm criminibus indictas aptatasque fuisse; contrà ipse autem ostendebat, occultis etiam criminibus inflictas fuisse canonicas pœnitentias, quæ occultè & privatim exercerentur.

Rainal. an. 1460. n. 10.

Rainal. an. 1517. n. 76. 79. & anno 1518. n. 118.

Jure ergo Concilium Mediolanense I. pœnas illas quas sacri Canones adversùs crimina quælibet decreverunt, voluit confitentibus à Presbytero ob oculos poni, tum ut criminum atrocitas aperiretur, tum ut pœnitentiarum canonicarum spontaneus forsan amor aliquis insereretur eorum animis. Est autem perutilis ea Canonum pœnitentialium inculcatio, non solùm ut ne eorum memoria obsolescat, sed etiam ut Indulgentiarum quæ sit origo, quæ natura & vis intelligatur.

Acta Eccl. Mediol. pag. 11.

Conducit illa etiam canonicarum pœnitentiarum memoria, ut planum fiat, quando ab Episcopis, immo & à Presbyteris conferri potuerint Indulgentiæ; quòd potuerint scilicet illi de pœnis per Canones definitis aliquid condonare pro modulo fervoris & pietatis, quam præ se ferebant pœnitentes. Verùm ut Presbyteri pœnitentias maximè publicas non administrarunt, nisi ex delegatione Episcoporum, qui pastores sunt primarii & principes super Diœceses quaslibet à Christo institutos: ita & ad Episcopos spectavit ministerium & dispensatio Indulgentiarum. Denique Episcopis licebat per Canones levare & lenire labores ac pœnas canonicis decretis constitutas, non omnino tollere: inde est quòd nec plenarias unquam ab eis promulgari Indulgentias jus fasve fuit.

VIII. Pontifices ipsi Romani plenarias non antè Indulgentias concessere ullas, quàm cùm ad sacras in Orientem expeditiones classicum ipsi cecinere, & ad Orientalis Ecclesiæ recuperationem innumerabiles pœnitentium turmas coegere. Qui pœnitentes enim, iidem milites belli sacri fuere, non injuria: cùm militiæ hujus labor & asperitas facilè superaret omnes pœnitentium ærumnas & labores, certè exæquaret. Itaque si æqua lance rem pensites: nusquam minus remissum est laborum & pœnitentiarum, quàm in hac, quæ plenariarum Indulgentiarum prima censetur esse, remissione. Hoc sensu forsan Gerson. ita habet: *Unde plena Indulgentia vix solebat dari passagio Terræ sanctæ.* Author est Baronius ipse, ante bella Palestinæ sacra, Pontifices nunquam veniam feciisse ampliorem, quàm unius anni Indulgentiæ.

Gerson. Tom. 2. pag. 327.

Baron. an. 1177. n. 49.

Idem censeri debet de Indulgentiis, quæ tum despondebantur iis, qui Romam proficiscebantur, Christum adoraturi ad monumenta sacra Principum Apostolorum. Etenim deratigatio, labores, sudores, impensæque tanti itineris, jejunia, preces, eleemosynæ, aliaque pietatis opera, quibus sacra peregrinatio veluti condiebatur: id nimirum efficiebant, ut ipsa Jubilæi Indulgentia quantumvis plena, non expungeret tamen nisi partem aliquam pœnarum canonicarum, cùm pars altera illis qui præcucurrerant laboribus esset exhausta. Ita enim quondam Episcopi juxta Canones de canonicis pœnitentiis quod residuum erat condonabant, cùm id erat pœnitentium studium, ea sedulitas, is charitatis æstus, cui meritò id donaretur. Narrat Abbas Uspergensis anno 1116. à Paschali II. quadraginta dierum Indulgentiam concessam esse visitantibus venerantibusque limina Apostolorum. Itaque ne hæc quidem Indulgentia initio nisi parcissima fuit, nedum plenaria.

Baron. ann. 1116. n. 6.

Jure ergo Innocentius III. Episcopales Indulgentias intra dies quadraginta coercens, profitebatur eodem se gyro continere Romanos Præsules in Ecclesiarum Dedicationibus, ubi & frequentiùs & copiosiùs Indulgentiæ effundebantur. Jure etiam Gerlonius contestabatur, Indulgentiis modum adhibendum esse, spectata æquitate, utilitate Ecclesiæ, ædificatione fidelium, & laborum meritorumque habita ratione.

Ubi suprà.

IX. Ideò & Sixtus IV. in Extravagantibus Communibus ultra modum effusas Indulgentiarum largitiones justum in modum revocare satagebat. Clemens VIII. pressit ejus vestigia. Tridentinis Patribus in votis fuit, ut abusiones omnes expurgarentur, eademque earum parcimonia nunc vigeret, quam primoribus Ecclesiæ sæculis viguisse compertum est: *Moderationem juxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit.*

Extravag. Comm. l. 1. tit. 9 c. 5. Baron. ann. 847.

Conc. Trid. Sess. 25.

CAPUT XVI. P. 4. l. 1. c. 73.

De Pœnitentia publica, post annum Christi millesimum.

I. Illustrissimorum Principum exempla pœnitentiæ publicæ ante mortem, in Gallia, Anglia & Hispania.

II. Exempla varia Pœnitentiæ publicæ ab Innocentio III. inflictæ, qui veluti parens authorque est juris Canonici novi.

III. In hæc exempla multa observantur, ex quibus liquet, nec extremis his sæculis aboleri omnino potuisse pœnitentiam publicam.

IV. Pœnitentiæ publicæ exempla indictæ ab Innocentii III. successoribus.

V. Ad occulta crimina pertinet, quod aliqui senserunt, arbitrarias esse pœnitentias. Probationes ex libris Decretalium, ubi publicis criminibus Pontifices publicas semper pœnitentias indicunt.

VI. Episcopi & Synodi Particulares publicis quoque semper pœnitentiis mulctabant publicè peccantes. Probationes usque ad Concilium Tridentinum.

VII. Jubet Tridentinum Concilium publicæ pœnitentia expiari publica scelera, concessa tamen Episcopis dispensandi potestate. Quod Tridentini Decretum firmarunt Concilia, Mediolani sub Carolo, & in Galliis habita.

VIII. Post Concilium Tridentinum possunt Presbyteri publicas indicere pœnitentias.

IX. Christiani Principes ipsi revocari usum pœnitentiæ publicæ flagitaverunt.

X. Consensus Ecclesiæ Græcæ cum Latina.

I. CUm Pœnitentiario potissimùm incubuerit munus regendæ pœnitentiæ publicæ, de ea differendi proprius hic locus est. Publicis certè

ex parte saltem annumerare possumus pœnitentiis, quas magni persæpè Principes subibant appetente jam morte. Narrat Sugerius Abbas, ut Ludovicus Crassus Galliæ Rex, cum è vita jamjam migraturus esset, in Episcoporum conventu, Abbatum, Presbyterorumque, commissa sua publicè confessus sit, atque ita Eucharistiæ viatico recreatus fuerit. Du Chesne. Tom. 4. pag. 320. Baron. ann. 136. *Convocat Episcopos & Abbates, & multos Ecclesiæ sacerdotes; quærit rejecto pudore omni coram devotissimè confiteri.* Ex illa quidem tunc ægritudine convaluit Ludovicus, at non multò post rursum gravissimo correptus morbo, confessus est rursum Episcopo Parisiensi & Abbati sancti Victoris, *cui familiariùs confitebatur:* denique in cineres demitti, & ita animam exhalare voluit.

Pœnitentiis publicis accenseri potuisset illa Regni abdicatio, secessioque in Monasterium Cluniacense, quam meditatus diu fuerat Philippus I. Franciæ Rex, calcaria addente Hugone Cluniacensi Abbate sanctissimo: si quàm piè Philippus id consilii capessiverat, tam fortiter executus esset. Affirmabat Hugo Abbas in ea quam ad Philippum scripsit Epistola, Monasterium Cluniacense olim vocitatum fuisse asylum pœnitentium: *Quam Patres nostri asylum pœnitentium nominaverunt.* Addebat & illud, percontatum aliquando fuisse Philippum Regem, an ullus aliquando Rex Monastico se ordini mancipasset. *O magne amice, recordamini, quia me aliquando interrogastis, An aliquis unquam de Regibus factus fuerit Monachus.* Se verò respondisse, Guntramnum Regem sæculi pompæ & vanitati aliquando tandem remisisse nuntium, monasticam vitam amplexatum: nec posse ipsum certiori ac sinceriori pœnitentia anteactæ vitæ commissa eluere, quàm si in claustrum monasticum secederet, ubi inter Monachos regio tamen cultu frueretur, ubi terreni honoris & regni contemptu sterneret sibi viam ad immortalem gloriam, & ad æterni splendorem regni. *Mutate vitam, corrigite mores, appropinquate Deo per veram pœnitentiam & conversionem perfectam. Quam videlicet pœnitentiam vel conversionem, nec faciliori ut credimus, nec certiori via potestis apprehendere, quàm quod multum volumus & optamus, monachica professione. Et nos parati sumus, vos ut Regem habere, ut Regem tractare, ut Regi servire, & pro vobis Regi Regum devotiùs supplicare, ut vos propter se ex Rege Monachum, ex Monacho in Regem per se restituat.* Spicil. tom. 11. pag. 401.

Anno 1092. Alfonsus Hispaniæ Rex ita vitam instituerat, referente ad eum annum Bertoldo Presbytero, ut videri posset, *in conversatione Abbatis Cluniacensis obedientiarius;* denique abiturum Regno fuisse, & Monasticæ vitæ normam sectaturum, & habitum Cluniacensium induendum, nisi Abbas Cluniacensis ipse censuisset, Reipublicæ Christianæ conducibilius esse, ut ea sanctitate & religione conspicuus Rex, Regno præesset, exemplis suis illud informaret, quàm ut sibi viveret, & in claustro lateret. *Qui etiam jamdudum se ibidem Monachum fecisset, si dominus Abbas ad tempus eum sub sæculari habitu retinere non satius judicaret.*

Ann. 1198. Commemoratum est & à Matthæo Paris, ut Angliæ Episcopus Cicestrensis scelera omnia palam ante obitum confessus sit astantibus Abbatibus & Prioribus Neustriæ, quoscumque convocare potuerat, & in pœnitentiam infligi sibi poposcerit pœnas Purgatorii usque ad extremum judicii diem: interim autem indui voluerit habitu ipso Monachorum, quos acerbissimè insectatus fuerat. Non multùm ab his abludit mors Henrici I. Regis Angliæ, ut à Vuillelmo Malmesburiensi narratur. Publicè enim confessus est astantibus Episcopis omnibus, & triduo ter ab illis absolutionis beneficium consecutus est, *Tertio eum & per triduum absolvimus.* At Henricus Rex Angliæ superstite Henrico II. Rege & patre inunctus, publicè facinora sua omnia confessus, funemque collo circumligans, eo trahi se voluit è lecto in quo decumbebat, in locum cineribus conspersum: *Convocatis Episcopis & viris religiosis qui aderant, primùm secreto, deinde coram omnibus sua confessus peccata, pœnitentiam & suorum recepit absolutionem peccatorum, &c. Ligato fune in collo suo, dixit Episcopis, Trahite me, &c. Et fecerunt sicut præcepit.* Ita Rogerius, qui posteà de Henrico ipso II. qui filio Regi superstes fuit, hæc habet: *Fecit se deferri in Ecclesiam ante Altare, & ibi communionem Corporis & Sanguinis Domini devotè suscepit, confitens peccata sua, & ab Episcopis & Clero absolutus obiit.* Ita tum moris erat, ut Episcopi, Reges, aliique natalium aut dignitatis splendore spectabiles viri, non tantùm cilicio & cineribus immorerentur, sed & in Ecclesiam deferri se juberent, ibique absolvi à pluribus Episcopis, qui publicæ eorum pœnitentiæ mortique præsentes aderant. Solemnes istiusmodi absolutiones post mortem iterabantur, mortuis etiam suffragaturæ, si eo loco essent, ubi juvari viventium precibus vel possent, vel egerent. Hæ verò postremæ ab Episcopis aut Presbyteris compluribus absolutiones exequiales necdum exoleverunt. Hist. Nov. L. 1. pag. 178. Roger. pag. 620. 654.

Idem præterea Rogerius ad Richardum Angliæ Regem delapsus, Henrici II. filium, & peractam ab eo narrans publicam pœnitentiam coram Episcopis, anno 1190. dum optima valetudine uteretur; hoc primum nobis approbat, idque magni profectò ponderis, eas videlicet quæ ad mortis ipsius adventantis primos quasi afflatus in usu erant pœnitentias publicas, easdem ipsas esse, quæ extra mortis discrimen usitatæ semper fuerant, & ne tum quidem exoleviisse dici poterant. *Convocatis in unum universis Archiepiscopis & Episcopis suis, nudus procidens ad pedes eorum, vitæ suæ fœditatem coram illis Deo confiteri non erubuit. Vepres enim libidinum excesserunt caput illius, &c. A prædictis Episcopis pœnitentiam recepit, & ab illa hora deinceps factus est vir timens Deum, &c.* Ibid. pag. 681. 756.

Denique idem alibi Rogerius Decretum profert Concilii Eboracensis anni 1195. quo sanciebatur, ut rei perjuriorum, tum quidem tam frequentium, quàm exitialium, pœnitentiam acciperent ab Episcopo, vel à Confessore generali Diœceseos, seu à Pœnitentiario; si qua autem lethalis eos ægritudo invaderet, insinuaretur tum quidem eis pœnitentia tantùm: at illud interim juberentur, ut si vires aliquando reciperent, ad Episcopum vel ad Pœnitentiarium properarent, pœnitentiam subituri canonicam. *In extremis laborantibus insinuanda, non imponenda pœnitentia est, eisque firmiter injungatur, ut si vixerint, Episcopum vel generalem Diœcesis Confessorem adeant, ut eis pœnitentia competens imponatur.*

His Angliæ Regum exemplis addi potuisset illud Suenonis Daniæ Regis non minùs stupendum, quod à Saxone Grammatico litteris mandatum est. Iræ æstu efferbuerat, & immaniter sævierat Rex in aliquot Nobiles, quorum cruorem fuderat. Roskildensis Episcopus Vuillelmus ea ipsa fretus animi magnitudine, qua quondam Ambrosius, nec Theodosium sibi defore auguratus, Regi Ecclesiæ januas occludi jussit. Nec spe tam præclara frustratus ille est. Rex enim publica perfunctus est pœnitentia, eo animi fervore, ea sui dejectione, ut professi sint Historici, ex hac ipsa humilitatis laude supremum accessisse cumulum gloriæ Suenonis, alioqui jam splendidissimæ. Baronius Regis hujus mortem conjicit in annum Christi 1087. Ericus verò Daniæ Rex cùm experiri incautiùs voluisset lyricinis peritiam stupendam, qui quoscumque libuisset, in furorem vertebat chordarum suarum pulsu, & concentu terrifico; cùmque eo furore correptus multos interemisset, tantum facinus luit peregrinatione Hierosolymitana. Ita perhibet idem Saxo Grammaticus. Saxo Grammat. l. 10. L. 12.

Ejusmodi pietatis documenta edidere & Hispaniæ

niæ Reges. Memorat Rodericus Archiepiscopus Toletanus, ut Ramirus Rex publicè eorum Episcopis confessus & Abbatibus Euchatistia impartitus sit, Regno se abdicarit, & mox efflarit animam: *Facta confessione Episcopis & Abbatibus, qui secum aderant.* Ferdinandus Rex in eadem ingressus est vestigia: *Vocatis Episcopis & Abbatibus, & viris religiosis, una cum eis fecit ad Ecclesiam se deferri, &c. Exutus Regalibus ornamentis, pro venia exorabat, & recepta ab Episcopis pœnitentia & gratia ultimæ unctionis, indutus cilicio, & conspersus cinere, duobus diebus in pœnitentia atque lacrymis supervixit.*

Rodericus, L. 5. c. 8. l. 6. c. 14. Mariana, L. 9. c. 5.

Non deesset sylva uberior exemplorum etiam recentiorum, si necesse esset plura coacervari. Eò tandem res rediit, ut habitus in extremo vitæ discrimine induceretur Religiosi alicujus Ordinis, fama sanctitatis florentissimi, ut hoc ultimo saltem defungerentur pietatis pronæque venerationis testimonio in publicam pœnitentiam, cui immori percuperent, & cujus se pretiosissimis exuviis indui & quodammodo ante mortem consecrari vellent.

II. Venio ad expressiora publicæ pœnitentiæ documenta, cujus usus nunquam omnino ad publica certè peccata oblitteratus fuit. Posterioribus etiam his sæculis exempla ejus edita sunt cum primis illustria; denique ei in usum vocandæ aut revocandæ insudarunt hactenus Synodi legesque Ecclesiasticæ. Henrici II. Regis Angliæ pœnitentiam publicè gestam exequitur Matthæus Paris, cùm temerè & inconsideratè verba ei aliqua excidissent, ex quibus ansam arripuissent nefarii parricidæ, necemque immanissimam intulissent B. Martyri Thomæ Cantuariensium Archiepiscopo. *Ab Episcopis qui tunc præsentes erant, absolutionem petiit, carnemque suam nudam disciplinæ virgarum supponens, à singulis viris religiosis, quorum multitudo magna convenerat, ictus ternos aut quinos excepit.*

Paris, anno 1174.

Innocentius III. pœnitentiam incussit publicam ei Scoto, qui Episcopo linguam absciderat, præcipiens, ut præter satisfactionem & virgas ad Ecclesiæ januam, præter plura jejunia, triennio in Palæstina militaret, *arma de cætero contra Christianos minimè assumpturus*: denique copia data Episcopis, ut demere aliquid possent de jejuniis præscriptis: *Nisi fortè per indulgentiam alicujus discreti Pontificis, vel propter debilitatem corporis, vel propter fervorem ætatis, hæc abstinentia temperetur.* Hunc Pœnitentem Orcadensis Episcopus ad Pontificem miserat, à quo & ad illum remissus est cum breviculo pœnitentiæ ab eo exigendæ: *Injunctam sibi pœnitentiam eum facias observare.* Non multùm dissimilem eo ipso anno pœnitentiam injunxerat idem Pontifex ei qui natam conjugemque propriam interemerat, eo quodammodo adactus à Sarracenis, dum sæviret fames. Sed tum hæc additamenta prorsus observanda adjecit Pontifex, ne uxorem ducere unquam posset, nec publicis interesse spectaculis, centies ut die qualibet iteraret Orationem Dominicam, centiesque genuflecteret. *Sine spe conjugit perpetuò perseveret, & publicis ludis nunquam interfit, Orationem Dominicam centum vicibus dicat in die, ac toties genuflectat.* Denique hoc eodem anno mandatum est ab eodem Pontifice Archiepiscopo Lugdunensi, ut in Monasterium compingeret Clericos, ejus criminis conscios, quod publica pœnitentia eluendum esset.

Rainal. ad 1202. n. 10. 11.

Anno proximo pœnas legesque etiam austeriores adjecit idem Pontifex iis, qui Episcopi Virtsburgensis detestanda cæde manus cruentaverant sacrilegas. Edixit quippe, ne arma gestarent unquam, nisi in Sarracenos, vel ad mortem à se propulsandam: *Nunquam de cætero nisi contra Sarracenos, vel ad defensionem vitæ suæ armis utantur.* Ne publicis astarent spectaculis, neu defunctis conjugibus suis ad alias unquam nuptias convolare possent: *Ad publica spectacula non accedant, & conjugati non contrahant post mortem uxorum.* Ut tres quotannis Quadragesimas jejunarent, ante Natale Christi, ante Pascha, & post Pentecosten; denique Eucharistia tandiu abstinerent, donec extrema vitæ fugientis necessitas cogeret Viaticum impertiri: *Corpus Domini nisi in ultimo mortis articulo recipere non præsumant.*

Rainal. ann. 1203. n. 45. 46.

III. Cùm non immeritò audiat Innocentius III. parens Juris Canonici novi, cùmque Decretalium libri maxima ex parte ex ejus luculentissimis responsis contexti sint; hinc illud emergit profectò, non potuisse pœnitentiam publicam his etiam extremis sæculis expungi ex moribus, aut saltem ex Legibus Ecclesiæ. Quæ enim modò prompsimus hujus Pontificis responsa, istiusmodi sunt, ut iis austerissimæ quæque leges roborentur, aut inventur vetustissimæ Pœnitentium disciplinæ. 1. Non posse militiæ se inserere. 2. Non posse spectaculis interesse, conviviis, voluptatibusque publicis. 3. Continentiæ perpetuæ fibula constringi. Et hinc illa emersere matrimonii impedimenta, quæ prohibent contrahi, contractum illud non dirimunt. Erant enim ea enormia quædam crimina, quibus qui contaminati fuerant, præmortuis conjugibus, alias ducere non sinebantur. 4. Pluribus anno quolibet Quadragesimis jejunia iterare. Hi quadraginta illi erant pœnitentiæ dies, qui pœnitentiam agentibus indicebantur, qui Episcoporum Pontificumque Indulgentiis quandoque condonabantur. Ubi illud obiter advertas velim, quanta cum sobrietate & parcimonia vel Episcopi vel Romani Pontifices Indulgentias dispensarent, cùm plurium quàm quadraginta dierum illi nunquam, isti rarò largirentur: idque eo tempore, quo septennii pœna canonica cuilibet adsignabatur criminali culpæ. 5. Monasteriis includi Pœnitentes, ubi plures adessent exploratores. 6. Flagella & virgæ ab illa proficiscebantur pœnarum canonicatum commutatione, quæ ævo Petri Damiani & Dominici Loricati facta est. 7. Orationes Dominicæ centies die quolibet iterandæ, os obturare & inverecundiam cohibere eorum possunt, qui minùs religiosè sentiunt aut loquuntur de Rosariis & Coronis precariis, quarum exinde usus tam frequens esse cœpit, & tam pius inter Fideles, immo & tam necessarius iis qui Psalmos lectitare vel recitare non possunt. 8. Remittens Innocentius Pœnitentes ad eosdem Episcopos, à quibus ablegati ad ipsum primò fuerant, partem aliquam pœnarum à se designatarum remittere permittebat. Hæc inter Pontificem & Episcopos observantiæ & amoris reciprocatio, vinculum est individuum concordiæ & unanimitatis Episcopalis. Nil mirum, si Indulgentiæ Pontificiæ toto orbe promulgarentur, cùm Pontifex ipse tantum ubique Episcopis concederet.

IV. Successor datus Innocentio III. Honorius III. qui iisdem insistens vestigiis, simillimam inpegit pœnitentiam impiissimis Episcopi Anicienſis interfectoribus anno Christi 1220. addita hac una nova & memorandâ circumstantia, ut si post trium quadragesimarum jejunia, post contextas jejuniis macerationes & prostrationes, in Carthusiensium vel Cistercienſium Ordinem adscribi vellent, à reliquo pœnitentiæ curriculo absolverentur. *Si post tres quadragesimas prædicto modo peractas ad Carthusiensem vel Cistercienſem ordinem transierit, erit à supradicta pœnitentia excusatus.* Anno 1225. idem Pontifex iisdem eos subjecit pœnis, qui Cardinalibus injurioſi forent. Gregorius IX. à quo promulgati sunt quinque Libri Decretalium, quibus constat jus Ecclesiæ novum, pœnitentiam earum simillimam, quas Innocentius III. irrogabat, inflixit Principi Regiæ Lusitanorum prosapiæ, anno 1239. Addidit & abstinentiam à carnibus die Sabbati, nisi in diem Sabbati incideret dies Natalitius Christi.

Rainal. ann. 1220. nu. 30. Rainal. ann. 1225. n. 53. Anno 1226. n. 48. 1228. n. 25. 1235. n. 19. Rainal. ann. 1239. n. 61. & 1240. n. 36. 37.

Annalibus Ecclesiasticis consignatæ non sunt, nisi gravissimorum criminum causæ pœnitentiæque, quæ ideò à Romanis Pontificibus plerumque rege-

regebantur, quòd Romam ultrò convolarent iſtiuſmodi rei, vel quòd ab Epiſcopis eò deſtinarentur, vel quòd Pontifices ipſi hæc ſibi judicia reſervarent majorum cauſarum. Anno 1240. Lancitiæ Dux in Sileſia Scholaſticum Uratislavienſem laqueo cùm perimi feciſſet, ab Archiepiſcopo Gneſnenſi publica mulctatus eſt pœnitentia; denique abſolutionem conſecutus eſt, ea cautione, ut eam à Romano Pontifice confirmari curaret. Anno 1252. Innocentius IV. Apoſtolica authoritate tota donavit Avenionenſem Epiſcopum, ut à Caſibus Papæ reſervatis abſolveret, vota commutaret, præterquam profitendæ Religionis Monaſticæ; addita tamen hac reſtrictione, qua graviores exceſſus publica, immo ſolenni pœnitentia eluendi, Sedi adhuc Romanæ reſervabantur. Id enim ni fallor his verbis inſinuatur: *Illos quorum fuerit gravis & enormis exceſſus, mittas ad Sedem Apoſtolicam abſolvendos.* Non hos ſibi Papa caſus reſervaverat, ſed ipſa ei enormitas reſervabat: & hoc ipſum erat veluti quoddam ſolennis pœnitentiæ genus, Romam petendæ cauſa veniæ proficiſci.

Rainal. ann. 1240. n. 36, 37. Rainal. ann. 1252. n. 26.

Simon Monfortius, ille decantatiſſimæ ſtrenuitatis vir, extorſit demum abſolutionem Pontificiam, cùm ſe ultrò duriſſimo carcere includendum obtuliſſet. Abſolvit & Clemens V. Vuillelmum de Nogareſt, manuum in Bonifacium VIII. contumelioſiſſimè injectarum infamia conſperſum, illum inquam abſolvit, juſſum pœnitentiæ ergo ſacras peregrinationes obire beatæ Mariæ, ſive ut vulgatiùs loquuntur Dominæ noſtræ de Valle Viridi, de Rupe Amatoria, Anicienſis, Bononiæ in Morinis, Carnutenſis, item ſancti Ægidii, Monaſterii Majoris apud Arelate, & ſancti Jacobi: & tum demum ad bella ultramarina proficiſci. Hæ tum peregrinationes ſubrogabantur aliis pœnitentiis, quas priſca ætas ſalubriores non immeritò cenſuerat, ſed quarum jam patientes non erant extremæ hujus ætatis homines, ut propenſiores, ita & idonei magis ad peregrinationes & bella, quàm ad jejunia & macerationes. Joannes XXII. anno 1319. pœnitentiam præſcribens infando parricidæ, qui Epiſcopo vitam abſtulerat, præter uſitatas ad januas Eccleſiarum flagellationes, poſteros ejus ad quartam uſque generationem Eccleſiaſticorum Beneficiorum exortes & irregulares declaravit; edixit ut Romanam peregrinationem ter perficeret, ſemel Compoſtellanam; ferias ſextas jejunaret, pane & aqua contentus: ferias quartas abſtinentia carnium celebraret; Epiſcopum proprium denique commonuit, alias ut ei pœnas aliquas infligeret.

Rainal. ann. 1273. n. 42. 43. 1311. n. 10. 1319. n. 13. Anno 1330. n. 52. 1339. n. 68. 1345. n. 13. 1391. n. 4.

Hæc ſunt ferè pœnitentiarum genera, enormioribus facinoribus infligi ſolita poſt annum Chriſti milleſimum & trecenteſimum; loca citaſſe apud Rainaldum in Annalibus ſacris contenti, à contextibus & verbis ipſis ſuperſedebimus. Unum id advertemus, ne verbum quidem ampliùs ibi fieri, nec de prohibito in poſterum conjugio; nec de fugiendis ſpectaculis, pompiſve publicis; nec de abjicienda prorſus militia præterquam contra infideles: nec de ſeceſſione in Monaſteria, nec de abſtinentia cæleſtis pabuli, Corporis Chriſti, ad extremum tantùm diſcrimen mortis participandi.

V. Summa & cui nihil addi poſſit diligentia, ſummus vir Morinus demonſtravit pleroſque ſæculi XIII. Doctores & Pœnitentiarios ipſos perſuaſos fuiſſe, arbitrarias eſſe pœnitentias, prudentiæque Confeſſoris concreditas; cujus illud eſſet munus Canones pœnitentiales pœnitentium oculis ſubjicere, at nemini vim adferre, niſi ſponte Canonibus obſequi velit. Sed cum viro præſtantiſſimo adnotaſſe non pœnitebit. 1. Summos Pontifices ſemper pœnitentias definiſſe ex canonicis regulis, quoties vel conſulerentur, vel pœnitentes Romam peterent, eorumque pedibus advolverentur: *Summi Pontifices interrogati de pœnitentia variis criminibus imponenda, ſecundùm antiquos Canones reſpondere adhuc ſolebant.* 2. Eos Doctores, quorum ex ſententia pœnitentiæ arbitrio Confeſſoris permittebantur, ita ſecum tamen ſtatuiſſe, ut hoc ad occulta, non ad publica pertineret crimina: *Inſignes & celebres Doctores, illas pœnitentiarum relaxationes de criminibus occultis eſſe interpretandas, non de publicis prædicabant & ſcribebant.*

Morin. De Pœnit. l. 10. c. 36. 52.

Duobus his monitis Morini noſtri ſuffragantur Gregoriani Decretalium libri quinque, qui in publicum exierunt circa annum 1230. ut ex iis velut certiſſimis regulis deinceps regerentur judicia Eccleſiaſtica, ſive ad Pœnitentiarii, ſive ad Officialis forum ſpectantia. In illis Decretalium libris Clemens III. percontanti, de Presbyteris Græcis & conjugatis, an publica illis pœnitentia decernenda eſſet, *Utrum pœnitentia publica ſit imponenda*, propter parvulos in lecto ſuffocatos; reſpondit, ſi ex eorum incuria id contigiſſet, graviorem quidem infligi debere, quàm laicis, non tamen publicam pœnitentiam, niſi publicum eſſet & crimen: *Gravior quàm laicis, non tamen publica, niſi id in publicum veniat, pœnitentia debet imponi.* At verò, *ſi ex incuria ipſorum mortui inveniantur in cunis, & illud fuerit occultum, eis pœnitentia pro arbitrio Pœnitentiarii imponitur.* En perſpicuè pœnitentiam publicam & canonicam pro publicis criminibus: arbitrariam verò & ex præſcripto Pœnitentiarii pro occultis.

Decret. l. 5. Tit. 38. c. 7.

Alibi rurſus in illis ipſis Decretalium libris, calumniatori, juxta Decretum Burchardi, ſi quem in mortis diſcrimen adduxit, ſeptennii indicitur pœnitentia; ſi non mortis, ſed membrorum truncationis author fuit, tres jejunandæ Quadrageſimæ infliguntur: *Septem ſequentibus annis pœniteat, &c. Per tres debet Quadrageſimas pœnitere.* Alibi ei qui Latronem interfecerat deſignatur pœnitentia, ex Pœnitentiali Romano, quod conſtat ea ætate compilatum fuiſſe, qua canonicæ vigebant pœnitentiæ. Blaſphemi à Gregorio IX. pœnitentiæ ſubſternuntur publicæ ad fores Eccleſiæ. Qui Presbyterum occiderit, ei annorum duodecim pœnitentia præfinitur, qua etiam expleta, nec ad conjugium unquam, nec ad militiam admitti poſſit. *Qui Presbyterum occiderit, duodecim annorum pœnitentia ei ſecundùm Canones imponatur, &c. Convictus uſque ad ultimum tempus vitæ ſuæ militiæ cingulo careat, & abſque ſpe conjugii maneat.* Ea eſt priſcorum temporum auſteritas, in omne reſiduum vitæ tempus militia & conjugio arceri. Illud etiam ibi univerſum pronunciatur, non poſſe publicam criminis infamiam occultis diſpungi pœnitentiis. *Manifeſta peccata non ſunt occulta correctione purganda.* Denique ſiqui Presbyteri arcanum confeſſionis ſigillum, & inviolatum ſilentium non obſervent, abdicati contruduntur in Monaſteria, reliquum vitæ tempus ut lachrymis & pœnitentiæ donent. *Ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudendum.* Gregorius VII. non immeritò videri poteſt, aut primus, aut inter primos id relaxaſſe juris antiqui, quo militia pœnitentes interdicebantur. Paſſus eſt enim eos militare, duplici cautione adhibita: ut in ea re uterentur conſilio Epiſcoporum: ut ad juſtitiæ tantùm tuitionem arma ferrent. Ita ab eo ſancitum in Concilio Romano anno 1078. *Arma deponat, ulteriùſque non ferat, niſi conſilio Epiſcoporum, pro defendenda juſtitia.* Eæ tunc erant temporum difficultates & anguſtiæ, quæ illum eò adigerent. Exinde autem crebreſcentibus ſacris in Orientem expeditionibus, militia ipſa, qua pœnitentes olim arcebantur, pœnitentiæ inſtar & vim habebat, ad atrociora quæque crimina expianda. Adeò intereſt non tam quid, quàm quo quid animo & quo fine geratur. Adeò quæ cupiditati ſerviunt, eòque damnantur: poſſunt & charitati obſequi, & in laude eſſe.

L. c. Tit. 1. c. 8. Tit. 12. c. 2. Tit. 26. c. 2. Tit. 28. c. 1, 2.

l. 5. Tit. 38. c. 1. 12.

VI. Simillimum veri eſt, Epiſcopos Sedis Apoſtolicæ Pontificum, & præcepta ſectatos eſſe, & exem-

exempla. Præter ea quæ ſuprà retulimus, ubi Pontifex Romanus Epiſcopos plerumque delegabat, ut invigilarent præeſſentque exequendis pœnitentiis publicis à ſede Apoſtolica indictis : ſuperſunt & quædam alia quæ fileri non debeant. Innocentius III. Abſaloni Archiepiſcopo Lundenſi in Dania reſcripſit, ut intemerata ſervaretur conſuetudo, qua jandudum Epiſcoporum Vicarii Generales Diœceſin perluſtrantes, Capitula cogebant Parochorum unius regiunculæ, citabant diffamatos quoſque de quocumque crimine, eiſque pœnitentiam publicam imponebant. Ita anno 1198. At anno 1225. Archiepiſcopus & Epiſcopi provinciæ Cantuarienſis hoc edidere Decretum, ut quæ convinceretur ſe vitiatam à Presbytero, nec illubentem, pœnitentiæ publicæ ſubjiceretur, ut duplicati adulterii rea : *Publicam agat pœnitentiam & ſolennem, tanquam pro duplici adulterio puniatur.* Coventrenſis in Anglia Epiſcopus Parochos ipſos ſubegit pœnis publicorum criminum, quæ inulta toleraſſent. *Si Sacerdotes ſuſtineant in Parochiis ſuis publicos fornicatores vel uſurarios, vel aliquod mortale peccatum manifeſtum, punientur tanquam pro propriis peccatis.* Archidiaconis potiſſimùm ex officio id incumbebat, ut in crimina publica inquirerent, quæ vetiti ſunt Conſtitutionibus Othonis Legati pœnis pecuniariis tantùm ulciſci. *Ne pro mortali & notorio crimine, vel de quo ſcandalum generatur, pecuniam à delinquente recipiant.* Doluit Patribus Concilii Lambethani anno 1281. ſuorum temporum mollitia, & incuria diſciplinæ, quòd crimina publica nullis jam publicis pœnitentiis luerentur. *Cùm juxta ſacros Canones peccata graviora, quæ vulgatiſſima ſuo ſcandalo totam commovent civitatem, ſint ſolenni pœnitentia caſtiganda; quorumdam tamen negligentia id agente, hujuſmodi pœnitentia videtur quaſi in oblivionem tradita, & creviſſe per conſequens audacia hujuſmodi horrenda facinora & flagitia perpetrandi. Quocirca præcipimus, ut hujuſmodi pœnitentia ſolennis de cætero imponatur ſecundùm Canonicas ſanctiones.* Exceſtrenſis Synodus anni 1287. vetuit pœnis pecuniariis Pœnitentiam publicam redimi, niſi vitandi ſcandali neceſſitas aliter juberet. *Si laicus convictus fuerit ſuper crimine, propter quod ſit ei publica pœnitentia injungenda, illam non in pecuniariam commutet, niſi ſcandalum vel alia honeſta cauſa exegerit aliter ordinare.* Synodus Vintonienſis anni 1380. publicas ſolenneſque jubet laicis pœnitentias infligi ob crimina publica; Clericos ſuſpendi, ſi eorundem rei ſint : utroſque ablegari ad Pœnitentiarium, qui ipſos remittet ad Parochum, cum libello, quo tota injunctæ pœnitentiæ ſeries contineatur, ut poſſit Parochus explorare, & Pœnitentiarium certiorem facere, an omnia religiosè obſervata ſint. *Statuimus, ut ſi aliquis laicus de enormi convictus crimine, propter quod ei de jure pœna publica indici debeat, aut ſolennis, pœna ipſa nullatenus commutetur, niſi fortè propter majorem pœnitentiæ fructum, vel conſiderata delinquentis perſona, is, qui juriſdictioni præeſt, aliter viderit diſpenſandum : Clericos quoque de ſimilibus convictos criminibus, vel confeſſos ſuſpendi volumus, & ipſam ſuſpenſionem abſque noſtra conſcientia minimè relaxari; & tam Clericos quàm laicos hujuſmodi ad noſtros Pœnitentiarios mitti volumus pro recipienda condigna pœnitentia de commiſſis, & cum ipſorum pœnitentiariorum litteris injunctam eis pœnitentiam continentibus, ad ſuum reverti Presbyterum, ut eis de peracta pœnitentia poſſit opportunis temporibus teſtimonium perhibere.*

Rainal. ann. 1198. n. 74.

Matthæus Paris.

Conc. Angl. Tom. 2. pag. 212. 193. 276.

Conc. Angl. Tom. 2. pag. 332. 376. 416.

Vetuit Concilium Colonienſe anni 1310. convenienter antiquis Canonibus, ne publica pœnitentia Clericis injungeretur; laicis enim eam decerni cùm ex re eſſet, indubium erat. *Ne pœnitentia publica Clericis imponatur, cùm ex talibus infames reddantur.* Referuntur Concilia Provincialia Senonenſia annorum 1432. & 1460. ubi publicis publicæ pœnitentiæ criminibus indici jubentur. Synodus Lingonenſis anni 1404. prohibuit, ne Parochi eorumque Vicarii publicas decernerent pœnitentias, aut ſolemnes; id enim proprium eſſe jus Epiſcopi, aut ejus Pœnitentiarii; reliquas verò pœnitentias, etſi ex canonicis regulis librari debeant, arbitrarias tamen eſſe. *Caveant Curati, aut eorum Vicarii, ne imponant pœnitentias ſolemnes aut publicas, licèt pro quolibet peccato mortali eſſet regulariter ſeptennis pœnitentia injungenda, tamen hodie omnes pœnitentiæ Sacerdotis arbitrio ſunt taxandæ.* Conſtitutiones Synodales Lingonenſes anni 1421. pœnitentias publicas injungi non ſinunt niſi ab Epiſcopo & Pœnitentiario; jubent ut Pœnitentes publici ad fores Eccleſiæ ſiſtant ſe die ſacra Cinerum; denique Parochis id imponunt muneris, ut explorent an, ut par eſt, Pœnitentes partes ſuas impleant. *Cùm ſint nonnulli quibus eſt pœnitentia ſolennis per Epiſcopum, ſeu ejus Vicarium, in ſua Lingonenſi Eccleſia injungenda, ſicut pro infantibus oppreſſis, aut aliàs perditis culpa parentum, dummodo notorium ſit, &c.*

Rochel. Decret. Eccleſ. Gallic. pag. 228. 234.

Conſtitutiones Synodales Stephani Poncherii, qui ad infulas Pariſienſis Eccleſiæ vocatus eſt anno 1503. & ad Archiepiſcopatum Senonenſem translatus anno 1519. vetabant, ne Parochi vel Presbyteri ulli pœnitentias publicas indicerent Clericis, vel conjugatis, niſi conſulto priùs Epiſcopo, vel generali ejus Vicario : ne hinc Clericis infamia illineretur, inter conjuges autem ſuſpiciones iræque & diſſenſiones exorirentur. *Presbyteris prohibemus publicam pœnitentiam injungere viris Eccleſiaſticis, & etiam uxoratis, abſque noſtro, aut Vicariorum noſtrorum conſilio, ne ordo Clericalis vileſcat, & matrimonia ſcandalizentur. Immo aliæ ſecretæ imponantur pœnitentiæ ſalutares.* Poterant ergo quibuſdam in Eccleſiis Presbyteri pœnitentias decernere publicas, dum ne vel Clericis vel conjugatis eas infligerent. Subditur porro ibidem, privatis correptionibus non ſatis purgari quod publicè peccatum eſt : *Scientes quod manifeſta peccata non ſunt occulta correctione purganda.* Pugna neſcio quæ hìc eſſe videtur, & non ſatis video, qui concordia reſtitui poſſit, niſi dicas quod poſterius dictum eſt, hanc eſſe legem univerſalem; quod autem præmiſſum erat, ad exceptiones pertinere. Aut diſtat correctio publica à publica pœnitentia. Quibus enim venia fit publicæ pœnitentiæ juſtis de cauſis, & ex ipſis Canonum præceptis, reſipiſcunt tamen, & vitam ad meliorem frugem revocant, emendatioreſque publicè ſpectantur : hæc ergo vitæ morumque caſtigatio, privatis & occultis pœnitentiis perfecta, ubi Fidelium jam conſpectui repræſentatur, inſtar habet publicæ pœnitentiæ, & ſcandalum prorſus abſtergit, ubi neceſſaria diſpenſatione id conducibilius eſſe Paſtoribus Eccleſiæ viſum eſt. Publica enim tunc fit non pœnitentia, ſed vitæ emendatio. Obſervatum illud eſt ab ipſomet Thoma Aquinate, ubi poteſtas pœnitentiarum publicarum Presbyteris permiſſa eſt, ſtatim ſolemnem pœnitentiam à publica ſejungi cœpiſſe, & Epiſcopis vindicari : eam autem decerni ſolitam propter atrociſſima tantùm facinora, quæ maximo fuerant Fidelibus offendiculo.

Synod. Pariſ. pag. 179. 182.

In. l. 4. Sent. d. 14. q. 1.

Cùm vix ac ne vix quidem ambigi poſſit, quin cæterarum Synodales Eccleſiarum Conſtitutiones his conſentaneæ fuerint; æquum jam eſt aliqua hìc adnotari diſciplinæ capita, quæ inde emergunt. 1. Pœnitentiam publicam pro publicis criminibus, & legibus Eccleſiæ, ſancitam fuiſſe ad ſæculum uſque decimum-quintum, & moribus uſuque receptam; etſi aliàs frequentior, aliàs infrequentior fuerit hic uſus. Itaque Tridentina Synodus decimo-ſexto habita ſæculo non aliud quàm priſcas innovavit & perpetuas Eccleſiæ leges, & uſum confirmavit, quem tot ſæculorum viciſſitudines, etſi obſcuraſſent aliquando, oblitterare non potuerant,

2. Li-

2. Libri Rituales Diœceseon non memoriam tantùm, sed & legem vigentem adhuc & necessitatem pœnitentiæ publicæ semper retinuerunt. Unum hìc profero Rituale Romanum, quòd plurium instar habeat: *Pro peccatis occultis, quamvis gravibus, manifestam pœnitentiam non imponant, &c. Videat Sacerdos, ne eos absolvat qui publicum scandalum dederunt, nisi publicè satisfaciant, & scandalum tollant.* 3. Usus ille de quo paulò antè Synodi Lingonenses, & qui plerisque in Ecclesiis illibatus adhuc viget, ut die Cinerum pœnitentiæ subdantur infælices mulierculæ, quæ inopinæ filiolos opptesserunt, & in Cœna Domini reconcilientur; & absolutiones ipsæ generales per hebdomadam sanctam ante Pascha; satis superque demonstrant, tempore Concilii Tridentini nondum expuncta fuisse omnia pœnitentiæ publicæ vestigia. 4. Quamvis aliquo distare visa sit solemnis pœnitentia à publica, quòd solemnis majori cum pompa gereretur, & inusitatorum tantùm criminum enormitati indiceretur: manifestum tamen fuit in relatis suprà testimoniis eas in unam tandem conflatas fuisse, & solemnem pœnitentiam tum sacramentalem habitam esse. Ita perspicuè elucet in Synodo Excestrensi anno 1287. *Solemnis pœnitentia, quæ sacramentalis est, in aliam nullatenus commutetur.* 5. Quanquam ultima hac ætate plerisque persuasum esset, pro occultis delictis arbitrarias esse pœnitentias; criminibus tamen gravioribus, quorum veniam soli faciebant Episcopi, & publicis flagitiis, constabat adhuc admetiendas esse pœnitentias ex norma Canonum. Hoc non siluit Abbas Uspergensis inter ea disciplinæ capita, quæ sanctissimus Pomeraniæ Apostolus Otto Bambergensis Episcopus promulgavit in novello hoc grege suo anno 1124. nempè ut fideles, sani ægrique, Parocho confiterentur; sed majorum criminum eam pœnitentiam subirent, quam sacri Canones præfinierunt. *Injunxit ut dum sani sunt, veniant ad Sacerdotes, & confiteantur peccata sua, &c. Injunxit etiam ut de perjuriis, de adulteriis, de homicidiis, & de cæteris criminalibus, secundùm Canonum instituta pœnitentiam agant.* Concilium Colonienſe anno 1536. idem præcipit paucioribus verbis: *In publicis verò criminibus, quemadmodum necesse est, ita jubemus ad Canones antiquos publicæ pœnitentiæ regredi.* 6. Observari potuere decreta varia, per quæ Episcopis licet, ad prævertendum scandalum, aliisque justis de causis condonare publicas pœnitentias, & in earum locum privatas subrogare. Id innovatum quoque est à Tridentinis Patribus, ut mox dicemus.

Tit. De Sacram. Pœnit.

Conc. Angl. Tom. 2. pag. 376.

Part. 7. c. 38.

VII. Præcipit enim Tridentinum Concilium, ut publicæ indicantur pœnitentiæ expiandis sceleribus publicis, nisi judicet Episcopus ædificationi fidelium conducibiliorem fore pœnitentiam occultam. *Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire.* His subjicitur à Concilio institutio Pœnitentiarii in Ecclesiis Cathedralibus, ut innuatur Episcopos pœnitentiarum publicarum administrationem, sicut & absolutiones criminum reservatorum, in Pœnitentiarios suos conferre solere.

Sess. 24. c. 8.

Acta Eccl. Med. pag. 5. 11. 42. 93. 525. 718. 774.

Hoc Tridentinum Decretum promulgavit sanctus Carolus in Provincialibus Conciliis suis, ubi & ab iis qui Confessiones audirent, jussit pœnitentias publicas publicè peccantibus injungi, nec hujus legis cuiquam veniam fieri, nisi eam dispensandi potestatem ipsis Episcopus concessisset. Et sanè Tridentino Decreto non reservatur Episcopis injunctio pœnitentiæ publicæ, sed hujus legis dispensatio. Concilium Mediolanense III. & Synodus Diœcesana XI. Caroli, in id collimarunt, ut antiquum renovarent usum, quo Parochi pœnitentia publica feriendos ad Episcopum remittebant, ut ineunte Quadragesima pœnitentiæ subjicerentur, in Cœna autem Dominica reconciliarentur. Placita rursus hæc omnia inculcavit Carolus in suis ad Confessarios præstantissimis monitis.

In Gallia Conventus Melodunensis anno 1579. Concilia Remensia annorum 1581. & 1583. Turonense & Burdigalense anno 1583. Bituricense anno 1584. Aquense anno 1585. firmarunt publicaruntque hoc idem Concilii Tridentini Decretum. Hoc idem fecit Concilium Mechlinienſe anno 1570. Comitia Cleri Gallicani anno 1655. typis mandari, publicarique præcepere Monita saluberrima illa sancti Caroli Borrhomæi ad Confessores. Illustrissimus Parisiensium Archiepiscopus publicari rursum curavit anno 1672. mandavitque iis quos ad refovendas imbuendasque novo charitatis igne ruris Parochias mittebat, ut his sese consiliaque sua accommodarent.

Conc. Gen. Tom. 15. pag. 263. 383. 514. 590. 724. 725. 793. 956. 1089. 1218.

Censet Fagnanus cum plurimis aliis ab eo laudatis Scriptoribus, præsertim cum Bellarmino & Suaresio, posse, atque adeò debere pœnitentias decerni publicas à Confessoribus in eos, qui publicis criminibus conscientiam famamque suam inquinarunt. Addit & Congregationem Concilii aliquando hanc sibi ventilandam quæstionem proposuisse, aut propositam ventilasse: & quanquam plerique Cardinalium existimarent posse Presbyteros, ac præsertim Pœnitentiarios, juxta jus commune, immo & debere pœnitentiis publicis mulctare crimina: hæsitasse tamen an Concilium Tridentinum id præcepisset, & nihil definisse, ne tum Confessarios tum Pœnitentes novo aliquo scrupulo cruciarent.

Fagnan. in l. 5. Decret. 2. Part. p. 102.

VIII. Constat ergo, quanquam Jus Decretalium, quo nunc Ecclesia utitur, reservasset Episcopis & eorum Pœnitentiariis potestatem imponendi pœnitentias publicas; à Tridentino tamen Concilio Confessariis omnibus earum administrationem permissam fuisse. Id verò tantò plus admirationis creare potest, quòd & Pœnitentes ipsi qui enormi quodam facinore sauciatam gerebant conscientiam, Episcopis confiteri, & medicinale ferrum ab illis sibi adhiberi satagebant: ut tot antè exemplis est declaratum, totque aliis omni ex historia congestis declarari luculentiùs posset; quin & suæ ipsos frequenter instinctus pietatis urgebat, ut ad Sedem Apostolicam recurrerent: quod tam multis rursum suprà exemplis confirmatum est.

Decret. Gregor. l. 1. Tit. 31. c. 16. L. 5. Tit. 26. c. 18. L. 5. Tit. 31. c. 28.

Idque in causa fortassis fuit, ut siquæ residua supererant vestigia publicæ pœnitentiæ, ea magis magisque exoleverint. Nimirum nec Parochis, nec Presbyteris aliis, in quos post Tridentinum Concilium eam sarcinam transtulerunt Episcopi, ea fuit aut animi constantia, aut authoritas eminens, quæ Episcoporum penè propria dos est, & qua tum vel maximè opus est, cum viri natalibus, viribus, opibus, dignitatibus florentes, humilitate pœnitentiæ dejiciendi sunt & conterendi, eique subjiciendi ignominiæ, quæ incorruptibili illos aliquando vestiat gloria.

Paris, anno 1512. Roger. pag. 124. 178. 457 620 654. 681. 756. Hisp. III. To. 2. p. 85. 101. 118. 464.

Sed mirari desines hujus potestatis copiam à Tridentino Concilio Presbyteris factam esse, si seriò pensites quod docuit Morinus; ab annis quadringentis, aut etiam quingentis, Scholasticos Doctores passim in ea fuisse sententia: ut Episcopis reservata esset pœnitentia, non publica, sed solemnis, quæ inusitatissimis tantùm & atrocissimis facinoribus infligebatur. Hæc autem Scholæ Doctorum sententia non poterat multum abludere ab usu ipso Ecclesiarum, qui obversabatur eorum oculis, & cui illi ferè doctrinam suam attemperabant. Porro nonnulli Episcopi ægrè ferentes eam quæ hinc manaverat remissionem veteris disciplinæ, reservarunt ipsi sibi specialiter impositionem publicarum pœnitentiarum.

IX. Paucis antè annis quàm Concilium Tridentinum indiceretur, in Gallia Germaniaque vehementissima flagrabant vota conservandæ aut restituendæ pœnitentiæ publicæ. Inter centum gravamina, quæ in Comitiis Imperii ad Nurembergam anno 1522. proposita sunt, admirationi fuere pœnitentiæ publicæ, quæ infligebantur adhuc majoribus

Goldast. Const. Imp. To. 1. p. 474.

ribus iis ſceleribus, quæ ſibi Epiſcopi reſervabant: at dedecori viſæ ſunt eſſe pœnæ pecuniariæ, quæ inſtinctu avaritiæ in dies gliſcebant. *Hactenus ſervata eſt conſuetudo, quod homicidii ſimiliumque facinorum, quos caſus Epiſcopis reſervatos vocant, rei, peracta in aurem confeſſione, publicam pœnitentiam ſubire coguntur. Quæ quidem pœnitentiæ forma non uſquequaque improbanda foret, utpotè quæ ad primitivæ Eccleſiæ inſtituta quàm proxime accederet, ſi malè officioſi Officiales pecuniæ ſummam non extorquerent.* Cap. 56. Memoires du Clergé. pag. 373. Oratores Galliæ Regis Caroli IX. & Imperatoris vires conſociarunt in Concilio Tridentino, ut pondus adderent compluſculis capitibus, ad cenſuram morum conducentibus; in quibus & iſtud erat: *In Eccleſia propter graves & publicas offenſas publica pœnitentia reſtituatur.* Goldaſt. Conſt. Imp. To. 3. p. 571. Denique libri Rituales complurium Eccleſiarum, ſicut Synodales Conſtitutiones complurium Epiſcoporum, publicis pœnitentiis publica crimina configi jubent poſt Tridentinam Synodum. Idem facilè conjicitur de Conſtitutionibus Synodalibus, & de Decretis Conciliorum Italiæ, Germaniæ & Hiſpaniæ poſt Tridentinam Synodum.

X. Perſtringendum nunc aliquid nobis eſt de Eccleſia Græca, ut ejus conſenſus cum Latina in rebus quibuſque capitalibus intelligatur. Simeon Archiepiſcopus Theſſalonicenſis illud declarat. 1. poteſtatem audiendi Confeſſiones, & abſolvendi, propriam eſſe dotem & vim Epiſcopatus, nec Preſbyteris illam communicari exercendam, niſi per eorum abſentiam, eorum conceſſione, & cogente neceſſitate. *Adeo ſacratiſſimum eſt, ut ſolis Epiſcopis conveniat, non autem presbyteris, quemadmodum Canones loquuntur. Eo autem officio funguntur Presbyteri urgente neceſſitate, cum licentia Epiſcopi, illoque abſente, non præſente &c. Si Presbyterorum hoc eſſet proprium, non daretur illis licentia & mandatum ad excipiendas Confeſſiones.* 2. Epiſcopis ſemper reſervari, & abſolvenda, quæ graviora ſunt crimina; & exolvenda, quæ intricatiora ſunt. *Crimina tamen majora, veluti ſunt fidei abnegatio, homicidium, & perſonarum ſacratarum lapſus, ad Epiſcopum referre oportet, & alia quæcumque fugiunt & excedunt cognitionem ſuſcipientis Confeſſionem; omnia quoque agere cum Epiſcopi conſilio.* 3. Graviter expoſtulat Simeon cum Monachis, nec injuria, quòd cùm nullo Ordine ſacro initiati eſſent, & Rectorum, ſeu Directorum tamen & Confeſſorum partes agerent. L. De ordinationibus Apud Morinum De Ordin. ſacr. Hìc diutiùs non immorabor. Prolixioris enim res eſſet indaginis, ſi ad ſuperiora retro ſæcula greſſum flecteremus, ut Eremi incolas ſanctiſſimos veſtigaremus, qui cùm non Ordinum tantum ſacrorum, ſed & litterarum prorſus expertes eſſent, ſed in divinarum rerum ſcientia, & cæleſti ſapientia verſatiſſimi, evadebant perſæpè in Rectores & Paſtores, Patreſque ſpirituales; hoc eſt in, juxta Græcorum idioma, Confeſſores virorum ſæcularium, qui eorum latebras rimabantur, ut aperirent illis arcana animi ſui, eorumque & monitis & precibus juvarentur. Hæc certè quantamcumque haberent ſpeciem Confeſſionum, Confeſſiones tamen haudquaquam erant ejuſmodi, quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ pertinerent.

Operoſius eſt veſtigia aliqua olfacere publicæ pœnitentiæ in Oriente, poſtquam a Nectario ſublata eſt: niſi pœnitentiæ publicæ monumenta interpreteris Monaſteria illa, quæ extrui curabat Michael Imperator, ut pœnam luerer interfecti prædeceſſoris ſui Romani Imperatoris. Verùm Glycas, è quo id hauſimus, teſtis eſt ipſemet idoneus, infructuoſum fuiſſe quidquid hoc fuit pœnitentiæ, cùm nec Imperium quod uſurpaverat, abdicarit, nec avulſerit ſe à Zoe Imperatrice Romani conjuge, quæ & illecebra ei fuerat & merces Imperatoriæ cædis. Anno 1034. Glycas Part. 4. pag. 315. Cedr. To. 2. p. 638. 805. Eadem habet de Michaele Cedrenus, qui & alibi agit de eo qui Imperio, quod per vim invaſerat, abdicavit ſeſe ille quidem: ſed cùm id tunc demum exuerit, cùm adventaret mors, quæ ve. invitum ſpoliaret, jure addubitatur, an ſatis tuta fuerit hæc pœnitentia. Alexis Comnenus, qui anno 1080. exturbato Nicephoro Botoniate in Imperium involavit, pœnitentia perfunctus eſt multò laudabiliore, & quę ſingularem ipſi etiam inter publicas pœnitentias quaſcumque admirationem jure conciliet. Patriarcam, Epiſcopos complures, religioſiſſimoſque Monachos convenire juſſit: eis ſe objecit cum ſociis & conſortibus criminis, eo habitu, quo reos decet; crimen confeſſus eſt, cujus nec circumſtantiam ullam reticuit; indixerunt illis Pontifices jejunia, humi cubationes, cilicia, laboreſque alios Pœnitentibus familiares; eorum conjuges in doloris & pœnarum ſocietatem venire voluerunt, etſi nec ſuſpicio criminis ad eas pertineret ulla. Aula regia luctui & lacrymis dicata toto eo tempore fuit. Sub purpura cilicio induebatur Imperator, qui & quadraginta diebus humi decumbens ſomnum cœpit, lapide capiti ſubſtrato. Anno 1080. Alexiados. L. 3. p. 81. 82.

Proximè accedunt hæc omnia ad ea quæ interim in Eccleſia Latina gerebantur, ut ex ſuprà relatis exemplis liquet. Quòd autem piiſſimæ fœminæ conjugum ſuorum pœnitentiæ partem in ſe tranſtulerint, quarum nullæ partes fuerant in ſcelere perpetrando: id quidem valdè conſentit cum moribus primigeniæ Eccleſiæ, ubi innoxii quique nocentibus condolebant, collacrymabantur, noxæ mulctam ipſi ex parte aliqua ſubibant: At eo refricatur nobis memoria illuſtriſſimi Eccleſiæ defenſoris Simonis Comitis Creſpiacenſis, qui Romam perrexit pœnitentiam canonicam à Gregorio VII. Papa petiturus. Canonibus concinentem impoſuit illi Pontifex pœnitentiam, at ejus confeſtim partem in ſeipſum retorſit, partem reliquam præſtantiſſimis Monachis implendam diſpenſavit; atque ita exoneratum, armis quibus eum diſcinxerat, denuò cinxit, & ad Eccleſiæ rurſus tuitionem neceſſariam ablegavit, cùm ab infeſtiſſimis undique adverſariis impeteretur.

De Archidiaconis.

CAPUT XVII. *P. 1. l. 1. c. 24.*

De Archidiaconis per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Quanta antiquitas ſit in Occidente Archidiaconorum.

II. Archidiaconatus dignitas non ætati, non antiquitati, ſed merito, & ſtrenuitati debatur.

III. Induſtria, ſedulitas, & eruditio plurima tam vaſto miniſterio erat perneceſſaria.

IV. Suum ſibi Epiſcopus Archidiaconum deligebat.

V. Non tamen ad nutum dejicere & abdicare illum poterat.

VI. Fuit aliquando temporarium illud officium.

VII. Incumbebat Archidiacono onus edocendorum & regendorum in pietatis & litterarum curriculo juniorum Clericorum.

VIII. Cauſarum & bonorum Eccleſiæ temporalium defenſor & adminiſtrator erat.

IX. Quàm mira ejus poteſtas in ordinatione minorum Clericorum, quin immo & in Presbyterorum.

X. Curam gerebat viduarum & pauperum.

XI. Reſpondetur objectioni: Archidiaconi an eligerentur à Clero & populo, an à ſolo nominarentur Epiſcopo.

XII. An Conſtantinopoli Diaconus ævo vel ætatis vel ordinationis primus eſſet Archidiaconus. An Ætius Archidiaconus fraudulentè Presbyter factus, ut Archidiaconatu ejiceretur, eo reſtitutus ſit.

XIII. Quo

XIII. Quo honoris & poteſtatis faſtigio eſſent Archidiaconi in Oriente.

XIV. Erant & in Oriente Archidiaconi, veluti Adminiſtri, & Vicarii Generales Epiſcoporum.

XV. Magna ibidem erant & in Ordinationibus authoritate.

I. STatim ab Epiſcopis ad Archidiaconos veniendum fuiſſet, cùm illorum hi imperium & juriſdictionem adminiſtrarent, exercerentque in Presbyteros, in Parochos, & in Archipresbyteros ipſos. Verùm ſatius nobis fuit, ut omnes Epiſcopatus gradus dignitateſque Pontificias uno contextu explanaveramus, ita omnia Beneficia dignitatumque nomina quæ Presbyterorum propria ſunt, unà contexere. Antiquiſſima proculdubio in Eccleſia Archidiaconorum dignitas. Ut ſingulis in Epiſcopalibus Eccleſiis erant Diaconi, initio ducto ab illis ſeptem, qui ab Apoſtolis ipſis in Eccleſia Hieroſolymitana ordinati ſunt : ita neceſſe erat, unus ut inter eos primus eſſet, ſicut Stephanus. At qui primus inter Diaconos, hic Archidiaconus erat. Tria Capita videtur Hieronymus conſtituere, alia aliis obnoxia. Epiſcopus enim totius gregis Clerique ſui Caput eſt, Archipresbyter Presbyterorum, Archidiaconus Diaconorum, & totius inferioris Cleri : *Singuli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi. Et omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis Rectoribus nititur.* Docet Optatus Milevitanus Epiſcopus, ab Archidiacono Cæciliano graviter meritòque correptam fuiſſe Lucillam Matronam, cujus ira fœminea impotenſque calamitoſiſſimum Donatiſtarum ſchiſma conflavit : *Cùm Lucilla correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non poſſet.* Meminit Severus Sulpitius Archidiaconi Turonenſis, cui beatus Martinus præcepit, ut neceſſaria veſte pauperem donaret : quod cum ille facere ceſſaret, ſua ſe Martinus ipſum veſte exuit, induitque Chriſtum in paupere latitantem.

Epiſt. ad Ruſticum.

L. 1.

Dialog. 2.

II. Cæterùm non ætas, non antiquitas cuiquam viam ſternebat ad ſplendidiſſimam hanc dignitatem. Nomen ipſum Presbyteris id adfert, ut Seniores Senatoreſque Eccleſiæ habeantur. Ita æquum eſt, ut ætatis privilegio fiant Archipresbyteri. At cùm ſimiliter vox ipſa Diaconatus Græcè miniſterium ſonet, ad eam dignitatem ſtrenuitas ſedulitaſque aditum pandunt. Scitiſſimè id ab Hieronymo animadverſum eſt, cùm ait in Eccleſia Alexandrina Presbyteros è ſuo collegio unum eligere ſolitos, qui Epiſcopus conſtitueretur : tanquam ſi Diaconi ſuo ex ordine eum in Archidiaconum evehant, qui ſtrenuitate & induſtria cæteris præſtet. *Quomodo ſi exercitus faciat Imperatorem, aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent.* Sidonius Apollinaris de Joanne Archidiacono verba faciens, qui ad Cabilonenſem poſteà vocatus eſt Epiſcopatum, illum tradit diutiùs in Archidiaconatu moras traxiſſe, nec tandiu Presbyterali ordine augeri potuiſſe, quòd non facilè occurreret alius, cujus induſtria tanto muneri par eſſet. *In quo Archidiaconi ſeu gradu, ſeu miniſterio, multum retentus propter induſtriam, diu dignitate non potuit augeri, ne poteſtate poſſet abſolvi.* Viſum eſt tamen nonnullis, Joannem hunc Presbyteratu initiatum antè fuiſſe, quàm Epiſcopus eligeretur : propterea quòd vocet illum Sidonius *Secundi Ordinis Sacerdotem*. Quippe Diaconi, ſuprà jam docuit nos Optatus, in tertio erant ordine Sacerdotii. Sed fieri poterat, ut jam tum ex Presbyteris & Diaconis unus conflatus eſſet Ordo Cleri ſecundus ; quod & nobis impræſentiarum uſitatiſſimum eſt.

Epiſt. ad Evagrium.

L. 4. Ep. 25.

III. Neceſſaria tunc prorſus erat major hæc in Archidiacono peritia, quippe qui Epiſcopi oculus eſſet & manus, ejuſque in contentioſa juriſdictione, & regenda re temporaria, Miniſter & Vicarius Generalis. Hoc paulò antè de Joanne Archidiacono Cabilonenſi ajebat Sidonius : *Diu dignitate non potuit augeri, ne poteſtate poſſet abſolvi.* Videlicet ne aucta dignitate, ut Presbyter fieret, poteſtas minueretur abdicato Archidiaconatu. Anatolius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, Ætium Archidiaconum, intrepidum illum Flaviani Patriarchæ defenſorem, ob infractam animi conſtantiam ſibi inviſum, ut à ſe removeret, Presbyteratu initiavit. Gravatè tulit Leo Papa hanc fraudem, nec de ea ſiluit in datis ad Imperatorem & ad Anatolium ipſum litteris : ubi declarat, quàm improbum & præpoſterum ſit, optimè meritum de Eccleſia virum augere, ut minuas : extollere, ut deprimas. *Non inveniens in eo quod argueret in fide, quod improbaret in moribus : dejectionem innocentis per ſpeciem provectionis implevit.* Ex verbis Leonis authoritas Archidiaconi hinc exiſtebat, quòd Eccleſiaſticis negotiis præficeretur : *Quem quia Eccleſiaſticis negotiis præpoſuit.* Nemo neſcit beatum Laurentium Sixti Papæ Diaconum, vel Archidiaconum, Theſauros Eccleſiæ, quorum ipſi credita erat diſpenſatio, in pauperes effudiſſe. Sed ea de re alibi opportuniùs.

Ep. 87. 88.

IV. Hujus illuſtriſſimi Martyris Acta apud beatum Ambroſium aliud nobis ſuggerunt, quod diligenter hìc obſervari neceſſe ſit : Nimirum penes Epiſcopum fuiſſe, ut ſuum ſibi deligeret ipſe Archidiaconum. Argumento ſunt Laurentii verba ad Sixtum Papam, cùm illum enixiſſimè oraret, ut collegam martyrii aſciſceret, quem accerſiſſet incruenti priùs ſacrificii miniſtrum : & quem feciſſet Dominici Sanguinis diſpenſatorem, faceret nunc in fundendo proprio ſanguine martyrii conſortem, judiciumque prius ſuum confirmaret : *Experire, utrum idoneum Miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici Sanguinis diſpenſationem, &c. Offer, quem eruiſti, ut ſecurus judicii tui, comitatu nobili pervenias ad coronam, &c. Vide ne periclitetur judicium tuum.* Cùm Archidiaconus Epiſcopi Vicarius & Miniſter eſſet, Epiſcopi utique erat, ſuo ſibi eum nutu cooptare. Itaque cùm ſuprà Hieronymus Presbyteros Alexandrinos ajebat ſuo ex cœtu Epiſcopum eligere, quomodo ſi Diaconi de ſe eligant Archidiaconum, non affirmat, ſed fingit & ſupponit rem, quam ad comparationem profert. Narrat Sozomenus, Serapionem à beato Chryſoſtomo Archidiaconum conſtitutum fuiſſe.

Baron. ann. 261. n. 7. Ambro. l. 1. Offic. c. 41. Sozom. l. 8. c. 9.

V. Archidiaconum Epiſcopus inſtituere ſolus poterat, deſtituere & exauthorare ſolus non poterat, ſine cauſa & ſine figura judicii. Id liquet ex Archidiacono Ætio. Egit enim Leo apud Imperatorem & Imperatricem, ut Anatolius Patriarcha, qui in Ætio quid argueret, invenerat nihil, & hominem innocentem per ſpeciem provectionis dejecerat ; juri ut illum ſuo officioque redintegraret. Paruit Anatolius Leoni, & recentiorem Archidiaconum Andream, tanquam Eutychianorum fautorem, gradu movit. Scripſit præterea Leo, ut qui Eutychetis condemnationi ſincerè & ex animo ſubſcriberent, ii ſuum in ordinem reſtituerentur ; ſed ne primarias dignitates conferret, niſi his, qui inconcuſſi in fide ſemper ſtetiſſent. *His tantùm ad Officiorum primatum admiſſis, quos ab omni errore liberos fuiſſe conſtiterit.* In Archidiaconis enim ut in Beneficiis aliis communem Eccleſiæ legem locum habere oportebat, ut eos non libido, non cupiditas eveheret, aut dejiceret ; ſed ratio & æquitas : ſed meritum. At graviſſima illa quæſtio copioſiſſimè ſuo infrà loco pertractabitur.

Epiſt. 71.

VI. Fatendum tamen legem Eccleſiaſticam fuiſſe nullam, quæ Archidiaconum cogeret miniſterio huic ſuo inſeneſcere & immori. Quid enim apertius exemplo Joannis Archidiaconi Cabilonenſis, de quo ſupra diximus, in miniſterio diu detentum fuiſſe, quòd excepto Epiſcopatu, nulla alia poterat evehi dignitate, qua non decreſceret ? Non id argumenti à Sidonio prolatum eſſet, ſi perpetua-

fuiſſet

fuiſſet Eccleſiæ lex & conſuetudo generalis, ut Archidiaconi dignitate non aliter, non antè abirent, quàm vita. Nec id Leo crimini vertebat Anatolio, quòd Ætium ea ſpoliaſſet dignitate, qua dejici, qua abire non poſſet, dum eſſet ſuperſtes: ſed quòd affectata id feciſſet malitia, & fraudulentè, ut ſtrenuum antiquæ fidei vindicem amoliretur, eique ſubrogaret hominem Eutychianis haud ſanè infenſum futurum. Occurrent infrà & alia inferiùs exempla, quibus pateat Archidiaconatum ejuſmodi adminiſtrationem fuiſſe, qua poſſet quis abdicare ſe, qua poſſet & abdicari etiam ſine crimine, ſed non ſine juſtis cauſis, minimè autem conculcatis juſtitiæ & rationis legibus.

VII. Reflecto nunc gradum ad officia Archidiaconi & jura. Clericorum minorum dux erat ille, & rector, & magiſter, ejuſque domum illi, ut Scholam eruditionis & pietatis ſanctiſſimam frequentabant. Majorinum qui Cæciliani Carthaginenſis Archiepiſcopi adverſarius poſteà fuit infenſiſſimus, diſcipulum ejuſdem olim fuiſſe affirmat Optatus, dum Archidiaconus eſſet Cæcilianus, Majorinus Lector: *Majorinus qui Lector in Diaconis Cæciliani fuerat*. Paulinus ille ipſe, qui vitam ſcripſit Ambroſii, cùm inter minores Clericos verſaretur adhuc, & Notarium ageret Ambroſii, ſub diſciplina Caſti Diaconi degebat, ut ipſemet teſtatum facit: *Ego viſum retuli Caſto Diacono, ſub cujus cura degebam*. Concilium Carthaginenſe IV. eam Archidiacono ſarcinam injecit, ut minores Clericos imbueret ea peritia, quæ illis ad implendas vices ſuas opus eſt. *Oſtiarius poſtquam ab Archidiacono fuerit inſtructus, qualiter in domo Dei debeat converſari, &c.*

VIII. Quando ſcribit Leo Papa Anatolium Archidiacono ſuo concredidiſſe *diſpenſationem totius cauſæ & curæ Eccleſiaſticæ*: ita mihi quidem interpretandus videtur, ut Archidiaconum faciat totius adminiſtrum juriſdictionis in cauſis Eccleſiaſticis: *cauſæ*: & diſpenſatorem rerum redituumque temporalium: *curæ Eccleſiaſticæ*. Et quando Theodoretus Epiſcopus Cyri, inimicorum vi ac potentia oppreſſus, poſt imploratam Leonis Papæ opem, addit & litteras ad Archidiaconum Romanæ Eccleſiæ, quibus rogat, ut ſummum Pontificem adducere velit ad defenſionem fidei, eorum qui in Oriente ejuſdem fidei cauſam ſtrenuè propugnarent: annon his ſatis oſtendit, quid & quantum in rebus Eccleſiæ maximis Archidiaconi poſſent? Ubi verò Concilium Toletanum I. poſt edita Decreta multa de moribus & diſciplina Eccleſiæ, Archidiaconis præcipit, ut ea Epiſcopis præſentibus abſentibuſque inculcare fatagant, ut religiosè cum ipſis obſervent ea, tum à Parochis obſervari jubeant: hæc ſanè documenta ſunt authoritatis Archidiaconorum latiſſimè patentis. *Hujuſmodi conſtitutionem ſemper meminerit Archidiaconus, vel præſentibus, vel abſentibus Epiſcopis ſuggerendam, ut eam Epiſcopi cuſtodiant, & Presbyteri non relinquant*.

IX. Habes in Concilio Carthaginenſi IV. explicata Archidiaconi officia, in ordinandis ab Epiſcopo minoribus Clericis, initio à Subdiaconis ſumpto. Ejus eſt porrigere inſtrumenta ſacra, ſuæ cujuſque ſigna ordinationis. Addit & aliquid majus Hieronymus, Romæ Presbyteros ad teſtimonium Archidiaconi ordinari. *Sed dicis; Quomodo Romæ ad teſtimonium Diaconi Presbyter ordinatur*? Id Hieronymo minùs probatur. Hinc enim fortè Diaconi anſam arripuerant efferendi ſe ſupra Presbyteros. Porro res tota in eo verſabatur, quòd Archidiaconi erat inquirere in vitam & mores eorum, quos ordinandos Epiſcopo ſiſtere debebat: quippe qui oculus eſſet & manus Epiſcopi, ejuſque juriſdictionis adminiſter. Dicebant enim de ordinandis teſtimonium laici omnes, Clericique minores apud Archidiaconum, quibus ille auditis, proponebat Epiſcopo, quibus teſtimonia publica ſuffragarentur. Eſt etiamnum ea lex in Pontificali Romano, ut quos diligentius examen non indignos ordinatione approbarit, eos Epiſcopo offerat Archidiaconus. Si prætermiſſum eſt autem examen illud, ne invidiam faciamus Pontificali libro, ſed Epiſcopo, qui quod jus præcipiebat, inſuper habuit: nec Paulo morem geſſit ajenti, *Nemini citò manus impoſueris*.

X. Statuit idem Concilium Carthaginenſe IV. ut apud Archipresbyterum, aut Archidiaconum Epiſcopus Viduarum, Pupillorum, & Peregrinorum curam omnem deponat. Verba Canonis ſuprà relata ſunt, ubi de Archipresbyteris. Hanc Diaconis curam & provinciam ipſi ſtatim mandavere Apoſtoli, ut per eos hac parte oneris & ſolicitudinis paſtoralis levarentur. Cupidè id attribuit Hieronymus, ut Diaconorum ſupercilium deprimeret: *Quis patiatur, menſarum & viduarum miniſter ut ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſque conficitur*?

XI. Unum reſtat, ut ſolvamus, quod objicitur adversùs ea quæ de electione Archidiaconi dicta ſunt. Nam in iis litteris quas in Collectione ſua Romana Holſtenius edidit, quibus Anatolius Leoni reſpondet, videtur Andreas Ætio antiquitatis potiùs jure & ordinis ſubſtitutus fuiſſe, quàm Anatolii voluntate. *Andreas qui non provectus à nobis, ſed gradu faciente, Archidiaconi dignitate fuerat honoratus, ab Eccleſia ſeparatus eſt, &c.* Ex adverſo Leo Anatolio reſcribens aſſerere videtur Archidiaconum communi electione fieri: *Electo primitus & probato, qui Archidiaconi officium poſſit implere*. Verùm iſta facilè diſſolvuntur nubila. Leo enim Anatolium ſolum alloquitur, ubi jubet, ut Archidiaconum primitus eligat, qui eas partes poſſit implere. Nam ſæculo quinto jam nullius electionis meminere Canones, niſi Epiſcoporum, & inter Eccleſiæ Cathedralis Beneficiarios, Oeconomorum, ut inferiùs obſervabitur, cum de Oeconomis ſermo inſtituetur. Nec obſcurum eſt ex Epiſtolis Leonis, id ei perſuaſiſſimum fuiſſe, à ſolo Anatolio Andream inſtitutum eſſe Archidiaconum. Hæc enim communis erat omnium ſaltem in Occidente conſuetudo. Quippe cùm ex Epiſcopi delegatione ſuam habeat Archidiaconus juriſdictionem: vix, aut nec vix ab alio poterat, quàm ab Epiſcopo, ea dignitate, ſive delegatione donari.

XII. Quod autem ab Anatolio reſponſum eſt, ſi ea non eſt culpæ qualiſcumque excuſatio, & ad facti ſui levandam invidiam quæſita defenſio: dici poſſet, in Oriente, quia de ſolo ſuprà Occidente agebamus, aut certè Conſtantinopoli in more id fuiſſe, ut qui eſſet in ordine Diaconorum prior, is in Archidiaconatus gradu collocaretur. Potuit hæc privata conſuetudo Leonem latere, & tamen jure reprehendi Anatolius, quòd hæreticorum & errore & communione infamatum Diaconum ad tantæ dignitatis culmen extolli perpeſſus eſſet. Hoc autem in ea reſponſione ſingulare eſt: affirmat Leoni Anatolius, dejectum à ſe eſſe Andream, reſtitutumque priſtinæ dignitati Ætium, qui jam Presbyter erat: *Et reverendus quidem ſacroſanctæ noſtræ Eccleſiæ Presbyter Ætius in priore loco atque honore Eccleſiaſtico nobis eſt reſtitutus; omne quod Epiſcopii noſtri eſt, modeſtè faciens ipſe reſponſum*. Quo patet Ætium, quamvis Presbyteratu auctum, Archidiaconi gradui & authoritati redditum fuiſſe. Inſolens uſque adeò eſt & inauditum in antiqua Eccleſiæ diſciplina, ut qui Presbyter eſt, idem Archidiaconum agat, aut qui Archidiaconus eſt, idem Presbyteri & ordinationem aſſecutus ſit, & munia impleat: ut quanquam delucidè id ſonare videantur hæc verba, vix tamen adduci poſſim ut credam. Sed præter ipſam verborum evidentiam, poſt depoſitum Andream, & reſtitutum Ætium, nullum alium Anatolius elegiſſe ſe dicit. Id ei ergo conſilii videtur Leo dediſſe, ut Ætius, quamvis Presbyter, Archidiaconatum potiùs gereret, quàm ut ea dignitas homi-

L. 1.

Epiſt. 57.

Epiſt. 117. 118.

Can. 20.

Can. 5. 6. 9.

Epiſt. ad Evag.

Can. 17.

Epiſt. ad Evagr.

Collec. Rom. pag. 134.

Epiſt. 71.

homini crederetur, novellæ hæreſeos ſuffragatori. Corruptiſſimus textus eſt, nec melior videtur poſſe ullus elici ſenſus; eique præterea favet Anatolii ſtudium tunc propenſum ad voluntatem Papæ implendam. *Nam apud Catholicum Epiſcopum etiam ſi erat utcumque decus Sacerdotale, Sacerdoti Archidiaconus propter fidei reverentiam debuit præmitti, potiùs quàm locum Catholici nequiſſimus hæreticus obtinere.* Denique hæc ipſa Anatolii verba primarium Archidiaconi munus complectuntur, ut quæ contentioſæ juriſdictionis Epiſcopalis erant, ipſe expediret. *Omne quod Epiſcopii noſtri eſt, modeſtè faciens ipſe reſponſum.*

XIII. De Archidiaconis in Oriente ut pergam dicere, Chryſoſtomus poſtquam gradu dejectus eſt, in ſuis ad Innocentium Papam litteris de Theophilo Alexandrino Archiepiſcopo ita conqueritur, quòd cùm Archidiaconum ſuum in ſe concitaſſet, reliquum exinde facilè Clerum abduxiſſet: *Vocato Archidiacono meo, quaſi Eccleſia jam viduata eſſet, ac Epiſcopum non haberet, Clerum omnem per illum ſibi adjunxit.* Ex quibus intelligas, quanta eſſet, maximè vacante Sede, Archidiaconi poteſtas. Concilium Calchedonenſe depoſito Dioſcoro, quas ad Clerum Alexandrinum ſcripſit Epiſtolas, ita inſcripſit, *Charmoſyno Presbytero & Oeconomo, Euthalio Archidiacono, & Clericis aliis.* Scilicet viduata Eccleſia, rerum Oeconomus temporalium, ſpiritualium Archidiaconus adminiſtratores erant præcipui. Lecta ſunt in eodem Concilio Acta Synodi Berythenſis paulò antè habitæ ſuper Iba Epiſcopo Edeſſeno: in quibus dicitur Maras Diaconus Edeſſæ, propter illatam Presbytero contumeliam, ab Archidiacono ſuo Communione eſſe privatus. Lecta eſt & Synodus Antiochena ſub Domno, ubi Iſaac Archidiaconi mentio fit. Sed malè. Error eſt enim Latinæ verſionis, quæ pro Primicerio Lectorum Ἀρχιαναγνώστῃ, quod Græcè ſemel & iterum habent, Archidiaconum poſuit. In Seſſionibus denique omnibus ejuſdem Concilii Calchedonenſis, Ætium Archidiaconum quaſi Concilii Promotorem videas; & ex ſexcentis & triginta Epiſcopis pleroſque Archidiaconos Epiſcopi quemque ſui locum tenuiſſe, & ejus nomine ſubſcripſiſſe.

Act. 10.

XIV. Erant in Oriente Archidiaconi, quemadmodum in Occidente, Epiſcoporum Vicarii, & Miniſtri generales. Scribens Hieronymus adversùs errores Joannis Hieroſolymitani Epiſcopi, ait immiſſum ab eo eſſe Archidiaconum ſuum, qui ſancto Epiphanio ſermonem in Eccleſia S. Sepulchri contra Origeniſtas habenti, ſilentium imponeret. Citatus à tribus Epiſcopis ad Concilium Epheſinum Joannes Epiſcopus Antiochenus, per Archidiaconum reſpondit, negavitque ſe eſſe venturum. Iſidorus Peluſiota ad Peluſiii Archidiaconum ita ſcribit: *Si venerandi Altaris Diaconi Epiſcopi oculi ſunt, cùm tu Dei permiſſu ipſis præſit, totus oculus, ὅλος ὀφθαλμὸς, eſſe debes, quemadmodum animalia illa plurimis oculis prædita.*

L. 1. Ep. 29.

XV. Fortè non ſine cauſa Archidiaconum hortatur Iſidorus, ut omni virium contentione obſiſtat ordinationibus ſimoniacis. Nam in ordinationibus tantum fortaſſis in Oriente poterat Archidiaconus, quantum in Occidente potuiſſe demonſtravimus. Crimini datum eſt Ibæ Epiſcopo Edeſſeno, quòd ad Epiſcopatum voluiſſet hominem prorſus indignum protrudere: prohibitus autem eſſet ab Archidiacono ſuo. *Tentavit eum ordinare Epiſcopum, & prohibitus ab eo qui tunc Archidiaconus erat, indignatus eſt.* De Archidiacono veriſimillimè intelligenda eſt illa Joannis Comitis ad Theodoſium juniorem Epiſtola, ubi meminit primi Diaconi Epheſini, πρωτοδιακόνου.

Conc. Calched. Act. 10.

CAPUT XVIII. P. 2. l. 1. c. 13.

De Archidiaconis ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Erat Archidiaconus Vicarius Generalis Epiſcopi, ejuſque juriſdictionem, tam voluntariam, quàm contentioſam adminiſtrabat. Probationes.

II. III. Probationes aliæ. Oeconomi quoque & Cantoris munia exercebat.

IV. V. VI. Propria ejus juriſdictio in cauſis Clericorum minorum.

VII. Domum ejus tanquam in Scholam totius Eccleſiaſticæ eruditionis confluebant minores Clerici.

VIII. Peritia & induſtria ingens Archidiaconis neceſſaria.

IX. Ejus juriſdictio in Parochos & in Archipresbyteros ipſos.

X. XI. Unus erat in Cathedralibus Eccleſiis Archidiaconus. Synodi Antiſiodorenſis Canon his adverſus.

I. SEcunda hac ætate Eccleſiæ fuere Archidiaconi veluti Vicarii Generales & Officiales Epiſcoporum, in depromenda eorum juriſdictione omni, ſive voluntaria, ſive contentioſa. Id apertiſſimè tradit Author vitæ ſancti Leodegarii Epiſcopi Auguſtodunenſis, ſed antè Archidiaconi Pictavienſis; quem ideò ille locupletat Juris Civilis Canonicique mira peritia, cui accedebat & eloquentia, & ea ſanctitas integritaſque, quæ ſplendidiſſimam dignitatem illuſtraret. *Infra viginti annos ad officium electus eſt Diaconatus, atque ab ipſo Pontifice conſecratus. Deinde non multo exacto tempore Archidiaconus effectus, omnibus ejus Diœceſis Eccleſiis ab eodem Pontifice præfectus atque prælatus eſt. Erat enim egregiè facundus, prudentia providus, Dei zelo & amore fervidus, Scripturæ divinæ, tum etiam Pontificii Juris & Civilis agnitione, penè omnes ejus Parochiæ quam adminiſtrandam ſuſceperat, habitatores antecedebat. Et brevi quidem temporis ſpatio ſub illo Antiſtite magnam pacem Pictavienſi ſolo regiminis ſui providentia conciliavit.*

Du Cheſne Hiſt. Franc. Tom. 1. pag. 618.

II. Præſtantiſſimæ huic Archidiaconi tabellæ alludit deſcriptio virtutum ei cum primis neceſſariarum, & eximiæ illius poteſtatis quam exercet, apud Iſidorum Hiſpalenſem Epiſcopum: *Archidiaconus imperat Subdiaconis & Levitis. Quis Levitarum Apoſtolum & Evangelium legat, quis preces dicat, ſeu reſponſoria in Dominicis diebus, aut Solemnitatibus decantet? Solicitudo quoque Paræciarum, & ordinatio, & jurgia ad ejuſdem pertinent curam. Pro reparandis diœceſanis Baſilicis ipſe ſuggerit Sacerdoti: ipſe inquirit Paræcias cum juſſione Epiſcopi, & ornamenta, vel res Baſilicarum, & Paræciarum geſta, & libertatum Eccleſiaſticarum Epiſcopo idem refert. Collectam pecuniam de Communione ipſe accipit, & Epiſcopo defert, & Clericis partes proprias idem diſtribuit. Ab Archidiacono nuntiantur Epiſcopo exceſſus Diaconorum. Ipſe denuntiat Sacerdoti in ſacrario jejuniorum dies, atque Solemnitatum, & ab ipſo publicè in Eccleſia prædicantur. Quando verò Archidiaconus abſens eſt, vicem ejus Diaconus ſequens adimplet.* Ubi Archidiaconum perſpicis, non Vicarii tantùm Generalis & Officialis, ſed & Oeconomi, & Cantoris, ex parte ſaltem munia fungentem. At nihil magis in eo eminet, quàm juriſdictio utraque ei delegata, inſpectio in Parochias ruris, & earum perluſtratio.

Epiſt. ad Luidfred. Epiſc. pag. 915.

III. Venantius Fortunatus delegatam ab Epiſcopo Archidiaconis poteſtatem nullo claudit limite: *Det tibi larga Deus, qui curam mente fideli de grege Pontificis Magne Miniſter habes.* Totius ergo imperii Epiſcopalis adminiſter erat Archidiaconus. Hinc Epiſcopus Galliæ non exſtimavit, peten-

Poemat. l. 3.

petendum sibi esse à Gregorio Magno Dalmaticarum usum, quin & Archidiacono suo eundem peteret. Romanæ Ecclesiæ ea erat sacra vestis, paucis tunc adhuc concessa aliis. Utrique concessit Pontifex: *Petita concedimus, atque te & Archidiaconum tuum Dalmaticarum usu decorandos esse concedimus, easdemque Dalmaticas transmisimus.* Episcopo Antiocheno Meletio, quod capite superiori nobis excidit, Catholicam fidem è suggestu profitenti, Archidiaconus Ariano contagio imbutus, os obturare nulla non arte, nulla non vi tentavit. Et hinc rursum patet, qua potestate essent apud Episcopos Archidiaconi. Qua autem cura in Clericos minores vigilarent, & immorigeros contumacesque ad Episcopum ut deferrent, docet nos Scriptor vitæ Alexandrini Archiepiscopi sanctissimi Joannis, cui stupenda in pauperes largitas nomen fecit. Cùm enim ad aras sacris operaretur sanctissimus Patriarcha, indicari sibi jussit ab Archidiacono Diaconum jamdiu contumacissimè recusantem redire in gratiam cum inimico quodam suo; eumque palam & publicè eadem ipse hora, antequam Corporis Christi pacifica hostia reficeretur, cum inimico reconciliari coegit; fecitque Episcopus quod Archidiaconus frustra tentaverat.

Greg. Mag. l. 1. Ep. 112.

In vita ejus c. 16.

IV. Verùm hæc Archidiaconi in Clericos alios omnimoda potestas, iis quæ dicturus sum, longè planior fiet. Si cui Clerico cum sæculari res erat, ad judicium à Judice publico adhibebatur Archidiaconus. Ita enim habet Synodus Antisiodorensis: *Quæcumque causatio quoties inter sæcularem & Clericum vertitur, absque Presbytero aut Archidiacono, vel si quis esse Præpositus Ecclesiæ dignoscitur, Judex publicus audire negotium non præsumat.* At Clerici Parochique Ecclesiarum, quæ in Magnatum domibus sitæ erant, nisi dicto audientes essent Archidiacono, ab eo corripiebantur pro modo culpæ: *Ab Archidiacono civitatis admoniti, corrigantur secundùm Ecclesiasticam disciplinam.* Ita Aurelianensis IV. Synodus. Rursus autem ex Antisiodorensi: si Archipresbyter sæva indulgentia Episcopum vel Archidiaconum non moneret, si quos Presbyteros castè non vivere comperisset, vel majores Clericos alios, per annum à Communione arcebatur: *Et Archipresbyter hoc Episcopo aut Archidiacono non innotuerit, si scit.* Acerbissimas etiam dant pœnas Abbates, qui Monachos suos graviter delinquentes non coercebunt, aut Episcopum vel Archidiaconum non monebunt: *Aut Episcopo aut Archidiacono non innotuerit, &c.* Denique Cabilonense Concilium anni 650. anathemate percellit earum villarum, ubi sitæ sunt Parochiæ, dominos, si Parochos Clericosque alios ab Archidiacono coerceri non sinant. *Et jam nec ipsos Clericos, qui ad ipsa Oratoria deserviunt, ab Archidiacono coerceri permittant. &c. quod si quis contradixerit, Communione privetur.*

Antisiod. c. 43. Aurel. IV. c. 20.

Ibid. c. 26.

Antisiodor. c. 20. 23.

Can. 14.

V. Non patitur Concilium Matisconense I. ut Clerici inter se litigantes ad aliud conveniant Tribunal, quàm Episcopi, Presbyterorum, aut Archidiaconi. *Omne negotium Clericorum, aut in Episcopi sui, aut in Presbyterorum, vel Archidiaconi præsentia finiatur.* At cùm Episcopalis jurisdictio miseros & calamitosos omnes complecteretur, vetuit Concilium Matisconense II. ne publici Judices causas disceptarent viduarum & pupillorum, nisi unà assiderent vel Episcopi, vel Archidiaconi, vel aliqui ex Presbyteris. *Decernimus, ut judices non priùs viduas aut pupillos conveniant, quàm Episcopo nuntiarint, cujus sub velamine degunt. Quòd si Episcopus præsens non fuerit, Archidiacono, vel Presbytero cuidam ejus, ut pariter sedentes, communi deliberatione causis eorum terminos figant, ita justè ac rectè, ut deinceps de talibus antedictæ personæ non conquassentur.*

Can. 8.

Can. 12.

Statuit Concilium Aurelianense V. ut Archidiaconus vel Præpositus Ecclesiæ Dominico quoque die carceres & incarceratos inviseret, ut ne qua re necessaria eos defici fraudarique sineret Episcopus: *Ab Archidiacono, seu Præposito Ecclesiæ singulis diebus Dominicis requirantur.* Qui hìc Præpositus dicitur, is mihi quidem non alius quàm Archipresbyter videtur esse; ejusque rei conjectura duci potest ex Canone XX. Concilii IV. Aurelianensis, collato cum Canone XLIII. Synodi Antisiodorensis. Hoc enim ultimo Canone Archipresbyter nominatur, qui alio dicebatur Præpositus. At interim exoriebatur in Ecclesia dignitas Præpositorum, de quibus suo infrà loco.

Can. 2.

VI. In Clericos certè, præsertim inferiores, sacrum imperium suum exercebat Archidiaconus, quòd illi velut decerptam obtinerent partem aliquam Diaconatus, seu ministerii Ecclesiastici, quod totum & ex asse Diaconis creditum esset. Concilium Agathense Archidiaconos excitat, ut Clericos qui comam nutriunt, & ineptis hujusmodi munditiis Clericatum dehonestant, vel invitos detondeant: *Clerici qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiamsi noluerint, inviti detondeantur.*

Can. 20.

VII. Nec subjectos tantùm habebant Archidiaconi Clericos inferiores, sed & discipulos. Nam cùm ad id muneris peritissimi quique adoptarentur, in eorum ædes tamquam in scholam sacræ eruditionis confluebant Clerici juniores. Habebant ergo Clerici in Archidiacono non præceptorem tantùm, sed & Clericalis sanctimoniæ specimen absolutum, in quo esset scientia rerum cum morum probitate conjuncta. *Scias me emissum ab Archidiacono & Præceptore, &c.* ait Gregorius Turonensis. Qui rursus alibi ita habet: *Erat Archidiaconus, Joannes nomine, valde religiosus, & in Archidiaconatu suo studium docendi parvulos habens.* Alio verò loco de Archidiacono Bituricensi ita loquitur, tamquam de Rectore & Præfecto ejus sodalitii, in quo Diaconi simul & alii Clerici communem agebant vitam, simulque vescebantur. Ubi eo teste molestè ferebat Archidiaconus unius sodalium macerationes carnis inusitatas, hac singulari, etsi pia novitate, ratus convelli leges sodalitatis & vitæ communis.

Greg. Turo. Hist. lib. 6. c. 36. Mirac. l. 1. c. 78. Vitæ Patr. c. 9.

Docet & Beda eam fuisse Bonifacii Archidiaconi Romani sapientiam, tantamque eruditionis sacræ ubertatem, ut inde larga non solùm in Romanos Clericos fluenta derivarentur, sed & in advenas qui undecumque Romam, tamquam in ipsius disciplinæ Ecclesiasticæ & scientiæ patriam & fontem confluerent. *Veniens Romam Vuilfridus, & orationibus ac meditationi rerum Ecclesiasticarum quotidiana mancipatus instantia, pervenit ad amicitiam viri sanctissimi ac doctissimi, Bonifacii videlicet Archidiaconi, qui etiam Consiliarius erat Apostolici Papæ, cujus Magisterio quatuor Evangeliorum libros ex ordine didicit, computum Paschæ rationabilem, & alia multa, quæ in patria nequiverat, Ecclesiasticis accommoda, eodem Magistro tradente percepit.*

Beda lib. 5. c. 20.

VIII. Illa, illa profectò incredibilis copia sacræ eruditionis Diaconos plerumque & Archidiaconos ad summum Pontificatum provexit. Utputa Leonem Magnum, Gregorium Magnum, Bonifacium, aliosque. Hæc eadem illos Generalium Provincialiumque Conciliorum Promotores fecit, ut ex Calchedonensi Concilio suprà patuit, utque ex Canone IV. liquet Concilii Toletani IV. Hinc illud Concilii Agathensis decretum, si ea non sit Archidiaconus rerum experientia & dexteritate, eaque pervigili sedulitate fretus, quam munus ei demandatum desideret, nomine & honore illum

Can. 23.

sinat Episcopus gaudere, at rerum administrationi & gubernaculo admoveat alium peritiorem. *Sanè si Officium Archidiaconatus propter simpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit, ille loci sui nomen teneat; & ordinationi Ecclesiæ quem elegerit Episcopus, præponatur.*

IX. Hæc eadem peritia dexteritasque Archidiaconos tum Episcopali jurisdictione vestivit, tum evexit eos supra Presbyteros, Parochosque maximè ruris. Trullana Synodus Diaconos supra Presbyteros sedere non patitur, nisi cùm personam & vicem sustinent Patriarchæ, aut Metropolitani, qui eos in negotium aliquod grave delegavit. *Statuimus ut Diaconus etiam si in dignitate, id est in quovis sit officio Ecclesiastico, ὦ ἀξιώματι τῆς ἱερωσύνης, ante Presbyterum ne sedeat, præterquam si proprii Patriarchæ, vel Metropolitani vicem gerens, adsit in alia Civitate, super aliquo Capite: tunc enim ut locum illius implens honorabitur.* Can. 7. De his Officiis posteà agemus, nam & ipsam Officiorum latinam vocem Græci linguæ suæ consuetudini donaverant. Sed non hìc nobis sermo est de sedendi prærogativa, aut progrediendi: sed de jurisdictione ipsa, quam Archidiaconi depromebant in Presbyteros & in ipsum Archipresbyterum, propterea quòd Episcopi vices gerebant. Ita enim conceptis verbis tradit Isidorus: *Archipresbyter vero se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire.* Epi. ad Luidfrid. Ep. 616.

X. Observari id hactenus potuit, unum fuisse Archidiaconum, eumque in Ecclesia Cathedrali. Rem ita expressit Concilium Emeritense, ut contra non possit omnino dici. Unus tantummodo poterat esse primus, sive inter Diaconos, & is Archidiaconus: sive inter Presbyteros, & is Archipresbyter dicebatur. Unus esse ponitur ab Agathensi Concilio, cùm in ejus locum qui muneri impar sit, non Archidiaconus alter; sed quem Episcopus elegerit, Diaconus sufficitur. Can. 19. Nec fuisset cur Leo & Gregorius de fraudulenta Archidiaconi ad Presbyteratum promotione conquererentur apud Episcopum, si licuisset Episcopo plures sibi Archidiaconos ascíscere.

XI. Hinc scrupuli & dubitationis nonnihil exoritur adversùs Canonem Synodi Antisiodorensis, Can. 8. ubi mentio fit Archidiaconi Ecclesiæ Parochialis, immo & Archisubdiaconi. Hoc inauditum, illud præter morem. Nisi fortè propria hæc fuerit & singularis consuetudo Ecclesiæ Antisiodorensis, ut honorificis his nominibus ornarent primum ex Diaconis, & primum ex Subdiaconis, etiam in Ecclesiis Parochialibus. Si ita res haberet, authoritatis aliquid accersiri posset ab usu Monasteriorum Orientalium, ubi sanctus Joannes Climachus perfæpè Archidiaconum nominat eum, qui inter Diaconos Monasterii primus erat. Scal. Gradu 4.

CAPUT XIX. P. 3. l. 1. c. 12.

De Archidiaconis sub Imperio Caroli Magni.

I. Multiplex potestas Archidiaconorum in Parochos. De Visitatione. De Synodo.

II. Eorum crebrò damnata avaritia in pecuniariis exactionibus.

III. Cur Archidiaconatus invaserint quandoque laici.

IV. Luculenta Hincmari Remensis monita, maximè dum Parochias, aut soli, aut cum Episcopo obambulant Archidiaconi.

V. Vetatur nequid exigant.

VI. Neu agrestia Beneficia vel jungant, vel sejungant.

VII. Neu se fascinari muneribus sinant, quo scelera dissimulent pœnitentium, Clericorum, Parochorum.

VIII. An Hincmarus Presbyterorum nomine designarit Archidiaconos.

IX. Suberant Archidiacono Archipresbyteri ipsi.

X. Archidiaconi Promotores Conciliorum. Archidiaconi inter Monachos.

XI. Nulla erat Græcorum Archidiaconorum in Presbyteros jurisdictio.

XII. Delegatio Episcopalis jurisdictionis sæpiùs iterata, & diu protracta, tandem evasit legitima & ordinaria.

I. ANte Presbyteros, seu ante Parochos locantur Archidiaconi, quòd in eos exerceant jurisdictionem, tametsi delegatam. Archidiaconi erat, ut Parochos aliosque Clericos convocaret, Comitemque ipsum, hoc est Regium regionis Præsidem, ut Episcopali Synodo interessent. *De Presbyteris & Clericis sic ordinamus, ut Archidiaconus Episcopi eos ad Synodum commoneat, una cum Comite.* Conc. Gall. to. 2. pag. 5. In Capitulari Ludovici Pii Coadjutores vocantur ministerii Episcopalis, sicut & Chorepiscopi & Archipresbyteri. Ex Concilio Cabilonensi II. perspicuum est, delegatos plerumque eos fuisse ad visitandas ruris Parochias. *Quod eis ab Episcopis injungitur, hoc per Parochias suas exercere studeant, nihil per cupiditatem & avaritiam præsumentes.* Anno 813. c. 15. Hæc verò potestas, qua armabant Episcopi Archidiaconos, in tyrannicam quandoque sævitiam, & ad gravissimas convertebatur exactiones: quas ita idem mox Concilium proscribit: *Dictum est etiam, quod in plerisque locis Archidiaconi super Presbyteros Parochianos quandam exerceant dominationem, & ab eis census exigant; quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis ordinem pertinet.* Ib. pag. 466.

II. Sæviit & Concilium Parisiense VI. edictis suis adversùs istiusmodi intolerandas exactiones in Parochos, Parochiasque: *Comperimus quorumdam Episcoporum ministros non solùm in Presbyteris, sed etiam in plebibus Parochiæ suæ avaritiam potius exercere, quàm utilitati Ecclesiasticæ dignitatis inservire, &c. Statuimus ut unusquisque Episcoporum super Archidiaconis suis deinceps vigilantiorem curam adhibeat, quoniam propter eorum avaritiam & morum improbitatem multi scandalizantur, & ministerium Sacerdotale vituperatur.* Anno 829. Can. 25. Iisdem penè verbis idem confixit scelus Concilium II. Aquisgranense, eodem telo & Chorepiscoporum, & Archipresbyterorum, perinde ut Archidiaconorum sordidissimam avaritiam confodiens. Anno 836. Can. 4.

III. Non caret similitudine veri, hac illecebra inescatos quandoque fuisse laicos, ut Archidiaconatus invaderent, quò rapinis consimilibus grassari in Parochias agrestes, & diteścere possent. Hanc insolentissimam audaciam damnant Capitularia Caroli Magni: *Ut laici non sint Præpositi Monasteriorum infra Monasteria, nec Archidiaconi sint laici.* Capitulare Car. Mag. l. 1. c. 116. Con. Gall. tom 1. Can. 15.

IV. Ex his porro illud emicat, nihil dum certi definitum fuisse de impensis & de procurationibus Archidiaconorum. Monita oppidò pulcherrima leges, si vacat, apud Hincmarum Remensem Archiepiscopum, quibus duos ille instruebat Archidiaconos suos, ne oneri essent Presbyteris Parochiarum, cùm eas vel soli visitarent, vel cum Episcopo; ne numeroso nimis peditum equitumque comitatu cincti Parochias obambularent; ne diutiùs in eadem Parochia moras traherent; aut siqua esset necessitas immorandi, vicinas Parochias cogerent ad aliquam impensarum partem; ne studio avaritiæ Ecclesias visitarent, ut reditibus interim suis parcerent; sed unum id curæ haberent, latissimè ut disseminarent ver-

verbum Dei, & vita moribusque eandem quam Evangelica prædicatione sanctimoniam omnium animis inspirarent. *Quando rusticanas Parochias vobis commissas, vel mecum, vel per vos circuitis, sicut & ego, non graves sitis Presbyteris in paratis quærendis; neque ducatis superfluè vobiscum homines, vel vestros proprios, vel propinquos vestros, per quos illos gravetis, in cibo, & potu, & fodro ad caballos. Nec diu in mansionibus ipsorum Presbyterorum immoremini; & si necessitas evenerit, ut in aliquo loco immorari debeatis, sic disponite victualia vestra per circummanentes Presbyteros, ut nemini graves sitis, & non otiosi & infructuosi stipendia Ecclesiastica insumatis, sicut nec ego gravis sum Presbyteris, per quos Parochias circumeo, &c. Ut non occasione victus Parochias circumeatis, quatenus aliorum stipendiis viventes, vestra stipendia conservetis: sed verbo & exemplo instruatis non solum Presbyteros, sed & laicos.* Conc. Gall. to. 3. p. 644.

V. Expressissimè deinde prohibet, ne quid muneris exigant à Parochis, seu pecunias, seu quascumque res alias, ne vano quidem prætextu Eulogiarum, non tantùm quando obambulabunt Parochias, sed etiam tempore Synodi, aut cùm variæ causæ Parochos compellunt ad Episcopum accedere. Nec vetat tamen, ne spontaneas oblationes accipiant. *Ne ad quamcumque rem denarios apud Presbyteros postuletis, neque quando ad Synodum venerint, eulogias exigatis.*

VI. Ea rursum mox prohibentur, ex quibus mirum in modum elucescit, quàm se latè exporrigeret Archidiaconorum authoritas. Jam non amplius enim illos sinit, duas Parochias in unam jungere, nec sejungere Capellas, vel Succursales, aut subsidiarias Ecclesias à Parochiali cui adhærescebant, nec copiam facere habendi Oratoria domestica. Quin ex adverso jubet, ut breviculum ad se referant Parochialium Ecclesiarum, quibus aliæ quæpiam fuerant annexæ, & Oratoriorum intra privatas laicorum ædes hactenus constructorum.

VII. Monet illos deinde, atque adeò Parochos omnes, ne muneribus deliniri se sinant, ut indulgentiores sint erga criminosos vel Pœnitentes, sive ante, sive post reconciliationem. Utque certiorem illum faciant de eorum lapsu lacrymabili, qui per pœnitentiam publicam reconciliati Altaribus, in eadem rursus flagitia præcipites jerant, ut præscribat ipse quæ eis posthac facienda sit medicina. Inculcat illud etiam, ut nihilo indulgentiores sint in Clericos, quos ordinandos Episcopo offerrent, de quorum vita & moribus rationes ipsi redditurі sunt nunc Episcopo, post Christo. Denique renuntiari sibi ab eis jubet, qua fidè & diligentia observent Parochi statuta Synodalia, & Episcopalia; præsertim verò in ea redituum Ecclesiasticorum portione, quæ pauperibus juvandis dicata est. Denique ut sufficiant Decanos alios in locum eorum, qui sæpiùs moniti de excessibus variis, non resipuerunt; aut qui vita migrarunt. Novos verò Decanos à se institutum iri, si prope sit: si procul autem absit, eligi debere, quos ipse confirmet.

VIII. Hæc sunt longè præclarissima Hincmari monita ad Archidiaconos suos, ex quibus quæ essent eorum & jura & officia, quæ potestas, quæ pietas, edocemur. Unum est quod in eis desideremus, quòd non aperuerit nobis, cur Archidiaconos suos Presbyteros vocet: *Gonthario & Adhelardo Archidiaconibus Presbyteris.* Nec enim suspicari possumus legendum esse, *& Presbyteris*, cùm nusquam ibi nisi ad Archidiaconos verba faciat. Multò minùs venire poterit in mentem Archidiaconos illos Presbyteratus Ordine initiatos fuisse. Id quippe ab universalis Ecclesiæ consuetudine mirum in modum tunc abhorrebat.

IX. Suberant Archidiaconi jurisdictioni Parochi & Archipresbyteri omnes, quamvis non alia ille quàm Diaconi ordinatione insignitus esset. Id satis superque liquebat ex iis quæ paulò antè docebat Hincmarus; maximè verò ex authoritate qua Archidiaconos muniebat, ut Archipresbyteros & Decanos gradu suo exturbarent, qui frequentiùs correpti, ad meliorem se frugem non reciperent. *Si Decanus in ministerio vestro aut negligens, aut inutilis, aut incorrigibilis fuerit, non inconsideratè Decanum eligite.* Can. 13. Idque rursus patet ex Capitulari Valteri Episcopi Aurelianensis. *Vt per Archidiaconos vita, intellectus & doctrina Cardinalium Presbyterorum investigetur.*

X. Concilium Suessionense II. & Forojulienſe sub Parriarcha Paulino Archidiaconos rursus nobis exhibent, quasi revocata prisca consuetudine, Conciliorum Promotores & Agentes. In Suessionensi Vicarius Archidiaconi locum & munia ejus implet: *Locum servans Archidiaconi.* Extant litteræ Lupi Ferrariensis Episcopi ad Usuardum Abbatem & Archidiaconum. Quo patet id muneris quandoque obiisse Regulares. Quod manifestiùs patet etiam ex octava generali Synodo, ubi legitur declaratio Josephi Monachi, Archidiaconi & Vicarii Generalis Patriarchæ Alexandrini: *Joseph Monachus, Archidiaconus, & Vicarius Patriarchæ, &c.* Regula Canonicorum à Crodogango Metensi Episcopo digesta, in unum miscere videtur Archidiaconum cum Præposito & Primicerio Monasteriorum, ubi Clerici communem in vitam consociati erant. Act. 8.

XI. Fuere & sui Ecclesiæ Græcæ Archidiaconi, ut ex laudata VIII. Synodo generali patet. At non tanta ibi erat illorum in Presbyteros Parochosque authoritas. In Officiis tantùm divinis & inter solemnia sacra suam explicabant Archidiaconi præcellentiam supra Carthophylacem ipsum & Exocatacælos, de quibus infrà dicemus. Alibi totam jurisdictionem obtinebat exerebatque Carthophylax. Itaque inter Græcos Archidiaconatus, non ἀρχοντίκιον est, sed ὀφφίκιον, hoc est, expers juritidictionis munus. Hinc verò Joannes Episcopus Citri aliud exprimit discrimen hujus utriusque dignitatis, in suis ad Cabasilam responsionibus. Cùm Archidiaconatus officium sit inane, & vacuum jurisdictionis, eo donandus est, qui inter Diaconos antiquitate cæteris præstat. At si ejusmodi esset ea dignitas, cui jurisdictionis aliquid adhæresceret, tum Episcopus, cui collibitum sibi esset, conferret; quòd æquissimum sit ab Episcopo deligi, quem in partem & in societatem vocet sacerdotalis imperii, & in jurisdictionis suæ vices gerendas. Dictum est suprà *cap.* 17. *nu.* 12. ampliori jurisdictione usos esse Archidiaconos in Oriente, etiam prima Ecclesiæ ætate. Juris Orient. L. 5. p. 389.

XII. Ex his porro satis apertè colligitur, potestatem & jurisdictionem Archidiaconi, præsertim in Presbyteros & Archipresbyteros, ordinariam & propriam non evasisse, nisi ex eo quòd diutissimè & sine ullo limite ab Episcopis delegata fuerat. Lustrabat Archidiaconus primò Parochias cum Episcopo; solus posteà eas absente Episcopo, vel aliis distento occupationibus lustravit. Mandata Episcopi exequebatur, & jus ejus nomine dicebat in Presbyteros Archipresbyterosque eo delegante; eo absente cœpit, ut necesse erat, eadem munia implere. Denique vacante etiam Sede jurisdictionem Episcopalem exercuit, quia delegatio cùm jam perpetua & ordinaria evasisset, exinde potestas quoque fuit & jurisdictio ordinaria.

CAPUT XX. *P.4. l.1.c.25.*

De Archidiaconis ultima Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum.

I. Jure novissimo Decretalium Archidiaconi sunt adhuc oculi & manus Episcoporum.

II. Prærogativa honoris & præcellentia Archidiaconorum supra dignitates alias omnes Episcopatu inferiores.

III. Cur esse desierint Archidiaconi in Clero Romano, & Constantinopolitano.

IV. Quàm necesse esset, ut Diaconatus ordine initiarentur.

V. Quomodo ad Presbyteratum provecti sint, & unde hæc mutatio.

VI. De contentiosa eorum jurisdictione.

VII. Delegata an propria esset hæc jurisdictio? Juri an consuetudini innixa?

VIII. Quàm latè ea pateret.

IX. Cùm vasta hac potestate abuti Archidiaconi cœpissent, Vicarios Generales & Officiales sibi creavere Episcopi.

X. Revocata & coarctata Archidiaconorum jura, ut ad Vicarios Generales amovibiles transferrentur, & ad Officiales, quorum delegatio in Officium tandem perpetuum evasit. Rescissi Archidiaconorum Officiales.

XI. Statuta Concilii Tridentini, Comitiorum Cleri Gallicani, & Parlamentorum Galliæ in hoc negotio.

XII. Summa antedictorum.

XIII. Specimen Archidiaconi, muneribus suis omnibus absoluti.

I. JUre novo nihil detritum de prisca Archidiaconorum gloria & potestate, cùm in Decretalibus Gregorianis dicantur adhuc Vicarii Generales Episcoporum, vel quod eodem redit, nullo addito limite Vicarii: *Archidiaconus post Episcopum sciat se Vicarium esse ejus in omnibus*, Innocentius ipse III. hoc illis nomen & elogium asserit: *Secundùm Romani ordinis constitutionem, major post Episcopum & ipsius Episcopi Vicarius reperitur*. Nec verborum hæc magnificentia est, aut titulorum: tota illis subest jurisdictio, & quantam ea dignitas omnibus retro sæculis obtinuit. *Omnem curam in Clero, tam in urbe pastorum, quàm eorum qui per Parochias habitare noscuntur, ad se pertinere sciat, sive de eorum conversatione, sive de honore & restauratione Ecclesiarum, sive doctrina, &c. & delinquentium rationem coram Deo redditurus est.*

Decretal. Gregor. l. 1. Tit. 23. c. 1. 7.

Perinde ut olim, sunt etiamnunc, & manus & oculi Episcoporum, quibus fidei sacramento quondam astringebantur, ut docet nos sanctus Fulbertus Carnotensis Episcopus: *Lisiardus Archidiaconus cùm esse deberet oculus Episcopi sui, dispensator pauperum, catechizator insipientium, &c. Factus est quasi clavus in oculum, &c. Quid dicemus de juramento fidelitatis, quod ita contaminat, ut Episcopo suo, non corde, nec verbo, nec opere fidelis existat?* Non audebat Hildebertus Cenomanensis Episcopus Arvernensi Episcopo eum commendare, quem ipse Archidiaconum creando, veluti oculum Ecclesiæ suæ corpori inseruerat: *Quem feciſtis ultro non quodlibet membrum corporis Ecclesiæ, sed oculum*. Tridentina Synodus suffragatrix accedit: *Archidiaconi, qui oculi dicuntur Episcopi.*

Epist. 34.

Epist. 55.

Conc. Trid. Sess. 24. c. 12.

Ut erant adulta jam ætate media, vel ineunte hac novissima plures non rarò Archidiaconi una in Episcopali Ecclesia, Magni Archidiaconi nomine insigniri solebat, qui in urbe Episcopali degebat, cùm Archidiaconi alii Episcopale territorium inter se partirentur. Quamquam autem suprà memorata honoris & potestatis insignia specialiùs Archidiacono civitatis competerent, erant tamen cæteris quoque communia, nec unquam Archidiaconi alii aliis imperitasse leguntur.

Sirmundus In l. 2. Fp. 8 Goffridi Vindoc.

II. Archidiaconus Cantuariensis ante Abbates omnes subscripsit Concilio Londinensi anni 1075. *Hoc sancitum est coram duobus Archiepiscopis, & tredecim Episcopis, & Aschenillo Archidiacono, & viginti-uno Abbatibus*. In Vintonienſi Concilio anni 1024. Abbates primas honoris partes obtinuerant: *Legatus sevocavit Episcopos, mox Abbates, postremò Archidiaconi vocati*. In electione Episcopi Cabilonensis anno 1080. Archidiaconi ante Archipresbyteros subscripsere. Publicatæ sunt à Miræo chartæ innumeræ, ubi Archidiaconi ante Decanos, ante Præpositos, ante Cantores subscribunt. Clemens V. in eo diplomate, quo Concilium Viennense indixit anno 1309. Abbates, Priores, Decanos, Præpositos, Archipresbyterosque nominat ante Archidiaconos. Archiepiscopus Cantuariensis ei diplomati obsecundans eodem illos ordine nominavit. Eidem ordini eodem tempore Archiepiscopus Ravennas se accommodavit. Nihilo tamen secius Concilia Mediolanensia sub sancto Carolo Archidiaconos commendavere, ut primam & principem assecutos post Episcopum dignitatem: *Archidiaconus cujusque Cathedralis Ecclesiæ, si ea Ecclesia Archidiaconum habeat; sin minus, is qui proximum post Episcopum in ea Ecclesia dignitatis gradum habet, &c.* A quibus non discessit Concilium Aquilejense anni 1596. *Dignitas quæ principalis est post Episcopalem.* Quod ad Græcam attinet Ecclesiam, tempore Concilii Lugdunensis II. seu anno 1274. nominatur Archidiaconus ante Clerum omnem, ante Oeconomos & Defensores, ante eminentissimas dignitates.

Conc. to. 10. p. 348. 350. 396. 1024. Hallier. De Eccles. Hier. l. 4. c. 3. art. 6.

Con. tom. 11. Part. 2. pag. 1503. 1512. 1533.

Conc. Gen. Tom. 15. pag. 265. 1497. Conc. Gen. t. 11. Part. 1. p. 969. 973.

An hæ fuerint & temporum vices, & Archidiaconatus alternantes vicissitudines; an potiùs tunc tantùm decrescere videretur ea dignitas, cùm de Conciliis ageretur, quòd ejus amplitudo intra suam Ecclesiam aut Diœcesim limitata esset; aliorum esto judicium. Constat certè tamen, Archidiaconorum jurisdictionem necdum imminutam magnoperè fuisse: eosque canonicam exeruisse adhuc potestatem in eos, quibus loco cedere cœperant. De amplitudine ejus dignitatis vel hinc conjecturam facies, si voles, quod Stephanus de Garlanda Major Palatii, seu magnus Magister Aulæ Regiæ, & magnus Senescallus Franciæ, quæ tunc erat omnium eminentissima in Galliæ regno dignitas, honori sibi verteret, quòd Archidiaconus Parisiensis Ecclesiæ simul haberetur. Flagrantissimo justissimoque zelo incensus Bernardus insectabatur hanc penè monstrosam dignitatum tantoperè dissentientium copulationem: sed iis interim utebatur verbis, quibus Archidiaconatus dignitas eximia celsissimaque commendetur: *Sic sublimatum honoribus Ecclesiasticis, ut nec Episcopis inferior videatur: sic implicatum militaribus officiis, ut præferatur & Ducibus*. Philippus Ludovici VII. Francorum Regis frater, Archidiaconus & ipse Parisiensis Ecclesiæ fuit; nec regiæ stirpis claritatem obscurari putavit Archidiaconatus ordine & officio.

Epist. 78.

III. At cùm ea florentissima dignitas sit, meritò quæritur, cur jamdiu nulli sint ampliùs in Ecclesia Romana Archidiaconi. Refert Ciaconius, Gregorium VII. antequam Petri Sedem obtineret, Archidiaconum Romanum fuisse, & ea Joannem quendam ornasse, qui posteà in Antipapæ Clementis III. partes defecit, dignitatemque qua claruerat, ita obscuravit perfidia sua, ut deinceps extincta penitus ea fuerit: *Post quem nullum prætereain Romana Ecclesia Archidiaconum esse observavi*. Ea sunt Ciaconii verba, quibus non facilè assentieris, si expendas quod narrat Vuillelmus Malmesburiensis: in Concilio posteà Barionsi sedisse Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem

Conc. Gen. t. 10. p. 1158.

juxta

juxta Archidiaconum Romanum ante ſuggeſtum in quo ſedebat Pontifex: *Sedere juſſus juxta Romanum Archidiaconum*. Certè poſthac rara ejus dignitatis Romæ memoria. Suffectus eſt primus Diaconus, ſicut Vicecancellarius in locum ſucceſſit Cancellarii, cujus jam nulla mentio in Eccleſiæ Romanæ dignitatibus. Viderint doctiores, an Diaconi Cardinales, poſtquam in illud provecti ſunt amplitudinis faſtigium, quemquam ſibi imminere Archidiaconum iniquo tulerint animo.

Pauco poſt tempore Eccleſia quoque Conſtantinopolitana nullos ampliùs Archidiaconos habere cœpit. Subeſſe poterat ea ratio, quòd eorum munia Cartophylax impleret omnia, honores obtineret omnes, omnia ſibi vendicaret jura, cùm Diaconus dumtaxat eſſet. In ſubſcriptionibus Concilii Florentini idem magnus erat Carthophylax & Archidiaconus. An illa potiùs erat cauſa, quòd Imperatorii Palatii Clero ſuus erat Archidiaconus, quicum jurgia & lites interceſſiſſent, ſi æmulum habuiſſet Conſtantinopolitana Eccleſia Archidiaconum. *Olim quidem Eccleſia ſuum habebat Archidiaconum, nunc verò nequaquam. Sed habet illum Clerus Imperatoris*. Ita Codinus. Dulpex hic Clerus, alter Imperatorii Palatii, alter Patriarchalis Eccleſiæ, diſtinguuntur in Epiſtola Eccleſiæ Græcæ ad Gregorium X. ſcripta anno 1274. nec ibi Archidiaconus memoratur, niſi Palatini Cleri, quamquam in Epiſtola Pontificis duo memorentur Archidiaconi. Conjicere poſſet quis, amanuenſem Pontificis minùs peritum fuiſſe moris hujus ſingularis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Notat idem Codinus, nec *Protopſaltem* fuiſſe ullum Clero ejuſdem Eccleſiæ, quamquam ſuum Clerus haberet Palatinus; & nonnumquam unum & eundem duas obtinuiſſe cognomines dignitates, alteram in Palatino, alteram in Patriarchali Clero. Denique ut ne quid excidat eorum, quæ elevandæ huic difficultati prodeſſe poſſunt, obſervat idem alibi Codinus. Imperatores ſemper elegiſſe Archidiaconum ſuum ex collegio Exocatacælorum, qui eo erant apud Patriarcham Conſtantinopolitanum loco, quo apud Papam Cardinales. Ideò eodem authore Codino, Archidiaconus eadem veſtitur caſula ſacra, qua Presbyteri inter ſacra, quando ſolenni adoratione Chriſti Crucem Eccleſia veneratur. Fuerant primùm Exocatacæli Presbyteri Parochique Eccleſiæ quiſque ſibi propriæ, & ejudem Cleri curam gerentes. Moleſtè autem ferens Patriarcha, quòd majoribus Feſtis ſibi non adeſſent ſacris operanti, ne ſuis ab Eccleſiis diſcedere cogerentur, in eorum locum Diaconos ſubrogavit, quibus & uſum permiſit caſulæ Sacerdotalis, qua utebantur antè Exocatacæli, qui utique Presbyteri fuerant. Ex iſtiuſmodi ergo Exocatacælis Imperator ſibi Archidiaconum adſciſcebat, ideoque forſan nullus alius in Clero Patriarchali Archidiaconus creabatur, propterea quòd quem Clero ſuo Imperator deſignaſſet, is Clero Patriarchali accenſeretur ſemper, ex quo aſſumptus fuerat.

Con. To. 13. p. 523.

Codin. c. 17. n. 38. 39. Con. To. 21. p. 96.

Cap. 9. nu. 6.

In Occidentalibus Eccleſiis Epiſcopatus ſeu Diœceſes quandoque in plures ſecabantur Archidiaconatus. Henricus Hutingdonenſis Archidiaconus Lincolnienſis refert, Henricum qui cum Vuillelmo Notho in Angliam trajecit, & Dorceſtrenſis creatus eſt Epiſcopus: cùm Sedem ſuam transferri curaſſet Lincolniam, Capitulum ibi ſuum ſibi conſtituiſſe, cùmque regiunculas ſeptem ea complecteretur Diœceſis, totidem ibi inſtitutos fuiſſe Archidiaconos, qui ſinguli ſingulis præeſſent. *Septem Archidiaconos ſeptem Provinciis, quibus præerat, impoſuit*. Primus Lincolnienſis dicebatur, reliqui ab urbe nomen habebant, quæ in ſuo cujuſque tractu princeps erat.

Spicil. To. 8. p. 175.

IV. Archidiaconatus dignitas tametſi tam perſpicua præcellenſque, uſque adeò tamen aliquando evilluerat, ut ne Diaconos quidem ordinari ſe ſatagerent, qui ea potiebantur. Damnatum id flagitium in Concilio Bituricenſi anni 1031. quo cautum eſt, *ut Archidiaconum nullus habeat, niſi Diaconus efficiatur*. Id firmatum deinde eſt in Concilio Claromontano anni 1096. ſub Urbano II. & in Lateranenſi ſub Calliſto II. anno 1122. Idem ſtatutum innovavit Concilium Londinenſe anni 1127. juſſis Epiſcopis eos exauthorare Archidiaconos, qui Diaconi ordinari refugerent: *Nullus in Decanum, niſi Presbyter, nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus conſtituatur. Quod ſi quis ad hos honores infra prædictos Ordines jam deſignatus eſt, moneatur ab Epiſcopo ad Ordines accedere. Quod ſi refugerit, eadem ad quam deſignatus fuerit, careat dignitate*. Quod novo robore confirmatum eſt in Concilio Lateranenſi II. ſub Innocentio II. anno 1139. & in Remenſi ſub Eugenio III. anno 1148. Concilio Salmurienſi anni 1253. eadem decreta innovata erga Archidiaconos, Archipresbyteros & Decanos rurales, conceſſis unius anni induciis, intra quem propriis ſibi Ordinibus initiarentur. *Ad prædictos Ordines infra annum ſuſcipiendos per ſubtractionem fructuum compellantur*. Erat ergo rata ſtataque lex Eccleſiæ, ut Archipresbyteri ex Presbyteris, ex Diaconis Archidiaconi deligerentur. Diſpenſatione autem indultum eſt, ut deligi antè poſſent, quàm his Ordinibus ſacris vel initiati eſſent, vel defuncti; ea conditione addita, ut incunctanter ordinarentur. Indulgentiæ extremus gradus, ut anni ſpatium donaretur, intra quod ordinari ſe curarent. In Concilio Lateranenſi III. anni 1177. ſtatuit Alexander III. ut Decani & Archidiaconi, quibus incumbit cura animarum, non ante vigeſimum quintum ætatis annum eligantur, conceſſaque ſpolientur dignitate, niſi intra præſcriptum à Canonibus tempus ordinentur: *Præfixo à Canonibus tempore*. Simile ergo veri eſt jam antè à Canonibus præfinitum fuiſſe illud annuum ſpatium.

Can. 4. Can. 3. Can. 2. Can. 10. Can. 5. Can. 9.

V. Certum eſt etiam cogi non potuiſſe Archidiaconos ut Presbyteri eſſent, quamquam Presbyteris præeſſent. Quod ad priores ætates attinet, jam ejus rei exempla deprompta ſunt. Extremæ hujus ætatis unum adferam non minùs luculentum. Petrus Bleſenſis Archidiaconatu Londinenſi auctus, urgente Epiſcopo, ut Presbyteratu augeri ſe quoque acquieſceret, conſtanter recuſavit: eaque de re ut Epiſcopum deliniret, Epiſtolam ſcripſit mira eruditionis vi, & ſuavitate pietatis refertam. Non illum effugere exempla Leonis I. & Gregorii Magni, qui fregerunt tandem eorum Epiſcoporum contumaciam, qui Archidiaconis ſuis, ut Presbyteri fierent, vim attuliſſe, aut allaturi videbantur. Nec illa eum latuit ratio, quam duo iſti premebant Pontifices: inſidioſo hoc incremento decreſcere Archidiaconos, cùm eam ad Sacerdotii dignitatem extollerentur, cui priùs, etſi non ordine, at juriſdictione imminebant. *Porro dignitatis turbato ordine Archidiaconi hodie Presbyteris præeminent, & in eos vim & poteſtatem ſuæ juriſdictionis exercent. Eapropter Archidiaconum in Presbyterum promoveri, non eſt honorem ejus augeri, ſed minui*. Sed illud longè pulcherrimum, quòd non retinendæ authoritatis cupidine ſtimularetur pius hic Archidiaconus; ſed infucatæ humilitatis ſenſu, & faſtidio ſui, quo à ſacerdotalis ſanctitudinis miniſterio deterrebatur: & accendebatur ad eorum potiùs æmulationem, qui conſenuiſſent in Diaconatu, & ipſius maximè Cæleſtini Papæ, qui in miniſterio Diaconatus exercendo meruerat annis ſexaginta quinque, antequam Apoſtolicam in Sedem promoveretur. *Vidimus quamplures in Eccleſia Romana in ordine Diaconatus uſque ad ætatem decrepitam & exhalationem extremi ſpiritus miniſtraſſe. Certè Dominus Cæleſtinus, qui hodie ſedet, ſicut ex ipſius ore frequenter accepi, in officio Levitæ ſexaginta quinque annos expleverat, antequam ipſum Dominus in ſummi*

Ep. 123.

Pontificatus apicem sublimasset. Excidit hìc Petro Blesensi, sicut & nobis suprà capite VII. egregium Hieronymi testimonium de Archidiaconis Presbyteratum fugitantibus, tamquam sui apicis injuriosam dejectionem: *Certè qui primus fuerit Ministrorum, quia per singula concionatur in populo, & à Pontificis latere non recedit, injuriam putat, si Presbyter ordinatur.*

In Ezech. c. 18.

Epist. 149.

Ex alia ramen ejusdem Petri Blesensis Epistola liquidum fit, expugnatum tandem illum, seu Præsulis authoritate, seu precibus amicorum fuisse, ut Presbyteratu ornari se pateretur. Itaque & ex hortatibus Episcopi Londinensis, & ex Petri Blesensis consensione tandem expressa, palam fit, jam potuisse per mores Ecclesiæ Archidiaconatum cum Presbyteratu sociari. Non jam abnuo, si quis contendat exemplo suo præisse Hincmarum Remensem in hanc penè necessariam innovationem extremis his temporibus, cùm in multò plures spargi cœpit quàm priùs ordo Presbyteratus. Ergo *Archidiaconibus Presbyteris* scribebat Hincmarus, quos ipse Presbyteros inauguraverat, quò convenientiùs jus dicerent Presbyteris. Et sanè hos ipsos Archipresbyteros vocat Flodoardus, ad quos Hincmarus hæc monita digerebat.

Ea verò rerum mutatio ex eo manare potuit, quòd longa Episcopalis delegationis præscriptione jam Ordinarii quodammodo Archidiaconi evasisse viderentur, nec jam pro Vicariis tantùm haberentur Episcoporum. Mirum non erat Diacono delegari provinciam & executionem jurisdictionis Episcopalis in Presbyteros. At insolens non immeritò videbatur, ut Diaconus Rector & Judex ordinarius eorum esset, quos Sacerdotium ei incomparabiliter præponi cogebat. Cœptum est ergo concedi Diaconis Sacerdotium volentibus; deinde instari ut vellent; denique imperium & vis adferri, ne tam præposterum quid ampliùs valeret, ut ordinaria potestate Archidiaconi Presbyteris inferiores superioribus præessent. Cùm enim jam non delegatio, sed dignitas sit Archidiaconatus, & dignitatum maxima post Episcopatum, ut Canonistæ etiam recentiores consentiunt: *Archidiaconalem dignitatem de jure communi post Episcopalem esse majorem dignitatem quacumque alia in Ecclesia Dei, & per consequens majorem Abbatiali:* qui ea donantur, intra annum Presbyteri ordinari compelluntur: alioqui vacabit Archidiaconatus: *In litteris collationis ex stylo consuevit apponi clausula, ut provisus teneatur infra annum in Presbyterum ordinari, alioquin Archidiaconatus eo ipso vacare censeatur.* Ita Fagnanus, qui rem probat exemplo Archidiaconatus novi in Episcopatu novo, quem Urbanus VIII. instituit.

Bellarmin. & Fagnan. In l. 1. Decret. part. 22. p. 218 219.

Id verò ad Archidiaconos restringitur, quibus cura animarum incumbit, quos necesse est non minores esse annis viginti quinque ex Concilio Tridentino; & qui ex eodem, quantum fieri potest, debent aut Doctorum in Theologia, aut Licentiatorum in jure Canonico lauream obtinuisse. At cùm sint Archidiaconatus, quibus nulla imminet animarum cura, quos ex eodem Concilio consequi possunt, qui viginti & duorum annorum ætatem attigere; perspicuum est hos conferri iis posse, qui nec Presbyteri sint, aut futuri sunt, nec Doctores, aut Licentiati: quod & in aliis ejusdem generis dignitatibus locum habet, nulla alienæ salutis solicitudine oneratis. Ita declaravit Congregatio Tridentini Concilii. Hujus ferè generis sunt omnes Hispaniæ Archidiaconatus. Sunt in Italia Ecclesiæ, ubi Archidiaconis præeunt Archipresbyteri: nec ægrè persuaderi nos sinemus, eam alicubi convalescere potuisse consuetudinem, quæ derogat juri, ut jus superius invehat, ordinemque perturbet usitatum, ut eum restituat, qui usitatissimus alioqui, & naturæ rerum maximè consentaneus est.

Sess. 24. c. 12.

Barbosa de Dignit. c. 5. n. 8. 9. 40.

VI. Ad Archidiaconorum jurisdictionem venio. Non potuit Ausciense Concilium anno 1068. immunitatis privilegium concedere Ecclesiis sancti Orientii, nisi concessa earum Rectori illa ipsa potestate, qua Archidiaconi utebantur, in Ecclesias, in Clericos, & sceleros: *Vices Archidiaconi super Ecclesias & Clericos teneat, & ipse, si lapsi fuerint, justitiam faciat.* Scribens Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis Archidiacono suo, præcipiebat, ut velut executor proprius & universalis Canonum in sua Diœcesi, juxta decreta nuperi Concilii, pœnitentias pœnitentibus imponeret, quæ eorum responderent sceleri, ætati, conditioni, fervori: *Pœnitentiam secundùm vestram discretionem dabitis, considerantes ætatem, peccati diuturnitatem, & utrum habeant uxores an non: & secundùm quod videatis eos pœnitere, & deinceps integram correptionem promittere.* Ne Presbyteros quidem huic jurisdictioni subducit. Et certè cùm incidisset Archidiaconus in Presbyteros aliquos contumaciùs affixos muliercularum contubernio, & eos anathemate perculisset: *Convocatis secum pluribus religiosis & obedientibus Sacerdotibus, gladio excommunicationis eos percussit:* Confirmata est ab Anselmo excommunicatio. Anno 1108. Concilium Londinense Archidiaconos depositi, à quibus impunitatem lasciviendi Presbyteri pretio redimebant. Callistus II. Capitulo Vesontionensi id privilegii concessit, ut non possent Archipresbyteri Archidiaconique interdicto Ecclesiam eorum subjicere, vel Presbyteros Clericosque, nisi Episcopi Capitulique consensio accederet: *Præter Archiepiscopi & totius Capituli nostri concilium.* Eugenius III. Papa delegavit Abbati Sugerio causam Parochi, quem Archidiaconus Ecclesia sua abdicarat. Concilium Turonense anni 1163. crimini vertit Episcopis Archidiaconisque, qui suam juris dicendi potestatem delegabant Decanis ruralibus, Archipresbyterisque annuo pretio conductis: *Quoniam in quibusdam Episcopatibus Decani quidam, vel Archipresbyteri, ad agendas vices Episcoporum, seu Archidiaconorum, & terminandas causas Ecclesiasticas, constituuntur sub annuo pretio, &c.* Jam suam & ordinariam exercere censebantur Archidiaconi potestatem, cùm eam cui liberet delegarent. Denique jubentur hoc Concilio rurales Decani, Episcopum, vel Archidiaconum commonefacere de criminibus Clericorum, qui nullam suæ emendationis spem residuam faciunt.

Conc. To. 9. pag. 1195.

Conc. To. 10. p. 734.

Ansel. l. 3. Epist. 62. 112.

Conc. To. 10. p. 835. 1066. 1420.

Can. 71. 10.

Non omnes tamen forsan Archidiaconi jam latè fusam adepti erant jurisdictionem; immo nec animarum curam ac solicitudinem quidam gerebant. Hinc enim Ambianensis Archidiaconus sperabat nulla se animarum salutis procuratione oneratum esse; qua Honorius III. Papa illum spe dejecit, idque certissimis his argumentis, quòd consuetudine venisset in possessionem suspendendi, excommunicandi, absolvendique Presbyteros, interdicendi Ecclesias, visitandi, & interea procurationes accipiendi. *Sed cum in jure confessus fuerit, quod Archidiaconus Ambianensis de consuetudine suspendit, excommunicat, & absolvit Presbyteros & Priores, & Parochiales Ecclesias interdicit, nec non Archidiaconatus visitat, & inquirit, quæ viderit inquirenda, & procurationes ratione visitationis recipit, evidenter apparet, quòd curam habet animarum adnexam.*

C. Dudum. De electione.

VII. Non omnes ergo eandem jurisdictionem Archidiaconi sortiebantur: nec ullam nactus erat Ambianensis nisi *ex consuetudine*. Præscripta enim pluribus jam sæculis consuetudo ex delegata authoritate ordinariam fecerat, & ex Vicariatu Personatum ac dignitatem. Nec ubique id obtinebat. Rescripsit enim Alexander III. Episcopo Vorcestrensi in Anglia, non posse in quemquam excommunicationis jacula torquere Archidiaconum,

nisi

C. Archid. De Officio Archid.

nisi ex speciali Episcopi mandato. *Archidiacono non videtur de Ecclesiastica institutione licere, nisi authoritas Episcoporum accesserit, in aliquos sententiam promulgare*. Quod Rubrica his verbis exprimit: *Archidiaconus de jure communi non potest excommunicare. Consuetudo* ergo in quibusdam Ecclesiis Ordinarios fecerat judices, qui *jure communi* non erant nisi Delegati, & Vicarii Episcopi. Honorius III. Archidiacono Senonensi tantum concessit juris in Monasteria, quantum ei consuetudo peperisset: *De pacifica sic obtenta consuetudine*. Erant indubitanter loca, ubi consuetudo firmaverat jurisdictionem Archidiaconi in Monasteria, cùm interpellanda fuerit Sedis Apostolicæ authoritas, ad retundendam Archidiaconi audaciam, qui Monasterio, cui priùs imperitabat, in Episcopatum erecto, ipsum quoque Episcopum jurisdictioni suæ subesse debere contendebat.

C. Cùm inferior. De major. & obed.

Synodus Excestrensis in Anglia anno 1287. subscripsisse videtur ordinariæ Archidiaconorum jurisdictioni: *Singulis Archidiaconis, eorum Officialibus, ac cæteris jurisdictionem habentibus ordinariam, districtè præcipimus, &c.* Anno 1304. mortuo Episcopo, Archidiaconi jurisdictionem vacante Sede ad se, non ad Capitulum spectare contenderunt. Joannes Salisberiensis Archidiaconi meminit Eboracensis, qui suspensione mulctavit Presbyterum, propterea quòd sedes Episcopalis tunc vacaret: *Eo quòd sedes Eboracensis tunc vacabat*. Ergo ibi forsan regimen vacantis Ecclesiæ penes Archidiaconos erat, saltem quoad contentiosam jurisdictionem. Curia sua & Tribunal erat suum Archidiacono, sicut & Episcopo. Hæc enim habes in Reformatione Cleri Leodiensis anno 1446. *Si citatus ex officio ad Curiam nostram, vel alicujus Archidiaconorum, &c.*

Conc. to. 11. part. 2. pag. 2194.

Hist. Univ. Paris. To. 4. pag. 71. Joan. Salisb.

Conc. to. 13. pag. 1315.

VIII. Archidiaconorum jurisdictio & correptio adversùs publica maximè crimina sese explicabat. Sola infamia sine certis documentis locum dabat correptioni, & purgationi Canonicæ. Suspensione plectebantur Archidiaconi, vel eorum Officiales, qui has muneris sui partes non implebant; ut patet ex Constitutionibus sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis anno 1236. Alexander Episcopus Conventrensis in Anglia illud Archidiaconis suis inculcabat, culpam & pœnam eos incurrere illorum flagitiorum, in quæ ipsi non animadvertissent. *Ego vobis dico, quod si possim in aliqua Parochia invenire aliquem hujusmodi publicè peccantem, puniam, tamquam peccatum: vel Archidiaconi, vel personæ, vel Sacerdotis*. Colonience Concilium anni 1536. cùm Decanos Capitulorum excitasset ad castigandos asperrimè eos qui publicis inquinabantur criminibus, *Percussores, Aleatores, scorta foventes, aut aliis publicis criminibus irretitos*; testatum tamen facit, non id sibi mentis esse, ut derogatum velit quarundam Ecclesiarum consuetudini, ubi horum scelerum animadversio Archidiaconis vendicatur, dummodo hi suo strenuè munere fungantur, solicitantibus Decanis. *Consuetudini quæ in aliquibus Ecclesiis est, ut causæ disciplinæ per Diaconos judicentur, nihil præjudicamus, modò tamen Diaconi ad requisitionem Decani suo officio graviter & strenuè incumbant ac satisfaciant*.

Conc. to. 11. Part. 2. pag. 109. 515.

Conc. to. 14. p. 514. §§§.

Peculiare illud edocet nos hoc idem Concilium, antiqui fuisse moris, ut quarto quoque anno, hoc est quolibet anno bissextili, Archidiaconi totam sibi subjectam regionem obambularent, visitarentque Ecclesias, ad crimina publica pœnis canonicis subjicienda, receptis testimoniis testium juratorum, qui canonicè ab Episcopo instituebantur, ut in singulas Parochias insomni cura imminerent. *Ex vetustissima quadam inquirendorum criminum formula relictum est, ut Archidiaconi anno bissextili circumeant, & peccata enormia emendent*. Laudabilis cum primis hæc consuetudo in propudiosam deciverat negotiationem, & correptio criminum jam non alia magis erat, quàm exactio emendarum, seu pœnarum pecuniariarum.

IX. Hæ potissimùm Archidiaconorum avaritiæ sordes Episcopos adduxere, ut creditam eis revocarent jurisdictionem suam, eamque transferrent in Officiales & Vicarios recens creatos, mera delegatione exercendam, & eo prorsus modo, quo eam Archidiaconi ipsi ab exordio exercuerant. Contulit eò etiam Archidiaconorum quandoque procacitas adversùs Episcopos ipsos insurgentium. Theobaldus Parisiensis Archidiaconus ditionis suæ Ecclesias interdicto subjecit, cœpitque excommunicationum tela vibrare in eos qui Canonicum quemdam spoliaverant: nec consulere, nec monere dignatus Episcopum Stephanum, quamvis tunc in ipsius Archidiaconatus tractu præsentem. Interdictum solvit Episcopus: Archidiaconus ad Innocentium II. Papam appellavit; nec multo post tempore vir sanctissimus Thomas Prior sancti Victoris, Vicarius & Pœnitentiarius Episcopi Stephani, contrucidatus est ab amicis & cognatis Archidiaconi, in quem tam execrandi facinoris infamia redundavit. Nihilo obsequentiorem expertus est idem Episcopus alium Archidiaconum suum Stephanum de Garlanda, cujus Archidiaconatum omnem sacris interdixerat Vicarius Episcopi Gilduinus Abbas sancti Victoris. Jamdiu erat quòd Fulbertus Carnotensis Episcopus scribens ad Clerum Parisiensem, Lisiardi Archidiaconi adversùs Episcopum suum insolentissimam contumaciam detestatus fuerat. *Cùm deberet esse oculus Episcopi, factus est Episcopo suo clavus in oculum, prædo pauperibus, &c.*

Anno 1131. Hist. Univ. Paris to. 2. p. 121. &c. 131. &c.

Anno 1132.

Fulbertus Epist. 34.

X. His contumeliis exulcerati Episcopi, non tantùm novos & Vicarios & Officiales sibi adscivere, sed & Archidiaconos vetuere, ne quam jurisdictionis partem exererent iis in locis, ubi Episcopus præsens esset. Ita decernit Concilium Salmutiense anni 1253. *Prohibemus, ne quis Archidiaconus, Archipresbyter, aut alii minores Prælati jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, causas audiant, seu placita teneant, præsentibus Episcopis suis; sed longè ab ipsis faciant, super his, quod viderint expedire*.

Can. 7.

Vetuerunt etiam, ne ulli essent Archidiaconis Officiales extra civitatem Episcopalem, utque ne ruri jus dicere possent, nisi ore proprio & præsentes. Ita statutum est in Concilio apud Castrum Guntherii anno 1231. in Concilio Turonensi anno 1239. in Concilio ad Vallem Guidonis, sive Lavallensi anno 1242. *Nec Officiales habere, excepto civitatis Archidiacono, cui permittimus Officiales in civitate solummodo, & non extra, &c. Ne extra civitatem Officiales seu Allocatos habeant, sed extra civitatem in propriis personis suis diligenter expleant officium*. Resciscum est & cassatum quidquid posthac juridicè agere se posse sperarent hi Officiales. Verè ergo, ut suprà aliquoties dictum est, ordinaria aliquando tandem evaserat Archidiaconorum jurisdictio, cùm delegassent, & cùm Canones hi ipsi, haud sanè iis propitii, ruti tantùm, non in urbe autem delegare vetent. Denique Concilium Bituricense anno 1286. innovavit decretum Conciliorum Provinciæ Turonensis, hoc limite tamen addito, ut possent etiam in posterum proprii esse ruri Archidiaconis Officiales, ubi hæc præscripta fuerat consuetudo: *Nisi de antiqua, præscripta & approbata consuetudine fuerit obtentum*.

Can. 12. Can. 8. Can. 4.

Can. 4.

Quæ ad Cleri Leodiensis reformationem edita sunt Statuta anno 1446. vetuere ne Archidiaconi & Decani Rurales definitivam litis cujuscumque sententiam aliis delegare possent, etsi possent quæ litium veluti præludia sunt committere. Idem prohibitum est Officiali Episcoporum. Concilium Colonience anno 1536. supponit ruri jus dici ab Officialibus Archidiaconorum, in eosque

Conc. to. 13. p. 1388. Conc. to. 14. p. 497. §16. §64.

id sibi juris vendicat Archiepiscopus, ut simoniacas illorum ulciscatur exactiones, re cum Archidiaconis ipsis communicata : *Archiepiscopali authoritate, communicato tamen cum Archidiaconis nostris, ut par est, consilio, quoad ejus fieri poterit, corrigere.* De his verisimiler Officialibus agitur eo ejusdem Concilii Decreto, quo prohibentur in Ecclesia & Tribunalia sibi excitare & exercere judicia. Denique Archidiaconos hortantur hujus Concilii Patres, *ne ullos inidoneos Officiales aut Decanos rurales deligant aut admittant.* Conquestus est Petrus Blesensis dum in Anglia Bathensi Archidiaconatu fungeretur, quòd Vicarium suum, quem Vice-Archidiaconum vocat, indicta causa Episcopus sus-
Epist. 38. pendisset : *Vice-Archidiaconum meum, cùm omni satisfactioni & justitiæ se offerret, in mei nominis contumeliam suspendistis.* Id verò ille demonstrat vehementer adversari Concilii Lateranensis Decretis, quæ non sinunt ab Episcopis suspendi, vel excommunicari, tum Archidiaconos, tum Officiales eorum, nisi servatis juris legibus & formis judiciorum solemnibus. Ex quo iterum patet, Archidiaconos ordinaria potestate fretos fuisse. Sed à vero non abhorret, hos Archidiaconorum Officiales in Anglia quoque, perinde ut in Francia, sublatos tande fuisse. Quod ad Germaniam autem pertinet, nemo non sibi facilè persuadebit, delectatos fuisse Episcopos Clericorum ministrorumque & Vicariorum multitudine, in quos Episcopalem sarcinam maxima ex parte rejicerent.

Cæterùm non Vicariorum dumtaxat & Officialium creatione suam ad se Episcopi jurisdictionem revocavere : non cassatione rursus duntaxat Officialium, quos sibi subjunxerant Archidiaconi : sed eo potissimùm decreto, quo vetuere, ne graviores, majoresque causæ, præsertim matrimoniales, alibi deinceps quàm in Episcopali foro diffinirentur, cùm ante de iis Archidiaconi judicarent. Respondit Innocentius III. ad Consultationem Archidiaconi Bituricensis de quæstione ad matrimonium pertinente, cujus ipse absente Episcopo judex erat : *Cùm matrimonia-*
C. Litteras de restitut. spoliat. *lis causa in tua præsentia tractaretur, Archiepiscopo in remotis agente.* At Concilium Londinense anno 1237. non tantùm insinuat cum Innocentio, absente tantùm Episcopo Matrimoniales causas coram Archidiacono agitatas fuisse : sed illud etiam addit, consuetudine tantùm, aut privilegio id potestatis Archidiaconis accessisse : prohibetque ne posthac causas ejusmodi graves definiant, nisi Episcoporum antè sententiam scisciteritur : *Si qui Abbates, Archidiaco-*
Can. 24. *ni, vel Decani, habent ex privilegio, vel consuetudine approbata, quod de matrimonialibus causis cognoscant, &c. ad definitivam sententiam non procedant, nisi habita priùs deliberatione cum Diœcesano Episcopo diligenti, ipsiusque requisito consilio & obtento.* Concilium ad Vallem Guidonis, seu Lavallense anni 1242. medicinale ferrum altiùs, immersit amputavitque omnem illam Archidiaconorum potestatem, qua antè judicaverant de causis matrimonialibus, de simonia, & de compluscules aliis, quibus vel depositionis pœna decernebatur, vel privationis beneficiorum. *Archidiaconi de causis matrimonali-*
Can. 4. *bus, simoniæ, & aliis quæ degradationem, vel amissionem Beneficii, vel depositionem exigant, nisi de speciali mandato sui Pontificis, nullatenus cognoscere vel diffinire præsumant.* Innui quin immo videtur hoc Canone, non legitima, sed usurpata potestate hactenus Archidiaconos usos esse in ejusmodi causis gravioribus dijudicandis : *Falcem suam in alienam messem mittentes.* Verùm id eò flecti potest, quod jamdiu inculcamus de delegatione primæva diutinaque, quæ dum perpetuatur, inopinis omnibus in ordinariam invalescit potestatem. Concilium Salmurienſe anni 1231. hoc idem Decretum iisdem verbis confirmavit.

Concilio Budensi in Hungaria anno 1279. constitutum est, ut Archidiaconi Hungariæ & Poloniæ deinceps ascisceretur ex peritissimis quibusque Juris Canonici, aut qui ei saltem operam gnaviter dedissent toto triennio, ut eam pararent sibi doctrinæ sacræ copiam, qua terminare fidenter possent causas matrimoniorum, aliasque permagni ponderis, quarum eis cognitionem, vel jus, vel consuetudo plurium Ecclesiarum vindicasset. *Cùm tam de jure, quàm de generali consuetudine, multarum Ecclesiarum* Can. 38. *Archidiaconi, jurisdictionem habeant causas matrimoniales & pleraque alias audiendi, examinandi, atque decidendi, statuimus, quod in Regno Hungariæ, & Provincia Poloniæ, &c.* Recentes erant tunc Hungaricæ Polonicæque Ecclesiæ, & necdum eruperat Archidiaconorum licentia, ut Episcopos exasperaret, & indultam potestatem vel coarctare, vel revocare omnino cogeret. Sic ergo illæ adhuc statuebant, jure & consuetudine generali niti hanc Archidiaconorum authoritatem, quod nempè prisco jure instituti essent Vicarii Episcoporum, consuetudine autem *multarum Ecclesiarum* ea delegatio in ordinariam potestatem excrevisset.

XI. In Concilio Provinciæ Auscienſis anno 1326. & Vaurensi anno 1368. rescissæ sunt sen- Can. 4. Can. 25. Lavaur. tentiæ, quascumque Archidiaconi pronuntiassent in causis matrimoniorum aut sponsalium, sine speciali Episcopi delegatione. Vaurense eos excepit Archidiaconos, quibus vel privilegium aliquod suffragabatur, vel præscripta consuetudo : *Nisi præscripta legitima consuetudine, aut privilegio aliud sit obtentum.* Sed Concilii tandem Tridentini Patres eò propendentes, quòd Ecclesia Gallicana universalem Ecclesiarum disciplinam inclinaverat, Archidiaconis & Decanis interdixit cognitione causarum omnium matrimonialium & criminalium, in ipso etiam visitationis decursu, easque integras Episcopis & intactas servari voluere. *Causæ matrimoniales &* Sess. 24. c. 20. De reform. *criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed Episcopi tantùm examini & jurisdictioni relinquantur.* Concilio Mechlinienſi anno 1570. & Mexicano anno 1585. innovatum est hoc decretum. Quin & illud addidit Maxicanum, ne Conc. to. 15. p. 809. 1155. possit Episcopus Officialibus suis delegare definitiones causarum, ubi agitur de divortio & separatione thori.

In Conventu Melodunensi Cleri Gallicani anni 1579. ita statutum est, causas matrimoniales & criminales ab Episcopo solo examinari ac judicari posse, cùm ita olim sanxerit Alexander Papa III. Ad summum eas ab eo posse Officiali suo civitatensi delegari. *Causas matrimoniales* Conc. Novissima Gallic. p. 108. 109. *& criminales, non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed Episcopi tantùm examini & jurisdictioni relinquantur.* Si Archidiaconus autem, vel alius quispiam Judex inferior *id sibi suo jure licere contendat*, aut propter regiarum Curiarum diversitatem, aut quacumque de causa alia : operam dabit Episcopus, ut ea sint rerum peritia & experientia hi Judices, ut causas istiusmodi plerumque impeditissimas expedire & enodare possint.

Itaque quamquam jamdiu in eo laboraretur, ut contentiosa lebefactaretur Archidiaconorum jurisdictio; fieri tamen ne in Gallia quidem ipsa potuit, quin residua ejus supereſſent documenta, &, quidem perilluſtria. Sanctissimè affirmavit Conc. to. 15 p. 90 912. Cardinalis Lotharingus in suo Remensi Concilio anni 1564. sibi se uni reservasse in ditione omni sua excommunicandi potestatem. In Concilio

cilio Remensi anni 1583. jussi sunt Archidiaconi & Decani Rurales tertio quoque mense inquirere in crimina enormia, & juridicas probationes ad Promotorem transmittere, qui canonicis pœnis in ea animadverti curabit, *nec tamen Archidiaconorum jurisdictioni præjudicium ullum afferet*. Regii Consilii decreto anni 1613. die 30. Martii, prohibiti sunt Archidiaconi Trecoricenses, ne ampliùs cognoscerent de causis matrimoniorum, eorumve quæ ad ea spectarent: ne monitiones, excommunicationes, vel earum absolutiones ullas expedirent, nisi expressa consensione Episcopi: denique & obambularent Parochias, & per sese, non per Vicarios eo munere fungerentur, ne pœnis subessent in Jure expressis. Senatusconsulto temporario Parlamenti Parisiensis anni 1618. die 17. Maii vetitus interim est Archidiaconus Bituricensis, dum Parochias obambulat, de causis judicare ullis, nisi levioribus. Senatusconsulto Parisiensi anni 1619. die 19. Januarii prohibiti sunt Archidiaconi Parisienses, eorumque Officiales, ne cognoscerent de causis matrimonialibus, aliisve utcumque ad matrimonia pertinentibus; ne monitiones vel absolutiones ullas decernerent, nisi permittente Parisiensi Episcopo; ne de causis gravioribus vel criminalibus cognoscerent, etiam in perlustrandis Parochiis: sed de levioribus tantùm; denique ut visitationis suæ gesta ad Officialem Parisiensem transmitterent.

Memoirs du Clerge. Tit. 2. part. 3. p. 49

In his certè leviuscula tantùm & subobscura priscæ jurisdictionis Archidiaconorum vestigia habes. Accipe nunc ubi paulò clariora & expressiora emineant. Anno 1633. die 18. Julii, Magni Consilii judicio confirmata est transactio inita inter Episcopum & Archidiaconos Carnotenses: statutumque proinde, ut ex Archidiaconis duo alternatim assisterent Episcopo Pontificiali pompa sacris operanti, & ad horas Officii sacri Canonicas; biennio quolibet omnes ditionis suæ Ecclesias lustrarent ipsimet per sese, & bimestri post spatio visitationum acta, tum suarum, tum Decanorum Ruralium, ad Tabularia Episcopi transmitterent; ut Major Archidiaconus duas sedes haberet, ubi suam explicaret jurisdictionem, duosque dumtaxat Officiales; Archidiaconus Blesensis unum Blesis Officialem haberet: Archidiaconi & eorum Officiales jurisdictione uterentur in judicandis causis civilibus Ecclesiasticis omnibus, præterquam matrimoniorum jam contractorum; ne possent de matrimoniorum publicationibus, quas Bannos vulgò appellitant, dispensare, nisi urgente ineluctabili necessitate, ubi cœpta jam matrimonia procrastinari sine gravi discrimine non possint; de causis criminalibus sui Archidiaconatus cognoscerent, nisi eos Episcopi Officialis prævenerit, judiciumque occuparit: hæreseos & sortilegii causas tamen non atringerent; de sententiis omnibus Archidiaconorum & Officialium eorum provocari posset ad Episcopum & ad ejus Officialem; semel anno quolibet Episcopus in visitandis Parochiis exhiberi sibi juberet ab Archidiaconis Regesta & Chartas eorum jurisdictionis ordinariæ, civilis & criminalis: nec non & sigilla; servare ea etiam penes se posset per dies quinque, eoque temporis intervallo, vel ipse per semet, vel per Vicarios suos exercere jurisdictionem Archidiaconi omnem, civilem, criminalemque.

Ibid. p. 51.

Illustria sunt hæc monumenta priscæ Archidiaconorum jurisdictionis, nonnullis in Ecclesiis, quàm in aliis vivacioris. His adde Senatusconsultum Divionense anni 1639. die 12. Augusti, quo sua Belnensi Archidiacono servatur incolumis jurisdictio Ecclesiastica contentiosa, tum ad causas matrimoniales, tum ad petitorias decimarum, aliasque, in quibus laici & sæculares possent coram Ecclesiastico Judice convenire, tum denique ad criminales Clericorum causas; postremò ita statuitur, posse Officiales sibi suos adjungere Archidiaconum, jurisdictionem per eos suam exerere, & monitoria decernere, jure tamen præventionis fruituro Officiali Augustodunensi. Idem præventionis jus Officiali Parisiensi adversùs Archidiaconos testis est Chopinus assertum fuisse. Hæc porro non infructuosè, ut spero, excerpta sunt ex judiciis Curiarum sæcularium, ut liqueat quantæ potestatis jus penes Archidiaconos esset & possessio, tot eis confirmata Conciliorum Pontificumque Decretis, quorum tumultuariam farraginem in hoc caput congessimus.

Fevret. de l'Abus l. 4. c. 3. n. 22.

L. 1. De Politia Eccles. T. 8. n. 2.

XII. Summatim ergo illud constat, Archidiaconum, quem inter ordinarios Judices recensuit Innocentius III. per plura sæcula extremæ etiam hujus ætatis, spectatum fuisse ut Vicarium generalem Episcopi, sed Vicarium perpetuum; *Vicarium non ab Episcopo assumptum, sed à jure datum*, ut loquuntur Canonistæ. Eo porro nomine penes eum erat depositum onus contentiosæ totius Episcopalis jurisdictionis: sicut nomine & jure primi Diaconi in Officiis Ecclesiasticis plurimùm poterat. Cùm post annum Christi millesimum cœpissent Episcopi accersere sibi Vicarios Generales, quos ad nutum possent exauthorare, & Officiales: Archidiaconi quoque paulatim spoliari cœpere antiqua latissimaque authoritate illa: quo factum est, ut præeuntibus Conciliorum placitis eos ad has angustias adegerint, *ut modicam pœnam possint imponere, vel ad modicum tempus suspendere*: ita certè tamen, ut nondum potuerit tantæ dignitatis splendor omnino obsolescere. Per Tridentinam Synodum non licet Archidiaconum esse, qui non idem Doctor aut Licentiatus sit, sive in Theologia, sive in Jure Canonico. Sermo alibi instituetur de visitationibus Archidiaconorum, de institutione Beneficiariorum per eos facienda, de Procurationibus, de Synodis, de prædicandi officio.

Regest. 14. Epist. 45.

Fagnan. in l. 1. Decr. Part. 2. p. 377. 378.

Sess. 24. c. 12.

Nec silerì debet, à Carolo ipso Molinæo illud idem observatum esse, quod nos suprà ad nauseam penè usque & inculcavimus, & variis astruximus probationibus; nempe Archidiaconatus meras olim fuisse administrationes, quæ in officia perpetua tandem assurrexerint. *Hoc verum, quando erant administrationes; sed postquam conversæ sunt in titulos, quisque jus suum ad factum & lucrum traxit, & administrationem neglexit*. Hinc illa incredibilis varietas inter diversarum Ecclesiarum Archidiaconos, qui ea jura obtinent quæ illis olim ab Episcopis concredita sunt, & consuetudinis posteà adminiculo roborata: at cùm alii alia & senserint & voluerint Episcopi, alia quoque aliorum jura Archidiaconorum fuere; adeò ut fuerint aliqui totius animarum curæ & jurisdictionis expertes. Caput *Gravem, de Excessibus Prælatorum*, fidem facit, Archidiaconos Episcopis suis fidei sacramento & hominio obligatos fuisse. Hinc illud viri doctissimi A Costa, Episcopos instar fuisse dominorum feudalium, qui pro arbitrio quisque suo hominum suorum jura & potestatem circumscribunt. *Nam ut Beneficiis sæcularibus, quæ vulgo feuda dicuntur, vassallus nil habet, quod non acceperit à domino, sic, &c.*

In C. 7. Tituli De offic. Archidiac.

In Titu. 23. De Offic. Archid.

XIII. Aptiùs claudi non potest hæc de Archidiaconis dissertatio, quàm objecto exemplo luculentissimo Mauritii Trecensis Archidiaconi, cujus hoc extat encomium apud Cantipratensem. Parochias pedes obambulabat, vicis villisque omnibus verbum Dei disseminabat, & Archidiaconi munus Apostolicarum Missionum laboribus & vigiliis consecrabat. Archidiaconatu tandem abdicavit sese, ut Monialium Abbatiæ rurensi operam industriamque suam conferret, & omnia circum oppida concionibus suis & pastorali pænè solicitudine juvaret. *Circuibat Diœcesin pedes, & eam*

L. 1. c. 1. n. 4.

& eam in solo baculo prædicationis officio visitabat, &c. Ab his Apostolicis functionibus ad Cenomanensem Episcopatum vocatus est, Præposito & Decano ejus Ecclesiæ, in quos divisa fuerant suffragia, suffragationem suam omnem in eum transferentibus. Dictum est suprà, migrantibus hinc Episcopis in eorum locum subrogatos persæpè fuisse Archidiaconos, Si eorum vita & sanctimonia ab hac Mauritii forma non recedebat, ea erat & ipsorum pietatis justissima merces, & Ecclesiarum gloria sanctitatisque custodia certissima.

De Parochis eorumque Vicariis. De Parochiis.

CAPUT XXI. P. 1. l. 1. c. 21.

De Parochis per priora Ecclesiæ sæcula; & primùm de origine Parochiarum.

I. Scripturæ novi Testamenti non agunt nisi de Ecclesiis Civitatum, & urbium. Veteris Testamenti disciplinæ id magis concinebat.

II. Probatur non fuisse tribus prioribus sæculis ullas ruri Ecclesias, ac ne in urbibus quidem, præter Cathedralem. Ex sancto Ignatio.

III. IV. Ex Justino & Canonibus Apostolicis.

V. Ex Eusebio.

VI. Ex Innocentio I. sub quo nondum sacrificium celebrabatur in Parochiis urbanis. Ejus rei ratio, De Fermento sacro quod ad eas mittebat Pontifex.

VII. Cur una tantùm communis celebraretur Missa, cui omnes interessent Presbyteri.

VIII. Sacerdotalia ferè omnia Episcopus ipse per se gerebat.

IX. De Fermento consecrato quod dictum est, probatur aliunde.

X. Iterum probatur res eadem.

XI. Quàm antiqui in urbe Roma Tituli, sive Parochiæ.

XII. Solvitur objectio sumpta è vita Damasi Papæ. Quo tempore cœptum est Romæ sacrificium offerri in Parochiis urbis.

I. DE Presbyteris Diaconisque quæ hactenus dicta sunt, de iis solùm dicta esse videntur, qui cum Episcopo in Diœcesis aut Provinciæ civitate principe residerent. Nihil hactenus ad privatas agrorum urbisque Parochias pertinuit, toto trium certè priorum Ecclesiæ sæculorum decursu. Quamobrem proximè accedit ad verum, prioribus his sæculis tribus Parochias in Agris & urbe nullas, aut nonnisi pauciissimas fuisse.

In Actis Apostolorum, in Epistolis Pauli, in Apocalypsi, de Civitatum & urbium Ecclesiis, Episcopis, aut Presbyteris frequens sermo est: de Parochialibus verò ruri Ecclesiis Presbyterisque
Ad Tit. 1. v. 5. nullus omnino. Paulus ad Titum scribit, reliquisse se eum Cretæ, *ut constituat per civitates Presbyteros.* Non ergo extra civitates. Hæc fuit fortasse causa, cur cùm in urbibus solis Presbyteri constituerentur, nec nisi unus in qualibet civitate ferè constitueretur, quem oporteret idcirco ordinari Episcopum; Episcopi & Presbyteri tunc nomen promiscuè & indiscriminatim pro eodem usurparetur. Constat enim in illa primorum temporum penuria, suum singulis civitatibus Episcopum, aut Presbyterum vix potuisse tribui: villulis verò per agros singulis nullo pacto potuisse. Operarii inter initia semper pauci; sed eorum charitas multa, multa vis animi & peritia. Itaque dispersis illis per urbes, brevi ad vicina quæque loca eorum doctrina pervadebat. His etiam exordiis suis Synagogam imitata rebus in multis Ecclesia est. Nam nec dispersi olim per vicos Levitæ ac Sacerdotes. Horum enim jubente Deo Moyses per clarissimas quasque urbes maximam partem distribuerat; cæteros verò numero longè plures, qui summo adessent Pontifici, in principe totius imperii Israelitici civitate adgregaverat. Non mirum ergo, si Apostoli Apostolicique viri, primi hujusce & alterius sæculi, hæc eadem sacræ disciplinæ vestigia sectati sunt.

II. Scripsit omnes Epistolas suas Ignatius ad maximarum urbium Ecclesias. De Episcopis, Presbyteris & Diaconis ita loquitur, ut hos à se separet nunquam, nusquam dispergat per agros. Nulla apud eum mentio, aut Presbyterorum in agris, aut Ecclesiæ alterius in urbe præter Episcopalem. Idem observari licet in Cypriani litteris, in quibus cùm multæ sint ad Presbyteros Diaconosque Carthaginis, nulla tamen est ad Presbyteros agrorum, vel quæ eorum meminerit. Sunt & aliæ multæ ad Presbyteros alios, Diaconosque, sed earum semper urbium, quæ Epist. 9. Episcopum haberent. Quòd autem est ex iis una ad Presbyteros, Diaconos, populumque Furnensem, ubi filetur Episcopus: id eo forsan factum est, quòd obiisset Episcopus, aut tum abesset; nam veri simile non est, in villula Diaconos Presbyterosque fuisse plures.

III. Perspicuè Justinus asserit, die Solis, qui nobis à Christo Domino Sole justitiæ, Dominicus est, qui in urbe, & qui ruri degebant, unum in locum omnes convenisse, ubi sacrificium offerebatur Eucharisticum, sacra Corporis Christi Communione præsentes reficiebantur omnes, quam ad absentes Diaconi deferebant. *Solis die omnium* Apol. 2. *qui in urbibus vel in agris degunt, in eundem locum conventus fit, &c. Præpositus preces & Eucharistias facit, &c. Distributio fit cuique præsenti, absentibus per Diaconos mittitur.* Hic mos mittendæ ad absentes Eucharistiæ, facem præferet iis quæ paulò post dicentur. Vides hìc interim, non plures in Ecclesias, sed unum in locum congregari, tum qui ruri, tum qui in urbe sedem habebant Fideles.

IV. Nihil habent Canones Apostolici, unde conjicias, Parochias ullas fuisse, vel in agris, vel etiam in urbibus, præterquam in Ecclesia Cathedrali, ubi Episcopus resideret. Ab illo Presbyteri & Diaconi nusquam separantur. Episcopo *Domini populus commissus est.* Pastor hic est, *qui pro animabus eorum rationem redditurus est.* Canone Apost. 40. Can. 15. Presbyteri Diaconique injussu ejus nihil rei agere debent: *Sine sententia Episcopi nihil agere pertentent.* Episcopo curæ esse debent omnia, *quæ propriæ Parochiæ competunt, & villis, quæ sub ea sunt,* τῇ παροικίᾳ, καὶ τοῖς χώροις. Vox porro illa παροικία, totam designat Episcopi Diœcesin, unà cum Civitate primaria, à qua pendent villæ vicique. Id ipsum intelligas Canone alio, ubi prohibetur Presbyteris & Clericis aliis, ne de Parochia, hoc est, Diœcesi sua ad aliam sine Episcopi consensu transeant. Sed rei quæ proposita nunc nobis est, illustrandæ opportunissimus omnium Can. 32. est Canon ille alius, quo discinguntur exauthoranturque Presbyteri, Clericique alii, qui conventus alios indixerint, adierintque, quàm quibus præsidet Episcopus, aut Altare aliud æmulumque excitarint contra Altare quod ille frequentat, & detestandum schisma conflaverint. *Si quis Presbyter contemnens Episcopum suum, seorsum congregationem fecerit, & alterum altare fecerit, deponatur quasi Principatus amator existens, similiter & reliqui Clerici.* His verbis perspicuè insinuatur, in Diœcesi una unam fuisse Ecclesiam, ad quam convenirent omnes cum Episcopo, & in qua esset Altare unum, ubi Episcopus

ſcopus unus, aut eo abſente, vel jubente, Presbyter offerret. Nam ſi in urbe vel ruri plures fuiſſent Eccleſiæ Parochiæque, ad quas coiret populus, & in quibus Presbyter ſacra celebraret, illis certè verbis ad ſignificandum ſchiſma uſi non eſſent Majores noſtri. Nec illi dicerentur ferocire in Epiſcopum, & rebellare velle, Eccleſiamque conſcindere, qui alibi conventum facerent, quàm ubi eſſet Epiſcopus; aut qui erigerent Altare aliud, ab eo diverſum, ubi Epiſcopus celebraret.

V. Multa ſuppeditat Euſebius non minùs probabilia ejuſdem rei argumenta. Dionyſius Epiſcopus Corinthi in ea quam ſcribit ad Soterem Papam Epiſtola, de collatis in pauperes eleemoſynis gratias plurimas agens, teſtatur hunc Eccleſiæ Romanæ morem fuiſſe, ut Eccleſiis omnibus, quæ in quibuſcumque eſſent urbibus, opitularetur : ἐκκλησίας τῶν πολλαχοῦ, τῶν κατὰ πόλιν πάσαν πόλις. Erant ergo in urbibus ſolùm Eccleſiæ. Alioqui in eas potiùs quæ oneri fuiſſent, ut egentiores, largitas ea derivanda fuiſſet. Narrat Cornelius Papa in ea quæ eſt ad Fabium Epiſcopum Antiochenum Epiſtola, Romæ eſſe Presbyteros quadraginta, Diaconos ſeptem, totidem Subdiaconos, miniſtros alios inferiores, viduas & ægrotos; quos omnes ſuis ſumptibus aleret Eccleſia. Si qui præter urbanos fuiſſent in agris Presbyteri, eos quoque commemoraſſet Pontifex, ut qui eorum etiam alendorum regendorumque curam ſuſtineret. Docet Dionyſius Alexandrinus Archiepiſcopus, eum morem eamque viguiſſe Eccleſiarum legem, ut Pœnitentium reconciliatio Epiſcopo reſervaretur, nec niſi illo abſente Presbyteris permitteretur, aut cùm in extremo vitæ diſcrimine jam penè animam agerent Pœnitentes. Unde colligere eſt, in ea ſolùm urbe, ubi eſſet Epiſcopus, ſolitam agi pœnitentiam; quod moris inde originem traxit, quòd antiquiſſimis temporibus non eſſent Eccleſiæ, non Presbyteri, niſi in urbibus & cum Epiſcopo. Hinc Euſebius, ex quo hæc deprompſimus, ait, poſt obitum Principum, qui Eccleſias noſtras omnes edictis ſuis everterant, omnibus in urbibus reſtaurari eas cœpiſſe. *Optatiſſimum ſpectaculum præbebat, Dedicationum ſcilicet feſtivitas per ſingulas urbes, & Oratoriorum recens conſtructorum conſecrationes.* ἐγκαινίων ἑορταὶ κατὰ πόλεις. Idem Euſebius oculis ſubjiciens magnificum illud Tyriæ urbis Templum, unum in ea Altare ſtatuit: *Poſt hæc Sanctum Sanctorum, Altare videlicet in medio conſtituit.* Quæ omnia unitatem Sacerdotii in unaquaque Diœceſi commendant. Ut enim Epiſcopus unus, ita & Eccleſia una, & Altare unum, ubi ſacra facienti Epiſcopo adeſſent omnes Presbyteri, & Euchariſtiam acciperent, ut oblationis conſortes, & hoſtiæ participes: offerrent autem ipſi nunquam, niſi abſente Epiſcopo, aut jubente.

VI. Innocentius I. Epiſtola ad Decentium Epiſcopum Eugubinum, obſervat ſua ipſius ætate, hoc eſt, ineunte ſæculo quinto, nullas adhuc ſibi fuiſſe in agris Eccleſias. Has enim quas Titulos appellat, intra civitatem conſtitutas eſſe, in quibus velut in Cœmeteriis eſſent Presbyteri; cum hoc tamen diſcrimine, quòd Cœmeteriorum Presbyteri conficiendorum ſacramentorum jus & licentiam haberent, non Presbyteri Eccleſiarum. Ac propterea ad hos Sacramentum, quod Fermentum appellat, mitteret Epiſcopus, ut intelligerent ab Epiſcopi communione ſe non eſſe alienos. Sic ergo ille: *De Fermento vero quod die Dominica per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ. Quarum Presbyteri quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco Fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra communione maximè illa die non judicent ſeparatos, Quod per Parochias fieri debere non puto, quia nec longè portanda ſunt Sacramenta, nec nos per Cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteros deſtinamus, & Presbyteri eorum conficiendorum jus habeant atque licentiam.* Non facilè mihi perſuaſerim, Fermentum iſtud ſacrum ejus generis panem benedictum fuiſſe, cujus nunc in Eccleſia uſus vulgatiſſimus eſt. Quid enim prohibere poſſet, quominus panis hujuſmodi ab urbe ad agreſtes Parochias deferretur? Teſtatur Paulinus in ſuis ad Auguſtinum & Alypium litteris, mittere ſeſe ab Italia in Africam panes Eulogiarum, velut mutuæ ſigna pignoraque communionis. Adde quòd Eccleſiæ Latinæ prioribus octo ſæculis inauditus fuit panis ejuſmodi benedictus, nec ullum prorſus ejus tamdiu veſtigium.

Propiùs ergo à vero abeſt, Fermentum iſtud non aliud quàm Euchariſtiam fuiſſe, quam ſolus conficeret Epiſcopus, & iis deinde Presbyteris civitatis mitteret, qui nec adeſſe ſacro potuerant, nec cum Presbyteris aliis ab ipſomet Epiſcopo ſacra hac communione impartiri. Tradit Euſebius, priſcos Pontifices Romanos ſecundi ſæculi ſolitos eſſe Euchariſtiam mittere in ſignum fibulamque communionis, ad remotiſſimarum Provinciarum Epiſcopos. Vetat Concilium Laodicenum, ne è Diœceſi una ad aliam, Eulogiarum inſtar, Euchariſtia mittatur. Lucianus Martyr, cujus Acta referuntur apud Baronium anno 311. poſt celebratum ſacrificium, & acceptam Communionem, eandem abſentibus miſit. Juſtinus Martyr id ipſum ſuprà teſtificatus eſt, oblato ſacrificio, ſacro epulo veſci præſentes, ſive ex urbe, ſive ex agris veniſſent, abſentibus Euchariſtiam per Diaconos deferri ſolitam.

Nec mirum, ſi Euchariſtia Fermentum appelletur. Non enim à ſimilitudine veri alienum eſt, iis temporibus Eccleſiam Latinam in offerendo Sacrificio uſam eſſe pane fermentato. Multa dici in eam rem poſſent. Sed ut à difficiliori quæſtione abſtineam, unum dico, Euchariſtiam propterea Fermentum dici potuiſſe, quia myſticum quoddam & divinum fermenti genus eſt, quo commiſcemur omnes & incorporamur Chriſto, & ſecundum Paulum, *Unus panis, unum corpus multi ſumus, qui de uno pane participamus.*

VII. Nec eſt quòd ſtupeat aut reſiliat quis, ubi dicimus unam tantùm eo ævo celebratam uno die fuiſſe Miſſam, ubi & adeſſent Epiſcopo ſacris operanti Presbyteri alii, & Communionem perciperent, quæ deinde aliarum urbanarum Parochiarum Presbyteris mitteretur, qui adeſſe non potuiſſent. Conſtat enim, primis illis ſæculis & unam in qualibet urbe fuiſſe Eccleſiam, & in qualibet Eccleſia unum excitatum fuiſſe Altare, & ad Altare quodlibet unam non amplius Miſſam celebratam die quolibet fuiſſe, non plures. Poſtquam autem cœpere in urbe Roma plures conſtrui Parochiales Eccleſiæ, Presbyteri penes quos cura earum erat, ab Epiſcopo quidem ſemper uti anteà Communionem accepere, ſed quæ ad eos per Acolythos deferretur. Faciebat ea conſuetudo, ut Epiſcopo Presbyteri & devinctiores eſſent & obſequentiores; nec facilè Altare contra Altare erigerent, aut fædo ſchiſmate Eccleſiam lacerarent. Ejuſmodi nihil metuendum à Cœmeteriorum Presbyteris, quibus nec ſubjecta plebs ulla, nec loco addicta erat. Quare & illis ſacrificii oblatio permiſſa eſt, non aliis.

VIII. Primis illis initiis ſolus vulgò baptizabat Epiſcopus, ſolus Altaribus Pœnitentes reconciliabat, ſolus offerebat, niſi quem ex Presbyteris ſuum ſubſtituere in locum, & offerre juberet. Quare & in maximis quibuſque urbibus una erat tantùm Eccleſia, fons unus Baptiſmalis: quem uſum baptizandi retinet adhuc Italia. Hinc & unum in quo offerretur, Altare.

IX.

4. Hiſt. c. 23.
6. c. 43.
6. c. 44.
10. c. 3. 4.
Innoc. I. Epiſt. 1.
Laſ. c. 24.
Can. 14.
1. Corin. 10. v. 17.

IX. Faciunt apertè ad explicationem illam Epistolæ Innocentii I. verba libri Pontificalis in vita Melchiadis Papæ. Perspicuè enim ibi traditur oblationes ab Episcopo consecratas, ab eo transmissas fuisse ad alias Ecclesias, idque vocari Fermentum: *Hic fecit ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Quo nihil expressus, nihil clarius. Vix enim quidquam aliud nisi Eucharistiani intelligas clarissimis illis verbis, *Oblationes consecratæ ex consecratu Episcopi.*

X. Porro nemo certè inficias ibit, quin Pontificibus Melchiade & Innocentio, hoc est, sæculo quarto toto, Romæ Parochiæ omnes intra urbem essent, extra urbem verò in agris nullæ. Habebat certè Decentius Episcopus Eugubinus ruri aliquas. Quærit enim ab Innocentio, an eò essent singulis diebus Dominicis mittenda sacramenta. Ego verò facilè crediderim, recens in eo Episcopatu institutas eas fuisse, quæ nullæ adhuc in Romano essent: ideò & addubitasse Decentium, an esset earum Presbyteris permittenda potestas offerendi. Id quod permittendum consulit Innocentius, quemadmodum & Cœmeteriorum juxta urbem Presbyteris concessum fuerat *conficere Sacramenta*, quæ verba Eucharistiæ propria sunt, non autem Eulogiarum panis. Quare nec illud fermentum, aut fermentatum panem vocat Melchiades, sed *quod declaratur fermentum*; quasi diceret, Panem hunc, quem Presbyteris pro vinculo communionis mittit Episcopus, ita haberi, quasi fermentum necessarium ad Panem illum cælestem, qui est Corpus Christi.

XI. Neque verò longè mihi videtur quæsita conjectatio, si dicam sæculo quarto recentissimas adhuc fuisse in urbe Roma Parochias, quippe quæ ruri necdum essent ullæ. Obstat tamen idem, qui Damaso inscribitur, Liber Pontificalis. Hæc enim ibi de Evaristo Papa sæculo secundo: *Hic Titulos in urbe Roma divisit Presbyteris.* Erant autem sine controversia Tituli Ecclesiæ; quo sensu etiamnunc hodie ea vox usurpatur. Nam & id apertè testatur Pius Papa in Epistola ad Justum Episcopum Viennensem: Si certa tamen illi Epistolæ fides constet. *Antequam Roma exiisses, soror nostra Euprepia Titulum domus suæ pauperibus assignavit, ubi nunc cum pauperibus nostris commorantes, Missas agimus.* Ostendit Baronius ex verbis Ambrosii, Augustini, Gregorii, & Juris etiam Civilis; possis addere & Cassiodorum; domos aut agros appenso velo, aut vexillo, in quo esset imago Principis, fisco solere addici. Jussit Theodosius Imperator Infidelium templa Fidelibus attribui, *collocato in eis venerando Christianæ Religionis signo.* Nemo tamen facilè adducetur, ut credat, eò veniisse secundo sæculo Fideles, ut erecta supra domos Cruce exasperarent persecutorum iras, & in se provocarent. Itaque pluris facienda esset illa altera Baronii ratio, Ecclesias propterea Titulos dici, quòd Presbyteros, penes quos earum cura erat, Titulum inde ducerent & nomen. Quanquam posset & illud dici, Ecclesiis quidem signa religionis quædam esse appensa, sed quæ tametsi notissima essent fidelibus, infidelibus tamen nullam rei suspicionem moverent. Nam & Grammaticos constat & artium liberalium professores, ejusque modi homines alios, habuisse pro foribus Titulos, & signa aliqua, quæ eorum & sedem & artem indicarent. Denique liber idem Pontificalis in vita Dionysii Papæ, verbis conceptis hæc habet: *Hic Presbyteris Ecclesias divisit, & Cœmeteria, Parochiasque & Diœceses constituit.* Non absimile vero est, fugatis persecutione sæviente Presbyteris, eversisque Ecclesiis, novam deinde à Dionysio factam esse Parochiarum in Urbe divisionem. Harum porro Parochiarum numerus in vita Marcelli Papæ designatur apud eundem Scriptorem his verbis: *Hic viginti quinque Titulos in urbe Roma constituit, quasi Diœceses propter Baptismum, & Pœnitentiam multorum, qui convertebantur ex Paganis, & propter sepulturas Martyrum. Hic ordinavit viginti quinque Presbyteros in urbe Roma, Episcopos per diversa loca viginti unum.* Quibus ex verbis manifestissimum est, Titulos, Ecclesias, Parochias, Presbyteros in agro Romano nullos, sed intra Urbem omnes fuisse. Et in his Ecclesiis baptizari, sepeliri, agi pœnitentiam, non autem offerri moris fuisse. Id verò observandum, in compendiosissimis illis apud Damasum veterum Pontificum Vitis, Presbyteros ordinari perpaucos, Episcopos verò nonnunquam plures. Cujus rei ratio in promptu est. Soli enim urbi Presbyteros Romani Pontifices, Episcopos verò Provinciis compluribus ordinabant. Adde quòd jam inde à prioribus illis sæculis in minoribus quibusque Italiæ & Orientis urbibus esent Episcopi, ut faciliùs ruralibus Parochiis carere potuerint.

XII. Unum restat, ut dicam de eo quod apud Authorem legitur eundem in vita Siricii Papæ: *Hic constituit, ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet, declaratum quod nominatur fermentum.* Jam enim negari vix potest, quin Parochiales Presbyteri Missas ipsimet celebrarent. Hoc scilicet sibi juris pepererant eo temporis intervallo, quod à Melchiade ad Siricium usque fluxerat. Quæ sæculi quarti pars erat maxima. Cùm ergo in Parochiis offerrent suis, arbitrati sunt sibi jam opus non esse eo consecrato Pane, quem Episcopus solitus erat mittere. Itaque ut hoc Presbyterorum observantiæ & suæ cum Episcopo communionis documentum permaneret, statuit Pontifex, ut eum Panem deinceps consecratum suscipiant, *declaratum quod nominatur fermentum.* Quoniam ex ipso textu Evangelico, & interpretatione Chrysostomi, ac Origenis, veritas Evangelica instar est divini cujusdam fermenti, quod animabus nostris commisceatur, easque cœlesti vi ac sanctimonia sua imbuat. Versatus est luculentissimè in hoc argumento Sirmundus, ubi de hujusmodi pane ac fermento mystico demonstravit illud non aliud esse, quàm Eucharistiam. Posset quidem Siricii Epistola Decretalis de solis intelligi in urbe Roma Cœmeteriis: meliùs tamen intellexeris de Parochialibus Ecclesiis aliorum Episcopatuum, earumque Presbyteris. Id his verbis videtur innui: *Episcopi loci designati.* Innocentius qui Anastasio successit successori Siricii, docuit nos suprà, Parochiales Romæ Presbyteros privatas & sejunctim ab Episcopo Missas nondum solitos celebrare.

Baron. ann. 112. nu. 4. 5. 6. Cassiod. l. 4. Ep. 14. l. 5. Ep. 7. Cod. Theod. L. 2. Tit. 14. Leg. 1

Sirm. de Azymo c. 5.

CAPUT XXII. P. I. L. I. C. 22.

Rursus de Parochiarum origine & antiquitate.

1. *Alexandriæ erant Parochiæ plures, & in singulis plures Presbyteri, quorum primus erat Parochus.*

II. *Episcopus Alexandrinus è Parochis cogebat Synodum, ubi cum Episcopis, qui tunc in urbe erant, errores novos configebat. Quanti interfit demonstrare antiquissimam Presbyterorum erga Episcopos subjectionem.*

III. *Sunt apud Athanasium in agro Alexandrino & Parochiæ & Parochi.*

IV. *Missas in Parochiis Alexandrinæ urbis celebratas fuisse nullas, ex eodem probatur Athanasio.*

V. Pro-

V. Probatur & ex Leone Papa, qui solemnioribus festis diebus Missas celebrari jussit duas.

VI. Extat adhuc in Ecclesia Græca vestigium aliquod ejus consuetudinis, unius tantùm celebrandæ Missæ.

VII. Non erat olim ea fidelium multitudo, quæ est hodie.

VIII. Superioribus opponuntur multa.

IX. Eadem solvuntur.

X. Res tota concluditur. Judæis unum erat templum, unum sacrificium. Nec erant Gentilibus in viculis singulis templa.

I. ECclesia Alexandrina Romanæ omnium Matris tanquam major natu Filia, eoque primæ post eam, id est, secundæ Sedis culmine decorata est. Ergo in multis ut puto filia cum matre consentiet. Ideò & Epiphanius refert ineunte quarto sæculo in urbe Alexandrina plures fuisse Ecclesias, quæ omnes Archiepiscopi ditioni subessent, & quibus singulis sui præficiebantur Presbyteri. *Etenim quotquot Alexandriæ Catholicæ communionis Ecclesiæ sunt, uni Archiepiscopo subjectæ, suus cuique Præpositus est, qui Ecclesiastica munera iis administret.* Vici urbis eorumque ædes, Ecclesiæ cuique proximiores, ideoque subjectæ, *Lauræ* dicebantur : λαυραὶ, λαβραῖ. Unde nomen duxere ea Monasteria, quorum Cellulæ ejusmodi vicis separabantur. Erant in Ecclesiis singulis multi Presbyteri : πολλοὶ συμπρεσβύτεροι, καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν. Eorum unus præerat cæteris : ὃς προίσατο. Ecclesiarum istiusmodi nomina cùm edidisset Epiphanius septem vel octo, subjicit alias fuisse complures : Arium autem unius ex Ecclesiis hujusmodi Rectorem fuisse Parochumque, alterius Colluthum, Carponam item & Sarmaram; hos Presbyteros erroris sui venena sparsisse, cùm diebus Synaxeos concionem haberent ad populum, quem & varias distraxere in partes & suos sibi singulos de suo nomine fecere sectatores : unde Colluthiani alii, alii Ariani. Addit Epiphanius adduxisse Arium in suas partes Presbyteros septem, Diaconos duodecim, Virgines septingentas. Denique Alexandrum Archiepiscopum coactis Presbyteris suis & Episcopis aliquot, qui tum Alexandriæ inventi sunt, συγκαλέσαι τὸ πρεσβυτήριον, καὶ ἄλλους τινὰς ἐπισκόπους : re maturiùs considerata, communione privasse Arium, & urbe expulisse; quo factum est, ut assecla ejus omnes ab Ecclesia secederent. Hæres. 69. n. 1. & Hæres. 68. n. 4.

II. Ex iis quæ refert Epiphanius multa edocemur, 1. Divina quadam sapientia Ecclesiam id unum maximoperè enixam esse, ut muniretur diligentissimè authoritas Episcoporum adversùs Presbyterorum erupturam quandoque audaciam : utque hi illorum ditioni & imperio essent omnino obnoxii : cùm prima omnium & pestilentissima, & qua diutissimè exagitata est Ecclesia, hæresis Ariana, à Presbytero cupidissimo honoris, & subjectionis impatientissimo ortum habuerit. 2. Alexandriam urbem post Romam omnium certissimè maximam, cùm plures fortè quàm Roma Fideles haberet, quia priùs in Oriente fides illuxerat, & quia minùs ibi quàm Romæ sævierant Imperatores Ethnici : plures etiam habuisse Parochias intra mœnia, & in singulis Presbyteros plures : cùm Romæ singulis Parochiis singuli præessent Presbyteri. 3. Ex his Parochialibus Alexandriæ Presbyteris unum fuisse, penes quem esset præcipua authoritas, ut Arium & Colluthum. 4. Parochiarum quæ essent in agro Alexandrino mentionem hìc fieri nullam; omnesque adeò tum Parochias, tum Presbyteros, ut Romæ, ita & Alexandriæ intra urbem fuisse. 5. Alexandrum Alexandrinum Episcopum, ut Arii hæresin, Ariumque damnaret ipsum, Presbyterorum convocasse collegium, πρεσβυτήριον, cum Episcopis iis, qui tum Alexandriæ reperti sunt, & ab ea Synodo primum in Arianos emissum esse fulmen anathematis. Nec abhorret à vero, illo Presbyterali seu Sacerdotali Collegio comprehensos esse Diaconos, quòd hi quoque in Oriente perquè ut & in Occidente Synodis interesse solerent. Id sanè jam observatum supra est, & Ecclesiæ ipsius Romanæ exemplo probari potest, ubi istiusmodi Concilium, cui Diaconi intererant, *Presbyterium* appellatur. Verum quidquid sit de Diaconis, hoc ex eo loco certissimum est, Episcopum cum Presbyteris eam hìc conflasse Synodum, quæ de causis majoribus ageret, quæ damnaret hæreses, & hæreseon authores communione ejiceret. Quòd si moræ impatiens Alexander huc suæ ditionis sacræ Episcopos non convocavit, eo fortè propterea usus est consilio, ut remedium quod serpenti malo adhibebat, quò promptius, eò efficacius esset; & quòd in Alexandrina Ecclesia id moris inolevisset, ut comprovinciales non expectarentur Episcopi, ne tum quidem cùm novus Alexandriæ Episcopus deligendus erat. Id eodem quo suprà loco observat Epiphanius : *Cum hæc sit consuetudo Alexandriæ, ut post Episcopi mortem successor non diutiùs differatur, sed subinde pacis tuendæ gratia subrogetur, ne aliis hunc, aliis illum amplectentibus, jurgia in vulgus & contentiones existant.* Et hoc ipsum est quod Hieronymus voluit, ubi dixit, ab Alexandrinis Presbyteris unum è gremio suo statim in Sedem vacantem evehi : non expectatis quidem Provinciæ Episcopis, sed adhibitis tamen ad electi consecrationem Episcopis aliis, quorum erat semper in maxima & opulentissima urbe multitudo non parva, ut liquet ex iis, quos tum ad Arii damnationem Alexander convocavit. 6. Eo loco apud Epiphanium non Parochiæ vocem adhiberi, non Parochi : sed quod nobis est Parochia, id ab eo Ecclesiam dici, vel Lauram : & quod nobis est Parochus vel Rector, ab eo Presbyterum ex antiquissimo & pervagatissimo usu appellari. Lauræ meminit Athanasius in Epistola ad Solitarios. Siric. Ep. 2. Ibid. n. 11.

III. Ostendit autem idem Athanasius, in agro Alexandrino, pagisque ejus majoribus, & Ecclesias fuisse suas & Presbyteros. *Mareotes ager, χῶρα, est Alexandriæ, quo in loco Episcopus nunquam fuit; immo ne Chorepiscopus quidem, sed universæ ejus loci Ecclesiæ Episcopo Alexandrino subjacent, ita tamen ut singuli Pagi, κώμαι, suos Presbyteros habeant. Sunt autem Pagi isti maximi decem numero, aut aliquanto plures. Pagus autem in quo Ischyras habitat, minimus est, & pauciissimorum hominum, adeo ut non ibi, sed in proximo Pago Ecclesia sit constituta.* Erant ergo Parochiæ Parochique in majoribus vicis, μεγίσας, κώμας, ex quibus pendebant vici villæque minores. Illud autem nosse operæ pretium esset, an rurales illæ Parochiæ Constantini Magni Imperio antiquiores fuerint. Ea de re certi quidquam definiri non posse existimem. Dicemus inferiùs suo loco nonnulla, quibus aspergatur ei rei aliquid lucis, non quibus certa veritas eruatur. Si quæ inter Athanasium & Epiphanium hìc pugna sit de Parochiis in agro Alexandrino sitis, quas hic nullas, ille non paucas memorat : vel secundùm Athanasium pronuntiandum erit : vel potius aliter & aliter interpretandus erit ager, ut proximæ urbi nullæ fuerint Parochiæ; aliquantò remotiores fuerint non paucæ, nempe in majoribus vicis. Apol. 2.

IV. Ut illud minùs molestè feras, accedemus ad aliud quidpiam, quod minoris non sit momenti, & quod ex Athanasio ipso illustretur. Calumniati sunt Athanasium Sycophantæ quidam apud Imperatorem, quòd conventus sacros habuisset, & rem divinam feciisset in Ecclesia, quam idem Imperator Constantinus construi Alexandriæ jusserat : idque eum antè feciisse, quàm vel dedicaretur Ecclesia, vel suis partibus omnibus esset absoluta.

Factum

Factum non negat Athanasius in Apologia ad Imperatorem, sed vim excusat, aut potiùs prævidam pietatem infinitæ cujusdam hominum multitudinis. Cùm enim aliæ urbis Ecclesiæ minores essent, quàm ut Fideles omnes caperent: atque adeò in solemnitate Paschali sacro simul omnes adesse non possent: Archiepiscopum in ista, quæ jam erat cæteris capacior, offerre coegerunt. *Cùm Ecclesiæ paucæ parvæque essent; magnoque tumultu poscerentur, ut in magna Ecclesia Conventus celebrarentur.* Petitioni eorum antequam assentiretur Athanasius, contestabatur, orabatque enixiùs, ut *etiam cum compressione & afflictione in aliis Ecclesiis cætus agerent.* At plebs Episcopum non audiit, comminata festum se diem mediis in agris potiùs celebraturam; quoniam superiore Festo Pentecostes, & mulieres, & infantes non pauci præ turba penè essent extincti.

Apol. ad Constant.

Ex quibus illud profectò conficitur, Alexandriæ diebus solemnioribus solitam esse unam tantùm in majore Ecclesia Missam celebrari: cæteros verò Presbyteros seu Parochos, ut antè de urbe Roma observatum est, in privatis Ecclesiis nequaquam obtulisse. Qua de re si quod supereſt dubium, id omnino evanescet auditis illis Athanasii verbis, ubi docet persuasissimum hoc omnes eo tempore habuisse, totam fidelium multitudinem uni sacrificio interesse, in unam simul omnes cum Christo hostiam debere conflari, non locis divisam, non varias per Ecclesias dispersam: *Quid ergo rectius putas, particulatim & divisè unà cum periculo elisionis populum synaxes facere, an potiùs ut in locum omnium bene capacem conveniat, & unam eamdemque sine dissonantia vocem reddat? Certè id rectius est, cùm id concordiam unanimis multitudinis ostendat, & Deum ad exaudiendum promptiorem habeat. Nam si pro ipsius Salvatoris pacto in consensu duorum quodcumque petierint, fiet: quid igitur futurum, ubi ex tot tantisque populis in unum congregatis una vox respondeatur, acclamantium, Amen? Quis non inter felicia prædicet, cùm videat tantam multitudinem in unum locum convenire? Quid gaudii ibi ex mutuo invicem conspectu, antea solitis in diversa loca dispertiri?*

V. Id Baronius conjicit in annum 350. Si res ita se haberent, eo tempore quo Imperatores Christiani Christianam Ecclesiam omni ope & gratia fovebant: quid cùm sævirent Imperatores? Fatendum tamen non tam metu persecutionis unam una die in singulis urbibus fuisse Missam de more celebratam, quàm Ecclesiæ unitatis conservandæ desiderio, & ejus asserendæ observantiæ, quam Presbyterorum erga Episcopum suum summam esse oportebat. Id ex eo manifestiùs adhuc ostenditur, quod scribit Leo Papa ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum: ubi sancit alteram celebrari Missam eodem die in eadem Basilica Festis solemnioribus, cùm plurima supererit populorum multitudo, quæ primæ non potuerit adesse: quòd æquum non sit unius sacrificii offerendi consuetudinem servari, tanto publicæ fidelium pietatis cum detrimento tunc sanè conjunctam. *Illud volumus custodiri, ut cùm solemnior Festivitas conventum populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo convenerit, quam recipere Basilica simul una non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur, ne his tantùm admissis ad hanc devotionem qui primi advenerint, videantur hi, qui postmodum confluxerint, non recepti. Cùm plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties Basilicam, in qua agitur, præsentia novæ plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem, ut quædam pars populi sua devotione privetur, si unius tantùm Missæ more servato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte convenerint.*

Epist. 81.

VI. Ostendunt hæc Leonis verba, *unius sacrificii more servato*, vetustissimam hanc Patriarchatus Alexandrini fuisse consuetudinem, ut semel tantùm in die, in majoribus etiam urbibus & Festis solemnioribus offerretur. Morem hunc servat etiamnunc Græca Ecclesia. Una enim uno die in Ecclesiis Ædibusque sacris singulis Missa celebratur. Sed ædicularum sacrarum apud eos multitudo longè maxima est. Unde non sine causa dubites, an ad hoc Leonis responsum accommodaverit se Ecclesia Alexandrina: an hoc maluerit, quod etiamnum hodie faciunt Græci, plures quidem, sed in singulis singulas Ecclesiis ædiculisque sacris celebrari.

VII. Id verò minùs tibi mirum videbitur, si perpendas, 1. Pauciores tunc adhuc infideles in Christianæ fidei castra confugisse; nec eam quæ nunc est fidelium multitudinem fuisse. 2. Adventante jam vitæ fine, aut certè majori jam ætate Christianos plerosque sacro fonte tingi solitos fuisse; quocirca Fidelium propriæ Missæ interesse non poterant. 3. Pœnitentes à Fidelibus avulsos, ne ipsos quidem Missæ Fidelium adesse potuisse.

VIII. Nec dissimulanda sunt tamen, aut obruenda silentio argumenta ea, quibus effici videtur, non in urbibus tantùm, sed in agris etiam, & Ecclesias & Presbyteros jam tum fuisse Parochiales. Vetat enim Canon Apostolicus, nequis extra Diœcesin suam per urbes, aut pagos, πόλεις, ἢ χώρας, ordinationem faciat. Ordinabant ergo Episcopi in subjectis sibi pagis & urbibus. Id verò idem est stylo veteri, ac Parochiam alicui, aut Beneficium Ecclesiasticum ruri conferre.

Can. Apost. 36.

In Concilio Eliberitano, Ecclesia Cathedralis, *locus in quo prima Cathedra constituta est Episcopatus*, secernitur ab aliis, quæ communicatorias etiam dant litteras. Est & ibi mentio Diaconi, qui Ecclesiam regat: *Si quis Diaconus regens plebem*. Asserit denique Garcias in vetustissimis MMSS. aliquot sub finem hujus Concilii subscriptiones reperiri Presbyterorum triginta sex, cum adjuncto Pagi cujusque nomine, cui præessent. Verùm earum subscriptionum mihi omnino suspecta fides est. Quidni enim potiùs Episcoporum inventæ subscriptiones sunt? Præterquam quod nusquam alibi ferè reperias cum addito propriæ suæ Ecclesiæ nomine Presbyteros subscripsisse.

Con. 58.

Can. 77.

IX. Cæteros Diœcesis Clericos à *Clericis urbicis* secernit Cyprianus, quibus alio in loco adscribit Numidicum Presbyterum glorioſa Confessione Christi illustratum: *Ut Numidicus Presbyter adscribatur Presbyterorum Carthaginensium numero, & nobiscum sedeat in Clero, luce clarissima Confessionis illustris.* Hæc etsi sua probabilitate non carent, non tamen extorquent assensum; nec talia sunt, quæ cum oppositis, aut numero, aut pondere certare possint. Eusebius in ea quam habuit concione in Dedicatione Ecclesiæ Tyri magnificentissimæ, testatur eo Christi gloriam & invictam potestatem elucere maximè, quòd innumera cernerentur templa per urbes & agros, innumeræ Basilicæ, ἢ χώραν, ἢ πόλιν. Verùm id ad ea spectat tempora, quæ Constantini posteà & imperium secuta sunt, & conversionem. Carthaginem Cyprianus quasi alteram exhibet æmulamque in Africa Romam, Carthaginenses Clericos supra alios ea proportione extollit. Qui est Concilii Eliberitani Canon supra laudatus, de Metropolitano explicandus est. Is enim verissimè est *primæ Cathedræ Episcopus*. In altero verò ejusdem Concilii Canone sermo est fortè de Diacono, qui aut absente Presbytero & Episcopo, aut sede vacante Ecclesiam gubernaret. Ex Concilio Sardicensi, *non est danda licentia ordinandi Episcopum in vico aliquo, vel modica civitate, cui sufficit unus Presbyter*: Presbyter hic vel urbeculæ, vel Pagi Parochus erat. Verùm tempore Concilii Sardicensis jam dudum per totum Imperium

L. 1. Ep. 8. L. 4. Ep. 10.

Hist. l. 10 c. 4

Can. 6.

fides

fides convaluerat. Nullius porro ferè rei tempus constitui potest ex Apostolicis Canonibus, cùm ne ipsorum quidem tempus exploratum sit. Quippe unum id aut scitur, aut sciri putatur, prioribus quatuor Ecclesiæ sæculis eam & Canonum Apostolicorum, & Apostolicarum Constitutionum compilationem concinnatam, auctamque in dies fuisse; quo autem tempore quisque Canon, aut qua ex Ecclesia inter Orientales prodierit, penitus incompertum est. Idem non inscitè augurantur aliqui de Eliberitanis Canonibus: eam fuisse Hispaniensium Canonum collectionem ineunte quarto sæculo factam, aut non multùm adulto. Sed è diverticulo in viam redeundum nobis est.

X. Ex antedictis ergo illud collige, rurales Parochias quarto tantùm sæculo, nec ubique eodem tempore initium habuisse. Urbicas ruralibus antiquiores esse, easque in majoribus tantùm urbibus; in iisque Ecclesiis initio incruentum Ecclesiæ sacrificium non offerri solitum. Porro in veteri Testamento unum erat Templum ad totum Israelitici Imperii cultum religiosum, unus sacrificiis omnibus locus. Cùm primùm autem Templa alia, vel ab Jeroboamo, vel à Samaritis extrui cœpere, scissa est & profanata religio. Apud Gentiles autem nequaquam verisimile est, nec probari certis ullis argumentis potest, & Templa fuisse in singulis vicis, & Sacerdotes. Quare nec mirum debet cuiquam accidere, siquid ejusmodi secuta initio Ecclesia est, in constituenda exteriori disciplina sua.

CAPUT XXIII. P. I. l. I. c. 23.

De Parochorum jure & officio per octo priora sæcula.

I. Presbyterorum urbicorum collegium, quasi Senatus erat Episcopi. Ibi de causis agebatur majoribus, & intererant sæpè Episcopi alii.

II. Pœnitentiam administrabat Episcopus; ea absente, vel ægrotante Presbyter.

III. Plerumque baptizabat Episcopus.

IV. Pœnitentias secretas imponebant Presbyteri. Ejus rei argumenta sumpta è vita beati Ambrosii.

V. Argumenta alia ex Conciliis Africanis.

VI. Imponebant nonnunquam & publicam.

VII. In Ecclesia Romana Presbyteri non confirmabant.

VIII. Etsi fortè confirmarent alibi.

IX. Quod confirmandi potestatem Presbyteris communicari ab Episcopis, in majorem Episcopatus gloriam cedat, quàm si eam sibi solis semper retinuissent.

X. Potuerunt aliquando Presbyteri excommunicare; id est, Parochi.

XI. An Minores Ordines potuerint aliquando conferre.

XII. Acceditur ad Ecclesiam Græcam. Quàm propè Parochorum ordo ad Episcopalem accedat.

XIII. His licebat excommunicare.

XIV. Episcopo ubi aderat, Baptismus solennior reservabatur.

XV. Pluribus ostenditur communicata esse Presbyteris, aut Parochis confirmandi potestas.

XVI. Item prædicandi, & dimittendi peccata.

XVII. XVIII. XIX. XX. Jura & officia Parochorum ac Presbyterorum sæculo V. VI. VII. VIII. Ubi nonnulla etiam de Diaconis.

I. QUæ superiori utroque Capite dicta sunt, ea jam satis fortasse declarant, quæ sint & jura, & officia Parochorum. Nec de Vicariis Generalibus, aut Archipresbyteris agere licuit, & de Chorepiscopis, quin simul & de his diceretur. Quoniam Officia isthæc omnia unus idem gerebat. Augustinus ex Possidio antè Presbyter Hipponensis, id est Parochus, quàm Episcopus fuit. Idem de Simpliciano dixeris & de Claudiano, de Basilio & de Gregorio Nazianzeno. Erant enim hi Civitatis Parochi, Episcopi Consilium, & Clerus Ecclesiæ Cathedralis: quales sunt etiamnum hodie, Titulorum, hoc est Parochiarum, quæ in urbe Roma sunt, Presbyteri, ac Diaconi Cardinales, ex quibus conflatum est sacrum illud Collegium, Augustissimumque Romæ Consistorium, ac Concilium Papæ. E Parochis convocatis ab Episcopo suo, & ex Episcopis aliis, qui tum fortè aderant, multi autem in majoribus urbibus ferè semper aderant; ex iis, inquam, fiebant Synodi, quæ de fide & disciplina decernerent, & Ecclesiæ cuique privatæ ponerent leges. Vidimus paulò antè, Alexandrum Episcopum Alexandrinum, suum Alexandriæ coegisse Presbyterium, id est Synodum. Convenere scilicet Civitatis Parochi, & qui fortè ibi fuere aliquot Episcopi: & hæresin Arrii damnavere. Jovinianum hæresiarcham ita proscripsit Siricius Papa: *Facto Presbyterio constitit doctrinæ nostræ esse contraria. Omnium nostrum, tam Presbyterorum, & Diaconorum, quàm etiam totius Cleri una suscitata fuit sententia.* Testantur Pontificiæ Epistolæ pleræque, & omnia omnium temporum Romana Concilia, perpetuam hanc & constantem ejus Ecclesiæ disciplinam fuisse: quæ cùm esset omnium antiquissima, nobilissima, & aliarum omnium mater, omnium etiam erat & forma. Quare & argumentum ex ea sumi potest, quid de aliis Ecclesiis sit sentiendum: quam in rem præjere nobis Nicæni Concilii Patres famoso suo illo Canone sexto. Epist. 2.

II. Faciunt Eliberitani Canones, conferuntque plurimùm ad privatam Sacramentorum administrationem perdiscendam; qua in re maximè & occupantur Parochi, & eorum officium omnino versatur. Statuitur ergo eo in Concilio, Episcopi esse, ut & Pœnitentiæ & Eucharistiæ ac Communionis dispensator ipsemet sit, nec à Presbyteris Diaconisve quidquam horum administretur Sacramentorum, nisi eo jubente, urgente necessitate quapiam. *Apud Presbyterum, si quis gravi lapsu in ruinam mortis ceciderit, placuit agere pœnitentiam non debere, sed potius apud Episcopum. Cogente tamen infirmitate, necesse est Presbyterum Communionem præstare debere, & Diaconum, si ei jusserit Sacerdos.* Quæ ad ea revocari debent & loca & tempora, ubi præter Cathedralem Parochialis alia Ecclesia non erat. Idem est Concilii Arelatensis sensus: *Ut Presbyteri sine conscientia Episcoporum nihil faciant.* Can. 32. Can. 19.

Postquam autem in agris erectæ Parochiæ sunt, jam in his & Missam celebravere Parochi, & Sacramenta alia administrarunt. Postquam autem eædem in urbe constitutæ sunt, Baptismum Parochi & Pœnitentiam solam dedere. Id probatum est Capite superiori, ubi ostensus est Marcellus Papa Romæ constituisse Titulos viginti quinque, *propter Baptismum & Pœnitentiam multorum qui convertebantur ex Paganis, & propter sepulturas Martyrum.* De ea credibile est pœnitentia Marcellum loqui, quæ adultorum Baptismo conjuncta erat, easque Parochorum in Baptismo fuisse partes, ut Catechumenos eos qui Baptismo præparabantur, Competentesque dicebantur, & erudirent, & probarent, & jejuniis, & humicubationibus, cilicio & cinere probando purgarent. Cùm enim solo Paschatis & Pentecostes die, aut potiùs pervigilio daretur Baptismus, & ab ipso tantùm daretur Episcopo, ritu valdè solemni, nemo crediderit Parochorum hunc curam jam tum fuisse. Hoc solum certè eorum esse poterat, urgente necessitate, & ino-

inopinis improvisisque temporibus Baptismum & Pœnitentiam dare.

III. Quoniam autem primis Ecclesiæ sæculis Sacramenta tria hæc, Baptismus, Confirmatio & Eucharistia, simul omnia ferè conferebantur; & erat Confirmationis solus de more minister Episcopus, erat & ipsius utplurimum Baptismi. Quod ut persuasissimum habeas, fuerit satis legisse ea, quæ de Ambrosio Episcopo Mediolanensi scripsit Paulinus in ejus vita : *In rebus divinis implendis fortissimus in tantum, ut quod implere solitus erat circa baptizandos, quinque postea Episcopi, tempore quo decessit, vix implerent.* Laboriosum ergo baptizandi munus soli vulgò implebant Episcopi. Neque verò putes, eos in solo baptizandi ritu, & in cæremonia sola occupari solitos esse. Alioqui hoc potuissent dicere, vel fortè debuissent, quod Paulus : Apostolatum se aut Episcopatum non accepisse, ut baptizarent, sed ut prædicarent Evangelium. Enim verò cùm Baptismum peterent adulti pletique, sapientes hujus sæculi, Gentiles aut Hæretici, eo viro opus erat, qui ejusmodi homines erudiret, qui persuaderet, qui convinceret : qui orationibus, jejuniis, macerationibusque purgaret, probaretque diutiùs. At his omnibus sola ferè par esse poterat Episcopi dignitas & doctrina. Verùm aliò quandoque avocabatur Ambrosius, ut Ecclesiæ vel Imperii necessitatibus variis serviret. Quare & adhibendi tum erant Presbyteri Parochive plures, qui absentis & locum & munus implerent. Surius die 4. Aprilis, c. 19.

IV. De sacramento verò Pœnitentiæ idem de eodem Ambrosio Paulinus hæc habet : ut occultas criminum confessiones exciperet summa & inviolata silentii fide, quo exemplum condebat, cui se Episcopi alii aptarent : *Causas criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplum posteris Sacerdotibus, ut intercessores apud Deum sint magis, quàm accusatores apud homines.* Occultæ Confessiones istiusmodi ad publicam profectò etiam referebantur pœnitentiam : *Siquidem quotiescumque illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut & illum flere compelleret.* Qui ad Confessiones has arcanas accedebant, non omnes iis vitam criminibus inquinaverant, quæ publica pœnitentia elui oportebat. His igitur privatæ tantùm satisfactionis opera aliqua pia præfiniebantur. Unde dici illud potest, Parochos ac Presbyteros, tum cùm nullum erat canonicum crimen, excepisse privatas Confessiones, peccata dimisisse, ac privatam inflixisse satisfactionem; si quod verò esset, rem ad Episcopum remisisse. Qua de re haud video quo jure ambigere, aut assensum suspendere quisquam possit. Nec enim noverant laici quæ demum crimina publicæ pœnitentiæ laboribus essent expianda. Diversa enim erant & genere & numero, pro voluntate Episcoporum, & alia aliis temporibus locisque. Neque verò id laborabant, ut eam diversitatem nossent laici, modò id Episcopi Presbyterique probè callerent, ut ne quem eorum qui peccata omnia confessuri accederent, nisi juxta Canones solverent aut ligarent. Ibid. c. 20.

V. Verùm ejus rei argumentum habes invictissimum in Concilio Carthaginensi II. ubi Episcoporum unus affirmat, in Concilio priùs habito vetitos fuisse Presbyteros, ne confirmare Neophytos, ne Pœnitentes reconciliare, aut Virgines consecrare auderent. *Memini præterito Concilio fuisse statutum, ut Chrisma, vel reconciliatio Pœnitentium, necnon & puellarum consecratio à Presbyteris non fiant.* Huic statuto assensum & modum tamen aliqui adhibuere tum Episcopi alii : *Chrismatis confectio & puellarum consecratio à Presbyteris non fiant. Vel reconciliare quemquam in publica Missa Presbytero non licere, hoc omnibus placet.* Can. 3. 4.

Appolita tamen hæc exceptio, ut si quo gravissimo ex morbo decumberet Pœnitens absente Episcopo, & permittente tamen, petentem Presbyter absolveret : *Si quisquam in periculo constitutus, se reconciliari divinis Altaribus petierit, si Episcopus absens fuerit, debet utique Presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem ejus præcepto reconciliare.* Ergo & ægros reconciliabat Episcopus : Presbyter autem sive Parochus nonnisi illo absente, & antè consulto, & permittente. Quæ tamen de eo intelligenda sunt, qui publicam ob capitale crimen pœnitentiam ageret, & esset solemni cum ritu in Ecclesia reconciliandus, & eo tempore, quo etsi abesset Episcopus, non multùm tamen abesset. Nam cùm erat aut tranandum mare, aut emetiendum longissimum iter, ut ad Concilium Universale convenirent, necesse omnino fuit, ut Presbytero, aut Archipresbytero, aut Parocho omnis delegaretur ab Episcopo potestas, qua rebus in extremis saltem, aut admodum urgentibus Pœnitentes solverent, & excommunicatos redderent communioni.

VI. De superiori lege remisit aliquid Concilium Carthaginense III. Concessit enim Presbyteris, ut constrictos necessitate aliqua Pœnitentes absolverent, non expectata absentis tum Episcopi permissione : *Ut Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet Pœnitentem, nisi absente Episcopo, necessitate cogente.* Episcopis quoque id indulsit hæc Synodus, ut copiam facere possent Presbyteris Virgines consecrandi, non autem consecrandi chrismatis. *Ut Presbyter inconsulto Episcopo Virgines consecret: Chrisma verò nunquam conficiat.* Necessaria ergo erat ad consecrandas Virgines expressa Episcopi licentia : ad reconciliandos autem Pœnitentes Episcopo absente, vel necessitate urgente, non necessaria. Quid ita? prompta & expedita ratio est. Major enim absolutionis Pœnitentium necessitas, quàm Virginum consecrationis. Can. 32. 36.

Porro juxta Canonem hunc aliosque Chrisma conficere nusquam Presbytero licet. Non interdicitur hic ille à Confirmatione conferenda, sed à consecrando Chrismate. Qua ex re id fortassis possis conjicere, Afros in hoc esse Græcorum mores & sententiam secutos, quibus Chrisma ipsum quasi sacramentum videretur esse, quod possent dispensare Presbyteri, non consecrare, ut Eucharistiam Diaconi. Eadem erat apud Hispanos loquendi ratio, & eadem fortè consuetudo. Ad manum est enim Concilii Toletani I. Canon, cui quid contra possit dici non video, & ne suspicari quidem ferè possum. *Quamvis penè ubique custodiatur, ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis vel Provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere, placuit ex hoc die nullum alium nisi Episcopum Chrisma facere, & per Diœcesim destinare. Statutum est Diaconum non chrismare, sed Presbyterum absente Episcopo; præsente verò, si ab ipso fuerit præceptum.* Can. 26.

VII. Innocentius I. in Epistola ad Episcopum Eugubinum apertè habet à Presbyteris baptismum dari, & baptizatorum verticem inungi Chrismate, non frontem; frontis enim chrismationem, quæ ipsum est Confirmationis sacramentum, Episcopo soli reservari. Quæ sententia per Occidentem totum tandem convaluit. Presbyteros deinde Extremæ-Unctionis ministros ordinarios ponit idem Pontifex : *Quia Episcopi aliis occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non possunt.* Cæteri postmodum Romani Pontifices unum omnes Episcopum Confirmationis ministrum esse declaravere. Epist. 1. c. 5. 8.

VIII. Haud scio tamen, an Occidentis Provinciæ omnes & Regna huic statim mori & legi adhæserint. Nam Armentario Concilium Regense confirmandi potestatem fecit anno 439. tametsi antè statuisset, illum ex sua Canonibus inimica ordinatione, inter Episcopos locum habere non posse. Verùm quod nemo nescit, primis illis sæculis de distin-

ſtinctione invalidæ & illicitæ ordinationis parum laborabant, functione ſui cuique ordinis æternùm & irrevocabiliter interdixiſſe contenti. Viſum eſt hominibus doctrina præſtantibus, Concilium Arauſicanum confirmandi poteſtatem conceſſiſſe Presbyteris, ſi annueret Epiſcopus. At eorum Canonum Arauſicanorum ſenſus ita commiſit doctiſſimos viros inter ſe, & ex eorum diſſidiis ea emerſit, non quæ ſperabatur lux, ſed caligo, ut id mihi totum prætermittendum exiſtimaverim; hoc præſertim loco & tempore, quo res iſtæ raptim perſtringuntur, non ex profeſſo tractantur. Martinus Braccharenſis Epiſcopus, quem plerumque Gratianus in Decreto Papam Martinum, veteri forſan ſtylo magis quàm errore vocat, in ſua Canonum Collectione, Presbyteris permittit confirmandi poteſtatem. *Presbyter præſente Epiſcopo infantes non ſignet, niſi forte ab Epiſcopo fuerit illi præceptum.* Idem Barcinonenſi Concilio innuitur: *Cùm Chriſma Presbyteris Diœceſanis pro Neophytis confirmandis datur, nihil pro liquoris pretio accipiatur.* Iſta verò dubitans dico. Non me latet enim viros longè plurimos & eruditiſſimos in alia omnino eſſe ſententia.

Can. 1. 2.
Can. 52.
Can. 2.

IX. An putes de Epiſcopali dignitate detraxiſſe te aliquid, ſi ita perſuaſum habeas, Epiſcopos quam ſibi propriam habent poteſtatem, poſſe cum Presbyteris communicare? Quòd ſi plerique ſentiunt, eam à Papa poteſtatem confirmandi conferri poſſe Presbyteris: tu certè de Epiſcoporum authoritate nihil ut puto imminueris, ſi dicas eos olim in danda Confirmatione, pro ſua poteſtate, vicario Presbyterorum miniſterio quandoque uſos eſſe. Hujuſmodi enim de rebus quiſque ſentire debet ea quæ publicis & probatis Eccleſiarum moribus uſibuſque conſentiant. Quòd ſi Scholæ Optimates putant à Gregorio Papa factam eſſe Presbyteris Sardiniæ Inſulæ poteſtatem confirmandi: cur non putes & tu à Provincialibus Synodis idem Parochis eſſe conceſſum? Prioribus ſex ſeptemve ſæculis pauca ſunt, in quibus ſi diſpenſaret Papa, non diſpenſarent & Provinciarum Concilia. Illuſtriſſimi Præſules Petrus de Marca & Antonius Godeau ita cenſent, potuiſſe Parochos redeuntibus ex Hæreticorum caſtris ſub finem vitæ Confirmationem dare, qua Eccleſiæ & Communioni reſtituerentur: id enim tum moris multis in Eccleſiis fuiſſe. Eam in rem proferunt Canonem II. Concilii Arauſicani, & Epaonenſis XVI. ubi hæc illis poteſtas datur. Hi verò Antiſtites duo non ii erant, qui Epiſcopatum dejici aut dedecorari vellent.

X. Pluribus ſuperſedeo, quòd ea quæſtio mei non ſit hìc inſtituti. Unum dico, ſi quibus in rebus major eſt hodie Presbyterorum poteſtas, quàm olim fuit, multis in aliis eam olim latiùs ſe exporrexiſſe. Authore enim & idoneo teſte Hieronymo, excommunicare poterant: *Mihi ante Presbyterum ſedere non licet: illi, ſi peccavero, licet tradere me Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit.* Idem tribuit Auguſtinus Clero, & iis qui ſunt in poteſtate poſiti: *De ipſa congregatione laicorum, ſive ab Epiſcopo, ſive à Clero, ſive à quocumque Præpoſito, cui eſt poteſtas, eximitur.* Meminit alibi Presbyteri, qui Diaconum & Subdiaconum ſuum Communione abſtinuerat: *Propter reprobos ac perverſos mores à Presbytero ſuo excommunicatus.* Parochus ſine dubio fuit, qui ea ſeveritate uſus eſt. Quanquam venire poſſit in mentem, eam illi poteſtatem ab Epiſcopo delegatam fuiſſe. Verùm omiſſo rei diligentiori examine, veriſimile ſemper fuerit, hanc poteſtatis delegationem fuiſſe frequentiſſimam.

Epi. ad Heliod.
Cont. Parm. L. 3. c. 2. Epiſt. 255.

XI. Parochorum nonnullis in rebus audaciam ut repreſſit in Epiſtolis ſuis Gelaſius Papa, ita & eorum jura expreſſit. Subdiaconos ab eis aut Lectores ordinari non poſſe ſine Epiſcopo declarat: *Nec ſibi meminerint ulla ratione concedi, ſine ſummo Pontifice Subdiaconum aut Acolytum jus habere faciendi.* Data eſt a Concilio Carthaginenſi IV. ea poteſtas Parochis, ut Pſalmiſtas vel Cantores crearent: *Pſalmiſta, id eſt, Cantor poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola juſſione Presbyteri, officium ſuſcipere cantandi; dicente ſibi Presbytero, Vide, ut quod ore cantas, corde credas, &c.* Et tamen non in Oriente ſolùm, ſed & in Africa in Clericorum inferiorum ordine erant Cantores, ut teſtatur Concilium III. Carthaginenſe: *Clericorum nomen etiam Lectores, & Pſalmiſtæ, & Oſtiarii retinent.* Idem pronuntiat Gregorius Magnus: *Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Cantores, Lectores Clericos appellamus.* Concilium Emeritenſe anni 666. conceſſit id juris Parochis, ut numerum Clericorum Eccleſiæ ſuæ augerent, pro ejus neceſſitate & reditibus. *Ut omnes Parochiani Presbyteri, juxta ut in rebus ſibi à Deo creditis ſentiunt habere virtutem, de Eccleſiæ ſuæ familia Clericos ſibi faciant.* Quæ fortè Gelaſio cauſa fuit, cur ſuprà id tantùm prohibuerit Presbyteris, ne ſine Epiſcopo Subdiaconum aut Acolytum crearent. Negari non poteſt, quin Chorepiſcopi minores Ordines contulerint. At hi Presbyteri tantùm fuere. Abbatibus à Concilio VII. Generali conſimile privilegium conceſſum eſt, de quo uberiùs ſuo infrà loco.

Cap. 10.
Can. 21.
L. 11. Ep. 54.
Can. 18.

XII. In Eccleſia verò Græca ex Canonibus Apoſtolicis Baptiſmi miniſtri erant Presbyteri, ita tamen ut poteſtati Epiſcopi obnoxios ſe eſſe præ ſe ferrent. Prohibentur enim illis Canonibus Presbyteri, nc quid rei moliantur præter Epiſcopi ſui ſententiam: *Presbyteri & Diaconi præter Epiſcopum nihil agere pertentent.* Damnat Concilium Gangrenſe Conventus omnes quos habuerint laici, nullo ſibi præſidente Presbytero, Epiſcopi authoritate ſibi præpoſito: *Non conveniente Presbytero de Epiſcopi ſententia.* Synodus Nicæna admiſſis in eo, quo apud ſuos fuerant & loco & ordine Novatianis, ita ſtatuit, ut ſi qua in urbe eſſet Catholicus Epiſcopos, is Epiſcopo Novatiano, aut Chorepiſcopi, aut Presbyteri, id eſt Parochi locum provideret: *Providebit ei, aut Chorepiſcopatus, aut Presbyterii locum;* aut Epiſcopi nomen illi & honorem ſervaret. Sin autem nullus eſſet in urbe Catholicus Epiſcopus, is qui antè Novatianus fuerat, poſt ejeratum ſchiſma, Epiſcopus maneret. Ex quibus id liquet, Epiſcopos nonnunquam, citra ullam ſui, citra ullam Epiſcopatus injuriam, tum in Chorepiſcoporum, tum etiam Parochorum ordinem eſſe redactos. Quid enim hoc, niſi collocari ſecundo in loco eum, qui in primo ſedere juſſus eſſet, niſi eum jam prior quiſpiam occupaſſet? Quam in rem meminiſſe juverit, in Concilio Calchedonenſi declaratum eſſe, ſi reus pœnas dare debeat Epiſcopus, non poſſe eum in Presbyterorum Ordinem rejici: quòd eum in Ordinem redigi, nunquam dejectio, ſemper dignitas & honoris gradus ſit. Cœleſtinus Papa de Presbytero, cui vices ſuas in Concilio Epheſino delegaverat, ita loquitur, *Compresbyterum meum Philippum.* Eundem habet Presbyteris honorem Epheſina Synodus; datis enim ad Clerum Conſtantinopolitanum litteris, *Compresbyteris* ſcribit.

Can. 49. 50.
Can. 40.
Can. 6.
Can. 8.
Conc. Calch. Act 4. & Can. 29.
Conc. Epheſ. Act 2. 3. Con. Nicæn. Can. 6.

XIII. Etſi Parochorum dignitati Synodus Nicæna plurimum tribuit, jus tamen excommunicandi, aut contentioſæ juriſdictionis poteſtatem minimè illis confirmat. Solam enim ab Epiſcopo ejaculatam excommunicationis ſententiam ratam eſſe vult, & valere apud alios, donec fuerit à Concilio Provinciali revocata. Eam legem ſecuta ſunt Concilia alia. Quamobrem quæ ferebatur à Parocho excommunicationis ſententia, niſi ab Epiſcopo confirmaretur, nec vim, nec robur habebat Epiſcopalis ſententiæ. Probabile tamen eſt vulgò confirmationem acceſſiſſe Epiſcopi, & ad eam rem fortè fuiſſe ſatis, ut ſileret. Timotheus Epiſcopus Alexandrinus Lectoris cujuſdam meminit, quem propter turpe flagitium Presbyteri depoſuerant. Laudat idem Timotheus in Epiſtola ad Menam Epiſcopum,

Con. Antioc. c. 6.
In Commonit. apud Balſ. c. 5.
Epiſt. 9.

viculi cujusdam Presbyteros, quòd disciplinæ zelo incensi, nobilem fœminam communione ejecissent, quæ gravia commissa sua nec pœnitentia expiare, nec reparare vellet.

XIV. Uti in Occidente, ita & in Oriente Episcopo reservabatur solennior Baptismi administratio. Unde in his quæ ad Ibam Edessenum Episcopum pertinebant, & in Concilio Calchedonensi lecta sunt, observatum est, postulasse ejus Clericos, ut ei ad Ecclesiam suam redire liceret festis Paschalibus, ut Catechumenos usitatis concionibus erudiret, informaretque necessariis fidei rudimentis, eisque ipsemet demum Baptismum administraret: *Cùm nullus sit, qui Ecclesiæ adesse prævaleat, & maximè festivitate salutifera imminente, in qua & propter catechismos, & propter eos qui digni sunt sancto baptismate, opus est ejus præsentia.* Verùm etsi eo adhuc tempore Baptismi solennioris, qui pro diverso diversarum Ecclesiarum usu, in vigilia Paschæ, aut Pentecostes, aut Epiphaniæ dabatur, ordinarius minister esset Episcopus: necesse tamen fuit, ut id facerent & Presbyteri, vel eo absente in Cathedrali, vel in aliis ubi adesse ipse non poterat Diœceseos locis, & ubicunque aut inopinus casus, aut improvisa necessitas urgeret.

XV. De Confirmatione hoc unum reservasse Episcopo videntur Græci, ut Chrisma consecraret; cui inesse persuasum habebant vim quandam divinam & stupendam facultatem communicandi & aspirandi Spiritus sancti, Episcopali consecratione illi infusam. Ita nimirum testificatur Dionysius, quamvis & sacro fonte tingat Presbyter, & liniat Chrismate, & Eucharistiam consecret, Principatum tamen authoritatis & gloriam penes Episcopum semper esse, qui & Presbyterum ordinavit, & consecravit Chrisma, & Altaria Ecclesiasque dedicavit in quibus sacramenta conficiuntur. Ita hic Scriptor nihil proprium & peculiare Episcopo vendicat, nisi Ordinationem Clericorum majorum, & Consecrationem Chrismatis, & Dedicationem Altarium & Ecclesiarum. *Licèt enim à Sacerdotibus* Hierar. Eccl. c. 5. *veneranda quædam sacramenta conficiantur; nunquam tamen Sacerdos divinam illam regenerationem sine divinissimo illo unguento consummabit; neque divinæ communionis mysteria consecrabit, nisi communionis Sacramenta divinissimo altari fuerint imposita: quia ne Sacerdos quidem erit, nisi Pontificiis initiationibus ad sortem istam fuerit promotus. Quapropter lex divina Hierarchicorum Ordinum sanctificationem, & unguenti divini consecrationem, sacramque altaris benedictionem perficientibus divinorum Pontificum virtutibus singulariter attribuit.* Non potuit Dionysius Ecclesiæ Græcæ consuetudines nescire, quæ suo ævo vigerent, & omnium obversarentur oculis, & tam magni in Ecclesiastica esset disciplina momenti. Dionysii interpres Maximus ita loquitur, ut ejus sententiam hanc ipsam confirmet, & hæc tantùm tria reservet Episcopo. Negat quidem Chrysostomus Samaritanis Spiritum sanctum dare potuisse Philippum, quia Diaconum: & *donum hoc solorum erat Apostolorum.* Verùm non Episcoporum tantùm, sed & Presbyterorum personam exhibebant Apostoli, quorum Apostolatus in partem etsi minorem quàm Episcopi, certè longè majorem quàm Diaconi, Presbyteri succedere. Asserit idem Chrysostomus alibi Presbyteros à Paulo Apostolorum plerumque nomine comprehendi. *Non enim multùm distant. Nam & Presbyteris Ecclesiæ cura permissa est, & magisterium. Et quæ de Episcopis dixit, etiam Presbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione superiores illi sunt.* Epiphanius in confutanda Aerii hæresi, quæ Presbyteros Episcopis volebat pares esse, atque adeo in ea rerum necessitate constitutus, ut quæ propria habent supra Presbyteros Episcopi, ea & conquireret, & quanta maxima poterat vi urgeret: hos ab illis sola ordinandi potestate secernit. Citata antè fusiùs fuere ejus verba: *Episcoporum ordo ad gignendos Patres præcipuè pertinet.* Hom. 18. in Acta. Hom. 11. in Ep. 1. ad Timoth.

Quæ duo alia addit Dionysius, Episcoporum quidem illa sunt, sed quæ Presbyteris possint communicari. Potestas verò ordinandi Diaconos, Presbyteros & Episcopos, Episcoporum ita propria est, ut aliis conferri nullo pacto possit. Idem jam suprà alicubi professus Hieronymus est, Presbyterum ab Episcopo sola ordinandi potestate distingui, quo loco de Ecclesiæ utriusque consensu ita loquebatur. Alio verò loco confirmandi potestatem solis quidem tribuere videtur Episcopis, at ea in re magis spectasse ad morem Romanæ Ecclesiæ. Quamobrem ibidem subjicit ita factitatum esse, *non ad legis necessitatem*, sed ad Episcopatus honorem. Innuunt quidem Constitutiones Apostolicæ Episcopum confirmare solitum esse, quippe qui soleret & baptizare. At ubi de Baptismatis & Confirmationis ceremoniis sermo ibidem est, uterque simul, Episcopus & Presbyter, compellatur. L. 3. c. 16. L. 7. c. 28.

XVI. Docebat nos paulò antè Chrysostomus concreditam Presbyteris etiam docendi curam fuisse, διδασκαλίαν. Quæ verò Parochis excommunicandi potestas fuisse observata est, ea ostendit penes illos partem quoque aliquam fuisse dispensationis clavium, & pœnitentiæ administrandæ. Quod si ad Novatum usque Episcopi soli, aut penè soli hanc clavium gestare potestatem, certè à Novato deinceps curam hanc aliqua ex parte apud Presbyteros Pœnitentiarios deposuere. Porro si sublatis à Nectario Pœnitentiariis, sublata & publica pœnitentia est, jam non potuit ea Episcopis reservari.

XVII. De Presbyterorum nunc sæculo sexto septimoque functionibus dicendum est aliquid. Vigebat hactenus maximam partem vetus illa disciplina, qua præsenti Episcopo sacerdotalia omnia munia reservabantur: de qua tamen paulatim in dies remittebatur, non tam Episcoporum negligentia, quàm innumerabili eorum multitudine, qui Ecclesiæ in dies singulos accedebant, ita ut jam Episcopi omnia ipsi per sese agere nullatenus possent. Crebriùs jam quàm antè celebrabant Presbyteri, ita non ad idem quo Episcopus altare. *Non licet in altario, ubi Episcopus Missas dixerit, ut Presbyter in illa die Missas dicat.* Ita Antiiodorensis Synodus anno 178. Licebat ergo post Presbyterum in eodem altari Episcopo utique, non Presbytero post Episcopum: quod etiamnunc servatur, ut nonnisi petita ab Episcopo licentia, in eodem post illum altari celebretur. At eodem Canone de Presbyteris ita universim sancitur: *Non licet super uno altari eodem die in una die duas Missas dicere.* Qui usus viget adhuc apud Græcos, vel certè ista pars Canonis, *Non licet super uno altario in una die duas Missas dicere:* ad unum eundem Presbyterum restringenda est, qui eodem die possit quandoque bis offerre, at in diversis Ecclesiis, quod hodieque à Parochis servatur. Severinum Presbyterum diebus Dominicis singulis, in Ecclesiis duabus, quæ viginti milliaribus distarent inter se, Missas celebrasse asserit Gregorius Turonensis. Videtur illa mea Canonis Antiiodorensis interpretatio non aliena à sensu nativo, quanquam possit & alia adhiberi, ut ex inferiùs dicendis liquebit. In Concilio Regensi anno 439. narratur cœptum esse Presbyteris concedi, ut per privatas domos benedictiones funderent, & ruri: *Visum est omni Presbytero per familias, per agros, per privatas domos pro desiderio fidelium, facultatem benedictionis aperire, quod nonnullas jam Provincias habere succurrit.* Necdum ergo id poterant in Ecclesiis, sicut nec Pœnitentes admittere, quod palam fit ex Concilio Agathensi anno 506. *Benedictionem super plebem in Ecclesia fundere, aut pœnitentem in Ecclesia benedicere, Presbytero penitus non licebit.* Concesserat Concilium Arausicanum I. anno 441. ut absente Episcopo hæreticos appetente morte Can. 10. De Gloria Confess. c. 56. Can. 5. Can. 44. Can. 1.

morte resipiscentes chrismate & benedictione confirmarent: quod Confirmationis sacramentum fuisse viri docti suprà interpretati sunt. *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderant, si defit Episcopus, à Presbyteris cum Chrismate & benedictione consignari placuit.* Antiquissimi Canones absente Episcopo Presbyteris permiserant pœnitentium reconciliationem, ubi vitæ discrimen imminerer. Concilium Aurelianense I. offerendi copiam faciebat Presbyteris absente Episcopo, non tamen solemnem illam super populum fundendi benedictionem. Can. 26.

XVIII. Brevi autem factum est, ut Presbyter quibusdam certè in locis publicæ essent ordinarii pœnitentiæ ministri. Unde ea forsan emersi mali labes, quam sarcire studuit Concilium Toletanum III. anni 589. Nam Presbyteri severioris disciplinæ minùs tenaces quàm Episcopi, quotiescumque postulabantur, pœnitentiam & reconciliationem dabant. *Ut quotiescumque peccare libuerit, toties à Presbyteris se reconciliari expostulent.* Quæ frequentiùs iterata reconciliatio, pœnitentiam nullam omnino esse demonstrabat. Statutum est ergo, ut antiqui austerioris pœnitentiæ Canones servarentur: *Quicumque ab Episcopo vel Presbytero sanus, vel infirmus pœnitentiam postulat, &c.* Simile veri est id tum primùm cœpisse mutari, cùm Paschali tempore major baptizandorum aut reconciliandorum numerus Episcopos eò adigebat, ut quod hactenus sibi servaverant, permitterent aliis; ut liquet ex Canonibus Romanis missis in Galliam, quos in Conciliis Gallicanis Sirmundus edidit. *Paschæ tempore Presbyter & Diaconus per Parochias dare remissionem peccatorum & ministerium implere consueverunt, etiam præsente Episcopo. In fontem quoque illi descendunt, illi in officio sunt. Reliquis verò temporibus, ubi ægritudinis necessitas compellit, specialiter Presbytero licentia est, per salutaris aquæ gratiam indulgentiam dare peccatorum.* Can. 11. 12. Conc. Gall. To. I. p. 589.

XIX. Cœpere eodem tempore in Concilia admitti soli Presbyteri, excludi Diaconi, qui antè semper affuerant. Stabant enim post Episcoporum sedilia, & Presbyterorum. Concilio Agathensi post Episcopos subscribunt missi ab Episcopis Presbyteri & Diaconi. Concilio Romano sub Gregorio Magno affuere quidem Diaconi, at soli Episcopi & Presbyteri subscripsere. Antiquioribus tamen Romanis Conciliis subscribebant & Diaconi. Vetuit Concilium Emeritense, ne qui adesse Episcopi non poterant, Diaconos amplius delegarent. *Diaconus enim quia Presbyteris junior esse videtur, sedere cum Episcopis in Concilio nullaratione permittitur.* Presbyterum ergo mitti oportuit. Dicam infrà Emeritensem hunc Canonem nequaquam observatum fuisse, missosque etiam posthac fuisse Diaconos in Concilia. Greg. Mag. L. 4. Ep. 44. Emer. Conc. c. 2.

XX. Non potest non & de Diaconis interseri aliquid ubi de Presbyteris agitur. Observat Baronius, Adeodatum primum omnium è Subdiacono contra leges Ecclesiæ creatum fuisse Papam. Episcopos enim ex Presbyterorum & Diaconorum gremio eligi oportere. Dicam suo loco, quo tempore Subdiaconatus relatus sit inter sacros Ordines, atque adeò licuerit è Subdiaconorum numero Episcopos eligi. Neque enim Adeodati exemplum sequutus quisquam postea est. Synodalem Epistolam pro veteri more scripsit Martinus Papa cum Concilio Romano ad Ecclesiæ totius Episcopos, Presbyteros, Diaconos & Abbates. Joannem Archiepiscopum Philadelphiæ idem Pontifex Apostolicum per totum Orientem Vicarium instituit, jussitque iis omnibus Ecclesiis, quas in Antiocheno & Hierosolymitano Patriarchatu, aut Sarracenorum furor viduaverat pastore, aut Monotheletæ sibi subjugare conabantur Episcopi, Episcopos, Presbyteros ac Diaconos ordinare. In Epitome vitæ Pontificum, qui liber Anastasii Bibliothecarii nomine laudari solet, nunquam prætermittuntur Ordinationes ab illis celebratæ. At ibi soli ordinantur Episcopi, Presbyteri & Diaconi: inferiores Clerici nunquam. In ordinando Patriarcha Constantinopolitano Germano, anno 714. ita agunt Presbyteri & Diaconi, ut ab cæteris Clericis omnino distinguantur. Annales sacri Ecclesiarum ita propagatam fuisse in Germania fidem docent anno 738. & 736. ut spiritalem hunc agrum sererent, meterentque Episcopi. Beda verò his in Anglia cooperatores adhibet Diaconos, ubi dicit, virum Apostolicum Cedum, ubi primùm Episcopus inauguratus fuit, Presbyteros ordinasse & Diaconos, apud quos partem oneris simul & muneris Apostolici deponeret. Ann. 614. n. 1. Baron. ann. 649. n. 25. 60. Baron. ann. 674. n. 1. 705. n. 1. 731. n. 1. Baron. ann. 655. n. 7.

Zacharias Romanus Pontifex anno 742. dum de reformanda Ecclesia Gallicana agit, hoc in primis Bonifacio Legato præcipit, ut iis purget Ecclesiam Episcopis, Presbyteris, & Diaconis, qui eo se crimine conspurcaverint, quo fiant irregulares. Quæ ea de re in Concilio Liptinensi & Suessionensi à Bonifacio statuta sunt, ea maximè ad Presbyteros & Diaconos spectant. Notanda illa Zachariæ ad Gallicanam Ecclesiam inscriptio: *Universis Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Ducibus, Comitibus, omnibusque Deum timentibus per Gallias.* Ubi vides Clerum universum præmitti Nobilibus, eumque solis constare Episcopis, Presbyteris & Diaconis, nulla Clericorum inferiorum facta mentione. Continentiam Majorum viduis Clericorum cùm injungit idem Pontifex, solam *Presbyteram & Diaconam* appellat. Ex quibus illud edocemur, legem continentiæ ab iis tantùm strictè observatam fuisse, iis impositam, qui Episcopi, Presbyteri, ac Diaconi essent, quin & horum uxoribus, post eorum quoque obitum fuisse præscriptam. Misit & anno 744. ad Clerum & Principes Galliæ idem Zacharias Capitulare Reformationis, seu regularum variarum Compendium desumptum ex Canonibus, in quibus ea solummodo sunt, quæ ad Episcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum pertinent mores. Ubi verò anno 748. ad Bonifacium Legatum scribit, hanc nobis Ecclesiæ Gallicanæ imaginem informat: *Confortà orthodoxos Episcopos, Sacerdotes atque Levitas, cæterosque Cleros, religiosos Abbates & Monachos pariterque religiosissimos Duces.* Ejusdem eodem anno litteræ, Episcopis, Presbyteris & Diaconis inscribuntur. Baron. ann. 742. n. 7. 25. 27. Idem anno 743. n. 13. 28. 29. Baron. ann. 747. n. 2. 748. n. 7.

CAPUT XXIV. *P. 3. l. 1. c. 13.*

De Parochis sub Imperio Caroli Magni.

I. Parochi septuaginta Discipulorum vicem implent; item filiorum Aaron, Aarone ipso Episcoporum personam prægestante.

II. Quibus occuparentur Parochi, lectio, oratio, opus manuum, prædicatio, familiaris fidelium institutio ad doctrinam fidei.

III. Confessiones.

IV. Summa eorum juris totius & officii, præsertim in administratione Sacramentorum.

V. Cur alii aliorum Parochianos admittere vetentur. Oblationes. Decimæ. Excommunicandi potestas.

VI. Hincmari monita ad Parochos. Missio septuaginta Discipulorum, quibus Parochi succedere, à Christo immediatè profecta est. At potestas peccata remittendi à Christo immediatè concessa non est nisi Apostolis. Post Christi resurrectionem huc vel illuc Discipulos mittendi potestas penes Episcopos fuit.

VII. Cur Hincmarus Remensis Laudunensem Episcopum Hincmarum tantùm non in Chorepiscoporum ordinem deprimeret.

VIII. De poteſtate confirmandi.
IX. Doctrina Græcorum.

I. PRimo poſt Epiſcopos loco ſunt Parochi, ſi veritati conſentit quod ſcripſit Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus : Ut in Apoſtolorum Epiſcopos, ita in ſeptuaginta Diſcipulorum locum ſuffectos fuiſſe Parochos ; & ſicut Aaron Epiſcopi perſonam præludens prægeſtavit, ita filios Aaronis noſtrorum nunc Parochorum. Ita ergo doctiſſimus Præſul in ſuo ad Parochos Capitulari, ſive Commonitorio : *Scitote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum & penè conjunctum eſſe. Sicut enim Epiſcopi Apoſtolorum in Eccleſia, ita nimirum Presbyteri cæterorum Diſcipulorum Domini vicem tenent : & illi tenent gradum ſummi Pontificis Aaron, iſti verò filiorum ejus.* Cap. 1.

II. Monet mox illos, ne dignitatis qua ornati ſunt ſanctitatem, oleique quo inunctæ ſunt eorum manus, contaminent puritatem : *Memores ſàcræ quam in manibus accepiſtis unctionis.* Idque ut aſſequantur, non nocte, non die à ſacrorum lectione librorum, & ab oratione ceſſandum : *Oportet & vos aſſiduitatem habere legendi, & inſtantiam orandi :* ſi quando vel lectio eos vel oratio fatigaverit, æquum eſſe ut labore manuum animum corpuſque recreent ; quo & otium vitent, & carnis delectationes vincant : *Sed & ſi quando à lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi.* Nulla tergiverſatione poſſe ab illis declinari onus docendæ & erudiendæ plebis fidelium, ſeu Concionibus operosè & meditatò lucubratis, ſeu familiaribus colloquiis piiſque, ſeu correptionibus fraternæ charitatis lenocinio temperatis. *Hortamur vos paratos eſſe ad docendas plebes. Qui Scripturas ſcit, Scripturas prædicet. Qui neſcit, ſaltem hoc quod notiſſimum eſt, plebibus dicat, ut declinent à malo, & faciant bonum. Nullus ergo ſe excuſare poterit, quòd non habeat linguam, unde poſſit aliquem ædificare : Mox enim ut quemlibet errantem viderit, prout poteſt & valet, aut arguendo, aut obſecrando, aut increpando ab errore retrahat.* Cap. 13. Can. 28.

III. Confeſſiones peccatorum crebriores tunc cœpere eſſe, eædemque in Parochorum occupationibus frequentiores. Etenim cùm Theodulphus non novas condere leges hìc inſtituiſſet, ſed vetuſtas inculcare ſuis Parochis, & ad earum obſervationem eos inflammare : ſancit ut unuſquiſque dum confitetur, pandat non facinora tantùm ipſa, flagitiaque, ſi qua admiſit, ſed cogitationes arcanas cupiditateſque in animæ receſſu deliteſcentes : utque interrogent Parochi ipſi, excutiantque Pœnitentes de occultiſſimis mentis cogitationibus ac voluntatibus, & de qualicumque demum legis tranſgreſſione divinæ, ac prolapſione in octo peccata capitalia. *Confeſſiones dandæ ſunt de omnibus peccatis, quæ ſive in opere, ſive in cogitatione perpetrantur. Quando ergo quis ad confeſſionem venit, debet diligenter inquiri, quomodo aut qua occaſione peccatum perpetraverit, quod peregiſſe ſe confitetur, & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei perſuadere, ut de perverſis cogitationibus faciat confeſſionem. Debet ei etiam injungi, ut de octo principalibus vitiis faciat ſuam confeſſionem, & nominatim debet ei Sacerdos unumquodque vitium dicere, & ſuam de eo confeſſionem accipere.* Cap. 31.

IV. In Concilio II. Aquiſgranenſi anni 836. compendioſiſſimè & diligentiſſimè tamen expreſſa habes Parochorum jura & officia ; ut cùm pauca dicantur, nihil tamen effugiat. Etenim verè Prælati & Præſides ſunt Eccleſiarum : *Qui præſunt Eccleſiæ Chriſti.* Adjutores & cooperatores ſunt Epiſcoporum : *Cooperatores operis noſtri eſſe noſcuntur*, Participes ſunt Sacerdotii, quo immortalis Agnus immolatur : *In divini Corporis & Sanguinis confectione conſortes cum Epiſcopis ſunt.* Penes ipſos cura eſt Fidelium ſalutis, ex quo primùm illi auras vitales ſpirant, dum terræ omnium parentis ſinu rurſus condantur, toto eo tempore cæleſti eos doctrina irrigare debent : *Presbyterorum miniſterium eſſe videtur, ut in doctrina præſint populis, & in doctrina prædicandi.* Ipſi eos ſacro fonte tingere & regenerare, confirmandos neceſſariis imbuere præceptis, & ita Epiſcopo offerre, tum deinde Orationem Dominicam & Symbolum addocere. *Poſt acceptum ſacrum Baptiſma ſine manus impoſitione Epiſcopi non remaneat, ac deinde imbuatur ſcire Orationem Dominicam atque Symbolum.* Can. 50.

Ex quo intelliges familiare etiam tum fuiſſe, ut Confirmatio parvulis adhuc rudibus conferretur, antè etiam quàm vel orationem Dominicam perdiſcere vel Symbolum potuiſſent. Parochorum eſt denique Fideles delinquentes corripere, ægrotantes reconciliare, Extrema Unctione & Euchariſtiæ Viatico eos communire, denique Eccleſiaſtica eos condere ſepultura. *Poſteà verò qualiter vivere debeat, doceatur. Si fortè vitioſus & criminoſus apparuerit, qualiter corrigatur, provideat. Si autem infirmitate depreſſus fuerit, ne confeſſione atque oratione Sacerdotali, necnon unctione ſacrificati olei, per ejus negligentiam careat. Denique, ſi finem urgentem perſpexerit, commendet animam Chriſtianam Domino Deo ſuo, more ſacerdotali, cum acceptione ſacræ Communionis, corpuſque ſepulturæ, non ut mos eſt Gentilium, ſed ſicut Chriſtianorum.* Curſim hìc obſervabo, non expectari extremum vitæ diſcrimen, dum quis agat animam, ut Extrema-Unctio adminiſtretur : ea adminiſtrata ſupereſſe extremum Euchariſtiæ Viaticum, tanquam Chriſtianæ vitæ complementum, & exordium jam aliquod vitæ beatæ ; denique uno ſemper eodemque ſanctitatis ſpiritu vegetari Eccleſiam, ejuſque tot jam ſæculis diſciplinam regi. Pluribus enim jam retro ſæculis ſervabantur hi ritus moreſque quos commendat Theodulphus, iidemque poſt tot rurſum ſæcula religioſiſſimè adhuc ſervantur toto quo patet orbis terrarum ſpatio.

V. Eadem prorſus obſervari poſſent & in Capitularibus Herardi Turonenſis Archiepiſcopi, quæ ſynodales ſunt ejus Conſtitutiones. Paucula, ſed eximia ſeligemus. Vetantur Parochi alienos Parœcianos admittere, niſi iter faciant, aut apud Judices cauſas ſuas acturi venerint. *Ut nullus Presbyter alterius Parœcianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, abſque licentia ſui Presbyteri ad Miſſam recipiat, vel ſolicitare præſumat.* Curæ olim erat, ne unius Diœceſis Fideles in aliam commigrarent præter conſcientiam Epiſcopi. Nunc eadem diſciplinæ lex in Parochias ipſas porrigitur, ut ne ab una quidem Parochia ejuſdem Diœceſeos in aliam ejuſdem Diœceſeos migrare poſſint, aut ad participanda Sacramenta divertere. Non huc collimabant litteræ formatæ veterum. At nunc lege Decimarum & oblationum magis magiſque in dies invaleſcente, iniquum fuiſſet, ut non idem Parochus & ſubditis ſibi Fidelibus Sacramenta impartiret, & ab illis Decimas, oblationes, aliaſque religioſæ pietatis vices acciperet. Can. 29. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 111.

Suberat & alia ratio. Ut ne videlicet quos proprius Parochus Sacris interdixerat, aut ad tempus abſtinuerat, ii Parocho ab alio fraudulentè & impunè admitterentur ad Synaxin & ad Communionem. Ita ſanè cavit Herardus in Capitulari : *De his quos Presbyter excommunicaverit, ut alius eos non recipiat.* Arcebantur enim ab incruenti conſpectu ſacrificii Pœnitentes publici. At in ſua quiſque eorum Parochia internoſci poterant, non in alia. Monebatur etiam ab Epiſcopo Parochus, ne inſignes quoſdam facinoroſos adeſſe Sacro ſineret, vel fores inire Eccleſiæ ; item qui internecinis inimicitiis diſſidebant, aut eas ſimultates exercerent, quæ offendiculo eſſent Fidelibus : Ita enim rurſum Herardus : *Diſcordes pellantur ab Eccleſia, donec ad pacem redeant.* Prolixiùs infrà de poteſtate Cap. 11. Cap. 12. Capitular. l. 7. c. 167

Paro-

Parochorum ad intentandas excommunicationes, vel ad pœnitentias indicandas. Abundè hæc sunt, ut intelligas quàm non deberent vel ad punctum temporis abesse ab Ecclesiis suis Parochi, & quàm providè prohibeant Capitularium leges, ne Episcopi vel Domini temporales ab Ecclesiis suis Parochos adducant, & negotiis eos distendant ab eorum instituto alieniſſimis. *Ne indiscretè per diversa mittantur loca Presbyteri, nec ab Episcopis, nec ab aliis Prælatis, nec etiam à laicis.*

VI. In suis ad Parochos præceptionibus illud in primis commendat Hincmarus, ut studiosè addiscant Homilias quadraginta sancti Gregorii in Evangelia, eam præ cæteris, in qua agitur de delegatione septuaginta Discipulorum, in quorum ipsi locum subrogati sunt. *Ut cognoscat se ad formam septuaginta-duorum Discipulorum in ministerio Ecclesiastico esse promotum.* Quibus illud placuit, ut divino jure nitatur Parochorum authoritas, his Patrum sententiis doctrinam suam astruere potuerunt. Ab ipsomet enim Christo & tota potestate sui Ordinis sacra instructi, & ad prædicandum missi sunt Discipuli. At non tam perspicuè demonstrari potest, & administrationem Sacramentorum, & clavium potestatem eis à Christo immediatè traditam fuisse, quàm prædicandi provinciam. Evidentissimè textus ipse Evangelicus edocet, non esse delegatam à Christo ipso potestatem clavium, nisi Petro & Apostolis. Ab ipsis ergo & missi, & necessariis mandatis instructi postea fuere Discipuli, quò huc illucque per orbem sparsi fundarent Ecclesias, & gubernarent.

Hincmar. om. 1. pag. 12.

Alio autem loco contendens Hincmarus non eligi debere Episcopos, nisi ex cœtu Presbyterorum, qui proximum Pontificali apici culmen obtinent: hoc non ineleganti utitur argumento, quòd Apostoli ipsi in vacuam Apostolatus Sedem post Judæ perfidiam, non alium à se suffici posse existimarunt, quàm ex Collegio Discipulorum: *Oportet ex his viris qui nobiscum congregati sunt omni tempore, quo intravit, & exivit inter nos Dominus Jesus, testem resurrectionis nobiscum fieri unum ex istis.* Ex quo argumentatur Hincmarus, Episcopo subrogati semper debere eum, *Quicumque Sacerdotum optimus putaretur.*

Tom. 2 pag. 202.

Hæc porro vox *Sacerdotes* jam passim Presbyteris aptabatur tempore Hincmari, à quo vocantur *secundi ordinis Sacerdotes.* Fatetur prioribus sæculis Presbyterorum & Episcoporum aliquandiu fuisse promiscua nomina, quanquam discreta vehementer essent eorum munia. Ratio autem ea est, quòd cùm eorum nominum ducatur alterum ab ætate & à quadam sapientiæ maturitate, alterum ab insomni bonis Pastoris vigilantia: cùm ea duo ornamenta Episcopis communia & Presbyteris essent, quamvis non eodem omnibus gradu; erant & communia diutissimè nomina, & uno saltem opus fuit sæculo, ut horum Ordinum utrique vendicaretur nomen, quod maximè illi consentiebat & quo meliùs vis & natura ejus intelligi poterat. *Tametsi primis Ecclesiæ temporibus utrique Presbyteri, utrique vocabantur Episcopi, quorum uni sapientiæ maturitatem, alteri industriam curæ Pastoralis significant: quorum licèt in quibusdam sint discreta officia dignitatum, uno nomine sacræ regulæ comprehendunt. Nulli, inquiunt, Sacerdoti suos liceat Canones ignorare.*

Ibid. p. 218.

Ideò & fidem facit idem Hincmarus in usu adhuc fuisse tritissimo, ut Episcopi Presbyteros Compresbyteros appellarent. Audi quid scribat ipse ad Episcopum Laudunensem: *Frater Clarentius communis Compresbyter noster.* Docet idem alibi, in solemni formula Ordinationis Presbyterorum, comparari eos cum septuaginta Senioribus, qui divino perfusi fuere Spiritu, ut Moysen levarent in Hebraicæ Reipublicæ gubernatione: cum filiis Aaron Eleazaro & Ithamaro, in quos solicitudinis suæ sarcinam ex parte non minima Aaron rejiciebat; denique cum septuaginta Discipulis, quos ablegavere Apostoli ad fidem disseminandam toto orbe terrarum, ut Christus ipse imperaverat: *Hac providentia, Domine, Apostolis Filii tui Doctoribus fidei comites addidisti, quibus illi orbem totum secundis Prædicatoribus impleverunt.*

Ibid. p. 339.

Ibid. p. 416.

His antiqui Pontificalis vocibus inest mirifica quædam vis & diligentia accuratissima, ut aptius & appositius nil possit ad rerum istarum naturam explanandam vel cogitari vel dici. Instituit Christus ipse Ordinem Presbyterorum seu Parochorum, eosque Apostolis ut fidissimos cooperatores addidit. At Apostoli tamen ipsi misere in orbem Discipulos, quo illud præformabatur, debere ab Episcopis Parochos mitti, & ministerio quemque suo Ecclesiæque addici. Hunc quoque in sensum flecti debet, quod alio in loco habet idem Hincmarus, datam à Christo Apostolis omnibus, id est, Episcopis, ligandi atque solvendi potestatem, postquam eam Petro dedisset: & à divina hac institutione proficisci sacram illam potestatem, quæ exinde per tot sæculorum lapsus in Episcopos Presbyterosque manavit, manatque etiamnunc, & ad sæculi exitum usque manatura est. *Solvendi ac ligandi potestas, quamvis soli Petro data videatur à Domino, tamen & cæteris absque dubitatione Apostolis datur, quibus post resurrectionis triumphum insufflavit, & dixit omnibus, Accipite Spiritum sanctum, &c. Necnon etiam nunc in Episcopis ac Presbyteris omni Ecclesiæ officium idem committitur.* Non dicit Hincmarus, nec per Scripturas licebat ut diceret, à Christo immediatè datam septuaginta Discipulis potestatem clavium, quam aliqui authoritatem excommunicandi definiunt: sed cautiùs & sapientiùs dicit, Claves concessas esse à Christo immediatè Petro, immediatè Apostolis, hoc est, Episcopis: ac per Episcopos traditas esse Presbyteris, quos suo quodammodo in sinu gerebant & complectebantur Episcopi.

Pag. 469.

VII. Non tam facilè extricari potest, quid sibi voluerit Hincmarus idem, cùm Laudunensi Episcopo Hincmaro nepoti suo exprobraret, quòd cùm Laudunum non fuisset nisi Parochia quædam Episcopatus Remensis, inter Chorepiscopos penè magis annumerandus esset: nisi illud interesset discriminis, quòd ipse à tribus Episcopis ordinatus fuisset, cùm Chorepiscopi ab uno duntaxat ordinarentur: *Eo excepto, quod à pluribus Episcopis ordinatus, penè Vicarium Episcopum, quem Græci Chorepiscopum vocant, debueras te cognoscere.*

Ibid. p. 601.

Satis ostensum suprà, persuasissimum Hincmaro fuisse, nihil amplius Chorepiscopos quàm Presbyteros fuisse. Nihil aliud ergo quàm hæc affectata verborum exaggeratio est, ut Laudunensis Hincmari hinc retundat supercilium, & infra alios dejiciat Episcopos, ex eo quòd non urbis aut civitatis alicujus ordinatus esset Episcopus, ut sacri Canones præcipiunt, eoque tantùm non in sortem deprimeretur Parochorum, Chorepiscoporum, vel Archipresbyterorum.

VIII. Ratramnus Corbiensis Monachus Græcorum diluens objectiones adversùs Ecclesiam Latinam, ubi ad eorum querelas delabitur de interdicta Presbyteris Latinis sacramenti Confirmationis administratione, argumentatione ejusmodi utitur, quæ meritò admirationem moveat. Arguit enim non posse à Presbyteris dari Spiritum sanctum, ex eo quòd potestas condonandorum peccatorum non fuerit concessa nisi Apostolis. *Ergo si remissio peccatorum per Spiritum sanctum contribuitur, & hoc munus Apostolis specialiter constat esse donatum, quibus insufflavit & dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. jure solis Episcopis hæc gratia reservatur, quos in Ecclesia constat Apostolorum successionem & ministerium sortitos.* Simillimum quidem veri est, cùm Spiritus sanctus Apostolis tunc

Adver. Opposita Græcor. l. 4. c. 7.

copiosius sit infusus, cùm revectus ab inferis Christus *insufflavit, dixitque, Accipite Spiritum sanctum*: hinc manasse, ut Apostolis integra servaretur, id est Episcopis, potestas impartiendi Spiritus sancti. At non minorem veti speciem præ se fert hæc argumentatio, cùm sive Apostoli, sive Episcopi immediatè Spiritum sanctum à Christo perceperint, unàque potestatem remittendi peccata; cùmque nihilo secius hac potestate remittendi peccata Presbyteros donaverint, quando eis ministerium dispensandæ Pœnitentiæ delegarunt: cur non potuerint similiter cum eis communicare potestatem dandi Spiritus sancti, & administrandæ Confirmationis? Ab hac ratiocinatione non abhorruisset, opinor, Ratramnus, utpote cui propositum non erat Græcos oppugnare, sed Latinos tueri Episcopos, vel Romanos Pontifices, qui ea potestate donare Presbyteros etsi potuissent, abstinebant tamen, altiùs consulentes Ecclesiarum paci.

IX. Scribit Zonaras, celsas Presbyteris in Ecclesia sedes adsignatas esse, eosque juxta Episcopum sedere jussos, *Simul cum Episcopo sedere jussi*: ut eo testatum fieret, comministros eorum ipsos esse, & collaboratores, unàque inspectores in plebem fidelem. *Ut per eam sic in alto sitam Cathedram, ipsi pariter inducantur, populum cum providentia inspicere, populique mores componere, tanquam dati collaboratores Episcopo.* Ista certè sedes eminentior, & communicata Presbyteris Græcis confirmandi potestas, non levia sunt amplitudinis eorum toto Oriente argumenta. Addi potest quod prælibatum jam est, quodque firmavit suo suffragio Balsamon, eos qui Episcopatu propter grave aliquod flagitium exaurhorabantur, potuisse quidem dejici in ordinem & ministerium Diaconorum: nequaquam verò in Presbyterorum, quorum & ea est dignitas, ut adeam Clerici quivis surgere possint, non dejici: & ea sanctitas, quæ ad Episcopalem accedat proximè. Et in hac re Latini Græcos æmulabantur. Unde authore Luitprando, cùm Benedictus V. summo Pontificatu dejectus est, non Episcopatu tantùm, sed & Presbyteratu exturbatus est in ordinem Diaconorum.

ὥσπερ σύμφωνοι.

Balsam. pag. 182. 781.

CAPUT XXV. P. 3. l. 1. c. 46.

De Parochis eorumque Jure & Officio sub Imperio Caroli Magni Regiæque ejus stirpis.

I. De præcepto, ut Parochi Missæ & Prædicationi intersint fideles.
II. Quando posset extra Ecclesiam sacrum offerri.
III. De Ara portatili.
IV. De tentoriis, benedictione Episcopali consecratis, ut in illis offeratur.
V. De Confraternitatibus & earum Regulis.
VI. De Eulogiis.
VII. De Pane benedicto.
VIII. De Parochiis, quibus Monachi præerant.
IX. De Parochis Primitivis.
X. De Parochiarum divisione & unione.
XI. De Infidelibus Nationibus Christiana fide imbutis per Presbyteros, qui illarum curam egerunt.

I. PAuca supersunt de Parochis hìc strictim adnotanda, quæ mediæ huic ætati propria fuere, & posteriorum sæculorum disciplinæ ortum dedere. In Concilio Ticinensi anno 855. stomachari sunt Præsules adversus divitum & potentum quorundam incuriam, religionisque fastidium; qui cùm ædes Ecclesiis vicinas incolerent, *juxta domos suas Basilicas habent;* non tamen ad publicos in Ecclesia conventus veniebant, ut Concionem audirent, quæ adeos maximè habita esset, si affuissent, ut deterrerentur à pauperum contumeliis & expilatione: confluebant autem pauperes duntaxat, ubi & adversùs divitum impotentiam Christianæ constantiæ clypeo muniebantur. *Et dum soli afflicti & pauperes veniunt, quid aliud quàm ut mala patienter ferant, illis prædicandum est? Si autem divites qui pauperibus injuriam facere soliti sunt, venire non renuerent, admoneri utique possent, &c.* Ann. 855. Can. 4.

Multa monet in hanc rem perutilia Theodulfus in Capitularibus suis. 1. Nequis cibum sumat diebus Festis & Dominicis, antequam peractum sit sacrum & publicum Officium. *Admonendus est populus, ut ante publicum peractum officium, ad cibum non accedat.* 2. Ut qui privatim Missas celebrabunt Presbyteri in Ecclesiis, vel in Oratoriis, eas tam cautè, tam occultè, tam maturè celebrent, ut ne populus à publicis Missarum solemnitatibus abducatur. *Ut Missæ quæ per dies Dominicos peculiares à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus à publicis Missarum solemnitatibus, quæ hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur.* Et infrà: *Sacerdotes per Oratoria nequaquam Missas, nisi tam cautè ante secundam horam celebrent, ut populus à publicis solemnitatibus non abstrahatur.* 3. Exitialem eam esse consuetudinem, *pessimus usus est*, Festis & Dominicis diebus uni duntaxat privatæ interesse Missæ, aut ei etiam Missæ, qua Defunctorum memoriæ commendantur. Omnes urbis Presbyteros, immo & ruri degentes si non multùm absint, accurrere debere, & solemni sacro interesse cum plebe universa, Monialibus solis hac lege absolutis. *Sed sive Sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt, sive populus, in unum ad publicam Missarum celebrationem conveniant.* Ea certè Theodulphi præcepta non parum fidei & authoritatis conciliant iis, quæ supra diximus de origine Parochiarum, & de Liturgia, quæ tum ibi celebrabatur. Cap. 45. 46.

Vetuere Capitularia Caroli Magni, ne ad Missam admitteret Parochus quisquam Parochianos Parochiæ alienæ. Ea de re jam suprà. Mox ibidem prohibetur, ne in Parochia aliena celebrent sacrum, nisi dum iter agunt, neu decimas accipiant, quæ Parochis aliis pendi debent. *Nullus Presbyter in alterius Parochia Missam cantare præsumat, nisi in itinere fuerit, nec decimam ad alterum pertinentem recipere præsumat.* Idem alibi Canon habetur, cum nova tamen clausula, nec omittenda. *Ut nullus Presbyter in alterius Presbyteri Parochia, eo inconsulto Missam cantare præsumat, nisi in itinere fuerit.* Quo innui videretur minùs necessariam fuisse proprii Parochi licentiam, ut Presbyter iter peragens in Ecclesiam ejus divertere, sacrumque faceret. Sed diligenter hic advertes, eum esse Canonum istorum scopum, ut ne Parochi alii aliorum decimas intercipiant, vel eorum subditos ad sua Missarum solemnia admittendo, vel ea ipsi celebrando in eorum Ecclesiis. Idem rursus apertiùs insinuatur hoc alio Canone: *Ut nullus Presbyter alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, nec decimam ad alterum pertinentem audeat recipere.* Ideo & Herardus vetabat, ne Parochi alii aliorum subditos ad hujusmodi defectionem solicitarent. *Ut nullus Presbyter alterius Parochianum ad Missam recipiat, vel solicitare præsumant.* Concilium Cabilonense II. anni 813. necessitatem aperuit, legemque innovavit, ut fideles *Decimas dent, ubi per totum anni circulum Missas audiunt.* Concilio Nannetensi idem rursus cautum est. Capitular. Car. Mag. L. 1. c. 147. 148. L. 5. c. 49. 50. Capitul. l. 5. c. 115. Can. 29. Can. 19. Can. 2.

Sed illud præterea idem Concilium spectavit, quanta charitate, quàmque arcta copula Parochis quisque suis conglutinare se deberent fideles omnes, ut Pastoribus, ut Patribus. Sancitum est ibi ergo, ut antequam Missam auspicaretur Parochus, interrogaret, nullus ne præsentium aliena ex Parochia irre-

Can. 1. irrepsisset, alienatum gerens à proprio Parocho animum : & si quis ejusmodi convinceretur, ad proprium incunctanter remitteretur Pastorem. *Ut Dominicis & Festis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Missam audire velit. Quem si invenerint, statim ab Ecclesia ejiciant, & ad suam Parochiam redire compellant.*

Poterat & alia ratio animum movere, & ad hæc consilia impellere. Nempè quòd ad Eucharistiæ participationem nemo nisi à proprio Parocho deberet recipi, qui oves ab hædis, puros ab impuris posset secernere, Fideles à Pœnitentibus, pios ab impiis. Ita quippe in Capitularibus : *Statutum* L. 6. c. 456. Addit. 4. c. 37. *est, ut unusquisque Clericus, vel laicus non communicet in aliena plebe sine litteris Episcopi sui.* Decerptum illud est ex Concilio Carthaginensi, residuumque antiquioris disciplinæ vestigium est, cùm arcebantur à Missa fidelium pœnitentes : & vel sacrificio interesse, Communionis degustatio etat non inanis, non inutilis.

Au. 829. c. 47. II. Concilium Parisiense anni 829. acerbissimè invehebatur in Presbyteros, qui abduci se patiebantur ad conficiendum sacrum *in hortis, vel domibus, vel certè ædiculis*. Nec tamen hìc vetabantur, qui itineri se commiserant, multùmque aberant ab Ecclesis quibuslibet, quin sub dio celebrarent, in ara minuscula, quam Episcopus consecrasset. *Excepto quando in itinere pergitur, & locus Basilicæ procul est, & id in altaribus ab Episcopis consecratis fieri necessitas compellit, ne populus Dei sine Missarum celebratione, & corporis & sanguinis Dominici perceptione maneat.*

III. Ergo portatiles hæ aræ minusculæ, seu tabulæ marmoreæ ab Episcopo consecratæ, in usu frequenti jam tum erant. Docet Hincmarus has marmoreas fuisse aras, vel ex nigro, litioque lapide, quas consecrabat Episcopus ; & quarum maximè usus erat in Capellis, quæ nunquam dedicabantur, vel in Ecclesiis ipsis, quæ nondum dedicari poterant : *Si necessitas popposcerit, donec Ecclesiæ, vel Altaria consecrentur, vel in Capellis etiam quæ consecrationem non merentur, tabulam quisque Presbyter, cui necessarium fuerit, de marmore, vel nigra Petra, aut litio honestissimo secundùm suam possibilitatem honestè affectatam habeat, & nobis ad consecrandum afferat, quam secum, cum expedierit, deferat, in qua sacra mysteria secundùm ritum Ecclesiasticum agere valeat.*

Conc. Gall. To. 3. p. 636. Hincmar. Tom. 2. pag. 732.

Non recedit à vero, his duabus ex causis ductum esse initium eorum Lapidum sacrorum, ab Episcopo consecratorum, qui Altaris loco sunt, & facilè quocumque transferuntur. Primùm ut ne pietas fraudaretur mysteriorum participatione optatissima, dum longa itinera fideles emetiuntur. Secundò ut celebrari possent mysteria, vel in Oratoriis domesticis, vel in Capellis Ædiculisque, quæ minores sunt, quàm ut Dedicationum solemnitatem augustissimam capiant : *Capellæ quæ consecrationem non merentur.*

Poterat & alia ratio Episcopos eò invitasse. Nimirum non poterant Episcopi se conferre in hæc Oratoria omnia, vel Capellas, ut Dedicationis ritum implerent : ea re Presbyteri abutebantur quandoque, ut offerrent in locis ab Episcopo non dedicatis. Obviatum est huic Episcopatus injuriæ per tabulas has Episcopali benedictione perfusas, & quocumque opus esset translatas. Vide quid de his Capitularia Caroli Magni statuerint : *Placuit ut in* Capitula. Car. Mag. L. 6. c. 205. l. 7. c. 99. 312. 334. *locis non consecratis Missarum celebrationes fieri non debeant, nisi causa longinqui itineris, vel hostilitatis ; & id in altaribus ab Episcopo consecratis fieri necessitas compellat.*

IV. Nec illud quoque nos præteribit, ut sacerdotali Episcoporum imperio, plenitudinique sacræ potestatis, qua pollent Episcopi, impensior haberetur honor : non modò sancitum est, ut ne Presbyteri nisi ad Altaria ab Episcopo consecrata offerrent ; sed etiam ut tentoria ipsa, in quibus sacrum fiebat ruri, dum huc illucque commearent, ab Episcopis priùs consecrarentur, non aliter quàm vestes sacræ, & sacra vasa : *Sunt etiam ab* Capitular. Car. Mag. L. 7. c. 334. *Episcopis consecranda & benedicenda corporales, pallæ, ac alia vestimenta sacerdotalia, &c. Sacrificia offerre nullo modo licet, nisi in locis Deo ab Episcopo dicatis, nisi causa hostilitatis aut summæ necessitatis, & hoc non in mansionibus, aut in domibus non sacratis, sed in tabernaculis dedicatis ab Episcopis.*

Concilio tamen Moguntino anni 888. concessum Ann. 888. c. 9. est, ut in tentoriis minimè consecratis sacra fierent in itinere : *In itinere positis, si Ecclesia defuerit, sub divo, seu in tentoriis, &c.* Illud præterea nos edocet hoc Concilium, vastatis incensisque Ecclesiis penè innumeris Normannorum diutinis populationibus, necessum fuisse, ut in Capellis interim offerrent, dum Ecclesiæ restaurarentur. *In Capellis Missas interim celebrare liceat, donec ipsæ Ecclesiæ restaurari queant.* Proclivis est conjectura, temporis diuturnitate non paucas istiusmodi Capellas, quæ subsidiariæ & annexæ fuerant, evasisse in Parochias.

V. Redeo ad Parochiales Ecclesias, in quibus Hincmar. Tom. 1. pag. docet Hincmarus jam Confratrias institutas fuisse : 715. *Ut de Collectis, quas Gildonias, vel Confratrias vulgò vocant.* Regulas illis delineavit Hincmarus, quæ pietatem redoleant eximiam : non confœderari, nec confœderationem sacram fovere, nisi religiosis institutis, oblationibus ad aram frequentissimis, eleemosynis, precibus, sacrificiis ad defunctorum levamen. Præcepit etiam nequid ad Altare offerrent, nisi panem & vinum, quibus hostia sacra conficitur : si panis & vini copiam majorem offerre gestirent, quàm quæ sacrificio esset impendenda, privatim offerrent, ad alendos Altaris ministros, vel ad pauperes recreandos : *In omni obsequio religionis conjungantur, videlicet in oblatione, in luminaribus, in oblationibus mutuis, in exequiis defunctorum, in eleemosynis & cæteris pietatis officiis. Ita ut qui candelas offerre voluerit, sive specialiter, sive generaliter, aut ante Missam, aut inter Missam, antequam Evangelium legatur, ad Altare deferantur. Oblationem autem, unam tantummodo oblatam & offertorium pro se suisque omnibus conjunctis & familiaribus offerat. Si plus de vino voluerit in bulticula, vel canna, aut plures oblatas, aut ante Missam, aut post Missam Presbytero vel Ministro illius tribuat, unde populus in eleemosyna & benedictione illius eulogias accipiat, vel Presbyter supplementum aliquod habeat.* Epulis prorsus omnibus interdicit & voluptatibus, quòd hinc crapulæ, hinc cædes ad animarum corporumque perniciem proficiscerentur. Siquando ingruat necessitas, quæ Confratres omnes colligi cogat, verbi gratia, ut in gratiam redeat filius cum patre : *Conventus autem talium confratrum, si necesse fuerit, ut simul conveniant* : ne conveniant, nisi præsente Parocho, qui pio illos colloquio ad religionis & charitatis studium accendat, eulogiis impertiat, pane reficiat solo, & semel potos dimittat. *Qui voluerint, Eulogias à Presbytero accipiant, & panem tantùm frangentes, singuli singulos biberes accipiant.*

VI. Quod hìc obiter perstringitur de Eulogiis, non pigebit paulò uberiùs explanasse. Monebat Hincmarus, ad Altare offerri non debere à Fidelibus, nisi panes minutissimos, studioque religioso paratos ad Sacrificium, quas ideo *Oblatas* appellitabant, quæ vox in vernaculo usu Gallorum hæret etiamnum, etsi ad profanos panes deflecta. Monebat & offerri tantillum vini, quantum ad sacrificium sufficeret. Majorem ramen privatim offerri panum copiam non abnuebat : *Unde populus in eleemosyna, & benedictione illius Eulogias accipiat.*

Erat ergo Eulogia pia largitas in plebem, ejus nimirum panis & vini, quæ Fideles Presbytero privatim obtulissent. Docuit & Hincmarus, ubi Confratres cogi necesse erat, Eulogiis illos à Presbytero donari potuisse, ut pane vinoque permodico refecti, suas in ædes regrederentur. Id verò à religiosa illa non abhorret largitate reliquiatum panis & vini oblati.

VII. Concilium Nannetense, incertum quo anno, sed paulò post mortem Hincmari habitum, plusculum lucis affundit his Eulogiis, religiosisque ritibus, qui in eo dispensando servabantur. Istiusmodi enim instituta in dies perpoliuntur. Parochi erat servare quidquid residuum fuerat panum, à plebe ad aras oblatorum, nec adhibitorum ad Sacrificium; vel propriis suis ex panibus tantumdem sumere, & in fragmenta sectum benedicere, iisque impartiri eos qui sacræ Communionis participes non fierent diebusquibusque Festis & Dominicis. *Ut de oblationibus quæ offeruntur à populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus quos offerunt Fideles ad Ecclesiam, vel certè de suis Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido, ut post Missarum solemnia, qui communicare non fuerunt rati, Eulogias omni die Dominico & in diebus Festis exinde accipiant.* Can. 9. Attexitur huic ipsi Canoni Collecta, qua Presbyter hujusmodi Eulogias benedicebat, orabatque, ut qui ejus participes fierent, advertùs corporeas ægritudines pravasque animi cupiditates roborarentur, ejus potestate summa, qui panis est vitæ.

Can. 15. Intexta sunt huic Concilio instituta Hincmari ea omnia, quæ superiùs attigimus, iis relectis, quæ ad Eulogias spectabant. Nempe eo temporis intervallo mutatum erat aliquid. Enimverò Concilium Nannetense Eulogiis impertit Fideles omnes, qui non communicant Festis diebus & Dominicis omnibus, eoque impendi vult panes ipsos, qui ad Altare à populo oblati fuerant; de vino nec verbum facit. His in omnibus Decretum Concilii Nannetensis, & usus ei superstructus, præceptis Hincmari adversantur. Dici tamen potest, Panis benedicti authorem primum auspicemque fuisse Hincmarum, sed annorum lapsu rudimentis illis addita fuisse multa, quibus res ad majorem veniret perfectionem. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 169. Porro Capitularibus quæ Hincmaro tribuuntur, insertus est Canon iste Nannetensis Concilii. Itaque si verè Hincmari ea essent, jam inde ejus ævo viguisset tota ista panis benedicendi & distribuendi consuetudo. At apertè conflictantur inter se Canon Nannetensis & quæ suprà ex Hincmaro de Confratriis deprompsimus.

Vox quidem ipsa Eulogiarum Hincmari ævo longè antiquior erat, sed significatio prorsus diversa. Id nomen plerumque erat muneribus, quibus superiores ab inferioribus colebantur. Ann. 845. Can. 45. Hortatur Meldense Concilium anni 845. Parochos omnes ut munusculo Episcopos aliquo, sive Eulogiis prosequantur. *Decet Presbyteros cum voluntariis Eulogiis tempore congruo visitare & colere suos Episcopos.* Epistola quæ Leoni IV. Papæ tribuitur ad Episcopos Aremoricæ Provinciæ, liberum esse vult Parochis, an venientes ad Synodum hujusmodi donis spontaneis Episcopos suos venerentur. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 642. *De Eulogiis ad sacra Concilia deferendis nihil invenimus à Majoribus terminatum, sed sicut unicuique Presbytero placuerit.* Vetat Hincmarus, ne quid muneris exigant Archidiaconi à Parochis. Narrat Flodoardus à sancto Rigoberto Remensi Archiepiscopo missitari solitas Eulogias: Flodoard. L. 2. c. 11. L. 3. c. 3. *Cui Eulogias pro benedictione crebrò solebat mittere.* Narrat etiam à Formoso Papa missum esse Carolo Regi benedictum panem, ut votis ejus obsecundaret. *Quem petierat, ei Panem benedictum pro pignore mittens.* Habes hìc *Panem benedictum*, sed ab eo qui usitatus jam est, longè diversum.

VIII. Operæ pretium jam est ab his quasi diverticulis ad Parochos redire, & illud potissimùm advertere, fuisse Parochias, quibus Monachi præessent. Dicemus infrà, à Gregorio Papa III. institutam fuisse Congregationem Monachorum Romæ in Ecclesia sancti Petri, ut divinæ Psalmodiæ noctes diesque impenderent; cùm Missæ ipsæ à Presbyteris hebdomadariis celebrarentur: *Ut à Monachis vigiliæ celebrarentur, & à Presbyteris hebdomadariis Missarum solemnia.* Hoc habet in hujus Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius. Inde liquet certè nequedum tunc temporis credi solitam Monachis Parochiarum administrationem. Attamen interim insuescebant Monachi functionibus Cleticorum; ex quo progressa tandem res eò est, ut & Parochiæ illis commendarentur, ea cautione, ut & ab Episcopo instituerentur, & administrationis suæ rationes ei redderent, Synodoque adessent Diœcesanæ. Ita decrevit Concilium Moguntiacum sub Archiepiscopo Rabano, anno 847. Anno 847. Can. 14. *Nullus Monachorum Parochias Ecclesiarum accipere præsumat, sine consensu Episcopi. De ipsis verò titulis, in quibus constituti fuerint, rationem Episcopo vel ejus Vicario reddant, & convocati ad Synodum veniant.* Valdè infrequentia erant eo ævo istiusmodi exempla. Hoc tamen Canone innuitur non rara ea fuisse in Diœcesi Moguntina. Inter Monachos meruerat Rabanus, & tum illis à Clero authoritatem, tum Clero ab illis sanctimoniam fortasse aucupabatur. Quin & altiùs fortasan hujus disciplinæ origo repetenda est, cùm videatur Bonifacius ipse ejus fundamenta jecisse, ille Pontificius sub Pipino Rege Legatus & Archiepiscopus Moguntinus. Et ipse enim Monasticis Institutis informatus fuerat, præparatusque ad Apostolatum Germaniæ obeundum, in quo & sanctissimos complures habuerat commilitones. Si Augustinus, aliique Anglorum Episcopi ex Monachorum cœtu diutissimè delecti fuere, ecquid erit causæ, ut non & ad Parochorum munia aliquando asciti sint? Altius repeti posset exemplum ab Hieronymo ipso, qui Bethlehemiticæ Ecclesiæ, utique Parochialis, Presbyter sive Parochus erat. Si contendat quis non Parochiam, sed Monasterium illud fuisse; at non tamen jecit inficias, quin Parochiales ibi functiones exercerentur. Audi quid ea de re scribat Severus Sulpitius: *Inde digressus Bethlehem oppidum petii, Ecclesiam loci illius Hieronymus presbyter regit. Nam Parochia est Episcopi, qui Hierosolymam tenet.* Dial. 1. c. 7. At cùm Hieronymus quantumvis Presbyteratus Ordine initiatus, à sacrificio offerendo manus semper abstinuerit, quì potuit Parochus esse? Aptius ergo fuerit Eusebii Vercellensis Episcopi exemplum, qui cùm Clerum suum omnem ex Monachis conflaverit, non temerè creditur eos Parochiis quoque suis præfecisse. Negare saltem nemo jure potest, quin ubi Augustinus Hipponensis Episcopus sui ex Seminarii Clericis majoribus Parochos deligebat, ii sin minus Monasticis certè regularibus institutis essent informati: & pro Monachis ferè haberi possent, qui patrimonio & quacumque terrena possessione sese abdicaverant. Vetùm singularia hæc fuere exempla, quæ admitatores plurimos, imitatores diutissimè habuere nullos.

IX. Aliquantò frequentiora sunt exempla, sive Monachorum, sive Abbatum, qui primitivi Curati fuere; usu enim mollienda sunt nobis hæc verba, quæ jus novum Ecclesiæ consecravit; dicuntur autem Curati, sive Parochi primitivi, qui in potestate sua, sibique obnoxios habent Parochos proprios. S. Meinvercus Paterbornensis Episcopus novam in civitate sua excitavit Parochiam, eoque ipso in fundo, quem Monasterio concesserat. Ergo & ipsam Parochiam eidem contulit Monasterio: *Eidem Monasterio proprietario jure possidendam eam delegavit.* Surius die 5. Jan. c. 48.

Antè tamen quàm Monachi vel essent, vel dicerentur Parochi primitivi & principes, fuerant inter ipsos sæculares Parochos alii primitivi, alii eis subditi

diti & obnoxii. Concilium II. Aquisgranense anni 836. edixit, ut unicuique Ecclesiæ proprius esset Parochus, tametsi necesse esset aliquando ut alterius Ecclesiæ Parocho subesset: *Unicuique Ecclesiæ suus provideatur ab Episcopis Presbyter, ut per se eam tenere possit, aut etiam priori Presbytero subjugatus, ministerium sacerdotale perficere possit.*

Ann. 836. Can. 16.

Alio loco operosiùs expendemus, an Presbyter seu Curatus primitivus, qui *Prior* hìc dicitur, ita publicè & propriè vocetur Prior, ut ea sit origo Prioratuum, inter Beneficia Ecclesiastica exinde non extremo loco numerandorum. Hìc unum spectasse illud sufficiat, cùm is esset Parochus, qui sua in potestate haberet Parochum alium inferiorem, meritò illum dici posse Parochum primitivum, sive primarium. Neque enim dici potest, Presbyterum hunc Parocho superiori obnoxium, Capellanum dumtaxat fuisse; cujusmodi complures erant non alio munere gravati, quàm ut in aliqua Capella offerrent incruentam hostiam. Huic enim effugio viam obsepsit idem Concilium hoc eodem Canone, quando ait, etsi posset unus Presbyter pluribus in Ecclesiis sacrum facere, non posse tamen & Baptismum dispensare, & Confirmationem & Eucharistiam Fidelibus tot in remota loca sparsis, & in summo nonnunquam positis discrimine, ubi exitialis sit mora. Ideò necesse esse hìc concluditur, ut unicuique Ecclesiæ suus sit proprius Parochus, qui has omnes impleat Parochorum partes. *Quanquam Missarum celebrationes per omnes Ecclesias sibi commissas agere possent; perspeximus cætera officia, quæ ad divinum cultum pertinent, propter impossibilitatem & multitudinem Ecclesiarum, quodammodo neglectu elapsa. Similiter & prævidentiæ in baptismate infirmorum, & in confessione quærentium, & in communione periclitantium, perplura remansisse. Ideoque congruentius omnibus videtur, cuique congruere Ecclesiæ, proprium habere Presbyterum.*

Hæc sanè pulcherrima & appositissima species ac declaratio Parochorum eorum, qui primitivi nunc, olim Priores dicebantur: quando Ecclesia quæ annexa primùm fuerat, aut Capella Ecclesiæ Parochiali obnoxia, cui fortassis etiam nunquam proprius fuerat Presbyter, nisi Parochus ipse, qui ad eam quandoque sacris operaturus accedebat; quando, inquam, istiusmodi Ecclesia, vel Capella surgebat in Ecclesiam Parochialem, in quam tamen, ut & in ejus Parochum prior Parochia uti matrix pristini sui juris & ditionis aliquid retinebat. Æquissimum enim erat, priori Parocho aliqua servari primævæ dominationis suæ monumenta.

Possent & in classem primitivorum Parochorum ascribi Parochi illi, quibus Episcopus alias subjiciebat Parochias antiquas, in morem Capellarum. At cùm potestate sua tum abuterentur Episcopi, & hæc privatis affectibus præter Canones indulgerent, non novi hæc poterat videri juris institutio, sed usurpatio alieni. Accipe quæ Hincmarus præcipere Episcopis quoscumque ordinabat: *Principales Ecclesias aliis Ecclesiis loco Capellarum non subjiciat, quia secundùm sacros Canones non licet Episcopis Parochiam antiquitus constitutam inconsultè confundere atque dividere.*

Conc. Gall. Tom. 2. p. 600.

Quin & verisimile non est, tributa fuisse jura primitivorum Parochorum iis omnibus, quorum Parochia scindebatur in duas. Concilium Tolosanum anni 843. multa sancit, quæ diligentissimè observanda sint in hac unius Parochiæ in duas sectione ab Episcopis; at nihil prorsus vindicat priori Parocho in novum: illum tantùm exonerat parte aliqua impensarum annuarum, quas in novum Parochum rejicit. *De dispensa quoque debita ab illo minus accipiant, & alteri, qui quod dividitur à Parochia, suscipit, sub hac eadem mensura imponant.*

Ann. 843. c. 7.

Nannetensis ex adverso Concilii Patribus non displicuit, si Parochus unus principalior plures in Parochias alias jus & imperium exerceret istiusmodi, ut eis Presbyteros singulis præficeret, qui in eis & Officia decantarent Ecclesiastica, & incruentum offerrent sacrificium. Erant tamen forsan hæ superiori Parocho obnoxiæ Ecclesiæ, Ecclesiæ magis quàm Parochiæ: utpote Officiis tantùm divinis & sacrificiis celebrandis destinatæ, perinde ut Capellæ, non Sacramentorum erogationi. *Nullus Presbyter plures præsumat habere Ecclesias, nisi fortè alios Presbyteros sub se in unaquaque habeat, qui nocturnum atque diurnum Officium solemniter adimpleant, & Missarum celebrationes quotidianis expleant ceremoniis.*

Can. 8.

Erat & illud jus legitimum Parocho quæsitum, ut Parochiam quamvis aliam in potestate & ditione sua haberet, Parochumque ejus, si funditus eversam reparasset, & permittente Episcopo Altare in ea erexisset. Id innuere videtur Hincmarus: *Quidam Presbyteri præter Ecclesiam in qua titulati sunt, etiam Capellas habent, & quidam etiam veteres Ecclesias restaurant, aut Altaria nova construunt propter loci convenientiam.*

Conc. Gall. Tom. 3. p. 636.

His nimirum causis emersérunt Parochi principes & primitivi, Parochis aliis superiores, cùm Capella, vel annexa alicui Parochiæ Ecclesia, in Parochiam ipsa crescebat; aut cùm Parochiæ vastioris partem aliquam truncabat Episcopus, & alteri commendabat Presbytero, quem & priori Parocho parere jubebat; aut cùm Parochus suis impendiis restaurabat vicinas sibi Parochias, quæ desolatæ jacerent. Pauciissima supersunt de Parochiarum divisione aut unione dicenda.

X. Concilii Tolosani anni 843. decreto confirmatur Episcoporum potestas tum ad novas Parochias creandas, tum ad antiquas dividendas, dum id ne faciant, nisi consilio Canonicorum: *Maturè consilio canonico tractent;* & ne quid irrepat privatæ cupiditatis, & avaritiæ: *sine intentione lucri:* in his enim uni serviendum est populorum utilitati & necessitati: *si necessitas populi exegerit:* quando scilicet ea est, vel locorum distantia, vel itinerum asperitas, ut nec fœminæ, nec parvuli ad Ecclesiam concurrere possint: *Si longitudo itineris, aut periculum aquæ, &c. Et si mulierum, vel infantium, aut debilium imbecillitas ad Ecclesiam principalem non possit occurrere.*

Ann. 843. c. 7.

Concilium Meldense anni 845. illud Episcopis præcipit, ut ne quid temeraria levitate innovent in Parochiis civitatis suæ, ejusque suburbiorum: *Ut titulos Cardinales in urbibus vel suburbiis constitutos, Episcopi canonicè & honestè, sine retractatione ordinent & disponant.* Cardinales dicuntur hìc Presbyteri, qui singulis in Parochiis primas tenent, præsuntque Presbyteris aliis, seu Vicariis, in eadem Ecclesia sub uno capite collaborantibus.

Anno 845. Can. 54.

Easdem Hincmarus leges Archidiaconis suis præscribebat, ut ne se vel fascinari muneribus, vel precibus excantari sinerent, ad Parochias alias aliis vel uniendas, vel abscindendas, vel subjiciendas, aut denique ad deterendum aliquid de antiqua & primæva earum libertate. *Expressè vobis in nomine Christi præcipio, ut rusticanas Parochias pro alicujus amicitia, vel petitione, aut pro aliquo pretio, non præsumatis confundere, nec dividere. Neque Ecclesias illas quæ ex antiquo habere Presbyteros solitæ fuerunt, aliis Ecclesiis quasi loco Capellarum subjiciatis.*

Conc. Gall. Tom. 3. pag. 643. Hincmar. Tom. 1. pag. 740.

Hac Hincmari præceptione illud insinuari videtur, eo jure tunc uti Archidiaconos potuisse, ut Parochias vel plures in unam compingerent, vel ex una efficerent plures; cùm id unum commendet, ne quid istiusmodi moliantur stimulante sola carnali cupiditate. Concilium Meldense non alia lege Episcopos ligaverat, quàm ut ne temerè antiquum Parochiarum statum perturbarent. Fieri potuit, ut quarundam hic fuerit mos Provinciarum, ut ejus rei copiam Episcopi facerent

Archi-

Archidiaconis. Sed rariſſimus, ut mea fert opinio, hic erat uſus. Concilium Toloſanum paulò ſuprà uni id juris Epiſcopo proprium fecit, quem & ipſum voluit parciſſimè & circumſpectiſſimè ea poteſtate uti.

XI. Illud autem minimè prætereundum fuit, quo Presbyterum, & Parochorum maximè ſurgit gloria: quòd nempe non alii fuerint aliquando novarum apud Aquilonares, aliaſque Barbaras Gentes, Eccleſiarum fundatores, & Chriſtiani propagatores Imperii, quandiu necdum Epiſcopalis Sedes apud eas utpote titubantes adhuc erigebatur. Villehadus, qui poſteà Bremenſis fuit Epiſcopus, idem ipſe priùs in eadem gente adhuc barbara Parochorum functiones omnes perdiu obierat, ut eam paulatim manſuefaceret, inflecteretque ad ea obſequia, quæ Epiſcopali debentur majeſtati, Audi viræ ejus Scriptorem: *Primus in ea Diœceſi ſedem obtinuit Pontificalem; quod tamen jamdiu prolongatum fuerat, quia gens credulitati divinæ reſiſtens, cùm Presbyteros aliquoties ſecum manere, vix compulſa ſineret, Epiſcopali authoritate minimè regi patiebatur. Hac itaque de cauſa ſeptem annis priùs in eadem Presbyter eſt demoratus Parochia; vocatus tamen Epiſcopus, & ſecundùm quod poterat, cuncta præſidentis poteſtate ordinans.* Adverte quæſo, ut hic Presbyter tantùm cùm eſſet, honorificentiori tamen Epiſcopi nomine donaretur; quippe & compluribus aliis idem obtigit, ut Epiſcopi dicerentur, etſi nunquam fuiſſent; ſed ea nominis gloria non immeritò iis affingebatur, qui Apoſtolica munia in Gentium converſione obibant. Adami Bremenſis Canonici Eccleſiaſtica Hiſtoria illud de Anſgario Corbienſi Monacho teſtatum facit, miſſionibus & prædicationibus Apoſtolicis eum vehementer & diu claruiſſe, cùm Presbyter eſſet adhuc, nondum ad Hamburgenſis Eccleſiæ infulas provectus. Idem teſtificatur Adamus idem de Rimberto Anſgarii commilitone, & in Hamburgenſi ſolio ſucceſſore; idem denique de Adalgario ſucceſſore Rimberti. Archiepiſcopi hi omnes, cùm maturum nondum erat ad aliquam gentem ordinari Epiſcopum, Presbyteros Parochoſque ea Provincia onerabant. Ita perſpicuè Adamus his verbis: *Sedit difficili tempore barbaricæ vaſtationis, nec tamen Legationis ſuæ ad gentes ſtudium omiſit. Verùm ſicut deceſſores ſui Presbyteros ad hoc opus conſtitutos & ipſe habere curavit.*

Sæculum. Benedict. Tom. 3. part. 2. pag. 409.

CAPUT XXVI. P. 4. l. 1. c. 28.

De Parochis, de divina eorum origine, & antiqua juriſdictione, poſt annum Chriſti milleſimum ad hæc uſque tempora.

I. Jure divino niti Parochorum authoritatem cenſent Pariſienſes Theologi. Gerſonii doctrina & verba.

II. Cenſura Facultatis Theologicæ Pariſienſis.

III. Quæ hujus doctrinæ in Scripturis fundamenta.

IV. Doctrina Almahini, & Majoris.

V. Doctrina Petri Aurelii, divinam Parochorum originem includi ſuo quodam modo in origine divina Epiſcoporum. Argumenta ex Scripturis hauſta.

VI. De vetuſta Parochorum poteſtate excommunicandi, ex Theologis, ex juris novi Decretalibus, ex Conciliis.

VII. Elucidatur Alexandri III. decretum. Ut Parochi inopini hac poteſtate exciderint.

VIII. Ut ea penes Cardinales Presbyteros ſuperſtes ſit.

IX. De Parochis primitivis.

X. Eorum jura & officia. Ut ne Vicarios habeant, niſi perpetuos.

XI. De novarum erectione Parochiarum, utque Epiſcopi ſufficientibus eas muniri reditibus curent.

XII. Neceſſaria Parochiarum diviſio, Regionumque & familiarum in una & eadem urbe.

I. NOn poterat Parochorum dignitas altiori attolli faſtigio, quàm quo eam provexere Pariſienſes Theologi, cùm hanc evulgarunt doctrinam, ſeptuaginta Diſcipulis eos ſucceſſores datos eſſe: in ordine minorum Prælatorum eos ſtare, & ab ipſo immediatè Chriſto eos obtinere poteſtatem functiones hierarchicas exercendi, expiandi correptionibus, prædicationibus illuminandi, perficiendi denique Sacramentorum adminiſtratione. *Qui dicuntur ſucceſſores ſeptuaginta duorum Diſcipulorum, & dicuntur Prælati ſecundi ordinis, dignitatis, vel honoris, quales ſunt Curati, quibus ex ſtatu & ordinario jure conveniunt tres actus hierarchici, primarie, eſſentialiter, & immediatè à Chriſto: qui ſunt purgare per correctionem, illuminare per doctrinam, & prædicationem perficere per Sacramentorum miniſtrationem.* Ea ſunt Joannis Gerſonii verba, qui hujus doctrinæ fundamenta ab ipſis repetit divinis Evangeliciſque litteris, ubi Chriſtus Claves concredidit, non Apoſtolis ſolùm, ſed & ſeptuaginta Diſcipulis, ut qui ex aliquorum Patrum calculo, Apoſtoli & ipſi dicerentur. Unde Origenes, *Septuaginta & ipſi Apoſtoli nominati ſunt.* Et Chryſoſtomus: *Erant & alii Apoſtoli, ut Septuaginta.*

Gerſon. Tom. 1. pag. 137.

Origen. in Ep. ad Rom. c. 16. Chryſoſt. in 1. Corint. Hom. 38.

II. Subjicit eodem loco Gerſonius Cenſuram Facultatis Theologicæ Pariſienſis, anno 1408. editam, adversùs falſas & temerarias quaſdam propoſitiones Joannis Gorel Franciſcani, qui his ſubſcribere coactus fuit duabus propoſitionibus, quæ ita concinnatæ fuerant, ut antidoti loco eſſe poſſent adversùs ejus errores. *Domini Curati ſunt in Eccleſia minores Prælati, & Hierarchæ ex primaria inſtitutione Chriſti, quibus competit ex ſtatu jus prædicandi, jus Confeſſiones audiendi, jus Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrandi, jus ſepulturas dandi, jus inſuper Decimas & alia jura Parochialia recipiendi. Item jus prædicandi & confeſſandi competunt Prælatis & Curatis principaliter & eſſentialiter, & Mendicantibus de per accidens, ex privilegio, &c.* Huic Cenſuræ ſubnecti poteſt & alia non diſpar anni 1429. adversùs Joannem Sarraſinum, Ordinis Dominicani, qui ſimiliter his Propoſitionibus ſubſcribere juſſus eſt: *Omnes poteſtates juriſdictionis Eccleſiæ, aliæ à Papali poteſtate, ſunt ab ipſo Chriſto, quantum ad inſtitutionem, & collationem primariam: à Papa autem & ab Eccleſia quantum ad limitationem & diſpenſationem miniſterialem. Hujuſmodi poteſtates ſunt de jure divino, & immediatè inſtitutæ à Deo. Ex textu Evangelii & doctrina Apoſtolorum habetur expreſsè, Apoſtolis & diſcipulis à Chriſto miſſis authoritatem juriſdictionis fuiſſe collatam. Dicere inferiorum Prælatorum poteſtatem juriſdictionis, ſive ſint Epiſcopi, ſive ſint Curati, eſſe immediatè à Deo, Evangelicæ & Apoſtolicæ conſonat veritati.*

III. Ea ergo erat ſententia Theologorum Sodalitii omnium toto orbe celeberrimi, ſtatum & authoritatem Parochorum jure fulciri divino, & inſtitutione Chriſti ipſius: eorum juriſdictionem immediatè à Chriſto manare, qui tam immediata miſſione, quàm electione ſua Diſcipulos ſeptuaginta decoravit, miſſoſque participes feçit divinæ juriſdictionis ſuæ. Jam diximus, Conciliorum Patrumque non paucorum eam fuiſſe ſententiam, Parochos ita Diſcipulis, ut Epiſcopos Apoſtolis ſucceſſiſſe.

Non fefellit hæc argumentatio Gerſonium, uti nec iſta ejuſdem ponderis, & iiſdem ex Patrum fontibus derivata; Parochos hoc eſſe in novo, quod Levitas, ſeu potiùs filios Aaron & Sacerdotes in veteri Teſtamento. At horum divina & origo tum erat & inſtitutio. *Status Curatorum ſuccedit ſtatui ſeptua-*

Gerſon. Tom. 1. pag. 191.

septuaginta duorum Discipulorum Christi, quoad legem novam, & figuratus est in antiqua lege per Levitas. Ac proinde status Curatorum est de institutione Christi & Apostolorum suorum, à principio fundationis Ecclesiæ. Addam obiter quod ibidem ad decus Parochorum addit Gersonius, statum Parochorum stationem esse perfectionis, & quidem cumulatissimæ, ut quæ exundare debeat in tot Fidelium animas eis creditas. *Status Curatorum est status perfectionis, non tantùm acquirendæ, sed etiam exercendæ, cùm sibi competat tam obligatio, quàm authoritas reducendi animas ad Deum, secundùm hierarchicos actus, qui purgare, illuminare, perficere nominantur.*

IV. Almahinus Gersonii vestigia propiùs legebat, cupiebatque, ut sicut Discipuli adsciti sunt ad Concilium Apostolorum, ita & nunc Parochi in Episcoporum generales Synodos vocarentur, unàque de rebus omnibus deliberarent. *Multitudinem discipulorum convocarunt, Actuum 6. ex quo sequitur, quòd non solùm de statu Episcoporum, qui Apostolis succedunt, sunt vocandi ad Concilium, ad habendam vocem deliberativam, sed etiam de statu Curatorum, qui succedunt Discipulis.* Eadem Majoris sententia, sed expressior his verbis: *Tam Episcopi quàm Curati sunt de jure divino, quemadmodum Romanus Pontifex; nec aliquis prorsus homo potest illud jus, & illas potestates tollere de Ecclesia, plusquam summum Pontificatum, licèt Petrus Paludanus & Joannes de Turrecremata teneant oppositum. Sed hoc quod ipsi tenent, censuit in fide hæresin Facultas nostra.* Ubi doctissimus vir Petrus Aurelius adnotavit, hæreticum id esse à sacra Theologiæ Facultate judicatum, si quis insaniens dicat, Episcopatum omnem tolli & aboleri in Ecclesia posse.

Gerson. Tom. 1. pag. 700.

Major. in 4. d. 24. q. 3.

Petr. Aurel. Tom. 1. pag. 155.

V. Sed quod ad Parochorum Collegium attinet, idem prorsus præstantissimè Petrus Aurelius optatissimum videtur nobis temperamentum excogitasse quo fiat ut delicatas hominum aures non offendamus, nec obstrepamus vel Episcoporum majestati, vel amplissimæ dignitati Parochorum; neu incurramus in offensionem celeberrimæ & facilè principis Theologorum Facultatis. Consultissimus enim hic Theologus Apologiam texens Censuræ cujusdam Theologorum Parisiensium circa quæstiones has ipsas: cùm præfatus esset, simillimum esse veri, Parochos divina ex institutione proficisci, *Si Parochorum munus divinæ institutionis est, quod certè probabilissimum est;* subjicit id saltem constare, Parochorum officium divinæ in tantum originis & institutionis esse, in quantum in Episcopatu includitur, ut in fonte & plenitudine Sacerdotii, ex qua manant Parochi, ut à fonte rivuli, cujus decursus latissimè & sine detrimento sui effunditur. Non aliter quàm Spiritus sancti exuberavit plenitudo in septuaginta Seniores, quos in subsidium Moysi Deus adoptabat, nihil damni perpetiente Moyse, ex quo tanta Spiritus copia in alios dispensabatur. Ut scaturiginis autem & rivulorum eadem natura est, ita eadem Episcoporum authoritas est & Parochorum, divinaque prorsus, quia ipsamet eadem est quæ Christi. *Parochorum officium si minus institutionis divinæ in se est, at est in Episcopo; quia in Episcopo inclusum à Christo est, ut in fonte ac plenitudine Ecclesiastica & Hierarchica potestatis, cujus Parochialis potestas est decidua pars, ab Episcopo in Parochum, ut à fonte in rivum transfusa, sine detrimento tamen aut imminutione, eo modo quo res spirituales transfunduntur & communicantur, ut è septuaginta Senioribus Moysis spiritu imbutis, illibata Moysis plenitudine, facile intelligitur, &c. De potestate jurisdictionis agimus, &c. Ministrorum potestas sic ab Episcopo fluens, divinæ est, non humanæ institutionis, quia eadem rivi est, quæ fontis natura, eadem vis causæ principalis & instrumenti, eadem ministrorum regiorum & Regis potestas, quæ comparatio est sancti Thomæ.*

Idem Tom. 2. pag. 225.

Huic sententiæ, ex qua tantum splendoris accedit Parochorum muneri, patrocinium accersit Aurelius divi Thomæ, qui eos reveretur, ut secundi ordinis Principes Ecclesiæ, utque suffectos septuaginta illis Discipulis, quos Christus eadem qua Apostolos & missione & jurisdictione illustravit. *Ideo baptizare pertinet ad minores Principes Ecclesiæ, id est, ad Presbyteros, qui tenent locum septuaginta duorum Discipulorum Christi, ut dicit Glossa Lucæ 10.* S. Th. 3. p. q. 67 art. 2 ad 2. Et 2. 2. q. 118. art. 4.

Cæterùm alterum illud exemplum septuaginta Seniorum, in quos refudit Deus partem ejus Spiritus & potestatis cælestis, qua Moysen repleverat: præmonstrasse videtur Fulbertus Episcopus Carnutensis: *Moyses dux populi secundis adjutoribus septuaginta viris de eodem populo sustentabatur, per quos forma Presbyterorum exprimitur, qui nunc in Ecclesia novissima Pontificale onus in se suscipientes, regendis populis invigilant. Porro sumens de spiritu Moysis illis septuaginta Senioribus dedit, per quos populum sibi commissum per quadraginta annos judicavit, quia Dux noster Dominus Jesus Christus Discipulis quos ad prædicationis officium missurus erat in mundum, spiritalium dona charismatum infudit.* Addit piissimus Pontifex Fulbertus eam esse, tum Ecclesiæ suæ, tum complurium circùm aliarum consuetudinem, ut Episcopus Presbyteris quos ordinabat singulis daret hostiam Eucharistici Christi Corporis consecratam, ut ejus particulam delibarent unoquoque die per dies proximos quadraginta, ut hac participata Communione Corporis Christi significaretur communio Spiritus Christi, qua eos ordinator Episcopus impartierat. *Cibum Dominicum Pontifex novis Ecclesiæ cultoribus distribuit, quos suæ pastoralis curæ Vicarios adjutores ad erudiendam plebem sibi commissam constituit, &c.* Epist. 2.

VI. Gradum facio ad potestatem excommunicandi, qua vel maximè arguitur Parochorum jurisdictio, per plura sæcula eis vendicata. Thomas ipse Aquinas profitetur hoc etiamnum aliquando eos posse, non delegatione tantùm speciali Episcopi, sed suo jure proprio & ordinario, & non deesse Theologos, qui hoc eis adserant sine limite. *Episcopi propria authoritate & majores Prælati, secundùm communiorem opinionem, possunt excommunicare. Sed Presbyteri Parochiales nonnisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus, sicut in furto, & rapina, & hujusmodi, in quibus est eis à jure concessum, quòd excommunicare possint. Alii autem dixerunt, quòd etiam Sacerdotes possunt excommunicare. Sed prædicta opinio est rationabilior.* S. Thomas Supplem. q. 23. art. 1.

Si ulterius progrediamur, occurrent nobis argumenta longè effusioris Parochorum ad excommunicandos non solùm laicos, sed & Clericos suos jurisdictionis. Rescripsit Alexander III. ad Episcopum Florentinum, ut servari curaret interdicta & excommunicationum tela, quæ justis canonicisque de causis Parochi vibrassent. *Mandamus, quatenus si quando Plebanus sancti Petri in Clericos vel laicos Parœcianos suos interdicti vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, ipsam facias inviolabiliter observari; & eam sine congrua satisfactione, & absque ejusdem Plebani conscientia non relaxes.* Ægrè ferebat, ut suspicor, hic Episcopus Censuras à Parochis intentatas servari. At Pontifex non novum jus condit, sed quod in usu erat, confirmat, labantemque firmat Parochorum authoritatem. C. Cum ad Eccles. De Offic. ordin.

Honorius III. Presbyteros Clericosque omnes Capellarum Parochiæ alicui obnoxiarum, jubet obtemperare sententiis excommunicationis, & interdicti, & suspensionis, quas in eos eorumve Ecclesias depromet Presbyter Cardinalis Parochialis Ecclesiæ. *Correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, & excommunicationis, interdicti vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos, & Ecclesias eorumdem, inviolabiliter observantes.* C. His quæ. De Majorit. & obedient.

Micant

Micant etiamnunc hæ Decretales Pontificum Epistolæ in corpore Juris Canonici novi. Jam olim autem Lemovicense Concilium anni 1031. eidem suffragabatur Parochorum potestati; sed ita tamen, ut eorum excommunicationes restringeret ad occulta crimina, iis quæ publica sunt, Episcopali judicio servatis. Id verò non aliud erat, quàm ad forum interius & ad Pœnitentiæ Tribunal Parochorum jurisdictionem revocare: *Presbyteri de ignotis causis, Episcopi de notis excommunicare est*. Idem habet Ratherius Veronensis Episcopus in Epistola synodali. Et sanè ordinario antiquoque jure pœnitentias publicas soli dispensabant Episcopi.

Conc. tom. 9. pag. 902. lb. p. 1274.

Hinc mirari succurrit, ecquo tandem modo excommunicandi potestas, quæ ad sola videtur spectare publica crimina, ad Parochos deveniisset. Ea enim utebantur in Gallia, ut liquidum fit ex Epistola Alexandri III. cui ansam præbuit excommunicatio inconsideratè & temerè intorta à Parocho suburbani Remensis in studentes, qui ipsum pia libertate objurgaverant, nefariè & non sine scandalo lasciviente. *Absque conscientia Remensis Archiepiscopi & Officialium suorum, in ipsos non citatos nec confessos, excommunicationis sententiam promulgavit, quam idem Archiepiscopus fecit, prout debuit, relaxari.*

Conc. tom. 10. pag. 1285.

Ut probationibus non destituebantur, qui Parochorum jurisdictionem defensitabant; ita qui eam oppugnabant, aut intra certum saltem gyrum coarctabant, sententiam suam validis & authoritatis & rationis præsidiis muniebant. Concilio Turonensi anno 1239. prohibiti sunt Presbyteri Parochiales, nisi speciali Episcopi mandato freti essent, excommunicationis gladio quemquam ferire. *Interdicimus universis Presbyteris Ecclesiarum Parochialium, ut pro jure suo vel Ecclesiæ suæ in spiritali, Parochianos suos authoritate propria excommunicare præsumant. Quod si fecerint, sententiam decernimus esse nullam.* Eo quidem Canone non tenentur nisi Presbyteri, qui Parochis vicarias aut subsidiarias operas præstant; at eo qui mox sequitur, exarmantur Parochi ipsi, ne in quemquam spiritali hoc gladio sæviant. *Quod Rectores seu Curati Parochialium Ecclesiarum Parochianos suos authoritate propria excommunicare non possunt pro jure suo.*

Can. 5.

Can. 6.

Trahi tamen possunt hi Canones in eum sensum, ut non universim vetentur Parochi excommunicare, sed ne propriæ utilitatis gratia, sive temporalis, sive spiritalis, id moliantur: *Pro jure suo, vel Ecclesiæ suæ in spirituali.* Metuendum utique erat, ne fucata zeli specie falleret cupiditas privata & vitiosa. Inde ergo hoc potius exprimeretur, extra lubricas istiusmodi rerum commissuras, potuisse Parochos authoritate propria excommunicationum fulmina jaculari. At si ea Parochis annuitur potestas, an etiam Presbyteris ea aliis indulgebitur, qui comites & cooperatores eis adsunt? Atqui de iis sermo est in priori horum Canonum. Nec dubitasse videtur Nemausensis Synodus anni 1264. quin Parochus, & subsidiarii ejus Presbyteri aditu Ecclesiæ interdicere possint, nec petita Episcopi licentia. *Quia diximus, quod Sacerdotes & Rectores Ecclesiarum possunt proferre sententiam interdicti, attendant, quod sive mandato nostro, sive authoritate propria sententiam interdicti proferre voluerint, ipsam in scriptis proferant in hunc modum: Cùm ego Rector vel Capellanus talis Ecclesiæ, &c.* Synodus Excestrensis anni 1287. concessit id juris, non Parochis tantùm, sed & eorum Vicariis omnibus, ut non interdicere tantùm, sed & excommunicatione innodare possent eos omnes, qui interciperent, vel decimas, vel oblationes, vel ea demum omnia, quorum penes Ecclesiam erat legitima & notoriè præscripta possessio. *Licebit Ecclesiarum Rectoribus, Vicariis & Parochiarum Capellanis, pro mortuariis, decimis, oblationibus, & instauro Ecclesiæ, & aliis juribus Ecclesiæ suæ injustè detentis, in quorum possessione notorium est suas Ecclesias extitisse, per semetipsos, trina tamen monitione præmissa, nominatim suspendere & excommunicare detentores, cùm in hoc casu non injuriam suam, nec sibi debitum, sed Ecclesiæ suæ potius prosequi videantur.*

Conc. tom. 11. Part. 1. pag. 1224.

Concl. Angl. Tom. 2. pag. 384.

VII. Recentiores Canonici Juris Interpretes ita constituunt, Parochum illum, de quo suprà Alexander III. *in C. Cum ab Ecclesiarum*, non alio nomine contentiosam habuisse jurisdictionem, quàm vel privilegio vel consuetudine. Sed quàm facile est divinare, tam pronum est quæ quis divinando dixerit repellere. Multò expeditius est, sinceriùsque, fateri & aliquandiu eos contentiosam jurisdictionem obtinuisse, & ab ea demum excidisse; quo tamen factum est, ut in primævam suam conditionem revocarentur, dum prima florerent Ecclesiæ sæcula. Illud enim invictissimis præsidiis confirmavimus suprà, administrationem pœnitentiæ publicæ & jurisdictionem exteriorem penes Episcopos fuisse: ita ut & Canones omnes antiquiores & Decreta prisca Pontificum tam propriam faciant Episcoporum pœnitentiam publicam, quàm Altarium, Virginumque consecrationem, & ordinationem Clericorum. Si quæ ergo superiùs *cap. 23. n. 10.* deprompta sint exempla excommunicationum à Presbyteris, seu Parochis vibratarum, vel rariora ea fuere, vel ad leviores quasdam excommunicationes coarctanda, quas necesse non esset per pœnitentias publicas elui, solvique; certissimè enim pœnitentias publicas non administrabant nisi Episcopi.

Fagnan. in l. 1. Decret. 2. Part. p. 435.

Non recedit à veri similitudine eo ipso tempore, quo Archidiaconi Decanique rurales, & plures alii Prælati minores ordinariam sibi sumpsere jurisdictionem, cùm nonnisi delegatam hactenus sortirentur: quo denique suos sibi & in urbe & ruri Officiales creavere: tum quoque Parochos idem sibi sumpsisse juris, eodem videlicet nixos fundamento, oscitantia Episcoporum, vel si mavis, tacita eorum consensione. Si enim per silentium & tolerantiam Episcoporum circa annum Christi millesimum data est Archidiaconis & eorum Officialibus & ruralibus Decanis potestas discerpendæ jurisdictionis Episcopalis, & portiunculæ ejus sibi vendicandæ: cur non idem & licere sibi voluerint, & ausi sint Parochi? Inde contigit, ut eo quoque tempore, quo Episcopi creatis sibi Vicariis Generalibus novis & Officialibus, licentiosam illam multiplicationem Prælatorum subalternorum, & eorum Officialium dissipavere, & in sese, hoc est, in fontem suum revocavere istos omnes extrinsecæ jurisdictionis rivulos: contigit, inquam, ut eo ipso tempore evanesceret jurisdictio contentiosa Parochorum, cujus rarissima superfuere vestigia post annum Christi millesimum & trecentesimum.

Propiùs abesset à vero, qui diceret Parochum, de quo Alexander III. *in C. Ab Ecclesiarum*, Archipresbyterum fuisse, plures in potestate sua Presbyteros habentem, unde & Plebanus vocatur. Istiusmodi erant qui Presbyteri Cardinales vocabantur, ut qui Presbyterorum uni Ecclesiæ affixorum Collegio præessent, in quos nonnihil imperii exercebant, à quibus denique vel sacramentum obedientiæ, vel promissionem saltem exigebant. Arnaldus de Brixia Romanæ ipsi civitati intulerat schismaticam contumaciam, & hoc genus Presbyteros omnes infanda rebellione in suos Archipresbyteros concitaverat. Eugenius III. ad Clerum tunc Romanum scripsit, & ad Archipresbyterum sancti Marci, ut pristinæ unitati redderet Ecclesias istas omnes particulares, Capellanosque omnes cogeret obedientiam profiteri ac spondere Presbytero Cardinali, prisco more. *Hoc effecit humani generis inimicus per Arnaldum schismaticum quasi per membrum proprium, ut quidam Capellani unitatem Ecclesiæ dividentes, Cardinalibus atque Archipresbyteris suis obedientiam & reverentiam promittere & exhibere debitam contradicant, &c. Mandamus ut secundùm antiquam & rationabilem consuetudinem vestræ Ecclesiæ obedientiam promittere nullatenus contradicant, &c.*

Epist. 4. §. Conc. Tom. §. p. 1449.

Ex

Ex his Epistolis manifestum est, non inferiores tantùm ejusdem Ecclesiæ Presbyteros Presbytero Cardinali, vel Archipresbytero obedientiam polliceri debuisse, sed etiam Presbyteros Capellarum Ecclesiæ Parochiali obnoxiarum. Si abnuerent, excommunicationis jaculo feriri ab eo potuisse. Itaque Archipresbyteri isti contentiosam exerebant jurisdictionem. *Si vestris monitis super hoc obedire contempserit, sententiam quam in ipsum & præfatam Ecclesiam de Pinea justè tuleritis, nos authore Deo ratam habebimus.* Honorius III. Papa, comperto parum religiosè obtemperatum esse Eugenii mandatis, iterum sanxit, ut Presbyteri Clericique Capellarum Presbytero Cardinali sancti Laurentii subditarum, eidem dicto audientes essent, & sicubi à jugo obedientiæ resilirent, canonicis ab eo pœnis subjicerentur, interdictis, suspensionibus, & excommunicationibus evibratis. *Manualem obedientiam, reverentiam & honorificentiam omnem exhibeant, & correctionem ipsius humiliter recipientes, excommunicationis, interdicti, vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos, & Ecclesias eorumdem, inviolabiliter observantes.* Servat sibi Pontifex integram potestatem decernendarum istiusmodi pœnarum, cùm vacua fuerit sancti Laurentii Ecclesia.

C. His quæ. De Majorit. & obedient.

Hi nimirum Parochi contentiosam explicabant jurisdictionem. Idem existimari posset de iis, de quibus agit Bonifacius VIII. quibus suberant Capellani plures: *Nisi eædem Ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se Capellas habentes, in quibus instituantur Clerici perpetui, nequeuntes ab ipsis absque rationabili causa amoveri.* Cùm hos Capellanos non posset Parochus primarius ad nutum suum amovere, poterat in illos jus dicere, & canonico judicio eos loco movere.

C. Statutum. in sexto. Ne Clerici, vel Monachi.

VIII. Sed revocanda nunc oratio est ad Presbyteros Cardinales Romanæ urbis, qui cùm Primitivi sint Parochi Titulorum suorum, sive Parochiarum, ante hominum memoriam præscripta utuntur jurisdictione Episcopali, in Titulis suis, & in Capellis subjectis. Id juris nititur Capite *His quæ* suprà laudato. Accessit confirmatio Congregationis Concilii. Sixtus V. anno 1587. eadem jurisdictione quasi Episcopali cohonestavit Diaconos Cardinales; adeòque potestate visitandi, interdicendi, & excommunicandi. Juris hujus origo non ab illa repetenda est eminentissima Cardinalium, seu purpuratorum Ecclesiæ Principum dignitate: sed ab officio Parochi, & Parochi primitivi, in Presbyteros plures, plures etiam Capellanos excubantis. At juris hujus in Cardinales Diaconos effusio, non absurdè ab ipso Cardinalatus fastigio ortum duxisse censebitur; cùm ex re visum esset, ut omnibus sacri augustissimique Collegii consortibus privilegia eadem omnia communicarentur. Non aliena tamen foret ea conjectura, siquis hoc vellet residuum supereesse vestigium antiquissimæ Diaconorum, sive Archidiaconorum jurisdictionis. In eum modum hæc esset Cardinalium singularis prærogativa, quòd constantissimè retinuissent possessionem ejus jurisdictionis, qua per aliquot sæcula gavisi sunt Parochi, & qua cæteri Parochi spoliati tandem fuere. Episcopalem autem hanc, vel quasi Episcopalem jurisdictionem ideò appellitant Canonistæ recentiores, quòd cùm ea abdicati sint Parochi, cæterique penè omnes, eaque soli jamdiu fruantur Episcopi, non sine specie & umbra quadam veri visum est, hoc totum quidquid est privilegii ab Episcopis ad Cardinales dimanasse. Cæteroqui indubitatissimum est, jurisdictionem qualemcunque, & dici posse, & esse verè Episcopalem, aut quasi Episcopalem, cùm plenitudo jurisdictionis ipsi affixa sit Episcopatui, ab eaque fluxerit illa priscorum Parochorum jurisdictio, cujus Romani Parochi Presbyterique Cardinales retinentissimi fuere.

Fagnan. in J. 1 Decret. part. 2. pag. 504.

IX. Diximus suprà de primitivis Parochis. Frequentissimi illi fuere in Canonicorum Capitulis & Monasteriis, ut infrà liquebit, postquam eis Episcopi, vel in dotem primò, vel in dotis posteà incrementum Parochiales Ecclesias addixere. De his infrà copiosiùs differemus. Hìc alios indicabimus ejus generis Parochos cum primis memorandos, ex Decretali Alexandri III. *Ad audientiam. De ædificandis Ecclesiis.* Cùm videlicet latissimè protenduntur fines alicujus Parochiæ, longiùsque ab Ecclesia Parochiali distant rusticorum mappalia aliqua, potest Episcopus alteram ibi construere Ecclesiam, & novum ibi constituere Parochum, quem prior Parochus præsentaverit: *Ad præsentationem Rectoris Ecclesiæ Majoris*: assentientibus Fundatoribus: *Cum canonico Fundatoris assensu*; portionem redituum adsignabit Episcopus novo Parocho de proventibus Parochiæ: *Obventiones Ecclesiasticas percepturum:* Jura honorifica priori Parocho reservabit: *Providens tamen, ut competens in ea honor pro facultate loci Ecclesiæ matrici servetur.* Denique prior si Parochus assentiri cunctetur, aut contumaciter respuat, suæ quàm Ecclesiasticæ utilitatis cupidior, propria authoritate rem nihilo secius perficiet Episcopus. *Tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci.* Dicetur & infrà aliquid de primariis rursum his Parochis, ubi de Vicariis sermonem instituemus.

Sed minimè effugere nos debet Christianissimi Regis Ludovici XIII. Declaratio anni 1629. qua edicitur, ut Parochiæ Abbatiis, Prioratibus, Ecclesiisque, seu Cathedralibus, seu Collegiatis unitæ, sejunctim posthac regantur à Vicariis perpetuis, nec matrices Ecclesiæ in eas quidquam sibi vendicare possint præter honorificentiæ jura usitata. Anno verò 1659. promulgata est Declaratio alia invictissimi Regis Ludovici XIV. cujus articulo XXIX. sancitur, ut Archiepiscopi Episcopique compellant Abbates, Priores, Capitula, aliosque Clericos, qui Curati primitivi habentur, nec habuere hactenus nisi Parochos temporarios, ut præsentent sibi posthac Presbyteros idoneos, qui perpetui à se instituantur Vicarii. Hæc edicta consentanea prorsus sunt suprà relatis Pontificum Decretis, Cleroque flagitanti à Christianissimis Regibus indulta sunt. Cleri ejusdem Gallicani Comitia annis 1625. 1635. 1645. de honorificis Parochorum primitivorum juribus decreta edidere aliqua, eosque vetuere aut concionari, aut Confessiones excipere, aut administrare Sacramenta, aut publicare bannos, nisi ab Episcopo, vel à Vicario ejus Generali antè approbati essent.

Memoires du Clergé. Tom. 1. pag. 201.

XI. Concilii Tridentini Patres Alexandri III. Decreto *Ad Audientiam* sese accommodantes, Episcopis priscam adseruere potestatem, novas erigendi Parochias, ubi necessarias existimassent, etiam citra consensum Parochorum; & certos eos idoneosque reditus adsignandi, vel antiquos Parochiæ reditus bipertiendo; vel Parochianos compellendo, ut de suo decerpant & conferant aliquid; sive alias minusculas Parochias, & alia Beneficia uniendo. Cælestinus III. Papa in Capite *Sicut*, *De excessibus Prælatorum*, apertè tradit, Romani esse Pontificis Episcopatus, & Episcoporum Parochias unire: *Sicut unire Episcopatus, atque potestati alienæ subjicere ad summum Pontificem pertinere dignoscitur, ita Episcopi & Ecclesiarum suæ Diœcesis unio & subjectio earumdem.* Hæc rursum confirmatur Episcoporum potestas Regio Edicto Aurelianensi articulo 16. Blesensi art. 22. 23. & Melodunensi art. 27. Edicto rursum anni 1601. art. 18. & anni 1629. art. 11. Quibus postremis Edictis ne Regularia quidem Beneficia excepta sunt, præter Officia Claustralia.

Sess. 21. c. 4. 5. Sess. 24. c. 13.

XII. Statutum est in eadem Tridentina Synodo, ut illis in urbibus, ubi nullæ sunt, Parochiæ instituuntur: & ubi plures quidem illæ sunt, sed promiscuæ & indiscretæ, adeò ut possint Parochi singuli omnibus flagitantibus erogare Sacramenta: Episcopus Parochias suis singulas finibus circumscribat, certamque gregis partem singulis adscribat Parochis, à quibus Sacramenta administrentur propriis

Sess. 24. c. 13. priis ovibus, non alienis. *Mandat sancta Synodus Episcopis, pro tutiori animarum eis commissarum salute, ut distincto populo in certas distinctasque Parochias, unicuique suum perpetuum peculiaremque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & à quo solo licite Sacramenta suscipiant: aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant.*

Barbosa de Officio Parœc. part. 1. c. 1. n. 4. Congregatio Concilii in causa Episcopi Aquilani in Italia declaravit, Decretis Tridentinis nihil convelli de prisca civitatis suæ disciplina, ubi Parochiæ certis non regiunculis aut vicis, sed familiis definiebantur; abundè enim esse, ut unaquæque familia proprium habeat Parochum.

CAPUT XXVII. P. 4. l. 1. c. 29.

De Vicariis perpetuis & temporariis post annum Christi millesimum.

I. Eorum fraudulentia, qui unam Parochiam ut Titulares, aliam ut Vicarii obtinebant.

II. Proscribitur ea fraus à Conciliis Angliæ.

III. Vicarii residere jussi.

IV. Episcopi & Capitula Regularium Vicariis commendabant Parochias Mensæ suæ unitas.

V. In Gallia plerique erant temporarii Vicarii: qui usus periculi plenus damnatur à pluribus Conciliis, maximè ab Avenionensi & Arelatensi, quòd frequentioris esset illis in locis.

VI. Magni ponderis aliqua in hos Canones adnotantur.

VII. Pervaserat & Germaniam hæc corruptela.

VIII. Alia Vicariorum genera.

IX. Quòd Parochi quidam ad nutum Præsulis amoveri possent, id ortum fuerat ex Parochiis, quæ Collegiis Clericorum Monachorumque concessæ fuerant. His enim facilè obrepsit, ut sicut Officiorum Claustralium, ita & harum Parochiarum revocabile esset regimen.

X. Jubet Tridentinum Concilium, ut per Vicarios perpetuos, non temporarios, regantur Ecclesiæ.

XI. Eodem conspiravit Congregatio Concilii.

XII. Idem voluere, & edictis suis sanxere Reges Christianissimi.

I. IMproba Beneficiorum ingluvies duas commenta est fraudes, ut alia aliis addere & coacervare impunè posset, & Canonicis Decretis contrà nitentibus fucum facere. Earum prima hæc fuit, ut qui titulo unius Parochiæ fruebatur, alterius Vicariatum impetraret, atque ita duplicem gereret animarum curam, duplicique præesset Pastor unus gregi, adeòque neutri. Sociari non poterant duorum hujusmodi Beneficiorum Tituli: at unius Titulum cum alterius Vicariatu conjungi posse facilè sibi persuadebant, quos insatiata incesserat avaritia. Fraus altera erat ejusmodi, ut unius Beneficii & Tituli compos alterius firmam expeteret, seu locari sibi curaret, pensionem annuam; sed permodicam soluturus ei, qui titulum retineret. Sinuosos flexus & obliquas ambages fraudulentiæ hujus geminæ retegere hìc uno & altero Capite conabimur; nec silebimus, qua sapientia grassanti malo occurreret Præsulum insomnis vigilantia.

II. Londinense Concilium anni 1237. statuit, ne Vicarius institueretur, nisi qui jam Presbyter esset, aut Diaconus saltem, ut proximis Quatuor-Temporibus Presbyter ordinari posset; nisi Beneficia cætera omnia abdicaret, quibus animarum cura incumberet: & nisi denique in Ecclesia ea residere sponderet jugiter, cui Vicarii nomine præficiebatur. *Qui renuntians Beneficiis aliis, si quæ habet curam animarum habentia, juret residentiam ibi facere, ac eam faciat continuè corporalem.* Ita qui Vicarius constituebatur perpetuus, Titulo quodammodo Ecclesiæ donabatur, cùm ad id astringeretur, ut perpetuò resideret, & nulli præterea Beneficio cuicumque animarum cura onerato sese implicaret. At Canonis hujus conditores Episcopi causam non tacuerunt, quæ his cautionibus uti cogeret. Nempè unius Ecclesiæ Parochi, alterius Parochi cùm esse simul non possent, erant Vicarii; ita duas retinebant Parochias, & secundæ hujus Parochiæ proventuum partem permodicam titulari Parocho pendentes, reliquum sibi vendicabant. *Sic eluditur ille dolus, quo sæpè assignato alicui, nomine personatus, modico, simulatè dabatur alii Ecclesia, sub ficto nomine Vicariæ, qui timens alia Beneficia perdere, metuebat eam recipere, ut persona.*

Can. 10.

Ergo qui Titulum Beneficii obtinet, *Persona* hìc vocatur, eoque à *Vicario* secernitur. Londinensis ergo iste Canon Vicarium jubens esse perpetuum, nec sinens ut alio possit Beneficio cum animarum cura onerari, perinde ferme est, acsi sub Vicarii nomine Titulum Beneficii crearet. Sancitur denique hoc eodem Canone, ut qui hactenus cùm Presbyteri nondum essent, Vicarii creati sunt, nisi intra annum Presbyteratu initientur, Vicariatu spolientur suo. *Infra annum ordinentur.* Ratio statim promitur, quòd ipso Vicariatus nomine moneantur, & Parocho, & Ecclesiæ graviter operam navare. *Cùm Vicarii teneantur personis & Ecclesiis deservire.*

Ea certè Decreta consentiunt adprimè cum Decretis Alexandri III. quæ congesta sunt in Titulum *De Officio Vicarii*, & quæ ad Episcopos Angliæ destinantur. Etenim Pontifex Vicariatu spoliat eum qui Parochiam impetravit: neminem patitur plures obtinere Vicariatus: denique ita statuit, siquis Parochus Vicarium sibi accersivit, congruamque illi assignavit portionem de sententia Episcopi: ejus in eadem Parochia successor, nec Vicarium amovere possit, nec portionem minuere.

Can. 11.

III. Damnavit eadem Synodus artes alias non minùs iniquas, aut exitiales. Qui Parochiali Beneficio altero cogebatur semet exuere, ejus quod abdicabat Vicariatum retinebat adhuc: quæ mera erat ludificatio. *Cedit quis aliquando personatui, & ab instituto inibi recipit postmodum Vicariam. Quod fieri non præsumitur sine fraude.* Eas alias artes: Eadem Parochia multis conferebatur, quòd plures essent Patroni; quo portentosa quædam multitudo capitum uni corpori inferebatur: *Non uni tantùm datur Ecclesia, sed pluribus prætextu plurium Patronorum; ut sint plura capita in eodem corpore, quasi monstrum.* Parochi temporarios asciscebant sibi Vicarios, eoque absolutos se ea lege & necessitate venditabant, ut nec residere, nec statotempore Presbyteratu initiari, nec denique habitu indui clericali cogerentur. *Ecclesia sæpè manet, dum nec persona, nec saltem Vicarius invenitur perpetuus, sed aliquis fortè simplex Sacerdos, qui nec jus habet, nec etiam juris imaginem in eadem. Et si moram forsitan ibi trahat, non est Sacerdos, nec habitu Clericus, sed miles.* Perversitates istiusmodi omnes configuntur ab hac Synodo, prohibeturque, nequa Ecclesia in plures, vel Parochos, vel Vicarios, dividatur. *Ut nunquam deinceps in plures Personatus, vel Vicarias una Ecclesia dividatur*, nisi tamen contraria præscripta sit consuetudo, & vel tunc curæ erit Episcopo, ita & proventus & regiunculas partiri Ecclesiæ, ut propemodum tam duæ sint Parochiæ, quàm duo Parochi. *Nisi forsitan sic institutum fuerit ab antiquo, ubi est per loci Episcopum providendum, quod tam reditus, quàm Parochia congruis inter eos portionibus & regionibus.* Suppleri debere videtur ea vox *dividatur*.

Can. 38.

Synodus Vorcestrensis anno 1240. tam Vicarios quàm Parochos residentiæ lege constrinxit. *Vicarii in Ecclesiis suis omnino resideant, omni occasione cessante. Rectores etiam Ecclesiarum sine licentia Episcopi nullatenus se absentent.* Hoc ergo his illisque

illisque intererat discrimen. Possunt justis de causis abesse Parochi, quas Episcopus probaverit: Vicarii ne justæ quidem possunt esse causæ, ut absit. Jubet eadem Synodus, ut Regulares præsentent Episcopo Vicarios ad Ecclesias, quas habent ad suos
Can. 41. usus: *Ecclesiis quas habent in proprios usus:* id est, ut earum reditibus alantur. Addit Synodus, ut & sufficientes eis reditus adsignent.

IV. Concilium Londinense anni 1268. illud primùm nos edocet, parum religiosè servata fuisse decreta superioris Concilii Londinensis anni 1237. de quo paulò suprà. Ideò & illa innovat omnia, addita privationis pœna in Vicarios istiusmodi, & jussis Archidiaconis strenuam navare operam in extirpandis iis Vicariis. Ad Regulares videtur pertinere illa Concilii ejusdem querela, de Ecclesiis,
Can. 9. quæ Vicariis destituuntur, vel quarum Vicariis tam tenuia assignantur stipendia, ut oneribus Ecclesiæ
Can. 23. sustinendis impares sint. *Aut si Vicarium instituant, ita modicam ibidem relinquunt fructuum portionem, quòd non possint sibi sufficere, & Archidiaconorum, & alia incumbentia sibi onera supportare.* Denique si officio non fungantur in hac parte Monachi, intra semestre spatium aget Episcopus pro potestate sua.

Non Monachi autem soli, sed Episcopi Parochiales habebant Ecclesias, quarum proventus percipiebant, congrua portione Parochis, vel Vicariis assignata. Jubet hoc Concilium ædes eas reparent, quæ hospitibus dicatæ sunt excipiendis: *Ut Episcopi qui Ecclesias in proprios usus habent, &c.* Itaque Episcopi in his Ecclesiis Vicarios instituebant, sed eos perpetuos, cùm Ecclesiæ & Conciliorum ea tum esset propensio.

V. Glisscebant & in Ecclesia Gallicana corruptelæ istiusmodi, sed & non minore studio quàm in Anglia ab Episcopis & Conciliis resecabantur. Concilium Abrincatense anni 1172. eos gravi cauterio inussit, qui conductitiis annuisque Vicariis Ec-
Cognat. clesias commendarent: *Ecclesiæ Vicariis annuis committantur.* Concilium Provinciæ Burdigalensis ad Campiniacum, anno 1238. excanduit adversùs eos, qui unius Ecclesiæ Parochialis Titulum, alterius Vicariam administrationem copulari posse con-
Can. 5. fiderent: *De Capellanis Ecclesiarum Parochialium, qui aliam accipient Vicariam, censemus, ut si monitione præmissa noluerint ad intitulatam redire, sine remedio illis auferatur.* Si statutum hoc non de Parochis, sed de Capellanis interpreteris, qui eo fine instituti sunt, ut in Ecclesia Parochiali subsidiarias operas conferant: tum major fuerit ejus, & diligentia, & vigor. At de Parochis æquius est il-
Can. 4. lud capi; ut ex ea voce licet conjicere, *Intitulatam.* Per hoc idem Concilium non licet Archipresbyteris, Decanis, vel Archidiaconis, sibi ipsis Vicarios subrogare cùm absunt, nisi justis & Episcopo probatis absint causis. *Nisi ex justa causa absentes fuerint, quo casu poterunt cum consensu Episcopi Vicarios ordinare.*

Hi postremi Vicarii temporarii proculdubio erant, nempe quandiu abessent Archipresbyteri vel Archidiaconi. Poterant & eadem ratione creari in Parochialibus Ecclesiis, vel dum ipsæ Pastore viduatæ essent. Ita sumendus Canon Concilii Pont-Au-
Anno 1279. domarensis anno 1279. *Ut Capellani, quibus Ecclesiæ committuntur ad tempus, super litteratura, conversatione atque ordinatione sua diligenter examinentur.* Synodus Bajocensis anni 1300. jussit, ut cùm Vicarius perpetuus diem suum obiret, ne quis subrogaretur alius: sed Parochus ipsemet suo mune-
Cap. 101. re fungeretur: *Vicario perpetuo cedente, Vicaria personatui accrescat, & ex tunc persona illius Ecclesiæ non per Vicarium, sed per se ipsum ibi deserviat.* Concilium Avenionense anni 1232. statuit, ut in Ecclesiis quas Monachi adgubernabant, Priores Episcopo ante sex menses Vicarios offerrent perpetuos; alioqui ipsimet Episcopi perpetuos eligerent & instituerent, certaque proventuum parte dotarent. *In singulis Ecclesiis per Monachos solitis gubernari, infra sex menses, Priores earum suis Diœcesanis ad curam animarum perpetuos Presbyteros repræsentent.* Sed aliquantò luculentiùs ex Concilio Arelatensi anni 1260. declaratur, quæ illis in regionibus & Parochiorum esset conditio & Vicariorum. Parochias pleraque omnes Monachi regebant ipsi per semet, & administrationis suæ rationem Episcopo referebant. At cùm posteà cœpissent ipsi minùs residere, temporarios substituerunt sibi Vicarios, nonnunquam ne substituerunt quidem ullos: statutum est in hoc Concilio, ut vel Regulares ipsi residerent, vel Vicarios sufficerent sibi perpetuos, cum stipendiis idoneis; alioqui Episcopi ipsi perpetuos ibi instituerent Vicarios. *Quia major pars Ecclesiarum Parochialium hujus Provinciæ ad Monachorum vel Conventuum Regularium pertinet Prioratus, de quorum Collegiis aliqui censuerant in ipsis Ecclesiis continuè residere, & de ipsis rationem reddere Prælatis; Nunc autem, &c. Vicario perpetuo per Prælatum instituto, &c.*

Can. 29.

Can. 5.

VI. Ex hoc Canone elucescit, 1. Jam tum Vicarios non alios probatos fuisse, quàm perpetuos; & *Mercenariorum* nota inustos fuisse, qui ad tempus quasi conductitias operas locabant. Hoc enim illis elogium appingitur in Concilio Arelatensi: *Nullo Sacerdote relicto, alicubi mercenario.* 2. Si temporarii nonnunquam & mercenarii admitterentur Vicarii, id gravis extorquebat necessitas, tumque magna adhibebatur circumspectio, & ad tempus breve admittebantur, dum perpetuus institueretur, ut liquet ex ejusdem Canonis clausula, *Nec ultrà mercenariis, nisi bonis & expertis, & hoc ad tempus, & ex causa dominicarum ovium, regimina committantur.* 3. Si quæ sint Provinciæ, ubi non Parochi vel Curati, sed Vicarii vulgò regunt Ecclesias: id eo factum, quòd eæ Parochiæ quondam Monachis concessæ fuissent, qui Parochorum primitivorum nomen & insignia retinentes, Vicarios ibi constituebant perpetuos. Idque in hoc eodem Canone perspicuum est. 4. Monachi ipsi per se, vel Canonici Regulares has administraverant aliquando Parochias, & omnes Parochorum impleverant partes; nec Canone isto potestas ejusmodi eis abrogatur. 5. Liquet hinc etiam, qui fuerint Prioratus Curati. Parochiæ enim istæ à Prioribus Monachis administrabantur. *Major pars Parochialium Ecclesiarum hujus Provinciæ ad Monachorum vel Conventuum Regularium pertinet Prioratus.*

Et hæc quidem in unum eum Canonem observata sint. In priores autem Canones non pauciora sunt, quæ animo commendari par sit. 6. Vicariatus istos verè Titulos dici potuisse Beneficiorum, ut quæ simul obtineri retinerive non possent cum Vicariatu alio, vel Parochia. 7. Non creabantur perpetui Vicarii loco Parochorum, nisi id inexorabilis expugnaret necessitas; & deinde quamprimùm fieri poterat Vicarius perpetuus, rursus in Parochum refingebatur. 8. Erant ergo duplicis generis Vicarii perpetui, alii ut Parochis adjumento essent, alii ut illorum locum implerent. 9. Non omnibus ubique indulgebatur Monachis, ut Parochorum personam sustinerent, & implerent munia: ut liquet ex Concilio Arelatensi, quo id vetatur: ex Avenionensi, quo permittitur. 10. Non omnes Vicarii perpetui profecti sunt ex Monachis, quibus credebantur Parochiæ. Et ab ipsis enim quidam instituebantur Episcopis in Parochiis illis quæ eorum Episcopali mensæ erant adscriptæ. Præter Canonem suprà ea de re laudatum, accipe & aliud hoc documentum. Cùm anno 1248. Cardinalis Legatus Odo Ecclesiis Cypri pulcherrima sanctioris disciplinæ capita commendaret sanciretque, Episcopis præcepit, ut Capellanos perpetuos in omnibus instituerent urbis ruriisque Parochiis. *In aliis Parochiis tam civitatum quàm Diœceseon idonei & perpetui instituantur Presbyteri.* Et paulò antè: *Præcipimus tam Archiepiscopo, quàm Episcopis, ut in suis Eccle-*

Conc. tom. 11. Part. 2. pag. 2402.

Eccleſiis Magiſtros Capellanos, qui curam teneantur agere animarum, inſtituant, quos perpetuò volumus in ſuis remanere officiis. Non erant ergo niſi Vicarii perpetui, ſive in Eccleſiis Cathedralibus, ſive in Parochiis aliis. 11. Nec ea ſola erat nominis diſcrepantia; erat res ipſa longè diverſa. Portione enim congrua contenti eſſe jubebantur Vicarii perpetui; at Parochi Decimas proventuſque prorſus omnes percipiebant. Hinc & Legatus Odo, de quo paulò ante, ubi de Vicariis perpetuis, ibidem mox
Ibid. p. 1536. de portione congrua, quam & augeri jubet. Et in ſuperioribus Conciliis portiones, ſeu penſiones congruæ Vicariis perpetuis ſemper adſignabantur. 12. Nihil attinet hìc dicere de Vicariis, quos ſtatutis ſuis habere jubebantur Canonici Lugdunenſes, jam inde ab anno 1251. ſeu Presbyteri eſſent, aut Diaconi, aut Subdiaconi, qui eorum abſentium loco divinis Officiis inſervirent.

VII. Tempeſtivum jam eſt ab Anglia Galliaque
Can. 8, 9. 10. in Germaniam gradum moliri. Concilium Salisburgenſe anni 1274. graviſſimè objurgavit Parochos, qui Eccleſias regerent per Vicarios ad nutum revocabiles: reſidere ipſos ſanxit; utque in Beneficiis, quorum cura Vicariis demandari ſoleret, Vicarii ipſi Epiſcopo offerrentur, qui eam ipſis perpetuam curam delegaret, congruamque redituum Eccleſiæ portionem aſſignaret. *Epiſcopo præſententur, qui ipſos in hujuſmodi Vicariis perpetuet, & ſufficientem de Eccleſiarum reditibus eis conſtituat portionem.* Præcepit Vuirtburgenſe Concili-
Can. 16. 17. lium anni 1287. ut Parochi, quibus ſubeſſent Capellæ Parochiis ipſis obnoxiæ, Vicarios ibi alerent, qui reſiderent, adminiſtrarentque Sacramenta Parochianis: at verò Abbates, Prioreſque, qui menſe uno Parochias ſui juris Vicariis vacare ſinerent, ſuſpendit ab Officio, Epiſcopo tum vendi-
Can. 7. cans jus deligendi Vicarii.

Concilium Colonienſe anni 1310. non probavit quibuſdam in Capitulis permitti Vicariis, ut ſua ſinguli hebdomada Sacrum ad Altare majus celebrarent, aliiſque Canonicis horis intereſſent; at eoſdem prohiberi, ne ad matutina Officia vel lectiones recitarent, vel decantarent verſiculos; quo fiebat, ut rari eſſent qui his intereſſent Officiis. *Præcipimus Decanis, ut Vicariis injungant deinceps verſus cantare, & lectiones legere, &c. Abſurdum eſt quòd majora & ſolemniora permittantur, & minora denegentur.* Planum eſt de Vicariis Capitulorum illud
Can. 10. intelligi. Concilium Budenſe anni 1279. prohibuit ne Archidiaconi Parochive Vicarios ſibi adoptarent
Can. 5. ex laicis vel Clericis conjugatis. Concilium Salisburgenſe anni 1420. Vicarios ad nutum revocabiles penitus abolevit: *Nullus admittatur, ordinandus vel promovendus ad Ordinem ſuper Vicaria, niſi ſit perpetua Vicaria, à qua non poſſit ad inordinatum placitum amoveri.* Vicariatus perpetui erant, ex iſto Canone ita conceptis verbis pronuntiante, inſtar Beneficiorum & Titulorum, qualibus opus erat, ut quis ritè ordinaretur. Hoc eodem ex Concilio exauthorandi ſunt Parochi, niſi Vicariis congruam aſſignent portionem redituum Eccleſiæ. Synodus Co-
Can. 7. lonienſis anni 1423. vetuit, ne Parochi Vicariique perpetui in Vicarios ſibi accerſerent vel Capellanos ex Monachis mendicantibus, vel non mendicantibus, quandiu non deeſſet aliorum copia. Mandati hujus tranſgreſſoribus excommunicatio intentabatur.

VIII. Vicariis arbitrariis accenſeri poſſent Preſbyteri forſan illi, qui quamquam nullo dotati Beneficio Eccleſiaſtico, cogebantur tamen ab Epiſcopis ſub pœna ſuſpenſionis ſacra munia in Parochiis obire omnia, ad quæ eſſent idonei, ſalario modico munerandi. Multa hoc genus ſtatuta occurrunt in Conciliis Eccleſiæ Anglicanæ. *Capellani quicum-*
Con. Gen. to. 11. Par. 2. pag. 1935. *que non beneficiati, præſertim idonei, curis animarum & Eccleſiis, ſeu Parochialibus Capellis, moderatis ſibi conſtitutis ſalariis, ante omnia officiari & intendere teneantur, &c. ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, &c.*

Quod ad Vicarios autem pertinet, vel Coadjutores Canonicorum, Concilium Colonienſe anni 1536. fluctuari vel dubitare nos non ſinit, quin verè Titulares & Beneficiarii eſſent; cùm hoc Concilio decernente priventur diſtributionibus & fructibus ipſis annuis, niſi interſint Officiis, ſuperpelliceis induti, cùm vel abſunt vel decumbunt Canonici, Par. 3. c. 11.
quorum Coadjutores dicuntur. *Cujus vices gerent, niſi Canonicis adjutores accedant? horum nimirum vice, qui vel adverſa valetudine detenti, vel negotiis neceſſariis avocati, interreſſe non poſſunt.* Sunt & in Gallia Eccleſiæ, ubi Vicarii hi ipſi perpetui & irrevocabiles ſunt. Sunt & ubi Canonicorum Vicarii ad nutum deſtitui poſſunt, etſi & fructus percipiant Beneficii, & diſtributionibus non fraudentur.

IX. Ex his porro planiſſimum eſt, id ſemper in votis, id curæ fuiſſe Eccleſiæ, ut Parochias non adminiſtrarent & Eccleſias quaſcumque, niſi vel perpetui Vicarii, vel Parochi irrevocabiles. Jure novo Decretalium Urbanus III. jubet, ut Monachorum Eccleſiæ gubernentur à Parochis, vel Capellanis, vel Vicariis, quos Monachi Epiſcopo offerent inſtituendos, ſed quos deſtituere ipſi poſteà non poterunt, ea poteſtate Epiſcopo ſerverata, qui ne ipſe quidem id poterit, niſi canonico judicio. *In Eccleſiis ubi Monachi habitant, populus per Monachum non regatur; ſed Capellanus qui populum regat, ab Epiſcopo per conſilium Monachorum inſtituatur; ita ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio, tam ordinatio ejus, quàm depoſitio, & totius vitæ pendeat converſatio.* Extra De ſtatu Monachor. c. 1.
Jam diximus fieri potuiſſe, ut hæc amovendi deſtituendique ſeu Parochos ſeu Vicarios Parochiarum conſuetudo initium duxerit ab illis Parochialibus Eccleſiis, quæ Caroli Magni & ſequentibus ſæculis donari Monachis & Canonicis cœpere, ad eorum ſuſtentationem. Horum ſacrorum Conventuum Rectores exinde has ita Parochias habuere, velut Clauſtralium Officiorum adminiſtrationes, quas temporarias & revocabiles eſſe conſultius & conducibilius viſum eſt Juris Canonici novi interpretibus & conditoribus ipſis. Ita Parochi Vicariique ab Abbatibus inſtituti, ſive Canonici, ſive Monachi, Abbatum arbitrio revocabantur; ex quo factum eſt, ut & cum præſcripſere Concilia, ne niſi ſæculares vel Parochi vel Vicarii Eccleſias adgubernarent, ſæculares quoque Parochos Vicarioſque ſibi adſciverint Abbates, & ad arbitrium revocabiles: donec tandem poſtremis temporibus Pontifices & Concilia pervicere, ut nonniſi perpetui ſeu Parochi ſeu Vicarii Eccleſiis præficerentur. In iis quæ ſuprà hoc ipſo capite diſceptata ſunt, alias quoque adnotavimus hujus rei rationes, ſed hæc poſtrema omnium videtur fuiſſe frequentiſſima. Qui toto orbe Chriſtiano ſuperſunt Vicarii Parochive revocabiles, hujus generis ſunt. Ad hos maximè pertinent Concilii Tridentini Decreta, Edictaque Chriſtianiſſimorum Regum, de quibus mox acturi ſumus. Denique conducebat utique ad Monaſteriorum diſciplinam, ut Clauſtralia Officia revocari ſemper poſſent; at quod ad Beneficia ſpectat, aliud ſemper ſenſit, aliud experta eſt Eccleſia.

X. Poſtremò denique ita præcipit Tridentina Synodus, ut Epiſcopi perpetuos ubique inſtituant Vicarios, niſi utilitas alicujus Eccleſiæ diverſum aliquid eis perſuadeat, in Parochiis illis omnibus, quæ Capitulis, vel Monaſteriis, vel Conventibus unitæ ſunt; utque congruentem eis adſignari jubeant penſionem. *Beneficia Curata, quæ Cathedralibus, Collegiatis, ſeu aliis Eccleſiis vel Monaſteriis, Beneficiis, ſeu Collegiis, aut piis locis perpetuò unita & annexa reperiuntur, &c. per idoneos Vicarios etiam perpetuos, niſi Ordinariis pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur, animarum cura exerceatur, &c.* Alibi tamen Tridentini Patres copiam fecere Epiſcopis temporarios adjungendi Vicarios Parochis iis, qui cùm pietate abundent, ſcien-
Seſſ. 7. c. 7.
Seſſ. 21. c. 6.

tia

Sess. 24. c. 15. tia necessaria destituuntur : *Coadjutores aut Vicarios pro tempore deputare*. Sed horum temporaria cùm esset causa, & ipsos quoque temporarios esse par erat. Utcumque perpetui dici poterant, qui à Parocho removeri non poterant, quandiu eodem vitio laboraret. Sanxere iidem Patres, ut Episcopi Parochias alias ab aliis disterminarent, ubi promiscuæ erant, & suum cuique gregem adicerent, nec Parochos esse ibi sinerent nisi perpetuos. *Distincto populo in certas propriasque Parochias, unicuique suum perpetuum peculiaremque Parochum assignent*. Prohibuit denique Tridentina Synodus converti in beneficia simplicia Parochias, creato Vicario perpetuo, qui portione congrua dotetur : *Beneficia quæ curam animarum ex primæva eorum institutione, aut aliter quomodocumque retinent, illa deinceps in simplex Beneficium, etiam assignata Vicario perpetuo congrua portione, non convertantur*. Quod ad Vicarias autem perpetuas, quæ hactenus institutæ sunt ex hujusmodi Parochiarum iniqua destitutione, omni virium contentione enitentur Episcopi, ut idonea & larga fructuum portio illis decidatur.

Sess. 25. c. 16.

XI. A Congregatione verò Concilii multæ effulserunt Declarationes, quas operæ pretium fuerit hìc adscribi. Nimirum Vicarios perpetuos in Parochialibus ædibus residere debere. Ita refert Fagnanus, qui mox hanc ventilat quæstionem : An Capitula Ecclesiarum Cathedralium & Collegialium, teneantur perpetuos constituere Vicarios, quibus curam animarum delegent. Et respondet quidem ille, 1. teneri ad Parochias, quæ Capitulis unitæ sunt; cùm Canonici, qui Parochias habent Dignitati vel Præbendæ suæ unitas, astringantur Vicario eas perpetuo commendare, *Capite, Extirpandæ*, §. *Qui verò. Perpetuum & idoneum habeat Vicarium*. Et cùm Bonifacius VIII. cogat Monachos, ut ne nisi perpetuos instituant Vicarios in Parochiis sui juris. *Cùm sint perpetui, & nisi per Episcopos, & ex causa rationabili, nequeant amoveri*. Quod & à Concilio Tridentino jam diximus confirmatum fuisse. 2. Si Parochiæ intra eandem sint Ecclesiam, Capitula, quibus imminet animarum Cura, posse Vicarios revocabiles accersere, eisque eam sarcinam imponere; sed optatissimum fore, ut Papa constitueret, ne nisi perpetui Vicari statuerentur : ut Parochia quælibet proprium haberet Pastorem, sponsumque unicum & perpetuum, qui sincera charitate ei adglutinaretur, consuleretque; cùm ex adverso Vicarii revocabiles, instar mercenariorum sint, charitatis expertes, instabiles, parum chari gregi, parum venerandi, ideoque parum utiles. Denique nullo non loco Tridentinum Vicariorum perpetuitati suffragatur.

Fagnan. in l. 1. Decr. part. 2. pag. 386.

In Sexto de Cahellis Mona. c. 1.

Sess. 7. c. 7.

Art. 12.

XII. Hæc Tridentina Decreta Regio Edicto confirmavit Ludovicus XIII. anno 1629. edicens, ut Parochiæ Abbatiis, Prioratibus, Ecclesiisque Cathedralibus, Collegialibusque unitæ, Vicario deinceps perpetuo adgubernandæ delegentur. Nec minùs aperta sunt verba Declarationis Regiæ anno 1657. qua edicitur, ut Archiepiscopi, Episcopi præcipiant Abbatibus, Prioribus, Capitulis, aliisve Ecclesiasticis, qui primitivorum Parochorum jura in Parochiis consecuti sunt, ne deinceps eas per Vicarios revocabiles regant, sed idoneos Episcopis præsentent Præsbyteros, qui ab illis Vicarii constituantur perpetui : nisi præfixo autem tempore præsententur istiusmodi Presbyteri, deligant Episcopi ipsi, quos perpetuos statuant Vicarios. Quæ Regia declaratio petenti Clero concessa est. Cæterum laudatur à me nonnunquam Edictum anni 1629. quod verè in Superiori Senatus Parisiensis promulgatum, registratumque fuerit, dum Rex ipse præsens ea majestate & pompa adesset, qua solet vernaculè dici Lectum Justitiæ tenere; quòdque eo multa contineantur luculenta cum primis Disciplinæ Capita : quam non me fallat, nequaquam ei deinceps summam illam constitisse authoritatem, nisi iis in rebus, quæ posteà Parlamenti vel Majoris Consilii Senatus consultis corroboratæ sunt, ut legum deinceps instar habeant.

Art. 29. Memoires du Clerge. To. 1. pag. 201.

CAPUT XXVIII. P. 4. l. 1. c. 30.

De Beneficiis quæ Clericis aliis locabantur, vel ad Firmam dabantur.

I. Ut illuderent legi Ecclesiasticæ, plura simul haberi vetanti Beneficia, quæ curæ vel residentiæ essent obnoxia, unum Titulo, alterum ad Firmam retinebant.

II. Laici de obtinendo Beneficiorum Titulo desperantes, Firmam ambiebant. Hæc avaritiæ ludibria à Conciliis damnata.

III. Firmæ istiusmodi quæ spiritualia erant Beneficiorum complectebantur.

IV. Justæ erant tamen causæ Ecclesias locandi.

V. Firmæ, quibus Laici interdicebantur, temporales Beneficiorum fundos & proventus comprehendebant.

VI. Rigor ille Canonum mitescere incipit in laicos.

VII. Exulaverant ab Italia hæ corruptelæ. In Gallia tolerari cœpere Laici ad Firmas istas anhelantes, quando dejutum est timeri, ne ut olim Firmarii in usurpatores cederent.

VIII. Antiquior in his Ecclesiæ usus.

I. IN Concilio Londinensi anni 1237. eorum fraudulentia confixa est, qui opulentarum Ecclesiarum non Titulum, sed Firmas, seu locationes perpetuas aucupabantur : ne si earum consequerentur titulos, aliis prorsus Beneficiis exuerentur; interim verò Firmæ obtentu reditus Ecclesiæ omnes corradebant, pensione permodica Titulari concessa. Præpostera omnino hæc erat rerum perturbatio, qua Titularis qui dicebatur, pensione solùm gaudebat : & qui Firmarius erat in speciem, re Beneficiarius erat. *Audivimus quod vacante pingui Ecclesia, quam quidam optabat habere, nec tamen audebat eam recipere, ut persona, ne aliis ipso jure Beneficiis privaretur; callidè procuravit, ut Ecclesia illa sibi ad Firmam perpetuò traderetur : ita quod modicum quid inde solveret alii nomine personatus, sibique totum retineret.* Can. 1.

II. Quin & laici cùm Beneficiorum Titulo arcerentur, Firmas extorquebant, & eo fuco proventus Ecclesiæ invadebant omnes. Ut huic malo obviam posthac iretur, statuit hoc Londinense Concilium, ut ne ad firmas Beneficiorum laici unquam admitterentur : *Cum laicis dari Ecclesias ad firmas, sit penitus inhonestum, &c.* utque ne Clerici quidem eas obtinerent, nisi ad quinquennium : quo elapso eas rursum impetrare non possent, nisi alius quispiam interim eas administrasset. *Nec laicis unquam, nec personis etiam Ecclesiasticis ultra quinquennium Ecclesiæ ad firmam concedantur, nec finito quinquennio renoventur eisdem, nisi priùs ipsas habuerint alii mediatè.* Denique statutum est, ne locationes istiusmodi fierent, nisi Episcopo & Archidiacono consentiente. Quod idem Decretum suo calculo munivit Synodus Vorcestrensis anni 1240. Can. 8.

Prohibuit Concilium Burdigalensis Provinciæ apud Campiniacum anno 1260. ne unius Ecclesiæ Parochus alterius firmam ambiret, addita pœna privationis Beneficiorum, nisi fr hanc eis sarcinam Episcopus ingessisset. *Rectores Parochialium Ecclesiarum alias* Can. 13.

ad firmam non præsumant recipere, vel tenere sub pœna proprii Beneficii amissionis, nisi hoc procederet de nostra licentia speciali.

III. In mentem statim venit, has Ecclesiæ leges non tam ad terras, fundos, feudosque Ecclesiæ trahi debere, quàm ad Ecclesias ipsas, ad oblationes, primitias, decimas, & quod sermone vernaculo Casuale dicimus Ecclesiæ. De solis enim hìc agitur Parochiis, quarum proventus his maximè subsidiis constant. His meritò laici Firmis interdicuntur. At fundorum agrorumque Firmæ laicis magis quàm Clericis congruere plerisque videntur. Permittuntur hìc Clerici has obire Firmas per quinquennium. At subit animum, vix debuisse eos tanto spatio temporis his agrorum avocamentis abduci, & alienari à spiritalis ministerii sui deliciis.

Londinense ipsum Concilium anni 1268. astipulari videtur huic sententiæ, cùm locari & ad firmam dari vetat Dignitates, Officia, Decanatus, & jurisdictionis Ecclesiasticæ reditus, Pœnitentiariæ, oblationum & sacramentorum. *Ne dignitates, vel officia, puta Decanatus, vel proventus ex Ecclesiastica vel spiritualis jurisdictionis exercitio, seu ex pœnitentia, vel Altari, vel Sacramentis aliis quibuslibet venientes nullo modo concedantur ad firmam.* Novæ in hoc Concilio decretæ in eos sunt pœnæ, qui laicis Ecclesias locarent, vel ultra quinquennium Clericis, vel Ecclesiarum ipsarum Patronis, à quibus majus imminet periculum, ne suæ eas subjiciant ditioni. Sed illud præ cæteris prohibitum, ne Monachi conducerent Ecclesias, earumve domos aut fundos: *Manerium, Ecclesiam, possessiones, vel alia quælibet bona.* Eo enim præter professionis suæ regulas implicarentur Monachi negotiationi: *Ad firmam quæ mercationis instar habet.* In hoc Canone patet secerni Ecclesias à domibus, terris, fundisque. Concilio Budensi anni 1279. Canonici Regulares eadem lege & prohibitione constricti fuere: *Ne Monachi, vel Canonici Regulares, Ecclesias ad firmam recipiant, vel conducant.*

IV. Erant tamen causæ justissimæ, ut Ecclesiæ conducerentur. In Concilio Cantuariensis Provinciæ ad Lambethum anno 1281. prohibitæ sunt firmæ, nisi eas approbasset Episcopus, necessariis causis adductus: *Nisi ex causis necessariis, per suos Episcopos approbatis.* Ne tum quidem locari possunt Ecclesiæ, nisi Clericis virtute præditis, & jurisdictioni Episcopi obnoxiis; proscriptis collusionibus iis, ubi laici Clericorum nomine abutuntur. Denique in istiusmodi contractibus pars aliqua pinguior redituum Ecclesiæ pauperibus ab Episcopo adjudicanda est. *Pinguis portio, juri consona, secundùm arbitrium Episcopi assignetur, sub testimonio quatuor fidelium Parochianorum, eisdem fideliter eroganda pauperibus.* In Concilio Redonensi anni 1273. idem statutum fuerat, Firmariisque commendata fuerat hospitalitas. *Nulla Parochialis Ecclesia concedatur ad firmam, nisi juxta Diœcesani arbitrium firmario tanta portio relinquatur, quòd Christi pauperibus valeat condecens hospitalitas exhiberi.* Concilium in Castro Guntherii habitum anno 1271. portionem congruentem Capellano tantùm servaverat: *Si aliqua necessitate contingat, quòd aliqua Ecclesia alicui tradatur ad firmam, talis portio fructuum Ecclesiæ reservetur Capellano, quod ex eo valeat sustentari.* Langeacense apud Turonas Concilium anni 1278. voluit ut Episcopus ipse summam Affirmationis seu conductionis diffiniret, quando illam consensu suo approbasset: *Nec tunc ad arbitrium Rectoris Ecclesiæ taxabitur firma, sed ad judicium Diœcesani.* Statuta Synodalia Rotomagensia anni 1245. fibulam disciplinæ hujus laxarunt, concessa Capellanis Parochisque licentia, ut præter Parochiam Capellamque propriam, alterius Ecclesiæ, sed unius tantùm firmam administrarent, quando & necessaria subesset causa, & Episcopi consensio non deesset: *Ne plusquam unam habeat ad firmam, &c. ex causa necessaria, de nostra licentia speciali.* Synod. Rotom. p. 254.

Nemausensis Synodus anni 1284. causas istas enucleat locandi futuros Ecclesiæ reditus; nimirum si Prior vel Rector ad Theologica studia proficiscatur. At ne tum quidem firmam Ecclesiæ administrare possunt vel Regulares, vel laici, nec sine Episcopi consensu quisquam alius: *Nisi Prior, seu Rector illius Ecclesiæ ad studium Theologiæ ire voluerit.* Cap. 13. Synodus Exestrensis anni 1287. post interdictam locationem jurisdictionis Ecclesiasticæ, Dignitatum, Officiorum, Sacramentorumque: non aliis subscribere videtur justis locandi causis, quàm diutinæ Beneficiariorum absentiæ propter rationes Canonibus consonantes: *Longæ peregrinationis forsitan, vel studii causa.* Synodus Cicestrensis anni 1289. non omnes damnat omnino locationes, sed eas dumtaxat, quæ Monachis fiunt, aut Patronis, aut denique laicis. Santonensis Synodus eos excommunicat, qui injussu Episcopi Ecclesias dant ad Firmam. Synodus Bajocensis anni 1300. firmas omnes damnavit, quas fieri contigisset sine speciali Episcopi mandato: nec permisit, ut unius Ecclesiæ Parochus alterius Firmam in se reciperet, nisi Vicarium perpetuum sua ipse in Ecclesia haberet. Interdixit denique, ne Decani Decanatus Rurales annuo pretio locarent, quòd eo Jurisdictionem Ecclesiæ nundinarentur; quanquam is vigeret usus, ut Decani isti pœnas infligerent pecuniarias, ejusque pecuniæ rationes redderent Archidiaconis. *Ita tamen quod de emendis jurati superioribus respondebunt.* Cap. 48. 49. 50. 98.

V. Nec dissimulamus, his prohibitionibus innecti domos, fundos, agros, decimas, bonaque alia Parochialium Ecclesiarum, quæ locari nunquam poterant laicis, nec nisi ad quinquennium Clericis, nec denique nisi Episcopus annueret. Synodus Exestrensis anni 1287. graviter expostulat, quòd laici, Ballivorum nomine palliati, conducerent, incolerentque domos Ecclesiæ, cum uxoribus & liberis, quod Ecclesiis & offendiculo erat & detrimento, *Ecclesias laicis concedi ad Firmam, sub nomine Ballivorum, in quarum domibus præsumunt cum uxoribus & familia habitare, in grave scandalum & dispendium Ecclesiarum.* Cap. 20. Id ipsum mox vetarur de ipsis Decimis, de terris Ecclesiarum liberis, & de aliis quibuscunque Ecclesiarum patrimoniis. *Interdicentes, ut terra libera Ecclesiarum, decimæ, vel quæque alia ad Ecclesias pertinentia, propter pericula, quæ de facili exinde possunt contingere, sub annuo censu ad Firmam laicorum non concedantur.*

Concilium Compendiense anni 1329. id ipsum prohibuit Prioribus Regularibusque: *Ne jura, reditus, aut possessiones Ecclesiæ, alicui ad vitam seu aliquod non modicum tempus, pecunia exinde recepta, quovis modo concedat sine consensu Diœcesani.* Can. 4. Item Concilium Lambethense Provinciæ Cantuariensis anno 1330. *Nullus Clericus aliquod Beneficium Ecclesiasticum alicui laico tradat ad Firmam, nec etiam fructus decimarum, ante separationem earumdem, eis vendere præsumat.* Can. 8. Clericus, quem sibi Beneficiarius quispiam *Procuratorem Generalem* substituit in administratione Beneficii sui per absentiam suam, offerri antè debet Archidiacono & Decanorum Ruralium cœtui: *Archidiacono & Capitulo præsentetur.* Anno 1339. Benedictus Papa XII. vetuit, ne Canonici Regulares sancti Augustini agros locarent suos, sine necessaria vel utili causa, multisque servatis & formulis & cautionibus: *Sine causa necessaria, vel utili loca sua administrationi commissa vel proventus locorum*

Cap. 21. Can. 44. Can. 65. Can. 15. Can. 2. Can. 1. Can. 8.

Can. 3. *eorum ipsorum ad Firmam tradere, vel lobare non præsumant, &c.* Concilium Londinense anni 1342. damnavit eorum ludificatorias artes, qui in contractibus firmarum Clerici laicique nomina adscribebant, ut laicus unus firmam obtineret, Clerici nomine obumbratus, domosque Ecclesiæ cum familia sua incoleret, non sine scandalo Parochianorum: *In Ecclesiarum mansis & domibus cum uxoribus morantur, &c. unde scandala pullulant, &c.*

VI. Concilium Narbonense anni 1374. tolerare visum est has firmas, sive Ballivias, dummodo ne ad vitam, nec ad certum etiam tempus concederentur, sed revocabiles semper essent: *Nullus nostrum, nec Prælatus, Capitulum, vel singularis Persona, Ballivias, Scribanias, seu alia officia, ad nos seu Dignitates vel Beneficia nostra spectantia, possit de cætero alicui concedere ad vitam ejus, sed ad beneplacitum duntaxat concedentis.* In Constantiensi Concilio decretum est, ut Cardinales, qui Abbatias Prioratusque Conventuales commendatos haberent, ubi duodecim essent Monachi, Vicarium sibi Generalem in spiritualibus & temporalibus deligerent; in aliis verò ubi minor esset numerus Monachorum, Vicarium haberent in spiritualibus, temporalia verò administrarent per Clericos, quantum fieri posset: *Quantum poterunt, per Ecclesiasticas personas hoc faciant*; denique ne Beneficia sua laicis locare, aut ad firmam dare possent: *Nulli autem laico monasteria, aut Beneficia hujusmodi, locent, aut ad firmam, & arrendamentum dent.*

Can. 7. Conc. Gen. Tom. 12 pag. 1455.

Ita paulatim mitescebat austerior olim adversùs laicorum firmas disciplina. Accipe & has alias ejusdem mitigationes. Constitutiones Synodales Archiepiscopi Dublinensis anno 1518. minùs improbare videntur locationes Beneficiorum Clericis simul & laicis factas. *Concessio vel firma facta laicis de bonis quibuscumque Ecclesiasticis sine assistentia Clericorum, est ipso jure nulla.* Concilium Bituricense anni 1528. prohibet hoc tantùm: *Emendæ imposterum non dentur ad firmam; nec etiam jus sigilli dominorum Prælatorum.* Concilium II. Colonienſe anni 1549. non damnavit etiam, nisi eos qui jurisdictionem certo locarent pretio, aut certa pecunia distraherent eorum officia, qui juri dicendo præficiuntur: *Ne quis Prælatus, cujuscumque sit dignitatis, suam jurisdictionem & munera ulli Commissario seu Collectori, licèt Ecclesiastico, plus offerenti, pro pecunia, aut pro certo annuo censu, committat vel vendat sub pœna excommunicationis.* Apertissimè in hoc Concilio concessum est, ut agricolis laicis agri Ecclesiarum locarentur: *Possunt colonis sæcularibus Ecclesiarum prædia sub annuo censu locari.* Concessum est & Capitulis Monasteriisque, fundos proventusque omnes Parochiæ ut Parocho permittere possint *pro moderato censu*, dum Parocho supereſſet, quo convenienter sustentari posset: *Ut ei superſit honestus & sufficiens victus & vestitus.* Quæ ideo huc retuli, quòd hæc videri posset locatio facta à Parochis primitivis Parocho titulari omnium Ecclesiæ Parochialis redituum, sub annuo censu, vel pensione.

Conc. Te. 14. p. 389. 428.

Ibid. pag. 642. 645.

Denique dum anno 1556. Cardinalis Polus in reformationem incumberet Cleri Anglicani, innovavit ille quidem pristinas Constitutiones Conciliorum Angliæ, *ut Dignitates, vel Officia, Decanatus, Archidiaconatus, sive proventus ex jurisdictionis spiritualis exercitio provenientes, nullo modo locentur, seu dentur ad Firmam.* Itemque ne Beneficia amplius ultra annum locarentur, nisi consensus accederet Episcopi: *Reliqua Beneficia ultra anni spatium, sine ulla innovationis spe, ad locationem, seu Firmam concedere nemini liceat, præter Ordinarii consensum.* Sed generali interdicto laicos à firmis bonorum Ecclesiasticorum arcere abstinuit. Admisit ergo & illos, sed modo & limite certo ac definito. Quo liquet, paulatim hanc in Ecclesiæ disciplina mutationem sensim & lentissimè factam esse.

Ibid. p. 1753.

At postremò tandem Narbonense Concilium anni 1607. ne improbavit quidem locata laicis Beneficiorum prædia, dum ne laicus Ecclesiæ conductor in se reciperet curam officiorum & sacrorum munerum in Ecclesia defungendorum; sed ut Beneficiarius partem proventuum seponeret, adsignaretque Presbytero, quem antè Episcopo obtulisset. *Beneficiarii fructus Beneficii laicis, aut aliis quibuscumque arrentando, non apponant clausulam, quod Rentarii Ecclesiæ servitium facere per se ipsos, aut per alios teneantur; sed pensionem ab Episcopo pro deservientibus Ecclesiæ designandam reservabunt, & Presbyteros pro servitio faciendo per Episcopum approbandos præsentabunt, &c.* Ubi manifestum est admitti indiscriminatim laicos, Clericosque, ut eis Beneficia locentur, dum Episcopus ipse definiat quantam redituum portionem percepturus sit Presbyter, qui absentis Beneficiarii vices & officia implebit.

Can. 32.

Quo priùs studio firmæ & locationes laicorum, eodem posteà prohibitæ sunt Emphyteoses, quæ plures in annos quàm sinerent Canones producebantur, & quidem sine consensu Episcopi. Non tacuit Concilium Burdigalense anni 1590. quàm adversæ canonicis essent institutis Emphyteoticæ bonorum Ecclesiæ locationes. *Beneficiorum Ecclesiasticarumque rerum locationes, in emphyteosin concessiones, &c. sanctissimis Canonum Constitutionibus contrariæ, damnosum successoribus præjudicium, & certum Ecclesiæ detrimentum non rarò afferre consueverunt.* Itaque prohibentur in posterum hæ in longinquum Emphyteoses, nisi eas Ecclesiæ utiles fore compertum habeat Episcopus: *Nemo Beneficiorum bona in emphyteosin concedat, vel ad longum tempus locet, ni evidens Ecclesiæ utilitas, Episcopi judicio aliud postularit.* Paulus II. Papa rescinderat locationes omnes ultra triennium productas. Rescidit & Tridentina Synodus factas in longius tempus.

Cap. 3.

Extrav. Ambitiosæ. Sess. 25. c. 11.

VII. Mirum accidere nemini debet, si nihil hactenus de Italia dixerimus. In promptu ratio est, quòd nullis ei cautionibus istiusmodi opus esset, cùm integrum ibi cuique esset Decimas & quælibet bona Ecclesiæ locare & conducere. Rescripsit Innocentius III. in causa Abbatiæ cujusdam in Anglia, posse pro antiquo more locari Decimas, dummodo ne in feudum darentur, vel alienarentur, tametsi in Concilio Angliæ secus statutum esset aliquid: *Ita tamen quòd hujusmodi locatio ad fundum vel alienationem non videatur extendi.* Etsi dissentiret Pontifex à Conciliis tum non Angliæ tantùm, sed & Galliæ Germaniæque; sua tamen illi ratio constabat judicii, constabat & Conciliis istis. Quod enim in Italia intentatum & penè inauditum fuerat, id in Gallia, Anglia, Germaniaque usitatissimum simul & luctuosissimum experti erant Episcopi, laicos ex conductoribus proprietarios, feudatarios, usurpatoresque factos esse, Decimarumque partem maximam involasse, quas infeodatas appellabant, quòd eas instar feudorum patrimonio suo adjunxissent. Quocirca & huic Pontificis decreto parendum sibi non esse censuerunt Episcopi nostrates, nec vel tantillum tunc quidem refrixerunt à locationibus istis proscribendis: haud ignari, probari Pontifici ipsi remedia nova, & Provinciis quibusdam peculiaria, ubi novi & peculiares grassabantur morbi, quibus ne afflata quidem unquam esset Italia.

Cap. Vestra. De Loc. & conducto.

Non ergo antè his se cautionibus munivit Ecclesia adversùs laicorum grassationes, quàm occidente Caroli Magni stirpe Imperatoria illi passim & diu & impune in res Ecclesiæ omnes manus in-

jecerunt. His malis nec Italia patuit, nec Hispania; quocirca nec eadem illic circumspectio fuit adhibita. Postremò denique ubi diutina illa laicorum ab Ecclesiæ rebus vel administrandis, vel locandis, & vel utcumque attingendis, abstinentia, & sejunctio, pristinorum latrociniorum memoriam abolevit; tunc denique & in Gallia, & in Anglia, & in Germania, perinde ut alibi, & ut quondam, ad locationes agrorum Ecclesiæ admissi sunt laici.

VIII. Juvabit tamen observasse, ne Augustino quidem ipsi, quo nemo inter Ecclesiæ Christi Præsules à temporalium rerum cura alienior, vel Veritàtis sempiternæ contemplationi addictior, ne ei quidem, inquam, placuisse, ut nisi Clericis rerum Ecclesiæ administratio crederetur. *Domus Ecclesiæ curam, omnemque substantiam ad vices valentioribus Clericis delegabat & credebat.* Ita Possidius in ejus vita. Eadem Gregorii Magni mens, eadem providentia, ut constantissimè laici à curando Ecclesiæ patrimonio summoverentur, & armis agrisque tantùm vacare sinerentur. *Nemo laicorum quodlibet Palatii ministerium, vel Ecclesiasticum patrimonium procurabat: sed omnia Ecclesiastici juris munia Ecclesiastici viri subibant, nimirum laicis ad armorum solam militiam, vel agrorum curam continuam deputatis.* Si constanter ea ratio servata fuisset, nec inter Clericos tanta ex otio supinitas, nec inter laicos tanta bonorum Ecclesiæ deprædatio fuisset. Et tamen referetur infrà suo loco Chrysostomus, cui in votis erat, ut Ecclesiæ fundos omnes reciperent laici, & onus in se reciperent alendi Cleri, cui tunc non alia cura, non ulla voluptas alia cordi esset, quàm cœlestium contemplatio, & procuratio salutis Fidelium. Sunt ergo hinc & hinc commoda, sunt & incommoda, ideò & in his pro temporum varietate alternat Ecclesiarum disciplina.

Cap. 24.

Joan. Diac. in vita Gregor. Mag. L. 2. c. 15.

De Diaconis, Subdiaconis, aliisque minoribus Ordinibus.

CAPUT XXIX. P. 1. l. 1. c. 25.

De Diaconis per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Efferebant se se supra Presbyteros Diaconi sua paucitate inflati. Illos deprimebat Hieronymus, objecta occasione eorum institutionis, ministerio viduarum.

II. Idem tamen alibi extollit Diaconos, ut propter sacrificii ministerium institutos.

III. Probatur, ministerium viduarum instituendis Diaconis occasionem præbuisse, non causam.

IV. Habent ex Hieronymo dandi Baptismi potestatem.

V. De septenario Diaconorum numero in urbe Roma.

VI. Eorum superbiæ causa hæc fuit altera, quòd apud Episcopum plurimùm possent.

VII. De potestate dandi Baptismatis.

VIII. Imo & reconciliationis per Eucharistiam urgente necessitate.

IX. Probatur pœnitentes in extremis agentes, absentibus Presbyteris, per Eucharistiam solam reconciliatos fuisse.

X. Prohibetur Diaconis, ne Missam amplius celebrent.

XI. Eorum in multis & restringitur, & deprimitur potestas.

XII. Prioribus quinque sæculis jus in Presbyteros nullum Diaconi unquam obtinuere, nec Archidiaconi.

XIII. Diaconorum ea erant partes, imminente persecutione animare fideles, & armare ad martyrium.

XIV. Ecclesiæ Græcæ statuta de Diaconorum Officiis.

XV. Jus Diaconorum sub Episcopo, æmulum imperii Christi sub Patre.

XVI. De potestate prædicandi & legendi Evangelii.

I. CUm efferrent se & insolescerent Diaconi adversùs Presbyteros, procacem hanc audaciam repressit Hieronymus, revocata & subjecta eorum oculis primæva utriusque Ordinis origine. Diaconus hoc habet à prima sui institutione, ut sit *mensarum & viduarum minister*. At verò Presbyteri, Episcopi & Apostoli nomina promiscuè habentur ferè in novi Testamenti sacris paginis. Eo se nomine induit Joannes in Epistolis: *Presbyter Electæ dominæ*: *Presbyter Cajo carissimo*. Paulus verò Ecclesiæ alicujus Presbyteros alloquens, Episcopos nominat; *Attendite vobis, & cuncto gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus Episcopos*. Compresbyterum se Petrus ipse & Collegam Presbyterorum scribit: *Presbyteros in vobis precor, Compresbyter & testis passionum Christi*. Aperit deinde Hieronymus, unde orta sit tam aliena à ratione arrogantia Diaconorum. Nimirum ab ipsorum paucitate, quæ in pretio solet esse: cùm Presbyteros multitudo sua penè despicabiles fecerit. *Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium in leges Ecclesiæ, vendicas? Omne quod rarum est, plus appetitur. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit.*

Epist. ad Evag.

Actor. 20.

II. Diaconorum tamen Ordinem magno pretio se habere palam professus est sanctus Pater. In tertio eos sacerdotii locat gradu: *In tertio gradu*. Episcopis semper illos Presbyterisque consociat, ut qui cum eis in illum primævum concrescant Clerum, quem Christus instituit. Clero enim illi quem supra laicos Christus evexit, Diaconos, Presbyteros, Episcoposque vendicat. *Si tollis ordinem Tabernaculi, Templi, Ecclesiæ, necquiquam Episcopi, frustra Presbyteri, sine causa Diaconi*. Eadem illos, qua Presbyteros, & Episcopos, continentiæ fibula constringit, ut ejusdem nimirum consortes Sacerdotii. *Non mihi irascantur, sed Scripturis sanctis, immo Episcopis, & Presbyteris, & Diaconis, & universo choro Sacerdotali & Levitico, qui se noverunt hostias offerre non posse, si operi serviant conjugali*. Profitetur ergo institutos primò fuisse Diaconos ad altaris & sacrificii ministerium: cùm ea de causa legem castitatis intaminatæ eis indicat, componatque eos cum Mosaicis Levitis, quorum institutio, & à Deo ipso proficiscebatur, & ad sacrificia pertinebat. Ita enim rursus ad Evagrium: *Et ut sciamus traditiones Apostolicas sumptas de veteri Testamento, quod Aaron, & filii ejus, atque Levitæ fuerunt, hoc sibi Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vendicant in Ecclesia*. Profectò Leviris multò inferiores essent Diaconi, si soli mensarum & viduarum ministerio dicarentur. Non ita certè sapit Hieronymus, cùm in summo illos Ecclesiasticarum dignitatum collocet culmine, unà cum Presbyteris & Episcopis: *Ecclesia multis gradibus consistens, ad ultimum Diaconis, Presbyteris, Episcopis finitur*.

Epist. ad Heliod.

L. 2. adv. Jov.

In Apolog. adv. Jovin.

Epist. ad Evag.

Adv. Lucif.

III. Doctissimum ergo Patrem conciliabis sibi si dicas, viduarum ministerium institutionis Diaconorum occasionem fuisse, non finem; id verò illis propterea objici, ut eorum fastus detumesceret. Fatendum est enim, viduarum mensis cùm vacare jam

nullo

nullo pacto possent Apostoli, & esset ea cura aliis mandanda, inde sumptam Diaconos eligendi ansam. At cum cura pauperum mandatæ sunt illis & partes sacri Altaris ministerii, & prædicandi Verbi divini. Tum enim necdum sejuncta erat mensa communis à sacra. Unde & primus Diaconorum tum creatorum Stephanus tanto statim exarsit æstu promulgandi Evangelii, ut primam sibi martyrii lauteam pararet. Apostoli ergo ipsi utrumque munus, utrumque ministerium Altaris & verbi in Diaconos à se transfudere. Verùm ut necessitati ei servirent, quæ magis urgebat, utque in prædicatione verbi toti esse possent, rerum temporalium & alendorum pauperum cura absolvi se voluere, & in hanc primò Diaconos vocaverunt.

IV. Ideo ex eodem Hieronymo, Baptismi ministrandi potestatem habet Diaconus, si modò ab Episcopo licentiam acceperit, & Chrisma. Rem probat exemplo Philippi Diaconi, qui Samaritanos Baptismo initiaverat, unàque eos Spiritu sancto impartierat. Adv. Lucif. *Inde venit, ut sine Chrismate & Episcopi jussione, neque Presbyter, neque Diaconus jus habeant baptizandi.* Primis autem illis sæculis Baptisma sine fidei doctrina, qua instruerentur Catechumeni ad regenerationis sacramentum, administrari non poterat. Unde & Philippus Samaritanos antè ad fidem adduxerat, quàm baptizaret.

V. Depulsa ea calumnia & ab Hieronymo & à Diaconis, venio ad aliud caput, quod ab eodem perstrictum suprà est; ad paucitatem, inquam, Diaconorum, & Presbyterorum multitudinem. Certè Romæ ita res habebant. Diaconi plures quàm septem non erant, Presbyterorum verò nullus certus numerus. Testatur apud Eusebium Cornelius Papa in Epistola illa, quam scripsit decurrente medio ferè tertio sæculo, Euseb. l. 6. c. 43. Romæ tum fuisse Presbyteros quadraginta quatuor, Diaconos septem, ac totidem Subdiaconos: Clericorum verò inferioris ordinis multitudinem quàm maximam. Qua in re Apostolos haud dubiè secuta est Romana Ecclesia, qui Diaconis tantùm septem manus imposuere. Cæteræ Ecclesiæ in eo terendo numero minùs fuere constantes. Nam Edessena quade mentio est in Concilio Chalcedonensi, Presbyteros habebat quindecim, Diaconos octo & triginta. Justinianus Imperator in Constantinopolitana Ecclesia ad centum voluit esse. Act. 10. Ideò & de Romana solùm queritur Hieronymus, quòd in ea conati essent supra Presbyteros assurgere Diaconi. *Cæterùm etiam in Ecclesia Romæ Presbyteri sedent, & stant Diaconi.* Extra Ecclesiam ergo tantùm, ut ex his verbis colligitur, & absente Episcopo, Diaconi in Presbyteros contumeliosiùs se agebant: præsentia enim Episcopi & authoritatem Presbyteris conciliabat, & in officio retinebat Diaconos. Ita quippe Hieronymus in Epistola ad Evagrium: *Licèt paulatim increbrescentibus vitiis inter Presbyteros, absente Episcopo, sedere Diaconum viderim, & in domesticis conviviis benedictiones Presbyteris dare.* Concilium quoque Arelatense hanc retudit Diaconorum audaciam: *De Diaconibus urbicis, ut non aliquid per se præsumant, sed honor Presbyteris reservetur.* Can. 18.

VI. Ejus audaciæ causam aliam venabimur ab authore Quæstionum utriusque Testamenti, quæ Augustino etsi perperam vulgò tribui solent. Scilicet apud Episcopum Diaconi & gratia, & officio, & consuetudine plurimùm poterant. Hinc omnium ad illos neglectis Presbyteris concursus, Romæ potissimùm, propter rerum, quæ ad summum referebantur Pontificem, & multitudinem & gravitatem. *Immemores elationem mentis, & quòd videant Romanæ Ecclesiæ se esse Ministros, non considerant quid illis à Deo decretum sit, & quid debeant custodire. Sed tollunt hæc de memoria assiduæ stationes aomesticæ, & officialitas, quæ per suggestiones malas, seu bonas, nunc plurimum potest. Aut timetur ne malè suggerant, aut emuntur, ut possent. Hi sunt qui faciunt eos ordinis sui non considerare rationem; quippe cùm videant non sic deferri Sacerdotibus, ac per hoc anteferri se putant.* Quæst. 101.

VII. Ad munera nunc & officia defluimus Diaconorum. In alium enim locum tertia rejicienda est causa supercilliosæ hujus Diaconorum jactantiæ, videlicet administratio rerum Ecclesiæ temporalium, quæ plerumque delegabatur Diaconis. Officia porro Diaconorum aliqua jam perstrinxit Hieronymus. Nimirum lustrali unda Cathecumenos tingebat Diaconus, permittente Episcopo. Idem demonstratur ex Concilio Eliberitano, ubi & Parochiæ quædam videntur creditæ fuisse Diaconis. *Si quis Diaconus regens Plebem sine Episcopo vel Presbytero aliquos baptizaverit, eos per benedictionem Episcopus perficere debebit.* Can. 77. Verùm de eo suprà uberiùs, ubi germaniorem hujus Canonis sensum deprompsimus, quo ea Parochiarum illis cura adjudicatur. Hoc Concilio videtur confirmata Presbyteris potestas confirmandi, cùm ab eo non remittantur ad Episcopum confirmandi, nisi quos Diaconus baptizasset. At Hieronymus neutri, sed Episcopo soli eam potestatem adserebat: *Non abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat.* Possunt aliis aliisque temporibus & locis diversæ consuetudines valuisse. Cæterùm idem Hieronymus adversùs Luciferianos scribens, ait Hilarium Diaconum ejus Sectæ signiferum, ne Baptismum quidem dare potuisse, cùm sine Eucharistia non detur, quam conficere soli possunt Episcopi & Presbyteri, cujus modi nullos haberet in suis partibus Hilarius, nec conficere Diaconus posset, nec conficiendi potestatem dare; Presbyteros Episcoposque ordinando, qui eam conficiant. *Hilarius cùm Diaconus de Ecclesia recesserit, neque Eucharistiam potest conficere Episcopos & Presbyteros non habens, neque Baptisma sine Eucharistia tradere.*

Incurrit in oculos aliqua conflictatio, quæ tota facilè sedabitur, si dicas agere Hieronymum de Baptismo solemni, cujus dandi potestas penes Diaconos utique non erat, propterea quòd non daretur nisi inter Missarum solemnia: vel de Baptismo suis omnibus numeris & nativis ornamentis absoluto, utpote Confirmatione & Eucharistia, quæ tunc simul administrabantur, tametsi ubi urgebat necessitas, sejunctim daretur Baptismus.

VIII. Erit profectò quod magis obstupescas. si audias pœnitentes olim Episcopo & Presbytero absente à Diacono esse reconciliatos. Verùm aufugiet aliqua ex parte stupor, ubi audieris, id eos perfeciisse porrecta solùm Eucharistia, cujus erant, & ex ordine suo, & ex priorum sæculorum consuetudine dispensatores. Concilii Eliberitani verba tam aperta sunt, ut dubitandi nullus sit locus. *Cogente necessitate necesse est Presbyterum Communionem præstare debere, & Diaconum, si ei jusserit Sacerdos.* Adv. Lucif. De illis ibi sermo est, quibus Episcopus pœnitentiam imposuit, qui repentino posteà & gravi aliquo oppressi morbo, extremum illud Viaticum accipere ab eo non possunt. Episcopus ergo ejus pœnitentiæ præcipuus fuerat minister; & jam pro exoranda à Deo venia peccatorum, de quibus pœnitentia agebatur, orare cœperat. Adde & illud, quod ex antiquis Pœnitentialibus libris ostendit Morinus noster, orationes quibus imponebatur pœnitentia, eodem aut verborum tenore, aut sensu constare solitas, atque eas quibus ea exacta pœ- Can. 32.

nitens absolvebatur. Denique tam Presbyter quàm Diaconus de sola Episcopi licentia poterat urgente necessitate pœnitentem reconciliare. De his etiam solis loquitur Cyprianus, quos Episcopus ad pœnitentiam admiserat, cùm ait eos, *si urgere exitus cœperit, apud Diaconum exomologesin facere delicti sui possint, ut manu eis in pœnitentiam impositâ, veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt*. Concilium Toletanum I. in ordinem Subdiaconorum Diaconos reijcit, si fortè post peractam pœnitentiam publicam, ordinati subreptitiè fuerint: *ita ut manus non imponant* ampliùs, nec vasa sacra contrectent. Non erat hæc Diaconorum manus impositio ejusdem generis, roborisve, cujus ea qua Episcopus aut Presbyter in conferendo Pœnitentiæ sacramento utitur; sed ejusmodi cæremonia & oratio, quæ ad eundem spectaret finem, & Pœnitentes ad suscipiendam Eucharistiam præpararet.

Cyprian. Epist. 13.

Can. 29.

IX. Sunt è Theologis, qui Presbyteros gravi aliquo flagitio sauciatos sinant tamen urgente gravissima necessitate Sacris operari, & offerre incorruptibiles Agni immaculati carnes, dum omni ope priùs enitantur doloris amorisque vi crimen eluere. Non est ergo quod magnoperè mireris, si Diaconis olim indultum est, Pœnitenti in extremis agenti, ubi Presbyteri copia non erat, Eucharistiam impartiri. Decantatissima illa est apud Eusebium narratio de Serapione sene, qui idololatriæ crimine cùm nondum esset solutus, & jam vicinæ mortis afflatu urgeretur, misit qui Presbyterum accerseret. At hic cùm & ipse lecto affixus ex ægritudine decumberet, puerum misit qui Eucharistiam Serapioni deferret; qua ille sumpta, cum pace Ecclesiæ spiritum emisit. Addit Eusebius, hoc narrasse Dionysium Episcopum Alexandrinum, ingenti tum gaudio delibutum, & rei gestæ applaudentem, quòd nimirum ipse ejusmodi promulgasset decretum, ut ne cui unquam morienti reconciliatio negaretur.

Euseb. l. 6. c. 44.

Vix ambigi potest, quin frequentia valdè fuerint ejusdem rei exempla, ubi cùm non possent Presbyteri ad eos ipsi se conferre, qui animam exhalaturi mox erant, Eucharistiam ad eos per Clericos, & maximè per Diaconos missitabant. Ea omnino sententia est duplicis hujus Canonis Concilii Carthaginensis IV. qui inopino morbo occupatis Pœnitentibus Viaticum deferri jubent; sed ea lege, ut si recreati ex eo morbo fuerint, compellantur ad subeundam manuum impositionem, & ad decurrendum laboriosæ pœnitentiæ stadium. *Pœnitentes qui in infirmitate sunt, Viaticum accipiant. Pœnitentes qui in infirmitate Viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint*. Ubi planum est, Viaticum dici Eucharistiam; neminem in vitæ discrimine ea frustrari: dari solitam illis etiam, qui à peccatis ob inopiam Presbyteri, absoluti non fuissent, & labores pœnitentiæ omnes exhauriendos adhuc haberent, si pristinas vires recuperassent. Ita enim intelligenda sunt ea verba: *Qui in infirmitate Viaticum pœnitentiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint*. Eodem referendus est & Canon ille qui proximè sequitur, & quo jubetur, ut ad Communionem etiam post mortem admittantur ii Pœnitentes, quos improvisa mors intercepit, ne viventes possent reconciliari: *Si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendatur*. Superstitibus utique denegata non fuisset Communio, quæ vel mortuis concedebatur.

Can. 77. 78.

Can. 79.

X. Non dicam hoc loco oblatum olim fuisse à Diaconis Sacrificium. Is enim non usus fuit, sed abusus intolerabilis, & à Conciliis statim proscriptus. Concilium Arelatense I. in primis eum confixit: *De Diaconibus quos cognovimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere*. Concilium Carthaginense IV. admonuit, Diacono dum ordinatur, non imponi manus nisi ab uno Episcopo; cùm Presbytero qui ordinabatur imponerent manus cum Episcopo Presbyteri omnes qui aderant, *quia Diaconus non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur*. Quanquam autem non potuisset non sacrilega videri, & detestanda ea Diaconorum usurpatio; erat illa tamen manifestissima testificatio maximæ illorum potestatis. Cùm enim in longè plurimis rebus sacris absentis Episcopi & Presbyteri supplerent locum, & Missæ partem maximam ipsi ex officio suo proferrent, facilè adducti sunt, ut & absente Sacerdote offerre se posse sperarent.

Can. 11.

Can. 4.

XI. Fregit & in nonnullis aliis Diaconorum audacissimos conatus idem Concilium Carthaginense IV. Dictitabant se Episcoporum, non Presbyterorum ministros esse. Quare illud statutum: *Diaconus ita se Presbyteri, ut Episcopi ministrum noverit*. Vetiti sunt & Eucharistiam erogare populo, si præsens adesset Presbyter, nisi ab eo juberentur: *Ut Diaconus præsente Presbytero Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget*. Vetiti sunt coram Presbytero sedere, nisi eo jubente, non in Ecclesia solùm, sed & quocumque alio loco: *Ut Diaconus quolibet loco jubente Presbytero sedeat*. Denique loqui vetantur, nisi interrogati, in consessu Presbyterorum: *Diaconus in conventu Presbyterorum interrogatus loquatur*. Diaconis longè plura detraxit Gelasius Papa. Non solùm ea vetuit, quæ *primis Ordinibus*, Episcopis & Presbyteris propriè decrevit Antiquitas; sed & baptizare, nisi cogeret necessitas, & abesset Presbyter: sedere in Presbyterio, dum Sacra celebrantur, aut res tractantur Ecclesiasticæ; denique Eucharistiam dispensare, nisi per absentiam Presbyteri & Episcopi.

Can. 37. 38. 39. 40.

XII. Differre jam nefas est eam observationem quæ superioribus capitibus magis congruebat, illi quidem ubi de Archidiaconis erat sermo; sed in istud tamen necessariò rejecta est, quòd hic jam suppetant rationum præsidia, quibus illa innititur. Nimirum cùm tot Canones, tot Decreta coacervaverimus de Diaconis & Archidiaconis, nullum omnino deprehendi potuisse vestigium jurisdictionis Diaconorum, immo nec Archidiaconorum in Presbyteros: immo nec prærogativæ sedendi, aut procedendi. Excanduisset longè vehementiùs Hieronymus, si Diaconos vidisset vel Archidiaconos, qui Presbyteris anteirent, præsiderent, dominarentur, anathema intorquerent. Exprobrasset hoc utique ille Archidiaconis, quòd eorum in Presbyteros potestas juris dicendi hanc Diaconorum in eos audaciam concitasset. Hoc solum queritur Author Quæstionum utriusque Testamenti, quòd Diaconi apud Pontificem tanta & gratia floreant & potestate, quòdque propterea colantur magis & observentur, quàm Presbyteri. At quantò æquiores fuissent ejus querelæ, si quis Archidiaconus, cùm Diaconus tantùm esset, sententiam tulisset in Presbyterum, & excommunicationis in illum fulmen evibrasset? Concilium quoque Carthaginense IV. & Gelasius Papa perstrinxissent saltem hanc novitatem imperitantium & jus dicentium in Presbyteros Archidiaconorum. Propiùs ergo à vero abest, Archidiaconos prioribus sæculis quinque ante Presbyteros sedisse nunquam, nisi dum in Conciliis personam & vices Episcopi sustinerent; jurisdictionem illis fuisse ordinariam in Diaconos, Subdiaconos & Clericos minores: in Presbyteros non fuisse, nisi rarò, & ex delegatione speciali Episcopi. Alioqui excipiendi fuerant Archidiaconi, ubi generatim prohibebatur, ne Diaconus usquam sedeat, nisi jubente Presbytero: ne in Presbyterio sedeat, dum coram

Epist. 9.

Epi-

Episcopis & Presbyteris sedentibus res Ecclesiasticæ tractantur.

XIII. Diaconorum non postremum illud erat officium, ut & imperitos erudirent, & infirmos roborarent ad fidei & salutis negotium. Ita testatum facit Cyprianus, eas semper Diaconorum fuisse partes, ut carceres perlustrarent, captivisque & Martyribus ipsis lumen roburque infunderent. *In præteritum semper sub antecessoribus nostris factum est, ut Diaconi ad carceres commeantes, Martyrum desideria consiliis suis & Scripturarum præceptis gubernarent.* Flamma quadam cælesti Abibus Diaconus flagrans, Licinii persecutione Edessenos Martyres succendit, & adversùs tortorum minas & carnificinas invictos præstitit. *Abibo universum imminebat periculum. Is enim obibat civitatem, & divinas cunctos docens Scripturas, & magno animo confirmans ad pietatem.* Deniquc igni damnatus ipse, aperto ore flammam hausit, spiritumque Deo reddidit, flamma alia nobiliore & voraciore correptum. *In ignem injicitur, & cùm aperto ore flammam accepisset, apud eum qui dederat, spiritum deposuit.* Hæc Baronius ex Abibi Actis, quibus & ipse hoc addidit, id à Luciano scriptum fuisse, ignis supplicium omnium esse brevissimum; hausta quippe hiante ore flamma, statim animam exhalari. Eadem Licinii persecutione insignem martyrii palmam consecutus est & Ammon Diaconus cum quadraginta Virginibus, quas discipulas habuerat, institueratque ad hæc Christo ponenda & suo sanguine illustranda tyrocinia. Contigit id porro Adrianopoli in Macedonia. *Hæ Christum secutæ sub institutione Ammonis Diaconi earum Magistri.* Inter Palæstinos Martyres Eusebius recensuit Valentem Diaconum Hierosolymitanum, jam grandævum, qui Scripturas divinas ita memoriæ commendaverat, ut omnes prorsus teneret, posseteque quod quisque vellet, ita promptè & expeditè recitare, atque si ex scripto legeret. *Tantam Scripturarum memoriam in pectus suum incluserat, ut si quando aliquem locum citare vellet, perinde expeditè illud posset absque scripto efficere, atque ex scripto legere.*

Baron. ann. 316. nu. 48. 52.

Baron. an. 308

XIV. Penè inopini ad Ecclesiam Græcam delapsi, paucis expediemus quæ supersunt dicenda. Ita visum est Neocæsariensis Concilii Patribus, quantacumque esset civitas aliqua, Diaconos plures esse non debere quàm septem, quòd is numerus consignatus sit in Actibus Apostolicis, & Apostolorum exemplo quodammodo consecratus.

Can. 15.

Can. 16.

Vetuit Laodicenum Concilium, ne præsente Presbytero sederent Diaconi, nisi ab eo invitarentur: Subdiaconis & aliis minoribus Clericis Diaconum eadem reverentia prosequi jussis. Nicæni Patres Concilii prohibuere, ne Diaconi Eucharistiam Presbyteris administrarent: ne eam contingerent ante Episcopos, ne ejus participes fierent ante Presbyteros, ne in consessu Presbyterorum sederent. Ancyranum Concilium prohibuit, ne Diaconi exautorati panem & vinum in synaxi offerrent, ἀναφέρειν: ne prædicarent, κηρύσσειν. Hæc sanè oblatio illa est, quæ inter ipsa initia sit interioris liturgiæ, & ante consecrationem. Porro prædicatio non alia nobis quidem videtur hæc fuisse, quàm recitatio precum, Præfationum, Evangeliorum, hortationum, forsan quarundam ejusmodi, quæ exerta voce fiebat. Id sonat vox Græca, κηρύσσειν. In Constitutionibus Apostolicis accuratissimè definita fuerant officia juraque Diaconorum: *Diaconus non benedicit, neque dat benedictionem, accipit verò à Presbytero. Non baptizat, non offert. Oblatione verò à Presbytero aut Episcopo facta, ipse Diaconus dat populo, non tanquam Sacerdos, sed tanquam qui ministrat Presbyteris, &c. Diaconus excommunicat Hypodiaconum, Lectorem, Cantorem.* Hinc liquet, Diaconos in administrandis Sacramentis potestatem minorem in Oriente fuisse, quàm in Occidente: at in exercenda jurisdictione fortasse non minorem. Nam præterquam quòd Subdiaconos & inferiores alios Clericos arcere à Sacris possunt, habent & ex iisdem Constitutionibus potestatem judicandi de minoribus causis, majoribus Episcopo reservatis.

Can. 18.

Can. 2.

L. 8. c. 28.

XV. Verba ipsa referre operæ pretium est Constitutionum Apostolicarum, quòd aureæ & primævæ Ecclesiarum ætatis sanctitatem redolcant, effigiemque splendidissimam subjiciant oculis Ecclesiasticæ illius & divinæ Hierarchiæ, quam Paulus & Ignatius omnium primi delineaverant, adprimè quà fieri poterat consentientem cum processionibus, relationibus & reciprocationibus ineffabilibus divinarum trium hypostaseon. Id quippe Diaconus Episcopo, quod sempiternus Filius sempiterno Patri Deo: oculus, manus; ab eo recipit, & in illum refundit omnia; ejus nomine & mandato operatur omnia; operumque omnium & originem & laudem in eum reflectit. *Diaconus quidem de re omni ad Episcopum referat, ut Christus ad Patrem. Verùm quæcumque potest, facta ab Episcopo potestate, moderetur per se, sicut Christus potestatem creandi & providendi à Patre accepit. Quæ verò majora sunt, Episcopus judicet. Cæterùm sit Diaconus Episcopo auris & oculus, & item os, cor & anima, ne Episcopus solicitudine multarum rerum, sed graviorum tantùm urgeatur.* Erat Tribunal juridicum, ubi jus dicebat Episcopus, Presbyteris & Diaconis circumvallatus: *Assistant judicio Diaconi & Presbyteri, qui citra acceptionem personarum, tanquam homines Dei, justè judicent.* At cùm minutioribus causis innumeris implicari nefas esset vel Tribunal istud, vel Episcopum, eæ simul & semel Diaconis delegabantur. Et hoc rursu argumento efficitur, nihildum jurisdictionis Archidiaconos in Presbyteros exercere potuisse. Hoc enim vel maximè Episcopali audientiæ reservandum fuisset.

L. 2. c. 44.

Ibid. c. 47.

XVI. Obiter strinximus hortationes in ore Diaconorum frequentissimas, maximè ubi accendendi erant fideles ad martyrii palmas, quarum gloria Diaconis videbatur vendicari potissima, ut liquet exemplis Stephani in Palæstina, in Hispania Vincentii, Laurentii Romæ. Sed quod ad Prædicationes solennes è suggestu pertinet, poterant quidem inter prima Ecclesiæ rudimenta Diaconi vestigia sectari Stephani, & concionari: at verò Author Commentariorum in Epistolas Pauli, qui Ambrosio vulgò tribuuntur, cùm Hilarii Diaconi probabiliùs ab aliis esse dicantur, scitè animadvertit inter Ecclesiæ primordia, omnibus prorsus fidelibus potestatem fuisse prædicandi: at suo ævo ne Diaconos quidem publicè prædicasse. *Hinc ergo est, unde nunc neque Diaconi in populo prædicant: neque Clerici, vel Laici baptizant.* Ipsa Evangelii per Diaconum recitatio instar erat prædicationis. Ideò forsan Alexandriæ eam sibi vendicabant Archidiaconi, alibi Presbyteri, alibi denique Episcopi, siqua Sozomeno fides: *Sacrum codicem Evangeliorum legit Alexandriæ solus Archidiaconus, apud alios verò Diaconi, in multis etiam Ecclesiis soli Sacerdotes, diebus autem solemnibus Episcopi, ut Constantinopoli prima feria Resurrectionis Dominicæ.* Et in Ecclesiis tamen Africæ Lectorum id erat muneris, ut tam Evangelia quàm cæteras Scripturas recitarent.

In Epist. ad Ephes. c. 4.

L. 7. c. 19.

CAPUT XXX. *P.1.l.1.c.26.*

De Subdiaconis, & aliis Clericis minoribus per ſæcula priora quinque.

I. Canones & Conſtitutiones Apoſtolorum ſolius Subdiaconi & Lectoris meminere. Non ignoti tamen eis omnino Exorciſtæ & Cantores.

II. Alios addunt Ignatius & Epiphanius, ut Oſtiarios, Foſſores, Interpretes.

III. De his multa ſtatuuntur in Conciliis Laodiceno & Ancyranno.

IV. In quorum Canones multa obſervantur. Inſtitutio & uſus illorum ordinum, qui quaſi decerpti ſunt è Diaconatu, ejus ſunt quaſi delibationes quædam.

V. Apud Latinos commemorat Tertullianus Exorciſtas & Lectores; quibus Acolythos & Oſtiarios adjungit poſteà Cornelius Papa.

VI. Per Confeſſionem & præludia quædam martyrii ad Lectorum dignitatem veniebatur.

VII. Evangelium publicè legebat Lector in Africa.

VIII. De Acolythis & Exorciſtis. De promovendis Clericis apud Clerum deliberatur.

IX. Quàm antiqui in Eccleſia Romana quatuor minores Ordines.

X. Ordinationum omnium formam præſcribit Concilium Carthaginenſe IV.

XI. Quantum ſupra inferiores alios Ordines præſtet Ordo Lectorum.

XII. Ad minores ejuſmodi Ordines, & à minoribus ad majores, martyrio, quaſi quodam gradu aſcendebant.

XIII. Amplum & honorificum ſibi ducebant Imperii Magnates, ſi vel ad inferiores Ordinum gradus cooptarentur, nulla habita redituum Beneficii ratione.

I. CAnones Apoſtolici diſciungunt graduque movent Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos, qui alea, vel ebrietate ſacrum & auguſtum miniſterium ſuum deturpaverint: Subdiaconos, Lectores & Cantores ejuſdem culpæ affines ſuſpenſione mulctant: de aliis ſpecialiter Clericis ſilent, etſi inferiores Clericos generatim quandoque memorent. Clerici ergo tum alii præter hos, vel nulli erant, vel pauci. In Conſtitutionibus Apoſtolicis ritus omnes ediſſeruntur ordinationis Presbyterorum, Diaconorum, Diaconiſſarum, Subdiaconorum & Lectorum. Cantorum meminere, & eorum ordinationem nec verbo attingunt ullo; monent denique nulla ordinatione fieri Confeſſores & Exorciſtas. *Confeſſor non fit ordinatione; hoc enim voluntatis eſt & tolerantiæ, &c. Exorciſta non fit ordinatione; certare enim pro præmio Exorciſtæ, liberæ voluntatis, eſt, ac Dei gratiæ.* Illos tamen additur, Diaconos, Presbyteros & Epiſcopos ordinatum iri, ſi eorum opera Eccleſiæ neceſſaria ſit. De Oſtiario agitur, ut de Officio, non ut de Ordine. De Acolythis altum ſilentium. Denique ſtipendia Eccleſiaſtica non diſpenſantur niſi in Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Diaconiſſas, Subdiaconos, Lectores & Cantores. Itaque ex quatuor Minoribus Ordinibus Latinorum, non commemorantur in Canonibus & Conſtitutionibus Apoſtolicis, niſi Lectores: non Exorciſtæ ibi, non Janitores uſquam, non Acolythi. Non quòd horum functionibus tum carere poſſent, ſed quòd eæ mandarentur Subdiaconis: munus obiiſſe Presbyteros ipſos, ſimilius veri eſt, vel Diaconos. Ita Euſebius in libello de Martyribus Palæſtinis laudat Romanum Diaconum & Exorciſtam Eccleſiæ Cæſarienſis in Palæſtina.

Can. 43. 68.

L. 8. c. 16. 17. 19 21. 22. 28. 31.

II. At quoniam certi nihil ſtatui poteſt de tempore, quo Canones & Conſtitutiones Apoſtolicæ primùm illuxerint orbi Chriſtiano; & hoc unum compertum eſt, Codicem hunc Canonum & Librum veluti Ritualem, prioribus tribus quatuorve ſæculis in Eccleſia Orientali eximiæ fuiſſe authoritatis; ideò ex his certi nihil colligi poteſt de horum Ordinum apud Orientales antiquitate. In Epiſtola ſua ad Antiochenos Ignatius Martyr ea habet, quæ ad uſum Eccleſiæ Latinæ magis accedant. Minores enim Ordines Latinorum commemorat omnes præter Acolythos: at viciſſim addit Foſſores: *Saluto Hypodiaconos, Lectores, Cantores, Janitores, Laborantes, Exorciſtas.* Qui hìc *Laborantes*, κοπιῶντας, dicuntur, Foſſores proculdubio ſunt, effodiendæ terræ & ſepeliendis mortuis operam navantes. Ambigere nos vetat ea quidem de re Epiphanius, qui eos Clericis annumerat. Cùm enim nominaſſet Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Lectores, & Diaconiſſas, hæc de aliis habet Ordinibus: *Poſtea ſequuntur Exorciſtæ, & linguarum Interpretes, tam in Lectionibus, quàm in Concionibus. Sequuntur Laborantes, qui mortuorum corpora curant. Tum Janitores, & omnis ſeries:* ἡ εἰ πᾶσα διάταξία. Interpretum & Foſſorum hujuſmodi officium certè magis erat quàm Ordo. Eodem fortaſſe loco Epiphanius Exorciſtas & Oſtiarios habebat. Addubitare quis poſſet, an & Lectores inter Officia deputaret; cùm Lectores creari poſſe dicat ex Bigamis, addatque meminem moveri eo debere: *Quippe Lector non Sacerdos eſt, ſed Verbi divini Scriba.*

In Expoſ. fidei Cath. c. 21.

Can. 29.

III. In Concilio Laodiceno cùm prohibitum fuiſſet, ne coram Presbytero Diaconi, niſi juſſi ſederent: eundem Diaconis honorem Subdiaconi, ὑπηρέται, & Clerici alii habere jubentur. Vetatur & ne Subdiaconi in Secretarium, τὸ διακονικὸν, intrent, & ne ſacra vaſa contrectent. Secretarium porro διακονικὸν, hìc vocatur, quòd ejus cura & præfectura penes Diaconum eſſet. Non ſinuntur Subdiaconi geſtare Stolam, ὡράριον, ſive Orarium; vetaturque ne à porta Chori, quam cuſtodire debent, vel tantillum recedant. Ita perſpicuum eſt Subdiaconatum in minorum Ordinum claſſem rejici. Prohibetur hìc etiam, ne Lectores, Cantoreſve Stolam induant, dum in Eccleſia vel legunt illi, vel iſti canunt. Interdicitur ſacris his miniſtris omnibus, Exorciſtis item & Oſtiariis, ne popinas adeant. Denique ne Subdiaconi, vel pacem inter ſacra impertiant, vel Calicem offerant, quòd eæ ſint partes Diaconorum. Concilium Antiochenum poteſtatem facit Chorepiſcopis ordinandi Lectores, Subdiaconos & Exorciſtas. In Concilio Chalcedonenſi lecta eſt charta Cleri Edeſſeni, cui poſt Diaconos & Presbyteros ſubſcripſerant plures Subdiaconi. In Eccleſiaſtica Hierarchia Dionyſius de minoribus quibuſdam his Ordinibus meminit.

Can. 21.

Can. 23.

Can. 24. 25.

Act. 19.

IV. Hac præmiſſa authoritatum & exemplorum ſtrue, jam non immerito ita ſtatueris: 1. Cùm Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum tantùm Scriptura meminerit: quàm certum eſt ejuſmodi Ordines inſtitutionis eſſe divinæ, tam veriſimile eſt, alios omnino non eſſe. 2. Unde & Concilia, & Patres de tribus illis Ordinibus conſentire ad unum videntur omnes, de cæteris penitus diſſidere. 3. Ab aliis enim alios apponi, quos poſteri non acceperint: & rejici alios, quos ætas poſterior probarit. 4. Oſtiariorum meminiſſe aliquos, Exorciſtarum & Cantorum plures, plurimos verò Subdiaconorum atque Lectorum. De Acolythis in his omnibus Eccleſiæ Græcæ monumentis nihil omnino eſſe, immo nec fuiſſe ſequentibus ſæculis. Nam quod Euſebius poſt Presbyteros & Diaconos

Euſeb. de vita Conſt. L. 3. c. 8.

de

de Acolythis loquitur, qui Episcopos ad Concilium Nicænum proficiscentes secuti sunt; in textu Græco nomen est commune, quod eos omnes indiscriminatim complectitur, qui in Episcopi famulitio sunt & comitatu. Narrat Socrates L. 5. c. 21. crates Alexandriæ ex Catechumenis Lectores fuisse. At quis ei credat? Negari tamen non potest, quin pravam illam consuetudinem abrogaverit Laodicena Synodus, qua Laici Cantorum Can. 15. officio fungerentur. 5. Certum definiri non posse tempus, quo primùm cœperint singuli Ordines hi minores. Nihil autem probabilius, quàm veluti quasdam portiones esse Diaconatus, aliis aliisque temporibus & necessitatibus ab eo decerptas. Quamobrem aliquo sensu, eoque vero, rectè dixeris, Minores Ordines, in fonte sui, ac origine, id est, in Diaconatu, unde tamquam rivuli scaturierunt, institutionis esse divinæ. Ministerii enim Sacerdotalis partes & segmenta sunt, quod totum & plenissimum est in Diaconatu. 6. Unde & hoc omnes persuasissimum habuisse, Diaconatum ex ipsa sui origine ad sacrificium referri per se, cùm eò minores Ordines primariò & per se referantur. 7. Fuisse in minoribus Ordinibus veluti tyrocinium quoddam, ubi diutiùs ad sacras litteras & ad pietatem exercitati, ad Diaconatum deinde & ad superiores Ordines pervenirent. 8. Confessoris meritum & nomen, Ordinem quidem non esse, sed gradum tamen fuisse ad Diaconatum. 9. Cùm minores Ordines mera essent Officia, nec obeundis illis omnes essent idonei, aut necessarii, ideò non eidem omnes Clerico semper conferri solitos fuisse. 10. Immo manifestum esse exemplis non paucis, hominem quandoque laicum prætermisso minorum Ordinum curriculo, Diaconatu statim initiatum fuisse. Qua de re infrà fusiùs. Nunc de Ecclesia Latina.

V. Clericorum functionibus illam accenset Tertullianus, *Exorcismos agere*. Meminit alibi Lectorum: *Hodie Diaconus, qui cras Lector*. Hæreticos ibi suggillat, qui quadam disciplinæ perversitate Diaconos immerentes in Lectorum officium & ordinem exturbabant. Misit ad Cornelium Papam Cyprianus Epistolas per Subdiaconum, & Acolythum. Ad Cyprianum scripsit Clerus Romanus per Subdiaconum. Scripsit & Lucius Papa per Subdiaconum unum, & Acolythos tres. Monet Clericos suos Cyprianus id se Confessorum duorum dedisse invictæ constantiæ, ut Lectorem unum, qui jam Paschalibus diebus in Ecclesia legerat; Subdiaconum alterum faceret, quem antè, inquit, *cum Presbyteris, Diaconibus, Lectoribus Doctorem Audientium constituimus*.

De præscrip. c. 41. L. 2. Ep. 10. L. 3. Ep. 5. 7. L. 3. Ep. 22.

VI. In Africa Lector pacem populo annunciabat, & Evangelium legebat in Ecclesia. Quæ Cypriano occasio fuit, ut qui sævitiam persecutorum invicta superassent charitatis vi & fortitudine, eos ad Lectorum Ordinem promoveret. Erat enim æquissimum, ut qui Euangelicæ veritati partem jam sui sanguinis & vitæ impendere cœperant, inter sacra & in ipso Corporis & Sanguinis Christi sacrificio Evangelium ex suggestu legerent. Audi quæ Cyprianus scripserit de juniori Confessore Aurelio: *Merebatur talis Clericæ ordinationis ulteriores gradus, & incrementa majora, non de annis suis, sed de meritis æstimandus. Sed interim placuit, ut ab officio Lectionis incipiat; quia & nihil magis congruit voci, quæ Dominum glorioſa prædicatione confessa est, quàm celebrandis divinis lectionibus personare; post verba sublimia, quæ Christi martyrium prolocuta sunt, Evangelium Christi legere, unde Martyres fiunt, ad pulpitum post Catastam venire, &c. Dominico legit, interim vobis auspicatus est pacem, dura dedicat lectionem*. His gradibus eluctabantur ad inferiores Ordines, qui ipsi nonnisi gradus erant ad superiores. In Constitutionibus Apostolicis Confessor Diaconatus fastigio statim attollebatur; apud Cyprianum abundè est, ut Lector fiat Confessor Aurelius; quem tamen profitetur Cyprianus, & confessione Christi, & fidei constantia ulteriores mereri gradus & incrementa majora. Simile veri est, per ætatem non licuisse, ut tum Aurelius ad superiorem Ordinem attolleretur.

L. 1. Ep. 22.

VII. Idem Cyprianus alibi de fortissimo illo Celerino agens, qui & carceres & cruciatus complures per decem & novem dies invicto animo perpessus erat, contestatur talibus enimverò Clericatum & Ecclesiastica ministeria mandari debere: *Vt qui sublimiter Christum confessi essent, Clerum postmodum Christi ministeriis Ecclesiasticis adornarent*. Cùm Euangelicæ veritati semet impenderint, ejus Lectores præconesque esse debere: *Legat præcepta Evangelii Domini, quæ fortiter ac fideliter sequitur. Vox Dominum confessa, in his quotidie quæ Dominus locutus est, audiatur*. Cùm recitant Evangelicas paginas ii qui vita, moribus & confessione intrepida iis ita consentiunt, audientium animos mirè affici, & ad æmulationem incalescere: *Nihil est in quo magis Confessor fratribus prosit, quàm ut dum Euangelica lectio de ore ejus auditur, Lectoris fidem quisquis audierit, imitetur*. Denique junioribus his ambobus Lectoribus decernit Cyprianus stipendia opima, eademque prorsus quæ Presbyteris tribuebantur. Unde liquidum fit, vera hæc fuisse Beneficia, ad quæ non aliter quàm ad Ordines, probatis moribus, probata pietate veniretur.

L. 3. Ep. 22.

VIII. Acolythorum erat deferre Ecclesiasticas Episcoporum ad Episcopos litteras, quibus Ecclesiæ gravissimis de rebus inter se consultabant. Huic muneri necessaria præ cæteris erat fides arcani, silentiique constantia, eo sanè tempore, quo insidiabantur undique Gentiles, Mysteria ut nostra profanarent. De Acolythis pluribus in locis agit Cyprianus, & hoc illis tribuit muneris Constat & illud ex multis ejus litteris, sicubi ordinandi erant minores Clerici, & consultum ab eo fuisse Clerum, & periculum in obeundis quibusdam propriis functionibus antè factum esse, quàm promoverentur. Sic enim ille ad Presbyteros & Diaconos scribit: *Feciſſe me sciatis Lectorem Saturum, & Hypodiaconum Optatum Confessorem, quos jam pridem communi consilio Clero proximos feceramus, quando aut Saturo die Paschæ semel atque iterum lectionem dedimus, aut Optatum, cum Presbyteris, Doctoribus, Lectoribus, Doctorem Audientium constituimus, examinantes, an congruerent illis omnia, quæ esse deberent in his qui ad Clerum parabantur*. Minores Ordines alii apud Cyprianum non apparent. Ideò non abhorret à vero, Ostiariorum munus tunc quidem obiisse laicos, præsertim cùm jubente Cypriano legerent in Ecclesia, qui necdum ordinati erant Lectores, sed in id tantùm destinabantur, cùm peritiæ eorum factum esset periculum. Exorcismi verò Clericis fortè aliis etiam superiorum Ordinum committi potuere.

L. 7. Ep. 8. 10. L. 3 Ep. 7. 12. 24. L. 3. Ep. 12.

IX. His Cypriani temporibus scripta est egregia illa Cornelii Papæ Epistola, quam incolumem ad nos transmisit Eusebius, & qua affirmat Pontifex, ut jam diximus, fuisse in Ecclesia Romana præter superiores Ordines, Subdiaconos septem, quadraginta-duos Acolythos, Exorcistas autem, Lectores & Ostiarios quinquaginta duos. Iidem certè illi sunt, qui tum erant in Ecclesia Romana, & etiamnum hodie in Occidente sunt toto minores Ordines, tantòque majore sunt in honore, quantò sua illis indubitatissima constat antiquitas. Cùm enim hæc scribat Cornelius medio ferè tertio sæculo, & hæc scribat de Ecclesia sua, qualis tunc erat,

L. 6. c. 43.

omnis

ominis ab Apoſtolicis temporibus innovationis inſolens, hinc manifeſtiſſimum eſt, minores iſtos Ordines quatuor in prima omnium Eccleſia jam olim & ab ipſa uſque origine floruiſſe.

X. In Concilio Eliberitano poſt Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos, Subdiaconi & alii generatim Clerici nominantur. In Concilio verò Carthaginenſi IV. conceptis verbis deſignati ſunt ſinguli, tum ſuperiores, tum inferiores Ordines, ſingularumque ordinationum ritus proprii. Conferuntur ſuperiores Ordines tres impoſitione manuum; Subdiaconi ſine impoſitione manuum ordinantur, ac propterea patena illis & vacuus calix porrigitur. Sequuntur Ordines minores quatuor iidem prorſus, qui ex Cornelio in Eccleſia radiabant. Hi conferuntur omnes in manus datis inſtrumentis quibuſdam, ſuo cujuſque miniſterio proprüis. His tamen & Cantores additi, ut Eccleſiæ Africanæ illineretur aliquid Græcorum diſciplinæ. Verùm inconſulto etiam Epiſcopo Cantores creare Presbyteris permittitur. Unde & officium magis videri poſſit, quàm Ordo, cùm præſertim appelletur *Officium cantandi*. Tales fortaſſe initio fuere minores omnes Ordines. Negari tamen non poteſt, quin & Clerici fuerint Cantores, & de Cleri corpore ſeu ſodalitio. Nam ex Concilio Carthaginenſi III. *Clericorum nomen etiam Lectores & Pſalmiſtæ & Oſtiarii retinent*. Exorciſtarum meminit Auguſtinus, quando agens de Actis authenticis, quibus purgabatur Cæcilianus, & de Donatiſtis, qui ab eorum recitatione vehementer abhorrebant, hæc habet: *Quando enim dæmon ſic Exorciſtam timeret, quomodo timuerunt Donatiſtæ, ne illa legerentur*? Eodem fortaſſis etiam Auguſtino authore, illud decretum eſt in Concilio Carthaginenſi IV. *Omni die Exorciſtæ Energumenis manus imponant. Energumenis in domo Dei aſſidentibus, victus quotidianus per Exorciſtas opportuno tempore miniſtretur*.

Can. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Can. 21.

Contra Donatiſtas poſt Collat. c. 26. Can. 90. 92.

XI. Capiti huic finem imponent tria illa non aſpernanda. 1. Ex quatuor minoribus Ordinibus, Lectorum & majorem fuiſſe gloriam, & utilitatem uberiorem. In Eccleſiæ Orientalis monumentis perſæpè ſoli appellantur Lectores, & eo nomine comprehenduntur inferiores Clerici omnes. Itaque contra Neſtorium palam obteſtatur Clerus Conſtantinopolitanus his verbis: *Obteſtor, ut hanc ſchedam Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Lectoribus, necnon & laicis oſtendant*. Orti de regia Conſtantini ſtirpe Gallus & Julianus, cùm Eccleſiæ ſeſe devoverent, ſtatim Lectores ordinati ſunt. Erat quibuſdam in Eccleſiis Archilector, Ἀρχιαναγνώστης, ut conſtat ex Actis Concilii cujuſdam Antiocheni, quæ in Concilio Chalcedonenſi lecta ſunt. Unde videri poſſit conflatum fuiſſe quoddam è Lectoribus veluti corpus, & ſuum illi proprium fuiſſe caput, cui inferiores cæteri Clerici omnes ſubjicerentur. Illud quoque Lectorum non contemnendum erat decus, quòd ſacros Codices apud ſe depoſitos, ſuæque fidei & cuſtodiæ creditos haberent. Teſtantur id Acta perſecutionis Africanæ, ubi interrogati à Tyrannorum miniſtris plerique Epiſcopi, ut Scripturarum divinarum Codices traderent, igni tradendos, reſponderunt: *Scripturas Lectores habent*.

Con. Epheſ. Part. 1. c. 13.

Seſſ. 14.

Baron. ann. 303. n. 7. 12. 13

XII. Hinc frequentiora, quod ſecundum obſervo, Lectoribus imminebant martyrii pericula. At eorum & ordo & miniſterium quædam erat meditatio martyrii ac præparatio. Ad Clericatum enim veniebant laici; perſecutionum tolerantia, & martyrii quibuſdam jam experimentis, iiſdemque gradibus Clerici ad ſuperiores Ordines enitebantur. Præter illa enim quæ ex Cypriano ſuprà relata ſunt, quæ ſingularia facta videri poſſent, & privati zeli inſignia, unde in leges Eccleſiæ nihil derivatum eſſet, communem habes apud Tertullianum legem poſitam, quam tota univerſim ejus ætatis teneret Eccleſia. Et quidem erat jam ille Montani erroribus & ineptiis occupatus, cùm negaret fas eſſe inter perſecutiones fuga ſalutem quærere. Verùm quibus utitur in aſtruenda erroris ſui inſania, ea rem nobis hìc propoſitam omnino demonſtrant. Ita enim ille cenſet, ſervis Dei de fuga ne cogitandum quidem eſſe, qui nonniſi reportata de perſecutoribus victoria aliqua ad gradum ſuperiorem poſſunt conſcendere. *Hoc ſentire & facere omnem ſervum Dei oportet, etiam minoris loci, ut majoris fieri poſſit, ſi quem gradum in perſecutionis tolerantia aſcenderit. Sed cùm ipſi Authores, id eſt, ipſi Domini, & Presbyteri, & Epiſcopi fugiunt, quomodo laicus intelligere poterit, qua ratione dictum: De civitate fugite in civitatem*? His tum gradibus & laici ad Clericatum, & Clerici minores ad ſuperiores Ordines attollebantur: *Si quem gradum in perſecutionis tolerantia aſcenderit*. Enim verò ſi juxta Cyprianum conſentaneum eſt, ut is in Eccleſia Euangelium legat, qui pro Euangelii defenſione ſangninis aliquid fudit: non poterat non videri congruum, ut tum publica Euangelii lectio, tum munera inferiorum Ordinum omnia, quæ utcumque ad cæleſtis Agni ſacrificium referuntur, quædam eſſent ad martyrium invitamenta: & Clericis omnibus id imponerent oneris, ut pro ſacrorum doctrinæ Codicum defenſione, & pro ejus Agni honore, qui pro nobis quotidie offertur, vitam ipſi impenderent. Narrat Euſebius nonnumquam carceres in ſanctiſſima & auguſtiſſima Templa commutatos: *Quippe cùm carceres olim homicidis deputati, tunc Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, Lectoribus atque Exorciſtis complerentur, &c.* Innovavit hanc legem Concilium Carthaginenſe IV. quando ſtatuit, *Clericum inter tentationes officio ſuo incubantem, gradibus ſublimandum*. Gradus ſuos habet poſterior hæc ætas, de quibus infrà, quibus & pro modo ſuo laus tribuenda ſua eſt; hi primigeniæ & aureæ ætatis gradus erant.

D. fuga in perſec. c. 9.

Can. 42.

XIII. Naſcebatur ſecunda hæc obſervatio à prima. Quod idem & de tertia nunc liquebit. Ita enim perſuaſum habuere duo illi è regia Conſtantini familia oriundi Principes, amplum & perhonorificum ſibi eſſe Clericatum, Lectoriſque officium. Neque verò ii tum erant horum Beneficiorum reditus, is ex auro ſplendor, qui præſtringeret oculos Principum, & ad ſuſcipiendos Ordines alliceret. Hos ſola Sacerdotii ſanctitas & majeſtas, & qui inde in alios minores Ordines ſplendor effundebatur, ſummis quibuſque Principibus optabiles & honorificentiſſimos efficiebat. Ita Sozomenus, qui & illud ſubjicit, hos antequam in Clerum adſcriberentur, Scripturæ ſacræ diligentiſſimè incubuiſſe. Teſtatum facit Gregorius Nazianzenus, duobus his Principibus Clericatum Ordinemque Lectorum viſum eſſe ſplendidius aliquid optatiuſque ipſa Imperii purpura. *Quin etiam in Cleri ordinem ſeipſos cooptarunt, adeo ut divinos quoque libros plebi lectitarent, non minùs id ſibi amplum & honorificum eſſe exiſtimantes, quàm aliud quidvis, immo omnium ornamentorum maximum præſtantiſſimumque, pietatem eſſe exiſtimantes*. Tam præclaris initiis cætera non reſponderunt, quæ ſecuta ſunt: at hinc præjudicii nihil antedictis inferri poteſt.

L. 5. c. 2.

Orat. 1. in Julian.

CA-

CAPUT XXXI. P. 2. l. 1. c. 14.

De Subdiaconis, Lectoribus, aliisque minoribus Clericis sæculo VI. VII. & VIII.

I. Animarum procurandæ saluti operam dabant minores etiam Clerici, atque ita ad superiores Ordines veniebant.

II. Vasa sacra tangebant Subdiaconi, Diacono oblationes deferebant. Ideo illos Gregorius continentiæ lege alligavit.

III. Illos tamen à Diaconis secernebat, quòd hi Sacerdotii participes sint.

IV. V. Isidori leges de Cantorum Lectorumque abstinentia & jejuniis, scientia & pietate.

VI. VII. Ecclesiæ Romanæ cantum intulere in Angliam Episcopi sanctissimi duo, & Ecclesiæ Romanæ Archicantor.

VIII. Probatur rursum sanctissimis eruditissimisque Episcopis placuisse, ut cantus & frequentaretur in Ecclesia & perpoliretur, quòd mentibus ad Deum pelliciendis concentus ille multùm conduceret.

IX. Doctor Ecclesiastici Cantus fuit ipse Gregorius Papa, Cantus Ecclesiastici libros in compendium redegit, Cantores in Occidentem omnem misit.

X. Nec minor erat in Galliis Cantorum peritia, dignitas, pietasque.

XI. Cantorum Schola. Eorum numerus in Ecclesia Constantinopolitana.

I. ANimarum conversioni vacabant & ipsi Subdiaconi, Acolythi, Lectores, & cæteri minores Clerici, atque ita viam sibi sternebant ad Ordines superiores. Id de Acolytho testatum facit Gregorius Papa; *Latorem præsentium Acolythum fecimus, quem ad obsequia vestra transmisimus, ut si in lucrandis animabus amplius servierit, proficere amplius possit.* Isidorus verò Hispalensis Cantores Lectoresque non aliter habet, quàm ut Verbi divini præcones, qui & doctrinam saluberrimam mentibus legendo instillant, & cœlesti quadam suavitate eas canendo ad cœlestia illectant. *Lectores à legendo & Psalmistæ à psalmis canendis vocati: illi enim prædicant populis, quid sequantur; isti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium.* His addit Isidorus pauca de Præcentore & Succentore, cujusmodi supersunt in majoribus Ecclesiis. *Præcentor, qui vocem præmittit in cantu. Succentor, qui subsequenter canendo respondet.*

L. 7. Ep. 2.

Orig. l. 7. c. 12.

II. Non hìc ego omnia, quæ cuique adsignat Ordini munia Isidorus, exigam, quippe quæ ab hodiernis non distent, Subdiaconi *Oblationes in templo Dei à fidelibus ipsi suscipiunt, & Levitis superponendas altaribus deferunt.* Hinc fortè Subdiaconatus in majorum Ordinum classem dignitatemque provectus tandem est, & perpetua lege continentiæ à Gregorio Papa constrictus, ut dicam infrà, ubi de Cœlibatu. Sic certè tradit Isidorus: *Isti vasa quoque Corporis & Sanguinis Christi Diaconibus ad altare offerunt. De quibus quidem placuit Patribus, ut quia sacra mysteria contrectant, casti sint & continentes ab uxoribus; juxta illud, Mundamini qui fertis vasa Domini.*

Ibidem.

De Eccles. Offic. l. 2. c. 10.

III. Gregorio tamen ipsi semper maximum visum est interesse discrimen inter Subdiaconatum & sacros Ordines, qui manuum impositione conferuntur. Observat enim in ejus vita Joannes Diaconus, castigatum ab eo eadem pœna Subdiaconum, qua solent laici, in quem sola depositione si fuisset Diaconus, animadvertisset. *Quia Subdiaconus impositionem manus qua carere potuisset, non habuit, non Sacerdotio, sed officio caruit, & tamquam revera infamis meruit verberibus castigari. Quod enim esset Diacono gradum amittere, hoc fuit Subdiacono famæ plenitudine caruisse.* Ubi Diaconatum portionem quandam facit Sacerdotii, Subdiaconatum verò inter officia collocat.

L. 1. c. 31.

IV. Isidoro eidem Lectores Prædicatores sunt quidem Verbi divini, qui legendi varietate, sapientia, suavitate & vi blandissima, audientium mentes & luce Euangelicæ veritatis, & amore perfundant. *Sunt enim Lectores, qui verbum Dei prædicant, &c. Qui promovetur ad hunc gradum, erit doctrina & libris imbutus, sensuumque ac verborum scientia perornatus, &c. Vt ad intellectum omnium mentes sensusque promoveat, discernendo genera pronuntiationis, atque exprimendo omnium sententiarum proprios affectus, modò indicantis voce, modò dolentis, modò increpantis, modò exhortantis.* Suas ita partes juxta Isidori votum non facilè poterant implere Lectores, nisi & Scripturarum peritia saltem mediocri, non mediocri autem pietate imbuti essent, & amore proximorum salutis.

De Eccl. Offic. l. 2. c. 11.

V. Corde magis quàm ore canere Psalmistam decet, ut per aures in mentes trajiciatur veræ pietatis & compunctionis sensus. *Vox ejus Christianam simplicitatem demonstret, in ipsa modulatione, quæ non musica vel theatrali arte redoleat, sed quæ compunctionem magis audientibus faciat.* Hinc illa olim Cantorum abstinentia, jejunia, & solus plerumque esus leguminum, quorum usu vox ipsa convalescere existimabatur: *Antiqui enim pridie quàm cantandum erat, cibis abstinebant. Psallentes tamen legumine in causa vocis assiduè utebantur. Unde & Cantores apud Gentiles Fabarii dicti sunt.*

Ibid. c. 12.

VI. Hæc docet nos Beda in historia gentis Anglorum, Eboracensem Ecclesiam absente Episcopo diu administratam fuisse à Jacobo Diacono, qui doctrina, pietate, zelo & prædicatione optimam abduxit prædam ex Gentilium castris, multosque dum sæviret persecutio, sacro fonte abluit. Reddita mox Ecclesiis pace, ut inter præstantissimos ille Cantores non postremus erat, ita cantu cœpit Fideles mulcere, & ad æternorum charitatem accendere: *Reliquerat Paulinus in Ecclesia sua Eboraci Jacobum Diaconum, virum utique Ecclesiasticum & sanctum, qui multo ex hinc tempore in Ecclesia manens, magnas antiquo hosti prædas docendo & baptizando eripuit. Qui quoniam cantandi in Ecclesia erat peritissimus, recuperata postmodum pace, in Provincia crescente numero Fidelium, etiam Magister Ecclesiasticæ cantionis, juxta morem Romanorum, seu Cantuariorum, multis cœpit existere.* Theodorus ille fama notissimus Cantuariensis Archiepiscopus Angliam omnem & doctrina & Psalmodia Romana locupletavit, authore eodem Beda: *Et quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu Magistros qui docerent, & sonos cantandi in Ecclesia, quos eatenus in Cantia tantùm noverant, ab hoc tempore per omnes Anglorum Ecclesias.* Ante cæteros autem omnes ille ipse Visfridus Episcopus fidei & Catholicæ disciplinæ zelo de Ecclesia Anglicana optimè meritus, Romano & Cantuariensi cantui rituique strenuè etiam operam dedit, ut per Angliam omnem propagaretur: *Qui primus inter Episcopos, qui de Anglorum gente essent, Catholicum vivendi morem Ecclesiis Anglorum tradere didicit.*

L. 2. c. ult.

L. 4. c. 2.

VII. Synodum habuit idem Theodorus Cantiæ Archiepiscopus, de qua hæc prolixè narrat idem Beda: *Intererat huic Synodo, pariterque Catholicæ fidei decreta firmabat vir venerabilis Joannes, Archicantor Ecclesiæ sancti Petri, & Abbas Monasterii B. Martini, qui nuper venerat à Roma, duce reverendissimo Abbate Episcopo, quatenus in Monasterio suo cursum canendi annuum, sicut ad san-*

L. 4. c. 18.

ſanctum Petrum Romæ agebatur, edoceret. Egitque Abbas Joannes, ut juſſionem acceperat Pontificis, & ordinem videlicet ritumque canendi & legendi, viva voce præfati Monaſterii Cantores edocendo, & ea quæ totius anni circulus in celebratione dierum Feſtorum poſcebat, etiam litteris mandando, quæ hactenus in eodem Monaſterio ſervata, & à multis jam ſunt circumquaque tranſcripta. Non ſolùm autem idem Joannes ipſius Monaſterii fratres docebat, verùm de omnibus penè ejuſdem Provinciæ Monaſteriis, ad audiendum eum, qui cantandi erant periti, confluebant.

In eum Bedæ locum hæc juvabit animadvertiſſe. 1. Verſatur hìc ob oculos Archicantor Eccleſiæ ſancti Petri Romæ, eodemque tempore Abbas Monaſterii ſancti Martini in urbe. Ex quo intelligis quanto in honore eſſet ea dignitas, cùm vel maximè eidem Archicantori ea Provincia mandata ſit, ut ſtatum & fidem Eccleſiæ Anglicanæ exploraret, & de ea ad Papam referret. *Non ſolùm idem Joannes ipſius Monaſterii fratres docebat, &c. Excepto cantandi vel legendi munere, in mandatis acceperat ab Apoſtolico Papa, ut cujus eſſet fidei Anglorum Eccleſia diligenter ediſceret, Romamque rediens referret.* Ea de cauſa habitum eſt in Anglia Concilium, cui affuit ipſe, ejuſque Acta Romam ſecum detulit. Eo argumento magis magiſque confirmatur, quòd jam præceptum erat animo, Cantores Lectoreſque eo ævo complures in Scripturis Diſciplinique Eccleſiaſticis verſatiſſimos fuiſſe. 2. Non abludit à vero, Cantoris & Archicantoris dignitates eodem tempore in aliis Eccleſiis exortas eſſe, ad exemplum Romanæ ſeſe accommodantibus. 3. Abbas Monaſterii idem Cantor erat Capituli Eccleſiæ ſancti Petri in Urbe. 4. Cantus, Ordo Officiorum, Rituſque Romanæ Eccleſiæ in Anglicanam transfuſi tunc ſunt, è ſuis quaſi cineribus reviviſcentem tunc primùm, ut per tempus nondum licuiſſet ei hæc ſibi ornamenta conquirere omnia, & ita expolire ſe, atque ad eam effingere pulcherrimam formam, quæ in Eccleſia omnium prima & antiquiſſima ſplendebat.

VIII. Meminit alibi idem Beda Monachi Angli, qui cœleſti quodam afflatu extemporanea fundebat carmina de rebus ad religionem ſpectantibus, eaque ipſemet modulabatur tanto pietatis ſenſu, ut eo deliniti non pauci & extra ſe rapti, ſæculo nuntium remitterent, & ad Chriſti caſtra convolarent. *Cujus carminibus multorum ſæpè animi ad contemptum ſæculi, & ad appetitum ſunt vitæ cœleſtis accenſi.* L. 4. c. 24. Non aberrabant ergo, qui cantum excoli Eccleſiaſticum præcipiebant, eo uno conſilio, ut hac arte animi ad cœleſtium amorem raperentur. Ideo & Beda eodem teſte Vuilfridus Monachus adhuc florente juventa, Romam profectus eſt, ut ibi perdiſceret puriores leges pietatis, fidei, & cantus. *In Monaſterio cùm aliquot annos Deo ſerviret, animadvertit adoleſcens animi ſagacis, minimè perfectam eſſe virtutis viam, quæ tradebatur à Scotis; propoſuitque animo venire Romam, & qui ad ſedem Apoſtolicam Ritus Eccleſiaſtici, ſive Monaſteriales ſervarentur, videre.* L. 5. c. 20. Qui in Epiſcopatu Vuilfrido ſucceſſit nihilo incurioſior fuit cantus, ut qui æquè perſuaſum haberet, permagni referre, ut cantu occupentur ſacro, oblectenturque Clerici omnes, non ut fallant tempus, non ut inani voluptate paſcant aures, ſed ut cœleſtes jam hinc deguſtare delicias, & Beatorum functiones fungi incipiant. Acca ille fuit, cui Cantoris officio non dedecorari Epiſcopatum viſum eſt, aut quantamcumque hominis vel eruditionis copiam, vel flagrantiam pietatis. *Nam & ipſe Epiſcopus Acca Cantor erat peritiſſimus, quomodo etiam in litteris ſanctis doctiſſimus, in Eccleſiaſticæ quoque inſtitutionis regulis fortiſſimus, &c.* Cap. 21. Romam petierat ipſe quoque cum Vuilfrido, dum ferveret juventus: *Romam veniens, multa illic, quæ in patria nequiverat, Eccleſiæ ſanctæ inſtitutionis utilia didicit.* Sed poſteà ſuam ipſe in Eccleſiam accerſivit, aluitque per annos duodecim Cantorem longè peritiſſimum, qui diſcipulorum Gregorii Magni diſcipulus ipſe fuerat Cantuariæ: *Cantorem quoque egregium, qui à ſucceſſoribus diſcipulorum beati Papæ Gregorii in Cantia fuerat, cantandi ſonos edoctus, ad ſe ſuoſque inſtituendos accerſiit, ac per annos duodecim tenuit.*

IX. Indubitatiſſimum ergo eſt, eoſdem Gregorii Magni diſcipulos, qui Apoſtoli fuerunt Angliæ, cantus etiam Eccleſiaſtici in Anglia primos fuiſſe inſtitutores & magiſtros; & quos edocuerant fidem Chriſti, ejuſdem Chriſti laudes decantandas edocuiſſe, Gregorius ipſe, quo Romanos etiam inter Pontifices nemo tam altè ſe in Theologicorum dogmatum penetralia æternorumque contemplationem demerſit, ita ſecum ſtatuebat, haud eviteſcere ſummæ in terris ſanctiſſimæque dignitatis majeſtatem regnumque ipſum Sacerdotii, ſi pueris cantum Eccleſiaſticum edocendis ipſemet incumberet: *Propter Muſicæ compunctionem dulcedinis Antiphonarium centonem, Cantorum ſtudioſiſſimus, nimis utiliter compilavit: Scholam quoque Cantorum, quæ hactenus eiſdem inſtitutionibus in ſancta Romana Eccleſia modulatur, conſtituit, &c. Uſque hodie lectus ejus, in quo recubans modulabatur, & flagellum ipſius, quo pueris minabatur, veneratione congrua, cum authentico Antiphonario reſervatur.* Joan. Diac. in ejus vita L. 2. c. 6. Hæc Joannes Diaconus in Gregorii vita, qui mox ſubdit, Francos Germanoſque Romani cantus æmulatos fuiſſe ſuavitatem, ſed attingere ad ejus perfectionem haud potuiſſe, tum propter additamenta quædam ſua, tum etiam quòd nativam quandam vocis ſuæ aſperitatem mollire non ita potuerint, ut deſiderabatur. Ibid. c. 7. 8. *Hujus modulationis dulcedinem inter alias Europæ Gentes Germani ſeu Galli diſcere, crebròque rediſcere inſigniter potuerunt; incorruptam verò, tam levitate animi, quia nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miſcuerunt, quàm feritate quoque naturali, ſervare minimè potuerunt.* Non poteſt hoc niſi ad ævum Joannis Diaconi, aut aliquantò ſuperiùs pertinere. De poſtera enim ætate nihil reſcire ille potuit. Addit autem ibidem, ea Auguſtini in Angliam Miſſi occaſione reſuſam eſſe à Gregorio in Occidentales omnes Provincias Romani cantus ſuavitatem: *Hujus Gregorii tempore cum Auguſtino tunc Britannias adeunte, per Occidentem quoque Romanæ inſtitutionis Cantores diſperſi, barbaros inſigniter docuerunt.*

X. Nihilo minores, vel eruditione, vel pietate, ſuos inſtruit Cantores Gregorius Turonenſis. Mirac. l. 1. c. 33. *Unus ex Clericis meis Armentarius nomine, bene eruditus in ſpiritualibus Scripturis, cui tam facile erat ſonorum modulationes appendere, ut eum non putares hoc meditari, ſed ſcribere, in ſervitio valdè ſtrenuus, & in commiſſo fidelis.* Demonſtrat idem alibi, quod præmonſtratum jam à nobis eſt, non fuiſſe tunc temporis Cantores, quod olim fuerant, tenellos pueros, aut juniores Clericos: ſed Presbyteros, Abbates, Epiſcopos penè dixerim in Gregorium intuens, Pontifices Romanos; qui laudi & ſibi honori ducebant, ſi canerent ipſi, & canere docerent in terris beatiſſima illa Cantica, quæ in cœlis decantant Immortales: *Valentinus igitur Cantor, qui tunc Presbyter habebatur, &c.* Vitæ Patr. c. 6.

XI. Sed præter has Cantorum, & Archicantorum, Præcentorum & Succentorum dignitates, quæ Officiorum magis quàm Ordinum numero habebantur: erat ſemper copia ingens juniorum Clericorum, quorum alii Cantores, alii

Lecto-

Lectores, alii Subdiaconi erant, alii Ostiarii. Novella quadam sua prohibuit Justinianus Imperator, ne essent in Ecclesia majore Constantinopolitana plures quàm Subdiaconi nonaginta, centum & decem Lectores, Cantores viginti quinque, Ostiarii centum. Eorundem numerum & in aliis etiam idem præfiniit Ecclesiis pro singularum modulo.

CAPUT XXXII. P. 3. l. 1. c. 16.

De Subdiaconis aliisque minoribus Clericis sub Imperio Caroli Magni, ejusque stirpis.

I. Damnat VII. Synodus Generalis Clericos, qui tantùm tonsi comam, legerent in Ecclesia, etsi Lectorum ordine non essent initiati.

II. Nec Monastica Tonsura sufficiebat, ut Lectores essent. Sed Abbates solemniter inaugurati, poterant Monachos suos ordinare lectores.

III. Qui necdum ordinati Lectores in Ecclesia agebant, ii forsan erant, qui nigra veste à parentibus induti, & detonsi fuerant.

IV. In Armenia Cantores Lectoresque fuerant laici intonsi.

V. Balsamonis tempore Cantores & Ostiarii laici erant.

VI. Quæ omnium esset observantia in Clericos minores Ecclesiæ Latinæ. Caroli Magni leges in eam rem.

VII. Sejunctim adhuc conferebantur minores Ordines.

VIII. De Lectoribus & de Subdiaconis Oblationariis.

IX. De Domesticis, & Ostiariis.

I. GLiscentem hanc in Ecclesia Græca corruptelam damnavit VII. Synodus Oecumenica, cùm Clerici privatim tonsi, nulla ab Episcopo accepta manus impositione in Ecclesia libros sacros publicè legerent. Blandiebantur quoque sibi Monastici instituti homines, quasi Tonsura Monastica id valeret, ut jam hinc Lectores censerentur. Et id quoque sacra Synodus proscripsit, concesso tamen eo Abbatibus privilegio, qui & Presbyteri ordinati sunt, & Episcopali benedictione consecrati, ut Monachis suis manus imponendo Lectores eos crearent: non aliter quàm prisci Canones eam Chorepiscopis potestatem indulserant, ut Episcopo annuente Lectores ordinarent. *Et quoniam videmus sine manus impositione à parvula ætate tonsuram Cleri*
Can. 14. *quosdam accipientes, nondum ab Episcopo manus impositione percepta, super ambonem irregulariter in collecta legentes, præcipimus amodò id minimè fieri. Idipsum quoque conservandum est inter Monachos. Lectoris autem manus impositionem licentia est unicuique Abbati in proprio Monasterio solummodo faciendi; si duntaxat Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo secundùm morem præficiendorum Abbatum, dum constet illum esse Presbyterum. Simili modo secundùm antiquam consuetudinem Chorepiscopos præceptione Episcopi oportet promovere Lectores.*

II. Fas ergo fuerat olim Chorepiscopis, qui Presbyteri tantùm erant: & hìc conceditur Abbatibus Presbyteris & inauguratis, ut Lectores ordinent, dum ne hi nisi ex suis Monachis ordinent. Prohibentur autem Lectorum partes agere, qui detonsi tantùm fuerint, nec præterea ab Episcopo ordinati. Est autem veri omnino simile, contrarium errorem ex eo scaturiisse, quòd per plura sæcula nemo Clericus fuisset, qui non aliquo donatus esset inferiorum Ordinum, quorum primus ferè semper conferebatur cum Tonsura, Lectorum ordo. Cùm ergo primum cœpit Tonsura, vel Clericatus sejungi à minoribus Ordinibus, tonsi semel Clerici facilè sibi persuaserunt posse se officio Lectorum fungi. Quod ad Monachos attinet, videbatur & illis Tonsura Monastica Clericali æquari, vel ab ea non differre, denique abundè sufficere, ad minorum Ordinum obeunda munia. Et certè copiosè inferiùs suo loco ostendetur, tyrocinium monasticum pari saltem pretio visum fuisse, atque illud quod minorum Ordinum longo constabat decursu, & ab utroque gradum fuisse ad Diaconatum, & ad Sacerdotium. Erat ergo tunc Abbatum juris, hæc minorum Ordinum ministeria illis delegare potissimùm, qui suos inter Monachos sanctitate præcellerent; id primùm nutu & imperio fiebat, posteà cum pompa ab ordinationibus Episcopalibus non dissimili factum est.

Confitetur Balsamon Monachos à Photio in Nomocanone inter Clericos reponi, authoritatemque ei rei accersiri à Concilio Laodiceno. *Nota, Patriarcha quidem qui hoc Nomocanonum compositit, docturus quinam sint Clerici, transmisit statim ad Canonem vigesimum quartum Synodi Laodicenæ, qui etiam Monachos Clericis connumerat.* Sed alienum se ipse ab hac Photii doctrina profitetur, eamque hoc argumento oppugnat. Si tonsura Monastica Lectores constituit, fiet ergo Monachus Lector, etsi detondeat eum Monachus alius Presbyter, non Abbas, nec ab Episcopo ea potestate donatus. Id verò omnino adversatur septimæ Synodi Canoni superiùs laudato. Quid Moniales? Nonne & ipsæ Monastica gaudent tonsura? An ergo & ipsæ in Lectorum choro? *Si datum fuerit ex sola tonsura Monachos esse Lectores, Monachi indistinctè Lectoris munia omnino exercebunt, etiamsi à Monachis Sacerdotibus tonsi fuerint, qui nec sunt Antistites Monasteriorum, nec ab Episcopis facultatem acceperunt. Quod absurdum est. Porro autem Monachis quoque fœminis hoc concedetur propter tonsuram. Quod est absurdissimum.*

τὸ νομοκάνονον.

In Nomocan. Phot. Tit. 1. c. 31.

Quæstionem hanc aliam attingit idem alibi Balsamon, in qua aliud alii Canonum interpretes sentiebant: An Abbates præter ordinationem suam, & benedictionem Episcopi, ejus etiam permissione indigeant, ut in Monasteriis suis Lectores ordinent. Aliis necessaria videbatur ea Episcopi licentia, propterea quòd ordinandi potestas Episcoporum propria est, & quòd nec cum licentia Episcopi possint Presbyteri alii Lectores ordinare: *Cùm nullus Sacerdos possit Lectorem ordinare, etiamsi ei ab Antistite hoc permissum fuerit.* Ita singularis semper Abbatum prærogativa illa est, quòd cum Episcopi licentia id possint. Existimat tamen, minimè necessarium esse, ut novam hanc ab Episcopo licentiam impetret Abbas, cùm ea ipsi ejus vel ordinationi, vel benedictioni implicata fuerit. Unde & Canone XIV. ejusdem VII. Synodi ea potestas omnibus in commune Abbatibus conceditur: *Ego verò intelligo hoc Monasteriorum Præfectis indistinctè à Canone concessum esse.*

In Can. 14. Syn. Trull.

III. Subjicit ibidem Balsamon, ea id de causa Abbatibus indultum esse, quòd nec ipsis, nec eorum Monachis facile sit, ex locis remotissimis, ubi plerumque sita sunt Monasteria, ad urbes ventitare, & ad Episcopos accedere. Balsamoni ferè consentit Zonaras in iis quæ de ordinatione Lectorum per Abbates dicta sunt. Sed illud multò pluris refert observari, juniores illos Lectores, qui hoc VII. Synodi Canone percelluntur, non ejusmodi fuisse, quos totondisset Episcopus nulla impositione manuum facta; propterea quòd non alia erat impositio manus Episcopalis in creandis Lectoribus, quàm qua eorum capitis crines attondebat Episcopus in formam crucis. Unum ergo idemque erat attonsio

Zonaras in Can. 14. Synod. VII.

&

& manuum impoſitio. Verùm de quibus hìc agitur, ii erant omnino parvuli, quos parentes ipſi nigris induebant veſtibus, Deoque tonſis eorum crinibus dicabant. Hujuſmodi pueros, nec attonſos ab Epiſcopo, nec ordinatos Lectores, legere deinceps in Eccleſia hoc Canone vetatur. *Quoniam videmus nonnullos à pueris nigris veſtibus indutos, tamquam Deo conſecratos, tonſuraque ſuſcepta, non per ſui Epiſcopi manuum impoſitionem, audientes, poſtquam ad ætatem pervenerint, divinas Scripturas in ſuggeſtu legere, non canonicè, &c.*

IV. Damnaverat jam Trullana Synodus Armenorum Eccleſiæ quandam ruſticitatem, ubi qui ab Epiſcopo numquam detonſi fuerant, adeòque penitus laici, Cantorum Lectorumque vices omnino implebant. *Scripturas nulli liceat in ſuggeſtu recitare, niſi is ſacerdotali tonſura uſus fuerit, & benedictionem à ſuo Paſtore canonicè ſuſceperit.* Ex quo illud quoque apertum fit, creari ſolitos ab Epiſcopo Lectores, capillitii detonſione, quæ nec ſine manuum impoſitione fiebat, nec ſine benedictione in ſpeciem crucis. Dum hunc ipſum Canonem commentatur Balſamon, apertè teſtatur, eam fuiſſe non paucorum ſententiam, quamquam ab ea non parum abhorreret ipſe, Monaſtica tonſura ſuppleri Clericalem, acquirique facultatem Scripturas in Eccleſia legendi: *Sed & Monachos qui non habent Epiſcopales coronas, ſed Monaſticam tonſuram, dicunt quidam poſſe in ſuggeſtu legere Apoſtolum & reliqua, quemadmodum & Clerici, tamquam Monachalis tonſura utique ſufficiat pro tonſura Clericali.* Horum doctrina priorum Eccleſiæ ſæculorum moribus erat magis fortaſſe conſentanea: at ſententia Balſamonis conſuetudini ſui ævi, & Epiſcoporum recentiorum, qui in ejuſmodi rebus plurimum poſſunt, magis conſentiebat voluntati.

Can. 33.

V. Balſamoni alii ſunt Cantores, Lectores alii: porro Cantores ejus ævo non ferè niſi ex Eunuchis erant, quod à priorum ſæculorum puriore diſciplina immaniter abhorrebat. *Nota quod olim Cantorum ordo non ex Eunuchis ſolùm, ut hodie fit, conſtituebatur, ſed ex iis qui non erant ejuſmodi.* Addit id moris fuiſſe, ut Lectores *in Ambone divinas Scripturas legerent poſt finitum Matutinum.* Alibi Exorciſtas & Oſtiarios in Clericorum collegio recenſet, eoſque iiſdem privilegiis gaudere docet: at ſua ætate alios fuiſſe Oſtiarios merè laicos. Itaque iſtiuſmodi officia laicis communicata jam fuerant.

In Can. 4. Syn. Trull.

Nomocan. Tit. 1. c. 11. In Can. 14. Syn. VII.

VI. Quod ad Latinam Eccleſiam, pauca ſuperſunt, quæ ſuperiùs dictis addenda ſint. Qui honos haberetur adhuc minoribus Clericis, mirum in modum eluceſcit in Epiſtola Adriani Papæ. Verba faciens enim Pontifex de quatuor Miſſis Caroli Magni ad Sedem Apoſtolicam, *religioſum* vocat Abbatem, eodem honore affici duos Diaconos: at Oſtiarium *magnificum* vocat. Concilium Remenſe II. Clericos omnes monet, profeſſos illos eſſe *Deo militare*. Speciatim autem admonet Subdiaconi eſſe Epiſtolas Pauli legere ad Altare, ſicut Diaconi eſt legere Euangelium. In Capitularibus ſuis edixit Carolus Magnus, ut ſæculares viri, quantacumque poteſtate eminerent, vel minoribus Clericis aſſurgerent, & morem gererent veluti Deo, cujus Vicarii ſunt: conteſtatus ſibi perſuaſiſſimum eſſe, non poſſe eos terreno Principi fidem & obſequium diu præſtare, qui Deo infidi ſint, & contemptim habeant eos, qui regalis Chriſti Sacerdotii inſignibus circumfulgent. *Volumus atque præcipimus, ut omnes ſuis Sacerdotibus, tam majoris ordinis, quàm & inferioris, à minimo uſque ad maximum, ut ſummo Deo, cujus vice in Eccleſia legatione funguntur, obedientes exiſtant. Nam nullo pacto agnoſcere poſſumus qualiter nobis fideles exiſtere poſſunt, qui Deo infideles & ſuis Sacerdotibus inobedientes extiterint; aut qualiter nobis obedientes noſtriſque miniſtris ac Legatis obtemperantes erunt, qui illis in Dei cauſis & Eccleſiarum utilitatibus non obtemperant.* Ne proprios quidem filios hac lege abſolvebat piiſſimus Princeps, quin & his quoque comminabatur, perinde ut Magnatibus aliis, Aula conſpectuque ſuo interdictum iri, niſi eximia quadam in Dei Miniſtros obſervantia, gratiam à ſe quoque inirent. *Qui autem in his, quod abſit, aut negligentes, aut inobedientes fuerint inventi, ſciant ſe nec in noſtro Imperio honores retinere, licèt etiam filii noſtri fuerint, nec in Palatio locum, neque nobiſcum, aut cum noſtris ſocietatem aut communionem ullam habere, ſed magis ſub magna diſtrictione & ariditate pœnas luere.*

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 122. 123.

Anno 813. Can. 3. 4. 5.

Capitul. 7. c. 306.

VII. Facilè illud obſervari potuit, priſtinum hactenus viguiſſe uſum, minores Ordines ſejunctim ſingulos conferendi, nec omnes uni ſemper inſerendi; cùm exerceri omnes ab omnibus non poſſent; non conferrentur autem niſi ut exercerentur. Oſtiarii oſtiis affixi ita erant, ut aliorum Ordinum miniſteria obire non poſſent. Lectoribus non vacabat alia defungi munia, unde nec iis onerabantur. Uno aliquo minorum Ordinum idoneus ſtruebatur gradus, quo ad ſuperiores Ordines, & ita ad ipſum tandem Epiſcopatum perveniretur. Bernardus ſanctitatis nomine celeberrimus, qui Hildesheimenſi tandem Epiſcopatu provectus fuit, non aliud primùm quàm Exorciſtæ munus conſecutus, prorſus ut quondam Martinus.

Surius die 20. Novemb.

VIII. Ordo Lectorum multò frequentiùs aliis conferebatur, quòd eo defungi facillimè poſſent tenelli adhuc pueri, qui Eccleſiaſticam à teneris unguiculis militiam amplexabantur. Inter minores Ordines ſummus & eminentiſſimus erat Subdiaconatus, & inter complures Subdiaconos primas honoris partes obtinebat is, qui oblationes ad Altare deferebat. Gregorius III. Papa Presbyterum delegabat, qui rem ſacram in Cœmeteriis faceret Feſtis ſolemnioribus; oblationeſque eò comportari jubebat à Subdiacono, cui hinc Oblationarii nomen factum eſt. *Et oblationes de Patriarchio per Oblationarium deportarentur ad celebrandas Miſſas.* Ita Anaſtaſius Bibliothecarius in hujus Pontificis vita, qui & alibi advertit, primum Subdiaconorum, quem appellitabant Græci Domeſticum Subdiaconorum, à Latinis vocatum fuiſſe Oblationarium. *Primum Subdiaconorum Græci Domeſticum vocant, quem Romani Oblationarium.* Dicitur & Oblationarius Diaconus in Concilio Romano, ubi beatorum Cœlitum albo inſcriptus fuit S. Udalricus, *Joannes Diaconus & Oblationarius.*

Anaſt. Bibl. in ejus vita.

Act. 2. Synod. VIII.

Anno 993.

IX. Domeſtici nomine deſignabant Græci Caput & Præſidem Collegii alicujus. Curopalates & alii Græci frequenter meminere *Domeſtici Scholarum*, quod ad ſæcularem ſpectabat militiam. Magnificus ille Oſtiarius, de quo ſuprà, potuerat & ipſe inter Officiales Palatii locum habere. Superſunt Epiſtolæ duæ Frotarii Epiſcopi Tullenſis ad Oſtiarium Palatii ſcriptæ: *Illuſtriſſimo viro, & toto affectu colendo ac deſiderando Gerungo, ſummo ſacri Palatii Oſtiario, Frotarius Epiſcopus, &c.* Ita elogium magnifici, de quo antè, Oſtiario forſan Palatii Regii, aut Oſtiario Cleri Palatini tributum fuiſſe ſuſpicari quis poſſet.

Du Cheſne. Hiſt. Fran. To. 2. p. 712. 713.

CA-

CAPUT XXXIII. P. 4. l. 1. c. 31.

De Diaconis & Subdiaconis, & aliis Ordinibus minoribus, extrema hac Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum.

I. His Ordinibus etiamnunc omnibus sua constat dignitas, & prisca veneratio, ac ratio Beneficii.

II. Antiqua prærogativa sua incolumi gaudet adhuc Diaconatus. Cœpit Subdiaconatus sub Urbano II. propiùs accedere ad sacros Ordines.

III. Summam manum Innocentius III. imposuit, ut in sacros Ordines referretur.

IV. Ita censuerant Theologi, minores Ordines ab Ecclesia institutos fuisse.

V. D. Bonaventura illos omnes uno in Diaconatu concludit.

VI. Nec aliter interpretandum est Concilium Tridentinum.

VII. Diaconi aliquandiu obiere functiones Sacerdotales aliquas.

VIII. Ecclesiarum regimini Diaconi quandoque præfecti sunt.

IX. Non pauci viri sanctissimi longævam ætatem vitamque totam in Diaconatu contrivere.

X. Varia discrimina Græcos inter & Latinos in minoribus Ordinibus.

XI. Laxata Latinorum Disciplina, minores Ordines uni collati, nulla eos exercendi inflicta necessitate. Huic malo Tridentinum Concilium medetur.

XII. Idem Tridentinum ad id connititur, ut rursus, quot Ordines, tot Officia, tot Beneficia sint.

XIII. De Universitatibus & Seminariis.

XIV. Alia Officia infra minores Ordines.

XV. De Matricul ariis.

XVI. De Beneficio Aquæ Benedictæ.

XVII. Minora his etiam Officia, Clericis mandata.

I. QUamquam longa sæculorum series, & inevitabiles rerum humanarum vices aliquam subinde Ecclesiasticæ disciplinæ mutationem & diversitatem invexerint: duo sunt tamen in re quam versamus, quæ inconcussa stetere, & stant etiamnunc: nimirum & Diaconos semper eximio quodam dignitatis fastigio cum Episcopis & Presbyteris supra Clericos omnes alios floruisse: & omnes omnino Ordines, cum majores, tum minores, in Beneficiorum numero semper fuisse. Hæc duo sunt, ad quæ hìc illustranda accingimur.

II. Quod ad primum spectat, Diaconos videlicet sacerdotalis Imperii & hierarchiæ divinitus institutæ consortes semper habitos esse, probatur adhuc ex Concilio Lemovicensi anni 1031. cui affuere Episcopi, Presbyteri & Diaconi: *Convenerunt omnes simul Episcopi, cum Presbyteris & Diaconibus*. Concilium Beneventanum anni 1031. vetuit Episcopos eligi, nisi ex iis qui sacris Ordinibus initiati jam essent, id est, ex Presbyteris & Diaconibus, qui primævæ Ecclesiæ Ordines sunt. Si ingruat tamen necessitas, dispensetque vel Papa vel Metropolitanus, permittitur in hac Synodo, ut ex Subdiaconis eligantur. Truncum legitur hoc Decretum in Editionibus Conciliorum, at integrum illæsumque habetur in Decreto Jvonis Carnotensis sub nomine Concilii Beneventani: & in Decreto Gratiani, sub nomine Urbani Papæ, hoc est, Urbani II. qui ei Concilio præfuit. Hæc ejus verba sunt: *Nullus in Episcopatum eligatur, nisi in sacris Ordinibus religiosè vivens fuerit inventus. Sacros autem Ordines dicimus Diaconatum & Presbyteratum. Hos siquidem solos primitiva legitur habuisse Ecclesia. Subdiaconos verò quia & ipsi Altaribus ministrant, opportunitate exigente concedimus, si tamen spectatæ sint religionis & scientiæ. Quod ipsum non sine Romani Pontificis vel Metropolitani licentia fieri concedimus.*

Jvon. Decr. par. 5. c. 7. Gratian. d. 60. c. 4.

Decretalibus suis hoc Decretum intexuit Innocentius III. illudque ascribit Urbano I. qui Amanuensium perspicuus error est. Beneventano enim Concilio præfuit Urbanus II. non I. Deinde cùm ait Innocentius III. *Urbanus ad statum primitivæ Ecclesiæ se referens*, perspicuè declarat de Urbano II. se verba facere. Quippe nihil opus erat, ut ad primitivæ Ecclesiæ splendidiora tempora se referret Urbanus I. cùm esset eorum ipse sidus eximium.

C. A. multis. De ætat. & qual. Præfici.

Cæterùm in hac sua Decretali in eo laborat Innocentius, ut suadeat Subdiaconatum ab Urbano II. in sacros Ordines relatum fuisse: quod & ex ejus verbis probare nititur: *Cùm hodie Subdiaconatus inter sacros Ordines computetur, sicut Urbanus Papa II. sub his verbis expressis, Qui in sacris Ordinibus, Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu sunt positi*. Et tamen disertis verbis contrà videntur dicere, & aliud significare, cum Urbanus II. tum Beneventanum Concilium: *Sacros Ordines, Presbyteratum dicimus & Diaconatum. Hos siquidem solos primitiva Ecclesia legitur habuisse*. Denique cùm non permittatur, nisi ex indulgentia, ut ex Subdiaconis Episcopi eligantur, dilucidum est eos in minoribus adhuc Ordinibus numeratos fuisse: si in sacris enim jam tum Ordinibus Subdiaconatus fuisset locatus, nihil opus fuisset dispensatione, ut ex Subdiacono Episcopus quis eligeretur.

III. Non alius ergo verè quàm Innocentius III. ipse Subdiaconatum in Ordines sacros & majores retulit, quando ibidem sanxit, ut ne posthac ulla Canonum venia & dispensatione opus esset, quò Episcopi ex Subdiaconis deligerentur. *Statuimus, ut Subdiaconus in Episcopum valeat liberè eligi, sicut Diaconus, vel Sacerdos*. Constante enim & intacta prisca lege, ut ne Episcopi nisi ex Ordinibus sacris eligerentur; jubente autem Innocentio III. ut tam liberè ex Subdiaconis eligerentur, quàm ex Diaconis & Presbyteris: illud nimirum hinc existit, Subdiaconatum in classem referri majorum Ordinum. Aucupatur autem Innocentius fundamenta aliqua suæ huic Constitutioni ex Urbano II. & ex antiquis moribus, quia hi mores sunt Ecclesiæ, antiquitati adhærescere, & non aliud quàm eam vel sequi omnino, vel sequendo perpolire. Præluserat enim Urbanus Innocentio, dum ex venia fieri fineret, quod nec ex venia antè fiebat, quodque liberè fieri posmodum passus est Innocentius.

In alia quoque Decretali Subdiaconis communicat idem Innocentius III. illam Diaconorum prærogativam, qua concessum erat ut etiam sine dominorum consensu ordinati Diaconi, in servitutem revocari ac retrudi non possent. Non gaudebant antè Subdiaconi eo privilegio, gaudere posthac voluit Innocentius: *De subdiaconali Ordine, quia de eo non fit mentio in Patrum statutis expressè, videtur nobis quod & is cum Diaconali gradu, privilegio gaudet eodem*. Scitissimè addit idem Pontifex ibidem, tametsi in sacris Ordinibus non numeraretur Subdiaconatus inter primæva florentis Ecclesiæ sæcula, numeratum tamen in iis fuisse Constitutionibus Gregorii & Urbani Pontificum Romanorum: *Nam licèt sacer Ordo non reputaretur in Ecclesia primitiva, tamen à Constitutione Gregorii atque Urbani secundùm moderna tempora sacer gradus esse minimè dubitatur*. Gregorius hìc Magnus est, qui vigere & executioni mandari jussit Decretum anterius

C. Miramur. De servis non ordinandis.

Leo-

Leonis Magni de Subdiaconorum cælibatu. At non eò in sacrorum Ordinum culmen assurrexit Subdiaconatus. Urbanum II. & Beneventanum Concilium non præteriisset illa Subdiaconatus in sacros Ordines ante quingentos annos facta provectio. Non vetitum ab iis esset, Episcopum ex Subdiaconis assumi, nisi gravi ex necessitate, & facta Canonum venia. Mentem ergo & consilium verbaque Innocentii II. ita necessariò interpretamur, ut dicat, nihil à se novi constitutum esse, nihil quo moveri quisquam debeat, ubi concessit & ex Subdiaconis *liberè* Episcopos eligi, & Diaconorum privilegio adversùs servitutem, muniri etiam Subdiaconos: cùm harum Constitutionum suarum fundamenta jam olim posuissent, tum Gregorius Magnus, Subdiaconis eidem continentiæ vinculo innexis cum Presbyteris Diaconisque: tum Urbanus II. concesso ut ex indulgentia Subdiaconi in Episcopos deligi possent, perinde ut Diaconi Presbyterique jure communi poterant.

IV. Subdiaconos ab Ecclesia institutos fuisse fidenter pronunciat Petrus Lombardus, Magister Sententiarum. *Levitas ab Apostolis ordinatos legimus, Subdiaconos verò & Acolythos procedente tempore Ecclesia sibi constituit.* Luculenter etiam sanctus Thomas Aquinas docet primigeniæ Ecclesiæ tres duntaxat fuisse Ordines, Episcopos, Presbyteros & Ministros, seu Diaconos, quo nomine Clerici inferiores omnes continentur. *In primitiva enim Ecclesia solùm erant tres Ordines, ut dicit Dionysius, scilicet Episcoporum, Presbyterorum, & Ministrorum, & non dividebantur per diversos gradus, sed omnia erant in uno Ordine, propter paucitatem Ministrorum, & propter novitatem Ecclesiæ.* Hugo Victorinus qui inter Urbani II. & Innocentii III. tempora vixit, scripsitque, Urbani II. Decreto inhæsit, cujus & exscripsit verba, ideoque Subdiaconatum ex sacrorum Ordinum albo expungit. *Sacros Ordines Diaconatus & Presbyteratus tantùm appellandos censent; quia hos solos primitiva legitur Ecclesia habuisse.* Idem sentit Philippus Abbas Bonæ-Spei: *Presbyter & Diaconus sacris Ordinibus dicuntur insigniti, &c. Sunt præter istos alii, &c. Non tamen eorum sacri Ordines appellantur.*

L. 4. d. 24.

In c. 3. Ep. 1. ad Timot.

De Sacram. L. 2 part. 3. c. 13. De Continentia c. 107.

V. Præstantissimè Bonaventura Subdiaconatum, aliosque minores Ordines, & antiquitatis laude, & institutionis etiam divinæ gloria radiare putat, in quantum Diaconatui implicantur, eoque explicante se exortos esse, non alio quàm Christo ipso per sæculorum lapsus evolvente & explicante ea futuræ pulchritudinis & sanctitatis semina, quæ ipsemet Ecclesiæ suæ fundamentis olim asperserat. *Fuerunt & alii Ordines, sed implicitè dabantur in impositione manuum, quoniam manus est organum organorum. Ratio autem quare non distinguebantur, erat propter paucitatem ministrantium, & propter paucitatem fidelium. Ideo oportebat, quod omnia officia darentur uni.* Quæ eadem est Thomæ Aquinatis sententia. *In primitiva Ecclesia propter paucitatem Ministrorum omnia inferiora ministeria Diaconis committebantur, ut patet per Dionysium, &c. Nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicitè in una Diaconi potestate; sed postea ampliatus est cultus divinus, & Ecclesia quod implicitè habebat in uno Ordine, explicitè tradidit diversis.*

In 4. d. 24. art. 2. q. 1.

Ibid. q. 2. art. 1.

VI. Huc non invita flectuntur verba Concilii Tridentini, declarantis esse in Ecclesia cœlestem Hierarchiam, ex Episcopis, Presbyteris & Ministris constitutam. *Hierarchiam divina Ordinatione institutam, quæ constet ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris.* Hi quippe Ministri Diaconi sanè sunt, ut complexi eam portionem plenissimam Sacerdotii, quæ in inferiores Ministros omnes exuberat.

Sess. 23. Can. 6.

VII. Tametsi erroris & vitii aliquid irreperet subinde, erat tamen luculentum Diaconorum dignitatis & venerationis in eo argumentum, quòd tandiu permissi sint administrare ex parte saltem aliqua pœnitentiam, Confessiones excipere, & absentibus Episcopis Presbyterisque Pœnitentes reconciliare. Cursim hìc ea stringam quæ post annum Christi millesimum gesta sunt. Anno 1195. hanc illis adhuc facultatem permittebat Concilium Eboracense, sicubi urgeret necessitas: *Ut nonnisi summa urgente necessitate Diaconus baptizet, vel Corpus Christi cuiquam eroget, vel pœnitentiam confitenti imponat.* Itemque Londinense Concilium anno 1200. *Non liceat Diaconibus baptizare, vel pœnitentias dare, nisi duplici necessitate, videlicet, quia Sacerdos non potest, vel absens est, vel stultè non vult, & mors imminet puero, vel ægro.* Id ipsum innovatum est anno 1236. in Constitutionibus sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis. Synodus Vorcestrensis anno 1240. statuit, ut eo essent ubique numero Presbyteri, ut ne à Diaconis percipi necesse esset, quæ ab eis dari nefas est. *Diaconi quandoque confessiones audiunt, & alia tractant Sacramenta, quæ solis Sacerdotibus sunt commissa. Quod ne de cætero fiat.* Synodus Excestrensis anno 1287. idem statuit.

Can. 4.

Can. 3.

Cap. 12.

C. 21.

Nec is usus in Gallia minùs erat frequens. Constitutiones Odonis de Soliaco Episcopi Parisiensis, vetant ne Confessiones excipiat Diaconus, nisi gravissima urgeat necessitas, cùm absolvere neminem à peccatis possit. *Ne Diaconi ullo modo audiant confessiones, nisi in arctissima necessitate; claves enim non habent, nec possunt absolvere.* Constitutiones Synodales Andegavenses Ecclesiæ Parochos objurgant, qui sacerdotalia munia non pauca sinebant à Diaconis invadi. *Qui sine necessitatis articulo confessiones audiunt, & absolvunt indifferenter, corpusque Dominicum infirmis deferunt & ministrant, quæ facere non possunt, nisi in necessitatis articulo.* Synodus Pictavensis anno 1280. irritas declarat absolutiones criminum à Diaconis effusas: *Abusum erroneum eradicari volentes, inhibemus ne Diaconi confessiones audiant, & ne in foro Pœnitentiali absolvant, cùm certum sit, ipsos absolvere non posse, cùm claves non habeant, &c.* Nemausensis Synodus anno 1284. id indulgebat minoribus quoque Clericis, ut in extremo vitæ discrimine excommunicatos absolverent, præsidio quocumque alio destitutos. *In mortis articulo quilibet excommunicatus absolvi potest, etiam à simplici Sacerdote, vel Clerico.* Si his adjicias, quæ diximus suprà de reconciliationibus Pœnitentium, quæ à Diaconis fiebant jam inde à temporibus Cypriani: perspicuum fiet per annos amplius mille ducentos complurima Sacerdotii munera per Diaconos impleta fuisse, damnabili quandoque usurpatione, assentientibus aut conniventibus quandoque Conciliis & Synodis, ita jubente inexorabili tum necessitate: ita sanè, ut ne tum quidem cùm expugnaret extrema necessitas istas Diaconorum absolutiones, constare illis posset ea sacramenti vis & efficacia, quam Sacerdotales obtinuissent. Etenim ut jam tum exploratissimum habebatur, Diaconi *claves non habent, nec possunt absolvere.*

Can. 56. Spicil. to. 2. p. 220.

VIII. His præstructis, minùs mirabimur, si regendæ Diaconis commendarentur Ecclesiæ. Adrianus Papa IV. anno 1159. Friderico I. Imperatori per litteras significavit, ejus potissimùm commendationi & precibus id se condonasse, ut Subdiaconum Ecclesiæ Romanæ cùm ordinasset Guidonem Guidonis Comitis Blanderatensis filium, ei acsi Diaconus esset, Titulum & Ecclesiam conferret: *Tanquam si in Diaconum jam fuerit ordinatus, Ecclesiam ei specialiter assignavimus, &c. Cùm à Sede Apostolica*

Baron. anno 1159. nu. 3.

in

in Subdiaconum sit promotus, & ei tamquam si jam Diaconus esset, à nobis sit Ecclesia specialiter assignata. Tituli Cardinalium Diaconorum Romæ præclarissima & antiquissimæ disciplinæ perpetua sunt monumenta, ut jam ab exordio Diaconis gubernandæ crederentur Ecclesiæ. Hujusmodi Tituli, sive Ecclesiæ, ideo *Diaconiæ* dicebantur, quòd pauperibus necessaria vitæ subsidia ibi ministrarentur.

IX. Nec levis inde quoque conjectura ducitur amplitudinis Diaconatus & præcellentiæ, quòd Clerici complures & virtute & aliàs nobilissimi, votorum suorum summam in eo collocarent, in eo consenescerent, in eo vitæ totius stadium decurrerent. Narrat Petrus Blesensis Cælestinum Papam sexaginta quinque annos in Diaconatu contrivisse, & ita demum vocatum fuisse ad summum Apostolicæ dignitatis Sedisque fastigium. Addit & frequentia esse id genus exempla Romæ Diaconorum, veneranda canitie & moderatione hac sua singulari, omnium sibi admirationem & reverentiam conciliantium. *Vidimus complures in Ecclesia Romana in Ordine Diaconatus usque ad decrepitam ætatem & exhalationem extremi spiritus ministrasse. Certè Dominus Cælestinus qui hodie sedet, sicut ex ipsius ore frequenter accepi, in officio Levitæ sexaginta quinque annos expleverat, antequam ipsum Dominus in summi Pontificatus apicem sublimasset.* Petrus Blesen. Ep. 123.

Nemo deinceps ambiget, quin Diaconatus, ut Ordo, ita & Beneficium haberetur, cùm hìc Diaconis reserventur Tituli, Ecclesiæque Parochiales: cùmque Diaconi hi olim, ut ne ab Ecclesia una in aliam migrarent, vel transferrentur, in Diaconatus ministeriis ævum omne suum absumerent. Denique eò pertinebat etiam illa Ecclesiæ quondam lex, ut ex Diaconis & Presbyteris Episcopi ascisce rentur, quòd etiam in Diaconatu votorum vitæque metam complures pietate & meritis clarissimi defigebant. Postquam in sacros Ordines relatus est Subdiaconatus, & ex eo quoque Ordine liberum fuit dignissimos quosque ad Episcopatum accersere: credibile est in ea quoque statione nonnullos voluisse consenescere; nec facilè pati, ut ulteriùs promoverentur.

X. Venio ad alios inferiores Ordines cum eodem Petro Blesensi, qui docet hos longa sæculorum serie adornatos esse gradus, quibus scandant Clerici lentiùs & præparentur diligentiùs ad Diaconatum. *Productior est ascensus ad Diaconatus gradum nunc, quàm in primitiva Ecclesia. In qua qui tantùm fidelis erat, Diaconus fiebat, vel Sacerdos. Introducti sunt posteà quidem minorum Ordinum gradus, per quos tamquam per cantica graduum, ascenditur ad Sacerdotium.* Serm. 47.

Nec in hìs minoribus, uti in majoribus Ordinibus Ecclesia Græca cum Romano consensit. Cùm Græcos Innocentius IV. strictiori vinculo Latinis coaptare enixus est, edixit ut in posterum tres minores conferrent Clericis suis Ordines, quos hactenus præterierant: *Præcipimus quòd Episcopi Græci septem Ordines secundum morem Ecclesiæ Romanæ de cætero conferant, cum hucusque très de minoribus circa Ordinandos neglexisse, vel prætermisisse dicantur.* Et cùm prohibet hìc Pontifex, ne suppleantur, conferanturque hi Ordines, iis qui in antecessum illis initiati non fuerant: hinc satis prodit, quo loco eos & pretio habeat. Nec enim ita statuisset de majoribus Ordinibus. Nihil autem erat optatius, quàm ut Græci, & ii maximè qui Cyprum insulam incolebant, & quibus promulgabatur hoc Decretum, accommodarent se ad ritus Ecclesiæ Romanæ & Latinorum, inter quos degebant. Quanquam enim sociari optimè possit & fidei unitas & charitatis constantia cum ea rituum morum que diversitate: certum est tamen ex ea sæpissimè homines carnales, & insano consuetudinum suarum amore occupatos, arripuisse ansam ad exitialia quædam dissidia. Celebratio Paschalis Festivitatis & Panum Azymorum consecratio argumenta sunt ejus rei manifestissima, & quæ nulla delere possit oblivio. Ep. 10. Rainal. an. 1254. n. 9.

Censet Arcudius tres istos Ordines Acolythorum, Exorcistarum & Ostiariorum, à Græcis non tam præteritos fuisse, quàm Ordinibus aliis insertos; & huic Pontifici aliam potiùs sententiam arrisuram fuisse, si exploratiorem habuisset sententiam Græcorum. Demonstrat hìc Scriptor inter complures Ecclesiæ Græcæ Officiales, eos qui *Deputati*, Ἐπιτάτοι, vocantur, eosdem prorsus esse, & eadem obire munera cum Acolythis nostri. Id oneris Lectoribus imponit Simeon Thessalonicensis; qui & officia omnia Ordinum nostrorum minorum Subdiaconis & Lectoribus videtur dispertiri. Arcudius. De sacris Ordin. l. 6. c. 9.

XI. Et Latini quidem minorum Ordinum discrimina observarùnt, at de eorum splendore non minimum detraxerunt, dum eos cœperunt in unum & eundem simul omnes conferre Clericum, quo videri possint & in unum Ordinem conflari. Concilium Lambethense in Anglia anno 1281. Episcopis præcepit, ne amplius & uni & eidem eodem die conferrent Minores quatuor cum Ordine sacro uno: quin potiùs ex Minoribus duos tantùm simul conferrent, & ad earum potius sese Ecclesiarum exemplum componerent, ubi Minores adhuc separatim conferebantur singuli si *Pro sacramenti reverentia dentur aliquoties combinati, &c. In nonnullis aliis Provinciis quatuor minores Ordines non simul faciliter conceduntur.* Cœperant ergo quatuor minores Ordines conjunctim conferri ante annum Christi milleſimum trecenteſimum. Convaluit non multò post illaudabilior consuetudo, non tantùm simul omnes conferendi, sed & absolvendi Clericos ab eorum functionibus, quæ laicis mandarentur. Hinc illæ Colonienſis Concilii I. querelæ anno 1536. *Ut præter nomen nihil in Ecclesia retinuerint, illorumque loco tenues aliquot homines laici, &c.* Consultissimè Tridentina Synodus præcepit, ut Episcopi Ordines minores sejunctim conferant, & per justa dispensent interstitia, ut interim possit quisque accepti Ordinis defungi ministerio. *Per temporum interstitia conferantur, ut eò accuratiùs, quantum sit hujus disciplinæ pondus possint edoceri, ac in unoquoque munere juxta præscriptum Episcopi se exerceant.* Verùm cùm copiam fecerit Episcopis Tridentina Synodus dispensandi de his interstitiis, ea dispensandi facilitate in irritum penè cecidit pulcherrimæ hujus pars non minima Disciplinæ. Can. 6. Part. 3. c. 31. Conc. Trid. Sess. 23. c. 11.

XII. Verùm non paulò plus & sapientiæ & zeli deprompsere Tridentini Patres in librando Decreto hoc alio, quo minores Ordines in Titulum quodammodo Beneficii eriguntur, scilicet quo iis donati Ecclesiæ alicui affiguntur, quo reditus eis certi procurantur aliqui, quo demum sacris functionibus arctissimè astringuntur. *Exerceant se in ea, cui ascripti erunt Ecclesia, &c. Curent Prælati in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis & Parochialibus hujusmodi functiones restituendas, & ex aliqua parte redituum aliquorum simplicium Beneficiorum, vel fabricæ Ecclesiæ, si proventus suppetant, aut utriusque illorum, eas functiones exercentibus assignent. Quibus si negligentes fuerint, Ordinarii judicio aut ex parte mulctari, aut in totum privari possint.* Sess. 23. c. 11. 17.

Promulgata roborataque sunt hæc Statuta in Concilio Remensi anni 1564. Mediolanensi I. anni 1565. & IV. anni 1576. ubi proventus, qui hactenus laicis ea munia implentibus adsignati fuerant, vendicati sunt Clericis, qui ea posthac obituri erant. Concilium Mediolanense V. Clericorum oculis objecit exemplum tot olim Ecclesiæ primævæ & florentissimæ Clericorum, qui in unius horum Ordinum quatuor Minorum ministerio longævam & sanctissimam vitam degebant, ne tantilla quidem superioris gradus cupiditate afflati. Can. 10. 11. Cap. 8. Cap. 3.

XIII. Nec dissimulare tamen possumus abundè & cum fœnore penè compensatum esse damnum, quod ex inertia minorum Clericorum emerserat, tot

tot Universitatum & Studiorum Generalium ab annis amplius quingentis fundatione. Verùm ut huic medicamento sua vis constaret, illud desiderabatur, ut hæc essent semper non tam litterarum, quàm pietatis gymnasia, quod & fuerunt inter initia, novo semper fervore insignia. Nulla fuit disciplinæ labes, quam non resarcire studuerint Tridentini Patres, hinc functionibus minorum Ordinum restitutis, inde jussis & vehementissimè incitatis Episcopis, ut Seminaria erigant. Cùm enim intepuisset pietatis fervor in antiquioribus Seminariis, hoc est, in Universitatibus & Generalibus Studiis, instituenda necessariò fuere Seminaria alia, ubi impensè litteris, impensiùs pietati daretur opera: sicut in Universitatibus impensè pietati, multò impensiùs litteris incumbebant.

XIV. Fuerunt porro & Officia alia, quibus etsi non id decus accesserit, ut inter Ordines numerarentur: functiones tamen obtigerunt non multùm absimiles. Synodus Colonienſis anni 1300. edixit in hæc verba: *Campanarii nisi litterati non assumantur, qui in defectu respondentis ad Altare cum camisiis lineis assistant.* Concilium Colonienſe anni
Can. 17. Can. 16. 1310. idem statutum confirmavit. Colonienſe aliud anni 1536. jubet ut habitu Clericali induantur & superpellicio, cum cereos accendent, & Altari ministrabunt. Concilium Colonienſe anni 1549. *Custodes, Campanarios, quos alii Matricularios vocant,*
Part. 3. c. 31. c. 33. pro iisdem habet: vetatque ne barbam alant, aut sine superpelliceis in Ecclesia stent, cùm suo fungentur ministerio. Eodem donantur & nomine & munere
Part. 7. c. 10. à Concilio Cameracensi anni 1565. *Matricularii & custodes Ecclesiarum.* In Gregorianis Decretalibus duo sunt Tituli seorsim, ubi agitur *de Officio Sacristæ, de Officio Custodis.* Curæ illis sunt vestes & lampades Ecclesiarum, Custos tintinnabula pulsat, uterque subest jurisdictioni Archidiaconi. Hæc Officia, eorumque proventus ac emolumenta nuperis Synodis visa sunt Clericis minorum Ordinum affectanda, & in classem Beneficiorum promovenda.

XV. Eo verò nihil novi statuitur, sed suæ res origini & naturæ restituuntur. Initio enim hæc officia non commendabantur nisi Clericis, & Beneficiorum in numero erant, quæ lapsu temporis permissa sunt & laicis ob redituum tenuitatem. Promo ejus rei exemplum & documentum valdè opportunum ex historia Episcoporum Antisiodorensium, ubi Matricularii qui destinantur pulsandis tintinnabulis, & ejusmodi functionibus aliis, partim laici sunt, partim Clerici, utrique Beneficiarii; at laicorum Beneficia tam exigua & tenuia sunt, ut pretia potiùs impensæ operæ videri possint. *Sacrista providere tenetur & exhibere Clericum unum Matricularium, & alios qui campanas pulsare valeant, &c. Episcopus præter illos instituit tres Matricularios, unum videlicet Clericum, quem attitulavit Altari sanctæ Crucis in eadem Ecclesia, ut ibi serviret in Officio Sacerdotes, medietatem Beneficii ejusdem Altaris illi Matriculariæ perpetuo jure annectens, cum centum solidis, &c. & duos laicos, quibus singulis decem libras in reditibus assignavit.*
Bibl. MSS. Labb. Tom. 1. pag. 487.

Unus ergo horum Matriculariorum Presbyter erat, reliqui minores Clerici, erant & laici quidam; eò res tandem erupit, ut omnes essent laici, qui tamen lineis quandoque tunicis, seu superpelliceis induebantur, ut suprà patuit. Mirum est tam obscura ab origine potuisse Matricularios ad eam potestatem pertingere, qua nunc in urbibus Ecclesiisque celeberrimis pollere cernuntur. Nisi æquius sit adgratulari nobis, Deoque laudem dicere, quòd nunc qui plurimum opibus, nobilitate & dignitatum splendore nitent, ii non dedignantur Officiis hujusmodi in Ecclesia minimis vilissimisque inservire Christo. Cumulus & nostri gaudii & eorum
Fevret. de l'Abus. l. 4. c. 7. pietatis erit, si benè perpensa horum Officiorum origine & natura, ut Christo, ita & Christi Vicariis Episcopis Parochisque in eorum administratione subesse in animum inducant.

XVI. Eluxit enim paulò antè, hæc Matriculariorum sive Officia sive Beneficia collationis fuisse Episcoporum, Parochorum, aliorumque Clericorum, sicut & quod in Anglia vocabatur *Beneficium Aquæ benedictæ;* quod inopi Clerico conferebant Parochi, vel eorum Vicarii, ut eo toleraret vitam, & studiorum impensas faceret. Hæc enim lèges, si voles, in Constitutionibus Synodalibus Episcopi Angliæ anno 1256. *Personæ vel Vicarii dabunt Beneficium Aquæ benedictæ, Clerico pauperi scholari, ita quòd veniat omnibus solemnibus diebus ad Ecclesiam serviendum, de qua habet dictum Beneficium.* Contendebant tamen laici, suæ collationis esse debere istiusmodi Beneficium, cujus reditus non alii erant, quàm voluntariæ stipes, quas ipsimet erogabant, cùm ad eos singulos lustralis aqua deferebatur. At Synodus Exceſtrensis anni 1287. id quidem juris Parochis firmavit, Vicariisque: compelli autem voluit laicos ad pias justasque eleemosynas: *Moneantur, & si necesse fuerit, compellantur:* in urbanis etiam Parochiis id genus Beneficia instituti præcepit, quorum uberes erant olim proventus, cùm Majorum pietas charitasque hæc Beneficia excogitasset: *A nostris Majoribus sæpè audivimus recitari, Beneficia aquæ benedictæ intuitu charitatis fuisse ab initio instituta, ut ex eorum proventibus pauperes Clerici exhiberentur in scholis: ibidem taliter proficerent, ut aptiores fierent ad majora.* Ejusdem generis Beneficia instituerat in Constitutionibus suis Synodalibus Episcopus Coventrensis anno 1237. *Quia plerique scholares carent necessariis, quorum scientia multi per gratiam Dei poterunt ædificari; volumus ut scholares ferant aquam benedictam per villas rurales, si sunt qui postulent & indigeant.* Vuillelmus de Curtiniaco Archiepiscopus Cantuariensis anno 1393. ne interdictis quidem & excommunicationibus abstinuit, ut ne convelli sineret in Anglia avitam hanc, piamque juxtà & ubique receptam consuetudinem. *De consuetudine laudabili legitimè præscripta quasi ubique per totum regnum Angliæ, per Clericos Aquæ bajulos, ex donatione Rectorum & Vicariorum, Parochianorum sumptibus sustentandos, deferri consuevit.*
Conc. Angl. Tom. 2. p. 371. 304.
Ibid. pag. 209. 645.

XVII. Justior superest admirationis, adeòque stuporis causa in obscurissimorum Officialium Clericatu, cujusmodi sunt Stapedarii, & Parafrædis curandis præfecti. In Concilio enim Lateranensi V. sub Leone X. anno 1514. mentio fit Parafrænariorum, quibus conceditur tunicis uti brevioribus, tametsi Clerici sint, dum ne Presbyteri sint; idque propterea quòd in officio sunt jactationis plurimæ: quod tamen non prohibet, quin iis esse debeant moribus, qui Ordinibus suis Ecclesiasticis consentiant. *Parafrænarii quia in assiduo sunt motu, ministerioque funguntur laboriosiore, brevioribus ac magis expeditis vestibus uti possunt, etiam si fuerint Clerici; dummodo in Presbyteratus Ordine non sint constituti: ita tamen ut ab honestate non discedant, sed ita vivant, ut mores Ecclesiasticis suis Ordinibus non discrepent.* Ne quis ea re offendatur, vel alienetur animo à maximarum antiquissimarumque Ecclesiarum moribus: ei memoria refricanda est eorum quæ in Annalibus sacris occurrunt, & quæ nos alibi diximus de Gregorio Magno, qui laicos omnes è Pontificali Palatio suo extrusit, nec quoscumque passus est in ministerio suo omni, quàm Clericos. De Augustino item qui agros Ecclesiæ per valentiores Clericos excoli curabat, non per laicos, teste Possidio. De antiqua denique Ecclesia omni, quæ minores Ordines conjugatis conferebat, adeoque opificibus, artificibusque quibuscumque, etiam vilissimis, sed à peccati labe puris, adeoque nec jam vilibus: cùm ut Dei, ita servorum Dei oculis vile nihil meritò sit, nisi quod peccato sordidatum est. Minùs abhorrebit animus ab iis L. 8. c. 2. quæ de sancto Carolo Borromæo narrat Giossanus, laicos ab eo ejectos è Cantorum ac Musicorum Ecclesiæ suæ grege; jussosque Cantores omnes in Ecclesia
Sess. 3.

cleſia ſuperpelliceis indui, & ita fungi ſuo munere. Diximus jam priſcæ Eccleſiæ Cantores Clericos fuiſſe.

CAPUT XXXIV. P. I. l. II. c. 27.

An eſſent Clerici quidam, ſine Ordine ullo, ſine munere, ſola Tonſura inſignes, per priora quinque ſæcula.

I. Proponuntur de re præſenti quæſtiones aliquot.

II. Clerici Ordinis officiique omnino expertes fuere nulli. Omnes in Officio ſaltem aliquo conſtitutos fuiſſe probatur ex Clemente, Ignatio, & Epiphanio.

III. Probatur iterum ex Concilio Nicæno & Baſilio. Clericorum duo genera. Cleri & Canonis diſcrimen.

IV. Probatur ex aliis Græcorum Conciliis.

V. Diſtinguit Concilium Calchedonenſe Clericos ab iis, qui in Officio ſunt: hos enim promoveri, illos ordinari.

VI. VII. Nec aliter ſe res habebat in Eccleſia Latina. Probatur ex Cypriano. Sola ordinatione & Altaris miniſterio in Clerum cooptantur, Clerique fruuntur immunitatibus.

VIII. Probatur ex Pontificum litteris. Cornelius Papa eos tantùm inter Clericos & Beneficiarios numerabat, qui Ordinem aliquem conſecuti erant.

IX. Neminem in Clerum admittebat Siricius Papa, niſi collatione minoris alicujus Ordinis.

X. Inſtituti idcirco minores Ordines, ut his Clerici ad majores præparentur.

XI. Hinc eſt quod irregularitas, & ab Ordinibus arcet, & à Clericatu, quia utrumque unum & idem erat.

XII. Erant apud Latinos ſacra quædam Officia, quæ minoribus Ordinibus quodammodo æquarentur, & in Clerum adſcriberent. Probatur ex Gelaſio & Conciliis Cartaginenſibus.

XIII. Probatur iterum ex Conciliis Cartaginenſibus.

I. ILlud ſtatim hìc præfandum, illud monendum puto, tria eſſe, eaque graviſſima, quæ de Ordinibus minoribus, & de Beneficiis quæ illis indivulsè cohærent, explicanda ſint. 1. An primis ſæculis quinque ſine ullo ſuſcepto Ordine Clerici fuerint aliqui. 2. An minores Ordines ſimul omnes eidem conferrentur, vel per intervalla quidem, ſed uni tamen omnes, antequam is ad ſacros Ordines promoveretur. 3. An ſemper gradibus quibuſdam ad ſacros perveniretur Ordines, & quæ interſtitia ſervarentur.

II. Harum quæſtionum primam hoc capite excutiendam adgrediar, idque primò evincam, etſi Clericus ſine Ordine fuerit aliquis, ſine officio tamen fuiſſe neminem; atque adeo nec quodammodo ſine Ordine, quòd nec ab Officiis ſecernerentur minores Ordines, & ipſi ſæpè pro Officiis haberentur, quæ inſtituta eſſent ad levandos Diaconos, tanto futuros utique impares oneri, ſi tota miniſterii Eccleſiaſtici ſarcina illis imponeretur. Ignatius in Epiſtolis, in Conſtitutionibus Apoſtolicis Clemens, in Expoſitione fidei Epiphanius, Officialium quorundam meminere, qui nullo prorſus quidem Ordine initiati eſſent, conſtituti tamen erant in Officiis Eccleſiaſticis, & Eccleſiæ Clero ſociati. Ejuſmodi erant *Laborantes, qui mortuorum corpora curabant, Cuſtodes ſacrorum Veſtibulorum, Linguarum interpretes*. Erant hæc Officia quædam, ſine ulla ordinatione, adſcripta tamen in Clerum.

Can. 17. III. Statuit Nicænum Concilium, ut ſi quis Clericus turpe lucrum & uſuras ſectetur, ejiciatur à Clero, & alienus exiſtat à Regula, hoc eſt *à Canone*, Matricula & Catalogo Beneficiariorum, qui Eccleſiæ ſumptibus aluntur, τῆ κλήρῳ, καὶ τῆ κανόνι. Qui Ordinem aliquem ſuſceperant, hi erant in Clero: qui verò Officium tantùm, in Canone. Baſilius pœnas quæ contra Clericos in communi à Canonibus latæ ſunt, eas pronuntiat ad hos omnes pertinere Clericos, qui vulgò in Eccleſia ſunt: ſive illi in dignitate ſint, ἐν βαθμῷ: ſive in *miniſterio quod ſine manus impoſitione datur*, ἐν ὑπηρεσίᾳ ἀχειροτονητῳ: hoc eſt, in officio. Hunc Baſilii Canonem Balſamon ita explicat, ut à nobis explicatus eſt, ſcilicet Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos idcirco in primo eſſe Ordine, quia per manuum impoſitionem ordinati ſunt: in ſecundo verò *Lectores, Cantores, Janitores, & horum ſimiles*, quòd ſine manuum impoſitione, ſola benedictione fiant. In ſecundo Ordine & Ordines minores & Officia ſimul & promiſcuè Baſilius poſuit, quia Ordines minores pro Officiis habuit, longèque ſummovit ab illo authoritatis culmine, in quo ex inſtitutione divina ſedent Epiſcopi, Presbyteri, Diaconique. In his tamen omnibus ſine Ordine aut Officio Clericum videas neminem. Cùm enim appellatis Baſilius iis qui in Officio ſunt, ſubjicit, & *ſimiles*, de aliis ſolùm Officiis intelligi poteſt. Epiſt. 28 Amphiloch. c. 51.

IV. Ubi vetat Clericis & Monachis Concilium Laodicenum, ne ingrediantur tabernas, poſt appellatos Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Lectores, Cantores, Exorciſtas, Oſtiarios, Monachos ſtatim ſubjicit, atque adeò ſignificat Clericos alios non eſſe, quàm qui antè nominati ſunt. Irritavit Concilium Conſtantinopolitanum I. ordinationes omnes Maximi, qui Sedem Regiæ urbis invaſerat. Videtur autem Ordinationis nomine, aut manus impoſitione Clericos comprehendiſſe omnes, tametſi inferiores nullam impoſitionem manus habeant. Eſt in Actis Concilii Epheſini I. libellus Cleri Conſtantinopolitani adversùs errores Neſtorii, ubi in Clero ponuntur Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Lectores, & deinde ſtatim laici. Inter Lectores ergo & laicos nulli alii medii erant Clerici. Can. 24. Can. 4. Conc. Epheſ. Part. 1. c. 13.

V. Concilium Calchedonenſe, ubi de Simonia è Clero prorſus eliminanda agit: ut Clericos indicet, utitur voce *manus impoſitionis* χειροτονίας; ut verò eos qui ſunt in Officio, voce utitur Promotionis, προβολῆς. In primo Ordine Epiſcopos, Chorepiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & alios qui inter Clericos numerantur, collocat, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν κλήρῳ καταριθμουμένων. In ſecundo verò Oeconomos, Defenſores, Manſionarios, & univerſim eos qui ſunt in Canone, ἢ ὅλως τινὰ τῶν κανόνος. Clericos ergo Concilium ſecernit ab iis qui ſunt in Canone, hoc eſt, ab Officiis, qui Beneficiarii fuere; quippe qui cum aliis qui Eccleſiæ proventibus alerentur, in Matricula eſſent conſcripti. Erant ergo omnes Clerici Beneficiarii, at non omnes Beneficiarii viciſſim erant Clerici: ſi modò ita Clericum ſumas, ut in Concilio Calchedonenſi, pro eo tantùm qui Ordine aliquo initiatus fuerit. Verùm & Clerici & Beneficiarii ſuo omnes alligabantur Officio: & inauditium erat Ordinis Officiique prorſus expertem ullum inertemque fuiſſe Clericum. Nec abnuerim Officia hujuſmodi plerumque data fuiſſe Clericis. Erant enim Oeconomi ferè omnes ex Presbyterorum cœtu delecti. Idem dico de Defenſoribus. At non ita ſemper. Fuere enim & laici Oeconomi. Fuere & Defenſores, Notarii, Sacriſtæ, ſeu Martyriorum cuſtodes ſine ullo Ordine, in Clerum tamen adſcripti, qui iiſdem quibus Beneficiarii privilegiis gauderent, ut infrà oſtendetur.

VI. Res non minùs certa aut perſpicua fuit in Eccleſia Latina. In iis enim omnibus quæ de ea hactenus dicta ſunt, ne umbra quidem ejus apparet uſquam, qui ſine Officio & Ordine Clericus eſſet. At præterea conceptis verbis tradit Cyprianus Clericos omnes miniſterio ſuo & Altaribus affixos fuiſſe: *Cuncti in Clericali miniſterio conſtituti, nonniſi Altaribus & Sacrificiis deſervire, & precibus atque orationibus vacare debent*. Quo ex jugi circum L. 1. Ep. 9.

Altaria miniſterio repetit Cyprianus, ex quibus Clerici fruuntur privilegia, ut nec Tutorum, nec alia hujuſmodi onera ſubeant, quibus quaſi vinculis homines rebus temporariis alligantur.

VII. Idem Cyprianus ad Clerum plebemque ſcribens, de provecto in Lectoris gradum Aurelio, qui tam forti Chriſti nominis confeſſione inclaruerat, perſpicuè demonſtrat ordinatione ſola aditum patuiſſe ad Clerum. *In ordinandis Clericis ſolemus vos antè conſulere, &c. Merebatur talis Clericæ ordinationis ulteriores gradus, &c. Interim placuit, ut ab officio Lectionis incipiat.* Convenienter his verbis dices, tum Clericos fieri, cùm ordinantur, & primum Clericatus pandi veſtibulum Lectoris ordinatione. Alibi de alio illuſtriſſimo Confeſſore loquens idem Cyprianus, & de repenſa ei Lectoris dignitate, ita habet: *Ut qui ſublimiter Chriſtum confeſſi eſſent, Clerum poſtmodum Chriſti Eccleſiaſticis miniſteriis honorarent.* Qui nunc ſimplices dicuntur Clerici, ſola capillitii detonſione notabiles, tam alieni ſunt ab Eccleſiaſtico miniſterio, quàm ab ordinatione.

L. 2. Ep. 5.

L. 10. Ep. 4.

VIII. Verùm in eam rem, allata ab Euſebio Cornelii Papæ Epiſtola quid manifeſtius? Ubi omnes numerantur, tum Eccleſiæ Romanæ Clerici, tum cæteri alii, qui ejus abundantiſſima & charitate & opulentia alerentur? Certum numerum ponit Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolythorum, Exorciſtarum, Lectorum, & Oſtiariorum: hinc ad viduas ſtatim, ad pauperes, ad ægrotos venit. Erant ergo omnes cum Ordine aliquo, & Officio Clerici. Nam ſi qui alii fuiſſent, hi ante viduas, pauperes & ægrotos recenſiti fuiſſent, nec fraudari debuiſſent ſtipendiis Eccleſiaſticis, quibus hi gaudebant omnes.

IX. Nec obſcurior eſt Siricii Epiſtola. Ita enim ille præcipit, eos qui ſe Clericali inſtituto devoverunt, debere à teneris ſtatim unguiculis baptizari, & ita accedere ad Ordinem Lectorum. Et quanquam poſtea uxores ducant, ad Acolythorum & Subdiaconorum Ordinem propelli poſſe. *Quicumque ſe Eccleſiæ vovit obſequiis à ſua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & Lectorum debet miniſterio ſociari.* Qui verò ætate paulò provectiores divinis ſe mancipare obſequiis percupiunt, jubet illos Siricius, cùm primùm ſacro fonte abluti & expiati fuerint, Lectorum, aut Exorciſtarum Ordine initiari: *Eo quo baptizatur tempore, ſtatim Lectorum aut Exorciſtarum numero ſocietur.* Inuſitatum prorſus tunc erat illud nunc tritiſſimum loquendi genus, Cleri aditum cuiquam pandi ſola Tonſura, ſine Ordine ullo, ſine ullo vinculo quo miniſteriis Eccleſiaſticis mancipetur. Nihil profectò clarius dici, nihil diſertius potuit, ut intelligeres nullum tunc Clericum potuiſſe fieri ſine Ordine aliquo, ſaltem inferiori.

Epiſt. 1. c. 9. 10.

X. Enimverò non ſunt aliam ob cauſam inſtituti inferiores Ordines, quàm ut eſſet hoc velut tyrocinium quoddam ad ſuperiores. Hoc Siricius ſuprapoſitis verbis volebat, hoc eſſe veluti veſtibulum, nec aliud eſſe ullum, ut ne quis à contagione ſæculi ad ſanctiſſima quæque & ſublimia Eccleſiæ miniſteria repentè imparatus & profanus proſiliret. Addit ibidem idem Pontifex, ut pœnitentiæ publicæ non ſubjiciuntur unquam Clerici, ita nec pœnitentia publica perfunctos ad Clericatum adſpirare, aut admitti poſſe: propterea quod ſemel nefario quopiam crimine contaminati, quantumcumque eas maculas abſtergere conati ſint pœnitentiæ lamentis, lacrimiſque & ſudoribus: nunquam tamen ad aras & vaſa ſacra contingere, aut vel accedere propiùs debeant. *Quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerint vaſa vitiorum.* Si ſupina autem ignavia, aut imperitia Canonum, pœnitens quis, aut Bigamus ordinatus ſit, ex indulgentia concedit Pontifex, ut *adempta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc quo invenietur ordine, perpetua ſtabilitate permaneat.*

Ibid. c. 14. 15.

XI. Ita unum idemque erat Clericatus & Ordo; nec arcebant à Clero irregularitates ullæ, niſi quæ arcebant ab Ordinatione. In ea re concinit Innocentius I. Siricio prædeceſſori ſuo. Declarat Innocentius, quæ ſint irregularitates, ſeu Canonici obices, quibus à Clero & ab Ordinibus indigni ſummoveantur. *De laicis quos Canones ordinare prohibeant, &c. Nec enim Clerici naſci, ſed fieri poſſunt, &c. Nec citò quilibet Lector, citò Acolythus fiat.* Tradit alibi idem Pontifex, *ordinatos ab hæreticis*, non poſſe in Eccleſia eodem Ordine cenſeri. Leo Magnus in Epiſtola ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem, docet Laicos & Lectores poſſe conjuges ſibi accerſere; at Diaconos, Presbyteros, Epiſcoposque continentiæ compede vinciri. *Cùm eſſent Laici, ſive Lectores, &c.* Palam eſt Lectorum nomine Clericos hìc omnes inferiores contineri; & hos inter ac laicos, medios fuiſſe nullos, ſola comæ tonſione inſignes. Jubet denique Gelaſius Papa, ut ſi Clericatu donandi ſint Monachi, exploretur primùm, an aliqua illos remoretur irregularitas: cujus ſi immunes ſint, ſtatim Lectorum, Notariorum, aut Defenſorum Ordine & Officio decorentur, tribus elapſis menſibus Acolythi fiant, & his gradibus eò paulatim promoveantur, quò eos & pietas ſua, & Eccleſiæ utilitas vocat. *Continuò Lector, aut Notarius aut certè Defenſor effectus, poſt tres menſes Acolythus exiſtat.*

Epiſt. 4. c. 3. 5.

Epiſt. 22. c. 3.

Cap. 3.

Epiſt. 9.

XII. Habes hìc rei ejus argumenta, quæ in Eccleſia Græca obſervata jam eſt: qui Clero adgregarentur, fuiſſe hos omnes, ſin minùs Ordine, certè Officio aliquo donatos. De ſola Clericatus initiatione loquitur Pontifex, *Si quis ad Clericale munus accedat.* Et tamen januam Cleri aperiri monſtrat, tam Notarii & Defenſoris Officio, quàm Lectoris Ordine. Jure ergo confiteri poſſis, ut in Græca, ita & in Latina fuiſſe Eccleſia Clericos ſine ullo Ordine, at non ullos ſine officio ſaltem, quo & certæ addicerentur Eccleſiæ, & ejus miniſteriis ſanctiſſimè occuparentur. Firmatur id totum ex Concilio Carthaginenſi III. quod ſuprà Clericorum in numero Pſalmiſtas collocavit. Carthaginenſe etiam IV. demonſtravit, potuiſſe ab Presbyteris Cantores inſtitui Epiſcopo inconſulto. Ex quo patet Officii magis quàm Ordinis in numero fuiſſe Cantorum munus, quanquam & inter Clericos locus illis daretur, dicerenturque Clerici etiam Cantores, peræquè ac ſiquo minori ordine donati fuiſſent.

XIII. Sancitum illud eſt in Concilio Carthaginenſi III. ut Epiſcopi ante Ordinationem Epiſcoporum cæterorumque Clericorum, ordinandis eos prælegant Canones, qui ad Ordines ſpectant, ut nequid in eorum fiat ordinatione, quo legum Eccleſiaſticarum ſanctitas violetur. *Placuit ut ordinandis Epiſcopis, vel Clericis, prius ab Ordinatoribus ſuis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne ſe aliquid contra ſtatuta Concilii feciſſe aſſerant.* Et alibi: *Clerici qui ordinantur.* Quæ verba produnt ad Clerum ſola ordinatione aditum patuiſſe. Docet Concilium Carthaginenſe IV. quæ in Ordinandis Africæ Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Acolythis, Exorciſtis, Lectoribus, Oſtiariis forma teneretur. Progreditur deinde ad Pſalmiſtas, Deo ſacras Virgines, Viduas & Moniales. Dixiſſet profectò & de aliis ſiqui fuiſſent cum ſola Tonſura Clerici. Eadem Concilii Toletani I. ſententia, eadem loquendi conſuetudo, ordinatione fieri Clericos; ubi nimirum ſervi vetantur in Clerum adoptari: *Clericos non ordinandos.*

Can. 1.

C. 49.

Can. 2. 3.

Can. 19.

CAPUT

CAPUT XXXV. P. I. l. II. c. 28.

An simul omnes & eidem conferrentur minores Ordines, prioribus quinque sæculis.

I. Cur hoc præcipuè loco ea de re agatur.

II. Seorsim dati minores Ordines singuli, & ex iis omissi plerumque aliqui. Ita dabantur, uti Officia, quæ omnia omnes obire nec possent, nec necesse esset.

III. Habiti deinde sunt pro dignitate & ornamento, ut religionis insignia, ut rivuli sanctitatis.

IV. Probatur in Ecclesia Græca, nec simul collatos minores Ordines, nec omnes eidem.

V. Idem ostenditur & in Latina. De Decreto Sylvestri Papæ.

VI. VII. VIII. De Decretis Siricii, Innocentii Gelasii. Omittebantur nonnunquam ex illis Ordinibus aliqui: præsertim Ostiariorum.

IX. Solvitur objectio sumpta ex Decreto Zosimi.

X. Ex Sidonio Apollinari. Non dicebantur per saltum *ordinati, qui longa emensi erant interstitia, quamvis minorum aliqui Ordinum essent omissi.*

XI. Id comprobatur ex Hilario Pictavienſi, & Martino Turonensi.

XII. Voluit Ambrosius spectari cujusque ingenium, quis cuique minori Ordini esset aptior.

XIII. Eam ob causam omnes nonnunquam omissi.

XIV. De beato Ambrosio.

XV. Collati illi sunt minores Ordines, nequaquam tamen eo consilio, ut eos exerceret.

I. POst agitatam superiori Capite Quæstionem, de Tonsura statim & Clericali habitu agendum fortassis fuisse videbitur. Nam si semel esset ostensum, ut subsequentibus Capitibus ostendetur clarissimè, prioribus quatuor sæculis Clericos à Laicis, nec habitu fuisse, nec Tonsura distinctos: inde facilè colligi potuisset, simplici Tonsura Clericos fuisse nullos, utpote qui posterioribus his sæculis Tonsura solùm & Ecclesiastico habitu Clerici constituantur. Verùm quæ tria initio Capitis superioris proposita sunt, ea ita sunt inter se connexa, ut sejungi à se disputando, ac divelli non debuerint. Præterquam quòd, si de Tonsura & veste Clericorum fusiùs dictum esset, eò jam nonnisi difficilè revocari posset oratio. Quæ ergo è propositis quæstionibus duæ reliquæ sunt, eas hìc pertractabimus, & tum demum accedemus ad Tonsuræ & vestis Clericalis illustrationem.

II. Si retractes atque in animum revoces ea quæ superiori Capite dicta sunt, id totum quod hìc quæritur, definitum habebis. Si enim ab ipsa sui institutione mera officia sunt minores Ordines, eidem simul & semper omnes frustra essent collati, qui ab uno & eodem omnes nequaquam poterant geri. Quod si in hujusmodi officiis veluti Tyrones quidam & purgabantur & præparabantur, ne de sæculi luto ad superiores statim irrumperent Ordines, poterat certè id fieri, si vel in uno tantùm, vel in uno & altero diutiùs fuissent exercitati. Nec verò omnes habent omnia, quæ quatuor simul gerendis Ordinibus aut congruunt, aut sunt etiam necessaria. Quò lectioni aptiores sunt adolescentuli, eò muneri Acolythorum, Ostiariorum & Exorcistarum minùs idonei. Et contrà qui & ætate & viribus pares sunt laboriosis illis functionibus, ad lectionem plerumque rudes, agrestesque sunt & inepti.

III. Verùm hæc quantumvis manifesta, valent tamen prioribus his tantùm sæculis, quibus minores Ordines verissima erant, & incredibili quadam assiduitate gerenda officia. At posterioribus hisce non ita. Jam enim abiere penè in oblivionem & desuetudinem minorum Ordinum munia; nec Ordines illi ferè jam spectantur, nisi ut dignitates quædam sacræ, ut sanctissima ornamenta, & antiquitatis Ecclesiasticæ veneranda signa: ut vincula quædam, quibus Christi sponsæ & diversis & strictioribus nexibus alligamur; ut professiones quædam sinceræ summæque observantiæ nostræ erga minuscula quæque Ecclesiæ Christi ministeria: denique ut gratiæ & sanctitatis derivationes in eos, qui vel fimbrias, ut ita dicam, attingunt vestium summi cœlorum terrarumque Pontificis. Nam sive à Christo ipso, sive ab Ecclesia, quæ & ipsa Christus est, minores Ordines, aut simul cum Diaconatu, aut seorsim instituti sint: radii profectò quidam sunt, & derivatæ ab æterni illius Pontificis Sacerdotio portiones: unde gratia & sanctitas in eos non solùm manat, qui & suscipiunt, & gerunt; sed & in illos etiam, quamvis non tanta, qui suscipiunt tantùm: dummodo id ea cum veneratione faciant, quæ illi debetur, qui summa ipsamet magnitudo & majestas, qui ex Tertulliano ipsum *Summum Magnum* est; cujus ideo vel participationes minusculæ quodam magnitudinis fastigio supra nos eminent. Renovata denique nuper sunt à Concilio Tridentino Ordinum illorum munia, quare & ibidem seorsim jussi sunt conferri. Infrà suo loco dicam primis quoque sæculis hos quandoque simul omnes uni alicui collatos fuisse, nulla spe, nulla certa voluntate, ut qui susceperant, exercerent; nec tamen dubitatum esse, quin iis quibus conferrentur, aliqua & honoris accessio fieret, & potestatis.

IV. Progrediendum nunc nobis ad ea est, quæ ex Historiis, ex Conciliorum Canonibus, & Pontificum Decretis accersi poterunt præsidia. Permittunt Constitutiones Apostolicæ ad Diaconatum & superiores Ordines evehi Confessorem & Exorcistam, tametsi declarent non Ordine illos aliquo hæc nomina consequutos esse. Quod si nullis susceptis minoribus Ordinibus potuere statim majores susci pi: cui dubium fuerit, quin & potuerint prætermitti, non omnes, sed aliqui, & ita alii aliis omissis suscipi? Cùm verò Græci nec Acolythos nec Janitores in minorum Ordinum numero habuerint, persuasissimum illis certè fuit, & prætermitti posse aliquos, & ordinationi legitimæ omnino non esse necessarios.

V. His obstrepere videri potest Decretum quoddam Sylvestri Papæ in Romano Concilio editum: sed longè aliter res habet. En ejus verba, quibus minorum Ordinum series & successio declaratur: *Si quis desiderat in Ecclesia militare, aut proficere, sit priùs Ostiarius, Lector, Exorcista, per tempora quæ Episcopus constituerit. Deinde Acolythus annis quinque, Subdiaconus annis quinque, Custos Martyrum annis quinque, Diaconus annis quinque, Presbyter annis tribus, &c.* Concilii hujus Acta minùs probantur Criticis, nec tamen omnino abrogari eis potest antiquitatis fides, cùm ante nongentos annos citata fuerint. Ut ut res habeat, non satis expressè jubet hæc Synodus tres inferiores Ordines necessariò superioribus præmittendos; ea forsan res committitur voluntati Episcopi. Ordo Sacristæ, seu Custodis Martyrum supra Subdiaconatum locatur, & inter utrumque quinquennii interstitium præcipitur. Itaque hic Ordo supra Subdiaconatum & supra alios minores tantoperè evectus, cùm abolitus tandem sit; immo cùm non multò post abolitus fuerit, ut liquebit mox ex Epistolis decretalibus aliorum ejusdem ævi Pontificum; hinc invictissimè illud perficitur, minores alios Ordines majoris esse non posse necessitatis. Monui jam, ut reor, hos Martyrum Custodes earum fuisse Sacristas sive Ædituos Ecclesiarum, quæ Martyria dicebantur.

VI. Sed nihil apertius, nihil invictius Decretali Epistola Siricii Papæ, qui edicit, ut qui se à primævæ ætatis flore Clero devovent, statim Lectores ordinentur: *Lectorum debet ministerio sociari:* Epist. 1. c. 9. 10. *ad ætatis annum trigesimum Acolythi fiant & Subdiaconi: Ab accessu adolescentiæ usque ad tricesimum*

ætatis annum Acolythus & Subdiaconus esse debebit. Postea ad Diaconatum promovebuntur : *Post quæ ad Diaconi gradum accedat*. Ex quatuor Ordinibus minoribus duos prætervolat Siricius. Puerulis non confert nisi Lectoris Ordinem, cui uni fungendo pares erant. Quomodo Acolythos fecisset, qui per ætatem, per corporis vires id muneris implere necdum poterant?

Si verò paulò adultiores cupiant sacræ militiæ nomen dare, jubet Pontifex, ut statim post lustrales undas Lectores fiant, vel Exorcistæ, biennio post Acolythi & Subdiaconi, inde post quinquennium ad Diaconatum promovendi: *Statim Lectorum aut Exorcistarum numero societur. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud Acolythus & Subdiaconus fiat; & sic ad Diaconatum provehatur*. Ut ætate provectiores non semper idonei erant lectitandis aut decantandis in Ecclesia Scripturis, optionem illis dat Pontifex, ut Lectores sint, vel Exorcistæ. Sed manifestum est ex quatuor minoribus duos tantùm adeundos Ordines proponi, quos ne eodem quidem tempore vel suscipiant, vel exerceant.

VII. Ea ergo tunc erat Ecclesiæ Romanæ disciplina & consuetudo, ut rursus patebit ex Innocentio I. ubi statuit quibus gradibus & quàm longo tyrocinio veniendum sit ad Ordines sacros. *Nec citò quilibet Lector, citò Acolythus, citò Diaconus, citò Sacerdos fiat. Quia in minoribus Officiis si diu perdurent, & vita eorum pariter & obsequia comprobantur*. Ubi vides ex minoribus Ordinibus duos tantùm imponi, & eosdem prorsus quos suprà, sed ea certè lege, ut in iis diutissimè probentur, qui celsioribus dignitatibus postea ordinandi erunt. *In minoribus Officiis si diu perdurent*. De temporis interstitiis nihil decernit Innocentius, quia vigebat adhuc Decretum Siricii, quem ipse non longo sequebatur proximus intervallo. Quanquam alioqui longè satius ac tutius fuit in Officiis Exorcistæ, Acolythi & Subdiaconi per annos septem eos habere, qui adulta jam ætate Diaconi vellent fieri, quod fecit Siricius: quàm si breviori spatio hos omnes & alios præterea duos Ordines celerrimè percurrissent. Ne te ergo moveat, quòd in his qui ab infantia Lectores fiunt, duo prætermittuntur minores Ordines; cùm eorum ad tricesimum usque annum, quo demum Diaconi ordinabantur, diligens & longa satis esset probatio.

Epist. 4. c. 5.

VIII. Jam suprà, ni fallor, ita sanxit Gelasius, ut si ordinandus sit Monachus, criminis purus integerque vitæ, *continuò Lector, vel Notarius, vel certè Defensor effectus, post tres menses existat Acolythus, mense sexto Subdiaconus, &c.* Ubi perspicis prætereri Ordinem Exorcistarum & Ostiariorum. Perspicis & optionem dari, ut suscipiat quis officium sive Ordinem Lectorum, Notariorum, vel Defensorum. Nec Siricius, nec Innocentius, nec Gelasius Acolythorum Ordinem prætereunt: officium Ostiariorum omnes prætereunt. Conjicies inde, si voles, id munus jam tum laicis cœpisse delegari.

Epist. 9.

IX. Videtur quidem id velle Zosimus, ut ad unum omnes suscipiantur minores Ordines: *Adsuescat in Domini Castris, in Lectorum primitùs gradu divini rudimenta servitii: nec illi vile sit Exorcistam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri*. Sed præterquam quòd & hic Pontifex Ostiariorum Ordinem præteriit, ne absolutè quidem præcipit, ut singuli Ordines cæteri decurrantur; unum decernit, ut Episcopi imperio omnes obsequantur, & antiquis Ecclesiæ regulis, à quibus rem omnem statuit pendere. *Nec hoc saltu, sed statutis Majorum ordinatione temporibus*. Atqui quæ hactenus laudata sunt à nobis Pontificum Decreta, illum præcipitem damnant *saltum*, qui fit non omissione inferioris alicujus Ordinis, sed non decursis longis illis temporum intervallis, quæ præscripsere Canones, ut expiandis roborandisque animis necessaria, sive interim unum quis, sive duos, sive plures suscipiat exerceatque tamdiu minores Ordines.

Epist. 1.

X. Non est ergo, quòd quis reprehendat celebertimum illum Archidiaconum, de quo Sidonius Apollinaris, qui solo Lectoris rudimento ad Archidiaconatum pervenerat, ex quo & ad Cabilonensem Episcopatum tandem conscendit. Inter Lectorem enim & Archidiaconum longa interfuit, etsi non Ordinum fortassis, at certè temporum, laborumque, & virtutum series. En verba Sidonii : *Lector hic primùm, sic minister Altaris, idque ab infantia. Post laborum temporumque processu Archidiaconus*. Istud est certè non insilire, non ferri impetu, sed lentè, sed moderatè, sed sapienter & religiosè ad majora progredi. Tum dici cœpta est Ordinatio per saltum fieri ex omissione alicujus Ordinis, cùm ejusmodi Ordines non jam officia quædam vera ac diuturna, sed meri fuere, ac sine ulla functione honores. Si quis diutissimè & per complures annos Lector aut Acolythus fuerat, non illi crimini vertebatur, quòd præterito Exorcistæ vel Ostiarii Ordine ad Subdiaconatum veniisset. At postquam minores ita habiti sunt Ordines, ut ceremoniæ quædam sacræ, religioni fuit quemquam eorum prætermitti. Eadem quippe venerationis & observantiæ ratio ex æquo omnes amplectitur. Vix ac nec vix exerceri omnes poterant, ideoque nec omnes ab omnibus suscipiebantur, cùm mos erat non suscipi, nisi ut exercerentur. At ubi suscipi jam consuetudo viget, non tam ut exerceantur, quàm ut ea qua decet observantia & religione colantur, utque sanctitatis aliquid inde aspergatur: tum omnes omnino ab omnibus suscipi necesse est, quia communis omnibus ea religio est communisque lex Ecclesiasticæ disciplinæ, quæ quovis ævo, ut Ecclesia ipsa, sancta & Apostolica est.

L. 4. Ep. 25.

XI. Narrat Severus Sulpitius B. Hilarium Pictaviensem Episcopum voluisse statim B. Martino, qui Turonensis postea fuit Archiepiscopus, tum laicus adhuc erat, Diaconatum conferre: at cùm ejus à tantæ dignitatis culmine alienationem vincere non potuisset, Exorcistam illum ordinasse; nec enim ambigebat assensurum Martinum ei Ordinationi, quæ injuriosa videri potuisset, & quæ deprimebat illum, specie extollendi. *Tentavit Hilarius impositò Diaconi officio, sibi eum arctiùs implicare, & ministerio vincire divino. Sed cùm sæpissimè restitisset, indignum se esse vociferans, intellexit vir altioris ingenii, hoc eum modo constringi, si id ei officii imponeret, in quo quidam locus injuriæ videretur. Itaque Exorcistam eum esse præcepit. Quam ille ordinationem ne despexisse tanquam humiliorem videretur, non repudiavit*. Vel hoc uno exemplo invictissimè demonstratur, si per Martinum licuisset, B. Hilarium ei statim Diaconatum collaturum fuisse, præteritis Ordinibus omnibus prælustribus: nec juris tum canonici, & consuetudinum Ecclesiæ receptissimarum vel imperitum esse potuisse Hilarium, vel incuriosum. Denique unum Exorcistæ Ordinem suscepit ex minoribus Ordinibus Martinus, & ita ad majores gradum sibi struxit. Quod autem quendam locum injuriæ auguratur in eo Severus fuisse, quòd Exorcista creatus sit Martinus, id eò pertinere arbitror, quòd usitatum esset, si qui viri accederent meritis & pietate quadam singulari spectabiles, ut illis omissis inferioribus gradibus accelerata ordinatione statim Diaconatus conferretur. Ita rem habere manifestum est, & ex verbis ipsis Severi, & ex facto, saltem ex conatu Hilarii. Neque enim quod præter Canones & præter usum esset, vel tentasset, vel conatus esset Hilarius.

L. de vita B. Martini.

XII. Quæ toto hoc Capite dicta sunt, & scriptis passim & exemplo ipse suo docebit Ambrosius. Rem egregiè & pro summa sua suavissimaque eloquentia pertractavit libro primo de Officiis, ubi declarat non omnes æquè idoneos & à natura instructos esse ad obeunda omnia minorum Ordinum ministeria;

steria; non esse singulos nisi iis muneribus Ordinibusque onerandos, quibus pares sunt; cùm non hi tantùm honores sint, quibus illustrentur, sed officia, quibus gnaviter fungi debeant: *Alius distinguendæ lectioni aptior, alius Psalmo gratior, alius exorcizandis qui malo laborant spiritu, solicitior; alius sacrario opportunior habetur. Hæc omnia spectet Sacerdos, & quid cuique congruat, id officii deputet. Quo etenim unumquemque suum ducit ingenium, aut quod officium docet, id majore implet gratia.* L. 1. c. 44.

XIII. Ab exemplis allatis duo collige, præcepto Ambrosii maximè consentanea. 1. Pro ejus qui gesturus erat natura & ingenio, hunc vel illum è minoribus Ordinem esse collatum. Ita Martinum Exorcistam fecit Hilarius, quem jam propter ætatem lectioni minùs aptum putabat. 2. Id ipsos statuisse secum Episcopos, quosdam esse tanta interdum jam & sapientia, & virtute tam spectata, ut ad sacros statim Ordines illos propelli expediat. Hinc Diaconum ordinare statim percupiebat Hilarius Martinum, etsi laicum adhuc. Id omnibus in eumdem modum persuasissimum erat; & hæc una Martino fuit causa, non repudiandi Exorcistarum Ordinis, quòd, ut erat tunc hominum opinio, eo dejici videretur potiùs quàm honestari.

XIV. Finem faciet Ambrosius ipse, de quo Paulinus in ejus vita narrat, octo dierum spatio eum & Baptismo tinctum fuisse, & Ordinibus omnibus initiatum. *Baptizatus itaque fertur omnia Ecclesiastica Officia implesse, atque octava die Episcopus ordinatus est.* Divinandum supereſt, quo nos onere levare potuisset Paulinus, quos Ordines acceperit Ambrosius intra sex dies, qui intra Baptismum & consecrationem Episcopalem ejus efflinxerunt. Illud omnium certissimum est, Diaconatu & Presbyteratu eum tunc initiatum fuisse. Cùm enim & primarii, & omnium maximè necessarii sint Ordines hi duo, nisi eos & suscepisset & exercuisset Ambrosius, non esset dictum à Paulino, *omnia illum Officia Ecclesiastica implesse*. Quod ad alios autem spectat Ordines, quæ hìc prolatæ sunt Epistolæ Romanorum Pontificum Decretales, eæ testatum faciunt moris fuisse, ut à Lectorum Ordine initium duceretur, Lectores ad Exorcistarum, hos deinde ad Acolythorum munera venisse, & ita sterni solitum iter ad Subdiaconatum. At hæc omnia & hoc ordine impleviſſe Ambrosium si dicas, profectò divines.

XV. Quod autem in sanctissimo viro & Ecclesiæ Episcopo maximè singulare est, minores quidem aliquos suscepit ille Ordines, non suscepit tamen ut exerceret. Neque enim id exerceri dixeris, quod semel & iterum exercetur. Religiosè quidem, at perfunctoriè tamen exercentur, cum semel & iterum tantùm exercentur: sicut religiosum, sed penè perfunctorium est recepisse, si non receperis, ut exerceas. Constantissima olim ea erat Ecclesiæ sententia & voluntas, ut diutiùs obirentur, & interimà terrenis fœcibus & affectibus emacularetur anima, antequam cœlestis & immaculati Agni sacrificio quisquam admoveretur. Quanquam autem à veti non recedat similitudine, susceptos fuisse ab Ambrosio intra octo dies illos minores etiam Ordines, semper ipse tamen & tunc & posteà Neophytis annumeratus est. Unde rursus colliges, non tam susceptione, quàm diutina Ordinum exercitatione opus fuisse tunc, ut ne quis per saltum promotus, & ne Neophytus censeretur. Certè prætermissi minorum Ordinum exercitii exemplum & antiquum & nobile in Ambrosio spectatur: utinam nec spectatum èsset unquam, vel usurpatum, nisi in ejusmodi, qui Ambrosii simillimi essent.

CAPUT XXXVI. P. I. l. 1, c. 29.

De interstitiis & majorum nonnullorum Ordinum omissione per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Rerum istarum inter se connexio.

II. Statuit Concilium Sardicense servanda necessario interstitia, & è majoribus Ordinibus nullum prætermittendum.

III. Quàm longa interstitia.

IV. A Siricio certa præfiniuntur adolescentioribus.

V. Certa & his, qui majori essent ætate.

VI. Certa Monachis, quæ tamen breviora.

VII. Interstitia eadem confirmat Zosimus.

VIII. Veniam fecere nonnunquam tunc Pontifices, è minoribus Ordinibus aliquos prætervolari, de interstitiis nihil remisere.

IX. Primus remisit aliquid Gelasius, ita extorquente temporum difficultate, & multa tamen adhibita cautione.

X. Quid & quantum remiserit.

XI. Servata in Oriente interstitia. An collatus sit aliquando sine Diaconatu Presbyteratus, an sine Presbyteratu Episcopatus.

XII. Damnatur Ischyras, quòd antequam esse Presbyter, Episcopus esset ordinatus.

XIII. Sanctus Basilius antè Diaconus ordinatus, quàm Presbyter.

XIV. Afferuntur exempla varia eorum, quos sine suscepto Diaconatu factos esse Presbyteros malè suspicantur.

XV. Probatur exemplis, antè ab iis fuisse susceptum Diaconatum.

XVI. De ordinatione Gregorii Thaumaturgi absentis.

XVII. Respondetur allatis Episcoporum aliorum exemplis, non præmisso Presbyteratu ordinatorum.

XVIII. An omnes Ordines Christus ipse gesserit.

XIX. In Ecclesia Latina nonnisi Diaconis Presbyteratus, Presbyteris Episcopatus collatus est. Diluuntur objecta.

XX. Argumenta nova ex Photio.

I. TAnta est superiorem inter & istam quæstionem connexio, ut expediri illa non potuerit, quin & hæc saltem delibaretur, quam tertio loco proposueram, & ab ea velut consectaneam pendere dixeram, quæ ad simplicis Tonsuræ Clericos pertineret. Duo sunt autem nobis hic nunc expendenda. 1. Quæ statuta fuerint Canonicis regulis inter Ordines, sive Majores, sive Minores interstitia. 2. An prætermissi aliquando sint majorum Ordinum aliqui, ordinatis vel sine Diaconatu Presbyteris, vel Episcopis sine Presbyteratu.

II. Rem definisse Sardicensis videtur Synodus, ubi constituit, ut ne Episcopus inauguratur quis, nisi antè Lectoris, & Diaconi, Presbyterique perfunctus Officio, lentisque & modestis incrementis viam sibi struxerit ad summum hunc apicem. *Ut non priùs ordinetur Episcopus, nisi antè & Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfunctus; & ita per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen Episcopatus.* Mihi certè visa est illa particula *aut*, idem valere ac conjunctio *&*, qui creberrimus fuit quorundam temporum usus. Id manifestum est ex textu Græco ejusdem Canonis, ubi quæ particula conjunctiva ἢ Lectori subjunxerat Diaconum, Diacono Presbyterum subjunxit. ἢ ἀναγνώστου, ἢ διακόνου, ἢ πρεσβυτέρου. Ridiculum enim fuerit, quo Canone statuitur, ut per gradus ad Episcopatum ascendas, eo præcipuum & maximè necessarium gradum auferri, vel concuti, Presbyteratum. Si verò adversùs Ischyram, quem Ariani, etsi Presbyter non esset, Episcopum fecerant, Canon iste conditus est, ut non temerè pleri- Can. 13. Can. 20.

plerique augurantur; neceſſe prorſus fuit illud diſertè exprimi, non poſſe niſi ex Presbytero Epiſcopum creari.

III. Conſtat ergo eo Canone decidi propoſitæ hìc quæſtionis capita duo. Nam & religiosè obſervari interſtitia ſtatuit, & Presbyteratum nonniſi à Diacono, Epiſcopatum à Presbytero ſuſcipi oportere. Non definitur hìc quidem interſtitiorum tempus, ſed nonniſi prolixum eſſe debere innuitur, ut cujuſque diu probetur fides, modeſtia, virtus denique omnis Epiſcopo conſentanea. *Poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt utique longum tempus, probari qua fide ſit, quave modeſtia, qua gravitate & verecundia.* In majoribus præſertim Ordinibus neceſſaria ſunt interſtitia, quòd ab his maximè Neophytos arceat Apoſtolus. *Conveniens non eſt, nec ratio vel diſciplina patitur, ut temerè & leviter ordinetur, aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui Neophytus eſt.* At nonniſi prolixioribus rudimentis in minoribus antè Ordinibus vitatur Neophytorum reprehenſio. *Hi quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita fuerint comprobata.*

Epiſt. 1. c. 9.

IV. Siricius Papa paulò accuratiùs præfinit tempora interſtitiorum, etſi nonniſi quæ tunc viguerit conſuetudo declarat, quam ut pervagatam & exploratam omnibus Concilium Sardicenſe ſuppoſuit. Vult porrò Siricius, ut tenelli pueri & à Baptiſmo recentes, incunctanter Lectores fiant: *Quicumque ſe Eccleſiæ vovit obſequiis, ab infantia, ante pubertatis annos baptizari, & Lectorum debet miniſterio ſociari.* A pubertate ad trigeſimum ætatis annum, ſeu ducant uxores Clerici, ſeu cœlibes perſtare malint, jubet eos Acolythorum & Subdiaconorum Ordinibus, & initiari, & fungi: *Qui ab acceſſu adoleſcentiæ uſque ad triceſimum ætatis annum, una uxore contentus, &c. Acolythus & Subdiaconus eſſe debebit.* Ex Imperio Siricii obeundus eſt Lectorum Ordo ab infantia ad pubertatem, Acolythorum verò & Subdiaconorum à pubertate ad annum ætatis trigeſimum. Qui viginti admodum ſunt anni, tyrocinio ante Diaconatum obeundo dicati. Inter Diaconatum verò & Presbyteratum interſtitii quinquennium eſt: *Poſt quæ ad Diaconi gradum accedat, ubi ſi ultra quinque annos laudabiliter miniſtrarit, congruè Presbyterium conſequetur.* Annorum viginti quinque rudimenta, Presbyteratui præluſa, non ſatis ad Epiſcopatum præparaſſent aptaſſentque quenquam, niſi & decennii adhuc interſtitium indiceretur, ut Presbyter ejuſmodi ad Epiſcopatum promoveretur. *Exinde poſt decennium Epiſcopalem Cathedram poterit adipiſci; ſi tamen per hæc tempora integritas fidei ac vita ejus fuerit approbata.*

V. Tam diuturno expoliebantur tyrocinio, qui ſeà primæva ætate Clero mancipaſſent. Qui verò adulta jam ætate ad Clerum ſe conferebant, non ab iis poterant vel expectari triginta quinque annorum rudimenta. Itaque multò indulgentiùs cum illis agit Pontifex, contentus, ut biennio inter Lectores, vel Exorciſtas ſtipendia faciant: *Qui verò jam ætate grandævus, &c. Eo quo baptizatur tempore, ſtatim Lectorum, aut Exorciſtarum numero ſocietur.* Quinquennium poſtea impendere jubentur explendis Acolythorum & Subdiaconorum curriculis: *Expleto biennio, per quinquennium aliud Acolythus & Subdiaconatus fiat, & ſic ad Diaconatum provehatur.* Septennium ergo ab adultis expleri antè jubebatur in hoc ſacræ militiæ tyrocinio, quàm Diaconorum albo inſcriberentur. Et id totum ex indulgentia temperatum erat.

Cap. 10.

VI. Scilicet id etiam promerebatur probata in Monaſterio ſanctitas, ut mitigaretur Canonum auſteritas, & interſtitiorum tempora minuerentur. Nec tamen multùm indulget Siricius. Statuit enim ut Monachis inferiores Ordines diſpenſentur ante trigeſimum ætatis annum. Tunc Diaconatum eis conferri, poſteà & Presbyteratum; at inter Diaconatum & Presbyteratum quinque, inter Presbyteratum & Epiſcopatum decem annotum interſtitia inexorabiliter ſervari mandat. *Ita ut qui intra triceſimum ætatis annum ſunt digni, in minoribus per gradus ſingulos creſcente tempore promoveantur Ordinibus, & ſic ad Diaconatus, vel Presbyterii inſignia, maturæ ætatis conſecratione perveniant. Nec ſtatim ſaltu ad Epiſcopatus culmen aſcendant, niſi in his eadem, quæ ſingulis dignitatibus ſuperiùs præfiximus, tempora fuerint cuſtodita.* His certè, & his maximè verbis, *maturæ ætatis conſecratione*, illud, opinor, inſinuatur, connexa hæc eſſe cum annalibus Eccleſiæ legibus, ſeu cum Canonibus, qui qua ætate ad quemque admitti poſſent Ordinem præfigebant. At non fiebant Diaconi, niſi qui annum ætatis trigeſimum attigiſſent; non Presbyteri, niſi qui trigeſimum quintum; non Epiſcopi, niſi qui quadrageſimum quintum. Porrò hinc exiſtit aliud documentum ejus rei, quæ inculcata jam ſæpiùs eſt, tum *per ſaltum* dici ſolitas Ordinationes eas, quæ fierent, non emenſis longis omnibus his ſingulorum Ordinum interſtitiis.

Cap. 13.

VII. Neque verò minùs vehementer Zoſimus jubet, viam hanc uſque adeò lubricam & periculoſam lentè & modeſtè decurri. Hæret ille prædeceſſorum ſuorum Decretis, & ita diſpenſari jubet omnia, ut ad Presbyteratum non accedant, niſi jam adventante ſenectute, cùm vel nomen ipſum Presbyterorum illud conteſtetur, hos eſſe Seniores, hos Senatores, hunc Senatum Eccleſiæ. *Nec vile ſit Exorciſtam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconatum per Ordinem fieri; nec hoc ſaltu, ſed ſtatutis Majorum ordinatione temporibus. Jam verò ad Presbyteris faſtigium talis accedat, & nomen ætas impleat.* Idem ibidem teſtificatur Pontifex, omnium caput & cauſam malorum in hujuſmodi rebus in Epiſcoporum ambitionem refundi debere. Augendi Cleri quiſque ſui immoderata cupiditate, & amplificandæ Diœceſeos, Ordines obviis quibuſque conferebat, ea facilitate quæ & accipientibus exitio & dantibus ex æquo eſſet. Nuſquam enim Diſciplinæ vigor magis neceſſarius; nulla re quàm ſuperflua multitudine, & Clericorum vileſcit dignitas & Presbyterorum. Rarum ſit neceſſe eſt, quod in pretio voles eſſe. *Facit hoc nimia remiſſio Conſacerdotum noſtrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant, ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri, &c. Parochias extendi cupiunt. Quibus aliud præſtare non poſſunt, divinos honores largiuntur; quod oportet diſtricti ſemper eſſe judicii. Rarum eſt enim, omne quod magnum eſt.* Sanctiſſimis his placitis regebantur Eccleſiæ Ordinationes. Autoritas & rigor cordi eſſe debet, ut interſtitiis nihil decerpatur. *Oportet diſtricti ſemper eſſe judicii.* Infigendum animo ante omnia illud eſt, dum augetur numerus, pretium decreſcere Clericorum, & reverentiam: *Rarum, omne quod magnum eſt.* Illa tum multorum Ordinum, aliorum aliis ſuccedentium, percurrenda ſeries, & ſtata inter ſingulorum ſuſceptionem intervalla temporum, apertè indicant id Eccleſiam voluiſſe, ut ad eos & difficilis eſſet aditus, & lentus tarduſque progreſſus. Ideo & ita ſancit hìc Pontifex: ubi ſe qui rudis adhuc & infans Eccleſiæ addixerit, Lectoris obeat munus uſque ad annum ætatis vigeſimum; ſi paulò adultior, ſtatim à Baptiſmo quinquennium terat in Lectoris, vel Exorciſtæ ſtadio; quadriennium inter Acolythos & Subdiaconos militet: tum Diaconi Ordinem aſſecutus, & eo per quinquennium perfunctus, ita demum Presbyteratui, vel Epiſcopatui idoneus cenſebitur. *Si ab infantia Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, inter Lectores uſque ad viceſimum ætatis annum continuata obſervatione perduret. Si major jam & grandævus acceſſerit, ita tamen ut poſt Baptiſmum ſtatim ſe divinæ militiæ deſideret mancipari, ſive inter Lectores, ſive inter Exorciſtas quinquennio teneatur. Exinde Acolythus vel Subdiaconus quatuor annis, & ſic ad benedictio-*

Epiſt. 1.

nedictionem Diaconatus accedat, in quo Ordine quinque annis hærere debebit.

VIII. Videntur hi sanè Pontifices minores Ordines digerere in duas classes, in quarum prima Lectores sint & Exorcistæ, Acolythi autem & Subdiaconi in secunda, ne facta quidem mentione Ostiariorum, at Subdiaconatu semper inter minores Ordines recensito. Adeò non minores volunt simul conferri omnes, ut ne ad secundam quidem eorum classem aditum patefaciant, nisi diu probatis in prima. Denique optionem ferè faciunt, ut alterum tantùm quisque suscipiat Ordinem cujusque classis: propterea quòd non qui horum Ordinum aliquem prætermiserit, ille quopiam se obstrinxerit piaculo, & irregularitati innexuerit: sed qui interstitia vel omiserit, vel decurtaverit, in hunc & Canones & Pontifices excandescunt. Hi tunc erant mores, hæ leges. In promptu est ratio. Nec enim magni interest ad animi exuenda vitia, parandasque virtutes, ut singulis in Ordinibus minoribus singula decurrantur interstitia; sed illud permagni refert, ut ne quid minuatur de toto temporis illo intervallo, quod huic tyrocinio Canones dicaverunt, sive in unius, sive in plurium Ordinum exercendo ministerio conteratur. Et sanè jam Ostiariorum statio & munus expuncta fuerant. Exorcistarum functiones erant, id facilè conjicitur, rariores.

Epist. 2. c. 3. IX. Scripsit Cælestinus Papa ad Episcopos Galliarum Epistolas vehementes & aculeatas de Interstitiorum observatione. De tanta severitate primus omnium remisit aliquid Gelasius Papa, sed incumbente inexorabili necessitate, & cum ea cautione, ut & mens Canonum, & antecessorum ejus austeritas in ipsa ejus indulgentia radiare videatur. Testatur enim non detrahi aliquid canonicis interstitiis, nisi ut serviatur necessitati complurium Ecclesiarum, quæ sacris Ministris erant prorsus destitutæ: *Ecclesiis quæ cunctis sunt privatæ Ministris, vel sufficientibus usque adeo dispoliatæ servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus divina munera supplere non valeant.* Revocatum iri declarat, quod extorsit necessitas consulendi desolatis Ecclesiis, statim atque Ecclesiæ illæ ita recreatæ respirare cœperint: Canonesque suo vigori statim restituendos: *Priscis pro sui reverentia monentibus constitutis, quæ ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri.* Denique ita affirmat, non novas à se leges condi, aut antiquas antiquari, sed veniam earum semel ex necessitate fieri, reliquis Ecclesiis à Canonum rigore nec tantillum deflexuris: & his ipsis ut primùm necessitas hæc imminens effluxerit, in pristinæ disciplinæ formam redituris. *Quæ eatenus indulgenda credidimus, ut illis Ecclesiis quæ infestatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renoventur. Quatenus his Deo propitio restitutis, in Ecclesiasticis gradibus subrogandi Canonum paternorum vetus forma servetur: nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentibus defectus remedio providetur, non adversùs scita Majorum nova lege proponitur: cæteris Ecclesiis ab hac occasione cessantibus: quas non simili clade vastatas, pristinam faciendis Ordinationibus convenit tenere sententiam.*

X. His sapientissimis cautionibus præmissis, annuit Pontifex, ut cum Monachis de interstitiorum parte maxima dispensetur, dum trimestre stadium decurrant in Lectoris, vel Notarii, vel Defensoris officio; trimestre aliud in Acolythi, tantundem in Subdiaconi, tantundem denique in Diaconi, ita ut vertente anno Presbyteri ordinentur: *Nono mense* Epist. 3. *Diaconus, completoque anno fit Presbyter.* Præter urgentem Ecclesiarum Ministris orbatarum necessitatem, illud ponderabat Gelasius, Monastici instituti labores diuturnos instar habere posse canonicorum inter Ordines interstitiorum. *Cui tamen quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propositi sponte suscepta doceatur præstitisse devotio.* Quasi diceret, arreptis ad Ordines sacros nonnisi pietate præstantioribus Monachis, luculentam ab eis suppeditari compensationem interstitiorum, quæ provida hæc dispensatio relaxabat. Inde est quòd ad laicos eandem indulgentiam exporrigens Pontifex, requirit, ut spectatæ tantùm sapientiæ & virtutis deligantur: qui eam jam adepti sint vitæ morumque sanctitatem, ad quam per interstitia anhelatur. *Tantò magis quod sacris aptum possit esse servitiis, in eorum quærendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur: ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit.* Requirit denuo, ut non annuo tantùm spatio, sicut Monachi: sed semestri etiam ultra annum probentur laici antequam Presbyteratu initientur, cùm discriminis aliquid interponi debeat laicis sæcularem vitam hactenus agitantibus, & Monachis qui sæculi delicias jamdiu repudiarint. *Quorum promotionibus super anni metas sex menses nihilominus subrogamus: quoniam distare convenit inter personam divino cultui deditam, & de laicorum conversatione venientem.*

XI. Idonea documenta suppetunt, ut hanc interstitiorum legem in Oriente etiam credamus valuisse. Theodorus quippe Diaconus Alexandrinus in eo libello supplici, quem Calchedonensi Concilio obtulit, ita contestabatur, se postquam in Alexandrina Ecclesia Clericatum assecutus esset; annis quindecim in eadem militasse, hac videlicet spe fretum, ut ad superiorem gradum aliquem vocaretur: *Quindecim annos in eodem Clero permansi, sperans & majorem honorem mereri.* Asserit Gregorius Nazianzenus, Athanasium nonnisi susceptis antè Ordinibus omnibus, his velut gradibus quibusdam ad Episcopatum venisse. Notum est Basilium Lectorem fuisse. Chrysostomum verò Lectorem antè & Diaconum, quam Episcopum. Quoniam autem opinati sunt quidam, Basilium non suscepto Diaconatu factum esse confestim Presbyterum: paulò diligentiùs ea quæstio executienda est in præsentiarum, cùm & alia obtrudantur exempla, non Diaconatus tantùm ante Presbyteratum prætermissi, sed & Presbyteratus ante Episcopalem inaugurationem. Cùm ejusmodi sint Ecclesiæ Græcæ exempla, quæ plus facessant negotii, & incautis imponant faciliùs, ab horum elucidatione initium ducemus.

Conc. Calchedon. Act. 3.

Naz. Orat. in laudem Athan.

XII. Ecclesiæ Græcæ & Orientali imputari posset Concilium Sardicense, cùm Orientem denique omnem Canones ejus pervaserint, & versione maximè Græca ejus Canonum patuerit nobis suprà ineluctabilis necessitas, non aliter ad Episcopatum quàm per Diaconatus & Presbyteratus sacram militiam progrediendi. Editus est hic potissimùm Canon adversùs Ischyram, illum infamia calumniarum Athanasio ingestarum tantoperè nobilitatum, cui & ingesto Episcopatu, etsi Presbyter non fuisset, Ariani authoritatem conciliare se posse speraverunt. Professus est Athanasius id eos præter leges omnes Ecclesiæ sanctissimas molitos esse: & ludificatoria ordinatione in fumos dissipata, tam non esse Episcopum Ischyram, quàm nec Presbyterum. *Hominem, qui ne Presbyter quidem erat, præter Majorum traditionem, Episcopum scilicet appellaverunt: non quidem ignari, ne quidem ipsi, quàm hoc absurdum esset, sed promissis redemptæ calumniæ adacti, etiam illud sustinendum putaverunt, &c. Inane ille nomen Episcopi detinet, &c.*

Athan. Apol. 2. Theod. l. 2. c. 8. Socrat. l. 1. c. 20.

Epistola Synodalis Concilii Sardicensis, quam Historiæ suæ intexuit Theodoretus, idem contestatur de irrita inauguratione ejus Episcopi, qui Presbyter nunquam fuisset. Nec negari potest impium illum Timotheum, qui immanissimè contrucidato B. Proterio Sedis Alexandrinæ Pontifice, illam invasit Ecclesiam, Episcopum ordinatum fuisse, cùm Presbyteratu donatus numquam fuisset. At ea cum primis in medium prolata est ratio ab

Epi-

Episcopis Concilii in Ægypto celebrati, à quibus exauthoratus fuit. *Episcopus sine manus impositione existens, sed neque priorem habens Presbyteratus ordinem.* Non usque adeò exhorruissent sancti Patres Synodique hanc audaciam, nisi exploratissimum omnibus fuisset, absolutissimè necessarium esse, ut Presbyter antè quis quàm Episcopus ordinetur. Retulit Theodoretus Epistolam synodalem Concilii Illyricani ad Ecclesias Asiæ, ubi expressè definitur non esse eligendos Episcopos nisi ex Presbyteris, nec Presbyteros Diaconosque nisi ex Clericis. Scripsit Hieronymus intaminatam illam viguisse in Ecclesia Alexandrina consuetudinem à Marco usque ad Heraclam & Dionysium, ut Presbyterum unum de suo collegio Episcopum sibi constituerent.

Conc. Calch. Par. 3. c. 22.

L. 4. c. 8.

Epist. 85.

XIII. Si non meminit Nazianzenus, nisi de Basilio Lectore, Presbytero & Episcopo, non inde tamen illud assequeris, ut Diaconus nunquam fuerit. Commemorat Socrates ejus in Diaconum ordinationem. Ejus momenti res ista est, ut solo Nazianzeni silentio adversùs statas Ecclesiæ leges nequaquam abuti liceat. Potest Nazianzenus Diaconatum Basilii præteriisse, quòd brevissimo tempore eo perfectus sit; vel quòd unà & Diaconatum & Presbyteratum acceperit, sicut de Ambrosio suprà narratum est, intra pauciissimos dies, & Episcopatum, & cæteros Ordines ab eo susceptos. Progressus spectabilium quoque virorum, & meritis ac virtutibus ampliissimorum, is erat, ut ex Lectoribus, seu ex minoribus Ordinibus ad Diaconatum promoverentur. Ita referente Palladio Chrysostomus post lustrales Baptismi undas, statim Lector ordinatus, inde sex annos in solitudinis pio recessu emensus, & Antiochiam redux, à Meletio Diaconus ordinatus est. Idem de Constantio quodam perhibet idem Palladius, qui ab infantia Lector, posteà Diaconus fuit. Allucinatus quidem est Socrates, cùm ait Basilium, quem Meletius Diaconum ordinavit, & qui posteà Cæsareæ in Cappadocia Episcopus fuit, illum fuisse Basilium amicitiâ & consuetudine Chrysostomi notissimum. Sed ejus allucinatio eo in uno versatur, quòd Chrysostomi amicum non secernit ab Episcopo Cæsariensi. Duo certissimè diversique Basilii sunt: at Diaconatus à Meletio collatus utriquę congruere & aptari potest, nec ex temporum ratione pressiùs pensitata conflictatio ulla nascetur. Tanti est autem, ne ad Presbyteratum nisi per Diaconatus functiones venerit Basilius, ut meritò retorquendus eò sit Socrates, si citra vim id patiantur ejus verba. At non semel placuit Socrati suffragari Basilii Diaconatui. De eo expressiùs etiam alibi verba facit, ubi post pugnas victoriasque enarratas Basilii & Nazianzeni in Arianos, hæc denique subjicit: *Ac Basilius quidem primùm à Meletio Anthiochenæ urbis Episcopo ad officium Diaconi promotus, inde ad patriæ suæ, Cæsareæ scilicet Capadociæ Episcopatum evectus, Ecclesiarum curam suscepit.* Ad Basilium Magnum hæc verba spectant, nec possunt ad amicum Chrysostomi detorqueri. Itaque Basilius eo ritu Ordines contulit, quo receperat, & in Monasterium profectus, ut Monachum sanctitatis fama conspicuum raperet ad Presbyteratum, antè illi contulit Diaconi munus.

Pall. in vita Chrys. c. 5.

L. 6. c. 3.

L. 4. c. 26.

Doroth. Doctrina 1. Coteler. Monu. Eccl. Græcæ. p. 402. Hist. Relig. c. 13.

XIV. Theodoreto siqua fides in Historia Religiosa, Flavianus Episcopus Antiochenus, audita Solitarii Macedonii incredibili quadam sanctitate, accersiit eum Antiochiam, tanquam necesse esset, ut accusationes quasdam sibi impactas dilueret. Tum jussit illum sacræ interesse synaxi, in qua dum Mysteria celebrarentur, illum rei totius ignarum, Presbyterum consecravit. Ille re cognita ab iis qui aderant, immenso dolore percitus, suique impotens, convitiis omnes impetit, Episcopum ipsum baculo percutere nititur, & vi doloris obrutus eremum repetit. Cùm Dominica sequenti die urgerent sui, ut divinis adesse vellet Mysteriis, obnixè reluctatus est, interrogans, an rursus vellent ipsum Presbyterum ordinare. Authore eodem ibidem Theodoreto, cùm prædixisset Acepsimas sanctitatis laude, & ipse celeberrimus, post quinquaginta dies suo se fato obiturum, adproperavit loci illius Episcopus, ut eum Presbyterum ordinaret. Ille constanter negavit se assensurum unquam fuisse, nisi gnarus esset, appetere diem, quo tam arduo & tam reformidando munere absolveretur. Presbyteratu initiatus, statim vivere desiit. Ea sunt exempla Ordinum ita collatorum, ut nec spes esset ulla, fore ut eorum aliquando functiones obirentur. Erit quod magis stupeas in incluși Monachi Salamanis narratione. Erat illa cellula sine porta, sine fenestra ulla, muro cincta undique, ubi vitam agebat durissimam. Vicinæ urbis Episcopus perfodi murum jussit, & per apertum murum manus illi imponens, Presbyterum ordinavit. Cùm verò deinde verbum ab eo nullum elicere potuisset, occluso muro domum est reversus: possem & illud addere Abrahami Anachoretæ, quem *educens de cellula Episcopus, in civitatem introduxit, ibique per impositionem manuum Presbyter ordinatus est;* statim Parochialis Ecclesiæ regimine oneratus. Origenes adhuc laicus, cùm per Palæstinam iter haberet, ab Episcopis Palæstinæ, teste Eusebio, Presbyter ordinatus est.

προβάλλεσθαι πρεσβύτερον.

Ibi. c. 15. 19.

Orat. 20.

Vitæ P. Rosvei disp. 136.

XV. Verùm hæc licèt ad suadendum valeant multùm, nihil tamen habent, quod cogat, aut assensum extorqueat. Nam ne in uno quidem horum conceptis verbis omissus esse dicitur Diaconatus. Credibile ergo est, idque tutius, diversa in Missæ parte, quæ ei rei destinata est, Diaconatum primò, deinde Presbyteratum solitum fuisse conferri: solius autem Presbyteratus Scriptores meminisse, propterea quòd notum esset omnibus, nonnisi Diaconatu, tanquam gradu aliquo, eò posse perveniri. Ad hoc facit exemplum Epiphanii, qui Pappo Episcopo professus Clericum se nondum esse, ab eo nihilo seciùs unius in celebratione Missæ Diaconus simul, & Presbyter, & Episcopus ordinatus est. *Eum itaque ordinat Diaconum, & rursus dat ei pacem, & ipsum ordinat Presbyterum. Rursus fit consequentia, & eum ordinat Episcopum.* Vox illa *consequentia*, ἀκολουθία, Missæ continuationem significat.

L. 6. c. 23.

Vita Epiph. apud Surium Maji. 12. c. 34.

Si Epiphanii vitæ Scriptor Criticis minùs probatur, suggero ejusdem rei exemplum aliud, in quo quamlibet delicati fastidii homines nihil habeant, quod reprehendant. Narrat Epiphanius ipse unius inter Missæ solennia Diaconatum & Presbyteratum simul Pauliniano beati Hieronymi fratri à se collatum fuisse. *Ignorantem eum, & nullam penitus habentem suspicionem, per multos Diaconos apprehendi jussimus, & teneri os ejus, &c. Et primùm Diaconum ordinavimus, & compellentes eum ministrare, &c. Et cùm ministraret in sanctis Sacrificiis, rursus eum, ingenti difficultate, tento ore ejus, ordinavimus Presbyterum.* Hæc cùm ita habeant, refert Hieronymus Presbyterum ab Epiphanio ordinatum fuisse Paulinianum. Atqui Epiphanius ipse testificatur eo in Monasterio opus non fuisse nisi Presbytero, in quo ipse Paulinianum primò Diaconum, & confestim Presbyterum ordinavit. Ita ergo statuendum est, id in more & usu fuisse, ut quem Presbyterum ordinari necesse esset, is priùs Diaconatu donaretur: ex quo & illud exprimitur, ut Presbyter primùm ordinaretur, qui Episcopus viduatæ Ecclesiæ necessariò consecrandus erat. Denique si quando Diaconatus, si Presbyteratus prætermissus est, non jura ea sunt, sed facta juri contraria; ideòque nec exempla unquam quæ sequaris. Confitetur Theodoretus ipse in narranda Macedonii ordinatione, eam non omnibus probatum iri.

Epist. 60. inter Ep. Hieron.

τοῖς ἱερεῦσι τὸ ἐγκαταλέγειν.

XVI. Idem ferè dicendum de ejusmodi aliis, quæ quamvis in diverso genere, esto miranda sint, at minimè imitanda. Id in vita Gregorii Thaumaturgi dicere videtur Nyssenus Gregorius, hunc à Phædi-

Phædimo Amaseæ Episcopo Neocæsareæ ordinatum fuisse Episcopum, quanquam ab illo trium dierum spatio esset remotus. Fertur & Daniel Stylita à Gennadio Constantinopolitano Patriarcha eodem ferè modo Presbyter consecratus. Privata facta ista sunt: quæ quod mireris, habent plurimum: nihil quod imiteris. Nunquam non cedent exempla Legibus; nunquam non nutabit vacillabitque eorum authoritas, quæ receptissimo juri usuique adversabuntur. Adde quod Phædimi illa oratio convenientiùs dicatur destinatio tantùm fuisse ad Presbyteratum, quem adhibitis deinde, quæ omissæ fuerant, cæremoniis omnibus, Gregorio ipse contulerit. Is enim eorum verborum sensus est, quæ scripsit Gregorius Nyssenus in vita Thaumaturgi: *τῶν τῆς νομίμων οὐ αὐτῷ πεπληρωμένων*. Iisdem ferè verbis utitur Nyssenus in describenda consecratione Alexandri Carbonarii, quem Episcopum Gregorius Thaumaturgus ordinavit.

XVII. Verùm ex his in quæ diverterat, ad ordinationes eas revocanda oratio est, in quibus contendunt ex Ordinibus Hierarchicis prætermissum fuisse aliquem. Proferuntur simul Barnabas, Silas, Barsabas, Titus, Timotheus, & innumerabiles alii viri Apostolici, quos omnes statim nullo suscepto Diaconatu, ac ne Presbyteratu quidem, volunt Episcopos fuisse ordinatos. At hæc in meris posita sunt conjecturis. Ea enim de re sacræ litteræ apertè nihil, nihil disertè dicunt. Satius ergo, ne aberres, in communem transire sententiam; & hoc habere persuasum, institutionum Apostolicarum optimum interpretem esse, Ecclesiæ usum & consuetudinem. Ostensum est autem apud Græcos suprà, & apud Latinos infrà longè clariùs mox ostendetur, nec nisi Diaconis Presbyteratum unquam, nec nisi Presbyteris collatum esse Episcopatum. Si cui minùs arridet hæc responsio, hoc unum ei ad solvendam difficultatem reliquum erit, ut dicat, primis illis Ecclesiæ temporibus, Apostolos nonnunquam Sacerdotium ita dedisse, ut ipsi à Christo acceperant, hoc est plenissimum & totum statim, ita ut Episcopum eum constituerint, qui inferiori Ordine nullo adhuc initiatus fuisset. At id audaciùs dicitur forsan, quàm verius. Unde nec potest meus quidem animus ab ea responsione non abhorrere plurimùm, & priori potius acquiescere.

XVIII. Non mihi tempero, quin hìc proferam, quod ingeniosè excogitatum est à Græco Scriptore, quem Vitis Patrum suis inseruit Rosveidus, olim Latinæ linguæ consuetudine donatum à Joanne Ecclesiæ Romanæ Subdiacono. Ille ergo ut Ordines omnes Christum ipsum exercuisse demonstret, ita rem contexit: *Factus est Lector. Accipiens librum legit in Synagoga. Factus est Subdiaconus. Faciens namque de fune flagellum, omnes ejecit de templo, oves & boves, &c. Factus est Diaconus. Præcingens namque se linteo, lavit pedes discipulorum. Factus est Presbyter. Et resedit in medio Magistrorum docens. Factus est Episcopus. Et accipiens panem benedixit, ac fregit.* Non ejusmodi ista sunt, quæ ad austerioris censuræ examen revocanda sint: etsi minùs validè fulta, at innoxia & pulchra tamen; eoque iis applaudi æquius est, quàm severius judicium adhiberi. Porrò eo semel admisso, haud ægrè obtinueris, viros omnes Apostolicos, omnibus omnino Ordinibus perfunctos fuisse.

Rosveid Vitæ Patr. pag. 658.

XIX. Finem imponet huic Capiti constans illa Ecclesiæ Latinæ consuetudo, ut ne cui Episcopatum nisi Presbytero, aut Presbyteratum nisi Diacono conferret. Idem prorsus decernunt isto & superiori Capite laudati Pontifices Siricus, Innocentius, Zosimus, Cælestinus, Gelasius. Liberum enim faciunt, ut ex inferiotibus Ordinibus, ne excepto quidem Subdiaconatu, unum aut alterum eligas, in quo diutissimè proberis. Nullus omnino est, quem non passi sint prætervolari. At è superioribus tribus nullum omnino posse omitti semper decrevere. Cùm ergo & apertæ sunt leges, & manifesta Ambrosii, & Pauliniani exempla, non est cur tu sola ductus conjectura, eaque quæ sit in rebus ad arbitrium tuum confectis, non est, inquam, cur in contrariam sententiam abduci te finas. Paulinus post exhibitum tibi B. Felicem primò Lectorem, deinde Exorcistam, illum statim ad *Sacerdotium* promovet. Nec novum id, nec mirum videri debet, si Sacerdotii nomine, ut suprà dictum est, & Diaconatum voluit, & Presbyteratum significari. Illud longè difficilius, quod ipse de se, Barcinone cùm esset, narrat Paulinus. *Repentina vi multitudinis correptus, & Presbyteratu initiatus sum, fateor invitus, non fastidio loci; quia & ab Æditui nomine & officio optavi sacram incipere servitutem.* Idem ferè refert de Augustino Possidius: *Solebat Laicus ab eis tantùm Ecclesiis, quæ non habebant Episcopos, suam abstinere præsentiam, &c. Eum ergo tenuerunt, Episcopo ordinandum intulerunt, &c. Factus ergo Presbyter, &c.* Perhibet Pontius Cyprianum Presbyteratu & Episcopatu auctum fuisse, de cæteris Ordinibus prorsus silet; *Presbyterium & Sacerdotium simul accepit.* Si Cyprianus simul & semel Presbyteratu & Episcopatu ornatus est: cur Diaconatum simul & Presbyteratum in una & eadem Missa susceptum esse non credas? At si Cyprianus factus Presbyter, statim ibidem nulla interposita mora ordinatus est Episcopus: cur de Cæciliano ejusdem urbis Episcopo idem non credas, etsi Optatus hoc solùm dicat, illum cùm esset Diaconus Episcopum esse consecratum? *Suffragio totius populi Cæcilianus eligitur, & manus imponente Felice Aptungitano Episcopus ordinatur.* Cæcilianus ipse videns Ordinationi ipsi suæ velut irritæ refragari & obstrepere vehementer Donatistas, invitabat eos, ut se iterum ordinarent, quem Diaconum adhuc esse opinarentur: *Iterum à Cæciliano mandatum est, ut si Felix in se, sicut illi arbitrabantur, nihil contulisset, ipsi tanquam adhuc Diaconum ordinarent Cæcilianum.* At nihil hìc est, quo disertè asseratur Cæcilianus non in eadem sacrificii solemnitate ordinatus fuisse Presbyter, qua Episcopus. Negativa exempla & argumenta hujusmodi non satis habent momenti, cùm in silentio tota vis eorum sit, ut in comparationem veniant cum iis, quæ sumuntur, & è conceptis Canonum Decretorumque verbis, quibus apertissimè prohibetur, nequis ullum unquam è superioribus omittat Ordinem, dum ad majorem promovetur: & ab exemplis contrariis, in quibus id constanter observatum est, & Diacono, si Episcopus electus esset, collatum antè fuisse Presbyteratum: & Laico, si Presbyter eligeretur, Diaconatum. Sunt qui putent ipsum Hieronymum in iis fuisse, qui sine suscepto Diaconatu Presbyteri ordinati sunt. Verùm id verisimile non est, cùm nullo satis valido astruatur argumento: & cùm ipse de Nepotiano dicat; *Fit Clericus, & per solitos gradus Presbyter ordinatur.*

Carm. 4.

Epist ad Severum.

L. 1.

Epist. ad Heliod.

XX. Memorat quidem Photius, fuisse in Oriente regiones, ubi liberum esset Episcopatum conferre Presbyteris, an Diaconis, qui Presbyteratu antè non donarentur: *Si quis apud nos Presbyterii consecrationem præteriens, Episcopi honore Diaconum affecerit, utpote qui maximè deliquerit, condemnatur. Quibusdam verò pari ducitur loco, è Presbytero provehere Episcopum, & è Diacono, medium transilientibus Ordinem, ad Episcopi abripere dignitatem.* Non esset profectò ita locutus vir antiquitatis peritissimus, si ejusmodi præcipites ordinationes, Ecclesiæ utriusque Patribus & probaras esse, & aliquando usurpatas comperisset. Illud autem nonnisi multò post Latinis objecere Græci, quòd Episcopos ordinarent, qui Presbyteri antè nunquam fuissent; & Presbyteros, qui non essent Diaconi. Verùm etsi iniqua illa Græcorum reprehensio est, vel ex ea tamen id evincitur,

Baron. ann. 86. n. 44.

citur, ab ea illos consuetudine alieniſſimos fuiſſe, cujus ſuſpicionem Latini à ſe & accuſationem facilè propulſabant.

De Clericorum Tonſura.

CAPUT XXXVII. P.1.l.1.c.30.

De Tonſura Clericali per quinque priora ſæcula.

I. Antedictorum & dicendorum connexio.

II. Primis quatuor aut quinque ſæculis id tantùm præcipiebatur Clericis, ut breviori eſſent capillo. Neque enim ſæviente perſecutione licebat, aut corona, aut re aliqua alia diſtingui. Nihil amplius Petrus conſtituit.

III. Nec Paulus, nec Anicetus, quamvis hæc fuerit nonnullis occaſio, cur ad hunc Coronæ Clericalis inſtitutionem retulerint.

IV. Quid ſenſerit Amalarius, quod & Baronio probatum ſit. Quì poſſit Apoſtolis, & Eccleſiæ Romanæ tribui inſtitutio Tonſuræ & Coronæ Clericalis.

V. Probatur ex Optato, Coronam nondum fuiſſe in uſu.

VI. Probatur ex Hieronymo.

VII. Ex Scriptoribus profanis.

VIII. Ab exemplis Epiſcoporum ſanctiſſimorum.

IX. Quid illa, per quam Epiſcopos adjurabant, Corona?

X. Probatur ex Concilio IV. Carthaginenſi.

XI. Monachi aliqui capillos promittebant.

XII. Alii auſteriores, ut eſſent hominibus deſpicatui, partem crinium tondebant. Hos imitati ſunt Clerici.

XIII. Cœpit ergo portari Corona ſæculo quinto.

XIV. Quæ fuerit ſuper ea re Græcorum Diſciplina, breviter perſtringitur.

I. UT tres illæ, quæ modò elucidatæ ſunt, quæſtiones moverentur, occaſionem præbuerat ea quæ eſt de Clericis ſine officio ullo, ſine Ordine, ſed cum ſola ſimplicique, ut loquuntur, Tonſura, controverſia. Ad eam ergo regredimur, & hinc quæ dicta ſunt, validiſſimè confirmamus, quòd prioribus quatuor, quinqueve ſæculis nulla eſſet nec tonſura nec veſtis, qua Clericus à laico quolibet ſecerneretur. Qua ex re illud omnino ſequitur, nec in mentem cuiquam jure venire poſſe, Clericos fuiſſe olim aliquos ejuſmodi, qui Tonſura ſola, ſola Clericali ſuſcepta veſte Clerici eſſent. Et hæc ſunt, de quibus modò agendum nobis eſt. Poſtquam autem de communi Clericorum veſte dixero, erit & aliquid de iis dicendum veſtibus, quibus in Eccleſia tantùm uterentur. Hinc ergo auſpicabimus tractatum de Officiis Clericorum generalibus, ut qui primùm teneantur ea lege, ut crinium brevitate, veſtiumque modeſtia à laicis diſtinguantur. Ita delabemur ad alia duo Clericorum ſaltem munera, divinorum Officiorum recitationem, & cœlibatum. Ubi quatuor hæc Beneficiariorum prorſus omnium communia officia exequuti fuerimus, ad partitionem defluemus Beneficiorum ipſorum, ab officiis, ſeu muneribus, & Eccleſiis, quibus affixi ſunt: cùm hactenus toti fuerimus in ea diviſione expendenda, quæ ab Ordinibus derivatur.

II. Dicam ergo cum viro doctiſſimo Hallerio, cujus hìc ſententiam ſequi me profiteor, longè probabilius illud videri, prioribus quatuor aut quinque ſæculis id unum Clericis ſupra alios Fideles præceptum fuiſſe, ut ne prolixo nimiùm eſſent capillo: de Corona verò, aut de radenda ſumma capitis parte, ſermonem adhuc fuiſſe nullum. Abhorret enim a veri ſimilitudine, Clericos profeſſionis ſuæ tam publica tamque manifeſta affectaſſe eo tempore ſigna, quo contrà omninò latebras captare neceſſe erat, ne qua ſæviſſimæ perſecutionis, & in ipſos, & in Eccleſiam tempeſtas excitaretur. Ubi verò dicit Gregorius Turonenſis, *Petrus Apoſtolus ad humilitatem docendam caput deſuper tonderi inſtituit:* non de Clericis id ſolis, ſed de Fidelibus omnibus dicit. Neque id ullo modo ad fingendam Coronam, aut radendam capitis partem pertinet, ſed ad ſolam capillitii brevitatem & modeſtiam. De gloria Mart. l. 1. c. 28.

III. Veriſimillius penè idem à Paulo inſtitutum fluxiſſe, ita nimirum præcipiente ad Fideles omnes: *Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi: mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi?* Qui Damaſo tribuitur Liber Pontificalis, facit hoc Clericorum proprium, decretumque fuiſſe vult ab Aniceto: *Conſtituit, ut Clericus comam non nutriat ſecundùm præceptum Apoſtolicum.* Quod quidem probabilitate non caret. Erat enim eorum temporum Diſciplinæ conſentaneum, quæ tum uti vidimus, nihil poſtulabat amplius. Adde quòd quæ communia fuere initio Fidelium omnium officia, laicorum deinde gliſcente negligentia, facta ſunt propria Clericorum. At illud quod eidem tribuitur Aniceto decretum, ab omni prorſus veri ſpecie alienum eſt: *Ut juxta Apoſtolum comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant; quia ſicut diſcreti eſſe in converſatione debent, ita & in tonſura & in habitu diſcreti debent apparere.* Exceptum illud eſt ex Aniceti Epiſtola ad Epiſcopos Galliarum. Verùm quæ Pontificibus ante Siricium ex Iſidori compilatione hujuſmodi tribuuntur Epiſtolæ, illas apud eos, qui vel primoribus labris Eccleſiaſticam eruditionem deguſtarunt, in confeſſo eſt adulterinas eſſe. Apparet autem eum qui Aniceti Epiſtolam conſarcinavit, ex iis quæ in ejus vita dicta ſunt, *Conſtituit ut Clericus comam non nutriat*, occaſionem ſumpſiſſe hujus additamenti, *ut deſuper caput in modum ſphæræ radat.* Quemadmodum cùm ex Gregorio Turonenſi hoc unum inſtituiſſet Petrus, *Caput deſuper tonderi*, auctor idem eſſe quibuſdam dictus eſt coronæ Clericalis. 1. Cor. 11. 14.

IV. Libet hìc intexere, quæ ſapientiſſimè dixit Amalarius, quibus etiam, cùm ea retuliſſet, calculum ſuum adjecit Cardinalis Baronius. Accipe ipſa Amalarii verba, ita cenſentis, non ejus eſſe eos authoritatis, qui Petrum faciunt Coronæ Clericalis authorem, ut aſſentiendum eis affirmantibus, nec probantibus neceſſariò ſit; ſed alicui ſucceſſorum ejus, vel ipſi ſaltem Eccleſiæ Romanæ ejus inſtituti laudem vindicandam eſſe. *Interrogatur ab aliquibus, quis primus tonſus ſit more noſtro? Legi in Epiſtola cujuſdam viri, Petrus. Sed quia non tantæ authoritatis eſt, ut ex illa firmare valeamus noſtram ſententiam, maluimus eam ſilentio præterire. Non tamen abs re eſt, ſi dixerimus illum, vel aliquem ejus ſucceſſorem primò fuiſſe tonſum more noſtro, quoniam ab illa Eccleſia ſumptus eſt talis uſus, in qua illi ſederunt.* Altioris etiam ſapientiæ eſt quod addit Amalarius, non eſſe cur magnoperè ſolliciti ſimus, ecquis Pontificum primus vel Tonſuram vel Coronam Clericis invexerit, ſuoque firmarit decreto: cùm tot alia ſint in uſu Eccleſiæ quotidiano, quorum origo, ut antiquiſſima, ita & reconditiſſima: quorum nec initium, nec primus author reſciri poſſit: quorum denique inane eſt aliud venari principium & fundamentum, quàm inconcuſſam æternamque Eccleſiæ Chriſti authoritatem: *Sed quid ad nos, cùm multa agamus ex conſuetudine præſentis Eccleſiæ, quorum authores non perferuntur ſpecialiter?* Cæteroqui certum eſt, in iſtiuſmodi rebus naturæ velut inſtinctu quodam aucupari nos authoritatem à majoribus Eccleſiis, à quibus ponderis & roboris Baron. ann. 58. n. 130. Amalar. de divin. Offic. c. 15.

acce-

accedit plurimum illis etiam institutis, quorum non ab illis orta sunt initia.

V. Nec tamen omnino aberratum est à vero posterioribus sæculis, cùm dicti sunt Petrus & Paulus Tonsuram instituisse Clericalem. Namque illi Fidelibus omnibus, atque adeo maximè Clericis præcepere, ut quoad capillos modestia essent singulari: qua in re sola quatuor aut quinque sæculis primis posita fuit Tonsura Clericalis. Qui rasi capitis coronam ab ipsis præceptam fuisse volunt, voces & mores novissimæ hujus ætatis primævæ illi accommodavere. Nam si sæculo quarto Tonsuram gestassent Clerici, non illam quæ in detonsis solùm consistit crinibus, quam Fidelibus omnibus voluimus fuisse communem; quin & infidelibus, si qui modestiam profiterentur: sed eam quæ in raso desuper capite sita est, quæ propria est Clericorum Tonsura: si hanc, inquam, Clerici tunc gestassent, non hoc crimini vertisset Optatus Donatistis, non hanc interpretatus esset gravissimam injuriam ab iis irrogatam Presbyteris Episcopisque nostris, quòd eorum capita rasissent. *Dicite ubi vobis mandatum sit, radere capita Sacerdotibus, cùm è contrario tot sint exempla proposita fieri non debere.* Non satis compertum habeo, an eo consilio Donatistæ capita raderent catholicorum Presbyterorum Episcoporumque, qui in eorum manus incidebant, ut eos ludibrio & contemptui vulgi objicerent: an ut illos quasi Pœnitentium habitu deformarent, haud ignari, pœnitentiam & Clericatum sociari unà non posse. Illud certè comperi, Optatum nunquam ita loquuturum fuisse, si jamdiu antè nostri Clerici aliquam capitis sui partem rasam habuissent.

Optat. L. 2.

VI. Videtur autem sanctissimus Pater ad illam legem Moysis alludere, qua vetantur Sacerdotes tam crines promittere, quàm caput radere: *Caput suum non radent, neque comam nutrient, sed attondebunt capita sua.* Is verò prioribus sæculis Cleri fuit usus. Unde & Hieronymus legis hujus verba in suis in Ezechielem Commentariis ita exponit, ut significet Clericos nostros Synagogæ ritum in hoc negotio tantò libentiùs amplexos esse, quòd ab eo vix possent discedere, quin relaberentur in Gentilium superstitiones. *Perspicuè demonstratur, nec rasis capitibus, sicut Sacerdotes cultoresque Isidis atque Serapis, nos esse debere: nec rursus comam dimittere, quod propriæ luxuriosorum est barbarorumque & militantium; sed ut honestus habitus Sacerdotum facie demonstretur. Discimus nec calvitium novacula esse faciendum, nec ita ad pressum tondendum caput, ut rasorum similes esse videamur; sed in tantum capillos esse demittendos, ut opertum sit caput.* Quibus nihil disertius, nihil clarius dici potuit, ut intelligeres eum morem in Ecclesia tunc observatum adhuc fuisse, qui erat in lege præceptus; scilicet ut ne vel raderetur caput, nec ita *ad pressum tonderetur*, ut totum capillo non operiretur.

In cap. 44 Ezechiel.

VII. Refert quidem Ammianus Marcellinus imperante Juliano Apostata morti traditum esse Christianum quendam, Theodorum nomine, *quòd dum ædificandæ præesset Ecclesiæ, cirrhos puerorum licentius detondebat, id quoque ad Deorum cultum existimans pertinere.* Verisimile non est hunc Theodorum Episcopum fuisse. Puerulos forsan ad Clericatum præparabat informabatque, prolixiores resecans capillos; at Coronam, aut rasam capitis partem aliquam, hæc Ammiani verba non sonant. Unum ex nostris Clericis Lucianus in Dialogis suis exhibet brevi coma, nulla tamen corona ornatum. Dicemus paulò post cùm primùm Monachi sanctissimi quidam visi sunt in Africa & alibi rasis capitibus, convitiorum plaustra ingesta eis fuisse. Non esset illusum Monachis, quod jam dudum in Clericis perspectum usitatumque fuisset. Nec ludibria istiusmodi ulla leguntur in Actis Martyrum nostrorum, quæ tasi capitis deformitas excitarit, novitasque. Ergo argumento id est, nihil eos nec in capillo, nec in vestibus singulare ac privatum habuisse, quo à cæteris discreparent hominibus, aut ab iis saltem qui modestiæ essent amantiores.

Ammian. Marcel. L. 22.

Dialog. Philopatris.

VIII. Quas proprias & peculiares habemus de Episcopis nostris historias, eæ non aliter illos exhibent, quàm habitu & capillo ad modestiam & humilitatem magis composito. Prudentius de Cypriano loquens inter ipsa suæ ad Deum conversionis exordia, ait illum statim promissos & luxuriantes resecasse capillos, posteà ad Episcopatum esse provectum. *Namque figura alia est, quàm quæ fuit oris & nitoris. Deflua cæsaries compescitur, ad breves capillos, &c. His igitur meritis dignissimus usque ad Episcopale provehitur solium Doctor.* De Coronis. Hymn. 12.

Sidonius Apollinaris de sanctissimo Presbytero verba faciens Claudiano, id solum memorat, quòd *crinem barbamque non pascaret.* Alibi de viro nobiliore, quem ob eximiæ virtutis nitorem cives sui vi ad suscipiendum Presbyteratum invitum adegerant, id solum habet: *Coma brevis, barba prolixa.* Referente Constantino Presbytero in vita B. Germani Autisiodorensis Episcopi, cùm divinitus didicisset Amator ejus urbis ante Episcopus Germanum sibi successorem in Episcopatu futurum, licentiam à Præfecto Provinciæ petiit Germani attondendi: *Licentiam tribuas Germanum tonsurari.* Qua impetrata, *Germanum apprehendit, & invocato nomine Domini, cæsariem ejus capiti detrahens, habitu religionis, rejectis sæcularibus ornamentis, cum promotionis honore induit.* Attonsus est ab Episcopo Amatore Germanus, at coronæ aut rasi capilli nulla prorsus mentio. Dux facti fuit Episcopus, nimirum audacioris, quàm ut quisquam alius id adgrederetur. At si qua hujusmodi singularia exempla excipias, sibi quisque aliàs aut tondebat ipse, aut ab alio crinem tonderi curabat.

L. 4. Ep. 11. 24. Surius die 31. April.

IX. Nec dissimulabo adjuratos olim frequentissimè fuisse per coronam suam Episcopos. Ita confirmat Augustinus, Donatistarum Episcopos alloquens: *Per coronam nostram nos adjurant vestri, per coronam vestram vos adjurant nostri.* Et Hieronymus ad Augustinum scribens: *Fratres tuos ut meo nomine salutes, precor coronam tuam.* Et Alipius ad Paulinum: *Ad venerandum socium coronæ tuæ, patrem nostrum Aurelium ita scripsimus.* Et Sidonius Apollinaris ad leontium Episcopum: *Authoritas coronæ tuæ.* Et Patchasius Episcopus ad Leonem Papam: *Jubere dignata est corona vestra.* Episcopi Concilii Tarraconensis in Epistola ad Hilarium Papam: *Debita coronæ vestræ obsequia reddentes.* Et Concilii Veneti Patres anno 453. statuta sua ad Episcopos destinantes, Regale in illis sacerdotium, & coronatos vertices revereri videntur: *Incolume regnum & coronam vestram Ecclesiæ suæ Deus protegat.* Quæ profectò corona huic Concilio visa non esset insigne quoddam regiæ summæque majestatis, si illa fuisset, quæ ab annis mille & ampliùs promiscuè Clericis omnibus communis est, maximè superiorum Ordinum. Nec solis vendicanda erat Episcopis, si Clero prorsus omni communicata esset. Propiùs ergo à vero abest, Regale Christi Sacerdotium, quod in Episcopis singulari præfulget gloria, per coronam illam significari.

Epist. 147. Epist. 26. Epist. 35. L. 6. Ep. 3. L. 7. Ep. 8. Epist. 2.

X. Concilium Carthaginense IV. non aliud etiam Clericis præcipit, quàm ut nec capitis cæsariem, nec barbam promittant: *Clericus nec comam nutriat, & barbam radat.* Non tacuisset ea Synodus de ritu Tonsuræ Clericalis & Coronæ dicere, siqua tunc fuisset in usu: cùm tanta diligentia scripserit de cæremoniis, quæ in Ordinandis non solùm superiorum Ordinum Clericis observarentur, sed etiam inferiorum, & ipsorum etiam Psalmistarum. Venio nunc à Clericis ad Monachos, ab his ad illos rediturus postea, ubi erit coronæ quam vestigamus origo inventa.

Can. 44.

XI. Eam

XI. Eam initio moderationem ſtudiosè ſectati ſunt Monachi, quæ eorum maximè concineret inſtituto. Ridet Hieronymus aniles eorum fabulas, qui dicerent Paulum illum Eremiticæ vitæ authorem & anteſignanum, demiſſos & in terram uſque defluentes geſtaſſe capillos: *Crinitum calcaneo tenus hominem*. Commendat idem ſanctus Pater Hilarionem, quòd ſemel anno quolibet detonderet: *Capillum ſemel in anno die Paſchæ tonderet*. Excandeſcit alibi adversùs Monachos quoſdam inſanos, qui fœminea penè mollitie comam alerent, barbam item promitterent, nudiſque ingrederentur pedibus: *Viros fuge, quibus fœminei contra Apoſtolum crines, hircorum barba, nudi in patientia frigoris pedes*. Invehitur & Auguſtinus adversùs inertiam ineptiaſque quorundam Monachorum, qui comam alebant, & hoc inſolentiſſimo ornatu ſperabant ſe hominum æſtimationem & reverentiam propenſiorem ſibi conciliaturos. *Venalem circumferentes hypocriſim, timent ne vilior habeatur tonſa ſanctitas, ut videlicet qui eos videt, antiquos illos, quos legimus, cogitet, Samuelem, & reliquos, qui non tondebantur*. Hæc certè Monachorum ſive commendatio ſive reprehenſio apertè innuit, illis nullo modo præceptum eſſe, ut vel coronam geſtarent, vel caput raderent: ſed ut ſæpiùs comam tonderent, ita ut in ea nec munditiem affectarent, nec notabile quidquam, aut ſingulare.

In vita Pauli.

In vita Hilarionis.

Epiſt. 2.

De Opere Monachor. c. 31.

XII. Ut autem fidelibus offendiculo fuerant longioris capillitii amantiores Monachi: ita mirum in modum contempto ejuſmodi faſtu, alii placuere. Extitere enim, quibus hæc eſſet ſumma voluptas, ut hominibus eſſent deſpicabiles. Ea enim deformitate tondebant, aut radebant comam, quæ carnales quidem offenderet, ſed ſpiritalibus humilitatis Chriſtianæ oculis longè venuſtiſſima & gratiſſima videretur. De quibus egregiè Paulinus, nam & ipſe in eorum numero fuerat, qui quanto volebant eſſe contemptui, tanto majori erant in honore; adeo non deſpicantibus Chriſtianis ſemiraſa capita, ut & impenſiùs venerarentur, ceu mundi contemptus & Chriſti crucis atque opprobrii fulgentiſſima quædam monumenta. Audi Paulinum ipſum: *Conſervuli & compallidi noſtri, horrentibus ciliciis humiles, ſagulis palliati, veſte ſuccincti, caſta informitate capillum ad cutem cæſi: & inæqualiter ſemitonſi, & deſtituta fronte præraſi, & honorabiliter deſpicabiles*. Alibi cùm Paulinus de capillis ſuis ſpeciem præferentibus peccatorum, hæc habet, hæc optat, ut *non acciſione medii tondeantur, ſed ad vivum quaſi novacula radente premantur*: non ſanè ad coronam Clerici alludere poteſt videri, ſed ad capillos, qui medii attondebantur: *acciſione medii tondeantur*. Sibilis ſanniſque Gentilium explosos fuiſſe hos Monachos, cùm primùm in Africa conſpecti ſunt inuſitato & informi more cæſa raſaque coma, author eſt Salvianus, qui ex eo etiam ominatur tantas mox calamitatum procellas in Africam incubuiſſe: *Non ſine cauſa itaque iſtud fuit, quod inter Africæ civitates, & maximè intra Carthaginis muros, palliatum, & pallidum, & reciſis fluentium comarum jubis uſque ad cutem tonſum videre, tam infelix ille populus, quàm infidelis, ſine convitio atque execratione vix poterat*. Si imperantibus Principibus Chriſtianis, & dominante jam ac florente religione, res ea Monachis tot & tanta convitia ac ludibria peperit: quid futurum fuiſſe putas, quàm atrocem commovendam in fideles omnes tempeſtatem, ſi ſub Imperatoribus infidelibus Clericos ab aliis Tonſura & Corona abraſa diſcreviſſet?

Epiſt. 7. & 8.

De guberna. Dei l. 8.

XIII. At contrà, ſi primis ſæculis tribus, modeſtiſſimo tantùm capillo fuere Clerici, nulla cauſa fuit, cur ſæculo quarto res ea ullo modo immutaretur. Quamobrem nec innovationis factæ ullum in Conciliis, aut in ſanctis Patribus exiſtit veſtigium. Ineunte verò ſæculo ſexto, vel certè quinto exeunte, non antè, jam inducta apertè videtur in Eccleſiam Tonſura Clericalis, ut infrà dicetur. Eo tempore, ut refert Gregorius Turonenſis, natus eſt beatus Nicetius, cum brevi circa caput capillorum corona, inſtar Tonſuræ Clericalis. Quod fauſtum omen fuit, deſponſæ illi à Deo, & geſtandæ aliquando Pontificiæ dignitatis. Cœpit ergo ſæculo quinto corona illa Clericalis, qualis nunc in uſu Eccleſiæ eſt. Cui rei nulla res alia videtur eo tempore initium præbuiſſe & cauſam, niſi ea qua tum flagrabant Epiſcopi vehementiſſima voluntas imitandæ ejus vitæ, quam ſanctiſſimam Monachi, & omni virtutum genere abſolutam, & profiterentur, & orbe applaudente implerent. Nam ut dicam infrà, adſciſcebatur è Monaſteriis Epiſcoporum pars maxima, qui deinde ei rei ſtuduere plurimum, ut & Monachorum retinerent habitum, & mores in Clerum transferrent. Nihil ergo dixeris probabilius, quàm id eo tempore accidiſſe, quo Clerici ſanctiſſimorum hominum duriorem ac humiliorem vitam imitari magna cum laude cuperent, & inanem veſtimentorum pompam ac ſæcularem cultum aſpernari. Docebunt, quæ ſequuntur Capita, ex eodem humilitatis & crucis amore fluxiſſe, quòd Epiſcopi Monachalium veſtium partem accepere.

XIV. Conferamus nos jam ad Eccleſiæ Græcæ mores ſimiliter perſcrutandos. Clemens in Conſtitutionibus Apoſtolicis hortatur fidelem quemque, ut ſit *non capillum nutriens, nec pexus, nec comatus*. Super caput Jacobi Apoſtoli & Epiſcopi Hieroſolymitani novacula non aſcendit, teſte Euſebio. ξυρὸν ὁλὴ ἡ κεφαλὴ αὐτῦ οὐκ ἀνέθη. Conſonat Conſtitutionibus Apoſtolis Clemens Alexandrinus: *Virorum ſit raſum caput, niſi fortè pilos criſpos habent; barba autem hirſuta*. Ea enim erat fidelium Græcorum conſuetudo, ut breviore capillo eſſent, barba prolixiore. Hinc Epiphanius adversùs Hæreticos quoſdam Monachos, inſana quadam ſingularis cultus affectatione, contrarium in uſum ſeſe componentes: *Hi barbam, formam viri, reſecant; capillos autem capitis ſæpè nutriunt. Et de barba quidem in Conſtitutionibus Apoſtolorum dicit divina ſcriptura ac doctrina, ne corrumpas, hoc eſt, ne feces barbæ pilos, neque meretricius cultus aſſumatur*. Docet Scriptura mœſtitiæ luctuſque ſignum eſſe, ſi quis capillos & barbam radat: *Omne caput calvitium, & omnis barba raſa erit*. Ita loquuntur Hieremias, Iſaias, Ezechiel, ubi graviorem calamitatem ſignificatam volunt. Ita certè Hieronymus interpretatur: *Apud antiquos barbæ capitiſque raſura luctus indicium fuit*. Ratio eſt in promptu. Sejungi enim diſcernique ab aliis non poſſunt, qui lugent, niſi inſolentem & diverſum ab uſu vulgatiſſimo habitum omnem cultumque ſibi circumdent. Hinc illud Chryſtomi, obſervantis alia alibi luctus eſſe indicia; ubi enim vulgus hominum crinem barbamque alit, ibi lugentes demetunt: ubi vulgus demetit, lugentes alunt. *Inter nos flentes multi nutriunt comam, Job totondit. Quare? Id nimirum propoſitum eſt ei, qui flet, ut contrariam in formam conſtituat habitum. Ubi enim honoratur coma, ſignum flectus eſt tonderi; ubi verò tondetur, ſignum fletus eſt non tonderi. Ubique enim à flentibus contraria ſumitur forma*. Clerici ergo in Oriente initio ſecuti ſunt laicos, & longiores tantùm fugere capillos, coma ornati, ſed breviore. Refert Damaſus Papa Maximum Philoſophum Cynicum cùm Epiſcopalem Conſtantinopolitanam ſedem ambiiſſet, id ſolum cum ignominia reportaſſe, *ut amputatis capillis jacturam capitis ſuſtineret*. Idem habet Gregorius Nazianzenus de eodem Maximo. Raſere deinde caput Monachi, ut luctum & pœnitentiam profiterentur. Hinc Julianus Apoſtata ementiri Monachum volens, teſte Socrate, ſibi caput abraſit. Amplum ſibi deinde & honorificum duxere Clerici, ſi Monachos æmularentur. Qui verò inter eos promiſere capillum, utrum id fecerint ad delicias minimè

Conſt. Ap. l. 1. c. 5

Euſeb. l. 2. 22.

Pædag. l. c. 11.

Hæreſ.

Hierc. c. 4

Serm. 5. D Propheta Job.

Collect. Romana Holſten. p. 40.

Nazianz. Orat. 28.

nimò omnium sibi consentaneas, an ut ne essent laicorum similes, qui juxta Chrysostomum brevi capillo essent, haud satis compeni. Hoc unum scio, prolixo semper capillo fuisse sanctissimum Episcopum Scytharum Theotimum, quode Sozo-
7. c. 25. menus: *Ajunt quòd in coma nutrienda perseveraverit, Philosophiæ studium, uti cœperat, prosecutus.* Sanctissimæ Philosophiæ, cujus sectator erat hic Episcopus, studium omne in eo erat, ut aliud semper sequeretur, quàm quod vulgus; alia semper via pergeret, quàm turba. Finem his faciat Dionysius. Scripsit ille de ritu & vestiendi & tondendi Monachi. Coronæ omnino non meminit; cujus tamen si qua tum fuisset, mysteria utique curasset aperire.

:eles. Hier. 6.

CAPUT XXXVIII. P. 2. l. 1. c. 20.

De Tonsura & Corona Clericali in Hispania & Anglia, VI. VII. & VIII. sæculo.

I. Sæculo tantùm ferè VI. *constituta perfectè Clericorum à laicis in Tonsura & habitu differentia est.*

II. Prohibentur longiores capilli, seu grani.

III. Clericalis Tonsuræ discrimen à Pœnitentium & Monachorum Tonsura.

IV. Oportebat Clericos detonso superiùs toto Capite, inferiùs solam circuli coronam relinquere, capillo oblongiore; hæc fuit eorum Tonsura & Corona.

V. Pœnitentiæ & Religionis Tonsuram nemini licebat abjicere.

VI. Communis erat Pœnitentibus & Monachis Tonsura, Corona verò Clericis propria.

VII. Resecati capilli mystica significatio.

VIII. Capitis pars nulla hactenus radebatur.

IX. De Pauli juxta Anglos, aut Orientalium Tonsura.

X. De Petri juxta eosdem, aut Occidentalium Tonsura.

XI. Prima omnium fuit Monachalis.

XII. Super ea diversitate præclarissimè multa constituuntur.

XIII. De Simonis Magi Tonsura.

XIV. Coronarum, seu Tonsurarum genera quatuor.

XV. Ex iis duo approbantur. Quomodo ea fuerint Apostolis attributa.

XVI. XVII. Quo tempore & qua ratione Monachi Tonsuræ suæ Coronam adjunxerint Clericalem.

I. ILlud ingenuè confitendum est, sexto maximè septimoque sæculo Clericos à laicis tonsura & habitu cœpisse distingui. Postquam detumuerunt persecutionum fluctus, reddita Ecclesiæ pace, annis opus fuit ducentis, aut certè non multò minùs, ut quorum erat tam diversa tamque discrepans professio, certum illud inter se & firmum constituerent, conspicuumque discrimen. Fuisset profectò periculosissima, dum flagrarent persecutiones, distinctio illa & nota. Pacatis verò omnibus, debuit quidem, at nonnisi magno temporis intervallo potuit res tanta tam latè per universam Ecclesiam immutari. Æquum porro non est, ut in re usque adeò dubia, mutabili & subinde alternante, certissima & dilucida statui, aut responderi tibi postules, vel expectes. Mutata ista sunt diverso tempore, diversis in locis, & ita lentè ac sensim sine sensu mutata, ut sua singulis rebus ad unguem præfigere & adsignare mutationis tempora sit difficillimum.

II. Initium facio à Tonsura, & ab Hispanis illis Conciliis, quæ ejus meminere. Statuit Barcino-
nn. 540. c. 6. nense Concilium anno 540. *ut nullus Clericorum comam nutriat, aut barbam radat.* Jubet autem, ut sint *Pœnitentes veri tonso capite*. Majusculæ tonsuræ formam expresserat in sua Canonum compilatione Martinus Braccharensis Episcopus: *Non* 76. Can. *oportet Clericos comam nutrire, ac sic ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus, &c.* Ex eo quòd aures patere velit, intelligere est, quàm brevibus oporteret capillis esse. Verùm in his nec coronam adhuc nec partem capitis ullam abrasam habes. Concilium Bracharense anni 563. unum id commendat, ut ne prolixos Clerici capillos ge- Anno 563. c. stent: *Placuit ne Lectores in Ecclesia habitu sæ-* 11. l. *culari ornati non psallant, neque granos gentili ritu dimittant.* Ea vox *grani* longiorem aut capillum significat aut barbam, ut patet ex Isidoro His-
palensi in Originibus: *Nonnullæ gentes non solum* L. 19. *in vestibus, sed & in corpore aliqua propria sibi quasi insignia vendicant, ut videmus cirrhos Germanorum, granos & cinabar Gotthorum.* Non ergo in vestibus, sed in capillo sit oportet superfluum illud ornamentum, quod in Hispania Gotthi *granos*, in Germania *cirrhos* appellabant. Sidonius Apollinaris Gotthum hominem describens, L. 1. Ep. 2. promissos illi crines donat: *Aurium legulæ, sicut mos gentis est, crinium superjacentium flagellis operiuntur.* Sed elegantiùs vocis hujus vim declarat Arnoldus Episcopus Roceslrensis in Anglia, cùm exponit, cur Eucharisticus panis Christi sanguine intinctus porrigeretur potiùs quàm calix ipse. *Nos* Spicil. Tom. *carnem Domini intingimus in sanguine, &c. Eve-* 2. p. 455. *nit enim frequenter, ut barbati & prolixos habentes granos, dum poculum inter epulas sumunt, priùs liquare pilos inficiant, quàm ori liquorem infundant. Præterea si imberbes & sine granis & mulieres ad sumendam communionem sanctam conveniant, quis Sacerdotum poterit tam providè ministrare, ut infundens nihil effundat?*

III. Concilio Toletano III. vetitum est, antè viris pœnitentiæ copiam fieri, quàm resecarentur eorum capilli: *Sive sanus, sive infirmus sit, priùs* Can. 12. *eam tondeat, & sic pœnitentiam ei tradat*; fœminas autem ea arceri, donec sæculares vestes exuissent: *Non accipiat pœnitentiam, nisi priùs mutaverit habitum.* Qua in re illud potissimùm spectabatur, ne frequentiùs Pœnitentes in easdem sordes relaberentur. Nec verò probabile est, Tonsuram Pœnitentium unam eandemque fuisse atque Clericorum, cùm hi illique immenso quodam spatio distarent. Hunc nodum solvit Concilium Toleta-
num IV. anni 633. ubi addit Clericalem Tonsuram Conc. Tolet. nomen obtinuisse coronæ, atque adeo à Pœnitentium tonsura longè discrepare. Tonsus enim seu brevior in superiore capitis parte capillus, oblongioris infrà capilli circulo in modum coronæ cingebatur. *Omnes Clerici vel Lectores, sicut Levitæ & Sacerdotes, detonso superiùs toto capite, inferiùs solam circuli coronam relinquunt; non sicut huc usque in Galliciæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis ut laici comis, in solo capitis apice modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispania huc usque hæreticorum fuit. Unde oportet, ut pro amputando Ecclesiæ scandalo hoc signum dedecoris auferatur, & una sit tonsura vel habitus, sicut totius Hispaniæ est usus. Qui autem non custodierit, fidei Catholicæ reus erit.*

IV. Hunc certè Canonem multis præclaris fœtum documentis, paulò operosiùs expendere juvabit. Docet enim, 1. eam fuisse Diaconorum, Presbyterorum & Episcoporum Tonsuram, quæ partem superiorem capitis totam aperiret: *Detonso superiùs toto vertice*: idque solùm relictum esse crinium, quod esset circuli instar, aut coronæ: *Inferiùs solam circuli coronam relinquant.* Et hæc quidem tonsuræ forma fuit ac coronæ Clericalis. 2. Clericos omnes à Lectoribus ad Episcopum usque tonsuram eandem atque coronam gestare debuisse. Jam enim *Sacerdotum* nomine Presbyteri, ut & Episcopi comprehendi cœperant, quemadmodum Lectorum voce inferiores

riores omnes Ordines videntur ſignificari. 3. Uſos ſemper per eſſe Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos ejuſmodi tonſura & corona, qualis hìc præſcribitur; immo ipſos etiam Provinciarum omnium Hiſpaniæ Clericos inferiores, ſi Galliciam unam excipias, ubi Lectores, *prolixis ut laici comis, in ſolo capitis apice modicum circulum tonderent*. 4. Denique ea re damnata, juſſiſque inferioribus Clericis eandem geſtare tonſuram & coronam, quam geſtarent Epiſcopi & Presbyteri, decretum eſſe à Synodo, ut pro hæreticis habeantur Clerici, qui in retinendo hæreticorum uſu & more fuerint pertinaces.

Can. 11. V. Loquitur paulò inferiùs eadem Synodus de iis, qui ipſi *accipientes pœnitentiam totonderint ſe*: aut *qui detonſi à parentibus fuerint, aut ſponte ſua amiſſis parentibus ſe ipſos religione devoverint*. Jubetque ut ſi à pœnitentia, aut à religione deſciſcant, compellat eos Epiſcopus ad priorem profeſſionem regredi: *Comprehenſi à Sacerdote ad cultum religionis revocentur*. Idem Decretum innovatur in Concilio Toletano VI. At Concilium Toletanum XII. vetuit, ne qui ex gravi ægritudine decumbentes, & mente alienati, tonſi pœnitentiæque vinculis innexi fuerant, ſi quando recreati eſſent ex eo morbo, poſſent acceptæ profeſſionis ſanctitatem ſæculari vita contaminare: *Quatenus à ſe tonſuræ venerabile ſignum expellant, & habitum religionis abjiciant*. Prohibetur quidem hoc Canone, ne ei qui in ægritudine poſitus, pœnitentiæ & religionis habitum ac tonſuram non petit, injungant Presbyteri: at edicitur, ut qui quocumque modo acceperit, abjicere illum & ſynodali illudere decreto ne permittatur. Hujus enim pœnitentiæ non petentibus impactæ, & baptiſmi parvulis neſcientibus dati eandem eſſe rationem.

Can. 7.

Can. 2.

VI. Non erit certè inutile, quæ fuerit Pœnitentium ac Monachorum tonſura, aperuiſſe: ut qua in re à Clericali differat, cognoſcatur. Tonſuram enim illi quidem, at non coronam gerunt, quæ Regalis Chriſti ejuſque Miniſtrorum Sacerdotii inſigne eſt ornamentum. Quòd autem tonſura Clericorum Regiæ & Sacerdotalis dignitatis ſignum honorificentiſſimum ſit, cùm Pœnitentibus quæ propria eſt & Monachis, eorum potiùs humilitatem, ſnique dejectionem & contemptum ſignificet: id apertè declarat Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus. Quanquam enim fidei oculis nihil celſius appareat hac humilitate, nihil ſublimius hac ſui ſponte depreſſione; ſigna tamen iſta ſunt non celſitudinis, ſed dejectionis; nec aliud hìc quàm ſignorum vim & ſignificationes expendimus. Iſidori autem ſententia ita habet, quæ prolixè & planiſſimè cùm explicata ab eo ſit, ſuperfluum duxi meis illam verbis interpretari: *Quod verò detonſo capite ſuperiùs, inferiùs circuli corona relinquitur, ſacerdotium regnumque Eccleſiæ in eis exiſtimo figurari. Tiara apud veteres conſtituebatur in capite Sacerdotum. Hæc ex byſſo confecta, rotunda erat, quaſi ſphæra media, & hoc ſignificatur in parte capitis tonſa. Coronæ autem latitudo aurei eſt circuli, quæ Regum capita cingit. Utrumque itaque ſignum exprimitur in capite Clericorum, ut impleatur etiam quadam corporis ſimilitudine, quod ſcriptum eſt, Petro Apoſtolo docente, Vos eſtis genus electum, Regale Sacerdotium.*

De Off. Ecc. L. 2. c. 4.

VII. Et illud tamen etiam conſtat, hac ſuperflui capillitii detonſione ſignificari indicique Clericis, æquè ac Pœnitentibus & Monachis, ſæcularium inaniumque pomparum, honorum, voluptatumque abdicationem. *Eſt autem in Clericis tonſura ſignum quoddam, quod in corpore figuratur, ſed in animo geritur; ſcilicet ut hoc ſigno in religione vitia reſecentur, & criminibus carnis noſtræ, quaſi crinibus exuamur*. At verò quod Pœnitentes faciunt, ut iis careant, quæ fuerant inſtrumenta libidinis & vitiorum, quia id faciunt, ut præteritas culpas deleant, & caveant futuras: habent unde de ſe humiliimè potius ſentiant, quàm unde glorientur. Clerici verò propter eam, quacum in ſublimem illum ordinem venere, vitæ innocentiam, terrena fortiſſimè & aſpernantur & deſerunt, ſummaque & regia quadam vi ac virtute mentis ſupra res omnes creatas attollunt animos: ut jam & hìc cum Chriſto regnent, cujus regnum non eſt de hoc mundo: tametſi & in hoc mundo Rex Regum & Dominus Dominantium ſit.

Ibid. c. 4.

VIII. Hiſpana Concilia, & qui eorum vocibus uſus eſt Iſidorus, ſolius tonſuræ meminere, nec ullum habent veſtigium abraſi Clericorum capitis, aut ſuperioris in capite partis. Ubi obſerves velim, & eaſdem eſſe uſurpatas voces, cùm de Pœnitentibus ac de Monachis ſermo eſſet. Nullibi enim novaculæ vox ſonat. Quod & in Regula Iſidori longè clarius eſt: *Nullus Monachorum comam nutrire debet, &c. Tondere ergo debet iſte, quando & omnes, imò & ſimul ac pariter omnes*. Cap. 12.

IX. Aſſerit denique Iſidorus tonſuræ exemplum tunc nobis Paulum præformaſſe, cùm ipſe in Actis Apoſtolorum Nazaræos imitatus eſt. At vel ex eo elucèſcit, Paulum id ſemel tantùm feciſſe, nec niſi magnoperè urgente neceſſitate feciſſe, non aliàs facturum, ut nec cæteri fecerunt Apoſtoli. Quod autem videtur eodem loco velle Iſidorus, à Petro eſſe primùm inſtitutam tonſuram Clericalem, id de præcepto brevis & modeſtioris comæ intellige. Hujus etiam ſine dubio modeſtiæ Petrus, quemadmodum & virtutum aliarum omnium, & eorùm quæ cum virtute exteriùs conjuncta ſunt, Magiſter fuit & forma. De Offi. Ecc L. 2. c. 4.

X. Ea in opinione, quæ tonſuræ Clericalis authores ſtatuit Petrum & Paulum, longè ulteriùs progreſſi ſunt Angli. Cùm enim illi de Feſto Paſchæ, & de tonſura Clericali, diviſi in partes, diu inter ſe depugnaſſent, Catholici qui ſententiam & morem Romanorum ſequebantur, quod ab exemplo & inſtitutione Petri & Pauli aucupari poterant patrocinium, non omiſere. Narrat Beda Theodorum illum, natum è Tarſo Ciliciæ, virum litteris Græcis & Latinis, ſacris & profanis in primis eruditum, relicto ſuo in Oriente Monaſterio Romam veniſſe, electumque demum à Pontifice eſſe, ut in Angliam ablegaretur, quam & regeret, Archiepiſcopatu Cantuarienſi donatus. Is Romæ primùm Subdiaconus ordinatus fuerat, tumque per quatuor menſes expectaverat, dum coma creſceret, & ita tonſuram & coronam ritu Romanæ & Occidentalis Eccleſiæ perciperet, cùm hactenus nonniſi tonſuram Pauli accepiſſet, pro more Orientalium. Tunc verò Vitalianus Papa ſacris Ordinibus illum omnibus initiavit. *Qui Subdiaconus ordinatus quatuor expectavit menſes, donec illi coma creſceret, quo in coronam tonderi poſſet. Habuerat enim tonſuram more Orientalium ſancti Pauli Apoſtoli. Qui ordinatus à Vitaliano Papa, &c.* Beda Hiſt. Angl. l. 4. c. 1.

XI. Aut prorſus verum, aut veri ſimillimum eſt, coronam hanc *Orientalem*, cui authoritatem venabantur à Paulo, eandem cum Monaſtica fuiſſe, raſo capite toto, aut preſſiùs toto attonſo, nullo reſiduo capillorum circulo, quæ corona erat Clericorum. Id emergit, ni fallor, ex Bedæ verbis. 1. Theodorus Monaſticam amplexus erat ſectam: at Monachi vel radebant caput, vel preſſiùs tondebant, ut ſuprà ſæpiùs oſtenſum, nullo unquam memorato capillorum circulo, quo coronæ ſpecies & imago quædam obumbretur. 2. Quatuor expectatum eſt menſes, dum Theodori coma creſceret, *quò in coronam tonderi poſſet*, hoc eſt, Tonſuram circulo capillorum velut coronam cinctam gerere. 3. Potuit hæc Tonſura tota non ſine cauſa & videri & dici Tonſura, aut raſura Pauli, qui Caput Hieroſolymis Nazaræorum more totondit. At illi capillum ſibi nullum faciebant reſiduum, quò reſectum Deo omnem conſecrarent. Denique nemo neſcit, quàm clarè & cupidè antiqui Monachi profiterentur ſe, & Nazaræorum imitatores eſſe,

& Pau-

& Pauli discipulos in abdicatione rerum omnium, in pœnitentia & labore manuum.

XII. Profert ibidem mox idem Beda, objectam alicui cœlestem divinitus visionem, ubi Petrus & Paulus conspiciebantur, ille quidem in morem Clericorum attonsus, hic cum promissa barba: *Unus quidem attonsus erat ut Clericus, alius barbam habebat prolixam; dicebantque quod unus eorum Petrus, alius vocaretur Paulus.* Non dissidet à vero puerulum, cui hoc cœlitus demonstratum esse dicitur, aut vidisse, aut videre sibi visum esse Apostolos ea specie, qua in tabulis solerent depingi: aut Apostolos ipsos, ut agnoscerentur, ea forma apparere voluisse, quæ illis à pictoribus vulgò tribuebatur. Eo verò tempore Catholicus in Anglia dubitabat nemo, quin eam Tonsuram olim gestasset Petrus, quæ tunc in usu erat Romæ. Ceolfridus enim Abbas in eruditissima illa Epistola, quam hac de re scripsit, & quam Beda historiæ suæ inseruit, nequaquam dubitat, quin Apostoli tonsura usi fuerint inter se diversa: *Et quidem scimus, quia nec Apostoli omnes uno eodemque sunt modo attonsi*: & quin per orbem terrarum inter Ecclesias alia aliis genera sint Tonsurarum, cùm unitas Ecclesiarum propria, & absolutissimè necessaria, nonnisi fidei sit, & charitatis. *Neque nunc Ecclesia Catholica sicut una fide, spe & charitate in Deum consentit, ita etiam una atque indissimili totum per orbem Tonsuræ sibi forma congruit.* Adjicit ille comam sibi attondisse Jobum, cùm ærummæ & calamitatis mole obrutus gemuit; idque argumento esse, promisisse illum cæsariem inter prospera. Josephum ex adverso in carcere promissis luxisse crinibus, quos cùm libertati redderetur execuit. Numquam inter sanctos Patres de capillitio & tonsura decertatum esse: *Cùm numquam Patribus Catholicis, sicut de Paschæ vel fidei diversitate conflictus, ita etiam de Tonsuræ differentia legatur aliqua fuisse controversia.* Rem ergo esse versatilis & liberæ disciplinæ: *Tonsuræ discrimen non nocet, quibus pura in Deum fides & charitas in proximum sincera est.* Sed his ita constitutis, de quibus ambigi vix à quoquam potest, subdit Ceolfridus, tot inter tondendi capitis rationes, quæ aliæ in aliis orbis Christiani regionibus usitatissimæ sunt, cæteris omnibus & illam facilè anteponendam, quam Petrus aut prævit, aut sectatus est: & illam postponendam, quam Simon Magus: *Nullam magis sequendam jure dixerim, ea quam in capite suo gestabat Petrus.* Ubi & illud magni in primis fieri debet, quòd Petri Tonsura circulo capillorum circundata, Christi passionis ejusque spineæ coronæ speciem præferat, refricetque memoriam. *Neque ob id tantùm in coronam attondemur, quia Petrus ita attonsus est, sed quia Petrus in memoriam Dominicæ Passionis ita attonsus est, &c. Oportet eos, qui vel Monachi votum vel gradum Clericatus habent, formam quoque coronæ quam Dominus in passione sua spineam portavit in capite suo, quemque in capite per Tonsuram præferre.* Quin & æterna hæc testificatio est promptissimi ad æmulandam Christi Crucis gloriosam ignominiam sapientissimamque stultitiam animi: *Ut se etiam irrisiones & opprobria pro illo libenter ac prompto animo sufferre, ipso etiam frontispicio doceant.* Denique hæc nunc Clericorum corona, quasi prolusio & prægustatio quædam est illius incorruptibilis gloriæ, cui suspiramus, & ad quam per inanium sæculi opum ac voluptatum contemptum contendimus: *Ut coronam vitæ æternæ se semper expectare, proque hujus perceptione & adversa se mundi, & prospera contemnere designent.*

L. 4. c. 14.

L. 4. c. 22.

XIII. Quod ad coronam cui convitiabantur Angli, ut à Simone Mago profectæ, & Petri coronæ æmulæ, hanc paulò post delineat idem Ceolfridus, nempe instar semicirculi, qui anteriorem capitis partem ambiret, deficiente semicirculo alio, quo posterior pars cingenda & ipsa fuerat. *Tonsuram Simonis quis non cum ipsa magia detestetur; quæ aspectu in frontis quidem superficie coronæ videtur speciem præferre; sed ubi ad cervicem considerando proveneris, decurtatam eam, quam te videre putabas, invenies coronam; ut meritò Simoniacis & non Christianis talem habitum convenire cognoscas, qui in præsenti quidem vita à deceptis hominibus putabantur digni perpetuæ gloria coronæ; sed in ea quæ hanc sequitur vita, non solùm omni spe coronæ privati, sed æterna insuper sunt pœna damnati.* Non poterat accuratiùs expingi oculisque subjici dimidiati circuli manca corona, qua portendi videbatur Simonis Magi discipulorumque ejus trunca gloria, & inanis spes, quæ præsentium specie falleret, in recessu nil sanum, nil solidum haberet, nec in posterum quidquam sibi ex æternis bonis desponderet. Quippe perfecto circulo vera & beata præsagitur æternitas, à qua spe & expectatione procul est semicircularis corona. *Qui ad coronam te vitæ, quæ terminum nesciat, tendere credis, quid contrario fidei tuæ habitu terminatam in capite coronæ imaginem portas?* An hujusmodi truncatæ coronæ ergo Agrestinus Monacus objurgaverit & reos egerit beati Columbani discipulos, id equidem nec negare ausim, nec affirmare. Gesta res ea est in Concilio Matisconensi anni 627. Inter Epistolas beati Bonifacii Martyris, ea quæ quadragesima quarta est, Athelmi Abbatis Angli est, ex iisdem Ceolfridi rationibus, & Isidori Hispalensis verbis contexta.

XIV. Ex dictis collige, è coronis, Tonsurisve quatuor, probatam unam, toleratam alteram, duas verò reliquas probro datas esse. Nam illa perspicuè satis modò nobis exhibita est corona, quam Angli detestabantur, utpote ritui addicti jam Romano; nec alia eam, ut puto, de causa Simoni Mago imputabant, quàm quòd ei quam Petri putabant esse, contraria videretur. Quam verò ab hæreticis Hispanis acceperant Clerici Minores Galliæ, & quam damnavit Concilium Toletanum IV. eadem tibi videri possit, atque ea quam gestant Clerici minores hujus ævi nostri. Verùm hæc ad illam si proximè accedit modico illo detonso circulo in summo capitis apice, ab eadem certè plurimùm discedit modesta capillorum brevitate. Hoc enim potissimùm vituperabat nomine Concilium Toletanum Clericos Galliæ, quòd essent *prolixis ut laici comis.* Nec negaverim illius Concilii Patres voluisse, ut Clerici minores ejusdem magnitudinis Tonsuram, coronamque gererent, cujus & Episcopi; quod ab hodierno usu omnino alienum est. Verùm recurrere debet animo, quod monebat paulò suprà Ceolfridus, eam Ecclesiæ voluntatem fuisse numquam, ut in ejusmodi rebus ad unum omnes consentirent: & illud ei probari vel maximè, ut interesset semper aliquid discriminis inter ea, quæ cum ipsa per sese religione non necessariò conjuncta sunt, & quæ ad ipsam ejus naturam omnino pertinent, & rationem.

XV. Præter duas istas tonsuræ coronæque, quæ sunt reprobatæ species, reliquæ duæ sunt, quarum altera Petri & Occidentalium, altera Pauli nomine & Orientalium cohonestata est. Nec ejusmodi attributio aliunde, ut videtur, ortum habuit, quàm ex illo Hieronymi placito statutoque sapientissimo, ut Ecclesiæ in Traditionum Apostolicarum reponant ordine suos singulæ vetustissimos & inculpatos usus. Cùm enim ea est consuetudinis alicujus vetustas, ut ejus primordia oculos memoriamque effugiant, facilè quoque adducitur vulgus hominum, ut credat ab iis ipsis originem eas habere, à quibus habent & ipsæ Ecclesiæ ubivis singulæ. Facit & Gregorius Turonensis tonsuræ coronæque authorem Petrum.

XVI. Observat denique Geolfridus, non Clericos solùm, sed & Monachos debere gerere tonsuram, cum illo capillorum circulo, qui eorum quasi corona sit & diadema. Jam ergo invectus erat is usus in Angliam, qui inter Hispanos Monachos certè nondum vigebat. Concilia Toletana coronam tribuere Clericis; Monachis verò, uti & Pœnitentibus, tonsuram solam. Ita conceptis verbis Isidorus in Regula: quod & clariùs asseruit, cùm dixit coronam Regalis Ecclesiæ Sacerdotii insigne esse. Solis ergo Clericis coronam dedit.

XVII. Fortè & hinc ortum habuit Capillorum ille in Monachis circulus deinceps usitatissimus, quòd iis temporibus Clericatum magna ex parte susceperint Monachi, Angli præsertim. Qui enim Augustino & ejus Collegis succedere, Monachi fuere omnes, quemadmodum Augustinus ipse & ejus socii. Qui ergo Ecclesiæ Anglicanæ Magistri & Patres fuerunt, non sine emolumento maximo Monasticam cum Clericali professionem sanctissimè copulaverunt. Quamobrem mox ostensuri sumus, sæculo VI. VII. & VIII. Monasticam plerumque pro Clericali tonsuram traditam esse. Nimirum cùm quis Clero adscribebatur, Monachus fiebat primùm, & Clericorum nomine Monachi appellabantur; satisque erat ut quis in Ecclesia Lectoris fungeretur officio, si Religionem Monasticam esset professus. Nullam hìc autem pugnam aut conflictationem suspicaberis, si ita statuas, quod magis magisque firmabitur, consuetudinem radendi capitis à Monachis ad Clericos, quemadmodum & illius capillorum circuli à Clericis ad Monachos transiisse.

CAPUT XXXIX. *P.2.l.1.c.21.*

De Tonsura & Corona Clericali in Gallia, Italia, urbe Roma & in Oriente, VI. VII. & VIII. sæculo.

I. In hoc erat posita Tonsura Clericorum, quòd capillo essent breviori.

II. Tondebantur, qui Monachi fiebant, vel Clerici.

III. Quare eadem videtur fuisse Tonsura Clericorum & Monachorum.

IV. Juxta eorum temporum morem loquendi, fiebant Clerici susceptâ coronâ Monachali.

V. Probatur ex Gregorio Turonensi præter Tonsuram Clericos etiam coronam gestasse, eandem gestasse & Monachos, postquam Clero adjuncti sunt; non autem Pœnitentes.

VI. Probatur & summum caput abrasum fuisse. Et hæc de Gallia.

VII. In Italia eadem Tonsura, corona eadem Clerici & Monachi utebantur.

VIII. Tondebantur & ii qui erant in inferioribus Officiis, reique temporali Ecclesiæ præfecti.

IX. Tonsuræ, sive coronæ antiquitas originem fortè habuit ex glorioso illo opprobrio, quo affectus ab inimicis Christus est.

X. Probatur rasum non fuisse caput prioribus sæculis.

XI. XII. Tonsura apud Orientales eodem erat in honore.

XIII. Non tondebantur antè Clerici, quàm illis inferior Ordo aliquis conferretur.

XIV. Quo tempore coronæ meminerint Græci.

XV. Eam illi pro traditione Apostolica habuere. Verisimile est eam à Monachis ad Clericos transisse.

XVI. Probatur iterum prioribus quatuor sæculis coronam nullam fuisse.

I. EX Anglia in Galliam devehimur, & ea pergimus dicere, quæ ad tonsuram & coronam pertinent Clericalem. Pœnitentibus id præcipit Agathense Concilium, ut & capillum tondeant, & vestem mutent: *Si comam non deposuerint, aut vestimenta non mutaverint, abjiciantur.* Ann. 506. c. 15. Clericos verò, si qui comam alerent, jussit vel invitos ab Archidiacono tonderi: *Clerici qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiamsi noluerint, inviti detondeantur.* Can. 20. Ea capillitii modestia est, coronæ aut rasuræ nulla adhuc mentio.

II. Refert Gregorius Turonensis Chararicum Regem cum filio detonsum fuisse, sacrisque Ordinibus initiatum, ita jubente Clodoveo Rege: *Victos totondit, & Chararicum quidem Presbyterum, filium verò ejus Diaconum ordinari jubet.* L.2.c.41. Ad Clotildem matrem misere Childebertus Clotariusque Clodovæi Magni filii, qui scitarentur, suos ex Clodomiro filio nepotes interimi mallet, an recisa cæsarie, quæ Regiæ stirpis insigne decus erat, spe regnandi abdicari, vulgique coæquari turbæ: *Utrum incisa cæsarie ut reliqua plebs habeantur: an certè his interfectis, &c.* L.3.c.18. Quibus illa doloris impatientia, nec sui compos, ac nihil tale suspicans, quale posteà accidit, respondit: *Satius mihi si ad regnum non eriguntur, mortuos eos videre, quàm tonsos.* Nefarii fratres nepotum duorum sanguine manus cruentarunt, unus ex iis elapsus est Clodoaldus nomine, qui accisis sibimet ipse capillis, Clero cooptari voluit, Presbyterque factus splendidiorem & immarcessibilem coronam consecutus est: *Sibi propria manu capillos incidens, Clericus factus est, &c.* L.4.c.4. Armorici Comitis frater Clericus & ipse ordinatus, quò ad Episcopatum se protruderet Veneticum: deinde extincto Comite, capillum promittens rursus, & ejectam revocans conjugem, ad Comitatus successionem palam aspirabat, cùm ab Episcopis excommunicatione innodatus est. *Tonsuratus & Episcopus ordinatus est, &c. Apostatavit, & demissis capillis uxorem quam post Clericatum reliquerat, cum regno fratris simul accepit, sed ab Episcopis excommunicatus est.* L.5.c.5.14. Et infrà: *Mundericus tonsuratus, & Episcopus ordinatus est.* Et rursus: *Meroveus tonsuratus est, mutataque veste qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur.* Et rursus inferiùs: *Ille in eodem loco conversus, tonsurato capite fidelissimus Monachus nunc habetur.* Et infrà: *Badechisilus domus Regiæ Major, tonsuratus, gradus quos Clerici sortiuntur, ascendens, &c.* L.6.c.6.9. Et de Principibus agens prosapia Clodovæi ortis: *Ut Regum istorum mos est, crinium flagellis per terga demissis, &c. Clotarius jussit tonderi comam capitis ejus, dicens: Hunc ego non generavi.* L.4 c.28. Et alibi: *Marius Referendarius subito lateris dolore detentus, caput totondit, atque pœnitentiam accipiens, &c.* Et alibi rursum: *Nicetius Comes præceptionem à Chilperico acceperat, ut tonsuratus civitati illi Sacerdos daretur.* L.7.c.5. Et infrà: *Episcopus suscepto puero, totondit comam capitis ejus, deditque eum Archidiacono Ecclesiæ suæ, &c.* Et inferiùs denique: *Cùm jam degeret cum memorato Antistite Aredius, tonsurato jam capite, &c. Ex familia propia tonsuratos instituit Monachos, cœnobiumque fundavit.* L.10.c.8.29.

III. Ex congesta illa indiscriminatim de industria testimoniorum multitudine, perspicuum est, confusam etiam & sine discrimine ullo fuisse Clericorum Monachorumque Tonsuram. Iisdem enim Gregorius Turonensis verbis illam semper exprimit. Vix quippe ferri potuit, nulla ut in locis tam multis se objecerit occasio insinuandi discriminis, si quod ibi fuisset. Eregia Clodovæi stirpe Principes à cæteris hominibus longa supra modum cæsaries distinguebat. Erant licèt breviori, valdè tamen prolixo capillo cæteri laici. Clerici verò Monachique attonsa & brevi erant coma,

eoque

eoque penè vociferabantur abjeciſſe ſe, quæ ſæculi hujus ſuperflua eſſent ornamenta. Jubet Concilium Agathenſe longiores tantùm in junioribus Clericis reſecari capillos. Quod dixi autem, & dicam rurſum inferiùs de Clericorum tonſura & corona, eamdem ferè fuiſſe atque Monachorum, mirum tibi minùs videbitur, ſi conſideres hanc Abbatibus ab Eccleſia poteſtatem jam tum factam eſſe potuiſſe, ut Monachis ſuis Clericalem Tonſuram traderent; quam illis indubium eſt à poſterioribus Conciliis Pontificibuſque indultam fuiſſe aut confirmatam. Verùm cùm id privilegium communicatum non eſſet omnibus Abbatibus, tonſuram ab Epiſcopis plerumque Monachi accipiebant. Denique cùm Profeſſi Monachi Monachalem tonſuram omnes, non omnes Clericatum haberent, aliquid diſcriminis neceſſe eſt interponas Clericorum Monachorumque tonſuris, & Monachis inter ſe ipſis, quorum alii Clerici eſſent, alii non eſſent.

Sunt tamen & exempla Abbatum alia, qui tonſuram ſimul & Clericatum Monachis tradidere. Sic enim loquitur Gregorius Turonenſis de Abbate, à quo ſuſceptus in Monaſterium eſt Gallus ille, ſanctitate poſteà celeberrimus: *Tunc Abbas Clericum puerum fecit*. Plura dicam alibi in hanc re. Unum hìc addo, idque præclarum, quod in B. Mauri vita legitur, cùm puerum Florum totondit, tum deinde & à Rege & ab Optimatibus partem illi capillorum receſam fuiſſe: *Rex primus poſt cum de coma capitis ejus totondit; deinde quicumque ex Optimatibus ejus voluit*. Eſt & hoc aliud in Regula Aureliani, ſingulare cum primis & memorandum: Mitti in capſam aliquam, ubi eſſent ſacræ Reliquiæ, detonſorum crinium partem, ſive ut conſecrarentur, ſive ut ejus rei contemplatione à violanda ſanctiſſimæ profeſſionis lege avocarentur. *Si quis laicus tonſurandus eſt, de capillis illius in Confeſſionem mittatur, ut ei in teſtimonio ſit*.

IV. Videndum an & in aliis Gregorii ejuſdem operibus affulgeant alia ejuſdem indiſtinctæ Clericorum Monachorumque Tonſuræ argumenta. Ubi loquitur de beati Mauritii Monaſterio, ait oblatum fuiſſe à matre filium, ut Clericus fieret, hoc eſt, ut in Monachum attonderetur. *Mulier filium unicum ad Monaſterium adducens, Abbati tradidit erudiendum, videlicet ut factus Clericus ſanctis manciparetur officiis. Verùm cùm jam ſpiritalibus eſſet eruditus in litteris, & cum reliquis Clericis in choro pſalleret canentium, &c.* Agens alibi de Clerico, qui Capellæ præfectus erat, nunc Clericum illum vocat, nunc Monacum. *Monachus ipſius loci, &c. Feſtivitate ovans Clericus, &c. Ingreſſus promptuarium Clericus, &c.* Et alibi: *Puerulum ex familia Eccleſiæ Turonicæ humiliatis Capillis huic Monaſterio ceſſimus*. Et infrà: *Ex conſenſu patris vir tonſuratus ad Clericatum, puella verò religioſum induit veſtimentum*. Alio etiam in Opuſculo ſervus à domino offertur beato Martino deinceps famulaturus, ſi modò tunc ad ejus tumulum à morbo convaleſceret: *In illo die abſolutus à mei ſervitii vinculo, inciſis capillis tuo ſervitio delegetur, &c. Tonſurato capite, & accepta libertate, ibidem Domini uſibus deſervivit*. Et alibi de alio quopiam: *Ad monaſterium ſibi proximum humiliatis capillis, ac Presbyter ordinatus*. Et verba faciens alibi de ſancto Portiano, qui quodam veluti miraculo ſervitutis compede abſolutus eſt à domino, ut in Monaſterium ingrederetur: *Exin beatus Portianus Clericus factus, tanto virtutis cumulo eſt prælatus, ut decedente Abbate ipſe ſuccederet*. Ab ipſomet Monaſterii Abbate Clericus factus eſt, ut ex contextu ſermonis liquet, utque exemplo patet beati Galli; de quo diſertis verbis teſtificatur Gregorius idem Turonenſis, ab Abbate Clericum factum tum eſſe, cùm Monaſterio adgregaretur. *Tunc Abbas puerum Clericum fecit, &c. Quem cùm Quintianus Epiſcopus ad idem Monaſterium veniens cantantem audiſſet, &c.* Et alibi loquens de Paroclo Abbate: *Acceſſit ad Biturigiæ urbis Epiſcopum, petiitque comam capitis tonderi, adſcirique ſe in ordinem Clericorum*. Et infrà: *Senoch Pictavi pagi, quem Theiphaliam vocant, oriundus fuit, & converſus ad Dominum, Clericuſque factus Monaſterium ſibi inſtituit*.

V. Hæc teſtimoniorum ſtrues, illud forſan perſuaderet, necdum in Gallia Coronam Tonſuræ Clericali tunc temporis abſceſſiſſe: niſi Gregorius idem Turonenſis tabellam utriuſque nobis accuratiſſimam delineaſſet, cùm natalem narrat diem beati Nicetii, qui Trevirenſem poſteà ad Epiſcopatum vocatus eſt. Nudum enim primò ſine pilis caput ejus fuit, cinctum tamen in modum diadematis tenui capillorum circulo, unde omen & præſagium Clericalis ejus futuræ profeſſionis. *Igitur ſanctus Nicetius Epiſcopus, ab ipſo ortus ſui tempore Clericus deſignatus eſt. Nam cùm partu fuiſſet effuſus, omne caput ejus, ut eſt conſuetudo naſcentium infantium, à capillis nudum cernebatur; in circuitu verò modicorum pilorum ordo apparuit, ut putares ab eiſdem coronam Clerici fuiſſe ſignatam. Exinde à ſtudioſiſſimis enutritus parentibus, litteris inſtitutus, Abbati cuidam in Monaſterio commendatur; in quo loco ita ſe devotum exhibuit, ut migrante Abbate ipſe ſuccederet*. Hìc habes certiſſimum argumentum, ſæculo ſexto Clericos omnes non Tonſura ſolùm, ſed & Corona inſignitos fuiſſe, hoc eſt, pilorum ordine tenui in inferiore capitis parte, quo totum caput veluti corona cingeretur; qualem modò deſcripſit Gregorius, & antè in Eccleſiis obſervavimus Hiſpanis & Anglicanis. Fatendum etiam eſt coronam eandem atque Clericorum, cum monaſtica Tonſura conjunctam fuiſſe. Apparet enim Nicetium, ubi primùm potuit, monaſticæ profeſſioni nomen dediſſe, nec tamen derogaſſe quidquam divino futuri Clericatus præſagio. His adde congeſta ſuperiùs exempla Clericalis tonſuræ & profeſſionis monaſticæ permixtæ & promiſcuè habitæ cum Clericali.

Longè aliter res habet in Pœnitentium Tonſura, qui cùm Clericatus conſortes numquam fieri poſſent, nulla ſibi ſpe niſi inaniſſima blandiri poterant de adipiſcenda regalis Sacerdotii corona. Denique indiſcriminatim de Clericorum Monachorumque corona loquitur idem Gregorius Turonenſis, cùm Petro ejus inſtitutionem vendicat his verbis: *Apoſtolus ad humilitatem docendam caput deſuper tonderi inſtituit*. Tradit alibi Cadurcenſem Epiſcopum excommunicationi & pœnitentiæ ſubſtratum, vetitum eſſe *ne capillum, neque barbam tonderet*. Vigilius quoque Papa dum Conſtantinopoli gravem ab Imperatrice perſecutionem ſuſtineret, comam barbamque promiſit, ſi Legatorum Gallorum Epiſtolæ fidem habeamus. Revocatus ab exilio Lupus Senonenſis Archiepiſcopus à Rege Clotario, ſtitit ei ſe *Caput intonſum barbamque minimè raſam habens, ob cumulandum abſtinentiæ rigorem*: ut habet antiquus Scriptor. Regi ipſi doluit tanta tanti viri dejectio, *juſſitque eum honorificè tractari, barbamque & comam tonderi*. Illud ipſum ergo, barbam capillorumque partem cædi, quod quondam ignominiæ fuerat, etſi tum lubentiſſimè pro Chriſti nomine perferretur; jam decori erat & ornamento: quo ſe ipſi ſpoliarent exules & ærumnoſi, quodque rurſus ambirent, cùm ſe priſtinumque ſplendorem recuperaverant.

VI. Beatus Audoenus Rotomagenſis Epiſcopus in vita beati Eligii Epiſcopi Noviomenſis, ab ipſis uſque Apoſtolis repetere videtur originem Tonſuræ Clericalis: *Sub ſæculari habitu, vel*

De vitis Patr. c. 6.

Cap. 4.

De Gloria Mar. l. 1. c. 76

L. 2. c. 35.

De Gloria Confeſſ. c. 22. 32.

De Mirac. B. Martini L. 2. c. 4. 53.

Vitæ Patr. c. 5.

Ib. c. 6. 9. 15.

Ib. c. 17.

De gloria Mar. l. 1. c. 28. L. 8. hiſt. n. 20.

Baron. anno 631. n. 4.

ſub venerabili & Apoſtolica tonſione. Auctor vitæ ipſius beati Audoeni, refert ipſum & Eligium unà tonſos fuiſſe. *Clerici Tonſuram accepit, uno*
Cap. 10. *eodemque tempore etiam Eligio comam ponente*. A primæva ætate Cæſarius ab Epiſcopo tonderi petiit, & monaſtico inſtituto dicari; unde & in
Cap. 1. Lerone inſula profeſſus eſt: *Petens, ut ablatis ſibi capillis, mutatoque habitu, divino ipſum Antiſtes ſervitio manciparet*. Corbinianus Friſingenſis Epiſcopus, paulò ante mortem, peracta priùs re divina, *ex more abluens corpus, capillos ſibi ton-*
Cap. 30. *deri fecit, & caput & barbam radi*.

Cui contextui ſi ea adjungas quæ Gregorius ſuprà dixit de beato Nicetio materna ex alvo erepente, in hanc te forſan opinionem adducent, ut Clericos ſummo in vertice raſos fuiſſe exiſtimes. Quaſi enim ad innovandam Tonſuram coronamque ſuam Corbinianus, ſibi juſſit *caput radi, capillos tonderi*; quod molliſſimè intelligitur fieri, raſa ſumma capitis parte, & circumtonſo, non raſo inferiore capillitio. Quòd ita ſi habeat, preſſior & diligentior fuerit narratio Gregorii Turonenſis, cùm Nicetii naſcentis caput Clericorum ſimillima corona cingi dixit: nihil enim crinium habuit Nicetius in ſummo vertice, ut nec ex utero recentes pueruli: ſed habuit pilorum ordinem in circuli & coronæ modum infrà verticem, quod parvuli non habent. Sed hæc in conjecturis numeranda ſunt.

VII. Reliquum eſt, ut de Roma dicam & Italia, ut deinde tranſeam ad Orientem. Deſcripſit in vita Gregorii Magni Joannes Diaconus, eam quæ Romæ ſervabatur Pontificis hujus pictam imaginem. Ejus hìc ea tantùm carpam, quæ ad
L. 4. c. 83. capillum & barbam ſpectant. *Barba paterno more ſubſulva & modica, ita calvaſter, ut in media fronte gemellos cincinnos raruſculos habeat, & dextrorſum reflexos: corona rotunda & ſpatioſa, capillo ſubnigro & decenter intorto, ſub auriculæ medium propendente*. Ubi vides & media ex parte patentes aures, & Clericalem coronam. In Concilio Romano anni 721. anathemati ſubjecit Gregorius II. Clericos, qui prolixioribus eſſent capillis: *Si*
Anno 721. *quis ex Clericis relaxaverit comam, anathema ſit*.
Can. 17. An. 743. Can. 8. Zacharias in alio Concilio Romano anni 743. eundem innovavit Canonem. Ab hoc Pontifice tradit Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus vita, habitu Monaſtico Rachiſem Longobardorum Regem indutum fuiſſe, & ita factum Clericum: *Acceptaque à ſanctiſſimo Papa oratione, Clericuſque effectus, Monachico indutus eſt habitu cum uxore & filiis*. Romæ ergo eadem erat tunc Clericalis Monachaliſque tonſura. Quod autem antè diximus, Theodorum Monachum Græcum, poſt ſuſceptum à Vitaliano Papa Subdiaconatum, juſſum eſſe expectare menſes quatuor, ut tonſuram deinde Occidentalium & coronam accipere poſſet, id propterea factum eſt, quòd Theodorus tonſuram ſive coronam more Orientalium, & totum fortè abraſum caput haberet.

VIII. Queritur Gregorius Magnus, quòd corruptiſſimi & perditiſſimi homines in Gallia, *de-*
L. 7. Ep. 111. *functis Epiſcopis tonſurantur, & fiunt repente ex laicis Sacerdotes*. Monet etiam alibi Monachos,
L. 8. Ep. 23. *ut eos quos ad convertendum ſuſceperint, priuſquam biennium in converſatione compleant, nullo modo audeant tonſurare*. Virum uxori ſine cujus conſenſu religionem profeſſus erat, *etiamſi tonſuratus eſſet*, reddi ſcribit oportere. Hìc tonſurantur indiſcriminatim Monachi, Clericique. Non fa-
Lib. 9. Ep. 44. cile eſt autem expedire, quos alibi dicat in Sicilia *Tonſuratores*, quibus & illud prohibet, ne
L. 9. Ep. 47. nomen ſibi ſumant vel officium Defenſoris. Niſi fortè illos intelligas, de quibus ad Petrum Subdiaconum, cui Romanæ patrimonium Eccleſiæ in Sicilia concrediderat, ita ſcribit: *Si verò de*
L. 12. Ep. 30. *laicis Deum timentibus inveneris, ut tonſurari debeant, & Actionarii ſub Rectore fieri, omnino patienter fero*. Quem Rectorem hìc vocat, is erat potiſſimùm, cui commiſſum Romanæ Eccleſiæ in Sicilia Patrimonium totum. Romana & hæc erat Eccleſia in Sicilia, Romani Clerici, qui patrimonium illud adminiſtrabant, cùm res Eccleſiæ Romanæ tunc per Clericos tantùm regerentur. Ergo & hos tonderi, vel tonſurari opus erat. Nec me fugit viſos eſſe nonnullis Tonſuratores præfici violentis quibuſdam exactionibus. Sed ea res à meo hìc inſtituto aliena prorſus. De ea ergo plura non dicam.

Satius illud eſt obſervari, laicorum tonſuram, qui in miniſterio & ex familia erant Eccleſiæ, argumentum fuiſſe majoris in eos dominii, & ſtrictioris eorum erga Eccleſiam ſubjectionis. Refert Anaſtaſius Bibliothecarius, Conſtantinum Pogonatum ad Benedictum II. Papam miſiſſe duorum ex filiis ſuis *mallones capillorum*: ut hoc ſui erga Romanam Eccleſiam amoris & ſtudii pretioſiſſimum pignus eſſet. Ex Paulo etiam Diacono, ubi de Luitprando Longobardorum Rege illi ſermo eſt: *Carolus Princeps Francorum Pipinum filium ſuum ad Luitprandum direxit, ut ejus* Baron. anno 68. n. 7. *juxta morem capillum ſuſciperet. Qui ejus cæſariem incidens, ei pater effectus eſt, multiſque eum ditatum regiis muneribus, genitori remiſit*. Quod dicit *juxta morem*, ſignificat in more frequenti tunc fuiſſe, ut inciſa cæſarie filios adoptandos darent. Hac ergo forſan ratione in Sicilia laici per tonſuram addicebantur Eccleſiæ. Cujus inter laicos fideles conſuetudinis origo aliâ fortè non fuit, quàm imitatio tonſuræ Clericalis, qua Clerici attondenti eos Epiſcopo mancipantur. Potuit fortaſſe etiam manare ex conſuetudine aliqua apud Gentiles non multùm diſſimili. Cùm Eccleſiæ Romanæ, referente eodem Anaſtaſio Bibliothecario, ſub Adriano I. ſubjecere ſe Spoletini & Reatini, *omnes more Romanorum tonſurati ſunt*: Quod ita Ciaconius interpretatur: *Perpetuam Romanæ Eccleſiæ fidem & obſequium juraverunt, depoſito capillo & barba, quod apud eam gentem deditionis veræ maximum ſignum erat*.

IX. Haud ſcio, an exteriorem coronam, tamquam Regni inſigne, ſignificatam voluerit Ennodius, cùm ad Symmachum ita ſcribit: *Dum Sedem Apoſtolicam coronæ veſtræ cura moderatur, & cæleſtis Imperii apicem regitis*. Gregorio Turonenſi viſum eſt, Petrum Apoſtolum coronæ Clericalis, ut ipſe quidem putat, inſtitutorem ad commendandam potiùs humilitatem ſpectaſſe, quàm ad oſtentandum Sacerdotale regnum: *Petrus Apoſtolus ad humilitatem docendam, ca-* De gloria Martyr. l. 1. c. 28. Ep. 77. *put deſuper tonderi inſtituit, qui Romæ Cathedram locavit*. Advertit Cyprianus, perſecutores ea pœna velut contumelioſiſſima ſperaſſe deturpari poſſe Martyres Chriſti, ſi informiter eorum capita tonderent aut raderent: cùm ipſi ex adverſo ex hac ipſa contumelia gloriam colligerent: *Caput ſemitonſum deteſtabilis & tetra deformitas apud Gentiles*. Hinc illud inter ea quæ ſtultiſſimè & malitioſè fecit Cajus Imperator: *Pulcros & comatos, quoties ſibi occurre-* Cap. 35. *rent, occipitio raſo deturpabat*. Domitianus Imperator, referente Philoſtrato, ut Apollonium Tyanenſem ridendum propinaret, barbam illius juſſit & capillum tonderi. Porro ſi ejus antiquitatis corona Clericalis eſt, cujus eam eſſe nonnulli volunt; veriſimilius profectò eſt ab humiliationis amore duxiſſe initium, & ab improperii Chriſti, ut Paulus loquitur, æmulatione, earumque rerum odio ſanctiſſimo, quæ hujus ſæculi luxum & ſuperbiam fovent.

X. At ea de re dubitari ferè non poteſt, quin primis ſaltem ſæculis caput omnino non raſerint. Id perſpicuè nos ſuprà docuit Hieronymus in ſuis ad Ezechielem Commentariis, quem Cap. 37. n. 6 & Gregorius Magnus ſequutus eſt in Paſtorali,

ver-

Part 2. c. 7. verbis prope iisdem usus : *Sacerdotes rectè caput prohibentur radere, & comam nutrire. Capilli in capite Sacerdotis & servantur, ut cutem cooperiant, & resecantur, ne oculos claudant.*

XI. In Oriente non minori religione gestabatur Clericalis corona. Id largitur Trullana Synodus Clericis, quos sua sacro gradu ejecerunt flagitia, ut pergant coronam gerere Clericorum, dummodo resipiscentiæ fervor & pœnitudo sincera id præstet, ut ne hoc sanctitatis & dignitatis eximiæ insigne dedecorent. Alioqui jubet illos laicorum more capillos promittere, cùm terrenas sordes cœlesti anteponant dignitati. *Siquidem ad conversionem sua sponte respicientes, peccatum deflent, propter quod à gratia exciderant, & abeo se penitus alienos efficiunt, Clerici habitu tondeantur τῷ τῆ κλήρᾳ κειρέσθαι χήματι: sin autem non sua sponte hoc elegerint, comam sicut laici nutriant, utpote qui mundanam conversationem vitæ cœlesti prætulerint.* Unde intelligere est, Tonsuram Clericalem cum eximia quadam vitæ sanctimonia conjungi oportere. Hæc enim rerum superfluarum amputatio cœlestis cujusdam vitæ professio est : *τῆς ὑρανῦ ζωῆς.*

Can. 21.

Can. 81.

XII. Damnavit hæc eadem Synodus inconditam Armenorum disciplinam, qui Cantorum Lectorumque munera obiri curabant ab iis qui nondum detonsi essent : *Etiam non tonsos, sacros Cantores, & divinæ legis Lectores constitui.* Jussit autem deinceps eis primùm Tonsuram conferri, cum benedictione Episcopali : *Nisi sacerdotali tonsura usus fuerit, ἱερατικῇ κειρᾷ, & benedictionem à suo Pastore canonicè susceperit.*

Cap. 32.

XIII. Eutychius ille fama celeberrimus, qui Patriarcha deinde fuit Constantinopolitanus, ordine Lectorum tum demum auctus fuit, cùm detonsus fuisset. Scriptor ejus vitæ illud scitè advertit, munus Lectorum ab ipso Christo consecratum fuisse, cùm librum Legis in Synagoga ipse legit. *Primum spiritalem Lectoris gratiam accepit, quam Dominus sanctificavit. Accepto enim libro legit, & cùm illum plicuisset, ministro reddidit. Nec illud prætermittendum est, quod primùm capillos in sacra æde deposuit.* Quibus verbis, ut & superiori Canone innui videtur, sine Lectoris, aut quolibet alio inferiori Ordine tonsuram dari non solere. Erat enim curæ sanctissima illa lex, ut ne quis unquam ordinaretur, nisi unà certæ addiceretur Ecclesiæ, aut Monasterio, ubi sacro Ordinum fungeretur officio. Officium autem nullum, nullam sibi Tonsura functionem adjunctam habebat. Porro de necessaria illa Tonsuræ cum Ordine aliquo connexione dubitare nos non sinit Justinianus Imperator, ubi de iis qui Ecclesias aut Beneficia fundarunt, ita censet, adsignatos ab illis fuisse indubitanter agros, redituve sufficientes, quibus sustentari queant Presbyteri aliique Ministri sacri, quos omnes enumerat : *Etiam cogitaverunt, ut expensas sufficientes darent, quantos quidem competens esset Presbyteros per unamquamque Ecclesiam, quantos Diaconos, masculos & fœminas, quantos Subdiaconos, & rursus Cantores, atque Lectores, & Ostiarios constitui.* Qui idem ipse Imperator præfiniens numerum Ministrorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, illos eosdem enumerat omnes, at nullum prorsus Tonsura sola Clericum, nullo præterea Ordine aut officio nobilitatum. Quod rursum liquet ex Authentica Codici addita : *Presbyteros & Diaconos & Subdiaconos, Cantores & Lectores, quos omnes Clericos appellamus &c.*

Surius die 6. April. c. 10.

Novella 3.

Cod. lib. 1. Leg. 33.

XIV. Germanus Constantinopolitanus Patriarcha, cujus insignis & invicta fuit adversùs Iconoclastas Imperatores constantia, ea scriptis consignavit omnia, quæ de tonsura & corona Clericali mediæ hujus ætatis Græci egregiè & Romanis moribus ritibusque convenienter sensere. Hìc enim primùm clarior nobis & expressior fieri incipit mentio, non tonsuræ solùm, verùm etiam & coronæ : quæ ut Regiæ in Sacerdotibus dignitatis signum est : ita perfectæ rerum terrenarum omnium abdicationis, summæque similitudinis cum Christo, cui spinæ, opprobria, contumeliæ, tormenta pro corona fuere. Scio id opus Germano alteri Patriarchæ Constantinopolitano, qui ineunte sæculo XII. florebat, à nonnullis tribui. Verùm ea in re communiorem malui sequi sententiam, cùm nostra non ita valdè interfit, utro ille vixerit tempore. Quæ hìc porro ex Germano proferam, ea mihi non parum convenire videntur cum iis, quæ eodem tempore Beda Scriptoresque alii ejus sæculi vulgò sentiebant. Ut non immeritò huic potiùs medio ævo hunc Germanum vendicem. Hæc ergo sunt ejus verba : *Tonsura capitis Sacerdotis, & rotunda ejus pilorum sectio, vice coronæ est spineæ, quam Christus gestavit. Duplex corona circumposita capiti Sacerdotis ex capillorum significatione imaginem refert venerandi capitis Apostoli Petri. Qui cùm missus esset ad prædicationem Domini & Magistri, ei tonsa est ab iis qui ejus sermoni non credebant, ut illuderetur ab ipsis ; eique Magister Christus benedixit, & infamiam in honorem, illusionem in gloriam convertit, & posuit super caput ejus coronam, non ex lapidibus pretiosis, sed lapide & petra fidei effulgescentem super aurum & lapides pretiosos. Vertex enim, ornatus & corona duodecim lapillorum Apostoli sunt : Petra verò sanctissimus Apostolus est, primus Hierarcharum Christi.*

In Theoria mistica Bibl. Patr. Tom. 2. pag. 379.

XV. Ubi vides per Occidentem & Orientem unam prorsus eamdemque invaluisse doctrinam, eo fultam Hieronymi axiomate longè pulcherrimo : Id omne Apostolicum esse, quod in moribus Ecclesiæ & traditionibus antiquissimis est, quia penes Ecclesiam authoritas Apostolica perpetua & inconcussa semper residet. Quàm exploratum est enim omnibus antiquitatis Ecclesiasticæ peritis, crinium modestam brevitatem jam inde ab Ecclesiæ exortu commendatissimam fuisse : tam certum illis est, quatuor quinqueve prioribus sæculis nullum fuisse usum Clericalis hujus capillorum coronæ. Dixi, sanctissimos Monachos, ut admirationem à se hominum averterent, difformem in modum crines barbamque rasisse, ut ludibrio potiùs haberi possent. At his ipsis quæ ludibrio esse debuerant, rursus admirationem & reverentiam virtus & sanctitatis fama conciliavit. Cùm posteà verò sanctissimi illi viri ad summas Ecclesiæ dignitates vocati essent, ita statuerunt, à primis professionis suæ moribus discedendum sibi non esse. Qui erant inter Clericos perfectionis amantiores, ad eorum protinus exemplum sese accommodavere, eorumque certatim & tonsuram accepere & habitum, ut ex contemptu hominum ipsi quoque veræ aliquid gloriæ aucuparentur. Denique Christo & Apostolis se simillimos esse concupierunt, qui illusi ab hominibus, in glorioſa hujusmodi ignominia honorem deinceps verissimum & æterna præmia collocarunt. Paulinus suprà adumbravit informem illam Monasticæ tonsuræ formam. Ab ea delineatione non recessit Salvianus : *Monachus recisis comarum fluentium jubis ad cutem tonsus.* Quam Angli Simoni tribuebant, & fatebantur tamen teste Beda à sanctissimis plerisque in Anglia monachis Clericisque gestatam esse : ad eam non parum accedit, quam animo informant verba Paulini. Fieri autem potuit, ut quæ corona olim carnalibus indecora & turpis erat oculis, summo apud omnes posteà in honore fuerit, quia & ei asuevere homines, & ad fidem penè omnes venere. Hinc facilè sancti Patres animum adduxerunt, ut illam retinerent, æternumque vellent esse monumentum ejus amoris, quo Clerici erga Christi crucem & opprobria affici debent. Quo sensu verissima est spineæ Christi coronæ figura, &

L. 8. de Providentia.

ejus opprobrii, quod cum aliis & supra alios Petrus passus est pro Christo. Et hæc quidem satis, ut approbentur, ut suæ reddantur otigini, ut & sibi mutuò & ipsi Historicorum fidei concilientur ea, quæ hac de re sexto, septimo & octavo sæculo dicta sunt ab Anglis, Gallis, Hispanis & Græcis.

XVI. Egit de Tonsura Monachorum Dionysius, & eas mysticas rationes attulit, quæ ad abdicationem attinent cujuslibet qua illudimur, rei sæcularis. Verùm de illa cum spinea Christi corona, & optabili Petri contumelia conformatione nullum fecit verbum. Quæ certè ab illo prætermissa non essent, si quæ hodie ea de re sentimus vulgò, iis jam temporibus familiaria esse, & apud homines aliquantum valere cœpissent. Nec illius pilorum circuli meminit, quo instar diadematis caput cingitur. Verùm id solum dicit, tonderi in modum crucis capillos ab Episcopo cum invocatione Trinitatis: *Sacerdotes cum signo crucis consignans tondet, tres Personas divinæ Beatitudinis invocando*. De Tonsura sola loquitur, ut facilè conjicias novaculam, quod jam docuit Hieronymus, in usu non fuisse. Cœpere ergo in Occidente paulò seriùs Monachi capita radere, & Monachorum imitatione Clerici, relicto inferiùs modico circulo capillorum: & ex Occidente serpsit deinde ea consuetudo in Orientem, ubi radi numquam antea capillos legas, sed sine corona tonderi. Imperatoris Anthemii filius Martinus cùm rebellasset in Zenonem Imperatorem, proditus à suis, tonso capite, κόμλω ὑποδέμενος, inquit Euagrius, Presbyter ordinatus est. De Heraclio Imperatore, ubi illius expingunt formam Glychas & Cedrenus, hæc habent: *Fuit fulvo crine, barba lata atque prolixa. Sed Imperator factus, extemplò comam totondit, ac mentum rasit, qui est Imperatorum habitus*. Finitimum vero est Imperatores Græcos secutos esse antecessorum exemplum, qui in Occidente Romanorum Imperatores fuerant. Si Græci autem tum Imperatores ejusmodi erant, insulsissima fuit illa Græcorum sequentis ævi in Latinos debacchatio, quòd barbas raderent, ut infrà dicemus. Chronicum Alexandrinum de Justiniano agens, rasa illum barba fuisse confirmat, qui mos erat Romanorum: *Justinianus erat mento rasus, ritu Romanorum*. Constantino Pogonato id hæsit nomen, quòd barbam promisisset.

Cæl. Hierar. c. 6.

l. 3. c. 26.

Baron. anno 610. n. 14.

CAPUT XL. P. 3. l. 1. c. 21.

De Tonsura & Corona Clericorum imperante Carolo Magno, & Regia ejus prosapia.

I. Tonsuram gestabant Clerici Monachique, hoc est, brevissima erant coma in orbe Christiano universo.

II. Monastica tonsura quandoque Clericalis in loco erat.

III. Raserunt etiam quandoque Monachi capita in Oriente, quandoque forsan & Clerici.

IV. Clerici Latini summum dumtaxat verticem radebant, ut species hæc esset Tiaræ Sacerdotalis, & Regii diadematis.

V. Cur barbam raderent.

VI. De eodem rursùm. Praxis Græcorum. Liberi sunt hi ritus.

VII. Alia & alia Tonsuræ genera Laicorum, Monachorum, Clericorum.

VIII. Post Concilium VII. Oecumenicum jam non potuit Monastica Tonsura haberi pro Clericali.

IX. Probatur variis argumentis, in Oriente tunc fuisse Clericos sola Tonsura donatos, nullo Ordine.

X. Probatur & in Occidente fuisse.

XI. Voces Græcæ elucidantur, quibus designatur Tonsura.

I. CUm Carisiaci in Gallia ageret Stephanus II. Papa, anathema intorsit in Monachos Clericosque, qui comam promitterent: *Ut nullus Clericus, vel Monachus comam laxare præsumat, aut anathema sit*. Non aliud ergo Clerici, Monachique, quàm attonsis brevibusque erant capillis. Quod patet etiam ex Concilio Moguntino anni 813. *Ut sive in Canonico, sive in Monachico Ordine nullus tondeatur, sine legitima ætate*. Clericus quilibet ejus Episcopi Diœcesanus erat, qui ei crinem totonderat: *Nostra in Paræcia instructus & detonsus*.

Conc. Gall. To 1 p. 17. Can. 18.

Ann. 813. c. 23 Conc. Gall. to. 1. p. 666. 667.

Eadem Tonsuræ forma in Oriente usitatissima erat. Unde & Nicolaus Papa I. retundens criminationes Græcorum in Latinos, illos vicissim repungit, objurgatque, quòd & ipsi laicum quandoque hominem repentè attonderent, & confestim Patriarchali sedi intruderent: *Ex laico subito tonsuratum ac Monachum factum, ad Episcopatus apicem provehunt*. Hæc verò Tonsura quæ Græcis Monachis Clericisque in usu erat, longè dissidebat ab ea laicorum Tonsura, de qua Adrianus Papa I. ad Carolum Magnum; ubi narrat Arichisem Beneventanum Ducem tuitioni Imperatoris Constantinopolitani se commendasse, ac spopondisse Græcorum mores se vestiumque & capillorum formam secuturum. *Promittens se sub Imperatoris ditione futurum, & Græcorum vestitu, atque Tonsura usurum*. Etat & Longobardis eorumque subditis forma peculiaris gestandæ comæ. Unde & cùm restitetunt seditioni & obsequio Adriani I. tonsuram protinus Romanorum propriam subiere. *In fide Pontificis jurantes, more Romanorum tonsurati sunt, &c. Post præstitum sacramentum omnes more Romanorum tonsurati sunt*. Prolixissimam & sine modo cæsariem alebant Longobardi, Romani non ita prolixam, Clerici denique brevissimam gestabant.

Epist. 70.

Ibid. p. 102.

II. Ex his testimoniis illud quoque emergit, Clericorum Monachorumque Tonsuram eamdem prorsus fuisse. Unde & cùm quis monasticam vitam amplexabatur, quæ Monachum Tonsura faciebat, eadem & Clericatui congruebat. Carolomannum Principem narrat Anastasius Bibliothecarius Clero ascriptum fuisse Romæ à Zacharia Papa, atque in Monasterium statim secessisse, ubi professus est, dum vita superesset, monasticis inhærere institutis: *Atque in speciali habitu se fore respondens permansurum, Clericatus jugum à Pontifice suscepit, &c. Profectus est in Monasterium, in quo & finire vitam jure professus est jurando*. Rachis Longobardorum Rex ab eodem Pontifice Monasticum unà habitum Clericatumque suscepit: *Accepta à sanctissimo Papa oratione, Clericusque effectus, Monachico indutus est habitu*. Stephanus IV. Papa in ipso juventæ flore Cleticus Monachusque eodem tempore factus fuerat Romæ in Monasterio sancti Chrysogoni: *In Monasterio sancti Chrysogoni Clericus atque Monachus est effectus*.

Cùm possent enim Abbates, qui Presbyteratu & Episcopali benedictione donati fuerant, Lectores ordinare in Monasteriis suis; poterant haud dubio Tonsuram Clericalem conferre iis, quos ad monasticam admittebant professionem. At cùm Monachi prorsus omnes monastica donarentur Tonsura, nec tamen omnes Lectoris officio & ordine decorarentur: post Concilium saltem OEcumenicum VI. non possumus non intelligere coronam quandam, sive Tonsuram quandam Clericalem inter Monachos ipsos, à monastica discrepantem.

III. Nec

III. Nec inficiabor eò tandem deveniſſe Monachos complurimos in Occidente, ut comam perinde raderent, ut barbam. Conventus Generalis Abbatum ſub Ludovico Pio, dies præfixit, quibus Monachi raderentur. *Ut in Quadrageſima niſi in Sabbatho ſancto non radantur; in alio autem tempore ſemel per quindecim dies radantur, & in octavis Paſchæ.* Iſtam tamen Monaſticam Tonſuram Regino cum Clericali miſcet, in unumque conflat: *Clericus quem progenitores tradiderunt Monaſterio, & in Eccleſia legit, nec uxorem ducere nec Monaſterium deſerere poterit. Sed ſi diſceſſerit, reducatur. Si Tonſuram dimiſerit, rurſum tondeatur.* Eadem Hincmari Remenſis ſententia, cùm de Pœnitentia differit Pipini Principis. *Reconciliatus Tonſuram Clericalem accipiat, & habitum Monaſticum recipiat.*

Capit. Car. M. Addit. L. 1. c. 6.

In Append. 2. c. 37.

To. 2. p. 831.

Poſſet etiam non immeritò videri Clericos Græcos capita ſua omnino abraſiſſe, cùm Latini apicem tantùm raderent, reliquumque ſinerent capillis veſtiri, ut aperto capite Sacris operari poſſent, nec cogerentur illud panno operire, quod Græci factitabant, ut raſum caput à frigore tuerentur. Id colligi poſſe videtur ex Ratramni Monachi reſponſione ad objecta Græcorum: *Hinc igitur conſiderent Clerici, qui barbas quidem nutrientes, at verò caput penitus capillis omni ex parte nudant, vel vim frigoris vel caloris ferre non valentes, vel potiùs hujuſmodi deturpationem habitus utcumque celare volentes, capita veſte cooperiant, an contra præceptum Apoſtolicum venire comprobentur. Siquidem negare non poſſunt contra ſententiam Pauli ſe facere, dicentis, Omnis vir orans velato capite, deturpat caput ſuum.*

l. 4. c. 5.

IV. Latinos verò teſtificatur idem Ratramnus barbam quidem raſiſſe, at capillos decurtaſſe tantùm, ſummo vertice raſo, reliqua coma modeſtè acciſa in modum coronæ, ad Regium Chriſti ſacerdotium obumbrandum quo induuntur Clerici, eo capillorum gyro: Tiaram autem Pontificiam exhibendam, parte verticis raſa. En ejus verba: *Hunc morem ſequentes Clerici Romanorum, ſive cunctarum ferè per Occidentem Eccleſiarum, barbas radunt, & capita tondent, accipientes formam, tam ab eis qui in veteri Teſtamento Nazaræi dicebantur, quàm ab eis qui in novo Teſtamento talia feciſſe leguntur. Sed non penitus capillis capita nudant, verùm pro parte ſignificantes tali ſchiſmate, tam regale decus, quàm inſigne ſacerdotale. Siquidem Regibus decus eſt proprium coronas capite ferre. Pontifices autem in templo tiaras capite portabant. Et tiara quidem hemiſphæris gerit ſimilitudinem, corona verò circuli gerens figuram, caput aſſolet ambire. Loquitur Petrus, Vos autem genus electum, Regale ſacerdotium. Quod ſignificare volentes Clerici Romanorum, ſive Latinorum, in verticis nudatione, Tiaræ ſimilitudinem figurant, per quam Sacerdotale decus inſinuant. Porro reliqua pars capillorum caput ambiens, neque tamen verticem contingens, ſpeciem coronæ repræſentat, qua regalis dignitas oſtentatur. Sic utraque hac ſpecie regale ſacerdotium deſignatur.* Subjungit denique Ratramnus, id hiſtoricis conſtare monumentis, plures ex Apoſtolis Diſcipuliſque barba fuiſſe raſa: ſed & ipſas ejuſdem rei teſtificatrices eſſe Petri imagines, ubi barba ſemper raſa ſpectatur.

V. Illud verò potiſſimùm in eo ſcriptore obſervari par eſt, quòd ſecernatur ſemper ſummus capitis vertex ſine pilis ullis, ad Tiaram Pontificiam deſignandam, quæ formam habebat ſphæræ dimidiæ: & reliquum caput imum, circulo, vel corona capillorum cinctum, quo ita tegebatur caput, ut à frigore tutum eſſet, & quo diadema Regium deſignabatur. Id omnino mendicatum eſt ex Iſidoro Hiſpalenſi, qui ſuprà laudatus à nobis eſt, & cujus verba ipſa exſcripſit Æneas Pariſienſis Epiſcopus, cùm calumnias Græcorum luculentè refelleret. Subdit porro ibidem Æneas, ſi Clerici Occidentales barbam radant, præter myſticas rationes ab amputatione neceſſaria ſuperfluarum fæculi delitiarum petitas, dici poſſe id fieri amore non illaudato decentiſſimæ munditiei, quæ modeſtiæ Clericorum comes eſſe debet. *Ob munditiam utique hoc agunt, quam expreſsiùs Eccleſiaſticum expetit & depoſcit miniſterium, &c. Munditia Miniſtrorum Chriſti pro radendis barbis, inlicita reſecando, debet præſtantius ſplendeſcere in operibus bonis, & omnimodis carere ſordibus mentis ſimul & corporis.* Ineptiſſimam denique Græcorum accuſationem repercutit Æneas, crimenque transfert in adverſarios, ex eo quòd Græci cæſariem impunè luxuriari ſinant, cui licentiæ refragatur Apoſtolus. De laicis, puto, ſermo eſt. Nec enim tum Græcorum Clerici eam ſibi licentiam prolixioris comæ uſurpaverant.

VI. Diximus jam non recedere à veri ſimilitudine, ſiquis dixerit Laicos umbram aliquam æmulatos eſſe Tonſuræ Clericalis, cùm filios impuberes mittebant ad Magnates aliquos, qui eorum capillitii primitias demeterent, fierentque Patres eorum ſpiritales. Paulus Diaconus jam docuit nos, miſſum eſſe à Carolo Martello filium Pipinum ad Luitprandum Regem Longobardorum, qui cæſa ejus coma filium ſibi illum adoptavit, viciſſimque Pater illi ipſe effectus eſt. *Ut ejus juxta morem capillum ſuſciperet. Qui ejus cæſariem incidens, ei pater effectus eſt.* Vetus Chronicum expreſsè tradit, Patrem ſpiritalem Pipini factum eſſe Luitprandum: *Ut ei juxta morem ex capillis tonderet, fieret ei Pater ſpiritalis. Quod & fecit.* Qui prolixam Carolo Magno barbam appingunt, nequaquam authorem aut ducem habent Eginardum, qui de ea re ſemper ſiluit, uti & ſiluere hiſtorici cæteri: & nequidem imagines veteres ejus iconaſque metallicas conſuluere, quæ numquam barbatum exhibent. Sanctus Adalbertus Epiſcopus & Martyr, ut Barbaros lucrifaceret, & conciliaret ſibi ipſa etiam veſtium & capillorum imitatione, ita ajebat, ut habet Scriptor vitæ ejus: *Veſtimenta mutemus, Clericam æqualem pendentibus capillis creſcere ſinamus, tonſæ barbæ comas prodire non prohibeamus, &c.* Ex adverſo Rabanus Maurus de Diacono Apoſtata agens, barbatum ſtatim illum demonſtrat: *Quotidie in Synagogis Satanæ barbatus, & conjugatus.* Author eſt Paulus Diaconus Longobardorum nomen adſcitum eſſe à barbæ prolixitate enormi, ut quam attonderent numquam, cæſariem antè promittentes, retro autem incidentes prorſus. Quò ſpectat & illud jam ſuprà delibatum, ex Adriani I. Epiſtola ad Carolum Magnum; Archiſem Longobardorum Regem in ſtudia & partes deficientem Conſtantinopolitani Imperatoris, ſpopondiſſe Græcorum ſe mores in tonſura & veſtibus ſecuturum: duoſque ad eum ab Imperatore miſſos Legatos, qui Græci uſus veſtes ei adtulere, enſem, pectinemque & forcipes.

Hiſt. Long. l. 5. c. 33.

Du Cheſne to. 2. p. 213.

Surius die 13. April. c. 18.

L. adv. Judæ. c. 42. L. 4. c. 7.

Ep. 88.

Græcus Scriptor vitæ illuſtriſſimi Martyris Stephani Junioris, ultra æqui limites evectus ipſe eſt, cùm inveheretur in Conſtantini Copronymi inſanam audaciam, qui aulicos ſuos omnes radi juſſerat, in ſugillationem Monachorum prolixioris barbæ. In eo contendebat Scriptor iſte vim factam fuiſſe legibus naturæ, & Scripturis ſacris inuſtam contumeliam. Conſultiùs utique feciſſet, ſi eum Ratramno profeſſus eſſet, hujuſmodi conſuetudinum verſatilem & liberum uſum, & hujus ipſius mutabilitatis liberæque in utramque partem diſciplinæ utilitatem non modicam ut tantò altiùs infigatur animo rerum indifferentium & arbitrariarum diſcrepantia ab æternis & immutabilibus fidei virtutumque regulis. En Ratramni verba: *Quid enim refert ad juſtitiæ non tan-*

Surius die 28. Nov. c. 26.

Ratram l. 4. c. 5. *tantùm perfectionem, verùm etiam inchoationem, barbæ detonsio, vel conservatio?*

VII. Græcorum mores illustrare pergimus, & illum ipsum eorum usum, ut parentes ipsi tenellos liberos suos attonderent, unàque Ecclesiæ dedicarent addicerentque, officiis humilioribus & ætati suæ consentientibus inservituros. Argumentum sumes ab insigni Confessore Niceta: *Cùm illum Pater totondisset, ut Annа Samuelem, Deo ipse eum dicavit, & omnino adduxit ut æditui locum interea teneret.* Surius die 2. April. Balsam. pag. 225. 227. 228. Pluribus in locis Balsamon detestatur eorum consuetudinem, qui exercendo Lectorum officio admovebant eos, quos Monachalis tantùm Tonsura insigniret; sententiæque suæ præsidium arcessiit à Mandato Concilii Constantinopolitani sub Nicolao Patriarcha, convenienter Canoni Trullano, itemque Canoni Synodi VII. Generalis. Fatetur tamen ille nihilo secius multis adhuc in Ecclesiis contrariam & doctrinam valere, & consuetudinem. *Sed & Monachos qui non habent Episcopales coronas, ὅπως ἔχωσιν ἀρχιερατικὴν, sed Monachicam tonsuram, μοναχικὴν τοῦτ' ἔστιν, dicunt nonnulli posse in suggestu legere Apostolum, & reliqua quemadmodum & Clerici, tamquam Monachalis tonsura utique sufficiat pro tonsura Clericali. Mihi autem videtur, &c.* In Can. Trull. 53. Et alibi: *Nota hæc propter Monachos, qui Episcopalem tonsuram non susceperе, & in suggestu inordinatè legunt, &c.* In Can. Laod. dic. 15. Necdum etiam ab Ecclesia exoleverat mos, ut in Ecclesia Scripturas sacras lectitarent adolescentuli, qui nigras vestes, quæ Clericorum propriæ erant, & tonsionem acceperant illi quidem, sed à parentibus suis tantùm: *Quoniam, inquiunt Patres, videmus nonnullos à pueritia nigris vestibus indutos, tamquam Deo consecratos, tonsuraque accepta, non per sui Episcopi manuum impositionem, audentes postquam ad ætatem pervenerint, divinas Scripturas in suggestu legere, &c.* In Can. 14. Synodi VII. Hæc de pueris Monachisque.

VIII. Nemo potest ire inficias, quin jure optimo niterentur Episcopi, cùm his Monachorum consiliis renitebantur, aut si velis etiam diutinæ possessioni: magnumque interponerent discrimen tonsuram inter Clericalem & Monasticam. Quippe magno semper intervallo discrevit Ecclesia tres Ordines istos, sanctitate eximios, dignitate dispares, Sacerdotium, Clericatum & Monasticum institutum: *ἱερατικὸν, κληρικὸν, ἀσκητὰς*; ut loquitur Trullana Synodus. Hunc Canonem exponens Balsamon ait: Sacerdotes esse qui in Bemate, seu sacrario ministerio suo funguntur, & qui inaugurantur per impositionem manuum Episcopi, cujusmodi sunt Episcopi, Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi. Clericos esse qui partes suas agunt in Ecclesia extra Sacrarium, ubi Lectores, Ostiarii & alii. Monachos esse denique, qui tonsuram Monasticam accepere. Qui enim tonsuram ab Episcopo susceperе Monachi, eos Clericos appellari. Verba Balsamonis ita habent: *Canon facit differentiam inter sacris initiatos, Clericos & Ascetas. Sacrati sunt, qui in sacro Tribunali, qui & manuum impositione ordinantur, Episcopi scilicet, Sacerdotes, Diaconi, & Hypodiaconi. Clerici sunt, qui extra sacrum Tribunal in Templis deserviunt, ut Lectores, Ostiarii & alii. Ascetæ autem, Monachi qui Episcopalem caracterem non accepere; sed solùm tonsuram Monachalem. Monachi enim qui Episcopalem tonsuram accepere, dicuntur Clerici.* In Can. 77. οἱ τῶν βημάτων.

Ita se res habebant ævo medio & deinceps. At IV. & V. sæculo, cùm detonsio Clericorum insigne tantùm erat modestiæ, nec ab Episcopis illa semper fiebat: ne vix quidem poterat exigi à Monachis, qui tonsi erant aliquantò pressiùs, breviorique capillo, quàm Clerici, ut Monasticæ tonsuræ adderent Clericalem. Certè tum temporis non sola tonsura pandebatur aditus in Clerum, sed quocumque Ordine minore. Æquitati ergo & rationi consentaneum omnino fuit, ut medio hoc ævo, quo cœpit sola tonsura Clericalis sine ullo minore Ordine patefacere januas Clericatus, ea Episcopis unis vendicata fuerit, qui eam deinceps soli conferunt, quique in VII. Synodo copiam fecere Abbatibus ut ea Monachos suos initiarent. Non æquissimum enim tantùm, sed & necessarium quoque est, ut penes Episcopos Christi Vicarios tantùm sit potestas vocandi ad Sacerdotium & ad Sacerdotii initiationes qualescumque, & ab eo rursus expungendi.

IX. Quòd verò medio hoc ævo cœperint Clerici esse sola Tonsura freti, nulloque præterea Ordine minore, suppetunt ingentis, ut spero, ponderis documenta. Sejungit Balsamon Clericatum à Lectorum ordine: *Qui Tonsuræ signaculum acceperunt, & posteà in Lectorum ordine constituti sunt, &c.* In Can. 61. Apostol. [in] Can. 33. Trull. Et alibi: *Nota quòd simul ac ceperunt aliqui tonsuræ caracterem à manu Antistitis, eos pro Clericis habet Canon. Audivi enim nonnullos dicentes non esse Lectorem, nec dici Clericum, qui non sit in templi Clerum relatus, sed solam habeat tonsuram.* In Can. 14. Synodi VII. Eadem alibi iisdem verbis inculcat, additque ex quo tonsuram quis accepit ab Episcopo, legere eum posse Scripturas in Ecclesia. Atque ita dici posset Tonsuram & Lectoratum conferri simul solere: *Apertè ostenditur quod quando quis tonsura manuum impositionem susceperit ab Antistite, is est protinus Clericus; ut cui etiam in suggestu legere sit permissum.* χειροθεσίαν ὅπως ἐξῇ.

At ibidem subjicit Balsamon aliam Clericorum Ordinis expertium classem; eorum nimirum qui Clericali veste ab Episcopo induebantur, nec attondebantur tamen. Contendit enim ea veste semel indutum, à Clericatu resilire deinceps neminem potuisse. Itaque sola vestis istiusmodi demutatione, sine ordine, sine tonsura, contendit ille & Clericos factos esse, & irrevocabili necessitate Ecclesiastico ordini devinctos. *Mihi autem videtur, quod qui etiam nigris simpliciter vestibus fuerit indutus ab Episcopo, ut Clericus fieret, amictum amplius mutare non potest, ut qui Deo consecrari proposuerit, & ideo nec suam Deo pollicitationem rescindere, nec sanctum habitum ludificari.* Ibidem.

Differit alibi de iis qui Tonsuram quidem percepissent, at in Ecclesia legissent numquam, quos ea ratione aliqui Clero ejiciendos clamitabant, quòd Lectorum munere functi numquam, ac ne semel quidem essent. Clementiùs cum illis agit Balsamon, eosque verè accenset Clero; quin & legisse eos etiam confirmat, quantum satis est, quando attonsi fuerunt, lecta Epistola Pauli ad Timotheum, *Fili Timothee, sobrius esto in omnibus, &c.* In Can. Carthag. 93.

Venio ad probationem aliam prorsus ineluctabilem. Distinguit idem Balsamon Clericos majores, qui eminentiùs sedebant, *ὡ βαθμῷ, in gradu*, & quibus Episcopus imponebat manus in ipsorum ordinatione, cujusmodi erant Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi: & Clericos inferiores, qui sine manus impositione ordinabantur, *ὡ ἀχειροτονήτῳ ὑπηρεσίᾳ*, quique de manu Episcopi sigillum tantùm crucis impressione ab Episcopo accipiebant, *διὰ μόνης σφραγίδος*, quales erant Lectores, Cantores, Ostiarii. Sed præter has duas classes, quibus limina Cleri pandebat manus impositio, vel sigilli crucis impressio & benedictio Episcopalis, *χειροτονία, σφραγὶς*: tertiam classem recensет Balsamon eorum qui tondebantur tantùm ab Episcopo vel Abbate; & hos ille vehementer contendit Clericos fuisse, eisdem obnoxios pœnis, eisdem pollentes privilegiis immunitatibusque, ac reliquos Clericos: quamvis eis sæpè controversia fieret de his In Can. 41. Bas.

pro-

propter novitatem, sæpè etiam contumeliæ aliquæ inuterentur: *Et hæc quidem de Clericis per ordinationem vel characterem in Ecclesiasticis gradibus constitutis. Si quis autem ab Episcopo vel Monasterii Præfecto tonsuram solam habens in crimen inciderit, is ne aliquo modo punietur? solutio. Et talis quoque est Clericus, & condemnabitur ut reliqui Clerici. Prohibetur enim quodvis opus exercere, cujusmodi exercent qui habent tonsuras: quemadmodum non conscendet in tribunal, non leget in ambone, ad Sacerdotalem gradum non promovebitur, &c. Miror quomodò qui solas habeant tonsuras, & peccantes examinantur, & omnino ut laici puniuntur. Vidi enim hoc per abusum fieri.* Non video quo quis jure tergiversari possit, ne tertiæ hujus classis verè Clericos simplicis tonsuræ fuisse confiteatur. Legibus, pœnis, privilegiis utebantur eisdem & libertatibus. Erant ergo Clerici. Novitas illis sua quandoque objectabatur, nec sine convitio quandoque & damno: sed exolevit novitas, & aliquando vetus esse cœpit quod novum initio fuerat. Porro nihil derogatur legitimo cujusquam juri injuriosa hominum impotentium insultatione. Cum autem ibidem refert Balsamon, eam eis pœnam irrogari ob graviorem aliquam culpam, ut *non legerent in ambone*: hinc elicitur, etsi Lectores non essent, quia erant tamen Clerici, legisse aliquando in Ecclesia, forsitan cum nullus præstò erat Lector. Quo minùs movebitur quisquis ab eodem Balsamone alibi acceperit, in ipsa urbe Constantinopoli, multis in Ecclesiis occupata à laicis multa fuisse ministeria quæ propria essent Clericorum, immo & Monasteria ab illis administrata fuisse: *Habent laici & complura etiam Monasteria, & Clericorum officia.*

In Can. 33. Trull.

Habes ergo duplicis generis Clericos ex Balsamone, verè Clericos, & sine Ordine tamen vel minusculo; quorum hi de manu Episcopi vestem acceperant Clericalem, alii acceperant præterea & Tonsuram, neutri Ordinem ullum inferiorem, ne Lectorum quidem. Zonaras hæc eadem ante Balsamonem scriptis mandarat, improbaveratque similiter Clericos eos, qui attonsi cùm essent tantùm, nec ullo Ordine initiati, involabant in officia Lectorum: fatetur tamen Zonaras hunc usum, quanquam minùs laudabilem, multis in Ecclesiis invaluisse. *Qui verò nec manuum impositione designatus, nec in Lectorum album relatus sit, qualis illorum est ratio, qui à teneris Deo sepositi, nihil aliud quàm coronam in capite gestant: ab eo sacram Scripturam de suggestu, in conventu populi pronuntiari, quædam ordinis perturbatio est. Id igitur ne fiat in posterum, decernit Synodus.*

In Can. 14. Synodi VII.

X. Habebat & suos eadem tempestate Clericos Ordinum prorsus expertes Ecclesia Occidentalis. Eò spectare videtur Concilium Meldense anni 845. *Canonicorum autem qui in Parochiis tonsurantur, & erudiuntur, interdum etiam & ordinantur sine authoritate, &c.* Hæc quoque simplex erat tonsura Clericalis sine ullo Ordine, quam Zacharias Papa Carlomanno Principi contulit: *Clericatus jugum suscepit à Pontifice:* & Rachisi Longobardorum Regi: *Clericusque effectus Monachico indutus est habitu.* Clericatum hunc sibi Antipapa Constantinus invito extorsit ab Episcopo, teste eodem Anastasio Bibliothecario: *Compulerunt eum, ut orationem Clericatus eidem Constantino tribueret, &c. Orationem Clericatus illi tribuit, & ita Clericus effectus, &c.* Adrianus I. eadem tonsura simplici jussu Pauli Papæ initiatus fuerat: *Eum clericari jussit, quem Notarium Regionarium in Ecclesia constituens, &c.*

Anno 845. Can. 48.

Anast. Bibl.

Idem in vit. Steph. IV.

Manifestissimè Hincmatus tradit Carolomannum Principem cùm Deo oblatus fuisset ab infantia à parente suo Carolo Calvo Rege, Clericum factum esse primò, deinde gradatim ad omnes provectum Ordines usque ad Diaconatum. *A patre sacro altari oblatus, & in Clericum tonsus, in Parochia verò Meldensi ab Episcopo ejusdem civitatis per singulos gradus usque ad Ordinem Diaconatus provectus.* Synodus VIII. Generalis idoneos Episcopatui pronunciat eos demum esse, qui paupertatis & religionis infucata charitate, Clerici facti fuerint, aut Monachi, & exinde per gradus ad omnia ministeria sacra progressi, Ordinum tam inferiorum quàm superiorum munia impleverint. *Fiat Clericus, aut Monachus, & omnem gradum Ecclesiasticum transigens, ita ut in gradu Lectoris annum compleat, in Subdiaconi duos, &c.* Vides ut antequam quis fiat Lector, Clericus fieri debeat, vel Monachus, ut in eo tyrocinium ponat, ut etiam ad minores postea possit Ordines promoveri. Ea ergo in re tum Ecclesia Occidentalis Orientali consentiebat.

Tom. 2. pag. 353.

Can. 6.

Clerici potro isti non injuria videbuntur forsan illi ipsi esse coronati, de quibus Hincmarus, vel de quibus potiùs Arcadius Imperator, si qua jam tum esset corona Clericorum, in Lege ab Hincmaro laudata. *Non per coronatos, sed per Advocatos.* Existimat Alcuinus eo crinium circulo designari Clericorum potestatem in administranda re temporali Ecclesiæ; sicut raso vertice ipso capitis significatur inanissimarum sæculi pomparum abnegatio voluntaria. Accipe Alcuini verba, quæ eadem leges apud Amalarium, & alios ejusdem ætatis Authores: *Superiorem capitis partem rasorio renovamus, cùm forti sollicitudine superfluas cogitationes ab animo resecamus. In inferiori parte coronam portamus capillorum, cùm ea quæ secundùm mundum necessariò gubernanda sunt, cum ratione concorditer coæquamus.*

Hincmari Quaternio-nes ad Carolum Reg. post Concil. Duziac Cellotti p. 401.

De divin. Off. c. 37.

XI. Si porro Græcis Tonsura Clericalis dicta est Sigillum, σφραγὶς, manuum impositio, χειροθεσία, & character, χαράκτηρ, id ex eo factum est, quòd Episcopus in formam crucis capillos incideret, ut ex Ritualibus Græcis apertum est. Itaque Crux characteris instar tonsione ipsa imprimebatur, quod fieri non poterat, nisi ea manuum impositione, quam χειροτεσίαν appellabant; ut eam ab illa alia manuum impositione sejungerent, quæ χειροτονία dicebatur, & qua Ordines confetebantur superiores. Itaque Sigillum & manus impositio, σφραγὶς, καὶ χειροθεσία, duo quædam erant conjunctissima, quæ vix unquam divellerentur, unde & sæpè pro una & eadem habebantur re. Non contemnenda etiam sunt argumenta, quibus id efficitur, priscum benedicendi morem in eo positum fuisse, ut manus elevarentur, vel imponerentur: cui ritui accessit signi Crucis impressio: denique ipsa Crucis impressio elevationi manuum & impositioni implicata est. Hinc validum arripiunt confirmandæ sententiæ argumentum, quibus visum est, retineri etiam nunc priscum morem conferendi per impositionem manuum sacramenti Confirmationis, sed eam manuum impositionem Chrismationi nunc ipsi illigatam esse.

CAPUT XLI. P. 4. l. 1. c. 33.

De Tonsura & Corona Clericorum in Ecclesia Latina post annum Christi millesimum.

1. *Statuta Conciliorum & Pontificum sæculi XI. circa Tonsuram, Coronam, & morem radendæ barbæ.*

II. Statuta sæculi XII. super iisdem rebus.

III. Statuta sæculi XIII.

IV. Sta-

IV. Statuta sæculi XIV. XV. & XVI. Stupenda Coronæ diminutio.

V. Litera Pastoralis sancti Caroli Borrhomæi, & Decretum Concilii Mediolanensis V. ut Clerici omnes barba sint rasa.

VI. In eandem rem animadversiones Historicæ complures.

I. OPtimus ille nobis hìc sectandus videtur ordo, qui à tempore petitur, Canones & Decreta ut expendamus cujusque ævi, & ea observemus, quæ rei illustrandæ quam tractamus, magis conducent, cautionesque varias non sileamus, quæ adhibitæ sunt ad disciplinæ labes vel præveniendas, ubi licuit, vel posteà sarciendas. Concilium Bituricense anni 1031. præcepit ut omnes Clerici, majores, minoresve, barba essent semper rasa, & tonsa coma; Tonsuræ enim Clericalis id esse insigne: *Tonsuram Ecclesiasticam habeant, hoc est, barbam rasam & coronam in capite*. Concilium Coyacense in Hispania anno 1050. eodem præcepto ligavit Presbyteros Diaconosque: *Semper coronas apertas habeant, & barbas radant*. Concilium Rotomagense anni 1072. anathema ejaculatur in Clericos, qui coronam non gestant ampliùs: *Qui coronas benedictas habuerunt, & reliquerunt, usque ad dignam satisfactionem excommunicentur*. Gregorius VII. Papa ita apud se constituebat, ad Tonsuræ Clericalis integritatem pertinere, ut barba raderetur in Occidente, cùm Præfecto Sardiniæ Insulæ causas aperit, cur Episcopum Calaritanum coegerit barbam radere, ut Ecclesiæ Occidentalis usibus moribusque antiquissimis sese accommodaret; & Præfectum eundem hortatur, ut Clerum suæ Insulæ universum compellat similiter rasitare barbas, contumaciùs retinentium bona fisco Ecclesiæ addicat. *Coegimus, ut quemadmodum totius Occidentalis Ecclesiæ Clerus ab ipsis fidei Christianæ primordiis barbam radendi morem tenuit, ita & vester Archiepiscopus raderet, &c. Omnem tuæ potestatis Clerum barbas radere facias, atque compellas, &c. Res quoque renuentium publices, &c.*

Concilium Juliobonense anni 1080. pecuniariis mulctat pœnis Clericos, qui *Coronam suam dimiserint*. Concilium Pictaviense anni 1100. Episcopis solis vendicavit potestatem concedendæ Tonsuræ Clericalis, illæso Abbatum & incolumi privilegio, ut & ipsi Monachos suos corona & Clericatu donare possint. *Ut nullus præter Episcopum coronas benedicere præsumat, exceptis Abbatibus, qui illis tantummodo coronas faciant, quos sub Regula beati Benedicti militaturos susceperint*. Ex quo rursum probabiliter conjeceris viguisse adhuc alicubi morem, ut Monasticam gestantibus Tonsuram Clericalis minùs necessaria videretur, nec alia Monachis opus fuisse, ut Clerici fierent. Unde & hoc Canone dicitur hæc corona omnibus Monasticam vitam profitentibus communis fuisse.

II. Concilium Londinense anni 1102. id tantùm edixit, omissa mentione barbæ, *Ut Clerici patentes coronas habeant*. Quod & in compluribus Conciliis aliis observare est. At verò Concilium Tolosanum anni 1119. eadem innodavit excommunicatione Monachos Apostatas, Clericosque, qui barbam crinemque promitterent. *Si quis Ecclesiasticæ militiæ titulo insignitus, Monachus, vel Canonicus, aut quilibet Clericus primam fidem irritam faciens, retrorsum abierit, aut tanquam laicus comam barbamque nutrierit, Ecclesiæ communione privetur, donec prævaricationem suam digna satisfactione correxerit*. Concilium Londinense anni 1175. priscum Agathensis Synodi Canonem innovat, ut Clericos juniores, vel invitos & reluctantes attondeant Archidiaconi. *Clerici qui comam nutriunt, ab Archidiacono etiam invitis tondeantur*. Concilium Eboracense anni 1194. Beneficiis spoliari sanxit, qui coronam & tonsuram gestare pertinaciùs posthac abnuerent. *Clerici qui ab Episcopo coronam susceperunt, tonsuram habeant & coronam: quam si habere contempserint, ad hoc Beneficiorum, si quæ habeant, privatione cogantur*.

III. Concilium Parisiense anni 1212. illud in votis habuit, ut Clerici à Laicis differre affectarent in ipsa etiam comæ attonsione; nec prolixiores unam in partem crines quàm in aliam fluere finerent; sed circumtonso essent semper capite. *Inhibemus ne Clerici tonsuram habeant similem laicali, sed rotundam, & circularem, & irreprehensibilem*. At Concilium Montis Pessulani anno 1214. effigiem pulcherrimam subjecit oculis coronæ Clericalis, quæ eo nomine dignanda non est, nisi superiùs juxta & inferiùs raso capite, circulus intermedius capillorum non discedat multùm à similitudine coronæ. Ejusmodi impræsentiarum ea est quam gestant Canonici Regulares; quò & adductum est hoc Concilium, ut sæculares quoque Clericos ad æmulandam adduceret Regularium Canonicorum Tonsuram. *Ut Clericus Cathedralis, vel Conventualis Ecclesiæ, vel alius qui de Beneficio vivit, talem Tonsuram ferat, quæ gradum non habeat, sed dirigatur in gyrum, ita quod capilli, qui propter inferiorem & superiorem rasuram remanent, propter suam rotunditatem meritò possint dici corona*. Denique illud quoque expetiere hujus Concilii Præsules, ut ampliores Canonicis gestarent Monachi coronas, nempe duorum vel trium digitorum. *Ut Canonici regulares, amplas coronas portent, & Monachi amplissimas. Itaque duorum digitorum vel trium amplus sit Monachis circulus capillorum*.

Concilium Oxfordiense anni 1222. non dissimulat, tam lubricas quandoque esse posse temporum locorumque commissuras, ut æquum sit Clericos habitumque & coronam contegere Clericalem: *Honestè tonsi, & coronati incedant, nisi fortè justa causa exegerit habitum transformare*. Gregorius IX. anathemate plectit Clericos, qui comam nutriunt: *Si quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema sit*. Concilium apud Castrum Guntherii anni 1232. libidinosos Clericos, & luxuriosos omnino radi præcepit, ne quod in eis supereresset Tonsuræ Clericalis vestigium. *Clerici Ribaldi, maximè qui Goliardi nuncupantur, præcipiantur tonderi, ac etiam radi, ita quod non remaneat in eis Clericalis tonsura*. Synodus Vorcestrensis anni 1240. latiorem monet esse debere coronam Clericorum, majoribus in Ordinum gradibus eminentium. *Ne comam nutriant, sed circulariter & decenter tondeantur, coronam habentes decentis amplitudinis, secundùm quod exegerit Ordo, quo fuerint insigniti*. Concilium Coloniense anni 1260. summum verticem radi jubet, idque coronam vocat: *Habeant & suas coronas competentes, & eas radere non omittant*. Concilium Lambethanum anni 1261. Privilegio Clericali excidisse declarat, quicunque de ea erubescunt capillitii corona, quæ ejus imago veneranda est, quam Christus pro nobis gestavit, ut dedecus nostrum sua vestiret gloria: *Non erubescant ipsius portare stigmata, qui pro eis spineam non dedignatus est portare coronam*. Concilium Salisburgense anni 1274. Presbyterorum Tonsuram ejusmodi esse vult, ut pateant aures, nec ab eo schemate multùm recedant Clerici alii, præter coronam, quæ summo insidet vertici. Jam tum ergo eò res devenerant ferè, quo nunc experimur esse. *Sacerdotes taliter tondeantur, ut pateant eis aures. Cæteri inferioris ordinis Clerici in tonsura non multùm discrepent ab eisdem, coronam desuper congruentem habeant*.

Concilium ad Pontem Audemari anni 1279. jubet,

Can. 7.
Can. 3.
Can. 11.
L. 8. Ep. 10.
Can. 13.
Can. 14
Can. 12.
Can. 10.
Can. 4.
Can. 1.
Can. 4.
Can. 23.
Can. 33.
C. Si quis, de vita & honestate Clericorum.
Can. 21.
Cap. 21.
Can. 4.
Can. 11.
Can. 18.

bet, ut trina monitione præmissa, nisi Clerici coronam gestent, qui conjugati non sunt, immunitate bonorum suorum exuantur: qui conjugati verò sunt, præterea dominorum temporalium angariis subjiciantur; neutri in criminalibus sæcularium Judicum subducantur potestati.

Can. 1. Concilium Budense anni 1279. Episcopis præcepit, ut Tonsuram circularem & coronam Monachali similem gestarent, tum ut exemplo suo reliquos Clericos non sola authoritate urgeant ad legum obsequium, tum etiam propterea quòd Episcopatus religione excellat supra Monachorum omnium Religiones longè præstantissima. *Prælati coronam & tonsuram patentibus omnino auribus circularem, juxta regularium, seu religiosorum generalem consuetudinem approbatam, cùm nulla religio pontificali religione sit major, de catero deferant.* Synodus Nemausensis anni 1284. Clericos conjugatos, qui privilegio Clericali gaudere cuperent, sanxit, ut *publicè portent coronam & Tonsuram.* Synodus Exceestrensis anni 1287. vetuit coronas contegi infulis, pannis, vel Can. 17. calyptris quibuscumque. *Clerici patentibus auribus incedant, coronas habentes sphæricas & decentes, quas infulis cooperire prohibemus, sub pœna statuti Legati Ottoboni.*

IV. Hæc ergo erat quorundam Clericorum improbitas fœdissima, & pudendus pudor, qui coronas suas semper contegerent, quasi de regia Christi corona erubescerent, cujus corona hæc nostra effigies est. Ita censet Concilium Ravenn. 10. natense anni 1314. *Coronam condecentem portent, per quam designetur regalis esse generis, & sperare se assequi debere partem hæreditatis divinæ.* Additur in hoc Concilio Clericos majores, Canonicosque, seu Cathedralium, seu Collegialium Ecclesiarum, ampliorem gestare coronam debere, utque *capita cooperiant pileo, vel biretto, vel armutia oblonga ad aures.* Ex quo patet longè aliud esse, operire caput, atque coronam cooperire & dissimulare.

Concilium Avenionense anni 1337. centesima Ecclesiasticorum redituum parte mulctavit Clericos Beneficiarios, reliquos pœnæ pecuniariæ subjecit, qui singulis quibusque mensibus barbam Can. 46. coronamque non raderent: *Quam tonsuram singulis mensibus radi facere teneantur.* Concilio etiam Londinensi anni 1342. definitæ sunt pœnæ in Clericos qui barbam alebant, & despicatui habebant coronam, quæ cælestis coronæ augurium est, & omen summæ Sacerdotum sanCan. 2. ctimoniæ. *Coronam, quæ regni cælestis & perfectionis est indicium, deferre contemnunt, &c.* Can. 3. *barbis prolixis incedunt.* Concilium Palentinum anni 1388. jussit conjugatis Clericis coronam Clericalem gestare, exuendis alioqui immunitate fori: præcepit ut forma gestandæ coronæ Ecclesiarum majorum foribus appingeretur. Erat autem ejus diameter quatuor circiter digitorum. Can. 14. Concilium Toletanum anni 1473. exauthoravit privilegio Clericali Clericos omnes, etiam conjugatos, nisi coronam gestarent, vel *Tonsuram quantitatis unius Regalis.* Quo proditur incredibilis quædam imminutio coronæ Clericalis, eo tempore facta, quod inter duo hæc Concilia medium fluxit. Sess. 9. Concilium Lateranense anni 1514. sub Leone X. unum videri possit exigere, ut minores Clerici *non barbam, non comam nutriant.* Can 24. Plura exigit Concilium Senonense anni 1528. Can. 74. *Nec comam relaxent, nec barbam nutriant; sed tonsuram, coronam seu rasuram habeant, secundùm ordinem suum honestè rasam.* Idem sentiendum de Moguntino anni 1549. *Barbam non nutriant, tonsuram & coronam deferentes.* Simili- Can. 35. 45. terque de Narbonensi anni 1551. *Barbam radant saltem semel in mense Clerici sacros Ordines consecuti, maximè Canonici.* Concilium V. Mediolanense anni 1579. edixit, ut Presbyterorum corona pollices haberet quatuor in diametro, tres Diaconorum, duos minorum Ordinum; Subdiaconi à Diaconis non multùm recederent. Concilium Mediolanense I. anni 1565. unum id præscripserat, *Comam & barbam ne studiosè nutriant, &c. Barba ab superiore labro ita recidatur, ut pili in sacrificio Missæ Christi corpus & sanguinem non impediant.* Constitutiones Eutachii du Bellay Episcopi Parisiensis tempore Tridentinæ Synodi, jubent ut Parochi Synodo adsint, *tonsura & barba rasi.* Idem decrevit Concilium Remense anni 1583. id quoque consulens, ut barba omnino abraderetur: *Barbam aut omnino non gestent, quod magis probamus; aut saltem, &c.* Turonense anni 1583. *Barbam honestè decurtare.* Quod verò ad Monachos attinet, ita ibi præcipitur: *Monachi omnes coronam magnam in capite habeant, & barbam rasam.* Et sanè antiquorum Ordinum Monachi omnes barba sunt abrasa, quod argumento est eos Cleri sui temporis consuetudinem & ritum amplexos esse. Concilium Aquense anni 1585. sequutum est statuta Mediolanensis I. Mexicanum autem: *Comam non nutriant, barbam novacula radant, vel ita recidant, ut nihil sæculare remaneat, quod populo ludibrio esse possit.* Tolosanum anni 1590. singulorum Ordinum coronas delineavit, paulò minores iis Conciliorum Mediolanensium. Concilium Avenionense anni 1564. coronam renovari sanxit octavo quoque die, de barba Conciliorum Mediolanensium decretis inhæsit. Concilium Aquilejense anni 1596. iis etiam accessit. Comitia Cleri Gallicani apud Melodunum anno 1579. ita decrevere: *Barbam nutrire Canonicos parum honorificum est: imò prorsus indecens est, cùm nec Clericorum ulli liceat.*

Can. 23. Synod. Par. p. 294. Capit. 13. 16. L. 3. Tit. 5. §. 2 Can. 4. Cap. 32. Cap. 11.

V. Obvia est omnibus Pastoralis Epistola sancti Caroli Borrhomæi Mediolanensis Archiepiscopi ad Clerum scripta, ad Presbyteros Clericosque omnes adducendos, ut barbam rederent juxta statutum Concilii Carthaginensis IV. & Gregorii Papæ VII. & juxta usum totius Ecclesiæ Occidentalis antiquissimum, & hactenus observatum præsertim in Ecclesia Mediolanensi, cujus rei fidem faciebant tabellæ pictæ antiquissimæ, sicut & Presbyteri quidam ætate provectissimi, & antiquitatis tenaciores. Quinta in Synodo Diœcesana sua statutum edidit Carolus, in quod compendiariè congessit, quæ latiùs sparserat in Epistola Pastorali. Pauca ex eo juvabit hìc excerpsisse: *Barbæ radendæ institutum à Patribus in Concilio Carthaginensi sancitum, quodque ex summi Pontificis Gregorii VII. litteris longè antiquissimum esse perspeximus, jam olim in omni ferè Ecclesia, & in nostra hac Ambrosiana ad hæc usque tempora, ut nos videmus à plerisque Sacerdotibus antiquæ sanctioris disciplinæ studiosis conservatum, ac deinceps nostris litteris per nos ad usum consuetudinemque revocatum; ita in perpetuum retineri præcipimus ac mandamus, ut unusquisque Sacerdos & Clericus, quocumque gradu dignitateve præditus, barbam radat.* Episcopus Novarensis, qui Caroli vitam scripsit, scitissimè observavit publicatum non fuisse à Carolo hoc mandatum, nisi postquam constantia sua pervicerat, ut ferè ubique observaretur, tum hortamentis suis, tum Pastorali Epistola, tum denique suo ipsemet exemplo; cùm id unum vel maximè cordi haberet, ut ex animis Clericorum funditùs extirparet insanam illam libidinem imitandæ laicorum pompæ & inconstantiæ in aliis aliisque subinde modis & artibus ostentandæ vanitatis. *Jamdudum id se cupere ostenderat, tum ut corruptelam sacrorum hominum tolleret, qui prophanas militaresque Barbarorum formas & eorum frequentes levesque mutationes indecorè admodum imitantur, tum ut, &c.* Eadem ferè habet Giossanus in vita Caroli.

Act. Eccl. Med. p. 1061. Ibid. p. 382. Surius die 4. Novem. L. 4. c. 9. L. 4. c. 10.

VI. Ex

VI. Ex Romanis Pontificibus Julius II. primus omnium barbam promisit, idque extremis tantùm vitæ annis; quippe metallicæ icones priorum ejus Pontificatus annorum, illum adhuc exhibent mento rasum, nihil prorsus discrepantem ab anterioribus Pontificibus. Cardinalis Avenionensis nullum non lapidem movens, ut à Sede Petri arceret Bessarionem Cardinalem, hoc illum convitio incessivit, quòd Neophytus esset, quòd nequedum barbam rasisset: *Nondum barbam rasit Bessarion, & nostrum caput erit?* Joannes Gersonius varia percensens capita laxatæ & remissioris jam disciplinæ, hoc quoque commemorat, quòd Clerici jam nec capillos tonderent, nec barbam raderent: *Ubi, Ne Clerici comam barbamve nutriant?* Ex adverso autem Petrus Damiani expostulabat, quòd Clerici à laicis jam internoscerentur, non morum sanctitate, sed barbæ rasura: *Ut eos à sæcularibus barbirasium quidem dividat, sed actio non discernat.* Et alibi narrans quo fastidio essent Episcopi Presbyterique apud laicos: *Presbyterum vel Episcopum abire prospiciunt, barbirasos se videre fatentur.*

Spondanus an. 1503. n. 8.

Gobel. l. 1. p. 24.

Gerson. To. 1. p. 206.

L. 8. Ep. 15.

L. 1. Ep. 11.

Similiter & Bernardus corruptissimos hæreticorum, ipsorumque Cleri mores describens, *Clerici ac Sacerdotes, Ecclesiis populisque relictis, intonsi & barbati apud eos inter textores & textrices plerumque inventi sunt.* Et Nicetas Choniates agens de Thoma Constantinopolitanæ urbis Patriarcha Latino: *Malis ita rasis, ut quemadmodum in impuberi puero nullum pili vestigium cerneretur.* Authore Calchondillo, *Itali & Occidentales pene omnes barbam radunt.* Refert Matthæus Paris, Vuillelmi qui Angliam subegit, exercitum turmam Presbyterorum visum esse exploratoribus adversariorum, quòd raso prorsus essent mento: *Omnes exercitus illius milites Presbyteros videri, eo quòd faciem totam cum utroque labro rasam haberent.* Vuillelmi Andegavensis Episcopi Gesta in pervigilio inaugurationis ejus fidem faciunt illum barbam coronamque rasisse: *Rasa barba & corona ablutoque capite.* Illud penè stupendum decretum Concilii Provinciæ Bituricensis, quo in regionem integram interdictum vibratum est ejusmodi, ut præter pœnas cæteras, vetiti sint laici Clericique vel barbas radere, vel crines attondere, nisi antè Ecclesiæ jugo & imperio sese Principes immorigeri restituissent: *Nemo Clericorum aut laicorum tondeatur neque radatur, quousque districti Principes, capita populorum, sancto per omnia obediant Concilio.*

Serm. 67. in Can.

Rainal. ann. 1206. n. 6.

Calch. de Reb. Turc. Paris in Prol.

Spicil. tom. 10. p. 289.

Bib. manuf. Labb. Tom. 2. p. 792.

CAPUT XLII. P. 4. l. 1. c. 34.

De Tonsura & Corona Clericorum in Ecclesia Græca. De Tonsura laicorum in utraque Ecclesia post annum Christi millesimum.

I. Duplex Tonsura juniorum Clericorum inter Græcos.

II. De Corona Monachorum.

III. Qua ratione Clericos Græci ordinent.

IV. V. Insanæ Græcorum debacchationes in Latinos, quòd barbas raderent.

VI. Consonantia & dissonantia Græcorum ac Latinorum.

VII. Leges Ecclesiasticæ & Conciliorum statuta adversùs Laicos prolixioris & luxuriantis comæ amantiores.

VIII. Effœminata ea mollities à Septentrionalibus Gentibus, & cum iis infuderat se.

IX. De Tonsura Polonorum.

X. Invalescentibus Romanis & Christianis legibus illæ Borealium gentium consuetudines exoleverunt.

I. DUo sunt Græcis Tonsuræ genera, altera est quam confert tenellis pueris Presbyter cùm veste nigra, quæ ad Clericatum magis destinatio forsan est, quàm Clericatus ipsa professio. Unde nec his pueris ita tonsis jam ulla fit accessio novæ potestatis. Altera est, quam confert posteà Episcopus, & quæ non divellitur ab Ordine Lectorum. Jam non semel diximus, ut exarserit Nicæna II. Synodus in eos, qui priore tantùm tonsura donati, necdum secundam consecuti, in Ecclesia legendi munus & Lectorum officium temerè usurpaverant. Attulimus & Balsamonis interpretationem; nec præteriit nos, quod idem Balsamon adnotavit non semel, illos quoque qui priore Tonsura tantùm initiati utcumque fuerant, in numero Clericorum recensitos fuisse, & hos fuisse verè simplicis Tonsuræ Clericos, Ordinum etiam minorum prorsus expertes.

II. Ex hoc eodem Canone Nicænæ II. Synodi, ne monachali quidem Tonsura datur potestas legendi Scripturas in Ecclesia: *Hoc ipsum in Monachis servandum censuimus.* Quòd autem hoc Canone permittantur Abbates Presbyteri ordinare Lectores, id Pontificia authoritate confirmavit, & in novum Canonicum jus propagavit Innocentius III. Ea enim de re percontatus eum fuerat Archiepiscopus Rotomagensis: *Cùm laici ad Monasteria convolantes, à suis Abbatibus tonsurentur, requisisti, an Clericatus Ordo in tonsura hujusmodi conferatur.* Responsum est autem à Pontifice, ea Tonsura conferri ab Abbatibus Clericatum, si cautiones à Nicæna II. Synodo præfinitæ servarentur.

Syn. Rotom. p. 201.

Non abs re sanè hic fuerit observasse, juxta Scriptores aliquos, ita primùm sanctissimo viro Francisco, florentissimi Ordinis Institutori, placuisse, ut Pastoritia veste, & promissis capillis gregales sui essent; at Bonaventuram vestes illas abjecisse, & tonsuram cujusmodi nunc gerunt, præscripsisse. At fabellæ huic adversatur Bonaventura ipse, confirmatque ab Innocentio III. post approbatam Francisci Regulam, laicis ipsis ejus Instituti Fratribus impositam fuisse sarcinam promulgandæ pœnitentiæ ad fidelium vulgus, additumque præceptum, ut minusculas gestarent coronas, quibus major ipsis & authoritas & libertas in administratione verbi divini conciliaretur. *Approbavit Regulam, dedit de pœnitentia prædicanda mandatum, & laicis fratribus omnibus, qui servum Dei fuerant comitati, fecit coronas parvulas fieri, ut verbum Dei liberè prædicarent.* Nunc quasi è diverticulo ad Ecclesiam Græcam nos referamus.

Hist. Univ. Paris. Tom. 3. p. 362.

Legenda S. Franc. c. 3.

III. Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis describens ordinationes Græcorum, & initium ducens à Lectoribus, nigram primò vestem ab Episcopo benedici memorat, eaque indui novum Clericum; tum ipsummet ab Episcopo ter benedici signo crucis, & in formam crucis incidi capitis crines: *Tondet Episcopus capillos capitis ejus in figuram crucis.* Denique postquam manus imposuit, & orationem super nova tonsura effudit, jubet legi ab eo caput Epistolarum Paulinarum, si ordinatus sit Lector; aut Psalmum Davidicum, si Cantor. Tum iste seu Lector seu Cantor omnes penè minorum Ordinum functiones exercet; præsertim postquam sublatum est officium Deputati, vel Acolythi, quo donabantur antè munere, quàm Lectores crearentur.

De sacr. Ordin. c. 2.

Ibid. c. 1.

δεσποτάτου, ἢ ὑπηρέτου.

Supervacaneum autem fuerit hìc expendere scrupulosiùs, tonsura hac Episcopali, an collato Lectoris Ordine constituantur Clerici apud Græcos, cùm ea nunquam à se divellantur. Clericos hìc voco verissimos, non illos quasi præludorios, qui simplicis tonsuræ dici poterant, & ne tonsuræ qui-

Euchol. Goar. p. 240.

quidem Episcopalis. Non minor autem concentus fuit Græcorum Latinorumque in corona, quàm in tonsura. Sub Joanne XXII. anno 1330. auditum est, Georgianos inter Christianas Orientis Sectas diversissimas non inglorios, consuetudines coluisse valdè miras & singulares, & hanc præ cæteris, quòd *Clerici eorum rotundas haberent coronas, laici verò quadratas*. Ita refert Bzovius. Bzovius an. 1330. n. 57.

IV. Non fuit ergo offensioni Græcis, nisi mos radendæ barbæ apud Latinos pervagatissimus. Jam tetigimus quæ ea de re Photii tempore certamina præclusa sint. Recaluit pugna sæculo XI. & in ipsa maximè efferbuit disputatione inter Humbertum Cardinalem & Græcos Latinæ Ecclesiæ criminatores Constantinopoli habita. Eò eruperat impotens sui Græcorum insania in re usque adeò arbitraria & versatili, immo & penè frivola, ut Latinos sua communione arcerent. *Capillos capitis & barbæ nutrientes ipsi, eos qui comam tondent, & secundùm institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in communione non recipiunt*. Baron. ann. 1054. n. 24. Petrus Patriarcha Antiochenus Romanæ Ecclesiæ partes hìc sibi defensandas suscepit, scripsitque vehementissimas litteras ad Michaelem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum, qui consopitas has lites exsuscitarat, ut eum commonefaceret, si Græci apicem capitis sui raderent, & hanc coronam regio anteferrent diademati; & si mera esset ea effigies ejus, qua Pagani Petrum illusere, illudendumque propinasse se posse speraverunt; posse pari & Latinos jure barbam radere, quòd ea quoque contumelia Petrum Ethnici affecerint, quæ illi tamen in summum vertit decus. *Nos etenim etiam coronam in capite gestamus, pro veneratione proculducio Principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superædificata. Quod enim impii illi ad contumeliam illius Sancti excogitaverunt, hoc nos piè ad gloriam & honorem ipsius facimus. Romani quidem barbam radentes*. Illis ipsis rationibus Petrus Blesensis sacros hos ritus illuminavit. Ibid. n. 42. In C. 1. Job.

V. Mirum est, Græcos homines cum primis acutos, & magno ingenio præditos, pro re nihili tandiu litigare, & tam pertinaciter altercari potuisse, quo nihil à ratione cogitari potest alienius. Tempore etiam Concilii Florentini erupit rursum hæc dissidii flamma. At Gennadius posteà Constantinopolitanus Patriarcha Concilii hujus apologiam texens, exprobravit jure optimo Græcis convitiorum & querelarum ejusmodi inanitatem: quin ex adverso eos admonuit vel apud ipsos in confesso esse, perpurgatissimam & labis expertem prorsus esse Latinorum tam doctrinam, quàm disciplinam, cùm ne ullos quidem suspicari potuerint nævos, nisi in rebus istiusmodi natura sua innoxiis & indifferentibus. *Romanum tantum Pontificem reprehendere vultis. Quare? Quia Latinus & barbam radit, atque quarta feria & paraseeve oleum ac pisces comedit*. Et infrà: *Non quia peccator est, refugitis ei obedire, sed quia Latinus est, & barbam tondet*. In Concilio Lateranensi sub Leone X. anno 1514. Gnesnensis Archiepiscopus catalogum exhibuit errorum inter Ruthenos & Moschovitas receptissimorum, & Græcis è fontibus hausorum, quos inter & hæc leguntur: *Dicunt Christi fideles peccare mortaliter, quòd barbas radant, & manducant suffocata, &c.* Gennad. Exposf. pro Con. Floren. c. 5. Sept. 4. c. 13. Rainal. n. 82.

VI. Gradum faciam ad laicos utriusque Ecclesiæ, ubi primùm hæc obiter adnotavero pauca Græci Latinique Cleri discrimina. 1. Quanquam Græci distinguant, non tamen separant unquam tonsuram à primo infimoque minorum Ordinum. Ita non est quisquam inter eos perfectus Clericus, nisi qui Lector saltem vel Cantor sit. Perfectum dixi Clericum, ut ne conflictarer ipse mecum & cum Balsamone, qui Clericos quasi umbratiles quosdam nobis suprà exhibuit: qui an adhuc in Orientali Ecclesia sint ulli, haud satis exploratum habeo. Erant certè Balsamonis ævo, & eo tempore quod effluxerat à Concilio Nicæno II. 2. Quamvis in usu sint apud Græcos quatuor Ordinum minorum nostrorum ministeria: ea tamen illi omnia promiscuè solent demandare, vel Lectoribus, vel Cantoribus, vel Subdiaconis, ut ex antedictis patet, & ex Tractatu Simeonis Archiepiscopi Thessalonicensis. 3. Subdiaconatus Græcis nondum emersit ex minorum Ordinum classe, unde & ex eodem Scriptore ab Episcopis confertur extra Sanctuarium, sicut & Cantorum Lectorumque Ordines, sive officia. 4. Lectoris Cantorisque unus videtur illis Ordo esse, cùm eorum ordinationis discrimen non aliud sit ex eodem Simeone, quàm quòd postquam ordinati sunt, alter Epistolas Pauli legere, alter Psalmum canere jubeatur. Enimverò legere vel decantare laudes divinas unum penè idemque est; & perspè canit Lector, Cantor legit; quin & lectio ipsa cantus quidam verecundior est, sicut & cantus lectio est audacior. Alexandriæ teste Augustino infrà laudando, ubi de cantu divinarum laudum ex instituto agebat, dubium erat an Lector caneret, vel legeret Cantor, usque adeò remissa erat & modesta canendi ratio. 5. Minùs religiosi fuere aut scrupulosi Græci in tonsuræ coronæque gestatione, quàm Latini. Quanquam enim auspicarentur illi Clericatum à comæ tonsione, minùs tamen soliciti erant posteà de illa comæ brevitate retinenda. Nec eorum vel Canones deinceps, vel Scriptores tam anxiè, quàm apud Latinos invigilarunt, ut corona constantissimè gestaretur, etsi id vulgò profiterentur. 6. Sed eo certè Latinis præcelluere Græci, quòd non ita apud eos, uti apud nos, Beneficia & dignitates Ecclesiæ impunè invasere Clerici minores, vel simplicis etiam tonsuræ Clerici: quanquam lacertos quandoque & ipsa Latinorum Ecclesia exeruerit, ut hoc à se dedecus propulsaret, ut infrà docebimus. Cap. 10.

VII. Ad Laicos nunc deflectenda oratio est, in quos aura semper aliqua sanctitatis à Cleri moribus aspersa est: sicut & ex eorum pietate quandoque rubor aliquis pudorque incutitur Clericis disciplinæ sanctioris incuriosis. Concilium Rotomagense anni 1096. vetuit ne vel Laici ipsi crines ultra modum promitterent, utque alioqui ingressu Ecclesiæ & sepultura Ecclesiastica arcerentur. *Nullus homo comam nutriat, sed sit tonsus, sicut decet Christianum. Alioquin à liminibus sanctæ Matris Ecclesiæ sequestrabitur, nec Sacerdos aliquis divinum ei officium faciet, vel ejus sepulturæ intererit*. Idem de capillorum modo sanxit Concilium Londinense anni 1102. edixitque, ut oculi paterent semper auresque: *Ut criniti sic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur*. Author est Anselmus ipse Cantuariensis Archiepiscopus in hoc Concilio ingressu Ecclesiæ prohibitos esse, qui fluentes crinium jubas resecare abnuerent: *De his qui tonderi nolunt, dictum est, ut Ecclesiam non ingrederentur; non tamen præceptum est, ut si ingrederentur, cessarent Sacerdotes: sed tantùm annunciarent illis, quia contra Deum, & ad damnationem suam ingrediuntur*. Narrat Eadmerus Anselmum diu & vehementissimè detonuisse inter concionandum in hanc capillitii luxuriem, plures inde pœnitentiæ subjeciisse die Cinerum, expiatione scelerum & solemni absolutione suspendisse, qui comam non detondissent. *A cinerum susceptione, & à suæ absolutionis susceptione suspendit*. Et idem tamen scriptor testificatur post Anselmi obitum insanam eam magis magisque percrebruisse licentiam. Can. 6. Can. 23. L. 3. Ep. 62. Ead. Hist. Nov. l. 1. & 4.

Quid verò Conciliorum Patres extimularit, ut vehe-

vehementiùs hanc mollitiem Laicorum comæ ſuæ & veſtium inſania quadam occupatorum inſectarentur, aperit Ordericus Vitalis. Narrat enim extincto Gregorio VII. Papa, Vuillelmo item Angliæ Domitore, aliiſque nonnullis Principibus qui religione claruerant, hinc demigrantibus, paſſim fideles delapſos eſſe in laſciviam quandam veſtium criniumque inauditam hactenus, & corruptelæ morum diſparatiſſimæ teſtem, Ut enim pœnitentes ſalutarem triſtitiam & mœrorem de facinoribus ſuis promiſſa coma barbaque teſtificabantur: ita ex adverſo hi ipſis pœnitentiæ inſtrumentis abutebantur ad probroſiſſimæ molliſſimæque vitæ delicias. *Fœmineam nunc mollitiem petulans juventus amplectitur, nutriunt comas, ut meretrices. Olim pœnitentes, & capti, & peregrini uſualiter intonſi erant, longaſque barbas geſtabant, indicioque tali pœnitentiam prætendebant. Nunc verò penè univerſi populares cerriti ſunt, & barbatuli, palam manifeſtantes ſpecimine tali, quòd ſordibus libidinis gaudent, &c.* Quin & apud eundem ſcriptorem Epiſcopus Sagienſis coram ipſo Angliæ Rege inflammatiſſima oratione invehitur in hæc eadem effæminatæ multitudinis vitia: *Omnes fœmineo more criniti eſtis, quod non decet vos, qui ad ſimilitudinem Dei facti eſtis, & virili robore perfrui debetis. Paulus ait: Vir ſi comam nutriat, ignominia eſt illi, &c. Romani Pontifices, aliique Antiſtites temerariam uſurpationem in Synodis ſuis ex authoritate divina condemnaverunt, &c. Ecce ſqualloremi pœnitentiæ converterunt in exercitium luxuriæ.* Quod hìc habetur de Pontificibus & Conciliis, veriſimile eſt ad Concilium Claromontanum, eique præſidentem Urbanum II. referri debere, cujus intercidere Canones non pauci, ex quibus tamen antè ſuos exprompſerat Concilium Rotomagenſe paulò ſuprà laudatum.

Ann. 1089. pag. 682. Scrip. Norman.

An. 1104. pag. 816.

VIII. Hiſpani quidem Nobiles olim à plebe prolixa cæſarie diſcernebantur, teſte Mariana, cujus hæc ſunt verba de temporibus Leuvigildi Regis: *Majorum inſtituto atque more nobilitas promiſſa cæſarie continebatur.* Et alibi ſub Rege Vamba: *Rex ponere cæſariem, qua nobilitatis inſigne continebatur, & decalvari ſatis habuit.* Referente Ditmaro, cùm Romam ſolemni pompa iniret Henricus Imperator anno 1014. ſex illum circumſtabant Senatores, quorum *ſex raſi barba, alii prolixa myſtace incedebant.* Prolixior illa cæſaries, qua vetuſta Viſigothorum Nobilium turba inſigniebatur, non aliunde manabat, quàm ex antiquiſſima eorum patriaque conſuetudine, antequam ex Borealibus tractibus in mitioris ſoli Provincias exundarent. Idem prorſus de Francorum antiqua nobilitate ſentiendum. Ubi Romani Imperii cœlum moreſque paulatim ſeptentrionales hæ gentes ſubiere, Romaniſque tandem & poſtremò Chriſtianis inſuevere legibus, abjecta illa laſcivientis capilli ſuperfluitate, ad inſtar Cleri, & ad modeſtiam ſin minùs eandem, certe proximam, ſeſe accommodavere. Exhibet nobis Radevicus in Friderico Imperatore I. imaginem luculentiſſimam, non magis ferè Romani Imperatoris, quàm Pontificis. Tantum ſe modeſtiæ pudoriſque infuderat à Chriſtianis legibus Imperio & Imperatori ipſi, ad cujus ſe exemplum componebant nobiles viri omnes. *Aures vix ſuperjacentibus crinibus operiuntur, tonſore, pro reverentia imperii, pilos capitis & genarum aſſidua ſucciſione curtante.*

L. 5. c. 14. L. 6. c. 13.

Baron. ann. 1014. n. 1.

Radevicus L. 2. de geſtis Frideric. c. 76

Illud certè quòd Perſici Oratores Romæ ſub Pio II. viſi ſunt teſte Gobelino, eo penè barbæ & comæ ſchemate, quo noſtrates Monachi, non video unde profectum ſit, niſi ex ea levitate & inconſtantia, quæ & hominibus & rebus iſtiuſmodi plurima ineſt. Hæc ſunt porro Gobelini verba: *Perſici Oratores more noſtrorum Monachorum, ſervata capillorum parva corona, totum caput tonſum: ejus qui ex Meſopotamia venit, pari modo, ſed in vertice ſummo parvus manipulus viſebatur, quemadmodum Gentiles geſtaſſe flamines in pileo ferunt.* Sed quod ſuprà de Georgianis relatum eſt, ſupra omnem admirationem videtur eſſe: geſtatas nimirum coronas à Clericis rotundas, à Laicis quadratas in capillitio.

Gobelinus, l. 5. p. 127. Raynal. ann. 1460. n. 101.

Cap. 5.

Nec plura neceſſe eſt hìc acervari, ad abſtergendam invidiam à Decreto Concilii Turonenſis anni 1583. quo priſtinæ authoritati redditus eſt Canon Trullanæ Synodi adversùs eos, qui ornandæ comæ immoderatiùs ſtudebant, erantque cæteris fidelibus offendiculo. *Ideoque ex Concilii generalis Conſtantinopolitani in Trullo habiti Decreto, excommunicationi ſubjacere eos omnes diffinimus, qui capillos ad viventium detrimentum ſcitè excogitatis nexibus adornant, & componunt, & infirmis animis eſcam ea ratione objiciunt.*

IX. Ex hac ad Laicos digreſſione in propriam noſtri inſtituti materiam revocabit nos memorandum Polonicæ Gentis exemplum, cui cùm Benedictus IX. Pontifex Regem condonaret Caſimirum Principem, Monaſtici inſtituti quod apud Cluniacum profeſſus erat, votis vinculiſque abſolutum, immo & Diaconatus compedibus: viciſſim Polonos ipſos nonnullis Clericatus inſignibus vel ſubjecit, vel decoravit. Expreſſit enim ab eis, ut longiores capillos, priſcæ barbariei reliquias reſecarent; ſeque attemperarent ad uſum & conſuetudinem Provinciarum Occidentalium Romani Imperii, videlicet ad uſum illum Pauli Apoſtoli præceptis concinentem, comamque breviorem, quàm ut aures totas contegeret. Audi Longinum in Hiſtoria Polonica: *Cæſariem capitis & comam barbaro more non nutrire, ſed auribus patentibus, inſtar religioſorum Latinarum nationum, tonſuratum caput geſtare.* Dicemus infrà, ut & Stolam deferri ab eis juſſerit, feſtis diebus ſolemnioribus.

Vide infrà Cap. 52. n. 9.

Baron. ann. 1041. n. 11.

X. Satis hæc ſunt ſuperque, ut ne ampliùs ambigat quis, quin immoderata capillorum prolixitas ortum duxerit à barbaris inconditiſque gentibus, quæ ex Septentrione in Italiam, Hiſpaniam, Gallias, & in Angliam conferto agmine inundarunt; ubi à Romanis excultæ, & Chriſtianis poſteà ac cœleſtibus documentis inſtitutæ, feritatem ſuam exuerunt, & ſuperfluas crinium ineptias abjecerunt: naturæ jam vocem, & Pauli præcepta naturæ conſentanea, audire & ſequi edoctæ. Tonſura Clericorum hæc ipſa initio fuit ſuperfluitatis fuga, & comæ modeſtia fidelibus omnibus communis: cui deinde acceſſit, ſeu preſſiùs tonſa corona, ſeu raſa, propter eas rationes quæ ſuperioribus capitibus aſperſæ ſunt.

De Clericorum Veſtibus Civilibus & Sacris.

CAPUT XLIII. P. I. l. I. c. 31.

De Veſte Civili Clericorum in Occidente per priora ſæcula quinque.

I. Vitio vertit Cæleſtinus Papa Epiſcopis Gallicanis, quòd veſtes Monachorum affectarent, & non ſolis moribus virtutibuſque à Laicis ſecernerentur.

II. Ea veſtium mutatio in epiſcopos Galliæ invecta fuerat ab Epiſcopis ex Monaſtico Ordine cooptatis.

III. Proditum eſt à Salviano Monachos ludibrio fuiſſe, ob veſtium inſolentiam: quod Clero minimè congruebat.

IV. Epi-

IV. Epistolæ Pontificum illius ævi Decretales officia inculcant Clericorum omnia, de veste eorum silent.

V. Concilio Cartaginensi IV. sola vestium præcipitur modestia.

VI. Argumenta alia ex Hieronymo & Juliano Pomerio. De veste Monastica. In quo tum esset Clericorum in vestibus intemperantia.

VII. De Clericorum & Monachorum vestibus.

VIII. Pelagianorum ea in re severitas immodica Hieronymo non probatur.

IX. Quis ille habitus Religionis, *quo indutus est beatus Germanus, cùm factus est Clericus.*

X. Vestis Monastica. Præsulum Gallicanorum pars magna eo tempore propositum Monachi cum Episcopi dignitate jungebat.

XI. Quàm æqua, quàm consentanea rationi Cælestini Papæ Constitutio, quanquam illi minùs paruerint Episcopi Galliarum.

XII. Quàm rectè, quàm prudenter eo tempore non paruerint.

XIII. Quàm necessarium, ut exemplo tum cæteris essent Episcopi, in contemnenda inani gloria sæculi.

XIV. Huc accedit, quod communem cum Clero suo vitam plerique agerent.

XV. Ejus rei exempla alia. In Fulgentio primùm.

XVI. XVII. Item in Augustino & Cypriano. Ex quo & Tertulliano res eadem iterum ostenditur.

XVIII. Eorum quæ dicta sunt breve compendium.

I. EFficacissimo hoc jam diximus argumento effici posse, nullos per quinque priora sæcula fuisse Clericos, nullo Ordine, nullo Officio, sola Cleri veste conspicuos: quòd nimirum toto illo sæculorum decursu nulla peculiaris Clericorum & propria civilis esset vestis, eòque non possent sola veste secerni à laicis. Id nunc invictissimis extundendum est argumentis. Ab eo certè exordiar, à quo nullum sit effugium. Anno 428. scripsit ad Episcopos Viennensis & Narbonensis Provinciæ Cælestinus Papa, ut novum illum qui sensim invalescebat, morem reprehenderet, quo Clerici pro Tunica & Toga Romana, qui communis erat & ipsis & laicis habitus, pallio ac cingulo utebantur. Docet illos Cælestinus non juxta litteræ corticem sequi eos debere, quod in Evangelio præcipitur de cingendis renibus: distare eos debere à sæcularibus, non veste, sed morum sanctimonia: denique novellis superstitionibus adulterandam non esse disciplinam, quam sanctissimi tot hactenus Episcopi excoluere. *Didicimus quosdam Domini Sacerdotes, superstitioso potius cultui inservire, quàm mentis vel fidei puritati. Amicti pallio & lumbis præcincti, credunt se Scripturæ fidem, non per spiritum sed per litteram completuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, ut taliter servarentur, cur non fiunt pariter quæ sequuntur, ut lucernæ ardentes in manibus unà cum baculo teneantur?* Addit amorem castitatis insinuari infigique animis per hæc Evangelica præcepta: *Habent suum ista mysterium, &c.* Monet quo sejungendus & internoscendus sit Clerus à populo: *Discernendi à plebe, vel cæteris, fumus, doctrina, non veste: mentis puritate, non cultu.* Quibus verbis palam fit, nec coma, nec veste Clericos à laicis discretos fuisse. Illam denique consuetudinem detestatur, non tantùm ut superstitionis quidpiam redolentem, sed ut prioribus Episcopis sanctissimisque Patribus contumeliosam. *Unde hic habitus in Ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum tantorumque Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur, &c. Nam si incipiamus studere novitati, traditum nobis à Patribus ordinem calcabimus, ut locum supervacuis superstitionibus faciamus.*

II. Id ortum à Monachis habuisse ad Episcopatum assumptis eadem Epistola docet idem Pontifex: *Non mirum si contra Ecclesiasticum morem faciunt, qui in Ecclesia non creverunt: sed alio venientes itinere, secum hæc in Ecclesiam, quæ in alia conversatione habuerant, intulerunt.* Addit inusitatas has vestes tolerari fortasse posse in Monachis, & in desertis locis; at usurpari ab Episcopis citra sui ac superiorum Pontificum condemnationem non posse: *Habeant tamen istum forsitan cultum, morem potiùs quàm rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, & procul à cæteris degunt. Unde sic habitus in Ecclesiis Gallicanis, &c.* His tandem verbis finem facit: *Non est imponendum oculis, sed mentibus infundenda præcepta sunt.*

III. Dictum est superiùs à Salviano, plebi Monachos execrationi primò fuisse, si quando viderentur in urbibus majoribus *palliati, & reciſis usque ad cutem comarum jubis.* Qui idem ipse rursus alibi Monachum vitæ remissioris & solo habitu Monachum sic alloquitur: *Licèt religionem vestibus simules, licèt fidem cingulo afferas, licèt sanctitatem pallio mentiaris.* Cùm ergo Monachos carnalium hominum oculis ea vestium ratio despicabiles faceret, illam profectò sequi non poterant Clerici, quibus propositum est hoc, ut omnium sibi concilient amorem, omnes lucrifaciant. Eodem habitu Monachi nobis à Paulino suprà exhibebantur: *veste succincti, sagulis palliati.* Quin & ipse amabat inde ab hominibus contemni Paulinus: *Hujusmodi hominum & vultus, & habitus, & odor nauseam illis facit, quibus odor mortis est in odorem vitæ.* Gratias agit alibi ob missam sibi professioni Monasticæ congruam vestem: *Pallia camelorum pilis texta.* Remittitque ipse *tunicam de tenero agnorum vellere contextam.* Vide quæ habet Cassianus de cingulis cæterisque vestibus Monachorum. Hunc habitum facilè intelliges ab instituto Cleri, & præsertim Episcoporum, mirum quantum abhorrere.

Ad Eccles. Cath. l. 4.

Epist. 7.

Epist. 10.

De habitu Monac. l. 3. c. 1. &c.

IV. Rem propositam aliunde approbo. Observat in Epistola quadam sua Siricius, idque diligentia incredibili, quæ sint officia omnia & qui gradus eorum qui se Clericatui mancipant. Hæc Epistola superiùs à nobis expensa non semel est, omnia ibi observata sunt quæ ad Clericorum munia, virtutesque & officia pertinent; at de eorum tonsura & veste peculiari altum silentium. Et sanè cùm conjugari eos finat infra Diaconatum, verisimile non est eos in alia tunc fuisse veste, quàm quæ in laicis esset modestissima. De Virginum habitu alicubi loquitur Leo.: *Puellæ quæ virginitatis propositum atque habitum susceperunt.* At de proprio Clericorum habitu nec ipse nec veterum quisquam Pontificum est locutus.

Siric. Ep. 1. c. 9. 10.

Epist. 92. c. 13.

V. De iis quæ pertinerent ad Clericorum officium, Concilium Carthaginense IV. nihil omisit. Hinc & modesto illos esse habitu, modestis uti præcipit calceamentis. Id quod satis est ut persuasum habeas, Clericos à laicis non colore vestium, aut pretio, aut forma distare ulla jussos esse, sed singulari tantùm modestia, quæ alienissima sit à cultu hominum ornatiore, hoc est, inaniore: *Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet: & nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.* In incessu perinde ut in habitu nihil consectari, nihil studiosiùs exquirere debet Clericus, nisi ut ne quid nisi modestam simplicitatem præ se ferat.

Can. 45.

VI. Describit Julianus Pomerius, quos videtur laudatus Canon reprehendisse; *Taceo de illis qui undante lapsabundi corporis motu, defluentibus in talos*

De vita Contem. l. 2. c. 4.

talos veſtimentis incedunt, & vagis laterum flexibus quodammodo fluctuantes, &c. Scilicet id unum in Clericorum habitu reprehendi poterat tum, cùm graves & honeſtiſſimi viri quique veſte uterentur longiore : nec eorum aliter virtutem elucere fas erat, quàm ſimplicitate veſtium & modeſtia ſingulari. Idem docet Hieronymus: *Si Lector, ſi Acolythus, ſi Pſaltes te ſequitur, non ornentur veſte, ſed moribus ; nec calamiſtro criſpent comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur.* Infrà illud etiam innuit, necdum præceptum fuiſſe Clericis, ut pulla uterentur veſte ; quin & ea uti dehortatur, non aliter quàm ea quæ ſplendore ſuo conſpicua ſit. *Veſtes pullas æquè devita ut candidas, ornatus ut ſordes pari modo fugiendi ſunt : quia alterum divitias, alterum gloriam redolet.* Albicans ille veſtium ſplendor hominum erat delicatiorum. At pulla veſtis Monachorum & Pœnitentium ; ut ſi quis ea uteretur è junioribus Clericis, nonniſi ex fucata humilitate profectum id videretur. Hortatur Hieronymus ut medium teneant, nec ſingulare quidquam habeant, niſi auream illam mediocritatem, in qua ſingulare ſit nihil. Ne id quidem probat, ut amictu lineo abſtineant, niſi reliqua pietas, & Evangelicæ paupertatis amor, & carnalium deliciarum fuga ei propoſito reſpondeat. *Non abſque amictu lineo incedere, ſed pretium veſtium linearum non habere, laudabile eſt. Alioqui ridiculum & plenum dedecoris eſt, referto marſupio, quòd ſudarium orariumque non habeas, gloriari.* His adde quæ alibi habet : *Quid prodeſt circa collum ad abſtergendos ſudores linteolum non habere? quid juvat eſſe μονοχίτωνας, & præferre habitu paupertatem, cùm marſupium noſtrum univerſa pauperum turba ſuſpiret?* Ecce rurſum quibus ille eos tibi depingat coloribus alio loco, qui pretioſis veſtibus & intortis capillis perſpicuum omnibus faciebant, quid vanitatis in animo gererent, & quàm malè eſſent affecti : *Omnis his cura de veſtibus, ſi benè oleant ; ſi pes laxa pelle non folleat. Crines calamiſtri veſtigio rotantur, digiti annulis radiant : & ne plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales cùm videris, ſponſos magis exiſtimato, quàm Clericos.*

In Michæam c. 3.

Ad Euſtoch. de cuſtodia virgin.

VII. Longè alia ab his fuere in Nepotiano converſionis ipſa primordia. Mutavit enim ille quidem veſtem, ſed hactenus tantùm ut modeſtiorem indueret, Provinciæ ſuæ conſuetudini conſentaneam, & à munditiis atque à ſordibus ex æquo abhorrentem: *Balteo poſito, mutatoque habitu, quidquid caſtrenſis peculii fuit, in pauperes erogavit. Excepta vili tunica ; & operimento pari, quo tecto tantùm corpore frigus excluderet, nihil ſibi amplius reſervavit. Cultus ipſe Provinciæ morem ſequens, nec munditiis, nec ſordibus notabilis erat.*

In Epitaph. Nepotiani.

Et hæc quidem de Clericis Hieronymus. Monachis autem aptare videtur ille viliorem & pauperati magis concinentem veſtem, & quæ tum ſæcularium contemptui eos objiciat, tum quanto eis contemptui faſtidioque ſit ſæculum, prodat. *Si Monachus eſſe vis, ſordidæ veſtes candidæ mentis indicia ſunt. Vilis tunica contemptum ſæculi probet ; ita dumtaxat ne animus tumeat, habitus ſermoque diſſentiant.* Sic ille ad Ruſticum Monachum. At ad Marcellam de Aſella ſcribens, *Tunicam fuſciorem induta.* Et ad Euſtochium : *Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diverſitate notabilis, ne ad te obviam prætereuntium turba conſiſtat, & digito monſtreris.* Et ad Marcellam de Bleſilla loquens vidua : *Veſtis fuſcior, pulla tunica, minùs cùm humi jacuerit ſordidatur, ſoccus vilior, cingulum laneum, &c.* Ad Pammachium autem de obitu Paulinæ agens, abundè declarat quàm optatum eſſet Monachis, ut veſtium vilitate carnalium in ſe convitia & contumelias excitarent ; quod alienum prorſus fuiſſet à Clericorum inſtituto, qui exaſperare in ſe eos non debent, quorum tractare ac depellere morbos animi profitentur. *Quis hoc crederet, ut Conſulum pronepos, inter purpuras Senatorum, furva tunica pullatus incederet, & non erubeſceret oculos ſodalium, ut deridentes ſe derideret? Eſt confuſio, quæ ducit ad mortem: & eſt confuſio, quæ ducit ad vitam. Prima virtus eſt Monachi contemnere hominum judicia, & ſemper Apoſtoli recordari dicentis, Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.*

VIII. Præter æqui rectique modum evecti ſunt Pelagiani, & infenſo in eos fuit animo Hieronymus, cùmque carperetur ab eis ipſa veſtium modeſta ſimplicitas, & neceſſaria mundities, audi quid in illos regerat Hieronymus : *Adjungis gloriam veſtium & ornamentorum Deo eſſe contrariam. Quæ ſunt, rogo, inimicitiæ contra Deum, ſi tunicam habuero mundiorem : ſi Epiſcopus Presbyter, & Diaconus & reliquus ordo Eccleſiaſticus in adminiſtratione ſacrificiorum candida veſte proceſſerint? Cavete Clerici, cavete Monachi, Viduæ & Virgines, periclitamini, niſi ſordidas vos atque pannoſas vulgus aſpexerit.* Quibus verbis edoceniur elegantioris quidem & ſplendidioris aliquid veſtis fuiſſe Clericis, & quæ unis illis competeret, ſed inter ſacra tantùm & ad aras : idque ſingulare decus non aliud magis fuiſſe, quàm candorem & munditiem, quò Agni immaculati imago quædam adumbrata oculis ſubjiceretur. Cæterùm nulla prorſus lege aſtringebantur Monachi, ut veſtium informitate & ſordibus odia in ſe & dicteria carnalium concitarent : etſi factitatum ſit id à quibuſdam vehementiore quodam crucis & contumeliarum amore.

L. 1. adver. Pelag.

IX. Neque verò negaverim apud Conſtantium Presbyterum in vita ſancti Germani Altiſiodorenſis Epiſcopi, *habitum religionis* Germano tribui ab Amatore Epiſcopo, cùm Clericum illum faceret. *Cæſariem ejus capiti detrahens, habitu religionis, rejectis ſæcularibus ornamentis, cum promotionis honore induit.* At habitus ille religionis non aliud eſt, quàm modeſtior habitus. Iisdem verbis in eundem ſenſum uſus eſt Sidonius, ubi nobis Maximum, hominem aulicum, qui Clericatui nomen dederat, exhibet : *Habitus verò, gradus, pudor, color, ſermo religioſus.* Quæ omnia nihil niſi ſingularem modeſtiam ſonant.

Surius die Julii 31.

L. 4. Ep. 24.

X. Nec à veri tamen ſpecie & ſimilitudine aberrabis, ſi dicas hunc Religionis habitum non alium eſſe, quàm Monachalem. Sumitur enim plerumque Religio pro ipſa Pœnitentium ac Monachorum profeſſione. Eo ſenſu eam vocem uſurpat Salvianus: *Sub ſpecie Religionis vitiis ſæcularibus mancipati, &c. Divini cultus habitum magis quàm actum exiſtimantes, veſtem tantummodo exuere, non mentem.* Ipſe orationis quæ ſequitur contextus declarat loqui de iis Salvianum, qui cùm eſſent graviſſimis criminibus implicati, atque adeò irregulares, & ad omnem Eccleſiaſticam dignitatem Ordinemque inepti, falſam tantùm pœnitentiam agerent. Itaque habitu Religionis, id eſt, Monaſtico induerat Germanum Amator Epiſcopus, quia tunc ſanctiſſimi quique Epiſcopi cum Epiſcopali ſarcina Monaſticum etiam ſubibant jugum. Teſtatum id facit de beato Martino Severus Sulpitius : *Ubi Martinum in veſte hiſpida, nigro pallio pendulo circumdatum viderunt, &c.* Et alio loco: *Idem conſtantiſſimè perſeverabat, qui priùs fuerat ; eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas erat : atque ita plenus authoritatis & gratiæ, implebat Epiſcopi dignitatem, ut non tamen propoſitum Monachi virtutemque deſereret.* Pallium iſtud proprium erat Monachorum, quos alibi vocat *Agmina palliata.* Idem affirmat Sidonius de Fauſto, qui ex Lerinenſi Monaſterio ad Epiſcopatum raptus, Monaſticæ prioris vitæ tenorem conſtantiſſimè retinuit : *Nihil ab Abbate mutatus per Sacerdotem*

L. 5. De Gubernat. Dei.

Dial. 2. De vita beati Martin. L. de vita B. Martini c. 7. Epiſt. 3.

L. 9. Ep. 3. Ibid. Ep. 9. *tem : quippè cum novæ dignitatis obtentu, rigorem veteris disciplinæ non relaxaveris.* Nec Faustus solus tam aliena vitæ instituta inter se mira pietate conjunxit, teste eodem Sidonio : L. 9. Ep. 9. *Legi volumina tua, quæ Riochatus Antistes & Monachus, atque istius mundi bis peregrinus, Britannis tuis pro te reportat.*

Quin & Germanus ipse tota vitæ suæ serie ei favet explicationi, quam firmare satagimus, Scriptoris ejus vitæ, & habitus ejus religiosi. Cùm primùm enim factus est Episcopus, Monasticum statim durissimumque victu & vestitu amplexus est institutum. Surius die Julii 31. *Ex ea verò die, qua Sacerdotii sumpsit exordium, nunquam panem frumenti, non vinum, non acetum, non oleum, non legumen, vel salem accepit. Indumentum cuculla & tunica indiscretis fuere temporibus. Nam neque hyeme accessit adjectio, neque æstate levamen admissum est. Quod utrumque tandiu usui fuit, nisi fortè donatum est, donec attritione nimia solveretur, cilicio semper interius inhærente.* Quæ apertissima certè est austerioris Monachorum vitæ cum Episcopalibus functionibus confœderatio. Mortuo Germano, ecce quæ fuerit vestium illius inter eos partitio, qui pretiosis ab his exuviis colligere se posse sperabant aliquas sanctitatis eminentissimæ reliquias : *Cucullam cum interiori cilicio Petrus Episcopus usurpavit. Sex verò Antistites, ut aliquid monimenti ex successione sanctitatis acciperent, disrumpere quod super fuerat maluerunt. Unus Pallium, aliter cingulum accepit. Duo tunicam, duo sagulum diviserunt.* Atque ita de sanctissimi Episcopi hæreditate pauperrima, multi sunt Episcopi alii locupletati.

XI. Quæ de Martino, de sancto Fausto, de Riochato, de Germano modò dicta sunt, apertè docent plerosque in Gallia Episcopos honori sibi duxisse maximo, si Monachorum austeriorem & habitum & pœnitentiam imitarentur. Tametsi autem ex his quatuor tres sint è Monasterio ad Sacerdotium assumpti, de Germano tamen nihil tale dixeris. In eo enim habes non Episcopum ejusmodi, qui cùm esset in Monachorum & instituto & habitu diu antè versatus, eandem vitæ rationem in præcellentissima dignitate retinuerit : sed hominem nobilissimum, qui ad Episcopatum raptus potiùs quàm evectus, quod habet Religiosa professio durius & humilius, statim est amplexatus.

A vero prope abest, adversùs istiusmodi sanctissimos Episcopos, eorumque æmulatores, scriptam esse Cælestini Epistolam eam, qua caput istud exorsi sumus. Eas enim illi gerebant vestes, quæ Cælestino displicebant, *cingulum*, *pallium*, & istiusmodi alia, quæ sunt propria Monachorum. Et certè ex his, ut Pontifex observat, tres primi erant alienigenæ. Neque tamen propterea aliena habenda est, aut à ratione, aut ab Ecclesiæ legibus, Cælestini Epistola. Jam enim dictum est suprà, Monachorum habitum & ludibrio & execrationi fuisse plebi, cujus nondum assueverant oculi tam decoris Christianæ humilitatis insignibus. Constantino verò Imperatore, aut non multò antè, initium habuerat Monastica institutio, quo tempore perquam rarò suis illi è latebris prodibant, in invias plerumque refugi & abstrusi solitudines. Episcopi ergo cùm trecentis admodum annis ante Monachos orbi illuxissent, non erat cur antiquam vestium formam mutarent, seque à Majoribus & Coepiscopis ea novitate quodammodo alienarent, novum secuti institutum, novam formam vestium, sanctam illam quidem, sed vulgi oculis ingratam. Rem ergo generatim & universè si spectes, nihil æquius quàm quod præcipit Cælestinus, servari morem antiquum, nihil innovari : iis uti vestibus, quibus usi essent Majores, priscique Episcopi ; non eas certè affectare, quæ quos tibi conciliare debeas, abs te abalienent ; ea denique non ostentare in urbibus, quæ sunt solitudinis propria, & propter solitudinem inventa.

XII. Quoniam autem plerumque fit, ut quæ generatim constituta sunt, ea privatis & rebus & temporibus cedant : existimarunt sanctissimi Galliarum Præsules commissuros se nihil, quod Episcopali dignitati esset dedecori, si eam pœnitentiæ & humilitatis insignibus exornarent. De Afris tantùm & Carthaginensibus Salvianus loquitur, ubi dicit Monachos à plebe sine execratione videri vix posse : idem profectò dicturus de Gallis, si verè dicit potuisset. Tantam sui admirationem Martinus, existimationem tantam, tantum apud Gallos sibi amorem pepererat, ut facilè hinc conjicias, id ab eo maximè perfectum esse, ut & Monachos & Monachorum instituta omnia summo in honore omnes haberent. Erant ex ejus Monasterio assumpti multi, multi ex Lerinensi Episcopi, qui omnes Monasticam pœnitentiam & austeritatem cum Episcopali munere & sanctimonia copulaverant. Tantum ergo abest, ut Monachorum victu & vestitu arbitrarentur Galli dehonestari Episcopos, ut & Monachos ipsos non possent non summo in pretio & honore habere. Quin & Cresconius Episcopus arbitratus est in Breviario Canonum idcirco tantùm Cælestinum vetuisse, ne Clerici Monastico uterentur habitu, ne inde velut ex insigni quodam gloriæ superbirent. Quare & illud Decretum cum eo Canone Concilii Gangrensis conjunxit, qui est adversùs Monachos ex ipso humilitatis habitu superbientes : *De his qui pallio utuntur, & idcirco superbiunt.* A cujus vel suspicione vitii in confesso est alienissimos fuisse Galliarum Episcopos, de quibus hìc agimus. Cresconius in Brevia. c. 131.

XIII. Jam verò si propter inaniorem pompam & luxum laicis non rarò offendiculo sunt Clerici Episcopique, nemini dubium est, quin ex adverso eos ad amorem sui & æmulationem provocet singularis pietas & modestia quædam eximia Cleri, cujus pompa in virtutum choro, cujus gloria in contemnenda inani gloria sæculi tota est. Exhibet Hieronymus Episcopum ex illis unum, in conquirendo corporis cultu, quàm in virtute, ex qua vera affluunt ornamenta, occupatiorem : *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat : opus, non dignitatem : laborem, non delicias : opus per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio, &c. Sunt quidam ignorantes mensuram suam, & tantæ stoliditatis ac vecordiæ, ut in motu, & in incessu, & in habitu, & in sermone communi, risum spectantibus præbeant : & quasi intelligentes, quid sit ornatus, comunt se vestibus & munditiis corporis, & lautioris mensæ epulas parant : cùm omnis istiusmodi ornatus & cultus sordibus fœdior sit.* Si mollior ille & ornatior cultus jure Fidelium animos offendebat, eosdem è contrario recreabat illorum Episcoporum aspectus, qui Monachorum & habitu & pietate fulgerent. Ejusmodi erat Hilarius Episcopus Arelatensis, de quo Scriptor ejus vitæ apud Surium ita habet : *Cùm primùm speculatoris suscepit officium, in se ipso primùm monstravit, quemadmodum Congregatio mundum contemneret, corpus despiceret, unius tegmine tunicæ æstatis ardorem & hyemis rigorem contenta toleraret, &c.* To. 2. Epist. ad Ocean. Surius die 5. Maji.

XIV. Suppeditatur hoc Hilarii exemplo novum argumentum, unde res proposita confirmetur, immo unde ostendatur, necesse penè fuisse Episcopis ut Religionis habitum in Episcopatu retinerent. Neque enim solùm de Claustro ad Thronum venerant, sed & vitam communem agebant cum Clericis. At horum vivendi ratio, ut dicetur infrà, aut omnino nihil à Monastica, aut certè parum aberat. Unde & scitissimè in Hilarii vita observatum est, eum quo primùm die Episcopatum iniit, id præstitisse, ut cujus Congregationis Clericalis caput esset & parens, ejus etiam exemplum & quasi viva lex esset, quam sequeretur. Dicam infrà quæ eorum essent instituta & officia, & in jejuniis, vigiliis, labore manuum quàm propè accederent ad instituta Monachorum.

Cap. 18. 19.

XV. Talis erat & Fulgentius, ne ſola videatur Gallia minùs fuiſſe religioſa in obſervanda Conſtitutione Cæleſtini Pontificis. Docet enim Ferrandus Diaconus in ejus vita, quàm Ruſpenſi illi in Africa Epiſcopo perſuaſum certumque eſſet, auſteriore Monachorum vita vel ipſum Epiſcopatum, quæ omnium maximè illuſtris dignitas eſt, illuſtrari poſſe. Non ſiluit Ferrandus ejus rei cauſam quoad Fulgentium, nempe quòd è Monaſterio ad Epiſcopatum abreptus, etiam in Epiſcopatu & Monaſticam & cum Monachis vitam agere voluerit. Ferrandi verba hæc ſunt: *Orario quidem ſicut omnes Epiſcopi, nullatenus utebatur. Pelliceo cingulo tanquam Monachus utebatur. Sic ſtudio humilitatis ambitionem veſtium corporalium fugiens, ut nec ipſa calceamenta ſuſcipiens Clericorum, &c. frequenter nudis pedibus ambulabat. Caſulam pretioſam vel ſuperbi coloris nec Monachos ſuos habere permiſit, nec ipſe habuit. Subtus caſulam nigello vel lactinio pallio circumdatus inceſſit. Quando temperies aeris invitabat, ſolo pallio intra Monaſterium eſt coopertus. Nec depoſito ſaltem cingulo ſomnum petivit. In qua tunica dormiebat, in ipſa ſacrificabat, &c.*

Fernand. in vita ſancti Fulgentii. c. 18. 19.

XVI. Agebat & Auguſtinus communem cum Clericis ſuis vitam, nec ambigere quiſquam jure poteſt, quin quam ipſe tenebat in veſtibus mediocritatem, eam à ſuis curaret obſervari: ratus eos qui verè eſſent humiles, à nimia in cultu & diligentia & negligentia æquabiliter alienos eſſe oportere: *Veſtes ejus & calceamenta & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimiùm, nec abjecta plurimùm: quia his plerumque vel jactare ſe inſolenter homines ſolent, vel abjicere.* Et inferiùs: *Cum ipſo ſemper Clerici una etiam domo ac menſa ſumptibuſque communibus alebantur & veſtiebantur.* Ita Præſul ſanctiſſimus, quæ citato antè Canone in Concilio Carthaginenſi IV. ſtatui curaverat, & obſervabat ipſe, & à Clericis ſuis jubebat obſervari. Nec tamen Poſſidius, è quo prompta hæc ſunt, in eo habitu dicit fuiſſe cum Clericis ſuis Auguſtinum, quo uterentur Monachi. Nec enim unquam ipſe quidem Monachus fuerat. Nam etſi Seminarium in quo cum Clericis vitam degebat, Monaſterii nomine appellatum ſit, & ab ipſo, & à Scriptoribus coætaneis: oſtendam tamen infrà neminem unquam ibi profeſſum eſſe vitam Monaſticam, tametſi nuſquam diligentiùs virtutes Monaſticæ excolerentur. Erat autem communis Auguſtino & Clericis veſtis *linea*, & *Byrrhus*. Porro hæc habet Auguſtinus ipſe alicubi: *Lana carnale aliquid, linum verò ſpiritale ſignificat; quia in ordine veſtimentorum interiora ſunt linea veſtimenta, lanea verò exteriora.* Paulò poſt tunicam vocat laneam hanc veſtem.

Poſſid. in vita Aug. c. 22. 25.

Vide ſerm. 217. de Temp. & 45. de Diverſ.

XVII. Proditum eſt à Pontio Cypriani Diacono, ejuſque vitæ Scriptore, quæ eſſent Præſulis ſanctiſſimi veſtes, quibus nimirum exuerit ſe, ut Carnifici cædendam porrigeret cervicem: *Expoliavit ſe Byrrho, & dedit carnificibus. Dalmaticam verò tradidit Diaconibus, & ſtetit in lineis expectans ſpiculatorem.* Quæ ſi velimus diligentiùs expendere, & in re diſcutienda diuturniores erimus, & in ea illuſtranda vix ac ne vix quidem poterimus hominum curioſitati facere ſatis. Omiſſa ergo diligentiore ac penitiore indagatione rei, dubitandi nullus ferè videtur locus, quin exteriorem veſtem, quam primam exuit, communem haberet Cyprianus cum laicis. Nam & illam carnifici tradidit, & ubi de vulgari Romanorum habitu profani Scriptores agunt, hujus omnes meminere. Adde & illud Cypriani, quòd ſapienter æquè ac piè ſentiret & diceret, Chriſtianum oportere profeſſionem ſanctiſſimam teſtatam facere, non peculiari veſte aliqua, ſed ſingulari vitæ diſciplina, & morum probitate. *Nos qui Philoſophi, non verbis, ſed factis ſumus: nec veſtitu ſapientiam, ſed veritate præferimus.* Ex Tertulliano, nec habitu, nec aliis hujuſmodi diſtant à Gentilibus Chriſtiani: *Homines nobiſcum degentes, ejuſdem victus, habitus, inſtructus.* Clarior eſt in alia Pontii editione Cypriani moderatio, ejus modeſtiæ ſimillima, quam in Auguſtino mirati ſumus: *Nec cultus fuit diſpar à vultu; temperatus, & ipſe de medio: non illum ſuperbia ſæcularis inflaverat; nec tamen prorſus affectata penuria ſordidarat: quia & hoc veſtitus genus à jactantia minus non eſt, quàm oſtentata taliter ambitioſa frugalitas.*

Cypr. de bono patient.

Apolo. c. 42.

Surius die 14. Septem.

XVIII. Ut unde initium, inde quoque finem accipiat hoc Caput, quod à nobis Eccleſiæ Latinæ ſpecialius dicatum eſt, ad Conſtitutionem redeo Cæleſtini, quam profeſſus ſum meritò habendam pro æquiſſima & ſanctiſſima lege, quam vulgò Clerici ſequerentur. Secerni enim illos à laicis æquum eſt, non veſte, ſed veſtis modeſtia & mediocritate ea, quæ juſto nec plus nec minus habeat, & ab extremis hinc & hinc vitiis æquabiliter diſtet. Qui verò ſalva & incolumi illa Conſtitutione, ante Ordinationem in Monaſterio verſati ac Monaſticis regulis imbuti: & qui poſt Ordinationem ſtatuerant communem cum Clericis vitam agere, ii non modò jure reprehendi non poterant, ſi propter Epiſcopatum aut Sacerdotium ad molliorem & remiſſiorem vitam defluere detrectarent, ſed & ſummis laudibus erant potiùs cumulandi. Quibus enim non contumeliis jure inceſſendus fuiſſet ille apud Caſſianum Epiſcopus, ſi poſt peractam annos triginta & octo in ſolitudine vitam, de hac & auſteritate & ſanctimonia remiſiſſet aliquid, quòd ad ſummam Eccleſiæ & dignitatem & perfectionem vocaretur? Verùm ab hoc & flagitio & dedecore longiſſimè ille abfuit. Audi Caſſianum: *Archebius raptus de Anachoretarum cœtu, & Epiſcopus Panephiſi oppido datus, tanta diſtrictione omni ævo ſuo propoſitum ſolitudinis cuſtodivit, ut nihil de præteritæ humilitatis tenore laxaverit, aut de adjecto ſibi honore blanditus ſit.*

Collat. 11. c. 2.

CAPUT XLIV. *P. I. l. I. c. 32.*

De habitu civili Clericorum in Oriente per priora quinque ſæcula.

I. Idem erat Clericorum in Oriente, qui Laicorum habitus, modeſtior tamen. Probatur ex Euſebio.

II. Probatur & ex Scriptoribus aliis. Uſitatior erat Romanis veſtis alba, quàm nigra.

III. IV. Idem aliunde oſtenditur.

V. VI. Ex ſanctis Patribus Clericorum privata ac propria veſtis civilis nulla erat.

VII. Dionyſius habitum & Tonſuram Monachorum deſcribit, Clericorum prorſus omittit.

VIII. Alia ex Theodoreto ducuntur & argumenta & exempla.

IX. X. Ex Concilio Gangrenſi quid ſint veſtes, de quibus ibi mentio.

I. AD Eccleſiam Græcam venio, ubi manifeſtè videas, prioribus quinque ſæculis id ſtudio fuiſſe Clericis, ut quantùm abeſſe vellent à laicorum vitiis, tantùm ad illorum habitum accederent & vitam civilem, hoc unum ſequuti, ut virtute & modeſtia disjungerentur. Origenes apud Euſebium dicit, Heraclam cùm profanæ Philoſophiæ ſtudium cupidiſſimè eſſet amplexus, ejus etiam ſumpſiſſe habitum & hactenus geſtaſſe: φιλόσοφον ἀναλαβὼν χῆμα. Philoſophicus autem habitus utique laicorum erat. Alibi verò idem Euſebius de Conſtantino Imperatore agens, ait ab eo invitatos ad menſam regiam Epiſcopos, quòd oculis fidei illuminatis eos intueretur veſtitu quidem viles & aſpernabiles, ſed virtutibus circumfulgentes:

Euſeb. l. 6. c. 19.

Menſæ

De vita Constant. L. 1. c. 42. *Mensæ ipsius adhibebantur homines vestitu quidem & externo habitu despicabiles, ἀτελεῖς τῇ περὶ χρώματος περιβολῇ, sed quos ille minimè despicabiles judicabat; quippe qui non externam hominum speciem, sed Deum ipsum introspiceret.* Pallio Philosophorum pro voluntate licebat laicis omnibus uti, quo & usum semper fuisse Edesium Martyrem alio loco narrat Eusebius. Ex despicabili autem habitu Episcoporum, quos mensæ adhibebat Constantinus, id solùm intellige, summum in illis paupertatis amorem fuisse, quam Philosophi illo suo pallio quodammodo profiterentur.

L. De Mart. Palæst. c. 5.

Socrates L. 6. c. 20. II. Paulò plus facessit negotii Socrates, cùm ait, Novatianorum Episcopum Sisinnium pro viro molli ac delicato habitum esse, propterea quòd veste candida uteretur, οὐ ἐσθῆτι λαμπρᾷ, & id tamen quidquid erat criminis eum callidissimè repulisse. Nam interrogatus, cur eam haberet vestem, quæ minùs deceret Episcopum? & an alicubi sacri Codices præciperent, uti Episcopi veste essent candida? Respondit, nullibi scriptum esse, nigra uti oportere: porro Christum, Moisen & Eliam visos esse in vestimentis albis: & hoc Salomonis esse consilium: *Sint tibi vestimenta alba.* Quæ si vera sunt, illud intelligas licet, jam tum cœpisse Clericos nigro persæpè uti habitu. At hoc ad colorem habitus pertinet, non ad formam, quæ alia à communi non erat. Quin & illud ex verbis Socratis elucet, colorem nigrum nondum ab omnibus Clericis susceptum fuisse. Adde & quod narrat Theodorus Lector: Acacium Constantinopolitanum Episcopum, ut testatissimum omnibus faceret Ecclesiæ luctum sæviente Basilisci tyranni persecutione, *Seipsum, & Sedem, & Altare nigris amicivisse.*

Surius die Januar. 20. III. Suppeditat & aliud clarissimum argumentum Cyrillus Monachus in vita sancti Euthymii. Cùm celeberrimus hic Anachoretarum parens, majoris Ecclesiæ Scevophylacem, hoc est, sacrorum vasorum custodem Anastasium salutaret ita & alloqueretur, ac si putasset illum Patriarcham esse Hierosolymorum: admonitus Patriarcham non esse, propterea quòd *vestes ejus splendidæ & fericæ erant, quas quidem non est fas Hierosolymorum Patriarcham induere:* respondit Euthymius illud omen esse futuræ dignitatis: *Hunc vidi candida veste indutum, quali decet indui Patriarcham.* Hinc liquet nigras vestes nondum fuisse præceptas Clericis, cùm & Patriarchæ ipsi & dignitates primariæ candido aut splendido quopiam colore uterentur.

IV. Ex Palladio, Chrysostomus paulò ante obitum *vitæ suæ digna candida vestimenta quæsivit, exutusque prioribus, ea sibi induit.* Unde intelligas liberum cuique fuisse, quem vellet colorem adhibere.

V. Gregorius Nazianzenus suam ipsius effigiem expingens in eo poemate, quod de vita sua scripsit, ait Episcopos quorum erat dissimillimus, in se exarsisse, & ab illis se esse sede Constantinopolitana exturbatum, quòd purissimam & frugalissimam vitam cùm ageret, vilissima semper veste uteretur: ῥυσείμονα. At idem in Basilio incredibilem paupertatis amorem prædicans, asserit amplissimo Archiepiscopo unam tantùm fuisse tunicam, pallium unum, τὸ μὲν χιτώνιον, ἡ τριβώνιον. Advertit & alibi vestium ejus asperitatem, τῆς ἐσθῆτος μᾶλλον τὸ τραχὺ καὶ τὸ ἔθημα τοῦτο τὸ τραχύ. Ex quibus appareat sanctissimos Episcopos iis delectatos esse vestibus, quas & modestia commendaret & simplicitas, immo & nonnunquam vilitas, atque asperitas.

Orat. 20. 25. 27.

VI. Luculentissimam Athanasius Alexandrinus Episcopus scripsit Epistolam ad Dracontium Monachum, cui cùm eximia virtutum & diuturna documenta viam stravissent ad Episcopatum, is nullatenus adduci poterat, ut electioni suæ assentiretur: veritus nimirum, ut religiosæ vitæ, quam impensissimè amabat sanctitas, cum ea dignitate consistere & habitare simul posset. Commonefaciebat ergo illum Athanasius, posse ab eo in Episcopali officio Monasticæ quoque vitæ retineri sanctitatem, & aliam præterea comparari longè majorem. Exemplo illi esse sanctissimos plerosque homines qui cùm è solitudine venissent ad Episcopatum, quæ erant utriusque instituti virtutes propriæ, eas consociassent, mutuoque roborassent subsidio. At in his Athanasius de mutanda veste ne meminit quidem.

VII. Venio ad Dionysium, qui mira quadam diligentia descripsit consecrationem Monachi, & eum potissimùm ritum mysticum, quo depositio habitu sæculari, & novam Religionis indutus vestem, docetur animum deponere sæcularem, & novum induere. *Sacerdos eum signo crucis consignando tondet, tres Personas divinæ beatitudinis invocando, omnique veste detracta, alia eum induit.* Antequam ad explicandos Monachorum ritus accederet, de Ordinationibus Clericorum fusè dixerat Dionysius. De Tonsura verò, aut proprio Clericorum habitu, nec litteram ullam fecerat. Quod autem de Diaconis tantùm, & Presbyteris Episcopisque loquitur, causa in promptu est: Tres hi solùm erant divinitus instituti Ordines, tres necessariæ Ecclesiasticæ Hierarchiæ partes.

Eccl. Hier. c. 6.

Cap. 5. Ibid.

VIII. Dicitur à Theodoreto Jacobus Episcopus Nisibensis, quod sibi imponebatur munus Episcopale, subisse invitus; de vitæ autem Monasticæ asperitate nihil immutasse, ac ne de vestibus quidem quibus inter Monachos in solitudine usus erat: *Montanam illam inhabitationem cum mutasset, urbanamque non ex animi sententia suscepisset, nec cibum mutavit nec vestitum, sed mutatis locis vitæ institutio nullam cepit mutationem.* Si quod verò fuisset proprium Clericis aut Episcopis vestimenti genus, in aliquorum quandoque offensionem incurrissent Monachi, qui Episcopali aut Clericali vesti suam præposuissent. Cùm autem omnia Episcopi Clericique communia haberent cum laicis indumenta, cum Romanis, inquam, togatis, vel cum Orientalibus qui oblongis semper delectati sunt vestibus, haud ægrè patiebantur ut Monachi ad Episcopales infulas adsciti, Monasticum servarent & vestitum & reliquum vitæ institutum. Idem & de Aphtonio sanctissimo Eremi incola affirmat idem Theodoretus: *Cùm annos amplius quadraginta choro præfuisset, Sedem ascendit Pontificalem, nec pallium mutans asceticum, nec tunicam caprarum è pilis contextam; cibisque iisdem utens, quibus ante Episcopatum vescebatur.* Scilicet erubuissent præstantissimi viri, cùm Monasticis insenuissent exercitiis, venerandam canitiem quacumque fœdare vestium molliorum aut morum mutatione. Ita factum est, ut in Oriente, æquè ac in Occidente, Episcoporum pars magna sensim Monasticæ disciplinæ & professioni se implicuerit; ex eaque Episcopi deinceps omnes multa hauserint, quæ suum in ordinem transferrent. Qui ea solùm conditione suscipiebant Episcopatum, ut aliquando liceret ad solitudinem remigrare, uti fecit Abrahames, ii certè ab habitu aliqua in re aut victu mutando longè aberant. Denique ne Theodoretus quidem ipse hæc exempla protulit, nisi postquam & ipse exemplo aliis fuerat. Ut enim refelleret hominum maledicentiam, eò adactus est, ut & ipse in sui commendationem hæc referret; cùm esset vi facta abreptus è Monasterio, ubi juvenilem ætatem egerat, & Episcopali sede evectus, pristinam paupertatem, vestiumque vilitatem se retinuisse, his ipse verbis testatur: *Præter panniculos quibus amictus sum, nihil volui possidere.*

Hist. Rel. c. 1.

Ibid. c. 5. τὴν ἀσκητικὴν σύραν.

Ibid. c. 17.

Epist. 81.

IX. Anathema dicit Concilium Gangrense Monachis iis qui pallio, περιβολαίῳ non contenti impunè indui, quasi tota esset in veste pietas: alios stultè aspernabantur qui βύρρους, hoc est, byrrhos gererent. Quo ex Canone hoc exculpimus, solis Monachis licuisse, vestem ut haberent propriam,

dumne alios ineptè condemnarent : cæteros autem Fideles omnes, ne ipsis quidem Clericis exceptis, ea uti solitos quæ communis esset, & in usu civili,

Can. 12. τῇ ἄλλῃ κοινῇ, ᾗ οὐ σωφρεία ἔστι ἐσθῆτι. Quòd si vestis illa vulgaris, βύρρος, idem est ac byrrhus Latinorum, suadet & vocum similitudo, & veterum Interpretum consensus, jure colligam ex verbis Pontii, in ea veste fuisse Cyprianum, cùm capite truncatus est, quæ tum erat populo communis, *Ibi lacerno se byrrho expoliavit & genua in terram flexit, & cùm se dalmatica expoliasset, in linea remansit. Lacernam & byrrhum* unum & idem esse plerique doctissimi viri consentiunt. Quare & utrumque conjunxit Pontius. Vulgi hæc erat vestis exterior, cùm viri honoratiores togam vulgò gererent. Byrrhum ergo primùm Cyprianus exuit, deinde dalmaticam : quod genus vestis omnes & profanum fuisse & commune apud Romanos sciunt. His tandem depositis remansit in tunica *linea*, & ita mortem obiit. Author est Augustinus byrrhos fuisse etiam quosdam magni pretii, quibus Episcopi quandoque uterentur : quibus ipse tamen abstinebat se, quòd non eo esset splendore natalium; non ea etiam opulentia : *Byrrhum pretiosum fortè*

De Diversis ser. 50. *decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum; id est, hominem pauperem, de pauperibus natum.* Byrrho ergo ejusmodi utebatur Augustinus, qui esset aliis Clericis communis, ut ibidem ipse observat. Porro byrrhum Clericis omnibus communem fuisse ita docet Severus Sulpitius, ubi cum illis expostulat Clericis, qui molliùs & delicatiùs indui tunc cæperunt, cùm Clero adscripti fuere.

Dial. 1. c. 14. *Si quis Clericus fuerit effectus, dilatat continuò fimbrias suas, vestem respuit grossiorem, indumentum molle desiderat. Atque hæc charis viduis & facilioribus tributa mandat virginibus, illa ut byrrhum rigentem, hæc ut fluentem texat lacernam.* Non objurgat hos Sulpitius Clericos, quasi proprio nollent uti habitu; sèd quòd eas jam refugerent, quibus antè induebantur vestes rudiores, quasi fecisset eos Clericatus ipse molliores.

X. Cùm ergo sancti Patres doceant byrrhum communem fuisse Clericis vestem, laicis verò Concilium Gangrense, hinc colligendum est nullo penitus privato vestimenti genere Clericos à laicis discretos fuisse. Ad illustrandum magis magisque Canonem hunc Gangrensem, unum illud Cassiani adjiciam, ex quo effulgeat quid esset discriminis inter Monachorum vestes, quæ *Pallia* aut *Mafortes* dicebantur : & sæcularium, quæ *Planeticæ* aut

L. 1. de habitu Monac. c. 7. *Byrrhi*. Ita ergo habet Cassianus : *Post hæc angusto palliolo, tam amictus humilitatem, quam vilitatem pretii, compendiumque spectantes, colla pariter atque humeros tegunt, quæ Mafortes tam nostro quàm ipsorum nuncupantur eloquio, & ita Planeticarum atque byrrhorum pretia simul ambitionemque declinant.* Ita ergo discrepabant Monachorum sæculariumque vestes; illæ tum strictiores, tum viles & rudes; hæ majoris pretii, & laxiores.

CAPUT XLV. P. I. l. I. c. 33.

De sacris vestibus in ministerio Altaris prioribus quinque sæculis.

I. Propriæ semper fuere pro rebus sacris agendis vestes, eæque subinde plures.

II. De beati Joannis Lamina & Tiara Pontificali.

III. Item de beati Jacobi.

IV. V. De veterum Episcoporum mitra.

VI. Per eam coronam adjurabantur Episcopi. De corona ea quam Constantinus Sylvestro, & alia quam Cyrillo dedit Cælestinus Papa.

VII. Quæ essent conjuncta cum corona Pontificia.

VIII. De Pallio, quo ornatu regio Episcopos donavit Constantinus.

IX. An illud idem esset, quo utebantur inter Gentiles summi Pontifices.

X. De Græcorum Episcoporum Pallio.

XI. De Diaconorum stola.

XII. Cur dicatur Orarium.

XIII. Principio abstergendæ fronti destinata est, uti & manipulus.

XIV. Decretum Stephani Papæ, de civilis & sacræ vestis distinctione.

XV. Probatur ea distinctio ex Hieronymo.

XVI. Casulam, Planetam, Dalmaticam promiscuè in usu fuisse, & sacro, & civili.

XVII. De Alba, communi illa quidem, sed quæ & eximio candore, & pretiosiore ornatu rei sacræ facta propria est.

XVIII. Cur Pallium, cur Stola merum hodie lorum est.

I. METuendum profectò esset, ne quis ex iis quæ dicta sunt, id colligeret, in rebus sacris & civilibus easdem prorsus vestes in usu fuisse; nisi quàm frustrà & temerè id conjiceretur, hìc apertum perspicuumque à nobis fieret. Rebus ergo omnibus diligentissimè libratis & inter se collatis, dico Ecclesiæ sua semper ornamenta propria, propria vestimenta fuisse, tum in Altaris ministerio, tum in Officiis divinis : etsi ea maxima ex parte communium vestium simillima essent; nec ad eam, qua nunc abundamus, & diversitatem & multitudinem, nisi annis plurimis & sæculis volventibus deventum sit.

Joannes Diaconus ille ipse qui vitam scripsit Gregorii Magni, existimat B. Joannis tunicam quæ Romæ religiosissimè servatur, fuisse vestem sacerdotalem, qua in celebrandis Mysteriis uteretur : *Evan-* L. 3. c. 18. *gelistam qui per tot annos post passionem Domini Pontificium gerens, Missarum solemnia frequentissimè celebrabat, sine sacerdotalibus esse vestibus nequaquam potuisse.* At ejusmodi ea quidem res est, quæ graviorem etiam authorem desideret. Christum constat in habitu fuisse communi cùm sacrificium istud instituit. Constat & in hoc Christum sequutos Apostolos, quandiu saltem sacra mensa cum communi fuit conjuncta. Quæ omnino cum Joannis Diaconi conjectura non consentiunt.

II. Narrat Eusebius Joannem hunc ipsum Evangelistam, Pontifex Christi cùm esset, gestasse laminam in fronte. Id mendicatum est ex Epistola Polycratis Episcopi Ephesini, ubi Ecclesiæ suæ traditiones ediserit : τὸ πέταλον πεφορεκώς. Idem habet Hieronymus, qui & illud innuit, id quod olim apud L. 3. c. 31. L. 5. c. 24. Judæos summi Pontificis esset proprium, fecisse Joannem, non ut Legis Pontificem, sed Christi. Pontificis enim Aaronici proprium insigne fuerat ea lamina : *Supra pectus Domini recubuit, & Pontifex ejus fuit, auream laminam in fronte portans.* De Script. Eccl. Nec pluribus opus est, ut intelligas, ab ipsis Evangelii primordiis, & Apostolos, & Apostolorum successores Episcopos in agendis rebus divinis proprias habuisse vestes quasdam, huic uni consecratas ministerio, tametsi & pauciores primò fuerint, & earum nec eadem, nec omnia statim ornamenta, quorum per longam sæculorum seriem ingens accessio facta est.

III. De Jacobo fratre Domini, & Episcopo Hierosolimitano affirmat Epiphanius, authoritate fretus Eusebii & Clementis Alexandrini, eum quoque laminam Pontificalem fronti appensam gestasse, veluti tesseram Christi Pontificatus, cujus & ipse consortium nactus erat. Verba Epiphanii ejus- Epiphanius Hæresi 29. modi sunt : *Sed & Bracteam eidem in capite gestare licuisse, Eusebius, Clemens, & alii idonei Scriptores Commentariis suis testatum reliquerunt. Quocirca Sacerdos, ut diximus, Jesus Christus Dominus noster in æternum fuit, secundum ordi-*

nem

nem Melchisedech, idemque Rex secundùm superiorem ac cœlestem ordinem, ut unà cum lege sacerdotium transferret, &c. In Davidis solio considet Christus, propterea quod Davidis regnum transtulit, idque ipsum unà cum Pontificatu servis suis indulsit, hoc est, Ecclesiæ Catholicæ Pontificibus. Gestabat ergo ex Ephiphanio auream hanc laminam Apostolus uterque, tanquam insigne Sacerdotii ac Regni spiritalis, quod & ipse Christus gessit in terris, & æternum, quantum quantum est, Apostolis & Ecclesiæ transmisit.

IV. Illud porro observes velim, & Polycrati Ephesino Episcopo, & Presbytero Alexandrino Clementi de Joanne & Jacobo Apostolis ita testificantibus, tantò majorem deberi fidem, quantò propiores erant iis temporibus, quibus his Apostoli orbi universo illuxere. Cùm enim exeunte secundo Ecclesiæ sæculo, & ineunte tertio vixerint, cum Apostolorum discipulis ipsissimis versari potuere. Cæterùm Apostoli cùm Regalis Christi Sacerdotii, quod sibi traditum esse cernerent, magnam omnino præceptam animo haberent opinionem; intelligerentque in veteri Lege præscriptum esse à Deo, ut Pontifices summi in fungendo munere Prophetici Sacerdotii certis quibusdam ac propriis uterentur vestibus, non potuere, quin & suas Ecclesiæ Sacerdotales attribuerent vestes, unde Sacerdotii sanctitas apud Fidelium vulgus majore in honore esset. Nam etsi nostrum hoc Sacerdotium supra veteris umbras & figuras longè excellat, nudam tamen in se & apertam nondum veritatem habet; sed signis adhuc sensibilibus obvelatum est.

V. Hujus fortasse Laminæ seu Coronæ Apostolicæ instar, veteres primorum temporum Episcopi Mitram in capite, seu Coronam inter Mysteriorum solemnia gestavere. Victus à Theodosio in Africa tyrannus Mascizel, ut Imperatoris sibi conciliaret gratiam, *Militaria signa, & coronam Sacerdotalem cum cæteris quæ interceperat, nihil cunctatus restituit, ut præceptum est.* Verba hæc ipsa sunt Ammiani Marcellini. Est autem simillimum veri, laminam illam Pontificalem Joannis alicui fuisse vel Mitræ vel Coronæ illigatam. Ennodius in Epigrammate Ambrosium cum Mitra exhibet: *Sacra redimitus gestabat lucida fronte, distincta gemmis.* Eusebius in ea quam habuit oratione ad Episcopos in Dedicatione Ecclesiæ Tyri, ita loquitur: *Amici Dei & Sacerdotes, qui sacra tunica talari induti, & cœlesti gloriæ corona decorati, & Sacerdotali sancti Spiritus veste amicti estis.* Coronas ergo illis vestesque adsignat sacerdotales. Idem habet & Gregorius Nazianzenus, ubi de sui consecratione loquitur, Coronam Pontificiam vestibus sacerdotalibus adjungens: *Idcirco me Pontificem ungis, ac podere cingis, capitique cidarim imponis.*

Ammian. Marcel. l. 29. Baron. ann. 34. n. 298.

L. 10. c. 4.

VI. Est autem credibile admodum, Coronam de qua antè diximus, per quam adjurari solerent Episcopi, eam ipsam fuisse quam testatissimam hìc & certissimam videmus. Nec repugnant huic sententiæ, quæ suprà dicta sunt à nobis *Cap. XXXVII. n. 9.* de Corona per quam Episcopi adjurabantur. Græci mediæ ætatis opinati sunt Mitram seu Coronam Pontificiam Episcopis Alexandrinis tum esse permissam à Cælestino, cùm ipsam Cyrillo concessit, ut Ephesino Concilio vice sua præsideret. Ita sentit & Balsamon, ita tamen ut putet id beneficium unum ex iis esse, quæ in Constantini donatione contineantur; hunc enim Sylvestro Papæ Regiæ dignitatis contulisse insignia, & maximè coronam. Quæ omnia sanè parum habent verisimilitudinis. Probabiliora non paulò illa sunt, quæ de corona sacerdotali ante Constantini tempora dicta sunt, quàm quæ de ejus donatione circumferuntur. Hoc tamen è Græcorum fabulis, & præjudicatis eorum qui Constantini donationem fabricavere opinionibus conficitur, in ea omnes fuisse sententia, ut crederent Episcopos à primis usque sæculis Coronam habuisse regiam, quæ postea in eorum gratiam facta sit sacerdotalis. Quid Cælestinus Cyrillo contulerit, ita edisserit Balsamon: *Hujus quoque temporis Patriarcha Alexandrinus jus habet ex hoc Edicto, ut cum Phrygio celebret. Habuit autem hanc facultatem sanctus Cyrillus Alexandrinus à Romano Papa Cœlestino, quando coacta est Synodus Ephesina adversùs Nestorium. Cùm non posset Cœlestinus adesse Ephesi, & judicare Nestorium, visum est ut sancto Cyrillo à Cœlestino permitteretur huic Synodo præsidere. Ut itaque constaret eum habere jus & authoritatem Papæ, sedit cum Phrygio, & condemnavit Nestorium.*

VII. Post munitam tot & tantis argumentis coronam Pontificum Christi, nunc ad illa veniendum est quæ cum illa conjuncta sunt ornamenta, & eam solent comitari. Quis enim credat Apostolos Apostolorumque successores de ornando cogitasse capite propter sacrificium Agni Dominatoris terræ, de cætero verò nil pensi habuisse qui habitus pretiosissimam hanc coronam deceret? Hinc est quod Eusebius & Gregorius Nazianzenus coronam & vestes sacerdotales in unum orationis suæ locum conjecere. Hinc in Apocalypsi Christum Filium Dei, si quando cum pompa apparet, vestitum podere videas. Communis & usitatissima erat per totum Imperium Romanum vestis oblonga; verùm ita ut alia esset vulgaris & in usu quotidiano, alia solemnior, & propria cæremoniarum, seu civilium, seu sacrarum. Sacerdotum & Levitarum veteris Legis eædem erant in usu civili vestes quæ populi; at in sacro & religioso prorsus diversæ. Id & alia non pauca à Synagoga sumpsit Ecclesia. Nisi malis è naturæ ipsius penu depromptum id fuisse, cùm quidquid usquam gentium est, quasi exaudita ipsius naturæ magistræ communis voce, sacras vestes à communibus discreverit.

VIII. In iis quæ Ecclesiæ Constantinus liberalissimè concessit, Pallia, Cappasve pretiosissimas annumeres licet, quæ ab illo accepere Episcopi, ut majore cum pompa diebus solemnioribus celebrarent Mysteria. Data tantùm occasione Theodoretus ejus Stolæ sacræ meminit, quam olim Constantinus Macario Episcopo Hierosolymitano gestandam dederat tum, cùm solemni ritu baptizaret. Eam distraxit postea Cyrillus ejusdem Sedis Episcopus, quam cùm emisset Comædus & induisset, processit in Theatrum. Nec impunè tamen. Inter agendum enim fabulam suam, collapsus interiit. Re ad Constantinum Imperatorem delata, vehementissimè ille in Cyrillum exarsit. *Sacram Stolam, ἱερὰν στολὴν, aureis filis contextam, quam Imperator Constantinus Macario dederat, &c.* Dubitare possis, an ejusmodi cappa ex iis esset quas vulgo haberent Episcopi, hoc solo pretiosior, quòd illam donasset Imperator? An esset ipsum Regale Pallium, quo & spiritale Episcoporum regnum ornari pro sua summa pietate voluit; ut & ipsum Imperiale fastigium è summa sacerdotii majestate novi aliquid splendoris acciperet.

Theodoret. L. 2. c. 27.

IX. Hoc postremum si amplectare, rectè conjicies primam hanc esse Pallii Archiepiscopalis originem. Neque id negari potest, de solo Imperatorum consensu sæculis aliquot ab ipsis etiam summis Pontificibus collatum fuisse. Solius Pallii Imperialis quod Episcopo Hierosolymitano datum est, Theodoretus meminit, quia de ejusmodi aliis, quæ idem Imperator largitus est, occasio dicendi non fuit. Neque hìc omitti velim, aut temerè rejici eorum conjecturam, id ipsum Pallium esse, quod Imperatores Romani, antequam veniissent ad fidem, à summis Gentilium Pontificibus sumpserant: quippe cùm & ipsi unà cum Imperio summum etiam gererent Pontificatum. Observat enim in eo sermone, quem de Theodoro Martyre habuit Gregorius, Imperatores summorum Pontificum officium sibi sumpsisse & habitum, purpuream scilicet minùs splendidam & fusciorem. Porro nemo nescit, Christianos usque ad Gratianum Imperatores om-

nes ſummorum etiam Pontificum nomen retinuiſſe.

Cod. 256. X. Verùm nihil admodum intereſt utram amplectaris ſententiam. Sive enim ſint à Gentilium Pontificibus veſtes, ſive ab Imperatoribus ſumptæ, ſive ipſis Imperatoribus Chriſtianis antiquiores; conſtat perinde in rebus divinis alias omnino fuiſſe, quàm in uſu communi. Occurrent in Bibliotheca Photii Acta, in quibus dicitur Metrophanes Epiſcopus Conſtantinopolitanus præſente Conſtantino L. 1. Ep. 136. Imperatore, cùm ſuper altare Pallium, ſeu Cappam ὠμοφόριον depoſuiſſet, juſſiſſetque Alexandro in manum tradi, ſibi eum in ſucceſſorem deſignaſſe. Ejuſmodi veſtem Pontificiam ita deſcribit Iſidorus Peluſiota; ut dicat laneam eſſe, non lineam, quam in celebrandis Myſteriis induat Epiſcopus, inde dictam, quòd ejus humeros tegat; ea autem exhiberi Ibidem. errantem ovem, quam in ovile Paſtor referat.

XI. Quod ad veſtes ſpectat alias, docet idem Iſidorus, eo linteo, in quo Diaconus miniſtrat ſacrificio, illud ſignificari quo præcinctus Dominus pedes lavit diſcipulorum. Illud obſervatum jam erat à Gregorio Nazianzeno, Clerum omnem inter divina Officia albis candicantibuſque veſtibus reſplenduiſſe: *Miniſtri in ſplendidis veſtibus aſtabant, fulgoris Angelici imagines.* Chryſoſtomus Hom. de filio prodigo. Diaconis præſertim illas vendicat Stolas candidas, & inſtar alarum Angelicarum pervolitantes: *Recordamini tremendorum Myſteriorum & Miniſtrorum divini Sacrificii, tenuibus linteis ſuper ſiniſtros humeros impoſitis Angelorum alas imitantium, & per Eccleſias diſcurrentium.* Hæc ipſa Stola eſt, quam ὠράριον appellat Leodicena Synodus, & cujus interdicit uſu Subdiaconis, aliiſque Miniſtris inferioribus.

XII. Vocis hujus quæ à Latinis originem ducit explicatio, non intempeſtivè nos ab Eccleſia Græca ad Latinam deducet. Orarium dicebant Latini olim illud linteolum, quo narium excipitur pituita In funebri oratione, quam de Satyro fratre habuit Ambroſius, illum narrat, in improviſo naufragii diſcrimine præcipitem ſe in mare dejeciſſe, illigata orario Euchariſtia quam geſtabat, colloque Epiſt. 85. circumligata: *Etenim ligari fecit in orario, & orarium involvit in collo, & ita ſe dejecit in mare.* Narrat idem Ambroſius jactata fuiſſe oraria ſuper inventa recentiſſimè ſanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii corpora: *Quanta oraria jactantur.* Porro hæc deinceps oraria ſacrorum inſtar pignorum habebantur. Dicitur à Vopiſco Aurelianus Imperator, *donaſſe etiam populo Romano Tunicas albas manicatas ex diverſis Provinciis, & lineas Afras, atque Ægyptias puras; ipſumque primum donaſſe oraria populo Romano, quibus uteretur ad favorem.*

XIII. Mirum ergo videri non debet, ſi quæ Stolæ apud Chryſoſtomum albæ, volaticæ, lineæ, Diaconorumque ab ipſo uſque Concilio Nicæno fuere propriæ, hæc initio eſſent parata detergendo ſudori, & pituitæ humorique abundantiori linteola. Cùm in eo omnes conſentiant, quem Manipulum nunc in ſacris veſtibus habemus, eidem uſui ab initio præparatum fuiſſe. Stolæ Diaconorum & Manipuli Subdiaconorum origo eadem, eadem ſors omnino fuit. Erant enim principio ei rei, aut propè ſimili deſtinata lintea. Fecit autem ſumma erga Sacrificium reverentia, ut tanta paulatim cura, tanta arte decorarentur, ut jam eſſent pretioſiſſima & honoratiſſima ornamenta, quorum in antiquiorem uſum linteola alia ſubſtitui oporteret. Ita cùm mutatus uſus orarii eſt, mappula pro orario fuit, ſeu Manipulus pro linteolo. Et cùm decorata deinde auro & opere Phrygio mappula in ornamentum ſacrum evaſit, communia linteola alia ad abſtergendum frontem nareſque in uſu eſſe cœpere.

XIV. Neque tamen inde inferas, eaſdem olim ſacras fuiſſe veſtes, atque civiles. Cùm è contrario, quæ civiles fuerant, ubi ſacris adhiberentur altaribus, jam ſacræ & ipſæ fierent, nec ad uſum vulgarem ampliùs poſſent revocari. Hoc apertè habet Decretum Stephani Papæ, qui anno 260. Martyr obiit: *Hic conſtituit Sacerdotes & Levitas veſtibus ſacratis in uſu quotidiano non uti, & niſi in Eccleſia tantùm.* Decretum hoc citat è libro Pontificali Valafridus Strabo, & ex eo infert ante Stephani Papæ tempora in veſte communi celebratum fuiſſe: *Veſtes ſacerdotales per incrementa ad eum qui nunc habetur, aucta ſunt ornatum. Nam primis temporibus communi indumento veſtiti, Miſſas agebant, ſicut & hactenus quidam Orientalium facere perhibentur.* Vereor ne concluſio hæc latiùs pateat, quàm par ſit. Nam etſi ſequentibus ſæculis veſtes ſacræ pretio, ornatu, & numero creverint; etſi ad veruſtiores Romanorum, Græcorum, & Orientalium habitus plurimùm ſemper acceſſerint ſacræ veſtes: quæ tamen in hoc caput congeſta hìc à nobis ſunt, ejuſmodi ſunt, quæ perſuadeant ante Stephani tempora, & ab ipſo naſcentis Eccleſiæ exordio certas quaſdam & proprias ſemper in ſacrificio peragendo veſtes eſſe uſurpatas.

Baron. ann. 260. n. 6.

XV. Hieronymus in Ezechielem habitum ſacrum à communi diſtare apertè demonſtrat: *Per quæ diſcimus non quotidianis & quibuslibet pro uſu vitæ communis pollutis veſtibus nos ingredi debere in Sancta Sanctorum, ſed munda conſcientia & mundis veſtibus tenere Domini ſacramenta, &c. Porro Religio divina alterum habitum habet in miniſterio, alterum in uſu vitaque communi.* Neque negaverim in eo tantùm videri ponere diſcrimen, quòd veſtes ſacræ mundiores eſſent & ſplendidiores, quò puritas conſcientiæ ſacris Miniſtris commendetur: *Munda conſcientia, mundis veſtibus tenere Domini ſacramenta.* Unde & alibi: *Si Epiſcopus, ſi Presbyter, Diaconus & reliquus ordo Eccleſiaſticus in adminiſtratione Sacrificiorum candida veſte proceſſerit.*

In c. 44. Ezech.

Con. pelag. L. 1.

XVI. Et certè vix aliud poterat iis temporibus inveniri diſcrimen, cùm & omnes veſte oblongiore uterentur: linea paſſim & lanea tunica; & ad varietatem atque ornatum luxus & commoditas exquiſiſſet, & adjeciſſet tam multa, ut quod adderetur reliquum eſſet nihil. Tum erat profectò difficillimum, habitum quemquam ſacris Miniſtris attribui, qui antè uſu civili profanatus non eſſet. Inde factum eſt, ut veſtium ſacrarum eadem eſſent nomina, eadem forma, quæ civilium. Dabant tamen operam, ut intereſſet diſcriminis aliquid; ut aut candidiores, aut nitidiores, aut pretioſiores eſſent; ut patet ex iis quæ dixit Hieronymus, tum de veſte candida Clericorum, dum Altari aſſiſtunt, tum de pretioſiſſimo illo pallio, quo Macarium Epiſcopum Hieroſolymitanum donavit Conſtantinus Imperator. Caſſianus ubi vilem Monachorum habitum opponit inſano ſæcularium habitus luxui, ita loquitur: *Et ita planeticarum atque byrrhorum pretia ſimul ambitionemque declinant.* Si *planetica* in uſu erat laicorum, erat utique & caſula ex Ferrando Diacono in vita Fulgentii, ubi hæc habet de Fulgentio ejuſque Monachis: *Caſulam pretioſam vel ſuperbi coloris nec ipſe habuit, nec Monachos ſuos habere permiſit. Subtus caſulam nigello vel lactinio pallio circumdatus inceſſit. Quando temperies acris invitabat, ſolo pallio intra Monaſterium eſt coopertus.* Hæc igitur erant domi veſtes, at ad Altare iſtæ: *In qua tunica dormiebat, in ipſa ſacrificabat; & in tempore ſacrificii mutanda eſſe potiùs corda, quàm veſtimenta dicebat.* Ex hac propria & ſingulari Fulgentii conſuetudine aliis omnibus uſitatiſſimum colligitur fuiſſe, ut aliæ omnino, eæque nitidiores veſtes in ſacro miniſterio haberentur. Quòd autem tunicam non mutaret Fulgentius, id a Ferrando propterea obſervatum eſt, ut intelligas, ejus caſtimoniæ fuiſſe Fulgentium, ut etiam à nocturnis per ſomnum immunditiis liber eſſet. Quibus verò id donatum non erat, antequam celebrandis Myſteriis ſacerdotales

L. 1. de hab. Monac. c. 7.

Cap. 18.

veſtes

veſtes induerent, ipſàm etiam tunicam mutabant. Dicam infrà ſimili ferè de cauſa certis quibuſdam in locis factum eſſe, ut primùm Albam ſine manicis quandam induerent, quæ veſtis media eſſet ſacram inter & communem: ut ne communi & minùs puræ quandoque veſti ſtatim ſacra imponeretur. Apud Joannem Diaconum in vita Gregorii ſermo eſt de picta quadam Gordiani patris ejuſdem
L. 4. c. 83. Gregorii Papæ imagine: *Cujus Gordiani habitus caſtanei coloris Planeta eſt, ſub Planeta Dalmatica.* Unde Baronius conjicit Gordianum priùs ſacros ſuſcepiſſe Ordines, quàm è vita migraret. Verùm non ſatis firmis nititur hæc conjectura rationibus. Adde quòd Caſula, Planeta, Dalmatica, Penula communi eſſent in uſu laicorum. Unde Baronius ipſe ſubdubitans, & tantùm non priorem ſuam retractans conjecturam, ſubjicit: *Attentiùs tu conſidera, quem reddat pictura, Senatorem, vel Diaconum.*

XVII. Aſcitæ ſunt & Albæ à communi uſu ad ſacrum. A Vopiſco jam accepimus Aurelianum populo donaſſe *Tunicas albas, manicatas, ex diverſis Provinciis, & lineas Afras, atque Ægyptias puras.* Albam Afram habebat ſine dubio Cyprianus, quem in obeundo martyrio Pontius dicit, *ſtetiſſe in linea.* Talem fortè Tunicam teſtamento
Hiero. Epiſt. ad Hel. dedit Nepotianus Hieronymo: *Tunicam qua utebar in miniſterio Chriſti.* Ex his alias fuiſſe ſimplices ac ſine opere *puras* dicit Vopiſcus: alias verò ſerico, purpura, auro intertextas & decoratas. Dubium autem non eſt, quin ad res ſacras pretioſiſſima quæque ſervarentur. Unde cùm apud Optatum dicitur Imperator
L. 2. *miſiſſe ornamenta domibus Dei:* ea profectò miſit, quæ Regiæ liberalitatis
In Aureliano. decerent magnificentiam. Docet idem Vopiſcus, qua ratione Albæ lineæ ornarentur, appoſitis ſcilicet loris aut fimbriis purpureis, aut ejuſmodi aliis, duabus, pluribuſve, unde earum diverſa nomina. *Et quidem aliis monolores, aliis dilores, trilores aliis, & uſque ad pentalores, quales hodie lineæ ſunt.* Ita prout pretioſiora hæc lora multiplicabantur, diverſa & Tunicæ ſortiebantur nomina.
Can. 1. Statuit Concilium Carthaginenſe IV. *ut Diaconus tempore oblationis tantùm ac lectionis Alba utatur.* Unde conjecturam capere poſſis Epiſcopos & Presbyteros etiam alio tempore uſos eſſe, ſive in decantandis divinis Officiis in Eccleſia, ſive extra inter agendas res civiles, ut ubique diſcernerentur à laicis, & convenientem ubique Sacerdotio ſanctitatem præ ſe ferre admonerentur. Ea res ſequentibus ſæculis accuratiùs declarabitur. Non
Hom. 84. in Matth. eſt autem hìc omittendum, quod dicitur à Chryſoſtomo, Diaconos *Tunicam indui candidiſſimam,* λαμπρὸν, χιτωνίσκον, ᾧ ἐπισίλβουσι. Longè enim aliud eſt album & candidum. Candidum enim dicitur quod, ut hìc vides, candore eximio fulgurat, & pene præſtringit oculos.

XVIII. Denique ut finem faciam, juvat id obſervare, lora illa ſeu fimbrias pretioſiores, quibus ut è Vopiſco diximus, ſolemniores veſtes ad pompam ornabantur, conferre poſſe plurimum ad ea elucidanda, quæ ad Diaconorum ſtolam & ad Archiepiſcoporum pallium pertinent. Hoc enim habent commune ſtola & pallium, quòd cùm utrumque veſtis ſit integra, qua totum penitus corpus tegeretur; ita enim in ſacris Codicibus, ita apud Joſephum & profanos Scriptores omnes vox ea ſumitur: hodie utrumque nonniſi lorum ſit anguſtius. Cùm ergo in ejuſmodi loris ac limbis purpureis, aut acu pictis, & veſtis pretium & ornatus omnis eſſet, detracta de communi veſte illa ſunt, ut & geſtarentur faciliùs, & commodiùs mitterentur. Id probè vicerat author Donationis Conſtantinianæ, ubi Imperatorem de Sylveſtro ita loquentem inducit: *Nos certè ipſius capiti radiantiſſimum lorum impoſuimus:* hoc eſt, Coronam aut Diadema. Pallium enim ibidem his mox verbis deſignatur: *Lorum & humerale, quod Imperatoriæ Majeſtatis collum cingit.* Idem ferè in manipulo factum eſt. Qui erat ornamento, relictus limbus eſt; quod erat lintei, ut in ſtola, ſublatum. Fateor autem aſſequi me nondum potuiſſe, cur *orarium & ſudarium*, quod erat *ad detergendum oris ſudorem*, ſtolæ nomine ſit appellatum.

CAPUT XLVI. P. 2. l. 1. c. 22.

De habitu civili Clericorum in Oriente & Occidente ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Sexto ſeptimoque ſæculo jam erat in Francia civilis Clericorum habitus alius à Laicorum.

II. III. Modeſtior & ſemper oblongus.

IV. Epiſcopi veſtis ſemper erat linea: Presbyteri verò tum cum concionaretur, Monachi vero lanea.

V. Veſtis Imperialis communicata cum Regibus & Epiſcopis eſt.

VI. VII. In Italia apud Gregorium Clerici ſemper à Laicis habitu diſtinguuntur. Propter Barbaras Gentes invaluerat apud laicos uſus veſtis brevioris. Retinuit Eccleſia Romana Romanum habitum & ſermonem.

VIII. Crebra illa Clericalis & ſæcularis habitus mentio docet minus antiquam eſſe utriuſque habitus differentiam, quippe quæ quatuor aut quinque ſæculis prioribus ignoraretur.

IX. X. Idem in Oriente obſerves licet, ubi Clericalis à laico habitus ſola modeſtia diſcrepabat.

I. SExto jam ſeptimoque ſæculo indubitatiſſimè alius à laico fuit Clericorum habitus. Id jam animadvertere licuit in nonnullis ſuprà citatis locis. Concilium Agathenſe poſt præſcriptam Clericis Tonſuram, ad veſtes accedit: *Veſtimenta* Can. 20.
vel calceamenta etiam eis, niſi quæ religionem deceant, uti vel habere non liceat. Matiſconenſe I. habitu ſæculari Clericis interdicit, præſertim militari, itemque armorum geſtatione, carcere alioqui mulctandis & auſteritate jejuniorum: *Ut nullus Clericus ſagum, aut veſtimenta vel calceamenta ſæcularia, niſi quæ religioni deceant, præſumat. Quod ſi poſt hanc definitionem Clericus aut cum indecenti veſte, aut cum armis inventus fuerit, à Seniore ita coerceatur, ut triginta dierum incluſione detentus, aqua tantùm & modico pane diebus ſingulis ſuſtentetur.* Increbreſcebat in dies ſingulos uſus brevioris veſtis, quæ nomine *ſagi* eo loco videri poteſt vetita fuiſſe Clericis, confirmari autem ex adverſo Togæ Romanæ uſus.

II. Synodus Narbonenſis anni 589. purpureis uti veſtibus Clericos prohibet, ut quæ vel Magiſtratibus magis conſentaneæ ſint, vel ſæcularibus inani nobilitatis & gloriæ jactantia tumentibus: *Ut nullus Clericorum veſtimenta purpurea induat, quæ ad jactantiam pertinent mundialem, non ad religioſam dignitatem. Ut ſicut eſt devotio in mente, ita & oſtendatur in corpore. Quia purpura maximè laicorum poteſtate præditis debetur, non religioſis.* Duo hìc obiter adnotanda. 1. Non ornandæ perſonæ cauſa uti purpura oportere laicos, ſed commendandæ dignitatis, ejuſque poteſtatis quæ à Principe in eos derivatur ad Reipublicæ regimen tutius & religioſius. 2. At qui in dignitate Eccleſiaſtica ſunt, eos modeſtia potiùs quàm pompa veſtium ſpectabiles & venerabiles fieri oportere; ut quam animo impreſſam gerunt virtutem, humilitatis & paupertatis ſtudio conjunctam, ea & in corpore eluceſcat: *Ut ſicut eſt devotio in mente, ita &* Can. 7.
oſtendatur in corpore.

III. Vetuit Concilium Liptinenſe anni 743. ne breviori veſte uterentur Presbyteri & Diaconi. De minoribus Clericis tacuit, quòd ea eſſet octavo ſæ-

culo malorum colluvio, ut omnibus simul occurri non posset: *Ut Presbyteri vel Diaconi non sagis laicorum more, sed casulis utantur, ritu servorum Dei.* Idem, ut puto, sensus est Canonis Concilii Suessionensis altero post anno habiti: *Nec laicorum habitum portent omnes Clerici.* Concilium verò à Bonifacio Germaniæ Apostolo habitum tria hæc vestium genera confixit, ut ne iis unquam Clerici uterentur, id est, vel decurtatis, vel militaribus, vel pompam redolentibus: *Interdiximus servis Dei, ne pompatico habitu, vel sagis, vel armis utantur.*

Ann. 744. c. 3.

Bonifacius Epist. 105.

IV. Ad consulta Pipini Majorem Palatii tunc adhuc agentis, Zacharias Papa respondens, præcipit Episcopis, vestibus ut induantur sacræ dignitati consentientibus: Presbyteris autem seu Parochis ut inter concionandum quidem veste ornatiore utantur ad conciliandam sibi verboque divino apud carnales authoritatem & gratiam: at privatim eam exhibeant foris in veste modestiam & parcimoniam, cujus amor in corde latet fervetque. *Et nos ab Apostolica authoritate subjungimus, ut Episcopus juxta dignitatem suam indumentis utatur, simili modo & Presbyteri Cardinales, plebi quidem sibi subjectæ, præclariori veste induti, debitum prædicationis persolvant: & in secreto propositum fervent sui cordis, ut qui videt in abscondito Deus, reddat illis in palam. Non enim nos honor commendat vestium, sed splendor animarum.*

Conc. Gall. To. 1. p. 563.

Monachis verò juxta eorum Regulam non concedit hic Pontifex, nisi laneas vestes, sive domi, sive in celebrandis Officiis Ecclesiasticis: *Monachi verò lanea indumenta, juxta normam & regulam Monasticæ disciplinæ, atque traditionem sanctorum probabilium Patrum, sine intermissione utantur.* Addit Pontifex Christum ipsum in Apostolis suis virtutum & regularum Monasticarum formam præmonstrasse, ac vetuisse ne duas haberent tunicas: atque adeo tunicas eis concessisse laneas, lineas abstulisse. *Apostolis quippe divinum datum est mandatum, duas tunicas non habendi. Tunicas dixit Christus, utique laneas, non lineas.* Videtur ergo Pontifex Tunicas lineas seu albas Monachis prorsus auferre, Presbyteris dum concionantur ad plebem concedere, Episcopis non concedere, ut iis unquam exuantur.

V. Author est Gregorius Turonensis Clodovæum Regem in Ecclesia sancti Martini Turonis induisse sibi tunicam purpuream, chlamydemque & Regiam coronam, quam ad eum miserat Anastasius Imperator, cum Codicillis de Consulatu. *Ab Imperatore Anastasio codicillos de Consulatu accepit, & in Basilica B. Martini tunica blattea indutus est & chlamyde, imponens vertici diadema &c. Tanquam Consul & Augustus.* Regia ergo ornamenta Imperatores Constantinopolitani cum Christianis Regibus communicavere, quemadmodum & cum Episcopis. Nec enim tunc cuiquam concedebatur purpura, nisi qui & Cæsareæ quodammodo fieret consors potestatis. At præter regias & magnificentiores Episcoporum vestes, erant & in communi Clericis omnibus privata indumenta, quibus æquè ut tonsura à laicis discernerentur: ut ab eodem Scriptore alibi apertissimè significatur: *Meroveus tonsuratus est, mutataque veste, qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur.*

L. 2. c. 38.

L. 5. c. 14.

VI. Nec minùs evidenter Gregorius veste ipsa Clericos sua & propria à laicis discrevit: *Paulum Clericum, qui despecto habitu suo, ad laicam reversus vitam, ad Africam fugerat, prævidimus in pœnitenitam dari.* Et alibi: *Dum ad Ecclesiasticum habitum veniunt, &c. Dum in Ecclesiastico habitu, non dissimiliter quàm vixerant, vivunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare.* Ipsæ conjuges Presbyterorum, vel iis præmortuis superstites viduæ, habitu peculiari suo dignoscebantur: *Abbatissa Monachica veste indui no-*

L. 2. Ep. 24.

L. 7. Ep. 11.

L. 7. Ep. 7. 67. III. 315.

luerat, sed in vestibus, quibus loci illius utuntur Presbyteræ, permanserat. Complusculæ corradi ex eodem Gregorio possent, quibus idem perpetuum enitesceret laicæ & Clericalis vestis discrimen. Ne Episcopi Clericos plectere cessent ob reverentiam habitus: *Quos apud vos habitus sui magis officium commendat, quàm excusat.* Et alibi: *Neophytus nunc est, qui repente in religionis habitu plantatus, ad ambiendos sacros honores irrepserit.* Et alibi rursum: *Quidam instinctu inanis gloriæ illecti, ex laico repente habitu Sacerdotii honorem arripiunt.* Joannes Diaconus in hujus sanctissimi Papæ vita ait illum cùm Monasticum amplecteretur institutum, *relictis sericis, auro gemmisque radiantibus togis,* sæculo renuntiasse. Idem præstitisset, si tum fuisset initiatus Clericatu, ad quem non multò post provexit illum Benedictus Papa, collato Diaconatu, ubi castimonia morum propiùs quàm candore vestium ad Angelorum puritatem accessit. *Ac in Ecclesiasticæ Hierarchiæ ministerio videretur divinis Angelis non solum nitore habitus, verum etiam claritate morum probabilium quodammodo coæquari.*

L. 1. c. 25.

VII. Nihil autem præclarius iis, nihil expressius, quæ idem Scriptor de Gregorii familia dicit. Cum eo enim in Palatio Pontificio laicus nemo, omnes Clerici, togata in veste omnes, omnes linguæ Romanæ periti. A Barbaris enim ut sermonis barbaries, ita & vestis brevior originem habuit. *Nullus Pontifici famulantium à minimo usque ad maximum, barbarum quidlibet in sermone vel habitu præferebat, Sed togata, Quiritum more, seu trabeata Latinitas suum Latium in ipso Latiali Palatio singulariter obtinebat.* Quo nec verius quidquam, nec in eam rem magis appositum dici potuit. Constat enim Ecclesiam Romanam exundantibus invictissimè obtitisse Barbaris, Romanorumque & puriorem linguam, hoc est, Latinam, & vestem longiorem retinuisse; ita ut illam etiamnum jure dixeris, *Gentemque togatam*, cùm Romani Imperii cætera omnia in Barbarorum vestes decurtatas & sermonem inconditum degenerarint.

L. 2. c. 15.

VIII. Utque nova rursus ex eodem Gregorio corradam argumenta, sic ille pluribus locis aliis pervagatissimam inculcat distinctionem vestis clericalis & laicæ, cujusmodi nihil in superioris ævi Scriptoribus observari poterat. Sic ergo ille Laicos affatur: *Vos quos sæcularis habitus tenet.* Expostulat & cum Clericis, quorum vita vesti non respondet, profana sacræ: *In sancto habitu constituti, dum exteriora sunt quæ exhibent, quasi Sanctuarii lapides foris jacent, &c. Mundi hujus opera peragunt, & tamen de religioso habitu culmen honoris quærunt.* Et ex adverso: *Nonnulli & sæcularem habitum gerunt, & sæcularem animum non habent.* Et alibi de seipso: *Dum adhuc essem juvenculus, atque in sæculari habitu constitutus.* Quæ loquendi ratio cùm superioribus sæculis inusitata prorsus fuisset, sæculis verò VI. VII. & VIII. in usu pene quotidiano fuerit: argumento id est, eo tempore cœpisse Clericos à laicis discerni, non modestiore tantùm habitu, aut ad Monasticum propiùs accedente, sed oblongiore. Hunc enim retinuere Clerici, postquam decurtatas vestes laici induere ex colluvione inundantium Barbarorum. Cùm ergo vicisset tandem sæcularium neqnitiam & improbitatem incredibilis quædam Monachorum vitæ sanctitas: jamque ea veneration esse cœpissent, quæ ut risui & contemptui essent, induerant Monachi: Clerici qui ut laicis prodesse possent, iis hactenus sese abstinuerant, ad Monachorum tonsuram & habitum propiùs jam in dies singulos accedere cœperunt. Hinc certè Clericalis habitus in Conciliis quandoque dictus est *habitus religionis*, *Vestimenta quæ religionem decent.* Teste & authore Beda, sanctissimus Monachus idemque Episcopus Cutbertus illa in vestibus delectabatur simplicitate, quæ Naturam propiùs observat impensiùsque reveretur, non fucat, non adulterat la-

Hom. 4. in Ev.

Hom. 17. 36. Dial. l. 4. c. 40.

nas,

nas, sed illo permittit nativo colore radiare, quem Creator ipse illis appinxit: *Vestimentis utebatur communibus, ita temperanter agens, ut horum neque munditiis, neque sordibus esset notabilis. Unde usque hodie in eodem Monasterio ejus exemplo observatur, ne quis varii aut pretiosi coloris habeat indumentum; sed ea maximè vestium specie sint contenti, quam naturalis ovium lana ministrat.* Martinus Bracchar. Cap. 66. ensis Episcopus in famosa Canonum compilatione Clericos talari veste uti cogit: *Et secundùm Aaron talarem vestem induere, ut sint in habitu ordinato.*

Beda in ejus vita, c. 16.

IX. Ut & de Oriente perstringatur aliquid, in urbe & ruri propria veste sua uti Clericos sanxit Trullana Synodus, quos & per hebdomadam sacris Can. 27. suspendit, si in laica veste visi fuerint: *Nullus eorum qui in Cleri Catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens. Sed utantur vestibus, quæ iis qui in Clerum relati sunt, attributæ fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur.*

X. Veritum est lege Justiniani Monachorum habitu indui laicos, maximè comædos; judicesque & ultores ille voluit esse Episcopos Presbyterosque, si quid usquam in hanc sanctitatis vestem peccatum Nov. 123. esset. Hac lege cohibebat ille laicos; nam quod ad c. 44. Clericos attinet, nihil in Monachos committere illi gravius poterant, cùm jam tum Episcoporum permagna pars ex Monachis adoptarentur, Monasticumque gestarent habitum. Prohibebat id quoque Justinianus, ne hominibus ignotis antè concederetur Religionis habitus, quim plures per annos probati fuissent eorum mores. Quoniam autem non ita in Orientem Barbari ab Aquilone exundaverunt, idcirco laici longiorem ibi habitum diutiùs retinuere, & à laicis minùs discrepavere Clerici.

CAPUT XLVII. P. 2. l. 1. c. 23.

De Habitu sacro Clericorum sæculo VI. VII. & VIII.

I. Sacris functionibus dicatæ vestes, ab aliis magis ac magis in dies & sumptu & antiquitate distinctæ sunt.

II. Clero Ravennati Gregorius Magnus, quod Ecclesiæ Romanæ proprium fuerat, Mappulis, sive Manipulis uti concessit.

III. IV. Concedit & Ecclesiasticis aliis, calceis uti pretiosis magnificisque; Albis item & Dalmaticis.

V. Casularum genera duo, quarum aliæ ad ministerium altaris, aliæ ad usum communem.

VI. VII. De Albis. Quæ sacræ vestes Ordini cuique propriæ. Diversus gerendæ stolæ modus.

VIII. Discrimen profanas inter & sacras vestes.

IX. Quid sacræ vestes mistice significent.

X. Pie observantur aliqua in eum modum, quo beatus Fulgentius & communibus vestimentis usus est & sacris.

I. QUæ adhibebantur in ministerio Altaris vestes & ornamenta, ea in dies magis ac magis sejuncta sunt ab iis, quæ erant in usu communi. Tametsi enim vulgo id studerent, ut in ministerio altaris singularis aliquid ornatus haberent; multa tamen è vita civili eò contulerunt ornamenta, quæ initio ab usu accepta communi, postquam antiquam laici vestium formam mutavere, & antiquitate sua & sumptu facta sunt propria ministris altaris.

II. Ab Imperii & Religionis Capite, urbe Roma, profluxit in Occidentis reliquas partes vestium altaribus dicatarum multiplex usus. Sic usus Manipuli quamquam ægrè, concessus tandem tamen est à Gregorio Magno Diaconis Ecclesiæ Ravennatis, dum Episcopo sacra facienti adessent. Quin & ad Episcopum Ravennatem super ea re scribens Gregorius, contestatus est, invito & renitente Clero Romano illud ei à se concedi, quod hactenus Ecclesiæ Romanæ Clericorum proprium fuisset insigne, & peculiare decus. *Quod pro tendis à Clero vestro Mappulis scripsistis, à nostris est Clericis fortiter obviatum: dicentibus nulli hoc unquam alii cuilibet Ecclesiæ fuisse concessum. Sed nos servantes honorem fraternitatis tuæ, licèt contra voluntatem Cleri nostri, tamen primis Diaconibus vestris, quos nobis quidam testificati sunt etiam antè eis usos fuisse, in obsequio duntaxat tuo Mappulis uti permittimus; alio autem tempore vel alias personas hoc agere, vehementissimè prohibemus.* Rescripsit porro Gregorio Ravennas Episcopus, suos utique posse & Presbyteros & Diaconos eo uti ornamento, quo propter Ecclesiasticas causas Romam profecti, toto spectante Clero Romano usi fuissent, quo etiam minores circa urbem Romam Ecclesiæ uterentur. *Nam cum hoc minoribus circa urbem Ecclesiis licitum sit, poterit etiam Apostolatus domini mei, si venerabilem Clerum primæ Apostolicæ suæ sedis requirere dignatur, modis omnibus invenire.* Misit autem primarias simul tabulas, quibus concessa ab Apostolica sede Ravennatibus Episcopis privilegia continebantur. Dicemus infra Alcuinum, Rabanum, Amalariumque in eo consentire, hoc linteolum, quam Mappulam vocat Gregorius, nos Manipulum, abstergendo sudori, vel pituitæ narium destinatum fuisse: *Mappula, qua pituitam oculorum & narium detergimus. Sudarium, ut eo detergamus sudorem.* Idem confirmat in Dialogis Gregorius, ubi ad Monachum quendam, qui à Monialibus linteola dono acceperat, dicit: *Ab ancillis Dei Mappulas accepisti.* L. Ep. 54. 55. Epist. 55.

Hæc si origo, si hic usus Manipulorum fuit, mirum sanè, cur Ecclesia Romana cum Ravennate, Gregorius cum ejus urbis Episcopo de ejusmodi re tam acriter contenderint. Verùm illud ex hoc ipso intelligas oportet. Quæ per se levissima sunt, ubi accessit religio, jam levia non esse. Actum aliquando est in Conciliis Generalibus, & statuta non pauca de rebus ejusmodi sunt, quæ carnalium hominum oculis non majoris esse viderentur momenti. Hæ sunt vestimentorum vel Christi vel Ecclesiæ veluti fimbriæ, quæ divinum semper aliquid spirant, quod & admirationi esse debeat & venerationi.

III. Vetuit idem Gregorius, ne Catanæ in Sicilia Diaconi magnificentioribus & hactenus sibi quidem inusitatis calceis uterentur, quòd ejus ornatus copiam prædecessores sui non fecissent, nisi Messinensibus Diaconis. *Calceatos compagis procedere, &c. Quod solis Diaconis Ecclesiæ Messanensis à prædecessoribus nostris olim non dubitatur esse concessum.* Est apud Historicos Romanos regalis illius calcei mentio, quod *Compagum Regium* vocant. De Maximino loquens Capitolinus, ita habet: *Calceamentum ejus, id est, compagum Regium constat pede maius fuisse hominis vestigio.* De Galieno verò Trebellius Pollio, *Caligas gemmatas adnexuit, cùm Compagos reticulos appellaret.* Ad Gregorium redeo. Is ad Episcopum Syracusanum scripsit, si Subdiaconi Siculi tunicis lineis indurentur, id illis privilegii ab Ecclesia Romana concessum fuisse. *Unde habent hodie Ecclesiæ vestræ, ut Subdiaconi lineis in Tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt?* Concessit idem ipse Aregio Vapincensi in Gallia Episcopo usum Dalmaticarum, quem sibi Archidiaconoque suo popposcerat; quin & Dalmaticas ipsas Roma misit. *Charitatis tuæ bona revocantes ad animum, hujus authoritatis nostræ serie, petita concedimus, atque te & Archidiaconum tuum Dalmaticarum usu decorandos esse concedimus; easdemque Dalmaticas transmisimus.* Gregorium narrat Joannes Diaconus, L. 7. Ep. 64. L. 7. Ep. 112. L. 7. c. 28.

nus, cùm in equo sedens processionem sequeretur, & supplicationem faceret, ex eorum turba qui Casulas & Tunicas induti lineas, ipsum assectabantur, agnitum fuisse. *Cumque ex Planetatorum Mappulatorumque Processionibus magnum Pontificem cognovissent, &c.* Docet infrà Tunicas fuisse strictioribus manicis, allatamque Pontifici unam, quæ diceretur esse Joannis Apostoli: Dalmaticas verò laxioribus, uti clarum erat ex Dalmatica Paschasii Ecclesiæ Romanæ Diaconi. Gordiani quem patrem habuit Gregorius, imaginem nobis idem author calamo pinxit, eo habitu, ut supra Dalmaticam Casula esset indutus. *Cujus habitus castanei coloris planeta est, sub planeta Dalmatica.* Gregorii verò ipsius hujusmodi erat Pontificius habitus: *Planeta super Dalmaticam castanea, Evangelium in sinistra, nodus Crucis in dextera, &c. Pallio mediocri.*

L. 2. c. 43.
L. 2. c. 59.
L. 4. c. 83. 84.

IV. Quibus ex testimoniis constat, Tunicam, Dalmaticam, Casulam, communes quidem illas fuisse quondam laicorum vestes, multòque magis Clericorum civili in usu, ac tandem eò evasisse, ut propriæ Clericorum essent, nec in civili tantùm usu, sed & in sacro; laicis à patrio majorum habitu ad peregrinas vestes desciscentibus. Constat rursum ab Ecclesia maximè Romana cæteras identidem varia extorsisse privilegia, ut cum ipsis magnificentiora quædam divini cultus indumenta communicarentur. Antiquissimas enim & pretiosissimas has vestes & frequentiùs usurpaverat, & retinuerat constantiùs urbs Imperii totius regina: Imperatoriæ etiam in veste & ornatu magnificentiæ copia major facta fuerat Ecclesiæ Romanæ. Ab ea ergo effundebantur hi veluti pompæ gloriæque sacerdotalis rivuli in reliquum Christianum orbem. Scriptor vitæ sancti Cæsarii Arelatensis Archiepiscopi, memorat eum Romam petiisse, ibique à Symmacho Papa concessum ei fuisse, ut Dalmaticis uterentur ejus Diaconi, æquè ut Ecclesiæ Romanæ Diaconi. *Diaconos ejus perinde ut Romanæ Ecclesiæ Diaconos Dalmaticis uti voluit.* Conjici potest & ex Antisiodorensi Synodo, necdum tunc Diaconos Dalmaticis indui solitos, cùm hìc prohibeantur ipsis Altarium ornamentis vestiri. *Non licet Diacono velo vel palla scapulas involvi.*

L. 1. c. 20. 21.
Can. 12. 13.

V. Idem Cæsarius Roma reversus in Galliam, nec habens quod erogaret pauperi mendicanti, *Casulam qua in processionibus utebatur, & Albam Paschalem profert, datque egeno, jubetque, ut vendat uni ex Clero.* Erat hæc fortè Casula sacro Altaris dicata ministerio. Ecce tibi aliam quotidiani usus, qua vulgò per urbem ambulans uteretur: *Ambulans per plateam civitatis, vidit contra in foro hominem, qui à Dæmonio agebatur. In quem cùm attendisset, habens manum sub casula, ut à suis non videretur, crucem contra eum fecit.* Hujus utriusque vestimenti si fuit eadem forma, uti & idem nomen, erat profectò sacra civili & splendidior, & pretiosior. Dubium est autem de qua ex his duabus intelligendus sit Gregorius Turonensis, cùm ab eo refertur Diaconus quidam sanctissimi Episcopi casula insolenter abuti, *hoc habens in lectulo, hoc habens in foro.* Longiores omnes Clericorum vestes, quibus uti præcipiebantur Clerici, Casulas vocat Concilium Liptinense: *Non sagis, laicorum more, sed casulis utantur, ritu servorum Dei.* Unde intelligere est, è sacris vestibus aliquas multo etiam post tempore in usu communi fuisse, forma quidem pares, at singulari propter pietatem nitore semper & magnificentia dispares.

L. 2. c. 19. Vitæ ejus.
Vitæ Patr. c. 8.
Can. 7.

VI. Meminit idem Gregorius Martyrum duorum, quorum annulus & orarium in sublime, in aerem miraculo quodam sunt sublata: *Orarium, &c. Candor lintei, &c. hic sui dat pignus amoris, ut ferunt, orarium, &c.* De Vincentio alibi loquens, Stolæ meminit candidissimæ: *Levitica Stola candore in Ecclesia micans.* Presbyteros alibi Diaconosque albis vestitos repræsentat: *Erat Sacerdotum & Levitarum in albis vestibus non minimus chorus.* Concilium Narbonense anni 589. vetuit ne Diaconi, Subdiaconi, Lectoresve albam exuerent, antequam Missa perficeretur. *Nec Diaconus, aut Subdiaconus, vel Lector, antequam Missa consummetur, alba se præsumat exuere.* Ergo & inferioribus Ordinibus communicata jam erat Alba in sacro ministerio, saltem in Gallia. Videtur Isidorus Hispalensis Albas non tribuere, nisi Diaconis, dum sacra res fit: *Qui propterea albis induti assistunt, ut cœlestem vitam habeant, candidique ad hostias, immaculatique accedant.* Et in Braccharensi tamen Concilio illis quoque permittuntur uti Subdiaconi, cùm præcipitur ne posthæc Diaconi stolas sub tunica gerant: propterea quod cùm eas in eum modum gestant, à Subdiaconis discerni non possunt. *Quia in aliquantis hujus Provinciæ Ecclesiis, Diaconi absconsis infra tunicam utuntur Orariis, ita ut nihil differre à Subdiacono videantur, de cætero superposito, sicut decet, utantur orario.* Quo rursum edocemur, & ex linteo mero fuisse adhuc stolam, & non admodum latam fuisse, cùm tam facilè sub alba abderetur, & falleret.

Can. 12.
De Off. Eccles. l. 2. c. 8.
Can. 9.
Can. 18.
Can. 40.

VII. Docet autem longè meliùs Concilium Toletanum IV. quæ cuique Ordini propriæ essent vestes Sacerdotales. Jubet enim in restituendis quibuslibet Ordini ei, à quo exauthorati per injuriam fuerant, restitui & ornamenta sacra, quibus exuti fuerant: nimirum Episcopo stolam, annulum & pedum; Presbyteris stolam casulamque; stolam albamque Diacono; patenam Calicemque Subdiacono; ac cæteris similiter Clericis ea ornamenta, quibus dum ordinarentur instructi fuerant. *Si Episcopus, recipiat coram altario de manu Episcopi orarium, annulum & baculum; si Presbyter, orarium & planetam; si Diaconus, orarium & albam; si Subdiaconus, patenam & calicem, &c.*

Itaque tota in regione ea, qui præerant Episcopi hujus Concilii, nec Subdiaconi cæterive inferiores Clerici Albis adhuc utebantur, nec Dalmaticis Diaconi. Stola communis erat tribus Ordinibus superioribus, Casula Altaris ministerio servabatur. Nec Presbytero autem vel Episcopo restituitur Alba, cùm redintegrantur: nec aufertur, cùm deponuntur, propterea quòd communis & usitata hæc esset eorum vestis etiam extra sacra, domi, in urbe, ruri. At Diaconi, quòd ea in sacro tantùm ministerio uterentur, & cùm deponerentur, ea exuti fuerant; & cùm redderentur priori muneri suo, eam receperunt. Ita perspicuè hoc Canone insinuatur.

Vetantur autem hoc eodem Concilio Diaconi duplici uti stola, cùm Episcopis Presbyterisque una duntaxat sit in usu. *Orariis duobus nec Episcopo quidem licet, nec Presbytero uti, quantò magis Diacono, qui minister eorum est?* Præcipiuntur iidem Diaconi stolam gestare in humero sinistro, ut obeundis functionibus sacris expeditius sit brachium dextrum. *Unum igitur orarium oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, prædicat. Dextram autem partem oportet habere liberam, ut expeditus ad ministerium Sacerdotale decurrat.* Erat igitur stola tum ampla satis, ut quæ sinistrum obvolveret brachium. Ex his autem verbis suspicari licet, Diaconos Hispaniæ jam tum cœpisse duabus uti stolis, tanquam fasciis, quas in pectore decussarent in modum crucis. Alteram autem illis à Concilio sublatam esse. An quæ nunc stola lata in usu tametsi rarissimo est, hinc fluxerit, nec affirmare ausim, nec rursus negare: fruatur suo quisque judicio.

Denique idem Concilium vetat, ne stolæ vel coloribus vel auro ornentur. Id ergo factitari jam cœperat, ut lineæ quamvis essent, puræ tamen non essent juxta pristinum usum, sed coloribus inficerentur variis, & auro decorarentur. *Caveat igitur amodo Levita gemino uti orario, sed uno tantum & puro, nec ullis coloribus aut auro ornato.* Non cuivis prom-

De gloria Mart. L. 2. c. 93. 105.
De gloria Confess. c. 20.

promptum est germanum edere sensum horum verborum, *Propter quod orat, id est, prædicat*. Nec enim veri satis simile est, jam tum Diaconos cum pompa in Ecclesiis prædicare solitos in Hispania. Propiùs à vero abest, has prædicationes interpretari nos debere vel de Evangelio, quod exertè Diaconus inter Missarum solemnia recitabat, vel de precationibus hortationibusque complurimis sacrificii ipsius actioni intertextis, quas edita voce pronuntiabat. Inde & Præconii enata vox, quæ in usu & Romano & vernaculo etiamnunc est. Id erat certè prædicandi genus quoddam, quo jus acquirebatur Diacono orarii seu strophioli linteï, quo sudorem oris abstergeret. Istiusmodi erant quæ Gregorius ipse Magnus interdum missitabat & dono dabat, quæ ipse semper vocat oraria.

L. 6. Ep. 27. 37.

VIII. Unum id ex omnibus his Canonibus elicitur, sacras has fuisse, & uni Altaris ministerio dedicatas vestes. Hinc Concilium Braccharense III. gradu & ordine eos ejicit, qui ad vitæ civilis necessitates sacra vel vasa vel ornamenta adhibuerint: *Ab officio deponatur, qui Ecclesiastica ornamenta, vela vel quælibet alia indumenta atque utensilia sciendo in usus suos transtulerit*. Prohibet idem Concilium, ne Episcopus Presbyterve ad tremendi unquam Sacrificii celebrationem aliter accedant, quàm utrumque humerum orario circumsepti. *Non aliter accedat, quàm orario utroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus; ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter & utrumque humerum premens, signum in suo pectore præferat crucis*.

Can. 34.

IX. Quæ postrema verba ostendunt, vestium sacrarum tametsi usus è diversis & discrepantibus causis originem habuerit, formam tamen, dispositionem, colorem ad multa mysticè significanda interpretando rapi potuisse. Ad Angelicam enim vitæ puritatem stolæ candor invitat. Ejus super humeros volatica fluctuatio, quàm actuosi Diaconi, quàm ad agendum celeres esse debeant, innuit. Quòd supra pectus decussatur, id significat amorem crucis in intimis animæ visceribus esse oportere. Quòd utrumque humerum ambit, & æquabiliter utraque ex parte pendet, Sacerdotis denotat imperturbatam in adversis & prosperis virtutem. *Sacerdos orario utroque humero ambiatur, scilicet ut qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera & adversa, virtutum semper ornamento utrobique circumseptus*. Novus est & mysticus mundus Ecclesia, cujus longè veriùs quàm hujusce sensibilis mundi partes vel minimæ, tacitè quidem, sed apertè tamen & ad captum omnium, quæ mira & incredibilia æternitatis arcana sunt, eloquuntur.

Ibidem.

X. Finem capiti imponet Ferrandus Diaconus narratione longè pulcherrima ejus rationis & modestiæ, quam in vestitu suo sectabatur Fulgentius Ruspensis jam creatus Episcopus. Nihil de Monasticæ rigore disciplinæ Episcopatus splendor detraxit. *Non ita factus est Episcopus, ut esse desisteret Monachus*. Pretiosa semper abstinuit quacumque veste; unica semper tunica contentus, stolam Episcopalem nunquam induit. Cingulum Monachorum numquam abjecit. Calceos caligasque Clericorum nunquam adhibuit. Nec sibi, nec Monachis suis id indulsit, ut pretiosa uterentur casula. In ea tunica sacris operatus est, in qua somnum capiens jacuit, ratus cœlestis Agni ad sactificium ut sese quis optimè præparet, mutanda & mundanda potiùs esse corda, quàm indumenta. Audi Ferrandum ipsum: *Numquam pretiosa vestimenta quæsivit, una tantùm vilissima tunica, sive per æstatem, sive per hyemem, est patienter indutus. Orario quidem sicut omnes Episcopi nullatenus utebatur. Pellicio cingulo tanquam Monachus utebatur, &c. Nec calceamenta suscipiens Clericorum, &c. Casulam pretiosam vel superbi coloris nec ipse habuit, nec suos Monachos habere permisit, &c. In qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat; & in tempore sacrificii mutanda esse corda potiùs quàm vestimenta dicebat*.

In ejus vita L. 28.

Intaminatæ amor castitatis anxios habebat Monachos, ut ne Altaria adirent in ea tunica, in qua noctem egerant. Fulgentii mentis puritas in ejus etiam membra & in somnum ejus ipsum exuberabat, tutumque & inaccessum præstabat nocturnis turpibusque nonnumquam somniantium ludibriis. Porro, quod ei in ornatu sacro tantoperè placuit insignis illa non solùm modestia, sed & paupertas; tametsi religionem venerabilem facit, & imperitorum pietatem excitat sacrarum pompa vestium: esse tamen sentiebat ille in paupertate splendidius multò ac præstantius aliquid, quod perspicaciores puriorum mentium oculos delectet & alliciat magis. Verùm sive magnificentia operum quorum Creator est, colatur Deus: sive iis honoretur Christus, quæ Evangelicam ejus magis spirant paupertatem: hoc tamen providetur semper, & olim provisum est, ut quamvis à communi usu ad sacrum vestimenta multa venerint, esset tamen discriminis aliquid inter ea quæ sumerentur in sacro ministerio, & quæ in communi. Quamobrem jure dixit Joannes Diaconus de Joanne Apostolo: *Per tot annos Pontificium gerens, & Missarum solemnia frequentissimè celebrans, sine sacerdotalibus esse vestibus nequaquam potuit*. Etsi enim non injuria multis visa sit vacillare fides harum Sacerdotalium Joannis Apostoli vestium, ut ante à nobis dictum est, *Cap. XLV. num.* 1. jure tamen augurabatur Joannes Diaconus aliquid Sacerdotalium vestium ei fuisse, etsi non certò id constaret. Jure autem id augurabatur, quia universim ita decet; unde & invaluit tandem is usus, ut aliæ communes, aliæ sacræ vestes essent.

L. 3. c. 59.

CAPUT XLVIII. P. 3. l. 1. c. 22.

De veste communi Clericorum sub Imperio Caroli Magni.

I. Statuta Concilii Aquisgranensis, de modestia vestium Clericalium.

II. De vestibus, quæ Clericis Monachisque communes essent.

III. In usu etiam civili Presbyteri Alba induebantur.

IV. De Canonicorum & Monachorum veste.

V. Quæ Caroli ipsius Magni, quæ Laicorum ejus ævi vestes.

VI. Clericorum vestes in Italia.

VII. Item in Ecclesia Græca, ubi Clericis omnibus interdicitur usus auratæ & fericeæ vestis.

VIII. Vilibus quandoque panniculis palliata latet superbia, nec semper humilitati repugnat aurum fericumque.

I. CONcilium Aquisgranense anni 816. quo temperatæ præscriptæque sunt Canonicis Regulæ, eo concilio, eaque spe, ut à Clericis omnibus observarentur: novum robur addidit duplici illi vetustissimæ legi, & jam olim Clericis omnibus præjudicatæ: 1. explicari & resplendere debere in eorum vestitu incessuque, quin & in equitandi modo eam humilitatem, quam cordibus infixam se gerere profitentur: *Ut humilitatem quam corde gestant, actu, habitu, incessu, ipsa etiam equitatione religiosissimè demonstrent, plusque velint sancta conversatione, eximiisque moribus, quàm ornatu vestium fulgere. Si enim more conjugatorum in se ornandis, nitore vestium, phaleris equorum, cæterisque humanæ vanitatis rebus abusi fuerint, in quo eorum conversatio à laicorum distare videbitur?* 2. Procul esse ipsos debere à singulari novitate quavis & affectatione, ut ne vel munditiis vel sordibus notabiles usquam sint: *Non enim specialiter*

Ann. 816. Can. 124.

cialiter præsumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus, id est, nec plus justo cultior vestis, nec insolita atque deformis. Quia in utroque illorum aut elationis, aut certè simulationis noxa patescet.

Hinc illud elucet nobiles & honoratos quosque viros, oblongis adhuc in vestibus fuisse; ita minimè necesse erat id præcipere Clericis: sed illis satis erat inculcari humilitatem, modestiam, paupertatis studium, quæ verissima sunt Clericalis ordinis insignia. At cùm inciperent Clerici quidam cucullis uti, intercedit gliscenti huic consuetudini idem Concilium, vetatque his indui Clericos, nisi Monastico instituto devovere se cupiant. *Reprehensibilem apud plerosque Canonicos inoleviſſe comperimus usum, eò quòd contra morem Ecclesiasticum cucullas, quibus solis Monachis utendum est, induant: cùm utique illorum habitum penitus usurpare non debeant, à quorum proposito quodammodo distant.*

Ibid. c. 25.

II. Illud quoque hic edocemur in nigra fuisse veste Moniales. *Quid prodest nigris vestibus indui, & à detractione linguam non cohiberi?* Et hinc non injuria conjiceretur, eo quoque fuisse colore vestes Monachorum, adeoque & Canonicorum: cùm Sanctimoniales istæ videantur non immeritò Canonicæ fœminæ fuisse. Conventus Abbatum, qui proximo post anno habitus est, nihil decrevit de Monachorum veste, præterquam quòd ut eorum Cappæ consutæ anteriùs essent, exceptis villosis, ut quæ indui vix potuissent, nisi antè apertæ fuissent. *Ut Monachi cappas disconsutas præter villosas non habeant.*

Can. 18.

Ann. 817. c. 61.

Cappa, sive Casula propria erat Clericorum tunc vestis, perinde ut Monachorum, nec dubium est utrisque antica etiam parte clausam consutamque esse debuisse. Laici iis uti vetabantur, peræquè ut Clerici laicorum vestimentis, cujusmodi erant *Cotti*, vel *Mantelli*. Audi Concilium Metense anni 888. *Ut nemo Clericorum arma portet, vel indumenta laicalia induat, id est, cottos, vel mantellos sine cappa non portet; & laici cappas non portent.* Probabile cum primis est cottos, vel mantellos, ut tunc vocabantur, breviores eas fuisse vestes, quæ ad talos usque non defluerent: quo fiebat, ut iis indui non possent, nisi unà & supernè cappa vestirentur, quæ longior erat vestis. Quanquam autem selectiores viri uterentur adhuc oblongis vestibus, uti & Clerici, intererat tamen his illisque aliquid discriminis: nam etiamnunc valet ferè, ut in oblonga etiam veste internoscantur Clerici Laicique.

Ann. 888. c. 6.

III. Inter Clericos stola Presbyteri insigniebantur, quam ubique & semper, etiam ruri gestabant. Hunc usum jam vetustum authoritate sua muniverat Concilium Moguntinum, ut dignitati Sacerdotum consuleretur. *Presbyteri sine intermissione utantur orariis propter differentiam Sacerdotii dignitatis.* Formula Visitationum Episcopalium, quam Collectioni suæ Regino inseruit, jubet inquiri ab Episcopis, an Parochi cum stola semper incedant, etiam tum dum iter faciunt, & an non habeant ad rem sacram faciendam peculiarem Albam, & ab ea distinctam, quæ usus civilis est. *Si sine stola vel orario in itinere incedat, si absque Alba, aut cum illa Alba, qua in suos usus quotidie utitur, Missam cantare præsumat.* Stola ergo & Alba ejusmodi ornatus erant habitusque, quos Presbyter nunquam deponeret, ne in publico quidem, aut civili cum hominibus consuetudine. Eundem alibi laudat Regino Canonem sub nomine Concilii Triburiensis, ubi additur contumeliam Presbytero irrogatam tum acerbiori afficiendam pœna, si suam tum ille stolam gestaret. *Ut Presbyteri non vadant, nisi stola vel orario induti. Et ut si in itinere Presbyteri spoliantur, vel vulnerantur, aut occiduntur non stola induti, simplici emendatione sua solvantur. Si autem cum stola, tripliciter.* Antiquæ Constitutiones Synodicæ Episcoporum ad Parochos hoc præcipiunt instantiùs, ut *nullus in Alba, qua in usus suos utitur, præsumat cantare Missam.* In Capitularibus alia additur ratio nunquam exuendæ stolæ, quòd in ea signum eluceret castitatis: *Ut Sacerdotes stolam portent, propter signum castitatis sicut decretum est.* Hinc infertur stola & alba Presbyteros à cæteris Clericis discerni potuisse. Nec enim Diaconi stolam nisi in sacris obeundis functionibus gerebant, juxta Canonem Concilii Carthaginensis IV. *Ut Diaconus tempore oblationis tantùm, vel lectionis, alba utatur.* Haud satis comperi, an omnino assentiendum sit Scriptori vitæ beati Mauri, aienti ab eo circumgestatam esse stolam anno eo toto, quo ordinatus est, quòd ea tum consuetudo vigeret. *Stolam juxta morem indesinenter primo ferebat anno.*

Ann. 813. Can. 28. Capit. Car. Mag. L. 1. c. 81.

L. 1. c. 62. 66. L. 6. c. 333.

L. 5. c. 169.

Can. 15.

IV. Ad habitum Canonicorum, seu Clericorum penitiùs inspiciendum, accedet aliquid lucis à vestibus Monachorum, quas juxta Caroli Magni Capitularia, Abbas singulis suppeditabat. Sunt porro hujusmodi: *Camisias duas, tunicas duas, cucullas duas, cappas duas unusquisque Monachorum habeat, quibus verò necesse est, addatur & tertia. Et pedules quatuor paria, femoralia duo paria, roccum unum, pelliceas usque ad talos duas, fasciolas duas, uvantas in æstate, muffulas in hyeme vervecinas, calceamenta diurna paria duo, subtalares per noctem in æstate duas, in hyeme verò soccos.* Apparet ex his tot vestibus, hoc statutum attemperatum fuisse cœli inclementiæ, & ejusmodi locis, ubi sæviunt frigora. Earumdem vestium magnam partem Crodogangus in Regula sua Canonicis assignat, quorum parti mediæ, nempè senioribus cappas tunicasque novas quotannis distribui jubet, ut junioribus cedant veteres, & jam usu detritæ. *Illa dimidia pars Cleri qui seniores fuerint, annis singulis accipient cappas novas, & vestes laneas novas: & alia pars dimidia Cleri, illas cappas & vestes veteres, quas illis seniores sui singulis annis reddunt, accipient.* Missas facio cæteras interiores vestes, de quibus infrà ibidem sermo est. Decreta alia Crodogangi ad modestiam vestium commendandam pertinentia, & ab eo mutua sumpsit Concilium Aquisgranense, & à nobis suprà relata sunt, hujus Concilii authoritate structa.

Addit. l. 1. c. 22.

Cap. 41.

Ex his porro universim colligi potest, ex monasticis vestibus unum cucullum Canonicis prohiberi; cappam Monachis, Canonicis, Parochis, Clericisque usitatissimam & communem fuisse; quibus generatim etiam mantellis interdicebatur, ut & cottis, ut quæ propria essent militum indumenta. Capparum forma quæ fuerit, intelligi potest ex ea, quam sancti Benedicti grex celeberrimus etiamnunc circumgestat. Sequentibus sæculis Clerici videntur cappas abjeciſſe quondam suas, & ad Laicorum mantella desciviſſe: immo & ad cottas militares, cùm breviores ruri vestes circumferunt. Nec abhorret à vero etiam tum colorum pannorumque mediocritate commendasse Clericos professionis suæ sanctimoniam, quando sæcularium aut militarium aliquid vestium sumpsere. Ita præcipiebat Pontificale Romanum: *Nullus vestrum rubeis, aut viridibus, aut laicalibus vestibus utatur.* Author vitæ sancti Odonis Abbatis Cluniacensis, narrat eo tempore, quo Monachi extrusi effugatique sunt è Monasteriis suis, furore Normannorum undique incursantium exagitati, in proximorum quenque suorum ædes se recepisse, & postquam detritæ fuere vestes priores Monasticæ, alias induisse cærulei coloris: *Fracta vestimenta cum quibus de Monasterio exierant, denuo non induebantur similia, sed colorata, quæ nos vulgò dicimus blava.* Forsan à Clero tum Monachi, vel Clerici Monachique pariter à laicis cæruleum hunc colorem sumpsere.

Baluz. Appen. ad Reg. p. 613. Bibl. Clun. p. 42. 43.

Lineas interiùs, pelliceasque superiùs vestes Clericis laicisque usitatas communesque fuisse, ita docet idem Odo Cluniacensis Abbas, in vita sanctissimi Comitis Geraldi. *Vestimentis autem pelliceis*

Appen. Baluz. ad Reg. 603. 607. 613.

Ibid. p. 89.

super

ſuper veſtibus lineis utebatur, quia genus iſtud indumenti ſolent Clerici viciſſim & laici in uſum habere. Et ſi in veſte convenirent Clerici laicique quandoque, in pretio & colore diſcrimen erat. Narrat enim idem alibi Odo, graviſſimè increpitum fuiſſe Monachum, cui cucullus erat cærulei coloris, ſeu blavi; laiciſque ipſis offendiculo fuiſſe Monachos & Religioni deditos viros, ſi in veſte colores amarent
P. 215. ſplendidiores. *Eis igitur qui in humilitatis habitu jactantiam coloris quærunt, illud propheticum congruit: Frons mulieris meretricis facta eſt tibi.*

V. Ediſſerit Eginardus in vita Caroli Magni, quæ tunc uſitatiſſimæ eſſent laicorum veſtes in Gallia, & ex his expiſcabimur forſan aliquid, quod ad Clericalium veſtimentorum elucidationem conferat. En ipſa ejus verba: *Veſtitu Patrio, id eſt, Francico utebatur; ad corpus camiſiam lineam, & fœminalibus lineis induebatur, deinde tunicam quæ limbo ſerico ambiebatur, & tibialia. Tum faſciolis crura, & pedes calceamentis conſtringebat, & ex pellibus lutrinis thorace confecto, humeros ac pectus hyeme muniebat, ſago Veneto amictus & gladio ſemper accinctus, &c. Peregrina indumenta quamvis pulcherrima reſpuebat, excepto quod ſemel Adriano Pontifice petente, & iterum Leone ſupplicante, longa tunica & chlamyde accinctus, calceis quoque Romano more formatis induebatur.* Duas hic habes tunicas, ſeu interiores veſtes, quas ideo vernaculo ſermone Gallico Subtaneas dicimus, quòd ſubtus ſeu interiùs gerantur. Altera longior, brevior altera eſt. Illa Romana, & probabiliter Clericorum propria: hæc laicorum. 2. Sagum ni fallor Venetum, illa ipſa cotta eſt de qua ſæpiculè jam ſuprà. Ea ut propria militum indumenta, Clericis prohibentur. 3. Feminalia lanea, antiquis inuſitata, ſupplentur hìc faſciolis cruralibus. Feminalia linea jam tunc in uſu erant, ut vides. At periſcelidum loco erant illæ ipſæ faſciæ. 4. Pelliceis veſtibus aliam ſuperinduebant veſtem, quod ſuperpelliceis ſuis imitati ſunt Clerici.
Du Cheſne. Tom. 2. p. 102.

San-Gallenſis Monachus deſcribit & ipſe Caroli Magni veſtes, nec ab Eginardo multùm diſcrepat. Excerpam hìc ea tantùm, quæ habet ille de Pallio Regio, cujus formam & cæteri imitabantur Galli:
Ibid. p. 121. *Ultimum habitus eorum erat Pallium, canum vel ſapphirinum, quadrangulum, duplex, ſic formatum, ut cum imponeretur humeris, ante & retro pedes tangeret, de lateribus verò vix genua contegeret.* Addit porro, ut Franci paulatim miteſcentes, & Gallorum ſe uſibus accommodantes, abjicerent Pallium illud Venetum, & *Virgata ſagula* induerent, tanquam militiam profitentibus aptiora.

VI. Cùm clementiore utatur & fervidiore cœlo Italia, Epiſcopis, Presbyteriſque & Diaconis non præſcribit Zacharias Papa, ſive urbes, ſive rura peragrent, niſi tunicam oblongam, ab ejus gerendæ neceſſitate tum eos abſolvens, cùm longum ipſis aliquod iter emetiendum eſt. Hæc ſunt ejus in Concilio Romano verba & Decreta anno 743. quæ
Can. 3. Atto ſuo inſeruit Capitulari: *Ut Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus ſæculari indumento minimè utantur, niſi ut condecet, tunica Sacerdotali. Sed nec dum ambulaverit in civitate, aut in via, aut in plateis, ſine operimento præſumat ambulare, præter ſi in itinere longo ambulaverit.*

VII. Adeunda nunc nobis obiter eſt Eccleſia Græca, ubi Nicæna Synodus II. quæ Oecumenica VII. pompam omnem exquiſitumque ſplendorem proſcribit veſtium Clericalium, ejuſmodi deinceps nugarum amatores anathemati ſubjiciens, ni reſipiſcant, aut unguento pergant, odoratoque pulve-
Can. 15. re conſpergi. *Omnis jactantia, & ornatura corporalis aliena eſt à ſacrato ordine. Eos Epiſcopos, vel Clericos qui ſe fulgidis & claris veſtibus ornant, emendari oportet. Quòd ſi in hoc permanſerint, Epitimio tradantur. Similiter eos qui unguentis inunguntur.* Debacchata potiſſimum erat Iconoclaſtarum fævitia in nigras vileſque Monachorum veſtes. Eo nempe vehementiùs in eos exacerbati fuerant, quòd invictiſſimi illi fuerant ſacrarum imaginum uſus cultuſque vindices. Iiſdem ſubjiciuntur hìc pœnis, qui veſtes eò ſanctiores, quò Chriſtianæ humilitati & paupertati conſentientes, debitò fraudabunt honore; damnatur quidquid immoderatum in veſtibus, quidquid ultra neceſſitatis uſum uſquam eſt; majores quippe noſtros non ſplendore, ſed modeſtia veſtium clarere voluiſſe: ſerico, & coloribus abſtinuiſſe ſplendidioribus, quòd ſacræ litteræ molles pretioſaſque veſtes amandent in Regum palatia. *Igitur ſi inventi fuerint deridentes eos, qui vilibus & religioſis veſtimentis amicti ſunt, per Epitimium corrigantur. Priſcis enim temporibus omnis ſacratus vir cum mediocri ac vili veſte converſabatur. Omne quippe quod non propter neceſſitatem ſuam, ſed propter venuſtatem accipitur, elationis habet calumniam, quemadmodum Magnus ait Baſilius. Sed neque ex ſericis texturis veſtem quis variatam induebat; neque apponebat variorum colorum ornamenta in ſummitatibus veſtimentorum. Audierant autem ex Deiſona lingua, quia qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.*

Solemnis indubitatiſſimè hæc eſt cenſura & proſcriptio ſericearum omnium veſtium, ornatuumque quorumlibet auro intextorum, immo & colorum elegantiorum in Clericali quacumque veſte. Et ſanè Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus, ille virtutis & ſanctimoniæ fama quàm dignitate Orbi notior, Clero ſuo omni excuſſit ſubduxitque cingula aurea, ſerico & purpura nitentes veſtes, & his inanibus fucis detractis, majorem ei venerationem apud omnes conciliavit. Audi quid dicat in eam rem vitæ ejus Scriptor: *Multis ex iis, qui erant relati in numerum Clericorum, qui ſuos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant variis & pretioſis veſtibus ſericeis, aurum quidem ademit; fecit autem ſuccingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Iis verò qui toti corpori contextas ex iiſdem filis purpureas veſtes habebant, excogitat tunicas remotas à curioſitate nimia & deliciis, & ut quæ eſſent veſtitus honeſtus, & convenirent iis qui Deo ſervire ſtatuerunt, & profitentur humilitatem.* Surius die Febr. 25. c. 14.

Animadvertit Balſamon in hunc Canonem, hac cauſatione authoritatem ejus infringere quoſdam conatos eſſe, quòd conditus ille eſſet ad retundendas Iconoclaſtarum infeſtationes; quæ cùm jam ceſſaret neceſſitas, ſatius utique etiam eſſe magnifico veſtium ornatu laicis inſinuari majorem in Clericos venerationem, & in ſacras res omnes. Verùm ei tergiverſationi obviatum eſſe, ex eo quòd perſpicua, latiſſimè fuſa, & inexpugnabilis eſt hujus Concilii, Canoniſque authoritas: ideoque incunctanter & ſedulò obſequendum illi eſſe, nec inultum fore, quidquid contra tentatum fuerit. *Audiverunt ſe non rectè dicere. Eſt enim Canon univerſalis; & quæ in eo ſcripta ſunt, debent in ſæcula ſæculorum obſervari; & vim ſuam obtinere: & qui præter eum vitam inſtituunt, rectè punientur, niſi corrigantur.*

VIII. Alibi tamen luculentiſſimè monet idem Balſamon, non immeritò illiſum eſſe anathema à Concilio Gangrenſi in ſuperſtitioſos quoſdam Monachos, qui neſcio qua inſania, vilitate & ſordibus ſuarum veſtium delectati, inflatique, Clericos damnabant qui ſericeas aliquando adhibebant veſtes, non faſtu inani, non molli munditiarum amore incitati, ſed indeclinabili neceſſitate accommodandi ſe & ſerviendi uſui recepto, & Dignitati, cujus pondere gravari ſe, & in moleſtiſſimas revocari ſervitutes ingemiſcebant: *Eos ergo qui propter arrogantiam & hypocriſin pannos induunt, & eos qui Beros, ſeu ex ſerico veſtes contextas, propter poſſeſſionis honorem, non propter mollitiem vel arrogantiam ferunt, contemnunt, Canon anathemati ſubjicit.* In Can. 18. Conc. Gang.

CA-

CAPUT XLIX. P.3.d.1.c.23.

De ſacris veſtibus Clericorum ſub Imperio Caroli Magni, ſtirpiſque ejus regiæ.

I. Ne ad civiles uſus adhibeantur ſacræ veſtes. Quæ tum ſacræ veſtes in Eccleſia Latina.

II. Earum magnificentia & ſplendor.

III. Antè ii fuerant vulgares habitus.

IV. De Dalmaticis, & de Caſulis, quas plicatas geſtant Diaconi certis diebus.

V. Rurſus de ſumptu & pretio ſacrarum veſtium.

VI. Conſuetudines Græcorum paulò diverſæ.

VII. Imperialia indumenta Chriſtiano Sacerdotio indulta, ex Conſtantini lubrica donatione.

VIII. De Sacco. De Phænolio, & de veſtibus purpureis.

IX. De Ornamentis Patriarchalibus, Epiſcopalibuſque.

X. Myſticæ ſignificationes hujuſmodi aliorumque ornamentorum.

XI. De Caſulis, de Saccis, de Stolis latis & ſtrictis.

XII. De Mantello, & de Pallio.

XIII. Quædam alia de Pallio Græcorum ſacro.

I. A Civilibus ad ſacras venio veſtes per ea tempora, quibus Carolus Magnus Regiaque ejus proſapia rerum potiebatur in Occidente. Can. 18. Priſcos Canones innovavit Theodulfus Aurelianenſis Epiſcopus, ut ne in communes uſus prophanarentur vaſa ſacra, calices, patenæ, & alia id genus; neu quiſquam in veſtigia ingrederetur Balthaſaris Regis, qui ejuſmodi contaminationem rerum ſacrarum morte luerat. Docuit nos jam Regino Capite ſuperiori nefas fuiſſe, ut in alba civili vitæ deſtinata ſacrum fieret: *Si abſque alba, aut cum illa alba, qua in ſuos uſus quotidie utitur, Miſſam cantare præſumat.* Pag. 27. Idem vetuerat Riculphus Sueſſionenſis Epiſcopus in Capitulari: *Hoc omnimodis prohibemus ut nemo illa alba utatur in ſacris myſteriis, qua in* Can. 7. *quotidiano vel exteriori uſu induetur.* Antiquæ Inſtructiones Synodicæ Epiſcoporum ad Parochos idem rurſum frequentiſſimè prohibent, cæteroſque prænumerant ſacerdotales habitus: *Nullus cantet ſine amictu, alba, ſtola, fanone, caſula: & hæc veſtimenta nitida ſint, & ad nullos uſus alios ſint. Nullus in alba qua in ſuos uſus utitur, præſumat cantare Miſſam.* Et in Pontificali quopiam Romano: *Miſſam jejuni tantùm. & non in veſtibus communibus, ſed ſacris, amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola & caſula, veſtimentis nitidis, quæ ad alios uſus non ſerviant.* Appen. Balus ad Reg. p. 603. 607.

Non prohiberentur Sacerdotales hæ veſtes ad uſus civiles adhiberi, niſi antè aliquando adhibitæ fuiſſent, & adhiberentur tunc etiam ab aliquibus minùs religioſis. Ut vulgo autem ſubducerentur magis magiſque, & Altaribus vendicarentur, auro & opere phrygio intexebantur, ut liquet ex teſtamento Riculphi Elnenſis Epiſcopi: *Amictos cum auro quatuor, Albas quinque, tres claras & planas duas, roquos quatuor, unum purpureum cum auro; zonas quinque, unam cum auro & gemmis pretioſis, & alias quatuor cum auro: una ex illis cum tintinnabulis, & manipulos ſex, unum ex iis cum tintinnabulis: caſulas Epiſcopales optimas tres, annulum aureum unum cum gemmis pretioſis, & vuantos paria unum.* Ibid. p. 526.

II. Reginæ ipſæ manus ſuas ſceptro poſito geſtiebant pio hoc opere conſecrari, ut ex Epiſtola patet Reginæ Ermentrudis, uxoris Caroli Calvi, ad Pardulum Epiſcopum Laudunenſem: *Stolæ cujus impoſuiſtis laborem, libenter experiri curabimus, & noxium ſtudebimus otium evitare.* Refert Eginardus Carolum Magnum ingentem copiam elargitum eſſe Eccleſiis vaſorum ornamentorumque, ea opulentia, quæ pietati & zelo ejus reſponderet: ut ne Oſtiarios quidem pateretur, qui in extremo gradu ſunt, ſuo fungi munere inter ſacra, niſi Clericali veſte fulgerent. *Sacrorum vaſorum ex auro & argento veſtimentorumque ſacerdotalium tantam in Eccleſia copiam procuravit, ut in ſacrificiis celebrandis ne janitoribus quidem qui ultimi Eccleſiaſtici ordinis ſunt, privato habitu miniſtrare neceſſe fuiſſet.* Lupus Ferrar. Ep. 80. Du Ch. to. 2. p. 203.

III. Adoleſcebat ergo conſuetudo celebrandi ſacra in communi veſte, ita ut & ad extrema uſque miniſteria ſacri habitus adhiberentur. Quod firmari poteſt & illuſtrari San-Gallenſis Monachi teſtimonio, cum narrat Carolum Magnum ad venationes exiſſe ovinis pellibus amictum, eorum ſimillimis, quibus indutus olim B. Martinus Miſſam celebrabat. *Carolus habebat pelliceum berbicinum, non multum amplioris pretii, quàm erat roccus ille ſancti Martini, quo pectus ambitus, nudis brachiis Deo ſacrificium obtuliſſe, aſtipulatione divina comprobatur.* L. 2. cap. 19.

Sanè, alba, caſula, cappa, ſtola, nomina erant civilium veſtium, ſicut & dalmaticæ, palliaque, quæ dono dedit Carolus idem Magnus Epiſcopis pleriſque Anglis, ut Adrianus Papa nuper carnis vinculo abſolutus, precibus Deo commendaretur: *Aliquam benignitatem de dalmaticis noſtris vel palliis ad ſingulas ſedes Epiſcopales direximus, in eleemoſynam domni Apoſtoli Adriani.* Alicubi dalmaticæ in regiis veſtibus cenſebantur, peræquè ut pallium, ſi qua fides Fuldenſibus Annalibus, cùm Carolum Calvum exhibent, Græcorum Imperatorum indumentis radiantem. *Nam talari Dalmatica indutus, & baltheo deſuper accinctus, pendente uſque ad pedes, &c.* Du Ch. to. 2. p. 223. 369.

IV. Fidem facit Alcuinus in Colobiorum vicem ſuffectas eſſe Dalmaticas Sylveſtri Papæ juſſu, nullæ autem Colobiis erant manicæ. *Uſus Dalmaticarum à B. Sylveſtro inſtitutus eſt. Nam antea colobiis utebantur. Colobium verò eſt veſtis ſine manicis. Cùm ergo nuditas brachiorum culparetur, à B. Sylveſtro Dalmaticarum repertus eſt uſus. Eſt autem veſtimentum in modum crucis.* Hinc lucis aliquid afferri poteſt iis quæ ſuprà San-Gallenſis ſcribebat Monachus, ſacra Myſteria à B. Martino nudis brachiis celebrata fuiſſe. De Div. cap. 19.

Addit porro idem Alcuinus, laxiores eſſe Dalmaticarum manicas: & quibus diebus Diaconus Dalmaticis abſtinebat, iis inter ſacra corpus cinxiſſe caſula, ut promptior & expeditior eſſet ad miniſteria ſua, utque comprobaret ſui eſſe muneris, ut juſſus ab Epiſcopo & urgente neceſſitate ad comitatum Principis pergat. *Diaconus qui non eſt indutus dalmatica, caſula circumcinctus legit, ut expeditè poſſit miniſtrare; vel quia ipſius eſt ire ad comitatum propter inſtantiam neceſſitatis.*

Quod Alcuini teſtimonium non obſcitanter aut perfunctoriè legendum eſt. Ritum enim cum primis ſingularem in Eccleſia nobis exponit. Diaconus loco Dalmaticæ, qua abſtinet omnibus ferè Adveneus & Quadrageſimæ Dominicis, caſula induitur, ſed eo modo, quem deſcribit Alcuinus, ea videlicet ſe circumcingens, ut liberiùs ſuas obeat functiones: *Caſula circumcinctus legit.* Non recedit à vero, eos quibus minùs arriſit hic circumcingendæ caſulæ ritus, ſtolam latiorem adhibuiſſe in eundem uſum. Itaque cùm Dalmatica Imperatores & Principes quique viri utantur, viſum eſt non debere Diaconis quotidianum ejus uſum concedi; quibus autem diebus ea ſubducta eſt, reddita eſt caſula, priſcum ornamenti genus.

V. Hujus ipſius ritus rationes & origines alias alibi aperiam. Remetiendum nunc nobis iter eſt ad vaſa ſacra, & indumenta ſacerdotalia, quæ ſumptu & magnificentia plebis oculos & admirationem ac reverentiam ad ſe raperent. Non improbat Odo Cluniacenſis Abbas, niſi eorum inania ſtudia, qui

exter-

extetna tantùm pompa afficiuntur, nec oculos huic adhibent nisi carnales; cùm interiores potiùs purgandi, & ita admovendi rebus sacris sint oculi, ut sempiterna veritas & pulcritudo huic fulgurans intelligatur videaturque: *Nonnulli vanitatis studio dediti, auratis & accuratis vestibus & vasis pretiosi metalli ad hoc sanctum Mysterium celebrandum delectantur. Qui bene quidem facerent, si corda sua pariter in divinis oculis ornarent.* Retorquenda ergo sursum ad Deum tota hæc exterior pompa, qua excitatur in nobis & reviviscit incorruptibilis pulcritudinis & sanctitatis memoria: *Qui autem pulcritudini vasorum vel vestium studet, ad solius Dei laudem id faciat.* Perstringit denique Alcuinus Monachos proprietarios, qui opes clam coacervant, quas sacrario dedicent & impendant. Multò autem & antiquius & Deo gratius fuisset, si voluntariæ paupertatis, quam Deo voverunt, opibus & se & sacras ædes suas locupletarent.

Coll. 2. cap. 14.

VI. Venio ad Græcos, in quibus Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus in ea se terræ mandari voluit cappa, quæ Jacobi Apostoli fuerat, & quæ Hierosolymis ad ipsum transmissa fuerat: *Venerandum Jacobi fratris Domini superhumerale cum veneratione illi induunt, quod ante aliquot annos Hierosolymis sibi missum, &c.* Episcopus porro Hierosolymitanus id muneris Ignatio miserat, per eos quos ad VIII. Synodum destinabat Legatos. Accipe ipsa ejus Epistolæ verba, quæ prima in sessione habentur illius Synodi. *Poderem & superhumerale cum mitra, Pontificalem stolam sancti Jacobi Apostoli, primi Archiepiscoporum, quam antecessores mei Patriarchæ circumamicti semper in sancta sanctorum ingrediebantur, sacerdotio fungentes, qua & ego ipse indutus sum, transmisi &c.*

In vita Ignat. τόμῳ.

Scriptor ipse vitæ Ignatii perhibet, Pseudopatriarcham Photium ejus æmulum hostemque infensissimum, ut suis partibus Præsules quoslibet implicaret, casulas stolasque eis dono mittere solitum, quas priùs prece & consecratione quadam δωρεὰ, ὑφάσια. sua, si non potiùs execratione perfudisset. *Humeralibus & orariis & aliis status sacerdotalis coemptis insignibus, secretò preces super ea quasdam, si tamen preces, & non potiùs diræ execrationes appellandæ sunt, pronuntiabat, sicque ea singulis loco muneris largitionisque dabat.*

Ignatius autem ipse Sessione II. Synodi VIII. Episcopos gradu ejectos ob schismaticarum Photii partium studium, cùm pristinæ redderet dignitati, superhumeralia illis, seu pallia, seu casulas tradebat: *Sumens Patriarcha superhumeralia, tradidit eis.* At Presbyteri eodem flagitio contaminati per oraria sola restituebantur: *Susceperunt à Patriarcha oraria sua.*

Act. 2. Syn. VIII.

VII. Famosa Constantini donatio, quam inseruit Balsamon suis in Nomocanonem Photii Commentariis, Imperialia omnia ornamenta Romano Pontifici tribuit, quæ eadem ipsa sunt nunc Regalis Christi Sacerdotii. *Præterea etiam diadema, seu coronam capitis nostri; simul etiam lorum, & superhumerale, quod Imperatorium collum circumdat; & simul etiam purpuream chlamydem, & tunicam coccineam & indumenta regia, &c.* Exundat hæc largitio in Clerum omnem, cui Romanorum Senatorum magnificentissima quæque donantur indumenta. *Clericos sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus, & illam habere amplitudinem & majestatem, qua ornatus erat magnus noster Senatus, seu Patritii, & Consules, & reliquæ dignitates.* Non eo consilio concinnata fuit hæc donatio, ut accessio aliqua ornamentorum vel Pontifici fieret, vel Collegio Cardinalium: sed ut ea quibus jam fruebantur, altiorem & antiquiorem ad originem revocarentur. Unum id nobis videtur studiosè commendandum animo, persuasissimum tunc omnibus fuisse, ab Imperatoribus Christianis manasse pretiosissima illa Sacerdotii indumenta, à quo vicissim refundebatur in imperatoria ipsa ornamenta novi splendoris cumulus, & quidam veluti radius sanctitatis. Commentitiæ quippe Chartæ non insuetentur ea, à quibus communis omnium existimatio abhorreret, & quibus semel lectis res tota protinus explodereretur. Hæc eadem certè ornamenta statim sibi arrogare cœpit Patriarcha Constantinopolitanus, quòd Concilium Constantinopolitanum I. omnes Romani Antistitis prærogativas cum Episcopo novæ Romæ communes esse voluisset. At sua spes illum fefellit, ut notat ibidem Balsamon. Minùs nutabant fundamenta Coronæ, seu Phrygii Alexandrinorum post beatum Cyrillum Episcoporum, quòd nempe hoc Cælestinus decoratsset Cyrillum, cùm suas ei vices delegaret in Concilio Ephesino.

In Nomoca. Tit. 8. c. 1.

VIII. Quærit in Orientali jure Cabasilas Archiepiscopus Dyrrhachenus, an Stichario, Phænolioque purpureo figuræ fluminum, & cruces acu pictæ addi possint, quæ candidis Episcoporum ornamentis intexuntur: & an saccus purpureus esse possit: sacræ vestis id genus est. Respondet autem Demetrius Chomatenus, purpureas vestes sacras, puras semper esse, nullis fluminum, vel crucis additamentis variegatas. Porro cùm sacco non induatur Pontifex, nisi in die Natali Christi, Paschæ & Pentecostes, purpureum illum esse non posse: propterea quòd in Ecclesia color purpureus dolori luctuique dicatus sit, nec adhibeatur nisi diebus iis, quibus vel jejunia vel memoriæ mortuorum celebrantur. *An consentaneum sit in purpureis Pontificalibus vestimentis poni, quemadmodum & in albis, in stichario quidem flumina, in phœnolio autem cruces: & an purpureus saccus fieri debeat? Resp. Consuetudo Ecclesiæ Pontificalia purpurea indumenta simpla vult esse, & sine prædictorum fluminum cruciumque adjectione. Saccum autem purpureum nequaquam novit; quandoquidem saccus in tribus duntaxat anni celebribus dominicis Festis usum præbet, nimirum Magno Paschatis Dominico, Pentecostes & Natali Christi. Hoc igitur satis plenam fidem facit, saccus ut sit purpureus, necesse non esse. Cùm etiam sint luctus insigne purpurea hujusmodi vestimenta. In solis enim jejunii diebus & mortuorum memoriis.*

Tom. 2. p. 318.

στιχάριον, φαινόλιον,

IX. Est & inter responsa Balsamonis ad Marcum Patriarcham Alexandrinum, quod ad nostrum hoc faciat institutum. Ut quæ propria sunt Patriarcharum, ea non possunt Episcopi sibi sumere ornamenta: ita & à Parochis Abbatibusque nefas est eas usurpari vestes, quæ propriæ & peculiares sunt Episcoporum. *Int. Licitum est, Sacerdotes qui sunt Abbates vel Protopapa, & Pontifices supermanicis & supergenualibus insigniri, an est vetitum? Resp. Supermanicarum, & supergenualium sacratissimus amictus, solis Pontificibus attributus est, velut figuram obtinentibus Domini & Dei Salvatoris nostri Jesu Christi. Indeque peccata etiam hominum remittunt, aliaque majora ad imitationem Christi faciunt, quæ Sacerdotibus data non sunt. Quare nec supermanicarum, nec supergenualium merebuntur amictum. Nam supermanicæ figura sunt manicarum, quibus erant constrictæ manus Domini & Dei nostri Jesu Christi, quando ad voluntariam passionem contendebat. Supergenuale autem figura est lintei, quod induit Dominus, cùm discipulorum pedes lavit. Quemadmodum igitur quæ Patriarchis per indumenta gratiæ tributæ sunt, ulli alii non dantur Episcopo, saccus videlicet & polystaurion: eos enim hisce decorari placuit, utpote quorum nomina referuntur in sacris ad extrema usque orbis habitabilis: sic & Episcopis concessa privilegia Sacerdotibus non dabuntur, ne Ecclesiasticorum privilegiorum fiat confusio, & Creatori dicat creatura, Exæquor tibi.*

Ibid. 381. 2.

X. Præter generales illas rationes, quæ cogunt apparatu & pompa solemniore vestium vasorumque sacrorum, ingenerari infigique altiùs vulgi animis rerum sacrarum reverentiam admirationemque,

que, & cultum propensiorem : erant & mysticæ peculiaresque rationes, quibus singularum istiusmodi vestium usus & decor commendatur. Erant peculiares ornatus, opulentia & arte aliis spectabiliores, iique superioribus Dignitatibus addicebantur. Erant & colores sacrarum vestium, alii aliis diebus, Festis, Officiisque dicati. Et hæc omnia sua jam commendabantur antiquitate, eo ævo quo Scriptores isti hæc litteris mandabant; id est ante sæculum XII.

At Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, qui ineunte sæculo VII. florebat, multò præclariùs explicat horum naturam, formamque & significationes mysticas ornamentorum. Ait stola exhiberi Aaronis stolam ad pedes usque defluentem; rubro autem colore refricari memoriam Humanitatis Christi, proprio sanguine madentis, qua induendi omnes sumus. Per Presbyteros stolis indutos exhiberi Seraphimos alatos, & in ipsa Deitatis arcana religiosè & verecundè evolantes. Diaconos stolarum seu alarum volucri pernicitate, æmulari Angelicas ad Dei nutum discursationes. Tunica alba declarari candorem morum, & innocentiam vitæ Clericorum. Vinculis tunicæ ea innui vincula, quibus Christus Optimus Maximus nostra causa constringi se passus est. Peritrachelium, quo circumdatur collum, & Epitrachelium, quod in humeros defluit utrimque, idonea cum primis esse, ut iis designentur vincula, crux, & arundo passionis Christi. Cingulo demonstrari Imperium, & Deitatem Christi, quæ suo imperio constringit omnia. Casula significari togam purpuream, qua indutus fuit Christus. Pallio Archiepiscopali exhiberi stolam Aaronis summi Pontificis. Pallio denique Episcopali errantem demonstrari oviculam; & iis crucibus, quibus interpungitur, inculcari necessitatem, ut unusquisque nostrum Christo se conglutinet, ad crucem ejus unà cum ipso portandam.

σιχάριον λευκὸν χωρία τῶν σιχαρίων, περιτραχήλιον, ἐπιτραχήλιον ζώνη, φελώνιον, ὠμοφόριον τοῦ ἀρχιερέως, ὠμοφορίων τῶν ἐπισκόπων.

XI. Quod Græcis φελόνιον, vel φαινόλιον est, quodque Latinè Penula dicitur, Casula utique Latinorum est, in formam sacci, in medio tantùm aperti, qua exeratur caput, totum porro corpus circumtegens, quales spectantur adhuc vetustiores casulæ, quas necesse est hinc & hinc replicari & attolli, ut exerantur brachia. Presbyterorum casula, vel veneta erat, hoc est, purpurea, ad dies jejuniorum: vel alba in reliquos anni dies; casula Episcoporum crucibus acu pictis interspersa erat. Ita Simeon Thessalonicensis. At Balsamon Patriarchis jam proprium voluit esse polystaurium.

Saccus Imperatorium erat indumentum, cum Patriarchis deinde & Metropolitanis communicatum, in formam sacci, cui nec manicæ erant nec rugæ ullæ, pressiùs corpori hærens. Eo nec Patriarchæ ipsi nisi solemnioribus Festis utebantur. Codino etenim teste solemnioribus tantùm diebus eo induebantur Imperatores : *Quando Imperator fert stemma, aliud indumentum non gestet præter saccum & diadema.*

Codin. De Off. Aulæ CP. c. 6.

Stola Presbyteris Diaconisque communis orarium dicebatur, & à Presbyteris quidem ita gestabatur, ut utrumque tegeret humerum, utrimque fluitaret, nullo denique constringeretur vinculo. Diaconi humero sinistro tantùm eam gestabant. At Presbyteris altera erat stola, eaque illis propria, quam Epitrachelium dicebant: hæc latior erat, & ante pectus stringebatur. At vicissim in stola communiore acu picta erat ter illa vox ἅγιος, *sanctus;* at in Epitrachelio nihil erat ejusmodi. Quod Peritrachelium Germanus Patriarcha dixit, ipsa non immeritò videri queat strictior esse stola Presbyterorum.

XII. Erat & indumentum aliud μανδύας, quod suo mantello expressisse Latini videntur, idque Imperatoribus & Episcopis commune. Frequenter illius meminit Codinus, quod Imperatorum proprium erat: *Imperator induit super saccum & diadema mandiam aureum.* Nec siluit illud tamen

Ibid. c. 7.

quod gestabant Episcopi: *Episcopi ad honorem Imperatori habendum profecti, venerantur illum, cum mandiis suis fluvios habentibus.* Amplissima erat cappa, in omnes partes fluitans, vel panno ipso, vel intexto opere undulato; erant & addita quatuor supernè segmenta, circa medium autem tæniæ rubræ candidæque : quibus omnibus significabantur exundantes gratiæ, & sapientiæ torrentes, qui ex ejus pectore juxta Evangelicas litteras effundintur, cui infusa est ad sacerdotales functiones Spiritus sancti plenitudo. Ita res istas commentatur Simeon Thessalonicensis.

De Off. Eccles. CP. c. 20.

Dabatur Episcopis pallium, cùm ordinabantur, stola lata Presbyteris, Diaconis stola stricta, Subdiaconibus sticharium. His iisdem exuebantur, cùm movebantur gradu. Adnotavimus jam Ignatium Patriarcham in redintegrandis pristino ordini Episcopis reddidisse pallium, stolam Presbyteris. Cùm Leo Papa vel Antipapa Benedictum V. Papam Pontificia ejecit sede, & in classem redegit Diaconorum, casulam ei stolamque abstulit: *Omni Pontificatu & Presbyteratus honore privamus.* De pallio copiosiùs infrà dicemus. Hìc observabimus tantùm, sticharium Græcorum ipsammet fuisse Latinorum albam, Subdiaconisque & superioribus omnibus Ordinibus fuisse communem. Germanus Patriarcha album fuisse sticharium jam edocuit. Idem affirmat Simeon Thessalonicensis. Codinus Archidiaconum Palatii ita nobis expingit: *Gestans consuetum sibi sticharium, & super ipsum phelonem, casulam, non autem epitrachelium, sed orarium.* Cùm Diaconus tantùm esset, stola lata uti non poterat : sed quòd Palatii Archidiaconus esset, casulam velut ex privilegio quodam gestabat. Sticharia purpurei seu veneti coloris erant per Quadragesimam, excepto die Annuntiationis, & Dominica Palmarum, & Sabbato sancto, juxta eundem Codinum.

ὠμοφόριον, ὅπερ τραχήλιόν ὡράριον.

σιχάριον : σοιχάριον

Codin. De Off. C P. c. 9.

XIII. Polystaurium similiter ipsummet erat pallium, vel omophorium Episcoporum. Fascia est quatuor circiter pollices lata, quæ cingit collum, & ante pectus defluit supra casulam, pendetque infra genua: denique ut nomen ipsum indicat, multis intexta est crucibus. Græcis omnibus Episcopis datur in ipsa sui ordinatione, authorque est Isidorus Pelusiota, lana, non lino, texi hoc pallium, eoque ovem erraticam designari, quam bonus Pastor humeris suis impositam revehit.

L. 1. Ep. 136.

Concilium Generale VIII. graviter objurgavit Episcopos, qui ubique & semper gestabant pallium, *quovis tempore divini sacrificii, aut quacumque Ecclesiastica necessitate:* cùm vetent Canones eo indui, nisi *certis temporibus & locis.* Jam observatum est ab Isidoro Pelusiota, dum inter solemnia sacra recitaretur Evangelium, quæ vox est ipsa & præsentia Pastoris æterni Christi Domini, tum Episcopum qui vicarius Pastor est, pallio se exuere solitum, & Diaconi in manus illud deponere: addit Simeon Thessalonicensis illud ab eo indui rursus, cùm ad Corporis & Sanguinis Christi communionem accessurus est. Pallio induebatur Pontifex, & illud ponebat quandocumque Episcopum ordinabat.

Hæc de pallio seu polystaurio Græcorum. Quibus addi poterat, quod commentatur Zonaras in Canonem Calchedonensem XVII. Episcopos Cæsareæ, Ephesi, Thessalonicæ & Corinthi, postquam inter Exarchos relati sunt, sive Primates: inde id consequutos utique juris esse, ut suis in Ecclesiis polystauria gestarent. *Quibus etiam propterea prærogativæ nomine polystauria in suis Ecclesiis gestare permissum est.* Si quæ in antedictis pugnæ vel conflictationes occurrerint, eas sedare conabimur infrà, ubi de Pallio prolixiùs disputabitur.

In Can. Calch. 17.

CA-

CAPUT L. P. 4. l. 1. c. 35.

De veſte communi & civili Clericorum ab anno Chriſti milleſimo uſque ad trecenteſimum ſupra milleſimum.

I. Undecimi ſæculi Conciliorum ſtatuta de Clericorum veſtibus, earumque colore, forma, panno.

II. Statuta Conciliorum ſæculi duodecimi.

III. Statuta Conciliorum ſæculi decimi tertii ſuper eadem re.

IV. Elucidantur Canones Concilii Lateranenſis IV. ſub Innocentio III.

V. Statuta ſupradicta ab aliis Conciliis confirmantur.

VI. Prohibentur Dalmaticæ.

VII. Nova Decreta adverſus veſtes breviores, aut fiſſas.

VIII. Conſtitutiones variæ Conciliorum Germaniæ.

IX. Confirmantur novis præſidiis, quæ decreta hactenus ſunt contra veſtes, aut breviores, aut longiores; ante, vel à lateribus apertas; ex ſerico, vel ex pretioſioribus pellibus; viridis aut rubei coloris, cum manicis puris, aut arte phrygia elaboratis.

I. NE hìc quidem diſcedam ab orbita, quam trivi; vel methodo & ratione, quam ſectatus ſum ſuperioribus Capitibus: ut Concilia ex ordine ipſo temporum conſecter, eorumque decreta variis illuſtrem obſervationibus. Quanquam enim in alios & alios Canones iterandæ nonnunquam erunt eædem animadverſiunculæ noſtræ, erit tamen id & prolixum & tædioſum minùs, quàm ſi Canones ipſi replicandi ſæpiùs iidem fuiſſent in alias & alias obſervationes.

Can. 3. Concilium Coyacenſe in Hiſpania anno 1050. unum id præcepit Clericis, ut *veſtimentum unius coloris & competens habeant*. Hinc liquet nigri coloris nullam adhuc neceſſitatem, aut univerſalem conſuetudinem viguiſſe: ſed abundè fuiſſe, ut ne amarent Clerici ſplendidiores, vel plures ſimul unius veſtis colores. Ira enim poteſt quis illam vocem *competens* interpretari. Poſſet & in mentem venire non injuria, competens dici hìc indumentum, ſtolam, ubi de Presbyteris agitur. In ſynodali quippe ſua Epiſtola Ratherius Veronenſis Epiſcopus Presbyteros vetat ſine ſtola uſquam eſſe, ne in itinere quidem faciendo: *Nullus ſine ſtola in itinere incedat, nullus induatur veſtimentis laicalibus*. Concilium Melphitanum in Appulia anno 1086. *Sciſſis veſtibus Clericos abuti ulteriùs prohibuit, & ne pompoſis exuviis induantur*. Eæ ſunt forſan Laicorum veſtes, quibus Clericis Ratherius interdicebat. Oblongæ enim veſtes tam frequenti adhuc erant in uſu apud laicos, ut minimè neceſſe eſſet eas Clericis præſcribi à Conciliis, præſertim in Italia.

Conc. Gen. To. 9. p. 1272. Can. 13.

II. Sola ergo veſtium modeſtia commendabatur, ſeu pannos ipſos ſpectes, ſeu colores, ſeu fiſſuras multiplices. Concilium Londinenſe anni 1102. unum id jubet, *Ut veſtes Clericorum ſint unius coloris, & calceamenta ordinata*. Concilium aliud Londinenſe anni 1127. Abbatiſſas uti vetuit pellibus exquiſitioribus & magni pretii: *Nulla Abbatiſſa vel Sanctimonialis carioribus utatur indumentis, quàm agninis, vel cattinis*. Regulam Templariis Equitibus temperavit Concilium Trecenſe anni 1128. eaque induſiolis uti lineis non conceſſit, niſi à Paſchæ die ad celebritatem Sanctorum omnium: idque ex indulgentia penè neceſſaria inter Orientalium Provinciarum æſtus: reliquo anni tempore laneis uti neceſſe erat: *Cuique una camiſia linea tantum, non ex debito, ſed ex gratia detur, alio tempore laneas habeant camiſias*. Concilium Londinenſe anni 1138. pellibus majoris pretii quibuſcumque Monialibus interdixit: *Variis, ſeu Griſiis, Sabellinis, Marterinis, Hereminis, Beverinis pellibus & annulis aureis uti ſanctimoniales prohibemus*. Inania hæc ipſa & ſuperflua veſtium ornamenta Concilium Lateranenſe II. ſub Innocentio II. anno 1139. Clericis omnibus abſtulit, uti & veſtes omnes ſciſſura aut colore notabiles: *Nec in ſuperfluitate, ſciſſura, aut colore veſtium, intuentium offendant aſpectum Epiſcopi & Clerici, &c.* Idem iiſdem verbis ſtatutum rurſus fuit in Concilio Remenſi anno 1148. ſub Eugenio III. ubi & juſſi ſunt Epiſcopi immorigeros & pertinaces omnes Beneficiis Eccleſiaſticis ſpoliare. Bernardus ipſe Eugenium interpellavit, ut in hujus Canonis obſervationem ſedulam Pontificio & acriori zelo invigilaret: *Vide ſi non æquè ut priùs pellicula diſcolor ſacrum Ordinem decolorat; ſi non ut priùs ſciſſura enormis penè inguina nudat, &c. Nempe habitu milites, quæſtu Clericos, actu neutrum exhibent*. Concilium Londinenſe anni 1175. ſolam inculcavit mediocritatem: *Veſtimentis vel calceamentis, niſi quæ honeſtatem & religionem deceant, uti non liceat.*

Cap. 69. Can. 15. Can. 4. Can. 2. De Conſid. L. 3.

At Concilio Eboracenſi anni 1194. prohibiti ſunt Presbyteri cappis uti manicatis, ut quæ ipſorum Ordini minimè conſentirent: *Ut Sacerdotes non in cappis manicatis incedant, ſed in veſtibus ſuo Ordini congruis*. Concilium verò Mon-Peſſulanum anni 1195. toleraſſe videtur manicas, dum amoverentur ab eis aurea quævis vel argentea ornamenta: cæterùm Presbyteros ſanxit clauſa undique habere indumenta, niſi equitandi neceſſitas aliud extorqueret. Diaconi, Subdiaconique eadem lege conſtricti ſunt iis in locis, ubi ejuſmodi hactenus viguerat conſuetudo. *Manicas veſtimentorum ſuorum quotidiano filo non conſuant, nec argenti, vel alius metalli laminas ipſis apponant, &c. Illi quoque qui ſunt in ſacerdotio conſtituti, clauſa ſemper ferant indumenta, niſi in equitando aliud facere compellantur, &c. Confirmavit Legatus conſuetudinem locorum, & ne intermitteretur, ſub anathematis interminatione prohibuit, quibus Clerici etiam in minoribus, Subdiaconali & Diaconali Ordinibus conſtituti, clauſa conſueverunt hactenus veſtimenta deferre.*

Can. 63.

Si quis autem malit his hujus Canonis verbis, *Qui ſunt in Sacerdotio*, tres ſuperiores Ordines intelligi; qui verò poſteà adduntur, Clericos hos eſſe inferiores: vehementer ipſe quoque aſſentiar. Et olim enim uſitatiſſimum fuit tres ſuperiores Ordines in Sacerdotii gradibus variis conſtitui: & recentioribus ſæculis nihil familiarius Conciliis, quàm ut Clericos prorſus omnes jubeant clauſis undique uti tunicis, & oblongis quibuſcumque veſtibus. Has nimirum ſciſſuras fiſſuraſque, ut melioribus & antiquioribus ſæculis inauditas, proſcripſere laudatæ & laudandæ rurſus Synodi.

Hinc facilè colligitur, non interiores tantùm tunicas, quas ſubtanas vernacula lingua appellitat; ſed & ſuperiores veſtes, ſeu cappas, quæ tum induebantur, cùm per urbes incederent, cauſas undique fuiſſe. Idem dicendum de ſuperpelliceis & mantellis. Nec enim ea communi huic legi ſubducuntur. Accipe quid ferant Eudonis Pariſienſis Epiſcopi Conſtitutiones: *Prohibetur univerſis Sacerdotibus, ſine amictu ſcilicet, cappa vel pallio, vel ſuperpelliceo, & comite Clerico, vel Laico intrare domos alienas, aut diſcurrere per vicos & plateas, & ne habeant cappas alatas, & veſtes inordinatas.* Iſtiuſmodi *cappæ alatæ* non improbabiliter eædem dicentur fuiſſe quæ manicatæ, maximè ubi alarum inſtar

hinc & hinc pendebant manicæ. Cappæ ergo urbanæ perinde carebant manicis, ut eæ quæ inter ſacra adhibentur; ſed utræque tùm undique clauſæ, non aliter quàm caſulæ etiamnunc, quæ & ipſæ cappæ ſunt undique clauſæ, ut videre eſt in Eccleſiaſticarum veſtium promptuariis antiquiſſimis. Idem rurſum infrà Pariſienſis Epiſcopus Parochos eorumque Vicarios cappis manicatis uti prohibet: *Prohibetur Sacerdotibus, ne habeant Capellanos habentes cappas manicatas, ſicut nec ipſæ Perſonæ debent habere.* Art. 13. 14.

Conſtitutiones Gallonis, qui Pariſienſis Epiſcopus aliquandiu viſus eſt, ſed qui poſteà deprehenſus eſt ille ipſe Gallo eſſe, Legatione qui functus eſt Innocentii III. Papæ in Gallia, cujus meminit Rigordus ad annum 1208. Hæ, inquam, Conſtitutiones exertiſſimè damnant tum cappas manicatas, tum pretioſis pellibus inſignes; tum veſtes virides, rubeaſque: ne exceptis quidem Archidiaconis, Præpoſitis, Archipresbyteris & Decanis, quos ſimillimum veri eſt hæc tum affectaſſe ornamenta, ut à promiſcua Cleri reliqui turba diſcernerentur. *Prohibemus ne Sacerdotes de cætero cappis manicatis utantur, & ne conſtituti in ſacris Ordinibus manicas conſutitias, ſotulares roſtratos, veſteſque rubri coloris habeant, &c. Decanis quoque, Archipresbyteris, & Archidiaconibus, ne veſtes rubri coloris, vel virides habere præſumant, &c. Ne cappas foratas habeant manicatas.* Can. 3. 4.

III. Concilio Avenionenſi, quod in annum 1209. contulerunt, prohibentur Canonici Regulares ſerico uti, vel colore conſpicuo, vel manicata cappa; at Clericis ſæcularibus abſtinendum eſt dumtaxat à ſericea, rubra, viridique veſte, & antica in parte ſciſſa. Ubi vides ut de antiquo diſciplinæ rigore decidant ſemper aliquid & decerpant anni dieſque ſinguli. Antè enim omninò vetabantur cappæ manicatæ, & conſpicui colores omnes: at hìc ſoli Regulares Canonici cappis manicatis interdicuntur; colore tantùm rubro viridique Clerici omnes: denique pannis non aliis quàm ſericeis. Can. 18.

Concilium Mon Peſſulanum anni 1214. Epiſcoporum veſtes hac lege deſcripſit & circumſcripſit: *Epiſcopus talaribus veſtimentis & camiſia linea ſuper alios pannos, extra domum ſuam ſi pedes vadat, ſemper utatur. Et idem obſervet in domo, cùm Curiam publicè cum extraneis tenet. Chlamydem quoque talarem habeat ſuper ſcapulas, conſutam more Romano, vel cum laqueis conſtrictam ſuper pectus, ita ut laquei ante pectus palmi longitudinem non excedant.* Cæteri verò Clerici uti prohibentur calceis veſtibuſque rubris, viridibuſque, item manicis conſutitiis, pileis pretioſa quapiam pelle munitis, annulo, cappa manicata: maximè id verò urgetur, ut ſuperior veſtis & talaris ſit & undique clauſa. *Nullus Clericus indumentis vel caligis rubeis vel viridis coloris, vel manicis conſutitiis, vel capellis foratis, vel annulo, vel cappa utatur manicata. Archidiaconi verò, Decani, Cantores, & alii qui in Eccleſiis Cathedralibus vel Conventualibus obtinent perſonatus, ſuperiorem veſtem, ſive laneam, ſive lineam, clauſam habeant & talarem. Quod & obſervari volumus à Clericis curam habentibus animarum.* Can. 1. 3.

Obſervari porro in hos Canones complurima poſſunt. 1. Colore viridi, rubeo, & conſpicuo quolibet alio uti prohibentur, non Epiſcopi, ſed quilibet alii Clerici, quacumque illi demum præfulgeant dignitate. Necdum rubeus color Eccleſiæ Romanæ Cardinalibus vendicatus fuerat, eoque utebantur Epiſcopi, ut & viridi ad noſtra uſque tempora. 2. Illud jam incipit ſignificari diſertis verbis, talares eſſe debere Clericorum veſtes; quod argumento eſt, ſæculares etiam honoratiores jam cœpiſſe breviori uti veſte; quo exemplo illiciebantur & Clerici, ut togam & ipſi abjicerent. Romanam, quæ toto Occidente, quà latiſſimè patebat Romanum imperium, pervagatiſſima fuerat. 3. Veſtis hæc ſuperior antè clauſa, & vel lanea, vel linea, illud nimirum indicat, Cappas de quibus tam frequens hìc ſermo eſt, ejuſdem fuiſſe formæ ac ſuperpellicea, ad imos uſque pedes defluxiſſe, & undique clauſas fuiſſe, æquè ut ſuperpellicea. 4. Nec tantùm ſuperpellicea, cappas, ſuperioreſque veſtes omnes claudi undique debuiſſe; ſed etiam Tunicas, ſive Subtanas, ſaltem apud Canonicos Regulares, quando & in hac parte relaxari aliquid cœperat erga Clericos alios. Decretum de Canonicis Regularibus iſtiuſmodi editum eſt in hoc Concilio: *Tunicas non habeant curtas, vel apertas ab anteriori vel poſteriori parte, ſed longas & clauſas.*

IV. Allucebit aliquid luminis ex Decretis Concilii Lateranenſis IV. ſub Innocentio III. anno 1215. quo ſupradicta illuſtrentur. Præcipitur ſimiliter, ut ſuperiores veſtes nec oblongiores ultra modum ſint, nec breviores; nec viridi, nec rubeo colore; nec denique ulla ex parte ſciſſæ vel apertæ. *Clauſa deferant deſuper indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus non utantur. Cappas manicatas ad divinum officium intra Eccleſiam non gerant, ſed nec alibi qui ſunt in ſacerdotio vel perſonatibus conſtituti, niſi juſti cauſa timoris exegerit habitum transformari.* Hæc ad Clericos ſpectabant tantùm. Fas ergo erat Epiſcopis, veſte in rubea ut eſſent, vel viridi. Manicatæ cappæ non prohibentur niſi in Eccleſia & inter ſacra miniſteria, quod & religiosè adhuc ſervatur. Id temperamento novo mitigatum ita fuerat. Antè enim proſcriptæ undique omnino fuerunt. Certè quidem prohibentur etiam Presbyteris, & quaſcumque in Eccleſia ſuſtinentibus dignitates: ſed iis uti tamen ſinuntur, quando ab imminente aliquo ut tuti ſint periculo, mutari veſtes neceſſe eſt, & manicata veſtiri cappa, ſæcularium hominum more. Hinc liquet cappas de quibus hìc agitur, ejuſdem fuiſſe formæ, tam in civili, quàm in ſacro uſu. Unde cujuſmodi eſſent ſæculares cappæ, ex Eccleſiaſticis quæ ſuperſunt, conijcere datur. Illud erat diſcriminis inter ſæcularium & Clericorum cappas, quòd Clericales & ſine manicis eſſe deberent, & undique clauſæ. Can. 16.

De Epiſcopis mox agitur in eodem Canone; qui jubentur in linea ſemper eſſe ſuperiori veſte, tum in Eccleſia, tum in urbe, niſi Monachi fuerint: Monaſtica enim tunc veſte eos uti neceſſe eſt: *Pontifices publicè & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes utantur, niſi Monachi fuerint, quos oportet deferre habitum Monachalem.* Linea hæc veſtis ſuperior, quam Epiſcopi Canonicique Regulares retinuere, Clericis olim omnibus ſacrorum ſaltem Ordinum communis erat. Lanea in lineæ vicem poſteà ſucceſſit; denique à Clericis omnibus aliis in totum abjecta eſt extra Eccleſiam. Ita liquidum eſt ex ſuprà explanatis Canonibus. Denique venitur ad pallia civilis uſus Epiſcoporum, quæ aperta & ſine fibulis geri, ut nunc mos eſt, omnino prohibetur. *Palliis diffibulatis non utantur in publico; ſed vel poſt collum, vel ante pectus hinc inde connexis.*

V. Cæterùm Decretum iſtud complura deinceps Concilia innovarunt particularibus in Eccleſiæ Provinciis, & illud potiſſimum caput, quod ſpectat ad cappas undique clauſas, quales geſtari neceſſe erat à Clericis omnibus, dignitate quavis ſublimibus. Ità Oxfordienſia duo Concilia anno 1222. & 1223. *Cappis clauſis utantur in ſacris Ordinibus conſtituti, maximè in Eccleſia, & coram Prælatis ſuis, & in conventibus Clericorum, & ubique in Parochiis ſuis, qui cum animarum cura Eccleſias ſuſceperunt.* Ex quibus novum robur accerſi poteſt ſuperioribus obſervatiun- Can. 32. Can. 14.

culis

culis noſtris. Concilium Turonenſe anni 1239. optionem fecit vel cappæ clauſæ, vel mantelli, quod omni ex parte clauſum erat, quodque ab Epiſcopis ad Presbyteros derivari incipiebat: *Ne Sacerdotes in publico procedant, niſi in cappis clauſis vel mantellis.* Additur & de veſte quæ tunicæ ſuperinduebatur, ut & ipſa clauſa eſſet omni ex parte: *Clauſa etiam habeant ſupertunicalia.* Trahendum id videtur ad illud togæ genus, quod manicatum cùm ſit, domi ita defertur, ut in publico mantellum vel cappa clauſa ſine manicis, ut fidem facit vel hic ipſe Canon. Quòd autem ſupertunicali huic veſti ſuæ eſſent manicæ, perſpicuum facit Canon Concilii apud Campiniacum habiti anno 1238. *Ne ſupertunicale deferant Regulares, niſi clauſum & etiam manicatum.* Synodus Vorceſtrenſis hæc ſtatuta promulgavit, unà cum illis quæ pannos damnant ſericeos, coloriſque viridis & rubei. Frequentiùs in dies prohibebantur ſerica, quia & frequentior in dies fiebat eorum uſus ex vilitate ſcilicet pretii: cùm olim & magno ſtarent, auri ſcilicet pretio non diſparia: & rarior proinde etiam inter laicos fuiſſet eorum uſus.

Moleſtiſſimè tulit Albigenſe Concilium anni 1254. à Judæis cappas deferri rotundas, earumque ſimillimas, quæ à Clericis noſtris geſtabantur: *Clerici cappis rotundis ex more utuntur.* Sanxit ergo hæc Synodus, ut Judæis cappæ eſſent cum manicis quæ cappas ipſas longitudine æquarent, quæque rugis omnino carerent. *Cappas portent deinceps Judei manicatas, ita quod manicæ longæ ſint adeo ſicut cappæ, nec in eiſdem manicis plicatura ſit aliqua atque ruga.* Concilium Arelatenſe eodem anno 1260. Judæis interdixit cappis rotundis clauſiſque, ut quæ noſtrorum propriæ eſſent Presbyterorum. Colonienſe Concilium anno 1260. veſtes à latere ſciſſas & apertas damnavit. Nova illa excogitata erat ratio illudendi legibus Conciliorum: *Apertura veſtium à latere.*

VI. Presbyteris Dignitatibuſque Cleri Campiniacenſe Concilium dalmaticas abſtulit, ſolaſque reliquit cappas, & ſupertunicalia, quæ ipſa juſſit omni ex parte claudi, niſi juſta neceſſitas indulgentiæ & diſpenſationi locum daret. *Presbyteri & cæteræ dignitates, perſonatus, adminiſtrationem habentes, dalmaticis non utantur, ſed cappis clauſis: & ſupertunicalia clauſa portent, niſi in parte iſta probabilitas vel neceſſitas ipſos reddiderit excuſatos.* Dalmaticas iſtas interprerari libet cappas manicatas aliis breviores, à latere ſciſſas utroque, quales Diaconi Subdiaconique induuntur quandoque inter Sacra, Presbyteri nunquam. Statuta Synodalia Andegavenſis Eccleſiæ anni 1264. interdixere Archidiaconis, Archipresbyteris & Decanis cappis manicatis, quas vernaculo ſermone Tabarda vocitabant, niſi dum pluvium eſſet cœlum: *Cappas manicatas, vel Tabarda non deferant, niſi ſit tempus pluviale.* Erant ergo Tabarda aptata ad pluvium tempus indumenta. Hinc pluvialia etiamnum in ſacro uſu, ſed ab his longè diverſa, quibus ſuæ erant tunc manicæ.

VII. Anno 1298. Londinenſe Concilium priſcam illam legem, & ad nauſeam uſque inculcatam, renovandam cenſuit: Ne Clerici majores, & qui maximè dignitate aliqua eminerent, cappis uterentur non clauſis, niſi itineri ſe dediſſent, vel legitima quæpiam aliqua intercederet diſpenſandi cauſa: *Niſi forte cauſa itineris, vel alia juſta cauſa honeſtam aliam veſtem gerant.* Cæterùm à laicis diſtarent ſemper Clerici, veſtibus ad medias ſaltem uſque tibias pendentibus: *Clerici univerſi veſtes gerent, ſaltem ultra tibiarum medietatem attingentes*, Beneficiis privantur, ſtatutis his qui minùs paruerint. Concilium ad Caſtrum Guntherii habitum anno eodem 1268. vetuit Archidiaconos, Archipresbyteros & Decanos toto jurisdictionis tractu conſpici uſquam ſine cappa clauſa. Ita paulatim molliebantur & evanescebant leges, cùm videas hìc jam neceſſitatem gerendæ cappæ clauſæ ad ſolas dignitates & ad loca ſuæ cujuſque juriſdictionis coarctari.

VIII. In Concilio Salisburgenſi anni 1274. vetita ſunt cingula auro argentoque radiantia, itemque veſtes à lateribus ſciſſæ: *Veſtes non deferant niſi clauſas, quas omnino prohibemus à latere aperiri.* Vetitum eſt & ſuperiorem veſtem ſeu ſupertunicalem cingulo circumcingi: *Nec procedant in publicum circumcincti veſte ſuprema.* Concilio Salmurienſi anni 1276. prohibiti ſunt Monachi Canonicique Regulares pellibus ornari pretioſis, variis Armentis, Griſiis, & hujuſmodi aliis: Sed multa nobis paulò intricatiora expediet Budenſe Concilium anni 1279. cui Legatus præerat Pontificius, & pondus addet conjecturis compluſculis, quas penè divinando magis quàm probando ſuprà congeſſimus. Ibi ergo conſtituitur, ut Epiſcopi in publicum procedentes, ſive equo vehantur, ſive pedibus, cappas rotundas ferant ſupra lineam veſtem albam; mantelloque ſint ſemper, quod cappæ loco eſt, connexo & infibulato, ſive ponè ſive ante pectus. *Prælati cùm equitant, vel etiam in publico pedeſtres incedunt, habeant & deferant camiſias albas, ſive roſetas; quas ſemper ſub cappis ſive mantellis, ante pectus, vel poſt collum hinc inde connexis deferant, in publico, &c.* Camiſia iſta non aliud quàm Alba erat, humum verrens, ut verbis ipſis exprimitur. Poterat illa non ſolùm alba, ſed & roſeta, ſive ut loquitur non ſemel Anaſtaſius Bibliothecarius, roſata geri, hoc eſt, roſei coloris. Sed illud quoque elucet, mantellum cappæ clauſæ paulatim jam ſubſtitui cœpiſſe, ea quidem cautione, ut fibulis ita connecteretur, ut undique quodammodo clauſum eſſet.

Indultum eſt illud etiam, ut mantellis uterentur brevioribus in peragrandis ex neceſſitate regionibus, ſive ad Palatium Principis, ſive ad exercitum pergendum eſſet; utque cucullos adhibere poſſent ad arcendam pluviam, non conſutos, ſed ſeparatos, & cùm opportunum erat induendos. *Permittimus autem quod poſſint habere mantellos rotundos, ſive tabarda longitudinis moderatæ, eoſque deferre cum caputiis ſeparatis ab eis, tempore pluvioſo, nivoſo, ſeu pruinoſo; & cùm ad exercitus ſeu Curationes, aut expeditiones ex certis & neceſſariis cauſis, & ſacris Canonibus minimè reprobatis, eos contigerit proficiſci.*

Prohibentur mox hoc eodem Canone Canonici pellibus panniſque uti illis, quibus raritas ſua pretium facit, *ſub mantellis vel cappis.* Canone proximo vetantur Dignitates, Canonici, Parochi, Presbyteri manicas habere conſutas, & togas, ſive ſupertunicales quaſcumque veſtes apertas. *Manicas ne deferant conſutitias, nec togas, ſive guarnacias, ſeu ſupertunicalia, aut quæcumque alia veſtimenta deſuper portent aperta, ſed ipſa ſuperiora indumenta circumcirca uſque ad fimbrias deferant clauſa.* Hæ ſunt ergo *togæ & ſupertunicalia*, hoc eſt, veſtes extimæ & ſupremæ, quibus aliæ conteguntur omnes; eæque jubentur ſine manicis eſſe, etiam conſutis, & hinc inde pendentibus; enixiſſimè autem contenditur, ut undique clauſæ ſint. De collaribus ita ſtatuitur: *Nulla collaria, niſi fortè in tabardis vel mantellis ad equitandum, circum circa omnino rotunda.* Equitantibus enim & iter facientibus, adversùs aeris inclementiam, vel imbrium vim, poterant uſui eſſe collaria hæc, maximè ſi rotunda eſſent. Mox prohibentur & fibulæ: *Bottones, ſive fibulas aureas vel argenteas.*

Poſtremò denique hoc Concilium edicit, ut Canonici Regulares ab aliis Clericis dignoſcantur, ſuperpelliceis, quæ nunquam non geſtent, ſive tunicis lineis, ſive cappis clauſis; ſicut Monachi

Can. 3.
Can. 25.
Can. 64.
Can. 8.
Can. 4.
Cogn.
Can. 8.
Can. 5.
Can. 6.
Can. 11.
Can. 4.
Can. 2.

nuſquam eſſe debent niſi in cappa clauſa, nimirum lanea. *Canonici Regulares ſine ſuperpelliceis, vel tunicis lineis, ſeu cappis clauſis non incedant.* Can. 62. Ubi perſpicis quid eſſent cappæ clauſæ, ſive laneæ Monachorum, ſive lineæ Clericorum, quæ nimirum ita undique conſutæ clauſæque erant, ut ſunt etiam nunc ſuperpellicea. Quanquam & his longa dies labem attulerit etiam non mediocrem. Si fibula enim illis ſua conſtat, ſi nulla ſciſſura illuſit, at damnum ingens tanta decurtatione illatum eſt. Non ita pridem enim ex antiquo more terram verrebant.

IX. Synodus Colonienſis anni 1280. veſtes damnavit, tam prolixiores, quàm breviores, viridis, rubeique coloris; calceis, manicisque conſutitiis abſtineri juſſit. *Pannis rubeis, aut viridibus; manicis, aut calceis conſutitiis non utantur.* Can. 1, 5. Cappæ manicatæ Monachis interdicuntur, multòque magis Sanctimonialibus. Penè exciderat, quod Concilium Londinenſe anni 1268. prohibuit, ne Clerici, niſi dum iter agunt, infulas gererent, quas coifas vocabant. *Nec niſi in itinere conſtituti, infulas, quas vulgò coifas vocant, portare præſumant.* Can. 5. In Concilio Lambethano anni 1281. idem hoc ipſum innovatum eſt decretum, quòd his infulis, ſeu tæniis degeneres Clerici coronas ſuas contegerent, ſuamque diſſimularent profeſſionem, quaſi ſuppuderet illos præclariſſimorum Chriſti Sacerdotii regalis inſignium. *Tena coronas abſcondunt, quaſi cœleſtes radios repellant, &c. Legatus contra portantes infulas, aut tenas, ſtatuit, ut &c.* Can. 22. Exceſtrenſis Synodus anni 1287. id rurſum prohibuit: *Coronas deferant ſphæricas, quas infulis cooperire prohibemus, ſub pœna Ottoboni Legati, &c.* Cap. 17. Galericulis nunc operiuntur impunè coronæ, nec tamen harum quidquam pœnarum reformidatur. Nimirum non ea nunc mens eſt, ut de ſuo quiſquam Clericatu ſuffundatur. Quin & ſubinde amovetur hoc galericulum, & nulli non perſuaſiſſimum eſt hoc arcendo frigori adhiberi, non ejurando, aut vel diſſimulando ſacerdotio. Præcepit hæc eadem Synodus, ut *induerent ſe Clerici veſtibus unius coloris, & non varii, nec permixti.* Item ut Presbyteri uterentur, *& Cappis & ſupertunicis clauſis.* Cùmque tam tenuis fortunæ ſubſtantiæque Clerici eſſent aliqui, ut non poſſent vel cappas, vel mantella comparare, quæ tunicis ſuperinduerentur: juſſi ſunt illi ſaltem indumentum ſuperius geſtare undique clauſum, ut aliquid inter ipſos & laicos eſſet diſcriminis. *Superindumentis ſaltem utantur clauſis, ut à laicis diſcernantur.*

Quamvis in dies ſingulos crebreſceret uſus veſtis brevioris: quamplurimi tamen etiam tum ſupererant inter laicos, Romani habitus oblongiorumque veſtium retinentiores. Sed quamvis oblongæ horum Laicorum, æquè ac Clericorum eſſent veſtes, ſupererat tamen inter utraſque non parum diſcriminis. Inanium ſæculi ludibriorum amantiores aliqui ſemper Clerici, omni ope enitebantur, ut hæc auferrent diſcrimina, & laicis tam eſſent veſte ſimiles, quàm animo conjuncti. At contrà nitebantur Concilia Epiſcopalia. Longior laicorum veſtis ſciſſa undique & aperta erat, id nequam Clerici affectabant etiam, id Eccleſia crebris fulminibus percellebat. Non quòd magni eſſet momenti veſtem ſcindi, an conſui: ſed quòd referret magni, ne ſuæ ſortis Clericos puderet: ne Laicorum turbæ miſceri ſe mallent, quàm miniſtrorum Chriſti: ne ſæcularem animum proderent ſæcularis veſtis ſtudio intempeſtiviore.

Eadem erat ratio prohibendi cappas manicatas, quarum ex uſu ſæculares agnoſcebantur jamdiu. Ideo & has rurſum proſcripſit Synodus Ceſtrenſis anno 1289. ut laſciviæ levitatiſque illices indiceſque. Non quòd ex veſtibus laſcivia emergat, ſed quòd jam laſciviat, & levitatis vento fluctuet Clericus, cùm ſui ipſum pudet, mavultque in laicum degenerare. *Ne cappis manicatis, vel aliis indumentis levitatis & laſciviæ notam prætendentibus utantur publicè.* Cap. 9. Hæc laſciviæ & levitatis nota ſi capparum manicis jure illinitur, multò vehementiùs affricabitur coloribus elegantioribus, rubro, viridique: apertis & diſſutis indumentis quibuſcunque; conſutitiis manicis, calceiſque, & aliis non minùs inanibus. Can. 1. Can. 33. & 123. Specil. Tom. 12. p. 395. Eadem mens Synodi Santonenſis, anni 1298. damnantis *ſotulares* conſutitios, & manicas. Ex hiſtoria Abbatiæ ſancti Martini Tornacenſis colligitur, nigris univerſim Monachos, albis Clericos uſos eſſe veſtibus: *Cùm Monachorum niger ſit habitus, Clericorum verò candidus.* Cui rei ut ſatis tutò adhibeatur fides, ad ea tempora revocandus eſt animus, ubi Monachorum Ordo in Occidente unus erat ferè ſub divi Benedicti nomine, ante ipſos etiam Ciſtercienſes, qui Monachi albi dicti ſunt, orbemque cœnobiis ſuis frequentarunt. Clericos etiam de quibus hìc agitur, ſuſpicor non alios intelligi quàm Canonicos Regulares.

CAPUT LI. *P. 4. l. 1. c. 36.*

Ejuſdem argumenti continuatio, de veſte civili Clericorum ab anno Chriſti milleſimo trecenteſimo ad hæc uſque tempora.

I. Decreta Conciliorum ſæculi decimi quarti de talari veſte Clericorum; unius, non varii coloris; undequaque clauſa: de veſtibus humum verrentibus, de Galericulis, de Almutiis.

II. De eadem re. De indumentis itineri faciendo aptis, de togis fibulatis, de oblongioribus cucullis, de brevioribus tunicis.

III. Conciliorum ſæculi decimi quinti decreta Temperamenta invecta in veſtes ſciſſas, & in manicas pendulas. De veſtibus Epiſcoporum.

IV. Statuta Conciliorum ſæculi decimi ſexti Decreta ſancti Caroli Borromæi circa veſtes ſericeas, breviares tunicas, mantellum, mantelletum, cucullum, nigrum veſtium colorem.

V. De vario capitis indumento.

VI. De collaribus. De manicis. De colore nigro. De birreto rotundo & quadrato.

VII. Reges, Magnates, Nobiles oblonga olim veſte ſemper uſi, ſeu Romana, quæ eadem ipſa erat, atque Clericorum. Probationes.

VIII. Probationes aliæ.

IX. Animadverſiones in ea quæ dicta ſunt omnia.

X. In hac tam multiplici varietate veſtium & conſuetudinum, quæ regnaverit ſumma lex conſtantiæ & unitatis.

I. VIx quidquam occurrit capite ſuperiore, quod à Conciliis vel Epiſcopis Italiæ decretum ſit ad regendas in Clericorum veſtibus ſive leges ſive conſuetudines pias. Non diſſidet à vero priſcos uſus ibi intaminatos ſervatos eſſe, velut in patria quadam ſua, & in ipſa ſede Monarchiæ Eccleſiæque Romanæ. Inde eſt quòd & Legati Roma miſſi in Angliam, Galliam, Germaniamque ventitarint, ut conſuetudinem priſtinam veſtemque reſtituerent, quæ gravitatem Romanæ togatæque gentis & Clericalis modeſtiæ redolerent. Denique ad ſtatutum illud unum Concilii Lateranenſis IV. ſub Innocentio III. accommodaverunt ſeſe deinceps omnia per Occidentem Concilia & Conciliorum de veſtibus ſtatuta.

Auſpicandum porro nobis eſt hoc caput ab Italia & à Concilio Ravennate anni 1314. ubi ad ſecernendos à laicis Clericos, præcipitur ut horum veſtis ſit talaris, undique clauſa, & ejus coloris,

qui

Can. 10. qui Canones non habeat infestos. *Nec vestimenta alterius coloris, quàm jure permissi, quæ desuper clausa sint, atque talaria.* Præcipitur ibidem, ut Clerici *capita cooperiant pileo, vel birreto, vel almutia oblonga ad aures.* Dignitates, Canonici, Parochi, Presbyteri prodire in publicum vetantur sine cappa, aut chlamyde, vel mantello, *Cappas vel chlamydes portent.* Ruri talares quidem vestes, sed manicatæ, ut puto, permittuntur. *Saltem tabardos talares portent.* In Ecclesia *utantur cappis nigris, vel saltem cottis albis.* Ex quo elucet quæ forma esset capparum civilis usus. Can. 4. Eadem hæc ipsa rursus constituuntur in Concilio Ravennate anni 1327. ita tamen ut tabardis in ipsa urbe uti sinat. Colvenerius in suis ad Thomam Cantipratensem Notis observat tabardum vocem esse Belgici idiomatis propriam, eaque designari talarem vestem. Ex Cangii Glossario liquet vocem illam Italis Hispanisque etiam usitatam fuisse.

Can. 4. In Concilio Senonensi anni 1320. prohibiti sunt calcei rubei, virides, albique, itemque al- Can. 6. mutiæ ex serico velluto. Concilium Palentinum in Hispania anno 1322. hæc de Episcopis sancit: *Succas lineas in publico, & cùm eos equitare contigerit, nullatenus tabardos, sed cappas deferant & cappellos suæ dignitati congruentes.*

Can. 1. Concilium Toletanum anni 1324. vestes damnavit quæ superfluo syrmate humum verrerent: *Nullus Clericus supertunicales vel tabardum deferat ita longum, quod si ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur, cùm hæc non honestas, sed superfluitas sit & indecentia.* Clericorum item mantella notavit, immoderata prolixitate notabilia: *Clerici ne mantellos seu chlamydes nimia longitudine notandos, &c.* Concilium Tarraconense anni 1338. leges edidit ad luctum moderandum pro personarum temporumque Constit. Tarrac. l. 3. Tit. 1. ratione: *Ne Clericus in sacris Ordinibus induat se de nigro, seu de vestibus lugubribus per mortem alicujus, nisi fuerit pater vel mater, frater aut soror, aut dominus, quas etiam ultra duos menses portare non possit.* Concilium Viennense n Cl. l. 3. Tit. 1. cap. 2. vetuit ne gererent Clerici *virgatam vel partitam vestem*, Concessit tamen uti *epitogio seu tabardo foderato usque ad oram, & ita brevi, quòd vestis inferior notabiliter videatur.*

In Regula ea quam Benedictus XII. Papa libravit edixitque Canonicis Regularibus sancti Augustini, anno 1339. perspicuum est cappas & mantella non distare jam ab iis vestibus, quæ à forma dicebantur *rotundæ* & *clochiæ*: quæ omni ex parte clausæ erant, atque ad terram usque defluebant, cùm tabarda & breviora essent & manicata. *Ne extra septa portent alias vestes super* ap. 19. *habitum, quàm cappas seu mantellos honestos vel rotundellos, sed clochias talares, &c. Vestis superior habitui proxima, sit rotunda per circuitum, & non fissa, &c. Abusum manticarum, tabardorum notabilem habentium brevitatem prohibentes, &c.* In Ecclesia, & Capitulo & Refectorio almutiæ pro caputio indui debent; porro & almutiæ & caputii idem debet esse color, qui rotundæ; immo & pannus idem, si rotunda lanea sit.

II. Concilium Avenionense anni 1337. Canonicis, maximè qui Dignitatibus fulgerent, Parochis, Capellanisque illud inculcavit, ut superiores vestes undique clausas haberent, moderatè oblongas, cum manicis rotundis, & cum modo demissis: capitia denique nec aperta, nec magna ultra modum. *Vestes superiores clausas, non ni-* ita 43. *mia brevitate notandas, cum manicis decenter longis, pariter & rotundis; ac capitiis seu capsanis vulgariter appellatis, notabiliter non apertis, aut magnis.* Ubi perspicis superiores seu superarias vestes ab interioribus seu *subtanis* distingui. Manicæ verò incipiunt minimè prohiberi, quòd nihil jam opus esset eo secerni Clericos à laicis, cùm hi fere jam ad decurtatas vestes desciviissent. Illud quoque notandum, non jam ad Clericos omnes, sed ad Presbyteros & Parochos, ad Canonicos & Dignitates pertinere, quod præcipitur, ut clausas undique vestes gerant, tum in Ecclesia, tum in locis illis, in quibus aliqua pollent jurisdictione.

Has consuetudinum vices & mutationes manifestiùs deprehendes in Concilio Londinensi anni 1342. ubi Clericis prohibentur habitus militares, nempe strictiores, cum manicis latioribus, & pendulis. *Habitu superiori stricto notabiliter, cum ex-* Can. 2. *cessivè longis vel latis manicis, cubitos non tangentibus, sed pendulis, &c. Epitogiis ac clochiis furratis, &c.* Dum his autem abstineant, conceduntur illis supertunicalia aperta & manicata, immo & breviores vestes, cùm itineri se committunt: *Nolumus prohibere, quin Clerici apertis & patentibus supertunicis, aliter mensibus nuncupatis, cum manicis competentibus, &c. Dum per patriam iter faciunt, breves & strictas vestes, &c.*

Concilium Parisiense anni 1326. Clericis interdicit sotularibus rubeis & viridibus. Almutias illis aufert sericas de veluto, vestes rugatas & nimis apertas, promissas nimiùm manicas, fibulas calceorum argenteas: *Vestibus fronsatis, nimium* Can. 2. *fissis, sotularibus ad boucletas argenteas, sive longis manicis vel cornetis, &c.*

Concilium Andegavense anni 1365. vanissimæ novitati quæ tum gliscebat, obviam ivit: pro cappis clausis, uti incipiebant ea in Provincia, fibulatis, seu ut vernaculum fert idioma, botonatis. *Cùm fuerit ordinatum in Concilio Turo-* Can. 12. 13. *nensi ne Presbyteri prodeant in publicum sine cappis vel mantellis clausis, & quod etiam portent clausa supertunicalia, &c. Nos prohibemus, ne vestes breves aut botonatas ante pectus in publico deferant.* Adde & has tum proscriptas in capitum integumentis novitates: *Nec caputia cum longa corneta, sed brevi & honesta, & botonibus in caputiis non utantur.* Denique vel minusculis Clericis pœnæ pecuniariæ indictæ sunt, qui fibulata caputia gererent, aut vestes longas, quæ non saltem genua tegerent. *Vestes longas, ad minus usque ad genu propendentes.*

Concilium Vaurense anni 1368. hæc rursum decrevit: *Vestes superiores clausas deferant, nisi* Can. 47. *contingeret equitare, nec caputia deferant botonata, nec beccas longas; & strictas manicas supertunicales tales deferant, quod non possint de inhonestate notari.* Haud satis scio an his vocibus *becchas longas* intelligi debeat pileus rostratus, qui vernaculis Historicis dicitur *Chapel à bec*, quòd acuminatim ex aliqua parte produceretur ad inumbrandum vultum. Hinc & *Umbella* dicebatur Græcis, quibus & usitatissimus erat, σκιάδιον. Ejus sanè usus ad nos ex Italia & Græcia manasse videbatur.

Concilium Salisburgense anni 1386. prohibet Can. 6. *ne sine caputio capitis, birreto, capello, vel pileo cooperto præsumant in Ecclesia seu in publico incedere; cùm hoc honestatem non deceat Clericalem.* Non facilè divinare possum, an varia hæc nomina unum idemque significent; sed perspi- Can. 7. cuum est in more fuisse, ut eodem uterentur pileo seu birreto, tum in Ecclesia, tum in publico per urbem. Damnatus est in Eboracensi Concilio, qui inserpebat usus gestandi breviores tunicas seu subtanas in urbe: *Vestes publicè deferre præsumpserunt deformiter decurtatas, medium tibiarum suarum, seu genua nullatenus attingentes.*

III. In Concilio Constantiensi Martinus V. anno 1418. damnavit *manicas ad cubitum pendentes &, longas cum sumptuosa superfluitate vestes, etiam fissas retro, & in lateribus, cum foderaturis ultra oram excedentibus, etiam in fissuris, &c.* Huc evaserat consuetudo & usus Occidentalium omnium Ecclesiarum, tot relaxatis tempe-

ratisque legibus, quæ confertim superioribus capitibus recensitæ sunt. Nulla jam ferè capparum mentio, nulla manicarum prohibitio; nulla jam solicitudo, ut proximè ad capparum formam accedant mantella; curæ jam non est, ut togis seu supertunicalibus, mantellis, & cappis interstit aliquid: unum cordi, unum in votis est, ut vestes sint oblongæ, clausæ, & ad parcitatem modestiamque compositæ.

Concilium Salisburgense anni 1420. clementius etiam aliquid sanxit, concessitque ut vestes anteriùs aliquantum aperirentur, ut commodior in urbe esset incessus: utque anteriùs posteriùsque etiam aperiri possent, quæ usui erant ad iter faciendum equo. *Aperturas à latere omnino non*
Can. 6. *habentes, nec retro; ab anteriori tamen parte, propter majorem ambulandi commoditatem, ad altitudinem unius palmæ cum media vestes non prohibemus aperire. Vestes etiam ad equitandum deputatas antè & retro poterunt honestè tamen aperire.* Illud autem ibidem est præceptum, ut Clerici vestes gererent *non strictas, & corpori benè adjacentes, sed benè amplas, & aliquantum plicatas.*

Statutum Concilii Constantiensis suprà relatum, innovatum firmatumque est in Concilio Hafniensi anno 1425. Concilium Parisiense anni
Can. 9. 1429. præcepit, ut Episcopi *utantur in Ecclesia vestibus lineis, seu rochetis, non nimia brevitate, seu longitudine notandis.* Pileo etiam Pontificio eos uti sanxit, dum per urbem equitant, qui Ecclesiæ Romanæ mos est. Denique vetuit, ne Clericorum tunicæ interiores, seu subtanæ, vel rubei coloris essent, vel viridis; ne humum verrerent; ne apertæ denique vel anteriori ex parte, vel
Can. 21. posteriori, nisi ad genus usque. *Nec scissas à parte posteriori, seu anteriori, nisi usque ad genua.*

Eadem penè statuta in Concilio Dertusensi in Hispania an. 1429. cum hoc additamento, ut ne quis pellibus uteretur pretiosis & raritate sua commendatis, præter eos quos eo insigni internosci & commendari æquum erat. *Et quod Prælatis, Doctoribus, Magistris, Licentiatis, & Nobilibus, & Cathedralium Ecclesiarum Canonicis, dignitatemque vel personatum obtinentibus dumtaxat exceptis, nullus audeat in vestibus aut caputiis foderaturam portare de variis, vel grisis, &c.* Concilio Basileensi eadem statuta placuere, ne color viridis, aut rubeus adhiberetur; ne manicæ ad cubitum pendulæ; ne antè vel retro fissæ vestes, nec ad latera; ne fimbriæ & oræ vestium molliusculis & pretiosis pellibus ornarentur. Concilium Frisingense anni 1440. colore rursum rubro & viridi interdixit; superiori veste voluit contegi omnino interiores; undique etiam claudi; denique *Birretum capiti superpositum, cum caputio humeris impositio portare, ipsis in publico deambulantibus.* Concilium Rotomagense anni 1445. ita etiam edixit: *Ne longas & amplas cornetas in suis caputiis deferant, sed breves & decentes.*

Concilium Toletanum anni 1473. sanxit, ut Episcopi *veste linea superiori in publico semper utantur.* Sericeis eos vestibus uti prohibuit. Clericis Ordinum sacrorum vel Beneficiariis, tibialia & calceamenta abstulit rubei coloris, viridisque, vel albi; sed gravium pœnarum addita interminatione illos vetuit vestibus indui ad luctum destinari solitis. *Ulteriùs luctuosas vestes induere*
Can. 5. 6. 8. *Clerici in sacris Ordinibus constituti, vel Beneficiati non audeant.* Universim autem privilegio Clericali excidisse declaravit, si qui veste versicolore uterentur, & quæ ad medias saltem usque tibias non defluerent: *Vestem superiorem non virgatam, neque partitam, ad medietatem tibiæ, vel ferè declinantem deferant, &c.*

Synod. Paris. P. 68. 69. 77. 80. 8. 295. 297. Constitutiones Synodales Parisiensis Ecclesiæ anni 1495. prohibent, ne Parochi pileo caput tegant, cùm Eucharistiam ad ægrotos perferunt; sed capitio tantùm, vel almutia. Stephanus Poncher, qui Parisiensem regere cœpit Ecclesiam anno 1503. pileo seu capello Clericos omnes uti vetuit, etiam per urbem. Prohibuit & colores elegantiæ, & pompæ quàm modestiæ propiores; itemque vestes, vel brevitate, vel prolixitate notabiles. Eustachius du Bellay Parisiensis & ipse Episcopus pileis per urbem tegi Clericos vetuit rursum, jussitque vestes ut deferrent *nigri coloris, aut ad nigrum proximè accedentis.* Concilium Lateranense anni 1514. sub Leone X. vetuit, ne Cardinales in familia sua haberent ullos vel Beneficiarios, vel majores Clericos, qui veste essent varii coloris; vel Presbyteros, quorum indumentum non ad humum usque demitteretur.

IV. Concilium Senonense anni 1528. edixit, Cap. 23. 24. ut *vestitus Clericorum non sit expectoratus, sed à collo desuper undique clausus, à manicis, lateribus, & retro.* Duces unos, Principesque jure posse sericea veste indui. Ne Clerici autem indumentum sit ullum viridis, rubeive coloris, ne rugosum, ne virgatum, sed ad terram usque demissum. Concilium Maguntinum anni 1549. constituit: *Ne vestes varii coloris, velut virgatas, aut fimbriatas, aut discissas deferant Clerici, sed* Cap. 74. *talaribus utantur.* Tridentina Synodus non indixit Clericis nisi parcitatem & modestiam in Sess. 14. c. 6. veste, fugamque constantem laicorum habitus & consuetudinis. In Concilio Narbonensi anni 1551. vetitæ sunt sericeæ vestes, præterquam Episcopis, Abbatibus, & summas quasque dignitates obtinentibus: vetitæ sunt & manicæ apertæ, & tunicæ Can. 11. breviores, seu subtanæ, præterquam ruri; rugata item indusia, & colorum nitor insolens. Jussi sunt maximè Parochi in publicum non prodire sine *pileo rotundo, epheestri, sive capitio.*

Sanctus Carolus Mediolanensibus in Conciliis Conc. I. Mediol. Ann. suis serico prorsus Episcopos abstinere sanxit, 1565. c. 17. 23. pannisque pretiosis: vetuit & ne in publicum sese darent unquam sine rocheto, vel privatim usquam essent sine mozetta. Solo nigro colore contentos jussit esse Clericos omnes, nisi in ea essent dignitate, quæ splendidiorem desideraret: *In omni vestitu color tantùm niger adhibeatur, nisi fortasse alium colorem requirat dignitatis gradus.* Item: *Reticulum aut subbirretum, ut vocant, ne ferant, nisi valetudinis causa, & sine redimiculis.* Ne camisias habeant, vel rugatas, vel ad collum & manus acu pictas & arte elaboratas. Vestes ut essent talares: nullæ breviores tunicæ, nisi ruri; ne breviora pallia, nisi ad tempus pluvium, utque ea super tunicas induantur. Mantelletum tunica brevius solis permittitur Prælatis, Abbatibus, & Conc. Mediol. II. c. 11. Ann. 1569. Protonotariis. Pallium seu mantellum ejusdem longitudinis ac tunica Canonicis Doctoribusque conceditur. Iis qui necdum ab Episcopo initiati sunt Clericali tonsura, prohibetur, ne injussu Episcopi Clericales sibi vestes induant, utque tunc voluntatem suam Episcopus scripto consignet. *Ne cuiquam, antequam prima tonsura is initietur, Clericalem habitum sumere liceat, sine Episcopi concessu, eoque scripto dato.* Parochi urbium & Burgorum capitium humero gestent, dum in publicum procedunt, ut à cæteris dignoscantur Clericis. Episcopi rochetum lineumque superindumentum etiam ruri deferant, quandiu in sua sunt Diœcesi, Ann. 1573. quamvis tunc breviore & tunica & pallio utantur; Conc. Mediol. III. c. 10. in veste nigra sint diebus jejunio sacris, diebus Conc. Mediol. IV. part. 2. c. 15. par. 3. aliis in violacea. Lugubri veste interdicuntur omnes c. 1. omnino Clerici, etiam in parentum funere: *Ne* Conc. Mediol. V. c. 4. *parentum quidem obitu lugubres vestes more laicorum* Ib. c. 11. *induat.* Episcopus in propria etiam Diœcesi, ne Rainal. ann. 1483. n. 16. Cardinali cuiquam, ne Legato, ne Visitatori Apostolico, ne Metropolitano se sistat, nisi mantelleto vestitus, quo rochetum contegatur: *Ne rochetum detectum ferat, sed superiori veste contegat,* Sixtus IV. Legato quem in Gallias mittebat, id mandaverat, ut mantelleti usum legemque supradictam

Epi-

Episcopis approbaret, approbarique & executioni mandari curaret. *Non incedendo cum rochetis discoopertis in præsentia Superiorum suorum & Cardinalium.* At alienos expertus est Legatus animos Episcoporum Galliæ, & vehementer abhorrentes ab ea consuetudine, tanquam nova inter Francos.

Hæc ferè prima sunt Concilia, ubi nigri coloris vestes Clericis præscribantur, violaceæ Episcopis reservantur; ubi Clericali veste uti ante tonsuram prohibebantur, galericulo nudetur caput, capitium Parochis indicatur. Lugubri veste jam abstinere jussi fuerant Clerici. Usus mantelleti in Gallia nullus, aut rarissimus semper fuit.

In Concilio Mechlinienſi anni 1570. jubentur Clerici majorum Ordinum, ut in publico *Pileum Sacerdotalem, & vestem gestent talarem.* Remensi Concilio anni 1583. placuit, ut sub Mantello, vel Pallio, seu oblongo, seu brevi, Clerici omnes tunicam gerant talarem, quæ in terram usque fluat; ne rugatas gerant camisias; ne galerum, quod vernaculè dicimus capellum, non solùm in Ecclesia, sed in urbe etiam, nisi ubi jure muniendum est caput contra aeris intemperiem. *Galero nunquam quidem in templis, in plateis verò & viis publicis, nisi propter aeris intemperiem non utantur.*

V. Ubi tamdiu & tam constanter prohiberi video camisias, quæ proxima cuti induſia sunt, rugatas vel, ut suprà audisti, fronsatas: non aliud suspicari possum, quàm quòd prohibeantur illæ ad collum & ad manum rugæ, ubi extrema camisiorum ora se prodit, & ubi olim replicabatur. Separatis nunc utimur & ad collum collaribus, & ad manus manicis minoribus. At non ita pridem illa solùm usui erant collaria, illæ minusculæ manicæ, quæ camisiæ ipsi assutæ erant, & quæ in ipsas laneæ lineæve vestis oras quondam replicabantur, ut inde sudores sordesve abstergerent. Hæ nimirum rugæ, hæ plicæ hìc vetantur, quæ & etiam nunc vitantur à Clericis non paucis, antiquioris disciplinæ tenacioribus; & ineunte hoc ipso sæculo, ad cujus exitum nunc vergimus, à longè pluribus vitabantur. Est enimverò in his rugis plicisque aliquid, quod ad sæculares munditias propiùs accedat, adeoque quod meritò vitent, qui inanem sæculi fucum studiosiùs effugere profitentur.

Occurrit & in his Mediolanensibus primùm Conciliis distinctio galeri & birreti, atque capitii: quæ Gallis nostratibus sunt, *le chappeau, le bonnet, le chaperon.* Capitia Clericis laicisque communia fuerant capitum integumenta in usu civili. Caput tegebant, & pendebant usque in humeros. Paulatim sejungi cœpit hæc appendix panni, quæ fluebat in humeros: cùmque eam jam rariùs laici Clericive alii adhiberent, sola contenti parte ea, qua tegebatur caput, hinc insigne quoddam concinnatum est dignitatis, & Parochis Doctoribusve attributum. Galerum laici ipsis in urbibus gestare cùm cœpissent, quamvis id jamdiu munimentum fuisset capitis, quo uterentur ruri tantùm adversùs aeris vim & crebras cœli injurias: tunc enimverò ut avocarentur Clerici ab hac sæcularium levitate atque innovatione, jussi sunt in urbe bireto uti, ut priùs, non galero. Ea elucidatione egere visa sunt nobis statuta illa Concilii Mechlinienſis & Remensis.

VI. Decreta Conciliorum quibus præfuerat Carolus, in viciniores Italiæ provincias statim perlata, omniumque summa congratulatione excepta sunt. Concilium Burdegalense anni 1583. non prohibuit tantùm serica, camisiasque ad collum & ad manus rugatas, vel arte elaboratas: *Induſia ad collum & ad manus crispata, & in multiplices sinus contracta, aut arte elaborata ne deferant*: sed & colores omnes præter nigrum, quo uti jussi omnes Clerici, nisi si qui dignitate quapiam eminerent. *Alteriusve quàm nigri coloris, nisi causa dignitatis id eis liceat.*

De veste oblonga frequens in his sermo: propterea quòd cùm circa annum Christi milleſimum trecenteſimum vulgus hominum laicorum longas abjecerit, & brevioribus impensiùs delectari cœperit vestibus, in hoc excubuit vigilantia Episcoporum, ut Clericos compesceret à laicorum imitatione, & ad vestes eligendas adduceret, consentaneas potiùs dignitati suæ, quàm corporeæ discursationi accommodatas. 2. Post Synodos Tridentinam & Mediolanenses, rara prohibitio rubei coloris, viridisque; quòd absolutissimè jam & præciperetur nigra vestis, & in mores induceretur. 3. Non tenuiores manicæ, non collaria prohibentur è linteo; sed in eis rugæ, plicæ & inanes prorsus deliciæ fugillantur: etiam tum, cùm induſiorum eæ essent oræ & quasi attextæ appendices, quas exinde separare libuit. 4. Collaribus & manicis his linteolis puris simplicissimisque plus inesse modestiæ, minus artis, minus superfluitatis visum est, ut quæ tergendo sudori aptiores sint: qui earum finis & usus est. 5. Breviores tunicæ interiores nonnullis in Conciliis suprà laudatis haud improbatæ sunt. Usus est & Carolus ipse Mediolanensis Archiepiscopus, dum peregrinaretur, ut testis idoneus est Giossanus. L.6.c.6.

Eadem hæc ipsa observabis, si voles, in Concilio Turonensi anni 1583. *Camisiis in collo & pugnis rugosis uti non licet. Togis talaribus, non tamen fericeis: nec non birretis, non verò galeris, præsertim in Ecclesia utantur.* Cum usus galeri interdicitur, præsertim in Ecclesia, videtur ille quodammodo in urbe relaxari. Concilium Bituricense anni 1584. damnat adhuc manicas pendulas & fissas, vestesque tum fericas, tum cujuscumque alterius præter nigrum coloris; induſia denique ad collum manusque crispata & acu picta: *Induſiis ad collum vel manus crispatis aut exquisitè elaboratis non utantur.* Denique galeri usus ad solas aeris arcendas injurias; alioqui pileus quadratus, tum in Ecclesia, tum extra: *Pileum quadratum, sive birretum semper gerant in Ecclesia, & extra Ecclesiam, nisi quoties cœli injuria urgebit.* Habes hìc pileum quadratum, quem ex rotundo quadratum fieri cœpisse paulò ante sua tempora narrat vir rerum istiusmodi valdè peritus Pasquerius. Molinetus in X. Reflexione in Canonicos illud observavit, in Aulæis seu stromatibus sanctæ Genovefæ Parisiis anno 1554. Novitios & juniores omnes rotundis esse birretis, seniores quadratis. Nemo nescit idem etiam nunc retineri in sacro sodalitio, quod eo ipso tempore institutum est. Qui sancti Caroli vitam scripsit Giossanus, tempus designavit, quo sanctissimus Præsul Clero Veneto persuasit, ut dimissis rotundis, quadratis deinceps birretis uterentur. Can.13.14. Tit.25.c.2.3. 4.5. L.6.c.3.

Hæc ipsa porro decreta Conciliorum Mediolanensium sub Carolo, confirmata promulgataque magna ex parte fuere in Concilio Aquensi ann. 1585. Illud ibi expetitur, ut Episcopi supra birretum Pontificale gerant galerum, quod moris utique fuerat, cùm rotundis uterentur birretis. Expetitur item ut Episcopus honorificum aliquod insigne constituat, quo Parochi à cæteris Presbyteris secernantur. In eam rem assignatum Parochis est in Concilio Tolosano anni 1590. capitium in publicis conventibus. Illud quoque innovatum ibi decretum, ut *nusquam aut in Ecclesia aut per urbem absque quadrato birreto Clerici conspiciantur, nisi aut duriori frigore, aut ferventiori æstu, aut nimboso aere, &c.* Cleri Gallicani Comitia apud Melodunum similiter decrevere: *Pileos, & non galeros, militum aut sæcularium more gestare haud dedignentur.* A militibus ergo exortus usus galeri, eadem, ut reor, nominis origine ac galea ipsa, à felium videlicet pellibus, quæ Græcè ita dicuntur. Ad injurias cœli arcendas Tit. de hon. & vita Cler. Tit. de Paroch.c.3.4.

eo primi & majori urgente neceſſitate uſi milites, æmulos & imitatores poſteà habuere laicos omnes, maximè ruri agentes. Clericos pruritus ſemper ille exagitavit imitandorum laicorum. Itaque galero & ipſi uti cœpere, ſed primùm ruri tantùm: inde & in urbe, quanquam renitentibus Conciliis, ne ad militaria aliquando & indumenta & ſtudia Clerus omnino deſciſceret.

L.3.Tit.5.c.6 Concilium Mexicanum anni 1585. id condonavit, ut lugubres bimeſtri ſpatio induerent veſtes, ubi parens alteruter vita exceſſiſſet, dum diſtaret

Cap. 32. ſemper Clericus à laico, in ipſo etiam luctu. Avenionenſe autem Concilium anni 1594. Clericos ſacrorum Ordinum & Beneficiarios juſſit breviari ſaltem tunica uti, & talari inſuper indui

Can. 11. C.41. veſtè. Concilium Aquilejenſe anni 1596. collaria criſpata rurſum damnavit: *Collaria camiſiarum quocumque modo criſpata ſeu lactucata damnamus*. Colores quoque proſcripſit à Clero quoſcumque alios præter nigrum: *Colores alios quoſcumque prohibemus*. Idem præcipit Concilium Narbonenſe anni 1607. *Veſtium omnium color ſit niger*. Nonniſi poſt Concilium Tridentinum & poſt Caroli Borromæi Concilia Mediolanenſia proſcripti ſunt univerſim à Clero colores alii omnes, unuſque ex eis niger reſiduus factus eſt. Dignitates tamen ſemper aliquæ ab hac lege abſolutæ fuere. Serica frequentiùs etiam vetari cœpere poſtremo hoc ævo, quòd & eorum uſus crebrior etiam fuerit apud laicos; idque propterea quòd pretium ipſum ejus vilius in dies, & copia paſſim major: Prælatis quandoque condonatum vidimus, ut ſericea induerentur veſte: at ab ea indulgentia procul omnino fuere tum Carolus ipſe, tum Concilia ejus Mediolanenſia, tum Gallicanæ quoque Synodi complures, quæ Mediolanenſium placita religioſiſſimè amplexatæ ſunt. Concilium Burdigalenſe anni 1624. ſericeis veſtibus Clericis omnibus interdixit, nulla prorſus exceptione approbata: *Cujuſcumque dignitatis, ſtatus & conditionis exiſtant*.

Can. 13.

VIII. Ita decurſa perluſtrataque curſim ſæculorum ſerie, adnotatiſque uſibus illis, qui ſubinde aut antiquati ſunt, aut innovati: non abs re jam erit animadverſiunculas noſtras omnes, quæ alicujus videri poſſunt momenti, novis hìc communire præſidiis. Quod diximus circa annum 1300. laicos etiam nobiles catervatim abjeciſſe togas, & oblongiora quædam indumenta: ex quo factum eſt, ut & Concilia Epiſcopalia frequentiùs inſtantiùſque egerint, decreverintque plurima, ad retinendas Cleri veſtes oblongas, præteritis paulatimque ſilentio oppreſſis uſibus aliis, quibus à laicis Clerus ſecernebatur: id nimirum longè maximi ponderis eſt, noviſque hìc meritò rationibus & documentis aſtruendum.

A Joanne XXII. Romano Pontifice luculentum ejus rei argumentum ſuppeditatur, ea videlicet Epiſtola, quam ad Philippum Francorum Regem dedit anno 1317. paterna charitate commonefaciens, ut oblongas veſtes, quas ſummi Principes Regeſque Majores ejus ſemper in uſu habuerant,

Rainal. ann. 1317. n. 4. ne abjiceret, aut abjectas ut revocaret. *Pulchrum crederemus aut congruum, ſi ad excellentiæ Regalis ornatum, epitogium longum ex nunc induere, ut te tuis in hoc progenitoribus conformares.* Non abhorret à fide his monitis acquieviſſe tunc Regem, cùm quinquaginta poſt annis Carolo VI. Regi vitio adhuc verteretur, quòd tantoperè oblongas averſaretur veſtes. Ita de ea re verba facit Monachus San Dionyſianus, qui ejus vitam ſcriptis mandavit, quæ cùm non prodierit niſi Gallico ſermoni donata à viro doctiſſimo le Laboureur, hinc ſcilicet hoc rurſum nos fruſtulum Latinè reddemus. *Culpæ datur etiam, quòd à Majorum ſuorum gravitate deſciverit, qui in publicum prodibant nunquam niſi cum veſte regia: quòd ægrè ac moleſtè tulerit, cùm pallia longiora & tunicas longo ſyrmate verrentes humum indui neceſſe erat: & Regiæ Majeſtatis inſignibus antepoſuerit varietatem quandam incoſtantem & volaticam veſtium ſericearum, quæ aulicorum turbæ & uſibus illum permiſcebat, & verſatili eorum in veſtibus levitati illum quoque mancipabat.* Sed ingenuè fatendum eſt non hìc agi niſi de temporibus & veſtibus, quæ ad auguſtiores cæremonias ſpectabant, & ubi Reges nonniſi in veſte oblonga prodibant adhuc in publicum. Sed perinde hinc liquet Nobiles Aulicos jam tum in uſu communi & quotidiano oblongis abſtinuiſſe veſtibus.

L.8.c.31. Ann. 1388.

Sed eſt unde accuratiùs venemur tempus, quo hæc veſtium mutatio facta eſt. Chronici Nangii Continuator ad annum 1340. affirmat eo ipſo tempore Francos, maximè nobiles & opulentiores quoſque cives cœpiſſe prolixiores geſtare barbas, & breviores veſtes, atque ita preſſas ſtrictaſque, ut pudori res eſſet, & ludibrio apud hominum vulgus. *In temporibus iſtis inceperunt homines, & ſpecialiter Nobiles, utputa Nobiles ſcutiferi, & eorum ſequaces, ſicut aliqui Burgenſes, & quaſi omnes ſervientes, ſeipſos in robis & habitu deformare. Nam geſtare cœperunt robas curtas & ita breves, quod quaſi eorum nates & pudenda confuſibiliter apparerent. Quæ fuit res in populo ſatis mirabilis, quia antea honeſtiùs inceſſerant. Barbas longas omnes viri ut in pluribus nutrire cœperunt. Illum autem modum quaſi omnes, exceptis illis qui erant de ſanguine regio in Francis receperunt: qui quidem modus deriſionem in communi plebe non modicam generavit.* Tunc temporis ergo illud in veſte laicorum innovatum maximè eſt. Jam aliquantò antè homines de trivio cœperant brevioribus indumentis uti; tunc demum cœperunt Nobiles, non ſine vulgi deridiculo, quòd tam breves, tamque preſſæ ad corpus veſtes adhiberentur. Principes regii ſanguinis non ſtatim in hanc novitatem conſenſerunt; ſed non diuturna fuit hæc eorum conſtantia, priſcorum tenax morum: cùm ſub Rege Carolo VI. jam ad ſolemnes tantùm cæremonias ſeponerentur talares veſtes.

Quòd autem oblonga veſtis ad celebriores cæremonias jam eſſet ſepoſita, id facilè intelligitur

L.16.c.17. ex eadem Sandionyſiani Monachi hiſtoria Caroli VI. & ex congreſſu, ſeu colloquio ejuſdem Regis cum Rege Angliæ. Primùm enim deliberatum eſt *qua in veſte* congrederentur. Cùmque exiſtimaſſet Angliæ Rex nihil opus eſſe *ſuperfluis indumentis* in ea congreſſione, quæ alendæ tantùm amicitiæ ſerviret; Carolus quidem *veſtem induit breviorem, quæ ultra genua non penderet*: L.23.c.1. at Angliæ Rex *talari uſus eſt indumento*. Anno 1403. Rex idem Carolus ſuperbum Pariſiis Deiparæ Templum adiit, gratias relaturus de recuperata corporis ſanitate: *ſed lætitia uberior & congratulatio impenſior fuiſſet omnium, ſi in regia veſte conſpiciendum ſe exhibuiſſet, cum Majeſtatem deceat Regiam, ut conſpicuum interſit diſcrimen Reges inter & Regum Aulicos*. Liquidum hinc fit ergo talares veſtes non quotidiani uſus, ſed ſolemnioris fuiſſe pompæ, maximè apud Reges; nobiles autem diviteſque ipſos jam tunc à Romana toga defeciſſe iterum ad antiquiſſimas Gallorum ante Romanum Imperium veſtes, ex quibus dicta fuerat Gallia Bracchata pars oppidò magna ejus regni, quod Gallorum Francorumve nunc eſt. Etenim *Braccha* brevis eſt veſtis, qua penè ad genua uſque corpus tegitur, quod Martialis hoc carmine expreſſit, *Dimidiaſque nates Gallica Braccha tegit*. Immo & Suetonius, cùm de Gallis agit, quos Julius Cæſar Senatui adſcripſit, *In Curia Galli Bracchas depoſuerunt, latum clavum ſumpſerunt*. Carolus Magnus hac plerumque induebatur breviore tunica, Francicæ more Gentis, ita teſtante Eginhardo: *Veſtitu patrio, id eſt Francico utebatur, ad corpus camiſiam lineam, & fœmina-*

Catel. Hiſt. du Langue. pag. 7.

Du Chesne Tom. 2. pag. 102.

minalibus lineis induebatur. Deinde tunicam, quæ limbo ſerico ambiebatur, &c. Hanc breviorem dixi tunicam, propterea quòd idem Eginhardus mox narrat, bis tantùm, utque duobus Romanis Pontificibus gratiam faceret, Carolum Magnum Romæ cùm eſſet, Romano indutum eſſe more, tunica longiore, longiore & ſupra tunicam toga. *Peregrina indumenta, quamvis pulcherrima reſpuebat, nec unquam eis indui patiebatur; excepto quod Romæ ſemel Adriano Pontifice petente, & iterum Leone ſucceſſore ejus ſupplicante, longa tunica & clamyde accinctus induebatur.* Difficile eſt Eginhardo non aſſentire; & difficile non minùs eſt illum conciliare San-Gallenſi Monacho, qui ſchema exhibens Caroli Magni indumentorum, longius pallium pedeſque ipſos contingens illi tribuit his verbis: *Ultimum habitus eorum erat pallium canum, vel ſapphirinum quadrangulum duplex, ſic formatum, ut cùm imponeretur humeris, ante & retro pedes tangeret, de lateribus verò vix genua contegeret.* Non is ego ſum, qui nodos iſtiuſmodi expedire aggrediar: niſi ſi Eginhardo tunica id ipſum ſit quadratum Sangallenſis Monachi pallium. Certè probabile prorſus eſt Caroli Magni ævo necdum Francos ſatis dedoceri potuiſſe patrias conſuetudines, & Romanas, ſive Gallicanas edoceri. Itaque omnibus ſemper liberum eſſe voluit Carolus Magnus, Romana lege ut viverent, an Salica, id eſt, Francica. Exinde ſenſim ad Romanos mores paulatim inclinata, & manſuefacta eſt Francica Gens, idque ex contubernio maximè & familiari conſuetudine cum Eccleſia Romana, quando jam funditùs exciſum fuerat in Occidente Romanum Imperium. Itaque Francorum etiam nobiles, & honorati quique longas uſurpavere tandem veſtes; uſque adeo ut intolerabili quadam de earum prolixitate conqueſtus ſit Ordericus Monacus: *Humum pulverulentam interularum & palliorum ſuperfluo ſyrmate verrunt.* Hiſt. Normann. l. 8. p. 682.

VIII. Calamum refero ad Francorum Reges, & illud primùm obſervo, Carolum VII. perlato ad ſe nuntio extincti ſuo fato Caroli VI. parentis, craſtina die interfuiſſe myſteriorum celebrationi, *veſtitum longiore indumento, & pallio purpureo rubro, Armeniorum murium pellibus intus & circa oras munito, cujuſmodi Senatores Regii Parlamenti Pariſienſis uti ſolebant.* Ita patria lingua narrat Monſtreletus ad annum 1422. cujus ex verbis illud eluceſcit, priſcam Regum noſtrorum in Gallia veſtem, eam fuiſſe, quæ deinceps fuit, & etiamnunc eſt, Senatorum, vel Præſidum Parlamenti, vel Cancellariorum Franciæ. Ubi Philippus Pulcher Palatio ſuo Regio ceſſit Curiæ ampliſſimæ Parlamenti, quam volebat in poſterum ſtatariam & perpetuam eſſe, non binis ut antè anno quolibet Conventibus interpolatam: jam tum & purpuram & alia Regiæ amplitudinis ornamenta in Senatores contulit & Senatus Principes, quos vice regia & authoritate induebat, ut jus dicerent, juſtitiamque diſpenſarent. Diximus jam eodem ipſo tempore in breviori plerumque veſte eſſe cœpiſſe Reges. Cùm idem Carolus VII. Rex, apud Alanum Charterium, urbem iniret Rotomagenſem, in veſtimento Regio erat Cancellarius. *Ante Regem proximè procedebat Vuillelmus Juvenalis des Urſins, Cancellarius Franciæ, indumentis Regiis effulgens, Toga Capitioque Armeniis pellibus circumdato, pallioque purpureo coccineoque.* Quibus etiam verbis uſus eſt Matthæus Cuciacenſis Hiſtoricus, eadem ipſa de re agens: *Cancellarius induerat Togam, Pallium, Capitiumque coccineum, cum foderaturis ſolitis, ita ut Regium ſtatum omnia addecerent.*

Ita planè Romanæ oblongæque veſtes, quæ & ipſæ Clericorum erant, eò tandem evaſerunt, ut Regum eſſent propriæ in ſolemnioribus pompis; cùm antè eorum fuiſſent propriæ etiam in uſu quotidiano, etiam poſtquam ſæculares ad brevia defecerant veſtimenta. Ita rurſus oblongæ eædem Romanæque veſtes à Regibus ipſis & cum Regalibus ornamentis compluſculis manarunt ad Senatores, & ad Magiſtratus, quorum in Collegio fuere, ſuntque etiamnunc maximè in Parlamentis compluſculi Senatores ex Clero, quorum & olim idem fuit numerus, qui laicorum. Compertum eſt Archiepiſcopos Epiſcoposque Pares Franciæ geſtare adhuc Pallium Regium ex purpura hyacinthina, & Armeniis foderaturis munitum: Ita Andreas Favinus Gallicus ſcriptor, quem nos ita Latinè edimus: *Quod ad Pares Eccleſiaſticos, qui Parlamento intererant, ex modeſtiæ & decoris lege pallia & capitia gerebant ex purpura violacea, Armeniis foderaturis ornata, qua veſte donati fuerant à Regibus Gallis Rectores Univerſitatis.* Hinc non injuria ſuſpicabitur quis: Foderaturas iſtiuſmodi, quando uſu molliendum vocabulum hoc, tot Conciliis, Hiſtoriciſque jam uſurpatum: Foderaturas, inquam, iſtiuſmodi à Regibus quoque noſtris Univerſitati conceſſas fuiſſe, ad illuſtrandum ſapientiæ reique litterariæ imperium. In Bibliotheca Præmonſtratenſi illud ſi voles, leges: Pileo rubro olim donari ſolitos Doctores omnes Facultatis Theologicæ Pariſienſis: nigro Doctores Decreti: rubrum autem birretum à cæteris dimiſſum, ſolis jam uſitatum eſſe Doctoribus Theologis Ordinis Præmonſtrarenſis. Boulè. Hiſt. Univ. Paris To. I. p. 400. Bibl. Præmonſt. p. 993.

IX. Opinabuntur tamen alii forſan has coloris rubri & foderaturæ reliquias, poſtquam in eas tot Concilia detonuerunt, ſuperſtites adhuc eſſe, ex eo quod numquam ita exoleſcunt priſcæ conſuetudines, ut non earum aliqua ſuperſint veſtigia; vel quia juſtas viſum eſt eſſe cauſas harum exceptionum & prærogativarum, quibus præcellentiores aliqui viri decorentur. Quod ad colorem nigrum ſpectat, etſi de eo expreſſæ & univerſim receptæ leges nuſquam occurrerint, niſi poſt Tridentinam Synodum; conſtat tamen perdiu antè ejus uſum percrebruiſſe apud omnes, qui modeſtiæ & accuratioris Clericorum diſciplinæ ſtudium præ ſe ferrent. Teſtis locupletiſſimus erit Ordo ipſe univerſus Theatinorum, qui Clericorum Regularium nomine & laudè ab exordio ſui floruerunt, profeſſi nimirum vitæ Clericalis auſteriſſimas leges & veſtitum ſimpliciſſimum: *Sub ſolito & communi habitu Clericorum.* Nec collaria ibi ulla, nec breviuſculæ ullæ ad manus manicæ, quòd vetarent Canones rugoſas ad collum & ad manus camiſias. Philippus Nerius non multò poſt Oratorii Romani Presbyterorum cœtum inſtituens, accommodavit ſe ad uſum piiſſimorum ſui ævi Clericorum, qui ut Decretis Conciliorum morem gererent, breviſſimum adhibebant collare, ſed ſine rugis, ſine plicis, laneæ veſti adpreſſum. Ejuſdem generis manicæ minuſculæ poſteà acceſſerunt, quibus tamen abſtinendum ſibi ſuiſque cenſuit Berullius, Oratorii Gallicani Congregationis Conditor, ad Cardinalitiam deinde purpuram evectus. Ideò autem his abſtinendum cenſuit, quòd Clerici compluſculi ſanctiores in Gallia, ſicut & Philippus cum ſodalitio ſuo in Italia, his hactenus abſtinuiſſent. Denique cùm linteorum hujuſmodi ad collum & ad manus luxum & ſuperfluam oſtentationem ſæculares ad inſaniam uſque amaſſent: Clerici non pauci ſibi viſi ſunt ab illis ſatis ſuperque diſtare, ſi ea & ad manus & ad collum parciſſimè rugata plicataque geſtarent. Spondan. an. 1524. n. 13.

X. In hac tanta viciſſitudine & fluctuatione conſuetudinum veſtiumque omnis generis, obſervare tamen & admirari libet conſtantem quandam & ſui ſimillimam Eccleſiæ legum ac conſuetudinum ſtabilitatem. Tam ſtupenda enim varietas

rietas & penè infinita in pannis, in formis & in coloribus vestium : in earundem rerum nunc prohibitione, nunc impunita licentia : vel earum alicubi licentia, quæ eodm simul tempore alibi prohibebantur : vel in earum eodem tempore eodemque loco, his licentia data, his prohibitione facta : tam stupenda, inquam, varietas nihil obstrepit constantissimæ legum Ecclesiæ firmitati, & ejus sapientiæ, quæ sui semper simillima est, & in unum & idem semper conspirat sanctitatis & unitatis vinculum. 1. Semper enim alieniſſimo fuit ab illis Clericis animo, qui toto impetu ad sæcularium mores habituſque propendebant ; non quòd de vestibus magnoperè laboraret, sed quòd jure merito ipse sæcularis pompæ & inanitatis amor summoperè displiceret. 2. Semper superfluitas damnata est vestium, colorum, formarum, pannorum : parcitas & modestiæ humilitatisque professio commendata. 3. Res exteriores ab interiori & pertinaci cupiditate ; qua eis adglutinatur animus, Deo soli & virtutibus affigendus, magnoperè semper discrevere Concilia. Itaque citra ullam inconstantiæ notam, quæ damnata aliquandiu fuerant, desiere damnari, propterea quòd ab eis rebus desissent laici pro sua levitate, desisſentque ideo in eas insanire Clerici, in quas laicorum præpostera imitatione cùm priùs exarsissent, nunc ad eas frigebant. Hinc approbatum est non res, non rerum usum damnari unquam, sed abusum & libidinem. Omnia enim munda sibi sunt, quæ omnipotens Author condidit ; omnia munda charitati, moderatè omnibus utenti ; omnia denique immunda cupiditati, rebus ad utendum datis, frui volenti, & amorem ad hæc infima detorquenti, qui ad summa, ad æterna, ad Deum unum reflectendus est, & totus, quantus quantus est, recolligendus.

CAPUT LII. P. 4. l. 1. c. 37.

De Veste Clericorum in Ecclesia ab anno millesimo ad hæc tempora.

I. Imperatoriæ vestes Sacerdotio communicantur.
II. A quo deinceps in terrenos aliquando Principes manant.
III. Rursus de vestibus Sacerdotio & Imperio communibus.
IV. De Albis, de Superpelliceis & Cappis.
V. De eodem rursum. Varia decreta, varii usus.
VI. VII. De Pileis, de Almutiis, de Capitiis.
VIII. De Mitra.
IX. De Stola & Tonsura Pilorum.
X. An Stola jurisdictionis insigne sit.

I. LEo IX. Pontifex Romanus datis ad Patriarcham Constantinopolitanum litteris circa annum Christi 1050. fragmentum inseruit Donationis Constantini, quæ totum tunc temporis personabat orbem, nec Græcorum minùs in se, quàm Latinorum oculos studiaque converterat. Ibi magna ex parte ornatus Imperatorius in Pontificem Clerumque Romanum transcribitur : nec potuit ; ut jam diximus, commentitio scripto famam & authoritatem, fidemque tam celerem addere, immo nec authori audaciam, nisi usus & experientia rerum præsens, qua constabat hujusmodi jamdiu vestes & Papæ & Clero Romano usitatissimas esse : & vulgatissima quædam persuasio, qua imbuti erant hominum animi, hæc Imperatorum olim ornamenta ab Imperatoribus esse Sacerdotio communicata, vel ut Sacerdotio majestatis aliquid, vel potiùs ut Imperio ipsi aliquid accederet sanctitatis.

II. Pontifices ipsi Romani sacerdotalium insularum & ornamentorum aliquid terrenis etiam Principibus condonarunt. Alexander II. anno 1068. Uratislao Duci Bohemiæ expetitam ab eo Mitram misit, utendamque concessit, hactenus & inusitatam laicis, & inconcessam. Ita testificatur Gregorius VII. in Epistola ad eundem Ducem : *Ad signum intimæ dilectionis, quod laicæ personæ tribui non consuevit, mitram quam postulasti, direxi.* Minus erit quod stupeas Mitræ Episcopalis usum Duci laico concedi, si revoces in mentem quæ suprà dicta sunt de capitis integumento vario, quod & Laicis Clericisque plerumque commune fuerat, & à civili usu traductum fuerat ad sacrum. Alexander III. Papa suæ in Rempublicam pietatis Venetam multiplex specimen edidit ; tum illud in primis, quòd Duci Veneto concessit *Umbellam galero Pontificio persimile ornamentum*, ut ait Baronius. Hæc Umbella, græcè σκιάδιον, Constantinopoli Imperatorum caput tegebat, & tuebatur vultum adversùs Solis radios, unde illi nomen. Fuit & in usu Carolo V. Galliæ Regi pileus rostratus, Umbellæ utique simillimus. Ubi similiter vides, ornatum vestitumque Principibus & Sacerdotibus, Clericis & laicis communem, translatumque ab usu communi ad sacrum.

L. 1. Ep. 18.

Baron. anno 1177. n. 4.

Chapel à bec.

III. Gestabat & Pallium Tunicamque & Calyptram super caput lineam Patriarcha Constantinopolitanus. Ita enim Nicetas de Patriarcha Cosma : *Ut aliquando Pallium, & tunicam, & lineam Calyptram capitis pauperibus distribueret.* Scriptores Historiæ Byzantinæ fidem faciunt Imperatores Constantinopolitanos eodem usos tegumento capitis, quod appellabant σκιάδιον, καλύπτρα ; quod ei consimile erat quo proceres utebantur, purpura tamen, & auro, gemmisque circumfulgens.

Du Cange Dict. 24. Hist. sancti Ludovici.

Otto III. Imperator ad Altare obtulit pallium Imperatorium, quo indutus erat, & ubi auro acuque inscripta appictaque erant arcana omnia Apocalypseos sacramenta. *Mantum quo tegebatur coronatus, in quo omnis Apocalypsis phrygio erat auro insignita.* Hoc, quæso te, pallium seu mantum, Imperatorium erat, an Pontificium, quo gestabantur omnia Christi summi Pontificis & Ecclesiæ mysteria ? Et cùm ejusmodi pallio Imperator Pontifices donabat, utrum erat verius, Pontificium pallium priùs usurpasse Imperatores, an Imperatorium posthac usurpaturos Pontifices ? Hoc idem, puto, mantum est purpureum, de quo tam crebra mentio in vita Pontificum, & quo induebantur statim atque electi fuerant. De hoc purpureo manto sive cappa agit Petrus Damiani ad Cadaloum Antipapam scribens : *Habes nunc forsitan Mitram, habes juxta morem Romani Pontificis ruheam Cappam : Cave, &c.* Petrus Diaconus in Chronico Montis Cassini missum memorat ab Alexi Imperatore Constantinopolitano, Monasterioque sancti Benedicti oblatum purpureum pallium, *Pallium purpureum optimum, de quo Abbas pluviale faciens, &c.*

Baron. anno 1001. n. 19.

Baron. anno 1061. n. 14.

L. 4. 29.

Nec illud præteribit nos, retinuisse Germanos Imperatores pium illum usum, ut indumentis utantur Imperatoriis, quæ eadem ipsa sunt, atque Diaconorum : atque ita intersint pervigilio & nocturnis Officiis Natalis Christi, septimamque in vicem Diaconi decantent lectionem. Ejus rei exempla inferiùs proferemus, ubi & liquebit nemini dubium fuisse, quin Imperatoriæ vestes eædem essent atque sacerdotales, & quin in usu olim communi fuerint ea quæ nunc Altaribus dicata sunt indumenta.

Spond. ann. 1377. n. 15.

IV. Alba vestis erat sacra, & Clericis omnibus majorum Ordinum communis, etsi illam soli

ſoli retinuerint Epiſcopi & Canonici Regulares priſci moris tenaciores. Id Ratherius Epiſcopus Veronenſis manifeſtè indicat, cùm Presbyteris ſuis omnibus præcipit, *ut nullus cum alba qua in ſuos uſus utitur, præſumat Miſſam cantare.* Cùm longe plurimi tunc adhuc laici longioribus uterentur veſtibus, æquum erat hujus albæ uſu ſecerni ab eis Clericos. At cùm poſteà laici alias aliaſque ſubinde ſibi veſtes concinnaverint, veſtiumque formas diverſiſſimas, quibus à Clericis facillimè dignoſcantur; conſentaneum magis cœpit videri decori & honeſtati Clericatus, ut ne extra Eccleſiam geſtentur ſuperpellicea, quæ in locum albarum ſuffecta ſunt, & ipſiſſimæ albæ videri poſſunt, ſed decurtatæ. Hinc illud ſtatutum Concilii Remenſis anno 1583. *Ut ſine ſuperpelliceo & almutio in Eccleſia comparere planè irreligioſum eſt, ſic illa ad loca publica rerum venalium deferre, prorſus indecorum ac ſordidum eſſe, nemo eſt qui non videat.*

iter obſervationes ad oberium ullum, p. 93.

Can. 3. 5.

Concilium Rotomagenſe anno 1072. præcepit Decanis Ruralibus & Parochis, ut albis induti ſacrum oleum diſpenſarent, baptizarentque. In ejuſmodi rebus, perſpicuum eſt in albæ locum aſſumpta eſſe ſuperpellicea. Idem rurſus patet ex Officiis divinis, quibus qui interſunt Clerici, nunc induuntur ſuperpelliceis, olim albis. Et ſanè nihil admodum diſcriminis eſſet, ſi tam prolixa geſtarentur etiamnunc ſuperpellicea, quàm non ita ptidem ea geſtari moris erat. Accipe ejus rei argumentum perſpicuum. Cùm Nicolaus III. Papa anno 1278. officia veſtimentaque ſacra Canonicorum ſancti Petri in urbe Roma novis moderaretur edictis, priſcam eorum confirmavit conſuetudinem, ut à Paſcha ad ſolemnitatem Sanctorum omnium, *lineis togis ſuperpelliceis ſive cottis abſque cappis utantur, quod hactenus, ut accepimus, fieri conſuevit.* A die autem Feſto Sanctorum omnium uſque ad Paſcha, ut *ſuper ſuperpelliceas lineas deferant cappas nigras de ſergia ſimplices.* Porro hæ voces quibus hìc ſuperpellicea deſignantur, *Togæ, Cottæ, Lineæ*, albas talares ſignificant.

Rainal. ann. 1317. n. 79.

Minimè recens ergo videri debet hæc veſtium in Eccleſia hibernarum æſtivarumque diverſitas, ut ex hac clarum eſt Nicolai III. Epiſtola, ex qua rurſus elicitur diſcrimen non mediocre inter cappas quæ Canonicis & quæ inferioribus Beneficiariis Clericiſve propriæ erant. Nam Canonicorum cappas concedit Pontifex eſſe *foderatas, à cingulo vel circa, ex parte anteriori fiſſas inferiùs & apertas.* At inferiores Beneficiarii Cantoreſque, *Ipſi ſuper clauſa veſtimenta clauſas cappas habeant, non apertas, modica dumtaxat in fine cappæ & ante pectus apertura dimiſſa, per quam brachium poſſit extrahi juxta morem.*

Qui beati Bennonis Miſnenſis Epiſcopi vitam ſcripſit, is videtur in Bennonem refundere cauſam & originem hujus diſtinctionis in cappis choralibus Canonicorum: *Primus pallio nigro linea veſte ſuperinjecto illos uti docuit.* Sed diebus tantùm jejuniorum cappæ iſtæ nigræ deferebantur, *præcipuè eſurialibus Quadrageſimæ diebus.*

Surius die 16 Junii.

Concilium Ravennas anni 1317. ad eam videtur alludere capparum albarumque alio & alio tempore adhibendarum viciſſitudinem: *In Eccleſiis utantur Cappis, vel Cottis albis.* Concilium Vaurenſe anni 1368. jubet ut Abbates, Priores, Præpoſiti, Decani, Archidiaconi Canonicique cappas nigras à Feſto Sanctorum omnium ad diem uſque Paſchæ deferant, exceptis diebus, quibus mos erat ſericas indui: *Deferant cappas nigras, exceptis diebus, quibus cappis ſericis uti ſolent.* Baſileenſe Concilium definivit modum ſuperpelliceorum quæ contrahi jam cœperant, & quæ tamen adhuc ultra medias tibias pendebant: *Horas Canonicas dicturi, cum tunica talari ac ſuperpelliceis mundis, ultra medias tibias longis, vel cappis, juxta temporum ac regionum diverſitatem, Eccleſias ingrediantur.* Cujuſmodi ſtatutum innovatum eſt in Concilio Sueſſionenſi anni 1456. & Senonenſi anni 1528.

Can. 4.

Can. 46.

Seſſ. 21. Can. 3.

Can. 18.

In dubium revocari poſſet, an priſcis illis ſuperpelliceis ſuæ eſſent manicæ; erant enim capparum inſtar linearum, at nullæ cappis manicæ. Adde & illud decretum Concilii Narbonenſis anni 1551. *Presbyteri omnes ſupparo, aut lineâ non manicata veſte, ſive roqueto induti aſſiſtant.* Nec tamen de Italia dubitare fas eſt, quin manicata ibi eſſent ſuperpellicea, & quidem ita ut manicis ſuis latioribus à rochetis diſtarent, quorum erant anguſtiores. En verba ipſa Concilii Mediolanenſis I. *Superpellicea latis ſint manicis, non anguſtis inſtar roqueti.*

Can. 40.

Can. 50.

V. Concilium Turonenſe anni 1583. ultra medias tibias defluere jubet ſuperpellicea: *Superpellicies ultra medias tibias propendentibus, vel cappis, cujuſque loci ſervato more.* At Concilio Aquenſi anno 1585. prohibentur omnino ſuperpellicea ſine manicis, ex quo id evincitur, manicis aliquando olim, alicubi ſaltem caruiſſe, ut quæ lineæ eſſent cappæ. *Superpellicea etiam manicas habeant. Illa autem quæ manicis carent, & quæ non ſuperpelliceorum, ſed mantellorum potiùs nomine digna ſunt, prohibemus.* Jubentur & hìc Canonici, quando cappas deferunt, rochetis ſub cappis indui. Damnat denique Mexicanum Concilium ſuperpellicea acu picta, atque ita brevia, ut infra genu non propendeant: *Superpellicea rete aliove eleganti artificio elaborata, aut adeo contracta, ut infra genu non dimittantur, ne induant.*

Can. 13.

L. 3. Tit. 5. c. 7

Supereſt ſcrupulus aliquis in Epiſtola illa Nicolai III. qua Canonicorum veſtes apud ſanctum Petrum in urbe præfiniit. Namque in Eccleſia extra horas Officiorum divinorum, jubet ut *ſaltem ſuccas habeant, & ſuper eas chlamydes, ante pectus, vel poſt collum annexas.* Viderit aliquis *ſaccos* legi æquius ſit, an *ſuccas*. Saltem id conſtat, ea voce ſignificari ſuperpelliceum illud manicis truncatum, alicubi etiam nunc uſitatum, etſi illud paulò antè à Concilio Aquenſi damnatum diximus. Damnaſſet & ſanctus Carolus Borromæus, cùm illud quoque velit ſuis munitum eſſe manicis, quo ante albam induuntur Presbyteri ad Miſſam celebrandam. Sed horum tamen uſus aliquibus in Eccleſiis ſervatur adhuc, maximè ad ſuperinduendas cappas. Quin & antiquiſſima ſuperpellicea ſine manicis fuiſſe non ineptè ſuſpicaberis, ſi ea intelliges lineas fuiſſe cappas. Simeon Theſſalonicenſis non aliter ea exhibet, quàm ut primum Clericatus indumentum, utque lineam camiſiam: *Propriam Ordinis ſui veſtem habet Lector, quæ camiſion vocatur, habetque Phenolii parvi, vel ſticharii ex lino figuram*, Compertum eſt Latina voce camiſiæ ſignificari albam, qua certè & Lectores ipſi quandoque induuntur. Superpelliceum autem illud, quo voluit ſanctus Carolus indui Presbyteros ante albam, videri mihi ſolet illa ipſa fuiſſe alba communis, quæ olim geſtanda erat vel Clericis omnibus, vel Presbyteris ſaltem etiam in uſu civili. Idem præcipiebat ſuprà Ratherius, ubi celebrari Sacrificium ſanciebat in alba longè alia ab ea, quæ in civiles uſus quodammodo profanaretur. Idem porro Simeon Theſſalonicenſis de magno Presbyterorum Phenolio loquens, manicis illud carere declarat, & ſpeciem ſacci præferre. Uox autem illa Latina Cotta in Gallico ſermone hæſit. Dicitur enim Cotta militaris, *une cotte d' armes*: quo etiam ad talos uſque fluxiſſe cottas Clericales, ſeu ſuperpellicea proditur.

Acta Eccl. Med. p. 740.

De ſacris Ordin. c. 2.

Haud ſcio an ante Stephanum Tornacenſem memi-

meminerit aliquis ſuperpellicei. Ab illo autem ita deſcribitur : *Superpelliceum novum , candidum , talare* . Parum diſtabat ab alba , ſi talos tegeret . Honorio Auguſtodunenſi ſuperpellicea dicuntur eſſe *veſtes albæ , lexæ , talares* . Addit id genus veſtes Senatoribus uſitatas fuiſſe , & inde in Eccleſiam illapſas : *Hujuſmodi veſtibus etiam Senatores uſi ſunt , ex quibus in Eccleſiaſticum uſum tranſierunt* . Doctiſſimo Hallerio viſum eſt , cùm ſcribit Pontius in vita Cypriani in *linea* eum ſtetiſſe : lineam hanc non ſacram fuiſſe veſtem , ſed vulgare induſium , cùm graſſantibus identidem in Eccleſiam perſecutoribus , periculoſæ res plena fuiſſet aleæ , veſtibus diſcerni . Nihil ergo periculi erit , ſi fateatur quis veſtes has omnes , tunicas , camiſias , albas , & ſuperpellicea linea , ejuſdem penè & materiæ fuiſſe & formæ non multùm diſſimilis , quamquam ad uſus paulò diverſos deſtinarentur .

Ep. 123. Gemm. anim. L. 1. c. 232. De ſacris elect. p. 1076.

VI. Ad Pileum & Almutiam venio . Edixit Concilium Ravennas anno 1317. ut Clerici uterentur *Pileo , vel birreto , vel almutia oblonga ad aures* . Verùm id ad uſus civiles ſpectat , non ad Eccleſiaſticos . Itaque tegumentum capitis idem prorſus erat Clericis in urbe , & in Eccleſia ; immo idem Clericis Laiciſque . Non abhorret à ſpecie quadam veri , initio idem unumque fuiſſe capitium & almutiam ; ut capitium diceretur ex eo quòd caput tegeret : almutia autem , quòd in armos etiam penderet , eoſque tegeret . At diſcriminis poſteà aliquid invectum eſt , cùm vetuerit Baſileenſe Concilium , ne Clerici divinis Officiis intereſſent cum capitio , ſed almutiis , vel birretis potiùs uterentur : *Non caputia , ſed almutias , vel birreta tenentes in capite* . Chronicum Flandriæ de Imperatore Carolo IV. agens , quando Pariſios venit , obviumque ei ſe dedit Carolus V. Franciæ Rex , ait Imperatorem nudaſſe caput amovendo almutiam & caputium , Regem autem amoviſſe dumtaxat pileum . *L'Empereur oſta aumuſſe & chaperon tout jus , & le Roy oſta ſon capel tant ſeulement* . At ex Continuatore Nangii , *l'Empereur oſta ſa barrette & ſon chaperon , & le Roy auſſi* . Hinc manifeſtum eſt , idem unumque fuiſſe birretum , & almutiam ; ſicut & caputium , pileumque . Caputium ſeu pileum impoſitum fuiſſe almutiæ , qua caput jam tegebatur . Sæculares viros , ipſoſque Reges almutia caput operuiſſe . Atque adeo promiſcuum fuiſſe Laicis Clericiſque almutiæ uſum Anno 1528. Concilium Senonenſe hoc ſtatutum edidit , *Caputia , almutias , vel birreta tenentes in capite* . At Concilium Colonienſe anni 1536. *Sit veſtis talaris , ſint pilei , qui birreta vocantur , ſint camiſiæ* . Concilium quoque Remenſe ita decrevit anno 1583. *Sine ſuperpelliceo , almutio , & aliis Canonicorum inſignibus in Eccleſia comparere , omnino irreligioſum eſt* . Ubi vides voces iſtas omnes non eundem ſemper retinere ſenſum , permiſceri quandoque , & almutias tandem Canonicis vendicari , ut propria eorum inſignia , quæ nuperi hujus ſæculi , vel ſuperioris innovatio eſt . Id ex eo veriſimiliter profectum eſt , quòd Laici ferè jam penè omnes abjectis integumentis aliis ad caput tegendum jam ſola adhiberent caputia , *les chapeaux* : & quæ olim ruri degentium , vel peregrinantium propria fuerant , ea in urbes , & in quotidianos uſus intuliſſent .

Cap. 4. Seſſ. 21. c. 3. Cap. 105. Can. 18. Can. 8. Tit. De Can. c. 14.

Concilium Turonenſe ejuſdem anni 1583. ita ſanxit : *Birreta tenentes in capite , vel caputia , juxta temporum & regionum diverſitatem* . Diſſidebant ergo inter ſe Eccleſiarum in nonnullis conſuetudines , & alio forſan alioque tempore caputio , vel almutia tegebantur . Parochos hoc idem Concilium in Eccleſia juſſit eſſe *cum birretis , non verò galeris* . Hæc ergo vox *Birreta* jam deſignabat quadratos pileos . Quod confirmare fas eſt ex Concilio Bituricenſi anni 1584. *Horas Canonicas dicturi , cum tunica talari , ſuperpelliceis mundis , almutiis , pileis quadratis , vel cappis nigris pro temporum & regionum diverſitate utantur* .

Can. 13. Can. 14. Tit. 12. c. 3.

VII. Hæc ſanè Eccleſiaſtica capitis integumenta altiorem in originem refundere haud potuimus , quòd nulla eorum originis antiquiora ſint veſtigia . Anno quippe 1243. Monachi Cathedrales Eccleſiæ Cantuarienſis ab Innocentio IV. id privilegii exorarunt , ut in decantandis divinis Officiis capite eſſent operto in poſterum : quippe hactenus cùm aperto ſemper fuiſſent capite , inde ſibi creatas ægritudines , tum frequentes , tum graves . En verba ipſa Pontificii Reſcripti : *Veſtris ſupplicationibus inclinati , vobis utendi pileis , veſtro Ordini congruentibus , cùm divinis interfueritis Officiis , concedimus liberam facultatem . Ita tamen quod in lectione Euangelica , & elevatione corporis Domini Jeſu Chriſti , & in aliis debita reverentia obſervetur* . Ubi perſpicis excipi aliquod temporis ſpatium , quo nefas ſemper ſit tecto eſſe capite , dum celebrantur Myſteria , nempè dum recitatur Euangelium , & dum elevatur adorandum Corpus Chriſti . Declaratæ ſunt & exceptiones iſtiuſmodi in Conſtitutionibus Pontificii in inſula Cypro Legati anno 1313. Ita enim ibi de Presbyteris omnibus , dum ſacra faciunt : *Poſt ablutionem manuum nihil omnino teneant in capite propter frigus , vel aliud : nam facerent magnam irreverentiam , atque intolerabilem ſacramento* . Ubi indulgentior aliquantò eſt Pontifex , quàm Pontificius Legatus ; eam puto ob cauſam , quòd ille conſuleret Clericis cœlo ſub iniquo & frigido utentibus ; hìc ex adverſo Cypri inſulæ incolis , ubi aeris nulla aut rariſſima inclementia .

Rainal. ann. 1443. n. 41. Cap. 19.

VIII. Nec Epiſcoporum mitra inter ſacros ornatus habituſque ab initio numerari potuit ; ut antè oſtenſum eſt . Sed nec ubi Clero vendicata eſt , ad Officia tantùm ſacra adhibebatur . Cùm benevolas aures Beato Malachiæ Hiberniæ Archiepiſcopo accommodaſſet Innocentius II. Papa , *Tollens mitram de capite ſuo impoſuit capiti ejus* . Quæ ſancti Bernardi verba in vita ſancti Malachiæ cùm retuliſſet Baronius , hæc habet : *Mos namque erat , nonniſi mitratos Romanos Pontifices ad audientiam admittere petentes audiri* . Quin & ſæcularibus quandoque Principibus mitræ uſus à Papa concedebatur . Præter exemplum ejus rei ſuprà relatum , ſuppetit & hoc aliud , petitum ex Epiſtola ab Arnaldiſtis Roma data ad Conradum Regem Romanorum , quem certiorem faciunt , Pontificem iniſſe pacem cum Principe Siculo , conceſſis illi ornamentis compluribus , quæ Sacerdotio magis concinere videbantur . *Concordiam inter Siculum & Papam hujuſmodi eſſe aceepimus . Papa conceſſit Siculo virgam & annulum , & dalmaticam & mitram atque ſandalia* .

Baron. anno 1137. n. 33. Ann. 1144. Otto Friſing. de geſtis Friderici L. 1. c. 28.

IX. Dixi jam , ni fallor , Polonos à Benedicto IX. Papa Caſimirum Principem eorum à Religionis & Diaconatus vinculo relaxante , non tam donatos eſſe hoc privilegio , quàm conſtrictos fuiſſe hac lege , ut certis diebus *panno linteo albo in ſtolæ modum dependente cervicem exornarent* . Ita Longinus in Hiſtoria Polonorum , qui & addit juſſos unà eſſe Polonos , ut capillos attonderent & ipſi more Latinorum . Id ſanè multò ſimilius veri eſt , quàm quod habet Chronicum Cluniacenſe , hanc fuiſſe tonſuram Cluniacenſium Monachorum , & Diaconorum ſtolam : *Perpetuò portarent tonſuram ad modum Cluniacenſium , & in ſignum Diaconi ſtolam ad modum Diaconi deferrent* . Qua utraque lege ſoluti ſunt poſteà Poloni Cluniacenſium Ordinis conſtructo Monaſterio .

Baron. anno 1041. n. 11. Bibl. Clun. p. 1616. Vide ſuprà c. 42. n. 9.

X. Stola adminiſtrandis potiùs ſacramentis inſerviſ-

ſerviſſe viſa eſt, quàm prodendæ juriſdictioni, Concilium Rotomagenſe anni 1072. vetuit, ne quem baptizaret Parochus, niſi *indutus alba & ſtola*. Conſtitutiones Synodales Rotomagenſis Diœceſeos Parochos omnes Synodo intereſſe jubent cum ſtola. Sanè quidem Ratherii Veronenſis Epiſcopi Synodica jubet eos ſemper ſtolatos incedere: *Nullus ſine ſtola in itinere incedat*. Sed à ſimilitudine veri non diſſidet, ſtolæ nomine hìc Clericalia innui veſtimenta. Unde mox ſubditur, *Nullus induatur veſtimentis laicalibus*. Saltem id habebimus hinc, ſtolam Parochorum inſigne fuiſſe, at non juriſdictionis indicium, cùm gerenda eis ſit etiam *in itinere*. Conſtitutiones Synodales Odonis Epiſcopi Pariſienſis, compluriumque ejus ſucceſſorum, in Synodum admittunt Parochos cum alba & ſtola tempore verno, at per autumnum cum ſuperpelliceo & ſtola. Concilium Budenſe anni 1279. ſtolatos etiam in Synodum ducit. Synodus Colonienſis anni 1280. ſtolatos Synodo adeſſe teſtatur Abbates, Priores, Archipresbyteros, & Decanos ſolos. Synodus Nemauſenſis anni 1284. Parochos & ipſa Synodo ſiſtit ſine ſtola. Concilium Mediolanenſe anni 1565. vetat ſacramenta adminiſtrari, niſi in ſtola & ſuperpelliceo. *Sacerdotes in Sacramentorum ordinatione ſemper ſuperpelliceum & ſtolam adhibeant*. Concilium V. Mediolanenſe anni 1579. Regularibus præſcripſit, ut ne Confeſſiones exciperent, niſi ſuperpelliceis & ſtolis induti. Concilium Rotomagenſe anni 1581. cum ſuperpelliceo & ſtola jubet Parochos intereſſe Synodis. Remenſe anni 1583. idem ſanxit. Aquenſe anni 1585. confirmavit decretum Concilii Mediolanenſis V. Alii aliarum ſunt uſus moreſque Eccleſiarum. Eſſe poſſunt aliquæ, ubi inſigne juriſdictionis ſit ſtola, & ubi qui ſub cujuſpiam juriſdictione eſt, non poſſit ei ſe ſtolatum ſiſtere. At quæ hìc curſim & tumultuariè congeſta ſunt, ſatis ſuperque produnt eas numero magno non eſſe, certè non eſſe majori.

ap. 5. ynodo Rom. p. 224. c.

on. to. 9. p. 72. Conc. 10. p. 1801. nod. Pariſ. 3. 256. 294. an. 19.

Cap. 1.

Cap. 10.

Cap. 12.

De Pallio & Cruce Archiepiſcoporum & de quibuſdam aliis eorum Ornamentis.

CAPUT LIII. P. 2. l. 1. c. 24.

De Pallio Orientalium ætate media.

I. II. Deſcriptio Palii. Ea erat quaſi inveſtitura Patriarcharum, & Metropolitanorum. Specialis conſuetudo Eccleſiæ Alexandrinæ.

III. IV. Exuebantur Pallio Metropolitani, cùm exauthorabantur.

V. VI. VII. Dubium eſt, an Epiſcopi omnes Græci Pallio uterentur, & an illud ad omnia divina Officia adhiberent.

VIII. Patriarcha Pallio donabat Metropolitanos, in Epiſcopos.

IX. Non dabatur, ſaltem per aliquot ſæcula, niſi ex aſſenſu Imperatorum.

X. Ne Patriarchæ quidem Pontificalia exercebant ſine Pallio.

XI. Inde forſan profecta poſterioris hujus ævi conſuetudo. Refelluntur, qui commenti ſunt Pallio id aſtutè egiſſe Romanos Pontifices, ut Metropolitanos ſibi arctiùs aſtringerent ſubjicerentque.

I. DE Pallio Archiepiſcoporum delibata obiter aliqua ſunt capite XLV. Superſunt memoranda non pauca, quæ in hoc caput congeramus, ad mediam ætatem pertinentia. His addentur & aliqua de nonnullis aliis Eccleſiæ Græcæ ſplendidioribus ornamentis. In Eccleſia enim Græca Pallii & antiquitas videtur major, fuiſſe, & uſus vulgatior, quàm in Latina. Effigiem ejus exhibuit luculentiſſimam Iſidorus Peluſiota, cui viſum illud eſt non lino, ſed lana contexi, ut oculis intuentium objiciat imaginem, memoriamque refricet æterni animarum noſtrarum Paſtoris, qui exerrantem ovem quæſivit, impoſitamque humeris ſuis revexit. *Epiſcopi Pallium ὠμοφόριον, ex lana, non ex lino contextum, ovis illius quam Dominus aberrantem quæſivit, inventamque humeris ſuis ſuſtulit, pellem ſignificat. Epiſcopus enim qui Chriſti typum gerit, ipſius munere fungitur, atque etiam ipſo habitu illud omnibus oſtendit, ſe boni illius ac magni Paſtoris imitatorem eſſe, qui gregis infirmitates ſibi ferendas propoſuit.* L. 1. Ep. 136.

Acta Metrophanis & Alexandri in Bibliotheca Photii fidem faciunt, Metrophanem Byzantinum Epiſcopum deſignaſſe ſucceſſorem ſibi ſubrogandum Alexandrum tunc abſentem, præſente & adhortante Conſtantino Imperatore; tum Pallium ſuum depoſuiſſe, oraſſeque ut ad Alexandum deferretur: *Pallium, ὠμοφόριον, ſacræ menſæ deponit, præcipiens illud ſucceſſori ſervari.* Cod. 256.

II. Refert Liberatus antiquiſſimum illum Alexandriæ viguiſſe morem, ut qui Epiſcopo demortuo ſucceſſurus erat, ſuper ejus corpus excubias noctis ageret, dexteram demortui imponeret ſuo capiti, eoque demum terræ mandato, Pallio beati Marci indueretur, atque ita conſcenderet in Thronum Marci. *Conſuetudo eſt Alexandriæ, illum qui defuncto ſuccedit, excubias ſuper defuncti corpus agere, manumque dextram ejus capiti ſuo imponere, & ſepulto manibus ſuis, accipere collo ſuo beati Marci Pallium, & tunc legitimè ſedere.* Sed & illud Liberatus idem perhibet: Poſtquam Felix Romanus Pontifex Acacium Conſtantinopolitanum Patriarcham depoſitionis ſententia perculit, unum fuiſſe Conſtantinopoli Monachum ex Acæmetarum celebertimo Sodalitio, qui incredibili animi & intrepido vigore illam ipſi ejus Pallio auſus ſit affigere, cùm ſacra Myſteria celebraturus procederet. *Chartam damnationis, dum ingrederetur ad celebranda Sacra, ſuſpendere in ejus Pallio, & diſcedere.* Denique Scriptor hic ipſe narrat Pelagium, qui Papæ apud Imperatorem Conſtantinopoli Apocriſiarium tunc agebat, Imperatoris juſſu Gazam veniſſe, & Paulum Alexandrinum Epiſcopum Pallio exuiſſe, atque ita exauthoraſſe. *Et auferentes Paulo Pallium depoſuerunt eum, & ordinaverunt pro illo Zoileum.* Sunt & nonnulla alia id genus exempla apud eundem Liberatum in Breviario. Brev. c. 20. Cap. 18.

III. Evectus ad Patriarchatum Conſtantinopolitanum à Juſtiniano Imperatore Eutychius, accepto Pallio ordinatus eſt, unàque indutus ipſam Chriſti perſonam, erraticum & fugitivum gregem ſuum geſtantis, pacemque gregi toti impartientis. *Ovis errantis typum ſuper humeros tollit, in Sedem ſublimem aſcendit, in ſolio ſedet, atque Paſtorum Principem Chriſtum in cœlos revertentem imitatur, dicens, Pax omnibus.* Aliquanto poſt tempore Eutychius, pridie ejus diei, qua Sede ſua ejectus & in exilium extruſus eſt, *conſtitit ante Altare, ſolitiſque veſtibus & ſuperhumerali indutus, quod ſemper ſecum habebat, uſque ad veſperam precationibus incubuit.* His verbis, *quod ſemper ſecum habebat*, innui videtur, nullo non tempore ſanctiſſimum Pontificem Pallio ſuo indutum fuiſſe: ſicut caſula ſua veſtitum ſuprà vidimus. Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum ſuæ vicos urbis perluſtrare ſolitum. Quin & Concilium Liptinenſe Presbyteros caſula, tamquam quotidiana induit veſte. Cap. 23. Surius die 6. April. c. 19. 26.

IV. Sic

IV. Sic enim tibi fingendum animo Pallium, homophorium, caſula, tamquam veſtis ſit quædam, quæ corpus totum à collo ad talos uſque involveret, ſine manicis, ſine ſciſſuris ullis, hac tantùm patens, qua poſſet caput inſeri exerique: quales ſunt antiquiſſimæ etiamnunc caſulæ, poſt centum vel ducentos & ampliùs annos ſuperſtites; qualis eſſet denique etiamnum cappa, ſi quæ antrorſum nunc aperta eſt, undique clauderetur. Inter communem & ſacram caſulam, inter Epiſcopi & Presbyteri Pallium hoc erat diſcriminis, quòd hæc è medio ſumpta & ſimplicia, illa magnificentiora. Cùm Romam veniſſet tempore Vitaliani Papæ Conſtans Imperator, ornamentum auro textile obtulit, in quo celebratæ ſunt Miſſæ, & quod Pallium vocat is qui Pontificis hujus vitam ſcripſit: *Obtulit ſuper Altare Pallium, auro textile, & celebratæ ſunt Miſſæ.* In vita Agathonis Papæ illud refertur: Synodum VI. deturbato Sede ſua Macario Antiocheno Patriarcha, qui Monothelitarum Hæreſeos ſignifer fuerat, juſſiſſe ut auferretur ei orarium: *Orarium auferri præcepit: Orarium ei abſtulit.* Sed Actis potiùs Synodi ipſius adjicienda fides eſt, ubi non orario, ſed Pallio exutum fuiſſe fertur. *Nudetur circumpoſito ei Pallio; γυμνώσθω περικειμένου αὐτῷ ὠμοφορίου.* Act. 8.

V. Inter ſacerdotalia ornamenta alia, deſcripſit & Pallium Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus: *Humerale, ὠμοφόριον, eſt Pontificis ad exemplum ſtolæ Aaron, quam geſtabant legales Pontifices, ſudariis longis lævo humero circumponentes, ad ſignificandum jugum mandatorum Chriſti. Humerale autem quo Epiſcopus circumdatur, ſignificat ovis pellem, quam errantem cùm Dominus inveniſſet, ſuper humeris ſuis aſſumpſit, &c. Habet autem & cruces, quia Chriſtus ſuper humero ipſe quoque geſtavit crucem.* Hæc poſtrema verba docent, jam multis ſparſim crucibus à Græcis diſtinctum fuiſſe Pallium, ut jure deinceps Polyſtaurium diceretur. In Theoria rerum Eccl.

VI. Illud autem in his verbis præcipuè obſervandum eſt, Pallium in Græcia nec Patriarchas, ut veriſimile eſt, nec Metropolitanos, ſive Archiepiſcopos ſervaſſe proprium ſibi, ſed cum Epiſcopis omnibus communicaſſe. Germanus & Iſidorus ſuprà univerſim ita pronuntiabant, Pallium inter Epiſcopalia ornamenta eſſe maximè inſigne; Epiſcoporum hoc eſſe decus ſplendidiſſimum, quod ſuprà cætera apponatur ornamenta; quo Epiſcopi à Clericis quibuslibet & gradibus aliis diſtinguantur; quo Epiſcopi induantur quodammodo ipſo Chriſto, qui æternus & ſummus Paſtor & Pontifex unus eſt. Nec à ſimilitudine veri recedit, Græcos Epiſcopos in Officiis divinis omnibus Pallio uſos fuiſſe: Latinos verò qui illud & ſeriùs & beneficio Papæ conſecuti ſunt, certis, quas modò dicam, conditionibus accepiſſe; quibus adjuncta fuiſſe & commoda & emolumenta maxima, eadem opera demonſtrabo.

VII. Nec diſſimulabo tamen non injuria ambigi poſſe, an omnibus in Officiis Eccleſiaſticis Pallio uterentur Epiſcopi Græci. Ita enim confirmat Iſidorus Peluſiota, vel in ipſa Myſteriorum celebratione Epiſcopos Pallium depoſuiſſe, dum legeretur Euangelium, quaſi honoris id tunc haberent præſenti tunc Paſtori ſummo, & verbo ſuo ovium ſuarum aures perſonanti: *Dum ipſe verus Paſtor per adorandorum Euangeliorum apertionem accedit, tum aſſurgit Epiſcopus, & imitationis habitum deponit. Dominum ipſum Paſtoralis artis ducem & Deum, & herum adeſſe ſignificans.* Adde quòd Gregorius Magnus Papa, cùm vetuiſſet ne Ravennas Epiſcopus Pallio uteretur aliis diebus vel Officiis, quàm quibus liceret per leges Eccleſiæ: ut lenimenti aliquid exulcerato forſan Ravennatis Præſulis animo infunderet, ad ſuum Conſtantinopoli Apocriſiarium ſcripſit, ut inquireret, ſeque certiorem faceret, an Orientis Metropolitæ, illi etiam quibus triginta vel quadraginta ſubeſſent Epiſcopi, ſemper & ubique Pallium gererent, an in Litaniis inter procedendum decantandis illud geſtarent. *Sicubi iſte uſus eſt, ut in Litaniis cum Palliis ambulent; abſit ut per me Ravennatis honor Eccleſiæ in aliquo imminui videatur.* L. 4. c. 1

Gregorio qui & ipſe antè Apocriſiarius fuerat, perſuaſiſſimum erat, illos Pallii gerendi certis temporibus locisque definitos limites, æquè in Oriente, atque in Occidente receptiſſimos eſſe, nec aliud ipſe obſervare potuerat, dum Conſtantinopoli verſaretur. Quid reſcripſerit Apocriſiarius, incompertum nobis eſt. Cùm tamen ea utendi Pallii reſtrictio & parcimonia manſerit, hinc facilè intelligi datur, non abhorruiſſe hac in re Orientis Eccleſias ab Occidentalibus; maximè cùm præ ſe ferret Gregorius, nolle ſe fraudare Ravennatem ulla parte eorum privilegiorum, quibus Eccleſiæ Orientis fruerentur. Multò certiùs clariùſque res hæc tota eluceſcet inferiùs ex Concilio VIII. Oecumenico.

VIII. Dubitare etiam poſſis, an Orientis Patriarchæ Metropolitanis Pallia mitterent, ſicut à Metropolitis in ipſa ſui conſecratione accipiebant Epiſcopi. Miſit Pallium Gregorius Epiſcopis Primæ Juſtinianæ, Corinthi & Nicopolis, quæ Metropoles erant earum in Oriente Provinciarum, quæ Patriarchæ Occidentali ſuberant, & ubi ea vigebat diſciplina, quæ ab Orientali propriùs abeſſet. Idem ipſe Gregorius definire volens, quo jure in utendo Pallio utendum eſſet Epiſcopo Ravennati, reſcire voluit ab Apocriſiario ſuo Conſtantinopoli agente, qui eſſet uſus in Patriarchatu Conſtantinopolitano; id animo præſumptum habens, Metropolitas ibi à Patriarcha Pallium non aliter accipere, quàm à Romano Antiſtite Ravennatem. Dicam infrà Photium Conſtantinopolitanum Pallium miſiſſe Epiſcopis ſuarum partium, ut eos ſibi ſtrictiùs aſtringeret & devinceret. L. 4. Ep. 7. & 55. 56.

IX. Hoc autem penè indubitatum eſt, aliquot ſaltem ſæculis non ſine voluntate Imperatoris in Oriente Pallium, ſicus & in Occidente, conceſſum fuiſſe. Cùm enim veſtimenti id genus initio regium fuiſſet, eoque voluiſſent Imperatores, quæ eximia eorum erat & ſingularis pietas, regale Chriſti decorare Sacerdotium: hanc viciſſim illis per aliquot ſæcula pietatem gratitudinemque rependit Eccleſia, ut illo præter eorum aſſenſum indueretur nemo. Author eſt Liberatus, Anthymum Patriarcham Conſtantinopolitanum, ſimul atque ab Agapeto Papa extruſus eſt ab ea Sede quam invaſerat, Pallium Imperatori reddidiſſe, ac receſſiſſe: *Anthimus videns ſe ſede pulſum, Pallium quod habuit Imperatoribus reddidit, & diſceſſit.* Gregorius Magnus interpellavit ipſemet Imperatorem pro Anaſtaſio Patriarcha Antiocheno, ut liberum ei eſset Romam concedere, & uſum Pallii retinere ad Pontificales functiones obeundas. *Suggeſtionem apud piiſſimos dominos ſummis precibus plenam feci, ut virum beatiſſimum Anaſtaſium Patriarcham, conceſſo uſu Pallii, ad beati Petri Apoſtolorum Principis limina mecum celebraturum Miſſarum ſolemnia, tranſmittere debuiſſent; quatenus ſi ei ad ſedem ſuam minimè reverti liceret, ſaltem mecum in honore ſuo viveret.* Brevar. l. 21 L. 1. Ep. 136. L. 1. Ep. 27.

X. Illud quoque animadvertendum in poſtrema hæc Gregorii verba: egiſe illum apud Imperatorem, ut Epiſcopo Antiocheno exulanti, uſum Pallii retinere liceret, quo poſſet *Miſſarum ſolemnia celebrare, & in honore ſuo vivere, &c.* ſeu cætera Pontificalia munera exercere.

Igi-

Igitur nec Patriarchis in Oriente fas erat, nec Metropolitis Pontificalia exercere sine Pallio, nec Pallium à quoquam sine Principis consensione gestari. Ut casula Presbyteri, ita & Pontificis proprium insigne est Pallium. Hinc si quis aut Metropolita aliquando aut Patriarcha deponeretur, ei auferebatur Pallium. Denique confirmabatur Metropolita vel Exarchus misso à Patriarcha Pallio. Unde Gregorius Magnus de Episcopo primæ Justinianæ ita habet: *Ratam nos* L. 4. Ep. 7. 8. *ejus consecrationem habere, dirigentes Pallium indicamus*. Quod ergo Metropolitano mittebatur à Patriarcha Pallium, ejus & electionis & consecrationis quasi sigillum & munimen erat. Eo ejus electio & ordinatio confirmabatur. Hinc apparet unde orta sit ea lex & consuetudo, ut Archiepiscopo ante acceptum Pallium Pontificalia exercere nulla unquam liceret munia, Episcopo verò liceat statim atque consecratus est. Qua de re infrà uberiùs. Adnotasse hìc unum id juvat, eum usum antiquiorem esse, quàm ut calumniæ patere posset, vel eorum maledicentiæ, qui has juris novi tendiculas fuisse calumniantur, ad deprimendam strictiùsque subjiciendam Romano Pontifici Metropolitarum amplitudinem.

XI. Inane prorsus istud commentum est, nulloque nixum fundamento, hoc jugum Metropolitis imposuisse Pontifices callida & abstrusa dominandi libidine, ut eos subjectiores suæ Sedi haberent, quasi plenitudo potestatis non eis nisi simul cum Pallio traderetur, & ab eo ipso traderetur, à quo Pallium ipsum accipitur. At contrà jam ostensum est, 1. Vel ipsis Gregorii Magni temporibus, ne quidem Patriarchæ Antiocheno licuisse sine Pallio Pontificalia exercere. 2. Et ipsa Imperatoris cura ad hoc se porrigebat, quæ utique sub jugum aliquod ejusmodi novum mittendis Imperii Orientalis Episcopis famulata non esset. 3. Quoniam in sola Metropolitani ordinatione vel confirmatione dabatur Pallium, minimè mirum est, si ea sensim inducta consuetudo sit, ut ne quis Pontificali ullo ante consecrationem aut confirmationem munere fungeretur; & semel inducta, etiam tum obtinuerit, cùm jam non ampliùs missum est Pallium, nisi post consecrationem aut confirmationem. 4. Pallium proprium est Pontificis ornamentum: cætera cum inferioribus Clericis sunt ei communia. Nec novum autem, nec mirum videri debet, si ei qui ordinatur, sine proprio suscepti Ordinis habitu, Ordinem deinceps exercere non liceat. 5. Cur ei quem deponis, Patriarchæ vel Metropolitano Pallium aufers? aut in quo verum ab exauthorato Metropolitam discernis, si ei sine Pallio, id quod suæ dignitatis munus est proprium, obire licet? 6. Nonne & æquius est & Sacerdotio honorificentius, hæc Episcopis divinæ dignitatis insignia à Christi Vicario, quàm ut anteà solebant, ab ipso Imperatore accipere, aut de ejus consensu gerere? Si Metropolitani olim tamdiu abstinuere à Pontificali munere, donec ab Imperatore accepissent Pallium, miraberis quòd eadem consuetudo retenta sit, postquam regia illa Sacerdotii Christi insignia cœpere tribui à Petri successore? 7. In Occidente nec Imperator cuiquam unquam, nec Pontifex, ut mox liquebit, nisi petentibus & solicitè instantibus Regibus & Episcopis Pallium dedit. Non ergo illud fuit Pontificis consilium, ut Episcopis novum jugum imponeret; sed ut voluntati Principum, Episcoporumque cupiditati faceret satis, regalisque Sacerdotii undequaque in Episcopos decora spargeret & ornamenta. 8. Longè probabilius est, cupidos Pallii Episcopos, antequam illud accepissent, Pontificali ipsos fungi munere noluisse. Nam alioqui facilè poterant ipsi carere Pallio, & eam retinere veterum Metropolitanorum consuetudinem, qui in Occidente Romanum Pallium quatuor aut quinque prioribus aut pluribus etiam sæculis nullum habuere. 9. Nam paulò post ostensuri sumus initio à Pontificibus Pallium Metropolitanis datum non esse, nisi pauciſſimis, quorum eo munere minimè insidioso, sed longè pulcherrimo, non modò non imminuta potestas est, sed & ultra modum aucta, ubi Legatorum Vicariorumque Sedis Apostolicæ nomine & potestate cumulati sunt. Demonstratum à nobis suprà est hanc Delegationem cum Pallio personæ plerumque fuisse, nec nisi Regum precibus concessam. Quòd si deinde qui hujusmodi succedere Metropolitanis, & instantia sua & Principum gratia id consecuti sunt, ut perpetua hæc essent deinceps privilegia: si Metropolitani Occidentis alii decus hoc ornatus regii, quo à cæteris discernerentur Episcopis, diu exambierint, & multis post sæculis adepti sint: sibi solis imputent, siqua cum Regiis illis insignibus jam olim conjuncta erant, quæ servitutis speciem & umbram habere aliquam sibi viderentur. Sua est & Regum majestati conjuncta agnataque servitus; suæ diademati, quamvis aureæ, catenæ tamen. Inducta à Metropolitanis ipsis consuetudo est, quæ deinde paulatim in legem evasit, ut à Pontificali omni se abstineant functione, donec Pallium acceperint.

CAPUT LIV. *P. 2. l. 1. c. 25.*

De Pallio Latinorum per octo priora Ecclesiæ sæcula.

I. II. Cæsarius Arelatensis Episcopus primus omnium à Papa Pallium obtinuit. Idem ejus deinde Successores postulavere & impetravere. Ei rei necessaria fuit & Regis petitio, & assensio Imperatoris.

III. Refellitur recentioris Scriptoris opinio, qui inde colligit Regnum Francicum etiam tum Romano subjectum fuisse Imperio.

IV. V. VI. Cur Imperatoris assensum Pontifices non semper postularint.

VII. VIII. Cohærebat plerumque cum Pallio sedis Apostolicæ Vicariatus & Legatio.

IX. Ita conferebatur Pallium, ut à Pontificali munere nullus suspenderetur Metropolita, antequam illud recepisset.

X. Exponitur Concilium Matisconense, à quo apposita est conditio illa restrictioque juris. De Pallio Francico.

I. AB Orientali Pallio sensim ad Occidentale delapsi sumus. Metropolitæ Gallo Cæsario Arelatensi pallium primus omnium concessisse videtur Symmachus Papa; & quoniam concessionis non extant litteræ, simillimum veri est ea tum Symmachum ratione concessisse, qua posteà ejus insistens vestigiis Vigilius Auxanio successori Cæsarii illud contulit. Symmachi enim in vestigia ingredi se Vigilius ita testatur: *Ut agenti vices nostras pallii non desit ornatus, usum tibi ejus, sicut prædecessori tuo prædecessor noster sanctæ recordationis Symmachus legitur contulisse, beati Petri sancta authoritate concedimus.* Non dicit concedi à se Auxanio pallium, ut antecessores sui antecessoribus Cæsarii, sed uti Cæsario Symmachus contulerat. Idem habet, qui scripsit vitam Cæsarii. Epist. 2. L. 1. c. 20.

II. Atqui Auxanium Vigilius pallio non donavit, nisi tum ipsius, tum Childeberti Regis precibus fatigatus, & quidem cum Imperatoris assensu. Ita enim ipse testatum facit scripta ad Auxanium Epist. 1.

Epi-

Epiſtola : *De his quæ charitas veſtra, tam de uſu pallii, quàm de aliis ſibi à nobis petiit debere concedi, libenti hoc animo etiam in præſenti facere ſine dilatione potuimus, niſi cum Chriſtianiſſimi Domini filii noſtri Imperatoris, hoc ſicut ratio poſtulat, voluiſſemus perficere notitia. Ut & vobis gratior præſtitorum cauſa reddatur, dum quæ poſtulaſtis, cum conſenſu Chriſtianiſſimi Principis referuntur, & nos honorem fidei ejus ſervaſſe cum competenti reverentia judicemur.* Et rurſus
Epiſt. 2. ad eundem poſtquam Beliſarii interventu conſenſionem Cæſaris elicuiſſet : *Oportet fraternitatem veſtram Deo preces effundere, ut clementiſſimos Principes Juſtinianum atque Theodoram ſua ſemper protectione cuſtodiat, qui pro his veſtræ charitati mandandis, ſuggerente Patricio Beliſario, pro quo item vos convenit exorare, pia præbuerunt devotione conſenſum.* Quod ad preces Childeberti Regis, ita habet : *Sicut nos pro tuæ charitatis affectu, & pro glorioſi filii noſtri Childeberti Regis mandatis, vices noſtras libentiſſimâ voluntate contulimus, &c.* Verùm utcumque aut decorum fuerit, aut neceſſarium, Imperatoris ac Regis explorari antè voluntatem & aſſenſum, non alia tamen magis quàm Apoſtolica authoritate pallium concedebatur: *Beati Petri ſancta authoritate concedimus.*

III. Contendit è recentioribus Scriptor quidam, Francorum primæ ſtirpis Reges obnoxios tum fuiſſe Imperatoribus Conſtantinopolitanis, idque colligit ex neceſſario hoc aſſenſu Cæſarum, ut Galliæ Metropolitani pallio donarentur. Unde & Gregorius, inquit ille, pallio ornavit Leandrum Hiſpalenſem, nulla facta mentione conſenſus Cæſarei; quia Hiſpaniarum Gotthi nulla in re ſuberant Imperatori. Contrà verò fecit Vigilius, ut Imperator mittendo ad Galliarum Epiſcopos pallio aſſentiretur. Poterat Scriptor iſte nimio ſanè, aut in Hiſpaniam ſtudio, aut in Gallos odio occupatus, hoc errore liberari, ſi laudatam modò Epiſtolam attentiùs conſideraſſet. Auxanium enim hortatur Papa, ut Principis utriuſque, Imperatoris & Regis concordiam & pacem foveat, muniatque : *Hortamur ut Sacerdotali opera inter glorioſiſſimum virum Childebertum Regem, & antedictum clementiſſimum Principem, conceptæ gratiæ documenta paterna adhortatione ſervetis.* Idem ſcripſit & ad Aurelianum Auxanii in Arelatenſi ſede ſucceſſorem :
Epiſt. 5. *Inter clementiſſimum Principem & glorioſiſſimum Childebertum Regem gratiæ intactæ fœdera cuſtodire.* Neque enim inter Principes & ſubditos Principum cuſtodiuntur pacis fœdera, ſed inter æquales, aut eos certè Principes, quorum neuter ſubeſt alteri.

Propiùs ab æquo abfuiſſet ille ſcriptor & à vero, ſi dixiſſet, Pontificem Romanum, quoniam adhuc & ipſe, & urbs Roma, & quæ circa Romam Provinciæ Imperatori ſuberant, hunc ei honorem habuiſſe, ut gravioribus in rebus, nec ſine conſilio ejus quidquam faceret; nec ſine conſenſu daret cuiquam pallium, quod & Beneficium jam olim Imperatoris fuerat, & regiæ Majeſtatis atque gloriæ ſplendor erat quidam; deinde ut ne ipſe ſolus veniam faceret Legum imperatoriarum, quibus purpureæ regiæque veſtis uſus privatis interdicebatur, pœnis ingentibus intentatis. Denique ut ne inconſulto Imperatore Epiſcopos & Principes, ei forſan minùs ſtudentes, forſan infenſos, collato ejuſmodi maximo beneficio, quaſi novo quodam vinculo ſibi devinciret.

Minùs à veri receſſiſſet ſimilitudine, ſi dixiſſet habitam eſſe Imperatoris rationem, in diſponenda re Eccleſiaſtica eorum locorum, quæ ejus ditioni erepta nuper fuerant : & in nova illa poteſtate inſtituenda, cui parere oportebat, non conſtitutos modò ſub Childeberti regno Epiſcopos, verùm etiam alios, quos ordinare ſoleret Arelatenſis Metropolita, qui fortè tamen nec Childeberto adhuc ſubjecti eſſent, nec ab Imperatoris ditione alieni. Quam enim dedit de Vicariatu Arelatenſi Epiſtolam Vigilius, ea ad utriuſque hujus generis Epiſcopos ſcribebatur : *Univerſis Epiſcopis, qui ſub regno Childeberti Regis conſtituti ſunt; ſed & his qui ex antiqua conſuetudine ab Arelatenſi conſecrati ſunt, vel conſecrantur Antiſtite.* Epiſt. 3.

Aut denique cùm non poſſet Pontifex pallium, aut Vicariatum Apoſtolicum cuiquam conferre, quin ei in Generali Concilio antè Metropolitanos alios, quos propterea removeret; & poſt Patriarchas majores, cum Patriarchis minoribus, Theſſallonicenſi, Juſtinianæo aliiſque, locum aſſignaret & ordinem : decuiſſet certè, ut ne res tanta inconſultis Imperatoribus, qui in tam multis ſpontè Eccleſiæ concedunt, & commodant, in generali Eccleſiæ diſpoſitione innovaretur. Argumenta perinſulſa ſcriptoris ejus hoc ipſo capite mox diluam.

IV. Aureliano ſucceſſori Auxanii Vicariatum ſimul conceſſit Apoſtolicum, & pallium miſit idem Pontifex : jubens ut Imperatorem inter & Childebertum pacis conciliator fautorque eſſet; gratiaſque per Epiſtolas ageret Beliſario, qui certiorem ſe conſenſus feciſſet Cæſarei, & ipſum mittendi ea de cauſa Conſtantinopolim Nuntii labore & cura levaſſet : *Qui homini veſtro laborem ad clementiſſimum Principem abſtulit tranſeundi, ſed mox ut reſponſum recepit, nobis ſuis litteris indicavit.* Epiſt. 3.

V. Conceſſit Sapaudo Arelatenſi Epiſcopo Pelagius I. Vicariatum Apoſtolicum cum pallio. Sed non antequam id Childebertus atque Sapaudus petiiſſent ipſi per litteras, & homines miſiſſent, qui peterent : *Litteras noſtras Conſacerdoti Sapaudo ſecundùm petitionem veſtram direximus, uſum pallii pariter concedentes.* Ita Pontifex ad Regem. Qui rurſus in Epiſtola ad Sapaudum : *Pariter tibi Pallium dirigentes, ut in tanti loci faſtigio conſtitutus, præclaro quoque habitu decoreris.* Et certè ita conſtituebatur ille veluti primus & Princeps Epiſcoporum Regni, veluti Papæ vicem gerens. *Ut Sedis noſtræ Vicarius inſtitutus, ad inſtar noſtrum, in Galliarum partibus primi Sacerdotis locum obtineas.* Epiſt. 6. 7.

VI. Imperatoris Pelagius nihil meminit, ſive quòd jam eadem non eſſet illius cum Childeberto concordia; ſive quòd non ſemel præbitum aſſenſum, & ſuis & Arelatenſis Epiſcopi prædeceſſoribus, ſatis eſſe crederet : ſive quòd qui per Legationem illam Arelatenſi ſubjiciebantur Epiſcopo, ditione Childeberti Regis circumſcriberentur omnes.

Miſit & Gregorius Magnus pallium Virgilio Arelatenſi Epiſcopo, non ab ipſo tantùm, ſed & à Childeberto Rege multùm interpellatus. Hæc ſunt ejus ad Virgilium Epiſtolæ verba : *Quod juxta antiquum morem uſum pallii ac vices ſedis Apoſtolicæ poſtulaſti, abſit ut aut tranſitoriæ poteſtatis culmen, aut exterioris cultus ornamentum in vicibus noſtris ac pallio quæſiſſe te ſuſpicer, &c. Libenti animo poſtulata concedimus, ne aut quidquam vobis de debito honore ſubtrahere, aut præcellentiſſimi filii noſtri Childeberti petitionem contempſiſſe videamur.* Et in Epiſtola ad Regem : *Virgilio vices noſtras juxta antiquum morem, & excellentiæ veſtræ deſiderium commiſimus.* Ne hic quidem mentio ulla conſenſus Imperatorii. At cùm Siagrio Auguſtodunenſi Epiſcopo, cujus anteceſſores pallio decorati numquam fuerant, id beneficii conferret Gregorius: tum verò Brunechildem Reginam per Epiſtolas certiorem fecit, aſſenſum eſſe vehementer Imperatorem : *Propter quod & ſereniſſimi domni Imperatoris, quantum nobis Diaconus noſter qui apud eum reſponſa Eccleſiæ faciebat, innotuit, prona* L. 4. Ep. 50. 53. L. 7. Ep. 5.

volun-

voluntas est, & concedi hoc omnino desiderat. Ea ergo non improbabilis ratio depromi potest, cur in Episcopo Augustodunensi Imperatorum consensum desideraverit, in Arelatensi non desideraverit sanctissimus Pontifex, quòd hujus prædecessoribus, & ejus quodammodo Ecclesiæ id concessum jam olim fuisset, quod de Augustodunensi dici non poterat.

Hinc & illud præterea collige, quòd Leandro Hispalensi Episcopo, cum Legatione & Vicariatu Apostolicæ Sedis, nec petito quidem Imperatoris Constantinopolitani consensu, collatum à Gregorio pallium sit, id non novum fuisse beneficium, sed perveteris gratiæ continuationem, aut certè confirmationem. Nam ante Gregorium Simplicius Papa Legationem eandem Episcopo Hispalensi concesserat, itemque Hormisda Sallustio ejusdem urbis Episcopo. Ex quo non temerè suspicamur, Pontifices alios aliis Episcopis Hispalensibus idipsum non negasse. Nam etsi videatur id personæ collatum fuisse beneficium, quod Episcopi enixissimis precibus consequebantur; profitebatur tamen in pallii collatione Pontifex, hanc veteris tantùm honoris, quo ejus antecessores usi fuerant, fuisse confirmationem. Quod & antè observari potuit, & ipse testatur Gregorius in Formula solemni concessionis pallii. Denique ubi idem Leandro mittit pallium, id præfatur ipse se *antiquæ parere consuetudini.*

. 10. Ep. 56.

L. 7. Ep. 27.

Quibus ex omnibus clarum est quantum Belgæ istius Doctoris conjecturæ deviarint à vero, in his quæ in mittendis ad Gallias & Hispanias palliis Gregorius diversè fecit. Nam si inconsulto Imperatore, Leandro Hispalensi pallium misit, idem fecit & Archiepiscopo Arelatensi. Eandem ergo in utroque regno sequutus est Pontifex rationem; nec ex ea validè quidquam infetri potest ad alterum regnum Imperatoriæ subdendum ditioni, alterum eximendum. Consensum Imperatoris, ut Episcopo Augustodunensi pallium daret, expetivit Pontifex; ut Arelatensi daret, non expetivit: at hi Episcopi æquè vel suberant vel non suberant Imperatori, qui suberant utique Childeberto. Quærenda ergo causa alia, cur in eadem re idem non fecerit. Est autem ea quam hìc proferimus veri simillima. Adde quòd Episcopo Viennensi enixissimè postulanti pallium, responderit Gregorius in Tabulario Romano invenisse se nusquam, quòd antecessoribus ejus collatum usquam fuerit pallium; si quid in Viennensi Chartulario reperisset ipse, certiorem se faceret.

..7. Ep. 116.

VII. Quòd porro vehementissimè postulandum esset Pallium, prætet ea quæ jam in eam rem dicta sunt, liquet id ex iis quæ ad Brunechildem Reginam scripsit Gregorius: *Maximè quia & prisca consuetudo obtinuit, ut honor pallii nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat.* Quare voluit ut & Siagrius Augustodunensis, ipse sibi pallium, & alii pro eo Episcopi postularent: *Facta cum aliquantis Episcopis suis petitione.* Quasi antè providisset animo & eorum prævertere voluisset calumniam, qui posterioribus his sæculis dixere, Pallium novum quoddam esse servitutis vinculum, quod astutè excogitatum sit ad subjugandos Romano Pontifici Metropolitanos. Cùm contrà solis Principum vehementioribus precibus, & Episcoporum votis ac diligentiæ, illud ab eo fuerit semper concessum.

L. 7. Ep. 5.

Quòd si Siagrium Augustodunensem excipias, & Episcopum Ostiensem, cui referente Anastasio Bibliothecario, in consecrando Papa pallio uti concessit Marcus Romanus Pontifex: & Aiglibertum Cenomanensem Episcopum, Regi Theodorico III. carissimum & Archicapellanum, quem probat Cointius noster anno 685. accepisse pallium cum honore Archiepiscopi, hoc est, Protothroni inter Episcopos Provinciæ Turonensis, uti & Siagrio cum pallio accessetat prærogativa sedendi supra alios Provinciæ suæ Episcopos: tres, inquam, hos si excipias, solis Papæ Legatis & Vicariis datum est pallium, hoc est, in unoquoque Regno Metropolitæ uni; cujus tantùm abest ut propterea restringeretur potestas, fieretque obnoxia magis alteri, ut contrà novum honoris & potestatis cumulum sibi is videret accrescere, utpote qui Primas evaderet, & Regni totius quasi Patriarcha.

VIII. Nam unà cum Pallio Archiepiscopis Arelatensi, Hispalensi, Cantuariensi & Moguntino Vicariatum sive Legationem Apostolicam, quæ Patriarchalis Papæ in Metropolitanos potestatis delibatio & portio quædam est, Pontifices contulere. Honorem Pallii Metropolitæ ipsi summo studio ambiere, neque tamen dignitas ea nisi tertio quartove post sæculo Archiepiscopis omnibus communis fuit. De Primatiis & Vicariatibus Apostolicis in variis Occidentis Regnis dicta sunt superiùs benè multa, ostensumque est solis his Metropolitanis pallium missum esse. Missa sunt quidem à Gregorio ejusque successoribus duo in Angliam Pallia, Cantuariensi unum, alterum Eboracensi. At hi ex Gregorii instituto certa in sese mutuò jura & quasi alternam potestatem habere debebant. Superstes enim alteri qui præmortuo erat, is ei curabat eligi ordinarique successorem. Est in Epistola Zachatiæ Papæ ad sanctum Bonifacium exemplum aliud, quo Grimoni, Abeli & Artberto, qui meri Metropolitani essent, pallium largitur. Quanquam possit & dici concreditam illis simul fuisse Missionum Apostolicarum provinciam, & Gentilium ad fidem adducendorum. Fatendum est tamen non antè, sed tunc demum tantùm meros Metropolitanos pallio donari cœpisse.

Epist. 4.

Ann. 744.

IX. Non dicam hìc de concessis à Pontifice unà cum Pallio & Apostolico Vicariatu juribus extraordinariis. Jam enim ea de re dicta sunt satis multa in eo tractatu, qui est de Archiepiscopis & Primatibus, sive Exarchis. Potes Epistolas à me laudatas consulere, ex quibus intelliges fuisse illam Patriarchalis potestatis participationem quandam uberiorem. Non ergo hinc vel Papæ augescebat, vel decrescebat Metropolitanorum potestas: sed Papæ authoritas in Metropolitanos effundebatur, qui cum Primatu id consequebantur, ut causas ipsi jam dirimerent in partibus plurimas, propter quas alioqui adeunda fuisset Apostolica Sedes. Hinc ergo multum roboris & incrementi accedebat libertati singularum Ecclesiarum, quarum causæ in ipsismet locis finiebantur. Apage ergo inanes illas invectæ servitutis suspiciones. Nam etsi jam Metropolitani cogerentur antè Exarchi quàm Papæ subire judicium, non ea erat Metropolitanorum servitus nova, cùm Provincialis Concilii judicio & ipsi ab Ecclesiæ exordio obnoxii fuissent; sed Provincialis & Diœcesani erat ea potiùs libertas eximia, & antiquissimæ innovatio potestatis.

Redeo ad Pontificum Epistolas, in quibus nullum prorsus usquam vestigium imminutæ per pallium, vel ad majores angustias redactæ Metropolitanorum potestatis. Hoc sibi ipsi Episcopi præscripsere, ut donec pallium acciperent, ab omni se Metropoliticæ potestatis exercitio abstinerent. Sic enim Concilium I. Matisconense anno 581. sancit, *ut Archiepiscopus sine pallio Missas dicere non præsumat.* Solus tunc Metropolita Arelatensis Pallium & Archiepiscopi nomen obtinebat. Hinc singulari nomine Canon, & Archiepiscopi voce utitur, non Metropolitani.

X. Sunt qui velint eo Canone compreliendi Metropolitas omnes, ibique non agi nisi de pallio quodam, quod Metropolitanis Galliæ omnibus commune esset & proprium, à Romano prorsus diversum. Id verò probant, quòd eo uti præcipiat Concilium in Missis singulis, cùm certis quibusdam tantùm, iisque solemnioribus diebus, Romano liceret uti. At eos proferte oportebat alia quæpiam argumenta, quibus Gallicum illud pallium à Romano discrepans posset comprobari. Nullum enim alibi ejus vestigium extat. Eorum profectò erat ostendere vetitum illud fuisse Episcopis aliis, solis Metropolitanis proprium fuisse; eo accepto ordi-

Marca Concord. l. 9. c. 7.

natos, eo adempto exauthoratos fuisse Metropolitanos: ambitum denique aliquando fuisse à meris Episcopis hoc Metropoliticum Galliæ pallium, aliquando usurpatum. Hæc quippe omnia de Romano & Græco pallio constant, testimoniis suprà relatis, & exemplis compluribus. At de Gallicano pallio nihil usquam istiusmodi. Cur tam cupidus pallii Romani Siagrius, ut à cæteris distingueretur Episcopis, qui id à Gallico posset habere? Quì vero fieri potuit ut cæteri Galliæ Episcopi pallium Gallicum nec postulaverint unquam, nec extorserint? Eccur Archiepiscopi nomine utitur Canon, quo necdum gaudebant Metropolitani? Quod autem ad certorum dierum eorumque solemnium designationem spectat, id certè non reperias in litteris Pontificum, Symmachi, Vigilii & Pelagii, qui Archiepiscopo Arelatensi pallium concessere. Unde is fortè fuerit sensus, ea mens Concilii Matisconensis, ut ei præscriberet in Missa celebranda, pallio semper uti, comperto aliis ejus utendi certos quosdam præscriptos esse dies solemniores. Ubi Arelatensi pallium confert Gregorius, rem ita restringit, ut eo tantùm in Missa & in Ecclesia uti fas sit. Verùm id ille fecit annis aliquot post Concilium Matisconense. Denique etsi constarent quæ sumuntur hìc magis quàm probantur, non esset certè quod miraremur, si deinde Romani pallii cupidiores Metropolitani Galli, & tandem aliquando facti ejus compotes, ea illud conditione habuere, quam ipsi Gallico apposuerant, ut sine eo Pontificalia non exercerent. Meminit quidem Fortunatus pallii Turonensis Episl. 2. c. 3. copi, quod crucibus intertextum esset: *Pallia nam meruit, sunt quæ cruce textile picta:* at id Metropolitanorum proprium fuisse non dicit.

CAPUT LV. P. 2. l. 1. c. 26.

De eadem re, hoc est, de Pallio Latinorum per octo priora sæcula.

I. Qua ratione conducibilis omnino esset Ecclesiæ Gallicanæ Vicariatus Apostolicus cum Pallio collatus Episcopo Arelatensi. Eadem illi, atque regiæ Clodovæi familiæ labes, eadem clades incubuit. Restaurat in Gallia Episcopatum Bonifacius, collato Metropolitanis omnibus Pallio, quos aliquo sensu fecit Primates.

II. Quàm præposterè quidam interpretentur eam Disciplinæ mutationem.

III. Refelluntur ex circumstantiis rei omnibus, quibus proditur nullam à Pallio novam Episcoporum servitutem erga Pontifices exortam esse.

IV. Quàm necessaria fuerit Ecclesiæ Gallicanæ ea Disciplina, quantumque illam expetierint Episcopi Gallicani.

V. Quàm è re fuerit tum Metropolitarum Galliæ, ut ne quem Archiepiscopum, sive Primatem, Papam inter & ipsos medium esse jam paterentur.

VI. Expenditur promissa Papæ obedientia, quam ab Episcopis Franciæ Bonifacius exigit.

VII. Novum servitutis jugum non esse, quòd in ipsa Pallii susceptione Metropolitani promittunt, Pontifici se juxta Canones obedituros.

VIII. Suscipiens Pallium Arelatensis Archiepiscopus eandem Canonum observantiam pollicebatur.

IX. Defenditur id jusjurandum, quod deinde multo pòst cœptum est exigi à Metropolitis.

X. Testatum id semper esse Gregorium Papam, genium illum esse Pallii, diligentissimam Canonum observationem: quare & eas se exegisse promissiones, quæ propè accederent ad jusjurandum.

XI. Forma Pallii.

I. PRo comperto est, Metropolitanos Galliæ, anno 742. pallium tandem à Zacharia Papa omnes impetrasse. Hinc illud Concilii Decretum, cui Bonifacius interfuit, ut à Pontifice id postularetur, eique protinus desponderetur promptissima & expeditissima obedientia, quæ demum cunque Sedes Apostolica præcepisset. Hæc sunt ea de re verba Epistolæ Bonifacii in Angliam datæ: *Decrevimus in nostro Synodali conventu, &c. Sancto Petro & Vicario ejus velle subjici, Synodum per omnes annos congregare, Metropolitanos pallia ab illa sede quærere, & per omnia, præcepta Petri canonicè sequi desiderare.* Et paulò post: *Unusquisque Episcopus siquid in sua Diœcesi emendare nequiverit, itidem in Synodo coram Archiepiscopo & palam omnibus ad corrigendum insinuet, &c. Omnes Episcopi debent Metropolitano, & ipse Romano Pontifici, siquid de corrigendis populis apud eos impossibile est, notum facere, & sic alieni fient à sanguine animarum perditarum.* Hinc dilucidum est nomen Archiepiscopi cum pallio Metropolitanis omnibus fuisse comunicatum. Nec tamen existimaveris collatum esse, qui cum pallio hactenus conjunctus fuerat, Vicariatum Apostolicæ sedis; sed Primatialis tantùm potestatis partem aliquam, quatenus Vicario Apostolico subducti sunt, & summo Pontifici sine medio subjecti. Epist. 10.

Vidimus enim per sæculum integrum & ampliùs penes Arelatenses Archiepiscopos in Regni ferè totius Francici Metropolitanos omnes jus potestatemque fuisse. Grata erat & perutilis Regibus novæ hujusce Dignitatis institutio, quòd ita causæ plurimæ in Regno retinerentur, quas Romam oportuisset deferri; quòdque suus Galliæ quasi Patriarcha tribueretur, Conciliumque Nationale, cujus non poterat non esse summa vis & authoritas. Verùm uti res erat, & Regibus accepta, & Archiepiscopis Arelatensibus, unde & illam, ut suprà patuit, vehementissimè expetiere: ita simillimum veri est, minimè gratam fuisse Metropolitanis aliis, qui collegis & æqualibus subjicerentur. Extincto verò per longiora illa & cruentissima bella, quæ cadente Chlodovæi stirpe sæviere, non solùm Vicariatu Apostolico, sive Exarchatu Arelatensi, sed ipso etiam per Galliam penè omnem Episcopatu sublato: Bonifacius in Franciam missus ut collapsam restitueret disciplinam, novam Episcopatui formam attulit. Fecit enim liberos omnes ab ejusmodi Vicariis Apostolicis sive Primatibus Metropolitanos omnes, eosque singulos eo verissimo sensu Primates constituit, quòd, ut suprà diximus, Primati nulli alteri subessent.

II. Et hæc quidem ratio, hoc consilium certissimè fuit, cur immutata tum Ecclesiæ Gallicanæ Disciplina sit, communicatumque Metropolitanis omnibus cum pallio Archiepiscopi nomen. Quare audaciùs quàm solidiùs dixeris, à Bonifacio Metropolitas Galliæ eò adactos, ut Francicum Pallium deponerent, peterentque Romanum, qua veluti nova compede, novæ Pontificum servituti illigarentur, quibus cœperant in susceptione pallii novo cum sacramento obedientiam polliceri. Hinc Francos, cùm statuissent petere à Zacharia Metropolitanis tribus Rotomagensi, Remensi & Senonensi pallia tria, quasi præsagirent animo, quibus se inderent laqueis, petitionem distulisse. Id molestè tulisse Pontificem, nec habuisse Bonifacium quo apud eum has moras excusaret. *De eo quod jam præterito tempore de Archiepiscopis & de Palliis a Romana sede petendis juxta promissa Francorum, sanctitati vestræ notum feci, indulgentiam sedis Apostolicæ flagito: quia quod promiserunt, tardantes non impleverunt, & ventilatur, & quid inde perficere velint, ignoratur.*

III. Mera hæc sunt animi figmenta, mera insomnia. Ut quid enim posset Bonifacius solus, qui in Episcopos Galliæ potestatem à Pontifice nullam acceperat, eosdem tamen ad ea cogere, ex quibus tantum in eos redundaret detrimenti? Quì posset Bonifacius solus vim adhibere, vel fraudem facere

facere Concilio Nationali, quò regni Optimates & Principes eodem simul tempore, eadem in urbe cum Episcopis convenissent: *Decrevimus in nostro Synodali Conventu*. Quì posset Galliarum & Reges & Proceres invitos cogere, ut novo illi Episcoporum suorum jugo assentirentur? Quì poterant tam ignari rerum suarum esse, tam cæci, & ut ita dicam fascinati Principes, ut Bonifacio & preces offerrent, & suppetias ferrent, ut Ditioni suæ id dedecoris, hanc inureret notam? *Synodum congregandam & hortandam, jussu Pontificis Romani & rogatu Principum Francorum & Gallorum sub spe restaurandæ legis Christi suscepi*. Ut quid Francorum Dux atque Princeps Carolomannus omnibus Germaniæ Episcopis Bonifacium Archiepiscopum præfecisset? *Ordinavimus per civitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, qui est Missus sancti Petri*. Ut quid rogasset idem Bonifacium Carolomannus, veniret ad se, Synodum celebraturus in Gallia, ubi jus ei nullum erat, quòd ei sola à Pontifice Germania esset concredita? Assensus roganti Zacharias est, permisitque Bonifacio Synodum habere in Gallia, quam in rem illum eò mittere ne cogitarat quidem. Sic enim ille in Epistola ad Bonifacium scripta: *De eo quod nobis intimasti, quod te Carolomannus filius noster ad se rogavit accedere, ut in urbe regni Francorum, in sua ditione constituta Synodum celebrare debeas, & hoc libenter concedimus, & fieri præcipimus*. Præscribit deinde Pontifex Bonifacio, quibus sit de rebus in ea Synodo tractandum. At in his omnibus nec callidi hujus consilii vestigium est ullum, nec augendæ dominationis ullam usquam olfacies cupiditatem.

Epist. 105. Conc. Lep. 1. Epist. 1.

IV. Juvat autem ex ea quæ est ad Zachariam Bonifacii Epistola edisce re, quàm fuerint eo tempore profligatæ res Ecclesiæ Gallicanæ, ut intelligas quæ verissimæ fuerint justissimæque causæ, cur vir sanctissimus ea instituerit quæ nonnulli carpere & malitiosè vertere conantur. Affirmat enim ab annis sexaginta aut septuaginta conculcatam jacere disciplinam in Galliarum Ecclesiis omnibus: nullam Synodum ab annis amplius octoginta habitam fuisse, nec Archiepiscopum fuisse ullum; Episcopatus laicis datos fuisse, vel Clericis contaminatissimis, & sæculari prorsus vita Clericalem habitum dehonestantibus. *Carolomannus Dux Francorum Synodum me rogavit congregare, & promisit se de Ecclesiastica Religione, quæ jam longo tempore, id est, non minus quàm per sexaginta vel septuaginta annos calcata & dissipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Franci enim, ut seniores dicunt, plusquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, nec Ecclesiæ canonica jura alicubi fundabant vel renovabant. Modò autem maxima ex parte per civitates Episcopales sedes traditæ sunt laicis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, scortatoribus & publicanis sæculariter ad perfruendum*. Hæc fuit eo tempore horrenda facies, his miserrimus Ecclesiæ Gallicanæ status. His malis mederi volens Carolomannus, auxilium popposcit à Bonifacio, & re cum illo communicata, existimavit initium melioris spei ducendum esse à restituendis Conciliis & Archiepiscopis, sive Metropolitanis. Quod autem dicit Bonifacius Francos per annos amplius octoginta Archiepiscopum non habuisse, non temerè credideris eum spectare ad extinctum Arelatensem Vicariatum Apostolicum: is erat enim tum unus in Gallia Archiepiscopus, quia unus Apostolicæ Sedis Vicarius & Legatus. Ut ergo in pristinum decus restitueretur Ecclesia, quoniam cum ruina Primatus Arelatensis corruerat & funditùs Ecclesiæ disciplina, necesse fuit, aut peteretur Archiepiscopus novus, Legatus & Vicarius Pontificis: aut antiqua illa renovaretur consuetudo, qua summo Pontifici Metropolitani singuli immediatè subjicerentur. Videntur Franci, saltem post obitum Legati Bonifacii, ad disciplinam illam veterem redire maluisse, qua Pontificem inter summum & Metropolitanos medius nullus alius constitueretur.

Ita Metropolita quisque suo quodam modo fiebat Primas, utpote qui nulli alii Primati subesset, solique Papæ subjiceretur. Novæ hujus, quæ Primatus utcumque dici poterat, libertatis & immunitatis signum aptissimum Pallium fuit. Et hæc quidem causa Concilii Episcopos adduxit, ut Metropolitanis omnibus à Pontifice Pallia postularent. Fortè tribus tantùm initio postulaverant; deinde verò satius existimavere, æquatis omnibus *Metropolitanis Pallia ab illa Sede quærere*. Qua forsan ex voluntatis mutatione orta illa mora est, quæ anxios habuit Bonifacium & Papam. Concesso Metropolitanis omnibus Pallio, lege etiam communi illa omnes tenebantur, ut quæ corrigere ipsi non poterant, id Papæ significarent. Id quippe unum erat è privatis Episcopi olim Arelatensis officiis, ut suprà dicebat Bonifacius: *Omnes Episcopi debent Metropolitano, & ipse Romano Pontifici, si quid de corrigendis populis apud eos impossibile est, notum facere*. Epist. 105.

V. Quòd autem eo tempore Galliarum Episcopi ac Metropolitani præ cæteris privilegiis & libertatibus suis illud cupidissimè amplecterentur, ut ne quem Papam inter & Metropolitas quoslibet Primatem vel Metropolitam paterentur esse: id prorsus hujus operis serie tota vel evicimus jam, vel evincemus. Quotiescumque enim à Pontificibus & Regibus id tentatum est, ut Primates de novo aliqui Vicariique crearentur Apostolici, tentatum est autem non semel: toties ab illis constantissimè & plerumque invictissimè repugnatum est. Poterat & Episcopis Galliæ tum venire in mentem Anglicanæ exemplum Ecclesiæ, ubi duo tantùm erant Metropolitæ aut Archiepiscopi, cum æquali ambo honore & potestate; æqualiter ambo decorati pallio, æquabiliter & alter alteri subjecti & non subjecti, si obtinuerat Gregorii Magni constitutio. Poterat & in mentem venire consuetudo Gregorii Magni, qui quos vulgò consecrabat Metropolitanos, Ravennatem, Mediolanensem, Salonitanum, Panormitanum, Syracusanum, Calaritanumque; quanquam Metropolitæ tantùm sine Primatu ullo essent, Vicariatuque Apostolico, Pallio tamen donabat. Denique referente Anastasio Bibliothecario, Vilicarium Episcopum Viennensem Zachariæ præcessor Gregorius III. *Pallio dato Archiepiscopum constituit*; mansit tamen ille, quod antè fuerat, merus Metropolita.

VI. Quod autem voluit Bonifacius Apostolicæ Sedi subjectionem promitti, frustrà sunt qui inde mali aliquid suspicantur. Hoc enim non soli fecerunt Metropolitæ, sed omnes Episcopi; Concilium omne: *In nostro Synodali conventu confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem & subjectionem Romanæ Ecclesiæ fine tenus servare, sancto Petro & Vicario ejus velle subjici*. Id quod omni loco, omni tempore laicis omnibus, omnibus Clericis & Episcopis commune est. Neque quidquam ibi est, quod privatim ad Metropolitanos, aut ad pallia referatur, aut ad nova quæ à pallio proficiscantur onera. Quæ verò Ecclesia, quis usquam Archiepiscopus, aut Metropolita, qui se Pontifici, tanquam Christi Vicario subjectum non profiteatur? Ne ipsi quidem Orientis Patriarchæ ab ea se potestate immunes aut tum esse volebant, aut aliquando velle potuerunt; nisi si qua se membra in sui ipsorum perniciem à capite abscindant suo.

VII. Quod autem his subjicitur, *Metropolitanis Pallia ab illa Sede quærere:* non novum Metropolitis hìc servitutis jugum additur: sed nova libertas, nova immunitas, privilegium novum. Concessum enim simul omnibus est, quod intra centum aut ducentos annos uni tantùm Archiepiscopo Arelatensi, & Augustodunensi Siagrio potuerant Reges obtinere: datumque ut ab ea essent subjectione li-

beri, qua eorum Majores fuberant Archiepiscopo Arelatensi. Quod autem dicuntur posteà *præcepta sancti Petri canonicè sequi:* fateor id consequi ex pallio. Verùm hæc an nova quædam servitus, & non magis innata nascenti Ecclesiæ lex, ut inferior superiori parere debeat, & constitutis à Deo potestatibus homines omnes subesse? Porro tametsi satis id per se intelligatur, præcepta superiorum legibus & æquitati consentanea fore: nihilo tamen minus, ne quid dubii aut suspicionis in animis hominum resideret, disertis verbis illud pronuntiatur, hanc Episcoporum obedientiam ad mandata Pontificis, legibus canonicis regi: *Præcepta sancti Petri canonicè sequi.* Quin & Zachariam Papa id præ se ferebat, Decreta Sedis Apostolicæ Canonibus consentire: *Nec enim ab hac Apostolica Sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum statutis inveniantur.* An novæ servitutis genus est, Canonibus Pontificumque Decretis obsequi, idque profiteri? Nonne potiùs verissimæ libertatis inconcussum hoc munimentum est, totiusque ejus quæ sanctissima & penè divina in Ecclesia floret, disciplinæ? An tristis illa servitus est, quòd Pastoribus laici, Clerici Episcopis, suo Episcopi Metropolitæ pareant? Hæc una, hæc vera libertas est, parere legibus, & iis qui juxta leges præsint. Quæ si sacra vincula abruperis, confusis ac perturbatis omnibus in miserrimam præceps ibis servitutem.

Epist. 1. ad Bonifac.

VIII. Non poterat Metropolitanis omnibus conferri pallium, quin strictiore observandorum Canonum Decretorumque lege illigarentur. Id enim Arelatensibus semper Archiepiscopis Pontifices imposuerant oneris, & aliis quibus pallium concessere. Evolve omnes Pontificum ad Metropolitanos omnes Epistolas, quibus cum Legatione & Vicariatu Apostolicæ Sedis adjunxere pallium, nullam invenies, quo non diligentior inculcetur Canonum custodia, majorque cum Pontifice concordia & societas, ut eum faciant eorum malorum certiorem, quibus ipsi mederi non potuerint. Neque tamen id unquam impedimento fuit, quominus Metropolitani, Reges, & ipsi etiam Imperatores pallium, & quæ erat cum pallio conjuncta, Legationem postularent.

IX. Quòd si velis novam eo impingi servitutem, quòd à Metropolitanis deinceps in ipsa pallii susceptione cœpit exigi jusjurandum, fatebor equidem novum esse hoc sacramentum: at quam juras legibus, canonibus, & superiori à Deo constitutæ potestati obedientiam, uti sanctissimam & inviolabilem, ita & antiquissimam eam esse, tu confiteare necesse est. Nonne novis in dies exorientibus morbis nova cogimur remedia adhibere? Quæ usquam autem potest vel fingi Ecclesiæ ægritudo, quàm si ab annis octoginta omnis in ea interierit disciplina, si nulla Concilia, si Episcopalibus sedibus laici, aut Laicis profaniores & scortatores Clerici incubent? An ista nec nova satis, nec satis exitiosa erat ægritudo, ut novo remedio curaretur? Quod aptius autem poterat esse, tot & tantis Ecclesiasticæ Disciplinæ vulneribus remedium, quàm ut novis vinculis constringerentur, & ad diligentiorem custodiam Canonum, & ad majorem cum Pontifice, qui eorum vindex, & Ecclesiasticæ Disciplinæ tutor ac defensor est, conjunctionem?

X. Memineris enim oportet, non profanum quoddam esse ornamentum pallium, quod præstringendis oculis, aut palpandæ ambitiosi Præsulis cupiditati sit institutum. Splendida quidem vestis est, sed quæ & moneat, & jubeat, ut supra alios Antistites longè majori excellas & pietate, & fortitudine, ac magnitudine animi, in defendendis sanctissimis Ecclesiæ legibus & institutis. Minabatur jacturam pallii Episcopo Salonitano Gregorius, ni labem sarciret, & quod à se peccatum fuerat, expiaret, excommunicatione etiam præterea intentata. Ravennati Episcopo qui pallium extra Missarum solemnia contumaciùs gestabat, atque adeò per urbis vicos, scribebat idem ipse, humilitate magis ornari Episcopos, quàm ascititio quolibet ornamento: *Decorari pallio volumus, forsitan moribus indecori, dum nihil in Episcopali cervice splendidius fulget, quàm humilitas.* Monebat Mediolanensem Episcopum, pallii genium esse humilitatem & obedientiam: *Peto ut dum hoc pallium suscipitis, ejus honorem ac genium ex humilitate vindicemus.* Episcopo Justinianæ I. pallium mittens, Episcopalium virtutum summam quandam pulcherrimam contexebat. Objurgabat Ravennatem Episcopum, quòd fulgore sacrarum vestium non inflammaretur ad amorem virtutum: *Invenio quia honor Episcopatus vestri totus foris in ostensione est, non in mente.* Ad Virgilium Arelatensem Episcopum scribebat, ornatum pallii ipsum ornari ab eo debere insomni vigilantia, pietate singulari, Apostolico animarum salutis zelo: *Sed jam nunc studio majori res indiget; ut cùm honor crescit, etiam solicitudo proficiat: & erga cæterorum custodiam etiam vigilantia excrescat, vitæ quoque merita subjectis in exemplum veniant, & nunquam sua per suscepti honoris gratiam, sed lucra cælestis patriæ, vestra fraternitas exquirat.* Cùm Archiepiscopo & Regi, qui hoc petierat, pallium mitteret, per Epistolas suas illos excitabat, constringebatque, ut iis malis quæ in regno grassabantur, & de quibus commonefieri se curabat, mederentur. Ejusdem rationis Epistolas cum pallio ad Episcopum Corinthi misit. Concesserat Mariniano Ravennati Episcopo pallii usum ad Missæ solennia, & quater anno quolibet ad processiones per urbem publicas, ea addita lege, ut hic illum stimulus acueret ad Episcopalium virtutum flagrantius studium: *Ut sicut à nobis hujusmodi decoris usum ad Sacerdotalis officii honorem largiente Domino percepisti; ita etiam morum atque actuum probitate ad Christi gloriam susceptum adornare contendas officium.* Ita etiam ille ad Episcopum Syracusanum. Cùm autem Brunechildis Reginæ precibus adductus est, ut Siagrio Augustodunensi pallium concederet, eandem illi disciplinæ puritatem revocandam inculcavit. Ita enim ille ad Siagrium: *Palli te usu prævidimus honorandum, quod tamen ita tibi dandum esse decrevimus, si priùs per Synodi definitionem emendari promiseris, quæ corrigenda mandavimus.* Ubi non sacramentum quidem, sed ejusdem rei promissionem exigi perspicis à Gregorio. Quòd si promissione non contentus, exegisset sacramentum, quis de zelo tanto, tam justo, tam laudabili, jure conqueri posset? Involabant in Episcopales sedes Laici, promercalis erat sanctissima quæque Ecclesiæ dignitas, an malum erat, tanti mali emendationem vel certa promissione, vel etiam jure jurando exigi? Cùm Zacharias & Bonifacius obedientiam Decretis Pontificum præstandam jure jurando firmare contendebant, non aliam quàm hujusmodi exigebant obedientiam. Cùm rursum Gregorius Leandro Hispalensi Episcopo pallium mitteret, scribebat eodem tempore ideo de Episcopalibus virtutibus & officiis nihil à se ad eum perscribi, quòd officiorum & virtutum numeros omnes jam Leander implesset: *Transmisso pallio valde debui qualiter vobis esset vivendum admonere, sed locutionem supprimo, quia verba moribus anteitis.* Ad Salonitanum Episcopum de pallio scribens, ita aiebat: *Hujus indumenti honor, humilitas atque justitia est.* Panormitanum Episcopum pallio donavit, & unà id oneris imposuit, ut & Capiti Ecclesiæ universalis reverentiam dependi curaret, & Canones religiosissimè observari: quæ summa erat omnium Bonifacii & consiliorum & laborum: *Illud autem admonemus, ut Apostolicæ sedis reverentia nullius præsumptione turbetur. Tunc enim status membrorum integer manet, si Caput fidei nulla pulset injuria, & Canonum manet incolumis atque intemerata semper authoritas.*

L. 1. Ep. 1

L. 3. Ep. L. 4. Ep. 8

Epist. 1

Epist. 51. 53.

Epist. 55

Epist. L. 10 Ep. 1

L. 7. Ep. L. 7. Ep. 11

L. 7. Ep. 126

Epist. 130

L. 11. Ep. 44

L. 11. Ep. 14. 15.

XI. Ap-

XI. Apparet autem ex Joanne Diacono in vita Gregorii, pallium ab eo jam tempore cœpisse ad eam formam accedere, in qua modò est. *Pallium ejus byssо candente contextum, nullis acubus perforatum, sic ipsum circa scapulas devolutum, non autem confixum, sicut vetustissimis musivis, vel picturis ostenditur.* Alcuinus id confirmat, ubi pallium comparat cum Rationali Aaronis, *Pro Rationali nunc.* In refellenda verò Pelagii Papæ Decretali illa, quam profert Gratianus, quamque Damaso tribuunt Burchardus & Anselmus, Epistola immorari nolui. Satis enim superque duobus hisce capitibus ea refellitur, & supposititia demonstratur.

4. c. 80. 84.

Icuin. l. de iv. Offic.

Grat. d. 20. c. 1.

CAPUT LVI. P. 3. l. 1. c. 24.

De Pallio Latinorum & Græcorum sub Imperio Caroli Magni.

I. In Oriente penes omnes Episcopos non fuisse jus utendi Pallii, argumenta ex VIII. Synodo Oecumenica.

II. Nova ex eo argumenta, quòd Imperatorii genus ornamenti fuisset Pallium, Papæ primò, inde & Patriarchis communicatum.

III. IV. Probationes aliæ ex Luitprando & Gregorio Papa.

V. Aliqua observantur ad concilianda ea, quæ conflictari in speciem videntur.

VI. Postquam capta est à Latinis Constantinopolis, statutum est, ut Patriarchæ Pallium à Papa acciperent.

VII. Cùm sacræ dignitatis ea esset investitura, æquius erat & religiosius ea à Pontifice quàm ab Imperatore donari.

VIII. Confutatur eorum opinio, qui in VIII. Synodo novum Metropolitis jugum impactum fuisse suspicantur, lege lata ut Pallium peterent, & sacramento se Romano Pontifici obligarent.

IX. X. Novis argumentis exploditur ea suspicio. Quàm soliciti essent Imperatores, Reges, Metropolitani, Episcopi, ut à Pontifice Pallium impetrarent.

XI. Episcopi ipsi nihil non tentarunt, ut Pallii honorem consequerentur, qua in re infestos experti sunt Metropolitanos.

XII. Forma Pallii, & quibus privilegiis muniretur.

I. DIximus capite LIII. viros doctissimos eam amplexatos esse sententiam, Græcis Episcopis omnibus prorsus communicatum fuisse pallium, eoque donari solitos fuisse illos illo ipso tempore quo ordinabantur. Suis ea doctrina fulcitur munimentis, sed & validis nihilominus machinis oppugnatur à viris doctrina præstantissimis. Jubet enim VIII. Generalis Synodus, ut sarta tectaque servetur Patriarchis potestas antiquissima, qua pollent hactenus, convocandi ad Concilia sua Metropolitanos omnes quos ordinant, vel quorum ordinationem misso pallio confirmant. *Hæc Synodus tam in seniori & nova Roma, quàm in Sede Antiochiæ & Hierosolymorum, priscam consuetudinem decernit in omnibus conservari, ita ut earum Præsules universorum Metropolitanorum qui ab ipsis promoventur, & sive per manus impositionem, sive per pallii dationem Episcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant potestatem ad convocandum eos ad Synodalem conventum.* Ex his Synodi verbis inferri posse videtur, æquè in Ecclesia Græca atque in Latina jus utendi pallii ad solos manasse Metropolitas, qui eo à Patriarchis vel præsentibus dato, vel misso absentibus, sacra dignitate sua quodammodo investiebantur. An veri enim simile est, Patriarcham non alio investisse Metropolitanos suæ ditionis, quàm eo insigni, quod Episcopos inter omnes commune & promiscuum esset?

Can. 17.

Idem evincitur ex alio ejusdem Concilii Canone, quo prohibentur Episcopi, qui pallio donati sunt, eo uti extra illa vel loca vel tempora, quibus circumscriptus est usus ejus: *Ita ut Episcopi, quibus concessum est Palliis uti certis temporibus, in eisdem temporibus & locis iis induantur.* Non ergo Episcopis omnibus fas erat uti pallio. Si quibus autem minùs firma videatur hæc argumentatio: at ii saltem facilè nobis assentientur, si Episcopis omnibus in commune licuisset uti pallio, velut indumento suæ dignitatis proprio, quo in ipsa sui consecratione ornati fuissent, nunquam ejus usum ad certos dies & certa Liturgiæ tempora revocandum fuisse. Nec Presbyteri ulla, nec Diaconi ligantur lege temporum vel locorum, nullis arctantur ejusmodi angustiis in usu concessæ sibi casulæ dum ordinantur, vel stolæ. Eccur Episcoporum privilegia strictiori gyro concluſa fuissent?

II. Si Pallium ab ipsa sui origine Imperatorius ornatus est, quo decorati à Principibus primò sunt Patriarchæ, qui & ab iisdem Cæsaribus eo donari Metropolitanos primùm insigniores, deinde omnes impetravere, ut suprà ostensum est: indubium liquidumque est, in eo privilegio cum Metropolitanis communicando, potuisse aliquos præscribi dierum locorumque limites, cùm in ejus usu omnis limitis impatientes sint Patriarchæ. Nec enim arctatur usquam usus ejus ornamenti, quod cujusque dignitati quasi adnatum propriumque est.

Cum Metropolitani, de quibus agitur in hoc Canone, à Provinciæ suæ Episcopis ordinarentur, quæro an pallio tunc donati fuissent in ipsa sui ordinatione? Si dicas donatos fuisse, urgebo, ecquid ergo attinebat alio donari Pallio à Patriarcha, dum ab eo confirmarentur; aut qui confirmarentur eo insigni collato vel misso, quod non Metropolitanis tantùm, sed & Episcopis esset commune? At verò si Metropolitani cùm a suæ Provinciæ Episcopis ordinabantur, nullo donabantur pallio: qui fieri potuit, ut in sui consecratione pallio donarentur Episcopi, non donarentur Metropolitani?

III. Fides saltem adjicietur Luitprando, viro cùm primis docto, & oculato eorum testi, quæ in Græcia gerebantur, quò Legatus missus est. At refert ille Theophylactum Patriarcham Constantinopolitanum sibi suisque successoribus impetrasse à Papa facultatem utendi pallii, non expectata Romani Pontificis licentia, ex quo manavit illud novum, ut omnes Orientis Episcopi palliis uterentur: *Tum ipse tum successores ejus absque Paparum permissu palliis uterentur. Ex quo turpi commercio mos inolevit, ut non solùm Patriarchæ, sed etiam Episcopi totius Græciæ palliis uterentur.* Non ergo ante id tempus Græci omnes Episcopi pallium usurpaverant.

Ann. 935. apud Baronium.

IV. Fregit Gregorius Magnus insolentiores conatus Episcopi Ravennatis, qui præter morem receptissimum, etiam extra Ecclesiam publicis Litaniarum Processionibus pallium suum circumferebat: eique velut repagulum objecit consuetudinem Ecclesiæ Orientalis, ubi ne ii quidem Metropolitæ, quibus triginta vel quadraginta parerent Episcopi, ea potestate tam latè abutebantur. *Qui sub se etiam tricenos & quadragenos Episcopos habent.* Solos in exemplum objicit Gregorius Metropolitanos, nec in usu pallii Græcorum exemplo uti refugit, gnarus utrobique, in Oriente & Occidente, eosdem mores, easdem leges vigere. Idem ipse Pontifex pallium misit Metropolitanis Græciæ, Patriarchali suæ ditioni obnoxiis, ut Metropolitano primæ Justinianæ, Corinthi, Nicopolis, eadem prorsus ratione, qua Metropolitis Latinis. Nisi Metropolitæ & Episcopi Orientales eisdem legibus constricti fuissent, non tam facilè eis obtemperassent, quicumque Græco Imperio & Romano tamen suberant Patriarchatui. An verò Episcopi Græci Romano Patriarchæ obnoxii, facilè tandiu passi essent

L. 4. Ep. 31.

L. 4. Ep. 55. 56. L. 5. Ep. 7.

eole fraudari ornamento, quo cæteri omnes Græci & Orientales gauderent Episcopi? Qui verò tam parci fuissent & difficiles Romani Pontifices in usu pallii concedendo, & solis concedendo Metropolitis, & multis Regum precibus exorati, si id erat promiscuum Episcoporum omnium Græcorum decus? An Pontifices quò suos in Occidente Legatos & Vicarios Apostolicos insignirent veste aliqua sacra, eximia, inusitata, inconcessa, eam ad id elegissent, quæ Græcis Episcopis omnibus usitatissima esset? An denique favore & suffragio Imperatorum ipso opus fuisset, ut insignibus quibusdam Metropolitis nostris is ornatus concederetur, quo nullus non uteretur apud Græcos Episcopus?

V. Propè ergo à vero abest, 1. Episcopis Græcis ab exordio fuisse pallium, seu cappam casulamque Episcopalem, qua à Presbyteris Diaconisque discernerentur, ejus nempe vel forma, vel nitore & sumptu. De eo autem vulgari pallio Episcoporum interpretanda esse loca, quæ suprà objiciebantur: illud esse ὠμοφόριον, *superhumerale*; id Balsamonem diligenter distinguere à *polystaurio*, φαινόλια ἢ πολυσταυρίων; & utrique suas privatim orationes, significationesque mysticas ad eos adsignari, alias ab aliis longè diversas; ita ut polystaurio gloria & triumphus crucis demonstretur. 2. Ab illo vulgari Episcoporum longè aliud fuisse polystaurium, nempe quod solis constaret loris, colloque circumdaretur instar torquis, & pallio priori seu Episcopali casulæ superponeretur, instar habens earum fasciarum quæ *lora* & *segmenta* dicebantur, quibus & ipsi ornabantur Imperatores, & quorum participem facit Constantinus Romanum Pontificem in decantata illa Donatione. Posteriùs porro istud pallium soli primùm Papæ usitatum fuit & Patriarchis, lapsu temporis effusum est & in præcellentiores quosdam Metropolitas, quibus Papa vices suas delegaret, non in Occidente tantùm, sed & in Oriente: eo tamen discrimine interposito, quòd eo Pontifex & Patriarchæ nullis loci temporisque liminibus arctati uterentur, cùm ejus usus Metropolitanis angustis valdè terminis circumscriberetur. Quin & illud contendit Balsamon, Patriarchas dignitatis suæ insignia prorsus omnia circumgestare ubique locorum posse, etiam extra Patriarchatus sui fines, etiam Constantinopoli, ut qui omnes in unum Ecclesiæ caput coalescant. 3. Postquam autem polystaurium, seu crucibus variegatum pallium Metropolitanis omnibus in Occidente concessum fuit: immo & indutum Episcopis quibusdam, tantum non ab omnibus illis invadendum, nisi strenuè restitissent summi Pontifices, ut infrà dicetur: tum Episcopi quoque Græci omnes pallium usurparunt, impetrata vel extorta, aut saltem simulata Papæ consensione. Hac distinctione rerum temporumque & locorum adhibita, pax, ut spero, & concordia non ægrè constabit antedictis omnibus, quæ alicubi in speciem collidebantur. His posterioribus argumentis plus inesse videtur ponderis, quàm quæ superiùs pro contraria sententia congesta fuerant. Id elaboravi in totius hujus operis Præfatione, ut Lectori approbarem hanc quandoque fluctuationem meam, ubi alternant & res ipsæ, nec certi satis quidquam vel inconcussi occurrit. Tutius consultiusque non rarò est suspendi quàm præcipitari sententiam.

Juris Orient. Tom. 1. p. 447.

VI. Postquam sub Innocentio III. Latini Constantinopolitanam urbem & Orientale Imperium suæ subjecere potestati, statutum est in Concilio Lateranensi IV. sub eodem Pontifice anno 1215. ut deinceps Patriarchæ Orientales pallio donarentur à Pontifice, eoque deinceps ipsi obnoxios sibi Suffraganeos impertirent. *Postquam à Romano Pontifice receperint pallium, licenter & ipsi suis Suffraganeis largiantur*. Itaque victores Latini non magis Imperio quàm legibus suis Orientales subjecere, & iis potissimùm legibus quibus connexio membrorum Ecclesiæ cum Capite cœlitus instituto constabiliebatur. Antè enim Patriarchas Græcos pallio ornabat vel consecrator ipsorum Episcopus, vel Imperator. Ex Liberato id jam deprompsimus, novum Alexandriæ Patriarcham posti celebratas præcessoris sui exequias, pallium beati Marci capiti suo superposuisse, aut circumdedisse collo, & tum in Marci sedem conscendisse: *Accipere collo suo beati Marci Pallium, & sic sedere*. Itemque Anthimum Constantinopolitanum Patriarcham ab Agapeto Papa exauthoratum, pallium reddidisse Imperatori, & ita discessisse: *Videns se sede pulsum, Pallium Imperatoribus reddidit, & discessit*. Simile veri est, ei *reddidisse*, à quo acceperat. Per litteras Imperatorem interpellavit Gregorius Magnus, ut Anastasium Patriarcham Antiochenum, quem Antiochiæ consistere vetabat, Romæ sedere pateretur *concesso usu pallii*. In Imperatoris ergo potestate & arbitrio erat, quandiu & ubi Patriarchæ ipsi pallio uterentur. Quod minùs absonum erat, si eo ab ipso Imperatore donabantur. Non replicabo tot documenta alia, quibus comprobatum jam est, tum pallium à Papa quammultis fuisse collatum in Occidente, cùm assensus esset Imperator. Ergo in Oriente id Imperatorum magis quàm Pontificum donum fuerat.

Cap. 21.

L. 1. Ep. 27.

VII. In confesso tamen est, si pallium ab Imperatoribus susceptum est eo tempore, quo complures sacræ Sacerdotalesque vestes à laicis & civilibus nondum satis secernebantur: multò magis consentaneum, adeòque & necessarium fuisse, ut postquam eæ vestes prorsus sacræ fuerunt, usuique civili subductæ sunt, tunc demum eæ à Pontifice potius, vel à Patriarchis, quàm ab Imperatore distributæ fuerint. Si illud autem ita ut par est animo suo infixerint Præsules, tum Pontifices in rebus sacris, tum Reges & Imperatores in civilibus, summi Imperatoris Dei, summique Pontificis Christi in terris esse Vicarios: non minùs honorificum & magis decorum existimabunt, hæc Pontificatus insignia à summis Pontificibus, quàm à terrenis Principibus accepisse.

Ann. 788. Can. 17.

VIII. Visum quibusdam est in VIII. demum hac Synodo conflatum esse illud ferreum necessitatis vinculum, quo tenentur Metropolitæ à Papa petere & expectare pallium, obedientiamque profiteri: quod prioribus sæculis inauditum inusitatumque fuerat. At non satis firma sunt hujus opinationis argumenta. 1. Nec enim hoc Canone præcipitur Metropolitanis, ut pallium postulent: sed tantùm ut Patriarchæ Concilio se sistant Metropolitæ, à quo vel ordinati sunt non sine largitione pallii, vel misso pallio confirmati. Ergo nihil hic novi juris conditur, sed receptæ consuetudini novum robur accedit. 2. Id ipsum conceptis verbis profitetur Synodus, inolitam jamdiu consuetudinem à se confirmari tantùm: *Antiquam consuetudinem jubet servari*. 3. Hoc canone eadem Patriarchis aliis confertur aut adseritur potestas in ditionis suæ Metropolitas, quæ Papæ in suos. Ecquid ergo invidiosum hic est? *Tam in Seniori & Nova Roma, quam in sede Antiochiæ*. 4. Qui hinc invidiam faciunt octavæ Synodo, illi ipsi non inficiantur hanc eandem obedientiæ professionem à Legato Bonifacio centum antè & viginti annis invectam constitutamque fuisse in Concilio Gallicano. Quod à centum ampliùs annis in Gallicana receptum erat Ecclesia, quorsum in Constantinopolitano hoc Concilio rursum statui curassent? An Latinis proniores fuissent Græci ad hæc nova potestatis incrementa Apostolicæ Romanæ sedi concedenda? 5. Hæc obedientia ad Canones revincta erat: *Per omnia, præcepta Petri canonicè sequi*. Et Bonifacii ipsius Legati professio obedientiæ Pontificibus præstandæ ad Canones religata fuerat: *Sicut prædecessorum vestrorum pro authoritate sancti Petri servi devoti & subditi, obedientes & subditi sub jure Canonico*. Atqui nec nova servitus, nec servitus omnino est, Canonibus obsequi. Nova erat profes-

Ann. 870. Can. 17.

Ann. 748.

ſio, ſed neceſſaria medicina temperata ei malo procurando, quo Clodovæi Magni Proſapia, unaque ſanctiſſima Eccleſiæ diſciplina profligata fuerat. 6. Non paucis nec illaudatis viſum eſt Gallicanam libertatem eo maximè contineri, ut priſcis Canonibus obtemperetur. An indidem oritur nunc libertas, aliàs ſervitus? 7. Non ita morigeros ſe Galli præſtiterant Synodi VII. ſtatutis, ut Romani Præſules hinc augurari poſſent, VIII. Synodi authoritate eos expugnatum & oppreſſum iri. Et ſanè nec Decretum VII. Synodi de ſacrarum Imaginum cultu, in VIII. Synodo confirmatum: nec cætera omnia VIII. Synodi Decreta publicari & convaleſcere in Gallia potuere, niſi multo poſt tempore. Minimè ergo huic VIII. Synodo affingi debuit hæc nova obedientiæ profeſſionis inſtitutio.

IX. Aſpergetur aliquid novæ lucis iis omnibus, quæ diſputata ſunt hactenus de pallio, ſi animo revolvamus ea, quæ ſparſim de eo relata ſint in Conciliis, & in Actis Eccleſiæ Gallicanæ. Miſit Adrianus Papa I. pallium Tilpino Remenſi Archiepiſcopo, interpellatus ab ipſo Carolo Magno, ut omnia illi rata faceret Metropoleos ſuæ jura: *Ad petitionem Regis Caroli, pallium ſecundùm conſuetudinem tibi tranſmiſimus, cum privilegio ut Metropolis Eccleſia Remenſis in ſuo ſtatu maneret, &c. Neque aliquis tuas Parochias aut Eccleſias vel civitates ſubtrahere audeat.* Metropoliticæ ergo dignitatis quaſi cumulus aut ſigillum erat pallium, cui conjunctum & id erat, ut ne poſſet quis decretorio percelli judicio & damnari, niſi interpoſita Romani Pontificis authoritate: *Et te aut futuris temporibus Remenſem Epiſcopum & Primatem illius Diœceſis non præſumat, neque valeat aliquis unquam de Epiſcopatu dejicere ſine canonico judicio, & neque ullo judicio, ſine conſenſu Romani Pontificis, ſi ad hanc ſanctam Sedem Romanam, quæ caput eſſe dignoſcitur orbis terræ, appellaverit in ipſo judicio; ſed in ſola ſubjectione Romani Pontificis permanens, Diœceſin & Parochiam Remenſem noſtra atque B. Petri fultus in iſta ſancta Sede authoritate, ſecundùm ſanctos Canones & hujus ſanctæ Sedis præceptiones ita ſtudeas gubernare, &c.* Hæc ergo Romano Pontifici præſtanda obedientia & ſubjectio adeò non ſervitus erat, ut privilegii potiùs loco eſſet, quod ambirent cum pallio Metropolitani; hæc Metropoliticæ authoritatis munimentum erat; Apoſtolicæ ipſi Petræ innixum; hæc immunitas erat à quacumque alia ſpiritali ditione, quàm Papæ: hæc prærogativa, qua unius Papæ ſummo quis ſubeſſet judicio; hæc denique ſumma quædam poteſtatis exaggeratio erat, ut poſſet Metropolita ſecundùm canonicas leges Provinciam ſuam adminiſtrare. Porro eodem tempore idem Pontifex Tilpino id oneris impoſuit, ut in vitam & mores inquireret Lulli Moguntini Archiepiſcopi, ut ei quoque poſt editam fidei Catholicæ confeſſionem pallium mitteretur: *Ut ſi aptus fuerit, manu ſua ſubſcriptam Catholicam & orthodoxam fidem per Miſſos ſuos, cum litteris ac teſtimonio tuo, ſeu aliorum Epiſcoporum, quos tecum eſſe mandavimus, ad nos dirigat, ut Pallium illi ſecundùm conſuetudinem tranſmittamus.* Non ergo aliud tum Pontifex à pallio donandis exigebat, quàm fidei confeſſionem, præmiſſa tamen vitæ & morum inquiſitione, per circumpoſitos Epiſcopos ad id delegatos facienda.

Ann. 771. Hodoard. l. 2. c. 17.

Nec aliam rationem ſecutus eſt idem Pontifex, cùm Ermenberto Bituricenſi Archiepiſcopo pallium largitus eſt anno 786. 1. Precibus obſecutus eſt Caroli Magni: *Pro nimio veſtro regali ex intimo cordis amore.* 2. Illam Eccleſiam uni Romanæ ſubjecit: *Sub jure S. Romanæ Eccleſiæ degenti.* 3. Ut ea Eccleſia convenienter canonicis inſtitutis regeretur: *Ut miniſterium ſibi commiſſum dignè valeat & canonicè diſpenſare.*

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 73. 75. 115.

Egiloni Senonenſi Archiepiſcopo pallium conceſſit Nicolaus I. interpellante Rege Carolo Calvo, quem obteſtatus eſt Pontifex, ut Bituricenſi aliiſque Eccleſiis regni omnibus redintegrarentur, quæ expilata avectaque fuerant, dum diutina fuerent bella: *Unde & Pallium ſecundùm conſuetudinem utendum ei ſecundùm poſtulationem veſtram direximus.* Super eadem ipſa re ad Egilonem Archiepiſcopum ſcribens, unam vehementiſſimè inculcat Canonum obſervantiam accuratiſſimam.

Conc. Gall. Tom. 3. pag. 273. 274.

Concilium Trecenſe, cui aderant ſex Archiepiſcopi, Epiſcopique complures, Præſide Hincmaro Remenſi, apud eundem Pontificem preces ſuas interpoſuit, quibus & ſuas ipſe Carolus Rex adjunxit, pro Vvlfado Bituricenſi Archiepiſcopo, ut pallio donaretur: *Ut fideliſſimum ſervum veſtrum Vvlfadum Pallio Apoſtolicæ authoritatis exornando decoretis, & decorando confirmetis.* Adrianus II. qui Nicolao interim ſucceſſerat, pallium ipſe conceſſit: *Poſtulantibus vobis, ut Vvlfadus pallii uſu more deceſſorum ſuorum, noſtræ authoritatis largitione decorari potuiſſet, meritò condeſcenſionis aures accommodavimus.*

Ibid. c. 365. 367. 369. 370.

Idem ipſe autem Adrianus II. deſolatæ & funditus everſæ à Normannis Eccleſiæ Nannetenſis certior factus, ad Regem & Epiſcopos ſcripſit Concilii Sueſſionenſis, ut alia donaretur Epiſcopalis vel Metropolitica Sedes, ſi qua vacaret, Actardo Nannetenſi Epiſcopo, ad quem & pallium deferendum miſit, juſtiſſimam tot exiliorum torque carcerum mercedem & vinculorum, quæ pro Eccleſiæ fide pertulerat; monens tamen hoc pallii decus perſonæ ejus, non Eccleſiæ, quam demumcunique aſſecutus eſſet, adhæſurum: *Quod non aliter illi, nec cuilibet abſque Metropolitis concederemus, niſi multoties hunc exilia, mare, vincula paſſum, etiam ad capitalem ſententiam frequenter tractum fuiſſe comperiſſemus, &c. Ut pro exilio & catena, pallii ornamenta, non ad Eccleſiæ, cui incardinandus eſt, perpetuum inſtitutum, ſed ad ſuum ſpecialem certique temporis uſum.* Huic pallio illud idem quod & cæteris conjunctum erat privilegium, ne ullius niſi ſummi Pontificis ſubjicèretur judicio, qui eo decorabatur: *Ut nullus Metropolitanorum Antiſtitum, ſeu cæterorum Epiſcoporum, in controverſia criminis, ſi ſedem appellaveris Apoſtolicam, vel ejus ſpeciali expetieris audiri vel diſcuti fortaſſis examine, præſumat de te proferre, non noſtro præmiſſo decreto judicium, ſed Apoſtolicæ ſedis tantum reſerveris examinandus incunctanter arbitrio; cujus videlicet decreto vel largitate vacanti Eccleſiæ incardinatus, vel palliatus eſſe dignoſceris.*

X. Adalgarium Epiſcopum Auguſtodunenſem pallio impertivit Joannes VIII. Caroli Calvi Regiis precibus id donans: *Quem veſtri amoris cauſa, ipſiuſque morum probitate moti, palliatum ad vos remittimus.* Facilè adducor, ut credam Metropolitani poteſtati ſubductum tunc non fuiſſe Auguſtodunenſem, uti nec Siagrium olim à Gregorio Magno, cùm pallio & ipſe donatus eſt. Itaque peculiaris & eximia illa fuit in Actardum indulgentia, cùm à Metropolitani authoritate abſolutus eſt. Villiberto Archiepiſcopo Colonienſi tandiu pallium mittere diſtulit Joannes idem VIII. donec ab eo fidei confeſſionem recepiſſet, ubi & mentio haberetur Conciliorum univerſalium, & Decretorum Romanæ ſedis Pontificum: donec *Decretalium Pontificum Romanorum ſecundùm morem feceris mentionem.*

Ibid. p. 434.

Ann. 883. Ibid. pag. 520.

Cùm obliquis rumoribus ſparſum eſſet de Hincmaro, quòd aliis diebus geſtaret pallium, quàm quibus jure fas erat: hanc ut abſtergeret calumniam, ad Nicolaum I. ſcripſit, vix alio quoquam die illud à ſe geſtari, quàm Natalis Chriſti & Paſchæ, quòd aliis temporibus quibus eo uti fas eſt, Eccleſiæ & Regni negotia ipſum ab Eccleſiæ ſuæ ſinu divellerent; poſtulatum à ſe pallium, ut genium Metropoliticæ dignitatis, non ut ſuperbiendi anſam: *Non enim uſum pallii eſſe meæ dignitatis puto, ſed genii ſedis Metropolis eſſe cognoſco.* Si autem pallio emineret ſupra reliquos Provinciæ

Episcopos, se sibi tamen esse conscium, non eo aut alio ejusmodi, sed virtutum & sanctimoniæ apice eminere; id verò luculentum, id magni, id plurimi faciendum esse. *Ut si excellentiorem cæteris Remorum Provinciæ sedibus Metropolim sedem pallii usus demonstrat in oculis hominum; non tamen majorem me facit in oculis Domini.*

Posset tamen suspiciosus aliquis parum fidei habere huic Hincmari responsioni. Author quippe idoneus est Flodoardus, interpositam aliàs ab eo fuisse Lotharii Imperatoris authoritatem, ut à Leone IV. facultatem extunderet utendi singulis diebus pallii; id verò à Pontifice concessum ita esse, ut contestaretur, nihil istiusmodi quemquam hactenus impetravisse, nec posthac impetraturum. *Per interventionem Imperatoris pallium ad quotidianum suscepit usum à Leone IV. Papa, à quo jam aliud perceperat in designatis sibi solemnitatibus debitè fruendum. Quem quotidianum pallii usum nulli unquam Archiepiscopo se concessisse, vel deinceps concessurum esse idem Papa in Epistola tunc ad eum directa testatur.* Hujus fortan pallii ad singulos dies collationem Nicolaus I. vel improbabat, vel in dubium vocabat.

Flodoard. l. 3. c. 10.

XI. Si anhelaverat Metropolita Hincmarus ad Patriarchalem prærogativam utendi quotidie pallii, aspirarunt & aliquando Episcopi ad Metropolitanorum honores, ex pallii impartitione. Molestè id tulit Fulco Remensis Archiepiscopus, qui & ad Formosum Papam per Epistolas conquestus est de Episcoporum ambitiosis molitionibus, qui Metropoliticæ jurisdictionis jugum excutere conabantur, quo non poterat non extrema pernicies Ecclesiasticæ importari disciplinæ. Illud denique etiam atque etiam orabat Fulco Pontificem, ut ne quid novi, ne quid inusitati Episcopis concederet, nisi consultis & consentientibus Metropolitanis, qui tam justis causis in hanc rem studia sua omnia contulerunt. *Subnectit de quibusdam Episcopis Galliarum, qui sibi pallium indebitè à Romana poscebant sede, Metropolitanos suos tali spernentes tenore; asserens quod res eadem, nisi prudenti præcauta foret solicitudine, confusionem non mediocrem generaret Ecclesiæ, magnumque charitati dispendium valeret inferre; unde tam se quàm omnem precari dicit Ecclesiam, ne cito alicujus irrationabili petitioni sine generali assensu & litteris consentiat. Ne per hoc Ecclesiasticæ dignitatis honor vilescere incipiat, si res indebita, quæ temerè affectatur, inconsultè tradatur.*

Flodoard. l. 3. c. 1.

Porro Fulco hic ipse Caroli Crassi Imperatoris gratia & authoritate apud Pontificem egit, ut pallio ab eo impertiretur, cùm confirmatione privilegiorum juriumque omnium Remensis Metropolis. *Scripsit & ad eundem Imperatorem pro percipiendo à sede Romana pallio, roborandisque datis olim à Romanis Pontificibus Ecclesiæ Remensi privilegiis.* Carlomanus Rex Ludovici filius, Germaniæ Regis, Archiepiscopo Theomaro pallium impetravit à Joanne VIII. Papa: *Pallium vestra petitione inclinati, consuetudinaliter dirigentes Theomaro Archiepiscopo.* Facilè conjicitur Otthonem Imperatorem partes suas apud Pontificem interposuisse, ut pallium concederetur Archiepiscopo Colonienſi, cui & in hæc verba hilariùs jocosiùsque rescribebat: *Ottho Imperator Augustus, Hereberto Archilogothetæ gratiam & Coloniam, & pallii cubitum unum.* Quibus verbis alluſit Cæsar ad Archicancellariatum, Colonienſi sedi illigatum, & ad pallii formam. Sanctus Bruno Colonienſis Archiepiscopus pallium & ipse impetravit, ea singulari & penè inconcessa cum prærogativa, ut eo toties uteretur, quoties ex re esse ipse existimaret. Certè ita affirmat ejus vitæ Scriptor: *Legatus Roma rediit, portans sacrum habitum, ab universali Pontifice missum, prætendentem jugum Domini suave, & onus ejus leve, & ipsum quod sub eo dispensatur, humile ministerium, quod verba Domini testantur, dicentis, Qui major est vestrum, erit minister vester; & privilegium Apostolicæ sublimitatis authoritate traditum, quo & eodem pallio præter consuetudinem Sacerdos Domini, quoties vellet, indui permissus, &c.*

l. 3. c. 5.

Joan. VIII. Epist. 63.

Surius in vita sancti Hereberti Mart. die 16. c. 7.

Apud Sur. die 11. Oct. c. 23.

Denique Dunstanus Cantuarienſis Episcopus Romam perrexit, pallium petiturus ipse, quod & accepit, effusa simul in ipsum Apostolicæ authoritatis derivatione quadam; Legatione quippe sedis Apostolicæ in Angliam universam decoratus est. Unde & *Stola Apostolatus* dicitur pallium non inscitè à Scriptore ejus vitæ: *Stola Apostolatus pro qua venerat, decentissimè illum decoravit. Sicque delegata ei Legatione Apostolicæ sedis &c.*

Apud Sur. die 19. Maji c. 29.

Theodulphus Aurelianenſis Episcopus Ludovici Pii Imperatoris jussu, Stephano Papæ in Gallias adventanti obvius prodiit cum Archiepiscopis Colonienſi & Arelatenſi. Ibi satis probabiliter creditur à Pontifice pallium ei collatum fuisse, sicut his ille versibus testatum fecit: *Solius illud opus Romani Præsulis extat, cujus ego accepi pallia sancta manu.* Hinc non paucis Imperatoris Pii chartis Theodulphus Archiepiscopus appellatur. Jam suprà monuimus, dum de Metropolitanis dissereremus, Galonem Metensem Episcopum pallii honore & ipsum donatum fuisse, cùm ante ipsum quatuor jam Metenses Episcopi hoc ipsum idem decus consecuti essent ab Apostolica sede. Primus fuerat Urbicius, Crodegangus Pipini Regis ex sorore nepos secundus, Angilramnus tertius, quartus denique Drogo Caroli Magni filius. Hinc Metenses Episcopi Archiepiscoporum nomen persæpè usurparunt. Exarsit in Galonem Bertolfus Trevetensis Archiepiscopus, nec deferbuit ejus indignatio, nisi postquam pallium abdicavit Galo. Quo Bertolphi facto audaci facilè suademur, prædecessores quoque ejus ne excandescerent in suffraganeos suos pallium ambientes, una deterritos fuisse Principum Regumque authoritate.

L. 4. Car. c.

Le Cointe, Ann. 876. n. 20.

Spicil. Tom. 12. pag. 215.

Ex his autem exemplis illud rursus emergit, à veri similitudine prorsus abhorrere, ut prima omnium Synodus Oecumenica VIII. necessitatem Metropolitis inflixerit, & postulandi Pallii, & profitendæ Pontifici subjectionis. Nam 1. si Imperatores ipsi & Reges jamdiu certabant, ut à Pontifice pallium quibusdam impetrarent: ecquid opus erat ut VIII. Synodus præciperet illud à Metropolitanis omnibus flagitari? 2. Si post VIII. Synodi tempora similiter Imperatores & Reges omni virium contentione enixi sunt, ut Pallia suis Præsulibus impetrarent, ut modò ostensum est, non erat ergo cur Generalis Synodus decretis suis urgeret Præsules ad pallii postulationem. 3. Metropolitani ipsi, ut qui gratia florerent apud summos Principes, eorum precibus & authoritate eblandiebantur, vel extorquebant pallia à Pontifice. Minimè ergo opus fuerat præcepti & necessitatis vinculo ad petendum pallium eos constringi. 4. Ecquid autem tam morosos & difficiles se præbebant Pontifices, ut Regum preces interponendæ essent, si id ipsimet per VIII. Synodum præcipi curaverant, ut pallium à Metropolitis postularetur? 5. An summi Principes tantis ambiissent precibus ornatum, vel potiùs vinculum, quo regni sui Antistites servitute quadam nova summo Pontifici astringerentur? 6. Nec pallio tantùm claresçere affectabant Metropolitæ, sed & frequentiori, quàm alii, immo pallii quotidiano usu. Qui ita comparati erant, non necesse erat eos impelli præcepto synodico ad flagitandum pallium. 7. Captabant & ipsi Episcopi ansas aliquas, quibus ad pallii decus venire possent. Non alieni ergo, ac ne tepidi quidem erant Metropolitæ in pallii prosecutione, cujus cupiditate etiam Episcopi flagrabant. 8. Rara, aut nulla superiùs exempla obvia habuimus hujus professionis, cùm tot à Pontificibus pallia, vel præsentibus data sint, vel absentibus missa. 9. Postremò non fefelliſſet Hincmarum hæc nova, si qua usquam fuisset, servitus, non siluisset ille, non acquieviſſet. Non denique altiùs se

ipse

ipse in ea vincula indere concupisset, postulato usu pallii quotidiano. Quis enim Hincmarum, novæ servituris patronum, novique sub Pontifice jugi vel authorem, vel fautorem esse potuisse suspicabitur?

XII. Duæ supersunt non aspernandæ observationes. Altera est de forma pallii, quam his verbis suprà Otto Imperator insinuabat, *Pallii cubitum unum*. Nec enim pallium Imperatorium integrum mittebatur, sed segmentum ejus tantùm, lora & cruces, quæ proprio particularium Ecclesiarum & Episcoporum pallio seu casulæ elegantiori adaptabantur. Id firmatur ex iis quæ jam Alcuinus de pallio dixit, *Pallium Archiepiscoporum super omnia indumenta est, ut lamina in fronte Pontificis.* Instar laminæ ergo aptabatur casulæ pallium. Rursus ex eodem instar torquis collo circumdabatur: *Pallium significat torquem, quem solebant legitimè certantes accipere.*

L. de Divin. Offic.

Altera observatio istiusmodi est. Cùm pallium primum Romanus tantùm Pontifex & Patriarchæ cæteri induerint, argumento id esse, eo eminentissimam quandam authoritatem & præcellentiam supra alios Episcopos designari, tanquam in eis dumtaxat Pontificiæ amplitudinis resideat plenitudo. Cùm cœpere Pontifices Patriarchalis suæ potestatis radios spargere aliquos, in Vicarios nimirum Apostolicos variis in regnis constitutos, quos Metropolitis pluribus vice sua præficiebant; pallio Vicarios istiusmodi Apostolicos exornabant, tanquam insigni potestatis hujus eximiæ in alios quospiam Metropolitanos. Donabant & pallio Metropolitas quosdam alios nulli obnoxios Apostolico Vicario. Ex quo & illud tandem profectum est, ut extinctis his Apostolicis Vicariatibus, pallio tunc ornarentur omnes prorsus Metropolitæ, velut insigni immunitatis ejus, qua nulli suberant præter Pontificem Primati. Hinc flagrans illa Metropolitanorum consequendi pallii cupiditas, ut quo scirent cumulum Sacerdotalis & Metropoliticæ potestatis contineri. Hinc & æstuatio Episcoporum quandoque, ut impetrato pallio soli subessent summo Pontifici. Hinc Archiepiscoporum conatus illi inauspicati, eoque rari, ut in usu libero & quotidiano pallii propiùs abessent à Patriarchis. Prorsus ergo à fide historiarum omnium alienum est illud figmentum, cogendos fuisse Metropolitanos, & armandam in eos Generalem Synodum, ut adigerentur ad pallii postulationem. Quanta quanta est historia Annalium & Conciliorum Ecclesiæ contrà nititur contestaturque ex adverso, difficiles, nec facilè exorabiles fuisse Pontifices in concessione pallii; Metropolitas autem ejus cupidissimos, ut & Regum & Imperatorum authoritatem interposuerint, pro ea re quæ tanti sibi esset, & ad authoritatem suam in Episcopos stabiliendam, & ad quamcumque superiorem præterquam Romani Pontificis potestatem à capite suo amoliendam. Has duas observationes Rabanus uno complexus est, eoque brevi contextu: *Super hæc omnia summo Pontifici propter Apostolicam vicem, Pallii honor decernitur; quod genus indumenti crucis signaculum purpureo colore exprimit, ut ipso indutus Pontifex, à tergo & pectore crucem habeat.*

L. de Ordine Antiph.

CAPUT LVII. P. 4. l. 1. c. 38.

De Pallio post annum Christi millesimum ad hæc usque tempora.

I. Summa fastigia eorum, quæ hoc elucidanda sunt capite. Negatum Pallium Metropolitæ minùs digno.

II. Imperatoriæ vestes Sacerdotio indultæ.

III. In ipsa donatione Constantini fasciæ Pallii à Cappa distinctæ.

IV. Quàm vetusta vigeret consuetudo, ut Romam ipsi peterent, Pallium flagitaturi Metropolitani, intra tres menses, saltem intra annum.

V. Variæ causæ relaxandi vinculi hujus, vel consuetudinis, vel legis.

VI. VII. VIII. Quàm vetusta consuetudine inolitum sit, ut Metropolitæ abstineant se à Pontificialibus functionibus, donec Pallium acceperint. Id sibi imperarunt Metropolitæ ipsi, Pallii cupiditate flagrantes.

IX. Illustratur Epistola Decretalis Innocentii III. in rem istam.

X. An Græci omnes Episcopi Pallio uterentur. Decretum ejusdem Innocentii III.

XI. Adnotantur rursus aliqua in VIII. Synodum, & in Luitprandum.

I. NOn pœnitebit & aliqua antedictis elucidamenta accersere ex ultima hac Ecclesiæ senescentis ætate. Retractabitur aliquid de ejus origine. Inde expendetur necessitas Romani itineris ad petendum pallium. Tum recurremus ad necessariam functionum Pontificalium abstinentiam, donec recipiatur Romanum pallium. Ad pallium denique Græcorum revertemur, illud antè contestati, summæ authoritatis, nec disparis & sapientiæ & virtutis in pallio symbolum semper radiasse. Hinc Vuillelmus Malmesburiensis in Gestis Vuillelmi Angliæ debellatoris fidem facit, Melgero Rotomagensi Archiepiscopo constantissimè negatum fuisse à Pontifice pallium, quòd venationi esset addictus, inanibusque expensis aliis res Ecclesiæ dissiparet: *Tota vita pallii usu caruit, quòd negaret sedes Apostolica hujus honoris privilegium homini, qui sacratum negligebat officium.* Ann. 1053.

II. Leo IX. datæ ad Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum Epistolæ anno 1053. Donationis Constantini famosissimæ fragmentum intexuit, ubi enumerantur vestes Regiæ Regali Christi Sacerdotio concessæ. Iterum verba ipsa hìc intexam: *Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, necnon & superhumerale, videlicet lorum, quod imperiale circumdare assolet collum, verùm etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta conferentes, &c.* Probabili saltem fabulæ, ut doctioribus videtur, fidem astruit, quæ erat recepta jamdiu consuetudo, ut ornatu hoc regio inter sacra Pontifices uterentur. De mitra jam diximus, idque Regium primò fuisse indumentum ex eo approbavimus, quòd & Regibus quibusdam à Pontifice concessum sit. Aliquando etiam à Laicis antè sumpserant & Pontifices eam vestem. Audi ut Rogerius Richardum Angliæ Regem anno 1189. dum inauguraretur, scribat tunica primùm, Dalmaticaque ceu Regiis vestibus indutum fuisse. *Induerunt eum vestimentis Regalibus, primò tunica, deinde Dalmatica.* Fuit ergo harum magnificentiorum quædam reciprocatio vestium inter Pontifices & summos Principes.

III. Sed illud nostra valdè interest hìc adverti in præmissis Donationis verbis diligenter ibi discerni fascias, seu tænias, vel lora, quæ pallii nomine nunc significari usus invaluit: *Lorum quod imperiale circumdare solet collum*: & cappam, cui aptantur hæc lora, ne umbram quidem pallii alioqui habitura: *Et chlamydem purpuream.* Jam olim ergo ante tempora Leonis IX. duæ partes liæ pallii sejungebantur: nec nisi lora ad eos mittebantur Metropolitas, qui dicebantur pallio donari.

IV. Cùm ambitiosorum hominum factionibus scinderetur jamdiu Lugdunensis Ecclesia, indolescens Pontifex ejus ærumnis, referente Glabro, Archiepiscopum ei præfecit D. Odilonem Cluniacensem Abbatem, misso ad eum pallio annuloque: *Mittens pallium simul & annulum, imperavit eundem prædictæ civitati fore Archiepiscopum.* Ann. 1049. Glaber. l. 3. c. 4.

Impa-

Imparem se tanto oneri professus Odilo, *pallium-que & annulum suscipiens, futuro reservavit Pontifici.* Missum est à Pontifice pallium, ut Ecclesiæ laboranti & divexatæ promptiùs opitularetur : illud enim moris erat Romæ dari, totum iter illud emensis. Cùm Lanfrancus in Cantuariensem sedem electus esset, scripsit ad eum Hildebrandus Archidiaconus Romanæ Ecclesiæ protinus pallium ad eum missum iri, si ullo res ea tunc approbari aut excusari potuisset exemplo : *Si alicui Archiepiscoporum vestris temporibus hoc concessum fuisse vidissemus.* Porro illa eadem Epistola Hildebrandi ad Lanfrancum hoc edocemur eo consilio institutum fuisse, ut Metropolitæ pallio ornandi Romam se conferrent, quò cum illis inirentur consilia de publicis Ecclesiæ negotiis, & de ipsis maximè Metropolitarum officiis strenuè defungendis : *Unde necessarium nobis videtur, vos Apostolorum limina visitare, quatenus de hoc & cæteris unà nobiscum efficaciùs, quod oportuerit, consulere valeamus, atque statuere.* Romæ à Pontifice Lanfrancus accepit pallium usitatum Archiepiscoporum : sed singulari privilegio Pontifex, Alexander II. is erat, suomet illum induit pallio, in quo solemnia Missteria celebrabat. Sed multo ante Lanfrancum tempore B. Elphegus Archiepiscopus Cantuariensis Romam petierat pallium petiturus. Ita enim Osbertus in ejus vita : *Cùm iter versùs Romam pro pallio habendo arripere, &c. Accepto à Papa pallio, &c.* Gregorius VII. Episcopum Veronensem monuit, hanc esse antecessorum suorum legem : *Antecessorum nostrorum decrevit authoritas, nisi præsenti personæ pallium non esse concedendum.* Cunctationes Episcopi Rotomagensis & petendi pallii procrastinationes multùm damnavit idem Pontifex : *Non credimus te ignorare, quàm districtè Patrum censura in eos judicandum statuerit, qui post consecrationem suam per tres continuos menses Pallium obtinere tepuerint.* Lanfranco suspensionis sententiam intentavit, ni properè Romam pallii causa peteret. Fulbertus Carnutensis Episcopus Archiepiscopum Turonensem hortatus est, ut à ministerii sui functionibus cessaret, si cessaverat ex incuria à petendo pallio.

Epist. 6. inter Epist. Lanfr.

Ann. 1071. Eadmer. Novor. Vita Lanfr. c. 12.

Ann. 1006. Surius die 19. April.

Greg. VII. L. 1. Ep. 24. L. 9. Ep. 1, 20.

Epist. 48.

Petrus Damiani apud Imperatricem Agnetem Henrici II. Imperatoris conjugem, ægrè ferentem quòd Colonienſi Archiepiscopo absenti negaretur pallium, præsenti desponderetur, excusavit perantiquam Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, ut Archiepiscopi Romam pergerent, tanquam ad fontem & originem summæ ejus potestatis sacræ, cujus perfectionem & absolutionem assequi cuperent : *Pontifices ex antiquæ traditionis usu ad Apostolorum debent limina properare, & hoc sine quo Metropolitani esse non possunt, signum consummandæ suæ dignitatis accipere.* Nec ambigere tamen quisquam potest, quin sæpiùs pallium in Provincias Roma missum sit. At respondet eruditissimus idem Cardinalis, id tum fieri potuisse, cùm erat in Provinciis Legatus Apostolicus, qui non antè pallio Metropolitanos indueret, quàm diligentissimo eos examini subjecisset, accepissetque ab eis professionem indivulsæ suæ ad Sedem Apostolicam unionis : *Legati vice Papæ eos examinabant.* Ita Siagrius Episcopus Augustonensis Apocrisiarii Candidi examen antè subierat, quam pallium acciperet : *Nisi Candidum qui Apocrisiarii fungebatur officio, adiret, sicque accipiens pallium, dignam in Legato suo Romano Pontifici reverentiam exhiberet.* Denique laudat Petrus Damiani Epistolam Damasi Papæ, qui Archiepiscopatus dignitate Metropolitanos spoliavit, siqui ultra tres menses post ordinationem suam moras necterent, nec professione fidei facta, nec petito pallio : *Papa Damasus hoc decrevit, ut quisquis Metropolitanorum ultra tres menses post ordinationem suam Romano Pontifici fidem suam exponere & Pallium flagitare distulerit, commissa careat dignitate.*

L. 7. Ep. 4.

V. Exemplo ipse suo docebit nos Anselmus in Cantuariensi sede Lanfranci successor, quàm necessarius is esset tunc usus ad unitatem Ecclesiæ tuendam. Cùm enim Angliæ Rex in schismaticas defecisset partes Guiberti Antipapæ adversùs Urbanum II. & molestissimè ferret studere impensissimè Anselmum Urbano, nequaquam adduci poterat, ut illum Romam petendi pallii ergo proficisci sineret : *Pro stola sui Archiepiscopatus eundi Romam ad Papam Urbanum licentiam humiliter petiit.* Rex ipse Romam misit, qui suo nomine pallium peterent : obsecutus est ejus votis Urbanus, ejus demerendi cupidissimus : nudis pedibus, & indumentis fulgens Pontificalibus, illud excepit Anselmus : *Venienti & sacrum insigne in vase argenteo deferenti, ab Archiepiscopo nudipede, sed sacerdotalibus vestimentis induto occursum.* Ita Eadmerus in Anselmi vita. Qui narrat alibi, eum induisse sibi pallium, non è manibus Regiis, sed ab Altari acceptum. Eadem ferè omnia colligere est ex Epistolis Anselmi, qui alicubi confiteretur, si primo toto Episcopatus sui anno cessasset & à Romana profectione & à petendo pallio, abdicandum se sacra dignitate fuisse : *Si Metropolitanus sacratus Episcopatus per totum primum annum, nec Papam viventem, nec Pallium requiro, justè ab illo honore removendus sum.* Alia autem quadam Epistola sua enixè urget Pontificem, pallium ut mittat Eboracensi Archiepiscopo, qui Romam commeare percuperet, & ibi eo ornari : sed Regis & Principum intercessione prohibebatur.

Ann. 1094.

Baron. ann. 1095. n. 57.

Eadm. Novor. L. 2.

Anſel. l. 3. Epist. 24. L. 4. Epist. 2.

Avecto ad cœlitum sedes Anselmo, toto quinquennio vacare eam sedem passus est Rex, ut regium in fiscum opulentissimæ Ecclesiæ vacantis reditus inferret. Electus est tandem Radulphus Roffensis seu Rochestrensis Episcopus in Cantuariensem sedem. Ejus Ecclesiæ Clerus ad Paschalem II. Papam litteras dedit officii & pietatis plenissimas, ut confirmaretur à Sede Petri hæc translatio, utque pallium Radulpho mitteretur, cùm tam aperta & inexorabilis necessitas Ecclesiæ immineret, nec Radulpho per invaletudinem liceret in illud iter se conjicere. *Ipsemet tanta corporis imbecillitate gravatur, ut non sine magno periculo sui & detrimento omnium nostrum valeat hoc tempore vestigiis vestris se præsentare.* Scripsit & Ivo Carnutensis Episcopus ad eundem Pontificem, illud sanctissimè affirmans, statuisse Radulphum itineri se committere, & juxta Canones Apostolorum sacra invisere limina : sed præclaram illam spem amputatam prorsus esse, tum ipsius ingravescente corporis infirmitate, tum Ecclesiæ Anglicanæ miserrima sorte : denique vix posse fingi justiores usquam alias dispensandi causas : *Hic in propria persona Sedem Apostolicam visitare secundùm Majorum instituta deliberavit, sed eum partim corporis debilitas impedivit, partim, &c. Cum aliqua dispensatione subveniatis languenti Ecclesiæ, & propter necessitatem, &c.*

Post Epist. 204. Paschalis II.

Ann. 1114. Ivo Epist. 250.

Quamquam frequens incurreret dispensandi necessitas, itabant tandem Romam, ubi nulla ejusmodi ingruebat necessitas, ad flagitandum pallium. Theobaldus Beccensis Abbas ad Archiepiscopatum Cantuariensem electus anno 1130. Romam ipse profectus est pro pallio. Illud ipsum fuit tempus, quo beatus Malachias Romam commigravit, ut sibi & novæ propterea Metropoli pallium obtineret. *Maximè quod Metropoliticæ sedi deerat adhuc, & defuerat ab initio Pallii usus, quod est plenitudo honoris.* Ita Bernardus in ejus vita. Quo eodem anno Vuillelmus Tyrius fidem facit Archiepiscopos Tyrios ventitare ipsosmet Romam solitos ad flagitandum pallium, *More prædecessorum suorum.* Thomas qui perillustri martyrio Cantuariensem Ecclesiam nobilitavit, non is erat qui pallium petiturus proficisceretur, cùm tota animi contentione Episcopales infulas averſaretur & prorsus abnueret. E Monte Pessulano, ubi tunc versabatur Alexander III. pal-

Matt. Paris. 1138.

Baron. ann. 1162. n. 21.

Baron. ann. 1127. n. 91.

III. pallium ad eum misit, ita perhibente Joanne Salisberiensi. Ejusdem Alexandri III. Legati pallium in Daniam detulere Archiepiscopo Lundensi, Roschildensi antè Episcopo; adtulere & gravissimas minas, & fulmen excommunicationis intentavere, ni unanimi electioni acquiesceret: *O novam & inauditam Curiæ munificentiam! Recusanti Pallium ingestum est, insigneque quod petentibus ægrè præstari potest, repugnanti violenter imprimitur.* Ita Saxo Grammaticus. Saxo Gram. L. 14.

Ex quibus intelligitur tot objectos hinc inde obices, ne Romam proficisci liceret: tot dispensandi justas causas incurrisse, ut Ecclesiastica illa lex penè exoleverit illis ipsis duobus sæculis, quibus maximè laboratum est ut religiosè observaretur. Certè legis hujus vel consuetudinis origo repetebatur ab Epistola Decretali, quam in Decretum suum Gratianus & Ivo contulerunt, & quam Burchardus & Anselmus Damaso Papæ tribuunt, sicut & Pannormia. Romani Correctores Decreti Gratiani hanc annotavere discrepantiam, ut facilè inde conjiciatur hanc potiùs Isidori Mercatoris subditiam esse Chartam. Inde est quod Titulo toto: *De usu & authoritate Pallii* in Decretalibus Gregorianis, nec ullo usquam verbulo innuitur necessitas emetiendi Romani itineris ad impetrandum pallium: quanquam ibi expressè doceatur, à Metropolitano non posse mutuo dari vel accipi pallium, suum, vel alterius, nec successori delegari, sed eodem contumulari sepulchro. Perhibet Rogerius Stignandum Metropolitanum Cantuariensem, cùm gradu ejectus est, eo præ cæteris infamatum fuisse, quòd pallium sibi induisset Archiepiscopi Roberti, cujus sedem usurpaverat. Grat. d. 100. Ann. 1070.

VI. Venio ad tertiam partem hujus capitis, quæ molliori pollice tractanda est, nempe ad impositam necessitatem, nec consecrandi Episcopos ante receptum pallium, nec Concilia celebrandi. In responsione ad Bulgaros affirmat Nicolaus Papa, receptissimum eum toto fuisse orbe Christiano morem: *Archiepiscopum Episcopi simul congregati constituant: sanè interim in Throno non sedentem, & præter Corpus Christi non consecrantem, priusquam Pallium à sede Romana recipiat: sicut Galliarum omnes & Germaniæ & aliarum regionum Archiepiscopi agere comprobantur.* Insulsissimè diceretur conditam hanc fuisse ab eo Pontifice legem. Quod enim jam olim toto orbe observaretur, enarrat ille, non edicit, non sancit quid observari deberet. Simillimum ergo veri est, Metropolitanos ipsos pallium contemplatos velut insigne plenitudinis & summi apicis potestatis ejus, quæ Metropolitanis propria est, ideoque illud tam flagranti studio prosecutos, ut tandem omnes consecuti sint: sponte abstinuisse Pontificalibus muniis, donec illud recepissent: atque ita ex inolita consuetudine legem sibi ipsos condidisse. Cap. 73.

VII. Nec absurdè opinaretur quis, eam consuetudinem ab Oriente in Occidentem influxisse; cùm Oecumenicæ Synodi VIII. verbis innuatur, Metropolitanos omnino omnes suæ dignitatis cumulatissimam plenitudinem jam accepisse, aut ab ipsomet nempè ordinatos Patriarcha, aut pallio ab eo accepto: *Tam in seniore & nova Roma, quàm in Sede Antiochiæ & Hierosolymorum priscam consuetudinem decernit in omnibus conservari, ita ut earum Præsules Metropolitanorum universorum qui ab ipsis promoventur, & sive per manus impositionem, sive per Pallii dationem, Episcopalis dignitatis accipiunt firmitatem, habeant potestatem, &c.* Cùm Metropolitanos consecrare ita Patriarchæ juris esset, sicut Episcopos Metropolitani: innuitur hoc Canone, Patriarchas Græcos jam satis sibi conscios, quàm non possent omnes suæ ditionis Metropolitas ordinare, pallium ad eos misisse, quos non ordinarent ipsi, velut tesseram & potestatis ejus qui mittebat pallium, & subjectionis ejus qui recipiebat. In Occidente Papa nunquam sibi vendicaverat ordinationem omnium suæ ditionis Metropolitanorum. Pallio circa annum quingentesimum pauciissimos Metropolitas donare cœperat, quos & Apostolico Vicariatu augebat. Circa tempora Oecumenicæ VIII. Synodi Metropolitani Occidentis omnes illud adepti jam erant, & convenienter huic Canoni ipsimet hanc sibi, sive legem, sive consuetudinem astruxere, ne qua Pontificali functione receptionem pallii antevenirent. Can. 17.

VIII. Enimverò si pallium insigne est plenitudinis Pontificiæ potestatis, hinc illud penè necessariò sequitur, ut ejus potestatis nulla obeas antè munia, quàm ejus insigne & quasi investituram accipias. Alioqui cùm teste Gregorio Magno pervetustus is mos esset, ut multis precibus penè extorqueretur pallium à Pontifice; cùm Metropolitani in ejus cupidinem ita exarsere, ut omnes tandem eo exornati sint: alienum fuisset tam multis fatigare precibus Pontificem, ut ejus potestatis insigne ab eo exprimerent, quam sæpiùs jamdiu exercuissent.

His nitebatur fundamentis Leo IX. cùm scriberet, à solo Carthaginensi Episcopo ordinationes Episcoporum in Africa celebrari, quòd solus ibidem à Romano Pontifice pallio donaretur: *Solus Pallium in Africa ab Apostolica Sede habere solet, unde & Episcopos consecrandi principale & antiquum jus retinet.* Epist. 4. Necessitatem quoque gerendi pallii in ordinandis Clericis, & in Ecclesiis dedicandis, declaravit his verbis Alexander II. *Quoties ordinationem vel consecrationem Ecclesiarum celebramus.* Ibidem. Prohibitus est à Gregorio VII. Rotomagensis Archiepiscopus, ne vel Episcopos vel Presbyteros ordinaret, vel Ecclesias anteà dedicaret, quàm pallium accepisset: graviter enim ab eo peccatum esse, quòd tandiu ab eo petendo cessasset præter antiqua Ecclesiæ statuta: *Quia sanctorum Patrum statuta parvipendisti, nullum deinceps Episcopum vel Sacerdotem ordinare, seu Ecclesias præsumas consecrare, donec honoris tui supplementum, Pallii videlicet usum ab hac Sede impetraveris.* L. 9. Ep. 1. Summi cujusdam rigoris speciem præ se fert hæc sententia, quæ reipsa tamen indulgentiæ plurimum habuisse censebitur, si mentem referas ad Damasi vel Pelagii Decretum, quod tum pro certo & rato habebatur, & quo Metropolitica otbabatur dignitate, qui ultra tres menses cessaret à postulando pallio. Laudat hoc Decretum Gregorius VII. tacito authoris nomine. Paschalis II. Polonorum Archiepiscopo rescripsit, more universalis Ecclesiæ antiquo, non concedi Archiepiscopis, ut Episcopos ordinent, vel Concilia antè celebrent, quàm hoc eximiæ potestatis insigne assecuti sint. *In pallio plenitudo conceditur Pontificalis officii, quia juxta sedis Apostolicæ & totius Ecclesiæ consuetudinem, ante acceptum Pallium Metropolitanis minimè licet aut Episcopos consecrare aut Synodos celebrare.* Baron. ann. 1102. n. 8. 9. Scripserat hic ipse Pontifex ad Archiepiscopum Panormitanum, legem illam sumendi pallii à corpore beatissimi Apostoli Petri, non ad aliud collimare, quàm ad revincienda in unum corpus illustrissima quæque Ecclesiæ membra, sub uno summo Capite Christo, Christique in terris Vicario; quæ unitatis & charitatis professio nusquam aptiùs fit, quàm inter sacrorum solemnia. *Cum à sede Apostolica vestræ insignia dignitatis exigitis, quæ à beati tantùm Petri corpore assumuntur; justum est ut vos quoque sedi Apostolicæ subjectionis debitæ signa solvatis, quæ vos cum beato Petro tanquam membra de membro hærere, & Catholici capitis unitatem servare declarent.* Spectant ea verba ad sacramentum, de quo inferiùs.

IX. Nihil est ergo, quod vel novum dicere possis, vel mirum, in Decretis Innocentii III. ubi Pontificalibus functionibus Metropolitanis interdicit Extra. De elect. c. 28.

dicitante receptum pallium; quando non aliud ibi quàm prædecessorum statuta ab annis trecentis edita confirmentur, universalique Ecclesiæ consuetudini innixa. Sed juvabit hic expendere, quomodo implicatissimum illum nodum explicet Innocentius: Cur non possit Archiepiscopus sine pallio ea perficere, quæ perficiunt Episcopi, pallio nec donati unquam, nec donandi; & quæ ante inflictam pallii necessitatem summa omnes cum libertate perficiebant. Respondet autem Innocentius, quanquam Archiepiscopo communia sint quædam cum Episcopis officia: ea tamen ab illo cum eximia quadam & singulari prærogativa geri: *Cùm id non tanquam simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videatur*. Quasi dicat non posse unquam Archiepiscopos non ea resplendere gloria & majestate, quæ eorum ordini adnata est, & quæ ipsos mirificè evehit supra Episcopos cæteros, etiam tum dum Episcopalibus sunguntur muneribus: sicut & Presbyterorum functiones non exercent Episcopi, nisi cum iis prærogativis, quæ eorum supra Presbyteros eminentiam prodant. Si quibus non satisfacit hæc ratio, acquiescent, ut spero, ei quæ suprà explanata est: nimirum vel Patriarchas maximè per Orientem voluisse suam in Metropolitanos potestatem hoc stabilire præsidio, ut ab ipsis vel ordinationem acciperent Metropolitani, vel pallium: vel Metropolitanos hoc quidquid est consuetudinis, sponte sua invexisse eo tempore & corroborasse, quo tanto fervebant pallii desiderio. Denique si quod pietas credere hortatur, Metropolitani eo religionis & sanctitatis instinctu pallium postulabant, quem suprà Gregorius Magnus explanavit: & quo certum est à beato Lanfranco, ab Anselmo, ab Elphego, à Malachia, & Carolo Borromæo, aliisque sanctitate conspicuis Præsulibus flagitatum esse; haud sanè mirum est, si tanti muneris gratiæque expectatione fatigati non sunt, & tamdiu lubentes abstinuerunt se ab omni ministerio Pontificali. Hodiernus usus est, ut Metropolitani pallium postulent per Procuratorem speciali mandato instructum.

X. Conferamus jam nos ad Ecclesiam Græcam, ubi non satis liquet, an Metropolitis reservatum fuerit pallium. Nec ambiguitatem hanc discussit Innocentius III. in ea Decretali, ubi Orientalium Patriarcharum jura libravit definiitque, in Concilio Lateranensi IV. anno 1215. Jubet enim ut Patriarchæ acceptis à Pontifice Romano palliis, jam Suffraganeos ipsi suos pallio donent: *Et ipsi suis Suffraganeis pallium largiantur*. Vox illa *Suffraganeorum* frequentissimè Episcopos designat Metropolitani potestati obnoxios. At abhorret à veri specie, solis Patriarcharum Suffraganeis concessum esse à Concilio & à Pontifice usum palii, non aliis quibuscumque. Æquum est ergo, ut ea voce contineantur Metropolitæ. Sed perplexa quæstio est, an contineantur & Episcopi. Quì enim potuisset immensæ eruditionis Pontifex non includere Episcopos ea voce, quæ ipsorum propria est, & quæ ad eos jure tantùm pertinet? Ex adverso autem, quis facilè credat Innocentium III. disciplinæ Romanæ Latinæque retinentissimum, ejusque apud Orientales propagandæ cupidissimum, à seipso in hac re defeciisse, & pallium Episcopis Græcis omnibus tam facilè condonasse, cùm tamdiu olim certasset Romana Ecclesia, ut ne tum Metropolitanis quidem omnibus Occidentis concederetur? Posset forsan in mentem alicui venire de industria affectatas ab Innocentio ambages ambiguasque fuisse voces, ne vel Latinos improbasse videretur, qui solis Metropolitanis pallium induunt: vel Græcorum morem palam approbaret, qui eo Episcopos omnes donant, ex virorum doctissimorum sententia.

XI. Qui suprà expensus est Canon Synodi VIII. is sanè solos attingit Metropolitanos, qui à Patriarcha vel ordinantur præsentes, vel absentes misso donantur pallio. At XXVII. ejusdem Synodi Canon diserte Episcoporum meminit pallia gestantium, quos & prohibet iis ut extra loca & tempora legibus canonicis præfixa: *Ita ut quibus concessum est palliis uti, temporibus certis, in iisdem temporibus & locis iis induantur, & tanto ac tali non abutantur amictu propter typhum, &c.* Extat & in Editione Græca Canon iste. Itaque ne dubitari quidem potest, quin apud Græcos, æquè ut apud Latinos, usus pallii restrictus esset in certos dies, & cæremonias solemniores. Sed & voces istæ τὰς ὁμοφωρίας ὠμοφορεῖν ὁπηκόπους, *designatos ad superhumeralia gestanda Episcopos*, insinuare videntur, non omnes Episcopos honore pallii affici solitos. Illud à Demetrio Chomateno confirmatur, gestanda non esse pallia, nisi die Paschæ, Pentecostes, & Natali Christi. Hæc de pallii ad certas personas, certos dies, certasque cæremonias restrictione.

Jam verò perhibet quidem Luitprandus, Patriarcham Constantinopolitanum pallio uti nequiisse ad sua usque tempora, nisi ex concessione Romani Pontificis: *Scimus, immo videmus, Constantinopolitanum Episcopum pallio non uti, nisi Sancti Patris nostri permissu*. At Romanum Cæsarem Theophylacto filio in Patriarchalem illam sedem intruso, à Joanne XII. impetrasse privilegium, quo sinebantur posthac injussu Romani Pontificis pallio uti Episcopi Constantinopolitani: *Effecit ut Papæ nomine Theophylato litteræ mitterentur, quarum authoritate tum ipse tum successores absque Paparum permissu Palliis uterentur*. Hinc Luitprandus ait id emersisse, ut sicut Patriarcha pristinum excutiebat quodammodo jugum, ita Episcopi pallium extunderent, idque gestantes Metropolitis suis coæquarentur: *Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non solùm Patriarchæ, sed etiam Episcopi totius Græciæ palliis utantur. Quod quàm absurdum sit, censere opus non est*. Hæc Luitprandus Cremonensis Episcopus, qui decem aut duodecim post annis Legatum Constantinopoli egit, quò & aliquantò post rursum Legatus ire jussus est. Nec imperitiæ sobrius quisquam, nec malæ fidei Luitprandum insimularit. Hinc conjici posset ad ea usque tempora in Oriente solis Metropolitatis pauciissimisque Episcopis concessum fuisse pallii usum, at deinceps eum in omnes Episcopos dimanasse. Ita forsan pax coalesceret inter viros doctos hinc inde certantes.

Quo autem cumque donati fuissent privilegio Patriarchæ Constantinopolitani, illud indubitatissimum est, Latinos omnes Orientis Patriarchas pallia semper flagitasse à Romanis Præsulibus. Id jam suprà ex Innocentio III. approbatum est, & aliquantò antè sub Innocentio II. anno 1136. Rodulphus Patriarcha Antiochenus Romam profectus, ibi pallio se exuit, quod privata induerat authoritate, alioque donatus & indutus est à Pontifice: Ita apud Baronium ad eum annum Vuillelmus Tyrius.

Extra. C. Antiqua de Purgat. Canonica.

Can. 14.

Baron. ann. 944.

Ann. 946. Ann. 968.

CAPUT LVIII. *P.3.l.1.c.25.*

De Cruce, de Annulo, de Pedo, de ornatu reliquo Episcoporum, Metropolitanorum, & Patriarcharum proprio per mediæ ætatis sæcula.

I. De pedo & annulo Episcoporum.
II. Origo pedi, seu Baculi Pastoralis: in eo sumptus & paupertas.
III. De Annulo.
IV. De Cruce pectorali.
V. Quàm ea inter Latinos etiam promiscui usus esset.

VI. De

VI. De Cruce quæ Metropolitanis præfertur. Olim ea erat Papæ & Legatorum ejus propria.

VII. VIII. In Oriente accensæ lampades Patriarchis præferebantur, vel religioso cultu, vel imitatione & concessione Imperatorum.

IX. Alia Patriarcharum insignia, ab Imperatoribus derivata.

X. In ipsos quoque Imperatores ab Ecclesia aliqua ejusmodi redundabant ornamenta.

XI. De Mitra, seu Corona Episcopali. Erant & olim Mitræ simplices, erant & pretiosæ.

XII. Novæ in id conjecturæ.

I. MOllissima progressio est, à pallio crucibus insignito ad ipsam Archiepiscopotum crucem, ad virgas Pastorales, ad annulos, reliquumque Pontificiæ proprium majestatis ornatum. Tricassina Synodus anni 867. affirmat Episcopos, qui in Provincia Remensi ordinati fuerant absente Ebbone Archiepiscopo, postquam se is sedemque suam recuperavit, accepisse ab eo annulos, baculos, litteraſque confirmationis. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 361. *Omnesque Suffraganei qui eo absente ordinati fuerant, annulos & baculos & suæ confirmationis scripta, more Gallicanarum Ecclesiarum ab eo acceperunt.* In Concilio Nemausensi, ubi discinctus dejectusque est Pseudo-Episcopus Narbonensis, nomine Selva, sciſſa fuere ejus indumenta, avulsus annulus, anno 885. & illisus ejus capiti, confractusque baculus est: Ibid. pa. 522. *Sciſſis Episcopalibus indumentis, baculis eorum super eorum capita confractis, annulis cum dedecore à digitis avulsis.*

II. Delegatus à Carolo Magno ad Reginæ custodiam Episcopus, dum ille Hunnicis bellis distineretur, vehementi exarsit cupidine ejus sceptri, nempè in locum Pastoralis pedi, ut eo niteretur. Hanc Episcopi procaciorem à Regina postulationem cùm redux accepisset Carolus, indignanter tulit, quòd Imperatorio sceptro manus admovere voluisset, cui pastoritius baculus in sui ordinatione donatus fuisset. Ita perhibet Sangallensis Monachus: L. 1. c. 19. *Episcopi contemptores hujus mundi esse debuerunt, & alios exemplo suo ad petenda cœlestia provocare. Nunc verò præ cæteris mortalibus tanta ambitione corrupti sunt, ut quidam ex eis non contentus Episcopatu quem in prima Germaniæ sede retinet, sceptrum nostrum, quod pro significatione regiminis nostri, aureum ferre solemus, pro pastorali baculo nobis ignorantibus sibi vendicare voluisset.* Aurea erat hæc Caroli Magni virga, ejusque staturæ aptata, eodem teste: *Virgam auream quam ad statum suum fieri jussit.* Staturam Caroli septem pedum fuisse affirmat Eginhardus his verbis: *Corpore fuit amplo atque robusto, statura eminenti, quæ tamen justam non excederet: nam septem suorum pedum proceritatem, ejus constat habuisse figuram.* Regium porro sceptrum non aliud ab origine erat, quàm pastoralis baculus, eorum nempè olim insigne, qui & gregum pastores unà erant, & populorum Reges. Ejusmodi enim prima fuere regna, ut ex litteris sacris, & ex Homero liquet. Ita non magnopere distabat ab Episcopali baculo Regius, nisi vel ipsa primigeniæ simplicitatis vestigia turbasset oblitteraſſetque ambitio posterorum, auroque pretium feciſſet, quod per aurea ipsa & beata sæcula minimo in pretio fuit.

Meminit Isidorus virgæ quæ in manus dabatur Episcopis, dum ordinarentur: De Eccl. Offic. L. 2. c. 5. *Huic dum consecratur, datur baculus, ut ejus indicio subditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum sustineat.* Author vitæ sancti Cæsarii Arelatensis Episcopi miracula narrat baculi ejus contactu patrata, atque Clerici è Notariorum ordine munus fuisse hunc prægestare: Surius die Octob. 19. L. 2. c. 1. *Clericus cui cura erat baculum illius portare, quod Notariorum officium erat.* Ligneus erat sancti Burchardi baculus, etsi Visburgensis Ecclesia, cui præerat, longè opulentissima erat; unde Scriptor ejus vitæ ansam arripit commendandæ ejus modestiæ, & exagitandæ quorundam Episcoporum intemperantiæ, qui ab ipsa sæculorum magnificentia inanissimam gloriam aucupantur: *Virga sambucea semper nobis ad memoriam reducit humilitatis ejus exempla. Unde constat quantò pretiosior sit coram illo qui humilia respicit & alta à longè cognoscit, Pastor Burchardus, cum sua pastorali virga, modernis Pastoribus, qui pascentes semetipsos, vix in ipsis baculis suis aliqua carent pompa.* Vita ejus apud Surium Octob. die 19. L. 2. c. 1.

Ad Græcos progredior, quos inter Balsamon solis Patriarchis videtur baculos permittere. Hæc quippe ille recenset Patriarchalia ornamenta: *Quoniam verò baculus, & saccus, & polystaurium, & stichárium cum litteris gamma, Patriarchalem sanctitatem solum nobilitant, &c.* Addit ex baculo illam exhiberi arundinem, quæ gestanda Christo data est, paulò post passuro, ut ea veluti consignaret confirmaretque salutis nostræ fœdera: *Baculi significant arundinem illam, quæ salutem humani generis egregiè depinxit testis in cœlo fidelis.* Juris Orien. Tom. 1. pag. 446. 447.

Hinc prona est conjectura, ejusmodi baculos, seu Regum, seu Episcoporum manu gestarentur, verè baculos illos ipsos fuisse, quibus gradum fulciebant, ubi longum emetiendum erat iter; ideoque nec materiæ ejus pretium, nec formæ artem curæ magnoperè fuisse: post varias temporum vices mysticas eis additas fuisse significationes; ita & opulentiam eis accessisse, quæ insignia jam essent summæ potestatis, sive Regiæ, sive Sacerdotalis. Neminem fugit aureum illud Apostolici quondam Præsulis dictum, aureos olim Episcopos ligneis baculis uti solitos fuisse, nunc aureis uti baculis Episcopos ligneos.

Nec ille, quem circumgestabat sanctus Severinus Colonensis Episcopus, alius erat, quàm usitatus baculus, quo fulciret nutantem gressum. Quanquam eo deinceps insigni & Archidiaconi alicubi, & alii Capitulorum dignitatibus radiantes ornari se ab aliisque Canonicis secerni voluerint. Consule, si vacat, Gregorium Turonensem. Greg. Turo. L. 1. de Mirac. S. Mart. c. 4.

Stitit se Photius VIII. Synodo, baculum manu gestans, velut ad firmandum gressum, alioqui vacillantem. Sed ab eo is ablatus est, ne impius veterator jactaret aliquando, hanc tunc fuisse Pontificatus notam: *Tollite baculum de manu ejus, signum est enim dignitatis Pastoralis, quod hic habere nullatenus debet, quia lupus est, & non Pastor.*

III. Quod ad annulum attinet, illum Latinis tantùm tribuit Jus Orientale, fateturque idoneum cum primis id esse symbolum, quo Episcopi se Ecclesiarum sponsos esse palam profiteantur: *Quemadmodum enim Christus Ecclesiæ, mundarumque & virginearum Ecclesiarum sponsus est: sic qui ubique sunt sanctarum Ecclesiarum Præsules, sponsi appellantur, accepto Spiritus sigillo, ut annulo.* Ita enim Latinis verbis vertenda sunt Græca, non autem, *annulo accepto, ut Spiritus sigillo.* Non ergo Græci Episcopi dum ordinarentur, alio muniebantur annulo, quàm Spiritu sancto. Videtur autem Optatus Milevitanus his verbis alludere ad Episcopalem annulum: *Ut hæretici omnes nec claves habeant, quas solus Petrus accepit, nec annulum, quo legitur fons esse signatus.* Et infrà ibidem: *Benè revocasti claves ad Petrum, bene subduxisti annulum iis, quibus aperire non licet ad fontem.* Ubi Episcopatus tesseras hæreticis aufert. Annuli quoque Episcopalis mentio apud Isidorum, qui & mysticas ejus indigitat significationes: *Datur & annulus propter signum Pontificalis honoris, vel signaculum secretorum, ne indignis Sacramenta Dei aperiantur.* Ordo Romanus, & consimiles deinceps Scriptores, ejusdem meminere. Juris Orien. Tom. 1. pag. 321. Optat. l. 1. De Eccl. Offic. L. 1. c. 5.

IV. Nec illud mihi satis exploratum sit, an prisco in usu olim fuerit Episcopis crux pectori appen-

appenſa. Patriarcharum Orientalium Legati Conſtantinopolim appulſi, ut VIII. intereſſent Synodo, teſtificati ſunt quidem, ut primùm ad Imperatorem admiſſi ſunt, illum crucem quæ ex pectore ejus pendebat, ipſorum collo impoſuiſſe, qua eos obteſtaretur non alias perſequi, non alias promovere quàm Eccleſiæ utilitates : *Impoſuit ſuper colla noſtra encolpion ſuum, & dixit, Ecce judicium Eccleſiæ exigat Deus à cervicibus veſtris in die judicii*. In quæ verba Synodi VIII. animadvertit Anaſtaſius Bibliothecarius, Græcos ſinu ſemper crucem circumferre, cui inſertum ſemper aliquid eſt veræ & vivificæ Crucis, vel ſacrarum alioqui Reliquiarum : idque à Græcis *Encolpion* vocari. *Encolpion, ἐγκόλπιον eſt, quod in ſinu portatur. Colpos enim Græcè, ſinus Latinè dicitur. Moris enim Græcorum eſt, crucem cum pretioſo ligno, vel cum Reliquiis Sanctorum ante pectus portare, ſuſpenſam ad collum.*

Seſſ. 6.

Sed non inde ſatis validè infertur, Epiſcopos ipſos etiam crucem aliquam pectori appendiſſe. Invictius forſan argumentum inde exprimeretur, quod Rothaldus Epiſcopus Sueſſionenſis in ſuo Appellationis libello ad Nicolaum Papam, teſtatum facit, juſſum ſe ut ſe Regi & Concilio ſiſteret, paruiſſe & ſtatuiſſe ſe, Evangelium & crucem circa pectus gerentem : *Ad locum tranſivi, ſacerdotalibus veſtitus indumentis, ſanctum Evangelium & lignum ſanctæ crucis circa mea pectora gerens*. Verùm non immeritò forſan reponeret aliquis, cùm diſcrimen non parvum aditurus tunc eſſet Rothaldus, armaſſe ipſum ſeſe extraordinario hoc munimento Evangelici Codicis & Crucis.

Poſt Epiſt. 37. Nicol. I.

At in dubium vocari non poteſt, quin pectoralem crucem Papa ſaltem prægeſtaret. Luculentum ejus rei teſtimonium ſuppeditat Joannes Diaconus, dum ſacras pernumerat veſtes, quibus indutus fuerat Gregorius Magnus, dum tumulo inveheretur : *Pallium ejus & phylacteria, ſed & baltheum ejus conſuetudinaliter oſculantur*. Eodem ipſo capite demonſtrat hic Scriptor, ea voce, *phylacteria*, deſignari ſacram Reliquiarum thecam, collo appenſam : *Quod autem Reliquiarum phylacteria tenui argento fabricata, vilique pallio de collo ſuſpenſa fuiſſe videntur, habitus ejus mediocritas demonſtratur*. Sed Gregorius ipſemet eandem vocem interpretatur de cruce ſacris fœta pignoribus, maximè autem veriſſimæ Chriſti Crucis fruſtulo : *Excellentiſſimo Regi tranſmittere curavi phylacteria, id eſt, crucem cum ligno ſanctæ Crucis Domini, & lectionem ſancti Evangelii theca Perſica incluſam*. Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus ad Leonem III. Papam miſit crucem ejuſmodi pectoralem, ſacratiſſimo eodem ligno munitam : *Symbolum mediatricis inter nos dilectionis miſimus fraternæ veſtræ beatitudini encolpion aureum, &c. Et intus habet alterum encolpium, in figura crucis poſitæ*.

L. 4. de vita ejus. c. 8.

L. 12. Ep. 7.

Non abs re tamen dixerit aliquis, hunc ſpecialem fuiſſe Romani Præſulis ornatum. Satis apertè eò vergit Innocentius III. cùm ſingulas Papæ veſtes ad altare explanans, poſt laminam illam auream quam ſolus Pontifex ſummus geſtabat in fronte, ſubjicit & crucem à collo catenulis ſuſpenſam, ut quæ & ipſa ſummi Pontificis propria eſſet : *Romanus Pontifex poſt albam & cingulum, &c. Et quia ſigno crucis auri lamina ceſſit, pro lamina quam Pontifex ille gerebat in fronte, Pontifex iſte crucem gerit in pectore. Ideoque Romanus Pontifex crucem quandam inſertam catenulis à collo ſuſpenſam, ſibi ſtatuit ante pectus, ut ſacramentum quod ille tunc præferebat in fronte, hic recondat in pectore*. Cùm verò nec Germanus Patriarcha, nec Alcuinus, nec alius quiſquam eorum qui ornatus ſacros ad altare adhiberi ſolitos pertractarunt, tam in Oriente, quàm in Occidente, ad earum ſignificationes myſticas enucleandas; cùm nemo horum, inquam, pectoralem attigerit crucem, argumento id eſt, nulla tunc eam lege vel conſuetudine generali uſurpatam fuiſſe.

L. 1. Myſter. Miſſæ. c. 53.

V. Cæteroqui enim libero & peculiari inſtinctu id genus cruces vel appenſas pectori, vel appreſſas geſtavere ſemper plerique, non Pontifices tantùm, ſed & Clerici Laicique. Chryſoſtomus faceſſere juſſis ſuperſtitionibus quibuſcumque ad puerorum ægritudines depellendas adhiberi tum ſæpè ſolitis hortabatur Fideles, ut ad crucem potiùs recurrerent, eamque ad infantium cuſtodiam adhiberent : *Cùm infanti nihil ſit aliud adhibendum, quàm crux ad cuſtodiam, τὸ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ φυλακτὸν*. Et hæc utique origo eſt vocis hujus, *phylacteria*, quæ poſtea in hanc deſcivit, *philateria*, *filateria*, quòd hæ Reliquiarum thecæ ad cuſtodiam & tutamen eas geſtantium conferre non parùm exiſtimarentur.

In Epiſt. 1. ad Corinth. Hom. 12.

Leontius Epiſcopus Neapolitanus in Inſula Cypro, docet Zachariam Joannis Eleemoſynarii veſtigiis inſiſtentem, ut qui ſub eo tyrocinium poſuiſſet, cùm nihil ſupereſſet quod egeno daret, exuiſſe crucem argenteam quam gerebat appenſam, eamque pauperi donaſſe : *Abſtulit à ſe cruciculam argenteam quam gerebat, & dat ei*.

Vide Gretſerum de Cruce. l. 2. c. 34. de encolpio Epiſcopor.

Epiphanius ipſe agnovit per phylacteria ſæpè intelligi *Amuleta* antiquorum illa, quibus morbi propulſabantur. Conſentiunt & Gloſſæ veteres, atque Iſidori. Advertit Poſſinus in notis ad Michaelem Palæologum Pachymeris, jurare ſolitos Græcos per cruces ad pectus pendentes, quas φυλάκτια, ἐγκόλπια vocabant. Narrat ibidem Pachymeres ipſe Sultanum, ut infucatam ſuam & ſinceram in Chriſtum fidem Imperatori teſtatam faceret, unum ex his phylacteriis ab eo poſtulaſſe, atque ita ſignificaſſe à ſe ſacras etiam imagines religiosè coli. Illud quoque memorat Nicephorus Gregoras, Andronicum ſeniorem Imperatorem, cùm animam jamjam eſſet exhalaturus, nec haberet à quo Euchariſtia porrigeretur, *Dei Genitricis imaginem, quam in ſinu geſtabat, loco divinorum Myſteriorum in os inſeruiſſe*. Si tam religiosè cruces Reliquiarumque ſacrarum thecas laici & ſinu geſtabant, & appendebant collo, & venerabantur : an Clericorum Epiſcoporum pietas ea in re ceſſabat omnino ? nemo ſanus ita cenſebit. Et hæc quidem de Græcis.

Hæreſi 15. Pag. 378. L. 4. c. 6. L. 9. c. ult.

Jam de Latinis ut dicam : eandem phylacteriorum vocis originem ſuo ſuffragio confirmat Hieronymus, cùm ait eo nomine indigitari in Evangelio veſtium fimbrias, & extremas oras, quibus inſcribebantur monita aliqua pia ex Scripturis decerpta, quòd ita eſſet omnibus perſuaſum, certiſſima hæc eſſe munimenta adversùs dæmonum aſſultus : *Pittaciola illa Decalogi Phylacteria vocabant, quod quicumque habuiſſet ea, quaſi ob cuſtodiam & munimentum ſui haberet*. Sanctus Germanus Altiſiodorenſis Epiſcopus appenſas ſemper ad collum geſtabat Reliquiarum capſas : *Redimitus loro ſemper, & capſula Sanctorum Reliquias continente*. Is ipſe Genovefam Virginum ſacrarum incomparabile decus ærea effigie donavit, cui inſculptum erat crucis ſignum, vetuitque ne unquam collo deponeret : *Æreum nummum impreſſione crucis exculptum muneris loco Genovefæ tradidit, atque ſemper collo ſuſpenſum ob ſui memoriam ferre præcepit*. Cùm denique ſanctiſſimum virum in Italia iter facientem mors intercepiſſet, Placidia Imperatrix ambiit & tandem impetravit hanc ejus ſacrorum pignorum capſam : *Solius benedictionis hæres, capſulam cum ſanctis Reliquiis Regina ſuſcepit*. Beda verò author eſt Germanum eundem in majorem Britanniam profectum puellæ oculos viſumque reſtituiſſe, impoſita oculis Reliquiarum capſula : *Adhærentem lateri ſuo capſulam cum Sanctorum Reliquiis collo avulſam, manibus comprehendit, eamque in conſpectu omnium oculis puellæ applicuit*. Gregorius Epiſcopus Turonenſis, is ipſe qui hiſtoriam ſcripſit ingruentem ſedavit tempeſtatem, fulmina procellaſque compeſcuit, objecta tantùm Reliquiarum

In Mat. c. 23.

Surius die Julii 31. L. 1. c. 10.

Ibid. c. 21.

L. 2. c. 21.

L. 1. Hiſt. Angl. c. 18.

theca,

theca, quam in ſinu ſemper gerebat : *Reliquias, has enim indeſinenter collo ferebat, de ſinu protrahit, & minacibus conſtanter nubibus opponit.* Sanctus Perpetuus Turonenſis Epiſcopus in teſtamento ſuo legavit thecam argenteam Reliquiarum ; & *crucem parvam auream ex emblaſmate, in qua ſunt de Reliquiis Domini*, id eſt, ubi Crucis Dominicæ fragminula incluſa erant. Ad conſulta Bulgarorum reſcribens Nicolaus I. Papa, vehementer commendat religioſam eorum pietatem, qui crucem aliquam circumgeſtabant ſemper, ut & memoriam refricarent ſibi & amorem illum crucis alerent, quo præpoſteræ cupiditates debellantur : *Cùm corpore geſtatur, ut & mente geſtari debeat, facilius admonetur.*

Surius die 7. Novem. c. 8.

Reſponſ. ad conſ. Bulg. c. 7.

Ex his omnibus, quibus attexi poſſent & complura alia ejuſdem generis, illud certè elicitur, gerendæ crucis & ſacris pignoribus gravidæ thecæ conſuetudinem inter laicos fideles pervagatiſſimam primò fuiſſe : Epiſcopos cæteris frequentiùs in hoc edendo pietatis documento inclaruiſſe : Romanos Pontifices quod liberæ pietatis antè fuerat, primos ad Altaris & ſacrificii ritus ornatuſque tranſtuliſſe, crucemque ſuperpoſuiſſe Pontificalibus aliis omnibus indumentis, ut ab exemplo manifeſtatum eſt Gregorii Magni, & ex Innocentii III. ſcriptis : denique Epiſcopos omnes alios in primæ Sedis æmulationem exarſiſſe, & cruce ipſos quoque inter ſacra ſeſe communiiſſe.

VI. Verùm hæc pectori appenſa crux inter myſteria, longè alia eſt à cruce quæ Archiepiſcopis præfertur, cujus uſus jam nobis origo indaganda eſt. Uſus iſte circumferendæ in publico crucis, ortum duxiſſe videtur à Proceſſionibus publicis, ubi & juſſu Chryſoſtomi olim circumgeſtatæ ſunt : ita perhibente poſt Socratem Sozomeno. Porphyrius Gazæ Epiſcopus, in ea profectione quam litteris diligentiſſimè mandavit vitæ ejus Scriptor Marcus, non paucis in urbibus exceptus eſt à civibus Clericiſque, cruces præferentibus, & pio Pſalmorum concentu perſonantibus : *Occurrerunt nobis habentes ſignum venerandæ crucis, & ipſi pſallentes.* Prohibuit Juſtinianus in Novellis, nequa proceſſio fieret, niſi prælata cruce, quæ iter panderet & ſignaret ſequaci fidelium pietati. Ut moris erat prodiri in occurſum hominum meritis & dignitate eminentium, ita & præferri cruces in uſu erat. Ea ratione excepti fuere quibuſdam in Græciæ urbibus Legati Hormiſdæ Papæ, ut ipſimet ad eum perſcripſere : *Epiſcopus cum ſuo Clero vel plebe in occurſum nobis egreſſus eſt, &c. Propè omnes cum cereis, viri cum mulieribus, milites cum crucibus in civitate nos ſuſceperunt.*

. 6. c. 8. . 8. c. 8. Vita Porph. . 41.

Novel. 123.

Ann. 519. oft Epiſt. 4. Hormiſd. x.

Adde quòd & hominum religione præcellentium itinera ipſa, ut eam quæ ipſos addeceret, redolerent ſanctimoniam, in morem Eccleſiaſticarum proceſſionum fiebant. Itaque etiam cruces præferebantur. Id genus fuit ingreſſus Auguſtini & ſociorum ejus in Angliam. Ubi in conſpectum venere Regis, crux præibat argentea cum imagine Chriſti : *Veniebant crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Salvatoris in tabula depictam ; litaniaſque canentes, Domino ſupplicabant.*

Beda. l. 1. c. 5.

Exarchi Patritiique Romæ excipiebantur ſimili pompa, prælata cruce, procedente in occurſum populo Cleroque ; quo eodem honore Carolum Magnum proſecutus eſt Adrianus I. quamvis eo tempore Romana Civitas in ditione eſſet Imperatoris Conſtantinopolitani : *Laudum vocibus Francorum ſuſceperunt Regem ; obviam illi ejus Sanctitas dirigens venerandas cruces, id eſt ſigna, ſicut mos eſt ad Exarchum, aut Patritium ſuſcipiendum, eum cum ingenti honore ſuſcipi fecit.* Ita Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Adriani I. qui & ipſe refert in vita Leonis IV. id in more fuiſſe, ut Subdiaconi huic Pontifici ejuſque ſucceſſoribus, cùm urbe equo vecti egrediebantur, eam prægeſtarent crucem auream, quæ Leoni III. dono data fuerat à Carolo Magno.

Hæc antiquiſſima mihi quidem viſa ſunt exempla ejus crucis, quæ exinde Patriarchis, Primatibuſque & Archiepiſcopis præferri cœpit. Sed ſi propiùs rem inſpicias, nonniſi obſcura illa erant hodierni moris rudimenta. Unum enim ſi Auguſtini exemplum excipias, qui nec ipſe adhuc Epiſcopus ordinatus erat, cruces reliquæ omnes, de quibus diximus, ab aliis præmittebantur, non ab his præferebantur, quibus habebatur honos. Inter privilegia Hamburgenſis Eccleſiæ occurrit & illud quo munitus eſt Anſcharius, Legatione Apoſtolica donatus, utque ante illum crux deferretur : *Ornari quoque caput tuum Mitra, portari ante te Crucem.* Humbertus Cardinalis anno 1050. Legatum agens Apoſtolicæ Sedis Conſtantinopoli, crucem ſibi præferri curavit. Is ergo jam uſus erat, ut Legatis Apoſtolicis præferrentur cruces. A Legatis ad Archiepiſcopos manavit privilegium, ut infrà demonſtrabitur. Unum hìc addam Stephanum Hungariæ Regem, cui Romanus Pontifex diadema nomenque Regium, atque unà Legationem Sedis Apoſtolicæ contulit, juſque crucis præferendæ : *Iis auditis mirè exhilaratus Pontifex, precibus libenter annuit, crucemque ante Regem ceu Apoſtolatus inſigne, geſtandam adjunxit : Ego, inquiens, ſum Apoſtolicus ; at ille merito Chriſti Apoſtolus dici poteſt, cujus opera tantum populum ſibi Chriſtus acquiſivit. Atque ea cauſa quemadmodum divina gratia ipſum docebit, Eccleſias Dei unà cum populis noſtra vice ei ordinandas relinquimus.* Anno circiter Chriſti milleſimo cùm conceſſum fuerit hoc privilegium, ſimile veri eſt, eo Legatos Pontificios aliquantò antè potitos fuiſſe.

Surius die 29. Auguſt. c. 8.

Ex his non temerè concluditur, 1. Prælatas fuiſſe cruces Pontificibus primùm Romanis, inde Legatis Pontificiis, ac denique Archiepiſcopis, quòd nemini non perſuaſiſſimum eſſet, nuſquam eos procedere, nuſquam progredi, niſi ad Chriſti crucem Imperiumque aut conſtabiliendum aut propagandum. 2. Initium ductum eſſe à Romanis Pontificibus, qui Legatos eodem ſuos honore decorarunt, à quibus tandem ſerpſit mos in Metropolitanos.

De cruce Vuillibrordi Ultrajectenſis Archiepiſcopi, viri ſanctiſſimi, quam iter faciens deferebat, & qua, ut narrat Alcuinus in ejus vita, à Diacono furtivè ſpoliatus eſt : *Crucem auream quam vir ſanctus ſecum in itinere portare ſolebat* : de ea, inquam, nihil hìc dixi, quòd pectoralis videatur fuiſſe. & privatæ pietatis, non publicæ pompæ. Uno authore Sigonio ditatus rumor eſt, ab Anaſtaſio III. Papa copiam factam eſſe Ticinenſi Epiſcopo, crucis ſibi præferendæ, quoties itineri ſe committeret.

Pag. 1446.

Baron. ann. 910.

VII. In Oriente Patriarchis ſolis præferebantur, & accenſæ lampades & thymiamata. Memorat Cedrenus Nicephoro Conſtantinopolitano Patriarchæ in exilium proficiſcenti, pro fidei & Eccleſiæ defenſione, Theophanem Abbatem cœlitus monitum de ejus tranſitu, honorem habuiſſe abſentem abſenti, *ſuffituque & cereis proſecutum eum eſſe : θυμιάμασι, καὶ κηροῖς προέπεμψεν, λαμπάσι, καὶ θυμιάμασι.* Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus ſcripſit ipſe Epheſo ad Clerum & populum Alexandrinum, cùm poſt deturbatum ſede Neſtorium, Epiſcopi Seſſione I. ſuas ſe in ædes ſinguli reciperent, accurriſſe Fideles, & cum cereis ac ſuffimentis eos deduxiſſe : *Ut primùm ex Eccleſia egreſſi fuimus, & cum facibus & tædis uſque ad diverſorium nos deduxerunt ; erat enim veſpera. Multa etiam luminaria accenſa, ita ut nonnullæ quoque mulieres thuribula geſtantes antecederent nos.* In libellis accuſationum adversùs Ibam Edeſſenum Epiſcopum in Calcedonenſi Concilio perlectis, memoratur & illud, quantis inſectatus eſſet contumeliis hominem probum, cujus comperta tandem innocentia

Cedrenus pag. 489.

Conc. Epheſ. Act. 1.

eſt,

eſt, ſummoque omnium applauſu carcere & vinculis abſolutus ipſe eſt, & cum cereis ſuffitibuſque exceptus : *Univerſa civitas è cuſtodia eum cum cereis & lampadibus excepit.* Non in urbem rediiſſe Athanaſius viſus eſt, ſed triumphans Alexandriam iniiſſe inter faces, ſuffitus, plauſus obviantium ſibi civium. Ita enim Gregorius Nazianzenus : *Nam quid publicos plauſus commemorem, & unguentorum profuſiones, & totam urbem lumine coruſcantem?* Perhibet & illud Victor Uticenſis in Africa Epiſcopus, Fideles Martyribus occurſaſſe, manibus faculas prægeſtantes : *Manibus cereos geſtantes, ſuoſque infantulos veſtigiis Martyrum projicientes.* Eodem ritu exceptus eſt Carolus Magnus in celeberrima Italiæ Abbatia ſancti Vincentii ad Vulturnum, obviam effuſis Monachis cum lampadibus, cereis, ſuffimentiſque, oblata cruce, quam veneraretur : *Sanctiſſimi Patres cum collegio Monachorum eunt obviam cum cereis, lampadibus & univerſis thymiamatibus, &c. Mox Imperator ante crucem proſtratus.*

Con. Cath. Act. 10.

Orat. 21.

L. 2. de perſecut. Vand.

Du Cheſne Hiſt. Fran. Tom. 3. pag. 671.

Non diſſidet igitur à vero, vel à veri ſpecie, ut præcellentibus primò ſive Præſulibus ſive Optimatibus honoris cauſa obviam prælatæ ſint cruces, quas deinde ſibi præferri ſummi quidam Præſules voluere : ita cùm primò eminentioribus viris obviatum eſſet cum cereis facibuſque accenſis, & cum ſuffitibus, hinc emerſiſſe illud inſtitutum, ut Patriarchis faces & ſuffimenta præferrentur. Huic origini ſuffragari videntur exempla hactenus delibata.

VIII. Viſum eſt tamen aliis exemplo id factitatum eſſe Imperatorum, & veluti communicato cum Patriarchis Imperii privilegio, ut etiam ipſis ignis prægeſtaretur. Cenſet Balſamon docendæ plebis provinciam Imperatoribus & Patriarchis eſſe demandatam, eoque factum eſſe, ut lampas ejus rei ſymbolum utriſque præluceret. Non tamen ea veriſſimè ratione Imperatoribus præferri ignem cùm Imperatricibus quoque præferatur, quæ non neſciæ utique ſunt juſſas eſſe à Paulo mulieres quaſcumque in Eccleſia obmuteſcere; & cùm nec Epiſcopis præferatur, immo nec Metropolitanis, ſi pauciſſimos excipias, qui nulli Primati vel Patriarchæ obnoxii ſunt, cujuſmodi ſunt Bulgariæ, & Cypri, Metropolitanique alii pauciſſimi, ab Imperatore ſingulare hoc privilegium conſecuti. Addit Balſamon, miniſterii Imperatorii lumen beneficentiſſimum aſpergi non ſine quodam gratiarum rore animabus corporibuſque civium, cùm Pontificum jubar ſolas recreet animas, Auguſtæ verò corpora. Itaque par fuiſſe, ut quæ prælucet Imperatori lampas, duplici ſplendeat corona, Patriarcharum autem & Auguſtarum una : *Quia verò Imperatorum auxilium ad illuminationem & ſtabilimentum ſe ſe tam animi quàm corporis porrigit, amplitudine Patriarcharum ad animi duntaxat utilitatem conſtricta, & conſimiliter Imperatricis cura duntaxat vitæ temporalis proſperitatem extenditur : Idcircò faces Imperatorum geminis aureis cinguntur corollis, cùm quæ Imperatricis & Patriarcharum ſunt, uno quaſi ſepimentum circumdentur.* Subdit denique Balſamon, auro argentoque Patriarcharum lampades ideò radiare, ut propenſiores ſint omnes ad colendum reverendumque Sacerdotium, quod Imperatorio culmini ita quodammodo exæquetur : *Dum magnam illam & auguſtam pompam ſolis Imperatoribus & Patriarchis exhiberi vident.*

Juris Orien. L. 7. p. 444. λαμπάδες.

Arſenius Patriarcha Conſtantinopolitanus ſponte ſua ſecedens in Monaſterium Niceæ urbis, Pontificium lituum, candelabrumque ſuum auferri paſſus eſt ab iis, quos Michael Palæologus Imperator & Synodus miſerant, eo teſtificatus ſe non illibentem ſede Patriarchali & dignitate abire, cujus inſignia tam facilè auferri pateretur. Ita Pachymeres in Michaele : *Si miſſis ad eum certis, qui Pontificium ab eo lituum & candelabrum, τὴν βακτηρίαν, καὶ λαμπαδοῦχον, ab eo poſcerent, utrumque præberet : hanc reſtare viam explorandæ ejus circa ceſſionem ſententiæ. Succeſſu res non caruit.* Quod animadverſum eſt à quibuſdam de candelabris Epiſcopalibus in Apocalypſi Joannis, abludere & diſſonare prorſus videtur ab inſtituto hìc noſtro.

L. 2. c. 15.

Vide & Pachym in Andron. p. 461.

IX. Nec enim inficias jam ire quiſquam poteſt, ignem illum Patriarchis præferri ſolitum, ab illis ortum eſſe effuſioribus publiciſque gaudiis, quibus incitabantur Fideles, ut cum facibus occurſarent viris dignitate vel ſanctitate præſtantiſſimis; vel ex antiquiſſima Cæſares inter & Pontifices ornamentorum reciprocatione. Inde quippe eſt etiam quòd Patriarchæ purpureos Imperatorum calceos induerunt. Encauſto eodem ſubſcripſere, acu pictas divorum Imagines integumentis capitum olim albis & ſimplicioribus aſſuerunt. In flagrantiſſima Alexis Comnenii Imperatoris gratia auſus eſt Patriarcha, quæ narrat Curopalates : *Aggreſſus eſt etiam cocco tincta induere calceamenta, antiqui Sacerdotii morem hunc aſſerens, & oportere his uti Archiepiſcopum. Nam inter Sacerdotium & Regnum nihil intereſſe, vel admodum parum; & in rebus pretioſioribus, amplius fortaſſe & magis colendum Sacerdotium.*

Curopalates initio Hiſt. Glycas.

Illud etiam à Balſamone animadverſum eſt, id quoque licere ſibi voluiſſe Imperatores, ut quaſdam veluti conciones haberent ad populum, ut thus adolerent more Sacerdotum, & cum cera duplici obſignarent. Id quippe habebant, quo ſibi blandirentur, ſacro oleo inunctos ſe fuiſſe, eoque in conſortium aliquod aſcitos ſacerdotalium quarundam functionum : *Audiant tam ad amplitudinem Imperatoriam quàm Patriarchalem officia docendi pertinere, propter unctionis ſacræ vim atque poteſtatem. Hinc enim uſu venit, ut fideles Principes & Imperatores catechetico more cum Chriſtiano populo collocentur, aut ſuffitum faciant, more Sacerdotum, & cum cera duplici obſignent.* κατηχητικῶς ὁμιλῶσι, ἢ θυμιῶσιν, ὡς ἱερεῖς, ἢ μετὰ δικηρίου σφραγίζωσι.

Juris Orien. pag. 444.

X. Verum cùm ſubjicit Balſamon, ornatus proprios Patriarcharum fuiſſe lituum ſacrum, ſaccum, polyſtaurium, tunicamque litteris Gamma conſperſam : eo ſatis innuit, & ſaccum Patriarchas ab Imperatoribus, & polyſtaurium Imperatores à Patriarchis ſumpſiſſe. Ecquis enim dubitet, primos Epiſcopos cruces ſacris veſtibus plures intexuiſſe? *Quoniam verò baculus, & ſaccus, & polyſtaurium, plenaque tunica figuris, litteram gamma repræſentantibus, Patriarchalem ſanctitatem ſolam nobilitant, &c.* Unde & Balſamon ibidem addit ſacco exhiberi pallium purpureum, quo Rex ſummus Chriſtus per deridiculum inditus eſt : polyſtaurio autem crucis ipſius triumphum ſplendidiſſimum : *Sacci pallium illud contumelia atque opprobrii, polyſtauriorum phenolia veneranda crucis univerſalem gloriam atque poteſtatem.*

Ibid. p. 446. 447.

XI. Unum reſtat, ut paucis dicamus de Mitra, ſive Tyara Pontificia. Euſebius eo veluti regio diademate Epiſcoporum capita cingit : *Sacerdotes Dei qui ſacra tunica talari induti, & cæleſti gloriæ corona decorati,* ἅ ὑράνιον ἢ δόξης στέφανον. Adde & illud Gregorii Nazianzeni : *Idcirco me Pontificem ungis, ac podere cingis, capitique cidarim imponis.* Author eſt Ammianus Marcellinus Maſcizellum Africæ Tyrannum, ut Imperatoris favorem aucuparetur Theodoſii, ſacerdotales illi omnes infulas reddidiſſe, ac coronas cum militaribus inſignibus quæ interceperat : *Militaria inſignia, & coronam ſacerdotalem, cum cæteris quæ interceperat, nihil cunctatus reſtituit, ut præceptum eſt.*

L. 10. c. 4.

Orat. 5.

L. 29.

Patriarcha Conſtantinopolitanus Joannes, perhibente Cantacuzeno, cùm Joannem Andronici filium Imperatorio diademate cinxiſſet, *habitu auguſtiorem ſe fecit* ipſe; nec tantùm *cæruleo colore uſus eſt in ſubſcriptionibus* : ſed & auro cœpit

L. 3. c. 36.

Mitram

Mitram ornare, qua simpliciore alboque linteo vestita utebantur ejus antecessores, nisi Monachi essent: *Flammeumque seu tegmen capitis, quod antea Patriarchis, si de Monachis non essent, album ferre mos erat, ὧ ἔστι τῆς κεφαλῆς καλύπτρον. Ὀθόνη λαμπῇ περιλαμβάνω, ipse auro illustravit, Salvatoris nostri & Deiparæ & Joannis Baptistæ depictis in eo iconibus.* Docet & Glycas lineam tantùm olim fuisse Patriarcharum Mitram, quando de Methodio Patriarcha differit; cujus genas Theophilus Imperator, innovata persecutionis adversùs sacras Imagines sævitia, tot colaphis cædi jusserat, ut eas jam flaccidas pendulasque lineis Mitræ redimiculis sustentare ac constringere cogeretur. *Ut malas tenui quadam fascia linea obligaret. Unde mea quidem sententia mos inolevit, hodieque durans, ut Pontifices ab anteriore parte lineas fascias alligatas habeant.* Non aliud hæc redimicula linea Mitræ, quàm illæ ipsæ Isidori Hispalensis alibi vittæ.

Part. 4. Περιεμμάς χειν Ὀθόνας.

XII. Pulcherrimè Chrysostomus adnotavit, ideo Mosaicum Pontificem operto semper Tyara capite fuisse, ut profiteretur, si subjectos haberet ipse populos, sempiternæ & indeclinabili Dei potestati se subjici. At in Ecclesia Episcopi qui ordinatur caput Euangelio contegi, ut addiscat hoc demum esse longè pulcherrimum capitis sui ornamentum: & multò plus subesse se Euangelicæ legi, quàm ipsi plebem. *Idcirco cum ordinantur Sacerdotes, Euangelium Christi capiti imponitur, ut discat is qui ordinatur, veram se recipere Tiaram, atque ut discat, quamvis sit omnium caput, se tamen legibus istis subjici; & eum qui omnibus imperet, legis imperio subesse; eumque qui omnibus dat mandata, à legibus mandatum accipere.* Inde illud quoque non ineptè colligeret quis, simplicissima tunc fuisse adhuc Pontificum capitis indumenta, ideoque nec immorari voluisse Chrysostomum in exculpendis inde mysticis quibusdam significationibus.

To. 6. p. 10. Serm. de uno Legislat.

Accedit ad has conjecturas confirmandas, quod alibi jam retulimus ex Germani Patriarchæ Theoria rerum Ecclesiasticarum. Persequitur enim Germanus sacros ornatus omnes Pontificum, perscrutaturque mysteria omnia in eis delitescentia. At capitis non commemorat, non mysticis significationibus illustrat, nisi coronam duplicem solis ex capillis contextam, quorum alii abrasi sunt in sphæræ formam, eaque jam altera corona est: alii circulari figura caput cingunt, eaque altera non immeritò videtur esse. His ille contendit gloriæ coronas fide & innocentia splendidiùs multò radiare, quàm si auro tutilarent & gemmis: *Posuit super caput ejus coronam, non ex lapidibus pretiosis, sed lapide & petra fidei.* Nihildum ergo auri, nihil gemmarum erat in Mitris Pontificiis; lineæ illæ tunc tantùm erant.

CAPUT LIX. P. 4. l. 1. c. 39.

De Cruce Archiepiscoporum post annum Christi millesimum.

I. Crucis & Pallii connexio exemplis illustratur.
II. Crucis usus primùm penes Romanos Pontifices.
III. IV. Legatis primo Pontificiis, inde & Patriarchis communicatum est jus Crucis præferendæ.
V. Non possunt eam sibi præferri jubere Cardinales, sed nec ubi illi adsunt, præferri aliis potest.
VI. Id privilegium Crucis præferendæ ad Primates manat.
VII. VIII. Inde ad Archiepiscopos. Denique ad Archiepiscopos universos.
IX. An illata sit Archiepiscoporum Primatumve Crux coram Principibus summis, & in Curias amplissimas Comitiorum Regni, vel Parlamentorum.
X. In Oriente ea Crux ad Imperatores magis quàm ad Præsules spectabat.

I. DE Tonsura & de veste Clericali postquam verba feceramus, ad Officiorum divinorum sive cantum sive recitationem pergendum actutum fuerat, cùm ea sint connexa sibi mutuò Beneficiariorum officia. At tractatus de vestibus Clericorum suis numeris perfectus non fuisset, nisi & de pallio ageretur, ac rursum vix potest ac ne vix quidem avelli pallium à cruce.

Singulari pallii cruciſque privilegio fruebatur Ticinensis in Italia Episcopus, eoque orbatus est ab Alexandro III. quòd contumacior fuisset in propugnandis partibus Octaviani Antipapæ. *Papiensem Episcopum crucis & pallii dignitate privavit*: ut habent Gesta hujus Pontificis. Non ergo Sigonii, de quo suprà, fides tam incerta forsan est, quàm vel nos ipsi suspicabamur. Non abnuebat Gregorius VII. quin pallio frueretur Episcopus Dolensis, in ea concordia quam inter ipsum & Turonensem Archiepiscopum iniri vehementissimè cupiebat, ita sanè ut Turonensi Dolensis posthac subesset: at de cruce nulla mentio: *Reservato Dolensi Episcopo Pallii usu*: Non quòd pallio semper usi essent Episcopi Dolenses, cùm iniquis eorum votis semper ferè refragarentur Romani Pontifices, adeoque pallium abnuerent. Unde & Leo IX. Papa argumentabatur Dolenses Episcopos non posse albo inscribi Metropolitarum, cùm pallio careant. *Præsertim cùm Archiepiscopus sine sede civitatis, sine Pallio Archiepiscopali nequeat haberi.* Corripuit Anselmus Archiepiscopus Cantuarienſis Dublinienſem in Hibernia Episcopum, quòd crucem sibi præferri juberet, id juris affirmans ad eos tantùm spectare Archiepiscopos, qui pallio Roma misso confirmati sunt. *Mando tibi, ne hoc amplius facias, quia non pertinet nisi ad Archiepiscopum à Romano Pontifice Pallio confirmatum.* Non ergo sejungi facilè poterat pallium à cruce, atque adeò forsan & Gregorius VII. pallium Dolensi facta concordia si concessisset, concessisset etiam aliquando forsan & pallium. Scissus est in partes olim Clerus Londinensis super hac quæstione, an ordinatus semel Cantuarienſis Archiepiscopus prægestandæ crucis jure frueretur, an opperiendum illi esset, dum Roma deferretur pallium. *Quidam dicebant crucem posse portari, ex quo electus erat & in Episcopum consecratus. Alii dicebant crucem non ferendam antequam pallium susciperetur: Illi leges, isti decretales sententias proferebant.* Diremit tum quidem litem Monachi cujusdam fides, qui sanctissimè confirmavit, eum esse inolitum morem, ut inauguratus Cantuarienſis Pontifex illicò crucem sibi faciat anteferri: nisi si electus esset alterius Ecclesiæ Episcopus, quem transferri Cantuariam authoritate & dispensatione Apostolica opus esset.

Baron. anno 1175. nu. 12.

Reg. l. 7. Epist. 15.

Epist. 12.

L. 3. Ep. 7. L. 4. Ep. 27.

Anno. 1193. Script. Antiq. hist. Angl. p. 1585.

II. Hæc satis & forsan nimis multa ad pallii cruciſque elucidandam connexionem. Jam ut de cruce dicam, unde aptiùs ordiar, quàm ex illo ipso Monachi Cantuarienſis indicio vel judicio, cujus tum sententia impetu magis & repentino æstu valuit, quàm certa ratione? Facilè enim retundi ille potuisset, demonstrato non minùs crucem quàm pallium à summo Pontifice ad cæteros Episcopos fluxisse, ab iisque expectandam esse ejus utendæ cum pallio conjunctam licentiam. Benedictus VIII. Romanus Pontifex Roma depulsus à competitore schismatico, ad Henricum Regem Germaniæ se recepit, qui *Crucem ejus in suam susceptit custodiam*, ut loquitur Ditmarus. Desiderius Cassinensis Abbas in

Baron. anno 1012. n. 6.

Romanæ Sedis Pontificem electus, & Victor III. appellatus, nihil residuum sibi, nihil intentatum reliquit, ut eam sarcinam suis ab humeris excuteret, dimittens pallium & crucem, quæ propria erant summi Pontificatus insignia: *Crucem & chlamydem, & cætera summi Pontificatus insignia dimisit.* Altero post anno, cùm electioni tandem suæ assensus esset, *Crucem & Pallium resumendo confirmavit electionem.* Loquens Petrus Damiani de duobus Pontificiæ Cathedræ incubatoribus, ita habet: *Adeo ut crucem argenteam ante se gestandam imperaret.* Denique Bertoldo Constantiensi illud observatum est, in Concilio Claromontano crucem Pontificalem uni prægestatam fuisse Urbano II. specimen summæ & universalis jurisdictionis.

Idem anno 1085. nu. 5. 1087.

L. 1. Ep. ult.

III. Legatis Pontificiis illud primum facilè conjicitur communicatum fuisse privilegium, ut quibus summa Pontificis jurisdictio de proximo delegaretur. Sanctissimus Hungariæ Rex Stephanus, simul & Legatione Apostolicæ Sedis & jure prægestandæ crucis donatus est. Audi Chartuitium Episcopum in ejus vita: *Crucem ante Regem, ceu Apostolatus insigne, gestandam adjunxit Pontifex.* Michael Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus in Epistola ad Petrum Antiochenum, testatur Legatum Papæ Constantinopoli anno 1054. *Cum cruce & sceptris regium ingredi Palatium.* Sceptrum hìc non injuria, ex iis quæ suprà dicta sunt, baculum Pastoralem, sive Episcopale pedum interpretaberis. Episcopus Eliensis ille Legatus à Latere in Anglia famosissimus, insatiabili avaritia locum dedit mordacissimo dicterio, quod à Rogerio relatum est: Ab ejus cruce non redemptam, sed redimendam fuisse Angliam omnem: *Omnes enim Ecclesias Angliæ crux illa redemit, id est, ad redemptionem coegit*; denique communem illam fuisse crucem, ac cruciatum Regni: *Nec fuit aliquis immunis, qui crucis illius stigmata non sentiret.* Cùm verò Lateranensis IV. Synodus ne Patriarchis quidem suas præferri sinat cruces, ubi Pontificius affuerit Legatus, satis eo prodit, Legatos, ut personam ipsius Papæ circumgestantes, & ejus plenissimæ authoritatis vicariatum, longè potiori & antiquiori jure præferendæ crucis frui, quàm Patriarchas. *Dominicæ crucis vexillum ante se faciant ubique deferri, nisi in urbe Romana, & ubicumque summus Pontifex præsens extiterit, aut ejus Legatus, utens insigniis Apostolicæ dignitatis.*

Surius die 20 Augusti.

Baron. anno 1091. n. 26. C. Antiq. Extr. de pur. Canon.

IV. Patriarchis ergo post Pontificem & Pontificios Legatos competit hoc sive jus sive privilegium. Sed non hoc illis contulit primum Lateranensis IV. hæc Synodus. Liquebit enim mox tum temporis ea prærogativa gavisos fuisse Primates omnes & complurimos Metropolitanos. Non ergo hinc quærebatur decus & splendor Patriarchis, quo Primatibus & Metropolitanis æquabantur. Sed Canonis hujus Lateranensis scopus is est, ea mens, ut Patriarchalis præcellentia eò resplendeat, quòd illis solis præferatur crux non tantùm Patriarchatus sui ampliſſima ditione, sed toto Christiano orbe, excepta urbe Roma & locis iis, ubi vel Pontifex versabitur, vel Pontificis Legatus: *Ubique, nisi in &c.* Non poterat Patriarcharum gloria vel radiare splendidiùs, vel latiùs propagari, quàm si majestatis suæ radios in omnes dispergerent orbis Ecclesias, quasi in hæreditatem & successionem adsciti essent Patriarchæ immensæ illius potestatis, quam commisit Christus Apostolis, ac præsertim Petro, qui Ecclesiarum omnium Patriarchalium conditor non immeritò audit. Non quò Patriarchæ quidquam possint jurisdictionis exerere, extra Patriarchatus sui limites. Certis enim finibus partiri necesse fuit indivisam Christi hæreditatem inter Pastores, ut ne pax & concordia scinderetur. Sed conducibile fuit ut aliqua supereſsent vestigia primigeniæ illius institutionis Christi, quæ Apostolorum tam non ullos definiebat limites potestati, quàm nec charitati. Crux Patriarchalis extra eorum territorium jurisdictionem non prodit, cùm nullam ibi unquam exerant; at tamen eximiam quandam amplitudinem prodit, cùm illam evanescere & aufugere necesse sit, ubi se superior potestas infert, vel Papæ, vel Legati.

V. Ad omnes exporrexit Cardinales Gregorius XI. illud singulare decus Legatorum à Latere, ut eis præsentibus nulla possit vel Patriarcharum, nedum Primatum vel Archiepiscoporum crux explicari. Ejus rei hanc rationem promit Pontifex, quòd Cardinales summi quodammodo personam Pontificis referant, cujus veluti conjunctissima sunt membra, authoritate quadam muniti universali, nec disjuncta ab ipsa summi Pontificis potestate, sed simul emicante, simul erumpente, quod nec ipsis usuvenit Patriarchis: *Propter quod Cardinalium honori, qui personam nostram repræsentant, derogatur. Nos igitur attendentes, quòd Cardinales ipsi nobiscumque indefessis laboribus universalia Ecclesiastica onera sortiuntur, &c.* Est sanè quod stupeamus, Cardinalibus, quibus nulla propria præfertur crux, illud tamen juris esse, ut ipsis præsentibus nemini Præsulum sua crux prægestetur. Verùm Gregorius XI. quando id constituit, præ oculis habuisse videtur illam potissimùm Cardinalium potestatem summam, qua excubias agunt, invigilantque in omnes Ecclesias, censuramque exercent universalem cum Pontifice summo. Hujusmodi potestati omnibus omnino eminenti dignitatibus & potestatibus aliis, æquum erat insigne aliquod vendicari, quo hæc exuberantia gloriæ testatissima fieret.

VI. Venio ad Primates, quos inter Bituricensis ab Eugenio III. expressit facultatem prægestandæ crucis in utraque Provincia Bituricensi & Burdigalensi, quæ Exarchatui ejus obnoxiæ tum essent: *Porro ad majorem reverentiam per supradictas Provincias vexillum dominicæ crucis ante vos deferri concedimus, sicut etiam antiqua prædecessorum vestrorum consuetudo obtinuit.* Eo ergo confirmabatur tantùm jus priscum Archiepiscoporum Bituricensium. In historia beati Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi crebra mentio crucis ejus, ubi & non possumus non summoperè mirari constantiam infractam Presbyteri ejus, qui crucem ejus præferebat in pseudosynodo Clarendunensi. Ab illo enim vehementer increpatus est Thomas, cùm in libertate Ecclesiæ tuenda tepere & mollescere visus esset. Hinc stimulatus Thomas sibique redditus, crucem ipse suam perferre voluit in Concilio Northamptonensi, ubi tota in eum Anglia efferbuit & insurrexit. Voluit Herfordiensis Episcopus hoc illum crucis onere levare: *Pater, desine, ego vice Capellani crucem deferam ante præsentiam vestram.* At invictissimæ fortitudinis Pontifex Thomas, arctiùs complexus est crucem, tum ut ejus vim & potentiam mundi victricem propiùs experiretur, tum ut palam faceret, cujus gloriæ & charitati certaret, vitamque impenderet, si ex re esset: *Justius est me ipsam deferre, sub cujus protectione tutus maneo, & ejus viso vexillo, non est dubitandum, sub quo Principe milito.*

Eugen. 3. Epist. 67.

Ann. 1164. Conc. ...en. Tom. 10. pag. 1430. 1435.

Si omnes quorum gloria dignitasque ex prælatæ crucis pompa augescit, hoc essent animo, quo Thomas, si eodem essent & agerentur spiritu, si suos sub hoc cæleſti vexillo gressus omnes destinarent ad firmandum & dilatandum imperium crucis, ejusque humilitatis, paupertatis, charitatis, aliarumque virtutum, quarum crux & symbolum est & exemplar ac scaturigo: non certè in materiam verteretur fastus & gloriæ inanissimæ atque contentionum, ea crux, quæ pacis vinculum, charitatis nodus, & magistra humilitatis est.

Richardus Angliæ Rex in Eboracensis Archiepiscopatus territorio cùm hospitaretur, suis illum

que-

querelis interpellavit Archiepiscopus Eboracensis, quòd cùm ipse abstineret à cruce præferenda, suam Archiepiscopus Cantuariensis magnificè explicaret. Cui reposuit Cantuariensis, se Primatus nomine tota Anglia crucem circumferre jure indubitatissimo; dubium autem profectò esse, an posset usquam Eboracensis eam sibi præferri jubere. *Ego crucem per totam Angliam porto, & portare debeo, sicut totius Angliæ Primas. Tu autem crucem tuam non portas, & forsitan portare non debes.* Nec multo post tempore cùm statuisset Rex à Cantuariensi Præsule Regia solenniter corona cingi, vetuissetque ne cum cruce sua adesset Eboracensis, ne qua exitialis contentio inter ipsum & Cantuariensem incenderetur, maluit Eboracensis omnino abesse: *Et quia prohibitum erat ei crucem suam portare, noluit coronationi Regis interesse.* Hæc ex Rogerio, qui narraverat antè voluisse Eboracensem apud Vuestmonasterium crucem explicare; at reluctatos esse Episcopos Angliæ omnes: & in Londinensi Concilio anni 1171. Clerum Eboracensem exertè contestatum esse, id esse juris Archiepiscopo Eboracensi, ut crux illi sua prægestaretur etiam in Diœcesi Cantuariensi. *In quo Concilio Clerici Rogerii Eboracensis Archiepiscopi calumniati fuerunt jus Eboracensis Ecclesiæ de cruce portanda in Diœcesi Cantuariensis Ecclesiæ.* Sedavit tandem hæc jurgia Rex Angliæ, rem totam curans committi Archiepiscopo Rotomagensi, cæterisque Neustriæ Episcopis, qui eam judicio suo dirimerent: *De cruce portanda starent judicio Rotomagensis Archiepiscopi, & aliorum vicinorum Episcoporum de Regno Franciæ.*

Roger. pag. 736. 738. 718.

Id sibi sumebat Eboracensis, ut quasi æquatis & alternis Primatiæ honoribus cum Cantuariensi frueretur, ideoque Alexandrum III. conveniens confirmari ab eo impetravit chartam à prædecessore ejus concessam, qua priscæ possessioni adserebantur Eboracenses Archiepiscopi, circumgestandæ per totam Angliam crucis. Posteà beatus Thomas Cantuariensis Episcopus adversùs eam chartam multùm desudavit, evicitque ab Alexandro eodem III. ut prohiberetur Eboracensis in Provincia Cantuariensi crucem præferre, donec causa diffiniretur. At Eboracensi amarulentiùs tunc expostulante, quòd sine figura judicii spoliasset eum Pontifex eo jure, cujus jamdiu possessionem nactus esset: revocavit prohibitionem ipsam suam Pontifex, concessitque, ut totam quà patet, Angliam explicata cruce sua Eboracensis peragrare posset.

Appen. Con. Later. II. c. 37

Nec multùm dispar contentio Braccharensem jamdiu & Compostellanum commiserat Episcopos, cùm Primatem se venditaret Braccharensis, eademque se dignitate fretum jactaret Compostellanus. In eam tandem eos adduxit concordiam Innocentius III. ut æquabili jure alter in alterius territorio crucem præferret. *Ut uterque per Provinciam alterius universam, crucem ante se faciat sine contradictione deferri.* In Collectione Constitutionum Conciliorum Tarraconensium, quæ typis edita est Barcinone anno 1557. plurimæ occurrunt chartæ Tarraconensium Episcoporum, obtestantium vetantiumque ne Toletanus Archiepiscopus in Tarraconensi Provincia vel crucis vel pallii jure uteretur, vel concedendarum Indulgentiarum. Redintegrato Vicariatu Apostolico Thessalonicensis Archiepiscopi, postquam Constantinopolitanam urbem Franci suæ ditioni subjecerunt, eam contulit Innocentius III. Exarcho potestatem, ut crucem prægestari sibi faceret in Episcopalibus omnibus Ecclesiis sibi subditis.

Rainal. anno 1197. nu. 51.

Provinciale Tarrac. l. 1. tit. 4.

Regest. 15. Epist. 18.

VII. Ad Archiepiscoporum crucem penè inopini defluximus. Qui enim Primates jamdiu dicuntur, sola nominis fruuntur gloria, re non sunt nisi Metropolitani. Est porro illud permirum, quomodo Callistus III. Papa Primatu donans Archiepiscopum Viennensem in plures Provincias, in sola tamen sua Viennensi Provincia crucem ut præferret concessit, cùm hactenus prolata sint tot exempla usus contrarii. *Per Provinciam suam crucem deferre concedimus, &c. Super septem Provincias Primatum obtineat, &c.* Epist. 3.

Ex hac autem illud elucescit Epistola, necdum omnibus omnino Metropolitanis indultum promiscuè fuisse jus anteferendæ crucis, cùm hìc specialibus rescriptis eo jure donentur. Jamdiu tum erat, quòd Alexander II. id privilegii confirmaverat Archiepiscopo Slavoniæ Dalmatiæque: *Crux etiam ante, sicut ante prædecessores tuos, per Dalmatiam & Slavoniam ubique geratur.* Epist. 4. Multò antè sub Leone IX. anno 1050. Adamus Historicus de personato agens Archiepiscopo, illum exhibet *Archiepiscopali more crucem præ se ferentem.* Baron. anno 1050. n. 4. Ita forsan componi posset hoc dissidium, Archiepiscopos Nationum, maximè earum quæ nuper in Ecclesiæ sinum convolassent, quales erant Sueci, de quibus hìc Adamus, plerumque Primates aut Vicarios fuisse Sedis Apostolicæ, ut ostensum suprà est, cùm de Primatibus differeremus. Ea diutissimè significatione sumpta est vox Archiepiscopi. Ita communicata illis crux erat, nempe quòd Primates non aliter quàm minores Patriarchæ haberentur. In eum ergo sensum rapi debent Adami ea verba, *Archiepiscopali more crucem præ se ferentem.*

Nec video quì aliter concordare inter se possint tot privilegia Metropolitanis concessa ab aliis & aliis subinde Romanis Pontificibus, ut crucem præferre possent: nisi ut dicamus illud commune priùs fuisse Archiepiscoporum, hoc est, Primatum jus & privilegium, nequaquam autem Metropolitanorum, quibus peculiaribus posteà rescriptis illud indultum est alio aliis tempore. Archiepiscopo Colonienſi Eugenius III. & Alexander III. eo jure uti concesserunt, uti Majores sui Majoribus ejus concesserant. Epist. 10. Epist. 52. At Archiepiscopus Salernitanus novam illam specialemque gratiam elicuit ab Alexandro III. post rogata Cardinalium vota, ut confirmat Baronius ex Actis hujus Pontificis ad annum 1177. *Ad petitionem ipsius Archiepiscopi, communicato fratrum suorum consilio, ipsi & successoribus ejus usum & dignitatem portandæ crucis per civitatem & totam suam Parochiam authoritate Apostolica concessit.* Baron. anno 1177. n. 76. Eadem potestate Alexander III. Thessalonicensem Archiepiscopum donavit: *Dominicæ crucis vexillum deferendi per totam Diœcesin & Episcopatus tibi subditos, fraternitati tuæ licentiam impertimur.* L. 3. Ep. 18. Iisdem penè verbis idem largitus est Gregorius IX. Auscienſi Archiepiscopo. Nec multis post annis eodem beneficio affecit Burdigalensem & Messinensem Archiepiscopos. At diplomate eo, quo jus idem Gnesnensi contulit Archiepiscopo, complexus est sanctissimus Pontifex, qua mente, quo studio, quo fervore animi incalescere debeant Pontifices, quando crucem sequuntur præviam, ut inimicas cruci cupiditates omnes debellent, utque crucis & Christianæ pietatis causam infracto semper pectore tueantur. *Considerans diligenter, quòd in cruce Domini nostri Jesu Christi te oporteat gloriari, piè desideras salutiferæ crucis vexillum ante te facere de nostra licentia bajulari, qui crucis mortificationem jugiter in tuo corpore debes pro divini nominis amore portare. Nos igitur attendentes; quòd non sunt tibi armaturæ cœlestis insignia deneganda, qui contra persecutores Ecclesiæ certamine incessanter labores, præsentium tibi authoritate concedimus, ut per tuam Provinciam ante te ferri facias crucis signum, nisi cùm Apostolicæ Sedis Legatus in Polonia fuerit constitutus.* Tarraconensem Archiepiscopum eodem per Provinciam suam præferendæ crucis privilegio munivit Alexander IV. *Cùm Legatione pro Christo fungaris.* Quibus verbis illud videtur innui jus antefe-

Rainal. anno 1198. n. 38. Anno 1232. n. 26. Anno 1238. n. 61.

Const. Conc. Tarrac. l. 11. tit. 4.

rendæ crucis à Legatis Apostolicis ad Archiepiscopos derivatum esse, ut qui Legatione & ipsi fungantur pro Christo, eoque prælata egeant cruce; sicut & Legati Apostolici cùm Roma in Provincias proficiscebantur, vexillo crucis prævio & quasi viam præmonstrante utebantur.

VIII. Nec abhorret à vero, sub hoc demum Pontifice, vel sub Gregorio IX. crucem Metropolitanis omnibus communem factam fuisse, ut deinceps Metropoliticæ dignitati quodammodo coaluerit, nec posthac potuerit unquam divelli. Inde est quod in Decretalibus à Gregorio IX. publicatis, de cruce Archiepiscopali nullus extat Titulus, etsi sit de Pallio, cujus jamdudum usum assecuti erant Metropolitæ omnes. Est in Clementinis Decretum, quo crux supponitur Archiepiscopis omnibus in promiscuo usu fuisse. Sed jam antè Alphonsus Castellæ Rex ab Urbano IV. confirmari curaverat jus Hispalensis Archiepiscopi, quo pridem cum cæteris Hispaniæ Archiepiscopis omnibus fruebatur, ut omnes Hispaniarum tractus prælata cruce obambularet. Ita tradit Rainaldus, multò majorem à nobis initurus gratiam, si ipsum Urbani IV. Rescriptum Annalibus suis inseruisset.

Rainal. ann. 1264. n. 26.

Nec enim id facilè conciliari potest cum Martini V. privilegio, anni 1422. quo Toletanum Archiepiscopum concessit totam perlustrare Hispaniam explicata cruce. Nec cum narratione Gomecii in vita Cardinalis Ximenii, qui Mendocam præcessorem suum imitatus, crucem altam explicatamque per Hispaniæ regna omnia circumferebat. Nisi dicas tempore Martini V. obsolefactum fuisse Urbani IV. privilegium, & pallii cruciscque usum intra suas quemque Provincias revocasse Metropolitanos. Pallium cum cruce complexus sum, quod jam olim Innocentius III. Archiepiscopis Hispaniæ crimini vertisset, quòd pallium indiscriminatim induerent alii aliorum in Provinciis. *Cùm consuetudo sit in Hispania generalis, quòd Archiepiscopi extra sua Provincias pallio indifferenter utantur.*

Marca. de Prim. Lugd. lib. 125. Gomec. l. 2.

C. Ex tuarum De authoritate & usu pallii.

Dixi id pro certo non immeritò habuisse Clementem V. communem jam tum fuisse Archiepiscopis omnibus crucis usum in sua cuique Provincia. Ita liquet ex ejus Decretali *Archiepiscopo*, ubi id eis largitur, ut in exemptis etiam Provinciæ suæ locis eo utantur jure, sicut & benedicendi populis, & Pontificali cum pompa Mysteria celebrandi. *Archiepiscopo per quævis loca exempta suæ Provinciæ facienti transitum, ut crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, &c. duximus concedendum.* Comitia Cleri Gallicani anno 1635. admisere & confirmavere usum hujus Decretalis.

IX. Quod ad illam autem pertinet quæstionem, an Archiepiscopi crucem præferre debeant in ipsis Senatorum Curiis, in Aula Regum, ante ipsorum ora Regum & Imperatorum: jam Thomam Cantuariensem vidimus suam ipsum gestasse in Parlamento Angliæ: Conventus enim magis ille erat Statuum Regni, quàm Concilium, cui Rex & Optimates aderant. Vidimus & in Regis Angliæ solenni inauguratione prohibitum fuisse Eboracensem, ne cum cruce adesset ipse, quòd eo jure vel possessione saltem ea solus niteretur Cantuariensis. Hinc ergo illud elucet, Cantuariensem Archiepiscopum constantissimè & hiscente nemine prælata cruce interfuisse omnibus Comitiis, Curiisque & Parlamentis Angliæ, ipsis maximè præsentibus Regibus. Stephano Regi Hungariæ præferebatur ipsimet crux, ut Apostolico Legato. Prohibuit Innocentius III. ne coram Pontifice, vel Pontificiis Legatis, crucem explicaret quisquam. Pontifices deinceps alii in concedendo Metropolitanis præferendæ crucis privilegio, vetuere, ne coram Legatis Apostolicis eo abuerentur, ut quorum jurisdictioni ipsimet subsint. Sed nulli hujusmodi limites circumscribuntur contemplatione sæcularium Principum, qui summo & supremo semper jure utuntur in temporalibus, etsi spiritali obnoxii sint Episcoporum jurisdictioni: sicut & Episcopi summa authoritate spiritalibus negotiis præsunt, etsi temporali obnoxii sint Principum Regumque potestati. Inde est, quòd clarissimus sanctissimusque vir Bartholomæus à Martyribus, Archiepiscopus Bracharensis, in ea ipsa Lusitaniæ Regni Comitia crucem suam intulit, ubi Philippus II. ejus Regni corona redimitus ab ipso est. Carolus autem Archiepiscopus Mediolanensis, ille sanctitate & innocentia morum spectatissimus, à curru Henrici III. Francorum Regis declinavit, ne si in eo cum Rege sedisset, non posset satis honorificè crux deferri. Cùmque hic idem sanctissimus Pontifex invisurus Ducem Sabaudiæ Taurinum profectus esset, vidisetque Taurinensem Archiepiscopum, cùm Palatium Ducis adiret, abstinere à gestanda cruce, increpuit eum, admonuitque præire suam ei semper debere crucem, & ubique locorum, atque adeò in ipso Ducis triclinio.

Giossano in vita Caroli L. 3. c. 5. & L. 8. c. 3.

Nec dissimulabo tamen admissum non esse Cardinalem Legatum à Ludovico XI. anno 1480. nisi hac lege, ut crux ei præferretur ubique, extra præsentiam Regis. Sed nemo nescit hujus Principis vel scrupulosas singularesque cautiones, vel frivolas non rarò suspiciones. Ergo vel Carolus ipse VIII. Ludovici ejusdem filius & successor excepit honorificentissimè Cardinalem Baluam Legatum, cum cruce, cum ornatu Legatorum toto; & ipsi Regis præsentiæ illata crux est. Quod autem regeritur à Fevreto exemplum de Eboracensi Archiepiscopo, qui authore Matthæo Paris, ex Capella Regia cum cruce sua extrusus est; hoc ejusmodi exemplum est, quo Fevreti doctrina labefactetur. Nec enim Regis, sed Archiepiscopi Cantuariensis cum cruce sua præsentia Eboracensem inde fugavit, ejusque crucem, ne Metropolitica crux coram Primatiali consisteret. Attigit Fevretus & exemplum illud Aquisextiensis Parlamenti, ubi vetitus est Archiepiscopus, ne cum cruce sua adesset. Relata res est ad Concilium Regium, ubi nihil definitum est. Itaque si diversus & antiquitati contrarius mos, vel à Parlamentis, vel à Principibus, vel ab Archiepiscopis ipsis, aut consentientibus, aut conniventibus, invectus est: ingenuè confitendum, rem eam illa ad disciplinæ capita spectare, quæ versatilia sunt, in quibus tempori parendum, necessitati serviendum est; ubi denique à justitia non abhorret, quidquid charitati indulgetur, alendæque Principum & Sacerdotum concordiæ.

Preuves des Liber. de l' Eg. Gall. c. 23. n. 5. 6. 8.

Fevret. l. 3. c. 3. n. 12.

X. Exhibentur in metallicis, vel aliis quibuscumque iconibus & numismatibus Imperatores Constantinopolitani, crucem manu gestantes: & cùm Pater filiusque, filius materque, vel duo fratres simul Imperium moderantes eadem ex parte exhibentur, unam quidem sed duplicem crucem gestant. Sub Sixto V. initio Pontificatus, dum eruuntur antiqua rudera, ut locus fieret novis fundamentis ad reparationem Ecclesiæ sancti Joannis Lateranensis, effossa sunt complura istiusmodi aurea numismata, in quibus cernere erat icones Theodosii Senioris, Arcadii & Honorii, Theodosii Junioris, Marciani, Justiniani, Heraclii ex una parte, ex altera autem crucis. Principes omnes Christianos his donavit Sixtus V. unàque Bullam misit & publicavit anno 1587. ut illos ad crucis cultum & amorem animaret. Nonnulli suspicati sunt, hanc duplicem crucem imitatos esse persæpè Græcos in constructendis Ecclesiis suis in eandem formam; immo & eandem secutos esse Patriarchas Primatesque in cruce, quam sibi præferri faciebant, post expeditiones Latinorum in Palæstinam & in Orientem universum, ubi primùm cruces ejusmodi duplices conspexerunt. Hinc & crucem Lotharingicam vocari conjectant, quòd in eas expeditiones Dux & auspex præiverit Gottofredus Bullionius, de

Lotha-

Lotharingorum Ducum ſtirpe. Nulla certa ſunt tamen argumenta, quibus probetur crucem Græcis Metropolitis prælatam fuiſſe. Quod enim ea de re legitur in Epiſtola Maronitarum ad Leonem X. factum eſſe videri poteſt æmulatione Latinorum.

onc. Gen. 14. p. 349.

De Cælibatu Clericorum.

CAPUT LX. *P. 1. l. 1. c. 43.*

De Cælibatu Clericorum in Eccleſia Orientali, per priora quinque ſæcula.

I. Coæva Eccleſiæ eſt continentiæ lex, eoſque complexa omnes, qui Sacerdotii conſortes facti ſunt, ad immolandum Deo Agnum immortalem.

II. Argumentum ex Epiphanio petitum. Non eligebantur in Subdiaconos, alioſque ſuperiores Ordines, niſi virgines, aut Monachi, aut electi ſtatim æternæ devovebantur continentiæ.

III. IV. Erant & Canones, qui idem ſancirent.

V. Antiquiſſima alicubi ſerpebat conſuetudo contraria: non conſuetudo tamen, ſed corruptela.

VI. Cur penè de hac cælibatus lege obmutuerint Concilia Orientalia.

VII. Argumentum aliud ex Hieronymo, qui declarat non toto prorſus Oriente exploſam fuiſſe legem continentiæ Clericalis.

VIII. Legis hujus ſcaturigo prima Verbi incarnati ipſiſſima puritas eſt.

IX. Quid de Apoſtolis ſentiendum.

X. Cur ſæpiſſimè conjugati ad Epiſcopales ſedes eligerentur.

XI. Cur Epiſcopi, quàm Presbyteri, cælibatus legi fuerint obſequentiores.

XII. Erant canonicæ pœnæ in cælibatus violatores Clericos.

XIII. XIV. Argumenta alia ex Euſebio & Chryſoſtomo.

XV. Quid verò propius in hiſtoria Paphnutii, in Concilio Nicæno.

XVI. Argumenta alia ex Patribus Græcis, ex Clemente Alexandrino, Iſidoro Peluſiota, Cyrillo Hieroſolimitano, Syneſio.

XVII. Socrati Syneſius opponitur.

XVIII. Aſſentitur Socrates in Theſſalia viguiſſe cælibatus legem.

XIX. Objectio Presbyteri Paregorii.

XX. De Gregorio Nazianzeno.

XXI. De Athanaſio.

I. QUanta Eccleſiæ, tanta & continentiæ inter majores Clericos legis antiquitas eſt. Æternus ille Pontifex, qui de Virgine natus eſt, & ipſe Virgo ac Virginalis hoſtia, æternum immolari ſe voluit, ab iis qui tam caſtitatis ſuæ quàm Sacerdotii participes forent, & ipſi Sacerdotes ſimul & hoſtiæ, utroque nomine, utroque vinculo continentiæ ſempiternæ aſtringendi. Eo uſus conſilio Apoſtolos elegit, aut virgines, aut caſtimoniæ deinceps devinctos. Ideò & Apoſtoli Pontificii ſui non alios ſibi ſucceſſores aſcivere, quàm qui virginitatem hactenus coluiſſent, aut qui poſthac inviolabilem continentiam profiterentur. Hinc eſt denique quòd cœleſtis Magiſtri hujus diſcipuli ſacerdotio prorſus ſummoverunt, vel eos qui duplicato conjugio aliquam incontinentiæ ſpeciem præ ſe tuliſſent. Cùm enim eſſet Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum Sacerdotium idcirco inſtitutum, non ſolùm ut immolarent, ſed etiam ut producerent eam victimam, quæ cum ſanctitas ipſa, tum ipſa etiam caſtitas eſſet & puritas: minimè mirum eſt ſi tanti miniſtros Sacerdotii ea maximè devincit lex, ut ipſi aut virgines ſint, aut continentes; & aliquo ſaltem ex intervallo ſequantur virginitatem incomprehenſam, & Patris qui Verbum æternum gignit, & Matris quæ idem noſtra veſtitum natura peperit, nec alium in ſcopum peperit, quàm ut idem & æternus Pontifex & perpetua hoſtia à ſeipſo & à ſui Sacerdotii caſtiſſimis miniſtris immolaretur.

II. Fuit ea res in Eccleſia Græca magis controverſa. Hinc ergo nobis ordiendum eſt, ut his noſtris placitis inde primùm argumenta invictiſſima aſtruantur. Affirmat conceptis verbis Epiphanius, eos qui Sacerdotio decorantur, florere etiam virginitatis candore debere, aut ſaltem Monaſticæ vitæ, vel incorruptæ continentiæ reliquum vitæ curriculum dicare; neceſſe porro eſſe, ſi conjugati fuerint, ſemel ut fuerint; docet denique ex Clericis ſolos Lectores poſſe maritorum fungi munere, non poſſe autem omnino vel Subdiaconos, non Diaconos, nedum Presbyteros, Epiſcopoſque. *Sacerdotium ex virginum ordine præcipuè conſtat, aut ſi minùs è virginibus, certè ex Monachis, aut ſi minùs Monachorum ordine, ex his creari Sacerdotes ſolent, qui à ſuis ſe uxoribus continent, aut ſecundùm unas nuptias in viduitate verſantur. Secundis verò nuptiis implicitus, in Eccleſia ad Sacerdotium non admittitur, tametſi aut ſeſe ab uxore contineat, aut ſit viduus. Ejuſmodi inquam ab Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi gradu rejicitur. Secundùm hos gradus Lectorum ordo ex omnibus ordinibus eligi poteſt, hoc eſt, è virginibus, Monachis, continentibus, viduis, & iis qui honeſtis matrimoniis illigantur. Immo ſi neceſſitas fuerit, ex bigamis. Quippe Lector non Sacerdos eſt, ſed tamquam divini verbi ſcriba.* Expoſitio fidei Cathol. n. 21.

Hic Epiphanius Subdiaconos ipſos includit collegio Sacerdotali, & ex ſolis virginibus, aut continentibus eos eligi docet: ἐκ παρθένων, ἢ ἐξ ἐγκρατευομένων ἢ ἰδίν ωγωικῶν. Hæc erat Eccleſiæ univerſæ diſciplina, hæ leges, hi mores, maximè Eccleſiæ Græcæ, in cujus ille moribus legibuſque erat magis verſatus.

III. Docet idem alibi Chriſtum ipſum primum eſſe diſciplinæ hujus authorem inſtitutoremque, de eaque Apoſtolos leges condidiſſe & Canones: *Cùm Sacerdotalia Chriſtus munera & ornamenta, cum iis qui poſt unas nuptias continentiam ſervaverint, aut in virginitate perſtiterint, communicanda eſſe velut in quodam exemplari monſtraverit;* διὰ τῆς ἀπὸ μονογαμίας ἐγκρατευσαμένων καὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ διατελέντων. *Id quod Apoſtoli deinde honeſtè & religiosè decreverunt per Eccleſiaſticam Sacerdotii regulam;* τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα τῆς ἱερωσύνης. Hæreſi 48. nu. 7.

IV. Diligentiùs etiam alibi recenſet Clericos, quorum Ordinibus indivulſa comes hæret continentia. *Quin eum qui adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tametſi unius ſit uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Epiſcopi aut Hypodiaconi ordinem admittit Eccleſia. Sed eum duntaxat, qui ab unius uxoris conſuetudine ſe ſe continuerit, aut ea ſit orbatus;* ἀπὸ μιᾶς ἐγκρατευσάμενον, ἢ χηρεύσαντα: *quod in illis locis præcipuè fit, ubi Eccleſiaſtici Canones accuratè ſervantur.* Quo utroque loco doctiſſimus vir & Eccleſiæ Pater, non moribus tantùm & conſuetudine niti legem continentiæ ſacerdotalis declarat: ſed Canones eſſe conditos, qui ita ſancirent, & ea compede Subdiaconos quoque implicarent. Hæreſi 59. nu. 4.

V. Fatetur quidem Epiphanius ibidem, Eccleſias eſſe in quibus à cælibatus lege reſiliſſent Subdiaco-

ni, Diaconi, Presbyterique: at contrà statim vociferatur ipse, hanc esse corruptelam quæ contra sacros Canones & Ecclesiasticas leges irrepsisset. *Respondeo non illud ex Canonis authoritate fieri, sed propter hominum ignaviam, quæ certis temporibus negligenter agere solet.* Ibidem.

VI. His ita præstructis etsi fateremur, nec Canonem XXVI. Apostolorum, nec Ancyranum X. nec Neocæsariensem I. nec IV. Gangrensem, nec Chalcedonensem XIV. nec III. Nicænum, expressè quidquam statuisse de perpetua & inviolabili Clericorum majorum continentia: immo & affectatione silentii indulsisse quodammodo, aut certè non damnasse consuetudinem cum conjuge ante ordinationem ducta, abscissa omni spe ducendæ deinceps cujuscumque: etsi hæc, inquam, omnia daremus, maneret tamen illud ex Epiphanii testimoniis certissimum, eos quibus impartiretur Ecclesiæ sacerdotium, inviolabilis continentiæ lege obligatos fuisse, & ipsius exemplo Christi, & Canonibus iis, quos Apostoli Apostolicique viri in eorum locum suffecti constituissent. Citatorum enim à me Canonum silentium, aut incertæ ex iis quæ eliciuntur conjecturæ, quid habent quod in comparationem venire possit cum expressissimo Epiphanii testimonio? An dissertè pronuntiant ii Canones, post ordinationem fas esse priori copulari conjugi? Prohibent ad nuptias usquam post ordinationem convolari. Nihil præterea addunt. Si conjectes tacitè permitti prioris conjugis consuetudinem: id sanè tua conjectura est, non Canonis sententia. Et ut conjecturæ assentirer tuæ, non posses & tu non assentiri Epiphanio, hanc fuisse indulgentiam, quæ id ferret quod corrigi jam non posset, ne medicamine ipso morbus recrudesceret.

VII. Hieronymus qui in Oriente partem vitæ egerat longè maximam, atque adeo Græcæ Ecclesiæ mores legesque apprimè callebat, testimonium dicet, de quo ne contentiosissimus quidem possit contendere. Cùm enim Vigilantius sacerdotali continentiæ bellum indixisset, sic illum sanctus Pater exagitat: *Quid facient Orientis Ecclesiæ, quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ? Quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes; aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt.* Adv. Vigilantium. Omnem Ecclesiam Hieronymus in tres partitur ditiones, totidem Exarchis obnoxias, Romano, Alexandrino & Antiocheno. Atque ita docet in Ægypto & in Oriente, sicut & Occidente toto viguisse legem continentiæ Clericalis. Quamquam ab ea deviare privati aliqui, vel minores etiam Ecclesiæ aliquæ potuissent: nihilo tamen minùs ex longè maxima parte verissimè dicebat Hieronymus, Ecclesias omnes tribus his Exarchis totum inter se Christianum orbem partitis obnoxias, vinculo continentiæ constringi. Unde subdit Hieronymus, Episcopos quidem aliquos, sed paucissimos in illam consensisse Vigilantii incontinentiam: nec ordinare voluisse Diaconos, nisi qui priùs conjugali se compedi innexuissent: *Proh nefas! Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes: si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant Diaconos, nisi priùs uxores duxerint.*

VIII. Alibi sanctissimus rursum idem Doctor altissima ab usque origine repetit causam tantæ Sacerdotum Christi castimoniæ. Nempe de virgine matre nasci voluit Christus, eosque omnes quorum ab ore verboque quasi renascitur toties inter aras immolandus, virginis ejusdem castimoniæ voluit esse suo certo modo consortes. Inde Apostoli sacerdotio vel virginitatem conjunxerant, vel perpetuæ castitatis professionem; nec deinceps Diaconi, Presbyterique, vel Episcopi deliguntur, nisi ex iis qui virgines hactenus sint, vel in æternum futuri deinceps sint pudici. *Christus virgo, virgo Maria, utriusque sexus virginitatem dedicavere. Apostoli vel virgines, vel post nuptias continentes. Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pudici.* In Apolog. pro libris ad versùs Jovin.

IX. Non potest ergo posthac ambigi, quin ab Apostolis profecta sit ea lex, quæ continentiæ perpetuæ Clerum superiorem mancipat. Probat Hieronymus Apostolum Paulum in choro virginum numerari debere, idque elicit ex ipsiusmet Pauli verbis: *Volo omnes vos similes mei esse.* Quod perinde est ac si diceret: *Volo omnes homines similes mei esse, ut dum mei similes sunt, similes fiant & Christi, cujus ego similis sum.* L. 1. adv. Jovin. Ibidem. Petrus solus constantissimè creditur conjugatus fuisse. De reliquis Apostolis cùm nihil istiusmodi memoret Scriptura, non temerè affirmatur virgineo omnes flore claruisse. *Quamquam excepto Apostolo Petro non sit manifestum relatum de aliis Apostolis, quòd uxores habuerint, & cùm de uno scriptum sit, de cæteris tacitum, intelligere debemus sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale Scriptura significet.* Etsi constaret autem ex Apostolis conjugio arretitos fuisse, in Synagoga virgines esse desissent, eamque jacturam resarsisset Ecclesia perpetuo deinceps continentiæ vigore: *Qui ergo erant ex Judæis, virginitatem quam in Judaismo amiserant, in Euangelio habere non poterant.* Quòd autem Apostoli, si qui uxores duxerant, ab eis secessionem fecissent, ut Christo uni adhærescerent, id Hieronymus exprimit ex illis Petri ad Christum verbis, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*; & ex his Christi verbis ad Apostolos: *Nemo est qui dimiserit domum, aut fratres, uxorem, &c.* Ex quibus ita argumentatur sanctus Pater, *Assumpti in Apostolatum, relinquunt officium conjugale.*

X. Fatetur Hieronymus concessum ab Apostolo Paulo esse, ut ad Episcopatum accersantur, qui uno, non amplius, illigati fuerint conjugio. At necessaria tum indulgentia id factum fuisse contestatur, quòd inter ipsa Ecclesiæ cunabula non essent ad manum nisi rudes, & carnalibus implicati vinculis: *Quia rudis ex Gentibus constituebatur Ecclesia, leviora nuper credentibus dat præcepta, ne territi ferre non possent.* Quòd si qui posteà in deligendis Episcopis conjugatos virginibus & continentibus prætulerunt, respondet sanctissimus Pater, hunc forsan errorem fuisse eligentis populi, qui sibi suppalpatur in eligendis sui ipsius similibus: vel Episcopi electionem moderantis, qui terrenis plus æquo rationibus affectibusque indulserit.

XI. Cæterùm virginitatis & continentiæ quamlibet infensissimus hostis Jovinianus, fatebatur tamen Episcopos inviolabili ejus lege teneri. Ut enim in his plenitudo est Sacerdotii, quod ab illis in Presbyteros Diaconosque dimanat: ita quæ Sacerdotio Christiano quasi concreta consertaque est continentia, multò arctiùs Episcopis amplectenda colendaque est. *Certè confiteris non posse esse Episcopum qui in Episcopatu filios faciat.* Græci qui multis ab hinc sæculis Presbyteris & Diaconis continentiam turpissimè remisere, veteris disciplinæ vigorem illibatum servavere in Episcoporum continentia exigenda. Cui rei occasionem fortassis dederit, quòd primis volventibus Ecclesiæ sæculis sacerdotalia munia omnia Episcopi soli obibant. Episcopi soli ferè Baptismum dispensabant, Mysteria celebrabant, reconciliabant Pœnitentes; in eorum tantùm vel absentium, vel alioqui occupatorum locum & vicem hæc administrabant Presbyteri. Ita frænum continentiæ sacro ministerio tam amicæ, tam coalitæ, abrumpere Episcopi non facilè potuissent. In Ecclesia Latina longè frequentior fuit & populatior incruenti Sacrificii celebratio, quàm in Græca. Ita quotidianæ virginalis hostiæ immolationi mancipati Occidentis Ecclesiæ Presbyteri Diaconique difficilè poterant à cælibatus lege deflectere. Luculentè porro Hieronymus declarat, ne laicos qui-

quidem nisi conjugibus antè aliquandiu se abstineant, facilè posse aut orationi vacare, aut Mysteriorum participes fieri: ex eoque id nimirum effici, ministros ipsos Altaris, cùm quotidianas Deo orationum hostias offerre, cùm quotidiano corporis Christi sacrificio ad aras manus admovere debeant, perpetuæ eos continentiæ addicendos necessariò prorsus esse. *Si laicus & quicumque fidelis orare non potest, nisi careat officio conjugali; Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt Sacrificia, semper orandum est. Si semper orandum est, ergo semper carendum matrimonio.*

XII. Qui opinati sunt, Clerico majori, qui à prioris uxoris contubernio non abstineret, nullam antè pœnam esse constitutam, quàm Siricius ea de re celeberrimam promulgaret Decretalem; illi non satis adverterunt animum ad ea quæ habet Hieronymus eodem loco, Episcopum ut adulterum habitum iri, si cum priore conjuge consuescere deprehendatur: *Alioqui si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur.* Nemo negat statutas in adulteros fuisse pœnas. Idem alibi docet exanthoratos fuisse omnes superiores Sacrorum ministros, siqua se incontinentiæ labe contaminassent: *Immo Episcopi & Presbyteri & Diaconi, & universus chorus Sacerdotalis & Leviticus, se noverunt hostias offerre non posse, si operi serviant conjugali.* Ab Epiphanio Hieronymum non sejunxi, quòd consentanea sibi mirificè sint eorum verba inter se collata, quòdque ob diuturnam in Oriente commorationem, possit & Hieronymus aptissimè in testimonium de Ecclesiæ Orientalis disciplina vocari.

Ibidem.

n Apolog. dv. Jovin.

XIII. Nec minùs disertè Eusebius Cæsarienſis Episcopus huic continentiæ legi patrocinatur, cùm ait Euangelicos Præcones Doctoresque conjugio conjugalique contubernio valedicere, accensos castiore flamma, & exardescentes in fœcunditatem longè præcellentiorem, qua patres & magistri fient infinitæ cujusdam spiritalium filiorum multitudinis, quos Deo sibique generabunturi. *Doctoribus ac Prædicatoribus verbi divini maximè in præsentia, ut melioribus studiis vacent liberiùs, sejunctus à re uxoria victus adamatur: velut iis qui divina & incorporea sobole propaganda occupati teneantur: & non unius, neque duorum liberorum, sed acervatim innumerabilis multitudinis educationem sanctamque disciplinam, ac reliquæ instituendæ vitæ curam susceperint.* Et paulò inferiùs: *Illis qui sacrati sunt, τοῖς ἱερωμένοις, atque in Dei ministerio cultuque occupati, continere deinceps se ipsos convenit à commercio uxoris.*

Demonstrat. Euang. l. 9. c. 9 περὶ τῶν γαμων ἀναχώρησις.

XIV. In eandem rem perspicua sunt hæc Chrysostomi: *Si qui uxorem duxit, solicitus est, quæ sunt mundi, Episcopum autem hujusmodi solicitudine tangi minimè convenit; quomodo superiùs dixit, unius uxoris virum? Quidam illum qui post uxoris obitum constituetur Episcopus, significasse intelligunt. Alioqui licet eum, qui uxorem habeat, quasi non habentem esse. Tunc nempe ritè istud concessit pro tempore ac pro rei natura, quæ tunc inerat.* Finitima hæc sunt Hieronymi sententiæ, ubi qui conjugatus fuerat, in Episcopalem cathedram evehitur, tametsi tunc continentiam religiosissimè colat; dispensationis tamen fuisse ad Gentilium nuper conversorum rudimenta formanda necessariæ, ut ad sacros Ordines accerserentur, qui semel conjugii nexibus fuerant illaqueati. Alibi testatur idem Chrysostomus, ea dispensatione olim Paulo approbata jam Ecclesiam non uti, & opus omnino esse, ut qui sacerdotio decorantur, decorentur etiam insigni castimonia, *δεῖ γὰρ παντελῆ ἀγγελίαν ἐνεῖναι καὶ ἱερέα.*

In Epist. 1. ad Timot. hom. 10.

Hom. 2. De Patient. Job.

XV. Si Paphnutium Episcopum illum objicias nobis, qui Nicænis Patribus interfuit, ne Canonem conderent, quo Episcopi, Presbyteri, Diaconi, ac Subdiaconi juberentur abstinere se abillis quas ante Ordinationem duxerant uxoribus; propterea quòd antiqui Canones solas post ordinationem nuptias prohiberent. Dicam Socratis & Sozomeni, quibus authoribus hæc circumferuntur, non tantum esse authoritatis pondus, ut in re tanta, si quid soli dixerint, fidem extorqueant. Vera res fortasse fuerit quæ refertur, & in eo tantùm aberraverit Socrates, quod adjecit de suo. Potuit enim in Ecclesia Orientali ea fuisse tempore Concilii Nicæni incontinentium Presbyterorum Diaconorumque multitudo, ut sapientissimis Præsulibus satius visum fuerit dissimulare immedicabile malum, quàm resecando asperare. Idem de Conciliis Ancyrano, Neocæsarienſi, Gangrenſi dixeris; nihil adversùs pestem hanc statuisse, quòd curationis spem abjecissent omnem. Ubi verò Socrates dicit, *antiqua Ecclesiæ traditione* superioribus Clericis solùm prohiberi, ne matrimonium ineant, non autem initi usum interdici: jam ad Eusebium, ad Epiphanium, ad Hieronymum appello, viros veterum Ecclesiæ consuetudinum Socrate longè peritiores. Hoc igitur Socrates loquentem inducit Paphnutium, quod in ore numquam Paphnutius habuit. Potuit tum cum Concilio Paphnutius, & sequentibus sæculis potuit cum eo Ecclesia Græca tota judicare, tolerandum id malum potiùs, quàm aut Ecclesiam schismatis, aut ejusmodi Clericos periculo objicere incontinentiæ gravioris. Illud tamen ignorari non potuit, pravam hanc fuisse & degenerem consuetudinem, qua prisci violarentur Canones, & Ecclesiæ purior atque sancita ab Apostolis disciplina turparetur.

Socrates l. 1. c. 11. Sozomenus l. 1. c. 23.

XVI. Illud præterea observes velim de superiorum cælibatu Ordinum, etsi rem ex professo non attigerint, testimonium tamen dixisse Græcos alios Patres. Fidem facit Clemens Alexandrinus, in comitatu Apostolorum fuisse quandoque & fœminas, sed ut sorores, quò facilior panderetur Euangelio aditus in eas ædes, in quas solæ penetrant fœminæ. *Reliqui Apostoli prædicationi attendentes, non ut uxores, sed ut sorores circumducebant mulieres, quæ unà ministraturæ essent apud mulieres, quæ domos custodiebant, per quas etiam in gynæceum absque ulla reprehensione malave suspicione ingredi posset doctrina Domini.* Multis locis probat Theodoretus nulli conjugio implicatum unquam fuisse Paulum. Tradit Isidorus Peluſiota castitatem quandam fidelibus omnibus imperari, quòd ad aliquantulam sacerdotii societatem vocentur omnes, ut propria corpora Deo offerant, hostiam viventem & immaculatam: at Presbyteros continentiæ multò arctiori devoveri, ut qui & incomparabiliter puriori hostiæ offerendæ se devoverint: alioqui gradu illo, quem obtinent, dejectum iri. Quamquam non dissimulet Isidorus minùs religiosè hanc legem servari, quàm oporteret. *Exhibete corpora vestra hostiam viventem. Non ad Sacerdotes solos scribens, ut existimas, hæc mandabat, sed universæ Ecclesiæ. Unumquemque enim ipsorum hac in parte Sacerdotem esse jussit. Quod si castitas & pudicitia subditos Sacerdotes ordinat, libido proculdubio ac lascivia Sacerdotibus dignitatem abrogat. Atque hoc quidem leges & Ecclesiastica instituta sanciunt: verùm haud admodum tamen istud fit. Quam autem ob causam, non est meum commemorare.*

Strom. l. 3.

In Ep. 1. ad Cor. c. 7. In Ep. ad Phil. c. 4.

L. 3. Ep. 75.

Alibi verò observat idem Isidorus comites Apostolis hæsisse quandoque fœminas, ut facultatibus suis eos sustentarent. Alioqui minimè ferendum fuisse, ut virginitatis præcones dederent se carnis oblectamentis: *Non quòd ii qui virginitatem suadebant, & castitatem prædicabant, ac virginum choros moderabantur, cum mulieribus consuetudinem haberent: quis enim eos virginitatem suadentes tulisset, siquidem ipsimet in voluptatum*

L. 3. Ep. 176.

cœno ſe ſe volutantes deprehenſi eſsent. Hæc poſtrema ratio æquè complectitur Epiſcopos, Presbyteros, Diaconoſque, qui accendere, atque alere debent in fidelium cordibus, quantum datur, ſtudium amoremque virginitatis, nec poſsunt niſi per ſummum dedecus vim verbi divini exemplis ſuis enervare.

Cyrillus Epiſcopus Hieroſolymitanus id eleganter confirmat, quod ſuprà ſemel & iterum attigimus, Chriſti matris Virginis, Chriſtique Sacerdotii caſtimoniam ſimillimam eſse, unoque ex fonte ſcatere, ex Chriſti ipſius ſanctiſſimæ hoſtiæ caſtitate. Sic enim argumentatur Cyrillus, non potuiſse Chriſtum niſi de virgine naſci, qui niſi caſtis puriſque Sacerdotum ſuorum manibus patitur ſe contrectari: *Si qui apud Jeſum benè fungitur Sacerdotio, abſtinet à muliere: ipſe Jeſus quomodo ex viro & muliere proditurus eſset?* Loquitur Cyrillus accuratiſſimo cum verborum delectu: *Si qui benè fungitur*. Neque enim omnes benè fungebantur; non omnes caſtè virginalem hoſtiam offerebant. Idem ſuprà confeſsus eſt Iſidorus peccare multos in legem continentiæ. Nec id diſſimulat Nazianzenus, cùm eorum ſugillat moroſitates, qui non ſatis advertebant, quàm certum ſit, Chriſtum tingere, Chriſtum animarum ſordes abluere, à quocumque demum quis baptizetur: tergiverſabantur, procraſtinabantque baptiſmum, ne ab alio illum ſuſciperent, quàm ab Epiſcopo, vel à Presbytero continentiæ ſpectatæ. *Ne dicas, Baptizet me Epiſcopus, &c. aut ſi Presbyter, ſaltem qui cœlebs ſit, qui continentiæ laude atque angelica vivendi ratione floreat*. Denique cùm Epiſcopatum refugeret Syneſius, & eum à ſe ea ratione propulſaret, quòd à conjuge ſua ſejungi nollet: eo ſatis ſuperque prodebat, quàm indivulsè cohæreret Epiſcopali Ordini continentiæ profeſſio. *Quare hoc omnibus prædico & teſtor, neque me ab uxore prorſus ſejungi velle, neque adulteri inſtar cum ea clanculum conſuescere. Alterum enim nequaquam pium eſt, alterum illicitum*. Ea Syneſii obteſtatio remorari Epiſcopos non potuit, vel deterrere, quin eum ordinarent; quòd omnes ſatis intelligerent hanc quæſitam eſse tergiverſationem, ut tantæ dignitatis onus declinaret. Addebat Syneſius nec adduci ſe quidem poſse ad fidem reſurrectionis. At eum Epiſcopi profectò numquam ordinaſsent, niſi habuiſsent perſuaſiſſimum, hac illum arte & ſimulatione ab oneroſiſſimo velle munere liberari. Cæterùm quod ad cælibatum attinet, ſi non ceſſit tandem Syneſius legi Eccleſiæ communi, ſi ceſserunt Epiſcopi ejus voluntati, diſpenſatio hæc tum fuerit, non legis abrogatio. Non objeciſset autem hos obices Ordinatoribus ſuis Syneſius, niſi exploratum habuiſset non potuiſse ordinari Epiſcopos, niſi qui & à conjugali deinceps contubernio ſecederent, & fidei ſubſcriberent reſurrectionis.

Catech. 12.

Orat. 40.

Epiſt. 105.

XVII. Quando dicit autem Syneſius pro adulteris haberi ſolitos Epiſcopos, qui cum uxore clanculum conſueſcerent, hinc ſuppeditatur, quo cælibatus & Eccleſiæ hoſtes oppugnemus. Abuntur enim illi authoritate Socratis, qui ſcripſit Epiſcopos & Presbyteros in Oriente, nulla vi, nulla lege Eccleſiaſtica, ſed ſola voluntate ab uxoribus ſibi temperare; ac noſse ſe plurimos, qui poſt Epiſcopatum patres fuiſsent. Potior ſanè fides habenda eſt Epiphanio, Hieronymo, & Syneſio, quàm Socrati, ubi de Orientali Eccleſia omnes æquabiliter teſtimonium ferunt.

l. 5 c. 21.

XVIII. Socrates etſi omnium infeſtiſſimus cælibatui Clericali: fatetur tamen in Theſsalia, Macedonia, & Hellade Clericos illos deponi, qui cum uxoribus ante ordinationem ductis conſuescere rurſum vellent. De Theſsalia tantùm loquitur & finitimis quibuſdam Provinciis, quia hic Eccleſiæ Græcæ tractus finibus claudebatur Romani Patriarchatus. Sed tum Socrati abroganda fides non eſt, cùm ait clariſſimos quoſque Græcorum ſacris Ordinibus initiatorum à propriis abſtinere conjugibus. Cùm verò adjicit nulla id lege præcipi, ne Epiſcopis quidem: id invictiſſimè refellitur ex totius deinceps Eccleſiæ Græcæ conſenſione, & ex hodierno ipſo uſu, quo conſtat Epiſcopos à conjugum anteriorum conſortio & contubernio prorſus ſummoveri etiamnunc.

XIX. Presbytero Paregorio præcipit Baſilius, ut quamvis ſeptuagenarius, ſubintroductam mulierem amoveat domo, & ut Nicæno Canoni pareat, & officio cælibatus, ἀγαμίᾳ, ne offendiculo ſit Clericis aliis. Cùm Paregorius ante ordinationem expers fuiſset nuptiarum, aut viduus tunc eſset, nec poſset jam uxorem ducere poſt Sacerdotium, cælibatum utique profitebatur juxta Eccleſiæ leges, & ipſum Orientalis Cleri uſum. Itaque veriſſimè Baſilius illum lege contintiæ aſtringi monet, nec miniſtras habere mulierculas quaſcumque, quamvis ætate devexa jam eſset. Unde & illi Baſilius ſacris interdicit functionibus, donec paruerit.

Epiſt. 198.

XX. Objicitur rurſum nobis Gregorius Nazianzeni Gregorii ac Theologi Pater, qui aliquando affirmavit filio, Presbyteratu ſe initiatum fuiſse, antequam ipſe in lucem ederetur. *Nondum tot anni vitæ totius tuæ, quot in ſacris mihi ſunt peracti victimis*. Sed uſitata in hujuſmodi rebus exaggeratione uti potuit in his Gregorius. Baronius ſubducta temporum ratione, demonſtravit ante parentis ordinationem natum eſse Theologum. Poſtremò etſi daremus rem ita habere, non tamen ullum hinc nobis præjudicium immineret. Quis enim neſcit, quando vitioſæ conſuetudines, in iis quæ ad æternam legem non pertinent, longo uſu convaluerunt, & perdiu toleratæ ſunt, in eas viros etiam optimos quandoque abduci?

Carmine de vita ſua.

XXI. Fruſtra etiam objicitur nobis & Athanaſii ad Dracontium Monachum Epiſtola; id unum enim ille aſseverat, eſse Epiſcopos Monachoſque prorſus innuptos, eſse & utriuſque ordinis, quibus nati ſint liberi; nimirum ante ſacra vincula, quibus hi illique innodantur. Πολλοὶ ἤδη ἐπισκόπων ἐδὲ γεγαμήκασι, μοναχοὶ δὲ πατέρες τέκνων γεγόνασι, ὥσπερ κὴ ἐπισκόπους πατέρας τέκνων. Quo unum id pronunciatur, potuiſse & Epiſcopis ante ordinationem, & Monachis ante profeſſionem, ex legitimis nuptiis naſci liberos: nec ab hoc Athanaſii loco id extorquebis, ut Epiſcopi poſt ordinationem liberos ſuſceperint, quin illud quoque exprimas, ut ſuſceperint & Monachi poſt profeſſionem; quonihil inſulſius, nihil à fide hiſtoriæ & antiquitatis conſcientia alienius dici poteſt. Ergo ex hoc Athanaſii loco illud emicat, cælibatum tam indivulsè hærere Epiſcopali Ordini, quàm Monaſtico inſtituto.

CAPUT LXI. P. I. l. I. c. 44.

De Cælibatu Beneficiariorum in Eccleſia Latina quinque prioribus ſæculis.

I. De majorum Ordinum & ipſorum etiam Subdiaconorum cælibatu variæ Conciliorum & Pontificum conſtitutiones.

II. Græcorum & Latinorum varia diſciplina.

III. Demonſtratur ex Ambroſio cælibatus lex.

IV. Et ex Hieronymo.

V. Quanta olim eſset Sacerdotalis & ſanctitatis & puritatis opinio.

VI. VII. Idem probatur ex Auguſtino, Ferrando, Creſconio.

VIII. Cautiones neceſsariæ in Clericorum colloquiis cum mulieribus.

IX. Ve-

IX. Vetant Concilia Græca, ne domi habeantur extraneæ mulieres.

X. Vetant & Latina.

XI. Vetant Patres Græci & Latini.

XII. Quàm circumspectus in ea re Augustinus.

XIII. Cur non eadem ubique fuerit, nec æquabiliter præcepta Subdiaconorum continentia.

XIV. De cælibatu Lectorum.

I. NUnc ad Ecclesiam Occidentalem venio; non ut sanctorum Patrum & Conciliorum authoritate majorum Ordinum cælibatum astruam: res enim est evidentior, quàm ut possit in dubium revocari, nisi ab eo qui meridiana in luce cæcutiat. Sed ut ea illustrem, quæ cùm discrepare & pugnare inter se videantur, negotium facessere possunt.

Cælibatus legę comprehendi Subdiaconos Epiphanius voluit; Hieronymus solos Diaconos & Ordines superiores; Concilium Ancyranum eos tantùm Diaconos, qui ordinationi suo saltem silentio consenserint; si contradixerint autem, & tamen inviti ab Episcopo fuerint ordinati, si posteà matrimonium ineant, à sacro ministerio non amoventur, *propterea quod his Episcopus licentiam dederit*. Si sine hujusmodi Episcopi licentia uxorem duxerint, sola Ordinis sui functione privantur. Non ergo lege continentiæ ibi tenebantur Subdiaconi. Poterat Episcopus Diaconis qui contradixerant, nuptias condonare, non poterat Presbyteris. Validum erat post ordinationem contractum etiam à Presbyteris matrimonium, ut liquet ex Concilio Neocæsarienśi. In editione quadam Concilii Eliberitani, Subdiaconi in eorum classem referuntur, qui continentiæ lege tenentur. In Decretalibus verò Siricii & Innocentii, Episcopi tantùm, Presbyterique & Diaconi. Idem habetur in Conciliis Carthaginensibus II. III. & V. & Toletano I. Concilium Taurinense ab Ordinibus majoribus eos tantùm arcet Clericos, qui ex uxoribus liberos post ordinationem susceperint. Idem in eos qui jam ordinati sunt, statuit Concilium Arausicanum; sed vetat in posterum, ne qui ordinentur Diaconi, nisi continentiam ab uxore promittant: si fidem violaverint, jubet deponi. Concilium Turonense I. anni 461. agnoscit Decretalibus Pontificum litteris constitutum esse, ut communione priventur, qui ab uxore non abstinuerint Presbyteri & Diaconi: videri tamen sibi de pœna remitti aliquid debere, scilicet ut proprii priventur functione Ordinis, & spe superioris. Episcopos, Presbyteros & *Ministros Altaris* eadem lege Leo obligat, vetatque ab iis uxores dimitti. *Unde ut de carnali fiat spiritale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quasi non habeant, sic habere: quo & salva sit charitas conjugiorum, & cessent opera nuptiarum.*

ap. 10.

Can. 1. Can. 33.

Can. 3. Can. 1. 4. Can. 8.

Can. 22. 23. 24.

Can. 12.

Epist. 92. c. 3.

Negari ergo non potest, quin Ecclesiæ utriusque Episcopi, Presbyteri & Diaconi, uxores quas ante ordinationem duxerant, domi suæ haberent. Id pro certo ponunt Canones Apostolici, Nicæni Concilii Canon III. & complures alii, qui vix ac ne vix quidem in contrarium sensum possunt detorqueri. At in eadem domo sua singulis & diversa erant conclavia, ut infrà declarabitur. Ea porro erat Sacerdotum integritas, religio, gravitas, ea vis legis Ecclesiasticæ, quæ Clericorum famam & continentiam adversùs calumnias omnes & tentationes munitissimam tutissimamque haberet.

Cæterùm non fortè sine causa Leo *Ministros Altaris* ibi potiùs quàm Diaconos nominavit, cùm & ipse alibi Subdiaconos eodem cælibatus vinculo constringat. *Nec Subdiaconibus quidem carnale connubium conceditur, ut & qui habent, sint tanquam non habentes: & qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc Ordine, qui à capite quartus est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel secundo, vel tertio servandum, &c.* Primus hic omnium Pontificum Subdiaconos addixit continentiæ, quos cùm appellat *Ministros Altaris*, quod proprium Diaconorum nomen est, id videtur innuere, oportere eos qui Diaconorum & muneris & oneris participes essent, esse & castitatis.

Epist. 84. c. 4.

II. Ex iis quæ hìc promiscuè congesta sunt, intelligere est, non eandem de Clericorum continentia in Ecclesiis variis, nec satis digestam fuisse disciplinam. Neque enim in Oriente tam religiosa erat continentiæ observantia, quàm in Occidente; magis laborabatur, ut ne post ordinationem uxores ducerent, quàm ut ne priùs ductis copularentur: Episcopi arctiori vinculo continentiæ stringebantur quàm cæteri; quibusdam in Provinciis Lectores ipsi & Psalmistæ nuptiis interdicebantur, ut perspicuum est ex Canone Concilii Chalcedonensis; denique Subdiaconi alicubi cælibatum colebant, sed rarissimum id erat. At in Occidente non magni pendebant, ante, vel post ordinationem initum fuisset conjugium: perinde uxoribus abstinere majores Clerici cogebantur. Subdiaconi sibi ferè permissi sunt, per hæc priora quinque sæcula; nec in usum recepta est Leonis Papæ de iis Constitutio. Presbyteratus & Diaconatus necdum ejusmodi fuerunt impedimenta, quæ conjugium posteà contractum dirimerent, etsi id posteà temporis diuturnitate præstitum sit. Pœnæ in Presbyteros & Diaconos, conjugii initi, vel incontinentiæ reos, non magnoperè graves fuere, nec eædem ubique.

Can. 14.

III. Cùm aures Latinæ Ecclesiæ Pontificibus & Conciliis accommodaverimus, æquum est ut eas & ejusdem Patribus benevolas adhibeamus. Ambrosius negat Sacerdotes sacratissimæ hostiæ, quæ Christus ipse, quæ ipsa castitas est, posse à cælibatus nexu relaxari, etsi ante sacerdotium conjuges duxissent. Sed non ultra Diaconos ille vel sacerdotium, vel istam sacerdotalis continentiæ necessitatem porrigit; nec ullius meminit pœnæ in delinquentes. *Inoffensum autem exhibendum, & immaculatum ministerium, nec ullo conjugali coitu violandum cognoscitis, qui integro corpore incorrupto pudore, alieni etiam ab ipso consortio conjugali, sacri ministerii gratiam recepistis. Quod eò non præterii, quia in plerisque abditioribus locis, cùm ministerium gererent, vel etiam sacerdotium, filios susceperunt: & id tanquam usu veteri defendunt, quando per intervalla dierum sacrificium deferebatur. Et tamen castificabatur etiam populus per biduum vel per triduum, ut ad sacrificium purus accederet.* Ubi perspicis ineptissimam eorum causationem, qui continentiæ legi illudebant Presbyteri, Diaconique. Hinc saltem accedet aliquid roboris nostræ priùs conjecturæ: indiligentiam Græcorum in servanda & in exigenda majorum Ordinum continentia inde profectam esse, quòd rariùs illi aras, sacra, & incruentæ hostiæ immolationem frequentarent. Quàm inaniter autem hoc prætexeretur, ex eo demonstrat Ambrosius, quòd populus biduum triduumque impenderet castitati, ut ad sacrificium purus accederet.

Offic. l. 1. c. 2. ult.

Epist. 82.

Observat idem Ambrosius alibi, insinuari à Paulo necessitatem cælibatus, ubi vult Episcopum ac Presbyterum eligi, *filios habentem subditos*. Quem in locum præclarè Ambrosius, *Habentem dixit Paulus filios, non facientem*. Denique ex Ambrosio, ejusmodi Presbyteris ac Diaconis, incontinentiæ exempla siqua venarentur, altiùs necesse fuit à veteri ea usque testamento repetere. Ergo nulla à prioribus Ecclesiæ sæculis suppetebant.

IV. Nec minùs vehementer detonuit Hieronymus in eos, qui incontinentiæ suæ patrocinia è

vete-

In Epist. ad Ephes. c. 1. veteri Testamento accersebant. *Si laicis imperatur, ut propter orationem abstineant se ab uxorum coitu; quid de Episcopo sentiendum est, qui quotidie pro suis populique peccatis, illibatas Deo oblaturus est victimas? Nisi audisset Abimelec, ab heri & nudius tertius vacasse ab opere conjugali, David & pueris ejus nequaquam panes propositionis concessisset. Tantum interest inter panes propositionis & corpus Christi, quantum inter umbram & corpora, &c.* Ex quibus ratiocinatur sanctus Pater, *castitatem sacerdotalem* altioris esse fastigii, puritatisque & sanctimoniæ, quàm aliam quamlibet, ut quæ accedere propiùs debeat ad puritatem sanctitatemque incomprehensam ejus Victimæ cælestis, cui sacerdotium istud dicatum est. *Quomodo igitur mansuetudo, patientia, sobrietas, benignitas præcipuè esse debent in Episcopo, & inter cunctos laicos eminentia; sic & castitas propria, & ut ita dixerim, pudicitia sacerdotalis; ut non solùm ab opere se immundo abstineat, sed etiam à jactu oculorum, & cogitationis errore, mens Christi corpus confectura, sit libera, &c. Sit Episcopus abstinens non tantùm à libidine & ab uxoris amplexu, sed ab omnibus animi perturbationibus.*

V. Quæ verba Hieronymi huic nostræ conjecturæ non parum favent, prioribus sæculis pœnas idcirco in prævaricatores continentiæ rarò constitutas, quòd cùm esset de incredibili immaculati Sacrificii puritate opinio maxima, tum illud omnes haberent persuasissimum, oportere puritati Victimæ, Presbyteri puritatem aliquo modo respondere. Tot enim & tanti laici, hortante Paulo, consilia amplexi Evangelica, aut uxorem ducebant nunquam; aut uxorem habentes, erant tanquam non habentes: ut sacri Ministri non possent non erubescere, si quos laici ut magistros suspicerent, sui saltem imitatores non haberent. Tam crebra in Clericos, tam atrox erat persecutio, ut vel inviti, Paulo cogerentur parere, & uti hoc mundo tanquam non uterentur. Nondum è fidelium animo exciderant Apostolorum virorumque Apostolicorum exempla, quibus quasi vivente & animata lege ad imitationem illorum Presbyteri Diaconique excitarentur. Postquam remisit fervor, Clericorumque vitæ molli & delicatulæ locum & vires dedit Ecclesiæ pax, & quæ subsecuta sunt tranquilliora tempora, tum Pontifices, tum Concilia pœnas decrevere, ut quam hactenus castitatis legem solo charitatis instinctu custodierant, pœnæ saltem jam atque ignominiæ metu servarent.

VI. Confirmari id potest ex iis verbis, quæ habet Augustinus ad eos laicos, qui cùm proprias uxores dimisissent, alias vellent ducere, incontinentiam hoc uno defendentes, quòd essent incontinentes, nec possent castè vivere. Oppugnat illos Augustinus exemplo Clericorum, qui persæpè ad Ecclesiasticas dignitates & ad sacros Ordines pertrahuntur, vim faciente populo. Hi porro etsi inviti & repugnantes sacris Ordinibus initiati sint, nihilo tamen secius cedunt aliquando tandem, serviuntque non illibentes beatæ necessitati, & exercendi sacri Ordinis, & continentiæ servandæ. *Solemus eis proponere etiam continentiam Clericorum, qui plerumque ad eandem sarcinam subeundam capiuntur inviti, eamque susceptam usque ad debitum finem Domino adjuvante perducunt.*

De adulter. conjug. l. 2. c. ult.

Nec audienda hominum libidinosorum ad hæc Augustini verba responsio, *Sed illos, inquiunt, honor plurimum consolatur.* Sic enim illi, aut tergiversantes, aut vehementer allucinantes. Sola namque sanctissimi ac præstantissimi sacerdotii, quæ in eorum adhuc vigebat animo existimatio, ne ullum quidem dubitandi locum relinquebat, quin tenerentur vinculo cælibatus, etiamsi facta vis sibi esset, ut illud subirent oneris. Nam si legem spectarent totam, habuissent certè ex illata sibi violentia, quod aut in speciem aut verissimè afferrent ad consequendam ejusmodi dispensationem aliquam, qualem Diaconis iis quos Episcopus invitos & reluctantes ordinaverat, Synodus Ancyrana concessit. Verùm hæc erat infixa in omnium animis sanctitatis & eminentiæ sacerdotalis opinio, ut nemini tale aliquod dubium talisque defensio veniret in mentem. Tantum autem abest, ut hæc rarò contingerent, ut Augustinus dicat, *Plerumque capiuntur inviti.* Quo præterea sermo superior confirmatur. Enimverò si ea erat eorum vitæ morumque sanctimonia, ut tales esse existimaret populus, quibus vim adhiberi oporteret: ipsi verò nonnisi coacti, ad dignitates Ecclesiasticas possent adduci: dubium esse non potest, quin ea illi quæ antè diximus, de sacerdotii sanctitate & amplitudine sentirent. Ea enim tantum de causa sacerdotium fugitabant, quòd incredibili quadam animi corporisque sanctimonia præditos esse debere illos, qui eo inaugurarentur, exploratissimum haberent. Est autem ejus sanctitatis pars aliqua in continentia posita. Denique alicubi inferiùs declarabimus, eos qui se prioribus his sæculis sacerdotio devoverent, plerumque perfectionis Evangelicæ consilia solitos esse profiteri, ne aliquando erubescerent, cùm ad eadem sectanda consilia fideles quoslibet adhortarentur. Cum enim illis necesse esset pro ratione susceptæ officii ad paupertatem, continentiam, vitamque perfectiorem invitare & inflammare populos, facilè intelligebant, ea quæ docerent alios, ab iis saltem ex parte aliqua fieri oportere, & doctrinam suam operibus astrui.

Can. 10. VII. Ferrandus & Cresconius in suo Canonum Breviario continentiæ fræno solos coercent Diaconos, Presbyteros & Episcopos. Dicam infrà temporibus & Constitutionibus Justiniani Imperatoris in Oriente, Gregorii Magni in Occidente, cœpisse Subdiaconos eidem cælibatus statuto subjici. Tunc enim Subdiaconatus ex inferiorum ad superiorum Ordinum classem cooptatus est. Nec abhorret à vero, augescente in dies fidelium multitudine, Diaconos sarcinæ suæ jam minùs pares, adsciviſse sibi à quibus levarentur Subdiaconos, & aliquam in sui ministerii partem eos sibi subrogasse. Quando autem ad sacra Altarium munia propiùs accedere cœperunt Subdiaconi, tunc & strictiùs ei continentiæ sunt mancipati, quæ Sacrorum Ministros decet.

Art. 6. Art. 109.

VIII. Non erit alienum à proposito, si post Presbyterorum Diaconorumque cœlibatum, illud Hieronymi præceptum subjiciam, quod ex eo nascitur, ut ne cui nuptias suadeant. Cùm enim non continentiam tantùm sectari se, sed & promulgare, & pro viribus ejus amorem animis hominum instillare profiteantur, non debent privatis sermonibus consiliisque quæ clanculum insusurrant, ea oppugnare atque evertere cælestis sapientiæ placita, quæ palam atque è suggestu publicavere. *Prædicator continentiæ nuptias ne conciliet. Qui Apostolum legit, Superest, ut qui habent uxores, sic sint, quasi non habeant: cur virginem cogit ut nubat? Qui de monogamia Sacerdos est, quare viduam hortatur, ut bigama sit?*

Epist. ad Nepotian.

Ulteriùs progreditur Hieronymus, cùm vetat ne lingua consecrandæ virginali hostiæ dicata, sermonibus otiosis periculosisque de mulierum pulcritudine sordescat: *Officii tui est non solùm oculos castos servare, sed & linguam. Nunquam de formis mulierum disputes.*

Ibidem.

IX. Fuit & istud longè majus generaliusque Clericorum officium, ut ne quam domi suspectam mulierem retinerent, hoc est, ut penè nullam haberent: quoniam plerique omnes amant de Clericis malè suspicari. Concilium Antiochenum hoc maximè in Paulo Samosatensi reprehendit atque damnavit, quòd pravo suo exemplo in

Ec-

Ecclesia Antiochena confirmaverat, ut Presbyteri & Diaconi suæ tum existimationi, tum saluti, exitiosissimas fœminas quas σωεισάκτους, *subintroductas* vocabant, domi haberent. Eadem voce utitur Concilium Nicænum, cùm easdem proscribit è Clericorum contubernio mulierculas: Clericos enim omnes complectitur Nicænus hic Canon, quo & eæ designantur fœminæ, quas retinere conceditur, ut ab omni prorsus suspicione immunes. *Nec alicui omnino qui in Clero est, licere subintroductam habere mulierem* σωεισακτον, *nisi fortè aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantùm personas quæ suspicionem effugiunt.*

Euseb. Hist. l. 7. c. Conc. Nic. c. 3.

X. Finitimus est Nicæno Canoni Eliberitanus, Clericos enim & ipse omnes complectitur, nec fœminas ullas patitur cum eis eadem incolere ædes, nisi cognatione proximas, & quidem si se Deo illæ casta religione devoverint. *Episcopus vel quilibet Clericus alius aut sororem, aut filiam virginem dicatam Deo tantùm secum habeat, extraneam verò nequaquam secum habeat.* Concilium Carthaginense I. hac lege ablegandi extraneos omnes suis ab ædibus constrinxit omnes illos illasque penitus, qui corpus suum continentiæ consecrassent: *Nullus igitur, nullaque sanctimoniæ, & virginitati deserviens, propter blasphemiam Ecclesiæ, si vobis placet, in una domo cum extraneis penitus commorari debeat.* Concilium Carthaginense III. Nicæno Canoni novas vires novumque vigorem addidit, & paulò accuratiùs atque disertiùs expressit quæ essent fœminæ, in quas non caderet suspicio, & quæ proinde à Clericorum domo non arcerentur: *Ut cum omnibus omnino Clericis extraneæ fœminæ non habitent, sed solæ matres, aviæ, materteræ, amitæ, sorores, & filiæ fratrum aut sororum, & quæcumque ex familia domestica necessitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant: vel si filii eorum, jam ordinatis parentibus, uxores acceperint, aut servis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.* Hoc utroque Concilio prohibiti sunt Clerici virgines viduasque invisere, nisi permittente Episcopo, & alio quopiam Clerico concomitante. Ne Lectores quidem ipsos patitur Concilium Toletanum I. domi habere fœminas, præterquam sorores. Siricius Papa in Epistola Decretali stari voluit Decreto Concilii Nicæni.

Can. 17.

Can. 3. 4.

Can. 17.

Can. 3. 25.

Can. 6. Epist. 1. c. 12.

XI. Invecti vehementissimè sunt & Græci & Latini Patres in eas extraneas, quas Agapetas vocabant, quasi spiritali tantùm charitate dilectas. Excommunicationem Presbyteto intentavit Basilius Paregorio, tametsi septuagenario, suspenditque ab omni illum officio, donec eam cujus utebatur ministerio, domo ejecisset. Adversùs Agapetas conciones multas habuit Chrysostomus, & tandem è Clericorum domibus omnes exturbavit. Omnium autem acerbissimè ac vehementissimè de prava illa consuetudine dixit Hieronymus: *Unde in Ecclesias Agapetarum pestis introiit? Unde sine nuptiis aliud nomen uxorum? Imò unde novum concubinarum genus? plus referam, unde meretrices univiræ? Eadem domo, uno cubiculo, sæpè uno tenentur lectulo, & suspiciosos nos vocant, si aliquid extimemus. Frater sororem virginem deserit, cælibem spernit germanum, fratrem quærit extraneum. Et cùm in eodem proposito esse se simulent, quærunt alienorum spiritale consortium, ut domi habeant carnale commercium.*

Epist. 22. ad Eustoch.

XII. Fuit in ea re cum primis lubrica, & periculi plenissima, cautior ac diligentior Augustinus, ipsis etiam Canonum decretis austerior. Ne ingredi quidem unquam passus, nedum inhabitare mulierculas Episcopalem domum suam: ne sororem quidem, etsi Deo sacratam, non cognatas, non neptes. Ajebat enim, si extra suspicionem sint hæ fœminæ, at non idem constare de iis quæ ad eas ventitant, quæ invisunt, quæ famulantur. Nec invisi se passus est unquam a mulieribus, nisi comes sibi testisque hæreret lateri Clericus. Monialium Monasteria nisi summa adactus necessitate non visitavit. Denique tenacissimè illud Ambrosii secutus est, ne cuiquam eligendi conjugii author esset. Accipe jam verba ipsa Possidii: *Fœminarum intra domum ejus nulla unquam conversata est, nulla mansit, nec quidem germana soror, quæ vidua Deo serviens, multo tempore usque in diem obitus sui Præposita Ancillarum Dei vixit. Sed neque patrui sui filiæ, & fratris sui filiæ, quæ pariter Deo serviebant. Quas personas sanctorum Episcoporum Concilia in exceptis posuerunt. Dicebat verò, quia etsi de sorore & neptibus secum commorantibus nulla nasci possit mala suspicio; tamen quoniam illæ personæ sine aliis secum manentibus fœminis esse non possent, & quod ad eas etiam aliæ de foris intrarent, de iis posse offendiculum aut scandalum infirmioribus nasci, &c. Et si fortè ab aliquibus fœminis ut videretur, & salutaretur, rogabatur, nunquam sine Clericis testibus ad eas intrabat, vel solus cum solis nunquam est locutus, nisi secretorum aliquid interesset, &c. Fœminarum Monasteria nonnisi urgentibus necessitatibus visitabat. Servandum quoque referebat, quod in institutis sanctæ memoriæ Ambrosii compererat, ut uxorem cuiquam nunquam posceret.*

Cap. 26. 27.

XIII. Duo supersunt nobis hìc obiter observanda. Primum est de Subdiaconis, qui continentiæ vinculo vel ligati, vel absoluti fuere, prout in aliis aliisque Ecclesiis ad aras & ad vasa sacra propiùs accedebant, aut vetabantur accedere. Præter Epistolas Leonis suprà relatas, quæ id apertum faciunt: habes & hunc Concilii II. Carthaginensis Canonem, qui expresè idem pronunciat: *Ut condecet sacrosanctos Antistites & Dei Sacerdotes, necnon & Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt, continentes esse: Omnibus placet, ut Episcopi, Presbyteri & Diaconi, vel qui Sacramenta contractant, pudicitiæ custodes, etiam ab uxoribus se abstineant.* Ex quo illud emicat, locis temporibusque illis Subdiaconos continere jussos, ubi ministerio Altaris aliquo fungebantur; ubi nullas hujusmodi partes sacri ministerii sustinebant, nulla hujusmodi necessitate arctatos fuisse. Hinc profecta illa circa Subdiaconos tanta varietas. Siricius & Innocentius liberos illos esse voluere & à continendi & à ministerii sacri vinculo. Leo I. cœpit ea illos arctare lege; sed res successu caruit. Rursum Gregorius Magnus Leonis legem executioni mandare cœpit; sed nec ipsi res ex animi sententia processit, cùm Concilia Romæ habita sub Gregorio II. nulla continentiæ fibula constrictos fuisse Subdiaconos senserint. Concilium Venetum Armorica in Provincia anno 453. decreto Leonis aut obsequitur, aut præit, Subdiaconosque cælibes esse supponit. Sed jam ostensum suprà est, id minimè reliquis in Galliæ Provinciis obtinuisse. Nec in ea ipsa Provincia diu res viguit. Quippe Concilium Turonense anni 461. Veneto prorsus adversatur. Nec me fallit ab his & Veneti & Turonensis Concilii Epochis dissentire viros doctos; sed cùm fateantur & ipsi nihil certi de iis constare, priores malui Conciliorum Editiones sequi & Epochas.

Can. 2.

XIV. Sed est & aliud quod in eodem Concilio Veneto observes, quòd eam legem intra Subdiaconos non coarctet. *Presbyteri, Diaconi, atque Subdiaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non est.* De Monachis fortè illud, *vel deinceps*, posset intelligi. Verùm placuit aliis quoque Conciliis non solos ex inferioribus Clericis Subdiaconos cælibatus lege complecti. Concilium Eliberitanum juxta quandam editionem

Can. 11.

legem

legem hanc imponit *omnibus Clericis positis in ministerio*. Concilium verò Carthaginense III. Can. 33. statuit, *Ut Lectores cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri*. Concilio Carthaginensi V. placuit Can. 19. superiores tantùm Ordines cælibatus lege frænari: *Cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, sed* Can. 3. *secundùm uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere*. Chalcedonense Concilium testificatur & ipsum, non omnibus in Ecclesiis copiam Cap. 14. factam esse minoribus Clericis uxores ducendi: *Quoniam in quibusdam Ecclesiis concessum est Lectoribus & Psalmistis uxores ducere*. Et Generali ergo huic Concilio consultius visum est singulas Ecclesias privatis suis legibus moribusque permittere, quanquam essent summa quædam majoris momenti capita Disciplinæ, in quibus Ecclesiæ prorsus omnes consentirent. Sicut alii aliis temporibus obtinuere mores; & sunt tamen in quibus nullo non tempore fidelibus omnibus conveniisse videtur.

CAPUT LXII. P. 2. l. 1, c. 27.

De Cælibatu Clericorum in Gallia sæculo VI. VII. & VIII.

I. Regulæ & cautiones Concilii Agathensis ad continentiam Clericorum muniendam. Partes ædium diversas & semotas à conjugibus incolebant. An Clerici minoribus Ordinibus jam initiati, possent conjugari.

II. Eædem regulæ in aliis Conciliis firmantur, An Subdiaconi continere juberentur. Cur sola depositione mulctarentur Clerici majores, qui ducebant uxores.

III. Cautiones novæ Concilii Turonensis II. De cælibatu Subdiaconorum. Munimenta Monasticæ ipsius continentiæ.

IV. Novum de cælibatu Subdiaconorum statutum, cui tamen non omnes morem gessisse per hæc tria sæcula videntur.

V. Miræ Gregorii Turonensis narrationes de continentia Episcoporum.

VI. Plura illis comparabantur præsidia & munimenta adversùs tentationes & calumnias.

VII. Genebaldi casus. Cæsarii Arelatensis circumspectio.

I. INnovata sunt in Concilio Agathensi statuta Innocentii I. & Siricii Pontificum, adversùs Presbyteros & Diaconos post ordinationem suam, uxoribus suis consuescere cupientes: *Si Diaconi,* Can. 9. 10. 11. *aut Presbyteri conjugati ad thorum uxorum suarum redire voluerint*. 2. Vetuit hæc eadem Synodus, ne Clerici omnino ulli mulieres extraneas in suas ædes admitterent, vel eas ipsi frequentarent: *Nullus Clericorum extraneæ mulieri qualibet consolatione, aut familiaritate jungatur, & non solùm in domo illius extranea mulier non accedat, sed nec ipse frequentandi ad extraneam mulierem habeat potestatem*. 3. Non patitur autem demorari in eorum ædibus, nisi matres, sorores, filias, neptes: quòd vel ipsa horum nominum sanctitas, & intus tentationes, & foris calumnias opprimere, vel antevenire posset: *De quibus nominibus nefas est aliud, quàm natura constituit, suspicari*. Voces ipsæ sunt Nicænæ Synodi. 4. Cùm autem nec Clerici, nec eorum proximæ mulieres possint omni carere ministerio, vel servarum, vel libertarum, eas ablegat hæc Synodus in alia ejusdem domus habitacula, procul semota à Clericorum cellariis, cubilibusque: *Ancillas vel libertas à cellario, vel à secreto ministerio, & ab eadem mansione in qua Clericus manet, placuit removeri*. 5. Necdum ergo ad cælibatum nisi Diaconi & superiores Ordines adigebantur. Si conjugati autem juvenes offerrent se Episcopo ordinandos, & ad Diaconatum usque promovendos, tum ipsi, tum eorum conjuges continentiæ jam tum voto astringebantur, & ejusdem domus sepositis cubiculis jubebantur habitare. *Si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione præmissa, posteaquam conversi fuerint, ordinentur*. 6. Quanquam autem nec Subdiaconi, nec inferiores alii Clerici abstinere juberentur conjugibus ante ordinationem ductis; non poterant tamen uxores ducere post ordinationem, aut non omnes saltem poterant. Id apertè insinuat eadem hæc Synodus, cùm adesse illos vetat nuptiis sæcularium, quòd nec ipsi ad nuptias convolare possint: *Presbyteri, Diacones, Subdiacones, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non est, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia*. Ibidem. Can. 39. Necesse ergo erat, ut minoribus etiam Clericis interdiceretur nuptiis post Ordinationem, more Græcorum, etsi priùs ductis uxoribus abstinere non juberentur; aut convenienter Africanis Canonibus, Clerici minores certa quadam ætate, cogerentur, vel conjugari, vel profiteri continentiam. 7. Quam autem promit Synodus rationem hujus præcepti, quo vetantur nuptiis quibuslibet Clerici intereesse, ea ad omnia porrigitur quæ suprà dicta sunt: *Ne auditus & obtutus sacris mysteriis deputati, turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur*.

II. Concilio Epaonensi prohibentur Clerici prorsus omnes mulieres invisere horis pomeridianis: quo videtur non ambigi, quin antemeridianæ Ecclesiasticis vel Officiis, vel lectionibus divinis insumptæ fuerint: permittuntur porro eas invisere, quando instabit necessitas, dum comites adhibeant sibi testesque Clericos alios. *Episcopo, Presbytero, Diacono, vel cæteris Clericis, horis præteritis, id est, meridianis vel vespertinis ad fœminas prohibemus accessum. Quæ tamen, si causa fuerit, cum Presbyterorum aut Clericorum testimonio videantur*. Aurelianensis II. Synodus Diaconum gradu ejicit, qui cùm captivus ab hostibus adduceretur, vi adactus uxorem duxit: quin nec communioni redditur, nisi expleta pœnitentia. Concilium Arvernum docet Presbyterum & Diaconum ubi ordinantur, tunc demum sorores habere incipere, quas antè haberent uxores: *Uxoris prius suæ frater illico efficiatur ex conjuge*: nec jam posse nisi incesta conjunctione copulari: *Incesti quodammodo crimine clarum decus Sacerdotii violasse*. Denique innovatur hoc Concilio Nicæni decretum, ne domi suæ Clerici majores habeant fœminas quascunque, nisi quas natura ipsa suspicioni & calumniæ subducit; à cubiculo autem vel cella eorum omnes omnino mulieres summovet: *In cubiculo etiam horum atque cellario, vel familiari quolibet servitio, neque sanctimonialis ulla, neque extranea mulier, neque ancilla ullo modo admittatur*. Ann. 538. Can. 4.

Hæc ibi Episcopis, Presbyteris, Diaconisque mandantur. Concilium Aurelianense III. statutis his omnibus novum robur addit, ut extraneas mulierculas omnes eliminet è domibus Clericorum; & non modò pœnas decernit in Episcopos, qui sanctissimarum harum legum violatores inultos esse permiserint; sed & Metropolitanos armat in Episcopos officii hujus sui incuriosos, Metropolitanorum autem desidiam Synodo Provinciali ulciscendam servat. Sed illud in hoc Concilio peculiare est, quòd Subdiaconos fræno continentiæ subjiciat. *Nullus Clericorum, à Subdiacono & supra, qui uxores in proposito suo accipere inhibentur, propriæ, si fortè jam habeat, misceatur uxori. Quod si fecerit, deponatur*. Si Clerici majores conjugio se implicent, deponuntur in hac Synodo: etiam communione summoventur,

tur, si lubentes & nil repugnantes ordinati fuerant. Unde rursus conjicias, quòd ob depositione pœnas darent initi conjugii Clerici majores, Ann. 541. c. 17 in causa forsan fuisse, quòd persæpè adhuc invi-ti & renitentes ordinarentur. Concilium tamen IV. Aurelianense Subdiaconos lege continentiæ non infrænavit; experientia forsan edocuerat, vix aut nec vix adhuc obtineri id posse; at Presbyteri Diaconique non totis ædibus conjuges excludere jussi sunt, sed lecto & conclavi. *Ut Sacerdotes sive Diaconi cum conjugibus suis non habeant communem lectum & cellulam, ne propter* An. 549. c. 4. *suspicionem carnalis consortii religio maculetur. Quod qui fecerint, regradentur.* Concilium denique Aurelianense V. Clericos prorsus omnes videtur vinculis continentiæ innectere: *Si quis Clericus, post acceptam benedictionem cujuslibet loci vel ordinis, ad conjugalem thorum jam sibi illicitum denuo redire præsumpserit, deponatur, &c.* Hæc *Benedictio* manuum forte impositionem sonat; ita complectitur hoc statutum Diaconos, Presbyteros, Episcopos, & Subdiaconos ad summum, si cœperant Gallicani Præsules, sicut & Hispani, de quibus proximo post capite, Subdiaconis manus imponere.

III. At in Concilio Turonensi II. luculentissima occurrunt disciplinæ hujus elucidamenta. Subdiaconi enim & superiores omnes ibi Clerici prohibentur domi suæ extraneas pati mulieres, & extraneas habere jubentur prorsus omnes, præter matrem, filiam, aut sororem. Quod ad ancillas autem spectat, cùm jubeant eos Canones manibus propriis & artificiolo victum vestitumque quærere, non alia ergo illi parare sibi debent servitia. *Nullus deinceps Clericorum pro occasione necessitatis, aut causa ordinandæ domus, extraneam mulierem in domo sua habere præsumat. Et cum jubeamur victum aut vestitum artificiolo quærere, & propriis manibus laborare, quid opus est in domo serpentem includere? Nullus ergo Clericorum, non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus, non Subdiaconus, quasi sanctimonialem aut viduam, vel ancillam propriam pro conservatione rerum in domo sua stabilire præsumat; quæ & ipsa extranea est, dum non est mater, aut soror, aut filia.* Quas verò ante ordinationem conjuges duxerant, semoto cubiculo eas jubebantur seponere; sed ante alios Episcopus prælucere Clericis aliis debebat, tum uxoris quondam suæ sequestratione, tum fido Clericorum plurium contubernio, quorum se oculis subducere vetabatur, ut ne in interioti quidem cubiculo testibus careret; denique si remissior esset Episcopus in hac officii sui parte, potestatem facit Synodus ejus Clericis, ut fœminas omnes Episcopalibus ædibus Can. 12. 13. ejiciant. *Episcopus conjugem, ut sororem habeat, &c. Et licèt Clericorum suorum testimonio castus vivat, quia cum illo tam in cella, quàm ubicumque fuerit, sui habitent, eumque Presbyteri & Diaconi vel deinceps Clericorum turba juniorum Deo authore conservent: sic tamen tam longè absint mansionis propinquitate divisi, ut nec hi qui ad spem recuperandam Clericorum servitute nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur.* Et paulò post: *Episcopum Episcopam non habentem, nulla sequatur turba mulierum, &c. Clerici qui Episcopo serviunt, & eum custodire debent, habeant licentiam extraneas mulieres de frequentia cohabitationis ejicere.* Denique ut eximantur Clerici & suspicionibus & maledicentiæ laicorum, qui pletumque aliis ea facillimè affingunt, quorum sibi conscii ipsi sunt: utque licentiùs suæ indulgeant libidini, ab exemplo Clericorum patrocinium sibi venantur: jubet hæc Synodus ne Can. 14. unquam Clerici uno eodemque lecto duo accubent. *Ne occasio famam laceret honestatis, quia laici, hoc quod de se sciunt, in aliis suspicantur, &c. Nullus Sacerdotum ac Monachorum colligere alium in lecto suo præsumat.* Jubentur & Monachi uno omnes conclavi lectos habere, nec ullis discludi qualibuscunque muris, aut septis; ut ibi Abbas, vel Vicarius ejus præsit: utque accensa pernox lampas ardeat, ad quam vicissim duo tresve excubias agant, lectitentque. *Ut dum duo vel tres vicissim legant & excubent, alii consolentur; ut non solum sit custodia corporum, sed & surgat pro lectione assidua profectus animarum.* Subdiaconos hæc Synodus cælibes agere jubet; si verò incontinentiæ se dedant, peræquè ut alii superiores Clerici, & excommunicatione, & depositione plectuntur. *Si inventus fuerit Presbyter* Can. 19. *cum sua Presbytera, aut Diaconus cum sua Diaconissa, aut Subdiaconus cum sua Subdiaconissa, &c.* Quoniam autem in oppidis & villis commoratio conjugum in iisdem ædibus cum Clericis locum quandoque crimini, ansam semper calumniæ præbebat: plures cautiones adhibuit hæc Synodus, ut malum istud præverteretur. Statutum est ergo ut Archipresbyteri aliquem semper & comitem & custodem individuum ex Clericis suis haberent: Parochi autem Clericique alii majores; in conjugum suarum cubiculo excubitores haberent servos omnes; sibi verò ipsis conclave haberent reconditum, ubi orare & somnum capere soli possent. *Unus Lector Canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero Clericorum cum Archipresbytero ambulet, & in cella ubi ille jacet, lectum habeat pro testimonio. Reliqui Presbyteri, & Diaconi, & Subdiaconi vicani, hoc studio se custodiant, ut mancipiola sua ibi maneant, ubi uxores suæ: illi tamen segregatim solitarii in cella jaceant, & orent, & dormiant.*

IV. Synodus Altisiodorensis in eandem rem ita Can. 20 21. 22 statuit: *Non licet Presbytero post acceptam benedictionem in uno lecto cum Presbytera sua dormire, nec Diacono, nec Subdiacono.* Denique ma- Can. 3. 11. 1. jorum Clericorum viduis iterum nubere prohibet hæc Synodus. Inhibet Concilium Matisconense I. ne quam Episcopus in cubiculum suum mulierem admittat, nisi unà adsint Presbyteri vel Diaconi duo. Dubium est autem, an in eo Concilio hæc verba, *Episcopi, Presbyteri, vel universi honoratiores Clerici*, Subdiaconos continentiæ subjiciant. Nondum videtur certa tum fuisse, sed instabilis & ambigua valdè circa Subdiaconos sive lex, sive consuetudo. Neque enim eos continentiæ subjicit Concilium Lugdunense III. *Si quicumque uxoribus juncti ad Diaconatus aut* Can. 1. *Presbyteratus ordinem quoquo modo pervenerint, non solùm lecto, sed etiam frequentatione quotidiana debeant de uxoribus suis sequestrari.* Atque haud scio, an quod de Subdiaconorum continentia Gregorius Magnus constituit, turbatis paulò post in Gallia & Germania rebus, tum civilibus, tum Ecclesiasticis, id diligentissimè fuerit diuque observatum. Nam Apostolus Germaniæ Bonifacius suis ad Zachariam litteris, & Zacharias iis Zach. Epist. 1 quas rescripsit Bonifacio, de sola Diaconorum incontinentia conqueruntur. Non quò obsequentiores essent ei legi Subdiaconi, sed quia solutiores.

V. Non pigebit verò hìc commemorare quæ narrat Gregorius Turonensis de S. Austremonii Episcopi Arvernensis successore, Senatore antè clarissimo: *Uxorem habens quæ juxta consuetudinem Ecclesiasticam, remota à consortio Sacerdotis, &c. Nova Eva pergit ad domum Ecclesiæ per tenebras noctis, &c. Tardiùs ad se reversus, & de perpetrato scelere condolens, acturus pœnitentiam, Diœcesis suæ Monasterium expetiit, ibique cum gemitu ac lacrymis quæ commiserat diluens, ad urbem propriam est reversus. Nata filia in religione permansit.* Longè plura quàm præcipiunt Canones, ut sibi caveret ab uxore, adhibuerat Præsul iste; lapsus tamen est, & lapsu edocuit suo, quàm necesse fuerit posterioribus sæculis, eorum

qui

qui sacris initiarentur, uxores intra Monasteriorum septa concludi. A domo quidem non amoverat sua uxorem Sidonius Apollinaris, Arvernæ civitatis & ipse Episcopus : verùm ea fuit ejus & castitas & castitatis fama, quam nec maledicentissimi arrodere auderent; ea virtus & pietas, quæ omnium in se oculos & admirationem converteret ; ea maximè erga pauperes liberalitas, quam his idem Gregorius Turonensis verbis commendavit : *Cùm esset magnificæ sanctitatis, atque ex Senatoribus primis, plerumque nesciente conjuge vasa argentea auferebat à domo, & pauperibus erogabat. Quod illa cùm cognosceret, scandalizabatur eum; sed tamen dato egenis pretio, species domi restituebat.* Ibidem. L.2.c.22.

Ea sapientia, religione & virtutum constantia qui erant Episcopi, ii jure sibi permittebantur ; nec sejungebantur ab uxorum ædibus, quos ab incontinentiæ labe tantò tutiora subducebant præsidia. Rursus idem Gregorius alibi agens de fratre Comitis Britanniæ minoris, hæc refert: *Hic apostatavit, & demissis capillis uxorem quam post Clericatum reliquerat, cum regno fratris simul accepit; sed ab Episcopis excommunicatus est.* L.4. c.40

Arctissima ergo erat continentiæ Clericalis fibula, cùm qui eam abruperant, Apostatæ haberentur, & subjicerentur excommunicationi. Etherius Episcopus Lexovienſis etsi annorum esset octoginta ex eodem Gregorio, *in strato suo quievit habens circa lectum suum multos lectulos Clericorum*, ut continentiæ suæ & testes haberet & imitatores. Bodegisillus Episcopus Cenomanensis pessimis uxoris consiliis non corpus quidem, sed animum coinquinavit. Ejus enim illum & vis & avaritia ad infanda quædam impulerunt. Simplicius ordinatus Episcopus Augustodunensis uxorem quam ut sororem semper intactam habuerat, ne tum quidem à lecto removit : *Non passa à strato Pontificis submoveri*. Res offendiculo plebi fuit : in ipsaque nocte Natalis Domini tumultuatum in eos est, donec ardentibus prunis intacta illæsaque veste perlatis Simplicius plebem sedavit, eamque adduxit, ut crederet posse eos in eodem dormire lectulo, nec ardere, quorum potuisset vestis in ardentibus prunis non aduri. Denique eodem referente Episcopus quidam Nannetensis, *cùm ad honorem Sacerdotii accessisset, lectulum juxta ordinem institutionis canonicæ sequestravit*. Id uxor tulit ægerrimè : de viro etiam ipso malè aliquid suspicata : sed viso supra viri dormientis pectus agno candidissimo simul ac pulcherrimo, ab errore tandem suo resipuit. L.6.c.36. L.8.c.19. De Gloria Confess.c.76 Ibid. c.78.

VI. Clericos verò alios omnes monebat Gregorius Turonensis, ut remotis à domo mulieribus omnibus extraneis, quæ ex Concilio Nicæno extra suspicionem non erant, leges canonicas observarent. Neque tamen ad ea sigillatim ille descendit, quæ contra continentiam Clericalem ab illis commissa fuerant. Ex quo illud auguramur, evenisse ratissimè, ut contra castitatem gravissimè peccarent Episcopi, ita ut facilè possent exempla hujusmodi apud Historicos numerari. Nam & Episcopatus sanctitas, in quo est Sacerdotii plenitudo : & Episcoporum quàm Clericorum aliorum continentiæ strictior firmiorque lex, & jugis præsentia Clericorum ad omnia oculatissimorum, & in addiscendis considerandisque secretioribus Episcoporum rebus ac moribus perspicacior curiosiorque populi solertia, intra strictissimas cælibatus metas Episcopos cohibebat. L.8.c.19.

VII. Narrat Hincmarus Archiepiscopus Remensis, & post Hincmarum Flodoardus, Genebaldum Episcopum Laudunensem, qui *uxorem frequentiùs se visitare permisit*, suscepisse tandem ex ea filium, quem *Latronem*, & filiam, quam *Vulpeculam* appellavit. Ejus ut culpa maxima, ita & per annos septem pœnitentia non minor, qua peracta, abrupta sunt ab Angelo vincula carceris, in quem fuerat à B. Remigio Remensi Metropolitano conjectus. Eam narrationem ne vel approbari à nobis, vel improbari necesse sit, dicemus fidei periculum esse penès Hincmarum. De sancto Cæsario hæc habet apud Surium diligentissimus vitæ ejus Scriptor : *Mulieres intra domum Ecclesiæ, non ad salutandum, non qualibet alia causa, nec religiosæ, nec propinquæ, nec ancillæ, nulla omnino fœminarum introeundi habuit licentiam. Et verè sancta, cauta & perfecta consuetudo, ut abscindatur omnis occasio maligna, sive sinistra suspicio.* Cùm fortè servi cujusdam filiam pueri veste indutam osculatus fuisset idem Cæsarius, tametsi ea tenella adhuc esset, vehementissimè indoluit, Deumque interpellavit, ut Episcopali osculo puella æternùm à matrimonio avocaretur. Paucis post diebus obiit puella, & ad Virginum Sponsum evolavit. Vita S.Rem per Hincm c.41.42. L.1.c.31. L.2.c.13. Surius d 27. August

CAPUT LXIII. P.2.l.1.c.28.

De Cælibatu Clericorum in Hispania, Italia, & Oriente, VI. VII. & VIII. sæculo.

I. Quæ sapienter caverint Hispaniæ Concilia, ut esset Clericorum continentia tutior, & ab eorum domibus mulieres summoverentur.

II. Continentiam spondent anno 18. *minores Clerici. Lege continentiæ Subdiaconi alligantur.*

III. Hæreticorum Clerici in servanda continentia minùs diligentes.

IV. V. Cœpere ab uxoribus separari majores Clerici, & ad continentiam cogi Subdiaconi, postquam eis & vasa sacra contrectare datum est, & impositæ manus.

VI. Suscepti ab iis qui sunt in Ordinibus sacris, etiam ex propria uxore liberi, illegitimi declarantur.

VII. Removentur è Clericorum domo omnes excepta matre fœminæ.

VIII. Qui cœpit in Italia Subdiaconos mancipare continentiæ Gregorius Papa, is jubet sponsam à Clerico majore in propria domo retineri. Clericorum majorum viduis iterare nuptias nefas erat.

IX. Optat Gregorius, ut Augustini exemplo Episcopi cognatas etiam & consanguineas domo arceant.

X. Exemplum Parochi mirum.

XI. Justiniani lex adversùs liberos Clericorum.

XII. Ex iis legibus non poterant Episcopi fieri, qui in matrimonio erant.

XIII. Concilii Trullani Canon de cælibatu, Ecclesiæ Romanæ contrarius.

I. HIspanicæ Ecclesiæ cordi non minùs fuit summa Clericorum suorum castitas. Jubet Concilium Tarraconense ut Clerici consanguineas, cùm subest *necessitas*, visitent, idque rarò & *celeri salutatione*, & præterea *testem solatii sui fide & ætate probatum secum adhibeant*. Gerundense verò Concilium satis indicat Subdiaconos, quanquam uxores domi retinerent, cælibatus tamen teneri & ipsos vinculo, cùm ait : *A Pontifice usque ad Subdiaconatum, siquis ex conjugatis fuerit ordinatus, ut semper alterius fratris utatur auxilio, cujus testimonio vita ejus debeat clarior apparere*. Quibus autem sine ullo antè matrimonio res est domestica, *non per fœminei sexus personam quamcumque eorum substantia gubernetur, sed per amicum, nisi matrem aut sororem in domo habuerint, secundum priorum Canonum statuta*. Can. 1. Ann. 517. Can. 6. 7.

II. Concilium Toletanum II. de iis agens qui à re-

à teneris unguiculis Clero adscripti sunt, tonsuraque & Lectorum ministerio initiati : *De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis in Clericatus officio posuit, cùm detonsi mox ut ministerio Lectorum contraditi fuerint.* Cùm annum attigerint ætatis decimum octavum, interrogari eos jubet Clero astante & plebe, *Coram totius Cleri plebisque conspectu*, an velint continentiæ se illibatæ, reliquumque vitæ tempus devovere : si id spondeant lubentes, biennio adhuc probari, & tum eos cùm annum agant ætatis vigesimum, Subdiaconos ordinari ; *Subdiaconatus ministerium, probatione habita professionis suæ à vigesimo anno suscipiant :* si tum verò nuptias eligant, sibi permittuntur interim, & spes tamen illis ostenditur, si quando illos pertæsum fuerit conjugii, & ad castitatem ætate se maturiore contulerint, fore ut ad sacros Ordines admittantur: *Ita ut cum provectæ ætatis in conjugio positi, renunciaturos se operibus carnis pari consensu spoponderint, ad sacros gradus aspirent.* Quibus extremis verbis Subdiaconatus sacris accensetur Ordinibus, unde & pari cum eis continentiæ compede stringitur ; ideo Subdiaconis ibidem, sicut & majoribus Clericis omnibus, excommunicatio intentatur, nisi quascumque mulierculas domo abigant.

an. 1. 3.

III. Eximia hæc castitas propria est Ecclesiæ Catholicæ, quæ nisi virgo intemerata æternùm maneret, neutiquam Christi sponsa esse posset. Ideo & Concilium Toletanum III. vicem dolet Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorumque, qui ab hæresi ad Ecclesiæ unitatem cùm se recollegissent, castitati Ministrorum ejus ægrè insuescebant, ut à qua tam alieni fuissent, quàm ab ipsa : *Compertum est à sancto Concilio Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, venientes ex hæresi, carnali adhuc desiderio uxoribus copulari.* Non continere autem dumtaxat præcipiuntur ab uxoribus, sed & ab earum conclavi, immo & ab ipsis earum ædibus secedere : *Non sub uno conclavi maneant, & certè si suffragatur virtus, in aliam domum suam uxorem faciant habitare.* Denique in classem Lectorum deprimuntur majores Clerici, si castitati suis Ordinibus consentaneæ injurioli fuerint. Quod ad antiquos autem spectat Clericos Ecclesiæ Catholicæ, si quas retineant pertinaciùs mulieres præter normam suprà ex Canonibus depromptam, facultas datur Episcopis, eas venumdandi, pretiique in paupere dispensandi : *Mulieres ipsæ ab Episcopis venumdatæ, pretium pauperibus erogetur.*

Can. 5.

Can. 1.

IV. Concilium Toletanum anni 597. Subdiaconos inter cælibes non coarctat. At Concilium Toletanum IV. jubet ut Presbyteri Diaconique cogantur continentiam profiteri, dum Episcopus illis Parochias administrandas confert : *Quando Presbyteri vel Diacones per Parochias constituuntur, oportet eos professionem Episcopo suo facere, ut castè & purè vivant.* Innovatur & ibi Nicænus Canon de fœminis quæ possunt easdem cum Clericis incolere ædes : itemque Canon Concilii Toletani III. de distrahendis mulieribus aliis, quàm quas patiuntur Canones unà habitare cum Clericis. Concilium VIII. Toletanum Episcopos monet, oculos ipsos esse ejus Capitis Ecclesiæ, quod ipsemet Christus est ; eoque dandam operam, ut ea qua decet oculos, puritate & luce effulgescant : *Cùm Caput Ecclesiæ sit Christus, merito in membris ejus intentio Episcoporum, officia peragere cernitur oculorum.* Si qua autem lascivia Presbyteri Diaconique ministerium suum commaculent, in Monasteria contrudendos esse, & pœnitentia atterendos : *Usque ad exitum vitæ suæ Monasteriis deputati, pœnitentiæ disciplinis maneant omnino subjecti.* Sed probandos explorandosque antè esse, sejunctis ab eorum consortio tum uxoribus propriis, tum mulierculis quibuslibet aliis, & in Monasteria conjectis : *Mulieres separentur, & Monasteriis tradantur.* Postremò denique cùm frivola illa Subdiaconi cavillatione illuderent regulis Ecclesiasticis, quòd dum ordinarentur, nulla Episcopali benedictione consignati essent : præcipit hoc Concilium, ut posthac in ordinatione Subdiaconorum, postquam vasa sacra contrectanda eis data fuerint, tum benedictionem effundat super eos Episcopus: quod consequuti semel Subdiaconi, si ad carnales rursus spurcitias dilabantur, atroci addicentur pœnitentiæ intra Monasterii alicujus claustra peragendæ: *Asserentes hoc sibi licere, quia benedictionem à Pontifice se nesciunt percepisse. Proinde præcipimus, ut cùm iidem Subdiacones ordinantur, cum vasis ministerii benedictio eis ab Episcopo detur, sicut in quibusdam Ecclesiis tradit vetustas antiqua, & sacra dignoscitur consuetudo.*

Can. 27. 42. 43

Can. 5. 6. 64.

V. Animadvertenda sunt autem hìc tria quædam, in quibus disciplina vetus in novam jam paulatim deficiebat. Namque, 1. Presbyteri, Diaconique & Subdiaconi non jam sola depositione feriuntur, vel laica communione, si suis rursus copulentur uxoribus : immo nec satis pœnarum dare visi sunt, si excommunicarentur : quin præterea traduntur in Monasteria, ubi reliquo vitæ tempore pœnitentiæ lamentis & cruciatibus macerentur. 2. Conjuges ipsæ Clericorum sacrorum compinguntur in Monasteria, si post conjugum ordinationem minùs castè se gerant. 3. Subdiaconi posthac non ordinantur, nisi profiteantur cælibatum, professioque eorum ista confirmetur Episcopali benedictione, quam ego interpretor Episcopalem manus impositionem. Imponendo enim manus benedictio infundebatur. Ingenuè tamen fatendum rem meræ cæremoniæ fuisse hanc benedictionem, seu manus impositionem; ut cujus institutio tam tarda fuerit in hac Synodo : & quæ si quibus in Provinciis vetustior erat, erat tamen posteriot Concilio Carthaginensi IV. ubi tam perspicuè delineati sunt ritus omnes ordinationum, & ubi conceptis verbis affirmatur Subdiaconis instrumenta tangenda porrigi, quòd nulla manus impositione ordinentur. Ita in sacrorum assurgebat Ordinum classem Subdiaconatus, dum & vasorum contactu sacrorum quodammodo consecraretur, & impositione manuum firmaretur Episcopalium, & propriæ majorum Clericorum continentiæ, tanquam illis consociatus alligaretur.

VI. Cœpit Concilium Toletanum IX. pœnas decernere in liberos ipsos Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum, si qui post ordinationem nati essent, tametsi ex legitimis antè uxoribus: *Vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ detestando connubio si filios procreaverint.* Pœna autem fuit hujusmodi, ut parentum impudicorum successione arcerentur, & Ecclesiæ suæ addicerentur servituti : *Proles tali nata pollutione, non solùm parentum hæreditatem nusquam accipiat, sed etiam in servitutem ejus Ecclesiæ jure perenni manebunt.*

Can. 10.

VII. Concilium Braccharense III. ne ipsi quidem Nicæni Canonis austeritati acquievit, & nec sororibus, nec cognatis fœminis aliis satis fidens, matres solas Clericorum ædibus concludi permisit, nisi si quis Clericus Cleticos alios sibi adjunctos haberet ad custodiam, & testimonium socios : *Absque honesto, & competenti testimonio, excepta sola matre.* Confirmat Isidorus, ideo sanctos Patres à Subdiaconis expressisse continentiæ professionem, *quia sacra Mysteria contrectant.*

Can. 5.

De Eccles. Offic. l. 2. c. 10.

VIII. Obiter dicendum & de Ecclesia urbis Romæ, ex qua mox in Orientem trajiciamus. Minùs probatum est Gregorio Magno, quòd à præcessore suo propriis ab uxoribus avulsi fuissent Siciliæ Subdiaconi, cùm nihil ejusmodi dum ordinarentur imperatum ipsis fuisset : *Incompetens videtur, ut qui usum continentiæ non invenit, ne-*

L. 1. Ep. 42. L. 3. Ep. 34.

que

que castitatem antè promisit, compellatur à sua uxore separari. Necdum consuetudo quoad Subdiaconos ita convaluerat, ut legis vim & robur obtineret; quin immo vix alibi quàm Romæ utcumque viguerat. Gregorius enim idem ipse idoneus testis est, à præcessore suo non alio Subdiaconos Siculos exemplo invitatos fuisse, quàm Ecclesiæ Romanæ: *More Romanæ Ecclesiæ*; & alibi: *Ad similitudinem Sedis Apostolicæ.* Itaque ita constituit Gregorius, ut ne in posterum Subdiaconos ordinent Episcopi Siciliæ, nisi cælibatus professionem ab eis ante elicuerint: *Nisi qui se victurum castè promiserit*: & ne quem priorum Subdiaconorum Diaconatu augeant, nisi cujus diu probata sibi fuerit antè castitas. Regiensi Episcopo mandavit, ut Subdiaconos suos eidem subjiceret legi, cui & Siculi fuerant subjugati. Alibi Presbyteros Corsicæ Insulæ prohibet commorari cum aliis in eadem domo fœminis: *Excepta dumtaxat matre, sorore, vel uxore, quæ castè regenda est.* Ex quo id emergit, in Canone Nicæno subintelligi, tacitèque includi hanc propriæ uxoris exceptionem, convenienter Apostolico Canoni. Archidiacono suo Calaritanus Metropolitanus in eadem Insula præceperat, ne quas omnino mulieres domi retineret. Rescripsit ad eum Gregorius, ut Archidiaconum exauthoraret, nisi morem gereret & obsequeretur mandatis adeò sanctis: *Cum mulieribus habitare prohibuisti, &c. Nisi jussioni tuæ paruerit, eum sacro Ordine volumus esse privatum.* Post prohibitionem præcessoris Gregorii, è Subdiaconis unus in Notariorum ordinem redigi maluerat, quàm divelli à sua conjuge. Post ejus obitum uxor ejus denuò nupsit. Episcopus Catanensis in Monasterium illam conjecit. Gregorius liberam exire jussit, in arbitrio quippe ejus fuisse ut nuberet, cùm Subdiaconatus se functionibus vir ejus se subduxisset, neq unquam ipsa sese continentiæ devovisset. Ex quo patet sacrorum Clericorum conjuges post eorum obitum cælibes manere debuisse; si quas autem tentarent nuptias, protinus detrusas fuisse in aliquod Monasterium.

L. 3. ep. 34. L. 3. Ep. 5. L. 2. Ep. 50. L. 3. Ep. 26. L. 3. Ep. 34.

IX. Nec has sibi posuit metas sanctissimi Pontificis zelus. Scripsit enim ad Clericos, seu Nuntios octo, quos Ecclesiæ Romanæ regendo patrimonio præfecerat, ut Episcoporum vitam moresque explorarent, neu sinerent in eorum ædibus mulieres diversari: *In una domo cum mulieribus conversari, exceptis matre, amita, germana, & aliis hujusmodi, de quibus prava non possit esse suspicio.* Denique ut eos hortarentur, ne eas quidem domi haberent, quibus Canones non adversantur: sed obsequerentur potiùs consilio & exemplo Augustini, qui ne sororem quidem suam domi admisit, quòd sororis suæ sodales fœminæ aliæ, sorores suæ non essent: *Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt.* Non constantiæ, sed temeritatis id esse præcipitis, si quis non timeat quod reformidavit Augustinus: denique sanctissimum tutissimumque esse, vel à licitis abstinere, ut ne ad illicita defluamus. *Incautæ præsumptionis est, quod fortis pavet, minùs validum non timere. Sapienter enim illicita superat, qui didicerit etiam non uti concessis.* Postremò voluit Gregorius, ut in has omnes cautionis leges adigerentur ab Episcopis Clerici sacrati omnes, *In sacris Ordinibus constituti*: ne exceptis quidem Subdiaconis; sed hac ubique adhibita clementia & moderatione, ut ne cogantur uxores abigere, quas potiùs ut sorores castè retinere & regere deberent. *Hoc tamen adjecto, ut hi, sicut canonica decrevit authoritas, uxores quas castè debent regere, non relinquant.* Nec Episcopos tamen includit Gregorius hac postrema clausula retinendæ uxoris: quòd legem jam promulgasset Justinianus, ne qui eligerentur in Episcopatum, quibus propriæ essent superstites uxores.

L. 7. Ep. 30.

X. Refert idem sanctissimus Pontifex in Dialogis, ut Presbyter Parochusque sanctitate eximius, ex quo sacros susceperat Ordines, nec accedere ad se deinceps, nec quantulocumque defungi ministerio passus sit priorem conjugem suam, eo nimirum axiomate imbutus, pietatem colentibus, multis abstinendum esse rebus licitis, ne in illicita quandoque ferantur. *Habent quippe sancti viri hoc proprium; nam ut semper longè sint ab illicitis, à se plerumque etiam licita abscindunt.* Denique longa & acerbissima ægritudine exhaustus sanctissimus Presbyter, & jamjam efflaturus animam, cùm sensisset propiùs astare conjugem, ut observaret an spiritum adhuc duceret; quidquid residuum sibi erat virium collegit, ut vitam fugientem immolaret castitati, jubetetque constanter, ut uxor inde faceſſeret: *Recede à me, mulier; adhuc igniculus vivit, paleam tolle.* Advolare visi sunt Angeli, ut castissimam animam jam tum angelicis suis castris adgregarent. Unum restat ex hoc Pontifice non prætereundum, quo nempe docemur, Clericorum sacrorum conjuges, cùm primùm ipsi ordinabantur, ipsas religiosam vestem induisse: *Religiosam mutasse vestem*; & post conjugum mortem, si qua eatum alii nuberet, sejungebantur, nec pœnitentiæ expertes sinebantur esse: *Et cum competenti emendatione, qui malè sociati sunt, disjungantur.* Secernebantur tamen à Sanctimonialibus Presbyterorum & Diaconorum uxores, quæ & ipsæ Presbyteræ & Diaconæ appellabantur, sicut & Episcopæ ac Subdiaconæ. Perspicuum illud est in Concilio Romano sub Gregorio II. anno 721. cujus anathema tres Canones intorquent in conjuges Presbyterorum & Diaconorum, atque in Moniales, si terrenis se nuptiis implicuerint. Eodem enim hauddubio innectuntur anathemate ipsæ, cum iis qui eas duxerint. *Si quis Presbyteram &c. si quis Diaconam &c. si quis Monacham, quam ancillam Dei appellamus, in conjugium duxerit, anathema sit.* Eadem pœna irretiendæ fuissent & Subdiaconorum conjuges, vel qui eas duxissent, de quibus tamen altum hìc silentium. Non absimile ergo veri est, statutum illud de Subdiaconorum cælibatu, quantumvis in eo stabiliendo laborasset Gregorius Magnus, vacillasse adhuc, & parùm constanter observatum fuisse. Suffragatur conjecturæ huic Concilium quoque Romanum sub Zacharia Papa an. 743. ubi multa quidem præcipiuntur, tum de Episcopis, quorum ædibus interdicuntur absolutissimè mulieres omnes, tum de Presbyteris & Diaconis, quibus illas diversari in eadem domo permittitur, quas Nicæna Synodus extra omnem suspicionis aleam statui voluit: sed de Subdiaconis omnino siletur. Proscriptæ sunt ibi quoque nuptiæ Presbyterarum, Diaconarum; si quas defunctis conjugibus contraxissent; similiter & Monialium: at de nuptiis Subdiaconarum littera est nulla. Statutum ibi denique est, ut *nullus Episcopus, Presbyter aut Diaconus ad celebrandum Missarum solemnia præsumat cum baculo introire, aut velato capite Altario Dei assistere, &c.* Cùm ne hìc quidem de Subdiaconis mentio fiat, probabiliter creditur, necdum eos sacris functionibus admixtos fuisse, ideoque clementiùs cum eis agi in exigendo cælibatu. His adde Capitulare vel Compilationem Canonum, quam ad Gallos destinavit Zacharias Papa anno 744. ubi articulo 11. continentiæ legi non subjiciuntur nisi Episcopi, Presbyteri, Diaconique, juxta Africani Canonem Concilii; reliquis Clericis arbitrio suo, vel Ecclesiæ suæ consuetudini permissis. *Cæteros autem Clericos ad id non cogi, sed secundùm uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere.*

Dial. li. 4. c.

L. 11. Ep. 62.

Baron. ann. 744. n. 11.

XI. Propero jamdiu ad Ecclesiam Græcam, ubi Justinianus Imperator authoritatem Canonum Legum vigore suffulciens, multa præclarè instituit.

Veta-

Vetabant Canones nequi ex Clericis præter Cantores Lectoresque conjugari possent : ipse non tantùm majores Clericos, siqui uxores duxerint, ordine amoveri jubet, graduque & honoribus & functionibus, redditibusque spoliari ; sed suscep-tos etiam ex ea nefaria copula liberos, illegitimos decernit, ac si ex incestuoso conjugio prognati essent : *Quales quos leges ex incestis aut nefariis natos nuptiis definiunt, ita ut neque naturales, aut nothi, seu spurii intelligantur : sed prorsus & undique prohibiti, & successionis genitorum indigni ; ac nec donationem ab illis capere possint, neque hi, neque horum matres, ne per interpositas quidem personas ; sed omnibus in hos collatis à Patribus Beneficiis, ad sanctam Ecclesiam, ex qua sunt, qui talia deliquerunt, revertentibus*. Ita ille canonicas pœnas civilibus cumulans, filios ejusmodi arcet à jure quocunque successionis, donationis, & fidei commissi, atque infra sortem omnium illegitimorum eos deturbat. Novo etiam vigore muniit Justinianus priscas Imperatorum leges, de vetita extranearum mulierum in ædibus Clericorum commoratione, edixitque ut Episcopus sede ejiceretur sua, si quam in Episcopali domo pateretur : *Episcopo nullam mulierem secum habere permittitur, sed si habere probetur, ab Episcopatu dejiciatur, quo se fecit indignum*.

. 1. Cod. De piſc. & Cl. . 44. 19.

XII. Quibus incolumes superessent uxores, eos Justinianus ad Episcopales Cathedras eligi, evehique inhibuit : *Nulli permittentes uxorem habenti talem imponi ordinationem, ne & ipse cadat Sacerdotio, & ordinantem similiter excludi procuret*. Id & alibi rursum prohibuit, ubi & Episcopis præcepit, ne Diaconos posthac vel Subdiaconos ordinarent ullos, quibus nullæ adhuc fuissent conjuges, quin cogerent antè eos id profiteri, se castitatem sectaturos reliquo vitæ tempore, nec uxorem ducturos unquam : *Non valente eo qui ordinat, in tempore ordinationis permittere Diaconum aut Subdiaconum post ordinationem uxorem accipere*. Denique Nicæno tantùm Canone permissas mulieres, permittit & Justinianus ædes incolere Clericorum, at Episcoporum è domo omnes omnino eliminat : *Episcopum verò nullam penitus mulierem habere, aut cum ea habitare permittimus*. Ex quibus legibus id manifestissimum est, Episcopos etiam in Oriente cælibatus lege devinctos fuisse perdiu ante hujus Imperatoris tempora. Allucinatur ergo Balsamon, cùm Trullana in Synodo decretum primò id fuisse existimat. Et sanè Sectæ omnes Christiani nominis diversissimæ per Orientem sparsæ universum, illæ etiam quæ ante Justiniani tempora secessionem fecere, in eo omnes consentiunt, quòd Episcopos non habeant nisi cælibes ; unde & eos ferè nonnisi ex Monachis eligunt.

Jov. 6. Novel. 123. c 1. 29. Bals in an. 4. Apost.

Can. 6. 12. 13.

XIII. Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos ante ordinationem uxores ducere patitur Trullana Synodus, post ordinationem Cantores tantùm Lectoresque, juxta Apostolicum Canonem ; Episcopos Africæ, Libyæ & aliarum quarundam Provinciarum vetat conjuges suas ne domi retineant, cùm ea res offendiculo esset laicis. Sed ab æqui verique orbita vehementer aberravit hæc Synodus, quando Ecclesiæ Latinæ id crimini vertit, quòd Presbyteros Diaconosque ab uxorum ante ordinationem ductarum copula summoveret. Sed ita comparatum est, ægri subinde indignantur & effervescunt in eos qui integra valetudine sunt : & ex adverso qui sani sunt, eo maximè vires suas vigoremque ostentant, quòd infirmorum ægritudines & intemperias æquo animo ferunt. Pacatè & clementer ferebant Latini Græcorum Altaris ministrorum incontinentiam : Græcis molesta & intoleranda videbatur Latinorum castitas, & castitatis cura ac diligentia. Magnam quin etiam gratiam se inituros speraverunt à Presbyteris Provinciarum Barbaricarum, si tinerent eos castitatem colere, dum conjuges suas suis ab ædibus semoverent. Qua quidem in re evidenter repugnabant Canonibus Apostolicis, quorum sectatores se venditabant. Illud certè consultissimè in hac Trullana Synodo decretum est, ut procul summoto ab Episcopalibus ædibus Monasterio includerentur eæ fœminæ, quæ viros suos consensissent Episcopos ordinari : aut certè ut & ipsæ ordinarentur Diaconissæ, si tantæ dignitati earum hactenus vita & pietas responderet. Porro extremi hi Trullanæ Synodi Canones apertissimè declarant, exoleviſſe jam tum Justiniani legem, de non assumendis ad Episcopatum iis qui uxorati essent : Sed arcendis malis iis, quibus hac lege occurrebatur, statuta quædam alia non minùs opportuna remedia fuisse.

Can. 48.

CAPUT LXIV. P. 3. l. 1. c. 26.

De Cælibatu Beneficiariorum sub Imperio Caroli Magni.

I. Crebriùs jam vetari incipit commoratio fœminarum in Clericorum ædibus, ultra limites Nicæno Canone præscriptos.

II. Incontinentes Clerici degradatione & jactura bonorum plectebantur.

III. Cùm difficillimæ essent juridicæ horum plerumque occultissimorum criminum probationes, Pontifex & Gallicana Ecclesia Presbyteros decernunt reos agendos esse & abdicandos, propter frequentiorem cum mulieribus consuetudinem.

IV. Nova Decreta, ne cum cognatis mulieribus habitandi cuiquam copia fiat.

V. Clerici minores statim post pubertatis annos cælibatui mancipabantur speciali professione.

VI. Quantum in dies remiserint Græci recentiores, etiam post ordinationem suam. Explicatur Canon Nicænus.

VII. Non inficiantur nunc Græci, quin potuerit Ecclesia Episcopos cælibatus lege constringere. Idem illis profitendum fuerat de Presbyteris & Diaconis.

VIII. Nec inficias etiam ibant, quin in regionibus nuper Christiana fide & disciplina imbutis necessaria esset sacrorum Ministrorum continentia. Ex eo quid adversùs illos consequatur.

IX. Post Episcopi ordinationem debet uxor ejus Monasterio includi.

X. In Balsamone & Zonara multa adnotantur.

I. COnceſſerat Nicæna Synodus sacratis Clericis, ut eas domi habere possent mulieres, quas videtur natura ipsa aura famaque quadam sanctitatis afflasse, & suspicionibus subduxisse. At Theodulphus Aurelianensis Episcopus cum Augustino sentiens, cognatarum mulierum occasione alias irrepere posse in Presbyterorum ædes, quæ eorum vel innocentiæ officiant, vel famæ, omnes prorsus fœminas Presbyteralibus ab ædibus ablegavit : *Nulla fœmina cum Presbytero in una domo habitet. Quamvis enim Canones matrem & sororem & hujusmodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant : hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio sive occasione illarum, veniunt aliæ fœminæ, quæ non sunt ei affinitate conjunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.* Capitulare Episcoporum anno 802. generatim idem sanxit : *Nec in sua domo in qua habitat Sacerdos, ullam mulierem unquam habitare permittat.* Quin & familiaritate Presbyteris interdixit fœminarum omnium extranearum : *Ut nullus Sacerdos extranearum mulierum habeat familiaritatem.* At Concilium Remense anni 813. id indulsit, quod indulserat Nicænum. Aquisgranense anni 837. eam

Capitular. Theod. c. 12.

Can. 15.

Can. 22. Can. 11.

Can. 26. indulgentiam revocavit. Meldense anni 845. Reges obtestatum est, ut cùm ad Episcoporum ædes diverterent, *pro sanctitate Ordinis Episcopalis* omnia gererent, non mulieres illuc introducerent: *Habitaculis Episcopalibus reverenter inhabitet, & & non diversoria fœminarum magnificentia sua & religio venerabilis ibidem fieri permittant.* Si Clericorum enim omnium ædes occludunt obstruuntque Canones fœminis omnibus, multò magis palatium Episcopale, quod castimoniæ virtutumque domicilium est, nulli patere debet conjugatorum hominum contubernio: *Quia si secundùm Leges Canonicas, in mansiones Clericorum introitus fœminarum prohibentur: quantò magis domus Episcopi ab hujusmodi inhabitatione & conversatione, etiam & à legitimo connubio conjugatorum debet immunis esse & aliena?* Denique Nannetensis Synodus Nicæni Concilii indulgentiam minùs tempestivam jam fore rata, ad priscum vigorem omnia revocat:

Can. 3. *Sed nec illas fœminas, quas Canones concedunt, Sacerdos in domo sua habeat, matrem, amitam, sororem; quia instigante diabolo etiam in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pedisequis illarum.* Si qua verò Presbyteri cognata vel affinis omnino opis ejus indiget, *habeat in villa, aut*

L. 7. c. 291. *in vico domum, longe à Presbyteri conversatione.* Occurrit hic idem Canon & in Capitularibus Caroli Magni.

II. Cùm incontinentiæ crimina latebris tenebrisque abdantur densissimis, vetuit in ea inquiri Synodus Trosleinensis adversùs Parochos in eorum Parochiis: *De concubitu Presbyterorum cum fœmi-*

Ann. 909. c. 9. *nis per Parochianos vel vicinos cujuscumque Presbyteri inquirere non laboramus.* Latebras porro captant incontinentes Clerici, non dedecore tantùm & turpitudinis erubescentia, sed pœnæ formidine, scilicet abdicationis ab ordine & beneficio, & jacturæ temporalium bonorum omnium: *Scit se non solum Ecclesiasticum gradum amittere, sed & suæ quælibet in sæculo perdere.* Jubet ergo Synodus inquiri dumtaxat in frequentationes famosas & cohibitationes Presbyterorum cum mulieribus; quarum si convincantur, aut si sponte confiteantur ipsi, tum irrevocabili depositione eos percelli sancit: *Tantummodo de accessu & frequentatione ac cohabitatione Presbyterorum contra canonicum interdictum cum fœminis per tales homines inquiremus, &c. Et si quicumque Presbyter confessus, vel legali ac regulari judicio fuerit convictus, sine gradus sui restitutione deponetur.*

III. Temporibus Pipini Regis & anteccssorum ejus, author cum primis locuples Carolus Magnus testatur eam quæstionem perplexissimam ventilatam sæpiùs fuisse, de Presbyteris suspectis, vel infamatis, nec tamen unquam convictis: nec verò potuisse eam tum dirimi: *Hoc sæpissimè à nobis & pro-*

Capit. L. 5. c. 33. 34. *genitoribus atque antecessoribus nostris sæpè ventilatum est, sed non ad liquidum hactenus definitum.* Missis Romam Oratoribus Leonem Papam consuluit Carolus, eadem & ipse hæsitatione laborans; interim autem in ejus rei elucidationem incumbere præcepit omnes regni sui Episcopos, ut unanimi cum Papa consensione res finiretur: *Vos vicissim tractate attentius, quid ex his vobiscum constituamus, unà cum prædicti sancti Patris institutionibus.* Denique definita res fuit, consultatione & consensione Romani Pontificis, Patriarcharum, & Episcoporum Orientalium, Occidentaliumque, maximè Gallicanorum, Presbyterorum etiam & Diaconorum, denique Optimatum Laicorum, qui Regiis Consiliis interesse consueverant. Quæ non piguit hic referre, ut elucescat, qua tunc causæ Ecclesiasticæ ratione & expenderentur, & tandem terminarentur: *Consultu Domini & Patris nostri Leonis Apostolici, cæterorumque Romanæ Ecclesiæ Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum, sive Orientalium & Græcorum Patriarcharum, & multorum sanctorum Episcoporum & Sacerdotum, necnon & nostrorum Episcoporum, omniumque cæterorum Sacerdotum & Levitarum authoritate & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum Consiliariorum nostrorum consultu definitum est, &c.*

Decretum illud est autem, ut si accusatores, testesque qui Presbyteros impeterent, ejus essent meriti, numeri & ponderis, cujus esse par erat, damnarentur Presbyteri: sin autem, purgarent se Presbyteri, tum suo, tum Collegarum trium, vel quinque, vel septem sacramento, aut etiam plurium, si ex re esse judicaret Episcopus, ad abstergendas sequiores omnes plebis suspiciones.

IV. Dubitari non immeritò potest, hoc decreto præclusa sit incontinentiæ, an aperta perjuriis janua. Id in causa nimirum fuit, ut ad illud extremum confugeretur remedium, quod amplexa est Troslejensis Synodus, de qua suprà, & quod verbatim ex Hincmari Capitulari exscriptum est. Unde Hincm. To 1. p. 718. &c & Troslejensi Concilio vetustius illud fuisse necessum est Decretum; nec temerè conjicies illud jam inde ab obitu Caroli Magni in usu esse cœpisse. Illud enim ab Hincmaro refertur, velut jamdiu usu receptum; quin addit & Hincmarus illam Theodulphi, & ante Theodulphum Augustini circumspectissimam regulam: *Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt.* Addit & illam Gregorii Magni, Declinanda quandoque licita, ne irrepant vel irrumpant illicita. Quis verò nisi præceps animi & arrogans non extimescat quod tanti viri timendum censuerunt? *Docti ergo viri cautela,* Gregor. L. 7 Ep. 39. *magna nobis esse debet instructio. Nam inhonestæ præsumptionis est, quod fortis pavet, minùs validum non timere. Sapienter enim illicita superabit, qui didicerit etiam non uti concessis.* Hinc vetat Justinianus, ne cælibes Clerici alias patiantur in eadem domo mulieres, nisi quas ne afflare quidem potest obliqua suspicio: *Clericis non habentibus uxores, interdicimus secundùm divinas Scripturas, &c.* Denique prohibent Africani Canones, ne Presbyteri Episcopique invisant mulieres, vel ab iis invisantur, quæcumque & qualescumque demum illæ sint, nisi *ubi aut Clerici præsentes sint, aut graves aliqui Christiani.* Quæ omnia in Capitularibus Caroli Magni innovantur. De eadem re egit & alibi Hincmarus, & in Parochos probrosæ illius cum mulieribus frequentationis convictos excommunicationum fulmina contorsit.

Nov. 125. c. 29. Capit. l. c. 16. Tom. 2. pag. 820. 821.

Moguntinum Concilium anni 888. prohibuit omnino, ne Clerici suas incoli ædes sinerent à quibuscumque cognatis fœminis: quòd quas & crimini & suspicioni inaccessas fore inaugurabatur Nicæna Synodus, eæ in lapsum & ruinam non paucos impulissent: *Ita ut quidam Sacerdotum cum propriis sororibus concumbentes, filios ex iis generassent. Et idcirco constituit hæc sancta Synodus, ut nullus Presbyter ullam fœminam secum in domo propria permittat, quatenus occasio malæ suspicionis vel facti iniqui penitus auferatur.* Can. 10.

V. Denique Augustanum Concilium anni 952. sub Ottone I. insistens vestigiis Africanorum Patrum, non majores tantùm Clericos, ipsosque Subdiaconos inviolabili astrinxit continentia, sed & minores etiam abjurare nuptias statuit, & cælibatum deinceps profiteri, ubi primùm ætatem attigerint paulò maturiorem: *Episcopus, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, ut in multis Conciliis statutum est, quia Ministeria divina contrectant, ab uxoribus abstineant. Cæteri autem Clerici, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, licèt nolentes ad continentiam cogantur.* Quò planum fit nulla vitiorum colluvione retardari potuisse Ecclesiam à vehementissimo studio castimoniæ in ministris suis. De Germanis enim non paulò constantiùs dici poterat, quod de Italis Ratherius dicebat, ille Veronensis Episcopus; si omnium alienissimi à castitate erant inter Ministros sacros, id non aliunde quàm ex eo proficisci, quòd vino & deliciis innutrirentur, Can. 11.

quo

quo idoneo cum primis fomento libidines exardescerent : *Quærat aliquis cur contemptores canonicæ legis, & vilipensores Clericorum sint magis Italici? Quoniam quidem libidinosiores eos, & pigmentorum venerem nutrientium frequentior usus, & vini continua potatio, & negligentior disciplina facit Doctorum.* Ideo & mox subjicit Clericos istiusmodi, non jam à laicis discrepare, nisi veste, tonsura crinium, & barbæ radendæ cura: *Ut solummodo barbiraſio, & verticis cum aliquanta vestium dissimilitudine nudi, à ritu distare videas eos laico.*

VI. Ad Græcos venio, quos Ratramnus Corbejensis Monachus vehementiùs quàm cautiùs impetebat urgebatque Canone III. Concilii Nicæni, ut Clericos omnino omnes ad continentiam coarctaret. Cùm enim eo Nicæno Canone extraneæ fœminæ omnes extrudantur ædibus Clericorum, hinc argumentatur Ratramnus extrusas pariter fuisse & uxores, ut quarum contubernio extraneæ quoque conjungerentur : *Nam quisquis uxorem duxerit, non potest & præter uxorem alias etiam mulieres in domo non habere, quibus uxoria necessitas & cura domestica suppleatur. Ubi verò cunctarum interdicitur subintroductio fœminarum, præter omnino personas quæ careant omni suspicione, manifestum est quòd interdicatur uxoria etiam copula, quæ nullo modo potest fieri sine reliquarum accessione fœminarum.* Quam malè sibi constet hæc Ratramni ratiocinatio, suprà satis superque declaratum est, ubi & in Oriente & in Occidente plerumque domi retentas fuisse majorum Clericorum conjuges, declaratum est. Sed aliquanto ante Ratramni tempora in Occidente cœperant illæ Monasteriorum septis includi. Hinc illi allucinandi occasio.

Laxata autem jam Græcorum disciplina non immeritò videri posset in Concilio VII. Generali, ubi exulare fœminæ non jubentur, nisi ab Episcopalibus domibus & à Monasteriis : *Fœminas commorari in Episcopiis, vel etiam Monasteriis, omnis est offensionis materia.* Cujus legis violatoribus pœna indicitur abdicationis.

Sed ulteriùs grassata est apud Græcos corruptela. Cùm enim primùm perpetuam profiteri antè continentiam cogerentur, quàm admitterentur ad sacros Ordines, aut uxores ducere juberentur antequam donarentur sacerdotio : ausu postea novo & perverso, post ipsam ordinationem venia adhuc illis fiebat biennii, intra quod conjugari adhuc possent. *Consuetudo quæ in præsenti obtinet, iis, quibus matrimonio conjungi in animo est, concedit ut antequam uxores duxerint, Sacerdotes fieri possint, & deinde biennium ad perficiendum voluntatem jungi matrimonio volenti præstituit.* Verba ipsissima hæc sunt Leonis Sapientis, qui edita Constitutione licentiosam hanc proscripsit novitatem, declaravitque divino semel inauguratos Sacerdotio, non posse jam nisi per summum dedecus carnalibus se immergere oblectamentis, sed assurgere ad castiores sanctimoniæ & religionis delicias debere : *Neque enim dignum est, ut qui spirituali ascensu supra corporis abjectionem & sordes evecti sunt, hi rursum ad carnis sordes delabantur. Sed è diverso ut divinum ministerium ex corporis sordibus tanquam in altum aliquem gradum conscendat, convenientius fuerit.*

Hæc sanè Leonis argumentatio nihilo minus habet ponderis ad auferendas sacratis Clericis priores conjuges, quàm ad novas nuptias interdicendas. Sed quanquam ea esset antiquissimorum Canonum norma, ut & à prioribus uxoribus & à novis nuptiis perinde abstineretur; ab ea sanè jamdiu defleverat consuetudo Græcorum, qui ut à novis nuptiis sacratos Clericos semper absterruerunt, ita ante ordinationem ductis non vetuerunt consuescere uxoribus: & quanquam multùm dissentiat Ratramnus, Nicænus Canon non aliud quàm Agapetas seu spiritales sorores abstulit Clericis innuptis, quibus illæ adhærescere solebant. Qui enim conjugati erant, non poterant eam necessitatem rei domesticæ curandæ prætexere, ut adjutrices & socias ad id haberent, seu virgines, seu mulieres, devotionis nomine palliatas. Ideo & Nicæni Patres sæpiùs experti quantum flagitiorum ex his adeo lubricis emetsisset contuberniis, indiscriminatim omnibus tam majoribus quàm minoribus Clericis Agapetas abduxere. Si de statuendo cælibatu res fuisset, in confesso est, non eodem numero habitum iri Clericos omnes majores minoresve. Nostrum in hunc sensum vergebat utique Justinianus, quando in Novella superiùs ab Hincmaro laudata, & quam in suum Nomocanonem Photius retulit, his verbis Canonem Nicænum interpretabatur : *Nullus Clericus qui uxorem non habet, habeat in domo sua introductitiam, præterquam matrem, & filiam, & sororem, & alias non suspectas.* Et in alia Novella ibidem à Photio commendata : *Ne habeant Diaconi aliquas secum versantes, loca scilicet sororum, vel cognatarum, vel earum quæ dilectæ vocantur.*

Cap. 14. Tit. 8. Nomocanonis. ὑπεισάκτοι. ἀγαπητάί.

In eodem Photii Nomocanone radiant & aliæ Codicis leges, quæ Imperatoriam potestatem regulis Ecclesiasticis auxiliatricem adjungunt, & non modò ordine graduque exturbant suo Presbyteros, Diaconos, Subdiaconosque, qui novis se implicant conjugiis; sed & liberos hinc exortos privilegiis liberorum omnibus exuunt, ut paternarum rerum exortes sint prorsus ipsi ipsorumque matres, nec iis hæreditario jure, nec donatione, nec quacumque ratione alia frui possint, sed in eorum jura omnia succedat Ecclesia : *Si Presbyter, vel Diaconus uxorem duxerit, Canonibus quidem tenetur, qui non minus valent quàm leges, & à sacerdotio excidit: & qui ex nefario matrimonio nati sunt, nec sunt naturales, nec nothi : & neque per donationem vel successionem, vel simulatum mutui contractum, vel aliam obligationem à patribus accipiunt, vel matres eorum : sed ea illorum accipit Ecclesia.* Admirationi sibi esse testatur Balsamon, quomodo hæc lex non servaretur.

T. 9. C. 29.

VII. At idem alibi Balsamon conciliare nititur Apostolicum Canonem V. Canoni XII. Trullano. Nam hic quidem vetat ne Episcopus antè conjugatus uxorem in Episcopali æde retineat post ordinationem suam. Ille autem non Episcopum tantùm, sed & Presbyteros Diaconosque complexus, vetabat ne domo sua priores ejicerent uxores. Ita autem existimat Balsamon, non eam fuisse sententiam Trullanorum Episcoporum, ut Apostolicum enervarent Canonem; sed ut expolirent Ecclesiæ disciplinam, & castitatem Ecclesiæ ministrorum ad sanctimoniæ eum gradum extollerent, quò eam provehere nequissent Apostoli, qui rudes informabant populos, nec nisi multa cum indulgentia poterant quandam velut infantiam & prima veluti rudimenta instituere Christiani nominis : *Ne contra Apostolicum V. Canonem facere videantur, qui Episcopis cum suis uxoribus post ordinationem habitare permittit; inferunt, quod non divinis Apostolis adversantes hæc decernunt, sed statum Ecclesiasticum in pulcriorem ordinem provehi volentes; propemodum hoc dicentes, quod divini quidem Apostoli cùm fides tantùm inciperet, se in eos qui ad fidem accedebant, ita gerebant, ut ad eorum imbecillitatem se magis demitterent. Cùm autem Evangelii prædicatio sit nuper magis amplificata, oportet & Pontifices ad perfectam continentiam vitam suam dirigere. Si autem Episcopis cum propriis uxoribus habitare non permittitur, sed nec eis cum alienis uxoribus habitare conceditur, ut omne offendiculum amputetur. Lege Novellas quæ Episcopos deponendos decernunt, qui cum quacumque muliere cohabitant.*

In Can. 12. Trull. Novel. 123.

VIII. Si ante Trullanam Synodum conjugali consuetudine tam non abstinere cogebantur Episcopi, quàm nec Presbyteri nec Diaconi, ut Balsamon contendit, ita ut illos hæc primùm Synodus continentiæ fibula constrinxerit : quid causæ erit,

In Can. 5. Apost.

quamobrem non patiantur ab Ecclesia Latina eandem perpetuæ continentiæ legem Clericis omnibus majoribus præscribi? Si mera ex indulgentia profectum est, quod inter quædam infantiæ lenocinia permiserunt Apostoli, ut principes Altaris ministri libero conjugio uterentur: ergo non Apostoli tantùm & Apostolici viri, sed & Clerici omnes primigeniæ Ecclesiæ, qui ad perfectionis apicem anhelabant, & nec indulgentia nec lenociniis opus habebant, ii omnes & conjugio certissimè & conjugibus abstinebant. Sed quid prohibet credi illam indulgentiam in Ecclesia Occidentali usu receptam non fuisse? Ut non omni enim tempori, ita nec locis omnibus, vel opportuna, vel necessaria est indulgentia.

Enimverò & exempla ab ipsomet Balsamone, & argumenta suppeditantur, quibus commentitia hæc ejus indulgentia exsufflletur. Sic enim statuit ille, si Canones eorum Clericorum vituperent inhumanitatem, qui uxores domo propellunt, excipiendas esse Barbaricarum regionum Ecclesias. *Excipe mihi Sacerdotes qui sunt in Ecclesiis Barbaricis.* Certum est ergo vel ex Balsamone ipso, non potuisse poni fundamenta novarum inter Barbaros Ecclesiarum, nisi per Episcopos Ministrosque illos, qui non minùs continentia quàm virtutibus quibuslibet aliis coruscarent. Atque inde augurandum, nullo tempore tam certam, tam necessariam fuisse Ecclesiastici cælibatus observantiam, quàm aurea illa trium priorum sæculorum ætate, qua fundatæ per orbem constructæque sunt Ecclesiæ. Itaque cùm aiunt Trullani Episcopi, ex dispensatione à se tolerari, ut Clerici majores Barbaricarum Ecclesiarum sejungant sese ab uxoribus, & castè vivant: ridicula prorsus hæc verborum detorsio est in alienam significationem. Ex indulgentia enim tolerari potest incontinentia Clericorum, non autem continentia. Nec enim ex dispensatione continens & castus quis esse permittitur: si quis verò ejusmodi non sit, & sinatur tamen Clero rebusque sacris se interserere, ea verò dispensatio est. An dispensationi tribuebant Trullani Præsules, quòd Episcopos castè deinceps vivere juberent? an juris rigori, quòd Presbyteros Diaconosque rei uxoriæ operam dare sinerent? Quanta hæc est & rerum & verborum perversitas? Testatur sanè & ipse Balsamon suo ævo Ecclesias Russiæ inauditam hanc abjeciisse dispensationem, & Græcorum Presbyterorum more, ad pristinarum conjugum consuetudinem se retulisse, *Ego varios Episcopos qui ex Russia venerunt, atque adeo ipsum Alaniæ Metropolitanum de eare sciscitatus, accepi præsentem Canonem in iis regionibus locum non habere, licèt sint barbaricæ; sed quemadmodum nostri, eorum quoque Sacerdotes uxores habere, etiam post ordinationem.*

In Can. 13. Trul.

Can. 10.

Can. 48.

IX. Decrevit eadem Trullana Synodus, ut Episcopi conjux Monasterio includeretur, ubi & Diaconissa ordinari posset. Scitissimè advertit Balsamon, 1. Sine ejus assensu nec eligi conjugem in Episcopum, nec ordinari potuisse, 2. Non ita rem se habere in professione Monastica alterius conjugum. Cùm enim is qui sæculo inhæresceret pergit, ad nova possit convolare vota, minimè necessarius visus est ejus assensus, ad alterius professionem. Istiusmodi est, tum Justiniani lex, tum Græcorum jamdiu & hodierna etiam consuetudo. 3. Itaque quæ assensa est, & eligi conjugem suum, & Episcopum ordinari: eadem ipsa opera semetipsa Monasticæ devovit Professioni. In Monasterio enim demorari, nec abscissis capillis, nec habitu sumpto Monastico, id dedecori magis vertit, & pœnæ, quàm honori. *Cum laico enim habitu eas esse in Monasterio, supplicii, non beneficii opus est; quod ad non parvum consecrationis dedecus spectat.* Hinc verè illud elicit Balsamon, non posse sacratorum uxores Clericorum post eorum obitum iterare nuptias, adversùs eos qui illas & Monasticæ eximebant Professioni, & ad novas convolare nuptias permittebant. Sed potuisset & ipse Balsamon errores suos recantare, si pensiculatiùs legisset Novellas Justiniani, quæ Episcopatu summovent eos omnes, quibus vel conjux est, vel liberi: & ex his Novellis quas ipsemet laudat, id exculpsisset, jam tum, & non Trullanæ tantùm Synodi tempore & decreto, Episcopos lege continentiæ illigatos fuisse. Eam quidem partem Justinianæ Novellæ abrogavit Leo Sapiens; sed hìc quæstio vertitur de temporum illorum conditione, quæ Trullanam Synodum præcesserunt.

X. Nec minùs fœda illa est Balsamonis ejusdem allucinatio, cùm ex versione Græca Canonis Carthaginensis, cujus sensum assecutus non est, argumentatur adversùs ejusdem Canonis textum Latinum, qui primigenius tamen & authenticus est, nulli non versioni præponendus; ex eoque infert in Ecclesia Latina abstinuisse quidem se Clericos majores à conjugibus, sed certis diebus, κατὰ τὰς ἰδίας ὥρας, ut mundarent se & præpararent ad virginalis hostiæ immolationem. Contrà enim Latina Canonis verba; *Secundùm propria statuta*, apertissimè declarant, Græcam vocem ὥρα, hìc sumi pro *statuto* & lege, qua perpetua præcipiatur continentia, non pro *termino* temporis aliquo, quo tantùm servetur.

In Can. 4. Carthag.

Nec minùs à vero aberravit Balsamon, cùm Carthaginensem illum Canonem, quo jubentur Clerici cùm ad pubertatis annos adoleverint, vel uxores ducere, vel cælibatum profiteri, negat vel alibi gentium, vel in Africa ipsa servatum unquam fuisse, utpote qui Apostolico Canoni VI. adversetur, minoribus Clericis condonanti, ut ne à suis uxoribus disjungantur. Atqui complures suprà à nobis enumeratæ sunt Ecclesiæ, in quibus id factitabatur; complures Synodi, in quibus ita præcipiebatur, ut puberes Clerici minores vel uxores ducerent, vel deinceps nuptiis se abstenturos sponderent. Id verò nihil obstrepere Apostolico Canoni, nulli non perspicuum est.

Ibid. Can. 16.

Postremò tandem non fallebat Balsamonem in Ecclesia Latina superiores Clericos plerumque diebus singulis Mysteria celebrare solitos, nec dissimulat ipse apud Græcos etiam non paucos quotidie sacris operatos fuisse. Et nihilo tamen minùs præposteris quibusdam præjudiciis occupatus, cum deberet ex necessaria sacrificantium castitate inferre perpetuam Clericorum majorum continentiam: mavult ille ut rariùs sacra fiant, & per vices, ut & continentiæ, atque incontinentiæ alternæ vices sint.

In Supplem. p. 1122. 1124.

Easdem nænias ante Balsamonem Zonaras effuderat, nec videre potuerat quàm pugnarent ipsi secum Græci, qui volebant, ut potuisset Trullana Synodus Episcopos à suis uxoribus abducere, & continentiæ intaminatæ posthac addicere: nec volebant, ut idem potuisset jam ab exordio sui Ecclesia Latina in majores Clericos omnes. Cùm multò facilius sit licentiam istiusmodi antevenire ac præfocare, quàm diu & impunè luxuriare permissam, posteà revocare.

In Can. 5. Apost.

In Can. 12. Trul.

Leges si vacuum fuerit in Jure Orientali Constitutionem Isaaci Angeli Imperatoris, ubi à Patriarchis & Episcopis interpellatus, consentaneè ad Canonem XLVIII. Trullanum, jubet Episcopos abdicari, nisi priores eorum conjuges acquiescant tonderi, in Monasterium secedere, monasticaque indui veste; denique id in posterum cavet, ut ne electi antè ordinentur Episcopi, nisi priùs eorum conjuges & secedant in Monasterium, & ibi profiteantur.

Juris Orient. to. 1. pag. 175. 176.

Joannes Episcopus Citri illam attingit quæstionem de Presbytero & Diacono, qui Instituto se Monastico illigant, uxoresque in sæculo liberas dimittunt, deinde verò ad Presbyteratum, vel ad Episcopatum rapiuntur, uxoribus tum eorum nulla lege compulsis Monasterii se se septis abdere. Nihil hìc insolens ei videtur occurrere, cum Canone

Ibid. p. 324.

none VIII. Neocæsarienſi definiatur, ſi cujus uxor Presbyteri infando contaminetur adulterio, Presbyterum ipſum nulla inde conſpergi macula, aut infamia, dummodo ab illa ſe prorſus tum abjungat.

CAPUT LXV. P. 4. l. 1. c. 45.

De Cælibatu Clericorum poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Graſſanti incontinentiæ objecta primùm eſt lex, qua univerſim Clerici omnes cogebantur continere.

II. Inde tentata indulgentia, non minoribus tantùm Clericis, ſed & Subdiaconis ei legi ſubductis.

III. Revocatum denique in uſum eſt illud temperamentum vetuſtiſſimum, ut ſoli majores Clerici, ipſique adeo Subdiaconi ei legi ſubderentur.

IV. Poſtquam Beneficio ſpoliati fuere Presbyteri qui ſe vel incontinentiæ vel nuptiis etiam implicuiſſent, idem vigor diſciplinæ effudit ſe & in minores Clericos conjugatos, qui & ipſi ſpoliati ſunt jure ac ſpe qualicumque beneficiorum. Ordo ſacer tunc cœpit aſcribi inter impedimenta quæ matrimonium dirimerent.

V. Reſtituitur cælibatus in Suecia & Anglia. Obtrectarunt Monachi quidam Angli Eccleſiarum auſteritati & cenſuræ in impudicos Clericos, quaſi continentia propoſiti Monaſtici dos & laus propria eſſet.

VI. Quàm ea propria & neceſſaria ſit Ordini Sacerdotali.

VII. Cùm ex adverſo ſoluti fuerint à lege continentiæ complures Ordines Monaſtici, Ordines videlicet Militares.

VIII. Adversùs eos, qui exemplo Græcorum ferociunt.

IX. Cautiones neceſſariæ ad continentiæ cuſtodiam.

I. CUm impudicitiæ torrens veluti quidam infudiſſet ſe in Occidentalem Clerum omnem ſæculo x. & xi. ut Annales Eccleſiaſtici fidem faciunt, illi aliquando tandem obviam itum eſt, objectaque ſunt validiſſima quædam Conciliorum & Canonum repagula. Benedictus VIII. Pontifex, unàque cum eo Ticinenſe Concilium anni 1020. Clericos omnes omnino, ne minoribus quidem exceptis, intra continentiæ ſepta coarctarunt: *Si Sacerdotes Legis Moſaicæ ad*
Ann. 1020. *tempus abſtinebant, qui ad tempus templo ſerviebant: cur Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & omnibus qui ſunt in Clero, jugiter non eſt abſtinendum, quibus juge & verum eſt ſacrificium?* Quin & illis perſuaſum erat Epiſtolas priſcorum Pontificum, Leonis, Siricii, & Innocentii, uno & eodem cælibatus vinculo conſtrinxiſſe minores etiam Clericos. Sed excandeſcit potiſſimùm in eos Clericos hæc Synodus, qui cùm ſervi eſſent Eccleſiæ, liberis copulabantur conjugibus; & prognati inde liberi, cùm ingenui liberique eſſent, juxta effatum tunc receptiſſimum: *Filii matrem ſequuntur:* ſuccedebant in paternas hæreditates, iiſque fraudabant Eccleſiam, quæ tum gemino afficiebatur diſpendio, ſervorum, rerumque. Eo inflammatus cum Concilio Pontifex, in id connixus eſt, ut huic ſervilium conjugiorum conſuetudini perniciosæ occurreret, Clericiſque etiam minoribus jugum injiceret continentiæ.

Concilium Bituricenſe anni 1031. Presbyteris, Diaconis, Subdiaconiſque præcipit, ut uxores, ſeu concubinas abjiciant, alioqui gradu ſuo dejiciendi, & in Lectorum Cantorumque depellendi ordinem; denique minores ipſi Clerici mox ibi-
Can. 5. dem eodem præcepto urgentur: *Similiter nulli de Clero permittimus deinceps uxorem neque concubinam habere.* Conflictari quidem & pugnare ſecum in ſpeciem videtur hoc decretum. Ut quid enim majores Clerici, ſi uxores retineant, deprimuntur in claſſem minorum: ſi ne ipſis quidem minoribus retinendæ uxoris poteſtas datur? Sed ejuſmodi pugna facillimè ſedabitur ex ejuſdem Canonis fine: conjugibus abſtinere præcipiebantur Clerici minores, non omnes, ſed ii demum, qui propiùs ad Altaria accedebant, non ii qui in choro cum Cantoribus ſtabant, nec ſubibant unquam in Sanctuarium adytumque penitius, nec propiùs ad Aras unquam ſe admovebant: *Supradicti autem in choro tantùm intrent ad legendum & cantandum, ad altaris verò miniſterium nullatenus accedant.* Concilium Toloſanum anni 1056. Clericis etiam Subdiaconatu inferioribus fibulam cælibatus injecit, ſed ea tantùm mente, ut ne ſe præpropero conjugio alienos præſtarent ab Eccleſiæ Beneficiis & Dignitatibus: *Placuit Presbyteros, Diaconos, & reliquos Clericos, qui Eccleſiaſticos tenuerint honores, abſtinere omnimodis ab uxoribus, vel reliquis mulieribus. Quod ſi non fecerint, honore ſimul & officio priventur, & à proprio Epiſcopo excommunicentur.* Can. 7.

II. Vehementior quidem, ſed minimè diuturna fuit hæc auſteritas. Itaque Concilium Romanum anni 1063. ne Subdiaconos quidem coercuit lege cælibatus, ſed Presbyteros & Diaconos tantùm, qui alioqui & altaris miniſterio arcentur & beneficio: *Quicumque Sacerdos vel Diaconus, &c. neque partem ab Eccleſia ſuſcipiat.* Concilium Coyacenſe anni 1050. eidem jam temperamento, vel juris potiùs antiqui remiſſioni conſenſerat: *Presbyteri & Diacones, qui miniſterio funguntur Eccleſiæ, mulieres ſecum in domo non habeant, niſi matrem, aut ſororem, aut amitam, aut novercam.* Ab hoc Concilio non abhorrebat Lanfrancus Cantuarienſis Epiſcopus, qui percontanti Epiſcopo, ecquid ſibi agendum ſupereſſet, qui inconſultè Diaconatum credidiſſet homini conjugato, & tum abnuenti uxorem abjicere: reſpondit, auferendum ei Diaconatum, tum minores eidem Ordines lentè & per intervalla conferendos, non tamen reddendum priùs Diaconatum, quàm votum emitteret continentiæ: *Diaconatus verò Ordinem nunquam recipiat, niſi de reliquo ſe caſtè victurum canonica atteſtatione promittat.* Facilè adducimur, ut credamus non ultra progreſſum eſſe Concilium Romanum anni 1074. cùm ejus Decretum Lambertus in Hiſtoria ſua his verbis complexus ſit: *Presbyteri uxores aut dimittant, aut deponantur; nec quiſquam ad Sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque cælibem profiteatur.* Sacerdotium propriè non eſt, niſi Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum. Hoc autem Decretum cùm promulgare ſtatuiſſet in Concilio Moguntino anni 1075. ejuſdem urbis Archiepiſcopus, extremum vitæ diſcrimen adiit, ab incontinentium videlicet Clericorum veſania. Concilium Vintonienſe anni 1076. ſub Lanfranco Presbyteros tantùm & Diaconos fræno continentiæ coercuit: *Deinceps caveant Epiſcopi, ut Sacerdotes vel Diaconos non præſumant ordinare, niſi priùs profiteantur, ut uxores non habeant.* Can. 3. Epiſt. 21.

III. Cùm parùm felices exitus haberent hæc Concilia, eò tandem deventum eſt, ut in uſum revocaretur antiquiſſima & temperatiſſima conſuetudo, imperandæ ſolis Subdiaconis & ſuperioribus Clericis continentiæ, non inferioribus. Concilium Rotomagenſe anni 1072. Juliobonenſe anni 1080. Melfenſe anni 1089. ſub Urbano II. mediam hanc rationem ſecuta ſunt: *Eos qui in Subdiaconatu uxoribus vacare voluerint, ab omni ſacro ordine removemus, officio atque beneficio Eccleſiæ carere decernimus.* Idem ſtatutum in Concilio Claromontano anno 1095. Idem innovatum in Concilio Remenſi anni 1148. *Qui in ordine Subdiaconatus* Can. 15. Can. 9. Can. 12. Can. 3. Can. 3.

& supra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque Ecclesiastico beneficio careant.

IV. Duo quædam magni ponderis in hæc postrema statuta observari necesse est. Primò hìc jacta esse fundamenta ejus disciplinæ, quæ exinde conjugatos omnes à spe dejecit Beneficiorum. Cùm enim majores Clerici sacro interdicerentur ministerio, immo & Beneficio spoliarentur, nisi ab uxoriis amplexibus temperarent: hinc convenienter invalescebat consuetudo, ne minores quidem Clericos conjugatos ullo donandi beneficio, aut datis frui sinendi. Secundò priora Concilia Clericos majores & à sunctionibus sacris ablegaverant, & à Beneficiis, si uxores duxissent, quas abjicere renuerent. Quo liquidum fit, majores Ordines necdum inter ea impedimenta recensitos tunc fuisse, quibus conjugium dirimeretur. At Concilium Remense anni 1148. cui Eugenius III. Papa præerat, id primum constituit, ut Ordo quilibet facer in posterum vim haberet impedimenti dirimentis; utque tam majores Clerici quàm Canonici Regulares & Monachi abstraherentur à conjugibus, quas post ordinationem & professionem duxissent: *Quia continentia & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis & sanctis Ordinibus dilatanda est, sanctorum Patrum & prædecessoris nostri Papæ Innocentii vestigiis inhærentes, statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Subdiaconi, Regulares Canonici, Monachi, atque Conversi professi, qui sacrum transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumpserint separentur. Hujusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam rationem constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Id ipsum de Sanctimonialibus præcipimus.* Can. 7.

Si hunc Canonem cum iis quæ suprà congesta sunt, conferas, facilè intelliges, vix posse antiquiora inveniri documenta canonici hujus, quo dirimuntur matrimonia, impedimenti. Ideo & hoc Concilium, quod universale quodammodo habebatur, ita se confitetur priorum Pontificum statutis inhæsurum, ut non dissimulet quibusdam munimentis novis continentiam Clericalem adstructum à se & constabilitum iri: *Continentia in sanctis Ordinibus dilatanda est.* Ideo hic in eandem navim conjiciuntur Clerici majores cum Monachis Monialibusque & Canonicis Regularibus: ut deinceps tam illorum Ordo quàm horum professio nunquam sociari possit cum conjugio, quòd in commune omnes continentiæ devoveantur: *Sacrum transgrediuntur propositum.* Si Canones ante hunc deprompti promiscuè habeant Clericos majores, qui conjuges aut qui concubinas duxissent, ut ex eorum vebis liquet: in causa forsan erat, quòd percuperent Synodi, & vixdum auderent Ordinem sacrum inter ea collocare impedimenta, quæ dirimunt irritantque conjugium quodlibet subsequens. Concilium Abrincatense anni 1172. vetat dissolvi conjugia à Clericis minoribus inita, sed Beneficiis eos exui jubet. Non ea autem ejus humanitas est in Clericos superiores. En ejus in ea re verba: *Qui autem à Subdiaconatu vel supra ad matrimonia convolaverint, mulieres etiam invitas & renitentes relinquant.* Quæ eadem verba iteravit Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. anno 1176. cum hoc additamento: *Nec hujusmodi conjunctio matrimonium, sed contubernium est potius nuncupandum.* Can. 1. Conc. Append. Later. Tit. de Cler. Matr. Cap. 6.

In hoc maximè Lateranensi Concilio elucet, minores Clericos suis gavisos esse Beneficiis, quibus spoliarentur, si uxores ducerent. Audi quid Alexander III. Papa ad Londinensem scripserit Episcopum: *Accepimus quòd plerique in tuo Episcopatu degentes, cùm essent in Acolychatus officio & infra constituti, uxores duxerunt, & nihilominus Ecclesias, quas priùs habebant, detinere præsumant. Unde quoniam, &c.* In Episcopatu Herefordiensi in Anglia remissio juris & humanitas necessariò adhibenda fuit, ut toleraretur quod toleraverant priùs Romani Pontifices, à minoribus Clericis conjugatis retineri Beneficia, quibus exui non poterant sine cruentis concertationibus & pugnis; sed data est opera, ut in posterum obviam iretur ei malo: *Sanè de Clericis inferiorum Ordinum, qui in conjugio constituti, diu Ecclesiastica Beneficia ex concessione prædecessorum nostrorum habuere, à quibus sine magno discrimine ac effusione sanguinis non possunt privari: id duximus respondendum, ut quia ibi barbarica gens & multitudo est in causa, eos sub dissimulatione sustineas, Ecclesiastica Beneficia tandiu habita possidere, provisurus attentius, ne deinceps Clericis conjugatis Ecclesiastica Beneficia conferantur.* Ibid. c. 3. §.

V. Calamum refero ad ea unde paululùm deflexerat. In Suecia tam impunè serpebat incontinentiæ labes, ut palam jactarent Presbyteri Parochique, indulta sibi Apostolicæ Sedis licentia, uxores se duxisse. Percontatus est Archiepiscopus Sueciæ Innocentium III. Papam ea de re, qui rescripsit, definiri nihil à se posse, nisi repræsentato privilegio: *Postulasti utrum Sacerdotes Suethiæ in publicis debeas tolerare conjugiis, qui super hoc se asserunt cujusdam summi Pontificis privilegio communitos, &c. De Presbyteris Suethiæ certum non possumus dare responsum, nisi viderimus privilegium quod prætendunt.* Inane profectò & commentitium illud erat privilegium, cùm anno 1248. Concilium Scheningense in Suecia Presbyteris his omnibus conjuges ejusmodi vel concubinas omnes abduxerit. Vide quid ea de re scripserit Joannes Magnus, Upsalensis Archiepiscopus: *Prima intentio & cura Cardinalis Sabinensis in hoc Concilio erat, revocare Suecos & Gothos à schismate Græcorum, in quo Presbyteri & Sacerdotes ductis publicè uxoribus consensisse videbantur.* Hoc palam fit, ducentis circiter annis desudatum fuisse, ut pristino vigori restitueretur cælibatus Clericalis, & propudiosa hæc conjugia summoverentur ab Ecclesia Latina. Regest. 16. Epist. 118.

In Anglia Concilium Vintoniense anni 1076. sub Archiepiscopo Lanfranco Presbyteros conjugatos lacessere abstinuit, & prohibuit tantùm, ne in posterum in hæc carnis inquinamenta Parochi defluerent. Anselmus Cantuariensis Episcopus, quo erat infracto animi vigore, Decretis Conciliorum hæc conjugia sustulit: sed Rege auxiliatricem Conciliis dexteram non commodante, præclarissima spes fefellit & evanuit: *Nihil hæc omnia valuere decreta; omnes, pace Regis, uti antea, suis gaudent uxoribus.* Quàm certum, tam stupendum est, Monachos quosdam inconsideratissimè partibus studuisse incontinentium Presbyterorum, & convitia jactasse in Gregorium VII. Papam, qui eos gradu moverat, prohibueratque laicis, ne eorum Missæ interessent: *Uxoratos Sacerdotes à divino removit officio, & laicis eorum Missas audire interdixit, novo exemplo, & ut multis visum est, inconsiderato judicio.* Ita Matthæus Paris Sant-Albanensis Monachus ad annum 1074. nihilo humaniùs aut reverentiùs agit hic Scriptor cum B. Anselmo & Concilio, in quo idem decretum est anno 1102. *Hoc bonum quibusdam visum est, & quibusdam periculosum, ne dum munditias viribus majores expeterent, in immunditias laberentur deteriores.* Henricus Huntindonensis Angliæ Historicus strinxit & ipse mordacem calamum in hoc Anselmi decretum. Thomas Valsinghamensis ejusdem gentis Historiæ Scriptor contumeliosa Matthæi Paris in Gregorium VII. verba exscripsisse non contentus, prolixam attexuit disputationem, ut hujus decreti austeritatem; & quæ consequuta sint mala exaggeraret: *Ex qua re tam grave oritur scandalum, ut nullius hæresis tempore sancta Ecclesia graviori schismate discissa sit, &c.* Matthæus Vuestmonasterienis eadem Matthæi Paris verba putidissimè inculcavit adversùs Gregorium VII. ad annum 1074. Conc. Angl. Tom. 2. pag. 1. 13. 36. Valsing. in Hypodigm. Neust. anno 1074.

VI. Ro-

VI. Rogerius Anglorum & ipse Historicus, & moderatione & sapientia longè commendatior, agnovit ab hoc Pontifice non aliud tentatum esse, non aliò collimatum, quàm ut antiquissimæ Petri, Clementis, sanctorumque Patrum Constitutiones, quæ impunè passim conculcabantur, primævæ redderentur authoritati; iis enim æquè conjugia Clericis, sed maximè sacratis interdici: *Ex Decreto sancti Petri Apostoli, & sancti Clementis, aliorumque sanctorum Patrum, interdixit Clericis, maximè divino Mysterio consecratis, uxores habere.* Sic ille ad annum 1074. qui qua erat maturitate judicii, non poterat non præponere præcipiti quorundam Monachorum audaciæ ac maledicentiæ, conspirantem tot Conciliorum, tot Pontificum & Episcoporum sanctitate & doctrina illustrium doctrinam, quos inter Frisingensis Episcopus Otto Gregorii VII. laudes hoc encomio cumulavit: *Clericorum à Subdiaconatu & suprà connubia in toto orbe Romano cohibuit, formaque gregis factus, quod docuit, exemplo demonstravit, ac fortis per omnia athleta murum se pro domo Domini ponere non timuit.*

Otto Frisin. Chro. l. 6. c. 34.

Suppalpabantur sibi Monachi isti, quasi castitas & continentia magis propriæ & peculiares essent Monastici instituti, quàm Sacerdotii dotes. At Petrus Damiani non in ea erat sententia, quamvis & ipse Monasticæ professioni addictus. Unde & vehementissimè exagitavit eos qui dispensatione hic cum Clericis conjugatis majoribus utendum censebant. Suffragatos esse Petro Damiani longè plures ex Monachis simillimum veri est, eique consensisse, scribenti Christum Dominum in diebus carnis suæ, & inter cunabula ipsa infantiæ, contrectari noluisse nisi castissimis manibus Mariæ & Josephi: & nunc quoque in summo cœlestis gloriæ Throno sedentem, non esse inquinatis cujusque manibus attingendum: *Si Redemptor noster tantoperè dilexit floridi pudoris integritatem, ut non modò de virgineo utero nasceretur, sed etiam à Nutritio virgine tractaretur, & hoc cùm adhuc parvulus vagiret in cunis: à quibus nunc obsecro tractari vult corpus suum, cùm jam immensus regnat in cœlis?* Castitas ergo Sacerdotum ejusdem quodammodo naturæ, necessitatis & dignitatis ejusdem, ac divinæ Christi Parentis: *Nam quia Dominicum Corpus in virginalis uteri Templo coaluit, nunc etiam à Ministris suis continentis pudicitiæ munditiam quærit.* Ita sanctissimus Monachus, doctissimusque Pontifex Petrus iste, ne vocare quidem potest in dubium, quin quantò Sacerdotum dignitas Monastica sanctior & sublimior est, tantò & castitas eorum sit præcellentior, & damnabilior incontinentia, quàm Monachorum: *Nempe quantò major est Presbyter Monacho in dignitatis Ecclesiasticæ privilegio, tantò deterior est in peccato.* Qui se verò Clerici spoliari officio facilè patiebantur & functionibus, dum impunè liceret carnalium voluptatum inquinamentis se immergere: eos contestatur ibidem Petrus, fruſtrà sibi blandiri de impunitate flagitiosæ suæ libidinis, cùm Ordo ille quo fulgebant, in intimo animæ recessu ita insculptus sit, ut deleri nunquam possit, & pœnæ jam ingentis loco sit, quòd tam splendidum Ordinis sui insigne turpitudine vitæ dedecorent; quo non possunt non & aliæ accelerari pœnæ. Ex his illud quoque emicat, jam tum Ordinem inter dirimentia matrimonii impedimenta collocandum fuisse, si tutò id per intemperias hominum fieri potuisset: *Cassa se ac frivola pollicitatione decipiunt, si non exequentes officium, officio se exutos esse confidunt. Licèt enim ab executione cesset ordo cujuslibet vel officium, in ordinato tamen nihilominus permanet Ordinis sacramentum.*

Ep. 6. L. 1.

L. 2. Ep. 10.

L. 4. Ep. 3.

Doctissimus vir Petrus Aurelius de hoc negotio luculentissimè disputavit, ut non possim non hic aurea prorsus ejus verba intexere, ubi ait, castitate sua Monachos proximè imitari Prophetas, Joannem Baptistam, ad summum Angelos: at castitate sua Sacerdotes æmulari & qua fas est sequi multò præcellentiorem virginitatem Ecclesiæ, Mariæ Deiparæ, Christi, sempiternique ejus Patris. Virgineæ enim fœcunditati, tum sempiterni Patris, tum Mariæ, Deiparæ & Ecclesiæ, consociantur pro modo suo Sacerdotes, dum Christum Christique membra parturiunt: *Regularis castitas formam habet, vel in Prophetis quibusdam antiquis, vel in Baptista prophetis majore, vel denique in Angelis, Joanne Prophetis majore majoribus. Christo judice, Episcopalis castitas, idemque de sacerdotali judicium est, formam habet in Ecclesia majore Angelis, in Virgine Deipara majore Ecclesia, in Christo majore Virgine, in Deo majore Christo, caput enim Christi Deus; sicut Deus ita simul virgo est, ut generet Filium sine detrimento virginitatis & castitatis; sicut Maria eundem Filium virgo & mater genuit; sicut Christus intemerata fœcunditate videt sibi semen longævum; sicut Ecclesia virgo casta est desponsa Christo, & intacta virginitate sanctam quotidie sobolem Deo parit, & toto diffundit orbe; sic Episcopi, sic Sacerdotes casti & virgines sunt, fœcunda & uberi castitate: quia Ecclesiæ fœcunditatem, qua filios procreat, ipsi habent & sustinent, & cum fœcunditate castitatem.* Petr. Aurel. Tom. 1. pag. 311. 312. 313. 314.

Ita necesse est ut Sacerdotali continentiæ cedat Monachalis, quòd illa superioris & divini cujusdam Ordinis sit, & ad divina formetur effingaturque exemplaria: *Cedere debent castitati sacerdotali, ut altiori, præstantiori, diviniori, & summis castitatis exemplaribus similiori, & tanto aliam quamlibet castitatem castitate, quantò fœcunditate vincenti. Solis enim Episcopis & Sacerdotibus datum est, ut quemadmodum sola Deipara inter mulieres virgo & mater est, ita ipsi inter viros soli sint virgines & patres, neque tantæ castitatis & virginitatis imaginem, nisi in solo Christo & æterno Patre habeant, non in Angelis, non in quibuscumque creatis rebus.* Inde est eodem authore Aurelio, quòd bigamia impedimentum canonicum sit, quod arceat non à Monastica Professione, sed ab ordinatione Clericali, & quidem ejusmodi impedimentum, quod rarissimè perfringi permittatur. Quibus ita præstructis, minùs jam quis mirabitur, si Major continentiæ sacerdotalis votum existimavit esse institutionis divinæ, & nulla dispensatione solubile; quod non similiter ille de Monachali continentia existimavit.

VII. Saltem inficiabitur nemo, qui Ecclesiæ Annales vel à limine salutarit, quin Militares compluſculi Ordines & Monastici verè fuerint, & à continentiæ fræno soluti, permissique honestis & legitimis illigari nuptiis. Confirmavit Innocentius III. prædecessoris sui Alexandri statutum, qui probaverat confirmaveratque Ordinem Equitum sancti Jacobi in Hispania, facta Equitibus potestate conjugii. Commonefacit sanctissimus Pontifex hos Equites, quanquam continentiæ aliqui eorum addicantur, alii non addicantur: omnes tamen in communi teneri religiosa professione obedientiæ, abdicationis temporalium omnium, pœnitentiæ, æternæ à sæculo fugæ; denique æmulandos eis esse primævos Christianos, qui ad pedes Apostolorum omnia conferebant sua. Idem Decretum confirmavit Honorius III. præscribens illis aut conjugalem pudicitiam, aut continentiam voluntariam. Jacobus à Vitriaco laudibus ornat Hispanos Equites de Spatha, tanquam Monachos duplici devoventes se martyrio, & fidei defensione, & macerationibus vitæ Monasticæ: *Geminam holocausti hostiam ad perfectionis cumulum Domino offerentes, dum spiritali martyrio seipsos abnegantes sub unius Majoris obedientia regulariter vivunt, & nihilominus corporale martyrium pro Christo semper recipere parati sunt.* Regula eorum eadem erat quæ B. Augustini dicitur, media nocte surgebant ad decantandas nocturnas matutinasque Dei laudes: *Regulam sancti Augustini in omnibus penè observant, in communi viventes,* Innoc. III. Regest. 13. Epist. 11. Rainal. an. 1210. n. 6. 7. Ann. 1223. n. 14. Idem appen. Tom. 15. pag. 1261. Spondan. ann. 1233. nu. 8. Rainal. ann. 1441. n. 16. Hist. Occid. c. 26.

proprium non habentes, &c. Ad Matutinas nocte consurgunt, divinum Officium & omnes Horas canonicas singulis diebus audiunt. His addit piissimus Cardinalis, liberam eis fuisse conjugii copiam; & ubi liberos susceperant, in horum potestate fuisse, cùm pubertatem attigerant, aut cum parente Ordini inscribi, aut ad sæcularia vota convolare: *Postquam eorum filii ad annos discretionis pervenerint, si consenserint in Ordine cum parentibus remanere, ex tunc voto obligati non possunt recedere. Si autem discedere maluerint, liberam habent egrediendi & in sæculo commorandi potestatem.* Cùm isti Ordines Equitum & Conventus inter Beneficia Ecclesiastica jure & meritò numerentur, perinde ut Abbatiæ: non extra metas evagata erit hæc oratio nostra, qua demonstratum est eorum munia & functiones religiosas honesto conjugio copulari posse.

Urbanus IV. anno 1261. confirmavit Ordinem simillimum Equitum, qui dicebantur Virginis Mariæ, & qui ab Italis ob factam conjugii copiam vocabantur *Fratres Gaudentes*. Regulam profitebantur sancti Augustini. Concessit Gregorius IV. Hispanis Equitibus de Calatrava, Ordinis Cistercienſis, in posterum ut conjugari possent, hoc est, *ut Ordinis illius professio non contineret castitatem*. Facillimè id indulsit Pontifex, gnarus nulli Ecclesiastico Ordini hos Equites illigari: *Omnes Laicos nulli Ordini Ecclesiastico astrictos audiebamus*. Quibus ex verbis palam est, hanc animo Pontificis hujus insedisse sententiam, faciliùs hærere posse conjugium Monastico instituto, quàm Ordini cuicumque sacro. Interpellatus ab Emmanuele Portugalliæ Rege Alexander VI. eandem conjugii licentiam concessit Equitibus Christi & Equitibus Avisiensibus in Lusitania, Ordinis Cistercienſis; cùm nec jam Pontifex, nec Rex sperarent mederi se posse licentiosæ horum Equitum vitæ, & per abrupta libidinis præcipiti, nisi commutato eorum continentiæ voto, *in conjugalis pudicitiæ professionem*. Verè enim religionem Monasticam profitentur hi Equites, & tria solemnia emittunt vota, eo tantùm discrimine, quòd voto cælibatus subrogata est castitas conjugalis. Annales Cistercienſes, ubi vacuum erit, evolventi, liquebit quàm verè hi Pontifices dixerint, istos Equitum greges, Ordinis Cistercienſis verè fuisse, nempè tanquam Fratres Laicos & Conversos.

Raina. ann. 1499. n. 31. 32. 33.

Annal. Cist. Tom. 2. pag. 402. 401. 450. To. 3. p. 186. 188.

Nec me præterit, Ozorium & Marianam minùs probasse hanc fibulæ continentiæ religiosæ relaxationem in his Ordinibus Militaribus, idque contestatos esse, ea ipsa conjugii licentia, qua proscribi debuerat incontinentia, irrepsisse unà catervam vitiorum & malorum innumerabilium, denique hinc emollitam esse priscam bellandi virtutem, artemque & disciplinam. Verùm aliena est ea quæstio à nostro proposito; & abunde nobis est, ut hinc ostenderimus, votum cælibatus non includi intra limites Religiosæ professionis, latissimè sumptæ, ut ipsos etiam amplectitur Ordines militares. Id enimverò ita eleganter & perspicuè expressit Covarruvias: *Esse tria vota de substantia perfectæ Religionis constat, posse autem contingere limitata, patet, ut votum paupertatis intelligatur in particulari, non in communi. Item votum continentiæ quandoque intelligatur in castitate conjugali, ut in militibus sancti Jacobi, qui profitentur castitatem conjugalem, & nihilominus religiosi sunt, & tria vota substantialia profitentur, &c.*

Marian. l. 26. c. 13.

De condit. Matrim. Par. 3. c. 3. §. 1.

Porro si nullorum mentionem fecimus Gallorum Equitum, quibus eadem indulgentia condonandum fuerit matrimonium, id eo factum est, quòd tota Gallia Melitenses dominentur Equites, & pluribus jam sæculis singulari fortitudinis gloria efflorescant. Illi autem professionem continentiæ hactenus constantissimè retinuerunt. Posset tamen superioribus exemplis Equitum conjugatorum adjici Ordo Dominæ nostræ de Monte Carmelo, diplomate Henrici IV. Regis & Romani Pontificis Rescripto, coadunatus Ordini antiquissimo sancti Lazari. Vetuit autem Pontifex, ne Magnus Magister Ordinis Equitesque tertias ducerent uxores, neu viduam plusquam semel; edixitque ut in professione sua, obedientiæ se & conjugali devoverent castitati.

Histoire de Carmes Dechaussez de Franc. Pref

VIII. Si incestuosi autem Sueciæ Presbyteri, de quibus suprà, incontinentiæ suæ patrocinium captabant ab Presbyteris Græcis, quorum Romana Ecclesia conjugium tolerabat: ut palam fit ex Decretalibus Innocentii III. & Clementis III. & si illorum suffragatores atque vindices hoc quoque prætexebant suam adversùs tot Pontifices torque Synodos maledicentiam: facillimè poterat eorum hinc illincque tum imperitia redargui, tum procacitas. Nam 1. qui inter Græcos semel initiati sunt sacris Ordinibus, ii nunquam deinceps uxores ducere permittuntur, fidejussore idoneo Simeone Thessalonicensi: *Lectoribus & Psaltis licet post susceptum sigillum divinum legitimo matrimonio jungi, Subdiaconis autem non amplius.* Cum quibus hic manus conferimus, non tam arctos hi sibi limites præscribebant. 2. Vix adducor etiam ut credam, censores hos legi assensuros illi, quæ bigamos longè amandat ab Ordinibus. Et tamen lex ista apud Græcos religiosissimè observatur. 3. Rursum Græci Episcoporum continentiam illæsam tuentur, nec vel tantisper maculari sinunt. Hinc ad continentiam superiori Clero vendicandam facilè propendet animus, tum potissimùm, cùm venit in mentem eorum, quæ suprà dicta sunt de Episcopis Presbyterisque primæva ab origine ita sibi commixtis coalitisque, ut non facilè discerni possent, quanquam revera & possent & deberent. At ii quos hic retundimus, nihilo minus Episcopali continentiæ infesti sunt, quàm Presbyterali. Non ergo patrocinium sibi accersere possunt ullum à Græcorum exemplo. 4. Quid insulsius autem, vel quid iniquius, quàm ut novæ corruptelæ authoritas quæratur ab exemplis antiquissimis tolerantiæ pluribus jam sæculis præscriptæ? Nemo nescit hanc esse certissimam & inconcussam morum & disciplinæ legem, omni animorum omnique virium contentione retinendum esse novis morbis: at inveteratis, & qui obstinatiore cura ægrescerent magis, iis humanitatem & tolerantiam adhibendam, quòd longa assuetudine jam ferè in naturam verterint. Non potest non subinde vulnus aliquod imprimi Disciplinæ, in tam diuturno sæculorum lapsu: at præteritorum vulnerum obtentu nova infligere, idque quasi jure facere quia exemplo fit: quid hoc aliud est, quàm cum ratione insanire?

C. Ut Clericorum De vita & hon. Cleric. C. Cum olim. De Cler. conju. C. Quæsitum. De pœnit. & remiss.

De sacris Ordin. c. 3.

IX. Nisi jam me tantæ prolixitatis puderet, proferrem hìc non pauca ex Decretalibus præsidia, quibus curarunt Pontifices Clericorum munire continentiam. Vix enim patiuntur Clericum quemquam eas incolere ædes, ubi cognatæ proximæque habitant mulieres, illæ ipsæ etiam, quas Nicæna Synodus nulla aspergi posse interpretatur obliqua suspicione. His addi posset Concilium Mediolanense primum sub Carolo Borromæo, quo prohibentur in majorum Clericorum domo hospitari proximiores ipsæ fœminæ, prohibentur & ipsi in laicorum domibus habitare. Rursus his accedere Concilium Turonense anni 1583. & Bituricense anni 1584. quibus vetantur ædes Clericorum mulieribus locari. Sunt & Senatusconsulta quæ id edicant in Actis Cleri Gallicani. Ad Episcopum Carnotensem rescribens Urbanus II. Canonicis prohibebat, ne claustri sui ædes laicis elocarent. De sancto Carolo Borromæo fidem facit vitæ ejus scriptor Giossanus, nunquam eum miscuisse sermones, nec cum proximis quidem fœminis, immo nec cum sororibus, nisi gravis urgeret necessitas, & tum quoque in Ecclesia, & astantibus saltem duobus testibus.

Extra. De cohabit. Cler. & mulier. c. 1. 9. Acta Eccle. Mediol. pag. 19. 449. 450. 793.

Conc. Turo. c. 14. Conc. Bitur. Tit. de Canon. c. 8. Spicil. to. 13. pa. 32.

CA-

CAPUT LXVI. P. 4. l. 1. c. 32.

De Clericis conjugatis post annum Christi millesimum.

I. Beneficiorum januam Clericis conjugatis occludere incipit Alexander III.

II. Res & fundi Ecclesiæ per conjugatos Beneficiarios dilapidarentur.

III. Incipiunt Clerici conjugati cadere à privilegio Clericali.

IV. Prisco juri suo restituuntur certis conditionibus.

V. Privilegium ipsis suum firmat Tridentina Synodus, dum Clericali induantur veste, & certæ se addicant Ecclesiæ.

VI. Eodem utebantur jure primis Ecclesiæ sæculis.

VII. Tria alternationis tempora in Clericorum conjugatorum disciplina.

VIII. Cur pueris ante annum ætatis decimum quartum Tridentini Patres Beneficiis quibuslibet interdixerint.

IX. Nupera Regum Galliæ Diplomata, quàm consentanea fuerint Concilio Tridentino.

I. NOn poterat opportunior se dare occasio disceptandi de Clericis conjugatis. Est
Decret. l. 3. tit. 3. de iis Titulus in Decretalibus Gregorii IX. authoritate compilatis, promulgatisque. Porro illud ibi statim emicat, ab Alexandro primùm III. Clericos conjugatos non à minoribus quidem Ordinibus, sed à Beneficiis arceri cœpisse. Fatetur Pontifex à prædecessoribus suis toleratos id genus Clericos minorum Ordinum, in conjugii licentia Beneficiis gaudentes Ecclesiasticis: fatetur & his eos tunc exui non posse, quin tempestas quædam concitetur, & non parum etiam fundatur sanguinis: at in posterum prohibet ne quid fiat ejusmodi, utque Beneficiis hactenus suis spolientur, cùm pri-
Ibid. c. 2, 3. mùm uxores duxerint. *De Clericis inferiorum Ordinum, qui in conjugio constituti diu Ecclesiastica Beneficia ex concessione prædecessorum nostrorum habuerunt, à quibus sine magno discrimine ac effusione sanguinis non possunt privari; id duximus respondendum: Provideas attentiùs, ne deinceps Clericus conjugatus ad Ecclesiastica Beneficia, vel sacros Ordines, vel administrationes Ecclesiasticas admittatur.*

II. Novo robore munitum est id decretum ab Innocentio III. qui & ejus rei rationem subjecit, dissipari ac dilapidari fundos Ecclesiæ per eos,
Ibid. c. 5. quibus uxores liberique sunt: *Præsertim cùm rerum Ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire.* Ejus porro momenti est hæc ratio, ut dubitari vix possit, quin quæ olim Clericis minoribus conjugatis Beneficia fruenda annuebantur, solis constarent sportulis & distributionibus. At postquam agri ipsi, fundique Ecclesiæ in varia secti sunt Beneficia, non potuerunt nisi rarò, & ex causis peculiaribus ac necessariis, illis commendari Clericis quorum uxor, liberi, res familiaris, eorum dilapidationem, aut etiam alienationem ominari cogebat.

III. Vetat idem Pontifex ne cogantur conjugati Clerici attonso esse capite, si abhorreat à loci consuetudine, ut ad id cogantur: & si uxores eorum iniquo id ferant animo: *Cùm de consuetudine terræ*
Ibid. c. 7. *tuæ Clerici conjugati non cogantur inviti portare tonsuram.* Et certè quanquam qui ejusmodi erant, corona tonsuraque Clericali insigniti semper incessissent, nihilo secius privilegio fruebantur
Ibid. c. 9. 10. Clericali: *Quoniam etiam tonsuratus non potest privilegio Clericali gaudere.* Honorius III. immunitate etiam Ecclesiastica res & bona illorum non gaudere declaravit. Denique illud ab hoc eodem Pontifice pronunciatum est, eum qui per annos pueritiæ attonsus tantummodo est, & postea militiam professus, non debere compelli, ut in veste sit Clericali: *Non est cogendus deferre habitum Clericalem.* Quo prisca Clericorum in Clericatu stabilitas omnino labefactatur. Spicil. Tom. 6. part. 487.

IV. His ex Decretalibus Pontificum Rescriptis manifestum fit, eo demum tempore cœpisse conjugatos Clericos exspoliari Clericalibus omnibus privilegiis, Concilii Viennensis Decretum, quod in Clementinis habetur, has Clericis quibuscumque interdicit artes, *Carnificum, seu Macellariorum, aut Tabernariorum.* Si verò post monitiones canonicas non obtemperent, nec ab his cessent, tum verò si conjugati sint, ipsi ipsorumque res omnes privilegio Clericali destituuntur: *Si moniti ab his non desiterint, conjugati omnino, in rebus & in personis privilegium Clericale amittant.* Non temerè hinc conjicitur hos Clericos antè privilegiis Clericalibus gaudere solitos, tametsi conjugati essent: ex quo colligitur decreta suprà laudatorum Pontificum executioni mandata non fuisse. Bonifacius VIII. statutum innovans Innocentii II. privilegium Fori reddiderat, aut confirmaverat Clericis conjugatis, ne à Magistratu civili possent vel corporeas vel pecuniarias subire pœnas. Verba decreti eadem sunt, quæ Concilii Palentini, mox proferendi. C. Diœcesanis de vita & honest. Cleric. In sexto de Clericis conjugatis.

Acceffit & huic Clementinæ nova vis à Concilio Avenionensi anni 1337. Synodus Nemausensis anni 1284. Clericos conjugatos monuit, ut Clericali fruerentur privilegio, necesse esse ut in veste & tonsura ea essent, qua Clerici: ne bigami essent, & vilibus abstinerent ministeriis: *Clerici conjugati volentes gaudere privilegio, coronam, &c.* Concilium Palentinum in Hispania anno 1388. privilegio Canonis & Fori Clericos conjugatos frui sinit juxta Decretum Innocentii II. dum ne bigami sint, vesteque utantur Clericorum, & tonsura coronaque ejus magnitudinis, quam hæc ipsa Synodus delineavit, quæque ad eam videtur proximè accedere, quam nostro hoc sæculo gestant Presbyteri: Can. 38.
Cùm in jure statutum existat, quòd Clerici conjugati, qui cum unicis & virginibus contraxerunt, si tonsuram & vestes deferant Clericales, privilegium obtineant Canonis ab Innocentio Papa II. editi in favorem totius ordinis Clericalis, & pro commissis ab eis excessibus vel delictis non possint à sæcularibus Judicibus personaliter aut etiam pecunialiter condemnari. Can. 5.

Concilium Bituricense anni 1336. Episcopis edixit, ut coercerent Clericos uxoratos, qui in fraudem habitum Clericalem & tonsuram deponebant:
Ordinamus de Clericis conjugatis dimittentibus in fraudem habitum & tonsuram, quòd taliter puniantur per suos Ordinarios, quòd in posterum talia non committant. Concilium ad Pontem Audemari, cùm commonefeciffet Clericos conjugatos ut in veste & tonsura Clericali essent, alienarenturque à sordidioribus ministeriis; si minùs posthac morigeri essent, non alia eos affecit pœna, quàm ut temporalibus dominis permitterentur, iisdem ac laici oneribus subjiciendi, Judicibusque civilibus, pœnis iisdem acsi laici essent, deinceps animadvertendi: Can. 2.
Circa conjugatos æquanimiter tolerabit, quòd domini sæculares ab ipsis justitias debitas velut ab aliis exigant, & servitia consueta, &c. si in apostasia tonsura & habitus permanserint, & contingat quòd pro suis excessibus à sæcularibus Judicibus capiantur, non præcipiemus eos per censuram Ecclesiasticam liberari.

V. Bonifacii VIII. Decretum, de quo suprà, novo donavit vigore Concilium Tridentinum: *In Clericis conjugatis servetur Constitutio Bonifacii VIII.* dummodo conjugati hi Clerici veste & tonsura uterentur Clericali, & alicui se Ecclesiæ jussu Episcopi addicerent: *Modò alicujus Ecclesiæ servitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ* Sess. 25. c. 6. 17.

eleſiæ ſerviant, vel miniſtrent, & Clericali habitu & tonſura utantur. Quæ eadem ipſa relata ſunt in Remenſe Concilium anni 1564. ubi & illud ex Tridentino ſimiliter relatum confirmatumque eſt, ut ſi ad minorum Ordinum obeunda munia deſint Clerici cælibes, ſubrogentur in eorum locum uxorati, dum ne ſint bigami, geſtentque in Eccleſia tam veſtem quàm habitum Clericalem. *Quòd ſi miniſteriis quatuor minorum Ordinum exercendis Clerici cælibes præſto non erunt, ſuffici poſſunt etiam conjugati, vitæ probatæ, dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui tonſuram & habitum Clericalem in Eccleſia deferant.*

Statuto 9. 10.

VI. Hæc Concilii Tridentini decreta Clericis conjugatis inſtauraſſe videntur dotes & prærogativas eas omnes, quibus in primæva potiebantur Eccleſiæ ætate. Affiguntur enim certæ Eccleſiæ, certis illigantur functionibus, concreduntur eis minorum Ordinum munia, privilegio Canonis & Fori frui jubentur, habitu & tonſura ornantur Clericali. Beneficiis quidem non permittuntur donari: at cùm mancipentur exercendis miniſteriis quibuſdam Eccleſiaſticis, & ipſis minorum Ordinum functionibus implendis, nec id fiat ſine diſtributionibus quibuſdam temporalibus, quibus nec laici fraudarentur; his diſtributionibus non abs re adſcripſeris nomen Beneficii Eccleſiaſtici, juxta primigeniæ Eccleſiæ conſuetudinem, & juxta uſum etiam hodiernum quarundam Eccleſiarum, ubi Canonicis non alii omnino proventus ſunt, quàm ſportularum hujuſmodi manualium.

Fagnan. in C. Joannes. De Clericis conjug. Idem in C. Propoſuiſti. De foro competenti.

In eum ergo ſenſum detorquendæ ſunt ſuprà laudatæ Decretales, ut uxoratos Clericos reliquis orbent privilegiis, non autem Canonis & Fori. Hærent certè Canoniſtæ, an eorum Fori privilegium ad res & cauſas eorum civiles porrigatur, & ubi nihil impendet diſcriminis ipſorum capiti. Congregatio porro Concilii teſte Fagnano, in hac ſententiarum alternatione in partem negantem magis propendere viſa eſt.

VII. In Clericis ergo conjugatis tres rerum vices, tria tempora ſecerni debent. Nam ad exitum uſque ſæculi XI. omnium Cleri privilegiorum conſortium adepti ſunt, immo & Beneficiorum, hoc eſt, diſtributionum manualium, & agellorum minimi pretii, ut fuſiùs ſuo infrà loco patefiet. Poſt XI. ſæculum cœpere Beneficiis omnibus ſpoliari, ea ut videtur occaſione, quòd magna ex parte Clerici, etiam majorum Ordinum, uxoriis ſe compedibus innexuiſſent, improbamque ſpem hanc alerent, fore ut ſua ad filios Beneficia, velut hæreditaria ſucceſſione trajicerentur. Hanc libidinis & avaritiæ conjurationem repreſſerunt ſummi Pontifices, demonſtrata ſacrorum Ordinum, & exaggerata illa ſanctimonia, quæ cum conjugali vita coaleſcere & ſociari nequaquam poteſt. Tunc ergo conjugati quique, & Presbyterorum filii omni ſpe Beneficiorum, ut inhabiles & irregulares, excuſſi ſunt. Poſtremò denique cùm redintegrato Clericalis cælibatus vigore ceſſaret illa neceſſitas, cœpit rurſus Bonifacius VIII. cœperunt & ſuffragantia ei poſteriora Concilia humaniùs agere cum Clericis conjugatis, & magna ſaltem ex parte priſtinis illos reſtituere privilegiis.

Soff. 23. c. 6.

VIII. Juniores Clericos, quanquam minoribus decoratos Ordinibus, Tridentina Synodus minimè idoneos pronuntiavit, qui Beneficia obtinerent ante annum ætatis decimum quartum. Hoc decretum manifeſtiſſimè adverſatur ſuperiorum temporum conſuetudini pervagatiſſimæ, ubi attonſio comæ, ſeu Ordo & Beneficium, duæ quædam res erant conjunctiſſimæ. At rurſus hoc ipſum Decretum conſentit adprimè conſiliis moribuſque primigeniæ Eccleſiæ. Tunc enimverò ſuſtentabantur inferiores Clerici mediocri ſtipendio, quod inſtar habere poterat Beneficii Eccleſiaſtici: at non congerebantur in illos ampliſſimæ Dignitates & opima Eccleſiæ Beneficia; cui corruptelæ medicari ſtuduit Tridentinum Concilium. Itaque tunc vel maximè ſerviunt quandoque Pontifices Synodique priſcorum temporum Eccleſiæ ſanctitati, cùm aliquid ſtatuunt novi, quod in ſpeciem videtur refragari priſcis moribus, ſed illis in medulla accuratiſſimè concinit. Simili modo antiquæ Eccleſiæ conſiliis obſecundabant, etſi externæ politiæ aliquantulùm adverſarentur, qui ſæculo XII. uxoratos Clericos Cleri privilegiis exuebant.

De l'abus. l. 4. c. 4. n. 1.

IX. In eo Tractatu, quem de *Abuſu* inſcripſit Fevretus, contendit ille, nec Bonifacii VIII. ſtatutum, nec quo illud confirmatur Concilii Tridentini Decretum, quidquam habere virium in Gallia, in qua nimirum juxta Carolum Molinæum, & juxta ipſa Regum Edicta, Clerici conjugati nullo Clericorum privilegio fruantur. At verò quod ad Molinæum attinet, hoc tantùm ille habet: *In Regno Franciæ ſi exerceant mercantias & ſæculares ſtatus, nullo fori privilegio gaudent, ut conſtitutio Regia anni* 1539. §. 4. Atqui Edictum Franciſci I. anni 1539. non magis ad conjugatos pertinet Clericos, quàm ad innuptos: eoſque indiſcriminatim omnes ſpoliat privilegio Fori, ſi ſe mercimonio dedant, aut profeſſioni cuicumque alii, cui ex ingenio ſuo illud congruat, ut ſæculari obſequatur juriſdictioni. *Sine præjudicio ſæcularis temporaliſque juriſdictionis adversùs Clericos conjugatos, & non conjugatos, miniſteria exercentes, vel mercimonia, quorum contemplatione tenentur & in more habent in ſæculari Curia ſtare; ubi & ſtare cogentur, tam civilibus quàm criminalibus in cauſis, ſicut hactenus factitarunt.* In his quæ patrio ex ſermone latina feci, tria obſervari par eſt. 1. Hoc Edicto promiſcuè haberi Clericos uxoratos, & non uxoratos; nec magis horum quàm illorum privilegiis derogari. 2. Fori immunitate hìc non privari niſi eos qui eas exercent artes, quæ ſponte ſua ad Judices ſæculares referuntur. Atqui iis artibus poſſunt & implicare ſe Clerici innupti, & extricare vel non intricare ſe conjugati; atque ita & excident illi, & hi potientur privilegio Fori. 3. Nihil hoc Edicto innovari teſtatum facit ipſe Chriſtianiſſimus Rex: *Sicut hactenus factitarunt.*

Molin. in ſextum. l. 3. T. 2. c. unic.

Art. 4.

Alio certè poſteriori Edicto anni 1563. immunitas Fori ad ſolos revocata eſt Subdiaconos, alioſque Ordines ſuperiores. *Quacumque in cauſa, civili, vel criminali, nemini fas erit requirere, ex vi privilegii Clericalis, ut remittatur ad Eccleſiaſticos Judices, niſi Subdiaconus ſaltem ſit.* Sed facile tunc fuit circumvenire ætate immaturum Regem Carolum IX. inter ipſa maximè Regni ſui exordia, eo denique tempore, quo nondum Concilium Tridentinum finem acceperat. Illud præterea advertendum, eo Edicto nihil privatim in conjugatos, ſed omnia indiſcriminatim decerni in minores quoſcumque Clericos.

Edit. de Rouſſillon. Art. 21.

At altero vel paulò ampliùs anno poſt finem Tridentini Concilii, cùm ejus ſtatuta per orbem evulgari cœpiſſent, idem Chriſtianiſſimus Rex Edicto alio prioris invidiam abſterſit, labemque reſarſit Eccleſiæ illatam. En ipſiſſima ejus verba latinè reddita: *Declarantes articulum Edicti noſtri de privilegio Clericali, ſtatuimus, ne quis ſubditorum nobis civium, Clericali Ordini aſcriptorum, privilegio Clericali frui poſſit, niſi ſacris in Ordinibus, vel in Subdiaconatu ſaltem conſtitutus, vel Clericus actu reſidens, inſervienſque Officiis, Miniſteriis, & Beneficiis Eccleſiaſticis.* Ergo hæc eſt. 1. prioris Edicti declaratio, vel emendatio. 2. Nec ullam ea diſcrepantiam conjugatis vel innuptis Clericis interponit. 3. Immunitatem Fori redintegrat Clericis minoribus, dummodo addicant ſe Eccleſiæ alicui, in eaque ſacris fungantur miniſteriis aliquibus, pro ſuo gradu. Atqui ex Tridentino, & ex Conciliis aliis in Gallia poſt Tridentinum habitis, poſſunt conjugati Clerici in hunc modum alicui ſe adglutinare Eccleſiæ, & functiones aliquas obire Clericales. 4. Facile eſt ergo Edicti hujus Regii conſen-

L'Edit. de Moulins en 1566. art. 149.

consensum cum Tridentino Decreto observare. 5. Si in Edicto autem mentio fit Beneficiorum, ibidem tamen par habetur ratio & officiorum functionumque sacrarum, quæ in Ecclesia obeuntur. Certè id ad fastidium usque inculcatum, inculcandumque nobis est, veteris Ecclesiæ Beneficia in meris functionibus Clericalibus & distributionibus manualibus ferè sita fuisse. Frustrà sunt ergo & Fevretus & Molinæus in hac parte.

De ætate necessaria ad Ordines, & ad Beneficia.

CAPUT LXVII. P. I. l. I. c. 45.

De ætate necessaria prioribus quinque Ecclesiæ sæculis.

I. II. Conferebantur minores Ordines pueris ætate tenellis & à baptismo recentibus. Acolythatus & Subdiaconatus anno ætatis vigesimo; Diaconatus trigesimo, Presbyteratus trigesimo quinto, Episcopatus quadragesimo quinto. Probationes ex Siricio Papa.

III. IV. Probationes aliæ ex Zosimo Papa, & Conciliis Carthaginensibus.

V. Probationes aliæ minorum Ordinum pueris ætate immaturis collatorum.

VI. Probationes aliæ. Venia ætatis fit Epiphanio, sanctissimo posteà Ticini Episcopo.

VII. Exempla alia.

VIII. Ætas Presbyteratus ad trigesimum annum revocata.

IX. X. Dispensationes variæ, quæ tamen iis tantùm decernebantur, qui sua ipsi sponte & Ordinem fugitabant & dispensationem.

XI. Quomodo tunc Beneficia crudis adhuc pueris conferrentur.

I. TAntò facilior olim erat continentiæ apud Latinos Clericos custodia, quantò impensiùs curabatur, ut tenelli adhuc infantes puerique, nullo sæcularis nequitiæ contagio adhuc vitiati, ad Clerum adoptarentur. Ea nos causa impulit, ut post pertractatam Clericorum continentiam, stylum flectamus ad explorandam Clericatus, & cujusque sive Ordinis, sive Beneficii & Dignitatis ætatem. Ordo enim & Beneficium olim, aut una eademque res erat, aut duæ quædam sibi conjunctissimæ, indivulsèque cohærentes.

Quòd autem id curæ esset Pastoribus Ecclesiæ, ut innocentia illibata pueri antè inscriberentur Clero, quam sæculi pestilentia inquinarentur, id docet nos Siricius Papa: *Quicumque itaque se Ecclesiæ vovit obsequiis, à sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & Lectorum debet ministerio sociari.* Epist. 1. Cap. 9. Liquet Lectoris ordine officioque donari à Pontifice pueros ex lustralibus baptismi undis statim emergentes. Copiam quidem postea illis facit nuptiarum; & quanquam uxores duxissent, usque ad annum ætatis trigesimum illos retinet in Acolythorum Subdiaconorumque Ordinibus & sacris muniis. At anno demum ætatis trigesimo ad Diaconatum promovebantur, continentiæ tunc professione constringendi. Quinquennio verò post Presbyteratu initiabantur, in quo peracto decennio, si idonea tandin dedissent eruditionis sanctitatisque documenta, tunc demum poterant ad Episcopale culmen attolli. Qui his rudimentis juventutem imbuerant, erant utique illi faciles & expediti ad profitendam anno ætatis suæ trigesimo in susceptione Diaconatus continentiam. Supererant anni quinque ante Presbyteratum, & rursus anni decem ante Episcopatum exhauriendi, ut nonnisi spectatissimi, probatissimique, & ætate jam præmatura ad Sacerdotium, magnis sed lentis incrementis venirent: *Usque ad tricesimum ætatis annum Acolythus & Subdiaconus esse debebit. Post quæ ad Diaconi gradum accedat. Ubi si ultra quinque annos ministrarit, Presbyterium consequatur. Exinde post decennium Episcopalem Cathedram poterit adipisci.*

II. Quod ad alios verò, qui ætate jam maturi, Ecclesiasticis se mancipari ministeriis ambirent: eos statuit Pontifex statim à spiritali infantia, id est, à baptismo, Clero initiari, Lectoris, vel Exorcistæ ordine suscepto; biennio post Acolythos, vel Exorcistas fieri; elapso rursus quinquennio Diaconos ordinari, si ea sint pietate & experientia, quæ tanto muneri par sit: denique post majora virtutum quàm ætatis incrementa facta, unanimi Cleri populique electione ad Presbyterorum, & tandem ad Episcoporum collegium vocari poterunt. Itaque si infantia ætatis idoneos præstabat ut ad Clericatum adsciscerentur, innocentia à baptismo recens & illibata, multò & idonea magis & necessaria erat. *Qui ætate jam grandævus, ex laico ad sacram militiam pervenire festinat, melioris proposiți conversatione provocatus, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo quo baptizatur tempore, statim Lectorum aut Exorcistarum numero societur.* Nullo interstitio Pontifex baptismum ab ordinatione sejungit, ut ne interim irrepere & illabi possint in animam ludibria sæcularium pomparum & deliciarum, atque cælestem baptismi innocentiam aliqua turpitudinis macula contaminare. Ibid. c. 10.

Rursum & illud observare juvat in hæc Siricii verba: *Qui Ecclesiæ se vovit obsequiis, & qui ex laico ad sacram militiam pervenire festinat:* non sola Pontificum authoritate, aut Cleri populique suffragiis pandi solitas Cleri fores: sed multos eum sibi patefecisse aditum, semet Ecclesiasticis minorum Ordinum ministeriis devovendo, sive ut partam baptismo innocentiam adolescentes tuerentur, sive ut præteritæ vitæ culpas eluerent, si grandiores essent: *Melioris proposiți conversatione provocatus.* Quanquam enim isti ad Clericatum accederent, baptismi innocentia candidati; nihilo tamen minùs anteactæ errores vitæ longis vel pœnitentiæ lamentis, vel Clericalis muneris laboribus expiabant. Sed de hac spontanea & pia ad Clericatum adproperatione infrà agemus prolixiùs, ubi & illud declarabimus, de quo ne ambigere quidem jure quisquam potest, sine voluntate & authoritate Episcopi tentari nihil potuisse. Inutilia enim erant vota & ventosa, nisi ea Episcopus probasset, confirmassetque. Unus quippe tum erat aditus ad Clerum, Ordo aliquis unus ex iis qui minores vocantur. Porro Ordines non conferebat nisi Episcopus. Sed non facilè irritos voti ejiciebat Episcopus eos, qui ad Clericatum ea ætate, ea innocentia, eo consilio suspirabant.

III. Expressiùs hanc necessitatem & vehementiùs inculcat Zosimus Papa, ineundi Clericatus, & suscipiendorum minorum Ordinum jam inde ab infantia, aut saltem à baptismo, ut ne possit ille innocentiæ candor interim aliquo sæculi pestilentis afflatu inquinari: *Hæc in singulis gradibus observanda sunt tempora; si ab infantia Ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, inter Lectores usque ad vicesimum ætatis annum continuata observatione perduret. Si major jam & grandævus accesserit, ita tamen ut post baptismum, statim se divinæ militiæ desideret manciparı, sive inter Lectores, sive inter Exorcistas, quinquennio teneatur; exinde Acolythus vel Subdiaconus quatuor annis: & sic ad benedictionem Diaconatus si meretur accedat: in quo Ordine quinque annis hærere debebit; exinde Presbyterii sacerdotium poterit promereri.* Epist. 1. c. 2. 3. Hæc interstitia ergo vult observari Pontifex, ut ad Subdiaconatum non perveniatur nisi anno ætatis vigesimo; ad Diaconatum trigesimo, trigesimo-quinto ad Presbyteratum. Certè nomen Presbyteri idem sonat, ac Senioris.

nioris. Æquum erat ut res nomini concineret. *Jam verò ad Presbyterii fastigium talis accedat, ut & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia anteacta testentur.*

Can. 4. IV. Concilium Carthaginense III. ordinari Diaconos vetuerat ante ætatis annum vigesimumquintum. Nec illud præteriri fas est ejusdem Concilii Decretum, quo jubentur juniores Clerici, ut primùm pubertatem assecuti fuerint, aut conjugari, aut profiteri continentiam. *Placuit ut Lectores cùm ad annum pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.*

Can. 13. Ita statuebant magnæ sanctitatis nec disparis experientiæ nomine clari Episcopi, posse castitatis conjugalis septo cohiberi fervidæ ætatis juvenes Clericos, ne criminosæ se dederent incontinentiæ. Sed perpensis omnibus, quanquam hoc conjugio non arcerentur illi ab Ordinis suscepti functionibus, nec à Beneficii sui reditibus, sed à progressione tantùm ad Ordines superiores: longè probabilius tamen est plerosque horum Lectorum ad optimam partem amplectendam animum appulisse, & spem omnem conjugii semel & simul abjeciisse.

V. Depromi potest ejus rei argumentum luculentum ex Victore Utitensi Episcopo, qui triumphum descripsit duodecim Lectorum seu Psalmistarum tenellæ adhuc ætatis. *Clericos duodecim infantulos, vocales, strenuos, atque aptos modulis cantilenæ.* Hi invicto animi robore & supra ætatem constantia cruciatus diutinos & acerbos perferentes, de Vandalorum immanitate triumphum egerunt. Unum in sodalitium adunati sunt postea hi duodecim pueruli, quod ipsi soli implebant, ab aliis omnibus sejuncti, & non aliter honori & amori apud omnes habiti fideles, quàm veluti juniores quidam Apostoli. *Quos nunc Carthago miro colit affectu, & quasi duodecim Apostolorum, chorum conspicit puerorum.* Si tam sancta minorum Ordinum tyrocinia hanc ingenerabant animi virtutem invictam & fortitudinem, qua perferrent vincerentque carnificum lanienam: multò magis ut voluptates carnis aspernarentur. Ibidem porro Victor idem fidem facit ingentem in Carthaginensi Clero numerum fuisse Lectorum hujusmodi primævo innocentiæ flore radiantium. *Universus Clerus Ecclesiæ Carthaginis fame inediaque maceratur, ferè quingenti vel amplius. Inter quos quamplurimi erant Lectores infantuli, qui gaudentes in Domino, procul exilio crudeli traduntur.*

L. 5. vel 3. De persec. Vandalica.

VI. Sed cùm ex suprà dictis necdum satis liquidò exprimi possit ætas, qua aditus patebat ad Clerum & ad primum quemlibet ex minoribus Ordinibus, id ex Ennodio nobis eruendum est in vita sancti Epiphanii Episcopi Ticinensis. Ita ergo ille commemorat, ut anno ætatis octavo ad Clericatum vocatus sit, ordinatusque Lector. *Sub Crispino Pontifice cælestis militiæ tyrocinium sortitus, annorum ferè octo, Lectoris Ecclesiastici suscipit officium.* Statim edoctus est Notariorum artem, qui notarum compendio & scribendi celeritate quamlibet loquentis pernicitatem æquabant. *Exceptores vocabantur.* Simile veri est eodem tempore in Notariorum quoque album relatum tunc fuisse Epiphanium, cùm is Ordo quidam minor esset, pueris admodum immaturis tunc committi solitus. *Notarum in scribendo compendia, & figuras varias verborum multitudinem comprehendentes brevi assequutus, in Exceptorum numero dedicatus enituit.* Anno ætatis duodevigesimo ordinatus est Subdiaconus: *Talis jam ad decimum octavum ætatis suæ annum pervenit. In quo secundo ab Levitis numero dedicatus, senum cœtibus puer adgregatus est.* Quæ Ennodii verba illud nimirum insinuant, id præcoci datum esse virtuti, quod ætati negatum fuit, ut ea ætate ad Subdiaconatum proveheretur: pari ætatis venia, & relaxatis ex indulgentia Canonibus, biennio post ad Diaconatum adscitus est: *In quo ille Subdiaconi Ordine nihil amplius quàm biennio commoratus, meritorum juorum saltibus evectus exiluit. Brevi post ad Diaconii evectus insulas, vicesimum annum ætatis ascendit, facie necdum bene barbata.* Statim illi Episcopus curam pauperum demandavit, & temporalium Ecclesiæ rerum administrationem: denique non aliter illum sibi adglutinavit, & ad omnia expeditum habuit administrum, quàm ut oculum, ut manus, ut pedes: *Pes illius erat, oculus, dextra.* Hujus tantæ contemplatione sedulitatis in officio Diaconatus diutiùs retinendus fuerat: sed octo tantùm annos eo munere functus, Crispino Episcopo hinc migrante, successor ei in Episcopatu datus est Epiphanius. Potuit tanti viri celerior in virtutum palæstra progressus acceleraſſe & Ordinum superiorum collationem, sed vix idem quisquam dixerit de Lectorum ordine, quo decoratus est anno ætatis octavo. Non injuria ergo existimaverit quis, cùm ab *infantia* percuperent suprà Romani Pontifices Clero pueros dedicari, perinde fuisse ac si dicerent ab anno circiter ætatis suæ octavo: tum enim censebantur quò teneriores, & innocentiæ propiores, eò & defungendis minusculis Lectorum muneribus, fruendisque sportulis aptiores.

VII. Ita persuasum erat Sidonio Apollinari; cùm laudes adgressus Joannis, viri sanctissimi, qui recentissimè ad Cabilonensem Episcopatum electus fuerat, exordium hinc ducit, quòd ab infantia ministerio altaris, hoc est Lectorum ordini mancipatus fuerat. *Lector hic primùm, sic Minister altaris, idque ab infantia; post laborum temporumque progressu Archidiaconus.* His gradibus ad summas Ecclesiæ dignitates eluctabantur. Scriptor vitæ Euthymii Abbatis, tot Orientalium Monasteriorum conditoris, ait eum à matre oblatum fuisse Episcopo Melitensi, qui *cùm eum baptizasset, & pilos qui ex lege tondentur pueris, totondisset, in gradum Lectorum eum cooptat.* Frequentissimus hic ergo in Oriente erat & in Occidente usus, ut statim post sacrum lavacrum minores Ordines conferrentur, puerulis etiam valdè immaturis. Chrysostomum à Meletio Episcopo Antiocheno baptizatum, & incunctanter Ordini Lectorum adgregatum fuisse author est Palladius in ejus vita. *Lavacri regeneratione mundatum, Lectorem ordinavit.* Ei consuetudini suffragari videtur Augustinus, qui nec illud silet, qua cura juvenculi Lectores statim Christianis litteris imbuerentur. *Pueri, qui adhuc puerili-ter in gradu Lectorum Christianas litteras norunt.* Paulinus quoque Felicem, illum posteà tam inclytum Martyrem, Lectoribus statim ab infantia adgregatum fuisse narrat. *A puero instituit servire Deo, & primis Lector servivit in annis.*

L. 3. Ep. ult.

Apud Surium die 10 Januar.

De Consen. Evang. l. 1. c. 10.

Paul. Car. 4.

VIII. Idoneam profectò Presbyteratui ætatem Neocæsarienſis Synodus anno affixit trigesimo, quòd tum baptizatus sit Christus, cœperitque Evangelicæ prædicationis verbum promulgare. *Christus in trigesimo anno baptizatus est, & cœpit prædicare.* Palladius Chrysostomum in Diaconatu quinquennium retinet, duodecim annos in defungendo Presbyteratu. Anno ætatis trigesimo-octavo ad Episcopales infulas promovet. Hinc colliges qua ætate tum Diaconus tum Presbyter sit creatus. Non omnia hìc Siricii Zosimique regulis consentiunt, quod ad Diaconatum & Presbyteratum attinet: at ea virtutum supellectile, ea doctrinæ ubertate inclaruerat Chrysostomus, ut quamvis maturatæ fuissent ejus ordinationes, tardè ad eas tamen venisse videri possit. Sanctus Basilius orationem luculentissimam edidit de iis virtutum ornamentis, quibus Presbyteros deceat cumulari; inter eas non ultimo loco numerat eam, quæ ultima omnium comparatur rerum experientia & dexteritas, prudentiaque: quanquam & aliam cœlitus inspirari prudentiam doceat, cui nulla immatura, nulla rudis sit ætas. Eodem ipso tempore Hieronymus apologiam scripsit, tum Pauliniani fratris sui, tum beati Epiphanii, qui anno ætatis trigesimo Presbyteratu ipsum initiaverat, adversùs criminationes

Can. 2.

In cap. 3. Isaiæ.

Joan-

Joannis Episcopi Hierosolymitani, cui illa ætas minùs idonea tanto oneri ferendo videbatur. Contrà tendit Hieronymus, utriusque Testamenti paginas, & excerptas inde authoritates Pauliniano suffragari.

pist. ad Theoph. adv. errores Jn. Hierof. *Occidentalium Sacerdotum commovit aures, dicens eum adolescentulum & penè puerum in Parochia sua Bethlehem Presbyterum constitutum. At ætas ejus beatitudini tuæ non est ignota; & cùm ad triginta annorum spatia jam pervenerit, puto eam in hoc non esse reprehendendam, quæ juxta mysterium assumpti hominis in Christo perfecta est. Recordetur legis antiquæ, & post viginti quinque annos à Levitica Tribu eligi in Sacerdotium pervidebit. Aut si in hoc solo testimonio Hebraicam sequitur veritatem, noverit triginta annorum fieri Sacerdotem. At ne forsitan dicat, Vetera transierunt, & facta sunt omnia nova, audiat cum Timotheo, Adolescentiam tuam nemo contemnat.* Addit postremò Hieronymus minores triginta annis à Joanne ipso Hierosolymitano ordinatos fuisse Presbyteros.

IX. Fuere sanè & aliæ præproperæ ante legitimam ætatem ordinationes, quibus tamen personæ sanctitas absterserit invidiam, authoritatem conciliavit. Ejusmodi fuit sanctus Remigius, quem Flodoardus narrat electum fuisse Remensem Archiepiscopum, cùm natus esset annos non amplius quàm viginti duos. Contrà obtestabatur & ipse, quòd *Ecclesiastica Regula hanc ætatem ad tantam non admitteret dignitatem.* Sed consultius tunc visum est, virtutes ætate, quàm ætatem virtutibus destitui in eo qui Episcopus deligeretur. Quàm raræ hæ incomparabiles virtutum dotes, tam rara sunt & illa exempla electionum. Universim autem & experientia & authoritas ætate convalescit. Sanctissimè Zosimus edixit in Presbyteris deligendis, *Ut & nomen ætas impleat.* Et ipse non dissimulat Hieronymus, illud inter Episcopi & Presbyteri nomen esse discriminis, quòd *illud nomen dignitatis sit, hoc ætatis.*

Flodoard. H. Rem. l. c. 11.

pist. 1. Ep. Ocean.

X. Sed illud præ cæteris animadverti, altiùsque mentibus commendari æquum est: quando hæc lumina aureæ Ecclesiarum ætatis, hac Canonum relaxatione & venia annorum facta, ad Ordines dignitatumque gradus summos protrudebantur, nequaquam flagitasse ipsos, ut secum dispensaretur. Quin immo nullum non illi movebant lapidem, ut & Sacerdotium & dispensationem declinarent. Quo magis magisque adducebatur Ecclesia, ut quod illi refugiebant, adproperaret. Tales fuere Remigius & Theodorus Siceota in fugitando Episcopatu, Paulinianus Hieronymi frater in Presbyteratu, Gaudentius denique in Brixiensis Episcopatus onere à se amoliendo. Nervos ille omnes contendit, & ætatem maximè excusavit, ut Episcopalem à se summoveret sarcinam. At summo imperio Ambrosius, & cæteri Provinciæ Episcopi, intentata etiam excommunicatione, egerunt cum eo, expresseruntque tandem, ut ne constantiam modestiamque contumacia deturparet. Sic ipsemet Gaudentius in Natali Cathedræ suæ sermonem faciens ad populum: *Imperitiæ meæ conscius, & ætatis ipsius immaturæ ad Sacerdotii dignitatem, pudore deterritus, merito silendi licentiam à summis Sacerdotibus postulabam, &c. Onus istud totis viribus conatus sum declinare. Sed beatus Pater Ambrosius, cæterique venerandi Antistites, tales ad me Epistolas miserunt, ut sine damno animæ meæ ultra jam resistere non valerem; cui ab Orientalibus quoque Episcopis, nisi meum ad vos reditum pollicerer, salutaris communio negaretur.* Ejusmodi præterea fuere verè mirandi fratres illi, Gregorius Thaumaturgus & Athenodorus, qui in Ponto creati sunt Episcopi in ipso juventæ flore. Ita enim de iis Eusebius: *Tantam & tam admirabilem in divinis eloquiis adepti sunt peritiam, ut ambo adhuc admodum juvenes, Ecclesiarum in Ponto Episcopi fuerint constituti.* Gregorius Nyssenus in vita Gregorii Thaumaturgi non siluit, quo ille studio, & quam anxiè Episcopatum defugeret. Idem denique Chrysostomus, qui ad Episcopatum vocabatur anno ætatis altero, vel quarto supra vigesimum; sed felicior ipse fuit, declinato tunc quidem tanto onere, & religiosa industria in amicum sibi perspectissimum rejecto.

L. 6. c. 30.

XI. Iterum monebo, minimè mirum esse, si pueruli & Ordine & Beneficio in tanta tunc Disciplinæ sacræ sanctimonia donarentur. Etenim non alio ornabantur Ordine, quàm quem implebant, diebusque synaxeos singulis exercitabant; Beneficio item non alio, quàm quo victitarent, onerabantur. Stipes eæ erant, vel sportulæ diurnæ, aut menstruæ, vel in pio aliquo sodalitio mensa & vestis communis. Cùm in Templo & ministrare & vesci cœpit Samuel, ætate maturior non erat. Etiamnunc infantes admodum puelluli aggregantur & sustentantur ad cantum Ecclesiæ. Is erat antiquissimus Ecclesiæ usus: cùm has delicias cantus puerilis, non puerilis conditet pietas. Nihil hìc est, quod commiscere possis cum ea consuetudine improbanda, qua fit persæpè, ut pinguibus quibusque Beneficiis donentur & onerentur pueri impuberes.

CAPUT LXVIII. P. 2. l. 1. c. 29.

De ætate ad Clericatum & ad quoslibet Ordines necessaria sæculo VI. VII. & VIII.

I. Varia Ecclesiæ Gallicanæ Decreta de Clericatus & Ordinis cujusque ætate. Magna varietas Multis venia fit annalium legum ob virtutis gravitatem. Quando cœperint Presbyteri annorum xxv. ordinari.

II. Decreta Hispaniæ, ubi pueri & infantes Clerici fiunt.

III. Item in Italia.

IV. In Oriente Justinianus suam cuique Ordini præscribit ætatem.

V. De Trullanæ Synodi Decreto. Puer annorum quinque in Clericum attonsus, Presbyter annorum duodeviginti ordinatur.

I. AGathense Concilium Diaconos annorum esse voluit viginti quinque, Episcopos & Presbyteros triginta. Qua in re Presbyter æquatus est Episcopo; forsan ut obsequeretur sanctorum Patrum sententiæ; qui Episcopos à dignitate, Presbyteros ab ætate senili nomen trahere existimarunt. Idem renovat Arelatense IV. *Ne laicus ante præmissam conversionem, vel ante xxx. ætatis annos Episcopatus vel Presbyterii honorem accipiat.* Ubi particula *vel* non disjunctiva, sed conjunctiva est. Rei enim utriusque, conversionis & ætatis necessitatem innuit, ne quis existimaret cum eo in ætate dispensatum esse, qui Religionem profiteretur. Per *conversionem* autem, eam probationem intellige, qua cujusque, antequam ordinaretur Diaconus, continentiam, & in fungendis minoribus Ordinibus diligentiam experiebantur. Ita perspicuè Concilium Aurelianense III. *Ne ullus ex laicis ante annualem conversionem, vel ætatem legitimam, id est xxv. annorum Diaconus, & xxx. Presbyter ordinetur.* Id Zacharias Papa Bonifacio concessit, ut urgente gravissima necessitate anno ætatis vigesimo quinto Diaconos ordinaret, adeoque & Presbyteros. *Si provectæ ætatis minimè reperiuntur, & necessitas exposcit, à viginti quinque annis & supra Levitæ & Sacerdotes ordinarentur.* Ex Gregorio Turonensi erat triginta annorum Nicetius, cum Presbyter ordinatus est, is qui auctus est posteà Episcopatu Lugdunensi. Remigius anno ætatis vigesimo secundo Ecclesiæ Remensis Episcopus factus, sed vehementer renitens, & ipse Canones allegans in sui excusationem, ut intolerabili vel ipsis provectæ & ætatis & experientiæ viris onere liberaretur.

Can. 16. 17.

Can. 1.

Can. 6.

Epist. 13.

Vitæ Pat. c. 8.

Stetit

Hincmar. in ejus vita, c. 6. 7. Stetit pro Remigio contra Remigium Deus, & confirmata dispensatione, adegit, teste Hincmaro, ut sarcinam subiret. Bonifacius, cùm eum Villibrordus Episcopum creare vellet, onus detrectavit, quòd annum ætatis quinquagesimum nondum attigisset: *Quoniam quinquagesimi anni juxta canonicæ rectitudinis normam, necdum plenè reciperet ætatem*. Non satis video, unde eam ætatem desiderari probaret Bonifacius. Nam & ante eam ætatem à Pontifice ordinatus est Episcopus, qua virtus quidem animi firmior, at vires corporis infirmiores & effætæ. D. Cæsarius *inter ipsa infantiæ rudimenta* ordinatus est Clericus. Paulò major erat septenio. At cùm Cæsarius Arelatensi sedi præfectus fuit, negavit ordinatum ullos à se iri Diaconos, nisi triginta annos nati essent: *Adjecit etiam hoc, ut nunquam in Ecclesia sua Diaconum ordinaret ante trigesimum ætatis ejus annum*. Fortunatus in vita sancti Germani, Clerici meminit, nati annos decem, qui vocis suavitate omnium aures mulcebat. Leodegarius Augustodunensis Episcopus anno ætatis vigesimo Diaconatu donatus est.

Surius die 5. Junii.

Surius die 27. August. c. 1. 28.

Surius die 1. Novemb. c. 5.

Surius die Octob. 2.

II. Veniamus ad Hispaniam: ubi per Concilium Toletanum II. parentibus licet filios devovere Clericali militiæ, Episcopis autem eos attondere & Lectores facere *à primis infantiæ annis*. Anno deinde duodevigesimo jubentur interrogari, & si continentiam promiserint, anno ætatis vigesimo quinto Subdiaconi ordinari, protracto annis septem continentiæ tyrocinio ante Subdiaconatum. Id ipsum pro Diaconis statuit Concilium Toletanum IV. & Levitarum veteris Testamenti exemplo confirmat: Presbyteros autem vult annorum esse triginta. Per Toletanum autem X. fas quidem est parentibus Clericatui, vel Religioni filios contradere *in qualibet minori ætate*, sed tamen ad annum tantùm ætatis decimum: *Parentibus sanè filios suos religioni contradere, non amplius quàm usque ad decimum ætatis eorum annum, licentia poterit esse*. Nam post illam ætatem siqui à parentibus, aut Ecclesiæ offeruntur, aut Religioni, nisi consenserint ipsimet, neutram amplecti cogi possunt professionem, in neutra perseverare. Censet Isidorus Hispalensis, ut ad exemplum Christi quàm proximè fieri potest accedatur, Episcopos anno consecrari trigesimo, *ab ætate qua Christus orsus est prædicare*. Hæc enim Episcopalium functionum præcipua est. Addit & exemplo Levitarum Diaconos vigesimo quinto ordinari.

Can. 1.

Can. 20.

Can. 6.

De Eccles. Offic. l. 2. c. 5. 7.

L. 2. Ep. 47. 48. III. Vetuit Gregorius Magnus, ne sacris Ordinibus initiarentur *pueri*, sed *provectiores ætate*. Illud de Eugenio I. Papa testatum facit Anastasius Bibliothecarius, quòd olim à teneris unguiculis Clero adscriptus fuisset: *Clericus à cunabulis*.

Cod. de Episc. & Cler. l. 9. Nov. 123. c. 1. 13. Nov. 137. c. 2. IV. Edixit Justinianus, ut anno ætatis trigesimo quinto crearentur Episcopi, Presbyterique; vigesimo autem quinto Diaconi & Subdiaconi; Lectores denique anno decimo octavo. Videtur alibi acquiescere, ut qui Episcopus electus est, annorum sit triginta.

Collat. 5. V. In Concilio V. Generali perlecta sunt Acta Concilii Provincialis Mopsuestiæ habiti, jussu Imperatoris Justiniani, ubi inter accusatores Theodori ejusdem quondam urbis Episcopi, recensetur Thomas Presbyter, qui se professus tunc est annorum esse sexaginta, quorum quinquaginta quinque in Clero exegerat; ex quo id colligitur, annorum non amplius quinque eum fuisse, cùm Clero adscriptus est. *Sexaginta annorum sum, habeo verò in Clero, licèt peccator sim, quinquaginta quinque annos*. Eadem ratione ibidem colligitur alium Presbyterum, & ipsum nomine Thomam, allectum fuisse Clero anno decimo, Joannem Diaconum decimo similiter, Thomam Diaconum sexto.

Can. 14. 15. Synodus Trullana adhæsit Novellis Justiniani definienda Diaconorum ætate; at eisdem minùs obsecundans, Subdiaconos vigesimo, Presbyteros trigesimo ætatis anno ordinari jussit. Author vitæ sancti Eutychii Episcopi Constantinopolitani, ait illum Presbyteratu inauguratum fuisse anno trigesimo ætatis, & aliquantis post annis Episcopatu. Joannes Silentiarius anno ætatis trigesimo octavo Episcopus factus est. Theodorus Siceota, qui ad Anastasiopolitanum postea sublimatus est Episcopatum, Presbyteratum assecutus est anno ætatis duodevigesimo. At Theodorus Episcopus Anastasiopolitanus, qui hanc illi Canonum veniam fecerat, non aliud quàm se in Pauli Apostoli vestigia ingressum esse dixit, qui Timotheum adhuc juvenem Episcopali dignitate auxerat: gnarum conducibilius esse, ut Episcopus virtute quàm ætate provectus sit, & esse quandam consilii maturitatem morumque canitiem longè potiorem; postremò eo se tuebatur Theodorus Theodori ordinator, quòd tum necesse fuisset obsequi potiùs cœlesti quàm Canonum oraculo. Cæterùm eo tempore quo Theodorus creatus est Presbyter, summum jam tum fastigium virtutum attigerat, ita ipse emendato psalterio, ut Angeli cœlos, & memoriæ Ecclesias omnes cœlestibus jugibusque Canticis personabat.

Cap. 12. Surius die 6 April.

Surius die Maji 13.

Surius die April. 22.

CAPUT LXIX. P. 3. l. 1. c. 27.

De ætate necessaria ad Clericatum, ad Ordines quoslibet, ad Beneficia, sub Imperio Caroli Magni.

I. Imperiales leges variæ de ætate Lectorum, & Cantorum, qui infantuli admittebantur; Subdiacono anno ætatis vigesimo, Diaconi vigesimo quinto, Presbyteri trigesimo.

II. Canones in hac disciplinæ parte minùs religiosè in Oriente servabantur.

III. In Occidente aliquando contumeliosissimè in eos peccatum est.

IV. Prisci tamen Canones in Capitularibus & in Conciliis primævo vigori redditi fuerant.

I. DUobus his tribusve regnantis Caroli Magni vel Carolinæ familiæ sæculis, nihil innovatum est in ætate Ordinum ac Beneficiorum quorumlibet. Leo & Constantinus Imperatores ordinari Lectores Cantoresque concessere, ut primùm legere, vel cantare addidicissent: *Lector designetur ab eo tempore, quo novit & potest legere; Psaltes designetur ab eo tempore, quo canere noverit*. In Nomocanone affirmat Photius per Novellas Justiniani non licere ordinari Presbyteros, nisi trigesimo, Diaconos vigesimo quinto ætatis anno, Lectores vigesimo, Episcopos autem trigesimo quinto. Sed alia Constitutione Justinianum nihil ultra urgere, quàm ut triginta saltem annorum sit Episcopus. Adjicit illud quoque Balsamon Justiniani Novellam annuere, ut annorum octo ordinentur Lectores; sed eandem reformatam in Basilicis, ubi eæ compilatæ fuerant leges, quæ usu receptæ essent, vigerentque, annum illis præscribere decimumoctavum. Inde arrepta occasione excandescit idem ipse Balsamon vehementer adversùs sæculi sui mores perditissimos, ubi adeo non annorum duodeviginti ætas expectabatur, ut anno quidam sexto, nonnulli & tertio ætatis anno ordinarentur Lectores: denique otiosam & inutilem censet ille esse eorum causationem, qui dicerent nusquam Canones præcepisse, ut annorum decem & octo Lectores omnes essent: cùm ex adverso indubitatissimum illud sit effatum, ubi silent Canones, audiendam esse legum jussionem. Hoc certè Græcorum effatum tum denique locum habere par erat, cùm leges sanxisset Imperator ad custodiam Canonum muniendam; vel ad interpellationem Episcoporum, maximè autem Patriarcharum Constantinopolitanorum, ut usuveniebat plerumque; vel denique

Juris Orient. Tom. 2. pag. 94.

Nomoc. tit. 1. Can. 28.

cum

cum usu & assensione Ecclesiæ convaluissent. *Miror quomodo non exerceatur, quod de Lectorum ætate scriptum est. Cùm enim dicat lex octodecim annorum esse debere Lectorem, Clerici Lectores nunc ordinantur sex annos nati, & nonnunquam etiam tres annos tantùm. Lege Canonem XIV. & XV. Synodi XVI. qui depositioni subjicit eos qui ordinant Diaconos & Subdiaconos, ante complementum annorum XXV. & XX. vel Sacerdotes ante annorum XXX. Qui autem dicunt, nihil obesse eis qui ordinant Lectores ante XVIII. annos eorum completos, quia Canones nullam ejus rei mentionem ferunt, malè dicunt. Ubi enim nihil definitur à Canonibus, debemus sequi leges, & ex similibus similia decidere.*

Annum ætatis vigesimumquintum Subdiaconatui præfixerat Justinianus. Canon Trullanus annum vigesimum nec amplius quidquam designabat. Leo Sapiens Novellam Justiniani abrogavit, confirmato Trullano hoc Canone. Sed eam ille rationem decreti sui prompsit, quæ ei imprimis congruat Principi, qui Sapientis nomen jure assecutus sit: Quòd in sua cuique arte & professione plus haberi debeat fidei & honoris. Ita in rebus Ecclesiasticis Canones legibus anteponi debere. *Verbum vetus, quod de rebus suis dicenti aures esse aperiendas monet, &c. Dignum itaque sacram legem de rebus suis præcipientem audire Imperatoria nostra Majestas rata, &c.*

II. Hìc vides Ecclesiæ hujus ævi medii leges non multùm discrepantes ab antiquis, ubi castissima florebat disciplina. Sed quantula religione servarentur, jam insinuavit Balsamon, cùm triennes vel sexennes ordinarentur Lectores. Sed quis satis mirari poterit, quod narrat Cedrenus de Patriarcha Constantinopolitano Theophilacto, quem Imperator patens ejus intrusit Patriarchali Cathedræ annum agentem sextum supra decimum? *Id quod contra leges Ecclesiasticas erat; & Patriarcha sub Pædagogis, proh indignam rem, aliquandiu egit.* Facilè hinc conjicitur non unum id ejusdem insaniæ specimen editum esse eo tempore, quasi solo Imperatoris suffragio addi posset meritum, probitas, ætas, experientia, pietas; cùm contra id vel maximè tum constiterit fieri neutiquam posse; sed posse Patriarchas Episcoposque puerili ætate, inter scholares scholariumque fæces sordescere. Certè Theophylactus hic ipse Episcopus consecratus non est nisi anno ætatis vigesimo quinto, vices interim & munia Patriarchæ fungente Tryphone, de quo aliàs.

III. Paucis post annis Joannes XII. Romanam invasit Sedem, admodum sanè puer, cùm in Romana Synodo post aliquot annos habita Imperator puerum adhuc illum vocaret. *Puer est, facilè bonorum mutabitur exemplo virorum.* Adde quòd Baronius computato tempore quo parens ejus uxorem duxit, concludat eum non potuisse ad summum nisi annos octodecim attigisse.

Nescio quid penè portentosius paulò antè Gallias obstupefecerat, cùm Heribertus Aquitaniæ Comes Hugonem filium quinquennem eligi fecit Archiepiscopum Remensem. Et quod magis stupeas, Abbo Episcopus Suessionensis, Bavo Episcopus Catalaunensis, Clerus populusque Remensis consensione sua firmarunt propudiosam electionem: cui accessit & Rodolphi Regis confirmatio, à quo & Abbo missus est ad Joannem X. Papam, consensum Romanæ Sedis & dispensationem ut impetraret. Negari non debere Pontifex tunc existimavit, quod Rex & Episcopi conducibile & necessarium duxissent. Audiendus hìc Flodoardus: *Eligunt Hugonem admodum puerulum, qui nec adhuc quinquennii tempus expleisset. Rodulphus Rex hac electione comperta, præfatorum Episcoporum consilio Remensem Episcopatum commisit Heriberto, &c. Joannes Papa interveniente Abbone Præsule petitioni eorum consensum præbens, Episcopium Remense Abboni Episcopo delegat, &c.* Narrat Luitprandus in Historia, Joannem XII. in Romano Concilio impetitum esse gravissima hac accusatione, quòd anno ætatis decimo ordinasset Episcopum: *Et quod annorum decem Episcopum in Tudertina civitate ordinaret.* L. 6. c. 7.

IV. Quorsum autem hæc vergunt insolentissima exempla effrænatissimæ ambitionis, nisi ut tantò majori odio & execrationi sint, qui sacratissimas Ecclesiæ leges aspernantur? Vivebant vigebantque antiqui semper Canones, purioriseque disciplinæ leges, quibus decus & robur omne primævum redintegrarat Carolus Magnus in suis Capitularibus, & maximè in Capitulari Aquisgranensi anni 789. ubi juxta Canonem Neocæsareensem, quenquam Presbyteratu initiari vetuerat ante annum ætatis trigesimum. Quod non multò post à Francofordiensi Concilio firmatum est anno 794. *De Presbyteris ante annum ætatis XXX. non ordinandis.* Et à Concilio III. Turonensi, anni 813. ubi illud quoque commendatum est, ut qui Presbyteri ordinandi essent, in Episcopalibus antè ædibus aliquantulum temporis versarentur, ut & doceri possent quæ sui essent muneris, & in iis ipsis probari. Can. 50. Cap. l. 1 c. 49. Can. 49. Can. 12.

Ita Episcopales ædes instar erant Seminariorum, ubi non solùm Presbyteri ordinandi, sed & Clerici omnes imbuebantur sacris institutis, ad eosque informabantur Ordines, quibus illos Episcopus addicturus erat. Suo enim ipsius exemplo docet Hincmarus, valdè rudes ibi pueros admissos fuisse, ut disciplinæ sanctiori à teneris insuescerent, tantò procliviùs, quòd maturiùs subducti fuissent exitialibus sæculi voluptatibus & pompis.

CAPUT LXX. P. 4. l. 1. c. 46.

De ætate necessaria ad Clericatum, ad Ordines & Beneficia post annum Christi millesimum.

I. Decreta Conciliorum sæculi XI. de ætate sacrorum Ordinum. Fulberti magnanimitas.

II. Decreta sæculi XII. Magnifica Bernardi & Hildeberti Cenomanensis Episcopi placita.

III. Decreta & temperamenta Concilii Lateranensis III. sub Alexandro III.

IV. Statuta Pontificum & Conciliorum sæculi XIII.

V. Sæculo XIV. Viennense Concilium fibulam prioris disciplinæ in multis laxat, consuetudinis torrenti cedens, eoque adactum, ut ei potiùs, quàm juri se accommodaret.

VI. Quorundam magnanimitas Pontificum in negandis dispensationibus, quas summi Principes ita peterent, ut eas negari adeo non ægrè ferrent, ut penè gratularentur.

VII. Tridentinum Concilium mediam quandam insistit viam inter remissionem Concilii Viennensis, & priscorum Canonum austeritatem.

VIII. Promulgantur annalia Concilii Tridentini Decreta in Conciliis Galliæ Provincialibus, & in Edictis Regum.

IX. Plurima scitissimè observant Canonistæ circa Jus Decretalium & Decreta Tridentinæ Synodi.

X. Ætas Tonsuræ & minorum Ordinum magis magisque elucidatur.

I. TOlosano Concilio anni 1056. constituta est ætas annorum triginta ordinandis Episcopis, Abbatibus & Presbyteris, & viginti quinque Diaconis; nisi singularis & spectata pietas Episcopum, Cleramque compelleret, præfinitum hoc tempus antevenire. *Nisi aut studio sanctitatis ac sapientiæ ornati, providentia Episcopi simul & Cleri promoveantur.* Concilium Rotomagense anni 1074. concessit ordinari Subdiaconos annorum viginti, Diaconos viginti quinque, Presbyteros triginta, aut ut summum viginti quinque & ipsos; sed urgen- Can. 2.

gente tantùm neceſſitate, nec unquam temporiùs:
Can. 6. *Nullus ordinetur Presbyter ante xxx. annos niſi ſumma neceſſitate. Sed tamen Presbyter nullus ordinetur ante xxv. annos*. Hæ ſcilicet cauſæ fuere duæ, quæ legitimas exprimerent diſpenſationes, rariſſima perſonæ virtus, & Eccleſiæ gravis neceſſitas. At ubi penes Epiſcopos fuit diſpenſandi de his poteſtas, diſpenſationum facilitate & frequentia id perfectum eſt, ut nec diſpenſatione jam opus eſſet, & in jus commune res deveniret. Eò igitur erupit res, ut pro lege jam ſit, neminem ante annum vigeſimum quintum Presbyteratu donari. Sed ea mutatio intra unius ſæculi curriculum vix tandem perfici potuit.

Can. 4. Concilium Melfenſe anni 1089, cui præerat Urbanus II. indulſit, ut Subdiaconi anno quarto vel quinto ſupra decimum ordinarentur. Cæteris in omnibus nihil novavit. Nec id magnoperè mirandum in Subdiaconatu, qui vixdum aut necdum tunc in ſacros Ordines admiſſus fuerat, ut ſuprà declaratum eſt. Probat Petrus Damiani Chriſtum ipſum Sacerdotii ſummi ſui miniſteria auſpicatum non antè eſſe, quàm poſtquam trigeſimo ætatis ſuæ anno baptiſmum ſuſcepit: id, inquam, probat ex eo quòd ante eam ætatem neminem Eccleſia Sacerdo-
L. Gratiſſimus c. 4. tio impertit: *Niſi enim certa fides haberet, cum baptiſmo dominium ſimul & ſacerdotium ſuſcepiſſe, ut quid tantoperè canonica prohiberet authoritas, ante illius ætatis tempus quo ipſe baptizatus eſt, quempiam ad ſacerdotales infulas aſpirare?* Fulbertus acerbiſſima quanquam & æquiſſima correptione objurgavit ſuum ipſius Metropolitanum, Leutheticum nempe Archiepiſcopum Senonenſem, quòd Epiſcopum ordinaſſet ante præſcriptam à
Epiſt. 28. Canonibus ætatem, & miniſterii ſui tam imperitum, ut ſuus in eum grex inſurgeret, nec adduci poſſet, ut illum reciperet. Epiſcopalis conſtantiæ ſpecimen aliud perilluſtre exhibuit idem Fulbertus, quando Subdecani dignitatem Epiſcopo Sylvanectenſi negavit, quam ille vel fratri vel ipſi ſibi habendam expetiebat. Epiſt. 46. Contrà verò præſtantiſſimè Fulbertus declaravit, hoc quidquid erat, nec ipſi dari poſſe, qui jam eſſet Epiſcopus: nec fratri ejus, qui ætate immatura erat: *Reſpondimus, non convenire ſibi, eo quod Epiſcopus eſſet; neque fratri, ætate adhuc & moribus immaturo*.

Sed cùm toto eo undecimo ſæculo plurima fuerint, quibus hominum animi, oculique & aures vehementer offenderentur; nihil inſolentius tamen aut deteſtabilius viſum eſt, quàm decennis aut duodecennis pueri intruſio in Sedem Apoſtolicam, ty-
Baron. an. 1033. Glaber. l. 4. c. 5. rannica graſſatione Alberici Comitis Toſcanellæ, qui Cardinalium Epiſcoporum ſibi obluctantium molimina omnia fregit & conculcavit. Pontificis hujuſmodi initiis concinuit vita exituſque. Benedictus is fuit IX.

II. Felicius ſæculi XII. auſpicium erit à venia ætatis longè laudatiſſima, cùm Malachias Hiberniæ aliquando futurus Archiepiſcopus, ante annum ætatis vigeſimum-quintum Diaconus, ante trigeſimum Presbyter creatus eſt. Audi ut Bernardus rem narret in ejus vita, admirationi potiùs quàm imitationi iis meritò futuram, qui nec Malachiæ virtutibus pollebunt, qui tunc ordinabatur; nec ſapientia & pietate Præſulis, à quo ordinabatur. *Erat autem cum Sacerdos ordinatus eſt, annos natus quaſi viginti quinque. In qua ejus utraque ordinatione, ſi quid præter Canonum formam proceſſiſſe videtur, ſiquidem infra vigeſimum quintum annum Leviticum miniſterium, infra triceſimum adeptus eſt ſacerdotii dignitatem: donandum ſanè tum zelo ordinatoris, tum meritis ordinati. Ego verò iſtud nec in ſancto redarguendum, nec uſurpandum conſulo ei qui ſanctus non fuerit*. Hugo qui Lincolnenſem poſtea Epiſcopatum obtinuit, Diaconus ordinatus eſt anno ætatis decimo-nono. Verùm id datum inſtantiſſimis precibus ſodalium ejus, Canonicorum Regularium, quos inter jam inde ab octavo ætatis anno enutritus fuerat: *Cùm Hugo nonum-decimum ætatis annum attigiſſet, petentibus inſtanter fratribus Levita ordinatus eſt. In quo gradu cùm mirabiliter cunctis placeret, ſtatim ad altiora coactus ſcandit. Injungitur ei cujuſdam Parochiæ adminiſtratio, &c.* Quibus verbis non obſcurè innuitur, Presbyteratum quoque acceleratum ei ante ætatem fuiſſe: verùm id non aliter factum, quàm vi adhibita ejus modeſtiæ & pudori, publicaque teſtificatione de virtutibus ejus tanto apici non imparibus. Surius 19. Nov. c.

Ex adverſo autem Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus non ſolùm non interfuit ordinationi Epiſcopi Andegavenſis, ante legitimam ætatem electi: ſed & graviſſimas ad eum litteras dedit, quibus moneret, juventam in Epiſcopo deſpicatui plerumque eſſe, ideoque non mediocri detrimento, quod cum in ipſum, tum in Eccleſiam ipſam emergeret: *In ſummis Sacerdotibus ætas integra poſtulatur, unde nec periculum religio metuat, nec reverentiam dignitas amittat*. Ezechielem exordium feciſſe ſuæ Prophetiæ, à ſignificatione ætatis quæ tantum miniſterium non dedecoraret: *Ezechieli in trigeſimo anno cœli aperiuntur, & priùs ætas Prophetæ deſcribitur, ut quibus annis prædicatio committi debeat, oſtendatur*. Longè plura Chriſtum edidiſſe documenta ſuæ in Joannem quàm in Petrum dilectionis & ſuavitatis; ſed ſuæ tamen principatum Eccleſiæ non Joanni commendaſſe, ſed Petro, id eſt, non juventæ, ſed ſenio; qua in re ſancitum eſſet exemplo perilluſtri, ne juniores ſenioribus præponantur: *Chriſtus Joannem ſupra Petrum dilexit; Petro tamen, non Joanni, conceſſa eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi. Qui enim per Eſaiam dixerat, Auferte offendicula de via populi mei; coram diſcipulis offendiculum ponere noluit, nec majoribus anteponere juvenem, quamvis eum prærogativa caſtitatis ſibi præ cæteris fecerat familiarem. Detulit igitur ætati, non meritis: nec prætulit conjugatum virgini, ſed provectiorem juniori*. Poſtremò Chriſtum anno ætatis duodecimo Doctores legis audiiſſe, anno trigeſimo novam ipſummet legem promulgaſſe: *Donec annorum defuit integritas, Doctor omnium fines diſcipuli non exceſſit; ubi verò pleni dies acceſſerunt, factus eſt Magiſter pro debito, qui fuerat diſcipulus pro exemplo*.

Eſt luculentiſſima D. Bernardi Epiſtola ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum, ex eaque palam fit, quàm exitiale tam crebrum id tunc fuiſſe, ut ambitioſuli juvenes è litterario ludo, & necdum excuſſo ſcholarum pulvere, ad eminentiſſimas Eccleſiæ ſedes protruderentur: lætiores penè quòd jam nullus ſibi plagoſus immineret ludi magiſter, quàm quòd ipſi magiſterii cathedram adepti populis eminerent: *Scholares pueri & impuberes adoleſcentuli ob ſanguinis dignitatem promoventur ad Eccleſiaſticas dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris; lætiores interim quòd virgas evaſerint, quàm quòd meruerint principari; nec tam illis blanditur adeptum, quàm ademptum imperium*. Epiſt. 42. Impavidi vir animi Bernardus idem alibi Jordanem Cardinalem per litteras hortatur, ut Pontificem moneat de Legati perverſitate, qui Eccleſiis præfecerat pueros ætate prorſus immaturos: *Formoſulos pueros in Eccleſiaſticis honoribus promoviſſe, ubi potuit: ubi non potuit, voluiſſe*. Epiſt. 250. Surdis ergo canebat auribus Theobaldus Campaniæ Comes, quando Bernardum interpellabat, ut aliquid alicunde Beneficiorum filiolo ſuo Theobaldo puerulo impetraret. Reſcripſit Bernardus, pari gravitate & humanitate reſponſum ſuum condiens; 1. Beneficia dignioribus deberi. 2. Ne eos quidem, quibus & ætas ſuffragaretur & doctrina, plura uno obtinere poſſe. Eſt omnino quòd contremiſcamus, cùm his humanorum ſeu blandimentorum ſeu officiorum laqueis vix extricare ſe, vix evadere poſſe eos ipſos audimus, qui animi magnitudine & ſanctitate pollent. Id eò pertinet, quòd alibi Bernardus ſuam vicem Epiſt. 271. Epiſt. 274.

dolet,

dolet, quòd ex incauta & improvida indulgentia ſubreptum ſibi aliquando fuiſſet, ut præter ſolemnem ſibi morem ſuas preces interponeret pro juvene aliquo, qui Præpoſituram ambiebat.

Vuillelmo Neubrigenſi id debemus, quòd originem ex parte ſaltem aperuerit hujus corruptelæ. Nempe Epiſcopos juvabat, non tantùm gratiam inire ab Optimatibus, impuberibus eorum filiis Beneficia conferendo: ſed & fiſco ſuo inferre reditus horum Beneficiorum omnes, dum ætate minores eſſent, eorumque ipſi ſibi quaſi Tutores, nobilis cuſtodiæ jure fruerentur. *Pro perſonis ſpectabilibus, quibus tanquam quibuſdam monilibus, Eboracenſis olim refulſit Eccleſia, titulavit imberbes, & quoſdam etiam agentes ſub ferula, aptos magis pro ætate ædificare, & ploſtello adjungere mures, ludere par impar, equitare in arundine longa, quàm perſonas gerere in Eccleſia Magnatum: ut ſcilicet uſque ad annos viriles curam agens Titulatorum, univerſa percipiret commoda titulorum.*

Quoad Concilia ſæculi XII. Londinenſe anni 1125. antiquos innovat Canones, ut ne dari poſſint Decanatus & Prioratus, niſi Presbyteris; uti nec Archidiaconatus, niſi Diaconis. Ex quo colligitur ætas his Beneficiis neceſſaria obtinendis. Claromontanum ſub Urbano II. idem præceperat, Decanis Archipresbyteros permiſcens. Londinenſe anni 1127. humanius aliquid indulſit, ut qui ante ordinationem his dignitatibus præmittendam, iis ornatus fuiſſet, ab Epiſcopo moneretur, quamprimùm ut ad Ordines accederet, alioqui de jactura Beneficii periculum aditurus. *Nullus in Decanum niſi Presbyter, nullus in Archidiaconum niſi Diaconus conſtituatur. Quod ſi quis ad hos honores infra prædictos Ordines jam deſignatus eſt, moneatur ab Epiſcopo ad Ordines accedere. Quod ſi juxta monitionem Epiſcopi refugerit, eadem ad quam deſignatus fuerat, careat dignitate.*

Concilium Remenſe anni 1131. cui Innocentius II. præerat, idem ſtatutum confirmavit, Præpoſitos Decanis adjungens; addenſque his Beneficiis eos dumtaxat donandos, qui ſacris jam eſſent initiati Ordinibus, eaque & pietate ſpectabiles & eruditione, quæ has dignitates æquaret. *Prohibemus, ne adoleſcentibus vel infra ſacros Ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcant, prædicti concedantur honores.* Quod totidem verbis ſancitum rurſus eſt in Concilio Lateranenſi II. anni 1139. ſub eodem Pontifice, & in Remenſi anni 1148. ſub Eugenio III.

III. Rurſus Lateranenſi III. in Concilio ſub Alexandro III. anno 1177. nova roboris acceſſio facta eſt ſtatutis his omnibus, ne eligerentur Epiſcopi, niſi expleto anno ætatis trigeſimo; ne Decani, Archidiaconi, Parochi, aliique animarum cura onerati, niſi ætatis attigerint annum vigeſimum quintum; utque cogantur intra tempus à Canonibus præfixum, Ordinem ſuis Beneficiis competentem ſuſcipere, Archidiaconi Diaconatum, cæteri Presbyteratum, ſuis alioqui Beneficiis expoliandi. Tempus iſtud quod defixere Canones, *præfixo à Canonibus tempore*, indubitatiſſimè ille ipſe primus annus eſt, quo Beneficio inveſtiti ſunt ſuo. Sed non eluxit hactenus, quo demum in Concilio id conſtitutum fuerit. Laudati enim hactenus Canones id unum urgebant, ut ad Ordinum ſuſceptionem adigerentur, à Beneficiis aliàs abdicandi. Ergo medio illo tempore, quod à Concilio Remenſi ſub Eugenio III. uſque ad Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. effluxit, hoc eſt, ab anno 1148. ad 1177. hæc definitio facta eſt: vel ab hoc eodem Concilio, ejuſque Præſide Alexandro III. illa profecta eſt juris interpretatio, ut tempus præfinitum a Canonibus, primus eſſet initi Beneficii annus.

Sed obſervandum illud quoque venit, ſi vigor retineatur, vel intendatur etiam in hoc Concilio, illa coarctatione induciarum ad unum annum, multa viciſſim ab eo condonari indulgentiùs quàm antè moris eſſet. 1. Non omnes Diaconi, ut ferebat olim lex uſuſque, ſed Archidiaconi tantùm jubentur annum ætatis vigeſimum quintum attigiſſe. 2. Ætate quoque Presbyterorum non jam ad triginta, ut priùs, ſed ad viginti quinque annos revocata. Nam ſi ea ætas Dignitatibus ſufficiat ſacerdotalibus, ſufficiet haud dubio & Presbyteris omnibus. Sed ea indulgentia erat cum primis illo tempore neceſſaria, quo Epiſcopi id ſibi ſumpſerant, ut Beneficia pueris annorum decem aut duodecim largirentur. Idem porro Alexander Papa Epiſtolas dedit mordaciſſimas ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, qui pateretur ab Epiſcopo Conventrenſi plures Eccleſias commendatas eſſe pueris vix annorum decem, quas interim per laicos adminiſtraret. Jubet Pontifex ut hæ Eccleſiæ Vicariis concredantur Clericis; ejuſmodi in poſterum proviſiones irritas fore; nec dari poſſe ulla deinceps Beneficia, præterquam iis qui decimum quartum ſaltem attigerint ætatis annum: *Nemini infrà XIV. annum conſtituto perſonatum alicujus Eccleſiæ concedere præſumatis*: & impetrabilia poſthac fore Beneficia, ſi præter nuperi Lateranenſis Concilii Decreta, minores annis quatuordecim ea aſſecuti ſint; denique quanquam per Canones non licuerit niſi jam Subdiaconis, Parochias dari, poſſe tamen ex diſpenſatione eis dari, qui pauco poſt tempore Subdiaconi fient, ut qui in minoribus jam Ordinibus ſint.

Altiſſimas & in Gallia hæc peſtis radices egerat. Abbas ſancti Memmii apud Catalaunum ſcripſit ad Regem Ludovicum Juniorem, qui ſeptenni nepotulo præbendam Cathedralis Eccleſiæ Catalaunenſis conceſſerat, non poſſe Canonicos de ætate conqueri nepotis ſui, cum neſcire non poſſint, in omnibus Gallicani regni Eccleſiis Præbendas dari puerulis, necdum ſeptennibus. Addit & oculatum ſe affuiſſe teſtem, cùm ab Epiſcopo & Capitulo Catalaunenſi Præbenda donaretur puerulus, quinque, aut ad ſummum ſex annos natus.

Hugo Victorinus ſua adhuc ætate teſtabatur Subdiaconatum non dari ante annum ætatis decimum quartum, Diaconatum ante vigeſimum quintum, at verò Presbyteratum ante trigeſimum. Ii erant antiqui mores, cùm necdum ſatis Subdiaconatus à minorum Ordinum claſſe emerſiſſet.

IV. Sæculum XIII. exordiar ab Epiſtola Innocentii IV. qua exauthoratur Melphenſis in Italia Epiſcopus, tum aliorum conſcius facinorum, tum quòd pinguioribus Eccleſiæ ſuæ Præbendis donaſſet nepotes ſuos, à cunabulis adhuc recentes, & non aliud quàm balbutientes. *Nepotibus ſuis vagientibus in cunabulis, licèt ad plus vix valentibus balbutire, ne dum quod in Eccleſia agerent, vel cantarent, majores Præbendas tribuit, & Beneficia meliora, portantibus aliis pondus diei & æſtus, & iſtis ubi non ſeminaverunt, metentibus plena manu.*

Hæret animi dubius alibi idem Pontifex, in confirmanda electione Epiſcopi, quòd is non ſatis ſibi oſtenderetur trigeſimum impleſſe annum. Conſtanter negavit confirmatum à ſe iri electionem Præpoſiti Papemburgenſis in Archiepiſcopum Colocenſem, tametſi ſoror illi eſſet Regina Hungariæ; Regique Hungariæ ſignificavit ita neceſſariò à ſe factum fuiſſe, quòd Præpoſitus viginti tantummodo annorum eſſet, & necdum vel Theologicis inſtitutis, vel jure Canonico imbui ſe curaſſet: affirmans ſi is peritia ſaltem mediocri fuiſſet, & à trigeſimo ætatis anno propè abfuiſſet, facilè ſe diſ-

de Rebus Angl. l. 3. c. 5.

c. 1. 7.

can. 3.

can. 4.

can. 8.

can. 10.

can. 13.

C. Ex ratione. Extra. de ætate & qualit. præfici.

Append. Conc. Lat. III part. 3.

Du Cheſne To. 4. pag. 668

De Sacram. L. 2. par. 3. c. 22.

Regeſt. 15. Epiſt. 233.

C. Cum nobis. Extra. De electione.

pentationi fuisse assensurum : at ejusmodi rem nunc esse, ut non dispensatio, sed dissipatio Canonum futura sit. *Si secus fiat, non dispensatio, sed dissipatio dicenda est*. Gregorius IX. pueros declaravit, tam non posse Beneficia, quàm nec Extra. De Præbendis c. 35. Beneficiorum munia suscipere. *Cùm illi sint in Ecclesiis idonei reputandi, qui servire possunt & volunt in ipsis; & pueri & beneficiati qui non possunt in eadem Ecclesia deservire, in ea non debent idonei reputari.*

Can. 10. Concilium Londinense anni 1237. vetat in Ecclesiis eos constitui Vicarios, qui non possint proximis quatuor temporibus ordinari Presbyteri : eos verò qui jam constituti fuerant, jubet Can. 5. ut intra annum ordinentur. Concilium Salmuriense anni 1253. Archipresbyteris, Archidiaconisque edixit, ut Ordinem sacrum, suæ cujusque dignitati congruentem, primo susciperent promotionis suæ anno : alioqui gradu & Beneficio Can. 1. summoverentur. Concilium Burdigalense anni 1255. voluit, ut Beneficiarii per singula quatuor tempora adproperarent legitimam ordinationem suam, Beneficiis, ni parerent, exuendi. *Præcipitur omnibus Clericis habentibus Ecclesias, ut continuam faciant residentiam in eisdem, & ad singula tempora Ordinum se offerant ordinandos; alioqui nulla alia monitione præmissa, suis Beneficiis noverint se privatos.* Simile veri est hunc Canonem de minoribus Clericis intelligendum, quibus sacerdotalia conferuntur Beneficia, & quos ideò necesse est intra annum Ordinibus sacris omnibus, & ipso donari Presbyteratu. Concilium Mom-Pessulanum anno 1258. cavendum sibi & Ecclesiæ duxit à discrimine longè diverso, ætatis quàm necesse sit provectioris. Itaque commonendos censuit Episcopos, ut si quando majores annis viginti Clericatum prehensarent, diligenter eos explorarent, sinceræ pietatis stimulo, an terrena potiùs cupiditate quapiam agerentur. Can. 1. *Illos qui sunt in ætate viginti annorum & suprà. Cautelam habeat Ordinator, ut adscribat militiæ Clericali, qui ex devotione, non per fraudem adscribi cupiat Ordini Clericali.* Gregorius X. in Concilio Lugdunensi II. anni 1274. in usum revocavit Decretum Alexandri III. in Concilio Lateranensi, & Beneficia Curata vacare, impetrarique posse declaravit, nisi intra annum Presbyteratum adipiscantur, quibus illa fuerant collata. En verba ipsa, ubi hoc unius anni tempus præfiniatur in Concilio Generali; Can. 14. *Infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad Sacerdotium promoveri. Quòd si infra idem tempus promotus non fuerit, Ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, sit præsentis Constitutionis authoritate privatus.* Ex adverso autem Synodus Exceestrensis anni 1287. vetuit ne Parochi recens ordinati, primo ordinationis suæ anno Parochiam administrarent, nisi priùs ei implicati fuissent : ut eo saltem primo tyrocinii sui Can. 36. anno ediscerent artem artium, ut divinam prorsus, ita summè periculosam, procurandæ salutis animarum.

Denique Auscienſe Concilium anni 1300. conteſtatur, ſi qui Parochiam ſibi collatam acceperint, eo conſilio, non ut Presbyteri ordinarentur, & Eccleſiæ illius ſe addicerent obſequiis; ſed ut primi anni fructus redituſque lucrarentur, & tum ea cederent : teneri ad reſtitutionem collectorum fructuum; Patronum quoque à quo nominati fuerant, teneri indemnem præſtare Eccleſiam; perinde autem utrique inuſtum eſſe ingens, & non ſine gravi flagitio dedecus. Can. 10. *Obſervari præcipimus, quòd nullus Parochialem recipiat Eccleſiam, non intendens ad Sacerdotium promoveri, ut fructus ex ea percipiat per annum, &c. Ad reſtitutionem eorumdem tenebitur. Et nihilominus conferens, qui ipſum non credebat ad Sacerdotium promovendum, præter divinam, quam inde incurrit, offenſam, remaneat ad ſervandum indemnem Eccleſiam obligatus.* Denique prohibet hoc Concilium Tonſuram dari *infanti, vel conjugato, niſi Religionem intrantibus*. Can. 12. Agit, ut ſuſpicor, de pueris quos parentes vitæ Monaſticæ dedicabant.

Simeon Theſſalonicenſis Archiepiſcopus illud animadvertit in libello *De Ordinationibus*, ab Epiſcopis Diaconatum Monachis conferri non rarò qui necdum ea ſunt ætate, quam in Diaconis deſiderant Canones : propterea quòd Religioſa profeſſione, & ſpontanea obſervantia juſſionum Abbatis ducique ſapientiſſimi, abundè compenſetur, quidquid gravitatis & ſapientiæ maturior ætas adjicere potuiſſet. *Si autem nonnulli divini Epiſcopi diſcretione quadam iſtos annos in Monachis ſibi ſubditis breviant & contrahunt, hoc ideo fit, quòd Monachis voluntatem ſuam facere non licet, ſed aliorum.* Cap. 4.

Nec una ea eſt diſpenſandi materia, in qua Can. 13. ſibi aliquid licere voluerint Epiſcopi. Concilium idem Auſcienſe prohibet, ne in poſterum cuicumque necdum ad annum vigeſimum quintum progreſſo, vel Parochias conferant, vel Prioratus, vel quæcumque demum Beneficia, quibus illigata ſit animarum cura. Honorius III. canonicis pœnis addixit Epiſcopum in Hiſpania Ovetenſem, quòd tredecim annorum puerum ordinaſſet. Hæ verò improvidæ diſpenſationes, quarum hìc tam multa, & tam pernicialia congeſta ſunt in hoc caput exempla, id tandem effecerunt, ut exciderint Epiſcopi diſpenſandi jure in hujuſmodi cauſis, nec jam venia fieri poſſit ætatis, niſi à Romano Pontifice, ſive de Ordinibus, ſive de Beneficiis agatur. Sanctus Ludovicus Regiæ Francorum proſapiæ Princeps à Bonifacio VIII. Papa, Toloſano donatus Epiſcopatu, ætatis veniam & diſpenſationem ab eodem unà accepit. Nec enim ampliusquàm duos ſuprà viginti annos natus erat : ſed virtutum lumina, & Religionis Franciſcanæ profeſſio, quod minus erat annorum, cum fœnore compenſabant. Rainal. ann 1217. n. 85. Hiſt. Univ. Par. to. 3. pag. 517. Rainal. n. 62.

V. Accedendum nunc nobis eſt ad ſæculum XIV. & ad Concilium Viennenſe, anno 1311. habitum, ubi quàm liberas & juſtas, tam obſervantiæ & amoris plenas congregati Epiſcopi querelas effundere de diſpenſationibus frequentioribus, quas ipſi Pontifices darent, etiam pueris, ad obtinenda, & ad plura ſimul obtinenda Beneficia. *Utrum tales tantam Beneficiorum pluralitatem habentes, periculum damnationis evadere valeant, non determino : ſed à ſapientiſſimis & perfectiſſimis Theologis, quorum opinio celebrior non ignoratur à pluribus, requiratur.* Inter Doctores, quos tunc ea famoſiſſima quæſtio commiſerat, potuit loco non extremo eſſe Henricus Gandavenſis; prolixè enim ab illo pertractata eſt, an tuta poſſit quis conſcientia plura Beneficia retinere. Durandus Miniatenſis Epiſcopus omni ope connixus eſt in eodem Concilio, ut antiquis reſtitueretur ſuus vigor Decretis & Canonibus de ætate ad Beneficia & ad Ordines neceſſaria. Sed oleum ille & operam perdidit, Pontifice & Concilio ipſo obſequendum cenſente generali conſuetudini, quæ multùm deſciverat à priſcorum Canonum norma, & quæ Subdiaconos admittebat anno ætatis decimo octavo, Diaconos vigeſimo, Presbyteros vigeſimo quinto. Id enim habet Concilii Decretum : *Generalem Eccleſiæ obſervantiam volentes antiquis juribus in hac parte præferri, decernimus, ut alio non obſtante impedimento canonico, poſſit quis liberè in decimo octavo ad Subdiaconatus, in vigeſimo ad Diaconatus, & in vigeſimo quinto ætatis ſuæ anno ad Presbyteratus Ordines promoveri.* Quodlib. 9. q. 10. In Clement. L. 1. Tit. 6. c. 3.

Concilium II. Ravennas ejuſdem anni 1311. annum Can. 16.

num ætatis decimum quintum indixit Canonici Ecclesiarum Cathedralium, duodecimum autem Canonicis Collegialium. Concilium Viennense suffragio tantùm carere jussit in Capitulis, eos qui Subdiaconi saltem non essent. *Nullus de cætero in Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis vocem habeat in Capitulo, etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur, nisi saltem in Subdiaconatus ordine fuerit constitutus.* Concilium III. Ravennas anno 1314. idem decrevit, addiditque, nequis ordinaretur Diaconus ante annum ætatis vigesimum, Subdiaconus ante decimum sextum, Presbyter ante vigesimum quintum. Antiquissima hæc Ecclesia priscorum suorum usuum retinentior forsan erat, quàm ut statim cederet decretis Viennensis Concilii, maximè quantum ad Subdiaconos. Concilium Andegavense anni 1365. collationes Beneficiorum quascumque irritavit, si ea non essent ætate, quibus ea conferebantur, qua possent accedere ad Ordinem sacrum, collato Beneficio affixum. *Quæ de fundatione, consuetudine, vel statuto sacros Ordines requirant.*

VI. Ad sæculum XV. propero, ubi nullius rei vel memoria suavior, vel commendatio major, quàm repulsæ, quam Carolus Galliarum Rex invictissimus, ejus nominis VII. passus est à Pio II. Pontifice, denegato Episcopatu Castrensi Comiti Marchiæ, Regii sanguinis Principi. Consultissimè Pontifex verè summus Regi maximo verèque Christianissimo in memoriam revocavit, quòd cùm antè à Nicolao V. impetrasset Episcopatum ei qui defectum ætatis patiebatur, improbaverat ipsemet tantam facilitatem concedendæ ejus rei, quam nec ipse petisset, nisi præsumpta spe ejus non impetrandæ. *Quanquam ego intercesserim, nunquam putavi tamen hoc illum esse facturum.* Ista sunt aurea summi Regis verba. Accipe nunc quæ ex his sanctissimus Pontifex inferat: Non posse non aliquando Reges suam suffragationem & intercessionem annuere importunis Aulicorum postulatis: sed sibi ipsos in medulla animi & Pontifici gratulari, qui minùs audierit preces istas vi expressas; itaque æquum esse, & Regibus ipsis optatissimum, ut studeat Pontifex satisfacere æquitati, Regumque secretiori voluntati potiùs quàm verbis. *Ostendens videlicet quæ tua esset rogandi necessitas, & quod esse deberet Apostolicæ Sedis officium.*

Utique plus adjiciendum est fidei huic Pii II. Epistolæ, quam Jacobo Papiensi Cardinali, qui rem paulò aliter narrat. Ait enim ab Eugenio IV. Carolum eundem VII. Galliæ Regem Metropolitanæ Ecclesiæ regimen, non solùm præter spem, sed etiam præter voluntatem suam impetrasse juveni cuidam Nobili. Verùm utcumque se res habeat, idem prorsus inde elicit documentum Papiensis, nempe in istiusmodi rerum commissuris, id persæpè Reges Pontificem orare, quod omnino nolint exoravisse: *Accidit sæpè, ut illa maximè rogent, quæ minimùm cupiant:* ex quo & illud emergit, indulgentias & dispensationes Pontificum ad solam justitiæ & æquitatis normam librandas, & vel annuendas vel renuendas esse: *Quærendum ergo semper quod rectum, & conscientia gratia præferenda.*

Inter Cardinalis ejusdem Papiensis Epistolas extat & illa Sixti IV. Papæ ad Aragoniæ Regem, qui Archiepiscopatum Cæsaraugustanum filio suo spurio & sexenni tantùm à Pontifice expetierat. Contestatur Pontifex, nec sibi, nec sacro Cardinalium Collegio persuaderi potuisse, ut illud concederent, quo concesso, & concedentibus & postulantibus æternum & inexpiabile imprimeretur dedecus, cum offensa Dei, & animæ damnatione conjunctum: *Pati omnia possumus, sed jacturam animæ facere nec debemus, nec possumus; nec ut eam faciamus, tuam piam intentionem credimus velle.* Rex parum acquiescens justissimæ quamvis responsioni, perdiu vacare passus est illam Ecclesiam. Eam tandem Pontifex contulit Cardinali, quem statim Rex tot contumeliis probrisque infectatus est, ut Sixtus à semetipso deficiens, primævique vigoris gloriam nova quadam animi ignavia, fœdaque indulgentia deturpans, infantulo tandem regio concesserit perpetuam illius Ecclesiæ administrationem. Primum id specimen fuit, si Spondanum audiamus, fœdissimæ hujus dispensationis, quæ dissipatio veriùs dicatur legum Canonumque, qua Pontifices Regesque uno eodemque gravissimo salutis discrimine implicantur. Pius II. anteà id Carolo VII. Galliæ Regi gratificari voluerat, ut Administratorem Ecclesiæ Castrensi delegaret, donec adolesceret Comes Marchiæ, & ad ætatis annum vigesimum quintum pertingeret. Minùs gravatè id ferendum fuisset.

VII. Venio ad sæculum XVI. ubi Concilium Colonienſe anni 1536. optabile sibi esse insinuat, ut ea ætate & Ordines & Beneficia conferrentur, quam antiqui Canones desiderabant, non quam Viennense Concilium ex humanitate nescio qua indulsisset. Sed nihilo tamen minùs Colonienſis hujus Synodi Patres rem totam commiserunt futuro Concilio. Illud porro vehementer urgent, ut doctrina & pietas respondeant, non ætati, sed juxta Concilium ipsum Viennense, gravitati, dignitatique, sive Ordinum, sive Beneficiorum.

Concilium denique Tridentinum tacitè derogans Viennensi, & ex parte non modica Colonienſi satisfaciens, Subdiaconis defixit annum ætatis vigesimum secundum, Diaconis vigesimum tertium, Presbyteris vigesimum quintum, etiam Regularibus. Prohibuit ne qua obtinerent Beneficia, nisi annos quatuordecim nati: nec dignitates animarum curam exercentes, nisi viginti quinque annorum essent; quanquam dignitates nulla istiusmodi animarum salutis sarcina gravatas, sive in Cathedralibus, sive in Collegialibus Ecclesiis, annos nati viginti duos impetrare possent.

VIII. Concilium Rotomagense anni 1581. Gregorium XIII. Papam commonuit, multos & Presbyteratu initiatos fuisse, & Parochialibus Ecclesiis præfectos ante ætatem à Tridentina Synodo statutam: idque jure factum videri, *propter raritatem ac defectum Sacerdotum in nostra Provincia*: plures etiamnum Parochias Pastoribus destitutas esse, & multò plures in posterum fore, nisi potestatem faceret Pontifex Episcopis, & dispensandi cum iis qui jam ante legitimam ætatem ordinati fuerant, & alios rursus ordinandi anno ætatis secundo vel tertio supra vigesimum, ubi urgeret necessitas, & ubi ætatis penuriam sarciret doctrinæ & pietatis copia uberior. Rescripsit Pontifex concessum illis iri petitam dispensationem, qui Ordines ante ætatem jam suscepissent: at in futurum antè ineundam esse rationem necessitatis & utilitatis Ecclesiæ, quàm singulæ quæque dispensationes annuerentur. *Indulgebitur facultas dispensandi cum hactenus promotis. De cætero intellecta necessitate, seu utilitate Ecclesiarum, singulatim dispensabitur.* Ibi habes sanctissimas juxtà & antiquissimas duas dispensandi regulas. 1. Admissas potiùs condonare culpas, quàm permittere committendas. 2. Dispensationes utilitati & necessitati Ecclesiarum dare, non singulorum cupiditati. Verùm hinc obiter colligas, præter decreta Viennensis Concilii vendicasse tunc sibi Episcopos potestatem in rebus hujusmodi dispensandi.

In Concilio Remensi anni 1583. promulgatum est decretum Concilii Tridentini, ne quis quocumque potiretur Beneficio ante annum ætatis decimumquartum. Concilium Turonense anni 1583. Tridentino subscripsit quoad dignitates animarum re-

n Clement. ..1. Tit. 6. c. 2

an. 1. 2. 12.

an. 8.

ainal. ann. 159. n. 87.

pist. 280.

pist. 125.

Spond. ann. 1473. n. 14.

Can. 18.

Sess. 23. c. 12.

Sess. 24. c. 12.

Can. 13. Sess. 14. c. 12.

gimen gerentes, quibus necessaria est ætas annorum viginti quinque. Hoc ipso in Concilio Canonici Cathedralium prohibentur esse, nisi qui annos viginti duos sint nati : & qui id ætatis sunt, jubentur eodem anno Subdiaconi ordinari, aut Beneficiorum spoliari fructibus. Interceſſit Senatus Parisiensis executioni hujus statuti. Non tam disertè id statuerat Concilium Tridentinum, at ea decreverat, ex quibus id nasceretur. Nimirum cùm Canonicatibus singulis sanxit affigi sacrum Ordinem quempiam, nec posthac Canonicum admitti quemquam, quin eodem anno saltem Subdiaconus ordinetur.

Le Prestre. Cent. V. c. 74.

Prohibuit Mexicanum Concilium anni 1585. ne Tonsura conferretur, nisi his qui quartum supra decimum attigissent annum. Excipiuntur ii qui in veste Clericali & superpelliceo ministrarint per biennium in Ecclesia, & quorum seu parentes seu tutores spondeant atque in se recipiant, addito etiam sacramento, operam se daturos pro virili, ut in proposito maneant. *Illi verò ante quartum decimum annum poterunt prima tonsura initiari, qui in Cathedrali Ecclesia Clericali toga & superpelliceo induti, per duos saltem annos divino cultui inservierunt : si priùs eorum parentes vel tutores propositum sibi esse juraverint, in Ecclesiæ ministerio conservandi.* Concilium Burdigalense anni 1624. vetuit sacra tonsura donari pueros ante annum duodecimum : *Statuimus nullum deinceps admitti debere ad primam tonsuram, quin duodecimum ætatis suæ annum attigerit.*

L. 1. Tit. 4. c. 2.

Cap. 6. §. 2.

Aurelianensia Galliarum Regni Comitia Episcoporum ordinationem anno ætatis trigesimo iligarunt, Blesensia vigesimo septimo, juxta Concordatum : & quod ad alios spectat Ordines, vetuit Aurelianense Edictum Presbyteros ante trigesimum annum ordinari ; cui statuto derogatum est in Edicto Blesensi, his verbis : *Ordines sacri suscipientur ea ætate, quam Constitutiones Canonicæ singulis præstituunt, nempe anno ætatis vigesimo secundo Subdiaconatus, Diaconatus vigesimo tertio, Presbyteratus vigesimo quinto, non obstante Aurelianensi Edicto.* Eodem Blesensi Edicto præcipiuntur Abbates & Priores Conventuales eodem promotionis suæ anno Presbyteri ordinari, si ea ætate sint ; sin minùs intra biennium ; alioqui vacaturis & à quolibet impetrandis eorum Beneficiis, quorum proventus si quos perceperint, restituere teneantur. Concordato revocata fuerat ætas Abbatum & Priorum eligendorum confirmandorumque ad annum ætatis vigesimum tertium ineuntem. Congregatione X. Concilii Remensis anni 1564. dictum est illo capite Aurelianensium Comitiorum quo ætas ordinandorum Presbyterorum rejiciebatur ad trigesimum vel quadragesimum annum, eò collimatum videri posse, ut nusquam ulli jam essent Presbyteri. *Eæ leges non aliud spectabant, quàm ne amplius ordinarentur Presbyteri.*

Ordonn. de Orl. art. 1. 12. Ordonn. de Blois art. 2. 29.

Art. 9.

IX. Ex Concilii Lateranensis III. sub Alexandro III. Canone eo qui refertur in Capite *Cum in cunctis. De Electione*, memorandum hoc Canonistæ expresserunt axioma : in aliis Ordinibus annum à Conciliis designatum intelligi ineuntem, in Episcopatu verò desinentem. Verba ipsa Canonis non obscurè id significant : *Nullus in Episcopum eligatur, nisi qui jam trigesimum annum exegerit ætatis.* Et inferiùs : *Inferiora ministeria, quæ curam animarum habent adnexam, nullus suscipiat, nisi qui jam vigesimum quintum annum ætatis attigerit.* Id ipsum de Episcopatu declaratum est à Gregorio XIV. in Bulla *Onus Apostolicæ servitutis*, anno 1591.

Fagnan. in l. 1. Decret. Par. 2. pag. 37

Visum est Canonistis nonnullis jure Decretalium nullam certam ætatem definitam fuisse Dignitatibus, nec Regularibus, nec salutis animarum regimen obtinentibus. Alii annum ætatis vigesimumquintum eliciebant ex illa in Sexto Decretali, qua Episcopis annuitur, ut ex indulgentia ad eas admittant annum vigesimum ætatis prætergressos. Litem composuit Synodus Tridentina, annum vigesimum secundum completum præstituens. De anno enim completo id intelligi debere declaravit sacra Congregatio. Si tamen his Dignitatibus vel functione, vel consuetudine, vel peculiari statuto, Presbyteratus Ordo adhæresceret, cujusmodi sunt hodie Abbatiæ, Decanatus, Præposituræ & Archipresbyteratus, quibus animatum cura incumbit nulla, tunc sanè necessaria esset annorum viginti quinque ætas. Non ita autem res haberet, si jure tantùm communi iis Presbyteratus esset affixus. Ratio prompta & expedita est, quòd Tridentina Synodus juri communi apertissimè derogarit : at fundationi, consuetudini, vel statutis particularibus cùm expressè non derogarit, ne derogavit quidem omnino. Ita etiam declaratum est à Congregatione sacra Concilii : cujus doctrina summatim eò redit : Non posse à Concilii Patribus nesciri quid jus commune ferat ; ita illi semper, tacitè saltem derogant, ubi contrarium aliquid constituunt : at cùm exploratas non habeant locorum fundationes particularium, consuetudines ac statuta, eis nihil præjudicare aut derogare censentur, nisi generalibus saltem verbis hanc voluntatem suam exprimant.

Sess. 24. c. 12. Fagn. ibid. pag. 39. 40.

Ætas jure Decretalium communi, ad Præbendas & Canonicatus Cathedralium necessaria, inter Canonistas magnoperè controvertebatur : aliis septimum tantùm desiderantibus annum, aliis probabiliùs decimum quartum, nisi ad ejusmodi fundata esset Præbenda ministerium, quo aptiùs puerulus fungeretur, utputa ad circumferendos cereos. Regula XVII. Cancellariæ, quæ in Galliis usu recepta est, atque ab Innocentio VIII. authore profecta, annum decimum quartum indicit Canonicis Cathedralium Ecclesiarum, at decimum tantùm Collegialium. Post Tridentinum omnino necessaria est annorum quatuordecim ætas ; & id quoque ætatis minimè sufficit ad eas Præbendas, quibus illigavit Ordinem sacrum vel fundatio, vel consuetudo, vel statutum aliquod. Tunc enim necesse est, ut quibus collatæ sunt id genus Præbendæ, ea sint ætate, ut primo Provectionis suæ anno possint ad sacrum illum Ordinem promoveri, juxta Viennensis & Tridentini Concilii placita. Post Viennense enim ita semper interpretanda est Ordinis cujusvis cum Beneficio conglutinatio, ut Ordo antè suscipiatur, quàm primus promotionis annus effluxerit. Nisi hæc conditio disertis verbis expressa fuisset, ut jam ordinato Presbytero Præbenda vel Beneficium quodlibet conferretur. Edixit quidem Tridentina Synodus, ut ab Episcopis Capitulisque sacer Ordo aliquis Præbendis omnibus annecteretur ; at ubi ea distributio affectatioque Præbendarum in sacros Ordines necdum executioni mandata est, à Congregatione Concilii declaratum est posse Canonicatus obtineri ab iis qui annum decimum quartum compleviſſent : sed urgendum vehementiùs esse Episcopum, ut Concilii decreto quamprimùm obsequeretur. Illud quoque ibidem observatur, sicubi in fundatione conveniſſet, ut à minore quatuordecim annis posset Præbenda obtineri, ei quoque conditioni standum esse. Cùm denique statuerit Tridentina Synodus, ut in Cathedralibus Ecclesiis constituatur Pœnitentiarius, qui Doctor vel Licentiatus sit, annorumque quadraginta, aut alioqui tanto muneri idoneus, *Annorum quadraginta, seu alioqui aptior pro loci qualitate reperiatur :* decrevit sacra Congregatio, defectu ætatis non irritam fieri provisionem, si alioqui is electus sit, qui omnium erat dignissimus, & præclaris ad hoc munus dotibus instructissimus.

C. Ut ii in Clem. De æta. & qual. Conc. Trid. Sess. 22. c. 4.

Fagn. ibid. pag. 43. 44. 45.

Sess. 24. c. 8.

In Sexto De ætat. & qu l. c. un.

Quod

Quod ad Canonicatus & Præbendas Collegialium, convenit Canonistis jure communi septem annorum pueros iis donari potuisse : sed ante Tridentinum cœpisse jam exigi decimum quartum annum saltem incœptum, ex vi Regulæ Cancellariæ. Id ipsum amplexa est Tridentina Synodus, ampliavitque eam legem ad omnia Beneficia, & ad illos etiam Canonicatus, ubi viget consuetudo, quæ novos Canonicos fructibus omnibus prorsus biennio toto defraudet. Hæ sunt Congregationis Concilii Declarationes.

Fagnan. ibid. Pag. 45. 46.

Capellas & reliqua quæ simplicia dicuntur Beneficia, in confesso erat apud omnes penè Canonistas, annos non amplius ætatis septem natis conferri potuisse. Sed Tridentina Synodus annos desiderat quatuordecim, utque quatuor antè minoribus Ordinibus initiatus quis sit. Porro cœptum esse quartum decimum annum, nec perfectum exigi, declaravit Congregatio Concilii. Et vicissim si ante annos quatuordecim collatum sit Beneficium, irrita erit collatio, ex ejusdem Congregationis decreto, etsi posteà ad eam ætatem is attigerit, cui collatio facta fuerat. Si aliter haberet fundatio, ei obsequendum esset. In Gallia fertur Senatus Parisiensis quatuordecim annos completos desiderare ad Prioratus simplices & ad Canonicatus Cathedralium.

Fagn. ibid. & pag. 58.

Pensionibus idonei erant jure communi immaturi quique pueri, si instar eæ essent eleemosynæ, ad eorum sustentationem : vel ut functioni alicui in Ecclesia manciparentur pro viribus ejus ætatis : vel ad parentis eorum de Ecclesia benemeriti obsequia utcumque remuneranda. At Bullæ Pii V. *Sacrosancta*, & *Ex proximo*, itemque Sixti V. *Cum sacrosanctam*, præteritam illam consuetudinem abrogarunt, & pensiones bonorum Ecclesiasticorum reservarunt Clericis, qui in veste & tonsura sint Clericali, alioqui *ipso facto* spoliandis eo jure ; adde quòd & Horas Canonicas B. Mariæ recitare teneantur. Itaque annos saltem nati sint septem necesse est ; nec assignatur eis pensio, nisi propter Officium, non aliter quàm si non tam pensio esset, quàm Beneficium. Nec tamen verè Beneficium id est ; ideo enim & Congregatio Concilii declaravit non requiri ætatem annorum quatuordecim, quam Beneficium quodcumque requirit. Nihilo tamen seciùs Gregorius XIII. eique consentiens Congregatio Concilii, privilegium fori ad hos Clericos pensionibus gaudentes ampliavit, perinde ac si Beneficio gauderent : propterea nimirum quòd ex receptissimo axiomate favores sint ampliandi.

Fagn. ibid. pag. 45. 46. 47.

Ad Dignitates Regulares jure communi annus vigesimus quartus saltem incœptus desiderabatur, si quidem animarum salus curanda eis immineret, vel cœnobii administratio ; cujusmodi sunt Abbatiæ & Prioratus Conventuales. Quod à Tridentino Concilio confirmatum est. Si ejusmodi autem essent Dignitates, quibus cura incumberet animarum, non tamen Regulares : aut à Vicario exercebatur animarum cura, & tunc Prior poterat vigesimum tantùm annum agere : aut à Priore ipso ea exercebatur, & tunc necesse erat ut vigesimum quintum annum saltem exorsus esset. Denique nulla si immineret cura animarum, sufficiebat juri communi annus vigesimus : Tridentini Patres viginti duos desiderant, cùm annali suo Decreto Regulares quoque Dignitates complexi sint, ita interpretante sacra Congregatione.

Idem ibid. 47. 48.

Anni verò de quibus hactenus diximus, à nativitate, non à baptismate ordiendi sunt ; ut ab eadem declaratum est Congregatione in Clerico, qui Sacerdotali donatus Præbenda, poterat intra annum Presbyter ordinari, si à natali die : non poterat, si à baptismo initium sumeretur. Denique in invidiosis, seu odiosis rebus, dies completus desideratur, ut in præscriptionibus : at in regulis Beneficiorum, abundè est, ut incœptus sit.

Ibid. p. 50.

Gradum refero ad illustranda, quæ dicta sunt de Parochiis & Dignitatibus salutis animarum cura gravatis, ut in iis temporum diversitas & mira quædam vicissitudo observetur. 1. Si quibus eæ collatæ sunt, intra annum Presbyteri non ordinentur, non *ipso facto* Beneficiis privantur ; sed debent iis privari, juxta Lateranense Concilium, *C. Cùm in cunctis de electione*. 2. Parochi iis privati sunt *ipso facto* in Concilio Lugdunensi, quod Lateranensi posterius fuit, *C. Licet Canon. De electione in sexto*. Dignitates verò privari debent. 3. In hac postrema classe locavit Bonifacius VIII. Parochias Ecclesiis Collegialibus unitas, *C. Statutum. De electione in sexto*. 4. Concilium Constantiense uno implicuit Decreto Beneficiarios omnes, *ipsoque facto* excidisse declaravit à Beneficio, quicunque intra annum sacros Ordines ei annexos non suscepissent. 5. Tridentinum denique Concilium Parochias & alia Beneficia permittens statutis regi Concilii Constantiensis, pœnas mitigavit in gratiam Dignitatum, Canonicatuum, & aliorum in Ecclesiis Cathedralibus & Collegialibus Beneficiorum ; & in iis edixit eas tantùm vigere pœnas, quæ Clementina *Ut ii* continentur : nempe suffragii privationem, & jacturam dimidiæ partis distributionum ; ex quibus ipsis liquet sua illis salva & integra constare Beneficia. Atque ita fert etiam sacræ Congregationis Declaratio.

Conc. Const. Sess. 43.

Sess. 22. c. 4.

Fagnan. ibid. pag. 53. 54. 55. 56.

X. Paucissima diximus de ætate Tonsuræ, & minorum Ordinum, quòd ipsimet sacræ Congregationi visum sit, ea de re nil decrevisse Tridentinos Patres, ideoque antiquo juri parendum. Aliàs autem declaravit eadem Congregatio, ad Tonsuram & Clericatum requiri annum ætatis septimum completum. Quod ad minores Ordines, tanta est varietas & penè conflictatio, tum inter Canones ipsos, tum inter Canonum interpretes, ut certi nihil constare possit, hærendumque necessariò sit consuetudini universali Ecclesiæ, quæ fida & germana est interpres Canonum, & per quam fas est post septem ætatis annos iis initiari. Consentit autem & Pontificale Romanum : *Prima Tonsura & minores Ordines ante septimum annum completum dari non debent*. Blastares affirmat Lectores ordinari pueros, cùm primùm possunt legere. *Lector ordinatur, quàm primùm poterit legere*.

Fagnan. In l. 3. Decret. Part. 1. pag. 187. 189. 190.

Blastares Litera X, c. 21.

Si oculos tantisper sursum retorqueas ad ea quæ superiùs dicta sunt de minoribus Ordinibus, sine quorum aliquo non Clericatus, non Tonsura olim dabatur : statim patebit ratio, cur non potuerint Canonistæ ætatem minorum Ordinum ab ætate Tonsuræ sejungere. Si rursum pensites, quod suprà ostensum, infantibus Clericis sua fuisse Beneficia, Beneficiis aliis ejus temporis simillima : causam quoque perspicies, cur etiam lata lege ut non conferantur Beneficia nisi natis annos saltem quatuordecim, non potuerint tamen non aliqua superesse, quæ puerulis quadrent. Denique cùm optatissimum fuerit Tridentinæ Synodo, ut non simul omnes conferantur minores Ordines : nemo non intelligit posse eos dispensari inter septimum ætatis annum, & ætatem Subdiaconatui idoneam. Verùm id Episcoporum providentiæ permissum est.

De Cantu & Recitatione Officiorum divinorum.

CAPUT LXXI. *P.1.l.1.c.34.*

De Cantu & Recitatione divinorum Officiorum in Eccleſia Græca prioribus quinque ſæculis.

I. Officia eadem, eædem horæ Canonicæ ab ipſa naſcente Eccleſia in uſu fuere. Probatur ex Conſtitutionibus Apoſtolicis.

II. Commune erat Clericis Laiciſque hoc quotidianum divinæ Pſalmodiæ penſum. Qui in Eccleſia minùs poterat, domi privatim recitabat.

III. IV. Multis probatur decantatum primò fuiſſe Canonicum hoc Officium: ita ut Pſalmi canerentur, vel ab uno cæteris ſilentibus, vel à pluribus, quorum unus alterum exciperet. In Eccleſia Alexandrina, legenti propior erat, quàm canenti, qui Pſalmos modulabatur.

V. Variæ Concilii Laodiceni de Horis Canonicis Conſtitutiones.

VI. VII. Quæ fuerint Monachorum officia: ſumpta ea fuiſſe ab Eccleſia, ſed aucta, elimata ab illis, & perpolita, & ita Eccleſiæ viciſſim communicata, & hactenus retenta. De Pſalmis Officii Nocturni. De Lectionibus & Collectis.

VIII. Aliqua ſumpta è Monaſteriis, & in Eccleſia retenta, ut alternatim ſtare & ſedere.

IX. De recitandis privatim horis diurnis. De Hora Prima. De Laudibus.

X. De Vigilia Sabbathi ante Dominicum diem.

XI. Probantur Laici, Clerici, Monachi, quas horas Canonicas in Eccleſia non potuerant, privatim recitaſſe.

I. DE rebus tribus, quæ cùm eſſent graviſſimæ, tum ad omnes universè Beneficiarios pertinebant, vel ad omnes ſaltem majorum Ordinum Clericos, Tonſura, Habitu, & Cælibatu diximus: nunc accedimus ad divinorum Officiorum ſive Cantum, ſive Recitationem, quòd & ad omnes quoque Beneficiarios pertineat quotidianum hoc divinæ pſalmodiæ Penſum. Ab Orientali auſpicabimur Eccleſia, ex qua & in Occidentem Pſalmodia propagata eſt.

Ita fidelibus præcipiunt Conſtitutiones Apoſtolicæ: *Precationes facite Mane, Tertia, Sexta, Nona, Veſpere atque ad galli cantum.* Mane, ut Patri luminum de ortu diei agantur gratiæ. Tertia, quia ea hora Sol juſtitiæ Chriſtus morti addictus eſt. L.8.c.34. Sexta, qua circa meridiem affixus cruci & ſplendidiſſimè à terra exaltatus eſt. Nona, quia tum immortalis vitæ parens mortali vita exceſſit. Veſpere, ut ei gratiæ agantur, qui eo tempore tumulatus, veræ quietis auſpex nobis factus eſt. Ad galli cantum, quia Chriſto reſurgente, rediviva immortalis lux, filios lucis ad laborem, & ad opus æternæ ſalutis vocat. His horis congregabantur fideles ad Eccleſiam; id ſi per infideles minùs liceret, conveniebant in domo aliqua. *Si ad Eccleſiam prodire non licuerit, propter infideles, congregabis, Epiſcope, in domo aliqua.* At ſi nec in Eccleſia omnes, nec in domo aliqua convenire daretur, privatim quiſque, vel duo, treſve ſimul hoc pietatis munere fungebantur. *Quod ſi neque in domo, neque in Eccleſia congregari poterunt, pſallat ſibi unuſquiſque, legat, oret; vel duo ſimul, aut tres. Ubi enim fuerint, inquit Dominus, duo aut tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.*

II. Pauciſſimis his verbis ea omnia continentur, quæ duobus tribuſve ſequentibus Capitibus ediſſerere aggredimur. Oſtendemus enim 1. ab ipſo exorientis Eccleſiæ primordio divinum Officium in uſu fuiſſe, iiſdem propè Horis, Pſalmis iiſdem quibus nunc ac Lectionibus contextum. 2. Decantatum illud, aut recitatum publicè in Eccleſia, aut Oratoriis privatis, quandiu ibi conventus agere licuit. 3. Ea lege obligatos potiſſimùm fuiſſe Clericos, quippe qui cum Epiſcopo conventui & orationi publicæ præeſſe deberent. 4. Quin & Laicos eadem lege comprehenſos fuiſſe, cùm ad omnes verba faciat indiſcriminatim Apoſtolica Conſtitutio. 5. Si convenire nec in Eccleſia liceret, nec in domo aliqua privatim, ab unoquoque fieri idem ſecretò oportuiſſe. Hæc ſunt quibus illuſtrandis præcipuam dabimus operam, dum perpetuam ſanctorum Patrum, Conciliorum & Hiſtoricorum in idem conſpirantium traditionem contexemus.

III. Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus, ut ſuam de Eſſenis opinionem conſtabiliret, dum multa in eorum moribus diligentiſſimè conquirit, quæ eſſent Chriſtianorum rituum quàm ſimillima, Pſalmodiam eorum cum primis memoravit, valdè cognatam & concinentem ei, quam Orientales Chriſtiani ſectabantur: *Cùm unus quiſpiam modulatè ac decenter Pſalmum canere exorſus fuerit, cæteri cum ſilentio auſcultantes, extremas duntaxat hymnorum partes concinunt.* Author eſt Socrates, ſancto Ignatio, tertio poſt Petrum Antiocheno Epiſcopo, viſendos ſe exhibuiſſe Angelos, qui adorandæ Trinitatis laudes alternis choris concinerent; hunc deinceps canendi ritum tenuiſſe Antiochenam Eccleſiam, quam cæteræ deinceps omnes æmulatæ ſint. Viri docti & emunctioris quàm Socrates fuerit naris, non acquieverunt huic Socratis, ne dicam vulgi imperiti narratiunculæ, malueruntque Auguſtino aſſentiri, qui ab Apoſtolis & ab ipſo Chriſto initium & exemplum repetit legis: & ad id teſtimonio utitur ſacrarum Litterarum. En verba Auguſtini: *Maximè illud quod de ſcripturis defendi poteſt, ſicut de Hymnis & Pſalmis canendis, cùm & ipſius Domini, & Apoſtolorum habeamus documenta, & exempla, & præcepta.* Epiſt. 119. c. 18. Cùm ergo Pſalmos & Hymnos cum Apoſtolis Chriſtus decantaverit, & de ſpiritali Pſalmorum cantu crebra ſit apud Paulum mentio & commendatio frequens; ſimilius veri eſt hæc Eccleſiaſticæ Pſalmodiæ primordia fuiſſe, primùm in Eccleſia Paleſtinæ, ex Salomonis templo, ejuſque concentibus, & tum deinde in Orientalibus Eccleſiis univerſis. Quàm erat illud Socratis lubricum & incertum, tam ſolidum iſtud eſt & inconcuſſum Eccleſiaſtici cantus fundamentum.

Idem porro alibi Auguſtinus affirmat concini quidem ſolitos in Eccleſia Alexandrina Pſalmos, ſed tam modico flexu vocis, ut Lector idem eſſet qui Cantor; & etiam tum cùm caneret, legenti propior eſſet, quàm canenti. *Quod de Alexandrino Epiſcopo Athanaſio ſæpè mihi dictum commemini, qui tam modico flexu vocis faciebat ſonare Lectorem Pſalmi, ut pronuncianti vicinior eſſet, quàm canenti.* Confeſſ. l. 10. c. 33.

IV. Conſtat ergo ab initio in morem Hieroſolymitani Templi, Pſalmos in Eccleſia cani familiare prorſus fuiſſe. At unum tantùm fuiſſe qui caneret; Clericos verò alios pariter cum Laicis ceciniſſe ſpiritu, ceciniſſe mente, donec graviſſimis de cauſis, quæ infrà explanabuntur, & Clero & Plebi copia facta eſt unà canendi. Tunc alternantibus choris cani cœptum eſt; utque religioſiſſimæ cæremoniæ

niæ authoritas accederet, antiquitatem quoque aliqui, & cœleſtem originem accerſere ei voluerunt, ab illa quam narrat Socrates Angelici cantus viſione. In Templo Salomonis præter Cantores, quos ei rei David inſtituerat, aut eorum ſucceſſores, canebat nemo. Ita nec Chriſtiana Plebs in Eccleſia. Adde quòd primis illis temporibus, ne Clerus quidem, nedum plebs poterat Pſalterium edidiciſſe, ut omnes concinerent.
ıſeb. l. 7. 19. Euſebius, quod de Eſſenorum conventu dixit, Canente uno auſcultare cæteros, id de Chriſtianis dictum eſſe voluit. Unum volebat tantùm Athanaſius Cantorem, qui ſeu caneret, ſeu legeret. In Epiſtola Synodali Concilii Antiocheni, ubi damnatus Paulus Samoſatenſis eſt, legimus impuriſſimum illum atque audaciſſimum hominem, ſublatis qui antè in Eccleſia canebantur Pſalmis, Hymnos cani juſſiſſe in ſui ipſius commendationem exaratos. Id facillimè obtineri poterat, ſi vel unus Cantoris officio in Eccleſia fungeretur, ſi vel plures quidem, ſed quorum unus alterum exciperet. Et hæc eſt quæ reſtituta cum cæteris ornamentis Eccleſiæ Pſalmodia eſt, ut vult Euſebius, poſtquam eſt à Conſtantino libertate donata.

V. Juſtinus quidem Martyr de Pſalmodia Eccleſiaſtica horarum Canonicarum ſiluit in Apologia ſecunda, ubi Dominicam ſynaxin deſcripſit, eamque quæ tunc celebrabatur Miſſam, in qua & legi ſolitas Scripturas ait, & multas preces Deo fundi. Quanquam poſſet contendere non immeritò quis, & in his precibus & in illis Scripturarum lectionibus Pſalmos comprehendi, qui recitarentur, aut etiam leviſſimo vocis flexu canerentur. Id ſi minùs arrideat, at non negabis nequaquam in breviſſima illa Apologia locum eſſe potuiſſe toti explicandæ Eccleſiarum diſciplinæ. Canones Apoſtolici meminere Cantorum, quare & fuerit tum neceſſe eſt divini Officii decantatio, qualem ſuprà ex Conſtitutionibus Apoſtolicis accepiſti. Vetat Concilium Laodicenum ne quis in Eccleſia cantet, niſi legitimi conſti-
an. 15. 16. 17 tuti Cantores : κανονικοὶ ψάλται. Ergo nondum canebat in Eccleſia populus, immo ne cæteri quidem Clerici, etſi vel maximè adeſſent. Statuit eadem Synodus, ut cum libris aliis ſacris legatur Evangelium die Sabbati. Scilicet is erat in Orientis Eccleſiis feſtus dies, ſicut & dies Dominicus. Quem morem hactenus retinuimus. Solis enim Feſtis diebus & Dominicis Evangelia leguntur, ferialibus non leguntur. Statuit præterea eadem Synodus, ne perpetua ſit Pſalmorum decantatio; ſed poſt ſingulos Pſalmos fiat lectio, ut rerum varietas attentionem acuat. Ut Lectorum tantùm erat legere, ita & cantare Cantorum, reliquo tum populo tum Clero ſilente, auſcultante, adorante. Manſit perſtatque hactenus in univerſa Eccleſia & in Canonicis horis is Pſalmorum cantus, non perpetuus, ſed Scripturarum lectione etiamnunc ſuaviſſimè interpun-
an. 59. ctus. Statuit denique eadem Laodicena Synodus, ut ne Pſalmi alii cantentur, neu legantur libri alii in Eccleſia, niſi Veteris ac Novi Teſtamenti. Nondum ergo Hymni, nondum Sanctorum vitæ aut geſta, nondum ſanctorum Patrum homiliæ in Officio divino erant. Quam autem dicit Synodus Liturgiam Nonæ, Liturgiam Veſperæ, Miſſam ego crediderim, quæ hora nona nunc, ut in Stationibus, ſeu ſemijejuniis, nunc
an. 18. 19. hora veſpertina, ut jejuniorum diebus celebraretur; ſi necdum uſu receptum ibi erat, quod poſtea fuit, ut nullis jejuniorum diebus Miſſa celebraretur.

VI. Monachorum diſciplina ſanctiſſima lucem non modicam aſperget iis quæ de Eccleſiaſticis Officiis huc congeremus. Quod enim à matre acceperant, non ſine fœnore filii reddidere. Diſcipuli quidem illi primùm fuere Eccleſiæ, ſed ii quos ipſa deinde compendiorum ſibi atque honorificum ſequi duxit & imitari. Refert in vita Pachomii, quam latinam fecit Dionyſius Exiguus, ſanctiſſimum virum objecta ſibi cæleſti viſione didiciſſe, Monachis ſuis præſcribi oportere, ut per diem orarent duodecies, duodecies veſpere, & nocte ſimiliter. Cùmque is precum numerus minor Pachomio videretur, reſpondiſſe Angelum, Infirmiorum rationem haberi oportere : qui firmiores enim ac perfectiores eſſent, eos ſine intermiſſione orare, ac pace pleniſſima, ſuaviſſimaque contemplatione ſine ullo tumultu frui. Sozomenus ubi agit de Pachomii diſcipulis mille & L. 3. c. 14. trecentis, & Monachis aliis uſque ad ſeptem millia, aſſerit eos nocte Pſalmos duodecim, mane totidem, totidemque veſpere decantaſſe. Habet hodie feriale Officium eundem Plaſmorum numerum ad nocturnam Pſalmodiam; eundem habent minores Horæ quatuor diurnæ, nec multùm diſſimilem Veſperæ cum Completorio.

Sed audiendus hìc Caſſianus, qui rem totam enucleatiſſimè perſequitur. Cùm enim diſſentirent inter ſe Thebaidos & Ægypti Monachi de numero Pſalmorum, qui eſſent ſingulis canonicis horis aſſignandi, viſendum ſe eorum oculis objecit Angelus cælo allapſus, eorumque veſte indutus. Is eo tempore quo auſpicanda erant divina Officia, undecim Pſalmos cecinit, quorum ſingulis ſubjiciebatur brevis illa & cæleſti igne tota deflagrans oratiuncula, quam Collectam vocant: his addidit & duodecimi Pſalmi cantum, quo expleto, adjectoque Alleluja, in cælos rurſus evolavit. Non poterat illud diſſidium aptiùs efficaciùſque componi. Ipſa jam Caſſiani verba pro- Caſſian. De cau. noctur. orat. l. 2. c. 5. 6 mo, ex quibus multa alia ſcintillabunt nec inutilia, nec injucunda. *Unus in medium Pſalmos Domino cantaturus exurgit. Cùmque ſedentibus cunctis, ut eſt moris nunc uſque in Ægypti partibus, & in pſallentis verba omni cordis intentione defixis, undecim Pſalmos orationum interjectione diſtinctos contiguis verſibus parili pronuntiatione cantaſſet, duodecimum ſub Alleluja reſponſione conſummans, quæſtioni pariter & cæremoniis finem impoſuit.* Addit Caſſianus exinde inoleviſſe morem duodecim Pſalmos cantandi, tum ad nocturna Officia, tum ad veſpertina : *Tam in veſpertinis quàm in nocturnis conventibus.* In gratiam porro eorum, quibus cordi erant Scripturæ ſactæ, additæ poſtea ſunt Lectiones duæ, una Veteris, altera Novi Teſtamenti, ſed utraque libera, & pro voluntate recitanda. Die tamen Sabbati utraque è Novo Teſtamento ſumebatur, altera è Pauli Epiſtolis, aut Apoſtolorum Actibus, altera ex Evangeliis : quod etiamnunc ſervatur à Paſcha ad Pentecoſten; quia qui interlabuntur dies, pro Feſtis habebantur.

VII. In verbis Caſſiani illud ſedulò obſerva, ejus enim diligentiam in inveſtigandis Monachorum Ægypti Orientiſque moribus nihil effugerat : obſerva, inquam, eam apud illos fuiſſe conſuetudinem, ut ex iis unus Pſalmos caneret, cæteri verò ſilentio & attentione maxima orarent. Cùm autem Monaſtico inſtituto antiquior eſſet Eccleſia annis admodum trecentis, ut infrà demonſtrabitur : perſpicuum eſt id ab Eccleſia ſumpſiſſe Monachos; in qua cùm unus pſalleret, Clerici reliqui cum plebe non aliud quàm taciti orabant, & tum omnes ſuccinebant concinebantque ſimul ſolemnem illam doxologiam, *Gloria Patri*. In Monaſteriis verò ſub finem ſingulorum Pſalmorum, is qui erat Præpoſitus, Collectam recitabat. Hoc enim docet Caſſianus; expleto quolibet Pſalmo, omnes unà ſurrexiſſe, ſpiritu pauliſper oraſſe, tum rurſum omnes in genua ſimul procidiſſe ut adorarent Deum, ſurrexiſſe omnes denuò, & tum à Præpoſito Collectam Ibid. c. 7. recitatam. *Antequam flectant genua, pauliſper orant*

stantes, post hæc puncto brevissimo procidentes humi, velut adorantes tantùm divinam clementiam, summa velocitate consurgunt, ac rursus erecti expansis manibus, &c. Cùm is qui orationem collecturus est, è terra surrexit, omnes pariter eriguntur. Hinc Collectæ nomen. Breviores fuisse mentales hujusmodi orationes notat Cassianus, ut esset & ferventior oratio, nec in diversa facilè distraheretur. Addit & his brevissimis orationibus interrumpi soliros Psalmos, qui longiores essent. Si quis verò è Cantoribus junior adhuc, continuos versus paulò plures caneret, signo facto ab eo qui præerat, consurrexisse simul omnes, & spiritu orasse. Denique Psalmorum duodecim jam inter Monachos partitionem fuisse, ut unus caneret sex, totidem alter: aut canerent quatuor singuli tres, aut tres singuli quatuor; ut canerent semper nec pauciores quàm duo, nec plures quàm quatuor. *Quantalibet multitudo convenerit, nunquam amplius psallant in synaxi, quàm quatuor Fratres.*

VIII. Horum maxima pars viget etiamnunc. Nam Officium nocturnum feriale duodecim Psalmorum est. In Officio nunc sedemus, nunc stamus; vel alternatim stantibus aliis alii sedent. Diebus Festis aut Dominicis sumuntur Lectiones è Novo Testamento. Psalmodiam & lectionem brevi prece mentali, aut genu flexo, aut oratione, sive Collecta finimus & intercidimus. Denique Psalmos longiores interrupto cantu secamus in plures. Suspicari libet in locum orationis mentalis, cui fortasse minùs idonea fæx vulgi esse videbatur, subrogatam esse alicubi orationem Dominicam, quæ & ipsa plerumque silentio dicitur, vel doxologiam, hoc est, Trinitatis gloriam.

Neque verò illud prætereundum, quod ait Cassianus, Monachos Ægypti, stante illo qui psalleret, idcirco *humillimis sedibus insidentes* fuisse, quia post diurnum opus ac laborem aliquantulùm quiescere necesse esset; post completa denique Officia, in suas singulos se recepisse cellulas, & ad exortum usque diei orasse, quo orationi labor manuum succederet: *Idem rursus orationum officium, velut peculiare sacrificium studiosiùs celebrant, donec nocturno operi ac meditationi operatio diurna succedat.* Porro somnus quantuluscumque ille fuit, ante Officium nocturnum capiebatur.

IX. Ex eodem Cassiano Monachi Ægyptii nocturno tantùm & vespertino tempore ad divinam psalmodiam in Ecclesia conveniebant, exceptis Sabbatis Dominicisque diebus, quibus hora prætera tertia ad Missam & Communionem congregabantur. Diebus cæteris nulla erat horarum distinctio. Diem totum vacabant operi manuum, & inter operandum Psalmis, lectioni, meditationique Scripturæ operam dabant. Contrà in Palæstina, in Mesopotamia, & in Oriente universo Horarum erat partitio in Tertiam, Sextam & Nonam, quibus singulis tres adsignabantur Psalmi, ut alternis labori manuum oratio, & orationi labor succederet. *Supradictarum horarum solemitates trinis Psalmis quotidie finiuntur, ita ut necessaria operationis officia spiritualibus obsequiis nullatenus valeant impediri.* Quod ad horam Primam attinet, author est Cassianus, suo illam ævo in Monasteriis Galliæ superadditam fuisse, adsignatis suis illi Psalmis tribus & Collectis: *Tribus Psalmis & orationibus celebratis.* Quæ nunc nobis Prima, illi *Matutina canonica functio* dicitur. Unde conjiceret quis has esse potiùs matutinas Laudes, quæ manè nobis canuntur: unde & ille ait eam celebratam fuisse ante ortum Solis: *Usque ad Solis ortum, quo jam sine offensione vel lectio parari, vel opus manuum possit assumi.* His ille addit ea esse septem orandi tempora, quæ Regius Vates, divinorumque conditor Psalmorum, his verbis indigitavit: *Septies in die laudem dixi tibi.* Non tamen facilè constabit septenarius hic numerus, nisi vespertinum Officium facias bipertitum, ut aliud sit Lucernarium, ut illi quidem appellitabant, aliud Vespertinum ipsum Officium, cui Lucernarium præibat, ut infrà docebimus.

Ibid. c.12. De canonico diurn. orat. & Psalmorum modo, l.3.c.2.3.4.

X. Attingendæ nunc nobis strictim sunt Vigiliæ, quæ semel hebdomadis singulis celebrabantur, ea nocte quæ Sabbatum inter & Dominicam fluit. Docet Cassianus hyeme, quo tempore noctes sunt longiores, Vigilias ad quartum usque galli cantum produci; tum Fratres horis duabus somnum capere, ut alacriores in iisdem pietatis officiis totum Dominicum diem possint exigere. Porro ut excitaretur animi attentio, nocturnum Officium in tres partes secari solitum: tres Psalmos à stantibus & alternantibus choris decantatos fuisse: tum sedisse omnes, ut tres Psalmos alios à totidem Monachis canrandos auscultarent; his successisse tres Lectiones. *Eas Vigilias tripartitis distinguunt Officiis, &c. Nam cùm stantes Antiphonas tres concinuerunt, humi post hæc, vel humillimis sedibus insidentes, tres Psalmos uno modulante respondent: & his sub eadem quiete residentibus, ternas adjiciunt Lectiones.* Quæ proximè accedunt ad nocturnum nunc Dominicæ Officium. Dividitur enim in Nocturna tria, Psalmos octodecim, & novem Lectiones. Matutinum appellamus, ex quo tempore matutinæ Laudes uno cum iis tenore canuntur. Observat Cassianus in Monasteriis Orientis sub finem nocturni Officii eosdem ferè solitos recitari Psalmos, quibus Laudes hodie constant matutinæ. Quamobrem non immeritò dixeris, eam quoque Officii divini partem, cui nomen fecimus Laudes, jam tum usitatam fuisse Monachis, & nocturnis Officiis, quæ penè ad diluculum portrahebantur, adjungi cœpisse. Observat denique manè Dominico die semel conveniri, quòd Tertia & Sexta simul cum Missa jungerentur, uti etiamnunc mos habet. Ibid. c.1.

XI. Quantacunque autem rerum rituumque diversitas observari posset, erat tamen inter Ægypti, Thebaidis, Orientis & Palæstinæ Monasteria, mira quædam consensio & consonantia incredibilis, quæ utique aliunde proficisci non poterat, quàm ex eo quòd Monachi id in solitudine facerent, quod in Ecclesiis antè fieri ipsi vidissent. 2. Quòd autem è Monachis non ii tantùm Officium Psalmosque decantarent, qui in sacris erant Ordinibus; sed & ad unum omnes, ne iis quidem exceptis, qui illiterati prorsus erant, & haberi poterant pro laicis: id ex eo factum est, quòd in Ecclesia ipsa prioribus sæculis laici fideles eo etiam fungerentur, vel publicè, vel privatim, munere decantandi vel recitandi horas canonicas. Nam recitandi Officii lege nulla speciali tenebantur, sive Monachi, sive Moniales, nec tale quidquam profitebantur; sed ad id quotidianum pensum eos adigebat vetustissima & generalis fidelium consuetudo, quæ etsi apud laicos forsan aliquos intepuisset, eam necesse erat in Monasteriis renovari ac recalescere. 3. Quas horas canonicas in Ecclesiam convenientes non canebant, eas privatim singuli suis in cellulis recitabant. Quod argumento est, idem inter fideles, maximè verò inter Clericos viguisse, ut privatim psallerent illas canonici pensi horas, quas in Ecclesiæ conventu per occupationes quaslibet persolvere non licuisset. 4. Ideo & author est Ruffinus, cùm Monachi fratres in solitudine invisebant, diurnas nocturnasque horas eo ferè tempore persolvere solitos, quo ipsa Monasteria. *Facto vespere orationes & Psalmos secundùm consuetudinem compleverunt; similiter etiam & nocte fecerunt, &c. Vespere ad luminaria addidit super consuetudinem alios Psalmos, & post completas ora-*

Ruffin. de Vitis Patr. l.3. c.5.

orationes dixit eis, &c. Non possumus propter vos omnem Canonem psallere, ideoque repausate modicum, quia de itinere fatigati estis. Hic sanè perspicis quo ex fonte manet vox illa Horarum *Canonicarum*, nempe ex Canone, sive regula & numero Psalmorum, cuique seorsim Officio præfixorum; quo penso fungebantur etiam qui perlustrabant in Eremo vastissima cellulas Fratrum, solatii spiritalis aliquid vel petituri, vel vicissim impertituri. Hi, perinde ut & alii complures Monachorum mores, ab eorum vel Clericorum vel laicorum fidelium imitatione descenderant, qui prima aureaque Ecclesiæ sæcula illustrabant.

CAPUT LXXII. *P. I. l. I. c. 35.*

De eodem, quæ fuerit in Oriente divini Officii origo? An etiam privatim illud singuli recitare tenerentur?

I. Testimonia Epiphanii & Clementis Alexandrini.

II. III. IV. Testimonia Basilii. Quàm essent studiosi divinorum Officiorum laici. Ex Gregorio Nysseno, recitasse, aut ceciniſſe Canonicas horas ipsos etiam viatores. Testimonia Chrysostomi.

V. In privatis Oratoriis recitatum esse à Ministris Officium.

VI. Theodoreti testimonium. Diodorus & Flavianus laici id instituunt, ut duplici & alterno choro populus Psalmos canat.

VII. Jam inde à pueris Psalmos addiscebant.

VIII. Etiam privatim horas Canonicas esse recitatas. Ejus rei exempla.

IX. Ejusdem rei argumenta alia.

X. Eum morem in Clerum invexissent Monachi Episcopalibus sedibus præfecti, si non invenissent à Clero jam pridem usurpatum.

XI. Clericos ipsa Ordinatio unius Ecclesiæ ministerio addicebat. Præcipuum autem ministerium in oratione est, vocali, non mentali: & in ipsa psalmodia. Ejus rei exemplum. Restituere tenetur Beneficiarius, qui horas Canonicas non recitavit.

I. EPiphanius circumspectè orationem à psalmodia secernens, docet in Ecclesia celebrari solere Officia Matutinæ & Vespertinæ psalmodiæ; at Monachos se totos impendere psalmodiæ, orationi, Scripturis lectitandis, & memoriæ commendandis. *Matutinæ Laudes in Ecclesia Catholica, matutinæque preces assiduè celebrantur: Lucernales item Psalmi & Orationes, &c. Magna verò ex parte Monachi in decantandis Psalmis ac perpetuis orationibus, & sacrarum Litterarum lectionibus, & iisdem memoriter pronunciandis exercentur.* Dixerat antè Clemens Alexandrinus, plerosque certas sibi orandi prefixisse horas, certa tempora, uti horam Tertiam, Sextam, Nonam: Gnosticum verò, & qui verè sit Contemplator, eum sine intermissione orare, & sumendo cibo præmittere lectionem Scripturarum.

Expos. fid. Cath. c. 23.

Strom. l. 7.

II. Dixit verò tam copiosè Basilius in laudem psalmodiæ, ut non facilè adjicere quidquam possis. Vel plebem enim affirmat ita Psalmorum cantu delinitam fuisse, ut domi, forisque & inter ipsa urbium compita psallerent. *Psalmorum eloquia, & domi cantillant, & medio in foro secum circumferunt.* Agit alibi de horis septem, quæ Psalmis canendis in Monasteriis sunt dicatæ: Nocte media, Mane, hora Tertia, Sexta, Nona, Vespere; eamque orationem quæ meridiana est, in duas dividi observat, unam quæ cibum præcedat, alteram quæ sequatur; ut septenarius efficiatur horarum numerus. Multa multi deblateraruntin Basilium, quasi in instituendis Monasteriis multa novasset, & psalmodiam priscam adulterasset. Ille autem in Epistola ad Clerum Neocæsarienſem, has nænias diluens, ostendit non aliud se quàm insistere in vestigia antiquissimorum Ægypti, Palæstinæque & Mesopotamiæ Monasteriorum; eorum se instituta sin minùs assequi, certè sequi: in iis enim omnibus psalmodiam religiosissimè & sui ubique simillimam observari. *Quòd propter psalmodias accusamur, qui jam obtinuerunt ritus, omnibus Ecclesiis Dei concordes sunt & consoni.* Ait autem Basilius populos in Ecclesias ante diei exortum confluere, ibi primùm genu flexo orare, tum surgere ad psalmodiam; Psalmos quandoque alternantibus decantari choris, quandoque unum canere, cæteros omnes succinere: ita per vices psalmodiam & orationem ad diem usque produci: denique ad ortum lucis, Psalmorum rursus resumi cantum; idque in tota fere Ægypto, Libya, Thebaide, Palæstina, Arabia, Syria. *De nocte populus consurgens domum precationis petit, &c. Tandem ab oratione surgentes, ad psalmodiam traducuntur. Et nunc quidem in duas partes divisi, alternis succinentes, psallunt: nunc uni ex ipsis hoc muneris dato, ut quod canendum est prior ordiatur, reliqui succinunt, &c. Ita psalmodiæ varietate, precibusque intersertis noctem superant. Illucescente verò jam die, omnes pariter Psalmum confessionis offerunt Deo.* Ergo si ex Basilio fideles, si Monachi in divino Officio tam assidui fuere: quantò Magis Clerici, quorum erat illis propositum admirandum exemplum? Gregorius Nazianzenus Basilii encomium adornans, inter virtutes cæteras non omisit illius *in jejuniis & orationibus assiduitatem, insuperabilem in vigiliis & psalmodiis vigorem.* Sed committendum non est, ut excidat nobis quod in Regula Monachis præcipit Basilius: ut privatim horas Canonicas recitent, siquando non licuerit eas cum fratribus in choro decantare. *Si enim corporaliter adesse cum cæteris non occurrat ad orationis locum, in quocumque loco inventus fuerit, quod devotionis est, expleat.*

Tom. 2 Serm. De Inst. Monast. Et in sing. fusius disput. c. 17.

Epist. 63.

Orat. 21.

Regul. c. 107.

III. Si Gregorium Nyssenum audis in vita beatæ Macrinæ sororis suæ, erat in Monasteriis sacrarum Deo Virginum *perpetuum precandi studium, & assidua Psalmorum decantatio, quæ nec die nec nocte intermittebatur.* Neque dubium ullum esse potest, quin ibi observarentur horæ canonicæ. Meminit enim infrà Vespertini officii, vel Missæ illius quæ in Vespertino officio celebrabatur, πρὸς τὰς ὁπλυχίους δικαιοσίας ἐξεκαλεῖτο. Docet & noctes integras psallendo exactas in solemnitatibus Martyrum. Quid autem pulchrius, quid disertius, quàm quod habet Gregorius Nyssenus de suo in Arabiam itinere? Currus illi in Monasterium versus erat, quod jejunio & psalmodiæ consecrarat, cum reliquis piæ peregrinationis comitibus. *Vehiculum nobis pro Ecclesia & Monasterio erat, omnibus per totam viam simul psallentibus & jejunantibus.* Habes hìc horas Canonicas, vel decantatas, vel recitatas saltem privatim, etiam dum iter facerent. Quis enim dubitet eos in Ecclesia illi gestatoria eandem exercuisse psalmodiam, quæ notissima, quæ familiaris omnibus erat, & in Ecclesiasticis synaxibus à puero instillata animis?

In Ps. 1.

IV. Chrysostomus non contentus id pervicisse, ut Clerici nocturnis Officiis adessent omnes; laicos ipsos sæcularibusque implicatos occupationibus urgebat, ut si diem terrena sibi negotia interciperent, Deo saltem noctes, divinisque laudi-

laudibus vendicarent. *Fideles quoque laicos exhortabatur, vigiliis nocturnis in Eccleſia inſiſtere: uxores autem horum domi manere, interdiu orantes: ideo quod viris Dei otium non eſſet. Hæc omnia quoſque negligentiores de Clero contriſtabant, totis noctibus dormire conſuetos.* Quo expreſſius dici nihil, nihil efficacius poteſt, ut intelligas, eam fuiſſe legem Clericis omnibus poſitam, ut diurnis & nocturnis in Eccleſia officiis adeſſent; cùm ſanctiſſimum Epiſcopum videas in id nervos omnes contendere, ut primævam fidelium pietatem excitet, & horis Canonicis omnes, diurnis fœminas, viros nocturnis aſſiduè velit intereſſe. Ad id quoque alibi idem Chryſoſtomus allicit, ut orationi pſalmodiam, & viciſſim contexant; utque Prophetarum Lectioni præcipuè incumbant. Exponit & alicubi, cur in Eccleſia legantur Actus Apoſtolorum poſt Paſcha, quod etiamnunc in uſu eſt.

Palład. in vita Chryſ.

In Pſ. 41.

Tom. 5. ſerm. 63.

V. Inſtat idem vehementiſſimè, ut quibus abundant opes, iis in villis Eccleſias ſibi, vel Oratoria conſtruant, Presbyterumque ibi & Diaconum habeant, qui Dominico quoque die incruentam victimam immolent, at diebus ſingulis laudes concinant divinas. *Educa Diaconum & Sacerdotalem ordinem. Preces illic perpetuæ propter te: Laudes & Synaxes propter te: oblatio per ſingulos dies Dominicos, &c. Quanta res eſt, matutinis & veſpertinis eſſe hymnis præſentem, &c. Parum eſt pro villa quotidie preces ad Deum fieri.* Quæ ſatis ſuperque demonſtrant, ab ejuſmodi Eccleſiarum miniſtris, tametſi eæ cæteris Eccleſiis longè inferiores eſſent, diebus tamen ſingulis Pſalmos decantari ſolitos fuiſſe. Hinc licet æſtimes, quæ fuerit Clericorum aliorum ad orandum & ad pſallendum lex, quæ obligatio, cùm ii ordinatione ipſa ſua, perſonandæ divinis laudibus Eccleſiæ ſacriſque quibuslibet miniſteriis excolendæ addicti eſſent omnes.

Hom. 18. in Act.

Chryſ. to. 5. Serm. 52. In eos qui Paſcha jejun. In Ep. 1. ad Tim. hom. 6.

Quod autem alibi dicit Chryſoſtomus Miſſam in Oriente ter aut quater tantùm ſingulis celebrari hebdomadis: argumento eſt certas fuiſſe præſcriptas preces alias, quas diebus cæteris privatim recitarent Clerici; quemadmodum & pleraque factitabant Monaſteria, ubi die Sabbati tantùm & Dominico, aut ipſo ſolo Dominico Synaxis & ſacrificium agebatur; cùm per ſingulos omnino dies ibidem ſtata celebraretur pſalmodia.

Denique ſi alibi ſanctus Pater Monaſteriis adſcribit pſalmodiam quotidianam, Nocturni temporis, Matutini, Tertiæ, Sextæ, Nonæ & Veſperarum: conjici quidem poteſt non in omnibus certè Eccleſiis eas omnes horas à Clericis decantatas fuiſſe, cùm nec omnes in omnibus Monaſteriis decantarentur, ut ſuprà dictum eſt. Sed ita exiſtimari par eſt, ut à Monachis, ita & à Clericis privatim recitatas fuiſſe eas canonicas horas, quæ in Eccleſiis publicè non canerentur. Addit enimverò Chryſoſtomus virtutes ſimillimas in Clero, atque in Monaſteriis efflorescere: *In Eccleſis ejuſmodi quid invenias. Neque enim quoniam illorum expoſuimus vitam, eorum qui intra Eccleſiam ſunt, inſtituta deſpicimus. Plurimi ſæpè hujuſmodi & in mediis Eccleſiis ſunt, ſed deliteſcunt. Non enim quia circumeunt domos & forum, deſpiciendi ſunt. Et hoc Deus imperavit. Judicate, inquit, pupillo, & juſtificate viduam.* Hæc extrema verba iis aptantur Clericis, qui Orphanorum, Viduarumque defenſioni imminebant. Sed Palladius aliquantò diſertiùs in Chryſoſtomi vita, cùm ait quadraginta illos Epiſcopos in ejus defenſionem conjuratos, cùm Eccleſiarum fores eis occluderentur, Paſchæ vigilias, & Officia ſuis in diverſoriis celebraſſe: *Reverſi Epiſcopi vigilias intra ſua diverſoria celebrarunt.* Tunc carceres ipſis pro Eccleſiis fuere. Adeo novum non erat, & Synaxin & Pſalmodiam, quacumque occaſione in Eccleſia non poſſet, intra privatas tunc domos celebrari. *Carceres in Eccleſiæ faciem tranſiere: Hymni & oblationes myſteriorum in carceribus agebantur.*

Cap. 9. 10.

VI. Ad Theodoretum feſtino, ut à quo multa & ſingularia & mira edocendi ſimus. Quorum primum illud eſt, quod habet de ea apud Antiochiam inſtitutione, ut Clero in duos choros partito, alternis Pſalmi canerentur. Cùm enim Ariani nihil non molirentur, ut ejus Eccleſiæ, quæ prima Chriſtiani nominis parens fuit, fidei integritatem labefactarent: laici duo, Diodorus & Flavianus, hic Antiochenus poſteà, ille Tarſenſis Epiſcopus creatus, pietate ambo inſignes, perditiſſimorum hominum conatibus fortiſſimè & vigilantiſſimè reſtitere; utque plebem in priſcæ fidei conſtantia roborarent pietatis officio quopiam, quo etiam abſtergeretur triſtitia quædam ex adverſariorum importunitate collecta, Pſalmos alternis choris ab ipſa plebe cani debere perſuaſerunt: *Hi duo quamquam annumerati laicis, tamen noctu & interdiu ad pietatis ſtudium omnes ſedulò excitarunt. Hi pſallentium choro in duas partes diviſo Hymnos Davidicos alternis canendos tradiderunt.* Addit Theodoretus eam inde conſuetudinem irrepſiſſe, ac convolaſſe in alias omnes Eccleſias, etiam remotiſſimas: *Quæ res primùm incœpta Antiochiæ, ubique pervaſit, & ad ultimas orbis terræ partes pervagata eſt.* Hæc omnino veri ſunt ſimiliora, quàm quæ refert Socrates de viſione Ignatii. Conſtat enim donec iſtud Antiochiæ immutatum eſt, eos pſallere tantùm in Eccleſia ſolitos, qui erant ex officio Cantores: Clericos autem cæteros non concinuiſſe niſi ad finiendos Pſalmos doxologia, *Gloria Patri*, *Amen*, *Alleluja*, vel alia hujuſmodi quapiam ſacri concentus clauſula. At præeunte Antiochenæ Eccleſiæ exemplo cœptum ubique illud eſt, ut populi ipſi Pſalmos concinerent.

Theod. hiſt. l. 2. c. 24.

Narrat Sozomenus Arianos Conſtantinopoli Eccleſiis omnibus ejectos, noctu in porticibus publicis conveniſſe, diviſoque choro in partes duas ceciniſſe Pſalmos, & inter pſallendum cantilenas quaſdam, quæ hæreſeos ſuæ ſumma continerent capita, interſeruiſſe. Quo reſcito Chryſoſtomus, ut Catholicæ plebis alacritatem acueret, alternis choris canere Pſalmos addocuit: *Populum ſuum ad ſimilem canendi modum excitavit.* Et infrà: *Catholici ex hac cauſa in hunc modum canere exorſi, in hunc uſque diem ita perſeverarunt.* Dicemus proximo capite, ut Ambroſius Mediolani non multùm abſimili occaſione eundem morem invexerit, unde is tandem in Occidentem omnem permanavit.

Sozom. l. 8. c. 8.

VII. Ad Theodoretum redeo, qui cani ſolitam alibi tradit doxologiam, *Gloria Patri*, in Liturgia maturina, in veſpertina, & tribus diei horis Canonicis, τὸ τριτημόριον; hoc eſt, hora Tertia, Sexta, Nona; atque tum ad inſonandam Trinitatis gloriam Clerum populumque una voce concinuiſſe. Denique id uſu eſſe receptum, ut pueri primùm in Scholis Pſalmos addiſcerent, & luculentiora aliqua Scripturæ loca, ex quibus nimirum totum Canonicarum horarum Breviarium contexitur. Ita ſanè pius Protogenes *Ludum aperuit, & pueros non modò ad celeri manu ſcribendum exercuit, ſed ſacra Dei eloquia edocuit. Nam Hymnos Davidis tamquam dictata illis propoſuit, & eas Apoſtolicæ doctrinæ ſententias, quas eorum ingeniis accommodatas putabat, ediſcendas tradidit.* Ita promptum ſemper erat omnibus & expeditum, Pſalmos decantare. Inde eſt quòd cùm Valens fideles ab Eccleſiis ejeciſſet, illi ad declivia convenere montis, & uſitatiſſimos Officiorum divinorum Hymnos concinuere.

Ep. 14. Hiſt. l. 2. n. 24.

Hiſt. l. 4. c. 16.

VIII. Ex

VIII. Ex eodem Theodoreto, Monachis ſuis præſcripſerat celeberrimus ille inter Solitarios Julianus, ut poſt decantatum ab omnibus ſimul nocturnum Officium, manè bini omnes diſcederent, & in oratione diem totum ita exigerent, ut dum genu flexo Deum alter adorat, ſtans alter Pſalmos caneret quindecim: & viciſſim illo pſallente hic adoraret, idque alternis diem totum facerent; ſerò autem convenirent, & poſt aliquantulam quietem Officium veſpertinum exolverent. Privatim ergo & ſecretò canebantur Pſalmi, & recitabantur. Liquet id præterea ex ſanctiſſimo Avito. Marcionem enim cùm inviſeret, poſt habita inter ſe de pietate colloquia aliquod, Nonam ambo ſimul recitarunt: κοινῇ τὴν τῆς ἐννάτης ἐτετέλεσαν λειτουργίαν; ac deinde cibum ſumpſere. Publius à Pſalmodia non ceſſabat, niſi ut oraret mente, vel lectitaret Scripturas: *Pſalmodiam oratio, orationem Pſalmodia, & utramque divinorum lectio excipiebat*. Inſtituit ille duo Monaſteria, Græcorum unum, alterum Syrorum, unamque utriſque communem Eccleſiam, ad quam omnes convenirent mane & veſpere, diviſoque choro laudes divinas illi Græcè, hi Syriacè celebrarent. Teſtatur Theodoretus ſua etiam ætate hanc eos Pſalmodiam retinuiſſe.

ist. Relig. 2.

Ibid. c. 3.

Ibid. c. 5.

IX. Hæc ergo erant ex iis Monaſteriis, de quibus ſuprà diximus, ubi Horæ diurnæ, ſeu minores, privatim tantùm recitarentur. Porro ſi Monaſteria ipſa, in quibus canonicæ horæ publicè non canebantur, eas privatim exſolverent: an poteſt dubium eſſe, quin privati quoque, ſi quando in Eccleſiam convenire non poterant, Officium publicum ſecretò recitarent? Quin Eremi incolæ tam multi, qui vitam totam, aut vitæ partem maximam ſoli, vel cum ſocio uno in remotiſſimis quibuſque locis agebant; quin hi, inquam, horas Canonicas privatim omnes vel canerent, vel recitarent? Sed horum ut & peregrinorum & hoſpitum, exempla jam protulimus. Cùm autem virtutes omnes Monaſticas imitati ſint Clerici, ut infrà demonſtrabitur; tum hanc maximè pſallendi infatigatam aſſiduitatem.

In Eccleſiæ, uti in Reipublicæ naſcentis exordio, conſuetudo primùm pro lege fuit; quo tempore interiori lege charitatis inſtigante longè plura fiebant, quàm quæ potuiſſet lex ulla extorquere. Fuit hæc ſtatim Eccleſiæ conſuetudo, ut Horæ Canonicæ, Matutina, Tertia, Sexta, Nona & Veſpertina publicè recitarentur, vel pſallerentur, quibus adeſſent laici, Clerici multò magis. Deferbuit laicorum pietas, Clerici de fervore priſtino nil remiſere. Tum verò exorti Monachi, pro ſummo æſtu pietatis, non modò Clericos ſecuti ſunt; ſed & in multis prætergreſſi, multa de ſuo adjecere. Tametſi ergo vi conſuetudinis aſtrictos ſe non putaſſent Clerici, Monachorum tamen exemplo ad recitationem Officii adacti fuiſſent; cùm nemo neget Clericos è Monachorum moribus ſumpſiſſe multa, quæ imitarentur. At non ita comparatum fuit cum Clericis, ut ab exemplo Monachorum hanc ſibi ipſi legem derivarint ſanxerintque recitandi canonici curſus. Quin Monachis longè anteriores Clerici, hanc eis poſteà exortis & viam præmonſtraverunt, & præſtruxerunt ſeu legem, ſeu conſuetudinem. Illud certè & Clericorum Canones & Regulæ Monachorum commune habent, quòd uſum illum quo vel recitantur vel concinuntur Horæ Canonicæ, non tam inſtituunt, quam inſtitutum illuſtrant exornantque.

X. Dictum eſt jam ſuprà, & infrà dicetur fuſiùs, ad Epiſcopatum adſumptos fuiſſe ex Monachis complures, qui ſi divini apud Clericos Officii conſuetudinem non inveniſſent jam conſtitutam, ipſi profectò conſtituiſſent. Juxta Theodoretum demonſtrabat in Epiſcopatu Abrahames, quam in ſolitudine vitæ rationem tenuiſſet, & orandi. Singulis enim noctibus Pſalmos quadraginta pſallebat, ſolitas autem intertexi orationes conduplicabat. *Quadraginta noctu alternas hymnodias explebat, interjectarum precum menſuram congeminans*. Scilicet id ſanctiſſimus Antiſtes canebat cum Clericis, quod antè cum Monachis canere ſolitus erat. Per hos ergo Epiſcopos invaluiſſet certè poſteriùs in Clero Pſalmodia, etſi ejus uſus anterior daretur nullus fuiſſe. Hoc præterea pro certo alibi ponit idem Theodoretus, matutinum & ſerotinum Officium in Eccleſia recitari publicè, non autem Horas Tertiam, Sextam, Nonamque. Ergo & has ipſas Horas privatim recitari ſupponit.

Ibid. c. 17.

Ep. 145.

XI. Eo denique argumento tota hæc de Horis Canonicis ex certa lege recitandis oratio concludenda eſt, quod ſtrictim delibatum jam eſt, & quo non poſſit aſſenſus non expugnari. Cùm enim omnes ex ipſa ſui ordinatione Eccleſiæ alicujus miniſterio addicti eſſent Clerici, & hoc præcipuum Eccleſiæ eſſet Officium, orare; manifeſtè hinc efficitur, ut ex eadem ipſa ſua ordinatione Clerici omnes ad Canonicas Horas recitandas teneantur. Nam oratio mentalis præterquam quod rarior erat, breviſſima etiam fuit; ita ut uſitatiſſima & jugis oratio Eccleſiæ, Pſalmodia ipſiſſima eſſet. Quoniam autem Ordinationi ſoli conjuncta erat res temporalis, quaſi præſtiti conſectaria quædam miniſterii; inde factum eſt, ut ſiqui minùs reſiderent, aut in exſolvendo officio minùs eſſent aſſidui, ii quotidianis multarentur diſtributionibus, in quibus tunc temporis omnes omnino erant reditus Beneficiorum. Poſterorum memoriæ commendavit Sozomenus incomparabilem virum, Zenonem Epiſcopum Majumæ, qui centenario major, omnibus præſtò ſemper erat matutinis veſpertiniſque Officiis, niſi ex ægritudine aliqua gravi decumberet. *Natum plus minùs annos centum, numquam vel matutinos vel veſpertinos hymnos neglexiſſe, niſi ſorte morbus ipſum impediret*. Græco ex textu habetur nulli eum Canonico abfuiſſe Officio, nec tamen ſatis exprimitur, privatim, an in Eccleſia totum hoc Officii penſum expleretur. Sed illud certè longè plus habet admirabilitatis, quòd homo id ætatis, & Epiſcopus, manibus operaretur, ut ſuis pauperumque neceſſitatibus conſuleret. Hujuſmodi tum erant Beneficiarii: hujuſmodi erant, in quorum locum venere, qui nunc gravatè ferunt quòd cogantur ad Canonicas Horas perſolvendas; quòd crimini vertatur, ſiquando à tam pio & tam neceſſario religionis officio ceſſarint; quòdque reſtituere jubeantur, quidquid redituum ſacrorum ita ceſſantes perceperint. Horum inertiæ patronorum anteceſſores Canonicum penſum integrum recitabant, vel pſallebant, ſeu privatim, ſeu in Eccleſia; eam illi partem mediocrem interpretabantur eſſe ejus miniſterii, quod Eccleſiæ devoverant, dum ordinarentur: ex Eccleſiæ reditibus tantum delibabant, quantum neceſſe erat, ut cibo & veſtitu neceſſario non carerent; perſæpè ne id quidem delibabant, ſed ſuis ſe ſuſtentabant manibus. Hæc exempla olim caſtioribus Eccleſiæ ſæculis condebantur, quibus informarentur in poſterum Beneficiariorum mores.

L. 7. c. 27.

CAPUT LXXIII. P. I. l. 1. c. 36.

De divini Officii origine & recitatione neceſſaria ſaltem privatim in Occidente, per quinque priora ſæcula.

I. Horas Canonicas traditionis eſſe Apoſtolicæ vult Tertullianus.

II. Cy-

II. Cyprianus in his partem ejus præcepti ponit, quo jubemur semper orare.

III. Ex ipsa Religionis natura, hoc ipso quo fideles, & multò magis quo Clerici sumus, tenemur orare. Hinc lex illa recitandi Officii.

IV. Psalmorum Hymnorumque cantum instituit Ambrosius, ita ut diviso choro in partes duas alternis ipsa etiam plebs canat.

V. Quid ille instituerit? an ut plebs caneret, an ut alternis caneret?

VI. Clericorum ex eo manifestiar obligatio, quòd plebs ipsa psalleret.

VII. Quid senserit Augustinus de Psalmorum in Ecclesia concentu?

VIII. In eum ferè ordinem, quo nunc est, erat jam tum digestum Officium.

IX. Quàm utilem plebi Psalmodiam putet Augustinus.

X. Horas enim Canonicas accommodatissimas esse excitandæ identidem Orationi illi, quæ tota in desiderio & amore est, quam continuam Apostolus præcipit esse.

XI. Ex Hieronymo Monachi, Moniales in privatis domibus suis, Deo sacræ Virgines, Viduæ, puellæ, quæ Monasterio præparabantur, Canonicum exolvebant Officium.

XII. Orandi major necessitas in Clericis. Observatiunculæ complures.

XIII. De eodem ex Paulino & Sidonio Apollinari.

XIV. Ex Victore Episcopo Africano.

XV. XVI. XVII. Ex Africanis & Hispanis Conciliis.

XVIII. Ex Gallicanis.

XIX. Proferuntur sanctissimorum quorundam Episcoporum exempla.

I. EX Actibus Apostolorum observat Tertullianus moneri nos, ut Horas has, Tertiam, Sextam, Nonam celebremus; allapsus est enim hora tertia Spiritus Sanctus, Petrus orabat hora sexta, & is ipse *ascendebat ad Templum* hora orationis nona. *Tamen tres istas horas ut insigniores in rebus humanis, quæ diem distribuunt, quæ negotia distinguunt, quæ publicè resonant: ita & solemniores fuisse in orationibus divinis.* Has Canonicas Horas donat ille *Officii* nomine: *Sexta diei hora finiri Officio huic possit.* Vocare quoque videtur *Officia Dei.* Quamquam hic quidem ea voce complectatur & jejunia, & nostra omnia in Deum pietatis obsequia. *Apostolicas* quoque has Horas appellat, ut Apostolica authoritate legitimæ orationi dicatæ jam tum in Ecclesia fuerint. *Horarum insigniorum exinde Apostolicarum, Tertiæ, Sextæ, Nonæ.* Ubi Tertullianus de fidelibus generatim loquitur, de privata Clericorum lege aliqua omnino nihil, quæ tamen vel hinc maximè colligi potest, quòd fieri manifestissimè queat, ut quemvis hominem laicum diutiùs orare solummodo deceat; idem tamen facere ei necesse sit, qui Altaris se ministerio manciparit.

L. de Jejun. c. 10.

Ibid. c. 11.

II. Cyprianus verò postquam docuisset tres illas Horas, Tertiam, Sextam, Nonamque solemnes olim statis sanctissimorum hominum orationibus fuisse in Veteri Testamento: in Novo autem, Tertia descendisse Spiritum Sanctum, Sexta affixum cruci Christum, & Nona expirasse: hæc ille præfatus, continuò addit, fideles vehementer obligari ut sæpiùs orent: *Sed nobis præter horas antiquitùs observatas orandi, nunc & spatia & sacramenta creverunt.* Itaque orandum nobis esse manè, quòd tum Sol justitiæ Christus è tumulo redivivus orbi illuxerit: item vespere, quòd idem Sol justitiæ fidelibus alluceat semper, numquam occidat; denique numquam ab oratione cessandum, & nec noctes diesque secerni debere, cùm fidelibus una & æterna dies sit Christus, eosque tum luce tum flamma sua sine ullo temporum horatumque discrimine vegetet foveatque. *Quod si in Scripturis sanctis sol verus & dies verus est Christus, hora nulla à Christianis excipitur, quominus frequenter ac semper Deus debeat adorari, &c. Quia filius lucis, & nocte dies est.* Et ibidem: *Nam & mane orandum est, ut resurrectio Domini matutina oratione celebretur, &c. Recedente item sole, ac die cessante, necessariò rursum orandum est. Nam quia Christus Sol verus & dies verus est, Sole ac die sæculi recedente, quando oramus & petimus, ut super nos lux denuò veniat, Christi precamur adventum, lucis æternæ gratiam præbiturum.*

Cyp. de orat. Dom.

III. Antequam perpetuam Traditionis ex aliorum Patrum testimoniis seriem contexam, juvat pauca hìc observare, 1. Orandi has Horas quinque à sanctis Patribus non Clero proponi, sed populo. 2. Sæviente persecutione Horas Canonicas privatim tantùm peragi potuisse. 3. Ita has orandi vices proponi, ut faciliùs & commodiùs ei pareamus, tum Christi præcepto, tum Apostoli, quo & orare, & sine intermissione orare jubemur. Sunt enim Horæ Canonicæ jugis Ecclesiæ orationis veluti fructus ac publicum monumentum. 4. Legem hanc orandi vel jugiter, vel per certa intervalla temporis, non oriri, ut est perspicuum, ex eo quòd jus habeas percipiendi aut Beneficii reditus, aut distributiones; sed ex eo quòd fideles omnes, & omnium maximè Clerici orare teneantur. 5. Quòd si Clericis subministrantur ab Ecclesia necessarii sumptus, ut liberiores rebus divinis, & maximè orationi vacare possint: hinc multò manifestius fieri, legem hanc orandi à percipiendis Beneficii fructibus nullo modo proficisci: sed ex adverso perceptionem fructuum ideo constitutam, ut orandi officium majori & assiduitate & reverentia implerent. Nam oratio cum homini cuique convenientissima est, tum Christiano multò convenientior, Clerico verò & Sacerdoti omnino necessaria. 6. Atque adeo nihil æquius esse, quàm ut ii Beneficiorum fructu careant, qui Officio defuere. Non quòd ea pœna affecti jam à culpa immunes sint. Flagitium enim illud est omnino, quòd eam legem violant, quæ & eorum instituto propria est, & fidelium saluti perneccessaria: quippe qui spem salutis suæ magnam in Clericorum pietate & apud Deum intercessione collocatam habeant. Sed quòd injustitiæ esset illud maximæ, si cùm non orarent Clerici, ea nihilominus reciperent emolumenta, quæ propterea tantùm constituta sunt, ut faciliùs & liberiùs orarent.

IV. Hæc summatim sunt, quæ in afferendis etiam infrà Patrum testimoniis observari poterunt. Primus instituit in Ecclesia Mediolanensi Ambrosius, ut Psalmos alternis caneret. Testis oculatus, qui tum Mediolani versabatur Augustinus, qui modulato hoc cælestique concentu testatur sæpè sibi elicitas fluxisse lacrymas. *Quantum flevi in Hymnis & Canticis tuis, suave sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter.* Confess. l. 9. c. 7. Institutionis occasionem dedit Justina Augusta Valentiniani Junioris mater, ab Arianis fascinata, & in Ambrosium sæviens. Noctes diesque in Ecclesia plebs tota exigebat, excubias agens, ne suus sibi vel raperetur Pastor, vel damni quidpiam & contumeliæ pateretur. Tum certè ne tædio & mœstitia animi plebs deficeret, cœptum est Psalmos cani, & à plebe cani. Non fefellit Augustinum, ea in re Ecclesias Orientales secutum esse Ambrosium, in Ambrosii autem imitationem exarsisse reliquas Occidentis Ecclesias: *Non longè cœperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus*

cibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cùm Justina Valentiniani Regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur, hæresis suæ causa, qua fuerat seducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cum Episcopo suo, servo tuo. Tunc Hymni & Psalmi ut canerentur secundùm morem Orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabesceret, institutum est; & ex illa in hodiernum retentum, multis jam ac penè omnibus gregibus tuis, ac per cætera orbis imitantibus.

V. Dubitari hìc potest, an illud instituerit tum Ambrosius, ut qui Psalmos antè tantùm recitabant, canere jam inciperent? an ut alternis caneretur, & ab ipso caneretur populo: cùm antè unus ceciniſſet Cantor, auscultantibus cæteris & orantibus: vel plures reciniſſent Cantores, non simul, sed per vices? Augustini verba id magis suadere videntur, institutum tunc primò fuiſſe cantum ipsum: *Institutum, ut canerentur Hymni & Psalmi.* Vix tamen adduci possum, ut credam in Ecclesia Latina annis penè quadringentis, Psalmorum meram fuiſſe recitationem, cantum nullum, cùm Psalmi ipsi Cantica sint: cùm psallere canere sit: cùm cantus & psallendi toties meminerit Paulus. Quod autem ait Augustinus, Ambrosium id instituiſſe secundùm morem Ecclesiarum Orientalium, de alterno ipsius populi cantu dicere videtur, quem paulò antè Diodorus & Flavianus Antiochiæ instituerant. Neque enim tam multi anni interfluxere, ut eo temporis intervallo in ea re non potuerit Ecclesia Mediolanensis ab Antiochena discrepare. Credibile autem nullo modo fuerit, totis quadringentis annis, quos Psalmos Orientalis Ecclesia caneret, ab Occidentali esse dumtaxat recitatos. Paulinus Ambrosii vitæ scriptor, disertè id institutum docet ab Ambrosio, ut alternis caneretur. Hoc enim solum vox *Antiphonæ* & Græcis tunc & Latinis sonabat, ad quos è Græcis defluxit. Immo indicat Paulinus eum morem ab Oriente profectum. Ita enim ille: *Hoc in tempore primo Antiphonæ, Hymni, ac Vigiliæ in Ecclesia Mediolanensi celebrari cœperunt.* Ubi verò fatetur Ambrosius scripsiſſe se Hymnos, quos ediscceret populus, & pro spiritalibus armis adversùs Arianos haberet, anno apertè indicat, à plebe non solùm Psalmos, sed & Hymnos & spiritales cantiunculas cantitari solere? *Hymnorum quoque meorum carminibus deceptum populum ferunt. Planè nec hoc abnuo. Grande carmen istud est, & quo nihil potentius. Quid enim potentius, quàm confessio Trinitatis? Facti sunt igitur omnes Magistri, qui vix poterant esse discipuli.* Et alio in loco, ut uno ore omnes decantarent, & quaquaversum Psalmis omnia personarent: *Bene mari plerumque comparatur Ecclesia, &c. Responsoriis Psalmorum, cantu virorum, mulierum, virginum, parvulorum consonans undarum fragor resultat.* Video Responsoria intelligi posse illas Psalmorum clausulas, in quas omnes concinebant simul. At veri nequaquam simile est, commisiſſe Ambrosium, ut Hymni quos ipse pangebat, canerentur à populo, Psalmi non canerentur.

VI. Illud autem perspicuè hinc liquet, divini formam Officii, in unius gratiam populi, cùm Mediolani, tum Antiochiæ esse institutam. Porro quis credat sanctiſſimos Episcopos in excitandis ad orationem & Psalmodiam continuam Clericis fuiſſe minùs diligentes? Declarat perspicuè Ambrosius, quàm velit assiduè orationi & Horis Canonicis vacare sacras Virgines, atque eos omnes, qui pro statu suo singularem sunt pietatem professi. *Certè solennes orationes cum gratiarum actione sunt deferendæ, cùm è somno surgimus, cùm prodimus, cùm cibum paramus sumere, cùm sumpserimus, & hora incensi, cùm denique cubitum pergimus. Sed etiam in ipso cubili, volo Psalmos cum oratione Dominica frequenti contexas vice, vel cùm evigilaveris, vel antequam corpus sopor irriget.*

VII. Hic ille est quem instillabat Virginibus, & pius & facilis sine intermissione orandi modus, qualem certè proponebat & Clericis; neque enim ad id quod minùs perfectum esset, calcaria illis addebat. Porro Psalmorum illa cum oratione Dominica contextio Officium divinum & Horarum Canonicarum pensum maxima ex parte facit. Lucem his adferet paulò majorem Hieronymus, postquam ex Augustino paucula corraserimus adhuc, quæ iis, quæ supra ab eo decerpta sunt, adjiciantur. Magna sanctus Pater pietatis suavitate ac teneritudine in Confessionibus suis ediſſeruit, hinc quanta & quàm cœlesti dulcedine perfunderet suum animum Psalmorum in Ecclesia concentus; inde autem quàm plena periculi sibi videretur ea suavitas, sensum carnis titillans, & plusculum fortassis aurem quàm mentem demulcens. Hinc quandoque eò adducebatur, ut magis assentiretur Athanasio, qui incredibili sapientia, ut pietati satisfaceret, nec sub pietatis obumbratione viam aperiret sensuum voluptati, tam levi flexu vocis Psalmos cani jusserat, ut propior ferè legenti cantor esset, quàm canenti. Sed diu librata sententia, id tandem secum constituit sanctus Pater, concentus suavitate illabi in animum gustum quendam & amorem veritatis sanctiorisque vitæ, idque penè necessarium illis esse subsidium, qui carnalibus hactenus affixi deliciis, ad cælestia & æterna obduruerunt, nec possunt ad ea eniti, nisi iis innitantur in quæ ceciderunt. Sed à præstigiis sensuum cavere sibi quemque vehementer debere, quæ & hìc, & per omnia ferè incautis illudunt. *Magis adducor, non quidem irretractabilem sententiam proferens, cantandi consuetudinem approbare in Ecclesia, ut per oblectamenta aurium infirmus animus in affectum pietatis assurgat.* Placuit Ecclesiæ, quod Augustino placuerat, ut moderatus & castus Psalmorum cantus retineretur; siqua erant molliuscula, removerentur. Quæ & Athanasii ferè sententia fuit: Ejusmodi enim ferè est tota Gregorianæ, ut vocant, Psalmodiæ ratio. Levi flexu vocis totum peragitur, & penè recitat modulatè, qui canit. Eadem fuit Ecclesiarum Africanarum consuetudo, maxima saltem ex parte, quarum Psalmodiæ gravitas sobrietasque ludibrio erat Donatistis. *Varia consuetudo est, & pleraque in Africa Ecclesiæ membra pigriora sunt; ita ut Donatistæ nos reprehendant, quòd sobriè psallimus in Ecclesia divina cantica Prophetarum.* Addit ibidem sanctus Pater in conventibus Ecclesiasticis, Psalmorum cantum cessare non debere, nisi cùm aures advertendæ sunt Lectoribus Scripturarum libros alios recitantibus, vel Concionatoribus, vel solemnioribus inter Mysteria Sacerdotum & Diaconorum precationibus. *Quando autem non est tempus, cùm in Ecclesia fratres congregantur, sancta cantandi, nisi cùm legitur, aut disputatur, aut Antistites clara voce deprecantur, aut communis oratio voce Diaconi indicitur?*

VIII. Inter Augustini sermones circumfertur & ille, quo populus invitatur, ut frequentior Quadragesimæ tempore divinis interſit Officiis: *Ad vigilias maturiùs surgite, ad Tertiam, ad Sextam, ad Nonam ante omnia convenite. Nullus se à sancto opere subtrahat, nisi quem infirmitas, aut publica utilitas, aut fortè certa & grandis necessitas tenuerit occupatum.* Qui hæc postulat à Laicis, Clericis profectò numquam concedet, ut in Officiis divinis minùs sint assidui. Refrixerat tamen non minimum primæva Christiani populi pietas, nec jam Horis omnibus Canonicis quotidie per annum aderat,

sed

Opusc. De ſir. ſanct. Ep. 52.

Exam. l. 3. c. 5.

De Virgin. l. 3.

Confeſſ. l. 10. c. 33.

Ep. 119. c. 18.

Serm. 17. De Tempor.

sed tempore saltem quadragesimali ad id invitabatur.

Observat & alibi Augustinus, à legendis Pauli Epistolis cœptum esse Officium, Missam crediderim : deinde cantatum ab omnibus Psalmum nonagesimum quartum, *Venite exultemus* : Lectum posteà Euangelium : ubi vides ipsam Missæ seriem ; porro daturum se operam, ut tribus hisce rebus sermonem accommodet suum. Affirmat & alibi singulis annis post Pascha in Ecclesia legi Acta Apostolorum ; quod & nunc servatur in divinis Officiis. Meminit & alibi eorum Librorum sacrorum, quos certos certis diebus legi oporteret.

De Verbis Apost. Serm. 10. Tract. 6. in Joan. Præfat. in Epist. Joan.

IX. Apud populum Hipponensem gratulatus publicè est, & vehementer exhilararus Augustinus, quòd tandem amplexus esset *psallendi consuetudinem, quomodo in aliis civitatibus psallebatur*. Docet & alibi sanctus Pater non multum utilitatis in rudiores quosque effluere ex Scripturis aliis, sed cantu Psalmorum tanta eos perfundi rerum divinarum voluptate, ut non possint non subinde eosdem Psalmos & domi decantare & ruri : *Psalmorum verò responsa, & intra domum, interdum etiam in populo publicè canant*. Cæterùm hoc vocum populi concentu fieri, vel confirmari nescio quo modo, & cordium consensum cum ipsis etiam priùs inimicis : *Quis enim ultra inimicum dicat eum, cum quo unam ad Deum Psalmi emiserit vocem* ? Confirmat & illud alibi, puram esse sanctamque plebis ad Deum precem, etsi minùs illa intelligat quid canat : quòd nimirum non nescia sit hæc esse spiritalia Cantica à Spiritu Sancto dictata, & cælestibus Spiritibus æternùm decantanda. *Cantat populus credens, nec putat se malè optare, quod dicitur à divina lectione ; & si parum intelligit, credit aliquid boni esse quod cantat.*

Append. Serm. serm. 5.

Præfat. in Psalm.

Tract. 13. in Joan.

X. Docuit & Augustinus quæ ad Monachorum Monialiumque Psalmodiam, necnon & Clericorum pertinerent. Moniales hortatus est, ut regulas legesque cantus religiosè observarent ; sed illud præ cæteris inculcavit, ut corde magis quàm ore canant. *In Oratorio nemo aliud agat, nisi id ad quod factum est, unde & nomen accepit. Psalmis & Hymnis cùm oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in voce : & nolite cantare, nisi quod legitis esse cantandum : quod autem non ita scriptum est, ut cantetur, non cantetur*. Episcopos verò, Clericosque, & omnes omnino perfectionis studiosos Christianæ, monet illam demum orationem abrumpi & cessare numquam debere, quæ in desideria æternorum, in gemitus cordis arcanos, in spei, fidei, & charitatis æstuationes occultas erumpit : & tamen temporibus, horisque certis ad vocales preces recurri, ut novas in nobis exsuscitemus charitatis & mutuæ invicem & summæ in Deum flammas. *In ipsa ergo fide, & spe, & charitate, continuato desiderio semper oramus. Sed ideo per certa intervalla horarum & temporum etiam verbis rogamus Deum, ut illis rerum signis nos ipsos admoneamus, & acriùs excitemus, &c. Ideo ab aliis curis atque negotiis, quibus ipsum desiderium quodammodo tepescit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, ne quod tepescere cœperat, omnino frigescat, & penitus extinguatur, nisi crebriùs inflammetur*. Hæc Augustinus ad Christianam viduam : sed ab illa se lege ipse cum Clericis cæteris adeò non alienum putabat, ut tantò devinctiorem se profiteretur, quantò & Clericalis & Sacerdotalis officii eæ sunt partes, ut pro se & pro populo orent. Apostoli, quorum sunt Clerici successores, rerum aliarum curam deposuere, ut orationi soli & ministerio verbi vacarent. Certa illa horarum intervalla, de quibus Augustinus, perspicuum est Horas Canonicas esse.

Epist. 109.

Epist. 111.

XI Venio ad Hieronymum, qui perfectum omni ex parte Monachum delineat in Epistola ad Rusticum. Illum itaque his primò præceptis informat, ut Psalterium memoriter ediscat, & totus in sacrorum librorum lectione sit. *Numquam de manu & oculis tuis recedat liber ; discatur Psalterium ad verbum, &c. Dicas Psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus quæritur*. Alluditur his postremis verbis ad eum Psalmodiæ morem tunc usitatissimum, ut uno psallente silerent & orarent alii. Demetriadi nobilissimæ virgini, ubi virginitatem professa est, præcepit idem Hieronymus, ut sex Horas Canonicas nocturnas diurnasque quotidie recitaret, & memoriæ commendaret sacras Scripturas. Porro Scripturæ mandabantur memoriæ, ut cum Psalterio recitarentur, & ita canonicum pensum ex Psalmodia & Scripturarum lectione contexeretur. Ita enim disertis verbis Hieronymus de Hilarione : *Scripturas sanctas memoriter tenens, post orationes & Psalmos, quasi Deo præsente, recitabat*. Refert deinde Hilarionem cùm ruri esset die Dominico, passum non esse cibum antè à quoquam sumi, quàm *officium*, sic enim vocat, esset recitatum, *Oremus, psallamus, reddamus Domino officium, & sic ad vineam properabitis*. Atque hæc quidem ruri, & extra Ecclesiam. Quippe semper Hieronymus cùm de Officio Canonico agit, quod in Ecclesia peragitur, tria distinguit, Orationem, Psalmos & Scripturarum lectionem. Ruri verò non commemorat nisi Orationem & Psalmos, propterea quòd necdum ea erant quorumcumque librorum volumnia, quæ commodè circumferri possent.

Idem rursum Hieronymus ad Lætam scribens de educatione filiæ quam Religioni devoverat, omnes pernumerat ab ea evolvendas Canonici Officii partes, quibus maximè Monasteria quælibet occupabantur. *Assuescat ad orationes & Psalmos nocte consurgere, mane Hymnos canere, Tertia, Sexta, Nona hora stare in acie, quasi bellatricem Christi, accensaque lucerna reddere sacrificium vespertinum. Orationi lectio, lectioni succedat oratio*. Cùm verò Monasterium describit idem ipse Hieronymus, & turmas Virginum, quarum parens & magistra erat Paula, easdem ipsis inculcat Canonicas Horas sex, eandem Scripturæ creberrimam lectionem. *Mane, hora Tertia, Sexta, Nona, Vespere, noctis medio, per ordinem Psalterium cantabant ; nec licebat cuiquam sororum ignorare Psalmos, & non de Scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Die tantùm Dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cujus habitabant latere*. Nullæ adhuc Ecclesiæ in his Virginum Monasteriis : Dominico die ad communem pergebant cum laicis Ecclesiam. Quod idem de compluribus Monachis æquè constat. Denique fidem facit Hieronymus, Monachos diem Dominicum totum orationi, Psalmodiæ, lectionique Scripturarum dicasse, reliquorum quin etiam dierum quidquid labori manuum supererat temporis. *Dominicis diebus orationi tantùm & lectionibus vacant ; quod quidem & omni tempore completis opusculis faciunt*.

In Epitaph. Paul.

Ad Eustoch. de cust. virg.

XII. Jam verò si Monachi, si Moniales, si in domibus suis Deo sacræ Virgines, si viduæ pietatis cupidiores, si quæ ab infantia Monasterio præparabantur puellæ, Horas Canonicas diurnas nocturnasque canebant, vel recitabant omnes : unde lex illa aut consuetudo tot sanctorum Patrum confirmata testimoniis oriri potuit, nisi à primæva pietate fidelium omnium ? Cùm enim intelligerent præcipi sibi in Scriptura, ut sine intermissione orarent : rei sanctissimæ primis illis Ecclesiæ sæculis tantum impendere temporis, quantum per res suas easque necessarias liceret. Qua ex re illud efficiebatur, 1. ut qui essent à

nego-

negotiis sæcularibus liberi, nobilissimæ illi & suavissimæ servituti lubentes colla subjicerent, qua jugiter orate continuato saltem beatæ æternitatis desiderio tenebantur, & illud desiderium statis orationum vocalium temporibus identidem renovare. 2. Ut non ex distributionibus aut qualibuscumque Beneficii reditibus lex illa recitandi Officii oriretur, quam impositam accepere nobilissimæ & clarissimæ fœminæ, Demetrias, Eustochium, Lætæ filia junior, dotatæ à Paula Virgines, & innumeri Monachi, qui opere manuum victitabant. 3. Ut appareat eandem prorsus esse & Clericorum orationem. Cùm enim sit illorum sors, ut participes sint Christi Sacerdotii, atque adeo Mediatores quidam hominum & Dei: ad eos multò magis pertinet orandi, & jugiter orandi obligatio; ergo & Horas Canonicas, nulla temporalium proventuum ratione habita, recitandi. Quamquam & illud pro summa sua æquitate & sapientia ad disciplinam suam pertinere judicaverit Ecclesia, cum suppeditare necessaria Clericis, ut liberiores vacarent Dei ministerio: tum eadem subtrahere, cùm Officio defuissent, ut ne otiosis & nomine solo Clericis pauperum patrimonia abligurienda conferrentur. 4. Quod autem ad eos, de quibus suprà diximus, sanctissimi Patres de Horis Canonicis recitandis frequentiùs sermonem habuere, quàm ad Clericos, illud in causa fuit, quòd ab illis privatim, aut in secretis Oratoriis recitari oporteret, aut cani: quare & edocendi erant, quo ritu id fieret: quippe eo primùm sæculo Monasticæ institutiones ortum habuerant. Officium verò divinum in Ecclesia solenni ritu canebatur, eisque per annos jam quadringentos insueverant Clerici adesse. Quare nec erant de novo ad eas res instruendi, in quibus essent jamdiu exercitatissimi. 5. Quis credat ab illis recitatas esse privatim Horas Canonicas, qui lege ea minùs tenerentur; à Clericis verò, quos lex ea strictiùs obligat, si quando aut ægritudine, aut rerum necessitate adesse non potuerint, privatim non esse recitatas? 6. Hinc illa Officii divini forma ad eam jam olim penè perfectionem adducta, quam modò habet. Eædem Horæ Canonicæ, cum eo solùm discrimine, quòd nec Completorium adhuc institutum esset, nec Laudes à Prima Hora separatæ. Jam erat in usu *Ordinis & Officii* nomen. Psalmis interserebatur cum lectione Scripturæ mentalis oratio. Quin & ipsi Libri sacri suis singuli temporibus erant attributi.

XIII. Paulinus Nolanus Episcopus in Epistola ad Victricium Rotomagensem Episcopum, & fideles omnes in Ecclesia, & Monachos in Oratoriis suis privatis divinæ Psalmodiæ strenuè incubuisse, in hunc modum testatur: *Ubi quotidiano sapienter psallentium per frequentes Ecclesias & Monasteria secreta concentu, castissimis ovium tuarum & cordibus delectantibus & vocibus.* Sidonius Apollinaris Arvernensis Episcopus encomium pangens Claudiani, qui germanus erat & in regimine Ecclesiæ Vicarius B. Mamerti Viennensis Episcopi, Cantoris officio quoque functum illum fuisse testatur, ut Psalmos præcineret, Lectiones dispensaret, & suo quasque aptaret tempori. *Psalmorum hic modulator & Phonascus ante Altaria, fratre gratulante, instructas docuit sonare classes. Hic solemnibus annuis paravit, quæ quo tempore lecta convenirent.* Idem Apollinaris alibi ob oculos exhibet Chorum ex Clericis Monachisque, quasi geminatum, & Psalmos concinentem: *Cultu peracto vigiliarum, quas alternante mulcedine Monachi Clericique Psalmicines concelebraverant; quisque in diversa successimus, præsto ad Tertiam futuri, cùm Sacerdotibus res divina facienda.* Non recedit à similitudine veri, quòd Ecclesiæ Cathedrales cœperint turmas habere Clericorum Cantorumque, qui Psalmos alternatim canerent, id eas imitatione fecisse Monasteriorum. Ideo & Apollinaris idem Fausto ex Abbate priùs Lerinensi, tum Regiensi Episcopo, summoperè gratulatur, quòd Officium & cantum Lerinensis Monasterii in suam nunc Regiensem traduxisset Ecclesiam: *Precum peritus insulanarum, quas de palestra Congregationis Eremitidis, & de Senatu Lirinensium Cellulanorum, in urbem quoque, cujus Ecclesiæ sacra super inspicis, transtulisti, nihil ab Abbate mutatus in Sacerdotem.* His sanè ex Epistolis Sidonii demonstratur, 1. Quam Psalmodiam ab Ecclesia initio mendicaverant Monachi, fecisse posteà longè perfectiorem; ita ut Episcopi ipsi, maximè qui ante Episcopatum in Monasteriis aliquandiu egerant, id sibi laudi verterent, si Monasticam psallendi formam in Ecclesias transferrent suas. 2. Ac propterea jam tum cœpisse ejusmodi Præsules congregationes instituere Clericorum, qui in hoc toti essent, ut Monachorum instar divinum in Ecclesia Officium diebus singulis sanctissimè decantarent. Jam enim è plebe, præter Festos & Dominicos dies, & rari adesse cœperant, & rarò. 3. Legem ergo seu consuetudinem qua Clerici ac Beneficiarii tenentur, recitandi sive privatim, sive publicè Officii, si esse antiquissimam & ipsi Ecclesiæ coævam nolis, quod tamen longè probabilius est; ab iis saltem Episcopis eo tempore constitutam esse non negabis, & è Monasteriis traductam ad Clerum.

L. 9. Ep. 3.

XIV. Refert Victor Uticensis Episcopus in libris de Persecutione Vandalica, juniores Lectores duodecim crudelissima quæque à barbaris ea animi constantia perpessos esse, ut apud Carthaginenses deinceps singulari semper in honore fuerint. De his ita ille: *Unà degunt, simul vescuntur, pariter psallunt, simul in Domino gloriantur.* Declarat illa Confessorum duodecim simul privatim psallentium societas, jam tum cœpisse coire in unam societatem Clericos, hanc illis curam fuisse antiquissimam dulcissimamque, ut Psalmos cantarent. Psallebat ex eodem Victore plebs ipsa in Ecclesia: *Jam ob celebritatem festivitatis hymni nocturni per totam Ecclesiam canente populo concrepabant.* Nam, etsi tum essent aliqua Cantorum collegia, rudimenta tantùm ea & tentamenta quædam erant Capitulorum nostratium. Extremis porro his verbis Victor videtur ad illa Hieronymi alludisse: *Tota Ecclesia nocturnis vigiliis Christum Dominum personabat.*

Lib. 1.

Lib. 2.

Epist. ad Sabinianum.

XV. A Patribus ad Concilia pergo. Carthaginense IV. ubi summa diligentia tradit, quæ sit Clericorum omnium, tum superiorum, tum inferiorum ordinatio, quod cujusque Officium, de Psalmistis non tacet. Ad hos enim cùm imponit Presbyter *Officium cantandi*, his utitur verbis: *Vide, ut quod ore cantas, corde credas: & quod corde credis, operibus comprobes.* Hæ ergo tum solius Psalmistæ partes, Officium cantare: sive quòd solus ipse caneret, ut fiebat apud aliquos Monachos; sive quòd Psalmos inciperet, & præiret cæteris, populique & Cleri cantum moderaretur. Statuit idem Concilium, ut *Clericus qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendiis privetur.* Quo ex Canone clarè liquet: 1. Non solùm Psalmistas, sed & Clericos omnes alios divinis Officiis affuisse. 2. Abfuisse quandoque alios, sed nocturnis Officiis: non enim diurnis quisquam. 3. Absentibus sine causa legitima pœnam decerni, ut sportulis stipendiisque quibuslibet priventur. 4. Si pœnam hanc autem luerent, qui nocturno: quid qui diurno desunt officio? Majore enim multò sunt in vitio.

Can. 49

XVI. De Presbytero, Diacono, Subdiacono, & quolibet Clerico alio, qui in urbe, vico, vel castello, ubi Ecclesia est, commoratur, ita

sta-

ſtatuit Concilium Toletanum I. anno 400. *Si ad Eccleſiam, ad ſacrificium quotidianum non acceſſerit, Clericus non habeatur*. Quæ pœna depoſitionis videtur multò gravior, niſi fortè eo ſenſu capienda iſta ſunt, *Clericus non habeatur*, quo illud Concilii Carthaginenſis IV. *Stipendiis privetur*. Illud ipſum eſt, quod poſterioribus ſæculis ſancitum fuit, ubi Beneficiarii reſtitutionis pœna obligantur. Ubi enim ſemel hoc definivit Eccleſia, indignos illos & ineptos eſſe, qui Beneficii fructus percipiant, ſi qui Officio deſunt, eos apertè conſtat à jure percipiendorum fructuum alienos eſſe, nec eos retinere poſſe, etiam non repetente Eccleſia.

Can. 9. Pſallebant domi virgines & viduæ cum Clerico. Vetat id fieri in poſterum idem Concilium, ni adſit Presbyter, vel Epiſcopus. Cur autem *Confeſſor* diceretur ille Clericus, non eſt hujus loci aperire. Quod autem attinet ad Veſpertinum Officium, quod *Lucernarium* appellitabant, quòd deſinente die, & accenſis lampadibus decantaretur, jubet hoc idem Concilium, ne id celebretur, niſi in majore Civitatis Eccleſia: ſi in Oppidis autem id fiat, non fiat ſaltem, niſi Epiſcopo, vel Presbytero, vel Diacono præſente. *Nulla profeſſa, vel vidua, abſente Epiſcopo, vel Presbytero in domo ſua Antiphonas cum Confeſſore, vel ſervo faciat; Lucernarium verò niſi in Eccleſia non legatur; aut ſi legatur in villa, præſente Epiſcopo, vel Presbytero, vel Diacono legatur*. Non privata & domeſtica Horarum Canonicarum recitatio hìc interdicitur: ſed ea quæ ſolemni pompa, & alternis choris peragebatur. Eæ enim demum dicebantur Antiphonæ, alternis choris celebratæ Pſalmodiæ. Edicit Concilium, ut ſuperiorum Clericorum unus ſemper præſit. Qui & hodiernus etiamnunc eſt uſus. Porro ſi Deo ſacræ Virgines in exſolvendo Officio Canonico tam frequentes, tam aſſiduæ fuere, ita tamen ut veſpertinum Officium, quod ſolemnius ſemper habitum eſt, ſine præſente Clerico majore aliquo domi celebrare non permitterentur, ſi tam aſſiduæ, inquam, fuere Virgines, quid eſt de Clericorum in eodem Officio aſſiduitate æſtimandum?

Ferr. c. 219. 220. 228. 229. XVII. Ferrandus Diaconus in Breviario Canonum Africana citat Concilia, quæ ſtatuere, ut oratio ſolemnior ad Patrem Deum dirigeretur. Qui mos hactenus in venerabili Miſſæ ſacrificio, & in pleriſque aliis Eccleſiæ precibus obſervatur. Statutum præterea eſt, *ut una ſit in Sacramentis per omne Byzantium diſciplina*. Idem de Provinciis aliis ſenſeris. Item in iiſdem Africanis Conciliis decretum eſt, ut ne legerentur in Eccleſia, niſi Scripturæ Canonicæ; & ut poſſent tamen legi Acta Martyrum in eorum Feſtis. Laudat etiam Creſconius Canones Eccleſiæ Græcæ, & Concilia ſuperiùs prolata. Unde inferri poſſet ſuos à Græcis Cantores accepiſſe Eccleſiam Africanam; quamquam non potuerit niſi poſt Cypriani mortem accepiſſe, cùm Cantorum nuſquam hic meminerit, apud quem tam frequens & tam clara Clericorum aliorum omnium memoria.

Con. Carth. 3. c. 47.

Creſconius c. 167. 168. 169. 170. 193.

Can. 15.

XVIII. Concilium Veneticum in Provincia Armorica Galliæ unam Officii formam in Provincia Turonenſi ſtatuere conabatur anno 465. *Unam Officiorum regulam teneamus*. Ex quibus rurſum apparet, ei rei jam factum eſſe proprium nomen Officii. *Intra Provinciam noſtram ſacrorum ordo, & pſallendi una ſit conſuetudo*. Erat autem id eo tempore perneceſſarium. Qui enim per alienas Diœceſes iter faciebant Clerici, prolatis Canonicis ſeu formatis Litteris, ad Clerum, ad Chorum, ad Altare, pro ſuo ſinguli Ordine admittebantur. Intererat ergo magnoperè, ut intra eandem Provinciam, in qua frequentiùs Clerici cujuslibet Diœceſis diſcurſabant, Officia eadem, vel ſui ſimillima ubique eſſent. Septem dierum ſuſpenſione plectit eadem Synodus Clericum, qui cùm in urbe eſſet, nec ægrotaret, abfuiſſet *matutinis Hymnis*. Ratio depromitur, quòd Miniſtris Altaris piaculare ſit, citra neceſſitatem tam pio ſe ſubduxiſſe Officio. *Quia Miniſtrum ſacrum, eo tempore quo non poteſt ab officio ſuo ulla honeſta neceſſitas occupare, fas non eſt à ſalubri devotione ceſſare*. *Matutini Hymni* dicuntur hìc forſan, quæ Carthaginenſi Concilio *Vigiliæ*, ſeu nocturnum Officium. Nam quæ olim Vigiliæ & erant & dicebantur, idcircò Matutinæ dici cœpere, quòd paulatim à media nocte ad matutinum tempus prorepſerint. Pœna verò illa ſuſpenſionis, *Septem diebus à communione habeatur extraneus*, fructuum etiam privationem fortaſſe complectebatur. Omitto Epiſtolam Lupi Trecenſis & Euphronii Æduenſis Epiſcopi ad Thalaſſium Epiſcopum Andegavenſem, qua ratione celebrari oporteat Vigilias Nativitatis & Reſurrectionis Domini.

Can. 14.

XIX. Id frequentiſſimè urgebant Concilia, ut ne nocturnis Officiis abeſſent Clerici. Hinc ad ea Epiſcoporum aſſiduitas major. Teſtatur Ennodius ſanctum Epiphanium Ticinenſem Epiſcopum divinis Officiis ſolitum ſemper adeſſe, prævenire Lectores, etiam in Vigiliis, ſtantem ſemper in eodem loco, nec exire antequam omnia eſſent peracta. Hungariæ Apoſtolus Severinus cùm Apoſtolatus ſui occupationibus premeretur, *à diſcipulorum ſuorum cellula non longiùs habitabat, cum quibus matutinas orationes & propriam noctis principio Pſalmodiam ſolemniter adimplebat. Reliqua verò orationum tempora in parvo complebat Oratorio, quo manebat*.

Surius d. 18. Januar. c. 3.

CAPUT LXXIIII. P. 1. l. 1. c. 37.

Quàm aſſidui fuerint nocturnis ac diurnis Officiis in Eccleſia frequentandis aut iiſdem domi recitandis Laici. Ut hinc de Clericis conjicias per ſæcula priora quinque.

I. Nulla lex generalior, nulla ſtrictior, quàm orationis.

II. Hoc primum eſt omnium, & Clericalis Ordinis proprium Officium.

III. IV. Id indè probatur, quòd legem orandi, & ſemper orandi laicis impoſuerint ſancti Patres, Tertullianus, Hieronymus, Caſſianus, Auguſtinus, Ambroſius. Hoc volunt Patres ut laici ſæpiùs nocte orent, Pſalmos recitent, publicis adſint Officiis.

V. Laicos hortatur Chryſoſtomus ad Scripturæ & novi præſertim Teſtamenti lectionem.

VI. Ad diurnum etiam & nocturnum Pſalmorum cantum. Item Baſilius, Epiphanius.

VII. Eximium Theodoſii Junioris, & totius ejus Curiæ exemplum.

VIII. Item Macrinæ.

I. CUm in Officiis Chriſtianorum omnium illud ſit maximum, cùm maximum ſit & præceptum, Deum orare, Deum adorare, Deum amare: quis credat, nulla Chriſti, nulla Apoſtolorum, nulla Eccleſiæ lege orationem Clericis præceptam eſſe? An non Apoſtolis Chriſtus, an non Diſcipulis fidelibuſque omnibus orandi, & ſine intermiſſione orandi præceptum dedit? An non ipſe orandi exemplum præbuit? Hortatus eſt fideles Paulus, ut ſemper orent. In ipſo carcere, teſte Luca, nocte media pſallebat Paulus. Rerum temporalium depoſuere curam Apoſtoli, ut orationi, & mini-

ministerio verbi vacarent. Quid Stephanus, ex iis Diaconis unus, qui Apostolos temporalium rerum sarcina levaverunt, annon in oratione exercitatissimus erat; qui ad eum, ut in Actis habetur Apostolicis, orationis gradum eluctatus est, ut Christus ei se in cælestis gloriæ solio visendum exhiberet? Israelitarum in Templo & aliis locis oratio ex Psalmis Davidicis tota constabat; quem sanctissimum morem sine dubio tenuit, quæ in Judæa primùm coaluit Ecclesia. Primis ergo seculis nullo Canone præceptum esse Clericis Officium, probabile cum primis est. Scilicet vigebat adhuc in fidelibus primæva pietas, orationis amor non mediocris, & orandi necessitas, immo voluptas omnibus longè maxima. Tunc solùm ad authoritatem, ad leges, ad Canones ventum est, cùm primus ille remisit fervor. Nemo enim nescit, postquam exorta sunt mala, tunc demum ferri leges, quæ iis medeantur, & quas omnes Justus in corde semper ita gerit, ut minimè necesse sit eas foris personare.

II. Perridiculè autem feceris, si dicas sua Clericis fuisse pro suo cujusque Ordine munia propria, quæ illis Canonicæ regulæ commendent: de Psalmis verò aut recitandis aut concinendis nullam fieri mentionem. Tantum enim abest, ut curis aliis etiam sanctissimis gravissimisque cedere debeat oratio: ut alias omnes Apostoli à se abjecerint solicitudines & occupationes, ut uni incumberent seque totos dederent orationi & prædicationi: & orationi antè, quàm prædicationi: *Orationi & ministerio verbi instantes erimus*. Ab hoc exemplo summa illi documento accessit authoritas, in quod Patres, & quique pietate conspicui viri semper consensere, principem locum deberi Orationi inter Apostolicas & Sacerdotales quasque functiones; hanc cæteris anteponi omnibus, hanc præire debere, hanc illis præsidem comitemque semper adhibendam, ut eas regat, illustretque, & novo cælestique semper vigore vegetet. Quamquam enim ingruant quandoque rerum discrimina & necessitates, quæ cogant orationem, aut contrahere, aut differre: nihil id tamen vetat, quin indubitatissimum semper & inconcussum illud sit, quo regi debeant Clericorum omnium mores, Orationem jugem aut certè frequentissimam principatum tenere semper & dignitatis & necessitatis inter eorum sanctissimas seu occupationes, seu delicias.

III. Quòd autem primis Ecclesiæ temporibus flagraret vehementissimus Orationis amor in omnium animis: & eam ob rem nulli sint in Conciliis editi Canones, qui Clericis orationem disertè præcipiant: facilè demonstrabitur, si sanctissimos Patres audias, ubi de laicorum vita & moribus testimonium dicent. Ita primùm Lucas in Actis: *Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & Orationibus*. Docet Tertullianus viros, & ipsas etiam uxores ad orandum surgere solitas: *Cùm per noctem exurgis oratum*. Et infrà: *Unde sufficiam ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, &c. simul orant, &c. Sonant inter duos Psalmi & Hymni, & mutuò provocant, quis melius Deo suo canet. Talia Christus videns & audiens gaudet. Ubi duo, ibi & ipse*. Hæc si Laici, quid de Laicorum magistris censeas? Si conjugati laici, si uxores Hymnos Psalmosque noctu interdiuque concinebant, si sua quibusque domus Ecclesia erat: quid Clerici hujus magistri authoresque vitæ? An exemplo diruebant, quæ verbo ædificarant? Si ita degebant conjugati Clerici, quid innupti? quid Diaconi, Presbyteri, Episcopique, qui cum conjugio terrena omnia quodammodo abdicarant? Ex eodem alibi Tertulliano, ab oratione fideles sumendi cibi initium faciunt & finem: inter vescendum, aut de Scripturis sermo illis est, aut Hymni Deo canuntur; denique *ita saturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum sibi esse*.

Scribit Hieronymus ad Virginem Eustocium: *Noctibus bis terque surgendum, & revolvenda, quæ de Scripturis memoriter retinemus*. Ad Marcellam verò scribens, invitansque illam ut Bethelem commigret, rusticos ipsos affirmat ibi non loqui, non meditari, non canere nisi Psalmos, quocumque loco, quocumque tempore: *In Christi verò villula tota rusticitas, & extra Psalmos silentium est. Quocumque te verteris, arator stivam tenens alleluja decantat. Sudans Messor Psalmis se avocat, & curva attondens falce vitem vinitor, aliquid Davidicum canit. Hæc sunt in hac Provincia carmina, hæ, ut vulgò dicitur, amatoriæ cantiones*. Si vinitores, si aratores Psalmodiæ ita periti, ita studiosi fuere, ut inde labores solarentur suos: jam puto tibi non ægrè patieris persuaderi, Clericos, & qui è Clericis minoribus exercerent artem aliquam, in eodem orationis studio, eadem fuisse assiduitate. Idem alibi sanctissimus Pater: *Quis ignorat psallendum esse fœminis in cubiculis suis, & absque virorum frequentia, & congregatione turbarum*?

A Cassiano jam antè accepimus, Monachos Ægyptios in Ecclesiam non conveniisse ad diurnas horas decantandas, sed inter laborandum per diem totum Psalmos ceciniisse. Refert idem alibi rusticum fuisse incredibili sanctitate, qui quotidie, & cùm exiret ad opus, & cùm rediret ab opere, Ecclesiam ad orandum semper adiret, ut operi suo benè esset à Deo.

Observat Augustinus eam fuisse in laicis Scripturarum peritiam, ut se aliquando inter concionandum Scripturas allegantem, leni murmure prævenirent, eadem & ipsi insusurrantes. *Jam respondetis, & audio murmur bene tenentium Scripturas. Deus qui hoc scripsit in cordibus vestris, confirmet & in factis vestris*.

Psalmum idem scripsit, ex eorum genere, quos Abecedarios vocant, nimirum ordine Alphabetico, versibus singulis per singulas litteras exordientibus: nimirum ut adversùs Donatistas, quorum versabantur in medio, hoc veluti præsidio munirentur. Id factitarunt & Græci Patres adversùs Arianos, ut jam diximus. Ipsa quippe experientia & Latinos & Græcos docuerat Patres, nulla aptiùs ratione & doceri plebem, & animari ad quidvis ac roborari, quàm Psalmorum & carminum concentu. Narrat denique Augustinus matrem suam prientissimam fœminam quotidie Ecclesiam *mane & vespere* solitam adire, ut divina audiret eloquia, ut orando Deum ipsa alloqueretur: *Ut te audiret in sermonibus tuis, & tu illam in orationibus suis*.

IV. Ita statuit Ambrosius à natura ipsum sua degenerare hominem, si diem vel ordiatur, vel claudat, non decantatis Psalmis; cùm eo tempore aviculæ ipsæ suo concentu Creatori omnium suoque laudem dicant, suo nos informent exemplo. *Quis enim sensum hominis gerens non erubescat, sine Psalmorum celebritate diem claudere, cùm etiam minutissimæ aves solemni devotione & dulci carmine ortus dierum ac noctium prosequantur*? Alio loco fideles omnes exemplo Davidis instimulat, ut & ipsi cum eo aliquam noctis partem reponant orationi & studio Scripturarum: *Surgebat noctis medio David, ut Domino confiteretur, tu totam noctem sopori existimas deputandam? Tunc magis tibi orandus est Dominus, &c. Non dormiamus ergo totis noctibus, sed maximam partem earum lectioni & orationibus deputemus*. Molestissimè fert uxorem duci alterius sectæ, qua cum non possint noctu surgere ad preces. *Simul ad orationem nocte nobis surgendum est, & conjunctis precibus obsecrandus Deus*. Docet alibi non dies tantùm, sed & noctes orandum esse, hasque ita dispensandas, ut & orationi locus sit & quieti: maximè autem media nocte orandum esse, denique suo nos Christum exemplo ad has pias pernoctationes excitasse. *Non satis est dies ad precandum, surgendum est & nocte, &*

Ad Eustoch. De Custod. Virgin.

Ad Marcel. ut commigret Bethlehem.

L. 1. adv. Pelag.

L. 3. c. 2.

Collat. 14. c. 7.

In Psal. 85.

Confess. L. 9. c. 9.

Hexam. l. 5. c. 12.

In Psal. 18. Octon. 7.

De Abrabam. l. 1. c. ult.

In Psal. 118. Octon. 8.

media nocte. Ipse Dominus pernoctavit in oratione, ut te proprio ad deprecandum invitaret exemplo. Si hos stimulos Ambrosius, si has regulas morum subjiciebat fidelibus laicis: quid ipse sibi, quid Clericis suis? Nec minùs urgent, minùsque clara sunt quæ habet alibi: *Qui rogat itaque, semper roget; & si non precatur, paratum semper habeat precantis affectum. Pernoctabat in oratione Jesus, statuens tibi imitationis exemplum, &c. Et tu surge vel media nocte, si non potes tota semper nocte vigilare, ut dum oras nocte, veri Solis pectori tuo splendor irradiet. Quia omnis anima quæ Christum cogitat, in lumine semper est.* Et infrà: *Præveni orientem Solem, &c. An nescis homo quod primitias tui cordis ac vocis quotidie Deo debeas?* Alibi autem fideles hortatur ad precem matutinam, ad gratias referendas ei qui somnum capientes ex omni providentia sua tuetur: & suo quasi excipit sinu fovetque, ut dulci perfundat quiete, mortalitatisque ærumnas tantisper interim consopiat: *Ut ego securus dormiam, ille pervigilat; Ipse enim nos Deus ituros cubitum quodam gremio quietis suscipit, & thesauro pacis reconditos servat.* Jubet postea diem ipsum Psalterii recitatione concludi, quasi Epinicio quodam, devictis adversariis nostræ salutis: *Sed & cùm vespera diem claudit, ipsi debemus per Psalterium laudem dicere, & gloriam ejus modulata suavitate concinere: qua operum nostrorum consummato certamine, veluti victores requiem mereamur, & laboris quædam palma sit soporis oblivio.* Denique ulteriùs etiam aliquid molitur Ambrosii pia solicitudo, instatque ut dies noctesque orationi dedicent fideles, earum imitatione religiosa avicularum, quæ noctes ipsas exsomnes ducunt in munificentissimi Creatoris laudibus cantillandis: *Imitare minutissimas aves, mane & vespere Creatori gratias referendo. Et si es devotior, imitare luscinium, cui quoniam ad dicendas laudes dies sola non sufficit, nocturna spatia pervigili cantilena decurrit. Et tu igitur laudibus tuis diem vincens, operi tuo adde nocturna curricula, & insomnem suscepti laboris industriam Psalterii serie consolare.*

Ibid. Oct. 19.

Serm. in Mal. ac.

Qua fronte hæc ille tanta vi, tanta instantia ad laicos, si tale nihil Clerici, nihil Diaconi, Presbyterique, vel Episcopi facerent? Denique in sua ad Psalmos Præfatione ita demonstrat Ambrosius in Psalmis decantandis omnes ubique deliciari solitos, domi forisque, diu noctuque: *Psalmus nocturni pavoris solatium, diurni laboris requies, institutio incipientium, perfectorum confirmatio, &c. Domi Psalmus canitur, foris recensetur.*

V. Eodem agebantur spiritu Ecclesiæ Græcæ Patres, ut laicis ad lectitandas Scripturas & ad recitandos Psalmos calcaria subjicerent. Chrysostomus præ cæteris hæc Pauli verba exponens: *Commonentes vos ipsos in Psalmis, Hymnis & Canticis spiritualibus:* inde argumentatur laicos omnes summo quodam amore & indefesso studio Scripturarum conflagrare debere: *Audite quicumque estis mundani, & uxori præestis & liberis, quomodo vobis quoque maximè mandet legere Scripturas: & non leviter, nec temerè, sed magno studio ac diligentia.* Debent saltem laici ad manum & familiares habere Novi Testamenti libros, ut hæc sibi cælestia sint medicamenta, spiritalibus morbis omnibus abstergendis comparata: aut veluti spiritalia quædam jacula, quibus inimicas potestates propulsent, saluti suæ insidiantes; denique non alia gravior morum pernicies, quàm incuria sacrorum Codicum perlegendorum: *Si nullos alios vultis, novum quidem certè Testamentum vobis parate, Apostolorum Actus, Evangelia, Magistros perpetuos. Si dolor acciderit, tanquam in medicamentorum apothecam aspice, illinc mali accipe consolationem. Hoc est omnium malorum causa, nescire Scripturas. Absque armis imus ad bellum, & quomodo oportet esse salvos?* Advertit alibi idem Chrysostomus, bis terve hebdomada qualibet recitatas fuisse populo in Ecclesia Scripturas sacras. Innumeris locis aliis idem præstantissimus Doctor nervos omnes eloquentiæ suæ verè aureæ contendit, ut laicos, adeoque & ipsos illiberalium artium magistros ad lectionem Scripturarum impelleret.

In Epist. ad Coloss. ho. 9.

In Ep. ad Heb. hom. 1.

VI. Quoniam sacræ Scripturæ sacra lectio pars tantùm est Officii divini, quod in oratione maximè & psalmodia consistit; videndum ex Chrysostomo qua ratione laici ei rei vacare debeant. Ne nocte quidem ab ea illos cessare permittit: *Non ideo facta est nox, ut per totam dormiamus, & otiosi simus. Testantur hoc & opifices, nautæ, negotiatores. Ecclesia Dei mediis surgit noctibus. Surge & tu, & vide astrorum choream, obstupesce admirabilem Dei dispensationem. Ad viros & ad mulieres mihi sermo est, flecte genua, ingemisce, ora, &c. Sit Ecclesia domus ex viris mulieribusque constituta, &c. Si tibi filii sunt, excita & filios, & fiat modis omnibus domus noctu Ecclesia. Si autem teneri sunt, & vigiliam ferre nequeunt, unam & alteram orationem faciant, & iterum finito quiescere.* Ita sanctissimus Doctor rectè fieri à fidelibus domi præcipit, quæ jugiter & solemniter in Ecclesia per noctes fiunt. Non maritos, non uxores, non tenellos pueruloś ab hoc noctu precandi relaxat officio. Alibi autem jubet, ut & omnibus diei horis orent: *Imo verò singulis horis precatio est ad Deum adhibenda, & in ea diei cursus conficiendus. Hiberno verò tempore plurimam noctis partem in precibus traducamus, & magno cum timore genua flectentes, precationi operam demus.*

In Act. Hom. 26.

Chryf. Tom. 1. hom. 67. Tom. 2. De Anna. hom 4. Tom. 3 in Psal. 41. Basil. Tom. 1. homil. in mart. Julit. tan. Epipha de Exposit. fid. Cath.

VII. Theodosius Junior, referente Socrate, quasi non Imperatorium Palatium, sed Monasterium incoleret, ita ab ipso usque diluculo Psalmos alternis decantabat cum sororibus suis, memoriter ediscebat sacras Litteras, de iis cum Episcopis disceptabat, major Imperio, eruditione non dispar; denique opulentissimam instruxit Bibliothecam, in eamque Libros sacros eorumque Interpretes congessit omnes, diligentia certans cum Ptolomæo Philadelpho Ægypti quondam Rege, at religione & pietate longè superior. Porro divinis Officiis famulari videbatur hæc Bibliotheca, cùm & illa constent Psalmis, Libris sacris, eorumque interpretibus germanis, sanctis Ecclesiæ Patribus: *Ejus Regia non dissimilis fuit Monasterio. Nam primo diluculo ipsemet cum sororibus suis Hymnos alternatim decantavit. Quin etiam sacras litteras memoriter pronuntiavit. Cum Episcopis perinde ac si Sacerdos jam olim fuisset designatus, de eisdem disseruit. Libros tum qui sacra Dei eloquia complectebantur, tum qui ab eorundem Interpretibus conscripti erant, multò diligentius quàm olim Ptolomæus Philadelphus in unum colligendos curavit.*

L. 7. c. 21.

VIII. Vitam litteris mandans Gregorius Nyssenus sororis suæ Macrinæ, docet eam à teneris unguiculis addidicisse Sapientiam Salomonis & Psalterium; Psalmos recitasse statis horis, immo omnibus horis; sive surgeret è somno, sive ad somnum pergeret, ante cibum & post cibum, legere sive inciperet, sive desineret: *Erat Psalmorum haudquaquam ignara, præfinitamque eorum partem statutis temporibus percurrebat, &c.* Macrina Petrum fratrem suum iisdem præceptis studiisque imbuens, quibus imbuta & ipsa fuerat, Episcopum futurum pio Psalmodiæ amore accendere festinavit.

CAPUT LXXV. P. 2. l. 1. c. 15.

Canonici in Gallia Officii origo, quod teneantur Clerici saltem privatim recitare, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Ex Concilio Agathensi, Aurelianensi, Epaonensi tenentur Clerici singuli Officio interesse.

II. III. Cur eum quem Metropolitana teneret Officio-

Officiorum ordinem, cæteræ ejus Provinciæ Ecclesiæ servare tenerentur. Diversa Officii partes eædem, quæ hodiernæ.

IV. V. Statuit sapientissimè Concilium Turonense II. quis debeat esse pro diversa anni tempestate in horis Matutinis, Vespertinis & Sexta numerus Psalmorum.

VI. Multa ex eo Concilio argumenta ducuntur, quibus probatur recitandi privatim Officii obligatio.

VII. VIII. Idem iterum ex Conciliis aliis ostenditur.

IX. Item ex Gregorio Turonensi, qui & noctu, & in itinere horas Canonicas recitaret. Prohibetur ne quisquam privata in domo Vigilias agat, aut post mediam noctem quidquam manducet.

X. XI. Varia observantur super Officio divino.

XII. XIII. Nova è Gregorio Turonensi argumenta de recitandi Officii obligatione, quod privatim, etiam noctu, horis propriis recitaretur.

XIV. Ejusdem rei nova & exempla & argumenta, cum multis aliis observationibus de horis Canonicis.

XV. Quantum fuerit in recitando Officio studium, quanta diligentia beati Germani Episcopi Parisiensis.

I. HOc instituit, aut institutum invenit Concilium Agathense, ut in Ecclesiis omnibus æquabilis servetur ordo Officii, & Psalmi alternis, seu Choro duplici decantentur, adsintque Clerici omnes; denique psalmodiam omnem concludat Collecta, seu oratio: *Quia convenit ordinem Ecclesiæ æqualiter ab omnibus custodiri: studendum est, ut sicut ubique fit, & post Antiphonas collectiones per ordinem ab Episcopis vel Presbyteris dicantur.* Illud quoque jubet hæc Synodus, ut præter Psalmos Hymni adjiciantur ad matutinas Laudes & ad Vesperas, singulis hebdomadæ diebus proprii accommodatique: *Et Hymni matutini vel vespertini omnino decantentur.* Post Hymnos Capitella Versusque addantur, & Responsoria, ex Psalmis ipsis decerpta: *Et in conclusione matutinarum vel vespertinarum Missarum post Hymnos capitella de Psalmis dicantur.* Denique ut expleto vespertino Officio populus ab Episcopo benedicatur, Episcopi enim propria tum adhuc erat solemnis ea benedictio in Ecclesia: *Et plebs collecta oratione ad vesperam ab Episcopo cum benedictione dimittatur.* Can. 30.

Hanc eandem benedicendi solemniter populi prærogativam propriam & intactam Episcopo servat Concilium Aurelianense I. *Cùm ad celebrandas Missas convenitur, &c. Ubi Episcopus fuerit, benedictionem accipiat Sacerdotis.* At in eodem hoc ipso Concilio collaudata Rogationum celebratione facultas datur Episcopis præcipiendi Clericis ut iis intersint, & contumaces coercendi: quod ad omnia Ecclesiastica exporrigi debere officia, non abhorret à veri similitudine: *Clerici verò qui ad hoc opus sanctum adesse contempserint, secundùm arbitrium Episcopi Ecclesiæ suscipiant disciplinam.* Verùm hanc Clericorum legem, ut divinis adsint jugiter Officiis, multò præclariùs commonstravit Concilium Epaonense: *Sanctorum Reliquiæ in Oratoriis villaribus non ponantur, nisi forsitan Clericos cujuscumque Parochiæ vicinos esse contingat, qui sacris cineribus psallendi frequentia famulentur.* Cùm ergo dedicari nec Ecclesiæ possent, nec Altaria, nisi insertis sanctorum Martyrum Reliquiis: nec Ecclesia poterat ulla esse vel ara, cui non sui essent Clerici, sua Officia, quæ à Clericis his necessariò celebrarentur: *Psallendi frequentia.* Can. 26. Can. 28. Can. 25.

II. Sancitur in eodem Concilio, ut omnes unius Provinciæ Ecclesiæ, unum amplectantur ordinem Officiorum, illum scilicet, qui in Metropolitana viget: *Ad celebranda divina Officia ordinem, quem Metropolitani tenent, Provinciales observare debebunt.* Cùm enim Officia juxta Canones Africanos in Provinciali Synodo expendi, quæ tum semel & iterum quotannis habebatur, ac de his conveniri oporteret: cùmque Episcopi Metropolitanum frequenter adire, cum eo consultare, atque eo tempore adesse Officiis tenerentur: his de causis penè necesse erat, ut unus esset & æquabilis in Provincia una ordo Officiorum. Can. 27.

Docet tamen Concilium Vasionense II. singulis Provinciis id laudabile, id optatissimum visum esse, ut quod in alieno Provinciæ alterius Officio esset optimum, illud acciperent, & adjicerent suo. Statuit enim, ut exemplo Romæ, Italiæ & Orientis, piè & suaviter inter canendum repetatur *Kyrie eleison, ad Matutinum, ad Missas, & ad Vesperas.* Ut dicatur *Sanctus* ad Missas matutinas, vespertinasque, seu Quadragesimæ, sive Mortuorum: *In omnibus Missis, seu in Matutinis, seu in Quadragesimalibus, sive in illis quæ pro Defunctorum commemoratione fiunt.* Utque in Missa Papæ nomen recitetur: & post *Gloria Patri* addatur *Sicut erat*, &c. Uti solebat fieri Romæ, in Italia, Africa, & Oriente. Can. 3. 4. 5.

Ubi vides, etsi non eadem omnino, quæ Romani, haberent cæteri Officia, ad illa tamen propiùs in dies accedere conatos esse. Quæ enim penè cogebant in una Provincia, eædem prorsus rationes invitabant, ut & in Occidente toto unus esset, quantùm fieri posset, Officiorum ritus ordoque.

III. In eo Concilio incipit à Missa Officium distingui, & sacrificio nomen id propriè attribui, quod erat Ecclesiastico cuilibet Officio commune. Eadem est & in Concilio Aurelianensi III. distinctio, ubi statuitur, ut in Festo solemniore Missa hora tertia celebretur, ut commodiùs deinde posset Episcopus Vesperis interesse. Can. 14.

IV. Concilii verò Turonensis II. anno 567. de numero Psalmorum singulis quibusque Canonicis horis adsignando, longè utilior Constitutio est. Edicitur enim, ut in Ecclesia sancti Martini, & in cæteris omnibus, *Tam in ipsa sancta Basilica, quàm in Ecclesiis nostris*, diebus festis omnibus ad Matutinum Officium Psalmi duodecim cum sex Antiphonis canerentur: *Sex Antiphonæ binis Psalmis:* id toto Augusti mense observandum, quòd nullus non dies eo mense festivus sit: *Toto Augusto Manicationes fiant, quia festivitates sunt, & Missæ Sanctorum.* Mensibus sequentibus prolixiora noctis fore Officia, prout noctes ipsæ magis magisque producerentur. Itaque Septembri mense septem Antiphonas concinendas, binis singulas Psalmis: *Septem Antiphonæ explicentur binis Psalmis.* Octobri octo Antiphonas, ternis singulas Psalmis: *Octobri octo tribus Psalmis.* Novembri novem, Decembri decem Antiphonas, ternis & ipsas singulas Psalmis: *Novembri novem ternis Psalmis, Decembri decem ternis Psalmis.* Totidem Januario & Februario mense, adeoque ad Pascha usque. Itaque per totam Quadragesimam, immo & per totam hyemem Matutina seu Nocturna Officia triginta constabant Psalmis, Antiphonis decem. Licebat ei numero vel addere aliquid, vel auferre, modò prudenter id quisque & piè faceret; non ex desidia quadam, aut levitate: *Sed ut possibilitas habet, qui facit amplius pro se, & qui minus, ut potuerit.* Illud verò eadem Synodus ferre non potest, ut in mensibus cæteris Matutinum Officium Psalmos pauciores habeat, quàm duodecim. Eum enim numerum, ut suprà diximus, ab Angelo Solitarios addidicisse. Præterea Vesperas Psalmis constare duodecim: quod Officium duodecima, atque adeo postrema diei hora fit, unde & *Duodecima* dicebatur: *Superest ut vel duodecim Psalmi expediantur ad Matutinum, quia Patrum statuta præceperunt, ut ad Sextam sex Psalmi dicantur cum Alleluya, & ad duodecimam duodecim, itemque cum Alleluya, quod etiam Angelo ostendente didicerunt. Si ad duodecimam duodecim Psalmi, cur ad Matutinum non itemque vel duodecim explicentur?* Can. 18.

V. Obſerva in eo Canone pauca hæc, quæ in rem ſint. 1. Matutinum jam tum ſumptum eſſe, uti & hodie uſitatum eſt, pro Officio Nocturno, quod nondum illuceſcente die celebrabatur. 2. Aliud fuiſſe Pſalmos, aliud Antiphonas; quibus interjectis, quaſi cantiunculis quibuſdam in binos, vel ternos Pſalmi diſtinguebantur, ut etiamnunc in Officio Dominicæ diei nocturno obſervamus. Longè alia autem priùs erat ejus vocis ſignificatio, cùm Antiphonas canere dicebantur, qui vel unum, vel plures Pſalmos alternante choro concinebant. 3. Manſiſſe eam etiamnunc in toto feriali Officio conſuetudinem, ut Matutinæ feriales Pſalmorum ſint duodecim, qui ſex Antiphonis bini interpungantur. 4. Quod autem de Laudibus, de Prima, Tertia, Nonaque nihil habet Concilium, id propterea factum eſſe, quòd aut in Eccleſia Turonenſi, quod difficillimè crediderim, inſtitutæ nondum eſſent horæ hujuſmodi: aut quòd publicè non recitarentur. Nam minores diurnaſque horas privatim recitabant nonnulla Monaſteria. Aut certè Concilium eorum tantùm Officiorum meminerit, in quibus immutari aliquid volebat. Unde data tantùm occaſione de Sexta Veſpertinaque loquitur, ut inde oſtendat, quid ſit decernendum de Matutinis.

VI. Sed illud hìc præ cæteris jure mirandum eſt, quo ſtudio & qua ſedulitate affectent Epiſcopi in his Monaſteriorum ritus imitari. Quamobrem cùm nullus ſit dubitandi locus, quin privatim Monachi recitarent Officium, quod in choro urgente neceſſitate quapiam perſolvere non potuiſſent, idem & de Clericis colligas oportet. Mentem ſuam ſatis apertè declarat Concilium, cùm præcipit eum, qui minus quid quàm Pſalmos duodecim ad Matutinum recitaverit, ut eo die ſolo pane & aqua veſcatur: *Quicumque minùs quàm duodecim Pſalmos ad Matutinum dixerit, jejunet uſque ad veſperam, panem cum aqua manducet, & non ſit illi altera in illa die ulla refectio.* Singula hìc verba id ſignificant, de uno privatoque aliquo ſermonem eſſe. Neque enim uſuvenire poteſt, ut Chorus integer Pſalmorum aliquando numerum decurtet, communique & ſimili pœna plectatur. Idem & ex verbis ſequentibus perſpicuè demonſtratur: *Et qui hoc facere contempſerit, una hebdomada panem cum aqua manducet.* Simile quoque veri eſt privatorum tantùm vel fervori vel ſupinitati hæc aptanda fuiſſe verba: *Ut poſſibilitas habet, qui facit amplius, pro ſe, & qui minus, ut potuerit.* Quippe vix poteſt id aliter liberum permitti, quàm ſingulis, idque clam & ſecretò. Quis verò credat tam gravi ſubjici pœnæ eos, qui decerpſerint aliquid de numero Pſalmorum, & impunè eſſe iis, qui nec adeſſent Officio publico, nec privatim ipſi ulla parte ejus Officii & orationis fungerentur? Erat fateor magna frequentia, ingens numerus Clericorum, qui adeſſent Officiis publicis, ut vel his declarari poteſt Concilii ejuſdem verbis, quæ totam illam Eccleſiæ partem, quæ à Cancellis ad altare protenditur, choris pſallentium Clericorum vendi-
Can. 4. cant: *Pars illa quæ à Cancellis verſus altare dividitur, Choris tantùm pſallentium pateat Clericorum.* Sed fieri vix poterat, quin ex ingenti illa multitudine eſſent, quos aut occupationum neceſſitas, aut ægritudo quæpiam corporis ab Officio publico ſevocaret: quos tamen nemo cordatus facilè credet ab orandi inviolabili lege immunes tum fuiſſe. Eo enim conſilio publica Eccleſiæ conſtituta Officia ſunt, ut invitentur ad orandum laici: adeoque multò magis, ut & Clerici excitentur. Pompæ illud ſimile, & inanis tantùm gloriæ captandæ cauſa factum videri poſſet, ſi poſitis de publica oratione legibus quamplurimis, de privata & ſecreta ſingulorum oratione nemo verbum faceret, nemo curaret.

VII. Poſſet in eam rem conferri Canon iſte Concilii II. Aurelianenſis: *Clerici qui officium ſuum*
Can. 14. *implere deſpiciunt, aut vice ſua ad Eccleſiam venire detrectant, loci ſui dignitate priventur.* Quippe vocabulum illud *Officii* horis Canonicis jam proprium factum erat, ut dictum jam non ſemel, dicendumque forſan adhuc erit. Illud verò certiſ- Can. 1.
ſimum eſt, ideo Concilium Vaſionenſe II. imminere & inculcare Parochis, ut domi ſuæ Lectores, quantos poterunt, habeant, inſtituantque, Pſalterium edoceant, Scripturarumque frequentem lectionem, & divinarum meditationem legum: ut his illi præſidiis ad ſuam primò ipſorum, & ad proximorum poſtea ſalutem procurandam munirentur: *Juniores Lectores quantoſcumque ſine uxore habuerint, ſecum in domo recipiant, & eos, quomodo boni patres, ſpiritaliter nutrientes, Pſalmos parare, divinis lectionibus inſiſtere, & in lege Domini erudire contendant, ut & ſibi dignos ſucceſſores provideant, &c.*

VIII. Concilium Turonenſe II. idem de quo ſuprà, depoſito propter violatam cum propria uxore continentiam Clerico majori, permittit ut *inter Lectores in Pſallentium choro colligatur.* Ea porro verba *in pſallentium choro*, ut ſuperiùs allata *choris Pſallentium Clericorum*, oſtendunt divinum Officium à Lectoribus, Pſalmiſtis, aliiſque inferioribus Clericis ad hæc uſque tempora ſolitum fuiſſe cantari. Quis verò adduci poterit, ut exiſtimet ſanctiſſimam illam pſallendi legem inferioribus ſolùm & junioribus Clericis poſitam fuiſſe? Ita ergo ſtatuendum eſt nobis, ſi quid ſapimus, proprium quidem illud fuiſſe munus inferiorum Clericorum, ut ab aliis occupationibus omnino liberi, publicè ſtatis horis canerent: Choro tamen, ſi alibi Eccleſiaſticis neceſſitatibus non diſtinerentur, affuiſſe Clericos majores: aut privatim finito negotio eadem perſolviſſe officia, quippe qui orandi lege cæteris arctiùs conſtringerentur. Can. 19.

IX. In Hiſtoria Concilii Pariſienſis anno 577. habiti, hæc refert, qui præſens aderat Gregorius Turonenſis, nocte quadam inviſum ſe fuiſſe domi ab iis, quos eò miſerat Fredegundis Regina, cùm jam nocturnum perſolviſſet Deo officii ſui penſum: *Ea verò nocte decantatis nocturnalibus hymnis, oſtium manſionis noſtræ gradibus audio verberibus cogi, miſſoque puero nuncios Fredegundis Reginæ adſtare cognoſco.* Habes hìc ergo Epiſcopum Turonenſem, qui cùm Lutetiæ verſaretur, privatim vel recitabat, vel canebat domi ſuæ horas Canonicas, etiam noctu. Id factitatum eſſe à Clericis uſque adeo certum eſt, ut & laici ſumpta inde occaſione feſtorum dierum pervigilia domi aliquando celebrarent, hoc eſt, noctem totam pſalmodia & orationibus exigerent. Id deinceps vetuit fieri Synodus Altiſiodorenſis, propter eam quæ irrepſerat licentiam: *Non licet compenſos in domibus propriis nec pervigilia in feſtivitatibus Sanctorum facere.* Sicut & cibum potumque ſumi vetuerat poſt feſtorum in Eccleſia dierum expletas vigilias, quæ ultra noctem mediam protrahebantur. *In illa nocte non licet poſt mediam noctem bibere.* Ad Gregorium Turonenſem me referam, ubi quæ mihi ex Conciliis ſuperſunt dicenda abſolvero. L. 5. Hiſt. c. 19. Can. 3. 5. Can. 1.

X. Pſalmos prolixiores Concilii Narbonenſis anni 583. decreto intercidebant, intertexto *Gloria Patri*, &c. Vetitum eſt in eodem Concilio, *Ne Diaconus, Subdiaconus, Lector, antequam Miſſa conſummetur, alba ſe præſumat exuere.* De Presbyteris tacet Concilium, quòd eſſent omnes in caſula. At de recitando à Presbyteris Diaconiſque Officio ſatis apertè loquitur, cùm ait, *Qui verò Diaconus aut Presbyter fuerit litteris ineruditus, & deſidioſè legere vel implere officium diſtulerit, & in Eccleſia ad omnia utilis non fuerit, ab ſtipendio rejiciendum & inclinandum, quoad uſque curvatus impleat, & defendat, quod eſſe cognoſcitur. Ad quid erit in Eccleſia Dei, ſi non fuerit ad legendum exercitatus?* Hæc certè verba, *legere & implere officium*, canonicarum horarum recitationi non improbabiliter aptantur. Can. 1. Can. 12. Can. 11.

XI. Su-

XI. Sugillati sunt in Concilio Matisconensi, qui vitio verterant sancto Columbano, quòd plures in Missa Collectas recitaret, quàm quæ ritu usitatissimo præcipiebantur. Laudi potiùs & ornamento visum est Patribus Concilii esse, prolixiùs & impensiùs Deum orare. *Missæ* autem nomen optimè explicuit, & quàm aptum appositumque esset commonstravit Avitus Episcopus Viennensis, quod olim significandis Ecclesiasticis omnibus Officiis, & non soli sacrificio adhibebatur. Erat enim apud Romanos usitatissimum id vocabulum, cùm à potentum Palatiis & conventu dimittebantur homines: unde & pro ipso conventu denique usurpatum est. Dicebatur autem Missa, pro Missio; sicut remissa, pro remissio; offensa, pro offensio: & id genus sexcenta alia. Accipe jam verba ipsa Aviti:

Epist. 1. *In Ecclesiis Palatiisque, sive Prætoriis Missa fieri pronunciatur, cum populus ab observatione dimittitur. Nam genus hoc nominis etiam in sæcularibus authoribus invenietis.*

XII. Nunc tempus est ut revertamur ad Gregorium Turonensem, & ab eo ediscamus id quod præcipuè nobis hìc propositum est, quibus innitatur ea doctrina fundamentis, eaque lex, quæ inexorabili Clericos Beneficiarios subjicit necessitati recitandi, vel concinendi Officii divini. De prima ille Ecclesiæ Bituricensis fundatione loquens, ait Clericos statim divina Psalmodia esse imbutos: *Ex his ergo pauci admodum credentes, Clerici ordinati, ritum psallendi suscipiunt.* Narrat alibi Sidonium Apollinarem aliquando divinum memoriter perfeciſse Officium, quòd malitiosè tum quis librum subduxisset: *Ablato sibi nequiter libello, per quem sacrosancta solemnia agere consueverat, ita paratus à tempore cunctum festivitatis opus explicuit, ut ab omnibus miraretur.* Ab eodem Sidonio tradit concinnatum fuisse librum de Officiis, *De Missis ab eo compositis.* Agit alibi de Monasterio sancti Mauritii, quod ante vocabant Agaunum; & de Psalmodia ibi nocturna, diurnaque perpetua: *Psallentium ibi assiduum instituens.* Supercilioſus apud eum Presbyter, dum sua in majus venditat omnia, de jugi sua à teneris unguiculis Psalmodia non tacet: *Nostis me ab initio ætatis meæ semper religiosè vixisse, vacasse jejuniis, eleemosynis delectatum fuisse, continuatas sæpiùs exercuisse vigilias, psallentio verò jugi crebra perstitisse statione nocturna.* Porro ne optare quidem possis clarius quidquam, quàm quæ ille scripsit de Episcopis duobus. Revocati illi ab exilio indulgentiùs quàm æquius, malæ frugis enim omnino fuerant, vitam duxere aliquandiu in acerbissimo doloris sensu & labore pœnitentiæ; Psalterium nocturna versantes manu, versantes diurna: *In tantum compuncti sunt, ut viderentur nunquam à psallentio cessare, celebrare jejunia, eleemosynas exercere, librum Davidici carminis explere per diem, noctesque in hymnis & lectionibus meditando deducere.* In pristinas illis tamen postea revolutis sordes, ne in mentem quidem veniebat recitatio Psalmorum, ita ut divinorum prorsus immemores esse viderentur: *Nulla prorsus de Deo erat mentio, nullus omnino Cursus memoriæ habebatur, &c. Clericis in Ecclesia Matutinas celebrantibus, hi pocula miscebant, &c.*

Hist. l. 1. c. 31.
L. 2. c. 22.
L. 3. c. 5.
L. 4. c. 6.
L. 5. c. 20.
L. 5. c. 32.

Exploratissimum est hac voce *Cursus* divina Officia tunc significari solita. *Officium* tamen plerumque id dicitur à Gregorio. Agens alicubi de Ecclesia humana cæde cruentata, ideoque interdicta Sacris, *Locus Officium perdidit.* Cùm Gregorius idem ipse Parisiis ageret, ædesque habitaret non procul dissitas ab Ecclesia sancti Juliani, omni nocte & circa noctis medium ad eam se recipiebat Ecclesiam, nocturnum Deo Officium ut exolveret. *Nos media surgentes nocte ad reddendas Domino gratias, &c. Ingressi sumus explere cursum, &c. nobis psallentibus.* Quo patet Clericos peregrè agentes, procul à suis Ecclesiis, non tamen absolutos sibi se visos esse à decantandis horis Canonicis. Docet idem alibi, Injuriosum, qui quintus-decimus fuit Episcopus Turonensis, præcepisse ut in posterum Horæ Tertia & Sexta in Ecclesia canerentur; quod argumento est eas priùs recitatas privatim fuisse, ut non paucis in Monasteriis fiebat: *Hic instituit Tertiam & Sextam in Ecclesia dici, quod modo in Dei nomine perseverat.* Plura resciissemus, nisi per temporum invidiam intercepti essent libri, quos idem piissimus Scriptor lucubraverat in Psalterium, & de Ecclesiasticis Officiis: *In Psalterii Tractatum librum unum commentatus sum, de Cursibus Ecclesiasticis librum unum condidi.*

L. 10.
De Gloria Mart. l. 1. c. 1. 75. 86.

XIII. Idem Gregorius in variis operibus suis, de Miraculis B. Martini, de gloria Martyrum, de gloria Confessorum, de vitis Patrum, meminit plerumque Vigiliarum, & qui in Vigiliis canerentur Psalmorum, Hymnorumque: Cursus, Cantus in Ecclesia jugis, Lectionum, Passionis Martyrum: de decantata aut de recitata Officii divini parte ante Missam: *Lecta igitur passione, cum reliquis lectionibus, quas Canon sacerdotalis invexit, tempus ad sacrificium offerendum advenit:* De Missis matutinis, quas præiverant nocturnæ Vigiliæ: *Renovant solemnia, & tota nocte in vigiliis excubant, mane autem facto dum Missarum solemnia celebrarentur:* De Psalmodia nusquam desinente Clericorum, etsi illi quandoque non magno essent numero: *Cùm portitores Reliquiarum sancti Gregorii ad locum quendam Lemovicini termini advenissent, ubi jam pauci Clerici conserto ligneis tabulis Oratorio, Dominum assiduè precabantur, mansionem postulant; susceptique benignè, noctem cum cæteris fratribus psallendo deducunt.* Ubi modicum vides Oratorium, in quo pauci Clerici Dominum assiduè precantur, & ad singulas diei noctisque horas Officium recitant.

Cap. 90.
Cap. 101.

Nec excidet nobis ille apud eundem Presbyter, qui cùm periculum submersionis evasisset, dicitur alligatum habuisse, & pendentem è collo Evangeliorum Codicem & Missalem, cum calice & patena, nulla facta Breviarii aut Psalterii mentione: *Sacerdos pelago operitur, habens ad collum cum Evangeliorum libro ministerium quotidianum, id est, patenulam parvam cum calice.* Verùm quì potuit ille sacrificium, ut verba illa indicant, singulis offerre diebus, consueta antè Psalmodia non absoluta? Fatendum ergo debuisse Clericos Psalterium tenere memoriter, non tam propter Officia quæ publicè in Ecclesiis canebantur, ubi parati & ad manum erant codices, quàm ad eorum privatam recitationem, maximè inter peregrinandum, illo maximè tempore, quo nulli erant ejusmodi facilè parabiles, faciles & gestari codices, quales nunc sunt.

De Gloria Confess. l. 22.

Quòd verò qui iter faciebant Clerici, eadem constringerentur lege recitandi horas Canonicas, præter libata jam exempla, promam & hoc aliud ex eodem Gregorio: *Quidam Presbyter solitarius iter carpens, ad hospitiolum cujusdam Pauperis Limanici mansionem expetiit: qua accepta, juxta morem Sacerdotum nocte ab statu suo consurgens, orationi adstitit.* Non oscitanter prætereunda sunt hæc verba, *juxta morem Sacerdotum.* Palam enim ex iis fit, id in more fuisse, ut etiam dum longinquum iter emetirentur, noctu consurgerent ad nocturnas Officii preces persolvendas. Quantò constantiùs ergo affirmabimus, promptiores etiam illos diligentioresque fuisse in recitandis in urbe, domique suæ horis Canonicis diurnis, qui in Ecclesia præstò esse non potuissent? Multa prætereo lubens, quibus antedicta illustrari possent; quòd ea tantùm carpere & huc promiscuè congerere adgressus sim, quæ ad astruendam Canonici Cursus recitandi legem conferre possunt.

Ibid. c. 31.
Cap. 38. 47. 71. 106.

XIV. Nolim hìc prætermitti quod habet Gregorius idem de Ambrosio, qui Lectiones incipi vetuerat, ante signum à se datum. *Cui celebranti Festa Dominicæ diei erat ista consuetudo, ut veniens Lector cum libro, non antè legere præsumat, quàm sanctus*

De Mirac. B. Mart. l. 1. c. 5.

ctus nutu jussisset. Post lectionem Propheturum, antequam Apostolus legeretur, accidit aliquando ut obdormisceret Ambrosius. Excitatus est his verbis,
Cap. 33. *Jubeat dominus Lectori lectionem legere*. Ubi vides & veniam seu jussionem legendi, quam Lector postulat, & quam accipit benedictionem.

Distinguit idem alibi Vigilias à Matutinis, seu
L. 2. c. 1. 49. nocturnas Horas à Laudibus, quæ manè dicuntur: *Vigilias implevimus, mane autem facto, signo ad Matutinas commoto, reversi sumus dormitum*.

Verùm ne longiùs à re proposita digrediar, narrat idem Gregorius virum sanctissimum Portianum, cùm Clericus primò, dein Abbas esset constitutus, venisse aliquando ad Aulam Theodorici Regis per Arvernos tunc iter agentis, ut ab eo pauperibus levamenti aliquid obtineret. Rogatum autem ab Optimate aliquo, ut mane pauxillum vini degustaret, excusatione usum esse, *Quòd nec Regi dignum*
Vitæ Patr. c. 5. *præbuisset occursum, & quod his omnibus potius erat, necdum adhuc Domino Psalmorum decantationem debitam exolvisset*.

Gallus Episcopus sanctissimus animam mox exhalaturus, percontatus est quid in Ecclesia caneretur, quo rescito Matutinum Officium recitavit solus, & illo expleto cùm valedixisset omnibus, in cœlum devolavit, quas hìc cœperat divinas laudes æternùm Deo persoluturus: *At ille Psalmo quin-*
Ibid. c. 6. *quagesimo & benedictione cantata, & Alleluyatico*; id est, *Miserere mei Deus*, & *Benedicite omnia opera Domini Domino*, & Psalmis tribus subsequentibus, quibus David ipse *Alleluja* præfixit, quibus ex omnibus Psalmis laudes constabant: *Cum Capitello expleto*: quod ex Scriptura Capitulum, seu lectio brevis subjici solet supradictis Psalmis: *Consummavit Officium totum temporis matutini, quo jam extremo perfunctus officio, spiritum emisit*. Perspicis quàm non cessarent à recitando privatim Officio Canonico, qui & gravissima valetudine decumbentes, & morte ipsa appetente, ne tum quidem de eo more & orandi fervore quidquam relaxabant.

Divus Gregorius Episcopus Lingonensis cùm Divione prope Baptisterium vulgò habitaret, *No-*
Ibid. c. 7. *cte de strato suo nullo sentiente consurgens, ad orationem Deo tantùm teste pergebat, ostio divinitus reserato, attentè psallebat, &c. Psallentium per trium fere horarum spatium audiebatur, &c. Impleto cursu reversus ad lectulum, &c.* Et alibi de juniore Monacho loquens, *Cum eodem sene duos*
Cap. 12. *vel tres annos faciens, Psalterium memoriæ commendavit*. Et alibi de B. Nicetio Episcopo Trevirensi: *Lectis Lectionibus quas Canon sanxit antiquus, oblatis muneribus super Altare Dei, ait Sa-*
Cap. 17. *cerdos, Non hìc hodie Missarum solemnia consummabuntur, nisi communione privati priùs abscedant*. Denique nihil apertius ad ediscendi Psalterii necessitatem inculcandam, iis quæ habet ille de B. Leo-
Cap. 30. bardo: *Cum reliquis pueris ad scholam missus, quempiam de Psalmis memoriæ commendavit, & nesciens se Clericum esse futurum, jam ad Dominicum parabatur innocens ministerium*. Hactenus ex Gregorio Turonensi.

XV. Non possum non hìc referre, quæ referuntur de sancto Germano Parisiensi Episcopo, quem nec itinera à recitando Canonico cursu remorabantur, non hyemes, non imbres, non ni-
Surius die 28 Maji c. 78. 79. 82. ves, quin nudo capite recitaret. *Qui equitans in itinere, semper de Deo aliquid aut verbum contulit, aut cantavit. Cursum nudo capite dicens, etiam si nix, aut imber urgeret*. In privato Oratorio suo Nocturnas Horas recitabat unà cum suis Clericis, quos longa Psalmodia ipse antevenire solitus erat, & tum eos excitare, quantumcumque sævirent hiberna frigora: *Quantam vigiliarum curam semper impenderit, quis enarret, aut quis toleratos algores ardore fidei prædicet, &c. Qui celebrata vigilia remeans ad lectulum, quasi nihil egerit, tunc primùm reliquos excitabat*. Summo mane ingressus Ecclesiam, non discedebat, ante exhaustum totum Officii decursum. *Tertia noctis hora ingrediens, non est egressus ulterius psallentium ab ordine, donec clarescente jam die decantatus solemniter cursus universus consummaretur ex Canone*. Singulæ hìc voces antiquitatem redolent, & de historiæ veritate fidem faciunt. Non video qui possint deinceps, nisi præsumptis opinionibus pertinacissimè adhærescant, sibi fingere liberam olim & arbitrariam fuisse Psalmorum Officiorumque recitationem Clericis Beneficiariis, cujusmodi tum erant Clerici omnes.

CAPUT LXXVI. P. 2. l. 1. c. 16.

Canonici Officii in Hispania & Africa origo, ejusque saltem privatim recitandi lex sæculo VI. VII. & VIII.

I. In partes Officii varias varia observantur, & ejus recitandi lex ex Isidoro Hispalensi comprobatur.

II. III. Observationes aliæ, & alia argumenta ex Conciliis Hispaniæ, De Officiorum convenientia, & Monachalis ac Romani Officii imitatione.

IV. Statuit Concilium Toletanum IV. idem ubique in Hispania Officium esse oportere; id quod propter Nationalis unitatem Concilii necessarium erat.

V. Quos hymnos Officio divino abstulerat Concilium Braccharense, idem Toletanum IV. restituit.

VI. VII. Sentire non nisi honorificè debemus de Officii Canonici Rubricis ac Cæremoniis, quippe quæ à Conciliis Nationalibus & Oecumenicis, aliqua saltem ex parte sunt institutæ.

VIII. IX. Probatur iterum ex eodem Concilio Officii recitandi obligatio.

X. Ex Concilio Toletano VIII.

XI. Discrimen inter Lucernarium, Sonum *& Vesperas.*

XII. Juniorum in Parochis Cantorum seminaria.

XIII. Officiorum in singulis agrorum Parochiis convenientia.

XIV. XV. De Ecclesia Africana. De publica in Choro, & privata domi Officii recitatione.

I. ET hæc quidem de Gallia satis. Ad Hispaniam venio, ubi in eadem insistens via, divini investigabo originem Officii, & ejus maximè, si qua sunt, vestigia obligationis qua tenentur horas Canonicas Clerici, aut in Ecclesia publicè, aut domi privatim recitare. Erit autem nec injucunda, nec inutilis, permixta de re utraque & confusa tractatio, faciliùsque induceris, ut credas obligatum te ejus recitatione Officii, cujus partes omnes videris, tam sanctam apud Patres & Concilia, tam antiquam & augustam ac religiosam habere originem & institutionem. Patet ex Isidori Capite toto, quod est *de Officiis*, officii nomen jam Origin. l. 6. c. 19.
ejus temporibus eidem rei significandæ attributum esse, cui attribuitur hodie: sic enim orditur: *Officiorum plurima sine genera, sed præcipuum illud quod in sacris divinisque rebus habetur*: Ac statim ad Officium *Vespertinum* & *Matutinum* progreditur, tum verò ad *Missam*, quippe quæ semper alterutrius longioris hujus ac solemnioris Psalmodiæ alteram subsequeretur. Quibus ista de Choro, Antiphonis & Responsoriis subjicit: *Chorus, quod initio in modum coronæ circa aras starent, & ita psallerent, Antiphonas Choris alternatim psallentibus. Responsorios Itali tradiderunt, ubi alio desinente alter respondet. Inter responsorios autem & Antiphonas hoc differt, quod in responsoriis unus versum dicit, in Antiphonis autem versibus alternant Chori*. De Horis deinde Canonicis loquitur, ac tantùm abest ut ab earum recitatione liberos sine intermis-

missione orari à Clericis privatim velit : *Dictum est : Sine intermissione orate. Sed hoc in singularibus. Nam est observatio quarumdam horarum communium, quæ diei inter spatia signant, Tertia, Sexta & Nona. Similiter & noctis. Sed ideo orandi hæ horæ divisæ sunt, ut si fortè aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat, &c. Exceptis utique & aliis legitimis orationibus, quæ sine ulla admonitione debentur in ingressu lucis, ac noctis, sive vigiliarum.* Quæ cum alibi omnia confirmat, tum illud addit, primum omnium Ambrosium in Occidente, Orientalium Antiphonas, id est alternum cum Choro duplici cantum, qua in re & ipsi Seraphimos Orientales secuti erant, imitatum esse. Postea verò; *Primitiva*, inquit, *Ecclesia ita psallebat, ut modico flexu vocis faceret psallentem resonare, ita ut pronuntianti vicinior esset quàm canenti. Propter carnales autem in Ecclesia, non propter spiritales consuetudo est instituta canendi; ut qui verbis non compunguntur, suavitate modulaminis moveantur.* Quod de Alexandrina dixit Augustinus, hoc de primitiva Ecclesia tota Isidorus intelligit; atque id ita fuisse, mihi probabile est. Dicit deinde de hora Tertia, Sexta, Nona, de Vesperis, Completorio, Vigiliis seu Nocturnis, de Matutinis seu Laudibus, quas suo tantùm tempore Cassianus in Monasterio Bethlemitico putat institutas. De B. Leandro Episcopo Hispalensi, alio in loco hæc habet: *In toto psalterio duplici editione orationes conscripsit: in sacrificiis quoque, Laudibus, & Psalmis multa dulcisona composuit.* Monachis Regulam scripsit Isidorus, ubi minutissima quæque de Horis Canonicis præscribit. Nec omisit vir sanctissimus quod præcipuum erat, jugem Clericorum seu in Choro seu alibi Psalmodiam & Dei laudem; cùm enim communem illis & generalem scriberet regulam, *Postremò*, inquit, *in doctrina, in Lectionibus, Psalmis, Hymnis, Canticis, exercitio jugi incumbant.* Quæ jugis oratio non à Choro propriè pendet, aut ei annexa est, sed cum ipso Clericatutæ genio & natura conjuncta.

De Offic. Eccles. l. 1. c. 5. & 8.

L. 10. Confess. c. 33. de Offic. Eccl. l. 1. c. 19 &c.

De Script. Eccl. c. 27.

De Offic. Eccles. l. 2. c. 2.

II. Ad Hispaniæ Concilia accedo, ubi primum obvium se dat Concilium Tarraconense anni 517. quo jubetur, ut in agrestibus Parochiis alternis hebdomadis Presbyter & Diaconus divina celebrent Officia, ea tamen adjecta lege, ut Clerus universus coeat ad vespertinas Sabbati horas, totumque diem Dominicum: utque diebus singulis decantentur Vespertina & Matutina Officia: *De Diœcesanis Ecclesiis vel Clero id placuit definiri, ut Presbyteri, vel Diaconi, qui nibi constituti sunt, cum Clericis septimanas observent, id est, ut Presbyter unam faciat hebdomadam, qua expleta, succedat ei Diaconus similiter, ea scilicet conditione servata, ut omnis Clerus die Sabbati ad Vesperam sit paratus, quo facilius die Dominico solemnitas cum omnium præsentia celebretur, ita tamen ut omnibus diebus Vesperas & Matutinas celebrent.* Ubi vides in omnibus quæ ruri erant Parochiis, fuisse Presbyterum Diaconumque, qui præsiderent; fuisse & numerosum agmen Clericorum minorum, quod bipartitum alternis hebdomadis sufficeret ad celebranda Officia, maximè autem ad Matutinas Vespertinasque horas; denique parum probabile esse, ut sacra Mysteria quotidie celebrarentur, cùm alternis hebdomadis præesset Officiis Diaconus. Quòd autem permittitur Officiis abesse alternatim Presbyter & Diaconus, id eo fiebat, quòd Parochorum muneris erat, non soli Ecclesiasticæ publicæ vacare Psalmodiæ, sed & subsidiis aliis compluribus creditas sibi oves fovere.

Can. 7.

III. Illud quoque usu receptissimum esse insinuat Girundense Concilium, ut quotidie matutinæ vespertinæque Psalmodiæ in Ecclesia exsolvantur Officia, ubi præcipit iis adjici Orationem Dominicam à Sacerdote alta voce proferendam, prout Monachis edixit Regula sancti Benedicti: *Placuit observari, ut omnibus diebus post Matutinas & Vesperas oratio Dominica à Sacerdote proferatur.* Statutum ibidem est, ut eo ritu eaque forma celebrarentur Officia Ecclesiastica in Tarraconensi Provincia universa, atque in Ecclesia Metropolitana. Synodus Ilerdensis Clericos propter grave quodpiam crimen ita deponit, ut liberos tamen & immunes ab Officii divini recitatione non faciat; quin jubet, ut cùm primùm communioni restituti fuerint, in choro psallentium Clericorum assidui sint. *Attamen in choro psallentium à tempore receptæ communionis intersint.*

Can. 10.

Can. 1.

Can. 2.

Concilium Braccharense eandem indixit Officiorum consonantiam omnibus Ecclesiis Provinciæ Braccharensis, nec ex Monasticis ritibus aliquid in ea patitur derivari: *Placuit omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in matutinis vel vespertinis Officiis teneatur, & non diversæ ac privatæ, neque Monasteriorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permixtæ.* Liquet hinc ergo multa ex Monasticis institutis in Ecclesias & in Clericorum Officia influxisse: sed improbari ab hoc Concilio nimiam quandam, quæ inde in hæc irrepserat dissonantiam. Statutum præterea, ut Episcopus Presbyterque populum inter sacra salutarent illis verbis ex Scriptura depromptis, *Dominus sit vobiscum:* utque responderet populus, *Et cum spiritu tuo.* Quòd ea esset Apostolorum traditio, & Orientalis consensio Ecclesiæ, quibus æquius esset sese ut accommodarent, quàm profanis Priscillianistarum innovationibus: *Sicut & ab ipsis Apostolis traditum omnis retinet Oriens, & non sicut Priscilliana pravitas permutavit.* Atque ut constantior firmiorque posthac esset ea Officiorum forma una ubique, constitutum est ubique ut servaretur ordo atque ritus is quem Profuturus Archiepiscopus Braccharensis ab Apostolica Sede accepisset: *Ut eodem ordine Missæ celebrentur ab omnibus, quem Profuturus quondam hujus Metropolitanæ Ecclesiæ Episcopus ab ipsa Apostolicæ Sedis authoritate suscepit scriptum.* Denique prohibuit hæc Synodus, *ut Lectores in Ecclesia in sæculari habitu ornati non psallant:* diximus jam suprà albis induendos fuisse inter divina ministeria. Et ne cantica vel carmina Officiis Ecclesiasticis permiscerent, cùm non sinant Canones ea nisi utriusque Testamenti Scripturis constare: *Ut ultra Psalmos, vel canonicarum Scripturarum veteris & novi Testamenti, nihil poeticè compositum in Ecclesia psallatur, sicut & sancti præcipiunt Canones.* Id ejus Ecclesiæ proprium fuit. Nam in Gallia, Italia, aliisque locis qui erant ab Ambrosio, Hilario, aliisque compositi Hymni publicè canebantur.

Can. 3.

Can. 4. 5.

Can. 11. 12.

IV. Jam verò Concilium Toletanum IV. quod Nationale erat, omnesque complectebatur Hispaniæ Provincias, itemque eas Galliarum partes quæ tum Gotthis parebant: per omnes etiam hujusmodi Provincias, totamque Gotthicam dominationem, hanc eandem vigere voluit Officiorum consonantiam ubique sui similem: *Unus ordo orandi atque psallendi nobis per omnem Hispaniam atque Galliam observetur, unus modus in Missarum solemnitatibus, unus in vespertinis matutinisque Officiis; nec diversa sit ulla in nobis Ecclesiastica consuetudo, qui in una fide continemur & regno. Hoc enim & antiqui Canones decreverunt, ut unaquæque Provincia & psallendi & ministrandi parem consuetudinem contineat.*

Can. 2.

Prisci certè Canones id decreverant tantùm de Ecclesiis unius Provinciæ, & uni obnoxiis Metropoli, ut unam Officiorum formam omnes tenerent. Et eorum tamen authoritate consultissimè hujus Concilii Patres nituntur, ut idem in regni unius Provinciis & Metropolibus compluribus decernant. Cùm enim Episcopi ii & Metropolitani jam omnes in unum veluti corpus concrescant, omnesque in eadem universalia conveniant Concilia, eadem opera videntur omnes unius regni Provinciæ in unam Provinciam coaluisse. Quòd si vel ipsum

solum Concilium Nationale spectes; ubi Metropolitanos & Episcopos universos necesse est eisdem interesse Officiis, eadem celebrare solemnia, eidem omnes solemniori adesse Sacrificio; hæc omnia certè fieri nequaquam possunt, si suum quisque celebrandi vel canendi ritum habeat. Fecit hujus incommodi ratio, quæ vel ipsa per se oculos ferit, ut Provincialia Concilia observandum in Provincia illum Officiorum ordinem præscriberent, quem Ecclesia Metropolitana servaret. Videtur & hæc eadem effecisse ratio, ut Nationale Concilium idem in Regni unius Provinciis omnibus vellet observari. Id autem quàm necessarium sit, faciliùs intelliges, si fingas tale aliquid hodie constitui, ut omnes qui in eadem fortè sunt urbe Clerici, divinis interfint cum urbis Clero Officiis, & communem suo quisque loco & ordine Missam celebrent, aut sacra careant Communione. Fecit eadem aliquando ratio, ut inferiùs dicetur, ut & de instituendo in Ecclesia tota Romano & Officio & ordine deliberatum sit; quæ res jam obtinuisset in Hispania, si uti Braccharæ, ita & Toleti Romani ordo Officii fuisset susceptus.

Can. 9. V. Sunt & alia multa Concilii hujus Toletani IV. decreta non contemnenda: quale est de benedicendo in Galliis, hoc est, in Gallicanis Provinciis Imperio Gothico subjectis, cereo Paschali in Vigilia Paschæ, sicut in Hispania usitatum erat, ut unitati consuleretur: *Dignum est ut propter unitatem pacis in Gallicanis Ecclesiis conservetur*. Ut non per hebdomadam tantùm sanctam, sed & per Quadragesimam totam Alleluya conticesceret: ut non Psalmi tantùm, sed & Hymni usu recepti in Ecclesia concinerentur, quod & Christi & Apostolorum exemplo confirmatur, Ambrosiique item & Hilarii authoritate, qui & ipsi Hymnos pepigere; denique ex eo quòd *Gloria Patri* & *Gloria in Excelsis* lætissimo concentu in Ecclesiis omnibus personaret. Hinc porro manifestum est, hujus Concilii Patres eò conspirasse, ut Concilii Braccharensis statuta ea everterent & abolerent, quæ sub Imperio Regum Suevorum fuerant promulgata. Interea enim Gothi Reges totam sibi subjecerant Suevorum dominationem, & per Ecclesiarum consonantiam ipsius etiam Imperii sui jam latissimè fusi molem confirmare & constabilire conabantur. In hoc denique Concilio observatur, in Responsoriis non inseri *Gloria Patri*, nisi diebus iis qui spiritali quadam lætitia perfusi sunt: cæteris diebus initium Responsorii repeti, *Hæc est discretio, ut in lætis sequatur Gloria, in tristioribus repetatur principium*. Denique ut quotannis legatur Apocalypsis post Pascha, ut quam Pontifices & Concilia à Joanne Apostolo conscriptam fuisse consentiant.

Can. 11.

Can. 16.

Can. 17.

VI. Duo hic vel tria nobis obiter pensiculanda antè sunt, quàm ad alia Hispaniæ Concilia progrediamur. 1. Ut ne putes in rebus minutioribus ac contemnendis occupari viros clarissimos, qui in Concilio Nationali ea decernant, quæ ad diviri Rubricas Officii & ad Cæremonias spectent. Immo hinc argue, nec minutias istas videri debere, vel despicabiles, in quibus disceptandis Concilium Nicænum aliquando operam posuerit. Nam & Apostolorum Concilium de quo Lucas in Actis, de Cæremoniis decretum edidit: & in Concilio Nicæno statutum id est, quod meræ est cæremoniæ, ut certa Paschalis festivitatis dies in omnibus Ecclesiis præscriberetur; itemque ne fideles die Dominico, & à Pascha ad Pentecosten, genu flexo orarent. Luculentissima hæc aliis præposita est forma Conciliis, quam sequerentur.

VII. 2. Etsi omnium Rubricarum, seu sacrarum cæremoniarum origines pervestigare & aperire, immensæ res fuerit operæ, & supra vires nostras; etsi nec ea congesserim hic omnia, quæ præ manibus erant, ne fortè longioris sermonis fastidium opus hoc nostrum prorsus inutile faceret; ex paucis tamen iis quæ hic à nobis quasi carptim delibata sunt, satis constare, quàm imperitiæ plerumque sit nostræ, quòd ejusmodi res non magni facimus, ne dicam, contemptui habemus. Quod enim in his persæpè nobis aut arbitrarium esse, aut fortuitum videtur, aut insolens, quia quæ fuerit rei cujusque origo & causa, non disquirimus: magna plerumque cum sapientia & pietate, maximis in Conciliis, quibus spiritus sapientiæ & pietatis tanquam anima corpori præerat, pertractatum est atque definitum.

VIII. 3. Nec illud in Concilio hoc Toletano IV. prætermissum esse, in quod totus hic maximè labor noster collimat. Cùm enim magnis rationum momentis constituisset inseri divinis Officiis Orationem Dominicam, abdicationis pœna percellit denique eos, qui illam, vel publicè, vel privatim in recitando cursu canonico prætermiserint. *Quisquis ergo Sacerdotum, vel subjacentium Clericorum, hanc orationem Dominicam quotidie aut in publico, aut in privato Officio præterierit, propter superbiam judicatus, ordinis sui officio mulctetur*. Disertius nihil optari potuerat. Istud enim *privatum officium*, quod à publico hìc secernitur, non potest aliud fingi, quàm privata recitatio Horarum Canonicarum, cui frequens oratio intertexitur Dominica. De celebratione Missæ nemo sobrius id intellexerit, tum quòd non quotidie ea à quolibet recitaretur, saltem ex officio; tum quòd hac pœna implicantur, sicut & hoc statuto, non soli Presbyteri, sed & Clerici prorsus omnes: *Vel subjacentium Clericorum*.

Can. 10.

IX. Si abdicantur autem gradu & dignitate, quicumque deinceps præterierint orationem Dominicam in privata recitatione Officii, quid si totum ipsum Officium præterierint? Si possunt enim impunè in totum superfedere ab Officii recitatione, possunt & abstinere à recitanda oratione Dominica.

X. Nec levior, vel obscurior est in eandem Officii recitandi legem authoritas Concilii Toletani X. ubi & sanctissimè & vehementissimè invehitur in eos ex Clero, qui ignorarent ea quæ quotidiani erant usus in Ecclesia, nempè Psalterium, Cantica & Hymnos: *Ut nec in illis probentur instructi competenter ordinibus, qui quotidianos versantur in usus. Proinde solicitè decernitur, ut nullus cujuscumque dignitatis Ecclesiasticæ deinceps percipiat gradum, qui non totum Psalterium, vel Canticorum usualium & Hymnorum, sive baptizandi perfectè noverit supplementum*.

Can. 8.

Can. 2.

XI. Officii Vespertini partes tres explicat Concilium Emeritense; *Lucernarium*, *Sonum*, & quod est inter utrumque, officium *Vespertinum*. *Vespertino tempore post lumen oblatum, prius dicitur Vespertinum, quàm Sonus in diebus festis*. Solemni quodam ritu accendebatur lumen, ut usitatum etiamnunc nobis est in Sabbato Paschæ, adhibita ejusdem modi oratione aliqua, qua Deo pro allapso nobis cœlitus vero lumine Christo gratiæ agerentur. Deinde recitabantur Vesperæ. Tum vero diebus Festis & Paschali tempore alta voce recitabatur Sonus; qui ut ostendit ex Mozarabico Missali Garsias, unicus Psalmus erat, *Venite exultemus*.

Can. 18.

XII. Parochiarum agrestium Pastoribus id mandatum ab Emeritensi Concilio, ut quot possent juniores alerent Clericos, pro modo facultatum suæ Ecclesiæ, & eos ex mancipiis Ecclesiæ seligerent, ut eorum opera & ministerio Officia divina celebrarentur: *Parochiani Presbyteri, juxta ut in rebus sibi à Deo creditis sentiunt habere virtutem, de Ecclesiæ suæ familia Clericos sibi faciant, quos per bonam voluntatem ita nutriant, ut & Officium sanctum peragant, & ad servitium suum aptos eos habeant. Hi etiam victum & vestitum dispensatione Presbyteri merebuntur, & domino ac Presbytero suo, atque utilitati Ecclesiæ fideles esse debebunt*.

Can. 5.

XIII. In Concilio Toletano XI. innovatur antiquum statutum de una Officiorum forma, ea nimirum quam Metropolitica teneret Sedes, per totam

tam Provinciam retinenda. Quod argumento est executioni mandari non potuisse, quod decreverat Toletana IV. Synodus, ut qua se cumque latissimè funderet Gotthica dominatio per Galliæs & Hispanias, unus ordo esset, unusque ritus Officiorum. Ea autem hìc ratio subjicitur: quòd ut à Metropolitano propagatum est in suffraganeos omnes Sacerdotium, ita & ab eodem fonte in eos derivari debet quidquid est sacerdotalis officii: *Sic enim justum est, ut inde unusquisque sumat regulas magisterii, unde honoris consecrationem accepit. Ut juxta Majorum decreta, sedes quæ unicuique sacerdotalis mater est dignitatis, sit & Ecclesiastica magistra rationis.* Eadem prorsus ratione, & verbis penè iisdem antiquissimi Pontifices Romani invitabant olim quandoque omnes orbis Ecclesias ad Romanæ Ecclesiæ Officia completenda, quòd Petrus caput & origo prima fuisset Sacerdotii.

Hæc eadem denique Toletana Synodus, præter Officia privata & propria, quæ concesserit Episcopus Abbatibus, eorumque Monasteriis: jubet ut Officia celebrent publica, Vesperas, Matutinum, Missasque, eodem ritu, quo in Ecclesia Cathedrali celebrantur: *Abbatibus sanè indultis officiis, quæ juxta voluntatem sui Episcopi regulariter illis implenda sunt, cætera officia publica, id est, Vesperam, Matutinum, sive Missam aliter quàm in principali Ecclesia, celebrare non liceat.* Erant ergo in Monasteriis Officia duplicis generis, alia privata, alia publica: publica, quæ Metropolitanæ vel Cathedralis Ecclesiæ ritibus consentirent: privata, quæ Episcopus approbasset. Vides hìc & recitationem aliquam privatam Officiorum. Sed subducet & hìc nova ratio ejus Officiorum consonantiæ, quam tot jam Concilia desiderabant: nimirum populi frequentiam, qui Officiis intererat, & canentibus concinebat Clericis. Itaque non poterat non Officiorum diversitas aliquid importare molestiæ & perturbationis.

XIV. Invitat locorum vicinitas, ut Hispanicæ Ecclesiæ Africanam subjungam. A Ferrando Diacono in vita beati Fulgentii Ruspensis Episcopi, Episcopum hunc sanctissimum accepimus, non semper affuisse nocturnis Officiis cum reliquo Clero, sed plerumque anteveniisse, & privatim semper celebrasse, Oratione, Meditatione, Lectione: *Antequam vigiliæ nunciarentur à fratribus, ipse semper corde & corpore vigilans, aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuicumque spiritali meditationi solus vacabat, quia se per diem filiorum Ecclesiæ necessitatibus occupari jugiter sciebat. Ad agendas cum servis Dei vigilias interdum descendebat, sed privatas apud se vigilias, studiis quibus dixi multò laudabiliùs exercebat.* Hinc facile est justas rimari causas, quibus possit Episcopus abesse quandoque à publicis Officiis, cùm gravissimis Ecclesiæ negotiis & occupationibus, populique necessitatibus ita distinetur, ut non diei, non noctis pars ei ulla vacua & libera sit. Sed si justæ sunt causæ, ut publicis se subducat; non sunt ullæ penitus, ut privatis non satisfaciat orationis officiis. Denique ex his Ferrandi verbis, facilè auguror eandem Fulgentii, quæ Caroli Borromæi animo insedisse sententiam: quod vulgò jactant, ad tuendam valetudinem horas saltem septem somno indulgendas esse, id certè ad Episcopos nil pertinere.

XV. Nec minor erat Fulgentio cura, ut Clerici prorsus omnes psalmodiæ & orationi plurimùm vacarent. Ea illos de causa à sæcularibus curis dehortabatur, juxta Ecclesiam ædes illis habitandas procurabat; hortum colere, Psalmos concinere, lectioni operam dare insuefaciebat; jubebat denique ut Matutinis laudibus, Vesperinis officiis, & Vigiliis seu Nocturnis horis nunquam se subtraherent: *Summam quoque diligentiam præbuit, nequis Clericus negotiis sæcularibus occupatus, ab officio Ecclesiastico diutius vacaret; jubens omnes non longè ab Ecclesia domos habere, manibus propriis hortum colere, psallendique suaviter aut pronuntiandi curam maximam gerere, &c. Quotidianis Vigiliis, Matutinis & Vespertinis orationibus adesse præcipiens omnes.*

CAPUT LXXVII. P. 2. l. 1. c. 17.

De origine Officii divini in Anglia & Italia, ejusque recitandi obligatione, sæculo VI. VII. VIII.

I. Incredibilis Anglorum, tum Episcoporum, tum Clericorum diligentia in decantandis, recitandisque Officiis Divinis.

II. Hanc Officii legem à Monachis accepissent Clerici, si non eam ipsi antè habuissent.

III. Ab Officiis Episcopi quique sanctissimi nec propter res urgentissimas volebant abesse.

IV. Anglicana Officia à Romanis emanaverant,

V. Sine ulla tamen lege Pontificis, sine ullo præcepto.

VI. Cur in Italia Gregorius Magnus vetuerit, ne Diaconi, sed Subdiaconi ad Cantorum munus defungendum assumantur.

VII. Tenebantur Psalterium edisce re, ut Officium recitarent.

VIII. De Martyrologii & Officii divini partibus aliis.

IX. Quæ ipse scripserat, ea in Ecclesia legi noluit Gregorius.

X. Lecta tamen multò post ejus obitum ejus vita.

XI. Alia ex aliis Pontificibus sumuntur argumenta, quæ Officii recitatione Clericos tunc obligatos fuisse confirment.

I. EX Africa in Italiam veniemus, ubi pauca antè dixerimus de Ecclesia Angliæ, quæ ad imaginem & formam Romanæ & ipsa prorsus delineata erat. Didicit Anglorum Apostolus Augustinus ex iis quæ ad ejus consulta respondit Gregorius, quanta sibi cura incumbendum in id esset, ut Psalmodiæ omnes invigilarent Clerici: *De Clericorum stipendio cogitandum est, & sub Ecclesiastica regula sunt tenendi; ut bonis moribus vivant, & canendis Psalmis invigilent.* Episcopus Angliæ sanctissimus Aidanus, Psalmodiæ & lectioni, quæ duæ Officii Ecclesiastici præcipuæ partes sunt, non Clericos solùm, sed & familiæ suæ laicos omnes vacare volebat, in hoc totos esse, quolibet loco, quolibet tempore, clam & publicè. Invitabatur quandoque ab ipso Rege, ut cum illo cibum sumeret: quod quanquam valdè refugeret, veniebat tamen quandoque, sed nonnisi adjunctis sibi Clericis duobus, aut uno saltem, & medias inter epulas secedebat, aut canonico Officio, aut piæ lectioni operam daturus: *In tantum autem vita illius à nostri temporis segnitia distabat, ut omnes qui cum eo incedebant, sive adtonsi, sive laici, meditari deberent: id est, aut legendis Scripturis, aut Psalmis discendis operam dare. Hoc erat quotidianum opus illius, & omnium qui cum eo erant fratrum, ubicumque locorum devenissent. Et si fortè evenisset, quod tamen raro evenit, ut ad Regis convivium vocaretur, intrabat cum uno Clerico, aut duobus, & ubi paululum reficiebatur, accelerabat ocyùs ad legendum cum suis, sive ad orandum exivit.* Beda Hist. Angl. l. 1. c. 27. l. 3. c. 5.

II. Nec elevari potest authoritas & exemplum Aidani, quòd à Claustro ad Episcopatus culmen veniisset. Namque ubi primùm adserta est Ecclesiæ libertas, Episcopales thronos turmatim conscendere sanctissimi Monachi, & primas Ecclesiarum Dignitates obtinuere. Quæ vel una me ratio, si deessent aliæ, convinceret, invectam ab eis fuisse aut confirmatam eam consuetudinem, ut diebus singulis

gulis aut canonicum publicè caneretur Officium, aut privatim recitaretur. Idem porro Beda, ex quo hæc sumpta sunt omnia, refert alibi, Egbertum Monachum Anglum sanctitatis fama illustrem, ultrò exulare patria voluisse, ac voto se astrinxisse, ut nunquam in eam regrederetur, utque quotidie totum Psalterium præter Horas Canonicas recitaret: *Quod præter solemnem canonici temporis Psalmodiam, si non valetudo corporis obsisteret, quotidie Psalterium totum in memoriam divinæ laudis decantaret.* Villibrordus, & quos sibi adjunxerat Apostolicæ missionis comites, permagnam temporis partem insumebant in divina Psalmodia, Agnique cælestis liturgia celebranda: *Qui cùm cogniti essent à Barbaris, quòd alterius essent religionis, nam Hymnis & Psalmis semper & orationibus vacabant, & quotidie sacrificium Deo Victimæ salutaris offerebant, habentes secum vascula sacra, & tabulam Altaris vice dedicatam.*

L. 3. c. 17.

L. 5. c. 11.

III. Quo in loco non tam Altare portatile, aut offerendi quotidie in ipso suo per ignotas barbarasque gentes itinere & cursu, sacrificii studium ardentissimum observari velim: quàm accuratissimam illam, tum cùm maximè Apostolicis aut Episcopalibus occuparentur negotiis, decantandi, aut recitandi Officii diligentiam. Fungebantur enim Apostolico munere Villibrordus & Aidanus, qui Christum iis annuntiarent, qui de Redemptore Christo nihil unquam antè audissent. Diem totum, ut modò dictum est, Fulgentius finiendis populi controversiis, aut sanandis animi ejus vulneribus impendebat. Verumtamen cùm intelligerent viri illi Apostolici, hoc præ se tulisse, hoc professos esse Apostolos, teste Luca in Actis, ut quod potissimùm didicerant à Magistro Christo, totos se orationi partim, partim prædicationi verbi impenderent: nequaquam judicabant dimitti à se posse propter alias Episcopatus urgentissimas occupationes, orationem, & juge precandi studium: cùm ea prima omnium in Episcopo, & maximè necessaria functio, eademque sanctissima sit.

IV. Finem faciet iis quæ de Ecclesia Anglicana ejusque Officiis dicenda nobis fuerunt, id quod habet idem Beda, hæc omnia ab Ecclesia Romana, ad quam modò nobis trajiciendum est, desumpta esse. Anglus enim quidam Abbas cùm Romam venisset, obtinuit ab Agathone Papa, ut in Angliam Joannem B. Petri Archicantorem mitteret; *quatenus in Monasterio suo cursum canendi annuum, sicut ad sanctum Petrum Romæ agebatur, edoceret, &c. Ordinem ritumque canendi, &c. Et ea quæ totius anni circulus in celebratione dierum Festorum poscebat.* Perindè ferè est ac si dixisset, delatum esse in Angliam Romanum Missale & Breviarium, quo deinde Anglicana Monasteria uterentur. Subjicitur enim paulò post, venisse è Monasteriis cæteris Angliæ omnibus, qui Romanum Archicantorem audirent.

L. 4. c. 18.

V. Inopini ferè in Italiam delapsi sumus. Ne tamen tam citò ab iis recedamus, qui ab Ecclesia Romana in Anglicanam rivuli dimanarunt, hoc unum velim superioribus adjici; non præscriptum ab Agathone Papa, sed expetitum exoratumque ab Anglis fuisse Ecclesiæ Romanæ ordinem ritumque. Et certè id consilii dederat Anglorum Apostolo Augustino Gregorius, ut optima quæque, undecumque posset, corraderet, & in Ecclesiam suam transfunderet Anglicanam; neu solis se Romanus ritibus adiceret, sed ex Gallicanis decerperet, quod in rem suam esse judicasset: *Novit fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritum. Sed mihi placet, ut sive in sancta Romana, sive in Galliarum, sive in qualibet Ecclesia aliquid inveneris, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas, & in Anglorum Ecclesia infundas. Non enim pro locis res, sed pro rebus bonis loca nobis amanda sunt. Ex singulis ergo quisque Ecclesiis quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.*

Gregor. Reg. L. 12. Ep. 31. Beda. l. 1. c. 27.

VI. Vetuit idem Gregorius, ne Diaconi Cantorum munere fungerentur. Tunc enim Subdiaconorum erat aut minorum Clericorum canere, & ei melodiæ operam dare, quæ fidelium animos ad pietatem alliceret. Diaconorum verò erat verbum Evangelicum prædicare, aut opitulari pauperibus. Ergo hoc Gregorii decretum de solo cantus studio, & accurata vocis modulatione, quam privatim meditarentur, ut publicè populi aures delinirent, non de publica in Choro aut privata Officii recitatione intelligendum est: *In Romana Ecclesia dudum est consuetudo valdè reprehensibilis exorta, ut quidam sacri Altaris ministri Cantores eligantur, & in Diaconatus ordine constituti, modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium, eleemosynarumque studium vacare congruebat. Unde fit plerumque ut ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur; & Cantor minister Deum moribus stimulet, cùm populum vocibus delectat.*

L. 4. Ep. 4.

Officium illud utriusque Ministri, id est Diaconi & Cantoris, simul consistere salva decoris & modestiæ lege non poterat. Neque enim pueros aut Clericos juniores dedecet, ut Dei laudes in Ecclesia cum suavi modulatione concinant. At illud minimè omnium decet, Diaconum & ætate & dignitate provectum videri in eo curam operamque omnem ponere, ut suavissimè canat: *Qua in re præsenti decreto constituo, ut in hac sede sacri Altaris ministri cantare non debeant, solumque Evangelicæ lectionis officium inter Missarum solemnia exsolvant. Psalmos verò ac reliquas lectiones censeo per Subdiaconos, vel si necessitas fuerit, per minores Ordines exhiberi.* Ex quibus liquet Romæ psallendi munus Subdiaconis à Gregorio servatum esse, ita ut tum solùm, cùm ii deessent, minores Clerici alii ad id muneris adhiberentur: cùm contra in Oriente singularis esset quidam Cantorum, vel Psalmistarum ordo, & Lectores vulgò Cantorum munus obirent; in Africa verò compluribusque locis aliis Occidentis instituerentur Psalmistæ, & Psalmistis Lectores inferioresque Clerici alii adjungerentur. Ubi & illud adnotari par est, creviſse in dies dignitatem Cantoris, & eò demum venisse, ut primaria hæc esset in Capitulis Cathedralis Ecclesiæ functio, divinorum decantatio, vel recitatio Officiorum. Pro Lectoribus enim & Psalmistis qui infra Lectores ipsos olim fuerant, non admisit Gregorius nisi Subdiaconos, ordinario jure; Diaconos autem in idem canendi Officium aspirantes coercuit. Usque adeo jam tum via sternebatur posteriori Capitulorum disciplinæ in Ecclesiis Cathedralibus.

VII. Episcopalibus infulis ornare Joannem Presbyterum recusavit idem Gregorius, quòd Psalterium non didicisset, eoque suam in pietatis tyrocinio socordiam proderet. Si Diaconis autem nefas erat Cantorum obire munia in Ecclesia, multò minùs id poterant Presbyteri. Cur ergo Gregorius inexorabili censura urget, ut Episcopi Presbyterique Psalterium memoriter teneant, nisi ut divina Officia vel recitent, vel decantent, sive in Ecclesia, sive domi? *Sed nec Joannem Presbyterum Psalmorum nescium præsumpsimus ordinare, quia hæc eum res minus sui profectò habere studium demonstrabat.* Balneoregienses Joannem Diaconum in Episcopum sibi delegerant. At manus illi imponere tandiu detrectavit Gregorius, donec resciisset quo ille studio preces frequentaret, quo Psalterium perdidicisset: *Et si nihil est quod ei canonicè possit obsistere, requirendum quoque est, si in opere Dei studium habuit, vel Psalmos novit. Et si talis fuerit, eum ad nos cum testificationis Epistola dirigat, &c.* Cùm Episcopo diu caruisset Samnium, ordinandum ibi Opportunum censuit idem sanctissimus Pontifex, propter eximium quendam

L. 4. Ep.

L. 8. Ep. L. 9. Ep.

dam pietatis, orationis & Ecclesiasticæ Psalmodiæ fervorem : *Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in Psalmodiæ studio, in amore orationis valdè laudatur, & religiosam vitam omnino agere dicitur, hunc volumus ut, &c.* Denique cùm jam viduata diutiùs fuisset Anconensis Ecclesia, idem Gregorius electum abjecit Archidiaconum, quia quanquam eum constaret *Scripturæ sacræ scientiam habere*, ejus ætas jam devexa Episcopatus oneri ferendo non esset. In Rustico Diacono animi dubius hæsit, quòd quamvis vigilantiæ nomine laudaretur, Psalterium tamen non teneret : *Rusticus autem Diaconus ejusdem Ecclesiæ, qui similiter fuerat electus, vigilans quidem homo dicitur, sed quantum asseritur, Psalmos ignorat.* In ejusmodi hæsitatione edoceri se voluit Gregorius, quantos Psalmos minùs teneret Rusticus : *Sed etiam de Rustico Diacono, quantos Psalmos minùs teneat, perscrutandum est.*

L. 11. Ep. 6.

VIII. Et hæc quidem, ut puto, satis, ut probem Beneficiatos divini constringi lege Officii, quod eximiè Gregorius *Opus Dei* appellat. Quantùm autem ea res illi cordi esset, quanto apud illum in pretio, declarat ejus Sacramentarium, & summa in erudiendis ad cantum junioribus Clericis assiduitas. Docet idem Pontifex Romæ legi solitum esse Martyrologium, ubi nomina Martyrum, temporaque & loca passionis adnotantur, Acta verò ipsa nequaquam. Itaque necdum Romæ vitæ Sanctorum & Gesta in Officiis divinis lectitabantur : *Non tamen in eodem volumine quis qualiter sit passus indicatur ; sed tantummodo nomen, locus, & dies passionis ponitur.* Tradit alibi canendi *Alleluja* usum extra Paschæ quinquagesimam ab Ecclesia Hierosolymitana Romam fuisse perlatum ex B. Hieronimo, sub Damaso Papa : *Ut alleluja hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia ex B. Hieronymi traditione tempore beatæ memoriæ Damasi Papæ traditur tractum.* Se quidem, cum instituit Subdiaconos esse *in Tunicis lineis*, nihil aliud quàm intermortuam consuetudinem veterem exsuscitasse. In Ecclesia Græca à fidelibus simul omnibus concini *Kyrie eleison*, cùm Romæ id canerent Clerici, succineret autem plebs : toties denique intersereretur *Christe eleison*. Denique ferialibus in Officiis productiore cantu dici *Kyrie eleison*, at tum *Gloria in Excelsis* omnino non decantari. Orationem Dominicam cani in Missa, quòd una ea oratione constaret Missa, quam celebrabant Apostoli, & Corporis Christi consecratione. Cæterùm Romæ à Sacerdote solo, in Oriente ab omni plebe orationem Dominicam cantari. Contestatur denique Gregorius in eo potissimum esse à se desudatum, ut antiquas redintegraret consuetudines ; si quas autem invexisset novas, summæ illas sibi vitas esse utilitatis ; & præstò se semper esse, ad imitandum Romæ, si quid opportunius aliæ orbis Ecclesiæ frequentarint : *Si quid boni vel Constantinopolitana, vel alia Ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum.*

L. c. 29.

L. 4. Ep. 64.

IX. Quæ fuit Gregorii humilitas ac modestia, ægrè tulit ille, nec diutiùs pati voluit, quod Ravennas Episcopus Marinianus ad Vigilias, seu ad Nocturna officia, legendos curaverat ejus in librum Job Commentarios. Aptius autem duxit, ut Commentarii in Psalmos tum perlegerentur, ut luculentis ad religionem præceptionibus plebs instrueretur : *Quia frater, & Coepiscopus meus Marinianus legi commenta beati Job publicè ad Vigilias faciat, non gratè suscepi, quia non est illud opus populare, & rudibus auditoribus impedimentum magis, quàm profectum generat. Sed dic ei, ut commenta Psalmorum legi ad Vigilias faciat, quæ mentes sæcularium præcipuè ad mores informant.* Huic rationi aliam subjicit, qua magis movebatur, quod nollet superstite se tantoperè evulgari opuscula sua : *Neque enim volo, dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facilè hominibus innotesci.* Ea ipsa de causa expostulat, quod Pastoralis liber à se conscriptus in manus venisset Imperatoris Constantinopolitani, & linguæ Græcæ consuetudini donatus esset ab Anastasio Episcopo Antiocheno : *Et sicut mihi scriptum est, ei valdè placuit, sed mihi valdè displicuit, ut qui meliora habent, in minimis occupentur.* Cùm denique intellexisset, à Claudio Abbate, quæ egregiè ab ipso audierat in Proverbia, in Cantica Canticorum, Prophetas, libros Regum, & Heptateuchum, eo consilio collecta esse, & scriptis tradita, ut aliquando ea illi legeret, & ab eo curaret emendari : legi hæc sibi fecit, & cùm doctrinam suam in multis interpolatam sensisset, omnia diligentissimè conquiri jussit exemplaria, & ad se comportari : *Quæ cum mihi legisset, inveni dictorum meorum sensum valde inutilius in multis fuisse permutatum. Unde, &c.*

X. Joannes Diaconus scribendæ Gregorii vitæ mandatum se accepisse à Papa Joanne testatur in pervigilio diei, quo ejus festum celebrabatur. Cùm enim perlecta ibi fuisset beati Paulini Episcopi Nolani vita, quam Gregorius in Dialogis scripserat, ægrè tulit Joannes Papa ejus sanctissimi Pontificis vitam à nemine mandatam fuisse litteris, qui aliorum præclarè gesta ipse litterarum monumentis consignasset : cùm vel maximè didicisset, haberi ejus vitam à Saxonibus & Longobardis, tametsi compendiosè scriptam. Primum ergo Gregorii vitæ librum eo ipso anno absolvit Joannes, quo scribere jussus est : *Tum imperiosis authoritatibus tandem compulsus, vix primum librum Gregorianæ vitæ compleveram, quando hunc in ejusdem vigiliis annua vertigine revolutis tua probavit pariter ac publicavit authoritas.* Ita Sanctorum vitæ legebantur & opera ; & in Ecclesia jucundissimè juxta & religiosissimè pernoctabatur, interpuncta suavissimis his lectionibus Psalmodia Ecclesiastica ; quod & etiamnunc fit in vigiliis nocturnisque Officiis.

Præfat. vitæ Gregor.

XI. Si Pontificum aliorum & vitæ, & lucubrationes, maximè autem si Epistolæ nobis supperetent, ex iis rei de qua agimus, magna utique lucis accessio fieret. Dedit operam Hormisdas Papa, ut Clerici Psalterium memoriæ commendarent : *Hic composuit Clerum, & Psalmis erudivit.* Monasteria quæque disciplinæ antiquioris tenacissima, idem vehementer curant etiamnunc. Nimirum una contemplatione divinorum Officiorum, Gregorius II. concionatoribus Apostolicis quos in Bavariam ablegabat, cum multa mandavit, tum illud in primis, quod est de Cantu & Officio Romano : *Ministris quorum Canonicam adprobaveritis promotionem, sacrificandi & ministrandi, sive etiam psallendi ex figura & traditione Apostolicæ & Romanæ sedis ordine tradetis potestatem, &c. Qualiter unusquisque Sacerdos, seu Minister sacra Missarum solemnia, sive cætera diurnarum & nocturnarum horarum Officia, sive etiam Lectionum sacrarum novi atque veteris Testamenti ordinabilia prædicamenta studeat observare, secundùm traditum Apostolicæ sedis antiquitus ordinem disponetis.* Gregorius III. in Pontificali libro hoc encomio ornatur, quòd in Scripturis versatus esset, Græcè & Latinè peritus, in arcanos sensus Psalterii penitissimè ingressus, quòd denique Psalmos omnes memoriter teneret : *In divinis Scripturis sufficienter instructus, Græca Latinaque lingua eruditus, Psalmos omnes memoriter per ordinem retinens, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus.* Quo ex loco non erat quod Valafridus Strabo conjiceret, Psalterium ea tempestate tenuisse paucos. Id enim propterea observat Anastasius, quòd ea res ad suscipiendos sacros Ordines postularetur. Et aliis, siqui minùs tenerent Psalterium, libris utebantur.

Liber Pontif.

Capitulare Greg. II.

Baron. n. 741. num. 7.

CA-

CAPUT LXXVIII. P.2.l.1.c.18.

Origo divini Officii, ejuſque recitandi obligatio in Oriente & Occidente, ex Monachorum Regulis, edictiſque Imperialibus comprobatur, ſæculo VI. VII. & VIII.

I. II. Officii totius Eccleſiaſtici deſcriptio juxta Regulam beati Benedicti.

III. Totum ſingulis hebdomadis Pſalterium recitabatur.

IV. Tenentur viatores & alii, qui abſunt à Choro, Officium privatim, & ſuis unumquodque horis recitare.

V. Idem probatur ex variis aliorum Monachorum Regulis.

VI. Manaſſet ea lex à Monachis ad Clericos, ſi non antè à Clericis ad Monachos eſſet derivata.

VII. Vigebat eadem lex & in Monaſteriis Orientis.

VIII. De eadem re lex admodum egregia à Juſtiniano lata.

IX. Multa in eam legem animadvertuntur, quæ Beneficiarios, adeoque & Clericos complectebatur omnes.

X. Cur Concilia vetuſtiſſima expreſsè non meminerint privatæ Officii recitationis.

XI. De Concilio Trullano.

XII. De Regula ſancti Pachomii.

I. NIſi vererer eſſe longior, huc ego longè plurima & præclara in primis conferrem, ex regula ſancti Benedicti: ex quibus mira quædam proderetur Officiorum nunc noſtrorum conſenſio, cum iis quæ præſcripſit ſanctiſſimus Pater. Hoc apud illum Officii exordium eſt, *Deus in adjutorium*. Reg.c.9. Inde Pſalmus, *Venite exultemus*, alternis canendus, *cum antiphona:* vel ab uno. Succedit Hymnus, quem vocat *Ambroſianum*, ab Authoris nomine. Inde ſex Pſalmi alternis canendi choris, verſus & benedictio Abbatis. Tum ſedetur, legunturque Lectiones tres, intertextis totidem Reſponſoriis, quorum ultimo tantùm adjicitur *Gloria Patri*. Lectiones erant ex utriuſque Teſtamenti litteris, vel ex Commentariis ſanctorum Patrum. Sex rurſus decantantur Pſalmi, tumque Cap. 10. *Lectio Apoſtoli ſequitur ex corde recitanda*. Finem faciebat Verſus & *Kyrie eleiſon*. Ita ſe habebant nocturnæ per hyemem horæ. Æſtate cùm breviores eſſent noctes, una tantùm Lectio ex veteri Teſtamento, cum ſuo Reſponſorio recitabatur. In cæteris nil mutabatur: nec unquam de Pſalmis duodecim minuebatur quidquam. Nocturnæ verò Pſalmodiæ ſeu Vigiliæ Sabbati ante Dominicum diem, multò prolixiores erant. Poſt Pſalmos enim ſex decantatos priores, legebantur Lectiones quatuor, totidemque poſt ſex alios Pſalmos, cum Reſponſoriis ſuis; & *Gloria Patri* in ultimo. His addebantur tria Cantica veteris Teſtamenti, & poſt verſiculum & benedictionem Abbatis, tres aliæ Lectiones novi Teſtamenti, cum Reſponſoriis, & *Te Deum laudamus;* tum legebat Abbas lectionem ex Evangelio ſtantibus omnibus: *Cum honore & tremore ſtantibus omnibus*. Deinde Hymnus, quo expleto, incipiebat Matutinum cani, hoc eſt Laudes, Cap. 8. ipſo canendæ diluculo: *Mox Matutini, qui incipiente luce agendi ſunt.*

II. Laudes diei Dominicæ eædem penè, quæ ſuperſunt nobis tempore Quadrageſimæ. Pſalmus *Deus miſereatur noſtri* in directum recitabatur, *ſine antiphona in directum*. Inde canebantur Pſalmi *Miſerere*, *Confitemini*, *Deus Deus meus ad te de luce vigilo*, *Benedicite*, & tres Pſalmi ſequentes, quibus hìc nomen eſt *Benedictiones & Laudes;* inde Capitulum memoriter recitandum, Reſponſorium, Hymnus, Verſiculus, *Benedictus*, & *Kyrie eleiſon*, *Lectio una de Apocalypſi ex corde*, *& Reſponſorium*, *& Ambroſianum*, *Verſus*, *Canticum de Evangelio*, *Litania*, *& Completum eſt*. Prior ad finem Veſperarum & Laudum exerta voce Orationem Dominicam pronunciare debet, ad inculcandam omnibus, & impetrandam cælitus charitatem, & mutuam offenſarum condonationem: *Planè agenda Matutina vel veſpertina non tranſeat aliquando, niſi in ultimo ordine Oratio Dominica omnibus audientibus dicatur à Priore, propter ſcandalorum ſpinas, quæ oriri ſolent in Monaſterio, ut conventi per ipſius orationis ſponſionem, qua dicunt, Dimitte nobis, &c. ſicut & nos, &c. purgent ſe ab hujuſmodi vitio*. Septem horæ Diurnæ Canonici Officii ſunt Matutinum, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, Completorium. Nocturna celebrabantur circa noctem mediam. Quatuor horæ Diurnæ ſimiliter contextæ erant, *Deus in adjutorium*, Cap. 16. *Ambroſianum*, *tres Pſalmi*, *Lectio una*, *Verſus & Kyrie eleiſon*, *& Miſſæ ſint*. Una eademque res eſt *Miſſæ ſint*, *& Completum eſt*. Nec minor Veſperarum & Completorii ſimilitudo, cum uſu etiamnunc noſtro.

III. Nihil antiquius fuiſſe, nihil optatius videtur ſanctiſſimo Regulæ hujus conditori, quàm ut Pſalterium omne, quidquid Canticorum eſt, ſingulis hebdomadis perſolveretur, cùm vetuſtiſſimi Monaſticæ vitæ inſtitutores quotidie id recitarent: *Si cui fortè hæc diſtributio Pſalmorum diſplicuerit, ordinet, ſi melius aliter judicaverit: dum omnimodis id attendatur, ut omni hebdomada Pſalterium ex integro numero centum quinquaginta Pſalmorum pſallatur. Cùm legamus ſanctos Patres noſtros uno die hoc ſtrenuè implevìſſe, quod nos tepidi utinam ſeptimana integra perſolvamus*. Ubi minuſculus fuerit fratrum numerus, id indulgetur, ut quatuor minores horæ diurnæ non pſallantur, ſed recitentur tantùm: *Si major congregatio fuerit, cum* Cap. 1 *Antiphonis: ſi verò minor, in directum pſallantur*. Tum diurnis occupationibus, tum labore manuum cogebantur plerique fratres huc illucque excurrere & adeſſe choro: ut adeſſe conſtanter non poſſent niſi Veſpertinis Officiis, Nocturnis & Matutinis; unde & hæ horæ ſolemniores erant, & antiphonatim ſemper, ſive gemino & alternante choro canebantur.

IV. Quod verò operæ pretium eſt ſæpiùs inculcari, altiuſque infigi animo, illa ipſa eſt neceſſitas recitandi privatim Officii, ſiqui cum fratribus adeſſe publicæ Pſalmodiæ non potuerant, ſive illos labor manuum diſtineret, ſive peregrè aliquo abiſſent. Opere Dei opus manuum relevandum erat, & itinere defatigatos recreare debebat cœleſtis Pſalmodia. Accipe Regulæ verba: *Fratres qui omninò longè ſunt in labore, & non poſſunt occurrere hora competenti ad Oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ita eſt, agant ibidem opus Dei, ubi operantur, cum tremore divino flectentes genua. Similiter qui in itinere directi ſunt, non eos prætereant horæ conſtitutæ, ſed ut poſſunt, agant ibi, & ſervitutis penſum non negligant reddere*. Quemadmodum quæ in Monaſteriis erant Officia, ad eorum formam expreſſa ſunt, quæ in Eccleſia celebrabantur: ita veriſimillimum eſt eam legem, qua Monachi cùm abſunt, tenentur privatim hora unumquodque ſua Officium recitare, ex communi priùs omnibus Clericis lege deſumptum eſſe. Et hæc fortè præcipua cauſa eſt, cur utroſque Pſalterium memoriter tenere oporteret. Poterant enim in Eccleſia libri uſui & auxilio longè faciliùs eſſe, quàm ruri, aut in itinere.

V. Poſſem ex Cæſarii, Aureliani, Ferreoli Magiſtri, aliorum complurium Regula excerpere complura, eaque admodum præclara: niſi vererer ex nimia jam prolixitate faſtidium. Vult Cæſarius Moniales manibus operari ſuis, ne nocturnis in Officiis

Le Cointe an. 536. n. 148. n. 39.

Officiis obdormiſcant, exceptis diebus Feſtis & Dominicis: eo enim tempore ſuperſedendum eſt opere manuum, & ſi quæ dormituriunt, ut natura ſomnolentiores, eas ſtare oportet. Meminit Regula ſancti Columbani Monaſteriorum quorundam, ubi horis diverſis ac ſeparatis quatuor Nocturnum Officium peragerētur, ſcilicet Nocturna tria, & Laudes Matutinæ. Mirè confirmat Ferreolus, quæ ſuperiùs dicta ſunt de Pſalterio memoriter addiſcendo: *Omnis qui nomen vult Monachi vendicare, litteras ei ignorare non liceat. Quin etiam Pſalmos totos memoria teneat, neque ſe quacumque excuſatione defendat, quominus ſancto hoc ſtudio capiatur. Similiter etiam his qui Paſtores pecorum, ut moris eſt, de congregatione mittentur, curæ erit vacare Pſalmis, ut cæteri.* Præſcribit diligentiſſimè Regula Magiſtri, quem Monachi in via ordinem tenere debeant, ut preces Canonicas ſtatutis horis perſolvant. Patitur illa quidem, ut eas contrahant aliquantùm & decurtent, quando non aliter poſſunt vitare, quin ab eorum comitatu longiùs diſcedant, quos neceſſarios habent itineris ſocios. Sed illa ſemper inconcuſſa ſtat generalis regula, non poſſe quenquam ab hoc canonico & ſalutari penſo relaxari: *In nubilo verò die, cùm radios ſuos Sol mundo abſconderit, ſive in Monaſterio, ſive in via, ſive in agro, perpenſatione horarum tranſacta, fratres æſtiment, & quævis hora ſit, conſuetum tamen compleatur officium. Et ſive antè ſive retro à certa hora dictum ſit conſuetum horæ opus, tamen non prætereat, ſed agatur.*

Regul. Columb. c. 7.

Reg. Ferreol. c. 11.

Reg. c. 16.

VI. Tametſi autem ſanctiſſimam ejuſmodi legem, recitandi etiam in itinere faciendo Officii, à Clericis non accepiſſent priùs Monachi, Clericis profectò ipſi tradidiſſent. Docet enim exemplo ſuo Cæſarius, innumerabilem illam Presbyterorum multitudinem è Monaſterio ad Clerum accerſitorum, eadem factitaſſe apud Clericos, quæ apud Monachos priùs didicerant. Sic enim vitæ illius author ſuprà docuit. Id quoque quod idem addit, ſolitum illum cum Diacono ſtata hora noctibus ſingulis Nocturna recitare, præcepiſſeque in poſterum à Clericis Tertiam, Sextam, Nonam publicè cani: id quoque ex Monaſticis inſtitutis hauſtum videri poteſt.

VII. In confeſſo ferè eſt, inſtituti Monaſtici primos fontes in Oriente ſcaturiſſe. In Monaſteriis autem Orientalibus ea duo obſervabantur diligentiſſimè, ut addiſceretur Pſalterium; & Horæ, quocumque demum eſſent loco, à ſingulis canonicæ recitarentur. Sic enim legimus de Saba illo, fama ſuper æthera noto, fuiſſe illi Cœnobium minus, ubi primis recentes Monachos imbueret rudimentis, Pſalteriumque addiſcere memoriter curaret: *Parvo cœnobio extructo cùm ei præfeciſſet viros induſtrios, hoc habitandum tradidit eis qui è mundo recens ventitabant, donec ipſum Pſalterium didiciſſent, & ſe exercuiſſent in alia Monachorum vitæ inſtitutione.* Cùm oblatus ei à parentibus Cyrillus tunc impuber fuiſſet, is qui ejus vitam litteris mandavit: hoc illi primum commendavit Sabas, Pſalterium ut ediſceret: *Hic ex hinc eſt meus diſcipulus, doceatur ergo Pſalterium, eo enim opus habeo.* Liquer autem ex ejus in recitandis Officiis diligentia in ſua ad Imperatorem Juſtinianum profectione, & in ipſo Imperatoris Palatio, qualem ipſe exigeret à Monachis in conſimilibus locorum temporumque commiſſuris. Neceſſariæ magnique momenti cauſæ illum in Aulam Regiam proficiſci compulerant. Facillimos apud Principem aditus & proniſſimas aures nactus erat. Eo ipſo tempore quo Sabam Imperator accerſierat, & de negotio ejus cum ipſo tractabat, ſubduxit ſe hora tertia Sabas, ut ejus horæ penſum canonicum exſolveret: *Cùm jam veniſſet hora tertia, relicto Imperatore, Deo ſeorſum reddebat preces ſolitas, vacans ſacris divini David Pſalmis.* Cùm ſubmonuiſſet illum ex diſcipulis ejus unus, non recedendum à conſpectu Principis fuiſſe eo tempore, quo ille tanta cum humanitate expediendæ ejus cauſæ incumberet; pari animi magnitudine, & ſapientia illa ſua cœlitus hauſta, reſpondit, officio ſuo defungi Imperatorem, & exemplo ſuo commonſtraſſe, ut & ipſe Officium ſuum perſolveret: *Non eſt hoc alienum, inquit, ò fili. Nam & ipſe facit quod ei convenit, & nos omnino id quod debemus.*

Jac. 36. Sur. die 5. Oct. c. 98.

c. 96.

VIII. Quando in Juſtinianum incidimus, extat longè præclariſſima ejus Conſtitutio, quæ aſtrinxit Clericos omnes, velut uni alicui mancipatos Eccleſiæ, ut in ea decantarent Officia, nocturna, matutina, veſpertina; cùm iis perſæpè & ipſi intereſſent laici, non alio adducti, quam ſalutis ſuæ promovendæ ſtimulo; cùm qui Eccleſias fundaverant dotaverantque, æternas ibi Dei laudes perſonaturas ſperaſſent; denique cùm Clerici non ex ſola diteſcendi de bonis Eccleſiæ cupiditate Clerici exiſtimari ac cenſeri debeant: *Sancimus ut omnes Clerici per ſingulas Eccleſias conſtituti, per ſe ipſos pſallant Nocturna, & Matutina, & Veſpertina, ne ex ſola Eccleſiaſticarum rerum conſumptione Clerici appareant; nomen quidem habentes Clericorum, rem autem non implentes Clerici, circa liturgiam Domini Dei. Si enim multi laicorum, ut ſuæ animæ conſulant, ad Eccleſias confluentes, ſtudioſi circa Pſalmodiam oſtenduntur, quomodo non fuerit indecens, Clericos ad id ordinatos, non implere ſuum munus? Quapropter omnino Clericos pſallere jubemus, & ipſos inquiri à Deo amantiſſimis pro tempore Epiſcopis, & duobus primis Presbyteris cujuſque Eccleſiæ, & ab eo qui vocatur Archon vel Exarchus, & ab Ecdico ſive Defenſore cujuſque Eccleſiæ: & eos qui inventi non fuerint inculpatè in liturgiis perſeverantes, extra Clerum conſtitui. Nam qui conſtituerunt vel fundarunt ſanctiſſimas Eccleſias, pro ſua ſalute & communis Reipublicæ, reliquerunt illis ſubſtantias, ut per eas debeant ſacræ liturgiæ fieri, & ut in iliis à miniſtrantibus piis Clericis Deus colatur.*

Cod. l. 1. Leg. 41.

IX. Quamquam paulò prolixiorem, totam tamen eam Conſtitutionem hìc intexi neceſſe fuit, ut nonnulla obſervarentur magni profectò ad illuſtrandam Eccleſiæ diſciplinam momenti. 1. Ea comprehenduntur Clerici, ſeu Beneficiarii omnes, quòd eos omnes ſua cuidam certæ Eccleſiæ addiceret ordinatio. Celebrabantur autem hæc tria ſaltem in ſingulis quotidie Eccleſiis Officia, veſpertinum, nocturnum & matutinum. Id & conceptis verbis habet Conſtitutio, & eſt alibi jam abundè probatum. 2. Tametſi eorum non meminit Conſtitutio, qui aut propter ægritudinem, aut propter Eccleſiæ ipſius negotia publicis Officiis intereſſe non queunt, intelligi tamen ex rationibus quas affert, facilè poteſt, quid ſit de iis exiſtimandum. Cùm enim ejuſmodi Clerici ſumptibus Eccleſiæ vivant & foveantur, æquiſſimum eſt ut conentur orando voluntatem implere Fundatorum, qui id multò potiùs ſpectavere, ut pro ſe & Eccleſia ſecretò fierent, gemerent, orarent boni Clerici, quibus rebus bona nobis è cœlo multa procurantur, quàm ut palam & publicè in Eccleſia cum ſplendore & pompa divinum Officium celebraretur. 3. Ea quidem lege ſi non obligantur ad reſtitutionem qui ab Officio abfuere Beneficiarii, id propterea factum eſt, quòd Eccleſiaſtici reditus omnes in diſtributionibus conſiſterent, atque adeo ſtatim abſumerentur. Manifeſtum autem eſt ex eo quod illos ſuo privet Beneficio, retineri ſine injuria ab eo Eccleſiæ reditus non poſſe, qui omnium maximè neceſſario, orandi munere non perfungatur. 4. Ibi expreſsè ſimul & egregiè dici, Clerici rationem & ipſam quaſi vitam eſſe preces & Horas canonicas: quas qui neglexerit, Clerici tantùm habeat nomen: *Nomen quidem habentes Clericorum, rem autem non implentes Clerici, circa liturgiam Domini Dei.* 5. Liquet ex eorum numero quos ei rei jubet invigilare, quàm ei cordi fuerit, ut Clerici Officio interſint. Statuit enim

enim ut Episcopus aut Presbyteri duo, πρωτοπρεσβύτεροι δύω, Ecclesiæ cujusque Decanus, qui *Archon* aut *Exarchus* dicitur, & Defensor id curent. Denique & verbis quibus enunciatur Constitutio, & rationibus quibus munitur, comprehendi Clericos omnes atque Beneficiarios, nullo excepto; ac divini lege Officii illigari. Quamobrem dico ego, legem hanc nec generaliorem unquam, nec strictiorem fuisse, quàm eo tempore, quo plerique hujusce ætatis homines audacia majore quàm scientia, temerè magis quàm sapienter sibi persuasere, vix ac nec vix quidem eam posse reperiri. Clericos enim lex omnes comprehendit, quia eo tempore omnes Beneficiarii erant : & si Officio defuerint, jubet eos deponi. Quòd si dicas, de canendis tantùm publicè Officiis sermonem esse; & hoc ipsum aliud severioris posteà disciplinæ caput est, ut non Officii tantùm Clerici, sed & ipsius publicè in Ecclesia nocturni ac diurni lege teneantur. Certum enim est & ex contextu legis, & ex iis quæ jam in hoc opere nostro sparsim diximus, & suo tempore deinde dicemus, nullam tum extrui solitam Ecclesiam esse sine ea dote, quæ Clericis ad celebrandum Officium necessariis sufficeret; nec ordinari Clericum, qui certæ cuidam Ecclesiæ, certoque Officio non illigaretur.

X. Et hæc verissima causa est, cur prioribus illis sæculis de privata Officii recitatione rarissima fuerit mentio & Canones pauci. Cùm enim ipsa sui ordinatione residere tenerentur Clerici singuli, & Ecclesiæ Officiis adesse; curæ non erat definire quo cuique tempore, qua causa liceret non adesse, quid facto opus tum cùm aliqui adesse non potuissent. Postquam autem Clericorum pars maxima liberam sese ab Ecclesiastica residentia credidit, & fundatæ Ecclesiæ multæ sunt sine canonico Officio quotidiano : tum verò necesse fuit clariùs jam & apertiùs edoceri teneri Beneficiarios, privatis saltem & secretis precibus satisfacere & Beneficiorum oneri, & Fundatorum voluntati.

Can. 63. XI. Prohibet Concilium *in Trullo*, ne falsa Martyrum acta legantur in Ecclesia, atque adeo Can. 75. innuit probata legi solere. Jubet cantus sit moderatior, & ne quod Ecclesiæ non conveniat, Can. 81. quidquam legatur. Vetat denique, ne exemplo Petri Fulloniis, à quo novatum id fuerat, hæc verba subjiciantur Trisagio, *Qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis.*

C. 142. XII. Ita Monacho præcipit Regula Pachomii : *Etsi in navi fuerit, vel in Monasterio, & in agro, & in itinere, & in quolibet ministerio, orandi & psallendi tempora non prætermittet.* Idem habet C. 107. Regula Basilii : *Si quis circa cellarium vel coquinam, vel alia hujusmodi opera occupatus est, & non occurrat adesse ordini psallentium, vel ad orationem, &c. si corporaliter non occurrerit adesse cum cæteris ad devotionis locum, in quocumque loco fuerit, quod devotionis est, expleat.*

CAPUT LXXIX. P. 2. l. 1. c. 19.

Quàm assidui in Officio divino Laici. Unde colligi etiam potest assiduitas Clericorum, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Intererant diurnis ac nocturnis Officiis Laici.

II. Chorum non ingrediebantur, nisi communicaturi, nec Imperator ipse, nisi munera oblaturus.

III. Cur Ambrosium Basilius non sit imitatus.

IV. V. Varia argumenta è Gregorio Turonensi quibus ostenditur populus diurnis & nocturnis Officiis affuisse.

VI. VII. Instant vehementissimè Eligius & Cæsarius, ut idem fiat.

VIII. Item ut Laici legendis libris sacris invigilent.

IX. Jubet Cæsarius Tertiam, Sextam ac Nonam in populi gratiam publicè in Ecclesia recitari.

X. XI. XII. XIII. Idem iterum ex Scriptoribus aliis comprobatur.

XIV. XV. In Oriente eadem fuit Laicorum assiduitas. Cur serius in Ecclesia institutum, ut canerentur Tertia, Sexta & Nona, quibus adesse Laici non facilè poterant.

I. EA fuit in Officiis divinis laicorum assiduitas, ut quales in ea re Clerici fuerint, inde etiam magis intelligere possis. Ut conversos ad fidem Hunnos cæterasque barbaras gentes Hieronymus significet, ita loquitur : *Hunni Psalterium discunt.* Tenebatur ergo Deo Psalmodiæ cultum exhibere, Deum psallendo colere, hoc ipso, quo quis erat fidelis. Aderant profectò & vigiliis nocturnis, & Officiis Laici, quando statuit Concilium Turonense II. ne in eo loco sint, ubi Clerici & Cantores : *Ut Laici secus Altare, quo sacra Mysteria celebrantur, inter Clericos tam ad Vigilias quàm ad Missas stare penitus non præsumant. Sed pars illa quæ à cancellis versus Altare dividitur, Choris tantùm psallentium pateat Clericorum. Ad orandum verò & communicandum laicis & fœminis, sicut mos est, pateant Sancta Sanctorum.* Tametsi verò accederent ad Altare communicaturi Laici, hos tamen inter & Clericos magnum erat discrimen, magnum in ipsa communione intervallum. Neque enim tam propè accedebant quàm Clerici; nec Sanctuarium ingrediebantur, ubi Presbyteri ac Diaconi; nec ipsum etiam locum, ubi vel infimi Clerici communicarent. Id quod testatur Concilium Braccharense : *Placuit ut intra Sanctuarium Altaris ingredi ad communicandum non liceat Laicis, viris vel mulieribus, nisi tantùm Clericis, sicut & antiquis Canonibus statutum est.* Communionem fieri statuit Concilium Toletanum IV. *Eo videlicet ordine, ut Sacerdos & Levita ante Altare communicent, in Choro Clerus, extra Chorum populus.* In Concilio verò Trullano ita legimus : *Nulli liceat, qui quidem sit in Laicorum numero, intra septa sacri Altaris ingredi; nequaquam tamen ab eo prohibita potestate & authoritate Imperiali, quandoquidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissima traditione.*

Epist. Can. Can. Can. Can.

II. Nemo nescit, quàm Episcopali authoritate Theodosium Imperatorem Ambrosius choro, ut decederet, adduxerit, postquam munus suum obtulisset; cùm verò Constantinopoli Theodosius idem verè Regiæ modestiæ specimen edere vellet, & Choro decedere, instanti Nectario Episcopo Constantinopolitano, ut ne decederet, respondisse : Addidicisse se ab Ambrosio quid discriminis interesset inter Imperatorem & Episcopum : unumque sibi videri Ambrosium verè Episcopum. Ita Theodoretus, cui consonat & Sozomenus, sed paulò explicatiùs. Nimirum Ambrosium ita secum statuisse, quod adulatio, ordinisque perturbatio invexisset, id sibi emendandum esse, pristinoque ordini restituendum, ut ne Imperator quidem inter Clericos sederet; itaque sedem ab eo Imperatoribus esse locatam ante cancellos, ut honorificentiùs & propiùs ad Altare sederent, quàm Laici, inferiùs tamen remotiùsque quàm Clerus; hanc Ambrosii institutionem à Theodosio probatam, confirmatamque successoribus, ita ut suo etiam tempore observaretur : *Moris erat, ut Imperatores, dum sacris interessent, in sacrario sederent, Majestatis ergo à populi consortio separati. Ambrosius autem considerans eam consuetudinem vel ex assentatione, vel ex ordinis perturbatione esse natam, Imperatori in Ecclesia locum assignavit ante Sacrarii cancellos, ita ut populum Imperator, Imperatorem Sacerdotes ordine sedis antecederent. Hanc autem optimam Constitutionem Theodosius Imperator approbavit, & successores ejus corroboraverunt, ac nos eam ex eo*

Theod. c. 17.

Sozom. 7. c. 25.

usque tempore conservatam cernimus. Enimverò Theodosius Junior in ea Lege, quam post Ephesinum Concilium promulgavit, nimirum de asylis, contestatur ipsemet non adire se unquam ad ipsa Altaria, nisi ad oblationem, & statim abscedere: *Ad sacra Altaria munerum tantummodo offerendorum causa accedimus, & cùm circumscriptum sacrorum aditum ingressi sumus, statim egredimur, nec quidquam ex propinqua divinitate nobis arrogamus*. Quin & Trullanus ipse Canon, quode hìc agimus, non sinit Imperatorem remorari in Sanctuario, sed ad oblationes tantùm faciendas adire, & confestim exire.

III. Si Basilius autem Valentem Imperatorem in choro Clericorum retinuit, postquam munera sua Deo obtulerat, id eidem nimirum imputandum est indulgentiæ, jurisque relaxationi, ex qua & illud proficiscebatur, quòd immanissimi Ecclesiæ Catholicæque fidei adversarii munera admitterentur: *Valens recta ad Templum se confert, & consueta dona Altari offert; Basilius autem eum intra sacra aulea, ubi ipse sedebat, venire jubet*, &c. Tam non valet juri præjudicare hæc Imperatoris inter Clericos sessio, quàm nec admissa hæretici Principis oblatio.

IV. Non injucundo, ut reor, nec inutili è divèrticulo, recurrendum nobis est ad id unde digressi eramus, demonstrandumque ex Gregorio Turonensi, quàm frequens convolaret populus, ut Horis Canonicis noctu & interdiu interesset: *Venientibus ad Hymnos matutinos populis*. Et alibi: *Signum ad Matutinas motum est. Erat enim Dominica dies*. Et rursus alibi: *Pridie Calendas Februarias, cùm die Dominico ad urbem Turonicam ad Matutinas signum commotum fuisset, & populus surgens ad Ecclesiam conveniret*. Et alio quopiam opere: *Noctem Dominicam dum sacrosanctis vigiliis populi fides devota concelebrat, increpita est mulier, Cur reliquis nocturnas excubias Deo exhibentibus, illa deesset?* Et infrà: *Ad beati Martiris Basilicam vigilias fideliter celebravit*. Et rursus infrà: *Ad festivitatem beati Martyris devotus pauper advenerat, ac vigiliis immobilis instans, noctem cum cæteris orando deduxit. Illucescente verò cœlo ad metatum digressus*. Et inferiùs: *Exacta cum sacris Hymnis, moduliſque cælestibus nocte, celebratis etiam Missarum solemniis*. Et alio in Opusculo: *Celebratis in ejus honorem vigiliis, cùm Archipresbyter loci Eulalius Clericos convivio invitasset*. Epulæ instruebantur diebus Festis, maximè post vigilias, ut postrema hæc loca produnt. Usuvenit nonnunquam, ut miraculis Deus quibusdam hæc illustraret & quodammodo consecraret convivia, quæ non alio magis condiebantur sapore, quàm sobrietate, modestia & pietate.

V. Idem ipse Scriptor, de Regina verba faciens, quæ ad beati Martini opem implorandam confugerat: *Deducta in vigiliis nocte, & orationibus ac profluis lacrymis, mane oblatis muneribus multis, in honorem beati Confessoris Missas expetiit celebrari*. Et infrà: *Mulier clauda, ad beati Martini pedes deposita, nocte tota cereum manu pro voto detinuit, nobis in Basilica vigilantibus: manè autem facto, moto Matutinis signo*, &c. Et rursus infrà: *Nox erat illa vigilia transitus Confessoris, mediæ noctis tempore transacto, stupente populo*, &c. Et alibi: *Veniens ad Cellulam Condatensem, in qua lectus beati viri habetur, dum ibidem nocte Dominica vigiliæ celebrarentur, subito orante populo, sensit*, &c. Et alio rursum loco: *In una Dominicarum nocte*, &c. *Incerta Beati signum movetur horis Matutinis, adgregatur & populus, vigiliisque celebratis, virtus sancti clarifica perpatuit*. Hinc palam fit noctes vigiliarum ante Festos Dominicosque dies, insomnes duci solitas ab populo Cleroque indiscriminatim in Ecclesia; privatos quosque pernoctasse sæpissimè in locis publica devotione insignitis, ad nuncupanda exsolvendaque vota sua; sub ipsum diluculum signa ad Matutinam Psalmodiam solita concrepare, & plebem ipsam impigram advolasse, hyberno etiam tempore.

VI. In eo quem ad populum & ad pœnitentes habuit sermone Eligius Noviodunensis Episcopus, hortatur provocatque fideles omnes ad jugem illam orationem, ad quam ab Apostolo invitati sunt omnes; utque ad id pertingant, monet non aliud opportunius esse adminiculum, quàm ut iis præsto sint semper Horis Canonicis omnibus, quibus dies noctesque singulæ intertexuntur: *Cui ergo dicendum est, Oportet semper orare, & non deficere, nisi ei, qui Canonicis horis quotidie juxta ritum Ecclesiasticæ traditionis, Psalmodiis precibusque consuetis Dominum laudare & rogare non desistit? Et hoc est quod Psalmista dicebat, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo*. Hom. 11.

VII. Cæsarius Arelatensis Episcopus illud frequens inculcabat plebi, prolixiores Ecclesiæ preces non tædio, non fastidio esse debere: quin recreandis fovendisque eas animis institutas esse. Itaque non ante consecrationem corporis & sanguinis Christi, non ante Orationem Dominicam, non ante benedictionem à Celebrante impertitam, à sacro abeundum esse: *Qui vult Missas ad integrum cum lucro suæ animæ celebrare, usquequo oratio dicatur, & benedictio populo detur, humiliato corpore & compuncto corde se debet in Ecclesia continere*. Subdit Cæsarius peccare eos, qui non totum Dominicum diem impendunt, vel lectioni, qua Deum exaudiant, saluberrima præcepta instillantem: vel orationi, qua ipsos cœlestis gratiæ dona flagitantes ut præceptis pareant divinis, exaudiat Deus: non ergo gravatè ferre quenquam debere, si una & altera hora rei sacræ dependenda sit: *Ad extremum si toto die Dominico lectioni insistere & Deo supplicare negligimus, non leviter in Deum peccamus: quantum mali est, si vel unius, vel duarum horarum spatio, cùm divina mysteria celebrantur, in Ecclesia standi patientiam non habemus?* Perspicuum inde fit, in gravium jam tum piaculorum numero fuisse, si quis die Dominico Missa abfuisset, quanquam ad unam & alteram ea horam protraheretur, quòd pompa solemnior adhiberetur, nec tam frequenter quàm nunc iteraretur. Sed præter mysteriorum celebrationem, affirmat Cæsarius non leviter peccari, *Non leviter in Deum peccamus*, si quis in die Dominico subducat se Horis Canonicis, quæ in Ecclesia decantantur, nec diem sanctimoniæ dicatum piè & religiosè totum exigat. Porro non difficile erat fidelibus diem totum piè transigere, cùm libros pios, ipsasque sacras Litteras præ manibus haberent, domique lectitarent: *Nam lectiones sive Propheticas, sive Apostolicas, sive Evangelicas etiam in domibus vestris, aut ipsi legere, aut alios legentes audire potestis*. Hom. 12.

VIII. Sed longè vehementioribus idem sanctus Pater & verbis intonat alibi, & argumentis, ut Laicos omnes accendat ad Scripturarum lectionem, & ad nocturnam diurnamque Psalmodiam: ita ut ne rudiores quidem possint ulla tergiversatione hanc pietatis legem declinare. Quo vinculo constringebat Clericos, qui nec laicos, nec ipsos relaxabat ruricolas? Qui litteras sciunt, ait ille, lectitent ipsi libros sacros. Qui nesciunt, accersant qui sibi eos legat, & impensæ aliquid faciant, ad immortale hoc sibi veritatis & æternæ vitæ viaticum comparandum: cùm nullis parcant sumptibus, ut viros conducant litteratos, qui suas sibi causas legant, litesque extricent, ad paranda vel tuenda sibi perituræ vitæ fugientia commoda. Cùm longissimæ sunt noctes, nemo non potest duas, immo & tres horas lectioni dedicare. Nec rusticus ullus nec rustica est tam rudis & excors, quæ non ediſce-

Trod. L. 4. c. 7.

L. 2. c. 7.
L. 3. c. 15.
L. 6. c. 25.
De Gloria Mrt. l. 2. c. 9.
Cap. 11.
Cap. 21.

Cap. 15.

De Gloria Confeſſ. c. 5.

Mirac. B. Mrt. l. 1. c. 1. c. L. 1. c. 11.

Cap. 31.

Cap. 45.

3. c. 21.

ediscere possit, & frequentissimè recitare Symbolum, Orationem Dominicam, Psalmum quinquagesimum, nonagesimum; nec enim difficiliùs mandantur memoriæ sacra istiusmodi Cantica, nec minùs oblectant animos, quàm turpia illa plerumque carmina, quibus ora fideles sua aureasque incestant.

Hom. 20. *Lectionem divinam etiam si aliquis nesciens litteras non potest legere, potest tamen legentem libenter audire. Qui verò litteras novit, nunquid potest fieri, quòd non inveniat libros, quibus possit Scripturam divinam legere? Tollamus à nobis fabulas vanas, mordaces jocos, sermones otiosos ac luxuriosos, & videamus si nobis non remanet tempus, in quo lectioni divinæ vacare possimus, &c. Quando noctes longiores sunt, quis erit qui tantum possit dormire, ut lectionem divinam vel tribus horis non possit, aut ipse legere, aut alios legentes audire, &c. Novimus aliquos negotiatores, qui cùm litteras non noverint, requirunt sibi mercenarios litteratos, & cùm ipsi litteras nesciant, aliis scribentibus ratione sua ingentia lucra conquirunt. Quare ergo non cum pretio & mercede rogas, qui tibi debeat Scripturas divinas relegere, ut ex illis possis præmia æterna conquirere? Vos ergo fratres rogo & admoneo, ut quicumque litteras scitis, Scripturam divinam frequentiùs relegatis: qui verò non scitis, quando alii legunt, intentis auribus audiatis. Lumen enim animæ & cibus æternus, non est aliud nisi verbum Dei, sine quo anima nec videre potest, nec vivere &c. Quàm multi rustici, & quàm multæ mulieres rusticanæ cantica diabolica & turpia & amatoria decantant? Ista possunt tenere atque parare, quæ diabolus docet, & non possunt tenere quod Christus ostendit? Quanto celeriùs & meliùs quicumque rusticus, vel quæcumque mulier rusticana, quantò utiliùs poterit & symbolum discere, & orationem Dominicam, & aliquas Antiphonas & Psalmum quinquagesimum, vel nonagesimum, & parare, & tenere, & frequentiùs dicere, unde animam suam & Deo conjungere, & à diabolo liberare possit?*

Hom. 31. 34. Possunt & aliæ sanctissimi viri homiliæ evolvi, ubi fideles provocat, ut ante exortum lucis in Ecclesias confluant, genuque flexo Deum adorent

Hom. 20. quoties inclamat Diaconus, *Flectamus genua*: & capita inclinent ad has rursum ejus voces, *Inclinate capita vestra Deo*. Sed illud maximè commendandum, quòd idem Præsul sanctissimus imperitissimi vulgi ipsam fæcem declarat posse jugi penè orationi & piis cum Deo colloquiis vacare, dum quod proniissimum est, ediscant memoriter Symbolum, orationem Dominicam, & Psalmum pœnitentiæ *Miserere*: atque hæc ad divinas aures iterum iterumque per dies singulos ingeminent. Ita habet usus posterioris hujus ætatis apud plebem frequentissimus, cui Cæsarius initium, aut magna certè dedisse incrementa non immeritò videri potest.

IX. Jam dixi cum Scriptore vitæ Cæsarii, institutum ab eo, ut Tertia, Sexta, Nona publicè canerentur in Ecclesia, ut possent & pœnitentes & laici fideles quotidie interesse: *Ut si quis fortè sæcularium, vel pœnitentium sanctum opus exercere cuperet, absque excusatione aliqua quotidiano posset officio interesse*. Nec eo contentus Cæsarius, laicos unà cum Clericis divinas in Ecclesia laudes persolvere volebat, ut Psalmos, Hymnos, Prosasque Latinè & Græcè concinerent, & cælestem Angelorum Psalmodiam vitamque jam hinc meditarentur.

Can. 8. *Voluit verò atque etiam compulit laicos & sæculares homines, Psalmos & Hymnos promere, altaque & modulata voce, instar Clericorum, alios Græcè, alios Latinè Prosas & Antiphonas decantare, ne illis spatium suppeteret ad fabulas in Ecclesia effutiendas.* Denique ægrotantium ædes ita composuit, ut Officia canonica, quæ in majore Basilica concinebantur, exaudire possent, unàque saltem corde accinere: *Ægrotis verò mirè consuluit, amplissimis eis assignatis ædibus, in quibus sine ullo strepitu divina Officia, quæ in Basilica peragebantur, auscultare possent.*

X. Exarserat non minore studio sanctus Germanus Parisiorum Episcopus, ut Laici divinæ Psalmodiæ consortes & ipsi essent. Tabellam elegantissimam exhibuit Venantius Fortunatus Chori sub eo Parisiensis, ejusque Officiorum, etiam Nocturnorum, & frequentissimæ populorum turmæ, quæ unà cum Clero divinas concinebat laudes: *Flagranti studio populum domus irrigat omnis, certatimque monent, quis prior ire valet. Pontificis monitis Clerus, plebs psallit, & infans &c. Sub duce Germano felix exercitus hic est, &c.* Poemat. l.

XI. Alibi verò idem ipse Fortunatus, in ea quam mandavit scriptis vita sanctissimæ Reginæ Radegundis, non minorem ejus, quàm cujusvis posset esse piissimi Clerici, sedulitatem & diligentiam exhibet in horis Canonicis, eo ipso tempore, quo in Regio adhuc versabatur Palatio. Sive noctu enim sive interdiu, à conspectu & à mensa Regis abscedebat, ut hora quasque sua canonici pensi horas Deo exolveret: *Decursum verò decantando, etsi sederet in prandio, excusans se Regi aliquo casu, ut Deo redderet debitum, se subducebat convivio, quo egressa Domino psalleret, &c. Itidem nocturno tempore cùm reclinaret cum Principe, rogans se pro humana necessitate velle consurgere, & levans, egressa cubiculo, tandiu secretim orationi incumbebat, &c.* Vix ambigere quisquam potest, quin ubi Laici, plebeii, nobiles proceres, Matronæ, ipsæque adeo Reginæ, statis horis Canonicas celebrabant Horas, id privatim imitarentur, quod publicè videbant & admirabantur à Clero factitari. Apud Surium. Augusti die 1 L. 1. c. 2.

XII. Exiit in lucem Tractatus de Vigiliis, nomine sancti Nicetii Trevirensis Episcopi honestatus, ubi apparet passim laicos iis stantes affuisse, infirmioribus tamen indultum fuisse ut sederent, denique binas singulis septimanis vigilias celebratas, ante Sabbatum, & ante Dominicam: *Vigilare itaque debent sedentes, si stare non prævalent, &c. Nec onerosum vel difficile videri debet, etiam delicatis & infirmis corporibus, in septimana duarum noctium, id est, Sabbati atque Dominicæ portionem aliquam Dei Ministerio deputare, &c.* Scriptor anonymus vitæ sancti Leodegarii Augustodunensis Episcopi narrat interemptum Ebroinum mane Dominicæ diei, eo tempore, quo juxta morem ad matutinum Officium pergere meditabatur: *Dies agebatur Dominica, ideoque processurus erat ad Matutinarum solemnia.* Spicil. to. 3 pa. 2. 3. &c.

XIII. Scripsit in Dialogis suis sanctus Gregorius Papa vitam sanctissimi viri Servuli, in qua expressit & delineavit luculentissimè ea omnia sive præcepta, sive consilia, quibus paulò antè sanctus Cæsarius laicos quantumcumque rudes & illiteratos instruebat ad Scripturas perdiscendas, & ad jugem quandam orationem Deo adolendam. Litterarum penitùs rudis & ignarus erat Servulus, sed ingenii largitrix charitas, innocua arte & pia fraude illum grassari docuit, ut Scripturarum scientiam venaretur: nempe hospitio excipiebat, quos ipse mortali, & qui immortali vicissim ipsum alerent cibo Scripturarum, quas ei lectitabant: *Nequaquam litteras noverat, sed Scripturæ sacræ sibimet Codices emerat, & religiosos quosque in hospitalitatem suscipiens, hos coram se studiosè legere faciebat. Factumque est ut juxta modum suum plenè Scripturam sacram disceret, cùm sicut dixi, litteras funditus ignoraret. Studebat semper in dolore gratias agere, Hymnis Deo & laudibus diebus ac noctibus vacare, &c. Cùm jam se morti proximum agnovisset, peregrinos viros, atque in hospitalitatem receptos admonuit, ut surgerent, & cum eo Psalmos decantarent.* Sæcu. Bened. Tom. 2. pag. 694. Dialog. l. 4. c. 14. Hom. 15. in Evang.

XIV. Ecclesiæ Græcæ consuetudines uno perstrin-

ſtringam verbo. Totam Paſchæ hebdomadam, quæ nonniſi feſtis diebus conſtabat, jubent Trullani Canones impendi precibus, Pſalmodiæ, & piorum lectioni librorum. Idem ergo de diebus per totum annum Dominicis Feſtiſve ſentiendum. *A ſancta Chriſti Dei noſtri Reſurrectionis die uſque ad novam Dominicam* Can. 66. *diem, tota ſeptimana in Eccleſiis vacare fideles jugiter oportet Pſalmis & Hymnis & ſpiritalibus Canticis, divinarum Scripturarum lectioni mentem adhibentes, & ſanctis miſteriis jucundè fruentes.* Superiori capite prolatum eſt Juſtiniani Imperatoris Edictum, quo ad ſedulò defungendum Canonicis Officiis Clericos exitimulabat exemplo Laicorum, qui frequentes ſemper adeſſent. Hoc ipſum ergo eſt argumentum, quod hìc ſtringimus; non tam vehementes futuros eſſe Epiſcopos in provocandis Laicis ad Officia divina, ſi ne Clerici quidem ipſi ſe ea lege conſtringi exiſtimaſſent.

XV. Qui vitam ſcripſit B. Porphyrii Gazenſis Epiſcopi, inuſitata quadam de cauſa aliquando indictas fuiſſe ab eo vigilias tradit, eaque nocte tricies oratum eſſe, tricies flexa fuiſſe genua, præter ſolemnes & uſitatiſſimas alias vigiliarum orationes. Sed nuſquam pulcriùs eluceſcet quàm aſſidui & exſomnes eſſent fideles in Vigiliis ſacris, quàm in vita ſancti Joannis Eleemoſynarii Archiepiſcopi Alexandrini. Juxta duo Alexandrinæ urbis Oratoria duo ipſe conſtruxit Monaſteriola, ut veſpertina & nocturna ibi Monachi decantarent Officia in unam ſui ipſius ceu conditoris mercedem & utilitatem, reliquis horis canentium in rem & ſalutem Monachorum ipſorum ceſſuris. Eo exemplo uſque adeò excitata eſt Alexandrina civitas tota, ut tota unius inſtar eſſe Monaſterii videretur, ubi divina undique noctu concreparent Officia. *Veſpertina & nocturna vigilia mihi* Cap. 44. *apud Deum imputetur. Quidquid verò in cellulis veſtris officii feceritis, pro veſtris ſit animabus. Hoc autem fecit, volens ſolicitiores efficere Dei amicos Monachos. Unde & permanſit Deo talis grata conſtitutio ordinum, & ad ſimilitudinem Monaſterii ex his civitas penè vivit, in diverſis locis pervigiles hymnodias Deo referens.* Contigit aliquando, ut ſanctiſſimus Pontifex ab Altari & ab incœpta recederet Liturgia, ut & diſcedentem ſequeretur gregem, aut potiùs ut revocaret, quod & fecit, conteſtatus poſſe ſe aliquanto commodiùs in ſacello Epiſcopali ſacris defungi miniſteriis, ſed ideo illa publicè à ſe celebrari, ut ad ipſos nimirum præſentes & unà comprecantes redundaret utilitas. *Ego propter vos deſcendo in ſanctam* Cap. 41. *Eccleſiam, nam poteram facere mihimet Miſſas in Epiſcopio.*

Ex his porro locis intelligere eſt & privatas celebratas fuiſſe Miſſas, & privatas Officiorum recitationes ab Epiſcopis, à Clericis, Monachiſque, præter illa quæ publicè & cum pompa celebrabantur Eccleſiarum Officia, ad populorum turbas invitandas. Quia enim homines ſæcularibus curis & negotiis diſtenti, faciliùs poſſunt ad Eccleſias concedere veſpere, noctu, maneque, quàm diurnis horis: ideò celeberrima illa tria & ſemper publica fuere Officia, veſpertina, nocturna & matutina. Diurnarum autem horarum Officia perdiu privatim tantùm & alicubi ſemper recitata fuere, quòd tardiùs potuerint adduci Laici, ut ad ea convenirent.

CAPUT LXXX. *P. 3. l. 1. c. 17.*

De Cantoribus, & Cantu divinorum Officiorum ſub Imperio Caroli Magni.

I. Miræ Crodogangi & Concilii Aquiſgranenſis leges de Cantu divinorum Officiorum,

II. Romanæ Eccleſiæ Cantus in Gallias à Pipino Rege invectus.

III. Carolus Magnus idem inſtitutum promovit, ut Cantus & Officiorum unitas unitatem quoque fidei roboraret.

IV. Eadem Cantus & Officiorum conſonantia in pleraſque Occidentis partes à Carolo Magno propagata.

V. Multæ circumſtantiæ hujus innovationis.

VI. Pontificum & Imperatorum Præſtantiſſimi Gregorius & Carolus Magnus plurimum ſtudii operæque poſuerunt in Cantu & Officiis divinis perpoliendis. Ipſemet Carolus Magnus Moderator erat Chori.

VII. Capella Palatii Regii omnium Regni Eccleſiarum facilè Princeps erat in Cantus & Officiorum elimatiſſima peritia.

VIII. Sacramentarium Gregorii in Gallias allatum.

IX. Non potuit tamen expugnari & obliterari priſca tota in his inter Eccleſias diverſitas.

X. Officia Lugdunenſis Eccleſiæ, ut ex ſolis decerpta Scripturis, tuetur Agobardus; ſi Antiphonarium demas, cujus & ipſe tamen expurgandi curam in ſe recepit.

XI. Quanti interſit ex eodem Agobardo, ut attentior ſit mens, & cor magis affixum ſempiternæ veritati, quàm regulis Cantus.

I. IN ſua ad Canonicos Regula Crodogangus Metenſis Epiſcopus multa præclariſſimè præcepit de Cantu & de Cantoribus divinorum Officiorum. 1. Illud ſanè in primis commendavit, ut cantus delinimentis ſtudeant Cantores non tam aures mulcere, quàm mentes ad cœleſtium deliciarum amorem accendere. 2. Ideo enim in decantandis Pſalmis, quàm in cæteris divinorum Officiorum partibus minùs contendebatur vox, modeſtiaque & ſimplicitas quædam major affectabatur. Non ergo clamoſus, non exaggeratus erat Pſalmorum cantus, ſed lenis & recitationi propior, qualem Alexandriæ & in Africa tota viguiſſe, qualem & in hodierna etiamnunc Pſalmodia Romanæ Eccleſiæ ſupereſſe monuimus. 3. Cantoribus habenda eſt ratio, & numeri Clericorum, & qualitatis Officiorum, & temporis vel longioris, vel brevioris, quod ſibi liberum eſt, ut cantum vel contrahant, vel producant. Ex quo pater Officia quædam alia aliis ſolenniùs decantari ſolita; ſolemniùs autem ſemper in iis Eccleſiis, quarum erat numeroſior Clerus; denique Clerum proſſus omnem in unum concinuiſſe, moderantibus omnia Cantoribus. 4. Erat denique Cantorum ſchola, ubi juniores Clerici à peritioribus diutiſſimè addiſcerent, quæ canerent ipſi, & quæ diutiſſimè exercitati alios addocerent aliquando. Porro non tantoperè laboraret ſanctiſſimus Pontifex in commendanda Cantoribus humilitate, animique demiſſione, niſi magno in pretio, & admirationi fuiſſet cantus, ut inde non immeritò metus eſſet, ne qua ſuperbiendi anſa Cantoribus præberetur. Verba Crodogangi ita habent: *Cantores* Regula Canon. c. 50. 51. *itaque non propter donum ſibi collatum ſe cæteris ſuperbiendo præferant, ſed humiliter ſocios exhibeant. Et providendum eſt illis, quando temperatè, quando ſubmiſsè divinum agatur Officium: ſcilicet ut ſecun-*

dum numerum Clericorum, & Officii qualitatem, & temporis prolixitatem, tantùm protendant & moderentur voces cæterorum. Sonum etiam vocalium litterarum benè & ornatè proferant. Hi verò qui hujus artis minùs capaces sunt, donec erudiantur, melius convenit, ut fileant, quàm cantare volendo quod nesciunt, aliorum voces dissonare compellant. Psalmi namque in Ecclesia non cursim, aut in excelsis atque inordinatis seu intemperatis vocibus, sed planè & lucidè cum compunctione cordis recitentur, ut & recitantium mens illorum dulcedine pascatur, & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur. Quoniam quamvis cantilenæ sonus in aliis Officiis excelsa soleat fieri voce, in recitandis tamen Psalmis hujusmodi vitanda est vox, &c. Si verò Cantores superbi extiterint, & artem quam divinitus adjuti didicerunt, aliis insinuare renuerint, graviter ac severè judicentur, &c. Plus velint in lectione & cantu populi ædificationem, quàm popularem vanissimam adulationem.

Anno 816. Can. 137.

Luculentissimas præceptiones istas Concilium Aquisgranense anni 816. sub Ludovico Pio promulgavit, eas, ut credere par est, mutuo accipiens à Crodogango Episcopo Metensi sub Pipino Rege, sub quo & vivere desiit, authore idoneo Paulo Diacono in Historia Episcoporum Metensium. Refert autem Paulus idem à Pipino Romam missum fuisse Crodogangum, ut Stephanum Papam in Gallias invitaret, deduceretque, quòd à Gallis vehementissimè id expeteretur. Reducem Crodogangum Clerum suum omnem adduxisse, ut communem uno in Claustro vitam omnes agerent, perdiscerentque cantum & ritus Romanæ Ecclesiæ, cujusmodi hactenus nihil in Ecclesia Metensi usurpatum fuerat. *Ipsumque Clerum abundanter lege divina Romanaque imbutum cantilena, morem atque ordinem servare præcepit.*

Du Chesne Hist. Franc. To. 2. p. 204.

II. Extra dubium est, à Stephano Papa concessos fuisse flagitanti Pipino Regi Romanos Cantores, à quibus in Ecclesias Gallicanas omnes Romana Psalmodia propagaretur. Ita quam propriam laudem videtur facere Paulus Diaconus Crodogangi Metensis, qui dux forsan & auspex ejus fuit, ea ad omnes penè Galliarum Ecclesias se exporrexit. Constantissimè id affirmat, cui fides derogari non possit, Carolus Magnus in Capitularibus. *Monachi ut cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale vel gradale Officium peragant, secundùm quod beatæ memoriæ genitor noster Pipinus Rex decertavit ut fieret, quando Gallicanum cantum tulit, ob unanimitatem Apostolicæ Sedis, & sanctæ Dei Ecclesiæ pacificam concordiam.*

Capit. Car. Mag. l. 1. c. 80. Capit. Aquisgran. An. 789. c. 80.

Carolo Magno San-Gallensis Monachus tribuit, quod Pipino patri tribuendum fuerat, duodecim Cantores Romanos à Stephano Papa ei concessos fuisse. *Adhuc omnes Provincias, imò regiones, vel civitates in laudibus divinis, hoc est, in cantilenæ modulationibus ab invicem dissonare perdolens, à Stephano Papa, qui depositio & decalvato ignavissimo Francorum Rege Childerico, se ad regni gubernacula antiquorum patrum more perunxit, aliquos carminum divinorum peritissimos Clericos impetrare curavit. Qui bonæ illius voluntati & studiis divinitus inspiratis assensum præbens, secundùm numerum duodecim Apostolorum, de Sede Apostolica duodecim Clericos doctissimos cantilenæ ad eum in Franciam direxit.*

L. 1. c. 1.

III. Non abs re profectò fuerit eas hìc indigitare rationes, quæ Pipinum & Carolum impulerunt, ut hanc tantam in Ecclesiarum suarum Officia sacra mutationem importarent. Ea erat cantus discordia, Officiorumque & sacrorum rituum discrepantia, non tantùm Gallicanas inter Provincias, sed & inter ejusdem Provinciæ civitates, ut non posset ea non aliquando offendiculo esse, & nonnunquam etiam detrimento Ecclesiis tam propinquis, earumque Ministris, qui non facilè poterant mutua ope & societate non indigere. Poterat & Officiorum diversitas aliquando ipsam fidei unitatem convellere & labefactare, cùm implicata adeò sit Officiis Ecclesiasticis fides orthodoxa. Non injuria ergo potentissimi Reges & Catholicæ fidei amantissimi tantoperè exarserunt ad eam cantus sacri & Officiorum consonantiam inter Ecclesias regni sui omnes & cum Romana stabiliendam, cujus fides illimis semper & intaminata ipsa sibi fuit, & in alias fluxit Ecclesias. Accipe verba ipsa Caroli Magni: *A cujus Romanæ Ecclesiæ sancta & veneranda communione multis recedentibus, nostræ tamen partis numquam recessit Ecclesia, sed ea Apostolica traditione instruente, & eo à quo est omne donum optimum, tribuente, semper suscepit reverenda charismata. Quæ dum à primis fidei temporibus cum ea perstaret in religionis sacræ unione, & ab ea paulo distaret, quod tamen contra fidem non est, in Officiorum celebratione, venerandæ memoriæ genitoris nostri illustrissimi Pipini Regis cura & industria, sive adventu in Gallias sanctissimi viri Stephani Romanæ urbis Antistitis, est ei etiam in psallendi ordine copulata; ut non esset dispar ordo psallendi, quibus erat compar ardor credendi: & quæ unitæ erant unius sanctæ legis sacra lectione, essent etiam unitæ unius modulationis veneranda traditione, nec sejungeret Officiorum varia celebratio, quos conjunxerat unica fidei pia devotio.*

L. 1. contra Synodum Græcorum de Imag.

Quibus illud edocemur, non cantus tantùm & Officiorum: sed & fidei cum Romana Ecclesia concentui prospectum voluisse maximos Reges, & unitati. Et tum sanè Græci divellere se à fide Romana incipiebant, de Processione Spiritus Sancti à Filio à nobis dissentientes, quem non credere tantùm, sed & profiteri cœperamus à Filio quoque, non à Patre solo procedere: facto etiam ad antiquissimum Symbolum additamento, quo id contineretur. Ex quo factum est, ut abhorrescere cœperint Orientales non minùs ab hocce novo additamento, quàm ab ipsa fide processionis ab utroque. Ea ex re facilè augurabantur prudentissimi Reges, quantum immineret periculi in fidei ipsam substantiam ex Officiorum discrepantia.

IV. Nec in Gallia tantùm provexit Carolus Magnus, ad optatumque perduxit finem, Ordinis & Cantus Romani institutionem, à Pipino Rege cœptam: sed & in Italiam quæ hactenùs reluctata fuerat, & in Germaniam Saxoniamque, & reliquos Septentrionales tractus eandem intulit & constabilivit rerum sacrarum consensionem. Id ipsemet libro jam citato testificatur: *Quod quidem & nos, collato nobis à Deo regno Italiæ fecimus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ fastigium sublimare cupientes, reverendissimi Papæ Adriani salutaribus exhortationibus parere nitentes: scilicet ut plures illius partis Ecclesiæ, quæ quondam Apostolicæ sedis traditionem in psallendo suscipere recusabant, nunc eam cum omni diligentia amplectantur; & cui adhæserant fidei munere, adhæreant quoque psallendi ordine. Quod non solùm omnium Galliarum Provinciæ, & Germania, sive Italia, sed etiam Saxones, & quædam Aquilonaris plagæ gentes, per nos Deo annuente ad fidei rudimenta conversæ, facere noscuntur.* Ibidem.

V. Aliquantò copiosiùs de ea re Chronicum Inculismense ad annum 787. Nimirum impetrasse Carolum Magnum ab Adriano I. Papa duos Cantores Romanos, in ipsa Gregorii Magni Papæ Schola enutritos, à quibus evecta sunt in Gallias Antiphonaria duo, notis Romanis ab ipso Gregorio Magno notata; eorum alteri Mediomatrici,

alte-

alteri apud Augustam Suessionum sedem defixam fuisse, ut ab omnibus Gallicanis Ecclesiis consuli possent, tum Cantores, tum Antiphonaria hæc Romanæ Ecclesiæ. *Mox petiit dominus Rex Carolus ab Adriano Papa Cantores, qui Franciam corrigerent de Cantu. At ille dedit ei Theodorum & Benedictum, Romanæ Ecclesiæ doctissimos Cantores, qui à sancto Gregorio eruditi fuerant; tribuitque Antiphonarios sancti Gregorii, quos ipse notaverat nota Romana. Dominus verò Carolus revertens in Franciam, misit unum Cantorem in Metis civitate, alium in Suessionis civitate, præcipiens de omnibus civitatibus Franciæ Magistros Scholæ, Antiphonarios eis ad corrigendum tradere, & ab eis discere cantare. Correcti sunt ergo Antiphonarii Francorum, quos unusquisque pro arbitrio suo vitiaverat, vel addens, vel minuens, & omnes Franciæ Cantores didicerunt notam Romanam, quam nunc vocant notam Francicam.* Refertur autem ab eodem Scriptore, diu antè & acerbissimè concertatum fuisse Cantores inter Romanos, & eos quos secum eò Carolus è Gallia duxerat: at à Carolo tandem ipso compositam fuisse eam litem, Gallis suis demonstrante, nusquam puriores manare aquas, quàm in ipsa sui scaturigine, & non alibi posse cantum Gregorianum quàm ipsa in Gregorii Romana Schola defæcatiorem ac limpidiorem fluere. *Quis purior est & quis melior; aut fons vivus, aut rivuli ejus longè decurrentes? &c. Revertimini vos ad fontem sancti Gregorii, quia manifestè corrupistis cantilenam Ecclesiasticam.* Addit idem denique Metensem Ecclesiam Gregoriani cantus gloria præ cæteris omnibus claruisse, & quantum ipsam Romanæ, tantum ei cæteras Ecclesias concessisse. *Majus Magisterium cantandi in Metis civitate remansit, quantùmque Magisterium Romanum superat Metense in arte cantilenæ, tantò superat Metensis cantilena cæteras Scholas Gallorum.* Vocum modulationi accedebant organa, quæ & ipsa Romanæ Ecclesiæ accepta referebamus: *Similiter erudierunt Romani Cantores Francorum supradicti in arte organandi.*

Du Chesne Hist. Franc. To. 2. p. 75.

VI. Non mediocre inde Clericis & Beneficiariis decus additur, quòd cùm inter eos infima subsellia occupent Lectores & Cantores, horum ministeria expolire, & ad summam quandam perfectionem provehere tantoperè curaverint, non dicam Pontifex & Imperator, sed Maximus Imperatorum, & Pontificum Optimus, Carolus & Gregorius verè Magni. Quis Ecclesiastici cantus Officio & cura dehonestari se suspicabitur, qua honestari se sensere Gregorius & Carolus? Diximus jam Gregorium Chori & Scholæ Cantorum moderatorem se egisse. Carolus Magnus versatissimus & ipse erat in Cantorum Lectorumque ministerio, atque cum fidelibus in Ecclesia psallebat & ipse, authore Eginardo. *Legendi atque psallendi disciplinam diligentissimè emendavit. Erat enim utriusque admodum eruditus, quamquam ipse nec publicè legeret, nec nisi summissim & in commune cantaret.* At San-Gallensis Monachus Carolum ipsum exhibet ut ducem & moderatorem cantus Ecclesiastici, Lectionumque & Officiorum, quæ celebrabantur in Capella Palatii Regii; in qua nec ullum adscribi sinebat Clericum, nisi qui bellè & litteras sciret, & cantum. *Nullus alienus, nullus etiam notus nisi legere sciens & cantare, chorum ejus ausus est introire.* Quas quisque recitaturus esset Lectiones, designabat ipse, & inopinos quandoque legere jubebat, ut præstò semper essent & legere, & emendatè legere. Denique vel digito, vel virga, vel voce signabat, qui inciperent, & quando desinerent legere: *Ut quando de inopinato legere juberentur, irreprehensibiles apud eum invenirentur. Digito autem vel baculo protento, vel ex latere suo ad procul sedentes aliquo directo demonstravit, quem legere oporteret, vel voluisset. Finem verò lectionis sono gutturis designavit, &c.* Meminit idem Scriptor Organi longè præclarissimi, quod æmulatione Græcorum fabricari jusserat Carolus, etsi post ejus mortem ex hominum incuria intercideret machina, quæ eorum tamdiu oculos auresque demulserat. Denique idem ipse fidem facit, nec in conspectum Caroli Magni admissos fuisse Clericos, nisi & legerent peritè, & canerent. *Nullus Clericus, nisi legere doctus, aut canere, non solùm cum eo manere, sed nec in conspectum ejus venire præsumpsit.*

Du Chesne To. 2. p. 103. & L. 1. c. 7.

L. 2. c. 10.

L. 2. c. 16.

VII. Ad exemplum Capellæ Regiæ composuerunt sese reliquæ omnes Ecclesiæ Galliarum, institutæque sunt in omnibus tum Episcopatibus, tum Monasteriis Scholæ, in quibus opera daretur cantui, ritibusque & Officiis Ecclesiasticis docendis ediscendisque. Ablegaverat quondam Pipinus Rex Romam Monachos Gallos, qui cantus disciplina imbuerentur à *Simeone Scholæ Cantorum Priore*, quòd ab eo dum in Gallia esset, utcumque exculti, perpoliri non potuissent. Romanæ ergo hujus Scholæ simillimas complures Carolus Magnus in Galliis erexit. *Et ut Scholæ legentium puerorum fiant, Psalmos, notas, cantus, computum, grammaticam per singula Monasteria vel Episcopia discant.*

Conc. Gall. To. 2. p. 58.

An. 789. Capitular. Aquisgr. Can. 73.

Præter ea quæ superiùs perstricta sunt argumenta, sunt & alia validiora, quibus id evincatur, Palatii Regii Ecclesiam omnium toto Regno absolutissimam suis omnibus numeris fuisse, ut ad eam effingerent se cæteræ omnes, ejusque pietatem, assiduitatem, cantusque peritiam æmularentur, atque velut parentem venerarentur ac magistram. Ubi Leo III. Papa Apocrisiarios Ecclesiæ Gallicanæ adhortatus tandem est post diutinam disceptationem, ut additamentum illud *Filioque* expungerent à Symbolo, quod in Ecclesiis concinebatur; diffidentibus verentibusque ut id sine tumultuatione fieri posset, illud ipse consilii impertiit, ut in Ecclesia primùm Palatina illud quidquid erat additamenti, abraderetur; tum enim indubitatissimè reliquas omnes Ecclesias ejus exemplo inservituras. *Ita mihi videtur posse utrumque fieri, ut paulatim in Palatio, quia in sancta nostra Ecclesia non cantatur, cantandi consuetudo ejusdem Symboli intermittatur, sicque fiat, ut si dimittatur à vobis, dimittatur ab omnibus.*

Conc. Gall. To. 3. p. 260.

VIII. Ut autem omnibus obviam iretur erroribus & corruptelis in doctrinam fidei, vel in morum disciplinam emersuris ex diversitate, non tantùm cantus, sed & textus divinorum Officiorum, flagitavit Carolus Magnus Gregorii Magni Sacramentarium ab Adriano Papa: qui illud per Joannem Abbatem Ravennatem transmisit: *De Sacramentario verò, à sancto prædecessore nostro Deifluo Gregorio Papa dispositò, jam pridem Paulus Grammaticus à nobis eum pro vobis petiit, & secundùm sanctæ nostræ Ecclesiæ traditionem per Joannem Abbatem excellentiæ vestræ misimus.* Prolatum jam est à nobis Capitulare ejusdem Caroli, quo præcipiebat, ut Monasteria regni omnia in nocturnis diurnisque Officiis ad Romanum se morem accommodarent. *Per Nocturnale & Gradale Officium peragant.* Concilium Moguntinum anni 813. jussit, ut in administrando Baptismo juxta Imperatorum Rescriptum Romanum Sacramentarium omnes sectarentur: *Sacramenta itaque Baptismatis volumus, ut secut sancta vestra fuit admonitio, ita concorditer atque uniformiter in singulis Parochiis, secundum Romanum Ordinem inter nos celebrentur.* In Capitularibus idem præscribitur cum Ecclesia Romana consensus quoad Missam: *Ut unusquisque Presbyter Missam Ordine Romano cum sandaliis celebret.* Carolus Calvus Imperator idem

Du Chesne To. 3. p. 798.

Can. 45.

L. 5. c. 219.

testimonium dicit in sua ad Clerum Ravennatem Epistola. *Nam & usque ad tempora abavi nostri Pipini, Gallicanæ Ecclesiæ aliter quàm Romana vel Mediolanensis Ecclesia, divina Officia celebrabant. Sicut vidimus & audivimus ab eis, qui ex partibus Toletanæ Ecclesiæ ad nos venientes, secundùm morem ipsius Ecclesiæ coram nobis sacra Officia celebrarunt, celebrata sunt etiam coram nobis sacra Missarum Officia more Hierosolymitano authore Jacobo Apostolo, & more Constantinopolitano autore Basilio. Sed nos sequendam ducimus Romanam Ecclesiam in Missarum celebratione.*

IX. Habes hic pernumeratas celeberrimas quasque Liturgias, quas celebrari viderat hic Imperator, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, Mediolanensem, Toletanam: quæ omnes inter se non mediocriter dissidebant. Habebat & suam Ecclesia Gallicana, quæ hoc tandem tempore regnantis Carolinæ stirpis Romanam amplexata est, & in eandem consensionem reliquas omnes pertraxit secum Occidentales Ecclesias: quamquam superfuerint & non pauca antiquissimæ discordiæ vestigia. Scitissimè Valafridus Strabo censuit, hanc consensionem tot & tantarum Ecclesiarum tum inter sese, tum verò maximè cum ea quæ cæterarum dux est & magistra, posterioribus his temporibus necessariam potissimùm fuisse, ut in ea esset inexpugnabile veluti munimentum adversùs tantam Sectarum colluviem, quæ vel integritatem fidei, vel disciplinæ castitatem labefactassent. *Plenarius Officiorum ordo, qui nunc per Romanum orbem servatur, post antiquitatem multis temporibus evolutam est institutus, & ad omnem eminentiam sanctæ religionis est dilatatus. Crescente enim fidelium numero, & hæreseon pestilentia multipliciùs pacem maculante Catholicam, necesse erat augeri cultum veræ observationis, ut & clarior religio accedentium ad fidem animos invitaret, & auctior cultus veritatis constantiam Catholicorum adversùs inimicos ostenderet, &c. Privilegio Romanæ Sedis observato, factum est ut in omnibus penè Latinorum Ecclesiis consuetudo & magisterium ejusdem Sedis prævaleret, quia non est alia traditio æquè sequenda, vel in fidei regula, vel in observationum doctrina.* Affirmat tamen idem Strabo, fuisse adhuc qui residua quædam vestigia dignoscerent priscorum Officiorum & cantûs Ecclesiæ Gallicanæ, quamvis jam esset diu, quòd promulgata in Galliis fuerant Romana Officia. *Et quia Gallicana Ecclesia viris non minùs peritissimis instructa, sacrorum Officiorum instrumenta habebat non minima, ex eis aliqua Romanorum Officiis immixta dicuntur, quæ plerique & verbis & sono se à cæteris cantibus discernere posse fateantur.* Vel uno Lupi Ferrarienſis Abbatis exemplo comprobari posset, privata quandoque Monasteria, ex suis Romam Monachis aliquos delegasse, qui in ipso fonte pleniſſimam ebiberent Romani cantus, ordinis, Officiique disciplinam.

De rebus Ecclesiast. c. 25.

Epist. 103.

X. Finem faciet huic capiti Agobardus Lugdunensis Archiepiscopus, ubi edito luculento Tractatu insulsam fregit audaciam Censoris ineptissimi, qui eum Ecclesiæ Lugdunensis morem concerpebat, qui summis illi afficiendus fuerat laudibus, si quid sapuisset. Quòd nimirum canonicis suis Officiis nihil interseri passa esset, quod non è divinis Scripturis esset mendicatum, hanc persuasissima longè tutissimam esse rationem arcendorum errorum quorumcumque, quibus utique inacceſſi sunt hi purissimi veritatis fontes. *Unde summoperè necesse est, ut si verè absque offendiculo vel hæsitatione divinas laudes cupimus celebrare, totos nos divinis sermonibus, in quibus nullus est error, nulla ambiguitas, coaptemus.* Insolentissimi critici eò eruperat procacitas, ut anathemate feriret aliquos Officiorum Romanorum contextus. *Non est veritus in ipsa Romana Ecclesia quædam in sacris Officiis & ministeriis reprehensibilia, etiam sub anathematis damnatione resecare.*

De veteri ritu canendi Psalm. in Eccles.

Opusculum aliud Agobardus idem lucubravit ad Ecclesiæ suæ Lugdunensis Cantores, ut sive errores, sive allucinationes ipsis aliquas retegeret in Antiphonario ejus Ecclesiæ; quibus ideo abstergendis ipse gnaviter operam dederat. *Hæc de causa & Antiphonarium pro viribus nostris magna ex parte correximus, amputatis his quæ vel superflua, vel levia, vel mendacia, aut blasphema videbantur.* Percenset & errores quos emendasset, & identidem illud eis inculcat, admirationi, quin immo & indignationi fore Augustino, Gregorio, cæterisque Patribus, si qui eorum reviviscerent, quòd in Cantica Ecclesiæ irrepsissent aliqua, non ex ipsis veris fontibus, hoc est, non ex Scripturis derivata. *Cæterùm si in diebus suis audisset aliquos non de divinis eloquiis, sed de humanis adinventionibus cantantes, numquid non mortuum & sine vita talem cantum putaret?*

Inde Agobardus optatius nihil esse infert, quàm ut habeatur *Officialis liber*, vel Antiphonarius, tam emendatus, & ex solis sacrarum paginarum verbis ipsissimis contextus, quàm qui habetur jam *Liber Lectionum*, solis ex Scripturis compilatus: & *Mysteriorum liber*, sive ut ego interpretor, Missalis, Regulæ fidei adprimè consentaneus. *Omni studio pietatis instandum atque observandum est, ut sicut ad celebranda Missarum solemnia habet Ecclesia librum Mysteriorum, fide purissima & concinna brevitate digestum; habet & librum lectionum, ex divinis libris congrua ratione collectum; ita etiam & hunc tertium Officialem libellum, id est, Antiphonarium habeamus, omnibus humanis figmentis & mendaciis expurgatum, & per totum anni circulum ex purissimis sanctæ Scripturæ verbis sufficientissimè ordinatum, quatenus in sacris Officiis peragendis, juxta probatissimam fidei regulam, & paternæ authoritatis venerabilem disciplinam, una à nobis atque eadem custodiatur forma orationum.*

Ultra æqui rectique metas aliquantulùm exspatiatus est Agobardus, cùm ex Officialibus, Lectionumque, atque adeo ex Mysteriorum libris proscripsit, quæcumque non essent ex ipsis sacrorum librorum verbis contexta. Laudi dandum erat Ecclesiæ Lugdunensi, quòd hic ejus antiquissimus esset usus; nec vitio tamen aliis vertendum erat Ecclesiis, si aliud sequerentur. Pepigerat Hymnos Ambrosius, quibus authoritas accesserat à posterioribus Conciliis, & ab ipsa B. Benedicti Regula, complusculorumque usu Ecclesiarum. Jam inde ab exordio legebantur in Ecclesiis Acta Martyrum, Apostolicorum hominum Epistolæ, sanctorum Patrum Tractatus varii. Concinnata sunt Ecclesiastica Officia, partim ex precationibus, seu Psalmis & Canticis, partim ex lectionibus piis. Alloquitur nos Deus per lectiones, alloquimur nos Deum per precationes. Alloquitur autem nos Deus, tum per Scripturas divinitus inspiratas, tum per sanctos Patres Scripturam interpretantes, tum per gesta Sanctorum, qui quam Scripturæ Scripturarumque interpretes auribus nostris infuderunt religionem, pietatem, charitatem fortitudinemque invictam, hanc moribus & exemplis approbant, oculisque ipsis subjiciunt.

XI. Illud postremò ex eodem Agobardo subjiciendum hìc nobis est necessarium tunc omnino temperamentum, ut modus poneretur ei fervori, quo æstuabant omnes ad cantus studia sub imperio Caroli Magni. Præter cantum sunt & alia graviora quædam studia, quibus juniores Clerici longè diligentiùs operosiùsque debeant incumbere. *Forma orationum, forma lectionum & forma Ecclesiasticarum modu-*

modulationum à boni ingenii adoleſcentibus quàm celerrimè imbibita, eos & divinis laudibus concinendis, ſufficienter graviter idoneos reddat, & à potioribus ac ſpiritalibus ſtudiis non impediat.

Hinc efficitur ut nemo non debeat eorum ſortem & ignaviam dolere Cantorum, qui à teneris unguiculis ætatem omnem terunt inſeneſcuntque voci acuendæ, modulandæ, frangendæ, expoliendæque; nulla interim cura lectitandæ Scripturæ, meditandæque clauſo cubiculo legis divinæ; cùm toti in eo ſint, non ut mentem pabulo veritatis ſatient, ſed ut aures ſuas alienaſque inani modulatæ vocis voluptate titillent. *Ex quibus quamplurimi ab ineunte pueritia uſque ad ſenectutis canitiem, omnes dies vitæ ſuæ in parando & confirmando cantu extendunt, & totum tempus utilium & ſpiritalium ſtudiorum, legendi videlicet, & divina eloquia perſcrutandi, in iſtiuſmodi occupatione conſumunt. Quodque animabus eorum proculdubio valdè eſt noxium, ignari fidei ſuæ, inſcii Scripturarum ſacrarum, & divinæ intelligentiæ inanes & vacui, hoc ſolum ſibi ſufficere putant, & ob hoc etiam ventoſi & inflati incedunt, &c.*

CAPUT LXXXI. *P. 3. l. 1. c. 18.*

De lege & obligatione Beneficiariorum, ut Horas Canonicas vel canant, vel recitent, ſub Imperio Caroli Magni.

I. Clericorum prima tyrocinia erant in perdiſcendo memoriter Pſalterio.

II. Parochos Theodulphus jubet orationi maximè & lectioni vacare. Oratio omnium frequentiſſima fuit pſalmodia.

III. Probationes ex Conciliis ad hanc recitandi Breviarii legem.

IV. Probationes aliæ ex Capitularibus.

V. Parochos Hincmarus aſtringit privatæ Horarum Canonicarum recitationi.

VI. Variæ ex Alcuino probationes, qui Officia publica ſecernit à privatis.

VII. Probationes ex Reginone, & ex Inquiſitionibus ab Epiſcopo faciendis, dum Eccleſias perluſtraret.

VIII. Argumenta alia & exempla Eccleſiæ Græcæ & Latinæ.

IX. Mirum beati Udalrici exemplum Epiſcopi Auguſtani. De Officiis beatæ Mariæ & Mortuorum.

X. Regula Crodogangi, ſi quod non potuerit publicè, privatim ſancit recitari Officium.

XI. Neceſſitas tenendi memoriter Pſalterii.

I. EX Reſponſione Stephani Papæ in Gallias profecti, ad conſultationes quaſdam anno 754. conſtat depoſitum fuiſſe Presbyterum, qui *nec Symbolum, nec Orationem Dominicam, nec Pſalmos teneret.* An. 754. c. 13. Capitulari Aquiſgranenſi Caroli Magni anno 789. ſanciebatur, ut in Epiſcopatibus & Monaſteriis ſingulis excitarentur Scholæ, in quibus inſtituerentur juniores Clerici in Nota, Pſalterio, Computo, Calendario & Grammatica. *Pſalmos, Notas, Cantus, Computum, Grammaticam per ſingula Monaſteria, vel Epiſcopia diſcant.* An. 789. c. 72. Prima ergo Clericorum rudimenta erant Pſalmi Davidici. Edixit idem Carolus Magnus, ut ad gratias Deo agendas pro inſigni victoria reportata, *Clerici qui Pſalmos ſciebant, quinquaginta unuſquiſque cantaſſet.* Anno 791.

II. Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus Parochos ſubmonet, ne ignavo indormiſcant otio, ſed quaſdam orandi legendique vices alternas faciant, & eas labore condiant manuum. *Oportet vos & aſſiduitatem habere legendi, & inſtantiam arandi, &c. Hæc ſunt arma, lectio & oratio, quibus diabolus expugnatur, his armis vitia comprimuntur, his alimentis virtutes nutriuntur.* Orationem hìc ego lubenter interpretor Pſalmodiam, gnarus eam uſitatiſſimam priſcis ſæculis orationem fuiſſe. Capitulare Epiſcoporum, quod unà & ad Paſtores omnes deſtinatum eſt, conceptis verbis hanc legem promulgat, Horas Canonicas ſuis quaſque propriis temporibus recitandi. *Ut omnes Sacerdotes Horis competentibus diei & noctis, ſuarum ſonent ſigna Eccleſiarum, & ſacrata Deo celebrent officia, & populos erudiant, quomodo & quibus Deus adorandus eſt horis.* Cap. Theod. c. 2. An. 802. c. 38. Conc. Gall. to. 2. p. 249. Ibid. p. 253. Erat & ſtrictior lex quædam eas decantandi horas diurnas nocturnaſque in iis locis, ubi in ſpem beatæ & immortalis Angelorum Pſalmodiæ quieſcebant Martyrum corpora. *Ut unuſquiſque Sacerdos Eccleſiam ſuam cum omni diligentia ædificet, & reliquias Sanctorum cum ſummo ſtudio vigiliarum noctis & diurnis officiis conſervet.* Ideo volebat Carolus Magnus, ut quiſque Parochus *totum Pſalterium memoriter teneret.*

III. Ediſſeruit Concilium Cabilonenſe II. anni 813. quæ ſigillatim eſſent divina Officia in Monaſteriis, ex quo facili conjectura aſſequimur, quæ eſſent à Parochis Clericiſque aliis horæ Canonicæ celebrandæ. Nam eæ erant Matutinum, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ & Completorium. *Sanctimoniales in Monaſterio conſtitutæ habeant ſtudium in legendo & in cantando in Pſalmorum celebratione, ſive oratione; & horas Canonicas, Matutinam ſcilicet, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſpertinam, Completorium pariter celebrent.* Anno 813. Can. 59. Eaſdem horas Canonicas Concilium Aquiſgranenſe anni 816. Canonicis præſcribit, id eſt Clericis omnibus, qui tunc ad vitam redacti ſunt communem, & Canonicorum nomen inde ſortiti, ut infrà dicemus. Hæ porro horæ fuere, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, Completorium, Vigiliæ & Matutinum. An. 816. c. 26. & ſeqq. Ab his non diſſonabit Concilium Cabilonenſe II. modò laudatum, ſi quod ibi Matutinum dicitur, Vigilias etiam, ſeu Nocturna, non Matutinas tantùm Laudes complectatur, qui noſter etiamnunc uſus eſt. Concilium idem Aquiſgranenſe jubet, ut Canonici ſtantes interſint divinis Officiis, & ne baculo innitantur, niſi infirmitate quapiam gravati. *Nec cum baculis in choro, exceptis debilibus, ſed religioſiſſimè illis ſtandum & pſallendum eſt.* Can. 131. Qui his Officiis abfuerint, graviter animadvertendi ſunt. *Qui has horas frequentare, & in his ut dignum eſt, cœleſte neglexerit officium perſolvere, digna invectione corripiatur, ut & ipſe emendetur, & cæteri timorem habentes hujuſcemodi negligentiam caveant.* Vix ambigi poteſt, quin correptiones iſtæ acerbiores abſentium, vel negligentium, conjunctam ſemper habuerint præceptionem privatim recitandi, quod in choro recitatum non fuerat. Ecqua enim alia juſtior pœna infligi poterat?

Et inde id quoque exprimitur, Presbyteris gradu ſuo dejectis relaxatam nequaquam fuiſſe recitandi Officii Canonici neceſſitatem. Etſi enim Concilium Cabilonenſe II. illos in Monaſterium contrudat ad agendam pœnitentiam, pœnitentiæ pars erat non modica, oratio & Pſalmodia lectioque productior. *Dictum eſt nobis Presbyteros propter ſuam negligentiam canonicè degradatos, ſæculariter gradu amiſſo vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde ſtatuimus, ut gradu amiſſo agendæ pœnitentiæ gratia in Monaſterio aut canonico aut regulari mittantur.* Can. 40.

IV. Inexorabilis illa lex Horas Canonicas ſuo quaſque tempore concinendi non paulò expreſſi eſt in Capitularibus Caroli Magni. *Ut Sacer-* Lib. 6. c. 168.

dotes ſigna tangant horis canonicis, & illorum officium agant, ſive diurnale, ſive nocturnale, quia ſcriptum eſt, Sine intermiſſione orate; & idcirco non dimittant horas canonicas. Innovantur & antiqui hìc Canones, ut omnes omnino Clerici convolent ad Eccleſiaſticas Pſalmodias: *Ad quotidianum pſallendi officium matutinis vel veſpertinis horis.* Pœna longè graviſſima in contumaces, depoſitio: *Deponatur à Clero.* Id non paulò acerbius ſanè eſt, quàm ſi eaſdem privatim horas canonicas recitare jubeantur. Alio Canone alia promulgatur pœna, Beneficii privatio, aut ſaltem ſuſpenſio: *Ita ut cùm eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula gradum ſuum dignitatemque recipiant.* Denique, ut ibidem habetur, toti eſſe debent Clerici, ex ſacris Canonibus, in prece, Pſalmodia, lectione, interdiu, noctuque: *Poſtremò in doctrina, in lectionibus, Pſalmis, Hymnis & Canticis ſpiritualibus, exercitio jugi incumbant.*

L. 7. c. 161. 367.

Ibid. c. 353.

V. Si moroſus quis ſit, & diſertioribus adhuc verbis ſibi velit declarari, aliam publicam in choro communi, aliam privatim ſingulorum recitationem, vel decantationem divinorum Officiorum: eam apertiſſimam faciet Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus, in ſuis ad Parochos Capitularibus. Conceptis enim verbis præcipit, ut Parochi poſt decantatas ſub diluculum matutinas laudes, privatim canant quatuor Horas diurnas, quò Parochialibus deinde functionibus vacare queant: ita tamen ut quatuor illæ Canonicæ poſteà Horæ publicè propriis quæque horis concinantur, vel ab ipſis Parochis, ſi vacuum fuerit, vel à Clericis aliis. *Mane matutinali Officio expleto, penſum ſervitutis ſuæ canendo Primam, Tertiam, Sextam, Nonamque perſolvat, ita tamen ut poſteà horis competentibus juxta poſſibilitatem, aut à ſe, aut à Scholaſticis publicè compleatur. Deinde peractis Miſſarum ſolemniis, &c.*

Hincmar. to. 1. p. 712. c. 9.

VI. Scriptor perantiquus vitæ Alcuini Miſſas ſimiliter alias publicas, alias privatas facit; docetque ſanctiſſimum hunc Diaconum Dominicis ſingulis Miſſam privatim celebraſſe cum ſuo Presbytero uſque ad Tertiam, quo tempore ad Miſſam advolabat ſolemnem. At diebus aliis hebdomadum Miſſas quidem illis ſingulis cum ſuo Presbytero eum celebraſſe, at non ea ſolemnitate, qua Dominico: *Celebrabat omni die Miſſarum ſolemnia, &c. Dominica porro die nullo unquam tempore, poſtquam lux inchoaſſet apparere, ſe tradebat ſopori, ſed velociter Leviticè ſe præparans, ſuo cum Sigulpho Presbytero Miſſarum celebrabat ſolemnia ſpecialium, uſque horam tertiam. Et tunc nimia cum reverentia publicam intrabat Miſſam.*

His duobus exemplis manifeſta eſt diſtinctio, tum Miſſæ, tum pſalmodiæ publicæ & privatæ in Officiis canonicis: etiam tum cùm & hæc & illa ab iiſdem celebrabatur uno & eodem die. Sed nulla poteſt tergiverſatione declinari id quod ex Hincmaro oſtenſum eſt. Si enim Parochi ipſi tenebantur privatim Horas diurnas recitare, quamvis eaſdem in Eccleſia Clerici minores in Choro eſſent decantaturi, quamquam & ipſi forſan Parochi huic quoque ſecundæ earundem Horarum decantationi interfuturi eſſent: quid de cæteris Beneficiariis æſtimandum nobis erit?

Nec minùs dilucidè Alcuinus ipſe exprimit eandem publicam & privatam Officii canonici recitationem, in Epiſtola illa, quæ veluti Præfatio eſt libelli ab eo ſcripti de vita ſancti Vedaſti ab ipſo ſcripta. Sedulò enim Radoni commendat Abbati, ne Monachos unquam ſuos abeſſe ſinat à Pſalmodia publica Chori: *Nullus horis canonicis ſe divinis ſubſtrahat laudibus, ne propter aliquam negligentiam cujuslibet locus in conſpectu Dei vacuus inveniatur.* At nihilo tamen minùs poſtea conteſtatur teneri ipſummet, quocumque pergat, divinum Officium cum ſuis Clericis celebrare. *Et quocumque vadis, Clerici ſervitium Dei pleniter peragant. Tecum eant ſobrietate ornati.* Et fieri ſanè vix aut nec vix poterat, ut cùm Clerici, & Canonici maximè, qui communem agebant vitam, teneri ſe ſcirent adeſſe publicis Eccleſiæ Officiis, ſicut idem author eſt Alcuinus: *Nec aliquis ſe à canonicis horis, à communione ſanctæ orationis, ſuæ negligens ſalutis ſeparet*: non etiam probè intelligerent, aſtringi ſe ſaltem privatæ Horarum canonicarum recitationi, quando à publica abfuiſſent.

Ep. 32. 50

VII. Nec minùs iſta perſpicua ſunt in Reginone & in iis capitibus, in quæ inquirere debebant Epiſcopi, eorumque miniſtri in Parochiis viſitandis: *Si Clericum habeat Presbyter, qui cum eo Pſalmos cantet. Si nocturnis horis ad matutinas Laudes perſolvendas omni nocte ſurgat. Si Primam, Tertiam, Sextam, Nonam certo tempore ſigno Eccleſiæ denuntiet, & curſum debitum cantet. Si tempore ſtatuto, id eſt, circa horam tertiam diei Miſſam celebret; & poſt hæc uſque ad medium diem jejunet, ut hoſpitibus atque peregrè venientibus, ſi neceſſe fuerit, poſſit Miſſam cantare.*

L. 1. De Eccleſ. Diſc. c. 26. 28.

Non hìc ego moras traham, ut obſervem duas hìc uno die celebrari Miſſas ab uno eodemque Presbytero, alteram ſolemnem poſt Tertiam, alteram quaſi privatam, ubi inopini ſuperveniebant hoſpites. Sed illud multò ſatius eſt obſervari, 1. Quòd in unaquaque Parochia, ſive urbana, ſive agreſti, canonicum Officium decantaretur totum, etſi unus ibi degeret Presbyter cum ſuo Clerico. 2. Quòd nocturnum etiam ab eis caneretur Officium. 3. Officia canonica noctis *Matutinas Laudes* jam vocari cœpiſſe: *Si nocturnis horis ad Matutinas Laudes perſolvendas omni nocte conſurgat.* Facilè intelligis id eo factum, quòd noctu quidem ſurgerent, at ea ratione ut Laudes Nocturnis ſubjunctæ in exortum lucis deſinerent. In antiquiſſimis etiam Formulis præceptionum, quas Epiſcopi per ſingulas Synodos inculcabant, hoc ipſum habetur: *Omni nocte ad Nocturnas ſurgite, curſum veſtrum horis certis decantate, &c.*

Baluz. in Append. ad Regin. pag. 603. 607. 611.

VIII. Qui B. Odonis Cluniacenſis Abbatis vitam litteris mandavit, is de laxata Monaſtici inſtituti diſciplina in Monaſterio ſancti Martini Turonenſis expoſtulans, hoc inter cætera notat, quòd *ad Laudes nocturnas, ne aliquo modo pedem offenderent, cum luce diei ſurgebant.* Verùm Odo ipſe vir ſanctiſſimus in ea quam ſcripſit B. Geraldi Oriliacenſis Comitis vita, præclarè edocuit quid ſentire de Clericis debeamus, cùm Comes ipſe Geraldus, quòd Dominica quadam die non potuiſſet ſacris Myſteriis cùm in Eccleſia celebrarentur intereſſe, advocatis Clericis omnibus, quos in comitatu frequentes ſemper habebat, Pſalterium totum cum illis recitaverit, inſueveritque deinceps ut Pſalterium omni die legeret. Uſque adeo id altiſſimè inſidebat animis, ubi non potuit quis publicis Officiis intereſſe, hoc grave diſpendium aliis orationibus complurimis ſarciri debere. *Eſt quod ad laudem Dei faciamus, ne diem ſanctam inaniter expendiſſe videamur. Dixerat hæc, & Pſalterium à capite, nihil mortale ſonans, cum eiſdem percucurrit. Ex hoc jam ſibi conſuetudinem ſtatuit, ut Pſalterium penè quotidie recitaret.*

Bibl. Clun. pag. 42.

Ibid. p. 73.

Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus etſi ultimo eo conflictaretur morbo, quo mortalis vitæ clauſit curriculum, quotidie tamen ſacra celebrabat Myſteria, æſtu quodam charitatis abreptus, ut tum corporis ægritudinem aut vinceret, aut non ſentiret. Ita Ignatius Monachus in ejus vita apud Surium. Iteratis juſſionibus & nunciis voca-

Surius die Febru. 25. n. 4.

vocatus ad aulam Imperatoris beatus Ludgerus Monaſterienſis Epiſcopus, non antè ſe commiſit itineri, quàm Canonicum penſum quod jam cœperat, exolviſſet: nec timuit ne non ſatis perſuaderet Principi, divinum honorem ſervitiumque humano anteponendum eſſe. *Antiſtes dum conſuetudinariis ex more Pſalmis & orationibus inſtaret, dixit ſe peracto Officio divino ſecuturum, &c. Omnipotentis ſervitium intermittere, inconveniens judicavi.* Et recitabatur ergo & pſallebatur privatim officium Canonicum, etiam à peregrè proficiſcentibus, ut ibidem mox ab eodem ſcriptore vitæ beati Ludgeri memoratur: *Dum in itinere eſſet noctu ſtans, dum matutinas laudes cum Clericis caneret, &c.* Clariſſimus Confeſſor Niceta apud Græcos Pſalterium à puero didicerat memoriter, & poſteà Tonſuram accepit: *Pſalterium memoriæ mandavit, cùmque illum in Eccleſia Pater totondiſſet, &c.* Eo etiam poſteà maximè & occupabatur, & deliciabatur, poſtquam in Monaſterio profeſſus eſt, quod & poſteà rexit, ut Pſalterium quotidie recitaret, vèl ex parte caneret. *Totum Pſalterium quotidie pronunciabant, quo expleto ad eorundem Pſalmorum viciſſim canendorum ordinem ſe parabant, ita ut numquam omnino à Dei gloria celebranda ipſi vacarent.* Beatiſſimus Martyr & Apoſtolus Ruſſorum Bonifacius Provincias peragrabat, concinens Pſalmos; & quia ab inſtitutis Monaſticis ad Epiſcopalem ſedem accitus fuerat, tum Monaſticum, tum Clericalem curſum quotidie recitabat. *Pedeſter ibat, jugiter pſallens, & cæteros longè præcedens, &c. Poſtquam conſecratus eſt Archiepiſcopus, quotidie obſervabat & Monaſticum pariter & Canonicum in celebrandis horarum officiis ordinem.*

urius die 26 tartii c. 32.

urius die 2. pril. c. 5. 13.

Petrus Damiani in vita ſancti Romualdi c. 28.

IX. Etſi permirum illud eſt ab Archiepiſcopo Apoſtolicis functionibus implicato duplex quotidie Officiorum genus recitari potuiſſe: minùs tamen id forſan mirabimur, ubi audierimus beatum Udalricum Auguſtanum Epiſcopum, ut memorat Scriptor ejus vitæ, quotidie præter officium Canonicum, diurnum, nocturnumque, recitaſſe etiam Horas Canonicas beatæ Mariæ, itemque ſanctiſſimæ Crucis, immo & Sanctorum omnium, Pſalmos præterea complures, atque binas ternaſve ſingulis diebus Miſſas. *Curſus quotidianus cum Matricularibus in choro ejuſdem Matriculæ cautè ab eo obſervabatur, quandocumque ei domi manendum aliæ occupationes conſenſerunt. Inſuper autem unum curſum in honorem ſanctæ Mariæ genitricis Dei, & alterum de ſancta Cruce, tertium de omnibus Sanctis, & alios Pſalmos plurimos totumque Pſalterium omni die explere ſolitus erat, niſi eum impediret aliqua inevitabilis neceſſitas. Miſſas autem tres, vel duas, aut unam, ſecundùm ſpatium temporis cantare quotidie non deſiit, ſi infirmitas corporis, aut aliquid ſtudium bonum ei non ſubtraxit.* Nocturno tempore non modica horum Officiorum parte fungebatur: *In nocte primùm ſonante ſigno ſurrexit, & prædictos curſus maxima cautela complevit.* Per Quadrageſimæ tempus Officium quoque Mortuorum adjungebat: *Uſque dum ſignum ad Vigilias Mortuorum ſonaret.* Cùm Diœceſim ſuam obambularet, Parochiaſque viſitaret, curru plerumque cum Capellano vehebatur, ut divelleret ſe à laicorum frequentia, rotumque liberiùs diem ſacræ Pſalmodiæ dedicaret. Clericos verò ſecum abducebat ſemper eo numero, qui ſufficere poſſet, ut cum iis canonica decentiùs celebraret Officia. *Sedebat in ſolio ſuper carpentum compoſito, de humerulis plauſtri in ferro pendente, & cum eo unus Clericus de Capellanis ejus, qui cum eo tota die Pſalmos decantaſſet. Non ideo quando in primis tali modo pergere cœpit, quòd non adhuc caballicare potuiſſet, ſed ut à populis ſequeſtraretur, ne à cantatione Pſalmorum eorum colloquiis ineptis impediretur. Comitari verò ſemper cum illo aliquos ſuos Presbyteros prudentiſſimos & de Capellanis tantùm, ut quotidie ſervitium Dei devotè perficere potuiſſet, præcepit.* Unus ſupereſt dicendus nobis beatus Bernardus Hildesheinenſis Epiſcopus, qui diurnis & nocturnis Horis divina cum Canonicis ſuis celebrabat officia, infatigatæ & coaſtantiſſimæ aſſiduitatis ſpecimen ſeipſum exhibens. *Furtivæ orationi, donec Clerici ad matutinos Hymnos conſurgerent, vacabat. Hymnis expletis multoties pſalmodiam in diurnum uſque corpuſculum extendebat. Deinde aliquantulum pauſans, corpuſculum recreabat, donec iterum diluculo Canonicum curſum primæ horæ perſolvebat, &c.*

urius die 4. ulii c. 3. 4. 5.

Surius die 20 Nov. c. 5.

X. Regula Crodogangi Canonicis ſeu Clericis præſcripta, poſtquam partes horaſque Canonici Officii pernumeravit omnes: tum ſubjungit ineluctabilem neceſſitatem eorumdem privatim recitandorum, ſuis ſtatiſque horis, ubi per alios obices non licuit choro intereſſe. *Si longè ab Eccleſia aliquis fuerit, ut ad opus Dei per horas Canonicas occurrere non poſſit, agat opus Dei, cum tremore divino, ubi tunc fuerit.* Et paulò inferiùs: *Quicumque ex Clero in itinere cum Epiſcopo vel cum alio proficiſcuntur; ordinem ſuum inquantum iter vel ratio permiſerit, non dimittant. Et non eos debent præterire horæ conſtitutæ tam de Officiis divinis, quàm aliunde.* Capitulare Ahytonis Baſileenſis Epiſcopi Parochis præcipit quotidianam decanrationem nocturnorum diurnorumque Officiorum, juxta ritum Eccleſiæ Romanæ. *Ut horas Canonicas, tam nocturnas quàm diurnas nullatenus prætermittat. Quia ſicut Romana Eccleſia pſallit, ita omnibus ejuſdem propoſiti vitam tenentibus faciendum eſt.*

Cap. 24.

Cap. 27.

Spicil. to. 6 pag. 698.

XI. Ut porro eò deſinat, unde cœptum eſt hoc Caput, illud iterum inculcabo, ne ipſis quidem Epiſcopis cantus peritiam, & Pſalterii memoriæ diligenter mandati, aſpernandam viſam eſſe, quin & hanc eis & ornamento fuiſſe, & præſidio. Herveum Archiepiſcopum Remenſem Flodoardus hoc nomine extollit: *Eccleſiaſticis adprimè cantilenis eruditus, ac pſalmodia præcipuus, & hujus exercitatione limatus, &c.* Gregorius III. eandem conſequutus eſt laudem. *Pſalmos omnes memoriter per ordinem retinens, & in eorum ſenſibus ſubtiliſſima exercitatione limatus.* Concilium II. Nicænum vetuit Epiſcopos eligi, qui Pſalterium memoriter neſcirent. *Definimus omnem qui ad Epiſcopatus provehendus eſt gradum, modis omnibus Pſalterium noſſe, ut ex hoc etiam omnis Clericus, qui ſub eo fuerit, ita moneatur & imbuatur.* Ei legi ſubjiciebantur Epiſcopi, ut eadem & ipſi Clericos omnes conſtringerent. Leo II. Papa eam ſibi comparaverat peritiam, dum juventa floreret: *Omnem Eccleſiaſticam diſciplinam ſpiritaliter eruditus, tam in Pſalterio, quàm in ſacris divinis Scripturis pollens, Subdiaconus factus, &c.* Denique jam nemo vocabit in dubium, quin hac tam anxia ſolicitudo Pontificum & Conciliorum circa Pſalterii peritiam eò pertineret, ut Horas Canonicas quotidie ſeu publicè ſeu privatim recitarent; cùm audierit Joanni XII. Papæ, cùm in Concilio Romano ſub Otthone I. abdicaretur, crimini inter alia datum eſſe, quòd Canonici penſi Horas non recitaſſet. *Matutinas & Canonicas horas eum non celebraſſe, nec ſigno crucis ſe muniſſe profeſſi ſunt.*

Lib. 4. c. 11.

Cap. 2.

Anno 963.

CAPUT LXXXII. *P. 3. l. 1. c. 19.*

Origines variæ divinorum Officiorum sub Imperio Caroli Magni.

I. Slavonica lingua concedit Joannes VIII. celebrari divina Mysteria Officiaque.

II. Scripturæ Sacræ, & divina primùm Officia lingua vernacula conscribi cœpere. Lapsu temporis populi gentesque, alias & alias usurpavere linguas, nec amplius eam capere potuerunt, quæ sibi fuerat antè patria & vernacula. Versionum novarum commoda & incommoda.

III. Unitas linguæ & sermonis in Officiis divinis confert non modicum ad unitatem fidei.

IV. Singularia aliqua de Vigiliis, de Festis duplicibus, de Missa Præsanctificatorum.

V. De præludoriis ante horas Canonicas precibus.

VI. Protrahebantur longioribus noctibus nocturna Officia.

VII. De ritu adscribendi in album Beatorum, Sanctorumque.

VIII. De iis quæ canebat in liturgia sacra Presbyter, Clerus, Populus.

IX. De Missa Jacobi, & Marci.

X. De varietate linguarum in divinis Officiis per Ecclesias Orientales.

I. ORigines nos indigitaturos aliquas divinorum Officiorum suprà spopondimus. Liberanda nunc nostra fides est. Vastissimus hic est campus, & cui me imparem lubens profitear. Ideo & pauca tantùm stringam summatim & tumultuariè. Id indulsit Joannes VIII. Papa Principi Slavorum, qui nuper Christo cum sua gente nomen dederat, ut & sacra Mysteria, & quidquid nobis sacrorum Librorum est, Slavonica lingua donaretur, & Euangelia quoque ipsa: cùm æquissimum sit linguas omnes, quarum author Deus, in ejus laudes explicari. Jussit tamen Pontifex, ut Latinè priùs in synaxi legeretur Euangelium, & tum ejus Slavonica interpretatio subjiceretur. Principi denique ipsi & Optimatibus id concessit, ut si quando allubesceret, Missa ipsis Latino sermone celebraretur. *Nec sanè*
Epist. 247. *fidei vel doctrinæ aliquid obstat, sive Missas in eadem Slavonica lingua canere, sive sacrum Euangelium, vel lectiones divinas novi & veteris Testamenti bene translatas & interpretatas legere, aut alia horarum Officia omnia psallere. Quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam scilicet, Græcam & Latinam, ipse creavit & alias omnes ad laudem & gloriam suam. Jubemus tamen ut in omnibus Ecclesiis terræ vestræ propter majorem honorificentiam Euangelium Latinè legatis, & postmodum Slavonica lingua translatum in auribus populi Latina verba non intelligentis, adnuntietur, sicut in quibusdam Ecclesiis fieri videtur. Et si tibi & Judicibus tuis placet, Missas Latina lingua magis audire, præcipimus, ut Latinè Missarum tibi solemnia celebrentur.*

II. Quin & illud constat, ea primùm lingua conscriptas fuisse & Scripturas omnes divinas, & Liturgias, & Psalmodias, quæ vernacula & popularis esset, ab omnibusque caperetur. Sed longa sæculorum series ipsa adulteravit immutavitque gentium linguas, ut jam posteri non caperent, quæ Majores olim sui vel loquerentur, vel scriptitarent. Ea certè ratione factum est, ut jam vel Scriptura, vel Missa, vel Psalmodia Ecclesiastica omnis à vernaculo sermone plurimùm recederet, quamquam popularis & vernacula olim fuerit, perstiteritque immutata: patriam nimirum & priscam linguam dediscentibus populis, vel Barbarorum colluvie inundante, quorum ut arma, ita & linguæ tandem dominantur, sive ea mutatione quæ longo sæculorum lapsu paulatim irrepit inopinis, nec omnino sentitur cùm fit, etsi postquam facta est nemo non sentiat. Verùm id locum non habet nisi in regionibus iis, ubi tunc sata fides est, cùm popularis esset lingua, qua consignatæ fuerant sacræ Litteræ, cujusmodi fuere Palæstina & Græcia: aut in iis quibus vernaculo sermone donatæ sunt Scripturæ, eo ipso tempore quo Christiana ibi fides disseminabatur: cujusmodi fuere Occidentales Plagæ, ubi Romana & ditio & lingua cæteras oppresserat, regnabatque sola. Itaque ubi populosissima aliqua Natio incipit Christo initiari, cùm necesse sit Prædicatores Euangelicos ipsa ejus lingua concionari, quam capiat: ita quodammodo dici potest, ipsa ejus lingua tunc pervulgari Euangelia, Scripturas, Liturgiam & Ecclesiastica Officia. Ita liquet in fundatione Ecclesiæ Judaicæ, Græcæ & Latinæ, quibus & Slavonicam Joannes VIII. addidit. Quòd novam linguam brevi temporis spatio addiscere nulla Natio possit, possit autem in ejus linguam verti Scriptura & Ecclesiastica Psalmodia. Cùm tamen versiones istæ pluribus implicatæ sint & spinosissimis difficultatibus, numquam hac Ecclesia se necessitate constrinxit, ut toties novas ederet versiones approbaretve, quoties obsoleseceret prior popularis lingua, & in novam tandem degeneraret. Istæ enim prisci sermonis corruptelæ & sensim sine sensu fiunt, & in his vel illis antè Provinciis Regnisque, quàm in aliis, priùsque in vulgi fæce, quàm inter litteratos & nobiles. Itaque non arduum est dumtaxat novas has versiones moliri: sed & loca atque tempora diffinire, quibus elaborandæ & promulgandæ essent. Denique tanto temporis intervallo opus est, ut & novæ elaborentur interpretationes, & authoritas eis concilietur, ut nova interim penè subierit lingua, quæ novos jam desideret interpretes. Quando ergo jamdiu viget floretque alicubi religio, tolerabilius est Scripturas Psalmodiasque sacras primigeniæ suæ linguæ permitti, etsi plebeiis & mulierculis parum exploratæ: sed cùm in novas Gentes ea propagatur, Epist. 195.
non reformidanda semper sunt discrimina novarum versionum. Ideo forsan & hic idem Joannes Papa vetuit ne Archiepiscopus Pannoniæ Slavonicè posthac Missas celebraret, quòd jam forsan Pannonia in Christianorum partes tota defeciisset.

III. Nec dissimulabimus ea quoque ratione obstructam esse januam, qua dissidia & schismata ex linguarum varietate irrumpere potuissent. Et sanè cùm unius linguæ vinculo aleretur hominum concordia, & hac illi concordia insoleseerent, & ad immortale superbiæ suæ monumentum excitandum properarent: divisa Deus eorum lingua totam illam & concordiam & immanem superbiæ molem dissipavit. Ideo & Joannes Papa præcipiebat, ut in ipsa Slavorum Missa Euangelium Latinè priùs legeretur. Ideo & quod testificatur Nicolaus Papa I. etiam Constantinopoli Epistola & Euangelium in Synaxi Latinè priùs, & tum demum Græcè decantabantur. *Ecce quotidie, immo verò in præcipuis Fe-* Epist. 8.
stivitatibus inter Græcam linguam, velut quiddam pretiosum, hanc Romanam linguam miscentes, &c. Constantinopolitana Ecclesia lectionem Apostolicam & Euangelicam istius dictione linguæ in stationibus fertur primitus recitare, sicque demum propter Græcos Græco sermone utique ipsas lectiones pronuntiare. Idem obtinebat & Romæ, ut priùs Græcè, & tum Latinè recitarentur Euangelium & Epistola solemnioribus Festis, ut geminæ unitas Ecclesiæ ostenderetur; ne Monasteriis immorer Romanæ urbis, in quibus Græci

Mona-

Monachi Græcam psalmodiam omnem decantabant. Id genus fuit Monasterium sanctæ Praxedis à Paschali I. extructum, & Græcorum Monachorum Congregationi concessum. *Quæ diu noctuque Græcæ modulationis psalmodia laudes omnipotenti Deo persolveret.*

Observa demum in tanta & sæculorum serie, & Nationum quæ Christo accesserunt multitudine, singularem omnino fuisse hanc Joannis VIII. concessionem, ut qui neminem imitatus, nemini imitandus visus sit. Hinc elucet, nihil unquam istiusmodi sibi arrogare vel exigere posse gentes recens conversas: etsi in potestate semper sit Ecclesiæ, ubi ex re visum fuerit, ea humanitate uti. Sed si prisca ex historia fas est ea quæ in posterum prosint exculpere documenta: cùm inter innumeras Gentes suo quasque tempore conversas ad fidem, unis id Slavis indultum sit, hinc facilè auguraberis quàm paucis posthac id indulgendum erit, ut patria lingua psalmodias & synaxes Ecclesiasticas personent.

IV. Ut ad alia flectatur oratio, Leo IV. Vigilias solemnes & Octavam Assumptioni B. Mariæ assignavit ex Anastasio Bibliothecario: *Vigiliis sacris Matutinisque cum omni Clero pernoctans laudibus in Basilica ejusdem Dominæ nostræ.* Alcuinus, qua ratione sacra Natalis Domini pervigilia peragerentur, descripsit. In Vigilia Nativitatis, hora nona celebrabatur Missa, tum decantabantur Vesperæ, atque ita ad cibum sumendum pergebant. Exordio noctis Papa in Templum sanctæ Mariæ subibat, Vigilias decantabat & Matutinas, id est, Laudes, & tum celebrabatur Missa nocturna. Tum ad æd.s pergebat sanctæ Anastasiæ, alteram de nocte Missam ibi celebraturus. Hinc rursum conferebat se ad sanctum Petrum, ubi jam Canonici sancti Petri nocturnam psalmodiam hora solita cœperant concinere prævio Invitatorio, cùm Pontifex ipse ad sanctæ Mariæ concinuisset & Vigilias & nocturna Officia sine Invitatorio. Addit Alcuinus ideo duplicia tum Officia in Antiphonariis adnotari. *Unde etiam dupla Officia in Romanorum Antiphonariis hac nocte describuntur.*

De divin. fic. c. 1.

Hæc ergo duplicium Festorum & Officiorum origo antiquissima, cùm bis eodem die duabus in Ecclesiis ab eodem Præsule celebrabantur. Antiquissimam dixi, quòd veteres ritus hìc videatur Alcuinus Ecclesiæ Romanæ delineare. Jam olim Prudentius in describenda *Passione Apostolorum Petri & Pauli*, & tota eorum Festi celebritate, duplex & ipse Festum illud celebrari insinuaverat, quòd priùs ad sanctum Petrum, tum ad Basilicam Pauli pergeret Pontifex, & utrobique solenniter sacris operaretur uno eodemque die. Jam audiendus Prudentius: *Transtiberina priùs solvit sacra pervigil Sacerdos: mox huc recurrit, duplicatque vota. Hæc didicisse fat est Romæ tibi: tu domum reversus, diem bifestum, si colas, memento.* Quem nos *duplicem* Festum, ille *bifestum* diem appellat.

ri-Stepha- n.

Redeo ad Alcuinum, qui refert in Parasceve hebdomadæ majoris Romæ extingui solitas lampades facesque omnes hora sexta, & rursus accendi hora nona, ut exhiberetur Ecclipsis Soli patiente Christo. Sed non immeritò dubitari possit, genuinum & ab eo scriptum, an addititium sit quod ibidem habetur de Missa præsanctificatorum in eadem die Parasceves, ubi prioris diei Eucharistiam & vinum non consecratum sumit Sacerdos inter sacra. Apertissima est ratio dubitandi, ex disputatione Humberti Cardinalis Constantinopoli habita adversùs Græcos anno 1050. in qua Missam hanc præsanctificatorum apud Græcos usitatam iis exagitavit & verbis, & argumentis, quibus æquè impetatur eadem Latinorum Liturgia. Non commisisset autem Humbertus, ut oppugnando Græcos, labefactaret & Latinos ritus. Unum ideo responderi potest, explosam esse ab Humberto Liturgiam, seu Missam, ita enim videbatur Græcis, ubi non consecraretur Corpus Christi: non autem meram cæremoniam communionis generalis, qualis à Latinis existimabatur, & ubi Pontifex, Clerus, fideleque omnes communicabant. Huic conjecturæ favet Alcuinus, ubi magnæ Paraseeves ritum ita describit: *Sanctificatur vinum non consecratum per sanctificatum panem. Tunc communicant omnes cum silentio, & expleta sunt universa.*

ap. 18.

V. Canonicis præcipit Regula Crodogangi, dum expergiscuntur, eas fundere preces, quæ publicè fiunt nunc initio Vigiliarum, seu Nocturnorum. Unde conjicitur non improbabiliter hoc factum esse canonico huic Officio additamentum, ut publicè & ab omnibus simul fieret, quod antè fiebat à singulis privatim. *Nocturnis horis cùm ad opus divinum de nocte surrexerit Clerus, primùm signum sibi sanctæ crucis imprimat, per invocationem sanctæ Trinitatis; deinde dicat versum, Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam; deinde Psalmum, Deus in adjutorium meum intende, totum cum Gloria. Et tunc provideat sibi corpoream necessitatem naturæ, & sic ad Oratorium festinet, psallendo Psalmum, Ad te Domine levavi animam, &c.* Cap. 14.

VI. Juxta eam Regulam hiberno tempore non surgebant nisi altera post mediam noctem hora: *A Kalendis Novembribus usque in Paschа octava hora noctis surgendum est, ut modicè ampliùs de media nocte pausentur, & jam digesti ad vigilias surgant.* Producebatur, aut contrahebatur nocturnus cantus usque ad exortum lucis juxta diversum anni tempus, pro arbitrio Episcopi aut Prioris. *Ut quadraginta aut quinquaginta Psalmos possint cantare, secundùm quod visum fuerit, & hora permiserit.* Cap. 15.

VII. Vetuit Concilium Francofordiense novos coli Sanctos in Ecclesiis particularibus, ea tempestate, qua facilè illudere poterat error, cùm necdum vel lex aliqua vel consuetudo eam potestatem novos Fastis sacris inscribendi Divos Romano Pontifici vindicasset. *Ut nulli novi Sancti colantur, aut invocentur, nec memoriæ eorum per vias erigantur; sed hi soli in Ecclesia venerandi sunt, qui ex authoritate passionum & vitæ merito electi sunt.* Manifestum est ex hoc Canone publico cultu honestatos tunc fuisse, non Martyres tantùm, *ex authoritate passionum*, sed illustriores etiam Confessores plures, *vitæ merito*. Non multæ indaginis causa Martyrum erat, quos una passio cœlo vindicabat, qualiscumque demum vita præisset. At multa inquiri necesse erat, multas fraudes technasque declinari in Confessorum vitæ toto excutiendo stadio; & quia in eo illudebantur quandoque, vel illudebant populi, falsi fallentesque: hinc excitata est Ecclesia, ut eam rem totam sapientiæ committeret ejus, qui sibi à Christo præstitutus est Caput. Photius Patriarcha Constantinopolitanus aliquid ejusmodi semel tentavit, prophana assentatione in Sanctorum album referens Constantini Imperatoris primogenitum, Templaque illi & Monasteria dedicans: qua audacia unum id consecutus est, ut Christiano orbi constaret, tam sanctimoniam & religionem tanto muneri parem ei deesse, quàm potestatem. Qui Ignatii Patriarchæ vitam scripsit Nicetas, insolentissimam hanc impudentiam Photii his verbis detestatur: *Quem Photius audacissimus in gratiam Imperatoris per se in Sanctorum censum relatum, Templis cœnobiisque ad aucupandam hominum gratiam colere nihil veritus est.* Can. 41a. ὃν καὶ ἅγιον χειροτονῶν.

VIII. Conventus Generalis Abbatum Galliæ sub Ludovico Pio habitus anno 817. jussit ut in Officio Mortuorum nec Invitatorium diceretur, nec Gloria. *Ut Psalmus invitatorius & Gloria pro Defun-* Can. 68. 69. 74

functis non dicatur. Ut legeretur in Capitulo Martyrologium post Primam, deinde ex Regula aliquid, vel ex homiliis Patrum. *Ut ad Capitulum primitus Martyrologium legatur, & dicatur versus, deinde Regula, aut homilia quælibet legatur : deinde, Tu autem Domine, dicatur.* Vides hinc unde accesserit horæ primæ additamentum illud prolixius, quo Martyrologium, quo versus, quo lectio brevis continetur : nempe id totum ex eo accitum & assutum est, quod in Capitulo privatim fiebat : & hæ omnino & orationes erant & lectiones piæ, à privato penso ad publicam Horarum contextionem translatæ. Genus ipsum attigisse sufficiet, ut intelligas quomodo in hanc molem excreverint divina Officia, novis additamentis in dies factis, & decrescente quandoque Psalmorum numero. Rursus in eodem Abbatum Conventu sancitum, ut ad Missam *Sanctus* stantes canerent, at orationem Dominicam genuflexo.

Illud observatum est ab Herardo in suo ad Parochos Capitulari, non incipiendam esse à Presbytero celebrante Canonis in Missa secretam recitationem, nisi priùs ipse cum populo totum illud Angelicum perfecerit Canticum *Sanctus*. Quippe concinebat populus *Kyrie, Sanctus, Pater & Symbolum*, cùm Psalmi nonnisi à Cantoribus canetentur, Clericisque. *De Oratione Dominica & Symbolo ut memoriter omnes teneant, & Gloria Patri, ac Sanctus, atque credulitas, & Kyrie eleison à cunctis reverenter canatur. Psalmi similiter distinctè à Clericis, & ut secreta Presbyteri non inchoent, antequam Sanctus finiatur, sed cum Populo Sanctus cantent.* Valafridus Strabo in ea est sententia, tunc cani cœptum esse Symbolum, & ea occasione, cùm damnata est Elipandi Episcopi Toletani hæresis, & Felicis Episcopi Urgelitani : antehabitum verò fuisse Nicæno Symbolum Constantinopolitanum, quòd cantus modulationi magis consentire visum sit. Potuit & illud movere ejus instituti authores, quòd aliquanto fusius explicatiusque sit Constantinopolitanum. Narrat idem Scriptor Leoni Papæ in more fuisse positum, ut uno quandoque die septies, immo octies, novieſque mysteria celebraret. Hic ipse Pontifex est, qui veniam fecit, ut caneretur Symbolum, ubi more receptum erat, ut caneretur ; quanquam Romæ non caneretur, sed recitaretur tantùm ; ut fatetur ipse Pontifex in Collatione cum Episcopis duobus, quos ea de causa Carolus Magnus Romam miserat.

Cap. 16.

Cap. 22.

Cap. 21.

IX. Scitum est quod narrat Author vitæ sancti Odonis Abbatis Cluniacensis de mutatis Officiis Ecclesiæ sancti Martini Turonensis Episcopi. Ita decurtatæ erant Antiphonæ, ut Officium integrum non æquaret hyemis noctes. Sperarunt medicari se posse huic malo, si Antiphonas ad singulos Psalmi versus iterarent. Verùm hæc Antiphonarum ingeminatio, & laboris, & tædii plurimum creabat. *Officii Antiphonæ breves sunt, & ejus temporis longiores noctes ; volentes officium ad lucem usque protendere, unamquamque Antiphonam per singulos Psalmorum versus repetendo canebant. Fiebat nempe eis labor improbus.* Denique quantumvis renitentem compulerunt B. Odonem, ut prolixiores ipsis concinnaret Antiphonas, integrumque Officium, quod longiores æquaret noctes.

Surius die 18. Novemb. c. 5.

Trullanus Canon XXXII. meminit Liturgiæ beati Jacobi Apostoli, primique Hierosolymorum Episcopi & fratris Domini. Addit ibidem Balsamon servari in Alexandrina Ecclesia Liturgiam aliam, quam beati Marci esse velint. Sed illud subjungit non immeritò idem interpres Canonum, mirum esse in primis, cur duæ illæ Ecclesiæ, Hierosolymitana & Alexandrina secessionem quodammodo fecerint, nec conserint cum aliis Ecclesiis in Liturgiam Basilii, vel Chrysostomi ; ideo & ea de re compellatam à se fuisse tum Synodi, tum Imperatoris authoritatem, eo tempore, quo Patriarcha Alexandrinus Constantinopolim profectus, sacra se ibi mysteria celebraturum præ se ferebat, eo ritu & ordine, quo soleret Alexandriæ. At irriti ceciderunt conatus ejus, quin spondere compulsus est, nihil unquam ejusmodi à se tentatum iri. Porro ex Canone Apostolico LXXXV. & Laodiceno LIX. alibi argumentatur idem Balsamon, nec illam à Jacobo Liturgiam, nec istam à Marco profectam esse, cùm neutro hoc Canone inter Apostolorum opuscula, vel inter Scripturas Canonicas recensitæ sint. Inde infert ille Ecclesias cæteras omnes inhærere debere vestigiis & exemplis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quæ Nova Roma est, & Missas Basilii Chrysostomique complecti ; cùm legibus cautum sit, ut in rebus quæ nulla certa lege diffinitæ sunt, mos Regiæ urbis pro lege habeatur. *Quamobrem omnes Ecclesiæ Dei sequi debent morem novæ Romæ, nimirum Constantinopolis. Ait enim Caput Basilicon, De quibus scripta lex non est, morem quo Roma utitur, servari oportet.*

Balsamon Supplemer pag. 111. Ju Orien. Ton 1. p. 362 36

X. Paulò humanior est Balsamon, circa linguam, qua conscribendæ sunt, aut recitandæ liturgiæ. Non improbat enim, quominus Syri & Armeni patrio & vernaculo sermone suo divina celebrent Officia ; quandoquidem juxta Apostolum, linguæ & nationes orbis omnes ad laudandum Deum invitantur : dum Græcæ Liturgiæ sinceras & inoffensas habeant interpretationes. *Propria dialecto sacra conficient, exemplaria consuetarum sanctarum precum habentes non evariantia, ut desumpta ex Contactis, Græcanicis litteris eleganter descriptis.* Sed hic modus tandem finisque ponendus est sermoni de linguis & dialectis, qui uberrimus alioqui, immensusque & alendæ curiositati, quàm ædificandæ charitati Clericorum magis opportunus esset.

Ibidem p. 3

CAPUT LXXXIII. P. 3. l. 1. c. 20.

Quàm ferverent laicorum studia ad frequentanda Officia, Mysteriaque, ad Communiones, ad jejunia, ad continentiam, sub Imperio Caroli Magni.

I. Quanta laicorum assiduitas ad Officia Canonica, ex Capitularibus & Conciliis.

II. Ex Concilio VII.

III. Maximè diebus Festis, Dominicisque, & Quadragesimalibus.

IV. Imperatorum Regumque assiduitas.

V. Et Magnatum aliorum.

VI. De frequenti laicorum communione.

VII. De eodem. Variæ vices fervoris & remissionis.

VIII. Eucharistia non jam manibus, sed ori fidelium ipsi committitur. Ea infantes etiam impartiuntur.

IX. Græcorum in his mores.

X. XI. Quam tenerentur laici continentiam colere diebus Dominicis, Festis, Jejuniorum, Communionis.

XII. De Jejuniis. Præcepta varia, variæ Quadragesimæ in Ecclesia Latina.

XIII. Variæ consuetudines Ecclesiæ Latinæ in jejuniis feriæ IV. VI. Sabbati, Vigiliarum. Jejunia & semijejunia.

XIV. Mira Græcorum in jejuniis austeritas.

XV. De prolixioribus jejuniis ante Natale Domini, Assumptionem Mariæ, & diem festum Apostolorum. Humanior usus.

I. MAgis magisque concerpi atque elidi posse speravimus temerariam eorum opinationem,

nem, qui ſuſpicati ſunt non eandem ſemper atque nunc viguiſſe legem ac neceſſitatem in Clericis Beneficiariiſque, ut horas quotidie Canonicas, vel in choro publicè pſallerent, vel privatim domi recitarent : ſi oculis objiceretur ipſorum in eandem rem fervor & diligentia laicorum. Præcepit Carolus Magnus, ut pueris omnibus litterarum peritia aliqua imbuendis excitarentur ſcholæ in Epiſcopalibus Eccleſiis omnibus, & in Monaſteriis, utque legendi prima rudimenta ex ipſa Pſalmorum recitatione ducerentur, quod etiamnunc ſervatur. *Ut ſcholæ legentium puerorum fiant; Pſalmos, notas, cantus, computum diſcant.*

apit. Aquig. anni 789. 71.

Theodulfus Aurelianenſis Epiſcopus fidelibus omnibus præcipiebat, ut bis ſaltem qualibet die orarent, manè & veſpere, idque in Eccleſia, ſi ea propè abeſſet. *Hæc faciant quibus Baſilicæ locus propè eſt, in Baſilica : qui verò in itinere aut in agris, &c.* 2. Ut Dominicum diem totum impenderent frequentandis myſteriis precibuſque, & nequid ex horis Deo ſacris decerperent, niſi ad neceſſariam vitæ ſuſtentationem. *Ut præter orationes & Miſſarum ſolemnia, & ea quæ ad veſcendum pertinent, nihil aliud fiat.* 3. Ut nihil harum precationum omitterent, tametſi terra marique peregrinarentur : *Nam etſi neceſſitas fuerit, navigandi ſive itinerandi licentia datur, ita duntaxat, ut hac occaſione, Miſſæ & orationes non prætermittantur.* 4. Ut in Eccleſiam ventitarent primò ad Veſperas Sabbati, rurſus autem ad vigilias, ſive ad Matutinum, ac denique ad Miſſarum ſolemnia. *Conveniendum eſt Sabbato die cum luminaribus cuilibet Chriſtiano ad Eccleſiam, conveniendum eſt ad vigilias, ſive ad Matutinum officium : concurrendum eſt etiam cum oblationibus ad Miſſarum ſolemnia.* 5. Ad Eccleſias ut convolarent diebus jejuniorum omnibus ante cibum, Veſperarum & Miſſarum officio affuturi. *Concurrendum eſt ad Miſſas, & auditis Miſſarum ſolemnibus, ſive Veſpertinis Officiis, largitis eleemoſynis ad cibum accedendum eſt.*

apit. The- d. c. 23. 24.

ap. 39.

Anno 802. Epiſcopi Galliarum Capitulare ediderunt, quo jubebantur Parochi omnes horas omnes concinere Canonici Officii, & ad ſingulas ſigna concrepare, ut populi commonerentur eas Deo preces privatim tunc effundere. *Ut omnes Sacerdotes horis competentibus diei & noctis, ſuarum ſonent ſigna Eccleſiarum, & ſacrata Deo celebrent officia, & populos erudiant, quomodo aut quibus Deus adorandus eſt horis.* Eminenr hìc aliqua primigeniæ fidelium pietatis veſtigia, cùm illa temporum horarumque certa diſtinctio in horis Canonicis celebrandis, ad populum æquè atque ad Clerum pertinebat.

an. 8.

Hinc graves & amarulentæ Concilii Pariſienſis VI. querelæ de eorum ignavia fidelium, qui occalluerunt ad res divinas, & in Eccleſias non pergunt, niſi Dominicis diebus. Ideo & his intonant hujus Synodi Patres illud Origenis adversùs inertiſſimos irreligioſiſſimoſque ſui ævi laicos, qui non Chriſtiano, ſed Judaico penè ritu & animo, non omnes, ſed paucos tantùm dies divino cultui dedicarent. *Dicite mihi vos qui tantummodo Feſtis diebus ad Eccleſiam convenitis, cæteri dies non ſunt Feſti? Non ſunt dies Domini? Judæorum eſt, dies certos & raros obſervare ſolemnes, &c.*

an 11.

II. Fidelibus omnibus Synodus VII. Generalis inculcat legem eam, qua tenentur, & memoriæ mandare, & recitare frequenter Pſalmos, quanquam ea lege obligentur aliquantò ſtrictiùs Clerici, maximèque Epiſcopi. *Quoniam pſallentes Deo repromittimus, In juſtificationibus tuis meditabor, non obliviſcar eloquiorum tuorum; omnes quidem Chriſtianos hoc ſalutare ſervare oportet; eos autem præcipuè qui Sacerdotalem dignitatem obtinent. Quamobrem decernimus, quemlibet quidem, qui ad Epiſcopalem gradum eſt provehendus, Pſalterium omnino noſſe, ut ex eo omnem quoque ſuum Clerum ita inſtitui moneat.* Percontatur Balſamon, ecquid cauſæ ſit, cur hoc Canone urgeantur Epiſcopi ſoli Pſalmorum peritiæ ſtrenuam operam dare; cùm res tot aliæ eis ſunt perdiſcendæ, ut ſibi plebique ſibi creditæ ubique præluceant. Sed obvia eſt reſponſio. Eccui enim dubium eſſe poteſt, quin Clerici Epiſcopique ſimul atque initiati ſunt, teneantur ante omnia ſe totos dedere functioni primariæ ſuæ, maximèque neceſſariæ, orationi inquam & pſalmodiæ, quæ nec procraſtinari unquam, nec ceſſare debet? Eadem imminebat Monachis & orandi jugiter & pſalterii ediſcendi neceſſitas. Unde & in jure Orientali commonentur Abbates, ut id curent, quo Monachi nulli antè, nulli magis rei ſtudium operamque ſuam dedicent, quàm Pſalterio ediſcendo. *Faciendum maximo tibi ſtudio, ne qui tondentur, in alia quavis Monaſterii functione priùs verſentur, quàm rectè Pſalterium edidicerint.*

Juris Orien. Tom. 1. p. 438

Can. 11.

III. Concilium Forojulienſe anni 791. ſub Paulino Patriarcha cohortabatur fideles omnes, ut Dominico die toto uni vacarent orationi : ejus exordium ducentes à Veſperis Sabbati; utque ea qua par eſt libertate animi cordiſque munditie id perficerent, etiam atque etiam obteſtabatur, ut à conjugibus ſe abſtinerent. *Abſtinere primùm omnium ab omni peccato, & ab omni opere carnali, etiam à propriis conjugibus, & ab omni opere terreno, & nihil aliud vacare, niſi ad orationem.* Idem ad Bulgaros reſcripſerat Nicolaus Papa, addideratque, niſi orationi toti dependantur Dominici dies Feſtique, ſatius fore, ut ruri colendo, quàm inani otio & voluptatum ſordibus exigerentur. *Idcirco diebus Feſtis ab opere mundano ceſſandum eſt, ut liberiùs ad Eccleſiam ire, Pſalmis & Hymnis & Canticis ſpiritalibus inſiſtere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, eloquiis divinis intendere, eleemoſynas indigentibus miniſtrare valeat Chriſtianus. Quæ omnia ſi quis negligens orationi tantùm vacare noluerit, &c. Melius illi fuerat laborare manibus ſuis, &c.* Concilii autem Triburienſis Patres non Dominicos tantùm Feſtoſque dies totos orationi & pſalmodiæ devovent, *Tantummodo Deo vacandum*, ſed & Quadrageſimæ tempus; expreſſiſſimè prohibentes, ne quid jurgiorum aut litium moveatur toto eo tempore, quo Deum nobis conciliamus. *Diebus Quadrageſimæ & jejuniorum devotiſſimè jejunandum, & omni intentione eſt orandum, atque unicuique pro facultatibus ſuis eleemoſynæ tribuendæ, & nullæ lites vel contentiones habendæ.* Eos quippe Propheta gravi cenſura inurit, qui non jejunant niſi ad lites : *Ecce ad lites & contentiones jejunatis.*

Cap. 11.

Can. 33.

Tritum illud eſt, Ferias Clericis eſſe omnes hebdomadæ dies, quæ terrenis occupationibus inquinandæ non ſint. Docuit ſuprà Origenes, cùm remiſiſſent fideles à jugi illa oratione, tunc dies certos ſelectos fuiſſe, quibus ſaltem in primævum illum fervorem recaleſcerent. Carolus Magnus illud rurſus inculcabit, ad ſingulas Officii canonici horas perſonare debere tympana, ut commoneatur plebs jugiter orandum, aut his ſaltem temporum intervallis orandum eſſe. *Ut Sacerdotes ſigna tangant horis canonicis, & illorum officium agant, ſive diurnale, ſive nocturnale, quia ſcriptum eſt : Sine intermiſſione orate; & idcirco non dimittant horas canonicas.* Non Clericis, ſed fidelibus omnibus vellicabat aurem Apoſtolus, cùm ſine intermiſſione orari præcipiebat. Nocturnis ergo diurniſque Eccleſiæ pſalmodiæ horis concrepant tympana, ut laicis memoria refricetur hujus jugis & nunquam interrumpendæ orationis. Hinc & illud eſt, quòd & laicis ſuæ partes, ſua aliqua jura eſſent in Eccleſiaſtica divinorum Officiorum pſalmodia; non tantùm ut Pſalmos, ſed &

Capit. Car. Mag. L. 6. c. 168.

com-

Ibidem. L. 5. c. 49. complura alia decantarent. *Laicus non debet in Eccleſia lectionem recitare, nec alleluya dicere, ſed Pſalmum tantùm, aut reſponſoria, ſine alleluya.* Docet & Regino invaluiſſe quondam eum uſum, ut Dominicis Feſtiſque diebus cogerentur laici Matutinis Laudibus, Miſſæque adeſſe, & L. 2. c. 57. Veſpertinis. *Etſi ad Matutinas, & ad Miſſam, & ad Veſperas bis diebus impretermiſsè omnes occurrant.*

IV. Summi quique Principes & Reges non majeſtate magis quàm pietate præibant fidelibus, exemploque ſuo præerant, ut ad Horas Canonicas in Eccleſiam confluerent. Jam Eginhardus & San-Gallenſis Monachus Carolum Magnum exhibuerunt nobis, ut tota Lectorum Cantorumque peritia pollentem, Pſalmoſque in Eccleſia ſummiſſa voce decantantem. Jam oſtendimus Eccleſiam Palatinam ſupra omnes alias præcelluiſſe cantus peritia, divinorumque Officiorum celebratione pia juxtà & magnifica, ut eam cæteræ Regni Eccleſiæ imitari contenderent. Hinc autem illud emergit, celebrationi divinæ pſalmodiæ in hac Capella Regia ſolitos adeſſe Reges. Eginhardus Carolo Magno hoc teſtimonium dicit: *Eccleſiam mane & veſpere, item nocturnis horis & ſacrificii tempore, quoad eum valetudo permiſerat, impigrè frequentabat.* San-Gallenſis Monachus Carolum Magnum ob oculos ponit pſallenti Choro moderantem in Capella Regia. Quin & illud confirmat Clericorum neminem in conſpectum ejus prodiſſe, niſi legendi canendique peritum. Denique docuit nos idem ipſe quibus ille ſe muniret veſtibus adversùs frigus aliaſque temporis injurias, cùm nocturnis intereſſet Officiis, & quanta circa ipſum eſſet Clericorum frequentia, ſeu nocturnis, ſeu diurnis Officiis, Myſteriiſve adeſſet. *Glorioſiſſimus Carolus ad nocturnas Laudes pendulo & profundiſſimo pallio, cujus jam uſus & nomen receſſit, utebatur. Expletis verò Hymnis matutinalibus, ad caminatam reverſus, Imperialibus veſtimentis pro tempore ornabatur. Cuncti verò Clerici ita parati ad antelucana veniebant Officia, ut vel in Eccleſia vel in porticu, quæ tunc corticula dicebatur, Imperatorem ad Miſſarum ſolemnia proceſſurum vigilantes expectarent.*

De Eccleſ. cura Caroli Magni. L. 1. c. 33.

Cap. 19. 20.

In reprehenſiones hominum incurrit Ludovicus Pius ex ea re, quæ illi & laudi vertere debebat & gloriæ ſempiternæ; ex jugi videlicet pſalmodia & ſtudio Scripturarum. Græcè ſciebat & Latinè loquebatur, teſte Thegano, tam bellè, quàm qui optimè. Scripturæ ſenſus omnes ſtudioſiſſimè perſcrutatus fuerat. Denique ſi nimio plus indulſit fœdiſſimis eorum conſiliis, qui ejus facilitate & indulgentia abutebantur, id ex eo profectum eſt, quòd in lectione Scripturarum totus eſſet. *Lingua Græca & Latina valdè eruditus, ſed Græcum magis intelligere poterat, quàm loqui: Latinam verò ſicut naturalem æqualiter loqui poterat. Senſum verò in omnibus Scripturis ſpiritalem ac moralem, necnon & anagogen optimè noverat. Omnia prudenter & cautè agens, niſi quod Conſiliariis ſuis magis credidit quàm opus eſſet, quod ei fecit pſalmodiæ occupatio & lectionum aſſiduitas.*

Du Cheſne. To. 3. pag. 318

Alius ejuſdem Scriptor hiſtoriæ indefeſſam ejus exhibet vigilantiam diligentiamque, ut divinis omnibus intereſſet Officiis per quadrageſimale tempus: ut eo dierum numero pœnitentiæ & carnis macerationi ſacrorum, ne ſemel quidem aut bis illud ſibi licere vellet, ut equo veheretur, tantiſper recreando animo corporique, quanquam diu expertus id tuendæ valetudini ſuæ neceſſarium eſſet: *Et qui ſolitus erat hoc tempus Pſalmorum decantatione, orationum inſtantia, Miſſarum celebratione, eleemoſynarum liberalitate, cum ſumma devotione totum ſolemne reddere, ita ut vix uno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret, &c.* Minùs tempeſtiva Thegani cenſura religioſiſſimi Principis obſcuraret forſan pietatem, & quod inde utilitatis carpi poterat, præcerperet & irritaret: niſi retunderetur objecta ex adverſo authoritate & doctrina Archiepiſcopi Lugdunenſis Agobardi. Dux ille & anteſignanus fuit eorum quodammodo, qui in perniciem & in abdicationem Ludovici Pii impiè & nefariè conjuraverant. Et nihilo tamen minùs cùm ad Pium Agobardus ſcriberet de multis quæ Imperium ejus fœdarent, non potuit non juſtis laudibus afficere ſtudium & aſſiduitatem ejus infatigatam, ad Pſalmos, ad cantum, ad Cantica Eccleſiæ frequentanda. *Recordamur namque ardentiſſimæ religionis veſtræ, quam cognovimus ſemper in aſſiduitate orationum & in Pſalmis, & Hymnis, & Canticis ſpiritualibus, cantantem & pſallentem Deo in corde puro, &c.*

De div. Imp. Gall. inter hæred. Lud. Imp.

Luitprandum Longobardorum Regem hoc Paulus Diaconus ornavit præconio, quòd primus Regum omnium Capellam Regiam conſtruxiſſet in ſuo Palatio, conſtituiſſetque ibidem Collegium Clericorum & Presbyterorum, qui Regibus divina Officia decantarent. *Intra ſuum quoque Palatium oratorium Domini Salvatoris ædificavit. Et quod nulli alii Reges habuerant, Sacerdotes & Clericos inſtituit, qui ei quotidie divina Officia decantarent.* Obſervatum eſt ab Ditmaro Otthonem I. Imperatorem ſolemni pompa proceſſiſſe cum Epiſcopis & Clero, præeuntibus Crucibus, Reliquiis, Thuribuliſque, ad Officia divina, Veſperas, Matutinum, Miſſam, quibus ita aderat, ut niſi expletis omnibus non abiret. Denique ſolemnibus diebus omnibus idem pietatis munus Principem obiiſſe. *Soleba in ſolemnitatibus univerſis ad Veſperam & ad Matutinum atque ad Miſſam cum proceſſione Epiſcoporum venerabili, deindeque cæterorum ordine Clericorum, cum Crucibus Sanctorumque Reliquiis ac thuribulis ad Eccleſiam uſque deduci, hicque ſtare aut ſedere, uſque dum finita ſunt univerſa.*

L. 6. c. 17.

Author eſt Vuillelmus Neubrigenſis, Alfredum Angliæ Regem, qui anno 872. regnare cœpit, horas diei cujuslibet ita tripartiti ſolitum, ut lectioni & orationi octo dicaret ſolidas, totidem regni diſponendis negotiis, totidem denique neceſſitatibus corporis ſedandis. *Viginti quatuor horas, quæ inter diem ac noctem jugiter rotantur, ita dividebat, ut octo horas in ſcribendo & legendo & orando, octo in cura corporis, octo in expediendo Regni negotia tranſigeret.* Erat in ejus Capella cereus, qui noctu arderet interdiuque, & horas demonſtrabat ſingulas, quo de ipſum Capellani commonebant. Denique ſinu ſemper ſuo geſtabat librum Officiorum Eccleſiæ, ut quoties vel tantillum eſſet otii & laxamenti, eſſet & quò illud conferret. *Illud inſolitum & inauditum, quòd ſemper ſinu geſtabat libellum, in quo diurni curſus Pſalmi continebantur, ut ſi quando vacaret, arriperet, & vigilanti oculo percurreret.*

De geſt. Reg. Ang. L. 2. p. 45.

V. Nec à Regum pietate procul erant Magnates. Scripſit Odo Cluniacenſis Abbas vitam jam ſæpè nobis hìc laudatam, laudandamque Geraldi Comitis Oriliacenſis, qui quotidie matutinis veſpertiniſque Officiis omnibus aderat & Myſteriis: *Poſt nocturnas laudes, ſi quolibet proficiſcendum erat, Miſſarum ſubſequebatur ſolemnitas.* Dixi jam, ut ob non auditam die Dominico ſemel Miſſam, quod citra culpam tamen ejus contigerat, id in reliquum vitæ tempus ſibi ipſe præſcripſerit, *Ut Pſalterium penè quotidie recitaret.* Erat quod mirarentur, erat & quod gratularentur omnes, quòd cùm negotiorum moli ingenti non ſeſe ſubduceret, tantum temporis tamen impenderet orationi pſalmodiæque, tum privatæ, tum publicæ. *Tantoperè lectionibus audiendis, & viciſſim orationibus, nunc cum aliis, nunc ſemotim*

L. 1. c. 11.

L. 2. c. 9.

tim erat intentus, ut mirum sit, quomodo vel tantum studium in his habere potuerit, vel tantam Psalmorum summam semper explere valuerit. Præsertim cùm alias occupationes interdum expediisset. Non enim erat obstinatus ut causis necessariis se nimium absentaret; sed his pro opportunitate paululum intentus, mox ad degustatam psalmodiæ dulcedinem sese concitus recolligebat. Solemnem aliquando Festum diem exegit in Solemniacensi Abbatia; affectata est tum prolixitas Officiorum: *Fratres solemnizare cœperunt Officium, ut moris est, in longum protelantes;* beata hæc illi fugere momenta visa sunt. Quocumque pergeret, turbam Clericorum comitem semper habebat, quibuscum diei noctisque concelebraret Officia: *Copia Clericorum semper eum comitabatur, cum quibus in divino opere jugiter insudabat. Nocturno tempore cunctos in Oratorio diutiùs prævenire solebat: quo expleto solus remanere solitus erat.* Cùm iter agenti Dominicus dies incurrisset, non passus est ut quisquam suorum antè se itineri committeret, quàm transacta esset hora nona. *Retinuit eos dicens, quòd ob reverentiam Dominici diei saltem usque ad Nonam demorarentur.* Cùm equitaret, deflectebat sæpissimè nonnihil à comitum turba, ut liberiùs Psalmos recitaret. *Porro mos erat illi, ut cooperto capite solus equitaret, quo psalmodiæ liberiùs vacaret.* Ne Extremæ quidem ægritudinis & adventantis mortis languor de fervore ejus quidquam detraxit. Ad nocturna pergebat in Ecclesiam Officia, Missis intererat duabus, quarum altera diei, altera Mortuorum erat propria: cùm denique vires ejus omnes exhausissent jam propior quædam mortis aura, in ipso conclavi suo Officium à Capellanis suis decantari curabat, quibus & ipse utcumque poterat concinebat. *Per omne verò sui languoris tempus, ita fatiscentes ad divinum obsequium impellebat artus, ut nec unum quidem nocturnale Officium nisi in Ecclesia pateretur celebrare. Missam verò unam diei competentem, & alteram coram Altari positus audiret, &c. Ingravescere se sentiens, jussit ut nocturnale coram se Capellani peregissent, Episcopo cum suis in Ecclesia illud celebrante; cum psallentibus autem & ipse psallebat, donec post matutinale Officium omnes etiam horas diei compleret.*

VI. Non in sola autem Psalmodia priscæ fidelium pietatis summa erat, nec in eo tantùm primigenius laicorum vigor relaxatus est. Sunt & alia capita complura, quorum nonnulla hìc obiter perstringere non pœnitebit, ut tantò certiùs constet, non Officia tantùm canonica, sed & complura alia Clericalis ac Monasticæ pietatis insignia laicos olim quamplurimos diutissimè æmulatos esse. Rarò olim Mysteria celebrabant Presbyteri, quin & laici communicarent. Finitimum istud est canonicis Officiis Officium pietatis. Sed ut communionis, ita & Officiorum canonicorum frequentia plurimùm remiserat jam temporibus Caroli Magni. Ut nunc semel saltem quolibet anno ad Pascha, ita tempore Caroli Magni ter saltem fidelibus omnibus communicandum erat. Innovatum est id præceptum in Concilio Turonensi III. anno 813. *Ut si non frequentiùs, vel ter laici homines in anno communicent, nisi fortè quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur.* Hæc Pœnitentium exceptio supponenda semper est, cui & ipsi exceptio alia subjicienda est. Pœnitentes enim hoc Caroli ævo Eucharistia impertiebantur omnes in die Cœnæ Dominicæ, nisi si qui eorum gravissima quapiam impietate sese constrinxissent. Ita apertè Concilium Cabilonense II. *anni* 813. *In Cœna Domini à quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur, quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus, exceptis his, quibus pro gravibus criminibus inhibitum est, percipienda sit, Ecclesiasticus usus demonstrat; cùm etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Dominici sacramenta reconciliat.*

Si Pœnitentes ipsi cælesti hoc epulo semel quot annis vescebantur, nemini dubium est, quin eo fideles fruerentur aliquantò frequentiùs. Generalem fidelibus omnibus communionem indicit Theodulphus diebus omnibus Dominicis Quadragesimæ, die Cœnæ Dominicæ, & Parasceves, & Sabbati sancti & Paschæ. *Singulis diebus Dominicis in Quadragesima, præter hos qui excommunicati sunt, sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt, & in Cœna Domini, & in Parasceve, & in vigilia Paschæ, & in die Resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum; & ipsi dies Paschalis hebdomadæ omnes æquali Religione colendi sunt.* Subdit Theodulphus accedere non debere ad sacram hanc mensam, nisi multùm diùque purgatos; sed nec ab ea recedere diutiùs debere, qui quam ex ea assecuti fuerint animi munditiam, brevì sordescere nolint. *Sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum sacramentum accedere; ita periculosum est ab hoc prolixo tempore abstinere.* Itaque fidelibus media quædam via terenda est, inter excommunicatos, quibus sacri epuli participes fieri certis tantùm diebus datur: & conspicuos virtute morumque innocentia viros, quibus quotidianum ferè hoc epulum est. *Salva ratione eorum, qui excommunicati, non quando eis libet, sed certis temporibus communicant, & religiosis quibuscumque sanctè viventibus, qui penè omni die id faciunt.*

In votis illud fuerat Carolo Magno, ut Dominicis singulis Festisque solemnibus ad communionem Corporis Christi fideles accederent omnes. *Ut omnes per dies Dominicos & festivitates præclaras, sacra Eucharistia communicent, nisi quibus abstinere præceptum est.* Et infrà: *Placuit ut fideles, &c. si fieri potest, omni Dominica die communicent, nisi criminali peccato & manifesto impediantur, quia aliter salvi esse non possunt, quoniam Dominus dixit, Qui manducat meam carnem, &c.* Vix quisquam ambigat tantum Principem, & ea religionis fama, quas pietatis promulgabat leges, exemplis suis astruxisse. Ludovicum Pium Concilii VI. Parisiensis Præsules anno 829. commonuerunt, ut Proceres Aulicosque suos exemplo & ipse suo ad frequentiorem Eucharistiæ participationem provocaret. *De perceptione verò sacri Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi nihilominus monemus, ut quod Christianæ Religioni expedit, & sicut vobis à Patribus nostris admonitum est in aliis Conventibus, quando possibile fuerit, faciatis, & vestro exemplo, vobis famulantes, ut hoc faciant, instruatis.* Heraldus Turonensis Archiepiscopus ita statuebat, fidelibus prorsus omnibus adeundam esse sacram mensam, tertio aut quarto quoque Dominico die, hoc est, semel quolibet mense. *Ut populis prædicetur, ut oblationes Deo offerant, & ut tertia Dominica vel quarta communicent, abstinentes se à luxuria propriisque uxoribus, & reliquis illicitis, nisi fortè criminalibus culpis sint impliciti.*

VII. Jonas Episcopus Aurelianensis in luculento Tractatu de institutione laica, eorum alienatam à religione & pietate vitam insectatur, qui tribus tantùm solemnioribus anni festivitatibus Christi corpore vescebantur: nec pensitabant ipsi secum, cibi penuria vitam extingui, inferrique mortem posse non corpori tantùm, sed & animæ; Synaxes verò Ecclesiasticas eo fine institutas esse, ut debitus Deo cultus deferatur, eique conglutinentur fidelium animæ, dum Christo per corporis ejus communionem coagmentantur. *Sunt item plerique, quod valdè periculosum & congrua emendatione dignum est, qui ab hoc sacramento partim incuria, partim desidia adeo se subtrahunt, ut vix in anno, nisi sub tribus tantùm Festis præclaris, potiùs quàm ex devotione faciant: nescientes,*

L. 2. c. 16.

L. 2. c. 6. 7.

(1. 50. (1. 2. c. 45.

n. 47. Ad. 3. c. 38.

Cap. Theod. c. 41.

Cap. 44. Cap. l. 5. c. 182. L. 6. c. 357.

Can. 20.

Ann. 858. c. 55 Cap. Hera.

De Instit. laica. l. 2. c. 18.

tes, aut ſcire nolentes, quod ſicut corpus ſine cibo & potu, ita & anima ſine ſpiritali cibo moritur. Nec multò poſt : *Cùm igitur conventus Chriſtianorum ad Eccleſiam ideo præcipuè inſtitutus ſit, ut inter Hymnorum & laudum ſolemnia, participatio corporis & ſanguinis Domini celebretur, &c.*

In Epiſtola quadam ſua Amalarius affirmat fideles olim, quicumque in ſacra ſubibant Eccleſiæ limina, compulſos fuiſſe, aut Chriſti corpori communicare, aut juſtas promere cauſas, quamobrem id non facerent: alioqui excommunicatione perculſos fuiſſe. Addit autem id quidem placuiſſe Gennadio, ut Dominico quoque die fideles communicarent : at id ex eo forſan eſſe, quòd ne ipſe quidem diebus ſingulis ſacra Myſteria celebraret. Denique ſatius eſſe tutiuſque Auguſtino aſſentiri, quàm Gennadio, & eum te præſtare, qui diebus ſingulis communicare poſſis. Non expendam hoc loco, an Auguſtini, an Gennadii mentem omnino aſsecutus ſit Amalarius, & an ejus judicio ac definitioni ſtandum hoc loco ſit. Satis eſt, ut hoc loco indigitaverim, quæ eo ſæculo eſsent Doctorum ſententiæ, qui fidelium mores. *Præcipitur in Canonibus, ut omnes ingredientes Eccleſiam communicent : quod ſi non communicaverint, dicant cauſam quare non communicent : & ſi rationabilis extiterit, indulgeatur illis; ſin autem excommunicentur. Comperi te anchoram mentis tuæ fixiſſe in pelago, & non in portu; fixiſti illam in Gennadio Maſſilienſi Epiſcopo. Hortor ut potiùs figas illam in portu tutiſſimo, Auguſtino ſcilicet, teſtificato per univerſas Eccleſias. Hortatus eſt te Gennadius, ut præcipuè per dies Dominicos communices. Fortè non erat conſuetudo illius, ut per ſingulos dies Miſſam celebraret. Si enim eſſet, non hortaretur per ſolos Dominicos dies potiſſimum communicare, &c. Quapropter non ritè communicamus per ſingulos dies Dominicos, & poteſt fieri, ut Deo placeamus per ſingulos dies unius hebdomadæ, in quibus guſtare & videre fas eſt, quàm dulcis ſit Dominus.*

Spicil. To. 2. pag. 172.

Conſtat ergo ex his Imperatores, Epiſcopos & viros eruditione ac pietate præſtantes, in id eſse connixos, ut tuerentur, aut ut innovarent primævæ ætatis in Eccleſia fervorem frequentiſſimè communicandi; atque ut fideles perducerent ad eam vitæ & morum inculpatam caſtimoniam, qua dignè poſsent Deificæ Cænæ participes fieri, ſingulis diebus, aut ſaltem ſingulis Dominicis Feſtiſque, aut ſi ne id quidem poſsent, ſingulis menſibus : nemini autem impunè fuiſse, ſi tribus ſolemnioribus Feſtis, Natalis, Reſurrectionis & Pentecoſtes non communicarent; annua enim Cænæ Dominicæ communio jam ferè pœnitentium propria erat. Id verò præter jam congeſtas probationes, firmari præterea poſset, tum ex Reginone, tum ex Formulis præceptionum Synodalium Epiſcopi ad Parochos cujuſque ſuos.

Regino l. 1. c. 58. Append. Baluz. ad Regin. p. 605, 613

VIII. Tunc fortè increbreſcente ſacræ communionis uſu, id quoque innovatum eſt, ut non jam in manus daretur Euchariſtia, ſed in os communicantium mitteretur. Ita Canon antiquioris præcipit Concilii, à Reginone relatus, quo jubentur Parochi ſacrum cibum ſua manu in ora ipſa inferre fidelium laicorum. Itaque non diſcrepat à veri ſpecie & ſimilitudine, etiam tum Diaconos, Subdiaconos, Clericoſque minores, necdum exutos fuiſse priore privilegio, & ex uſu priore Euchariſtiam manu excepiſse. *Nulli Laico aut fœminæ Euchariſtiam in manibus ponat, ſed tantùm in ore, cum his verbis, Corpus & Sanguis Domini proſit tibi ad remiſſionem peccatorum, & ad vitam æternam.*

Regino l. 1. c. 199.

Aliquantò ſeriùs, nempe temporibus Paſchalis II. deſinente ſæculo XI. volunt oblitteratam fuiſſe conſuetudinem illam aliam infantes communicandi. Eam enim ſub Imperio Caroli Magni ſuperſtitem adhuc & intemeratam viguiſse, fidem faciunt libri ipſi Capitularium : *Ut Presbyter ſemper Euchariſtiam habeat paratam, ut quando quis infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.*

Cap. Mag. l. 1. c. 51

IX. Quod ad Eccleſiam verò Græcam, redintegraverat quidem Trullana Synodus priſcum morem excipiendæ manu Euchariſtiæ, damnata quorundam divitum inani oſtentatione, qui ut ſe à pauperibus ſejungerent, aureis eam poculis excipiebant. At Balſamonis ætate, ſive exeunte ferè duodecimo ſæculo, illa etiam videtur jam invecta fuiſse conſuetudo, non manu, ſed ore eam excipiendi. Id ipſemet inſinuat in Canonem Trullanum : *Ne mireris, nec cauſam rogaveris, propter quam in quibuſdam Eccleſiis datur laicis ſanctum Chriſti corpus, nec eis in manu datur, ut hoc Canone continetur. Recta enim fides & Dei timor & ab omni ſuſpicione aliena pietas hoc tradidit, non laicorum indignitas.* Ubi perſpicis ſolos deſiſse Laicos manu excipere, & quidem nonnullis tantùm in Eccleſiis ita exoleviſse priſcum uſum. Inter ipſos etiam forſan Latinos paucæ primùm Eccleſiæ à priſca conſuetudine receſserunt. Unde & Balſamon ait, laicos Latinos & Euchariſtiam aliquos geſtaſse in ſinu, & mutuò ſibi alios aliis impertiiſse. *Latini autem azyma aſſiduè in ſinu ferentes, etiamſi ſint laici, ea non ſolùm ſibi ut Sacramenta impertiunt, ſed etiam aliis.*

Can. 101

In C. n. Trull.

X. Stringam & aliquid de continentia, qua Euchariſtiæ præparari conjugatos moris erat. Religioſè quoque ſervanda illa erat diebus Dominicis, Feſtis & Jejuniorum. Refert Balſamon inter Græcos id obtinuiſſe, ut ſi triginta annos natus quiſpiam & bis conjugatus, atque ex alterutra conjuge liberos habens, tertiam poſtea duceret, per quadriennium communione privaretur; & reconciliatus poſtea ſacris altaribus, non poſſet ſacro epulo frui niſi ter anno quolibet, in Natali Domini, in Paſcha, & in Dormitione, ſeu Aſſumptione beatæ Mariæ. Approbat idem ſcriptor hanc ſervandæ continentiæ neceſſitatem, ex Apoſtolo, qui dies Orationi ſacros dicat & continentiæ, & ex ipſis Sacrificii verbis, *Sancta ſanctis.* Addit & Synodalem Patriarchæ Lucæ Conſtitutionem, qui tridui continentiam ante Communionem præſcripſit, decrevitque pœnas in eos, qui quo die nuptias contraherent, etiam conſummarent. *Patriarcha Lucas ſynodaliter pronunciavit, debere tribus antè diebus à corporali congreſſu ſejungi conjuges, qui ſunt divinorum Sacramentorum futuri participes. Sed & ſponſos, qui ipſo die matrimonii ad rem veneream coeunt, pœnis ſubjecit.* Subdit denique Canonicam definitionem Timothei Patriarchæ Alexandrini, qui *decernit debere fideles à mutuo congreſſu abſtinere Sabbato & Dominico.* Et exemplo & præcepto ita ſanxerant Moiſes & David, ut continentia preci & ſacrificio conjungeretur. Probat denique Balſamon ex eadem Scripturarum authoritate, ex conſuetudine Eccleſiæ, & ex Timothei Patriarchæ ſtatuto, non tantùm præire debere continentiam communioni Euchariſticæ, ſed etiam ſubſequi : ideoque diei quoque nuptiarum eundem deferri pudorem, quòd Corporis Chriſti participes fiant, qui conjugantur. Non diſſimulat tamen abolescere paulatim pium hunc priſcæ diſciplinæ uſum, omnique ope enitendum eſse, ut vigor illi ſuus reſtituatur. *Et optamus corrigi, quod præter divina inſtituta præcepta circa ſponſæ deductionem malè fit. Nam poſtquam ſacra precatione initiati ſunt, & divinas ſanctificationes promeruerunt, ad carnalem feſtinant unionem, in nuptiarum deliciis laſcivientes, ſacræ benedictionis vim non conſiderantes, & ſanctificationum contemptum. Conjuges ergo quo die divinas participaturi ſunt ſanctificationes, non tantùm ante earum aſſumptionem, ſed & poſt eam citra excuſationem continenter ſe gere-*

In Can. 1. Baſilii. In Suppler. Can. 112. Ad Can. Carthag.

Juris Orien. L. 5. p. 367. 3c

re

re debent. Quod si non faciant, gravioribus subjacientur pœnis.

Si in unum jam conglobentur hæc omnia laicorum fidelium pietatis officia, orandi sine intermissione; sæpissimè panis cœlestis degustandi, qui & idem quotidianus panis dicitur; continentiæ cum Oratione, cum Sacramentorum participatione, cum jejuniis conjungendæ; facilè intelliges, nec novi quidquam à nobis, nec inusitati tentatum esse, si legem qua tenentur Clerici ad Horas Canonicas, illustravimus exemplo & usu laicorum, qui eodem tamdiu officio perfuncti sunt. Si enim laicis ad jugem orandi assiduitatem, juxta Apostolum, si ad frequentissimam Sacramentorum participationem enitendum est, si continentia ad id præparandi purgandique sunt; si juxta Canones publicè concrepant signa ad Horas Canonicas celebrandas, eo fine, ut sui muneris admoneantur fideles; si Festi, Dominici & jejuniorum dies Orationi & mysteriorum participationi dicati, dicandique sunt: hinc illud certè efficitur, & ad aliquantulum Sacerdotii Sacerdotaliumque munerum consortium vocatos esse fideles omnes, & multò strictiorem Clericis quàm laicis incumbere obligationem & orandi jugiter, & Canonica decantandi certis suis horis Officia.

XI. Non prætereunda continentiæ cura apud Latinos, qui ejus colendæ studio Græcis multò semper præcelluere. Ut continentia & oratione plurium dierum præparandus quisque sit ad Eucharistiam, ita edocet Theodulfus: *Aliquandiu* C. Theod. c. 9. *ab opere conjugali abstineat, eleemosynis & orationibus insistat, & sic ad tantum Sacramentum accedat.* Eadem penè verba leges in Capitularibus Caroli Magni, in quibus & exemplo Davidis is usus astruitur, qui sacros panes plurium dierum continentia expiatus comedit: *Ut videlicet* Capitul. Car. M. l. 2. c. 40. *abstinens aliquot diebus ab operibus carnis præparet se ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui nisi se confessus fuisset abstinuisse ab opere conjugali ab heri & nudius tertius, nequaquam panes propositionis à Sacerdote accepisset.* Eodem jure post celebratum conjugium aliquot dierum continentia in usu erat, tum propter ejus ipsius Sacramenti venerationem, tum quod plerumque oblatione & communione consignaretur: *Et biduo vel triduo orationibus vacent,* l. c. 463. *& castitatem custodiant, ut bonæ soboles generentur.* Idem Herardus præcipit in Capitulari. Dum C. 89. Parochias suas perlustrarent Episcopi, inquirere debebant, an Parochi plebes & conjugatorum turbas admonerent, quibus diebus conjugio abstinendum esset: *Si illud etiam admoneat, quibus* Regin. l. 1. c. *temporibus conjugati se abstinere debent à propriis* 300 l. 1. c. 300 *uxoribus.* Pœnitentiales libri viginti dierum pœ- p. 146. nitentia eos plectebant, qui non una hebdomada ante communionem conjugibus abstinuissent. *Communicasti de sacrificio Domini, & non priùs abstinuisti ab uxoris amplexu, quinque aut septem diebus, dies viginti pœniteas.*

XII. Sunt & arcani nexus, quibus oratio & continentia Festis & jejuniorum diebus cohærescant. Negat Theodulphus jejunari utiliter Quadragesimam, nisi abdicentur carnis sensuumque voluptates, nisi lites componantur, sopiantur simultates, & orationi, vigiliis, eleemosyniisque Ep. Theod. c. 43. eo maximè tempore opera detur. *In his jejuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones esse debent. Abstinendum in his est à conjugibus, & caste & pie vivendum, quia nihil penè valet jejunium, quod conjugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemosynæ non commendant.*

Utque ne quis sibi fingat, necdum jejuniorum tunc dies ad eum excrevisse numerum, quo nunc sunt: unum hic attexam ex Capitularibus Caroli Magni locum, ubi tres anno quolibet Quadragesimas præscribit, præter jejunia feriæ sextæ cujusque, & alicubi etiam Sabbati. *Item admoneant Sacerdotes, ut jejunia tria legitima in anno agantur, id est, quadraginta dies ante Nativitatem Domini, & quadraginta ante Pascha, ubi decimas anni solvimus, & post Pentecosten quadraginta dies. Quanquam enim nonnulla ex his canonica priventur authoritate,* l. 6. c. 184. *nobis tamen omnibus simul propter consuetudinem plebis & parentum nostrorum, morem hunc observare convenit. Præter hæc autem legitima tempora jejuniorum, omni sexta feria propter passionem Domini jejunetur. Sed & Sabbati dies à pleriſque, propter quod in eo Christus jacuit in sepulchro, jejunio consecratus habetur.* Nec dissimulat Carolus Magnus, nec nos detrectamus, quin quadraginta illi ante Natale Domini, & post Pentecosten dies jejuniorum, antiquis Conciliis incomperti fuerint: sed nihilo tamen minùs testificatur idem ipse Carolus tanta gentium consensione & longo sæculorum usu id perfectum & confirmatum esse, ut consuetudo in legem exurgeret. Tres similiter has Quadragesimas sancit Regula Crodogangi, sed ita ut una earum in sola carnium abstinentia posita sit. *A Pentecoste verò usque ad Nativitatem sancti Joannis* Cap. 31. *Baptistæ similiter bis in die reficiant, & carne abstineant. A Nativitate verò sancti Joannis usque ad transitum sancti Martini, sicut antea bis in die reficiant, quarta & sexta feria à carne abstineant.* Ubi illud observabis, in meram quoque à carnibus abstinentiam jam tum emollita fuisse antiquissima quartæ & sextæ feriarum semijejunia. Aliquantò strictiùs jejunabatur illa Quadragesima, quam familiariùs Adventum dicimus; ad Nonam enim usque jejunium producebatur: *Ab ipso transitu sancti Martini usque ad Natalem Domini carne omnes abstineant, & usque ad Nonam jejunent.* A Natali Domini usque ad Quadragesimam jejunabatur etiam feria secunda, quarta & sexta ad horam usque nonam; quarta feria sextaque carnibus abstinebatur: *Et post Natalem Domini usque ad caput quadragesimæ secunda & quarta & sexta feria in refectorio ad nonam reficiant; reliquis diebus duabus vicibus in refectorio reficiant. A carne verò quarta & sexta feria his temporibus abstineant.* Hæc ex Regula Canonicorum, ubi si qua incideret festivitas in dies eos, qui abstinentiæ carnium addicti erant, id juris erat Priori, ut esum carnium indulgeret. *Et si dies festus in his diebus feriis talis evenerit, si permiserit Prior, carnem manducent pro infirmitate.* Ipsissimæ verò Quadragesimæ tempore nonnisi post celebratas Vesperas solvebatur jejunium. A Pascha ad Pentecosten per quartas sextasque ferias à carnium esu abstinebatur. *A Pascha usque ad Pentecosten, bis in die Canonici reficiant, & carnem manducandi licentiam habeant, nisi pœnitentes, præter tantùm quartam sextamque feriam.*

Paucula hic verò obiter animadverti operæ pretium est. 1. Strictiùs Monachos Canonicosque tribus his Quadragesimis obligatos fuisse, quàm laicos; adeoque non valdè tricandum aut contendendum esse, si quis earum duas velit arbitrariæ fidelium pietati concreditas fuisse. 2. Solam carnium astinentiam feriis quarta sextaque à Pascha usque ad Pentecosten, & in quadragesima post Pentecosten, in numero fuisse leviorum & molliusculorum jejuniorum. 3. Jejunia Adventus ad nonam usque horam, sicut & esurialium hiemis dierum, hoc est, secundæ, quartæ, sextæque feriarum, speciem quandam præ se tulisse antiquissimorum in stationibus semijejuniorum. 4. Si constet, secunda quaque feria à Natali ad Quadragesimam, continuatum esse jejunium usque ad Nonam, nec temperatum tamen esse à carnibus, miram hanc & penè singularem fore je-

junan-

junandi rationem. Et id tamen verba ipſa videntur ſonare, ſi nihil irrepſit mendi. 5. Solemnioribus feſtivitatibus in hæc ſemijejunia incurrentibus, id eſt, in quartam ſextamque feriam & in Adventum, copiam factam eſſe veſcendi carnibus. 6. Id quoque tamen indulgentiæ imputatum fuiſſe, ut probabile prorſus ſit ea relaxatione uſos non eſſe jam tum, qui ſe rigidiori Canonum obſervationi devoverant.

XIII. In ſuis ad objecta Græcorum reſponſionibus refert Ratramnus in utraque Eccleſia, Orientali & Occidentali, per quartas ſextaſque ferias jejunaſſe alios, alios non jejunaſſe, ita ut nullis ſe hinc inde jurgiis, nulla cenſura mutuò impeterent; Conſtantinopoli nulla lege, nulla etiam conſuetudine niti ea jejunia; Alexandrinos ex adverſo & Orientali obnoxios Eccleſiæ religioſiſſimè hebdomadis ſingulis ea jejunia coluiſſe. *Alexandrini quarta ſextaque feria jejunant, & reliqui per Orientem Chriſtiani; cùm conſtet Conſtantinopolitanos quarta ſive ſexta Sabbati ut jejunent, nulla lege vel conſuetudine conſtringi.* In magna Britannia jejunari ſolitas ferias quaſque ſextas, nec crimini tamen datum quòd alibi ne eo quidem die jejunaretur. *In Inſula Britannica omni ſexta Sabbati jejunatur, nec tamen excommunicantur ab eis, qui per Occidentem illo die non habent conſuetudinem jejunandi.* Hujus varietatis primordia facilè comperies, ſi recolas per tria priora ſæcula ſtationum ſemijejunia, quartæ ſextæque feriæ, liberæ per Occidentem, neceſſariæ autem per Orientem fuiſſe obſervationis. Conſtantinopolis cùm in meditullio ſita eſſet, accommodare ſe Occidentalibus maluit, quàm Orientalibus. In Occidente, quæ libera diu & arbitraria fuerant jejunia, diuturna & religioſa obſervatione quibuſdam in regionibus legis vim conſecuta ſunt, ſaltem ſexta feria: alibi temperatius aliquid inolevit, & longo uſu in legem convaluit, ut abſtinentia carnium ſexta feria & Sabbato jejunio ſubrogaretur.

L. 4. c. 3.

Retegit Ratherius Veronenſis Epiſcopus alia neſcio quæ ſemijejuniorum genera, retardata tribus horis Pœnitentium comeſtione poſt refectionem aliorum fidelium, id eſt, vel ad Meridiem, vel ad Nonam, vel ad Veſperas, cùm cæteri veſcerentur hora tertia, vel ſexta, ſeu meridie, vel nona. *Ita ut ſi cæteri fideles reficiantur tertia hora, nos ſexta: ſi illi ſexta, nos nona: ſi illi nona, nos uſque ad veſperam jejunemus.* Agitur ibi veriſimiliter de regionibus, ubi ad præveniendum mediæ diei æſtum maturiùs prandetur. Sed pulcherrima quæpiam alia nobis ſuppeditat idem Scriptor de jejuniis & de continentia. *In Adventu Domini, niſi feſtivitas intercedat, quatuor hebdomadibus à carne noveritis abſtinendum & coitu. In Natale Domini viginti diebus ac noctibus à coitu etiam licito omnino ceſſandum. Similiter in Octavis Paſchæ & Pentecoſtes, Litaniarum & omnium feſtivitatum vigiliis, ſextis etiam feriis, præcipuè autem omnibus diebus vel noctibus Dominicis.* Vides ut conjugatis continendum eſſet jejuniorum Feſtiſque diebus, quin & pluribus aliis, temporibus majorum ſolennitatum. Denique monet Ratherius fideles, ut diebus ſingulis majoris Hebdomadæ ad nonam uſque jejunent, immo & protrahant Sabbati ſancti jejunium, donec celebrata ſint Myſteria, quæ incipi nefas, niſi una poſt Nonam hora. Addit & illud, ſi Feſta B. Mariæ, aut Apoſtolorum, aut Patronorum Eccleſiæ cujuſpiam in Quadrageſimam inciderint, vel in quatuor Tempora, tunc ſolvi jejunium. *Si feſtivitas, quæ non ſit ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, aut Apoſtolorum, evenerit in Quadrageſima, vel quatuor Temporum jejuniis, magis jejunium tenendum, quàm feſtivitatem celebrandam ſcitote, niſi fortè illius Sancti celebritas, qui in eadem Parochia jacet.* Denique id ſibi licere voluit Ratherius, ut ræcos ſugillaret, qui Quadrageſimæ diebus omnibus jejunium non ſolverent, niſi ſub initium noctis. *Vituperamus & illorum ridiculoſam nimium ſtultitiam, qui contra conceſſam nona hora diei omnibus ſumendi quidlibet licentiam, uſque ad noctem quotidie jejunium eligunt protelare, ut nocte quaſi cum licentia ventrem valeant ingurgitare.* Hinc patet Ratherii ævo, hoc eſt, ante annum Chriſti milleſimum jejunia Quadrageſimæ in Italia ſolvi cœpiſſe jam poſt meridiem, ante Nonam: cùm in majore hebdomade hoc eſſet ſpecimen ſingularis abſtinentiæ, ut non veſcerentur niſi poſt Nonam. Ex his quoque locis omnibus illud ultro videtur emicare, non jejunari ſolitum Pentecoſtes pervigilium. Et alicubi tamen jejunabatur utique, cùm id præcipiant Caroli Magni Capitularia. *Ut adnuncient Presbyteri eodem modo ſicut veſperaſcente Sabbato ſanctum Paſcha celebratur, & ipſum diem Pentecoſtes ſimiliter celeberrimum habeant, ut ſanctum Paſcha, & jejunium, & Miſſam, & Baptiſmum.*

Spicil. To. 2. pag. 241.

Pag. 264.

Ibid. pag. 283.

Capitul. L. 6. c. 187.

Eodem tempore quo Ratherius, florebat & Atto Vercellenſis Epiſcopus, qui Clericis ſuis præceperat, ut ante Paſcha ſeptem plenas hebdomadas jejunarent, ut ultra metas laicorum pietatis aliquantulùm progrederentur. *Septem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes Clerici in ſortem Domini vocati à carne jejunent.* Sex dumtaxat hebdomadas jejunio quadrageſimali addicebant laici; ad ſummum quatuor adjiciebant dies à feria quarta Cinerum; at Clericis auſpicanda erat Quadrageſima à feria ſecunda ejuſdem hebdomadæ. Videtur Atto feriam quintam eximere jejunii legi, quod in nonnullis jam olim Eccleſiis uſitatum fuit; at auſteritate quadam ſingulari exaſperari vult jejunia quartæ ſextæque feriæ, & Sabbati, niſi feſtivitas quædam ſolemnis incurrat. *Quarta verò, & ſexta, & ſeptima feria præ cæteris jejunandum eſt, &c. Qui iſtis tribus diebus in crapula vel epulis abſque magna interveniente feſtivitate vel neceſſitate fuerit, videtur Dominum crucifigere, &c.* Denique idem Atto commendat alibi non minùs ſexta quaque feria recoli debere Chriſti crucem, & jejunari, quàm Dominicum quemque diem memoria ſuaviſſima condiri Reſurrectionis ejus, & exhilarari. Hæc vel initia ſunt vel incrementa complurium quæ noſtra hac ætate vigent conſuetudinum.

Ann. 950. Capituli Attonis. c. 64.

Epiſt. 4.

Geraldus Comes Oriliacenſis, referente in ejus vita Odone Cluniacenſi Abbate, hoſpitibus quidem ſuis menſam mane inſtruebat, at ipſe niſi poſt Tertiam non veſcebatur, diebus verò jejuniorum poſt Nonam. *Cùm hoſpites reficere nonnunquam mane feciſſet, ipſe tamen non ante horam diei tertiam, vel in jejunio ante nonam reficiebat.* Tribus hebdomada quaque diebus abſtinebat à carnibus; at ſi in eos dies feſtivitas quæpiam incideret, in alium diem abſtinentia transferebatur. Si in Dominicam incideret jejunium, Sabbato jejunabat. Nondum ergo inoleverat omnino ea vel conſuetudo, vel lex, ut jejunia, quæ in Dominicam inciderent, Sabbato antè occuparentur. Id ex eo forſan fiebat, quòd Romani Romanorumque imitatores dies prorſus omnes Sabbati jejunio dicaſſent: eoque nihil eſſet opus in eos conferri jejunia Dominicæ diei. *Tribus feriis in hebdomada, & omni tempore quod abſtinentiæ dicatum eſt, à carnibus abſtinebat. Si tamen in eiſdem feriis feſtivitas annualis eveniſſet, abſtinentiam ita ſolvebat, ut in qualibet abſoluta feria, ad vicem illius quam ſolverat, itidem abſtineret. Si vero jejunium die Dominica eveniſſet, præcedenti Sabbato ſolemnitatem jejunii perſolvebat.*

Vita ſan. Geral. l. 3. c. 15.

XIV. Jejuniorum aſperitate Latinos Græci vicere, Oriens Occidentem. Declaratum à Luca Patriarcha Conſtantinopolitano perhibet Balſamon, jejunia menſis Auguſti & Adventus religioſiſſimè ſervanda eſſe, vi conſuetudinis non ſcriptæ: itaque jejunandum eſſe à prima die Auguſti uſque ad Aſſum-

sumptionem, & à decima quarta die Novembris usque ad Natale Domini; denique ubi infirmitas cogit decidi aliquid ex hoc dierum numero, in potestate esse Episcopi humanitate uti: *Patriarcha dixit, quòd cùm hi jejunii dies non declarentur ab ulla scriptura, cogimur sequi non scriptam Ecclesiasticam traditionem, & debemus jejunare à primo die Augusti, & à quarta decima mensis Novembris. Sin autem propter corporalem imbecillitatem id solvere cogamur, Episcopali permissione dies declarati in angustum redigentur; nam id quoque placuit ex non scripta Ecclesiastica traditione.*

In Interrog. quorundam Monachor.

Alibi tamen à Balsamone innuitur, hæc Traditionis non scripta jejunia, liberæ potiùs devotionis quàm necessitatis fuisse. Cùm enim præmonuisset xerophagiis, id est, cibis siccioribus jejunandam esse tum Quadragesimam, tum quartam quamque sextamque feriam: ægrotantes piscibus vesci posse diebus jejuniorum, non unquam carnibus, etsi de vita periclitentur, nisi quartis sextisque feriis inter Pascha & Pentecosten, Sabbatisque & Dominicis Quadragesimæ: addit postremò, cùm nullo Canone Apostolico mentio habeatur jejuniorum aliorum, sive Apostolorum, sive Assumptionis, sive Natalis Domini: hæc jejunia nullo adhuc legis vinculo servari, & piè tamen servari: *Si quis fidelis non jejunat in Quadragesima, & omni quarto die & Parasceve; nam & in iis, similiter ut in Quadragesima, aridis vesci jussi sumus; si est quidem Clericus, deponatur; si verò laicus, segregetur. Excipe mihi eos qui ægrotant. Hi enim si per pisces jejunium servant, eis veniam datur. Per carnem autem non solvet quis quemcumque quartum diem Parasceven, exceptis Paschalibus & aliis concessis, etiamsi extremum spiritum agat, &c.* Et paulò post: *Sed & si in aliis jejunii diebus, scilicet sanctorum Apostolorum, dormitationis Deiparæ, & Natalis Christi, jejunaverimus, pudore non afficiemur.* Id ipsum exculpit ex alio Canone, nimirum Trullano, quo celebrari prohibetur Missa in Quadragesima jejuniorum diebus: itaque celebrari non patitur, nisi Sabbatis Dominicisque. Nam Præsanctificatorum Missa, sacrificium non est, sed prioris sacrificii iterata oblatio: *Præsanctificatorum ministerium incruentum sacrificium non dicimus, sed oblationem priùs oblati & perfecti sacrificii.* Eo præcepto implicatæ fuissent & aliæ Quadragesimæ, si de jure plures una fuissent, quas necesse esset jejunari: *Nota ex hoc quod propriè una est Quadragesima; si enim alia fuisset, cantum esset, ne in illa fieret perfectum sacrificium, sed per præsanctificata.*

In Can. Apost. 69.

In Can. Trullanum 52.

XV. Fatendum est ergo, numerosa ea jejunia, quæ Festos dies Natalis, Assumptionis & Apostolorum præcurrebant, arbitraria adhuc fuisse tempore Balsamonis; exinde autem adminiculante consuetudine in authoritatem legis evasisse. Ajebat paulò antè Balsamon jejunia Quadragesimæ omnia Xerophagiis sacra fuisse: quas alii ad solam Majorem Hebdomadam contrahebant. At non ita sentiebat Balsamon, qui Xerophagiis non subducit, nisi Sabbatha & Dominicas. Objecta difficultate de Vigilia Theophaniæ, quæ in Dominicam incidebat, qua jejunari vetant Canones; respondit Theophilus Patriarcha, aliquid dactylorum esitari posse usque ad Officia vespertina, atque ita & jejunio pariter & Dominicæ honorem haberi. Exemerant & jejunio Græci quartam sextamque feriam, tum quæ Quadragesimam præcedunt, tum quæ succedunt immediatè post Pascha: tametsi ne iis quidem carnes degustare possent, quantumcumque vitæ discrimen immineret, sicut nec in Quadragesima. Quin & affirmat Balsamon id genus dispensationes, & à nonnullis postulatas esse, & à plerisque Synodis denegatas: *Non permittitur cuiquam etiam si extremum agat spiritum in magna Quadragesima carnibus vesci, vidimus enim hoc diversis temporibus synodicè petitum esse, & non esse concessum.* Etiam quartis sextisque feriis Xerophagiæ servabantur, quanquam cœpissent aliqui, tunc & oleo uti, & ostreis vesci; alii piscículis in cochlea septis, quo legi derogari censet Balsamon. Itaque jam tum illabebatur ea remissio, quæ convaluit postea, & etiamnunc locum habet in Ecclesia Orientali: *Aridis vesci debemus omni quarta & sexta feria. Qui ergo sine morbo cum oleo & testaceis piscibus jejunant, faciunt contra legem; multò autem magis qui in quartis feriis pisces comedunt.* Hæc fuere initia indulgentioris disciplinæ Græcorum postrema hac ætate. Ab ostreis cœptum, aliisque ejusmodi piscibus exanguibus, & vilioribus; inde ad pisces ventum, sed feria tantùm quarta, ut quæ laxiùs servaretur; itum est denique ad alios dies omnes, piscesque omnes exangues. Nonnulli diebus Xerophagiarum unius aquæ annuebant potum, quibus renitebatur Balsamon, quòd ea de re muti essent Canones. Narrat denique Balsamon nobilem quendam vovisse tertiæ cujusque feriæ jejunium: cùm eo die evenisset Natalis Christi nativitas, ne tum quidem jejunium, aut votum solvere voluisse. Recurri jussit Imperator ad Synodum super ea dubitatione, responsumque est à Synodo sub Patriarcha Luca, Natalem Christi Domini diem, perinde ut Dominicum diem, jejunari non debere; ideoque irritandum esse votum, ut sacris regulis adversum.

Balsamon. Suppl. pag. 1125.

Responsiones denique Balsamonis, quas jus Orientale complectitur, illud habent quod hìc taceri non debeat: Græcos carnes comedere solitos, aut saltem degustare, quartis sextisve feriis hebdomadarum carnis privii, casei & duodecim dierum: idque ita in mores invectum, ut superstitionibus quibusdam iretur obviam & erroribus hæreticorum: multò licentiùs autem id factitasse quarta & sexta feria hebdomadæ Paschæ, cujus dies singuli tantùm non pro Dominico die habentur. Denique quod ad alia jejunia, tradit ibidem Balsamon, septem tantùm dies præcipi jejunandos ante festum Apostolorum, Natalis Domini, Transfigurationis & Assumptionis: Posse his accessisse additamenta aliqua regionum peculiari & laudabili consuetudine; at nihil usquam pœnarum decerni nisi contra eos, qui non totos illos septem jejunio exegerint dies.

In responsis Timo. pag. 1064. In Can. 50. Laodicen.

Balsamon. pag. 1067. In Can. Apost. 66.

Suppl. pag. 1110.

CAPUT LXXXIV. P.4.l.1.c.40.

De obligatione recitandi Officii divini. Argumenta ab exemplis ducta postrema hac Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum.

I. Series & contextus rerum hìc dicendarum.

II. Insigne exemplum sancti Tagmonis Archiepiscopi Magdeburgensis.

III. Exemplum sancti Severini Episcopi Colonienses, à Petro Damiani relatum; probationes ab hoc exemplo ductæ.

IV. Probatio alia ex Petro Damiani.

V. Exemplum Ivonis Episcopis Carnotensis.

VI. Exemplum sancti Vulstani Episcopi Vorcestrensis.

VII. Exemplum sancti Thomæ Cantuariensis Episcopi.

VIII. Exemplum sancti Leonis Papæ IX.

IX. Exemplum sancti Hugonis Episcopi Lincolniensis.

X. Sancti Dominici.

XI. De primis & Apostolicis Concionatoribus Ordinis Franciscanorum.

XII. Illorum authoritate & exemplo manavit usus

usus deinceps vulgatissimus Breviarii ejus, quod in Capella Papæ usitatum erat.

XIII. Quid ex superioribus inferri possit, ad evincendam necessitatem recitandi Officii Canonici.

XIV. Exemplum beati Francisci Xaverii.

XV. De Alberto Magno, de Cardinali sanctissimo, de sancto Carolo Borromæo.

I. UT rei jam manifestissimæ nova ad cumulum lux affundatur, ex postrema etiam Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum; ostendam 1. eam legem & necessitatem recitandi saltem privatim Officii, multò antiquiorem esse, quàm plerique sibi fingant, exemplis complurium magni nominis virorum, & iteratis plurium Conciliorum statutis. 2. Accedam & ad solemnitatem Officiorum in Cathedralibus & Collegialibus Ecclesiis, aut etiam Parochialibus. 3. Dicendum erit & de Officio beatæ Mariæ, ac Mortuorum. 4. Dicemus denique, ut provisum fuerit illiteratis & religiosis tamen viris, quibus pro Psalterio & Canonicis Horis præfinitus est certus numerus Orationum Dominicarum & Angelicarum salutationum.

II. Ordiamur ergo ab inexorabili lege recitandi privatim, aut publicè psallendi Officii Canonici, eamque primò astruamus exemplis. Ditmarus Merseburgensis Episcopus, dum gesta exequitur viri suo ævo præstantissimi, Tagmonis Archiepiscopi Magdeburgensis, affirmat ab eo quotidie recitatum fuisse Psalterium, celebratamque Missam, nisi difficillimo quopiam conflictaretur morbo: *Nisi infirmitas obsisteret, omni die Missam & Psalterium cantavit.* Baron. ann. 1011, n. 2. Meminit Petrus Damiani Angeli speciem peregrini præ se ferentis, qui Monachum corripuit, quòd priori die fatigatus ex itinere, in lectulo jacens Completorium recitasset: *Jacendo Horas Canonicas compleverat.* Verba autem correptionis Angelicæ hæc fuerunt: *Completorium in lecto nec salus est, nec profectus.* Baron. ann. 1062. n. 82.

III. Refert & alibi idem Petrus Damiani, quod magis stupeas de sancto Severino Episcopo Colonienſi, qui visendum se objecit Clerico Ecclesiæ suæ, flumen trananti, affirmavitque se purgatoriis cruciari flammis, quòd Horas canonicas olim mane omnes simul recitasset, cùm in Palatio degens Imperatorio, reliquum diem omnem negotiis publicis impendere cogebatur: *Quia dum in Aulæ Regia constitutus, Imperialibus me consiliis vehementer applicui, canonicæ synaxis officia per distincta horarum spatia non persolvi. Mane quippe omnia coacervans simul, tota die negotiis ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris hujus fero supplicium.* Baron. Ibid. n. 83. Observandum hìc porro est, 1. Beatum hunc Pontificem sarcina gravatum rerum quæ in Regio Consilio pertractabantur, facilè supersedere potuisse à recitandis Horis canonicis, si nulla ad id lege obligari se existimasset. 2. Si metè arbitraria erat tota illa canonicæ Psalmodiæ recitatio, tanti non erat Horas singulas non suo tempore recitasse, ut tanto cruciatu luendum esset. Et ex adverso, si tanti erat suis singulas temporibus Horas recitare, multò arctioris erat necessitatis omnino recitare. 3. Non ejusdem erat necessitatis in choro psallere, atque secretò saltem recitare Horas canonicas. Unde negotiorum publicorum mole distentus Severinus, tutò poterat abesse choro, tutò non poterat cessare à privata recitatione. 4. Esto, vocetur in dubium hæc historia; at indubitatum est, non minimi esse ponderis Petri Damiani sententiam & authoritatem. Ne ergo hìc magni pendamus narratiunculam Damiani, sed sententiam, sed doctrinam, quam promulgabat desinente undecimo sæculo vir & pietate & eruditione præstantissimus, eoque ad summas Ecclesiæ dignitates provectus. Insistamus ergo jam sin minùs Severini exemplo, certè Damiani doctrinæ, affirmantis, teneri certissima lege ad recitandas privatim Horas canonicas occupatissimos etiam Præsules Regumque administros, si Beneficia Ecclesiastica obtineant; immo & suis horis, qua fieri potest, teneri eas recitare: *Distinguenda sunt ergo per momenta temporum Ecclesiasticæ institutionis Officia, & sub magna divini timoris ac reverentiæ dicenda sunt disciplina.* Damia. L. 2. Epist. 15. 5. Illa verò alia quam idem refert historia de Monacho Exorcista, cui Energumenus hoc exprobravit: *Tune ille es, qui sub Cotto quotidie Completorium insurras?* hæc, inquam, narratio ad illud idem roborandum confert, ne iis quidem corporeis infirmitatibus, quibus à publica Psalmodia dispensabantur Monachi Clericive, à privata ejus recitatione relaxatos fuisse.

IV. Est & opusculum aliud ejusdem petri Damiani, quod inscribitur, *Dominus vobiscum*, ubi demonstrat vir doctissimus nec præteriri eas voces posse, nec immutari in Officio privatim recitando: quòd vel tunc Ecclesiam universam spiritu sibi præsentissimam habeant conjunctissimamque: Opusculum, inquam, hoc aureolum, privatæ huic vulgatissimæque recitationi divinorum Officiorum penitùs suffragatur. Præsertim ubi exemplo se fulciri testatur summi Pontificis Episcoporumque omnium & Presbyterorum, qui easdem adhibent voces: *Certum est enim, quod neque beatissimus Apostolicæ Sedis Antistes, cùm videlicet obsequente ministro privata Deo reddit obsequia, neque quisquam omnino Pontificum, vel Catholicorum aliquis Sacerdotum, his verbis ad alterum singulariter utitur.* Cap. 18.

V. Expediet nos forsan Ivo Carnotensis ab illis laqueis, in quos conjecisse nos videtur Damiani narratio de sancto Severino Colonienſi Episcopo: addocebitque nos certas aliquas regulas deligendi temporis ad recitandas Horas canonicas, ubi ineluctabili gravamur publicorum Officiorum mole. Dolet enim Ivo mirum in modum suam aliorumque sui ævi Episcoporum vicem, qui tempestate nescio qua occupationum terrenarum ita obruti demersique jacebant, ut vix respirare possent, aut obiter degustare suavitatem orationis; preces autem canonicas suis quasque horis persolvere omnino non possent: *Nos enim publicorum negotiorum tumultibus occupati, cùm ipsis compescendis tota die laborando sufficere non possimus, internæ quietis suavitatem vix aliquando admittimus. Ratò & canonicum pensum determinatis horis solvere prævalemus.* Epist. 99. Baron. ann. 1091. Persæpè sanctissimus Præsul hoc pietatis penso fungebatur alieno tempore; at non semper, nec cedebat nisi indeclinabili negotiorum necessitati. At B. Severinus hanc ordinis temporumque perturbationem videbatur sibi statam ordinariamque fecisse, & ex abusu usum. Sed quantacumque vel gravitate vel tumultuatione occupationum, Ivo coævique illi Episcopi fatigarentur, legi illi quidem temporis & horarum minùs serviebant: at cessare ab Officiis ipsis recitandis nunquam se tuta conscientia posse duxerunt. Quin & his Ivonis verbis, *Canonicum pensum*, illa obligatio clarissimè declaratur.

VI. Bedam, cui eximia quædam & eruditionis copia & sanctimoniæ venerationis nomen addidit, à recitandis Horis canonicis nullo unquam cessasse die, ac ne illo quidem tempore, quo extrema ægritudine fractus è vivis tandem ereptus est, author est Vuillelmus Malmesburiensis: *Totis diebus præter debitum Psalmodiæ pensum, assiduis lectionibus gravedinem valetudinis decipere nitebatur.* De Gestis Reg. Ang. l. 1. pag. 23. l. 3. p. 118. Ann. 1072. Author est idem Vuillelmus sanctum Vulstanum Episcopum Vorcestrensem ad Concilium sive ad Consilium cùm evocaretur, ubi exauthorationem ejus machinabantur, qui plurimum apud Regum poterant; quod temporis superesset, ut causæ suæ præsidia conquireret aliqua, id recitandæ Horæ Sextæ impendisse, quod id tum proprium esset tempus: *Nondum cantavimus Horam Sextam, cantemus ergo.*

ergo. Prius faciamus Dei servitium, & post agitabimus hominum litigium. Itaque Deo commendata, tametsi omnibus aliis præsidiis destituta ejus innocentia, de adversariorum machinationibus triumphavit. Diebus singulis piissimus Præsul tum sacra celebrabat Mysteria, tum Psalterium integrum & Officia Sanctorum pro tempore recitabat: *Quotidie Missam cantans addebat Psalterium, omniumque Sanctorum memorias, quorum toto anno singula solemnia succedunt, singulis in septem divisis, per septem non omittebat horas.* Quo videtur innui, non solùm recitatas ab eo fuisse seorsim diebus singulis Horas Canonicas, sed & Psalterium præterea: *Ut qui quotidie Psalterium cum orationibus non minoris numeri evolveret post Missam.* Vide ut in peragrandis regionibus suavissimè tempus fallebat Psalterio infatigabiliter decantando: *Ergo quocumque vadens Psalterium frequentabat, orationales versus qui occurrebant, ad fastidium concantantis crebrò repetens.* Quæ omnia sigillatim à Vuillelmo animadversa sunt, quòd singulare aliquid complectantur ultra necessarias recitandi Officii partes.

De Gestis Pontif. Aug. l. 4. p. 280.

VII. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus nocturnum diurnumque Officium omne antè celebravit, quàm in Conventum se daret Northamptonensem, ubi non sine manifesto vitæ periculo pro libertatibus Ecclesiæ decertaturus erat: *Nocturnis vigiliis cum summa devotione peractis, &c. Totumque Officium cum ad id pertinentibus complevit, &c.* Quæ ultima verba de celebratione Missæ capi possunt, cui Tertiæ & Sextæ recitatio cohæresit, ut patet ex Historia Concilii Lugdunensis II. quò antequàm ingrederetur Papa, Tertiam Sextamque celebravit, quòd jejunia ea dies esset: *Dixit Tertiam & Sextam, quia dies erat jejunii.* Abdicatus est in eo Concilio Henricus Leodiensis Episcopus à Gregorio X. Papa, qui in Epistola ad eum scripta tum alias memorat depositionis causas justissimas, tum eam maximè quòd Horas Canonicas Deo non exsolveret: *Quid plus? Horas Canonicas, maximè cùm eas nescias, & illiteratus existas, in animæ tuæ periculum prætermittens, &c.* Non poterat ergo sine crimine prætermitti recitatio canonici Officii: & minimè idonei erant dignitatibus Ecclesiasticis & Beneficiis administrandis, qui litteras nesciebant, & qui memoriæ Psalterium non commendaverant. Unde & Concilium Coyacense in Hispania anno 1050. mandatum illud vetustissimum refricavit, ut Clerici omnes Psalterium memoriter tenerent: *Ut Archidiaconi tales Clericos constitutis quatuor temporibus ad Ordines ducant, qui perfectè totum Psalterium, Hymnos & Cantica, Epistolas, Evangelia, & orationes sciant.* In Concilio Constantiensi Joanni XXIII. Papæ ingesta sunt flagitia penè innumera, inter quæ & illud occurrit, quòd nec Mysteria sacra, nec Officia canonica persolvisset: *Missis & Vesperis Papalibus interesse non curavit Horas canonicas dicere sprevit.*

Ann. 1164.

Ann. 1274. Conc. Tom. 11. Part. 1. p. 951. 955.

Ann. 1050. Can. 5.

Sess. 11.

VIII. Ex adverso autem, qui vitam Leonis IX. Papæ mandavit litteris, illam penè eandem ei tribuit, quam suprà sancto Vulstano adscriptam vidimus, indefessam divinorum Officiorum decantationem: *Nocturnis Horis paululum somni sumebat, reliquum noctis spatium cum integri decantatione Psalterii ac innumera genuum inflexione excurrebat. Idem quoque Psalterium per singulos repetens dies, cum oblatione divini sacrificii, cursum multiplicium orationum indefessè transigebat.* Itaque beatissimus Pontifex bis Psalterium quolibet die perlegebat, præter complurimas precationes alias. B. Antoninus Archiepiscopus Florentinus septem Horas Canonicas quotidie recitabat, & bis hebdomada qualibet Officium Mortuorum, Officium Deiparæ, & Psalmos septem Pœnitentiales quotidie ubi vacuum erat.

Surius die 9. April. c. 14.

Surius die 2. Maji. c. 14.

IX. Non legimus de Hugone clarissimo illo Lincolniæ Episcopo, quòd voluntariis Psalterii recitationibus studuerit, sed quòd canonici Officii Psalmodiam ita nocturnis, ita diurnis Horis proprio quascumque tempore celebraverit, ea assiduitate, pietate & promptitudine, cui accedere nihil posset. Cùm semel etiam longum emetiretur iter cum aliis Episcopis, & hi consilium inissent mane itineri sese maturiùs committere, ut latrunculos illa itinera infestantes declinarent, ipse pro more Matutinum antè ea qua solebat pietate & gravitate decantavit, & tum solus iter ingressus, solus eas declinavit insidias, in quas alios sua præfestina cautio præcipites egit: *Preces canonicas statuto persolvebat tempore, nec induci poterat, ut aut præveniret illud, aut differret. Contigit aliquando cum Prælatis quibusdam & Clericis infesta loca equitare, &c. Omnium una fuit sententia, ut ante lucem surgerent, & iter suspectum in tenebris conficerent, &c. Quibus ille, Et quo ibimus, inquit, matutinis precibus nondum absolutis, &c. Qui capit, capiat; & qui timet, timeat; ego hinc non exibo, donec solito more preces matutinas persolvero. Mira res! Solus Episcopus postquam laudes Deo tractim admodum obtulit, licèt cum suis per eandem viam equitaret, nihil mali passus est, alii in periculum, quod cavere moliebantur, inciderunt.*

Surius die 17. Novem. c. 22.

Thomas Cantipratensis Tornacensis Episcopatus Episcopus suffraganeus alicubi meminit Conradi Hildesheimensis Episcopi religione & pietate præstantissimi, qui intempesta nocte surgebat, ut Matutinum decantaret, & tum conciones meditaretur, quas eo die ad populum habiturus erat. *Ad Matutinas intempestæ noctis silentio surrexerat, illisque dictis resedit ad studium, facturus in die sermonem.*

Cantiprat. L. 1. c. 3. n. 3.

X. Nec minor erat B. Dominici religio ac diligentia in observandis interdiu noctuque Horis recitandi Cursus sacri, etiam tum dum peregrè proficisceretur: *Quando extra Monasterium erat, audito primo signo nocturnarum precum, surgebat, & fratres excitans cum multa devotione totum divinum Officium absolvebat horis & temporibus suis, tum nocturnis, tum diurnis, nihil penitus omittens. Persoluto Completorio, etiam in itinere positus cum sociis, silentium non minùs servabat, quàm si esset in Monasterio.*

Surius die 5. August. L. 4. c. 3.

XI. Hæc verò exemplorum copia apertissimè ostendit, id Episcopis, id Clericis, id persuasissimum fuisse Monachis, non posse sine gravi piaculo præteriri hæc pietatis Officia, quantumvis illos vel longa distraherent itinera, vel negotiorum tumultus vallaret. Id non improbabiliter accepto fertur Dominicanis Franciscanisque, qui sæculo decimo tertio ineunte tanquam nova quædam sidera orbi Christiano illucescere cœperunt, quòd evulgarint per omnes Ecclesiæ Provincias illa Officiorum divinorum Breviaria, quorum deinceps usus & tam vulgatus fuit & tam conducibilis. Cùm enim hi Missionibus Apostolicis in omnes orbis partes fungerentur, eo maximè indigere videbantur precum adminiculo. Anno 1305. Franciscanus Concionator missa ad Generalem sui Sodalitii Præpositum compendiaria historia suæ in Sinas profectionis, mitti ad se flagitavit libros cantus Ecclesiastici & divinorum Officiorum, quòd non pertulisset ipse nisi Breviarium, ubi decurtatæ erant lectiones, & librum Missalem: *Quia non habeo nisi Breviarium portatile cum lectionibus brevibus, & parvum Missale.*

Rainal. ann. 1305. n. 20.

XII. Sunt & qui opinentur Breviarii vocabulum inde manasse, quòd eo divina Officia contineantur illa quidem, sed in compendium missa, propter Franciscanos, Missionibus tunc Apostolicis defungentes, & mirabili celeritate orbem peragrantes. In ea est sententia Radulphus Tungrensis Decanus, illud ipsum fuisse Canonicum Officium, quod Romæ in Capella Papæ decantabatur ad san-

ctum Joannem Lateranensem, quod sæpius contrahi necessum erat, propter causarum & negotiorum gravissimam molem, qua & Pontifex & Cardinales penè obruerentur. In aliis verò Romanæ Civitatis Ecclesiis, multò prolixiora esse Canonica Officia : *Clerici Capellares, sive de mandato Papæ sive ex se Officium Romanum semperbreviabant, & sæpè alterabant, prout Domino Papæ & Cardinalibus congruebat observandum. Et istud Officium breviatum secuti sunt fratres Minores. Inde est quod Breviaria eorum & libros Officii intitulant secundùm consuetudinem Romanæ Curiæ.* Postremò Nicolaus III. Pontifex edixit, ut in omnibus urbis Romæ Ecclesiis in posterum eadem celebrarentur Officia, & iidem adhiberentur libri, qui à Franciscanis usurpabantur, proscriptis antiquioribus libris omnibus Cantus & Officiorum : *Sciendum quod Nicolaus Papa III. de genere Ursinorum, qui cœpit anno Domini* 1277. *fecit in Ecclesiis Urbis amoveri Antiphonarios, Gradualia, Missalia, & alios libros Officii antiquos quinquaginta, & mandavit, ut de cætero Ecclesiæ urbis uterentur libris & Breviariis fratrum Minorum, quorum Regulam etiam confirmavit. Unde hodie in Roma omnes libri sunt novi, & Franciscani.*

De Canon. observ. c. 22.

XIII. Ex his Radulphi verbis eliciuntur non pauca, illustranda rei qua de agimus admodum opportuna. 1. Non Pontifex, non Cardinales, non alii Romanæ Clerici Curiæ, subducebant se unquam divinis Officiis, quæ in Pontificia Capella concinebantur, quamlibet graves negotiorum turbæ incurrerent; sed Officia ipsa nonnihil contrahebantur. Contrahebantur, inquam, publica authoritate Officia, non unquam penitus omittebantur, 2. Qui totum per orbem discursabant Concionatores Apostolici & ab Apostolica sede delegati, ne ipsi quidem ab hac recitandi Officii necessitate absolvebantur. 3. Clericorum & Monachorum par erat ratio, par necessitas canonici pensi exolvendi. 4. Officium Canonicum, seu Breviarium Franciscanorum, à Capella primùm Papæ sumptum fuit. At ubi postea à Nicolao III. approbatum est, tunc demum Ecclesiæ Romanæ universæ communicatum fuit. 5. Licentia illa ipsa decurtandi, contrahendique Horas Canonicas, non semel usurpata, argumento fuit, non liberum, non arbitrarium, sed necessarium id esse pietatis pensum, quantumvis ingravescat onus ingruentium occupationum.

XIV. Nec fraudandus hìc est justissimo encomio Franciscus Xaverius, quo non alius extrema hac Ecclesiæ tempestate Missiones Apostolicas majore obiit aut diligentia, aut sanctimonia. Quanquam ei enim copia facta esset à Pontifice recitandi Breviarii ejus, quod Cardinalis Quignonius concinnaverat, evulgaveratque, non paulò brevius, quàm de quo suprà Franciscanorum, & tunc Romanum : nunquam Xaverius ea indulgentia uti voluit, quanquam tot animarum millia momentis suis omnibus, vel Ecclesiæ adglutinaret, vel inferret cœlo ; *Nuper novum ternarum lectionum Breviarium, sanctæ Crucis dicebatur, occupatorum hominum levamen, editum erat; ejusque usus Francisco propter occupationes ab initio concessus. Ille tamen quamvis ingentibus curis, negotiisque distentus, nunquam permissa uti voluit licentia, vetusque Breviarium novenarum lectionum haud paulò longius, perpetuò recitavit; utqui jucundissimè cum Deo ageret, cum eodem quàm diutissimè colloqueretur.* Hæc in Xaverii vita Turselinus.

Turselinus Vitæ Xaver. L. ult. c. 5.

XV. Altissimè immersus erat Albertus Magnus in occupationum & studiorum veluti pelagus quoddam, ita tamen ut singulis penè diebus totum Psalterium legeret, præter horas bene multas, quas rerum divinarum contemplationi donabat. Ita testificatur Cantipratensis : *Multis annis fere quotidie, cùm tamen in cathedra Theologiæ regeret, tantum de die ac nocte orationibus incumbebat, ut Psalterium Davidicum legeret, & interdum dictis horis contemplationi divinæ insudaret.* Meminit Gobelinus piissimi Cardinalis, qui sex horas quotidie in recitationem Breviarii insumebat : *Preces horarias non absorbebat, ut facimus plerique omnes. Testor hoc sacratissimum in quo sumus templum singulis diebus sex illum horas solitum consumere in Officio exolvendo.*

Cantiprat. L. 2. c. 57.

Rainal. ann. 1463. n. 112.

Editum est à Jacobo Cardinali Papiensi elogium Cardinalis sancti Petri, qui ea decumbens ægritudine, qua tandem extinctus est, non antè destitit à recitandis Horis Canonicis, quàm exhalaret animam : *Horas Canonicas non antè dimisit, quàm à voce est ipse dimissus.* Sanctus Carolus Borromæus Mediolanensis Archiepiscopus matutino semper tempore cum Clericis suis privatim Matutinum & Primam recitabat, cùm antè dimidiæ horæ dimidium mentali, ut vocant, orationi vacasset ; reliquas deinde Canonicas Horas opportuno singulas tempore exolvebat. Clerici ejus alii, qui Canonici Officii lege non tenebantur, mane simul omnes Officium recitabant B. Mariæ usque ad Vesperas, quas postea suo tempore exolvebant unà cum Completorio. Illud constanter retinuit semper Carolus, ut pensum canonicum ex libro legeret, nunquam memoriter recitaret; nec ullo die quidquam ex eo præteriit, nisi quidem ultimum in terris egit, quo ipse recitari sibi curavit ab uno ex Camerariis suis juxta lectulum in quo decumbebat. Ita Giossanus.

Epist. 136

Giossano L. 2. c. 3. L. 8. c. 2.

CAPUT LXXXV. P. 4. l. 1. c. 41.

De lege Officii divini saltem privatim persolvendi, ex Decretis Ecclesiasticis, ab anno Christi millesimo ad hæc tempora.

I. Complures Conciliorum Canones, qui hanc necessitatem vel astruunt, vel astructam confirmant usque ad annum millesimum trecentesimum.

II. Canones alii usque ad Concilium Basileense. Quando desitum est Parisiis Matutinum media nocte decantari.

III. Canones novi Conciliorum à Basileensis Concilii tempore usque ad Mediolanensia sub Carolo Borromæo.

IV. Statuta Conciliorum Mediolanensium, & Gallicanorum posteriorum.

V. De iis quorum tenuissimi sunt Beneficiorum reditus.

VI. De ægrotantibus & peregrinantibus.

VII. De canonicis precibus per alias precationes compensatis.

VIII. Quando primùm in iis exprimi cœperit Salutatio Angelica.

IX. Quæ Horæ ante Missam exolvendæ.

X. Quo jure nitatur obligatio Canonici Officii.

I. AB exemplis ad Leges Canonesque venio, quibus accuratiùs pressiùsque hæc canonici pensi necessitas exponetur. Concilium Londinense 1200. non præcipit recitari Horas Canonicas, actum enim ageret, cùm ab exordio nascentis Ecclesiæ, & præceptum id & usitatissimum fuerit; sed piè & distinctè recitari jubet : *Similiter & omnes Horæ & omnia Officia apertè & distinctè dicantur, ita quod ex festinatione nimia non syncopentur, vel præcidantur.* Concilium Parisiense anni 1212. vetuit ne Prælati in lectis jacentes Matutinas Psalmodias audirent, quandiu per valetudinem surgere possent, & unà cum choro astare & psallere. *Statuimus ne dum fuerint sani, & incolumes, in lectis jacentes, audiant Matutinas, & ne dum coram eis Officia divina celebrantur, sæcularibus negotiis, vel confabulationibus occupentur.* Concilium Lateranense IV. anni 1215. profanam eorum

Can. 1.

Can. 2.

damnat

damnat seu Prælatorum seu Clericorum quorumcumque incuriam, & alienationem à religioso Dei cultu, qui nocte aut somno aut vanissimis voluptatibus impensa, vix ad avicularum cantum surgunt, nocturnasque & matutinas simul laudes
an. 17. conglomerant : *Circa comessationes & confabulationes illicitas ferè medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, transcurrendo undique continuata syncopa Matutinum.* Edicit mox eadem Synodus, ut nocturna diurnaque suo quæque tempore decantentur Officia, ea qua decet gravitate : *Ut divinum Officium diurnum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent & devotè.* Manifestissimè 1. hoc Canone supponitur antiquissima & inexorabilis lex Canonici Officii persolvendi. 2. Nec ambigi videtur, quin toto adhuc orbe Officia noctis noctu celebrarentur. 3. Culpæ datur illa præpostera ratio recitandi nocturnas Psalmodias exoriente mane luce. 4. Culpæ datur, quòd uno & eodem tempore conjunctim Nocturna Officia & Matutinæ laudes, forsan & Hora Prima concinerentur. 5. Jubetur denique, ut Nocturna Officia noctu, diurna interdiu solemnioribus Horis recitentur. Hic, ut reor, eorum verborum sensus est.

Delegavit Innocentius III. Papa, qui inquirerent in Episcopum Neopatrensem, in quem complura congerebantur crimina, & inter cætera, quòd Canonicas Horas nec recitaret ipse, nec haberet qui coram ipso recitarent : *Nec ut tenetur,*
egist. 14. Epist. 98. *per se ipsum Horas Canonicas Deo reddit, nec coram eo ipsas facit per Ministros Ecclesiæ decantari.* Idem verò Pontifex approbavit pium Laicorum Sodalitium, qui solo voluntariæ pietatis nexu copulati, statuebant Consiliis Evangelicis obsequi, & pro septem Horis Canonicis, toties orationem Dominicam, itemque Symbolum quindecies recitare, addito etiam Psalmo quinquagesimo *Miserere*, si legere possent; cùm eorum jam verò quidam Clericatu initiati essent, his utique Horæ Canonicæ
egist. 15. Epist. 80. erant recitandæ : *Septies orantes in die quindecies Pater noster, & Credo in Deum, ac Miserere mei Deus, qui litterati fuerint, decantabunt; & Clerici, prout eos convenit, Canonicas Horas Domino Deo solvent.* Quæ postrema verba, *Clerici, prout eos convenit, Canonicas Horas solvent :* evidentissimè produnt, proprium id fuisse Clericorum munus, ut Canonicas quotidie Horas Deo persolverent.

Can. 6. Istud verò Lateranensis IV. Concilii Decretum, multorum postea particularium Conciliorum assensione confirmatum est. Præcipuè Concilii Oxfordiensis anni 1222. Synodique Bajocensis anni 1300. Constitutiones Abbatum Provinciæ Narbonensis anno 1226. præcipiebant Monachis in sacro Ordine aliquo constitutis, ut quandocumque itineri se committerent, vel Breviarium, vel Psalterium ge-
icil. to. 6. ag. 33. starent : *Monachi in sacris Ordinibus constituti, in longo itinere profecturi, sine Breviario vel Psalterio non mittantur.* Inde palam fit, recitandi saltem privatim Breviarii obligationem annexam fuisse Ordinibus sacris; Psalteriumque eo superioribus sæculis loco fuisse, quo posterioribus Breviarium. Concilium Lateranense, de quo suprà, conceptis verbis huic mancipaverat necessitati Episcopos Clericosque, sed non expresserat solos sacrorum Ordinum Clericos, aut Beneficiarios ea lege vinciri. Synodus Colonienses anni 1280. hoc discrimen expressit inter Clericos majores, aut Beneficiarios, & minores Beneficiorumque inanes Clericos : non hos quidem omnino solvens ab ea lege recitandi Officii, sed ea arctiùs devinciens sacratos Clericos & Beneficiarios : *Nullas Horas Canonicas & Horas de Domina nostra ulla unquam die distinctè & discretè dicere prætermittat, maximè qui est in sacris Ordinibus vel Beneficiis constitutus.* Nemausensis Synodus anno 1284. vel ipsos commu-

nione exturbatos Clericos eidem subjecit necessitati privatim recitandi Horas Canonicas, si sacros Ordines erant assecuti : *Debent extra Ecclesiam nihilominus dicere Officium sub silentio Clerici excommunicati majori excommunicatione, si sint in sacris Ordinibus constituti.*

Parochorum munia necessaria pertexens Jacobus à Vitriaco pensum hoc Canonicum non postremo recensetloco : *Horas Canonicas tanquam juge sacrificium in odorem suavitatis cum humilitate & devotione offerre.* Jubet ut Parochi noctu nocturnis fungantur Officii Psalmodiis : *Procuret in quantum commissi sibi gregis permittit frequens ministerium, ut nocturnum Officium noctu peragatur.* Utque diurna Officia Horis diurnis sibique propriis celebrentur, neu noctes diebus, dies noctibus permisceantur : *Diurnum autem certis & determinatis horis de die perficiatur. Non enim debet divinum Officium confundere, neque noctem in diem convertere.* Illud tamen indulget Parochis celeberrimus in Ecclesiæ Annalibus hic Cardinalis, ut urgente necessitate antevenire possint quandoque Horas divini Officii, non autem retardare : *Conceditur tamen eis ratione frequentis administrationis, ad cautelam tempus determinatum quandoque prævenire, non autem absque magna & urgente necessitate præterire.* Et inferiùs : *Tempus determinatum prævenire quandoque conceditur, non autem absque magna necessitate præterire.* Præteriri in gravissima necessitate patitur, non precem, non Horam quamlibet Canonicam, sed *tempus* ei *determinatum*, quod fit retardata recitatione vel Psalmodia. Itaque ratum illud fuit fixumque Scriptori huic, usu venire nunquam posse, ut Parochi, vel quivis alii, tam multis & tam gravibus occupationibus distringantur, ut non vacet eis divinam opem multa prece interpellare : cùm in eo sit potissimum eorum & occupationis sanctæ condimentum, & levamentum laboris. Hist. Occid. c. 34.

II. Constitutiones Synodales Andegavensis Ecclesiæ anni 1314. instituta Octava Festi omnium Sanctorum ex consensu Synodi & Capituli, Lectiones designant ex capite III. Sapientiæ : utque quibus ad manum non est liber Scripturarum sacrarum, lectiones desumant ex Communi : *Qui autem Bibliam non habent, facient lecturam de Communi Martyrum.* Quæ postrema clausula ad eos duntaxat pertinere potest, qui privatim Psalmodiæ pensum exolvunt. Istæ eædem Constitutiones anno 1262. præceperant Parochis, ut summo mane matutinum Officium, & conjunctim Canonicas diurnas Horas recitarent, ut turbam præcurrerent irruentium quandoque occupationum. Concilium Palentinum anni 1322. dilucidè distinguit & privatam Horarum diurnarum recitationem ab Episcopo cum Clericis suis faciendam : *Horas Canonicas cum Clericis attentè recitent :* & publicam Officiorum celebrationem in Choro : *Et in Ecclesiis suis Cathedralibus divina Officia solemniter celebrent, nisi legitimè fuerint impediti.* Sed Concilium Provinciæ Auscensis anno 1326. disertissimè declarat, qui sint qui teneantur arctissima lege canonici Officii defungendi, nempè Beneficiarii, Clerici sacri, & Monachi : *Statuimus quod omnes Clerici in sacris Ordinibus constituti, & Beneficium Ecclesiasticum, maximè cum cura obtinentes, & omnes Religiosi Clerici ad omnes septem Horas Canonicas omni die dicendas sunt ex debito obligati, nisi eos infirmitatis gravitas excusarit; & quàm frequentiùs ad eas dicendas, ad Ecclesias conveniant, horis & temporibus consuetis.* Spicil. to. 11. pag. 265. Can. 6. Concilium Marciacense Can. 19.

Ad fastidium usque inculcatum jam illud à nobis est Clericos olim omnes Beneficiarios dici potuisse, ut quibus singulis obveniret dimensum aliquod & portio, vel sportularum, vel qualiumcumque demum redituum Ecclesiasticorum, qui tum in communi habebantur. Itaque generali ea lege tenentur nunc Horis Canonicis Beneficiarii omnes, qua omnes olim Clerici iisdem tenebantur. Sed postquam Clericatus & Ordines minores sine titulo Ecclesiæ,

id est sine Beneficio dari cœpere; non eadem in illos censura sæviit Beneficii expertes, quæ in alios, ut penso Canonico fungerentur; ex quo id emersit, ut illud tandem vinculum relaxaretur: solis majoribus Clericis etiam sine Beneficio eidem necessitati servire jussis, quòd Sacerdotii compotes pro suo modo sint, & Sacerdotii potissimum munus sit oratio. Nec multùm dispar est ratio publicorum Ecclesiæ Officiorum. Primæva illa fuit Clericorum omnium lex, ut illis interessent. Cùm inevitabilis premeret quandoque subducendi se necessitas, indultum est, ut privatim recitarentur. Exinde eadem indulgentia manavit ad eos, quibus Beneficii sors non eam inferret necessitatem, ut choro præsto essent. Qui modò laudatus est à nobis Canon, eò collineat, ut in primigeniam integritatem omnia restituantur. At Concilium Dertusanum in Hispania anni 1429. multò dilucidiùs rem tractat: *Ne divinæ servitutis Census, quem de fructu labiorum suorum offerre tenetur quilibet Clericus, Ecclesiasticum Beneficium possidens, vel in sacris Ordinibus constitutus, dum per occupationes alias conventui Ecclesiæ interesse non valet, ex defectu Breviarii omittatur, providè duximus statuendum, ut per locorum Ordinarios ad habendum propria Breviaria cogantur, nullusque de cætero in Diaconum ordinetur, qui Breviarium non habeat.* Simile veri est, legendum *in Subdiaconum;* cùm nemo jure possit ambigere, quin ab aliquot sæculis Subdiaconatus in sacros Ordines esset adscriptus. Can. 4.

Cæterùm cùm Disciplina vetus Ecclesiarum Clericos omnes alicui adscriberet Ecclesiæ, minimè mirandum est, si omnes prorsus ibidem Horis Canonicis juberentur interesse: & si per Canones liceat complurimis ei legi satisfacere, privata recitatione Psalmodiæ canonicæ, propterea quòd eæ sunt plurimorum Ecclesiasticæ occupationes, quæ hanc extorqueant dispensationem. Multùm ergo aberrarunt à scopo, qui suspicati sunt totam canonici Officii obligationem ad solam spectare celebrationem publicam in Choro. Ea quidem publica Psalmodia, & primùm præscripta, & generaliter ab exordio observata fuit ab omnibus Clericis: nec nisi ex indulgentia plerisque concessum est, ut huic Officio suo privata satisfacerent recitatione: utque minores Clerici, nullis dotati Beneficiis, hac quoque privata recitatione relaxarentur. At usque adeo istiusmodi placitis non concutitur obligatio persolvendi Horas Canonicas totumque Canonicum pensum, ut ex illis invictissima ad illam confirmandam argumenta depromantur. Perspicuum est enim 1. ab origine constrictos fuisse omnes Clericos ea lege, cùm omnes Beneficiarii & haberentur & essent. 2. Constrictos etiam fuisse omnes ut publicæ Officiorum celebrationi interessent. 3. Constrictos fuisse omnes multis aliis ministeriis, Ecclesiæ cui alligati fuerant dependendis. Cùm ergo impræsentiarum tota illa Clericorum seu sacrorum seu Beneficiariorum obligatio restringitur ad solam privatim recitandi Officii Canonici necessitatem, verè restrictio & limitatio hæc est, non exaggeratio obligationum priscarum; & quantò majores in angustias hæc pietatis exercitatio redigitur, tantò impensiùs ei serviendum est.

Antequam pergam ad Concilium Basileense, observasse juvabit cum Nangii Continuatore anno 1358. desisse Lutetiæ Parisiorum collegia Canonicorum nocte media surgere ad decantanda Officia Nocturna. Clade Pictavensi & carcere Joannis Franciæ Regis, qui in Anglorum manus inciderat, tantum toto Regno excitatum est turbarum, ut Carolus Joannis filius Regni Regens, præceperit Lutetiæ, ne tympana concreparent à vespertinis Horis ad Matutinum tempus, ne eorum sonitu turbarentur vigilum & custodum excubiæ. Hac data occasione Canonici post Vesperas decantavere Completorium, & mox Nocturnas Psalmodias, sola Cathedrali Ecclesia prisci moris retinentissima, pro omnibus excubante; quod & etiamnunc retinetur. *Tunc Canonici post Completorium suas cantabant celeriter Matutinas, quas antea consueverant hora noctis mediæ signis solemniter pulsatis devotius perorare.*

III. Concilium Basileense anno 1435. verba fecit de hoc divinarum laudum tributo singulis diebus solvendo, sed non aliter prorsus quàm prisca Concilia: rem certissimam supponens, & moris & juris esse antiquissimi, ut Horæ Canonicæ seu privatim, seu publicè celebrarentur; sed illud edicens, ut à majoribus Clericis & Beneficiariis piè & modestè recitarentur: *Quoscumque Beneficiatos seu in sacris constitutos, cùm ad Horas Canonicas teneantur, admonet hæc Synodus, ut sive soli, sive associati, diurnum nocturnumque Officium reverenter verbisque distinctis peragant.* Sess. 12. Can. 6. Vel hinc proditur eximia quædam antiquitas hujus obligationis necessariæ Beneficiariorum, quòd nullis legatur instituta in Conciliis, in omnibus eluceat ut jam olim instituta.

Concilium Lateranense anni 1514. Beneficiarios omnes, qui sex mensibus postquam suis fuerint Beneficiis instructi, Canonicas Horas non persolverint, fructus restituere jubet. Inter illa Reformationis capita, quæ per Germaniam Cardinalis Legatus Campegius promulgavit anno 1524. leges & illud, quo jubentur Prælati per Archidiaconos & Decanos Rurales excubare, atque explorare, an sint aliqui, qui pio hoc penso non defungantur, eosque ad sacrorum proventuum restitutionem adigere; quin & exauthorare Beneficiis, nisi ab ignavia hac sua & divinorum incuria resipiscant. Ratio statim subjicitur: *Cum Beneficia propter Officia juxta Patrum sanctiones dari consueverint, &c.* Sess. 9. Art. 27.

Anno 1528. in Concilio Senonensi innovatus est Canon Concilii Basileensis, prohibitumque omnibus qui publicæ in choro Psalmodiæ intersunt, privatim interim sibi obmurmurare Psalmos: sed unà cum aliis psallere, non obstrepere psallentibus: *Nemo ibidem cum Horæ in communi cantantur, legat, vel dicat privatim Officium. Nam non solum Officium, quo obnoxius est, choro subtrahit, sed & alios psallentes perturbat.* Can. 18. Concilium Colonense anno 1526. qua attentione, & quo mentis fervore cœlestibus Canticis incumbendum sit, ita declaravit: *Non sufficerit preces istas Horarias utcumque præmurmurasse, sed ut Conciliari constitutione cautum est, Presbyter ex intimo affectu, elevataque mente in Deum solum, nocturnum hoc diurnumque suæ servitutis pensum exolvat.* Part. 2. c. Iterata ibidem est & illa Basileensis Concilii prohibitio, ne privatim in choro recitent, quos Psalmos chorus decantat: exceptis tamen iis, quos ministerii sui gravis aliqua necessitas maturare cogit: *Quem tamen aliud Officium Ecclesiasticum, aut publicum aliò statim rapiet, ut nisi legens preces horarias, tempestivè absolvere haud possit, hac lege teneri noluimus.* Part. 3. c.

IV. In Concilio Mediolanensi I. anni 1565. illud additum est Decreto Concilii Lateranensis sub Leone X. illos videri Horas Canonicas non recitasse, & suis proinde abdicandos esse Beneficiis, qui intra dies quindecim illas bis præterierint: *Officium omittere, ut Beneficio privari possit, is jure dicatur, qui quindecim dierum spatio bis illud omiserit.* Can. 2. Quin & illos qui nullo dotati Beneficio, ex solo Ordine sacro tenebantur pio hoc precandi munere fungi, si muneri suo deessent, præter crimen quo se Deo constringebant, inquirendos hìc etiam esse, & Ecclesiasticis pœnis subigendos; *Præter grave peccatum quod committitur, graviter etiam ab Episcopis in eos animadvertatur.* Can. 10. Concilium Mediolanense III. anni 1573. hæc eadem Decreta promulgavit rursum, allegata etiam Pii V. Bulla, cujus vi & authoritate præceptum est Episcopis, iisdem ut pœnis eos constringerent, qui cùm pensio-

pensionibus gauderent Ecclesiasticis, Officium B. Mariæ non pari sedulitate recitent : *Ad cujus etiam constitutionis præscriptum, eum item mulctet, qui pensionem habens, Canonicarum Horarum Officium de B. Mariæ Virgine dicere omiserit.* In Concilio verò Mediolanensi IV. anni 1576. illud declaratum est, leviusculas ægritudines, aut vel febriculas, non justas esse posse causas, ut quis cessaret ab Horarum Canonicarum recitatione, vel à restitutione fructuum : *Meminerit se febri morbove aliquo, vel adversa valetudine leviter aliquando laborantem, non istam propterea excusationem habere, &c.* Præscripsit denique hoc Concilium, ut quicumque stipendiis aluntur Ecclesiasticis, Officia B. Mariæ saltem recitarent : vel si prorsus illiterati essent, ejus Coronam.

an. 2.

an. 12.

Concilium Rotomagense anni 1581. monitos voluit eos, qui lege constringuntur solvendi Canonici hujus pensi, Breviarium Cardinalis Quignonii, seu sanctæ Crucis à Pontifice interdictum fuisse. Concilium Burdegalense anni 1583. pleraque innovavit ex iis pœniis, quas Concilia Mediolanensia decreverant, potissimum adversùs eos qui intra quindecim dies bis præterissent Horas Canonicas, adeoque Beneficiis spoliandi essent; itemque adversùs eos qui pensionibus dotati, Horas B. Mariæ non recitarent. Concilium Mexicanum anni 1585. præscripsit Episcopis, unam ut saltem horam cujuslibet diei orationi mentali impenderent. Avenionense anni 1594. Clericis pensione quapiam gaudentibus Ecclesiastica, injunxit ut juxta Pii V. Bullam Officium B. Mariæ quotidie persolverent. Aquilejense anni 1596. graviter ab Episcopo animadverti voluit Clericos sacratos, quanquam nihil Beneficii consecutos, si Horas Canonicas recitare negligant. *Omnino intelligant, omittendo Horas Canonicas se mortaliter peccare, nec præ ætu Beneficii non adepti excusari posse.* Ex eodem Concilio, qui pensionibus fruuntur, nec Officio defunguntur B. Mariæ, ii & lethali crimine conscientiam suam commaculant, & fructus restituere tenentur : *Pensionarios seriò monitos esse volumus, eos ad Officium B. Mariæ Virginis quotidie recitandum teneri; præter peccatum mortale quod committunt, si omiserint restitutionis onere obstrictos declaramus.* Denique Concilium Narbonense anni 1609. Episcopos voluit una hora die quodlibet orationis mentalis delicias degustare sacras.

I. cultu divino in genere.

3. T. 1. §. 3.

Can. 34.

Can. 5.

Can. 11.

V. Observandum est hic porro, eos quos hactenus deprompsimus Canones, nihil discriminis interponere Clericis Beneficiariis, seu pingues, seu tenues sint Beneficiorum reditus. Ita etiam consentiunt doctissimi quique Canonistæ, indiscriminatim omnes teneri Officio Canonico, idque illi colligunt ex capite *Conquerent. De Clericis non residentibus.* Ejus author Alexander III. Clericos promiscuè omnes, quantulicumque sint proventus Beneficiorum, residere jubet in Ecclesiis propriis. Porro hinc ita argumentatur Fagnanus : *Sicut non excusatur à residentia, ex eo quod ex Beneficio vitæ necessaria non percipiat, ita nec excusatur ab Horis dicendis. Imputet sibi si Beneficium non sit competens, quia nihilominus tenebitur ad Horas, ex quo se fecit ad hoc intitulari.*

In l. 1. Decret. Part. 1. pag. 39.

VI. Diximus nec leviusculas ægritudines, nec itinera ipsa ejusmodi esse causas, quæ quemquam relaxent ab hoc religioso Officio. En alia quæpiam ejus rei argumenta. Scriptor vitæ sanctæ Lutgardis narrat, ut suis illa Sanctimonialibus prædixerit pœnas illis impendentes, propterea quod solutiùs & oscitantiùs Horas Canonicas in valetudinario recitarent : *Sæpè reprehenderat Moniales in valetudinario manentes, quòd parum attentè persolverent Horas Canonicas divinitus institutas, &c. Cùm se infirmæ sorores in valetudinario manentes in dicendis precibus canonicis correxissent, pestis illa penitus sopita est.*

Cant. L. 3. cap. 105. circa ann. 1200.

Hinc liquet Moniales ægrotantes conjunctim omnes recitasse Officia Canonica in loco honesto & ad id destinato. Idque firmari potest Constitutione Benèdicti XII. qui pulcherrimam formam delineavit, ad quam se omnia fingerent deinceps Benedictini Ordinis Monasteria; ubi & in primis illud sanxit, ut qui adesse non possent publicis in choro Officiis : sive concionibus, sive studiis, sive quibusvis aliis distinerentur negotiis, ii alium in aliquem coirent locum, ubi certis temporibus Horas Canonicas recitarent : *Cæterùm qui ad chorum, vel ad Ecclesiam accedere nequiverint, prædicationi, lectioni, studio, seu administrationibus, vel officiis suis, aut piis, sive licitis operibus, de licentia illius, ad quem eam dare pertinuerit, occupati; in loco aliquo congruo & honesto, debitis horis, juxta possibilitatem plures simul conveniant, & debitè dicant divinum Officium, & quotidianum pensum exolvant debitæ servitutis.*

Statuta ejusdem Ordinis sancti Benedicti ad usum Provinciæ Narbonensis concinnata, & à Gregorio IX. summo Pontifice approbata anno 1226. jubent ut Monachis omnibus qui longiori se committunt itineri, vel Breviarium detur, vel Psalterium, ut suprà jam diximus : *Ut Monachi in sacris Ordinibus constituti, in longo itinere profecturi, sine Breviario vel Psalterio non mittantur.* Huc rediit res, ubi cessatum est ab urgendis Clericis ad Psalterium addiscendum. Suffecta sunt Psalterio Breviaria. Et opportunius quidem aliquid habent Breviaria. Sed nec præsidii parum erat, nec incitamenti parum ad pietatem in Psalterio diligentissimè memoriæ commendato, & inde ad animi penetralia defluenti.

Spicil. tom. 6. pag. 33.

VII. Cæterùm si Monachi tantùm statuto hoc contineantur, qui sacris sint in Ordinibus, jam causam attigimus; quòd nempè in regularibus cœtibus omnibus Horarum Canonicarum recitationi subrogata esset oratio Dominica atque Angelica Salutatio aliquoties iteranda, in usum eorum qui litteris imbuti non fuissent. Templariorum Regula in Concilio Tricassino anno 1127. condita, Horis primùm illos Canonicis subjecit; at illis mox substituit certum & definitum numerum Orationum Dominicarum, cùm abessent, vel bellicis negotiis implicarentur. Valdensium Regulam confirmavit Innocentius III. postquam prisci ab illis ejurati sunt errores. Regulæ autem articulum hìc unum attexam : *Orationi juxta Horas Canonicas septies insistentes, dicendo quindecies Pater noster, insuper Credo in Deum, & Miserere mei Deus, & Orationes aliàs; cùm autem ex magna parte Clerici simus, & pene omnes litterati, lectioni & exhortationi, doctrinæ & disputationi contra omnes errorum sectas decrevimus desudare, &c.* Stupendum meritò esset, quòd cùm Clerici essent, & litteris ita instructi, ut manus conserere cum hæreticis possent, hæc orationum permutatio illis velut illiteratis permittatur; nisi aliunde constaret, non Monachos illos vel Regulares fuisse, sed sæculares Clericos, aut etiam Laicos, in unum conscriptos Sodalitium, & qui se consiliis Evangelicis devovissent. Sed etsi Monachi verè fuissent, ea non multò post rescissa est indulgentia. Alia enim posterior ejusdem Pontificis Epistola illud priùs statutum ad eos restrinxit, qui Clerici non essent; Clericos Horis Canonicis devinxit : *Et Clerici, prout eos convenit, Canonicas Horas Domino Deo solvent.* Incomparabilis viri B. Francisci discipulos priores excusavit necessitas librorumque inopia, ut mentali oratione compensarent silentium chori, & Canonicarum Horarum cessationem : *Pro eo quod nullos Ecclesiasticos libros habebant, in quibus possent Horas Canonicas decantare.* Ita Bonaventura in Francisci vita, qui ipse idem habet in Regula, ubi & numerum adjicit orationum Dominicarum, cuilibet Horæ Canonicæ sigillatim subrogandum : *Clerici faciant divinum Officium secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, excepto Psalterio, ex quo habere poterunt Breviaria. Laici verò dicant viginti-*

Innoc. III. Re. 13. Epist. 78.

Reg. 15. Epi 89.

Cap. 4.

Cap. 3.

quatuor Pater noster pro Matutino, pro Laudibus quinque, pro Prima, Tertia, Sexta & Nona, pro qualibet istarum horarum septem, pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem, & orent pro defunctis, &c.

Hic certè cursim observari fas est, ex hoc Franciscanæ Regulæ capite liquere, abstinere forsan potuisse Radulphum Tungrensem Decanum à suggillandis Franciscanis, quòd delegissent sibi, disseminassentque per orbem Christianum Breviarium Romanum Apostolicæ Capellæ, quod utique brevius erat & contractius. Ex adverso enim B. Bonaventura hunc explanans Regulæ locum, inquirit, Ecur Franciscus, qui suos meditationi Litterarum sacrarum & prædicationi Evangelicæ devoverat, Officium illis canonicum impegerit, usque adeo prolixum, videlicet Ecclesiæ Romanæ: *Quare sanctus Franciscus, ex quo fratres suos volebat in prædicatione & studio per consequens exerceri, tam oneroso, tam prolixo Officio oneravit?* Respondet autem ea gravitate & sapientia, quæ & Regulæ, & Francisco, & Bonaventuræ consentanea sit: Si Romana Ecclesia, cui incumbit solicitudo omnium Ecclesiarum, Officium Canonicum longè prolixissimum sibi delegit, quòd se præ cæteris etiam omnibus multo indigere sentiret & precum præsidio, & opis divinæ incremento: inde id emergere, & singulos quosque, & Congregationes ipsas hominum piorum, quantò gravioribus & molestioribus gravantur occupationibus, tantò prolixiùs orare impensiùsque debere, ut & tantò sibi certiora cœlitus præsidia concilient.

Statuta Hugonis V. Cluniacensis Abbatis præcipiunt iis qui procul sunt à Monasterio, ut proprio quasque tempore Horas recitent Canonicas, & si memoriter Psalmos non teneant, certo numero orationes Dominicas iterent: *Universi ubicumque constituti, suæ servitutis pensum non negligant reddere, maximè horarum Regularium. Nescientes Psalmos, pro singulis horis orationem Dominicam septies dicant, pro Matutinis septies septem, pro Vesperis ter septem.* Idipsum compensationis genus Præmonstratensibus quoque Conversis indultum fuerat.

Bibl. Clun. p. 1462.

Bib. Præmo. Ann. 825.

VIII. Mentio habetur postremo hoc loco Salutationis Angelicæ, nec tamen ferè usquam illigatur illis, quibus illiterati Clerici vel Conversi tenebantur precibus. Eadem pia Salutatio crebriùs commendatur in Compilatione Conciliorum Anglicanorum, statim post annum 1206. & in Constitutionibus Odonis Episcopi Parisiensis. Julius II. Pontifex approbans Regulam Equitum Christi in Lusitania, recitandum illis injunxit Officium beatæ Mariæ; illis autem qui litterarum legendique rudes essent, sexaginta orationes Dominicas totidemque Angelicas Salutationes, in horas tot dispensandas, & si fieri posset in eadem ipsa tempora, in quæ Officium Canonicum. Verùm cùm id factum sit anno 1505. poterunt ejusdem rei antiquiora forsan exempla occurrere in Bullario Pontificum.

Con. Spelm. Tom. 2. pag. 138. 160. 210.

Rainal. ann. 1505. num. 6. Bullar. Tom. 1. pag. 229. 251. 411. 322 Tom. 2. p. 305.

IX. Pauciissima supersunt de Horis Canonicis, quæ sacrorum Mysteriorum celebrationi necessariò præcurrere, animumque præparare debeant. Odo Parisiorum Episcopus Matutinum & Primam præcini antè jubet: *Nullus antequam Matutinas dixerit Canonicas & Primam, præsumat aliqua necessitate celebrare Missam.* Idem sanxit Innocentius IV. in insula Cypro servandum, Prima tamen non comprehensa: *Sacerdotes dicant horas Canonicas more suo, sed Missam celebrare priusquam Officium matutinale compleverint, non præsumant.* Cùm hoc Decreto comprehenderentur Græci perinde ut Latini, hinc planum est illos iisdem obnoxios fuisse legibus recitandorum Officiorum. Synodicum insulæ Cypri unà cum Conciliis editum, Primam quoque ante Missam recitari jubet. Synodus Nemausensis anno 1284. de Prima silet. Concilium Vallis-Oletanum anni 1322. nec verbum de ea facit. Synodus Bajocensis anni 1300. eadem ipsa usurpat Odonis Parisiensis verba, & unà Primam cum Matutinis recitari vult ante Missæ celebrationem. Ea verò omnia ad privatam Horarum recitationem spectant. Concilium enim Lambethanum Provinciæ Cantuariensis anni 1330. Missam Parochialem celebrari vetat, nisi post Tertiam decantatam: *Nullus Sacerdos Parochialis præsumat Missam celebrare antequam matutinale persolverit Officium, id est, Primam ac Tertiam.*

Cap. 51. n. 10.

Ann. 1254. Epist. 10.

Conc. Te 11. Part. p. 1380. Rainal. a 1322. n. 18

X. Invaluisse tandem visa est consuetudo, solius Matutina Officii necessariò recitandi ante celebrationem Mysteriorum. Sed vel hinc rursus patet, quantæ necessitatis fuerit Horas Canonicas privatim quandocumque recitari. Qui Gregorianos consarcinavit Decretalium Libros, ad Agathense usque Concilium retro progreditur, ex quo decerptum est Caput *Presbyter. De celebratione Missarum.* Fagnanus hoc Caput commentariis suis illustrans, juris divini positivi hanc esse existimat obligationem recitandi Officii Canonici quoad sacratos Clericos: *Ratione sacri Ordinis Clerici tenentur ad Horas dicendas, de jure divino positivo*; Jure autem naturali, quoad Beneficiarios: *Viventes de Patrimonio Crucifixi ad hoc tenentur de jure naturali divino.* Profert & Canonistas, qui ne à Pontifice quidem id putent vinculum relaxari posse. Alios profert, qui eidem necessitati subjiciunt Clericos minores omnes, antiquioribus fulti Canonibus, in quibus nulla istiusmodi distinctio quoad Horas Canonicas, quæ ab inferioribus sæpiùs Clericis psallebantur, ut qui & suæ ipsi devincti essent Ecclesiæ, nec ullo præterea ministerio quotidiano ei inservire ferè possent, aliis ab occupationibus Ecclesiasticis prorsus liberi: quod non tam facilè de sacratis Clericis dici potest. Certum est tamen contrariam quoad Clericos minores Beneficiorum inanes præscriptam jam diu esse consuetudinem: sed & illud indubium est, excogitandam illis esse rationem aliam quampiam, qua juri humano, divinoque faciant satis; cùm utroque Clerici, sicut & ipsa sua professione, devoveantur orationi, & pietati. In hanc sententiam omnium evidentissimè S. Thomas: *Clericus ex hoc ipso quod est Clericus, & præcipuè in sacris Ordinibus constitutus, tenetur dicere horas Canonicas. Videntur enim tales specialiter esse assumpti ad laudem divinam. Sed in quantum est Clericus beneficiatus in hac Ecclesia, tenetur dicere Officium secundùm modum illius Ecclesiæ.* Illud ergo ratum sit nobis & inconcussum, divinis Officiis multò obligatiores olim fuisse Clericos, quàm nunc sint.

Quodl. 6. q. art. 2. Et q. q. 7. a. 1. & 3. q. 13. a. 2. q. 5. q. 14. a.

CAPUT LXXXVI. P. 4. l. 1. c. 42.

De obligatione recitandi Officii in Choro. De Officio beatæ Mariæ. De Officio Mortuorum.

I. Primæva lex & obligatio fuit, Officia omnia in commune recitari.

II. Quotidie celebrabantur omnia in agrestibus etiam Parochiis.

III. Saltem horæ Canonicæ in iis recitabantur.

IV. Nocturna Officia circa mediam noctem celebrabantur. Probationes.

V. Non ter surgebant ad tria Nocturna.

VI. Cùm tandiu Ecclesias Cathedrales implevissent Monachi & Regulares, tunc saltem mos inolevisset noctu ad Nocturna surgendi.

VII. Memoriter decantabatur Officium.

VIII. De Officio beatæ Mariæ.

IX. De Officio Mortuorum. Cujus juris & necessitatis sint hæc Officia duo.

X. Sta-

X. Statuta accommodatiora postremæ hujus ætatis, quoad tempora divinorum Officiorum.

I. AMbigit nemo, quin primævus Ecclesiæ usus is fuerit, ut ab omni Clero conjunctim in Choro Horæ Canonicæ celebrarentur; nec ab hoc publicæ pietatis Officio absolverentur, nisi qui ad alias interim sacerdotales functiones vocabantur. Ordinabantur Clerici omnes ad unius Ecclesiæ Titulum, cui & addicebantur, ut & residerent in ea, & publicæ psalmodiæ interessent. Perspicuè id affirmat Bernardus Beneficiarium alloquens; *Beneficia Ecclesiæ tua sunt. Rectè, quia surgis ad Vigilias, vadis ad Missas, horis chorum nocturnis diurnisque frequentas, benefacis. Sic Ecclesiæ Præbendam gratis non accipis.* Nec in Cathedralibus tantùm, vel Collegialibus, sed & in Parochialibus: nec Canonici tantùm, sed cujusque Parochiæ Clerici coire tenebantur statis horis ad Officia publica decantanda. Synodus Vorcestrensis anni 1240. hanc legem manifestè demonstrat omnes cujusque Parochiæ Presbyteros amplexatam esse: *Præcipimus ut omnes Capellani, qui in una Parochia commorantur, simul intersint & conveniant Matutinis & Vesperis, & aliis horis Canonicis, in Ecclesiis celebrandis, & Missis, & maximè de die, nisi causa rationabili fuerint impediti: nec aliquis celebret, nisi quousque Prima fuerit canonicè completa.*

Epist. 2.

Can. 12.

II. Voluit Concilium Biterrense anni 1246. omnibus ut in Parochiis Officium celebraretur Canonicum: *De ruralibus Ecclesiis hoc mandamus inviolabiliter observari, ut in eis divinum Officium frequentetur, ne fraudentur animæ defunctorum.* Concilium Budense anni 1279. expressiùs adhuc loquitur; si autem acquiescere videatur, ut ne obligentur omnes interesse nisi Matutinis, Missæ & Vespertinis horis: nemo nescit Capitula, Cœnobiave fuisse celeberrima, ubi quatuor diurnæ minores Horæ privatim tantùm recitarentur: *Duximus statuendum, quòd Præpositi, Canonici, Plebani, & alii Ecclesiarum Rectores, & Clerici universi, in Præposituris, Canonicis, & Plebanatibus, Rectoriis & aliis Ecclesiis in quibus Beneficiati existunt, vel à quibus Ecclesiastica recipiunt stipendia, residentiam facientes, Horis Canonicis, ad minus Matutinis, Missæ, vel Vesperis intersint, cùm ad hoc sint in eis Ecclesiastica Beneficia deputata, ut de ipsis honestè debeant vivere, ac Deo & dictis Ecclesiis in ipsis divinis Officiis cum reverentia deservire.* Constitutiones Synodales Petri Archiepiscopi Rotomagensis anno 1236. non minùs perspicuæ in eandem rem sunt: *Præcipimus quod quilibet Sacerdos in Parochia sua, seu Capellanus in Capella sua dicat Matutinas de nocte, & omnes horas horis competentibus. Et pulset horis debitis ad quamlibet horam. Et præcipimus, quod dicant cum nota, &c.*

Can. 30.

Can. 45.

Synod. Rotom. p. 242.

III. Synodus Exceestrensis anno 1287. nubeculas omnes dubitationum diluet, si quæ possent adhuc nobis objici. Conceptis enim verbis contestatur, non posse quidem eadem pompa & magnificentia in Parochialibus Ecclesiis celebrari Officia, atque in Cathedralibus; nec iisdem temporum aptis interstitiis: sed recitari tamen debere feriis omnibus, cani omnibus diebus festis, Missam autem nonnisi post Matutinum & Primam decantari: *Et quia Canonicæ horæ secundùm temporum interstitia, in Ecclesiis Parochialibus, sicut in Cathedralibus & Collegiatis nequeunt decantari: Præcipimus, ut Presbyteri Parochiales ab Ecclesiis suis recedere non præsumant, donec festis diebus ante Missam, vel post, Canonicas horas decantaverint, vel saltem legerint absque cantu, cùm dies fuerit feriandus. Proviso, quod Missam Sacerdos priùs non celebret, donec Matutinas & Primam solverit Creatori.* Duplex ergo approbatur indulgentia erga Parochiales Ecclesias; ut ne accuratè servari jubeantur interstitia canonica Officiorum: utque ferialibus diebus recitentur dumtaxat divina Officia, nec canantur nisi Dominicis & Festis.

Can. 11.

IV. Quin etiam simile veri est in majoribus & numerosis Parochiis observata fuisse accuratissimè tempora ipsa Horarum Canonicarum. Agens Vincentius Bellovacensis de beato Edmundo, qui Professor primùm in Academia Parisiensi, postea Cantuariensis creatus est Archiepiscopus: refert illum cùm ab Artium Schola ad Theologicam concessit, diebus singulis bis accessisse ad Ecclesiam sancti Mederici, nempe ad Officium Nocturnum, quod media nocte celebrabatur, & ad Vesperas: *Et qui priùs dum in artibus regeret, in mane Missas audire consueverat, nunc ad religionis augmentum media nocte Matutinas in Ecclesia sancti Mederici Parisiis audiebat. Et sicut orandi gratia Ecclesiam adiit media nocte, sic ipsam adire ob causam consimilem hora studuit vespertina.*

Hist. Univ. Paris. tom. 3. pag. 101.

Ne subeat autem animo, hanc singularem fuisse Ecclesiæ, vel Parochiæ sancti Mederici laudem, quòd nocturna ibi, diurnaque quotidie psallerentur Officia: aut omnes enim, aut longè maxima ex parte Parochiæ eum usum habebant. In Synodica ad Parochos suos Epistola id jam, ni fallor, adnotavit Ratherius Veronensis Episcopus: *Omni nocte ad nocturnos surgite, cursum vestrum certis horis decantate.* Concilium Ravennas anni 1286. nocturna nocte decantari Officia supponit: *Campanæ horarum in nocte & die tantùm pulsentur, quòd omnes confratres se possint parare ad intrandum Ecclesiam.* Beatus Antoninus Archiepiscopus Florentinus, qui anno 1459. vivere desiit, noctu semper surgebat ad recitandum cum suis Clericis Matutinum, & ea sanè diligentia, ut persæpè tympana anteveniret Cathedralis Ecclesiæ: *Surgebat noctu semper, adeoque solicitè, ut signum matutini Officii Cathedralis Ecclesiæ præveniret; cùmque divinum Officium cum suis Clericis magna cum attentione & mentis devotione persolvisset, &c.*

Observat. in Rob. pull. pag. 403.

Can. 5. Rainal. an. 1459. n. 33.

Inopini penè à Parochialibus ad Cathedrales reflexi sumus Ecclesias. Commentator famosus Pragmaticæ Sanctionis, Guimierius Præses, seu quivis alius, differens in eum titulum, *Qualiter horæ Canonicæ sint dicendæ extra chorum*, ait in more positum olim fuisse, ut ter surgerent nocte qualibet ad tria concinenda sejunctim Nocturna: sed tandem ad id ventum esse, ut simul & semel omnia decantarentur, & quidem media nocte: idque etiamnunc servari in Ecclesia Parisiensi, multisque Cœnobiis, *Consultum est, ut media nocte saltem omnes surgerent, & totum noctis Officium decantaretur, quod adhuc multi Religiosi observant, & Ecclesia Parisiensis.* Loquitur certissimè de Cathedrali, nunc Metropolitana Ecclesia Lutetiæ, quæ jàm tum una remanserat hujus antiquæ disciplinæ tenacissima. Addit Probus anno 1541. jactata esse quædam verba de revocanda ad exortum lucis matutini Officii celebratione, sed plerosque & graviores ex Canonicis strenuè decertasse pro tuenda prisca disciplina, utque unum id statueretur, ne posthac unquam res istiusmodi mitterentur in deliberationem: *Votum illorum per majorem & saniorem Capituli partem sanctè & laudabiliter fuit repulsam passum; & conclusum, ne deinceps fiat verbum in contrarium.*

V. Non possum suspicari unde in mentem venerit viro erudito, ter olim surgere solitos, ut separatim tria decantarentur Nocturna. Quippe Officium feriale, quod antiquissimum est, & maximæ authoritatis, unum habet Nocturnum ad singulos hebdomadis dies, excepto Dominico. Adde Cœnobia antiquarum consuetudinum suarum retinentissima, nunquam nisi semel surrexisse, unaque psalmodia nocturnum omne Officium exolvisse. B. Benedicti Regulam consule, & quæ ex ea suprà excerpsimus. Nocturna tria Officia adnotavimus, sed ea uno tenore nulloque intervallo facto recitari, apertissimum ibi est. Chartusiensium Officia Petrus

Petrus Cluniac. De Mirac. l. 2. c. 28. trus Venerabilis in unam Epistolam, velut in tabellam quandam pulcherrimam conjecit. Illos enim ait signo dato in suis singulos cellulis recitare Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, & Completorium; non convenire in Ecclesiam nisi ad Matutinas & Vespertinas horas, exceptis Festis diebus, cùm Horas omnes in choro concinunt, Missamque celebrant, sicut & Dominica die. Sanctus Thomas Aquinas idem sensit quod Guimierius; Baronius dubitanter loquitur, & certè Patrum testimonia quæ ad id ille congerit, nihil ejusmodi evincunt: verba autem Basilii quæ expressiora videri poterant, certissimè capienda sunt de Vesperis, de Completorio, de Officio mediæ noctis, & de Laudibus mane decantandis. Denique Petrus Damiani aptare cupiens quatuor nocturnas Canoniales horas diurnis quatuor, illas easdem quatuor recensèt, quas modò retuli, nec de tribus Nocturnis meminit.

S. Thom. in 1. ad Corin. c. 14. Lect. 6. Baron. ann. 51. n. 69.

Damian. L. De Horis Canon. c. 6.

Vir planè doctissimus Camuzatius in Promptuario Antiquitatum Tricassinarum advertit anno 1082. Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Trecensis è Regulari factum esse sæculare, Decimas cum Episcopo partitum esse; utque supereset vestigium aliquod priscæ Regularitatis & communis vitæ, pepigisse, ut Episcopus quatuor anni Festis solennioribus epulum Canonicis omnibus exhiberet, quod deinde pecunia redemptum est. At aliud longè expressius vestigium regularis vitæ non exolevit nisi post annum 1364. videlicet ut media nocte nocturna Officia decantarentur. Eo quippe anno hoc Capituli deliberatione confirmatum est. En ipsa verba: *Ordinatum quod de cætero Matutinæ, prout hactenus fuit consuetum, media in nocte cantabuntur.*

Clarum inde fit, cùm Capitula Cathedralium maxima ex parte occupaverint Regulares, seu Canonici, seu Monachi, sæculo XI. XII. XIII. usum decantandi nocte media nocturni Officii interim in iis aut institutum aut servatum fuisse. Superiùs autem laudata exempla fidem faciunt, ne tum quidem convelli potuisse consuetudinem, quæ tam altas radices egerat, cùm in Regularium locum revocati sunt sæculares Clerici.

Obiter hìc adnotabo, quod in antiquis consuetudinibus legitur Monasterii Cluniacensis, cùm longiores erant noctes, tum lectiones etiam fuisse prolixissimas ex sanctis Patribus & Scripturis. Alicubi sex noctibus absolvebatur lectio Isaiæ in Adventu: tum addebantur Epistolæ sancti Leonis Papæ de Incarnatione, item B. Augustini aliorumque Patrum Homiliæ: *Me audiente aliquando sex privatis noctibus perlegebatur Isaias.* Intra duas noctes feriales tota Pauli Epistola ad Romanos recitabatur. Scripturarum quidam libri non legebantur nisi in Refectorio, inde est quod etiamnunc quorundam in Officio sacrorum Librorum initia tantùm delibantur. Id tum fieri cœpit, cùm ad matutinum tempus rejecta sunt Officia nocturna, & Matutinum dictum factumque est, quod antè fuerat nocturnum Officium.

Spicil. tom. 4. pag. 11.

Nec illud nobis excidet ab Abbate Fucarmontio observatum, in Capitulo Generali Cistercienti anni 1429. sublatas esse horas inæquales, quibus Regula D. Benedicti illigaverat Horas Canonicas Officii diurni nocturnique, & quibus hactenus se Cistercienses Ordo accommodaverat; institutis autem horis æqualibus, decretum fuisse, ut matutina Psalmodia ferialibus diebus fieret hora secunda, Dominicis verò hora prima post mediam noctem; quod maturiùs fieri jubeat Regula, Festis quàm profestis diebus.

VII. Haud satis comperi equidem, sed suspicor tamen, ex laudatissimo antiquitatis usu residuum illud quibusdam in illustrioribus Ecclesiis supereste, ut ne habeantur libri, sed memoriter decantentur omnia. Concilium Narbonense anni 1551. prohibuit Canonicis, ne quem librum manu gererent, dum publica personat Psalmodia, ac ne Breviaria quidem: *In Choro nullum librum, etiam precum, imo ne ipsum quidem Breviarium teneant & legant.* Cùm Monachi omnium studiosissimi fuerint observatores ejus Conciliorum statuti, quo præcipiebatur ut omnes Psalterium memoriter perdiscerent, potuerunt illi olim hunc invexisse morem memoriter recitandi.

Cap. 45.

VIII. Venio ad Officia B. Mariæ propria. Qui B. Brunonis Carthusianorum authoris & parentis vitam scripsit, ab Urbano II. in Concilio Claromontano Clericos omnes ejus recitandi Officii lege constrictos fuisse affirmat: *Urbanus II. in Concilio Claromontensi beatissimæ Matris Dei preces horarias à toto Clero dicendas instituit.* Baronius ita existimat, ad exorandam divinam opem Urbanum id instituisse, cùm bellum sacrum meditaretur. At Petrus Damiani author est perdiu antè multis in Cœnobiis Italiæ, Horas B. Mariæ recitari solitas fuisse: *Ut cum Horis Canonicis quotidie B. Mariæ semper Virginis Officia dicerentur.* Confirmat Cardinalis Bona Romæ servari Commentarium manu scriptum Petri Damiani in Regulam sancti Benedicti, quo fertur Zacharias Papa præcepisse Benedictinis Monachis, ut Horas B. Mariæ Horis Canonicis diei adjungerent; primumque hujus Officii institutorem fuisse Gregorium II. Papam. Ita referenda essent exordia hujus Officii ad annum circiter 720.

Surius die Oct. c. 21.

Baron. an. 1095. n. 5 Baron. an. 1056. n. 9. Damian. L. 6. Ep. 32. & L. De Horis Canonicis, c. 12.

Bona de divina Psa c. 12.

Jacobus de Vitriaco invitat, non cogit Monachos ad recitationem Horarum B. Mariæ; ad Officia verò pro mortuis vehementiùs urget, ut hoc precum suffragio vicissim opitulentur eis, qui pia largitate sua Ecclesias dotarant: *Sufficit autem Sacerdoti, Canonicis horis B. Mariæ Virginis horas supererogando causa devotionis addere. Officium insuper pro Defunctis non debet omittere. Non minus enim quantum ad hoc obligatur mortuis, quorum eleemosynas recepit, quàm vivis, quorum curam in animam suam suscepit.* De Officio Mortuorum infrà dicemus.

Hist. Occid. c. 34.

Constitutiones Synodicæ Odonis Episcopi Parisiensis non instituunt, sed institutam firmant recitationem Horarum B. Mariæ. Synodus Vorcestrensis anni 1240. meminit Capellanorum institutorum ad Horas B. Mariæ recitandas. Synodus Coloniensis anno 1280. capite superiori laudata, Clericos omnes, præsertim sacrorum Ordinum, eidem legi subjecit. Longior essem, si perlustrandas aggrederer Ecclesias omnes, seu Congregationes, tam Regulares, quàm sæculares, quæ pio hoc beatissimam Deiparam obsequio demereri satagunt. Unum illud observasse sufficiet, eam Officii Deiparæ recitationem usque adeo usu receptam & pervagatissimam fuisse, ut Canonistæ in duas secti sint partes, aliis nulla lege ad eam teneri Clericos opinantibus, aliis ex adverso ea teneri censentibus, quicumque ad Officia canonica constringuntur. Horum certè sententia nitebatur authoritate Concilii Claromontani, & Urbani II. Papæ, atque consuetudinis receptissimæ, quæ legis vim persæpè obtinet. Postremò tandem Pius V. litem diremit, declarans nullo constringi crimine, qui illa recitatione Officii superfederent, nisi si lege ad eam se aliqua Regulares Congregationes obligassent. Hic idem Pontifex, ut jam diximus, Clericos omnes Ecclesiasticis gaudentes pensionibus eo pietatis officio fungi præcepit, alioqui restituturos quidquid fructuum percepissent.

Cap. 5. n. 1

Cap. 12.

Fagnan. in l. 3. Decret. Part. 2. pag. 297. 298.

IX. Author cum primis idoneus Cardinalis Bona, in Monasterio Cryptæ Ferratæ servari confirmat manuscriptos Codices Græcos sancti Joannis Damasceni, ubi Officia Deiparæ exarata, & in omnes anni menses digesta sunt. Quo roboratur historia Vincentii Bellovacensis, qui à Damasceno quotidie persolutas perhibet fuisse Horas Canonicas beatissimæ Deiparæ. Si res ita habeat, eodem propè tempore Græci Latinique hoc Horarum Officio B. Deiparam colere cœperunt. Abraham Ecchellensis Officium pro Mortuis in Ecclesia Maronitarum

De div. Psal. c. 12. 13.

Specul. Hist. L. 17. c. 101. In Notis ad libr. Hebed Jesude script. Chaldæis, pag. 165.

nitarum perantiquum fuisse refert. Idem perhibet de Melkitis, Cophtis, aliisque Christianis in Oriente Gentibus, quæ hoc ab ipsa Apostolica traditione hausisse se ipsæ quidem persuasissimæ sunt.

mal. l. 4. Eccles. ic. c. 42. lib. De dine Anth. c. 65. 79.

Inter Latinos Amalarius de Officio Mortuorum differit, quin & quibusdam visus est ejus fuisse concinnator conditorque, quòd ordine commodiori illud digesserit. Quæ diximus, Amalarii ævo istud quidquid est Officii, antiquius esse, abundè probant. Petrus Damiani Monachum nescio quem commemorat, qui Officium Mortuorum quotidie decantabat, omisso Canonico, vel de Tempore, vel de Sanctis: *Frater quidam non quotidiano, non certè solemni Sanctorum, sed solo utebatur Officio Defunctorum.* Condonavit Deus culpam præpositæ, sed minimè malitiosæ pietatis. Alibi autem videtur idem Scriptor innuere, Solitarios præter Canonicum Officium, Psalterium etiam pro Mortuis addidisse: *Juxta morem Eremi Psalterium pro Defunctis exolvit.* Sed alibi idem ipse testatur Eremi incolas præter Canonici Officii pensum Psalterium pro Mortuis exolvisse, cum Lectionibus novem, quarum tres post Psalmos quinquaginta interserebantur: *Psalterium pro Defunctis cum novem Lectionibus dicitur, tribus nimirum per quinquagenos Psalmos.*

tr. Dam. 13. Ep. 10. 15. Ep. 30.

de ordine mit. O. c. 14. & usc. 15. 68. Tom. 3.

Synodus Vorcestrensis anni 1240. quotidiano Officii Canonici penso adjici jubet Officium Mortuorum diebus ferialibus, Festis simplicibus & semiduplicibus, cum novem Psalmis & tribus Lectionibus, excepto Paschali tempore, quo tres tantùm recitabuntur Psalmi. Synodus Exceestrensis anni 1287. Parochis injungit Officium Mortuorum, excepto quolibet novem lectionum Festo, & Paschali tempore. Porro quamlibet diffinierit B. Thomas Aquinas, nullo præcepto niti Officium Mortuorum, nisi legibus & statutis peculiaribus quibusdam ita provisum sit; in controversiam tamen id vocarunt Canonistæ: quo satis proditur, vulgatissimam hanc olim fuisse recitationem.

uodlib. 6. 9. art. 2.

Quod de Deiparæ & de Mortuorum Officiis attigimus, ad id etiam conducet, ut novo hoc præsidio muniatur necessitas Canonici Officii recitandi. Ea quippe tam explorata & tam comperta fuit obligatio, ut ne in mentem quidem venerit Canonistis eam vocare in dubium; quin & eorum aliqui latiùs effuderint eam ad alia quoque Officia necessitatem.

uimier in agm. Tit. omodo fic. div. sit ebr.

X. Extremam manum adjiciam huic capiti relata Constitutione humaniori Stephani Poncherii, qui anno 1503. in Parisiensis Ecclesiæ Episcopum inauguratus est. Edocebit ea nos quid tunc de Episcoporum licentia actitaretur. Concessit eis qui Regulares non essent, Matutinum recitare hora quarta quintave matutina: Nonam, Vesperas & Completorium, secunda vel tertia hora post meridiem: *Vos qui Religiosi non estis, non omittatis loco mediæ noctis de mane circa quartam aut quintam nocturnum persolvere Officium.* Quin & iis qui occupationibus dediti sunt, Ecclesiæ & animarum saluti conducibilibus, ut vespera prioris diei matutina exolvant Officia, vel matutino tempore omnia conglomerent usque ad Vesperas, quas cum Completorio in vesperrinum tempus differant: *Permittimus necessitatis causa, ut Matutinas diei sequentis possitis dicere sero præcedente: aut mane totum Officium successivè dicere usque ad Vesperas, & sero Vesperas cum Completorio, si utilibus negotiis occupati estis, ut studio, aut processionibus, vel peregrinationibus; sed si ex somnolentia aut deliciis facitis, sine peccato facere non potestis.* In historico Tractatu hanc Constitutionem præterire nec debui, nec potui. Si quibus minùs arridet hæc tanta Juris antiqui motisque remissio, ii secum ipsi reputent, occupationes usque adeo in bonum publicum utiles, usque adeo necessarias esse posse, ut hinc abundè compensetur illa relaxatio, qua si quis alioqui utatur, is à Præsule isto adeo non absolvitur, ut potiùs gravi censura inuratur.

Synod. Pa. pag. 155.

CAPUT LXXXVII. P. 4. l. 1. c. 43.

Laicis etiam frequens & familiaris pietas, ut Choro Horisque Canonicis interessent, in Gallia & Anglia, post annum Christi millesimum; utque eas privatim recitarent.

I. Roberti Galliæ Regis temporum exemplum.
II. Et Sancti Ludovici Regis. Intererat horis singulis; filios interesse jubebat. Horas privatim recitabat. Sanctæ Capellæ ad id institutæ.
III. Isabellæ Sororis ejus exemplum.
IV. Conciliorum aliquot statuta.
V. Exempla Simonis Monfortii, & Gottofredi Bullionii.
VI. Defensio Sancti Ludovici.
VII. Exemplum Geraldi Comitis Oriliacensis sanctissimi.
VIII. Elzearii Comitis Provinciæ.
IX. Aliquorum Regii Sanguinis Principum.
X. Guillelmi, qui Angliam subegit.
XI. Richardi Angliæ Regis.

I. USque adeo in controversiam duci non potest, an majores Clerici plurima prece & Breviarii recitatione quotidiana Deum demereri teneantur, ut laicos etiam constet eo pietatis Officio perfunctos fuisse, si qui pietati paulò impensiùs studerent. Ut inter Christiani orbis Provincias præcelluit Gallia nostra pietate & religione non minùs quàm ornamentis aliis quibusque, ab ea quoque initium hìc fiet hujus laicorum pietatis propalandæ. Agens Glaber de temporibus Roberti Regis, morem viguisse demonstrat, ut antelucano rempore plebs in Ecclesiam ad Matutina properaret Officia: *Cùm unà noctium custodes majoris Ecclesiæ ex more exurrexissent, atque ipsius Ecclesiæ portas quibusque ad Matutinales laudes properantibus aperuissent, &c.* L. 2. c. 5.

II. Sanctitatis laude clarissimus Galliæ Rex Ludovicus IX. facta à Pontifice venia, Eucharistiam secum eadem devehebat navi, cùm ad bellum sacrum proficisceretur, ubi & Officia Canonica decantari, & Missam ipsam excepto Canone celebrari curabat à Presbyteris & Ministris, cum solemni vestium sacrarum apparatu: *Ubi quotidie divinum Officium solemniter audiebat, videlicet omnes Horas Canonicas, & præter Canonem, quæ pertinebant ad Missam, Sacerdote & Ministris sacris vestibus indutis, secundùm quod congruebat diei.* Regios ille Principes liberos suos jam inde à puero volebat Canonicis secum Horis interesse omnibus, maximè Completorio post cœnam, ubi & suavissimo modulamine concinebatur Antiphona illa beatæ Mariæ, quæ exinde in omnes Ecclesias propagata est, initio ducto à Capella Regia; quibus expletis, aqua lustrali omnes conspergebantur. Illo quoque pietatis obsequio defungi quotidie volebat liberos suos, ut privatim Officium recitarent beatæ Mariæ. Audiendus de his Nangius: *Volebat etiam quod pueri, jam adultæ ætati propinqui, quotidie non solùm Missam, sed & Matutinas ac Horas Canonicas cum cantu audirent, & quod ad audiendum sermones secum adessent. Volebat etiam quod singuli litteras addiscerent, & Horas beatæ Virginis decantarent, ac ut essent semper cum ipso ad Completorium, quod post cœnam suam quotidie solemniter decantari faciebat. In fine cujus specialis Antiphona beatæ Mariæ alta voce cantabatur. Dicto verò Completorio, cum pueris in Camera revertebatur, & aqua benedicta à Sacerdote circa lectum suum & per Cameram aspersa, residebant pueri circa ipsum, &c.* Du Chesne Tom. 5. pag. 360. 367.

Cursim attigimus suprà aliquid de Theodosii Junioris Imperatoriis ædibus, quæ vix pietatis palmam ipsis concedebant Monachorum cœnobiis; & quæ Regio tamen Ludovici IX. Palatio cedent non

ægrè,

ægrè, ſi adjiciamus quod narrare pergit idem Guillelmus Nangius; nempe diebus ſingulis toti Canonico Officio dum publicè concineretur affuiſſe Regem ſanctiſſimum, quin & Officio beatæ Mariæ vel illud ſecretò cum Capellano ſuo recitaſſe, ſicut & Officium Mortuorum, præter binas ternaſve quotidie Miſſas: *Omnes horas Canonicas etiam de beata Virgine cum Cantu quotidie audire volebat: etiam ſi eas in itinere equitando audire contingeret nihilominus eas inter ſe & Capellanum ſuum tam de die quàm de beata Virgine ſubmiſsè dicebat. Inſuper Officium Mortuorum quotidie cum novem lectionibus, etiam in Feſtis quantumcumque ſolemnibus dicebat cum Capellano ſuo. Raro accidebat, quin quotidie duas Miſſas audiret, & frequenter tres, vel quatuor.*

Ibid. p. 369.

Additur & illud ab alio San-Dionyſiano Monacho, dum iter obiret, Provinciaſque peragraret, ſolitum ſemper Horas Canonicas ſuis ſingulas propriis perſolvere temporibus; dum æger autem decumberet, Officium diei Canonicum, & præterea in auctarium Horarias beatæ Mariæ preces juxta ejus lectum à Monachis duobus recitatas fuiſſe; ubi alternis ſuum & ipſe recitabat verſum, vel Clericum accerſebat, qui vicariam ſibi eam præſtaret operam, ſi vis morbi vocem intercluderet: denique dum valeret, ſtatim ſublucente diluculo Matutinum ſibi pſalli præcepiſſe, ubi & ipſe ante alios præſto erat: *Quantumcumque infirmus aliquando, horas ſolemniter cantari faciens, in Capella habebat duos Religioſos, vel alios, qui horas juxta lectum ſuum de die & de beata Maria dicebant, dicens cum eis verſus ſibi contingentes, &c.*

Ibid. p. 400.

Cùm Nangius, tum Monachus iſte San-Dionyſianus in his verba penè ipſa exſcripſerunt Gottofredi de Bello Loco, Dominicani, qui Ludovico à Confeſſionibus erat. Ex quibus dilucet litteras didiciſſe puerulos in pervolutandis Horis beatæ Mariæ, nec ferè addidiciſſe, niſi ut pio hoc obſequio in Beatiſſimam Deiparam fungerentur. Eo enim ſenſu donanda ſunt hujus Scriptoris verba. Liquet etiam ſummorum Principum, ipſorumque Regum filios tenella adhuc ætate Canonicarum Horarum celebrationi interfuiſſe, & privatim Officium beatiſſimæ Virginis perſolviſſe. Id quoque idem author adjicit, aliquandiu aſſueviſſe Regem piiſſimum media nocte ſurgere, in Capella ſua cum Capellanis Matutinum decantare, & reliquum temporis orationi impendere, donec eadem Officia in Cathedrali Eccleſia perficerentur: *Aliquanto tempore in conſuetudinem duxit, circa mediam noctem ſurgere ad Matutinas à Capellanis ſuis & Clericis in Capella cantandas, ut poſt Matutinas rediens, &c. tandiu in oratione permanere volebat, quantum duraverant in Eccleſia Matutinæ.* Sed cùm poſtea maturiùs lecto ſurgeret Ludovicus, ut Regni negotiis vacaret: *Sed cùm ipſum nihilominus oporteret propter inſtantia negotia ad Primam ſurgere ſatis mane, &c.* his vigiliis ita debilitatæ fractæque ſunt vires ejus, ut receptui canere cogeretur, & eorum acquieſcere conſilio, qui perſuaſerunt, ita ad Matutinum ſurgere, ut paulò poſt illud expletum, jam Primæ, jam Miſſæ, jam reliquæ Canonicæ Pſalmodiæ tempus eſſet opportunum: *Diſcretorum conſilio & precibus adquievit, videlicet quod ad Matutinas ſurgeret tali hora, quod poſt modicum ſpatium Primam & Miſſas & Horas cæteras continuè poſſet audire.*

Ibidem pag. 448. & 456.

Hinc perdiſcimus, 1. quo fine & quo conſilio extructæ ſint in Regum Principumque Palatiis ſanctæ Capellæ: nimirum ut Canonica ibi Officia exolverentur, quibus Principes ipſi cum familia ſua plerumque adeſſent. 2. In iis etiam tum ſancti Ludovici tempore Nocturna Officia noctu concini ſolita fuiſſe. 3. Antè ibi tamen ea quàm in Cathedralibus Eccleſiis completa fuiſſe. 4. Nec abludit à vero diurnas Horas decantatas ibi fuiſſe eo maximè tempore, cui ſe ſuaque negotia Principes accommodare poſſent.

Guillelmus Carnotenſis Dominicani & ipſe Ordinis, Capellanus Ludovici ejuſdem Regis, & vitæ Scriptor, fidem facit, difficillimis etiam illis temporibus, quibus in poteſtatem inimicorum Chriſtiani nominis venerat, & in carcerem conjectus fuerat Ludovicus, quotidie illum toto defunctum fuiſſe Officio Canonico juxta ritum Pariſienſis Eccleſiæ, ac præterea horariis precibus beatæ Mariæ, ſervatis temporibus propriis, præter Miſſam, quam dempto Canone recitabat, adjuncto ſibi Presbytero Ordinis Dominicani & Clerico, qui hic ipſe Scriptor erat: *Quantumcumque in illo gravis ergaſtulo carceris arctaretur, divinum tamen Officium ſecundùm morem Pariſienſis Eccleſiæ, Matutinas ſcilicet & Horas Canonicas tam de die, quàm de beata Virgine, & totum Officium Miſſæ, abſque ſacramenti conſecratione, exolvebat horis competentibus.*

Ibid. q. 46

Ann. 125

III. Iſabella Ludovici Regis ſoror ponè legebat ſanctiſſimi fratris veſtigia: *Maturiùs ante lucem ſurgebat ad Matutinum, nec repetebat lectum, Orationes ſuas uſque ad meridiem producens. Quandiu Horas recitabat canonicas, neminem alloquebatur, arctoque ſemper ſilentio premebat linguam poſt Completorium veſpere, ad Primam uſque mane recitatam.* Hæc ipſiſſima ſunt verba Latinè reddita ex vita ejus ſcripta vernaculo ſermone à nobili ejus comite, quæ & exinde tertia fuit Præpoſita Abbatiæ Longi Campi ab ea fundatæ. Juvabit & hæc rurſus inde delibaſſe: *Ad Nonam uſque incumbebat in ſtudia & meditationem Scripturarum utriuſque Teſtamenti; pervolutabat & vitas Sanctorum. Callebat enim apprimè Latinas litteras; unde & ſi quas miſſitabat Epiſtolas, Latino eas ſermone conſcribi volebat, emendabatque ipſa, ſiquid Capellani ſui in verbis peccaſſent.*

Du Cang poſt vitam ſancti Ludovici.

IV. Hæc, ut opinor, vulgatiſſima tunc adhuc Latinæ linguæ peritia faciebat, ut turba laicorum Horis adeſſet Canonicis quotidie, vel eas domi recitaret. Ideo & Concilium Toloſanum anni 1229. medicari cupiens malis non paucis erroribuſque, quibus hæretici ejus ævi irretierant compluſculos fideles, inconſiderata ac licentioſa lectione Scripturarum, & recentiſſimarum verſionum, quas publicabant, eas verſiones proſcripſit, & ex Scripturarum libris non permiſit laicis, niſi Pſalterium, Breviarium, & Horas beatæ Mariæ: *Prohibemus, ne libros veteris Teſtamenti, aut novi, laici permittantur habere, niſi fortè Pſalterium vel Breviarium pro divinis Officiis, aut Horas beatæ Mariæ aliquis ex devotione habere velit. Sed ne præmiſſos libros habeant in vulgari translatos, arctiſſimè inhibemus.* Jubet hoc idem Concilium, ut præſto ſint fideles omnes Horis omnibus Canonicis, diebus Dominicis, Feſtiſque, quin & Veſperis Sabbathi: *Ex integro Prædicationem, & divinum Officium audiant.*

Can. 14.

Can. 25.

V. Pius juxta & invictiſſimus Chriſtianæ militiæ Dux Simon Monfortius, victoriis de Albigenſibus hæreticis reportatis valdè conſpicuus, quotidie intererat celebrationi Myſteriorum, Horiſque Canonicis omnibus, his nimirum orationis præſidiis certus victorias ſibi parari. Ita enim Rigordus ad annum 1213. *Cùm eſſet in bellis ſtrenuiſſimus, omni tamen die Miſſam & Horas Canonicas omnes audiebat, ſemper ſub armis, ſemper in periculo.* Nec minùs claro proſequitur encomio Gottofredum Bullionæum Vuillelmus Tyrius, cùm ait eum hinc in Orientem abduxiſſe ſecum ſanctiſſimorum turmam Monachorum, qui ei diurnas decantarent horas, nocturnaſque: *De clauſtris bene diſciplinatis Monachos inſignes adduxerat, qui toto itinere horis diurnis & nocturnis Eccleſiaſtico more divina illi miniſtrabant Officia.*

Ann. 1213. Rigord. in Phil. Auguſt.

Vvill. Tyr. l. 9. c. 9.

VI. In iis quæ pro ſui defenſione texuit opuſculis Vuillelmus de ſancto Amore, elucet Clericos, adeoque Doctores nonnullos inconſideratiſſimè & ineptiſſimè locutos eſſe de ſanctiſſimi Regis Ludovici

vici assiduitate incredibili ad Officia canonica, etiam ferialibus diebus: *Melius est Regibus & Principibus facere judicium & justitiam ad quæ tenentur, etiam amissis solemnitatibus divinorum Officiorum in diebus profestis, quæ ipsos à prædictis impediunt, &c.* Sed invictissimus Rex tam supra invidiam, quàm supra obtrectationem evectus, declarabat nihil se occupationibus, Regnique negotiis, sed ludo & voluptatibus detrahere, quod orationi & pietati daret. Inde est quòd ipse vicissim doleret, quòd dolerent aliqui ab ipso ea tempora precibus & placando Numini impendi, quæ conduplicata si donasset venationi captandisque feris, gratulati essent: *Si in duplo tempus poneret in ludendo ad aleas & currendo per sylvas, pro venationibus & aucupiis, nemo super his loqueretur.*

Villel. de sano Amore pag. 96.

VII. Dictum est jam non semel de pietate Geraldi Oriliacensis Comitis, qui Odone Cluniacensi Abbate teste cum primis idoneo, aptissimè negotia oratione & precibus interpungebat; quotidie Matutinis & Mysteriis intererat, quotidie ferè Psalterium recitabat: *Post nocturnas Laudes si quolibet proficiscendum erat, Missarum subsequebatur solemnitas. Consuetudinem statuit, ut Psalterium penè quotidie recitaret.*

Bl. Clun. pa 73. 95. 98 c. 6.

VIII. Provinciæ Comes Elzearius Horas Canonicas & ipse quotidie recitabat Breviarii Romani, ut habet Scriptor vitæ ejus apud Surium: *Quotidie preces canonicas pro Romanæ Ecclesiæ ritu & consuetudine persolvit.* Optimæ parenti suæ hoc dixit Guibertus Abbas testimonium, vix unquam eam nocturnis abfuisse Ecclesiæ Officiis, semper adfuisse diurnis, & in divinis Canticis concelebrandis totam fuisse cum Capellanis suis: *Nocturnis Officiis vix aut nunquam deerat, cùm diurnis temporibus communia Dei populo frequentaret. Sic equidem ut Capellanorum studium indefinens nunquam penè apud ipsam à Dei laudis celebritate vacaret.*

rius die 27 ept. c. 20.

ib. Abb. de ita sua. l. 1. c. 12.

IX. Ut divinis quotidie præsens adesset Officiis Philippus Burgundiæ Dux, sacram construxit Capellam, Musicos ibi alens eo numero, iisque impendiis, ut Reges æquaret; erant quippe Capellani viginti & unus, qui singulis diebus eadem concelebrabant Officia, quæ in Ecclesia Cathedrali. Dux Aurelianensis ille ipse, quem neci dedi curavit Dux Burgundus, aderat quotidie sacro: *Romanum etiam quotidie recitabat Breviarium.* Qui ejus Apologiam concinnavit, is eorum retudit maledicentiam, qui totum hoc hypocrisi dabant. Nobis perinde esset, vel ipsa enim affectatio fucatæ pietatis æquè testificaretur, Principes quoque viros, qui religionis & pietatis studium præ se ferrent, Canonicis Officiis decantandis adesse solitos. Priscum Encomium Caroli VII. Francorum Regis bellicosissimi ab anonymo Scriptore exaratum, testificatur, tribus illum quotidie Missis affuisse, & Horas Canonicas diebus singulis recitasse.

abour, in ej. vita.

istoire de harles VI. 28. c. 30.

X. Religiosa hæc & exsomnis Psalmodiæ sacræ diligentia unà cum Vuillelmo Rege ex Gallia in Angliam olim trajecit. Etenim debellator hic Angliæ Missæ quotidie & canonicis omnibus intererat Officiis: *Diebus singulis Missæ assistebat, matutinos Hymnos & vespertinos diligenter cum Horis regularibus audiebat.* Vuillelmus Malmesburiensis hoc ipsum testificatur: *Religionem Christianam quantum sæcularis poterat, ita frequentabat, ut quotidie Missæ assisteret, vespertinos & matutinos Hymnos audiret.* Hic porro idem Historiæ Scriptor, dum consectatur varia flagitia, quæ Angliam in varias conjecerant calamitates, & Neustriæ tandem Principum dominationi subjecerant: non præteriit longa oblivia divini cultus, & desuetudinem canonicorum Officiorum: *Optimates gulæ & veneri dediti, Ecclesiam more Christiano mane non adibant, sed in cubiculo & inter uxorios amplexus, Matutinarum solemnia & Missarum à festinante Presbytero auribus tantùm libabant.*

istoire de arl. VII. r Godef.

Ann. 1086.

Malm Reg. ngl. L. 3.

Matthæus Paris idem perhibet, & verba ipsa Malmesburiensis secutus esse videtur. Ea invictissima, ea victricia fuere, quibus Vuillelmus Angliam subegit, arma, armisque subactam legibus perpolivit. Pugnavere conjurati Cœlites pro fideli & religioso Principe adversùs jam subactas fractasque vitiis suis Gentes.

Longè sanctissimus sub hoc eodem Rege Vorcestrensis Episcopus Vulstanus, jugi illa non contentus Psalmodia, cui cor, cui os suum totum dicaverat: in suos etiam domesticos graviter animadvertebat, si vel nocturnis aliquando Officiis se subduxissent; & quidquid erat nobilium & honoratiorum civium hortabatur, ut priscæ insisterent recitandi Breviarii consuetudini, Capellanum se illis quandoque agens, & Matutinum illis recitans. Audiendus hic idem ille Malmesburiensis: *Si quis Ministrorum vel temulentia, vel somnolentia victus, Matutinis non affuisset, acri ferulæ ictu in illum ulcisci. Postremo personas honestiores per se excitando, ipse Matutinas eis cantare.* Nullum quoquam ablegabat Ministrorum suorum laicorum, quem non antè edocuisset septies quaque die orare, ut pensarentur ea ratione Horæ septem canonicæ, quibus jubebat eos adesse, cùm in urbe degerent: *Laicum nullum de suis quoquam misit, cui non preces septies in die dicendas injungeret: hoc asserens, ut sicut Clerici septem horas, ita laici septem orationes Deo libarent.*

L. 4. de Gestis Pontif. p. 280.

Surius die 9. Januarii. c. 10.

XI. Richardus Angliæ Rex, ille bellicosus & intrepidus, qui nominis sui terrorem in Occidentem, in Orientem omnem sparsit; primus semper omnium surgebat, ut in Ecclesiam pergeret, ex qua non antè recedebat, quin rei sacræ & Officiis omnibus canonicis, dum recitarentur, affuisset. Ita enim de eo Rogerius: *Ipse enim mane consurgens quotidie, primùm quærebat regnum Dei, & justitiam ejus, & ab Ecclesia non discedebat, donec more Ecclesiastico omne divinum peragueretur Officium. Gloriosum siquidem est in Principe, quotidianos actus suos, & ab eo incipere, & finire in eo, qui est principium sine principio, & judicat fines terræ.*

Roger. p. 753.

Henricus III. Angliæ Rex tribus quotidie solemnibus cum Nota Missis aderat, præter alias quæ sine cantu recitabantur. Incitabat quandoque illum sanctus Ludovicus Galliæ Rex, ut ejus temporis partem aliquam audiendis Concionibus seponeret: cui ille non invenustè reponebat, Malle se diutiùs amici conspectu frui, beari quàm audire aliorum de eo sermones.

CAPUT LXXXVIII. P. 4. l. 1. c. 44.

In Italia quoque & aliis Christiani Orbis Provinciis frequens adhuc inter laicos Horarum Canonicarum vel Psalmodia in Choro, vel recitatio privatim.

I. Laicos omnes fideles invitat Petrus Damiani ad Officii Canonici pensum, tanquam & ipsis impositum.

II. Conciliorum Italiæ Decreta, Exempla.

III. Exempla Germaniæ Imperatorum & Imperatricum.

IV. Erant & privatis hominibus domestica Oratoria, in quibus Horæ Canonicæ celebrarentur.

V. Exempla Regum & Reginarum Hispaniæ.

VI. Exempla Imperatorum & Principum Orientis.

VII. Exempla Gentium Orientalium.

VIII. Ut continentia orationi cohæreſcat.

I. CUm verba misceret Petrus Damiani in Ædibus Episcopalibus Ravennæ unà cum viro nobili, quem salutaribus monitis ad Christianam pietatem instruebat; illud præ cæteris ei instillare satagebat, ab omnibus fidelibus quotidianum hoc esse Canonicæ Psalmodiæ Officium Deo exolvendum:

venduin: *Tandem ad hoc processit oratio, ut asserem Canonica septem horarum Officia ab omnibus Christianis fidelibus Deo quotidie quasi quoddam servitutis pensum debere persolvi.* Scripsit deinde elegantem Petrus de eadem re, sive *de Horis Canonicis* Tractatum, quem & ad eundem nobilem virum misit, ut in pio eum proposito confirmaret. Hoc enim ibi demonstrat, illud Scripturæ, *Septies in die laudem dixi tibi:* illudque similiter, *Sine intermissione orate*, non ad Clerum duntaxat, sed ad omnes pertinere fideles; & per Horarum Canonicarum recitationem eo nos officio defungi. Pergit deinde ad excitandos fideles omnes, ut hoc strenuæ pietatis Officium persolvant, sive ruri, sive in urbe, vel proprios diei recitando Psalmos, si Psalterium habeant: aut si non habeant, eundem Psalmum sæpiùs ingeminando; denique siqui penitus illitterati sint, oratione Dominica sæpiùs iteranda: *Nimirum si sunt Psalmi, numerus impleatur; si unus tantùm, prout Canon postulat, iteretur. Quòd si expers es omni modo litterarum, sola oratione Dominica poteris implere quod optas.* Sed pius juxta doctusque vir hoc postremum contestatur, non hoc voluntariæ pietatis obsequium esse, verùm inter debita & necessaria Officia numerari debere: *Hæc itaque Christianæ servitutis Officia, non obsequium, sed debitum deputa; & non voluntati, sed necessitati prorsus adscribe.*

Cap. 7.

II. Ex his facilè conjicitur, eam & doctrinam & consuetudinem altas in Italia radices egisse, & quæ vix omnino extirpari potuerint. Sancti Caroli Borromæi Mediolanensis Archiepiscopi pater Officium Canonicum quotidie in genua procumbens recitabat. Sed multùm ille pietatis avitæ æstus remiserat in hominum vulgo, cùm Carolus ipse in Concilio IV. Mediolanensi anni 1576. non ultra rem urgendam dixit, quàm ut populos commonefaceret, olim ab Aurelianensi Concilio IV. præscriptum fuisse fidelibus omnibus, ut qualibet die sæpiùs orarent: præciperetque Episcopis, ut omni virium contentione adlaborarent ad matutinas vespertinasque preces restituendas, sive in Ecclesia, sive privatim, etiam in itinere faciendo.

Giossan. L. 1. c. 3.

Conc. Med. 4. c. 24.

III. In Germania Lotharius Imperator tribus quotidie Missis intererat, referente Leone Ostiensi in Chronico Montis-Cassini: *Nempe sub Imperii Clamyde cœlesti militabat Regi. Nam ut ipse testis sum, in expeditione constitutus, summo diluculo Missam pro Defunctis, dehinc pro exercitu, tertiam postremo diei Missam audiebat.* Vix quisquam in dubium vocarit, quin Agnes Imperatrix vel Psalterium, vel Breviarium quotidie pervolutaverit: cùm percontata sit aliquando Petrum Damiani, an piaculi, vel dehonestamenti aliquid in eo sit, si quis de Psalterio meditetur aliquid, dum ad requisita naturæ secedit: *Utrum liceret hominis inter ipsum debiti naturalis egerium, aliquid ruminare Psalmorum.* Inde enim liquet potentissimam Reginam ne momento quidem temporis respirasse, aut à divinis cessasse laudibus: *Ut ne ad breve quidem punctum à divinis obticescere laudibus acquiescat.* Ita Petrus Damiani. Ita ponè legebantur vestigia Ottonis I. Imperatoris, qui authore Vitikindo quotidie omnibus Canonici cursus Horis præstò aderat: *Juxta morem diluculo de lecto consurgens, Nocturnis, & Matutinis laudibus interat, &c. Missarum deinde officiis celebratis, &c. Vespertinis laudibus interfuit.* Eodem Vitikindo authore Matthildis mater hanc à teneris infanti Ottoni infuderat assuetudinem, ad omnes Canonicas Horas convolandi.

Chron. Cassin. l. 4. c. 125.

Baron. an. 1062. n. 96. & an. 1075. n. 1. 2.

Regula certè Ordinis Militaris, sive Equitum, quam profitebantur omnes qui creabantur Equites, unum id imperabat, ut sacris quotidie adessent Mysteriis, ut liquet authentico ex ipso inaugurationis Guillelmi Romanorum Regis, qui primò Equitum Ordini allegendus fuit, anno 1247. *Ista itaque Regula est Militaris Ordinis, in primis cum devota recordatione Dominicæ Passionis Missam quotidie audire.* Sed Concilium Altheimense, ubi affuit & Conradus Germaniæ Rex, & cujus Canon relatus est in libros Decretalium Gregorianarum, fidem facit, pleroque libertate donasse aliquem ex servis, quem statim Presbyterum ordinari sibi facerent, quo Horas ipsis Canonicas modularetur aut recitaret. Jubetur hoc Canone exauthorari istiusmodi Presbyteros, nisi piam hanc servitutem serviant iis, à quibus servitute sunt absoluti: *Si quis de servis suis quenquam donaverit libertate, & ipsum in Presbyterum fecerit ordinari; ille autem postea in superbiam elatus, domino suo Canonicas Horas psallere noluerit; accusatus apud Episcopum, qui ordinavit eum, degradetur.*

Goldast Constit. per. Tom. pag. 400. trav. C. I. lus. De vis non dinandis

IV. Hinc perspicuum fit, non Reges, non summos tantùm Principes conditores fundatoresque fuisse sanctarum Capellarum in Regiis vel principalibus suis ædibus, & Capitula ibi instituisse, quæ quotidianæ vacarent Psalmodiæ. Sed Nobiles etiam quoslibet sua sibi privatim habuisse Oratoria, habuisse & Presbyteros, qui non Missam tantùm, sed & canonicum omne Officium quotidie recitarent. Ejus rei suppetit argumentum aliud non minùs luculentum, ex vita decerptum sanctæ Heduvigis Polonorum Ducissæ: ubi eo commendatur nomine, quòd ad Ecclesiam pergeret, nocturnis diurnisque interfutura Officiis: nec imitaretur Principes Nobilesque viros complures, qui tepidiùs hos Officii sui numeros implebant, canonicaque Officia privatis in Capellis curabant sibi recitari: *Divina Officia, quæ publicè peraguntur, nolebat privatim domi, aut in conclavi suo audire, ut solent nonnunquam Principes & Magnates: sed semper in Ecclesia preces nocturnas, quas Matutinas vocant, itemque vespertinas, & Missam, atque alias Dei Laudes coram se volebat cum cantu solenniter celebrari. Itaque ad signum precum nocturnarum, mox cum juncta sibi familia ad Ecclesiam properabat.*

Surius 15. Octob.

Docet Cantipratensis necdum illum oblitteratum fuisse morem, ut rudibus statim Psalterium daretur, in quo ipsa litterarum elementa perdiscerent. Puella paupercula à patre cùm Psalterium petiisset, remissa ab eo est ad Nobilium puellarum Magistram, ab ea ut litteras ediceret: ita enim non defore Psalterium. Ita eludebatur petitio. Sed puella pietate & candore animi ac simplicitate eximia, scholam petiit nobilium virginum; ut primùm autem Psalterium in manus accepit, cœlitus & repente edocta, peritissimè legit. Rei tam miræ fama per orbem sparsa, certatim accurrebant omnes, ut Psalterio puellam donarent. Hic sanè usus ediscendarum primò litterarum in Psalterio, *Vade ad Magistram, quæ filias divitum Psalterium docet*, non aliunde, ut reor, manavit, quàm ex familiari olim assiduitate laicorum in audiendis vel recitandis Horis Canonicis.

L. 1. c. n. 3.

V. Ad Hispaniam venio, ubi Concilium Coyacense anni 1050. id unum edixit, ut fideles omnes vespertinis Sabbati adessent Officiis; Dominicæ autem diei Horis prorsus omnibus canonicis præter Missarum solemnia: *Ut omnes Christiani die Sabbati advesperascente ad Ecclesiam concurrant, & Dominica Matutina, Missas & omnes Horas audiant.* Sed non tam angusto se gyro arctabat Regum, Principum, Magnatumque pietas. Ferdinandus cognomento Magnus, Legionis & Castellæ Rex, omnibus intererat nocturni diurnique Officii Horis, concinens & ipse cum Clericis, quin & Præcentoris quandoque partes agens. Non fallebat Principem reportatis de Maurorum gente cruentissimis tot victoriis nobilem, à quo orationum improbitate exorandæ, cui gratiarum actione referendæ essent tot victoriæ: *Ecclesiam vespere & mane, nocturnisque horis, & sacrificii tempore frequentabat, interdum cum Clericis in Dei laudibus modulando, interdum etiam vices Cantoris explebat.* Ita Rodericus ad annum 1065. Joannes Arragonum & Siciliæ

Can. 6.

Roderic. L. 6. De reb. Hispan. c. 15.

liæ Rex, qui regnare occepit anno 1458. eadem laude floruit, ex Marinæo Siculo: *Quotidie rebus divinis & sacris interfuit.* Sed supra omnem admirationis aleam sunt ea quæ perhibent Historici de incomparabili fœmina Isabella, Castellæ & Arragoniæ Regina. Oblectabatur magnoperè diligenti Latini sermonis pronuntiatione, eo etiam tempore, quo Latinè nondum sciebat. Sed cùm bellicis quibusdam tumultibus finis tandem esset impositus, Grammaticæ Latinæ operam navare cœpit, nihil deterrita negotiorum incumbentium mole; quin immo tantos progressus fecit, ut intra unius anni spatium Oratores Latinos intelligere & interpretari facilè potuerit: *Quamobrem scientiæ cupidissima, bellis in Hispania jam confectis, etsi multis magnisque negotiis occupata, Grammaticæ tamen lectionibus operam dedit. In quibus per unius anni spatium tantum profecit, ut non solùm Latinos Oratores intelligeret, sed etiam libros interpretari facilè poterat.* Deinceps verò nusquam abfuit Officiis quæ in Regia ejus Capella decantabantur; si quid vitiosè pronuntiaretur, ipsa emendavit: at Horas canonicas ipsa quotidie diligentissimè persolvit: *Semper enim sacris rebus & divinis Officiis aderat. In quibus si quis fortè Sacerdotum suorum, qui sibi rem divinam celebrabant, aut Horas canonicas & Psalmos canebant, errasset in syllaba, persentiebat, & tanquam Magistra discipulum admonebat. Quæ præter multas extraordinarias & votivas orationes, horarium quoque Sacerdotum more quotidie persolvebat.*

Monæus. lic. 21.

Mariana. 21.

VI. Tempestivum jam est in Orientem trajicere, & commodiùs id quidem fieri nequit, quàm cum Gottofredo Bullionio, qui Palæstinam sanctamque Civitatem precibus magis quàm armis expugnavit. Secum enim religiosissimus Princeps in Orientem abduxit complures pietatis gloria clarissimos Monachos, quibuscum per longinquam illam peregrinationem canonica semper celebravit Officia. Ita tanè Vuillelmus Tyrius: *Adduxerat peregrinationem ingressurus, de Claustris bene disciplinatis, Monachos viros religiosos, & sancta conversatione insignes, qui toto itinere horis diurnis & nocturnis, Ecclesiastico more divina illi ministrabant Officia.*

Vuil. Tyr. 9. 9.

Idem pietatis specimen in Oriente ipso non infrequens erat. Quippe Anna Comnena Aviæ suæ, à qua ortus erat Alexis Imperator, historiam litteris mandans, & virtutes quibus summoperè inclaruerat commendans, summam quandam ejus vigilantiam & assiduitatem in diurnis nocturnisque Officiis frequentandis ita adumbravit: *Pleramque noctis partem divinis Hymnis, juxta descriptionem Ecclesiasticam in diurna toto anno pensa dispensatis, integrè reddendis ac celebrandis insumebat. Tum non exiguum spatium somno detractum fundendis privatis ad Deum precibus, & cæteræ religioni dabat, &c. Solebat avia mea non totum negotiis sæcularibus diem impendere, sed statis quoque horis sacris operam dare, sacrificioque liturgico juxta usum canonicum interesse.*

Alia. l. 3. pag 88. 89. ac/m. in Anon. L. 2.

Supervacaneum esset plura huc coacervare exempla, cum libet Codini *de Officiis Constantinopolitanis* nulli non obvius sit, ubi annotare poterit non tantum dies Festos, quibus Imperator magno cum apparatu ad Ecclesiam progrediebatur, aderatque Horis omnibus canonicis, Matutinis, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperis; sed & dies alios, quibus sine pompa aderat: *Vigilia Nativitatis, Imperatore ad Matutinum secundum usitatam sibi consuetudinem non egresso, sed &c. In quotidianis Matutini & Vesperarum circumstationibus, postquam &c. At in magnis Festis, &c. Canuntur igitur Horæ, ut moris est, Prima, Tertia, Sexta, Nona, &c.*

p. 6. & fe.

VII. Est sanè, est quod nostræ nos pudeat socordiæ, præ Orientalium hac ipsa tempestate Christianorum fervore animi ac diligentia in retinendis pristinæ hujus disciplinæ reliquiis. Inter eorum Laicos benè multi sunt, qui Canonicum Horologium, ut à Græcis vocatur, seu Breviarium quotidie suis Horis recitent. Inde enim nata horologii vox, quòd singula Officia propriis exolvantur horis, etsi hæ horæ aliæ ab aliis minùs distent, quàm apud Latinos. Dominicis diebus Festisque convolat plebs ad Ecclesiam hora secunda post mediam noctem, omnibusque diurnis interest Horis. Iter ad Montem Libanum nuper litteris mandavit Hieronymus Dandini, in eoque hæc habet: *Officiis Canonicis adest plebs, perinde ut Presbyteri, qui Ordinis sui lege ad id tenentur. Omnes una voce Horas concinunt. Nocte media permagnus semper advolat laicorum numerus.* Italicæ hujus lucubrationis interpres Gallicus in Notis multa eruditione refertis, hæc addit: *Retinent etiamnunc Maronitæ priscam consuetudinem Officii Canonici in Ecclesiis psallendi: nec quisquam id sibi licere putat, ut unquam absit. Ita enim laicis persuasum est, non minùs teneri ipsos adesse, quàm Clericos.* Ita ego Notam illam Latinis verbis donavi. Nuperrimè Vanslebenius Ordinis Dominicani decus, historiam Ecclesiæ Alexandrinæ publici juris fecit. Is qui usus, qui mos vigeat apud Cophtos, ita edisserit: *Recitatio precum, quod appellitamus Officium, necessaria cum primis & justissima apud eos est exercitatio pietatis. Quin & eorum Scriptor quidam confirmat æquè Laicos Clericosque omnes obligari ea necessitate recitandi Officii Canonici. Alius tamen Scriptor ad tres Horas revocat eam necessitatem: ad vespertinum, ad matutinum Officium, & ad Tertiam;* hoc est, ut equidem interpretor, ad Missam, cui Tertia præcinebatur. Cùm hæ gentes tot retro antè sæculis avulsæ sint à gremio Ecclesiæ Latinæ, hic earum cum illa consensus perspicuè demonstrat, ante schismatis exortum in hoc omnes prorsus Orbis Ecclesias consensisse.

Chytræus pag. 12.

Cap. 25.

Par. 2. c. 16.

VIII. Hactenus de Psalmodia laicali Clericalique, cui postquam de cælibatu pertractatum fuerat, opportunus erat sanè locus elucidandæ. Si enim vel laicos vocabat Paulus ad continentiam, ut divinis laudibus vacarent brevi aliquo temporis intersitio, quid de Clericis augurandum? Ea de re elegantissimè Ivo Carnutensis Episcopus in Epistola ad Galonem Parisiensem Episcopum: *Ad hoc enim instituta est Clericalis militia, ut Psalmodiæ & hymnodiæ quotidianum Deo offerat sacrificium; quod offerre jure non poterit, cui ut plus placeat uxori quàm Deo, lenocinante uxore, & fallente carnis voluptate, operam dare necessarium erit. Cùm enim secundùm Apostolum non concedatur laicis orare, nisi eo tempore quo continent: quantò magis semper debent continere, qui tam pro suis quàm pro aliorum delictis jubentur orare?*

Epist. 22c.

De Xenodochiis, & Beneficiariis qui illis affigebantur.

CAPUT LXXXIX. P. I. l. I. c. 54.

De Xenodochiis, & Beneficiariis qui illis affigebantur, ab exordio Ecclesiæ ad usque tempora Caroli Magni.

I. Series & contextus rerum, de quibus jam dictum est, & de quibus dicendum hic superest.

II. Ut longè maximo fuerit Ecclesiæ & Religioni Christianæ ornamento Xenodochiorum veluti Regia quædam magnificentia. Basilius construxit unum præ cæteris omnibus magnificentissimum.

III. Ex eo conflata illi apud Provinciæ Præsidem invidia.

IV. Chalcedonensis Synodus Xenodochia eorumque Præfectos Episcopo subjicit Clericos.

V. Opulentissimum construit Chrysostomus.

VI. Populum idem Constantinopolitanum interpellat, ut sumptu publico in commune omnes alantur pauperes.

VII. Hos-

VII. Hoſpitalitas à Paulo Epiſcopis commendatur. Cur illam & quomodo neglexerit Chryſoſtomus.

VIII. Xenodochia tandem publica ad hoſpitalitatem exercendam excitata ſunt.

IX. Erant Xenodochia ſub poteſtate Epiſcoporum, tum quòd plerumque fundatores eſſent, tum quòd natura quaſi ipſa, & primæva rerum inſtitutione, diſpenſatores eorum eſſent, quæ in pauperes erogabantur.

X. Ad Eccleſiam Latinam ſermo delabitur, ubi Auguſtinus hoſpitalitatem in æde menſaque ſua exercet.

XI. Cur non idem & tamen piè fecerint Chryſoſtomus & Auguſtinus.

XII. Fundata ſunt & à Laicis Hoſpitalia, ut Romæ à Pammachio.

XIII. De Hieronymi apud Bethlehemum Xenodochio.

XIV. Fabiolæ Noſocomium.

XV. Laicorum hoſpitalitas.

XVI. In ipſis Laicorum Hoſpitalibus Epiſcopi ſumma utebantur authoritate.

XVII. De iis qui in Hoſpitalibus à ſe extructis miniſtrabant ipſi.

XVIII. Xenodochiis perſæpè conjuncta fuere Cœnobia.

XIX. Laici nonniſi Epiſcoporum conſilio Xenodochia fundabant.

XX. Ejiciebantur è Xenodochio, qui bonæ frugis non erant.

XXI. Multa in unum nonnumquam commiſcebantur Xenodochia.

XXII. Beneficiarii ab eo cui præerant Xenodochio nomen ducebant.

I. POſtquàm verba fecimus de Officiis & generalibus muniis Clericorum atque Beneficiariorum, ad ea nunc nobis ſermo convertendus eſt Beneficia, quæ ab aliis ſecernuntur, per ea peculiaria munia quæ ſingulis præfiniuntur. Principem in iis primumque occupabunt locum Xenodochia; à quibus ad alia defluemus particularia perſonaliaque Beneficia, antequam ad Collegia, Sodalitia, Capitula, Cœnobiaque veniamus. Quamquam hæc omnia permixta quandoque & promiſcua ita ſunt, ut vix, aut ne vix quidem poſſint non aliquantulum confundi. Quin & Xenodochia invenimus Monaſteriis adjuncta, & quaſi concreta.

II. Ridet Julianum Apoſtatam Gregorius Nazianzenus, quòd quæ piè & ingeniosè Chriſtianorum charitas inſtituerat, ea ipſe & diligentiſſimè imitari, & Infidelibus tradere conaretur: atque omnium maximè Xenodochia, καταγώγια, ἢ ξενῶνας. Qua maximè pollebat idem Gregorius eloquentia, luculentè deſcripſit Xenodochia, quæ D. Baſilius extra urbem ſuam Epiſcopalem ſtupenda extruxerat magnificentia; diu & inſtantiſſimè ditiſſimos quoſque cohortatus, ut ad ea non ſuperflua tantùm conferrent, ſed & ea quæ ſuſtentandæ familiæ neceſſaria videri poterant. *Pulchra res eſt benignitas, & pauperum alendorum ſtudium, atque humanæ infirmitati opem ferre. Paulum extra civitatem pedem effer, ac novam civitatem conſpice, illud inquam pietatis promptuarium, commune locupletum ærarium, in quod non modo redundantes ac ſuperfluæ opes, ſed jam neceſſariæ quoque facultates propter illius cohortationes reconduntur.* Ampliſſimum certè, ac ſplendidiſſimum hoc erat pauperum diverſorium, cùm illud Gregorius comparet novæ civitati, quæ veteri accreverit. In hac Baſilii magnificentiſſima fabrica partes aliquæ fuerant Nazianzeni, referente hujus vitæ Scriptore, qui nec de accumulatis illis proventibus ſilet: *Ampliſſimis ædibus extructis, atque annuis proventibus conſtitutis, quos à divitibus & copioſis hominibus prudenti oratione ad largitionem impulſis collegerat, ægrotos omnes in unum coegit, pauperum gymnaſia hæc loca appellans. Huic in ea re adjutor operiſque particeps fuit Gregorius.* Simillimum veri eſt varia fuiſſe uno in loco ſimul conjuncta domicilia; alia ægris, pauperibus alia, alia peregrinis: fortè & ſua erant viris, ſua ſenioribus fœminis, ſua viduis, pueris & puellis ſua ſeorſim: ut jure poſſet nova dici civitas, & cum iis ædificiis à Gregorio conferri, quæ propter operis ſuperbiam ac magnificentiam admirationi fuere omnibus hominibus, ac ſeptem orbis miracula meruere appellari. Cum his enim verè à Gregorio confertur.

III. Sed audiendus ipſe Baſilius de operis hujuſce ſtupenda magnitudine, quod illi apud Præfectum Provinciæ, quamquam amicitia ſibi conjunctum, invidiam conflavit, ut neceſſe Baſilio fuerit, tam glorioſi ac laudabilis flagitii patrocinium ſuſcipere: *Quid perpetramus mali, dum receptacula ponimus peregrinis qui huc advenerint? Et præter iſtos, in eorum uſus, quibus opus eſt curatione propter infirmitates ſuas; neceſſarium his ſolatium procurantes Noſocomos, Medicos, Bajulos, Ductores, & cæteros artifices in promptu habere debent, &c. Quin & ædes præterea alias operibus faciendis requiſitas.*

IV. Docet Concilium Chalcedonenſe ejuſmodi plura fuiſſe in Oriente Xenodochia, quibus uti Monaſteriis, ab Epiſcopo Presbyteri & Clerici alii præficerentur. *Clerici qui præficiuntur Ptochodochiis & Monaſteriis, ſub Epiſcoporum poteſtate permaneant.* Ex hoc Canone, & ex Baſilii exemplo manifeſtum eſt, horum Xenodochiorum ſummam poteſtatem penes Epiſcopos fuiſſe, quorum & ipſi ſæpiſſimè fundatores alioqui & parentes erant.

V. Ne umbra quidem dubitationis ſupererit ulla, ubi à Palladio audierimus, Chryſoſtomum primò quidem impenſas omnes ſuperfluas ex reditibus Eccleſiæ, maximè autem in ædibus Epiſcopalibus reſecuiſſe, & ex reſidua tunc ingenti pecunia conſtruxiſſe Noſocomia; his duos pari pietate & experientia præſtituiſſe Presbyteros; quin & Medicos, coquos, alioſque miniſtros addidiſſe, qui uxorati eſſe non poterant. *Poſt hæc diſpenſatoris Eccleſiaſtici ſcripta relegens, inutileſque Eccleſiæ ſumptus deprehendens, amputari hos protinus jubet. Acceſſi & ad ſolemnes Epiſcopi ſumptus, inſpiciendos, invenienſque immodicam profuſionem, transferri hanc magnificentiam ad infirmorum ſolatia præcepit. Et cùm ſupereſſent pecuniæ, nova quoque infirmorum receptacula conſtruit; præficiens his duos ex Sacerdotum numero religionis ſummæ viros, & Medicos, & coquos, & miniſtros, qui ſine uxoribus eſſent, eis ad obſequium ſtatuens, &c.* Reſtauravit ergo Chryſoſtomus vetuſta Hoſpitalia, nova condidit, his Presbyteros præfecit, qui eorum veluti Beneficiarii eſſent; denique cùm ſacra hæc eſſet domus, nullos ibi paſſus eſt conjugatos Miniſtros.

VI. Non hìc ſtetit incredibilis ſancti Patris charitas. In publica concione aliquando populum omnem ſolicitavit, ut in commune publico ſumptu alerentur pauperes omnes. Ponebat eorum Conſtantinopoli omnino eſſe millia quinquaginta. Rem tamen facilem æquè ac piam fore oſtendit: immo eò faciliorem, quòd longè pauciora ſufficerent alendis ſimul uno in loco pauperibus, quàm ſingulis ſeparatim. Subjecit deinde, fideles inter ipſa Eccleſiæ incunabula pauciſſimi cùm eſſent, omnia ſuſtentandis pauperibus neceſſaria ſuppeditaſſe. Ergo nunc cùm & numero creverint & opibus, id illis ſine controverſia multò expeditius fore. Audet autem, & dicit certam ſibi ſpem ac fiduciam eſſe rei hujus aliquando implendæ conſummandæque: & hoc inſigni Chriſtianorum ſapientiæ & charitatis monumento perculſos, quicumque ſuperſunt, Paganos omnes, noſtræ fidei, noſtriſque partibus acceſſuros. Quæ tum detonuerunt in tantum virum procellæ, tam præclaras ſpes conſiliaque & Epiſcopo & Chryſoſtomo digniſſima diſſiparunt. *Si in hac via progredimur, credo quòd & hoc futurum ſit. Obtemperate mihi ſolùm, & per ordinem corrigemus negotia; & ſi Deus vitam dederit, credo quòd ſtatim in hanc nos recepturi ſimus vitæ rationem.*

VII. Hoſ-

VII. Hospitalitatem Paulus Episcopis commendaverat. Hinc crimen Chrysostomo conflatum, quòd solus vesceretur. Ejus rei causam affert Palladius, quòd præ infirmitate cibum plerumque vesperi tantùm sumeret, quod illum non latebat hospitibus grave fore. Deinde majores in Episcopo sumptus pati non poterat; quos tamen urbe maxima & ampliſſima, Constantinopoli, declinare non potuisset. Denique in urbe copiosissima & potentissima minimè necessum fuisse, ut hospitalis esset Episcopus, cùm plerique laicorum lubentissimè id in se muneris reciperent; conducibilius ergo esse, ut verbi prædicationi totum se dederet Episcopus, nec temporalium rerum solicitudinibus intricaretur. *Enimverò qui civitatem optimis legibus instructam habitat, cujusmodi Constantinopolis est, in qua omnes ferè hospitales sint: si Sacerdos est, superfluè satis verbi relinquit ministerium, ut obsoniorum computet sumptus, seque imprudens Cauponem pro Doctore arbitratur.* Testatur tamen Chrysostomus in epistola ad Innocentium Papam scripta, rogasse se Theophilum Episcopoque omnes Ægyptios, ut apud se diversarentur. Hæc ubi refert Palladius, multùm expostulat de Presbyteris & Diaconis Constantinopolitanis, qui Monachos, quos Theophilus ex Ægypto depulerat, in domum suam noluissent excipere, eamque laudem sanctissimæ cuidam Diaconissæ reliquissent. Erat ergo Constantinopoli non ignota hospitalitas, sed eam aliis curam Chrysostomus permittebat, quo plus otii nanciscereturipse & libertatis, ad reliqua Episcoporum munera persolvenda. Adde quòd & superfluos de re pauperum fugitabat sumptus, & ministrorum latrocinia, illamque detestabatur consuetudinem, qua ad convivium divites potiùs quàm pauperes solent invitari. Quæ omnia fusè Palladius edisserit.

Ilad. in vi Chry. c. 12. 1742. 13.

VIII. Hoc autem ipsum est, quod Episcopos tandem impulit, ut hospitibus Xenodochia & ægrotis extruerent. Cùm enim eorum esset & excipere hospites, & pauperes alere, qua in re Christi & Apostolorum exemplum haberent & præceptum, miramque consensionem fidelium, qui ad pedes Apostolorum vel Clericorum, quas incitante Spiritu sancto erogabant, conferebant eleemosynas: non poterat commodius quidquam, aut utilius excogitari, quàm ut constructis Xenodochiis & Prochotrophiis, constitutisque idoneis proventibus, tam pium tamque sanctum opus perficeretur. Quo ergo Spiritu Apostoli curam pauperum apud Diaconos deposuere, ut ministerio verbi & orationi instarent liberiùs: eodem Episcopi ædificatis ad eam rem diversoriis, hospitalitatis se sarcinæ subduxere, & alendorum pauperum curandorumque ægrorum ministerio magis quàm curæ & solicitudini. Quandiu Imperium penes Gentiles fuit, erat penes Episcopos pauperum, ægrotantium, hospitum, viduarum, virginum, & eorum denique cura, qui in solitudine seorsim degentes, vitæ Monasticæ veluti præludia quædam meditabantur. Hos omnes iisdem in ædibus aggregare, simul habere & alere, per persecutores nunquam licuisset. At ubi per Christianos Imperatores libertas affulsit Ecclesiæ, qui hactenus secretis in latibulis soli degebant, cœpere sibi Monasteria construere. Idem fecere brevi Virgines & Viduæ. Episcopi Clericos ad vitam communem summo studio invitavere. Varia denique iidem, ubi pauperes, ægroti, peregrinique, & majore commodo & sumptu minore alerentur, Xenodochia fundavere. Placilla Augusta Theodosii Magni conjux dignissima, solebat ipsa sese demittere, referente Theodoreto, ad abjectissima quæque ministeria in pauperes eos, qui in Ecclesiæ Xenodochiis alebantur: *Ecclesiarum hospitia visere, ægrotis in lecto decumbentibus curationem adhibere, tractare ollas, jusculum gustare, patinam illis deferre, frangere panem, offas porrigere, eluere pocula, omnia denique alia munera obire, quæ servi & ancillæ exequi solent.* Digna prorsus loca, in quibus Episcoporum & Imperatorum pietas atque hospitalitas coruscaret.

Theodoret. L. 5. c. 18.

IX. Constat ergo piarum ejusmodi domorum curam & potestatem summam penes Episcopos esse: quia apud Apostolos deposita sunt patrimonia pauperum, ut horum essent dispensatores: quia Apostolorum, ut charitati, ita & authoritati Episcopi succedere; quia dona sua omnia fideles, decimas, primitias, quæcumque denique largissimè in Ecclesiam & in pauperes contulere, ea semper tradidere Episcopis; quia cùm proventuum Ecclesiæ pars tertia, aut quarta, ut infrà dicetur, sustentandis seponeretur pauperibus, ejus cura & dispensatio Episcopo credebatur; quia Episcopis redituum Ecclesiasticorum portio idcirco attributa est major, copiosiorque, quòd sit illis maximè ab Apostolo & à Conciliis hospitalitas demandata; quia antiquissima quæque ac prima Xenodochia, & ab Episcopis fundata ac dotata sunt, & à Presbyteris, quos ad id muneris allegerat Episcopus, gubernata.

X. De Græcis hactenus, ad Latinos nunc accedo Episcopos & Presbyteros. Hospitum, pauperum, ægrorum curam egit Augustinus maximam, hisque è reditibus Ecclesiæ, teste Possidio, liberalissimè contulit. Xenodochium non legitur construxisse. Hospites domi excipiebat; pauperibus autem dispensabat, mittebatque per idoneos ministros, quidquid illis opus esse intelligebat: *Mensa usus est frugali & parca, quæ quidem inter olera & legumina etiam carnes aliquando propter hospites vel quosque infirmiores continebat.* Et infrà: *Hospitalitatem semper exhibuit, &c.* Et rursum: *Pauperum verò semper memor erat, eisque inde erogabat, unde & sibi suisque omnibus secum habitantibus erogabatur; hoc est, vel ex reditibus possessionum Ecclesiæ, vel etiam ex oblationibus fidelium.* Testatum fecit Augustinus ipse hanc ineluctabilem explicandæ hospitalitatis necessitatem, mensæque suæ peregrinos & adventantes adhibendi, in causa fuisse, ut recederet à priore Monasterio, quod statim atque creatus fuerat Presbyter, extruxisset, alterumque construeret Clericis suis in ipsis Episcopalibus ædibus suis: *Perveni ad Episcopatum, vidi necesse habere exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus, sive transeuntibus; quod si non feciſſem, Episcopus inhumanus dicerer. Si autem consuetudo ista in Monasterio permissa esset, indecens esset: & ideo volui habere in ista domo Episcopi, meum Monasterium Clericorum.*

Possid. in ejus vita. c. 22. 23.

Serm. 49. De diverſ.

XI. Palladius citato jam loco observat, voluisse Chrysostomum, ut eo quod fundaverat Xenodochio *adventantes hospites* reciperentur. Utrumque ergo Augustinum & Chrysostomum jure fortè dixeris, eodem charitatis spiritu hospitalitatem, sed non eadem ratione exhibuisse. Remansit in Chrysostomo, sicut & in Basilio, amor semper aliquis secessus & solitudinis; hinc maluit ille sepositum habere locum recipiendis hospitibus, quàm turbam hominum mensæ semper suæ adhibere. Augustinus delectatus est magis Apostolorum vita communi: ideò & mensam habere voluit, quæ communis esset, & charitatis schola & frugalitatis. Quæ utraque virtutis unius exercendæ ratio, posteriorum temporum Episcopis omnibus & admirationi fuit & imitationi.

Cap. 5.

XII. Nec inficiandum tamen est, fuisse nonnunquam & à Laicis pietate præstantibus extructa Xenodochia. Scribens ad Pammachium Hieronymus de obitu Paulinæ conjugis, commendat eum quòd amplexatus sit statim vitam Monasticam, quòd Xenodochium prope Romam condiderit, & brevi in culmen ipsum pertigerit pietatis, tam mirabili ejus hospitalitatis imitatione, in quam præluxerat Abraham. Denique ipsum præterea ad hoc hortatur, ut Abrahami imitatione pauperibus ipse

ſuis manibus miniſtret, & poſtquam ſua Chriſto obtulit, offerat & ſeipſum : *Audio te Xenodochium in portu feciſſe Romano, &c. Initia tranſgrederis, ſtatim ſummum tenes, primus inter Monachos, in prima urbe, primum ſequeris Patriarcham, &c. Moneo non ſolùm pecuniam, ſed te ipſum Chriſto offeras, &c.*

XIII. Patritiæ proſapiæ erat Pammachius: *Patricii generis primus inter primos Monachos eſſe cœpiſti*. Quare ut erat copioſiſſima ejus charitas, ita & copioſiſſimæ opes. Sed immenſos quoſdam theſauros ſuo in ipſius ſinu geſtare charitatem, præclarè in eadem Epiſtola commonſtrat Hieronymus. Seipſum enim ſcribit Xenodochium & Monaſterium apud Bethlehemum extruxiſſe, ubi religioſi quique viri ad loca ſancta toto ex orbe convolantes exciperentur. Quocirca & Paulinianum fratrem miſit, qui patriæ hæreditatis agros divenderet, atque ea pecunia cœptum opus perficeretur : *Nos in iſta provincia ædificato Monaſterio, & diverſorio propter extructo, ne fortè & modò Joſeph cum Maria Bethleem veniens non inveniat hoſpitium, tantis de toto orbe confluentibus turbis obruimur Monachorum, &c.* De eodem fortè Xenodochio loquitur Hieronymus in Epitaphio Paulæ, in quam & ejus extructi laudem refundit : *Donec extrueret cellulas & Monaſteria, & diverſorum peregrinorum juxta viam conderet manſiones, in qua Maria & Joſeph hoſpitium non invenerant*. Niſi malis duo fuiſſe Xenodochia, duo Cœnobia, aliud Monachis, Monialibus alterum addictum.

In Epitaph. Paulæ.

XIV. Si primus in Italia hoſpitibus Xenodochium extruxit Pammachius, ægris Noſocomium prima excitavit Fabiola, impenſo in id locupletiſſimo cenſu, & quod longè opulentius erat donum, ſeipſam eo loco mancipans ad miniſtrandum pauperibus. *Omnem cenſum quem habere poterat, erat autem ampliſſimus, & reſpondens generi ejus, dilapidavit & vendidit, & in pecuniam congregatum uſibus pauperum præparavit, & prima omnium νοσοκομεῖον inſtituit, in quo ægrotos colligeret de plateis, & conſumpta languoribus atque inedia miſerorum membra fovebat. Quoties morbo regio & pædore confectos humeris ſuis ipſa portavit? quoties lavit purulentam vulnerum ſaniem, quam alius aſpicere non valebat? præbebat cibos propria manu, & ſpirans cadaver ſorbitiunculis irrigabat*. Sic illa ſexus vincebat mollitiem, & exemplo erat aliis divitibus, qui Chriſto inſerviunt & pauperibus, pecunia, non manu, aut manu aliena potiùs quàm ſua : *Clementes pecunia, non manu*, ut ait Hieronymus.

In Epitaph. Fabiolæ.

XV. Meminit & alibi Laicorum complurium, quorum erat hoſpitalitatis ſtudium tantum, ut Epiſcoporum nonnunquam & Presbyterorum invidiam in ſe concitarent. Scitiſſimè autem monet Hieronymus eam virtutem Clericis Laiciſque in commune eſſe propoſitam ; ſed Epiſcopos in ea primas partes ferre debere, quòd abundè ſit laico, ſi quos hoſpites excipiat : turpe ſit autem Epiſcopo, ſi non excipiat prorſus omnes : *Si omnes illud de Evangelio audire deſiderant: Hoſpes eram, & ſuſcepiſtis me : quantò magis Epiſcopus, cujus domus omnium commune debet eſſe hoſpitium? Laicus enim unum, aut duos, aut paucos excipiens implebit hoſpitalitatis officium : Epiſcopus niſi omnes receperit, inhumanus eſt*.

XVI. His exemplis Xenodochiorum, non ab Epiſcopis, non à Clericis extructorum, ſed vel à Laicis, vel à Monachis, ſi adduceretur aliquis, ut crederet nihil in ea juris Epiſcopis fuiſſe, is à vero longè abduceretur. Paulinus hæc enim poſtquam pietati ſemel conſecrata ſunt loca, jam eſſe Eccleſiæ docet, & ſub Epiſcopi poteſtate. Venditi patrimonii partem unam diſtribuerat pauperibus Severus Sulpitius; partem aliam conſtruendo reſervarat Xenodochio, in quo pauperibus ipſe miniſtraret. Hinc quæ ſumma erat ejus humilitas, ſe procul eſſe credidit à perfectiſſima virtute Paulini, qui venditis & diſtributis omnibus nihil ipſe ſibi reliqui feciſſet. Contrà Paulinus modeſtiſſimè & amantiſſimè contendebat, cumulatiorem eam fuiſſe charitatem, aliquid reſervaſſe, non ſibi, ſed Eccleſiæ ; non quod ſuos in uſus vendicaret, ſed quocum ſe ipſe totum deinceps manciparet pauperibus. *Ideò ſine animi captivitate poſſeſſor, quia quæ reſervaſti, Eccleſia te ſerviente poſſidet, &c. Illud Apoſtoli comples, ut habens, non habeas, quia non tibi, ſed non habentibus habens, domus tuæ hoſpes es, ut ſit hoſpitium domus, &c. Tuorum confamulus vernulorum, temporale habitaculum tui tecti, non ut paterfamilias uſurpas, ſed ut mercenarius vel inquilinus manes, ſtipendium quaſi precariæ manſionis Domino penſitans, de ſocia & corporis tui & animi ſervitute*. Paulin. I ad Sever.

XVII. Rem propè ſimilem refert Palladius. E fratribus enim opulentiſſimis duobus, alter vendita omnia Eccleſiis ac pauperibus largitus eſt; & artificiolo quod addidicerat deinde victitans, totum ſe tradidit orationi. Alter Monaſterium ac Xenodochium inſtituit, ubi pauperes ipſe omnes excipere et & peregrinos. Diſſidentibus Monachis uter eorum anteponendus eſſet alteri, demonſtrat Pambon Abbas ſanctiſſimus, in re uſque adeò diſpari par eſſe meritum. Zelo enim Eliæ exarſiſſe alterum, alterum hoſpitalitatem Abrahæ æmulatum eſſe. At generatim ita de his omnibus ſtatuendum eſt, diverſoria ejuſmodi omnia, quæ pauperibus parata ſunt, jam inde poſſeſſionibus Eccleſiæ annumerata fuiſſe, ut Paulinus docet, dum ad clariſſimum fundatorem Pammachium ſcribit : *Eccleſia te ſerviente poſſidet*. Hiſt. Lo c. 15. 16.

XVIII. Nec alienum erit illud præterea hìc obſervare, in allatis hoc capite exemplis Scriptoribuſque, cum Xenodochiis conjuncta plerumque fuiſſe Monaſteria. Scilicet erat penes Monachos cura Xenodochii ; ſumma porro in Monachos, atque adeo & in Xenodochia Epiſcopi poteſtas. Fuiſſe poſterioribus ſæculis ejuſmodi pauperum diverſoria, infrà aperiemus, ubi Monachorum Regula ſervaretur.

XIX. Æquum eſt & illud adhuc obſervari, quæcumque Epiſcopi extruxere ac dotavere Xenodochia, id eos fetè feciſſe Laicorum munificentia, qui ſua illis largiſſimè contulere. Cùm de ſuo Baſilius verba feciſſet πτωχοτροφίῳ, ita poſtea præcipit, qui ſuis ſe abdicant facultatibus, non ipſos ſibi ſumere debere, ut eas diſpenſent, quòd qui verè pauperes ſint, dignoſcere non poſſint; ſed diſpenſationem illi permittere, cui demandata eſt pauperum cura & ſolicitudo, τῷ τὰ τῆς πτώχων οἰκονόμειν ἐμπεπιστευμένῳ. Erat ergo *Oeconomus pauperum*, indubitanter ab Epiſcopo conſtitutus, apud quem commendabant ſua omnia, qui ſæculo ſæculique rebus omnibus renuntiabant. Rem à prima origine repetit Baſilius, cùm ſectanda proponit veſtigia primorum fidelium, qui res ſuas non ipſi in hos vel illos pauperes dilargiebantur, ſed ad pedes congerebant Apoſtolorum, quibus compertiſſima erat cujuſque egeſtas neceſſitaſque. Epiſt. 150.

XX. Id autem alicujus profectò eſt momenti, ut ſuum rurſus Epiſcopo jus aſſeras & poteſtatem. Ecce & aliud non contemnendum ejus rei argumentum. Vult Baſilius Xenodochio ejici, ſi cujus vita nequior ſcandalo ſit. Oportere enim in pauperibus quibus miniſtratur, Chriſti ipſius effigiem formamque aliquam inſpici. Eo ergo honore excidunt, quorum mores à Chriſti lege ſunt penitùs alieni. Jam verò pauperes bonos à malis diſcernere, propriè non eſt niſi Clericorum. Illis porro Baſilii verbis, τοῖς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἀῤῥώστοις, innui videtur infirmos ægroſque eo in diverſorio cum advenis & hoſpitibus promiſcuè exceptos. Regul. bre c. 155.

XXI. Si Baſilium autem dicas, unum advenis

ſimul

simul & infirmis locum apparasse, de Chrysostomo idem certè non dixeris. Separat enim ille apertè ab aliis locum hospitibus constitutum. *Est domicilium commune Ecclesia, quam vocamus Hospitalem, ξενῶνα.* Idem habet & alibi, ubi Ecclesiæ Constantinopolitanæ incredibiles percenset impensas, cujus sumptibus quotidie tria millia sustentanda sint pauperum, præter alimenta incarceratorum, hospitum, leprosorum, denique calamitosorum omnium: *Jam numerus eorum in catalogo adscriptus, ad tria millia ascendit, & præterea multis qui in carcere habitant, auxiliatur Ecclesia, multis in hospitali, ξενοδοχείῳ laborantibus, multis advenis, multis leprosis, &c.*

In Acta om. 45.

In Matth. om. 67.

XXII. Beneficiarii verò, quibus erat cura commissa Xenodochiorum, suum singuli ab iis, diversum à diversis honorem ducebant, & nomen. Refert Theodorus Lector Gennadium Patriarcham Constantinopolitanum factum esse, gratia & opera Acacii Orphanotrophi, hoc est Præfecti Hospitali Orphanorum. Epiphanius verò Eustathium Sebastæ Episcopum Aerio plus æquo indulsisse tradit, quòd Presbyterum illum feciisset, & ei Xenodochii, quod in Ponto *Ptochotrophium* vocant, curam attribuisset. Basilius post collaudatum Chorepiscopum è suis unum, addit illum Hospitalis Oeconomum esse: πτωχοτροφεῖον τὸ παρ' αὐτῷ οἰκονομούμενον. Refert & Sozomenus voluisse Theophilum, ut loco Chrysostomi ad sedem Constantinopolitanam protruderetur è suis Presbyteris Isidorus, penes quem erat Alexandrinorum Pauperum & Hospitum cura: ὁπηρόπερ τῷ ὢν Ἀλεξανδρείᾳ ξένων, καὶ πτωχῶν. Quæ ad sæculum Ecclesiæ sextum septimumque pertinent, paucis infrà perstringentur, paucissima enim sunt, Capitibus 93. & 94.

CAPUT XC. *P. 3. l. 1. c. 48.*

De Xenodochiis, & id genus aliis ædibus Deo sacris sub Imperio Caroli Magni.

I. Monasteriis omnibus Monachorum, Monialium & Canonicarum, sua esse debebant Hospitalia.

II. Idem de Episcopali qualibet æde sentiendum.

III. Varia genera Hospitalium.

IV. Qui valent pauperes, labore manuum tolerare vitam debent.

V. Sub tuitione Regum & Episcoporum Xenodochia erant, ut ne res eorum prædæ forent.

VI. Verebantur tamen, ne eorum administrationem Reges laicis & depræ datoribus darent.

VII. Trifariam administrabantur Hospitalia, authoritate Episcoporum, Fundatorum solicitudine, & Cœnobitarum cura.

VIII. Dominabatur tamen semper Episcoporum authoritas & tuitio Regum.

IX. Laici quandoque administratores erant, sed ea universim lex vigebat, ut nihil sibi de rebus pauperum vendicare possent.

X. Probatissima consuetudo & disciplina erat, ut Diaconis commendarentur.

XI. Græca Disciplina Latinæ consentanea.

Can. 28. I. ANno 816. Concilium Aquisgranense Regulam edidit Canonicarum, in qua non possumus non admirari mirificentissimam Ecclesiæ in pauperes charitatem. Unumquodque enim Monasterium necesse est ut habeat 1. diversorium, quo adventantes Hospites excipiantur, ad portam Monasterii situm: *Quanquam ad portam Monasterii locus talis sit rite habendus, in quo adventantes quique suscipiantur.* 2. Diversorium pauperum juxta Ecclesiam, ubi Presbyteri, aliique Ministri sacri Canonicarum obsequiis addicti, Officia divina celebrent. *Juxta Ecclesiam in qua Presbyteri cum Ministris suis divinum explent Officium, sit hospitale pauperum.* 3. Sepositum in ipso Monasterio locum, ubi viduæ & pauperculæ fœminæ alantur. *Sit etiam intra Monasterium receptaculum, ubi viduæ & pauperculæ tantummodo recipiantur, & alantur.* 4. Decimæ terrarum omnium Abbatiæ, seu Monasterii, redituumque ejus omnium, cujuscumque generis sint, item oblationum & munusculorum variorum, Hospitali pauperum addicebantur. *Exceptis decimis, quæ de Ecclesiæ villis ibidem conferuntur; de rebus Ecclesiæ prout facultas suppetit, eidem deputetur Hospitali, unde pauperes ibidem recreentur & foveantur. Sed & de oblationibus, quæ fidelibus sanctimonialibus deferuntur, decimæ dentur ad eorumdem sustentationem pauperum.* Probabile cum primis est, reliqua seu Monialium Monasteria, seu Monachorum, seu Canonicorum Collegia, non minore copia effudisse in pauperes eximiæ charitatis suæ rivulos, cùm in dubium vocari non possit, res Ecclesiæ omnes, cujuscumque sint modi, patrimonia esse pauperum, *Oblationes fidelium, patrimonia pauperum*, ut hoc ipso in Canone habetur. 5. Pauperum diversorium Administratori commendabatur, qui & ab avaritiæ sordibus abhorreret, & è rebus pauperum nihil ad utilitates suas converteret. *Talis præsit qui & avaritiam oderit, & hospitalitatem diligat, &c. Is cui hospitale committitur, nequaquam res pauperum in suos usus retorqueat.*

II. Erat & Episcoporum hospitalitas illustrior, quàm Monasteriorum. *Placet ut deinceps in singulis civitatibus & Monasteriis juxta modum rerum hospitalitas ordinetur advenientium.* Ita Concilium Aquisgranense II. quod Episcopos perinde ut Monasteria ea charitatis lege constrinxit, ut sua singulis essent Hospitalia. Porro hunc Canonem liquet de advenis & hospitibus capi debere. Quanquam enim primùm mensa domoque sua, tum Episcopi, tum Abbates hospites excepissent; quò commodiùs tamen eos, & decentiùs exciperent, necessarias habuere hospitales sejunctim ædes. De his ædibus hospitalitati sacris duo quædam præclarissima Concilium Meldense anni 845. suggerit. 1. Sanctissimos Hiberniæ Insulæ Monachos complures ejusmodi in Galliis extruxisse. 2. In his hospitalibus ædibus sedem habuisse Congregationes aliquas seu Clericorum, seu Monachorum. Hæc Synodus querelis suis Regiam excitat vigilantiam potestatemque adversùs eos, qui harum fundos agrosque usurpaverant, extrusis inde Monachis, qui à pueritia ibi fuerant innutriti. *Sed & Hospitalia Scotorum, quæ sancti homines gentis illius in hoc regno construxerunt, & rebus pro sanctitate sua acquisitis ampliaverunt, ab eodem hospitalitatis officio funditus sunt alienata. Et non solum supervenientes in eadem hospitalia non recipiuntur, verùm etiam ipsi qui ab infantia in eisdem locis sub religione Domino militaverunt, & exinde ejiciuntur, & ostiatim mendicare coguntur.* Episcopi Provinciarum Remensis & Rotomagensis Ludovicum Germaniæ Regem interpellarunt, ut adversùs istiusmodi violentos incubatores insurgeret, & earum hospitalium ædium Administratores subjiceret Episcopis, quorum injussu nihil posthac moliri possent. *Sed & Rectoribus Monasteriorum, & Xenodochiorum, id est, Hospitalium præcipite, ut sicut Canonica docet authoritas, & Capitula avi & patris vestri præcipiunt, Episcopis propriis sint subjecti, & Monasteria atque hospitalia sibi commissa ipsorum regant consilio.*

An. 8

Can. 40.

Conc. Gall. Tom. 3. pag. 114. c. 10.

Propè abest à vero hæc Xenodochia, *Hospitalia peregrinorum, sicut sunt Scotorum*, dicata iis præsertim fuisse, qui Romanam peregrinationem

sacram adgrediebantur. Frequentia eo ævo magna erat peregrinorum Romam pergentium ad adoranda Apostolorum limina, maximè Scotorum, seu Hibernorum : quo & stimulabantur, ut suæ gentis hominibus diversoria extruerent. Explicabant tamen & ibi suam Episcopi authoritatem. Concilium Tullense regiam opem & adjutricem potentiam imploravit, ut in tuto essent quævis Hospitalia, ut quæ eorum fundatione starent, vel niterentur tuitione. *Hospitalia peregrinorum & aliorum, à piis Imperatoribus præparata, ab omni usu & libitu humanæ temeritatis absoluta restaurentur.*

Ann. 859. Can. 14.

III. In Capitularibus Caroli Magni suis quæque nominibus designantur ea quæ apud Græcos jam olim in usu fuerant, diversissima diversoria hospitum, pauperum, infirmorum, orphanorum, senum, infantium. Quod argumento potest esse fuisse quoque & in Galliis ejusmodi diversissima charitatis diversoria. *Xenodochium, Ptochotrophium, Nosocomium, Orphanotrophium, Gerontocomium, Brephotrophium.*

Cap. l. 2. c. 29.

IV. Quanquam autem tanta esset hospitalium ædium copia, si qui tamen valentes corpore essent pauperes, ii vitam tolerare cogebantur opere manuum. Cùm præcepisset enim Carolus Magnus, ut pauperem unum unusquisque pasceret fidelium, nec jam publicè quisquam mendicare sineretur : vetuit illicò, ne quis stipem erogaret ei, cui sin minùs opes, certè vires suppeterent ad victum parandum. *De mendicis qui per patrias discurrunt, volumus ut unusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando. Et ubi tales inventi fuerint, qui sibi manibus laborent, nullus eis quidquam tribuere præsumat.*

Ibidem. l. 1. c. 124.

V. Nec ubique sejuncta habebantur hæc tam varia pauperum ac miserabilium omnis generis receptacula. In unum aliquando plura colligabantur. Istiusmodi erat forsan, quod pauperibus & peregrinantibus extruxit dotavitque Hincmarus Remensis Archiepiscopus. Canonicorum suorum Collegio illud commendavit, ingentes ei fundos redituque adsignavit, confirmarique curavit tum à Rege, tum ab Episcopis Provinciæ eam donationem, ne à successoribus suis aut irritari unquam posset, aut imminui, aut exigendo censu aliquo vexari : *Canonicis quoque hujus Remensis Ecclesiæ hospitale constituit, ad susceptionem peregrinorum vel pauperum, congruis ad id rebus deputatis, cum consensu Coepiscoporum Remensis Diœceseos, atque subscriptionibus eorundem, ea conditione, ut nullo unquam tempore quilibet Episcopus, vel quælibet persona eadem res cuiquam in beneficium dare, vel in alios usus quocumque modo abstrahere præsumat : neque aliquem censum, vel redhibitionem exinde accipiat : sed totum quidquid ex ipsis rebus juste acquiri potuerit, in usus pauperum atque Canonicorum secundùm modum descriptum in privilegio, à se & cæteris Episcopis confirmato, expendatur. Super hoc quoque constituto, Regiæ authoritatis præceptum à Carolo Rege fieri atque firmari obtinuit.*

Flodoard. Hist. Rem. l. 3. c. 10.

Nec oscitanter prætereundum illud est, quòd Xenodochium istud Regum tuitioni committebatur, ne unquam vel à Regibus postea, vel ab Episcopis Nobili, vel militi cuipiam velut in feudum vel Beneficium dari posset, vel iniquis exactionibus dilapidari reditus ejus, quos & Fundator & cæteri Provinciæ Episcopi consecraverant sustentationi peregrinorum, pauperum, & eorum qui ejus administrationi præerant Canonicorum. Ita quidem Hincmarus, qui & præmonstratas ab aliis in hujusmodi cautiones sequebatur ; & posteris præmonstrabat, quas sequerentur.

VI. Quando à privatis extruebantur Xenodochia, sicut & Monasteria, justaque dote instruebantur, tunc quoque jus mosque erat ea muniri Regum tuitione. Inde ansam arripit Concilium Ticinense commonendi Reges & Imperatores, si hæc pietatis publicæ privatæque sacra monumenta adeò non tueantur, ut opprimant potiùs ipsi, diruantque, eorum regimen aliis permittendo, quàm qui per sacros Canones designati sunt : supremi Numinis vindictam tantò magis formidolosam eis imminere, quantò non aliam ab hominibus ullam habent reformidandam. *Suggerendum est beatissimis Imperatoribus, quia hi qui Monasteria & Xenodochia sub defensione sacri Palatii posuerunt, ideo fecisse probantur, quòd à nullo melius quàm à summis Potestatibus protegenda crediderint. Et si ea contra decreta Institutorum, personis quibus non licet dederint, ipsi impugnatores efficiuntur, qui propugnare debuerunt ; & cavendum summoperè Principibus, ut qui nunc minimè judicantur, ne in futuro judicio ab omnipotenti Deo gravius judicentur ; secundum Apostolum etenim, horrendum est incidere in manus Dei viventis.*

An. 859. Can. 16.

VII. Hoc Canone, uti & aliis non paucis insinuatur solitas dari à Regibus, uti Abbatias, ita & Hospitalium administrationes. Minùs tunc laborabant Ecclesiæ Præsules, Synodique, ab his nominationibus ut Reges deterrerent, quàm ut instantissimè eis inculcarent, ut ne alios quàm pios fidosque dispensatores promoverent & Canonum decretis consentaneos. Ex hoc porro & priore ibidem Canone emergit, tria diversissima fuisse genera administrationis Hospitalium. Alia enim summo jure subjiciebantur Episcopis, quibus ea subesse voluerant Fundatores. Tunc verò Episcopi ipsi Administratores deligebant. Alia tuitioni Ecclesiæ commendata erant, Administratoresque habebant, quos Fundatoris cognati hæredesve elegissent, excubante in horum administrationem & vigilantia & potestate summa Episcopi. Erant denique quæ regerentur à Collegiis Cætibusque Monachorum, Canonicorum, Canonicarum, Episcopo similiter pervigilem curam potestatemque suam in hæc omnia explicante. Si Fundatoris hæres vel cognatus quispiam id moliretur, quod in perniciem Xenodochii cederet, Episcopi interponebatur authoritas ; vel si necesse esset, Regis ipsius, qui custos defensorque generaliter est omnium Regni Ecclesiarum. *De Xenodochiis statuimus, ut quæ in Episcoporum sunt potestate, secundùm dispositionem eorum qui instituerunt, gubernentur. Quæ autem sub defensione quidem sunt Ecclesiæ, sed juxta institutorum decreta, per hæredes, vel per tenentes, qui religiosam vitam duxerint, regi debent ; procuret Episcopus, ut ab eis non negligantur ; & si in aliquo malæ tractationis obnoxii reperiuntur, Ecclesiasticæ subjaceant disciplinæ. Quod si hæredes sive Clerici sive sæculares testatoris institutionem supprimere vel obscurare nitantur, & inter se Xenodochii substantiam dividere, nuntietur sacratissimo Imperatori, ut ejus authoritate hujusmodi transgressorum nequitia coerceatur.*

Can. 15.

Ibidem. Can. 25.

VIII. Deinceps ergo nefas erat dubitare, quin Xenodochia universim conquiescerent sub authoritate Episcopi, & sub tuitione summorum Principum : in quo tamen ipso gradus erant diversi, prout Fundator ea specialiùs subesse voluerat, vel hæredibus suis, vel Episcopo, vel Cœnobio cuipiam, vel Regi aut Imperatori.

IX. Nec illud in dubium vocari fas est, quin Laici persæpè Hospitalia administrarint, vel dono Regum & Imperatorum, vel concessione Episcopi, vel voluntate Fundatoris, qui hæredes successoresque suos ea cura ornaverit & honore. Sed quicumque tandem illi essent Administratores, illi indeclinabili hac lege vinciebantur, quam suprà Concilium Aquisgranense initio hujus Capitis promulgavit : *Nequaquam res pauperum in suos usus retorquerent.*

X. Non

X. Non improbabiliter tamen dici posset, regimen Xenodochiorum maximè consentaneum Canonicis institutis, & antiquissimæ Ecclesiarum disciplinæ illud esse, ut Clericis & maximè Diaconis commendentur. Usitatissima & antiquissima ea fuit consuetudo, ut ad pedes Apostolorum, & in manus Episcoporum deferrentur hæc omnia fidelium charitatis pignora, tumque per Diaconos vel servarentur, vel distribuerentur. Hinc Anastasius Bibliothecarius in vitis Pontificum compluribus, maximè Adriani I. & Leonis III. plurimas Romæ memorat *Diaconias*, seu sacras ædes largissimè dotatas ad alendos fovendosque pauperes. Extant & multæ Photii Epistolæ ad Diaconum, *Xenodochum*, *Orphanotrophum*. Sed multò illustrior conspicitur Ecclesiæ Græcæ Latinæque concentus, in Constantino Monomacho Imperatore, qui, ut perhibet Cedrenus, Monasterium à fundamentis excitavit, in quo varia erant Xenodochia, ad Senes, ad Hospites, ad Pauperes sustentandos. Ita in eo utrique Ecclesiæ conveniebat, quòd Xenodochiorum cura persæpè penes sacra aliqua Collegia esset, vel Monasteria.

Phot. Epist. 18. 94. 136.

CAPUT XCI. P. 4. l. 1. c. 75.

De Xenodochiis post annum Christi millesimum.

I. Persæpè Xenodochia non à Monachis tantùm administrabantur, sed & pauperes ipsi Monasticam agebant vitam. Argumenta ex Pontificum Decretalibus.

II. Argumenta ex Conciliis Franciæ, Angliæ & Italiæ.

III. Exempla Cœnobiorum in Xenodochiis Angliæ, Galliæ & Italiæ.

IV. Similiter res habebat in Oriente.

V. Pontifices & Concilia Episcoporum potestati subjici voluere Xenodochia.

VI. Non possunt ea Clerici tanquam Beneficia habere: possunt ea Laici administrare.

VII. Statuta Concilii Tridentini, & aliorum deinceps Conciliorum, ad subjicienda Episcopis Xenodochia, quibus & Administratores rationes referant omnium.

VIII. Varia Regum Gallorum statuta in eam rem.

IX. Multa rursus ex Tridentino Concilio observantur.

I. MInùs dubitabit in Beneficiorum album jure referri Hospitalia, quisquis ea duo, quæ hìc statim proferimus, infixerit animo, 1. Communem ibi vitam & ferè Monasticam egisse plerumque omnes, atque Horas Canonicas certis suis temporibus celebrasse. 2. In potestate Episcopi ea fuisse, scilicet eorum largitionibus extructa, vel ex rebus certè fundisque Ecclesiæ.

Xenodochium Compendiensis Civitatis Abbatiæ ejusdem loci conjunctum conglutinatumque voluit esse Alexander III. quòd habeant ut plurimum Cœnobia Hospitales domos ad pauperes & peregrinos excipiendos: *Nos attendentes quòd Monasteria & alia religiosa loca Hospitales domos ad receptiones pauperum habere solebant, &c.* Concilium Lateranense III. sub hoc eodem Pontifice, anno 1179. statuit ut Leprosi Ecclesiam sibi propriam haberent, Cœmeterium item, Parochumque, ubi multitudo eorum id depoſceret. *Ubicumque tot simul sub communi vita fuerint congregati, &c.* Quibus ex verbis liquet communem eos egisse vitam: quare & mox Decimis eximuntur. *Ut de hortis & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur.* Urbanus III. *Magistrum & fratres Cruciferos* privilegio munivit anno 1187. eorum simillimo, quæ Monasteriis concedebantur. Xenodochium Bononiense ab his administrabatur, communis ab eis agebatur vita; eo privilegio copia dabatur, ut novos adgregarent sibi sodales, suique instituti novas propagarent domos.

Epist. 60.

Can. 23.

Epist. 5.

II. Dilucidiùs adhuc expressit Concilium Parisiense anni 1212. quæ conditio, quæ leges Hospitalium ædium, sive ad Hospites, sive ad Leprosos, sive ad ægros quoslibet; quando sanxit, ut si sufficientibus reditibus essent instructæ, vita ibi communis ageretur, nemo quidquam possideret proprium; abdicatio omnium, continentia, obedientia, Religiosa vestis servaretur; ne valentium major esse sineretur numerus, quàm ægrorum; conjugati omnes ejicerentur, nisi sese deinceps vesti & professioni religiosæ accommodarent. *De domibus Leprosorum, & Hospitalibus infirmorum & peregrinorum, salubri consilio statuimus, ut si facultates loci patiantur, quod ibidem manentes possint vivere de communi, competens eis Regula statuatur, cujus substantia in tribus articulis maximè continetur; scilicet, ut proprio renuncient, continentiæ votum emittant, & habitu Religioso, non sæculari utantur. Cùm autem pauci sani possint multis infirmis ministrare, indignum est, ut numerus sanorum ibidem manentium excedat numerum infirmorum, aut peregrinorum.* Et damnata quorundam uxoratorum fraudulentia, qui hasce in ædes se abdebant, ut sæcularis jurisdictionis vim declinarent; jubet hoc Concilium, aut religiosam vestem ut induant, aut illinc ocyùs discedant. *Statuimus ut in habitu Religionis religiosè vivant, vel de domibus ejiciantur.* Part. 3. c. 9.

Plurimas anno 1236. Constitutiones promulgavit beatus Edmundus Cantuariensis Episcopus, inter quas & hæc habetur, quæ pesplcuè declaret, communem & Religiosam, seu Monasticam vitam actitatam fuisse in istiusmodi Xenodochiis. *Præcipimus, quòd qui volunt domum hospitalem, seu Xenodochium fundare de novo, Regulam & institutionem à nobis accipiant, secundum quod vivant regulariter & religiosè.* Concilium Ravennas anni 1311. laicos damnavit, qui Xenodochia invaserant & Nosocomia, declaravitque neminem posse has gerere Administrationes, nisi qui Religionem professus sit, tonsura initiatus, communem agens vitam, continentiæ addictus, residentiæ lege vinctus, & hospitalitatem reapse exercens. *Nec aliqui instituantur in eis, nec ea qui habent, valeant detinere, nisi sint Religiosi & sine uxore, & tales quod profiteantur perpetuò ibidem pauperibus deservire, & tonsuram & hospitalitatem teneant, & residentiam faciant in eisdem.* Can. 35. Can. 25.

III. In Auctario Additamentorum ad Matthæum Paris occurrit Fundatio Xenodochii sancti Juliani, opera & sumptu Abbatum Sant-Albanensium in Anglia: occurrit & Regula tum præscripta Præsbyteris, Capellanis, Leprosisque ipsis Xenodochii. Abbatis erat, vel ejus Archidiaconi, novos adgregare fratres; admitti non poterat Leprosus conjugatus, nisi conjux patiter ejus professionem Monasticam amplecteretur, aut tam effæta jam esset ætate, ut ex indulgentia concederetur ei in sæculo remanere, simplex continentiæ votum elicienti. Tunica talari, togaque antè consuta omnes induebantur. Ut minimum quinque Presbyteros esse oportebat; & excrescentibus proventibus, augendus erat & Presbyterorum numerus. Presbyteri Matutinum, Laudes, Primam, Tertiam, Sextam, & Missam demissa voce recitabant, summo diluculo. Tum Capellani convocatis leprosis recitabant Horas Canonicas, & Missam concinebant. Tum hebdomadarius Missam decantabat; quam sequebatur Nona. Pomeridianis horis Presbyteri & Leprosi Vesperas & Completorium persolvebant. Majoribus Festis totum concinebatur Officium. pag. 161.

Poterant Leprosi de tertia rerum suarum parte testari; reliquum Xenodochii erat.

Monast. Angl. to 2 pag. 390. & seqq. 405. 411.

Complura id genus alia exempla submINistrat Monasticon Anglicanum. Anno 1346. Episcopus Londinensis pristinum in statum restituit Xenodochium tredecim fratrum leprosorum, quibus nefas erat quidquam habere peculii, aut conjuges retinere. Si conjugati enim jam erant, non antè in Xenodochio admitti poterant, quàm uxor Religionem profiteretur; aut si grandæva jam esset, privato saltem continentiæ voto se obligaret. Matutinis & celebrationi Missæ interesse jubebantur: aut pro Matutinis recitare tredecies orationem Dominicam & Angelicam salutationem; quæ similiter duæ preces septies iterabantur pro singulis sex aliis Horis canonicis. Denique subesse & morem gerere tenebantur Administratori sæculari, seu Magistro Hospitalis, & Abbatissæ Monasterii, cujus sumptibus extructum fuerat Xenodochium. Verba professionis quam emittebant, hæc erant: *Ego N. frater leprosus, promitto Deo, & juro ad hæc sancta Evangelia, quod castus ero, & Abbatissæ obediens, nihil proprium possidebo, &c.* Hoc genus Xenodochia erant, in quibus essent fratres & sorores, id est, Monachi & Moniales, quibus id præcipuè incumbebat muneris, ut divinis interessent Officiis. *Omnes confratres, sorores, infirmi, in quolibet die primo ingrediantur Ecclesiam, ad audiendum septem Horas Canonicas, & Missam.* Plura hujusmodi missa facio.

Ibid. p. 414.

Stephanus Noviodunensis Episcopus anno 1215. Xenodochii sui à præcessore suo fundati Monachos vetuit in posterum plures esse, quàm Presbyteros quinque, Clericos duos, quinque Conversos Laicos, Sorores tredecim; utque nemo de novo adgregaretur, nisi expleto annuo tyrocinio, tribusque Religionis votis emissis. *In utroque sexu in habitu laicali per annum probetur, &c. Tria vota obedientiæ, castitatis, & renuntiationis proprietatis humiliter emittat.* Regulam idem Præsul conscripsit & præscripsit huic suo Xenodochio, quam & à Pontifice Honorio III. confirmari voluit. Gerardus Episcopus Noviomensis anno 1221. viginti Sorores admitti posse decrevit. Guillelmus Noviomensis Episcopus Presbyteros sex esse voluit. Anno 1233. Ambianensis Episcopus Gottofredus Ordinem Regulamque confirmavit Fratrum & Sororum Hospitalis Ambianensis, qua & annuum similiter tyrocinium, & tria Religionis vota, & divinum Officium, & reliqua id genus Monastica instituta præcipiuntur. Anno 1239. in clarissima civitate Insula à Comite & Comitissa Flandriæ & Hannoniæ conditum est Hospitale Fratrum & Sororum, qui communem ibi agerent vitam, & coram ægrotis divina Officia celebrarent. *Capellani & Clerici Horas & Missas in ipso Hospitali coram infirmis cantabunt.* Anno 1246. Legatus Pontificius Bellovacense iisdem institutis astrinxit, quibus Ambianense Xenodochium.

Spicil. to. 13. pag. 334.

Anno 1204. extructum est Romæ ab Innocentio III. Papa Hospitale sanctæ Mariæ *in Saxia*, constituto ibi Ordine Regulari Hospitalis Monpessulani; cui nomen à Spiritu sancto. *Statuentes ut Regularis Ordo, qui secundum Deum & institutionem fratrum Hospitalis sancti Spiritus in eodem loco per nos institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.* Ex his Monachis Pontifex quatuor saltem vult sacris clarere Ordinibus, ut Officiis divinis & administrationi Sacramentorum præsint. *Quatuor ad minus sint Clerici, Regulam ejusdem Hospitalis professi, qui divinis vacent Officiis, & intendant Ecclesiasticis Sacramentis.* Ita consociavit hæc duo Pontifex Hospitalia, ut unum in corpus coalesceret, quod ab uno Magno Magistro regeretur, qui Romæ eligeretur, si præcessor ejus diem suum ultra montes obiret: apud Montem-Pessulanum autem, si cis montes. Hanc Societatem scidit Honorius IV. at Nicolaus IV. ratam habuit subjectionem spontaneam, qua professi sunt anno 1291. Administratores Mon-Pessulani Hospitalis se Romanis Rectoribus posthac obtemperaturos.

Bullar. to. 1. p. 75. 150.

Utque in Gallias nostras me referam, idem Innocentius III. anno 1209. Cadomense confirmavit Hospitale, quod regebatur à Cœnobitis Ordinis sancti Augustini. *Religiosam vitam eligentibus, &c. Ut Ordo Canonicus qui secundùm Deum & Regulam B. Augustini in eodem loco institutus esse dignoscitur, ibidem perpetuis temporibus observetur.*

Innoc. II Regest. 13. Epist. 51.

Joannes Gersonius concionem habens coram Rege Carolo VI. contestatus aliquando est, in Hospitali Parisiensi esse Fratres, Sorores & ægrotos non pauciores, quàm quingentos sexcentosve, qui nisi Regiæ munificentiæ subsidio sublevarentur aliquo, jam non haberent quò se verterent: porro Presbyteros ibi Fratresque singulari pietate recitandis vacare divinis Officiis; Sorores autem partim activæ vitæ laboribus, partim contemplativæ deliciis vacare. *Omitto loqui de Fratribus, Presbyteris & aliis qui tam diligenter faciunt divinum Servitium, non vacando principaliter alteri rei. Sorores sunt deditæ post vitam activam vitæ contemplativæ.*

Gers. Tom. 4 pag. 954.

Satis hæc superque ad illud quod primum adgressi eramus illustrandum, in antiquis scilicet Xenodochiis cujuscumque demum generis essent, vitam regularem communemque viguisse; Horas canonicas vel decantatas fuisse, vel recitatas: Monasticam denique floruisse professionem. Quod de iis utique capiendum, quæ paulò numerosiora erant, suprà edocuit Alexander III. Itaque minùs credibile est, Canonica Officia celebrata fuisse in omnibus Galliæ Leprosorum ædibus, quo tempore ad duo millia excreverant sub Ludovico VIII. patre sancti Ludovici, ut ex ejus testamento liquet. In testamento sancti Ludovici Regis non memorantur Leprosariæ nisi octingentæ.

Du Chesne To. 5. pag. 33. 438.

Nec tamen prætereundus nobis est Jacobus de Vitriaco Cardinalis, qui Regularem Professionem & Psalmodiam Canonicam divini Officii in omnia Occidentis, sive Leprosorum, sive aliorum quorumcumque Hospitalia disseminat. *Sunt insuper aliæ, tam virorum, quàm mulierum sæculo renuntiantium & regulariter in domibus leprosorum vel Hospitalibus pauperum viventium, absque æstimatione & numero certo in omnibus Occidentis regionibus Congregationes, pauperibus & infirmis humiliter & devotè ministrantes. Vivunt autem secundùm sancti Augustini Regulam, absque proprio & in communi, sub unius Majoris obedientia, & habitu Regulari suscepto perpetuam Domino promittunt continentiam, Horas Canonicas quantùm hospitalitatis studium & pauperum Christi ministerium permittunt, diebus & noctibus audire non omittunt.* Subdit verò Jacobus Cœnobia ferè hæc omnia pristino vigore excidisse, nec aditum ferè in ea ulli patere, nisi per simoniam: *Omnes ferè per simoniam recipiunt.* Quæ cùm ita habeant, non erit posthac quod miremur, si Collegia hæc jam dissipata sint propemodum omnia, temporalibus ipsis rebus eorum plerumque etiam prædæ datis profanæ sacrilegæque Laicorum avaritiæ & rapacitati.

Hist. Occid. c. 29.

IV. Jam diximus ejusdem ferè formæ fuisse Xenodochia Orientalia, si de iis censendum sit ex eo quod Alexis Imperator magnificentia verè Regia excitavit. Omnis generis, ætatis, sexus, quin & milites membris truncati admittebantur, ut pauperum numerus ad decem millia excresceret. Sed & hinc numerosus Clerus, inde Monasterium aderat populosum. *Clerus ascriptus magnus & multus, numerosissimumque insignium virorum Collegium, ritu legitimo Deo ministrantium, &c. Cantorum & Cantatricum cætus perpetui, &c. Magna adhibita providentia ne Diaconissis deesset aliquid.*

Baron. ann. 1054. n. 17.

A Constantino Monomacho Xenodochium con-

ſtructum, & Monaſterio conſociatum, ubi omnis ætatis generiſque pauperes alerentur, author eſt Curopalates. *Monaſterium & in ipſo conſtructa Hoſpitia ad alendos ſenes, hoſpites & mendicos, laude digna ſunt.* Narrat etiam Vuillelmus Tyrius fuiſſe Hieroſolymis Xenodochium, adjuncto ſibi Monaſterio, antequam Latini eò victricia inferrent arma, idque fuiſſe ſub poteſtate Abbatis Monaſterii Monachorum Latinorum, ſub nomine & auſpiciis ſancti Joannis Eleemoſynarii Patriarchæ Alexandrini. *Xenodochium in honorem B. Joannis Eleemoſynarii Alexandrini Patriarchæ, ad curam Abbatis Monaſterii reſpiciens.* Nec paucis, nec indoctis viſum eſt, ab hoc Xenodochio ſancti Joannis Eleemoſynarii originem nomenque traxiſſe Equites Hoſpitalarios S. Joannis Hieroſolymitani.

V. Ad alteram nunc accedo capitis hujus partem, ſubjecta nimirum Epiſcopali authoritati ſemper fuiſſe Xenodochia. Ita apertè textus ipſe Decretalium: *De Xenodochiis & aliis ſimilibus locis per ſolicitudinem Epiſcoporum, in quorum Diœceſi exiſtunt, ad eaſdem utilitates, quibus conſtituta ſunt, ordinentur.* Idem habet & Urbanus IV. qui gente Gallus erat: *Si locus ad hoſpitalitatis uſum & pauperum proviſionem fuerit, ſicut moris eſt, authoritate Pontificis deſtinatus, cùm ſit religioſus, non debet mundanis uſibus deputari.* Quidquid porro ad prioris in hoc capite partis confirmationem coacervatum à nobis eſt, id omne huc etiam referri poteſt. Nec enim ab aliis quàm ab Epiſcopis excitari potuere vel Capitula, vel ſacra Collegia, vel Monaſteria in his locis hoſpitalitati ſacris. Unde & Durandus Mimatenſis Epiſcopus Clementi V. & Concilio Viennenſi ſuggerebat reſtauranda eſſe diverſiſſima illa Xenodochia, quibus nomen accerſebatur ab hoſpitibus, ab ægrotis, à pauperibus, ab orphanis, à viduis, à ſenibus; & ab Epiſcopis maximè reſtauranda eſſe. *Diſſipata reformentur; & ubi non fuerint, de novo Epiſcopali providentia conſtituantur.* Scitè Guimierius, Xenodochium non interpoſita Epiſcopi authoritate fundatum, profanum fore declaravit, nec locorum ſacrorum privilegiis uti poſſe.

VI. Non quòd poſſint Beneficii loco obtineri à Clericis Xenodochia. Conceptis enim verbis Clemens V. pronuntiavit, ea nec Pontificum nec Legatorum mandatis comprehendi, ut de Beneficio quopiam egentibus Clericis provideatur. Vetuit quin etiam nomine Viennenſis Concilii idem Pontifex, ne Hoſpitalia unquam ulla Clericis ſæcularibus in Beneficii titulum concederentur; conſuetudinem, ſi qua ejuſmodi uſquam vigeret, damnavit, niſi ſi fundator ita ſanxiſſet. *Nullus ex ipſis locis, ſæcularibus Clericis in Beneficium conferatur, etiamſi de conſuetudine, quam reprobamus penitus, hoc fuerit obſervatum, niſi in illorum fundatione ſecus conſtitutum fuerit.*

Non quòd etiam non poſſint à Laicis adminiſtrari Hoſpitalia. Quin ex adverſo Clementina eadem conſtitutio Laicos appellat Adminiſtratores; unumque id magnoperè efflagitat, ut probitatis & experientiæ ſpectatæ ſint. Quanquam per eam liceat, etiam Clericis eas demandare adminiſtrationes. Sed Epiſcopos Clemens ſummos, Hoſpitalium Adminiſtratores fatetur eſſe, cùm eos jubet omni ope & authoritatis ſuæ pondere conniti, ut in integrum reſtituantur, ſi Collatores & Proviſores ignaviùs in id incumbant. Denique hoc eodem Clementis Decreto Superiores omnes Hoſpitalium, ſive penes Ordines Militares ea ſint, ſive penes Regularia Cœnobia, invitantur in eam curam, ut hoſpitalitas ibi ea charitatis abundantia exerceatur, qua par eſt.

Concilium Pariſienſe anni 1346. præcepit ut *antiquæ Conſtitutiones & novæ canonicæ, tam in antiquis Decretalibus, quàm in Clementinis*, religioſiſſimè obſervarentur. Ad ea ergo uſque tempora per Gallias Epiſcopali jurisdictioni ſubjecta fuerant Hoſpitalia. Concilium Arelatenſe anni 1260. ægrè ferens à Clericis Laicisque indiſcriminatim extorqueri, ſeu brevia Pontificum, ſeu Regum diplomata, ut adminiſtrationes Hoſpitalium eis crederentur, quorum mox reditus in uſus privatos vertebant: ſtatuit ut deinceps illa adminiſtrarentur à Regularibus Conventibus, religioſam & communem vitam degentibus, qui victu & veſtitu contenti, reliquum in alimenta pauperum impenderent, & annuas rationes Epiſcopo referrent. *Aliquo Religionis habitu aſſumpto, vitam agant communem, & annis ſingulis rationem de omnibus reddant.* Can. 13.

VII. In Concilio Colonienſi anni 1536. ita habetur, antiquas leges Canoneſque ſanxiſſe, ut Diverſoria pauperum omnis ætatis, ſexus, ſortiſque diverſa conſtruerentur, in ejuſque rei executionem impigri ac pervigiles inſtarent Epiſcopi, cùm & Evangelicæ litteræ & Epiſtolæ Paulinæ totam pauperum curam in Epiſcopos refundant. *Curæ noſtræ imminebit, ut ejuſmodi loca, ubi conſtituta ſunt, ſarta tecta teneantur; ubi verò diſſipata ſunt, inſtaurentur, reformenturque; denique ubi necdum conſtituta ſunt, Epiſcopali noſtra providentia ædificentur. Pauperum enim curam nobis Chriſtus præcipuam eſſe voluit, & horum toties meminit diviniſſimus Paulus Apoſtolus.* Nec minùs cordi fuit huic Concilio, ut ne in Xenodochia admitterentur qui valent viribus, quàm ut ne oſtiatim mendicare ſinerentur. Nequedum erant, ut opinor, ædes illæ, poſteriùs à charitate nomen ſortitæ, ubi valentes includuntur & aluntur; qui poſſunt etiam, levi artificiolo laborant; certè omnes mendicare prohibentur. Part. 1. c. 1. Can. 5. Seſſ. 7. c. 15.

Concilium Tridentinum Epiſcopos invigilare juſſit in adminiſtratores Hoſpitalium omnes, innovato Concilii Viennenſis Decreto *Quia contigit*. Id quoque conſtituit, ut ſive Laici ſive Clerici Xenodochiorum Adminiſtratores quotannis rationes referrent ad Epiſcopum, niſi in fundatione ipſa aliter cautum eſſet; ſi verò conſuetudine, vel privilegio, vel ſtatuto quopiam rationes cum alio quopiam fierent, interponeretur tamen ſemper Epiſcopi authoritas. Epiſcoporum denique poteſtati permiſit, ut revocarent quàm conſultiſſimè poſſent, ad pauperum utilitatem fundos reditusque locorum, ubi hoſpitalitas exerceri deſiiſſet, ſi modò ea ad Regulares non pertinerent. Addidit denique, ut ne cuiquam poſthac hæ Hoſpitalium adminiſtrationes niſi ad triennium committantur, niſi ſecus in fundatione conveniſſet. Sed videndi in hoc Principum & locorum uſus. Seſſ. 22. c. 9. Seſſ. 25. c. 8.

Conciliorum Mediolanenſium placitis huc congerendis ſuperſedeo. In Melodunenſi Epiſcoporum Galliæ Conventu anno 1579. innovatum eſt Decretum Concilii Viennenſis, ut operam dent Epiſcopi ne Hoſpitalium reditus ad alios detorqueantur uſus; ut rationes referantur ad Epiſcopum; idem quippe decreviſſe Tridentinam Synodum de Fabricis Eccleſiarum; denique prohibitum eſt, ne ad hæc pauperum ſtipendia admittantur, quibus ſatis virium eſt ad vitam opere manuum tolerandam. Con. Med. 1. Part. 3. c. 1. Tit. de Hoſp.

Anno 1581. Concilii Rotomagenſis Præſules infælicitati temporum ſuorum illachrymati ſunt, quibus extorta fuiſſet Epiſcopis providentia, cura & poteſtas primùm quidem Fabricarum, inde & Hoſpitalium, ut ea in laicos transferretur, diſſipatores potiùs quàm diſpenſatores. *Sicut Fabricarum Eccleſiaſticarum regimen Epiſcopis primùm fuit ablatum, & ad laicos translatum; ita poſteriùs portio pauperum in leproſarias & Hoſpitalia diverſi generis diviſa, de manibus Epiſcoporum & aliorum Clericorum ad laicorum adminiſtrationem tranſiit. Sed quanto Eccleſiarum & pauperum bono utraque commutatio contigerit, res ipſa loquitur. A pleriſque enim laicorum dilapidantur poſſeſſiones.* Verè enim ut hìc inſinuatur, cùm ab exordio Tit. de Epiſc. Offic. n. 30.

res Ecclesiarum omnes ab Episcopis & ab Oeconomis utique Clericis dispensarentur : earum illæ portiones duæ, quæ vel reparandis Ecclesiis, vel alendis paupetibus addictæ erant, in Episcoporum & Oeconomorum plenissima potestate erant, & in ea re accuranda nullæ unquam prorsus erant Laicorum partes. Hortatur nihilominus hæc Synodus Administratores laicos, ut munere suo probè fungantur ; restituant, si quid in utilitates suas derivarint : optat ut hæ administrationes posthac & triennales sint, & rationibus referendis obnoxiæ ; denique ut Pontifex Episcopos designet, qui meliorem in formam restituant Hospitalia, ubi Monachi aut Moniales omnia regunt, at ubi ne Regula quidem ipsi sua ac statutis reguntur.

Can. 18. In Concilio Burdigalensi anni 1583. sicut & in Bituricensi anni 1584. decreta penè omnia admissa sunt Concilii Tridentini. Utroque jussi sunt ab Hospitalibus ejici, quibus integræ sunt Cap. 38. vires ad opus & artificium aliquod. Idem decrevit & Narbonense anni 1609. Tolosanum anni 1590. Tridentinis Decretis nonnulla accumulavit ex Mediolanensibus, præmissa publicatione Decreti Concilii Tridentini, quo visitationi Episcopi, ut Apostolicæ sedis Delegati, subjicientur Sess. 22. c. 8. Hospitalia omnia, quæ sub immediata non sunt Regum protectione.

Non adnotatus est à Bochello annus Synodi Ebroicensis, quæ meritò execrata dilapidationem Hospitalium & Fabricarum, quarum Administratio Edictis Regum laicis mandabatur : Parochos Boehel. Decret. Eccl. Gall. p. 816. jubet excommunicatos *ipso facto* declarare Administratores omnes tum Xenodochiorum, tum Fabricarum, qui vel alienant, vel aliò detorquent ea, quæ in alimenta Pauperum oblata Deo fuerunt ; admonere etiam quàm stricto jure restituere teneantur, tum ipsi, tum ipsorum hæredes : denique prohibere Presbyteris, qui audiendis Confessionibus præficiuntur, ne quos nisi ea lege absolvant.

Ibid. p. 880. VIII. Mandavit Franciscus I. Galliæ Rex anno 1543. Judicibus Magistratibusque Regiis, ut de Xenodochiorum reditibus inquirerent, & ubi officio suo deessent Administratores, alios ut sufficerent, quos Magnus Eleemosinarius confirmaret investiretque. Anno 1544. Hospitalia & Nosocomia immunitate donavit à Decimarum & doni gratuiti exactionibus, dum ne in Titulum Beneficii assurrexissent. Anno 1545. Administratores jussit Chartas fundationum in manus deponere Judicum Regiorum, à quibus exauthorarentur ii, qui res pauperum intervertissent. Cardinales, Episcopi, & Nobiles plurimi interceserunt, ne more solito in Regesta Parlamenti reciperentur ea Edicta, quibus Hospitalia & Nosocomia eximebantur Episcoporum potestati, & jurisdictioni subdebantur Regiorum Judicum. Senatus Regius intercessioni non cessit, copiam tamen fecit Episcopis mittendi aliquos suo nomine, qui præsentes adessent cùm Judicibus Regiis rationes redderentur ; quanquam nulla freri potestate vetandi quidquam. Ejusdem Francisci Edicto anni 1536. jussi sunt mendicantes validi manibus sibi victum quærere, & ad id pœnis etiam inflictis cogi ; invalidi autem per Xenodochia spargi. Anno 1553. Henricus II. novo Edicto Edicta illa omnia confirmavit. Franciscus II. anno 1560. & 1561. non confirmavit tantùm patria avitaque Edicta, quæ Beneficiatios ipsos & Titulares Hospitalium contentos esse jubebant certo & tenui reditu, à Judicibus Regiis designando, ut reliqua cederent in alimenta pauperum ; sed & hanc pecuniæ summam ultra centum quadraginta libras crescere vetuit : denique Regulares etiam Monialesque eidem subjecit legi, ut de certa pecunia victitarent ab Administratoribus recipienda, ut haberent quo ali vestirique possent. Hæc omnia seu Edicta Regum sive Senatusconsulta inniti jactabantur supra laudato Viennensis Concilii Decreto. At eo quidem planum est agi de Administratoribus laicis in hospitalibus ; verùm de iis ab Episcopali Art. 71. ad laicam transferendis jurisdictionem ne verbum quidem sit ullum. Edictum Molinense anni 1566. superiotum Edictorum executionem inculcavit, præcepitque præterea, ut urbes singulæ singulaque oppida suos alerent pauperes, publicique Magistratus authoritate sua frangerent immorigeros, nec quenquam sinerent usquam vagari ad mendicandum. Num. 64. Edictum Blesense anni 1579. novum robur addidit superioribus, & ab administratione rerum fundorumque ad Hospitalia perrinentium, Nobiles Clericosque submovit omnes, solis ad id muneris admissis civibus, cæterisque negotiationi, vel agriculturæ deditis. Denique anni 1629. Edictum illud instauratum, ut pauperes validi ad opera manuum ablegarentur, invalidi intra Xenodochiorum alerentur sepia.

Memoires du Clerge, To. 3. Tit. 4. Edit dern. Art. 41. L. 4. c. 1.

Meminit Gioffanus Ptochotrophii à sancto Carolo excitati, ubi & inclusit & aluit pauperes omnes invalidos, nec corpori tantùm, sed & animæ subsidia necessaria subministravit ; præterquam quòd urbes Ecclesiasque permolesta & sæpè tumultuosa mendicantium turba exoneravit.

IX. Pia fuere Regum consilia in his promulgandis Edictis : nec eò illi collimarunt, ut Ecclesiasticam jurisdictionem imminutum aut debilitatum irent, sed ut supplerent Episcoporum negligentiæ, & Administratorum complurium rapacitati occurrerent. Itaque his potiùs indolescere debemus causis infractæ jurisdictionis sacræ, quàm ipsi jactutæ jurisdictionis. Concilium Tridentinum nihil obstrepuit Administratoribus laicis, adeoque nec eatenus his Edictis : at priscæ jurisdictioni toti, aut penè toti Episcopos restituit, facta eis potestate & visitandi Xenodochia quælibet, & rationes ab Administratoribus exigendi. Nec desperandum est fore, ut & huic se usui aliquando jurisprudentia Gallicana accommodet. Si Concilium autem nulla impartiat Episcopos potestate in ea Xenodochia, quæ possunt privati construere, nulla interposita Episcoporum authoritate, & quæ proinde non sacra, sed profana sunt loca ; ex alia tamen parte exerunt Episcopi & in hæc quoque potestatem, vi Fagnan. in l. 3. Decr. part. 2. pag. 202. &c. 206. &c. ejusdem Concilii Tridentini. Etenim fatis excedente fundatore, Episcoporum juris officiique est, ut exsomnes excubent pro celeri & fida executione piæ ejus voluntatis, ut Executorum Testamentariorum negligentiam plectant, succedantque ipsi in exequendi facultatem ; denique juxta Concilium anno quolibet Administratores cogere possunt, ut Sess. 22. c. 9. rationes sibi referant, nisi si qua adversa à Fundatore clausula sit appositа.

De Basilicis, Martyriis & Oratoriis, quæ sunt in Castellis & Magnatum domibus.

CAPUT XCII. P. I. l. 1. c. 55.

De Basilicis, Martyriis & Oratoriis, quæ in Castellis fuerunt & Magnatum domibus per prima Ecclesiæ sæcula.

I. Beneficiorum genera quinque, ab eo distincta loco, cui addicti sunt Beneficiarii.

II. Quid Romæ Custos Confessionis, aut Sepulcri Martyrum.

III. De Capellis seu memoriis Martyrum in Oriente & Occidente.

IV. Horum curam agebant sæpè Presbyteri, immo & ipsi non nunquam Monachi.

V. Pro-

V. Probatur ex Concilio Chalcedonenſi.

VI. Cujus decreto ſubjiciuntur Epiſcopis.

VII. Erant & in Capellis & in vicis Eccleſiæ.

VIII. Eò frequentes conveniebant.

IX. Divites hortabatur Chryſoſtomus, ut in villis extruerent Eccleſias, & Presbyteros haberent.

X. Ibi celebrabantur Miſteria, & Officium concinebatur.

XI. Unum & idem erant Cœmeteria & Memoriæ Martyrum.

XII. Pia multòrum ambitio, ut in Memoriis Martyrum ſepelirentur. Quod Auguſtino ipſi probatum.

XIII. Quanta fuerit ex Hieronymo in Memorias Martyrum reverentia.

XIV. Conſtantini Imperatoris, cùm ad bellicas expeditiones proficiſceretur, Oratorium portatile.

XV. Solitariis ſanctiſſimis dicata etiam Oratoria, ut Pœnitentiæ Martyribus.

XVI. Idque ab ipſis uſque Antonii temporibus.

I. CONcilium Chalcedonenſe Beneficiorum ſtatuit genera quinque, quorum diſtinctio ex iis petitur Eccleſiis, quibus Ordinatione ſua Beneficiarii affigerentur. Vetat quippe *ne quiſquam ordinetur, niſi in Eccleſia Civitatis, aut* Can. 6. *Pagi, aut in Martyrio, aut in Monaſterio.* Paulò poſt verò Epiſcopo ſubjiciuntur *Clerici* Can. 8. *Monaſteriorum & Ptochodochiorum.* Ubi habes loca diverſa quinque, unde & totidem emergunt genera Beneficiorum. Cùm antè diceretur de Parochis, dictum eſt & de Parochiis urbium atque vicorum. Cùm verò de Xenodochiis, dictum eſt & de Clericis, quibus eorum cura & adminiſtratio commiſſa erat. Agetur paulò poſt de Monaſteriis, & de Presbyteris, Diaconiſque, quibus eorum mandabatur tuitio. Reſtat ergo nobis hoc ſolum, ut eorum qui præficiebantur Memoriis Martyrum, Officia, & ipſam Martyriorum naturam originemque inveſtigemus. Quo & perducemur ad tractandum etiam de Oratoriis, quæ ruri in villis ſunt, & in privatis domiciliis Magnatum.

II. In Concilio Romano ſub Sylveſtro I. Papa, cujus compendiaria Acta publici juris facta ſunt, non tamen fidei uſquequaque inconcuſſæ, quamquam nongentos ante annos citata ſint: in eo, inquam, Concilio actum eſt de Cuſtodibus Confeſſionis, ſeu Tumuli Martyrum; eorumque dignitas etiam ſupra Subdiaconos evehitur. *Si quis deſiderat in Eccleſia militare, aut proficere, ſit prius Oſtiarius, Lector, Exorciſta per tempora, quæ Epiſcopus conſtituerit. Deinde Acolythus annis quinque, Subdiaconus annis quinque, Cuſtos Martyrum annis quinque, Diaconus annis quinque, Presbyter annis tribus.* Hæc interſtitiorum regula, utpote magnoperè diſſentiens ab iis, quæ ſuprà ex Siricio aliiſque ejus ſæculi Pontificibus deprompta ſunt, meritò ſuſpecta eſt, fidemque elevat & Canonis, & Concilii. Sed cùm hoc Decretum ſit omninò vetuſtiſſimum, totidemque verbis referatur in vita Sylveſtri apud Anaſtaſium Bibliothecarium, ſeu in Libro Pontificali: illud ſemper veriſimillimum eſt, magno honore & pretio habitum fuiſſe Beneficium Cuſtodis Tumuli Martyrum. Ex eodem porro Pontificali Libro, Leo I. Papa, *Super ſepulcra Apoſtolorum ex Clero Romano Cuſtodes conſtituit, qui dicuntur Cubicularii.*

III. Ejicit communione & cœtu fidelium Gan- Can. 20. grenſis Synodus eos, qui averſantur & contemptui habent Sepulcra Maryrum, & quæ ad ea fieri ſolent, ſeu ſynaxes, ſeu ſacrificia, *ἀναφάξεις, λειτουργίας, μνήμας*. Iſtud certè Oratorium eſt ejuſmodi, quod pro Beneficio habeas. Sed non prorſus conſtat, fuiſſe Presbyteros, aut Clericos alios, ibidem defixos ad divinæ Pſalmodiæ Officium defungendum. Potuit eò delegare Epiſcopus, quos ſibi collibitum eſſet. Juſſit Concilium Carthaginenſe V. dejici & complanari ab Epiſcopis Altaria omnia, & Monumenta Martyrum, *Altaria, quæ paſſim per agros, aut* Can. 14. *vias, tamquam Memoriæ Martyrum conſtituuntur*: niſi documenta certa ſint, aut ſacrorum Martyris cinerum, aut cruentati ejus ſanguine & cruciatibus loci. Id tantò magis adduxerit nos, ut nullos ſpeciales auguremur fuiſſe Clericos, qui his monumentis colendis addicerentur, Epiſt. 9. & qui titulum inde Beneficii conſequi poſſent. Damnat etiam Gelaſius Papa hæc Pſeudo-Martyrum Oratoria.

IV. Sed ex Chalcedonenſi Concilio id manifeſtiſſimè colligitur, in Oriente ſaltem fuiſſe Presbyteros, alioſque Clericos venerandis Martyrum Con. Chalc. Act. 2. Memoriis addictos. Lecta ſunt in Chalcedonenſi Acta Concilii Conſtantinopolitani ſub Flaviano Patriarcha priùs habiti: ubi perſæpè memoratur Abramius iſtiuſmodi cuſtos Monumenti, ſeu Memoriæ alicujus in Suburbio Conſtantinopolitano; *Presbyter Martyrii, quod eſt in ſe-* Act. 4. *ptimo*. At in ejuſdem Synodi loco alio compluſcula id genus accumulantur Beneficiorum nomina. *Elpidius Monumentorum Procopienſium cuſtos eſt, μεμοροφύλαξ τῆς τροκοπίε. Eutychius in Martyrio Celerinæ eſt. Theodorus in Memoriis habitat, μεμορίτης ὄξιν. Hypſes in monumentis habitat, habens duo vel tria nomina in Xylocirco, μεμορίτης ἔχων δυο ἢ τρία ὀνόματα. Paulus habitat ſolitarie in monumento, μόναζ ἐσὶν εἰς μεμορίον. Gaudentius habet quinque nomina in monumentis.* Hi certè Monachi erant, ſed erant & Presbyteri, & curam gerebant ſalutis animarum: eò enim pertinent illa verba *duo nomina, quinque nomina*. Ita ne ambigi quidem poteſt, quin Beneficiarii fuerint. Unum ab Archimandritis flagitatum eſt, ne Monachi hi, qui ſoli degebant, & qui ad Martyrum Memorias ſacra fungebantur Pſalmodia, Abbatis, vel Archimandritæ nomine ſeſe venditarent. *Ut non ſe dicant Archimandritas, qui in monumentis habitant.*

V. Si qua ſupereſt uſquam dubitationis nube- Can. 6. cula, eam ejuſdem Concilii Canones diluent. Vetant enim Chalcedonenſes Patres ordinari Presbyterum, Diaconum, ſeu Clericum quemcumque, niſi addicatur miniſterio Eccleſiæ alicujus, ſive in civitate, ſive in vico, ſive in Capella Martyrum, ſive in Monaſterio, *εἰ μὴ ἰδικῶς τῆς ἐκκλησίας πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ*. Erant ergo Presbyteri, Diaconique, & alii Clerici, qui ordinarentur, addicerenturque non urbium dumtaxat & vicorum Eccleſiis, ſed & Oratoriis in memoriam Martyrum dicatis, atque in Monaſteriis; omneſque promiſcuè & reſidere tenebantur & miniſtrare in his Eccleſiis, quibus fuerant ipſa ſua ordinatione mancipati.

VI. Hoc eodem Concilio ſubjiciuntur Epiſcopi poteſtati Clerici omnes, quibus cura Ptocho- Can. 8. trophiorum & Monaſteriorum mandata eſt, *οἱ κληρικοὶ τῆς πτωχείων, καὶ τῆς μοναστηρίων*. Denique prohibetur alio ejuſdem Concilii Canone, ne Clerici ab una Eccleſia in aliam translati, attingere jam, aut vel delibare aliquid poſſint de prioris Eccleſiæ rebus aut reditibus, ſive Martyriorum, ſive Xenodochiorum quæ illis ſubjiciuntur. Duplicis hìc ſunt generis diverſoria: Can. 10. alia ſcilicet papuperum, alia hoſpitum, *πτωχείων, ἢ ξενοδοχείων*.

VII. In Hiſpania ſimiliter Concilium Toletanum I. Presbyteros vituperat, Diaconoſque ac Subdiaconos, reliquoſque Clericos, qui non affuerint divinis Officiis, quæ celebrantur in Eccleſia

cleſia urbis, caſtelli, vici, villæ; ſi in eo tunc loco ſint, aut non procul abſint: *In loco in quo eſt Eccleſia, aut caſtello, aut vico, aut villa.*

Can. 5.

VIII. Caſtella verò, ubi permittuntur hìc celebrari Myſteria, à populo utique frequentabantur, cùm Concilio Laodiceno prohibitum ſit ea celebrari in privatis domibus. *Quod non oportet in domibus, oblationes celebrari ab Epiſcopis vel Presbyteris.* Utcumque tamen reſpõnderi poſſet Canonem Laodicenum de domibus intelligendum, quæ in urbe ſunt, ubi ſunt & Eccleſiæ: non de iis quæ ruri, ubi nullæ Eccleſiæ perdiu fuere.

Can. 58.

IX. Nobiles enim diviteſque omnes Chryſoſtomus quibus maximè potuit eloquentiæ viribus ſtimuliſque excitavit, ut Eccleſias ſeu Capellas ruri in domibus ſuis extruerent, Presbyterumque & Diaconum, ſive alios haberent Clericos, qui Dominicis diebus incruentum ibi Deo offerrent ſacrificium, matutina veſpertinaque celebrarent Officia, menſæ benedicerent, pueros domeſticoſque omnes pietatis rudimentis imbuerent, denique ut frequenti oratione cæleſtium benedictionum rorem provocarent. Nec hortamenta hæc tantùm erant Chryſoſtomi, ſed præcepta: nec ſinebat quemquam prætexere, ne id faceret, Eccleſiæ alicujus propinquitatem; denique in hæc religionis monumenta piè exiſtimabat impendi ea, quæ alioqui in pauperes erogarentur. *Oro ac ſupplico, & gratiam peto, imo & legem pono, ut nullus qui habet villam, appareat carere Eccleſia. Ne mihi dixeris, propè eſt, in vicinia eſt, magnus eſt ſumptus, non magnum commodum: ſi quid habes inſumendum in pauperes, illuc inſume. Meliùs illuc, quàm ibi. Educa Magiſtrum, educa Diaconum & Sacerdotalem Ordinem, &c. Venerabilis erit & Presbyter poſtea, & ad ſecuritatem agri conducet. Preces illic perpetuæ propter te, laudes & ſynaxes propter te: oblatio per ſingulos dies Dominicos. Quale eſt matutinis veſpertiniſque Hymnis præſentem eſſe, & ſimul prandentem Sacerdotem videre, &c. An parum eſt in ſanctis oblationibus nomen tuum referri, & quotidie pro villa preces ad Deum fieri?* Poſtremò denique ut tergiverſationes omnes ſepiat, inſtat Chryſoſtomus, ut duo ſaltem vel tres communi ſumptu ædiculam hujuſmodi ſacram extruant dotentque in villis ſuis: *Et ſi quidem tres fuerint domini, in commune conferant: ſi autem unus, & aliis vicinis ſuadeat.*

In Acta Hom. 18.

X. Facilè intelligis, ex hoc ſive conſilio ſanctiſſimi Patris, ſive præcepto, ortum duxiſſe complura ruri ſacella, Oratoria, Eccleſias, denique Beneficia. Quamquam enim non offerretur ibi niſi diebus Dominicis, diebus tamen ſingulis cæleſtia ibi Cantica perſonabant, veſpere ſaltem & mane, quibus & fideles intererant. De iſtiuſmodi Eccleſiis intelligi poſſunt ſuprà laudati, ſive Toletani Canones, ſive Chalcedonenſes.

XI. Docet nos alibi idem Chryſoſtomus, unum idemque fuiſſe Capellas Martyrum & Cœmeteria. Recondebantur enim ibi corpora Martyrum, ſomnumque illum juſtitiæ dormiebant, ex quo in æternam vitam aliquando expergiſcerentur. Id ſonat vox κοιμητηρία. Adde quod & fideles ipſi percuperent ambirentque complures, ut & ſibi obtingeret juxta ſacra Martyrum pignora tumulari; ut unà quieſcerent, unà plurimis ſuffragiis & Martyrum & fidelium adjuti, in beatam aliquando vitam revocarentur. *Cujus rei gratia in hoc martyrio congregamur? Quia hìc mortuorum multitudo ſita eſt. Ob id etiam ipſe locus Cœmeterium appellatur, ut diſcas mortuos qui hìc ſiti ſunt, non mortuos eſſe, ſed ſomno conſopitos eſſe, & dormire.*

Tom. 5. ſerm. 38. p. 482.

Author eſt Socrates Alexandrinos fideles communionem Gregorii Ariani Epiſcopi fugientes ſynaxes ſuas & preces in Cœmeterio peregiſſe. L. 2. c. 13.

XII. Scripſit Auguſtinus ea de re luculentiſſimum Tractatum, quem & inſcripſit *De cura pro mortuis gerenda*: ubi & vehementer probat piam illorum ſedulitatem, qui in *Baſilicis Martyrum* tumulos ſibi aucupabantur; quòd dubio procul conſortes futuri eſſent participeſque *precum & ſacrificiorum*, quæ ibi fiunt generatim pro defunctis omnibus. Idem alibi Cœmeteria vocat Memorias ſeu Oratoria Martyrum. Cap. 4. 5. Epiſt. 63.

XIII. Agit & Hieronymus de *Baſilicis Martyrum*, & de ſacrificiis quæ ibi pro univerſo terrarum orbe offerebantur. Ita enim ille concepit Vigilantium, qui adversùs piam hanc Eccleſiæ conſuetudinem pari atque olim Eunomius impudentia deſtomachatus fuerat. *Malè facit ergo Romanus Epiſcopus, qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli, ſecundùm nos oſſa veneranda, ſecundùm te vilem pulviſculum, offert Domino ſacrificia, & tumulos eorum Chriſti arbitratur altaria? Et non ſolùm unius urbis, ſed totius orbis errant Epiſcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur Baſilicas mortuorum?* Ea veneratione has Baſilicas Martyrum proſequebantur pii quique, ut de ſeipſo teſtatum faciat Hieronymus, ne ſubire quidem in eas tum ſe audere, cùm vel tenui labecula conſcientiam ſuam maculatam ſentiebat: *Quando iratus fuero, & aliquid mali in animo meo cogitavero, & me nocturnum phantaſma deluſerit, Baſilicas Martyrum intrare non audeo. Ita totus & corpore & animo perhorreſco.* Itaque licèt Optatus libro tertio ſignificet cœptum eſſe, ut aliqui in his Baſilicis ſepelirentur: *Cùm aliqui in Baſilicis ſepeliri cœpiſſent:* libro tamen ſexto inſinuare videtur juxta Martyrum Baſilicas fuiſſe Cœmeteria humandis fidelium corporibus ſacra. Objurgat enim Donatiſtas, quòd eo conſilio Baſilicas uſurparint, ut Cœmeteria ſibi vendicarent omnia. *Ad hoc Baſilicas invadere voluiſtis, ut vobis ſolis cœmeteria vindicetis, non permittentes ſepeliri corpora Catholica.* Et ut religioſa multos verecundia deterreret, ne in Baſilicis Martyrum tumularentur. Adv. Vigil.

XIV. Nec ſine piaculo præteriri poſſet Conſtantini Imperatoris Oratorium portatile: cùm benè multi in eo Clerici ſacram celebrarent Pſalmodiam, & Principem bellicis expeditionibus huc illucque abreprum ſemper comitarentur. De eo Euſebius, Socrates, Sozomenus & Theodoretus non aliter, quàm ut de trophæo clariſſimo ſcripſere, quo Eccleſiæ Chriſtianæ gloria debellatis hoſtibus ſuis toto orbe reſplendeſceret. Socrat. l. 1. c. 14.

XV. Sed eſt & aliud Oratoriorum genus penè mirabilius. Marcianus præ cæteris Eremi luminibus præcipua ſanctitatis laude radiabat, teſte Theodoreto, unde & multa variis locis Oratoria σηκὸς ἀκτηρίας, illi extruxerunt, ut eò illum allicerent. Ille rem ſubodoratus, ſacramento conſtrinxit tres è fidiſſimis comitibus, ut ſtatim atque exhalaſſet animam, corpus ſuum terræ mandarent, nec locum indicarent cuicumque. Itaque cùm annis quinquaginta latuerit ejus tumulus, Oratoria quæ deſponſa ei fuerant, Apoſtolis quædam, alia Martyribus dicata ſunt; quorum illic importatæ ſunt Reliquiæ. Minùs ex animi ſententia ſucceſſit res Maroni, qui & ipſe ingens Eremi decus, pias ejuſdem modi inſidias declinabat. Cùm enim diu decertatum eſſet inter populorum turmas, corpus ejus ſtatim poſt mortem invadere geſtientes; qui proximos incolebant vicos, illud rapuere, magnificumque ei conſtruxere templum, σηκὸν μέγιστον, quò frequentes confluebant, ubi ejus & decantandis laudibus ſe oblectarent, & recrearentur beneficiis. Jacobus ſummo in montis vertice latebram nactus, in ea Theodoret. Hiſt. Relig. c. 3. Ibid. c. 36.

nul-

nullo non se virtutum exercitio insignivit. In proximo vico Capella ei ingens extructa est, tumulum ei Theodoretus ipse adornavit. Rei totius tandem certior factus Jacobus, pia vi expressit à Theodoreto, ut in eodem montis fastigio sepeliretur. Ergo tumulus eò perlatus est Theodoreti ipsius opera, & ne imbribus geluque corrumperetur, superstructa ædicula est. Jacobus ne id sibi veluti Mausolæum adscriberetur, illuc undique congessit Reliquias Prophetarum, Apostolorum & Martyrum, *cum sanctorum populo habitare cupiens, & cum eis resurgere*; ut ait ibidem Theodoretus. Ex quo denique illud accepimus, Zebinam dum in vivis ageret, incredibilibus corporis macerationibus, post mortem verò plurimis inclaruisse miraculis in Templo magnificè sibi constructo, σηκὸς μεγισός.

Id. c. 21.

Cap. 24.

XVI. Tradit Hieronymus incompertum fuisse locum B. Antonii sepulturæ, prout ipse caverat ante mortem, ne quod sibi defuncto Martyrium excitaretur. *Ne Pergamus qui in illis locis ditissimus erat, sublato ad villam suam Sancti corpore, Martyrium fabricaret.* Sanctissimis Eremi incolis honores Martyrum dependebantur, quòd & ipsi quoddam pœnitentia martyrium sibi comparassent.

In vita Hilar.

CAPUT XCIII. P. 2. l. 1. c. 32.

Varii Tituli Beneficiorum, Hospitalia, Oratoria, Capellæ, in Italia & in Oriente. Aliqua obiter de Præpositis, Decanis, & Prioribus, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Unde Tituli vocabulum, juxta sanctum Gregorium.

II. Diversa Beneficia. Hospitalium, Monasteriorumque in Oriente diversa genera.

III. Diversa Oratoriorum.

IV. Hospitalia alia ab Administratoribus, ab ordinatis ad id Clericis alia regebantur.

V. Nec offerre nec baptizare licebat in privatis Oratoriis, sine licentia Episcopi, quæ rarò concederetur.

VI. De Episcopalis, Imperialisque Palatii Oratoriis. Quæ possent pro Beneficiis Oratoria reputari.

VII. VIII. De Oratoriis in Italia, in quibus aut proprii aut missi ab Episcopo Presbyteri, aut Monachi propter nobilium fœminarum Episcoporumve commoditatem ministrarent.

IX. Nondum è suo gremio Presbyteros habebant Monasteria omnia.

X. XI. XII. Alia Oratoria, quæ simplicia quidem essent Beneficia, verùm ad residentiam obligarent, ea egentioribus Presbyteris negata non esse.

XIII. Item alia, quæ in Parochias sunt commutata. Hinc Laicorum jus Patronatus. Quid sit Presbyter Cardinalis.

XIV. Variæ ex Gregorio de Hospitalibus observationes. Administrata illa esse à Clericis, Presbyteris, Diaconibus & Abbatibus.

XV. De Presbyteris iis qui virorum aut fœminarum Monasteriis ordinarentur.

XVI. Hospitalium administratio pretio vendi magis non poterat, quàm ipsa Beneficia.

XVII. De Monasteriorum Præpositis.

XVIII. XIX. Hos nominabat Episcopus; Abbates deinde elegere.

XX. De Prioribus ac Decanis.

I. OCcurrere suprà Titulorum & Beneficiorum genera varia, quæ raptim attingi tantùm potuere. Ea nunc paulò accuratius elucidanda nobis sunt, antequam ad Monasteria & Abbatias accedamus, quorum strictissima cum Capitulis & Seminariis societas est. Illud verò universè observandum est, jam tum tempore Gregorii Magni usitatissimam fuisse *Tituli* vocem, ad ea significanda, seu vela, seu pannos, qui domibus, vel agris appenderentur, fisco Principis, vel Ecclesiæ addictis. Cùm audisset Gregorius Notarii *domum à Defensore irrationabiliter titulatam*, jussit ejus viduæ, *depositio Titulo domum restitui*. Idem ille in Concilio Romano, minores Clericos, qui cùm Ecclesiæ Patrimonii Rectores essent, *Titulos* passim imprimebant, id si amplius *sua sponte* nulla juris servata forma fecerint, anathemate damnat. *Consuetudo nova in Ecclesia hac & valdè reprehensibilis erupit, ut cum Rectores ejus patrimonii urbana, vel rustica prædia, juri illius competere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimant: atque hoc quod competere pauperibus æstimant, non judicio, sed manibus defendant.*

L. 1. Ep. 63.

L. 4. Ep. 44.

II. Verùm ad speciales Beneficiorum Titulos gradus jam nobis promovendus, initiumque sumendum ab Ecclesia Græca. Edixit Justinianus, ut iisdem regerentur legibus loca omnia ad Ecclesiam spectantia, & ipsa etiam Xenodochia, quorum plures species, suprà à nobis perstrictas in unum congerit. *Unam existimamus oportere legislationem imponere omnibus sanctissimarum Ecclesiarum, Xenodochiorum, Nosocomiorum, Ptochotrophiorum, Monasteriorum, Brephotrophiorum, Geruntocomiorum, & totius sacrati Collegii rebus.* Ubi vides Ecclesias, Abbatias & Xenodochia quinque generum, ad usum hospitum, ægrotorum, pauperum, infantium, senum. Horum mox Beneficiarios recenset: *Nec aliquem Xenodochum, aut Ptochotrophum, aut Nosocomum, aut Orphanotrophum, aut Brephotrophum, aut Geruntocomum, aut Monasterii virorum vel mulierum Abbatem vel Abbatissam.* Quinque suprapositis Xenodochiis hìc addit *Orphanotrophium*, sicut & mox addit Monasteriis *Asceteria*. Addit & *Oeconomos*, sicut & sæpiùs alibi, sicut & Sacristas, quos vocat Cimeliarchas, χειμηλιάρχας, quos Presbyteris annumerat. Joannes Patriarcha Alexandrinus, ab eleemosynis nomen & immortalem laudem adeptus, diversoria extruxit hospitibus, ægrotantibus, pauperibus. Septem etiam destinavit ædes pauperculis puerperis, & alendis eorum liberis.

Nov. 7.

Nov. 49.

Baron. anno 610. n. 8.

III. Prohibuit alia Constitutione Justinianus idem, Oratoria domestica omnia, ubi celebrabantur sacrificia mysticæ hostiæ; non permittens ibi posthac nisi privatas preces, ipsam verò Mysteriorum celebrationem solis servari jubens Ecclesiis: *Orationis solius gratia, & nullo celebrando penitus eorum, quæ sacri sunt Mysterii, hoc eis permittimus.* Separata tamen non vetat Oratoria, dum impetrentur ab Episcopo proprio, qui rem divinam ibi faciant: *Invidia enim nulla est, si velint citra hæc habere habitacula quædam, & in eis tamquam in sacris orare, aliis autem omnibus abstinere; nisi tamen eis voluerint aliquos invitare Clericos, hìc quidem sanctissimæ majoris Ecclesiæ, & sub ea sanctissimarum domuum, voluntate ac probatione sanctissimi Archiepiscopi ad hoc deputatos: in Provincia verò Deo amabilium Episcoporum.* Ubi adverte nolle Principem, ordinari Presbyteros Clericosque ad domestica hæc Oratoria; sed ex iis qui jam ordinati sunt ad Ecclesias publicas, aliquos delegari, qui sacris ibi operentur.

Nov. 18.

Nov. 131. c. 8

IV. Et alibi tamen ex ejus Novellis id videtur existere: ut erant in Civitate una plures Ecclesiæ, quarum res & facultates regebat Episcopus,

pus, aut per ſeſe ipſe, aut per Clericos ſuos: *Vel per ſeipſum, vel per venerabilem Clerum*: Nov. 123. c. 6. fuiſſe & Oratoria, quorum agri redituſque à Clero ipſorum proprio adminiſtrarentur. *Siquidem venerabilia eſſe contigerit Oratoria, cum voluntate majoris partis ibidem divina celebrantium Clericorum, vel Oeconomi.* Statuit denique ut temporales Xenodochiorum facultates à propriis regerentur Adminiſtratoribus, qui rationes omnium referrent ad Epiſcopos, à quibus promoti eſſent, ſi laici; aut ordinati, ſi Clerici forent, aut Presbyteri. *In præſentia Epiſcopi, à quo præponuntur, aut ordinantur,* προβάλλονται ἢ χειροτονῶνται.

V. In ſexta Synodo Generali Conſtantinopoli habita, ſiſtit ſe *Anaſtaſius Presbyter & Monachus Oratoriorum venerabilis hujus Patiarchii.* Act. 4. Ea erant, ut ſuſpicor, vel Oratoria, vel Monaſteria ſpeciali jure Patriarchæ Conſtantinopolitano obnoxia. Ex Concilio Trullano patet Juſtinianæam de ſupprimendis Oratoriis domeſticis Conſtitutionem, aut uſu receptam non fuiſſe, aut in deſuetudinem abjiſſe. Erant enim vel tunc, quæ quamvis Magnatum ædibus includerentur, ſuos tamen haberent Presbyteros, qui & myſteria ibi, & annuente Epiſcopo, etiam baptiſmum celebrarent. *Clericos qui in Oratoriis, quæ ſunt intra domos, ſacra faciunt, vel baptizant, hoc illius loci Epiſcopi ſententia facere debere decernimus.* Cap. 32. Rariùs Epiſcopi ejus rei copiam faciebant, cùm infrà hæc Synodus omnino vetet quemquam in his Oratoriis baptiſmo donari. *In æde Oratoria, quæ eſt intra domum, baptiſmus nequaquam peragatur.* Can. 59. Justin. Nov. 58. Hoc decreto impetebantur Semi-Eutychiani, qui clam in his Oratoriis ſacramenta celebrabant. Hinc eſt quòd ex eodem Canone ſacrato fonte tingendi parvuli, *ad Catholicas Eccleſias* accedere jubentur. In Concilio Conſtantinopolitano ſub Mena conqueſti fuerant Archimandritæ, de his Severianorum ſchiſmaticis conventiculis: *In propriis domibus ac ſuburbiis altaria erigunt & baptiſteria, in oppoſitum veri altaris, & ſancti fontis.* In novella quadam ſua repreſſit Juſtinianus audaces iſtas Hæreticorum molitiones.

VI. In Oratorio ſuo domeſtico frequentiſſimè rem divinam faciebat Patriarcha Alexandriæ ſanctiſſimus Joannes Eleemoſynarius: *In Oratorio cubiculi ſui perfectam fecit Synaxin.* Cap. 25. 38. 41 Solus ibi cum Miniſtro myſteria celebrabat, aſtante nobili viro, qui capitales & implacatas cum alio quopiam exercebat inimicitias: quando recitatis, ut mos habebat, ab ipſis tribus Orationis Dominicæ quatuor prioribus petitionibus, obticuit ipſe, obticeſcere juſſit & Miniſtrum, ut quintam ſolus Nobilis pronunciaret, anſamque præberet Patriarchæ, hortandi incitandique ipſum, ut cum inimico reconciliari vellet: quod & fecit. Denique cupiens Patriarcha cohibere populum, ne ante finem Miſſæ abſcederet, conteſtatus eſt, poſſe ſe in Oratorio domeſtico offerre: ſed in Eccleſiam ad gregem ſe ſuum accedere: *Ego propter vos deſcendo in ſanctam Eccleſiam, nam poteram facere mihimet Miſſas in Epiſcopio.*

Non poterant certè hæc Oratoria in Beneficiorum numero eſſe, ſicut nec ea quæ privatis in ædibus habebantur, ſive preces tantùm ſuas ibi laici funderent, ſive ex aliarum Miniſtris Eccleſiarum aliquos eò ablegaret Epiſcopus, ad ſacrificium offerendum. Sed ab Beneficiorum claſſe expungi non poterant Oratoria de quibus Trullana Synodus, cùm ibi proprii defixi eſſent ad ſacra & Officia divina Presbyteri, Clericique, ſolaque eis Baptiſmi celebratio interdiceretur. Vix etiam poſſunt eo jure fraudari Oratoria in Palatio Regum ſita. Perhibet enim Theophanes Heraclium cum conjuge corona Imperatoria redimitum fuiſſe à Sergio Patriarcha in capella Palatii, ubi & nuptiæ celebratæ ſunt: ἐν τῷ δικτηρίῳ τῶ ἁγίᾳ στεφάνᾳ ἐν τῷ παλατίῳ. Erat in Palatio ipſo Regio ea Capella, adeoque longè diverſa ab Eccleſia ſanctæ Deiparæ proxima, quam diruere & aliò transferre meditabatur Heraclius ex eodem Theophane: *Et in ejus ſolo fontis machinam, & venetæ factionis ſedilia extruere.* Verùm cùm urgeret Patriarcham Heraclius, ſolemnem aliquam precationem pangere, qua vel excuſaretur, vel etiam approbaretur illa Eccleſiæ translatio in alium locum: reſponſum ſcitiſſimè ab eo eſt, eſſe Eccleſiæ preces ad extruendas & conſecrandas, non eſſe ad diruendas vel profanandas Eccleſias. Denique Imperatoriam vim & majeſtatis pondus cùm pervincere non poſſet, *Dixit Patriarcha, Gloria Deo, qui etiam hæc patitur, jugiter, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, Amen.* Quibus dictis diruta eſt Eccleſia, aliumque in locum translata. Non longè quæſita, ſed ultrò obvia facta eſt hæc nobis hiſtoria tam ſingularis ut omitti non potuerit, certè non debuerit: etſi enim noſtri hìc inſtituti non omnino eſt, non eſt tamen ab eo multùm aliena.

VII. Aperiet Gregorius Magnus Latinos inter & Græcos in fundandis novis Beneficiis conſonantiam non minimam. Arimini voluit Matrona nobilis Oratorium extruere, & ſanctiſſimæ Cruci dicare. Scripſit Gregorius ad Ariminenſem Epiſcopum, ut inquireret, an quiſquam ibi hactenus eſſet tumulatus, tum reciperet donationem omnium Matronæ bonorum, quæ beſſis tamen uſumfructum ſibi ſervabat, Oratorium dedicaret ſine Miſſa ſolemni; nec Presbyterum ibi intitularet, niſi Presbyterum Matrona poſtularet, ad celebranda ibi tum Myſteria, tum Officia omnia, præter Baptiſmum. *Prædictum Oratorium abſque Miſſis publicis ſolemniter conſecrabis, ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptiſterium conſtruatur, nec Presbyterum conſtituas Cardinalem. Et ſi Miſſas fortè maluerit fieri ſibi, à dilectione tua Presbyterum noverit poſtulandum: quatenus nihil aliàs à quolibet Sacerdote alio ullatenus præſumatur.* Habes hìc Capellam ſine Clericis, ſaltem ſine Presbytero, niſi ſi Presbyterum ab Epiſcopo Fundator poſtularet. Porro res donatæ à fundatore ita capellæ adſignabantur, ut in Epiſcopi eſſent poteſtate, ſive eas in Presbyteri, ſive in Clericorum, quos ſubinde eò miſſitabat, ſive in pauperum uſus vellet convertere. Extant ejuſmodi complures fundationum formulæ apud eundem Gregorium. Loca ad marginem adnotaſſe ſufficiet. Oratoriis quibuſdam ſui peculiares erant Presbyteri, aliquibus non erant. Formula hæc autem, quam protuli, Oratorii ſine Presbytero Titulari. Legitur & in Epiſtolis Pelagii Papæ, qui præceſſor fuit Gregorii, in Holſtenii Romana Collectione. Meminit autem alibi Gregorius Oratorii domeſtici Epiſcopi Narnienſis: *In Epiſcopii Oratorio Miſſas fecit.* Hom. 37. Euang.

VIII. Subjicio exemplum paulò diverſum, ex quo tamen aliquid lucis affundatur ſuperioribus. Presbyteri quibus credita fuerat Eccleſia ſancti Pancratii, non ſatis gnaviter officio fungebantur, ut ait Gregorius. *Ita ut venientes Dominico die populi, Miſſarum ſolemnia audituri, non invento Presbytero, murmurantes redirent.* L. 3. Ep. Rem ubi reſcivit Gregorius, illam Eccleſiam cum agris, proventibuſque & oblationibus ſuis, Monachis Abbatique dedit: *Ut terras præfatæ Eccleſiæ, & quidquid illuc intraverit, ſeu de reditibus ejus acceſſerit, Monaſterio debeat applicari.* Eo verbo *intraverit*, unde etiam nunc Italis *intrata*, id eſt, proventus annuus, viſum eſt mihi comprehendi, quidquid pietas fidelium offert Eccleſiæ. Præcepit autem eodem

L. 2. Ep. L. 7. Ep. 7. L. 8. Ep. L. 10. Ep. L. 9. Ep.

tem-

tempore Pontifex, ut Monachi coram sacris pignoribus divina persolverent Officia; Missas autem celebrari curarent per Presbyterum, cui locum in Monasterio & alimenta suppeditarent. *Ut peregrinum illic debeas adhibere Presbyterum, qui sacra Missarum possit solemnia celebrare: quem tamen & in Monasterio tuo habitare, & exinde vitæ subsidia habere necesse est. Sed & hoc præ omnibus curæ tuæ sit, ut ibidem ad sacratissimum corpus beati Pancratii quotidie opus Dei proculdubio peragatur.* Ita Ecclesiæ fundi proventusque in Cœnobium transcribuntur; quo Officia celebrante, Missas celebrat conductitius Presbyter.

IX. Hinc patet nondum ex gremio suo Monasteriis omnibus tum proprios fuisse Presbyteros. Ut haberent posteà, necessitas compulit. Unde & Gregorius idem ad Panormitanum in Sicilia Episcopum rescripsit, ut ex Monachis Panormitani Monasterii unum aliquem eligi curaret, eumque initiaret Presbyteratu, ut ne ad sacra Mysteria posthac Monachi cogerentur, aut claustro egredi suo, aut Presbyterum foris accersere. *Eum qui ad hoc ministerium de eadem Congregatione, cujus vita, mores & actio tanto possint ministerio convenire, sine mora debeas consecrare; quatenus nec ille de Monasterio suo pro hac causa egredi, nec extraneum sibi ad peragendum sacrum opus debeat adducere.* Verùm cùm ea Oratoria soli Monachorum necessitati indulgerentur, vetuit Pontifex, ne publicæ ibi Missæ celebrarentur, hoc est, ubi adesset populus; & ne Baptismus administraretur. Ep. 41. Ep. 43. Ep. 56.

X. Joanni Episcopo Syracusano nescio quid litis erat cum Venantio Patricio. Itaque ejus oblationes ab Altari rejecit, vetuitque ne res divina fieret in ejus domo. Armatos immisit Patricius, à quibus vastata est mirum in modum domus Episcopi. Eo rescito Gregorius jussit utrumque causam suam jure ac legibus, servata pace, illæsa charitate prosequi. Episcopo autem seorsim mandavit, ut oblationes Patricii non tantùm non respueret, Missamque non modò in ejus domo permitteret celebrari, sed & eò ut accederet, geminamque pacis & charitatis hostiam ipse offerret. *Adhortamur, quatenus oblationes ejus omnino in dulcedine & Deo placita debeatis sinceritate suscipere, & in domo ipsius Missarum peragi Mysteria permittatis, ut sicut scripsimus, si fortè voluerit, per vos debeatis accedere, & celebrando apud eum Missas, priorem gratiam reformare.* Minùs probabile est his Magnatum Oratoriis ullas accessisse dotes. Non id Gregorio excidisset. Scribens enim ad Episcopum Santonensem de ea quam quidam meditabantur Ecclesiæ fundatione in honorem sanctorum Petri, Pauli, Laurentii & Pancratii, ubi erant Altaria tredecim: *Atque illic Altaria tredecim procurasse*: præscribit ante omnia, ut dotem procuret, quæ sufficere possit omnibus ibi ministraturis: *Provisuri ante omnia, ut servientibus ibidem non debeant alimoniarum deesse suffragia.* Multa ejusdem generis alia alibi citavimus. Ep. 42. 43. Ep. 50.

XI. Campana quædam nobilis fœmina Oratorium in Castello habebat, cui Beneficii Titulus videtur affixus fuisse. Cùm enim ejus Presbyter in Episcopum Surrentinum electus fuisset, voluit Gregorius, ut ad se Romam ille transmitteretur examinandus, non tamen sine licentia Matronæ: qua abnuente, transmitteretur tamen, cùm privatæ utilitati publica semper antehabenda sit. *Presbyterum Oratorii sancti Severini, quod in castro Luculano situm est, elegerunt, &c. Ad nos transmitti debet, &c. Ne gloriosa filia nostra Clementina hoc molestè suscipiat, ad eam tua experientia pergat, & cum ejus voluntate hoc faciat. Sin verò reniti fortasse voluerit, huc eum sine mora transmitte; quia animi filiorum nostrorum ita pacandi sunt, ut tamen animarum utilitas non debeat præpediri.* Erat utique Presbyter hic Oratorii illius titulo ministerioque illigatus; at non erat ligata Pontificia potestas, quin illum absolveret, & Episcopali sedi inferret. 11. Ep. 18.

XII. Erant ea tum simplicia Beneficia, ubi nec Parochia, nec plebs erat, nec animarum cura: at qui ea obtinebant, nihilominùs & residentiæ & quotidiano Ecclesiæ ministerio astringebantur. Alia promo exempla. Scripsit idem Gregorius ad Candidum Presbyterum, Rectorem patrimonii Romanæ Ecclesiæ per Gallias sparsi, ut ei commendaret Aurelium Gallum Presbyterum, qui Romam se contulerat, ut impetraret à Pontifice unum aliquod ex iis Beneficiis, quæ ille conferre solebat in Galliis, quòd ea essent sita in patrimonio Gallicano Romanæ Ecclesiæ, sive Oratoria ea essent, sive Abbatiæ. Et in Abbatiis enim Monachorum, ut diximus, constituebantur & Presbyteri sæculares. *Aurelius Presbyter è Galliarum partibus veniens, petiit, ut sicubi in possessionibus B. Petri Apostolorum Principis, Oratorium aut locus, qui Presbytero vel Abbate indiget, inveniri potuerit.* Mandavit ergo Pontifex Candido, ut cùm se daret occasio, Aurelio conferret ejusmodi aliquod simplex Beneficium, in quo haberet ille & paupertatis levamentum aliquod suæ, & Pontificiæ largitatis beneficium: *Quatenus & ipse subsidium vitæ præsentis inveniat, & nos inveniamur petitioni illius paruisse.* Nemo gnarus ingenii & morum Gregorii facilè sibi persuaserit, æquè humanum & indulgentem futurum illum fuisse, si de Parochia ageretur, aut de Beneficio, cui animarum solicitudo immineret, ut eo donaret hominem, qui & peteret, & ad præstandum aliquod paupertati suæ præsidium peteret. At non abnuebat, ut reor, Pontifex sanctissimus, his simplicibus Beneficiis donari posse Presbyteros, qui & temporalibus destituantur subsidiis, & moribus vitaque sacram dignitatem non dehonestent. L. 9. Ep. 65.

XIII. Erat & ille verè Titulus Beneficii simplicis, cùm Pontifex idem scripsit ad Episcopum Firmanum, ut Oratorium consecrarer in Castello Comitis cujusdam, qui id extruxerat, instruxeratque dote idonea; utque Presbyterum ibi constitueret Cardinalem, id est, Titularem, à quo sacra peragerentur Mysteria pro domino Castri, & pro plebe quæ advolaret. *Presbyterum quoque te illic constituere volumus Cardinalem, ut quoties præfatus conditor fieri sibi Missas fortasse voluerit, vel fidelium concursus exegerit, nihil sit quod ad Missarum sacra exhibenda solemnia valeat impedire.* 1. Quidem Presbyter hic reditibus fruebatur fundorum Oratorio, dotis nomine assignatorum. 2. Interveniebat consensus Pontificis ad has Beneficiorum in Italia fundationes novas. 3. Celebrabat hic Presbyter Mysteria pro fundatore solo, quoties ipsi adesse libebat, etsi reliqua plebs adesset nulla. 4. Aderat forsan rei sacræ plebs in his Oratoriis, ut innuunt suprapositæ Gregorii Epistolæ, quòd nondum satis frequentes essent ruri Parochiæ. 5. Si componatur hæc Epistola, qua constituendus mandatur Presbyter Cardinalis, cum superioribus, ubi constitui vetabatur: non ægrè intelligitur, qui demum sit Presbyter Cardinalis: quod deinde ad Diaconos & ad Episcopos Cardinales exporrigetur. Presbyter enim quem delegabat Episcopus sacra in his Oratoriis peracturum, quoties flagitabat Patronus: nequaquam is erat qui Cardinalis diceretur, quia nec titularis, nec fixus erat, nec usque ibidem residens, nec gaudens ejus reditibus, sed sportulis victitans, quas ut & alii Clerici omnes, ab Episcopo percipiebat. At de quo hìc agitur, L. 9. Indict. 14. Ep. 12.

is

is Cardinalis eò dicitur Presbyter, quòd illic alligatus sit, ibi resideat, proventus ipse percipiat, præsit aliis Clericis secum ibi commorantibus, Officia denique ibi nocturna diurnaque persolvat. 6. Pronum est conjicere, hæc Oratoria magna ex parte in Parochias abiisse, quòd agricolæ rusticique propiùs se admoverint, ædiculas struxerint, villas vicosque effecerint. Hinc Patronatus laicus Nobilium Parochos præsentantium, ut infrà dicemus. Itaque non est quòd nos pœniteat hujus quæstionis paulò otiosiùs pertractatæ, cùm simplicia hæc tandem Beneficia non desciverint, sed excreverint in Parochias, atque ita quendam assecuta sint perfectionis apicem.

XIV. Danda quoque opera est, ut & de Xenodochiis aliqua addiscamus ex eodem Pontifice. Erant enim & in illis Oratoria sua, quo factum est, ut de illis hìc ista potiùs diceremus, quàm in superiori de Xenodochiis tractatu speciali. Usque adeo sanè implicata sibi innexaque ista sunt, ut vix usquequaque sejungi possint. Erant & in Monasteriis Xenodochia, erant & in Xenodochiis Monasteria, erant denique in utrisque Oratoria. Quæ res ita comparatæ sunt, non possunt non aliquando aliæ in alias incurrere & permisceri.

De Xenodochiis autem illud primò statuit Gregorius, quibus eorum concredita est cura, eos Episcopis rationes suas reddere debere. *Tibi singulis quibusque temporibus rationes suas Xenodochii subtiliter reddant.* L. 3. Ep. 34. Ita ille ad Januarium Calaritanum in Sardinia Metropolitanum. 2. Eas administrationes viris pietate & rerum experientia spectatis committendas esse, sed Clericis; ne si laicis credantur, eos sæcularis Judex ad Tribunalia sua vocet, ubi ambagibus & tricis litium dissipentur, quæ ad alimenta pauperum pietas fidelium Deo obtulit. *Tales in eis ordinentur, qui vita, moribus atque industria inveniantur esse dignissimi. Religiosi dumtaxat, quos vexandi Judices non habeant potestatem. Ne si tales personæ fuerint, quas in suum possint evocare judicium, vastandarum rerum debilium, quæ illic rejacent, præbeatur occasio.* 3. Cùm hic porro Episcopus minùs solicitus esset de Xenodochiis, excusat quidem Pontifex ingravescentem ejus senectam, at eam curam Oeconomo & Archipresbytero ipse delegat. 4. Diaconis ut plurimùm, vel Subdiaconis eæ Administrationes mandabantur. *Persona Crescentii Diaconi quia nobis ignota est, prima nobis cura fuit requirere quemadmodum Xenodochium, cui præfuerat, gubernasset: ut ex minimis, qualis esse posset in maximo, nosceremus.* L. 11. Ep. 39. L. 11. Ep. 14. L. 11. Ep. 10. 5. Augustodunense tamen Xenodochium curare jussus est Abbas, idemque Presbyter, quòd Xenodochio conjunctum esset Monasterium. Agit & alibi idem Pontifex de Diacono Florentino, Administratore Xenodochii: & de Subdiacono Antonio, qui Xenodochium Romæ administrabat. *Xenodochus, Xenodochii Præfectus.* L. 10. Ep. 43. L. 7. Ep. 27.

XV. Poterant utique Administrationes istæ Xenodochiorum, velut Beneficia haberi, quæ conferret Episcopus, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis; & quamquam ea simplicia meritò dicantur, strictissimæ tamen erant residentiæ. Non satis mihi liquet, an eodem loco haberi possint ea Monasteria, quibus Presbyteri præficiebantur, ut jam significatum est à Gregorio, & quorum alibi sæpè meminit. Scripsit enim sanctissimus Pontifex ad Episcopum Neapolitanum, ut Monasterium urbis suæ novum dedicaret, eòque mitteret Presbyteros, mysteria celebraturos, quoties necesse esset; sed statim tum ipsi, tum Presbyteris ejus prohibuit nequid sibi de rebus Monasterii arrogarent. *Et quoties necesse fuerit, à Presbyteris Ecclesiæ tuæ in loco sancto deservientibus celebrentur sacrificia veneranda Missarum, ita ut in eodem Monasterio nec fraternitas tua, nec Presbyteri sibi existiment vendicari, si quid illic pro diversorum devotione commoditatis accesserit; cùm Monachis in eodem loco debeat proficere, quidquid à fidelibus offerri contigerit.* L. 7. Ep. 15. L. 5. Ep. 66. Non poterant hi Presbyteri Beneficiarii dici illorum Monasteriorum, cùm nec oblationum, nec redituum ulla pars ad eos rediret. Idem sentiendum de Monachis, qui Presbyteri ordinabantur in aliquo Monasterio, ea lege, ut vitam ibi contererent, & sacra facerent, ubi opus esset. De hujusmodi enim ita alibi Gregorius: *Quem sibi de congregatione duxerint eligendum, debeas Presbyterum ordinare, atque eum nec in Ecclesia, nec in alio loco observare; sed illic jugiter permanere, ex nostra quoque authoritate constituas. Quatenus & ille dum alibi non fuerit occupatus, in officio suo assiduus possit & utilis inveniri; & congregatio quæ sibi eum postulat ordinari, quoties necesse fuerit, ipso sacrificii solemnitatem celebrante, valeat refoveri.* L. 7. Ep. Ubi adverte 1. Unum ad summum in his Monasteriis Presbyterum fuisse. 2. Nec quotidie mysteria ibi celebrari solita, sed *quoties necesse fuerit*. 3. Monasteria Occidentalia diutiùs aliena fuisse à Sacerdotalibus functionibus, quàm Orientalia. 4. Monachum hunc Presbyteratu initiatum, ut rem divinam ageret in Monasterio, non ut ullis se præterea sacris functionibus intricaret. Gregorius III. perhibente Anastasio Bibliothecario, instituit, ut in Ecclesia sancti Petri Romæ nocturna à Monachis celebrarentur Officia, Missæ verò à Presbyteris Hebdomadariis; à Pontifice verò mitterentur Presbyteri, qui sacra facerent in Cœmeteriis ad sacra pignora Martyrum diebus eorum festis; missis eodem tempore, & lampadibus ad vigilias, & panibus ad Eucharistiam.

XVI. Antequam ab Oriente & ab Italia ad reliquas Occidentis Provincias calamum reflectamus, pauca aliqua supersunt hìc observanda. Primùm quidem caveri Justiniani lege, ne pretio, sed merito & pietati addicantur Xenodochiorum Administrationes, sicut & aliorum quorumvis Beneficiorum. *Ne quis Episcopus, Chorepiscopus, Presbyter, &c. Sed nec Oeconomus, nec Defensor, nec Xenodochus, nec Nosocomus, nec Ptochotrophus, nec Orphanotrophus, nec Brephotrophus, nec quisquam Ptochio præficiendus fiat per largitionem, sed per judicium & probationem illius loci Episcoporum.* Cod. l. 1. Epis. & C Leg. 41.

XVII. Advertendum illud quoque est, jam in Monasteriis constitutas fuisse Præposituras, quasi dicas Prioratus. Meræ erant Administrationes, sed nec si rem ab origine repetas, aliud erant Beneficia omnia quàm Administrationes quædam perpetuæ. Præpositi & Priores primas potestatis partes habebant in Monasteriis. Postulavit à Gregorio Papa Joannes Abbas licentiam, ut Bonifacium in Monasterio suo Præpositum sibi creare posset. *Petiit dilectio tua, ut frater Bonifacius in Monasterio tuo à te debeat ordinari Præpositus.* L. 2. Ep. Ind. ii. L. Ep. 4. Præcepit alibi idem Pontifex, ut Abbati socordi & ignavo, Præpositus adderetur pervigil & industrius, qui ejus vices suppleret. Roma Neapolin Monachum misit, ut Monasterii Præpositus fieret, & mox Abbas, si ei se dignitati parem interim probasset. In Dialogis autem loquitur Gregorius de quorundam Præpositorum magnanimitate, qui Disciplinæ vigorem, vel obluctantibus ipsis Abbatibus, quos Græco more *Patres Monasteriorum* vocat, infracta animi virtute tuebantur. L. 7. Ep. 9 L. 1. c. 1. Isidorus Hispalensis Episcopus Præpositis temporalium maximè curam videtur mandare. *Ad Præpositum pertinet solicitudo Monachorum, actio causarum, cura possessionum, satio agrorum, plantatio & cultura*

tura vinearum, diligentia legum, constructio ædificiorum, opus carpentariorum, seu fabrorum. Patebit infrà ex totius hujus operis contextu, in temporalium Monasterii rerum administrationem usque adeo se demersisse Præpositos, ut id muneris aliquando etiam laici usurparint.

XVIII. Sed revocanda oratio est ad eam Gregorii Epistolam, quæ docet Præpositos, uti & Abbates *ordinari solitos*, & consensum Epi- L. Ep. 10. scopi interponendum fuisse. Posset id & aliis Gregorii Epistolis confirmari. Sed supervacaneus fuerit is labor, cùm in Regula ipsa id profiteatur sanctus Benedictus, ubi invehitur adversùs insolentiores quosdam Præpositos, qui ferociebant insurgebantque in Abbates, iis certè in locis ubi moris erat, Abbates & Præpositos ab Episcopo ordinari. *Sæpiùs contingit* Cap. 61. *ut per ordinationem Præpositi scandala oriantur, dum æstimantes se secundos Abbate, dissensiones faciunt, maximè in illis locis, ubi ab eodem Sacerdote, vel ab eisdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam & Præpositus ordinatur.* Cui malo medicari volens sanctus Benedictus, creandis Præpositis supersederi cupit, eorumque loco adoptari Decanos plures, ut in plures secta, minùs formidolosa sit potestas. *Per Decanos ordinetur omnis utilitas Monasterii. Ut dum pluribus committitur, unus non superbiat.* Si non possit autem sine Præposito regi Monasterium, illum saltem eligat Abbas cum consilio probatiorum fratrum. *Quemcumque elegerit Abbas cum consilio fratrum timentium Deum, ordinet ipse sibi Præpositum.*

XIX. Primùm ergo ita res comparatæ erant, ut & Abbates & Præpositos Monasteriorum Episcopi eligerent. Ut autem Abbatum electio concessa tandem ipsis Monasteriis est, ejusmodi privilegio, quod pluribus in dies communicatum, tandem in jus commune evasit: ita & electio Præpositorum lapsu temporis Abbati permissa est & Congregationi. Abbates porro, de quibus Benedictus loquitur, & qui Abbates Præpositosque ordinabant, ii probabiliter erant, qui Monasteria plura construxerant, & hoc authoritatis primigeniæ insigne retinuerant.

XX. Ne Priores quidem ignoravit Gregorius in utriusque sexus Monasteriis. *Ut ad Priora-* E. 4. Ep. 5. *tus locum pertingeret, & c. Ille Prioris obti-* L. Ep. 10. *net locum, & c.* Præpositorum meminit Con- C. 14. cilium II. Turonense: *Abbate, aut Præposito gubernante.* Decanos paulò antè commemoravit Benedictus in Regula. Copiosiùs infrà de his Dignitatibus, de Præpositis, de Decanis, de Prioribus, qui & à Monasteriis ad Capitula Canonicorum migravere, tum in Cathedralibus, tum in Collegialibus Ecclesiis. Cassianus & Hieronymus sæpè Decanorum meminere, quibus Abbates decem singulis Monachos regendos commendabant. Meminit eorum & Augustinus, ubi ait de Monachis: *Opus suum* August. De *tradant eis, quos Decanos vocant, eo quod sint* Trib. Eccl. *denis Præpositi, &c. Decani cum magna soli-* l. c. 31. *citudine omnia disponentes, &c. Rationem reddunt uni, quem Patrem vocant.* Pater idem Latinè, qui Abbas Syriacè. Hìc porro habes paucis verbis constrictam totam rationem Decanorum, & unde id illis nomen, & quæ potestas in temporalia, & cui rationes omnium reddendæ ab ipsis essent.

CAPUT XCIV. P. 2. l. 1. c. 33.

Varii variorum in Gallia & Hispania Beneficiorum Tituli, Xenodochia, Oratoria, Capellæ, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Erant in Gallia Oratoria, eaque verissima Beneficia, & Ecclesiæ quodammodo Collegiatæ.

II. Capitulorum genera tria, quorum unum in Parochiis, alterum in Oratoriis, sive Basilicis, tertium in Cathedrali.

III. Cathedralis Ecclesiæ Canonici dabant operam, ut Basilicas obtinerent.

IV. Quæ in agris Potentum erant Oratoria, Parochiæ fiunt.

V. Ab iis fundatæ nonnunquam Parochiæ sunt, & Capitula minora.

VI. Plures olim in unaquaque Ecclesia postulabantur Clerici.

VII. Servata Episcopis sua adversùs Laicos Patronos authoritas.

VIII. De Cellulis Congregationeliisque, quæ cùm Abbati subessent, in simplicia tandem Beneficia transiere.

IX. Erecta à Pontifice & Concilio Aurelianensi V. Xenodochia, cum diro in quoslibet potentes anathemate, qui eorum jura usurparint.

X. Unita Monasteriis Xenodochia.

XI. Variis è Gregorio Turonensi locis confirmantur, quæ sumpta sunt è Conciliis.

XII. Simulque ostenduntur simplicia fuisse Clericis inferioribus omnibus Beneficia, ita ut residere tenerentur.

XIII. Sua singulis Ordinibus apud Hispanos simplicia Beneficia.

I. GEnera prorsus eadem Beneficiorum de quibus suprà, & in Galliis quoque, & in Hispania frequentissima fuere. Concessit Agathense Concilium Nobilibus, ut ruri haberent Oratoria, ubi eis celebrarentur mysteria, exceptis diebus festis solemnioribus Paschæ, Natalis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Pentecostes, Nativitatis Præcursoris, aliisque. Tum enim adeundas ipsis esse Ecclesias, aut Parochiales, aut Urbanas: *Si quis extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conventus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitatibus ut ibi Missas teneat, propter fatigationem familiæ, justa ordinatione permittimus: Pascha verò, &c.* In dubium vocari posset, an Presbyteri, Clericique alii, his Oratoriis addicti, verè Beneficiarii essent, & Titulares. Eam dubitationem amolietur Epaonense Concilium. Docebit enim si his in Capellis reconditæ fuissent sanctorum Martyrum reliquiæ, vel corpora, assignatique annui reditus ad sustentandos Clericos, qui sacra ibi ministeria obirent, tunc certissimè in Beneficiorum numero ea conscribi debuisse. *Sacrorum reliquiæ in Oratoriis villaribus non ponantur, nisi forsitan Clericos cujuscumque Parochiæ vicinos esse contingat, qui sacris cineribus psallendi frequentia famulentur. Quod si illi defuerint, non antè proprii ordinentur, quàm eis competens victus & vestitus substantia deputetur.* Qui expressè ordinabantur Clerici, ut divinæ vacarent Psalmodiæ in his agrestibus Oratoriis, alebanturque fructibus agrorum in ipsa fundatione assignatorum: ii verè Beneficiarii erant, & veluti Collegialem quandam regebant Ecclesiam. Illi ipsi nimirum sunt, quos Aurelianensis II. Synodus inter Beneficiarios collocavit, cum Abbatibus Parochisque: *Abbates, Martyrarii, Recluse, Presbyteri, Apostolia dare non præsumant.* Eam quippe potestatem sibi retinendam

Agath. Conc. Can. 21. Aurel. I. c. 25.

Can. 25.

Aurel. II. c. 13.

dam duxerant Episcopi, ut darent *Apostolia*, id est licentiam ab una Diœcesi in aliam trajiciendi. Qui verò hìc dicuntur Martyrarii, ejusmodi erant Canonici, nocturnis diurnisque Officiis addicti decantandis, coram sacris Martyrum cineribus. Canonicos voco hodierno magis ex usu, quòd Psalmodiæ sacræ potissimùm incumberent. Eo enim ævo Canonici frequentiùs dicebantur, sive Presbyteri, sive Diaconi qui in Ecclesia Cathedrali, vel in agresti quapiam Parochia sacris inservirent ministeriis. Audi quid Arvernum decreverit eam in rem Concilium, quo & roboretur Decretum superius Concilii Agathensis: *Si quis ex Presbyteris, aut Diaconis, qui neque in Civitate neque in Parochiis Canonicus esse dignoscitur, sed in villulis habitans, in Oratoriis officio sancto deserviens, &c.* Can. 15.

II. In hoc autem Canone, ut & in aliis suprapositis, animadvertere est tria Capitulorum genera, quæ jam tunc exoriebantur, & factis postèa ingentibus & numeri & opum incrementis, mirum in modum resplenduere. Nam præter Capitula Cathedralium, ubi in Parochialibus Ecclesiis is erat Clericorum numerus qui sufficeret decantandis quotidie divinis Officiis, indubium est & decantata ea fuisse, cùm ex ipsis delegarentur quandoque Clerici ad Oratoria Martyrum: *Qui sacris cineribus Psallendi frequentia famulentur.* Ergo & ibi surgebant Capitula: sicut & in Oratoriis ipsis exurgebant, quando Clerici ad eorum Titulos & Officia ordinabantur.

III. Pro Oratoriis extruebantur quandoque Basilicæ ad colendas Martyrum Reliquias, sive in urbe, sive ruri: ea profectò magnificentia, & tanta proventuum annuorum ubertate, ut & Canonici ipsi Cathedrales eò transferri ambirent. Ita enim Aurelianense Concilium III. *De his Clericorum personis, que de Civitatensis Ecclesiæ officio, Monasteria, Diœceses vel Basilicas, in quibuscumque locis positas, id est, sive in territoriis, sive in ipsis Civitatibus suscipiunt ordinandas, &c.* Aurel. III. Can. 18. Canonici ergo ipsi Ecclesiæ Cathedralis, quasi sui gradus pertæsi, ad Administrationem anhelabant alicujus Monasterii, vel Parochiæ, vel Basilicæ, vel Oratorii. Sed sive in Oratoria, sive in Basilicas, non poterant admittere Patroni, nisi Clericos, quos Episcopi instituissent. *Ut in Oratoriis domini prædiorum minimè contra votum Episcopi, ad quem territorii ipsius privilegium noscitur pertinere, peregrinos Clericos intromittant, nisi forsitan quos probatos ibidem districtio Pontificis observare præceperit.* Aurel. IV. Can. 7. Ea voce *observare* innuitur assiduitas constans & pervigil ad Officia divina, ut & rursum infrà declarabitur.

IV. Ab his Oratoriis non Capitula tantùm, sed & Parochiæ originem duxere multæ. Id liquet ex eodem Aurelianensi IV. Concilio: *Si quæ Parochiæ in potentum domibus constitutæ sunt, ubi observantes Clerici ab Archidiacono civitatis admoniti, &c.* Ibid. c. 26. Priùs *Oratoria*, nunc *Parochiæ* in potentum domibus, eædem verisimiliter Ecclesiæ sunt, primùm paucis frequentatæ, & ita Oratoria: deinde longè plurimis, & tum Parochiæ. Porro sive Parochi, sive Clerici istiusmodi sub patrocinio potentum constituti, nihilominus subeant juri & potestati Archidiaconi: in quem si Patroni potestate freti rebellarent, confestim anathemate pœnas dabant.

V. Nec nescimus tamen Parochiales ab exordio Ecclesias à viris potentibus in suis ædibus extructas fuisse quandoque, vel in agris proximis; à quibus necesse erat & idoneos conferri reditus, ad alimenta Clericorum, qui divina peracturi erant Officia. Ita enim decernit eadem rursus Aurelianensis IV. Synodus: *Si quis in agro suo aut habet aut postulat habere Diœcesin, primus & terras ei deputet sufficientes, & Clericos qui ibidem sua Officia impleant, ut sacratis locis condigna reverentia tribuatur.* Ibid. Can. 33. Non vult tantùm Synodus, ut alendo Parocho dos sufficiat, sed ut pluribus Clericis, quia pluribus ad divinam Psalmodiam opus est: *Qui officia sua impleant*; & pluribus opus est ad Altaris ministerium: *Ut sacratis locis condigna reverentia tribuatur.*

VI. Si paulò altiùs introspiciamus in hunc Canonem, aliosque superiores, qui plures desiderarunt Clericos ad officia & ministeria quotidiana persolvenda in Oratoriis, in Basilicis, & ubicumque demum sacri Martyrum cineres quiescerent: illud perspicuè patebit, Patribus Ecclesiæ Conciliisque antiquis cordi fuisse, ut multò plures, quàm nunc nobis moris sit, adgregarentur Clerici ad sacras excubias agendas circa Altaria, & circa Martyrum Reliquias, atque ad Horas Canonicas ibi exolvendas, sive Parochiæ illæ essent, sive Basilicæ, sive Oratoria tantùm. Ubi & vicissim illud reponi potest, cùm indumentis alimentisque tunc Clerici contenti essent, minore impendio magnum eorum numerum sustentari potuisse. Concilii Turonensis II. Patres hanc Clericorum multitudinem pulcherrimè commendarunt, cùm sanxere ut comitem testemque individuum vitæ morumque suorum semper secum habeat Archipresbyter ruralis, unum nimirum ex Subdiaconis vel Lectoribus suis, quos ideo saltem septem habeat necesse est, ut vicissim has illi singulis hebdomadis agant excubias. *Septem inter Subdiaconos vel Lectores habeat, qui vicissim septimanas cum illo facere procurent.* Can. 19. Si desint tamen Clerici, laicos adsciri permittitur.

VII. Gravia nonunquam emersere jurgia Episcopos inter & Patronos Fundatoresque Parochiarum, Oratoriorum & Basilicarum: quæ ut compescerentur, utque Beneficiarii ab Episcopi & Archidiaconi potestate resilire prohiberentur, plura manarunt decreta Pontificum & Conciliorum. Anno 65. In Concilio Cabilonensi innovatum est statutum Concilii Aurelianensis IV. promulgatumque est, non tantùm Beneficiarios Oratoriorum Archidiacono subesse, sed in potestate etiam Episcopi esse tum proventus temporales, tum divina Officia, de quibus conveniisset in Capellarum fundatione. Zacharias Papa majus aliquid molitus est. Vetuit enim ne Cardinalis, id est, ne Titularis quis ibi constitueretur Beneficiarius, sed ut eò Episcopus ablegaret Presbyterum, quoties necesse esset, ad peragenda Mysteria: quod à Zacaria expressum est iisdem verbis, quibus capite superiori à Gregorio. Can. 14. Appositum id omnino ad restituendam in integrum Episcoporum Galliæ authoritatem: sed simillimum veri est, decretum istiusmodi successu caruisse. Ep. 9.

Cæterùm tantò crebriora olim erant Oratoria, quòd uno die unum ad Altare olim duæ Missæ non ferè celebrarentur. Ita apertè Altisiodorensis Synodus: *Non licet super uno altario una in die duas Missas dicere.* Illud maximè cavebatur, ne ubi celebrasset Episcopus, ad idem Altare alius eodem quisquam die sacra faceret: *Nec in altario, ubi Episcopus Missas dixerit, ut Presbyter in illa die Missas dicat.* Nec abhorret à verisimilitudine, unum olim in unaquaque Ecclesia fuisse Altare. Itaque non absurdè monuit Anastasius Bibliothecarius alteram Missam ab Adeodato Papa institutam: *Hic constituit secundam Missam in Clero.* Erant tamen quandoque plura Altaria in unius Ecclesiæ ambitu; teste idoneo Gregorio Magno, qui ad Palladium Santonensem Episcopum scripsit, cùm Ecclesiam extruxisset, in qua tredecim essent Altaria, nec sacrorum pignorum satis haberet ad eorum consecrationem, idoneam se eorum copiam Roma missurum: *Ecclesiam construxisse, atque illic tredecim altaria collocasse.* L. 5. Ep.

VIII. De

VIII. De Monasteriis & Xenodochiis nunc obiter. Vetitum est Concilio Aurelianensi I. ne Monachi à Congregatione discederent, novasque sibi cellulas conderent & sejunctas, injussu Episcopi & Abbatis: *Nullus Monachus Congregatione Monasterii derelicta, ambitionis & vanitatis impulsu, cellulam construere sine Episcopi permissione, vel Abbatis sui voluntate præsumat.* Concilium Agathense & Epaonense idem prohibuerant: *Cellulas novas, aut congregatiunculas Monachorum absque notitia Episcopi prohibemus institui.* Monasteriola hæc primùm Cellulæque Regularia fuere Beneficia sub ditione Abbatis & Abbatissæ matricis, ex qua oriunda erant; & ex quibus tandem plerumque facta sunt Beneficia simplicia sæcularium Clericorum. Quòd enim in eam paucitatem Monachorum facilè glisceret desidia & morum relaxatio, consultius tandem visum est ea loca Clericis sæcularibus commendari; qua de re uberiùs suo infrà loco. Idem Agathense Concilium vetuit, ne nova Monasteria nisi ex licentia Episcopi instituerentur.

IX. Quod ad Xenodochia, Aurelianensi Concilio V. confirmata est erectio fundatioque Xenodochii Lugdunensis, sumptibus Childeberti Regis & Reginæ conjugis ejus, prohibitis Lugdunensibus Episcopis, ne quid decerperent de iis vel fundis, vel reditibus, vel mancipiis, quæ vel pietas fidelium, vel Regum munificentia contulisset; quin etiam jussis, ut illis servandis augendisque studerent, ut hospites ægrotique lautiùs & studiosiùs exciperentur: denique vibrato anathemate, sive incussa execratione dirissima in eos, qui sacrilegis rapinis pauperes enecarent, quantacumque demum eorum vel dignitas foret, vel potestas. Paulò prolixiùs edisserui sententiam hujus Canonis, ut possit, qui volet ejus consonantiam perpendere cum Epistola Gregorii Magni, qui pauco post tempore confirmavit erectionem Xenodochii Augustodunensis, parique usus est execratione seu anathematis interminatione in quoscumque demum expilatores patrimonii pauperum, quantumvis altissimo in dignitatis fastigio eminerent. Non dissidet à vero, Reges ipsos Lugdunensis Xenodochii fundatores voluisse ut hæc anathematum comminatoria fulmina adderentur, ne Reges posteri, Regni magis sui forsan, quàm pietatis hæredes, revocare unquam possent tam piæ in pauperes & tam necessariæ largitatis beneficia. Accipe jam Concilii Aurelianensis verba: *Quod si quis quolibet tempore cujuslibet potestatis vel ordinis persona, contra hanc constitutionem nostram venire tentaverit, aut aliquid de consuetudine vel facultate Xenodochii ipsius abstulerit, ut Xenodochium, quod avertat Deus, esse desinat; ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.*

X. Cæterùm Monasteriis persæpè adjiciebantur aut subjiciebantur Xenodochia, à Monachis vel Monialibus sub Episcopi authoritate administranda: *Ut Monachi & ancillæ Dei Monasteriales juxta regulam sancti Benedicti, Cœnobia vel Xenodochia sua ordinare, gubernare & vivere studeant.* Ita in Concilio Liptinensi anni 743. Subire animum posset, eo Canone non comprehendi nisi ea diversoria, seu conclavia, quæ intra ipsa Monasteria exercendæ hospitalitati destinantur. At Epistola Gregorii Magni in confirmationem Xenodochii Augustodunensis à Regina Brunechilde & Siagrio Episcopo constructi, manifestè prodit, Xenodochium illud fuisse ab Abbatia discretum, eique conjunctum, ut ab Abbate administraretur, quem Rex nominasset cum Monachorum consensu.

XI. Author est Gregorius Turonensis, vicum Iciodorum & Basilicam in qua quiescebat corpus B. Austremonii Episcopi Arvernæ urbis, administrata fuisse à Diacono Cautino, qui & ipse postea Arvernæ ejusdem urbis fuit Episcopus: *Cautinus qui Arvernæ urbis Episcopus datus est, in Diaconatu suo Ecclesiam vici illius rexit.* Diximus suprà cùm de divinis ageremus Officiis, voluisse Cæsarium Arelatensem Episcopum, ut ægroti in Nosocomio decumbentes exaudire possent Clericos ea decantantes. Dumnolus Cenomanensis Episcopus Xenodochium struxit, quod ipsum idem Cœnobium erat, ubi viginti quatuor Monachi pauperibus & hospitibus ministrabant. Patroclo Martyri apud urbem Trecensem unum erat idque permodicum Oratorium, ubi Lector famularetur: *Erat super eum parvulum Oratorium, in quo unus tantum Clericus serviebat.* Sed postquam emersisset è latebris historia ejus, tum ei & constructa Basilica est, & dies festus singulis annis dicatus. In Lemovicensi agro Georgii Martyris Reliquiæ in Oratorio ligneo colebantur jugi Psalmodia quotundam Clericorum: *Pauci Clerici conserto ligneis tabulis Oratorio, Dominum assiduè precabantur.* Dives Matrona cellulam construxit super sepulchrum Juliani Martyris *Cellula quam super sepulchrum Martyris Matrona construxerat.* Ei Oratorio Cellulæ nomen datum, quòd ibi primùm Monachus ministrasset. Nec exempla ejus rei deerant: *Monachus ipsius loci, dum de adventu solemnitatis gauderet, & singulos quosque ad Cellariolum Basilicæ promptissimus invitaret, hortans ut omnes in Basilica fideliter vigilarent, &c. festivitate ovans Clericus, &c.* Hic nunc Clericus dicitur, nunc Monachus, certè Beneficiatius erat. *Martyrarius* vocatur, ut cultui Martyris dicatus. Idque muneris quandoque Diacono mandabatur, qui veluti Ecclesiæ & Sacrarii custos erat: *Post obitum Proserii Martyrarii Urbanus Diaconus hujus Basilicæ ordinatur ædituus.* Dicta est etiam *Cellula Condatensis ubi vir beatus transiit:* id est, ubi B. Martinus vita migravit. Et alibi: *Cellula in qua lectus beati viri habetur.* Romanus Abbas sanctissimus præsagus miraculorum quæ edenda erant post obitum suum, noluit in Ecclesia Monasterii tumulari, ne frequentia & concursatio hominum silentio & quieti Monachorum officerent; in colle inhumari maluit, ubi statim extructum est Templum ingens: *Super ejus sepulchrum deinceps ingens templum ædificatum est, in quod ingens frequentia populi diebus singulis occurrit.* Beatus Senochius Abbas, Thifaugii in Pictonibus natus, sibi in Turonensi agro Monasteriolum struxit, ubi *collectis tribus Monachis Domino assiduè serviebat.*

XII. Hæc carptim ex Gregorio Turonensi delibata plures variasque species Beneficiorum oculis subjiciunt. Alia Monachis, alia Clericis addicta erant: nullis cura aut solicitudo animarum incumbebat, eòque simplicia videri poterant; at residentiæ tamen vinculo tenebantur. Alia Lectoribus, alia patebant Diaconis: sed pleraque pietati & largitati fidelium accepto ferenda, ad reverendas Martyrum Reliquias, immo & Confessorum; quibus tardiùs quidem, sed tamen impensus est honor, ut pœnitentiæ merito incruenti martyrii lauream consequutis. In Occidente vel Episcopi, ut Martinus, vel Solitarii, ut Romanus Abbas, piæ huic innovationi aditum patefecerunt, cui & suffragatus est Christus ipse Optimus Maximus, editis ad eorum sepulchra innumeris miraculis.

XIII. Concilium Toletanum anno 597. sub Gregorio Magno habitum, statuit ut ne Episcopus quidquam demeteret de reditibus Ecclesiarum, quas privati suis in agris extruxissent; sed iis gauderet Presbyter, qui Officiis ibi divinis præesset; aut si tenuiores essent reditus, quàm ut Presbyter ali posset, certè Diaconus: aut saltem Ostiarius, cui curæ essent luminaria, & mundities, nitorque domus: *Ne quisquam Antistes infra suam Parochiam Dei aulam inquirat; & munificus ille qui sanctam Dei ædificaverit Ecclesiam, quod ibidem pro suo hærede largitus est, eodem loco Presbyter secundùm priorum Canonum instituta deserviens, habeat. Et si Presbyterum ea facultas habere non permittit, vel Diaconus instituatur. Certè si minor est census, Ostiarius à Sacerdote sit electus, qui nitorem infra sinus sanctæ Ecclesiæ faciat, qui & sanctarum Reli-*

an. 22.
an. 58.
an. 10.
an. 17.
ap. 15.
II, Ep. 10.
urius die Maji.
Hiſtoire.
De gloria nfeſſ. c. 30. De gloria rt. l. 1. 66.
Hiſtor. l. 1. c. 101.
L. 2. c. 5.
Cap. 35.
Cap. 45.
Ibid. c. 15.
Can. 2.

quiarum luminaria omni subsequenti nocte accendat. Emicant hìc Beneficia simplicia, omnibus Ordinibus aptata, majoribus minoribusque pro redituum modo, sed residentiæ lege omnibus omnino imposita.

CAPUT XCV. *P. 3. l. 1. c. 45.*

Cellæ, Oratoria, Ecclesiæ Monialium, Abbatiolæ, Ecclesiæ Baptismales, Capellæ, Capellæ Domesticæ, Oratoria privata, sub Imperio Caroli Magni & ejus stirpis.

I. II. De Cellis & Oratoriis Monialium. De Ecclesiis earum.
III. De Capitulis minusculis inde exortis.
IV. De Abbatiolis.
V. De Ecclesiis Baptismalibus.
VI. De Capellis domesticis, quas impatientiùs ferebant Concilia.
VII. VIII. Diversæ Capellarum species. De Capellanis earum Ministerio addictis.
IX. De Annexis, vel Succursalibus Parochiarum.
X. Capellæ, quæ Capitulis obnoxiæ erant.
XI. De Capellanis Oratoriorum domesticorum, Ab Episcopo instituebantur.
XII. Eorum in Gallia contemptus, vilitasque.

I. SAnctus Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus *Cellas & Titulos* vocat, quæ nos hìc Beneficia: *Per Titulos & Cellas nostras, plusquam triginta Ecclesias vastaverunt.* Cellæ vocabantur plerumque Monasteria minora. Erant Monasteriis domestica Oratoria juxta Concilium Francofordiense: *De Monasterio, ubi corpora Sanctorum sunt, ut habeat Oratorium intra claustrum, ubi peculiare Officium, & diuturnum fiat.*

Epist. 4. ad Steph. II. Papam.

Can. 15.

Multò constantius est, Monialibus non fuisse nisi Oratoria in Monasteriis suis, cùm tam crebri sint Canones, qui prohibeant quenquam, sive Clericum, sive laicum, eò subire. Quin & Presbyterum ipsum illico facessere jubent, cùm primùm sacra peregerit. Audiendus Carolus Magnus in Capitularibus: *Ut nullus in Monasterio puellarum, vel ancillarum Dei intrare præsumat, nec Presbyter, nec Diaconus, nec Subdiaconus, vel Clericus, aut Laicus, nisi tantùm Presbyter ad Missam celebrandam, qui Missa celebrata statim exeat.* Beneficii genus id erat, quo Presbyterum donabat Episcopus, à quo & omnia donabantur alia: *Juxta quod Episcopus ipsius Parochiæ ibidem ordinaverit.* Sed cùm non possent Presbyteri in his sedem figere, aliis alligabantur Ecclesiis, unde ad sacra Monialibus facienda statis temporibus accedebant. Ita enim Concilium Moguntinum anni 813. *Ut Presbyteris per Monasteria puellarum opportuno tempore liceat Missarum solemnia celebrare, & iterum ad proprias Ecclesias redire.*

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 252.

Ibid. c. 5.

Conc. Moguntin. Can. 26. Conc. Turon. 3. Can. 29.

II. Sed satius visum est tandem, Ecclesiam domumque dari Presbytero, Diacono, Subdiacono, aliisque Clericis, ministerio Monialium deputatis, ut Officia ibi divina celebrarent, præter sacra Mysteria, quæ in Oratorio earum domestico celebrabant, inter quæ Moniales ipsæ alternis Choris divinas laudes psallebant. Ita Concilium Aquisgranense in Regula Canonicarum: *Presbyteris qui in Monasteriis puellaribus Missarum solemnia celebrare debent, extra Monasterium sit locus & Ecclesia, ubi cum Ministris suis habitent, & divinæ servitutis obsequium expleant; & non nisi statuto tempore Monasterium ingrediantur puellarum, & cum eis Diaconus tantùm & Subdiaconus, & non amplius ibi immorentur, nisi in Missarum celebrationibus ad sanctimoniales publicè faciendis. Quibus ritè celebratis, illicò foras egrediantur. Sanctimoniales namque velo antepositò, ut moris est, Horas Canonicas, & Missarum solemnia celebrent.* Hinc facilè conjicitur, quòd exinde Sanctimonialium Ecclesiæ publicæ evaserint, id ex eo factum, quòd ex Oratorio earum domestico translata sit, & Missa, & Officiorum celebratio, in exteriorem illam Ecclesiam, quæ earum Clero primùm fuerat assignata.

Cap. 17.

III. Nec recedit à vero, ex istiusmodi Clero Monialibus addicto, emersisse aliquando & Capitula & Parochias aliquas, ut tot in urbibus experimur etiamnunc. Emerserunt & minuscula quædam Capitula ex Cellulis Monachorum, quæ suis obnoxiæ erant Abbatibus. Quanquam enim antiquitus Cellæ non incolerentur, nisi à pauciissimis Monachis sub Abbatis in Monasterio majore degentis imperio: erant tamen & aliæ, quas obtinerent Clerici, seu Canonici aliquanti, qui & ipsi Abbati suberant Regulari. Ita perspicuè legitur in Statutis Conventus Aquisgranensis Abbatum anno 817. *Ut Abbatibus liceat habere Cellas, in quibus aut Monachi sint, aut Canonici: & Abbas provideat ne minùs de Monachis ibi habitare permittat, quàm sex.* Non abludit à similitudine veri, eas primùm Monachorum fuisse Cellulas: qui ubi à Regulæ observatione descivere, tum propter paucitatem suam, tum propter absentiam Abbatis, primò in mores Canonicorum, inde & in nomen delapsi sunt. Sed ne dubitari quidem potest, quin Prioratus complures, aliaque Beneficia simplicia Clericorum, ortum duxerint ex his sive Monachorum Cellis, sive Canonicorum. Quippe Monachis ibi subrogati postèa fuere Clerici, quando per proventuum tenuitatem non licuit Monachos sex saltem ali. Qua de re infrà.

Can. 44.

IV. Ex adverso autem hæ quandoque Cellæ in Abbatiarum nomen & gloriam assurrexere, quanquam non recederent à prioris Abbatis obedientia. Unde & Abbatiolæ dicebantur. Ita innuit Concilium Suessionense II. *Ut Missi nostri per singulas Parochias, unà cum Episcopo Parochiæ ipsius requirant de Capellis, & Abbatiolis, & Casis Dei in Beneficium datis, qualis census inde exeat, ut Ecclesia de qua sunt, exinde vestituram habere possit.* Casæ Dei idem videntur hic fuisse, ac Cellæ.

Can. 3.

Originem verò *Obedientiarum* retegit Capitulare Caroli Calvi ad Spernacum anno 846. Firmæ enim, seu domus prædiaque ea erant, quæ à Monachis administrabantur per vices, ut vicissim etiam possent in Monasterium se recipere, & in primævum pietatis fervorem recalescere. Damnatur autem in hoc Capitulari, quæ recens glisebat corruptela, protrahendæ in gratiam Monachi alicujus Administrationis. Inde enim fiebat paulatim, ut ex Administratore Titularis fieret: *Nec sub prætextu obedientiæ diutiùs villicationibus inserviant: sed regulariter obedientiam vicissitudine sua peragentes, secum, ut de sancto Benedicto legitur, in Monasterio habitent, atque se ipsos recolligant.*

His etiam sive Cellis, sive Abbatiolis *Monasterioli* nomen adhæserat. Ita quippe legere est in Capitulari Ludovici Pii: *De Monasteriolis puellarum, in quibus nullus ordo bonæ conversationis tenetur. De Monasteriolis etiam diversis in Missatico Alberici.* Quod alludit omnino huic Caroli Magni Capitulari: *De Monasteriolis minutis, ubi Nonantes sine Regula sedent.* Erant ergo & Sanctimonialibus Cellæ, seu Monasteriola, ubi quò pauciores erant, eò & Regulæ servandæ incuriosiores. Ut hoc malum præverterent Abbates, Cellas sibi obnoxias identidem visitabant, unde & vetus Chronicum de Hugone Caroli Magni filio: *Cùm secundùm morem, Abbatiæ suæ Cellas causa providentiæ & admonitionis circuiret.*

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 564. 157.

Du Chesn. Tom. 2. pag. 229.

V. Venio ad Ecclesias Baptismales, quas ab aliis secrevit Vernum Concilium, jussitque ut ab Episcopo designarentur, & quidem paucæ numero: *Ut publicum baptisterium in nulla Parochia esse debeat, nisi ubi Episcopus constituerit.* Obiter juvabit illud

Can. 7.

ani-

animadvertisse, solius Episcopi authoritate designari Ecclesias, in quibus spiritalis fiat regeneratio, quòd ostium Ecclesiæ secundùm Christum ipse sit, & parens communis omnium Diœcesis suæ fidelium. Hæ porro Ecclesiæ *Plebes* vocitabantur, ut ex Concilio Pontigonensi liquet: *Et ut Ecclesias Baptismales, quas Plebes apellant, Ecclesiæ filii instaurent.* Flodoardus *Titulos Baptismales* vocat.

Conc. 876. Can. 11. L. c. 19.

VI. Ad Capellas & Oratoria progredior. Fidem faciunt Capitularia Caroli Magni, ne ipsum quidem licere sibi voluisse, ut in Palatio privata haberet Oratoria, nisi annuisset Episcopus: *Placuit nobis, ut sicut ab Episcopis admoniti fuimus, ne Capellæ in nostro Palatio, vel alicubi, sine permissu Episcopi, intrujus est Parochia, fiant.* Id de Oratoriis dicitur, ubi res sacra facienda erat. Cætera enim in cujusque privati arbitrio & potestate sunt, ut & ipse alibi advertit. Alio loco morem indigitat, ritumque novæ exædificandæ Ecclesiæ: Crucem defigebat Episcopus, tum paciscebatur cum fundatoribus de Ecclesiæ dote & reditibus, ad Ministrorum sustentationem: *Nemo Ecclesiam ædificet, antequam civitatis Episcopus veniat, & ibidem crucem figat publicè, & antè præfiniat, qui ædificare vult, quod ad luminaria, & ad custodiam, & stipendia custodum sufficiat, & facta donatione, sic domum ædificet.* Quanquam autem consensisset Episcopus, & exædificationi Capellæ, & Mysteriorum in ea celebrationi: non patiebatur tamen Imperator, ut ibi Dominicis diebus festisque celebrarentur, quibus necesse erat omnes confluere ad Ecclesias Parochiales: *Ut in diebus festis vel Dominicis omnes ad Ecclesiam veniant, & non invitent Presbyteros ad domos suas ad Missam faciendam.* Dotari quoque ea Oratoria necesse erat, si sacrificia ibi peragerentur: *Ut qui Oratorium consecratum habet, vel habere voluerit, per consilium Episcopi de suis propriis rebus ibidem largiatur: & propterea illi vici Canonici non sint neglecti.* Quorum extremorum sensus verborum idem est, qui prioris Capitularis, ne in contemptum veniant Parochiales Ecclesiæ, ad quas Dominicis Festisque singulis veniendum est, ut tremendo sacrificio universi pariter intersint. Possent & de Decimis intelligi, quæ antiquiori semper Ecclesiæ persolvendæ sunt, quanquam constructæ fuerint recentiùs aliquæ, in illis forsan ipsis fundis, unde Decimæ colliguntur; juxta hoc aliud Capitulare: *Quicumque voluerit in sua proprietate Ecclesiam ædificare, unà cum consensu & voluntate Episcopi, in cujus Parochia fuerit, licentiam habeat. Verumtamen omnino providendum est, ut aliæ Ecclesiæ antiquiores propter hanc occasionem nullatenus suam justitiam aut decimam perdant, sed semper ad antiquiores Ecclesias persolvantur.*

Capitular. Caroli Magn. L. c. 182. L. c. 230.

L. c. 229.

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 155. c. 9.

Hinc. p. 246. c. 5.

VII. Erant ergo duplicis tripliciſve generis Capellæ. Aliæ à privatis in propriis ipsorum fundis extruebantur, & ibi primùm necesse erat Crucem ab Episcopo defigi. Aliæ erant Capellæ domesticæ, quarum duo etiam erant genera. Aliæ nimirum, ubi privata familia preces funderet: & his nec consensio Episcopi, nec dotatio erat necessaria. Aliæ ubi Missæ celebrarentur, & tum interponenda erat Episcopi authoritas, qui de dote illico tractabat: *Qui in domo sua Oratorium habuerit, orare ibi potest. Tamen non potest in eo sacras facere Missas, sine permissu Episcopi.* Ex quo rursum patet initiationem Oratoriorum hujusmodi domesticorum fieri non solitam, nisi celebratione mysteriorum cum consensione Episcopi. Quod ad alias ruris Ecclesias, vel Capellas attinet, earum initiationis ritum observat Herardus Archiepiscopus Turonensis, ut suprà enarratum est: *De ædificationibus Ecclesiarum, ut nullus antea fundamentum jaciat, donec Episcopus veniat, & in medio crucem figat, & sic accepta dote, construendi licentiam tribuat.* Taceo de Capellis, quas suis in Cœmeteriis exædificabant Monachi, ut videre est in vita beati Benedicti Anianæ Abbatis; vel quas ipsi pro Cœmeteriis habebant, ut in iis humarentur; inde quoque & ipsis indebatur nomen, ut legere est in vita Egili Fuldensis Abbatis. His Capellis nullus ministrabat Beneficiarius: ita nihil ad hoc nostrum pertinent institutum; quanquam simulacra quædam & imagines videri poterant antiquissimorum Cœmeteriorum, de quibus suprà.

Pag. 252. c. Et Capit. L. 2. c. 36 Conc. Mogunt. an. 813. c. 5.

Capitulare. L. c. 239.

Sæculum Sæd. IV. p. 205. 238.

VIII. Erant porro sui Capellis Capellani, qui in eis ministrarent; nimirum Presbyteri. Prohibuit Metense Concilium, ne quis Presbyter plures unus haberet Ecclesias, nisi Capellam jam tum haberet regendam, cùm ei Ecclesia Parochialis concredita est, aut sicubi Ecclesiæ Parochiali illigata esset Capella: *Unusquisque Presbyter unam solummodo habeat Ecclesiam, nisi fortè antiquitus habuerit Capellam, vel membrum adjacens sibi, quod non expedit separari.* In Concilio Cabilonensi anni 887. memoratur Presbyter Capellæ sancti Marcellini.

Ann. 888. Can. 3.

Fuerant tamen aliqui olim ex Parochialibus Presbyteris, qui ad has Capellas sacra facturi pergebant. Id jam diluxit, ubi dictum est, non oportere Dominicis & Festis diebus invitare Presbyteros, ut Missas in Oratoriis domesticis celebrarent. Aliud ab Hincmaro suggeritur argumentum, quando prohibet, ne Ecclesiæ proprios sibi Sacerdotes habere solitæ, in morem Capellarum aliis uniantur Ecclesiis: *Neque Ecclesias illas, quæ ex antiquo Presbyteros habere solitæ fuerunt, aliis Ecclesiis quasi loco Capellarum subjiciatis.* Ubi perspicuum est distare Capellas ab Ecclesiis, proprios habentibus Sacerdotes: & ubi duæ Ecclesiæ uni commendabantur Presbytero, perinde fuisse, ac si earum altera in Capellarum sortem dejiceretur. Ideo & præceperat Hincmarus, ut Registrum sibi fieret earum Ecclesiarum, seu Titulorum, quibus sui semper fuissent Presbyteri: eæ sanè Parochiæ sunt: itemque Capellarum, quæ illis erant obnoxiæ: *Unusquisque vestrum describat omnes Ecclesias & Titulos, quæ antiquitus Presbyteros habuerunt, & Capellas antiquitus illis subjectas, & mihi scripto renunciate.* Voluit & Oratoriorum domesticorum ad se deferri Catalogum. Prohibuit etiam aliàs Hincmarus Parochis suis, ne locorum à dominis peterent, vel acciperent vacantes Parochias suæ vicinas, aut etiam Capellas, injussu suo: *Vicinus Presbyter ne Ecclesiam illam obtineat, quæ titulus per se constans antea extitit, sed neque Capellam, sine consultu nostro.* Et cùm Rurales Decanos monet, quibus de rebus admoneri se ab iis velit circa Ecclesias Diœcesanas, ita eas in Parochias & Capellas secernit: *Per singulas matrices Ecclesias & per Capellas Parochiæ nostræ.*

Conc. Gall. Tom. 3. p. 643. c. 7.

Hincmar. Tom. 3. pag. 715. 716.

IX. Annexæ non immeritò & Succursales dicentur nonnullæ ex his Capellis. Testificatur idem ipse Hincmarus, illam Ecclesiam de qua illi tandiu concertandum fuit cum Laudunensi Episcopo nepote suo, Ecclesiæ Parochiali unitam & cohærentem fuisse: *Ipsa Capella à longo tempore unita fuit Ecclesiæ sitæ in Juvineaca villa, & Parochiæ illi subjecta.* Decimæ solvebantur Parocho, qui in his Capellis celebrabat, aut celebrari Mysteria quandoque curabat: ubi agricolæ Parochum Decimis fraudavere, fraudati sunt & ipsi vicissim sacrificio: hinc querelarum multum: ac per hoc interdicti tempus, teste Hincmaro, *Nulli Baptismus vel Communio est denegata.* Ex quo infertur & Baptismum & Eucharistiæ sacramentum in his Capellis administrari solitum. Tantò procliviùs lapsu temporis Capellæ in Parochiarum nomen & Titulum provectæ sunt.

Tom. 2. pag. 389. 390.

X. Erant & ex his Capellis, quæ in jure essent Capitulorum. Id genus erat in Comitatu Belnensi Capella sancti Martini, quam ad præsentationem Capituli contulit Augustodunensis Episcopus duobus Clericis, jura Synodalia Episcopo per annos singulos persoluturis, Capitulo autem censum quin-

que solidorum. *Per consensum Canonicorum, duo Clerici teneant, dum advixerint, ea ratione, ut Synodalia persolvant debita, & censum quinque solidorum usibus Canonicorum inferre non negligant.*

Append. ad Regin. Baluz.

XI. Constat tamen longè maximam Capellanorum partem, eorum fuisse, qui non ordinabantur, nisi ut ministerio alligarentur privatorum Oratoriorum, ubi Magnatibus sacra facienda erant. Concilium Ticinense anni 850. eorum pietatem laudibus prosequitur, qui cùm carere non posse sibi viderentur Oratoriis domesticis, non id sibi tamen sumebant, ut Presbyteros ipsi deligerent, sed ab Episcopo expetebant. *Docendi sunt sæculares viri, ut si in domibus suis Mysteria divina jugiter exercere debeant, quod valdè laudabile est, ab his tamen tractentur, qui ab Episcopis examinati fuerint, & ab ordinatoribus suis commendatitiis litteris comitati probentur, &c.*

Can. 18.

XII. Vereor ut hac modestiæ laude affici tunc potuerint Galli nostri, qua Synodus hæc Italos ornavit. Agobardi enim Lugdunensis Archiepiscopi calamo exarata supereſt miserabilis imago seu tabella contumeliarum atque probrorum, quibus regium Christi sacerdotium in his Optimatum Capellanis dedecorabatur. Erant & non magni nominis, quos juvaret, Capellanos habere, eosque viliſſimis ministeriis per summum dedecus mancipare. *Quando increbuit consuetudo impia, ut penè nullus inveniatur anhelans, & quantulumcumque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domesticum habeat Sacerdotem, non cui obediat, sed à quo incessanter exigat licitam simul atque illicitam obedientiam, non solùm in divinis Officiis, verùm etiam in humanis.* Si impietatis erat, tam sancti Sacerdotii ministros in ostentationem vaniſſimæ hominum superbiæ habere: quid turpiſſima ab illis extorquere & infanda obsequia? Ita enim mox Agobardus: *Ita ut plerique inveniantur, qui aut ad mensas ministrent, aut vina misceant, aut canes ducant, aut caballos, quibus fœminæ sedent, regant, aut agellos provideant.* Cùmque quidquid erat Clericorum pietate & doctrina spectabilium, ab hac obsequiorum turpitudine vehementer abhorreſceret, non magnoperè viciſſim soliciti erant Laici nobiles de probitate vel eruditione eorum, quos ab Episcopo sibi Capellanos dari flagitabant: servum, mancipium, rusticum quemlibet id muneris implere posse facilè sibi persuadebant. *Quando illos volunt ordinari Presbyteros, rogant nos, aut jubent dicentes, Habeo unum Clericionem, quem mihi nutrivi de servis meis propriis, aut Beneficiariis, aut pagensibus, volo ut ordines eum mihi Presbyterum.* His nimirum subnixi præsidiis, minimè necessarium sibi fore existimabant communes adire Ecclesias, ubi & divinis Officiis & verbi prædicatione alerentur. *Ut habeant Presbyteros proprios, quorum occasione deserant Ecclesias, Sermones & Officia publica.*

Agob. Epist. ad Bernar. Coepisc. de privileg. & jure Sacerd.

VII. Nec Oratoria, nec Capellæ consecrabantur ad Episcopis, nec Reliquiæ Martyrum ibi recondebantur, quòd id totum supplerent Mappæ sacræ.

VIII. Mappæ sacræ Altarium portatilium loco erant. Erant autem segmenta mappæ Altaris consecrati.

IX. Capellani & Eleemosynarii Imperatorum ruri & mediis in agris sacra faciebant.

X. Nova Decreta, ne Oratoriorum multitudine depleantur Ecclesiæ.

I. IN hoc conferemus caput leges moresque Ecclesiæ Græcæ in eorum complura, quæ modò pertractata fuere. Observavit Photius in Nomocanone, per Novellas Justiniani non licere vel Oratoria construere, vel Capellas, δίκτηρον ἢ ἐκκλησίαν: nisi priùs conveniretur cum Episcopo de donatione necessaria ad luminaria Ecclesiæ, ad Missarum celebrationem, ad reparationes ædificiorum, ad Ministrorum stipendia. Primùm Episcopus defigebat crucem cum solemni precum formula: si ante absolutum opus vita migraret Fundator, Oeconomi Ecclesiæ jure agebant cum hæredibus, ut perficeretur. Poterat & privatum quisque præterea Oratorium sibi privatim ad fundendas preces adornare: at si Missas ibi celebrari faceret, non impetratis ab Episcopo Ministris, cedebat domus in fiscum Ecclesiæ.

Nomoc. Tit. 3. c.

II. Concesserat Trullana Synodus, ut in Oratoriis his domesticis & tingere liceret & sacra facere, dum id fieret cum consensione Episcopi, qui ad id delegabat Ministros Ecclesiæ Cathedralis. Leo Sapiens Presbyteris quibuscumque indulsit, ut in istiusmodi Oratoriis domesticis possent, & Baptismum conferre, & rem divinam facere; illud nimirùm obtendens, Canone Trullano obviatum fuisse vel Laicis qui se Presbyteros, vel hæreticis qui se Catholicos fingerent, ideoque hanc cautelam adhibitam fuisse: at suo nunc ævo extinctas esse omnes hæreses; *Cùm nunc divina gratia omnes perversæ opiniones sint profligatæ*: nec verendum esse jam, ne patresfamilias deludant Laici, ac se pro Presbyteris venditent: ideo æquum esse ut ea sacra munera quibusvis permittantur Presbyteris, præsertim cùm jam non Optimates tantùm, sed & mediocris sortis homines Oratoria habeant domi, nec omnes tamen possint impensas facere proprii Presbyteri. *Si quidem cùm divina gratia in omnibus non modò potentiorum, verùm etiam tenuiorum domibus sacraria Deo erecta sint; & verò sumptus reliquaque ad rem familiarem necessaria, Sacerdotibus non possint similiter ab omnibus suppeditari.* Ex quo contingere ait ille, ut nec adsint complurimi Mysteriis, nec pro memoria Defunctorum offeratur. *Perspè divinorum Mysteriorum expertes manent, & sacra delubra sacrificiis defraudantur; quin verisimile etiam est, nonnumquam defunctorum memoria instante, ob defectum Sacerdotis præsentem, memoriæ diem nullo sacrificio facto elabi.*

Can. 31. Trull.

Novel. 4. 15.

III. Post has itaque Leonis Constitutiones jam nil necesse fuit interpellari Episcopum, ad habendos Presbyteros qui his in Oratoriis rem divinam facerent. Scitè tamen monet Balsamon abdicandum fore eum, qui contradicente Episcopo sacris ibi operaretur. Ubi verò non intercedebat Episcopus, tacitam licentiam hanc ejus interpretandam esse, non solo ex silentio, sed ex mappis sacris, id est ab Episcopo consecratis, quibus in Oriente necesse erat Altaria contegi, quæ consecrata non fuissent, ut Mysteria celebrarentur. Ideo enim, ut ait ille, invectus est usus harum mapparum, quæ instar habent Altarium portatilium, quippe quas Episcopus consecrat, ut eo documento constet nusquam celebrari Mysteria, nisi ex ejus consensione. *Sed quamvis hæc sic habeant, si quis à regionis Antistite sacrificare vel baptizare in Oratorio prohibitus fuerit, is verò qui tale quid fecerit, deponetur,*

In Can. 31 Trull.

nec

CAPUT XCVI. *P. 3. l. 1. c. 47.*

Græcorum Disciplina circa Oratoria & Altaria portatilia tempore Caroli Magni, & ejus stirpis.

I. Statuta ad extruendas Capellas in Oriente, sive Oratoria.

II. Baptismus ibi, & sacra mysteria celebrabantur inconsulto Episcopo.

III. Etsi eo contradicente nemo id posset.

IV. Græcorum & Latinorum mores legesque ea in re comparantur.

V. Non poterat Episcopus celebrare mysteria, nisi in Ecclesiis dedicatis.

VI. Paucioribus quàm tribus Monachis non poterat extrui Monasterium.

nec ei Novella proderunt. Is autem qui non eſt expreſsè prohibitus, videtur etiam tacitè ex Epiſcopi ſententia hoc facere. Propterea enim, ut eſt veriſimile, excogitata ſunt ſuperaltaria ἀντιμίνσια, & fiunt ab Antiſtitibus regionis, ut ponantur ſupra ſanctas menſas Oratoriorum, & ſufficiant, ut oſtendatur ex Epiſcopi permiſſione fieri ſacrificium.

IV. Hæc profectò Orientalis diſciplina ab Occidentali magnoperè diſcrepabat. Non multùm laboratur, ut omnes ad majores confluant Eccleſias; non pia vis illa infertur, ut Parochialibus interſint Miſſis: multiplicationi Oratoriorum privatorum ſuffragantur Epiſcopi Synodique: Baptiſmus etiam in eis celebratur: ut Presbyter quilibet ibi celebret, abundè eſt, ut ne refragetur Epiſcopus. Si quis volet hæc remiſſioni imputare Græcorum, per me licebit. Sed ſi quis ſeriò penſitet, Græcos conſtantiſſimè retinuiſſe priſcam legem uſumque receptiſſimum unius Altaris in una Eccleſia, & unius Miſſæ quotidie in una Eccleſia & ad unum Altare: facilè advertet difficillimum fuiſſe, cùm hæc ita ſe haberent, ut ſinguli diebus ſingulis rei divinæ intereſſent. Itaque quibus affluebant opes, Oratoria domi habebant, & ad ea vel addictos vel invitatos Presbyteros. Latini religioſiores fuere in prohibenda, ſive Oratoriorum, ſive privatim ſacrificiorum infinita quadam multitudine: ſed à primigenia unitate & Altaris & ſacrificii in Eccleſia qualibet plurimùm receſſerunt. Nec diffiteor hanc ſacrificii & Altaris unitatem eo in exordio rerum inſtitutam fuiſſe, cùm & magna fidelium eſſet paucitas. Sed & illud quoque Græcis in ſui patrocinium in mentem venire poterat, coitionem omnium fidelium in unam Matricem Eccleſiam, ſive Cathedralem, ſive Parochialem, eorumque aſſiduitatem ad ſolemnem & Parochialem Miſſam, jam non perinde facilem eſſe, poſtquam fidelium numerus in immenſum quodammodo cumulum excreviſſet. In hac morum & ſententiarum diverſitate fruetur ſuo quiſque judicio; & qui jure tenaciſſimus erit ſuæ gentis morum, alterius contrarios uſus non ideo forſan cogetur graviori cenſura perſtringere. Græci mordaciſſimè retinent priſcam conſuetudinem: innumeras & Eccleſiolas & Capellas habent, unam in ſingulis una die Miſſam. Unde & minùs ſoliciti ſunt de cogenda ad Parochiales Eccleſias & Miſſas univerſa fidelium multitudine.

V. Memorandum prorſus eſt, quòd cùm in Oratoria privata tantoperè Græci præponderent, non in eis tamen unquam ipſi Epiſcopi rem divinam faciebant, ne eo majeſtas vileſceret & obſcuraretur Pontificalis apicis: *Cæterùm Antiſtites ſacra non faciunt in Oratoriis quæ non ſunt dedicata, quoniam Antiſtitis authoritas dignitaſque deprimitur, ſi non ſit templum in quo apoſtolicè collocatur, &c.* In Can. 17. Synodi VI. Ita Balſamon. Quin immo abdicandos cenſebant aliqui Epiſcopos, ſi qui eorum ſacra Myſteria in his Oratoriis celebraſſent. At efferveſcentis zeli æſtum repreſſit Lucas Patriarcha, declaravitque mitiori pœna quàm abdicatione expiari poſſe illud, quidquid erat culpæ in Epiſcopis dignitatis ſuæ incuriosis: *Alio modo talem puniendum, ſed non per depoſitionem.*

VI. Docet alibi idem Balſamon, qui extruendum adgrederetur Monaſterium, præter expenſas Fabricæ, providendos ei ſumptus eſſe, tum ad ſui ipſius, tum ad trium ſaltem Monachorum alimenta; cùm tres ſaltem Monachi debeant in quodlibet Monaſterium adgregari: *Sed quia Monaſterium à tribus ad minimum Monachis conſtituitur, cogetur, &c.* In Can. 17. Synodi VIII. Quod ille confirmat ex Novella Leonis Sapientis. Addit non ita rem ſe habere in Oratoriorum dotatione, quam ipſe præfinit Epiſcopus: *Cogetur offerre quod ſatis eſt ex Epiſcopi examinatione.* Novel. 14. A multis etiam ea conſtrui inconſulto Epiſcopo. Conſtantinopoli tantùm id vigere, ut non ſinat Carthophylax extrui Eccleſiam extra urbem, niſi aſſignatis neceſſariis omnibus proventibus.

VII. Nil mirandum porro ait Balſamon, ſi ab Epiſcopo non dedicentur Oratoria, vel Capellæ, nec eò inferantur ſacra Martyrum pignora: quòd ea nimirum ſuppleantur omnia mappis iis quæ ab Epiſcopo in dedicatione alicujus Eccleſiæ conſecratæ ſint. Itaque mappæ hujuſmodi ſacræ inſtar habent Altarium mobilium & facillimè portatilium. Ideo & Antimenſia vocantur, quòd repræſentent ſacram illam menſam, in qua cæleſtis Agnus immolatur: *Propterea enim Antimenſia appellata ſunt, quòd multas hujuſmodi menſas exprimant & referant, quæ ſanctam Dominicam menſam perficiunt.* Can. 7. Ideo & Synodus VII. de Templis & Eccleſiis agit, non de Oratoriis, cùm jubet Martyrum Reliquias in ea inferri, quæ hæretici dedicarant ſine his pignoribus; jubetque in poſterum exauthorari Epiſcopos, qui ſine Reliquiis Martyrum Eccleſias dicarint.

VIII. In Orientali Jure obſervatur etiam, 1. Has ſacras in uſu etiam fuiſſe mappas in navibus, ubi Oratoria erigebantur, & tum in iis Liturgia & Baptiſmus celebrabantur: *Vel in domuncula navigii alicujus, Deo dedicata, ſacriſque imaginibus ornata.* Juris Orien. Tom. 1. p. 29. 2. Definitum fuiſſe à Patriarcha Nicephoro, poſſe has mappas ab una ſive Diœceſi ſive Provincia transferri in aliam, ſicut & ſanctum Chriſma. 3. Etſi per incogitantiam abluerentur, nihil deteri, minuique de earum conſecratione. 4. Has ſacras mappas, ſive hæc Antimenſia, ſegmenta ejus eſſe qua integebatur Altare, dum conſecraretur: *Antimenſia ſcimus facta, poſtquam Antiſtes per ſe operatus fuerit dedicationem, & ex panno ſubſtrato, ac circumvolvente menſam, in fruſta diſſecto, & picto, Sacerdotibus dari; nec poſſe ſine his ſacrificare.* Ibid. p. 239. 5. His mappis integebant Altaria quæ conſecrata non fuerant, aut de quibus incertum eſſet, an fuiſſent: *Antimenſia non in omnibus ſanctis menſis poni neceſſe eſt, ſed in iis de quibus incertum eſt, conſecratæ ſint, necne.* Ibid. p. 330. 6. Docet denique Joannes Epiſcopus Citri in Reſponſionibus ad Cabaſilam, vocem illam *Antimenſia*, Græcis uſitatam, à Latinis profectam fuiſſe, nempe à voce *menſa*; eorumque conſecrationem hinc ortam, quòd in iis incruenta hoſtia immolata eſſet primis ſeptem diebus Eccleſiæ conſecrationis. Eo enim tantùm tempore nova comparari poterant.

IX. Hactenus de Græcorum Altaribus mobilibus, & Oratoriis domeſticis, de Mappis ſacris & Antimenſiis, quorum pleraque à Balſamone confirmata ſunt, ut quæ ſuo adhuc tempore eſſent in uſu. Ibid. p. 369. Addit autem & ibidem ipſemet, ab Presbyteris & Clericis Capellæ Imperatoriæ celebrari divina Myſteria mediis in agris, quocumque opportunum eſſet loco, ſub tentorio quodam ſacro: *Sic enim & Clerici qui ſunt in Imperatorum comitatu, in campis ſolitariis ſacra ritè facere cenſentur, ſub ſolo bombycino, quod eſt Eccleſiæ deſtinatum, tentorio.*

X. Quod attinet autem ad plebem quæ à Parochialibus Eccleſiis abſtrahebatur, remedii aliquid afferre enixus eſt Alexis Patriarcha, vetitis Magnatibus, quantiſcumque demum à Patriarchis vel Epiſcopis donati eſſent privilegiis, ad Oratoria ſua turbas hominum admittere, aut Baptiſmata ibi celebrare, aut divina Officia, præter ſacra Myſteria, quæ Feſtis ibi diebus Dominiciſque peragi poſſint. Ibid. p. 255.

De Defenſoribus.

CAPUT XCVII. P. 1. l. 1. c. 56.

De Defenſoribus per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. An in Oriente ex minorum Clericorum claſſe deligerentur Defenſores?

II. Erant plerumque Presbyteri.

III. In Occidente Laici primùm fuere, qui & ab Imperatoribus Chriſtianis poſtulati ſunt, ad cauſas agendas Eccleſiæ & Pauperum.

IV. Deligebat eos Epiſcopus.

V. Erant antè in civili politia Civitatum Defenſores.

VI. Novis argumentis evincitur, ex Laicis primùm delectos fuiſſe.

VII. Poſtea ad eam dignitatem aſciti non ſunt niſi minores Clerici.

I. AD eos jam pergendum nobis eſt Beneficiarios, qui ex Officiis ſibi delegatis, nomen dignitatemque ſortiti ſunt. Agmen ducent Defenſores, quorum Dignitas in Oriente Presbyteris plerumque mandabatur. At non ita prioribus ſæculis. Hæreſi 72. Profert enim Epiphanius Confeſſionem fidei, cui Clerus ſubſcripſerat Ancyranæ Civitatis, ubi poſt quatuor Presbyteros, Diaconum, Subdiaconum & Lectorem unum, ſubſcripſerat & Defenſor. Græca certè vox προστάτης non parum diſtat ab illa, qua in Conciliis deſignatur Defenſor, ἔκδικος. In Concilio Epheſino memoratur Presbyter Antiochenus Aſphalius, qui Eccleſiæ Antiochenæ Defenſorem apud Regiam urbem agebat. ἐκδικεῖ ὁ ἐν κωνσταντίνου πόλει τὰ πράγματα τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Curabat enim ille Conſtantinopoli res Act. 1. cauſaſque tum pauperum, tum Eccleſiæ civitatiſque Antiochenæ.

Act. 2. II. In Concilio Conſtantinopolitano ſub Flaviano, quod & in Chalcedonenſi perlectum eſt, idem habes de Joanne Presbytero & Defenſore. *Presbyter & Defenſor Joannes.* ἔκδικος. Ipſa Chalcedonenſis Synodus Defenſori Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præcepit, ut urbe abigeret Clericos & Monachos omnes vagantes, erroneſque, primùm præcepto, inde vi quoque adhibita. Hinc Conc. Chalc. Act. 1. Can. 23. quæ partes eſſent Defenſorum, quæ munera, utcumque colligitur.

III. In Occidentali verò Eccleſia præcepit Milevitanum Concilium, ut ab Imperatore poſtularentur Defenſores, in cauſis agendis verſati, ut ante Tribunalia Judicum cauſa Eccleſiæ actitarent: Conc. Milev. Can. 16. *Placuit ut petatur à glorioſiſſimis Imperatoribus, ut jubeant judicibus, dari petitos ſibi Defenſores Scholaſticos, qui in actu ſint, vel in officio defenſionum cauſarum Eccleſiaſticarum, more Sacerdotum Provinciæ, ut iidem ipſi, qui defenſionem Eccleſiarum ſuſceperint, habeant facultatem pro negotiis Eccleſiarum, quoties neceſſitas flagitaverit, vel ad obſiſtendum callidè decipientibus, vel obrepentibus, vel ad neceſſaria ſuggerenda, ingredi judicum ſecretaria.* Erant hi ergo cauſarum Eccleſiæ Patroni, & Pauperum Advocati. Quod & à Concilio V. Carthaginenſi confirmatur: Conc. Carthag. 5. c. 9. *Ab Imperatoribus viſum eſt poſtulandum, propter afflictionem pauperum, quorum moleſtiis ſine intermiſſione fatigatur Eccleſia, ut Defenſores eis adversùs potentias divitum cum Epiſcoporum proviſione delegentur.* Conc. African. c. 42 69.

IV. Simillimum ergo veri eſt, cùm ſummoperè abhorreſcerent Clerici, & à litibus, & Tribunalibus Judicum ſæcularium, etiam tum cùm ſua res agebatur, propter eminentiſſimam quandam Clericatus ſanctimoniam: cùmque pauperes, orphani, viduæ omnibus humanis præſidiis deſtituerentur ad cauſas ſuas, ſeu civiles, ſeu criminales defenſitandas: Epiſcopis tandem eam inſediſſe animo ſententiam, ut Defenſores & Patronos à Chriſtianis jam Imperatoribus exorarent, ut & adversùs potentum vim, & adversùs partium aſtutiam fraudulentiamque, cum Clericis, tum pauperibus adminiculo eſſent. Utrumque neceſſe erat, quò res procederet: ut Defenſores & ſub Imperatoris tuitione eſſent, & ab Epiſcopis deligerentur: *Petatur ab Imperatoribus. Cum Epiſcoporum proviſione delegentur.*

V. Horum Eccleſiæ Defenſorum forma præluxerat quædam in Defenſoribus Civitatum, de quibus tam crebra mentio in Codice: *De Defenſoribus Civitatum.* In minoribus urbibus vicem quodammodo gerebant Tribunorum plebis, ea poteſtate freti, ut cauſas ſeu civiles, ſeu criminales, ipſi quidem minuſculas dirimerent, majores ad Magiſtratus referrent.

VI. Conſtat quidem Defenſores iſtiuſmodi in Occidente Laicos primùm fuiſſe: cùm & ab Imperatoribus impetrentur, & ut in cauſis forenſibus verſati ſint deſideretur: *Scholaſticos, qui in actu ſint:* utque *Ingrediantur Judicum Secretaria.* Quod Epiſcopis, & maximè Africanis non videbatur conſentire cum ſanctimonia Clericalis profeſſionis. Denique apertiſſima ſunt hæc Zoſimi Papæ verba: *Sanè ut etiam Defenſores Eccleſiæ, qui ex Laicis* Epiſt. 1. *fiunt, ſupradicta obſervatione teneantur, ſi meruerint eſſe in ordine Clericatus.*

VII. At poſterioribus ſæculis certum eſt eos ex Clero adſcitos fuiſſe, ſicut & in Oriente. Nec enim Chalcedonenſis Synodus ea poteſtate laicum Defenſorem muniſſet, ut Clericos urbe exigeret. Denique vetitum eſt eadem in Chalcedonenſi Synodo, ne pretio crearentur, non Epiſcopi tantùm, & Chorepiſcopi, Presbyteri, Diaconique, aliique ex Clero quicumque, ἧττον ἢ πρὸς κλήρῳ: ſed etiam Oeconomi, Defenſores, Manſionarii, aliique omnes Canoni, ſeu Matriculæ adſcripti: ἢ ὅλως τινὲς Can. 2. τῶν κανόνων. Atqui Oeconomi in Oriente non erant niſi ex Clericis. Ergo idem & de Defenſoribus ſentiendum. Cœpit Gelaſius in Occidente minoribus Clericis Defenſores accenſere: *Continuò Lector vel Notarius, aut certè Defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat Acolythus.* Si conſtet fides Actorum, quibus proditur ſanctus Sebaſtianus Defenſor Eccleſiæ creatus eſſe, ea tum voce aliud neſcio quid ſignificabatur.

CAPUT XCVIII. P. 2. l. 1. c. 40.

De Defenſoribus & Vice-Dominis ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Defenſores verè Beneficiarii erant.

II. Præponebat illos Papa tuendo patrimonio Romanæ Eccleſiæ.

III. Et innumeris aliis muneribus multò etiam majoris momenti.

IV. Sed proprium eorum Officium erat, tueri pauperes.

V. Communia illis voluit eſſe Gregorius Magnus privilegia Collegii Notariorum, vel Subdiaconorum.

VI. Idem uſus ſub prioribus Pontificibus.

VII. Non multò poſt ad Clericatum provecti fuere.

VIII. De Defenſoribus in Oriente.

IX. Eorum Officia.

X. De Defenſoribus Civilibus cujuſque Civitatis.

XI. Quantum adverſarentur Epiſcopi Tribunalia ſæcularia, ne ipſi eis ſe ſiſterent.

XII. XIII. XIV. De Vice-Dominis, & Majoribus domus.

I. NOn ultimo ſedebant loco Defenſores inter Eccleſiæ Miniſtros, nec minima eorum

rum erat, tum gloria, tum potestas. Certè inter Beneficiarios Ecclesiæ recensebantur, cùm Gregorius Magnus certior factus, Fantinum Defensorem à Joanne Monacho hæredem ex semisse institutum esse: passus est quidem ut hæreditatem adiret, at vetuit; ne quid à quoquam in posterum acciperet, sed stipendiis Ecclesiæ contentus esset: *Contestare*
L. 1. Ep. 42. *eum, ut hoc facere ulteriùs non præsumat. Sed pro labore suo statue quid accipiat, ut ei vacuus suus labor esse non debeat; & hoc meminerit, ut qui Ecclesiæ stipendiis subsistit, ad lucra propria non anhelet.*

II. Commendabat non rarò hic idem Pontifex Defensoribus curam & custodiam Patrimonii Ecclesiæ Romanæ. Unde cùm Defensor urbicus obiisset, magno ære alieno obligatus Ecclesiæ, cui ne totum quidem ejus patrimonium par esset; patri-
L. 2. Ep. 21. monium quidem ejus liberis fruendum concessit Gregorius, at nomina debitaque Ecclesiæ omnia oblitteravit, ut nihil hinc negotii creari illis unquam posset.

III. Sed erant & majoris momenti Officia, in quæ Defensores vocarentur. Cùm Abbatiæ cujusdam res ab Abbatissa essent dilapidatæ, delegavit Pontifex Fantinum Defensorem, ut vel ab ea, vel aliunde scrutaretur, in quorum manus res venissent Ecclesiæ. Abjecerat Religionis habitum Mo-
L. 4. Ep. 4. nacha, ut fallaces sæculi delicias sectaretur: rescripsit ad ejus Episcopum Gregorius & ad Sergium Defensorem, ut eam cogerent & vesti se, & Mona-
L. 7. Ep. 9. 10. sterio priori, & Professioni sacræ reddere. Fantino Defensori rursum præcepit, ut matronæ quæ *Ec-*
L. 7. Ep. 84. *clesiastica se petierat tuitione defendi:* nulla re, nullo deesset officio adversùs duos potentes viros, à quibus ita opprimebatur, ut nulla patte rerum suarum frui posset: commendans, ut aut ad concordiam illorum animos inflecteret: aut arbitros eligi suaderet: aut quacumque ratione alia posset,
L. 7. Ep. 106. eam tueretur. Cùm Hydruntinus Episcopus Petrus nihil extundere posset à debitore, non ingrato tantùm, sed & insolentiore: mandavit Pontifex Sergio Defensori, ut debitoris contumaciam frangeret, compelleretque aut arbitros eligere, aut satisfacere Ecclesiæ: *Alioquin mora cessante ad electorum te compellente accedat judicium.* Episcopus Siciliæ Ecclesiam sponsam suam, quam debuerat ditare, exspoliaverat, & in privatum peculium detorserat quidquid Ecclesiæ reparationibus fuerat impendendum: præcepit Gregorius *Romano Defensori* Siciliæ, eam ut causam cum Episcopo Syracusano excuteret, & si furti convinci posset mercenarius Pastor, cogeret eum ad plenissimam restitutio-
L. 8. Ep. 1. nem: *Cum fratre & Coepiscopo Joanne Syracusano residens subtili inquisitione hujus rei veritatem rimamini, &c.* Basilius Episcopus Siciliæ multis se implicabat litibus, non sine gravissimo dignitatis inter Tribunalium laicorum tumultus & probra dispendio. Rescripsit ad eundem Romanum Defensorem Pontifex, ut eum compelleret suæ se reddere Ecclesiæ, utque ne inducias quidem quinque dierum ei concederet, ejusdem noxæ alioqui affinis fu-
L. 8. Ep. 11. turus ipse: *Perlatum est ad nos Basilium Episcopum velut unum de Laicis in causis sæcularibus occupari, & Prætoriis inutiliter deservire. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam Episcopalem annihilat, statim ut experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad revertendum districta executione compellat, quatenus ei illic te insistente, quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat, &c.* Hæc verba *districta executione* apertissimè produnt, hos Apostolicæ Sedis Ministros, quamvis in minoribus tantùm Ordinibus constitutos, amplissima tamen & reformidanda munitos fuisse authoritate: ut executores mandatorum Pontificis, aut velut Administros Pontificis, qui *Executor* ipse est & conservator Canonum.

Idem rursus emicabit in Epistola Gregorii ad Bo-
L. 9. Ep. 74. nifacium Defensorem Insulæ Corsicæ, ubi duriùs illum objurgat, quòd passus esset vacare duas Sedes Episcopales; jubet ut quamprimùm eligi curet Episcopos, electosque Romam mittat: præcipit ut & constanter eorum reprimat audaciam, qui pauperes opprimunt, vel Clericos pertrahunt ad sæcularia judicia; ne quid ejusmodi posthac in Ecclesiæ libertatem peccari sinat: eos compellat, quibus res est cum Clericis, ad Episcopi judicium ut recurrant; aut si suspectum habeant Episcopum, ad eum arbitrum, quem vel Episcopus, vel ipsemet delegerit; cujus judicii ipsemet quoque cum Episcopo executor erit. Causas quoque Clericorum Defensoribus suis Gregorius delegabat, etiam apud Episcopos: eo tamen moderamine, ut nec præter jus quidquam, nec contra Episcoporum authoritatem molirentur: *Apud Episcopum non defensor cul-*
Baron. ann. 598. n. 18. 19. *pæ, sed potius intercessor existe. Ut uniuscujusque Episcopi reverentia, & Clericorum disciplina, per defensionis tuæ experientiam minimè solvatur.*

His delegationibus palam fit quo loco esse et Defensores in Romana Ecclesia, ac proinde quo & in pretio ac honore essent in aliis Ecclesiis. Vehementiùs id etiam fortasse pervincet, quod hìc subjicimus. Episcopum Malaccæ exauthoraverant Hispaniæ Episcopi. Querelis ejus excitatus est & ipse Romanus Pontifex. Ablegatus eò est à Gregorio Joannes Defensor, qui restaurato judicio Episcopum destitutum restituit Sedi pristinæ, authores verò abdicationis ejus abdicati ipsimet fuere. Rem paucis complexus est Joannes Diaconus in Gregorii vi-
L. 2. ta: *Joannes Defensor ejus jussu in Hispanias Cognitor destinatus Januarium Episcopum civitatis Malacitanæ, ab Episcopis suis compatriotis depositum, propriæ Sedi restituit, & depositores ejus cum eo qui in locum ejus obrepserat, pari sententia condemnavit.*

IV. Id genus erant ingentis omnino momenti negotia, quæ Defensoribus mandabantur, & ex quibus conjicere pronum est, quæ peritia, quæ gravitas eorum, quæ probitas esset. Quod autem pertinet ad Officia eorum stata & ordinaria, ea commemorat Gregorius in ea Formula, qua illos hac dignitate investiebat: *Si nulli conditioni vel corpori*
L. 4. Ep. 25. L. 9. Ep. 33. L. 7. Ep. 17. *teneris obnoxius, nec fuisti Clericus alterius civitatis, aut in nullo tibi Canonum obviant statuta, officium Ecclesiæ Defensorum accipias, ut quidquid pro pauperum commodis tibi à nobis injunctum fuerit, incorruptè & vivaciter exequaris, &c.*

In eum ergo finem instituti primùm fuerant, ut pauperes, & patrimonia tuerentur pauperum: at occasione data Romani Præsules eis delegabant causas alias longè plurimas, eisdem in Provinciis excitatas. Ideò & hic ipse Gregorius alibi profitetur Defensores haberi, tanquam universales Ministros & Executores Pontificiorum mandatorum:
L. 7. Ep. 17. *Quia Defensorum officium in causis Ecclesiæ & obsequiis noscitur laborare Pontificum.*

V. Id Gregorium movit, ut eum Defensoribus communicaret privilegia ea omnia, quibus Antecessores sui Notarios vel Subdiaconos cumulassent:
Ibidem. *Constituentes, ut sicut in schola Notariorum atque Subdiaconorum per indultam longè retro Pontificum largitatem sunt Regionarii constituti; ita quoque in Defensoribus septem, qui ostensa suæ experientiæ utilitate placuerint, honore regionario decorentur. Quos quolibet per absentiam Pontificis, & sedendi in conventu Clericorum habere licentiam, & honoris sui privilegia in omnibus statuimus obtinere.* Hìc obiter adverte Notariorum & Subdiaconorum Romæ unum tunc fuisse Collegium, eadem privilegia. Ex quo illud quoque inferiùs declarabitur, Notarios plerumque Subdiaconos pariter fuisse: Primiceriumque Notariorum primum etiam honoris gradum inter Subdiaconos obtinuisse, adeoque supra Clericos minores omnes præcelluisse.

VI. Præiverat Gregorio Pelagius, & ipse quoque Majorum suorum premens vestigia. Defensores enim ille mittebat, tanquam Executores man-

datorum Apostolicæ Sedis, tanquam Custodes immunitatis Clericorum, qui non possent ad alios pertrahi Judices, quàm ad Episcopos: denique tanquam verè Defensores authoritatis Episcoporum, ad inviolabilem Canonum observantiam. Collect. Romana Holsten. p. 236. 337. Hæc Pelagius ad Episcopos perscribebat, hæc inculcabat Defensoribus.

VII. Flagrasse Defensorum vota ad Clericatum, jam indicavit Zosimus Papa. Voti compotes non multò post facti sunt. Gregorius jam eos non in Clerum tantùm, sed in Subdiaconorum collegium & honores cooptavit. In eorum ordinatione id quoque exigebat, ne canonica ulla irregularitate retardarentur: *Si in nullo tibi obviant Canonum statuta.* Item ne cuiquam Ecclesiæ alteri suo Clericatu alligati fuissent: *Nec fuisti Clericus alterius civitatis.* Utque Clericorum causas cum Episcopis ventilarent, & ne paterentur à Laicis judicari Clericos. Denique contestatur Joannes Diaconus Gregorium à Pontificali Palatio Laicos omnes ablegasse, nec nisi Clericos habere posthac voluisse, qui sibi ministrarent, quos inter nominat & Defensores. Gregorius Turonensis in vita sancti Galli meminit Juliani Presbyteri & Defensoris. Vitæ Patr. c. 6. Retulit Baronius in annum 652. testamentum Hadoindi Episcopi Cenomanensis, in quo de Defensore ejus agitur.

VIII. Nec minùs perspicuum est, & Clericos, & plerumque majorum Ordinum Clericos fuisse in Act. 1. Ecclesia Græca Defensores. Constantinopolitanum Concilium sub Mena duos memorat Presbyteros, eosdemque Defensores Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Collat. 5. In Concilio Mopsuestiæ, cujus Acta relecta sunt in Concilio V. Generali, Defensor occurrit, Act. 8. 10. idemque Diaconus. In Concilio VI. Generali commemoratur Diaconus Constantinopolitanæ Ecclesiæ, idemque *Defensor Navium*, πλοιόκδικος.

IX. Officium Defensoris luculentè proditur ab Cap. 5. authore vitæ B. Joannis Eleemosynarii Patriarchæ Alexandrini. Ubi rescivit enim sanctissimus Patriarcha paterna charitate in omnes, maximè autem in pauperes æstuans, nonnullos eorum, quos divites tyrannica quadam potestate exagitabant, non posse adire ad sedem suam propter circumstantem Cancellariorum & Defensorum turbam: *Et volentes adire eum, timore Cancellariorum & Ecclesiæ Defensorum, atque ei astantium prohiberentur:* statuit bis hebdomada qualibet obvium publicè præbere se omnibus accedere volentibus, unumque secum esse Defensorem; ut omnium ipse exciperet querelas, & quod ad eorum levamentum decrevisset, id confestim exequerentur Defensores; edita lege, ne antè quis eorum cibi quidquam degustaret, quàm executioni mandasset, quod ad egenos sublevandos imperatum sibi fuisset: *Quibus & confestim quod dignum erat, per Ecclesiæ Defensores faciebat, & præcipiebat, ut nemo eorum gustaret, quoad usque ordinarent Capitulum.*

X. Cùm affinitas non minima intercederet Ecclesiarum inter & Civitatum Defensores, de his præter ea quæ jam perstricta sunt, juvabit aliqua adnotare. Per leges Imperatorum Christianorum Cod. l. De Episc. audien. Leg. 19. non poterant eligi nisi Catholici; eligebantur autem ab Episcopis, à Clero, à civibus. Quibus in urbibus Judices non erant, Defensores Judicum vices obibant: & qui causas suas eis concredere Novel. 36. c. 7. Cod. de Defensor. civit. Leg. 4. detrectabant, judicium poterant subire Episcopi, vel Episcopi simul & Defensoris conjunctim. Defensor Civilis veluti pater erat communis pauperum, nullisque eos fatigari contumeliis sinebat: *Ut in primis parentis vicem plebi exhibeas, descriptionibus rusticos, urbanosque non patiaris affligi; Officialium insolentiæ, & Judicum procacitati salva reverentia pudoris occurras; ingrediendi cùm voles ad judicem liberam habeas facultatem.* Quæ officia pietatis omnia, ut civilibus, ita & Ecclesiasticis Defensoribus incumbebant, ut liquebit ex Legum & Canonum, maximè Africanorum comparatione.

XI. Restat ut referam quod habet Possidius in vita Augustini. Ex alumnis ejus unus, ad Calamensis Ecclesiæ Episcopatum provectus, cùm Parochias suas visitationis causa obambularet, irrumpentibus ex improviso in eum Donatistis spoliatus, sauciatusque est. Defensor Ecclesiæ ad Judicem publicum querelas deposuit adversùs Calamensem Episcopum partis Donati: *De qua re ne pacis Ecclesiæ amplius impediretur profectus, Defensor Ecclesiæ inter leges non siluit.* Cap. 11. Stetit Donatista judicio, negavitque se hæreticum. Tunc Catholicum quoque Episcopum sistere se necesse fuit, ut hæreticum revinceret: *Oborta est necessitas, ut recedente Ecclesiæ Defensore, à Catholico Episcopo resisteretur, & convinceretur quod esse se fuisse negaverat.* Ad hoc ergo impetrati ab Imperatoribus erant Defensores, quòd Episcopi refugerent vehementer, ipsi Judices omnium à Christo constituti, sistere se hominum laicorum Tribunalibus. Nec sanè Calamensis hic Episcopus comparuit, nisi inevitabili actus necessitate, ubi de fide agi cœpit.

XII. Non alibi forsan aptior se dabit locus agendi de Vicedominis, seu de Majoribus domus. Idem videtur apud Gregorium fuisse *Vicedominus* & *Major domus*, cui nimirum delegabatur præfectura Episcopalis ædis, ut in domesticos omnes invigilaret, hospitesque exciperet. Eam provinciam Anthemio *Subdiacono Campaniæ* demandavit Gregorius, ut Paschasium Episcopum cogeret eligere sibi Vicedominum & Majorem domus: si verò diutiùs tergiversaretur, daret operam, ut eligeretur à Clero: *Volumus, ut memoratus frater noster Paschasius, & Vicedominum sibi eligat, & Majorem domus, quatenus possit vel hospitibus supervenientibus, vel causis quæ eveniunt, idoneus & paratus existere. Si verò & negligentem eum prospicis, & ea quæ diximus implere differentem, omnis Clerus ejus adhiberi debet, ut communi consilio ipsi eligant, quorum personæ ad ea quæ diximus valeant ordinari.* L. 9. Ep. 66. Quibus extremis verbis significatur, duo quidem diversa ea fuisse munera, sed conjunctissima. L. 2. c. 54. Molestè ferebat Pontifex ea ab Episcopo ipso exerceri: *Qui per semetipsum sibimet Major domus & Vicedominus permanebat:* ut habet Joannes Diaconus in Gregorii vita. Ejusmodi enim sunt Episcopi munia, ut totus in iis esse debeat, nec eis suffurari, quod in temporales curas dissipet studii otiique sui. Erat & Papæ suus Vicedominus, testante Anastasio Bibliothecario Vigilium Papam ex Sicilia Romam remisisse *Presbyterum Ampliatum, & Vicedominum suum.* Hic ergo & Presbyter erat & Vicedominus. At inter Epistolas sancti Bonifacii Germaniæ Apostoli una est ad eum scripta ab Episcopo, eodemque sedis Apostolicæ Vicedomino: *Benedictus Episcopus & Vicedominus sanctæ sedis Apostolicæ.* Epist. 141. Episcopum hujusmodi functioni addictum haud facilè credidissem; sed apertiora sunt ea verba, quàm ut tergiversari liceat. Episcopatu forsan ille abierat. Certè Gregorius non facilè id probasset, qui usque adeo eum improbavit Episcopum, qui Vicedominus sibimet erat; quique rationem illam prompsit ejus rei improbandæ, quæ L. 5. Ep. 55. ubique eandem vim obtineat. Ad Protasium Aquensem Episcopum scripsit idem Gregorius, non posse non eum ad primè gnarum esse omnium quæ spectarent ad Episcopum & Ecclesiam Arelatensem, Conc. Gall. Tom. 1. pag. 509. cùm ibi olim Vicedominum egerit: *Qui in Ecclesia ipsa tunc temporis curam Vicedomini gerebatis.* In Concilio Rotomagensi in quo sanctus Ansbertus Episcopus Rotomagensis famoso privilegio donavit Monasterium Gemmeticense, post Episcopos & Abbates subscribit: *Girardus gloriosus Vicedominus* Du Chesne Tom. 1. pag. 683. *antefati magni Pontificis;* tum denique subscribunt tres Archidiaconi.

XIII. Regula Magistri strictim declarat, quid muneris Vicedomino, & Majori domus incumberet: *Sicut in hominis domo, ut securus sit de omnibus præparandis, Dominus rei ordinat Majores* Cap. 21. §. 11.

fami-

familiæ, quos Vicedomini Minores timeant, id est, Vicedominum, villicum, salutarium, & Majorem domus. Sic in domibus divinis, id est, in Ecclesiis, &c. Certum est ergo 1. Multum cognationis fuisse inter hæc duo Officia. 2. Illa sæpiùs Clericos, immo & plerumque Presbyteros obisse. 3. Officia hæc fuisse Ecclesiastica. Unde & in Gallia nobilissimi supersunt Vicedomini, sed Vicedomini Episcoporum.

XIV. Erat & suus, ut jam dixi, Summo Pontifici Vicedominus; cùmque aliis Episcopis nobilissimi quique Clerici Vicedomini essent, potuit & Papæ Episcopus aliquando aliquis id præstare obsequii. Zacharias Papa ad Luitprandum Longobardorum Regem Benedictum Episcopum Vicedominum suum delegavit, eum ut puto de quo paulò antè: *Benedictum Episcopum & Vicedominum, atque Ambrosium Primicerium Notariorum.* Ita Anastasius Bibliothecarius. Nostrum non est tanti Pontificis gesta arrodere. Non tamen illi fiet injuria, si dicamus pluribus placere consilium Gregorii Magni, qui ejectis laicis è Palatio Pontificio, subrogatisque in eorum vicem Clericis, neminem tamen in ministerio voluit habere Episcoporum, ut qui Episcopos non aliter quàm ut fratres veneraretur, utque Apostolicæ successionis cohæredes.

ron. ann. 3. n. 11.

CAPUT XCIX. *T. 3. l. 1. c. 53.*

De Defensoribus & aliis Dignitatibus Ecclesiæ Græcæ. De Defensoribus & Vicedominis Ecclesiæ Latinæ, sub Imperio Caroli Magni stirpis.

I. Quo distaret jurisdictio Chartophylacis & Defensorum.
II. Jura Defensorum Laicorum.
III. Erant adhuc & Ecclesiastici Defensores.
IV. Quæ majores essent Dignitates Ecclesiæ Constantinopolitanæ.
V. Iidem illis impensi honores, qui Dignitatibus Imperii.
VI. Nemo poterat iis nisi judicio Canonico spoliari.
VII. Unde hic cum sacris Ordinibus consensus.
VIII. Poterat tamen Episcopus amantiores ignavi otii Clericos cogere, ut hæc Officia obirent.
IX. Aliter Ordines, aliter Dignitates conferebantur.
X. Numerus Dignitatum in Ecclesia Constantinopolitana.
XI. De Doctoribus.
XII. De Defensoribus Ecclesiæ Latinæ.
XIII. XIV. XV. De Vicedominis. Eorum Clericatus & officia.

I. GRaviſſima Balſamonis ævo exarſit contentio inter primum Defenſorem, πρωτέδικον, & Carthophylacem, ſuper cauſis Clericorum & Monachorum, eorumque peregrinationibus, quarum judicia ad ſe Defenſor pertrahebat, cùm hactenus ea vendicaſſet ſibi Chartophylax. Tuendas ſibi Balſamon ſumpſit Chartophylacis partes, oſtenditque Defenſoris juriſdictionem eos tantùm amplecti poſſe, quorum libertas periclitabatur, vel qui ad aſyla Eccleſiæ confugiſſent: *Ut iis qui opem Eccleſiaſticam libertatis cauſa implorant, per juriſdictionem ſuam ſubveniat, ac reliquorum ad Eccleſias confugentium cauſas tueatur.* Canonem certè Chalcedonenſis Concilii, quo potiſſimùm Defenſor nitebatur, ad Defenſores ille laicos detorſit, cùm ex Clericis necdum ulli eſſent, cùmque nec Carthaginenſes Canones niſi de Laicis agant Defenſoribus, nec aliam eis Provinciam demandent, quàm tuendorum pauperum. Ex antedictis patet quàm in multis hìc allucinetum Balſamon.

uris Orient. om. 1. pag. 56. &c.

II. Docet autem idem ipſe alibi, Novellis Juſtiniani concedi Epiſcopis, Clericis, & ſpectabilioribus laicis electionem Defenſorum ad minores cauſas dirimendas, ſeu criminales, ſeu civiles, ad patrocinandum pauperibus adversùs potentes, & ad retundendos publicorum vectigalium exactores, quando præſcriptas ſibi prætergrediuntur metas: *Et reprimant publicorum exactores, qui pluſquam par eſt exigunt.* Laici erant his Defenſores, biennio exhauſto expirabat eorum poteſtas, quæ omnino tandem ſublata eſt. Patriarcha tamen Conſtantinopolitanus non ceſſavit à creandis Defenſoribus & à Magno Defenſore eis præficiendo: cùm reliqui Epiſcopi Magnum tantummodo ſibi crearent Defenſorem. Quæ rurſum omnia privilegia Juſtiniani Novellis conceſſa, abolita fuere: *A ſolo Conſtantinopolis Epiſcopo σφραγίζονται, Characterem accipiunt Defenſores, & qui primi Defenſores dicuntur. A reliquis autem Antiſtitibus ſoli primi Defenſores.* Tota Magni Defenſoris poteſtas ad cauſas libertatum coarctata eſt: *Solus primus Defenſor ſanctiſſimæ Dei magnæ Eccleſiæ, & qui ei ſubſunt Defenſores, ſolas libertatum cauſas judicant.* Jura reliqua omnia, quæ ſibi vendicabant Defenſores, eo uno nitebantur errore, quòd non ſatis animadverſa eſſet diſtinctio Defenſorum Laicorum, de quibus agit in Novella ſua Juſtinianus, à Clericis, qui ex Clero aſciſcebantur.

In Can. 78. Carthag.

III. Illud forſan in cauſa eſt, cur ut laici Defenſores à Clericis ſecernantur, in Concilio Generali VII. Photinus qui ſcriptis mandavit vitam Joannis Jejunatoris, dicatur Presbyter & Eccleſiaſticus Defenſor: ἐκκλησιέκδικος. In VIII. quoque Synodo perſæpè Presbyteri iidem ſunt & Defenſores.

Act. 4. Act. 2.

IV. Compertum tamen illud eſt, inter majores Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Dignitates locum non fuiſſe Defenſori Magno. Quinque erant ejuſmodi Dignitates, quas Balſamon comparat quinque ſenſibus, quibus Eccleſiæ Caput illuſtratur. Exocatacælos vocabant, & eo loco pretioque ii erant apud Patriarcham Novæ Romæ, quo Cardinales apud Pontificem Romanum. Hoc ordine à Balſamone recenſentur: Magnus Oeconomus, Magnus Sacellarius, Magnus Sacriſta, Chartophylax, & Sacellarius: ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ, ὁ σακελλίου. Curabat Magnus Oeconomus terras fundoſque Eccleſiæ. Magni Sacellarii curæ commendatum erat regimen Monaſteriorum urbis Conſtantinopolitanæ, & Peræ, quæ tertia decima erat Urbis regio. Magnus Sacriſta, ſeu Scevophylax curæ ſuæ credita habebat vaſa ſacra, & Reliquiarum thecas pretioſiſſimas. Sacellarius in Eccleſias, & in Emphyteoſes invigilabat. De his ſigillatim ſuo poſtea loco.

Juris Orien. pag. 416.

Act. 6.

Vel ipſa vox Magni Scevophylacis argumento eſt plures fuiſſe ſub hoc Duce & Principe. In Concilio VII. mentio habetur Monachi, qui Diaconus erat, Notarius, & Scevophylax Oratoriorum quæ immediatè ſuberant Patriarchæ poteſtati. Inter Epiſtolas Photii, ſunt quæ inſcribantur Archiepiſcopo Scevophylaci.

Epiſt. 95. 127. 181. 184. 210.

V. Porro Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Dignitates contendit Balſamon iiſdem & privilegiis gaudere & honoribus quibus & Imperii Dignitates, cùm Conſtantinus Romanam Eccleſiam ea decoraſſet prærogativa: *Statuit licere Papæ Romano iiſdem dignitatibus ſuos honorare Clericos, quibus etiam Imperator eos qui ſibi ſubſunt; & eſſe ſacram Synodum qualem & Senatum Imperatorium.* Addit autem non poſſe idem juris arrogari Eccleſiis aliis, ſeu Patriarchalibus, ſeu Metropolitanis, quòd nonniſi Nova Roma Veteris Privilegia jure ſibi vendicet. Labaret hæc doctrina fiduciaque Balſamonis, ſi ſola niteretur Conſtantini donatione. Sed à vero non abludit, iterum enim iterumque

In Nomoc. Phot. Tit. 2. c. 36. Tit. 8. c. 1.

illud

illud inculcari necesse est, Clerum Novæ Veterisque Romæ his privilegiis omnibus gavisum jamdiu antè fuisse, quàm hæc Donatio è tenebris emergeret; unde & tantum illi authoritatis confestim fideique conciliatum est: cùm tanti interesset & ad sacras & ad civiles Dignitates, non tantum repentè mutationis atque innovationis permissum esse Donationis hactenus inauditæ. Sed cùm res jam ita comparatæ essent, & earum origo esset incomperta, facilè adducti sunt homines, ut illud quidquid erat laudis, Constantino imputarent, à quo tam multa scirent ornamenta in Ecclesiam esse profecta. Itaque non commentitia Donatio Clerum his cumulavit honoribus: sed longa Ecclesiarum possessio fictitiæ Donationi speciem aliquam veri fidemque aliquandiu conciliavit.

VI. Sacræ hæ Dignitates vocabantur à Græcis ὀφφίκια, ἀρχόντικα, ἀξιώματα. Qui iis instructi erant, non Episcopi nutu, sed judicio dumtaxat canonico abdicari poterant. Id commune illis erat cum Ordinibus sacris, quibus ferè hærebant adhuc indivulsè. Nec fas erat Episcopo contumeliam eam illinere ei, qui dudum dignitatis alicujus compos esset, ut alium quemquam ei præponeret juniorem. Non desultorio hominum arbitrio, sed constantissima Canonum, Legum, meritorumque regula hæc omnia regebantur. Audiendus est de his Balsamon, præclarissimè, quanquam paulò prolixiùs disputans: *Nota quod Episcopis datum est Clericos suos ad majores gradus provehere, non autem ad minores deprimere. Quemadmodum nec ipsos ignominia afficere, in sacrorum graduum confundendis Ordinibus, & eum qui fuit heri fortasse Magistratus, supra omnes antiquiores Magistratus collocando; vel eum qui ne fuit quidem omnino Magistratus, per promotionem in majori loco constituendo. Similiter nota quod Ecclesiastica Officia non sunt Episcoporum potestatis, ut dicunt nonnulli, sed Canonum authoritatis & dignitatis, sicut nec reliquorum Ordinum jura, scilicet Diaconorum, Sacerdotum, & reliquorum. Nisi enim ita esset, non cum distinctione, scilicet propter inobedientiam, Clerici suis gradibus excciderent: sed seu benè, seu malè, quando vellent Episcopi hoc fieri. Hoc autem sanctis Patribus minimè visum est. Præterea nota, quod nulla est differentia Clericatus & Officii. Ex eadem enim causa movetur, qui habet Officium, ex qua Sacerdos & Diaconus.* Cùm porro Cleri nomine Monachos etiam contineri idem Balsamon velit, eadem quoque ipsa omnia ad Monasticas dignitates porrigi debere contendit: *Præterea nota quod quoniam sub Clericorum nomine etiam Monachi continentur, rectè accipietur Canon etiam ad Ministros Monasteriorum.*

Balsa. in Can. 7. Synod. VI. In Synod. Carthag. Can. 54.

VII. Arduum non est altissimam vestigare originem hujus tantæ Dignitatum cum Ordinibus consensionis. Ordines singuli singula erant ab exordio Officiorum Dignitatumque nomina, ut in Episcopo etiamnunc dilucidum est. Qui enim Episcopus tantùm est, idem eo ipso summa ornatus dignitate, difficillimo oneratus Officio, jure merito & sibi videtur, & aliis. Ubi novæ necessitates Ecclesiarum nova creari Officia postularunt, nomina eis indita sunt, quæ essent & Ordinum nomina, ut Lectoribus, Acolythis, Cantoribus, forsan & Subdiaconis. Quæ seriùs accesserunt Officio, ob intervallum temporis ab Ordinibus discreta fuere. Sed cùm Ordines ipsi ab origine Officia essent, inde factum, ut & nova Officia iisdem quoque atque Ordines Legibus Canonibusque regi debere censerentur. Itaque in his disciplinæ regulis conveniebat Officiis Ordinibusque, 1. Ut posset quidem Episcopus reluctantem Clericum altiùs promovere, non posset autem immerentem inferiùs dejicere. 2. Nec in eodem vel Ordinum gradu, vel Officiorum juniorem seniori præferre. 3. Nec posset in superiorum Officiorum apicem eos propellere, qui expertes hactenus Officiorum fuissent, posthabitis qui in inferioribus fuissent exercitati. 4. Idem obtinebat in Monasticis Dignitatibus, quòd Canones plerumque in Clero Monachos etiam complecterentur, hac saltem ætate media, postquam tantæ Monachorum turmæ ad Clerum cooptatæ fuerant.

VIII. Existimat autem Balsamon cogi non posse Cleticum, ut assentiatur suæ in Episcopum electioni, quòd posset ea cunctatio ac dissensio manare à pudore honestissimo, & laudatissima animi moderatione. Sed cùm desidiæ & avaritiæ stimulis incitari possint aliqui, ne morem gerant Episcopo vocanti ad Ordinem, vel ad Officii gradum quempiam superiorem: per Canones licere Episcopo in hujusmodi commissuris summo jure uti summaque potestate. Itaque si Diaconus recuset fieri Referendarius, vel Doctor, ῥεφερενδάριος, διδάσκαλος, quòd curis & laboribus implicata refertaque sint ea Officia: si primus Defensor, πρωτέκδικος, recuset fieri Sacrista, ἱερομνήμων, quòd reditus sint tenuiores: si Lector honoratiorem detrectet gradum, quòd plus ei inhæreat laboris & solicitudinis: in his omnibus ulciscenda est inobedientia contumax, ut quæ vel ab avaritia proficiscatur, vel à desidia & torpore. Censet denique Balsamon hac Episcopum uti debere potestate summa, quando urget Ecclesiæ necessitas: si utatur autem, etsi nulla istiusmodi urgeat necessitas, nihilo tamen minùs ei obtemperandum esse, quòd in Electionibus sacris nihil ipse tunc aliud, quàm Canonicis institutis obsequatur. In Can. Carthag.

IX. Cæterùm Ordinum illa Officiorumque distinctio, vel in ipso ritu quo conferuntur, perspicuè emicat. Episcopi, Chorepiscopi, Presbyteri & Subdiaconi ordinantur per manus impositionem, χειροτονέινται. Antiquissimi ii sunt Ordines, ut & antiquissima omnium cæremoniarum est manus impositio. Cantores, Lectores, Præsides, οἱ ἄρχοντες, & alii pauci tondentur in formam crucis, σφραδίοντας. Character enim, σφραγὶς, est illa in crucem attonsio crinium. Denique Oeconomi, Chartularii, Mansionarii, παραμονάριοι, sine impositione manuum ulla promoventur, προβάλλονται. Etenim tonsura nec ipsa quidem fit sine aliquali manuum impositione. Hæc forsan jam alibi libata, cùm de Ordinibus ageretur: hìc rursum perstringenda raptim fuere, ubi de Dignitatibus. In Can. Calched.

X. Nec silentio prætereunda est Constitutio Heraclii Imperatoris, qua definitus est numerus Clericorum & Officiorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ: nimirum ut essent Syncelli duo, Cancellarii duodecim, decem Defensores, Referendarii duodecim, Scevophylaces duodecim, quorum necesse erat quatuor esse Presbyteros, Diaconos sex, Lectores duos. Ita in Jure Orientali Leunclavii, ubi & alio loco numerantur Officia Ecclesiæ Constantinopolitanæ paulò diligentiùs, in sex ordines digesta. Primus complectitur quinque illa primaria Officia, de quibus supra Balsamon, eisque eodem in gradu subjungitur Magnus Defensor. In secundo ordine sunt *Protonotarius, Logotheta, Castrensis, Referendarius, à Commentariis.* In tertio *Hieromnemon, Suggestor, Doctor Evangelii, Doctor Apostoli, Doctor Psalterii.* Cæteros missos facio. Juris Orient. To. 1. p. 7. Ibid. p. 30. 305. 317.

At responsa Joannis Episcopi Citri ad Cabasilam Archiepiscopum Dyrrachii plurimum his omnibus affundent luminis. Affirmat enim Oeconomi Dignitatem primam summamque omnium fuisse. Secundam ejus qui Magnus Sacellarius, ὁ ὅπι τῆς μεγάλης σακέλλης. Tertiam Scevophylacis. Quartam Cartophylacis. Quintam parvi Sacellarii, ὁ ὅπι τῆς μικρᾶς σακέλλης. Sextam Magni Defensoris, quem ex inferiori in hunc summarum Dignitatum gradum primus provexit Xiphilinus Patriarcha. Illi sex Exocatacæli vocantur. His subjicitur enumeratio inferiorum Dignitatum, inter quas est & secundus Diaconus, ὁ δεύτερος τῆς διακόνων, nempe Archidiaconi vices gerens. Addit & multum sibi licere voluisse Patriarchas in demutando ordine Dignitatum

inferio-

inferiorum, superiores ne attigisse quidem. Fuisse verò & alia Officia, quæ Presbyteris maximè congruerent, Catechistæ, Orphanotrophi, Periodeutæ, seu Visitatoris.

XI. Veniam ad Latinos, ubi hoc de Doctoribus strinxero, qui inter Dignitates Ecclesiæ Constantinopolitanæ recensiti & ipsi sunt. Episcopi unius proprium hoc jus munusque esse censet Balsamon, ut prædicet doceatque: ideò & Doctores, qui ea munia implent Constantinopoli, delegatione muniendos esse Patriarchæ. Ideo & in Ecclesia eximio confessus honore pollent, ut qui personam præ se ferant Patriarchæ, præter stipendia quæ tritico & pecunia solvuntur: *Populum docere solis est datum Episcopis, & magnæ Ecclesiæ Doctores Patriarchæ jure docent, &c. Proximi post Officiales assideant Patriarchæ, tanquam ejus personam repræsentantes. Audimus enim eum qui Pontificis locum tenet, maxima gerere semper Officia.* Denique Doctoris nomen officiumque gradus erat, quo ad summas Ecclesiæ Dignitates eluctarentur.

Ibid. p. 143.

XII. In Ecclesia Romana hoc quoque medio ævo radiavit Defensorum & nomen & industria. Epist. 3. Eorum meminit Stephanus Papa III. in Epistola ad Reges Carolum & Carlomannum. Capitularia Caroli Magni Africanum Canonem innovavere, ad . 5. c. 31. postulandos ab Imperatore defensores seu vindices pauperum adversùs divitum potentiam. Supponunt alicubi Parochis ipsis rure suos esse Defensores. Causarum judicia Præsidibus urbium mandantur Ibid. c. 9. & 34. aut Defensoribus. Certè possunt ea capi de Defensoribus laicis, de quibus & Carthaginensis Canon agit. In Gallia enim tunc Defensores è Clericis nulli. Denique ex alio Capitularium contextu manifestum est, Defensores Ecclesiarum non alios fuisse, quàm ipsarum Advocatos, qui à Principe ipso primùm concedebantur, ut eis præsidio essent. . 7. c. 308. *Pro Ecclesiarum causis, ac necessitatibus earum, atque servorum Dei, Executores, vel Advocati, seu Defensores, quoties necessitas ingruerit, à Principe postulentur, & ab eo fideliter ac libenter juxta canonicas sanctiones fidelissimi dentur.*

XIII. De Advocatis nos alibi prolixiùs; hìc pauca obiter de Vicedominis dicemus. Concilium Remense anni 813. statuit, ut in Monasteriis Cap. 24. canonicorum & Regularium, *Præpositi & Vicedomini secundùm Regulas vel Canones constituantur.* Idem decrevit & Moguntinum ejusdem anni Concilium, ubi & illud declaravit, quantùm inter se consentiant hæc nomina & officia, *Vicedomini, Præpositi, Advocati, & Defensoris.* Audi jam Ann. 813. verba Canonis: *Omnibus igitur Episcopis, Abbatibus, cunctoque Clero omnino præcipimus, Vicedominos, Præpositos, Advocatos, sive Defensores bonos habere, non malos, &c.* Can. 50. Postremò habebant & suos Abbatissæ Vicedominos, qui in Provinciæ annuis conventibus aderant cum aliis Vicedominis Ecclesiasticis: quò Missi Dominici convocabant Episcopos, Abbates, Comites, aliosque sui Territorii Officiales, ut in commune conferrent, consulerentque de Ecclesiasticæ civilisque politiæ morbis, & de aptissimis quibusque ad eos persanandos medicamentis. Ita habet Capitulare Ludovici Pii: *Volumus ut medio* Conc. Gall. Tom. 2. pag. 158. *Majo conveniant Missi, unusquisque in sua Legatione, cum omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus ac Vassis nostris, Advocatis nostris, ac Vicedominis Abbatissarum, necnon & eorum qui propter aliquam inevitabilem necessitatem ipsi venire non possunt ad locum unum. Et in eo conventu primùm Christianæ Religionis & Ecclesiastici Ordinis collatio fiat. Deinde inquirant Missi nostri ab universis, qualiter unusquisque eorum officium sibi commissum administret, &c.*

XIV. Video in dubium verti posse, sæculares, an Clerici essent hi Vicedomini. Probabiliùs tamen Clerici videntur fuisse. Universim eò propendebant Concilia & Patres, ut per Clericos potiùs administrarentur res Ecclesiæ. Denique consociantur Vicedomini Archipresbyteris, Archidiaconis & Parochis in alio ejusdem Imperatoris Capitulari, & in partem cum eis veniunt ejus gloriæ, quam Episcoporum sacri ministerii cooperatores adipiscuntur: *Quales sint adjutores ministerii Episcoporum, id est, Chorepiscopi, Archipresbyteri, Archidiaconi & Vicedomini, & Presbyteri per Parochias eorum.* Ibid. p. 466.

XV. Vicedomini erat eandem in laicos & vassallos Ecclesiæ exercere potestatem, quam Præpositus in Clericos. Ita clarissimè Hincmarus, qui hanc potestatis diversitatem exemplis probat & illustrat. Hincmar. Tom. 2. pag. 317. 706. Vicedominus omnium rerum rationes Episcopo referebat, unde & Carolus Calvus Rex exulceratus quibusdam verbis Epistolæ à Nicolao Papa ad se perscriptæ, rescripsit ad eum, Reges Franciæ non eos esse, non ejus esse vel sortis, vel ingenii, ut pro Vicedominis Episcoporum habeantur: *Reges Francorum, non Episcoporum Vicedomini, sed terræ domini fuimus.* Qui Vicedominus, idemipse quandoque erat Ecclesiæ Advocatus; & tum necesse erit confiteri, Vicedominos quandoque cœpisse ex Laicis adsumi. Ejusmodi erat Radulphus Ecclesiæ Remensis Vicedominus & Advocatus, cum quo Ebbo Episcopus Remensis connixus est, ut agricolas jurisdictioni & dominio Ecclesiæ restitueret, cui se subduxerant: *Mancipia, vel Colonos quosdam Ecclesiæ desertores, tam per se ipsum, quàm per Radulphum Vicedominum, & Ecclesiæ Advocatum apud Judices publicos legibus evindicatos & obtentos, Ecclesiastico juri restituit.* Ex adverso autem Theodorus Episcopus & Vicedominus Ecclesiæ Romanæ, quode agitur in vita Stephani IV. Papæ, penè suadet ut in Italia saltem tunc temporis Vicedominos à Clero ascitos fuisse arbitremur. Flodoard. L. 2. c. 19. Hist. Rem.

De Syncellis & Consiliariis.

CAPUT C. *P. 2. l. 1. c. 46.*

De Syncellis & Consiliariis per octo priora Ecclesiæ sæcula.

I. De Syncellis per quinque priora sæcula.
II. Gregorius Magnus non admittit amplius ad famulitium Palatii Pontificalis, nisi Clericos Monachosque, qui testes sint & imitatores Pontificis vitæ morumque. Ita & Romanum decernit Concilium.
III. Pontifex & alios ad hoc inflammat Episcopos.
IV. Laicos Gregorius omnes Pontificia domo exigit.
V. Edicto in Italia Regio Clerici omnes Syncellos habere præcipiuntur.
VI. Idem præcipiunt & Hispaniæ Concilia.
VII. Concilia item Galliæ.
VIII. Exempla ex Gregorio Turonensi.
IX. Syncelli in Ecclesia Græca.
X. De dignitate Consiliariorum.
XI. XII. XIII. Præcipuè in Ecclesia Romana.
XIV. Et in Alexandrina.

I. SYncelli dicebantur, qui in eadem cum Episcopis cellula commorabantur, ut vitæ privatæ actionumque omnium testes essent. Ejusmodi erat Anastasius Presbyter, qui Antiochia Constantinopolin Nestorium secutus erat; de quo ita Socrates: *Erat familiaris Nestorii Anastasius Pres-* L. 7. c. 32. *byter, qui una cum illo profectus erat Antiochia.*

Hunc

Hunc Neſtorius magno in honore habebat, ejuſque conſilio in rebus gerendis utebatur. Sed ejuſmodi certiſſimè erant, quos Schiron Diaconus proferebat teſtes criminum, quæ Dioſcoro Alexandrino Epiſcopo impingebat, in Concilio Chalcedonenſi : *Per nominatos à me teſtes, Syncellos ejus conſtitutos, qui hactenus cum ipſo degunt & comitantur*. Agoraſtus unus ex his erat Dioſcori Syncellis, ut liquet ex libello ſupplici, quem Sophronius Laicus obtulit Chalcedonenſibus Patribus adversùs eundem Dioſcorum, petiitque repræſentari, ut eum convinceret tanquam conſocium ſociumque vitæ contaminatiſſimæ : *Agoraſtum unum ex cooperatoribus ejus inſaniæ, & Sycellum ejus exiſtentem jubete adduci*. Actione VI. Concilii Conſtantinopolitani ſub Flaviano, Euſebius Dorylæi Epiſcopus petiit, ut comparere juberetur Narſes Presbyter & Syncellus Eutychetis. His exemplis addocemur, quàm neceſſarii fuerint, & quàm utiles Syncelli. Cùm enim jam olim Abbatibus & Monachis id uſitatiſſimum fuiſſet, ut Concellaneos haberent Monachos, ſeu ejuſdem ſecum Cellæ hoſpites, ut aſſueſcerent, nequid privatim agerent, quo in publico ſuffunderentur : hinc factum eſt ut ad Epiſcopatum vocati, eoſdem retinerent privatos inſpectores, cenſoreſque juges, & ſi neceſſe eſſet, accuſatores. Acacium Beroeæ Epiſcopum narrat Sozomenus admirationi potiſſimùm fuiſſe, quòd aperto ſemper eſſet, & domus oſtio, & cubiculi : ut ſive cives ſive hoſpites inopinum illum poſſent ſemper opprimere : aut potiùs ut ſeipſum ita compararet & componeret, ut nec ex improviſo obviantes quidquam in eo deprehenderent, quo jure verecundaretur.

Act. 1.

Sozom. L. 7. c. 27.

Pulcherrimo inſtruxerat conſilio Hieronymus Nepotianum : *Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Si Lector, ſi Acolythus, ſi Pſaltes te ſequitur, non ornentur veſte, ſed moribus*. Illud porro intereſt diſcriminis inter Epiſcoporum, & maximè Patriarcharum Syncellos, & aliorum quorumvis Clericorum, quòd priores illi inter primarias florerent dignitates, & volventibus ſæculis, in ſummum provecti fuerint culmen honoris ac poteſtatis, veluti Vicarii & Adminiſtri Epiſcoporum, & Patriarcharum, nec non & eorum perſæpè ſucceſſores. Cùm Syncelli aliorum uno fruerentur gaudio exempli ſolatiique mutui, quo ſeſe invicem concellanei confovebant.

II. Conſtituit Gregorius Magnus in Romana Synodo, ut Pontificibus Romanis non miniſtrarent ampliùs in privato miniſterio nobiles adoleſcentuli, ſed Clerici, aut etiam Monachi, qui & privatæ vitæ teſtes eſſent, & ſanctimoniæ imitatores. *Verecundum mos torporem indiſcretionis involvit, ut hujus ſedis Pontificibus ad ſecreta cubiculi ſervitia laici pueri, ac ſæculares obſequantur; & cum Paſtoris vita eſſe diſcipulis ſemper debeat in exemplo, plerumque Clerici, qualis in ſecreto vita ſit ſui Pontificiis neſciunt, quam tamen, ut dictum eſt, pueri ſciunt ſæculares. De qua re præſenti decreto conſtituo, ut quidam ex Clericis, vel etiam ex Monachis electi, miniſterio cubiculi Pontificalis obſequantur, ut is qui in loco eſt regiminis, habeat teſtes tales, qui vitam ejus in ſecreta converſatione videant, & ex viſione ſedula exemplum profectus ſumant*.

L. 4. Ep. 44.

Hoc quidem decretum ad ſolos ſpectabat Romanos Præſules ; ſed rationes & leges quibus illud innititur, peræquè omnes complectebantur Epiſcopos. Paſtores enim ſunt omnes Epiſcopi, eorumque proinde vita facis inſtar prælucere ſemper debet gregi ſpiritali : *Cùm Paſtoris vita eſſe diſcipulis ſemper debeat in exemplo*. Intereſt omnium Epiſcoporum, ut privatæ eorum vitæ teſtes ſint probatiſſimi, ut horum teſtimonio, quæ pia privatim ſunt facta, fiant publica ad fidelium ſanctificationem exempla : *Ut is qui in loco eſt regiminis, habeat teſtes tales, qui vitam ejus in ſecreta converſatione videant, & ex viſione ſedula exemplum profectus ſumant*.

III. De his Clericis ab Epiſcopo indivulſis intelligendus videtur Gregorius idem in Epiſtola ad Serenum Epiſcopum Maſſilienſem, quem graviter & amanter tamen objurgabat, quòd congreſſu & familiaritate penitiſſima dignaretur Presbyterum criminoſum & impœnitentem, quo & crimini addebatur authoritas, & impœnitentiæ : *Pervenit ad nos, quòd dilectio tua malos homines libenter in ſua ſocietate recipiat, adeo ut Presbyterum quemdam, qui poſtquam lapſus eſt, & in ſua adhuc dicitur iniquitatis pollutione verſari, familiarem habeat. Quod quidem nos ex toto non credimus ; quia qui talem recipit, ſcelera non corrigit, ſed magis aliis talia perpetrandi videtur dare licentiam*. Probamus enim quodammodo crimina, quorum authores non abominamur, non à noſtro eliminamus conſortio : *Conſidera quàm periculoſum ſit ante oculos Dei, ſi per eum à quo plectenda ſunt crimina, nutriri vitia videantur*. Idem ipſum jam Gregorius exprobraverat Joanni Jejunatori Patriarchæ Conſtantinopolitano, ex occaſione Syncelli, qui & poteſtate ſua & favore Patriarchæ abutebatur, ut ſibi primùm, tum deinde aliis exitio eſſet, quibus patrocinio eſſe debuerat : *Credo quod mihi familiaris veſter ille juvenculus reſcripſit, qui adhuc de Deo nihil didicit, qui viſcera charitatis neſcit, qui ob omnibus accuſatur, qui inſidiari quotidie diverſorum mortibus dicitur per occulta teſtamenta, &c. Mihi crede frater, ipſum priùs corrige, ut ex his qui vobis vicini ſunt, & ei qui vicini non ſunt, exemplo melius emendentur*.

L. 9. Ep. 9.

L. 2. Ep. 51. L. 2. c. 11. 1.

IV. Addocuit nos Joannes Diaconus in Gregorii vita, qua fide & diligentia præſtaret ipſe, quæ in Romano decerni Concilio curaverat, & quæ ab omnibus præſtari Epiſcopis inexorabilis cenſor urgebat. Palatio Laicos omnes abegit ſuo, nec admovit ſibi niſi Clericos Monachoſque ſanctitate & eruditione præſtantes : *Remotis à ſuo cubiculo ſæcularibus, Clericos ſibi prudentiſſimos conſiliarios familiareſque delegit*. Ita de Clericis, quorum cum nomina recenſuiſſet ex parte, eorum maximè quos ſpectata poſtea pietas ad ſummas evexit dignitates : accedit poſtea ad Monachos, quos ſuo ille incluſit Palatio, Cleroque ſociavit : *Monachorum verò ſanctiſſimos ſibi familiares elegit, inter quos, &c.* Apoſtoli Anglorum, pluresque alii ſanctiſſimi Epiſcopi ex hoc ſacratiſſimo prodiere collegio, ubi omnibus prælucebat Gregorius ad ſummum ſapientiæ & virtutis apicem nitentibus, cùm ipſe non ſe illis, ſed eos ſibi prælucere profiteretur : *Cum quibus Gregorius die noctuque verſatus*. Non poſſum non & illud hìc addere, quòd cum Datianus Armeniæ Metropolitanus à Gregorio popoſciſſet Ephebos ætate pares, forma præſtantes, quos Imperatori dono daret : adeo non miſit Gregorius quod petebatur, ut & Datiano reſcripſerit, difformes malle ſe, ſuique ſimiles, quàm formuloſos : *Mei ſimiles, videlicet deformes quæro*. Hoc ad caſtimoniam animo imbuta Epiſcopalis domus, abundè munita eſt adversùs maledicentiæ tela quæcumque, aut obliquas ſuſpiciones.

L. 12. Ep. 14.

V. Legitur apud Ennodium præceptum Regium, quo jubentur Epiſcopi, Presbyteri, Diaconique, ut Clericum ſemper habeant alium vitæ totius etiam reconditioris teſtem, conſciumque & comitem individuum : ſi tam tenui ſint re, ut conſortes alere non poſſint, ipſi alterius cujuſpiam fiant concellanei : *Nullum ergo Sacerdotum antiquis & modernis legibus obſequentem, nullumque Levitarum ſine bene probata volumus in quocumque loco manere perſona, vel quem ſubſtantiæ exilitas non permiſerit habere conſortem, ipſe concellaneus fiat alterius*. Intimæ innocentiæ Deus teſtis : at opus eſt, ut & hominibus ea approbetur, nec approbabitur niſi hujuſmodi teſtimonio. Si non vel ſuſpiciones crimi-

Opuſcul. Cap. 7.

criminis à se amoliatur Clericus, id ipsum jam imputatur crimini. Suspiciorum & calumniarum, quibus Clerici impetuntur, non infamia tantùm in eos redundat, sed & culpa, nisi pro virili eas antevertere satagant, non tam ut famæ suæ, quàm ut conscientiæ & saluti consulant alienæ: *Multos habeat actuum conscios, qui Deo debet innocentiam. Videant æmuli, quia qui testes habet, vult probari. Certè vel si mens sit recti conscia, vindicta dignus est, qui alii exiitit causa periculi.* Hoc præceptum cum consensu Apostolicæ Sedis publicavit Princeps: *Apostolicæ Sedis B. Petri vel Præsulis ejus authoritate Papæ subnixi.* Quin & occasione calumniarum Symmacho Papæ ingestarum publicatum id ab eo est: *Cùm Apostolicæ Sedis Præsulem, & omnium penè Ecclesiarum gubernacula tractantem, per proximi tumultus incendium, inimicorum rabies tali ore momordisset.* Hanc Baronius Constitutionem Laurentio tribuit Archiepiscopo Mediolanensi. Iis & ab Ennodio & à Baronio cumulatus est laudibus Theodoricus Italiæ Rex, ob reverentiam cum primis & pietatem in Ecclesiam Romanam, ut non immeritò à quibusdam hoc illi imputatum sit luculentissimum præceptum, cui deinde accesserit authoritas Episcopalis. Hæc certè verba magis sapiunt Edictum Principis, quàm Episcopi mandatum: *Præceptum quando jussi sunt omnes Episcopi cellulanos habere.* Sed nostra non magnoperè interest operosiùs rimari, uter author fuerit hujus Constitutionis, cùm Titulus Theodorico, Constitutio ipsa Laurentio magis consentiat.

iron. ann. 2. n. 32. & n. 503. n. 14.

VI. Sed cùm hoc Edicto insinuetur præisse Leges Canonesque, quibus jussa sint hæc eadem munimenta præstrui innocentiæ & famæ Clericorum majorum: duo supersunt Girundensis in Hispania Concilii Canones, quibus Clericis majoribus omnibus præscribitur, ut custodem testemque innocentiæ secum semper habeant aliquem. Certè hoc statutum primò fuerat, ut eorum qui conjugati ante ordinationem fuerant, vel continentia ipsa, vel continentiæ fama in tuto esset adversùs sive tentationes, sive maledicentiam: *Placuit à Pontifice usque ad Subdiaconatum, post suscepti honoris officium si quis ex conjugatis fuerit ordinatus, ut semper alterius fratris utatur auxilio, cujus testimonio vita ejus debeat clarior apparere.* Præcepit tamen hæc eadem aliis omnibus Clericis Synodus, quibus esset familia, etsi non esset uxor, ut fido semper teste & socio uterentur: *De his qui sine uxoribus ordinantur, & familias domus habent, habito secum pro vitæ conversatione fratre in testimonium, &c.* Concilium Toletanum IV. tribus Ordinibus superioribus idem præstrui voluit præsidium adversùs obtrectationes. Ac primò de Episcopis: *Ut deinceps excludatur omnis nefanda suspicio, aut casus, & ne detur ultrà sæcularibus obtrectandi locus, oportet Episcopos testimonium probabilium personarum in conclavibus habere, ut & Deo placeant per conscientiam puram, & Ecclesiæ per optimam famam.* Quod ad Presbyteros verò aut Diaconos, jubet eos hæc Synodus aut communem cum Episcopo agere vitam, si per ætatem aut per valetudinem liceat: aut socium habere domi, tanquam invictissimum adversùs obtrectatores propugnaculum; *Non aliter placuit, ut quemadmodum Antistes, ita & Presbyteri atque Levitæ, quos fortè infirmitas aut ætatis gravitas in conclavi Episcopi manere non sinit, ut iidem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamque suam sicut nomine, ita & meritis teneant.* Denique justis hisque iisdem de causis inferiores Clerici omnes ab hac Synodo in Seminarium compinguntur, ubi sub Seniore ac Magistro probatissimo omnes simul degant: *Omnes in uno conclavi commorentur, deputati probatissimo seniori, quem Magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant.*

Can. 6.

Can. 7.

Can. 22.

Can. 23.

Can. 24.

VII. Nec minùs impigri Galli nostri ad has pudicitiæ & famæ Clericorum tuendæ cautiones adhibendas. Etenim Concilio Turonensi II. imperatum fuerat ut Episcopi, si conjugati fuissent, vallarentur semper velut cælesti Clericorum agmine, qui inaccessum illum semper & tentationibus carnis præstent & jaculis maledicorum: *Et licèt Deo propitio, testimonio Clericorum suorum castus vivat, quia cum illo tam in cella, quàm ubicumque fuerit, sui habitent, eumque Presbyteri & Diaconi, vel deinceps Clericorum turba juniorum Deo authore conservent, &c.* Si nulla ei conjux, si innuptus, aut viduus, excubant nihilominus circa illum semper Clerici, & extraneas mulieres arcent: *Habeant ministri Ecclesiæ, utique Clerici qui Episcopo serviunt, & eum custodire debent, licentiam extraneas mulieres de frequentia cohabitationis ejicere.* Cæterùm Clerici qui, ut loquitur hoc Concilium, *Episcopo serviunt*, nequaquam vilescunt aut decorantur hoc famulatu. Nam si Christi Vicarius, si imago Episcopus est, si regalis Sacerdotii apex in eo maximè fulgurat: qui privatim illi famulantur, Aulæ cujusdam cælestis velut principes habendi sunt, tantòque supra Regum Aulicos eminent, quantò terrenis Regnis Christi Imperium augustius sanctiusque est. Romana Synodus sub Gregorio eadem ferè verba adhibuit; *Ad secreta cubiculi servitia.* Unde & non improbabiliter conjicies ex hoc Turonensi Concilio II. Gallicanos Episcopos ipsum Gregorii Papæ Conciliique Romani decretum anteveniisse, nec admisisse nisi Clericos ad interiora Episcoporum servitia. Denique eadem Turonensis Synodus sanxit, ut & Archipresbyteri ruris, sive ruri, sive domi, comites semper sibi testesque conglutinarent aliquos Clericorum minorum: *Seu in vico manserit, seu ambulaverit, unus Lector Canonicorum suorum, aut tertius aliquis de numero Clericorum cum illo ambulet, & in cella, ubi ille jacet, lectum habeat, pro testimonio.*

Can. 11.

Can. 13.

Can. 19.

VIII. Non quid decretum, sed quid actitatum fuerit, narrat Gregorius Turonensis. Agens enim de Etherio Lexoviensium Episcopo, solitum illum ait somnum capere in cubiculo, ubi & lectulis quique suis compositi erant Clerici complures: *Instrato suo quievit, habens circa lectum suum multos lectulos Clericorum.* Tunc quidem Etherius ab insidiis hostium sibi cavebat, sed eo, ut reor, cogebatur tantùm duplicare custodiam. Scriptores vitæ sancti Cæsarii Arelatensis Episcopi, Presbyter, Diaconus, quique tum discipuli ejus, tum Syncelli fuerant, testatum faciunt, se in eodem cum ipso accubantes cubiculo, sæpè ipsum audisse sopore tum mersum, eo tamen fervore quo in Ecclesia solebat, concionantem de futuro Judicio & sempiterna Beatorum quiete: *Nos ipsi vel conservi nostri, qui in cella ipsius manserunt, sciunt quæ diximus, &c. Frequenter in sopore positus de futuro judicio vel de æterno præmio prædicabat.* Capite sequenti solus de seipso loquitur Diaconus: *Cùm in cella ipsius Diaconus in servitio illius ad judicium delectus essem, curam me intra reliqua de nocturnis Horis jusserat habere.* Erat ergo is usitatus loquendi mos, ut se Presbyteri Diaconique dicerent esse in *servitio* Episcopi: at hoc exemplo patet reapse *discipulos* Episcopi fuisse, quo etiam suprà nomine eos designavit Gregorius.

L. 6. c. 36.

L. 2. c. 2. 20.

IX. Ut origo nominis *Cella*, κέλλιον, *Syncellus*, à Græcis profecta est, ita & ea apud eos dignitas & gratia florentior, & major potestate fuit. In Occidente tum Pontifici summo, tum Episcopis singulis Syncelli aderant plures, quorum hæc gratia, hæc potestas erat, ut Præsulis innocentiam & testimonio tuerentur suo, & pia imitatione sectarentur. At Patriarchæ Orientales vel unum omnino, vel si plures, unum eximium & exortem præ cæteris habebant Syncellum, qui & Protosyncellus dicebatur, qui & consiliorum omnium conscius, & potestatis administer tandem fuit. Itaque Syncelli Patriarchis ferè ubique in monumentis Historicis adsunt, & mini-

miniſtri omnium dum in vivis agunt, & plerumque poſt mortem ſucceſſores. Unus accuſatorum Dioſcori Patriarchæ Alexandrini in Concilio Chalcedonenſi omnia ſe accuſationis capita expreſſurum ſpopondit ex ore ipſo Syncellorum ipſius : *Per nominatos à me teſtes, Syncellos ejus conſtitutos, qui hactenus cum ipſo degunt & comitantur.* Accuſator alius Agoraſtum indicavit, iiſdem cum Dioſcoro flagitiis implicatum, utpote Syncellum ejus : *Unum ex cooperatoribus ejus inſaniæ, Syncellum ejus exiſtentem.* Erant tunc forſan Patriarchæ Alexandrino Syncelli plures, at cùm Dioſcorus Diaconus Romanus ſcripſit Hormiſdæ Papæ, Joanne Patriarcha Conſtantinopolitano mortuo, Epiphanium Presbyterum Syncellum ejus ſuffectum ei fuiſſe, unus ibi ſpectatur Syncellus : *In cujus locum Epiphanius quidam Presbyter, quondam Syncellus ejus ſucceſſit.* Similiter & ubi in Synodi Conſtantinopolitanæ Epiſtola Synodica ad Papam nominatur Heraclianus Presbyter Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & Epiphanii Patriarchæ Syncellus : *Cohabitator Patriarchæ Epiphanii.* In Collatione tamen Catholicorum cum Severianis anno 532. Heraclianus & Laurentius nominantur Presbyteri & Syncelli Patriarchæ Epiphanii. In Concilio verò Romano ſub Martino I. memoratur Stephanus, Presbyter, Syncellus & Chartophylax Patriarchæ Sergii.

Act. 3.

Poſt. Epiſt. 79. Hormiſ.

Conſul. 4.

Narrat Anaſtaſius Bibliothecarius in Hiſtoria ſua, ut Leo Iſauricus Imperator, dum occaſiones aucuparetur exauthorandi Patriarchæ Conſtantinopolitani Germani, quòd in eo expertus eſſet invictiſſimum ſacrarum Imaginum defenſorem : ſubornarit Anaſtaſium diſcipulum & Syncellum ejus, deſponſo in proditionis pretium throno ipſo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ : *Habuit in hoc compartícipem diſcipulum ejus & Syncellum Anaſtaſium, cui ſpopondit, utpote impietatis ſuæ conſentaneo, throni eum adulterum ſucceſſorem futurum.* Abiit ſacro Magiſtratu Germanus, ſucceſſor ei datus Anaſtaſius. Idem Scriptor, ſicut & Theophanes antè dixerat de Joanne Cappadoce, qui ex Syncello Patriarcha factus erat, fatis concedente Timotheo : eique ipſi vivis excedenti dixerat ſucceſſiſſe Epiphanium Syncellum. Satis, ut opinor, ſuperque hinc elucet Syncellorum quanta fuerit poteſtas. Eo compulſi ſunt Patriarchæ in plures eam curam poteſtatemque partiri : tumque ita excrevit eorum numerus, ut ejus puduerit tandem Patriarcham Sergium, qui & Conſtitutione edita, quam leges ſi voles in Jure Orientali, decrevit, ut ne plures poſthac eſſent quàm duo. Sed intra eas anguſtias tam Clericorum ambitio circumſcribere ſe non potuit, quàm nec Patriarcharum ſeu facilitas, ſeu levitas. Rurſus ebullierunt Syncelli permagno numero, & eorum primus dici cœpit Protoſyncellus. At quot Syncelli, tot quandoque inſidiatores, & ubi ſimultates Patriarcha cum Imperatore ſuſceperat, tot aliquando proditores. Ita expertus eſt Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus ſanctiſſimus, ut memorat qui vitam ejus litteris mandavit.

X. Facilè obſervari jam potuit, qui Syncelli fuere, fuiſſe quoque eos Papæ *Conſiliarios*, Patriarcharum item, & Epiſcoporum. De dignitate ergo Conſiliariorum non ineptè hìc ſermo inſtituetur. Eo nomine & honore ornat Joannes Diaconus Syncellos Gregorii Papæ : *Remotis à cubiculo ſuo ſæcularibus, Clericos ſibi prudentiſſimos Conſiliarios familiareſque delegit.* Sanctiſſimi ergo hi Clerici, Monachique, Conſiliarii erant Gregorii Magni : hi nimirum qui abdicatis mundi fallacibus divitiis, inſaniſque voluptatibus, cœleſti ſapientiæ addictiſſimi, & Evangelicæ perfectionis ſectatores ſeduli, ad hanc eandem normam, ad hanc legem auſterioris diſciplinæ omnia librabant, omnia exigebant conſilia, & decreta ſua : *Arceſſebantur Pontificalibus profundis conſiliis prudentes viri, quos perhibuit, potius quàm potentes; & à paupere Philoſophia intrinſecus quid potius aut potiſſimum in unoquoque negotio ſequendum videretur, artificioſis argumentationibus rationabiliter inquirente, dives inertia, quæ modo ſe de ſapientibus pari ſorte ulciſcitur, præ cubiculi foribus deſpicabilis remanebat.* Agit ipſe Gregorius de Conſiliariis ſuis, & de clariſſimis ſacra eruditione in Urbe viris, quorum conſilia & reſponſa requirebat in rebus implicatioribus : *Neceſſarium viſum eſt nobis, tam cum Conſiliariis noſtris, quàm cum aliis hujus civitatis doctis viris, quid eſſet agendum, de lege tractare. Qui tractantes reſponderunt, &c.* Reſponſum horum doctiſſimorum Romæ virorum, domeſticorumque Pontificis Conſiliariorum, Gregorii ſententia probatum, prolatum ore, oraculum tunc fuit Apoſtolicæ ſedis. Habebant & Optimates Imperii ſuos Conſiliarios.

L. 2. vitæ ejus c. 11. 14.

L. 7. Ind. 2 Epiſt. 7.

L. 1. Ep. 36

XI. Sed ut certò conſtet Officium verè, Dignitatemque hanc fuiſſe conſtantem & perpetuam, non brevem gloriæ uſuram & nominis : depromendum hìc eſt exordium ejus Epiſtolæ, quam Apoſtolica ſedes in Angliam de Paſcha ſcripſit eo tempore, quo Joannes Papa IV. electus tantùm, nondum ordinatus erat. Hæc enim ſunt nomina titulique eorum, qui Epiſtolam ſcripſere : *Hilarius Archipresbyter & ſervans locum ſanctæ ſedis Apoſtolicæ; Joannes Diaconus & in nomine Dei electus. Item Joannes Primicerius & ſervans locum ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, & Joannes ſervus Dei Conſiliarius ejuſdem Apoſtolicæ ſedis.* Qui poſtremus hìc dicitur *Servus Dei*, non injuria conjicitur Monachus fuiſſe. Ideo & certiores nos fecit Joannes Diaconus, partim ex Clero, partim ex Monachis cooptatos fuiſſe Gregorii Conſiliarios. Ex his ergo Subſcriptionibus illud evincitur, ut Archipresbyteri, Diaconi, & Primicerii dignitates erant certæ & ſtabiles, ita & Conſiliarios fuiſſe.

Beda. L. 2 c. 19.

XII. Idem ipſe Beda qui hanc nobis ſuppeditavit ſubſcriptionem, loquitur alibi de Bonifacio Archidiacono Romano, qui Conſiliarius etiam erat Apoſtolicæ ſedis, & ſacræ eruditionis totius penu locupletiſſimum. Ideo & ingentis famæ vir Vuilfridus, ut primùm Romam venit, ad eum ſe contulit, Magiſterio ejus imbuendus : *Veniens verò Vuilfridus Romam pervenit ad amicitiam viri ſanctiſſimi & doctiſſimi, Bonifacii videlicet Archidiaconi, qui etiam Conſiliarius erat Apoſtolici Papæ, cujus Magiſterio, quatuor Evangeliorum libros ex ordine didicit, Computum Paſchæ rationabilem, & alia multa quæ in Patria nequiverat, Eccleſiaſticis diſciplinis accommoda, eodem Magiſtro tradente percepit.* Ejuſmodi erat ſacræ eruditionis copia in his veluti fontibus exuberans, ad quos recurri juberet quandoque & ipſe Pontifex. In Actis II. Synodi Nicænæ refertur enixum eſſe Benedictum II. Papam, ut in ſinum Catholicæ matris Eccleſiæ recolligeret Macarium, Hereſiarcham Monotheletam, atque ita illum redderet ſedi Antiochenæ. Ea porro ſpe miſiſſe ad eum *Conſiliarium* ſuum, virum, ut conjicere eſt, uſquequaque doctiſſimum. Id enim maximè deſiderat Conſiliarii dignitas præ cæteris.

L. 5. C. 20.

Baron. anna 685. n. 8.

XIII. Illud quoque perhibet Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Sergii Papæ I. hunc Pontificem invictiſſima conſtantia retudiſſe conatus vehementiſſimos Juſtiniani II. Imperatoris, Trullanæ Synodi Canones ſibi obtrudentis. Ea repulſa autem exaſperatum Principem, curaſſe, ut Roma Conſtantinopolin abriperentur Joannes Epiſcopus Portuenſis, & *Bonifacius Conſiliarius Apoſtolicæ ſedis :* ut authores hujus infractæ fortitudinis, & conſilii, quod inierat Papa. Haud ſatis comperi, an Abbas ille Joannes, quode agitur in Epiſtola Beatiſſimi Maximi Martyris ad Marinum Presbyterum, & qui ibi vocatur *Symponus*, fuerit aliquando Honorii Papæ Conſiliarius : Cum ſcilicet dictata ab eo fuiſſet ea Honorii Papæ Epiſtola, quam ſexta Synodus

Anaſtaſ. Bibliothec. Collect. pag. 33.

Oecu-

Oecumenica censorio cauterio inussit ; & cùm eam ipse clementiùs interpretatus sit , contestatus , nunquam animo Honorii Papæ eam sedisse sententiam , ut duarum Christi voluntatum dogmati reluctaretur.

XIV. Cùm vel in ipso Nicæni Concilii Canone sexto, omnibus Ecclesiis Romana proponatur , ut forma ad quam se effingere debeant : non ægrè persuadebitur nobis, fuisse suos aliis Ecclesiis Consiliarios, sicut & Romanæ. Unum profero exemplum longè pulcherrimum ex Leontio Insulæ Cypri Episcopo, in vita sancti Joannis Eleemosynarii, Patriarchæ Alexandrini; quam Latino sermoni donavit Anastasius Bibliothecarius , & Nicolao Papæ dicavit. Hæc porro ille de Consiliariis
ap. 31. hujus Patriarchæ : *Ad voluntatem ejus, quæ tota in Deo erat , misit ei Deus viros sapientes , & semper memorandos Joannem & Sophronium. Consiliarii enim erant veraciter boni, quibus & tanquam Patribus indiscretè obediebat , & gratias agebat , tanquam constantibus maximè , & viriliter agentibus militibus , pro pietate Religionis . Etenim sancti Spiritus virtute freti , &c.* Elegantissima hæc est forma Consiliariorum Episcopi cujuslibet.

CAPUT CI. P. 3. l. 1. c. 51.

De Syncellis & Consiliariis , ab anno octingentesimo ad millesimum .

I. Desudatur in Gallia , ut imitatione Gregori Magni Papæ , Episcopi singuli suos habeant Syncellos .

II. Desudatur & in Italia.

III. Syncelli ex Clericis erant , vel ex Monachis , sed ex Clericis maximè in Occidente.

IV. In Oriente plerumque ex Monachis.

V. Exploratores non rarò insidiosi , quos immitteret Imperator.

VI. Syncelli complures , iidem & successores fuere Patriarcharum .

VII. Tunc certatim Principes , Episcopi, Archiepiscopi prehensare cœperunt , ut Syncelli fierent .

VIII. Hinc audacia & supercilium Syncellorum , ut supra Episcopos sederent.

IX. De Consiliariis Principum , quorum in Consistorio de rebus Ecclesiæ tractabatur.

X. Caroli Magni in hujusmodi rebus mirabilis sapientia .

XI. Hi Consiliarii magna ex parte Clerici erant .

XII. Tria Conciliorum genera , ex Hincmaro , ubi & Clerici partes agebant suas.

XIII. In uno horum Conciliorum persæpè creabantur Episcopi.

XIV. An Imperatoribus , an Carolo Magno fuerint Syncelli.

XV. De Consiliariis Papæ.

XVI. De his qui Delicioſi Vocabantur.

I. SYncellos , ut secretioris vitæ testes individuos Episcopis adhibendi , cùm consuetudo jam penè exoleviſſet , ad eam revocandam strenuè incubuerunt Concilii VI. Parisiensis Patres , positis ob oculos exemplis Augustini & Ambrosii , Decretisque Concilii Romani sub Gregorio Papa. Dolebat hujus Gallicanæ Synodi Episcopis , quòd Præsules hoc se testimonio fraudarent , fraudarent & Clericos eo fructu , quem inde reportare potuissent, qui potuisset & ab iis in plebem redun-
Ann. 829. Can. 20. ipit. Car. ag. l. 5. c. 4. dare : *Sed quia nonnullos socios Ordinis nostri , sine his personis , quas sua religiosa conversatio testes habere , & quibus exemplum bonum debuit præbere , cubicula secreti sui didicimus incolere , id non sine magna turbidaque indignatione ferre potuimus.* Denique quàm justè tam vehementer excanduit hoc Concilium in Episcopos, qui colloqui congredique cum sæcularibus viris magis delectarentur , quàm cum Clericis : *Non cum Clericis , sed potiùs seorsum cum laicis & quibusdam familiaribus suis sermocinari & convivari delectantur .* Ibidem Can. 21.

II. Hærere ergo lateri Episcopi semper debebant, vel Clerici, vel Monachi , pietate & religione clari , non publicè tantùm , sed privatim , & in penetralibus domus ipsius, ut illos haberet, & testes innocentiæ , & imitatores pietatis . Ita rursus decretum fuit in Concilio Papiensi , anni 850. *Oportet igitur , ut cubiculo Episcopi & secretioribus quibuslibet obsequiis sinceræ opinionis Sacerdotes & Clerici assistant , qui vigilantem , orantem , sacra eloquia scrutantem , Episcopum suum jugiter attendant , ejusque sanctæ conversationis testes , imitatores , & ad Dei gloriam prædicatores existant.* Quasi diceretur vitam Episcopi rutilare debere pietate , jugi oratione , indefessa vigilantia , perpetua Scripturarum meditatione : ideoque necesse esse, ut testes haberet, qui essent & admiratores , & imitatores , & præcones, ad gloriam omnem cœlesti Patri referendam , & ad populorum promovendam salutem. Can. 1.

III. Syncellos Episcoporum Gregorius Magnus designaverat promiscuè Clericos, Monachosque . Leo sanè III. Papa in Epistola quadam sua, Augustinum Monachum, Anglorum Apostolatu tam splendidè perfunctum, docet in Choro Syncellorum Gregorii antè meruisse . At quæ modò laudata sunt Concilia , ea ferè persuadent , id proprium fuisse Clericorum munus: *Sacerdotes & Clerici* . Viderit Lector, an qui nunc Episcoporum Capellani & Eleemosinarii dicuntur, ii velut residui quidam Syncelli videri debeant . Teste uti poterit , qui volet , sancto Udalrico , Episcopo Augustano , à quo nunquam divellebatur , ne in curru quidem Clericus , quocum decantaret Psalmos , præter Presbyteros, qui & ipsi individui erant comites, ut cum pompa majore sacra Mysteria celebraret . *Sedebat in solio super carpentum composito , de humerulis plaustri in ferro pendente , & cum eo unus Clericus de Capellanis ejus , qui cum eo totos dies Psalmos decantasset . Comitari semper cum illo aliquos suos Presbyteros prudentissimos , & de Capellanis tantùm , ut quotidie servitium Dei decorè perficere potuisset , præcepit .* Epist. 1. Surius die Julii 4. c. 4.

IV. Orientales Patriarchæ hanc plerumque demandabant provinciam Monachis , ut liquet ex Joanne & Thoma, Monachis & Presbyteris, qui Concilio Nicæno II. interfuerunt ut Legati trium sedium Patriarchalium, Alexandrinæ, Antiochenæ & Hierosolimitanæ, ubi Syncellatu fungebantur. In VIII. quoque Synodo generali Elias Monachus & Syncellus Patriarchæ Hierosolymitani , locum obtinuit inter Concilii Præsides. Cùm Patriarchæ ipsi Orientales , uti & Episcopi, ut plurimum ex Monachis asciscerentur, minus mirum est, si & ipsi Syncellos ejusdem sibi instituti adjungerent . Nicæn. Syn. II. Act. 3. & 4. Synod. VIII. Act. 1.

V. Sed vehementer allucinabere , si hos existimes Syncellos eo animi candore & infucata ea fide munus sunm obiisse, quam præ se ferebant & profitebantur. Author vitæ B. Tarasii Patriarchæ narrat , ut Imperator ejus ulciscendi & evertendi cupidissimus, Syncellos ei adjunxerit, qui exploratores insidiosissimi essent , ira in eum & felle amarissimo tumentes : *Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus , ei adhibens custodes , qui nomine quidem usi sunt Syncellorum , moribus verò longè aberant à pietate . Quos nisi assumpsisset , & nisi per eorum oculos transisset , non licebat cuiquam ad divinum & sapientem Pastorum Principem accedere , & ea quæ videbantur eloqui .* Surius die 25. Febr. c. 35.

VI. Erant autem graves causæ , cur tantoperè sua interesse putarent Imperatores , ut suo ipsi voto Syncellos Patriarchis adderent , & maximè Constanti-

stantinopolitano. Nimirum qui Protosyncellus erat, erat ut plurimùm successor in sede Patriarchali. Ann. 901. Leo Imperator cognomento Philosophus, cùm solio exturbasset Patriarcham Nicolaum, à quo sacris summotus fuerat, in ejus locum subrogavit quo ipse utebatur patre spiritali, ut loquuntur Græci, id est Confessario, sanctissimum Monachum Euthymium, Syncellum Patriarchæ, cui successor dabatur. Idem Leo multo antè tempore Stephanum fratrem suum ex Syncello fecerat Patriarcham. Sicut & priùs Theophilus Imperator Joannem quendam ad Patriarchatum gradatim protrudens, illum primò Syncellum creaverat. Hæc tumultuariè ex Cedreno & Curopalate, qui refert etiam ut Romanus Imperator majoribus natu duobus filiis diademate redimitis, tertium nomine Theophylactum radi fecit, Clericumque & Subdiaconum à Patriarcha ordinari, & denique Syncellum: *Reliquum Theophilactum Patriarcha radit in Clericum, & Subdiaconum, ac Syncellum designat; cùm prius in sanctuarium intrasset, officium Subdiaconi gerens.* Videtur hìc insinuari, non potuisse nisi ex Subdiaconis Syncellos creari. Sed accurata hic Scriptor utitur verborum diligentia, ut ordinationem Subdiaconi secernat à Syncelli promotione. χειροτονήσας ὑποδιάκονον, προχειρισάμενος σύγκελλον. Ex his certè Historicis planum est, Syncellatu plerosque Proceres Principesque gradum sibi fecisse ad Patriarchatum. Hic quippe Theophylactus ad Patriarchalem sedem electatus tandem pervenit. Supersedeo exemplis aliis ejusdem progressionis, quæ apud eosdem, aliosque Historicos plura reperies.

VII. Postquam autem nati fratresque Imperatorum Syncellatum ambiere, exarsere in eandem spem Episcopi & Metropolitæ, quantumvis dissidere & conflictari viderentur hæ mutuò dignitates. Historici iidem meminere Stephani Syncelli & Episcopi Nicomediæ. Narrant enim, ut ab Argyro Romano Imperatore tres creati sint conjunctim & Cedrenus. pag. 536. 593. 602. 624. 686. Syncelli & Metropolitani: *Fecit tres Syncellos Metropolitas.* Etsi ad rem minùs faciat, dicam tamen Syncellatu ab eodem ornatum fuisse Joannem, qui Basilio Imperatori quondam fuerat à Secretis, tum verò jam capillos raserat: eique custodiam eum mandasse sororis Imperatricis conjugis suæ, cujusmodi munere quandoque & in Occidente donatos fuisse Episcopos infrà alicubi dicemus.

VIII. Quibus ita constitutis, minùs jam forsan stupebit, qui audiet Syncellos primatum confessus & honoris supra Episcopos, adeoque & supra Metropolitanos affectasse. Efferbuit quidem indignatio Præsulum eò vehementior, quò justior: & ei tamen novitati adeo ipsis injuriosæ viam ipsi forsan straverant, cùm suo gradu, qui summus utique est, non contenti, altiùs ut eveherentur, ad Syncellatus dignitatem sese dejecerant; & Syncellatum cùm jam Episcopi essent prehensando, illum Episcopatu splendidiorem inopini declaraverant. Cedren. pag. 723. *Die Pentecostes sacro tumultuatum est ob sessionem in sacro Officio, Metropolitis non ferentibus superiore loco ipsis sedere Syncellos.* Surgere speraverant Metropolitani per Syncellatum: hinc non absurdè Syncelli Syncellatum Metropolitica dignitate superiorem esse argumentati erant.

Potuit & Imperatorum gratia, qua præ cæteris florebant Syncelli, Metropolitanos etiam Syncellis subjecisse. Eò enim res tandem evasit, ut Protosyncellus primus esset Ministeri Imperii: Ibidem pag. 796. *Orientis Duces se ad primarium Syncellum conferunt, tunc Reipublicæ gubernatorem, eoque apud Imperatorem intercessore utuntur.*

IX. Diximus quàm arctè cohæreat cum Syncellatu Consiliarii Dignitas. Nec mihi mens est, nisi quo ad Ecclesiæ utilitatem pertinet, hoc Consiliarios Principum sermone complecti: ut sancti Dionysii Abbas Fulradus Pipini Regis Consiliarius dicitur in Epistola Stephani Papæ ad eum Regem: Epist. 3. *Fulradus Presbyter & Abbas Consiliarius vester.* Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi anni 789. ait se de omnibus egisse cum Episcopis & Consiliariis suis: *Considerans unà cum Sacerdotibus & Consiliariis nostris.* In historia qua narratur ut exceptus sit Leo III. Papa à Carolo Magno, Episcopi secernuntur à Consiliariis Principis, & primum honoris locum obtinent: *Ex omni parte Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris Sacerdotibus venientibus unà cum Regis Consilio omnibusque eximiis Francis.* Cone. Tom. 2. 20. 130. 238. Postquam diu consultatum fuit circa Parochos incontinentiæ vehementer suspectos & difficillimè tamen convincendos; commune tandem emersit decretum ex responsione Episcoporum, Clericorum, & Consiliariorum Regis. *Necnon & Episcoporum nostrorum omnium, cæterorumque Sacerdotum & Levitarum authoritate & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum nostrorum Consiliariorum consultu definitum est.* Ex quo liquidum est seponi & divelli Episcopos à Consilio Regio, non quo excluderentur, sed quòd supra cæteros omnes singulariter eminerent. Et sanè Concilii VI. Parisiensis Præsules enixissimè Ludovicum Pium deprecati sunt, ut Consiliarios & Ministros deligeret, qui tanti muneris gravitati & ponderi pares essent: Art. 8: Can. 16 *Quatenus Consiliarii & dignitatis vestræ ministri, custodesque animæ vestræ & corporis, qui debent esse intra regnum aliis bonitatis decus & exemplum, charitatem, pacem & concordiam invicem habeant.* Ibid. p. 592. In Concilio verò Aquisgranensi II. anni 836. monitus est idem Rex, tunc verè partes suas impleturos ejus Consiliarios, si mutua inter se concordia pacem publicam alerent, si sapientia sua Rempublicam tranquillarent: *Tunc enim veri Consiliarii verique adjutores vestri & totius Regni salubriter esse poterunt, si unanimes extiterint.* Ann. 8 Can. 1

X. Sed vix tamen aut nec vix fieri poterat, quin Regiorum Consiliariorum dignitate jam donati essent Clerici, cùm in consiliis hujusmodi principem jam locum obtinerent. Quod habitum est apud sanctam Macram Concilium sub Regibus Can. 8. Ludovico & Carlomanno anno 881. testatum fecit id moris fuisse Carolo Magno, ut secum haberet semper tres ex primariis Consiliariis suis, alternas per vices illos accersens; illos consuleret de singulis quibusque rebus, & de consiliis omnibus, quæ sibi in mentem venirent, & quæ diu noctuque statim exarabat in tabulis cereis, ut ad eos referret; denique in Comitiis generalibus, ubi aderant Consiliarii sui omnes, decerneret & statueret tandem quæ deinceps executioni essent mandanda. Cone. Ga Tom. 3. pa 514. *Carolus Magnus nullo unquam tempore sine tribus de sapientioribus & eminentioribus Consiliariis suis esse patiebatur: sed vicissim per successiones, ut eis possibile foret, secum habebat; & ad capitium lecti sui tabulas cum graphio habebat, & quæ sive in die, sive in nocte de utilitate sanctæ Ecclesiæ, & de profectu ac soliditate Regni meditabantur, in eisdem tabulis adnotabat, & cum eisdem Consiliariis suis quos secum habebat, inde tractabat. Et quando ad placitum suum veniebat, omnia subtiliter tractata plenitudini Consiliariorum suorum monstrabat, & communi consilio illa ad effectum perducere procurabat.*

XI. Non hìc quidem disertis verbis illud significatur, ex Ministris & Consiliariis Caroli Magni alios Clericos, alios laicos Optimates fuisse. Sed conjectura duci potest ex annuo conventu omnium Consiliariorum, quos inter primo semper loco sedebant Episcopi & Abbates; nec minore forsan erant numero, quàm laici Proceres. Aliud ejus rei argumentum elicitur ex monitis his hujus Concilii ad utrumque Regem, ut secum semper haberent Consiliarios, alios ex Clero, alios ex Nobilium delectu, singulis mensibus alios aliosque ex iis vicissim arcesserent, ut cum eis tractarent de omnibus ad Ecclesiæ Regnique utilitatem spectantibus. *Quæsumus cum consilio & auxilio fidelium vestrorum,*

rum, eligite qui vobiscum per singulos menses de utroque ordine Consiliarii maneant, quibus aurem & cordis & corporis libenter accommodetis, quique vos Deum timere, & Ecclesiam ac Rectores ejus doceant honorare.

Censet Theganus Ludovici Pii infortunia non alio magis ex capite manasse; quàm quòd totum se, & ultra modum suis permitteret Consiliariis: quodque exitiali quadam inveterata consuetudine, ex servis Episcopos eligeret: *Nihil indiscrete faciebat, præterquam quod Consiliariis suis magis credidit, quàm opus esset, &c. Quia jamdudum illa pessima consuetudo erat, ut ex vilissimis servis summi Pontifices fierent, &c.* Et infrà: *Summoperè cavendum est ne amplius fiat, ut servi sint Consiliarii sui, quia si possunt, hoc maximè construunt, ut Nobiles opprimant.* Hinc apertum fit inter Consiliarios Ludovici Pii primas semper obtinuisse Episcopos, & nescio qua æmulatione in eos æstuasse Nobiles, Procerèsque, qui ex ipsa origine & prosapia aucupabantur ansam eos deprimendi.

Du Chesne Hi. Franc. to. 2. p. 279. 28.

Scripsit Hincmarus ad Regem Ludovicum Balbum, à quo accersitus fuerat ut cum eo consilium iniret de Ecclesiæ Regnique regimine: scripsit, inquam, utriusque vel incolumitatem vel perniciem in Consiliariis maximè positam esse, bonis malisve, quos sibi Rex allegeret, prout ipse bonus malusve foret. *Legimus quia boni Reges constituti, bonos sibi Consiliarios adhibuerunt, & per bonos Reges & bonos Consiliarios Regnorum populi multa bona habuerunt, & per malos Reges & malos Consiliarios Regnorum populi multa mala sustinuerunt.* Conventus porro illi duo, ad quos Consiliarii Regii vocabantur, generalis alter, alter particularis, perspicuè distinguuntur in Annalibus Bertinianis, ut de Carolo Magno jam animadversum est. *Carolus in Purificatione sanctæ Mariæ cum suis Consiliariis Placitum in Monasterio sancti Dionysii peragens, ibidem Pascha Dominicum celebravit. Generale quoque Placitum Idibus Junii tenuit in villa Duciaco, ubi & annua dona sua accepit.*

Ibem pag. 47. Du Chesn. to. 2. p. 246

anno 874.

XII. Sed omnium præstantissimè Hincmarus rem hanc totam eo illustravit Tractatu, quem de Educatione Carlomanni Regis scripsit, & de Ordine Palatii. Statim enim Conventus secernit duos, in quos Cleri & Nobilium Optimates coibant, Seniores ut consilia librarent, juniores ut audirent & exequerentur. *Consuetudo erat, ut non sæpiùs, sed bis in anno duo Placita tenerentur. Unum quando ordinabatur status totius Regni, &c. In quo Placito generalitas universa majorum, tam Clericorum, quàm Laicorum conveniebat; Seniores propter Consilium ordinandum, juniores propter idem Consilium suscipiendum. Cæterùm propter dona generaliter danda aliud Placitum cum Senioribus tantùm & præcipuis Consiliariis habebatur: in quo jam futuri anni status tractari incipiebatur.* Duos hìc habes Conventus annuos ad Regni regimen temperandum. In primum admittebantur Clerici & Barones, quamquam Consiliarii nomine & dignitate à Principe donati non essent: *Generalitas universorum Majorum, tam Clericorum, quàm Laicorum conveniebat.* In secundum non admittebantur nisi Seniores & Consiliarii: *Aliud Placitum cum Senioribus tantùm & præcipuis Consiliariis habebatur.* Seligebantur hi Consiliarii ex Clericorum & Laicorum spectatissimis quibusque sapientia, religione & fide erga Regem Regnumque incorrupta: *Consiliarii autem tam Clerici, quàm Laici, tales eligebantur, qui primò Deum timerent, deinc talem fidem haberent, ut excepta vita æterna nihil Regi & Regno præponerent.* Illud porro commendatissimum erat his Consiliariis, ut fide & silentio inviolabili reticerent, premerentque, tum quæ consultabantur, tum quæ decernebantur: *Consiliarii hoc principaliter inter se constitutum habebant, ut nullus prodere debuisset, &c. Seu in annum, seu in perpetuum sub silentio manere necesse fuisset.* Ideo & secreti, quandoque & silentii nomine designatus est hic Conventus. Refert Paulus Diaconus à Leone Isaurico coactum fuisse *Silentium*, hoc est Consilium, adversùs sacras Imagines, quò & Germanum Patriarcham accivit. *Impius Leo silentium contra sanctas & venerabiles celebravit imagines, advocato quoque Germano Patriarcha.* Inde est & illud quòd *Silentiarius* idem quandoque dicebatur, qui Consiliarius. Ut in vita sancti Angilberti: *Sibi Carolus eundem Silentiarium statuit, ut in quo compererat prudentiæ altitudinem, ejus consilio componeret totius Regni utilitatem.* Addit Hincmarus Consiliariorum Conventum istum ad ventilandas Privatorum causas non accessisse, nisi ubi publicis negotiis disceptandis finis erat impositus. *Præfatorum Consiliariorum intentio, quando ad Palatium convocabantur, in hoc præcipuè vigebat, ut non speciales vel singulares quascumque causas ordinarent, quousque illa, quæ generaliter ad salutem, vel statum Regis & Regni pertinebant, ordinata habuissent.*

L. 21.

Du Chesne to. 2. p. 357.

Denique ubi subita & improvisa incurrebant aliqua discrimina, per quæ nec convocari illa majora liceret Regni Comitia, nec Consiliarios solos adgregare, supererat Consilium aliud Ministrorum Palatii, quo aliorum Conventuum vices supplerentur; quòd hi Palatii Ministri in Consiliis Regiis versati diu, & in negotiis puplicis expediendis exercitatissimi fuissent. Ita Hincmarus eodem loco, ubi & illud adjicit, in hoc strictiori Consilio primum ante alios sedisse omnes Archicapellanum, tum Comitem Palatii, & Camerarium. Dixerat paulo antè vidisse se, dum prima vernaret juventa, Adelardum illum sapientiæ laude clarissimum, Corbeiensem Abbatem, principem inter principes Caroli Magni Consiliarios obtinentem locum: *Adelardum Monasterii Corbeiæ Abbatem inter primos Consiliarios primum in adolescentia mea vidi.*

Pag. 123. 206.

XIII. Inferri hinc facilè potest inter Consiliarios Regum primo semper loco sedisse Clericos, sive in Generalibus Regni Comitiis, quæ priùs *Placita* vocabantur, & quæ sub tertia Regum nostrorum prosapia *Parlamenta* dici cœpere: sive in Minoribus Consiliariorum Conventibus, quæ & ipsa Placita vocabantur; sive denique in privato & strictiori Consilio, quod soli Palatii Ministri implebant. De his postremis, ut suspicor, Consiliariis capiendum est, quod persæpè narrant Historici antiqui, voluntate Regum & assensu Consiliariorum ejus dari solitos Episcopatus. Ita ex Annalibus Fuldensibus electus fuit Rabani Archiepiscopi successor anno 856. *Magis ex voluntate Regis, & Consiliariorum ejus, quàm ex consensu & electione Cleri & populi.* Lupus Ferrariensis Abbas ad Lugdunensem Archiepiscopum scripsit, non esse quòd cunctaretur illum ordinare Episcopum, cui sacram dignitatem contulisset Rex Carolus Calvus cum assensu Consiliariorum suorum: *In hoc probatissimorum ejus Consiliariorum acquiescit consensus.*

Hincmar. to. 2. 21.

Ep. 81.

Excusabit hæc postrema observatio tum nomen & dignitatem, tum functionem ipsam Consiliariorum, qua & Episcopi & illustriores quique Clerici à Regibus decorabantur. Cùm enim & Reges ipsi sacrosancti sint; cùmque eorum Consilium, quocumque spectetur modo, sacrarium, adytumque sit, ubi pertractatur de plerisque Ecclesiæ causis, rebus, legibus, quarum Reges custodes sunt & defensores; in dubium jam verti non potest, quin Consiliarii Regii dignitas consentanea in primis sit tam Episcoporum, quàm Clericorum ordini; quin denique functio ipsa, & conducibilis omnino sit Ecclesiæ, & non rarò necessaria.

XIV. Visum est quandoque viris doctissimis, Imperatoribus ipsis suos fuisse Syncellos, perinde ut Patriarchis. Consiliarii illi quos semper sibi conjunctissimos habebat Carolus Magnus: & illi rursus quos in ordine tertio locavimus, qui sedem in Palatio ipso habebant: hi certè à Syncellis dissidebant non multùm. Nec enim fieri potest, quin Syncelli in Consiliarios tandem evadant. Ideo & Flodoardus non alio quàm Consiliarii nomine induit Haganonem, qui Caroli
l. 4. c. 15. Simplicis unus summusque minister erat: *Propter Haganonem Consiliarium suum.*

XV. Refero tandem me ad summi Pontificis Consiliarios, unde & usus forsan dignitasque
Baluzius in Notis ad Lupum Ferrar. p. 1477. Consiliariorum ad alios manavit Principes Christianos. Erat enim is usus longè antiquissimus in Ecclesia Romana, antequam ad alios Principes serperet, ut ex antedictis patet. In antiquissimo exemplari libri ejus, quem scripsit Gennadius de Scriptoribus Ecclesiasticis, B. Prosper Leoni Papæ Consiliarius additur. *Prosper homo Aquitanicæ regionis, Consiliarius Papæ Leonis.* A Stephano Papa III. perhibet Anastasius Bibliothecarius missum esse in Thusciam ad Desiderium Longobardorum Regem Christophorum *Consiliarium*, cum Abbate Fulrado *Consiliario* Regis Franciæ. Scriptor autem vitæ Stephani IV. Papæ hunc eundem Christophorum Consiliarium & Primicerium exhibet, ut munimentum inexpugnabile Ecclesiæ Romanæ adversùs schisma recens exortum, Nicolaus I. delegavit in Gallias Arsenium Nuntium, qui Episcopali fulgebat di-
Epist. 25. Ep. 16. 18. 19. gnitate, auctum Consiliarii titulo: *Consiliario nostro.* Adrianus II. eodem misit Episcopos Paulum & Leonem Consiliarios suos: *Dilectos Consiliarios nostros.* Misit & Presbyterum Cardinalem, cognato valdè titulo ornatum: *Presby-*
Act. 1. *terum Cardinalis nostri, dilectumque familiarem nostrum.* Episcopi duo & Diaconus, quos hic idem Papa ad Concilium VIII. Generale delegavit, in Epistola ad Concilii Patres scripta Consiliarii vocati sunt: *Consiliarios nostros.* Joannes VIII. ad Ludovicum Balbum Galliæ Regem scribens, Consiliarium illum suum declaravit, eadem ratione
Epist. 87. qua fuerat ejus parens Carolus Calvus: *Te quoque, carissime fili, ad vicem genitoris vestri domni Ca-*
Ep. 169. 159. 101. *roli perpetui Imperatoris Augusti, à secretis constituo meum Consiliarium.* Episcopos etiam aliquot idem Pontifex eodem honestavit titulo.

XVI. Porro cùm alicubi hic idem Papa *Delicioso*s etiam vocet Consiliarios suos, visum est &
Ep. 201. 363. 72. Ep. 19. aliquid hìc ea de re perstringere. Legatos suos Pontifex his ornat nominibus: *Deliciosis Consiliariis nostris.* Et alibi: *Joanni Duci, Delicioso, Fideli & Misso nostro.* Et rursus alibi: *Gaudericum & Zachariam Episcopos, Delicioso*s, *& Consiliarios nostros vobis direximus.* Mittens Nicolaus I. in Gallias duos Episcopos, qui Concilium cogerent, eique præessent tamquam Apostolicæ sedis Legati, prout Carolus Calvus Rex experierat, eodem illos ornat nomine: *Sanctissimos Episcopos Delicioso*s *nostros.* Anastasius Bibliothecarius Alcuinum Caroli Magni Delicioso*s* vocavit: *Albinus Delicioso*s *ipsius Regis.* Ita ille in vita Adriani I.

CAPUT CII. *P. 4. l. 1. c. 76.*

De Syncellis, Monitoribus, Consiliariis, Confessariis. De præcipuis Beneficiariis Ecclesiæ Græcæ post annum Christi millesimum.

I. Antiquorum Conciliorum decreta de Syncellis, vel Monitoribus occultis & domesticis Episcoporum.

II. Super eadem re Decreta Conciliorum Mediolanensium.

III. Exempla Caroli Borromæi, & Francisci Ximenii Cardinalium.

IV. Non alii aptiores ad strenuè obeundas majores Ecclesiæ dignitates, quàm hi privati Episcoporum Consiliarii.

V. De Syncellis, & universim de Dignitatibus Ecclesiæ Græcæ.

VI. De eadem re.

VII. De Episcopis Clericisque aliis Regni Consiliariis.

VIII. De Episcopis, Clericisque aliis, & Regularibus qui Regibus à Confessionibus fuere.

IX. De eadem re iterum.

I. COncilio Londinensi anni 1102. ubi præfuit Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, statutum est ut adessent semper Episcopo comites inculpati, testesque intaminatæ eorum vitæ: *Et ut semper & ubique honestas personas ha-* Can. 1.
beant, testes conversationis suæ. Concilium Parisiense anni 1212. cui Cardinalis Legatus præerat, pulcherrimam oculis objecit effigiem ministrorum & domesticorum Episcopi, eorum maximè qui indivulsi comites testesque omnium sunt. *Statuimus etiam ut Prælati socios habeant integræ* Part. 4. c.
opinionis & famæ, habitu compositos, ætate grandævos, fide claros, & competentibus scientiis eruditos, & cubicularios honestos, qui juxta Canones sint testes vitæ ipsorum, & suorum conscii secretorum. Nec obscurioribus præditos esse dotibus oportebat, qui contubernio & familiaritate intima Episcoporum dignandi erant. Anno 1248. Cardinalis Legatus Insulæ Cypri, Dignitatibus Capituli præcepit, ut duos semper domi Clericos; Canonicis verò, ut unum saltem semper haberent, quorum testimonio uterentur. *Ut persona duos Clericos, non Assisios, & Canonicus unum in domo secum teneant, qui eos associent, & ex quibus numerus servientium in Ecclesia augeatur.* Testes hi domestici, nec Canonici esse poterant, nec *Assisii*, quasi Semicanonicos dicas. Joannes Archiepiscopus Nicosiensis hanc Constitutionem innovans anno 1320. hoc maximè caput inculcavit: *Mandamus quòd Canonici omnes, tam personales, quàm* C. 14.
alii; suos Clericos tenere debeant, sicut fuit aliàs constitutum: dummodo tales teneant, qui aliàs in dicta Ecclesia non sint beneficiati, nec intitulati. Concilium Basileense sessione XXIII. statuto Gregorii Magni primævum vigorem reddidit; ut Pontifex, ut Cardinales, ut Episcopi in secretiori etiam conclavi haberent semper affixos sibi Clericos vel Monachos, velut testes individuosque comites. *Tam summus Pontifex & Cardinales, quam cæteri Episcopi Constitutionem beati Gregorii in Concilio generali editam servare studeant, cujus tenor hic est, quam hæc sancta Synodus innovat. Cum Pastoris vita, &c. statuimus ut quidam ex Clericis, vel etiam ex Monachis electi, in ministerio cubiculo Pontificali obsequantur, ut his qui in loco regiminis est, tales habeat testes, qui veram ejus in secreto conversationem videant, & ex sedula visione exemplum profectus sumant.* Hoc eodem rursus Concilio innovatum est decretum Paschalis Papæ: *Paschalis etiam Papæ verba advertant. Episcopi lectioni & orationi vacent, & semper Presbyteros & Diaconos, aut alios boni testimonii Clericos habeant, ut secundùm Apostolum & sanctorum Patrum instituta possint irreprehensibiles inveniri.*

Ottho Cardinalis Augustanus Episcopus Synodum celebrans Diœcesanam anno 1548. omnes qui tum aderant enixissimis precibus interpellavit, ut Monitores sibi eligerent, qui monerent si quid in moderandis Ecclesiæ gubernaculis peccaret. *Urgendo petiit, ut monitores ex se deligerent, qui se de his admonerent, quæ se fortasse*

cir-

circa officii sui, suorumque ministrorum negligentem aut improvidam curam seu administrationem lateant.

II. Post Synodum Tridentinam in Concilio suo VI. Mediolanensi sanctus Carolus Borromæus statui curavit, ut Episcopi posthac singuli in civitate Episcopali duos deligerent Presbyteros, pietate, doctrina & zelo insignes, qui ipsos moneant de iis quæ commiserint in Canones, in Concilium maximè Tridentinum, & in Concilia Provincialia Mediolanensia. Denique Episcopos omnes adduxit Carolus, ut ex Episcopis Provinciæ unum deligerent, quocum per litteras tractare possent de negotiis Ecclesiæ suæ, ejusque consiliis recreari. *Duos sibi Sacerdotes pietatis zelo flagrantes, spiritalique usu peritos ac prudentes, pro conscientiæ suæ religione secretò in civitate deligat. Quorum Sacerdotum officium in primis sit, Episcopum assiduè omni charitate & humilitate, omnique debitæ observantiæ officio privatim sincerè admonere, quidquid in eo vel desiderari, vel opus esse viderint, cum ad omnis disciplinæ, tum verò ad sacri Tridentini nostrorumque Conciliorum Provincialium perfectam atque absolutam executionem. Ob eam etiam causam aliquem Provinciæ Episcopum item deligat, qui aliquando per litteras, Pastoralis administrationis suæ rationes consiliaque ineat, &c.*

Concilium III. Mediolanense anni 1573. Episcopos impulerat, ut non in Episcopali tantùm civitate, sed & per omnes Parochias instituerent Sodalitium piorum virorum, & zelo salutis animarum flagrantium, qui essent veluti Censores publici, & quorum scopus officiumque potissimum esset, fraterna correptio. Concilio Mediolanensi VI. præceptum est Episcopis, ne quoquam peregrè irent, sine Diacono & Subdiacono. Rotomagense Concilium anni 1581. sanxit, ut Episcopi Clericos semper aliquos secum haberent, testes & inspectores omnium publicè privatimque. *De ordine Cleri aliquos sibi retineant Episcopi, ad suum ministerium, qui ad eorum mensam libros ad pietatem & ædificationem spectantes legant, atque aliis de eorum conversatione fidele testimonium præbeant.* Denique Concilium Aquense anni 1585. decrevit ut Episcopi quantos possent Clericos domi haberent semper, duosque saltem sacris in Ordinibus constitutos, quorum unus Presbyter esset; ut hi essent Episcopalis, hoc est, Apostolicæ Præsulum vitæ & sanctimoniæ non testes magis quàm imitatores. *Qui omnes vigilantem, orantem, in opera misericordiæ incumbentem, ac divinarum Scripturarum Mysteria scrutantem Episcopum studiosiùs attendant, ac ejus actionum & sanctæ conversationis quasi testes sint & imitatores.*

III. Exemplo præiverat Carolus Episcopis Conciliisque his suis, teste Giossano, *adscitis Camerariis duodecim, qui ferè omnes Presbyteri erant & Doctores, quos inter effulgebant duo speciali sanctimoniæ gloria, quos testes sibi diurnos nocturnosque ubique volebat esse. Adsciverat & duas sibi occultos monitores; Clerici erant eximia pietate, qui maculas vitæ actionumque quaslibet oculis auribusque suis ingererent. Id aliquantò post in Concilio Mediolanensi fecit constitui.*

Nusquam proficiscebatur, nullibi moras trahebat Anselmus Cantuariensis Episcopus, nisi comites haberet Clericos Monachosque, authore Eadmero: *Nullo loco vel tempore sine suis Monachis vel Clericis erat.* Idem Bernardus posteà insusurravit consilium Episcopo Genevensi: *Bonos in consilio, bonos in obsequio, bonos habeas contubernales, qui vitæ & honestatis tuæ, & custodes sint & testes.*

Redeo ad nostra tempora: quibus Franciscus Ximenius ex Franciscano Ordine ad Toletanum Archiepiscopatum vocatus, ex Ordinis sui Fratribus decem retinuit secum in Palatio sedem habituros. Sed speciale illud fuit, quòd Ximenius nihil unquam cum illis de negotiis publicis collocutus sit, nihil in eorum aures infuderit, quo posset religiosæ vitæ turbari quies, & serenitas obnubilari. Omnes illis, omnes cum illis de spiritalis sanctimoniæ regulis sermones erant; omnibus eadem silentii cura, idem secessus amor, qui in Claustro; nullum eorum denique, immo nec ullum omnino sui Ordinis, quemlibet meritis clarum quantulacumque dignitate auxit, quamvis in potestate haberet sub Isabella incomparabilis gloriæ Regina, regiæ ejus munificentiæ rivulos, quocumque vellet derivare. Non silet Gomecius in ejus vita, è qua hæc hausimus, intemperias & furores hominum, quorum ille insanas spes fefellit, tam inopina & tam sancta rerum administratione.

IV. Quàm pia & quàm sancta, tam singularis erat ea Ximenii ratio. Syncellis enim semper ad summas Dignitates aperti & faciles fuere aditus. Diximus dicemusque de Ecclesia Græca. Antè paucis rem demonstrabimus in Ecclesia Latina ex Petro Blesensi: *Clericos Pontificum frequentiùs elegit Dominus in Sacerdotes.* Et quidem quæ usquam schola præstantior ad fingendos formandosque Episcopos, quàm Episcopi domus, si priscæ is disciplinæ tenax sit? Locupletissimus testis idem ipse Petrus Blesensis, cùm ait Clericos quibus constabat familia Archiepiscopi Cantuariensis, eruditione juxta & pietate conspicuos fuisse; quo fiebat ut eorum consiliis & consultatione dirimerentur causæ litesque omnes tota ex Anglia spinosissimæ. *In domo domini mei Cantuariensis Episcopi, viri litteratissimi sunt, apud quos invenitur omnis rectitudo justitiæ, omnis cautela providentiæ, omnis forma doctrinæ. Isti post orationem & ante comestionem in lectione, in disputatione, in causarum decisione jugiter se exercent. Omnes quæstiones regni nodosæ referuntur ad eos.* Hi erant utique Syncelli Cantuariensis Archiepiscopi, ejusque Consiliarii. De Consiliariis rursum infrà, paucis præfati de Syncellis Græcis.

V. Anno 1030. Constantinopoli in majori Templo, ipso sacro Pentecostes die, inter Missarum solemnia, fœdissima excitata est rixa inter Syncellos & Metropolitanos de honore consessus, cùm non possent Metropolitani animum adducere, atque id imperare sibi, ut primas honoris concederent Syncellis. Ita sanè Curopalates narrat: *Fuit die Pentecostes perturbatio quædam in sacris celebrandis, quòd non consensissent Metropolitani Episcopi sedere ante se Syncellos in consessu.*

Observavit doctissimus vir Janus Acosta apud Zonaram & Cedrenum ita Syncellos Patriarchis succedere, sicut apud Turcos Seriphii Caliphis subrogantur: *Ut Seriphus Calipha defuncto succedit apud Turcas, sic olim Syncellus apud nos Patriarchæ defuncti locum occupabat.* In Epistola Græcorum Episcoporum ad Gregorium X. Papam Concilii Lugdunensis II. tempore anno 1274. commemorantur pleræque omnes Ecclesiæ Constantinopolitanæ dignitates. Paulò aliter nominantur in Epistola quam ad eos scribit Pontifex. *Archidiacono & universo Clero, Œconomo, Sacellario, Protecdico, Logothetæ, Castrisio, Referendario, Didascalo, Primicerio, Ipominisco, Ostiariis & Notariis omnibus, necnon Decano, Archidiacono, Diaconis, & Cantoribus, & Lectoribus universis.* Nulla hìc mentio Syncellorum, quòd nonnisi comites individui essent Patriarchæ, & in unam quodammodo cum eo dignitatem coalescerent. In Actis Concilii Florentini occurrent tibi Scevophylaces, Chartophylaces, Protosyncellus & Vicarius Patriarchæ Alexandrini, Monachus idem & πνευματικὸς, id est, spiritalis Pater, seu Confessarius Patriarchæ.

L. 1. Hispan. illust. to. 2. pag. 943.

Epist. 54.

Baron. anno 1030.

Acosta. in tit. 9. l. 1. Decret.

Conc. Gen. to. 11. Par. 1. p. 669. 673.

Has omnes Simeon Thessalonicensis compendiaria, sed eleganti explicatione illustravit Dignitates. Curat enim ex eo Magnus Oeconomus terras redituſque Ecclesiæ, & horum dispensationem. Magnus Sacrista, *Sacellarius*, curam gerit Monasteriorum, ut disciplina in eis pietasque incorrupta vigeat. Scevophylax Ecclesiæ vasa sacramque curat supellectilem. Chartophylax præest Presbyteris, Ordinationibus, Matrimoniis, jurisdictioni contentiosæ Episcopi, Chartis: *in summa totus est Episcopi dextera*. Sacrista minor, Sacello præpositus, jus habet in omnes urbis Ecclesias, ut decori & disciplinæ Canonicæ nihil obstrepat. Primus Defensor, Protecdicus, curat eos qui ab apostasia resipiscunt, sceleroſos plectit, tutionem præstat innocentibus. Invehitur porro vehementissimè Simeon, nec immeritò, in eos qui Patres spirituales, seu Confessarios ascisebant sibi, ejusmodi Monachos qui nondum essent Presbyteri. Cùm enim examen & absolutio criminum ad Episcopum primævo & principali jure pertineat, ejusque vel delegatione vel absentia ad Presbyteros; quomodo potest Apostolica & Divina ea potestas iis communicari Monachis Presbyteratu non initiatis? *Similis ratio est de officio spiritualis Paternitatis. Illud conferendum non est Monachis idiotis, nullam prorsus ordinationem habentibus. Nam adeo sacratissimum hoc est, solis ut Episcopis conveniat, &c.*

Conc. Gen. to. 14. p. 35. 234. 360. 1170

De sacris ordinat. c. 13.

VI. Quæ nupertimè habita est Constantinopoli Synodus anno 1642. ubi à Græcis Episcopis proscripta est Calviniana insania, quam Pseudopatriarcha Constantinopolitanus Cyrillus disseminaverat: ea, inquam, Synodus in subscriptionibus has habet Dignitates annotatas: *Prædicator Euangelii Magnus Archimandrita magnæ Ecclesiæ. Magnus Protosyngellus magnæ Ecclesiæ. Magnus Logotheta. Magnus Oeconomus. Magnus Sacellarius. Magnus Chartophylax. Magnus Ecclesiarcha. Nomophylax. Minor Sacellarius, ὁ βασελλίων. Protecdicus. Protonotarius. Magnus Primicerius. Dicæophylax. Magnus Interpres. Logotheta. A Commentariis, Protopostolarius. Notarius.* Hæc ibi leguntur Officia Ecclesiæ Constantinopolitanæ. De reliquis Ecclesiis Græcis inde pro cujusque modo conjectura ducenda est. Nec video ullum esse dubitandi locum, quin Protosyncellus ille sit, qui Protosyngelus hìc dicitur.

Conc. to. 15. p. 1721.

VII. Cùm essent Protosyncelli Consiliarii juges Patriarcharum & Episcoporum, proprius hic locus est agendi de Consiliariis. Anno 1209. narrat Rigordus Episcopum Parisiensem, & *Fratrem Garinum Philippi Regis Consiliarium*, curasse, ut inquisitiones occultæ fierent adversùs sectatores hæresiarchæ insanissimi Amalrici. Anno 1281. cùm scriberet Joannes Archiepiscopus Rotomagensis Eduardo I. Angliæ *Regi*, *ejus Consiliariis litteratis* pariter & conjunctim scripsit. Consiliarii litterati, ii videntur esse, quos vernacula Galliæ lingua *Consiliarios Clericos* vocamus. Ejus ordinis non erat Petrus de Cuneriis, famosus libertatum Ecclesiæ adversarius; in Actis enim Conventus habiti anno 1329, sub Philippo Valesio Rege, vocatur *Miles Consiliarius Regis*. Milites à litteris prorsus dissident. In Conventu Francofordiensi 1409. Rupertus Romanorum *Rex fuit ibi cum Consiliariis suis*, Nec dubium est, quin bipartita illa fuerit Consiliariorum Curia, Clericorum, Laicorum: cùm & ejusmodi hactenus sit Imperium Germanicum, ubi similiter bipertitum est Collegium Electorum, & Principum aliorum. Nec aliter se habebat Hispania, cùm in Concilio Costantiensi anno 1417. Episcopus Conquensis, & Præfectus Guipuscoæ dicantur Consiliarii Regis Castellæ. Quo nomine & Franciscanus ibidem donatur. In Concilio Dertusensi anni 1429. Doctori juris utriusque id habetur honoris, ut dicatur *Consiliarius Regis Aragoniæ*. Scripsit Basileensis Synodus, *Reverendis in Christo Patribus, & illustribus ac magnificis dominis Consiliariis Regis Christianissimi*.

Sess. 35. 36.

Appen. Ep. 22.

Est omnino simillimum veri Consiliarios hos fuisse Regis Regnique, seu ut loquitur, *Status*. Canutus Angliæ Rex ita Ministris Consiliariisque suis scripsit: *Præcipio meis Consiliariis, quibus Regni consilia credidi*; scripsit autem, ut justitiæ legibus religiosissimè obtemperaretur. Longinus agens de Casimiro Poloniæ Rege, tradit Consilium Regni Polonici Episcopis constare & Palatinis. *Pontificibus interim & Palatinis, ex quibus maximè universum corpus Consilii apud Polonos concinnatur*. Ex Leone Ostiensi erat Episcopus Aistetensis Consiliarius, id est Minister Imperatoris Henrici II. *Gebeardus tunc Episcopus Aistetensis, gente Noricus, vir singulari prudentia, gerendarumque rerum peritissimus, Regis Consiliarius erat*. Conquestus est sanctus Bernardus de Ludovici VII. Regis commissis quibusdam gravioribus per litteras ad Episcopum Suessionensem, & ad Sugerium Abbatem sancti Dionysii datas, tamquam ad Consiliarios, & ad Consiliorum ejus Administros: *Dignum duxi vobis, qui de Consilio ejus estis, insinuandum, &c. Quidquid mali fecerit, meritò non Regi juveni, sed Consiliariis senibus imputatur*. Tam necessario exemplo præiverat Carolus Magnus posteris suis, seu Galliæ Regibus, seu Imperatoribus Germanis. Author quippe vitæ sancti Angilberti hunc à Carolo refert Archicapellanum simul esse creatum & silentiarium, hoc est, arcanorum Consiliorum consicium atque participem. *Hæc tanta dilectio ad hoc processit, ut eum Secretorum consicium, & Primatem Capellanorum faceret, sibi quoque eundem Silentiarium statueret; ut in quo compererat prudentiæ altitudinem, ejus consilio componeret totius regni utilitatem*. Agemus inferiùs de Angilberto.

Baron. an. 1027. n. 2

Idem an. 1041. n. 5

Idem an. 1093. n. 3

Ep. 228.

Bollan. Fe to. 3. p. 98.

Jam professus sum hanc Consiliarii dignitatem, tametsi Episcopis & Clericis adscriberetur, sua tamen sponte non eam fuisse, quæ Clericis solis adscribi posset. Ideo nec de ea sermo à nobis institutus est, nisi quia ab Ecclesia ad Palatia Principum manasse ea videtur, & ipsis in Principum Palatiis non aliis magis aut præcellentiùs attributa fuisse, quàm Episcopis Clericisque aliis, quasi dignitas ab Ecclesia ortum sortita, ad eam innato quodam instinctu revocaretur.

VIII. Cùm autem sive Episcopi, sive Abbates, sive denique Monachi, qui inter Consiliarios Regum conscribebantur, à Confessionibus quoque ipsis essent: quis enim à Consiliis magis, quàm qui à Confessionibus? cùmque Protosyncelli in superioribus fuerint iidem non rarò & Patres spirituales, πνευματικοὶ, Patriarcharum; denique cùm Græci suprà in pernumerandis Ecclesiæ suæ Dignitatibus locum esse voluerint his quoque spiritualibus Patribus, seu Confessariis; æquum est & de his raptim aliqua observari. Postquam Aurelianense Concilium anno 1017. anathemate perculerat duos hæresiarchas novos, Constantia quæ ibi affuerat cum Roberto Rege Conjuge suo, in Confessarium suum gravissimè excandescens, quòd his se ipsum erroribus contaminasset, adeoque gradu dejectus & igni adjudicatus fuisset, sceptro suo oculum ei exsculpsit. Erant ergo jam tum Regibus ac Regnis sui peculiares Confessarii, quos illis Episcopus deligebat, si qua fides Canoni, quem vulgo adscribunt Concilio Claromontano anni 1095. *Ut nullus Princeps Capellanum habeat, nisi quem sibi Episcopus suus, aut Archidiaconus Procuratorem animæ delectum constituat*. Ludovicus Crassus Galliæ Rex animam exhalaturus, Episcopum Parisiensem accivit, & Abbatem sancti Victoris, *cui familiarius confitebatur*, ut ait

Conc. t. 9. p. 842.

Su-

Sugerius. Goffridus Dominicanus qui ſancti Ludovici vitam ſcriptis conſignavit, teſtatum fecit, ei ſe à Confeſſionibus fuiſſe annorum viginti ſpatio, & non ſemel excepiſſe ſe Confeſſionem ejus quam vocant Generalem. Cum aberat Confeſſarius, confitebatur piiſſimus Rex Capellano ſuo, quocum Canonicas horas quotidie Deo perſolvebat. Denique affirmat hic idem Scriptor, ſancto Ludovico ex Palæſtina reduci duos ſemper fuiſſe Confeſſarios, Franciſcanum alterum, alterum Dominicanum, quorum alter abſente altero fungeretur munere, utque eximiam quandam amoris ſui in hoſce duos Ordines vim & ſuavitatem teſtificaretur. *Poſtquam de tranſmarinis partibus eſt reverſus, ſemper duos voluit Confeſſores, unum de Ordine Fratrum Minorum, & alium de Ordine Prædicatorum.* Anno 1224. ad reformandam Ciſtercienſis Ordinis diſciplinam, cujus Abbati minùs convenicbat cum Abbate Clarevallenſi, deſignati ſunt à Papa Epiſcopus Tricaſſinus, Abbas Majoris Monaſterii, & Confeſſarius Ludovici Regis ſanctiſſimi. Sua ipſe ſponte, ut opinor, duos illos Ludovicus Rex ſibi Confeſſarios adjunxerat. Et tamen Philippus filius ejus à Romano Pontifice Reſcriptum impetravit, quo copia ei fiebat ſuo nutu Confeſſarium eligendi, ſive ſæcularem, ſive Regularem, eoque dimiſſo, alterum cùm ex re eſſet accerſendi. Poſtquam grave illud diſſidium exarſit inter Bonifacium VIII. Pontificem & Philippum Pulcrum Galliæ Regem, anno 1303. Bonifacius Regium Confeſſarium Ordinis Dominicani Romam evocavit. Hic ipſe Dominicanus eſt, quem cum alio ejuſdem Ordinis Angliæ Regis Confeſſario anno 1305. Clemens V. Papa Cardinalium albo inſcripſit, referente Spondano ad eum annum. Magnus Sueciæ Rex anno 1281. à Martino IV. expreſſit poteſtatem deligendi ſibi Confeſſoris. Anno 1317. Joannes XXII. Papa Eduardum Angliæ tum pluribus aliis cumulavit privilegiis, tum hoc præ cæteris, ut arbitrio ſuo Confeſſarium aſſumeret, qui illa quoque ſolveret ejus peccatorum vincula, quæ Reſervata dicuntur. Anno 1318. Rex & Regina Siciliæ idem ab eodem Pontifice privilegium exorarunt, addita & Indulgentia pleniſſima ad illud temporis punctum, quo animam efflaturi eſſent. Galliarum Regibus Dominicano ex Ordine Confeſſarii fuere uſque ad annum 1385. quo Joannes de Monteſonio ejuſdem Ordinis Theologns, cùm de Conceptione beatiſſimæ Deiparæ aliqua evulgaſſet, adeoque & contumaciùs propugnaſſet, quæ Epiſcopus Pariſienſis, inde & Romanus Pontifex gravi cenſura confixerant: ingens ei Ordini tempeſtas incubuit, donec recantatæ ſunt, quæ perperam publicatæ fuerant propoſitiones. Confeſſarius Regis Dominicanus & ipſe Epiſcopuſque Ebroicenſis eaſdem retractare coactus, ab audiendis Regis Confeſſionibus ſummotus eſt, nec ulli deinde à Regibus ad id muneris eo ex Ordine aſciti ſunt. Author eſt Mariana ad annum 1379. Caſtellæ Regem Henricum Dominicana veſte indui ſe voluiſſe, & ita tumulo inferri, & moris id tunc fuiſſe, ut eo ex Ordine Confeſſarii Regibus accerſerentur. Iſabella Caſtellæ Regina clariſſima, Monachum Ordinis ſancti Hieronymi habebat à Confeſſionibus; quem cùm Granatenſi Archiepiſcopatu auxiſſet, ejus loco accivit Franciſcum Ximenium Minoritam: quem & Archiepiſcopatu Toletano donavit. Illud autem Ximenii præclarum, quod Confeſſarii munus detrectaverit, donec conceſſum ſibi eſt, ut in Aula eſſe non juberetur.

IX. Quam ſibi olim Epiſcopi integram ſervaverant authoritatem, Confeſſarios, perinde ut & Capellanos Proceribus Nobilibuſque deſignandi: ea conducebat non parum ad ſanctioris diſciplinæ ſtabilimentum. Joannes Archiepiſcopus Cantuarienſis, cùm Beneficiarios omnes juſſiſſet, ſi plura hactenus incompatibilia retinuiſſent Beneficia, ultimo contentos cæteris ſe abdicare omnibus: unà juſſit Confeſſariis omnibus, eos ut monerent, ni morigeros ſe præſtarent, exortes & inanes deinceps futuros dignitatum omnium Eccleſiaſticarum: utque illis in pœnitentiam injungerent reſtitutionem fructuum: denique vel ipſis anathema interminatus eſt, ſi quos abſolutionis gratia impartirent, qui huic decreto non potuiſſent.

Parco hìc inſerere quæ Coneſtagius ſcripſit de Societatis Jeſu Presbyteris, qui Sebaſtiano & Henrico Cardinali Portugalliæ Regibus à Confeſſionibus fuere. Nemo neſcit, quantis calumniæ telis pateant Regum Confeſſarii, ſicut & Adminiſtri omnes. Sed nemo ambigere poteſt de reſponſu conſilioque longè præſtantiſſimo Oxumenſis Epiſcopi, qui à Confeſſionibus erat Carolo V. quando Miniſtros is ſuos conſuluit, qua ſe ratione gerere deberet cum Franciſco I. Galliæ Rege, qui ſtrenuè decertans in manus Hiſpanorum venerat, fueratque in Hiſpaniam & in arcem Regiam abductus. Quamquam Oxumenſis Epiſcopi conſilium, ut gratis libertati regnoque ſuo redderetur Franciſcus, æternæ & intemeratæ poſthac concordiæ & pacis pignus, noduſque ipſemet futurus, tanto ſcilicet devinctus beneficio: quamquam hoc conſilium, inquam, deluſum tunc fuerit Albani Ducis impotentia & furore: author tamen ipſe conſilii æternum ex eo ſibi in memoria & admiratione poſterorum gloriæ monumentum excitavit; ut non ad aliam magis formam effingere ſe debeant, qui eo munere tam lubrico & tam ſplendido defunguntur. Dicemus infrà rurſum alicubi de Regum Confeſſariis.

Conc. to. 11. Part. 1. p. 1083

Hiſpan. Ill. to. 2. p. 1066. 1067. 1109. Rainal. anno. 1525. nu. 82. Spandanus an. 1525. n. 52

CAPUT CIII. *P. 2. l. 1. c. 48.*

De Primiceriis, Primicleris, Sacriſtis, Scevophylacibus, Theſaurariis, Ædituis, Manſionariis, Foſſoribus, Laborantibus, medio ævo.

I. II. De Primicerio Notariorum Conſtantinopoli.

III. IV. De eodem in Eccleſia Romana & Gallicana.

V. VI. Romæ Primicerius Princeps erat & dux inferioris Cleri, & adminiſtratione ſedis Apoſtolicæ vacantis præerat cum primo Presbyterorum & primo Diaconorum.

VII. VIII. In Hiſpania Primiclerus Caput erat inferioris Cleri.

IX. Quando cœperint clerici ab Officio potiùs & dignitate, quàm ab Ordine deſignari.

X. Cur clerus inferior caput habere cœperit, præter Archidiaconum.

XI. XII. XIII. XIV. De Sacriſtis, Theſaurarii, Scevophylacibus.

XV. De Manſionariis.

XVI. De Hebdomadariis; & de iis, qui mortuos terræ dabant.

I. PRimicerios & Secundicerios perſtrinximus, ni fallor, alicubi jam: de iis hic nunc agendum, quibus & Sacriſtas adjiciemus & Theſaurarios, & Scevophylaces, ſeu Cuſtodes ſacrorum vaſorum.

II. Cùm ſuprà Diaconus, vel Archidiaconus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, eo ipſo tempore quo Promotorem agebat Concilii Oecumenici, dictus eſt *Primicerius Notariorum*, nemo non conjectabat præfuiſſe illum Collegio Notariorum; unde & Catalogo, ſeu *Ceræ primus* inſcriptus erat, eo ævo quo cereis in tabulis ſcribebatur.

Hinc ergo nomen Primicerii. Ita quibusvis in Officiis vel Dignitatibus, quæ pluribus communicabantur, qui primus erat, is & Primicerius
Act. 1. dicebatur. In eodem verò Concilio Constantinopolitano sub Mena in Libellorum Supplicum subscriptionibus, est & Presbyter Primicerius Lauræ sancti Sabæ; & Monachus nullo ordine insignis, Primicerius tamen sui Monasterii.

III. Est & in Ecclesia Latina apud Gregorium
L. 2. Ep. 22. L. 6. Ep. 29. L. 9. Ep. 22. 23 Magnum *Primicerius Notariorum*. Est & apud eum alibi *Secundicerius*. Paterius ipse eam dignitatem obierat: *Hanc Epistolam Paterio Secundicerio Notario Ecclesiæ nostræ scribendam dictavimus, cui & subscripsimus*. Idem habet &
L. 2. c. 11. Joannes Diaconus: *Paterius Notarius, qui ab eo Secundicerius factus, &c.* Ex quo utcumque suspicari quis posset, non ævo, sed merito & dexteritati, Pontificisque judicio id datum esse muneris.

IV. In Ecclesia Gallicana fuere etiam Primicerii, cùm beatus Remigius Remensis Archiepiscopus de Falcone Episcopo expostularet, qui id sibi arrogaverat, ut extra Diœcesin suam Archidia-
Conc. Gall. to. 1. p. 205. conos & Primicerium Lectorum crearet: *Archidiaconos instituëris, Primicerium Scholæ clarissimæ, militiæque Lectorum*. Habes ergo Primicerios & Secundicerios in Sodalitio Lectorum, quorum dignitas ab Episcopo conferretur.

V. Sed quo tandem loco nobis erit ille Primicerius, qui in Epistola Joannis IV. in Angliam cum Joanne ipso, & Archipresbytero, & Consiliario ipse nomen suum præfigit ante Consiliarium, & quidem cùm de componendis Angliæ
Baron. anno 639. n. 6, 7. dissidiis ageretur? Constat ab his quatuor administratam tunc temporis fuisse Romanam & universalem Ecclesiam. Id ab ipso Papa Martino confirmatur, cùm ait absente Pontifice gubernacula Romanæ Ecclesiæ regi ab Archidiacono, Archipresbytero, & Primicerio: *Quia in absen-*
Epist. 15. *tia Pontificis, Archidiaconus, & Archipresbyter & Primicerius locum præsentant Pontificis.*

VI. Cùm non alium in Ecclesia Romana Primicerium observaverimus, quàm Notariorum, & tanti id Officium esset momenti, ut qui id gerebant, in Conciliis etiam Generalibus partes aliquas obirent cum primis honorificas: hinc non absurdè conjicitur, Primicerium Notariorum Romæ totius inferioris Cleri caput fuisse; unde & per absentiam Pontificis, clavum Ecclesiæ moderabantur vertices ipsi trium Ordinum, quibus illa constabat, id est ab Archipresbytero, ab Archidiacono, & à Primicerio. Diximus Subdiaconos quandoque & Notarios promiscuè habitos, & pro uno Collegio. Quin & Notarii ante Subdiaconos non semel nominati sunt. Anastasius Bibliothecarius in vita Constantini Papæ Secundicerium ipsum, Defensorem, aliosque Officiales præponit Subdiaconis. Ita qui Notariorum, idem inferiorum Clericorum omnium caput & princeps erat. Consiliarius autem sedis Apostolicæ, in Epistola Joannis IV. cùm Monachus esset, poterat non inscitè quarti, nempè Monachorum Ordinis caput videri, ut & ipse ad Ecclesiæ clavum pro parte sua admoveretur.

VII. Fiet his forsan aliqua & luminis accessio & roboris ab Conciliis Hispaniæ. Præcipit Concilium Emeritense, ut Episcopi singuli in Cathedralibus Ecclesiis suis habeant Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primicerium: qui in Hispania Primiclerus, non Primicerius nominabatur.
Can. 10. En ipsa Concilii verba: *Sancimus ut omnes nos Episcopi in Cathedralibus nostris Ecclesiis, singuli nostrum Archipresbyterum, Archidiaconum & Primiclerum habere debeamus*. Et ne præstringeret eorum oculos propriæ dignitatis splendor, protinus admonentur, ut Episcopo, cui eam acceptam referunt, impensissimam exhibeant obedientiam. Nemo dubitat, quin Primiclerus inferioribus Clericis omnibus præmineret. Si-

quid adhuc dubii resideret, id protinus diffiaretur Canone sequenti, quo jubetur ut Ecclesiæ re-
Can. 14. ditus omnes in tres partes distribuantur, quarum prima Episcopo, altera Presbyteris Diaconisque obtinget, tertiam Primiclerus dispensabit in minores Clericos, pro cujusque strenuitate & diligentia. *Tertia & Subdiaconibus & Clericis tribuatur; ut à Primiclero, juxta quod in officio eos præscit esse intentos, ita singulis dispensetur.* Certum est ergo Primiclerum inferiori præfuisse Clero, ipsisque Subdiaconis, unde & Subdiaconum ipsum fuisse apparet. Nam Primiclerus, Primicerius, & Notarius, Officii nomina erant, non Ordinis; unde & eo Officio honestari poterat Subdiaconus; cùm in Oriente deprehenderimus Diaconos & Archidiaconos etiam Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Primicerios dici Notariorum.

VIII. Non temerè ergo Garcias in Subscriptionibus Concilii Toletani VIII. legit, *Siculus Primiclerius*, non autem *Primicerius*, qui subscripsit post Archipresbyterum Toletanum. Subscripsit etiam Concilio Toletano XV. Primiclerius post Archidiaconum. Meminit & Primicleri Isidorus Hispalensis in Epistola ad Archidiaconum Braulionem; nec à veri specie recedit, legendum etiam Primiclerium, quoties apud eundem legitur Primicerius: maximè verò cùm officia
Pag. 616. ejus describit & jura in hunc modum: *Ad Primicerium pertinent Acolythi, Exorcistæ, Psalmistæ atque Lectores, signum quoque dandum pro officio Clericorum, &c.* Hæc ille, cùm priùs de Archipresbytero & de Archidiacono dixisset. Ratum igitur illud fixumque est, Primicerium illum Ecclesiæ Romanæ, qui vel vacante sede, vel absente Pontifice, cum Archipresbytero & Archidiacono gubernacula regebat Ecclesiæ, verticem caputque fuisse inferioris Clerici, cujus quò minor potestas, eò auctior numerus; & pro numero jam potestas permagna, si potissimùm Officia magis spectes, quàm Ordines.

IX. Idque hìc non oscitanter perpendendum, à minoribus maximè Clericis morem exortum, ut ab Officiis potiùs quàm ab Ordinibus designarentur, unde tot emerserunt posteà Dignitatum nomina & Officiorum, sive Beneficiorum. Nec necesse est hanc innovationem in eorum ambitionem refundi. Hæc illis potiùs ascribebantur ab aliis nomina, quàm ipsi sibi sumebant. Sed cùm longè plura eorum essent Officia, quàm Ordines: atque adeo cùm multò frequentiùs Officia exercerent, quàm Ordinum functiones: inserpsit atque inolevit tandem usus, ut ab Officiis potiùs nomina sortirentur.

X. Adjicienda & hìc est ratio alterius novitatis. Nempe sæpiùs suprà visus est nobis Archidiaconus inferiori Clero omni dominari. Ea jam authoritas videtur in Primicerium vel Primiclerum translata. In causa fuit, ut arbitror, quòd Archidiaconus novam sibi in superiorem etiam Clerum, in Presbyteros, in Parochos, in Parochias authoritatem comparasset; quin & Archypresbyterum ipsum, & in omnem denique ditionem Episcopi cujus Vicarius Generalis & Administer universalis erat. Cùm ergo jam superiori Clero præesset Archidiaconus, substituendus ei fuit necessariò Vicarius, à quo Clerus inferior regeretur.

XI. Quod ad Sacristas spectat, Theodorus Lector Scevophylacis meminit, seu vasorum sacrorum custodis, qui Sacrista ipse est. Macedonius is
L. 2. c. 21. qui Euphemio Patriarchæ Constantinopolitano successit, Presbyter idemque Sacrista erat Ecclesiæ majoris. Anastasius Imperator, qui Macedonio ad eam dignitatem viam complanaverat, ea digniorem, ejusque jura tueri paratiorem expertus est, quàm speraverat ipsemet. Ejecit ergo eum eo jure, vel pari injuria potiùs ac præcessorem ejus, successoremque ei designavit impium Timotheum

Pres-

Presbyterum & Sacristam ejusdem Ecclesiæ. Cyrillus Monachus in vita B. Euthymii quam scripsit, narrat ut Euthymius vaticinatus sit Anastasio Presbytero, Chorepiscopo & Sacristæ Ecclesiæ Patriarchalis Hierosolymitanæ, fore ut & ipse quandoque Patriarchalis hujus Ecclesiæ culmen conscenderet. His liquet quanti ponderis esset illa Scevophylacis dignitas, utque Presbyteris semper commendaretur.

Joannes Diaconus in vita Gregorii de Sacellario agit. Videri primùm posset hunc fuisse Æditui Pontificalis Capellæ. Erat enim Episcopis domesticum Oratorium. Anastasius Bibliothecarius in vita Constantini Papæ, inter minores Clericos qui hunc Pontificem Constantinopolin proficiscentem comitati sunt, Sacellarium locat. Sed aptiùs alii Sacellarium, vel potiùs *Saccellarium* interpretantur Thesauri Episcopalis custodem. Nam & ipse Gregorius *saccum* vocat Thesaurum Ecclesiæ: *Nos sacculum Ecclesiæ lucris turpibus nolumus inquinare*. Joannes ipse similiter in vita
. 1. Ep. 42. Gregorii: *Gregorius juxta consuetudinem præcepit Sacellario, ut duodecim peregrinos ad prandium*
. 2. c. 25. *invitaret*. Gregorius ipse Sacellarium se quodammodo fuisse profitetur, ad eas largitiones quibus Romæ demulcendi erant Longobardi, ne Imperatoris jura & ditiones conculcarent. *Sicut in Ra-*
. 4. Ep. 34. *vennæ partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italiæ Sacellarium habet, qui causis supervenientibus quotidianas expensas faciat: ita & in hac urbe in causis talibus eorum Sacellarius ego sum*. Denique huic Sacellarii interpretationi favet Isidorus Hispalensis, ubi ita habet in Originibus: *Fiscus saccus est publicus*.

XII. Quos vocat idem Isidorus Hispalensis *Custodes sacrorum, Custodes sacrarii*, longè alii erant à supradictis. Erat enim Diaconi provecti ætate, pietate provectiores, quorum fidei commendabatur thesaurus sacrorum Ecclesiæ vasorum: *Custo-*
De Eccles. Offic. l. 2. c. 9. *des sacrarii Levitæ sunt. Ipsis enim jussum est custodire tabernaculum, & omnia vasa templi: quique ab anno quinquagesimo eliguntur, &c. ne fidem deserant, &c.*

XIII. Agit & alibi Isidorus idem de Thesaura-
Idem p. 616. 693. rio, cujus longè diversa erant & officia & jura. *Ad Thesaurarium pertinet Ostiarii Basilicarum ordinatio, incensi præparatio, cura chrismatis conficiendi, cura baptisterii ordinandi, præparatio luminariorum in sacrario & in sacrificiis*. Ostiarii de quibus hic meminit Isidorus, Laici fuisse videntur. Erant & ex Laicorum ordine, quos idem vocat *Basilicanos*, quosque designabat Primiclerus: *Basilicanos ipse constituat, & Matriculam ipse disponat*. Agit & alibi idem Isidorus de Thesaurario, cui incumbebat cura ornamentorum earum Basilicarum, quarum nulli erant Presbyteri Titulares.

XIV. Redeo ad Scevophylacem, seu Custodem vasorum sacrorum. Mopsuestena Synodus, cujus
Act. 5. Acta relecta sunt in Concilio V. Generali, Scevophylaci, vel Cimeliarchæ præcepit, ut Diptycha sacra promeret Ecclesiæ, ut resciretur an obductum fuisset Theodori Episcopi nomen, & an ejus loco inscriptum esset nomen Cyrilli Alexandrini Archiepiscopi. Cimeliarcha de quo hic agitur, Presbyter erat, sicut & ille de quo sermo fit in Collatione Catholicorum cum Severianis sub Justiniano. An idem autem hic esset Cimeliarcha, qui Scevophylax, inquirent quibus plus erit otii. Unum addo, lapsum videri Anastasium Sinaitam, cùm ait vocem Sacellarii
Vit. Dux. c. 2. esse Syriacam. Est omnino Latina, ut ex supradictis patet, & ex Latinis ad Græcos cum ipso Romano imperio profecta: quæ eadem sors fuit aliarum vocum complurium. Nisi si ad saccum alludat, quæ vox cùm omnibus orbis gentibus & linguis communicata sit, æquum est, ut si ad primævum fontem revocanda sit, Hebraicæ, seu Syriacæ linguæ ascribatur. Quod enim nos saccum dicimus, eandem prorsus rem eadem voce significant omnes ubique terrarum gentes. Sed non æquè certum est eadem voce gentes quoque alias Thesaurum publicum significare.

XV. Meminit sæpè quoque Gregorius Magnus Mansionariorum, ex quibus etiam non ægrè conjicitur, quid muneris hoc esset. Narrat enim Constantium Mansionarium Ecclesiæ sancti Ste- Dial. l. 1. c. 5.
phani, olei penuria lampadibus infudisse aquam, quæ statim arsit, acsi fuisset oleum. Theodorum *Custodem Ecclesiæ* sancti Petri Romæ surrexisse aliquando maturiùs nocte, ut lampades accuraret: tum ei visendum se præbuisse B. Petrum, & dixisse, *Colliberte, quare tam citiùs surrexisti?* L. 3. c. 24.
Erat ergo jam usitata vox *Collibertorum*, quo nomine dicti sunt ætate media famuli Clericorum, tamquam servitute absoluti, & Liberti Clientesque effecti. Memorat denique idem Pontifex, Ibid. c. 25.
cùm puella quædam Paralytica beatissimum Apostolum compellaret, ut sanitati restitueretur; ab Ibid. c. 29. 30.
eo remissam esse ad Abundium *Custodem Ecclesiæ*, Ep. l. 3. Ep. 50.
Mansionarium, à quo voti compos facta sit. Postremò Custodum Ecclesiæ fuisse docet, ut ejus januas clauderent & aperirent, lampades accenderent extinguerentque. Hinc perspicis quæ L. 3. c. 58.
essent Mansionariorum officia. De iis agit & Joannes Diaconus in vita Gregorii, eisque eadem tribuit munia. Qui in Concilio Chalcedonensi παραμονάριος est, idem dictus est ab interprete Dionysio exiguo *Mansionarius*. Porrò Chalcedonense Concilium Mansionarium inter ea recenset officia, quæ citra simoniæ piaculum non possint pretio addici. Non semel etiam mentio fit Mansionariorum in Concilio Constantinopolitano sub Mena.

Non abhorret à vero ejusmodi fuisse *Ædituum*. Paulinus ipse confitetur, si tamdiu & tam enixè Ep. 6.
reluctatus sit, ne Presbyter crearetur, non id fastidio à se factum, cùm optatissimum sibi fuisset ab infimo Æditui officio sacram auspicari servitutem: *Ab Æditui nomine & officio optavi sacram* In Epitaph. Napotiani.
incipere servitutem. Videntur quandoque Presbyteri hoc perfuncti fuisse munere. De Mansionariis Græcorum ne dubitari quidem potest, quin Presbyteri persæpè fuerint. Nepotianum Presbyterum commendat Hieronymus, *quòd Basilicas Ecclesiæ & Martyrum Conciliabula diversis floribus, & arborum comis, vitiumque pampinis adumbrarit: ut quidquid placebat in Ecclesia, tam dispositione, quàm visu, Presbyteri laborem & studium testaretur*. Porro voces ipsæ Æditui Mansionarius, προσμονάριος, jugem significant residentiam & assiduitatem in Ecclesia sibi commendata. Sacrista idem dici potuisset Latinis, sed minùs id erat usitatum: ut quibus Sacristæ vel Scevophylacis vicem fungerentur, vel Diaconus, vel Archidiaconus, vel Episcopus ipse. Perhibet enim Optatus Mensurium L. 1.
ipsum Cartaginensem Episcopum jussum ut se Imperatorio Tribunali sisteret, vasa & ornamenta quæque Ecclesiæ pretiosissima concredidisse fidei senum probatissimorum sibi, ut quidem sperarat, ut ea successori Episcopo redderent, si nullus sibi ad sedem suam reditus pateret. Non rediit, reddita sunt, immo reddi debuere omnia Cæciliano ejus successori.

XVI. Qui beatissimi Patriarchæ Alexandrini Joannis Eleemosinarii vitam litteris mandavit Cyprius Episcopus, de *Hebdomadariis* agit, narratque Patriarcham aliquando intermisso pauliper sacrificio, in *Cimiliarchium* ingressum esse, & viginti misisse Hebdomadarios, Cap. 15.
qui Clericum inquirerent, cum quo in gratiam redire decreverat. Hos probabile admodum est, laicos fuisse ministros, qui alternantibus hebdomadis in hujusmodi vilioribus ministeriis operam suam Ecclesiæ commodarent, si-

cut alternis hebdomadis multa apud Monachos ministrantur.

Inter Officia Ecclesiæ potiùs quàm inter Cleri-
Expos. fid. n. 22. cos locavit Epiphanius eos qui inhumandis mortuis operam dabant. Vocat illos κοπιάτας, *Laborantes, qui mortuorum corpora curant*. Sed non alio ille Ostiarios loco habet, qui Clerici à nobis habentur. Hieronymus ipse quoque Cle-
De muliere septies icta. ricorum dignatur nomine eos qui tumulandis mortuis vacabant. *Clerici quibus id officii erat, cruentum linteo cadaver obvolvunt, & fossam humum lapidibus construentes, ex more tumulum parant, &c. Recens à Clericis cespes ostenditur, &c.* Hæc ille de muliere septies icta à carnifice, nec tamen occisa, sed funeri suo superstite. Si hæc autem Clerici pietatis munia ils præstabant qui carnificis gladio obtruncabantur, quid de fidelibus censendum? Minùs de his ambiget, qui audierit ab Hieronymo beatissimam fœminam Paulam succollantibus Episcopis ipsis tumulo illatam fuisse. *Translata Episcoporum manibus,*
In Epitaph. Paulæ: *& cervicem feretro subjicientibus, cùm alii Pontifices lampadas cereosque præferrent, alii choros psallentium ducerent, in media spelunca Ecclesiæ Salvatoris est posita*. Gregorius Episcopus Nyssenus testatum ipsemet facit, se & Episcopum loci deportasse ex una parte feretrum sanctæ Macrinæ, cùm ex alia parte Clerici duo præstantissimi illud deferrent, etsi non minor esset quàm septem vel octo stadiorum intercapedo ad locum, ubi contumulanda erat, & ubi terræ mandati jam fuerant Majores ejus. Indubitatissimum ergo est, quod Epiphanius & Hieronymus dixere, fuisse Clericos, quibus ex officio incumbebat, ut mortuorum corpora terra conderent. Quod enim ab his Episcopis B. Macrinæ præstitum est, id non ex officio, sed eximia quadam Episcoporum pietate & veneratione in fœminam longè sanctissimam præstitum est.

De Notariis, Chartulariis, Chartophylacibus, Cancellariis, Bibliothecariis.

CAPUT CIV. P. 2. l. 1. c. 47.

De Chartulariis, Chartophilacibus, Bibliothecariis, Cancellariis, Notariis, ab exordio Ecclesiæ ad Imperium usque Caroli Magni.

I. De Notariis, per quinque priora sæcula.

II. Delegabantur Chartularii à Pontificibus ad res & causas gravissimas. Delegabantur & Defensores, & Notarii.

III. IV. De Chartophylace Græcorum, ejusque confessu supra Presbyteros.

V. Quibus rationibus fulta ea sedendi prærogativa Diaconi supra Presbyteros.

VI. Erat & Chartophylax Bibliothecarius.

VII. De Notariis ævi medii, quæ eorum peritia, quæ dexteritas, quæ munera Romæ.

VIII. Extraordinariæ Notariorum delegationes.

IX. Ordinaria eorum munera.

X. Rursum de causis, quæ illis delegabantur.

XI. Ante Gregorium Magnum jam cœperant Pontifices Romani Notarios similiter delegare.

XII. Occasione data obiter de Lectionibus quæ Romæ fiebant inter Officia divina.

XIII. De Notariis in Gallia, & in Oriente.

XIV. Formula creationis Notariorum, nisi fuissent Secretarii Pontificii statusque.

XV. De Cancellariis.

I. SUpervacanea foret illa disquisitio, Ordinibus, an Officiis, an Beneficiis annumeranda sit Notariorum statio: cùm tria illa nomina magis sint, quàm res diversæ, his saltem prioribus Ecclesiæ sæculis. Tyrocinium Clericatus ponebant plerumque pueri, vel adolescentuli, in Notariorum, vel Lectorum officio fungendo. Compendiariis notis exarabant Notarii, vel Acta publica, vel privata Episcoporum mandata. Evodius Episcopus ad Augustinum scribens, hæc habet de puero, quem adhibuerat Lectorem Notariumque: *Erat strenuus in notis, & in scribendo bene laboriosus; studiosus quoque* Ep. 258. apud Aug. *esse cœperat lectionis, ut ipse meam tarditatem causa legendi nocturnis horis exhortaretur. Nam aliquando tempore noctis mihi ipse legebat, cùm omnia siluissent, &c.* Augustinus ipse cùm Clerum populumque convocasset, ut successorem sibi eligerent Eradium Presbyterum, Notarios adhibuit Ecclesiæ, qui rem litteris mandarent: *A Notariis Ecclesiæ sicut cernitis excipiuntur quæ* Epist. 110. *dicimus, excipiuntur quæ dicitis, Ecclesiastica gesta conficimus, &c.* Ennodius de beato Epiphanio Ticinensi posteà Episcopo agens, ait illum Lectorem quidem creatum anno ætatis octavo, atque inde ad decimum sextum Notas edidicisse & exercuisse: *Annorum ferè octo Lectoris Ecclesiastici suscipit Officium, &c. Notarum in scribendo compendio, & figuras varias membrorum multitudinem comprehendentes brevi assequutus, in Exceptorum numero dedicatus enituit, cœpitque jam talis excipere, qualis posset sine bonorum oblocutione ductare. Igitur processu temporis & laboris ad sextum & decimum ætatis annum divino favore perductus, cana consilia in annis puerilibus meditabatur*. Hæc porro sive publica Notarii Officia, sive privata, cujusmodi vulgò secretarios dicimus, non gradus tantùm erant, quibus ad superiores Ordines dignitatesque pertingerent; sed & officia, exercitiaque, quibus præpararetur ad eas animus, necessariaque tum eruditione imbueretur, tum sanctimonia. Id liquet in eo de quo Evodius, qui non tam Lector illi, Notariusque, quàm discipulus erat: *Nec volebat præterire lectionem, nisi intellexisset, & tertiò & quartò repetebat, & nec dimittebat, nisi sibi apparuisset, quod quærebat. Cœperam eum non quasi puerum, & Notarium habere, sed amicum quemdam satis necessarium & suavem*. Liquet & ex Epiphanio ipso, qui prudentiam senum hausit inter hæc pueritiæ rudimenta, unde & anno ætatis decimo octavo Subdiaconatu initiatus est: *Cana consilia in annis puerilibus meditabatur*. Usque adeo Episcopales ædes scholæ erant, quibus non aliæ sapientia & pietate magis abundabant.

Constitutum est à Gelasio Papa, ne Monachus posset Presbyteratu initiari, nisi per hæc gradatim inferiora munera eluctatus esset. *Continuò Lector, vel Notarius, aut certè Defensor effectus, post tres menses exiistat Acolythus*. Testatur Ennodius Monachum Antonium, cujus vitam scripsit, à Constantio Episcopo statim inter Notarios conscriptum fuisse. *Inter Exceptores Ecclesiasticos cœlestem militiam jussit eum ordiri*. Sed Leo Papa primus hujus Officii amplitudinem meliusculè nos edocebit in iis quas scripsit Epistolis de Legatione à se in Orientem missa, ut essent qui suo nomine & Pontificia vice interessent Concilio Ephesino II. summumque sedis Apostolicæ fastigium repræsentarent. Misit enim Episcopum, Presbyterum, Diaconum, Notariumque: *Fratres nostros Julianum Episcopum, & Renatum Presbyterum, & filium nostrum* Ep. 10. 15.

strum Hilarium Diaconum, cumque his Dulcitium Notarium probatæ nobis fidei missi, qui vice mea sancto conventui vestræ fraternitatis interfint, & communi vobiscum sententia, quæ Domino sunt placitura, constituant. In ea Pseudosynodo Dioscorus Alexandrinus, aliique longè plurimi Episcopi in eam se præcipites egerunt vel insaniam, vel ignaviam, quæ Annales deturpavit Ecclesiasticos horum temporum, quæque plus satis comperta omnibus est. Tum Leo Pontifex & Romana Synodus Constantinopolin duos ablegarunt Notarios Ecclesiæ Romanæ, qui fidelibus præsidio essent, eorumque constantiam adversùs novellæ hæreseos machinamenta roborarent. Hinc perspicis, quanti hæc minuscula Officia tunc essent ponderis. Cæterùm cùm in superioribus eluxerit mira quædam cognatio inter Lectorum & Notariorum Officia, inde refricata nobis memoria Epiphanii, ubi ita habet: *Quippe Lector non est Sacerdos*, ἱερεύς, *sed tamquam divini Verbi Scriba*: γραμματεύς. Aetius Archidiaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ in Concilio Chalcedonensi sæpissimè dictus est *Primicerius Notariorum*. Ibidem mentio fit Lectoris, qui Notarius erat. At Actione XIV. perlecta sunt Acta Concilii Antiochèni, cui intererat Diaconus Notarius. Itaque in pretio erant Notarii Græcis, peræquè ut Latinis.

II. Chartulariorum nomen, officium, dignitas ad Notarios accedit proximè. Gregorius Magnus componendis Africæ rebus cum ipsis Africanis Episcopis, unum ex Chartulariis suis delegavit. Perscripsit & ad Columbum Numidiæ Episcopum, ut cùm primùm in Africam appulisset Chartularius, Concilium cogeret, abdicaretque Maximianum Episcopum, si convinceretur suffragatus esse electioni Episcopi Donatistæ, denique cum Chartulario hoc suo quidquid erat in Africa jurgiorum causarumque sedaret, ac diffiniret. *Si qua damnatorum quorundam, vel privatorum negotiorum versatur intentio, hanc tua fraternitas cum prædicto Chartulario nostro privata cognitione perquirat, & inter utramque partem justitia procedente definiat.* Erant ergo Chartularii, velut Executores mandatorum Papæ, Assessoresque Episcoporum Provincialium, ad quos mittebantur. Id rursus liquet ex Maximo Episcopo Salonensi, qui Gregorio tandem satisfecit Ravennæ, cùm ab ejus ordinatione diu abhorruisset Pontifex. Ad id autem Chartularius destinatus est, qui rei totius & promotor & testis fuit.

Nec Ecclesiæ tantùm suæ Chartularios in omnes Christiani orbis Ecclesias missitabat Gregorius, ut deificæ Ecclesiarum disciplinæ labes resarcirentur; utque sarta tecta servarentur Ecclesiæ Romanæ patrimonia, quæ ipsamet patrimonia essent pauperum, & quæ universum per orbem tunc sparsa erant. Missitabat & Diaconos, Subdiaconos, Defensores, Notarios, ut docet Joannes Diaconus in ejus vita. Sed eos demum his ornabat Delegationibus, qui & virtutibus ornatissimi jam essent, & rerum experientia probati. *Nihilominus per diversas Provincias pro custodia sacræ Religionis, rebusque pauperum strenuè gubernandis, Ecclesiæ suæ viros industrios, rectores patrimoniorum ascivit.*

III. Sed quantavis Romæ esset Chartulariorum potestas, erat multò major splendidiorque Chartophylacis gloria & amplitudo in Oriente. Diximus jam in Concilio Lateranensi sub Martino I. Papa mentionem fieri Stephani Presbyteri, Syncelli & Chartophylacis sub Patriarcha Constantinopolitano Sergio. In Synodo VI. Generali multi nominantur eorum qui à Consiliis vel à Secretis erant Patriarchæ Constantinopolitano: quos inter princeps eminet Chartophylax. *Quidam ex Secretario* τινὲς τῶν σεκρέτων, *sanctissimi Patriarchæ Constantinopoleos, id est, Georgius Diaconus, & Chartophylax, Anastasius diaconus, & Notarius, & Defensor Navium*, πλοιάρχικος. *Stephanus Diaconus & Cancellarius*, καγκελλάριος, *Dionysius Diaconus, & Cancellarius, Anastasius Presbyter & Monachus.* Tria ergo hæc Officia Cancellarii, Notarii, & Chartophylacis inter se discrepabant, & Diaconis mandabantur; at cæteris eminet Chartophylax. Iidem enim ipsi cùm rursum inferiùs recenseantur, ducem semper habent illum & caput, primumque post Episcopos. In aliis Actionibus ejusdem Concilii Georgius Chartophylax & Diaconus ex Archivis Ecclesiæ Constantinopolitanæ depromit Epistolas Sergii & Honorii, repræsentatque Concilii Patribus, qui statuerant eas examinare. Denique idem jubetur è Bibliotheca Patriarchali, sive ex Chartophylacio proferre authentica omnia monumenta, quæ desiderari poterant, ad Monotheletarum hæreseos censuram, tum hominibus, tum scriptis, vel abstergendam, vel illinendam.

IV. Plures hic recensiti sunt Diaconi, tanquam Secretarii & Amanuenses Patriarchæ, sub Chartophylace sui Collegii principe, qui omnes ante Presbyteros nominantur, in iis quæ perleguntur ad Synodum. Argumento id forsan jam est honorifici consessus supra Presbyteros usurpati, ratione vel obtentu Officii quod sustinebant. Trullana Synodus non multò post habita huic malo mederi voluit, edito Canone, quo prohibentur Diaconi, quo se cumque jactare possint officio, supra Presbyteros sedere, nisi ad alias civitates à Patriarcha vel à Metropolitano mitterentur, cujus & vicem gererent & personam sustinerent: *Quoniam in nonnullis Ecclesiis Diaconos officia Ecclesiastica, ὀφφίκια ἐκκλησιαστικὰ, habere didicimus; & ex hoc nonnullos eorum arrogantia & licentia fretos ante Presbyteros sedere; statuimus, ut Diaconus etiamsi in dignitate, ὦ ἀξιώματι, id est, in officio quovis sit Ecclesiastico, ante Presbyterum ne sedeat, præterquam si proprii Patriarchæ vel Metropolitani vices gerens, adsit in alia civitate, super aliquo capite. Tunc enim ut locum illius implens honorabitur.* Pœna autem quæ in immorigeros hìc decernitur, ea est, ut inter Ordinis sui collegas ultimum in locum detrudantur. Nec ad solos Diaconos, sed & ad alios inferiores Ordines eadem lex & pœna porrigitur; unde & hos quoque conjicitur non dispari insaniisse superbia, & Officiorum gloria tumentes, in superiorum Ordinum Clericos dominari & præesse voluisse.

V. Adeo non autem cessarunt huic statuto Chartophylaces, ut Presbyteros posthac eminentiùs sedere & progredi paterentur: ut ex adverso in ipsos & supra ipsos Episcopos insurgerent, perdiuque tam præpostera potestatis suæ venditatione abuterentur. Itaque Trullanus hic Canon in Carthophylaces intendebatur, qui supra Presbyteros constituti, jam Episcopis ipsis imminebant. Potuit hæc eorum supra Presbyteros insolens provectio manasse multis ex causis. 1. Quòd ipsi aliquoties Presbyteri fuerant, ut suprà exemplis approbatum est. Ita anteire Presbyteris insueverunt, quanquam ævo Ordinis forsan juniores, sed splendore dignitatis præstantiores. Præstantiam hanc ergo illi suam dignitati jam, non Presbyteratui tribuentes, ubi Presbyteri esse desiere, nihilominus illam sibi vendicaverunt. 2. Archidiaconos & Chartophylaces suos cùm Patriarchæ Metropolitanique frequentibus ornarent delegationibus, ita fiebat ut Episcopali vice Presbyteris quasi jure præsiderent: nec jam vel ipsis vel Presbyteris mirum aut novum videretur, quod longa consuetudine esset inolitum. Insuescebant enim utrimque Chartophylaces non Ordine, sed dignitate censeri, dignitatis splendore Ordinis mediocritatem quasi absorbente. His rationibus infrà dicemus

etiam

ist. 23.

Expos. fid. ath. c. 21.

1. Ep. 75.

2. Ep. 33.

eg. l. 7. in præfat.

.2. c. 53.

Consul. 4.

Act 8.

Act. 10.

Act. 12. 13. 14.

Can. 7.

etiam ſupra Epiſcopos ſediſſe Chartophylaces, patrocinante conſuetudine, quæ corruptela potiùs erat.

VI. Vel ipſa porro Chartularii & Chartophylacis vox argumento eſt, ei muneri Bibliothecarii munus vel inſertum, vel conjunctiſſimum fuiſſe. Id confirmatur ex iis etiam quæ dicta ſunt de ſexta Synodo generali. Sub Leone Iſaurico Bibliothecam è duodecim viris ſumma & eruditione & pietate conſpicuis adminiſtratam fuiſſe, author eſt Conſtantinus Manaſſes, ita ut iis inconſultis ne Imperatores quidem quidquam majoris rei molirentur. *Tanta in opinione virtutis erant, ut ne ipſi quidem Imperatores, novi quidquam & inuſitati ſibi agendum putarent, illis in conſilium non adhibitis.* Viri nimirum hi pii & graves cauſam Eccleſiæ fideique ſtrenuiſſimè vitæ etiam impendio defenſarunt adversùs ejuſdem Leonis Iſaurici impietatem, ubi ſacras Imagines earumque cultum oppugnare adgreſſus eſt.

Ita quidem in Eccleſia Græca. At in Occidente nunquam Chartulariis is honos habitus, qui Chartophylacibus, nunquam ea ſumma poteſtas permiſſa, nunquam Bibliothecarii dignitas addita. Anaſtaſius Bibliothecarius hac poſtrema dignitate illuſtratum fuiſſe ait Gregorium adhuc Subdiaconum, qui poſtea Romanus Pontifex fuit, ejus nominis ſecundus.

VII. Cancellariis Orientalibus non immorabor, quos vidimus Chartophylaci obnoxios fuiſſe Diaconos, & quaſi à Secretis. Satius eſt ad Notarios progredi mediæ ætatis, ut in utraque Eccleſia notiſſimos. Monuit nos jam ſuprà Joannes Diaconus à Gregorio Papa Notarios etiam in Provincias longinquas abigi ſolitos ad diſciplinam Canonum tuendam, aut reſtituendam. Inter Syncellos hujus Pontificis cenſetur à Joanne Diacono Æmilianus Notarius, qui adjutantibus Collegis quadraginta ejus in Evangelia Homilias excepit; id verò propriùm erat Notariorum munus: *Qui quadraginta Homilias Evangelii cum ſociis excepit*: cenſetur & Paterius Notarius, cujus eſt pulcherrima Epitome operum Gregorii. Iſtiuſmodi Notarii erant plerumque Subdiaconi & Regionarii, hoc eſt, aliis & aliis Romanæ urbis Regionibus attributi, ſicut & Diaconi Regionarii. Hoc tamen diſcrimine, quòd Diaconis Regionariis cura pauperum incumbebat; Subdiaconi verò, ſive Notarii Regionarii prima ab origine compilandis Martyrum Actis addicti fuerant.

L.2.c.118

VIII. Sed advertendus jam eſt animus ad graviſſimas cauſas, & magni prorſus momenti negotia, quibus non impares eſſe Notarios ſuos & augurabatur Gregorius Magnus, & experiebatur. Cùm pulſarentur aures ejus vel expoſtulationibus plurium vel accuſationibus adversùs Archiepiſcopum Calaritanum in Sardinia, miſit ad eum Gregorius Notarium Joannem, *Sedis noſtræ Notarium*, qui hæc jurgia pacaret, Archiepiſcopumque cogeret, certis documentis innocentiam ſuam prodere. Crimini dabatur nepoti Epiſcopi Sipontini, quòd Diaconi filiam conſtupraſſet; Pantaleonem Notarium immiſit idem Pontifex, qui cauſam excuteret: & ſi reus convinceretur, coëgeretur ſtuprator puellam ducere, vel flagellis cæſus in Monaſterium agendæ pœnitentiæ cauſa compingeretur. Sed non omnibus Notariis tam graves cauſæ credebantur. Subdiaconus Siciliæ non potuit ſe ipſum frangere, ut continentiæ ſe adderet, quæ tum cœperat à Subdiaconis religioſiùs exigi. Abdicavit ergo ſe Subdiaconatu, & ad Notarii munus ſpes ſuas arctavit. *Uſque in obitus ſui tempus, Notarii quidem geſſit officium, & à Miniſterio Subdiaconi ceſſavit.* Quod non poteſt niſi de ordinariis Notariorum functionibus intelligi, quæ iſtiuſmodi ex parte erant, ut pueris immaturis committerentur, qui pernicitate mirabili verba loquentium aſsequerentur, & calamo quodammodo antevolarent. De his videtur loqui Gregorius: *Irriſiones illas, quas habere Notarii adhuc pueri ſolent.*

L.3.Ep.34.

L.2.Ep.40.42.
L.3.Ep.34.

L.4.Ep.25.

IX. Indicat idem Gregorius Notarios ab Epiſtolis fuiſſe Epiſcopis, ipſique ſibi: *Hanc Epiſtolam Paterio Notario Eccleſiæ noſtræ ſubſcribendam dictavimus.* Perſcribebant & Acta publica, ut Præcepta libertatum, quibus ſervi Eccleſiæ quandoque à Pontifice donabantur: *Liberos ex hac die civeſque Romanos efficimus, &c. Hanc manumiſſionis paginam Paterio Notario ſcribendam dictavimus, & propria manu ſubſcripſimus.* Dial.l.3.c. L.4.Ep.: L.5.Ep.12.

X. Sed præter hæc minutiora, quibus ſatisfacere poterant juniores Notarii, ſcriptitare litteras, compendiariis notis aſsequi torrentem facundiam Epiſcopi concionantis, Acta publica exſcribere: erant quæ paulò majorem deſiderarent peritiam experientiamque. Er erant duplicis generis. Aliæ enim erant Delegationes generales in omnem aliquam Provinciam, ne quid inſerperet, quo diſciplinæ peſtis aliqua crearetur, & quod Epiſcopalem vigilantiam fefelliſset: aliæ erant peculiares cauſæ, quæ curandæ ſuo loco & tempore erant. Primi generis illa fuit Delegatio, cùm Hadriano *Siciliæ Notario*, id eſt, univerſæ Siciliæ Præfecto, mandavit, ut ſi Monachi Monaſterii Montis Æthnæ ad propudioſos exceſsus delapſi eſsent, quorum infamia ad ſe pertigerat, prompriſſimo & efficaciſſimo ſuccurreret remedio, & reſtituta ſpiritali Monaſterii diſciplina, rerum etiam ejus temporalium curam ageret: *De qua re, quia fratri & Coepiſcopo noſtro Leoni ſcripſimus, ut requiſita veritate, ſi ita repererit, diſtrictiſſima hoc ſtudeat ſeveritate corrigere; neceſſe quoque eſt, ut in hac re tua ſe experientia ad inveſtigandam veritatem, & puniendum tantum ſcelus, omni modo ſolicitam debeat exhibere.* Alterius generis & peculiaris fuit delegatio, cùm miſso Pantaleoni Notario, ut Mediolanenſi in agro Romanæ Eccleſiæ patrimonium curaret, injunxit & illud, ut quamprimùm Mediolanenſem Epiſcopum electum ordinari urgeret: *Ut in ordinando eo qui à vobis electus eſt, nulla poſſit mora contingere, Pantaleonem Notarium noſtrum tranſmiſimus, qui eum, ut moris eſt, annuente conſenſus noſtri authoritate, faciat conſecrari.* L.8.Ep.12. L.8.Ep.65.

XI. Niſi quæ Gregorio pepercit, injuria temporum ſucceſsorum ejus Pontificum Regeſta litterarum intercepiſset, extarent in eis monumenta ejuſdem diſciplinæ, quam Gregorius, ut à prædeceſsoribus hauſerat, ita & in ſucceſsores transfudit. Superſunt paucula, quæ ex illo naufragio enataverunt, in Collectione Romana Holſtenii. Pelagius cùm Presbyterum Eccleſiæ Romanæ in remotiorem amandaret Provinciam, ut quæ depravata erant, corrigerer, recolligerer quæ ab unitate diſſiliebant: *Petrum filium noſtrum Presbyterum Apoſtolicæ Sedis, ad correptionem exceſſuum:* adjunxit ei Norarium ejuſdem Romanæ Eccleſiæ, quocum conſilia communicaret: *Huic Projectum Notarium Sedis noſtræ adjungendum eſſe credidimus, ut participato conſilio, quæ rationabilia ſunt, exequi non morentur.* Notarii hi magna utique erant probitatis & peritiæ fama, ut rantarum rerum ponderi pares eſsent, & Apoſtolicæ Sedis gloriam non detererent, quæ ſua illos veſtiebat authoritate: *Faciliorem omnium cauſarum futurum eſſe judicantes exitum, ſi illum ab Apoſtolica contigiſſet publicè Sede tranſmitti, &c.* Coll. Rom. pag.239.

XII. In Gallia perſæpè Lectores munere functi ſunt Notariorum. Privilegium Abbatiæ Sandionyſianæ à Landerico Pariſienſi Epiſcopo conceſsum, ſcripſit & ſubſcripſit Lector: *Auſtrolenus Lector jubente Domno Lamberico Epiſcopo hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi.* Illam è pueritia artem ſe didiciſse profitetur Gregorius Turonenſis: *Nihil aliud litterarum præter notas agnovi, in quarum nunc ſtudio conſtrictus adfligor.* Du Cheſne. Hiſt. Fran. L.1. p.683. De Gloria Conf.c.49.

Erat

Erat & Romæ Schola sive Collegium Notariorum, quorum primus vel Primicerius curæ suæ demandatas habebat Chartas : non facilè crediderim Bibliothecam. Quanquam cùm Subdiaconus Arator Poema à se elaboratum Vigilio Papæ obtulisset, illud Vigilius dederit Primicerio Notariorum servandum in scrinio Ecclesiæ. *Surgentio viro venerabili, Primicerio Scholæ Notariorum, in scrinio dedit Ecclesiæ collocandum.* Eo Poemate complexus est Arator libris duobus historiam Apostolicam. Illud autem ipsemet recitavit quatuor conventibus, ubi præter Pontificem aderant doctissimi quique Romani Cleri, Monachique, necnon & ex plebe, in Ecclesia sancti Petri. Inter recitandum erupit in plausus tam crebros astantium favor & admiratio : expetitum est toties, ut relegerentur, quibus vehementer delectati erant Auditores, ut quaque vice dimidius tantùm liber legi potuerit. Longè frequentissimæ fuerant in Gentilitia Roma olim recitationes istiusmodi publicæ Operum præcellentium, si præcellere tamen potest vana profanæ eruditionis & famosa ostentatio. Sed illud juvat animadvertere, quàm crebræ, quàm diutinæ olim essent istiusmodi lectiones piæ in conventibus Ecclesiasticis : qui nunc usus exolevit, non facilè dixerim, an tepore & incuria fidelium, an Latinæ linguæ capiendæ difficultate, postquam in ejus locum obrepsere tot idiomata vernacula. Solatio illud est, quòd ut rarescere visæ sunt lectiones hujusmodi, ita & crebrescere Conciones, per quas potest utique illa jactura sarciri. Hæc ex occasione Notariorum paulò longiùs petita videri possunt, non tamen omnino abs re, nec nullius aut utilitatis, aut voluptatis.

libl. Patr. 2.8.p.70.

XIII. Est & aliud Notariorum munus, saltem in Ecclesia Arelatensi, à Scriptoribus vitæ B. Cæsarii animadversum, ut Episcopi baculum seu pedum præferrent. *Clericus cui cura erat baculum illius portare, quod Notariorum officium erat.* Ex vita beati Magni Confessoris, qui B. Columbani discipulus fuit, illud ediscimus, Abbatibus quoque suam fuisse *Cambutam*, ut vocabant, hoc est, Pastorale pedum. Hujus Abbatis pedo post ejus mortem solutus est, quem ille vivens ligaverat. Verùm in minusculis hujusmodi ministeriis qui erant juvenculi, seu Clerici, seu Monachi, ex contubernio & familiaritate, ab exemplis & documentis sanctissimorum virorum eas imbibebant virtutes & sapientiæ regulas, quibus ad maxima deinde quæque munia ornati & parati essent.

2.c.12. rius die 6. ptemb. c. .

In Concilio Constantinopolitano sub Mena, inter Romanæ Ecclesiæ Clericos qui affuere, recensiti sunt duo Diaconi, duo Notarii, & Subdiaconi aliquot. Promotor Concilii erat Euphemius Diaconus Constantinopolitanus & Primicerius Notariorum. Mentio quoque ibi fit Theodori Tribuni, Notarii & Referendarii Imperatoris. Legitur ibidem & Menas Lector sedis Apostolicæ, & *Secundicerius Notariorum*. Acacius item & Christodorus Diaconi & Notarii Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Porro Christodorus hic Secretarius quoque dicitur, σικρητάριος. Ex Actis denique hujus Concilii patet in Oriente plerumque Diaconos, in Occidente minores Clericos Notariorum locum & munia impleviſſe. Promotor quoque Synodi V. Universalis erat Diodorus Archidiaconus Constantinopolitanus, & Primicerius Notariorum. In Concilio VI. Generali legitur Stephanus Diaconus & Notarius : Archidiaconus autem etiam Chartophylax dicitur. Legitur & ibi Lector Notarius.

.Act.1.

Act.4.

Collat. 1. 2.

Act.8.10.11.

XIV. Aperiet Cassiodorus quanta esset Notariorum dignitas in Officiis Imperatoriæ domus, & hinc facilè intelligetur, unde iis in Ecclesia tantum honoris & potestatis concessum sit. Erant enim Notarii à Secretis Imperatori, & tantùm non omnium conscii. *Notarii honor tunc dabatur egregiis, dum ad Imperiale Secretum tales constet eligi, in quibus reprehensionis vitium ne queat inveniri.* Formula autem qua illi promovebantur, apertè prodet, qua silentii fide, qua prudentia esse deberent. *Non est dubium ornare subjectos Principis, secretum, dum nullis æstimantur necessaria posse committi, nisi qui fuerint fide magna solidati. Regis consilium solos decet scire gravissimos. Imitari debent armaria, quæ continent monumenta Chartarum. Ut quando ab ipsis aliqua instructio quæritur, tunc loquantur : totum autem dissimulare debent, quasi nesciant scientes.* Variar. l. 1. Epist. 4. L. 6. Ep. 16.

XV. Necdum Cancellarii locus erat inter Ministros Ecclesiæ Latinæ. Scripsit Gregorius Papa ad Venantium *Italiæ Cancellarium*, ut in Claustrum à quo abierat regrederetur. Agit alibi de Exprætoris Cancellario. Testatur & alibi ab Exarcho Africæ missum ad se Cancellarium, ut quopiam de negotio ageret. *Suum ad nos pro eadem causa Cancellarium destinaverat.* De eo Officio merè sæculari agit & Cassiodorus, cui nomen erat à Cancellis, intra quos se continebant, ut vel audirent, vel introducerent eos, qui audiri se à Magistratu cupiebant. *Militiam domesticam Cancellorum decus attribuit, ut consistorii nostri secreta fideli integritate custodias, per te præsentatus accedat.* Ex Historicis & Legibus constat, Notarios primùm hos fuisse, vel Secretarios, quibus lapsu temporis majora in dies commendata sunt negotia, & hinc illis tanta splendoris & authoritatis accessio. In hujusmodi Officia intricare se Clerici non cœperunt, nisi circa tempora Caroli Magni, quando illis ea interdixit Concilium Cabilonense anno 813. *Presbyteros Cancellarios publicos esse decrevimus inhibendum.* Certè cùm soli eo officio arcentur Presbyteri, illud cæteri permittuntur gerere Clerici; quod sæculare tamen erat utique Officium. Cancellarium, seu Referendarium Dagoberti Regis egit sanctus Audoenus, antequam ad Episcopatum promoverentur. *Referendarius dicebatur, ad quem publicæ conscriptiones referebantur, ut per eum annulo seu sigillo Regis confirmarentur.* Ita Scriptor ejus vitæ. In contextu hujus operis patebit longè plurimos Principum Christianorum Cancellarios, unà & Episcopos fuisse. L. 1. Ep. 33. 67. L. 6. Ep. 2. Variarum. L. 2 c. 6. Vopiscus in Carino. Can. 44.

CAPUT CV. P. 3. l. 1. c. 52.

De Cancellariis, & Notariis, Chartophylacibus, Bibliothecariis, à Carolo Magno ad Hugonem Capetum, sive ad annum Christi millesimum.

I. Quod esset munus Cancellarii, sive Magni Cancellarii, qui & Archicancellarius dictus est.

II. Erat plerumque Archicancellarius, vel Episcopus, vel Archiepiscopus.

III. De Notariis.

IV. De Græcorum Chartophylace. Ejus jura & officia.

V. Sedit tandem supra Presbyteros & Episcopos.

VI. Trullanus Canon. Quo tempore cœperit ea sedis prærogativa supra Episcopos.

VII. Quæ fundamenta tam præpostera prærogativæ.

VIII. Rursum jura Chartophylacis.

IX. Qui his gradibus supra Episcopos eluctabatur.

X. Necdum Romani Cardinales supra Episcopos tunc sedebant.

XI. XII. De Protonotariis & Bibliothecario.

XIII. Quanti momenti ea dignitas.

XIV. De

XIV. De Bibliothecario Eccleſiæ Romanæ.
XV. Eo munere gaudent Epiſcopi.
XVI. De Bibliothecariis in Oriente.

I. SUb Imperio Caroli Magni, quo augeſcere cœpit Cancellariorum dignitas, eorum erat aſſervare Principum ſcrinia, leges, præcepta; item Statuta Placitorum & Comitiorum regni: horum Exſcripta Archiepiſcopis & Comitibus ſubminiſtrare, à quibus ea cum Epiſcopis, & Abbatibus, & Comitibus communicabantur; denique Principem admonere, qui Epiſcopi, Comites qui apographa hæc Capitularium Regiorum accepiſſent. Ita conſtat ex Capitulari Ludovici Pii anno 823. *Volumus ut Capitula, quæ nunc & alio tempore conſultu fidelium noſtrorum à nobis conſtituta ſunt, à Cancellario noſtro Archiepiſcopi & Comites eorum accipiant, & unuſquiſque per ſuam Diœceſin cæteris Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, & aliis fidelibus noſtris ea tranſcribi faciant, ut in ſuis Comitatibus coram omnibus relegant, ut cunctis noſtra ordinatio & voluntas nota fieri poſſit. Cancellarius tamen noſter nomina Epiſcoporum & Comitum, qui ea accipere curaverint, notet, & ea ad noſtram notitiam perferat, ut nullus hoc prætermittere præſumat.* Idem præcipitur in Capitularibus Caroli Calvi.

Cap. 24.

Tit. 12. c. 11. Tit 31. c. 36.

Illud potiſſimùm, ut opinor, de Archicancellario intelligendum eſt, qui tunc ex Clericis ſemper deligebatur. Id liquet ex ſubſcriptionibus Concilii Pontigonenſis, ubi poſt Epiſcopos & Abbates ſubſcribit Archicancellarius, qui & ipſe idem Abbas erat: *Gauflenus Abba & Archicancellarius.* Refertur ab Adamo Diploma Caroli Magni anno 788. quo Bremenſis erigitur Epiſcopatus, & cui ſubſcripſit Archiepiſcopus Colonienſis, Capellanus ſacri Palatii. *Hildebadus Archiepiſcopus Colonienſis, & ſacri Palatii Capellanus recognovi.* Affirmat Sirmundus plures Chartas Ludovici filii Boſonis, qui exinde proclamatus fuit Imperator, datas Viennæ, ſubſcriptaſque ab Archiepiſcopo Viennenſi Archicancellario. Anno 928. Hugoni Regi Italiæ aderat Gerlanus Abbas & Archicancellarius.

Ann. 876. Adamus L. 1. c. 9.

Conc. Gall. To. 3. pag. 644 689. Spicil. To. 12. p. 146. 153.

Hincmarus certè cùm Palatinum omnem Clerum Archicapellano ſubjeciſſet, Magnum Cancellarium affirmat ei velut ſocium adhæſiſſe; hunc illum eſſe qui olim à Secretis dicebatur, cui ſuberant plures Cancellarii alii & Secretarii, magna ut par erat peritia & prudentia clari, qui Præcepta Principum exſcribebant, diſpenſabantque, nullis avaritiæ ſordibus inquinati. *Cui ſociabatur ſummus Cancellarius, qui à Secretis appellabatur, erantque illi ſubjecti prudentes & intelligentes ac fideles viri, qui præcepta regia abſque immoderata cupiditatis venalitate ſcriberent, & ſecreta illius fideliter cuſtodirent.* Idem alibi Hincmarus prodidit, cùm exarſiſſet ira Regis in Epiſcopum Laudunenſem, ejus juſſu Cancellarium ſcripſiſſe ad Vicedominum & ad Præpoſitum Eccleſiæ Lauduneſis, ut ne quid ex proventibus ejus Eccleſiæ ad Epiſcopum redire ſinerent.

Hincmar. Tom. 2. pag. 317. 707.

Hinc non injuria conjicitur Sandionyſianum Abbatem Ludovicum, quem Lupus Ferrarienſis ait, *Epiſtolare in Palatio geſſiſſe officium*, Cancellarium quoque fuiſſe. Lupus ipſe Ferrarienſis ad hunc Abbatem Ludovicum Epiſtolas dedit, ubi illum *Abbatum ſummum* nominat, ejuſque ſe gratia & patrocinio apud Regem juvari poſtulat.

Epiſt. 28. 32. 92.

II. Cùm aberat Magnus Cancellarius, Cancellariorum vel Notariorum alius quiſpiam ſubſcribebat. Ita habes in Diplomate Caroli Simplicis: *Gaulenus Notarius ad vicem Rogeri Archiepiſcopi recognovit.* Nec enim dubium eſt, quin plures fuerint in Palatio Cancellarii; quo etiam factum eſt, ut qui primas tenebat partes, Magnus & Archicancellarius vocaretur. Eſt ad manum & antiqui Hiſtorici contextus, qui rem firmet: *Ego Joſeph peccator & Sacerdos, quondam Aquitanorum Regis Cancellarius, nunc inclyti Regis Ludovici liberalium artium Præceptor, atque ejuſdem ſacri Palatii Cancellariorum munere functus.* Quum primùm B. Herebertus Colonienſis Epiſcopus electus eſt, protinus ad eum litteras dedit Otto Imperator tanquam ad Archicancellarium: *Archilogothetæ.* Cinnamus Græca in hiſtoria clarus, Logothetam & ipſe interpretatur Cancellarium Latinorum: *Cancellarius, quem Logothetam Græci vocant.* Ubi abſentis Magni Cancellarii, qui Epiſcopus vel Archiepiſcopus plerumque erat, loco ſubſcribebat, quandoque & ipſe non Notarium ſe, ſed Cancellarium adſcribebat. Angelramus cùm Cancellarii jam munere donatus eſſet ab Imperatore, Epiſcopatu ſive Archiepiſcopatu Metenſi poſtea auctus eſt. Poſt Drogonis enim Principis mortem aliquandiu Metenſes Epiſcopi Archiepiſcopi dicti ſunt. Accipe & aliam ſubſcriptionem Cancellarii loco abſentis Archicancellarii: *Ambroſius Cancellarius ad vicem Huberti Epiſcopi & Archicancellarii.*

Surius d. 16. Mart. c.

Bibl. Clun. p. 266. 277. 27. &c. Et in Notis pag. 7. Spicil. To. 13. pag. 299. To. 9. pag. 407.

Non ſcribebant autem duntaxat, vel ſubſcribebant, ac diſtribuebant Cancellarii Regum præcepta ac diplomata; ſed & in conventibus populi recitabant. Ita videre eſt poſt aliqua Caroli Calvi Capitularia: *Et tunc juſſit Gauzelenum Cancellarium, ut hæc ſequentia Capitula in populum recitaret.* Quòd hìc tumultuariè perſtrictum eſt, uberiùs infrà ediſſeretur.

De Cheſne Tom. 2. pag. 466.

III. Ad Notarios venio hujus ætatis mediæ. Donationem Caroli Magni Adriano I. Papæ factam author eſt Anaſtaſius Bibliothecarius à Capellano & Notario ejus fuiſſe ſubſcriptam. *Carolus Rex adſcribi juſſit per Ætherium religioſum ac prudentiſſimum Capellanum ac Notarium ſuum.* Idem Adrianus ad Carolum eundem ſcribens, Radonis meminit Protonotarii Regii, & Abbatis: *Radonem dilectiſſimum Protonotarium veſtrum, atque Abbatem.* In vetuſto Chronico vocatur Eginhardus *Archicapellanus, Notariuſque Imperatoris Caroli.* Profert Hincmarus nomina eorum ſecundi ordinis Clericorum, qui Concilio affuerant in Palatio Regio Cariſiaco, & præ cæteris Æneam memorat, qui Pariſienſis poſtea Eccleſiæ Infulis claruit, & qui tum erat *Notarius ſacri Palatii*, Lotharius Imperator Hilduinum Abbatem Sandionyſianum *Archinotarium* vocat: *Hilduinus Abbas noſtræ Aulæ Archinotarius.*

Conc. Gall. Tom. 2. p. 9. Du Cheſne To. 3. pag. 496.

Hincmar. To. 1. pag. 12. Spicil. To. 12. pag. 115.

IV. In Eccleſia Græca præter *Notarium & Referendarium Venerabilis Patriarchici Secreti*, eumque Diaconum in VII. Synodo, ut ſuprà diximus, fuere & in VIII. Synodo plures Diaconi, iidemque Notarii, ſeu Scriniarii; à quibus in Seſſionibus Acta publica legebantur. Memoratur etiam ibi Monachus Columnaris, ſeu editioris columnæ inſeſſor, qui Cartularius quondam fuerat.

Act. 4. Act 9.

Propero ad Chartophylacem, qui principem ferè locum tenebat inter Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Dignitates. Ejus jura & privilegia conſtrinxit Anaſtaſius Bibliothecarius in Annotatiuncula quadam ſua ad VIII. Synodum. Affirmat autem eadem illi jura eſſe in Eccleſia Conſtantinopolitana, atque Bibliothecario in Romana. Ornatu Diaconi eum uti, & Sacerdotii partes implere omnes, quæ Presbyterum non deſiderent: ab ipſo Epiſcopos, ab ipſo quoſcumque alios ad Patriarcham introduci, & ad Eccleſiaſticos Conventus; ejus unius manu venire in manus Patriarchæ Epiſtolas quaſcumque, præterquam aliorum Patriarcharum; neminem Abbatia, vel dignitate quacumque ſacra, vel Prælatura initiari poſſe, niſi ab ipſo approbetur, & præſentetur Patriarchæ. *Chartophylax interpretatur Chartarum cuſtos. Fungitur autem officio Chartophylax apud Eccleſiam Conſtantinopolitanam, quo Bibliothecarius apud Romanos; indutus videlicet infulis Eccleſiaſticorum miniſtrorum, & agens Eccleſiaſtica præ-*

In Act. 2. Synod. VIII.

Baluz. App. ad Lupum. pag. 524. Du Cheſne. Tom. 13. pag. 417.

ſus

ſus cuncta obſequia, exceptis iis ſolis quæ ad ſacerdotale ſpecialiter ac propriè pertinere probantur officium. Sine illo præterea nullus Præſulum aut Clericorum à foris veniens, in conſpectum Patriarchæ intromittitur: nullus Eccleſiaſtico conventui præſentatur: nullius Epiſtolæ Patriarchæ miſſa recipitur, niſi fortè à cæteris Patriarchis mittatur: nullus ad Præſulatum, vel alterius Ordinis Clericorum, ſive ad Præpoſituram Monaſteriorum provehitur, niſi iſte hunc approbet & commendet, acque de illo ipſi Patriarchæ ſuggerat, & ipſe præſentet. Tantò plus fidei adjiciendum hìc eſt Anaſtaſio, quòd horum oculatus fuerat teſtis.

Balſamon Chartophylacis dignitate & Nomophylacis antè perfunctus fuerat, quàm Patriarchatum Antiochenum aſſequeretur; idque in cauſa fuit, ut ab Imperatore & à Patriarcha compelleretur Commentarios edere in Canones Conciliorum, & in Nomocanonem Photii; atque id potiſſimùm eniti, ut edoceret, qui Canones longa deſuetudine antiquati, qui uſu adhuc vigerent. Id præfatur ipſe in Opus ſuum. Alibi refert Chartophylacem quotannis adeſſe Feſtivitati & Proceſſioni Notariorum, equo Patriarchæ ipſius vectum, veſte candida ſplendidum, & pretioſiſſima Mitra capite redimitum. Rurſum alibi refert peregrinos Presbyteros à Chartophylace arceri, ne Myſteria celebrent, niſi Epiſcopi ſui litteris inſtructi ſint.

Nomoc. ...8.c.1.

Can. 16. ...nod. Nic.

V. Verùm illud omnium maximè ſtupendum in Chartophylace, quòd non tantùm ſupra Presbyteros ſederet, cùm Diaconus eſſet; ſed & ſupra Epiſcopos in Conventibus omnibus, qui extra Sanctuarium, ubi Altare, & extra Concilia fierent. Diſplicuit aliquando Balſamoni hæc conſuetudo, manifeſtè canonicis regulis inimica; & eam tamen affirmat ipſemet roboratam fuiſſe Conſtitutione Alexii Comneni Imperatoris. *Ut autem nonnulli ex Eccleſiaſticis Diaconis in Congregationibus quæ ſunt extra ſacrum Tribunal, ante Sacerdotes ſedeant, fieri videmus. Et exiſtimo hoc fieri propter dignitates ſeu officia. Soli enim ii qui à Patriarcha officiis Eccleſiaſticis digni ſunt habiti, ſedent ante Sacerdotes. Fit autem & hoc præter rationem. At Chartophylax in congregationibus quæ fiunt extra Synodum, ſedet non ſolùm inter Sacerdotes, ſed etiam ante Pontifices, ex conſtitutione Alexii Comneni.* Hæc Conſtitutio Epiſcopos inveteratæ ſeriùs obluctantes conſuetudini retundit, objecta longa ipſorum patientia & deſidia, Chartophylacum longa poſſeſſione, Epiſcoporum hactenus conſenſione tacita; conſenſiſſe enim qui ſiluerunt; denique dandas nunc ipſis eſſe pœnas neglectæ tandiu Epiſcopalis dignitatis, & tam diutinæ ab Eccleſiis ſuis abſentiæ, & propudioſæ in urbe & Aula Regia commorationis, ubi id aſſequuntur, oeſtro perciti augendæ dignitatis, ut ipſorum dignitas prorſus in contemptum veniat.

ris Orien. ...1. pag. 144

VI. Trullana Synodus pulcherrimum illud temperamentum excogitaverat, ut Chartophylax, & quicumque tandem Diaconus, *ante Presbyterum ne ſedeat, præterquam ſi proprii Patriarchæ vel Metropolitani vicem gerens adſit in alia Civitate, ſuper aliquo Capite. Tunc enim ut locum illius implens honorabitur.* Sanè qui mittebantur ad Concilia Oecumenica à Romano Pontifice Legati, tametſi Diaconi quandoque tantùm eſſent, non tantùm ſupra Presbyteros, ſed ſupra Epiſcopos etiam & Patriarchas ſedem ſibi vendicabant. Itaque Trullano Canone nihil æquius erat. Etſi tunc Presbyteris tantùm conſuleretur. Immo nec in VII. nec in VIII. Synodo veſtigium extat ullum hujus Diaconorum vel Chartophylacum uſurpationis in Epiſcopos. Nec id ſiluiſſet in ſua Chattophylacis tabella Anaſtaſius Bibliothecarius.

an. 7.

VII. Tradit quidem Balſamon plures fuiſſe Patriarchæ Conſtantinopolitano Secretariatus. eum porro cui præerat Chartophylax, addictum fuiſſe negotiis propriis & cauſis Epiſcopatus Conſtantinopolitani, ut Epiſcopatus erat: atque ita Chartophylacis ædem rectè dici poſſe Epiſcopalem ædem: *Chartophylacium rectè Epiſcopatus dicetur.* Ideo & functiones Epiſcopales omnes à Chartophylace exercebantur, nomine Patriarchæ: Excommunicationes vibrabat, animæ delicta corrigebat, ſacros Ordines conferri permittebat: *Omnia Patriarchæ jura exercet, quæ ei conveniunt, ut Epiſcopo; etenim excommunicat, animæ delicta corrigit, Diaconos & Sacerdotes ordinari permittit.* Cùm poſſet Patriarcha Conſtantinopolitanus aliorum Epiſcoporum Clericos ſibi vendicare ſine dimiſſoriis eorum litteris, eo jure utebatur Chartophylax, nomine Patriarchæ; & peregrinis permittebat Presbyteris, ut Conſtantinopoli celebrarent Myſteria. Denique veniam dabat ſecundarum nuptiarum, ut nequis propterea privaretur communione.

In Can. 9. Synod. VII.

Ibidem. In Can. 10.

Supplem. pag. 1124.

Sed utcumque egregia & magnifica ſint iſta, non exſpatiantur tamen ultra metas eorum, quæ Magno Vicario & Officiali Epiſcopi poſſunt competere, cùm eis concreditur Epiſcopalis juriſdictio. Itaque nihil inde juris emergit, quo Epiſcopi unius Vicarius Epiſcopos alios infra ſe deprimat. In Obſervatiuncula quadam in libris Juris Orientalis, & in Epitome Harmenopuli, annotatur, hunc honorem confeſſus ſupra Epiſcopos Chartophylaci tantùm Conſtantinopolitano permiſſum fuiſſe, cùm Synodis intereſt aliarum Provinciarum, & longo tantùm uſu id ei partum fuiſſe, firmatumque Edicto Michaelis Imperatoris. *Soli Chartulario conceſſum eſt ex longa conſuetudine, & ex ſcripto Michaelis Imperatoris, ut in cæteris Synodis etiam ante Pontifices ſedeat.* Non recedit à vero, Chartophylacem crebriùs ad iſtiuſmodi Synodos à Patriarcha miſſitatum, & iis honoribus cumulatum, qui vices Patriarchæ gerenti haberentur: ita ſenſim inſueviſſe ipſum, inſueviſſe Epiſcopos quoque innovationi huic priùs inauditæ; denique facilè adductos eſſe Epiſcopos, ut levi hoc honoris diſpendio emerent compendia & incrementa quædam favoris & gratiæ per Chartophylacem apud Patriarcham, & per Patriarcham apud Imperatorem.

Pag. 27.

VIII. Superſunt, quæ his addantur non pauca. Erat quandoque idem Chartophylax, etiam Protoſyncellus Patriarchæ, hoc eſt Primarius Miniſter. Cancellariatum Patriarchæ exercebat, cujus Bullas omnes ipſe primùm, inde & alii ſubſcribebant Diaconi, iidemque Notarii Patriarchæ. Subſcriptionem ejus ſequebatur *ſolita plumbea bulla.* Nec poterat eo præſente hæc ſubſcriptio, ſive ſignatura, alii cuiquam demandari. Os erat ipſe, & manus Patriarchæ: *Ut os & manus Patriarchæ vocetur.* Quando illum inſtituebat Patriarcha, ſigillum annulumque ſuum collo ejus appendebat: *Patriarcha Bulloterium.* Claves illi ſpiritales committebat, ut ligaret, ſolveretque, utque excipiendarum Confeſſionum poteſtatem Monachis Presbyteris daret: denique publicè ut doceret plebem. Poſtremò juriſdictio ejus non minùs patebat, quàm Patriarchæ. His ita præſtructis, jam argumentatur Balſamon, non tantoperè mirandum eſſe, ſi qui lingua, qui os, qui manus Patriarchæ eſt, ſedeat ſupra Epiſcopos & Metropolitas, non ubique, ſed in electionibus Epiſcoporum, & in Conventibus publicis. *In electionibus Epiſcoporum ad vacantes Eccleſias, & in iis publicis congreſſibus, qui extra Patriarchale tribunal fiunt, immo etiam in Feſtorum publicis cæremoniis ac conventibus, non ſolùm intra partes Eccleſiæ, verùm etiam quovis in loco.*

Juris Orien. pag. 206. 210. 235. 329. Ibidem. ex Balſamone. pag. 457. 458. 459. & ſeqq.

IX. His ſe gradibus extulit ſupra Epiſcopos Chartophylax. Aſſenſi ſunt Trullani Patres, ut ſupra Presbyteros emineret in aliis Provinciis, quoties

ties ei Patriarchales vices delegarentur. Eodem jure jam tum potuisset & supra Episcopos assurgere. Porro quod in Provinciis, id ipsum & Constantinopoli fas erat. Denique cùm Delegatio Patriarchæ, qua olim rariùs, & ad certas tantùm causas muniebatur, ei perpetuò & semper fruenda concessa esset: facillimè sibi persuasit, id sibi jam juris esse, ut perpetuò & semper prærogativam sedis & honoris haberet supra Episcopos, qui ubique jam & semper, atque ordinario jure, & manus evasisset, & os, & lingua Patriarchæ. Unde rursus ibidem Balsamon: *Omnino fateberis horum omnium potestatem ei tributam, propterea quòd existimetur esse os, & labra, & manus quodammodo Patriarchæ.*

Dissensiones excitatæ sunt permolestæ inter Chartophylacem & Episcopos Constantinopolitano Patriarchæ obnoxios. *Hæc quæstio multa diversis temporibus excitavit scandala.* Jamjam Patriarcha secundùm Episcopos contra Chartophylacem pronuntiaturus erat, juxta Nicænos Canones: *Cùmque cognitio Patriarchalis Pontificibus favens, &c.* Can. 18. Cùm Alexis Comneni Imperatoris Constitutio Chartophylacem dejici vetuit eo honore, quem vetus consuetudo, possessio, præscriptio vendicaret. Addit Balsamon nec Imperatorio Edicto, nec diutina vel consuetudine vel possessione universim contra Canones præscribi posse; sed Canones ipsos suffragari huic Chartophylacis juri: seu Canon spectetur Trullanus, de quo suprà, Can. 12. sive usitatissimus mos sedendi in Conciliis, ubi qui personam & vices gestant, vel Papæ, vel Patriarcharum, sedent supra quoscumque Episcopos; unde & Cyrillus Patriarcha Alexandrinus præfuit Synodo Ephesinæ Universali, ut vices gerens Cælestini Papæ, qui tunc illum impertiit *loro aureo*, χρυσῆν λῶρον, quo Sylvestrum olim Papam ornaverat Constantinus. Ex quo fit ut cùm Sacerdotes alii omnes sacris operentur nudo capite, solus Patriarcha Alexandrinus sacro tunc diademate Caput cingat. *Cùmque omnes alii Capitibus apertis res sacras peragant, solus Alexandrinus Patriarcha rem divinam facit, fascia dicta caput obvolutus.* Censet denique Balsamon purpuratos illos Proceres, seu Cardinales, qui Papæ assident, consortes quoque fieri pro suo modo ejus ornamentorum & prærogativarum, quòd ejus personam repræsentent. *Quin etiam duodecim illos Cardinarios Papæ similiter videmus pileis aureis ornatos, veluti Papæ personam repræsentantes, ejusque jura fulcientes.*

X. Nec tamen hoc loco affirmat Balsamon, Romanos Cardinales supra Episcopos sedere, quo tamen validissimo argumento rem quam habebat præ manibus conficere valuisset, ut Chartophylaci supra Episcopos sedenti patrocinaretur. Sed cùm ait Cardinales personam & vices Papæ gerere, originem ipsam retegit ejus prærogativæ consessus supra Episcopos, qua non multò post cœperunt frui.

Ibidem. Illud denique de Chartophylacis amplitudine differens addit Balsamon, & Officialem illum esse Patriarchæ, dum jurisdictionem ejus omnem contentiosam explicat: & Pœnitentiarium, dum causas omnes administrat ad forum conscientiæ pertinentes. Ad hæc duo munera obeunda duplicis ei generis obnoxii erant ministri: Officiali enim obsequebantur Notarii, vel Chartularii: Pœnitentiario autem, qui dicebantur Episcopiani, ἐπισκοπειανοί.

XI. Protonotarii in Orientali primùm Imperatoria Curia instituti sunt, inde in Romana quoque floruerunt. Plurimos subinde Cedrenus in Constantinopolitana Aula commemorat, quos & functionibus magni omnino momenti donat. Patriarchæ quoque suos fuisse Protonotarios inde conjicitur, quòd ad Diaconum eundemque Protonotarium scribat Photius.

Cedrenus, Pag. 553. 719. 723. Ep. 83.

XII. Restat ut dicamus de Bibliothecario, quod in Oriente Officium gessisse videtur Charthophylax, ut non immerito dici possit Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarium ipsum fuisse Romæ Chartophylacem, quamvis non omnia Chartophylacis potestatis insignia consecutus esset. Ita colligi posse videtur ex iis quæ suprà Anastasius Bibliothecarius & Balsamon de Chartophylace differuerunt. Nec est quod quis sibi fingat, singulis Episcopis vel Ecclesiis suos fuisse Bibliothecarios. Magna tunc erat librorum penuria, magna Bibliothecarum raritas. Gaudebat Roma suo Bibliothecario, Constantinopolis suo Chartophylace, nihil ejusmodi legitur de aliis Ecclesiis. Episcopi nostri Gallicani ad consarcinandam tot ex Patrum Conciliorumque testimoniis Regulam tum Canonicorum, tum Canonicarum, quæ in Concilio Aquisgranensi anni 816. promulgata est: testatum ipsimet faciunt in ejus Concilii præfatione, copiam sibi factam esse librorum Bibliothecæ Regiæ Ludovici Pii. *Ejusdem piissimi Principis non modico adjuti juvamine, ejus videlicet liberalissima largitione copiam librorum præ manibus habentes.* Autographum ipsum hujus Regulæ asservari jussum est in eadem ipsa Bibliotheca Regia, ut à mendis pura, & servaretur ibidem, & exscribenda Metropolitanis, ac communicanda permitteretur. Ita Ludovicus idem Imperator testificatus est in Epistola ad Burdigalensem Episcopum data. *Quam Canonicæ institutionis formam idcirco penes Palatium nostrum diligenter scribi fecimus, ut nihil in se scriptorum vitio depravationis aut detruncationis habens, ad te usque incolumis perferretur, &c. Noveris quia ideo illius exemplum apud armarium Palatii nostri detentum est, ut eo probari patenter possit, quis eam injuriosè transcripserit, vel quis aliquam ejus partem detruncarit.* Cùm idem Ludovicus anno 832. Sandionysiano Monasterio pristinum disciplinæ vigorem per Episcopos reformari ac restitui fecit, hujus quoque Decreti exemplaria authentica duo exscribi jussit, alterum in Bibliotheca Regia, alterum apud Monachos ipsos servandum. *Duas inde pari tenore conscriptas firmationes fieri jussimus, ut una Imperialis aulæ reconditorio, Palatinis servetur excubiis, altera ab ipsius Monasterii custodibus.* Ebbo qui exinde Remensis Ecclesiæ insulas adeptus est, cùm primùm Ordinibus sacris initiatus fuit, à Ludovico Aquitaniæ Rege, qui postea Imperator fuit, præfectus est Bibliothecæ Regiæ, ut perhibet testis idoneus ejusdem Ludovici Imperatoris filius Carolus Calvus, in Epistola ad Nicolaum I. data: *Quem ipse servitio strenuum ingenioque agilem comperiens, non post multum temporis Bibliothecarium constituit.* Inter subscriptiones Concilii Pontigonensis, occurrit & illa Hilduini Abbatis & *Bibliothecarii*.

Conc. Ga To. 2. pag. 426. 559.

Conc. Ga To. 3. p. 444. Ann. 87

XIII. Minùs mirum est autem hanc Bibliothecæ Regiæ vel Imperatoriæ curam Presbyteris Abbatibusque commendari fidei incorruptæ: cùm ex his veluti publicis orthodoxæ doctrinæ & intaminatæ disciplinæ monumentis petenda subinde esset causarum gravissimarum definitio, seu fides enubilanda esset, seu morum castissimæ regulæ expendendæ. In Præfatione Operis sui de Prædestinatione Hincmarus refert, Felicem Urgelitanum Episcopum infeliciissimæ hæreseos cum Elipando Toletano authorem, convictum fuisse sub Carolo Magno subornati Bibliothecarii junioris Palatii Aquisgranensis, ut ejus conniventia textum Hilarii adulteraret. *Corrupto muneribus juniore Bibliothecario Aquensis Palatii, librum B. Hilarii rasit, & ubi scriptum erat, quia in Dei Filio carnis humilitas adoratur, immisit, carnis humilitas adoptatur.* Propè abest à vero hujus Aquisgranensis Bibliothecæ Regiæ primum authorem conditoremque fuisse ipsummet Carolum Magnum. Refert Eginhardus in Annalibus suis

anno

anno 813. quinque Concilia in totidem Imperii sui civitatibus celebrari illum jussisse, uno non amplius antequam vivere desineret, anno, & horum Acta authentica in Bibliothecæ suæ Tabulario servasse. *Quanquam & in Archivio Palatii exemplaria illarum habeantur.* Postquam Ludovici Pii filii Imperium paternum inter se partiti sunt, Franciæ Reges peculiarem sibi Bibliothecam construxere. Præceperat Eleemosynariis suis Carolus Calvus, libri ut sui inter duas Abbatias & filium suum dispertirentur. *Et libri nostri qui in thesauro nostro sunt, ab illis sicut dispositum* nn. 877. D Chesne. T. 2. pag. 46 *habemus, inter sanctum Dionysium & sanctam Mariam in Compendio, & filium nostrum dispertiantur.*

XIV. Quod ad Ecclesiam Romanam spectat, Gregorius II. Papa ex Anastasio Bibliothecario antequam ad Apostolicam Sedem promoveretur, Subdiaconus primò fuerat, & Sacrista, tum Bibliothecarius, & denique Diaconus; atque ita demum Pontifex creatus: *Subdiaconus atque Sacellarius factus, Bibliothecæ est illi cura commissa, deinde ad Diaconatus ordinem provectus est.* Ipsemet verò Anastasius de se ipso testatum facit, postquam Bibliothecæ cura sibi mandata fuit, ut muneri suo satisfaceret, accessisse se ad Latino sermone donanda Acta Græca Synodi VII. Generalis: *Præsertim cùm sacræ Bibliothecæ vestræ, cu-* Præf. VII. Synod ad Jn. 8. In vita Adriani 2. *jus minister vestra dignatione consisto, ex hoc quod desuper mihi datum est, debitor sim ministrare, si tamen æmulatus Apostolum, ministerium meum studeam honorare.* Fertur & alibi, post expletas Sessiones decem Concilii VIII. Generalis, Legatos Sedis Apostolicæ eam Anastasio mandasse provinciam, ut earum exemplaria examinaret, antequam subscriberentur, quòd tunc temporis Constantinopoli ageret, & Legatione Ludovici Imperatoris fungeretur: cùmque pro munere quod gerebat linguas calleret, animadversum ab eo esse, expuncta fuisse à Græcis ex Epistola Adriani Papæ II. encomia omnia, quibus Ludovicum Imperatorem Pontifex exornabat. *Legati Romanæ Ecclesiæ textum Synodi, ne quid Græca levitas falsum in eam conjecerit, Anastasio sanctæ Sedis Apostolicæ Bibliothecario inquirendum, antequam subscribant, committunt. A quo, quia in utrisque linguis eloquentissimus existebat, &c.*

Hæc ipsemet refert Anastasius in Præfatione Synodi VIII. ad Adrianum II. ubi & illud addit, Legatos Apostolicæ Sedis Constantinopoli Romam redeuntes, in latrones incidisse, à quibus spoliati sint Actis VIII. Synodi, quæ secum avehebant: sed aliud se Exemplar adeptum esse, & pertulisse Romam, ubi jussus sit à Pontifice illud Latinis verbis interpretari: se quidem primò imperitiam suam excusasse, at postea parto majori interpretandi usu in libellulis aliis Latinè reddendis, ad illud se quod Pontificia jussa exigerent, animum calamumque convertisse. *Ad quod opus ego idoneum me esse denegavi, licèt in interpretandis ex Archivo in Latinum sermonem scripturis præsenti tempore quoddam conamen arripere nitar, & nonnulla jam ad ædificationem interpretatus edidisse dignoscar.* Quæ tamen erat ejus modestia, difficiliores locos peritiori interpreti servaverat. *Rara interpreti doctiori enucleanda servavi.*

XV. Bibliothecarii munus, quo honestati primò fuerant Subdiaconi, Diaconi, Abbates: Abbas enim erat hic Anastasius: tanto demum gloriæ culmine eminere visum est, ut illud & Episcopi ambirent. In vita Stephani VI. Papæ memoratur ex ejus cognatis Zacharias, *Episcopus, consanguineus suus, & Sedis Apostolicæ Bibliothecarius.* In vita Formosi Papæ de Zacharia Anagniæ Episcopo hæc referuntur: *Munere Bibliothecarii Apostolicæ Sedis auctum, Consiliarium suum fecit, eique Legationes plures credidit.* Protoscriniarii munus, quo fulgebat Leo, quem Otto I. Imperator eligi fecit Pontificem pro Joanne XII. affine forsan illud quidem erat Bibliothecario, sed diversum tamen officium. Act. 10.

XVI. Erant etiam aliquando inter Græcos Bibliothecarii à Chartophylacibus diversi. Post Synodum VIII. scripsit Basilius Imperator ad Adrianum II. Papam, ut veniam faceret Photii sectatoribus quibusdam, ne dignitatibus suis abdicarentur. Eorum alter erat Paulus Bibliothecarius, alter Metropolitanus. In VII. Synodo Stephanus Monachus & Bibliothecarius Patriarchæ, βιβλιοφύλαξ τ πατριαρχίε: aliqua recitavit antiquorum Scriptorum loca. Canone IX. ejusdem Concilii jubetur, ut in Ædes Episcopi Constantinopolitani deportentur libri omnes adversùs sacras Imagines conscripti, ut ibi cum cætera hæreticorum librorum colluvione delitescant. Act. 4. Can. 9.

CAPUT CVI. *P. 4. l. 1. c. 77.*

De Cancellariis, Notariis & Bibliothecariis post annum Christi millesimum ad hæc tempora.

I. Valdè affinia sunt hæc Officia omnia, & uni alicui persæpè commendata.

II. Incredibilis quædam amplitudo potestatis Cancellarii Romanæ Ecclesiæ, & aliorum pro suo modo Cancellariorum.

III. A temporibus Caroli Magni Clericis ut plurimum credita sunt munera Notarii, Cancellarii, & Archicancellarii.

IV. Ad sæculum usque XV. Officia Notarii Regii, Imperatorii & Apostolici, plerumque gessere Clerici, immo & Presbyteri.

V. Perinde fere habuit sæculo XVI. Duæ fuere causæ, quæ laicis viam aperuerint ad hæc Officia.

VI. Statuta Concilii Tridentini de Notariis.

VII. Statuta Conciliorum Tridentino posteriorum.

VIII. Satisfit objectioni.

IX. De Nobilitatis privilegio, Notariis Secretariisque Regiis concesso.

X. De Bibliothecario Romæ & alibi.

XI. De Bibliothecariis Ecclesiæ Græcæ, de Chartophylace, de Protonotariis, de duodecim Doctoribus Constantinopolitanis.

I. CAncellarii, Notarii, Chartularii, & Bibliothecarii tantum inter se cognationis habent, ut non possit aliquando qui de iis fit sermo, ad se ipsum recurrere. Burgolienſis Monasterii Charta fundationis subscripta fuit anno 994. à Rogerio *Protocancellario*. In Romana Synodo anni 1015. inter Cardinales subscribit *Diaconus & Cancellarius sacri Palatii*. Bulla Cle- Conc. Tom. 9. p. 743. 836. 946. 996. 1108. mentis II. qui Pestanum Episcopum transtulit ad Metropolin Salernitanam, subscripta fuit à Petro *Diacono Bibliothecario, & Cancellario Sedis Apostolicæ*. Eodem modo subscripsit idem Cancellarius pluribus Epistolis Leonis IX. Henricus I. Galliæ Rex Philipum filium Remis inaugurari Regem faciens, Remensem Archiepiscopum Cancellarii dignitate ita investivit, ut ab Antecessoribus suis Antecessores ejus fuerant investiti. *Subscripsit Archiepiscopus, nam ibi constituit eum summum Cancellarium, sicut Antecessores* Du Chesne. To. 4. p. 162. Epist. 12. 40. *sui Antecessores suos fecerant, & ita consecravit eum in Regem.* Alexander II. Cancellarium dixit Subdiaconum Ecclesiæ Romanæ. Sed alia ejusdem Pontificis Epistola constat, illum Subdiaconum vicarias tantùm operas commodasse Annoni Archiepiscopo Colonienſi. *Per manus Petri* Epist. 14.

sanctæ

sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi atque Cancellarii, vice Domni Annonis Colonienſis Archiepiſcopi. Plures ergo erant Cancellarii, & eorum primus dicebatur Magnus, vel Archicancellarius. Eo nomine designabat Sigefridus Archiepiſcopus Moguntinus Hildebrandum Archidiaconum & Archicancellarium Sedis Apoſtolicæ ſub eodem Papa: *Sedis Apoſtolicæ Archidiacono & Archicancellario*.

Conc. To.9. pag.1232.

II. De hac Hildebrandi electione ad munus Archicancellarii agens Baronius, eo circumſcriptum fuiſſe ait regimen univerſale Romanæ Eccleſiæ: *Penes quod officium univerſæ Romanæ Eccleſiæ adminiſtratio verteretur*. Nec minùs magnificè de ejuſdem Officii ampliſſima poteſtate Guillelmus Malmesburienſis, dum & ipſe Hildebrandi electionem commemorat: *Alexander Cancellis Apoſtolorum eum præfecerat. Circuibat pro ſui contuitu officii Provincias, ut perperam acta corrigeret. Accurrebatur ab omnibus ordinum hominibus, deciſiones diverſorum negotiorum poſtulantibus. Cunctæ ei ſubmittebatur ſæcularis potentia tum pro ſanctitatis, tum pro miniſterii ejus reverentia*. Videtur ergo Cancellarius E. R. quaſi viſitator & cenſor quidam omnium fuiſſe Eccleſiarum: ut juſtitiæ leges intaminatæ vigerent, & quidquid uſquam erat flagitii, purgaretur. Bernardo princeps ille eſt Conſiliariorum Papæ: *Cui te Conſiliarium ordinavit Deus*. Joannes Salisberienſis non originem vocis Cancellarii indigitatam voluit, à Cancellis enim illa indubitatiſſimè oritur, quibus nimirum porta Auditorii ſepiebatur; ſed hujus dignitatis ampliſſimam poteſtatem ad examinandas Principum leges, & ad incudem ipſis annuentibus revocandas. *Hic eſt qui Regis leges cancellat iniquas, & mandata pii Principis æqua facit*.

Baron. ann. 1061. n. 31.

Bern. Ep. 334.

Joan. Salisb. In Policrat.

Principum ſæcularium Cancellarii eadem poteſtate, ſuo modo, ſuoque in foro potiebantur. Cùmque ut plurimùm ex Clericis illi deligerentur, hinc à me multa de illis quoque ſparſim hìc dicuntur. Guillelmus Epiſcopus Parmenſis tunc Cancellarius erat: cùmque Eccleſiam Imperio committeret, Annon Archiepiſcopus Colonienſis ſimul atque à Principibus Germanis electus eſt ad tractanda Imperii gubernacula, dum impuber eſſet Henricus Rex anno 1062. illum protinus gradu dejecit, & ejus in locum ſubrogavit Epiſcopum Vercellenſem.

Baron. ann. 1062. n. 17.

III. Si ſuperiorum temporum replicemus memoriam, liquebit Clericos plerumque, & Epiſcopos ipſos ſæpiſſimè in Aula ſummorum Principum Cancellarii munus obiiſſe. Teſtamentum Guillelmi Arverniæ Comitis, quo Cluniacenſis Abbatia fundabatur anno 910. ſcriptum ſubſcriptumque fuit à Diacono, abſente Cancellario. *Ego Odo Levita ad vicem Cancellarii ſcripſi, & ſubſcripſi*. Charta Ludovici IV. Regis pro eadem Abbatia anno 939. à Notario ſubſcripta fuit, abſente Artaldo Epiſcopo. *Gerardus Notarius ad vicem Artaldi Epiſcopi recognovit*. In aliis ejuſdem Regis Chartis ita habetur: *Odillo Notarius ad vicem Artaldi Archiepiſcopi relegit, & ſubnotavit*. Quo patet præter ordinarios Cancellarios fuiſſe & Epiſcopum, vel Archiepiſcopum, qui Archicancellariatu fungeretur. Quod rurſus clariſſimum eſt in diplomate Lotharii Regis anno 960. *Gebo humilis Quæſtor ad vicem Artaldi Archiepiſcopi ſummique Cancellarii cognovit*. Et in Charta Conradi Regis Burgundiæ anno 992. *Haimo Valentinus Epiſcopus Archicancellarius*. Et in Charta Rudolphi Regis anno 997. *Raimundus ad vicem Auſuſi Epiſcopi recognovi*. In Diplomate Caroli Simplicis anno 915. *Goslinus Regiæ dignitatis Notarius, ad vicem Herivæi Archiepiſcopi, ſummique Cancellarii, recognovit & ſubſcripſit*. In Charta Rudolphi Regis anno 924. *Ragenardus Notarius ad vicem Abbonis Epiſcopi*, In Diplomate Ludovici Tranſmaritimi anno 941. *Odilo Notarius ad vicem Henrici Epiſcopi ſummique Cancellarii recognovit*. Cùm primùm Herebertus, qui poſtea Colonienſis Archiepiſcopus factus eſt, ab Ottone III. ad Cancellariatum evectus eſt, incunctanter ſuadente Imperatore ipſo, Presbyteratu eſt initiatus, ita referente Ruperto Abbate in ſanctiſſimi hujus Epiſcopi vita. *Ut eum ſuo lateri ſociaret, primumque Cancellarium ſibi conſtitueret. A quo etiam perſuaſus hic beatus, jugum Domini, ſcilicet Presbyterii honorem alacriter ſuſcepit*.

Bibl. Clun. p. 266. 276. 277. 278.

Ibid. p. 313. 411.

Spicil. Tom. 13. pag. 271.

Hiſt. de Tournus, pag. 374. 377. 380.

Surius 16. Ma c. 5.

Hiſtoire Tournus, 190. & ſeq

Si ad Caroli Magni uſque tempora retro progrediamur, patebit exinde Acta & Rcgeſta publica ſcripta vulgò fuiſſe & ſubſcripta à Notariis, à Diaconis, aliquando & à Presbyteris. Quod argumento eſt Notarios illos, de quibus hìc verba facimus, Clericos fuiſſe minores, quorum officium in rebus gravioribus Diaconi quandoque, immo & Presbyteri peragebant. Sub Carolo Magno: *Ego Audacher Notarius ad vicem Gosleni recognovi & ſubſcripſi*. Sub Ludovico Pio: *Ego Durandus Diaconus ad vicem Helizachar recognovi & ſubſcripſi*. Sub Rege Carolo anno 875. *Ebo Presbyter ad vicem Gosleni recognovit & ſubſcripſit*. Sub Carolo Simplice anno 991. *Erluinus Notarius ad vicem Aſcherici Epiſcopi & Archicancellarii*, Erat hic unus ergo Ordinum inferiorum, & Clericale officium, cujus tanti tandem ponderis viſæ ſunt functiones, ut Diaconi, Presbyteri, adeoque & Epiſcopi atque Archiepiſcopi eas exercere ambierint, aſcito hi certè nomine Cancellariorum & Archicancellariorum. Ita demum enim experti ſunt, ita perſuaſiſſimum habuere Reges & Imperatores, Acta Edictaque ſua ſanctiori certiorique teſtimonio ſanciri ac roborari non poſſe, quàm Epiſcoporum Clericorumque aliorum manu & ſubſcriptione.

Ibid. p. 416.

Spicil. To pag. 414.

Poſſent & alia complura huc argumenta accumulari, quibus validiùs hoc ipſum aſtrueretur; jam inde à temporibus Caroli Magni Officium Notarii gradatim ſurrexiſſe ad ſummum quoddam faſtigium, exambitumque fuiſſe primùm à Diaconis, inde à Presbyteris, immo & ab Epiſcopis, adoptato alio nomine, quod auguſtius aliquid ſonare videretur.

Recueil pour l'Hiſtoire de Bourg. p. 22. 24. 46. & 186.

Huic ſe tunc Officio Laici rariùs ingerebant, tum quòd litterarum penitus eſsent rudes, tum quòd non tam ſpectata eſset eorum fides atque Clericorum. Ad marginem adnotaſse ſufficiet loca, quibus conſtet Notarios fuiſse Clericos, & Clericorum privilegia vendicaſse ſibi, quanquam conjugati eſsent, uſque ad annum 1459. Ideo & Clericos ſe ipſi dictitabant in Actis propriis: *Ego Clericus Tabellio Ducis Burgundiæ*. Et alibi: *Clerici & Notarii Jurati Veſontionenſes, &c.*

Ibid. p. 283. 287. 255. 460. 607.

Poſsent & alia depromi exempla Ducum, Principumque aliorum, qui Epiſcopos orabant, ut magni momenti Acta ipſi ſubſcriberent, ipſi ſigilla apponerent, vel proprio ſigillo ſigillum Principis confirmarent, quo inconcuſsa fides & ſtabilitas ſuis Decretis adderetur. Quo & illud rurſum aſtruitur, eo excitatos fuiſse Reges & Imperatores, ut Diaconos, Presbyteros, Epiſcopos, Archiepiſcopos adhiberent; quo Acta & diplomata eorum ad ſummam quandam fidei & certitudinis arcem evaderent.

Ibid. p. 522. 523. 578. 607.

Prolixior infrà ſuo loco inſtituetur diſputatio de Francorum Regum Cancellariis, jam inde à prima eorum dynaſtia, cujus auſpex & parens Clodovæus. Nunc ad Notarios redeo, ut eos à Tabellionibus publicis ſecernam. Quippe ſententiam ab Epiſcopo Cardinali Oſtienſi latam adversùs Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos, qui Tabellionatus Officium exercebant, confirmavit Innocentius III. *Ut Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos, quos ibidem invenit paſſim Tabellionatus officium exercentes, excomunicationis vinculo innodares.*

Cùm

egest. 14. ist. 129.

Cùm sæcularium tantùm Judicum ministerio adderentur hi tunc Tabelliones, jam æquum non erat, ut eo Clericorum majorum dignitas dehonestaretur. Ergo ad majores tantùm id spectat Clericos, & ad judices sæculares. Idem Innocentius alibi Protonotarium Aulæ Imperatoriæ inter legitimos recenset Beneficiarios. At rursus alibi Notario Sedis Apostolicæ: *Magistro Moguntino Notario nostro*, ea mandat Constantinopoli peragenda, quæ summam quandam authoritatem & experientiam rerum desiderarent; nam vibrata & anathemata revocanda erant, & ad examen vocanda electio Patriarchæ Constantinopolitani. Quo muneris hujus amplitudo mirificè declaratur.

Rgest. 15. Est. 12. 152. &eq.

IV. Sæculi XV. Chartis testatum etiam fit, eosdem fuisse adhuc Clericos, Notarios Apostolicos & Imperiales, Presbyteros & Doctores. Anno 1417. *Ego Petrus, Clericus Rotomagensis, authoritate Apostolica & Imperiali Notarius*, &c. Et anno 1457. *Clerico Parisiensi in jure Canonico Licentiato, publico Apostolica & Imperiali authoritate & Curiæ Episcopalis Parisiensis Notario Jurato*. In Concilio Constantiensi statim creati sunt Protonotarii quatuor ad Acta Concilii scriptis mandanda. In Concilio Derthusensi anni 1429. Doctor in Jure Canonico & Decanus Capituli functionem obiit Notarii Apostolici & Imperialis. Notarios Concilium Basileense in numero habet Clericorum: *Mandat hæc Synodus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, Clericisque, Notariis, & aliis personis Ecclesiasticis*, &c. Hæc eadem Synodus plures delegit ex variis Diœcesibus Notarios, Clericos omnes, quorum unus etiam Jus Canonicum profitebatur. Hinc facilè colligitur è Clericorum quoque grege fuisse Protonotarios, tum in hoc, tum in Constantiensi Concilio creatos. In eodem Constantiensi Concilio lectæ sunt Procurationes Ecclesiarum Hispaniæ complures, à Notariis Apostolicis scriptæ, qui magna ex parte Presbyteri erant, nonnulli etiam Doctoratus laurea insignes.

istoire de Martin. des Camps p. 2 252. ess. 1. onc. to. 12. p. 412. 481. 4. 1700. &c. ess. 3. ess. 5.

pend. Con. Const.

Apostolici hi Notarii erant aliquando Curiæ etiam Episcopalis Notarii, idque quandoque privilegio speciali indulgebant Episcopis summi Pontifices, ut Apostolicos Notarios crearent. Ejus generis est diploma, quo Clemens V. Auscitano concessit Archiepiscopo duos ut crearet Notarios Apostolicos, diligentissimo antè examine excussos, & adactos sacramento, quo se fidelitatis in Romanam Ecclesiam, & muneris sui integritatis tenaces fore pollicerentur. Facilè persuadeor id privilegii pluribus aliis Episcopis communicatum fuisse. Acta Concilii Palentini anno 1322. scriptis mandata fuere à duobus Notariis Apostolicis & Imperatoriis. Avenionense Concilium anni 1337. à Clerico Aginnensi, Notario Apostolico & Imperiali. Toletanum anni 1339. à semi-Canonico ejusdem Ecclesiæ, Notario Archiepiscopi: *Publicus in Civitate & Diœcesi Toletana, Archiepiscopali authoritate Notarius*. Toletanum anni 1355. Notario Archiepiscopi: *Publicus authoritate Archiepiscopali in Civitate, & Diœcesi, & Provincia Toletana Notarius*. Hinc non immeritò conjicitur ab hujusmodi Notariis id affectatum studiosè fuisse, ut sua sibi officia confirmarentur à Pontificibus Romanis, ab Imperatoribus, & denique ab Archiepiscopis, ut ab hac summa & sacra authoritate sibi quoque plus fidei haberetur in omni quæ eis suberat ditione. Concilium Vaurense scriptum fuit à duobus Notariis *Apostolica, Imperiali & Archiepiscopali authoritate*. Notarii ii erant Archiepiscoporum Narbonensis & Tolosani. Episcopis denique ipsis visum est, sua quoque authoritate muniendos, suo antè examine probandos esse Notarios eos, qui Apostolici & Imperiales dicerentur. Dilucidum id quidem fit ex Canone Concilii Salisburgensis anno 1386. *Placuit nostro sancto Concilio, ut nullus se*

onc. Gen. m. 11. Par. pag. 1566. 97. 1866. 12. 2031.

Can. 16.

Notarium publicum asserens, in officio Tabellionatus aliquatenus admittatur, nec credatur ejus instrumento, nisi coram loci Ordinario, vel ejus Officiali de suo officio faciat plenam fidem, cum sæpè ex Notariis incognitis & imperitis grandia pericula soleant provenire.

Quoad Notarios Imperiales, iis maximè honos habebatur, & id Officii ambiebatur iis in regionibus, ubi vestigia necdum omnia oblitterata fuerant priscæ majestatis Romani Imperii. Constat enim sæculo XII. XIII. & XIV. ejus lucem, vel umbram aliquam superstitem fuisse compluribus in Provinciis: vel in iis Provinciis, ubi jus Civile Romanum usu receptum erat, & ubi ex ejus formulis Acta publica concinnabantur, ut Avenione, Narbonæ, Tolosæ. Statuta Archiepiscopi Nicosiensis in Insula Cypro subscripta fuere à Notariis Imperii & Archiepiscopi, anno 1320. & 1340. Concilium Narbonense anno 1374. à Notario Apostolico, Imperiali & Archiepiscopali. Ibid. 1428. 1439. 1510.

Conc. Gen. Tom. 15. pag. 177. 180. 212. 278. 280.

V. Eadem ipsa ferè observare est sæculo XVI. In Concilio Lateranensi V. sub Leone X. magni vir nominis Bembus Clericus dicitur Venetus, Secretarius Papæ, Notarius Apostolicus. Est & ibi Presbyter Lexoviensis Notarius Apostolicus. Delphinas ibi Notarius cum hoc elogio: *Publicus authoritatibus Apostolica, Imperiali, & Delphinali Notarius*. Ibi Vicarius Generalis Archiepiscopi Aquensis Notario Apostolico & Regio hoc testimonium dicit: *Esse Regium Secretarium, Notarium publicum, Apostolica & Regia authoritatibus notum*. Est & ibidem Clericus Burgensis in Hispania, Juris Canonici & Civilis Doctor, atque Notarius Apostolicus.

Concilium Colonienſe anni 1549. edixit, ut Episcopus dum Diœceses suis perlustraret, adhiberet Notarium, qui Presbyter esset, aut Clericus saltem non conjugatus: *Adhibeatur Notarius, qui sit Sacerdos, aut saltem Clericus non conjugatus*. Ea duplici ratione id perfectum est, ut jam Officium, non Ordo Notariorum spectetur, cùm olim Ordo esset, vel Minoribus Ordinibus aggregarentur, & inter Clericos recenserentur Notarii, etsi ferè nunc laici habeantur. Cùm Presbyteri, Diaconi, aliique spectabiles viri, amplum sibi duxerunt Notariorum exercere munera, paulatim illa inolevit opinio, mera ea esse Officia, quæ indui & exui possent. Cùmque Clerici conjugati in laicorum tandem sortem & colluviem ferè demersi sint, Notarii qui ejusmodi erant Clerici, pro laicis & ipsi habiti sunt, & solo nomine Clerici. Ibid. p. 647.

VI. At Tridentini Concilii Patres exploratissimum sanè habuere, Notariorum munera ab origine sua ad Clericos spectare; idque manifestè declararunt, cùm ut mederentur iis malis, quæ ex Notariorum imperitia proficiscebantur, decreverunt, ut eos Episcopi ad examen vocarent, suspenderentque, vel etiam exauthorarent, si ea vel peritia vel probitate destituerentur, quæ necessaria esset ad obeundas sui muneris functiones. Quo in Decreto nihil discriminis inter Notarios Apostolicos, Imperiales & Regios. Denique iis utuntur verbis Tridentini Præsules, quibus constet, ea potestate Episcopos sua sponte jam succinctos fuisse, idque jure communi; quanquam ad hanc eorum potestatem magis magisque roborandam Apostolicæ etiam Sedis delegatione eos induant: *Cùm ex Notariorum imperitia, plurima damna, & multarum occasio litium oriatur, possit Episcopus quoscumque Notarios, etiam si Apostolica, Imperiali, aut Regia authoritate creati fuerint, etiam tanquam Delegatus sedis Apostolicæ, examinatione adhibita, eorum sufficientiam scrutari*, &c. Sess. 22. c. 10.

VII. Cameracense Concilium anni 1565. ut promulgaret hoc Decretum, velut exordium ei præfixit, quo ad Notarios arctari videtur, qui Presby-

teri, vel Clerici erant : *Quoniam non pauci in hac Provincia reperiuntur Presbyteri & Clerici, ſeu pro talibus ſe ſe gerentes, qui ſe Notarios publicos ſcribunt & nominant, quorum imperitia, &c.* Concilium Rotomagenſe anni 1581. examini Epiſcopi ſubjecit Notarios Apoſtolicos : cùmque nullos jam crearet Papa, cum eo poteſtatis cumulo, ut & ipſi alios creare poſſent : decrevere hujus Concilii Patres, ut interpellaretur Pontifex, quo creari fineret ab Epiſcopis Notarios Apoſtolicos in privatis Diœceſibus ſuis : *Quia Notarii Apoſtolici, aut nulli, aut rari admodum nunc creantur à ſede Romana cum poteſtate alios creandi, cùm jam in noſtris Diœceſibus deficiat legitimus numerus, ac periculum ſit, ne tandem nulli veri reperiantur, ſupplicandum SS. D. N. Papæ judicamus, ut Epiſcopis largiatur facultatem creandi Notarios Apoſtolicos, tantùm pro ſua Diœceſi neceſſarios.* Concilium Aquenſe anni 1585. Decretum Concilii Tridentini promulgavit, nullo limite arctatum.

Tit. 14. c. 7.

Tit. de Epiſ. officio. Tit. de his quæ Epiſc. ut Deleg. Sed. Apoſt.

VIII. Vereor ut quæ dixìmus omnia ſatis conſentiant iis, quæ Canoniſtæ commentati ſunt in Caput *Sicut te. Extra. Ne Clerici, vel Monachi.* Ubi jubet Pontifex Innocentius III. ut Epiſcopi ſacrorum Ordinum Clericis Tabellionatu interdicant, vel Beneficiis privent. Manifeſtum eſt hoc Decreto non conſtringi Clericos minores, ut jam diximus ſuprà. Quod ad Ordines verò ſacros, liquet ex illa exemplorum ſylva, quam ſuprà congeſſimus, liquet ex tot Presbyteris iiſdemque Notariis ſuprà laudatis, vel Decreto huic obtemperatum non eſſe, unde & ex ſilentio Pontificum in deſuetudinem abjerit : vel diſcrimen aliquod interpoſitum eſſe Notariis & Tabellionibus, cùm hi habeantur velut litibus, & negotiis ſæcularibus, civilibus, criminalibus mancipati; Notarii verò Eccleſiaſticis, vel civilibus certè cauſis addicti ſeponantur.

Fagnan. In l. 3. Decret. Part. 2. pag. 424. & ſeq.

Nec enim vocari in dubium poteſt, quin ad Teſtamenta & Contractus, adhibiti plerumque ſint Notarii Eccleſiaſtici, ut majoris fidei, quàm cæteri, & peritiæ. Erant certè hæc duo cauſarum genera non ita pridem Eccleſiaſtici fori & ſacræ juriſdictionis. Carolo VIII. & Franciſco I. Regibus id imputatur, quòd Notariis Apoſtolicis & Epiſcopalibus civiles omnes & temporales cauſas abſtulerint.

Fevret. de l'Abus. L. 4. c. 3. n. 51.

IX. Miſſa facio Decreta Concilii Mediolanenſis I. & V. Mexicani, & complurium aliorum, *de Notariis, Cancellaris, Scribis*, ſeu Graphiariis Curiarum Epiſcopalium. Alius eſt differendi locus de Cancellariis Cathedralium & Collegialium Eccleſiarum, quos Concilia Turonenſe anni 1583. & Bituricenſe anni 1584. promiſcuè habent cum Scholaſtico. Infrà uberiùs pertractabitur de Archiepiſcopis Epiſcopiſque varia per Orbis Chriſtiani regna Cancellariorum munus, vel nomen certè ſuſtinentibus. Unum hìc addo, non eſſe jam quod quis ſtupeat, quando primùm cœpere laici Notariorum Officia implere, nonniſi Nobilibus aditum ad ea patuiſſe. Nec enim controverſum eſt, quin Ordo Cleri ſupra Ordinem Nobilium emineat. Qui hìc ad margines citantur ſcriptores, illi ſubodorati ſunt eam nobilitatem, qua fruuntur, qui vulgò Secretarii dicuntur Regii, ab hac eadem manaſſe origine. Unà quippe Notarii erant. Eorum aliquis non fruſtrà jactat, Clericos, Notarios & Secretarios inde ſibi blandiri, quòd conſpicui viri non pauci ex eorum Collegio prodierint. Alanus Carterius & Budæus in illis recenſentur, ferturque horum primus à Rege Carolo VIII. impetraſſe toti Collegio ſuo Chartas nobilitatis; ut cùm antiquitatis memoria paulatim aboleſceret, ea Regio diplomate firmaretur.

Conc. Gen. Tom. 15. pag. 285. 693. 1337. Ibid. pag. 3027. 11co. Hiſtorie de S. Martin des Champs pag. 544. 545. Fauchet, de l'Originedes Dignit. c. 7.

X. Officium verò Bibliothecarii, quod hìc ſæpiùs videmus conjunctum cum Officio Cancellarii, & à Diaconis Romanis geſtatum : advertimus jam inde ab undecimo ſæculo penes Cardinales Epiſcopos fuiſſe. Joannes Epiſcopus Albanenſis ſubſcripſit Epiſtolis Gregorii V. anno 996. ſubſcripſit, inquam, ut Bibliothecarius, non ut Cancellarius. Prompſit Baronius Acta ſubſcripta ab Epiſcopis Præneſtino & Portuenſi anno 1012. utroque Bibliothecario Eccleſiæ Romanæ. Exinde ſæpiùs eam dignitatem Diaconi obtinuere. Apud eundem Baronium perleges & Acta, ſi vacuum eſt, Petri Diaconi Bibliothecarii, Cancellarii ſedis Apoſtolicæ anno 1047. Itaque Epiſcopi Bibliothecarii tantùm fuere, non etiam Cancellarii, quamvis ſubſcriberent perinde ut Cancellarii. Diaconi & Bibliothecarii fuere & Cancellarii, quamvis ſupra eos eſſet & Archicancellarius; ut ex privilegio patet Leonis IX. *Per manus Frederici Diaconi, S. R. E. Bibliothecarii, nec non & Cancellarii, Vice domini Hermanni Archicancellarii, & Colonienſis Archiepiſcopi.* Id munus devolutum fuerat in Cardinalium Epiſcoporum manus, quando Humbertus ſubſcripſit Epiſtolæ Stephani IX. tanquam Bibliothecarius.

Ibidem Num. 4. Num. 1 Epiſt. 1. Epiſt. 2.

Hinc exiſtit Officia Cancellarii & Bibliothecarii finitima prorſus & cognata ſibi fuiſſe; Bibliothecarios diu cum Cancellariis ſubſcripſiſſe Epiſtolis & Reſcriptis Pontificum : & Epiſcopos ipſos diu Bibliothecarii munere functos eſſe. Fuit & Cardinalis Diaconus & Bibliothecarius, qui ſubſcripſit Epiſtolæ Urbani II. anno 1096. ſicut & Epiſtolæ XXXIX. Paſchalis II. & X. Calliſti II. & quamplurimis aliis.

Ita in Eccleſia Romana. At in aliis Concilium Mediolanenſe IV. anno 1576. docet fuiſſe veriſimiliter Cathedrales Eccleſias, ubi à Capitulo eligeretur Bibliothecarius : cùm jubeat hæc Synodus eum retineri morem, quamquam poteſtatem faciat Epiſcopo in aliis Eccleſiis Bibliothecarii nominandi cum conſilio Capituli. Miſſa facio decreta complura, quæ à ſancto Carolo Borromæo condita ſunt, ut Eccleſiaſticis his Bibliothecis & ſervandis & augendis conſultum eſſet. Caroli veſtigia legit Concilium Turonenſe anni 1583. à quo hoc eruditionis & ſapientiæ Eccleſiaſticæ penu creditum eſt curæ Decani, Archidiaconi, & Cancellarii, ſive Scholaſtici.

Cap. 22.

In Abbatiis Bibliothecarii munus inter Obedientias numerabatur, hoc eſt, inter Officia Clauſtralia; nec mandabatur, niſi alicui eorum, qui à teneris unguiculis in Cœnobio enutriti fuerant. Bibliothecam vocabant *Armarium* : Bibliothecarius *Armarius* dicebatur. Audi quæ legantur in antiquis Cluniacenſis Monaſterii Conſuetudinibus : *Armarii nomen obtinuit, eo quod in manu ejus ſolet eſſe Bibliotheca, quæ & alio nomine Armarium appellatur. Hæc eſt Obedientia, quam ex more nullus meretur, niſi nutritus.* Qui à teneris in Monaſterio, iidem litteris innutriebantur, atque ita plerumque & peritiſſimi, & regendæ Bibliothecæ maximè idonei evadebant. Evanuit hoc clauſtrale Officium, nec in Beneficium ut cætera deſcivit, quòd & litterarum amor, ac ſtudium evanuiſſet; qua ex litterarum incuria, tum Diſciplina clauſtralis labefactata prorſus eſt, tum quæ Obedientiæ erant temporariæ, in Beneficia & Titulos perpetuos deſciverunt.

Spicil. to. pag. 181.

XI. In Eccleſia Græca diximus jam Bibliothecarii munus Chartophylaci implicatum fuiſſe, qui & jam Cancellarium agebat. Nec his tamen tot tantiſque dignitatibus id concedebant Epiſcopi, ut poſt eum ſederent, ſed Patriarchæ perſonæ, cujus vices gerebat. Ita Symeon Theſſalonicenſis Archiepiſcopus teſtatum facit : *Ideo in medio Epiſcoporum ſedet, non ut Chartophylax. Ea enim ratione Cathedram inter Epiſcopos non habet, vel alius aliquis Clericus ; ſed ut vices agens Magni Pontificis. Sedet igitur, & per ordinem interrogat Epiſcopos, &c.* Codinus aliique qui de Officiis Aulæ Eccleſiæque Conſtantinopolitanæ ſcripſere, Protonotarios referunt primo ſtare gradu poſt Exocatacælos, & ab illorum dignitate ad hanc gradum pleroſque feciſſe. Vel ipſo autem

De fact. Ordin. c.

vocabu-

vocabulo significatur eorum singulos pluribus præfuisse Notariis.

Opportunissimus hic locus est ea commemorandi, quæ Anselmus Havelbergensis Episcopus docuit in Dialogis suis de Collegio Doctorum duodecim Constantinopoli, quorum princeps erat suo ævo, id est, medio duodecimo sæculo, Nechites Archiepiscopus Nicomediensis, qui cum Anselmo ipso congressus est in Collationibus illis longè pulcherrimis. Maxima erat omnium existimatio de his Doctoribus, summa eruditionis fama; humanas sacrasque litteras omnes ferebantur ad unguem callere. Itaque quidquid erat quæstionum alicujus momenti, ad illorum examen referebatur: & quod illi sciviſſent, hoc ratum fixumque habebatur. *Fuit Archiepiscopus Nechites præcipuus inter duodecim didascalos, qui juxta morem sapientum Græcorum & liberalium artium & divinarum Scripturarum studia regunt, & cæteris sapientibus tanquam omnibus præeminentes in doctrina præsunt, & ad quos omnes quæstiones difficillimè referuntur, & ab eis solutæ deinceps sine retractatione, & pro confirmata sententia tenentur & scribuntur.* Non ægrè colligitur ex his, quæ dicta sunt superiùs, hos ipsos fuisse Imperatorii Palatii Bibliothecarios.

De Apocrisiariis, Capellanis, Archicapellanis, Eleemosynariis, Magnis Eleemosynariis, denique de Clero Palatino.

CAPUT CVII. *P. 2. l. 1. c. 50.*

De Apocrisiariis, seu Nuntiis Sedis Apostolicæ ante annum octingentesimum.

I. Propè aberant ab Apostolicis hujus ævi Nunciis hi tunc Papæ aliquibus in Regnis Apocrisiarii.

II. III. IV. Ut delegarentur ad Patrimonia pauperum curanda, ad Provinciales cogendas Synodos, ad disciplinam in Provinciis redintegrandam.

V. VI. Ad Monasteria etiam pristinæ sanctimoniæ restituenda.

VII. Nihil ab Episcopis exigere poterant.

VIII. IX. X. Miseris nulla re deesse, nocentes pœnis subjicere, pios tueri debebant.

XI. XII. XIII. Eorum quoque muneris erat, Episcopis patrocinari adversùs impotentiam Metropolitanorum; abdicatorum Episcoporum causas ad examen rursum vocare.

XIV. Authoritatem & reverentiam Episcopis conciliare; inquinamenta abstergere omnia Episcopalibus Ecclesiis.

XV. XVI. Archiepiscopo Ravennati suus erat penes Papam Apocrisiarius, suus Papæ penes Imperatorem.

XVII. XVIII. XIX. Hi non aliter quàm ut pedes oculique & manus summi Pontificis habebantur.

XX. Quàm studeret Gregorius muniendæ Episcoporum jurisdictioni.

XXI. De Apocrisiariorum potestate in Hispania.

XXII. XXIII. Infrà de Galliis agetur, observationes generales in Apocrisiarios.

I. APocrisiarii olim ab origine Græca dicebantur, qui latinè Responsales; iidem ferè prioribus sæculis, qui postremis his temporibus Nuntii dicuntur Pontificis, varia in Christiani Orbis regna delegari soliti. Quæ & quanta esset eorum potestas, luculentissimè demonstrabitur ab exemplis, quæ à Gregorio Magno depromemus, quorum simillima & à cæteris post & retro Pontificibus proferrentur, si eorum Regesta æquè ad nos perlata essent.

II. Scripsit Gregorius ad Episcopos Siciliæ universos, se more Majorum vice sua & Apostolicæ Sedis delegatione induisse Petrum Sedis Apostolicæ Subdiaconum, cujus fides probata fuerat patrimonio sancti Petri per totam Siciliam ei concredito; annuas ergo in Sicilia congregandas esse Synodos, ut ibi cum Subdiacono Petro aut instituerent aut confirmarent quæcumque vel ad moderandam Ecclesiæ disciplinam, vel ad agendam pauperum curam necessaria viderentur: *Valdè necessarium esse perspeximus, ut sicut predecessorum nostrorum fuit judicium, ita uni eidemque personæ omnia committamus; ut ubi nos præsentes esse non possumus, nostra per eum cui præcipimus, repræsentetur authoritas. Quamobrem Petro Subdiacono Sedis nostræ, infra Provinciam Siciliam vices nostras Deo auxiliante commisimus. Nec enim de ejus actibus dubitare possumus, cui totum nostræ Ecclesiæ noscimur patrimonium commisisse &c. Semel per annum Fraternitas vestra conveniat, quatenus quæ ad utilitatem ipsius Provinciæ, Ecclesiarumque pertinent, sive ad necessitatem pauperum oppressorum, cum eodem Petro Subdiacono nostræ Sedis, congrua debeatis moderatione disponere.* Numeris omnibus absoluta hæc est priscorum Nuntiorum effigies. Variis in Provinciis sparsum Ecclesiæ Romanæ patrimonium administrabant; personam Papæ circumgestabant, ejusque authoritatem sibi delegatam exercebant in causis Ecclesiasticis: executores erant tam Decretorum Pontificiorum, quàm Canonum; Synodos Provinciales congregari curabant, & ibi cum Episcopis in commune consulebant de Ecclesiarum utilitatibus. L. 1. Ep. 1.

III. Eidem Petro commendavit Pontifex idem, ut Matronam nobilem in Monasterium pœnitentiæ causa relegatam, nulla re defieri sineret, tam ipsam quàm servam ejus: Ecclesias omnes vacantes curaret, ut quamprimùm optimis donarentur Pastoribus, qui ab ipsarummet urbium Clero vel è Cœnobiis deligerentur; ut electi Episcopi propediem Romam mitterentur, cum authenticis anteactæ vitæ testimoniis; denique ut monerent, si quæ essent urbes, ubi nulli essent, quibus satis tutò Episcopalis dignitas committeretur: *De Clero Ecclesiarum, vel de Monasteriis, si qui ad Episcopalem locum possint inveniri, perspicias, & ad nos inquisita primitus morum gravitate transmittas, &c.* L. 1. Ep. 18.

IV. Aliàs præcepit ut Monasterii in quod exscensionem fecerant Barbari, dissipatos undequaque Monachos recolligeret, sub Abbatis & Episcopi obedientia; se enim Episcopum rei totius feciſſe certiorem, ut ne expostulandi justas sibi causas esse suspicaretur, si eo inconsulto res Ecclesiæ suæ disponerentur: *Quam rem venerabili Felici ejusdem civitatis Episcopo nos significasse cognosce, ne præter suam notitiam, in Diœcesi sibi concessa, ordinatum quidpiam contristetur.* Hujusmodi sunt autem Pontificiæ Epistolæ verba ad eum Episcopum, nomine Felicem: *Quam rem venerationi tuæ innotescendam prævidimus, ne te omisso aliquid ordinatum in tua Diœcesi contristeris.* Moner Episcopum earum rerum, quas Nuntio exequendas mandasset. L. 1. Ep. 39. Ibid. Ep. 38.

V. Surrentini Episcopatus Monachi præter Canones ab uno Monasterio in aliud migrabant, peculium habebant, eò denique eruperant impudentiæ, ut sacrilegis se nuptiis implicarent. Scripsit Pontifex Anthemio Subdiacono, iisdem proculdubio facultatibus & juribus instructo, ut à sinu conjugum hos divelleret Monachos, ad propria revocaret Monasteria; quidquid sibi pepererant peculii, abdicare cogeret, & canonicam stabilitatem in Monasteriis suis servare. Eidem mandavit Anthemio, ut pœnitentiæ vinculis constringeret Diaconum alioſque Clericos Ecclesiæ Venafranæ, qui Judæo vasa sacra distraxerant: utque interpelLi 1. Ep. 49. L. 1. Ep. 66.

lato Judice publico, Judæum cogeret ad restituendum.

L. 1. Ep. 67. VI. Petro eidem suo in Sicilia Nuntio mandavit, ne Monachos pateretur actitandis causis & litibus persequendis tempus terere, sæcularibus illigari tumultibus, silentii, solitudinis & orationis studium ac fervorem dissipare : *Ne destenta mens per varias causarum curas defluat, & ad celebrandum opus consuetum enervata torpescat.* Ideoque laicum aliquem experientia, qua par erat, præditum conduceret, quem oneraret Monasterii causis, pacemque redimeret & tranquillitatem, quod Monachi bonum nullo satis digno pretio possint compensare : *Ei Monasterii ipsius generaliter debeas constituto salario commendare negotia. Expedit enim parvo incommodo à strepitu causarum servos Dei quietos existere, ut & utilitates cellæ per negligentiam non pereant, & servorum Dei mentes ad opus Dominicum liberiores existant.*

VII. Defensores aliqui, vel Notarii Romanæ Ecclesiæ in Sicilia ultro citroque commeantes, itinerum impensas & procurationes ab Episcopis exigebant. Gregorius cui nihil antiquius, nihil familiarius erat, quàm Romanæ Ecclesiæ patrimonium impendere ac spargere in pauperes omnium Ecclesiæ Provinciarum, rescripsit Episcopis ne quid ampliùs largirentur ad horum expensas, nisi litteras ad hoc ipsum deferrent, vel à Pontifice, vel à Nuntio, cui patrimonium B. Petri creditum erat. *Quisquis ille est, si revera Sedis nostræ fuerit Notarius, vel Defensor, nisi nostra ad vos specialiter, vel Rectoris nostri patrimonii scripta detulerit, nullis per nomen Ecclesiæ nostræ potiatur angariis; nec aliqua vobis ab eo gravamina imponi permittatis, sed suis utilitatibus iter suum propriis, ut novit, disponat expensis. Nec quemquam ab eo in locis istis patiamini molestari.*

L. 1. Ep. 68.

VIII. Jubebantur à Gregorio Nuntii isti privatis etiam hominibus Ecclesiasticam tuitionem impendere, quam illi imploràssent adversùs eos, à quibus opprimebantur. Quibus patrimonii sacri administrationem delegabat, ab eis incorruptæ fidei sacramentum exigebat ante corpus B. Petri Romæ : *Memor quod ante sacratissimum B. Petri Apostoli corpus, potestatem patrimonii ejus acceperis.*

L. 1. Ep. 69. 70.

IX. Istiusmodi delegatione Monachum quoque Afrum instruxit, ut judicium institui curaret de Episcopo facinorosissimo, & qui Donatistas in suum Clerum intruserat. Ea de causa concessit, ut Synodum cogeret, & incunctanter exequeretur, quæ decreta ibi fuissent : *Quatenus præfatum Episcopum idoneæ satisfactioni committere non omittas, tuaque instantia in locis illis fiat ex more Concilium, omnia subtili indagatione perquirantur, & quæcumque eorum judicio fuerint terminata, te exequente modis omnibus compleantur. Ita ergo te cum omni vivacitate huic causæ volumus præbere instantiam, ut nulla possit subnecti dilatio, &c.*

L. 1. Ep. 82.

X. Salonitanus Episcopus Archidiaconum suum collato Presbyteratus fastigio dejecerat, aliumque in ejus locum suffecerat, plus indulgens inveterato in eum odio, quàm jussis ejus qui Gregorii Magni Papæ præcessor fuerat, à quo vetitus fuerat eum infestare, qui hujus unius affinis erat culpæ, quòd Episcopo intercederet, ne spoliaret Ecclesiam, ut propinquos locupletaret. Gregorius Subdiaconum Antonium Salonam misit, ut priorem restitueret suo loco Archidiaconum, intrusum dejiceret, Episcopumque adduceret ad mittendos Romam Responsales, per quos apud Gregorium se purgaret : *Cùm Responsales vestri advenerint.*

L. 2. Ep. 16. 37.

Ibidem.

XI. Ad Columbum Numidiæ Episcopum rescripsit, ut cùm primùm Hilarius Chartularius Apostolicæ Sedis in Africam appulisset, Concilium Episcopale congregaret; exauthoraret, pœnitentiæque illigaret Maximianum Episcopum, si constaret, quod ei scelus illinebatur, corruptum pecunia, suffragio suo juvisse Episcopi Donatistæ creationem; privatim autem dirimeret & sedaret cum eodem Chartulario causas & querelas omnes Episcoporum Clericorumque : *Si qua autem inter eos extra crimen hoc damnorum quorundam, vel privatorum negotiorum versatur intentio, hanc tua fraternitas, cum prædicto Chartulario nostro, privata cognitione perquirat.*

XII. Cùm in Adrianum Thebanum Episcopum Larissenus Archiepiscopus acerbiùs consuluisset, quàm pro justæ potestatis moderamine, subduxit illum in posterum Gregorius hujus jurisdictioni ac sævitiæ; constituitque ut si quid posthac inter eos flagrasset dissidii, seu fidei, seu criminis, seu pecuniæ causa verteretur : id totum permitteretur judicio Apocrisiarii apud Imperatorem Constantinopoli sedentis, vel ipsius Romani Pontificis, si tanti res esset : *Fraternitas tua ab eo Ecclesiaque ejus omnem antehabitæ suæ potestatem jurisdictionis abstineat, & secundùm decessoris nostri scripta, si qua causa vel fidei, vel criminis, vel pecuniæ adversùs præfatum Hadrianum Consacerdotem nostrum poterit evenire, vel per eos qui nostri sunt vel fuerint in urbe Regia Responsales, si mediocris est quæstio, cognoscatur; vel huc ad Apostolicam Sedem, si ardua est, deducatur, quatenus nostræ audientiæ sententia decidatur.* Inter Romanæ Sedis Apocrisiarios eminebat indubitatissimè ille, qui Constantinopoli commorabatur. Eo munere Gregorius ipse functus quondam fuerat, & quanti faceret eam dignitatem, prodidit ipse apertissimè, cùm ejus Apocrisiarii judicio permisit causas omnes, quæ inter Metropolitanum & Episcopum emergere poterant.

L. 2. Ep. Ind. 11.

XIII. Antoninum idem Pontifex delegavit, ut unà cum Episcopo Salonensi in Concilio retractaret causam Episcopi Dyrrachii præter fas gradu ejecti : *Executionem antefacti negotii Antonino Subdiacono nostro ex nostra præceptione mandavimus, quatenus ejus instantia, & quæ sunt Legibus Canonibusque placita decernantur, & decreta juvante Domino mancipentur effectui.* Cùm vita abiisset Salonensis Episcopus, eundem Antoninum Apostolici *Patrimonii Rectorem in Dalmatia* delegavit Gregorius, ut eligi curaret novum Episcopum, simoniacas ambitiosorum hominum factiones arceret, electum Romam mitteret, ubi ordinandus erat, res Ecclesiæ Salonensis in Acta referret, ne quid inde vacante Sede dilapidaretur. Ex adverso autem cùm Mediolanenses novum sibi elegissent Episcopum, eaque de re certiorem fecissent Pontificem, ad quem ejus confirmatio spectabat, missus ab eo est Subdiaconus Joannes, qui civitate in ipsa Mediolanensi inquireret, an unanimis & canonica fuisset electio, utque novum Pontificem ordinari faceret à Provinciæ Episcopis, ut ferebat mos.

L. 1. Ind. Epist. 8. 9.

Epist. 11.

Epist. 29.

XIV. Contemptui & fastidio habebatur Episcopus Campaniæ apud populum Clerumque suum. Misit eò Gregorius Petrum Subdiaconum, qui dissensiunculas componeret, Episcopo reverentiam & amorem suorum conciliaret. Procrastinantibus Neapolitanis electionem Episcopi sui, eundem Subdiaconum eò delegavit Pontifex, ut ostensis censurarum jaculis cogeret eos aut Episcopum actutum eligere, aut viros probos Romam mittere, qui eorum nomine ibi Episcopum sibi adscisceret : *Si fortasse admonitionem tuam quolibet modo differre tentaverint, Ecclesiasticum in eos vigorem exerce.*

Epist. 34.

Epist. 35.

XV. Sardiniæ Insulæ Apocrisiarios præfecerat Gregorius Subdiaconum & Defensorem, quibus mandavit, ut secum Romam adducerent Januarium Calaritanum Archiepiscopum, ut eo præsente excuterentur crimina, quæ illi ingerebantur : *Januarium summa huc exhibere instantia non omittas.* Eò perducerent etiam mulierculas impudicas, quarum ex contubernio commaculata fuerat Presbyteri & conscientia & fama : *Hæc omnia ita efficaciter curabitis adimplere, ut nulla vos de neglectu culpa respi-*

L. 2. Ind. 11.

Epist. 38.

respiciat. Hadrianus Episcopus Provinciæ Corinthi accusatori pridem suo ita reconciliatus fuerat, ut accusatio tota conticesceret. Misit eò Pontifex Diaconum Ecclesiæ suæ, qui rimaretur, Episcopi innocentia, an accusatoris prævaricatio hanc peperisset concordiam.

XVI. Erat & Ravennati Archiepiscopo suus apud Papam Apocrisiarius, ut & Papæ suus Constantinopoli apud Imperatorem : & Diaconi uterque Ordine fulgebat. Cùm Sacris operabatur Gregorius Romæ, aderat Ravennas Aprocrisiarius, loco proprio & honorifico, quem honorificentiorem etiam voluerat esse Gregorius, quàm prædecessores sui : *Recordare in Missarum Romanarum solemnibus, ubi Ravennas Diaconus stabat, & require, ubi hodie stat, & cognosces quia Ecclesiam Ravennatem honorare desidero*. Sed cùm molestè ferret Ravennas ipse Archiepiscopus, tam arcto gyro circumscriptum sibi fuisse à Gregorio Pallii usum : scripsit Pontifex ad suum in Palatio Constantinopolitano Apocrisiarium, ut resciret & rescriberet, an Metropolitani Orientales licentiùs sæpiùsque Pallio uterentur : *Tamen hac de re jam Diacono nostro Constantinopolin scripsi, ut inquirere debeat per omnes, &c.*

XVII. Castorio Diacono præcepit, ut diligentissimè inquireret in vitam & mores Pisaurensis Episcopi : & si criminum sibi impactorum convinceretur, Romam perduci curaret cum judicii instrumentis omnibus : denique ut in omnes ejus regionis Episcopos excubaret, perscriberetque sibi, si quid gravioris flagitii vel facinoris comperisset. *Experientiæ tuæ præcipimus, ut de vita & actibus ipsius subtili indagatione studeat perscrutari, & si quid fortasse repererit, quod Sacerdotii integritatem valeat maculare, ad nos eum cum scriptis tuis sub competenti cautela transmitte, &c. Non solùm autem de eo, sed & de aliorum quoque Sacerdotum te vita convenit esse solicitum. Et si de quolibet siniſtrum quidpiam sentire potueris, nobis renuntiare festina, ut actuum pravitas salubriter cum Dei solatio debeat emendari*. Erant ergo Nuncii Gregorii velut pervigiles oculi infatigatæ ejus vigilantiæ, inspectoresque universales & censores Episcoporum vitæ & regiminis, excessuum Cleri, Monachorum defectionis à sanctitate regulæ, laicorum violentiæ : non eo sanè consilio & scopo, ut universalis quædam potestas & veluti Monarchia Romano Pontifici compararetur : quid enim à Gregorii ingenio, moribus, famaque alienius? sed ut summa potestas & invicta dominatio esset penes Ecclesiæ leges sanctissimas, utque earum transgressoribus impunè nunquam esset. Unde & Neapolitano Episcopo scribebat idem Pontifex, nisi mandatis his suis incunctanter obsequeretur, jussum esse Apocrisiarium suum, ut instantissimè urgeret & fatigaret eum, donec res executioni mandaretur. Scripsit & Apocrisiariis suis octo uno eodemque tempore, ut constantissimè prohiberent, ne ullas fœminas domi suæ retinerent Episcopi, nisi quas suspicionis exortes sacri Canones censuere : *Si qui Episcoporum, quos commissi tibi patrimonii finis includit, cum mulieribus degunt, hoc omnino compescas, & de cætero eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis, quas sacrorum Canonum censura permittit*.

XVIII. Cùm à suis ipse Clericis in crimen vocaretur Reggiensis Episcopus, Sabinum Diaconum delegavit Gregorius, ut cum quinque Episcopis aliis de ea causa cognosceret, reique summam ad se perscriberet. Subdiacono Sabino mandavit, ut strenuè inquireret in Presbyterum infamatum, utque in carcerem eum compingeret, donec testimonia Romam misissent ; denique ut instaret executioni testamenti in gratiam Ecclesiæ facti, curamque gereret miserabilium personarum. Defensori Siciliæ suo mandavit, ut Episcopum diutiùs litibus suis insistentem revocaret, atque in Ecclesiam suam remitteret, datis non ampliùs quinque dierum induciis. Subdiacono Campaniæ Anthemio mandatum est, ut tuitionem Ecclesiæ aliquibus impenderet, qui per summam potentum injuriam vexabantur ; ab aliis propulsaret contumelias, quas ab ipsis Ecclesiæ ministris sustinebant : denique Neapolitanum Episcopum adduceret, eam Clero & pauperibus sacrorum redituum partem ut exsolveret, quam prædecessor ejus intercepisset.

XIX. Si summa autem erat Gregorii in tuendis exequendisque sanctimoniæ & pietatis legibus potestas, potestatisque quoquò versum explicatio : nihil ille interim remittebat de vindicandæ dignitatis Episcopalis zelo, & ne quid in Episcopos ab Apostolicæ Sedis ministris peccaretur. Inde est quòd ad Romanum Siciliæ Defensorem scripsit, non potuisse ab ipso restitui Clericos, quos pœnitentiæ addixerat Episcopus proprius : ei proinde subjiciendos rursus esse ; non potuisse similiter eum arrogare sibi judicium de causis Clericorum, quorum judex est vel Episcopus, vel Episcopi Vicarius, vel si quibus suspectus est Episcopus, ii arbitri, quos ipse deligi faciet à partibus ; denique in iis tantùm litibus, ubi Clerici Laicique cum Episcopo suo colliderentur, posse eum Judicis sibi partes sumere, vel eos adigere hinc & inde, ut Judices eligerent. Nihil enim tam infestum Canonibus, quam Canonum obtentu jurisdictionem Episcoporum imminutum ire : *Nam si sua unicuique Episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur* ? Contestatur idem ipse alibi non honestari Sedem Apostolicam dehonestamentis Episcoporum : Romani Pontificis honorem eò maximè verti, eò effulgescere, ut honorem haberi curet Episcopis : *Nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Tunc verè honoratus sum, cùm singulis quibusque honor debitus non negatur*.

Cùm Episcopi in sua invicem jura invadebant, hoc etiam illud erat genus causarum, quod ad se Papa revocabat, vel ad Nuntios suos, à quibus de his commonefaciendus non erat Pontifex, nisi antè pro virili suam operam dedissent apud Episcopos, ut ipsi hæc omnia inter se componerent : *Si qua de Episcopis inordinatè acta cognoverit, prius quidem secreta ac modesta adhortatione corripiat Chartularius noster : quæ si ita emendata non fuerint, nobis celeriter innotescat*. Cùm Paschasius Episcopus aliud ageret, nec Episcopalibus studiis incumberet, acerbiùs objurgavit Athemium Gregorius Campaniæ Subdiaconum, quòd non eum, ut æquum erat, ipse objurgasset : *Ut nihil habere Episcopalis vel genii vel reverentiæ judicetur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum objurgare, atque coercere, ut dignum est, distuliſti*.

XX. Dictum est jam de delegatione Joannis Defensoris in Hispaniam, ut retractaret causam Presbyteri, & Episcopi, qui ordine suo abdicati erant : utque si Synodico examine purgarentur, non solùm pristinum ipsi recuperarent gradum, sed & intrusus Episcopus in carcerem retruderetur : & ad semestrem pœnitentiam in Monasteria ablegarentur Episcopi, iniquæ tum abdicationis, tum intrusionis authores. Præfuit reapse Synodo ejusmodi Defensor, atque juxta voluntatem Papæ sententiam dixit, ut sedis Apostolicæ Delegatus : *Dum ex deputatione, & jussione Apostolici Domini mei Papæ Gregorii, Ego Joannes Defensor Cognitor resedissem, &c.*

XXI. Hæc erant Apocrisiariorum munera, hæc jura, sive ordinaria, sive extraordinaria, in Italia, Sicilia, Sardinia, Africa, Dalmatia, Illyrico & Constantinopoli. In his tamen exemplis tumultuariè hìc conglobatis, discriminis aliquid observare est. Erat enim eorum utique & vigilantia major

L. 4. Ep. 15.

L. 4. Ep. 24.

L. 5. Ep. 11.

L. 7. Ep. 39.

L. 7. Ep. 46. 47.
L. 8. Ep. 5. 6.

L. 8. Ep. 11.

L. 9. Ep. 12. 13. 29.

L. 9. Ep. 32.

L. 11. Ep. 31.

L. 11. Ep. 22. 30.

L. 11. Ep. 31.

L. 11. Ep. 52.

Epist. 55.

& cura attentior in Epiſcopos, Clericoſque & Monachos Italiæ, Siciliæ, Sardiniæ, quæ ſub Metropoli olim Romana fuerant, quæ maxima ex parte etiam tunc erant, quæ ex Primatia ſaltem erant ejus; quàm in Africa, Hiſpania, Illyrico, aliiſque Provinciis remotioribus, ubi nihil, aut minus habebat patrimonii ſedes Apoſtolica, & quò Apocriſiarios non delegabat, niſi inuſitatæ quæpiam cauſæ incurrerent.

XXII. De Galliis dicere hìc ſupersedimus, quòd conſultius viſum ſit de iis ſeparatim agere, quod ſepoſito mox Capite peculiari præſtabimus: ubi priùs aliquantò copioſiùs diſputatum fuerit de Apocriſiariis Romanæ ſedis, qui Conſtantinopolin ad Palatium Imperatorium delegabantur.

CAPUT CVIII. T.2.l.1.c.51.

De Apocriſiariis Apoſtolicæ ſedis, qui Conſtantinopoli in Palatio Imperatoris degebant, ante annum octingenteſimum Chriſti.

I. Quantum ponderis eſſet in ea dignitate.

II. Cœpit Leo I. Papa Apocriſiarium Conſtantinopoli habere.

III. IV. Cum aſſenſu Imperatoris, & quibus de cauſis.

V. Pulcheria Imperatrix Apoſtolicæ ſedis Legationem ipſa ſuſtinuit.

VI. Erant & cæteris Patriarchis Apocriſiarii ſui apud Imperatorem.

VII. Epiſcopi ipſi Conſtantinopolitani erant cæterorum omnium Epiſcoporum velut Apocriſiarii & Agentes apud Imperatorem.

VIII. Apocriſiarios ibi Ordinarios habere non poterant Epiſcopi, vel Metropolitæ.

IX. Inde ſplendoris & poteſtatis plurimum accedebat Patriarchæ Conſtantinopolitano, quòd Epiſcoporum aliorum omnium ſequeſter, & veluti mediator eſſet apud Principem.

X. XI. Cur Apocriſiariorum originem repetat Hincmarus jam inde à Conſtantini temporibus.

XII. XIII. Quandiu fuere Imperatores in Occidente, & toto tempore Schiſmatis Acaciani, nulli fuere Conſtantinopoli Apocriſiarii Romanæ ſedis. Primus Apocriſiarium ibi inſtituit Agapetus Papa.

XIV. Is exinde & Ordinarius, & Diaconus fuit.

XV. XVI. Idque convenienter Canoni Sardicenſi.

XVII. XVIII. XIX. XX. Series & ſucceſſio Apocriſiariorum, & eorum authoritatis amplificatio.

XXI. XXII. Apocriſiarius Conſtantinopoli fuerat ipſe Gregorius: qui poſteà Pontifex Romanus. Sedem in Palatio Principis habebat.

XXIII. XXIV. Jura & officia Apocriſiariorum.

XXV. Mitti deſinunt, & denùo incipiunt.

XXVI. XXVII. Continuatur eorum ſucceſſio, quorum plerique poſteà ſummi Pontificatus infulas conſecuti ſunt.

XXVIII. XXIX. Iterum deſinunt, & rurſus incipiunt mitti. Cùm Legati quandoque depoſcerentur, Apocriſiarii tantùm mittebantur, ſive Nuncii.

I. AD eum dignitatis poteſtatiſque cumulum pertigerunt Apocriſiarii Papæ, Conſtantinopolin ad Imperatorem mitti ſoliti: tantique momenti Eccleſiaſtica negotia ab illis pertractata ſunt, ut jure merito hìc eorum origo altiſſima operoſiùs rimanda nobis & perveſtiganda ſit. Ætas proxima oſtendet Apocriſiarios tanta cum dignitate, & amplitudine poteſtatis, munere ſuo fungentes apud Carolum Magnum, ſucceſſoreſque ejus, eo ut officio illuſtrari ſe poſſe ſperaverint etiam Archiepiſcopi. Initia ergo & incrementa operæ pretium eſt indagare tam ſplendidæ dignitatis ſacræ.

II. Quum primùm Imperatores Romani, ſummi & immortalis Regis Chriſti jugum ſubjere: eos quæ Eccleſia ut cauſæ & defenſioni ſuæ implicaret, ad ſocietatem etiam, ac participationem admiſit Conſiliorum & negotiorum ſuorum: Pontifices Romani, ut fidem faciunt Annales ſacri, crebris Legationibus adire & interpellare Imperatoriam poteſtatem, neceſſe habuerunt. Verùm eæ Legationes ad certa quædam tempora, loca, negotia arctabantur. Ordinariam & perpetuam Legationem apud Imperatores primus omnium egit Julianus Coenſis Epiſcopus, quæ inſula maris Ægæi eſt. Illum Leo Magnus ſeu Nuntium ſeu Apocriſiarium creavit in aula ſeſſurum Marciani Imperatoris poſt Concilium Chalcedonenſe, nec aliam ei injunxit provinciam, quàm ut exſomnes ageret excubias pro fidei integritate adversùs peſtilentes Neſtorii & Eutychetis errores, quos non eo ſtudio deteſtabatur, non eo inſectabatur zelo Acacius Conſtantinopolitanus, quo ad ſalutem Eccleſiæ intererat. Proferam verba ipſa Leonis Epiſtolæ ad Julianum, quibus vetat, ne ſe intricet cauſis ad aliorum Epiſcoporum juriſdictionem ſpectantibus. Spondet ſe ad omnes ejus dubitationes in miniſterio ſuo obeundo exorientes reſponſa daturum: in eo uno ut totus ſit, quo Imperatores de ſuo in Catholicos ſtudio, de priſtino in hæreticos odio nihil remittant: *Conſulente dilectione tua de his in quibus putaveris ambigendum, non deerit relationibus tuis meæ reſponſionis inſtructio, ut ſequeſtrata earum actione cauſarum quæ in quibuſcumque Eccleſiis Præſulum ſuorum debent cognitione firmari, hac ſpeciali cura mea vice functus utaris, ne hæreſis Neſtoriana, vel Eutychiana in aliqua parte revireſcat, quia in Epiſcopo Conſtantinopolitano Catholicus vigor non eſt.*

Epiſt. 9

III. Aſſenſus Imperatorum erat in primis neceſſarius, cùm in eo ſumma & cardo rei verteretur, ut eorum Catholicis benevolentia conciliaretur in dies major, majus & in hæreticos odium accenderentur: *Vicem ipſi meam contra temporis noſtri hæreticos delegavi: ut à comitatu veſtro non abeſſet exigi, cujus ſuggeſtiones tanquam meas audire dignemini.*

Epiſt. 9

IV. Verùm idem Pontifex ad Imperatricem Pulcheriam datis litteris, aliam ſubindicat rationem habendi ſemper Conſtantinopoli Apocriſiarii: nempè ut officii obſequiique ſui & fidei obſes apud Imperatorem reſideat: *Cùm in cauſa fidei, vicem ipſi meam eatenus delegarim, ut ab ea quæ vobis debetur obſervantia non recedens, pietati me veſtræ præſentare non deſinat, exequens in cuſtodia fidei, & in Eccleſiaſticis diſciplinis per omnia ſolicitudinem, & opportunis ſuggeſtionibus quod univerſali Eccleſiæ proſit inſinuans, ut in ipſo nec Catholicis veſtrum præſidium, nec vobis meum deſit obſequium.*

Epiſt. 11

V. Juvat & raptim hìc aliquid perſtringere de Legatione, qua idem Pontifex Leo Pulcheriam Imperatricem ipſam ad Theodoſium Imperatorem fratrem inſtruxit, ut ab eo impetraret veri Concilii Congregationem poſt Pſeudoſynodum Epheſinam, ubi labefactata Catholica fides fuiſſe videbatur, unde & ſumma urgebat neceſſitas habendi Concilii tum plenioris, tum liberioris ſanioriſque: *Quod ut obtinere mereamur, probatiſſimæ nobis fidei pietas tua, quæ labores Eccleſiæ ſemper adjuvat, ſupplicationem noſtram apud Clementiſſimum Principem ſibi ſpecialiter à beatiſſimo Petro Apoſtolo Legatione commiſſa, dignetur aſſerere.* Exiſtent ſequentibus infrà ſæculis Reges ſanctiſſimi, qui Legatos agant ſedis Apoſtolicæ.

Epiſt. 16

VI. Si Apocriſiarium autem ſibi Leo delegerat Julianum Coenſem Epiſcopum, exemplo uſus erat Anatolii, cujus ignaviæ & levitati objiciebat hujus delegati ſui pervigilem conſtantiam. Anatolius enim ipſemet antequam ad Patriarchatum regiæ urbis perveniret, Conſtantinopoli Apocriſiarum egerat

Dioſco-

Dioscori Patriarchæ Alexandrini, ita referente Liberato : *Ordinatusque pro eo est Anatolius Diaconus, qui fuit Constantinopoli Apocrisiarius Dioscori*. Manifestè colligitur ex Novella Justiniani Patriarcharum & Exarchorum Apocrisiarios ordinarios sedem habuisse Constantinopoli : cùm ea Novella jubeat, ut Episcopi, per hos, causas litesque suas Constantinopoli, si quas habent, actitent, nec eò ipsi confluant, cùm id vetent Canones ii, qui suis illos Ecclesiis affigunt : *Præsertim cùm liceat si quædam sint fortè lites sanctissimis Ecclesiis, propter quas has occasiones asserunt, hoc per eos qui sub ipso sunt, religiosos Clericos, aut Apocrisiarios, aut Oeconomos movere, & petitiones ad Imperium dirigere, impetrare autem sperata. Propterea sancimus, si quando propter Ecclesiasticam occasionem inciderit necessitas, hanc aut per eos qui res agunt sacrarum Ecclesiarum, quos Apocrisiarios vocant, aut per aliquos Clericos huc destinatos, aut Oeconomos suos notam Imperio facere*. Aliquantò etiam apertiùs infrà tradit idem Justinianus, Patriarchas & Exarchos Diœceseon omnes suum habere solitos Constantinopoli Apocrisiarium : jubetque ut per hujusmodi Apocrisiarios, vel per Patriarcham Constantinopolitanum, Episcopi omnes, qui cum assensu Metropolitanorum venerint Constantinopolin, vel Patriarchæ, si Metropolitani ipsi sint, ad Imperatoris conspectum adducantur : *Huc advenientes non præsumant per semetipsos se prius pronunciare ad Imperium, sed primitus aut ad Deo amabilem Patriarcham proficisci, aut ad uniuscujusque Diœceseos ex qua sunt, Apocrisiarios, & cum ipsis conferant causas, propter quas venerunt, & ingredi ad imperium ejus, & deinceps imperiali perfrui aspectu*.

Breviar. c. 19

ovel. 6. c. 30.

VII. Duo hìc quædam non minimi momenti observanda nobis sunt. Primum est, Episcopum Constantinopolitanum ipsummet fuisse omnium prorsus Apocrisiarium ad Imperatorem tum Episcoporum, tum Ecclesiarum, ex quo Christiani Imperatores Regiam sedem Constantinopoli defixerant. Nihil Ecclesiasticæ politiæ accommodatius, nihil antiquius Episcopis Christiani Orbis omnibus, quàm ut in urbe regia haberent ejusdem urbis Episcopum suum ad Imperatores sequestrem, introductorem, conciliatoremque ; nec suum dumtaxat, sed & eorum quos ipsi misissent. Unde fiebat, ut & Principes ipsi causarum omnium, quæ ad se referebantur, judicia Episcopo Constantinopolitano committerent.

VIII. Alterum est, non omnibus Episcopis, immo nec Metropolitanis copiam fuisse Apocrisiarii Constantinopolin delegandi. Penes Patriarchas solos, & Exarchos Diœceseon id juris erat, ut idem repetit Justinianus : *Per religiosos Apocrisiarios cujusque Diœceseos sanctissimorum Patriarcharum*. Si autem alicubi attinguntur ab eodem Apocrisiarii, quos Episcopi Constantinopolin mittebant ; ad eos id Apocrisiarios revocandum est, qui non ad Imperatorem, sed ad Metropolitam, vel Patriarcham proprium mittebantur : quique Constantinopoli non multò post in Ecclesias remeabant suas : *Apocrisiarii cujusque Ecclesiæ, qui in Regia civitate degunt, aut ad beatissimos Patriarchas, aut ad Metropolitas à suis Episcopis ordinati & destinati, &c.* Acta beati Porphyrii Gazensis Episcopi suppeditant, unde his observationibus munimenta astruamus. Primum, Porphyrius ad beatissimum Patriarcham Chrysostomum misit Ecclesiæ suæ Diaconum Marcum, ut ejus interventione ab Imperatore Arcadio Templorum Idolorumque demolitionem impetraret : *Scriptis litteris ad sanctissimum Episcopum Constantinopolitanum & redditis litteris beato Joanni &c. Ego non cessabam quotidie eum admonere, &c.* Dirutis Gazæ templis omnibus ex mandato Imperatoris, cùm residuum non esset nisi quod Marnæ dicatum erat, Porphyrius ipse Constantinopolin profectus est, & sanctissimi Monachi Procopii monitis obsecutus, Chrysostomum primò adiit : & per ejus amicos aditum nactus est ad Imperatricem ; nam ipse in ejus offensionem jam incurrerat, dum zelo Apostolico obsecundaret : *Primum convenite Episcopum Joannem, ipse enim vobis est consulturus ea, quæ ipsi revelavit Dominus. Non potest enim loqui in Palatio, quoniam ei irascitur Imperatrix Eudoxia, &c. Ipse vos commendabit Amantio Cubiculario, qui introducet vos ad Imperatricem*. Nisi occasione illa nescio qua alienatus jam fuisset à Chrysostomo animus Imperatricis, perspicuum est susceperum fuisse illum in se partes introducendi ad Imperatorem Porphyrii Episcopi : cui ipse tamen omni ope affuit per amicos. Hoc uno exemplo abundè elucescit, Episcopos omnes, qui ad Aulam Principis ventitarent, eosdem necessariò debuisse prætentare aditus per Episcopum urbis Regiæ. Qua in re ultro citroque gratia commeabat. Si enim Episcopis omnibus præsidio erat Episcopus urbis Regiæ, gratia apud Principem florentissimus : non poterat non & ornamento esse & adjumento Episcopis Constantinopolitanis, tot sibi amicos & parare & arctissimè sibi constringere, quot essent in Imperio Episcopi.

Ibid. c. 27. 28.

IX. Et hinc emergebat ille Episcoporum favor proniissimus, illa animorum inclinatio in Episcopi Constantinopolitani postulata, ubi novos in dies & dignitatis & potestatis gradus struebat in Concilio Constantinopolitano I. & in Chalcedonensi. Etsi enim ferè quantum ille surgeret crescereteque, tantùm illi decrescerent & deprimerentur : assentiebantur tamen illi libentissimè, ut ea qualicumque dignitatis suæ injuria emerent sibi præpotentem apud Principes Mediatorem.

X. Ea, ni fallor, erat Hincmari mens & sententia, cùm Apocrisiariorum primam originem repetebat jam inde à temporibus, quibus Constantinopoli sedem Imperii statuit Constantinus : *Apocrisiarii ministerium ex eo tempore sumpsit exordium, quando Constantinus Magnus sedem suam in civitate sua, quæ antea Byzantium vocabatur, ædificavit. Et sic Responsales tam Romanæ Sedis, quam & aliarum præcipuarum sedium, in Palatio pro Ecclesiasticis negotiis excubabant. aliquando per Episcopos, aliquando verò per Diaconos Apostolica Sedes hoc officio fungebatur*. Cursim hæc attigit Hincmarus, ut ostenderet quo ab exordio manassent Apocrisiarii, sive Archicapellani, qui summum quoddam assecuti sunt potestatis culmen sub Carolo Magno, ejusque Imperatoria stirpe. Nec à scopo aberravit Hincmarus. Duplicis enim generis ab eo secernuntur Apocrisiarii. Alii Episcopi, alii Diaconi erant. Episcopi vel extraordinarii Apocrisiarii erant, cujusmodi fuere, quos Annales Ecclesiæ sacri contestantur à Papa ad Imperatores frequentissimè missos esse, diversissimis & magnis semper de causis : vel ordinarii, & istiusmodi erant Episcopi Constantinopolitani, ut modò diximus. Diaconi erant Apocrisiarii ordinarii, jugiter sedentes Constantinopoli, eòque missi à Patriarchis, & potissimùm à Papa.

Tom. 2. pag. 205.

XI. Fateor non designatum esse ab Hincmaro tempus, quo primùm cœpere Apocrisiarii Romani Constantinopolin ablegari, & ibi residere : sed nec id ille aggressus erat, nec ea res magnoperè ad ejus institutum faciebat. Erat enim illi tantùm id propositum, ut aliquo antiquitatis documento authoritatem adderet Archicapellanis vel Apocrisiariis Regum Gallorum, qui non ex Diaconis, sed ex Episcopis cooptabantur.

XII. Quando vel umbra aliqua Imperii Romani in Occidente superfuit, immo quandiu Theodoricus & alii Reges Gothi Romæ & in Italia dominati sunt, nihil erat quod Pontifices Romani magnoperè satagerent de habendis Constantinopoli Apocrisiariis : cùm multò plura eis essent in Aula sive

Apud Suium die 26. bruar. c. 20.

Imperatoria, sive Regia Occidentis, & Italiæ, quàm Orientis extricanda. Itaque Constantinopolin non alios quàm extraordinarios, ubi opus erat, Legatos mittebant, vel Constantinopolitanum ipsum adhibebant Episcopum. Ut suprà vidimus à Leone Papa tum delegatum fuisse Julianum Coensem Episcopum, cùm Anatolius ignavia sua rem fidei concuti & labare sineret. Non aliter Cælestinus Papa Constantinopolitanum Episcopum Maximianum spectabat, quàm ut Nuncium & Responsalem suum apud Principes; cum ad Theodosium juniorem scribebat, Maximianum inter Ecclesiæ Romanæ membra quodammodo numeratum semper fuisse; & cùm illum Ephesina Synodus successorem Nestorio subrogarit, audiri illum ab eo, & adjuvari debere ad Ecclesiæ tuitionem: *Fert illi, ac si sui corporis parti, Romana testimonium, quæ hunc semper inter suos habuit ac numeravit, Ecclesia. Huic taliter electo ad componendum Ecclesiæ statum, & omne virus pravæ hæresis radicitus evellendum, obsecramus & poscimus, ut consuetis, arma præstetis.* Et quando scribit ad populum Constantinopolitanum: *Nostro vobis loquitur ore Collega, &c. A nobis datus est, qui est electus ex nostris.*

Conc. Eph. Part. 3. c. 21.

Cap. 23.

XIII. Longa exinde dissidia concordiam abrupere Romanæ & Constantinopolitanæ Ecclesiæ, tum vel maximè cùm Episcopi Constantinopolitani Acaciano schismati pertinacissimè suffragati sunt. At ubi Justinianus Imperator rerum potitus est, edomitisque Gothis Romanam civitatem, & maximam Italiæ partem suæ ditioni subjecit: tum verò Agapetus Papa unum ex Diaconis suis Constantinopolin ablegavit, qui ibi sedem figeret, Apocrisiariumque & Nuntium ageret penes Imperatorem. Ita Liberatus in Breviario: *His peractis constituens Papa apud Imperatorem Apocrisiarium Ecclesiæ suæ Pelagium Diaconum suum, dum in Italiam reverti disponit, Constantinopoli obiit.* Dum ageret Constantinopoli Agapetus ipse, expertus erat quantum præsidii & emolumenti cæteris Patriarchis accederet ab Apocrisiariis, quos jugiter in urbe Regia commorantes habebant. Veritus est forsan etiam ne novæ subinde simultates cum Episcopis Constantinopolitanis intercederent. Consultius ergo duxit, suum ut & ipse in Palatio Apocrisiarium haberet, maximè postquam vel ipsa Romana civitas in Imperatorum Romanorum potestatem venisset.

Cap. 22.

XIV. Ut autem Agapetus non Episcopum, sed Diaconum Constantinopoli Apocrisiarium relinqueret, in causa fuit, vel quòd jam is mos inolevisset apud Patriarchas Orientis, ut liquebat ab exemplo Anatolii, qui Dioscori Alexandrini, & Marci, qui Porphyrii Gazensis Episcopi Apocrisiarius fuerat. Erat enim uterque Diaconus; vel quòd diuturna ut plurimùm erat ea delegatio, nec æquum erat tandiu Episcopos abesse à suis Ecclesiis; cùm vel maximè eo fine & fructu instituti fuissent Apocrisiarii, ut nè Episcopi ad urbem Regiam crebriùs ventitare cogerentur.

XV. Potuerant & contemplatione Sardicensium Canonum institui Diaconi Apocrisiarii. Sanxerat enim Sardicensis Synodus, ut Episcopi, quibus negotia essent in Palatio ventilanda, Diaconos potiùs eò mitterent, quàm ipsi irarent: *Per proprium Diaconum mittant; Ministri enim persona non est invidiosa, & quæ concessa fuerint, citiùs perferri poterunt.* Fateor de extraordinariis Apocrisiariis ita statui. Sed eædem tamen rationes æquè, immo multò plus valebant in ordinariis. Minores facit expensas Diaconus, minùs invidiosa ejus persona est quàm Episcopi, calumniæ & maledicentiæ minùs obvia.

Can. 8.

XVI. Sed minimè prætereundus est, qui proximè sequitur ejusdem Concilii Canon, ut validiùs astruatur quod dictum superiùs est de Episcopo Constantinopolitano, generali omnium orbis Episcoporum apud Imperatores Apocrisiario & sequestri. Sancit enim eadem Synodus, ut quibus Episcopis patrocinio Imperatorio opus est, ii per Epistolas interpellent opem Episcopi ejus civitatis, in qua Aula tunc Regia diversatur: *Scribens videlicet ad fratres & Coepiscopos nostros, qui scilicet illo tempore in locis vel civitatibus agunt, in quibus piissimus Imperator Rempublicam gubernat.*

Can. 9.

XVII. Redeo ad Pelagium, quem Agapetus Papa Apocrisiarium Constantinopoli reliquit. Non subscripsit ipse Concilio Constantinopolitano sub Mena, nisi post Menam Episcopum Constantinopolitanum, & post alios Episcopos Italos, ante Episcopos Græcos. At Vigilius Papa qui illum eadem semper delegatione fungi voluerat, sicut & Sylverius, qui Agapeto immediatè successerat: Vigilius, inquam, illum delegavit, ut de causa cognosceret Pauli Episcopi Alexandrini, quod & præstitit cum Episcopis Antiocheno, Hierosolymitano, Ephesino, quos cum ipso ad id Imperator delegarat. Procopius in Anecdotis fidem facit delegationis Pelagii à Vigilio: *Archidiaconus Romæ Pelagius, Vigilii Pontificis personam indutus, &c.* Rem prolixiùs narrat Liberatus, *Misit Imperator Pelagium Diaconum & Apocrisiarium primæ sedis Romæ Antiochiam cum sacris suis, quibus præcepit, ut cum Ephremio ejusdem urbis Episcopo, &c. Venirent Gazam, & Paulo Episcopo Pallium auferrent, & eum deponerent. Pelagius cum memoratis Patriarchis & Episcopis venit Gazam, & auferentes Paulo Pallium, deposuerunt eum.* Pelagius ipse Paulo ad eundem Episcopatum viam struxerat, ejusque ordinationi affuerat cum aliis Patriarcharum Orientalium Apocrisiariis: *Paulus unus Abbatum Tabennensium Monachorum ad Alexandrinam sedem ordinatur Episcopus, Pelagio interveniente Apocrisiario Romano, planè orthodoxus. Ordinatus est à Mena Constantinopoli, præsente eodem Pelagio Responsario Vigilii, & Apocrisiariis Ephremii Antiocheni, & Petri Hierosolymorum.*

Cap. 23.

Ibidem.

XVIII. Non poterat splendidiùs enitescere Apocrisiariorum potestas. Unde & cùm Justinianus meditaretur Paulum restituere, affirmat Procopius noluisse Viglium revocare sententiam ab Apocrisiario suo latam. Præsentia sua Apocrisiarii roborabant tum ordinationes Episcoporum, tum alia majoris momenti negotia, veluti nomine ejus Pontificis, cujus vices gerebant. Sed artes viresque suas tum maximè Pelagius explicuit, cùm Justinianum Imperatorem impulit ad proscribenda Origenis placita, non alio magis quàm ejus odii incitamento, quo fervebat adversùs Theodorum Cæsareæ in Cappadocia Episcopum, ejusmodi Origenis deliramentorum acerrimum defensorem. Gratulabatur sibi Imperator, quòd tantum authoritatis ei deferretur in causa ad doctrinam & fidem spectante: *Annuit Imperator facillimè, gaudens se de talibus causis judicium ferre.* Cæsarienſis Episcopus Theodorus vindictæ cupidine stimulatus, famosa illa tria Capitula in medium protulit, quorum damnationem non minùs gravatè laturos sciebat Pelagium & Occidentales omnes. Et Theodorus & Pelagius eò infeliciores utrimque fuere, quòd fœliciter illis cessit, ut reciproca damnatione ferirentur: *Illud liquere omnibus credo, per Pelagium Diaconum, & Theodorum Episcopum, hoc scandalum in Ecclesiam fuisse ingressum.* Utcumque obloquatur Liberatus, benè vertit Deus hæc mala, ut solet, ut potest solus: hominum cupiditates privatim adversas & noxias in commodum Ecclesiæ, in errorum damnationem, & authorum malè de Ecclesia meritorum, & ad invictissimæ veritatis suæ gloriam inflexit.

XIX. Quem authoritatis cumulum sibi comparaverat Pelagius, dum Apocrisiarius Constantinopoli ageret, is veluti gradus fuit, quo post Vigilii mortem

mortem in Apostolicæ sedis culmen provectus est. Nitebatur favore maximè & gratia Justiniani Imperatoris, qui superstite Vigilio ipso optionem fecerat Clero Romano, si mallet jam tum Pontificem habere Pelagium. Clerus Vigilio fidus hæsit, sponditque Imperatori, non alium Vigilio mortuo à se quam Pelagium sufficiendum esse. Ita enim Anastasius Bibliothecarius in Vigilii vita: *Restitue nobis modò Vigilium, & quando eum voluerit Deus transire de hoc sæculo, tunc vestra præceptione nobis donetur Pelagius Archidiaconus noster.*

XX. Qui sub Pelagio & ejus successoribus Joanne & Benedicto missi fuerint Constantinopolin Apocrisiarii, silet historia: ne illud quidem reperiri potest, an semper missi fuerint aliqui. A Pelagio II. missus est is, de quo Gregorius Magnus verba facit, cùm ait missum fuisse à præcessore suo Apocrisiarium, pro antiquo more; sed vetitum ab eodem, ne operanti sacris adstaret Joanni Jejunatori Patriarchæ Constantinopolitano, postquam is adrogato sibi Patriarchæ universalis nomine efferri & insolescere cœperat: *Et Archidiaconum, quem juxta morem ad vestigia dominorum transmiserat, Missarum vobiscum solemnia celebrare prohibuit.* Cùm ait missum esse à Pelagio II. *juxta morem*, innuit proculdubio & ab aliis etiam prædecessoribus suis missos fuisse. 4. Ep. 38.

XXI. Gregorius ipse ab eodem Pelagio II. Constantinopolin ablegatus est, ut eo Apocrisiarii munere fungeretur, postquam ordinatus ab eo Diaconus fuerat. Ita enim ipsemet affirmat: *Cùm me in Constantinopolitana civitate sedis Apostolicæ responsa constringerent.* Et alibi: *Tempore quo pro explendis responsis Ecclesiæ ad Principem ipse transmissus sum, &c. Dum jussione Pontificis mei in Constantinopolitanæ urbis Palatio, responsis Ecclesiasticis deservirem.* Quibus ex Gregorii verbis declaratur, 1. Apocrisiarios Græcè, Responsales Latinè dictos fuisse, quòd pro *Explendis Responsis Ecclesiæ ad Principem transmitterentur*. 2. In ipso Imperatorum Palatio commorari solitos eos fuisse: *Dum in Constantinopolitanæ urbis Palatio deservirem.* Quod manifestiùs adhuc infrà liquebit. epist. ad Lud. in Præfat. Mor. 1. Dialog. l. c. 32. 36.

XXII. Dum moras autem traheret Constantinopoli Gregorius in eo munere fungendo, congressus aliquando est cum Eutychio Constantinopolitano Patriarcha, acerrimèque cum eo colluctatus pro tuenda mortuorum resurrectione, cui ille subinfestus esse ferebatur, nonnulla forsan Origeniani dogmatis tinctus fuligine; quam tamen alii labem ab eo studiosè abstergunt. Tandem eò evasit Gregorii disputatio, ut palinodiam caneret Eutychius, ejuraretque Origenianos de resurrectione errores, ejusque librum Tiberius Imperator horum oculatus & auritus testis, igni traderet. Paucis his verbis complexus est Joannes Diaconus cætera omnia Gregorii Apocrisiarii gesta, jubens prolixiùs ea expendi perlectis Epistolis, quas ad eum tum Pelagius dedit: *Quanta autem authoritate Ministerium sui Apocrisiariatus impleverit, quantæ reverentiæ apud Augustos extiterit, quantaque solicitudine afflictæ Italiæ succurri sæpiùs fecerit, si quis plenius nosse desiderat, Epistolas Pelagii ad eum percurrat.* Earum Epistolarum unam tantùm profert, ex qua id nimirum intelligimus, non aliud magis Pontifices Romanos suis inculcasse Apocrisiariis, quam ut levamenti aliquid Romanæ urbi, atque Italiæ, ingentesque militum copias adversùs Longobardos à Principibus impetrarent. 1. Ep. 31.

XXIII. Creatus tandem est Gregorius Romanus Pontifex, ejusque electioni facilem assensum præbuit Mauritius Imperator, expertus qualis quantusque esset vir, & quàm Pontificali apici par, dum Responsalem ageret. Misit & statim suum Gregorius Constantinopolin Apocrisiarium, quem & prohibuit sacris interesse Mysteriis, dum ea Joannes Patriarcha celebraret, nisi antè superbiam & nomen Patriarchæ Oecumenici abdicaret: *Et antè per alios Responsales meos, & nunc per Sabinianum Diaconum, &c. Eum si emendari nollet, Missarum solemnia cum fraternitate vestra celebrare prohibui.* His ex verbis elucet Responsales istos Diaconos fuisse, & Diaconorum partes obiisse, dum sacra faceret Patriarcha, nisi justæ subessent causæ, quibus id Pontifex prohiberet. Dilucidius id ipsum est in ea Epistola, ubi ait, sibi quidem Mysteria celebranti Romæ adesse Diaconum Joannis Patriarchæ Constantinopolitani, at vetitum à se suum Constantinopoli Diaconum, ne id ministerii Patriarchæ præstaret: *Mecum feci eos sacra Missarum solemnia celebrare, quia sicut meus Diaconus ad exhibenda sancta Mysteria illi non debet ministrare, ita, &c.* Habebat ergo etiam suum Romæ Apocrisiarium Patriarcha Constantinopolitanus. Cùm extraordinarium cuperet Ravennas Episcopus Constantinopolin mittere, Gregorium oravit, ut eum commendaret per litteras Anatolio Diacono, ejus apud Principes ibidem Responsali. L. 6. Ep. 30. L. 9. Ep. 2.

XXIV. Dictum est jam de causa Hadriani Thebarum Episcopi, & Joannis Archiepiscopi Lariss, quorum dissidia ut finirentur, præfecerat Gregorius suum Constantinopoli Apocrisiarium, nisi tanti res esset, ut meritò ad sedis Apostolicæ judicium referri deberet. Eandem jam causam Imperator delegaverat Honorato Romano Diacono, & Sebastiano, qui inter Palatii Officia merebat; & audita eorum relatione, secundùm Hadrianum sententiam dixerat. [L. 2. Ep. 7.

XXV. Postquam Phocas in Imperii sedem sese intrusit, expostulavit cum Gregorio, quòd nullum ejus in Palatio Apocrisiarium nactus esset, majorum more. Rescripsit Gregorius in causa fuisse acerbitatem temporum, regnique prioris, quod Romanorum usque adeo Clericorum animos alienasset, ut nemo eorum adduci jam posset, ut Constantinopolin pergeret, ibique permaneret: *Nam quod permanere in Palatio juxta antiquam consuetudinem Apostolicæ sedis Diaconum vestra serenitas non invenit, non hoc meæ negligentiæ, sed gravissimæ necessitatis fuit. Quia dum Ministri omnes hujus nostræ Ecclesiæ tam contrita asperaque tempora cum formidine declinarent, atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, ut ad urbem Regiam in Palatio permansurus accederet.* Spes novi & mitioris regni Gregorium inflexit, ut Defensorem eligeret idoneum, Diaconum crearet, mitteretque Responsalis munia obiturum apud Phocam: *Unde eum authore Deo Diaconum feci, & sub celeritate transmittere studui, qui cuncta, quæ in his partibus aguntur, invento oportuno tempore, valeat clementiæ vestræ suggerere. Propter quod rogo, ut serenitas vestra ei pias aures inclinare dignetur. Qualiter enim quotidianis gladiis, & Longobardorum incursionibus, &c.* L. 11. Ep. 41. Baron. ann. 603. n. 5.

XXVI. Quibus ex Gregorii verbis exculpitur, 1. Apocrisiarios istiusmodi Diaconos semper fuisse, qui ea de causa ordinarentur. 2. Eos in ipso Imperatorum Palatio diversatos fuisse. 3. Mauritii Imperatoris obliquioribus consiliis factisque exasperatum Gregorium, cessasse à mittendis Apocrisiariis. 4. Ut Papæ, ut Ecclesiæ Romanæ, ut Italiæ præsidio etant hi Apocrisiarii; ita & Imperatoribus ipsis conducibiles in primis fuisse, tanquam fidei & amicitiæ Pontificum pignora, ex quibus Italiam aliasque Occidentis Provincias in obsequio retineri, vel ad obsequium revocari posse confidebant. 5. Hac delegatione nihil jurisdictionis tributum fuisse à Pontificibus: nisi ad particulares aliquas causas speciali rescripto ea mandaretur, ut suprà patuit.

XXVII. Gregorio in Pontificatu successit Sabinianus, qui ejus Constantinopoli Apocrisiarius fuerat: Sabiniano Bonifacius III. quem ad Phocam miserat Gregorius Responsalem. Martinus I. ante Pontificatum Apocrisiarium ipse quoque Constantinopoli egerat, ut in ejus vita refert Anastasius Biblio- 4. Ep. 38.

bliothecarius. Sed mitti tandem detiere, poſtquam & tam immaniter cruciatus eſt à Conſtante Imperatore Monotheletharum ſignifero beatiſſimus Pontifex Martinus, & tam multis vexati contumeliis quos Theodorus Papa miſerat. Reſtituit in Oriente fidei Catholicæ integritatem Conſtantinus Pogonatus, convocato Oecumenico Concilio VI. ſcripſitque ad Leonem II. Papam, pro revocanda priſtina conſuetudine miſſitandi Apocriſiarii. Miſit Pontifex Conſtantinum Subdiaconum, non plenæ Legationis poteſtate inſtructum ad res quaslibet vice Papæ definiendas, ut in votis habuerat Imperator: ſed uſitatis cum Apocriſiariorum facultatibus, ut Pontificis vota ſignificaret Principi, hujus reſponſa Pontifici reſcriberet, & ab eo rerum definitionem quarumlibet expectaret. En ipſa Imperatoris verba: *Hortamur veſtram ſanctiſſimam ſummitatem, ut quamprimùm mittat deſignatum ab ea Apocriſiarium, ut is in regia noſtra urbe degat, & in emergentibus ſive dogmaticis, ſive Canonicis, ac prorſus in omnibus Eccleſiaſticis negotiis, veſtræ ſanctitatis exprimat ac gerat perſonam.* En reſponſum Papæ: *Præſentis ſuggeſtionis exiguum portitorem Conſtantinum Subdiaconum, qui & nuper cum Legatis prædeceſſoris mei interfuit ſanctæ Synodo inibi celebratæ, dignum exceptione cenſeat veſtra regalis magnanimitas, ejuſque ſuggeſtionibus aurem pietatis accommodet: ut autem Miniſtrum dignanter ſuſcipiat.* Depoſcebat ergo Princeps Legatum à latere, Pontifex pro avito more Apocriſiarium mittebat. Erat quidem Conſtantinus Subdiaconus tantùm, ſed Concilio Oecumenico affuerat cum aliis Papæ Legatis, quod non aliis ferè quàm Diaconis indulgebatur. Quin & Pontifex ipſe Principem orabat, ut eum pro Diacono exciperet: *Ut Miniſtrum, ὡς διάκονον, dignè ſuſcipiat.*

Conc. VI. Oecum. Act. 18.

XXVIII. In Concilio Trullano patuere rationes certiſſimæ, quibus incitati fuerant Principes, ut peterent: Pontifices ut ne concederent Legatum pro Apocriſiario. Crebriùs enim jam Principes & Patriarchæ Legatorum Romanorum fidei inſidiati fuerant, conſtantiæ illuſerant, aſſenſumque eorum vel extorſerant, vel eblanditi fuerant in ejuſmodi res, quæ tum Eccleſiæ utilitatibus, tum ipſorum conſcientiæ & famæ prorſus adverſarentur. Intererant Trullanæ Synodo neſcio qua fucata ſpecie Legationis Apoſtolicæ obumbrati Epiſcopi, ſubſcripſerantque ejus Canonibus. Id certè vult Anaſtaſius Bibliothecarius. Sed cùm non fuiſſent illi vera certaque legatione, aut Legatorum facultatibus inſtructi, hinc Romani Præſules ſanctiſſimè conſtantiſſimèque affirmarunt, ſedem Apoſtolicam Trullanis Canonibus nec aſſenſiſſe unquam, nec poſthac aſſenſuram eſſe. Id in cauſa ergo erat, ut Legati peterentur à Principe, atque ut à Pontifice Apocriſiarii tantùm mitterentur.

XXIX. Iconoclaſtarum Principum furor non multò pòſt præclaras illas concordiæ coaleſcentis ſpes disjecit; ut nulli poſthac mitterentur Apocriſiarii, niſi ſemel ſub Conſtantino Copronymo anno 743. Sed cùm refloruiſſet Occidentis Imperium aliquando tandem in Carolo Magno, reviviſcere viſi ſunt & Apocriſiarii, ut jam dicemus.

Baron. ann. 743. n. 30.

CAPUT CIX. P. 2. l. 1. c. 54.

De Capellanis & Archicapellanis in Gallia & Conſtantinopoli, à Clodovæo ad Carolum Magnum.

I. Capella Regum Galliæ ita dicta à Cappa, ſeu Capſa beati Martini, quæ ibi aſſervabatur.

II. Unà erant & aliæ Reliquiæ, ſuper quibus juramenta præſtabantur.

III. In Oratorio Palatii ſervabantur.

IV. V. An ut contendit Hincmarus, Regibus noſtris poſt Clodovæum ſui ſemper fuere Archicapellani.

VI. Erant Epiſcopi Regum Conſiliarii.

VII. Regum Francorum Palatium ſchola erat toto orbe ſanctiſſima eruditiſſimaque, ex qua prodibant Epiſcopi ſanctimonia ſumma clari.

VIII. An Confeſſarios jam tum ſuos haberent Reges.

IX. De Epiſcopis qui ad portam Palatii Judices cum Regiis Optimatibus ſedebant.

X. De Abbate Oratorii Regii.

XI. Erat ſub prima Regum noſtrorum ſtirpe Oratorium in Palatio Regio cum ſuo Clero.

XII. De Confeſſariis Regum.

XIII. Conſtantino Imperatori ſacrum ſemper Tabernaculum fuit ad res divinas; affuere & ei in Expeditionibus bellicis Epiſcopi.

XIV. Conſtantio quoque aderant ubique comites Epiſcopi.

XV. XVI. XVII. Argumenta alia validiora, ut Conſtantinus habuerit in Palatio, & Oratorium, & Clerum proprium.

XVIII. XIX. Ejuſdem rei argumenta alia ex Sozomeno & Euſebio.

I. QUæ affinitas ſit Capellanorum & Apocriſiariorum, abundè patebit inferiùs. Porro nec Gregorius Turonenſis, nec Scriptores ulli eo antiquiores, vel Capellæ, vel Capellanorum uſquam meminere. Capellæ primus nomen indidit Marculphus Capſæ, ſeu Thecæ ſacræ beati Martini, quæ in Palatio Regio ſervabatur, & ad quam præſtabantur ſacramenta, ubi ſacramento judicia terminabantur: *In Palatio noſtro ſuper Capellam domni Martini, ubi reliqua ſacramenta percurrunt, debeant conjurare.* Scitiſſimè ſuo more advertit Bignonius, *Capellam* & *Cappam* hìc ſumi pro *Capſella* & *Capſa*, unde & vernacula Gallicæ linguæ vox manavit: *Capellam pro capſa dici, in qua Martyrum oſſa conderentur, vel hic locus evincit.* Sangallenſis Monachus, Galliæ Reges teſtatur in more habuiſſe, ut in bellicis expeditionibus ſuis Cappa, id eſt Capſa Reliquiarum beati Martini præferretur: *Quendam in Capellam ſuam aſſumpſit, quo nomine Reges Francorum propter Cappam ſancti Martini, quam ſecum ad ſui tuitionem & hoſtium oppreſſionem jugiter ad bella portabant, ſancta ſua appellare ſolebant.* L. 1. c.

L. 1. c.

II. Primaria quidem & honoratiſſima erat beati Martini Cappa, ſeu Reliquiarum Theca, ſed non ſola, quæ in Capella Palatii Regii recondita ſervaretur. Meminit Marculphus in alia Formula Reliquiarum, quas Rex varias in Provincias deportari faciebat, ut ad eas præſtarentur ſacramenta fidei, quæ ſibi filioque deberetur: *Per loca Sanctorum, vel pignora, quæ illuc pro eodem direximus, debeant promittere & conjurare.* L. 1. c.

III. Certum eſt hæc ſacra pignora in Oratorio, ſeu Capella Palatii Regii ſervari ſolita fuiſſe, ubi ad ſacros cineres Clerici divinam Pſalmodiam & quotidiana Officia decantarent. Teſtimonio enim Gregorii Magni & Gregorii Turonenſis certum eſt, nuſquam eo honore Martyrum Reliquias defraudatas fuiſſe. Cùmque alioqui compertum ſit ex Conciliis Gallicanis, Optimatibus Nobilibuſque compluribus ſua privatim fuiſſe in ædibus ſuis Oratoria: multò id certius utique de Regibus ipſis haberi debet.

IV. Ex quo Clodovæus ſacro fonte initiatus Chriſto fuit, author eſt Hincmarus Apocriſiarii, vel Archicapellani munus in Regum noſtrorum Palatio ſemper obiiſſe Epiſcopum aliquem: *Et in his Ciſalpinis regionibus poſtquam Clodovæus prædicatione beati Remigii ad Chriſtum converſus, & ab ipſo baptizatus extitit, per ſucceſſiones Regum ſancti Epiſcopi ex ſuis ſedibus & tempore competenti Palatium viſitantes, viciſſim hanc adminiſtrationem diſpoſuerunt.* Inſinuare videntur hæc Hincmari

ver-

verba, Episcopos alios aliis successisse in hac administranda Apocrisiarii Provincia, nec ullum fuisse, qui ei muneri totus perpetuò addiceretur, ut Episcoporum Regni omnium quasi Agens & Sequester esset apud Principem. Et sanè cùm Carolus Magnus maluit unum habere, qui perpetuum hoc munus in Palatio exerceret, dispensationem priùs ab Episcopis Regni, tum à Pontifice exotavit.

V. Nec absurdè tamen persuaserit sibi quis, Hincmarum sui sæculi mores ævo imputasse Clodovæi. Nec enim Gregorius Turonensis rem tanti ponderis intactam præteriisset. In decurrendis tot Principum Annalibus aliquid commemorasset de Episcopis illis, qui in Palatio Regum mererent. Et nusquam tamen attingit, nisi Clericos Regum, aut Reginarum. Gregorius quidem Magnus ad Reginam Brunechildem scribens, & verba faciens de Siagrio Episcopo Augustodunensi, eum significat speciali quodam obsequio nexuque Reginæ devinctum esse. Ideò & Pontifex privilegiis non mediocribus eum decoravit, honorem sedis supra alios Provinciæ illi assignavit Episcopos, pallium concessit, potestatem cogendæ Synodi contulit: *Curam Synodi fratri Coepiscopoque nostro Siagrio, quem vestrum proprium novimus, specialiter delegare curavimus.* Sed non aliud inde exprimes, quàm Siagrium gratia & favore penes Reginam, forsan & ministerio claruisse. At nullum inde argumentum elicies, ut vel Confessarium ejus, vel Archicapellanum fuisse declares.

VI. Remigius Clodovæum Regem statim à baptismo recentem monuerat, ut in Consilium Episcopos Clericosque adhiberet. *Consiliarios tibi adhibere debes, qui famam tuam possint ornare. Sacerdotibus tuis honorem debebis deferre, & ad eorum consilia semper recurrere.* Sed ut à Consiliis essent Episcopi Regibus, non inde emergit, ut & Capellani essent. In commune enim id omnibus competebat, ut Consiliarii Regum dicerentur: at hìc quæstio vertitur de uno aliquo qui Cappellanus esset. Constat etiam Fulradum, qui Archicapellanus fuit Pipini Regis, Consiliarium quoque ejus dici, tum ab Anastasio Bibliothecario, tum ab aliis hujus ævi Historicis. Sed etsi Archicapellani Consiliarii sint, non inde efficitur, ut & Consiliarii omnes sint Archicapellani.

VII. Perantiquus sanè & eruditus Scriptor Stephanus Leodiensis testatum fecit in vita sancti Modoaldi Episcopi Trevirensis, fuisse tum Galliæ Regum Palatium, nimirum sub Dagoberto II. scholam toto orbe Christiano tam sanctitate quàm disciplinis omnibus florentissimam: ex qua prodibant Episcopi numeris omnibus absolutissimi, Arnulphus Metensis Episcopus, Cunibertus Colonienſis, Remaclus Tungrensis, seu Lodiensis, Modoaldus Trevirensis, Episcopique alii præstantissimi, qui & inviti in Aulam Regum, & vi facta inde in Sedes Episcopales pertrahebantur; istiusmodi erant, qui in Palatio Regia administrabant consilia, & inde ad ipsum Christi Regnum pro sua portione regendum accedebant. Sapientissimi isti Regum Consiliarii, qui inde ad Episcopales infulas rapiebantur, sin minùs Archicapellani, certè Capellani Regum poterant aliquando fuisse. Aurea sunt prorsus hujus Scriptoris verba, nec ea hìc exscripsisse pigebit: *Considerare nunc libet quale erat illud tempus, quàm acceptabile, quàm serenum, quando Regibus quidem regnantibus, sed Reges cum Regno justis & timoratis viris regentibus, justitia, fides, veritas, modestia, cæteræque artes bonæ tam in bello quàm in pace custodiebantur. Quale, quàm sanctum erat illud Palatium, ex quo tam claros tamque illustres suscipiebat Ecclesia Sacerdotes! Ex quo procedebant sectatores, non Simonis, sed Petri: non mercenarii, sed veri ministri Christi: & qui Curias Regum non quærerent, sed potius à Regibus quærerentur; non ipsi honores per ambitionem appeterent, sed magis oblatos per humilitatem refugerent. Ex quorum numero, erant enim plurimi, fuit Arnulphus Metensis, Cunibertus Colonienſis, Tungrensis Remaclus, Treverensis noster Modoaldus, &c. Isti sunt planè viri sancti, quorum fide & sanctimonia Ecclesia corroborata est.*

Regem regnumque tunc regebat Pipinus senior ex hoc Scriptore: is sanè hos tales tantosque vitos ad Aulam Regiam adgregaverat, pertraxeratque: tantò digniores, quibus is honoris & dignitatum Ecclesiasticarum cumulus conferretur, quò ab eo magis ipsi abhorrebant, Aulam Regiam sua sponte fugitantes, nec adeuntes nisi inviti. In Aula quoque enutritus fuerat sanctus Ansbertus, ubi & annuli Regii cura honestatus fuerat: *Gerulus annuli Regalis, quò Privilegia signabantur.* Lubentissimus iste autem abiit & Palatio & munere quod ibi gerebat, ut Monasticam vitam profiteretur in Monasterio sancti Vandregisilli, ex quo ad sacram Sedem Ecclesiæ Rotomagensis abreptus est. Summa tunc lætitia perfusus fuit Rex Theodoricus, ubi vocanti Deo parere eum jussit, cùm ad Castrum Clypeacense juxta Parisios illum advocasset, eo obtentu, quasi consilium ejus desideraret ad ea negotia, quæ tunc in Comitiis Regni pertractabantur, quòd à Confessionibus sibi is tunc esset.

VIII. Si Angradus Monachus, qui illius vitam litteris mandavit, ex qua & hæc decerpta sunt, priscorum temporum historias, non interpolavit, sui ævi moribus eas condiens, quod frequentissimè fit; memorandum illud profectò est, quòd jam inde à temporibus Theodorici Regis suus nostris Regibus peculiaris Confessarius esset; quòdque in rebus gravissimis illum percontarentur, ejusque uterentur consilio. *Ansbertum ad Aulam Regiam ire compellunt. Rex tunc morabatur in villa Clipiaco, ubi conventum magnum populorum habens, de utilitate ac tutela Regni tractabat, ut ad ejus consultum, veluti agere consueverat, nam Confessor illius erat, de negotiis Regni tractaret.* Utcumque id habeat, finitimum verò est, Ansbertum in Palatio jam tum Ecclesiasticæ Militiæ ascriptum fuisse, cùm minoris annuli curam gereret, maximè ad signaturas gratiæ: *Cœpit esse Aulicus Scriba doctus, conditorque Regalium Privilegiorum, & gerulus annuli Regalis, quo eadem Privilegia signabantur.*

IX. Nec immorabor Episcopis, qui Placitis Palatii intererant, sive cum Rege, sive cùm Comite Palatii, ut causas trutinarentur & dirimerent, quæ summo huic Tribunali integræ servabantur. Eos apparet fuisse illos ipsos Episcopos, qui Parisiis reperiebantur, ad privatas suas causas persequendas, hoc est, Ecclesiarum suarum. Infrà autem liquebit Tribunal istud Comitis Palatii longè aliud fuisse à Tribunali Archicapellani. Minùs ergo ea ad rem nostram faciunt, quàm quod refert Monachus Inculismensis de Clodovæo Magno, si certa ei constaret veritas; Inculismanum nempe Episcopatum à Clodovæo datum fuisse Aptonio *Capellano suo*. Author vitæ sancti Audoeni, *Apocrisiarium Regis Dagoberti* illum fuisse dixit, hoc est, ut equidem interpretor, Cancellarium, *Auricularium*. Ut tunc certè non ferè nisi à Clericis exercebantur functiones Cancellarii & Notarii, facillimè consociari eæ poterant cum munere Capellani. Unde & non rarò contigit sub secunda Regum nostrorum Dynastia, ut idem Archicapellanus esset, & Cancellarius sive primus Notarius. Idque manasse poterat à moribus primæ Dynastiæ.

X. Si

17. c. 26. 30. 18. c. 29.

14. Ep. 114.

Du Chesne to. 1. p. 682. 683.

Notæ Bignon in Marcul. l. 1. c. 25.

Surius die 24. Augusti.

oudSurium e 12. Maji 2. c. 9.

X. Si non vacillet fides Actorum vitæ sancti Desiderii Episcopi Cadurcensis, ejus frater præcessorque Rusticus fuerat Abbas Oratorii Regii, sub Regibus Clotario II. & Dagoberto : *Rusticus Abbatiam Palatini Oratorii gessit*. Idem nomen & titulus in usu erat sub Carolo Magno. Extat & concessio Regis Theodorici III. facta Aigilberto Episcopo Cenomanensi, ubi Archiepiscopus vocatur, permittiturque illi monetæ cudendæ jus. Vocatur & alibi *Archicapellanus & Princeps Episcoporum*; denique dicitur & à Papa Pallio donatus fuisse. Si verè fuit Regum Archicapellanus Aigilbertus, hoc ex fonte reliqua in eum hæc omnia redundarunt ornamenta, ut & Archiepiscopus diceretur, & Princeps Episcoporum: quæ nominum magnificentia non aliud sonat, quàm quòd inter Episcopos Provinciæ Turonensis Primas sive Protothronus fuerit. His uberior infrà lux accedet, ubi de Archicapellanis rursum.

Le Cointe. Annal. Eccl. Franc. ann. 617. n. 7. Gall. Christ. Tom. 3. p. 469.

Le Cointe. Annal. Eccl. Franc. ann. 685. n. 10. 11.

XI. Fateor nihil in his omnibus esse, quod assensum expugnet. Sed in tanta temporum intercapedine scriptorumque penuria, subiniquum fuerit plura exigere, ut credatur jam tum Capellam fuisse in Palatio Regio, cui proprius & peculiaris suus esset Clerus, ex quo deligeretur flos delibatus Episcoporum sapientiæ & sanctitatis laude clarissimorum, quando Regum favor & gratia meritis verissimis, virtuti, pietati, eruditioni suffragabatur.

XII. Pauciſſima supersunt quæ dicamus de Regum Confessariis. Non distat à veri specie, jam fuisse aliquos qui id obirent specialiter muneris. Præter ea quæ perstricta jam sunt, insuenda hoc loco sunt quæ Baronius excerpsit ex vita sancti Vironis Episcopi Scoti. Episcopatu abiit, secessitque in Gallias, ubi Pipinus senior illum sibi adjunxit, à Confessionibus sibi esse voluit, cumeoque de rebus quibuscumque maximis consilia communicavit: *Dux Pipinus tantæ eum veneration habuit, ut tanquam Præsuli animæ suæ vitæque patrono, propter eximiam sanctitatem sua illi peccata confiteri solitus sit, nec erubuerit ad faciendam confessionem detractis calceis eum adire, ejusque oris imperio parere. Sæpius etiam volebat eum interesse communibus consultationibus Majorum.*

Baron. ann. 634. n. 8.

XIII. A Francis ad Græcos venio. Cùm adversùs Licinium Constantinus Imperator copias educeret, Oratorium seu Tabernaculum sacrum extrui curavit, ubi Christi Crux religiosissimè servabatur, & unde depromebat arma, longè iis invictiora, quibus milites cingebantur. Ita disertè Eusebius: *Cùm precationibus se tunc maximè indigere intelligeret, Sacerdotes Dei secum duxit, eos velut optimos animæ custodes adesse coram & secum versari debere existimans, &c. Et Crucis quidem Tabernaculum fixit extra castra, ubi purè & castè degens preces ad Deum fundebat exemplo veteris illius Prophetæ, quem Tabernaculum extra castra constituisse divina testantur oracula.* Inde irruebat in hostem, tam certus victoriæ, quàm cælestis sibi aspirantis gratiæ: *Exinde velut divino actus impulsu, prosilire ex Tabernaculo solebat, & signo dato, &c.* Idem rursus Eusebius, ubi de bello Persico agit: *Tabernaculum in speciem Ecclesiæ ambitioso cultu ad hujus belli usum præparavit, in quo preces ad Deum victoriæ authorem unà cum Episcopis fundere decreverat.* Socrates horum similia habet. Si habebat autem Constantinus in Castris Oratorium, Episcopum, Clerum, quantò magis in Palatio? Video hanc ratiocinationem non satis solidam visum iri. Nec forsan immeritò. Nam perspicua erat in Castris necessitas, non item in Palatio: eo præsertim tempore, quo vixdum Monachi, vix Moniales Oratoria habebant domestica. Si Constantinus nonnisi appetente jam morte baptismo initiatus est, atque si sacris Misteriis adeo non participabat, ut ne interesset quidem: ecquid illi in Palatio vel Oratorium vel Clerus? Idem sentiendum de ejusdem sæculi Imperatoribus, qui id vel affectarunt, vel potius ex sui sæculi tritissimo usu usurparunt; ut paulò ante obitum, non priùs, baptismate initiarentur.

Euseb. de vita Const. L. 2. c. 1. 4. L. 4. c. 56. Socrat. l. 1. c. 14.

XIV. Nusquam tamen Constantius Imperator sine Episcopis erat; testificatur ipsemet Athanasius nunquam se cum Imperatore Constante collocutum, nisi & Episcopus loci præsens semper esset: *Neque ille mecum solus unquam verba miscuit, sed semper cum Episcopo ejus loci, ubi agebat.* Hinc aliqui illud colligunt, Episcopos loci cujusque proprios Episcopos esse Curiæ Regiæ ibidem diversantis, & veluti Archicapellanos Imperatorum. Sed dum ageremus suprà de Apocrisiariis, ostensum est Episcopum Constantinopolitanum eas in se partes suscepisse, ut causas Ecclesiasticas, quæ ad Palatium referrentur, ipse terminaret, Episcoposque ad Consistorium Principis deduceret. Apolog. 1

XV. Objici nobis potest, quod refert Eusebius, collocatam à Constantino Crucis effigiem in eminentissimo Palatii cubiculo, & in eo signo locatam ab eo spem invictissimi præsidii: *Tantus divini Numinis amor Imperatoris animam occupaverat, ut in totius Palatii eminentissimo cubiculo, in maxima tabula, quæ in medio lacunaris inaurati expansa est, signum Dominicæ Passionis ex auro pretiosisque lapidibus elaboratum infixerit. Atque hoc tanquam præsidium ac tutelam Imperii piissimus Princeps statuisse mihi videtur.* Erat hæc quidem Crucis effigies longè pulcherrima, & cubiculum illud, ubi ea resplendebat, non immeritò Oratorium censeri poterit. At ibi nec Altaris meminit Eusebius, nec sacrificii, nec Presbyterorum, nec Episcoporum, nec denique Cleri. De vita Constant. L. 3. c. 49

XVI. Narrat quidem ille alibi alio Palatii loco velut Ecclesiam à Constantino adornatam fuisse, ubi Scripturas lectitabat ipsemet, & interpretabatur, & ubi cum Aulicis suis preces Deo fundebat: *In Palatio quandam velut Ecclesiam Dei constituit, &c. Præibat cunctis qui in Ecclesiam illam erant ascripti, & sacros Codices in manus sumens, oracula à Deo edita attento animo meditabatur; post hæc solemnes preces cum Aulicorum cœtu recitabat.* Addit & Constantinum domus suæ custodiam Diaconis Subdiaconisque commendasse: *Diaconos & Deo consecratos Ministros, qui vitæ gravitate & reliquis virtutibus ornati essent, totius domus custodes ordinavit.* His tot tamque perspicuis testimoniis expugnari illud videtur, fuisse Constantinopoli in Palatio Imperatorio Oratorium jam inde à Constantini ævo, in quo tamen divina Mysteria non celebrarentur. L. 4. c. 17

XVII. In hoc forsan domestico Palatii Oratorio habuit Eusebius Inculentissimas illas conciones, quibus interesse voluit Constantinus, stans ipse cum reliquo Auditorio, quantumvis oraret Eusebius, ut sederet; usque adeo piissimus Princeps Verbi divini radiantem in Evangelii prædicatione majestatem reverebatur. In istiusmodi certè Oratorio Theodosius junior canonica divini Officii horas cum sororibus persolvebat, Palatio tantùm non in Ecclesiam vel in Oratorium mutato: *Ejus Regia non dissimilis fuit Monasterio. Nam primo diluculo ille ipse cum sororibus suis Hymnos alternatim recitavit. Quin etiam sacras litteras memoriter recitavit.* L. 7. c. 22.

XVIII. Ita Socrates. At Sozomenus nullum prorsus superesse patitur dubitandi locum, etiam ubi de Constantino agit. Tradit enim abeo Oratorium proprio in Palatio excitatum fuisse, at in expeditionibus bellicis Tabernaculum Deo sacrum circumgestatum, ubi & oratio frequentaretur, Presbyterique & Diaconi adessent, qui divina Mysteria celebrarent. Id æmulatos esse cohortum Præfectos deinceps, ut & ipsi Tabernaculum consimile extruerent, haberentque Presbyteros ac Diaconos, qui rem divinam facerent: *In Palatio extruxit Oratorium & Tabernaculum Ecclesiæ figuram exprimens: cùm contra hostes prælio contenderet, secum circumferre consuevit, ad eum finem, ut neque sibi in soli-* L. 1. c. 8.

in solitudine vitam agenti, neque exercitui deesset, ædes sacra, in quo quidem deberent Deum laudibus efferre, & sacra Mysteria percipere. Nam Sacerdotes & Diaconi, qui secundùm Ecclesiæ institutum ista munera obirent, Tabernaculum assiduè secuti sunt. Ex eo tempore Militares Romanorum Ordines, singuli sibi Tabernaculum separatum construxerunt, habueruntque secum Sacerdotes & Diaconos, ad rem divinam faciendam designatos. Luculentè prorsus, si nihil Constantini gestis adjecit & veluti incrustavit Sozomenus eorum, quæ successorum ejus additamenta fuere pietatis: tribuuntur enim non rarò iis qui rem egregiam sunt auspicati, & exemplo præiverunt, quæ posteri plura posteà audent.

XIX. Addit Eusebius Constantini liberos optimi parentis extremis mandatis diligentissimè obsecutos esse, ut & religioni totos se dederent, atque in Palatio celebrari ea ipsa curarent divina Officia, quæ in Ecclesiis: *Hi patris exhortationes longè superabant, mentes semper ad pietatem intentas habentes, & Ecclesiæ ritus in ipso Palatio cum suis omnibus observantes. Presbyterum Palatii* commemorat Palladius inter eos qui eadem, qua Chrysostomus, persecutione exagitati fuere.

CAPUT CX. P. 3. l. 1. c. 54.

De Archicapellanis, seu Magnis Capellanis sub Imperio Caroli Magni.

I. Archicapellani, Presbyteri primùm fuere, & Abbates.

II. Inde & Episcopis id munus mandatum.

III. Necessaria in eam rem fuit Papæ & Concilii dispensatio.

IV. Dicebantur Archipresbyteri Franciæ, & Archiepiscopi sacri Palatii. Qua de causa.

V. Nonnunquam & Apocrisiarii fuere sedis Apostolicæ.

VI. Quanta Archicapellanorum authoritas, & quibus encomiis ornarentur.

VII. Non solis Galliæ Regibus Archicapellani fuere.

VIII. Post Reges, Regiique sanguinis Principes primum semper dignitatis & potestatis locum obtinuere.

IX. X. Hincmarus ejus dignitatis incunabula repetit à Palatio & ævo Constantini. Probationes in contrarium.

XI. Ejus dignitatis exortus exorienti accepto ferendus est regno Imperioque Pipini & Caroli Magni.

XII. An eam gesserint Diaconi.

XIII. Archicapellanorum jura.

I. SAncti Dionysii juxta Lutetiam Abbas Fulradus Archicapellani nomen & dignitatem primus omnium in Gallia gestasse videtur. Attigimus superiùs Scriptores, à quibus dictus est Regis Pipini Consiliarius. Adrianus Papa I. Archipresbyterum Franciæ illum vocavit, ejusque testimonio fultum, interpellante Carolo Magno, Tilpinum Archiepiscopum Remensem Pallio donavit: *Ad petitionem glorioſi Regis Caroli, præbente tibi bonum testimonium de sanctitate & doctrina, Fulrado amabiliſſimo Abbate, Franciæ Archipresbytero, Pallium secundùm consuetudinem tibi transmiſiſſe nos memoramus, &c.* Ita Flodoardus. Paulo antè Pipinus à Paulo Papa impetrarat, ut in Palatio Georgium Episcopum & Presbyterum Petrum retinere integrum sibi esset: at simul Pontifex scisciatus eum erat, quibus cuperet Ecclesiam eorum concredi, si ab eis avellerentur: *Præcelsa Christianitas vestra petiit à nobis Georgium Episcopum & Petrum Presbyterum in vestro permanere ſervitio nos debere concedere. Et quidem præcellentiſſima vestra benignitas agnoscat nos jamdudum de hoc vestræ obtemperaſſe voluntati. Pro quo dirigite nobis quid de Episcopatu prædicti Georgii, & de Eccleſia quæ prænominato Petro commiſſa est, peragere debeamus; ne ampliùs illis amotis in nimiam negligentiam incuriam deveniant.*

Flodoard. l. 2. c. 17.

II. Angilramum posteà Metensem Episcopum ad hoc ipsum munus adscivit sibi Carolus Magnus, cui & successorem dedit Hildeboldum Episcopum Colonienſem, postquam veniam & dispensationem, tum Pontificis, tum regni sui Episcoporum consecutus fuit. Accipe quæ ea de re senserint Patres Concilii Francofordiensis, qui adprimè consentaneam sacris Canonibus eam dispensationem declararunt, quæ utilitati Ecclesiarum verteret, ex Episcopi apud Principem jugi commoratione proculdubio redundaturæ: *Dixit Dominus Rex in eadem Synodo, ſe à ſede Apoſtolica, id eſt, ab Adriano Pontifice licentiam habuiſſe, ut Angilramnum Archiepiſcopum in ſuo Palatio aſſiduè haberet, propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt eandem Synodum, ut eo modo ſicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildeboldum Epiſcopum habere debuiſſet: quia & de eodem, ſicut de Angilramno, Apoſtolicam licentiam habeat. Omnis Synodus conſenſit, & placuit eis, eum in Palatio eſſe debere, propter utilitates Eccleſiaſticas.* Ann. 794. Can. 55.

III. Duplici dispensatione opus erat, ut & Episcopus ab Ecclesia propria impunè abesse sineretur, utque in Palatio sedem permitteretur defigere. 2. Nec eam dispensationem Carolus Magnus à Papa impetrasse contentus, ab Episcoporum suorum Nationali Concilio ratam haberi voluit. 3. Nec indulgentia illa nisi utilitatibus Ecclesiæ concessa est. 4. Nova erat ea dignitas, unde nec certa adhuc erant ejus nomina. Dictus fuerat Fulradus Franciæ *Archipresbyter*. Angilramus dictus est *Archiepiscopus* in Canone Francofordiensi: cùmque Episcopali tantùm fastigio gauderet Metensis Ecclesia, hinc persuasum non paucis fuit ab Archicapellani dignitate eminentissima dictum esse Angilramum Archiepiscopum. At cùm Godegrangus ejus prædecessor in Metensi Episcopatu vocatus & ipse fuerit Archiepiscopus, quamvis in Archicapellanum nunquam fuerit ascitus; quin etiam Archiepiscopus cùm dictus sit & Urbicius ipse, qui eum antè obtinuit Episcopatum, quàm Metensi civitate Franci potirentur: Hinc perspicuum est Angilramum Archiepiscopi nomine ornatum non fuisse, quòd Archicapellanus esset. Godegrangus proxima affinitate Pipino Regi conjunctus erat. Angilramus benevolentia & gratia Caroli Magni præcellebat. Hinc factum est, ut Archiepiscopi Metenses dicerentur. Alcuin. Epist. 85.

IV. Hildeboldus in locum suffectus Angilrami Archicapellani, Episcopus quidem simpliciter vocatur in Epistola quadam Caroli Magni & in Canone Francofordiensi; at Archiepiscopus tamen nominatur & Capellanus in vita Leonis III. Papæ ab Anastasio Bibliothecario scripta; nempè ubi ait illum jussu Caroli obvium prodiisse Leoni Papæ in Gallias adventanti: *Misit in obviam ejus Hildeboldum Archiepiſcopum & Capellanum, & Aſchericum Comitem.* Archiepiscopus dicitur, quòd verè Archiepiscopatum gereret Colonienſem, quamvis accedente Archicapellani dignitate, dictus quandoque sit Archiepiscopus sacri Palatii. Eo nimirum nomine designatur in Concilio Moguntino anni 813. ubi & in Præfatione cæteris omnibus præfertur Archiepiscopis: *Hildeboldus ſacri Palatii Archiepiſcopus, Richolfus & Arno Archiepiſcopi.* Ut Fulradus Presbyter dictus fuerat Archipresbyter Franciæ, ob conjunctam Archicapellani dignitatem, eadem de causa Colonienſis Archiepiscopus dictus est Archiepiscopus sacri Palatii. Sed tandem convaluit iterum usus, qui naturæ reique magis consentiebat, ut Archicapellanus diceretur. Ita habes apud Ademarum, cùm anno 816. narrat adventum Stephani Papæ IV. in Galliam, cui obviam missus

d. Carol. Ep. 26.

est

eſt Hildeboldus idem à Ludovico Pio, cum aliis Epiſcopis: *Hildeboldum Archicapellanum ſacri Palatii*. Epiſtola Concilii Cariſiacenſis ad Ludovicum Germaniæ Regem, *ſummum Capellanum Regis Pipini* vocat Fulradum. Eodem titulo ornatur ab Hincmaro Remenſi Guntharius Archiepiſcopus Colonienſis, & *Magnus Capellanus Regis Lotharii*. In Concilio Aquiſgranenſi vocatus eſt aliquando Archicapellanus ſacri Palatii: *Guntharius Agrippinenſis Archiepiſcopus, & ſacri Palatii Archicapellanus*. In Reſcriptis Caroli Junioris filii Imperatoris Lotharii, anno 861. 862. exhibetur Remigius Archicapellanus ejus, & Archiepiſcopus Lugdunenſis: *Remigius Lugdunenſis Eccleſiæ Antiſtes, noſtrique Palatii Capellanus ſummus*.

Ann. 858. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 157. 189.

Spicil. tom. 12. pag. 122. 123. 126.

Ann. 864.

Ibid. pag. 243.

V. Quam ſcripſit Epiſtolam Carolus Calvus Rex ad Nicolaum Papam, ex ea addiſcimus, quo res hæc tota maximè illuſtretur, nempè Angilramum Metenſem Epiſcopum, uno eodemque tempore fuiſſe, & Caroli Magni Archicapellanum, & Apocriſiarium ſedis Apoſtolicæ in Galliis, ſingulari prorſus privilegio, quo ſtuduerat Pontifex demereri Carolum Magnum; eandem Apoſtolicæ ſedis gratiam obtinuit Ludovicus Pius, & Drogoni Caroli Magni filio Archiepiſcopo Metenſi utramque ſimul contulit dignitatem: *Quæ ſedes Metenſis poſtulatione avi noſtri divæ memoriæ Caroli Imperatoris honorari ab Apoſtolica ſede meruit, ut Engilramnus prædeceſſor iſtius, ſummus Capellanus ejus & Apocriſiarius Apoſtolicæ ſedis in iſtis Regionibus aliquandiu fieret. Et poſtea deprecatione ſanctæ recordationis Pii Auguſti domni & genitoris noſtri excellenti genio à ſede Apoſtolica in Præfato Patruo noſtro Drogone venerando Epiſcopo fuerat honorata, ut unà cum prædicto miniſterio & Imperatoris & Apoſtolicæ ſedis, etiam uſu pallii potiretur*. Ambo ergo iſti Epiſcopi Archicapellani fuere Imperatorum, atque unà Apocriſiarii, ſeu Legati ſedis Apoſtolicæ in Gallia.

VI. In vetuſtis Chronicis *Capellanus* tantùm Regis dicitur Fulradus, aliique aliquot ejuſdem muneris conſortes. At in poſterioribus Archicapellani dicuntur ſacri Palatii Hilduinus ſancti Dionyſii Abbas, Drogo Metenſis Epiſcopus, aliique eodem functi Officio. Archipresbyteri dici non poterant, qui erant Epiſcopi: Archiepiſcopi vocari nequibant Abbates, qui eas functiones exercebant: ac ne Epiſcopi quidem omnes. Utriſque ergo maximè conſentanea viſa eſt Archicapellani appellatio. Verùm cùm Abbates eam gerebant dignitatem, tum hujus eminentia dignitatis, tum Imperatoris gratia longè uberiorem illis laudum & encomiorum copiam conciliabat, vel Epiſcopos penes ipſos, qui ſub eorum patrocinio degere ſe gaudebant. Frotarius Epiſcopus Tullenſis Hilduinum *Patrem* & *Magiſtrum* vocabat, cùm ejus interpellatione eximi ſe cuperet abſolvique ab oneribus miniſteriiſque quibuſdam circa ſtructuras ædeſque Regias exhibendis: conteſtatus alioqui fore, ut adproperaret ipſe, Principemque oraret, ut ſineret abdicari à ſe Epiſcopatum, quem gerere non poſſet, niſi reſidere ſineretur: *Hæc perpendere dignemini, & à prædicto ſervitio nos liberare ne pigeatis. Alioquin per me ipſum ad præſentiam Domini Imperatoris, & veſtram præſentiam ſuppliciter obſecrabo, ut onus curæ Paſtoralis à me ſubmoveatis*. Capitulum Senonenſe ſuæ ad eundem Hilduinum Epiſtolæ hunc præfixit titulum: *Verè ſanctiſſimo, ſacris negotiis à Deo prælato*. Eò verò pertinebat illa Epiſtola, ut confirmari peterent ſecundam à ſe factam Epiſcopi electionem, cujus copiam faciendæ impetraverant à Principe ejus interventu, poſt primam ab eodem reſciſſam: *Alteram nobis Electionem impetrare ac concedere ſtuduiſtis, &c. Perſona quam dicimus ſufficere ad hoc onus ferendum, dignationis veſtræ judicio, aut ſuſcipiatur, aut reprobetur*. Eadem de re ſcripſere & ad Eginhardum, qui in Laureshamenſi Chronico appellatur *Einhardus Archicapellanus, & Notarius Imperatoris Caroli*. Author vitæ ſancti Anſcharii, quo apud homines loco, quo honore haberetur ea dignitas, his de Drogone verbis prodit, *Summæ ſanctæque dignitatis Archicapellanus*. Ex quo liquet ſummam eam principemque fuiſſe inter Palatii dignitates. Ideo forſan quoque Angilbertus vocatur ab Alcuino, *Primicerius Palatii Pipini Regis*: Angilramus autem Metenſis Epiſcopus, *Archiepiſcopus, & ſacræ Capellæ Primicerius*. Aperit & Lupus Ferrarienſis Abbas incredibilem quandam hujus Officii amplitudinem hoc Hilduini titulo; *Nobilitatis, dignitatis, & moderationis apice conſpicuo Hilduino, Eccleſiaſticorum Magiſtro*. Quoad aliam enim Epiſtolam, quæ brevem illi & incertam hujus dignitatis uſuram oſtendit, ea non ſpectat, niſi ad incertiſſimam ſemper certiſſimæ mortis horam. Cæteroqui hoc officio deſtitutos Principis nutu & voluntate, aut rariſſimos, aut nullos prodit hiſtoria. Synodi ipſæ Archicapellani opem præſidiumque implorabant, ut patet ex Epiſtola Concilii Cariſiacenſis ad Hilduinum Abbatem, qua Hincmarus cæterique Epiſcopi interpellant eum, ut aſſentiatur electioni à ſe factæ unius ex diſcipulis ejus in Epiſcopum Lingonenſem, utque Regium quoque impetret aſſenſum: *Obſecrantes hujus in hoc Hilduini conſenſum, & deprecationem ipſius pro eo ad Regem*. Agobardus Archiepiſcopus Lugdunenſis ſcribens ad eundem Hilduinum *ſacri Palatii Antiſtitem*, & ad Valam Corbienſem Abbatem, qui aſſidebat perſæpè ei, reſidenti ſemper in Palatio Ludovici Pii, ita affirmat, ambos illos fuiſſe Conſiliarios, Miniſtros & Cooperatores Ludovici Pii ad quæcumque pietatis conſilia, operaque: *Abſque ambiguo vos novi præcipuos, ac penè ſolos in via Dei eſſe adjutores Chriſtianiſſimi Imperatoris; ac propterea in Palatio eſſe unum ſemper, & alterum frequenter, ut in operibus pietatis, quæ abſque omni errore quærenda, invenienda, tenenda ſunt, vos illi veſtris prudentiſſimis ſuggeſtionibus ſitis exhortatores, & ut dixi, adjutores*. Quod eò redit, ut duo Abbates hi fuiſſe dicantur & Conſiliarii & Miniſtri ejus Imperatoris ad omnia Eccleſiarum negotia. Ideo & eos interpellavit Agobardus, ut reſcindi curarent à Principe Edictum, quod ei ſurreptum fuerat, in favorem Judæorum.

Du Cheſne. Tom. 1. pag. 25. 28. 70. 281. 319. 364.

Ibid. pag. 712. 716. 718.

Du Cheſne. Tom. 3. pag. 496. 499.

Alcuin. Epiſt. 42. 79.

Lupus Epiſt. 110. 97.

Flodoard. L. 4. c. 24.

VII. Nec Franciæ tantùm, ſed & omnes Reges atque Imperatores à ſtirpe oriundi Caroli Magni ſuos habuere Archicapellanos. Archiepiſcopum jam audivimus Archicapellanum Lotharii Regis Lotharingiæ. In Conciliis Romano & Papienſi mentio fit ſub Leone IV. Joſephi Archicapellani Ludovici Imperatoris, cui Pius erat avus. Hincmarus Remenſis Epiſcopus Ludovico Germaniæ Regi ſaluberrima inculcans monita ad regni clavum piè & religiosè tractandum, illud quoque inſuſurravit Epiſcopum ut in Palatio haberet, in quem refunderet curam cauſarum Eccleſiaſticarum, ſicut Civilium in Comitem Palatii: *Ut ſi Epiſcopus pro quacumque neceſſitate Eccleſiaſtica, ad vos direxerit, ad quem ſuus miſſus veniat, per quem quæ rationabiliter petierit, obtineat, in palatio veſtro, ſicut Comes palatii eſt in cauſis Reipublicæ, miniſterio congruum conſtitutum habete*. Ita Archicapellanus tunc erat apud Principem omnium Regni Præſulum Agens & veluti mediator. Et ideo forſan vocatus eſt aliquando Palatii Præſul, Epiſcopus, vel Archiepiſcopus, quando alioqui Epiſcopatum aliquem gerebat: *Archipalatinus Præſul*.

Ann. 8[illegible]

Ann. 8[illegible]

Hincm. Tom. 2. pa 131.

Spicil. tor 7. pag. 17

Viſum eſt non injuria Agobardo, gratiam & authoritatem, qua quis pollet apud Principes, unum eſſe ex illis talentis, de quibus ratio exigetur à ſummo Judice, niſi ex iis fœnus ingens redierit ad Dominum: *Quoniam, ut ipſi non ambigitis, tanta familiaritas quam apud dominum Imperatorem obtinere vos Deus fecit, pro magno vobis talento ſpirituali ab ipſo omnipotenti Domino imputabitur*. Non aliter certum eſt, creditam alicui à Principe rerum

Epiſt. Matfredur Comitem Palatii.

cauſa-

cauſarumque Eccleſiaſticarum adminiſtrationem, earum certè quæ in Palatio agitantur, tum honorificentiſſimam fuiſſe, ut quæ tam latè pateret, quàm regnum: tum periculoſiſſimam, ut cujus tantò diligentiùs ratio apud Deum referenda eſſet. Sed non omnes Archicapellani obtinuerunt, aut non ſemper obtinuerunt eam amplitudinem poteſtatis, quam & alii præter eos aliqui obtinuerunt. Hilduinus à Ludovico Pio deſtitutus eſt, & in Saxoniam relegatus.

VIII. Ad Hincmarum retorquenda oratio eſt, qui excerpta quædam ad nos tranſmiſit ejus libri, quem *De Ordine Palatii* ſcripſerat vir ſapientiæ laude celeberrimus Adelardus, & quo non alius erat ejus rei peritior, ut qui Carolo Magno *inter primos Conſiliarios primus* eſſet. Affirmabat ergo Adelardus regimen univerſale aliud eſſe Palatii, aliud Regni. In Palatio ſecundùm ſacram Principis perſonam, Reginæque & Regiæ prolis, primam ſupra omnes eminere dignitatem Apocriſiarii vel Archicapellani: *Antepoſito ergo Rege & Regina cum nobiliſſima prole ſua, tam in ſpiritualibus, quàm & in ſæcularibus, atque corporalibus, rebus per hos miniſtros omni tempore Regis Palatium gubernabatur, videlicet per Apocriſiarium, id eſt, Reſponſalem negotiorum Eccleſiaſticorum.* ncmar. To. 2. pag. 206

Archicapellanus ergo primarius erat Principis Miniſter, primariumque ſuſtinebat Palatii Officium: unde fiebat, ut & ſupra Principes ſederet omnes, exceptis iis dumtaxat, quos modò diximus. Origo hujus muneris ex Hincmaro ex translatione Imperii in urbem Conſtantinopolitanam repetenda eſt: quippe jam tum neceſſe fuit, ut Epiſcopi omnes haberent Reſponſales in Palatio Principis, vel ſibi proprios, vel eorum proprios Pontificum ſuperiorum, ſub quorum tuitione ipſi conquieſcerent. Clodovæo etiam baptizato cenſet Hincmarus vel Adelardus Epiſcopos Galliæ alternis vicibus in ejus Palatio excubias pro Collegis egiſſe: *Per ſucceſſiones Regum ſancti Epiſcopi ex ſuis ſedibus & tempore competenti Palatium viſitantes, viciſſim hanc adminiſtrationem diſpoſuerunt.*

IX. Jam diximus cùm de Apocriſiariis ageremus, hæc Adelardi placita à veri forſan ſpecie non abhorrere; ſed aberrare mirum quantum à vero, & ab hiſtorica rerum fide. Nec enim ex Hiſtoriis illud conſtat, ſtatim ſub Conſtantino ejuſque natis ſuos fuiſſe Epiſcopis ullis juges Apocriſiarios in Palatio Conſtantinopolitano. Quin ex adverſo eò ventitabant Epiſcopi ipſi, & quidem tam frequentes, ut Sardicenſi Canone prohibendi fuerint. Verùm cùm Sardicenſes Patres malo huic mederi meditarentur, ne venit quidem illis in mentem, ut communem Epiſcopi Apocriſiarium, vel ut ſinguli ſingulos haberent, qui in Palatio vel in urbe Regia ſedem haberent. Quin potiùs juſſere, ut Diaconos ſuos eò mitterent, ubi ineluctabilis urgeret neceſſitas, vel ipſi irent, & ea ſibi tum munimenta conquirerent, de quibus nos ſuprà, adversùs ambitionis & avaritiæ lenocinia. Verùm nil moror, fuerint jam tum Epiſcoporum aliqui Apocriſiarii in Palatio Principum: at inter eos & Archicapellanos immane diſcrimen eſt. Ab Epiſcopis enim eligendi, mittendi, revocandique erant hi Apocriſiarii. At Archicapellanos deligebat Rex, curam rerum Eccleſiaſticarum eis delegabat, eoque perpetuo frui ferè ſinebat officio, non temporaria tantùm adminiſtratione.

X. Prolata ſunt à nobis ſuperiùs decreta Juſtiniani, ad arcendos Epiſcopos ab Aula Principum; juſſos nonniſi ubi neceſſitas cogeret eò proficiſci, adire priùs Epiſcopum Conſtantinopolitanum, & per eum ad conſpectum Principis admitti. Jure ergo ſuprà monuimus, ſi quis admittendus eſſet Apocriſiarius generalis Epiſcoporum, eo maximè munere functum fuiſſe Epiſcopum Conſtantinopolitanum. Quanquam tempore quidem Concilii VIII. Oecumenici VIII. Patriarcha ipſe Conſtantinopolitanus Referendario alio quopiam uteretur, cui Palatii fores ſemper paterent. Lubet hìc exſcribere quæ adnotavit ea de re Anaſtaſius Bibliothecarius in Actionem VIII. hujus Concilii, in qua ſe coram exhibuit Referendarius hic Diaconus: *Patriarcha Conſtantinopolitanus Referendarium quempiam ſemper habet, qui ejus Imperatori omnem denuntiat voluntatem, qui aditum in Palatio ſemper habet ad referendum Imperatori, quæcumque ſunt Patriarchæ ac Eccleſiæ neceſſaria, per quem etiam Imperator quod placet, Patriarchæ tranſmittit.* Verùm hic quoque Referendarius à Patriarcha, non ab Imperatore creabatur, atque ità à noſtro multùm diſſidebat Archicapellano.

XI. Statum ergo fixumque jam illud eſt, Archicapellanorum dignitatis originem in unius Pipini & Caroli Magni pietatem refundi debere; qui eam, ut ibidem ſubjicit Hincmarus, nunc Epiſcopis contulit, nunc Presbyteris, quandoque & Diaconis; ſed multò frequentiùs Presbyteris aut Diaconis, quàm Epiſcopis, quos ab Eccleſiarum ſuarum gremio divelli, aut Palatio ſe inſerere prohibent enixiſſimè Canones. Audiendus Hincmarus: *A tempore verò Pipini & Caroli interdum per Presbyteros, interdum per Epiſcopos, Regia voluntate, atque Epiſcopali conſenſu, per Diaconos vel Presbyteros magis quàm per Epiſcopos hoc officium exercitum extitit. Quia Epiſcopi continuas vigilias ſupra gregem ſuum debent aſſiduè exemplo & verbo vigilare, & non diutiùs ſecundùm ſacros Canones à ſuis abeſſe Parochiis. Neque juxta decreta ex ſacris Canonibus promulgata B. Gregorii, Prætoria, quæ nunc Regia, & uſitatiùs Palatia nominantur, debent inutiliter obſervare, ne incurrant judicium, ut contra placita Canonum ſibi in ordinatione ſua tradita facientes, ipſi ſe honore privent Eccleſiaſtico.*

XII. Quod perhibet Hincmarus de Diaconis, vix ad alios flecti poteſt, quàm eos de quibus paulò antè Sardicenſis Synodus, vel quos Romani Pontifices Apocriſiarios Conſtantinopolin delegabant. Nec enim facilè invenies Diaconum qui factus ſit Archicapellanus. Et ſanè ſedis & honoris prærogativa ſupra Epiſcopos, prima ſedes inter Palatii miniſtros, cura & adminiſtratio ſumma cauſarum Eccleſiaſticarum, mira Epiſcoporum obſervantia, ejuſmodi res ſunt, quæ Diaconos minùs addeceant. Quocirca & mox Hincmarus cùm recenſeat priores omnes Archicapellanos, ſex tantùm percenſet, quorum tres Epiſcopi, tres Presbyteri fuerant. Contendit quidem Hincmarus non potuiſſe Epiſcopos eo honeſtari officio ſine aliqua Canonum contumelia: *De illicitè uſurpatis.* Verùm ut indoleſcendum erat Epiſcopis, qui ab Eccleſiis ſuis non ſine ſuo ipſarumque ingenti diſpendio tandiu abeſſent: ita non mediocris illinebatur injuria Eccleſiæ legibus, cùm tot Epiſcopis unus anteponebatur Presbyter, & uni Presbytero tot Epiſcopi quodammodo mancipabantur.

XIII. *Cuſtos Palatii* idem erat qui ſummus Capellanus, cujus nimirum curæ commendabatur Clerus omnis Palatinus: *Apocriſiarius, quem noſtrates Capellanum vel Palatii cuſtodem appellant, omnem Clerum Palatii ſub cura & diſpoſitione ſua regebat.* Cauſas omnes Eccleſiaſticas, quæ ad Principem referrentur, ipſe terminabat: nec in conſiſtorium Principis admittebatur quiſquam, niſi ex ejus conſenſione, & ubi ille neceſſarium æſtimaſſet: *Ut nec priùs dominum Regem abſque eorum conſultu inquietare neceſſe haberent, quouſque illi prævidérent, ſi neceſſitas eſſet, ut cauſa ante Regem meritò venire deberet.* Si id genus res eſſent, quarum conſcium fieri Regem unum oporteret, ejus erat additionem hanc clandeſtinam procurare. Clericorum Monachorumque lites omnes ei committebantur: *De Canonicæ vel Monaſticæ Religionis alternatione.* Quidquid finiri per ipſum poterat, de eo ad Principem referri ſuperſedebatur: *Et ea tantummodo de exter-* Ibid. p. 207. 208.

externis Regem adirent, quæ ſine illo pleniùs definiri non potuiſſent. Rector & parens quidam ſpiritalis erat omnium qui in Palatio demorabantur, vel eò appellebant: *Omnem conſolationem ſpiritualem, ſive conſilium totius Palatii quicumque quæreret, apud eum, ut neceſſe erat, fideliter inveniret.* Denique Conſiliis Principis ſemper aderat, ideoque non promovebantur ad eum apicem niſi ii, qui iis dotibus inſtructi eſſent, quas tanta dignitas deſiderabat: *Apocriſiarius, id eſt, Capellanus, vel Palatii Cuſtos & Camerarius ſemper intererant; & idcirco cum ſummo ſtudio tales eligebantur, aut electi inſtruebantur, qui meritò intereſſe poſſent.* Addit Hincmarus Conſiliarios, partim laicos, partim Clericos his Conſiliis interfuiſſe; novoſque ſemper ſubſtitui ſolitos in locum decedentium. Præerat ergo Archicapellanus Conſilio, in quod aſciſcebantur Epiſcopi, Abbates, & Optimates laici, ad dirimendas maximas quaſque Eccleſiæ cauſas, quæ ad Principem relatæ fuerant, ut conſtat exemplo electionis Archiepiſcopi Senonenſis, de qua ad Hilduinum Archicapellanum relatum eſt.

CAPUT CXI. P. 3. l. 1. c. 55.

De Clero Palatino, ſive de Capella Regia, ſub Imperio Caroli Magni.

I. Clerus Capellæ Regiæ, ſeu Imperatoriæ ſuberat Archicapellano. Quantum illi authoritatis eſſet.

II. Aulicos avocare non debebat, quin officiis divinis adeſſent in Eccleſiis Parochialibus.

III. Nec aliarum Diœceſeon Clericos excipere, citra aſſenſum proprii Epiſcopi.

IV. Perinde ſe res habebat in Oriente.

V. Clerici Capellæ Regiæ in poteſtate adhuc erant propriorum Epiſcoporum.

VI. Promovebantur crebrò à Principe ad Epiſcopales & Abbatiales ſedes.

VII. Inſurgebant quandoque Epiſcopi in has Nominationes Regias.

VIII. E Clero Palatino deligebantur quandoque Epiſcopi præſtantiſſimi.

IX. Coagmentabatur quoque Palatinus Clerus ex præſtantiſſimis Clericis, Monachiſque.

X. Ex eo ortum duxerat caſtigatior Clerici & Monaſtici inſtituti diſciplina.

XI. Monachi complures in Clero Palatino.

XII. Non refragabantur Præſules Synodique promotioni Clericorum Palatinorum, niſi cùm ſacris dignitatibus impares erant, quia vel imperiti, vel maculoſi. Quàm perniciosa Cleri Palatini avaritia, vel ambitio.

XIII. Exempla varia Regiarum Nominationum ad Prælaturas.

XIV. Capella Regia dicta à Cappa, vel Capſa reliquiarum beati Martini.

XV. De Eleemoſynariis.

XVI. Divina officia in Capella Palatina piè & religioſè perſolvebantur.

XVII. Capella Imperatorum Conſtantinopolitanorum.

I. CLerus Palatinus, qui Archicapellano ſuberat, de quo ideo ſuprà Hincmarus, *Omnem Clerum Palatii regebat;* ſuo ſejunctim hìc capite pertractandus fuit, propter ſingularia non pauca privilegia quibus pollebat. Ampliſſima illa erant, & tamen ultra eorum limites hoc ſibi aliquando ſumpſerat, ut ſua communione foveret Presbyteros, quos ſua ejecerat Epiſcopus proprius. Ne id deinceps fieret, vetuit Concilium Francofordienſe:

Can. 38. *De Presbyteris qui contumaces fuerint contra Epiſcopos ſuos, ut nequaquam communicent cum Clericis qui in Capella Regis habitant, niſi reconciliati fuerint ab Epiſcopo ſuo, ne fortè canonica excommunicatio ſuper eos exinde veniat.* At Leo III. Papa quantum momenti & authoritatis in eo Clero eſſet, abundè ſignificavit, cùm Miſſos Caroli Magni hortatus eſt, ut darent operam, ne in Capella Regia Symbolum decantaretur, ſed recitaretur tantùm, more Romanæ Eccleſiæ: quod ita facilè id conſecuturi eſſent, ut imitatione Cleri Palatini ab eo decantando cæteræ omnes brevì abſtinerent Eccleſiæ. Omnibus ergo regni Eccleſiis propoſita erat forma Palatini Cleri, ut ad ejus exemplum ſe lubentiſſimè effingerent: *Ut paulatim in Palatio, quia* Ann. 1. *in ſancta noſtra Eccleſia non cantatur, cantandi conſuetudo ejuſdem Symboli intermittatur, &c. Si dimittatur à vobis, dimittetur ab omnibus, &c.*

II. Confluebant ad Capellæ Palatinæ Pſalmodiam, & Officia, Myſteriaque, quæ ibi magnificentiùs celebrabantur, non Reges, non Principes tantùm, ſed Optimates, Nobileſque complures, ita ut Cathedralibus Parochialibuſque in Eccleſiis jam magna eſſet infrequentia hominum ac ſolitudo. Interceſſit Concilium VI. Pariſienſe anni 829. ne ea poſthac contumelia matrices Eccleſiæ afficerentur: *De Presbyteris & Capellis Palatinis, contra canonicam authoritatem & Eccleſiaſticam honeſtatem inconſultè habitis, veſtram admonemus ſolertiam, ut à veſtra poteſtate inhibeantur. Quoniam propter hoc & honor Eccleſiaſticus vilior efficitur, & veſtri Proceres & Palatini Miniſtri in diebus ſolemnibus, ſicut decet, vobiſcum ad Miſſarum celebrationem non procedunt.* Diximus alibi de ea Eccleſiaſtica lege, qua tenebantur Fideles omnes, atque ii etiam quibus eſſent Oratoria privata domi, ut ſolemnioribus Feſtis ad Eccleſias communes accederent, ſeque Paſtori ac Fidelium omnium cœtui adgregarent. Concilio huic viſum eſt, ne in gratiam quidem Principum atque Optimatum eam legem relaxari debere. Can.

III. In Concilio Aquiſgranenſi anni 836. conqueſti ſunt Epiſcopi, quòd plurium Diœceſeon Presbyteri in Palatio moras traherent, citra Epiſcoporum quiſque ſuorum aſſenſum: *De Presbyteris qui in Palatio morantur, ut ſine proprii Epiſcopi conſenſu ibi locum conſiſtendi non habeant, nec recipiantur, &c.* Addidit hæc Synodus fieri quandoque poſſe, ut ii eſſent Presbyteri variis criminibus implicati, aut ne verè quidem initiati Presbyteratu. Erat ergo Capella Palatii Regii, veluti confugium & aſylum omnium Regni Clericorum; cui conſuetudini non poterant non aliqua affricari vitia, quibus abſtergendis inſudabant Synodi. Can. 2

Ideo & Meldenſe Concilium anni 845. Carolum Calvum Regem admonitum voluit, ut cùm Capellæ ſuæ Clero adjungere cuperet Clericum quemlibet in Epiſcoporum Seminariis, vel in Parochiis detonſum, ſacriſque diſciplinis imbui cœptum, hunc ab Epiſcopo ſuo depoſceret, ab eodemque ordinari præciperet, ut authoritati Regiæ, & legum Eccleſiaſticarum ſanctimoniæ ſemper ubique conveniret: *Cùm quis Canonicorum ad Regiam venerit* Can. 58 *Majeſtatem, & ſuo ſe voluerit mancipare ſervitio, conſenſu Epiſcopi, ad cujus Diœceſin pertinere dignoſcetur, eum recipiat. Et ſi in ordine Clericali eum promoveri voluerit, manus ipſius impoſitione ad Eccleſiaſticum ordinem, ſi dignus fuerit, conſecretur. Quatenus & divina authoritas vigeat, & regalis dignitas obſequatur, & ſalus ordinantis & ordinati atque jubentis in omnibus obſervetur.* Vides ut Majeſtas Regia hoc ampliſſimum ſibi & honorificentiſſimum interpretaretur, legibus divinis obſequi, ut loquebatur Juſtinianus, hoc eſt, canonicis Eccleſiæ Chriſti ſponſæ regulis; nec abnueret, quin Clerici Palatini Epiſcoporum quiſque ſuorum poteſtati ſubjicerentur quoad ordinationem.

IV. Haud ſatis comperi, an Nicænæ II. Synodi Patres ipſum quoque amplexi ſint Imperatorem eo Canone, quo prohibuerunt, ne Presbyteri undequaque ventitantes Conſtantinopoli demorarentur, ſeque Magnatum Oratoriis addicerent ſine Patriar-

triarchæ Constantinopolitani Episcopique sui licentia. *Hos absque proprio Episcopo, & Constantinopolitano Antistite, non licet suscipere in qualibet domo vel Ecclesia.* At quacumque demum licentia impetrata, si se sæcularibus negotiis Optimatum administrandis implicarent, protinus dejiciebantur gradu; unumquo illis residuum erat quo se oblectarent, nimirum ut pueros, domesticos, servos litterarum & pietatis rudimentis initiarent, divinasque illis explanarent Scripturas: quando eum tandem in scopum collimare debuerunt, cùm sacerdotio exornati sunt. *Potiùs autem maneat ad Magisterium tam puerorum, quàm famulorum, relegens eis divinas Scripturas; ad hoc enim etiam sacerdotium consecutus est.* In VIII. Synodo Latinas Romani Pontificis litteras Græcè interpretatus est Clericus Regiæ Capellæ, quod interpretandi officium minimè injuriosum videri debet Ordini Clericali. *Interpretante Damiano, Regio Clerico, & interprete.*

V. Suppeditabitur & aliud ab Hincmaro argumentum, quo liqueat Capellæ Regiæ Clericos nihilominus authoritati Episcoporum obnoxios fuisse. Litteras enim dedit vigorem & zelum Episcopalem prorsus redolentes, ad Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, aliosque Clericos Capellæ Regiæ, ut ne ampliùs sinerent à suis Ministris & Officialibus in Remensi Diœcesi rapinas vexationesque exerceri: anathema in eos interminatus, qui suæ Parochiæ essent; alios autem pari pœna à suis quosque Episcopis punitum iri. *Unde nisi vos correxeritis, quicumque de mea Diœcesi sunt, sine dubio usque ad Synodum ab officio & communione privabo; & qui de mea Diœcesi non sunt, de mea Parochia & Diœcesi eos excommunicabo, & ad suos Episcopos, qui eos corrigant atque dijudicent, divina authoritate redire mandabo.* Profero & ipsam Epistolæ inscriptionem, ut pateat quibus constaret consurgeretque Palatini Cleri Collegium. *Hincmarus Episcopus fratribus nostris, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & cæteris Clericis, in Palatio domno nostro Regi & domnæ Reginæ, ac illorum fidelibus Ecclesiastico ministerio consulentibus.*

VI. Hac quoque illecebra ad officium pellicere Clericos Capellæ conatus ibidem est Hincmarus: quòd si monitis his suis tam æquis morem gererent, majori in pretio & gratia penes Regem deinceps forent, qui tantò & ipse propensior futurus esset ad largiendas illis Episcopales & Abbatiales insulas: se quoque proniorem fore ad conferendos Ordines: *Domino nostro Regi & amabiliores & venerabiliores eritis, & securiùs vos ille Ecclesiis præficere, quando locus evenerit, & nos vos audaciùs & amabiliùs, nutu Dei, & ipsius Domini nostri favore, ordinare valebimus.* Hinc elucet, dignissimos quosque Cleri ad Ecclesiasticas dignitates à Regibus attolli solitos.

VII. Nec abnuero, quin hic Hincmarus nonnihil suppalpari voluerit Capellanis Regiis, proposita spe earum dignitatum, quæ turpiter semper appetuntur, & ipsa maximè fuga promerendæ sunt. Accommodavit se tunc ille hominum ambitiosorum cupiditati, ut quod volebat, ab eis tunc extorqueret: alia occasionè quavis data huic ipsi cupiditati strenuè repugnaturus. Ejusmodi fuit occasio exhibita in electione Episcopi Noviodunensis. Celebrata illa fuerat servato Canonum rigore. Sed assensu illam suo Ludovicus & Carlomannus Reges firmare tergiversabantur, ut eam Ecclesiam conferrent Clerico Palatino. Hincmarus qui electioni præfuerat, scripsit ad Hugonem Abbatem, qui Regio in Consilio dominabatur pari authoritate & eruditionis fama, libertatumque Ecclesiæ tuitione clarissimus erat. Quin & Archicapellani dignitate eum instructum fuisse non absurdè conjicitur, cùm illum hortetur Hincmarus, ut Regibus Præceptores deligat, tanto muneri non impares; cùm apud illum expostulet de Consiliario & Ministro Regum, qui ætate immaturus esset, nullaque rerum fretus experientia: denique cùm omnium quæ sibi à Regibus delegata, & ab ipso Hugone Abbate commendata fuerant, rationes ad eum referat: *Ut præfatis Regibus necessarios constituat nutritios, quia nimis juvenem habebant Consiliarium, &c. Et quid sibi mandatum ex parte Regum, vel ipsius Hugonis fuerit, &c.* His documentis abundè proditur summa ejus Abbatis potestas, quanta nec Archicapellanus majorem exerceret.

Ut verò à diverticulo in viam me referam, contestatur ibidem Hincmarus, si minùs ipse obsecundarit Curiæ & Regiæ voluntati in electionibus Episcoporum Noviodunensis & Tornacensis, id eò à se factum, quòd non potuerit non obsequi iis legibus regulisque, quibus vitam omnem suam regimenque ab annis triginta quinque attemperavit: quòdque inservierit canonicis Decretis, quibus edicitur, ut Episcopi eligantur, non ex Aula Regia, sed ex Ecclesiæ ipsius gremio, quæ Pastore suo viduata est: utque iis in electionibus ratio habeatur, non favoris Principum, non Aulicorum propensionis, & precum; sed testimonii tum Cleri, tum plebis, & judicii Metropolitani. *Adjungens sacrorum Canonum promulgatas super electione canonica authoritates, & ostendens quod non Episcopi de Palatio præcipiantur eligi, sed de propria qualibet Ecclesia, & quod de ordinando Episcopo, non Regis, vel Palatinorum debet esse commendatio, sed Cleri & Plebis electio, & Metropolitani in electione dedicatio, deinde terreni Principis consensio, & sic fieri Episcoporum manus impositio, &c.* Ibidem.

VIII. Non omnibus Episcopis idem constabat vigor, atque indeflexa constantia. Hinc crebri ex Aula Episcopi ad moderanda Ecclesiarum gubernacula prodibant. Inter eos memorandus & ipse successor Hincmari, sapientia & pietate spectatissimus Fulco. Unde Flodoardus: *Successit Fulco vir valdè nobilis, & Palatinis assuetus officiis.* Aliunde verò indubium est, Clerum Palatinum Ecclesiasticis litteris ac disciplinis, virtutumque insignibus magnoperè semper claruisse. Ei Clero adglutinatus fuerat Hincmarus ipse, non solùm cùm simpliciter in Clericali mereret militia: *Sub canonico habitu educatus, indeque eductus, in Palatio domni Ludovici Imperatoris non modico tempore mansi.* Sed & postquam in Sandionysiano Monasterio Monasticum amplexus est institutum: *Exinde assumptus familiaribus obsequiis præfati Imperatoris, ac Episcoporum conventibus, pro sola obedientia mihi injuncta serviens, post aliquot annos Monasterii quietem repetii.* L. 4. c. 2.

IX. In causa quoque id erat, quamobrem in Palatinum Clerum Abbates Monachique cooptarentur: quo nimirum in eum confluerent, quidquid inter Clericos Monachosque, vel eruditione præcelleret, vel sanctitate. Occurrerunt jam nobis Fulradus Abbas, Hilduinus Abbas, probabiliter etiam Hugo Abbas, Magni Capellani officio radiantes. Hincmarum, dum Monachum adhuc ageret, eidem Clero modò adgregavimus. Concilio Colonienſi anni 887. sub Carolo Crasso multi affuere Abbates, ac præ cæteris *Folcharius Aquisgrani Palatii Abbas.* Ludovicus Abbas sancti Dionysii, referente Lupo Ferrarienſi Abbate, Cancellarius erat, vel Secretarius Caroli Calvi Regis: *Epistolare in Palatio gerens officium.* Qua ille autem potestate fretus esset in Ecclesiasticis negotiis omni- Lupus Epist. 27. 25.

bus, plures aliæ ejusdem Lupi Epistolæ testatum faciunt, ubi Clericorum & Religiosorum omnium Patronus & vindex in Palatio fuisse comprobatur. Utebatur eodem jure Angilbertus in Palatio Caroli Magni, si fides adjiciatur Epistolæ Adriani Papæ ad eundem Carolum: *Angilbertus Abbas & Minister Capellæ, qui penè ab ipsis infantiæ rudimentis, in Palatio vestro enutritus est, & in omnibus Consiliis vestris receptus est.* Nec me fugit Cointio nostro eam Epistolam expungendi causas fuisse justissimas. Inter Archicapellanos locasset Hincmarus Angilbertum, si verè eo Officio defunctus fuisset. At ambigi nefas, quin magnam vitæ suæ partem in Palatio Caroli Magni Angilbertus contrivérit, atque inde in Abbatiam Centulæ migrarit. Quod de Angilberto, idem de aliis nonnullis Clericis Aulæque Regiæ luminibus confitendum est; nec Capellanis, nec Clero Palatino adgregatos eos unquam fuisse, nec paruisse Archicapellano, Anianæ Abbas Benedictus, qui cuncta Galliæ Monasteria pristinæ restituit formæ & disciplinæ, in Palatio Principis diutissimè egit, parteſque quodammodo sustinuit Primarii Ministri in causis Ecclesiarum. Ita enim habet Scriptor ejus vitæ: *Quia pro multis causis Imperatori necessarius erat, placuit Imperatori, ut non procul à Palatio provideret locum aptum sibi, &c. Cœpit vir Dei Palatinas terere fores, &c. Omnes qui aliorum passi incommoda, Imperialia petebant suffragia, cùm ad eum accederent, alacriter susceptos osculabatur, eorumque querimonias in schedulis impressas, tempore opportuno offerebat Imperatori, &c. Sanctus vir usque ad obitum suum in Palatio Regis pro augmento fidelium, non pro terrenis rebus perseveravit.* Abbates duo Corbejenses, Adelardus & Vala, multo etiam tempore in Consiliis & Palatio Ludovici Pii versati sunt.

Du Chesne Tom. 2. pag. 351. Le Cointe. An. 792. 794.

X. Minùs stupebunt, Episcopos Abbatesque à Palatio quandoque Regum ad regendas Ecclesias profectos esse, idque Episcopos Synodosque persæpè haud molestè tulisse: qui seriò pensitarint, ab Aula Regia profectos quoque fuisse, qui Ecclesiasticæ Monasticæque pariter disciplinæ ad pristinam sanctimoniam redintegrandæ authores fuerunt & administri. Dixi Benedicto Anianæ Abbati acceptam referendam esse Monasteriorum Galliæ omnium reformationem. Eadem laude meritò afficietur & Crodogangus Metensis Episcopus, à quo condita & temperata ea est Canonicorum Regula, quæ primigeniam pietatem Clerum in universum refudit. Et ille tamen è Palatio venerat ad Episcopatum: *Hic in Palatio majoris Caroli, ab ipso enutritus, ejusdemque Referendarius extitit; ac demum Pipini Regis temporibus Pontificale decus promeruit.*

Du Chesne Hist. Fran. To. 2. pag. 204 Epist. 22.

XI. Extant inter Gerberti Epistolas, qui exinde ad summum provectus est Pontificatum, quæ ad Monachos Clero Palatino illigatos inscribantur: *Monacho Palatino.* Refert Balsamon in Oriente quoque id usitatum fuisse, ut Clerici Monachique, Patriarchæ & Episcoporum suorum concessione adhærescerent Optimatum ædibus & familiæ: & eo vel tantillum sauciari Canones negarent, quòd non cupiditati, sed charitati servirent, & obedientiæ, quæ his illos Officiis innodaret. *Quidni fiet ex Canone? Propter hanc enim causam Patriarcha Lucas permisit Monacho & Sacerdoti perpetuo versari cum Logotheta Cursus, & unà cum eo in præsidio versari, & scribæ officio fungi.* Ex quo ille infert posse jure suo Episcopos his ministeriis Clericos astringere Monachosque, ut bonum odorem Christi, & sanctitatis quandam auram quoquo versum effundant; denique multò æquiùs eandem potestatem Regibus vindicari. *Nota ergo quod suasione & probatione Episcopali, multò autem magis Regia, & Monachi & Clerici sine præjudicio facient quæ eis permissa fuerint, cujusmodicumque ea sint.*

In Synod. Constantin. Can. 4.

XII. Quantumvis autem hæc ad eum modum se haberent, efferveſcebat tamen nonnunquam Episcoporum indignatio, cùm canonicam electionem in viduata Ecclesia faciendam præcurrebat vel interturbabat nominatio Regia Palatini alicujus Clerici. Præter illa quæ de Hincmaro dicta sunt, & de indeflexo ejus vigore per annos triginta quinque: accipe ut Concilium Valentinum III. anni 855. vigorem Canonum non infregerit, sed temperaverit aliquantulùm, exemploque suo commonstrarit, ut media quædam terenda sit orbita in hujusmodi negotiis, quibus ita serviendum est potestati Regum, ut sanctitati Canonum consulatur. Jubet ergo ut quamprimùm sedes Episcopalis vacarit, licentia eligendi à Rege deposcatur, eligaturque qui dignissimus ea in Ecclesia, vel in proxima quaque occurrerit. Si quem autem ex suis Princeps mittat Clericis, cui ea committatur Ecclesia: districto examine expendant Episcopi, an ejus ea sit & peritia, & religio, pietasque, quæ tantæ dignitati respondeat, & an à nundinatione quacumque pura fuerit nominatio. Si tanto ministerio indecorum indignumque judicent Episcopi: tum ipsi, tum Metropolitanus Clero plebique calcaria addent, ut ad Principem pergant; quin & ipsi illuc pergent, ut ab Ecclesia Christi eam amoliantur calamitatem, ex qua plures aliæ jure reformidentur exoriturræ. Verba Canonis ipsa inferiùs promentur, cùm de Electionibus sermo instituetur, Parte hujus operis altera. Emicat hinc autem constantissimè certare Ecclesiam Synodosque pro tuendis electionibus, & inflecti tamen ac cedere, si Rex nominet prior, & eos nominet, qui tantæ & tam sanctæ dignitati non sint impares.

Can. 7.

In ea quam scripsit Paschasius Ratbertus vita Valæ Corbiensis Abbatis, luculentissimè exprimuntur arcani gemitus & querelæ Valæ, super ambitione & excessibus nonnullorum ex Capellanis Palatinis. Hæc ipsa Palatii Officia non aucupabantur, nisi honorum, dignitatum, opumque ampliorum cupiditate fascinati. De illis meritò dici poterat, quòd nec Monachi essent, nec Clerici: cùm & Abbatis, & Episcopi jugum prorsus excussissent. Ita nulli Ordini accenseri poterant; unde & eorum mores ab ordine & lege æquitatis alieniſſimi erant. *Præsertim & militiam Clericorum in Palatio, quos Capellanos vulgo vocant, quia nullus ordo est Ecclesiasticus, denotabat plurimum. Qui non ob aliud serviunt, nisi ob honores Ecclesiarum, & quæstus sæculi, ac lucri gratiam sine probatione magisterii, atque ambitiones mundi. Quorum itaque vita neque sub Regula est Monachorum, neque sub Episcopo militat canonicè, præsertim cùm nulla alia sint tyrocinia Ecclesiarum quàm sub his duobus ordinibus. Ajebat namque idem, quòd aut Canonicus quisque esse deberet, aut Laicus, aut Monachus. Quòd si neutrum; jam sub nullo monstrantur ordine, quia videntur esse sine capite.* Non hæc officia culpat, aut infamat Paschasius, cùm suis semper Christianis Principibus Capellani, sui semper Clerici fuerint; & sæpissimè ornatissimi fuerint, tum sacris litteris, tum virtutum documentis. Sed eos monet, qui his se implicant, quàm periculosæ res ea plena sit aleæ, & quàm vereri debeant, ne illos eò illiciat etiam inopinos furtiva quædam mundanarum opum & dignitatum quarumcumque libido. Quod autem exprobrat Paschasius excussum abjectumque Episcopalis imperii jugum, hinc docemur, quàm malè observata fuissent, quæ tam sanctè constituta fuisse diximus in Conciliis Episcopali-

Sæculum Bened. to. 4. pag. 495.

palibus : & quàm pro virili niterentur Palatini Clerici absolvi ab Episcoporum ditione , & uni suo subesse Archicapellano.

XIII. In Concilio Tullensi apud Saponarias anno 859. declaravit Carolus Calvus Imperator, Senonensem Archiepiscopatum Ganeloni Capellæ suæ Clerico se contulisse , assentientibus Provinciæ Episcopis. *Juxta consuetudinem prædecessorum meorum Regum Veneloni tum Clerico meo, in Capella mea mihi servienti , qui more liberi Clerici se mihi commendaverat , & fidelitatem sacramento promiserat , consensu sacrorum Episcoporum ipsius Metropolis , ad gubernandum commissi , & apud Episcopos , quantum ex me fuit , ut eum ibidem Archiepiscopum ordinarent , obtinui .* Quibus in verbis sedulò illud adnotandum est , Clericum hunc Capellæ Regiæ, sacramento fidei obligatum fuisse Regi . Hinc enim fortan illa Regum propensio, ut Ecclesias Regni sui illis maximè commendarent , quos tam arcto & tam sancto sibi nexu devinctos habebant.

Simillimum etiam veri est, lubentiores Regiis Clericis suffragatos esse laicos , tum ut ne electioni suæ quidquam obstreperet, tum ut de Rege ipso benè mererentur . Ita Clerus populusque Catalaunensis elegerunt Villebertum , *quondam sacri Palatii Presbyterum*. Dunstanus qui sanctitate posteà floruit , cùm minoribus Ordinibus initiatus fuisset , seque ad Archiepiscopum Cantuariensem contulisset, ab eo Regi ita commendatus est, ut ad Palatii regimen & ad curas publicas admoveretur ; qui illi gradus fuit , ut ad Cantuariensem Archiepiscopatum sublimaretur . Sanctus Meinvercus Episcopus Paderburnensis ab ineunte juvenra Clericus Capellæ Regiæ fuerat . *Regia stirpe genitus , evocatus ad Palatium , regius Capellanus efficitur , ut Deo ordinante longiùs innotesceret* . Qui ejus vitam scriptis prodidit , præter ipsum , & sanctum Aribonem Episcopum Moguntinum, complures alios enumerat Episcopos, qui eodem ipso ævo & Episcopatum regebant convenienter canonicis institutis, & temporum suorum necessitati serviebant , qua non poterant non & aliquas temporalis regni administrationis partes sustinere. *Secundas Imperii partes sanctè & justè administrantes , Sacerdotii rigorem nullatenus relaxantes* . Otthonum Imperatorum Aula , Clericorum pietate & peritia rerum sacrarum illustrium fœcunda parens altrixque erat. Cùm in electionibus Episcoporum plurimùm valeret tunc Imperatoria Majestas, non temerè sibi quis persuaserit , ex Otthonum Palatio prodiisse sanctissimos illos permagna ex parte Episcopos . Petrus Damiani memorat Bonifacium Imperatoriæ familiæ agnatum , dum Clericum Capellæ Regiæ ageret, *Cùm in Capella Regia moraretur* , illum induisse animum, illa iniisse consilia , quibus ipse evasit tandem & Apostolus Russiæ & Ecclesiæ inclytus Martyr. Sanctus Bernardus Episcopus Hildesheimensis affixus & ipse fuerat Palatio Otthonis III. cujus deinde Præceptor fuit , denique ad Ministerium etiam adscitus est post obitum Imperatricis.

Cùm denique Carolus Calvus Rex ad Episcopatus Augustodunensem & Cabilonensem duos nominasset ex Clericis suis Palatinis , Senonensis Archiepiscopi manu & penna vicaria scripsit ad Amulum Archiepiscopum Lugdunensem , ne hos ordinare Episcopos gravaretur , à se nominatos electosque, quasi flores delibatos Cleri sui Palatini : cùm Zacharias Papa & Concilium Franciæ Episcoporum sub Legato Bonifacio , ea quondam potestate donassent Pipinum Regem . *Non esse novitium , aut temerarium , quòd ex Palatio honorabilioribus maximè Ecclesiis Rex procurat Antistites. Nam Pipinus expositа necessitate hujus Regni Zachariæ Romano Papæ, in Synodo , &c.* Clerici plerumque erant, qui ex Palatio prodibant in Episcopos inaugurandi ; Godegrangus atque pauci laici duntaxat fuere.

XIV. Dixi jam suprà quod in historia Caroli Magni Sangallensis Monachus refert , Capellam dici Regiam, quòd Cappa, hoc est, Capsa Reliquiarum B. Martini ibi & recondita asservaretur , & in expeditiones bellicas circumveheretur. At hìc addo , inde liquere Capellarum omnium primam & principem fuisse hanc ipsam Regum Franciæ, quæ & cæteris nomen fecit omnibus . Quo autem nunc sensu & usu Capella vernaculè dicitur pro toto ministerio sacro vasorum & ornamentorum, eo ipso usurpata ea vox est in testamento Caroli Magni, qui suam eo sensu Capellam secari ac dividi post obitum suum vetuit . *Capella, id est, Ecclesiasticum ministerium.*

XV. In Capitularibus Caroli Calvi expressa est Eleemosynariorum ejus mentio , quibus & illud commendat, ut post obitum suum erogent in pauperes quod ipse præceperat . *Si nos in Dei Sanctorumque ipsius servitio mors præoccupaverit , Eleemosynarii nostri , secundùm quod illis commendatum habemus , de eleemosyna nostra decertent* . Ex iisdem Capitularibus manifestum est , Episcoporum quoque & Abbatum , Comitum & Nobilium proprios fuisse Eleemosynarios, & hos non alios fuisse , quàm Testamentarios Executores. Ita nihil illis commune erat cum Capellanis & Archicapellano.

XVI. Indubitatissimum quoque est , canonica omnia Officia persoluta decantataque fuisse in Capellis Regiis , ea sanctitate & majestate , quam mente faciliùs quisque , quàm oratione complectatur. De ea re jam dictum est , & de pia Regum ipsorum assiduitate . Dictum est & quanta esset Capellæ Regiæ authoritas in Ecclesiis aliis omnibus ad suam Officiorum normam pertrahendis. Author est Valafridus Strabo sanctorum Martyrum Reliquias cum Cappa B. Martini circumferri solitas ad deambulatorium illud Oratorium , quod Reges in bellicis expeditionibus suis semper asectabatur. Porro nemo ambigit, quin ut à nobis non semel inculcatum est , sacra Psalmodia coram sacris Martyrum pignoribus Clerici semper aliqui defungerentur . Hi ergo Capellani ab hac Capella vel Cappa dicti ex Valafrido . *Quemadmodum sunt in Palatiis Comites Palatii , qui sæcularium causas ventilant ; ita sunt & illi, quos summos Capellanos Franci appellant , Clericorum causis prælati . Capellani minores ita sunt , sicut hi quos Vassos dominicos Gallica consuetudine nominamus . Dicti sunt autem primitus Capellani à Cappa B. Martini , quam Reges Francorum ob adjutorium victoriæ in præliis solebant secum habere : quam ferentes & custodientes cum cæteris Sanctorum Reliquiis Clerici Capellani cœperunt vocari.*

XVII. Nec minori gloria aut copia privilegiorum circumfulgebat , ut credere par est, Capella Imperatorum Orienralium Constantinopoli . Sæpiùs memoratur Presbyter Palatii , memorantur & Primicerii ; ὁ πάπας τ παλατίυ , οἱ πριμικήριοι . Clerici Palatii , qui concinendis in eo Psalmis addicti erant , ὠ τῇ ἐκκλησίᾳ τ παλατίυ ψάλλοντες κληρικοὶ , ex ædibus tertia noctis vigilia in Palatium veniebant. At postquam permiscuere se illis conjurati sicarii , & unà irrumpentes Leonem Armenum Imperatorem obtruncaverunt , Clericis his deinceps omnibus in Palatio ipso ædes designatæ sunt . Princeps hujus Cleri Palatini Protopapas Palatii vocabatur , ὁ πρωτοπαπᾶς τ παλατίυ; hoc est, primus Presbyter Palatii. Qui enim nobis Presbyter, is Græcis πάππας; quod ab origine ipsum Patris nomen est. Nam ut alibi diximus , & ab Hebraica origine trahi monuimus, Papa patrem sonat; quod deinde ad Presbyteros Parochosque omnes apud Græcos derivatum est; ut & nobis Majoribusque nostris non ita pridem

Suprà c. 109. n. 1.

L. 1. c. 4. Du Chesne To. 2. pag. 105 108. 109.

Ann. 877. Du Chesne To. 2. pag. 464 Capitular. Baluz. To. 2. pag. 242. 262. 270.

De rebus Eccl. c. 31.

Cedrenus pag. 418. 469. 494.

Ibid. p. 612. 642.

pridem moris erat. In Oratorio quoque Imperatorio Constantinopoli asservabantur Martyrum Reliquiæ cum sanctissimæ Crucis ligno : & non semel contigit, ut Protopapas veniret in exercitum cum hoc venerandæ Crucis ligno, ut juramento milites omnes constringeret, quo Religionem & Imperium sanguinis impendio defensarent: quod & omnes genu flexo præstitere. Impatientissimè tulit Polyeuctus Patriarcha Constantinopolitanus, sanctitate vitæ notissimus, quòd Romanus III. ejus nominis Imperator Apostatam Monachum Clero Palatino ascripsisset, ac tueretur, Pag. 649. Quantumvis obtenderet Princeps Monacho vim factam, ut in Claustrum contruderetur : simul atque ille Imperio & vita abiit, Monachus in Monasterii sui latibulum redire compulsus est. Idem verò Patriarcha Polyeuctus remittere aliquid coactus est de eo zelo, quo communione Pag. 717. sua interdixerat Imperatori Nicephoro, quòd commatrem suam spiritalem duxisset : postquam juravit, pejeravitque Stylianus Protopapas Palatii nihil unquam affinitatis inter Imperatorem & Imperatricem intercessisse. Post Sergium Patriarcham Eustachius primus Presbyterorum Palatii, πρῶτος ὢν τῆς πρεσβυτέρων, in ejus locum suffectus est.

CAPUT CXII. P. 4. l. 1. c. 78.

De Clero Palatino, de Capellanis, Archicapellanis, Eleemosynariis, & Magnis Eleemosynariis sub Regia Hugonis Capetii stirpe post annum Christi millesimum.

I. Varia genera Capellanorum, Conciliorumque: statuta ad eos in ordinem redigendos, & in Episcoporum obsequium.

II. Nonnulla in eos Canones animadvertuntur.

III. Mira potestas Episcoporum in Capellanos Capellarum Regiarum in Norvegia.

IV. Argumenta alia Episcopalis potestatis in hos Capellanos; eorum mancipatio uni alicui Ecclesiæ; eorum residentia.

V. De Capellanis Papæ & Imperatorum.

VI. De Capellanis Regum Siciliæ, Angliæ, & Hispaniæ.

VII. De Capellanis Nobilium, & quibus de causis in contemptum venerint.

VIII. De Archicapellanis, & de Clero Palatii Imperatorum.

IX. De Magnis Eleemosynariis Franciæ, & de Confessariis Regum.

I. IN Concilio Turonensi anni 1163. præceptum est, ut Capellani Arcium & Castrorum sacramento se constringerent, prohibituros pro virili ne Ecclesiæ expilarentur : operam daturos, ut restitueretur quidquid expilatum fuisset : interdictum in eum locum vibraturos, nisi intra dies quadraginta restituerentur quæ asportata fuerant; denique ne his Capellanis alii subrogari possent, nisi conscio Archidiacono, qui idem sacramentum exigeret à successore. Concilium Claromontanum anni 1095. jam antè constituerat, ne possent Optimates, nisi concedente Episcopo, suos sibi Capellanos habere: *Ut nullus Presbyter Capellanus alicujus laici esse possit, nisi concessione sui Episcopi.* Can. 18. Vel ex alia Editione : *Ut nullus Princeps Capellanum habeat, nisi quem sibi Episcopus suus aut Archidiaconus procuratorem animæ delatum constituat.* Concilium Colonienſe anni Can. 10. 1260. Capellanos Regum, Episcoporum & Præpositorum secernit : omnesque indiscriminatim jubet propriis in Ecclesiis residere, nisi aliud cogat vel dominorum vel Ecclesiarum necessitas, negotiorumque urgentium molestia. Jubet ut & Episcopis suis præstò sint, quando sacra celebrant; ut in Ordinibus sacris sint; & si Cappellani Episcoporum sint, ut jurisdictioni primi eorum Capellani subsint. *Cùm aliquibus in Ecclesiis Capellani Regales, Episcopales, ac etiam Capellani Præpositorum existant, &c. Capellani ejusmodi residentiam in suis Ecclesiis tanquam alii fratres facient, nisi illo tantùm tempore, quando agunt suorum negotia dominorum, atque etiam si negotia Ecclesiæ hoc exposcant. Et nobis in Ecclesia majori, vel alia, si sunt ea vice præsentes, debent adesse in divini celebratione Officii, & adstare. Et debent hujusmodi Capellani in sacris esse Ordinibus constituti. Super hujusmodi Capellanos Episcopales erit noster Capellanus, quasi loco judicis & magistri.* Denique veltum est hoc Concilio, ne Decani, Scholastici, vel Cantores possint unquam Capellanorum munere fungi apud Reges, Episcoposque.

II. Tribus ex his Canonibus hæc emergunt, quæ observasse non pigeat. 1. Hos Regum & Episcoporum Capellanos uni Ecclesiæ affixos fuisse, more Majorum, & pro antiqua Canonum disciplina. 2. Residere in ea debuisse, ex lege universali Beneficiariis omnibus imposita. 3. Non potuisse Magnates, nisi quos ab Episcopo acciperent, habere Capellanos. 4. Capellanos omnes in Ordinibus sacris esse debuisse. 5. Primum Episcopi Capellanum fuisse veluti Archicapellanum, cujus jurisdictioni cæteri obnoxii essent. 6. Cùm exorirentur tunc & paulatim fingerentur simplicia Beneficia, eam tamen adhuc viguisse legem, ut & Ecclesiæ alicui manciparentur Clerici omnes, & in ea residere cogerentur. 7. Castrorum Arciumque Capellani custodes agere debuisse & defensores patrimonii circumpositarum Ecclesiarum.

III. Anno Christi 1273. cùm Magnus Norvegiæ Rex & Joannes Nidrosiensis in eodem Regno Archiepiscopus de iis quæ in controversiam venerant, transigerent & paciscerentur, spopondit Rex sartam tectam servaturum se Archiepiscopis & Episcopis eam libertatem, quam Majores sui servassent, instituendi Capellanos in Capellis à Regibus fundatis vel dotatis, non expectata vel consensione vel præsentatione Regum, sive cæterorum Laicorum : *Concessit Rex quod à Prædecessoribus suis est concessum, scilicet ut licitum sit semper Archiepiscopis & Episcopis, in Capellis à Regibus fundatis, vel dotatis, sicut & in aliis Capellis suæ Provinciæ, instituere idoneas sine ipsorum & aliorum Laicorum assensu vel præsentatione personas.* Quod ne Patronorum quidem laicorum jura in Capellanos suos obtinerent in Norvegia, sive Reges, sive Nobiles, ea quidem erat ejus Regni consuetudo pecuiiaris : sed ex eo mirum in modum eluescit, quàm essent in potestate Episcoporum Clerici omnes Palatini, Magnatumque Capellani : cùm hæc Officia, perinde ut Beneficia Episcopi conferrent. Laicis Proceribus ne in mentem quidem veniebat, ut Beneficiorum Collatores esse se contenderent, cùm ne Capellarum quidem suarum essent : immo cùm ne ordinario quidem in iis fruerentur jure Patronatus. Rainal. ann. 1273. n. 10

IV. Ex Abbate Guiberto novæ supperent nobis supradictorum probationes. Narrat enim ille Clericos duos suæ fuisse matri in propriis ædibus suis, alterum Capellanum, alterum sibi Præceptorem. Ecclesiæ ambo inserviebant, quæ juris erat hujus Matronæ, juxta ejus sæculi detestandam pravitatem, quo Ecclesias sibi vendicaverant Laici. *Evocatis ipsa duobus Clericis, Capellano suo & Magistro meo, sub eorum custodia in Ecclesiam me deferri præcepit. Juxta pravitatem vero veteris usus Ecclesia illa ad jus ejus pertinebat.* Inde rursus concluditur, uti & ex antecedentibus,

Capel-

Capellanos omnes Laicorum Ecclesias vel Capellas habuisse aliquas, ad quarum titulum & ministerium ordinarentur, vel ab Episcopo instituerentur. Ita verè Beneficiarii erant. Sed illud quoque rursum liquet nervos omnes contendisse Concilia ipsa, ut authoritati Episcoporum substernerent Capellanos istiusmodi omnes, ab eis instituendos: quòd eas Capellas earumque dotes & agros usurpassent Laici, perinde ut Ecclesias alias omnes. Qui verò alias quoque usurparant Ecclesias, has Capellas, quæ suæ Majorumque suorum fundationis erant, multò & audaciùs invadebant, & retentabant contumaciùs; & earum non Patronos se tantùm venditabant, sed Collatores, antequam Concilia Episcopalem in iis authoritatem redintegrassent. Ea ergo prima fuere laicatum Collationum rudimenta, ab Episcopis tunc statim oppressa. Joannes Gersonius, quo non alius eruditionis & pietatis fama clarior, suorum temporum improbitati, & Ecclesiasticæ disciplinæ relaxationi ingemiscens, dolebat illud cum primis, quòd Episcopi elabi aut extorqueri sibi passi essent illam Capellanorum in ipsis Regum Capellis destituendorum, æquè ut instituendorum potestatem. *Ubi est quod nullus Principum laicorum Capellanum habeat nisi ab Episcopo datum, in casu ab Episcopo deponendum vel corrigendum?*

V. Erant & Pontificibus Romanis & Imperatoribus sui Capellani. Petrum Diaconum & Monachum Montis Cassini cùm Innocentius II. Palatio suo adjungere percuperet, pollicebatur Capellanis suis eum se annumeraturum, nec ulla unquam re ei defuturum: *Se illum inter Capellanos suos habiturum, & quæque illi necessaria præbiturum.* Nec multò post Lotharius Imperator *Chartularium & Capellanum Romani Imperii eum constituit.* Tum ad Abbatem Montis Cassini litteras dedit, ut eum sibi postularet, Capellanis quoque suis accensens hunc Abbatem, aliisque exornans titulis magnificentiotibus. *Guibaldo Cassinensi Hierarchæ & Romani Imperii Cancellario, Capellano, & Principi pacis.* Perstrinxit Valsinghamus avaritiam & sordes Cardinalis cujusdam, qui in Anglia pretio distraxit anno 1381. vel Titulos, vel Officia Capellani Papæ & Notarii Apostolici. *Ad Capellanatum domini Papæ tam possessionatos, quàm mendicantes admisit.*

VI. Cùm ad Capellanum Regis Siciliæ scriberet Petrus Blesensis, monebat ejus esse muneris, ut Regem creberrimè commonefaceret, & vehementissimè dehortaretur, ne Episcopales sedes donaret iis qui dedecori futuri essent sanctissimæ dignitati, & ne in thesauros Ecclesiæ involaret: cùm enim Pastor esset Regis, pari cum ove sua periculo periclitaturus, pari exitio peritutus erat & ipse. *Ovis tua est, & in periculum tuum ipsius custodiam suscepisti.* Et mox: *Periculosum est tibi, si in tonsoris officium convertas ministerium pastorale.*

Joannes Seldenus in Notis ad historiam Novellam Eadmeri intexuit privilegium, quo Guillelmus Angliæ debellator & Rex donavit Abbatiam sancti Martini de Bello, quam in eodem ipso construxerat loco, in quo victoriam longè splendidissimam reportaverat. Eo privilegio continetur immunitas potestatis temporalis cujuscumque, & spiritalis Episcoporum jurisdictionis. Sed quod ad temporalem exemptionem pertinet, ad Capellæ Regiæ exemplum ea effingitur. *Sicut mea Dominica Capella libera sit omnino ab omni ejus exactione.* Quibus ex verbis non obscurè colligi posse videtur, Capellam tum Regiam jurisdictioni spiritali Episcopi subjectam fuisse. Agens Eadmerus ipse de conjugio Henrici I. Regis, quod in Castro Vindsorio celebrandum erat, narrat Salisberiensem Episcopum, qui ejus loci Diœcesanus erat, accinxisse se ad sacrum illud ministerium peragendum: at Archiepiscopum Cantuariensem interessisse, & eas sibi partes omnino vindicasse, quòd Regis & Reginæ, quocumque demum illi loco degerent, ipse Parochus esset. *Quòd Rex & Regina speciales ac domestici Parochiani sunt ipsius.* Narrat & Rogerius, ut anno 1175. cùm contenderent Archiepiscopi Cantuariensis & Eboracensis de Capella sancti Osvualdi apud Gloecestriam, inter eos denique convenisse, ut ea Capella eadem gauderet immunitate à jurisdictione Cantuariensis Archiepiscopi, qua Regia Capella fruebatur. *Quietam clamavit & liberam ab omni jurisdictione sua Capellam sancti Osvualdi Gloecestriæ, sicut dominicam Capellam Domini Regis.* Erat tunc Capella Regia subducta jurisdictioni Cantuariensis Præsulis, qui nihilo seciùs Patochus erat proprius Regis & Reginæ. De ea verisimiliter immunitate interpretandus est Innocentius III. in Epistola ad Joannem Angliæ Regem scripta: *Super tua non excommunicanda persona, neque tua interdicenda Capella, nisi de mandato sedis Apostolicæ speciali.* Reges ipsi ea ambierant ptivilegia, ut propulsarent à se seu interdicta, seu tela quæcumque alia, quæ Episcopi in eos ejaculari potuissent. Unde & Pontifex idem Regem hortabatur, ne de spiritalis jurisdictionis capitibus variis cum Episcopis litigaret, sed ad Apostolicam recurreret Sedem. *Illud Regali tuæ prudentiæ consulimus ad cautelam, ut cum Archiepiscopis & Episcopis Regni tui contentiosè non agas, maximè super negotiis spiritalibus, & Ecclesiastico jure, cùm ad nos possis habere recursum, per quos multa poteris honestè perficere, quæ honestè non posses perficere per te ipsum; pro certo confidens, quod nos petitiones & preces tuas, quantum honestas permiserit, intendimus exaudire.* Exemptionis istiusmodi & petitio & concessio porerat adprimè consentire æquitatis & pietatis legibus, atque Ecclesiæ necessitati servire; cùm primus omnium & orasse, & exorasse memoretur hujusmodi libertatem sanctissimus Hungariæ Rex Stephanus, omnium Regni sui Ecclesiarum conditor & dotator. Id nimirum præ cæteris omnibus Ecclesiarum particularium incolumitati & stabilitati conducibile est, ut Regibus conveniat & Pontifici summo, qui centrum est ipse & cardo unitatis omnium Ecclesiarum. Ejus rei invictissimum argumentum ex ipsius Angliæ exemplo in promptu est. Qui qua par est maturitate & sapientia rem hanc perpenderent, facilè assentientur, cautiùs diligentiùsque ipsi Angliæ Regno consulere non potuisse Innocentium III. quàm Reges ejus cum Romana & Apostolica sede arctissimè & indivulsè devinciendo.

Eduardus II. Angliæ Rex, anno 1316. Cleri sui deliberationibus subscribens, illud magni prorsus momenti addidit, consuetudine vetustissima, & quæ omnem hominum memoriam anteiret, Palatii sui Clericos, quo temporis spatio munere fungebantur, non teneri ut in Ecclesiis suis residerent, nec officere posse libertati Ecclesiasticæ, quod ad Regis Regnique utilitates necessarium esset. *Rex & antecessores sui à tempore, cujus contrarii memoria non existit, usi sunt, quod Clerici suis immorantes obsequiis, dum obsequiis illis intenderent, ad residentiam in suis beneficiis faciendam minimè compellantur. Nec debet dici tendere in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis, quod pro Rege & Republica necessarium invenitur.*

Inter statuta Cantuariensis Atchiepiscopi anno 1417. agitur de Patronis & de Beneficiis Regiæ fundationis, quibus inflicta erant onera Pensionum, Clericis Palatinis solvendarum, donec Beneficij aliquid consequerentur. *Clericis Regis in certis annuis pensionibus sunt astricti, quousque aliqua Beneficia competentia eis obtulerint, & ipsa acceptaverint.*

Cib. Abbas 13. de vita c. ult.

Ib. p. 105.

Cron. Cass. l. 4. c. 114. p. 125.

ist. 10.

eldeni Not. p. 112. 113. Conc. Angl. To. 2. pag. 53. 4. Eadem ist. Nov. l. 6

Regest. 16. L. 4. Ep. 130.

Conc. Gen. To. 11. par. 2. p. 2465.

Ante initium Concilii Dertusensis in Hispania, anno 1429. congestæ sunt Epistolæ complures Alphonsi Regis Arragonum, & illa præ ceteris, qua rescindit Brevia omnia extorta à Clericis quibuscumque, ut se Ordinariorum subducerent Episcoporum jurisdictioni, obtentu eo quòd essent qui non erant tamen Clerici Palatini. Ergo tum verè immunes erant, qui verè erant Clerici Capellæ Regiæ. Ex quo facilè infertur, Capellis tunc Regiis omnibus communicatum fuisse privilegium Capellæ Divionensis Ducum Burgundiæ, de quo mentio habetur in Decretalibus Innocentii III. idque in eo situm erat, ut non possent ii Canonici, vel suspendi, vel excommunicari, vel interdici ab Ordinariis. Innovatum est à Tridentino Concilio Caput illud *Cum Capella*, Regiorumque similiter Capellanorum confirmata exemptio. Constitutiones Archiepiscoporum Cantuariensium anno 1464. in commune prohibent Clericis omnibus, ne caputiis, aliisque quibusdam vestibus insignibus utantur, quòd eæ propriæ sint Graduatuorum, Dignitatum, Presbyterorum, & Clericorum Capellæ Regiæ. *Presbyteris & Clericis in servitio domini Regis.*

C. Cum Capella Extr. De Privilegiis. Sess. 24. c. 11.

VII. Quod ad privatorum autem Nobilium Capellanos spectat, respondens Nicolaus V. anno 1447. ad Consulta Saxonum, penes quos erant Presbyteri, qui in istiusmodi Oratoriis sacra peragerent: respondit posse id fieri cum licentia Episcopi, sed cum decentius, tum tutius esse, ut ne hi Presbyteri easdem cum laicis ædes incolerent. *An liceat laicis servare unum, vel plures Capellanos, propter Deum in domo sua bonæ vitæ recommendatos, qui sibi possint legere, vel cantare Missas in aliqua Ecclesia, sive Capella, sine præjudicio Parochialis Ecclesiæ. Dicendum est quod Presbyteri de licentia Episcopi Diœcesani hoc possint facere: est tamen decentius habitare extra muros laicorum, propter multa quæ occurrere possunt ex tali cohabitatione.* Ita deviatum jam erat ab antiquo usu, & cùm priùs Presbyteros laicis assignarent Episcopi, ut in his Oratoriis sacra facerent, & animarum saluti promovendæ incumberent: tum sola Episcopi licentia desiderabatur.

Rainal. n. 28.

Et hinc forsan fastidium illud & contemptus Capellanorum, quos viles & despicabiles habebant nobiles viri matronæque, quòd suo eos nutu asciscerent abjicerentque, & sordidis ministeriis manciparent. Id jure merito expostulabat Synodus Colonienſis anni 1536. *Magna eorum levitas est, in magnam Cleri ignominiam redundans, qui se laicis, atque adeo delicatis fœminis, ventris causa, in Capellanos, ut appellant, atque anteambulones venditant. Qui enim debebant esse gregis duces, rediguntur in caudam, & sordidissimis quibusque negotiis alligantur, proh dolor!*

Part. 2. c. 27.

Animosiùs etiam Moguntina Synodus anni 1549. decertavit pro libertate ac dignitate Capellanorum in Castellis Magnatum. Præceptum est enim, ut ab Episcopo instituerentur, eique, vel Archipresbytero ejus obtemperaturos se promitterent, Synodis Diœcesanis interfuturos, ac Capitulis Decanorum Ruralium, denique Parochialium Ecclesiarum juribus nihil præjudicaturos. *Sacellani nobilium in sacellis castrorum Missas celebrare, aut alia sacramenta conferre, aut etiam prædicare non præsumant, nisi super eo authoritatem & consensum Ordinariorum obtinuerint, & priùs manualem promissionem Episcopo, seu loci illius Archipresbytero fecerint, se in obedientia Diœcesum mansuros, & ad Synodos & Capitula venturos, & mandatis Ecclesiasticis secundùm justitiam, & quatenus eos attingunt, esse parituros; salvis etiam juribus Parochiarum, ad quas talia castra nobilium pertinere noscuntur.*

Can. 9.

VIII. Nec dictum à nobis quidquam hìc est, nec dicendum de Archicapellanis, quòd ea Dignitas extincta prorsus sit & oppressa cum Caroli Magni stirpe. Non quòd Regum & Imperatorum cura tepesceret in deligendis Capellæ suæ Clericis, qui & eruditione præstarent, & sanctimonia, animarumque salutis studio; ut ad manum semper haberent quasi seminarium quoddam Episcoporum. Profero exemplum nobile ex vita sancti Bennonis Episcopi Misnensis sæculo XI. Regiam Capellam Goslariæ Henricus III. Germaniæ Rex à Leone IX. Papa dedicari cùm impetrasset, sedem Imperii eò transferre constituit, eoque accersivit quidquid erat usquam virorum doctrina & probitate præcellentium. *Quam Ecclesiam cùm Imperator Imperii Capellam, & Canonicos ipsius Capellanos Regios haberi & nominari vellet: exactam dedit operam, ut viros tanto honore dignos, & tam litteris quàm sanctæ conversationis moribus probatos eidem Ecclesiæ præficeret. Siquidem illic etiam Regni sedem constituerat. Lecti sunt igitur ex omni ferè Germania viri, cum doctissimi, tum religionis observantissimi.* Omnes ibi communem agebant vitam; Benno ipse à Rege, & à summo Pontifice suo avulsus est Monasterio, ut novellæ hujus Congregationis administrationem capesseret. Tantus ibi disciplinæ & sanctimoniæ fervor erat, ut eorum plurimi in Cælitum album adscripti sint. Cùmque tunc dandorum Episcopatuum potestatem Imperatores plerumque retinerent, Bennonis vitæ Scriptor non multò pauciorum quàm quinquaginta nomina edidit, qui ad Episcopatus vocati sunt. *Quàm laudabilem verò ac sanctam olim vitam deduxerit prima ea Goslariensium Canonicorum congregatio, documento esse potest, non solum id, quod plures ex eis Divorum numero ascripti, plurimi Beatorum appellatione, dum adhuc viverent, dignati sunt: verum illud etiam memoratu dignissimum, quod cum in potestate Imperatorum adhuc esset Episcoporum designatio, pauci aliunde, quàm ex eadem Regia, ut dicebatur, Capella tam sub prædicto Henrico III. quàm filio ipsius IV. & nepote V. æquivoci nominis Regibus, ad quæcumque etiam Episcopia conscenderint.*

Surius 16. Junii

Ratum ergo fixumque illud est utrumque quod à me jam sæpiùs inculcatum est, & ex Palatino Clero Episcopos complurimos creatos esse, & in eo plurimum operæ vigilantiæque positum fuisse, ut ne inscriberentur Clero Palatino, nisi viri & pietate & sacrarum disciplinarum peritia conspicui. Non ambiget sanè quisquam, quin quos Princeps ex Capella sua Goslariensi ad Episcopatum extollebat eo apice dignissimi essent, vel ipsa ejus fuga.

Cùm verò Clerus Regius Capellæ Goslariensis per Præpositos regeretur, perspicuum est, altum silentium tunc fuisse de Archicapellanis sub tribus his Imperatoribus. In vita illustrissimi Martyris Caroli Comitis Flandriæ sæculo XII. mentio fit Archicapellani & Cancellarii ejus; *Archicapellanus & Cancellarius totius Flandrensis Curiæ.* Ubi secunda hujus Operis Parte operosiùs de Cancellariis agemus, aliqui rursus in Germania Archicapellani obvios se dabunt. Sed ut perantiqua sunt hæc exempla & rarissima, unum illud ex iis efficitur, vix unquam vel Dignitates vel consuetudines ita interire posse & abolescere, ut non aliquandiu superstent aliqua earum vestigia.

Surius die 2 Mart. c. 14.

L. 5. p. 61. L. 6. p. 76.

Eodem testimonio Constantinopolitanos Imperatores ornat Nicephorus Gregoras, quòd Palatii sui Clero adgregarent pios quosque & eruditione celebriores Clericos, ut hi quasi gradus essent, unde ad Episcopales & ad Patriarchales ipsas Sedes promoverentur.

IX. Quod ad Galliam pertinet, nulla Archicapellanorum memoria post Hugonem Capetium. Unus illis abundè primùm fuit Capellanus, unus Eleemosynarius. Vir usquequaque doctissimus Nangius edidit Constitutiones sancti Ludovici, Philippi Pulcri, & Philippi Longi, ubi inter eos qui habitabant in palatio Regio, referuntur *Capellanus & Eleemosynarius.* In Constitutione Philippi Pulcri,

Gloss. To. 1. pag. 217.

eri, ita habetur, *Capellani*, *Confessarii*, *& Eleemosynarius*. Ita tunc Capellanis postponebatur Eleemosynarius. Sed illa postea dignitas gradatim ad majus fastigium excrevit. Post Carolum VI. qui ea decorati fuere, plerique Episcopale quoque ad culmen provecti sunt. Joannes Balua inde non solùm Ebroicensis Episcopus, sed & Cardinalis electus est. Sub Carolo VII. Joannes de Rely Episcopus Andegavensis primus dici cœpit *Magnus Eleemosynarius*. Nec tamen eo titulo insignitur vel in Epitaphio ejus, quod referunt doctissimi viri San-Marthani Fratres, vel in encomio quod illi contexuit Launojus in historia Collegii Navarræ ad annum 1482. Gottofredus de Pompadour Episcopus Petragoricensis, postea Aniciensis, eandem induit dignitatem, eundem Magni Eleemosynarii Titulum sub Carolo VIII. & Ludovico XII. Ei titulo Tilletius longè majorem affinxit antiquitatem, sed aberravit à vero. Crevit denique Magni Eleemosynarii dignitas in *Officium Coronæ*, ut vocant: quo nomine & honore gaudent pauciſſimæ, eoque omnium toto Regno ampliſſimæ Dignitates. Tumque ad eam dignitatem non venere, nisi qui vel meritis longè clariſſimi, vel nobilitate vel Cardinalitia etiam dignitate fulgerent.

Docebit nos porro idem Tilletius ex ipso Regiarum Chartarum tabulario, quæ potestas esset, quæ munera Magni Eleemosynarii, quæ privilegia. Quæ Gallicè ille scripsit, hìc ego verbis pene totidem Latinis reddam. *Ex Commentariis de rebus Philippi III. Philippi Pulcri, Philippi Longi, Magno Eleemosynario & Confessario Regio erat cubiculum cuique suum in Palatio, vel in Hospitio Regis, ubi quatuor alia tantùm esse debebant, præter cubiculum ipsius Regis. Individuos enim sibi cohærere volebant Reges Christianissimi eos interdiu noctuque, per quos animæ suæ salus procurabatur, ne quo opprimerentur inopino casu. Itaque toto Regno duo hæc Officia maximo in honore habebantur, propter munera illa quæ penes Regem obeunt. Nullo enim ex alio tanta utilitas redundat, si modò strenuè administrarentur. Sacramento se obligabat Magnus Eleemosynarius, nihil unquam se à Rege petiturum, quod non & justitiæ & pietati adprimè concineret, & à favore & gratia procul esset. Ita præcipit Constitutio Philippi Pulcri anno 1290. At verò Constitutione Philippi Longi anno 1318. prohibetur, ne quisquam ingerat se ad alloquendum Regem, dum sacris interest Mysteriis, præter Confessarium ejus, qui eum potest vel tunc submonere de rebus ad salutem animæ & conscientiam attinentibus: & post peractam rem sacram, antequam Rex Oratorio suo prodeat, alloqui similiter illum potest de Collationibus Beneficiorum, non de quavis re aliâ. Ita & in Oratorio ipso post peracta sacra Magnus Eleemosynarius compellare Regem potest de eleemosynarum largitionibus. Alia Constitutione Philippi Longi, dum Regni Regens esset anno 1316. potest Confessarius satagere, ut Brevia Beneficiorum subscribantur, & sigillo Regio muniantur. Idem juris est Magno Eleemosynario circa Brevia eleemosynarum. Multæ hactenus exarserunt lites & contentiones propter jurisdictionem quam sibi Magnus Eleemosynarius vindicat, quasi Officii sui jus, in Xenodochia & Nosocomia Regni, Fundationis etiam Regiæ, ad ea videlicet regenda, visitanda, & meliorem in formam disciplinæ sicubi opus est revocanda. Anno 1455. in Senatu Parisiensi declaratum est, eos qui Titulum Beneficii obtinebant, Episcopali obnoxios esse jurisdictioni. Ubi verò penes Laicos administratio erat, Magni Eleemosynarii potestati ejusmodi loca subesse debere. Quod exinde pluribus Edictis confirmavit Franciscus I.* Hactenus Tilletius, ex quo perspicuum est Magno Eleemosynario nihil commune fuisse cum priscis Archicapellanis. Inculismensem, Episcopum Falcetius perhibet, id sibi sumpsisse, ut Regum Archicapellanus esset, dum in Aquitania versarentur, ex concessione Pipini Regis. At Ludovicum Juniorem in Aquitaniam profectum, hac illum vel prærogativa, vel inani potiùs spe & jactantia, ut equidem reor, dejeciſſe. Fidei periculum esto penes authorem Chronici Inculismensis, cui ille innititur.

Fæuche Origine des Dignitez de France. c. 7.

De Cardinalibus & Legatis.

CAPUT CXIII. *P. 4. l. 1. c. 79.*

De Cardinalibus ab anno milleſimo usque ad trecenteſimum supra milleſimum.

I. Quando Episcopi Cardinales assurgere cœperint supra alios Episcopos. Erant Episcopi Cardinales in Ecclesia sancti Joannis Lateranensis Romæ. Cœpit ab illis maximè pendere electio summi Pontificis.

II. Hæc Episcoporum Cardinalium provectio necessaria fuit, ut infringeretur Imperatorum audacia, qui Romani Pontificis electionem sibi vindicarant. Novæ probationes eorum potestatis in electione Papæ.

III. Legationes frequentissimæ, quibus honestabantur Cardinales omnes, & individua societas trium Ordinum sacri Collegii, in causa fuere, ut non Episcopi jam tantùm Cardinales, sed & Cardinales omnes supra Episcopos assurgerent, & eminentius sederent. Argumenta ejus rei usque ad annum Christi centesimum supra milleſimum.

IV. Argumenta ab anno milleſimo centeſimo ad milleſimum ducenteſimum. Magnifica Cardinalium verba sub Eugenio III. in Concilio Remensi. Collegium Cardinalium Senatus Ecclesiæ.

V. Petri Damiani doctrina, Bernardi, & Petri Blesensis de authoritate hujus Senatus ad Ecclesiæ propagationem, & ad emendationem morum. Quales à Pontifice eligendi sint Cardinales.

VI. Rursum de progressu & incrementis Cardinalium dignitatis usque ad annum milleſimum ducenteſimum. Diutinæ Imperatorum & Pseudopontificum persecutiones, fuga Pontificum & Cardinalium in Galliam, possunt & aliquid contulisse.

VII. Sæculo XIII. purpura Pontificum communicata est cum Cardinalibus, eorum consessio supra Episcopos penitus convaluit.

VIII. Quid de Cardinalium purpura sentiendum sit.

I. CArdinalium Ecclesiæ Romanæ dignitas ad summum jamdiu fastigium quoddam sublimata est supra dignitates cæteras Ecclesiasticas omnes; nec fieri potest, quin & oblectationis habitura sit plurimum & utilitatis disputatio, quæ progressus & incrementa eorum accuratè aperiet. Concilium Romanum sub Joanne XV. anno 993. subscriptum fuit ab Episcopis, à Presbyteris & Diaconis Ecclesiæ Romanæ; at soli ibi Presbyteri Cardinales dicti sunt: *Presbyter & Cardinalis sancti Xysti.* Nec secus res se habuit in Synodo Romana anni 1015. sub Benedicto VIII. ubi plures subscripsere Episcopi alii, non solùm ante Cardinales Presbyteros, sed etiam ante Episcopos ejusdem sacri Collegii, prout vel Archiepiscopi erant, vel Ordinationis ævo seniores.

Conc. To. 9. pag. 742. 835. 992.

Quæ gesta sunt Constantinopoli anno 1054. sub Leone IX. inter ejus Apocrisiarios & Michaelem Regiæ urbis Patriarcham, facilè produnt, quid mutatum jam tum esset in gratiam Cardinalium. Humbertus enim Episcopus Sylvæ Candidæ, *Cardinalis Episcopus Ecclesiæ Romanæ* ibi dicitur, sederque supra Archiepiscopum Amalphitanum. Fridericus Diaconus & Cancellarius nequaquam Cardinalis vocatur. *Humbertus Dei Gratia Cardinalis Episcopus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Petrus Amalphitanorum Archiepiscopus, Fridericus Diaconus & Cancellarius*, omni-

omnibus Ecclesiæ Catholicæ filiis. Tres ii erant Apocrisiarii, seu Legati Papæ. Cùm Petrus Damiani Cardinalis Episcopus creatus esset, scriberetque ad alios Episcopos Cardinales, Ecclesiæ Lateranensis Cardinales eos appellabat: *Venerabilibus in Christo sanctis Episcopis, Lateranensis Ecclesiæ Cardinalibus, Petrus, &c.* Hinc patet non suæ quemque Ecclesiæ Episcopalis contemplatione dictos eos fuisse Episcopos Cardinales, sed Ecclesiæ sancti Joannis Lateranensis Romæ: qua etiam de causa Humbertus Cardinalis inscribebat se Episcopum Cardinalem Ecclesiæ Romanæ.

Baron. ann. 1057. n. 19. 26.

Petri Dam. l. 2. Ep. 1.

Docet autem nos idem Petrus Damiani in hac ipsa eadem Epistola, Episcopos septem illos, qui Cardinales appellitantur, devotos affixosque fuisse Ecclesiæ Lateranensi in urbe Roma, quæ prima esset & Princeps Ecclesiarum orbis omnium, ad quam pietatis ergo advolabant fideles ex longinquis etiam regionibus, & in qua sacra Mysteria celebrabat nemo, nisi Pontifex & septem illi Episcopi Cardinales. *Lateranensis Ecclesia sicut Salvatoris est insignita vocabulo, qui nimirum omnium Caput est electorum, ita mater & quidam apex ac vertex est omnium per orbem Ecclesiarum. Hæc septem Cardinales habet Episcopos, quibus solis post Apostolicum sacrosanctum illud altare licet accedere, ac divini cultus mysteria celebrare, &c. Porro quia ad Lateranense Palatium à diversis populis de toto terrarum orbe confluitur, &c.* Ex antiquo Rituali libro Ecclesiæ Romanæ, quem citavit Cardinalis Baronius, constat septem hos Episcopos, veluti cooperatores & collaterales fuisse summi Pontificis, quòd ejus vice Pontificialia exercerent munia hebdomada quisque sua in Ecclesia Lateranensi. *Hæc septem habet Cardinales Episcopos, hosque dictos Episcopos Collaterales, itemque hebdomadarios, eo quòd singulis hebdomadibus per vices expleant munus Pontificis*. Et infrà: *Præter septem Collaterales Episcopos, erant alii Episcopi, qui dicuntur suffraganei Romani Pontificis, &c.* Hinc clarissimum est, cur hi septem Præsules Episcopi vocentur Romanæ Ecclesiæ, & Episcopi Cardinales sancti Joannis Lateranensis. Nec enim ratione Ecclesiæ propriæ Cardinales appellitabantur Episcopi. Cùm enim unius Ecclesiæ non posset nisi unus esse Episcopus, non potest is eo sensu Cardinalis dici, quo dicitur aliquis vel Presbyter vel Diaconus Cardinalis, qui plurium ejusdem Ecclesiæ sive Presbyterorum sive Diaconorum princeps est & veluti caput, Dicebantur ergo Episcopi Cardinales, ratione unius Ecclesiæ Lateranensis Romæ, cui præerant, & Mysteria celebrabant, sua quisque redeunte per vices hebdomadà, absente Pontifice, sicut Presbyteri Cardinales præerant Presbyteris cæteris Ecclesiæ suæ Parochialis.

II. Eminentissima horum Episcoporum Cardinalium potestas mirificè resplenduit in Concilio Romano sub Nicolao II. anno 1059. ubi constitutum fuit, ut penes eos esset summa authoritas in electione Romanorum Pontificum: ut suffragia ipsi colligerent, & consensum aliorum Cardinalium, Cleri, populique: si tumultuariæ autem turbæ aliquæ ita obstreperent, ut electio Romæ tutò fieri non posset, secederent ipsi quò opportunius visum esset, electionemque cum Clero celebrarent, laicisque illis, paucis quidem, sed religiosis, qui se illis conglutinatent; denique cùm Metropolitanus non sit ullus qui electionem Papæ confirmet, ipsi supplerent implerentque vices Metropolitani. *Obeunte Pontifice, in primis Cardinales Episcopi diligentissimè simul delegationem tractantes, mox ipsi Clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus Clerus & populus ad consensum novæ electionis accedat, &c. Quia verò Sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur Ecclesiis, atque ideo supra se Metropolitanum habere non potest; Cardinales Episcopi proculdubio Metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehant.* Præter eam Constitutionem editi sunt in eo Concilio Canones, in quibus unus est qui Papæ electionem totam permittit sapientiæ & authoritati Cardinalium Episcoporum: *Statutum est, ut electio Romani Pontificis in potestate sit Cardinalium Episcoporum*. In Concilio Beneventano, quod eodem anno habitum est, Hildebrandus cùm Subdiaconus tantùm esset Ecclesiæ Romanæ, Cardinalis dictus est, & Cardinales omnes Archiepiscopis ipsis antepositi fuere.

Baron. ann. 1059. n. 25.

Can. 1.

Nec inane hoc erat studium attollendæ Cardinalium authoritatis. Extorquenda enim erat Germanis Imperatoribus ea potestas eligendi suo nutu Romani Pontificis, quam jamdiu usurpare permissi fuerant. Non poterat ergo nimius esse amor ac conatus extollendæ Cardinalium potestatis, quæ Imperatoriæ ipsi potestati objicienda erat. Eo sensu sumenda est Petri Damiani Epistola ad Cadaloum Parmensem Episcopum, quem Imperatoria potestas vel grassatio Romanæ Sedi intruserat. *Taceamus interim de Senatu, de inferiori ordinis Clero, de populo. Quid tibi de Cardinalibus, videtur Episcopis, qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibusdam aliis prærogativis, non modo quorumlibet Episcoporum, sed & Patriarcharum atque Primatum jura transcendunt?* Et paulò post: *Nimirum cùm electio illa per Episcoporum Cardinalium fieri debeat principale judicium, secundo loco jure præbeat Clerus assensum, tertio popularis favor attollat applausum, &c.*

L. 1. Ep. 20.

Quæ mihi Petri verba tantò videntur mirabiliora, quòd iis primaria potestas eligendi Romani Præsulis ad solos revocatur Cardinales Episcopos, reliquive Cardinales promiscuè ferè permiscentur cum Clero reliquo; unum iis velut & populo integrum ut sit, assentiti electioni à Cardinalibus Episcopis factæ. Cùm ita assurrexissent Episcopi Cardinales supra Episcopos alios quosvis, supra Primates etiam & Patriarchas: sedere etiam ante Episcopos omnes cœperunt. Cœpisse dico, quòd ea novatio sensim & lentissimis facta sit incrementis. Tarditatis autem tantæ non immeritò conjicitur causa fuisse, Cardinalium cæterorum cum Episcopis Cardinalibus individua societas. Non enim tantæ molis fuerat Episcopos aliquos supra Episcopos alios sedere jubere, quantæ eodem consessus honore supra Episcopos quosvis donare etiam Presbyteros Diaconosque. Id enimverò non potuit nisi sensim sine sensu & multo temporis intervallo perfici. Sed cùm tandem ad illam sedendi prærogativam emersissent Cardinales Episcopi, paulatim ad se & alios pertraxere secum Cardinales, quibuscum in unum Senatum, unum Collegium, & unum quodammodo corpus coaluere.

Redeo ad electionem Papæ, quæ canonica esse non potest, si dissentiant Episcopi Cardinales, juxta eundem Petrum Damiani. *Ille Simoniacus est, qui Episcopis Cardinalibus reclamantibus intronizatus est*. Qui ipse tamen illis Cardinales alios adjungit, ut ejusdem eligendi potestatis consortes, in ea nimirum disputatione quam instituit inter Advocatum Regium & Defensorem Ecclesiæ Romanæ. *Ille præferendus, quem Cardinales Episcopi vocaverunt, quem Clerus elegit, quem populus expetivit*.

Baron. ann. 1033. n. 8.

III. Nonnihil etiam contulere creberrimæ Cardinalium Legationes ad eorum sedem & honorificentiam supra Episcopos evehendam. Narrat Leo Ostiensis, ut Desiderius Cassinensis Abbas, Presbyter Cardinalis creatus sit, & quodam veluti Cardinalatus ornamento, Legatione auctus in Italiæ non paucis Provinciis. *Ut Martii mensis jejunio & Presbyteri gradum & Cardinalis pariter officium sumat, &c. Cardinalis Presbyter ordinatus, sequenti Dominica*

L. 3. c. 12.

Abbas

Abbas quoque consecratus est. Præterea de Cardinalatus ipsius dignitate, & sancti Patris Benedicti honorificentia, per totam Campaniam & Principatum, Appulliam quoque atque Calabriam vicem suam idem Apostolicus plena authoritate commisit. Legatio & Vicariatus Papæ videntur quasi insignia quædam fuisse Cardinalatus propria. Illud saltem indubium est, & frequentissimas tunc fuisse Legationes, & nonnisi Cardinalibus creditas fuisse. Atqui nemo ambigit, quin ante Episcopos sederent & progrederentur Legati. Potest & in hoc contextu, & in compluribus aliis illud observari, spectatum fuisse Cardinalatum, ut dignitatem Ecclesiæ Romanæ, ejusdem Ecclesiæ supra alias omnes principatu quodammodo perfusam. Hinc Cardinales dicebantur Sanctæ Sedis, ut liquet ex ejus Epistola qui præfuit Concilio Turonensi anno 1060. *Stephanus Petri Apostolorum Principis & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis.* Idem observare est in Concilio Auscienſi anno 1068. Si veritati constent subscriptiones Concilii Romani anno 1059. eminent ibi Episcopi, Presbyteri & Diaconi Cardinales supra alios Archiepiscopos & Episcopos omnes. Ne suum Collegium distraheretur, soliciti erant Cardinales. Insueverant jam ferè Præsules cæteri, ut Episcopis Cardinalibus cederent; ita factum est tandem, ut & cæteris concederent. Ne Cardinalibus quidem Episcopis cedebant, ut Episcopis, sed ut Cardinalibus Ecclesiæ Romanæ, quo nomine æquabantur Cardinales omnes, & Cardinalatui ipsi ea adhæresebat sedendi prærogativa, ut perinde Presbyteris & Diaconis Cardinalibus communicaretur. Denique ceteri etiam præter Episcopos tam frequenter Pontificiis Legationibus ornabantur, ut inopini insuescerent Episcopi illis concedere tum etiam, cùm nullam exercerent Legationem.

Acta ipsa electionis Gregorii VII. Papæ manifestè demonstrant, ut tres ordines Cardinalium in unum corpus coalescerent individuum. *Nos sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ Cardinales*: ii sunt tres ordines Cardinalium. Mox autem ibidem: *Clerici Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri*; reliquus hic est Clerus Romanus: *Præsentibus Episcopis, Abbatibus, &c.* Ita etiam intelligi æquum est sacramentum quod Princeps Richardus postea præstitit Gregorio Papæ VII. *Secundùm quod monitus fuero à melioribus Cardinalibus, & Clericis Romanis, & Clericis.*

Nec dissimulari tamen debet, primævum gradum confessumque suum supra Cardinales recuperasse aliquando Episcopos, Cardinalibus sese Episcopis adgregando, & Cardinales alios infra se relinquendo. Ita videtur innuisse Leo Ostiensis, cùm de creatione Victoris III. verba facit anno 1086. *Episcopi & Cardinales Romanæ Ecclesiæ ex diversis partibus Romam confluentes, &c. Unà cum Episcopis & Cardinalibus Romanis, &c. Congregati Episcopi & Cardinales & Romani omnes, &c.* Fieri tamen posset, ut non alii hi quàm Cardinales essent Episcopi. Etenim idem Scriptor de Concilio Beneventano agens anno 1087. ita Victorem III. Papam loquentem inducit, ut electionem suam tribuat Episcopis Cardinalibus Episcopis Provinciarum, & reliquo Clero, populoque. *Cùm unanimi concordia Episcopi & Cardinales, Provincialesque Antistites, unà cum Romano Clero & populo, parvitatem nostram præfecissent.* Quæ verba Papæ accuratiora sanè sunt, quàm illa Leonis Ostiensis. Atqui Episcopos, id est, Episcopos Cardinales, cæterosque Cardinales locat supra alios orbis Provinciarum Episcopos.

Adeodatus Presbyter Cardinalis anno eodem 1087. suam Juris Canonici Collectionem Papæ Victori III. & *Clero Ecclesiæ Romanæ* dicavit, hoc est, sacro Collegio. Porro in ipso operis sui vestibulo declarat ille, jam inde ab ipsis Cypriani temporibus moris fuisse, ut Clerus Romanus mortuo etiam Pontifice Ecclesiæ universalis clavum capesseret, regeretque, litteras perscriberet, quibus non illibentes morem gererent Episcopi: Petri & Pauli Apostolorum authoritatem vivacissimam & numquam intermorituram in Ecclesia Romana semper vivere, semper vigere. Hæc verissima est Cardinalium dignitatis descriptio, hæc natura, ut qui ille ipse primigenius & æternus sit Clerus, in unum cum Papa corpus coalitus, & vacante Sede, totam ejus authoritatem excipiens, circumgestans, exerensque.

IV. Qui Claromontani Concilii Episcoporum anno 1096. Catalogum texuerunt sub Urbano II. hi nomina antè adscribunt Cardinalium, posteà Archiepiscoporum, & Episcoporum. Ex adverso autem in Concilio Lateranensi sub Paschali II. anno 1112. Cardinales non dicuntur nisi Presbyteri & Diaconi: Episcopi autem Cardinales cum Archiepiscopis Episcopisque Provinciarum in unum conglobati, primas honoris supra illos obtinent: *Archiepiscopi & Episcopi quoque, & Presbyteri Cardinales, qui interfuerunt ipsi Concilio, hi sunt, &c.* Paschali II. successor datus Gelasius II. anno 1118. in cujus Electionis narratione observat Pandulphus, Cardinalium, Cleri, populique juris id esse, ut Papam eligant: at Episcoporum Cardinalium, esse ut electionem approbent, improbentve: & siquidem approbent, electo manus imponant. *Approbatur ab omnibus, nec non etiam ab Episcopis, quorum nulla est prorsus alia in electione Præsulis Romani potestas, nisi approbandi, vel contra, & ad communem omnium Cardinalium primùm, & aliorum petitionem, electo manus solummodo imponendi.* Ita tunc Episcopi, quamquam Cardinales, à Cardinalibus cæteris distinguebantur. Quod non minùs claresci in Innocentii II. Rescriptis anno 1140. adversùs Abaelardi errores, quos confixerat Pontifex in Consistorio Episcoporum & Cardinalium. *Communicato fratrum nostrorum Episcoporum & Cardinalium consilio.* Soli etiam Presbyteri & Diaconi sub Eugenio III. Cardinales dictitari solebant.

Sed quantumcumque secernerentur Episcopi Cardinales à Cardinalibus aliis, eorum indivulsa societas & conspiratio pulcherrimè enitescit in eo Consistorio, quo damnatus est Abaelardus ab Innocentio II. & ab Cardinalibus simul omnibus; & luculentiùs adhuc in Concilio Remensi anno 1148. ubi Gilberti Porretani Pictavienſis Episcopi doctrina ad examen vocata est. Cùm enim beatus Bernardus doctrinæ formulam nomine Episcoporum Galliæ Pontifici & Cardinalibus obtulisset, impatientissimè tulere Cardinales, causam à se ventilari cœptam, ab Episcopis Galliæ definitam fuisse, & authoritatem suam quasi ludibrio habitam: Pontificem itaque ipsum interpellarunt, contestatique sunt, Cardinalium Collegium veluti cardinem esse, quo universalis vertatur Ecclesia; inustumque summæ Sedi ingens dedecus fuisse, ubi de fide definitum esset quidquam citra ipsorum consensionem; vel ab ipsis Patriarchis ad se referri solere quæstiones hujusmodi; ulciscendum protinus esse in authores ipsos tam audax facinus, & hactenus inauditum. Porro eam doctrinæ formulam scripserant, subscripserantque decem Galliarum Metropolitani, & Episcopi complures. Mitigandæ Cardinalium iræ pro virili studuit Pontifex; Bernardus verò obtestatus est eam fuisse Episcoporum Galliæ sententiam, non definitionem: suffragium, non judicium. Accipe jam ipsa Cardinalium verba, ut ab Ottone Episcopo Frisin-

Baron. ann. 1087. n. 22.

Baron. n. 4.

Baron. n. 10. inter Epist. Bern. Epist. 194. Ep. 9. 10.

Vita sancti Bernardi L. 3. c. 5.

De gestis Friderici L. 1. c. 17. Frisingensi referuntur: *Scire debes, quod à nobis, per quos tamquam per cardinales universalis Ecclesiæ volvitur axis, ad regimen totius Ecclesia promotus, à privato universalis Pater effectus, jam deinceps te, non tuum, sed nostrum potius esse oportere. Sed quid fecit Abbas tuus, & cum eo Gallicana Ecclesia? qua fronte, quo ausu cervicem contra Romanæ sedis Primatum & apicem erexit? Hæc est enim sola quæ claudit, & nemo aperit; aperit, & nemo claudit. Ipsa sola de fide Catholica discutere habens, &c. Certè si in Oriente, utpote Alexandriæ, vel Antiochiæ coram omnibus Patriarchis hujusmodi tractaretur negotium, nihil firma stabilitate solidum sine nostra definiri valeret authoritate. Quin immo juxta antiquorum Patrum institutа, vel exempla, Romano servaretur examini terminandum. Volumus igitur huic tam temerariæ novitati celeriter assurgas, &c.* ita tunc fidentissimè pronunciavit *sacer Cardinalium Senatus*, ut loquitur Otto ipse Frisingensis. Ita enim Cardinalibus omnibus præjudicatum erat, Reipublicæ totius Christianæ se esse veluti Senatum, atque successores illius vetustissimi Cleri Romani, cum Pontifice soliti consulere & definire de rebus longè maximi momenti, tum ad fidem, tum ad disciplinam spectantibus, de qua possunt Episcopi & Patriarchæ sua quisque in ditione cognoscere & decidere aliquid: at cùm eorum judicia examini & judicio Papæ sacroque Collegio adhuc subsint, non possunt ejusmodi causæ omnino finitæ & terminatæ antè videri, quàm prima Petri sedes aliorum judicia confirmarit. Unde & Cardinales una ea de re expostularunt, quod Episcopi Galliarum ipsis inconsultis tamquam definitivam protulissent sententiam. *Super Capitulis, quæ his diebus nobis assidentibus agitata sunt, tamquam finitivæ sententiæ ultimam manum imponendo, nobis inconsultis fidem suam scribere præsumpserunt.*

Baron. anno 1148. n. 16.

Vita Bernardi L. 2. Ep. 2.

V. Ex hac eadem Christiani Senatus amplitudine & dignitate ansam arripiebat Petrus quoque Damiani, ut Cardinales excitaret incenderetque ad spiritalis imperii Christi decus amplificandum, totum ut terrarum orbem Christo substernerent; nec in Christianæ Reipublicæ gloria & sanctimonia promovenda minùs ferverent, quàm Romanus olim Senatus ad propagandum terreni Imperii principatum. *Spiritales universalis Ecclesiæ Senatores.*

Nec de eminentissima Cardinalium potestate ad errores omnes ab Ecclesia resecandos ambigebat Bernardus, cùm hæc ad eos scriberet, justissima indignatione adversùs Abaelardum inflammandos. *Nulli dubium est, quin ad vos specialiter spectet tollere scandala de Regno Dei, surgentes succidere spinas, sedare querelas, &c. Agite pro loco quem tenetis, pro dignitate quæ polletis, pro potestate quam accepistis.* Alibi verò Collaterales eos vocat & Coadjutores Papæ. *Veniamus ad Collaterales, & Coadjutores tuos. Hi seduli tibi, hi intimi sunt.* Eugenium III. monet, eligi ab eo non debere, nisi virtutum splendore & rerum experientia spectatissimos; eligi verò debere toto ex orbe, cùm & de toto orbe Judices sessuri sint. *Tuum est undecumque evocare, & ascisere tibi exemplo Moysi, senes non juvenes, sed senes non tam ætate, quàm moribus, quos tu nosti, quia senes populi sunt. Nonne eligendi de toto orbe, orbem judicaturi?* Nec ad tantum columen ab eo accersiri debere, nisi qui illud aversentur & fugiant: *Pro quo rogaris, sit suspectus; qui ipse rogat pro se, jam judicatus est.* Deligendos ab eo esse, tamquam vel ipsius monitores & censores futuros: qui revocent, si aberret: temperent, si efferveseat: excitent, si tepescat: *Qui si vellem aliquatenus deviare, non sinerent; frænarent præcipitem, dormitantem excitarent. Quorum me reverentia & libertas extollentem reprimeret, excedentem corrigeret, &c.* Ad Cardinales spectabat Bernardus, cùm Pisanos adhortabatur, ut revererentur Principes mundi, judices orbis terrarum: *Honora mundi Principes, qui in te sunt, & Judices terræ*: Eodem illos ornat elogio, Eugenium alloquens: *Clerum illum ornatissimum esse decet, ex quo præcipuè in omnem Ecclesiam Cleri forma processit.*

Epi. 188. De Consid. L. 4.

Ep. 150.

Petrus verò Blesensis anno 1154. ad Adrianum IV. nomine Angliæ Regis scribens, submonet etiam, ut eos Cardinales eligat, qui Ecclesiæ universalis onus cum eo portent. *Tales ordinare curetis Cardinales, qui onus vestrum sciant, & velint, & valeant supportare.* Anastasius verò IV. Adriani hujus præcessor, successor Eugenii III. decreverat, ut Episcopi Cardinales, qui in Ecclesia sancti Joannis Lateranensis Pontificalia per vices obeunt: *Qui sunt ad principalis altaris servitium deputati*, semel hebdomada quaque Capitulo cum Canonicis Regularibus interessent, & corruptelas disciplinæ omnes authoritate ipsius Pontificis expurgarent: *Vice nostra*. Inde forsan est etiam quod Presbyteri quoque & Diaconi Cardinales in Ecclesiis quique suis Episcopalem cœperint jurisdictionem explicare. Nec enim nisi aliquo id genus privilegio potuissent vel Episcopi ipsi Cardinales Episcopalem Romæ exercere jurisdictionem.

Epist. 165

Ep. 112.

VI. Episcopos Cardinalibus semper præfert Alexander III. & in ipsis certè subscriptionibus Presbyteri Diaconique soli Cardinales vocantur. Et hic tamen non injuria Pontifex videtur exæquasse Cardinales omnes, quando in Concilio III. Lateranensi sanxit, ut ad electionem Pontificis, & necessaria esset, & sufficiens suffragatio duarum ex tribus partium, quamvis electiones essent aliæ, ubi pars major suffragiorum sufficeret. Ratio ea promitur in eo Concilio hujus discriminis, quòd aliis in electionibus Superior sit, vel Præses aliquis, qui eas excutiat & confirmet; non verò ullus similiter sit in electione Pontificis. *Quod in eis dubium venerit, Superioris poterit judicio diffiniri. In Romana verò Ecclesia aliquid speciale constituitur, quia non potest recursus ad Superiorem haberi.* Non ergo ampliùs tunc habebantur Episcopi Cardinales, ut arbitri & moderatores electionis Pontificum, denique ut Metropolitani vicem obeuntes.

Anno 106

Ita cùm nihil admodum discriminis supereesset inter Episcopos Cardinales & cæteros, peræquè & hi ante Episcopos Primatum honoris & sedis obtinuere. Nec alienum à vero est, Pseudopontificum infestationes ad id contulisse nonnihil. Cùm enim veri Pontifices adversariorum machinationibus compulsi fuerint toto sæculo duodecimo in Gallias confugere cum toto Cardinalium Collegio: certatim tunc omnes etiam incubuere, ut maximis quibusque & honoribus & præsidiis eos sublevarent, erigerent, & solarentur. Cælestes velut hospites Episcopi Regesque ipsi novis & inusitatis obsequiis prosecuti sunt; atque ita Cardinales in unum corpus, in unum semper cuneum cum ipso Pontifice conglomerati, eminentiùs semper quàm Præsules alii sedebant. Causæ omnes, negotia omnia in Consistorio sacro trutinabantur; ita Episcopi Judicibus suis facilè primas honoris cedebant. Denique Cardinalitia tunc etiam purpura, ut infrà dicemus, condecorati sunt non pauci ex spectatioribus Galliæ Episcopis, atque ita facilè adducti sunt, ut ejus dignitatis honorum incremento suffragarentur.

Nec tamen illa sedendi supra Episcopos prærogativa Cardinalium anno 1196. adhuc prorsus cer-

Baron. anno 1196. n. ult.

certa & firma constabat, cùm eo ævo facta sit Romæ Ecclesiæ dedicatio, cujus inscriptio declarat primò qui affuerint Archiepiscopi, deinde qui Episcopi Cardinales, posteà qui Episcopi alii, tum deinde *tota Curia Cardinalium*, hoc est, ut ego interpretor, Presbyteri, Diaconique Cardinales.

VII. Cardinales Legatos sua primùm purpura impertierat Romanus Pontifex. Vide ut illos expingat Græcus Scriptor, de Legato agens Constantinopolin misso anno 1213. *Papæ prærogativas omnes referens, &c. Namque calceos rubros induebat, neque diversi coloris indumentis amiciebatur; quin imò equi sagulum & frœna eodem inficiebantur veneno.* De hoc integumento purpureo intelligendus putatur Innocentius III. in ea Decretali, qua vetat ne Patriarchæ ipsi crucem explicatam circumgestent iis in locis, ubi adest tum Pontifex, vel Pontificius *Legatus, utens insigniis Apostolicæ dignitatis*. Innocentius IV. plures creavit Cardinales, & purpureo galero decoravit anno 1244. Censent aliqui in Concilio Lugdunensi IV. id perfectum fuisse, ut invitarentur ad amorem fundendi pro Ecclesia sanguinis, in quam dudum Imperatores, in quam tum vel maximè sæviebat Fridericus Imperator. Videri autem possit hæc Regalis Christi Sacerdotii purpura cumulum adjecisse summæ Cardinalium amplitudini, quæ illos deinceps certissimè supra Episcopos omnes evexit. Ut enim Pontifex Legatos à Latere illa exornans purpura, provexerat eos supra omnes orbis Episcopos, ita cùm eadem honestati sunt cæteri Cardinales omnes, supra Episcopos, Archiepiscopos & Patriarchas assurrexere. Et sanè in hoc eodem Lugdunensi Concilio anno 1245. ad dextram & ad lævam Pontificis sedit sacrum omne Collegium, supra Archiepiscopos & Episcopos omnes: *Ad dexteram & in eminentioribus locis sederunt Episcopi Cardinales, ex altera verò Presbyteri Cardinales, Archiepiscopi & Episcopi post eos.* Permiscebat quodammodo ea vestis Cardinales cum Legatis, & eadem exornabat honoris prærogativa. Ideo & Matthæus Vvestmonasterienſis ait anno 1265. Cardinalem Legatum Ottobonum venisse in Angliam cum rubris vestibus: *Cum rubeis in Angliam veniens indumentis*. Fieri tamen posset, ut Legatorum adhuc propria & peculiaria essent indumenta rubra. In Concilio enim Lugdunensi donati sunt tantùm Cardinales rubris galericulis. Paulus II. donavit eos pileis rubris, ut à cæteris Prælatis secerni possent in cæremoniis sacris, ubi galeri usus non est ullus. Ita tradit Cardinalis Papiensis, qui particeps & ipse fuit hujus ornamenti sacri. *Cardinalibus qui sacris induti vestibus à Prælatis inferiorum ordinum præterquam loco non noscebantur, usum mitræ fericeæ, Damasceni operis, rubraque capitia indulsit, quibus soli Antistites Romani anteà utebantur*. Platina, qui in offensionem incurrit hujus Pontificis, tradit ab eo prohibitum fuisse, ne quis præter Cardinales indumento illo purpureo caput tegeret. Ubi suprà de vestibus Clericorum dictum est, satis superque claruit, quàm familiares essent Clericis & rubeus & alii colores splendidiores. Additur & illud ab eodem Platina, permissos esse Cardinales ab eodem Pontifice purpureis etiam ephippiis equos insternere. Memorat & Victorellus in suis ad Ciaconium Additionibus, visas esse à se metallicas icones Pauli II. in quibus essent Cardinales omnes cum galeris suis. Ex quo ille infert solitos tum eos in Consistoriis etiam uti galeris illis iisdem, quibus in solemnibus etiamnunc utuntur equitationibus, donec concessit, immo reservavit illis Paulus II. pileum rubrum. Anno 1519. Gregorius XIV. pileo rubro decoravit Cardinales variorum Ordinum Monasticorum, qui hactenus usi fuerant pileis ejusdem coloris cum veste sua.

ainal. n. 6.

Antiqua e Privil.

ondan. an. 44. n. 4. bas Usper. ıralip. pag. o.

nc. to. 11. Irt. 1. pag. 6. 656.

mm. l. 2. 5. 370.

ondan. an. 4. n. 17.

Le Chapeau.

Le Bonet.

Spondan. n. 12.

VIII. *Si* quibus non facilis videatur consensio hujus Cardinalium purpuræ, & reliquæ eorum pompæ, cum ea mundi pomparum abdicatione, modestia, humilitate & temperantia, quam Christiana præ se fert & profitetur Religio: legant quæ de sancto Carolo Mediolano scripsit Giossanus in suis de ejus vita Commentariis: nec enim alio vel oculo vel animo Carolus purpuram spectabat suam, quàm ut incitamentum quoddam & authoramentum ad Martyrium. Immo tum Cardinalibus ipse aliis inusitatos illos honores exhibebat, sibique ab aliis exhiberi volebat, qui vulgò eis impenduntur, ab Optimatibus etiam Principibusque, non ventoso supercilio, non inanium mundi honorum turpi cupidine: sed ut vel Principes & Reges ipsi Christum Christique Ecclesiam in suis Ministris tantò religiosiùs venerarentur. Qui ea mente hanc purpuram Christique Ministrorum pompam contemplantur, qua Cardinales Baronius, Bellarminus, Berulius, pluresque alii: illis ea non potest non videri longè pulcherrima, sed & sanctissima, utpote Christi summi æternique Pontificis sanguine tincta & delibuta. Author est Nangius anno 1252. ab Innocentio IV. donatos esse Cardinales purpureo galero. *Per hoc innuens, quod in persecutione fidei & justitiæ, Romana Ecclesia, quæ caput est omnium Ecclesiarum, præ cæteris debet caput apponere, si necesse fuerit, cruentandum.*

L. 8. c. 3.

CAPUT CXIV. P. 4. l. 1. c. 80.

De Cardinalibus post annum Christi trecentesimum supra millesimum.

I. Dissensiones in Anglia ob Cardinalium sedendi privilegium. Epistola Eugenii IV. de eorum prærogativis. Successores Apostolorum eos dicit Eugenius, quia Apostoli circa Christum instar cujusdam præformabant sacri Collegii.

II. In eadem fuere sententia Gersonius, Petrus Alliacensis, & Almahinus, Cardinales & Episcopos alio & alio sensu successores esse Apostolorum.

III. Lites & jurgia in Polonia super præeminentia Sedis Cardinalium.

IV. Protonotarii ipsi supra Episcopos procedere & sedere cœperant. Pius II. Episcopos suo gradui restituit.

V. Reges ipsi quandoque Cardinalibus libentissimè concesserunt.

VI. Religiosa hæc erat & arbitraria Regum pietas: qui ut collibitum sibi fuit semper, in hujusmodi rebus agere permissi sunt.

VII. Nec Pontificibus ipsis, nec Cardinalibus alia quàm Religionis & pietatis & Christi gloria obversari animo, & amori atque oblectamento esse debuit.

VIII. Episcopatus decora & ornamenta sunt quædam ampliora quàm Cardinalatus.

IX. Qui primi tum Episcopi, vel Archiepiscopi essent, ad Cardinalium titulos evecti sunt sive Episcopales, sive Presbyterales.

X. An sociari possit Cardinalatus cum aliis Episcopatibus, vel Archiepiscopatibus. Quando Cardinales cœperint Titulos novos prioribus exutis induere.

XI. Quando & cur permissi sint Cardinales protectionem Regnorum capessere, causas & utilitates promovere, pensiones & dignitates accipere.

XII. Peculiaria quædam observantur in novo-

rum

rum Cardinalium creatione. Super ea reſtatutum quid fuerit in Conciliis, Conſtantienſi maximè & Baſileenſi.

XIII. De numero Cardinalium.

XIV. De uſu mittendi pilei.

XV. De reſidentia Cardinalium: de Epiſcopatibus qui eis commendantur.

XVI. De Exocatacælis, vel de Cardinalibus Patriarchæ Conſtantinopolitani, eorumque conſeſſione ſupra Epiſcopos.

Rainal. n. 3. I. REdeo ad Cardinalium præſidendi prærogativam. In Concilio Lugdunenſi II. anno 1274. ſederunt Cardinales non ſolùm ſupra Epiſcopos, Metropolitanos & Primates omnes, ſed & ſupra Patriarchas Latinos, Conſtantinopolitanum & Antiochenum. Anno 1312. cùm delegaret Clemens V. in Angliam unum ex Preſbyteris Cardinalibus cum Epiſcopo Pictavienſi ut Mediatores agerent pacemque reſarcirent inter Regem & Barones, in ſuis ad ſuos ipſos Legatos mandatis excuſavit Pontifex, quòd conſuetudini recentiori obſequendum neceſſariò ſibi eſſet, ut Presbyterum ante Epiſcopum nominaret, præter mores antiquos. Anno 1440. cùm Cardinalium Collegio adſcripſiſſet Pontifex Archiepiſcopum Eboracenſem, de procedendi & ſedendi honore cum eo litigavit Archiepiſcopus Cantuarienſis. Reſcripſit ad Cantuarienſem Pontifex permirum ſibi accidere, quòd cùm Vintonienſi Epiſcopo ceſſiſſet, poſtquam Cardinalium Collegio cooptatus fuerat: nunc pari honore reſpuat afficere Eboracenſem Archiepiſcopum; nec enim cauſari eum poſſe, quòd Vintonienſis Regio ſanguine prognatus eſſet, cùm ante Cardinalatum ſemper primas honoris partes ſupra illum tametſi Principem obtinuiſſet. Porro non præterire illum poſſe, Cardinalatum ab ipſo beatiſſimo Petro inſtitutum fuiſſe: *Officium ipſum à B. Petro ejuſque ſucceſſoribus inſtitutum invenies*: quin immo, quod in Levitico præcipitur, ad ſummum Pontificem & ad Seniores ei aſſidentes recurri debere ad enodationem cauſarum implicatiorum, id de Papa & Cardinalibus interpretandum nunc eſſe; cùm Pontifex enim Vicarius Chriſti ſit, & effigies ejus veriſſima, Cardinalium quoque Collegio repræſentari Apoſtolos Chriſto circumfuſos; ſicut & iidem Apoſtoli per Epiſcopos repræſentantur, ut per orbem diſperſi, ad Euangelii promulgationem. *Ut quemadmodum Chriſto converſanti in terris aſſiſtebant Apoſtoli, ita etiam Cardinalium cœtus Apoſtolicum repræſentans, coram Papa aſſiſteret: reliqui verò Epiſcopi, ubique diffuſi, Apoſtolos repræſentant ad prædicandum per orbem miſſos.* Addebat & illud Pontifex, Cardinales eſſe veluti membra Sedis Apoſtolicæ, quæ à capite ſuo ſummo Pontifice nec abſcindi poſſint, nec ſejungi: Donatione Conſtantini declarari Cardinales Senatores, Patricios, Conſules; porro vel ab ipſis Imperatoribus Patricios parentum loco haberi & coli; cùm dignitates & prærogativæ omnes Patriarcharum & Archiepiſcoporum à Petri ſede, ut rivi à fonte ſcaturiant, utque rami à trunco & radice pullulaſcant: neminem offendi debere, ſi rem minimè invidioſam fecit Pontifex, ſi novo quodam gloriæ radio Cardinales perfudit; neminem jure reniti poſſe conſuetudini vetuſtiſſimæ, & quæ ultra hominum memoriam eſſet: *Conſuetudo tam vetuſta, ut ejus initiis memoria non extet in contrarium*; eam ſedendi honorificentiam Cardinales obtinuiſſe ſupra Epiſcopos in Conciliis Generalibus, maximè in Lugdunenſi I. & II. ſub Innocentio IV. & Gregorio X. eminere quidem certiſſimè ſupra Presbyteros Diaconoſque ordinem Epiſcoporum: ſed de juriſdictione hìc agi, non de ordine; ex canonicis de juriſdictione legibus Archidiaconos, etſi Diaconi tantummodo ſint, de Presbyteris & Archipresbyteris ipſis cognoſcere, & ſententiam ferre, eadem uti honoris ſupra Epiſcopos prærogativa Metropolitanorum Vicarios Generales; denique dignitatem Cardinalium, qui cum Pontifice Eccleſiam adminiſtrant univerſalem, & de cauſis ipſis Epiſcoporum judices ſedent, eminere indubitatiſſimè dignitati Patriarcharum & Epiſcoporum quorumvis, quibus una particularis tantùm Eccleſia regenda crederetur, & à quibus eſſet provocatio ad Sedem Apoſtolicam.

Rainal. n. 28. Spondan. n. 31.

Ita compendiariè viſum eſt nobis ob oculos ponere quæ copioſiùs diſſeruit Eugenius IV. in Bulla ad id promulgata. Obſervandum hìc autem nobis illud in primis eſt, quòd quamvis antiquiſſimam illam Pontifex contendat conſuetudinem, quæ hìc expenditur: non depromit tamen ſpeciale documentum ullum Concilio Lugdunenſi I. & II. vetuſtius. Quæ enim præceſſerant omnia, tentamenta tantùm & viciſſitudines fuerant, atque alternationes; at fixa rataque res fuit in Concilio Lugdunenſi I. idque abundè eſt, ut tempore Eugenii IV. immemorialis ea haberetur conſuetudo, immo & Apoſtolica. Quis enim tam mentis impos, tam ineptus eſt, qui Pontifices Synodoſque velit ſpinoſis criticæ ambagibus ſeſe inſerere, ut certas Epochas rerum definiant, & quarumvis Eccleſiæ conſuetudinum?

II. Quoad illam autem Eugenii propoſitionem: Cardinalium dignitatem & Eccleſiæ coævam, & Apoſtolicam ſuo modo eſſe, quòd circa Chriſti Vicarium ita illi aſſideant, ut olim Apoſtoli circa Chriſtum: utque Pontifex Chriſti Vicarius, ita illi Apoſtolorum Vicarii & ſucceſſores ſint; non eſt quòd quiſquam moveatur, aut quaſi ad rem novam obſtupeſcat, cùm illa eſſet eo tempore tritiſſima Theologicarum Scholarum doctrina. Excors planè fuerit, qui invidiam fecerit Gerſonio, tamquam Curiæ Romanæ aſſentatori. Atqui hæc eadem ejus eſt doctrina: *Status ſummi ac ſacri Collegii dominorum Cardinalium fundatus eſt in Eccleſiaſtica Hierarchia ſubcæleſti, immediatè à Chriſto, nec humana inſtitutione ſeu præſumptione poteſt deſtrui.* Gerſon. to. 1. p. 188. Simillimum veri eſt, tum à Gerſonio propalatam eandem fuiſſe doctrinam, quæ communis erat omnium eorum qui Concilio Conſtantienſi interfuere. Id evidentiùs patefiet ex Tractatu quem Petrus de Alliaco, qui Cardinalis &. ipſe poſteà fuit, *de Authoritate Eccleſiæ* ſcripſit in Concilio Conſtantienſi anno 1417. Proferam ejus verba ipſiſſima, quorum magna affinitas eſt cum Bulla Eugenii IV. ſuperiùs relata. *Licèt nomina Papatus & Cardinalatus tempore Petri & aliorum Apoſtolorum non fuerint in Eccleſiæ uſu,* Ibid. p. 899. 900. 906. 907. 749. *tamen Eccleſiaſticæ poteſtates dictis nominibus deſignatæ, ex tunc in Apoſtolis præfulſerunt, videlicet Papalis dignitas in Petro, & in ſingulis Apoſtolis Cardinalatus authoritas. Pro cujus declaratione ſciendum eſt, quod ſicut patet ex decurſu hiſtoriæ Actuum Apoſtolorum, Eccleſiaſticis hiſtoriis ac ſanctorum Patrum decretis; ante diviſionem Apoſtolorum, per quam ad diverſas mundi partes diſperſi ſunt Apoſtoli, Petro tamquam Papale officium gerenti aſſiſtebant, tamquam Cardinalatus miniſterium exercentes; ſicut nunc Papæ aſſiſtunt Cardinales, tamquam ejus principales Aſſeſſores & Conſiliarii, atque Cooperatores in regimen univerſalis Eccleſiæ. Poſtquam verò Apoſtoli à Petro ſeparati, ſpeciales ſibi Diœceſes ſortiti ſunt, ex tunc Epiſcopale officium exercuerunt.* Hinc verò infert Alliacenſis, Apoſtolos priùs obiiſſe partes Cardinalium, quàm Epiſcoporum; & antè univerſalis Eccleſiæ Cardinales fuiſſe, quàm ulli eſſent Romanæ: *Ex hoc poteſt inferri, quod Apoſtoli priùs Cardinales quàm Epiſcopi fuerunt, &c. Priùs fuerunt*

Car-

Cardinales orbis, quàm urbis. Ex quo rursus ita concludit, tum Cardinales, tum Episcopos Apostolorum & successores & hæredes esse, sed alia & alia ratione. *Senatui Apostolorum succedit Collegium sacrum Cardinalium, quantum ad illum statum quo Apostoli coassistebant Petro, antequam fierent particularium Ecclesiarum Episcopi. Statui autem Apostolorum, in quantum fuerunt Episcopi, succedit ordo Episcoporum*. Denique hinc ille infert, in eo præter consuetudinem satis validè superstrui jus Cardinalium sedendi supra Episcopos, etiam Diaconorum, quòd supra Presbyteros Archidiaconi præsideant. Hanc Almahinus fatetur esse Alliacensis doctrinam, à qua nec ipse recedit.

Qui manus conseruerunt cum Bohemis in Concilio Basileensi, horum Doctorum consectati sunt vestigia, in iis quæ ad Cardinalatum attinent. Pragensis Academiæ Doctores jam ab anno 1413. hanc propositionem inter alias complures scriptis mandarant, ab omnibus subscribendam, adversùs errores Joannis Hus. *Quod credit sicut Romana Ecclesia, cujus Caput est Papa, corpus verò Collegium Cardinalium, manifesti ac veri successores Petri Principis Apostolorum, & Collegii aliorum Apostolorum Christi*. Sed & multo antè tempore Fridericus Imperator anno 1239. ad Cardinales scripserat, ut ad successores Apostolorum. Refertur illa Epistola à Matthæo Paris: *Cùm sit Christus Caput Ecclesiæ, & in Petri vocabulo suam fundaverit Ecclesiam supra Petram, vos Apostolorum statuit successores*.

III. Sed ut unde exierat, eò revertatur oratio, ad jurgia & dissidia adversùs hanc Cardinalium dignitatis prærogativam excitata: cùm Eugenius IV. Cardinalitium galerum misisset ad Episcopum Cracoviensem, interpellatus à Rege Poloniæ, Archiepiscopus Gnesnensis Regni Primas & Comitiorum Præses natus cessurum se loco pernegavit. Eam litem Nicolaus V. Pontifex sedavit præire jusso Cardinali, sed suffragium non dicere, nisi suo, quà Episcopus erat, ordine; porro Gnesnensi integras intactasque permittere prærogativas omnes suas & functiones usitatas in Comitiis Regni generalibus. Præclarissimum id quidem temperamenti genus visum est: sed nihilo tamen minùs paulò post in Parlamento, seu in Comitiis Regni statutum est, ne quis ambiret vel Cardinalatum, vel Legationem Sedis Apostolicæ, nisi permittente Rege & Senatu: & ne nisi alternatim ad Comitia accederent duo hi Præsules, quando vocarentur à Rege, nec simul interessent unquam. In Actis tamen publicis nominabatur & subscribebat Cardinalis ante Gnesnensem.

IV. Non satis comperi, quando cœpissent in Aula Romana supra Episcopos sedere Protonotarii Apostolici. Illud comperi à Pio II. redditos esse Episcopos honoribus sedibusque suis, idque ab ipsomet referri Pio, verbis de amplitudine Episcopatus honorificentissimis. Profitetur enim non esse ullum in universali Ecclesia sublimiorem gradum, ordinemque: & ipsum Christi Vicarium amplum illud sibi ducere, ut Episcopus vocetur. *At Pius altitudinem Episcopalis eminentiæ animo volvens, qua nihil est in Ecclesia sublimius, & quòd ipse Romanus præsul Jesu Christi Vicarius, Episcopi nomine contentatur, Notarios non consuetudine, sed corruptela prælatos Episcopis judicavit, idque deinceps prohibuit, edita lege, quam totus fermè orbis collaudavit*. Quæ eam in rem promulgata est Bulla, insinuare videtur, eam innovationem ex eo profectam esse, quòd Notarii vel Protonotarii Apostolici in Consistoriis publicis propiores assiderent Pontifici, ut eorum quæ statuerentur Acta & Registra commodiùs conderent.

V. Minùs mirum est autem, si eo tempore Cardinalibus concederent Episcopi, quo & Reges ipsi lubentissimi eo illos honore afficiebant. Angliæ Rex anno 1235. ad Cardinalem scribens Presbyterum, nomen suum nomini Cardinalis postposuit. Anno 1293. Rex Siciliæ Carolus ad Perusiam cùm venisset unà cum filio Carolo Martello Rege Hungariæ, & in Consistorium ingressus esset, inter Cardinales Episcopos sedit, filius ejus Rex Hungariæ inter Cardinales Diaconos. *Pontificum Patrem medium, mediumque secundum inter Levitas primos*: ut habet ejus ævi Poeta. Anno 1295. ambo hi Reges diademate redimiti ministrarunt Pontifici mensæ accumbenti; accubuerunt posteà & ipsi mensæ cum Cardinalibus. In Comitiis Germaniæ coram Friderico III. Imperatore, conquesti sunt Germani anno 1455. quòd Cardinalis Vice-Cancellarius Romæ sedisset supra Regem Romanorum: quòd inter extremos Cardinales sedisset Rex Hungariæ, & quòd non eodem gradu quo Cardinales locati fuissent Electores Imperii. Anno 1464. Dux Venetorum admissus non est, nisi inter duos extremos Cardinales Diaconos. Fides utique habenda est Æneæ Sylvio, & Cardinali Papiensi. Præstò erat Papiensis anno 1474. cùm Rex Daniæ exceptus fuit Romæ inter duos Priores Cardinales, & nec sedere, nec operire caput voluit, nisi post eos. *Inter duos primos Cardinales sessum receptus, non priùs sedere, non priùs tegi voluit, quàm utrumque ab utroque factum esset*. Interpellavit eos etiam, ut liceret sibi non accedere ad adorandæ Crucis Christi venerationem, erat enim dies illa Magnæ Paraseeves, nisi post Cardinales omnes: *Ut habeatur inquit justus honor summo Senatui*. Addit Papiensis potentissimum Regem, cui tria parebant ad Septentrionem Regna, illustrissimo hoc exemplo vel ipsos Italos edocuisse, quanto honore & cultu prosequendum sit Christi in Ministris suis Sacerdotium.

VI. Nec dissimulari tamen debet, suapte sponte, & eximia quadam pietate ac modestia adductos fuisse hos Reges, ut his honorum obsequiis in sacrum Collegium defungerentur. Et ea quidem consuetudo invaluit & roborata est. Sed nihilo tamen minùs spectanda res tota est, ut in exordiis suis habuit, hoc est, ut in his honorum gradibus pietas, non necessitas attendatur: eos enim sedium honores admoderatur nunc, & primùm olim instituit, non vana amplificandi Cardinalatus cupiditas, non intoleranda deprimendorum Regum machinatio, sed cœlestis quædam sapientia, charitasque, & cupido extollendi & propagandi spiritalis Christi Regni, sacrorumque ejus Ministrorum supra terrena omnia prorsus imperia. Si Principes, si Cardinales, si Lectores aliud animo versant, aliud meditantur, cùm de his agitur, falluntur & fallunt, & malè suspicantur de Ecclesia, quia præposterè de ea judicant; quia secundùm carnales hominum cogitationes de ea judicant, cùm ipsam, ejusque ritus & mores regat animetque cœlestis Spiritus sapientia & charitas. Carolus, Bellarminus, Baronius, Berullius saniissimè & sanctissimè de his sentiebant, quia spiritaliter sentiebant; & ubi carnales homines chimærica quædam ambitionis portenta vident, aut videntur sibi videre: illi Christi crucem purpuratam, illi martyrii purpuram, illi Sacerdotii Christi trophæa, illi spiritale Christi Imperium triumphumque de terrenis omnibus potestatibus intuebantur, & eo uno animus eorum pascebatur & recreabatur intuitu. Inde est, quòd & cùm Regibus aliter visum est, incunctanter eorum sententiæ & voluntati subscriptum est. Anno 1495. Carolus VIII. Galliæ Rex Romæ sedit *Ante Cardinales, seu in medio eorum*.

Anno

Conc. to. 11 p. 483. Gerbelin. p. 66.

Rainald. n. 1. Ibib. n. 6.

Ibid. n. 1.

Ibid. nu. 3. Cardin. Papi Commen. L. p. 360.

Rainal. n. 2.

Verius sedit inter seniores Sacri Collegii, mortuo jam Pio secundo Anconæ, & altiùs aliis sedit, ut scribit Petrus Justinianus in Histor. Venet.

Papiensis Ep. 156.

Rainal. n. 1.

nc. to. 12. 332. Rai. . an. 1413. . an. 1449. 31.

tut. Polo 13. 64. 421. ond. anno 19. n. 14.

Comment. ii II. l. 3. ag. 64.

Anno 1515. Francisco I. Galliæ Regi fuit pro lege voluntas Bononiæ ; non solùm erga Pontificem , qui professus est cultum eum & honorem omnem Deo deferri : *Omnia hæc in Deum transferens , & Deo omnia attribuens*: sed & erga Cardinales , quos ut Patres fratresque habuit pro cujusque ætate : *Sicut Patrum & fratrum suorum*. Verba hæc ipsamet sunt Præfecti cæremoniæ sacræ.

Ibid. n. 29. 30.

VII. Itaque cùm Cardinales aiebant Pio II. *Cardinales pares Regibus haberi* : & cùm idem Pontifex novos deligens Cardinales, aiebat illis: *Vos Senatores urbis & Regum similes eritis* : cùm Cardinalis Papiensis ait, *Collegium quod sacrosanctum in Ecclesia dicimus , Regibus anteferendum putamus* : & cùm alibi dicit , *Cardinalem R. E. membrum Pontificis , cujus dignitas antefertur Regibus* : & cum Paulum II. Papam alloquitur : *Si in filios Romani Præsulis , & in membra Vicarii Christi , & in eos quos sanctitas vestra anteferri Regibus asserit* : Hæc & hujusmodi alia religionem sapere debent , si quid sapimus : pietatem redolere debent , ut Christi bonus odor , utque Christi ministri simus ; nec gratulemur nobis , vel Ecclesiæ , nisi de voluntaria dejectione Regum , lubentissimè ac religiosissimè ad pedes se dejicientium ejus , & ministrorum ejus , qui pro ipsis Rex Regum cùm esset, æternùmque futurus sit , exinanivit semetipsum . Si quibus hi dependuntur honores , aliquid hinc suffurantur & blandiuntur sibi , nec totum in Christum retorquent , rapina est, sacrilegium est , & profanatio sacrificii quod Deo offertur . Si Cardinalis Turnonius sacri Collegii Decanus , si Cardinales Lotharingus & Guisius adduci non potuere , ut assentirentur Decreto Colloquii Possiacensis , ut Principibus Regii sanguinis cederent , supra quos hactenus sederant : credere æquum est , non tam privatæ gloriolæ amore insulso id eos feciss , quàm studio tuendæ Ecclesiæ , & sacri Collegii majestatis propugnandæ , cujus ut decus, ita & dedecus in Christum ipsum refundebatur ; utque ne Condæo Principi facilè concederent , quem avitæ fidei & religionis perduelles abduxerant in abrupta novellæ hæreseos , & cui tunc eum de Cardinalium prærogativa triumphum adornabant . Iterum moneo iterumque lectitandam esse vitam Catoli Borromæi , ut intelligatur , ab homine modestissimo, & quo non alius à mundanæ gloriolæ appetitione alienior , distingui vehementer personam à dignitate , & insuper habita persona , dignitati certè ipsi ministri Christi impatientissimè eum tulisse si quid decerperetur honorum eorum qui deberentur.

Comm. Pii II. l. 3. p. 66. L. 4. pag. 99. Card. Papiens. Ep. 180 181. 204. 205.

Spond. n. 14.

L. 8. c. 3. L. 3. c. 5.

VIII. At quamvis Cardinales in id fastigium evecti sint , ut jam conspectum effugiant ; non semel tamen contigit , ut & Archiepiscopi iis , & Episcopi anteponerentur . Philippum Franciæ Regem certiorem fecit Joannes XXII. Papa , Cardinalatum se quibusdam contulisse , quibus Archiepiscopatum credere refugisset . *Aliquem nominatum ad Cardinalatum , quantum in nobis fuit , admisimus , quem non sic admisimus ad Archiepiscopalis apicem dignitatis* . Nemo nescit inter illas procellas quæ in sanctum Carolum detonuerunt , illud eum præ se tulisse , Cardinalatu se lubentiùs faciliùsque abiturum , quàm Archiepiscopatus sui administratione . Qui Concilio Lateranensi V. aderant Episcopi sub Leone X. ægrè ferentes dignitatem suam vilescere, crebris Cardinalium usurpationibus ; statuerunt aliquando , aut Sessionibus abesse in posterum , aut non aliter opinari , quàm abrupto illo verbo , *Displicet* ; ut persentiscerent aliquando tandem Cardinales , non tam eorum purpura & splendore , quàm Episcoporum dignitate , multitudine & unanimitate constare Concilium : *Quorum consensus potiùs quàm Cardinalium , ratione numerositatis facit Concilium* . Quo consilio id consecuti sunt quod volebant.

Rainal. ann. 1331. n. 32.

Idem anno 1514. n. 15. 16 An. 1515. n. 1.

IX. Accedet & aliquid roboris huic doctrinæ ex iis Cardinalibus , qui sacræ purpuræ Episcopales vel Archiepiscopales alicujus Ecclesiæ insulas addiderunt . Anno quidem 1057. Fridericus ex Cancellario Romanæ Ecclesiæ Monachus Cassinensis , electus fuerat ejusdem Monasterii Abbas , eodemque tempore ordinatus Presbyter Cardinalis Tituli sancti Chrysogoni à Victore II. Papa . Nicolaus II. anno 1059. Desiderium Abbatem Cassinensem & Presbyterum Cardinalem ordinavit . Anno 1079. Gregorius VII. firmavit electionem Richardi Cardinalis in Abbatem Monasterii Massilienſis . Sed nondum Cardinalis ullus Episcopatum vel Archiepiscopatum in Provinciis gesserat , ante tempora Alexandri III. qui ut vicissim gratificaretur Conrado Electo Archiepiscopo Moguntino , qui ab Antipapa Octaviano & à Friderico Imperatore , cujus regiæ cognationi illigatus erat, abscideret sese , & Ecclesiæ Romanæ reddiderat , Episcopum illum Cardinalem S. Sabinæ creavit , statimque consecravit Archiepiscopum Moguntinum. In eo concordiæ fœdere , quod posteà sancitum est inter Pontificem & Imperatorem , subscripsit Conradus inter Cardinales ; sed priùs Archiepiscopum Moguntinum, posteà & Episcopum Cardinalem sanctæ Sabinæ se scripsit . Sed cùm pollicitus esset recepissetque Pontifici , se cessurum Archiepiscopatu Moguntino , si non aliter pax reſarciri posset Imperii & Sacerdotii , cessit reapse , eumque Pontifex eligi curavit in Archiepiscopum Salisburgensem . Scitissimè animadversum est à Ciaconio , primum illum ex Cardinalibus duos obtinuisse Episcopatus, quod hactenus inauditum fuerat . *Primus omnium Cardinalium duas Ecclesias simul obtinuit , novo , nec unquam audito exemplo* . Sed quod inauditum antè fuerat, mox frequentari etiam cœpit . Idem enim Pontifex Alexander III. Guillelmum Archiepiscopum Remensem , Cardinalem Episcopum creavit sanctæ Sabinæ : Henricum verò Claravallensem Abbatem Albanensi auxit Episcopatu , qui Episcopi Cardinalis titulus jam tum erat . Ita refert Rogerius , idque in Concilio Romano anni 1179. Erat Guillelmus proxima affinitate Regi Galliæ Ludovico VII. conjunctus , scribebatque ad eum Innocentius III. Papa , sed ita ut priùs illum diceret Archiepiscopum Remensem , quàm Episcopum Cardinalem sanctæ Sabinæ . De eo Rigordus etiam agens Archiepiscopum semper præponit Cardinali . Refert Nicolaus Trivetius in Chronico , anno 1228. obiisse Stephanum , qui ex Professore Theologiæ Parisiis factus fuerat Presbyter Cardinalis Tituli sancti Chrysogoni, deinde Archiepiscopus Cantuariensis.

Baron. ann. 1057. n. 8

Ibid. n. 9

Greg. l. 7. L. 7. Ep. 5.

Baron. ann. 1165. n. 1

Idem ann. 1177. n. 71. 74. 75.

Baron. n.

Reg. L. 1

Obiter hìc interim observandum , quò gradatim res evaserit . 1. Collatus Abbatibus Cardinalatus , vel collatæ Cardinalibus Abbatiæ , vel denique Cardinalibus præceptum non est , ut Abbatias abdicarent . Itaque vel sic duas simul Ecclesias obtinebant . 2. Collatus Episcopis Cardinalatus , sed iis temporum rerumque commissuris , quæ id extorquere viderentur . 3. Episcopis vel Archiepiscopis collati sunt Tituli Episcopotum Cardinalium , ut factum fuerat in Archiepiscopo Moguntino . 4. Episcopis vel Archiepiscopis additi sunt Tituli Presbyterorum Cardinalium , quo præposterum nescio quid in speciem fiebat , cùm Episcopi & in Presbyteros decrescerent , & augescerent in Cardinales, uno eodemque facto . Anno 1186. Henricus de Soliaco ex Patriarcha Bituricensi creatus est Cardinalis ; sed nobis haud certum est , Episcopus , an Presbyter Cardinalis creatus sit.

Bituricens. Patriarc. c. 67.

X. Anno 1426. Archiepiscopum Rotomagensem

sem Joannem de Rochetaille Martinus V. Cardinalium albo inscripsit, absolvitque ab Ecclesiæ Rotomagensis vinculo. At cùm Episcopi complures Cardinalatum fugitarent, ne Episcopatibus se suis exuere una cogerentur: novo huic Cardinali indultum est à Pontifice, ut Archiepiscopatum retineret *ad beneplacitum Apostolicæ Sedis*. Nec acquievit Cardinalatui Archiepiscopus, nisi ex consensu Angliæ Regis & Ducis Bethfordiæ Regentis Regni. In Anglorum enim potestatem venerat tunc Lutetia & pleraque Galliæ pars. Assensus est Rex, ut cum Cardinalatu Archiepiscopatum retineret, ea lege, ut novum sibi præstaret sacramentum; sponderetque se Roma rediturum, quoties à Rege revocaretur. Ita Petrus de Marca in Præfatione Concordiæ: ex quo liquet sociari tunc non potuisse Cardinalatum cum Episcopatibus Provinciarum, quòd utraque dignitas residentiæ strictissimè astringeretur: ut utraque autem simul retineretur, tum dispensatione Pontificis, tum consensu Regum opus fuisse.

arca de ecor. Præf. 14.

Illud quoque juvabit observasse ex Ciaconio, Sæculo demum XV. sub Bonifacio IX. & Alexandro V. cœpisse Cardinales Titulos alios aliis permutare. Ex eo verò id contigisse, quòd grassante tum schismate idem persæpè Titulus à duobus adversarum partium Cardinalibus occuparetur. Necesse ergo fuit, cùm pax illuxit, ab his ad illos Titulos migrari. Priùs autem ex veteri disciplina, qui Diaconus Cardinalis fuerat, Titulum eum retinebat, donec Presbyter crearetur: similiter & qui Titulum obtinuerat Presbyteri, eo non exuebatur, donec Cardinalis Episcopus ordinaretur. Primus omnium Sixtus IV. anno 1480. cœpit Titulos Diaconorum Presbyteris dare, & Presbyterorum Diaconis. Denique eò res erupit, ut & Tituli Diaconorum Clericis simplicibus commendentur.

XI. Verùm illud præ cæteris omnibus observari necesse est, cùm sint Cardinales Consiliarii, Coadjutores, & quasi membra ejus qui Caput est Ecclesiæ universæ: atque adeò cùm debeant pro universæ Ecclesiæ salute & gloria excubias agere, & indefessam exibere solicitudinem: hinc visum est non immeritò, nullo præcipuo nexu vel authoramento debere eos ullis terrenis Principibus adhærescere & mancipari. Simul ac ad Apostolicæ Sedis fastigium provectus est Urbanus VI. anno 1378. expressissimè prohibuit, ne ullis pensionibus Cardinales vel Regi vel Reipublicæ ulli constringerentur, quòd illud hinc semper nascatur, ut utilitas publica privatis posthabeatur rationibus. *Quod suæ intentionis non erat, quod aliqui ex dominis Cardinalibus de cætero haberent pensiones, seu provisiones, vel alia lucra illicita à Principibus, Communitatibus, vel alia quacumque persona, quia propter illa lucra negotia Ecclesiæ malè procedebant & procederent.* Martinus V. vetuit ne Cardinales adgrederentur, vel pergerent exercere protectionem Regnorum, ut affectibus vacui & liberiores Pontificiis se consiliis & causis dedant. *Protectiones Regum, Principum, Comitum, aliarumque personarum sæcularium non assumant, assumptasque non exerceant, ut liberiùs ipsi sanctissimè in consiliis ac aliis actibus valeant assistere.* Ob protectionem autem Ordinum Religiosorum vetuit quidquam doni vel emolumenti proprii accedere, quamvis sponte offerretur. *Pro Ordinum Religiosorum, aut personarum particularium protectione, nihil pecuniæ percipiant, etiam à sponte offerentibus.*

Rinald. nu. 31

id. n. 41

Concilio autem Basileensi anno 1436. prohibiti sunt Cardinales in studia partium scindi, aut Principibus aliis adversùs alios se devovere; permissi sunt verò gratuitas gerere Principum protectiones, sed & omnium prorsus hominum, maximè calamitosorum, una stimulante ad hæc omnia charitate. *Et cùm ei qui communis est omnium Pater, Cardinales assistant, personarum acceptatores fieri, vel advocatos valdè indecens est. Propterea interdixit hæc sancta Synodos, ut tamquam Judices Collaterales partialitatem nullam accipiant, etiamsi de terra partiali originem ducant. Nec sint Principum aut Communitatum, seu aliorum contra quemquam, cum pretio, vel sine, partiales Protectores aut Defensores: sed exuti omnem passionem, in sedandis concordia vel justitia litibus Papæ assistant; Principum autem & quorumcumque, præsertim pauperum ac Religiosorum, gratis & sine ullo quæstu promovere justa negotia, tamquam charitatis opus, persuadet sancta Synodus & commendat.* Protectiones Principum suscipi vetuerat Martinus V. ut quas expertus erat à privatis affectibus studiisque partium divelli non facilè posse. At Basileensis Synodus mitescere visa est, & protectiones indulgere inveteratæ consuetudini, cui obsisti jam non posset; sed eas præscribere regulas, quæ si observentur, non erit quòd quisquam huic indulgentiæ obloquatur. Improbitati temporum indulgere visa est ulteriùs aliquid Lateranensis Synodus sub Leone X. anno 1514. & patrocinia enim hæc probavit, nec prorsus gratuita ut essent, expressit. Hujus Decreti & Basileensis suprà relati eadem sententia est, cum hoc dumtaxat additamento; ideo illud hìc ascribere supersedebo.

Sess. 21.

Sess. 9.

Card. Papiæ Epist. 40. 41. 127. 142. 148. 182. 192. 280. 394. 488. 541.

Sæpissimè destomachatus est Jacobus Cardinalis Papiensis in has protectiones molles & assentatorias, partibus & Principum voluntatibus plerumque servientes, magno non tantùm famæ, sed & conscientiæ dispendio. Et tamen accommodatè ille ad sui temporis mores locutus est, non pro antiquæ disciplinæ inclementia. Nec enim omnino manibus Cardinalium excutit omnes Principum largitates. Ex Epistolis quibusdam Ossati Cardinalis perspicuè declaratur, quàm vehementer cuperet Clemens VIII. non solùm ut nepotes sui, sed ut omnes prorsus abstinerent à quibuscumque Principum pensionibus: quàm hoc impulsu Pontificis abhorrerent Cardinales ab iis accipiendis; denique quàm sedulò caveret Pontifex, ne quem Collegio Cardinalium adjungeret, nisi qui absolutus esset & liber ab obsequiis Principum, nec antiquius quidquam haberet, quàm libertatem Ecclesiæ: quamquam non arceret Clemens à sacra purpura eos qui avito more à Principibus nominarentur. Hæc omnia benè, si justè, rectè, & in bonum exerceantur, & fiant præcipuè ad Religionis, & Ecclesiæ patrocinium à Regibus forsan & Monarchis hoc medio expetendum, ut modò evenit.

Ossat. Epist. 70. 164.

XII. Non immorabor historiæ creationis Cardinalium, & qui eorum numerus esset. Edidit Rainaldus excerptum ex Rituali anni 1338. quo refertur feria quarta quatuor Temporum Consistorium à Papa indici, & subductis Cardinalium suffragiis, ex majori eorum numero, declarare an novos creari Cardinales necesse sit, & quo numero. Sexta feria in alio Consistorio deligi solitos Cardinales novos; Sabbato verò publicari, ordinariquè, ducto initio ab eorum absolutione à vinculis aliarum Ecclesiarum, si qui Prælatorum electi sint. Ex his clarescit, quòd non aliud sit Cardinalatus, quàm Ordo sacer & Beneficium. Anno 1431. cùm Eugenius IV. summum Pontificatum consecutus esset, juramento confirmavit eosdem articulos, quibus se jam cum aliis Cardinalibus astrinxerat. In his articulis ille ante alios memorandus erat, Cardinales à se creatum non iri ullos, nisi servatis regulis Concilii Constantiensis, & cum consensu Cardinalium. Concilium verò Basileense anno 1438. ut essent re, quod nomine sunt

Rainald. nu. 31.

Rainald. n. 61

Car-

Cardinales, cardines & fulcimenta Ecclesiæ, *Qui sicut nomine, ita re ipsa Cardines sint, super quos ostia universalis versentur & sustententur Ecclesiæ*, edixit, ut ex omnibus Christiani nominis Regnis, quantùm fieri posset, eligerentur; ne eorum numerus supra viginti quatuor unquam excresceret; ne ejusdem nationis esse ad summum posset nisi tertia pars, nec ejusdem Diœcesis nisi unus: non magis dignitate, quàm pietate & eruditionis sacræ copia eminerent: triginta saltem essent annorum; tertia saltem eorum, vel quarta pars Graduatorum esset: essent aliqui, sed pauci stirpis Regiæ, Principumque; ea dignitate arcerentur nepotes Pontificis vel Cardinalis cujuscumque, dum superstes ipse esset; nominaret eos Papa, non vota Cardinalium seorsim tacitèque scrutatus, sed suffragiis scriptis majoris eorum numeri; denique ut illud animo altissimè infixum haberent Cardinales, hac se purpura ad martyrium pro Ecclesia Christi subeundum authorari, animarique, *Cum recipient suæ dignitatis insignia, quorum significatio est, ut pro bono universalis Ecclesiæ sanguinem proprium, si opus sit, non vereantur effundere*. Eadem penè verba erant Decreti Concilii Constantiensis. Anno 1458. ante creationem Pii II. Cardinales in plures quoque jurati sunt articulos, quos inter radiat ille de non creandis Cardinalibus, nisi accommodatè ad statutum Concilii Constantiensis. Idem ipsum peractum est post obitum Pii II. ante electionem Pauli II. anno 1464. Utcumque obtrectatum sit huic Pontifici, nihil pulcrius dici potest, quàm quod ipse dictitabat de Cardinalium creatione. Aliis in negotiis humana, in creatione aliorum Præsulum angelica, in Cardinalium verò nominatione divina quadam sapientia & integritate opus esse; qui indignum promoveret Episcopum, ab eo unam Ecclesiam labefactari: qui verò Cardinalatu indignum & nequam ornaret hominem, ab eo in excidium universalis Ecclesiæ conjurari. *Dicebat in rebus aliis hominem esse posse; in Ecclesiarum rectoribus creandis Angelum; in Collegio augendo Deum Pontificem esse oportere. Qui in altero peccet, impium; qui in altero, dæmonem esse existimandum. In illo unam Ecclesiarum prostitui, ac viro alieno conjungi, & non suo: in hoc Ecclesias universas periclitari.*

Seff. 23.

Conc. Gen. to. 13. p. 1450. Rainal. n. 5.

Idem nu. 52. Comment. Jacobi Card. Papi l. 2. pag. 371.

Rainal. ann. 1471. n. 63.

Paulo II. successor datus Sixtus IV. quo hinc migrante Cardinales sese, futurumque Pontificem sacramento obligarunt, ne quem crearet Cardinalem, vel exoratus à Regibus terrenis, vel ex eorum prosapia, nisi natum annos triginta, laurea Doctoratus insignem, & spectatæ eruditionis: duæ saltem ex tribus votorum partibus desiderarentur, & ne suis ex cognatis plutes quàm unum sacro Collegio Pontifex sociaret: ne novi sufficerentur ulli, nisi postquam numerus ad viginti-quatuor redactus esset; & deinceps ne unquam ultra eum numerum crearentur ulli: denique eos semper in Consistorio, & apertis, non secretis auricularibusque suffragiis Pontifex deligeret, *nec eos tenebit in secreto*. In annum 1430. Rainaldus de hac agens clancularia nominatione, quæ vernaculè *in petto* dicitur, rationem enucleat, & qua fiat, & quare fiat.

Rainal. n. 5. In Petto.

Multò hæc sanè humaniora erant, quàm priora; sed multò major in dies irrepsit humanitas, ut molliter dicam; ea enim erat prisci juris relaxatio. Extat Concilii Lateranensis V. sub Leone X. anno 1514. caput integrum & prolixum de reformandis Cardinalibus: ubi hæc de eorum nominatione tam gravia & tantæ necessitatis capita ne attinguntur quidem. Denique Concilium Tridentinum anno 1563. luculentè exequitur regulas sanctissimas, quibus optatissimum est ut obsequatur Papa in promovendis Episcopis: subjicit non minùs & ad ipsius & ad Ecclesiæ salutem interesse, ut iis etiam se accommodet in creatione Cardinalium, etiam Diaconorum: eligique eos debere à Pontifice ex omnibus Christiani Orbi Provinciis.

Seff. 9.

Seff. 24. c. 1.

XIII. Quod ad numerum jam pertinet Cardinalium, præter ea quæ jam dicta sunt, non siluit Rainaldus ad annum 1331. cùm Galliæ Rex Joanni XXII. Pontifici duos præsentasset Gallos, quos vehementissimè cuperet sacra purpura indui, unum duntaxat à Pontifice admissum esse, propterea quòd cùm Cardinales essent non plures quàm viginti, ex iis septemdecim essent Galli: *Quod jam XX. Cardinales, de quibus XVII. de regno Franciæ originem traxisse noscuntur, existant in Collegio memorato*. Post mortem Clementis VI. anno 1352. statuerunt unanimi consensu Cardinales, ne numero posthac esse possent plusquam viginti. Anno 1378. cùm Urbanus VI. Romæ in Pontificiam sedem invectus est, in sacro Collegio non erant nisi viginti tres. Ultra omnem modum excrevit hic numerus ex luctuosi occasione schismatis. Urbanus VI. à suis se proditum Cardinalibus dolens, qui ad Clementem VII. defecerant, uno die viginti octo, ut proditum est, creavit. Theodoricus à Niem, qui præsens aderat, viginti sex tantùm enumerat creatos; illudque advertit, non alio consilio Pontificem una creatione tot effudisse, quàm quòd plures suspicaretur, tantum tunc oneris detrectaturos. *Nec non simul & semel viginti sex Cardinales una die creavit, existimans fortè, quòd de tanto numero eorum aliqui hujusmodi Cardinalatus fastigium utique acceptarent; prout, nec ipsum fefellit opinio, factum fuit*. Tunc ergo in incredibilem & immensam quandam multitudinem numerus Cardinalium excrevit, occasione schismatis: cùm unusquisque trium Pontificum suo vallaretur sacro Collegio. Tres ergo ut erant quandoque Pontifices, ita & tria Cardinalium Collegia. Joannes Juvenalis Ursinius Archiepiscopus Remensis, qui Caroli VI. Gallorum Regis Historiam litteris mandavit, ait anno 1381. *cum Clemente Avenione fuisse Cardinales triginta sex*. Concilii Basileensis Patres vestigia prementes Concilii Constantiensis decrevere, ut *Cardinales numerum viginti quatuor non excedant*. Duodeviginti tantùm numerati sunt Cardinales in eo Conclavi, quo Nicolaus V. electus est anno 1447. In Conclavi, quo electus est Callistus III. anno 1455. quindecim tantùm. Duodeviginti in eo quo Pius II. anno 1458. Novemdecim in eo quo Paulus II. anno 1464. Duodeviginti in eo quo Sixtus IV. anno 1471. Viginti quinque in eo quo Innocentius VIII. anno 1484. Viginti quatuor denique in eo, quo Leo X. anno 1513. Itaque extra tempora schismatis, hactenus non multùm deviatum erat à decretis Constantiensium & Basileensium Patrum. Nec enim magno esse poterant numero Cardinales, qui his aberant Conclavibus. Ægro ferebant animo Cardinales dignitatem suam numero vilescere. *Pontifici dixere, se numerositate ipsa vilescere*. Aliunde autem Pontifices vix, ac nec vix poterant obniti Principibus, qui cognatos & chariores Ministros ea dignitate ornatos percuperent. *Pontifex non posse Regum ac Principum Transalpinorum preces se effugere aiebat; nec sui honoris esse nationes externas præterire*. Verba hæc sunt Pii II. in Commentariis suis, cujus ultima verba illud videntur innuere, id machinatos fuisse Italos, ut ea dignitas suæ tantùm gentis hominibus vendicaretur; at Pontificem, qui nullius intra gentis angustias charitatem & familiam contrudi ac coarctari suam pateretur, & se Patrem omnium ubique fidelium profiteretur, omnibus Christiani nominis Regnis satisfacere & gratificari studuisse. Concilii Constantiensis & Basileensis consilium in coarctando Cardinalium

N. 33.

Ibid. n. 6.

Rainal. a 1378. n.

Seff. 2.

L. 2. p. 130.

nalium numero, eò videtur collimasse, ut impensis parceretur, & ne tot Cardinalium sustentatione gravaretur Christianus Orbis. Mira erat tunc non auri tantùm argentique, ante effossos advectosque nobis Indiæ utriusque thesauros, sed & rerum, Num. 28. mercium, & omnis generis opum penuria. Parco Num. 5. pluribus in eam rem. Parco & ea hìc inserere, quæ refert Rainaldus in annos 1492. & 1503. ex quibus patet, paucitatis suæ curiosissimos semper amantissimosque fuisse Cardinales, & magnoperè reformidasse, ne multitudini quantum accederet, tantum & pretio decederet, & dignitati.

Leoni ergo X. imputanda est illius Cardinalium numeri retrò ferè modesti & verecundi amplificatio. Eò ille adactus est nefaria & detestabili conjuratione in ipsum inita anno 1517. Conjuratorum princeps & author unus erat ex sacro Collegio. Exinde reliquorum fidem suspectam habens Leo, una Rainald. pondan. electione triginta & unum novos creavit. Conclavia posthac multò numerosiora fuere. Quo electus est Clemens VII. anno 1524. triginta novem fuit Cardinalium. Reliqua Conclavia si vacat percensere, Annales Ecclesiæ sacros consule. Bulla Compacti ut vocant, quæ inter Paulum IV. & Cardinales anno 1555. disceptata & concinnata fuit, numerum Cardinalium ad quadraginta revocavit, ita ut non antè ulli crearentur novi, quàm cæteris decedentibus ad eum numerum ventum esset. Exinde rursum crevit is numerus ad septuaginta. Qui nimius forsan non videbitur, si quis seriò perpendat hunc esse principem Clerum, hos Diaconos, hos Presbyteros primariæ Orbis Ecclesiæ, & verticis Christianarum omnium ubique gentium: non multò minorem fuisse numerum Cleri Romani inter ipsa sui ferè initia, & grassantibus tum maximè persecutionum procellis, ut suprà ex Eusebio ostensum: Cleri Constantinopolitani multò majorem fuisse numerum, ut ex Novellis Justiniani suprà ostensum: multas esse Ecclesias Cathedrales, ubi major eo sit numerus Canonicorum; si verò perlustrentur animo tot & tanta negotia, tot lites, tot causæ toto ex otbe Romam relatæ, & Romæ in Cardinalium Congregationibus pertractandæ, nemini jure nimium videri posse eum numerum: non ea jam penuria laborare orbem, ut iis expensis gravari possit; Beneficiorum ideo reservationes, quibus tunc fatigabantur Ecclesiæ, desiisse: experientia denique jam comprobatum esse, amplificato numero nihil imminutum esse de pretio & amplitudine summæ dignitatis.

alna Lib. 29. XIV. Unum ferè supereſt paucis perstringendum de consuetudine mittendi pilei ad absentes. Non admodum sanè vetusta dici ea potest, cùm anno 1316. Joannes XXII. interpellatus à Galliæ Rege Philippo, ut recens creato Cardinali Gallo pileum mitteret, recusaverit, excusaveritque priscum morem, per quem id minùs liceret: *Quia nec prædecessores nostri Romani Pontifices consueverunt extra Curiam hujusmodi pileos mittere:* & à temporibus beati Ludovici, Pileum Cardinalitium non esse missum, nisi ad duos Angliæ Nuncios, quorum necesse esset dignitatem exaggerari, ut hinc pondus & authoritas accederet eorum statutis. Clemens VI. cùm sacro adscripsisset Collegio Abbatem sancti Dionysii, pileum misit, concrediditque tribus Episcopis, cum Epistola, qua significabat, quamvis inolevisset mos, ut Romam proficiscerentur pileo donandi à Papa: *Licèt imitanda servarit antiquitas, ut ad honorem Cardinalatus evectus, non prius Capello rubeo uteretur, quàm illum de manu Pontificis susceperisset:* missum tamen à se esse, quem à tribus acciperet Episcopis, quòd certior factus esset, esse gravissima negotia, propter quæ non posset tunc à Rege divelli. *Pro negotiis in quibus Rex præsentia tua indigere se dixit, diebus aliquibus in partibus ipsis de nostra licentia remanere.*

XV. Hujus autem disciplinæ totius summa & cardo in eo vertitur, quòd Cardinalatus natura & sponte sua Beneficium ut vel Presbyteri, vel Diaconi, vel etiam Episcopi, cui incumbat propria in Ecclesia residendi lex; quod proinde sociati non possit cum Beneficiis aliis consimilem flagitantibus residentiam: quod denique aliquot Ecclesiis, Titulisque affixum sit in ipsa Urbe Romana, vel juxta Urbem. Cùm verò jam ut dignitas mera spectari quandoque cœpit, non potuit nisi magno temporis spatio & plurium decursu sæculorum illis exui dotibus, quæ propriæ & primigeniæ erant ejus naturæ.

Quòd autem à primæva origine Cardinales suis quisque in Titulis residere tenerentur, nec ullum una possent retinere Beneficium, eodem residentiæ vinculo constrictum: id verò manifestissimum est in Innocentii III. Decretali, qua negat assensurum se electioni, vel postulationi Cleri Ravennatis, qui Presbyterum Cardinalem in Archiepiscopum sibi elegerat. Rescribit autem Pontifex ex eo Cardinali uberiores fructus in Ecclesiam redundare universalem, quàm si Archiepiscopus esset, sive is Romæ resideat, sive quandoque Ravennæ ob extraordinaria quædam negotia: *Quod ejusdem Cardinalis præsentia utilior sit, non solum Romanæ, sed etiam Ecclesiæ generali, tam apud Apostolicam sedem, quàm apud Ecclesiam Ravennatem.* Anno 1262. cùm Ludovicus IX. Galliæ Rex sanctissimus multis precibus egisset apud Urbanum IV. summum Pontificem, ut pateretur Archiepiscopos Ebrodunensem & Narbonensem, unius adhuc anni spatio in Gallia demorari, ut concordiam sarcirent inter Reginam conjugem suam, & Carolum fratrem suum Andium & Provinciæ Comitem: constanter restitit Pontifex, prætexuitque incredibilem quandam Ecclesiasticorum negotiorum molem, quæ nisi horum Archiepiscoporum opera & consilio expediri non possent, quos ea de causa Cardinales Episcopos creavit, Romamque proficisci jussit. Has Pontificis litteras intexuit Rainaldus Annalibus suis. Ritualis liber anni 338. apud eundem Rainaldum, Pontificem inducit his verbis alloquentem eum, quem Cardinalem Presbyterum creabat: *Committimus tibi Ecclesiam sancti Petri, cum Clero & Populo & Capellis suis.* Eadem est Cardinalium creationis forma, his dumtaxat amputatis verbis, *cum Capellis suis.* Cononistarum unanimis suffragatio est in *Caput ex Gestis, de Clericis non residentibus:* residentiæ vinculo teneri Cardinales, tum quòd animarum curam gerant, & utramque suis in Titulis jurisdictionem exerceant: tum etiam quòd cùm Consiliarii & Cooperatores sint summi Pontificis, non possint ea defungi provincia, nisi Romæ figant sedem. Excipiendi sunt Episcopi Archiepiscopique Provinciarum: hos enim suis potiùs his in Ecclesiis residere jubet Synodus Tridentina. In Concilio verò Lateranensi V. Leo X. Bullam promulgavit adversùs Cardinales, qui Pontificem fraudant solatiis, consiliis, & obsequiis, quæ præsentia sua præstare possent; quique Roma discedunt citra Pontificis consensum, & nulla justa dispensationis causa. Consimilem publicavit Paulus III. & recentissimè Innocentius X. anno 1646. Non abludit à vero, diuturnam illam annorum septuaginta absentiam, quibus Sedes ipsa Apostolica Avenionem translata fuit, longa Cardinales oblivione potasse suorum Titulorum, ac deinceps eam residendi necessitatem non fuisse adstructam, nisi ex consiliis obsequiisque sedi Apostolicæ persolvendis. Itaque cùm eos aliò ablegat Papa ad Ecclesiæ universæ commoda promovenda, tunc censendi sunt residere, tanquam administratores Ecclesiæ universalis, sub unius Papæ providentia & moderamine.

Caput Bonæ Memoriæ. De Postul.

Rainal. ann. 1262. n. 45. Rainal. ann. 1338. n. 87.

Fagnan. in I. 3. Decret. Part. 1. pag. 30.

Sess. 23. c. 13.

Sess. 28.

Cajetano & Panormitano visum est Cardinalem & Episcopum esse posse neminem, & quæ adversa ostenditur consuetudo, non aliud quàm vetustissimam esse corruptelam. Addit Fagnanus consentire huic doctrinæ stylum Romanæ Curiæ, ubi Cardinalibus, ut qui Romæ residere teneantur, Episcopatus non in Titulum, sed in Commendam dantur.

Sed addit tamen idem ipse usu hodierno invaluisse, ut Episcopi, ubi ad Cardinalatum promoventur, retineant Episcopatum sine dispensatione; & eam esse sacræ Congregationis Concilii doctrinam, posse à Cardinalibus unam obtineri Episcopalem Ecclesiam, etiam cum Titulo; sed retineri non posse unquam duas, sive in Titulum, sive in Commendam; vel alteram in Titulum, alteram in Commendam.

Fagnan. in l. 1. Decr. Part. 1. p. 479. Itaque Fagnano certum & indubium est ea consuetudine jus legitimum jam contineri; quanquam viro sapientia & experientia rerum maximo in votis sit, ut aliunde possit suppetere Cardinalibus, quo eorum familia & dignitas sustentetur, ut toti esse possint in promovendis Ecclesiæ universalis rebus, particularibus Ecclesiis singulorum Episcoporum

Idem in l. 3. Part. 1. pag. 59. fidei & solicitudini permissis. Anno 1634. evulgata est Urbani VIII. Bulla, qua Cardinales Episcopi, si quas alias obtinuerint Cathedrales Ecclesias, jubentur ad eas regendas se conferre, in iisque residere: quo visus est Pontifex declarasse illos Episcopatus, in quibus sunt Tituli Cardinalium, cum aliis Episcopatibus nequaquam incompatibiles esse. Ita mos habet, ut Cardinales, qui Romæ sedent, hos Cardinalitios Episcopatuum titulos, ubi vacaverint, optent, teste eodem Fagnano. Quod rursus argumento est longè diversæ à cæteris naturæ & conditionis eos esse Episcopatus.

XVI. Pauca nunc de Orientalium Ecclesiarum moribus carpenda sunt. Diximus jam de Syncellis & de Chartophylacibus, qui id aliquando expugnarunt, ut supra Episcopos sederent. Idem dicendum

Act. 2. de Exocatacælis. Adnotatum est ab Anastasio Bibliothecario in Observatiunculis ad VIII. Synodum, ab Ignatio Patriarcha collatam esse Paulo Chartophylacis dignitatem, cùm non posset eum in altiorem protrudere apicem, quòd illud dumtaxat concessisset Nicolaus Papa, *ut alia illum, excepto Sacerdotio, quantacumque vellet, dignitate ditaret*. Interpellatus est ab ipso Concilio Pontifex, ut Paulum sineret Episcopatu augeri. Nodum

In Canon. Nicæn. 18. solvit quæstionis de loco sedendi Balsamon, & primum authorem declarat hujus innovationis, cùm ait Constitutione primùm Alexis Comneni decretum fuisse, ut in Conventibus non Synodalibus sederent Chartophylaces supra Episcopos: *Qui nunc est Cartophylax, in Congregationibus quæ fiunt extra Synodum, sedet non solum ante Sacerdotes, sed etiam ante Pontifices, ex Constitutione inclyti Imperatoris Alexii Comneni*. Eam Constitutionem tribuit Harmenopulus Michaeli Ducæ, qui decennio ante Alexin Comnenum Imperium capessivit,

In Can. 7. Trull. hoc est, anno 1071. *Sciendum soli majoris Ecclesiæ Chartophylaci concessum esse, tum ex longa consuetudine, tum ex Constitutione scripta Imperatoris domni Michaelis, ut in Conventibus extra Altare ante Episcopos sedeat.*

Sed illud scitissimè à Balsamone animadversum est, his Diaconis eam ingeneratam esse fiduciam, ut supra Episcopos sedere vellent, ex Officiis, quibus dotabantur: *Ut nonnulli ex Ecclesiasticis Diaconis in Congregationibus quæ sunt extra sacrum Tribunal, ante Sacerdotes sedeant, fieri videmus. Et existimo hoc fieri propter dignitates seu Officia. Soli enim qui à Patriarcha Officiis Ecclesiasticis digni sunt habiti, sedent ante Sacerdotes.* Hæc Officia ab exordio meræ erant delegationes extraordinariæ & necessariæ, quæ Diaconos hos induerent

In Can. 18. Nicæn. authoritate & vicibus Patriarchæ. Longa temporum serie hæ delegationes ex raris frequentes, ex extraordinariis ordinariæ, ex brevibus perpetuæ evasere; eadem prorsus ratione qua Ecclesiæ Latinæ Archidiaconis usuvenit, utque in omni prorsus humana Republica usuvenire necessum est. Ita honoris & sedendi procedendique prærogativa ad Diaconos Patriarchæ Constantinopolitani supra Episcopos, ad Archidiaconos Ecclesiæ Latinæ supra Presbyteros revoluta est, postquam ordinarii & perpetui ex temporariis arbitrariisque evasere. Sensim sine sensu facta est, & antè perfecta est, quàm fieri deprehenderetur hæc utraque innovatio, qua & delegatio in Officium, & sedes Diaconi supra Presbyterorum Cathedras evasit.

Utque Latini Episcopi magna certè ex parte id sibi sumpserant, ut non unum, sed plures jam crearent Archidiaconos, eosque omnes supra Presbyteros locarent: Ita Patriarcha Constantinopolitanus, non unum, sed sex sibi ascivit Diaconos, qui supra Episcopos sederent. Ita perspicuè Codinus, qui & rationem viderur innuere hujus eorum prærogativæ sedendi: *Hi in sacris Concionibus, seu Conventibus, cum Patriarcha sedent*. Indivulsè cohærebant Patriarchæ, in unumque cum eo coaluerant corpus. Ita fiebat ut primas obtinerent supra Episcopos. Non est ergo quòd vel Exocatacælis Patriarchæ Constantinopolitani, vel Cardinalibus Romani Pontificis invidiam faciant Episcopi; quo enim jure, qua necessitate ipsi inopini propemodum Archidiaconos suos supra Presbyteros evexere; eo jure, ea necessitate inopini Patriarchæ Primarios Ministros suos eò extulere, ubi Episcopis eminerent. Sentio invidiosius videri posse, si supra Episcopos, quàm si supra Presbyteros sedeant Diaconi. Sed eadem utrumque videri potest extorsisse necessitas. Non potuere non aliquando suas vices suamque authoritatem principalibus Ministris suis seu Diaconis delegare tam Patriarchæ, quàm Episcopi: immo & tantò æquiùs Patriarchæ, quòd majori negotiorum & occupationum mole premerentur. Eas autem delegationes crebrescere, continuari, & delegatos sensim convalescere & perpetuari, tam Patriarchis, quàm Episcopis commune, immo & inevitabile est; adeoque ex delegationibus Officia consurgere. Unum discrimen interest, & illud quoque inevitabile, quòd qui Episcoporum personam & vices sustinent Diaconi, supra Presbyteros, non supra Episcopos sedent; at qui Patriarchæ personam & authoritatem circumgestant, ii etiam supra Episcopos sedent. Sed & aliud discrimen interest, quòd sexcentis amplius annis antè Episcopi Diaconos suos eximios Presbyteris præposuere, quàm Patriarchæ suos Episcopis vel Exocatacælos, vel Cardinales. Vicarii Generales Episcoporum in eadem prorsus sunt classe. Possunt enim & illi ex Diaconis cooptari. Si ergo illorum quoque delegatio, quæ arbitraria nunc est & temporaria, in perpetuam aliquando & necessariam evaderet, sicut in Archidiaconis contigit: ita rursus fieret, ut Diaconi, quà Episcoporum Vicarii generales, privilegium sedis & honoris supra Presbyteros consequerentur. Nec studio vel evehendi Diaconatus, vel Presbyteratus dejiciendi id fieret; sed ut Ecclesiæ utilitati vel necessitati vel sic serviretur. Ex Harmenopulo suprà eliciebatur, ante vel Comneni vel Ducæ Constitutionem eam consuetudinem corroboratam fuisse, ut Chartophylax sederet supra Episcopos: eamque ab Imperatoribus non invectam, sed confirmatam fuisse: similiter habet se res & in Archidiaconis Episcoporum, & in Exocatacælis vel Cardinalibus Patriarcharum; usu primùm & consuetudine illis vendicata est ea prærogativa, & multo post tempore Decreta accesserunt & Edicta. Ejusmodi conditio Reipublicæ cujuscumque humanæ, seu sacræ, seu civilis; ea est naturæ nostræ mutabilitas, eæ rerum temporumque vices; ex quibus tamen illa exurgit incomparabilis pulchritudo, quam ii intuentur, admirantur & exosculantur, qui oculos retorquent ad incommutabilem æterni Numinis sapientiam ac providentiam, quæ de temporalibus æternam, de mutabilibus immutabilem quandam venustatem sibi & amatoribus suis concinnat.

Blastares in Alphabetica Canonum Collectione, suo ævo, hoc est, anno 1335. testatum facit usu receptissimum fuisse, ut Chartophylax Episcopis eminentiùs sederet in Conventibus non Synodalibus, idque tum antiquissimo jure niti, tum Constitutione Emanuelis Imperatoris: *Soli Chartophylaci ma-* Blastar Litt. A. C.

gnæ

gnæ Ecclesiæ datur ex longa consuetudine, & ex scripta Constitutione inclyti Imperatoris Manuelis, in Congregationibus quæ fiunt extra Synodum, etiam ante Antistites sedere. Potuit Emmanuel Imperator nova Constitutione Constitutiones priores Comneni & Ducæ confirmasse: ut affectarit Blastares recentissimam potiùs allegare, quàm vetustas leges, quòd in tantis rerum temporumque vicibus, postremis semper legibus plus authoritatis insit & reverentiæ.

Finem faciet huic capiti Lambertus, magni meritò nominis historicus. Narrat quippe ille anno 1062. cùm Henricus IV. Germaniæ Rex solemnem Natalitii Christi Curiam Goslariæ haberet, jurgium incaluisse inter ministros Episcopi Hildesheimensis & Abbatis Fuldensis. Causa dissidii erat, quòd jamdudum moris esset, ut in Comitiis Episcoporum Fuldensis Abbas primus sederet post Archiepiscopum Moguntinum: contrà autem renitebatur Hildesheimensis, sibi ut Diœcesano ejus loci eum honoris primatum deberi, ut proximus Metropolitano suo assideret: *Consuetudo erat in regno per multos retro majores observata, ut semper in Conventu Episcoporum Abbas Fuldensis Archiepiscopo Moguntino proximus assideret. Episcopus causabatur neminem sibi intra Diœcesin suam post Archiepiscopum debere præferri.* Non distat à similitudine veri, eam fuisse primò Episcoporum voluntariam animi demissionem, qui Fuldensi sponte sua Episcopo ita gratificarentur; at temporis decursu, quod voluntatis fuerat, in necessitatem vertisse.

CAPUT CXV. P. 2. l. 1. c. 53.

Origo Cardinalatus altiùs repetitur à primis usque sæculis Ecclesiæ.

I. II. Episcopus, Presbyter, Diaconus Cardinalis, non alius est, quàm Titularis, & veluti Sponsus cujusque Ecclesia, ab aliis secretus, qui non eodem ei constringuntur vinculo.

III. IV. V. VI. Multis id argumentis evincitur, ex Gregorio Papa depromptis.

VII. Ad omnes prorsus Ecclesias id pertinebat, non ad Romanam tantùm Ecclesiam. Exempla Presbyterorum, Diaconorum, immo & Subdiaconorum in Ecclesia Romana.

VIII. IX. Idem & in Superiorum Pontificum scriptis observare est.

X. Ut nulli antè fuissent, utque cœperint esse in Ecclesia Romana Episcopi Cardinales.

XI. XII. Ingens Romæ Cardinalium potestas Presbyterorum & Diaconorum, eorumque cum Episcopis in unum potestatis collegium coalitio.

XIII. Summa eorum dignitas, & pietatis charitatisque officia dignitati consentanea.

I. RETro flectenda vestigia sunt, ut amplissimæ dignitatis originem & antiquissima incrementa vestigemus: quod eò studiosiùs ac diligentiùs fieret, quantò jam ejus existimatio & admiratio major insedit animo, si plura suppeterent antiquitatis monumenta. Verùm ita comparatum est, rerum maximarum & antiquissimarum maximè latent origines.

II. Crebrum est in Epistolis Gregorii Magni *Cardinalis* nomen, sed nequaquam Ecclesiæ Romanæ proprium, immo nec ita facilè vero certoque aliquo sensu donandum. Illud vero, aut verisimili proximum mihi quidem videri solet, Cardinalem dici olim solitum, vel Episcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, qui Titularis esset & primarius Ecclesiæ cujuscumque Beneficiarius. Ad tempus enim Ecclesia quandoque viduata uni commendabatur Episcopo sedibus suis ejecto, donec ipse restitueretur, aut donec viduatæ Ecclesiæ eligeretur Episcopus proprius. Tunc certè is cui commendata tantùm fuerat ea Ecclesia, Cardinalis ejus Episcopus dici non poterat, quòd nec Titulum ejus obtineret, sed Commendam. At si ea illi committeretur Ecclesia, ita ut eo superstite alius subrogari Episcopus non posset, tum verò & Cardinalis seu Titularis ejus erat Episcopus, & ex Gregorii Magni stylo, ei incardinabatur. Erant & persæpè plures unius Ecclesiæ Presbyteri, sed eorum unus tantùm erat Cardinalis, unus Titularis, unus Sponsus, unus individuo nexu ei copulatus, & residendi strictissima lege devinctus. Cæteri ejusdem Ecclesiæ Presbyteri ejus veluti Ministri erant, faciliùsque ad alias migrabant Ecclesias. Nec aliter se res habebat in Diaconis. Ex pluribus unius Ecclesiæ Diaconis unus erat Cardinalis & primarius Beneficiarius, ejus Ecclesiæ cura & regimine oneratus; reliquis ad Episcopi jussa alibi exequenda, variaque munia obeunda paratioribus. Erant enim & Diaconi, quos Pontifex Apocrisiarios Constantinopolin mittebat, quibus curam mandabat Xenodochiorum & Monasteriorum, & alii id genus; qui Cardinales utique hinc dici non poterant, ut qui nulli Ecclesiæ in perpetuum tunc affixi fuissent.

III. Consulendus jam nobis Gregorius est, & expiscanda ex ejus Epistolis argumenta, quibus quod dictum est, certò & manifestè astruatur. Vacante Populonienſi Ecclesia, scripsit Pontifex ad Episcopum Rosellanum, ut eam ad Ecclesiam administrandam accederet, Visitator, non Titularis futurus: utque in ea Presbyterum Cardinalem ordinaret & duos Diaconos: *Ut unum Cardinalem illic Presbyterum, & duos debeas Diaconos ordinare.* Lib. Ep. 15. Non potest Presbyter hic Cardinalis non videri Parochus ipsemet hujus Ecclesiæ, ei tum maximè, cùm vacaret, necessarius. Cùm Alerienſis orbata jamdudum esset Pastore Ecclesia, illam tandem Gregorius Episcopo Insulæ Corsicæ concredidit Leoni, non tamen ut Titulari, nec ut Cardinali, quanquam his ad eum verbis scripserit: *Cunctis rebus suprascriptæ Ecclesiæ, ut proprium te volumus uti Pontificem, usque ad secundam nostram Epistolam:* Verùm ut Commendatario, ut liquet ex Epistola sequenti, ubi eam Ecclesiam Commendatario aufert Episcopo, & Cardinali confert, nempe Martino, urbis in eadem Insula penitus dirutæ antè Episcopo: *Quoniam Ecclesia Tamitana, in qua dudum fuerat honore sacerdotali fraternitas tua decorata, ita est hostili feritate diruta, ut illuc ulteriùs spes remeandi nulla remanserit; in Ecclesia Alerienſi, quæ jamdiu Pontificis auxilio destituta est, Cardinalem te secundum petitionis tuæ modum hac authoritate constituimus sine dubio Sacerdotem.* L. 1. Ep. 76. 77. 78. Nihil desiderari potuit dilucidius, ut pateret distinctio Episcopi temporarii, seu Commendatarii ejus Ecclesiæ, & Episcopi perpetui, Titularis, Cardinalis: *Necessarium duximus Martinum fratrem & Coepiscopum nostrum ibidem Cardinalem constituere Sacerdotem; Leoni verò fratri & Coepiscopo nostro operam ejus visitationis injungere.*

IV. In suum Clerum asciverat Januarius Archiepiscopus Calaritanus Liberatum Diaconum ab alio Episcopo ordinatum. Inverecundè Liberatus, hospes cùm esset, primum ambiit inter ejus Ecclesiæ Diaconos locum. Jussit Gregorius ad reprimendum ejus tumorem, ut ultimo staret loco, nisi Januarii prædecessor *Cardinalem* illum suæ Ecclesiæ Diaconum constituisset: aut post diutina ejus pietatis experimenta, vellet ipsum Januarius incardinare, hoc est, Ecclesiæ suæ æternum astringere, & ei Principatum supra Diaconos omnes alios adsignare: quod quidem perficere ritè non poterat, nisi ex assensu Episcopi, à quo primùm ordinatus fuerat Liberatus, & à quo alioqui repeti ac revocari semper poterat ad primæ Ecclesiæ suæ & parentis servitutem: *Liberatus, qui Diaconi fungi perhibetur officio, si à Decessore tuo non est factus Cardinalis, ordinatis à te Diaconibus nulla debet ratione* L. 2. Ep. 81. *præponi,*

præponi, &c. Liberatum ultimum inter Diaconos stare constitue, &c. Cujus tamen si obedientia fueris invitatus, & eum post hæc Cardinalem facere volueris, nisi Pontificis sui concessionem solemni more meruerit, abstinendum ab omni ejus incardinatione memineris.

V. Habes hìc ergo Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, eo quo diximus sensu Cardinales. Profero nunc & multò plures. Optatissimum sibi testatus erat Gregorius fore, quòd Paulus Episcopus à Neapolitanis Civibus postularetur Episcopus Cardinalis: *Quod eum Cardinalem desideratis habere* L. 2. Ep. 6. 9. *Episcopum, gratulamur.* Scripsit idem Pontifex Episcopo Ariminensi, ut Oratorium consecraret, L. 7. Ep. 72. 85. quod nobilis Matrona extruxerat: sed *Ne Presbyterum constitueret Cardinalem;* quòd Matronæ abundè esse deberet, ut vel interesset rei sacræ cum L. 8. Ep. 3. reliquo fidelium cœtu in Ecclesia: vel ab Episcopo Presbyterum deposceret, quoties sibi privatim Mysteria celebrari cuperet in Oratorio suo. Clarum est Cardinalem hìc Presbyterum dici, qui perpetuus esset & titularis. Cùm funditus eversa fuisset Civitas & Ecclesia Joannis Episcopi, illum Pontifex incardinavit Ecclesiæ Scyllitanæ, ea conditione addita, ut si prior Ecclesia sua restauraretur, in L. 2. Ep. 25. eam remigraret: *Propterea te Joannem ab hostibus captivatæ Lusitanæ Civitatis Episcopum, in Squillatina Ecclesia Cardinalem necesse duximus constituere Sacerdotem; ita tamen ut si civitatem illam ab hostibus liberam effici, & ad priorem statum revocari contigerit, ad eam in qua prius incardinatus es, Ecclesiam revertaris. Sin autem prædicta civitas continua calamitate captivitatis premitur, in hac in qua à nobis ordinatus es, incardinatus debeas Ecclesia permanere:*

VI. Cùm orbata Episcopo suo fuisset Terracinensis Ecclesia, Cives ejus Fundensem postulaverunt Episcopum, cujus civitas à Barbaris complanata fuerat, eumque incardinari sibi voluére. Annuit eorum votis Gregorius, utraque Ecclesia in unum Episcopatum deinceps compaginata: *Defuncto Petro Pontifice suo, te Cardinalem sibi postulant* L. 2. In 11. Ep. 13. *constitui Sacerdotem, &c. Te nostra authoritate in Terracinensi Ecclesia Cardinalem constituimus Sacerdotem, &c. Sic ut Fundensis Ecclesiæ Pontifex esse non desinas.* Parochus exauthoratus fuerat præter jus, illum Gregorius Ecclesiæ suæ restituit, jusso eo qui successor ei datus fuerat, in alia Eccle- L. 31. Ep. 13. sia incardinari, quæ tum vacaret: *In alia quacunque vacante Ecclesia eum volumus cardinari.* Fortunatus Neapolitanus Episcopus à Gregorio postulavit licentiam transferendi in suam Ecclesiam & incardinandi Diaconi Venafrani: *Ut Gratianum* L. 5. Ep. 11. *Ecclesiæ Venafranæ Diaconum tuæ concederemus Ecclesiæ cardinandum.* Id annuit Pontifex, quòd vacaret tunc Ecclesia Venafrana: *Habituro licentiam Diaconum illum, nostra interveniente authoritate, Ecclesiæ tuæ constituere Cardinalem.* Firmano mandavit Episcopo, ut donationibus dotibusque acceptis Oratorium dedicaret, & Presbyterum ibi constitueret Cardinalem: *Presbyterum te quoque illic* L. 9. Ep. 12. *constituere volumus Cardinalem.* Erant ergo duplicis generis Oratoria; aliis videlicet nullus erat Presbyter Cardinalis, quorum videlicet reditus percipiebat Episcopus, eoque Presbyterum delegabat, quoties necesse esset, sacris operaturum; aliis suus erat Cardinalis Presbyter, seu Titularis. Syracusanus Episcopus Monacho, eidemque Ecclesiæ suæ Cathedralis Subdiacono Presbyteratum contulerat, curamque mandaverat possessionis Eccle- L. 11. Ep. 36. siæ, ubi Parochum ageret. Hinc mœstitia quadam incredibili obnubilatus est ejus animus; ut non potuerit Gregorius non scribere ad Episcopum, ut eum ab hac cura absolveret, Presbyterumque Cardinalem in sua constitueret Ecclesia Cathedrali.

VII. Cardinales hactenus hìc observavimus extra Ecclesiam Romanam, eosque Episcopos, vel Presbyteros Diaconosque. Joannes Diaconus indicabit nobis istiusmodi Cardinales in Ecclesia Romana, & quidem Subdiaconos. Refertur enim ab eo Gregorius, ut vacuas sedes dignitatesque aliarum Ecclesiarum impleret, ne Cardinalibus quidem Romanæ Ecclesiæ peperciisse, sicut nec Monachis Monasterii sui: *Et si quando necessitas ordinandi* L. 3. Ep. 7. *Sacerdotis obrepsit, neque Cardinales Ecclesiæ suæ, neque Monachos Monasterii sui penitùs excusavit, quo minus illis Ecclesiam regendam committeret, qui exemplis & verbis pariter illam ædificare melius potuissent. Nam ut pauca de multis contingam, ex Presbyteris Cardinalibus Ecclesiæ suæ consecravit Episcopos Bonifacium Regii, Habentium Perusii, & Donum Messanæ Siciliæ: Ex Subdiaconibus verò Glorioſum Ostiæ, Faustum Capuæ, Petrum Trecis, & Castorium Arimini. Solis Diaconibus Apostolicæ sedis super hac quodammodo parte parcebat, quorum cùm decem & novem plenitudine redundaret, ipse Bonifacium, Florentium & Epiphanium consecravit.* Hi erant Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi Cardinales, quibus Ecclesiàm suam viduare non gravabatur Gregorius, ne alias diutiùs pateretur Ecclesias Pastoribus destitui. Addit & idem Scriptor nulli unquam Ecclesiæ suæ Cardinalium nisi consentienti Episcopalem sarcinam impegisse Gregorium, ne exauthorare eos potiùs, quàm promovere videretur: *Ne sub hujusmodi occasione* L. 3. c. 8. 10. *quemquam eliminando deponere videretur.* Quod probat exemplo Subdiaconi Cardinalis, qui electus ad Episcopatum, constantissimè renuit, nec vim facere, aut contristare eum voluit Gregorius. Probat rursus exemplo jam relato Monachi & Subdiaconi Syracusani, quem à Parochiæ administratione, cui invitus mancipatus fuerat, revocari decrevit, & priori Ecclesiæ suæ incardinari. Unde idem Joannes universim ita pronunciat: *Item Cardinales violenter in Parochiis ordinatos forensibus, in pristinum Cardinem Gregorius revocabat.* Quo liquet ejus ævo solitos non dici Cardinales, nisi Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos urbium Episcopalium. Idem liquet ex Epistola Zachariæ Papæ ad Pipinum: *De Presbyteris agrorum, quam obedientiam debeant exhibere Episcopis & Presbyteris Cardinalibus.* Ad quod refertur ab eo Canon Neocæsarienſis, quo sancitur, qua observantia prosequi debeant agrestes Presbyteri urbanos. Quod ad Episcopos autem Cardinales, eos tantùm eo nomine videtur donasse Joannes Diaconus, qui suis ejecti desolatis Ecclesiis, in alias vacantes transferebantur & incardinabantur: *Civitatum desolata-* L. 3. cap. 15. *rum Pontifices Gregorius vacantibus civitatibus incardinare curabat.* Conc. Gall. Tom. 1. pag. 564.

VIII. Quæ ex Gregorio coacervata hìc sunt, eadem reor omnia ex prædecessoribus ejus corraderentur, si per invidiam temporum æquè intacta eorum Regesta Epistolarum in nostras venire manus potuissent. Gelasius Sabino præcepit Episcopo, ut Diaconum ordinaret in Ecclesia, cujus Visitator erat, non Titularis: *Visitationis Officio, non potestate proprii Sacerdotis.* Præcepit Pelagius Eleutherio Episcopo, ut Oratorium consecraret, dotem adsignatam acciperet, Presbyterum Cardinalem ne crearet, temporarium missurus, cùm ibi celebrari Mysteria necesse fuisset: *Nec Presbyterum constituas Cardinalem.* Collec. Rom. Holstenii. p. 208. 234.

IX. Certissimè ergo constat, quæ in Epistolis Gregorii prolixè observata sunt à nobis, ea non fuisse propria Gregorii, sed Ecclesiæ usitatissima eo ævo, immo & jampridem: nec Clero Romano tunc vel antè proprium fuisse, ut vel Presbyteri, vel quicumque alii Clerici Cardinales dicerentur. Sed quanquam communia essent ea omnia aliis quoque Ecclesiis, Joannes tamen paulò antè insinuavit Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos Sedis Apostolicæ Cardinales dici solitos. Id ipsum planum est ex Decreto vetustiore Synodi Romanæ sub Stephano IV. *Si quis ex Episcopis, vel Presbyteris, vel Monachis, aut ex Laicis, contra Canonum* Collec. Rom. pag. 263.

& san-

& sanctorum Patrum statuta prorumpens, in gradum majorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, id est, Presbyterorum Cardinalium, & Diaconorum ire præsumpserit, & hanc Apostolicam sedem invadere quilibet ex supradictis tentaverit, & ad summum Pontificalem honorem ascendere voluerit, ipsi & sibi faventibus perpetuum fiat anathema. Ubi patet Cardinales affectatè dici Presbyteros, Diaconosque Ecclesiæ Romanæ, non Subdiaconos. Cæterùm Episcopi *Cardinales* dicti sunt hoc eodem sensu in Collatione Carthaginensi inter Catholicos & Donatistas Augustini ævo. Petilianus enim Episcopus cùm crimini verteret Catholicis, quòd eidem Ecclesiæ plures intrusissent Episcopos: *Cardinales atque authenticos Episcopos*, eos dixit, qui veri & verè sponsi Ecclesiæ suæ essent: reliquos autem quasi redundantes, & supernumerarios, *imagines* vocavit.

X. Sed illud præcipuè hìc observari par est, nec ex Gregorio, nec ex Joanne Diacono elici quidquam posse, quo Romæ Cardinales ullos Episcopos adhuc fuisse suspicemur. Quin ex hoc Stephani IV. Decreto perspicuè colligitur, nullos adhuc tunc fuisse. Verùm cùm hoc eodem Decreto prohibentur Episcopi, intentato etiam anathemate, aspirare ad sedes Presbyterorum & Diaconorum Cardinalium Ecclesiæ Romanæ: hinc apertissimè proditur jam tum Episcopos ipsos ambisse præcellentem illam Presbyterorum & Diaconorum E. R. amplitudinem, potestatemque eligendi summi Pontificis, qui & ipse plerumque ex ipso eorum Collegio sacro eligeretur. Propè ergo à vero abest, percupiisse jam Episcopos adgregari Presbyteris Diaconisque Romanis ad electionem summi Pontificis: idque privilegii reservatum fuisse proximioribus quibusdam Episcopis, qui frequentiùs Romæ essent, & pro majorum more invitari solerent, ut præstò essent Cleri Romani Conventibus, ubi majoris aliquid rei consulraretur. Proximi enim hi Episcopi jamdiu assueti interesse Synodis & Consultationibus Cleri Romani, paulatim in unum cum eo corpus concrevere, & unà ad majoris momenti negotia, & ad electionem maximè Pontificis suffragia contulere. Quippe ea olim vigebat in Ecclesiis lex, ut ad electionem Metropolitani confluerent & suffragarentur Episcopi omnes ejusdem Provinciæ.

XI. At verò ante etiam quàm vicini Episcopi cum Clero superiore Romano in unum quasi corpus coalescerent: antè etiam quàm Cardinalium nomine decorarentur Presbyteri & Diaconi Sedis Apostolicæ: mira jam & ingens prorsus erat tum authoritas superioris hujus Romani Cleri, tum confœderatio cum Episcopali Collegio. In vita Anastasii II. refertur ab Anastasio Bibliothecario, ab hujus Pontificis communione secessionem fecisse complures Presbyteros, Clericosque, quòd cum Acacii communicatoribus communicasset, inconsultis Episcopis, Presbyteris, Clericisque Ecclesiæ Catholicæ: *Multi Clerici & Presbyteri se à communione ipsius ejecerunt, eo quòd communicasset sine consilio Episcoporum, vel Presbyterorum, vel Cleri cunctæ Ecclesiæ Catholicæ, Diacono qui communis erat Acacio.* Redditus est suæ sedi Symmachus Papa ab Episcopis, Presbyteris & Diaconis: *Ab omnibus Episcopis & Presbyteris & Diaconis, & omni Clero vel plebe redintegratur Sedi Apostolicæ.* Conciliis Romanis sub Symmacho subscripsere Episcopi Italiæ complures, sexaginta septem Presbyteri urbis, quorum Tituli seu Ecclesiæ in subscriptionibus designantur: denique Diaconi, qui & ipsi regiones urbis adjiciunt, in quas distributi erant. In Concilio IV. Romano sub eodem Symmacho Presbyteri Cardinales ita describuntur: *Ecclesiarum per omnes Romanæ civitatis Titulos Presbyteri, homines secundi in Ecclesia ordinis.* Quo declaratur nullos tum Titulos Diaconis fuisse adsignatos; Regionarios eos fuisse, non Titulares; hoc est, Regionibus urbis, non Ecclesiarum Titulis affixos. Acclamationes hujus Concilii Episcopis & Presbyteris adscribuntur: *Ab universis Episcopis & Presbyteris acclamatum est.* Quo proditur Episcoporum & urbis Presbyterorum confœderatio. Inter Epistolas Hormisdæ, seu quas daret, seu quæ ad eum darentur, plurimæ sunt, in quibus primò duo Episcopi, deinde duo Diaconi nominantur, tum denique unus Presbyter. Qui ordo tam frequenter iteratus, non casui imputandus est, non amanuensium errori. Simile igitur veri est, Diaconos eos fuisse ex Clero Romano delectos & delegatos: ideoque eos præponi Presbytero alterius Ecclesiæ eis adjuncto. Rursus idem observare est in Conciliis ferè Oecumenicis adgregari Episcopis Presbyteros Diaconosque aliquos Romanæ Ecclesiæ, ut Legatione fungantur Romani Pontificis, & Conciliis præsint. Ita Clero Romanæ Ecclesiæ coaluerunt Episcopi quidam. Epist. 62.

XII. Rusticus quidem Diaconus in Titulo Disputationis adversùs Acephalos Cardinalis Diaconus præscribitur. Sed vereor ut ea inscriptio satis certa ac firma sit, & non potiùs eam recentior & imperitior manus adjecerit. Vir doctissimus Rusticus ne ipse quidem in præfatione id nominis sibi arrogat, tametsi totus in eo sit, ut excitet sese ad eam animi fortitudinem & inexpugnabilem constantiam, quæ Diacono consentiat Ecclesiæ summæ totoque orbe principis: *Memento Christianum te esse atque Diaconum, & hoc summæ totius universalitatis Ecclesiæ. Si importabile onus est ordinis, quare ullo modo adgressus es dignitatem? Semel Diaconus factus, ejus votis obligatus es Deo, alioqui debuisti priùs refutare hujusmodi gradum.* Hæc amplitudo, sed & hæc fortitudo Diaconorum Ecclesiæ Romanæ, ut sanguinis impendio Christi Ecclesiam tueantur. A quibus non abhorret Facundus Hermianensis Episcopus: *Venerabiles Pelagius & Anatolius Romani Diaconi, debitam officio suo & loco solicitudinem pro Ecclesia Dei gerentes, &c.* Quasi summa Apostolicæ Sedis gloria refunderetur & exuberaret in primarium ejus Clerum. Ita videtur & innuisse Gregorius Magnus, cùm Paschasium sanctitatis & doctrinæ laude florentissimum, non aliter quàm Diaconum vocat Sedis Apostolicæ: *Paschasius hujus Apostolicæ Sedis Diaconus.* L. 4. c. 3. Dialog. L. 4. c. 40.

XIII. Quis enim ambiget, quin Clerus, hoc est, quin Presbyterorum & Diaconorum cætus, qui jam indè à jactis per B. Petrum Ecclesiæ Romanæ fundamentis, Ecclesiam eandem Romanam, immo & universalem toto orbe sparsam administraverat cum successore Petri, & administrare pergebat; qui administrabat etiam solus vacante Sede, & persæpè diu vacante: qui præerat electionibus summorum Pontificum: qui plerumque eum ex suo gremio deligebat: qui ordinarium erat Papæ Presbyterium, seu Concilium perpetuum & juge, quo maxima quæque explicabantur negotia, seu ad fidem, seu ad mores spectantia: quis inquam ambiget, quin ejusmodi Presbyterorum & Diaconorum Collegium in eandem cooptaretur gloriæ & authoritatis societatem cum Apostolicæ Sedis Præsule; non aliter atque Ecclesiæ cujuscumque, seu Cathedralis, seu Metropolitanæ Clerus pro suo quisque modo cum Pontifice suo?

CAPUT CXVI. *P. 3. l. 1. c. 56.*

De Cardinalibus sub Imperio Caroli Magni.

I. In omnibus Ecclesiis particularibus ii dicebantur Episcopi Presbyteri, & Diaconi Cardinales, qui hæc Beneficia titulo, non commenda, aut delegatione obtinebant.

II. Nondum Episcopi Romæ dicebantur Cardinales,

dinales, sed Presbyteri & Diaconi. Quando cœperint Episcopi.

III. Variæ descriptiones trium Ordinum sacri Collegii.

IV. Episcopi adhuc omnes sedebant supra Presbyteros & Diaconos Cardinales.

V. De Cardinalibus aliarum Ecclesiarum.

VI. Paulò ante annum Christi millesimum Romani dicebantur Episcopi, qui postea dicti sunt Episcopi Cardinales. A temporibus Pipini Regis ita dicebantur.

VII. Episcopi Suffraganei & Canonici Ecclesiæ Metropolitanæ, Metropolitano à Consiliis sunt, dum superstes est: & eo extincto clavum moderantur ejusdem Ecclesiæ. Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales eodem utuntur jure in Ecclesia Romana.

VIII. Nondum Presbyteri Diaconique tam intimè coaluerant cum Episcopis Romanæ Metropoleos suffraganeis, ut unà cum eis supra Episcopos alios sederent.

IX. De Legatis.

I. IN Gallicanis Ecclesiis nostris *Tituli Cardinales* erant, Parochiæ urbis, ruriſque, in perpetuum erectæ Titulum, quem revocare jam, & invertere, ac dissipare non possent Episcopi. Ita interpretandus Meldensis Concilii Canon anni 845.

Can. 54. *Ut Titulos Cardinales in urbibus vel suburbiis constitutos, Episcopi canonicè & honestè, sine retractatione ordinent & disponant.* Ejusdem modi erant Presbyteri & Diaconi Cardinales Romanæ Ecclesiæ, nulli enim tunc ibi Episcopi eo nomine decorabantur. Adrianus II. tres ad Carolum Calvum delegavit Legatos, quorum duo erant Episcopi, tertius Presbyter Cardinalis erat: *Petrum religiosum Presbyterum Cardinis nostri, dilectumque familiarem nostrum.* Ubi sanè idem Pontifex Actardum Nannetensem Episcopum ad Archiepiscopatum Turonensem transtulit, *Cardinalem* illum instituit Metropolitanum: *Constituimus Cardinalem Metropolitanum, & Archiepiscopum Turonicæ Ecclesiæ.* Sed eo verbo id unum exprimitur, non temporarium, non commendatarium, sed proprium, & titularem, perpetuumque institui Metropolitanum. Eodem vocabulo usus est Joannes VIII. ubi Frotarium Burdegala Biturigas transtulit. Inde inferri non potest fuisse tunc Episcopos ullos, qui Cardinales Ecclesiæ Romanæ vocarentur, quanquam possent Episcopi singuli suarum Cardinales, id est, Titulares & perpetui dici Episcopi Ecclesiarum.

Epist. 18. 19.

Epist. 13.

II. Stephano forsan IV. non immeritò quis id adscripserit, ut ab aliis Metropoleos Romanæ suffraganeis septem propinquiores discreverit, quos Cardinales dixerit, jusseritque, ut Dominicis diebus ad Altare beati Petri Mysteria celebrarent, aliique aliis in eo obeundo munere succederent: *Hic statuit, ut in omni Dominico die à septem Episcopis Cardinalibus Hebdomadariis, qui in Ecclesia Salvatoris observant, Missarum solemnia super Altare beati Petri celebrarentur.*

Anast. Bibl.

III. Tunc ergo in commune Cardinales forsan dici cœpere, unumque in Collegium colligati sunt Episcopi septem, Presbyteri & Diaconi Cardinales, quos & *Proceres Cleri* vocarit Author vetustissimus, qui vitas scripsit Pontificum. Leo III. electus est ab his Cleri Proceribus, à Clero, ab Optimatibus, à populo, ex Anastasio Bibliothecario in ejus vita: *A cunctis Sacerdotibus, seu Proceribus & omni Clero, necnon & optimatibus, vel cuncto populo Romano. Hi Sacerdotes & Proceres* aptissimè intelliguntur Episcopi, Presbyteri & Diaconi Cardinales, quos dignitatis suæ splendor à reliquo sejungebat Clero. Idque dilucidius adhuc fit ex iis quæ sequuntur, ubi Leonem Romam reducem effusis gaudiis excipiunt *tam Proceres Clericorum, cum omnibus Clericis, quàmque Optimates, & Senatus, & populus.* In electione Valentini I. Episcopi figillatim exprimuntur: *Collectis in unum Episcopis & glorioſis Romanorum Proceribus.* In electione Sergii II. cæteris permiscentur Cardinalibus; *Cùm Proceres & Romanæ urbis Optimates, universusque populus pro eligendo Pontifice in unum coissent.*

Idem in vita Leonis III.

IV. Sub Leone IV. in Concilio Romano damnatus est Anastasius *Presbyter Cardinalis Tituli sancti Marcelli*, quòd quinquennio abfuisset à sua *Parochia.* Id honoris impensum est Cardinali Presbytero, ut à tribus Episcopis citaretur: *Per tres vocatus Episcopos.* Nec tamen ille adduci potuit ut adesset. Ampliſſima ergo jam tum erat ea dignitas, etsi ante Presbyteros & Diaconos Cardinales adhuc & ingrederentur & sederent Episcopi. In hoc ipso quippe Concilio anni 853. sexaginta septem Episcopi & sede & subscriptione primas partes honoris obtinent supra Presbyteros Diaconosque Cardinales.

Idem.

V. In electione Benedicti III. electores ita describuntur: *Clerus & cuncti Proceres.* Vel *Episcopi cum Clero & populo.* Et in vita Nicolai I. *Episcopi, Presbyteri, Proceres & Optimates.* In Adriani II. vita Rex Bulgarorum *aliquem ex Cardinalibus* postulat, qui Archiepiscopus Bulgariæ creetur. A Joanne VIII. Papa sancitum est, ut ne posthac eligeretur Patriarcha Constantinopolitanus, nisi *de Cardinalibus Presbyteris & Diaconibus Constantinopolitanæ Sedis.* Idem ab eodem præscriptum est Mediolanensibus, ut eligeretur, *qui de Cardinalibus Presbyteris aut Diaconibus dignior fuerit repertus.* Valterus Aurelianensis Episcopus præcipit in Capitulari, ut *Per Archidiaconos vita & doctrina Presbyterorum Cardinalium investigetur.* Atto Vercellensis Episcopus in Capitulari Parochis præcipit, ut Episcopum consulant, *quòd si defuerit, Cardinalibus primæ Sedis interim suggeratur.*

Epist. 191.

Epist. 121.

Cap. 2.

VI. In aliis ergo Ecclesiis Cardinales dicebantur Presbyteri, Diaconique, cùm necdum in Ecclesia Romana Episcopi eo nomine dicerentur. In Concilio Romano sub Ottone I. anno 963. quo dejectus est sede Joannes XII. sedent supra Cardinales Episcopi omnes, prioresque subscribunt; soli Presbyteri & Diaconi Cardinales appellantur; at Suffraganei Metropoleos Romanæ ab aliis Episcopis honorificentissimè secernuntur, ubi *Romani Episcopi* dicuntur. Audi Acta ipsa Concilii: *Tunc Romani Pontifices, Episcopi scilicet suffraganei, & Cardinales Presbyteri, ac Diaconi, cum universa plebe dixerunt, &c.* Audi ut de illis verba faciat Otto Imperator in Epistola ad Joannem Papam: *Dum filios vestros, Romanos scilicet Episcopos, Cardinales Presbyteros, & Diaconos, & universam plebem de vestra absentia percontaremur, &c.* Tunc ergo qui posteà Episcopi Cardinales dicti sunt, dicebantur usitatissimè *Episcopi Romani, Romani Pontifices.* Eodem sensu, ut mea fert opinio, Georgius Episcopus Roma missus sæpiusculè vocatus est *Episcopus Romanus* in Concilio Compendiensi anni 757. sub Pipino Rege: *Georgius Episcopus Romanus.* Eo etiam sensu Carolus Magnus Leonem III. & alios Episcopos Romanos consuluit: *Consultu Leonis, cæterorumque Romanæ Ecclesiæ Episcoporum.* In eodem porro Romano Concilio sub Ottone memoratur & Joannes *Subdiaconus Cardinalis.* Memoratur, quod magis mireris, & *Stephanus Archiacolythus cum omnibus Acolythis.* Sed rarissima semper fuere istiusmodi posteriora exempla.

Can. 9. 11.

Capitul. L. 5. c. 34.

Luitpr. l. 6 c. 6. 7. 11.

VII. In iis porro honoribus qui habiti sunt Episcopis Romanis, hoc est, Romæ Suffraganeis, & denique Cardinalibus Episcopis dictis, non est quod quisquam magnoperè miretur. Indubium enim, & ex Ecclesiasticis Annalibus priscæque legibus disciplinæ exploratissimum, Episcopos Suffraganeos cum Metropolitano in unum quodammodo coisse Collegium, à quo & superstite Metropolitano, & extincto, Provinciæ res omnes administrarentur,

rentur, & Metropolitica potestas, quæ utique intermoritur nunquam, repræsentaretur, & ubi opus esset, exereret se.

VIII. Cùm autem sive Romani, sive Cardinales Episcopi, duplici Collegio conserti essent, hinc Episcoporum orbis omnium, inde Cardinalium Romanæ Ecclesiæ seu Presbyterorum, seu Diaconorum, non ita illi posteriori huic Collegio se totos statim conglutinarunt, ut ab eo nunquam divellerentur, atque ita cum eo supra Episcopos omnes sederent. Post annum demum millesimum ducentesimum id contigit, quod suprà dictum est. Antè enim in Conciliis ne sedebant quidem Diaconi Cardinales, sed stabant pone sedes Episcoporum & Presbyterorum Cardinalium. Tanto utique temporis intervallo opus fuit, ut Episcopi Cardinales gemino illigati Collegio, à priori illo quodammodo sejungerentur, ut huic posteriori se penitiùs conglutinarent, & ita illud secum eveherent supra prius illud.

IX. Extra Urbem, in Gallia & in Oriente Diaconi Cardinales præerant Conciliis, præerantque Episcopis omnibus; sed brevis erat ea honoris usura, dum Legatione Sedis Apostolicæ fungerentur. Concilii Turonensis IV. Episcopi anno 849. Nomenoio Britanniæ Armoricæ Duci gravissimè exprobrarunt, quòd Sedis Apostolicæ litteras & Legatos suscipere renuisset: *Maximum reatum te contraxisse scimus, quòd Epistolam Sedis Apostolicæ respuisti, &c. propterea parati sumus, si vis, secundò Legatum Sedis memoratæ cum scriptis toti mundo venerandis dirigere.* A Rege & Episcopis Galliarum postulati fuerant hi Legati. Sicut & Rex Lotharius à Nicolao I. postea flagitavit, ut Legatos mitteret, à quibus in Regno suo Concilium congregaretur: *Regalis excellentia vestra nuper Apostolatui nostro direxit, ut pro perficienda Synodo Missos è latere nostro dirigere dignaremur.* Nec in dubium duci potest, quin Concilio Pontigonensi anno 876. qui præfuerunt Legati, ii à Carolo Calvo Imperatore postulati fuerint; cui & ipse præesse voluit ut Apostolicæ Sedis Legatus, persuasissimus utique, & ornari à se Legationem, & eam vicissim sibi ornamento esse: *Imperator dixit, quòd Domnus Apostolicus ei suas vices commisit in Synoda.*

Epist. 19.

CAPUT CXVII. P. I. l. I. c. 57.

De Legatis per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Delegabantur quandoque Episcopi à Romano Pontifice ad eas ipsas res, quæ suæ jam potestatis erant.

II. Augustinus à Papa delegatus ad res Ecclesiasticas Mauritaniæ.

III. Delegat Leo Papa Episcopum Constantinopolitanum & duos alios, ad tuitionem fidei strenuam Constantinopoli & in Oriente.

IV. V. Delegatus ab eodem est in Africa Episcopus, ut exploraret & ad se perscriberet Ecclesiæ illius calamitosissimæ statum ac Disciplinam.

VI. Idem rursus delegat Julianum Coensem Episcopum, ut pro fide in Oriente excubias ageret.

VII. Ei penes Imperatorem Legato, sive Nuncio, nihil novæ jurisdictionis addebatur.

VIII. Olim Liberius plures Legatos in Orientem miserat, qui jurisdictionem quaquaversum ibi exeruerunt.

IX. Eorum similes mitti suo tempore flagitavit Basilius.

X. Nova aliarum Legationum exempla.

XI. Indignanter quandoque Episcopi Afri has Legationes tulere.

XII. Cur non semper Legati Papæ sederent supra alios omnes Episcopos.

XIII. Legatio Episcopi Asturicensis in Hispania.

I. CUm Beneficia olim meræ persæpè fuerint administrationes, aut delegationes, non alienum erit ab instituto, hìc de Legatis agere. Sin minùs erat is Beneficii Titulus, erat certè Beneficiarii munus, præsertim Episcoporum; rarius fateor, sed tantò honorificentius. Huc referri non abs re potest ipsorum loci Episcoporum delegatio à Romano Pontifice ad ea quæ ipsorum jam erant, & officii, & potestatis. Accumulatio quædam hæc erat juris & authoritatis, cùm supremus Pontifex suam Episcopo ad cumulum potestatem adjungeret. Ita Anatolium quondam Constantinopolitanum Episcopum delegavit Leo Papa, ut Attici Presbyteri Constantinopolitani sententiam de fide exploraret, scriptoque damnare cogeret expressissimo errores Eutychetis, quorum suspiciones nondum satis diluerat: nondum forsan conscientiam, nondum certè famam purgaverat. Molestè tulit eam delegationem Anatolius: at tantò vehementiùs institit Leo, ut & proprio satisfaceret officio, & Superioris mandato: *Neque in aliquo honorem tuum læsi, cui discutienda ea, quæ ad me erant perlata, commisi, ut scilicet Atticus Presbyter, nisi etiam propriæ manus subscriptione damnasset hæreticos, à communionis gratia esset alienus.* Epist. 77.

II. Aliquantò diversa delegatio fuit Augustini Hipponensis Episcopi à Zosimo Papa, ut in Mauritaniam causas aliquas finiturus proficisceretur. Ita enim Augustinus ipse: *Apud Cæsaream, quò nos injuncta nobis à venerabili Papa Zosimo Apostolica Sedis Episcopo, Ecclesiastica necessitas traxerat.* Epist. 157. Extra Diœcesin, immo & extra Provinciam res vertebatur. Itaque sola Papæ authoritate fretus rem peregit Augustinus: neque enim Metropolitanum seu Primatem tacuisset, si quæ ejus in eo partes authoritatis fuissent.

III. Promo tertiam & æquè diversam delegationis speciem, ubi partim in proprio, partim in alieno territorio res peragitur: nempe quando post Prostibulum Ephesinum, Leo Papa Episcopum & Presbyterum Constantinopolin misit, eisque adjunxit Episcopum Constantinopolitanum Anatolium, ut vice sua tres ii conjunctim collaborarent ad resarciendam labem orthodoxæ fidei, in Ephesina Pseudosynodo tantùm non labefactatæ: & ad dispensandas gratias veniamque Canonum faciendam iis, quos torrente veluti quodam iniquitatis abreptos, pudere jam & pœnitere videbatur flagitii: reservata primæ Sedis providentiæ solius Dioscori persona, si quo unquam Pœnitentiæ stimulo pungeretur. Audì quid Leo in eam rem ad Anatolium scripserit: *Congruum fuit fratres meos Luculentium Episcopum & Basilium Presbyterum destinare, quibus dilectio tua societur, ut nihil in his quæ ad universalis Ecclesiæ statum pertinent, aut dubiè agatur, aut segniter; cùm residentibus vobis, quibus executionem nostræ dispositionis injunximus, ea possint agi cuncta moderatione, ut nec benevolentiæ partes, nec justitiæ negligantur.* Epist. 46. Permagna negotii pars ad Ecclesiam & Diœcesin Constantinopolitanam spectabat. Illud specialiter commendabat Leo, ut quantumvis vel Dioscorus, vel cæteri tam atrocium authores facinorum resipiscerent, ne sacris tamen Diptychis in Ecclesia Constantinopolitana eorum nomina restituerentur, nisi novo Sedis Apostolicæ mandato: *Neque priùs in Ecclesia, cui te Dominus voluit præsidere, cujusquam talium nomen ad Altare recitetur, quàm quid de eis constitui debeat, rerum processus ostendat.*

IV. Legati isti vel Delegati omnes Sedis Apostolicæ mandatorum executores erant. Quartam jam profero speciem eorum, qui inspectores tantùm fuere, ut mores & disciplinam alicujus Ecclesiæ observarent, de eo certiorem facerent summum Pon-

tificem, qui jam pro potestate, pro charitate, pro sapientia qua summa polleț, aptissima temperaret medicamenta, ut vulnera Ecclesiasticæ disciplinæ inflicta persanarentur. Ejusmodi fuit Potentius Episcopus, quem idem Leo in Africam ablegavit; eoque reduce Epistolam Decretalem misit ad Afros, ex qua pauca hæc inserere hoc loco juvabit: *Cùm* Epist. 87. *de Ordinationibus Sacerdotum quædam apud vos illicitè usurpata, crebrior ad nos commeantium sermo conferret, ratio pietatis exegit, ut pro solicitudine, quam universæ Ecclesiæ ex divina institutione impendimus, rerum fidem studeremus agnoscere: vicem curæ nostræ proficiscenti à nobis fratri & Consacerdoti nostro Potentio delegantes, qui secundùm scripta quæ per ipsum ad vos direximus, de Episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas habeat, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret.*

V. Contendit Pontifex suarum fuisse partium, suæ denique potestatis & curæ, obliquis ad se rumoribus perlatis, de Ordinationibus præter Canones in Africa celebratis, ut eò Episcopos delegaret, qui de iis inquirerent, & ad se referrent. Vandali Africanas & regiones & Ecclesias ita pessum dederant, ut ea Pontificis vigilantia exsomnis & charitas multò magis necessaria esset. Est & aliud quod hìc observes, nimirum nulla jurisdictione donatum fuisse Potentium, quamvis Episcopus esset. Explorare tantùm omnia & renuntiare Pontifici jubebatur. Superiorum specierum Legati jurisdictionem omnes Pontificiam exercebant, nonnulli præterea suam: at Potentius, nec suam, nec alienam.

VI. Aperit se nova species, quam nec ulla muniat jurisdictio, sed quæ speciem saltem ejus aliquam præ se ferat. Gravatè ferens idem Leo, quòd Anatolius Constantinopolitanus Episcopus non eo tuendæ fidei flagraret zelo, quo succendi Episcopos æquum est, & quo maximè illustrissimi Martyris Flaviani successorem exardescere æquum fuisset: Julianum Coensem in Ægeo mari Episcopum delegavit, non ad aliud, quàm ut pervigil instaret, ne qua nova incrementa facerent novellæ hæreses Eutychetis & Nestorii. *Hac speciali* Ep. 56, 76. *cura, vice mea functus utaris, ne hæresis Nestoriana, vel Eutychiana in aliqua parte revirescant; quia in Episcopo Constantinopolitano catholicus vigor non est, &c.* Scripsit & ad Marcianum Imperatorem, ut pateretur Julianum Apocrisiarii munere fungi in ejus Aula: & adversùs pestiferas hæreticorum innovationes, ne latiùs serperent, execubaret. *Vicem ipsi meam contra temporis nostri hæreticos delegavi, atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut à vestro comitatu non abesset exegi: cujus suggestiones, pro concordia Catholicæ unitatis, tamquam meas, audire dignemini.* Diximus suprà quæ partes essent hujus vel Legati, vel Apocrisiarii, ut preces, jussiones, Epistolas Pontificis & Imperatoris ultro citroque curaret perferendas; & in eo haberent Constantinopolitani quandam veluti portionem Papæ, ex quo & *Legati* Epist. 67. *à Latere* dicti sunt. *Cùm in te quandam mei Constantinopolitani habeant portionem, dignum pro communi amicitia est, & pro totius Ecclesiæ dilectione, incessabili te vigore prospicere, ne quid possit de statu fidei me latere. Quæ ergo vel ad gloriosissimum Principem, vel ad tuam dilectionem scripsi, ut celerrimè tradantur effectui, opportunis suggestionibus elabora.* Executor ego & hic erat mandatorum Pontificis in Oriente, sed non aliter quàm sua ad Imperatorem instantia & mediatione.

VII. Abs re fuerit ergo, quærere, vel dubitare, an hic sive Legatus, sive Nuncius, consensu Imperatoris missus sit. Cùm enim unum id ei curandum incumberet, ut Imperatorem inflecteret ad mandatorum Pontificis executionem in hæreseos extirpatione: quæ demum spes affulgere poterat, ut præter voluntatem suam Imperator voluntati Pontificis obsecundaret? Accipe & hæc alia ejusdem Pontificis verba, ex quibus magis magisque elucescat, quod esset Legati Officium: *Vicem ipsi meam delegavi, ut ab ea quæ vobis debetur observantia non recedens, pietati me vestræ præsentare non de-* Epist. 57. *sinat, exequens in custodia fidei, & in Ecclesiasticis disciplinis per omnia solicitudinem, & opportunis suggestionibus, quod universali Ecclesiæ prosit, insinuans, ut in ipso, nec Catholicis vestrum præsidium, quibus volumus subvenire, nec vobis meum desit obsequium.* Et rursus alio loco ad Epist. 59. eundem Principem: *Juliano Episcopo noverit vestra clementia hoc me propriè delegasse, ut quidquid illic ad custodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine vestræ fiducialiter suggerat pietati, quoniam jam certus sum vos ad hæc omnia, vel emendanda, vel defendenda, Deo auxiliante sufficere.* Quantacumque ergo esset Pontificis potestas in Patriarchas & Episcopos Orientis: quantacumque & æquitas & necessitas, ut concussam in latrocinio Ephesino fidem restaurari confirmarique curaret: desperavit tamen Leo procedere quidquam posse, & ad auspicatum exitum perduci, nisi Imperator ipse obsequentem se spon- Ep. 71. Inter recens editas te & quasi executorem præstaret votis & mandatis Pontificiis. Idem Julianus adjunctus fuit Legatis ejusdem Leonis Papæ in Concilio Chalcedonensi. Ita mandarat Leo.

VIII. Duos olim ad Constantium Imperatorem Legatos vel Oratores miserat Liberius Papa, nempe Vincentium Episcopum Capuanum, & Marcellum Episcopum Campaniæ, pro fide catholica, & pro causa Athanasii tuenda. Cùm his Legatis vim feciſſet Constantius, invitosque vel dementatos coegisset subscribere damnationi Athanasii, rursus ad eundem misit Liberius Lucifernm Calaritanum, & Eusebium Vercellensem Episcopum, qui Concilium ab eo peterent, cui canonica concederetur libertas. Indixit Imperator Concilium Mediolani, ubi cùm constantissimè abnuissent Lucifer & Eusebius damnationi Athanasii subscribere, jussu Constantii in Orientem exulare jussi sunt. Cùm necdum expirasset eorum Legatio, jurisdictionis illi suæ radios in longinquas etiam regiones effuderunt. Lucifer Paulinum Antiochiæ Episcopum ordinavit, Pastoremque adsignavit ejus urbis Catholicis, quibus religio erat cum Episcopo Meletio communicare. Eusebius Vercellensis veluti collega fuit & cooperator Athanasii in congregando Con- Marca, de Concor. l. 5 cilio Alexandrino. Secundas verò tantùm ideo partes post Athanasium sustinebat, quòd non plena Legatorum authoritate munitus fuisset. Sed neuter tamen horum Præsulum sine primæ Sedis delegatione tantam potuit in Oriente explicare jurisdictionem.

IX. Addita ergo erat his Legatis jurisdictio & authoritas, qualem optavit posteà sanctus Basilius Cæsareæ in Cappadocia Archiepiscopus adjici Legatis in omnem Orientem à sede Apostolica mittendis, ad primævam fidei & disciplinæ integritatem restituendam, post Concilii Ariminensis cladem. Ad Athanasium ipsum perscripsit Basilius, quantum utilitatis emersurum speraret ex istiusmodi Legatione. *Visum est mihi consentaneum ut scri-* Epist. 52. *beretur Episcopo Romæ, ut quæ hic geruntur consideret, & sententiam suam expromat. Et quoniam difficile est, ut communi ac Synodico decreto aliqui illinc mittantur, ipse sua authoritate in ista causa usus, viros eligat ad hoc accommodos, ut mansuetudine & facilitate ingenii, eos qui distorti & obliqui apud nos sunt, corrigant, aptè ac dispensatoriè sermonem attemperantes, omniaque secum habentes, quæ in Arimino gesta sunt, ad ea rescindenda, quæ illic per vim gesta sunt.*

X. Manifestum in primis est, quàm latè pateret duabus his extremis Legationis speciebus concessa, vel concedenda authoritas. Sed postrema hæc ab Episcopis expetebatur earum ad quas destinabatur Ecclesiarum; quod nequaquam dici potest de

Luci-

Luciferi & Eusebii Legatione. Concilium Sardicense integrum esse Papæ declaravit, ut Legatos mitteret in Provincias, ubi instaurandum esset judicium Episcopi, qui à sententia appellasset Concilii Provincialis, à quo esset abdicatus: *Ut de Latere suo Presbyterum mittat.* Refudit Gelasius Papa in Episcopum Constantinopolitanum Acacium, velut in authorem, quidquid commissum esset flagitiorum, facinorumque in Ecclesia Alexandrina & Antiochena, quòd non eam exeruisset vim & potestatem, quam ei sedes Apostolica delegasset, ad ea vel antevertenda, vel procuranda: *Cur tanto tempore cùm ista gererentur, vel gerenda cognosceret, non ad sedem Apostolicam, à qua sibi curam illarum regionum noverat delegatam, referre maturavit?* Occupaverat Leo Imperator, cœperatque Legatos à Leone Papa postulare Constantinopolin ablegandos, ut mederentur acerbissimis Ecclesiæ Antiochenæ & Alexandrinæ vulneribus, quæ nova & graviora in dies imprimebant Eutychiani. Morem gessit Pontifex, tam æqua, tam necessaria deposcenti Principi: *Præceptioni vestræ in eo adnitar obedire, ut aliquos de fratribus meis dirigam, &c.* Misitque Domitianum & Gemnianum Episcopos. Consultius visum est successoribus Leonis Papæ ad ea Episcopum Constantinopolitanum delegare, donec Acacii ignavia & in hæreticos conniventia fulminibus Apostolicæ sedis percellenda fuit.

Can. 6.

Epist. 13.

Epist. 78, 100.

XI. At præ cæteris omnibus Orbis partibus Africani Episcopi molestissimè tulere, Legatos ad se ab Apostolica sede mitti, præter consensum suum. Faustinum Episcopum Potentinum ad eos misit Zosimus Papa, qui Canones Nicænos, vel Sardicenses ad eos deferret, tuereturque jus appellandi ad Apostolicam sedem. Affuit Faustinus Conciliis Africanis, post Aurelium Carthaginensem Episcopum primam implens sedem, seque Legatum Apostolicæ sedis in subscriptionibus adscribens. Incomperta prorsus erat Afris tunc Episcopis Sardicensis Synodus, quanquam ei affuisset Gratus Carthaginensis Episcopus. Itaque non facilè venire poterat illis in mentem Sardicenses Canones à Zosimo pro Nicænis sibi venditari: quod eo factum erat, quòd solerent Canones semper recentiores codici Canonum vetustiorum subjungi, in quo primo loco erant Canones Nicæni; ex quo fiebat, ut & quandoque citarentur omnes nomine Canonum Nicænorum. Ita Gregorius Turonensis Canonem Concilii Gangrensis laudavit alicubi pro Canone Nicæno. Ita dicti sunt Canones Apostolorum, dictæ sunt & Apostolicæ Constitutiones. Ita Nicæni Canones dicuntur, qui in Collectione circumferuntur Arabica: quia posterioribus sæculis Codici Canonum Nicænorum, vel Apostolicorum, adtexti sunt recentiores Synodorum Canones, ita ut tota compilatio primævo semper nomine designaretur Nicænorum, vel Apostolicorum Canonum. Cùm ergo abhorrerent adhuc Afri ab Appellationibus quibuscumque ad sedem Apostolicam, & multò vehementiùs quòd eam appellarent Presbyteri: quanquam non improbabiliter eorum quoque appellationes Nicæno Canoni inniterentur, quo copia illis fiebat, ut ad viciniorem Primatem appellarent: litteras dederunt ad Cælestinum Papam amarulentis refertas querelis. Nulla scilicet Canonum authoritate astrui; quòd Legati à Pontifice in Provincias mitterentur: *Nam ut aliqui tanquam à sanctitatis tuæ latere mittantur, nulla invenimus Patrum Synodo constitutum.* Hanc sibi superesse spem, ut quamprimùm revocaretur ab eo Faustinus Legatus: *Nam de fratre nostro Faustino, securi sumus quod eum probitate ac moderatione tuæ sanctitatis, salva fraterna charitate, ulteriùs Africa minimè patietur.* Denique orabant Pontificem, ne ex Clero suo mitteret, qui mandata ejus exequerentur, eo fastu & terrore, qui utcumque terrenis potestatibus, at Ministris Christi nequaquam consentiret: *Executores etiam Clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi videamur inducere.*

Conc. Afric. c. 101. & seq.

XII. Executores hi porro Mandatorum & Decretorum Pontificis, Clerici cùm essent, poterant utique in classe aliqua collocari Delegatorum, seu Nunciorum sedis Apostolicæ, ea munitorum jurisdictione, quæ ad unam aliquam causam esset coercita. Cæterùm si Faustinus post Aurelium Carthaginensem Episcopum sedit, si Eusebius Vercellensis post Athanasium, id ex eo fieri potuit, quòd eorum non esset plena Legatio, sed ad unam arctata causam. Idem sentiendum de Juliano Episcopo Coensi, qui post viginti penè Primores Episcopos sedit in Concilio Chalcedonensi, quamvis subscribat ut Legatus, iisdem verbis quibus Legati cæteri, qui Synodo præfuerunt. Eccur enim Paschasinus & Lucentius Episcopi, & Bonifacius Presbyter, Pontificii Legati, sedere ante Patriarchas omnes: Julianus autem Legatus & ipse Papæ, post Patriarchas & aliquot Metropolitanos sedit: nisi quia illorum Legatio plena erat & extraordinaria; hujus autem ordinaria & limitata ad rem aliquam unam?

XIII. Non ita res habuit in Turibio Asturicensi Episcopo in Hispania. Rescripsit ad eum Leo, ut Universale Concilium in Hispania congregaret, aut saltem Provinciale in Gallæcia Concilium adversùs Priscillianistas, utque præesset Concilio cum Hydacio & Ceponio Episcopis: *Eis Concilium Synodi generalis indiximus, &c. Saltem in uno Galliciæ conveniant Sacerdotes, quibus congregatis Hydacius & Ceponius imminebunt, conjuncta cum eis instantia tua.* Docet nos Bracchariense Concilium I. habitam esse eam Synodum Universalem. In Præfatione legitur Concilii hujus Braccharensis Epistolas suas misisse Leonem ad Synodum Gallæciæ *per Turibium Sedis suæ Notarium.* Nimirum Turibius Romanæ Ecclesiæ Notarius Pontificias litteras detulit ad Turibium Asturicensem Episcopum, qui Diaconum suum ad eum cum Epistolis destinarat. Juxta mandatum Leonis Concilio saltem Provinciali Gallæciæ præesse debuit Turibius Episcopus cum aliis Episcopis duobus.

Epist. 93.

In præfat.

CAPUT CXVIII. P. 2. l. 1. c. 52.

De Legatis à Chlodovæi temporibus ad Carolum Magnum.

I. Gregorius Magnus mittendi in Gallias Legati percupidus ad Disciplinæ restaurationem, scripsit ad Reginam, ut Legatum à se posceret, ut unanimi Principum & Episcoporum consensu Legatio sulta, in majorem Ecclesiæ utilitatem cederet.

II. Miserat antè Gregorius Apocrisiarium quendam.

III. Delegavit etiam Augusto Dunensem Episcopum, qui gratia in Palatio florebat.

IV. Bellorum improvisæ tempestates tam præclara dissiparunt consilia.

V. Legationis ordinariæ jura Archiepiscopo Arelatensi olim tributa, studiosè tuebatur Gregorius.

VI. Is erat quæ si perpetuus in Gallia Legatus.

VII. VIII. Hujus sapientissimæ Pontificum providentiæ exempla alia, ne Legatos mitterent, nisi à Principibus & Episcopis expetitos.

IX. Legatos ipsi quandoque poposcerant Imperatores.

X. XI. De Legatis in Africam missis, & de Episcoporum ea de causa querelis.

XII. De Legatis in Angliam missis.

XIII. Mar-

XIII. Martinus Papa Legatum in Oriente instituit, & amplissima munit potestate.

XIV. Apocrisiariorum & Legatorum Collatio.

XV. Duo Legatorum genera in Concilio VI. Generali.

XVI. De Legatis sub Caroli Magni familia.

I. NOn tam Apocrisiarii, vel Nuntii, quàm Legati in Gallias mittebantur. Ne optari quidem potest exemplum luculentiùs, quàm Gregorii Magni, qui Brunechildem Reginam interpellavit, ut postularet à se, & postulari faceret Legatum, qui Concilium cogeret, ubi cum Episcopis Regni medicaretur morbis non paucis, nec levibus, qui in mores Cleri irrepserant. Non nesciebant Galliarum Episcopi, & officii esse sui, & potestatis, ea mala resecare, & disciplinam famamque purgare Ecclesiæ: sed eorum aut frigebat charitas, aut necessariis præsidiis authoritas destituebatur. Summi ergo Pastoris & universalis Canonum vindicis potestas atque vigilantia desiderabatur: sed minùs processura, nec satis uberes fructus habitura res erat, nisi accederet & Episcoporum Regni consensio, & Regum ipsorum suffragatio, qua custodes Canonum sunt & ipsi, atque Ecclesiæ defensores. Gregorius gloriæ Christi amantior, cupidiorque purioris morum disciplinæ, quàm spinosioris indaginis jurium Apostolicæ Sedis, concertationes ejusmodi omnes ablegavit, nec alio constare posse duxit fundamento stabilem accuratamque Canonum & legum sacrarum observantiam, quàm Ecclesiæ & Regni tenacissima concordia, Episcoporumque Gallorum cum Apostolica Sede concentu. Hanc ergo ille rationem iniit, prudentiæ, justitiæ & charitatis longè pulcherrimis legibus obsecutus.

II. Contestatus antè fuerat idem ipse Reges Episcoposque Galliæ, ut Concilium convocarent, & cum Cyriaco Abbate à se misso coniterentur, ut simoniam è Gallicanis abigerent Ecclesiis, & grassationes insolentissimas Laicorum in summas quasque Ecclesiæ dignitates irruentium coercerent. En ejus verba ad Brunechisdem Reginam: *Petimus ut de hujus pravitatis emendatione Deum vobis placabilem faciatis, & ut nulla deinceps valeat occasione committi, Synodum fieri jussio vestra præcipiat, ubi præsente dilectissimo filio nostro Cyriaco Abbate, sub districta anathematis interpositione debeat interdici, &c.* L. 7. Ep. 114. Posset non injuria Cyriacus hic illi accenseri gregi Apocrisiariorum, de quibus tam copiosè superiùs dictum est à nobis, quique ad Cleri mores ad meliorem frugem revocandos sæpiùs mittebantur. Sed parum ponderis habituram suspicatus Gregorius eam delegationem, adjunxerat ei Episcopum Augustodunensem Siagrium, quem resciverat in Palatio Regum plurimùm posse, ut urgerent convocationem Concilii, & eorum quæ constituta fuissent accuratam observantiam: *Curam verò & solicitudinem ejusdem Synodi, quam fiendam decrevimus, fratri nostro Siagrio, quem vestrum proprium novimus, specialiter delegare curavimus; quem petimus, ut & suplicantem libenter audire, & ope juvare dignemini.* Epist. 113. 15. Eadem perscripsit ad Reges Theodoricum & Theodebertum, ad Episcopos Galliæ, & nominatim ad Siagrium Augustodunensem.

III. Verùm hæc Cyriaci, Siagriique delegatio cassa cecidit. Sed non animum despondit Gregorius, scripsitque ad Reginam, ut Legatum ipsa à se postularet, qui Præsulibus negligentioribus calcaria admoveret, & Regio fretus patrocinio, sanctimoniam morum Canonumque vigorem pristinum revocaret: *Quoniam eos, quorum est locus hæc insequi, nec solicitudo ad requisitionem, nec zelus excitat ad vindictam, scripta ad nos vestra discurrant, ut personam, si præcipitis, cum vestræ authoritatis assensu transmittamus, quæ unà cum aliis Sacerdotibus, hæc & subtiliter quærere, & secundùm Deum debeat emendare.* L. 9. Ep. 64. Paruit Regina votis Gregorii monitisque, & per Optimates regni deposci curavit Legatum, qui purgandæ Ecclesiarum disciplinæ cum Episcopis Regni strenuam navaret operam: *Præfati viri magnifici filii nostri, dato Capitulari, inter cætera petierunt, quod sibi & vestra perhibuere jussione mandatum, ut talis debeat à nobis in Gallias persona trasmitti, quæ facta Synodo, cuncta quæ contra sacratissimos Canones perpetrantur, omnipotenti Deo authore, possit corrigere. In qua re gloriæ vestræ curam cognovimus, &c.* L. 11. Ep. 8. Baron. ann. 605. n. 16.

IV. Exortæ quidem non multò post bellorum procellæ disturbarunt tam præclaras spes, & consilia longè pulcherrima: sed nihilo tamen minùs hinc elucescit, quàm non ullos unquàm missurus fuisset Gregorius Legatos in Galliam, nisi explorato Regum assensu, quorum in voluntate & potestate sita est quorumcumque executio consiliorum & fælicitas. Nec me fugit ita Cardinali Baronio visum, non adductos esse ad postulandum Legatum Galliæ Proceres, nisi ad ineundam ab optimo Pontifice gratiam, quo illum propitium magis & attentum haberent ad pacem Imperatores inter & Reges conciliandam. Sed non ego ita de artibus Aulicorum & sinuosis recessibus laboro, quàm de sanctissimi Pontificis consiliis & molitionibus. Quanquam non rarò charitatem non ineleganter imitantur etiam Procerum cupiditates, artesque.

V. Poterat & in mentem venire Gregorio, cùm Prædecessores sui Legatum seu Vicarium Apostolicum in Galliis constituissent Archiepiscopum Arelatensem, eumque ipsemet confirmasset: cùm jugem eam in Galliis Legationem Reges ipsi deposcissent: jam subiniquum fore, si inconsultis Regibus, inconsultis Episcopis, & ipso maximè Arelatensi, novus Legatus Roma mitteretur, vel quomodocumque designaretur. Ita sensisse Gregorium facilis conjectura ducitur ex ejus Epistola ad Augustinum Angliæ Legatum Apostolumque, in qua affirmat nullam se ei jurisdictionis partem concedere potuisse in Gallicanas Ecclesias, quòd eæ Archiepiscopo Arelatensi jam commendatæ essent: *In Galliarum Episcopos nullam tibi authoritatem tribuimus, quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus Pallium Arelatensis Episcopus accepit, quem non privare authoritate percepta minimè debemus. Si igitur contingat ut fraternitas tua ad Galliarum Provincias transeat, cum eodem Arelatensi Episcopo debet agere, qualiter si qua sunt in Episcopis vitia corrigantur.* L. 12. Ep. 31.

VI. Erat ergo Arelatensis Episcopus veluti Nuntius, aut Legatus Papæ perpetuus in Gallia; & quanquam non affixus esset Palatio, vel urbi Regiæ, permagna tamen ejus & cumulatissima ibi vigebat vis & potestas, cùm eam Legationem Pontifices enixissimis Regum placitis annuissent, ut suprà ex Epistolis Vigilii & Pelagii approbatum est. Adde quòd cura & jurisdictio in omnes Galliæ Episcopos vix aut nec vix exerceri poterat, nisi Regum præsidio aliquo, & frequenti cum eorum Ministris consuetudine. Hæc Legatio Arelatensi Ecclesiæ illigata erat. At contrà, quam Syracusano Episcopo mandarat idem Gregorius, personæ, non Ecclesiæ credita fuerat: *Quas vices non loco, sed personæ tribuimus.*

VII. Amandum Galliæ sanctissimum Episcopum Martinus I. Papa ad Sigebertum Regem ablegavit, ut ab eo Episcopi Galliarum aliqui Romam mitterentur, qui inde Constantinopolin unà cum Legatis Pontificiis proficiscerentur, ad fidem adversùs Monotheletas hæreticos propugnandam: *Et Sigebertum præcellentissimum filium nostrum Regem Francorum, pro suæ Christianitatis remedio consultissimè admone atque precare, dirigere nobis, ex corpore fratrum nostrorum, dilectissimos Episcopos, qui Sedis Apostolicæ legatione fungi debeant,* Conc. Gall. To. 1. p. 488. *& quæ*

& quæ in noſtro Concilio peracta ſunt, cum Synodalibus apicibus veſtris, ad clementiſſimum Principem noſtrum ſine dubio aſportare. Non hìc agebatur de Legatis in Galliam deſtinandis, ſed de Gallis Epiſcopis quibuſdam unà cum Legatis Italis Conſtantinopolin ablegandis, communicato conſilio eam Legationem perfuncturis. Congruebat ergo in primis, ut precibus Pontifex rem conficeret.

onc. Gall. . 1. p. 495. odoard. 2. c. 7.

VIII. Nivardus Remenſis Epiſcopus Nannetis Concilium celebraverat, *Romani juſſione Pontificis*, ut author eſt Flodoardus. A Gregorio II. & III. in Germaniam delegatus eſt Bonifacius: ea porro tum Galliæ Regibus ſuberat. Juſſit Gregorius III. ut ad oram Danubii Concilium haberet, eaque illum de cauſa authoritate Apoſtolica armavit: *De Concilio ut juxta ripam Danubii debeas celebrare noſtra vice, præcipimus authoritate Apoſtolica.* Sed demonſtratum alibi à nobis eſt, percupiiſſe Reges Gallos, ut ea Legatio mitteretur: ipſiuſque Bonifacii teſtimonio conſtat, præcurrere ſolitos Reges Pontificum curæ & ſolicitudini, & Legatos invitare, ut ad Concilia congreganda adproperarent, quo malis mederentur inveteratis: *Notum ſit Paternitati veſtræ, quòd Carlomannus Dux Francorum me accerſitum ad ſe rogavit in parte Regni Francorum, quæ in ſua eſt poteſtate, Synodum incipere congregare, & promiſit ſe de Eccleſiaſtica religione aliquid corrigere & emendare velle.* Poſtulanti Carlomanno Principi, & Legato Bonifacio aſſenſus eſt Pontifex: *Hoc libenter concedimus, & fieri præcipimus.* Conſentanea his ſunt & quæ ad Clerum Optimateſque Galliæ ſcribebat: *Dum Synodus aggregata eſſet in Provincia veſtra juxta noſtram commonitionem, mediantibus Principibus voſtris Pipino & Carlomanno, peragente etiam vicem noſtram Bonifacio.* Perlecta eſt in Synodo Romana Epiſtola Bonifacii ad Zachariam Papam, ubi conceptis verbis perhibet, Galliarum Epiſcopos ita voluiſſe & oraſſe, ut Synodo ſuæ adeſſet, præeſſetque: *Notum ſit Paternitati veſtræ, quia poſtquam indigno mihi mandaſtis in Provincia Francorum, ſicut & ipſi rogaverunt Sacerdotes, Concilio Synodali & Conventui præeſſe, &c.* Poſtulavit à Zacharia Bonifacius, ut ad congreganda Concilia Legatum in Gallias mitteret, nempe extraordinarium; at quandiu ſuperſtes fuit Bonifacius Legatus ordinarius, nullum alium Zacharias extraordinarium delegavit: *Petiſti ut Sacerdotes à nobis dirigantur in partibus Franciæ & Galliæ ad Concilia celebranda, ſed dum tua Sanctitas ſuperſtes exiſtit, quæ Sedis Apoſtolicæ & noſtram illis præſentat vicem, alium illis dirigere neceſſarium non eſt. Concilia verò aggregatis Epiſcopis Provincialibus, ut tibi, & ubi rectum videtur, celebranda procura.* Erat omnino tunc Eccleſiæ Gallicanæ facies longè fœdiſſima, ægritudo propemodum deſperata: nec tamen vel miſſi à Pontifice ſunt Legati, vel à Legatis congregata Concilia, nec Conciliorum Decreta executioni mandata, niſi Principum Epiſcoporumque ſuffragante conſenſu. Uſque adeo perſuaſiſſimum omnibus ultro citroque erat, controverſias de finibus jurisdictionis Regiæ & ſacræ, Pontificiæ & Epiſcopalis, & infrugiferas eſſe & inexplicabiles: nec primævam pulcritudinem & ſanctimoniam reſtitui poſſe Eccleſiis, niſi conſpirent Sacerdotii & Regni vires, Pontifices & Epiſcopi. Denique cùm pernegat Pontifex alios huc Legatos mittere, dum in vivis eſſet Bonifacius: illud nos admonet, potuiſſe & prædeceſſores ſuos Arelatenſi Epiſcopo & Legato ordinario id quoque largiri, ut ne alios facilè Legatos mitterent.

onc. Gall. . 1. p. 530. 5. 754. 753.

IX. Longum eſſet, ſi retractanda hìc aggrederemur Legationum omnium Acta, ut rimaremur, an ſemper exploratum antè fuiſſet Imperatorum conſilium, impetratus aſſenſus. Unum profiteor, flagitatos perſæpè ab Imperatoribus fuiſſe Legatos, & retro collapſura ſemper fuiſſe Legatorum molimina, ſi adverſarium experti eſſent Principem. Quæ jam protulimus ex Leone Papa verba ad Imperatorem Leonem, ex iis non abſurdè conjicitur ita ſemper, aut frequentiſſimè rem habuiſſe, ut Legatos peteret Princeps, mitteret Pontifex: *Præceptioni veſtræ in eo adnitar obedire, ut aliquos de fratribus meis dirigam, qui apud vos præſentiæ meæ inſtar exhibeant.* Epiſt. 78.

X. Potentium Epiſcopum in Africam miſit Leo, ut obſervaret, perſcriberetque ſibi, quæ vitiorum ibi peſtes in electionibus Epiſcoporum, & in reliqua Eccleſiarum ſerperent diſciplina. Ita enim Leo ad Epiſcopos Mauritaniæ: *Ratio pietatis exegit, ut pro ſolicitudine quam univerſæ Eccleſiæ ex divina inſtitutione impendimus, rerum fidem ſtuderemus agnoſcere. Vicem curæ noſtræ proficiſcenti à nobis fratri & conſacerdoti Potentio injungentes, qui ſecundum ſcripta quæ per ipſum ad vos direximus, de Epiſcopis quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobiſque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem pleniſſimè notitiæ noſtræ cuncta reſervavit, &c.* Poſt revectum in Italiam Potentium, Davidem Epiſcopum rurſus Leo in Africam delegavit, cum Epiſtola Decretali, quæ addoceret & definiret qua rei clementia habendi eſſent, dum reſipiſcerent: qua rigor Canonum indulgentia & prudentia temperandus eſſet. Et hos quidem Epiſcopos delegavit Leo in Mauritaniam, nil ejuſmodi deposcentibus Epiſcopis illius Provinciæ: at non alia etiam Pontifex inſtruxerat eos poteſtate, quàm ut quæ conditio Eccleſiarum, qui mores eſſent, reſciſcerent, & Pontifici renuntiarent, & Reſcripta Pontificis ad Afros referrent. Ea porro hujus Pontificis apud Imperatores erat & gratia & authoritas, ut de aſſenſu Imperatorum dubitare nefas foret, ſi ea tunc Africæ pars Romano adhuc Imperio obnoxia fuiſſet. Epiſt. 87.

XI. Libertatum ſuarum Africani Epiſcopi ſtudioſiſſimi ſemper fuerant. Epiſtola Concilii Africani ad Cæleſtinum Papam, poſtquam Apiarius Presbyter confeſſus fuit ſe eorum conſcium fuiſſe criminum, quæ ingeſta ei fuerant: ea, inquam, Epiſtola tum querelas alias occinit, tum hanc maximè quæ ad Legatos & Nuntios ſpectabat. Fauſtinus eò delegatus fuerat ad perferendos Canones, ſeu Nicænos, ſeu potiùs Sardicenſes, quibus copia fiebat ad Pontificem appellandi: utque Conciliis adeſſet, quæ in cauſa haberentur Apiarii, qui appellaverat. Inimicas canonicis regulis has Legationes contendebant Afri Epiſcopi: *Nam ut aliqui tanquam à Sanctitatis tuæ latere mittantur, nulla invenimus Patrum Synodo conſtitutum.* Itaque revocari Legatum flagitarunt: *Nam de fratre noſtro Fauſtino, amoto jam pro ſuis nefandis nequitiis de Chriſti Eccleſia dolendo Apiario, ſecuri ſumus quod eum probitate ac moderatione tuæ Sanctitatis, ſalva fraterna charitate, ulteriùs Africa minimè patietur.* Non ex alio fonte manaſſe quidquid hoc fuit querelarum & jurgiorum compertum eſt, quàm ex eo quòd Afri de Canonibus Sardicenſibus nil penitùs inaudiſſent. Ea enim Synodus declaraverat poſſe ad Pontificem appellari à Provincialibus Conciliis, poſſe & à Pontifice Legatos in Provincias ablegari ad inſtaurandum judicium de abdicatis Epiſcopis. Fruſtra ſunt ergo Novatores, qui hinc aucupati ſunt anſam debacchandi in Romanos Præſules, eoſque hac impetendi quaſi conſpiratione Epiſcoporum Afrorum. Non enim hæc erat Afrorum Præſulum conſpiratio, ſed allucinatio & ſtupenda hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, Conciliorumque & Canonum neſcientia, facilè hominibus condonanda ultra maria ſummotis, & temporum difficultati ac locorum, per quæ tunc non facilè trajici poterant in regiones longinquas monumenta litterarum; non autem venditanda, quaſi hinc Romanis Pontificibus moleſtiæ quidquam creari poſſit: à quibus probabile eſt Afros ipſos addidiciſſe

diciſſe quod neſcierant, & Canones Sardicenſes ſuis addidiſſe Canonum collectionibus. Quæ ſupererant ex Gregorio Magno dicenda de Epiſcopis in Africam Legatis, jam ſuperiùs delibata ſunt.

XII. Quod ad Angliam attinet, diximus alibi, quæ ſpectabant ad Auguſtini Legationem. Addit Beda ab Agathone Papa eò miſſum Joannem Archicantorem ſancti Petri & Abbatem ſancti Martini Romæ, ut cantum Eccleſiaſticum & Officiorum ordinem juxta ritum Romanæ Eccleſiæ Anglos doceret, inquireretque in fidem & diſciplinam: quod & in Synodo præſtitum ab eo eſt, cui ipſemet affuit: *Ipſe excepto cantandi vel legendi munere, & aliud in mandatis ab Apoſtolico Papa acceperat, ut cujus eſſet fidei Anglorum Eccleſia diligenter ediſceret, Romamque rediens referret. Quamobrem collecta pro hoc in Britannia Synodo, inventa eſt in omnibus fides Catholica, datumque illi exemplum ejus Romam perferendum.*

L. 4. c. 18.

XIII. Quoad Orientem, præter ea quæ prolixius ſuprà de Apocriſiariis Conſtantinopolin & ad Palatium miſſis, frequenter miſſi eò ſunt Legati extraordinarii, ut ex Baronianis Annalibus liquet. Commendata etiam non rarò eſt Legatio Apoſtolicæ Sedis, ſeu Vicariatus Apoſtolicus Epiſcopis Archiepiſcopiſque Orientalibus cum ampliſſima poteſtate. Id genus Legatio fuit, qua inſignitus eſt à Martino I. Papa Stephanus Epiſcopus Dorylæi, exinde Joannes Archiepiſcopus Philadelphiæ: quibus id poteſtatis conceſſit, ut Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos ordinarent in Eccleſiis omnibus, quas Sarracenorum barbarica dominatio Paſtoribus orbaſſet, vel Monotheletarum perfidia adulterinis inquinaſſet Paſtoribus: *Ut conſtituas per omnem civitatem earum quæ Sedi tum Hieroſolymitanæ, tum Antiochenæ ſubſunt, Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos, hoc tibi præcipientibus nobis ex Apoſtolica authoritate, quæ data eſt nobis à Domino per Petrum Principem Apoſtolorum.*

Baron. ann. 649. n. 60.

XIV. Si diximus autem Apocriſiarios Papæ quandoque inſtar Legatorum fuiſſe Conſtantinopoli, id certè diximus accommodatè ad ſententiam & voluntatem Conſtantini Pogonati Imperatoris, qui ejuſmodi poſtulavit, qui perſonam & vices Papæ repræſentaret: *Ut in emergentibus ſive dogmaticis, ſive Canonicis, ac prorſus in omnibus Eccleſiaſticis negotiis, veſtræ Sanctitatis exprimat ac gerat perſonam.*

Synod. VI. Act. 18.

XV. Legatio verò primaria & incredibilis cujuſdam ſupra alias ſplendoris ac poteſtatis, ea erat quæ ad Concilia Oecumenica in Oriente congreganda regendaque adornabatur. Et rurſus in his ipſis ſummi ordinis Legationibus principem quodammodo locum tenet ea, quæ ad ſextam Oecumenicam Synodum deſtinata eſt ad conterendos Monotheletas. Cùm Sedes Apoſtolica hactenus fervidiùs detonuiſſet, exarſiſſetque in errores & perſonas Orientalium Patriarcharum, Conſtantino Pogonato conſultius viſum eſt, ut ad hanc Synodum ventitarent non Legati tantùm Papæ, & Romanæ nominatim Eccleſiæ, ſed omnium etiam Occidentis Eccleſiarum: ut unanimis eorum conſpiratio plus haberet momenti ad recolligendos eos qui ab ejus fide & unitatis ſinu deviaverant. Romæ congregavit Agatho Papa omnium Occidentis Epiſcoporum Synodum: ſuo ipſe nomine delegavit Presbyteros duos & Diaconum unum, & à reliqua Romana Synodo delegari curavit tres Epiſcopos, qui nomine Occidentalium Epiſcoporum omnium Concilio Oecumenico intereſſent. Legati Pontificis in Concilio primi ante alios omnes ſubſcripſere: Legati verò Concilii Occidentalis poſt Patriarchas & eorum Vicarios, immo & poſt aliquot Metropolitanos.

XVI. De Legatis ſub Carolina Regum Francorum Proſapia pauca curſim ſuprà perſtrinximus capite CXVI. numero IX. Nec plura hic acervabo, etſi ad manum ſit ingens rerum Canonumque copia. Verum in tanta tunc Pontificum cum Gallis ſeu Imperatoribus ſeu Regibus concordia, nemini dubium eſſe poteſt, quin mutuo conſenſu gererentur omnia.

CAPUT CXIX. *P. 4. l. 1. c. 81.*

De Legatis poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Poſt annum Chriſti milleſimum neceſſe fuit Romanas increbreſcere Legationes, cum ſimoniæ & incontinentiæ in Clerum tunc omnem effuſiſſimæ cauterium inurendum eſſet. Probationes hiſtoricæ ejus rei.

II. Viri tunc ſanctitate & experientia præcellentiores ei neceſſitati ſubſcripſere: ſed & illud quoque in votis habuere, ut aliquorum audaciam Legatorum Canonibus infeſtum Reges infringerent.

III. De Procurationibus neceſſariis Legatorum, & quàm his abuterentur nonnulli.

IV. Hinc Reges anſam arripiunt obtinendi privilegii, ne mittantur ulli Roma Legati, niſi petentibus & aſſentientibus Principibus. Probationes in Anglia.

V. Inde mos in alia manavit regna. De Regibus, qui ſe Legatos egere Apoſtolicæ ſedis, ſeu Vicarios Apoſtolicos. De Legatione Siciliæ.

VI. Tardiùs ea conſuetudo ſerpſit in Franciam, ut colendæ ſedi Apoſtolicæ addictiorem.

VII. Serpit in Hiſpaniam.

VIII. Fines Legatorum poteſtatis.

IX. De honoribus qui Legatis habiti ſunt.

X. Facultates antiquæ Legatorum.

I. POſt annum Chriſti milleſimum & quinquageſimum, multò frequentiores cœperunt eſſe Romanæ Legationes, quòd nimirum Romani Pontifices Leo IX. Alexander II. & Gregorius VII. Clerum penè omnem Occidentalem nacti fœdiſſima ſimonia laborantem, turpiſſimaque delibutum libidine & incontinentia, tanto & penè deſperato malo medicinam facere adgreſſi ſunt, congregatis tum per ſeipſos Conciliis, tum per Legatos maximè in omnes Provincias diſſeminatos. Canonico judicio exauthorandi fuere Epiſcopi & Metropolitani complures ſimoniaci; plures abdicandi fuere Beneficiarii inferiores, incontinentiæ gurgite abſorpti. Metropolitanorum, quorum id Officii erat, vel zelus, vel authoritas languebat, nec tanto oneri par erat. Legatis ergo Apoſtolicis mandanda fuit ea provincia. Leo IX. Pontificatum auſpicatus eſt ſuum à damnatione Simoniacorum in Concilio Romano, anno 1049. ubi advertit Petrus Damiani mitigandas ex parte fuiſſe à Pontifice pœnas Simoniacorum Canonicas, ne Eccleſiæ prorſus viduarentur. Adversùs incontinentes verò Clericos ejuſdem Pontificis zelum inflammavit idem Petrus Damiani, quòd ea lues tum maximè & impunè graſſaretur. Perrexit Pontifex Moguntiam & Remos, ubi Canonum auſteritatem in ſimoniacos & incontinentes diſtrinxit. Utriuſque vel alterutrius flagitii affines convictique in Remenſi Concilio diſcincti ſunt Epiſcopi & Abbates aliquot. Leoni ſucceſſit Victor II. anno 1055. cùmque in Gallias proficiſci ipſe nequiſſet, Legatum eò miſit, illum tot nominibus celeberrimum Hildebrandum, qui Pontifex poſtea creatus, Gregorius VII. dictus eſt. Tunc verò Legatum agens Turonenſe coegit Concilium, ubi referentibus nonnullis, quadraginta quinque Epiſcopi ſimoniacos ſe, & gradu ſuo movendos confeſſi ſunt. Alii ſex tantùm abdicatos fuiſſe volunt. Anno 1059. Nicolaus II. Papa Petrum Damiani & Anſelmum Lucenſem Epiſcopum, qui Pontificatum poſtea aſſecutus, Alexander II. dictus eſt, Mediolanum miſit, ut Legationem obirent Apoſtolicam, & in ſimoniacos atque in incontinentes claſſicum

cane-

canerent. Strenuè functi sunt illi officio, & quanquam austeritatem nonnulla condirent humanitate, Archiepiscopum ipsum pœnitentiæ canonicæ manciparunt. Obstupuerunt, nec satis modestè tulerunt primùm Mediolanenses, quòd supra Archiepiscopum sederet Legatus. At discussit protinus illam æmulationis flammam Petrus Damiani, perdocuitque quàm certa & inconcussa fuisset semper in antiquissimis Conciliis Ecclesiæ generalibus Legatorum Romanorum sedendi supra quoscunque alios prærogativa. Hi duo Legati tum, ubi postea invecti sunt Apostolicæ sedi, Alexander inquam II. & Gregorius VII. experti diu, quantum momenti ac præsidii esset in Legationibus ad eradicandas vitiorum pestes, Legatos ipsi frequentissimos in omnes Orbis Christiani Provincias sparserunt, quandiu sederunt ad Ecclesiæ universalis gubernacula. Inde est quòd cùm Alexander II. Petrum Damiani Episcopum Ostiensem Legatum in Gallias mitteret, ad quinque Metropolitanos scripsit: *Cùm totius universalis Ecclesiæ regendus ac disponendus ipsi status incumberet*, nec posset ubique præsens adesse, mitti à se Legatos in universum orbem, qui suas vices repræsentarent, & saucias disciplinæ vulneribus mederentur. Eadem & Gregorius VII. impressit vestigia; si autem Legatis concessit suis potestatem & convocandi Concilia, & Episcopos exauthorandi, antiquissima ea fuerant Legatorum jura; nec tunc poterant concussæ & labefactatæ Ecclesiæ restaurari, nisi simoniacis & incontinentibus Præsulibus Cleriсive aliis gradu suo exturbatis.

Epist. 21.

II. Assentiebantur autem tum Episcopi sanctissimi & doctissimi quique necessarias prorsus esse eas tum Legationes ad recuperandam Ecclesiasticæ Disciplinæ integritatem. Ita testificabatur Ivo Carnutensis Episcopus, cùm ad Paschalem II. scriberet, cùm Disciplinæ vis ac sanctitas collabasceret, nec ullus esset cui has reparare ruinas curæ esset, necesse esse, ut Legatos ipse quoquo versum dimitteret: non Cardinales, qui cursim tantùm regiones perlustrant, nec tam brevi mora possunt inveteratis morbis medicinam facere; sed ipsos regni Præsules, qui propiùs & diutiùs, hoc est diligentiùs, tractent vulnera tam acerba: ad eumque referant, siquid eorum artem, industriamque & vires superarit: *Quoniam apud nos videmus quotidie Ecclesiam ruentem, & nullam aut penè nullam manum erigentem, &c. Scribere decrevimus, ut alicui Transalpino Legationem sedis Apostolicæ injungatis, qui & vicinius subrepentia mala cognoscat, & ea vel per se, vel per relationem ad sedem Apostolicam maturiùs curare prævaleat.*

Epist. 53.

Ivonis consilio obsequutus Pontifex ea Legatione decoravit Archiepiscopum Lugdunensem. At cùm hic Legatus Concilium rursus convocasset eo ipso anno, quo jam duo fuerant ab ipso Pontifice congregata: Ivonem super ea re consuluit Rex, ad eumque rescripsit Ivo, cùm id Canonicis adversaretur regulis, Regii esse muneris intercedere, ac vetare, ita sanè ut nihil de observantia Christi Vicario & Ministris debita decerperetur: *Vos habito cum Episcopis communi consilio, injustis oppressionibus pro persona vestra resistite, sic ut quæ Dei sunt, Deo reddant, & quæ Cæsaris sunt, Cæsari reddere non omittant.* Nec minùs strenuè idem Ivo in eundem insurrexit Legatum, cùm præsentem sibi antè sisti voluit Episcopum Senonensem, quàm à suæ Provinciæ Episcopis ordinaretur. Id ille demonstravit & usitatissimæ tum consuetudini refragari, & antiquissimis Leonis I. decretis, qui non aliud præcepit, quàm ut Archiepiscopo Thessalonicensi Legato suo, eorum qui recens ordinarentur, Episcoporum nomina significarentur. Sed illud postea seriò Legatum commonefecit Ivo, optimis quibusque viris & Ecclesiæ amantissimis optatius nihil esse, quàm ut Legati levioribus his curis abjectis, tota animi viriumque contentione incumberent ad ea exscindenda gravissima flagitia, quibus impunè Christiana Respublica deturpatur: *Vellem cum multis mecum piè sentientibus, ut Romanæ Ecclesiæ Ministri, tanquam probati Medici, majoribus morbis sanandis intenderent, &c. Cùm per totum penè mundum flagitia & facinora videamus publicè perpetrari, nec ea à vobis aliqua justitiæ falce resecari.*

Ivon. ann. 10. n. 15.

Ibid. 61. 65.

Hinc patet quàm sanctissimi quique Præsules vehementer cuperent, Legatos Apostolicos missitari, & quàm necessarios illos existimarent, quantamque eorum & solicitudinem & potestatem ad abusus resecandos intelligerent, in benè multis, ubi Episcopalis authoritas hebescit. Sed nihilo tamen minùs illi ipsi Legatorum vel ambitiosis conatibus, vel à Canonum norma utcumque aberrantibus strenuissimè renitebantur, Regibusque stimulos addebant, ut Canonum se & Regni sui Libertatum Patronos vindicesque esse meminissent. Avaritia & rapacitas quorundam Legatorum acerbioribus querelis, adeoque & gravissimis increpationibus locum dedere. Eam turpitudinem silentio premere non potuit Ivo, non potuit Bernardus, qui ad Eugenium III. Papam scripsit, inauditi prodigii instar habuisse, quòd postremò missus Legatus ab omni cupiditate purus & alienus fuisset: *Nonne alterius sæculi res est, rediisse Legatum de terra auri sine auro, transisse per terram argenti, & argentum nesciisse?* Lacrimis, immo & execrationibus prosequitur Jacobus Cardinalibus Papiensis insaniam Legati à Pio II. in Angliam missi, qui in legitimum Regem Henricum concitaverat omne Regnum, partibus studens usurpatoris Eduardi, *sine litteris, sine authoritate Papæ.* Quin & sæpius alibi idem Papiensis palam traduxit aliorum cupiditates fœdissimas, quibus lætissima quædam spes Legationum fructusque omnis intercipiebatur.

Ivo. Ep. 53. Bernard. Epist. 290. Et de Consid. l. 4. Epist. 162.

Epist. 192. Epist. 417. 425. 478. 481.

III. Avaritiæ Legatorum prætexebatur necessitas procurandi Legatos, non aliter quam Episcopos, impensasque necessarias suppeditandi, dum Ecclesias Provinciasque suæ Legationis circumlustrant. Scripserat olim Gregorius II. ad Galliæ Clerum Nobilesque, ut Legato sedis Apostolicæ Bonifacio necessaria stipendia defieri ne paterentur. Addit Gregorius VII. hanc clausulam sacramento, quod præstatur à Metropolitis, cùm Pallio induuntur: *Legatum Romanum eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo.* Ita fertur in Romano Concilio anni 1079. Alexander III. in Concilio Lateranensi anni 1179. modum præfinivit Procurationum, quæ Archiepiscopis, Cardinalibus & Episcopis deberentur. Procurationes Cardinalium, hoc est, ut ego interpretor, Legatorum, dimidio minores esse voluit quàm Archiepiscoporum, & eadem penè atque Episcoporum. Confirmavit hoc statutum Innocentius III. *Capite, Procurationes, De censibus*: ubi loco Cardinalium, Legatos, Nunciosque subrogat, jubetque duplum restitui ab iis, qui amplius aliquid emunxerint. De ea re alibi nos copiosiùs disputabimus. Monemus in antecessum, si quibus ea nimia fuisse videbuntur impendia, non potuisse Legatos infra Episcopos dejici.

Epist. 4.

Can. 4.

IV. Si eum tenuissent modum Legati, quem Apostolica sedes præfixerat, non tam crebrò, non tam fervidè Reges interceссissent Legationibus: non denique hanc Regnis suis vindicassent libertatem, ut nisi ipsorum assensu explorato Legati ne mitterentur. Rescripsit Gregorius VII. ad Hugonem Episcopum Diensem & Legatum suum, ut Concilium cogeret, cum consensione Regis Galliæ, si fieri posset: *Cum consensu & consilio Regis Francorum, si fieri potest.* Si autem abnueret Rex, Concilium apud Lingonas convocaret, quòd consensionis Theobaldi Campaniæ Comitis certior factus esset: *Comes Theobaldus per Legatos suos eandem nobis promissionem fecit, ut si Rex Legatos nostros recipere nollet, ipse cum summa devotione recipe-*

L. 4. Ep. 22.

reciperet. Alexander III. Ludovicum VII. Galliæ Regem oravit, ut Thomam Cantuariensem Episcopum per Gallias Legatum creari pateretur, si minùs ex animi sententia procederent, quæ ad Angliæ Regis gratiam ei recolligendam tentabantur: *Dummodo Regiæ voluntati sederet, & beneplacito tuo*. Cælestinus III. Legatum dixit Hubertum Cantuariensem Archiepiscopum, Regis voluntati & Episcoporum suffraganeorum precibus obsecundans: *Supplicante Richardo Anglorum Rege, & universis suffraganeis Cantuariensis Ecclesiæ*.

Epist. 20. Epist. 7.

De Gest. Pont. Ang. L. 1. An. 1117.

Nec abhorret à veri specie, eo consilio à Rege postulatam eam Legationem, ut Legati alii excluderentur. Memorat enim Vuillelmus Malmesburiensis plures aliquando in Angliam advolasse Legatos, & plus auri demessuisse, quàm pietatis & religionis inseminarent: tumque missos à Rege ad Paschalem II. Papam Legatos, cum Regis Episcoporumque Epistolis, ut priscus restitueretur usus jam inde à Gregorii Magni temporibus usurpatus, ut ne alius in Anglia Legatus esset, quàm Episcopus Cantuariensis: *Nolebat Rex in Angliam præter consuetudinem antiquam recipere Legatum, nisi Cantuariensem Archiepiscopum*. Nec multò post cùm thronum Apostolicum jam insedisset Callistus II. veniissetque Gisortium post Concilium Remense: Henrico Angliæ Regi concessit confirmationem antiquarum consuetudinum, atque illam præ cæteris, ne Legatos nisi eo petente immitteret: *Rex à Papa impetravit, ut omnes consuetudines, quas Pater suus in Anglia & in Normannia habuerat, sibi concederet, & maximè ut neminem aliquando Legati Officio in Anglia fungi permitteret, si non ipse, aliqua præcipua querela exigente, quæ ab Episcopis regni sui terminari non posset, hoc fieri à Papa postularet*. Ita refert Rogerius. Narrat porro idem ipse alibi, missum ab Alexandro III. Legatum in Angliam & ad Septentrionalium regionum Reges, anno 1176. at misisse Regem, qui Legatum percontarentur, quomodo sine suo consensu Regna sua subiisset: *Cujus authoritate ausus erit intrare in Regnum suum sine licentia ipsius*. Legatus tum *juravit Regi, quòd nihil ageret in Legatione sua contra voluntatem ipsius*. Passus est ergo Rex in Scotiam penetrare. Anno 1189. cùm Legatum Pontifex misisset, qui dissidia inter Cantuariensis Ecclesiæ Archiepiscopum & Monachos sedaret, apud Dubrin, sive Doveras, Rex eum consistere jussit, ipse interim quidquid illud erat turbinis tranquillavit.

Ann. 1119.

Rogerius p. 475. 553. 661. 700. & seq. 718. & seq. 715.

Neminem fallunt gesta Guillelmi Episcopi Elienſis, Cancellarii & Rectoris, seu Regentis Angliæ, dum Rex Richardus belli sacri ergo abesset, quamvis eodem ipso tempore Legatum ageret Apostolicæ Sedis. Germanus Regis frater, conspirantibus unà Episcopis & Baronibus Regni, in carcerem primò illum contrusit, tum exulare coegit. Patrocinari se quidem illi Pontifex professus est, at nec ut Legatum deinceps eum, nec ut Cancellarium Episcopi coluerunt. Ablegati eò sunt à Pontifice Legati alii duo anno 1192. ut Elienſis Episcopi & Archiepiscopi Rotomagensis graves pacarent simultates; at ne ipsi quidem id impetrarunt, ut in Neustriam admitterentur. Cùm pertenderet Papa Legatum tueri, quem nonnisi flagitante Rege constituisset, Episcopi Angliæ provocarunt à Legato ad Pontificem, ut ne Legatum posthac agere posset. Tristia hìc non pauca & luctuosa sunt, ex quibus tamen non minimum decerpetur utilitatis, si vel hinc ediscamus, quanti nonnunquam periculi res sit, civile regimen Ecclesiastico permiscere, Regni Rectori authoritatem venari à Legatione Sedis Apostolicæ, & reclamantibus omnibus Regni alicujus Episcopis, superiorem illis aliquem Præsulem obstinatiùs velle imponere. Luculentè Neubrigensis hujus utriusque regiminis difficillimam & invidiosam societatem executus est his verbis: *Si quid forte ex sæculari potentia minus poterat, Apostolicæ idipsum potestatis censura supplebat, &c. Ipsum in Anglia & plusquam Regem experti sunt Laici, & plusquam summum Pontificem Clerici; utrique verò tyrannum intolerabilem. Quippe duplicis occasione potestatis duplicem indutus tyrannum, &c. Procedebat cum mille equis, & plerumque etiam numerosius Legationis suæ nomine hospitia à cunctis per Angliam exegit Monasteriis, &c.* Singulari encomio Legatum hunc Petrus Blesensis prosequutus est, sed eo non facilè eluentur tot maculæ ab Episcopis Scriptoribusque Anglicanis illi inustæ.

L. 4. c. 14.

Proceres & Barones Angliæ iniquissimo animo passi sunt, quòd anno 1237. Rex Angliæ Henricus III. flagitasset Legatum, quòdque tam demissis eum ipse vilibusque veneraretur obsequiis, ut non tam Regem jam, quàm Pontificis clientem agere videretur. Ita perhibet Matthæus Paris, à quo & invidiosè exaggerantur impensæ Legati: *Rex se voluntati Romanorum, præcipuè Legati, quem inconsultiùs advocaverat, mancipavit adeo ut videretur quasi vestigia sua adorare: affirmans se tam in publico, quàm secreto, sine domini sui Papæ vel Legati consensu, nihil posse de Regno disponere, transmutare, vel alienare: ut non Rex, sed Feudatarius Papæ diceretur. His Rex omnium Nobilium suorum corda cruentavit.*

Anno 1239. Concilium Londinense Procurationes graves & permolestas Legati gravatè tulit, censuitque Regis potiùs esse, qui Legatum flagitaverat, illum ut procuraret. Inserta est historiæ Matthæi Paris Epistola Anglorum ad Innocentium IV. quæ in Concilio Lugdunensi anno 1245. perlecta est, ubi expostulabant quòd plurima redituum Angliæ pars in Italorum marsupia reconderetur, major etiam quàm quæ in ærarium Regium; quòdque Martinus Legatus ne indutus quidem insignes unquam Legationis vestes, multa corrasisset, Beneficia contulisset vacantia, & nequedum vacantia, sibi Pontificique reservasset: quo prorsus infringebatur Angliæ privilegium, ubi Pontifices Regi pollicentur, nullos missum iri Legatos, nisi ipso postulante: *Quo privilegio specialiter indulgetur à Sede Apostolica, ut ne quis, &c.*

Tradit porro Matthæus Vuestmonasterienſis anno 1247. missum à Pontifice in Angliam Franciscanum, qui iisdem exactionibus, quibus solebant Legati, Angliam fatigavit: idque ea arte factum, ut Regis privilegio illuderetur, de non mittendis injussu ejus Legatis: *Quia dominus Rex privilegium dignoscitur habere, ut non veniat Legatus in Angliam, nisi vocatus, missi sunt jam tales Legati, sophisticè transformati*. Anno 1265. intercluſi sunt Legato omnes in Angliam aditus. Bononiæ citavit Comites & Episcopos Angliæ, & contumaciter fugitantes judicium, communione summovit; at nihilo magis illi censuris ejus quam mandatis paruere, tutissimos se rati fore interposita ad Papam & ad Generale Concilium appellatione. Is ipse Legatus, Apostolico postea sessitans Throno, & Clemens IV. dictus, Legatum in Angliam Cardinalem misit Ottobonum, cujus auspicatissima, & tum Regno acceptissima Legatio fuit, tum Regi, cujus adversarios anathemate innodavit. Anno 1427. Henricus Vintonienſis Episcopus & Cardinalis, Legatus in Angliam destinatus à Papa Martino V. cùm esset, Gloceſtriæ Dux Regni Regens propter impuberem Regis ætatem, per Procuratorem Regium illi significavit, appellatum ab eo iri ad Concilium Generale, quòd injussu Regis nefas esset Legationem exercere. Responsum autem à Legato est, nec eam sibi fuisse mentem, ut vel utcumque infringeret aliquid de consuetudinibus & libertatibus Anglicanis: *Non esse sui animi Legationem sine permissu Regio exercere, nec juribus, privilegiis, libertatibus aut consuetudinibus Regis aut Regni in aliquo derogare, sed ea conservare ac defendere.*

Vuestmonast. par. pag. 220. 242.

Spond. Ann. 17. n. 2.

Hinc

Hinc ergo illud concludi necesse est, si sese Legati egissent minùs ambitiosè, minus violentè, minùs cupidè, Reges Angliæ non ita cupidè aut ambituros fuisse, aut vindicaturos illud privilegium, arcendi Legatos, quos non ipsi petissent: *Adeo authoritas Romana apud Anglos avaritia & cupiditate Legatorum viluerat*, ut habet Hugo Flaviniacensis,

V. Non multò post eadem & Scotia privilegio ex parte saltem usa est. Clemens III. anno 1188. indulsit Vuillelmo Scotiæ Regi, ut ne à quoquam in Scotia Apostolica obiri posset Legatio, nisi vel Scotus esset, vel Cardinalis; *Nulli de cætero, qui de regno Scotiæ non fuerit, nisi quem Apostolica Sedes propter hoc de corpore suo specialiter destinaverit, licitum sit in eo Legationis officium exercere*. Cælestinus III. anno 1192. idem confirmavit, ut & Honorius III. anno 1218. At anno 1237. nulla ratione adduci potuit Rex Scotiæ, ut pateretur Legatum in Regnum ingredi, quòd nihil necesse esset: *Nec opus est, omnia se bene habent*. Anno 1239. passus est Rex delibari aliquid ex officio Legati, sed scripto priùs expresso à Legato, ne eo quid derogaretur juri Regio. Certè Legatus insalutato Rege clam postea dilapsus est, & scriptum illud secùm abstulit.

Non dissimulat Baronius id quoque privilegii Siculis Regibus concessum fuisse à Pontificibus, ut ne nisi illis deposcentibus Legatos mitterent. Sed postea Siciliæ Reges contenderunt perpetuam sibi Legationem à Sede Apostolica indultam esse in Siciliam; mirò, immo supra modum stupendo privilegio, nec tamen nullis antè exemplis fulto. Baronius omnes contendit nervos, ut perpetuam illam Regum Siciliæ Legationem labefactet, publicatis maximè transactionibus inter Pontifices & Reges, ubi unum illud in se recipiunt, & præ se ferunt Pontifices, nullum à se mittendum Legatum, nisi ex assensu Regum: quod supervacaneum omnino fuisset, si Reges ipsi Legati fuissent perpetui. Indubium quidem est, B. Stephanum Hungariæ Regem Legationem Apostolicam gessisse, & potestatem ejus explicuisse omnem: *Ecclesias Dei unà cum populis nostra vice ei ordinandas reliquimus*. Ita loquentem inducit Pontificem Chartuitius Episcopus in sanctissimi Regis vita. Bela Rex Hungariæ idem sibi instaurari privilegii popposcit à Gregorio IX. anno 1238. antequam bellum inferret Bulgaris, ut Legati jure & potestate fines præfigere posset Diœcesibus, Parochias erigeret novas, novos conderet Episcopatus in Provinciis bello partis, exemplo & æmulatione sanctissimi Regis & prædecessoris Stephani. Verùm cùm non posset non subvereri Pontifex, ne ita continuaretur Legatio, ut perpetua tandem evaderet, id unum pollicitus est, se ei Legationem concessurum, quem Rex ex suis subditis delegisset. Anno 1418. Martinus V. Papa Regem Poloniæ Ladislaum & Vitoldum Magnum Lithuaniæ Ducem Vicarios Apostolicos in Russia constituit, vicinisque aliis Regionibus, quas fide Christi imbuere, & imperio veritatis subjicere jubebantur. Henricus II. Angliæ Rex à Pontifice olim popposcerat, impetraveratque titulum & jura Legati Apostolici, improbam spem alens eo telo opprimendæ innocentiæ Cantuariensis Archiepiscopi Thomæ. Sed cùm vidisset ea Pontificis diplomata brevissimo gyro circumscripta esse, nec iis quidquam sibi juris accedere in Thomam, maluit ea ad Pontificem remittere. Denique nulla harum Legationum perpetua fuit. Unde nec eam potuere sibi Reges Siciliæ perpetuam vindicare, nisi jugi & interminata pugna cum summis Pontificibus, qui eam jugiter oppugnavere.

Quibus ita constitutis, jam nemini mirum accidet, eodem jam frui usu Galliarum Reges, ut ne ulli unquam huc mittantur Legati, nisi vel petierint ipsi, vel assensi sint Reges. Quin mirum magis est, quòd Philippus Pulcher Rex hoc unum contenderet, recusari à se posse Legatos, jure vel sibi vel Regno suspectos. Ita enim ille ad querelas reposuit Bonifacii, super ea re: *Respondit Rex, quòd non impedivit, nec impedire intendit Legatos, vel alias quascumque personas, quominus liberè ingredi valeant regnum suum, nisi sibi & regno sint legitima ratione suspecti, vel aliàs habeat justam causam*. Ex quo evincitur Galliam multò cæteris Provinciis proniorem fuisse ad obsequium Sedis Apostolicæ, nec restitum adhuc apertè fuisse in ea, ut alibi fiebat, huic propositioni Bonifacii VIII. *Quod Romanus Pontifex Legatos de Latere & non de Latere, & Nuncios liberè mittere potest ad quævis Imperia & Regna absque petitione cujuslibet, vel consensu, usu vel consuetudine contrariis nequaquam obstantibus*.

Cùm verò quæ prima promuntur documenta hujus Gallicanarum Libertatum articuli non incipiant nisi ab anno 1456. simillimum veri est, diuturnis illis & internecinis dissidiis Pontificum hinc & inde decertantium, id perfectum esse, ut Reges & summæ Senatorum Curiæ Legatos non amplius admitterent ullos, nisi permissi à Regibus essent, & potestates ipsi suas sinerent circumscribi, & accommodari consuetudinibus & libertatibus Regni. Congesta sunt exempla benè multa in Compilatione Probationum Gallicanæ Libertatis.

Si autem paulò suprà hoc ipso capite dictum est Gregorium VII. & Alexandrum III. antequam Legatos mitterent Regium exploraſſe assensum: imputandum illud est laudatissimo concordiæ studio, quo non alia certior pulchriorque ratio tuendæ pacis mutuæ Sacerdotium inter & Regnum. Eo sensu donanda est & Epistola Callisti II. Papæ ad Ludovicum Regem, ad quem Legatum mittebat: *Secundùm antiquam Apostolicæ Sedis consuetudinem, pro corrigendo quæ corrigenda fuerint, &c.* Ita etiam interpretandus Joannes XXII. in ea Extravaganti, qua Principes configit, qui Legatos respui à se posse pertendunt, nisi quos ipsi vel petierint mitti, vel permiserint. Non hìc nos jura ipsa trutinari adgredimur, sed jura ipsa jure suspendi dicimus, cùm non possunt exeri & in usum vocari, quin erumpant ejusmodi calamitates, quibus unitas, pax, salus, tam Ecclesiæ, quàm Reipublicæ pessundetur. Superioribus sæculis idem servabatur, ut ne mitterentur Legati injussu Regum. De restringendis Legatorum facultatibus nulla tunc mentio, sed eadem utrobique viget ratio.

VII. Nec minùs impigri fuerunt Hispani, ut aliqua sibi astruerent munimenta adversùs frequentiores Legationes, & facultates Legatorum sine modo effusas. Narrat Rogerius anno 1187. Alfonsum Lusitaniæ Regem molestè tulisse, quòd Legatus Pontificius, pluribus Abbatibus sede ejectis, accingeret se ad abdicationem Episcopi Conimbricensis; tumque interceſſisse, minas intentasse, coegisse denique ut Regno abscederet: *Mandavit ut à terra sua decederet, vel pedem suum amputaret*. Covarruvias profert exemplum Franciæ, immo & Belgii, ex quo in Caroli V. potestatem venit, ut conciliet authoritatem Hispaniarum consuetudini, ubi & Facultates Legatorum Nuntiorumque examinantur à Magistratu, qui eos moneat, quibus abstinendum sit, ut ne obstrepant paci Regni; & à quibus sibi cavere debeant obreptionibus technisque, quarum alioqui non possunt non rudes esse & ignari, cùm hospites sint & Regionum & consuetudinum Hispanicarum: *Sicut apud Hispanos potestas Legatorum seu Nuntiorum Apostolicæ Sedis examinatur, ut admoneri possint à summo Regis Prætorio, quibus uti conveniat dispensationibus & commissionibus, nequid fiat in Reipublicæ dispendium: cùm plerumque Nuntii Apostolici exteri sint, nec satis noverint quæ sint omnino præcavenda, ne falsis precibus & suggestionibus decipiantur. Ita & idem fieri solet apud Gallos, teste Carolo*

Bib. MSS. Labi To. 1. pag. 42.

Bar. ann. 118 n. 21.

Im. ann. 119 n. 2. Rainald. n. 61. att. Pa- 718

Rain. ann. 10 n. 23. 11. nu. 7. 91 nu. 5.

rius die ic Auguſt. n. Rainal. ad. 1232. n. 2. ann. 1238. n. 17. Im anno 1. n. 19. ac

ripr. antiq. ag. p. 1388.

pond. ann. 171. n. 54.

ithou. Des abert. Gall. l. II. 12. 45. 57. 58. 59.

Preuves des Libertez de l'Eg. Gall. pag. 918.

Rainal. ann. 1303. n. 34.

Preuves des Lib. Gallic. c. 24. pag. 1042. 1020. &c.

Epiſt. 230.

Rogerius pag. 640.

De Jure Patron. c. 33. n. 3.

L. 1. de Lib. Chri. p. 285.

Carolo Molinæo in Regulis Cancellar. de Infirmis resign. n. 139.

Addit Molinæus eodem loco vidisse se Edictum Caroli V. ubi idem sibi licere vult, quod & in Gallia. Denique laudat Covarruvias Driedonem Theologum Belgii, virum eruditionis & pietatis laude spectatissimum, qui hanc consuetudinem approbat, ut perneccssariam prævertendis abusibus non paucis, & arcendis extraneis à Beneficiis Regni, à quibus citra Beneficiorum ipsorum excidium usurpari retinerique non possent : *Propter abusus tollendos, ne præficiantur extranei, aut inidonei, &c.*

Cap. 23. Fevret. de l'i Abus, l. 3. c. 2.

VIII. Is porro usus arctandarum Legati Facultatum in Galliis non invaluit nisi temporibus Ludovici XI. Certè Collectores Probationum Gallicanarum Libertatum nihil deprompsere vetustius, nempe desinente Avenionensi schismate, quo sæviente infanda incubuerat necessitas muniendi utcumque se adversùs tot Legatos & tot Epistolas dubiorum Pontificum. Alphonsus Rex Arragoniæ anno 1427. Martini V. Legatum respuebat, quòd nondum tota schismatis flamma deferbuisset, supereffetque in Arragonia ipsa Pseudopontifex nescio quis.

Spond. ann. 1427. n. 7. & 1439. n. 1, 2.

Si superiorum verò temporum memoriam revolvere libeat, perspicuum erit, id unum curasse Reges, ut conatus novos & insolentes statim repercuterent, ut suprà patebat ex Ivonis Carnotensis consilio, quo Regem ad retundendas Legati innovationes incitavit. In Concilio Parisiensi anni 1263. Archiepiscopus Tyri, idemque Pontificius Legatus, qui accesserat eo diplomate instructus, quo centesimam exigeret redituum Ecclesiasticorum ad impensas belli sacri, compulsus est in manus Regis resignare diploma, nec eo uti nisi adversùs eos qui huic Concilio obsequi recusarent. Atqui Episcopi Concilii aliam ipsimet pecuniæ pensionem temperavere, contestati, nullam à se rationem habitam facultatum & litterarum Legati : *Ex ipsorum Prælatorum mera gratia, non ex vi litteræ à domino Papa impetratæ.* Illud in primis observare æquum est, sub Ludovico IX. id contigisse, sanctitatis laude celeberrimo, cœlitibus post ascripto, & non mediocriter tamen in eam curam arrecto, ut ne Pontifex temporali Regni administrationi interveniret. Ab Acosta post Panormitanum animadversum est, in Decretalibus Titulo *De Officio Legati*, nihil de Legatorum facultatibus diffiniri, & in Bullis Legationum à Pontifice ea illis jura determinari, quæ olim ab Imperatoribus annuebantur Rectoribus Provinciarum, ut patet ex Novella XVII. Justiniani. In Provinciis certè ditionis temporalis Pontificiæ, ipsæ Provinciarum Præfecturæ Legationes dicuntur, & Rectores Legati.

Script. anti. hist. Angl. pag. 1486.

IX. Pauca quædam stringemus hìc de honore & cultu Legatis exhibito. Mussitarunt aliqui in Anglia, cùm visi essent duo Legati cum Mitris Crucibusque suis in Ecclesia Cantuariensi supra Archiepiscopum ipsum ejus urbis. Verùm consultatum antè, constitutumque id ita fuerat à Rege ipso Henrico II. & ab Optimatibus Regni, anno 1186. Narrat Rogerius decem antè annis excitatam fuisse gravissimam concertationem inter Archiepiscopos Cantuariensem & Eboracensem, uter eorum ad dexteram Legati sederet. Anno 1237. referente Matthæo Paris Henricus III. Rex obvius processit Legato ad littus maris, eumque veneratus, deduxit in medias usque Regni sui Provincias : *Rex ei usque ad confinia maris occurrit, & inclinato ad genua ejus capite, usque ad interiora Regni deduxit officiosè.* Ibid. n.

Rainal. n. 21.

In Hispania Alphonsus Arragonum Rex anno 1427. obviam advolavit Legato cum Archiepiscopo Ulysipponensi, excepit illum nudo capite, inclinavit caput, osculum libavit, dexteram concessit, quamvis id honoris sæpiùs deprecaretur Legatus; tegere caput jussit, aperto ipse semper capite. Anno 1429. Castellæ Rex à dextris quoque sedere & incedere voluit Legatum, aperto ipse semper capite, & loco inferior. Anno 1494. Alphonsus Rex Neapolitanus obvius & ipse Legato prodiit, manum osculari voluit, at constanter abnuente Legato osculatus est genam. Legatus semper ad dexteram sedit incessitque, solus Crucem osculatus, dum subiret Ecclesiam, solus thuris & suffitus honores excepit, quamvis Regi primas eas honoris partes deberi præfatus. Affirmat Conestagius voluisse Philippum II. Majorum suorum more obviam prodire Legato; ad componendas Lusitaniæ res adventanti. Ibid. n. Hisp. ill. To. 2. p. 11

In Hungaria idem mos inoleverat, ut supra Reges sederent Legati; unde & Leo X. conquestus est de Strigoniensi Episcopo Cardinali Legato, qui cùm oriundus esset ex ipso Regno Hungariæ, Capellanum magis & clientem Regis ageret, quàm Legatum, nec supra Regem sederet : *Nam cùm deberet esse tanquam Legatus Apostolicus supra Regem, &c.* In Polonia Casimirus Rex obvius processit cum liberis suis Legato. Rainal. a 1518. n. 3 Ann. 1472. 36. Baron. a 1100. n. 8.

Nec parciores fuere Galli in cultu Legationum. Gottofredus Bullionius Rex aut Dux Hierosolymorum nec incedebat, nec subsctibebat nisi post Legatum. Cùm Carolus V. Gallias trajecit anno 1539. eidem mensæ longiori accubuere Imperator Carolus, Franciscus Rex, duo liberi Regii, Legatus, Rex Navarræ, Cardinales Borbonius & Lotharingus, Dux Vindocinus, Lotharingus, aliique Principes. Ita supra & infra Legatum erant Reges. Carlota Tremolia mater Condæi Principis hæresin ejuravit in manus Cardinalis Legati Rotomagi; quod subiniquum visum est Gondio Cardinali, qui sperabat se ut Parisiensem Episcopum, Diœcesanum esse Principum Regii sanguinis. Disertè affirmat Tilletius *id honoris haberi Sedi Apostolicæ, ut ejus Legatis concedant Principes Regiæ stirpis & Pares.* Spond. a 1539. nu. Ibid. an 1596. nu. To. 2. p.

X. De jure & potestate Legatorum jure novo, non est quod multùm laboremus; pleraque enim eorum quæ in Decretalibus & posterioribus Constitutionibus de iis statuta fuerant, in desuetudinem abiere. Poterant enim Legationis suæ Concilia cogere, Metropolitanis præsidebant, suspendebant & deponebant Episcopos & ipsos Metropolitanos, eorum suffragium toti Concilio æquiponderabat, & tunc ad Pontificem referebatur : non tantùm appellationum judicia instituebant, sed etiam primæ instantiæ, & ad privatorum querimonias; multa statuebant in Conciliis, Beneficia conferebant, aliquando etiam vacatura, ut patuit antè ex querelis Anglorum in Concilio Lugdunensi anni 1245. Multa apertissimum est in his esse, quorum ne supersunt quidem vestigia. Ideo raptim perstricta tantùm à nobis sunt. Marca Concord. 6. c. 30. A pen. Con. L ter. III. pa ult. c. 66. Rainal. an 1217. nu. 1227. nu. 1232. n. 2.

PAR-

PARTIS PRIMÆ
LIBER TERTIUS,
IN QUO AGITUR
De Capitulis, de Conventibus, de Congregationibus, ſive Clericalibus, ſive Monaſticis.

CAPUT I. *P. I. l. I. c.* 38.

Diviſiones Beneficiorum, eorumque inter ſe diſcrimina, aliunde petita quàm ex Ordinibus.

I. Prima Beneficiorum illa partitio eſt, quam fecit ipſe Chriſtus inſtitutis Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis.

II. Secunda ea eſt, quæ Epiſcopatum in varios diſſecat gradus, Ordineſque; eam Chriſtus ipſe auſpicatus eſt, præſtituto Apoſtolis Capite.

III. Tertia eſt quæ à Diaconatu Minores Ordines avulſit.

IV. Quarta eſt diviſio in Choreſpicopos, Archipresbyteros & Archidiaconos.

V. Diviſiones illæ quatuor ad Ordines ſpectant.

VI. Quinta & ſexta partitio, ſumpta eſt ab Eccleſiis, quibus affixi ſunt Clerici, & à muneribus Officiiſque quibus ſunt mancipati.

VII. Septima & octava à Collegiis Clericorum, & à Congregationibus, ſive Eccleſiaſticis, ſive Monaſticis.

VIII. Hactenus de ſex primis partitionibus egimus, ſuperſunt extremæ duæ.

SEmpiterna Veritas & Sapientia Chriſtus Filius Dei, noſtram indutus ſubſtantiam, Sacerdotii ſui plenitudinem in Apoſtolos ſive Epiſcopos effudit, non ex parte, ſed totam. Ejus tamen mandatis obſecuti Apoſtoli ad Miniſterium Sacerdotii Diaconos inſtituere; atque in Presbyteros diffudere portionem plenitudinis ſuæ ſacerdotalis, in complurium, & ſi non in omnium eos ſacerdotalium functionum ſocietatem aſciſcentes. Ea primaria eſt Beneficiorum partitio, & tempore & dignitate præſtantiſſima.

II. Altera Beneficiorum partitio tunc inſtituta eſt, cùm Epiſcopatus ipſe quodammodo ſectus eſt, & Epiſcopi alii aliis ſubeſſe juſſi ſunt, vel præeſſe, inſtitutis ſupra Epiſcopos Metropolitanis, Exarchis, Patriarchis. Potuiſſet hæc diviſio à jure divino derivari, & primum tenere locum, ſi ſolum ſpectaſſemus Principatum, quem Chriſtus Petro ſupra Apoſtolos contulit, atque adeò ſucceſſoribus Petri ſupra ſucceſſores aliorum Apoſtolorum, nimirum Epiſcopos. Unus enim Apoſtolatus, unus Epiſcopatus eſt; ſed unum corpus eſt, cujus Caput membris præeſt. Principatus Metropolitanorum ſupra Epiſcopos, ſimiliterque Exarchorum & Patriarcharum, imitatio certè, forſan & derivatio atque participatio eſt ejus præcellentiæ & Principatus, quo donatus eſt Petrus ſupra Apoſtolos: non tamen eam vendicare ſibi poteſt laudem, ut à Chriſto fuerit immediatè inſtitutus.

III. Tertia fuit illa partitio, cùm veluti ſectus eſt in partes Diaconatus, inſtitutis Subdiaconis, Lectoribus, Exorciſtis, Acolythis, Oſtiariis, Cantoribus. Ea enim erant quaſi ſegmenta Diaconatus. Eam diviſionem nuſquam in ſacris litteris legimus conſignatam, ſicut ſuperiores. Itaque ejus exordia nulli certo tempori illigari poſſunt, & in eo cuique fas eſt indulgere genio, & proprio abundare ſenſu. Non tamen inficias quiſquam ierit, quin iſti Ordines inferiores tertio Eccleſiæ ſæculo, immo & ſecundo jam in Eccleſiaſticis monumentis eluceſcant, ut ſuprà demonſtratum eſt.

IV. Quarta diviſio fuit in Chorepiſcopos, Archipresbyteros & Archidiaconos, ubi in Presbyteratu gradus aſſignantur aliqui, & in Diaconatu, ſicut & in Epiſcopatu jam fuerant deſignati. Plura de his Dignitatibus ſuprà; quæ quarto jam ſæculo effloreſcebant.

V. In his diſtributionibus ſola Ordinis ratio valuit. Quamquam enim viri doctiſſimi cenſeant minores Ordines ab exordio Officia tantùm fuiſſe, quibus ſuppetiæ ferrentur Diaconis: contemplatione tamen Ordinum utique inſtituti ſunt, atque veluti quidam ſunt rivuli à Diaconatu promanantes. Chorepiſcopi quoque, Archipresbyteri & Archidiaconi, Officia quædam videri poſſunt, ſed quæ ad Ordines ſacros prorſus referantur.

VI. Sed duæ deinceps partitiones additæ sunt, in quibus nulla Ordinum ratio habita. Altera à locis desumpta est, quibus addicebantur Clerici, vel Ordinatione ipsa sua, vel Beneficii collatione. Altera ab Officiis, quæ demandata sunt eis. Loca quibus mancipati sunt, fuere Martyria, Capellæ, Basilicæ, Oratoria, Cæmeteria, Xenodochia, Monasteria. Officia quibus honestati sunt, fuere Oeconomorum, Defensorum, Notariorum, Sacristarum, Mansionariorum, Syncellorum, & ejusmodi complurium. Parochos & Pœnitentiarios his ego non annumero, quòd Presbyterorum ea munia sint. Hæc duo Beneficiorum genera tum increbuere, cùm se libertatemque suam Ecclesia Constantino imperante recuperavit.

VII. In sex istis partitionibus Beneficiarii spectati sunt singuli & sejuncti ab aliis alii. Possunt verò oculis subjici ut in cœtum & Congregationem aliquam vel Collegium consociati. Immo nec in dubium verti potest, quin qui primi affulserunt orbi Beneficiarii, Apostoli nimirum ipsi, in unum Collegium sub Christo Capite adunati fuerint primùm, sed & posteà illo, in cœlos revecto, inter ipsa nascentis Ecclesiæ incunabula. Duplicis porrò generis sunt Congregationes istæ Beneficiariorum. Aliæ sunt enim quæ in unum coalescunt Collegium, quamquam communem non agant vitam, cujusmodi hodie sunt Capitula Cathedralium & Collegialium Ecclesiarum. Aliæ sunt in quibus communis agitatur vita, nempè Monasteria, Abbatiæ, & non pauci Clericorum cœtus.

VIII. Verba fecimus hactenus de prioribus sex Beneficiorum speciebus: supersunt pertractandæ extremæ nobis duæ. Initium ducemus à Congregationibus Clericorum, quòd Clerus ipse primùm initiatus institutusque sit in Collegio Apostolorum, quæ Congregatio Clericorum & prima & sanctissima omnium fuit.

De Congregationibus merè Clericalibus, & de Seminariis.

CAPUT II. *P. 1. l. 1. c. 39.*

De Congregationibus merè Ecclesiasticis & de Seminariis. Horum institutorem primò fuisse Augustinum.

I. Desinente ferè quarto sæculo exortæ sunt Congregationes Ecclesiasticæ.

II. Quandiu grassabantur persecutiones, nulla usquam esse poterat Congregatio, seu Clericorum, seu Monachorum, seu Virginum sacrarum.

III. Quis fuerit Conventus, quæ Congregatio Apostolorum & Primitiarum Christiani nominis.

IV. Argumenta ex Cypriano, & Eusebio, quòd tribus prioribus sæculis nulla fuerit Cleri Congregatio, nulla communis vita.

V. Argumenta alia ex Epistolis Pontificum.

VI. Argumenta ex Augustino, qui Congregationes commemorat Monachorum, immo & Laicorum, nusquam autem Clericorum.

VII. Augustinus ipse ante Ordinationem suam, & ordinatus Presbyter, in Congregatione degebat Laicorum. Creatus Episcopus Clericorum Congregationem, sive Seminarium in Ædibus Episcopalibus instituit.

VIII. IX. Probationes ex Possidio, qui vitam ejus scripsit.

X. Argumenta alia, quod ille fuerit Cœtus Clericorum, sive Seminarium,

XI. Secreti à Possidio Clerici, Monachique.

I. QUantumvis connitaris ad antiquitatem Clericorum Conventibus aucupandam, nulla eorum fundamenta occurrent nisi exeunte sæculo quarto; sicuti nec nisi ineunte eodem sæculo quarto ulla satis certa vestigia deprehendes Congregationum Monasticarum. Fructus hi fuere pacis Ecclesiarum per Constantini Imperium invectæ. De Monasticis Congregationibus inferiùs, hic à Clericalibus ordiemur.

II. Nisi sui se præjudiciis excantari sinat quis, facilè assentietur, non potuisse, quandiu immanis & penè perpetua persecutio Ecclesias populabatur, adgregari in unas ædes, in numerosos cœtus & conventus, seu Clericos, seu Monachos, seu Virgines Deo sacras. Non tantum licebat nobis per immanitatem Paganorum, seu Principum, seu populorum. Non usque adeò desipiebant Rectores Ecclesiarum, ut florem delibatum Christianæ Ecclesiæ unum in locum colligerent, objicerentque infidelium grassationi. In ea Monasteria illico desæviisset Principum furor: nec tacuisset historia ruinas & clades dissipatarum hujusmodi Congregationum. Cùm Diocletianus à fundamentis dirui jussit omnes Ecclesias & sacras Scripturas igni absumi, tunc utique & in hæc Monasteria, Clericorumve Seminaria sævitum pariter fuisset. At nihil ejusmodi Eusebius, vel alius quisquam rerum nostrarum Scriptor.

III. Communem profectò Christus cum Apostolis suis vitam initiavit, duxitque, eadem cum ipsis mensa, domoque, & eodem contubernio usus: & postquam ille in cœlos revolavit, Apostoli quoque & discipuli ejus communis vitæ vinculo copulati, præluxerunt venturis sæculis, Cleroque absolutissimam vitæ formam præmonstraverunt. Sed non usquam alibi quàm in Palæstina effingere se & formare potuit Ecclesia in eam vivendi normam; quòd ibi nimirum exorassent ab Imperatoribus Judæi eximiam quandam libertatem, potestatemque suis se legibus moribusque regendi, Religioni suæ consentaneis; essentque in Essenorum secta Conventus Collegiaque, quæ eandem fermè sectarentur disciplinam, quam posteà magnis sanctitatis & gloriæ incrementis Christiani Monachi illustrarunt. Illa vitæ communis professio, de qua Lucas in Actis, non Apostolos solùm & Discipulos, hoc est, non Clerum duntaxat complectebatur, sed fideles etiam laicos, & conjugatos, & mulierculas puerosque & innuptas puellas. Itaque Clericalis non potest dici ea fuisse Congregatio. Plures alias à Paulo conditas Ecclesias commemoravit in Actis idem Lucas; quas utique non fraudasset eodem, quo Hierosolymitanam decoravit elogio, si quid ejusmodi in illis comperisset, & si potuissent Gentiles in fide Christi recentes ad illud idem eluctari perfectionis culmen atque Judæi. Plurium Paulus Ecclesiarum, quas ipsemet excoluerat, disciplinam & mores consignavit suis Epistolis, nec usquam tamen vel uno verbo communem vitam attigit. Itaque non immeritò Augustinus hanc propriam fuisse Judæorum prærogativam, hunc eximium fructum docet, quem ex Mosaicis institutis collegerant, ut parati statim fuerint ad eam eniti perfectiorem vivendi formam, ad quam Gentiles conversi nisi post aliquot sæculorum rudimenta pertingere non potuere. Denique prima hæc Apostolorum coadunatio, & Discipulorum & fidelium, non in alio posita erat, quàm in abdicatione rerum temporalium, quam non pauci profitebantur, & in distributionibus quæ ad omnes porrigebantur, prout cuique opus erat; cæterùm ne fieri quidem poterat, ut vel easdem ædes incolerent, vel eidem omnes accumberent mensæ. Non dissimulamus autem eandem

dem rerum temporalium communionem, & erogationes ſportularum viguiſſe in Eccleſia in primis illis exordiis, ubi pro modo neceſſitatis, ordinis & laboris, de fiſco Eccleſiæ omnibus providebatur. Verùm argumento id ipſum eſt non eam verè dici potuiſſe Cleri Congregationem.

IV. Refricanda tantùm memoria eſt eorum quæ nemo neſcit, & quæ nos parte tertia uberiùs proſequemur, de diſpenſatione, quæ inter Clericos fiebat Oblationum, Primitiarum, Decimarum, aliorumque omnium Cleri proventuum. Si enim Clerici communem agitaſſent vitam, non eos appellaſſet *Sportulantes fratres* Cyprianus: non idem *diviſiones menſurnas* commemoraſſet, hoc eſt eas quæ ſingulis menſibus fiebant diſtributiones: nec junioribus Clericis, qui ſpecimen aliquod ediderant invictæ in Chriſti fide conſtantiæ, attributæ eſſent æquè uberes ac Presbyteris: *Sportulis iiſdem cum Presbyteris honorentur*. Non præciperet Cyprianus de ea quæ ſibi obvenerat portione, erogari aliquid pauperibus, *De quantitate mea propria*. Non ſcriberet Euſebius, Novatianos Natalem Epiſcopum ſuis partibus illigaſſe, centum quinquaginta argenteis in menſes ſingulos ei adſignatis. Conſtitutionum Apoſtolicarum author non præſcriberet inæquales portiones bonorum Eccleſiæ Clericis quibuſque pro ſuo ordine, merito, & labore admetiendas. Nihil iſtiuſmodi nunc; nihil præteritis ſæculis in Monaſteriis, vel Congregationibus, ubi æqua & communia omnibus omnia.

Cyprian. L. 1. Ep. 5. L. 3. epiſt. 14.

L. 5. c. 28.

L. 8. c. 31.

V. Siricius Papa litteris ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum datis, Cleri diſciplinam climatiſſimam multis capitibus exequitur: de Monachis, de puellis Deo ſacris, de Monaſteriis non tacet: ediſſerit ut ab ineunte ætate imbuendi ſint, qui Clero deſtinantur, vel ſeipſos devovent; nec intactos præterit gradus illos omnes, per quos ad ſummos dignitatum ſacrarum apices promovendi ſunt aliqui. Verùm nec ipſe in hac Epiſtola, vel in ulla alia, vel ſucceſſorum ejus quiſquam in tot conſimilibus Epiſtolis aliquod vel leviſſimum impreſſere veſtigium, ex quo liceat olfacere, aliquos jam tum fuiſſe Clericorum Conventus in commune degentium.

VI. Sed venio ad argumentum multò etiam invictius. Cùm enim fucatæ perſonatæque Manichæorum pietati Auguſtinus opponeret ex adverſo ſolidam pietatem, continentiam, paupertatem, jejunia, aliaque religionis exercitamenta, quibus Catholica Eccleſia reſplendebat: plurimus illi & honorificentiſſimus ſermo erat de Monaſteriis Ægypti & Orientis, tum virginum, quibus vita, oratio, labor communis: *In communem vitam ſanctiſſimam, caſtiſſimamque congregati, ſimul ætatem agunt, viventes in orationibus, in lectionibus, in diſputationibus. Nemo quidquam poſſidet proprium, operantur manibus, &c.* Tum ad Clericos orationem flectebat, eorumque virtutes tanto majori & ornamento & admirationi eſſe aiebat, quo pluribus objecti ſunt periculis: *Quorum virtus eo mirabiliter mihi videtur, quo difficilius eſt eam in multiplici hominum genere, & in iſta vita turbulentiore ſervare.* At non ſolùm Auguſtinus non verbum facit ullum de Conventibus & latebris Clericorum, ſed & eorum virtutes eo nomine prædicat illuſtriores videri debere, quòd de ſæcularium congreſſu, inter quos verſantur, non ſordeſcant tamen, nec emolliantur. Sed illud etiam invictius ex eodem Auguſtino, quòd ad Laicos defluens, eorum multos vidiſſe ſe ait & Romæ & Mediolani, qui unis ædibus ſimul viverent, ſimul orarent, ſimul manibus operarentur, rectore & moderatore Presbytero quopiam. *Vidi ego diverſorium ſanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus unus Presbyter præerat vir optimus & doctiſſimus. Romæ etiam plura cognovi, in quibus ſinguli cæteris ſecum habitantibus præſunt, &c. & ipſi manibus ſuis ſe tranſigunt.* Erant & Conventus iſtiuſmodi fœminarum ſæcularium, ſub unius earum probatiſſimæ moderamine: *Neque hoc in viris tantùm, ſed etiam in fœminis; quibus item multis viduis & virginibus, ſimul habitantibus, & lana ac tela victum quæritantibus, præſunt ſingulæ graviſſimæ, probatiſſimæque, &c.* Si quis tunc Auguſtino viſus vel auditus fuiſſet Conventus, vel Congregatio Clericorum, loco tam opportuno, tam neceſſario, utique ejus nec ſine encomio meminiſſet.

De Moribus Eccl. Cath. L. 1. c. 31. 32.

Ibid. c. 33.

VII. Librum hunc Auguſtinus lucubravit de moribus Eccleſiæ Catholicæ, necdum Presbyteratu initiatus. Ordinatus autem Presbyter, eo ſtatim ipſe ornavit auxitque Eccleſiam cœtu Clericali, quo deſtitui videtur; & illam contextionem mirandam concinnavit functionum Clericalium cum virtutibus Monachorum. Ita quippe Poſſidius in ejus vita: *Factus Presbyter Monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſervis vivere cœpit ſecundùm modum & regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam. Maximè ut nemo quidquam proprium in illa ſocietate haberet, ſed ut eis eſſent omnia communia, & diſtribueretur unicuique, prout cuique opus erat; quod jam ipſe prior fecerat, dum de tranſmarinis ad ſua remeaſſet.* Cap. 5. Neminem præterit, quanta ſit opinionum diſſenſio ſuper hoc Auguſtini inſtituto. Exiſtimant nonnulli extructum ab eo fuiſſe Monaſterium, Monachiſque adſignatum. Malunt alii Canonicorum Regularium inſtitutionem ei adſcribere. Viſum eſt aliis Clericos ab eo in communis vitæ ſocietatem invitatos adductoſque fuiſſe. Denique cenſuerunt aliqui parentem illum gemini fuiſſe Collegii, ſeu Congregationis, Clericorum alterius, alterius Monachorum. Non mihi hìc ego partes aſſumo judicis aut arbitri. Tanti non eſt mea vel peritia vel authoritas. Meam tamen præfatus reverentiam & obſervantiam ſummam in eos omnes, qui tam pulcra & laudabili cupiditate adoptandi ſibi parentis & Patroni Auguſtini flagrarunt, eòque in partes ſciſſi ſunt: dicam quod propius à vero abeſſe mihi viſum eſt, excuſſis ventilatiſque qua ſumma potui diligentia Auguſtini & Poſſidii ſcriptis omnibus.

VIII. Monaſterium hoc in Eccleſia conſtructum, hoc eſt, in hortis Eccleſiæ, vel Epiſcopatus, ut capite proximo dicemus: *Monaſterium intra Eccleſiam*: de quo Poſſidius: non aliud fuiſſe ſuſpicor, quàm cœtum Laicorum, qui communis vitæ ſocietate, & temporalium omnium abdicatione vincirentur. Id vitæ genus ſecutus erat Auguſtinus, teſte Poſſidio, necdum Presbyter, ab eo tempore quo ſe in Africam receperat. Cap. 3. Monuerat autem Poſſidius, Auguſtinum tres jam annos contriviſſe cum amicis in orationibus, in ſtudiis Litterarum ſacrarum, in bonis operibus, & ne ullo quidem vocabulo inſinuaverat, veſtitu vel inſtituto Monaſtico illum illigari voluiſſe. *Fermè triennio alienatis à ſe curis ſæcularibus, cum iis qui eidem adhærebant, Deo vivebat, jejuniis, orationibus, boniſque operibus, in lege Domini meditans die ac nocte.* Erat hæc ergo Congregatio Laicorum piè & religiosè degentium, earum perſimilis, quæ Romæ & Mediolani Auguſtino innotuerant, & quarum tabulam expinxerat in libris de Moribus Eccleſiæ Catholicæ. At poſtquam Presbyteratu auctus eſt Auguſtinus, hoc piorum Collegium admovit Eccleſiæ, *Monaſterium intra Eccleſiam*. Ita enim & Laicis competebat, qui ſæcularibus poſſeſſionibus & cupiditatibus nuntium remiſerant perinde ut Monachi; & Monachis tunc quidem non congruebat, ut qui necdum urbes incolerent, ſed ſemota quædam loca, & ut ſummum ſuburbia, ut infrà dicemus occaſione Monaſterii ſancti Ambroſii & ſancti

Martini. Contrà autem Monasteria seu Congregationes Laicorum mediis in urbibus sita erant, ut Mediolani & Romæ. Exemplum etiam primigeniæ Ecclesiæ, quod obversabatur animo Augustini, suadet de Monasterio Laicorum ipsum agere. Laici enim jam tum ab infantia Ecclesiæ Monasticam dedicabant vitam sub Magisterio Apostolorum.

IX. Addit Possidius, postquam Augustinus ad Episcopalem provectus est sedem, Ordines ab eo iis collatos, quos in hoc suo institutum Monasterio; & ipsosmet tunc eum in Episcopales ædes transtuliſſe, ubi Seminarium instituit Clericorum; quod verè Seminarium fuit præstantissimorum pietate, sapientia, & eruditione virorum, quorum complures & aliis donavit Ecclesiis, ut primariis ibi dignitatibus & ipso ornarentur Episcopatu: denique ab his Episcopis deinde consimilia extructa fuisse Seminaria. *Proficiente doctrina divina, sub sancto & cum sancto Augustino in Monasterio Deo servientes, Ecclesiæ Hipponensi Clerici ordinari cœperunt, &c. Ac deinde innotescente sanctorum servorum Dei proposito, continentia & paupertate profunda, ex Monasterio quod per illum esse & crescere cœperat, accipere Episcopos Clericos, pax Ecclesiæ atque unitas & cœpit primò, & posteà consecuta est. Nam fermè decem Augustinus Ecclesiis dedit, &c. Et ipsi ex illorum Sanctorum proposito venientes, Monasteria instituerunt, & cæteris Ecclesiis promotos fratres ad suscipiendum Sacerdotium præstiterunt.* Monasteria certè à Possidio semper dicuntur hæ Congregationes, sed qui ibi excolebantur, Monachi ab eo dicuntur numquam. Quin Clerici semper vocantur, nec describuntur nisi ut Clerici, qui ad Ordines sacros, immo & ad Episcopatum effingerentur. Cùm dissimillimæ sint autem Clericorum Monachorumque functiones, perspicuum est vitam Monachorum haud consentaneam futuram fuisse Clericorum Seminario. Unde cum eis versabatur, etsi supra eos emineret Augustinus Episcopus: *Sub sancto & cum sancto Augustino servientes Deo.* Atqui Episcopo magis consentit, ut Collegii Clericorum, quàm ut Cœnobii Monachorum Rectorem Præsidemque agat. Episcopo agnatius & consonantius est, ut Clericos congregatos, quàm ut Monachos erudiat, instituat, fingat, formetque. Quod verò hìc in antecessum sumpsimus, id capite sequenti ipsissimis comprobabimus Augustini verbis de Monasterio, quod in hortis Episcopalibus fuerat, translato in Monasterium Clericorum, quod in ædibus Episcopalibus excitatum erat.

X. Contestatur autem idem infrà Possidius, quòd, ut verbis ejus utar: *Vestis ejus, & calceamenta, & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum.* Addit & illud insuper: *Cum ipso semper Clerici una etiam domo ac mensa sumptibusque communibus alebantur & vestiebantur.* Quo expressius nihil desiderari potuit, ut intelligeretur Congregatio Clericorum, cum Augustino & sub Augustino degens. Is certè vestitus haud conciliebat Monachis. Illud ergo est quod à Possidio Monasterium dicitur. Duo enim fuisse Cœnobia, alterum Clericorum, alterum Monachorum, & utrique Augustinum suas solitum curas, sua partiri studia, id verò ne ullo quidem verbulo innuit Possidius. Multò certius est, nequaquam Augustinum sese Clericis suffuratum, ut totus Monachis vacaret. Nec minùs certum est non potuisse in totum fieri à Possidio Seminarium Clericorum, quod indubitatissimum est ab Augustino fundatum fuisse. At nusquam alibi Possidius ejus meminit, quàm hoc loco. Nonne ex Seminario Clericorum potiùs quàm ex Monachorum Cœnobio prodiere tot præcellentissimi Episcopi, quos manu sua effinxerat perpoliveratque Augustinus? Mirum sanè foret, si cùm Monachos Clericosque simul instituereret sanctus Pater, felicior fuisset in Monachis quàm in Clericis ad Clericatum & ad Episcopatum efformandis.

XI. Denique lato discrimine Possidius Clerum Augustini à Monasteriis disjungit, cùm ait occidisse tandem hunc Occidentalis Ecclesiæ Solem, & *Clerum sufficientissimum, & Monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis Præpositis plena Ecclesiæ dimisisse.* En Monasteria utriusque sexus huc illucque in Diœcesi sparsa. Sed erat præterea unicum aliquod Monasterium, ad alendum instituendumque Clerum *sufficientissimum*, qui nimirum sufficeret, & numero, & doctrina, ut copia ejus in alias etiam Ecclesias se diffunderet, ad Clericos illis Episcoposque sufficiendos.

CAPUT III. P. 1. l. 1. c. 40.

Ex ipso Augustino ostenditur, laicum ipsum Presbyterumque versatum fuisse in religiosa Laicorum congregatione: Episcopatu inauguratum, statim primum omnium condidisse Collegium seu Seminarium Clericorum, ubi voluntariam paupertatem profitebantur omnes.

I. Ex Epistolis Augustini argumenta promuntur.

II. Episcopus creatus, expertus confestim est, quàm necessarium sibi esset Seminarium Clericorum.

III. An habuerit duo Monasteria, alterum in hortis Episcopalibus, alterum in Episcopali æde ipsa.

IV. Ex quo excitavit Seminarium Clericorum, nemini Ordines contulit, nisi iis qui in ejus Congregatione profiterentur. Si inde discederent, abdicabat eos Clericatu. Ante obitum remisit aliquid de eo rigore.

V. Indeflexa fuit ejus constantia, ut ne Clero quemquam suo adgregaret, nisi qui propria omnia repudiasset.

VI. Verissimi voti vim habuisse eam abdicationem.

VII. Non admittebat ferè in Seminarium suum, nisi Subdiaconos, vel superiorum Ordinum Clericos.

VIII. Iisdem ipsemet utebatur vestibus cum Seminarii sui Clericis.

IX. Nec Monachus unquam fuit Augustinus, nec Monachos instituit; sed Clericos suos voto astrinxit spontaneæ paupertatis.

X. Continentiæ & obedientiæ vota illigata erant Ordini sacro Clericorum omnium in Seminario degentium.

XI. Ex Seminario Augustini prodiere Episcopi, prodiere & Seminaria per Africam plura, & ipsa Episcopos datura.

XII. Ejusdem rei argumenta alia.

XIII. Cathedralium tunc Ecclesiarum Clerus numerosus erat, egebatque Seminariis.

XIV. In Oriente nulla fuere Clericorum Seminaria, nullæ Congregationes; sed Monasteria, ubi præformabantur Episcopi.

XV. Monachos Ambrosius congregaverat in Suburbio Mediolanensi.

XVI. Clericus ex Seminario Augustini, ad Episcopatum præpropere ex Lectore protrusus, fœdissimo vulnere Ecclesiam illam cruentavit.

XVII. Comparantur Clerici Seminarii Hipponensis cum Canonicis Regularibus.

XVIII. Elu-

XVIII. Elucidantur quæ dixit Augustinus, de iis qui ab ejus Congregatione resilirent.

XIX. Componuntur instituta, quæ ipsemet proposuit hinc Clericis suis, inde Monialibus suis.

I. ÆQuum est nunc ab ipso perdiscere Augustino, quæ prælibata jam sunt ab ejus vitæ Scriptore Possidio. Nimirum quos ipse instituit, fuisse non alios, quàm Clericos laicosque qui Clero præformarentur, utrosque in commune conferentes & possidentes omnia sine proprio, eandem incolentes domum, eadem vescentes mensa. De eo contubernio, indivulsè
Epist. 59. sibi cohærente, scribebat ipse ad Paulinum: *Resalutant sanctam & sincerissimam benignitatem*
Epist. 64. *tuam conservi mei, qui mecum sunt*. Et in Epistola ad Aurelium: *Omnis itaque fratrum cœtus,*
Epist. 73. *qui apud nos cœpit coalescere*. Et ad Possidium Episcopum: *Domino dilectissimo, &c. Possidio & qui tecum sunt fratribus, Augustinus & qui mecum sunt fratres, in Domino salutem*. In ejusmodi societatem coire cum Episcopo non facilè potest, nisi ejusdem Episcopi Clerus. Ait alibi, & amplexa-
Epist. 69. tum se esse, & perfeciſſe, ut alii amplexarentur Euangelicam illam paupertatem: *Ego perfectionem de qua locutus est Dominus, Vade, vende omnia quæ habes, &c. vehementer adamavi, & sic feci: & ad hoc propositum quantis possum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est*.

II. Sed præ cæteris perspicuum est & expres-
e Diversis sum, quod aliquando ipsemet ad plebem concio-
tm. 49. natus est, de Seminarii sui Clericorumque suorum moribus & disciplina. Sermo is à Beda & à Concilio laudatus est Aquisgranensi, sub Ludovico Pio. Unde nec ambigere fas est, quin germanus is sit Augustini fœtus. Ita ergo ibi: *Vobiscum hic vivimus, & propter vos vivimus*. Id verò insigne decus est, ea gloria Clericorum, ut cum fidelibus versentur, & se totos eis impendant, cùm Monachi ex adverso profiterentur suum esse abdere se in latebras suas, fugere hominum sæcularium consortia, sibi ipsis vivere & Deo tantùm: suam, non alienam salutem curare. Pergit sanctus Pater describere communem quam agitabat cum Clericis suis vitam in ædibus Episcopalibus, legemque & necessitatem inexorabilem quam præscripserat, ne quis proprium quid possideret: *Nostis sic nos vivere in ea domo, quæ dicitur domus Episcopi, ut quantum possumus, imitemur eos sanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apostolorum, Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia communia*. Valerius Episcopus Hipponensis, cùm Presbyteratu eum initiaret, Horto eum donaverat Episcopali, ut Monasterium in eo exttueret: *Dedit mihi Valerius hortum illum, in quo nunc est Monasterium*. Creatus dein Augustinus Episcopus, exercendam sibi hospitalitatem intellexit, ejusque strepitum conscius non satis concinere silentio, quieti, latebrisque Monasterii, Monasterium Clericorum in domo Episcopali constituit: *Perveni ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus, sive transeuntibus: quod si non feciſſem, Episcopus inhumanus dicerer. Si autem consuetudo ista in Monasterio permissa esset, indecens esset. Et ideo volui habere in ista domo Episcopi mecum Monasterium Clericorum*. Habes hìc ergo apertissimè *Monasterium Clericorum*, quo uno & roboris & luminis non parum accedit iis quæ antè à Possidio dicebantur. Quod autem vitæ genus in hoc Clericorum seu *Monasterio*, seu Seminario sequerentur, quod *in domo Episcopi* situm erat, statim prodit sanctus Pater: nefas erat proprium quidquam retinere: *Ecce quomodo vivimus. Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium*.

III. Hinc quidem non improbabiliter argueretur, non antè institutum ab eo fuisse Seminarium Clericorum, quàm ordinatus esset Episcopus, ut in eo hospitalitatis munia impleret quæ minùs accommodata fuissent Monasterio priori, quod Presbyter factus exttuxerat in hortis à Valerio sibi datis. Ita duo extruxit Monasteria, alterum in horto, alterum in æde Episcopi: illud à Presbytero, hoc ab Episcopo jam Augustino fundatum: illud denique secessui & silentio dicatum, hoc magis attemperatum ad mores & ingenium Clericorum, quibus à Paulo ipso indicitur humanitas hospitalitasque. Si rem ita habere velis, nihil moror, quin & vehementer assentior, dum statum illud ratumque sit, Congregationem illam, quam primus omnium condidit Augustinus, cujus parens authorque fuit, in qua vitam ipse degit, saltem post Episcopatum suum, ex qua ptognati sunt illi vel Episcopi, vel Cleri Procetes, quos in omnes Africæ Ecclesias disseminavit; illam, inquam, Clericorum fuisse Congregationem, qui ei non inscriberentur, nisi abdicato peculio quocumque.

IV. Ex quo enim jacta sunt hujus Seminarii fundamenta, nulli sacros Ordines contulit Augustinus, nisi qui priùs exueret se terrenis facultatibus omnibus, easque vel dilargiretur pauperibus, vel Seminario ipsi conferret in commune possidendas. *Noverit charitas vestra dixisse me fratribus meis qui mecum manent, ut qui-* Ibidem.
cumque habet aliquid, vendat & eroget; aut donet & commune illud faciat. Ecclesiam habet, per quam Deus nos pascit. Et infrà: *Certè ego sum, qui statueram sicut nostis, nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere: ut si vellet discedere à proposito, rectè illi tollerem Clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium*.

Liquidum hinc fit, neminem deinceps ab Augustino electum fuisse Clero Hipponensi, qui non antè terrenis renunciaret possessionibus, professus communem vitam agere in Seminario: exauthoratosque Ordinibus sacris esse, quicumque ab hoc instituto resiliissent. Sed cùm exauthorationis infamia multos deterreret, ut hypocritæ quàm apostatæ mallent esse; & clam res proprias possiderent, quamvis à communi non recederent Seminarii vita: pestiferam simulationem pertæsus Augustinus, paulùm à priore sua illa sententia deflexit, statuitque deinceps hæc terrenæ cupiditatis mancipia à Congregatione sua abscindere, Cleri Ordinumque non spoliare privilegio, quo in aliis, si liberet, abuterentur Ecclesiis. *Ecce in conspectu Dei & vestro muto consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesia sua, maneant ubi volunt, & ubi possunt, non eis aufero Clericatum. Nolo habere hypocritas, &c. Nolo quis habeat necessitatem simulandi. Scio quomodo homines ament Clericatum. Nemini eum tollo, nolenti mecum communiter vivere*.

V. Devexa jam ætate erat Augustinus, cùm ad novam hanc regendi Cleri sui rationem mentem appulit. Ita enim ipse testatum facit: *Date vinum loquaci senectuti, &c. Ego sicut videtis, per ætatem jam senui; sed per infirmitatem corpo-* Ibidem.
ris olim senex sui. Itaque ad extremam usque illam ætatem non tantùm neminem Clero suo allegerat, qui non spontaneam illam abdicationem profiteretur: sed & omnes ab hoc sanctissimo proposito descisentes, Clero ejecerat, detruseratque in Laicorum classem. Sed utcumque mitiora & humaniora secutus esse videretur consilia senex Augustinus, ne transversum quidem unguem unquam recessit ab illa quam præ se tulit

tulit voluntate, neminem ut pateretur suo Clero sociari, qui non antè possessionibus omnibus renuntiasset, vel qui votum istiusmodi semel emissum retractasset. Id constat ex alia ejusdem sanctissimi Patris Concione ad plebem, ubi contestatur, etsi conjurent in se vel Concilia, vel transmarinarum Ecclesiarum sacræ summæque potestates, numquam id à se tamen expugnatum iri, ut sinat Clericales functiones Hipponensi in Ecclesia sua obiri ab iis qui à proposito professæ paupertatis Euangelicæ defecissent. *Modo quia placuit illis socialis hæc vita, quisquis cum hypocrisi vixerit, quisquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto ut inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula Clericorum. Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me quò voluerit, sit certè ubi potuerit, adjuvabit me Deus, ut ubi ego sum, illic Clericus esse non possit.*

De diversis. Serm. 10.

VI. Obiter hìc eximendus est hic error, quo delusi fuere qui putarunt hos communis vitæ cum Augustino sectatores, nullo fuisse voti vinculo obligatos. Ipsa enim in contrarium promo ejus verba, adversùs eos qui deviabant à proposito, vel furtim possidentes aliquid in ea societate, vel ejus apertè desertores. Illos enim ita execratur, ut qui voti & professionis sanctitatem violaverint, damnabili se implicuerint perfidiæ, & spem abjecerint æternæ salutis. *Malum est cadere à proposito, sed pejus est simulare propositum. Ecce dico, audite: Qui societatem communis vitæ jam susceptam, quæ laudatur in Actibus Apostolorum, deserit, ac voto suo cadit, à professione sancta deficit, &c. Ego scio quantum mali sit, profiteri sanctum aliquid, nec implere; Vovete, inquit, & reddite Domino Deo vestro. Et, Melius est non vovere, quàm vovere & non reddere.* Et paulò inferiùs: *Professus est sanctitatem; professus est communiter vivendi societatem; si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit.* Quot voces, tot argumenta certissima, certissimum illud fuisse votum, quod solvi sine summo piaculo non posset.

Ibid. Serm. 49.

VII. Porro quamquam hìc de Clericis universim agere videatur sanctus Pater, omniumque Ordinum Clericos suo Seminario includere: propiùs tamen à vero abest, in illud admissos non fuisse nisi Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos: inferiores autem Clericos minorum Ordinum eliminatos inde omnes, aut propemodum omnes fuisse. Ita Augustinus ipse testificari videtur, ubi pernumerat eos omnes qui in Seminario suo spoliaverant se proprio quocumque peculio. *Nuntio ergo vobis, unde gaudeatis; quia omnes fratres & Clericos meos, qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patritium nepotem meum, tales inveni, quales desideravi.* Nihil hìc Clericis aliis, immo nec in reliquo ejusdem prolixioris Sermonis contextu, ubi plebem instruit de Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis omnibus Seminario inscriptis, tum universim, tum sejunctim de singulis, ut eorum purget famam, tueaturque constantiam in paupertatis proposito, cui se innexuerant: de Lectoribus autem aliisque minoribus Clericis nec verbum facit. Denique cùm minoribus his Clericis per Africanos etiam Canones fas esset uxores ducere, fieri nequaquam poterat, ut vel communem vitam, vel paupertatis propositum amplecterentur. Eo compellimur ad Subdiaconos Africæ jam tum continentiæ astringendos: alioqui id profiteri antè cogendi fuissent, quàm in hoc sodalitium admitterentur: quod non potuisset silere Augustinus. Adde quòd Lectores tantùm amplexi sunt suprà ii Canones Africani à nobis laudati, qui eis optionem faciunt, ut anno ætatis duodevigesimo, vel uxorem ducant, vel continentiam profiteantur.

Ibid. Serm. 49.

VIII. Nec minus momenti est in ea Augustini contestatione, qua significat, vestes, quibus ipse induitur, nihilo pretiosiores esse, immo easdem prorsus cum iis quibus Presbyteri, Diaconi, Subdiaconique uterentur: si quid verò sibi dono detur elegantius & majoris pretii, illud statim distrahi, & in communes converti Seminarii sumptus. *Nemo det byrrhum, vel lineam tunicam, seu aliquid nisi in commune; de communi accipiam mihi ipsi; cùm sciam commune me habere velle, quidquid habeo. Nemo talia offerat, quibus quasi ego solus decentius utar. Offeratur mihi, verbi gratia, byrrhum pretiosum, fortè decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum, id est, hominem pauperem, de pauperibus natum, &c. Qualem vestem potest habere Presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus, & Subdiaconus, talem volo accipere, quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo: ut quando non potest esse communis, pretium vestis sit commune.*

His manifestè patet in Seminario Augustini non fuisse nisi Clericos, eosque superiorum Ordinum, inclusis eo gradu Subdiaconis; simillimis vestibus usos omnes, ne excepto quidem Pontifice ipso; vestes autem usitatissimas fuisse Tunicam lineam, & Byrrhum, de quo nos suprà; illum Presbyterorum, illum Augustini fuisse habitum quandiu fuisset Presbyter: illum Clericorum omnium habitum, teste Possidio superiori capite, utque nos fusè suprà declaravimus, cùm Clericorum vestes perpenderemus. Atque inde id exprimitur in Monastica veste numquam fuisse Augustinum.

IX. Nonnihil autem hinc exprimitur elucidamenti adversùs opiniones duas è diametro pugnantes, in quas non pauci impegerunt. Alii enim volunt & institutos ab Augustino Monachos & ipsum Monasticam vitam professum esse. Alii obstinatè vetant, ne qua professione, ne quo voto obligata fuerit ejus Congregatio. Illi quidem priores abundè jam confutati sunt à nobis duobus his capitibus, ubi Augustinus sibi suisque semper Clericorum nomen vendicavit: cùm Monachi qui sacro aliquo Ordine ornabantur, Monachi semper dicerentur, ne sanctissimæ professionis fraudarentur gloria. Ad Aurelium rursus scribens Augustinus, submonensque non promovendos esse Monachos supra Clerum, illud orat, ut meminerit, Clericos se ambos esse: *Nimis dolendum, si ad tam ruinosam superbiam Monachos surrigamus, & tam gravi contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero sumus, &c.* Denique in Confessionibus præ se fert Augustinus, illud sibi aliquando propositum certumque fuisse, ut abstrusam aliquam in solitudinem aufugeret, conscientiæ maculas pœnitentiæ lacrymis absterfurus; sed divinitus admonitum se, ita Deo visum esse, ut sordes everteret peccatorum in subeundis Clericalis vitæ laboribus, propriamque procuratet salutem in salute proximi promovenda. *Conterritus peccatis meis agitaveram in corde, meditatusque fueram fugam in solitudinem: sed prohibuisti me, & confortasti me Domine, dicens: Ideo Christus pro omnibus mortuus est, ut qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est.* Confitetur quidem alibi, se continentiam amplexatum & ante Ordinationem; *Factum est & antequam dispensator Sacramenti tui fierem*: id se feciisse verò Monastici instituti professione, nequaquam insinuat. Certissimè enim in laicorum quorumdam pio contubernio hoc ille propositum tenuerat, & in eodem cum amicis secessu tenuit, postquam Hippone creatus est Presbyter: ita perhibente Possidio.

Epist. 76.

Confes. l. 10. c. ult.

Ibid. c. 30.

X. Quoad illos verò qui Clericos Seminarii Augustiniani opinati sunt nullò voto, nullo vin-

vinculo aſtrictos fuiſſe; uti nunc cernere eſt in Presbyteris Oratorii tum Romani, tum Gallicani; poterant ii, nimirum Petrus Aurelius Miræus, Clemens Renerius, aliique, hoc errore carere, perlectis duabus illis concionibus Auguſtini, ex quibus hoc Caput contexuimus. Diſertis enim verbis ſanctus Pater profeſſionem & votum Euangelicæ paupertatis expreſſit, quo Clericos ſuos conſtringebat omnes. Si tacuit autem vota Obedientiæ, Continentiæ & Stabilitatis, in cauſa fuit, quòd Clerus iſte domeſticus, & Epiſcopo conjunctiſſimus, non conſtaret niſi Presbyteris, Diaconis, Clericiſque, qui Ordinibus ſuis ſacris uti vinculis illigabantur continentiæ, adeoque & obedientiæ quæ Epiſcopo impendenda erat, ac denique ſtabilitatis in Eccleſia propria. Suo infrà in loco comprobabimus ipſa Ordinatione ſua Clericos affixos Eccleſiæ ſuæ, mancipatos Epiſcopo ſuo fuiſſe, atque adeo nec alio opus fuiſſe voto, vel Obedientiæ, vel Stabilitatis. Ordinibus Superioribus in Eccleſia Latina lex inexorabilis continentiæ incumbebat, adeoque & Subdiaconis ipſis in Africa tempore Auguſtini. Una ergo reſtabat voluntaria paupertas, quam ſancire poſſet Auguſtinus in ſuo Clero, eique ſingulare hinc decus & ornamentum ſanctimoniæ conciliare. Quod & ſtrenuè perfecit.

urel. part. p. 191. Micus in Nos adRegul. anonic.

XI. In Auguſtini, ſanctiſſimi, & toto orbe celeberrimi Pontificis veſtigia non potuere non ingredi certatim Epiſcopi complures alii, & ſibi conſimiles Cleroque ſuo ſeceſſus captare. Jam vidimus Poſſidium cum Clericis ſuis in communis vitæ ſocietatem devinctum fuiſſe. Id perſpicuè etiam teſtatur Auguſtinus in Epiſtolis ſuis, ubi & hoc ipſum declarat de Evodio, de Benenato, de Severo, de Novato Epiſcopis, quos cum Clero quemque ſuo copulat in Epiſtolis ad eos ſuis, ut nec ipſe ſe à ſuo ſejungit: *Novato & qui tecùm ſunt fratribus, Auguſtinus, & qui mecum ſunt fratres.* Idem de Alipio teſtatur Paulinus in Epiſtola ad eum ſcripta: *Noſtris invicem ſalutentur obſequiis, & in Clero ſanctitatis tuæ comites, & in Monaſteriis fidei & virtutis tuæ æmulatores; nam etſi in populis ac ſuper populum agas, tamen abdicatione ſæculi, ac repulſa carnis & ſanguinis, deſertum tibi ipſe feciſti, ſecretus à multis, vocatus in paucis.* Ubi manifeſtiſſima Seminariorum Cleri ſeparatio à Monaſteriis. Quæ rurſus dilucida eſt ad calcem ejus Epiſtolæ: *Benedictos ſanctitatis tuæ comites & æmulatores, in Domino fratres noſtros, tam in Eccleſiis quàm in Monaſteriis, Carthagini, Tagaſtæ, Hipponi Regio & totis Parochiis tuis atque omnibus cognitis tibi per Africam locis, multo affectu rogamus.* Hinc, ut & ex Poſſidii teſtimonio, apertiſſimum eſt, hæc Clericorum Seminaria ſeu Monaſteria in Africa fuiſſe deinceps in dies crebriora.

uguſt. Ep. 101. 224. 240. 241. 2.

XII. De his ſimiliter Clericorum ſodalitiis intelligendus Julianus Pomerius, cùm ait Paulinum Nolanum, Hilarium Arelatenſem, alioſque Epiſcopos quamplurimos, poſt divenditos & in paupere erogatos agros ſuos, & quidquid illis fuerat patrimonii, potuiſſe nullo detrimento ſummæ perfectionis poſſidere patrimonia & reditus Eccleſiarum, ad cogendas alendaſque Congregationes ſanctiſſimas: *Congregandis fratribus alendis, expedit facultates Eccleſiæ poſſidere, ut uno ſolicitudines omnium in ſua ſocietate viventium ſuſtinente, omnes qui ſub eo ſunt, fructuoſa vacatione potiantur ſpiritualiter & quietè.* Author profectò vitæ Hilarii, narrat ut ſanctiſſimus Præſul exemplis maximè ſuis inſtruxerit informaritque Clericos ſuos, ut abdicanda ſint terrena omnia, labori manuum inſiſtendum, jejuniiſque & orationibus. *Cùm primùm ſpeculatoris ſuſcepit officium, in ſe ipſo primùm monſtravit, quemadmodum Congregatio mundum contemneret, manuum operibus continuis veſceretur, ſanctis paginis inhæreret, jejuniis, vigiliis, &c.*

De vita Conemp. L. 2. c. 8

urius die 5. Maji.

XIII. Poſſet quis vocare in dubium, an ſatis magno numero eſſet Clerus in omnibus Cathedralibus Eccleſiis, ut Congregationi & Seminario ſufficeret. Multò moleſtior ea quæſtio foret, prioribus tribus ſæculis tantùm ſi adjiceretur animus. Unde nec ulla nos tunc ſuſpicamur fuiſſe Seminaria ulla, vel Congregationum nomina. At ævo Auguſtini & poſterioribus ſæculis, indubium eſt magno ſemper numero fuiſſe Clericos in omnibus urbibus paulò majoribus. Aiebat paulò antè Auguſtinus flagrare hominum deſideria ad Clericatum: *Scio quomodo homines ament Clericatum.* Teſtatum facit Victor Vitenſis Epiſcopus, ſimul & ſemel exulare juſſos ad quinque penè hominum millia Epiſcopos, Presbyteroſque & Diaconos, & alios Eccleſiæ homines: *Quibus autem proſequar fluminibus lacrymarum quando Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & alia Eccleſiæ membra, id eſt, quatuor millia quadringentos ſexaginta unum ad exilium eremi deſtinavit?* Video utcumque ambigi poſſe, an quos vocat Victor *Membra Eccleſiæ*, Clerici fuerint ii omnes, an fideles tantùm. Sed non eſt ullus certè ambigendi locus, cùm idem ipſe alibi ait, in Clero Carthaginenſi fuiſſe quingentos & amplius: *Univerſus Clerus Eccleſiæ Carthaginis cæde inediaque maceratur, ferè quingenti, vel amplius.* Lectum eſt in Chalcedonenſi Concilio Authenticum Scriptum, quo Edeſſenus Epiſcopus Ibas profitebatur, Eccleſiæ ſuæ Clerum ducentorum, aut plurium fuiſſe, ἔστιν ὁ κλῆρος ἡμῶν διακοσίων ὀνομάτων μικρῷ πρὸς, ἢ οὐ πλείονων. Certè in hujus Cleri ſubſcriptionibus legere eſt nomina Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorumque benè multorum.

L. 2. De perſec. Afric.

Ibid. l. 5.

Act. 10 Conc. Chalc.

XIV. Nec eò pertinet quod de Iba retuli, ut Clerum illum ego velim in Seminarium contrudere. Ne toto quidem in Oriente videri mihi ſolent fuiſſe hujuſmodi Congregationes ullæ. Cùm Presbyteri ferè conjugati eſſent, multòque magis inferiores Clerici, erant utique pauciſſimi qui ſe continentiæ devoverent, quippe cum impune eſſet iis etiam, qui Canones de Cælibatu Clericorum antiquiſſimos tranſgrederentur. Monaſteriorum certè & Monachorum incredibili multitudine illa Clericorum diſciplinæ labes farciebatur. Eo loco & pretio fuit in Oriente Baſilius, quo Auguſtinus in Occidente; nec tamen ille niſi Monaſticas inſtituere potuit Congregationes. Monachis ille quidem ſuis inſtituendos commendabat puerorum greges, adeoque & puellarum ſeorſum, ut illis rudimenta pietatis Chriſtianæ & doctrinæ inculcarentur, atque hoc tyrocinio imbutis janua aliquando panderetur Monaſticæ profeſſionis. Hæc ergo impuberum erant utriuſque ſexus Seminaria, quibus ipſa aliquando accreſcerent Monaſteria. Fateri tamen cogimur, Monaſteria ipſa in Oriente inſtar habuiſſe Seminariorum, ex quibus Epiſcopi aliquando, præſtantiſſimique Clerici accerſerentur. Quin & Athanaſium immatura adhuc ætate memorat Socrates ab Alexandro Alexandriæ Epiſcopo conſpectum fuiſſe, dum unà cum coævis parvulis imitaretur Cleri ordines varios, Eccleſiæque ritus, juſſumque deinceps educari informarique Eccleſiaſticis inſtitutis: unde & Athanaſius poſteà ætate maturior, ad Diaconatum evectus eſt. Hinc utcumque elicitur fuiſſe in Eccleſia ſaltem Alexandrina, quæ Latinas propiùs ſequebatur, aliqua juniorum Clericorum Seminaria.

Baſilius in Reg. fuſ. diſp. c. 15. Et in Reg. brev. c. 292.

Socrat. l. 2. c. 11.

XV. Extruxerat Ambroſius teſte Auguſtino Monaſterium in Suburbio Mediolanenſi: *Erat Monaſterium Mediolani, plenum bonis fratribus, extra urbis mœnia ſub Ambroſio nutritore.* Sed vel unus Monaſterii ſitus extra urbem vociferatur,

Confeſſ. l. 8. c. 6.

Monachis, non Clericis illud usui fuisse. At Augustinus Clericis suis Monasterium non solùm intra urbem, sed & in ipso Episcopali Palatio condidit. Beatissimus etiam Martinus Monasterium excitavit secundo lapide ab civitate sua Turonensi; sed nec illud nisi Monachis addixerat, qui & plerique in speluncas abstrusiores recondebant se, teste Severo Sulpitio: *Duobus ferè extra civitatem millibus Monasterium sibi statuit, &c. Discipuli erant octoginta, &c. Plerique saxo superjecti montis cavato, receptacula sibi fecerant.* Itaque nec Ambrosii illud vel Martini consilium fuit, vel institutum, ut Clericalem vitam Monasticis institutis copularent; sed cùm Episcopi essent, Monasteriis & Monachis propagandis plurimum operæ studiique impenderunt. Augustini id præcipuum & singulare fuit decus, ut Clericos suos iisdem imbueret virtutibus, iisdem laboribus duraret, quibus Monachi jamdiu inclaruerant. Nec dissimulandum complurimas Ecclesias flagrasse desiderio ascisendi sibi Episcopos, quos alumnos suis in Monasteriis Martinus informasset. *Plures ex his posteà Episcopos vidimus.* *Quæ enim esset civitas, aut Ecclesia, quæ non se de Martini Monasterio cuperet habere Sacerdotes?* Sed ne potest quidem illud in controversiam vocari, quin Augustini Seminarium ad fingendos excolendosque Episcopos Clericosque incomparabiliter accommodatius fuerit, quàm Monasterium, ubi nihil aut perparum sacerdotalium functionum exercetur, & ubi earum pleraque dediscere magis, quàm edocere studeant.

De vita B. Mart. c. 7.

Ibidem.

XVI. Docet nos ipsemet Augustinus, suo ex Seminario profectos fuisse, qui Ecclesias Episcopales administraturi mittebantur. Cùm enim in urbe Fussalensi Donatistas complures ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ revocasset, quòd ejus Diœceseos finibus ea contineretur, consilium iniit & erigendi ibi Episcopatus, & ordinandi Episcopi. In eam rem invitavit Primatem seu Metropolitanum Numidiæ, Presbyter cujus voluntatem inflexisse sibi videbatur, ut jugum illud subiret, spem & conatum Augustini *omnino resistendo frustravit*. Re infecta Primatem hominem grandævum remittere erubuit Augustinus: itaque cùm ad manum non haberet nisi Lectorem Monasterii sui nomine Antonium: *In Monasterio à nobis parvula quidem ætate nutritum, sed præter lectionis officium nullis Clericatus gradibus & laboribus notum*: illum Primati obtulit, & Episcopum ordinari fecit. Primus, quod divinæ præcipiunt Litteræ, accusator sui fuit Augustinus, suam primus ipse damnavit præproperam festinationem. Et hinc sanè illi magna curarum & ærumnarum seges ob præfestinati Episcopi intemperias, quarum culpa in ipsum & infamia non mediocri ex parte retorquebatur. Sed ut instituti mei metas ne prætergrediar, unum illud observabo, ex Seminario suo Episcopos illum, atque adeo & alios majores Clericos accersere solitum fuisse. Si quem autem moveat, quòd tam malè ceciderit Lectoris ordinatio: is rursus advertat animum ad illius Presbyteri animi moderationem, qui tam constanter Episcopatus sarcinam recusavit.

Epist. 261.

XVII. Supereſt paucis perstringenda hujus Seminarii Augustiniani Cleticorum dissonantia vel consonantia cum Canonicis Regularibus extremæ hujus Ecclesiæ ætatis. Et hi enim nomine, & multò magis Augustini virtutum æmulatione gloriantur. Magna est autem in primis consonantia. Ultro enim citroque Clerici sunt, triplici solemniori voto obligati, communem vitam agentes, Clericalibusque functionibus omnibus deditissimi. Sed & dissonantia est nonnulla. Augustini enim Clericos nulla à Clericis aliis vestis specialis disjungebat, nisi communium vestium modestia quædam singularis. Mensæ eorum non inferebantur nisi olera, & si quid carnium ibi adderetur, iis non alii, quàm vel hospites, vel infirmi vescebantur. Vino quidem non penitus abstinebant, & eo discrepabant à Monachis, quibus perpetua tum quidem carnis & vini abstinentia indicebatur. His adde quòd Seminarii Augustiniani Clerus, Clerus erat ipse Ecclesiæ Cathedralis, una domo mensaque cum Episcopo utens. Continentiam non vovebant, nisi dum sacro initiabantur Ordine. Obedientiam non profitebantur, nisi Episcopo ipsi, qui Superior Præpositusque eorum ipse erat immediatus; nec eam profitebantur, nisi in ordinatione ipsa sua. Unde & quod ad obedientiam & continentiam pertinet, omnia ipsis cum Clericis quibuslibet aliis majoribus communia erant.

Possid. c. 2.

XVIII. Euangelicam paupertatem Clerici Augustini tum profitebantur, cùm Ordines sacros susciperent, qui ea demum lege eis conferebantur. Votum erat implicitum, & tacita Professio, ejus persimilis, qua Subdiaconi nunc Latini continentiæ lege vinciuntur, dum initiantur sacro eo Ordine. Id verò fortasse est, quod in fraudem eos egit, qui à Clericali Augustini Monasterio exulasse vota arbitrati sunt. Conceptis verbis aiebat Augustinus, eos qui professi essent singularem hanc perfectionem sanctimoniæ: *Professus est sanctitatem, professus est communiter vivendi societatem:* non posse inde recedere, quin dimidii caderent. Neque enim toti cadunt, quando in aliis stant Cleri officiis: *Si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit.* Quemadmodum virgo Deo sacra potest non illigare se Monasterii claustris: at ubi se lubens aliquando incluserit, non potest inde resilire, quin dimidia cadat, quantamcumque gerat curam illibatæ suæ castitatis. *Virgo sacra etsi numquam fuit in Monasterio, & virgo sacra est, illi nubere non licet: quamvis esse in Monasterio non compellitur. Si autem cœpit esse in Monasterio, & deseruit, & tamen virgo est, dimidia ruit.* Professio stabilitatis harum virginum eo constabat uno, ut Monasterium subirent: *Si cœpit esse in Monasterio*; deinceps inde recedere non poterant sine gravi vulnere Professionis, quantumvis de virginitatis flore nihil deteri sinerent.

De Divers. Serm. 49. 5.

XIX. Est autem appositissima hæc Augustini comparatio; non solo enim virginitatis voto obligabantur hæ puellæ, sed & stabilitatis vitæque communis, ac paupertatis, in eo quod semel inissent Monasterio. Sicut & Clerici Clericatus omnia professi officia, dum ordinarentur, profitebantur præterea abdicationem temporalium omnium, societatem vitæ communis, & stabilitatem in Seminario, cui semel se dedicassent. Hæ sunt prorsus Moniales, ad quas Augustinus regulam scripsit, una Epistola comprehensam, eique simillimam, qua Clericorum Monasterium regebatur, sed nonnullis ad Monialium patientiam & modum temperatis. Etenim præter professionem castitatis: *Ut non solùm carnales nuptias contemneretis*: communis vitæ consortium amplectebantur: *Etiam elegeritis in domo societatem unanimi habitandi*; & propria abdicabant omnia: *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia.* Ideo & donabant Monasterio quidquid sibi rei antè fuerat; quod & à Clericis plerumque præstabatur, ut dicemus alibi: *Quæ aliquid habebant in sæculo; quando ingressæ sunt Monasterium, libenter velint illud esse commune.* Denique communi cum aliis virginibus veste Sanctimoniales istæ utebantur: *Non sit notabilis habitus vester: nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Non omnium tunc Monialium iidem erant mores, eædem leges. Sed his Augustinus Regulam concinnavit eodem animi temperamento, quo & Clericorum instituta moderatus est.

Epist. 109.

CA-

CAPUT IV. P. I. l. 1. c. 41.

An Patres alii Græci Latinique Seminaria instituerint aliqua, seu Clericorum Congregationes.

I. Eusebius Vercellensis Episcopus Monachos pro Clero habuit, Clericatus munia omnia Monachis mandavit, nullum instituit Clericorum Seminarium.

II. III. Argumenta ad id plura coacervantur.

IV. V. Idem sentiendum de Basilio & Epiphanio.

VI. Immo & Athanasio.

VII. Probationes novæ ex Hieronymo.

VIII. Novis argumentis evincitur, Augustinum Monastica instituta nunquam professum esse.

IX. De Congregationibus meræ Clericalibus, ubi patrimonia non abdicabant.

I. NOn alius probabiliùs cum Augustino certaverit de palma consociati instituti Clericalis cum Monasticis regulis, quàm Eusebius Vercellensis Episcopus, in Annalibus sacris longè celeberrimus. Si æquâ tamen lance pensitemus, quæ in eam rem scripsit Ambrosius, constabit certissimè illustri Christi Confessori Eusebio nequaquam id fuisse consilii, ut illud idem deligeret temperamentum Clericalis Monasticæque professionis; sed ulteriùs illum esse progressum, ut non imbueret tantùm Clerum suum aliquo Monasticarum virtutum sapore, sed ipsis Monasticis indueret vestimentis, illigaretque institutis, nec sacerdotalibus tamen functionibus exoneraret. Itaque Augustinus Clericos suos clericali vitæ & instituto asseruit, unamque addidit communis vitæ societatem, & abdicationem temporalium; cùm ex adverso Eusebius in Ecclesiam suam Cathedralem Monasticæ vitæ & austeritatis totius professionem invexerit. Ille Clericos addocuit virtutes imitari Monasticas, quas & Laici tunc non rarò æmulabantur. Hic Monastica instituta amplecti & deinceps retinere coegit, etsi functionum Clericalium nihil omnino subduceret.

piſt. 82. II. Aures nunc animosque convertamus ad Ambrosium: *In Ecclesia Vercellensi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, Monasterii continentia, & disciplina Ecclesiæ. Hæc enim primus in Occidentis partibus diversa inter se Eusebius sanctæ memoriæ conjunxit, ut & in civitate positus instituta Monachorum teneret, & Ecclesiam regeret jejunii sobrietate.* Ecce in Clero Vercellensi instituta Monachorum. Quod idem ille rursus infrà inculcat: *Hæc duo in attentiore Christianorum devotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia & instituta Monachorum?* Nec silet Monachorum inediam, jejunia, preces juges; illud etiam affirmat his virtutum laborumque experimentis Eusebium eam consecutum esse animi magnitudinem, fortitudinemque invictissimam, quæ illi splendidissimam de hostibus Ecclesiæ victoriam conciliavit: *Eusebius prior levavit vexillum confessionis. Hæc patientia in sancto Eusebio Monasterii coaluit usu, & durioris observationis consuetudine hausit laborum tolerantiam.* Nec Augustinus quidquam hujusmodi, nec Possidius de Clero Hipponensi; solam ferè communem vitam & paupertatis professionem commemoravere. De cætero eadem illi erat ac Clericis vulgò aliis, ut vestis, ita & vita. Rursum Ambrosius alibi de Monastico vitæ genere sub Eusebio: *In hac sancta Ecclesia eosdem Monachos instituit, quos Clericos, &c. Ut si videris Monasterii lectulos instar Orientalis propositi judices.* Ita perspicuè Vercellensis Capitulo Ecclesiæ & professio vendicatur Monachorum, & Monasticæ vitæ asperitas.

III. Cùm autem tradit Ambrosius æmulatum esse Eusebium Orientalia instituta, eaque in Ecclesiam Vercellensem invexisse, manifestissimè de institutis agit Monasticis. Cunabula enim sua habuerat in Oriente Monastica professio, & non mediocria antè ibi fecerat incrementa, quàm in Occidentem propagaretur. Sed ne una quidem toto Oriente erat Ecclesia, ubi Clerici Monasticorum institutorum imagine tantùm aliqua & veluti odore perfunderentur.

IV. Memorat quidem alicubi Basilius Canonicos in Cœnobio degentes: πρὸς τὸν ἐν κοινοβίῳ κανονικόν. Sed de Cœnobitis illi sermo est, seu de Monachis communem aggregatis ad vitam; cùm cæteri Monachi soli, & alii ab aliis disjuncti agerent. Unde & in *Constitutionibus Monasticis* de his verba facit sanctus Pater, ubi & duas has Monachorum species diligenter secernit, & utriusque præceptiones longè pulcherrimas accommodat. Illos autem vocat κανονικούς, tanquam diligentissimos Regulæ discipulos, quæ κανὼν dicitur: καλῶς τὸν κανόνα τοῦ βίου διαφυλάσσοντες. Illos denique subjicit proprio præter Episcopum Præposito: τῷ καθηγεμόνι πειθόμενοι. Scripsisset autem paulò aliter, si ii fuissent Clerici Episcopo uni suo obnoxii & morigerantes, ut in Augustini Seminario. Scribit rursus Basilius in Epistola quadam sua, constructam à se Cæsareæ fuisse Ecclesiam, juxtaque Domum Episcopo soli incolendam, atque ædiculas servorum Dei: τοῖς θεραπόντας τοῦ θεοῦ. Monachi ii erant, à quibus ipsis sejuncta erat ædes Episcopi; locupletissimo teste Basilio ipso. Cùm Presbyter adhuc Vicarium ageret Episcopi, sodalitium quoque Monachorum domi secum habebat.

Const. Monast. c. 18. Et Epist. 63. 392.

Epist. 171.

V. Disciplinam & mores Ecclesiæ Catholicæ sui ævi elegantissimè expressit Epiphanius in eo, quem edidit, Tractatu de *Expositione fidei Catholicæ*. Docet porro Subdiaconatum & quoslibet sacros Ordines iis demum conferri solitos, qui virginitatem coluissent & integritatem carnis, παρθενίοις; vel certè Monachis μονάζουσι; vel certè iis qui superstite conjuge, vel extincta, continentiam observarent. Addit Monachos fuisse, qui in urbibus sedem haberent: fuisse & qui in Monasteriis, locisque remotioribus. Ex his Epiphanii testimoniis colligitur, id in more fuisse Orientalibus in Ecclesiis, ut sanctissimi quique Monachi Monasteriis abducerentur suis, & ad Ordines sacros dignitatesque Cleri attollerentur. 2. Monachos urbium incolas illos verisimiliter fuisse laicos, qui teste suprà & suffragatore Augustino, religiosè degebant, communis vitæ devincti societate. Eos enim sejungit Epiphanius à Monachis qui in Monasteriis agerent. Necdum enim percrebuerant in urbibus Monasteria. 3. Si qua fuissent Clericorum Collegia suo ævo, non ea Epiphanius silentio oppressisset, cùm vix eum quidquam effugerit eorum, quibus poterat Ecclesiæ vehementiùs & Cleri gloria illustrari.

Cap. 21.

Cap. 23.

Affirmat autem ejusdem Epiphanii vitæ Scriptor, egisse eum in Episcopali domicilio cum octoginta Monachis, quibus & se ipse annumerat: *Eramus in Episcopatu omnes Monachi octoginta.* Si verè ita res habuit, erat ergo numerosissimum hoc Monachorum sodalitium in ædibus Episcopalibus, forsan etiam Cleri functionibus addictum; atque adeo exemplo id esse potuerit Eusebio Vercellensi, Orientalia instituta in Occidentem traducenti: Clericorum autem Collegium nequaquam illud quidem videri poterat. Proditum quidem est à Sozomeno, in urbe Rhinocorura cùm ex Monachis complures Episcopatum gessissent, Clericos quoque in unum coisse, una domo, una mensa contentos, nil possidentes quod proprium & peculiare cuiquam

Cap. 55.

ſerm. 69. L. 6. c. 36.

esset

eſſet: κοινὴ ὃ δεῖ τοῖς αὐτόθι κληρικοῖς οἰκεῖσθε, καὶ τράπεζα, καὶ τἄλλα πάντα. Verùm hoc exemplum ſingulare & unicum prorſus eſt in Oriente, ut ex ſanctis Patribus liquet & Hiſtoricis aliis.

VI. Scribens B. Athanaſius ad Dracontium Monachum, quo voluntatem ejus magnoperè alienatam ab Epiſcopatu, inflecterer ad eam ſarcinam ſubeundam, complures pernumerat eorum qui in Epiſcopatu virtutes, labores, & totum Monaſticæ pietatis fervorem retinuerant: *Neque enim tu ſolus ex Monachis es conſtitutus, neque ſolus Monaſterio præfuiſti. Noſti Serapionem Monachum eſſe, & quot Monachorum Præfectum? Neque à te ignoratur, quot Monachorum Pater fuerit Apollonius. Noſti Agathonem & Ariſtonem. Memor es Ammonii, cum Serapione. Audiſti de Cue, de Paulo, & aliis multis.* Et infrà: *Licebit tibi in Epiſcopatu eſurire, ſitire, vinum non habere, jejunare frequenter, &c. Novimus & Epiſcopos jejunantes, non bibentes vinum, &c.* Denique ſanctiſſimè affirmat Epiſcopali dignitati Monaſticam omnem ſanctimoniam copulari poſſe, exemplo Pauli Apoſtoli, cæterorumque Apoſtolorum, quorum ſucceſſores ſunt Epiſcopi. Ex qua rurſus Athanaſii Epiſtola evincitur, è Monaſteriis quidem vocatos eſſe ad Epiſcopatum longè plurimos: ſed nullam Clericorum in Oriente floruiſſe Congregationem, ubi Epiſcopi cum Clero Monaſticas ſectarentur virtutes & inſtitutiones eas quæ Clericalibus functionibus non repugnarent. Non enim ea de re loco tam opportuno ſilere potuiſſet Athanaſius.

VII. Utriuſque Eccleſiæ morum & legum peritiſſimus & oculatus teſtis Hieronymus, ubi Clerici effigiem pulcherrimis renidentem coloribus effingit ad Nepotianum, de communis inter Clericos vitæ aut ſocietatis in eiſdem ædibus, & ad eandem menſam, vel lege, vel conſuetudine, vel decore, nec verbum facit ullum. Quin multa illi inſuſurrat præcepta, quæ ſolitariam potiùs & domi ſeptam Clerici vitam ſupponant, aut deſiderent. Exempli gratia, ut pauperes ſemper menſæ adhibeat, & hoſpites: ne fœminas domi admittat ullas, & alia id genus. In Epitaphio verò Nepotiani teſtatur Hieronymus ea vehementer cupiditate inflammatum illum fuiſſe, dum vernaret juventa, adeundi Monaſteria Ægypti & Meſopotamiæ: at avunculi ſui deferendi pudore prohibitum fuiſſe, in quo haberet & Pontificatus apicem reverendum, & imitandas Monachorum virtutes. *Cùmque arderet, aut ad Ægypti Monaſteria pergere, aut Meſopotamiæ inviſere Choros, vel certè inſularum Dalmatiæ ſolitudines occupare, avunculum Pontificem deſerere non audebat, &c. In uno atque eodem & imitabatur Monachum, & Pontificem venerabatur.* Cùm ab avunculo autem ſuo Presbyter eſſet ordinatus, quamlibet invitus, foris ſacerdotio fungebatur, in domo autem Epiſcopali Monaſticis ſe durabat inſtitutis. *Relicto foris Clerico, poſtquam domum ſe contulerat, duritiæ ſe tradiderat Monachorum, creber in orationibus, vigilans in precando, &c. Menſæ avunculi intererat, &c.* Ubi perſpicis nullos adhuc cœtus fuiſſe in Occidente Clericorum, una adgregatorum & domo & vita, & tum demum cœpiſſe Occidentales afflari aura aliqua & fama Monaſticorum ſodalitiorum.

VIII. Diſceptationis hujus de inſtituta primùm ab Auguſtino Clericorum Congregatione, finem faciemus, additis velut ad cumulum argumentis novis, quibus magis magiſque eluceat, nunquam illum Monaſticæ Profeſſioni implicatum fuiſſe, ſive ante, ſive poſt ordinationem, neutro denique in Monaſterio Hipponenſi. Quæ vitæ genera ſectatus eſſet, apertè declaravit Auguſtinus in libris Retractationum, ubi lucubrationes ſuas omnes digerit ſecundùm varias vitæ ipſius ſuæ formas. Ait autem ſcriptos à ſe alios libros, dum eſſet *nondum baptizatus, adhuc Cathecumenus.* Retract. l. 1 & 2. Alios dum eſſet *baptizatus, adhuc in Italia, &c. in Africa conſtitutus, &c.* Alios *apud Hipponem Regium Presbyter.* Alios denique dum eſſet *Epiſcopus*, Suum ſanè illi non excidiſſet omnino Monachi inſtitutum, & quidquid interim librorum ſcripſiſſet, edidiſſetque. Firmatur à Poſſidio hoc argumentum, ubi tradit Auguſtinum extrema illa ſua ex ægritudine decumbentem retractaſſe opera ſua ipſum omnia, quæcumque ſcripſiſſet laicus, Cap. 28. Presbyter, Epiſcopus: *Recenſuit libros, quos primo tempore converſionis ſuæ adhuc laicus, ſive quos Presbyter, ſive quos Epiſcopus dictaverat.* Itaque laicus erat Auguſtinus, non Monachus, cùm Presbyteratu ornatus eſt. Idem ſubjicit anno ætatis ſeptuageſimo ſexto vivere deſiſſe Auguſtinum, in Clericatu cùm egiſſet vel Epiſcopatu annos quadraginta. *In Clericatu vel Epiſcopatu ferme quadraginta.* Denique laicum adhuc illum fuiſſe ait, cùm ad Presbyteratum vi facta abreptus eſt. *Solebat laicus, ut nobis dicebat, ab eis tantùm Eccleſiis quæ non habebant Epiſcopos, ſuam abſtinere præſentiam.*

Dum Presbyter adhuc ageret Auguſtinus, à Monachis ſejungebat ſe, inſerebatque ſe Clericis, ajens ibidem, vix bonum Clericum ex optimo Epiſt. 76. Monacho emergere: *Nimis dolendum ſi ad tam ruinoſam ſuperbiam Monachos ſurrigamus, & tam gravi contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero ſumus; cùm aliquando etiam bonus* Epiſt. 217. *Monachus vix bonum Clericum faciat.* Fatebantur ipſi Monachi totam Auguſtini familiam Clericorum eſſe: *Omnes filios Apoſtolatus tui dominos noſtros Clericos digneris officio noſtro ſalutare.* Ita quippe ſalutabat Monachus Clericos ejus. Non tantùm *Compresbyteros & Condiaconos* ſuos Epiſt. 49. 78. Epiſt. 62. 63. 138. dixit Auguſtinus, ſed & *Conclericos* ad quos ſcriberet. Nihil ejuſmodi unquam ad Monachos ſcripſit. Nec verò in prolixiore Tractatu *de Opere Monachorum*, gregi Monachorum adſcripſit ſe unquam ſanctus Pater, nec ex Sanctis Patribus quiſquam, vel antiquis Hiſtoricis. Quod à nobis non alio urgetur conſilio, quàm ut indubitatiùs conſtet, Congregationem ab Auguſtino inſtitutam purè putèque Clericalem fuiſſe.

IX. In his verò quæ congeſta ſunt hactenus, nullum exiſtere viſum eſt veſtigium Congregationis ullius, nullo penitus voto devinctæ, ne abdicarionis quidem temporalium facultatum. Nam ut jam diximus, continentia & obedientia ipſis Ordinibus ſacris ſua ſponte innexæ erant. Erant tamen & hujus poſtremi generis Congregationes. Apertiſſimè id proditum eſt à Juliano Pomerio, cum ait ſordidæ avaritiæ ſtimulo incitatos fuiſſe videri eos, qui in eas irrepſiſſent Congregationes, & patrimonio quo pollerent, ita parcerent, ut ne penſionem quidem conferrent, qua alerentur: *Propter hoc fortaſſis in Congregatione viventes, ne aliquos pauperes paſcant, ne advenientes ſuſcipiant, aut ne ſuum cenſum expenſis quotidianis imminuant.* Infrà rurſus idem Julianus eorum ex adverſo retundit jactantiam, qui de hujuſmodi perſolvi à ſe ſolita ad alimenta ſua penſione inflarentur. *Quod ſi aliquid de fructibus ſuis Eccleſiæ,* De vita contemp. L. 2. c. 10. *velut pro ipſa expenſa ſua contulerint, non ſe præferant inani jactantia illis, quos nihil habentes paſcit & veſtit Eccleſia, &c.* Quo eodem ex Pomerii ſermone patet tribus ex hominum generibus coaluiſſe eas Congregationes: aliis enim nihil Ibidem. unquam patrimonii fuerat: alii patrimonio nuntium remiſerant; alii denique patrimonium retinebant, & parte ejus aliqua donabant Monaſteria, quaſi ipſi ſuſtentarentur. Nono ſæculo reviviſcere viſæ ſunt hujuſmodi Congregationes, ut ſuo infrà loco dicetur.

CA-

CAPUT V. P. 2. l. 1. c. 30.

De Seminariis ſecundæ ætatis Eccleſiæ, ſæculo VI. & VII.

I. De Epiſcopali Seminario juniorum Clericorum in Hiſpania.

II. Horum Seminariorum vitæ & diſciplinæ concentus cum Monaſticis inſtitutionibus.

III. Prolixius deſcribitur hujuſmodi Seminarium, ubi Epiſcopus cum Presbyteris & Diaconis unius domus & vitæ ſocietate vinciebatur.

IV. De hujuſmodi Seminariis in Gallia.

V. VI. Ex Gregorio Turonenſi de Seminariis, ubi Canonici communem actitabant vitam.

VII. VIII. Primus in Anglia Auguſtinus à Gregorio Papa miſſus eam vitæ ſocietatem inter Clericos initiavit, ejus exemplo plures poſtea obſecuti ſunt Epiſcopi.

IX. Supra omnem admirationis aleam Seminarium Gregorii Papæ, in Pontificali Romæ Palatio, quod Clericis, Monachiſque conſtabat, fama ſanctitatis & doctrinæ ſpectatiſſimis.

X. Gregorius ipſe ſummus Pontifex hujus Seminarii auſpex, dux, Præpoſitus & Theologus.

XI. Afri Epiſcopi etiam dum exularent, ſua ſecum Clericorum Seminaria habuere. B. Fulgentii Seminarium Epiſcopis conſtabat, Clericis, Monachiſque. Conjugia Clericorum majorum in Oriente ſociari cum Seminariis non potuere.

I. AB ineunte ætate in Seminariis & Congregationibus Eccleſiaſticis alebantur & perpoliebantur Clerici, qui ad majores Ordines & dignitates Eccleſiaſticas creſcebant. Concilio Toletano II. ſancitur, ut juvenculi hi ſemel detonſi & Lectores ordinati, in Seminario inſtituantur, ſub oculis Epiſcopi, & curæ Præpoſiti commendati: atque ſi anno demum ætatis duodeviceſimo ſecum ipſi conſtituant reliquum vitæ curſum continentiæ dedicare, biennio adhuc probati, tum denique Subdiaconatu initientur. *De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis in Clericatus officio, vel Monachali poſuit, pariter ſtatuimus obſervandum, ut mox cum detonſi vel miniſterio Lectorum contraditi fuerint, in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopali præſentia à Præpoſito ſibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum ætatis ſuæ annum compleverint, ſi gratia eis caſtitatis Deo inſpirante placuerit, hi tanquam appetitores arctiſſimæ vitæ leviſſimo Domini jugo ſubdantur; ac primò Subdiaconatus Miniſterium probatione habita profeſſionis ſuæ à vigeſimo anno ſuſcipiant.*

II. Mirus hìc ſublucet concentus hujus juniorum Clericorum, atque Monachorum profeſſionis. Declaratur enim pueros à parentibus Deo offerri, cùm à teneris unguiculis aut Clericatui dedicantur aut Monaſticis inſtitutis. Clericos hos impuberes in Seminario, ut in Monaſterio inſtitui. Si perpetuam deligerent continentiam anno decimo octavo ætatis, tunc in biennium eos probationis ingredi. Eo exhauſto tunc denique ſuſcepto Subdiaconatu quaſi profiteri vitam deinceps arctiorem. *Tanquam appetitores arctiſſimæ vitæ leviſſimo Domini jugo ſubduntur.*

III. In Concilio autem Toletano VI. quaſi duplex aperitur Seminarium; alterum in ipſo Epiſcopali Palatio, unde Epiſcopus Presbyteris & Diaconis ſuis cinctus, in eos & cum eis in Diœceſin ſuam omnem radios ſpargit ſanctimoniæ & pietatis, cui ne perditiſſimi quidem obtrectatores poſſint dentem infigere. Alterum in ædibus Eccleſiæ proximis, ubi Clerici juniores omnes ſub diſciplina degunt ſanctiſſimi ſenis, cujus oculos nec ad momentum effugiunt, & qui non in vitam & mores tantum, ſed & in res eorum cauſaſque temporales excubat, ſicubi opus eſt. *Si qui ſint autem, ſive Presbyteri, ſive Diaconi, quibus per ægritudinem aut ætatem jam provectam non liceat, communem illam cum Epiſcopo vitæ ſocietatem inire, aut retinere: conceditur illis ab hoc Concilio, ut privatim vitam inſtituant, dum unum ſecum habeant Clericum velut individuum comitem, qui & virtutum ſpectator ſit, & vitiorum cenſor: Ut excludatur deinceps omnis nefanda ſuſpicionis occaſio, & ne detur ultra ſæcularibus locus obtrectandi, oportet Epiſcopos teſtimonium probabilium perſonarum converſationis & vitæ in conclavi ſuo habere, ut & Deo placeant per converſationem bonam, & Eccleſiæ per optimam famam. Similiter placuit, ut quemadmodum Antiſtites, ita Presbyteri atque Levitæ quos fortè infirmitas aut ætatis gravitas in conclavi Epiſcopi manere non ſinit, ut & iidem in cellulis ſuis teſtes vitæ habeant, vitamque ſuam ſicut nomine, ita & meritis teneant.* Ex Presbyteris ergo Diaconiſque illi tantùm poterant vitæ communiter cum Epiſcopo degendæ lege abſolvi, quos effæta jam ætas vel infirmitas excuſabat. *Quos fortè infirmitas, aut ætatis gravitas, in conclavi Epiſcopi manere non ſinit.* Et tum quoque ipſis neceſſe erat, ut domi inſtar quoddam Seminarii ſibi effingerent, ubi cum uno vel pluribus Clericis vitam componerent. Quoad minorum Clericorum Seminarium, hæc præcipit idem Concilium: *Prona eſt omnis ætas ab adoleſcentia in malum. Ob hoc conſtituendum oportuit, ut ſi qui in Clero puberes, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno Conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo ſeniori, quem & Magiſtrum diſciplinæ, & teſtem vitæ habeant, Quod ſi qui ex his pupilli exiſtunt, ſacerdotali tutela foveantur, ut & vita eorum à criminibus intacta ſit, & res ab injuria improborum.* Si ex his junioribus aliqui eſſent immorigeri & intractabiles, non extrudebantur, non ſæcularis iniquitatis torrenti exponebantur, non Clericalis profeſſionis deſertores per abrupta rapi vitiorum ſinebantur, ſed lentiùs edomandi compingebantur in Monaſteria. *Qui autem his præceptis reſultaverint, Monaſteriis deputentur, ut vagantes animi & ſuperbi ſeveriori regula diſtringantur.*

IV. Nihilo ſegnior erat Gallicana Eccleſia in excolendis Seminariis ſuis; ſed non ſatis mihi conſtat, an duplicis & ipſa generis haberet, ut in Hiſpania. Concilium enim Turonenſe II. Presbyteros, Diaconos, Clericoſque minores in domum Epiſcopi adgregat, velut Angelicam quandam cohortem, qui circa eum excubias agant; nec ullas ibi degere fœminas ſinant, nequid occurrat, quo cœleſtis hujus agminis vel innocentia maculetur, vel deturpetur fama. *Licèt Epiſcopus Deo propitio Clericorum ſuorum teſtimonio caſtus vivat, qui cum illo tam in cella quàm ubicumque fuerit, ſui habitent; eumque Presbyteri, & Diaconi, vel deinceps Clericorum turba juniorum Deo authore conſervent: ſic tamen propter Zelotem Deum noſtrum tam longè abſint Epiſcopus & conjux, manſionis propinquitate diviſi, ut nec hi qui ad ſpem recuperandam Clericorum ſervitute nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur.* Non ſatis mihi liquet, an hæc verba, *Hi qui ad ſpem recuperandam Clericorum ſervitute nutriuntur*, capienda ſint de Clericis ipſis, qui in Seminario excoluntur in ſpem lætiſſimam propaginis ſpiritalis, in omnem Eccleſiam ſpargendæ: an de ſervis Clericorum, qui tam piis interim rudimentis imbuebantur, ut perſæpè libertate donati, & ordinibus & officiis Eccleſiaſticis ſumma cum laude fungerentur. Utcumque ea res habeat, edicit hæc Synodus, ut non cuſtodes, non

Can. 21, 22, 23

Can. 12.

Can. 13.

non Ministros habeat alios Episcopus, quàm Clericos suos : quos & ea potestate donet, ut quascumque mulierculas exturbent, ex ejus suoque ipsorum domicilio. *Habeant Ministri Ecclesiæ, utique Clerici, qui Episcopo serviunt, & eum custodire debent, licentiam extraneas mulieres de frequentia cohabitationis abjicere.*

V. Illud tamen æquum est confiteri, non ita hoc Canone ut suprà Toletano præcipi, ut omnes prorsus Clerici ad Episcopi Seminarium adgregari studeant. Non satis etiam liquet an ad Seminarium Cleri, societatemque vitæ communis rapi debeat, quod perhibet Gregorius Turonensis de Baudino prædecessore suo, cui Gunthario, Gunthario Euphronius, Euphronio ipse successerat. De eo enim ita refert : *Hic instituit mensam Canonicorum*. Canonici hìc dicuntur, quos Clericos vocamus promiscuè. Mensa autem communis ipsam sonare videtur vitæ societatem. Facilè adducemur, ut & Clericos hìc dici Canonicos, & eos omnes apud Cæsarodunum Turonum communem egisse vitam assentiamur, si expenderimus, quæ narrantur alibi ab eodem Gregorio de sanctissimo Abbate Patroclo ; qui Tonsura ab Arcadio Archiepiscopo Bituricensi accepta, & aliquantò post Diaconatus ordinatione, eam amplexus est abstinentiam, ut cum aliis Clericis nunquam ad refectionem conveniret. Archidiaconus quidem illum ea de causa gravissimè objurgavit, inculcavitque quàm lubrica esset & vitiosa in Congregationibus singularitas. At ille à priore sententia sua non recessit, quòd jam Monachorum vitam meditaretur : *Ita vacabat jejuniis, ut nec ad convivium mensæ Canonicæ cum reliquis accederet Clericis. Quod audiens Archidiaconus, frendens contra eum, ait : Aut cum reliquis fratribus cibum sume, aut certè discede à nobis. Non enim rectum videtur, ut dissimules cum his habere victum, cum quibus Ecclesiasticum implere putaris officium.*

Hist. l. 10. Vitæ Patr. c. 9.

VI. Et in Hispania ergo & in Gallia Congregationes erant & Seminaria Clericorum, ubi Clerus universus civitatis eadem domo cum Episcopo utebatur ; eadem vescebatur mensa, & forsan, quod ferè inde nascitur, omnia in commune conferebat, omnia in communi possidebat, nihil quisquam sibi servabat proprium ; nec alii erant ulli Ecclesiastici reditus, nullæ in privatos distributiones. Illa enim Gregorii Turonensis, *Mensa Canonica, Mensa Canonicorum*, reditibus & expensis Ecclesiæ sustentabatur, cogebanturque Clerici omnes ibi & inde vesci, ut approbavit Archidiaconus paulò suprà Bituricensis. Ita de communi Ecclesiæ patrimonio sustentatis, quorsum portio redituum aliqua privatim adsignaretur, cum superflua tunc omnia de patrimonio pauperum pauperibus erogarentur ?

VII. Si quem minùs moveat hæc argumentatio, plus erit forsan momenti ad persuadendum in exemplo Ecclesiæ Anglicanæ, cùm Augustinus eò à Gregorio Papa missus, novos quodammodo & splendidiores illi natales contulit. Cùm leges enim & formam præscriberet Gregorius, ad quam fingenda venustandaque esset novella hæc Ecclesia : quadripartito dividi proventus Ecclesiæ, quod passim alibi fiebat, dissuasit : sed ut omnes Clericos communis in vitæ contubernium colligeret, quos vel Ordo sacer, vel privata pietas continentiæ perpetuæ devinxisset : atque ita vel Monasterii disciplinam, in quo institutus ipse fuerat, vel nascentis primùm Ecclesiæ mores æmularetur. Cæteros verò Clericos minores, qui à perpetuæ continentiæ professione abhorrent, solitis impartiret sportulis, conjugari sineret : & nihilo segniùs invigilaret, ut piè degerent, regulis Ecclesiasticis obsequerentur, Psalmos decantarent, declinarent vitia sæculi. *Mos Sedis Apostolicæ est, ordinatis Episcopis præcepto tradere, ut in omni stipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones, &c. Sed quia Fraternitas tua Monasterii regulis erudita, seorsum fieri non debet à Clericis suis in Ecclesia Anglorum, hanc debet conversationem instituere, quæ initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his qui possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Si qui verò sunt Clerici extra sacros Ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent, & stipendia sua exteriùs accipere. Quia & de iisdem Patribus novimus scriptum, quòd dividebatur singulis, prout cuique erat opus : de eorum quoque stipendio cogitandum atque providendum est, & sub Ecclesiastica regula sunt tenendi, ut bonis moribus vivant, & canendis Psalmis invigilent, & ab omnibus illicitis & cor, & linguam, & corpus Deo authore conservent. Communi autem vita viventibus jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum, cùm omne quod superest in causis piis ac religiosis erogandum est, Domino docente, Quod superest, date eleemosynam.*

Beda l. 2. c. 27.

VIII. Posthac, ut spero, ambiget nemo, quin vitæ communis instituta societas partitionem arceat bonorum Ecclesiæ, & omnia in commune conferat. Nemo ambiget etiam, quin Ecclesia restaurata Anglorum eam sectata sit formam longè pulcherrimam Evangelicæ perfectionis Clericorum, Augustino conditore ejus altero, Monasticarum virtutum lucem in Clerum ejus omnem latissimè spargente. Quis ambigat rursum, quin Theodorus hunc sanctimoniæ tramitem tenuerit, ille qui lacte & melle Orientalium Monasteriorum pietatis ab infantia enutritus, ab Vitaliano Papa Cantuariensi Archiepiscopatu donatus, sanctissimè Ecclesiæ Anglorum gubernacula administravit ? Ab illo Episcopalem in thronum invectus est Ceadda, quem refert Beda, ex quo hæc promuntur, Clericorum sodalitium à se indivulsum semper habuisse. *Fecerat sibi mansionem non longè ab Ecclesia, in qua secretiùs cum paucis, id est septem sive octo fratribus, quoties à labore & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat.* Excitus è Monasterio fuerat Ceadda, perinde ut Aidanus, qui sedem Episcopalem Clerumque omnem transtulerat in Monasterium Angliæ celeberrimum, ut unà cum Abbate & Monachis Clerici diverfarentur, omnibusque iis paterna suavissimaque providentia consuleret magis quàm immineret Episcopus. *Siquidem à temporibus antiquis in insula Lindisfarnensium Episcopus cum Clero, & Abbas solebat manere cum Monachis, qui tamen & ipsi ad curam Episcopi familiariter pertinerent. Quia nimirum Aidan, qui primus ejus loci Episcopus fuit, cum Monachis illuc & ipse Monachus adveniens, Monachicam in eo conversationem instituit, quomodo & priùs B. Pater Augustinus in Cantia feciſſe noscitur, scribente ei reverendissimo Papa Gregorio, quod & suprà posuimus.* Idem alibi refert Beda, aliquantò etiam copiosiùs accuratiùsque : *Una eademque habitatio utrosque simul tenet, &c. Omnes loci ipsius Antistites usque hodie sic Episcopale exercent officium, ut regente Monasterium Abbate, omnes Presbyteri, Diaconi, Cantores, Lectores, cæterique gradus Ecclesiastici, Monachicam per omnia cum Episcopo regulam servent.*

Beda l. 4. c. 1. L. 4. c. 27. In vita S. Cuthberti. c. 16

IX. In Italia finitimum vero est infrequentiora fuisse Seminaria Clericorum. Affirmabat enim paulò antè Gregorius Magnus, ita præcipere solitos Pontifices Romanos Episcopis quos ordinarent, ut reditus Ecclesiarum in quatuor partes distribuerent, quæ partitio vitæ communis proposito obstrepebat. Eusebius quidem Vercellensis Episcopus Clericalem & Monasticum Ordinem confœderaverat : at quæ suprà ex Cælestino Papa decerpta sunt, argumento ea sunt, non magno-

gnoperè arrisisse Romanis tunc Pontificibus eam consociationem utriusque instituti, hinc & hinc quidem laudatissimi, sed vehementer tamen discrepantis. Gregorius Magnus cùm conversionis suæ exordia illustrasset fundatis Monasteriis sex in Sicilia, & uno præterea Romæ, ubi & semet ipse Deo totum dicavit; cùm primùm Sedi Apostolicæ præesse cœpit, hanc utriusque instituti confœderationem non in Anglia tantùm, sed & Romæ perfecit in Palatio Apostolico; ubi velut in Monasterio degebat ipse cum Clericis, Monachisque sanctissimis: cui exemplo si se tum cæteri, & postea per orbem accommodassent Pontifices, potuisset primigenia Ecclesiæ pietas & disciplina reflorescere. Laici omnes Palatio seu Monasterio hoc Apostolico extrusi sunt, soli admissi Clerici, Monachique, ex Joanne Diacono: *Cæterùm prudentissimus Rector Gregorius remotis à suo cubiculo sæcularibus, Clericos sibi prudentissimos consiliarios familiaresque delegit, inter quos Petrum, &c. Monachorum verò sanctissimos sibi familiares elegit, inter quos, &c.* Recensetidem Joannes nonnullorum nomina ex iis præstantissimis Clericis Seminarii Gregoriani; Petrum Diaconum quem confabulatorem accivit sibi Gregorius in præclarissimis Dialogorum libellis; Æmylianum Notarium, qui eo perorante excepit quadraginta homilias in Evangelia; Paterium Notarium, qui ex eis Operibus Florilegia veluti quædam excerpsit: Joannem Defensorem, qui in Hispaniam profectus Episcopum Malaccæ sede ejectum restituit, in authores iniquissimæ dejectionis ejus Episcopos pari pœna animadvertit: Marinianum Monachum, qui exinde Syracusanus fuit Episcopus, & Apostolicus Vicarius in Sicilia: Augustinum & Mellitum Angliæ Apostolos: Claudium Abbatem Monasterii Classensis, qui tam multa lucubraverat Opuscula, quæ ex Gregorii sermonibus corraserat, quanquam alicubi ejus mentem non prorsus assequeretur: *Qui de Proverbiis, de Canticis Canticorum, de Prophetis, de libris Regum, deque Heptateucho, Papa disputante, multa licèt non eodem sensu composuit.*

X. Florentissimum istud erat omnino Seminarium, & Schola cui par nulla, & nulla secunda, divinarum disciplinarum & religiosarum virtutum splendore. Præpositum in ea agebat Gregorius, & Moderatorem, & Theologum. Nihil ibi institutionum Monasticarum desiderabatur, nihil Clericalium functionum. Aliæ aliis & subsidio erant & ornamento. Non iidem erant Clerici, qui Monachi: at nec Monasticis virtutibus destituebantur Clerici, nec à Cleri functionibus Monachi arcebantur. Horum illorumque parens & doctor Gregorius, idem vitæ genus sanctissimum frequentabat Romæ, quod aurea Ecclesiæ ætas in Apostolis Hierosolymæ, & in Marco Matcique discipulis Alexandriæ repræsentaverat. *Cum quibus Gregorius die noctuque versatus, nihil Monasticæ perfectionis in Palatio, nihil Pontificalis institutionis in Ecclesia dereliquit. Videbantur passim cum eruditissimis Clericis adhærere Pontifici Religiosissimi Monachi, & in diversis professionibus habebatur vita communis: ita ut talis esset tunc sub Gregorio penes urbem Romanam Ecclesia, qualem hanc fuisse sub Apostolis Lucas, & sub Marco Evangelista penes Alexandriam Philo commemorat.*

XI. In Africanis quoque Ecclesiis ac Seminariis eadem Clericalis Monasticique Ordinis societas effulgebat. Ne cruentissima quidem Vandalorum persecutio prohibere potuerat, quin Africæ Episcopi in ipso confestim deportationis suæ loco, vel Monasteria sibi, vel Seminaria excitarent, & inaccessas solitudines cœlestibus quibusdam frequentarent coloniis. Id Ferrandus Diaconus in vita beati Fulgentii de Episcopo Fausto testatum facit: *In eodem proinde loco ubi relegatus tenebatur, Monasterium sibi construxerat, in quo spiritualiter vivens apud omnes Christianos honorabilis habebatur.* Cap. 4. Fausti discipulorum post & æmulator fuit Fulgentius, postquam maximè animatus roboratusque fuit exemplo Syracusani Episcopi Eulalii, *qui virtute discretionis super omnia decoratus, Monachorum professionem singulariter diligebat, habens etiam ipse Monasterium proprium, cui semper adhærebat, quoties ab Ecclesiasticis actibus vacabat*: Itemque Rufiniani Episcopi Afri, quem invenit etiam in Sicilia exulantem, & Monachi vitam in exilio agentem: Cap. 12. 13. *Vitam Monachi laudabiliter gerens, &c.* Itaque Fulgentius quoque Episcopalem farcinam ut primùm subiit, Monastica omnia retinuit exercitamenta, Monasteriumque sibi statim extruxit: *Nec ita factus est Episcopus, ut esse desisteret Monachus; sed accepta Pontificis dignitate, professionis præteritæ servavit integritatem; servata verò professionis integritas plus ornavit Pontificis dignitatem. In nullo loco visus est sine Monachis habitare. Propter quod à Civibus Ruspensibus hoc primum Beneficium ordinatus Episcopus postulavit, ut fabricando Monasterio locum congruum darent.* Cap. 18. 19. 20 Is erat virtutum ejus nitor, qui persecutores brevi irritaret concitaretque; itaque exulare jussus, exilii comitem habuit geminum Clericorum Monachorumque gregem: *Comitantibus ergo Monachis simul & Clericis, Magister egregius utriusque professionis extitit, &c.* In ipso exilii loco Seminarium exædificavit Episcoporum, Clericorum, Monachorumque, omnes ipse inescans, omnes convertens ad societatem communis vitæ, lectionis, orationisque: *Inter ipsa sanè primordia glorioſi exilii, Monasterium congregare, paucos secum ducens Monachos, minimè potuit; sine fraterna tamen congregatione vivere nesciens, Coepiscopos suos Illustrem & Januarium habitare secum persuasit volentes. Quibus unico serviens charitatis affectu, similitudinem magni cujusdam Monasterii, Monachis & Clericis adunatis sapienter effecit. Erat quippe eis communis mensa, commune cellarium, communis oratio, simul & electio.* Formam hìc habes Seminarii pluribus ex Episcopatibus adgregati, immo & pluribus ex Episcopis, quos sui ibidem Clerici Monachique assectarentur. Conjugiorum quidem licentia apud Orientales Clericos Seminariorum spem omnino præcidebat. Si verò Episcopi Orientis eundem quem Fulgentius tramitem terebant, & cum selectissimis Clericis suis Monasteria incolebant, tantò majori utique erant & amori & venerationi. Redux in Africam Fulgentius, suo se rursus Monasterio, suis se Monachis adgregavit; sed ita ut ejus præsentia Abbatis potestati & ministerio nihil officeret.

CAPUT VI. P. 3. l. 1. c. 28.

De Seminariis sub Imperio Caroli Magni.

I. De Seminariis Clericorum in Monasteriis.
II. De Seminariis in domo Episcopali.
III. De Seminariis in ædibus Parochorum.
IV. Mira quædam utilitas Seminarii, Civitatis, vel Domus Episcopalis, ut in id turmæ vicissim vocarentur Parochorum ruris, & doctrina flammaque pietatis nova subinde imbuerentur.
V. Præcepta Seminariis juniorum Clericorum in Monasteriis agentium temperata.
VI. Quæ hìc Seminaria dicimus, dicebantur & Scholæ.
VII. Scholæ Monasteriorum numerosissimæ omnium.

VIII. Erat

VIII. Erat & ingens ibi copia nobilium puerorum.

I. DUo erant Seminariorum genera, ut ex supradictis jam patuit; alia videlicet in Monasteriis, alia in Episcopalibus ædibus. Cùm ait Hincmarus, jam inde à pueritia innutritum se fuisse in Monasterio, in veste Canonicorum, hoc est Clericorum, inde migrasse se in Palatium Ludovici Pii Imperatoris: sed tandem consilio inito & confirmata voluntate abjiciendi spes omnes sæcularium opum & ineptiarum, concessisse se in Monasterium sancti Dionysii, in quod paulò antè strictioris disciplinæ lex invecta fuerat: eo constanter docetur fuisse in Monasteriis Seminaria Clericorum. *Qui in monasterio, ubi ab ipsis rudimentis infantiæ sub Canonico habitu educatus, indeque eductus, in Palatio Domini Ludovici Imperatoris non modico tempore mansi. Conversis autem ad regularem vitam & habitum fratribus in Monasterio sancti Dionysii, ubi nutritus fueram, in illud, sæculum fugiens sine spe, vel appetitu Episcopatus, aut alicujus prælationis diutiùs degui.* Clarissimum hinc fit, rudes adhuc & tenellos pueros, cum Clericali habitu, velut in Seminario, institutos in Monasterio fuisse, seu Clerum aliquando seu Monasticum ordinem essent amplexaturi.

Hincmar. Tom. 2. pag. 304.

II. Alia verò Seminaria, in domo Episcopali congregata, luculentissimè exhibet Concilium Turonense III. anno 813. cùm jubet eos qui Presbyteratui præparantur, diutiùs ut antea in Palatio Episcopali instituantur ad omnia Sacerdotum munia obeunda, utque observari exploraríque diligentiùs antè possint, quàm in sanctissimæ dignitatis culmen extollantur. *Sed priusquam ad consecrationem Presbyteratus accedat, maneat in Episcopio, discendi gratia officium suum, tandiu donec possint & mores & actus ejus animadverti: & tunc si dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.*

Can. 13.

III. Priora illa Seminaria pueris dicata erant, prima Christianæ pietatis & Clericalis Ordinis rudimenta ibi posituris. Posteriora Clericis & ætate & virtute atque doctrina paulò provectioribus addicta erant, quibus dignitates functionesque honorificentiores despondebantur. Rursum priori classi accensere possumus ea juniorum Seminaria Clericorum, quos Parochi ipsi domi suæ ruri expoliebant, officiisque Ecclesiasticis suæ Parochiæ Ministros adhibebant. Præcipit Theodulphus in Capitulari, ut ad Synodum Parochi secum adducant duos tresve Clericorum suorum: *Nec non duos aut tres Clericos cum quibus missarum solemnia celebratis, vobiscum adducite, ut probetur, quàm diligenter, quàm studiosè Dei servitium peragatis.* Ubi vides Officiis divinis in Parochia peragendis Clericos hosce à Parocho informandos fuisse.

Cap. 4.

IV. Sed eorum jam depromenda superest alia longè maxima utilitas Seminariorum, quæ in civitate, vel in ipsa erant domo Episcopali. In ea subinde vocabantur turmæ Parochorum per vices, non omnes simul, ut supereſſent interim in Parochiis Ministri, tum ad Sacramentorum erogationem, tum ad celebrationem divinæ Psalmodiæ. Parochos ita Episcopalibus in ædibus adgregatos, aut proprio ipse ore, aut per pios doctosque ministerii sui Vicarios & cooperatores, addocebat Episcopus, quæ ad orthodoxam doctrinam, quæ ad castigatissimam disciplinam Ecclesiæ maximi videbantur esse momenti, ut strenuissimè officii sui numeros implerent omnes, frequentibus collationibus de divinis litteris, de Conciliorum Canonibus, de divinis Officiis, de praxi Sacramentorum, de Concionibus, de vita & de moribus ipsis suis. Ita constitutum fuit in Capitularibus Caroli Magni. *Statutum est, ut omnes Presbyteri Parochiæ ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Episcopo sibi constitutas conveniant discendi gratia: ut aliqua pars in Parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi & Ecclesiæ Dei absque officio sint; & aliqua utilia in civitate discant, ut meliores ad Parochias demum & sapientiores atque populis utiliores absoluti revertantur. Et ibi ab Episcopo, id est, in civitate, sive à suis bene doctis Ministris bono animo instruantur de sacris Lectionibus, & divinis cultibus, & sanctis Canonibus, quæ prædicare & facere debent, &c.* In his ergo Episcopalium ædium vel civitatum Seminariis, Presbyteri Parochique, & iis primùm instruebantur doctrinæ virtutumque præsidiis, quæ tanto muneri fungendo necessaria videbantur: & postea rursum identidem recreabantur frequentibus his secessibus, & ad novum vigorem roburque refovebantur.

Capit. C Mag. l. 6. 163.

V. Quoad Seminaria verò Monasteriorum, consarcinavit Crodogangus in sua Canonicorum Regula institutiones eas omnes quæ pertinerent ad eorum regimen omnium, qui Canonicorum Regularium curæ commendabantur. Concilii Aquisgranensis sub Ludovico Pio Patres ipsissima excripserunt hìc Regulæ hujus verba, sicut & alibi non semel. Illud præ cæteris præcipitur satagendum, ut Præpositus is deligatur, qui juvenes hactenus indomitos præfervidosque coerceat, Ecclesiasticis imbuat disciplinis, & in Ministros Ecclesiæ dignos effingat. *Qualiter Ecclesiasticis doctrinis imbuti, & armis spiritualibus induti, Ecclesiæ utilitatibus decenter parere, & ad gradus Ecclesiasticos quandoque dignè possint promoveri.* Ætas his verbis exprimitur: *Pueri & adolescentes, qui in Congregatione sibi commissa nutriuntur vel erudiuntur.* Ad Clerum dumtaxat formabantur, ut ex iisdem & sequentibus verbis liquet: *Ita jugiter Ecclesiasticis disciplinis constringantur.* Uno omnes in conclavi erant, omnibus præerat probatus senex: quæ omnia ex Concilio Toletano IV. decerpta sunt: *Omnes in uno conclavi atrii commorentur, deputati probatissimo seniori.*

VI. Erant igitur plurium generum Seminaria Clericorum juniorum, vel in Monasteriis Monachorum, vel in Monasteriis Canonicorum, vel in domibus Episcopalibus, vel in civitatibus, vel in Parochorum domibus ruri; quæ postrema, rudimenta potiùs erant quædam & inchoationes Seminariorum. Porro illud ingenuè confitendum est, has fuisse ipsissimas Clericorum Scholas, ut palam fit ex Capitulari Ludovici Pii, quòd cum Episcopis consultatum fuerat. *Inter nos pari consensu decrevimus, ut unusquisque Episcoporum in scholis habendis, & ad utilitatem Ecclesiæ militibus Christi præparandis & educandis, ab hinc majus studium adhiberet.* Non est ergo quòd quisquam dubitet, quin hæ Scholæ informandis junioribus Clericis dedicatæ fuerint, adeoque quin vera hæc fuerint Seminaria; si vel maximè advertatur animus ad Decreti ejusdem clausulam, ubi præcipitur Prælatis ad Provinciale Concilium advolantibus, ut secum adducant, vel Parochos urgeant, ut adducant ipsi aliquos ex his tyronibus suis, qui Ecclesiasticæ aliquando militiæ signiferi ducesque futuri sperantur. *Ut quando ad Provinciale Episcoporum Concilium ventum fuerit, unusquisque Rectorum Scholasticos suos eidem Concilio adesse faciat, quatenus & cæteris Ecclesiis noti sint, & ejus solers studium circa divinum cultum omnibus manifestum fiat.* Concilium Parisiense VI. anni 829. graviter objurgavit Præsules, qui tam necessarium Decretum executioni non mandassent; illud autem innovatum ibi est præceptum, ut ad Concilium Provinciale adducerentur selecti aliqui ex his alumnis Seminariorum.

Can. 23.

Cap. Ca Mag. Add 2. c. 5.

Can. 30.

VII. Sed

VII. Sed quantumvis laboratum sit, ut in Episcopali diversorio Scholæ istiusmodi & instituerentur, & excolerentur deinceps, simillimum veri est, eas in Monasteriis & faciliùs institutas primò fuisse, & diutiùs postea conservatas. In fundatione Abbatiæ Centulensis, quæ in tempora incidit Caroli Magni, numerus Monachorum erat saltem trecentorum, præter centum pueros, quibus eadem vestis, eadem mensa, eadem divina Officia, tripartita ea multitudine in tres greges, quorum singulis assignabantur centum Monachi, pueri triginta tres, ut per vices in Ecclesia psallerent, & psalmodiam perpetuam celebrarent, quasi ad cælestium agminum æmulationem. *Trecentos Monachos regulariter victuros constituimus. Centum etiam pueros scholis erudiendos, sub eodem habitu & victu statuimus, qui fratribus per tres choros divisis in auxilium canendi & psallendi interesse, &c.*

Chron. Centul. l. 2. c. 11. Spicil. tom. 4. p. 469.

VIII. Perspicuè hinc emicat eum unum in scopum in iis Scholis informatos fuisse hos pueros, ut Clero vel Monasteriis aliquando adgregarentur. Scholæ ergo istæ verè Seminaria erant, & ceu Novitiorum tyrocinia. Ideò & sacra jam tum veste quamlibet ætate immaturi induebantur, & iisdem intererant sacræ psalmodiæ Officiis. Objici posset forsan, quod in eodem mox habetur Chronico Centulensi, filios Comitum, Ducum, Regumque in illo Cœnobio educari solitos: *In hoc enim Cœnobio Duces, Comites, filii Ducum, filii Comitum, filii etiam Regum educabantur. Omnis sublimior dignitas quaquaversum per Regnum Francorum posita, in sancti Richarii Monasterio se parentem habere gaudebat.* Sed facilè abstergebitur ille scrupulus, si perpendas ex ipsa Caroli Magni Imperatoria stirpe fuisse, qui Clericatum & Monasticum propositum amplecterentur. Itaque Optimatum quoque filii, quasi bipartito agmine, alii sactam statim profitebantur militiam, alii sæcularem. Saltem indubium est à parentibus ipsis occupari & dicari solitos fuisse ex multiplici prole aliquos, vel Monasticis, vel Clericalibus institutis; quanquam integrum aliquando postea fuerit forsan eis ab his se expedire vinculis, ubi sese ipsi per ætatem, rationisque & libertatis lucem recuperassent. Denique cùm hoc Chronici sancti Richarii loco non memoretur ea nobilissimorum juvenum copia, nisi ex occasione Abbatis, qui Comes ipse erat, & persæpè militaribus cuneis cinctus ad Regios exercitus proficiscebatur: vanissimo hoc sæcularis dignitatis fulgore, & Monachis Abbatibusque minùs consentaneo, inescari utique poterat & inflammescere juvenum nobilissimorum ambitio, ut Monachi fierent, Abbates iidem. Comitesque aliquando futuri: *Tali ratione quidam nostratum Abbatum Comites insimul erant & Abbates, & generosæ parentilitatis lumine emicabant, & sacræ regulæ servatores, in ipsis etiam exercituum turmis, ante Dei oculos habebantur.* Ubi advertes, non hos sæculares fuisse Comites, qui solo nomine Abbates dicerentur, usurpatis Abbatiæ possessionibus: sed verissimos fuisse Abbates, qui Comitum & dignitatem, & nomen, & functiones gererent: *Abbas ergo Heligaudus, simulque Comes, cùm hujus Cœnobii Moderator existeret, &c. si aliquis quærat, cur nostras Rector, Abbas & Comes insimul extiterit, &c.* Quæ de extremæ hujus ætatis Seminariis dicenda supererant post annum Christi millesimum, ea in alium infrà locum seponemus.

Id. l. 3. c. 16.

De Capitulis & Clero Cathedralium Ecclesiarum.

CAPUT VII. *P. 1. l. 1. c. 42.*

De Clero & Capitulis Cathedralium Ecclesiarum per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. Nec Augustini Hipponensis, nec Eusebii Vercellensis exempla sectatæ sunt pleræque orbis Ecclesiæ, nec Clerum suum communi vitæ astrinxerunt.

II. Coalescebat tamen ex Presbyteris & Diaconis civitatis Episcopalis sacrum quoddam Collegium, à quo sub Episcopo & cum Episcopo regebatur Diœcesis.

III. IV. Testimonia Conciliorum & Pontificum.

V. Ii Romæ Romanis aderant Conciliis.

VI. Immo & Conciliis Universalibus.

VII. Is erat Senatus, id Episcopi Consilium in Ecclesia Græca & Latina. Probationes.

VIII. Quid distet antiquus ille Clerus ab hodiernis Capitulis.

IX. Præcellentiæ antiqui illius Cleri. Dominabatur Presbyteris ruris, Parochisque. Constabat partim Episcopis. Probationes.

X. Probationes novæ.

XI. Depositus Episcopus & dejectus ordine suo, in ordine Presbyterorum stare non poterat.

XII. Deprimere aliquando Presbyteros visa sunt Concilia, quòd is Ordo Episcopali finitimus sit, & hinc discrimen.

XIII. Viduata Episcopo Ecclesia à Clero regebatur.

XIV. Eo quoque absente.

XV. Quo loco & honore apud Episcopum esse debeant Presbyteri Diaconique.

I. PLures nactus est Eusebius admiratores approbatoresque, quàm imitatores apud posteros, in ea quam molitus est Cleri & Monastici ordinis conjunctione. Feliciùs cessit Augustino, qui Clericalem ordinem purum impermixtumque servavit, appictis ei tantùm quibusdam sanctimoniæ Monasticæ luminibus & ornamentis. Ipsemet enim addocuit nos, necnon & Possidius, mirum in modum illa per Africam Seminaria percrebuisse. Sed an alias etiam in Provincias pervaserit idem studium, non satis constat ex historia. Quin immo non possumus non suspicari, adeoque non ingemiscere, quòd Vandalorum statim inundatione & diutina infestatione tam præclara spes intercepta sit propagandæ latiùs diutiùsque puriotis Ecclesiarum disciplinæ. Itaque non in Oriente tantùm, sed & in Occidente vitæ communis, Evangelicæ paupertatis, aliorumque perfectionis consiliorum lumen intra Monachorum ferè Cœnobia circumscriptum fuit; unde & aliquæ interdum emicuerunt scintillæ in Clerum: non ut ex eo cœtus & conventus perfectionis sectatorum conflarentur, sed ut privati aliqui in ea studia exardescerent. De Monasteriis sancti Martini apud Turonas, & sancti Honorati apud Leronem, dubitari non potest, quin ex iis uberrimis fontibus illa complurium Galliæ Episcoporum sanctimonia emanarit. Dicemus infrà ut temporibus Caroli Magni flagrare rursus cœperint Collegia Clericorum illa perfectionis cupidine.

II. At quanquam nulla esset communis vitæ societas inter Clericos Cathedralium Ecclesiarum per quinque priora ista sæcula, nec inter se solùm, nec cum Episcopo: coalescebant illi tamen in unum quod-

quoddam veluti corpus cum eo, & in partem ſolicitudinis, atque in imperii ſacri quandam ſocietatem veniebant : inter ſe devinctiſſimi, Epiſcopo obſequentiſſimi, tantòque paratiores ſacram in laicos explicare poteſtatem ſuam. Ergo Presbyteri Diaconique Civitatum Epiſcopalium, qui Clerus erat ſuperior Diœceſeos, & quem jam hinc dònabimus Capituli nomine, quanquam illud eis poſteriùs tantùm acceſſerit : Clerus hic, inquam, in unum corpus, in unum Senatum Conſiliumque cum Epiſcopo coibat, cum eoque principe & capite ſuo, Clericiſque populiſque Diœceſeos omnibus moderabatur.

Con. Nicæn. Can. 3. 15. 18. III. Concilio Nicæno vetantur *Epiſcopi*, *Presbyteri & alii Clerici*, ne quas domi habeant fœminas quamlibet propinquas, quarum occaſione homines ſuſpicioſi aliquam eis illinant infamiam. Vetantur *Epiſcopi*, *Presbyteri*, *Diaconique* una ex Eccleſia in aliam migrare. Denique cùm cœpiſſent Diaconi in Presbyteros inſoleſcere, monentur Ordinis ſui meminiſſe, quòd *Miniſtri ſint Epiſcoporum, & Presbyteris inferiores*, quanquam Clericis præſint aliis laiciſque. Superior hic ergo Clerus erat Epiſcopo conjunctus, ſubjunctus, reliquo & Clero & populo præeminens, imperitanſque ; quod nunc quidem & jamdiu Capitulum vocamus.

Can. 11. In Concilio Antiocheno tres Ordines iſti ſuperiores *præſidentes* vocantur : *Si quis eorum qui præſunt Eccleſiæ, aut Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus*, εἰ τῆς ἁγ προεσῶτων. Ibidem vetantur Epiſcopi conſtituere Presbyteros & Diaconos in locis ad ſuam non ſpectantibus Diœceſin : quòd imperatorii ſint quodammodo iſti ordines, cæteri ut ita dicam adminiſtratorii. Unde non hos, ſed illos in aliena Diœceſi conferre, id verò erat ſuo illam imperio ſubjugare.

Can. 12.

Prohibet Sardicenſe Concilium, ne ſtatim Neophyti protrudantur ad ſummas dignitates, ad Epiſcopatum, Presbyteratum, Diaconatum, hoc eſt, ad Clerum illum, qui ſummus, qui princeps, qui regendæ Eccleſiæ aptus natus eſt.

Can. 23.

In Concilio Valentino exauthorantur Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, qui de crimine quopiam convicti fuerint in ordinatione ſua, vel inconſulta & temeraria humilitate confeſſi, conſcientiam prodente lingua, & famam ita convulnerante, ut jam quiſquis ejuſmodi eſt, non poſſit in Clero cenſeri, qui clavum regit Diœceſeos cum Epiſcopo.

Conc. Epheſ. Part. 1. c. 31. 34. & Act. 1. In Concilio Oecumenico Epheſino plures extant Cyrilli Alexandrini Epiſcopi Epiſtolæ, ſcriptæ ad *Presbyteros* & *Diaconos*, id eſt, ad Clerum, ſive Capitulum Alexandrinæ civitatis, & *ad populum*. Ipſa Epheſina Synodus ſcribit *Presbyteris*, *Oeconomis*, *aliiſque Clericis* Conſtantinopolitanis, ut eos Neſtorii depoſitionis certiores faciat. Scribit & *ad Clerum populumque Conſtantinopolitanum*. Culpat Neſtorium Cyrillus, quòd communione ſummoverit *Clerum Presbyterorum & Diaconorum*, qui ejus inſaniarum promulgationi intercedebant : κλῆρον ἅγιον τῆς πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων. Alia Seſſione ſcribit hæc eadem Synodus *Compresbyteris*, *Condiaconis*, *omnique Clero & populo* Conſtantinopolitano. Alio rurſus loco *ad Presbyteros & Diaconos Conſtantinopolitanos*, & ad Epiſcopos qui ibidem reperientur.

Act. 3.

Epiſt. Cath. ibid.

Hæreſ. 42. n. 1. 2. Author eſt Epiphanius Marcionem veniſſe Romam ſub Hygino Papa, conatumque per præſtigias neſcio quas illaqueare Presbyteros qui eam regebant Eccleſiam, & cum Apoſtolis verſati fuerant. *Seniores adiens, qui ab Apoſtolorum diſcipulis edocti ſupererant adhuc, &c. Sanctiſſimi illi Dei Eccleſiæ Presbyteri & Doctores, &c.* Huc redeunt hæc omnia, ut Clerum fuiſſe intelligas quaſi Senatum urbis cujuſque Epiſcopalis, ex Presbyteris Diaconiſque, qui cum Epiſcopo adgubernaret Diœceſin, etiam pro eo, dum is abeſſet, vel vivere aut præeſſe definiret : quæ ipſiſſima eſt Capituli Cathedralis deſcriptio.

Epiſt. 2. IV. Confixit Siricius Papa Jovinianum, novellamque ejus hæreſin, in Synodo Presbyterorum & Diaconorum, cui Presbyterio nomen erat : *Facto ergo Presbyterio, conſtitit Chriſtianæ legi eſſe contraria, &c. Omnium noſtrum, tam Presbyterorum, quàm Diaconorum, quàm etiam totius Cleri una ſuſcitata fuit ſententia.* Hoc Papæ Decretum accepit Ambroſius, illudque in Synodo ſuæ Provinciæ Epiſcoporum confirmavit ; unde & ad eum ita reſcripſit : *Quos Sanctitas tua damnavit, ſcias apud nos quoque ſecundùm judicium tuum eſſe damnatos.* Epiſt. 4. Depoſitionis ſententiam contorſit Felix Papa in Pſeudopontificem Antiochenum Petrum Cnapheum, eamque promulgavit ſuo & eorum nomine, qui unà ſecum Apoſtolicum thronum regerent, hoc eſt, Presbyterorum & Diaconorum Eccleſiæ Romanæ. *Firma ſit hæc tua depoſitio à me, & ab his qui unà mecum Apoſtolicum thronum regunt.* Suffragatur idem alibi Pontifex eminentiæ ſummæ Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, ut ſupremo Eccleſiaſticarum Dignitatum faſtigio : *Ut ergo ab Eccleſiæ ſummitatibus inchoemus*, Epiſt. 7. *quos Epiſcopos, Presbyteros vel Diaconos fuiſſe conſtiterit, &c.* Ex his ſplendet Capitulorum antiquitas dignitaſque ſumma, hoc eſt, Collegii Presbyterorum & Diaconorum Epiſcopo adunatorum, in tractandis gubernaculis Eccleſiæ Cathedralis, immo & throni Romæ Apoſtolici. Eorum enim cum Epiſcopo unus erat Senatus, unum Conſilium, unum Eccleſiæ totius regimen, cujus ab imperio Clerus populuſque reliquus penderet.

V. Quod de Siricio & Felice attigimus, perſpicuè demonſtrat, Presbyteros Diaconoſque Romanos Romanis Conciliis intereſſe ſolitos, cum Epiſcopis qui fortè tum Romæ reperiebantur, & unà cum Pontifice cognoviſſe de cauſis omnibus, quæ ad primariam principemque Eccleſiam toto ex orbe referebantur. Hæc erat & aliarum omnium forma Eccleſiarum, ſeu Metropolitanarum, ſeu Cathedralium ; cauſæ omnes ibi, ſeu temporales, ſeu ſpiritales, Cleri ſuperioris conſpiratione & judicio terminabantur, hoc eſt, Presbyterorum & Diaconorum cum Epiſcopo. In Concilio Romano ſub Hilaro Papa, ubi actum eſt de transferendo Epiſcopo ab Eccleſia Hiſpaniæ una ad alteram, præter Papam & Epiſcopos affuere Presbyteri Diaconique Eccleſiæ Romanæ, Presbyteri ſedentes, Diaconi ſtantes : *Reſidentibus etiam univerſis Presbyteris, adſtantibus quoque Diaconibus.* Applauſus & acclamationes etiam ab Epiſcopis & Presbyteris fiebant, ſive ad confirmandam Papæ ſententiam, ſive ad proſperam illi longævamque vitam imprecandam. *Ab univerſis Epiſcopis & Presbyteris acclamatum eſt* ; *Ut diſciplina ſervetur, ut Canones cuſtodiantur, rogamus. Hilaro vita, &c.* Non hìc ejuſmodi res tantùm tractabantur, quæ ad Diœceſin, ſed etiam quæ ad Metropolin Romanam ſpectarent : & ad ejus tamen diſceptationem ac judicium vocabantur Presbyteri, Diaconique Cleri Romani. Ut intelligas Clerum ſuperiorem Metropolitani, Primatis, Patriarchæ, adeoque ſummi Pontificis : illum eſſe Senatum ad quem referantur cauſæ omnes quæ ad ipſum Præſulem perferuntur, quocumque ſe exporrigat ejus poteſtas. Concilio III. Romano ſub Felice Papa III. Presbyteri omnes Romani ſubſcribunt, nec fileturaſtantium Diaconorum præſentia : *Aſtantibus quoque Diaconibus.* Perinde eſt de Concilio II. Romano ſub Gelaſio. Applaudunt, & acclamant ſimiliter Presbyteri cum Diaconis. At compluribus in Romanis hiſce Conciliis lites dirimebantur, aliis ex Provinciis, immo & à Patriarchatibus aliis ad Papam devolutæ, nec alibi primùm quàm in ejus Senatu ſeu Conſiſtorio Presbyterorum & Diaconorum diſceptandæ, quod olim Romæ *Presbyterium* dicebatur, nunc paſſim in Occidente Capitulum.

VI. Pre-

Co. Chalc. Act. 1. & 4. VI. Presbyteri & Diaconi Chalcedonenſi interfuere Concilio, Epiſcopi ſui nomine & loco ſuffragium dicentes, & ſubſcribentes. Leo ipſe Pontifex vice ſua miſerat, qui præſiderent, Epiſcopos duos & Presbyterum Eccleſiæ Romanæ unum. Idem ipſe paulò antè ad Concilium Epheſinum II. delegaverat Epiſcopum unum, Presbyterum unum, & Diaconum Hilarium, qui eo animi vigore & inexpugnabili conſtantia, quæ primariæ orbis Chriſtiani Eccleſiæ miniſtrum deceret, interceſſit nefariis Dioſcori conatibus, unoque verbo, *Contradicitur*, totum fruſtratus eſt fregitque impetum Eutychianorum. Beſula Concilio Epheſino I. affuerat nomen & vices gerens Epiſcopi Carthaginenſis. Multi etiam Epiſcopi affuerunt alii, & ſubſcripſerunt, per Presbyteros quos miſerant, Diaconoſque Eccleſiarum ſuarum. Ibi & Philippus Presbyter unà cum duobus Epiſcopis vicem & majeſtatem ſuſtinebat Sedis Apoſtolicæ, præeratque Concilio. Nemo neſcit Concilio Nicæno & Sardicenſi affuiſſe Presbyteros cum Epiſcopis, ac præfuiſſe Romani Pontificis nomine.

Idem. ſt. 1.

ſt. 1.

VII. Si Presbyteri autem Diaconique accerſebantur ab Epiſcopis ad res Eccleſiæ graviſſimas conſultandas in Conciliis Provincialibus, adeoque & in Oecumenicis; quis ambiget eorum conſilio & miniſterio adgubernata fuiſſe negotia privatæ cujuſque Diœceſeos? Ideo & Carthaginenſi IV. Concilio præceptum eſt, ut *Epiſcopus ſine conſenſu Clericorum ſuorum Clericos non ordinet*. Item, *ut Epiſcopus nullus cauſam audiat abſque præſentia Clericorum ſuorum: alioqui irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum ſententia confirmetur*.

an. 22.

an. 23.

Docet nos Auguſtinus, ſi poſſet Epiſcopus ſolus Clericos exauthorare, potuiſſe & Clericos, ac Præpoſitos, ſeu Presbyteros Laicis fidelibus communione interdicere: *Quàm facilè de gradu Clericorum quiſque ab Epiſcopo, vel de congregatione Laicorum, ſive ab Epiſcopo, ſive à Clero, vel quocumque præpoſito, cui eſt poteſtas, eximitur*. Illud à Severo Sulpitio adnotatum eſt, à B. Martino Presbyteris demandatum fuiſſe examen & judicium cauſarum quarumcumque, ut poſſet ipſe cæleſtium rerum contemplationi totum ſe immergere: *Cùm quidam in alio ſecretario Presbyteri ſederent, vel ſalutationibus vacantes vel audiendis negotiis occupati, Martinum verò uſque in eam horam, quæ ſolemnia populo agi conſuetudo depoſceret, ſua ſolitudo cohibebat*.

Ca. Parm. l. 3. c. 2.

Dial. 2.

Non hìc ſonat vox iſta *Capitulum*, ſed res ipſa vociferatur. Erat enim verè Capitulum Epiſcopi cujuſque & Eccleſiæ Cathedralis, Clerus ille, illi Presbyteri, Diaconique, qui cum Epiſcopo de rebus quibuſque deliberabant, qui unà clavum regebant Eccleſiæ, qui cauſas & judicia nomine ejus agitabant, qui unà aſſidebant vel adſtabant Synodis, qui ejus nomine & vice Conciliis particularibus aderant præerantque, nonnunquam & Generalibus. Non vocum ſonus, ſed ſenſus attendendus hìc eſt.

Hieron. In 2. Iſaiæ. Baſil. Epiſt. 9.

Rurſum Hieronymus Capitulis Cathedralium Eccleſiarum ſuffragatur apertiſſimè, ubi ait: *Et nos habemus Senatum noſtrum, cœtum Presbyterorum*. Et Baſilius, cùm ait, τὸ συνέδριον τῆς πρεσβυτερίας τῆς κατ' αὐτὴν πόλιν. Nihil magnæ rei moliebatur Cyprianus inconſulto Capitulo ſuo, id eſt, Presbyterorum & Diaconorum ſuorum cœtu. Cum Presbyteris, Diaconiſque & Epiſcopis tractari vult cauſam lapſorum: *Deinde ſic collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Confeſſoribus pariter aſtantibus laicis facta, lapſorum tractare rationem*. Si adhibebantur ad hanc deliberationem Confeſſores, id erat ſingulare decus & privilegium, quod ſuo ſibi cruore & victoria pepererant. Ab exordio ipſo Epiſcopatus ſui hoc inierat conſilium Cyprianus, nihil ut adgrederetur rei, niſi Presbyterorum & Diaconorum ſuorum ſententiam percunctatus: *Ad id verò quod ſcripſerunt Compresbyteri noſtri, ſolus reſcribere nihil potui, cùm à primordio Epiſcopatus mei ſtatuerim nihil ſine conſilio veſtro & ſine conſenſu plebis mea privatim ſententia gerere*. Ordinationes promotioneſque ad eos referebat omnes, ut cùm Presbyterum Confeſſoremque Numidicum in album retulit Presbyterorum, ſeu Canonicorum Carthaginenſium, ſive Eccleſiæ Cathedralis: *Admonitos nos & inſtructos ſciatis dignatione divina, ut Numidicus Presbyter aſcribatur Presbyterorum Carthaginenſium numero, & nobiſcum ſedeat in Clero, luce clariſſima Confeſſionis illuſtris*. Etſi enim magna eſſet exiſtimatio, magna dignitas Presbyterorum omnium: erat tamen longè major, illuſtriorque eorum, qui cum Epiſcopo Cathedrali Eccleſiæ affigebantur, unde tanquam ex ſpecula univerſæ imminerent Diœceſi. Eo factum eſt, ut Numidicus Presbyter, forſan alicujus Eccleſiæ Parochus, in cœtum promoveretur Cathedralium Presbyterorum, eaque Confeſſionis ejus merces non indecora eſſet. Non injuria ergo Ignatius ad Trallianos ſcribebat, Presbyteros Conſiliarios eſſe Epiſcopi, illi aſſidere, & in Senatus Apoſtolici locum ſucceſſiſſe. σύμβουλοι, καὶ συνεδρεῖται τοῦ ἐπισκόπου, εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων.

L. 3. Ep. 14.

L. 4. Ep. 10.

VIII. Ex his manifeſtè patet, primis his Eccleſiæ adoleſcentis temporibus Clerum ſuperiorem cujuſque Civitatis in Conſilium & quaſi Senatum Epiſcopi coaluiſſe, & tum ſpiritalem, tum etiam temporalem adminiſtrationem Eccleſiæ capeſſiviſſe. Ea tum Capitulorum primigenia natura, ea erant officia. Communi non utebantur domo, nec menſa, uti nec nunc: ſed in communi poſſidebant res omnes Eccleſiæ, quarum partes ſingulis diſtribuebantur ejuſmodi, quæ cujuſque neceſſitati, ordini, & labori conſentirent. Inter ſe verò devinctiſſimi erant & Epiſcopo Clerici majores hi omnes eo nexu, qui neceſſarius erat, ut de temporali ſpiritalique adminiſtratione eis conveniret.

Præcipua autem antiquiſſimi illius Cleri, & hodiernorum Capitulorum diſcrimina erant iſtiuſmodi. 1. Non conſtabat Clerus ille niſi Presbyteris & Diaconis. 2. Presbyteri & Diaconi hi, Parochi ipſi erant, & Paſtores omnium Civitatis Eccleſiarum; aut ſi necdum eſſent divulſæ à Cathedrali Parochiæ, in ea ipſa Parochorum munia omnia implebant. 3. Ipſa ſua ordinatione hunc gradum & hanc dignitatem conſequebantur. Nam Presbyteratus & Diaconatus, peræquè ac Epiſcopatus, Beneficia erant, non Ordines tantùm; & id genus erant Beneficia, quibus incumberet ſalutis animarum cura, pro ſuo certè modo. 4. Clerus etiam nunc Romanæ Eccleſiæ formam præ ſe fert ſplendidiſſimam expreſſiſſimamque ejus Cleri, qui olim ſingulis in Cathedralibus Eccleſiis Epiſcopo copulabatur. Conſtat enim Romani Pontificis Clerus Presbyteris, Diaconiſque Cardinalibus, ſeu Titularibus Eccleſiarum omnium Romæ Parochialium Parochis, cum Pontifice & ſub Pontifice conſpirantibus & collaborantibus Romano in Conſiſtorio, de negotiis omnibus, quæ ex Pontificia ſpiritali ditione, ex univerſo, inquam, Chriſtiano orbe Romam referuntur.

Author eſt Socrates poſt obitum Attici Conſtantinopolitani Epiſcopi Presbyteros Philippum & Proclum ſtudiis nobilium ſubnixos quidem illos fuiſſe & ſuffragiis, ſed Siſinnium, qui Presbyter erat, ſeu Parochus Eccleſiæ in Suburbio ſitæ, quò populus quotannis pergebat ad Aſcenſionis Dominicæ celebrationem, populi favore primas tuliſſe, atque in Epiſcopale conſcendiſſe faſtigium urbis Regiæ. Ex quo patet, Parochos Civitatis Clero Epiſcopali accenſos fuiſſe, Presbyteriſque Cathedralibus ſuas fuiſſe Eccleſias in civitate, quarum Parochi eſſent, tam Conſtantinopolis, quàm Romæ *Siſinnius presbyter non in ulla Eccleſia intra urbem ordinatus, ſed in ſuburbio*. Hilarius in primam Pauli Epiſtolam ad Timotheum, in una-

Socr. l. 7. c. 25.

quaque Civitate eſſe debere ait Epiſcopum, ſeptem Diaconos, & Presbyteros eo numero, ut duo poſſint ad quamlibet Eccleſiam delegari : *Septem Diaconos, aliquantos Presbyteros, ut bini ſint per Eccleſias*. Auguſtinus Valerii Epiſcopi Hipponenſis unus primò fuit Presbyter. Factus autem Epiſcopus novem in Clero ſuo Presbyteros habuit, præter Diaconos.

IX. Hinc elucet Presbyteros, Diaconoſque Civitatis Epiſcopalis eminuiſſe ac præfuiſſe Presbyteris Diaconiſque ruris, id eſt, agreſtibus Parochis. Ideo & Presbyteros agreſtes vetat Concilium Neocæſareenſe in Cathedrali Eccleſia rem divinam facere, ſi Epiſcopus, vel ſi quis adſit Presbyterorum Urbis : ſi abſint hi omnes, tunc eorum vicem illi ſupplebunt. Can. 13.

Addam & illud ſingulare Cleri urbani decus, inſcriptos ibi ſæpiùs fuiſſe Epiſcopos, variis & inopinis eventibus ; & verò de ejus Collegii ſocietate gratulatos ſibi ipſos eſſe, ut ex quo & ipſi ad Epiſcopatum vocati eſſent, & in quo Epiſcopalis amplitudinis & poteſtatis non mediocris portio ad ſingulos refunderetur. Ancyrana Synodus ſanxerat, ut Epiſcopi, qui in eas civitates Eccleſiaſque, ad quas ordinati fuerant, non potuiſſent aditum ſibi patefacere ; in eas Presbyterorum ſocietates, τὸ πρεσβυτέριον, è quibus ad Epiſcopales infulas accerſiti fuerant, regrederentur, Epiſcopalibuſque honoribus fruerentur, & ornamentis, dum ab Epiſcopi Diœceſani conjunctione & obedientia non recederent. Can. 18. Sanxerat & Nicæna Synodus, ut Epiſcopi qui ex partibus Novati ad Eccleſiam Catholicam ſe conferrent, ordine & gradu, ac poteſtate priſtina potirentur, ſi modò nullus eſſet ejuſdem urbis Catholicus Epiſcopus : ſi eſſet autem, tunc ſederent inter Presbyteros illius Eccleſiæ ; in poteſtate autem eſſet Epiſcopi Catholici, honores ut eis & inſignia Epiſcopatus utenda concederet. Can. 8. Sanxerat denique Antiochena Synodus, ut honoris & functionum Epiſcopatus, τῆς τιμῆς, καὶ τῆς λειτουργίας, compotes eſſent, qui inſuperabili quopiam obice prohiberentur adire & regere Epiſcopatus ſibi demandatos. Can. 18. Erant igitur in Epiſcopalis Cleri, ſeu Capituli Collegio Epiſcopi non rarò, nec pauci : ut minùs mirum ſit, ſi Metropolitano Clero adgregarent ſe Epiſcopi Provinciæ, cùm in urbem Metropolitanam veniebant, & in idem Presbyterium, ſeu Conſiſtorium, in eaſdemque Synodos convenirent.

X. Nec illæ duæ tantùm erant cauſæ, quæ Epiſcopos Clero Cathedrali adjungerent : adire non potuiſſe urbem & Eccleſiam ſibi aſſignatam : & Catholicum alium jam Epiſcopum ejuſdem urbis eſſe : ſuppetit & tertia, quæ ſingularem prorſus redoleat pietatem. Ordinabantur quandoque inviti & repugnantes Epiſcopi ; molliebatur perſæpè voluntas eorum, & aſſentiebantur tandem ſarcinæ per vim ingeſtæ. Erant & qui indeflexo animo perſtarent, & indomita quadam animi dejectione & humilitate pervincerent, ne ſibi obedientiæ inexorabilis lex incuteretur. Ita nomine & honore Epiſcopatus frui permittebantur in Collegio Presbyterorum. Ejuſmodi fuit Euſtathius Metropolitanus Pamphyliæ, cui Epheſina Synodus ea conceſſit cum otio ornamenta : *Sed quia adversùs ejus animum à rebus gerendis alienum non admodum decertare oportuit, ſed miſerari potuit ſenem, &c. juſtum rectumque definimus, ut nomen retineat Epiſcopi, & honorem, & communionem* : τὸ τῆς ὁπωσοῦν ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν κοινωνίαν. Act. 7. Jam monuimus ea voce τιμῆς deſignari emolumenta omnia temporalia, quæ tum non aliud quàm largiores erant diſtributiones. Denique hoc Concilio non prohibetur Euſtathius, niſi ordinare & ſacram rem facere *propria authoritate* : μὴ χειροτονεῖν, μήτε ἱερουργεῖν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας. Aſſenſio quippe & authoritas Epiſcopi, ut ita dicam, Cardinalis ad hanc geminam functionem deſiderabatur.

XI. Non poſſumus in hanc eos referre claſſem Epiſcopos, quos ſua dejecerant ſede crimina. Nec enim ea videbatur Presbyteratus ſanctitas, ut eo Ordine digni cenſerentur, qui indigni cenſebantur Epiſcopali. Itaque cùm Euſtathius Berytenſis Epiſcopus in Ordinem redegiſſet Presbyterorum, eos quos gradu Epiſcopatus moverat, à Photio Tyri Metropolita antè ordinatos Epiſcopos ; Pontificis Romani Legati cum Concilio Chalcedonenſi hoc reſcidere judicium, & in leges Eccleſiæ commiſſum eſſe pronunciavere ; quippe ſacrilegum eſſe, ἡσυχάσαι, Epiſcopum criminis ergo deponere, & Presbyteratus functiones ei permittere, quæ à criminoſis perfici, aut vel delibari nunquam debeant. Act. 4. Canon hinc ibi ille editus & promulgatus eſt : *Epiſcopum in Presbyteri gradum deducere, ſacrilegium eſt*. Non de his Epiſcopis depoſitis intelligi debet, quod Epheſinæ Synodi Catholici Epiſcopi dicebant de pluribus Epiſcopis partium Neſtorianarum, Epiſcopos eſſe ſolo nomine, & ſine Epiſcopatibus : *Ne civitates quidem obtinent, & ſolo nomine ſunt Epiſcopi*. Can. 19. Apertè enim ſejunguntur ab his qui fuerant abdicati. Probabiliùs ergo dicentur ex iis fuiſſe Epiſcopis, quos triplici de cauſa ſuprà diximus in ſortem & locum Presbyterorum revocari. Act. 4.

XII. Iis porro cùm cumularetur Cathedralis Clerus honoribus ; cùm ejus ex gremio ſæpiſſimè deligerentur Epiſcopi ; cùm tot in ejus gremium rurſus revolarent Epiſcopi ; cùmque ad ſocietatem conſiliorum & totius Eccleſiaſtici regiminis ab Epiſcopo vocaretur : hinc ſubrepebat nonnunquam minùs modeſtis, ut inflarentur, & minùs obſequentes ſuo ſe præberent Epiſcopo. Inde tot Conciliorum Canones, quibus vetantur Presbyteri, niſi conſentiente Epiſcopo tentare quidquam. Hi Canones ſi æquos nanciſcantur interpretes, Presbyteros non deprimunt, ſed extollunt. Argumento enim ſunt, permultas Epiſcopalis poteſtatis functiones Presbyteris quoque congruere potuiſſe, ſi modò imperio Epiſcopi ſupra Presbyteros conſultum eſſet. Concilium Arelatenſe ita jubet : *Ut Presbyteri ſine conſcientia Epiſcoporum nihil faciant*. Can. 19. Apoſt. c. 5 Laodi. c. 5 Innumeri ſunt id genus Canones.

XIII. Migrante è terris Epiſcopo, Diœceſin univerſam adminiſtrabat Clerus Eccleſiæ Cathedralis, tractandis his ſacris habenis ſuperſtite Epiſcopo jam edoctus & inſuefactus. Abundè patuit quàm verè Clero Romano incumberet Romanæ Eccleſiæ regimen vacante Sede, cùm ad Clerum Carthaginenſem ſcripſit in hunc modum : *Et cùm incumbebat nobis, qui videmur præpoſiti eſſe, & vice Patris cuſtodire gregem ; ſi negligentes inveniamur, dicetur nobis, quod & anteceſſoribus noſtris dictum eſt, qui tam negligentes Præpoſiti erant, quoniam perditum non requiſivimus, & errantem non correximus, &c.* Epiſt. c. apud Cyp. Et alia rurſus Epiſtola : *Omnes enim nos decet pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque Provincias membra digeſta ſunt, excubare*. Epiſt. 28.

Duo hìc animadverti quàm æquum, tam neceſſarium eſt : 1. Cùm excedente è vivis Epiſcopo, vel ſuperſtite etiam, ſed abſente, neceſſe ſit Eccleſiam à Clero adminiſtrari : neceſſe non minùs eſſe, ut eam artem difficillimam addiſcat, Eccleſiamque cum Epiſcopo ſuperſtite regat, & regendo aſſuefcat regere. 2. Id non ad Epiſcopales tantùm, ſed ad Metropolitanas & ad Patriarchales Eccleſias pertinere, atque adeo ad Romanam, cujus ſacræ ditioni ſubeſt quidquid Chriſtiani nominis uſquam eſt. Clerus enim Romanus hìc ſcribit, ut ſarcinam geſtans & ſolicitudinem omnium Eccleſiarum ; nec ab ea ſententia recedit Cyprianus in ſuis ad eum reſponſis.

Fatendum nihilominus eſt, viduatæ Eccleſiæ Clerum id moris habuiſſe, ut majora quæque negotia futuro Epiſcopo intacta ſervarentur. Ita Clerus ipſe Romanus : *Quanquam nobis differendæ hujus rei ma-*

Epist. 31. *rei major necessitas incumbat, quibus post excessum Fabiani nullus est Episcopus propter rerum & temporum difficultates constitutus.* Et infrà : *Ante constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, ut interim dum Episcopus dari à Deo nobis sustinetur, in suspenso eorum causa teneatur, qui moras possunt dilatione sustinere.*

XIV. Discedentes ab Ecclesiis suis Episcopi, nullos potestatis limites Clero suo delineabant. Sed Canones, mores, legesque modestiæ multa Episcopis reservabant. Antiochenis Presbyteris in hæc verba Ignatius scribebat : *Presbyteri pascite eum qui in vobis, gregem ; usquequo ostendat Deus eum, qui vobis principabitur.* Cyprianus Presbyteros
L. 3. Ep. 6. 10. Diaconosque suos ita compellabat : *Officium meum vestra diligentia præsentet, & faciat omnia quæ fieri oportet circa eos, &c.* Et alia Epistola : *Hortor & mando ut vos vice mea fungamini circa ea gerenda, quæ administratio religiosa deposcit.* His aliisque Cypriani Epistolis palam est, cùm non rarò abesse ab Ecclesia sua Episcopus cogeretur, regimen devolvi solitum fuisse ad Clerum universum, nullo specialiter designato Vicario Episcopi absentis. Epistolæ Cyrilli, immo & totius Ephesini Concilii, scriptæ ad Presbyteros, Oeconomos, aliosque Clericos Ecclesiæ Constantinopolitanæ super depositione Nestorii : Eæ, inquam, Epistolæ hoc ipsum evincunt, non Vicarios, non selectos quospiam, sed ipsum Cleri universi Collegium in curam & regimen totius Ecclesiæ successisse. Cùm autem indubium id sit post obitum Episcopi, possent fortassis rara aliqua exculpi alicunde exempla Vicarii in absentis Episcopi locum subrogati. Scri-
L. 1, Ep. 4. psit Cyprianus Presbytero, qui Legionensem & Asturicensem, itemque Diacono qui Emeritensem regebant Episcopatus per absentiam Episcoporum. Testatur tamen Hilarius, in eo quem Constantio Imperatori obtulit Libello, suam se Ecclesiam, dum exularet, adgubernasse per Presbyteros suos : *Licèt in exilio permanens, & Ecclesiæ adhuc per Presbyteros meos communionem distribuens.*

XV. Ideo & Ambrosius Episcopos admonebat omnes, Clericos ut suos, maximè verò Diaconos, tanti facerent quanti corporis sui membra : & eo illos animo, ea charitate aptissimis quosque ministeriis admoverent : *Episcopus ut membris suis utatur*
Offic. l. 2. c. 27. *Clericis, & maximè ministris, qui sunt verè filii : quem cuique viderit aptum muneri, ei deputet.* Addit & alibi idem sanctissimus Pater, Episcopum Presbyteros, immo & Diaconos ea verecundia spectare & tractare debere, qua parentes ; & gratanter ferre, si illi ingentem sui existimationem bonis artibus, jejuniis & virtutum exercitiis excitarint in animis Laicorum : quòd ea laus ipsa in Ecclesiæ
Ibid. c. 24. Pastorem reflectatur : *Sed & Sacerdotem convenit Presbytero vel Ministro deferre, ut parenti, &c. Neque offendi Sacerdotem, si aut Presbyter, aut Minister, aut quisquam de Clero, aut misericordia, aut jejunio, aut integritate, aut doctrina, aut lectione existimationem accumulet suam : Gratia enim Ecclesiæ, laus Doctoris est.* Eo sapientiæ modestiæque gustu scribebat olim Augustinus, Episcopatum præcellere quidem Ordini ipsi Presbyterorum, sed multis tamen nominibus superiorem esse Presbyterum Hieronymum Episcopo Augustino :
Epist. 19. *Quanquam secundùm honorum vocabula, quæ jam Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopatus Presbyterio major sit, tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est.* Expressit & ipse Hieronymus luculenter, quibus ultro citroque certare debeant officiis Episcopi Clericique inferiores : *Episcopi Sacerdotes*
Epist. ad Nepot. *se esse noverint, non dominos : honorent Clericos, quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis, quasi Episcopis honor deferatur. Scitum illud est Oratoris Domitii : Cur ego te, inquit, habeam ut Principem, cùm tu me non habeas ut Senatorem?* Subjicit denique
Can. 35. Episcopum & Presbyteros in unam sacerdotalem familiam, in unum coalescere sacerdotium, & mutuis revinctos esse officiis, ut Aaronem & filios ejus : *Quod Aaron & filios ejus, hoc Episcopum & Presbyteros esse noverimus. Unus Dominus, unum Templum, unum sit etiam ministerium.* Pulcherrima hæc est forma Capituli cum vertice suo, seu cum Episcopo in individuam unitatem revincti. Nec minùs venustè illa emicat in Concilio Carthaginensi IV. ajente Cathedram Episcopi in Ecclesia supra cathedras Presbyterorum assurgere, sed domi Presbyteros omnes Collegas haberi debere ab Episcopo : *Ut Episcopus in Ecclesia & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat ; intra domum verò Collegam se Presbyterorum esse cognoscat.* Dicetur inferius suo loco, quando cœperint Episcopalibus Ecclesiis vacantibus, aliquando Presbyteri, sæpiùs Episcopi intercessores, interventores, seu visitatores dari, dum Episcopus crearetur.

CAPUT VIII. *P. 2. l. 1. c. 31.*

De Capitulis Ecclesiarum Cathedralium à Clodovæo ad Carolum Magnum, sive sæculo VI. VII. & VIII.

I. Seminariorum, Monasteriorumque cum Capitulis affinitas.

II. Seminaria complura, de quibus verba fecimus, Capitula ipsa erant Cathedralium Ecclesiarum.

III. IV. V. Multa præcipiunt Concilia Gallicana de Capitulis. Parochi & Beneficiarii simplices, quodam societatis nexu eis cohærebant. Unde Canonicorum nomen. Prædia ipsa Ecclesiarum ad usumfructum Canonicis concedebantur.

VI. VII. VIII. Parochiæ & Abbatiæ illis committebantur. Quid Matricula, quid Canon. Presbyteri cum Episcopis causas tractabant.

IX. In Hispania Presbyteris & Diaconis constant capitula ; quibus etiam id juris est, ut Conciliis intersint.

X. Parochi ad Ecclesiam Cathedralem ita transferuntur, ut prioris Parochiæ suæ Primitivi sint adhuc Parochi. Cur Canonici Cathedrales Parochis semper emineant.

XI. In Italia similiter Presbyteri, Diaconique conflabant Capitula, aderant Conciliis, Consilium & Senatus erant Episcopi, ex eorum Collegio plerique Episcopi adsciscebantur.

XII. Resplendet in sacro Cardinalium Collegio priscorum Capitulorum forma antiquissima.

XIII. De Capitulo majoris Ecclesiæ Constantinopolitanæ, de Canonicorum ibi numero, & cujusque Clericorum Ordinis definitio à Justiniano. Hi Canonici vice quisque sua sacra celebrabant in omnibus urbanis Ecclesiis.

XIV. Alia Orientis Capitula. Nonnulli Diaconatui insenescebant.

XV. De Diaconorum numero.

XVI. Statuta alia de numero Cleri Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

XVII. Erant Romæ Congregationes Monasticæ, juxta majores Ecclesias, quæ in eis noctu & interdiu divina Officia celebrarent.

I. CAthedralium Ecclesiarum Capitula usque adeo quondam seminariis innexa fuere Clericorum, vel Seminaria Capitulis, addi posset & utrisque Monasteria, ut difficilimè possint ea divelli, ubi paulò diligentiùs pertractantur. Minùs ergo mirum accidet, si quando hæc alia aliis implicemus, quæ suapte sponte implicatissima sunt.

II. Si ablegatis præjudiciis pensitentur quæ de Seminariis suprà diximus, liquebit ea tum vera fuisse Capitula, & Collegia ipsa Cleri Cathedralium Ecclesiarum. Ejusmodi erant & Augustini, & Possidii, & aliorum Africanorum Episcoporum Seminaria. Ecquis enim alius in his tum Cathedrali-

bus Ecclesiis Clerus. Cùm rursus Concilium Toletanum IV. jubet ut Presbyteri Diaconique communis cum Episcopo vitæ nexu vinciantur, exceptis iis tantummodo, quos ætas ingravescens, vel valetudo vacillans, legitimè hac lege & necessitate absolvet : & cùm juniores Clericos omnes una proximiore domo adgregat sub unius Præpositi censura : quid loci supereſt alii præterea, vel Clero, vel Capitulo? Cùm præcipit rursus Concilium Turonense II. ut Episcopus domi suæ habeat conjunctissimos sibi Presbyteros, Diaconos, Clericosque suos omnes, abactis inde fœminis omnibus : nonne hæc & Capituli & Seminarii & Clerici species pulcherrima est? Quis enim alium præterea sibi Clerum in ea urbe finxerit? Nonne Gregorius Turonensis disertè Canonicos vocat? *Mensa Canonicorum*? Nonne hæc etiam est mensa & vita communis?

Certè nec Decanos ille ibi, nec Præpositos commemorat, nec dignitates alias, sed Presbyteros tantùm, Diaconosque & Clericos. Sed ea erat tunc Capitulorum forma. Præpositum vidimus, Collegio juniorum Clericorum imperitantem. Archicantorem alibi adverteramus. De Archipresbyteris & Archidiaconis suo diximus suprà loco. Hæ tum Dignitates, sive potiùs Officia & Administrationes erant Capitulorum. Sed quid vel optari potest manifestius illo Augustini Anglorum Apostoli exemplo, qui ex Decreto Gregorii Papæ suum domi suæ totum habuit Clerum, communis secum vitæ sectatorem, quem & Capitulum dicere possis & Seminarium? Eodem quoque spectant quæ de Fulgentio dicta sunt, eadem illi erant & Capitula, & Seminaria, & Monasteria. Ita enim ille Clericos Monachis adunavit in Sardinia, exilio suo illustrior. Sed inde conjici potest de Cleri ejus disciplina, postquam victor in Africam reversus est. Et ne conjecturis utamur, ubi minimè opus est, author ipse vitæ ejus testatur, Hildericum Vandalico primum Imperio potitum post parentis obitum, regni sui initia humanitate & indulgentia illustrasse, exulantes restituisse suis Ecclesiis Episcopos : tumque Fulgentium ita Clerum & Monachos implicuisse, & conseruisse sibi mutuò, ut in Clericorum loca vacua Monachos sufficeret ; *Clericorum verò si qua defuerunt Ministeria reparans, probatos sibi multos ex fratribus Monachis ad Ecclesiasticam militiam transtulit, ibi quoque charitati consulens, ut dum penè omnes Clericos ex illo Monasterio ordinat, antiquæ familiaritatis monente notitia, nulla lis aliquando Monachos & Clericos ventilaret.* Cap. 29.

III. Verùm rariuscula videntur fuisse hæc sive Capitula, sive Seminaria, ubi vita communis institueretur. In Gallia primus omnium sanctus Rigobertus Archiepiscopus Remensis vitam communem Clero suo indixisse fertur : *Primus fertur commune eis instituisse erarium*. Verba sunt ipsa Scriptoris vitæ ejus apud Bollandum. Sed post annum demum septingentesimum id contigit. Concilium Agathense tum Presbyteros, tum Clericos civitatenses, seu Episcopalis civitatis, ab aliis discriminat, qui ruris Ecclesiis addicti essent. Nimirum civitatenses iidem erant qui Canonici & Capitulum Ecclesiæ Cathedralis : *Civitatenses, sive Diœcesani Presbyteri vel Clerici*. Can. 28. Non in Africa enim sola, sed & alibi Diœceses vocabantur agrestes Parochiæ. Unde suspicor & totam Episcopi Diœcesin dictam esse postea, quæ priùs & à Græcis & à Latinis Parochia dicebatur. Eadem distinctione utitur Concilium Vasionense II. civitatensium & rusticanorum Presbyterorum, dum utrisque potestatem facit concionandi : *Ut non solùm in civitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis verbum faciendi daremus Presbyteris potestatem*. Can. 2. Eos quoque secernit Concilium Arvernum, Canonicosque eos omnes nuncupat, sicut & Diaconos : *Si quis ex Presbyteris aut Diaconis, qui neque in civitate, neque in Parochiis Canonicus esse dignoscitur, sed in villulis habitans, in Oratoriis officio sancto deserviens, &c.* Can. 15. Quo certè Canone Beneficiarii, simplices nempe privatorum Oratoriis addicti, non Parochiis, non Civitatis Ecclesiæ; qui enim his alligantur, Canonici hìc dicuntur : Beneficiarii, inquam, illi simplices præcipiuntur solenniores Festos dies agere cum Episcopo in Ecclesia Cathedrali ; *Præcipuas solemnitates nullatenus alibi, nisi cum Episcopo suo in civitate teneat*. Hinc tria quædam eruuntur, 1. Parochos, Presbyteros & Diaconos Parochiarum agrestium Canonicos vocari : *In Parochiis Canonicus*. 2. Ubi essent Parochiæ in civitate, earum Presbyteros à civitatensibus, seu à Canonicis Capituli Episcopalis non distingui, ideoque & Capitulo inseri. 3. Quin & Beneficiarii simplices suo & ipsi quodam modo illigabantur Clero & Capitulo Cathedrali, cùm ei Festis diebus adgregarentur.

IV. Aurelianensi Concilio III. nomine, & honore, & gradu, & sportularum jure exuuntur ex *Canonicis* illi, qui vel Episcopo morem gerere, vel Ecclesiæ suæ ministeria desponsa præstare recusarint : *Inter reliquos Canonicos Clericos, ne hac licentia alii vitientur, nullatenus habeantur, neque ex rebus Ecclesiasticis, cum Canonicis stipendia aut munera ulla percipiant*. Can. 11. Itaque Canonici habebantur, qui stipendiorum Ecclesiæ participes erant, ideoque inscribebantur *Canoni*, seu Matriculæ Ecclesiæ. Id verò de iis dici non poterat, qui Oratoriis Magnatum addicebantur, à quibus sustentabantur ; & unde nisi festis solemnioribus non recedebant, cùm & ipsos, & Magnates ipsos necesse esset eos dies cum Episcopo agere in Ecclesia Cathedrali.

V. Ex eodem autem Concilio perspicuum est, Clericos, seu Canonicos Ecclesiæ Cathedralis Episcopis curæ potissimùm fuisse, illos Beneficiis cumulari, illos agris & prædiis Ecclesiæ quibusdam singulos donari solitos, quorum usu fructu gauderent, ita tamen ut in potestate esset Episcopi, vel agros alios aliis permutare ejusdem pretii ; vel omnino eos auferre, si contumaciùs in eum ferocirent : *Si quid à Clericis, de decedentium Sacerdotum munificentiis habetur, vel possidetur, deinceps à successoribus nullatenus auferatur, ita ut qui decessorum largitatibus gaudent, officia Ecclesiæ, obedientiam & affectum Sacerdotibus præbeant, &c. Si Episcopo placuerit commutare, sine accipientis dispendio in locis aliis commutetur*. Can. 17. Hæc prima nimirum jaciebantur Præbendarum fundamenta in Ecclesiis Cathedralibus, arbitraria Episcopi largitate ; quæ à successore utique revocari non posset, nisi æqua permutatione, aut canonico judicio in Canonicum contumaciorem : *Si contumacia accipientis extiterit, erit in arbitrio præsidentis, utrum vel qualiter debeat revocari*. At Concilium Aurelianense V. vetuit, ut quandiu vacarit Episcopalis sedes : *Nullus aut in Civitate, aut per Parochias Clericos ordinare præsumat*. Quod perinde est, ac si vetaretur Capitulum, ad quod devolvitur administratio vacantis Episcopatus, vel Ordines, vel Beneficia ulla conferre, sed uni rei incumbere ut propediem eligeretur Episcopus, qui hæc sibi propria obiret munera. Ejusmodi viget etiamnunc disciplina, saltem primo, quo orbata luget Ecclesia, anno.

VI. Canonicos plerumque suos donabant Episcopi Parochiis, Abbatiis, & Beneficiis quibuscumque aliis, tum in Urbe, tum ruri ; addita etiam facultate fruendi aliqua parte redituum Ecclesiæ Cathedralis, si tenuiores essent proventus Beneficii recens iis collati. Cavesis autem, ne dum Abbatias audis Canonico ab Episcopis collatas, in mentem veniat Abbatum Commendatariorum, exclusis Regularibus. Erat enim Claustralis semper Abbas, vel Abbatissa ; sed administratio extetior Monasterii Canonico commendabatur ab Episcopis, & ad eum nonnihil redibat stipendii, tanquam ad Admini-

miniſtratorem, vel Vicarium ab Epiſcopo præſtitutum. Quanquam autem mera hæc eſſet adminiſtratio, erat tamen in Titulorum & Beneficiorum numero, quòd qui ea ſemel eſſent honeſtati, non poſſent citra judicii formam ſolo Epiſcopi nutu amoveri, ut infrà declarabitur : *De his verò Clericorum perſonis, quæ de Civitatenſis Eccleſiæ officio Monaſteria, Diœceſes, vel Baſilicas, in quibuſcumque locis poſitas, id eſt, ſive in territoriis ſive in ipſis civitatibus, ſuſcipiunt ordinandas : in poteſtate ſit Epiſcopi, ſi de eo quod antè de Eccleſiaſtico munere habebant, eos aliquid aut nihil exinde habere voluerit. Quia unicuique facultas ſuſcepti Monaſterii, Diœceſis, vel Baſilicæ, debet plena ratione ſufficere.*

VII. Privilegiis & immunitatibus Cleri omnibus gaudere jubet Concilium Aurelianenſe IV. Clericos omnes : *Quorum nomina in Matricula Eccleſiæ teneantur inſcripta*. Expungebantur ex ea Matricula eorum nomina, quorum nulla tum reſipiſcentiæ ſpes ſupereſſe videretur : & rurſus eadem ipſa inſcribebantur, ſi ad meliorem illi ſe frugem contuliſſent. Ita enim Agathenſe Concilium : *Cùm eos pœnitentia correxerit, reſcripti in Matricula gradum ſuum dignitatemque recipiant*. Eo porro Matriculæ vocabulo, præter album, ſeu Catalogum Canonicorum, ſignificabatur etiam ipſum ærarium Eccleſiæ, ſeu fundi & reditus ejus omnes, quorum participes erant omnes, qui ei Catalogo inſcribebantur. Ita perſpicuè ſonat in Synodo Antiſiodorenſi : *Quicumque votum habuerit, in Eccleſia vigilet, & Matriculæ ipſum votum, aut pauperibus reddat*. In Concilio Turonenſi *Canon* appellatur Liber Officiorum Eccleſiæ : ſed nemo neſcit ita appellari quoque ſolitum Catalogum Clericorum, qui & Matricula dicebatur. Erat autem caſtrenſis ea vox *Canonis*, & Scriptoribus Hiſtoriæ Auguſtæ uſitatiſſima, qua annona militum, & ipſe Catalogus deſignabatur militum, ad quos ejus annonæ juſta portio redibat.

VIII. Non ſinit Turonenſe II. Concilium abdicari Archipresbyterum, niſi conſilio judicioque cæterorum Presbyterorum : *Sine omnium ſuorum Compresbyterorum conſilio*. Hic porro cœtus, ſeu Conſilium Presbyterorum, qui de Principe ſuo, ſeu de Archipresbytero judices ſeſſuri ſunt cum Epiſcopo, Capitulum omnino eſt Eccleſiæ Cathedralis. Æquum non erat, ut de Archipresbytero Diaconi cæterique inferiores Clerici judicium ferrent. Enucleatus jam à nobis eſt Canon hujus Concilii, qui Clericos omnes in ædes Epiſcopi adgregat, communem cum eo menſam, victum, vitamque omnem inſtituturos, velut in Seminario Clericorum. Canonicorum nomine donantur in hoc eodem Concilio Clerici Minores Lectoreſque, qui ruri cum Archipresbytero degebant : *Unus Lector Canonicorum ſuorum*. Perpetuus Epiſcopus Turonenſis teſtamentum ſuum inſcripſit : *Presbyteris, Diaconibus & Clericis Eccleſiæ ſuæ*. Etſi enim ad cauſas Eccleſiæ tractandas non accerſetentur ab Epiſcopo, niſi Presbyteri, & Diaconi, aliquando Presbyteri ſoli : unde & ii præſertim Cleri, Capituli & Canonicorum nomine & gloria decorabantur : & Clero tamen & Canonicis ſuo modo accenſebantur etiam Clerici minores, quòd etiam in Matriculam referrentur, Eccleſiæ reditibus paſcendi.

Verùm nihil elegantius occurrit, hoc ſeu Cleri ſeu Capituli Pariſienſis Encomio, quod à Fortunato Pictavienſi Epiſcopo lucubratum eſt : ita enim ille de Epiſcopo, de Presbyteris, de Diaconis illius Eccleſiæ, qui in unum veluti Capituli ſplendidiſſimi corpus compaginati erant : *Celſa Pariſiaci Cleri reverentia pollens, Eccleſiæ genius, gloria, munus, honos. Carmine Davidico divina poemata pangens, Curſibus aſſiduis dulce revolvit opus. Inde Sacerdotes, Leviticus hinc micat ordo : Illos ca-*

nities, hos ſtola pulchra tegit. In medio Germanus adeſt Antiſtes honore, &c.

IX. In Hiſpania Concilium Braccharenſe I. in Eccleſia Metropolitana ejus civitatis confluxit, *Conſidentibus ſimul Epiſcopis, præſentibus quoque Presbyteris, aſtantibuſque Miniſtris, vel univerſo Clero*. Vides adeſſe urbanum Clerum Concilio Provinciali. Sed Concilio tamen Toletano VI. coercita eſt multitudo illa Cleri inferioris, quin & ſelecti tantùm ex Presbyteris Diaconiſque affuere, utque poſthac adeſſent Conciliis juſſi ſunt, quos nimirum eximia quædam vitæ ſanctitas ac peritia commendaret : *Poſt ingreſſum omnium Epiſcoporum, atque conſeſſum, vocentur deinde Presbyteri, quos cauſa probaverit introire. Poſt hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos Ordo popoſcerit intereſſe, & corona facta de ſedibus Epiſcoporum, Presbyteri à tergo eorum reſideant, Diacones in conſpectu Epiſcoporum ſtent*. In Conciliis ſplendet repræſentatio quædam Eccleſiæ univerſalis, ita & in Capitulis particularis cujuſque Eccleſiæ repræſentatio ineſt. Utrobique, nimirum & in univerſali, & in particulari qualibet Eccleſia, in Conciliis, & in Capitulis præſident & præfulgent Epiſcopi, Presbyteri, Diaconique. Nec mirum accidere poterat, in Concilium Epiſcopi, ſeu in Capitulum, quod Presbyterium olim dicebatur, advocari Diaconos, cùm & in Concilia Generalia admitterentur, ubi leges univerſæ Eccleſiæ condebantur. Unde non poſſum non inauditæ imputare novitati, quòd prohibitum eſt ab Emeritenſi Concilio, ne Diaconi delegari poſſent, ut vice & loco Epiſcoporum in Conciliis Provincialibus ſederent. Non poſſum adduci, ut huic Canoni obtemperatum fuiſſe uſquam putem. Fuerant jam pridem, fueruntque deinceps Diaconi, veluti Vicarii Generales Epiſcoporum. Citra controverſiam ergo potuere eorum vices exercere in Conciliis. Quòd verò prohibent Canones, ne in conſeſſu Presbyterorum ſedeant Diaconi ; ad Diaconos id reſtringendum eſt proprio loco & ordine ſuo ſedentes, non ad eos autem, ubi locum tenent Epiſcopi ſui. Quàm alienum enim fuerit à ſimilitudine veri, ut non ſederent in Conciliis Oecumenicis Diaconi Eccleſiæ Romanæ, qui ad ea delegabantur cum Epiſcopis Presbyteriſque ejuſdem Eccleſiæ, ut non aſſiderent tantùm, ſed & præſiderent ?

X. Hoc eodem Emeritenſi Concilio permiſſum eſt Epiſcopis, ut Parochos ruris in Eccleſiam ſuam Cathedralem transferrent, ubi ex re viſum eſſet ; utque Primarios, ſive, ut loquuntur Primitivos eſſe ſinerent Parochos Eccleſiæ ſuæ prioris, cujus redituum partem ſibi aliquam præcerpendam ſervarent ; reliquam permitterent Presbyteris Diaconiſque, quos ſibi conceſſione Epiſcopi ſubrogabant, & in quos ſemper nonnullam exerebant authoritatem : *Ut omnes Epiſcopi Provinciæ noſtræ ſi voluerint, de Parochianis Presbyteris ac Diaconibus Cathedralem ſibi in Eccleſia principali facere, maneat per omnia licentia. Et quamvis ab Epiſcopo ſuo ſtipendii cauſa per bonam obedientiam aliquid accipiant, ab Eccleſiis tamen in quibus conſecrati ſunt, vel à rebus earum extranei non maneant : ſed Pontificali electione, Presbyteri ipſius ordinatione, Presbyter alius inſtituatur, qui ſanctum officium peragat, & diſcretione Prioris Presbyteri victus & veſtitus rationabiliter illi miniſtretur, ut non egeat*. Palam hinc fit, multò pinguiores fuiſſe reditus Parochiarum ruris, quàm Canonicorum Cathedralium, cùm hic tantoperè tergiverſentur Parochi, ne ſuis ab Eccleſiis in Cathedralem transferantur, nec eos ad id invitos cogere ſinantur Epiſcopi, niſi copia facta, ut priorum redituum ſuorum non mediocrem partem retineant. Jam ſuprà perſtrinximus id quoque Epiſcopalis largitatis genus, ubi Epiſcopus Canonicos aliquos de ſe, vel de Eccleſia optimè meritos, in agreſtes Parochias transferebat. 2. In hoc eodem Canone *Ca-*

bid. c. 18.

Can. 13.

Can. 2.

Can. 3.

Can. 23.

Can. 7.

Can. 19.

Spicil. to. 5. Pag. 105.

Can. 4.

Can. 5.

Can. 12.

thedralis dicitur, qui Canonicus : & *Cathedralem facere* id sonat, Canonicatu Ecclesiæ Episcopalis donare quempiam. 3. Quanquam pluris ad animarum salutem plerumque faciendi videantur Parochi, quàm Canonici : non temerè tamen in hoc Concilio potestas fit Episcopis, ut transferre possint Parochos quoscumque præstantiores, & Cathedralis suæ Canonicis annumerare, suffecto in eorum locum Parocho alio, cui congrua redituum Parochialium portio adtribuatur. Nec abstrusa magnoperè, sed prompta & expedita rei hujus ratio est. Nimirum Canonici veluti membra sunt, & oculi, manusque & pedes Episcoporum, cum eoque conflantur in Senatum unum, qui Diœceseos universæ moderatur gubernacula. Ne dubitari autem quidem potest, quin pluris interfit ad Reipublicæ Christianæ salutem & gloriam promovendam providentia hæc generalis Ecclesiæ, quàm Parochiæ cujuscumque particularis. Et ea etiam forsan ratione Canonico huic novo cura semper incumbit & regimen Parochiæ prioris, quòd verè Canonici cum Episcopo invigilent, excubentque ad regimen universale omnium territorii Episcopalis Ecclesiarum. 4. Non agit hæc Synodus nisi de Presbyteris & Diaconis in Ecclesiam Cathedralem traducendis, quòd non aliis verè constarent Capitula. 5. Denique id etiam licere vult Episcopis hoc Concilium, ut agellos possint Canonicis Clericisve conferre, ubi illis gratificari suadet pietas & constans assiduitas in Officiis Ecclesiasticis ; ita tamen ut si inertiùs eos excolant, Ecclesiæ redintegrentur. Et hæc rursum exordia sunt Præbendarum, quibus Episcopus industriam & singularem quorundam pietatem remuneretur.

XI. Adeunda nunc nobis Italia, ubi ex Gregorio Magno apertum est, minùs numerosa adhuc fuisse Capitula. Ubi nimirum Episcopo visitatori Ecclesiæ Populoniensis Pastore suo destitutæ, præcipit, ut Presbyterum ibi Cardinalem instituat, & duos Diaconos, ac rursum ad Parochias ruris Presbyteros tres. *Ut unum Cardinalem illic Presbyterum, & duos debeas Diaconos ordinare. In Parochiis verò præfatæ Ecclesiæ tres similiter Presbyteros.* L. 1. Ep. 44. Nihil amplius ei Ecclesiæ providetur, quæ ita omnibus præsidiis destituta erat, ut ne Presbyteros quidem haberet, qui baptismum administrarent. Id genus exempla alia missa facio. Scripsit idem Pontifex *Presbyteris, Diaconis & Clero Mediolanensis Ecclesiæ*, ad Episcopi electionem accelerandam. L. 2. Ep. 29. L. 4. Ep. 23. Nihil hìc de Episcopis Provinciæ, ut qui non ubique concurrerent, vel ad Capitulum, vel ad electionem Episcopi Ecclesiæ Metropolitanæ. Præcipit alibi, ut celebrata electione, quinque tum ex Presbyteris, tum ex Diaconis ætate maturioribus Romam pergant ad electi confirmationem. *Quinque de prioribus Presbyteris, & quinque de præcedentibus Diaconibus.* L. 5. c. 12. Libertate cùm donaret Gregorius mancipium Ecclesiæ, chartam libertatis subscribi voluit à quinque prioribus Presbyteris, & à tribus Diaconis Ecclesiæ suæ. *Propria manu cum tribus Presbyteris prioribus, & tribus Diaconibus pro pleniſſima firmitate subscripsimus.* Ut autem Abbati copiam faceret testandi, rem primò consultari voluit cum Episcopis Romæ repertis, cum Presbyteris, Diaconis, Clericisque Romanis, tum deinde ab his subscribi : *Considentibus Episcopis, & Presbyteris, &c. Astantibus etiam Diaconis, & Clero, &c. Ut cum fratribus filiisque nostris, quid statuendum sit, deliberare possimus, &c. Quæ nobis cum fratribus filiisque nostris in commune visa sunt.* L. 9. Ep. 22. Cassa alibi & irrita judicat Episcopi Acta, nisi Presbyterorum & Diaconorum subscriptionibus roborentur. *Mandato legaliter facto, tuis ac Presbyterorum seu Diaconorum in testimonium subscriptionibus roborato.* L. 11. Ep. 13. 60 Alibi demonstrat non alia fœcundiora Seminaria ad Episcopos expoliendos & præparandos, quàm tenacissima purioris disciplinæ Capitula ; ubi videlicet Episcopum Calaritanum submonet, ne Capitulum suum nimis exhauriat, Episcopis inde ad alias Ecclesias dimissis, *Sic tamen ut non omnes ad Episcopatum de Ecclesia ipsius eligantur. Nam sic eum convenit alias ordinare, ut Ecclesiæ suæ de personis quæ in ea possint proficere, necessitatem non faciat.* L. 11. Ep. 59. Denique cùm compluta ad Ecclesiæ Romanæ repurgationem editurus esset Decreta, ea non alibi promulgavit, quàm in Synodo Episcoporum & Presbyterorum suorum, astantibus Diaconis, Clericisque aliis. *Gregorius, cum Episcopis omnibus, & Romanæ Ecclesiæ Presbyteris residens, astantibus Diaconibus & cuncto Clero.* Con. II. Rom. sub Greg. I. Soli tamen Episcopi Presbyterique subscripsere. Eam rationem tenuit & Martinus Papa I. cùm Monotheletas Patriarchas proscriberet : *Sedentibus Episcopis & Presbyteris, astantibus Diaconibus & Clero universo.* Epist. 11. Hic idem ipse Pontifex ad Ecclesiam Hierosolymitanam scribens, Epistolam inscripsit Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Monachisque : quin & in Epistola Synodica ad universalem Ecclesiam scripta post Synodum Romanam, idem secutus est : *Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Abbatibus, Monachis.* Eadem servata est forma in Epistolis Gregorii II. sicut & in Concilii sub eo Romani subscriptionibus, præterquam quòd hìc post Presbyteros subscribunt & Diaconi.

XII. Capitulum Ecclesiæ Romanæ, quod Cardinalium sacrum Collegium dicitur, antiquioris & elimatissimæ in hac quidem re disciplinæ specimen est. Ex antecedentibus enim omnibus jam patuit, ei adscriptos fuisse Presbyteros Diaconosque Ecclesiæ Romanæ ; cum eis consulere solitum Pontificem, non solùm de rebus ad Diœcesin vel Metropolin, sed ad Ecclesiam universalem spectantibus ; eò acciri solitos Episcopos, qui tum Romæ variis de causis diversarentur ; in Conciliis ipsis Romanis locum fuisse his Presbyteris, Diaconisque. Denique seu Cleri, seu Capituli hujus vigor, constantiaque & autoritas tum splendidissimè effulsit, cùm subveriti sunt Romani, ne Eugenius I. Papa remolesceret, aut remitteret aliquid de infracta illa Majorum suorum Pontificum Romanorum fortitudine adversùs Monothelethas Patriarchas. Tum enim obsecundante plebe Clerus Romanus Pontifici, ut credere æquum est, non illibenti, vim quodammodo attulit, ut ne susciperet quidem Epistolam Synodalem Petri Patriarchæ Constantinopolitani : & nec Mysteria antè passus est celebrare, quàm sponderet eam Epistolam se abjecturum. Ita commemoratum est ab Anastasio Bibliothecario : *Et accensus populus & Clerus eò quòd talem Synodicam direxisset, minimè est suscepta, sed cum majore strepitu est à sancta Dei Ecclesia projecta : ut etiam nec eundem Papam dimitteret populus & Clerus Missas celebrare in Basilica sanctæ Mariæ ad præsepe, nisi promisisset Pontifex minimè eam aliquando suscipere.* Quos verò Canonicos Clericos vocet Bonifacius Martyr in Epistola inscripta *Coepiscopis, Presbyteris, Diaconibus, Canonicis, Clericis, &c.* non facilè intelligo, nisi minores Clericos Ecclesiarum Cathedralium. Epist. 6.

XIII. Venio ad Ecclesias Græcas, ubi illud primum edocet Justinianus in Novellis, Constantinopoli unam primò dumtaxat fuisse Ecclesiam ; cui postquam tres aliæ accesserunt, tum priotis illius ministros in has per vices missitari solitos, ut divina ibi munia obirent. *Quoniam quidem non proprios Clericos, neque una quidem harum trium habeat Basilicarum, sed communes sunt, & sanctissimæ majoris Ecclesiæ, & earum, & omnes circumeuntes, secundum quemdam ordinem & circum ministeria in eis celebrant.* Novell. 3. & 6. & 15. In ea autem Novella præfinit Imperator, quo esse debeant numero Clerici cujusque ordinis in Ecclesia majori, à quibus & in Ecclesiis quoque aliis sacra impleantur per vices ministeria. Nimirum Presbyteri sexaginta, Diaconi centum, quadraginta Diaconissæ, Subdiaconi nonaginta, Lectores centum, Cantores

vigin-

viginti quinque; atque ita Clerici quadringenti & viginti quinque omnino, præter Ostiarios centum. Porro cùm Clerici aliarum Ecclesiarum, sive urbis Regiæ, sive ruris, Optimatum gratiam & patrocinium ambirent, ut in Ecclesiam urbis maximam transferrentur: has sive avaritiæ sordes, sive ambitionis artes ibidem proscribit Justinianus, & palam contestatur, non minùs arcto constringi Canonum vinculo Clericos, ut in Ecclesia, ad quam ordinati sunt, perseverent, quàm Monachos in Monasterio, in quo professi sunt: *Nam si super venerabilibus Monasteriis prohibemus, ex alio Monasterio ad aliud transmigrare, multò magis neque reverendissimis Clericis hoc permittimus, lucri & negotiationis habere demonstrationem, hujusmodi horum desiderium judicantes*. Tum prohibet Imperator novos in Ecclesiis ordinari Clericos, donec eorum copia exuberans ad eum redigatur numerum, qui definitus est; tum verò cùm eò ventum fuerit, nunquam plures ordinari, quàm statuerint Fundatores pro modo proventuum, quos adsignarunt. Addit & illud, si cujus Clerici vacua sedes implenda sit, satius esse ex supernumerariis & vacantibus aliquem accersi, quàm novum ordinari.

Quæ statuta permagni utique interest servare in ejus generis Congregationibus, ubi habentur & possidentur omnia in communi. Unde & innovata illa sunt in Monasteriis omnibus posteriorum temporum, quæ exhausta & labefactata tandem essent, si ultra redituum, vel oblationum, vel eleemosynarum modum excrescere Monachorum multitudo sine modo permissa esset. Verùm in his Justiniani Novellis nihil est quod altiùs memoriæ mandari debeat, quàm illa Cleri cujusque urbis societas individua unitasque, omnes functiones Cleri implens, omnes reditus Ecclesiasticos percipiens & effundens. Et ne fingi quidem potest, rem aliter habuisse inter initia. Inde certissimum quoque manasse principatum & jurisdictionem Capitulorum Cathedralium in omnes alias civitatis Ecclesias conjunctim cum Episcopo. Ab origine enim Ecclesiæ omnes aliæ portiones quædam Cleri sunt decerptæ à Cathedrali Clero, cujus olim erat ministeria obire in his Ecclesiis omnia, & stationes ibi celebrare, alternis ab Episcopo delegationibus factis.

XIV. Concilio Constantinopolitano sub Agapeto & Mena affuit Clerus urbis Regiæ: *Præsente venerabili Clero Regiæ civitatis*. Concilio Mopsuestiæ quod relectum est in Concilio V. Generali, affuere etiam Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi & Lectores ejusdem Ecclesiæ. Exceptum ibi est testimonium Joannis, qui Diaconus erat tantum, etsi annos jam quadraginta in Clero egisset. Thomas Diaconus quadraginta novem, Joannes alter idemque Diaconus quinquaginta jam annos in eodem Cleto transegerat. Denique testimonium dixere undecim Presbyteri, quinque Diaconi; & facilè assentior eum demum fuisse ejus Capituli Canonicorum numerum, præter inferiores Clericos. Sed obiter observasse juvabit, multos fuisse, qui in Diaconatu consenescerent, nec ambirent in superiorem gradum promoveri.

XV. Trullana Synodus operæ pretium se facturam duxit, si novo robore communiret Novellam Justiniani, & consuetudinem non paucarum nec ignobilium Ecclesiarum, ubi plures erant quàm septem Diaconi, etsi Apostoli septem tantummodo creassent, & edixisset Neocæsariensis Synodus, ne ulla quantumvis populosa civitas & Ecclesia eum numerum transgrederentur, quem Apostoli suo quodammodo exemplo consecrassent. Sed nihilo feliciores habuit exitus istud Trullanorum Præsulum statutum, quàm nonnulla alia. Volunt enim Can. 16. Diaconos illos, de quibus in Actis, non ad sacrificium & ad sacram mensam, sed ad temporalis tantùm substantiæ dispensationem creatos esse. Eam sententiam suprà satis validis sanctorum Patrum testimoniis & argumentis obtrivimus. Compendiosiùs utique veriùsque dici potuisset, tot ab Apostolis creatos fuisse Diaconos, quot opus esse videbantur præsenti Ecclesiæ Hierosolymitanæ conditioni. Neocæsariensi quoque Synodo visum esse, non plures esse impræsentiarum necessarios Ecclesiis ejus Provinciæ. Sed exinde augescente fidelium & Cleri totius multitudine, plures & Diaconos ordinari necessum fuisse.

XVI. Redeo ad Ecclesiarum Orientalium Capitula. Anno 618. interpellante Patriarcha Constantinopolitano Sergio Constitutionem promulgavit Heraclius Imperator, ut eo veluti clypeo repercuteret & propulsaret Magnatum importunas & ambitiosas preces, qui amicis suis deposcebant gradum aliquem in Clero Regiæ urbis, vel Officia necdum vacantia: quo reditus Ecclesiæ exhauriebantur, excrescente in immensum numero eorum, quibus certæ distributiones adsignandæ essent: *Adeo quidem ut inde Diariorum quantitas quæ ipsis datur, magnoperè excrescat*. Potestatem ergo facit Imperator Patriarchæ & Clero, figendi numerum Clericorum, tum majoris Ecclesiæ Constantinopolitanæ, tum aliarum duarum, quasi Collegialium: vetatque ne plures unquam admittantur deinceps, & ne præscriptus semel numerus transiliatur. Nisi si quis vel sibi vel alteri locum & aditum in Clerum captans, prædium aliquod ingens Ecclesiæ conferret: tum enim is ultra numerum statum admitteretur; dummodo ne eo recipiendo peccandum esset aliquid contra Canones eos qui in declarandis irregularitatibus versantur: *Ordinem sacrorum Canonum nihilominus observando*. Baron. ann. 618. n. 41

XVII. Non attigi toto hoc capite eas Congregationes Monasticas, quas ipsi Fundatores dicaverant celebrandis Officiis divinis noctu & interdiu in Ecclesiis Cathedralibus & Collegialibus vicinis, quæ in potestate erant Clericorum. Non semel de iis verba fecit Anastasius Bibliothecarius: præsertim verò in vita Gregorii III. ubi ejusmodi meminit Collegiorum Monasticorum, qui nocturna diurnaque Officia celebraturi venitabant ad Ecclesias sancti Petri, sancti Pauli, sancti Joannis Lateranensis, sancti Chrysogoni: *Construxit Monasterium circa Titulum sancti Chrysogoni, constituens ibi Abbatem, & Monachorum Congregationem, ad persolvendas Deo laudes in eodem Titulo diurnis nocturnisque temporibus, ad instar officiorum B. Petri Apostoli, segregatum videlicet Monasterium à jure potestatis Presbyteri dicti Tituli*. Haud satis comperi, an eo exemplo usæ sint Ecclesiæ aliæ aliquæ. Simile veri est fuisse aliquas saltem summæ omnium Ecclesiæ imitatrices. Utcumque res habeat, hinc affinitas intelligitur Monasteriorum cum Capitulis.

CAPUT IX. *P. 3. l. 1. c. 29.*

De Capitulis sub Imperio Caroli Magni.

I. Canonici dicebantur, quibus pro Regula erant Canones Ecclesiæ: Regulares autem, qui Regulam sancti Benedicti profitebantur se sequi.

II. Instare cœperunt Pipinus & Carolus Magnus, ut Clerici omnes in Conventibus vitam communem agerent, Regulamque amplecterentur Crodogangi Metensis Episcopi.

III. Concilia in id ipsum editis statutis connituntur.

IV. Tardiùs in benè multis Ecclesiis obtemperatum est, penuria maximè proventuum temporalium.

V. Quanta cognatio harum Congregationum Clericalium cum Monasticis Congregationibus.

VI. Eruperunt Collegia Clericorum præter Cathedrales Ecclesias, ex Monacorum licentiosa

vita, qui sæcularem vitam agere & Canonicorum more vivere permissi sunt : id est, quibus impune id fuit.

VII. Probatur fuisse Congregationes Canonicorum, præter Capitula Cathedralium, & Monachorum Cœnobia.

VIII. Novis argumentis astruitur, quod numero VI. dictum est, de Monasteriis ex disciplinæ corruptela in Collegia Clericorum desciscentibus.

IX. Crodogangi Regulam amplexati sunt & Canonici Cathedralium, & Clerici Collegialium Ecclesiarum, maximè postquam authoritas ei longè maxima accessit à Concilio Aquisgranensi sub Ludovico Pio.

X. Novæ molitiones ad communis vitæ societatem omnibus Capitulis invehendam.

XI. Ibi cum Canonicis Episcopo una erat domus, una mensa, una omnium rerum societas & communio.

XII. Capitula hujusmodi verè Senatus erant Ecclesiæ, & antiquissimi Cleri imagines luculentæ.

XIII. Nova ad id argumenta congeruntur.

XIV. Excitantur Collegiales Ecclesiæ aliæ, præter eas quæ superiùs sunt indicatæ.

I. CApitula fuere duplicis generis, alia Canonicorum, alia Monachorum. Illa in Monasterio sub imperio Abbatis : hæc vinculo communis vitæ constricta sub Episcopi ditione. In Concilio Verno anno 755. apertissimè sejunguntur istiusmodi Congregationum sacrarum species duæ : *De illis hominibus, qui dicunt quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt ; placuit ut in Monasterio sint sub ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine Canonico.* Can. 11.

Regulares hìc non possunt dici, ii de quibus agitur Canonici, cùm Monachis opponantur, qui propriè vocantur hìc Regulares. Monachis enim solis hæc verba aptantur, *Regulariter vivunt, sub Ordine Regulari.* Quod à Regula sancti Benedicti proficiscebatur, sicut & Canonicis nomen his fecerat professio servandorum instar Regulæ Canonum. Germanus ille & genuinus sensus est eorum verborum, *Sub Ordine Regulari, sub Ordine Canonico.* Ævo certè Caroli Magni hæc origo, hic usus, hæc significatio nominis Canonicorum. Superiori enim ætate id potiùs nominis tribuebatur iis qui Canoni, seu Matriculæ Ecclesiæ adscripti erant, tanquam Beneficiarii, quibus Canon, seu dimensum dispensabatur. Hic quoque primarius sensus nominis Regularium, quod ad plures deinde effusum est.

Si Monasteria hìc autem cum Capitulis permiscui, non incuria ea fuit mea, sed certa rerum fides ; Canonicis postquam ejectis, qui à Majorum pietate imminiter desciverant, subrogati sunt in eum locum Monachi, ut infrà elucebit. Adde quòd in eodem Concilio Verno Clerici partim subjiciantur Episcopo immediatè, partim Abbati. Hi posteriores non temerè intelliguntur ii esse Monachi, qui defecerant in Clericos, & utcumque Abbatis imperio adhuc regebantur : *Ut Clerici conductores non sint, nisi pro causa Ecclesiarum, ordinante Episcopo suo, vel Abbate.* Can. 16.

II. Idem discriminis observatum est à Carolo Magno Monachos inter & Canonicos, Clericis prorsus omnibus in Canonicos relatis, quòd eis jam blanda quædam vis & felix necessitas adderetur, ut communi se vitæ astringerent : *Canonici observantia ordinis, vel Monachi proposito consecrationis, &c. scholæ per singula Monasteria vel Episcopia fiant, &c. Qui se voto Monachicæ vitæ constrinxerunt, Monachicè & regulariter vivant, &c. similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus ut illi canonicè secundùm suam Regulam vivant, & Episcopus eorum regat vitam, sicut Abbas Monachorum.* Duo hìc sunt capita Capitularis Aquisgranensis, quæ seriò commendari animo magni interest. Primum est, jam pro uno & eodem haberi, Clericorum & Canonicorum vitam amplecti : *Qui ad Clericatum accedunt, quod nos Canonicam vitam nominamus.* Id ex eo proficiscebatur, quòd jam cogerentur Cleri societati vitæ communis semet addicere. Alterum est, quòd Clericis omnibus proponatur à Carolo Magno, ut juxta Regulam suam, id est, juxta Canones vitam instituant : *Volumus ut illi canonicè secundùm Regulam suam vivant.* Hinc suspicati posset quis vestigandam originem nominis Canonicorum Regularium. Non tamen facilè assentiar huic origini. Qui enim mox proferendi sunt Canones, ex iis contrarium astruitur. Sed finitimum vero est, alludi à Carolo Magno ad Regulam Crodogangi Metensis Episcopi, quæ Canonicorum Regula dicebatur, Pipini temporibus edita ; ejusque accuratam præcipi observantiam Clericis prorsus omnibus. Cap. Aquisg. anni 789. Can. 72. 73. Du Chesne Hist. Fran. To. 2. p. 204.

Ita enim affirmat Paulus Diaconus à Crodogango primùm adgregatos esse Clericos, tum ad vitæ communis societatem, tum ad quædam veluti claustra, monasticorum simillima, denique ad ejus Regulæ, quam ipse ex Canonibus concinnaverat, observationem : *Hic Clerum adunavit, & ad instar Cœnobii intra Claustrorum septa conservari fecit, normamque eis instituit, qualiter in Ecclesia militare deberent.*

Hæ porro animadversiones nostræ alio mox ejusdem Capitularis Canone roborantur, ubi rursum jubet Carolus, ut Clerici omnes vel Monachorum vel Canonicorum vitam degant, non specie, non simulatè, sed re & infucata pietate : *Ut illi Clerici, qui se fingunt habitu vel nomine Monachos esse, & non sunt, omnimodis videntur esse corrigendi, ut vel veri Monachi sint, vel veri Canonici.* Concilium Francofordiense Clericos vel Episcopo subjicit, vel Abbati : *De Clericis, ut nullus eos post hæc retinere audeat, postquam Episcopus, aut Abbas suus eos recipere voluerit.* Concilium Arelatense VI. Canonicos à Monachis secernit, ordinemque vivendi canonicum à regulari : *Providendum Episcopo, qualiter Canonici vivere debeant, nec non & Monachi, ut secundùm ordinem canonicum vel regularem vivere studeant.* Cap. Aquisg. c. 7. Can. 27. Ann. 813. c. 6.

III. At Concilio Moguntinensi anni 813. Clerici prorsus omnes canonicæ mancipantur vitæ, id est, communiter in claustro degendæ, servandæque Crodogangi Regulæ : *In omnibus igitur, quantum humana fragilitas permittit, decrevimus, ut Canonici Clerici canonicè vivant, observantes divinæ Scripturæ doctrinam & documenta Patrum, & ut simul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & obedientiam secundùm Canones suis Magistris exhibeant, &c. Discretionem esse volumus inter eos qui dicuntur sæculum reliquisse, & adhuc sæculum sectantur. Placuit igitur sancto Concilio, ut ita discernantur ; sicut in Regula Clericorum dictum est.* Habes hìc expressissimè *Regulam Clericorum*, quæ & ibidem his encomiis ornabatur, & quasi splendidioribus paulò coloribus delineabatur : *Observantes divinæ Scripturæ doctrinam & documenta sanctorum Patrum, &c. obedientiam secundùm Canones exhibeant.* Est enim verè Crodogangi Regula ex Scripturis contexta, ex Canonibus Conciliorum, ex sanctorum Patrum monumentis, maximè verò ex Regula sancti Benedicti. Nec sanè ullus est dubitandi locus, quin hæc *Clericorum Regula* ipsissima sit Regula Crodogangi, cùm hoc ipso Moguntini Concilii Canone includatur caput LXIV. Regulæ Crodogangi. Ann. 813. c. 9. Ibid. c. 10.

IV. Sed nec præterire nos debet, quem limitem suo huic decreto circumscribat hæc Synodus. Quanquam enim & Caroli Magni, & Conciliorum

rum tum habitorum decretis, Clerici omnes communi vitæ & Clauſtris fuiſſent innectendi; non tamen id executioni ſtatutum potuit mandari, quòd nondum ea ſupperetere poſſet agrorum redituumque ubertas, quæ ſuſtentandis tam numeroſis Conventibus par eſſet. Teſtatum facit Paulus Diaconus jacta eſſe vitæ hujus communis inter Canonicos fundamenta à Crodogango, aſſignatis illico proventibus neceſſariis: *Quibus annonas vitæque ſubſidia ſufficienter largitus eſt, ut perituris vacare negotiis non indigentes, divinis ſolummodo officiis excubarent.* Non omnium Epiſcoporum tam uberes fuere facultates, præſtare ut hoc ipſum poſſent: idque omnino inſinuatur hac Concilii Moguntini præceptione his limitibus cohibita: *Ubi his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt.* Non ergo in hæc communis vitæ contubernia & monaſticæ converſationis imitamenta compellebantur, niſi quibus ſuppetebat quo alerentur, vel ex Beneficiorum privatim fructibus, vel ex annuis proventibus ipſius Congregationis.

V. Ex eodem Concilio Moguntino manifeſtum eſt, Monaſteria jam dicta eſſe Canonicorum Collegia, propter cognationem quandam incredibilem
in. 20. Canonicorum & Monachorum inſtituti. Quod ad ipſa retro Auguſtini tempora referri poſſet, qui Clericorum ſuorum Seminarium non ſemel Monaſterium appellavit, quem & Poſſidius ipſe imitatus eſt: *Perſpiciant Miſſi loca Monaſteriorum, Canonicorum pariter & Monachorum, ſimiliterque puellarum.* Clauſtri eadem utrobique obſervantia: *Omnia neceſſaria infra Monaſterium exerceantur, ut non ſit neceſſitas Clericis, vel Monachis vagandi foras, &c. Clauſtrum firmum habeant, in quo ſalvari poſſint animæ in eis commorantium ſub diſciplina Canonica, vel Regulari.* Canonicorum Præpoſitus Abbas etiam quandoque dicebatur, ut ex
an. 21. Canone ſequenti liquet: *Epiſcopus ſciat, per ſingula Monaſteria, quantos quiſque Abbas Canonicos habeat in Monaſterio ſuo; & hoc omnino ambo pariter provideant, ut ſi Monachi fieri voluerint, regulariter vivant; ſin autem, canonicè vivant omnino.* Itaque non nomina tantùm Monaſterii, Abbatis & Regulæ in uſu promiſcuo erant Canonicorum & Monachorum, ſed & res ipſæ.

VI. Sed illud rurſus operæ pretium eſt in ejuſdem Canonis verba adnotari, ante inſtituras Congregationes iſtiuſmodi Clericales, Clericos fuiſſe complurimos, qui eandem ſectarentur cum Monachis ſeceſſus, ſolitudinis, ſilentii, atque voluntariæ paupertatis rationem; eorumque tam frequentem jam fuiſſe copiam, ut nomen, tonſura, profeſſio Clericorum & Monachorum promiſcuè pro una & eadem re haberentur, ut jam ſæpiùs animadverſum à nobis eſt. Quantum autem & utilitatis & laudis hinc primò emerſerat, quandiu Clerici hi ſacroſancta munia ſua Monaſticis virtutibus illuſtrabant: tantumdem poſtea importatum eſt & dedecoris & detrimenti, quando cœperunt Monachi eadem abuti indulgentia & laxioris vitæ remiſſione, quæ crimini non vertebatur Clericis, à quibus illi jam ſe ſejungi non ſinebant. Ita Monachi Clericos ſe videri affectabant, ut molliuſculè viverent: & Clerici Monachorum formam & inſignia quædam appingebant ſibi, ut ſanctitatis famam aucuparentur, & jam nec veri & infucati Clerici, Monachive uſquam erant. Gliſcenti huic malo medicinam facere ſatagebat Carolus, ſatagebat hoc Concilium, conſtituto & approbato diſcrimine Monaſteriorum Clericalis & Monaſtici Ordinis. Videſis apud Cointium noſtrum, ut anno 820. eſſent apud Monaſterium ſancti Martini Turonenſis Monachi in Canonicos mutati, & nomine, & re, atque Abbati morem gerentes, qui & ipſe Canonicus erat: quanquam apud Cormeriacum eſſent quinquaginta Monachi, qui Abbatem eligerent ſibi, annuente Abbate ſancti Martini.

Eodem ex Moguntinenſi Concilio carcere multandi erant Clerici errones, qui nec Epiſcopi, nec Abbatis jugo ſubeſſe vellent: *Neque ſub Epiſcopo, neque ſub Abbate, Clerici vagi, ſive Acephali, ſine Canonica vel Regulari vita.* Eo Clericorum nomine, Monachi etiam, & non Clerici tantùm ſignificantur. Quin & generalius tunc fuiſſe videtur Clericorum vocabulum, ut quod Monachos hinc, inde Canonicos complecteretur: at verò tum Canonici non dicebantur, niſi qui verè Clerici, non Monachi eſſent. Eodem anno 813. habitum eſt & Remenſe Concilium, à quo nova roboris acceſſio facta eſt ſuperioribus ſtatutis omnibus: *Lecti ſunt Canones, ut quiſque Canonicus legem vitamque ſuam minimè ignoraret. Lecta eſt Regula ſancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur Abbatibus, &c.* Can. 22. Ann. 813. Can. 8. 9.

VII. Nihildum à nobis dictum, quod extorqueat aſſenſum in id quod pronunciatum eſt ſuprà, fuiſſe Capitula Canonicorum duplicis generis, præter Cœnobia Monachorum: alios quippe ſub Epiſcopis egiſſe in Eccleſiis Cathedralibus, alios ſub Abbatibus, ubi & vitæ communi, & Regulæ Canonicorum inſervirent. Ejus nunc rei certiſſimum promo documentum ex Concilio Turonenſi III. ejuſdem anni 813. Ibi enim tres Canones radiant, quibus tria hæc illuſtrantur Conventuum Religioſorum genera, propriis cujuſque notis & inſignibus evidentiſſimè deſignatis. Initium ducitur à Canonicis Epiſcopalis Capituli, unam & individuam cum Epiſcopo vitam agentibus, eodem cum eo cibum ſomnumque capientibus loco, eo impenſas omnes faciente: *Canonici & Clerici civitatum, qui in Epiſcopiis converſantur, conſideravimus ut in clauſtris habitantes, ſimul omnes in uno dormitorio dormiant, ſimulque in uno reficiantur refectorio, quo faciliùs poſſint ad horas canonicas celebrandas accurrere, ac de vita & converſatione ſua admoneri & doceri: victum ac veſtimentum juxta facultatem Epiſcopi accipiant, ne paupertatis occaſione per diverſa vagari cogantur, &c.* Ann. 813. Can. 21.

Canone ſequenti delineantur Canonici, qui ſub Abbatis imperio merebant: *Simili modo & Abbates Monaſteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur eſſe, ſolicitè ſuis provideant Canonicis, ut habeant clauſtra & dormitoria, in quibus ſimul dormiant, ſimulque reficiantur, horas Canonicas cuſtodiant, victum & veſtitum juxta quod poterit Abbas habeant, quo facilius ad Dei ſervitium poſſint conſtringi: ſintque Abbates ſibi ſubditis benè vivendo duces & prævii, &c.* Can. 24.

Canone denique proximo deſcribuntur Monachi Regulam ſancti Benedicti profeſſi: *Monaſteria Monachorum, in quibus olim Regula Patris Benedicti conſervabatur, &c.* Can. 25.

Vita communis, Clauſtrum, idem ſomni, idem cibi capiendi locus, Horarum Canonicarum ſtatuta pſalmodia, veſtimenta, alimenta ex ærario Congregationis publico, communia ea erant utriuſque generis Canonicorum commoda. Diſtabant uno capitali hoc diſcrimine, quòd alii Epiſcopo, alii Abbati immediatè ſubjicerentur: illi Civitatem, vel domum ipſam Epiſcopalem incolerent: *Canonici & Clerici Civitatum, qui in Epiſcopiis converſantur, &c.* hi extra Civitates, ſaltem extra Epiſcopales ædes domicilia nacti.

VIII. Cùm cuique liberum ſit, ſuæ conjectandi ſagacitati nonnihil indulgere: nec quidquam magnoperè impendeat periculi, ſi modò perſuaſiſſimus ipſemet ſit, meras eas conjecturas, non inconcuſſas eſſe probationes: non gravabor & ipſe hìc exponere, quid in mentem mihi venerit ſæpenumero cogitanti de horum origine Canonicorum, qui extra Epiſcopales ædes, extra Civitates, ſub Abbatum ditione degebant. Simillimum veri eſt, ea quondam fuiſſe Monachorum Cœnobia, ſub Regulis ſancti Columbani, Cæſarii, Aureliani, Benedicti, aliorumque, qui relaxata diſciplinæ fibu-

la cœ-

la cœperint Clericorum potiùs agere vitam, quàm Monachorum, eo maximè tempore, quo ea nomina indiscriminatim cœpta sunt usurpari: denique cùm Pipinus & Carolus Magnus adgressi sunt Ecclesiasticos Conventus omnes sanctiori vendicare formæ & disciplinæ, optionem his factam esse alterutrius Regulæ sectandæ, vel Crodogangi, vel sancti Benedicti, dum ab ea quam essent complexi, nec vel tantillum deviarent.

Non desunt argumenta, quibus ea sententia muniatur. Can. 24. Idem ipsum Turonense Concilium eodem Canone meminit Monasteriorum, ubi Canonica olim agebatur vita, quam & ibi jubet restitui: *Abbates Monasteriorum, in quibus Canonica vita antiquitus fuit.* Sed multò perspicuior est proximus Canon, ubi dicitur, esse Monasteria, ubi beati Benedicti Regula obsolevit penitus, & obtrita jacet, atque ubi Abbates Canonicè magis degant, quàm Monasticè: *Monasteria in quibus Regula beati Benedicti penitus abolita negligitur, &c. Aliqua sunt in quibus pauci sunt Monachi, qui prædicti Patris regulam suis Abbatibus promissam habeant, quippe cùm ipsi Abbates magis Canonicè quàm Monachicè inter suos conversari videntur.* Probabile ergo cum primis est, ex his Monasteriis, ubi Abbates & Monachi in Clericalis vitæ indulgentiam prorsus degeneraverant, nonnulla fuisse, quæ sensim habita sint pro Monasteriis Clericorum, & præter opinionem in sæcularium Clericorum classem tandem relata sint. Exprobrabat Carolus Magnus Turonensibus Monachis sancti Martini inconstantiam & levitatem animi & morum, eam qua fiebat, ut nunc Canonici, nunc Monachi dici vellent: *Aliquando enim Monachos, aliquando Canonicos, aliquando neutrum vos esse dicebatis.* Epist. ad Albinum, tom. 1. Capitulare Baluz.

In Concilio Verno videtur optio data Monachis his remissioris & degeneris disciplinæ, ut alteri se addicerent professioni, vel Canonicorum, vel Monachorum: *Placuit ut in Monasterio sint sub ordine Regulari, aut sub manu Episcopi, sub ordine Canonico.* Eandem illis optionis copiam fecit Carolus Magnus in Aquisgranensi Capitulari: *Illi Clerici qui se fingunt habitu vel nomine Monachos, & non sunt, corrigendi omnimodis videntur, ut vel veri Monachi sint, vel veri Canonici.* Præcepit Concilium Moguntinum, ut Episcopi circumlustrarent omnia suæ Diœceseos Monasteria, & cum Abbate singulos perconrarentur, ac perscrutarentur Monachos, ut ingenuè profiterentur, utrum vellent Canonicorum, an Monachorum Regulam tenere: *Hoc pariter provideant Episcopus & Abbas, ut si Monachi fieri voluerint, regulariter vivant; sin autem, Canonicè vivant omnino* Perspicuè integrum illis fit, ut in sæculares, si velint, desciscant Clericos, qui runc Canonici vocabantur, dummodo à Clericorum Regula posthac non deflectant. Eadem Conciliorum decrera iterare quandoque cogimur, ut alias inde aliasque res illustremus.

Nec illud oscitanter expendendum est, parum hìc anxios fuisse Imperatores & Conciliorum Præsules, de vera & prima cujusque Monasterii origine reregenda, an ab exordio Monastica ibi viguerint instituta. Ubique assentiri videntur, præstabilius esse, ut boni habeantur Clerici, quàm mali Monachi. Quibus ita præstitutis, nemo stupebit, si ad Clericorum quoque Conventus, & Monasteriorum, & Abbatum vocabula defluxerint.

IX. Extra controversiam est, Cathedralis suæ, immo & totius Diœceseos snæ Clero Crodogangum scripsisse & concinnasse Regulam. Ex præfatione & contexru toto innumera emicant ejus rei argumenta. Ann. 816. Hinc porro illud existit, principaliùs etiam contemplatione hujus antiquissimi Cleri, hoc est Capitulorum, intertextam fuisse à Concilio Aquisgranensi sub Ludovico Pio totam Crodogangi Regulam Canonibus à se ediris, nulla Crodogangi mentione habita: sicut & ex Regula sancti Benedicti optima & pulcherrima quæque delibaverat Crodogangus, inferseratque eo pio furto Regulam suam, tacito Benedicti nomine.

Commendat Episcopis ea Regula, ut ne superfluam adgregent sibi Clericorum multitudinem, sed attemperent sese ad reditus & ad vires suas, ne plures sibi adjungant, quàm quantos alere possint & regere. Conc. Aq. c. 118. 119. Monet etiam illos, ne solis Ecclesiæ servis aditum in Clerum patere velint, ut illis impotentiùs dominentur: quanquam ne his quidem servis occludenda sit Cleri janua, si merita suffragentur. Porro cùm ram crebrò & Crodogangi Regula & Concilium Aquisgranense Præpositos & Prælatos commemorent, quæ vocabula sunt Episcopis Abbatibusque communia; hinc non injuria illud exculpitur, eam Regulam peræquè accommodatam fuisse Canonicis in Cathedrali Ecclesia sub Episcopo, aliisque seorsim sub Abbatis imperio constitutis.

Concilium profectò Meldense sub Carolo Calvo anno 845. duas has Canonicorum Classes manifestè disjungit, aliorum in civitate Episcopali, aliorum in Monasteriis: sed utrisque eandem præstituit Regulam: *Ut Canonici in civitate, vel Monasteriis, sicut constitutum est, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & tam sani quàm infirmi canonicè vestiantur, atque in claustris horis congruis degant, & sub custodia canonica lectionibus & cæteris divinæ institutionis insistant officiis.* Can. Ex quo id perficitur Canonicorum Cathedralium vitam & disciplinam perinde regularem, & ad Canones elimatam fuisse, atque eorum, qui in Monasteriis sub Abbate versarentur, quos postea Canonicos Regulares diximus.

X. Nec minùs certum est ex contextu ejus mox Canonis, Episcopos omnes exertè jussos esse, eandem ut vitæ communis & ad Regulam accommodatæ normam suis in Cathedralibus Capitulis observari curarent. Additur enim ibidem, si qui minùs id hactenus perfecerint Episcopi, loci, redituumque penuria, ad Regem confugiendum illis esse, juxra Constitutionem Ludovici Pii Imperatoris, ut inopiam Ecclesiarum levet Principis fiscus: *Si vicina Episcopio terra de fisco fuerit, Regia liberalitas eandem terram ad servorum Dei habitacula construenda largiri dignetur.* Capit. C Magn. l. c. 50.

XI. Ea porro vicinia Episcopalis Palatii, & Monasterii Cathedralium Canonicorum, omnino perneceſſaria erat, ut posset Episcopus eandem vivere viram, & frequentare regularem socieratem cum Canonicis suis. Ita suprà constirit, ubi ea sedes & conditio jussa est esse Episcopi in his Clericalibus Congregarionibus, atque Abbatum in suis. Sed promo longè expressius & peremptorium Decretum Concilii Pontigonensis anni 876. sub eodem Carolo Calvo: *Ut Episcopi in civitatibus suis proximum Ecclesiæ suæ claustrum instituant, in quo ipsi cum Clero secundùm canonicam regulam Deo militent.* Can. 8.

XII. Studium quoque suum insignivit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, ut vitæ communi & sociali Clerum Capitulumque suum illigaret: Canonicorum numerum amplificavit, ampliavit & spatia Clausrri, Regia beneficentia: *Præceptum Caroli de via quæ impediebat ad Claustrum Canonicorum sanctæ Remensis Ecclesiæ amplificandum, quoniam & numerum eorundem Canonicorum augmentaverat, idem domnus Hincmarus obtinuit.* Flodoard. L. 3. c. 1. Illud verò maximè commendandum est, quòd Hincmarus summa & peritia & experientia cùm esset, ubique tamen sententiam percunctaretur Cleri sui, ejusque consiliis uteretur, ut Senatus antiquissimi Ecclesiarum. Exemplum profero. Erant Ecclesiæ Remensi prædia & agri in Thuringia. Ad censum sibi ea concedi flagitabat Abbas. Hincmarus nil decerni passus est nisi in Canonicorum Consilio: *Abbas sub censu sibi dari petebat. Sed Hincmarus id agere sine Clericorum suorum consilio renuens, mandat ut eadem ad custodiendum interim suscipiat, & descriptionem* Ibid. c. 24.

earun-

earundem sibi mittere studeat, & postea quod cum Ecclesiasticorum consilio ministrorum rationabilius consideraverit, ei remandaturus sit. Communicata & illis volebat ea quoque, quæ ad spiritalem pertinerent disciplinam. Itaque cùm duo se Canonici à cæterorum societate abrupissent, scripsit Hincmarus Præpositio & Canonicis: *Præposito & cæteris fratribus Ecclesiæ Remensis*: qui rursus recolligendi illi & tractandi essent: *Pro receptione Odalardi & Valterii, qui ab ipsa Congregatione irregulariter discesserant, &c.* Scripsit rursus, ut eadem humanitate Adalgaudum Diaconum complecterentur, cujus causa Rex *precatorias* direxerat: *Pro quo Rex etiam Ludovicus precatorias ei per eundem direxerat.*

III. c. 28.

Enimverò non poterat Episcopus cum Archipresbyteris, Archidiaconis, Canonicis, Ministrisque Ecclesiæ aliis communem agere vitam, quin eorum consilio uteretur in administrandis seu temporalibus, seu spiritalibus Ecclesiæ suæ negotiis. Quin & Capitulo potestas erat de causis cognoscere Presbyterorum & Diaconorum sui cœtus & collegii. Ita ferunt Capitularia Caroli Magni manifestè: *Si quis Episcopus damnatus à Synodo, vel Presbyter aut Diaconus à suo Capitulo, ausi fuerint de sacro ministerio aliquid contingere, non liceat ei restitutionis spem habere.* Lupus Catalaunensis Episcopus accusatus de Diacono Remensi in Presbyterum ordinato, purgavit se prolato mandato Caroli Regis, ut Episcopalia munia obiret in Ecclesia Remensi, quamdiu ea vacaret; & Archidiaconi, cæterorumque Remensium assensione approbata, cùm ab iis præsentati sibi fuissent, quos cuperent ordinari: *Quocirca cùm Epistola Regia, ut ipsum Halduinum Presbyterum ordinaret, atque in Altivillari Monasterio Abbatem sacraret, Archidiaconus Remensis Ecclesiæ, cum aliis comministris, tam Canonicis, quàm Monachis illi obtulerit; quemque ad votum præfati Principis, & offerentium ordinaverit. Unde judicatum est à Synodo eundem Episcopum nihil damnationis de illius ordinatione attigisse.* Quamquam disertè Flodoardus dicat jussum esse Catalaunensem Episcopum, Episcopalia defungi munera in Ecclesia Remensi: *Jussus est Regiis litteris Caroli Regis, ut quia Metropolis Remorum Ecclesia Pastore carebat, in confectione chrismatis, aliisque negotiis Ecclesiasticis pro sui possibilitate consulere procuraret:* Certum est tamen non potuisse illi nisi à Clero vacantis Ecclesiæ novam eam conciliari jurisdictionem legitimam. Quod & tunc præstitum est à Capitulo Remensi, hoc est, à Dignitatibus & Canonicis: *Archidiaconus cum aliis comministris, tam Canonicis, quàm Monachis.* Succedebat ergo Capitulum in jurisdictionem Episcopi morientis: ut nihil jam vetet, quin & eam cum eo vivente exercuerit.

II. c. 6.

odoard. l. c. 11.

XIII. In Regula Crodogangi nominantur *Archidiaconus, Primitiarius & Præpositus* inter dignitates, à quibus Capitulum regitur. Implebant ergo certissimè Capitula eundem locum, idemque præstabant ministerium, quod & antiquissimus ille singularum Ecclesiarum Clerus, quo inconsulto nil gerebatur. Unde & Carthaginensis Concilii Canon à Reginone laudatus, ut nil ab Episcopo alienari possit, *ignorante Concilio & Presbyteris.* Ideo & Aldricus Senonensis Episcopus mutaturus aliquid in statu pristino suæ Ecclesiæ, sententiam scitscitatus est Canonicorum, immo & Monachorum, Laicorumque suorum: *Idcirco unà cum consilio fratrum nostrorum, Canonicorum videlicet, & Monachorum, necnon & fidelium laicorum, visum est nobis, & c.* Jonas quoque Augustodunensis Episcopus cùm fundos agrosque designaret ad sustentationem quinquaginta Ecclesiæ suæ Canonicorum, rata omnia esse voluit consilio & assensu Presbyterorum, Diaconorum, totiusque Cleri sui. *De facultatibus Ecclesiæ cui deservio, Canonicorum cœtui mihi commisso aliquod subsidium conferre studui, &c. secundum canonicam authoritatem adhibito consensu Presbyterorum, Diaconorum, ac totius sequentis ordinis ejusdem Ecclesiæ, ob divini cultus amorem superaddere studui eis, &c.*

Cle. Carth. C. 33. Regil. 1. c. 347 Ann. 834. Sirl. to. 2. p. 80. to. 4. p. 142.

Anno 858.

Altiùs insidebit animo, hæc Canonicorum Capitula illum ipsum vetustissimum Clerum non repræsentare, sed esse, qui Episcopi Senatus & Concilium erat, tunc etiam Episcopis suis ocialis & communis vitæ nodo devinctiorem: si spectentur Epistolarum inscriptiones, illis prorsus consentaneæ, quas suprà retulimus ex Augustino, Alipio, aliisque Africanis Episcopis, qui Coepiscopis suis scriptitabant, conjunctim cum Congregatione Cleri, quæ cum suo quæque Episcopo in unum quodammodo coaluerat. In medium proferam exemplum Cleri Parisiensis, pluribus aliis Religiosis Congregationibus consociati, scribentis ad Archiepiscopum Senonensem, unàque ad Clerum ei indivulsè cohærentem, ad alios ejusdem Provinciæ Episcopos, & Clerum similiter eis coalitum. *Religiosissimis Patribus & Fratribus, Gueniloni Metropolitano Senonicæ Sedis Antistiti, & universo Clero ejus, & cæterarum Ecclesiarum Præsulibus, quæ Diœcesis memoratæ sedis censentur, cunctisque in eis Deo famulantibus, Clerus matris Ecclesiæ Parisiorum, & Fratres Cœnobii sancti Dionysii, & sancti Germani, & beatæ Genovefæ, ac Fossatensis, diversorumque Monasteriorum unanimitas.* Interest permagni ad rei hujus elucidationem tria hìc obiter observari. Primum est, Episcopi cujusque Clerum cum eo indivulsa copula revinctum fuisse in unum corpus & in individuam consiliorum, & totius regiminis societatem. Alterum est, Clerum Metropolitanæ Ecclesiæ in his subscriptionibus præferri Episcopis ejusdem Provinciæ, quòd compaginatus quodammodo in unum corpus sit cum suo Episcopo, & vacante Sede Metropolitana totam excipiat in se exerceatque jurisdictionem, in eos ipsos Provinciæ Episcopos, si res postulet. Tertium est, celebriores etiam Abbatias in participationem etiam & societatem quandam consiliorum & administrationis universæ adoptari ab Episcopo & Clero. Id liquet ex hac Epistola, ubi quæstio vertebatur de eligendo Episcopo Parisiensi. Liquebat & ex Aldrico Archiepiscopo Senonensi, qui contestabatur se agere *Cum consilio Fratrum, Canonicorum videlicet & Monachorum.* Id denique apertiùs infrà liquebit, ubi in lucem proferemus miras quasdam Monasticorum Conventuum cognationes cum Capitulis Canonicorum.

Epist. 98. inter Epist. Lupi Ferrar.

XIV. Unus supereſt eximendus hìc scrupulus: An Capitula Canonicorum omnia extra Ecclesias Cathedrales, prognata sint ex iis Monasteriis, ubi luxata antiqua Monachorum disciplina, visum est conducibilius fore, si pro Monachis Canonici substituerentur, Monachis ipsis mira quadam & necessaria tum indulgentia permissis Canonicos sese agere. Diximus ejusmodi fuisse initia sub Carolo Magno restaurandæ canonicæ vitæ extra Cathedrales Ecclesias: nec tamen negavimus aliqua & priùs esse potuisse, & post instituta fuisse Collegia istiusmodi Canonicorum extra urbes etiam Episcopales. Si memoria eorum replicetur, quæ vel de Capitulis vel de Seminariis dicta sunt superiùs ante tempora Pipini, non pauca hoc genus occurrent. Tempore autem Pipini & Caroli Magni cùm vehementissimè urgerentur Clerici omnes, quo se in hoc genus communis vitæ Congregationes conferrent, nec possent omnes Cathedralibus conglutinari Ecclesiis: utique non potuere non plura tunc exurgere ejusmodi Collegia. Sed & à Regibus deinceps non pauca perquam similia fundata sunt. In Attiniaco Palatio duodecim Canonicorum Capitulum condidit dotavitque Carolus Simplex: *Capella in qua duodecim ordinis Ecclesiastici viros statuimus, qui diu noctuque divina horis competentibus frequentent officia, &c. ad usufructuarios mensæ Canonicorum, de rebus nostris ibidem contulimus, &c.* Subjecit Rex hoc Capitulum Abbatiæ Compendiensi: ita ut Præpositus & Decanus Abbatiæ Compendien-

Baluz. in append. ad Lupum p. 523.

sis

sis Decanum & Thesaurarium instituerent in hac sancta Capella, & Thesaurarius quotannis offerret Abbatiæ cereos duos pondo duodecim. Carolus Calvus Imperator avita & piissima relegens vestigia Caroli Magni Imperatoris, qui Capitulum fundaverat apud Aquisgranum, *In Palatio Aquensi Capellam construxisse, & Clericos ibi constituisse:* extruxit dotavitque & ipse Regalem Abbatiam Compendii, redituque adsignavit, quibus facilè alerentur centum Canonici: *Atque Clericos ibi decrevimus numero centum:* quibus & eas largitus est immunitates omnes, quæ conducere possent ad tuitionem quietis, otii, silentiique piis his secessibus oppidò necessarii: *Similiter etiam totius silentii & quietitudinis canonicæ ibi morem observandum, &c. eique liberam canonicæ licentiam tribuimus.* Stephanus Episcopus Arvernus in Lesiniacensi Parochia Capitulum fundavit Canonicorum duodecim, sub ditione & regimine Abbatis & Canonicorum sancti Juliani Brivatensis: *Duodecim constituantur Canonici.*

Ann. 876. Spicil. tom. 10. p. 157. &c.

Ann. 962. Spicil. tom. 11. pag. 290.

CAPUT X. P. 4. l. 1. c. 47.

De Capitulis Cathedralibus post annum Christi millesimum.

I. In Capitulis perdiu non fuere nisi Presbyteri & Diaconi, ex quibus exurgebat Concilium Episcopi.

II. Subdiaconis aditus ad ea apertus est, quando & ad sacros Ordines.

III. Canonici qui Subdiaconatu saltem initiati non sunt, jure suffragii & sedis in Capitulo carent.

IV. Voluit Concilium Tridentinum, ut canonicis Præbendis omnibus annecteretur sacer aliquis Ordo.

V. Cardinalium in sacro Collegio effigies expressissima antiquissimorum Capitulorum.

VI. Novo etiamnunc jure Canonici Cathedrales sunt Consiliarii nati Episcoporum. Quid possint, vel non possint, conjunctim, & separatim, jure Decretalium, vel Concilii Tridentini.

VII. Jus & potestas Episcoporum & Capitulorum, ad Canonicorum causas, sumendaque de iis pœnas.

VIII. Alia jura Episcoporum & Capitulorum conjunctim, & separatim.

IX. De præsentia Capitulorum in Provincialibus Conciliis.

X. XI. Quæ jura Capituli sede vacante.

XII. Quæ jura devolvantur ad Capitulum.

XIII. De Vicariis Generalibus Capituli.

XIV. De numero Canonicorum.

XV. De numeri hujus augmento, & creatione Canonicorum ultra statum numerum.

XVI. De diversis gradibus inter Canonicos.

XVII. De Præbendis quæ datæ sunt Congregationibus Regularibus.

I. SIcut instituta à Christo sempiterni Dei Filio Hierarchia, non constat nisi Episcopis, Presbyteris & Diaconis: ita Capitula ceu sacri Principatus effigies luculentissimæ, Presbyteris tantùm constabant olim & Diaconis, in unum cum Episcopo Senatum Conciliumque conscriptis. Ita Paschalis II. Episcopo Compostellano formam delineans componendæ Ecclesiæ suæ, jubebat ut Presbyteros in ea & Diaconos Cardinales instituerent, quibus consiliariis & cooperatoribus uteretur: *Cardinales in Ecclesia tua Presbyteros; seu Diaconos tales constitue, qui dignè valeant commissa sibi Ecclesiastici regiminis onera sustinere.* Epist. 15.

II. Verùm cùm Urbani II. tempore cœpisset Subdiaconatus in sacros Ordines evehi, ut suo suprà loco demonstratum est: tum quoque cum Subdiaconis communicari cœpere potissima quæque Canonicorum jura & ornamenta, ut & superiores implerent sedes, & jure suffragii potirentur in Capitulo. Promulgatum est hoc decretum utroque Biterrensi Concilio, anni 1233. & anni 1246. *Inhibemus ne aliqui Canonici sæculares stallum in choro, vel vocem habeant in capitulo, nisi fuerint in sacris Ordinibus constituti, nisi ex causa cum eis fuerit ab Episcopo dispensatum.* Eadem hìc quæ superioribus sæculis verba usurpantur, *In sacris Ordinibus constituti:* Sed latiùs tunc quàm pridem eorum significatio patebat, quòd jam iis Subdiaconi continerentur. Can. Can.

III. In Concilio Valentino anni 1248. innovatæ sunt pœnæ Canonicæ in eos Canonicos, qui tergiversabantur, & moras nectebant, ne Subdiaconi, Diaconi, vel Presbyteri ordinarentur, *quando necessitas hoc requirebat.* Salmuriense Concilium anni 1253. *Sacerdotalibus* exui *Præbendis* jussit, qui Presbyteratu initiari recusarent. Cùm autem humanitate quandoque uti Episcopis permisisse viderentur Biterrensia duo illa Concilia suprà laudata, hac illos veniæ faciendæ potestate exuit Avenionense Concilium anni 1337. Abruptè enim prohibet, ne Capitulorum iis pareat aditus, quæcumque demum colore quæsito, qui cùm Subdiaconi non sint, suffragii jus adipisci non possunt, sive in Cathedralibus Ecclesiis, sive in Collegialibus: *Cùm nullus Cathedralis vel Collegialis Ecclesiæ Canonicus, nisi sit Subdiaconus, vocem de jure in Capitulo habeat, &c.* Can. Can.

Concilium Ravennas anni 1314. tam æquo statuto absolvi quenquam vetuerat, declaraveratque tamen eo non comprehendi Monasticas Congregationes: *Solummodo in sacris Ordinibus constituti, & non alii ad Capitula vocentur, & vocem habeant in Capitulo. Et hæc intelligimus de sæcularium Clericorum Capitulis, non de Conventibus Religiosorum.* Professio Religiosa Ordinis sacri vicem supplere potest, quoad deliberationes capitulares. Sed illud prætermitti nefas, huic Concilio visos esse Canonicos penes Episcopum, ceu Christi Vicarium, locum tenere Apostolorum & Discipulorum: *Apostolorum & Discipulorum vicem hi tenent.* Can.

Non ut in Gallia, Italiaque, ita & in Germania religiosè ei statuto obtemperatum fuerat. Hinc graves illæ Concilii Moguntini querelæ anno 1549. labem Capitulorum non alio magis ex capite profectam esse, quàm ex eo quòd in Capitula & in suffragii jus admissi essent juniores Canonici, qui *Domicellares* appellitabantur. *Non sine magna ratione Majores nostri, juniores Canonicos, quos Domicellares vocant, non statim ut Beneficia acceperint, ad Capitula admitti, sed ad tempus sub jugo Prælatorum detineri voluerunt, &c.* Can.

Sicut in Hispania *Infantes* vocantur filii Regum, & eorum patrimonia *Infantiatus*: in Arragonia *Infantiones* vocitati fuerant Nobiles summæ prosapiæ: ita & in Gallia *Vasseti*, ceu Vassalleti, & *Damcelli*, seu *Domicelli* vocabantur Oprimatum filii, dum juventa florerent, maximè autem minores, aut minimi natu: patrimonia autem aliis desponsa *Domicellariæ*. Ad eum prorsus modum eadem in Capitulis sortiti sunt nomina, ut Domicelli dicerentur, qui *Juniores* olim; eorum autem Præbendæ *Junioratus*. Gomec. I de gestis men. H Blanca H pan. illu Tom. 3. p 727. Obs Cangi. V lihardui 274. Hist Tourn. p 197.

His accessit decretis Concilium Tridentinum, iisque illigari voluit etiam Regulares, nec unquam remitti ex iis quidquam: *Quicumque in Cathedrali vel Collegiata sæculari aut regulari Ecclesia divinis mancipatus Officiis, in Subdiaconatus Ordine saltem constitutus non sit, vocem in Capitulo non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis liberè fuerit concessum.* Sess. 22. c

IV. Sed non contenti ea mediocritate, ulteriùs evecti sunt Tridentini Patres, & primigeniæ origini atque integritati propiùs admovere Capitula conati sunt, promulgata ea lege, ut Canonicatibus omnibus & Portionibus illigaretur Ordo sacer aliquis, ita ut dimidia saltem pars Presbyterorum esset,

set, nec derogaretur tamen earum consuetudini Ecclesiarum, ubi vel omnes prorsus, vel eorum pars maxima Presbyteri esse præcipiebantur. Hæc autem distributio Titulorum Ordinum Episcopo & Canonicis perficienda mandatur: *In omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus ac Portiones habeant annexum Ordinem Presbyterii, Diaconatus vel Subdiaconatus: Episcopus autem cum consilio Capituli designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat, ita tamen ut dimidia saltem pars Presbyteri sint; cæteri verò Diaconi, aut Subdiaconi. Ubi verò consuetudo laudabilior habet, ut plures, vel omnes sint Presbyteri, omnino observetur.* Sess. 23. c. 12.

Ei Decreto Concilii Tridentini subscripsit Toletanum Concilium anno 1566. itemque Burdigalense anni 1583. In Bituricensi anni 1584. id definitum est, ut Canonici cùm primùm ætatem necessariam attigissent, Subdiaconatu initiarentur, primo receptionis suæ anno. Quo supponi videtur non admittendos esse, nisi ea ætate, qua possint intra annum Subdiaconi ordinari. C. 6. C. 17. Tit 4. c. 2. C. 10.

Denique Concilium Burdigalense anni 1624. jubet, ut in confessu Ordinum sacrorum potiùs habeatur ratio, quàm receptionis: ita tamen, ut qui juniores recepti fuere, quando postea Presbyteratum assecuti fuerint, supra eos tunc sedere incipiant, qui Presbyteratu quidem seniores, at Canonicatu juniores sunt. Tradit Fagnanus in Ecclesiis Cathedralibus & in Basilicis Romæ, si consecratus Subdiaconis Canonicatus Presbytero conferatur, fore ut nunquam Missam solenniter celebret, sed functiones obeat Subdiaconi, nec sedeat in choro nisi post Diaconos Canonicos. Sicut & in sacro Cardinalium Collegio, qui Titulis ornantur Diaconorum, non sedent illi unquam nisi post Cardinales Presbyteros, quanquam aliàs ipsi & Presbyteri sint, & Episcopi, & Archiepiscopi. Fagn. in 1. Decret. part. pag. 77.

V. Ratum porro illud fixumque est, non aliter spectandum esse Romanorum Cardinalium sacrum Collegium, quàm ut absolutissimam imaginem Capitulorum primæve Ecclesiæ & sanctioris disciplinæ. Non inscribuntur ei nisi Episcopi, Presbyteri, Diaconique, ut qui prisco more possint in Senatum Ecclesiæ universalis & in Concilium summi Pontificis accersiri. Unde cùm medio ævo Ecclesiis Capitulisque allecti fuissent & juniores Clerici complures ad divinam Officiorum sacrorum psalmodiam celebrandam, cui muneri accommodata prorsus erat illa ætas: eò tandem res erupit, ut duæ secernerentur in Capitulis Cathedralibus Canonicorum classes, altera juniorum, qui Ecclesiasticæ Psalmodiæ manciparentur: altera eorum qui sacris decorati essent Ordinibus, possentque jam Episcoporum Consiliarii & Administri videri.

Ita non immeritò dicetur Tridentina Synodus, in unum accumulasse florentissimorum Ecclesiæ exordiorum decora & ornamenta, cùm Presbyteri Diaconique Cathedrales Senatum Synodumque perpetuam Episcopi conflarent: & ætatis mediæ, ubi divinæ Psalmodiæ Canonici maximè vacabant, ut functioni omnium sanctissimæ, æmulæque cælestium Canticorum.

Anno 1630. Congregationi Cardinalium declarandis Concilii Tridentini Decretis præpositæ, cùm relata esset causa Capituli Civitatis Sipontinæ in Italia, ubi Parochiæ sunt non aliis creditæ Parochis, quàm Dignitatibus & Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, quorum unusquisque Parochiam sortitus est ab aliis omnibus distinctam: excepto Archidiacono, cujus partes sunt Parochias administrare, seu morte, seu absentia Pastorum vacantes. Non censuit sacra Congregatio quidquam immutandum in ea disciplina, quæ tantoperè consentiret antiquis moribus institutisque, cùm Parochi Ecclesiarum variarum, iidem ipsi essent & Ecclesiæ majoris Canonici, & Consiliarii Episcoporum: quod ex facto Cardinalium Collegio manifestissimum est. Illud tantummodo ibi declaratum est, eandem ad hos Canonicatus desiderari ætatem, quæ ad Parochias regendas. Ita refert Barbosa. Barbosa de Pach. part. 1. c. 5. n. 30.

VI. Nec ambigi certè potest, quin novo etiam jure Canonici haberi debeant Consiliarii, ut vocant, nati Episcoporum. Concilium Elnense anni 1065. causas rejicit ad judicium Episcopi & Canonicorum: *Emendet ad judicium Episcopi & Canonicorum, &c. Querela ad Episcopum, vel ad ejus Canonicos fiat.* Prohibuit Callistus II. ne Archipresbyteri, vel Archidiaconi Clericos interdicerent, injussu Archiepiscopi & Capituli: *Præter Archiepiscopi & totius Capituli vestri commune consilium.* Alexander III. Papa scitissimè Patriarcham Hierosolymitanum admonebat, cùm unum se in corpus cum suis Canonicis conjunxisset, cujus illi membra, ipse caput esset: præposterum esse, ut non ipsos præ cæteris omnibus in consilium adhiberet, & iis inconsultis destitueret, institueretque Abbates, Abbatissas, aliosque Beneficiarios quoscumque: *Novit plenius tuæ discretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis; ita quod tu Caput, & fratres tui membra esse comprobentur. Unde non decet omissis membris, te aliorum consilio in Ecclesiæ tuæ negotiis uti: cùm id non sit dubium, & honestati tuæ, & sanctorum Patrum institutionibus contraire. Innotuit autem auribus nostris, quòd tu sine consilio fratrum tuorum, Abbates, Abbatissas, & cæteras personas Ecclesiasticas instituis, & destituis, &c.* Synodus Augustana anno 1548. Statuta Synodalia Episcopi assensione Capituli corroborat: *Approbante Cathedralis Ecclesiæ nostræ Venerabili Capitulo, statuimus & ordinamus.* Cardinalis Polus in Articulis Reformationis Ecclesiæ Anglicanæ, fatetur institutos esse Canonicos, ut Consiliarii sint, & Collaboratores Episcoporum, utque divinis laudibus decantandis indefessi incumbant: *Cùm Canonicatus & Præbendas in Ecclesia instituendi ratio & causa hæc fuerit, ut qui ad eos assumuntur, Episcopo assistant, eumque in muneris sui functione, consilio & opera adjuvent, & in divinis officiis celebrandis Ecclesiæ inserviant.* Epist. 13. Append. 1. Conc. Later. par. ult. c. 18. C. Novit & C. Quanto. De his quæ fiunt à Prælatis, sine consensu Capituli. Can. 1. Decret. 1.

In Concilio Tridentino, ubi *Senatus Ecclesiæ* vocatur Capitulum, usque adeo revivisce visa est prisca illa concordia & communio omnium reciproca inter Episcopum & Capitulum, ut sanctus Carolus perpetuus ejus licèt admirator, aliquando tamen sibi cum Concilio suo V. Mediolanensi intercedendum duxerit iis, qui in optimæ rei studio modum non tenebant, infringebantque eo authoritatem Episcopi, ut semper sententiæ Capituli sui obsequi teneretur. Ea ergo super re declaratum ab eo est, non esse locum ei sententiæ, nisi ubi id expressissimè cautum est à Concilio Tridentino: *Ubi Tridentina Synodo, aut Provincialibus Conciliis constitutum est, de Capituli Clerive consilio aliquid agendum esse, non propterea tamen illud sequendi necessitatem sibi impositam esse Episcopus existimet, nisi in iis tantùm, de quibus id speciatim nominatimque cautum est.* In Concilio Burdigalensi anni 1581. ita quoque decretum est, cùm Ecclesiæ Cathedrali ab ipsius Episcopi Cathedra nomen obtigerit, iniquum esse summam ejus potestatem Capitulo vendicati, cùm ea potiùs ab Episcopo repetenda sit, ut qui Caput & vertex ipse sit Canonicorum: *Declarat hæc sancta Synodus, præcipuam in ipsis Ecclesiis authoritatem ad Episcopos pertinere: Eosque consilio & opera Capitulorum & dignitatum juvari debere, ut membrorum capiti cohærentium & obsequentium.* Sess. 14. c. 12. Cap. 11. Tit. de Epis. & Capit. n. 18.

Est omnino quod summoperè doleamus, non eo jam res esse loco in longè plurimis Cathedralibus Ecclesiis, ut possint Episcopi Canonicos suos in consilium suum ascisere, & ipsi vicissim eorum deliberationibus & Capitulis interesse. Hinc est quod Concilium Rotomagense anni 1581. tum complura alia, tum hoc præ cæteris à Pontifice postulavit:

vit : cùm privilegia Capitulorum in causa sint quamobrem non possint extirpari vitia quædam & morum flagitia, quæ in Cathedrales Canonicos irrepserunt: sicut à Pontifice indultum fuerat Rotomagensi Archiepiscopo, ut Canonicatum & Præbendam uniret innecteretque Pastorali virgæ suæ, quo posset Capitulo ipse interesse ut Canonicus, immo & præesse: ut eodem beneficio Pontificio omnes Episcopos Provinciæ cumularet, quo possent & ipsi tanquam Canonici præsidere Capitulis, & altissimè irradicatas elidere perversarum consuetudinum fibras: *Nam antea Archiepiscopi nostri impetraverunt à sede Romana Bullas ad uniendum Canonicatum & Præbendam Archiepiscopatui, ut ita Archiepiscopus tanquam Canonicus intraret Capitulum quoties vellet, & in ipso præsideret: quo jure etiam nunc utitur. Supplicant humillimè Episcopi Sanctitati suæ, ut dignetur omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis Bullam communem conferre, ad uniendum Episcopatui Canonicatum, &c.* Responsum est à Pontifice, ubicumque usus esset, consimili nonnihil fruituros Episcopos omnes Apostolicæ sedis concessione & gratia.

Juvat hìc observare, etsi ut Canonicus Capitulo interesset Archiepiscopus Rotomagensis, solitum tamen fuisse præsidere, eaque confessus prærogativa ad Capituli emendationem uti: *Ad ingrediendum Capitula, & eis præsidendum, in ipsisque reformandum omnia*. Censent ex adverso Canonistæ, proprio in Capitulo Episcopum nonnisi post Præsidem sedere, cùm adest, non ut Episcopus, sed ut Canonicus. Assentiuntur tamen standum esse consuetudini. Quis autem dubitet, quin laudabilior sit, sive consuetudo, sive lex, ut cùm sedet in Capitulo Episcopus, caput membris præsit, præsideatque? Sanè caput *Postulastis de concessione Præbendæ* meminit duplicis hujus diversissimæque rationis, qua Episcopus interest Capitulo, aut ut Episcopus, aut ut Canonicus: sed non exprimit quæ ab eo sedes occupari debeat. Nisi tamen argumentetur quis, non eum præsidere, quando adest ut Canonicus: ex eo quòd si statuto tempore conferre negligat Capitulum, jus conferendi ad Episcopum devolvatur.

Fagnan. in L. 3. Decr. Part. 1. pag. 251.

L. 2. C. 19.

Specialis verò ille Titulus Decretalium, quo agitur *de iis quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, cassas irritasque decernit alienationes, institutiones, destitutionesque Abbatum & Abbatissarum aliorumque Beneficiariorum confirmationes, concessionesque ab Episcopo sine consilio Capituli factas: *Cum eorum consilio vel saniori partis eadem peragas & pertractes, & quæ statuenda sunt, statuas, & errata corrigas, & evellenda dissipes & evellas*. Nec constitutiones ergo novas edere, nec magni momenti negotia definire, nec eradicare abusus potest Episcopus, nisi communicato cum Canonicis consilio. Nec Parochiales Ecclesias Monachis dare, quòd eæ sint quasi alienationes Abbates aliique Collegialium Ecclesiarum Præpositi ad Beneficia sui juris præsentare quenquam Episcopo non possunt, nisi cum consensu Capituli: nisi speciali utantur privilegio, vel antiquissima consuetudine. Denique Procuratores Ecclesiarum Cathedralium in Concilia Provincialia admittuntur, ad deliberandum de iis maximè negotiis & rebus quæ ad eos spectant.

Proximo ibidem Titulo cavetur, ne possint interdicto subjici Ecclesiæ, nisi Episcopi & Capituli authoritate; utque possit Episcopus suffragante majori parte Capituli, quantumvis pauciores alii reluctentur, pecuniæ aliquid exigere ad Ecclesiæ reparationes. Ad Innocentium III. conquesti sint Canonici Inculismenses de Episcopo suo, quòd *confirmaret Abbates, & tractaret causas difficiles sine Canonicorum assensu*. Scripsit Pontifex ad Archiepiscopum Bituricensem, ut ea de re inquireret.

Innoc. III. Regest. 1. Epist. 231.

Sess. 5. c. 1. Sess. 24. c. 12.

Concilium Tridentinum non semel mandavit Episcopis, ut consilio uterentur Capituli, puta ad instituendum Canonicum, ad Ordines sacros cuique Canonicali Præbendæ adsignandos, ad Officia Chori regenda, ad Seminarii reditus ordinandos, ad excogitandas rationes innoxias augendi reditus annuos Canonicatuum tenuiorum. Sess. 23. 8. Sess. 24. 5.

Sed illud magnoperè observari refert, quod velit Synodus Tridentina honorem sedis & prærogativam semper deferri Episcopo etiam in Capitulo: *In Capitulo prima sedes:* utque possit Episcopus, quoties ex re visum fuerit, Capitulum convocare, dum ne suæ utilitatis ea res sit, quæ in deliberationem veniet: *Qui si aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant*. Quandiu abest Episcopus, non Vicarius ejus Generalis, sed Decanus Capituli hæc exercet munia & jura, juxta Concilium. De cætero per Concilium Tridentinum nihil detrahitur de potestate & jurisdictione Capituli, quantacumque illi competere poterat, maximè in administratione rerum temporalium: *Cæteris autem in rebus, Capituli jurisdictio & potestas, si qua eis competit, & bonorum administratio, salva & intacta omnino relinquatur*. Sess. 25.

Cùm ergo Cathedralia Capitula ea semper potestate usa fuerint, ut statuta conderent de rebus ad se pertinentibus, tum jure communi, tum ex responsis Congregationis Concilii: quæritur an possint & in transgressores pœnas sancire. Eadem certè Congregatio anno 1607. respondit posse, non via jurisdictionis, sed specie quadam conventionis, cui assentiuntur ipsi: dum ejusmodi sint eæ pœnæ, quas sibi possint & privati infligere. Adde quod nec his subjiciantur eorum successores, nisi ea statuta ab Episcopo fuerint confirmata. Fagnan. Decret. 1. p. 129. C. Qua & Qu de accu

VII. Jure Decretalium de causis criminalibus cognoscere Episcopi haudquaquam possunt, nisi cum Canonicis suis: *Coram Ecclesiæ senioribus*. Verùm juris sui aut imperitia aut incuria passi sunt Canonici, ut contra ipsos Episcopi præscriberent, & vi præscriptæ consuetudinis criminales etiam causas judicarent: *Sed hodie fortè propter ignorantiam Canonicorum, communiter Episcopi contra eos præscripserunt, ut ipsi soli absque Capituli consilio de criminibus inquirant, & jurisdictionem exerceant; & valet talis præscriptio, seu consuetudo*. Ea sunt Prosperi Fagnani verba, qui subjicit, ubi exempta sunt Capitula, non posse Episcopum cognoscere de causa criminali Canonici cujuscumque: nisi forma ea servata, quam Tridentina Synodus præfixit, hoc est, conjunctim cum duobus Canonicis, à Capitulo ineunte unoquoque anno eligendis. Declaratum est enim à Congregatione Concilii, Tridentinum hoc Decretum de duobus Canonicis Episcopo adjunctis, non spectare nisi ad exempta Capitula. Si qua verò in Galliis Capitula discrepent ab his Fagnani responsis, & a Declaratione Congregationis Concilii: id eò fit, quòd necdum iis locis promulgata sint aut usu recepta hæc Tridentini Decreta. Fagn. L. 5. p. Sext. Tit. 4. Sess. 25.

Ex Decretali Innocentii III. & Concilii Lateranensis, potest consuetudo peperisse Capitulis Cathedralibus jurisdictionem & potestatem corripiendi Canonicos: si officio fungi negligant, etiam moniti, & certo temporis spatio ab Episcopis designato, jus ad Episcopos ipsos devolvitur: *Excessus Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt corrigi per Capitulum in illis Ecclesiis, quæ talem consuetudinem hactenus habuerunt, &c.* In confesso est apud Canonistas Episcopalem jurisdictionem præscribi posse à Capitulis, ab Abbatibus, aliisque Prælatis inferioribus. Consentaneum est vero æquoque, ut cùm Episcopi in communis vitæ societates adduxerint Canonicos suos, Rectores & Præpositos eorum munierint authoritate necessaria ad regendos & corripiendos inferiores. Id primò fiebat de plano, & sine figura judicii, ut solent habere se informia rerum primordia: accesserunt C. Irre De O Ordina

postea

postea formulæ judiciorum censuræque, atque ita consuetudine jurisdictionem & censurarum ejaculationem assecuta sunt Capitula. Tot ejus rei exempla, tot documenta ob oculos posita sunt, quot recentes sunt Congregationes. A correctione criminum ibi abstinent se Episcopi, donec diutina peccent Superiores negligentia. Interim decursu temporis præscriptio inducitur, & pœnæ quæ primùm voluntariæ videbantur, necessariæ demum evadunt, & Canonicæ: atque ita Clausralis Superior adversùs Episcopum aliquando tandem præscribit, & ejus jurisdictionis hanc sibi decerpit particulam.

Verùm huic Decretali, quæ judicari plectique non sinebat Canonicos ab Episcopis, nisi ex negligentia Capituli, vehementer derogatum est à Concilio Tridentino. Ab eo enim potestas fit Episcopis
Sess. 6. c. 4. visitandi, & corripiendi Capitula Canonicosque omnes, insuper habitis eorum vel privilegiis, vel consuetudinibus, *quoties opus fuerit:* atque adeo non expectata Capituli negligentia, nec præmissa monitione ulla: seu libeat illi adjunctos sibi aliSess. 25. c. 6. quos adsciscere, sive nullos: *Per se, vel illis, quibus videbitur, adjunctis*. Extra visitationem autem potest Episcopus per se aut per Vicarium instituere judicium Canonici criminosi, cum consilio & assensu duorum Canonicorum, quos ad id Capitulum anni cujusque exordio designabit; nec remorari illum poterit vel privilegium vel consuetudo qualiscumque, ut à Congregatione Concilii pronuntiatum est.

gnan. in L. Decr. p. 2. pag. 44 Jure Decretalium, si Episcopus Capitulo interesset ut Caput & Præses, ex negligentia Capituli in corripiendis Canonicis, ea potestas non devolvebatur ad ipsum, sed ad Metropolitanum. Sed si adesset ut Canonicus, poterat reus à Capitulo ad eum provocare: &negligente Capitulo, judicandi potestas ad eum devolvebatur: tunc enim in eo duæ quodammodo personæ sejungebantur, Canonici & Episcopi. Rursus in hoc ipso casu devolutionis, de Canonicis non judicabat Episcopus, nisi cum consilio Capituli. At post Concilium Tridentinum in omnibus Italiæ Capitulis, utpote Episcopali jurisdictioni obnoxiis, statim judex sedet Episcopus de Canonicorum criminalibus causis, non expectata devolutione ejus juris ex negligentia Capituli. Et in omnibus Hispaniæ Capitulis, utpote
Sess. 25. c. 6. exemptis, potest statim Episcopus judicium adgredi ejusmodi Canonici criminosi, cum duobus tribusve adjunctis.

VIII. Porro quantacumque sit Episcopi propria jurisdictio in Capitula & in Canonicos, possunt Capitula levi aliqua pœna afficere leviores Canonicorum culpas, erroresque, si minùs revereantur superiores, si minùs morigeri sunt: idemque dicendum de Presbyteris inferioris chori, aliisve Ecclesiæ Clericis & ministris, *non contentiosè, non cognitionaliter, sed correctionaliter*, ut loquuntur Canonistæ. Eam in rem dilucidum & expressissimum est *Caput Cum contingat, De foro Competenti*. Profert Fevretus exempla Ecclesiæ Gallicanæ. Leviores eas esse pœnas necesse est. Itaque nec excommunicationum tela, nec carceres hìc locum habent. Jam monui eum esse usum frequentissimum in nascentibus Congregationibus, quæ non aliter coalescere possent.

Apparet autem ex Decreto Concilii Lateranensis IV. sub Innocentio III. evenisse aliquando, ut Canonici Ecclesiam suam interdicto subjicerent, quode poterat Episcopus ad Metropolitanum conqueri, & nihilominus in Ecclesia celebrare, si notoriè justa & rationabilis non extiterat causa. Occurrunt ejus rei exempla in Sexto, ex Concilio Lugdunensi I. Concilium Lugdunense II. eam consuetudinem multis temperamentis delinivit. Ex Decretali Cælestini III. compertum est, unum aliquem ex Canonicis quandoque ita frontem perfricuisse, ut interdictum in Ecclesiam Cathedralem

an. 7. sententi. commun. Sexto n. 17. Quæsivit, his quæ nt à maji parte pituli.

intorqueret, injussu Episcopi, & Capituli. Hæ nimirum intemperantiæ illud tandem præstitere, ut oblitterarentur prorsus hæ consuetudines, quarum non potuerant nisi vitiosissimi fuisse natales.

Non ita se res habet in exerenda Episcopi potestate ad judicandos castigandosque laicos inconsulto Capitulo. Id enim declarat Bonifacius VIII. proficisci posse à consuetudine, & Canonica præscriptione: *Dum tamen sit præscripta canonicè consuetudo*. Cùm enim Episcopi ante Capitula fuerint, habuerintque semper jurisdictionem, ab Ordine suo prorsus indivulsam; cùm authores & procuratores quodammodo ipsi fuerint Capitulorum, & in Conciliis ipsi suis consultarint, quantum illis ex sua jurisdictione admetirentur: non ita considerandа est præscriptio, de qua Pontifex hìc verba facit, quasi ex præscripta consuetudine accedat Episcopis, quod decedit Capitulis: sed veluti rivulus, qui diu longèque exspatiatus in fontem suum denique referatur. In Sexto L. 1. Tit. 4. c. 3.

Cùm Concilium Provinciale Remense sæpiùs apud sanctum Quintinum, seu ad Augustam Veromanduorum coisset anno 1231. & interdicto perculisset omnes ejus Provinciæ Diœceses, ut compelleretur Rex interponere authoritatem suam ad resarcienda damna probraque Bellovacensi Episcopo illata: Capitula ejus Provinciæ solicitante clam Rege interceserunt huic interdicto, quòd ad ea Concilia convocata non essent; & illud tandem revocari pervicere. Cùm sedes Metropolitana Remis vacaret, anno 1271. Milo Episcopus Suessionensis indixit Concilium Provinciale Augustæ Veromanduorum, pro more ejus Provinciæ. Capitulum Remense reclamavit, quòd assensus suus requisitus non fuisset, remque protrahi fecit, donec is obex amoveretur. Concilium Provinciale Remense Compendi coactum anno 1277. statuit, ut quotannis Episcopi ejus Provinciæ Lutetiæ Parisiorum convenirent intra quindecim post Pentecosten dies, ut communicato consilio commentarentur inter se, quæ potissimùm ineundæ sibi essent rationes, dignitatis suæ & authoritatis tuendæ adversùs Capitula Cathedralia, quibus id unum curæ, id oblectamento esse videbatur, ut eos litibus, interdictis, aliisque molestiis fatigarent.

IX. Hinc patet Capitula non solùm jure communi singulorum Episcoporum, sed & Conciliorum Provincialium Conciliis interesse debuisse; Capitula inquam Cathedralia, quanquam & alia etiam quandoque ad Provinciales Synodos invitata sint. Voluit Innocentius III. ut Concilio Lateranensi IV. adessent & delegati Collegialium Ecclesiarum, quòd tractandum ibi esset de rebus temporalibus, quæ ad eos etiam pertinerent. Qui anno 1279. præfuit Concilio Budensi Legatus Apostolicus, non Cathedralium dumtaxat & Collegialium Ecclesiarum præsentiam & consensionem desideravit; sed Superiores etiam Cistercienſium, Benedictinorum, Præmonstratensium, Augustinianorum, Dominicanorum, Franciscanorum, aliorumque Ordinum, quòd omnium interesset Ecclesias Regni omnes ad castioris disciplinæ formam revocari. Conc. Gen. Tom. 11. pag. 124.

Sed quantò expeditius fuit Procuratores Capitulorum Cathedralium Concilio Provinciali interesse, tantò fuit etiam consultius, ut elucidari satagerent Episcopi, quibus illis in rebus jus definitivi, vel consultivi tantùm suffragii permittendum esset. Altercatum super ea re fuit in secunda Congregatione Concilii Remensis anno 1583. ac denique pronunciatum est, ex ipsorum assensione Capitulorum, definitivi suffragii copiam eis non fieri, nisi ubi de eorum controvertebatur exemptionibus, jurisdictione, juribus, privilegiis, rebusque temporalibus; reliquis verò in rebus consultiva tantùm vota eorum esse posse.

X. Uberiùs ea de re infrà disceptabitur, ubi de Conciliis Provincialibus ex instituto agemus. Progrediendum nunc nobis est ad jura Capitulorum

vacante

Cap. Cum olim. De major. & obed. C. Si Episcopus. De suppl. negl. Præfat. in Sexto C. Ecclesiæ.

vacante Sede. Illud in Decretalibus à Gregorio IX. declaratum est, confirmandas esse à Capitulo Electiones in Monasteriis celebratas, dum vacat Sedes. Definitum & illud est à Bonifacio VIII. si in Paganorum, vel Schismaticorum potestatem venerit Episcopus, spiritalem & temporalem Ecclesiæ administrationem ad Capitulum devolvi, non ad Archiepiscopum, perinde ac si vita functus esset. Ab eodem ipso statutum est non posse ab Archiepiscopo

Ibidem.

Visitatorem, vel Administratorem Ecclesiæ vacanti dari, nisi eo jure excidat Capitulum supinitate & negligentia sua. Cùm jurisdictione quasi Episcopali uterentur Cardinales in suis quisque Titulis: censuit Honorius III. Capitula iis mortuis in hanc eandem succedere debere, excepta tamen potestate corripiendi, excommunicandi, & suspendendi,

C. His quæ. De Major. & Obed.

quam pro bono pacis integram sibi servavit: *Excepto quod de correctione, & excommunicatione, & suspensione ipsorum, pro bono pacis, nostræ providentiæ reservamus*. Ita perspicuum est Capitula quælibet alia succedere in Episcoporum contentiosam jurisdictionem, & in potestatem vibrandarum Censurarum. Quod dilucidius adhuc fit ex Capite, *Episcopali, De majoritate & Obedientia, In Sexto:* ubi dicitur solvi posse à Capitulo, quæcumque solverentur ab Episcopo superstite excommunicationes. In Capite *Ad abolendum, De hæreticis*, dum viduata luget Ecclesia, Capitulum causas & judicia agitat hæreticorum. Non succedunt tamen Capitula in jus conferendi Beneficia, cùm pronuntiet Bonifacius VIII. non posse à Visitatore, seu Administratore, vel Vicario per Capitulum designato, conferri ea Beneficia, quæ sunt Episcopalis Collationis:

C. Ecclesiæ. Ubi suprà.

Beneficia tamen quæ ad collationem pertinent Episcopi, conferre non potest, si ab alio quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus.

Anno 1243. narrat Matthæus Paris, subdubitantibus nonnullis, an vacante Romana sede, Pontificia authoritas deponeretur in manus Cardinalium: scriptam fuisse à Cardinalibus Epistolam, quæ statim hunc scrupulum eximeret: *Nos autem penes quos potestas residet, Apostolica Sede vacante*. Narrat idem ipse hoc eodem anno Cathedrales Monachos Capituli Cantuariensis, Ordinis sancti Benedicti, suspensionis & excommunicationis sententia innodasse Episcopum Lincolniensem cum fautoribus suis, quasi jure communi & speciali privilegio id sibi liceret, Primatiali vacante Sede. Appellavit Lincolniensis ad Pontificem; qui censuras *ad Cautelam* & sine præjudicio revocari mandavit. Cùm vita migrasset Andegavensis Episcopus anno 1290. delegavit Capitulum Andegavense ad Regem & ad Capitulum Turonense, ubi vacabat etiam Sedes, ut licentia sibi fieret Episcopi eligendi: *Tractaverunt de mittendo ad Capitulum Turonense, pro petenda licentia eligendi, prout fuerat consuetum*. Jussi autem erant delegati licentiam à Capitulo Turonensi petere, ea addita clausula, *Si ad hoc Capitulum Andegavense teneretur*. Eam clausulam expunxit Capitulum Turonense. Itaque absolutè petita est licentia, & concessa: *Petiit simpliciter & purè licentiam eligendi à Capitulo Turonensi, quamvis mandatum conditionale haberet*. Perfecta electione, rursum ejus confirmatio ab eodem Capitulo Turonensi postulata fuit, & Decanus & Capitulum Turonense post accuratum electi & electionis examen, scripto authentico electionem confirmarunt: *Nos de electionis & electi meritis pleniùs cognito, & discusso, & eis diligenter examinatis, electionem ipsam quam invenimus fore canonicam, & electum prædictum authoritate Metropolitana confirmamus*. Denique Episcopis Provinciæ mandatum est à Turonensi Capitulo, ut Andegavum convenirent Dominica ante Pentecosten, ad electi Episcopi inaugurationem: *Vobis & vestrum cuilibet authoritate Metropolitana mandamus, quatenus Andegavis interfitis Dominica, &c.* In Compilatione vetustiorum Regum Angliæ Constitutionum, anno 1672. Londini publicata, extat Eduardi Regis Constitutio, confirmantis electionem Episcopi, confirmatam ab Officiali Capituli Metropolitani Cassellensis in Hibernia, postquam ab eodem Officiali rescissa fuerat Episcopi electio prior, adversa Canonicis Regulis.

Spicil. tom. 10. pag. 252. 254. 255. 262. 266. 268. 269.

In Tridentina Synodo vetitum sunt Capitula litteras Dimissorias ad Ordines concedere, quo primùm anno vacat Sedes: ita ut nec privilegia, nec consuetudines quæcumque suffragari possint, nisi si quis sit arctatus necessitate Beneficii ita flagitantis, ut intra annum Ordines suscipiat. Sanxit eadem hæc Synodus, ut à Capitulo vacantis Ecclesiæ Oeconomus eligatur, qui Mensam Episcopalem administret, si ea cura Capitulo incumbat: itemque Vicarius vel Officialis ad spiritalem administrationem gerendam: Capituli negligentiæ supplebit Metropolitanus in hæc munia. Si agatur de Ecclesia Metropolitana, supplebit senior Provinciæ Episcopus; si res sit autem de exempta Ecclesia, Episcopus proximior deliget Oeconomum & Vicarium Generalem, si eo munere non fungatur Capitulum, cui ex officio id incumbit. Denique ubi suæ Ecclesiæ clavum capessiverit novus Episcopus, rationes omnium reposcet ab Oeconomo, à Vicario, & à reliquis omnibus qui partes aliquas sustinuerunt in Ecclesiæ vacantis gubernatione.

Sess. 7. c. 11

Sess. 24. c. 11

Itaque nihil à Tridentinis Patribus detritum est de prisca Capitulorum potestate post obitum Episcopi. Quanquam autem collationis Episcoporum propria Beneficia conferre non possint, possunt permutationes eorum admittere, juxta Glossam Clementinæ, *Ne concessione, De rerum permutatione*. Possunt & Resignationes admittere, juxta Extravagantem *Execrabilis, de Præbendis. Ordinarios intelligimus Episcopos, vel Ecclesiis Cathedralibus vacantibus Capitula earundem*. Quæ memoranda prorsus verba sunt.

Si possit autem Capitulum Beneficiarios instituere, quos instituerent Episcopus; non conferre tamen potest Beneficia, quæ conferret: ut in Sexto disertis verbis habetur: *Etsi Capitulum Sede vacante Beneficia, quæ ad collationem Episcopi pertinent, conferre non posset; præsentatos tamen à Patronis potest admittere, si sunt idonei, & eos instituere in Beneficiis, &c.* Id eò factum est, quòd æquum fuerit successori servari fructus Episcopatus vacantis. At collatio Beneficiorum in fructibus est. Quod æquum rursus fuerit Episcopo futuro reservari eorum electionem, quos ministerii sui coadjutores habiturus est. Denique quòd necessum fuerit eam esse Ecclesiæ vacantis conditionem, quæ adproperari cogat electionem novi Episcopi.

C. Etsi Capitulum, I Institutio bus.

Metropolitani verò Capituli specialia jura non potuere splendidiùs enitescere, quàm suprapositio exemplo electionis Episcopi Andegavensis anno 1290. Potestatem quippe eligendi Episcopi & petiit Andegavense, & concessit Turonense Capitulum vacante Sede: & petendam fuisse expuncta clausula seu conditione firmavit. Electum Episcopum confirmavit Turonense Capitulum, & ab eo visitationis obsequium excepit, qua obligabatur defungi intra tertium à consecratione sua mensem. Mandati sunt à Capitulo Metropolitano Episcopi etiam Provinciæ, ut Andegavum pergerent, Episcopum electum & confirmatum consecraturi. Quæ omnia ab eo facta sunt *authoritate Metropolitana*, quæ penes ipsum esse cœperat, eo ipso puncto temporis quo vacarat Sedes. Cùm electus fuisset Archiepiscopus Turonensis & confirmatus, & moras adhuc traheret Romæ, convocatum est à Capitulo Provinciale Concilium, expresso Pontificis ad Capitulum mandato.

Spicil. tom 10.

Sed accedere nihil potest summæ authoritati, quam explicuit Prior Capituli Cantuariensis post obitum Valteri Archiepiscopi quinquagesimi primi. Is verè triumphus & cumulatissima gloria fuit Capitulorum. Hæc quippe legere fas est in Antiquita-

quitatibus Magnæ Britanniæ anno 1327. *Hic paucis mensibus omnem illam intermediam jurisdictionem antè intermissam plenè exercuit, atque renovavit. De Clericis ad Ecclesiastica Beneficia præsentatis & Patronorum jure diligenter inquisivit, electiones confirmavit, intestatorum bona administranda commisit, provocantium appellationes recepit, visitavit, procurationes recepit, Synodum celebravit, Clerum ex mandato Regio ad Parlamentum citavit, contumaces & in suam jurisdictionem committentes coercuit, Beneficia vacantium Sedium contulit, omniaque ad Archiepiscopalem jurisdictionem per singulas species tam exquisitè exercuit, ut nihil fuerit prætermissum præter Episcoporum consecrationem, quam cum sua authoritate peragere non poterat. Episcopo Londinensi mandavit & injunxit, ut Suffraganeis congregatis, Menenensem & Pargorensem Episcopos tum electos & sua authoritate confirmatos consecraret. Quibus sic consecratis, in testimonium & fidem consecrationis, litteras Conventus sigillo sigillatas dedit, excitata hoc modo & agnita Cantuariensis Conventus, Sede vacante, potestate.* Non injuria ergo approbavit Rota, posse Capitula visitationum munia obire, Procurationes accipere, de criminibus cognoscere, etiam extra tempus visitationis.

Anno 1327. Hilier de Hiera. pag. 347.

Fag. in l. 1. Dec. Part. 2. pag. 508.

Sed prætermitti non potest sine piaculo, quod cùm Eduardus I. Angliæ Rex paulò ante annum 1300. Archidiaconatum Dublinensem vacantem jure Regaliæ contulisset, Prior & Capitulum sanctæ Trinitatis Dublinensis illum contestati sunt, id moris fuisse, vacante Metropolitana Sede, ut repræsentarentur sibi Archidiaconi, & ab eis acciperent administrationem temporalem Diœceseos, quam gerere consuevissent. *Cùm Archidiaconi Dublinenses qui pro tempore fuerint, consuevissent, in dicti Episcopatus vacationibus præsentari eisdem, & ab ipsis jurisdictionem spiritualem civitatis & Diœcesis Dublinensis, quam iidem Archidiaconi sede vacante habere consueverunt, recipere.* Ventilata diligenter ea fuit quæstio, & tandem Prior ac Capitulum sanctæ Trinitatis acquieverunt nominationi Archidiaconi à Rege factæ, jure Regaliæ. Mos porro ille animadversione dignus mihi visus est. Cùm enim jurisdictionem exercerent Archidiaconi vivo Episcopo, cùmque ea jurisdictio antè delegata, ordinaria evaserit: consentaneum videbatur, ut decedente Episcopo, eorum jurisdictioni subjici pergeret Diœcesis universa. Cæteroqui & Clero & Capitulo antiquioris disciplinæ lex & usus vendicabant jus regendæ Ecclesiæ viduatæ. Erat ergo accommodatissima antiquitati & novissimo etiam juri ea ratio & concordia, ut gemina illa potestas in unum revinciretur, & Vicariatus Capituli deferretur Archidiacono. Si Capitulum autem Trinitatis non ipsissimum erat Metropolitanum Ecclesiæ Dublinensis Capitulum, ea tunc res fuerit nova cum primis & mira, & cui non facilè inveniatur quidquam par aut secundum, nisi quod alibi adnotatur à nobis de Abbate Insulæ Barbaræ apud Lugdunum, cujus olim erat vacantem regere & moderari Diœcesin.

Cist. antiq. Ms. pag. 184.

Regaliæ jure multa præter jus commune novata sunt iis in Regnis, ubi illud usu convaluit, ut in Gallia. Cùm hac lucubratione propositum mihi fuerit complecti Ecclesiæ universæ disciplinam, id in causa fuit, ut nec eas Juris Canonici Decretales prætermitterem, nec illa Concilij Tridentini Decreta, quæ, ad institutum facerent meum, quamvis in Gallia necdum usu recepta fuerint. Si verò non ubique fecerno, quæ necdum sint, & quæ jam sint moribus & usu recepta, id inde profectum est, quòd aliàs alij sint usus moresque nostri, alij alibi, maximè in diversis Parlamentis.

XI. Quanquam autem tot adductis testimoniis satis liqueat, totam Episcopi jurisdictionem eo extincto Cathedrali obvenire Capitulo: non desunt tamen exceptiunculæ quædam, ipso in Canonici juris contextu indigitatæ. 1. Quidquid potestatis jure tantùm delegato accedit Episcopo, ejus etiam sede vacante expers & inane est Capitulum. Potestas quæ Episcopo inest propria, & ei ad cumulum etiam delegatur; quod innuitur in Concilio Tridentino ea voce *Etiam*; Episcopo è vivis abeunte, trajicitur ad Capitulum, prout à sacra Concilij Congregatione declaratum est. 2. Collationes Beneficiorum quæ juris sunt Episcopalis, Episcopo servantur integræ successori. In Galliæ Parlamentis compluribus ita judices consentiunt, posse vacantes Parochias à Capitulo conferri, quòd eæ sint collationes arctatæ & necessariæ. 3. Alienationes rerum à Capitulis fieri non possunt, juxta Canonem Concilij Ancyrani, quod refertur in capite, *Si qua de rebus*. 12. q. 2. 4. Nec translationes Clericorum ab una Ecclesia in aliam, quòd eæ quoque sui generis sint alienationes; juxta Caput *Fraternitatem dist.* 71. 5. Non possunt Canonici dimissorias litteras dare ad Ordines, vel ad Tonsuram, quo primùm anno vacat Episcopatus, nisi arctatis Beneficio, quod jam adepti sunt, vel adepturi jamjam sunt. Ea in re Concilium Tridentinum Decretalem Bonifacij VIII. arctavit, qua fas erat Capitulis Cathedralium vacantium ejusmodi concedere facultates recipiendorum vel conferendorum Ordinum. *Sede vacante Capitulum, seu is ad quem administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.* Anno 1588. declaravit Congregatio Concilij, si Episcopus esset notoriè hæreticus, eandem fieri ad Capitulum devolutionem. Si Canonici autem dissipati essent extra locum Ecclesiæ suæ, unius eorum sufficere posse licentiam. Jura enim & facultates Capituli totius vel in uno resident membro. Si autem ad Canonicos nullus pateat aditus, tunc adeundum esse ad Impetrandas Litteras dimissorias non Metropolitanum, non Episcopum viciniorem, sed summum Pontificem. In Gallia tamen recurreretur potiùs ad Metropolitanum. 6. Ordinis verò Episcopalis munia nequaquam ad Capitulum devolvuntur, uti nec ad Superiorem: sed Capituli est Episcopos invitare, qui eas Ordinum exerceant functiones. Ita non temerè dicetur ea potestas ad Capitulum devolvi. 7. Nec succedit Capitulum in jurisdictionem Episcopi in propriis feudis, ut manifestè habetur in capite *Verum*, *De foro competenti*. Ratio facilè obvia est, quòd iniquum sit domino vasallos dari quos nolit. Qua eadem ratione & Beneficiorum collatio successori reservatur. 8. Nec succedit Capitulum in jurisdictionem Episcopi criminosi vel incapacis, & ideo excommunicati vel suspensi. Tunc devolutio fit ad Papam solum & immediatè. Is est Ecclesiæ usus, cui jura non adversantur, ideoque & juri censetur concinere. Non ita habet cùm notoriè hæreticus est Episcopus. Tum enim *verè*, & non interpretativè tantùm, ut loquuntur Canonistæ, vacat Episcopatus. Ideoque succedit Capitulum. Vide in eam rem, si vacat, Arrestum memorabile anni 1582. in Compilatione Probationum Libertatum Gallicanarum. 9. Non succedit Capitulum in voluntariam Episcopi jurisdictionem, sed in necessariam tantùm. Quæ nova ratio censeri potest, ne collatio Beneficiorum in Capituli manus veniat, cùm ea ad Episcopum solum spectat. Per secundam Cancellariæ Regulam Papæ reservantur omnia Beneficia quæ vacant, donec Episcopus novus nactus sit possessionem Ecclesiæ suæ. Eam Regulam non admisit usus Ecclesiæ Gallicanæ. 10. Nec in concedendarum Indulgentiarum

Fagn. ibid.

C. Cum nullus, de Temp. ordin. in Sexto. Fagn. ubi supra pag. 509.

Fagn. in l. 3. Decret. Part. 1. pag. 240. 247. 257. 258.

Cap. 7. n. 4.

potestatem succedunt Episcopo obeunte Capitula.

Barbosa de Dignit. c. 42. Illa præterea insedit animo Canonistarum sententia, ex Decretalium verbis colligi, posse Capitula sede vacante admittere resignationes Beneficiorum, itemque permutationes, adprobare uniones: adprobare & Confessarios, ultimasque morientium voluntates commutare, vel curare ut executioni mandentur; de causis matrimonialibus cognoscere, dispensationes concedere quæ ab Episcopo concedi possent, præsentiam accommodare suam conjugio contrahendo, ut validum sit; vel id muneris Presbytero cuicumque mandare; subsidium exigere, quod vulgò vocant *charitativum*; Diœcesin visitare, absolvere à peccatis Episcopo reservatis: ipsummet per sese administrare jurisdictionem Episcopalem octo diebus illis, intra quos jubet Concilium Tridentinum, ut Vicarium eligat; pro Vicario Generali, quem designari jubet Concilium, designare duos aut plures, si ita ferat immemorialis consuetudo. Si in his sint aliqua jurisdictioni voluntariæ affiniora, totidem erunt exceptiones legitimæ quæ derogent regulæ generali.

XII. Jure communi alia approbabatur species interregni Episcopalis interpretativa, nempe si electus Episcopus ultra tres menses differret confirmationem petere: aut confirmatus consecrationem: aut consecratus Pallium pastorale, si Metropolitanus esset. His tribus, vel sex, vel novem mensibus decursis, Capitulum Diœcesis administrationem capessebat, perinde ac si vacasset; jurisque perinde ut & officii sui censebat esse, ut alium eligeret Episcopum. At verò electionibus penè oblitteratis per Concordata Sedis Apostolicæ cum Principibus Christianis, edixit Tridentina Synodus, ut nisi postquam provisi fuerint Episcopi, intra trimestre spatium consecrentur, fructus restituere teneantur; si tres alios autem præterea menses cessent, Episcopatu ipso abdicentur: *Ecclesiis ipso jure sint privati*. Edicti Blesensis articulo VIII. idem prorsus sancitur: *Teneantur Episcopi tertio post acceptas provisionis suæ litteras mense consecrari, alioqui fructibus spolientur, nulla alia expectanda significatione. Si verò procrastinent adhuc tres alios menses, spoliandi censeantur Ecclesiis suis*. In Concilio *privati ipso jure*, in hoc Edicto *privabiles* dicuntur: igitur convenienter Edicto, Capituli erit instare monitionibus, aliisque juris adminiculis, ut declaretur juridicè Episcopus excidisse, primùm Ecclesiæ proventibus, & denique Ecclesia ipsa. Capitulum Tolosanum cùm declarasset Archiepiscopalem vacare sedem, eaque abdicatum Cardinalem à Valetta, serò pœnituit, quia serò animadvertit has juris formulas à se prætermissas fuisse. Vide Cironium in Titulum, *De supplenda negligentia Prælatorum*.

Sess. 23. c. 24.

XIII. Cæterùm jure communi nequaquam tenentur Capitula Vicarium Generalem vel Officialem designare, qui jurisdictionem exerceat. Quin immo Capita illa duo, *Si Episcopos &*, *Ecclesiæ*, *in Sexto*, *De supplenda negligentia Prælatorum*, innuere videntur eam à Capitulo ipso exeri solitam. At Tridentina Synodus Canonicos constringit, ut intra octo primos vacantis Episcopatus dies Vicarium Generalem designent vel Officialem, aut Priorem confirment; alioquin id jam ad jus pertineat, & ad officium Metropolitani. Si verò vacet Ecclesia Metropolitana, vel exempta, ea devolutio fiat ad seniorem Provinciæ Episcopum, vel ad proximiorem. Designatus autem à Capitulo Vicarius vel Officialis successuro in Episcopatum rationes administrationis suæ exhibebit.

Sess. 24. c. 16.

Congregatio sacra Concilii semel iterumque declaravit, non esse Capitulis à Concilio concessam, nisi unius Vicarii designationem: cùm eodem ipso capite, ubi approbat *unum vel plures* deligi œconomos, unum permittat ascisci Vicarium. Sed si immemorialis alicubi ea vigeat consuetudo, ut plures eligantur, non existimantur Tridentini Patres ei derogatum voluisse. Declaratum quoque ab eadem est, posse à Capitulo revocari hos Vicarios, dum intra dies octo alios subroget. Declaratum denique ab ea est, cùm penes Vicarium sit exercitium jurisdictionis, ejus esse substitutum sibi sufficere, cùm abest, vel abfuturus est; nec id tum juris habere Capitulum uti nec inconsulto eo Visitatores Diœcesi indicere. Ex eo autem rursus nova conjectura elicitur præter suprapositas probationes, posse à Capitulo vacante sede visitari Diœcesin, etsi de eo controversiam illi nonnulli faciant. In hac parte Capitulis suffragantur Senatusconsulta Parisiensia.

Fagn. I. Part. 2. p. 509. 510.

Si præcepit autem Tridentina Synodus, ut à Capitulo Vicarius crearetur, ea fuit potiùs, mea quidem sententia, receptissimi usus confirmatio, quàm novi institutio juris. Jam inde ab anno 1347. Concilium Toletanum testatum fecerat usitatissimum id esse: *Episcopi Suffraganei nostri, vel Sede vacante Vicarii per Capitulum deputati*. Assentiuntur & Canonistæ. Hinc ferè emergit illud, ut Concilii ea potiùs mens fuerit, præcipere, ut intra dies octo crearetur Vicarius, quàm ut omnino aliquis crearetur. Si enim ubique terrarum sui erant Episcopis Vicarii Generales, tantò arctior utique incumbebat necessitas, ut & suos haberent Capitula, quantò difficilius illis est aliàs tanta & tam varia explicare negotia. Verùm ut dubitatum est à nonnullis, an possent ipsi per sese Episcopi contentiosam exercere jurisdictionem: dubium etiam nonnullis idem subortum est de Capitulis. Utque nihilominus certissimum est id posse Episcopos: ita fieri posset, ut quanquam jubeantur Capitula nominare Vicarios, possint tamen & ipsa immediatè, cùm ex re est, suam jurisdictionem depromere. Hinc est enim, quòd designatos semper possunt revocare Vicarios, jurisdictionem tum per sese, paucis quidem diebus, sed tamen jure suo exercere.

Fevret. l. 3. n. 38.

Can. 1.

XIV. Restat ut de numero Canonicorum dicamus. Ingenti utique numero illi quondam erant, cùm testetur Petrus Blesensis optatissimum id sibi esse, nec desperare se, quin rursum Blesensis Ecclesia sua Collegialis ad priscum reflorescat numerum Canonicorum octoginta: *Numerum Canonicorum usque ad octogenarium crescere*. Amplius etiam aliquid augurandum est de Cathedralibus, quàm de Collegialibus. Adde quòd tantò facilius erat ut excresceret numerus eo tempore, quo in communi res Ecclesiæ possidebantur, & quo vitæ communis societas frugalitasque paucis & parabilibus contenta pluribus Collegiis sufficiebat.

Epist. 78.

Postea etiam quàm res facultatesque Ecclesiarum in plures sectæ sunt portiones, admittebantur nihilominus complures in Canonicorum Collegia, ut nunc in Monasticas Clericalesque Congregationes, nullo certo numero præfixo, quotquot meritorum suffragio nitebantur. Sicubi autem plures essent Canonici quàm Præbendæ, aut bisecabatur una Præbenda in duos, vel alter eorum sustentabatur spe vacaturæ primùm Præbendæ. Istæ verò Expectativæ, vel Præbendarum sectiones, quæ primùm augendo tantùm Canonicorum numero adminiculo fuerant, nec obliquis vel suspicionibus, nedum criminationibus patuerant: incurrerunt decursu temporis in eam & reprehensionem & infamiam ex ambitionis & avaritiæ perversitate, ut Conciliis randem Episcopalibus provisum, cautumque sit, ne dividerentur amplius Præbendæ, ne locus esset ullus amplius expectativis, & ne incertus, sed fixus certusque esset utique Canonicorum numerus. Accipe

Cano-

Canones Concilii apud Caſtrum Guntherii habiti anno 1231. ſuper his tribus : *Statuimus quòd ubi non eſt certus numerus Canonicorum, ſtatuatur : ne fiat Eccleſiarum ſectio, vel Præbendarum, ſed cum integritate conferantur. Nec aliquis de cætero in Eccleſia Cathedrali inſtituatur ad vacaturam Præbendam.* Eadem ſtatuta innovavit Concilium Salmuriense anno 1253.

Id tantùm præceperat Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. ut ne conferrentur ante Præbendæ, quàm vacarent : utque ne tardiùs quàm ſexto poſtquam vacarent menſe conferrentur. Eo non finiebatur Canonicorum numerus. Innocentius III. manifeſtiſſimè commonſtrat, fuiſſe ſuo ævo Eccleſias, in quibus nequedum ſectæ aliæ ab aliis erant Præbendæ, nec certus & fixus numerus Canonicorum. *Utraque pars confeſſa eſt, quòd in prædicta Eccleſia non erant diſtinctæ Præbendæ, nec Canonicorum numerus erat certus.* Unde & in ea quæ hìc agitur Eccleſia, jubet Papa novos recipi Canonicos, *ſi ſuppetant Eccleſiæ facultates.* Unde patet tot admitti Canonicos debuiſſe, quantis reditus ſufficiebant. Idem alibi ſancivit, cùm in Capitulo Tridentino diſtinctæ eſſent Præbendæ, & admiſſus nuper fuiſſet novus Canonicus, quamprimùm illi aliquam conferri debere Præbendam. *Cùm ex quo receptus es in Canonicum, non debeas carere Præbenda.*

Erant ex eodem Pontifice Capitula, ubi numerus ab ipſa fundatione præfinitus fuerat. *Primam ordinationem ejuſdem Eccleſiæ fuiſſe, ut in ea tredecim eſſent perſonæ, Præpoſitus ſcilicet cum duodecim fratribus.* Unde colligitur fixum fuiſſe eum numerum, vel ex fundatione, vel ex ſectione Præbendarum, vel ex ſtatuto aliquo, quod expreſſiſſet neceſſitas ea declinandi detrimenta, quæ ex nimio Canonicorum & redundanti numero proficiſcuntur.

Concilium Ravennas annis 1317. eorum ſive ambitionem execratur, ſive avaritiam, qui carnalibus affectibus ſtudiiſque præpoſteris ducti, agnatos ſuos intrudebant Cathedralibus Eccleſiis, Monaſteriiſque. Quocirca & prohibetur, ne quiſquam ibi proximo triennio admittatur, niſi Epiſcopi, vel Metropolitani licentia, ut interim definiatur numerus, & attemperetur modo facultatum. *Præſente approbante Concilio ſtatuimus, quòd de cætero nullus inſtituatur, vel recipiatur in fratrem & Canonicum alicujus Cathedralis Eccleſiæ, vel Collegiatæ, vel Monachum alicujus Monaſterii, vel Canonicum regularem, ſine licentia ſpeciali Ordinarii loci, ac Metropolitani. Hoc ſtatutum durare volumus uſque ad triennium, ſeu ſequens Concilium, infra quod æſtimationes bonorum & redituum fient, ita quod eorum facultatibus competens numerus miniſtrantium poterit taxari & ſtatui, prout jura requirunt.*

Quo in Canone illud obſervari par eſt. 1. De admiſſione agi Canonicorum, perinde ut de Monachorum. 2. Penes utroſque in communi adhuc poſſeſſas fuiſſe res omnes. 3. Tam apud Monachos, quàm apud Canonicos eum præfigi numerum, qui modo facultatum reſpondeat. 4. Ideo & proximo Canone mox ſancitur, ſi Canonicorum Regularium, ſeu Collegialium Eccleſiarum fixus ſit numerus, multò æquius eſſe, ut in Cathedralibus figatur, figatur porro & ibi *juxta facultatem Eccleſiarum* : ita ut augeri deinceps non poſſit, *niſi juſta de cauſa, & de licentia Ordinariorum ſuorum* : nec imminui, niſi ejuſdem providentia, qui eo jure utetur ſolus, ubi id juris habet, ut ſolus eo fungatur munere : *Ubi ad eos ſolos ſpectat.* Ubi moris erat ab Epiſcopis inſtitui Canonicos, ibi Eccleſiæ plerumque Canonicorum redundantia gravabantur. Itaque hoc Canone irritantur eæ inſtitutiones, ubi ultra præfixum ſemel numerum fient; jubenturque Epiſcopi ſuis expenſis ſuſtentare eos, quos præter hanc legem intruſerint.

Id ipſum ſancitum eſt in Concilio Palentino anni 1322. *In Eccleſiis tot ſecundùm Canones inſtituendi ſunt Clerici, quot poſſunt de earum reditibus commodè ſuſtentari, &c.* Nicoſienſe in Inſula Cypro Concilium anno 1340. Canonicos ſupernumerarios ſuffragio tantùm & almutiæ uſu privavit, donec Præbenda aliqua donarentur.

XV. Stata ergo illa & inconcuſſa fuit lex, ut reditibus Eccleſiæ accommodaretur numerus Canonicorum, augeſceret iis excreſcentibus, iis decreſcentibus decreſceret. Ideo & Innocentius III. in confirmando ſtatuto Capituli Ferrarienſis, quo præfinitus fuerat numerus Canonicorum, pronuntiavit eo ſtatuto præceptum eſſe, aut præcipi debuiſſe, ut & in ejus confirmatione, ut tandiu valeret & ſtatutum, & ſtatuti confirmatio, donec Eccleſiæ proventibus tanta fieret acceſſio, quanta pluribus alendis ſufficeret. *Cùm in conſtitutione prædicta & confirmatione Sedis Apoſtolicæ, vel fuerit, vel eſſe debuerit, ſicut conſuevit, expreſſum, niſi in tantum excreſcerent Eccleſiæ facultates, quòd pluribus poſſent ſufficere competenter.*

Uſque adeo ergo ratum fixumque eſt, augeſcentibus Eccleſiæ rebus augendum quoque Canonicorum eſſe numerum, ut irrita & caduca habeantur tum ſtatuta, tum eorum confirmationis Apoſtolica etiam decreta, niſi ea generalis & perneceſſaria inſerta ſit clauſula : quæ & ſemper inſerenda inſertaque ſupponitur, ita jubente Eccleſiæ lege & conſuetudine. Ejus autem diſciplinæ ea in promptu eſt ratio; quòd cùm res Eccleſiæ patrimonia ſint pauperum, diſpenſari eas neceſſe eſt prout cuique opus eſt, & levandæ inopiæ, non alendo luxui, & ſaginandæ ſuperbiæ. Itaque duæ illæ Canonum ſpecies quas attigimus, ut numerus Canonicorum definiatur, utque ne una Præbenda in duos ſcindatur, in id unum collimant, ut ſuccurratur indigentiæ Canonicorum, utque ne mendicitati ejuſmodi fiant obnoxii, qua eorum ordo & dignitas deturparetur. Qui Canones hos accuratè perlegerint, hanc ibi rationem includi facilè intelligent.

Ideo & in plures unam ſecari Præbendam vetabatur, quòd is fuiſſet Præbendæ conſtituendæ modus, ut eſſet quo aleretur, non quo luxuriaret Canonicus. Ab exordio Præbendæ fuerant panis & vini, adeoque meræ diſtributiones & quotidianæ, ut veſci poſſent Canonici, non diteſcere. Nec enim ejuſmodi ſpecies poterant ultra neceſſitatis modum ferè creſcere. Ubi poſtea agri cœpere fundique aſſignari Canonicis, & his quoque adhæſit Præbendæ nomen, quòd ii Præbendæ locum implerent, nec modum excederent. Convenit quidem Canoniſtis non creandas neceſſariò eſſe Præbendas novas, niſi iis ex proventibus, qui in commune adhuc à Capitulo poſſidentur, non ex ſingularum augmentis Præbendarum, quæ fructus videri poſſunt, non magis agrorum, quàm Canonicorum induſtriæ. Sed hæc ſuperfluitas rei, quæ origine & natura ſua ipſa patrimonium eſt pauperum, non facilè mihi videtur ei doctrinæ conciliari poſſe. Niſi dicatur, non eum unum ſupereſſe modum canonicè ſanctiſſimèque diſpenſandi ſuperfluam abundantiam patrimonii pauperum, ſi novi inde creentur Canonicatus : ſed abundè & canonicis ſatisfieri regulis & rerum Eccleſiaſticarum naturæ, ſi ſuperflua omnia in pauperes quomodocumque ſpargantur. Certum eſt etiam ad hunc ſenſum revocari debere Concilii Tridentini Decretum, ne plures quàm quanti ali poſſunt, in Monaſteria admittantur : niſi vide-

c. 1. 6. 7. 10.
c. 1. 10.
C. 8.
C. Ex parte I. Conceſſ. Præbendæ.
C. Cum ſu-per. Ibid.
C. Litteras. Idem.
n. 5.
can. 8.
C. n. 9.
Can. 6.
C. Cum. M. Ferrarienſis. De Conſtit.
Fagn. in l. 1. part. 1. pag. 155.

videlicet vel redituum, vel eleemosynarum tanta facta sit accessio, quæ augendo numero sufficiat.

Fagn. ibid. pag. 158. & in l. 3. Par. 1. p. 127. 138.

Cùm à sacra Congregatione pronuntiatum sit, posse ab Episcopo creari Canonicos ultra numerum præfinitum: cùmque eo jure Capitulum etiam uti semper potuerit: quæ primò vacatura est Præbenda, supernumerario desponsa haud dubio & addicta est. Non quo promitti ei potuerit, simoniacum enim irritumque id fuisset: non quo eam exigere quasi suo ipse jure & arrogare possit, nec enim jus ei ullum vel actio ad id suppetit: sed quia Canones addixerunt primò vacaturas Præbendas, vel communium redituum superflua, supernumerariis Canonicis. Cæterùm id jus Episcopi quasi residuum vestigium & frustulum est vetustissimæ ejus potestatis, admittendi quoscumque sibi collibitum esset, in suum collegium & cœtum Clericalem.

Nec ambigi etiam potest, quin necessarius sit assensus Capituli, ut augeri possit ab Episcopo Canonicorum numerus, sive præfinitus fuisset ille, sive non fuisset. Si numerus autem à Sede Apostolica confirmatus fuisset, non posset illum Episcopus amplificare, nisi magnoperè excrevissent Ecclesiæ reditus juxta Innocentii III. jam memoratam Decretalem. Denique novorum hæc creatio Canonicorum certa ratione niti debet: informandi illi sunt & subjiciendi ministeriis Ecclesiæ; nec ultra priscum numerum longiùs quàm par est, evagari licet.

Ibidem.

Quoad jus autem supernumerariorum Canonicorum, sedendi in superioribus sedibus, ferendi suffragii in Capitulo, & fruendarum in commune distributionum, nihil jus canonicum præfiniit, ideoque suis quæquæ moribus Ecclesia quælibet delectari potest, vel eorum voluntati obsequi, qui authores sunt novæ creationis hujus.

Ibid. in l. 3. Part. 1. pag. 127. 128.

Cùm Concilium Tridentinum potestatem fecerit Episcopis, varias tentandi artes, ut augeatur reditus Canonicatuum, tam in Cathedralibus, quàm in Collegialibus Ecclesiis, ubi ii etiam adjunctis distributionibus impares & tenuiores sunt: idque fieri decreverit cum consensu Capituli: denique cùm patiatur ut numerum etiam imminuant, quo reditus augeantur: manifestè patet eam fuisse Concilii mentem, ut hæc omnia consensu & conspiratione Capituli Episcopique profligarentur. Blesensi apud Francos Edicto confirmata ea est Episcoporum potestas, ad amplificandos Canonicatuum proventus, vel minuto eorum numero, vel unione Beneficiorum simplicium non Regularium, dum is semper supersit Canonicorum numerus, qui celebrandis sufficiat divinis Officiis.

Sess. 24. c. 15.

Art. 15.

Concilio Mediolanensi V. prohibitum est creari novos & supra numerum Canonicos, nisi gravi necessitate & rarò. *Si quos aliquando ut jure permissum est Canonicos supranumerarios creari contigerit, id justis solum causis ac penè necessariis, iisdemque comprobatis, & perraro quidem fieri statuimus.* Cùm Beneficiarii ejusdem Ecclesiæ in supernumerarios Canonicos provehuntur, ne tum quidem cessare possunt ab officiis & ministeriis, quibus antè obligabantur. Si verò ejusmodi sint ea ministeria, quæ Canonicorum dignitati minùs consentiant, non debuerant illi in eum ordinem prorrudi.

Act. Eccl. Mediol. pag. 269. 270.

XVI. Capellani, Vicarii, Portionarii, Semicanonici, Supernumerarii, Canonicorum veluti Substituti sunt & Coadjutores. In Concilio Beneventano anno 1091. expuncti sunt Capellani, qui excreverant præter statutam Capituli & Episcopi voluntatem. *Capellanos qui contra statutum numerum in Ecclesiis sine consensu sui Episcopi militaverint, interdicimus, &c.*

Can. 2.

Inter Constitutiones Ecclesiæ Lugdunensis anno 1251. hæc inter Canonicos discrimina observantur: *Sicut in eadem Ecclesia majores Canonici, & alii minores Præbendarii, & iterum duodecim Capellani, quorum nullus in sua institutione percipit beneficium temporale, præterquam quotidianam Refectorii distributionem.* Concilium II. Colonienſe anni 1536. Vicarios contestatur, cùm Canonicorum Vicarii sint, ut choro interſint, cùm illis non licet vel per ægritudines, vel per urgentissimas occupationes: tam necessario officio deesse eos non debere, vel privatum iri, non distributionibus tantùm, sed etiam proventibus ipsis suis: *Incipiant intelligere cur Vicarii dicantur, superpelliceis quoque utantur. Cujus enim vices gerent, nisi Canonicis adjutores accedant, horum nimirum qui vel adversa valetudine detenti, vel negotiis necessariis avocati interesse non possunt, &c. Suspensionis pœna etiam à fructibus, nedum quotidianis illis qui distribuuntur, sed à grossis quoque pro culpæ modo animadvertendum in non parentes.* Anno 1565. Concilium Cameracense edixit, ut Vicarii decantandis divinis Officiis addicti, *Vicarii qui Canonicas horas in Choro canunt*, vel Presbyteri essent, vel in Ordine sacro quopiam, aut saltem Lectores, & si fieri posset, fibula continentiæ constricti. Singularis forsan mos ille fuit Ecclesiæ Parisiensis, ut Clericos haberet nocturnis matutinisque Officiis decantandis dicatos, quos vocabant *Clericos Matutinales*. Extat Charta Capituli anno 1260. qua eorum stipendia aucta sunt. Ecclesiæ Carnotensi & aliis nonnullis *Clerici Matricularii* erant, præter Canonicos & *Clericos de Choro*.

Conc. Ge Tom. 11. pa 1134.

Can. 11.

Can. 15.

Gall. Chri To. 1. pag. 447. Anal. Mab. To. 2. pag. Fagnan. l. Part. 2. p. 5

Portionarii & Semiportionarii Ecclesiarum Hispaniæ idem persæpè sibi juris arrogare voluerunt, atque Canonicis, in Capitulis Cathedralibus, ubi patet illis aditus in Capitula, ad disceptandas causas ejusmodi, in quibus res eorum agitur. At constantissimè responsum est à sacra Congregatione Concilii, in nullam partem eos venire posse, vel honorum, vel privilegiorum Canonicis communium: nec sumere quidquam sibi eos posse, nisi quod privata illis indulserit cujusque Capituli consuetudo.

XVII. De Canonicis Laicis opportuniore alibi loco disputatio instituetur: Sed paucis hìc obiter attingendum est aliquid de Præbendis, quæ ab Episcopo & Capitulo conferebantur Religiosis Cœtibus, ut eos sibi quodammodo coagmentarent, & vinculo tam honesto astringerent arctiùs sanctimoniæ vitæ Regularis. Tria ea sunt cum primis memoranda, 1. Reliquis Congregationibus Religiosis assignatas fuisse Præbendas in Ecclesiis Cathedralibus, quarum Collegio his Beneficiis conglutinabantur. 2. Eo quasi nexu magis magisque eas illigatas fuisse observantiæ religionis, cùm contemplatione prioris Regularitatis collatæ illis essent hæ Præbendæ. 3. Tunc Regularem disciplinam observari solitam fuisse in Capitulis ipsis Cathedralibus, quo indebatur illis ea religiosa proclivitas ad amplexandos implicandosque suo gremio Regulares cœtus omnes. Hæc eluceſcunt omnia ex litteris Gregorii VII. ad Canonicos datis Ecclesiæ Collegialis Lucensis sancti Martini: ubi eos hortatur, ut referant se ad vitæ communis societatem & regularem observantiam, vel Episcopo Præbendam restituant, qua donati ab eo sunt. *Moneo ut communem vitam vivatis, & ut omnia bona vestra in communem utilitatem redigantur, & communiter expendantur: aut si id facere recusatis, Ecclesiæ Præbendam in manu Episcopi ad Ecclesiæ utilitatem reddatis.* Alexander III. ad Decanum & Capitulum Parisiensis Ecclesiæ scribens, præcepit, ut juxta eorum postulata, Præbendæ Conventibus Religiosis addictæ, privatis deinceps conferri nequeant. *Cùm quædam Monasteria & Ecclesiæ*

L. 6. Ep. 11.

Præ-

onc. to.10. ag.1853. *Præbendas habeant in Ecclesia vestra, &c.* Prolixiùs nos alibi ea de re.

CAPUT XI. P.4.l.1.c.48.

De Collegialibus Ecclesiis earumque Capitulis. De Canonicis Regularibus, & de vitæ communis societate in Cathedralibus & Collegialibus Capitulis, post annum Christi millesimum.

I. Quo tempore revivisçere cœperit vita communis in cœtibus Ecclesiasticis. Id munimenti instar fuit adversùs incontinentiam in Clero grassantem. Decreta in eam rem Conciliorum & Pontificum Nicolai II. & Alexandri II.

II. In hæc Decreta animadversiones quædam. Non omnino astringebantur rerum omnium abdicationi.

III. Hinc emersçrunt duæ species Clericalium Congregationum: aliis privatim renunciantibus duntaxat Ecclesiasticis possessionibus, aliis etiam patrimonio.

IV. Manavit & ad laicos hæc Cleri repurgatio morum.

V. Ejus rei rudimenta aliqua prætentaverat sanctus Romualdus.

VI. Abdicatio Beneficiorum tantò facilior tunc erat, quòd recentissima adhuc esset eorum institutio, vel aliorum ab aliis divisio: quòdque plures ea vel redemisçent, vel usurpassent.

VII. Lentissimus fuit ejus reformationis progressus. In eo promovendo non parum operæ & industriæ posuit Ivo Carnotensis Episcopus, instituta Clericorum Regularium Congregatione.

VIII. Quando his Canonicis nomen & Regulam addiderint beati Augustini.

IX. Quæ demum fuerit ea Regula.

X. Minimè diuturna fuit ea communis & regularis vitæ innovatio in Cathedralibus Capitulis, etsi diutiùs eorum aliqua illam retinuerint.

XI. Et illa maximè, quæ Monachis constabant.

XII. Eam redintegrare tentarunt aliqui Præsules sanctitate eximii.

XIII. Horum Clericalium Collegiorum fundatores authoresque ferè fuere Episcopi. Sola eorum authoritate excitari poterant Ecclesiæ Collegiales.

XIV. Erat & cùm seipsas ipsæ propagarent.

XV. Canonicorum Regularium & Monachorum discors concordia.

I. DElapsi pedetentim sumus ad Ecclesias Collegiales, & ad communis vitæ observantiam, quæ per plura sæcula in iis viguit. Ordiemur ergo à vita communi, quæ plerisque in Capitulis Cathedralibus Collegialibusque non ita pridem retinebatur adhuc.

Refert Adamus nobilis Historiæ scriptor, Unuanum Archiepiscopum Hamburgensem in Borealibus primùm Ecclesiis instituisse meram Clericorum Congregationem, cùm hactenus cœtus Religiosi omnes indiscriminatim ferè Monachos simul Clericosque complecterentur. *Unuanus primus omnium Congregationes ad Canonicam regulam traxit, quæ ante quidem mixta ex Monachis & Canonicis conversatione degebant.* Sed ingenuè confitendum est sub Nicolao demum II. aut Alexandro II. restitutas fuisse, multiplicatasque Regulares Clericorum Congregationes, sive in Cathedralibus, sive in Collegiatis Capitulis. Tanta enim in Clerum penè omnem Occidentalem exundaverat incontinentiæ colluvies, ut cohiberi eam desperatum sit, nisi Clerici superiores omnes à sæcularium contubernio abjuncti, in Claustra compingerentur, ubi sanctitatem Sacerdotii Religiosæ vitæ exercitiis conjugarent. Evidentissimè id patet ex Canone duorum Romæ Conciliorum sub his duobus Pontificibus anno 1059. & 1063. Ibi enim post verba facta de Presbyteris & Diaconis, quibus solis in hac nova Disciplinæ Ecclesiasticæ restauratione, impacta est inexorabilis lex continentiæ: invitantur mox iidem, & tantùm non jubentur, ut in communis vitæ societatem omnes conveniant, cujusmodi fuit Clericorum vita aureo Apostolicorum temporum sæculo. *Et præcipientes statuimus, ut hi prædictorum Ordinum, qui prædecessoribus nostris obedientes, castitatem servaverint, juxta Ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos Clericos, simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesia competit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam communem vitam summoperè pervenire studeant, quatenus perfectionem consecuti, cum his qui centesimo fructu ditantur, in cœlesti patria mereantur adscribi.* Can.4.

II. Tunc ergo restitui cœpta est in omnibus Capitulis vita communis, quæ præsidio esset adversùs incontinentiam, quæ jamdiu Ecclesias & Clerum omnem populabatur. Id his innuitur verbis: *Ut hi qui obedientes prædecessoribus nostris castitatem servaverint, &c.* 2. Nec ea statuta consilii vim habuerunt, sed præcepti: *Præcipientes statuimus.* 3. Ea lex Occidentem universum complectebatur. Intererant enim his Romanis Conciliis centum amplius Episcopi, & annixi sunt ejus ævi Pontifices omnes, ut universalibus his Conciliis mederentur ei pesti, quæ totam Europam depascebatur. 4. Hoc Canone vita communis indicitur rursum Clericis, una ut sit omnibus domus, una posthac mensa. Quoad objectionem verò rerum temporalium, ea ad proventus Beneficiorum restringitur, Canonicisque permittitur patrimonio uti fruique privatim: *Et quidquid eis ab Ecclesia competit, communiter habeatur.* Ostensum est suprà eidem temperamento acquievisse Regulam eam Canonicorum, quæ sub Ludovico Pio concinnata est, patrimonii possessione Canonicis permissa. 5. Videntur tamen hoc Canone urgeri Canonici ad regularitatem perfectam, cujus summa est omnium prorsus rerum abdicatio; cùm exemplum objicitur Apostolorum & Apostolici Cleri, etsi tamen disertè non aliud se testificatur, quàm rogare & monere: *Rogantes monemus, &c.*

III. Hinc, ex his nempe Conciliis manavit longè pulchrior disciplinæ forma in omnia ferè Capitula, aliis unum id amplectentibus, quod imperatum fuerat, & inter vitæ communis otia atque delicias sanctissimas, possidentibus opes fundosque Cathedralium & Collegialium Ecclesiarum: aliis ad perfectionem Consiliorum Evangelicorum grassantibus, & nuntium remittentibus patrimonio terreno, ac peculio cuicumque, ut cœlitum beatorum vitam jam hinc initiarent in Congregationibus Canonicorum Regularium. Duo videlicet tum illuxerunt orbi genera illa Congregationum Clericalium.

IV. Ex hoc charitatis incendio evolarùnt & scintillæ in laicos aliquæ. Author est enim Bartholdus, passim per universam Germaniam laicos magno sanè numero confluxisse in Monasteria Monachorum & Clericorum, ut his ducibus ad arcem properarent pietatis & perfectionis, se suaque omnia Deo dicantes: *His temporibus in Regno Teutonicorum communis vita multis in locis floruit, non solum in Clericis & Monachis religiosissimè commorantibus, verum etiam in laicis, se suaque ad eandem communem vitam devotissimè offerentibus.* Baron. ann. 1091. n.4.5.6.

dam. l.1.c. 34.35. aron. ann. 13.n.7.

Qui etſi habitu nec Clerici, nec Monachi viderentur; nequaquam tamen eis meritis diſpares fuiſſe creduntur, &c. Nempe ipſi abrenunciantes ſæculo, ſe & ſua ad Congregationes tam Clericorum quàm Monacharum regulariter viventium devotiſſimè contulerunt: ut ſub eorum obedientia communiter vivere, & eis ſervire mererentur. Patrocinio ſuo tuitus eſt Urbanus II. ferventiſſimos hos imitatores primigeniæ Eccleſiæ, adversùs invidorum & obtrectatorum calumnias. *Eandem converſationem digniſſimam, quòd in primitivæ Eccleſiæ forma impreſſa eſt, judicantes, approbamus, confirmamus, &c.* In ipſos vicos & villulas manavit hic fervor, ubi innumera hominum utriuſque ſexus & puellarum etiam examina, ſæculari pompæ atque vaniſſimis opibus renunciarunt, vitam deinceps religioſam ſub Presbyterorum regimine ducturi.

V. Sed ad Congregationes reflectenda oratio denuò eſt, quæ in arctiorem diſciplinam innovari jam cœperant, ævo ſtudioque beati Romualdi, teſte Petro Damiani in ejus vita: *Conſtituit itaque* Cap. 25. *vir ſanctus plures Canonicos & Clericos, qui laicorum more ſæculariter habitabant, præpoſitis obedire, & communiter in Congregatione vivere docuit.*

VI. Tantò pronius tunc erat Canonicos & Beneficiarios adducere, ut aſſentirentur longè pulcriori, tutiori & expeditiori rationi poſſidendi reditus & fundos Eccleſiaſticos in communi, quantò eorum ſectio tunc erat recentiſſima, potetantque aliqui ſuſpicari, aut ſubvereri, ne ea eſſet innovatio periculi plena, aut ſi fortè uſurpatio. Id planum fiet ex Epiſtola Gregorii Papæ VII. ad Canonicos Lugdunenſes, quos adhortatur ad imitandum Decanum Eccleſiæ ſuæ, qui exuerat ſe Beneficiis omnibus ſine eorum aſſenſu impetratis. L. 6. Ep. 36. *Prudenti ac ſalubri conſilio ductus, obedientias Eccleſiæ cæteraque beneficia, quæ ſine communi conſenſu fratrum acquiſiverat, in manus noſtras ſponte renunciavit, & ſe ulterius non intromiſſurum promiſit.* Eſt id prorſus exemplum primæ diviſionis, ne dicam diſſipationis fundorum Eccleſiæ inter Canonicos, vi nonnunquam adhibita, & citra Capituli aſſenſum: aliquando aſſenſu pecuniis expugnato, ut ibidem inſinuatur: *Tam his qui furto ſubduxerunt, quàm his qui obedientias, vel Eccleſiæ diſpenſationes pretii pactione adepti ſunt.* Addit denique Pontifex ad uſurpationes hujuſmodi prævertendas, fulmina aliquando crepuiſſe excommunicationum, ſed plerumque ad eos terrores obſorduiſſe homines avaritiæ faſcino excantatos.

Nec Simoniæ minor quàm incontinentiæ infamia Clerum omnem dehoneſtaverat. Ut mala benè vertit Deus, eo dedecore perterriti complures, Beneficiis ceſſerunt, quæ imprudentibus ipſis emerant, ingeſſerantque parentes, aut propinqui alii carnales. Ita exonerati tutam ſe inſtationem conferebant Regularium Congregationum. In his fuit ille fama notiſſimus Matthæus, qui Cardinalis tandem Albanenſis creatus eſt. Is tum ſaluberrimo concuſſus terrore, Beneficia omnia reſignavit in manus Epiſcopi ſui, Ordinique ſe devovit Cluniacenſi, necdum ſibi ſatis conſultum fore putans inter greges Canonicorum, ubi necdum experiebantur regnare tam neceſſarium Clericis terrenarum rerum faſtidium, ut quorum portio & hæreditas Deus ipſe ſit. *Videbat inſtitutis* Bibl. Clun. pag. 1303. *illis Clericorum nihil propè Religionis ineſſe, multa ibi ſimulari, pauca in veritate geri, ambitione, cupiditate, æmulatione cuncta interturbari, & ſub tonſura vel habitu Clericali, rectiùs mercenarios, quàm Canonicos poſſe vocari.* Ea ſunt verba Petri Venerabilis, Abbatis Cluniacenſis.

VII. Nihil exaggeratè dicebatur in his tam acerbis exprobrationibus. Idque in cauſa fuit, ut mentem appulerint tandem Canonicorum Collegia ad elimatam vitæ communis & perfectionis formam. Ea tamen rerum converſio non poterat non magnæ molis eſſe, & diuturni laboris. Ideo & ſuam & Chriſtianæ Reipublicæ vicem dolebat Ivo Carnutenſis Epiſcopus, quòd vita communis, ad quam tot rationibus ſtimulantur Clerici, tam infrequens eſſet adhuc, ut toto orbe exulare videretur. Epiſt. 215. *Hæ ſententiæ Apoſtolicæ nullum Clericum à vita communi excipiunt, nec civilis, nec ſuburbanæ Eccleſiæ Presbyterum. Quod verò communis vita in omnibus Eccleſiis pene defecit, tam civilibus, quàm Diœceſanis, nec authoritati, ſed deſuetudini & defectui adſcribendum eſt, refrigeſcente charitate, quæ omnia vult habere communia; & regnante cupiditate, quæ non quærit ea, quæ Dei ſunt & proximi, ſed tantùm quæ ſunt propria.*

Nec tam fœdis vulneribus lacrymas infudiſſe contentus Ivo, remedia etiam paravit; & omni virium contentione ad redintegrandam Clero vitam communem & à terrenis curis expeditam connixus eſt. Monaſterii ſancti Quintini apud Bellovacos Præfecturam ipſe gerebat, Præpoſiti nomine. Hìc primum Reformationis novæ ſpecimen auſpicatò edidit. Hoc illi Seminarium veluti fuit, ubi Canonicos Regulares ita excoluit, ita virtutum Clericalium opibus cumulavit, ut eorum complures ad alios alioſque adlegarit deinceps Epiſcopos, qui in eorum Eccleſiis conſimiles inſtituerent vitæ Regularis Colonias. Hinc illi ea parta gloria eſt, ut author, vel reſtaurator habeatur Canonicorum Regularium ſancti Auguſtini. Vincentius Bellovacenſis, ſanctus Antoninus, & Onuphrius eo illum exornant encomio ad annum 1078. *Sub ipſo cœpit reflorere Canonicus ordo, primùm ab Apoſtolis, poſtea ab Auguſtino regulariter inſtitutus.*

VIII. Facilè his Scriptoribus obrepſerit error aliquis, ut ſibi perſuaſerint Canonicos Regulares Ivonis ſibi blanditos eſſe nomine & titulo beati Auguſtini, aut aliquam venditaſſe, ſibique vendicaſſe quaſi Regulam Auguſtini. Ne veſtigium quidem ejus rei, aut vel umbra deprehendi poteſt in omnibus Ivonis Epiſtolis. Epiſtola ducenteſima octogeſima ſexta, quæ in poſtremis occurrit editionibus, nuſquam occurrit in antiquioribus. Unde proclivis ſuſpicio impoſturæ. Anno 1090. Gerardus Cadurcenſis Epiſcopus Cathedralem Eccleſiam Canonicis Regularibus inſtruxit, quibus & dotem ſufficientiſſimam aſſignavit: verùm de Regula ſancti Auguſtini altum tunc ſilentium. Fatetur ipſemet raram & penè inauditam Spicil. t. pag. 161. iis locis rem eam tum fuiſſe: *Cujus rei cùm nulla, vel rara in partibus noſtris invenirem veſtigia, &c.* Unde & Sigebertus ſimpliciter ſcripſit Ordinem Canonicorum Regularium ab Apoſtolis primò inſtitutum, & ad vitam communem redactum à beato Auguſtino, refloruiſſe ſub Ivone Carnutenſi. *Canonicus ordo primùm ab Apoſtolis, poſtea à beato Auguſtino regulariter inſtitutus, ſub Ivone cœpit reflorere.* Quin & id de Gallia ſola intelligi debet. Jam enim vidimus à beato Romualdo, tum à Concilio Romano ſub Alexandro II. innovatum fuiſſe fervorem priſcum vitæ Regularis. Sed nuſquam ibi mentio Auguſtini. Sed invictiſſimum ejus rei ducitur argumentum ab inſtitutione Canonicorum Regularium Ivonis in Eccleſia ſancti Georgii apud Trecas. Philippus Tricaſſinus Epiſcopus novi Monaſterii fundamenta jecit anno 1085. ſuffragante Capitulo, & accerſito cum aliquot ex Canonicis ſuis Ivone ipſo, Præpoſitum tum adhuc agente ſancti Quintini Bellovacenſis: accepitque ab eo Regulam, non ſancti Auguſtini, ſed Eccleſiæ ſancti Quintini Bellovacenſis. Spicil. t. pag. 302. *Domno itaque Ivone Abbate Trecis in Capitulo beati Petri reſidente, hæc ratio approbata eſt ex utraque parte, ut fratres ſancti Georgii à ſancto Petro ſua teneant, à beato*

to

to autem Quintino Regulam. Quod eò redit, ut illud Canonicorum Regularium novum Collegium, quoad temporalia obnoxium esset Ecclesiæ Cathedrali Tricassinæ, & quoad spiritale regimen Collegio sancti Quintini Bellovacensis ejusque Præposito. Si verò anno 1228. in Confœderatione Abbatum sancti Joannis de Valle apud Carnutas, & sancti Quintini apud Bellovacum, Ivoni Carnutensi id laudis ascribitur, quòd Ecclesiam sancti Quintini Regulæ sancti Augustini subjecerit: id inde manavit, quòd ea opinio tunc, ea & loquendi ratio pervagata esset, & quidem tanto potiori jure, quando constabat Ivonem suis in Cœnobiis eadem illa æmulatum esse instituta, quæ Regulæ Augustini ascribuntur. Lutofdus Decanus Tullensis referente Bertoldo Presbytero instituit anno 1095. juxta Tullum Leucorum Abbatiam Canonicorum Regularium sub Regula sancti Augustini, quod & ab Urbano II. confirmatum est. *Clericos secundùm Regulam beati Augustini vivere professos congregavit, &c. Dominus Urbanus Papa firmissimè decrevit, ut Clerici illius loci Regulam sancti Augustini in perpetuum custodiant*. Pauco post etiam tempore coævus author vitæ sancti Gebehardi Saltzburgensis Archiepiscopi affirmat Conradum ejusdem urbis Archiepiscopum Cathedrales Canonicos ad communem & regularem vitam sancti Augustini adduxisse: *Majoris Ecclesiæ Clericorum vitam in melius informavit, & communem vitam Canonicorum sancti Augustini illi initiavit*. Aliquantò antè Urbanus II. Papa ad Rogerium scribens, Suessionensem sive Abbatem, sive Episcopum, supponit fuisse Canonicos Regulæ addictos beati Augustini: *Propositi vestri ordinem secundùm Regulam beati Augustini, &c.* Innocentius quoque II. ad Abbatem sancti Memmii Catalaunensis urbis scribens, ita habet: *Nullus ibi nisi Regularis Canonicus, & secundùm beati Augustini regulam subrogetur*. Concilium autem Remense anni 1131. cui præfuit idem Innocentius II. Regulares omnes in duas digessit classes, Monachorum, qui beati Benedicti; & Canonicorum, qui beati Augustini Regulam sectarentur; utrosque peræquè arcens à studiis legum & medicinæ: *Spreta beatorum Magistrorum Benedicti & Augustini Regula*. Eadem verba usurpata sunt in Concilio II. Lateranensi sub eodem Pontifice. Anastasius IV. Papa iisdem quoque utitur verbis, de Canonicis agens Regularibus sancti Joannis Lateranensis Romæ: *Ordo Canonicorum ibi secundùm beati Augustini Regulam noscitur institutus*.

Privilegia & Diplomata promuntur Urbani II. & Paschalis II. concessa Abbatiæ & Abbatibus Canonicorum Regularium sancti Ruffi in Diœcesi Avenionensi, unde illis nomen, quanquam ipsa sancti Ruffi Abbatia, quæ caput est totius Congregationis, sita sit apud Valentiam in Delphinatu. Anselmus porro Havelbergensis Episcopus in Dialogis suis, cùm de his Canonicis agit, beati Augustini Regulæ illos subjicit: *Augustinus Hipponensis Episcopus, collectis non falsis fratribus vita Apostolica præelegit vivere, quibus etiam Regulam vivendi in communi præscripsit. Cujus vestigia sequens quidam religiosissimus N. de sancto Ruffo in Burgundia tempore Urbani Papæ surrexit, qui collectis in eadem canonica professione fratribus totam illam Provinciam primò illuminavit*. Agit & mox de Congregatione B. Norberti: *Surrexit in eadem professione Norbertus tempore Gelasii Papæ*. Alibi autem idem Anselmus Monachos omnes Benedicti, Canonicos Augustini Regulæ mancipat: *Nec Monachos, qui sub Regula beati Augustini Apostolicam vitam gerunt, imitantur, &c.* Hos ille Dialogos Eugenio III. dicavit, nec tunc ampliùs dubitabatur, quin Regulares Canonici Regulæ & vexillo sancti Augustini sese omnes inscripsissent. Jacobus de Vitriaco agens de Abbatia sancti Victoris apud Parisios funda[illegible], ut volunt, anno 1113. à Rege Ludovico Crasso, eam quoque Regulæ subjicit sancti Augustini. *Supra firmum & stabile fundamentum Regulæ sancti Augustini*. Secernit Bernardus in Epistolis suis Canonicos sancti Augustini à Monachis sub beato Benedicto militantibus: & initio libelli de Præceptis & Dispensationibus commemorat Regulas sancti Basilii, Augustini & Benedicti. Stupere se ait Stephanus Tornacensis, qui Canonicos se jactent Grammontenses, cùm Augustini Regulam non sectentur.

Nullus ergo jam ambigendi locus, quin circa annum Christi centesimum supra millesimum cœperint Canonici Regulares vestiri nomine & gloria Augustini: quod sæculo IX. factum non fuerat. Plana & expedita ratio est, consultòque id factum videri potest, ut duodecimi sæculi Regulares Canonici sejungerentur ab iis, quibus sub Ludovico Pio sæculo nono Concilium Aquisgranense Regulam temperaverat. Hi quippe qui undecimum illustraverunt sæculum Canonici Regulares, Clerum Augustini omnino æmulabantur, pari terrenarum rerum omnium abdicatione; quum patrimonio non renunciarent, qui sub Ludovico Pio floruerant.

IX. Id enimverò est, quod videtur tunc significatum fuisse per Regulam, ut dicebatur, Augustini. Nec enim illam Augustinus Regulam specialem suo Clero lucubravit, contentus exemplo & regula Apostolorum, quos certissimum est & communem vitam professos esse, & terrenorum omnium abdicationem. Sed juvabat Regulam hanc ab Augustino non scriptis mandatam, sed usu & moribus firmatam, objicere Regulæ Concilii Aquisgranensis, quæ quanquam longè humanior, scripta tamen magis fuerat, quàm moribus invecta.

Quibus ita constitutis, facilè intelligitur potuisse affingi Augustini nomen posterioribus Constitutionibus sive Ivonis, sive cujuscumque demum Regularis Canonicorum vitæ propagatoris. Verbi gratia, cùm Concilium Mom-Pessulanum anni 1214. Canonicis Regularibus prohibet, ne superpellicea unquam exuant sua, nisi dum ægri decumbunt, vel aliis occasionibus in Regula expressis, & ne dum equitant, foderatis vestibus utantur, juxta Regulam beati Augustini: *Superpelliceis semper utantur, nisi erit de permissione Regulæ, &c. juxta Regulam beati Augustini, &c.* Perspicuum est has longè posteriores fuisse Constitutiones, quas Augustini nomine & authoritate illustrare gaudebant, quòd eis se accommodassent Augustini laudatissimi imitatores.

Istæ quippe Constitutiones ne attinguntur quidem Epistola centesima nona Augustini, qua continetur Regula, quam ille præscripsit Monialibus sub sorore ejus Præposita degentibus. Ab Hugone Menardo observatum est à Benedicto illo Abbate celeberrimo, qui Concordiam Regularum sub Imperio Ludovici Pii concinnavit, immutatas fuisse voces quasdam hujus Augustini Epistolæ ad Moniales datæ, atque ita aptatam eam fuisse, ut videri posset Regula Canonicis Regularibus scripta. Sicut & ab eodem Benedicto, Regulæ sanctissimis Episcopis Cæsario & Aureliano Monialibus præscriptæ, ita aptatæ sunt, ut Monachis usui esse possint. At nullo certo argumento constat, vel Ludovici Pii ævo, vel Ivonis Carnutensis, illam Augustini vel ad Moniales Epistolam, vel Monialium Regulam, Canonicis ullis Regularibus pro Regula propositam fuisse. Authori quippe Concordiæ Regularum illud longè probabilius est propositum fuisse, ut Monachis varias Regulas consarcinaret. Si tot sint autem manuscripti Codices, ut ferunt, ubi non eo loco sit hæc Epistola centesima nona, quo in vulgatis Augustini Editionibus, non alienum à fide est posteriores esse eos manuscriptos

Hist. Occid. c. 24. Epist. 23.

Can. 26. 27.

Codices, ævo Benedicti Concordiæ Regularum Compilatoris. Publicavit Benedictus XII. Papa anno 1339. in Pontificia quadam Bulla Conſtitutiones omnes Canonicorum Regularium, per innumeras orbis Cathedrales & Collegiales Eccleſias diſſeminatorum, nec ulla uſquam mentio Epiſtolæ hujus Auguſtini.

Conc. to.11. Part 2. pag. 1759.

X. Si certò conſtet Gervaſium Archiepiſcopum Remenſem, reſtaurata Eccleſia ſancti Dionyſii apud Remos, Canonicos Regulares Auguſtini Regulæ obſequentes inſtituiſſe anno 1067. ut ex Chartis ejus Abbatiæ probari contendunt: *Canonicos ibi conſtitui, beati Auguſtini Ordinem Regulamque profitentes*: antiquiſſima hæc fuerit illius Regulæ memoria. Simillimum veri eſt, non aliud à Gervaſio, quàm communicatas fuiſſe Abbatiæ ſancti Dionyſii conſtitutiones Eccleſiæ Cathedralis ſuæ, ubi communis & Regularis vitæ lex accuratiſſimè ſervabatur tunc, & à qua deſcitum non eſt, niſi anno 1195. Tunc enim Stephanus Tornacenſis inflammatiſſimas ad Decanum Remenſem dedit litteras, ut dehortaretur & deterreret eum à conſilio jam inito abjiciendæ communis vitæ, & partiendi inter Canonicos patrimonii Eccleſiæ. In compluribus Galliarum Cathedralibus ad eam jam ventum erat temporalium Eccleſiæ bonorum diviſionem: tantòque pluris intererat, ut Remenſis Eccleſia ea abſtineret, idque ſibi præcipuum decus adſereret, ſupra alias diſciplinæ incurioſiores. *Singulari quodam privilegio Eccleſia Remenſis inter alias Galliarum Eccleſias eminebat, perſeverans cum Apoſtolis in communione panis & oratione, &c. Scio manſuetudinem domini Remenſis Archiepiſcopi tantam eſſe, ut facilè cedat, maximè cùm generalis Eccleſiæ Gallicanæ conſuetudo ſingulares portiones Canonicis ſuis diſtribuendas concedat & approbet, & ſummi Pontificis authoritas non reclamet.* Anno 1136. Hugo Antiſiodorenſis Epiſcopus Canonicos ſuos donavit multis Parochiis, earumque decimis, ea lege, ut per Quadrageſimam communem agitarent vitam unique accumberent menſæ. *Ea conditione, ut per ſingulos annos tota Quadrageſima in refectorio communiter comedant.* Veſtigia ea erant communis vitæ Canonicorum Cathedralium, quam pro virili parte ſua Epiſcopi retinebant.

Deſnos in Canonico Regulari. L. 1. c. 32.

Epiſt. 160.

Spicil. to. 13. pag. 314.

Si ante annum 1200. obſoleverat in Eccleſiis Gallicanis vita communis Canonicorum, & temporalium partitio jam ubique facta fuerat in alias aliaſque Præbendas; hinc confitendum erit unius non ampliùs ſæculi rem fuiſſe, tam præclaram Apoſtolicæ Cleri vitæ innovationem. Sed multò certius eſt vitam communem obſervatam fuiſſe in non paucis Galliæ & alibi Cathedralibus, ante tempora etiam Alexandri II. qui eam innovavit iis in locis, ubi extincta fuerat. Ejuſmodi erat, ut modò patuit, Remenſis Eccleſia. Ejuſmodi erat & Veſontionenſis, authore Petro Damiani, qui ait ædes ibi fuiſſe ex uno latere Eccleſiæ, tam ſemotas à contubernio hominum, ut receſſus & ſolitudo magis quàm domus videri poſſet: ex alia autem parte Eccleſiæ fuiſſe Clauſtrum Canonicorum, quæ ſchola erat virtutum eximia, atque ſacrarum officina litterarum. *Clauſtrum eſt poſt abſidam Eccleſiæ tuo dumtaxat habitaculo dedicatum, ubi tam privatè, tam remotè ſtudio potes orationis ac lectionis inſiſtere, ut eremitica videaris ſolitudine non egere. Alterum quoque clauſtrum, ubi candidus Clericorum tuorum cœtus. Illic velut in cœleſtis Athenæ Gymnaſio, ſacrarum Scripturarum eruditiuntur eloquiis, &c.* Alibi verò idem Petrus Damiani elegantiſſimam exhibet imaginem Canonicorum ſuorum in Eccleſia Velitrenſi, non communis tantùm vitæ, ſed & pœnitentiæ duriſſimæ inſtituta ſectantium. Anno 1142. Epiſcopus & major pars Eccleſiæ Bellicenſis ab Innocentio II. diploma impetrarunt, ut vita communis, & bonorum temporalium in communi ſocietate poſſeſſio reſtitueretur in Eccleſia Bellicenſi juxta Regulam ſancti Auguſtini. Anno 1137. idem Innocentius II. confirmavit inſtitutionem ab Epiſcopo factam Canonicorum Regularium in Nicææ civitatis Eccleſia, edixitque ut ne Epiſcopus quidem eligi poſſet ullus, niſi ex Canonicis Regularibus: *Nemo ibi præter Regulares Epiſcopus ordinetur.* Joannes Sagienſis Epiſcopus authoritate ſubnixus Honorii III. Papæ, Archiepiſcopi Remenſis, & Angliæ Regis Henrici anno 1131. in Eccleſia Cathedrali ſua Canonicos Regulares inſtituit, accitos ab Abbatia ſancti Victoris apud Pariſios. Arnulphus Epiſcopus Lexovienſis Joannis frater ſcripſit poſtea litteras ad Alexandrum III. ubi affirmat ante hanc diſciplinæ reſtaurationem vix tredecim ibi Canonicis idonea ſupeditari potuiſſe alimenta; tunc verò triginta ſex Regulares Canonicos nulla re deſieri. Qui Joanni ſuffectus eſt in Epiſcopatum Sagienſem, regularem illam ab eo inſtitutam in Capitulo vitam labefactare aggreſſus eſt, Regulares cauſatus minimè idoneos eſſe gerendis Archidiaconorum muneribus, & explicandæ juriſdictioni. Arnulphus ex adverſo apud Pontificem decertavit, ut conatus retunderet Epiſcopi, & pietatem firmaret Capituli Sagienſis. Sanctus Laurentius Dublinienſis Archiepiſcopus Canonicos Regulares in Eccleſia ſua inſtituit. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus Eccleſiam ſuam contemplatus tam multis retro ſæculis à Monachis adminiſtratam, amplexus eſt ipſe habitum & Regulam Canonicorum Regularium. Bibliothecæ Præmonſtratenſis Compilator Eccleſias omnes olim Patriarchales, Metropolitanas & Epiſcopales, præſertim in Gallia, à Canonicis Regularibus adminiſtratas fuiſſe auguratur. Quàm abludat, quàm non penitus abludat à vero hæc propoſitio tam vaga & arbitraria, ex antedictis utcumque intelligi poteſt. Referente Nangio, anno 1179. ſanctus Norbertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis Canonicos Regulares ſui Ordinis præfecit Capitulo Eccleſiæ ſuæ, ejectis ſæcularibus. Tradit Vuillelmus Tyrius Gottofredum Bullioneum, cùm primùm in deditionem accepit Hieroſolymam, fundaſſe ibi & doraſſe Capitulum in morem Occidentalis Eccleſiæ. Jacobus à Vitriaco docet Eccleſiam Patriarchalem Hieroſolymitanæ civitatis, quæ Sancti Sepulcri dicitur, adminiſtratam fuiſſe à Canonicis Regularibus ſancti Auguſtini, quibus Prior erat pro Abbate, & penes quos jus erat eligendi Patriarchæ.

Gall. Chriſt. To. 2. p. 551. Tom. 3 p. 787. 967. &c.

Arnulph. Epiſt. 25. 26. Spicil. To. 8. pag. 161. Surius die 24. Novemb. Coll. Bibl. Præm. pag. 96.

Vvill. Tyr. L. 9. c. 6.

Jacobus à Vitriaco Hiſt. Hieroſ. c. 58.

XI. Nec pauciores forſan fuere numero Eccleſiæ Cathedrales, ubi pro Canonicis Monachi erant. Auguſtinus & Laurentius Apoſtoli Anglorum ex grege Monachorum egregii ipſi erant; & omnibus Angliæ Epiſcopalibus Eccleſiis pro Canonicis Monachos eſſe voluere. *In Epiſcopiis ſuis vice Canonicorum, quod vix in aliis terris invenitur, Monachos piè conſtituerunt.* Ducentis poſt annis irrupere Dani in Angliam, Eccleſiaſque proſtravere omnes. Ea vaſtatio ſarciri cœpit Dunſtani tempore & opera. Is enim demum Abbonem Abbatem Floriacenſem ex Gallia in Angliam accerſivit cum Monachis ſuis, ut Monaſticam diſciplinam in Anglia reſtitueret. Nec tamen verè redintegrata Eccleſia Anglicana, niſi tempore & induſtria Vuillelmi Angliæ debellatoris, & Archiepiſcopi Lanfranci. Tunc enimverò ſcripſit Alexander II. Papa ad hunc Archiepiſcopum, ut illum excitaret adversùs eorum nefarios & procaces conatus, qui Monachos omnes Cathedralibus Eccleſiis depellere, Clericos ſubrogare moliebantur. *Moliuntur de Eccleſia ſancti Salvatoris in Dorobernia, quæ eſt Metropolis totius Britanniæ, Monachos expellere, & Clericos ibi conſtituere; ut in omni ſede Epiſcopali ordo Monachorum extirpetur, quaſi in eis*

Ordericus. L. 4.

Ordericus an. 1070. pag. 516.

L. 3. Ep. 8.

L. 3. Ep. 10.

Epiſt. 39.

eis non vigeat authoritas Religionis. Depromit autem idem Pontifex prædeceſſorum ſuorum Decreta, qui Monachos inſtituerant vel confirmaverant in omnibus Angliæ Cathedralibus. Vereor ne exaggeratius aliquid exciderit Joanni Salisberienſi, ubi de contentionibus agit graviſſimis inter Cantuarienſes hinc Archiepiſcopos, inde Monachos Cathedrales. Refert Robertus de Monte ad annum 1151. ex ſeptemdecim Eccleſiis Epiſcopalibus Angliæ octo fuiſſe, quarum Capitula implerent Monachi, unam quæ à Canonicis Regularibus occuparetur, quod non alibi facilè occurreret. *In octo eorum ſunt Monachi in Epiſcopalibus ſedibus; hoc in aliis Provinciis, aut nuſquam, aut rarò invenies.*

iſt. 227.

Fateor equidem has Monachorum Colonias frequentiores fuiſſe in Eccleſiis Anglicanis, quàm alibi gentium. Sed etſi aberant Monachi, Monaſtici certè inſtituti imitatores alibi erant ſeduli Cathedralium Capitulorum Canonici Regulares. Concilium Colonienſe anni 1536. diſciplinam Canonicorum Regularium repetit à Monachorum fontibus, velut à primæva origine. *Sint reipſa, ut ſunt nomine Canonici, id eſt, Regulares. Neque enim clam eſt, primam eorum originem, Monaſticæ fuiſſe diſciplinæ.* Hujus porro Canonis non ea mens eſt, ut omnibus in Eccleſiis Monachis ſucceſſerint Regulares Canonici: ſed quòd prima Canonicorum Regula à Crodogango digeſta, ipſiſſima propemodum erat B. Benedicti Regula, Canonicis Regularibus attemperata. Fatetur Baronius Eccleſiam ſancti Joannis Lateranenſis Romæ occupatam primò fuiſſe à Monachis Caſſinenſibus, ſub Innocentio dein II. Canonicis Regularibus eam fuiſſe adſignatam. Porro ea eſt Eccleſia Cathedralis Pontificis Romani. Concilii Lugdunenſis Præſules anno 1116. præceperunt Canonicis Regularibus ſancti Stephani Divionenſis, ut à receſſu & ſolitudine, quò ante annos quatuor aufugerant, ſuæ ſe rurſum redderent Eccleſiæ. In Concilio Biterrenſi anno 1233. Canonicis Regularibus perinde ut Monachis propoſita eſt inexorabilis neceſſitas colendæ continentiæ, paupertatis & obedientiæ. *Abdicatio proprietatis, continentia carnis, obedientia Regularis.* Concilium Salisburgenſe anni 1274. poſt enarratas Monachis Regulæ præcipuas praxes & virtutes, eaſdem mox ad Canonicos Regulares transfert. *Hæc eadem in Canonicis Regularibus.*

ro ſ. c. 4.

Can. 14.

Can. 5.

XII. Ex occaſione vitæ communis inter Canonicos, in compluſcula alia divertimus, quæ non erant tamen ab inſtituto ſermone aliena. Non pauci poſtremæ hujus ætatis Epiſcopi, antiquæ diſciplinæ ardore correpti, nullum non moverunt lapidem, ut Capitula ſua adducerent ad ejuſdem vitæ communis ſecum ſocietatem amplectendam. Franciſcus Ximenius Cardinalis, ubi primùm in Archiepiſcopum Toletanum inauguratus eſt, Capituli Toletani Canonicos ad hunc Apoſtolicum vivendi tenorem allicere tentavit: *Ut Canonici & eorum ſocii, qui Portionarii dicebantur, ad vitæ communitatem redirent.* Spe fruſtratus flagitavit ut miniſtri Altaris ea ſaltem hebdomada, qua vices ſuas obeunt, in receſſum aliquem convenirent, unàque degerent. Subveriti ſunt Canonici, ne Ximenius *reſtituendæ veteris diſciplinæ cupidiſſimus*, & qui tum ſtrenuam operam navabat, ut Monaſteria omnia Hiſpaniæ repurgaret, & antiquo nitori reſtitueret, ejuſmodi etiam aliquid in ipſos meditaretur. At Ximenius humaniùs cum illis agens, expetiit tantùm, ut ad Canonicorum Regularium inſtituta, quæ nuper abjecerant, ſeſe referrent: nec vim adferre voluit, vel in ea re, vel in Miniſtrorum hebdomadario receſſu.

omecius de-
ta Ximen.
1.

Vehementi flagravit S. Carolus Borromeus deſiderio, in communem vitam cum ſuo Mediolanenſi Capitulo, unam in menſam coaleſcendi, conflatis adunatiſque Epiſcopatus & Capituli reditibus, ut ſingulis neceſſaria inde ſuppeditarentur. Sed & ipſe fruſtra fuit, tam præclaros ejus conatus fruſtrante Capitulo. Conſtat ex Epiſtolis Eugenii III. ſub Archiepiſcopo Oberto in Capitulo Mediolanenſi regularem diſciplinam floruiſſe. Bartolomæus de martyribus Braccharenſis Archiepiſcopus eandem rem periclitari voluit, nec ipſi ceſſit feliciùs.

Surius die 4. Novem. l. 5. c. 2.

XIII. Ex his porro quæ hùc conglobata ſunt hactenus, facilè colligi potuit, eam Epiſcoporum fuiſſe potiſſimùm curam & gloriam, in Capitula ut ſua Congregationes Regulares accerſerent, ſicut & in Collegiales Diœceſis ſuæ Eccleſias. Archiepiſcopum Veſuntionenſem laudibus effert Petrus Damiani, quòd non ſolùm Cathedralis Eccleſiæ ſuæ Canonicos Regularis obſervantiæ vinculo conſtrictos teneret; ſed & duas præterea Collegiales extrueret Eccleſias. *Præter iſtas, duas alias noviter Canonicas uno ſimul eodemque tempore conſtruis.* Petrus ipſe Eccleſiam ſuam Veletrenſem Canonicis Regularibus ornaverat. Confirmavit Alexander II. Papa fundationem ab Epiſcopo Patavienſi in Germania factam Eccleſiæ & Cœnobii Canonicorum Regularium. Calliſtus II. fundationibus ejuſdem generis compluribus ab Epiſcopo Bambergenſi factis novum robur confirmatione ſua adjecit. *Abbatias verò & Regulares Canonicas per induſtriam tuam in Religionis Ordine ſtabilitas, nulli hominum fas ſit in poſterum immutare.*

L. 3. Ep. 10.

Ep. 45.

Baron. anno 1124. nu. 2. Epiſt. 8.

In his verò ſatis præſidii eſt, ut dicamus Abbatias iſtas & Collegiales Eccleſias propria authoritate ab Epiſcopis fuiſſe fundatas: nec Papæ interponendam authoritatem viſam eſſe, niſi ut ne ſucceſſores Epiſcopi, aut nefarii uſurpatores peſſundarent, aut enervarent diſciplinam tam præclarè conſtitutam. Stephanus Tornacenſis Alexandri III. Papæ authoritatem interpellavit, ut poteſtate ſua infringeret Canonicorum ſæcularium procacitatem, qui Regularibus Bleſenſis Eccleſiæ Canonicis minas intentabant, & vim adferre parabant. *Oritur juxta eos, & utinam non contra, quædam plantatio ſingularium, ſeu ſæcularium Canonicorum, quos utrum Pater Cæleſtis plantaverit, necdum ſcimus. Placeat oculis benevolentiæ veſtræ, Pater, ut jurâ Regularium non minuant ſæculares, ut filiorum panes non comedant alieni.* Concilium Colonienſe anni 1260. communem & regularem vitam reſtituit inter Canonicos Provinciæ ſuæ. Utebantur Præſules hujus Concilii, non alia quàm ſui Ordinis poteſtate, & quæ ipſo Decretalium jure eis vendicatur, nimirum ut Canonicos Eccleſiarum ſuarum cogere poſſent, ſtipendia omnia Eccleſiaſtica in commune conferre, una domo vitam communem & ſocialem agere, numerumque ſuum reditibus & Officiis attemperare. En ipſa Decretalis verba: *Statuimus ut facultatibus Eccleſiarum veſtrarum, proventibus & expenſis diligenter inſpectis, certum in eis valeatis ponere numerum Clericorum, & ſtatuere ut bona eorum veniant in commune, in una domo veſcantur, atque ſub uno tecto dormiant & quieſcant. Si qui verò Contradictores extiterint, licitum vobis ſit per ſuſpenſionem Officii & Beneficii, aut graviori etiam pœna ſi opus fuerit, ad hanc eos obſervantiam compellere, appellatione non obſtante.* Propiùs abeſt à vero hoc Gregorii VII. eſſe Decretum, quàm aliorum cognominum Pontificum; deſiitque vigor ille & Decretorum & Epiſcoporum, poſt obitum hujus Pontificis, qui Alexandri II. & Nicolai II. ſucceſſor, & non inſtrenuus zeli imitator fuerat. Anno 1235. Varinus Epiſcopus Ambianenſis Collegium Canonicorum Regularium fundavit in Eccleſia civitatis Ambianenſis, quæ in Capituli ditione erat, illud-

Synod. Pariſ. Hiſt. Univ. Pariſ. to 6. p. 374. Steph. Torn. Ep. 85.

Can. 7.

C. Quoniam De vita & honeſt. Cler.

Spicil. to. 12. p. 159. 162.

ludque cum Præposito suo *subjecit Decano majoris Ecclesiæ*, ita ut Præpositus opem invocaret Decani, siquando opus sibi esse sentiret. *Culpas corrigat, & in quibus necesse fuerit, Coadjutorem sibi Decanum adhibeat.* Anno 1145. Episcopus Ambianensis Prioratum istum in Abbatiam erexit, cujus Abbas Capitulo obnoxius esset semper.

Præcurrebant quandoque Canonici, & Episcopum suapte sponte solicitabant, ut Regularis vita sibi induceretur; ut constat ex Capitulo Romanensi in Delphinatu, & sancti Saturnini Tolosæ. Consule si vacat litteras Gregorii VII. Papæ qui tam pia consilia corroboravit. Nec aliter se res habet in emendatione Capituli sancti Memmii apud Catalaunum, ut constat ex litteris Innocentii II. Papæ.

L. 2. Ep. 59. L. 9. Ep. 29. Ep. 12.

Versant eam quæstionem Canonistæ, an ad creationem novæ Collegialis Ecclesiæ necessariò adhibenda sit Papæ authoritas. Necessariam multi censent, qui ipsi tamen confitentur plurimos secus sentire, quorum sententiæ accessit & Rota anno 1625. Joannes du Bellay Cardinalis Episcopus Parisiensis in Capitulum & in Ecclesiam Collegialem erexit Parisiis Collegium sancti Nicolai ad Luparam, quod non antè fuerat nisi verè Collegium, seu Schola, ubi litteris juvenes imbuebantur. Suffragabatur manifestissimè Episcopo Caput, *Quoniam, De honestate Clericorum*, ubi Pontifex subscribit ei Episcoporum potestati.

Barbosa De Can. & dignita. c. 2 n. 8 Synodic. Paris. Histor. Univ. Paris. to. 6. p. 374.

Sub Eduardo I. Angliæ Rege Episcopus sancti Davidis in Principatu Valliæ, Collegialem Ecclesiam erexit cum assensu Regis. Anno 1286. Episcopus Dunelmensis opulentam Parochiam Collegio Canonicorum illustravit, quod & ab Eduardo Rege confirmatum est.

Constit. antiquæ Regang. p. 325. 460. 462.

Censent aliquid declaratum esse à Congregatione Concilii eam potestatem Pontifici reservari. Rebuffus non aliud quàm more receptum ait, ut interpelletur Papæ authoritas. *Hoc solet fieri Papæ authoritate, licèt quidam dicant fieri posse Episcopi authoritate.* Capitula ipsa Cathedralium olim fundata dotataque sunt ab Episcopis & à Principibus temporalibus, ut sæpiùs hactenus observatum est, noviſque infrà firmabitur exemplis. Author est Helmodus, postquam Geroldus Aldeburgensis Episcopus assensum expressit Saxoniæ Ducis, ut sedem suam Episcopalem Lubecam transferret, statim ejus authoritate institutum ibi Capitulum ab eo fuisse duodecim Canonicorum & Præpositi, quibus & Præbendæ sunt assignatæ temporibus Hadriani IV.

Barbos. De Offic. Episc. part. 3. Act. 68. Praxis Rebuff. De erect. in Colleg. l. 1. c. 89.

XIV. Congregationes ipsæ Canonicorum Regularium Colonias subinde sui cœtus novas in longinquas regiones, Regum & Episcoporum votis ac postulatis ut satisfacerent, dimittebant. Absalomus Roskildensis in Dania Episcopus ejusmodi Coloniam obtinuit ab Abbatia sanctæ Genovefæ apud Parisios, ut refertur in vita Vvillelmi Abbatis Roskildensis, qui è grege fuerat eorum, qui ablegati eò erant. Innocentius III. Apostolica tuitione munivit Canonicos Vaterfordienses in Hibernia, qui reformationis suæ originem debebant Abbatiæ Parisiensi sancti Victoris. Historiæ sancti Martini Tornacensis scriptor affirmat à sancto Norberto triginta annorum spatio centum ejus Ordinis conditas esse Abbatias. Non immeritò mirum accidet, à Capitulis Canonicorum extructa Monachorum cœnobia. Constat prorsus ex Urbano II. Cormeriacense Monasterium à Canonicis sancti Martini fundatum fuisse; unde & Cormeriacensis Abbas Virgam Pastoralem à tumulo sancti Martini repetere cogebatur: *Canonicorum studio fuisse ædificatum.* Cùm Abbatia sancti Vedasti apud Attrebatum haberet ex adverso Capitulum Canonicorum in sua potestate, & eadem secum immunitate: impetrarunt Abbates ab Apostolica sede unionem minoris hujus mensæ cum sua, missis Monachis, qui ejus Ecclesiæ munia officiaque fungerentur. At Innocentius III. magis probavit alterius Abbatis consilium, ut sæcularibus Canonicis ea Ecclesia commendaretur, quibus & sufficientes assignarentur reditus. *Ad ampliandum cultum divini nominis, Canonicos sæculares, prout ibidem quondam fuerant, in ea ordinare desideras.*

Baron. anno 1160. n. 18.

Regist. 12. Ep. 80. Spic. to. 12. p. 449.

Conc. Gen. to. 10. p. 682.

Innoc. III. l. 1. Ep. 166.

XV. His Canonicis sedis & honoris prærogativa in suæ fundationis Monasteria denegari non poterat; sed & universim Ordo Canonicorum antehabitus est instituti Monastici Congregationibus, ut qui portio quædam sit Cleri. Excussit hanc controversiam Abaelardus in Epistola quadam sua, Monachosque Canonicis Regularibus antetulit. Quæ tamen ille in eam rem differit, ea non pertinent, nisi ad præstantiam quandam virtutum Monasticarum, & austeritatum exaggerandam. Unde & Pius IV. eam litem diremit secundùm Canonicos, cùm pronunciavit Canonicos sancti Joannis Lateranensis in Processionibus confessibusque omnibus publicis primas honoris partes obtinere debere, ut Clericos: at singulos eorum Ordinis Abbates, itemque sancti Benedicti Abbates in Conciliis sessuros & alibi, pro ævo & tempore suæ promotionis.

Epist. 3.

Spond. anno 1564. n. 18.

Inde est quòd Concilium Augustodunense anni 1077. vetuit, ne Monachi suos in cœtus admitterent eos, qui jam illigati erant Conventibus Canonicorum Regularium. Jam diximus anno 1116. à Concilii Lingonensis Patribus jussos esse Canonicos Regulares sancti Stephani Divionensis, ut à desertis locis, in quæ secesserant, suam in Ecclesiam redirent. Cautum est à Calisto II. & ab Anastasio IV. ne Canonici Regulares suis ex Congregationibus dilaberentur, etiam ad austeriora cœnobia, nisi ex licentia Superiorum. Urbano II. non perperam id ascribitur temperamentum. Abruptè enim vetuerat Augustodunense Concilium sub Gregorio VII. ne ullos Monachi suum in Collegium admitterent Canonicos Regulares: hanc blandiorem clausulam addit Urbanus II. *Sine Abbatis totiusque Congregationis permissione.* Certè eodem loco refertur à Gratiano aliud Decretum Urbani II. quo prohibentur Canonici Regulares Monasticam profiteri vitam, nisi expiandi facinoris cujuspiam, vel flagitii causa. *Ne quis Canonicus Regularis professus, nisi, quod absit, publicè lapsus fuerit, Monachus efficiatur.* Sed tempero pluribus, uberrima enim hæc seges est, & non magnoperè pertinet ad rem, quæ hìc tractatur.

19. q. 3. C. Nullus Abbas.

Conc. to. 10. p. 851. 1138.

19. q. 3.

Dicam tantùm Innocentium III. nihil deterritum Decreto Urbani II. concessisse, ut Monachus spectatæ virtutis & pietatis fieret Abbas Monasterii Canonicorum Regularium in Oriente, ea conditione addita, ne Ordinibus unquam initiaretur; utpote ne ea dignitate inflatus tumeret, & in subditos supercilioſiùs insurgeret. Adde quòd & sinebant Canones, ut Clerici Minorum Ordinum in Abbates eligerentur. *Ita videlicet quod ad sacros Ordines non ascendat: cùm instante necessitatis articulo possit in Abbatem assumi etiam in minoribus Ordinibus constitutus.* Decretali proxima concedit idem Pontifex Canonico Regulari, qui Monachicum institutum amplexus, consilio Metropolitani in priorem Conventum suum regressus erat, regimen ejus adgredi, nomine & authoritate Abbatis: quamquam illas migrationes ab Ordine uno ad alium & vetuisset Urbanus II. & certis pœnis ultus esset.

Extra. De ætate Ord. c. 8.

Acosta. Ibid.

De

De Abbatiis & Monasteriis. De Conjunctionibus Cleri & Monastici instituti.

CAPUT XII. P. 1. l. 1. c. 46.

De Origine Monasteriorum & Abbatiarum.

I. In Oriente Paulus, Antonius & Hilarion vitæ ac professioni Monasticæ originem dedere.
II. Probatur ex Hieronymo.
III. Ex Athanasio, à quo Monachorum propositum Italia accepit.
IV. V. Confirmatur ex Hieronymo.
VI. Martinus in Gallia Monasterium primus instituit.
VII. In Africa Augustinus.
VIII. Basilius in Ponto.
IX. Quo sensu referantur aliquando vitæ Monasticæ primordia in Apostolos, in Joannem Baptistam & ipsum Eliam.
X. Qui omnes virtute præluxere Monachis, non statu aut professione.
XI. XII. Probatur.
XIII. Qua ratione fierent Monachi.
XIV. De Gregorio Nazianzeno & Basilio.
XV. De Chrysostomo.
XVI. De Augustino. Hi Monachorum asperiorem vitam, non propositum erant amplexi.
XVII. Genus illud vitæ institutum ab Antonio est, etiamsi illius antè alii aliqua jecerint fundamenta.

I. CUm Monasteria, Prioratus & Abbatiæ locum obtineant inter Beneficia perillustrem, non possumus non in eorum originem inquirere, conjunctionemque cum Clero, & potestatem amplissimam, quamquam Episcopali obnoxiam imperio. Quod ad originem spectat Monasteriorum, jam præsumptum illud animo est, & omnino exploratum, non potuisse ea ante Ecclesiæ pacem Imperio Constantini partam efflorescere. Detonuisset persecutionum crebra tempestas in hæc Christianæ pietatis sacraria; utque eorum originem siluisset Historia, non tacuisset certè ruinam. Cogimur ergo confiteri cum Hieronymo & antiquis Patribus Ecclesiæ, incunabula Monastici instituti in ipsis Constantini Imperii primordiis collocanda esse. Paulus, Antonius, Hilarion sanctissimæ institutionis hujus parentes, satoresque fuere in Ægypto & Palæstina; hinc ille velut gratiarum & cœlestium virtutum torrens in Orbem universum dimanavit. Versat eam quæstionem Hieronymus de antiquitate vitæ Monasticæ, initio vitæ beati Pauli, illamque diffinit secundùm eundem beatissimum Paulum & Antonium; quorum ille prima tam præclari propositi fundamenta jecit, hic & incrementa & ornamenta adjecit plurima. *Inter multos sæpè dubitatum est, à quo potissimùm Monachorum Eremus habitari cœpta sit. Quidam enim altiùs repetentes, à beato Elia & Joanne sumpsere principium. Quorum & Elias plus nobis videtur fuisse, quam Monachus; & Joannes ante prophetare cœpisse, quàm natus est. Alii autem in qua opinione vulgus omne consentit, asserunt Antonium hujus propositi caput fuisse. Quod ex parte verum est. Non enim tam ipse ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata sunt studia. Amathas verò & Macarius discipuli Antonii, quorum superior Magistri corpus sepelivit, etiam nunc affirmant, Paulum quendam Thebæum principem istius rei fuisse; quod non tam nomine, quàm opinione nos quoque comprobamus.* Verissimè ergo Monachorum, seu Solitariorum primus fuit; Paulus; sed cùm propositi sui alumnos & imitatores finxisset nullos, ad Antonium rediit gloria tam sanctæ professionis, & anticipatæ in terris Cœlitum vitæ, non institutæ tantùm, sed & latissimè propagatæ.

II. Ut fundamenta jecit Antonius Monastici instituti in Ægypto, ita eandem Hilarion in Palæstina & Syria laudem sibi vindicavit, Hieronymo ipso teste in ejus vita: *Necdum tunc Monasteria erant in Palæstina, nec quisquam Monachum ante sanctum Hilarionem in Syria noverat. Ille fundator & eruditor hujus conversationis & studii in hac Provincia fuit. Habebat Dominus Jesus in Ægypto senem Antonium, habebat in Palæstina Hilarionem juniorem.*

III. Scripsit Athanasius B. Antonii vitam, cùmque eam Romam secum detulisset, quando ipse eò profectus est, instar divini cujusdam seminis illa fuit, ex quo Italia cœlestium illarum fœcundari cœpit ubertate plantarum, quibus solus Orlens hactenus inclaruerat. Id narrat Hieronymus idem in Epitaphio Marcellæ, quæ prima eam professionem amplexa est. *Nulla eo tempore nobilium fœminarum noverat Romæ propositum Monachorum, nec audebat propter rei novitatem, ignominiosum, ut tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis Sacerdotibus, Papaque Athanasio & posteà Petro, qui persecutionem hæreseos Arianæ declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam beati Antonii adhuc viventis, Monasteriorumque in Thebaide Pachomii, & virginum ac viduarum didicit disciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognoverat.*

Paucis post annis Hieronymus ipse Romam venit, & non multo post tempore Hierosolymam ipsam Romam secum invexisse visus est, usque adeo frequentes jam passim erant ædes istiusmodi, pœnitentiæ laboribus dicatæ. Sic enim ipse ad Principiam: *Suburbanus vobis ager pro Monasterio fuit, & rus electum pro solitudine: multoque ita vixistis tempore, ut ex imitatione vestri, conversatione multarum, gauderemus Romam factam Jerosolymam. Crebra virginum Monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo, ut pro frequentia servientium Deo, quod priùs ignominiæ fuerat, esset posteà gloriæ.*

IV. Apertè profitetur Hieronymus Monasticum tunc illud institutum novitatis infamia Romæ laborasse, adeoque & invidiæ & maledicentiæ hominum patuisse. Id alibi quoque testatum facit, in Epistola scilicet ad Paulam de obitu filiæ Blesillæ: *Quousque genus detestabile Monachorum non urbe pellitur?* Illustrem quoque sibi laudem paravit Pammachius, qui inter primores hanc optatissimam crucis ignominiam vanissimæ præposuit sæculi pompæ: cùmque nobilitatis gloria circumfulgeret, ea conculcata splendidius aliquid secutus sit, Monasticæ vitæ latebras sapientiæ & pietatis luce radiantes. Audi quæ ad eum perscripserit Hieronymus, cùm in luctu esset defunctæ suo fato conjugis Paulinæ: *Nobis post dormitionem somnumque Paulinæ, Pammachium Monachum Ecclesia peperit posthumum, & patris & conjugis nobilitate patritium. Nostris temporibus Roma possidet, quod mundus antè nescivit. Tunc rari sapientes, potentes, nobiles Christiani. Nunc multi Monachi, sapientes, potentes, nobiles, quibus cunctis Pammachius meus sapientior, potentior, nobilior ἀρχισράτηγος Monachorum, &c. Quis hoc crederet, ut Consulum pronepos inter purpuras Senatorum, furva tunica pullatus incederet?* Diximus alibi de Xenodochio quod Pammachius construxit, & de consilio quod illi instillavit Hieronymus, ut in Abrahami vestigia insisteret, hospitesque & mendicos

suis manibus pasceret. Diximus & suprà de Mediolanensis suburbii Monasterio sub Ambrosio, & de Vercellensis sub Eusebio sanctissimis Episcopis.

V. Ex Italia in circumjacentes Insulas facilis & brevis trajectus; itaque sanctimoniæ Monasticæ hæc deinceps fœcundissima fuere seminaria. Testem rursus excitabo Hieronymum in Epitaphio Fabiolæ. *Quod Monasterium non illius opibus sustentatum est? Angusta misericordiæ ejus fuit Roma. Peragrabat ergo Insulas, & totum Ethruscum mare, Volscorumque Provinciam: & reconditos curvorum littorum sinus, in quibus Monachorum consistunt chori, vel proprio corpore, vel transmissa per sanctos & fideles viros munificentia circuibat.* At ante Hieronymum Ambrosius: *Mare est ergo secretum temperantiæ, exercitium continentiæ, &c.*

VI. Ipse quoque Martinus priùs suum Monasterium Mediolani struxit, unde Arianorum infestatione ejectus in Gallinariam Insulam confugit: unde regressus in Gallias alterum Monasterium non procul Augustorito Pictonum struxit, cùm eò perrexisset, ut ad Hilarium Pictavensem Episcopum se totum conferret. Postremò Turonensis Episcopatus sede sublimatus, famosum excitavit Monasterium secundo ab urbe lapide, quod Majus Monasterium vocant. Hoc primum in Galliis conspectum fuisse Monasterium non injuria creditur, nisi eam laudem arrogare malis Monasterio & Insulæ Lerinensi, unde Sidonius Apollinaris complures sanctitate clarissimos Episcopos, Monachorum sanctissimorum ingens examen in Gallias se infudisse testatur. At cùm Honoratus, qui Arelatensem posteà rexit Ecclesiam, Monasterii antè Lerinensis fundator institutorque fuisset, fatendum est Monasteria sancti Martini hoc Lerinensi antiquiora fuisse annis admodum quinquaginta.

Sev. Sulpit. in vita B. Martini c. 4. 5.

Carm. 16. & L. 8. Ep. 4. & L. 9. Ep. 3.

VII. Diximus suprà de Monasteriis Augustini Hipponensis Episcopi in Africa. Confirmat Possidius complura eum utriusque sexus Ecclesiæ dimisisse, unde & non immeritò hanc illi adserueris gloriam, ut primus sacratissimi hujus instituti in Africa propagator fuerit. *Clerum sufficientissimum & Monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis præpositis plena Ecclesiæ dimisit.* Fucatis idem Augustinus, personatisque Manichæorum virtutibus objectans sinceram & defæcatissimam Ecclesiæ Catholicæ Monachorum sanctimoniam, non alios commemorat, quam eos qui Ægyptum & Orientem incolebant. Si cùm hos ille lucubrabat libros, Monasteriis & ipsa Africa frequentata fuisset, non tam longè petisset sanctus Pater ea pietatis & veritatis Catholicæ munimenta. *Quis nescit summæ continentiæ hominum Christianorum multitudinem per totum orbem in dies magis magisque diffundi, & in Oriente maximè atque Ægypto, quod vos nullo modo potest latere?*

Possid. in vita August. c. ult.

De moribus Eccl. Catho. c. 31.

VIII. Regrediendum nobis est ad Orientem ubi author ipsemet est Basilius, illud sibi crimen longè pulcherrimum illitum fuisse, quòd Monasticæ professioni aditum patefecisset, viamque muniisset in Cappadocia: *Accusamur verò & hujus, quòd homines habeamus pietatis studiosos ἀσκητὰς, qui mundo renuntiarint. Ego verò vitam impenderem, ut possent mihi hæc delicta impingi, haberemque apud me viros, qui me doctore hoc pietatis studium amplexi hactenus fuissent. Nunc autem & in Ægypto & in Palæstina & in Mesopotamia audio talem esse virorum quorundam virtutem, &c.*

IX. Cùm indigitata ad eum modum fuerint prima Monasticæ professionis incunabula per varias orbis Christiani Provincias, jam operosum non erit divinare, quæ vel eorum mens fuerit, qui senserunt Christiani nominis primævos sectatores, & Apostolos ipsos conditores satoresque primos fuisse Monachorum: vel eorum etiam qui in Joannem Baptistam, vel in Eliam ipsum eam laudem conferunt. Ita apertissimè Cassianus: *Cœnobitarum disciplina à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium. Nam talis extitit in Hierosolymis omnis illa credentium multitudo, &c.* Addit porro ille ibidem, cùm longè plures ex fidelibus aliquantum remisissent ex primævo illo charitatis æstu, & Christi fidem conjugio terrenisque facultatibus sociare voluissent, non paucos eorum primævi fervoris retinentiores, in solitudines secessisse, & sanctissimi instituti hæreditatem ibi traduxisse ad tempora usque Pauli & Antonii. *Istud ergo solum fuit antiquissimorum Monachorum genus, quod non modò tempore, sed etiam gratia primum est, quodque per annos plurimos solum inviolabile, usque ad Abbatis Pauli vel Antonii duravit ætatem.*

Collat. 1 c. 1.

X. Non satis video, unde suppetere possent Cassiano solida argumenta, quibus conficeret, primos Ecclesiæ Hierosolymitanæ fideles tam conjugia quàm patrimonia repudiasse. Longè illud probabilius est, quod ait ille, fuisse semper aliquos, qui privatim otio Christiano, secessui, silentioque se dederent, & eas virtutes in antris actitarent, quibus posteà Monachi orbem illustrarunt. Itaque ut suprà Antonium ad Paulum ulteriùs eluctati sumus, ita possent forsan anteriores Paulo aliqui vel approbari vel conjici, ex quibus perpetua illa religionis successio prioribus tribus sæculis connecteretur; sed ea connexio & perpetuitas successionis, vereor ut possit, nisi suspicionibus & conjecturis astrui. Adde quòd Ascetæ isti priorum trium sæculorum, nec discipulos instituerunt, nec fundarunt scholas, nec Regulam condiderunt ullam, nec veste à vulgo discriminari, nec cœtus Religiosos adgregare ullos studuerunt, quæ de Antonio ejusque imitatoribus dici non possunt.

XI. Hinc igitur illud existit, institutos ab Antonio verissimos Monachos, habuisse in primis fidelibus, in Apostolis, in Christo ipso, in Joanne Baptista, in Elia, Elisæo, Prophetisque aliis exemplar luculentissimum earum virtutum, quibus se totos impenderunt. At virtutum quidquid est, id obvium & commune est Monachis, Clero, fidelibus laicis, ipsis Testamenti veteris discipulis. Ut Monachos consequaris, opus est præterea Regula, Congregatione, speciali veste, statu ab aliis discrepante & notabili, exercitiis officiisque ad certas horas alligatis & sui semper simillimis, Scholis, Coloniis; nec id usquam, nisi post Antonium. Ita interpretandus est Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus, ita & Patres alii, si qui Eliam & Joannem Baptistam Monasticæ vitæ initiatores fuisse voluerint.

Cyrill. Hierosol. Catech. 3. Gregor. Nyss. in Cant. Hom. 7. 15.

XII. Constantissimè astipulatur Hieronymus huic interpretandorum Patrum rationi. Cùm enim Ægypti Monachorum vitam & exercitia subjecisset oculis, statim addit, Paulum & Antonium ejus instituti authores principesque fuisse, talesque olim fuisse Joannem Baptistam, Eliam, Jeremiam, tales Essenos, quorum vivendi stupendam rationem Philo & Josephus scriptis consignarunt. Author Paulus, illustrator Antonius non fuisset ejus professionis, quæ cœpta, quæ ad summum perfectionis culmen provecta fuisset à tot aliis incomparabilis gloriæ & sanctitatis viris, pluribus antè sæculis. Unum ergo vult Hieronymus, in has easdem virtutes præisse & præluxisse Joannem Baptistam, Eliamque & alios, & quasi lineamenta quædam rudia duxisse operis tam splendidi: *Tales Philo Platonici sermonis imitator, tales Josephus, Græcus Livius, in secunda Judaicæ captivitatis historia, Essenos refert. Hujus vitæ author Paulus, illu-*

Ad Eustoch. De custod. Virgin.

illuſtrator Antonius, & ut ad ſuperiora conſcendam, princeps Joannes Baptiſta fuit. Talem virum Jeremias deſcribit, &c. Non ego is ſum, qui ſpinoſiſſimæ illi me implicem controverſiæ, an Eſſeni, de quibus Philo & Joſephus, Chriſto nomen dediſſent. Satis mihi ſuperque eſt, ut evicerim, nihil imminutum iri de gloria Pauli & Antonii, etſi Eſſeni Chriſto ſub Imperatore meruerint. Addamus in eam rem & hoc Hieronymi teſtimonium, ex Epiſtola ad Paulinum, *De inſtitutione Monachi*. Sic enim ibi: *Epiſcopi & Presbyteri habeant in exemplum Apoſtolos, & Apoſtolicos viros: Nos autem habeamus propoſiti noſtri principes, Paulos & Antonios, Julianos, Hilarionem, Macarios, & ut ad Scripturarum authoritatem redeam, noſter Princeps Elias, noſter Eliſæus, noſtri Duces filii Prophetarum, &c. De his ſunt & illi filii Rechab, &c.* Et in Epiſtola ad Ruſticum: *Filii Prophetarum, quos Monachos in veteri Teſtamento legimus.*

XIII. Non pœnitebit verò paululùm immorari ejuſdem Hieronymi Epiſtolæ ad Virginem Principiam beatæ Marcellæ filiam, quæ unà cum parente ſua Monaſticam amplexata eſt vitam, rus tantummodo ſecedens, fuſcamque & modeſtam induta veſtem, ſicut & Pammachius: *Suburbanus vobis ager pro Monaſterio fuit, & rus electum pro ſolitudine, &c. Quis crederet ut Conſulum pronepos furva tunica pullatus incederet?* Hæc illa tota eſt ſummatim Monaſtica profeſſio Magnatum hujuſmodi Romanorum, quorum nobilitas & opulentia vaſtiſſimæ reſpondebat Romanæ civitatis, Romanique Imperii gloriæ. Athanaſio authore eadem fuere Antonio in Ægypto primordia ac rudimenta profeſſionis Monaſticæ, ſuburbanum in agrum facta ſeceſſione. Ea forſan & ratione nonnulli ſanctorum Patrum initio converſionis Monachi videri potuerunt.

XIV. Gregorius Nazianzenus, eodem locupletiſſimo teſte Hieronymo, cùm Epiſcopatu abiiſſet, rus ſeceſſit, ubi & Monachorum vitam exercuit. *Vivo ſe Epiſcopum in loco ſuo ordinans, ruri Monachi vitam exercuit.* Sed Nazianzenus ipſe in Encomio Baſilii elegantiſſimè deſcripſit, quorum in ſolitudine laborum & religioſæ vitæ ſtudiorum ſocium illum habuiſſet. *Hinc illi Tunica una & Pallium unum, & ſtratus humi lectus, vigiliæ, & ſuaviſſimæ cœnæ panis & ſal, quod commune utriuſque noſtrum ſtudium fuit.* Narrat deinde ut Baſilius ibidem conſtruxit diverſa duo Monaſteriorum genera; hinc nempè *Aſceteria* & *Monaſteria*, iis nimirum dicata, qui ſe totos immergebant contemplationi rerum cœleſtium: inde verò alia Cœnobitis & communem vitam agentibus dicata: τῆς κοινοτικῶν, καὶ μιγάδων. Idem diſcriminis in Monaſteriis Ægypti obſervatum fuiſſe alibi declarat. Alibi rurſus Baſilio aperit, quo deſiderio, quo mœrore conficeretur, cùm veniret in mentem earum deliciarum, quas unà deguſtaſſent in obſtruſis Ponti locis, ex vigiliis, ex Pſalmorum cantu, ex oratione jugi, ex indefeſſa Scripturarum meditatione, ex opere manuum, ex agri arborumque cultu, ex compluſculis aliis pari ſanctitate & voluptate ſcatentibus ſtudiis. *Quis pſalmodias illas & vigilias dabit, & quis diurnas operum vices & labores, quis lignorum comportationes, & lapidicinas, quis arborum conſitiones & irrigationes, quis platanum illam auream & Xerxis platano præſtantiorem, in qua non Rex, ſed Monachus, μοναχὸς, luxu diffluens ſedebat, quam ego plantavi, Apollo rigavit, hoc eſt, excellentia tua, Deus autem in honorem noſtri auxit?* Author vitæ Gregorii inſinuare videtur, hæc ad eam ſpectare in Pontum utriuſque ſeceſſionem, cùm uterque quantumvis reluctabundus Presbyter ordinatus fuiſſet. Eadem tunc Ponti deſerta incolebat Amphilochius. Rurſus fugit in ſolitudinem Gregorius, poſtquam Saſimorum Epiſcopales abjecit infulas. Denique poſtquam Epiſcopatu Conſtantinopolitano abdicavit ſe, in villam ſe recepit, ubi reliquum egit ſanctiſſimæ vitæ curriculum, patrimonio, quod ſibi reliquum eſſe voluerat, ſe ſuoſque ſuſtentans. Hinc in eum probra aliqui, dicteriaque jactabant, utique immerentem, quod ipſemet narrat: *Dicens me divitem & copioſum eſſe, ut qui hortum, & otium, & mediocrem fontem habeam &c. Nos ſi fontem, vel hortulum, vel umbroſum nemuſculum poſſideamus, id delicias interpretamini.* Denique dubitationis locum reſiduum nullum eſſe paſſus eſt ipſe in Carmine de vita ſua, ubi ſe diu fluctuatum teſtatur, ecquod vitæ genus teneret, inter Monachorum latibula, & urbium tumultuationes: medium tandem ſecutum eſſe tramitem, ut aliis ita prodeſſet, ut ne ſuæ ipſe officeret ſaluti. *Media inter illos, hoſque procedo via, meditans ut iſti, commodum illorum æmulans.* Ergo cùm vitæ ejus ſcriptor ait, maluiſſe eum Monachum eſſe, quàm ſæcularis vitæ ſequacem, pauperem quàm opulentum: non de Monaſtica propriè profeſſione capiendus nobis eſt, ſed de vita ſæcularibus curis expedita, & de frequenti ab urbibus ſeceſſu.

Gregor. Nazia in Monachos Hypocritas.

XV. Sex annos Chryſoſtomus egit inter aſperrimæ ſolitudinis dumeta; cùmque exhauſta valetudine, & penitus vigiliis, jejuniis, macerationibus, nec non & ſacrarum litterarum infatigatis ſtudiis profligata, coactus fuiſſet ſe reddere uſitatæ vivendi rationi, & Antiochiam redire, ſtatim Diaconus ordinatus eſt, & quinto poſt anno à Flaviano, licèt invitus, creatus eſt Presbyter: *In juventutis flore vicinos occupat montes, ibique congreſſus ſeni cuidam Syro, ſeſe illi ſocium dedit, imitatus vitæ continentiam duritiamque propoſiti. Manſit autem apud illum annos quatuor &c. Poſteà ſolus remotiorem eremum petiit, ibique ſpeluncæ incluſus, biennium ferè peregit. Quo in tempore jugiter fermè ſine ſomno perſiſtens, Scripturas ſanctas penitus edidicit, &c. Eccleſiaſticum rurſus occupat portum. Id autem divina providentia factum ſcimus, quæ hunc ad Eccleſiæ utilitatem, ab exercitatione immodica, infirmitatis occaſionibus repellit, ut impeditus ægritudine, ſpeluncis renunciare cogeretur. Hinc jam à Meletio Diaconus, &c.* Hæc Palladius, ex quibus colligere eſt, ut fuerit, ut numquam fuerit Monachis annumerandus Chryſoſtomus. Fuiſſe dici poteſt, ut qui aliquantis annis duriſſimæ ſanctiſſimæque illius vitæ aſperrima quæque exercitia ſecutus ſit: non fuiſſe autem, quatenus id vitæ genus numquam profeſſus: illud dimiſit, ubi tam adverſa valetudine illud ſe tenere non poſſe expertus eſt; Antiochiam unde egreſſus erat, regreſſus eſt; habitum non mutavit; non renunciavit patrimonio: quæ omnia numquam ſibi licere voluiſſet Monachus pietatis & propoſiti tenax. Ita mihi quidem videntur Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Amphilochius, Auguſtinus virtutes Monachorum ſectati, non propoſitum, non profeſſionem. Id innuebat his de Nazianzeno verbis ſuprà Hieronymus, *Ruri Monachi vitam exercuit.* Poſſunt Laici Clericique impendere plures vitæ annos imitandis Monachorum inſtitutis, & ſi Monachi nec ſint, nec eſſe velint. Nec enim verè eſt Monachus, qui ſanctiſſimo propoſito non ſe totum, & omne vitæ tempus dicat, & patrimonium totum abdicat.

Pallad in vita Chryſ. c. 5.

XVI. Anceps animi pendeo, an eodem numero haberi debeat Severus Sulpitius. Magnam enim patrimonii partem ſibi ſervavit & Xenodochium extruxit, ubi egenis ipſe miniſtrabat. Sed indubium eſt nobis, id genus fuiſſe ſeceſſum Auguſtini

ſtini in Africam, & in propriam domum ruri, proprioſque agros, ſtatim poſt Baptiſmum. Nec enim unquam ſtatum amplexatus eſt Monaſticum, etſi ſtudia, & exercitamenta ejus omnia ſecutus ſit cum amicis. *Placuit ei percepta baptiſmi gratia cum aliis civibus & amicis ſuis Deo pariter ſervientibus, ad Africam & propriam domum agroſque remeare. Ad quos veniens, & in quibus conſtitutus fermè triennio, & à ſe jam alienatis curis ſæcularibus, cum iis, qui eidem adhærebant, Deo vivebat, jejuniis, orationibus, boniſque operibus, in lege Domini meditans die ac nocte.*

Poſſid. in ejus vita c. 3.

XVII. Simillima fuerant Antonii ante Monachatum rudimenta, teſte Athanaſio: *Incipiens etiam ipſe in locis paululum à villa remotioribus manebat.* Eam illi viam demonſtrarant triverantque plures alii: *Nondum tam crebra erant in Ægypto Monaſteria, neque omnino quiſquam aviam ſolitudinem noverat; ſed quicumque in Chriſti ſervitute ſibimetipſi prodeſſe cupiebat, non longè à ſua villula ſeparatus inſtituebatur. Erat in agello vicino ſenex quidam vitam ſolitariam à prima ſectatus ætate. Hunc Antonius cùm vidiſſet, æmulatus eſt ad bonum.* Non hæſit Antonius in his veluti proluſionibus: ita palmam tulit Monaſticæ profeſſionis ſupra Patres omnes de quibus modò diximus; profeſſus eſt, immo & ad ſummum faſtigium perduxit vitam Monaſticam, ejus Scholas aperuit, ejus imitatores innumerabiles pertraxit; non contentus rem tentaſſe, & ad alia poſteà converſus, ut plerique fecerant ante eum. Eò pertinet, quòd *illuſtratorem* eum vocat Athanaſius ejus profeſſionis, quòd in præludiis hæſiſſent alii, ipſe in perfectionis Monaſticæ arcem evaſerit.

Cap. 2. in ejus vitâ.

CAPUT XIII. P. 1. l. 1. c. 47.

Conjunctio & ſocietas Ordinis Monaſtici, cum Ordinibus ſacris & cum Eccleſiaſticis functionibus, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula.

I. Monaſteria & Abbatiæ Beneficiis annumerantur, propter intimam ſuam cum Clericatu conjunctionem.

II. Argumenta hujus conjunctionis & cognationis ex Pontificibus & Conciliis.

III. Ad ſuperiores ferè Ordines Monachi promovebantur.

IV. Pachomius & Monachi ejus Lectorum officio fungebantur, etſi eo Ordine initiati non fuiſſent.

V. Quantùm voluerit Pachomius alienos eſſe Monachos ab Ordinum cupidine.

VI. Quanto tum complures Monachi æſtu ad Ordines anhelarent.

VII. In deſertis ſuæ erant Monachis Eccleſiæ, & ex ſuo cœtu Presbyteri.

VIII. Quàm providè & prudenter Auguſtinus, ad Ordines vocari voluerit, ſed optimos tantùm Monachorum.

IX. Siquis ad Ordines irregularis eſſet, eam labem non eluebat Monaſtica profeſſio.

X. Non poterat Epiſcopus unus alterius Monachum ordinare.

XI. Damnatur æquè ab Auguſtino, & vanitas Monachorum in ambiendis, & contumacia in recuſandis Ordinibus.

XII. Ruffinus magnificentiſſimam ſuam ad Quercum Eccleſiam Monachis inſtruit, ſacra ibi munia obituris.

XIII. XIV. Ut Monachi à deſertis remotiſque locis ad Civitatum ſuburbia migraverint.

XV. Quàm mira eorum eluxerit authoritas in maximis quandoque Eccleſiæ negotiis.

XVI. Satisfit objectioni.

XVII. Rationes duæ vocandorum ad Clericatus honorem Monachorum.

XVIII. Etſi Clericatu donarentur Monachi, tamen non mutabant ſtatum, nec Monaſticis obſervantiis exonerabantur.

I. INter Beneficia locari haud ſatis congruè poſſent Monaſteria, niſi Monachi ad Eccleſiæ dignitates & Ordines provehi poſſent. Sed ingenuè profitendum eſt, ex quo orbi illuxit piiſſima illa inſtitutio, amantiſſimos quoſque purioris Eccleſiaſticæ diſciplinæ Epiſcopos, non aliud antiquius habuiſſe, quàm ut inſtituta Monaſtica ſacris Ordinibus, Monachos Clericis conſociarent.

II. Eo ſe flagrare deſiderio teſtabatur Siricius Papa his verbis: *Monachos quoque, quos tamen morum gravitas, & vitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat, Clericorum officiis adgregari & optamus & volumus.* Nulla certè interſtitiorum venia fiebat Monachis ab hoc Pontifice. Sed clementiores in eos fuere cæteri Pontifices, ut ex Gelaſii Epiſtola alibi probatum eſt. Apud Græcos autem quanto in honore fuerint Monachi apud Clerum, ſatis intelligitur ex Dalmatio Presbytero & Archimandrita Conſtantinopolitano, qui cùm annos duodequinquaginta in Monaſterii ſui latebris egiſſet, nec inde vel ſemel eſſet egreſſus, exiliit tandem periclitantis fidei diſcrimine excitatus, & Cleri Conſtantinopolitani ducem ſe Præſidemque agens, ſcripſit ad Concilium Epheſinum Oecumenicum, Cyrillo adversùs Neſtorium & Joannem Antiochenum ſuffragaturus. In Concilio Conſtantinopolitano, ubi Abundius Comenſis Epiſcopus, aliique Legati Leonis Papæ confeſſionem fidei receperunt porrectam ab Epiſcopis Monachiſque, Archimandritæ nominati fuere poſt Presbyteros ante Diaconos, utpote quòd & ipſi magna ſaltem ex parte Presbyteri eſſent. *Reverendorum Epiſcoporum, Presbyterorum, Archimandritarum, Diaconorum, ac totius Cleri profeſſiones cognovimus.* Scripſit Theodoſius Imperator junior ad Archimandritam Barſumam, ut præciperet eum adeſſe Concilio Epheſino, nomine omnium Orientis Archimandritarum. *Locum tenentem omnium Orientis Archimandritarum.* Concilii Conſtantinopolitani ſub Flaviano Actioni IV. interfuit Abrahamius Presbyter & Archimandrita, cum tribus aliis Diaconis Monachiſque Eutychetis, qui & ipſe Presbyter & Archimandrita erat. Actione V. minæ intentantur Eutycheti, velut exauthorando tum Presbyteratu, tum regimine Monaſterii, qua & mox damnationis ſententia perculſus fuit; cui ſubſcripſere poſt Epiſcopos octodecim Presbyteri & Archimandritæ, Diaconus Archimandrita, Monachus Archimandrita. Cùm de ea re ad Concilium Epheſinum II. relatum fuiſſet, Eutychetis Monachi ad Patres Concilii ſcripſere, ut eum purgarent: ſubſcripſere Epiſtolæ Presbyter unus, decem Diaconi, tres Subdiaconi, Monachi alii complures. Seſſione IV. Concilii Chalcedonenſis repræſentati ſunt etiam duodeviginti Presbyteri & Archimandritæ. Perlecta eſt ibidem Epiſtola ad Marcianum Imperatorem ſcripta à compluribus Archimandritis primùm, tum deinde ab ingenti turba Clericorum. *A minimis Archimandritis, & ab omnibus Comitibus ſuis in Chriſto, & reliquis Clericis, & Monachis, & Laicis.* Epiphanius Monachos locat poſt Epiſcopos ante Presbyteros, ubi de Meletii ſchiſmate verba facit.

Ep. 1. l. 1

Gelaſ. Ep.

Conc. Ephe Ep. Catho

Conc. to. p. 410.

Con. Chal Act. 1.

Hæref. 68.

III. His documentis perſpicuum fit cœtum Monachorum à Clero & Laicis ſecretum fuiſſe, ante-

antehabitum ſemper Laici, Clero perſæpè permixtum : Archimandritas, ſeu Abbates Presbyteros ferè fuiſſe. Uno in Monaſterio Presbyteros Diaconos, Subdiaconoſque nonnunquam magno numero fuiſſe : non ullam hìc fieri mentionem minorum Ordinum inter Monachos, ea forſan de cauſa, quòd Monaſticarum exercitationum decurſus non minùs idoneus eſſet ad animum ſacris Ordinibus præparandum, eo certè tempore, quo non ſemper uni & eidem minores Ordines omnes, vel ulli conferebantur.

IV. Argumento erit quod de Pachomio memoratur, inſigni illo tot Monachorum parente. Is vicum ſacris præſidiis omnibus deſtitutum nactus, ubi agricolis non erat qui vel Scripturas legeret, vel divina Myſteria celebraret, Epiſcopum convenit, exoravitque ut Eccleſiam ibi conſtrueret; & dum poſſent ibi ordinari Clerici, eò ipſe cum Monachis ſuis Sabbato & Dominica die ventitabat, prælegebatque divinas Scripturas. Scriptor vitæ ejus pervetuſtus audiendus hìc eſt : *Cùm necdum eſſent ordinati Clerici, qui ſolemnia plebi peragerent, ipſe ad horam conventus Eccleſiæ cum Monachis occurrebat, ſalutiferas plebi paginas relegens, quia nondum ibidem Lectores fuerant conſtituti, nec alii Clerici qui miniſteria ſacra celebrarent. Quandiu ergo Presbyter & reliquus ordo Clericorum aberat, Pachomius veniebat, & ſic alacriter ac inverecundè Lectoris implebat officium.* Implebat ergo Pachomius munus Lectoris, etſi eo ordine initiatus numquam fuiſſet: & pio ejus zelo ita aſpiravit omnipotentis Dei gratia, ut non pauci Gentilium Chriſto acceſſerint. *Unde plures inſtitutione ejus, ab errore converſi facti ſunt Chriſtiani.*

V. Cæterùm non patiebatur omnino vir ſanctiſſimus, ut Monachi ad ſacros Ordines ſuſpirarent; ideoque proximis è vicis Presbyteros accerſebat, qui diebus feſtis ſolemnioribus ſibi ſacra facerent, & Monachos ſacra communione impertirent : ſiqui eorum tamen ante profeſſionem religioſam Presbyteratu initiati fuiſſent, hos adhibebat ad ſacerdotii munia obeunda; ſed ea ejus animo altiſſimè inſederat ſententia, non poſſe Monachum ſine gravi piaculo ſacros Ordines expetere, vel ambire : *Cogitatio feralis ambitus ſi in mentes irrepſerit Monachorum, ut vel primi cupiant eſſe, vel Clerici.* Dedit ſe tamen occaſio, ubi ſpiritalis animarum curæ callentiſſimus vir ſpecimen ederet incomparabilis cujuſdam ſapientiæ. Plurium Monachorum Abbas idemque Presbyter, vehementiſſimè urgente uno eorum, ut ad Clericatum proveheretur, conſilii inops Pachomium adiit, & quid ſibi facto opus eſſet, percontatus eſt. Pachomio viſum eſt diſpenſatione utendum, & annuendum irreligioſo Monachi voto, ut ea indulgentia delinitus reſipiſceret, qui abrupta repulſa exaſperari & retro labi in præceps potuiſſet. Ut animo ille præſumpſerat, ita res cecidit. Monachus ambitioſulus, voti compos factus, ſe tandem ſibi reddidit, & culpæ ſuæ pertæſus ad Pachomium venit, egitque gratias humanitati non ſalutiferæ tantùm, ſed tum neceſſariæ, qua propulſata cedendo eſſet tentatio, victrix alioqui futura.

VI. Perſequitur alicubi Caſſianus varias artes, & ſinuoſos flexus, quibus inſidioſus tentator illudebat Monachis, ut ad dignitates & functiones Eccleſiaſticas concupiſcendas illos accenderet. *Nonnumquam verò Clericatus gradum, & deſiderium Presbyterii vel Diaconatus immittit.* Vix poterat Monachus niſi Diaconatum & Presbyteratum ambire. Jam conſtitit enim minorum Ordinum functiones à Monachis citra Ordines ullos adminiſtratas fuiſſe. Unde & mox idem Caſſianus de Monacho diſſetit, qui in cellula ſua deprehenſus eſt, dum Presbyteri & Diaconi functiones ſacras ad Altare meditaretur, & quaſi præluderet. Ex his patet, quàm non aſſentirentur tunc omnes Monaſticum inſtitutum Sacerdotio ſociari non poſſe, quamquam ſui ipſius contemptu & faſtidio religioſo, abhorrere deberet Monachus à ſacra & ſumma ea dignitate. Collat. 3. c. 1.

VII. Alibi verò Caſſianus idem laudibus in cœlum extollit Paphnutium Abbatem, qui in ſolitudine egerat ab infantia ad annum uſque ætatis ſuæ nonageſimum, Presbyteratum exercens, & Monachum alium Danielem nomine, virtutibus quàm annis commendatiorem, Diaconatu ornari curaverat. Illum quoque in Presbyteratus Officio ſucceſſorem ſibi adjungere voluit, & ſe ſuperſtite ordinari fecit. Aliter tamen Deo viſum eſt. Paphnutio præmortuus eſt Daniel, ne delibatis quidem Presbyteratus muniis, quòd cæteras ejus virtutes premeret obſcuraretque humilitas, ut quamvis Presbyter ordinatus eſſet, maluerit Paphnutio Diaconum ſe & miniſtrum exhibere. *Optans ſibimet ſucceſſorem digniſſimum providere, ſuperſtes eum Presbyterii honore provexit. Qui tamen prioris humilitatis conſuetudinem non omittens, nihil unquam ſibi illo præſente de ſublimioris Ordinis adjectione donavit, ſed ſemper Abbate Paphnucio ſpiritales hoſtias offerente, hic velut Diaconus in prioris miniſterii permanſit officio.* Collat. 4. c. 10.

Hinc clarum eſt in aviis illis ſolitudinibus Eccleſias tamen fuiſſe, quò Monachi convenirent, Presbyteroſque & Diaconos ſuo ex gremio haberent. Quod rurſus hinc confirmatur, quòd cùm Theophilus Archiepiſcopus Alexandrinus Paſchales Epiſtolas ad eos miſiſſet, quibus pro more admoneret de die Paſchæ proximo anno celebrandi, & ubi data occaſione invehebatur in errores Antropomorphitarum : Monachi zelo quàm ſcientia inſtructiores, uſque adeo exulcerati ſunt, ut decreverint communione ſua Theophilum expungere; ſi qui verò inter eos eſſent modeſtiæ & officii tenaciores, ii ejus tantùm litteris legendis abſtinuerint. Ex Eccleſiis quatuor & Presbyteris omnibus ſolitudinis Scete, unus fuit Paphnutius uni earum præpoſitus, qui doctrinæ Archiepiſcopi Alexandrini ſubſcriberet. Hæc refert Caſſianus, ut qui fuerit omnium oculatus teſtis. *Denique & ab his qui erant in Eremo Scythi commorantes, quique perfectione ac ſcientia, omnibus qui erant in Ægypti Monaſteriis, præeminebant, ita eſt hæc Epiſtola refutata, ut præter Abbatem Paphnutium, noſtræ Congregationis Presbyterum, nullus eam cæterorum Presbyterorum, qui in eadem Eremo aliis tribus Eccleſiis præſidebant, nec legi quidem aut recitari in ſuis conventibus prorſus admitterent.* Collat. 10. c. 2.

VIII. Auguſtinus ægerrimè tulit ille quidem, quòd ab Aurelio Carthaginenſi Archiepiſcopo ad Ordines admiſſi eſſent Monaſteriorum deſertores; ſed Litteris ad eum ſcriptis diſertiſſimè ſignificavit, quantum doloris & mœſtitiæ caperet ex iis qui Clero aggregati eſſent, quamquam ne gregi quidem Monachorum, cui aſcripti primùm fuerant, conſtanter adhæreſcere potuiſſent : tantum ſe exhilaratum iri, ſi quos diuturna Monaſticarum virtutum purgaſſet approbaſſetque perſeverantia, ii in Clerum adoptarentur. *Non eſt iſta via danda ſervis Dei, ut ſe facilius putent eligi ad aliquid melius, ſi facti fuerint deteriores. Et ipſis enim facilis lapſus, & Ordini Clericorum fit indigniſſima injuria, ſi deſertores Monaſteriorum ad militiam Clericatus eligantur; cùm ex iis qui in Monaſterio permanent, non tamen niſi probatiores atque meliores in Clerum aſſumere ſoleamus.* Epiſt. 76. Subjicit verò adeo non ex degenere Monacho Clericum fieri poſſe probum, ut ex adverſo ne ex religioſioribus quidem Monachis boni & utiles aſciſci poſſint Clerici; niſi virtuti reſpondeat doctrina, & niſi ut præſens, ita & anteacta vita immaculata fuerit,

ud Roſvdum, in vis [Patr. c. 6.

bid. 24.

bid. c. 35.

aſſian. De œnob. Inſt. l. 11. c. 14. 15.

fuerit, & criminis pura. *Nimis dolendum, si ad tam ruinosam superbiam Monachos surrigamus, & tam gravi contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero sumus : cùm aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat, si adsit ei sufficiens continentia, & tamen desit institutio necessaria, aut personæ regularis integritas.*

IX. Quibus in Augustini verbis duo sunt obiter adnotanda. Alterum est, quòd semet Clericis ipse annumeret, non Monachis, quod suprà jam animadversum à nobis est. Alterum est, quantacumque sit Monachi præsens vitæ sanctitas, non ea tamen præteritas abstergeri posse irregularitates, ut sacris Ordinibus aptetur. Id Augustinus innuit his verbis, *Si desit personæ regularis integritas.* Ita agnoscit Augustinus posse sanctissimum Monachum Ordinibus suscipiendis minùs idoneum esse, si scientiæ necessariis præsidiis destituatur, *Si desit institutio necessaria*: & si quo scelere graviori post baptismum commaculatus sit.

Adnotari & illud potest tertio loco, desertores Monasticæ professionis jam tum à Doctoribus Ecclesiæ damnatos fuisse, tanquam qui spem salutis & æternæ vitæ abjecerint. Non enim admiserat Monachos illos ad Clericatum Aurelius, nisi ea persuasione, quòd assensus esset eorum consilio Augustinus: qui contrà contestabatur injussu suo Claustro egressos, non posse nisi in infandam referri Apostatarum classem. *Desertores Monasteriorum, &c. sed de istis credo arbitrata sit Beatitudo tua, quod nostra voluntate, ut suis potius conregionalibus utiles essent, de Monasterio recessissent. Sed falsum est, sponte abierunt, sponte deseruerunt, nobis quantum potuimus, pro eorum salute renitentibus.*

X. In eadem Epistola testatum facit Augustinus, suo ævo Africana Concilia ita definisse. *Antequam de hac re aliquid in Concilio statueremus.* Id equidem valdè suspicor à Concilio Carthaginensi V. definitum fuisse: *Si quis de alterius Monasterio repertum vel ad Clericatum promovere* Can. 13. *voluerit, vel in suo Monasterio Majorem Monasterii constituere; Episcopus qui hoc fecerit, à cæterorum communione sejunctus, suæ tantùm plebis communione contentus sit.* In hoc Canone nemo non intelligit, quàm cuperent Episcopi Africani, ut ex Monasteriis occurrerent aliqui, iis exculti virtutibus & disciplinis, quibus tutò Sacerdotium committeretur; & quàm impatienter ferrent, si quos ipsi aluissent & perpolissent Monachos, alii Episcopi in Ecclesias suas transferrent. Hoc enim decreto liquet, non minùs Monachos quàm Clericos Episcopo quemque devinctum suo, & mancipatum fuisse; ex quo fiebat, ut eorum neminem possent cæteri Episcopi traducere in suas Ecclesias.

XI. Sed nusquam apertiùs patet quid de hac re tota senserit Augustinus, quàm ex Epistola ejus ad Eudoxium Presbyterum & Abbatem Insulæ Capratiæ. Illud enim edocet unius corporis membra esse Clericos Monachosque, quibus ejusmodi sunt laboris & quietis vices, ut quidquid ex alterutris utilitatis & ornamenti proficiscitur, id in utrosque redundet. Cæterùm quàm procul esse debent Monachi ab ambitiosa sacrorum Ordinum cupiditate, tàm ab ignavia & supinitate abhorrere par est, quæ labores fugitat, tum cùm vocat Ecclesia, quæ jubere: cum rogat, quæ cogere potest. *Unum corpus sub uno capite sumus, ut vos in nobis negotio-*Epist. 81. *si, & nos in vobis otiosi sumus. Exhortamur in Domino ut propositum vestrum custodiatis, & usque in finem perseveretis. Ac si qua operam vestram Ecclesia mater desideraverit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis.*

XII. Narrat Hieronymus in Epitaphio Paulæ, cùm solitudines circumlustraret Paula aridas sterilesque, sed cælestibus plantis compluribus consitas: innumerabiles Monachorum catervas illi obvias prodiisse, quos inter non Ordinum magis quàm virtutum splendore eximii plerique fulgebant. *Occurrente sibi sancto & venerabile Episcopo Isidoro Confessore, & turbis innumerabilibus Monachorum, ex quibus multos Sacerdotalis & Leviticus sublimabat gradus.* Alio à nobis loco refertur, ut Presbyter ordinatus fuerit Hieronymus, utque quæ animi moderatio & sui despicientia eum sacro admovebat ministerio, illum ea absterruerit, ne eo unquam fungeretur, quod in causa fuit ut Paulinianus frater ejus ab Epiphanio in ejus Monasterio Presbyteratu auctus sit. Refertur & quæ scripserit Ambrosius de connexione facta ab Eusebio Vercellensi Clericalis & Monasticæ professionis, quarum altera gloriæ, sanctitatis altera arcem tenet. Refertur & quæ ad Dracontium Monachum per litteras mandarit Athanasius, ut ne otium & quietem sibi suavem anteponeret labori & utilitati Ecclesiæ, à Claustro ad Episcopatum revocantis: utque insisteret eorum vestigiis splendidissimis, qui magno utique numero Monasticarum virtutum lumina, quibus perdiu navassent operam, Episcopali ministerio, charitate & solicitudine cumulassent. Refertur & tum Basilii in Oriente, tum in Occidente Martini & Honorati Monasteria, officinas fuisse, è quibus longè plurimi sanctissimique Episcopi ad regendas Ecclesias prodiissent. In vita Chrysostomi Palladius de Presbytero & Abbate Isaaco loquitur, cui sube- Cap. 15.
rant Monachi centum quinquaginta, è quibus ad Episcopatum septem vel octo Theophilus accersivit. Erant & ducenti sub alterius Abbatis ditione, quorum multi etiam Episcopali sarcina decorati sunt. Si tam multi ad Episcopatum ascisebantur Monachi, quantò plures ad Presbyteratum, plures ad Diaconatum?

XIII. Retulimus & illud suprà de magnificentissimo Templo quod Ruffinus in Suburbio Chalcedonensi construxerit, sub nomine Apostolorum Petri & Pauli, astructo juxtà Monasterio, cujus Monachi Cleri vicem & munia implerent. Sozom. l. c. 17.
Monachos etiam in vicino collocavit, qui Clerum Ecclesiæ supplerent, οἱ τῆς ἐκκλησίας τὸ κλῆρον ἐπλήρων.

XIV. Ita Monachi varia charitatis ingenia secuti, à desertis in urbes ad spargendæ pietatis officium se retulerunt, qui antè colligendæ pietatis ergo in deserta se contulerant. Æquum enim erat, ut quàs spiritales opes in impervius solitudinibus effoderant, in civitates dissemina-rent. Scripserat ad Paulinum Hieronymus, si Clericali vitæ studeret, sedem sibi figeret in urbibus, ubi aliorum saluti invigilando, suam promoveret: at si Monasticam meditaretur professionem, eo ipso Monachi nomine solitudinis & amorem aspirati, & legem præscribi. Sic ille Monasticæ vitæ regulas delineabat. *Si officium vis exercere Presbyteri, si Episcopatus te vel opus vel honos fortè delectat, vive in urbibus & castellis, & aliorum salutem fac lucrum animæ tuæ. Sin autem cupis esse quod diceris, Monachus, id est solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* Idem ille scribit ad Rusticum Monachum de vivendi forma. Et ad Heliodorum, *Clerici in suis urbibus commorantur.* Et ad Marcellam, *Tantam frequentiam hominum saltem invitum videre, à proposito Monachorum & quiete aliena sunt.* Et in Epitaphio Fabiolæ: *Peragrabat Insulas & reconditos curvorum litorum sinus, in quibus Monachorum consistunt chori.* Ea hauddubio est primigenia & generalis Monachorum Regula. Sed charitatis lex, ipsissima certè lex legum & regularum regula, regina & mode-

De institu Monac. ad Paulinum

deratrix est ; & ea certè Episcopos compulit, ut compellerent Monachos è desertis remigrare in urbes, functionibus Clericalis Ordinis & Sacerdotio acquiescere, urbes denique & plebes locupletare iis sanctitatis opibus, quibus in solitudine ditati essent.

XV. Prodidit Chrysostomus, quo insolenti eventu suis è montibus in urbem Antiochiam exciti perductique sint sanctissimi Monachi, ut consternatam levarent plebem, & tantùm non exanimatam terrore Judicum, & fragore novorum Tribunalium, quæ in turbas noxiorum mox sævitura erant. Ita illi excepti sunt, ac si è cælis Angeli advolassent: *Undique confluxerunt, velut Angeli quidam de cœlo profecti ; erat cernere tunc civitatem similem redditam cœlo.* Judices illi universos convenerunt, tam intrepidi, tam blandi, ut illos tandem exarmaverint. Alibi autem existimaverat Chrysostomus, non usque adeo debere Monasteria ab urbibus summoveri, earum contemplatione rerum, sine quibus transigi vita non potest: *Ut ii loci neque ita multùm ab hominum conspectu remoti, solitudinis tamen otium quietemque habeant.*

Augustinus primum suum Monasterium intra urbis mœnia, vel, ut ipse ait, in Episcopi hortis locavit, authore Possidio. Monasterium Ambrosii *extra urbis mœnia* situm fuisse ipsemet ait. Affirmat & *apud Carthaginem Monasteria esse cœpisse.*

XVI. Gregorii Nazianzeni vitæ Scriptor narrat Theologi hujus Gregorii patrem cognominem, Episcopum Nazianzenum, hæreticorum astutia & fraude circumventum, eorum se communione & errorum subscriptione inquinasse. Ab ejus tum protinus communione alienasse sese totius regionis Monachos, quibus & magna plebis pars accessit. Tunc advolasse Gregorium Theologum, patrem expediisse his laqueis, quibus sua illum simplicitas implicaverat; ad erroris detestationem adduxisse, expressa ab eo Catholicæ fidei confessione, Monachis denique illum & plebi conciliasse. Eo exemplo, ut & illo Dalmarii suprà allato, nulli non patet, quanti sua interesse sentirent Monachi, ubi Ecclesiæ fides & salus periclitabatur; quanti ad eam tuendam esset momenti eorum consensio; & quanta eorum apud plebem esset vis & authoritas. Consignata litteris sunt à Theodoreto certamina Aphraatis illius celeberrimi, & aliorum Monachorum complurium, qui furentibus Arianis & Valentis Imperatoris potestate fretis constantia invictissima restiterunt. Addit verò ille, suo eis exemplo præluxisse olim Antonium tempore Constantii Imperatoris, cùm Alexandriam ipse concessit, ut fidem, ut fidei causæ conjunctissimum Athanasium tueretur: *Relicta solitudine totam illam circuibat urbem, quo omnes doceret, tum Athanasium præconem veritatis, tum Arianos veritatis hostes esse.*

Eodem æstu charitatis Daniel Stylita columna excendit sua, ut Basilisci Tyranni reprimeret impetus reformidandos, fidemque Orthodoxam & Concilium Chalcedonense propugnaret, cujus ille exitium meditabatur. Monachi ipsi turbæ permixti exterruerunt impium Anastasium, cùm toto pondere imperatoriæ potestatis in Ecclesiam irrueret, fureretque. Profert Evagrius Epistolas pro confirmatione fidei Conciliique Chalcedonensis perscriptas à Leone Imperatore ad Metropolitanos omnes, & ad principes Monastici tum instituti viros, Symeonem Stylitam, Baradatum, Jacobum. Paulò antè idem Evagrius differuerat, ut Symeon Stylita zeli sui invicta constantia & fortitudine extorsisset ab Imperatore revocationem Edicti, quo jussi fuerant Christiani Judæorum Synagogas restituere.

XVII. Graviora hæc fuerunt rerum discrimina, ubi transilienda fuere regularum generalium septa, ad ferendas Ecclesiæ laboranti suppetias. Cæteroqui universim verissimum est quod ait Hieronymus, Monachorum esse lugere, non docere: *Monachum se esse non loquendo & discursando, sed tacendo & sedendo noverit. Monachus non Doctoris, sed plangentis habet officium; qui vel se, vel mundum luget.* Quod tum utique locum habet, cùm eos non evocat Ecclesiæ, aut periculum, aut præceptum.

XVIII. Nec abs re fuerit hìc observare, provehi solitos ad Clericatum Monachos duplici de causa; vel ita postulante Monasterio ad sui ipsius utilitatem: vel sic Episcopo volente, ut vel Episcopali sedi, vel Parochiæ vacanti consuleret, & Pastorem provideret. Harum rationum prima non absolvebat Monachos à familiaribus aliorum Monachorum vinculis & functionibus; altera verò functionibus Cleri illos penitus vendicabat, eximebatque prioribus nexibus, quantum illi Clericali ministerio adversabantur. De prima, verba facit Hieronymus, ad Heliodorum scribens: *Quod si te quoque ad Ordinem Clericorum pia fratrum blandimenta solicitant, gaudebo de ascensu, sed timebo de lapsu.* De secunda ad Rusticum Monachum: *Cùm ad perfectam ætatem veneris, & te vel populus vel Pontifex Civitatis in Clerum elegerit, agito quæ Cleri sunt, & inter ipsos sectare meliores. Quia in omni conditione & gradu, optimis mixta sunt pessima.* Operosum non est distinctionis hujus regulam admovere exemplis aliis hoc capite acervatis, & illud exuere præjudicium, vulgatissimum juxtà & mendacissimum, Monachos ordinatione Clericali quasi emancipatos fuisse professionis Monasticæ vinculis.

XIX. Utque novis eam doctrinam muniamus adhuc præsidiis, exemplum proponam trium præstantissimorum Monachorum Barsis, Eulogii, & Lazari, qui Episcopali ordinatione exornati sunt, non ut Diœceses & Ecclesias adgubernarent; sed ut præcellentissimis eorum virtutibus accedente Episcopali omnium splendidissima dignitate, accederet & summus gloriæ cumulus: *Creabantur Episcopi non urbis alicujus, sed honoris causa, qui veluti vitæ piè anteactæ compensatio in propriis Monasteriis illis deferebatur.* Ita Sozomenus. Hi certè Episcopi sic ordinati, Monasticis virtutibus, laboribus, vigiliis, adeo non solvebantur, ut arctiùs etiam astringerentur. Si cui autem lubrica videatur Sozomeni fides, is Innocentio saltem Papæ I. assentietur, qui observantiæ regulari, maximè autem continentiæ, subjectos perstare declarat Monachos, quicumque Clero adgregantur: *De Monachis, qui diu morantes in Monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem pervenerint, non debere eos à priore proposito deviare, &c. Quod diu servavit, in meliori gradu positus, amittere non debet.* Quod ad exemplum autem pertinet à Sozomeno relatum, addi possent & ea quæ ex Theodoreto alibi attingimus, de iis Monachis sanctissimis, quibus Episcopi Presbyteratum contulere, nulla sanè spe, ut eæ unquam functiones ab illis exererentur. Agit Theodoretus de Barse Episcopo Edessено. Binas ad eum litteras dedit Basilius. Sed nulla certa probatione evinci potest illum ipsum esse Barsen, de quo Sozomenus.

CAPUT XIV. P. 2. l. 1. c. 34.

De conjunctione & confœderatione Clericalis & Monasticæ Professionis secunda Ecclesiæ ætate, hoc est, à Clodovæo ad Carolum Magnum. In Italia primùm & Anglia.

I. II. Quo casu permitteret Gregorius Papa Clericis, ut à Claustris quibus se devoverant, priores in Ecclesias suas regrederentur. Institutioni Clericorum miro & præcellenti modo inesse vota, & sanctitatis documenta Monachorum.

om. 17. ad p. Antioc.

De Sacerd. 6. c. 6.

nfess. l. 8. 6. l. 1. Re- act. c. 21.

4. c. 24. 25.

Theodorus. cto. l. 1. l. 2.

vagr. l. 2. c. l. 1. c. 13.

Apolog. ad omnio lv. Vigil.

Epist. 2. c. 10.

L. 4. c. 5. Epist. 326. 327.

III. Non omnibus Monachis pervius erat aditus in Clericatum, nisi pœnitentia comes esset innocentiæ, hoc est capitalium scelerum immunitas.

IV. Ejusdem rei argumenta alia. Vita Monastica diu actitata, pro Subdiaconatu & minoribus Ordinibus erat, aut certè pro interstitiis alioqui servandis.

V. Vitæ Monasticæ sanctitas ad sacerdotium pulcherrima præparatio.

VI. Suo tandem ex collegio ac cœtu Presbyteros habuere Monachi.

VII. Admiranda Monachatus & Clericatus contextio, confertioque in Palatio Pontificali Gregorii Magni. Inde erupere Episcopi benè multi.

VIII. Sanctissimi viri Equitius & Benedictus asperitatem Monasticæ professionis Evangelicæ prædicationi copulavere.

IX. X. XI. Clericatus Professioni Monasticæ illigatus. Clerus Angliæ universus Augustini principis sui exemplo perdiu ex Monachis ferè conflatus fuit. In Synodo Romana declaratum à Bonifacio IV. ad omnes Cleri functiones idoneos esse Monachos.

XII. In Hibernia Episcopis omnibus collibitum fuerat, ut Abbati Presbytero, sancti Columbani successori, obnoxios se profiterentur.

I. II. NOn patiebatur Gregorius, Clericos sponte sua in Monasteriis professos, ad Ecclesias resilire suas, nisi si fortè singulari eorum pietate & dexteritate excitatus Episcopus, eos ad Presbyteratum, & ad Ecclesiæ alicujus regimen revocaret: *Si quos à Clericatu in Monachicam conversionem venire contigerit, non liceat eis ad eandem vel aliam Ecclesiam denuo remeare: nisi talis vitæ Monachus fuerit, ut Episcopus cui ante militaverat, Sacerdotio dignum præviderit, ut ab eo debeat eligi, & in loco quo judicaverit, ordinari.* Minùs solicitus videtur fuisse Gregorius de observantiæ regularis & votorum priorum necessitate, quæ novo Parocho nihilominus incumberet. Clerici quippe tunc, quibus ab Ecclesia alimenta dumtaxat & vestimenta suppeditabantur, & qui Clericalis continentiæ vinculo superioribus Ordinibus innexo tenebantur, non multùm discrepabant à Monachis quoad castitatem & paupertatem Evangelicam. Quod ad obedientiam verò pertinet, eam Episcopo suo religiosissimè exhibebant. Stabilitas qua uni affigebantur Ecclesiæ, Monachorum stabilitate in Monasteriis suis non multò laxior erat. Religio denique & morum conversio, quam tunc profitebantur Monachi, & quæ tribus votis nunc quidem usitatiùs exprimitur, Clericis omnibus præscribitur, adscribiturque persæpè à sanctis Patribus Conciliisque, ut innumeris toto hoc opere exemplis adprobabitur. Canonum certè stricta observantia, perinde ut Monastica regula, ad has virtutes conciliandas accommodatissima erat.

L. 1. Ep. 40.

III. Cùm Urbevetanus Episcopus Presbyteris destitueretur, permisit Gregorius, quod ab eo flagitatum fuerat, ut ex Monachis suis aliquos Presbyteratu oneraret, cum assensu Abbatis: & diu excussos, an nullo irretiti essent crimine, quorum qui sunt affines, secundùm Canones Ordinibus summoventur: *Ne, quod absit, hic honor & illis pœna, & vobis incipiat esse peccatum.* Panormitano quoque præcepit Episcopo, ut in Monasterio sancti Hermæ ex Monachis unum, quem fratres eligerent, Presbyteratu initiaret, dum tantæ dignitati vita anterior dehonestamento non esset: *Cujus vita, mores & actio tanto possit ministerio convenire.* His duobus exemplis manifestum fit, etsi majestate Sacerdotii cresceret splendor Monasticæ sanctitatis, & vicissim sanctimonia claustrorum dignitatem Cleri illustraret: fuisse tamen eam sanctitatis & puritatis in sacris Ordinibus præcellentiam, quæ non posset quibusque Monachis committi. Qui enim claustra inibant, Pœnitentiæ lacrymis eas abstersuri criminum sordes, quæ sacros ipsis Ordines præclusissent: ii ab eisdem semper tum arcebantur, quamvis diuturnis pœnitentiæ laboribus sese confecissent. Quod suo infrà loco prolixè demonstrabitur. Præter sanctimoniam pœnitentiæ & claustri sudoribus partam, innocentia quædam & eximia puritas desiderabatur, quæ nullius unquam criminis macula respersa fuisset, ejusmodi inquam criminis, quod pœnitentia publica expiari deberet quondam, sive publicum id, sive occultum esset: & quod cœpit post sextum denique sæculum, cùm occultum erat, occulta quoque elui pœnitentia, quanquam vel tunc sacrorum Ordinum aditum intercluderet.

L. 9. Ep. 1

IV. Apertius id quoque alibi facit Gregorius, ubi vetat eligi Opportunum, nisi antè quæsitum fuerit, *Si nulla ei crimina quæ per legis sacræ Regulam morte multanda sunt, obviant:* & si quidem innoxius comperiatur, moneatur, vel Monachum profiteri, vel Subdiaconatu sacrisque ejus Ordinis functionibus aliquandiu perfungi & purgari, antequam ad sacros Ordines, & ad Episcopatum denique progrediatur: *Tunc hortandus est, ut vel Monachus, vel à vobis Subdiaconus fiat. Et post aliquantum temporis, si Deo placuerit, ipse ad Pastoralem curam debeat promoveri.* Multæ animadversionis est locus iste, ubi ut vir pius ad Episcopatum præparetur, suadetur, ut aut Monachus fiat, aut Subdiaconus. Itaque Monastica professio eodem loco habetur, ac Minores Ordines: immo ac Subdiaconatus, qui supra Minores jam incipiebat assurgere. Eò autem id fiebat, quòd duplex hoc esset tyrocinii genus, luculentissimi, ut majoribus quis Ordinibus ipsique adeo Episcopatui aptaretur. Itaque his verbis insinuat Gregorius, si Monasticum institutum amplecteretur Opportunus, pro Subdiaconatu id illi imputatum iri, & mox Diaconatum ei, Ordinesque sacros alios conferendos esse. Idem genus exempla alibi delibata, & delibanda à nobis sunt, quibus constat pro minoribus Ordinibus habitum esse Monachatum: aut si cui minùs arrideat ea sententia, constabit saltem Monasticæ vitæ labores pro interstitiis Ordinum habitos esse. Postremò ita definit Gregorius, si quo se piaculari ejusmodi crimine Opportunus aliquando conspurcarit, jam non aliud ei superesse confugium, quàm ut sæculo renunciet, & reliquum vitæ spatium pœnitentiæ addicat: *Si quæ verò gravia obviant, multò magis admonendus est, ut sæculum relinquat, & hæc perfectius defleat.* Erant ergo in Monasteriis duæ classes, altera eorum, qui eò intulerant vitæ innocentiam, & hos Monastici instituti exercitia magis magisque purgabant, & Sacerdotio præparabant: altera autem eorum, qui eò accesserant ea expiaturi scelera, quæ illos à sacris Ordinibus arcerent: & hos non magis illa claustri privata, quàm publica Ecclesiæ pœnitentia Sacerdotio admoveri sinebat.

L. 7

V. Nec tantùm ut aptetur quis Sacerdotio, opportunissima est Monastica institutio: sed etiam ut Sacerdotii sanctissima ministeria, ea qua par est sanctimonia impleantur. Inde est quòd idem Gregorius Gallicanum Episcopum hortabatur, ne claustro abstraheret Monachum, cui quondam contulerat Clericatum, & quem postea ejusdem Monasterii ordinaverat Diaconum. Quippe claustro eximere, & in Ecclesiam suam illum transferre non poterat, quin velut è portu in medias negotiorum causarumque Ecclesiæ procellas illum ejiceret: *Ut qui à turbulento sæcularium curarum tumultu se segregans, quietis desiderio portum Monasterii appetiit, rursum in Ecclesiasticarum curam non debeat perturbationibus implicari; sed in Dei laudibus permittatur securè ab his omnibus remanere, postulat.* Inde erant illæ metæ, quæ objectæ fuerant Episcopali potestati, in evocandis à claustro Monachis ad sacros Ordines.

L. 5. Ep. 27.

Epist. 41.

L. 10. Ep. 11

VI. Mul-

L. 9. Ep. 54. VI. Multa superiùs obvia fuere Monasteria, quibus nullî proprii essent Presbyteri, sed ab Episcopo mittebantur, qui rem divinam Monachis facerent, cùm postularet Abbas. Sed rursus obvia fuere alia, ubi fratrum suffragiis electus Presbyteratu initiabatur, & sacra Mysteria celebrabat, non diebus singulis, sed *quoties necesse fuisset*. Non otii tantùm & secessus studio, adducti sunt Monachi, suo ut ex grege proprium habere vellent Presbyterum, sed ut se contra Clericorum avaritiam munirent, qui spiritalis regiminis velo rapacitatem suam obumbrabant, & Monasterii res deprædabantur. Inde illæ Gregorii querelæ ad Episcopum Ravennatem: *Pervenerat ad nos Monasteria in Ravennæ partibus constituta omnino Clericorum vestrorum dominio prægravari, ita ut occasione quasi regiminis, ea, quod dici grave est, velut in proprietate possideant*. Hinc universim vetabat Pontifex, ne Clerici Monasteria ingrederentur, nisi ad fundendas preces, vel celebranda sacra, cùm peterent Monachi: *Nullam deinceps in eis Clerici, vel hi qui in sacro sunt Ordine constituti, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodo causa, licentiam accedendi, aut si fortè ad peragenda Missarum fuerint invitati mysteria*. Denique prohibentur à Gregorio Clerici omnes, qui è Monasteriis prodierint, eorum se negotiis & rebus deinceps intricare.

L. .. Ep. 40.

VII. Sed quæ vel optari fingive potest major copula, vel arctior confœderatio Clericatus & Claustrorum, quàm quæ in Palatio ipso Pontificio Gregorii mirandam se latiùs quàm imitandam orbi terrarum venturisque sæculis ostentavit? Ibi enim simul Monachorum, simul Clericorum flos delibatus, par virtutum fervor, par litterarum sacrarum studium. Inde velut ex Episcopali & Apostolico seminario Clericorum Monachorumque, pullularunt Episcopi complures; Apostoli quoque nonnulli, ad debellandum diaboli regnum, ad propagandum ultra ipsa maria Christi Imperium hinc prodiere. Orientales ipsos certiores fieri voluit Gregorius ejus Anglicanæ Evangelicorum præconum missionis, & signorum quæ à novis his Apostolis

L. Ep. 30.

edebantur: *Ut Monasterii mei Monachum ad prædicationem Evangelii transmittere debuissem, &c. Ut Apostolorum virtutes in signis quæ exhibent, imitari videantur, &c.* Joannes Diaconus nonnullorum nomina ad nos transmisit, eorum qui ex Pontificio hoc Monasterio ad Episcopatum venerunt:

L. 3. c. 7.

At verò ex Monachis Monasterii sui Marinianum Ravennæ, Maximianum Syracusis, & Sabinum Collipoli Præsules ordinavit. Sed & Augustinum penes Anglos à Galliarum Episcopis ordinari præcepit, per quem ad Episcopatum in eadem gente, Monachi ejusdem Patris tempore diverso provecti sunt, Mellitus, Justus, Laurentius & Paulinus.

VIII. Non facilè mihi persuaserim Monachorum Gregorii ea prima fuisse rudimenta in Angliæ, quasi alterius orbis conversione tentanda profligandaque. Probabilius utique est, specimen aliquod sui eos antè edidisse, & quasi prælusisse sibi, in agris villisque & vicis prope Romam verbi divini semente conspergendis. Equitius ille fama sanctitatis notissimus, cujus vel alumnus vel æmulator fuisse existimatur Gregorius, in suorum fundatione Monasteriorum & disciplina, concionandi munus Monasticis institutis & laboribus conjunxerat. Locupletissimus ejus rei testis est ipse Gregorius, qui charitati ejus alas addidit, ut in Ecclesias, villas, vicos, castraque evolaret, ignemque sacrum ubique spargeret quo urebatur ipse, &

Gr. Dial. L. 1. 4. Et L. 2. 8. 9.

quo ejus jam Monasteria conflagrabant: *Tantus illum fervor ad colligendas Deo animas accenderat, ut sic Monasteriis præesset, quatenus per Ecclesias, per castra, per vicos, per singulorum quoque fidelium domos circumquaque discurreret, & corda audientium ad amorem patriæ cælestis excitaret.* Eccui dubium, quin hac Equitii flamma afflati ejus Monachi exardescerent & ipsi? & quin Gregorius ipse, qui in Dialogis suis commendavit cœlitus confirmatam Equitii missionem, & miracula, quibus fidem & authoritatem conciliatam voluit Deus inusitatis quibusdam ejus gestis; quin Gregorius, inquam, extimulatus sit his exemplis, ut Monachos quoque suos ad has armaret Apostolicas functiones, quos & ad Apostolicas tam feliciter animabat virtutes?

IX. Consignavit ibidem Gregorius victorias, quas B. Benedictus concionibus suis, de quibusdam Paganorum reliquiis reportavit: *Commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad fidem vocabat*. Et alibi: *Vicus erat, in quo non minima multitudo hominum ab idolorum cultu, Benedicti fuerat exhortatione conversa*. Multos quoque Gentilium B. Columbanus Christiana fide imbuit, referente eo qui vitam ejus scripsit.

X. Bonifacius IV. qui quartus post Gregorium Apostolica sedit in Cathedra, coactæ Romæ Synodo declaravit, non doctrinæ & veritatis vi, sed nefanda æmulatione adductos fuisse, qui dixerant, non posse Monachis sacerdotalia munia demandari: *Neque pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per sacerdotali officio injunctam potestatem*. Eam allucinationem ab invidentia magis quàm ab imperitia profectam, convellit Bonifacius exemplis Gregorii Papæ, Augustini Angliæ, Martini Pannoniæ Apostoli, qui eas Ecclesias sacro quodam conjugio sponsas sibi non copulassent, si Monastica professio id vetuisset:

Collectio Romana Holsten.

Qui nequaquam annulo Pontificali subarrharentur, si quia Monachi fuerunt, prædictis uti prohiberentur. Denique id ex iis conficit Pontifex, si *Sacerdotes Monachi, atque Canonici*, Angeli sunt Domini: Monachos ut ad editius contemplationis fastigium evectos, superiori etiam Angelorum, puta Cherubinorum ordini adscribendos: quorum alæ sex à Scripturis illis appictæ, ipsius Monastici habitus figuram adumbrare videantur. Ea certè vestium Monasticarum cum Cherubinorum alis comparatio illius ævi Scriptores, maximè Græcos, plurimùm delectabat.

XI. Non hìc repetemus quæ suprà jam disceptata sunt de quadam Clericatus & Monachatus indiscreta conjunctione, ut Clericatu Monachus, Monachatu quis Clericus fieri diceretur. Ita Zacharias Papa, ut uno rem absolvam exemplo, nec Lectori fastidium creem, Clericatum atque unà vestem Monasticam Rachi Regi Longobardorum pœnitenti contulit: *Clericusque effectus, Monachico indutus est habitu*.

XII. Affatim hactenus de Anglia, ubi videtur ab Augustino vita Monastica Ecclesiis omnibus Episcopalibus fuisse invecta, nec non & Capitulis. Sed præteriri sine piaculo non potest, quod refert Beda de Monasterio sancti Columbani Apostoli Hibernorum, ubi Abbas Presbyter erat, & in potestate habebat non Monasteria tantùm omnia, sed & Provinciam Insulamque omnem, adeoque & Episcopos ipsos, quod magis mireris: sic enim visum illis fuerat, inusitato & inaudito eo perfungi honore in suæ gentis Apostolum: *Habere solet ipsa Insula semper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis Provincia, & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant esse subjecti; juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter extitit & Monachus*.

Beda l. 3. c. 4. Baron. ann. 565. n. 32.

CAPUT XV. P. 2. l. 1. c. 35.

Clericalis & Monastici status conjunctio sæculo eodem VI. VII. & VIII. in Gallia, Hispania, Africa & Oriente.

I. Concilia Galliarum Monachos ad sacerdotalia munia vocant.

II. Novi adhuc è Monasterio Lirinensi Episcopi prodibant.

III. E Luxovienſi Monasterio prodibant examina Monachorum ad Apostolicas missiones. Exemplo suo præiverant Columbanus & Eustasius.

IV. Lobiensis Abbatiæ Monachus unus Episcopali inaugurabatur dignitate, ut Evangelium circumpositis gentibus prædicaret.

V. E Gallia in Hispanias trajicitur, ubi Concilia Abbates supra Diaconos, quandoque & supra Presbyteros evexere.

VI. Fulgentius in Africa illam, quæ hìc agimus, confœderationem astruit.

VII. VIII. Ex Monasticis in rem eandem regulis. Comparatur disciplina veteri nova in hac parte; utrique quantumvis dissimili proprium & singulare inest decus; vetustissimis etiam quandoque temporibus optabilior visa est nova.

IX. Non poterant Clerici sine licentia Episcopi profiteri in Claustris, sed repulsam pati non poterant.

X. Regula beati Benedicti haud ægrè Clericos inferiores admittebat; non æquè Presbyteros. Cur?

XI. Admittebat tamen & Presbyteros. Quomodo?

XII. Supra eos sedebat Abbas, tametsi laicus.

I. IN cæteris quoque Ecclesiis eadem Cleri & Claustrorum conjunctio latissimè propagata & confirmata est. In Gallia Agathense Concilium vagos & errones Monachos ordinari vetat, in vicis Parochiisque, nisi Abbatis sui testimonio juventur. Si Clericorum penuria laboret Episcopus, & ex Monachis allegere cupiat, id potetit cum assensu Abbatis: *Si necesse fuerit Clericum de Monachis* Can. 27. *ordinari, cum consensu & voluntate Abbatis præsumat Episcopus.*

Concilia Aurelianensia IV. & V. ab Abbatibus subscripta fuere, vice Episcoporum. Statuit Concilium Turonense, ut qui non possent Episcopi interesse ipsimet Concilio, eò Abbates vel Presbyteros suo nomine ablegarent. Ubi Presbyteris præponuntur Abbates. Altisiodorensi Synodo plures subscripsere Abbates ante Presbyteros Parochosque.

II. Uti ab origine fuerat, ita & deinceps fuit Monasterium Lerinense Seminarium Episcoporum, Hom. 15. teste Cæsario Arelatensi Episcopo: *Beata & felix Insula Lirinensis, quæ cùm parvula & plana esse videatur, innumerabiles tamen montes ad cœlum misisse cognoscitur. Hæc est quæ eximios nutrit Monachos, & præstantissimos per omnes Provincias erogat Sacerdotes. Ac si quos accipit filios, reddit patres; & quos nutrit parvulos, reddit magnos; quos velut tyrones accipit, Reges facit.* Erat Cæsarius ipse unus ex montibus illis, qui è Lerinensi Cœnobio in cœlum caput extulerat: nec ullas in summo Episcopatus magisterio explicuit virtutes, nisi quas in tyrocinio hauserat Lerinensi.

III. Si Lerinensi ex Insula pullulabant Episcopi, seque in orbem effundebant, non minor Concionatorum Apostolicorum multitudo è Lexovienſi Cœnobio ad excolendas regiones proximas dispergebatur. Eustasius enim alumnus & successor in eo beatissimi Columbani, exemplis & præceptis tanti imbutus Magistri, proximas gentes vel hæretica, vel etiam idololatrica superstitione demersas, Evangelicæ prædicationis lumine collustravit. Auspicatis animatus his initiis, longiùs latiùsque excurrere ausus est, in Bavariam usque progressus, ubi cùm mira fecisset incrementa, duces militesque strenuissimos instituit, qui regionem illam penitùs Christo subjugarent: *Reversus Eustasius ad Luxovium, Magistri sui præceptum implere parat, ut gentes quæ vicinæ erant, fidei pabulo nutrirentur. Progressus ergo Vuarascos prædicando convertit populos, &c. ad Boias tendit, &c.* Vitæ ej apud Sur. die 29. Ma

Nec fama, nec zelo minor fuit Gallus inter discipulos Columbani, nec minùs strenuè ad evertendas Idololatriæ reliquias decertavit. Id illi singulariter à Columbano commendatum fuerat: propterea quòd præter Latinam, linguam quoque callebat Barbarorum, qui ex idololatriæ tenebris nondum emerserant: *Columbanus beato Gallo id injunxit officii, ut populum ab errore idololatriæ ad cultum Dei exhortatione salutari revocaret; quia ipse hanc à Domino gratiam meruit, ut non solum Latinæ, sed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parvam haberet.* Sive cælestis gratiæ beneficio, sive arte & studio consecutus eam ille esset peregrinæ linguæ peritiam, nihil erat quod Apostolico Præconi magis concineret. In confesso est non mediocrem Monasteriorum partem, quæ postea in Galliis excitata sunt, amplexata esse Regulam B. Columbani, & ejus auspiciis sese venditasse. Indè id exprimitur, tanti ducis exemplo, non suæ tantùm eos, sed & populorum salutis curam gessisse. Extra controversiam est, concionandi provinciam inter Sacerdotales & Apostolicas functiones principatum quodammodo tenere; & admissos ad eam Monachos, non posse non & toto videri sacerdotio impartiendos. Ne quis ergo posthac stupeat, si à vetusto Scriptore dictum sit, Luxovienſe Cœnobium non Abbatum tantùm fingendorum, sed & Episcoporum celeberrimam fuisse scholam: *Quis locus vel civitas non gaudeat ex beati viri disciplina rectorem habere Pontificem vel Abbatem?* Vitæ e apud Sur. 6. die Octob. Le Co ad ann. n. 22.

IV. Lobienses Abbates, quod Cœnobium est antiquissimum & opulentissimum, non procul Tuino oppido in agro Leodiensi, Episcopi diu fuere, nec tamen ullo alio ministerio Episcopali defungentes, quàm ut Barbaris & Gentilibus circumjacentibus facem inferrent Evangelicæ prædicationis: ex quo tempore ibi Ursmarus sub Pipino seniore Abbas & Episcopus fuit. Accipe verba ipsa ejus qui hujus Belgarum Apostoli vitam litteris mandavit: *Dicendum paucis, cur dictus sit Episcopus, cùm Lobia non sit sedes Episcopalis. Quia enim intentus erat semper lucrandis animabus, & quia multi Barbaricæ gentis ut supradicti Flandrenses, adhuc detinebantur vanis idololatriæ superstitionibus, prædicandi tantùm gratia, sicut competebat rudimentis novellæ fidei, est ordinatus Episcopus. Quod factum quoque de sancto Amando legimus. A quo etiam locus Lobiensis tantam dignitatem est adeptus, partim quia locus regius regia munificentia est constructus, ut nulli committeretur, nisi primùm esset ordinatus Episcopus. Quæ dignitas perduravit etiam in multos successores, qui leguntur fuisse Episcopi & Abbates.* Prolatis proferendisque id genus exemplis aliis, id consecuti nobis videmur, ut penè nefas sit in dubium hæc revocare. Sed non eadem fides facilè astruenda iis quæ mox subjicit idem Scriptor, hinc profecta esse ornamenta illa Episcopalia, & Episcopalis jurisdictionis privilegia, quibus Lobienses postea etiam meri Abbates usi sunt. Nisi si ea fuit Authoris hujus mens, Romanos Pontifices, qui his privilegiis Lobienses donavere Abbates, rationem etiam habere potuisse illius antiquissimæ præcellentiæ ejus Ecclesiæ Abbatum, qui Episcopi ordinabantur. Du Che Tom. 4 688.

V. In Hispania Oscense Concilium edixit, ut quotannis Episcopi Diœcesanam congregarent Synodum, cum Abbatibus, Presbyteris & Diaconis suis, ut novo eos robore communirent, ad diligentissimam legum Ecclesiasticarum observationem:

Annuis

n. 598. *Annuis vicibus unuſquiſque noſtrum omnes Abbates Monaſteriorum, vel Presbyteros, & Diaconos ſuæ Diœceſis congregare præcipiat, & omnibus regulam demonſtret, &c.* Sedent hìc Abbates ante Presbyteros, uti & in Synodo Autiſiodorenſi in Galliis, & in aliis quibuſdam ſuprà laudatis Conciliis. Emeritenſe Concilium Presbyteros ante Abbates recenſet, dum & illis præcipit, ut ſummo honore colant Epiſcopum Eccleſias viſitantem. Concilio III. Bracharenſi locantur Abbates inter Presbyteros & Diaconos, ubi pœnis corporalibus omnes ſubducuntur: *Qui gradus jam Eccleſiaſticos meruerunt, id eſt, Presbyteri, Abbates, ſeu Levitæ, exceptis gravioribus & mortalibus culpis, nullis debeant verberibus ſubjacere.* Ubi ne pigeat obſervaſſe, inter gradus Eccleſiaſticos, inter Presbyteros & Diaconos conſtitui Abbates. Concilium Toletanum XIII. eandem tenuit rationem. Concilio XV. Toletano ante Presbyteros ſubſcripſere Abbates, & quidem ſuo nomine, cùm non ſubſcriberent Presbyteri niſi nomine Epiſcoporum, à quibus delegati fuerant. Idem cernere eſt in Toletano XVI. In Concilio Toletano XII. vitio datum eſt, tum Regi Vambæ, quòd vim adhibuiſſet; tum Emeritenſi Epiſcopo, qui Regi ceſſiſſet ut erigeret novum Epiſcopatum in Monaſterio ſanctiſſimi Confeſſoris Pimenii, qui ſimul Abbas olim & Epiſcopus fuerat Monaſterii Dumienſis. Reſciſſus eſt prorſus inſolens hic Epiſcopatus, cujuſmodi tamen paucos aliquot perquam ſimiles indicavimus.

C. 11.

C. 7.

Tol. 13.

C. 4.

VI. Quod diximus de Fulgentio, ſatis idoneum ſpecimen eſt diſciplinæ Africanæ, ubi non parum ornamenti & ſplendoris accedebat Clero ex ſua cum Monaſticis cœtibus conſociatione. Gradus ergo faciendus eſt ad Græcos, ubi ſtatim occurſant nobis magno numero Archimandritæ & Monachi ſecundæ Syriæ, qui libellum miſerunt ſupplicem ad Hormiſdam Pontificem, ut ejus tuitione munirentur adversùs hæreticos qui Orientem depopulabantur. Ii verò aut Presbyteri omnes erant, aut Diaconi. Archimandritæ illi quoque qui Concilio affuere Conſtantinopolitano ſub Mena, in Ordinibus ſacris omnes erant. Confiteri ergo cogimur, quamvis Monachos, immo & Abbates & plurium Monaſteriorum Patres ſua plerumque ab Ordinibus ſacris ſubduceret humilitas & honorum fuga: illos tamen etiam renitentes ab Epiſcopis perſæpè Cleri dignitatibus exornatos ita fuiſſe, ut viciſſim ipſi has ornarent dignitates. Id liquet ex mirabili illo Saba, cujus tam numeroſa fuit & ſanctiſſimorum Monachorum ſoboles, & Monaſteriorum propagatio; qui nunquam tamen aſſentiri potuit, ut vel ipſe vel ſuorum quiſquam ſacris Ordinibus decorarentur, cohærere non poſſe ratus tantum columen cum Monaſtica humilitate & neceſſaria ſui dejectione: *Ut qui nec ipſe auderet ſuſcipere dignitatem ſacerdotii, nec alicui alii ex iis quibus præerat, rem permittebat. Ita enim ſtatuebat, ſacerdotium eſſe ſemper Monachis cauſam ambitionis.* Ceſſit ipſe tamen authoritati Epiſcopi Hieroſolymitani, qui eo dignitatis gradu addito authoritatem ejus in Monachos amplificavit, quos anteà expertus ſemper erat minùs obſequentes.

Pol. Ep. 22. or. if.

ur. 5 die 5. ber. nicæn.

VII. Apparet ergo certaſſe Epiſcopos Monachoſque; illos, ut conferrent; hos, ut declinarent ſacras Cleri dignitates; alternis viciſſe ipſos, ſed viciſſe ſemper Chriſti gloriam, Eccleſiæ ſanctimoniam & pacem, cui amiciſſima erant illa certamina. Regula Aureliani non concedit Abbati, niſi unius Presbyteri, unius ex Monachis ſuis Diaconi, unius denique Subdiaconi copiam, ſi ita neceſſarium duxerit. Regula Magiſtri præcipiebat, ut admitterentur in Monaſteriis Presbyteri, velut hoſpites; ita ut præeſſent divinis Officiis, & Collectas recitarent, ut ordinationi eorum honos haberetur: porro ne ullam in partem adſciſcerentur adminiſtrationis temporalis, nequando faſtidirentur ab eis Abbates ipſi, & ut Laici ejicerentur: *Ne & ipſi obtentu honoris de ratiociniis, vel dominatione Monaſterii, utpote laicos, Abbates excludant.* Necdum Epiſcopi & Clerici illud ejuraverant præjudicium, quo ab exordio imbuti fuerant, res Eccleſiæ omnes temporalis ſui juris eſſe, ſuæ perdiu poſſeſſionis fuiſſe. Itaque pluribus ſæculis multa & induſtria & circumſpectio ab Abbatibus adhibenda fuit, ut reditus ſuos & oblationes fidelium ſibi adſererent & firmarent. Denique ibidem Regula Magiſtri Abbati præcipit, ut hortari ſatagat Presbyteros, quo ſuis & ipſi manibus operentur, ſicut & cæteri Monachi: ſi dicto minùs audientes ſint, blandè eos hortetur, ſuas ut in Eccleſias ſe recipiant.

C. 46.

C. 83.

VIII. Hæ certè circumſtantiæ omnes Presbyterorum: non recipi in Monaſteriis, niſi *peregrinorum loco:* nunquam admitti ad ullam temporalis reiminis partem: Abbati utpote laico non poſſe non eſſe, non dicam ſubinviſos, ſed ſuſpectos & formidoloſos: denique illi ſemper obnoxios eſſe diſcrimini, ſuas ut in Eccleſias abigerentur: hæ omnes, inquam, circumſtantiæ penè perſuadent nunquam ſatis coaluiſſe in unum cum cæteris Monachis corpus, qui ad Monaſteria jam Presbyteri ſe conferebant, nunquam profeſſionem emiſiſſe. Et ſanè difficillimum erat extraneo Presbytero benè convenire cum collegio Laicorum. Docuit nos ſuprà Gregorius, ſi quis ex Monaſterio accerſeretur ad Clerum, non potuiſſe poſthac eum inſerere ſe rebus Monaſterii. Sed eo res erant loco in Occidente tantùm, quandiu ne Abbates quidem ipſi Clericatu initiabantur, nec ullus Monachorum ad Clerum vocabatur. In Oriente enim ubi Abbates penè omnes, & Monachorum complures vidimus in Ordinibus ſacris conſtitutos, ſuſpiciones iſtiuſmodi omnes facilè præfocabantur. Quin & in Occidente ipſo apparet ſeneſcente ſæculo ſeptimo Abbates omnes Presbyteratu ornatos fuiſſe; cùm eos obſervaremus in Synodis Diœceſanis Conciliiſque Provincialibus, ſedere ut plurimum ſuprà Presbyteros & Parochos, ſediſſe ſemper ſupra Diaconos. Quin & diſciplina ejus ætatis, quam illuſtravit Gregorius Magnus, non poterat non valdè impedita videri. Nec enim poterant non habere Presbyteros Monaſteria, & tamen illæ ſemper ſuſpiciones intercurrebant, & ſcrupuloſæ anxiæque cautiones. Ita eò denique ventum eſt, ut ſuo ex gremio Presbyteros Cœnobia haberent; idque ſub ipſo jam Gregorio factitari cœperat. Sed extremam denique manum adjeciſſe viſus eſt Gregorius ipſe cumulatiſſimæ conjunctioni Clericatus cum Monaſtico inſtituto, quando Monachos in Angliam, non ad ſacerdotalia tantùm, ſed ad Apoſtolica delegavit exolvenda munia, Clerumque omnem & Epiſcopatum Angliæ Monachis commendari expetivit, & longè maxima ex parte conſecutus eſt. Ex quibus id manifeſtè efficitur: nec ſuis laudibus fraudandam eſſe priorem Monaſteriorum diſciplinam, quæ nullos habebat Presbyteros: & multò pluribus ac juſtioribus cumulandam eſſe poſteriorem, quæ Presbyteros illis conceſſit; cùm & Monaſteriorum neceſſitas, & Eccleſiæ charitas ſanctiſſimos tandem Epiſcopos Pontificeſque compulerit, ut novum hunc uſum inducerent, ut Apoſtolicas ii exercerent functiones, qui & virtutes ardentiùs æmulabantur. Nec aliter ſentiendum de Monachis olim in invia remotiſſimaque loca ſummotis, & iiſdem poſteà in ſuburbia, immo & in civitatum meditullia receptis. Conducibilis erat illa fuga & ſeceſſio: conducibilior poſteà fuit hæc appropinquatio & vicinia: cùm Auguſtino & Chryſoſtomo optatiſſimum viſum ſit, ut illa ſanctitatis lumina urbes propiùs jam colluſtrarent, Clerumque ſuo igni propiùs admoto accenderent. Ne amplius ergo ubique antiquitatis admiratio nobis imponat, & obtrectare ſuadeat novitati. Eſt ubi antiquitatem ipſam ſui pœnituit, conſcientia & experimento moleſtiarum, quæ nos tanto poſt tempore fugiunt. Eſt ubi antiquitas ipſa ſemet immutavit, nec niſi in melius, Chryſoſtomo &

mo & Augustino, aliisque ejusmodi ducibus & authoribus immutavit. Vulgatissima quidem, sed & iniquissima non rarò illa persuasio est, meliora semper esse, quæ antiquiora. Si ita res haberet, non ipsi Patres Ecclesiæ perantiqui & longè præstantissimi, veteres usus novis persæpè mutassent, diu experti nimirum, quantum ex his, vel illis, & dispendii emergeret, & compendii.

IX. Post cumulatissimam Cleri cum Monachis conjunctionem, in Concilio Toletano IV. commoniti sunt Episcopi, ut ne suis adversarentur Clericis, siqui eorum in Monasteriorum silentio & otio reliquum vitæ cursum dicare cuperent cœlestium contemplationi: *Clerici qui Monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab Episcopo in Monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.* Eo canone illud innuitur fixum fuisse ratumque, Clericos tam arctè connexos esse, & Episcopo, à quo ordinati fuerant; & Ecclesiæ, cui ipsa ordinatione sua mancipati fuerant: ut duplici eo se vinculo expedire ipsi non possent, nisi & fidei quam Ecclesiæ, & obedientiæ quam Episcopo desponderant, desertores essent. Ita non poterant nisi consentiente Episcopo, Monasteriis sese nova professione illigare. Sed vetat Concilium, ne dissentiat unquam Episcopus petitioni tam justæ, qua subditorum numerus non minuitur, sed virtus augetur: & quæ illos tantò Ecclesiæ utiliores, quantò sanctiores facit. Nam si modò fucum nobis non faciant carnis oculi, qui sanctiores, iidem & utiliores Ecclesiæ sunt, etiam tum cùm otiari & quiescere videntur: cùm ex adverso negotiosa & strenua non paucos exerceat inertia, non tanquam nihil, sed tanquam aliud agentes, vel sancta minùs sanctè munera obeuntes. Plus strepitus, quàm fructus habet diligentia & sedulitas, cui par non respondet sanctitas.

X. Præcipit beati Benedicti Regula, ne facilè admittatur Presbyter, *Non quidem ei citiùs assentiatur:* pandatur tamen Monasterii janua, si constanter pulsare perseveret ad ostium, sed indicatur ei observantia Regulæ diligentissima. Denique sedere eum jubet post Abbatem. At Clericis non easdem objicit moras, nec eos nisi inter Monachos alios locat, ab eisque professionem observandæ Regulæ & stabilitatis exigit, quod non videbatur tam expressè ab Presbytero exegisse: *Clericorum autem si quis eodem desiderio Monasterio sociari voluerit, loco mediocri collocetur. Et ipse tamen se promittat de observatione Regulæ, vel propria stabilitate.* Dictum est à nobis, cur morosiores essent Monachi in aggregandis sibi Presbyteris, quàm Clericis aliis. Major erat Presbyterorum dignitas, major & cum suis Ecclesiis conjunctio: ita fiebat, ut nec admitti facilè possent, nec rejici: ad professionem cogi vix possent, multò minùs ea absolvi. Sed quoad minores Clericos, cùm eos non sedere juberent nisi promiscuè inter Monachos, eo satis prodebant, non tanto sibi videri Monachos Clericosque inferiores distare intervallo. Quocirca & quod in Monasticis laboribus impensum erat temporis, id perinde habebatur ad interstitia Ordinum, acsi in minoribus Ordinibus actitatum esset.

XI. Enimverò ad eos veniens beatus Benedictus, quos seligit Abbas Ordinibus initiandos, de Presbyteratu tantùm meminit, & Diaconatu: persuasus nimirum minorum Ordinum exercitia & hinc comparatam animi sanctitatem Monasticis exercitationibus etiam cum fœnore compensari: *Si quis Abbas sibi Presbyterum vel Diaconum ordinare petierit, de suis eligat, qui dignus sit Sacerdotio fungi.* Monacho autem ad Presbyteratum sublimato, statim inculcat sanctissimus Pater, ne nova hac dignitate intumescat: Presbyteratu ipso suo ad impensiorem Regulæ observantiam incitari eum debere; Abbatis imperio quanquam laici, hoc est Ordinum sacrorum expertis, ipsum subesse: denique evenire posse, ut insolescens à fratribus, non ut Presbyter, sed ut rebellis haberetur: *Ordinatus caveat elationem, nec quidquam præsumat, nisi quod ei ab Abbate præcipitur; sciens se multò magis disciplinæ regulari subditum, &c. Quod si aliter præsumpserit, non ut Sacerdos, sed ut rebellis judicetur.*

XII. Mirum illud prorsus, quòd cùm beati Benedicti summa esset in Presbyteros observantia, illos tamen & Abbati laico postponit, & claustrali subjicit jurisdictioni: *Concedatur ei post Abbatem stare, & benedicere, aut Missas canere, si talem jusserit ei Abbas. Sin aliàs, nullatenus aliqua præsumat.* Profertur à Cointio nostro exemplum, ubi Monachi laicum quendam nec Dominico die ad sacra Mysteria, nec ad communionem admisere. Sibi enim sacra faciebant Monachi, etiam ante Monachorum Presbyteri, non laicis, non populis, quos ad proprias ablegabant Parochorum Ecclesias.

CAPUT XVI. *P. 2. l. 1. c. 36.*

Quantum curæ & studii posuerint Episcopi in propagandis & multiplicandis Monasteriis. Singularia quædam Monasticæ professionis capita, à Clodovæi temporibus ad Carolum Magnum.

I. Non potuere fundari Monasteria nisi concessione Episcoporum.

II. III. Pleraque eorum in Gallia & Hispania non authoritate tantùm, sed & largitate Episcoporum fundata fuere, & dotata.

IV. V. VI. Idem statuendum de Italia, Anglia, Africa.

VII. VIII. Idem de Oriente.

IX. X. XI. Variæ Justiniani Leges de Monasteriis, de non admittendis servis, de eligendis Abbatibus, de litibus, de Monialibus, de Ecclesiis Monachorum, de eorum Exarchis, seu Generalibus.

XII. Varia de rebus iisdem Gregorii decreta.

XIII. De Generalibus Ordinum & Monasteriorum Præpositis.

XIV. De Anachoretis.

I. PRopagatio Monasteriorum Ordinumque Regularium, cui tantoperè studuerunt Episcopi, ut nec operæ, nec sumptibus parcerent, luculento ea est argumento, quàm indivulsa charitate sibi cohæresceret Clerici Monachique. Ad beati Cæsarii Arelatensis Episcopi varias consultationes rescribens Symmachus Papa, edixit ut ne alienari usquam possent fundi, quibus donatæ dotatæque essent Ecclesiæ, quanquam iis donari possent vel ad vitæ tempus Clerici de Ecclesia benè meriti, vel Monasteria singulari pietate commendata: *Nisi forsitan aut Clericis, honorum meritis, aut Monasteriis, religionis intuitu.* Cautum Agathensi & Epaonensi Conciliis, ne qua nisi approbante & permittente Episcopo extruerentur nova Monasteria, aut Monasteriorum rudimenta: *Nisi Episcopo permittente, aut probante, &c. Cellas nostras aut Congregatiunculas Monachorum absque notitia Episcopi prohibemus institui.*

II. Potestatem quoque fecit Episcopis Concilium Toletanum I. ut agris quibusdam Ecclesiæ Monasteria donarent, dum ne ea largitate paupertas afferretur Ecclesiæ: *Si quid verò, quod utilitatem non gravet Ecclesiæ, pro suffragio Monachorum, vel Ecclesiis ad suam Parochiam pertinentibus dederunt, firmum maneat.* Hoc eodem rursus Concilio copia fit Episcopis, ut Monasterium aliquod extruant in Ecclesia una quadam Parochiali, eique

non

non Parochiæ tantùm ejus proventus addicant, ſed fundum etiam aliquem Eccleſiæ Cathedralis, dum ne locupletando Monachos ſponſam ſuam exhauriant: *Si Epiſcopus unam de Parochianis Eccleſiis ſuis Monaſterium dicare voluerit, ut in ea Monachorum regulariter Congregatio vivat, hoc de conſenſu Conſilii ſui habeat licentiam faciendi. Sit ſtabile, ſi de rebus Eccleſiæ ſuæ eidem loco aliquod donaverit, quod detrimentum Eccleſiæ non exhibeat.* Sed cùm dubitationis non parum eſſet in dijudicando, quanta ex Epiſcoporum liberalitate detrimentum afferri poſſet Eccleſiæ: Concilio Toletano IX. definitum eſt dari ab Epiſcopo poſſe ei Monaſterio, quod in Diœceſi ſua extrueret, quinquageſimam partem bonorum Eccleſiæ ſuæ: ea enim temperata largitate, nec Eccleſiam extenuari, & Monaſterium abundè ditari poſſe. Si pro Monaſterio autem malit Epiſcopus aliam quamvis Eccleſiam ſuis ornare beneficiis, utpote quod ibi terræ mandari conſtituerit: præfiniit idem Concilium, ut centeſimam tantùm partem conferre poſſit bonorum matricis Eccleſiæ; cautione illa præſtituta, ut unus idemque Epiſcopus non poſſit niſi alterutra largitate uti, nequaquam verò utraque. *Monaſterio non amplius quàm quinquageſimàm partem dare debebit ex rebus Eccleſiæ, cui præſidet. Eccleſiæ verò quæ Monaſticis non informabitur regulis, aut quam pro ſuis magnificare voluerit ſepulturis, non amplius quàm centeſimam partem conferre licebit, &c.* Satis ex his ſuperque clareſcit, quàm proni eſſent Epiſcopi ad nova in dies extruenda Monaſteria, ut à Conciliis modus ponendus eſſet eorum exundanti liberalitati: & quàm ne ipſa quidem Concilia à pio hoc in Monachos ſtudio aliena eſſent.

III. Monaſteriorum Hiſpaniæ, ſicut & Monachorum Regulæ author parenſque fuit B. Iſidorus Epiſcopus Hiſpalenſis. Ita verò cenſet ille poſt exempla Eliæ, Eliſæi, Prophetarum & Joannis Baptiſtæ Paulum & Antonium, Hilarionem & Macarium, *converſationis hujus nobiliſſimos fuiſſe Principes.* Sex eſſe Monachorum claſſes diverſas, quarum tres numquam ſatis commendari, tres aliæ verò numquam ſatis vituperari poſſint. Non poſſe Anachoretas illi ſeſe committere ſolitudini, quæ non paſcitur niſi cæleſtium contemplationis deliciis, niſi triginta ſaltem annis in obedientiæ & clauſtralium exercitationum rudimentis verſati & obdurati fuerint. Ex his utcumque intelligitur, cujuſmodi fuerint Cœnobia ab Iſidoro ſtructa & inſtituta. Fructuoſus Braccharenſis Epiſcopus Regulam & ipſe condidit Monachorum, & tria ipſe Monaſteria extruxit ex Scriptoribus ejus vitæ. Etſi enim vetaret Concilium Toletanum, ne ex Cathedralis Eccleſiæ fundis ac reditibus decerpere poſſet quilibet Epiſcopus amplius quidquam, quàm quod ad unius Monaſterii ſtructuram & dotationem requireretur: non eo tamen prohibebatur, quin longè plura conſtruerent Epiſcopi, vel patrimonii ſui ſumptibus & agris, vel opulentiſſimo charitatis ingenio, cujus inexhauſti ſunt ſemper theſauri.

IV. Aurelianus & Cæſarius ſanctitate clariſſimi Arelatenſis civitatis Epiſcopi, Regulas & ipſi condiderunt, unde facilè auguramur condita ab eis quoque fuiſſe Monaſteria. Ante obitum ſuum Cæſarius in Monaſterio ſuo Arelatenſi ſub Abbatiſſa ſorore ſua ducentas amplius habuit virgines Monachas. Audoenus Rotomagenſis Epiſcopus religioſis his Coloniis uſque adeo frequentavit ſuam Diœceſin, ut Ægyptum & Thebaidem non imitari, ſed ſuperare velle videretur. Quin & per Gallias varia ſparſit Monaſteria, gnarus nullos debere, nullos poſſe charitati limites poni. *Ardebat ſummo ſtudio Monaſteria & loca ſacra per omnes Franciæ Provincias conſtruendi, maximè verò in propria Diœceſi; ubi ſanè multa Cœnobia, eaque ampla & nobilia à fundamentis condidit; non pauca verò priorum Antiſtitum & Abbatum deſidia neglecta inſtauravit, &c. Tantus ibi erat numerus Cœnobiorum diverſi ſexus, puta Monachorum & Monacharum, quæ ad ejus inſtitutionem tamquam divinæ ſationis meſſes quædam ſubitò enituere, ut multitudine & religione Ægypti Monaſteria, ab Antonio quondam inſtituta, æquare videretur.* Eligius Noviodunenſis Epiſcopus pari flagravit deſiderio ſtruendorum Monaſteriorum: ipſe quidem Monialium Cœnobium Novioduni exædificavit; at diſcipuli ejus complurimi tanto Præceptori obſequentes, longè plurima toto regno condiderunt, in varias Epiſcopales ſedes aſſumpti. *Sed & alia multa Monaſteria, quæque ejus opere, quæque verò inſtitutione à diſcipulis ejus conſtructa, hodie intra Gallias noſcuntur: nam multi ex diſcipulis ejus Eccleſias condiderunt, multi Monaſteria ſalubriter rexerunt, multi etiam in regimen Epiſcopale ſublimati Eccleſiis præfuerunt.* Sanctus Dumnolus Cenomanenſis Epiſcopus ex Eccleſiæ ſuæ Cathedralis facultatibus plures & ipſe Abbatias extruxit.

V. Confirmata eſt à Gregorio Magno Papa conſtructio Monaſterii & Xenodochii Auguſtodunenſis, à Siagrio ejus utbis Epiſcopo facta, & à Regina Brunelchide. *Quod in civitate Auguſtodunenſi à Siagrio Epiſcopo, & excellentiſſima filia noſtra Regina conſtructum eſt, &c.* Verùm Gallicanos Epiſcopos, ut dignitate, ita conſtruendorum novorum in dies Cœnobiorum pia ſedulitate ſuperabat ipſe Gregorius. Diximus benè multos ex Gallicanis Epiſcopis è Cœnobiis Monachorum, ubi diutina poſuerant tyrocinia, ad Epiſcopales Cathedras veniſſe: ut non potuerint non eo fervere ſtudio propagandi Monaſtici inſtituti, cui tantum ipſi debebant, cui ipſas Epiſcopales infulas quodammodo acceptas ferebant. Nec ceſſit illis in ea re Gregorius, Monaſticam vitam & ipſe diu profeſſus; documento ſunt ſex Monaſteria in Sicilia ſtructa ſtatim à converſione ſua, præter illud quod Romæ fundavit. Quantumvis egena Cœnobia, ſimul ac Gregorius reſcierat, paupertate eximebantur. Cùm Imperator Mauritius lege lata militibus profiteri volentibus Monaſteriorum fores clauſiſſet, eas pandi juſſit Gregorius, eo adhibito ſummæ ſapientiæ temperamento, ut ne admitterentur, qui ratiociniis publicis obligati erant, utque ne ulli profiterentur, niſi triennio toto antè probati. Miſſis in Angliam idem Gregorius Monachis ſuis, non fidem tantùm diſſeminavit in regionibus iis, quas Angli, qui ex Germania eò irruperant, ejectis Brittonibus indigenis, ſubegerant: ſed & in ipſis Brittonum Monaſteriis fidei Catholicæ, & diſciplinæ morum puritatem reſtituit. Erant autem ea Brittonum Monaſteria tam populoſa, ut teſte Beda, in Cœnobio Bancorienſi ſeptem eſſent turmæ, ſingulæ trecentos ſaltem Monachos complexæ, alternis vicibus divinam in Eccleſia Pſalmodiam celebrantes, & opere manuum ſuſtentantes vitam. *In Monaſterio Bancor tantus fuiſſe fertur numerus Monachorum, ut cùm in ſeptem portiones eſſet cum præpoſitis ſibi Rectoribus Monaſterium diviſum, nulla harum portio minùs quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum ſuarum vivere ſolebant.*

VI. Nec neſcire poterant Africani Epiſcopi, ab Auguſtino Epiſcopo exorta eſſe initia Monaſticæ inſtitutionis in vaſtiſſimis illis Africæ regionibus. Epiſcopus ille ad quem ſe primùm contulit Fulgentius de ſæculi fuga cogitans, Monaſterium ipſe in exilii ſui loco conſtruxerat. Epiſcopus Syracuſanus, quem inviſit, dum Romam proficiſceretur, Monaſterium ipſe quoque ſibi exædificarat, ubi poſt Epiſcopalium tumultus curarum, pauxillum otii nanciſceretur, & cæleſti recrearetur contemplationis pabulo. *Monachorum profeſſionem ſuper omnia diligebat, habens etiam ipſe Monaſterium proprium, cui ſemper adhærebat, quoties ab Eccleſiaſticis vacabat.* Epiſcopus alius extorris ab Africa, in vicina Inſula Monachum agebat. Ful-

S. Audoen. in vita ſancti Eligii l. 2. c. 5.

Surius die 16. Maji.

L. 11. Ep. 10.

L. 1. Ep. 13. 42. 54. L. 7. Ep. 11.

Beda. Hiſt. l. 2. c. 2.

Ferrand. in vita Fulg. c. 4. 12. 13. 19. 20. 27.

Office. Eccleſ. l. 1. c.

Cyprianus in vita Cæſarii.

Surius die 4. Auguſt.

gentio ad Epiſcopatum provecto, non aliud prius, non aliud antiquius ſuaviuſque fuit, quàm primas ut curas ſuas ſtruendo impenderet Monaſterio. Denique dum in Sardinia poſtea exularet, Monaſterium & ibi extruxit juxta Calaritanam civitatem ſuis impendiis, & ibidem cum quadraginta Monachis egit, donec detumeſceret perſecutio, & in Africam regredi fas eſſet.

VII. Joannes Patriarcha Alexandrinus, ille ab eleemoſynarum largitate Sole ipſo ſplendidius nomen aſſecutus, Monaſteria duo nova Alexandriæ condidit, & reditibus Epiſcopatus dotavit, non immeritò perſuaſus patrimonio pauperum non alios æquiùs, non alios liberaliùs ſuſtentari debere, quàm qui ſe ſponte Evangelicæ paupertati devoverunt. Non aliud autem ab eis ſibi flagitavit, niſi ſolemnia veſpertinorum & nocturnorum Canticorum officia: expertus pluris eſſe ad Eccleſiæ utilitatem & gloriam horum otia, quàm complurium aliorum negotia tumultuoſa. Horum enim æmulatione Monachorum incenſi Alexandrini cives, cœpere inſomnes in decantandis divinis laudibus noctes ducere, & ampliſſima civitas unum videri potuit vaſtiſſimum Cœnobium: *Et ad ſimilitudinem monaſterii ex his civitas pene vivit, in diverſis locis pervigiles hymnodias Deo referens.*

Vitæ ejus c. 44.

VIII. Multa ſanxit Juſtinianus Imperator ad Monaſtici ordinis diſciplinam. Initium verò facit à conſenſione Epiſcopi antè impetranda, quàm novum ſtruatur Cœnobium, ab precibus ab ipſo fundendis, denique à defigenda cruce, tum cùm fundamenta jaciuntur: *Si quis monaſterium ædificare voluerit, Epiſcopum advocet: ille manus extendat ad cœlum, & per orationem locum conſecret Deo, figens in eo crucem, ſicque inchoet ædificium.* Quibus abundè probatur longè plurimorum, & quodam non abſurdo ſenſu omnium prorſus Orbis Monaſteriorum authores parenteſque fuiſſe Epiſcopos.

Novel. 5. c. 1. a

IX. Utque aliqua perſtringamus capita antiquiſſimæ hujus Monaſteriorum diſciplinæ: illud primò monemus, ibidem præcipi, ut in ſæculari veſte & capillitio triennio probentur Laici, antequam veſte & tonſura donentur Monaſtica, hoc eſt, antequam profiteantur. Idem præcipiebat Pachomius. At ante Pachomium Antonius ſtatim ad veſtem & ad profeſſionem Monaſticam admittebat. Jubet Juſtinianus, ut & ſervi recipiantur, utque Chriſti ſervitus quam profitentur, abſolvat eos à priori hominum ſervitute, & integra donet libertate: *Sive ſervi ſint, non inquietari, migrantes ad communem omnium cœleſtem Dominum, & arripiantur in libertatem. Nam ſi multis caſibus etiam ex lege hoc fit, & talis quædam libertas datur, quomodo non prævalebit divina gratia, talibus eos abſolvere vinculis?* Ne illud quidem patitur, ut hos proprii domini ſervos vindicare & repoſcere poſſint toto probationis triennio, ſi ſolo ſervitutis jure agant. Præcipit ut Monachi una omnes menſa aulaque veſcantur, una dormiant cubentque aula, ſuo quiſque lectulo, ſed nullo ab aliis alii ſepto excluſi: exceptis Anachoretis ſolis, qui & *Quieſcentes*, ὑσηχάσαι, dicuntur. Si poſt profeſſionem diſcedant, quæ intulerant Monaſterio, repetere jam non poſſunt, ut quæ in Monaſterii jus ceſſerint. Denique eligi debet Abbas, non à Monachis, ſed ab Epiſcopo, cui pluris erit virtus & induſtria, quàm antiquitas, ætaſque.

Nov. 5. c. 2. a

Cap. 3.

Cap. 4. 5. 6. 9.

X. Verùm electio Abbatis poſtea ab eodem Imperatore reddita eſt ſuffragiis Monachorum, ubi juramento adacti fuerint in ipſa Evangelii verba, digniori ſe ſuffragaturos: qui confeſtim ab Epiſcopo ordinabitur, & in ſedem mittetur. Fuit & aliud, quo prioribus Conſtitutionibus ſuis per poſteriores derogaret Juſtinianus. Servos dominis reddi juſſit, ſi eos ante elapſum probationis triennium repoſcerent; deinceps non reddi, niſi ſi quando exilirent Monaſterii clauſtris, & à ſanctitatis propoſito deficerent. Paſſus & iis privatas permitti cellulas, quos ætas ingraveſcens & crebræ ſenii ægritudines communis vitæ legibus viderentur eximere. Vetuit ne ulla in poſterum eſſent utriuſque ſexus Cœnobia, & ubique abjunxit Monachos à Monialibus. Statuit, ut examini Epiſcoporum ſubeſſent Presbyter, vel Diaconus, quem Moniales elegiſſent, ad Euchariſtiam ad eas deferendam, & ad earum cauſas in ſe recipiendas. Si verò nullo adhuc Ordine ſacro decoratus eſſet, quem illæ elegiſſent, & ei muneri idoneum Epiſcopus cenſuiſſet, illum protinus ordinaret Epiſcopus, oneraretque cura Monaſterii, in quo tamen manere haud unquam poſſit: *Fœminis autem quemcumque ipſæ elegerint, ſive Presbyterum, ſive Diaconum, ad faciendum reſponſum, aut ſanctam eis Communionem portandam, ſanctiſſimus Epiſcopus, ſub quo ſunt, deputet, quem rectæ fidei & bonæ vitæ eſſe cognoverit. Sin verò, &c.* Non ergo ampliùs Moniales Monachorum magiſterio & curæ ſubjacuerunt, poſt illam duplicium Monaſteriorum ſeparationem. Spiritalis earum directio penes Presbyterum erat, vel penes Diaconum, qui communionem Euchariſticam ad eas deferebat, ab ipſis electus, & ab Epiſcopo confirmatus. Jam verò ſi quis Monachus à Monaſterio recedens, ſæculari ſe vitæ immergat, præterquam quod priſtinis omnibus exuitur dignitatibus, ab Epiſcopo & Magiſtratu in ſuum retrudetur Monaſterium: & ſi rurſum reſiliat, Præfectus Provinciæ corripi illum curabit, & infimis juſtitiæ Officialibus inſcribi.

Cap. 36.

Cap. 41.

XI. Denique præfatus alibi Imperator, non aliud ſibi propoſitum eſſe, quàm ut diligenter ſerventur Canones: ad juniorum Monachorum abrumpendam ſocietatem & familiaritatem omnem cum ſæcularibus, conſtituit, ut ſi publicam habeant Monachi in Monaſterio ſuo Eccleſiam, ne eò ingrediantur, niſi ut ſacris interſint Myſteriis; cætero qui ne ibi conſpiciantur niſi quatuor, aut quinque ſeniores, qui vitam in Monaſterio omnem tranſegerint, meritoque virtutis ſpectatæ Presbyteratum, Diaconatum, vel Ordinem alium quemvis conſequuti fuerint, ut ſpiritalis eorum cum ſæcularibus congreſſus, & ſermo ſapientiæ ſale conditus, ac mores Chriſti bonum odorem ſpirantes, Monaſterii totius pietatem fidelibus omnibus approbent, & ſi fieri poſſit, etiam affricent. Exarchi ſeu Generales Monaſteriorum complurium ſuæ provinciæ creditorum, ſicubi erunt aliqui, ut Conſtantinopoli, ii excubabunt pro diſciplinæ obſervantia, & per Apocriſarios ſuos Monaſteria obambulabunt, viſitabuntque: ſicut & Archiepiſcopi, Epiſcopi & Metropolitani, per Defenſores Eccleſiarum ſuarum. Denique Imperator ipſe cenſorem ſeſe aget Epiſcoporum & Abbatum, zelique & indignationis ſuæ tela torquebit, niſi ſtrenuè ulciſcantur horum Conſtitutionum tranſgreſſores: *Monaſteriorum Exarchus, ſi quis per loca fuerit, ſicut in hac feliciſſima civitate, hæc ſolicitè curet, & mittat Apocriſarios per Monaſteria, &c. Sed etiam uniuſcujuſque civitatis Epiſcopus, &c. Sive Patriarcha, ſive Metropolita, &c. Neque enim Imperium deſpiciet hæc negligi, neque retinebit indignationem adverſus Abbatem, neque contra loci Epiſcopum, & ſub eo poſitos Defenſores, ſi hæc non obſervaverint, &c.*

Nov. 123. c. 2. 4. 5.

XII. Exarſit & non rarò Gregorius Papa, ad Monachos in clauſtra ſua revocandos, ad errones eorum ab aliis ad alia Monaſteria compeſcendos, ad arcendas à vicinia Monaſteriorum fœminas, ad eos à litibus foroque ſummovendos, laico aliquo pio eorum cauſis onerato, non ſine congrua mercede: *Et Monaſterii ipſius generaliter debeas conſtituto ſolatio commendare negotia. Expedit enim parvo incommodo à ſtrepitu cauſarum ſervos Dei quietos exiſtere, ut & utilitates cellæ per negligentiam non pereant, & ſervorum Dei mentes ad opus Dominicum liberiores exiſtant.* Et in alia Epiſtola ad Abbatem,

L. 1. Ep. 32. 34. 48.

L. 1. Ep. 67.

L. 2. Ep. 3.

Nov. 122. c. 34. 35.

batem, *In causis istis procuratorem institue, & tu ad lectionem atque orationem vaca*. Et rursus ut Monachis stimulos adderet ad hospitalitatem sectandam, ad sublevandos egenos, maximè autem ad æs alienum solvendum : *De hospitalitate esto solicitus : quantum potes, largire pauperibus : ita tamen ut serves quod Floriano restitui debet*. Ut
l. 2. Ep. 23. ad lectionem eos accenderet : *In ipsis fratribus Monasterii tui quos video, non invenio eos ad lectionem vacare*. Ut Episcopos impelleret ad ordinandos Abbates, quos Monachi elegissent. Ut reniteretur Mauritio Imperatori, pervinceretque, ut paterent Monasterii fores, & iis qui ratiociniis publicis implicati essent, Monasterio eorum nomina exolvente : & militibus, cùm *plerique sint,*
l. 2. Ep. 62. l. 1. Ep. 40. *qui nisi omnia reliquerint, salvari apud Deum nullo modo possunt*. Ad prohibendos Monachos, ne sibi *commatres facerent*, & specie paternitatis spiritalis rursus se sæculo immergerent. Ut servis patrocinaretur, qui in Monasteria non confugerant; ni ut humanam divina servitute commutarent, quæ verissima libertas est, idque expleto probationis triennio : *Ut ab humano servitio liber*
l. 4. Ep. 44. *recedat, qui in divino obsequio districtiorem appetit servitutem*. Ut Monasteriis ea minora vendicaret Monasteria, quæ illis à Fundatoribus unita subjectaque fuerant. Ut ne in Clerum admitterentur
l. 8. Ep. 39. l. 7. Ep. 31. 36. servi, quos servitute non absolverant domini, nisi ea lege, ut Monasteriis se devoverent, & in proposito perseverarent. Ut inviti in Monasteria retruderentur desertores sacri propositi. Ex eo autem intelligimus experientia jam compertum fuisse
l. 12. Ep. 20. nec ejiciendos esse Claustro Monachos incorrigibiles, nec sibi permittendos, ut in præceps irent, quò suus illos error furorque transversos ageret :
Regulæ cap. 29. quanquam B. Benedictus præcepisset eos ejici, qui nec excommunicatione, nec pœnis corporeis resipiscerent; nec rursus admitterentur, si aufugissent,
Can. 19. aut si tertiò expulsi essent. Concilium Aurelianense I. præceperat, ut adjutante Episcopo fugitivi
Can. 15. *sub custodia revocarentur*. Concilium Turonense II. fugaces Monachos, qui uxores duxerant, excommunicaverat, donec in sua se Claustra reciperent. Concilium Pictaviense, quod pacandis Monialibus sanctæ Radegundis habitum est, extremo & irrevocabili anathemati subjecit fugitivas Mo-
Can. 22. niales. Concilium V. Parisiense eodem confixit anathemate apostatas omnes, donec suis se redderent Monasteriis.

XIII. Manifestissimè patuit in his suis Gregorium Epistolis, corroborasse pleraque statuta illa, quæ suis Novellis innovaverat magis, quàm condiderat Justinianus Imperator. Non facile tamen est illos Exarchos, seu Monasticorum Ordinum Generales deprehendere in Occidente, quorum tam clara erat in Oriente fama. Generales Monasteriorum aptiùs dixissem quàm Ordinum Monasticorum. Unus enim Monasticus erat Ordo, quem non dividerent nisi variæ regiones, in quas Cœnobia disseminata erant. Ita legimus frequentissimè Monachos Ægypti, Palæstinæ, Orientis, Thebaidis, Mesopotamiæ. Unus Hieronymus eorum omnium exempla suppeditat; rarò autem Monachos leges Antonii, Hilarionis, Macarii. Ne Basilii quidem, sed Ponti. Ita Exarchi, seu Generales in ditione sua habebant omnia unius regionis Monasteria, nulla ratione habita regularum, quòd omnes omnibus regulæ essent propositæ, etsi non omnes ab omnibus æquè observarentur. Hi ergo Exarchi seu Generales, quam frequentes in Oriente, tam erant in Occidente infrequentes. Fateor in vita sancti Columbani commemorari Archimandritas, qui
l. Cap. 7. mille Abbatibus imperitarent : *Ita ut mille Abbates sub uno Archimandrita esse referantur*. Sed de Orientalibus eo loco agitur. Quod rursus patet ex ipsa voce Archimandritæ, quæ utique, aliqua saltem sui parte, Græca est; & ex prodigiosa hac Abbatum multitudine, cujusmodi nunquam ad id ævi in Occidente compacta fuerat. Si unum Monasterium alteri obnoxium suprà ostensum est à Gregorio, si Fulgentius Monasteria duo constrinxit societatis vinculo, non implent ea Generalis vel Exarchi nomen & expectationem. At Author vitæ Eutychii, qui Patriarcha deinde creatus est Constantinopolitanus, disertis verbis docet, cùm antè Monachus & Abbas esset, factum illum fuisse *Catholicum*, seu Generalem Monasteriorum unius Metropoleos : *Totius Monachorum cœtus in ea Provincia gubernandi Provinciam cepit, ex quo Catholicus seu Generalis appellatus est*. Martanus Cap. 13. Abbas sancti Dalmatii Constantinopoli, *& Exarchus omnium Monasteriorum urbis Regiæ*, memoratur Actione I. Concilii Constantinopolitani sub Mena. Nominatur ibidem & Sergius Presbyter & *Visitator*, *Periodeutes* : Leontius Abbas & *Vicarius totius Deserti* : Sophronius Archimandrita & Act. 1. *primus totius Deserti* : Paulus Delegatus Monasterii sancti Maronis, qui *primus* erat Syriæ secundæ : Alexander *Exarchus* Monasteriorum urbis Constantinopolitanæ. Quibus ex omnibus liquidum fit & Exarchos & alios Præfectos fuisse Generales complurium Monasteriorum : & non habitam esse tamen rationem vel Ordinum, vel Regularum inter Monachos, sed regionum diversarum, in quas vel sparsi, vel collecti essent. Atque ita unum fuisse Monachorum Ordinem, sicut & unus erat Clericorum Ordo ubique terrarum, in varias tantùm Metropoles & regiones sectus.

Act. 4.

XIV. Quoad Anachoretas verò qui soli degunt, ita de illis verba fecit Trullana Synodus, ut suprà Justinianus in Novellis suprà laudatis : eos damnans qui illo otio & secessu non aliud quàm prætexunt obumbrantque inertiam, imperitiam, & probrosam quandoque licentiam, remunerans ex adverso laudibus immensis eos, qui in Monasteriis diu exercitati, abdiderunt se tandem in contemplationis beatissimæ secessum. Eadem fuit sententia Concilii VII. Toletani. Eodem excitata spiritu Agathensis Can. 7. Synodus sancivit, ut quæ his solitudinis amatoribus permittebantur separatæ cellulæ, ambitu Monasterii cingerentur, & sub potestate essent Abbatis : *Intra eadem Monasterii septa, sub Abbatis po-* Can. 38. *testate separatas cellas habeant*.

CAPUT XVII. P. 3. l. 1. c. 32.

Confœderatio Monachorum & Clericorum sub Imperio Caroli Magni.

I. Utrique Ordini officia incumbunt sua.

II. Monachi ad Cleri dignitates adoptati, prioris propositi eas virtutes & consuetudines retinent, quæ cum Clericatu suo novo non conflictantur.

III. Monachi Clero inclusi. An Presbyteratu gauderent Abbates. An Clericatum conferrent.

IV. Monachi divina ut Officia peragerent, ad primarias Romæ Ecclesias adscribebantur.

V. Parochiæ Monachis regendæ commendantur.

VI. Abbas eo jure utens, ut Archiepiscopatum vacantem regeret.

VII. Ingens Monachorum potestas in pœnitentiæ foro.

VIII. Non omnes Monachi Confessionibus audiendis præfecti, ab arcta Canonum disciplina discedebant.

IX. Parochi multi Abbatibus obnoxii. De abdicantibus Parochiales Ecclesias, ut in Monasteriis profiterentur.

X. De Episcopis, qui Episcopatu abibant, ut Monasticum institutum sectarentur.

XI. Qui voto se obligarat, ut Religionem profiteretur, interim electus Episcopus, & consecratus, in Monasterio profitetur, & tum rursus redit ad gubernacula Ecclesiæ suæ.

XII. Pres-

XII. Presbyter sanctissimus, Monachorum, Monasticorumque institutorum admiratione & amore exæstuans.

XIII. In Oriente Monachi ad Episcopalem farcinam vocati, & habitum retinent, & pietatis officia.

XIV. A vero alienissimum est, Clericatu absolvi Monachos à vinculis & legibus Monasticis, Clericatui, vel Ordinis functioni non repugnantibus.

XV. Recentiorum Græcorum disciplinæ relaxatio.

XVI. Multitudo incredibilis Monachorum in Conciliis Generalibus.

XVII. Plurimùm omnium Monachi insudarunt infidelium conversioni.

I. CLericos pariter & Monachos, ut affines sibi, & iisdem legibus ferè officiisque obnoxios submonebat Carolus Magnus, ut propositi votique sui meminissent : *Ut Clerici & Monachi in* Cap. Aquis. anni 789. c. 36. *suo proposito, & voto quod Deo promiserunt, permaneant.* Intuebatur Carolus ad Concilii Chalcedonensis Canonem, quo utrisque æquè interdicitur militia, & qualiscumque demum dignitas sæcularis : Con. Chalc. c. 7. *Constituimus neque ad militiam neque ad dignitatem sæcularem venire.*

II. Innocentii quoque I. decretum innovavit Carolus, quo præcipiuntur Monachi, ubi ad Clericatum adrogabuntur, nihil remittere de pristinæ conversationis suæ austeritate & sanctimonia : *Item* Ibid. c. 27. *in Decretis Innocentii Papæ de eadem re, ut Monachus si ad Clericatum provehatur, propositum Monachicæ professionis non amittat.*

III. In Concilio Francofordiensi permiscentur Monachi Clericis, ubi submonetur Episcopus Metropolitani & denique Regis authoritatem interpellare, si minùs morigeros experiatur, tum Clericos, tum Monachos suæ ditionis : Can. 6. *Si non obedierit aliqua persona Episcopo suo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis, & cæteris Clericis.* Ubi vides interseri Clericis Monachos, quod rursus in alio infrà Canone, ubi tam illis, quàm his tabernæ interdicuntur : Can. 19. *Ut Presbyteri, Diaconi, Monachi & Clerici tabernas ad bibendum non ingrediantur.*

C. 60. Cæperunt frequentiùs deligi Abbates ex Presbyteris. Regula beati Benedicti multa nobis superiùs suppeditavit argumenta, quibus constaret Abbates complures adhuc fuisse laicos, hoc est nullo ordine C. 61. sacro donatos. Verùm ex Concilio Aquisgranensi anni 817. Abbates adhuc non pauci ad Presbyteratum minimè promovebantur. Sancitur enim, ut Can. 27. *Abbates, Præpositus, vel Decanus, quamvis Presbyteri non sint, Lectoribus benedictionem tribuant.* Concilium Romanum sub Eugenio I. anno 827. edixit ut Abbates Presbyteratu initiarentur, ut hinc accessio illis fieret aliqua authoritatis, ad subditorum correptionem profuturæ : *Sacerdotalem quoque honorem sint adepti, ut peccantium sibi subjectorum fratrum valeant omnimodis refrænare & amputare commissa.* Ita quidem ibi. Verùm tam densa exemplorum in contrarium copia, argumento est, Canonem illum usu receptum non fuisse.

Synodus Oecumenica VII. Abbatibus concessit, ut Tonsuram Clericalem & Lectorum Ordinem Monachis sibi obnoxiis conferrent, si modò ipsi Presbyteratu aucti essent, & Episcopali benedictione ordinati. Liquidum ergo hinc fit, Abbatum tum multos fuisse, multos etiam non fuisse Presbyteros. Ratherius Episcopus Veronensis in Institutione Synodica sua ad Parochos, vetuit ne quis eorum sine licentia sua Clericos ordinaret : *Clericum nemo vestrùm sine licentia faciat nostra.* Diximus alibi per Concilia Carthaginensia Presbyteris seu Parochis licuisse ut Cantores instituerent, porro Cantores Clericis adscriptos fuisse ex iisdem Conciliis. Inter Presbyteros animarum curam agentes Agobardus Abbates etiam collocat : unde æquum est, ut & ipsi Presbyteri habeantur : *In nomine Pastorum & Rectorum intelligantur Abbates & Præpositi atque Presbyteri.* De modo Regim. Eccl. Hi nimirum Pastores erant sub summo Pastore Episcopo ; Pastores, inquam, erant Abbates Monachorum, Præpositi Canonicorum, Parochi fidelium.

IV. Structa sunt Romæ Monasteria à Gregorio III. juxta Ecclesias sancti Chrysogoni & sancti Joannis Lateranensis, ut ab eis divina interdiu noctuque persolverentur in his Ecclesiis Officia eodem ritu, quo in Ecclesia sancti Petri, ita ut Rectori vel Parocho nihil juris esset in hos Monachos : *Constituens ibidem Abbatem & Monachorum congregationem ad persolvendas Deo laudes in eodem titulo, diurnis atque nocturnis temporibus, instar officiorum Ecclesiæ B. Petri Apostoli, segregatum videlicet à jure potestatis Presbyteri prædicti tituli.* Anastas. Biblioth. In ipsa B. Petri Ecclesia à simillima Monachorum Congregatione decantabantur divinæ Psalmodiæ Officia, cùm Missæ à Presbyteris & reliquo Clero celebrarentur : *Ut in Oratorio nomini eorum dicato intra Ecclesiam B. Petri Apostoli, sub arcu Principali à Monachis vigiliæ celebrarentur, & à Presbyteris hebdomadariis Missarum solemnia.* Stephanus IV. antequam ad Petri Cathedram extolleretur, admissus fuerat in Ecclesiam sancti Chrysogoni, & in ejus Congregationem Monachis Clericisque conjugatam : *Illicque Clericus atque Monachus est effectus.* Adrianus I. priscam, quæ penè obsoleverat, consuetudinem revocavit, ut binæ Monachorum Congregationes ad Ecclesiam S. Joannis Lateranensis ventitarent, divina Officia celebraturæ : *Officia celebrarent, hoc est, Matutinam horam, Primam, Tertiam, Sextam, sed & Nonam, etiam & Vespertinam.* Hæc Anastasius Bibliothecarius in eorum Pontificum vita.

V. Quin & Monachis credita est Parochialium Ecclesiarum administratio, ut patet ex Concilio Moguntino anni 847. sub Archiepiscopo Rabano. *Nullus Monachorum aliquid proprietatis habeat, & res sæculares, quibus renuntiavit, nullatenus sibi usurpet ; nec Parochias Ecclesiarum accipere præsumat sine consensu Episcopi. De ipsis verò titulis, in quibus constituti fuerint, rationem Episcopo vel ejus Vicario reddant, & convocati ad Synodum veniant.* Quæ hìc adhibentur cauriones, ut Synodo interfint Episcopali, ut rationes omnium ad Episcopum referant, vel ad Episcopi Vicarios, utque ne nisi vocentur, Parochiarum regimini interveniant : cautiones, inquam, hæ omnes abundè suadent, jam non mediocrem fuisse numerum Monachorum qui Parochias regerent.

VI. Nec id stupebit, qui ad ea adverterit animum, quæ Ledradus Archiepiscopus Lugdunensis Inter Agobard. opera ad Carolum Imperatorem perscribebat, restauratam à se esse Abbatiam sanctæ Barbaræ ad Ararim, præstitutumque nonaginta Monachis ibi degentibus eum Abbatem, qui nec pietate, nec experientia & doctrina impar sit tot aliis jam præstantissimis Abbatibus, penes quos hactenus fuit ejus Monasterii administratio ; concessam illi à se esse eandem potestatem ligandi & absolvendi, quam prædecessores ejus à prædecessoribus suis consecuti essent ; confirmatamque prærogativam, qua prisci Abbates usi fuerant, ut Lugdunensem Diœcesin regerent, dum abesset Archiepiscopus, aut dum viduata lugeret Ecclesia : *Abbati tradidimus potestatem ligandi & solvendi, uti habuerunt prædecessores sui, clarissimi viri, qui ipsum locum rexerunt. Quos Eucherius, Lupus atque Genesius, cæterique Episcopi Lugdunenses, ubi ipsi deerant, aut non poterant adesse, mittebant cognituros, utrum Catholica fides rectè crederetur, nec fraus hæretica pullularet. Quibus in tantum erat commissa cura, ut si Ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio Patrono, ipsi in cunctis adessent rectores & consolatores,*

res, quousque Ecclesia a Domino dignissimo illustraretur Pastore. De hoc Insulæ Barbaricæ privilegio aliquantò prolixiùs infrà dicemus.

Infrà c. 32. n. 12.

VII. Quod ad facultatem autem pertinet excipiendi confessiones & peccata remittendi : Concilium VI. Parisiense improbata primùm præpostera Laicorum cupiditate, qui non tam Episcopis, Parochis, aliisque Presbyteris sæcularibus, quàm Monachis confiteri gestiebant; non tacet tamen Moniales & Clericos ipsos incredibili quodam æstu exarsisse, ut non aliis quàm Monachis conscientiæ suæ arcana panderent. Jure expostulat hoc Concilium, quod nonnisi de Monachis agat, quorum solvendi potestas intra Monasterii septa coarctata fuerat: & de Laicis qui ad eos non alliciebantur Monachos plerumque, nisi ut rigori Canonum se subducerent, quorum observantiæ longè tenaciores ea tempestate erant Episcopi, Parochique: *Nullo modo quippe nobis convenire videtur, ut Monachus relicto Monasterio suo, idcirco Monasteria Sanctimonialium adeat, ut confitentibus peccata sua modum pœnitentiæ imponat. Nec etiam illud videtur nobis congruum, ut Clerici & Laici Episcoporum & Presbyterorum Canonicorum judicia declinantes, Monasteria Monachorum expetant, ut ibi Monachis Sacerdotibus confessionem peccatorum suorum faciant. Præsertim cùm eisdem Sacerdotibus Monachis id facere fas non sit, exceptis his duntaxat, qui sub Monastico Ordine secum in monasteriis degunt. Illis namque peccatorum confessio est facienda, à quibus subinde & modus pœnitentiæ, & consilium salutis capiatur : & à quibus post tempora pœnitentiæ peracta secundùm canonicam institutionem, si Episcopus jusserit, reconciliatio mereatur*.

Ann. 849. c. 42.

VIII. Dilucidum est æquissimas hujus Concilii querelas non pertinere, nisi ad geminum hunc errorem, cui nulla prætexi potest justa causatio. 1. Quòd Monachi accepta ab Episcopis potestate ad Commonachos suos peccatorum vinculis exolvendos, ea abuterentur in Laicorum, Clericorum, & Monialium confessionibus excipiendis. 2. Quòd ad eos Laici plerique convolarent, ad effugiendam austeritatem Canonum, qui ab Episcopis & Presbyteris sæcularibus accuratiùs & tenebantur & distringebantur. Sed cùm privatorum hæc essent vitia, universim videri potest Monachos jam tum Episcopis Presbyterisque affuisse, & eorum partem aliquam sarcinæ in se recepisse, in his quæ ad pœnitentias injungendas pertinerent. Adde quòd non omnes ita Monachi defecissent vel à peritia, vel ab observatione indeflexa Canonum pœnitentialium. Nobile promo Nili Abbatis exemplum, quo molliores & indulgentiores fuere Episcopi in causa Principissæ Capuanæ, quæ Nilum accersierat, ut confiteretur instigatos à se filios esse, ut Comitem quempiam cognatione sibi conjunctum, sed potestate suspectum invisumque interficerent. Illico Nilus admonuit, ut Episcopos conveniret, quibus potestas clavium à Christo mandata est : *Ego peccator sum, nec habeo potestatem ligandi atque solvendi : vade ad Episcopos, qui hæc judicare possunt : & quodcumque tibi dixerint illi, facito*. Cùmque illa respondisset, jussam se ab Episcopis hebdomada quaque ter Psalterium recitare, & largiores effundere eleemosynas : *Præceperunt ut Psalterium legerem ter in hebdomada, & eleemosynas facerem indigentibus :* ad hæc reposuit vir sanctissimus, nequaquam ea piamenta sufficere, nisi propinquis ejus qui contrucidatus fuerat, unum permitteret ex liberis suis, & interfectoribus Comitis. Non acquievit illa, eique intrepidè Nilus ominatus est ingentem calamitatum procellam, quæ mox in ejus caput irruitura esset. Ita longè alienior fuit ab indulgentia sanctissimus Abbas, quàm Episcopi. Quod attinet autem ad homicidæ deditionem, non facilè mihi persuaderi sinam, ut voluerit Abbas Principissæ filium objici vindictæ furentium inimicorum. Certus erat vel eorum generositatis, vel suæ penes eos authoritatis & gratiæ; non nesciebat pœnitentiæ sacramentum, & quæ inde penderent omnia, non minori fuisse venerationi, quàm incontaminata Templorum asyla. Denique eo forsan loco & tempore luebantur adhuc homicidia pœnis pecuniariis. Sicui minùs hæc satisfaciant, at æstimet saltem ille sanctissimis viris ea quandoque cœlitus affulgescere lumina, ad quæ alii hebescant, & suspici à nobis debere non rarò illa eorum consilia, quæ imitari nefas esset.

Surius die 26. Septem. c. 15.

Subjungo & aliud inexorabilis austeritatis exemplum in beato Romualdo Camaldulensium institutore. Vitæ ille Monasticæ vinculis addixit Thamnum, qui gratiæ & potestatis apud Otthonem Imperatorem principatum tenebat, ad expiandum perjurium, quo Crescentem Senatorem Romanum circumvenerat, ut potestati se permitteret Otthonis, cujus jussu confestim interemptus est præter datam fidem : *Quia Thamnus & fraudis conscius, & perjurio tenebatur obnoxius, idcirco à beato Romualdo jussus est relinquere sæculum*. Nec Imperatori ipsi ea tantùm luenda fuit pœna, ut in Thamno sibi conjunctissimo plecteretur : sed cùm & ipse scelus Romualdo confessus esset, jussus ab eo est pedes ire Roma ad Ecclesiam sancti Michaelis in Monte Gargano, in Monasterium Classense juxta Ravennam secedere toto Quadragesimæ tempore, Psalmodiæ ibi se jejuniisque dedere, cilicio indui, in storea cubare : denique spopondit Otto Romualdo abiturum se Imperio, & Monasticam amplexurum professionem : *Promisit beato Romualdo, quod imperium relinquens, Monachicum susciperet habitum; & cui innumeri mortales erant obnoxii, jam ipse pauperculo fratri cœpit esse subjectus*. Si quorundam laxior & remissior doctrina Monachorum illis conciliabat eos, qui amabili & pestifera sui insania quærebant, qui vulneribus blandirentur suis, non qui mederentur : apparet Nili & Romualdi alumnos & imitatores complurimos fuisse, qui hominibus persuaderent, præ salutis æternæ cura & studio, vilia esse debere omnia : & omnium optima illa esse suavissimaque videri debere consilia, quæ carni hìc non parcerent, ut in æternum & animæ & carni propitiaretur & parceret Deus; ea porro ab iis maximè expectari debere consilia, qui austerissimum vitæ genus professi, sibi ipsis minimè parcerent.

Surius die 19. Junii 25.

IX. In confesso est, ab Episcopis, & fundatoribus Monasteriorum, complures illis & Parochias & Ecclesias assignatas fuisse in dotem, & in alimenta Monachorum; adeòque Presbyteros Parochosque eorum Abbatum potestati permissos fuisse. Ejusmodi erat Presbyter, de quo Lupus Ferrarienſis Abbas ad Senonensem Archiepiscopum : *Hic Presbyter ex Ecclesia sancti Petri & nostra*. Uberiùs alibi hacce de re. Ejusmodi forsan erant & alii duo illi Presbyteri, sive Parochi, qui tunc Ecclesiis suis renunciare, & Monasticam vitam profiteri statuerunt. Non acquievit Ganelo Senonensis Archiepiscopus eorum cessioni, nisi antè Lupus idem approbasset sibi per Canones id licere. Lupus illud Epistolæ suæ exordium fecit, ne dubitatum quidem ea de re unquam fuisse: *Vestra prudentia relinquendi suos eis Titulos copiam negavit facturam, ut liberius & districtius institutionem beati Benedicti sequantur, nisi fortè nostra parvitas authoritatem vobis depromat, absque vitio posse fieri. Id tametsi nunquam in controversiam vocatum vel audierim, vel magistra lectione compererim, &c.* Luculentè mox exaggeravit, cùm Christus laicos ipsos invitaverit ad Evangelicorum consiliorum perfectionem, consentaneum jam non esse, ut ab Episcopis Presbyteri ab ea revocentur : *Ab ea igitur perfectione quam Deus etiam laicis proposuit, absit ut summoveat sacerdotes*. Deum ipsum authorem esse ejus

Epist. 82.

Epist. 29.

divor-

divortii ſpiritalis, cùm Paſtor Eccleſiæ ſuæ renuntiat, ut ad aſperiorem ſe conferat ſanctioremque vitæ rationem : vix ullum uſquam eſſe Cœnobium, in quod non Parochus aliquis ſæculi curarum & procellarum pertæſus ſeceſſerit velut in portum : *Jam verò de Presbyteris quid dicam, cùm nullum ferè Monachorum reperiatur Monaſterium, quò non aliqui eorum, ſæculi tumultus declinantes conceſſerint* ? Aldricum Senonenſem Archiepiſcopum apud ſe conſtituiſſe olim in priorem ſanctiſſimi otii ſtationem remeare, nempe in Monaſterium Ferrarienſe, ex quo ad Epiſcopatum pertractus fuerat : at morte occupatum non potuiſſe. Denique Regulam beati Benedicti, quam tot laudibus cumulavit Gregorius Magnus, annuere, ut in Monaſteria admittantur Presbyteri ; unde invictiſſimè efficitur, nihil ibi eſſe quod Canonibus adverſetur : *Cùm beatus Gregorius Regulam Patris Benedicti approbat, eadem autem Regula Sacerdotes cum officio ſuſcipiendos cenſet, &c.*

Conc. Gall. To. 3. p. 571. X. Denique quod curſim perſtrinximus de iis qui è clauſtro ad Epiſcopale ſolium aſſurgunt ; Nicolaus I. Papa ad Egilonem reſcribens Senonenſem Archiepiſcopum, teſtatum facit, priſtinum omnem conſtare vigorem decreto Innocentii I. ſuprà non ſemel relato : hortaturque illum, ut miniſterio Epiſcopali omnium ſummo illas omnes adjungat virtutes, quibus antè in Monaſterio ſtrenuiſſimè perfunctus fuerat : *Tuum præterea frater chariſſime propoſitum obſerva, & qui diu in Monaſterio moratus es, à priſtino voto divertere noli. Quod enim diu in humili habitu cuſtodiſti, profectò indecens eſt, in potiori poſitus dimiſeris ordine, hoc ipſum ſancta quoque Scriptura, venerandiſque decretis pleniter edocentibus.* Innovatum jam diximus à Carolo Magno hoc Innocentii Decretum.

Capit. l. 4. c. 37.

XI. Accipe quod non poſſit non aliquem animo injicere ſtuporem. Cùm diu & multùm reluctatus Rembertus, abreptuſque nihilominus tandem fuiſſet ad Archiepiſcopatum Bremenſem, ipſomet die obitus ſancti Anſcharii præceſſoris ſui : non exiſtimavit etiam poſt conſecrationem ſuam abſolutum ſe eſſe eo voto, quo ſe obligaverat profitendæ Religionis ſtatim ab obitu ſancti Anſcharii, cujus diſciplina imbutus fuerat. Epiſcopi ipſi qui ei manus impoſuerant, aſſenſi ſunt, authoreſque fuere ut votum exolveret ; incunctanter ille in Abbatiam Corbejenſem Germaniæ profectus, pollicitus eſt vovitque Deo obedientiam, converſionem morum, & ſtabilitatem juxta Regulam beati Benedicti, quantum labores Monaſtici Epiſcopalibus muniis non obſtreperent : *Tenebatur jam olim Rembertus voto ejuſmodi obſtrictus, ut poſt ſancti Anſcharii obitum, mox & propoſitum & habitum Monaſticum amplecteretur. Quamobrem communicato cum Pontificibus, qui ipſum conſecrarant, conſilio, ſtatim ut ordinatus fuit, ad novæ Corbejæ Monaſterium properans, illius profeſſionis habitum ex toto ſuſcepit. Converſationis autem illius profeſſionem ita fecit, ut obedientiam, & converſionem morum, & ſtabilitatem ſecundùm Regulam ſancti Benedicti exhiberet, quatenus labores & occupationes ſuſcepti Epiſcopatus permitterent.* Et ſanè in Epiſcopali Palatio collegam unum ex Monachis habere voluit, à quo edoceretur totum Monaſtici tyrocinii decurſum. Id verò hìc magnoperè obſervandum venit, quantum ille diſcriminis eſſe intellexerit, habitum inter & functiones varias laboreſque vitæ Monaſticæ. Habitum enim omnino induit, nunquam poſthac exuendum : *Illius profeſſionis habitum ex toto ſuſcepit.* Exercitia verò Monaſtici inſtituti profeſſus non eſt ſe obiturum, niſi quantum fas eſſet per Epiſcopatus functiones. Referetur infra Epiſtola Innocentii III. ubi ſimiliter præcipit, ut Epiſcopus, etiam conſecratus, votum anterius impleat Religionis.

Surius die 4. Febr. c. 10.

Bernardus Hildesheimenſis Epiſcopus morum ſanctimonia ſpectatiſſimus, paulò ante obitum Monaſtico habitu indui voluit in Capella, in quam deferri ſe juſſit, ut ibi efflaret animam, ubi & mundo renunciaſſet : *Tactus infirmitate ultima, cùm adeſſe exitus ſui horam ſenſiſſet, in eandem Capellam ſe ferri præcepit, juſtum eſſe aſſerens, ibidem vitæ terminum ſortiri, ubi ſæculi abrenunciationis habitu ſe contigiſſet inſigniri.* Refertur ab Vuillelmo Malmesburienſi, ut Odo Viltonienſis in Anglia Epiſcopus, reniſus diu multumque ſit, ne Cantuarienſis crearetur Epiſcopus, propterea quòd nullus ea ſede hactenus ſediſſet, qui non antè Monachum ſe profeſſus eſſet : *Nullus enim ad id tempus, niſi Monachili ſchemate indutum, Archiepiſcopum ſediſſe.* Denique cùm eam ejus conſtantiam fregiſſent authoritate ſua & conſpiratione, tum Rex, tum Epiſcopi, ne puncto quidem temporis ceſſavit, quin mare trajiceret, Floriacum improviſus veniret, ibique profeſſus Monaſticum inſtitutum, in Angliam rurſum ad Eccleſiæ ſuæ capeſſenda gubernacula properaret : *Tranſito mari apud Floriacum Monachilia accepit, frugi homo & prudens, ut nec favorem civium rideret, nec priſcam conſuetudinem decoloraret.*

Surius die 20. Nov. c. 43.

Vuill. Malmesb. L. 1. de Geſtis Pont. Angl.

XII. His exemplis dilucidum fit, perſuaſiſſimos tunc fuiſſe Epiſcopos, Epiſcopatum, in quo ſummum columen eſt perfectionis, nihil habere, quod ſociari & cohæreſcere non poſſit cum ea conſiliorum Evangelicorum perfectione, quam Monachi profitentur. Eulogio Cordubenſi in Hiſpania Presbytero Martyri mirum in modum placebat hæc Clericalis cum Monaſtica vita conjugatio ; cùm tametſi Monaſticam profeſſionem nunquam emiſiſſet, ejus tamen virtutes & labores omnes ſtrenuiſſimè perfungeretur, contextis in unum functionibus Sacerdotii omnibus, & Monaſticæ pietatis inſtitutionibus : *Ita Clericatum agens proprium, ut regularem ordinem non dimitteret alienum : ita Monachis adhærens, ut Clericus probaretur ; ita in Clero degens, ut Monachus videretur ; utrobique aptus adcurrens, & utrorumque profeſſiones unus ſufficientiſſimè complens : currebat ſæpiùs ad cœnobiorum ſacratiſſimos greges. Sed ne proprium ordinem contemnere putaretur, ad Clerum iterum remeabat, in quo dum aliquod tempus perſiſteret, ne virtus animi curis ſæcularibus enervaretur, iterùm Monaſteria repetebat.*

Surius die 11. Martii c. 3.

XIII. In Oriente verò, quod mirere, multò etiam ſtrictior ſanctiſſimæ utriuſque profeſſionis conjunctio & ſocietas fuit. Ut plurimum Patriarchæ & Epiſcopi ex Monaſteriis adſcicebantur, & eorum ingens numerus in eadem ſe abdicata dignitate retulit Cœnobia ; quibus & optarius, & ſplendidius erar in clauſtro, quàm in ſolio, tum vivere, tum mori. Paulus Patriarcha Conſtantinopolitanus, cui ſucceſſor datus Taraſius, in Monaſterium ſe receperat, & religioſam induerat veſtem : *In numerum Monachorum ſe retulit, mutato habitu.* Ignatius Patriarcha ejus civitatis Regiæ Monachus erar. Ar vitæ ejus Scriptor Nicetas affirmat, Photium qui illum ſolio exturbavit, in Patriarchalem ſedem ſeipſum intruſiſſe, ſuſceptis intra ſex dies Ordinibus omnibus. Etenim prima die factus eſt Monachus, ſecunda Lector, tertia Subdiaconus, quarta Diaconus, quinta Presbyter, ſexta Epiſcopus & Patriarcha : *Prima die Monachus ex Laico, ſecunda Lector, &c.* Viderit Lector an hoc exemplo id efficere velit, ut Epiſcopi Orientis omnes ante Epiſcopalem Ordinationem Monaſticam induerent veſtem & profeſſionem, atque ita illigarent ſe perpetuæ continentiæ, à qua liberi & ſoluti erant omnes inferiorum Ordinum Clerici, ipſique adeo Presbyteri. Mihi certè Epiſcopatus conſecratio ipſa videtur inexplicabilis fuiſſe nodus, quo inviolabili cœlibatus legi innecterentur.

Vita Taraſii Surius menſ. Febr. die 25. c. 5.

Erat enim non parum diſcriminis inter Epiſcopos,

pos, qui è Clauſtro, & eos qui è ſæculo Epiſcopi creabantur. Illos apertiſſimè ab his diſcriminat Synodus VIII. Oecumenica: quando hos jubet non uti pallio, niſi locis & temporibus ad id definitis: illis autem præcipit, ne in Epiſcopatu Monaſticam abjiciant veſtem, quin & veſti Monaſticæ, ſanctimoniæ reliquum addant apparatum. Serm. 17. *Illos autem qui reverenter Monachicam vitam ſectati ſunt, & Epiſcopalem meruerunt honorem, conſervare ſchema & amictum Monachicorum indumentorum, & ipſam beatam vitam decernimus, & nullus omnino habeat poteſtatem deponere jam dictum ſchema, propter typhum & arrogantem voluntatem, ne per hoc inveniatur propriorum tranſgreſſor pactorum.* Hujus Concilii Patribus viſum eſt, non poſſe ſine duplici piaculo Monachum Epiſcopatu auctum Monaſticam repudiare deinceps veſtem, vel Monaſticæ pietatis exercitia; hinc quippe humilitatis inſignibus pompam præferri: inde propoſito, & votis antè Deo nuncupatis derogari.

Hinc autem liquidò patet, non omnes Epiſcopos ordinari cœpiſſe induenda veſte Monaſtica. Aſtutè Photius ea arte voluit excuſare præcipitem illam feſtinationem, qua omnes ſimul Ordines ſuſcipiebat. A Monachis non eadem Ordinum interſtitia quæ à Laicis exigebantur. Sed, in cauſa erat illa perſuaſio, quòd plures quis jam annos in Monaſticæ converſationis ſtadio peregiſſet: idque abundè eſſet, ut interſtitia Ordinum compenſarentur. Itaque non aliud tunc Photius, quàm genio indulgebat, ubique verſipellis, ubique veterator.

XIV. Hinc autem rurſum liqueſcit, quàm non à vero tantùm, ſed & à veri ſpecie procul ſint, qui ſibi fingunt, ubi vocarentur Monachi ad Clericatum, continuò abſolutos fuiſſe eos à vinculis quibuſcumque Monaſtici inſtituti. Ex adverſo enim hic ne Epiſcopatus quidem ea ſolvit vincula vel votorum, vel exercitiorum, quæcumque cum Epiſcopalibus functionibus ſociari poſſunt. Adde & illam Juſtiniani Novellam, quam Nomocanoni ſuo Photius intexuit, qua nempe uxores ducere prohibentur Clerici minores, ſi antè Religionem ſunt profeſſi: *Si Monachus, Clericus factus fuerit, ne audeat ad matrimonium accedere, etiamſi eum gradum ſit aſſecutus, in quo licet Clericis uxores ducere, ſcilicet Cantoris, & Lectoris.* Itaque ordinatio ejus qui Monachus jam eſſet, non priſtinorum pietatis officiorum vel remiſſio erat, vel imminutio, ſed novorum accumulatio. Nomocan. p. 9. c. 29.

XV. Jam verò quoad Presbyteros qui Religioni Monaſticæ nomen dabant, illos Patriarcha Michael Conſtitutione ſua in propria compegit Monaſteria, quamvis ea priùs conſuetudo viguiſſet, ut nec à Collegio, nec à functionibus cæterorum Clericorum excluderentur: *Cùm enim mos eſſet, ut qui ex laicis functionibus Monachi facti fuerant, & ad Sacerdotum miniſterium priùs adſcripti erant, etiam poſt vitam Monaſticam in Miniſtrorum corpore & catalogo permanerent, & unà cum laicis Sacerdotibus verſarentur; ſanctiſſimus Dominus noſter Michael longam hanc conſuetudinem habuit pro nihilo, & ſtatuit ut ex laicis ſolùm Sacerdotibus miniſteria conſtarent, Monachi autem in ſuis Monaſteriis aſſiderent.* An caſto & infucato zelo id conſtituerit Patriarcha, judicium ſit penes alios. Sed illud nos in rem noſtram arripimus, moris id fuiſſe ante hominum memoriam vetuſtiſſimi, ut Beneficiarii, Parochi, Clerici denique omnes, integrum ſervarent Ordinem, locumque priſtinum, & munus in Capitulis & in Clero, poſtquam Clericali amplitudini Monaſticæ ſanctimoniæ lumen addiderant. Diuturnior aliquantò fuit in Occidente Clericorum illa Monachorumque adgregatio in eundem Clerum, in eademque Cathedralium Eccleſiarum Capitula. Juris Orient. Tom. 1. pag. 830. Balſamon. in Nomoc. Tib. 1. p. 3.

XVI. In Concilio VII. Generali ferè omnes Legati Papæ, cæterorumque Patriarcharum abſentium ex Monachis delegati fuerant. In hujus Concilii Actione IV. poſt Epiſcopos ſubſcripſere Abbates & Monachi penè innumeri, qui ſacrarum imaginum vindices fuerant acerrimi, & invictiſſimi fidei defenſores. Quocirca velut in tam ſtrenuæ virtutis præmium, & ad perſimilis fortitudinis invitamentum, illud Abbatibus conceſſum, vel confirmatum eſt privilegium, ut minores Ordines ſui Cœnobii Monachis conferre poſſent. In VIII. quoque Synodo Monachi complures Patriarcharum abſentium ſedes implevere, maximè verò Joſephus Archidiaconus & Vicarius Patriarchæ Alexandrini. Can. 14. Act. 9.

XVII. Sed minimè prætereundus nobis eſt Apoſtolatus tot Monachorum, qui tot adiere pericula, tot exhauſere labores, ad ſeptentrionales gentes Chriſtos ſubjugandas, & qui primi earum Epiſcopi & parentes fuere. Adamus Canonicus Bremenſis in Eccleſiaſtica hiſtoria multâ in hanc rem commemorat. Cùm enim Ludovicus Pius Corbejenſem in Germania Eccleſiam extruxiſſet, eoque deduxiſſet Coloniam Corbejenſium in Gallia Monachorum, ex eorum grege Anſgarium delegit, quem in Daniam mitteret, aliaſque Boreales gentes Chriſtianæ fidei Præconem. Ita res proceſſit, ut Anſgarius Hamburgenſis Archiepiſcopus crearetur, & univerſam illam Eccleſiam poſthac Apoſtolica authoritate & delegatione adgubernaret. Suum ſibi ille alumnum Rimbertum adjunxit collegam & commilitonem, & eo ipſo tempore, quo Normanni Danique Galliam & Germaniam immanitate incredili populabantur, ipſi eam injuriam ſanctiſſimè ulciſcebantur, Dania viciſſim & Suecia Chriſti Imperio non alio quàm divini verbi gladio ſubacta. Potentiſſimi & numeroſiſſimi exercitus vel conſpectu ipſo Normannorum exanimati fugabantur, cùm duo intrepidi Chriſti milites maria tranarent, ut Normannos & confœderatas eis barbarie & furore gentes in proprio ipſarum profligerent ſolo. *Et quia vaſtatio Normannorum vel Danorum excedit omnem crudelitatem, eo plus mirum, quod ſancti Confeſſores Dei Anſgarius & Rimbertus per tanta pericula maris & terræ illas gentes intrepidi adibant & prædicabant, ante quarum impetum nec armati Reges aut potentes Francorum populi ſubſiſtere poterant.* Cap. 6. 12. 14. 27. 28. 36.

Numquam ſejunxit Rimbertus Epiſcopatus labores à Monaſtici inſtituti aſperitatibus, evicitque ab Imperatoribus, ut Adalgarius Corbejenſis Monachus cooperator & collega ſibi accederet, dum ingraveſcente ſenecta ſpiritum utcumque duceret, poſt obitum ſucceſſor futurus. Exhauſto Adalgario longo & perilluſtri prædicationum miſſionumque Apoſtolicarum curriculo, ab Nicolao I. Papa non ægrè impetravit, ut commilito interim ſibi, poſt & ſucceſſor daretur Hogerus Monachus & ipſe Corbeienſis. Ab his Archiepiſcopis præformati ſunt tandem, datique Daniæ, Sueciæ, & Norvegiæ Epiſcopi & Paſtores. Egimus ſuprà de miſſione ſancti Bonifacii cæterorumque B. Romualdi alumnorum in Ruſſiam. Poſſet & aliorum acervus exemplorum huc congeri. Sed vel hinc ſatis patet, quàm non pœnitere debuerit Pontifices, quòd ad Sacerdotales & Apoſtolicas functiones acciverint Monachos, quorum induſtriæ & infatigatæ conſtantiæ accepta feratur tot barbararum converſio gentium. Cùm Bonifacius & Lullus Archiepiſcopi Moguntini, & ante ipſos Suvibertus & Luidgerus Germaniæ Apoſtoli fuerint, eam illi gentem inſuefecerunt regimini eorum Epiſcoporum, qui quò Evangelicorum conſiliorum religioſiores erant ex Monaſticis inſtitutis obſervatores, eò efficaciùs invictiùſque Evangelicâ fidem promulgabatur. Arnolphus Monachus ſancti Emmerammi Ratiſponenſis libro ſecundo vitæ ejuſdem beatiſſimi viri, teſtatum facit, Epiſcopatum Ratiſponenſem alternatim mandari ſolitum Canonico & Monacho, qui ſedem habebat, & Abbatis Ibid. c. 38. 41. 48.

batis munus implebat in Monasterio sancti Emmerammi. Luculentissima ea erat ratio conglutinandi cum Clero Monastici instituti, & eam Bonifacius ipse Germaniæ Apostolus instituerat : *Ex eo tempore quo primùm à Bonifacio Apostolicæ Sedis Vicario juxta Decreta Canonum in Bojoaria ordinabantur Episcopi, vicissim sibi succedebant in hujus Episcopatu Monachi atque Canonici ; ita ut si antecessor esset Canonicus, fieret successor Monachus, & iterum huic antecessori succederet Canonicus. Hæc consuetudo usque ad nostra permansit tempora.*

CAPUT XVIII. p. 4. l. 1. c. 50.

De conjunctione Clericalis & Monastici instituti post annum Christi millesimum.

I. Capitula quædam & ipsa Episcoporum solia quandoque Monachis addicta & reservata. Abbates jam necessariò Presbyteri.

II. Ab Urbano II. statuitur, propositum Monasticum quò sanctius, eò gerendo sacerdotio & administrandis Sacramentis accommodatius esse.

III. Clericorum & Monachorum conjunctionis varia argumenta.

IV. Alia rursum ejusdem rei argumenta ex Concilio Constantiensi & Tridentino.

V. Charitas & solicitudo pastoralis Episcopos & Parochos evehere potest ad amplius aliquod sanctimoniæ culmen, quàm dura & aspera Monasticæ vitæ studia.

VI. Conspiratione Monasticarum Congregationum cum Episcopis, teterrima aliquando schismata oppressa sunt.

VII. Eminentissimas Ecclesiæ Sedes impleverunt ornaruntque Monachi. Summi Principes & maximi quandoque Præsules à Professione Monastica dignitatem sibi quandoque, & sanctitatem quæsiere.

VIII. Retunditur insania Monachi ultrà modum venditantis status sui perfectionem.

IX. Consensus Ecclesiæ Græcæ.

X. Bernardi in hanc rem pulcherrima quædam dicta.

I. CUm Beneficia partim Clericorum sint, quæ sæcularia : partim Monachorum, quæ Regularia dicuntur : non potuimus non hìc agere de Clericorum Monachorumque conjunctione & necessaria copula. Eos quippe ut distingui necesse est, ita nimis sejungere res plena periculi foret.

Bituricensi Concilio anni 1031. innovatæ sunt leges, utrique statui communes : ut ne à priori sua Ecclesia in aliam, vel à priori Monasterio, cui affixi fuerant ordinatione sua, vel professione, *ubi priùs titulati sunt*, in aliud transilire possint, nisi
Can. 23. 24. 25. permittente Episcopo, vel Abbate ; utque ne resiliant à statu suo, sed cogantur Monachi Monasticam vestem, quam exuerunt, rursus induere ; si ab Abbatibus autem rejiciantur, tum liceat eis ad Clericorum se collegia adgregare : *Maneant cum Clericis in Monasteriis, vel apud Ecclesias.*

Epist. 39. Rescripsit Alexander II. ad Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem, ut ne depelli sineret è Capitulo Cantuariensi Monachos, quos inde & ex aliis compluribus Angliæ Cathedralibus Ecclesiis nefarii quidam homines ejicere machinabantur. Narrat Eadmerus ut in eam Monachorum dejectionem conspirassent Episcopi, qui ex ordine Clericali
Eadm. Hist. Nov. l. 1. cùm essent, à Vuillelmo Angliæ Rege Episcopalibus sedibus donati fuerant : utque Vuillelmum Lanfrancus ab ea sententia & voluntate abduxerit, impetraveritque tandem Ecclesiæ suæ Cantuariensi istud ab Alexandro II. privilegium. Anno 1062. habitum est in Hispania Arragoniæ Concilium, quo firmatus est antiquus usus, ut Episcopi Jaccæ, vel Huescæ, qui Arragonii Episcopi dicebantur, deligerentur semper ex Monachis Cœnobii sancti Joannis de Pena, hoc est de Rupe. Notitiæ suæ Mariana l. 8. c. 14. Episcopatuum Pompelonensium Sandovallius Privilegium inseruit Sancii Regis anno 1023. quo jubentur Pompelonenses Episcopi semper eligi ex Monasterio sancti Salvatoris de Leira. Id animadversum est ab eruditissimo viro Cossartio in hoc Concilium Arragonense.

Concilio Pictavensi anno 1078. præceptum est, ut Abbates Presbyteratu initiarentur, aut exspoliarentur Abbatiis suis. *Ut Abbates, & Decani, qui Presbyteri non sunt, Presbyteri fiant, aut Prælationes amittant.* Nihil amplius ab Archidiacono, quàm ut Diaconus esset, desiderabatur : & tamen in Concilio Londinensi anni 1075. supra viginti & unum Abbates sedit Archidiaconus ; cùm non possent non eorum complures Presbyteratu gaudere. Itaque & hac etiam extrema Ecclesiæ ætate & Capitula constabant quandoque solis Monachis, & ex Monachis deligebantur Episcopi, & Abbates incipiebant ea arctari beata necessitate, ut Presbyteri essent.

Erant & aliquando bipertita ex Clericis Monachisque Capitula. In Ecclesia sancti Ambrosii Mediolani duo erant Collegia, alterum Canonicorum, alterum Monachorum, quæ in eadem Ecclesia canonicas persolvebant divini Officii horas, non simul, sed alio & alio tempore. Unde & de horis jurgatum aliquando est, & res ad Innocentium III. relata, qui anno 1201. pronunciavit vetustissima esse duo hæc Collegia in ea Ecclesia, *à longissimis retro temporibus ;* nihil esse causæ, quamobrem alterum alteri subjiceretur, & unamquamque Canonici Officii partem tunc ordiendam esse Monachis, cùm ab ea Canonici desissent. Nardensis in Italia Ecclesia Græcorum olim fuerat Monacho- Italia sacra Tom. 4. pag. 1091. Ibid. Tom. 1. pag. 1111. rum, postea Benedictinorum, quibus permixti erant Canonici. Unde conjectura emergit, Cathedralem olim eam fuisse Ecclesiam. Anno 1267. à Cardinali Legato Episcopo Albanensi reformari cœpta est ea Ecclesia, constitutis ibi decem Canonicis, aliisque similiter Monachis decem ; ut hi ex una, illi ex altera Chori parte simul Canonicum pensum persolverent, haberentque suas singuli sejunctim Canonici Præbendas ; reliquæ Ecclesiæ res penes Abbatem & Monachos essent. Anno 1413. Joannes XXIII. Papa eam Ecclesiam in Cathedralium dignitatem evexit. Author est Longinus anno 1059. obiisse Aaronem, qui ex Cluniacensi Monacho creatus fuerat Abbas Thiniecensis in Polonia, & exinde Archiepiscopus Cracovensis. Ante obitum autem suum Thiniecenses hoc donaverat privilegio Abbates, ut Canonici forent in Ecclesia Cracovensi, interessentque divinis Officiis, in superpelliceo & almutia. *In Ecclesia Cracovensi sit Canonicus natus, &c.*

II. Ex hac porro sacerdotalium ornamentorum in Monachos derivatione, accensa est forsan vel invidia vel æmulatio eorum qui eo ævo evulgare suam hanc cœpere insaniam, rata & valida non esse sacramenta, quæ à Monachis administrarentur. In Concilio Nemausensi anni 1096. Urbanus II. Monachorum tuitionem & patrocinium suscepit ; insultosque obtrectatores his argumentis convulsit, Gregorium Magnum Romæ, Augustinum Angliæ, Martinum Turonensem in Gallia Monachos fuisse, nec minùs dignè strenuèque claves Ecclesiæ administrasse. Ita edixisse in Regula B. Benedictum, ut Monachi sæculo, non ut Clero renuntiarent. Non Can. 2. 3. 4. minùs teneri Clericos quàm Monachos sæculari fastu & illecebris abstinere : *Quod quidem Apostolicis documentis, & Sanctorum institutis, non solùm Monachis, verùm Canonicis summoperè imperatur, ut mortui mundo sint.* Addit porro illos esse dignissimos sacramentorum administros, qui proximè accedant ad Apostolicæ vitæ morumque innocen-

nocentiam, & sæcularium rerum omnium abdicationem : *Itaque videtur nobis, ut his qui sua relinquunt pro Deo, digniùs liceat baptizare, Communionem dare, pœnitentiam imponere, necnon peccata solvere, &c. Censemus eos qui Apostolorum figuram tenent, prædicare, baptizare, Communionem dare, suscipere pœnitentes, peccata solvere.*

Ad hæc Urbani II. decreta attemperavit se disciplina posteriorum sæculorum. Quamprimum subacta fuit victricibus Latinorum armis Palæstina, Congregationes omnes Occidentis Monasticæ eò convolarunt, & toto pectore incubuerunt in Tartarorum cæterorumque Infidelium, & in Schismaticorum Græcorum conversionem. Cúmque Tartarorum Rex, obtruncato Presbytero Joanne, qui tota ferè potiebatur Asia, & Christiano nomine se venditabat, filiam ejus uxorem duxisset, invasisseque ditionem, & omnium paratissimus videretur ad hauriendam Christianæ fidei institutionem; Ludovicus IX. sanctissimus, Galliæ Rex Dominicanos ad eum & Franciscanos ablegavit. Mandatæ sunt litteris à Vincentio Bellovacensi aliisque Scriptoribus delegationes Apostolicæ huic utrique religiosissimo cœtui exinde concreditæ. Nemo nescit longè maximam partem & laborum & laudum penes Regulares hos fuisse, in spargendo Dei verbo inter barbaras & infideles Orientis istiusmodi Nationes. Cogit necessitas etiamnunc ut & Parochiæ ferè omnes eis regendæ mandentur in Americanis Regionibus, quæ eorum maximè opera & barbariem exuere pristinam, & ad Christum se contulerunt. Non potest planè non admirationi esse omnipotentis Ecclesiæ sponsi Christi providentia, qui novum quendam orbem, universum sibi sponsæque suæ his postremis sæculis adgregare volens, tam numerosas excitavit Congregationes Regularium, quibus & eum inspiravit fervorem, immo & Constitutiones Regulasque dictavit, quibus astringuntur & Fidelium saluti, & Infidelium conversioni se totos impendere.

antiprat. L. c. 34. n. 2. Vincent. Bel. Spec. H. l. 31.

III. In Concilio Vindsorio anno 1114. electus est ad Archiepiscopatum Cantuariensem Radulphus Roffensis, jam Episcopus : contestantibus nonnullis, ab Augustini temporibus, Episcopos omnes Cantuarienses ex Monachis assumptos fuisse, uno excepto, qui à Pontifice exauthoratus fuerat, tum ea de causa, tum quòd gravioribus quibusdam sceleribus irretitus esset. Tradit Matthæus Paris anno 1228. Romæ definitum fuisse, ut Monachi Coventrenses & Canonici Lichfieldenses alternatim Episcopum eligerent Coventrensem, quamvis eum hactenus soli Monachi elegissent. Diximus suprà de Odone, vel Vildone, qui in Cantuariensem electus sedem, diuque renisus, quòd soli Monachi eam Ecclesiam rexissent, tandem coactus, in Floriacensi antè Cœnobio Monachum se professus est. Idem habet Harsfeldius de Episcopis Dunelmensibus in Scotia, undecimo sæculo. Anno 1238. in Concilio Lundinensi statutum est, ut religiosè servaretur Decretum Innocentii I. Papæ, ut ne Monachi à priori instituto deviarent, quando Clero & Ordinibus alligarentur : *Non debet aliquatenus à priore proposito deviare, &c. Quod diu servaverunt, id in altiori gradu positi amittere non debent.* Est enim Clericatus eminentior sanè gradus, sed cui plurimum accumulatur splendoris & dignitatis ex Monasticæ vitæ sanctimonia. Postquam definisset Alexander Papa III. non posse uxoratos profiteri institutum Monasticum, nisi eorum conjuges idem profiterentur : addit tantò eandem legem impensiùs observandam in Ordinibus sacris, quantò hi præcellunt statui religioso : *Cùm igitur Senatus sacrorum Clericorum longè præemineat cœtui Monachorum, ita ut aliquando bonus Monachus vix bonum Clericum faciat, nullus conjugatorum est ad sacros Ordines promovendus, nisi &c.*

an. 142.

pen. Con. 1. Part. 2. c.

IV. At verò anno 1415. damnata est in Concilio Constantiensi propositio illa pestiferæ Viclephi doctrinæ, qua oppugnabatur Monastica institutio, tanquam ea velut obex quidam adversaretur divinæ voluntati, eamque arctaret, ne ad alia aliaque pietatis officia hominem vocare posset : *Si quis ingreditur religionem privatam, redditur ineptior & inhabilior ad observantiam mandatorum Dei.* Anno 1433. in Concilio Basileensi Doctor Ordinis Dominicani Kaltheisenus prolixo & meditato sermone demonstravit propositum Monasticum Apostolicis insistere vestigiis, & Apostolicarum virtutum effigiem sempiternam Ecclesiæ repræsentare : non quidem in regimine Ecclesiæ universalis; in id enim Apostolis successisse Cardinales : nec in privatæ cujusque Ecclesiæ administratione, in hanc enim iisdem substitutos Episcopos; sed in religiosæ vitæ & pœnitentiis ac macerationibus deditissimæ professione. Quin & Tridentina Synodus in Regularibus agnovit imaginem & participationem quandam Episcopalis potestatis in Abbatibus, quibus jus confirmavit conferendi Monachis suis Tonsuram & minores Ordines.

Sess. 8.

Sess. 23. c. 10.

V. Universim tamen certissimum est, functiones Ordinum Hierarchicas ea resplendescere gloria & sanctitate, ad quam non semper aditum sibi tentandum Monachi duxerunt. Si verò qui eas exercent, non unà illam retinent vel animi castimoniam, vel cælestium rerum contemplationem, cui affixi sunt ex Monachis sanctissimi quique : ipsa illa charitas, qua adducuntur, ut propriæ salutis & sanctitatis incrementa posthabeant proximorum saluti, incrementum videri potest multò maximum sanctimoniæ, quo sanctissimis Monachis quibusque vel exæquentur, vel etiam quandoque anteponantur. Saltem permagni interest, ut ita persuasum habeant Monachi. Ita certè persuasissimum erat Bernardo, cùm hæc ille vociferaretur, & pertonaret in Monachos quosdam Ordinis sui immoderata admiratione insanientes, & insurgentes in Episcopos & Parochos, qui non tantam quantam illi carnis mortificationem præ se ferrent : *Meminerit scriptum, Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Nam tu quidem in tui custodia vigilans, benè facis; sed qui juvat multos, & meliùs facit & virilius. Quod si implere non sufficit, absque aliqua iniquitate, id est absque quadam inæqualitate vitæ & conversationis suæ, memento quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hæc dicta sint contra geminam tentationem, qua sæpè viri Religiosi Episcoporum vel ambire gloriam, vel excessus temerè judicare diabolicis instigationibus incitantur.*

In Cant. Serm. 12.

VI. Quæ autem hoc Bernardi spiritu animatæ erant Monasticæ Congregationes, eæ sua cum Episcopis indivulsa conjunctione, sub Episcopis subjectione, Cleri utilitatum, non minori quàm suarum studio, & sapientiam commendabant suam, & gloriæ cumulum sibi comparabant. Consule, si vacat, Epistolas Hugonis Abbatis Pontiniacensis, Bernardi Abbatis Claravallensis, Stephani Abbatis Cistercienses, & omnium ejus Congregationis Abbatum, ad Honorium II. Papam & ad Ludovicum VII. Franciæ Regem, ut in Regis hujus gratiam charitatemque pristinam redintegraretur Episcopus Parisiensis, in quem eruperat ejus indignatio. Non multo post tempore eodem perfuncti sunt officio in Archiepiscopum Senonensem. Cùm pestifero Anacleti schismate proscinderetur Ecclesia, magni ad revehendam confirmandamque unitatem & pacem momenti fuit, earundem Congregationum conspiratio pro tuenda Innocentii II. causa. Testis locuples Bernardus : *Itaque Camaldunenses, Vallisombrani, Carthusienses, Cluniacenses, & qui de majori Monasterio sunt, mei quoque Cistercienses, Castemblenses, Cadumenses, Tyronenses, Saviniacenses, universitas denique & unanimitas fratrum, tam Clericorum, quàm Monachorum Regularis vitæ probatæque conversationis, sequentes Episcopos tanquam greges Pastores suos,*

Baron. ann. 1127.

Baron. ann. 1130.

Bern. Epist. 126.

Innocen-

Innocentio firmiter adhærent. Author coævus vitæ sancti Anthelmi Bellicensis Episcopi occasione alia id ipsum confirmat : *Interim præeuntibus Carthusianis ac Cisterciensibus, Alexander Pontifex à Gallis, Hispanis, Britannis brevi receptus est*. Surius die 26. Junii.

VII. Ex his minuetur, ut spero, stupor quem alioqui injicere potuisset Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis, ubi scribit, Cathedras omnes Episcopales, Patriarchales, & ipsam Romæ Pontificalem sedem sæpiùs fuisse infestas à Monasticæ vitæ professoribus, qui in ea fastigia electione & merito singulari venissent : *Quid indecens si Religiosæ Ecclesiæ religiosus, sapiens, litteratus Monachus inde in Pontificem electus est, unde Episcopales, Archiepiscopales, Patriarchales, & ipsa omnium vertex Ecclesiarum, Apostolica & Romana Sedes, patres sibi assumere consueverunt*? Vuillelmus Angliæ Rex ab Hugone Cluniacensi Abbate poposcit ex alumnis suis Monachos sex, ut à se consuli possent, & consiliis præesse suis, tanquam oracula quædam cælestia, in Episcopatuum distributione, & in tota Ecclesiarum administratione : *Supplicando, ut sex ei personas dirigeret ex fratribus nostris, quorum consilio agere posset, quidquid illi de Ecclesiis ordinandis foret agendum, eisque Rectoribus constitutis, securus esset de ovibus custodiendis atque regendis*. Longè admirabilius est repulsam passum esse Regem ab Abbate, quàm hæc eum ab illo poposcisse. Luculentum erat ejusmodi Consiliarios & Ministros à Rege optari ; luculentissimum Monachos sanctissimos his non permitti procellis. Ludovicus Crassus antequam exhalaret animam, habitu indui voluit B. Benedicti, Regulamque professus est. Testis aderat Superius sancti Dionysiii Abbas, idemque author est Episcopos ipsos hoc exemplum secutos esse, vel præisse : *Videant qui Monasticæ paupertati derogant, quomodo non solùm Archiepiscopi, sed & ipsi Reges, transitoriæ vitam æternam præferentes, ad singularem Monastici Ordinis tutelam securissimè confugiunt*. Henricus frater Ludovici VII. Regis Instituto Cistercienſi sese illigavit, nec multò post ad Bellovacensem Ecclesiam electus est. Bernardus Bonævallensis Abbas in vita sancti Bernardi Clarævallensis Abbatis nomina recenset unius Pontificis, duorum Cardinalium, & complurium Episcoporum, qui sub Bernardi disciplina ad Claramvallem Monachi fuerant. Ubi rescivit sanctus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, ab Episcopo Parisiensi vi extractum fuisse Cantorem Ecclesiæ à Monasterio sancti Martini de Campis, quò ille confugerat, ut Monasticum propositum profiteretur, litteras ad eum dedit, authoritate & doctrina refertissimas ; admonens quàm his adversa essent, quæ præceperat Gregorius Magnus, nec non & Concilium Toletanum IV. ut integrum semper esset liberumque Clericis, sortem eligere à curis & tumultibus sæculi remotiorem : *Qui meliorem vitam sequi cupiunt, liberos esse debere ab Episcopis*. Scripsit ad Episcopum Gebennensem Innocentius III. si professionem amplecti Monasticam proposuisset, spopondisseque Deo ante Episcopatum, abdicari debere Episcopatum, persolvi votum, & si tum rursus eligeretur, fas tunc demum esse electioni assentiri : *Consulimus, quatenus si tuam omnino sanare conscientiam desideras, regimen resignes Ecclesiæ memoratæ, ac reddas Altissimo vota tua : in hoc tibi gratiam facientes, quod si Capitulum ejusdem Gebennensis Ecclesiæ te postmodum canonicè duxerit eligendum, concedimus, ut electionem recipias taliter de te factam*.

L. 1. Ep. 29. Bibl. Clun. pag. 413. Baron. ann. 1136. n. 21. Ann. 1149. n. 25. L. 3. Ep. 12. 13. Regest. 16. Epist. 93.

VIII. Virtuti ipsi expedit, habere quæ sibi obstrepant & adversentur, ne altiùs longiùsque eluctando elidatur. Eo forsan consilio, altiùs consulente providentia, permissi sunt quidam Monachi de ipsa status sui sanctitate intumescere, & in eam prorumpere insaniam, ex cujus curatione sapientiæ & modestiæ accessio non parva cæteris fieret omnibus. Concilii Constantiensis tempore evulgavit Matthæus Grabon Dominicanus Vismarienſis in Saxonia, consilia Evangelica usque adeo Monastici status esse propria & peculiaria, ut extra Cœnobia ea coli & observari nefas esset : ideoque & crimine gravi sauciari eos, qui terrena omnia fastidirent, erogarentque in pauperes, nisi eodem ipso tempore sese Cœnobio cuipiam devoverent includerentque, in Religione approbata reliquam peracturi vitam. Recantare hos illum errores adegit Concilium Constantiense, & in eum calamum distrinxit Gersonius, edito Tractatu, ubi commonstrare nititur Christianam Religionem verissimam Religionem esse, ejus præceptis & consiliis omnibus accuratissimè obsecutum esse Christum ipsum sine votis, posse & à quocumque observari ejus non solùm præcepta, sed & consilia sine votis : Monasticas Religiones non tam professiones esse partæ jam virtutis & perfectionis, quàm studii & ardoris, & officiorum complurium, ac velut adjumentorum ad eam comparandam : *Meliùs nominarentur viæ quædam vel instrumenta seu dispositiones ad perfectionem acquirendam, quàm status perfectionis*. Denique Pontificem summum, Cardinales & Episcopos in potestate habere, immo & officii eorum esse, ut Religionis Christianæ partes & numeros omnes impleant cumulatiùs etiam quàm Monachi, cùm ea sint in statione locati, quæ vitæ perfectionem desideret : *Quia sunt in statu perfectionis exercendæ*. To. 1. p. 6 &c.

IX. Paucis convenienda nunc nobis est Ecclesia Græca, in qua Nicephorus Gregoras electionem referens Patriarchæ Constantinopolitani Niphonis, cujus se jactat discipulum, refert incunctanter uxorem ejus Religioni nomen dedisse, nec ipsum ausurum id fuisse, ut nisi habitu indutus Monastico, in Patriarchalem sedem conscenderet : *Et ipse verecundia Sedis habitum Monasticum induisset* : nisi ab Imperatore prohibitus fuisset, propterea quòd ita statuissent Medici, carnium esu citra vitæ discrimen interdici eum non posse. Cæteri tum Græciæ Episcopi è Claustris ipsi quoque prodibant, & is hodiernus etiamnunc usus est. Cùm continentiæ fræna abjecerint Presbyteri Diaconique Græcorum, in eam se quoque ipsi conjecere necessitatem, ut non alios sibi præpositos habeant Episcopos, quàm ex Monachorum grege electos. Verùm non continentiam tantùm, sed seriem & contentionem omnem Monasticarum virtutum & observantiarum Episcopi Græci in thronos Ecclesiæ secum adferunt, ut hìc liquet de abstinentia carnium. Extant non pauca apud Pachymerem in Andronico documenta irarum & querelarum Cleri Græcorum, ex eo quòd eluctari ad altius aliquod Presbyteratu fastigium ipsi quidem non possent, Episcopatuum verò omnium apex ad Monachos solos deferretur. L. 7. L. 1. c. 1. L. 2. c. 2.

X. Insignia hæc summæ cujusdam Cleri cum Monastico statu conjunctionis, complecti paucis potuissemus Bernardi verbis, qui Monachorum columen & decus semper fuit, nunquam verò assentator. Ordinem Monasticum cum Ecclesia cœpisse ait, immo ab eo cœpisse Ecclesiam : *Ordinem nostrum qui primus fuit in Ecclesia, immo à quo cœpit Ecclesia ; cujus Apostoli institutores, cujus hi quos Paulus tam sæpè sanctos appellat, inchoatores extiterunt*. Apertiùs alibi ab eodem proditum est, Apostolos non Clericalis tantùm Ordinis initiatores & parentes fuisse, divinis Sacerdotii functionibus ; sed etiam instituti Monastici, observantia religiosissima Consiliorum Evangelicorum. Itaque cùm in ipsa sui origine conjunctissimi fuerint hi duo status, fieri non potest, quin & in longo sæculorum decursu mutuæ necessitudinis vincula servent indissolubilia, ad utriusque incolumitatem & gloriam sempiternam. Otto Frisingensis Episcopus in ea fuit sententia, hac Congregationum religiosarum Apolog. Guill. Abb.

sanctis-

ſanctiſſimarumque multitudine ſuſpendi, ac retundi tela ultricis iræ Dei, in terras tot facinoribus flagitiiſque demerſas alioqui ſævituræ: *Ex peccatorum noſtrorum multitudine haud diu ſtare poſſe mundum putaremus, niſi Sanctorum meritis veræ civitatis Dei civium, quorum in toto orbe copioſa variè & pulchrè diſtincta florent Collegia ſuſtentaretur. Diverſos Religioſorum Ordines, quorum, ut dixi, ſanctitate à miſericordiſſimo judice malignitas mundi ſupportatur, ſilentio præterire incongruum arbitramur; ut tantorum malorum turbulentiæ, clarorum virorum geſta inſignia metam & articulum ponamus.*

Con. l. 7. c. 4.

CAPUT XIX. P. 3. l. 1. c. 30.

Reciproca alternatio Canonicorum Monachis, Monachorum Canonicis ſuccedentium ſub Imperio Caroli Magni.

I. Exempla Monachorum Canonicis deſperatæ pravitatis ſubſtitutorum.

II. III. IV. V. Alia exempla in Francia Angliaque.

VI. In Angliæ Cathedralibus Capitulis Monachi Canonicis ſucceſſere, qui ipſi aliis Monachis ſucceſſerant, aliorum ſucceſſoribus Canonicorum.

VII. Quibus authoritatis gradibus fierent hæ mutationes.

VIII. In Germania & Italia Canonici Monachis ſubrogati.

IX. De Canonicis ſancti Auguſtini.

X. Maluere non pauci Regulæ ſubjici Monachorum, quam Canonicorum.

I. SUcceſſio reciproca & alternans Monachorum, Canonicorumque, perſtricta hactenus non ſemel, uberiùs hìc expendi poſtulat. Adalberon Metenſis Epiſcopus diutina fatigatus expectatione & patientia, dum reſipiſcerent toties monitis, toties minis vellicati ſuis Canonici ſancti Arnulphi apud Metas; cùm eorum deſperandam curationem cerneret: *Ut qui illorum mores, & vitam incorrigibilem noveram:* illos tandem ejecit, eorumque loco Monachos ſubſtituit, conſilio inito cum Clero ſuo, cum Abbatibus & Laicis ipſis: *Denique conſultu noſtrorum Clericorum ſcilicet Abbatum utriuſque ordinis, atque fidelium laicorum, præfecimus ibi Abbatem, cujus inſtitutionibus in reliquum adventantes inibi, ordine Monaſtico erudirentur.* Rex Odo ipſe aſſenſus eſt, cum tota Metenſi Eccleſia: *Cum conſenſu Ducis noſtri Odonis, totiuſque noſtræ Eccleſiæ.*

Adalberon autem ille junior, qui prioris cognatus & diſcipulus fuit, Archiepiſcopalem Remenſem adminiſtrans Eccleſiam, ab Epiſcoporum concilio confirmari curavit ejuſdem generis mutationem in Abbatia Moſomenſi à ſe factam, ubi piiſſimos Monachos nequiſſimis ſuffecerat Canonicis: ut & Canonici ipſi in locum ſucceſſerant Monialium, ibi primùm inſtitutarum: *Ille Moſomi Cœnobialis locus, ab exordio ſanctimonialium vitæ aptatus, poſtmodum verò Canonicorum ordine ab Heriveo prædeceſſore noſtro meliùs informatus, ſed nefandis uſibus utrobique negligenter incultus, &c. Quo comperto, adhibito fidelium noſtrorum diligenti conſilio, liquidò perpendens eundem locum in Canonicali ordine ſtare non poſſe, ibidem Monaſticæ Religionis vitam ordinato Abbate conſtitui.* Archiepiſcopus Remenſis Tilpinus Monachos & ipſe reſtituerat in locum Canonicorum ſancti Remigii Remenſis: *In Cœnobio denique ſancti Remigii Monachos ordinaſſe, ac Monaſtica vita eos traditur inſtituiſſe: cum Canonicos priùs idem Cœnobium à tempore Gibeardi Abbatis, qui eandem congregationem ob amorem Dei & ſancti Remigii reperitur adgregaſſe, ad hoc uſque tempus habuiſſe feratur.* Incertis hæc rumoribus aſtruit Flodoardus, ideoque non protſus conſtat Eccleſiam ſancti Remigii Remenſis Canonicis primùm concreditam fuiſſe, quibus indubium eſt Monachos à Tilpino ſubrogatos fuiſſe.

Inc. Gall. t. 3. pag. Ann. 893. id. p. 598. Flodoard. 2. c. 17.

II. Non temerè quis ſuſpicaretur jam priùs idem contigiſſe Abbatiæ Remenſi, quod & poſtea accidit Abbatiæ ſancti Theodorici, qui inter beati Remigii alumnos primas tulerat. Teſtatur enim Flodoardus ſuo ævo Clericos Monachis ſuffectos fuiſſe in Abbatia ſancti Theodorici: *Horum denique beatorum Monaſterium Patrum, pro Monachis modò Clericos habet.* At vetus Chronicon ait ab Archiepiſcopo Adalberone Remenſi eliminatos fuiſſe Canonicos, & in eorum vacuas ſedes Monachos ſucceſſiſſe: *Canonicos à loco ejiciens, Monachos reſtituit.* Refertur & ab eodem Flodoardo, Archiepiſcopum Remenſem Artoldum è Monaſterio ſancti Baſoli ejeciſſe Clericos, Monachoſque invexiſſe: *Monachos mittit, expulſis Clericis, qui ſerviebant ibi.* Necdum Regiam Francorum ſedem inſederat Hugo Capetus, Francorum ſe Ducem agens: magnificè cùm transferri juſſit in Eccleſiam ſancti Bartholomæi, ubi tunc miniſtrabant Canonici, beatiſſimorum Pontificum Samſonis, Maglorii, Macuti & Senatoris corpora, quòd ea eſſet tunc Capella Regia: *Ut in Regali Capella, &c. in qua Canonicorum ordo divinum Officium celebrabat.* At ampliavit poſtea idem ipſe Francorum Dux eam Eccleſiam, eamque dedicari jubens ſub nominibus ſanctorum Bartholomæi & Maglorii, adminiſtrandam illam commiſit Monachis, cum poteſtate eligendorum ſuo ſemper è gremio Abbatum: *In qua etiam Monachos ad divinum Officium peragendum inſtituit, quibus ſemper Abbatem ex propria congregatione præeſſe, tam Regali, quàm Sacerdotali authoritate ſtabilivit.* Robertus Rex Hugonis filius & ſucceſſor, Aureliæ detineri eos juſſit, qui devehenda in Armoricam aggreſſi erant magna ex parte oſſa membraque ſancti Samſonis, deponique juſſit ſacra ea pignora in Eccleſia ſancti Symphoriani. Denique ab eodem Rege donata & ſubdita fuit Abbatiæ ſancti Maglorii apud Pariſios Eccleſia ejuſdem Pontificis nomine inſcripta dedicataque in Epiſcopatu Leonenſi apud Armoricos. In alio adnotatur Chronico, Senatorem Alethenſem Epiſcopum, hoc eſt, San-Maclomienſem in Armorica, non comportaſſe Pariſios, niſi mediam partem corporis beati Samſonis, cum integro Maglorii corpore. Ita minùs operoſum erit conciliare Aurelianenſes cives cum Prioribus ſancti Salvii apud Monaſteriolum in Pontivio, qui beati Samſonis corpus habere ſe venditant, perinde ut & Abbatia ſancti Maglorii apud Pariſios; apud quam diuturna commoratio mea digreſſioni huic veniam, ut ſpero, exorabit.

L. 1. c. 25. Du Cheſne Tom. 3. pag. 418. Ann. 952. Du Cheſne Tom. 2. pag. 618. Idem to. 3. pag. 342. Ibidem. Pag. 345-349.

III. Monachos quoque Ludovicus Pius ſubſtituerat Canonicis Cellæ, hoc eſt Abbatiæ Andagii: *Cella vocata Andagium, quæ olim inhabitatoribus ordinis Canonici floruit, &c. Monachos incolas loci illius eſſe voluit.* In Chronico Fontanelenſi fertur Normanniæ Dux tranſtuliſſe Abbatem Maynardum ex Abbatia ſancti Vandregiſilli ad Monaſterium ſancti Michaelis de Monte, eliminatis hinc Canonicis. In Senonenſi Chronico Dux Lotharingiæ memoratur Monachos pepuliſſe, ut *Canonicos ſæculares* induceret; ſed ab uno ex ſucceſſoribus ejus religioſiore reſtitutos in priſtinas ſedes fuiſſe Monachos ſeptuaginta.

Ibid. 394. Spicil. to. 2. p. 256. 306.

IV. Tardiùs in Anglia, ſed tantò ſtrenuiùs celeriùſque in omnes Eccleſias Cathedrales & Collegiales extruſis Canonicis invecti ſunt Monachi. Canonicorum, Parochorumque incontinentia inſana-

bili offenſus Dunſtanus Archiepiſcopus Cantuarienſis, expreſſit à Joanne XIII. Papa & à Rege mandatum, quo jubebatur univerſim depulſis incontinentibus Canonicis Monachos ſubrogare : *Ordo Clericalis eâ tempeſtate plurimùm erat corruptus, & Canonici cum Presbyteris plebium voluptatibus carnis plus æquo inſerviebant. Quod malum Dumſtanus corrigere cupiens, authoritate Joannis Apoſtolicæ ſedis Antiſtitis, apud Regem obtinuit, quatenus Canonici, qui caſtè vivere nollent, Eccleſiis quas tenebant, depellerentur, & Monachi loco eorum intromitterentur.* Hæc Osbertus in vita beati Dunſtani.

Ann. 976. Osbertus in vita Dunſt. die 19. Maii c. 38.

Præluſerat jam in hanc neceſſariam Cleri Anglicani emendationem ſanctus Oſuvaldus Epiſcopus Vorceſtrenſis, & quod vi & poteſtate non facilè extorſiſſet, pia arte & charitatis miro quodam ingenio expugnaverat. Cùm enim Canonici expelli authoritate vix poſſent, ut qui Regni Optimatibus cognatione conjuncti eſſent, per cuniculos rem egit. Juxta Eccleſiam Cathedralem aliam conſtruxit, quam & B. Mariæ nomine cùm Deo dicaſſet, cœpit ipſe ibi divina celebrare Officia, cum idoneo Monachorum numero. Pietate Præſulis & horum eximia conſpicuaque ſanctimonia Monachorum id perfectum eſt brevi, ut & plebi, & ſibimet ipſis Canonici vileſcerent. Nonnulli ex Canonicis eadem Monachorum veſte & profeſſione ſe devinxerunt : cæterùm uſque adeo paulatim imminutus eſt Capituli numerus, ut non multò poſt nova hæc Eccleſia in Cathedralem evaſerit : *Quia Clericos nec à pravitate convertere, nec inde, eo quod nobiles apud ſæculum atque potentes erant, quivit eliminare, conſtruxit Eccleſiæ contiguam Eccleſiam, in qua ipſe cum Monachis quos ſe propoſuerat adunaturum, Chriſto ſerviret. Religio itaque Monachorum contemptum Clericis peperit, & vulgi conventum ab eis alienatum, ſibi aſſiduum fecit. Quid plura ? Numerus Clericorum paſſim minuitur, Monachorum conventus in dies augetur. Quidam inſuper ex ipſis Clericis converſi, numero illorum additi ſunt. Hoc modo Sedes Pontificalis mutata eſt in Eccleſiam B. Mariæ ſemper Virginis.*

Ibid. c. 27.

V. At poſtquam Dunſtanus fulmen illud irrevocabile in incontinentes contorſit Canonicos, Athelvoldi Vintonienſis Epiſcopi ante alios zelus emicuit ad ejus in Eccleſia ſua Decreti executionem. Veſtes Monaſticas ingenti numero adornari juſſit, & in Chorum poſt Myſteriorum celebrationem induci ; tumque inexorabilem hanc indixit Canonicis ſuis legem, aut Beneficia exuerent, aut hæc induerent Monaſtica veſtimenta : *Paratis complurimis Monachorum cucullis, &c. Aut diſciplinam in præſenti apprehendetis, aut loci iſtius beneficiis hinc eliminati cedetis.* Alii ad Monaſticam profeſſionem lubentes profilierunt, alii ad Regem ſe contulere, ut ſub ejus deliteſcerent tuitione. Ille Vintonienſe coegit Concilium cum Archiepiſcopo Dunſtano. Dunſtanus quidem infractam retinebat conſtantiam, at cùm non facilè poſſet obluctari precibus & interceſſioni Regis, qui Canonicorum querelis lacrymiſque emollitus fuerat : vox è cœlo quædam exaudita litem diremit, intonuitque non poſſe niſi temerè ſolvi, quod tam ſanctè & tam neceſſariò fuerat conſtitutum : *Tunc ſubitò Crucifixi Dei imago, ſigno crucis in edito domus affixa, audientibus cunctis dixit : Non fiet, non fiet : Judicaſtis bene, mutaretis non benè.*

Ann. 971.

Ibid. c. 29.

Eam poſtea inſtaurarunt contentionem filii Canonicorum in Synodo Calnenſi, ſed os illis obturavit Dunſtanus, & tandem ruina pavimenti ejus loci ubi congregati fuerant, oppreſſæ ſunt penitus lites iſtiuſmodi & pugnæ. Quadraginta octo Monaſteriorum fundamenta in Anglia jacta ſunt breviſſimo tempore, eaque magna ex parte ruinis Capitulorum Cleri ſæcularis ſuperſtructa fuere : *Et alii plures Clerici horum ſimiles de ſuis Eccleſiis ejecti ſunt, & Monachi in eorum locum ſubſtituti. Aucta eſt igitur Religio per Angliam in tantum, ut quadraginta Monaſteria Monachis vel Sanctimonialibus inſtituerentur, cooperantibus Dunſtano, Oſvaldo & Athevoldo.*

Ann. Ibid. c.

VI. Cùm ibi non magno ſint Epiſcopatus numero, vix ambigi poteſt, quin ingens ille numerus Monaſteriorum quadraginta octo benè multas complecteretur Eccleſias Cathedrales. Ne de eo quidem poteſt ambigi, quin eorum Capitulorum Cathedralium pars longè maxima pro Canonicis Monachos habuerit, ex quo Auguſtinus ejus Inſulæ Apoſtolus Eccleſiam illam omnem reſtauravit. Cùm enim & Monachus eſſet & Monachis cinctus, multò probabilius eſt, communem ab eo & religioſam vitam in omnibus Angliæ Capitulis inſtitutam fuiſſe. Itaque viciſſitudines hæ fuere juges, & veluti alternationes Clericorum & Monachorum in Angliæ Capitulis omnibus. Prima enim ejus Eccleſiæ fundatio à Clericis facta eſt. Ejuſdem quaſi regeneratio quædam ſub Auguſtino à Monachis eſt profecta. Longa temporum & morum improbitas hos Monachos vitiaverat, & ſæcularibus vitiis, forſan & veſtibus infecerat. Unde rurſus hos Canonicos amandari, Monachoſque ſuffici neceſſum fuit. Rurſus infrà apparebit, ut & Canonici rurſum Monachis ſucceſſerint.

Ex Authore vitæ ſancti Suviberti conſtat Suvibertum ipſum à B. Egberto Archiepiſcopo Eboracenſi Canonicis ejus Eccleſiæ inſcriptum fuiſſe, ubi Monaſticis inſtitutis ſervire cœpit : *Illum Canonicum ordinans, &c. In quo conventu tam ſtrictè Monaſticis ſe diſciplinis mancipavit, &c.* Ita Canonici quandoque Monaſticæ pietatis formam retinebant, & mediam quandam implebant ſtationem, ex qua facilè ad hos vel illos declinarent.

Surius die Mart. c. 4.

VII. At verò ſancti Oſvaldi vitæ Scriptor accuratiùs paulò perſecutus eſt, quibus ſe gradibus explicuerit Epiſcopalis authoritas ad has Capitulis formas quandoque novas & caſtiores inducendas. Rex, ſummus Pontifex, Archiepiſcopus, Concilium Nationale conſenſione & conſpiratione unanimi rem definiebant, Epiſcopi executioni mandabant : *Authoritate Joannis Papæ Dunſtanus Archiepiſcopus coacto generali Concilio, ſtatuit ut Canonici omnes, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, aut caſtè viverent, aut Eccleſias quas tenebant, dimitterent. Habebat autem Regem Edgarum hac in re fidelem adjutorem & egregium defenſorem, porro hujus decreti executio demandata eſt Oſvaldo Vigornienſi, & Etheluvoldo Vintonienſi Epiſcopis.*

Apud Surium Oct. die 15.

VIII. Aliud ejuſdem rei ſuggeritur exemplum ab Authore vitæ ſancti Meinverci Paterbornenſis Epiſcopi, Eccleſiæ videlicet Bremenſis, ubi indiſcriminatim Canonici Monachique ita permixti erant, ut non facilè alii ab aliis ſecernerentur. At Archiepiſcopus Lubentius minùs probans tam diverſa propoſita in unum confundi, quidquid Monaſticæ converſationis ſupererat, obduxit, expunxitque : *Primus omnium Congregationem, quæ antea quidem mixta ex Monachis & Canonicis converſatione degebat, ad Canonicam regulam traxit.* Ita Canonicorum in Cathedralibus origo non alia fuit, quàm depravatio Monachorum. Proclivius erat Monachos degeneres permittere, ut in ſæculares omnino deſciſcerent, quàm adducere, ut in regularem ſeſe reflecterent diſciplinam. Ita diſertè Ratherius Veronenſis Epiſcopus, cùm Clericos ſubrogavit Monachis perditiſſimis ſuæ ditionis : *Cùm perarduum ſit Monachorum propoſitum, & talibus inconvenientiſſimum : ſicut enim Monacho-*

Surius die Junii, c. 22.

nihil

Spicil. to. 2. pag. 136. *nihil ſanctius, ita nihil eſt hypocrita ſceleratius: relicto impoſſibili, ad poſſibilia me conferre operam dedi.* Pro Monachis ergo in eo Monaſterio inſtituti ſunt à Ratherio tres Presbyteri, Diaconus unus, Subdiaconus unus, Clerici aliquot minores, ut nocturna diurnaque Officia, & ſacra Myſteria quotidie ibi celebrarent: *Ut inibi nullo die Miſſa deeſſet: Hymnos in memoriam conſuetudinis, in Laudibus matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſpera & Completorio, quæ omnia ad horam debitam exhiberi decrevi, cantarent.* Quod curſim à me adnotatum eſt, ut manifeſtum fiat, Canonicos quanquam haud magno numero eſſent, Canonicorum Officiorum quotidianæ celebrationi obnoxios fuiſſe.

IX. Meminit Chronicum Senonenſe Monaſterii Monialium in Epiſcopatu Tullenſi, quibus ejectis ſuffecti ſunt Monachi, & his rurſus Canonici, quorum illi B. Benedicti Regulam, hi B. Auguſtini ſectabantur: *Ibidem Monachos inſtituit Epiſcopus ſub*
Spicil. to. 3. pag. 284. 314. *norma ſancti Benedicti; quibus poſtea inde expulſis Ordinis ſancti Auguſtini Canonici, ſicut uſque nunc ibidem permanent, ſunt inthronizati.* Antiquiſſima hæc eſt memoria Canonicorum ſancti Auguſtini, magnique ea res ponderis eſſe cenſeretur, ſi ejus Chronici vel authoritatis vel antiquitatis fi-
Anno 924. des minùs nutaret. Ibidem non multò poſt ſubditur à Friderico Lotharingiæ Duce ſubſtitutos fuiſſe Monachos Canonicis in Abbatia ſuæ ditionis quadam; & paulò poſt tamen revocatos eo-
Pag. 309. dem fuiſſe abactis Monachis Canonicos: *Quia facta Monachorum ſatis expertus erat, Canonicos ſæculares ibidem, ſicut uſque adhuc permanent, inſtituit.*

X. Quamvis alternaſſe videantur hæ viciſſitudines, indubitatiſſimum tamen eſt, Synodos, Pontifices, Epiſcopos, Principeſque longè propenſiores ſemper fuiſſe, ut Regulares ſæcularibus, quàm ut Regularibus ſæculares ſubrogarent. Nam etiam cùm Ludovico Pio urgente Canonicorum Regulam & Amalarius Diaconus compilavit, & Concilium Aquiſgranenſe Nationale illam non confirmavit
Ann. 816. tantùm, ſed conſecravit: Abbatiarum pars oppidò magna, in quas jam Canonicorum vita invecta fuerat, maluit ſuæ ſe origini reddere, hoc eſt, Monaſticæ inſtitutioni, quàm recentem illam amplexari Canonicorum Regulam. Audi quid ea de re differat Ademarus Monachus: *Anno 816. Ludovicus juſſit fieri Regulam Canonicis, excerptam de diverſis Patrum ſcripturis, decrevitque eam obſervandam à Canonicis. Ut ſicut Monachi reſpiciunt ad librum Regulæ S. Benedicti, ſic perlegant Canonici inter ſe librum vitæ Clericorum. Quem librum Amalarius Diaconus ab Imperatore juſſus, collegit ex diverſis Doctorum ſententiis. Dedit ei Imperator copiam librorum de Palatio ſuo, &c.*

Nihil ſibi, nihil cuiquam reliquum fecit hic Imperator, ut eam Regulam mitti curaret *per omnes Civitates & Monaſteria Canonici Ordinis*; & nihilo tamen minùs celeberrima illa Ferrarienſis Abbatia, abjecta Canonicorum vita & veſte, monaſticam complecti maluit. Lupus ipſe Ferrarien-
Epiſt. 29. ſis Abbas maximè idoneus teſtis eſt: *Certè Ferrarienſis Monaſterii quondam nobilis Abbas & Presbyter Sigulfus, qui uſque ad ſenium Canonico habitu laudabiliter vixerat, ſponte ſe poteſtate exuit, & noſtram, hoc eſt, Monachicam Religionem aſſumpſit, atque donec diem obiret, ſuo paſſus eſt ſubjici diſcipulo, quem ipſius voluntate, ac fratrum conſenſu, Imperator Ludovicus memorato loco Abbatem præfecerat.*

Octo non ampliùs annis poſt mortem Ludovici Pii, Canonici ſancti Martialis Lemovicenſis à Carolo Calvo impetrata licentia Monaſticam profeſ-
Ademarus. Hincm. Epiſt. 26. ad Nicol. Pap. ſionem & obſervantiam ſibi induxere: *Omnes Canonici proſtraverunt ſe ad pedes ejus, poſtulantes dari ſibi licentiam ſe fieri Monachos in eodem loco. Rex verò Deo gratias agens, &c.* In San Dionyſiana Abbatia Canonicus fuerat Hincmarus quondam junior: & poſtquam Monachi illuc invecti ſunt, Monaſticum & ipſe ibi amplexus eſt inſtitutum.

CAPUT XX. P. 3. l. 1. c. 31.

Non omnes has Canonicorum Congregationes ſpontaneæ ſe paupertati devoviſſe ſub Imperio Caroli Magni.

I. Ejus rei probationes ex Regula Crodogangi.

II. Probationes aliæ ex eadem Regula, per quam licebat patrimonium poſſidere & diſtributiones.

III. Probationes novæ ex Concilio Aquiſgranenſi, ubi rerum abdicatione ſecernuntur Monachi à Canonicis.

IV. Elucidatur Canon hujus Concilii, quo Canonicis proprietariis permitti videtur, ut & diſtributiones percipiant.

V. VI. Aliæ ex eodem Concilio probationes, & ex Capitularibus.

VII. Nec ſtabilitatis lege vinciebantur Canonici.

VIII. Novis argumentis oſtenditur Canonicis omnibus his integrum fuiſſe, ut peculio gauderent & patrimonio.

IX. Inde eſt quòd nunquam vocati ſint Canonici ſancti Auguſtini.

X. Necdum etiam forſan Canonici Regulares vocabantur.

I. AD illam nunc accingimur controverſiam, magni certè ponderis, An Congregationes illæ Eccleſiaſticæ & Clericales, de quibus ſermonem fecimus, tum in Cathedralibus Eccleſiis, tum in privatis Abbatiis & Monaſteriis, præter vitam communem, ſpontaneæ etiam ſe devoverent paupertati.

Meritò mihi quidem ſimilius veri videtur, voluntariam paupertatem & qualiſcumque peculii abdicationem, nunquam voviſſe, numquam profeſſos, nunquam amplexos eſſe hos omnes Canonicos. Hauriemus primùm ejus rei ex Regula Crodogangi probationes, prorſus invictiſſimas. Statuitur quippe ibi, ut ſi cui Presbytero, vel Clerico pecuniæ aliquid detur, vel eleemoſynæ, pro Miſſa, vel Confeſſione, vel Pſalmodia, poſſit ille eam ſibi habere, ſuoſque & in quos volet uſus impendere. At ſi erogatio illa fiat non privato cuiquam, ſed Congregationi, nemo ut poſſit eam ſibi peculiariter vendicare: *Si aliquis uni Sacerdoti pro Miſſa ſua, vel pro* Cap. 42. *Confeſſione, aut Clerico pro Pſalmis & Hymnis, ſeu pro ſe ipſo, vel pro quolibet caro ſuo, aut vivente aut mortuo, aliquid in eleemoſynam dare voluerit; hoc Sacerdos vel Clericus à tribuente accipiat, & exinde quod voluerit faciant. Si autem à tribuente ad omnes Sacerdotes aliquid in eleemoſynam datum fuerit, hanc eleemoſynam communem habeant, & Pſalmodiam vel Miſſas pro illo miſericorde faciant.*

Vix quidquam optari poterat libertati peculii & proprii magis conſentaneum. Adde & aliud non minoris momenti. Exponit Regula iis, qui patrimonio gaudent ſuo, vel fundis Eccleſiaſtici Beneficii, priſcam ſanctorum Patrum ſententiam, & legem, nequid earum percipiant diſtributionum, quæ in ſingulos privatim diſpenſantur. Non ergo prohibebantur Canonici, vel fundos Eccleſiæ in Beneficium & in uſumfructum poſſidere, vel domeſtica etiam patrimonia in proprietatem: *Sanctorum Patrum ſententiæ docent, Clericos non divitiarum ſectatores eſſe, nec res Eccleſiarum inofficioſè acci-* Ibid. c. 4.

sè accipere debere. Inde dicit Prosper : Qui Ecclesiæ serviunt, & ea quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt. Diximus alibi ex beati Prosperi, aut Juliani potiùs Pomerii sententia hac in libellis de vita Contemplativa, Clericos proprietarios exæquare se quodammodo posse iis, qui proprium omne abdicarunt, si modò patrimoniis sui fructibus sese sustentantes, Ecclesiæ gratis inserviant, Ecclesiæque & pauperibus ea cedant, quæ ad ipsos ex Ecclesiasticis distributionibus redire poterant.

II. Nec minùs explicatè rursus eadem Crodogangi Regula : *Hi verò qui nec suis rebus abundant, nec Ecclesiæ habent possessiones, & magnam utilitatem Ecclesiæ conferunt, accipient in Canonica congregatione victum & vestimentum, & eleemosynarum partes, quia de talibus in libro Prosperi dicitur, &c.* Ergo debentur propriè seu vestium seu alimentorum distributiones Ecclesiasticæ Canonicis proprio quocumque destitutis : non iis quibus vel à patrimonio, vel à Beneficio suppetit, unde necessarias faciant impensas.

Longè uberior justiorque cum iis erat expostulandi materia, qui cùm pinguissimis abundarent alioqui proventibus, nec Ecclesiæ ullo vel officio, vel obsequio suo prodessent, copiosiores tamen distributiones percipiebant ab Ecclesia, quàm ii qui & inopia laborabant, & de Ecclesia labore & industria sua benemereri satagebant. Ea autem valdè frequens erat rerum perversitas : *Solet in plerisque* Ibid. c. 7. *Canonicorum Congregationibus irrationabiliter atque indiscretè fieri, ut nonnulli Clerici, qui & divitiis affluunt, & aut parum aut nihil utilitatis Ecclesiæ conferunt, majorem cæteris divinum strenuè peragentibus officium, annonam accipiant. Cùm hoc ita fieri debere nunquam nec in authoritate Scripturarum, nec in Traditionibus Patrum possit inveniri.*

III. At cùm constet Crodogangi Regulam non in omnibus Canonicorum Collegiis Capitulisque usu receptam fuisse; defluere nos necesse est ad eam Regulam, quam adornari temperarique jussit Ludovicus Pius, ut in omnibus prorsus Canonicorum Anno 816. Ecclesiis, Capitulis, Collegiisque & Congregationibus observaretur. Atqui huic Regulæ Concilii Aquisgranensis illigata sunt ea ipsa Capitula, quæ modò attigimus Regulæ Crodogangi. Ergo ex utraque Regula eædem suppeditantur probationes.

Sed supersunt & ex posteriori hac Concilii Regula novæ quædam machinæ expediendæ. Discrimen illud statuitur in hoc Concilio Canonicos inter & Monachos, quòd Canonicis liceat fundos certosque reditus possidere, ideoque & lautiùs commodiùsque vestiri & vesci, lineis vestibus & carnibus uti, quod nefas est Monachis : *Quamquam enim* Conc. Aqui. c. 115. *Canonicis, quia in sacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare & accipere, proprias res & Ecclesiæ cum humilitate & justitia habere, quod Monachis, qui secundùm regularem institutionem, arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum est.* Subjicitur ibidem mox, cùm renuntiaverint Monachi rebus omnibus, largiùs illis copiosiùsque subministrari debere omnia ad vitæ usus necessaria, quàm Canonicis, qui & patrimoniis simul fruuntur & proventibus Ecclesiasticis : *Et quia nihil sibi proprium reliquerunt Monachi, manifestum est illos copiosioribus Ecclesiæ sumptibus, quàm Canonicos, qui suis & Ecclesiæ utuntur rebus, indigere. Unusquisque enim, ut ait Apostolus, proprium donum habet à Deo.*

IV. Est quidem hujus Concilii, sive Regulæ locus, quo venia fieri videtur Canonicis, ut quanquam patrimonii abundent, vel Beneficii reditibus, percipiant nihilominus à Capitulo alimenta & eleemosynarum partes : *Proinde qui & suas & Ecclesiæ* Ibid. c. 120. *habent facultates, & utilitatem Ecclesiæ aut interiùs aut exteriùs conferunt, accipiant in congregatione cibum & potum, & partes eleemosynarum, & his contenti sint, ne plus accipientes, pauperes gravare videantur.* Sed nec paucæ, nec infirmæ sunt rationes, quibus adducor, ut his verbis irrepsisse aliquid vitii conjectem. 1. Adversatur prorsus ea Regula & sententia sententiæ & Regulæ Crodogangi, unde tamen excerpta est. 2. Nec minùs apertè refragatur authoritati & verbis Prosperi, vel Pomerii, quæ mox subjiciuntur, velut antedictorum fundamenta : *Perpendentes Prosperi sententiam, qua dicitur : Qui sua possident, & dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, non accipiunt.* 3. Nonne illud naturæ ipsi communi & sensui obstrepit, ut qui patrimonio suo, qui Ecclesiæ Beneficio aliquo opulenti & pingues jam sunt, enixè orentur contenti esse alimentis & distributionibus, quæ illis præterea offeruntur ex re & pecunia mensæ communis Canonicorum : utque nihil præterea expetant? 4. Subjungitur & illud mox, qui sudoribus laboribusque suis Ecclesiam illustrant adjuvantque, nec aliunde quidquam rei possident, eos ab Ecclesia percipere debere & vestimenta & alimenta & portiones eleemosynarum. Ita ergo æquarentur, qui omnium inopes sunt & locupletes, & utrisque par jus tribueretur ad distributiones. Quod ab æquitate, & à Concilii Regulæque scopo alienissimum est. 5. Sanè quidem accipiunt ab Ecclesia qui sunt inopes, non cibum tantùm, sed & vestem, quod de ditioribus non exprimitur. Sed non facilè mihi persuaserim, ea una in re decreviisse Concilium, ut lauti & locupletes Canonici parcerent mensæ communi, quæ pauperum necessitatibus dicata est.

V. Redeo ad horum Canonicorum statum pervestigandum, & novo hoc argumento revinco, nulla eos necessitate constrictos fuisse, ut patrimonium ejurarent. Præcipitur Canonicis, qui hæreditariis patrimonii bonis, ac præterea fundis gaudent Ecclesiæ jure usufructuario, ut tempore famis & sterilitatis effundant in pauperes ex hac sua opulentia aliquantum, nec eam sibi superbiendi ansam aucupentur, & insurgendi in eos, quos ut verè pauperes pascit Ecclesia : *Qui verò & suis, & Ecclesiæ* Cap. 812. *abundant rebus, instante sterilitatis tempore, eis quos pauperes pascit Ecclesia, suis facultatibus cum charitate & humilitate suffragari procurent. Non tamen ob id se superbiendo extollant, quia sicut in libro Prosperi legitur, non se debent hujusmodi inani jactantia præferre his, quos nihil habentes pascit ac vestit Ecclesia.*

VI. Missas facio probationes cæteras, ex Regula Crodogangi jam delibatas, cujus ipsissima verba inserta sunt Concilio huic Aquisgranensi à capite cxv. ad cxxv. Concilium Vernum sub Pipino Rege anno 755. ubi de Clericis agit, qui *modò res eorum vel pecunias habent* : hoc est, qui patrimonio quisque suo fruuntur; sancit illud quidem, ut in Monasteria, vel in Episcopales domos concedant, ut vitam communem agitare incipiant cum professionis suæ consortibus : at nequaquam edicit, ut ejurent patrimonia vel facultates omnes proprias, antequam Collegio vel ædi Episcopali adgregentur.

Quin ex adverso ex Capitularibus ad manum est locus eximius juxta & perspicuus, ex quo liqueat inter Canonicos fuisse, qui Beneficiis & fundis Ecclesiæ fruerentur, ex quibus sese sustentare deberent, atque ita allevare Congregationem, cujus reditus egenorum necessitatibus dedicati sunt : Addit. l. 1. c. 76. *Volumus atque præcipimus, ut sicut Synodali atque Canonica authoritate à Pastoribus sanctæ Ecclesiæ sæpissimè admoniti sumus, ut Canonici Clerici, qui in Civitatibus, vel in Monasteriis degunt, qui Beneficia habent, unde victum & vestimentum habere possunt; ut his juxta Apostolum contenti sint, & stipendia fratrum, unde pauperiores, & hi qui assiduè in prædictis locis Domino famu-*

famulantes excubant, atque ibi assiduum divinum explent officium, vitam sustinent, nequaquam assumant, aut in suis usibus convertant. Scimus enim quia absque periculo atque dispendio animarum suarum hoc nullatenus facere possunt. Si quis hæc statuta contempserit, utrisque careat, id est, & Beneficio & Præbenda, atque si gradibus fruitur Ecclesiasticis, ipsis privetur. Videtur hic alludi ad Concilium Aquisgranense, quando dicitur, *Synodali authoritate admoniti sumus.* Atque inde elicitur, nequaquam passos esse Patres Concilii Aquisgranensis, ut Canonici, quibus aliunde supperunt idoneæ facultates, in partem veniant distributionum & eleemosynarum communium.

Fateor non agi hoc capite nisi de iis, qui Ecclesiastica obtinent Beneficia: sed duo proximè sequentia capita legi eidem subesse volunt eos omnes, qui patrimonium non abdicarunt, mendicatis ipsis Prosperi, seu Pomerii verbis: *Quod habet Ecclesia, cum omnibus nihil habentibus habet commune, nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt convenit erogare. Quando nihil aliud sit habentibus dare, quàm perdere. Nec illi qui sua possidentes, dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt.* Fas ergo erat Canonicis omnibus, ut & Beneficia, & patrimonia obtinerent. Ibid. c. 77. 78.

VII. Si à paupertate autem ad stabilitatem flecteatur oratio, ne ea quidem obligatos magis fuisse Canonicos comperimus. Eadem Synodus Aquisgranensis vitio vertit Episcopis quibusdam, quòd ambitiosiùs quàm prudentiùs plures quàm alere possent Canonicos suis allegerent Ecclesiis. Inde quippe id emergebat detrimenti, quòd hi Canonici rebus ad vitam necessariis destituti, à Congregatione resilirent, & intemperantiæ ac libidini servirent. *Hi taliter adgregati, dum à Prælatis stipendia necessaria non accipiunt, claustra societatemque cæterorum relinquentes, efficiuntur vagi & lascivi, gulæ & ebrietati & cæteris suis voluptatibus dediti, quidquid sibi libitum est, faciunt.* Apostatæ hic non audiunt, qui ab his Collegiis desciscunt, quòd libera essent illa & soluta. Ibid. & c. 139.

Ablegabant nonnunquam & Episcopi eos, quos admiserant: sed sordidæ avaritiæ stimulo agi tum non debebant: *Nec eos quos rationabiliter gubernare possunt, causa avaritiæ abjiciant.* Ideò & in eos Præsules invehitur hæc Synodus, qui in Ecclesiæ suæ Capitula non admittebant, nisi servos Ecclesiæ suæ, in quos videlicet potestate & imperio abuterentur suo, frustrarentque eos stipendiis usitatis; utpote quòd querelas omnes de ejusmodi contumeliis & damnis opprimeret ac præfocaret metus ille gravissimus, ne in prioris servitutis vincula retruderentur: *Timentes ne aut severissimis verberibus afficiantur, aut humanæ servituti denuò crudeliter addicantur.* Si hi Canonici professi essent Regularem quamvis professionem, nihil istiusmodi reformidare potuissent.

Agemus infrà de Canonicis fœminis, quibus idem Ludovicus Pius Regulam concinnari jussit in eadem Aquisgranensi Synodo; idque ex ipsis earum Constitutionibus exculpemus, nullam eis inflictam fuisse necessitatem patrimonii ejurandi. Ex quo id quoque inferetur ab ea necessitate longiùs abfuisse Canonicos.

VIII. Potest & illud non immeritò perpendi, quod ei Synodo præfantur Episcopi, interpellatos se esse ab Imperatore, ut Collectionem aliquam ederent Statutorum & Regularum ad Canonicos spectantium, quæ Operibus sanctorum Patrum & Conciliorum decretis intertexuntur: *Adjunxit monendo, ut quia Canonicorum vita sparsim in sacris Canonibus & in sanctorum Patrum dictis erit indita, aliquam ex iisdem sacris Canonibus & sanctorum Patrum dictis Institutionis formam excerperet, &c.* Atqui nullæ Canonicorum Regulæ Conciliis Patrumque operibus intextæ jubent, ut vel proprio renuncient, vel communis vitæ societate copulentur.

Nullus supererit dubitandi locus, si perpendas, quàm vehementer & enixè tunc Imperator Episcopos adegerit, ut hanc *Formulam Canonicæ institutionis* ubique observari facerent: vitamque communem Capitulis suis in omnibus instituerent, uno non amplius anno concesso, ut hæc omnia executioni mandarentur. Tum denique Missos suos Dominicos immisit, ut explorarent, qua quisque Episcopus diligentia, quo fervore, quo tepore, qua desidia in hanc sibi demandatam Provinciam incumberet: *Ut cum nos hujus rei gratia inquirendæ Missos nostros per Imperium nostrum destinaverimus, &c.* Denique accersiturum se significavit eos Episcopos, qui in ea re curanda supiniores fuissent: *Quicumque ille est, ante præsentiam nostram venire festinet, quatenus à nobis juxta quantitatem culpæ dignè corrigatur.* Atqui & temerè & iniquè tot Canonici tam abruptè cogerentur vel inviti, immo & omnes Clerici, ut paupertatem prorsus involuntariam profiterentur, & stabilitatem. Conc. Gall. Tom. 2. pag. 426.

IX. Hinc manifestè patebit, cur in Conciliis, Capitularibus, Regulisque, ubi de his Canonicis hìc agitur, nunquam memoria occurrat Canonicorum beati Augustini. 1. Congregatio enim Clericorum in ædibus Episcopalibus Augustini coacta, abdicationem omnium temporalium facultatum præ cæteris præ se ferebat, ac profitebatur. Porro alienum id erat à Canonicis, de quibus hìc agitur. 2. Regulam Crodogangi vidimus consarcinatam ex Canonibus, ex scriptis Patrum universim, maximè autem ex Regula beati Benedicti, quæ illi veluti forma proposita erat. At nullæ ibi vel minimæ Augustini partes. 3. Regula Concilii Aquisgranensis, quam Amalarius Diaconus contexuisse creditur, ab hoc Concilio approbandam, eadem est propemodum, atque Regula Crodogangi. Itaque nihil admodum, aut perparum certè derivatum in eam est ab Augustino. Quin beato Benedicto potiùs imputandum id esset. 4. Tum Imperator, tum Concilium præ se ferunt ex Conciliis & Patribus in genere Regulam eam compilandam. Enimverò multò frequentiores in ea occurrant Hieronymus, Prosper, Isidorus, Gregorius Magnus, quam Augustinus. 5. Illi quidem Augustini sermones duo, quibus ejus concinetur Seminarii institutio, ac præ cæteris omnium proprii peculiique abdicatio, hic intexuntur. Sed ea mera est narratio eorum, quæ sub Augustino contigere, non Concilii autem præceptio ulla, ut ad eam formam & cæteri adigantur Clerici. 6. Quin ex his ipsis sermonibus id elucescit, ne ipsum quidem, dum hoc ipso vel maximè zelo efferveseeret, omnibus illud Clericis Canonicisque jugum imposuisse, ut paupertati se spontaneæ illigarent. Sed omnes qui jam in Clericatu essent, suo permisisse arbitrio: certus ipse in posterum nulli Ordines sacros conferre, nisi qui secum illicò & vitam communem & omnium abdicationem profiteretur: *Ego sum, qui statueram nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere. Ut si vellet discedere à proposito, rectè illi tollerem Clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum.* 7. Sed lapsu temporis sanctissimo Patri consultius visum est, Clericatui permittere, qui patrimonio gaudere vellent: *Ecce muto consilium: Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesia ejus, maneat ubi volunt, aut ubi possunt, non eis aufero Clericatum.* Denique in his sermonibus Augustini manifestissima & exertissima est illa paupertatis & stabilitatis professio, quam Augustinus Clericis omnibus proponebat, qui secum vellent vivere, & necessitas religiosissimè servandi, quod Deo semel spopondissent; at nihil istiusmodi proponitur, nedum imponitur Canonicis in Regula, vel Crodogangi, vel Concilii Aquisgranensis, Con. Aquis. c. 112.

nuſquam paupertas præcipitur, nuſquam abdicatio temporalium.

Certiſſimum eſt ergo Congregationes Canonicorum illas, quæ tantum ſplendoris, laudis & admirationis conciliaverunt ſæculo & Imperio Caroli Magni, ſive in Capitulis Cathedralium, ſive in Monaſteriis Abbatum, nullo unquam vinculo aſtrictas peculiari fuiſſe vel Regulæ, vel Nomini Auguſtini: immo ne id obſervaſſe quidem unquam, quod maximè proprium & peculiare erat Congregationi & Regulæ Auguſtini, hoc eſt, proprii & peculii cujuſcumque abdicationem. Tunc omnes ferè Monachi Regulam ſe beati Benedicti ſectari confitebantur: quin ergo & alicubi ſaltem Canonici Regula ſe jactaſſent Auguſtini?

X. Ne ipſum quidem Regularium Canonicorum nomen magnoperè uſitatum tunc erat. Quin immo *ſæculares Clerici* vocari videntur in Conventu Abbatum & Monachorum, quem anno proximo indixit idem Ludovicus Pius: *Ut nullus plebejus, ſeu Clericus ſæcularis in Monaſterio ad habitandum recipiatur, niſi voluerit fieri Monachus.* Certum eſt his verbis *Clericus ſæcularis*, contineri Canonicos, quos nefas eſt in Monachorum clauſtris commorari.

Ann. 817. Can. 42.

CAPUT XXI. P. 4. l. 1. c. 49.

De Canonicis & Regularibus proprietariis poſt annum Chriſti milleſimum.

I. II. Pœna in Monachos proprietarios.

III. Eaſdem in Canonicos proprietarios extendere pro virili nititur Petrus Damiani.

IV. Objicitur ei Regula Concilii Aquiſgranenſis ſub Ludovico Pio; in quam ille vehementer invehitur, ignarus ejus authorum.

V. Petrus Damiani præcepti vim addebat Decreto, quod Pontifices non propoſuerant, niſi ut conſilium.

VI. Initia Regulæ & Canonicorum ſancti Auguſtini.

VII. Ut Monachi evaſerint proprietarii, & quæ huic malo quæſita remedia.

VIII. Prohibetur ne Obedientiæ vel parvi Prioratus ad vitam dentur, ne peculium Abbatis permiſſione excuſetur, ne pecunia dividatur in Monachos, ad veſtimenta ſibi comparanda.

IX. Occluduntur inania quædam effugia. Gerſonii doctrina.

X. Decreta Concilii Tridentini ſuper ea re, & poſteriorum Conciliorum.

XI. Reſponſa Congregationis Concilii ſuper penſionibus ad vitam, Mobilibus propriis, &c.

XII. Diluuntur objectiones duæ, ex Decretalibus & Senatuſconſultis petitæ.

I. II. IN Londinenſi Concilio anno 1075. ſub Archiepiſcopo Lanfranco, communione etiam poſt mortem, & ſepulturæ jure ſpoliati ſunt Monachi proprietarii, & impœnitentes. De Monachis tantùm ibi agitur. At Concilia duo Romana ſub Nicolao II. & Alexandro II. annis 1056. & 1063. quorum Canon ſuprà relatus, ut vitæ communis poſthac degendæ fundamentum: hæc, inquam, duo Concilia majoribus omnibus Clericis indixere, ut & vitæ communis ſocietatem amplecterentur, & temporalium abdicationem: *Simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Eccleſia competit, communiter habeant.* Hoc ſtatutum tunc editum eſt, *Præcipientes ſtatuimus*, ut in communi poſſiderentur omnes. Eccleſiaſtici reditus, *quidquid eis ab Eccleſia competit*. At huic præcepto adjectum eſt hoc eodem in Canone conſilium, ut Apoſtolicæ vitæ ſimulacrum aliquod innovaretur, temporalium prorſus omnino, & ipſius patrimonii abdicatione: *Rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam communem vitam ſummoperè pervenire ſtudeant.*

III. Scripſit ad Alexandrum II. Papam Petrus Damiani litteras vehementiſſimo illo zelo inflammatas, quo flagrabat ipſe, ut à Clero proprietarios omnes eliminaret, nullo diſcrimine inter Canonicos Regulares & ſæculares Clericos interpoſito: *Fratres Canonici Ordinis*. Satis erat Petro, Canonicos Clericoſque in Congregationes allectos communem vitam agere, ut eos rerum omnium cujuſcumque generis proprietate ſpoliaret. Cùm enim vir doctiſſimus prompſiſſet, quæ ſui Seminarii Clericis præſcripſerat Auguſtinus, quo uno ejus Clerus conſtabat: hinc argumentatur, ut ſibi quidem videtur, valdiſſimè, quicumque Canonici una utuntur menſa domoque, proprii nihil eos poſſidere poſſe: *In quibus ſancti viri verbis evidenter oſtenditur, quia Clericus qui pecuniam poſſidet, ipſe Chriſti poſſeſſio vel hæreditas eſſe, vel Deum hæreditate poſſidere non poteſt. Quod tamen non de Clericis omnibus dicimus, ſed de his ſpecialiter qui Canonico cenſentur nomine, & vivunt in Congregatione.* Teſtimoniis Auguſtini deſumptis ex duobus Sermonibus *de moribus Clericorum*, addit idem Petrus ſuffragia Hieronymi & Proſperi, non minùs in eam rem vehementia. L. 1. Ep. 6

IV. Verùm his Patrum teſtimoniis, & Damiani cæteris machinis objiciebant Canonicæ Congregationes non paucæ Regulam Concilii Aquiſgranenſis, juſſu Ludovici Pii compilatam, & qua jubentur Canonicis diſtribui *partes eleemoſynarum*, præter veſtem cibumque. Unum id præ ſe tunc ferebant hi Canonici, eam præſcriptam ſibi eſſe Regulam; authoritatem verò illi non venabantur, vel ab Imperatore Ludovico Pio, vel ab Epiſcopis & Concilio Aquiſgranenſi; quod & ipſos fortaſſe fugiebat, cùm ea in rerum temporumque ignoratione tunc etiam non indocti homines verſarentur. Hinc illæ Petri Damiani in eam Regulam, nullo vel incerto authore tunc jactatam expoſtulationes, hinc ejus refellendæ ardor. Hinc ejus illæ conteſtationes, honori ſibi eſſe & reverentiæ Patres illos, qui ibi allegarentur: ſed non poſſe ſe non exhorreſcere illam in ſingulos quoſque Canonicos ſuperfluam panis, vini, carniumque redundantiam, diſtributioneſque pecuniæ inter Canonicos: *Cùm hæc Canonicis objicimus: ipſi Regulæ ſuæ librum nobis protinus objiciunt, ad Regulæ ſuæ authoritatem redeunt; eaque ſibi proprietatis peculium concedente, pati ſe præjudicium patiuntur. Quam nimirum Regulam nos nec funditus improbamus, nec authoritatem illi omnino tribuimus. Probamus, in quantum ſanctis Eccleſiæ Doctoribus conſonat, abjicimus atque conſpuimus, in quantum authenticis eorum inſtitutis non concordat.* Ab aculeatis Petri in eam Regulam verbis hìc referendis ſuperſedebo. Si exploratum ei fuiſſet, qui eſſent ejus authores, eorum nomini, famæ, dignitati peperciſſet, & neceſſaria illa indulgentiæ tum temperamenta fuiſſe exiſtimaſſet. Si ipſa autem quæ profert Patrum teſtimonia, penitiùs introſpexiſſet, liquidum ei fuiſſet, ne in mentem quidem veniſſe Auguſtino, ut omnes orbis Chriſtiani Clericos vellet tentaretve eidem ac ſuos paupertatis profeſſioni mancipare: Hieronymum vidiſſet verba non facere de Clericis in Congregationem adunatis, cùm ejus inſtituti primus artifex parenſque fuerit Auguſtinus: denique à Proſpero, vel potiùs à Juliano Pomerio, non ſpoliari Clericos patrimonio ſuo, vel vitæ communis ſocietati neceſſariò aſtringi: ſed in unum cogi, ut ſi patrimonio gaudeant, ne quid de reditibus & diſtributionibus Eccleſiaſticis attingant; ut his illi demum ſuſtententur, qui humanis præſidiis omnibus deſtituuntur. Nihil moror cæleſtem neſcio quam viſionem, obiter relatam in Epiſtola à Monachis ſancti Cap. 6.

Bernar-

Bernardi ſcripta, & ab Horſtio intexta in Introductionem in Opera Bernardi. Et nimirum perhibetur Ludovico Pio inſonuiſſe, incertum unde, vocem iſtiuſmodi, *Venenum Eccleſiæ addidiſti*. Ne Scriptores quidem ejus Epiſtolæ Monachi eam increpationem aliò detorſere, quàm ad nimias opes, quibus Ludovicus Eccleſias cumularat: *Qui præcipuè ditavit Eccleſias*. Nihil id ad Clericos qui patrimonium retinere permittuntur. Denique nonniſi trecentis demum poſt annis, quàm vivis exceſſerat Ludovicus, obtrudi cœpit ea qualiſcumque viſio.

V. Unus ergo Auguſtinus Clero ſuo Hipponenſi invexit eam, quam Petrus Damiani & Pontifices ejus ævi enitebantur in omnem Occidentalis Eccleſiæ Clerum propagare continentiam, vitam communem, tum patrimonii tum Beneficiorum Eccleſiaſticorum ejurationem. Pontifices Romani nihil ulteriùs quàm conſilium inſuſurrabant, monebant, rogabant; at Petrus Damiani ad abdicationem patrimonii neceſſitate præcepti conſtringebat: *Si quid tibi de propriis reſervaſti, audi Apoſtolum terribiliter objurgantem, Cur, inquit, tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, ut fraudares de pretio agri, &c.*

VI. Tunc temporis enimverò cœpit Auguſtini Regula ex duobus ejus Sermonibus contexta, quos Petrus Damiani, *De moribus Clericorum*, inſcribit, objectari opponique Regulæ Canonicorum, ab Epiſcopis Concilii Aquiſgranenſis comprobatæ. Cùm ex re eſſe videretur Regulam Regula retundere, ex duobus his Sermonibus Auguſtini conflatum eſt, quod ejus Regula diceretur. Epiſtolam enim Auguſtini centeſimam nonam ne memorat quidem, aut ullo attingit verbo Petrus Damiani, nedum ex ea Regulam fabricet, qua proprietarios Canonicos concerperet. Hoc ipſo quoque tempore Canonicorum ordo in duas ſe ſcidit Congregationes, aut Congregationum ſpecies, ſectantibus aliis Aquiſgranenſis Concilii Regulam, aliis Auguſtini. Quantumcumque enim apud Pontifices immineret urgeretque Petrus Damiani: *Ut hæc apud inobedientiam Clericorum, imo nummicularum rebellionem efficaciter valeant, ſanctus Apoſtolatus veſtri vigor impellat:* nec Pontifex Alexander II. nec ſucceſſores ejus vim & pondus præcepti addi debere cenſuerunt rei, quæ in perfectionis conſiliis ab exortu Eccleſiæ habita fuerat.

Tum verò Canonici Regulares dici cœpere, qui proprio renuntiarunt, ut Auguſtini Regulæ ſectatores, hoc eſt, ut imitatores communis vitæ & abdicationis, quam Auguſtinus olim inter Clericos Eccleſiæ ſuæ initiaverat. Ex Petro Damiani conſtat eam vocem jam eo ſenſu uſurpari cœptam, nempe ex ejus libello *de Communi vita Canonicorum*. Accipe ejus verba, hortantis Canonicos ad Regularem vitam, cùm Canon Græcè, Regula Larinè ejuſdem ſint prorſus ſignificationis: *Planè quo pacto quis valeat dici Canonicus, niſi ſit Regularis? Quomodo Monachus, niſi juxta vim ſui nominis ſit etiam ſingularis? Volunt ſiquidem Canonicum, hoc eſt, regulare nomen habere, ſed non regulariter vivere.* Regula Canonicorum olim non alia, quàm Canones Conciliorum. Deinde ea dicta eſt, quam Synodus Aquiſgranenſis concinnavit, penè eadem ac Crodogangi. Hinc Canonici dicebantur. Qui ſe demum Auguſtini Regulæ devoverunt, ii Regulares cœpere dici Canonici. Sicut & B. Benedicti Regula aliquandiu cum multis aliis Regulis pervulgata, eò tandem evaſit, ſola ut Regula diceretur. Ex utraque denique hac Regula Regulares dicti, qui alterutram nunc profitentur Monachi, Canonicique.

VII. Nec in poteſtate ſanè fuiſſet horum Pontificum, ut Clericos omnes adigerent, ad nuntium tam patrimonio quàm Beneficiis Eccleſiaſticis remittendum. Monachi quin etiam ipſi Normannorum irruptione, & Eccleſiarum Monaſteriorumque per eos devaſtatione, & huc illucque diſſipati omnes fuerant, & evaſerant proprietarii. Erubi poſt illud excidium totius Regularitatis in ſua cœperunt ſe recolligere Monaſteria, una Cluniacenſis Congregatio primævam inſtauravit retinuitque Ordinis Monaſtici perfectionem, Monachis aliis penè omnibus palliatæ acquieſcentibus avaritiæ, eique permiſſionem Abbatum prætexentibus: nempe jactabant B. Benedicti Regula id permitti, ut jure poſſiderent, ſi modò copiam feciſſet Abbas: *Regula, inquiunt, jubet, ut nihil habeat Monachus, quod Abbas non dederit, aut permiſerit. Abbates verò noſtri tales ſunt, ut noſtra non curent, & ob id permittunt nos habere quæ indigemus.* Expilatorum Monaſteriorum egeſtas fucatum adumbratumque præſtabat patrocinium privatis illicitiſque opibus Monachorum. Bibl. Clun. pag. 42. 43. 51. 215.

Nec in Galliæ tantùm, ſed & in Italiæ Monaſteria ea ſe effuderat lues nefariæ proprietatis. Extirpare eam aggreſſus eſt Innocentius III. ex Monaſterio Sublacenſi non procul Roma, innovatis pœnis cautionibuſque Gregorii Magni, ac ſolenniter conteſtatus adeo non poſſe Abbates veniam proprii facere Monachis, ut ne Pontifices quidem ipſi poſſent. Non poterat efficaciùs exufflari fallax illa permiſſionis Abbatum obumbratio, qua ſuæ ſordes avaritiæ Monachi tegebant: *Nec æſtimet Abbas quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo Monacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeo eſt annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Rainal. ann. 1202. c. 7. C. Cum ad De ſtatu Monach.

VIII. Simile veri eſt, ubi eodem mox decreto vetantur ad vitam dari Monachis Obedientiæ, id ex eo pendere, ne Monachi præter Regulam proprietarii eſſent: *Nec alicui committatur Obedientia perpetuò poſſidenda, tanquam in ſua ſibi vitæ locetur, ſed cùm oportuerit amoveri, ſine contradictione qualibet revocetur.* Perpetui erant Abbates, perpetuos eſſe Obedientiarios nefas erat, videlicet cùm Abbates omnia communiter cum Monachis poſſiderent, nil poterant habere proprii. At Obedientiarii, cùm vel ſoli eſſent in Cellis, vel cum uno & altero Monacho, facilè proprietatis contagio afflabantur. Ita planum fit ex alio Innocentii ejuſdem III. Decreto: *De obedientiis & reditibus, quorum curam geſſerunt, pecunia congregata.* Indidem conſtat ea contage laboraſſe Monachos Canonicoſque: *Monachi, Canonici, & alii Regulares, &c.* Ibidem. C. Quanto. De Offic. Ordin.

Præter mentem & expectationem ſuam hujus proprietatis vitio anſam dederat Alexander III. quando in Concilio Lateranenſi III. permiſerat Abbatibus, ut aliquid ipſi poſſidendum permitterent Monachis, qui Adminiſtrationes gerebant, quæ non facilè aliter geri atque expediri poſſent: *Qui verò peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum, à communione removeatur altaris.* Clemens III. in Decreto quodam ſuo laudavit Canonem Concilii Lateranenſis, & Regulam ſancti Auguſtini adversùs Canonicos Regulares proprietarios. At multò apertiùs in Concilio Pariſienſi anno 1212. approbata eſt indulgentia, ex qua lapſu temporum non poterant non ea naſci, quæ exitio eſſent. Cùm videlicet Prioribus conceſſit ea poſſidere, quæ ad eorum adminiſtrationem gerendam neceſſaria forent: Monachis autem, vel Canonicis privatim ea quæ vel permitterent Prælati, vel condonarent: *Id præcipuè cupimus ſtatuendum, quod in Regula B. Auguſtini & B. Benedicti conſtat eſſe ſtatutum. Priores tamen & adminiſtrationem habentes ad communem uſum habere poſſunt ea quæ pertinent ad ſuam adminiſtrationem.* In eo nihil admodum eſſet periculi, ſi Conventuales tantùm ii eſſent Priores, qui nihil niſi *ad communem uſum* poſſiderent; cùm ex adverſo Obedientiarii, vel Priores C. Monachi. De ſtatu Monachor. C. Super quodam. Ibidem. Part. 2. c. 1.

ſimplices ſibi poſſideant, ſi quid poſſident, ut quibus nulla Congregatio conjuncta ſit. Sed res plena diſcriminis proximo continetur Articulo : *Clauſtralis quoque aliquid modicum poteſt ad uſum ſuum habere ; ita tamen ſi Prælatus ſuus ei ſpecialiter dederit, vel conceſſerit*. Mollire interpretando videbatur hæc Synodus ſuprà allatum Innocentii III. ſtatutum, cùm Prælatos Regularium admoneret, ne ſupra ſedem Apoſtolicam aſſurgerent, concedendis diſpenſationibus, quæ ne ipſa quidem à ſe dari poſſe arbitratur. Cenſent Canoniſtæ poſſe quidem à Pontifice Monachum transferri in ſtatum Clericorum, & ita mox illi permitti, ut quidvis poſſideat : at non poſſe efficere, ut Monaſticus ſtatus cum proprietate & poſſeſſione rerum privata ſociari queat. Concilio huic Pariſienſi viſum eſt ſimplici *uſu* rerum paucarum, ſub imperio & nutu Abbatis, non effici Regulares proprietarios. Utcumque diſſimulari res poſſet, ſi poſſet relaxatio ibi ſtare, ubi incipit. Et ſanè hoc
Parte 3. c. 6. ipſo in Pariſienſi Concilio proſcripta eſt quarundam Monialium licentioſa conſuetudo, ubi ſingulis erogabatur pecuniæ aliquid, quo veſtem ſibi cibumque compararent ; & tam parcè erogabatur, ut reſiduum aliunde mendicare aut venari cogerentur. Quæ ſumma erat Monaſticæ regularitatis & paupertatis pernicies. Idcirco ibidem ſtatim ſancitur, ut in commune veſtiantur & nutriantur omnes, nec plures deinceps ad profeſſionem admittantur, quàm quantæ ſuſtentari poſſunt.

In Concilio Montis Peſſulani anno 1214. idem vetitum eſt, ne quid pecuniæ detur, ad comparandas cuique veſtes, quòd ea quaſi rima ſit & occaſio, qua proprietas illabatur : *Quia ex hoc datur materia proprium poſſidendi*. Statutumque ibidem eſt, ut inter clauſtralia officia eſſet, cui ex officio incumberet, ut Monachis Canonicique ſingulis veſtes ſuppeditaret : *In omni Monaſterio, vel Ca-*
Can. 18. *nonica Regulari, certi reditus deputentur, de quibus per manus unius qui eos colligat, fratribus provideatur de veſtimentis*. Sed quaſi ſubodorati eſſent hujus Concilii Patres, quantum malorum ſerpere poſſet ex ea indulgentia, quam Pariſienſe Concilium invexerat ; apertè declararunt non poſſe Regulares Prælatos vel Canonicis vel Monachis copiam facere, ut quidquam propriè poſſiderent : *Nullus Monachus vel Canonicus Regularis proprium habeat, nec etiam de ſui Abbatis vel Prioris licentia, cùm ipſis hujuſmodi dare licentiam non poſſint*. Quoad Obedientias & Prioratus ſimplices fatetur hoc Concilium poſſe eos citra periculum proprietatis obtineri, dummodo ex mandato Superiorum, & ad tempus tantùm : *Quod ſi aliquam Obedientiam de ſui Majoris præcepto teneant, donec illa ſecundùm loci conſuetudinem expendatur, talis Regularis non dicitur propter hoc proprium retinere*. Quo inſinuari videtur Obedientiarum proventus in Abbatiæ ſuſtentationem impendi debere, ex imperio Abbatum. Et ſanè vetat hæc eadem Synodus, ne Regularis quiſquam Eccleſiam habeat, hoc eſt, Beneficium, ad ſuam privatim Præbendam, qua alatur : *Nullus Monachus vel Canoni-*
Can. 28. *cus Regularis à ſua vel alia Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica, Eccleſiam vel aliquid aliud recipiat, vel teneat pro Præbenda*.

Oxfordienſis Synodus anni 1222. pecuniam ad
Can. 43. veſtes dari prohibuit, *Camerarium* ea de cauſa inſtitui jubens. Vetuit etiam ne Monachi Canonicique teſtarentur, cùm nihil haberent proprium : item ne conducerent, vel ad Firmam tenerent terras, Eccleſias, Monaſteria ; denique ne Prioratus ad vitam, vel ad tempus diuturnius retinerent. Ita ſonant hæc verba : *Ne alicui Monacho, vel Canoni-*
Can. 47. *co Regulari, qui non ſit obedientialis, cuſtodia Monaſterii committatur ; ita quod ex longa ipſius mora vel converſatione ſcandalum oriatur*. Uſque adeo enim inveterata erat ea conſuetudo, & quaſi natura ipſa Obedientiarum, ut ad tempus, & quidem breve darentur : ut vox ipſa *Obedientialis* Priorem deſignaret revocabilem, vel ſtato tempore, vel ad nutum Abbatis. Statuta Abbatum Ordinis ſancti Benedicti Provinciæ Narbonenſis anno 1226. quæ à Gregorio IX. confirmata fuere, præcipiebant Obedientiariis omnibus & Prioribus, ut quotannis Capitulo Generali rationes omnium exhiberent, renuntiarent ſuo muneri, & tum rurſus, ſi probè adminiſtraſſent, reſtituerentur : *Renun-* Spicil. to. 6. pag. 32. *tient abſolutè adminiſtrationibus ſuis etiam non requiſiti in manus Abbatis. Abbates reſtituant eos quos, &c.*

Anno 1233. in Concilio Biterrenſi novum robur additum eſt Innocentii III. ſtatuto, & clauſtralibus Prælatis inculcatum, abdicationem proprii ſic intimam, ſic indivulſam hærere ſtatui Regularium, ut de ea diſpenſare nec Abbates nec Pontifices ipſi poſſint. In Concilio Campiniacenſi anni 1238. innovata eſt Conſtitutio Concilii Montis-Peſſulani anni 1214. addita prohibitione, ne quid veniæ & diſpenſationis Abbates darent. Concilium ad Caſtrum Guntherii anno 1231. & Salmurienſe anni 1253. irritas caſſaſque declaratunt diſpenſationes iſtiuſmodi omnes ab Abbatibus datas, quo demum cumque prætextu : *Ne Monachi niſi ſint in adminiſtratione conſtituti, habeant aliquo colore poſſeſſionem, vel aliquam proprietatem, etiam de licentia Abbatum : cùm licentia Abbatis eis in hoc non va-* Can. 5. *leat ſuffragari*. Concilium ad Caſtrum Guntherii anni 1268. ceſſiſſe videtur cupiditati opum, qua tranſvetſi agebantur Monachi, quibus prohibuit duntaxat, ne pecuniam & alias opes haberent extra Monaſterium depoſitas. Can. 11.

Concilium Turonenſe anni 1239. damnavit conſuetudinem quorundam Monaſteriorum, ubi pecunia dabatur Regularibus ad victum & veſtitum. Londinenſe anni 1268. vetuit præterea, ne Firmas adminiſtrarent. Conſtitutiones Benedicti XI. Papæ anno 1339. ad repurgandam diſciplinam Congregationum omnium Canonicorum Regularium ſancti Auguſtini, in Eccleſiis etiam Cathedralibus, eaſdem prohibitiones innovavere ; cùm ſinerent tamen penſiones annuas imponi Prioratibus, aliiſque Beneficiis in eorum ditione poſitis, ſi ordinarii reditus Camerariorum, aliorum Officialium & Adminiſtratorum minùs ſufficerent, ad veſtes, ad alimenta, & ad neceſſaria denique omnia Canonicis ſuppediranda. Quoad Canonicos autem, Converſoſque omnes proprietarios, peculia auferuntur eis omnia etiam ſuperſtitibus, & communi menſæ tranſcribuntur. Sed Obedientiæ, Prioratus, Adminiſtrationes, & alia Beneficia, non jam ad certum tempus dari præcipiuntur, adeo non ad nutum Superioris revocari poſſe declarantur. Quæ corruptela tantò fœdior erat, quando nec Pontifex medicari ſe illi poſſe ſperabat ; cedebatque, ne magis magiſque ægreſceret. Can. 42. 44. Cap. 26. 36.

IX. Sed & aliquantò turpior fuit illa prævitas, cùm Capitulum Provinciale Monachorum Benedictinorum apud Vueſtmonaſterium in Anglia anno 1422. cenſorio inuſtis caurerio Abbatibus Monachiſque proprietariis, qui agros fundoſque alios habebant, quàm Monaſterii : proſcripta etiam exitiali illa conſuetudine largiendæ pecuniæ pro veſte & cibo : indulſit mox Monachis, ut pecuniam accipere & ſervare poſſent ad privatas neceſſitates, dum licentia id fieret Superioris, cui ratio redderetur toties, quoties illi adlubeſceret, ſaltem ſemel anno quodlibet ; ita ut quidquid anno elapſo reſiduum eſſet, Superioris arbitrio permitteretur. Non poterat neſcire hoc Capitulum, quanta hìc Regulæ contumelia imprimeretur ; ſed conducibilius & ſapientiæ regulis accommodatius ducebat, immedicabile tolerare malum, quàm illud inani medendi ſpe exaſperare : *Illud juris conſilium eſſe perlegimus, propter vitandum malum majus, minus tolerare*. Conc. Gen. Tom. 12. pag. 350.

Inter

Inter Joannis Gerſonii opera occurrit Tractatus contra Canonicos Regulares proprietarios, ubi hæc Epiſcoporum & Capitulorum inter Regulares Generalium vel Provincialium indulgentiora decreta proponuntur, ut infida & minimè tuta. Ita enim profitetur magna & eruditionis fama & ſanctitatis laude vir Gerſonius, Prælatorum incuria ſegnitieque, qui hæc mala tolerarunt, fieri non potuiſſe, quin mala eſſent tantò deteſtabiliora, quòd immedicabilia evaſiſſent. Nec poſſe vel Abbatum permiſſionem, vel Capitulorum conniventiam indulgentiamque Canonicæ diſpenſationis locum & pondus obtinere: quandiu Decretum Innocentii III. fulgurabit, intonabitque in aures Monachorum, ne per ipſum quidem ſummum Pontificem diſpenſari poſſe, ut non teneantur Regulares ſtricta paupertatis obſervantia, quam Deo voverunt.

Tit. 1. Gerſo pag. 659. &

X. Jam verò Concilium Tridentinum, cùm vetuiſſet ne Regulares bona ulla poſſiderent, ſive mobilia, ſive immobilia, etiam nomine Conventus: pronuntiat denique non poſſe illis à Superioribus permitti, nec uſum, nec adminiſtrationem, nec commendam ullius boni ſtabilis; Adminiſtratores bonorum Monaſterii omnium ad beneplacitum revocabiles ſemper eſſe debere: uſum denique quem permittent Superiores bonorum mobilium, reſpondere ſemper debere paupertati & modeſtiæ, quam Monachi profitentur: *Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, vel commendam. Adminiſtratio autem bonorum Monaſteriorum, ſeu Conventuum ad ſolos Officiales eorundem, ad nutum Superiorum amovibiles pertineat. Mobilium verò uſum ita Superiores permittant, ut eorum ſupellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conveniat, nihilque ſuperflui in ea ſit: nihil etiam quod ſit neceſſarium, eis denegetur.*

Sect. 25. c. 2.

Concilium Cameracenſe anni 1565. cùm caviſſet ne Monachis daretur quidquam pecuniæ ad veſtem cibumque: mandavit Superioribus, ut Officialibus auferrent jura & emolumenta omnia quæ uſurpaſſent: privatis Monachis adimerent quaſcumque pecunias, aut ab amicis, aut à cognatis acceptas, aut propria induſtria quæſitas haberent, ut in communes uſus expenderentur: *Reſcindant inſuper Superiores, & aboleant prorſus univerſa illa emolumenta & jura, quæ antiquo more quibuſdam Monaſteriorum Officialibus concedi ſolebant. Breviter omnis illa pecunia vel res, quam Monachus vel Monialis acquirere ſive labore, ſive induſtria, ſive amicorum liberalitate, ſeu denique qualibet alia occaſione poſſit, Superiori mox tradatur, ita ut ad nutum ejus, tanquam res communis expendatur.* Vix quiſquam dubitet, quin huic Concilio illud perſuaſiſſimum fuerit, ſtatuta hæc ſua concinere in primis decreto & ingenio Concilii Tridentini.

Sect. 18. c. 10.

Can. 8.

Anno eodem ipſo 1565. Concilium Mediolanenſe I. nihilo clementius fuit in proſcribenda à Monaſteriis puellarum proprietate, maximè quoad dona muneraque, quæ recipi ab illis non poſſunt niſi per Abbatiſſam liceat, per quam licere nulli earum unquam debet, ut pecuniam ipſa ſervet. Id firmatum rurſus eſt Concilio Mediolanenſi IV. anno 1575.

Can. 11.

In Concilio Mechlinienſi anno 1570. damnatæ ſunt penſiones vel reditus annui quicumque, tam frequentes apud Sanctimoniales: ſicut & ingentes pecuniarum ſummæ, quas Officiales quovis obtentu aliquando accumulant: *Penſiones autem vitales, aut reditus perpetuos nulli permittatur recipere. Neque liceat eis ratione officiorum vel miniſteriorum pecuniam corradere, aut conſervare, etiamſi in pios uſus convertere velint: omnia in communes uſus convertantur.*

Titul. de Reg. & Monial.

Concilium Rotomagenſe anni 1581. id ſibi licere voluit, ut aliquid indulgentius decerneret quàm Tridentinum. Conceſſit enim Superioribus, ut fundum aliquem Monacho ad vitam condonare poſſent, excolendum, & melioris faciendum conditionis, ita ut emolumentum id omne ad Cœnobium rediret: *Attamen poteſt Superior alicui tanquam Officiario, ad tempus aut ad vitam rem committere, cujus conditionem faciat meliorem, & acquirat non ſibi, ſed Monaſterio.* Sed non multò poſt manifeſtiſſimè proditur, relaxatum id à Concilio non fuiſſe, niſi ex neceſſaria conſulendi & diſpenſandi charitate, ne ex intempeſtiva curatione morbus exulceraretur: *In his exequendis & reformandis prudentia & manſuetudine opus eſt, ne frangamus potiùs quàm corrigamus, quæ in pravum longa conſuetudine induruerunt.* Sed idem mox jubet Concilium, ut Priores, Beneficiarii, & Officiarii Clauſtrales omnes ad nutum ſint revocabiles: *Hos amovibiles decet eſſe ſicut omnes Officiarios Clauſtrales.*

Tit. de Monaſt. c. 11. 1.

Concilium Burdigalenſe anni 1583. non probavit ad vitæ tempus Regulari commendari fundum quemcumque. Quin & penſiones etiam perpetuas forſan damnavit, cùm juſſit ut bona mobilia, etiam à cognatis data, Superiori deferrentur & in Monaſterii converterentur communes uſus: *Bona mobilia, parentum & amicorum liberalitate donata, teneantur Superiori tradere, ut in commune conferantur, & conventui addicantur.* Ipſiſſima penè Tridentinæ Synodi verba in Conventu Mediolanenſi confirmata fuere anno 1579. *Immobilia vel mobilia bona ſtatim Superiori tradantur, Conventuique incorporentur.*

XI. Viſum eſt Navarro, Caput *Monachi*, *De ſtatu Monachorum*, concedere peculium Regularibus, cum licentia Superiorum. Viſum eſt etiam illi, nihil ei Capiti derogatum eſſe à Concilio Tridentino, vel juri communi. Sed re ſeriò penſitata Capite *Monachi* non conceditur peculium niſi iis qui Adminiſtrationes gerunt, ubi ad expenſas & utilitates communes Monaſterii ita neceſſum eſt; tunc verò peculium jam non illud eſt, ſeu bonum proprium & peculiare. Congregatio quoque ipſa Concilii hoc rejecit peculium, & Navarri ſententiam exſibilavit poſt Concilium Tridentinum. Habuit tamen illa poſtea ſequaces & approbatores peculii Monachorum, cum Superiorum licentia. Prolixè Fagnanus eam pertractavit quæſtionem, & adversùs molles ignavoſque hos Canoniſtas demonſtravit, nihil eſſe in Jure communi & Decretalibus quod eis ſuffragetur; refragari autem vehementiſſimè Concilium Tridentinum.

Fagnan. in l. 3. Decr. Part. 1. pag. 356 & Part. 2. p. 164. 165.

Vetat enim Concilium, ne Regulares mobile quidquam vel immobile poſſideant, etiam concedente Abbate, & Conventus nomine: *Poſſidere etiam nomine Conventus mobilia vel immobilia:* jubet ut ea continuò omnia *Conventui incorporentur:* utque poſtea poſſit Superior permittere uſum mobilium, citra ſuperfluitatem & penuriam. Congregatio Concilii perſpicuè declaravit, non poſſe à Superioribus permitti ſimplicem uſum bonorum mobilium ſuperfluorum: & tum falli ipſos, tum fallere, cùm ſe jactarent in his diſpenſare poſſe. Declaratum & illud ab eodem eſt: Si qua Monialis penſionem ad vitam ſibi reſervaſſet in uſus privatos, eam penſionem Monaſterio quæſitam partamque eſſe, & actutum deponendam in manus Abbatiſſæ, à qua expendi debeat primò in neceſſarios Monialis, inde & in Monaſterii uſus: *Cenſuit Congregatio hanc pecuniam annuam, non obſtante reſervatione, jam quæſitam eſſe Monaſterio, ideoque deferendam eſſe recta ad manus Abbatiſſæ, quæ primum proſpiciat neceſſitatibus Monialis oratricis; & quod reliquum fuerit, in uſus totius Monaſterii convertat.* Colores prætextuſque alii aliique his Monialium penſionibus appicti ſunt, & eas tamen ſemper confixit ſacra Congregatio, ut infeſtas Concilio Tridentino, & pœnis Canonicis proprietariorum obnoxias. Congregatio autem Cardinalium illa quæ negotiis Epiſcoporum & Regularium præpoſita eſt, nihilo

Ibidem p. 170. 171. 173.

ſegnior

segnior in hanc purioris disciplinæ partem tuendam, unà cum Congregatione Concilii in compluribus Sanctimonialium Cœnobiis prohibuit Novitias recipi, donec in iis & vitæ communis societas omnino redintegraretur, & cujuscumque privati peculii abdicatio.

Ibid. pag. 173. 174.

Denique Clemens VIII. anno 1600. Decretum promulgavit, quo Concilium Tridentinum interpretari, vel aliquo etiam augere adgressus, artes omnes strophasque Regularium proprietariorum proscripsit, jussitque ut immisceretur Monasterii bonis reditibusque, quidquid singuli singulæve sibi privatim acquisissent, vel reservassent, mobilium vel immobilium, pecuniæ vel redituum, eleemosynarum, munusculorum, salariorum tum ex concionibus, tum ex prælectionibus Scholarum, ita ut nulla usquam sit in his dispensandi facultas penes Superiores: *Bona immobilia aut mobilia, pecunia, proventus, census, &c. statim Superiori tradantur, Conventuique incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus ac vestitus omnibus suppeditari possit, &c. Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia vel mobilia, fratres excusare possit, quominùs culpæ & pœnæ ab ejusdem Concilii decretis impositæ & ipso facto incurrendæ obnoxii sint, etiam si Superiores asseverent hujusmodi dispensationes aut licentias concedere posse; quibus in ea re fidem minimè adhiberi volumus.*

XII. Ex his sive Clementis VIII. sive Congregationis Concilii, sive Concilii ipsius Tridentini decretis responsisve, sive denique ex tot antè relatis Pontificum Decretalibus Canonibusque Conciliorum facilè intelligitur, si Innocentius III. validam existimavit eam professionem ejus, quæ illam hac conditione circumscripserat, *ut in domo propria cum omni substantia sua remaneret:* id eo consilio factum esse, quòd ea conditio sponte sua labaret, & irrita caderet, ut substantiæ ipsi professionis adversa. Ita sacra Congregatio Concilii eam commentata est Decretalem, præter sententiam complurium Canonistarum, rescissis tam sæpè pensionibus, quas sibi Moniales in profitendo servatas voluerant. Et sanè qui potuisset Innocentio III. in mentem venire, ut ne summus quidem Pontifex dispensare posset cum Monachis & Monialibus, ut propriæ aliquid rei vel pecuniæ retinerent: & posset tamen ipsis ea permitti licentia, ut quidquid sibi collibitum esset, profitendo sibi reservarent? Denique etsi quid caliginis supereset in Decretalibus, at Concilium Tridentinum eam prorsus absterserit, tam disertè prohibens Superioribus, ne quod bonum stabile dent Monachis, sive usu fructu, sive commenda, sive usu simplici possidendum.

C. Infinuante. Quid Clerici, vel voventes. Fagnan. in l. 4. Decret. pag. 410

Si Senatusconsultis autem compluribus Regni hujus Gallicani confirmatæ sæpissimè sunt pensiones hujusmodi Monachis & Monialibus, ut videre est apud Gallicanos Scriptores, qui hacce de re agunt: Responderi primò potest, minimè mirum esse, si sæculares Judices in ea fuerint sententia, in quam tot turmatim ierant Canonistæ, præsertim ante Concilium Tridentinum. Si vel maximè perpendas animo, quàm multa in his blandimenta, ut clementiùs loquar, à Conciliis etiam quibusdam vel probata vel tolerata fuerint. Sed satius forsan erit, illud Magistratuum Judicumque consilium spectare, quo parentes cognatosque ipsos urgebant ad pensiones ejusmodi solvendas, ut quæ merè alimentariæ essent, naturali jure fultæ: nihil imminuta Claustralium Superiorum potestate, ad eas in usus Cœnobii communes convertendas. Eo sensu his Ecclesiæ Decretis nihil adversantur illa Senatusconsulta.

Cleri Gallic. Acta Tom. 2. Part. 3 pag. 165. Le Prestre Cent. 1. c. 64 Fevret. de Abus. l. 4. c. 6 n. 16. Lover. Tom. 2. pag. 20. 21.

Non paulò remissiores fuere Canonistæ in gratiam Canonicorum Regularium, qui complurimas in Hispania Cathedrales occupant Ecclesias, maximè in Catalaunia, & qui singulas sibi singuli Præbendas habent. Concedunt quippe illis administrationem & usum dumtaxat eorum bonorum, dominium quippe & proprietatem vindicare sibi non possunt: at monent eos interim, nisi se piaculo gravi velint obstringere adversùs paupertatis legem quam professi sunt, ut parati semper & præsto sint omnia resignare in manus & ad nutum Superioris: *Canonicus qui portionem possidet, ita ut non sit animo etiam ad Superioris nutum relinquere, peccat manifestè contra votum solemne paupertatis, & tenetur dictam portionem restituere.*

Barbos. Dignit. Canon. e.

CAPUT XXII. P. 4. l. 1. c. 51.

De Parochiis quæ Canonicis Regularibus & Monachis commendatæ sunt.

I. Conciliorum Pontificumque statuta varia de Parochiis, quæ Monachis nunc permissæ, nunc prohibitæ sunt.

II. Duæ rationes, ut eis illæ committerentur, Clericorum vulgatissima aliquandiu incontinentia, & Ecclesiarum à laicis usurpatio. Duæ rationes, ut adimerentur, silentium Claustrorum, & alienus à subeundo Episcopali imperio nonnunquam animus.

III. Variæ Pontificum Decretales ad Concilii usque Tridentini tempora.

IV. Varia Conciliorum Decreta circa Monachos, Parochiarum regimen assecutos.

V. Nil vetat, quin Canonici Regulares Parochias gerant.

VI. Cùm super ea re controversia illis fieret, illud eis jus ab Ivone Carnutensi strenuè vindicatur, & à Conciliis. Utilia cum primis Ivonis monita.

VII. Canonici Regulares qui Parochias administrabant, sui secum Collegii socium habebant, & corripi destituique poterant ab Abbate suo.

VIII. De eodem rursus, & an Parochi Regulares ab Abbatibus revocari possint.

IX. Decreta Concilii Tridentini, & Pontificum eo posteriorum, circa Beneficia quæ à Regularibus geri regique possunt.

X. Solvuntur objectiones.

I. IN hujus quæstionis tractationem compulit nos suprà Urbanus II. cùm tuitione Pontificia affuit Monachis, quos nonnulli, ut minimè idoneos, arcebant à Sacramentorum administratione, & ab Hierarchicis functionibus. Contrà enim nitebatur Pontifex, & paupertatis & vitæ totius Apostolicæ qui religiosiores essent imitatores, iis vel maximè Apostolicas fundationes mandari posse. Concilium Rotomagense anni 1072. Monachos Clericosque & Laicos eodem confodiebat telo, quicumque Parochias emerent. Ergo tum Monachi Parochias administrabant: *Emuntur & venduntur Curæ Pastorales, scilicet Ecclesiæ Parochianæ, tam à Laicis, quàm à Clericis, insuper etiam à Monachis; quod ne amplius fiat, interdictum est.* Ita tamen posset quis hunc Canonem interpretari, ut Laici Monachique venderent, non emerent Parochias. Concilium verò Rotomagense anni 1074. vetuit, ne Parochiæ Monachis donarentur: *Ut nulli Monacho Parochia regenda committatur.* Concilium Vintonienſe in Anglia anno 1076. idem prohibuit rursum: *Si quis Monachus etiam canonicè susceptus fuerit, non permittatur Ecclesiis publicè deservire.* Concilium Pictavienſe anno 1078. concessit, ut sacramentum Pœnitentiæ Abbates Monachique administrare possent, dum per Episcopos liceret: *Ut nullus Abbas, Monachus, vel quilibet alius pœnitentias injungat, nisi quibus proprius Episcopus hanc curam dederit.* Verùm id ad propria ipsorum restringi debet Monasteria. Nam

Can. 13.

Can. 5.

Can. 5. 6.

quod

quod ad Ecclesias Parochiales pertinet, quæ redditæ eis vel dimissæ fuere, non eis conceditur, nisi ut temporalibus gaudeant proventibus: Presbyterum autem ibi constituant, qui animarum curam gerat, & Episcopo rationes exhibeat: *Reditus beneficiaque obtinent, Presbyter tamen de Cura animarum Episcopo respondeat*. Juliobonense Concilium anni 1080. idem statutum innovavit, & Parocho potestatem fecit, ut cum Monachis degat alaturque, ut curet, ut Ecclesia necessariis ornamentis non destituatur: vel si nolit cum Monachis diversari, ab Abbate sufficientem accipiat pensionem; & ad eam solvendam Abbas ab Episcopo cogatur: *Quòd si Presbyter cum Monachis vivere noluerit*. Præcipitur denique ut eidem statuto se accommodent Ecclesiæ Canonicorum. Concilio Pictaviensi anno 1100. prohibitæ sunt Monachis functiones omnes Parochiales: *Ut nullus Monachorum Parochiale ministerium Presbyterorum, id est, baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, præsumat*.

II. His exemplis patet, non illum viguisse in Ecclesiis usum, ut Monachi Parochias regerent, quamvis duo essent eo ævo, quæ ad eos eis illigandos magni essent omnino momenti. 1. Cùm Parochi in abruptam quandam incontinentiæ voraginem tunc præcipites iissent: consentaneum omnino videbatur, ut in eorum vicem subrogarentur Monachi. 2. Cùm Laici qui Ecclesias invaserant, & earum bona omnia, in illo fragore concidentis Imperii Carolinæ familiæ, inciperent jam ea Monachis restituere velle, vociferari res ipsa videbatur, Monachis maximè ipsis Parochias. istas committi debere regendas. Quos modò laudavi Canones, ii inter has rerum temporumque commissuras conditi fuere. Et tamen constantissimè Episcopi antiquam Ecclesiæ disciplinam retinuere, ut ne Monachos Parochiarum gubernaculis admoverent.

Non recedit igitur à vero, Episcopos duo quædam alia alienasse à Parochiarum cura Monachis committenda. 1. Dissonantiam nescio quam inter primarias Parochorum Monachorumque curas & functiones. Potest enim Monasticæ Regularitati conciliari status & vita Canonicorum: at silentium & secessus Monachorum non facilè unquam consentiet & cohærebit cum strepitu quodam negotiosæ Parochorum charitatis. 2. Libertatem eam Episcopalis jurisdictionis impatientem, qua tunc temporis delectabantur Monachi, & quam curabant Apostolicis muniri privilegiis. Certè ea semper lex ab Episcopis præscripta fuit, cùm passi sunt Monachis Parochias à Laicis dari: ut Abbas Episcopo sæcularem Presbyterum præsentaret, qui regeret Ecclesiam, Episcopoque obnoxius prorsus esset.

III. In Concilio Lateranensi I. anni 1122. Callistus II. Monachis interdixit Parochialibus muniis omnibus: *Interdicimus Abbatibus & Monachis publicas pœnitentias dare, & infirmos visitare, & unctiones facere, & Missas publicas cantare*. Alexander Papa III. duplicis generis Ecclesias distinguit, alias quæ pleno jure ad Monachos pertineant: alias verò quæ eorum sint etiam, sed non adeo stricto jure. Et in his tantùm postremis jussit illos in Concilio Lateranensi III. anni 1179. Episcopo præsentare Presbyteros, qui ei de animarum cura responderent: *In Ecclesiis suis quæ ad eos pleno jure non pertinent, instituendos Presbyteros, Episcopis præsentent, ut eis de plebis cura respondeant*. Et in proximo Canone: *Monachi non singuli per villas & oppida, seu ad quascumque Parochiales ponantur Ecclesias, sed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant*. Innocentius III. citato hoc Canone Lateranensis Concilii, per antiquos Canones pronunciat licentiam factam esse Monachis, ut Parochias administrarent, propter Verbi prædicationem, cui meritò privilegia quælibet annuuntur, & qua ipsi cæteris præcellebant: *Et per antiquos Canones etiam Monachi possunt ad Ecclesiarum Parochialium regimen in Presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium, quod privilegium est, exercere*. Suprà non Parochos tantùm, sed & Episcopos vidimus ex Monachis ordinatos, unius contemplatione Verbi divini, quod illi gnaviter circumjacentibus Ethnicis annunciabant.

Ex his Alexandri III. & Innocentii III. Decretalibus, secessio facta est Canonistarum in duas pugnantes sententias. Alii enim contendunt, non posse Monachos Parochiali Ecclesia onerari sine dispensatione Papæ, cujus solius est veniam facere Concilii Lateranensis, quo id prohibetur. Alii autem ex eodem ipso Canone Concilii Lateranensis argumentantur, dummodo gregalis & socius aliquis adhæreat Monacho, posse eum ab Episcopo & Abbate suo præfici Ecclesiæ Parochiali. Quæ postrema sententia multò sanè magis consonat horum Pontificum Decretis. Verùm id intelligitur de Parochiis à Monasterio sejunctis. Nam si Parochia sit in ipsa Ecclesia Monasterii, clarissimè ab Urbano III. definitum est, Presbyterum sæcularem ab Abbate Episcopo præsentari debere, ut ab eo instituatur, ab illo pendeat, uno ab illo corripi destituique possit: *In Ecclesiis ubi Monachi habitant, populus per Monachum non regatur; sed Capellanus qui populum regat, ab Episcopo per consilium Monachorum instituatur, ita ut ex solius Episcopi arbitrio, tam ordinatio ejus, quàm dispositio & totius vitæ pendeat conversatio*. Anno 1254. Abbas sancti Audoeni Rotomagensis ab Urbano IV. privilegium impetravit, ut à Monacho regi & administrari posset Parochia, quæ sui ipsius in Monasterii Ecclesia erat.

IV. Ea fuit Disciplina, id jus usque ad Concilium Tridentinum. Expostulat Stephanus Tornacensis Episcopus cum Monachis sancti Bertini, qui unam ex Parochiis suis regebant, vel per Vicarios annuos & conductitios, vel per seipsos, quod à se prohibitum esset, juxta Canones: *Per seipsos quod sacris Canonibus prohibitum est, Parochialia ministrant*. Concilium Campanienſe anni 1238. anathema interminatur Monachis, si in Parochiarum administrationem se interponant, nisi si qua urgeat necessitas, permittat autem Episcopus Abbasque: *Nisi in necessitate, cum Abbatis & ipsius Diœcesani licentia*. Idem sancit Concilium Turonense anni 1239. *Ne Monachi in Ecclesiis Parochialibus deserviant, nisi ab Episcopo in casibus permissis curam receperint animarum*. Synodus Nemausensis anno 1284. eadem omnia confirmavit Decreta. Concilium Colonienſe anni 1423. anathemate perculit Parochos, & Vicarios, qui Ecclesiarum suarum regimen mandarent Monachis Mendicantibus, vel non Mendicantibus, si ad manum sint alii, quibus illud committant: *Modo alter idoneus commodè haberi poterit, dolo & fraude seclusis*. Constitutiones Campegii Cardinalis ad Germanicarum Ecclesiarum Disciplinæ emendationem, Monachos & ipsæ etiam exemptos abegere ab administratione Parochiarum, nisi urgeat necessitas. Concessere tamen à Monachis regi Ecclesias Monasteriis unitas, & tam propinquas, ut qui eis præest Monachus, in Monasterio degere, & Regularem disciplinam observare possit: *Ecclesiæ tamen suis Monasteriis unitæ, usque adeo propinquæ, quod Religiosi earumdem curam habituri, in Monasterio sub debitaque obedientia stare possint, modò sint habiles & idonei, per hujusmodi Religiosos provideri possint*. Ulterius denique aliquid indultum est Monasteriis, quæ necessariis vitæ subsidiis destituta sunt; dummodo Monachus Parochiæ Præfectus Episcopo subesse omnino assentiatur: *Id quoque permittimus de Monasterio, quod tam tenue est, ut debitam sustentationem habere nequeat, volentes Religiosos qualitercumque exemptos, Curata Beneficia habentes, Ordinario loci esse subjectos*.

n. 12.

C. In Ecclesiis. De Capellis Monachorum.

Epist. 200.

Can. 29.

Can. 13.

Can. 7.

Cap. 12.

Can. 13.

in. 9. to.

C Monach. D tatu Mo- n. 1. C. Qd Dei ti- nem. ib.

Con-

Part. 4. c. 18. Concilium Colonienſe anni 1536. voluit, ut Parochiæ Monaſteriis unitæ à Presbyteris ſæculatibus regerentur: nec tacuit tamen non ferendæ inclementiæ fore, ſi Parochiæ Parochus Monachus negaretur, cujus eximia eſſet doctrina, & pietas ſingularis: *Non tamen tam duri hìc erimus, quominus interdum viros Monaſticos, quos Regulari vitæ exemplo, & doctrinæ ſalutaris diſſeminatione inſignes comperiemus, apud Eccleſias Parochiales relig-*
Can. 18. *ſturi, & confirmaturi ſimus.* Trevirenſe Concilium anno 1549. permiſit eas Monachis Parochias, quæ & unitæ ſunt Monaſterio, & tam vicinæ, ut & inter Monachos quoque ſuos verſari & communem vitam agere poſſint.

V. Ad Canonicos Regulares venio. Ac primùm Abbati Sueſſionenſi ab Urbano II. conceſſum eſt, ut Parochias Abbatiæ ſuæ obnoxias Canonicis ſuis conferret, dum ne quid de jure Epiſcopi deteri-
Epiſt. 18. retur: *Præſentium literarum authoritate concedimus, ut in Parochianis Eccleſiis, quæ ad veſtrum Monaſterium pertinent, Regulares vobis liceat clauſtri veſtri Clericos ordinare, qui Eccleſiis ipſis ſerviant, & populi adjacentis Parochiam, ſalvo Epiſcopi jure debito, ſolicitè procurare non negligant.* Nova tunc fuiſſe videtur ea conceſſio. Si enim vetuſtus is fuiſſet uſus aut arbitrarius, non adiſſet Pontificem Abbas, ut ea poteſtate donaretur; aut non rogaſſet ſaltem, niſi utſuum ſibi confirmaretur jus. In promptu eſt autem cauſa novitatis. Nempè novitas tum ipſa Canonicorum Regularium inſtituti.

Verùm non multò pòſt quæ ſingularis fuerat gratia, ad omnes propagata eſt Canonicos Regulares. Etenim anno 1100. Concilium Pictavienſe, cui præerant Legati Paſchalis II. qui Urbano II. ſucceſſerat, Canonicis omnibus Regularibus copiam fecit, ut Sacramenta Baptiſmi & Pœnitentiæ adminiſtrarent, Verbum Dei prædicarent, mortuos mandarent ſepulturæ, quæ munia ſunt Paroch-
Can. 10. orum: *Ut Clericis Regularibus juſſu Epiſcopi ſui, baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, mortuos ſepelire liceat.* Canone proximè ſequenti earum functionum fores Monachis concluduntur, *Parochiale miniſterium Presbyterorum:* Quo latum Canonicis Monachiſque diſcrimen interponitur.

Vexata eo tempore fuerat ea quæſtio, & magna hinc & inde animorum contentione excuſſa, An adminiſtratio Parochiarum Canonicis Regularibus permittenda eſſet? Ivonem Carnotenſem Epiſcopum percunctati ſunt Canonici quidam Aurelianenſes: quibus reſponſum ab eo eſt, ut ex ejus clareſcit Epiſtola ad Epiſcopum Aurelianenſem: Exordio Eccleſiæ non creditam fuiſſe Eccleſiarum & animarum curam niſi Clericis communis vitæ ſocietate
Epiſt. 215. devinctis: *In primitiva Eccleſia nullus conſtitutus eſt Rector animarum, niſi de communi vita aſſumptus.* Quod conſtat de eo nimirum tempore, quo Apoſtoli & fideles omnes referente Luca communi menſa ciboque utebantur. Addit Ivo & Decretales alias antiquas ex quibus infert Clericos debere communem vitam amplecti: *Hæ ſententiæ Apoſtolicæ nullum Clericum à communi vita excipiunt, nec civilis, nec ſuburbanæ Eccleſiæ Presbyterum.* Ex quibus tandem id ille efficit, non poſſe ſanctiùs tutiùſque committi animarum curam, quàm iis qui ſæculi ludibria opeſque vanas fugitantes, unam ſibi æternitatis & charitatis cutam poſthac cordi fore ſolenniter profeſſi ſunt. Sed tanti momenti ſarcinam credi non debere, niſi iis quorum ſanctitas & doctrina eminentior ſit, nec niſi ab Epiſcopo credi, ac committi debere: *Nemo rectiùs cuſtos præponitur vitæ alienæ, quàm qui priùs cuſtos eſt factus vitæ ſuæ, &c. Non tamen ad hoc officium alii aſſumendi ſunt, niſi quos vita & doctrina commendat, & Epiſcopalis authoritas ad hoc agendum idoneos probat.*

Epiſt. 93. Eadem de re & in eandem ſententiam ſcripſit Ivo ad Congregationem Canonicorum Regularium in Lemovicibus: admonens non poſſe ab eis regimen Parochiarum demandari, niſi illis ſui cœtus Canonicis, qui ſingularia diu ſapientiæ pietatiſque documenta edidiſſent, invictæque conſtantiæ adversùs ſæculi blanditias & terrores, quibus illos rurſum objicit adminiſtratio Parochiæ: *Si qui ergo ſunt in Collegio veſtro viri prudentes & maturi, & igne tentationum examinati, quibus hoc onus imponi videtis, eos ante præſentiam Epiſcopi, ut ab eo curas animarum ſuſcipiant, &c.*

Quod hìc ſecundo loco ſubmonet Ivo, ut Epiſcopo ſiſtant ex Collegio ſuo eos, quos Parochiis deſtinant; conjectandi nobis dare locum videtur, non alia magis de cauſa Epiſcopum Lemovicenſem Conſtitutione Synodali Canonicis Regularibus regimine Parochiarum interdixiſſe, quàm ob excuſſum ab eis obedientiæ Epiſcopalis jugum. Scitiſſimè autem Ivo in eadem Epiſtola cenſet Epiſcopum illum multò præclariùs de Eccleſia benè meriturum fuiſſe, ſi ſæculares omnes Clericos ad Regularem pellexiſſet vitam, quàm excludendis à Cleri functionibus Canonicis Regularibus: *Qui rectius feciſſet, ſi omnes Sacerdotes ad regularem vitam invitaſſet, quàm regulariter viventes à Dominicarum ovium cuſtodia penitùs removiſſet.*

Sed eò tandem revolvitur Ivonis oratio, ut certiſſimum eſſe debeat Canonicis Regularibus, ſpecie tenus ex ea repulſa aliquid aſpergi ſibi ignominiæ, at reapſe ſaluberrimam & conducibilem eam ipſis eſſe, atque adeo congratulandam. Quid enim vel optatius eſſe poteſt, vel compendioſius, quàm aliorum ſalutis cura non gravari, ſuæ totos incumbere? *Vos enim eo per viam Dei expeditiùs inceditis, ſi alienorum criminum deprimentes faſciculos cum quotidianis veſtrorum exceſſuum lapſibus non portetis.*

Iſtiuſmodi ergo contentionibus ſedandis adlaboratum eſt in Concilio Pictavienſi, de quo paulò antè. Ergo conſtitutum ibi eſt, ut nonniſi Epiſcopi authoritate Canonici Regulares in Parochiis collocarentur. Id verò Canonicorum Regularium jus ad regendas Parochias quàm inconcuſſum ſtaret, & quam conſtanter illos à Monachis diſcerneret, luculentè prorſus aperit Petrus Bleſenſis his verbis: *Cœnobitæ quos Monachos appellamus, ne alter alterius onere premeretur, ſingularem quiſque ſui cuſtodiam elegerunt. Inde eſt quod nec baptizare, nec aliis prædicare, nec pœnitentias injungere eis licet. Vos autem imitatores Apoſtolorum multitudinis, quorum cor eſt unum, & anima una, vobis & aliis providere poteſtis & debetis.* Serm. 1.

VII. Stephanus Abbas ſanctæ Genovefæ, & poſtea Epiſcopus Tornacenſis, ab Epiſcopo Carnotenſi exonerari flagitavit exactionibus quibuſdam novis, unam ex Parochiis ſuis, quam Canonici Regulares duo adminiſtrabant: *In qua duo Canonici Regulares curam Parochiæ gerentes, Deo ſerviunt.* Epiſt. 9. Hinc colligitur moris fuiſſe, ut duo ſaltem Parochiam regerent Canonici, ne unius fervor tepeſceret, & ne qua alia ut ſolet ex ſolitudine macula infamiaque poſſet inuri.

Sed aliud eſt ponderis multò majoris, quod idem nobis Abbas ſuggerit. Nempè in Epiſtola ad ſummum Pontificem, quem enixiſſimè rogat, ut ne veterem ſinat aboleſcere conſuetudinem, ut Canonici Regulares poſſint ab Abbate & corripi, & revocari in Monaſterium, quum ita expedire Abbas exiſtimarit: *Verum perhibemus teſtimonium, quod ab exordio noſtri Ordinis, Parochiales Canonicos noſtros, in Epiſcopatibus in quibus ſunt, liberè & abſque contradictione, pro neceſſitate vel utilitate Eccleſiarum noſtrarum, vel pro ſuarum correptione culparum conſuevimus amovere, & in Clauſtrum reducere, & quoties res urgebat, excommunicare.* Epiſt. 9. His querelis anſam præbuerat quorundam contumacia Regularium Parochorum, qui per cuniculos irrepſerant in animum Epiſcopi Sueſſionenſis, ejuſque patrocinio muniti, & conjunctionem eam vendi-

venditantes indivulsam, qua Parochi Episcopo suo conglutinari debent, jam nec pœnas errorum luere, nec per Abbates suos poterant Parochiis abdicari. Id verò in perniciem cedere videbatur Canonicorum Regularium Ordinis, cujus jam tot erant capita, quot Parochi Abbati nihil jam obnoxii: *Si pestis ista convaluerit, perit ordo Canonicus, pereunt & sanctorum Patrum regularia instituta, solvuntur fines, & funes obedientiæ, & erunt Collegiis nostris tot Abbates, quot Presbyteri Parochiales.*

VIII. Innocentius III. in Decretali certè illa, quæ suprà jam allegata est, Parochiales Ecclesias à Canonicis Regularibus docet ille quidem gubernari posse, dummodo suimet Ordinis socium habeant, qui & solatio sit & testimonio, subsidioque ad Regulæ observantiam: *Ut exercens Plebani officium, si commodè fieri poterit, unum Canonicum Regularem tecum habeas ad cautelam; cujus in his quæ Dei sunt & regularis observantiæ, tam consortio, quàm solatio perfruaris.* Sed non definit, an Abbatis illa semper futura sit potestas, ut eos revocare possit, vel ad ipsorum emendationem, vel ad majora Abbatiæ emolumenta.

C. Quod Dei timorem, de Monachis.

Nodum illum extricavit Urbanus III. in Ecclesiis ipsis Monachorum, ubi jubet Presbyterum sæcularem offerri Episcopo, cujus unius erit illum & instituere & destituere: *Ita ut ex solius Episcopi arbitrio, tam ordinatio ejus quàm dispositio, & totius vitæ pendeat conversatio.*

C. Ecclesiis de Monachis.

Sed illud non spectat nisi ad sæculares Parochos in Ecclesiis Monasteriorum. Quod plurimùm distat à Parochis Regularibus in Ecclesiis, quæ Abbatiæ obnoxiæ, vel ne obnoxiæ quidem sunt. De hac enim altera specie agebat Innocentius III. in Decretali illa sua *Quod Dei timorem*. Anno 1279. Provinciæ Rotomagensis Episcopi ad Concilium Pont-Audemarense congregati, medium tenuere quasi tramitem, quo temperari & concordare videbantur Episcopi & Abbatis jura in istiusmodi jurgiis. Nimirum ut ne Regulares ab Abbate præsentatos institueret Episcopus, nisi accuratè examinatos, & pollicente atque in se recipiente Abbate, non revocatum unquam iri, nisi consentiente Episcopo: denique si ultra dies quadraginta vacuam sineret Parochiam Abbas, ea ab Episcopo sæcularis Presbyter investiretur: *Quodque eorum Prælati, postquam ipsi ab Episcopo recepti fuerint ad curam animarum, eos sine conscientia Episcoporum suorum ab eis non valeant amovere, &c.* Ita verè constabat Abbatis nutu & voluntate revocabiles esse hos Parochos; at paciscì Episcopum cum Abbate, ut ne unquam dissentiente se eo jure uteretur.

Cap. 24.

IX. Jure autem novissimo post Concilium Tridentinum eadem Canonici Regulares gaudent licentia obtinendi Parochias, cùm eo illos non exuerit Tridentina Synodus, nisi cùm ab uno Ordine in alium transilierunt. Ex ea enim inconstantia & levitate jure reformidatur, ne libertatis potiùs libidine agantur, quàm suæ alienæve salutis charitate. Itaque justæ hinc emersere causæ sæcularibus illos arcendi Beneficiis, nam Regularia Regularibus à Concilio semper permittuntur: *Taliter translatus, etiamsi Canonicorum Regularium fuerit, ad Beneficia sæcularia etiam curata, omnino incapax existat.* Hoc ergo Concilii testimonio liquidum fit, excepto hoc instabilitatis casu, Canonicos Regulares posse semper Parochiis sæcularibus donari, non Regularibus tantùm, hoc est, Ordini unitis.

Sess. 14. c. 10.

Sess. 7. c. 7.

Si Concilium autem alibi potestatem facit Episcopis instituendi Vicarios perpetuos in Parochiis quæ Ecclesiis Collegialibus unitæ sunt; huic decreto derogavit Pius V. ea Bulla quæ Canonicis Regularibus & Mendicantibus permittit, ut suo ex Collegio ad has Parochias deligant Vicarios amovibiles, quos ab Episcopo approbari faciant. Fatemur quidem eam postea Bullam revocatam fuisse ad normam Concilii Tridentini. Sed cùm anno 1595. Cardinalis Borromæus Vicarium sæcularem perpetuum in id genus Ecclesia constituisset pro Regulari: interpellatus est nomine & verbis Pontificis, ut Vicarium Regularem restitueret, & amovibilem, si idoneus quis posset occurrere.

Gnan. in Decr. P. 2. pag.

Anno verò 1581. Gregorius XIII. Constitutionem publicavit, qua Regularibus prohibet, ne interponant se in sæcularium Parochiarum regimen, etiam ad tempus, etiam cum Generalis sui licentia nisi ex dispensatione Sedis Apostolicæ. Flagitavere Canonici Regulares absolvi se ab hujus Constitutionis observantia, & repulsam passi sunt. Hinc declaratum est à Congregatione Concilii, non posse ab Episcopis præfici Regulares Parochiis sine dispensatione Sedis Apostolicæ, quæ concedi non deberet, nisi vehementer instante & urgente Episcopo ob Ecclesiæ suæ necessitates: *Quæ dispensatio non videtur concedenda, nisi instante Episcopo, pro necessitate vel utilitate Ecclesiæ.* Ibidem.

Multò minùs idonei sunt Regulares ad sæcularia Beneficia non Curata, utpote ad Canonicatus, & ab Beneficia simplicia. Jam prælibata ratio est, nempe quòd eis lubentiùs concessæ sint Parochiæ, ob verbi divini prædicationem, ad quam semper instructiores expeditioresque sunt. Cæterùm antiquo etiam jure sæcularibus Beneficiis arcebantur Regulares. Admovendæ hìc aures Alexandro III. pronuntianti disertissimè, retineri ea ab illis non posse, ne voto injuriam faciant, & proprietarii evadant: *Nec amplius in Ecclesiis sæcularibus debent assumi, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur.* C. Super eo. De Regular.

Ideò & sacra Congregatio semel assensa, ut urgente necessitate, & dispensante Papa, Monachus Parochiæ præponeretur: confestim statuit, ut subductis Parochi alimentis, quidquid redituum supereresset, necessitatibus Ecclesiæ & pauperibus erogaretur. Consulente ipsa Congregatione Concilii, Gregorius XIII. respondit anno 1578. etiam Canonicum Regularem interdici Beneficiis simplicibus: quòd etsi ea de re siluisset Concilium, non sileret jus antiquum, quo id vetatur. Quæ hìc porro disputata sunt, ea nihil pertinent ad Ecclesias & Parochias novi Orbis, ubi Pius V. flagitante anno 1567. Hispaniarum Rege, concessit ut Monachi Curas administrarent, cùm penuria sæcularium Presbyterorum, is ibi usus jam & necessarius esset, & perantiquus. Fagn. Ibid. Bullarii Tom. 2.

X. Decretalis *In Ecclesiis, De Capellis Monachorum*, non patiebatur ut Monachi Parochi essent in Ecclesia ipsa Monasterii; sed sæcularis Presbyter Parochiæ præficiendus erat. Jam Canonistæ observaverant hoc statutum in desuetudinem abiisse. Ideo & Concilium Tridentinum pro certo habens ex more jam recepto Regularem ejusmodi Parochia investitum esse, absolutè eum Episcopali jurisdictioni subjicit in cura animarum gerenda, & in administratione Sacramentorum. Fagn. Ibid. pag. 211. Conc. Trid. Sess. 25. c. 2.

Non expedita ratio est, eccur Decretalium jure permitterentur Regularibus Parochiæ sæculares extra Monasteria administrandæ, ipsa verò Monasterii Parochia non permitteretur. Et non immeritò tamen videri potest, ita statutum fuisse, non posse Regularem tam sæpè Monasterio egredi ad Parochianos suos invisendos, juvandosque, quin regularitati, silentio & solitudini obstrepat Monasterii. Sed ubi justa & canonica de causa extra Monasterium diversatur, jam offendiculo nemini esse potest, si Parochiam frequens perlustret.

Denique Concilium Turonense anni 1583. Mendicantes Monachos monuit, quantumvis ea dispensatione Papæ præficiantur alicui Parochiæ ob penuriam Clericorum sæcularium: nihilominus eos votis suis obligari, & nec priorem aut vestem aut Tonsuram posse abjicere. Can. 16.

De Monasteriorum Disciplina & Regulis.

CAPUT XXIII. P. 1. l. 1. c. 49.

Disciplina Monasteriorum, de Lauris, de Cellis, de Superioribus generalibus per quinque priora sæcula.

I. Optat Hieronymus, ut Monastica disciplina Ecclesiasticam imitetur.

II. Erant in Monasteriis Superiores, Superiores subalterni Decani.

III. Ex Hieronymo tria genera Monachorum.

IV. Ex Cassiano quatuor genera Monachorum. Ad fastigia perfectionis Anachoretarum non venitur, nisi per gradus vitæ Cœnobiticæ.

V. Lauræ Cellulæ erant sejunctæ, Monasterio circumpositæ. Quantum præsidii esset ad communem fidelium salutem in his Solitariis.

VI. Erant & Lauræ sine Monasterio.

VII. De Cellulis separatis, quæ postrema hac etiam ætate damnatæ sunt.

VIII. Concilium Venetum eas damnat.

IX. Cur Abbas unus plura habere Monasteria prohibetur.

X. De Generalibus Monachorum.

XI. Cur Episcopis suspecti non essent.

XII. Aliæ probationes, fuisse Monasticas Congregationes sub Abbate uno.

I. EA altè insederat Hieronymo sententia, Monasticam Disciplinam Ecclesiasticæ ab exordio accommodatam fuisse, ut origini, & formæ suæ primævæ: nec enim potuisse filios Ecclesiæ sapientissimos & virtute præstantissimos non ad optimæ parentis voluntatem & mores sese conformare. Hinc eidem Hieronymo statum illud fixumque fuit, Cœnobitarum Regulam, qui communem agitant vitam sub unius imperio & obedientia Superioris, longè tutissimam & absolutissimam esse, ut quæ propiùs absit ab Ecclesiæ disciplina, quam sempiterna Christus sapientia & incorruptibilis sanctitas finxit ipse & elimavit. *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur. Huc tendit oratio, ut doceam, te non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere debere in Monasterio sub unius disciplina Patris, consortioque multorum. Præpositum Monasterii timeas ut Dominum, diligas ut Patrem.*

Ad Rustic. Monac. De vivendi forma.

II. His ergo Monachis communis vitæ contubernio devinctis suus erat Præpositus, à quo regerentur. Sed cùm numero quandoque essent permagno & penè incredibili, erant Præposito adjuncti Decani, Centuriones, aliique Subsidiarii, qui eos utcumque sub onere fatiscentes levarent. Unde Hieronymus: *Prima apud eos confœderatio est obedire Majoribus, & quidquid jusserint facere. Divisi sunt per Decurias, atque Centurias; ita ut novem hominibus decimus præsit, & rursus decem Præpositos sub se centesimus habeat. Manent separati, sed junctis cellulis.* Quæ Superiorum aliorum aliis imperitantium & obsequentium Ecclesiasticæ Politiæ luculenta adumbratio est.

Ad Eustach. De virgin. servanda.

III. Verùm eodem loco subjicit Hieronymus, præter Cœnobitas istos, duas fuisse alias Monachotum Classes. Alii arida & impervia soli incolebant loca, & Anachoretæ vocabantur. Hoc enimverò præ se fert locis compluribus sanctus Pater, eam fuisse perfectionis summam; sed eò eluctandum esse per vitæ cœnobiticæ quasi gradus quosdam & per illas quæ in communis vitæ Palæstra & comparantur, & corroborantur virtutes. Postremi denique ii erant, qui apud Ægyptios *Remoboth* appellitabantur, omnium tepidissimi, qui bini scilicet, ternique, vel paulò plures secedebant, nulli Regulæ, nulli Præposito subjecti, portionem tantùm lucri ex opere manuum emergentis in commune ærarium deponentes, ut una mensa vesci possent. Porro ex illa Præpositorum quibus morigerarentur penuria, nulla non paulatim vitia scatebant: *Hi bini, vel terni, nec multò plures simul habitant, suo arbitratu ac ditione viventes: Et de eo quod laboraverint, in medio partes conferunt, ut habeant alimenta communia. Habitant autem quamplurimi in urbibus & castellis; & quasi ars sit sancta, non vita, quidquid vendiderint, majoris est pretii. Inter hos sæpè sunt jurgia, &c.* Postremæ hujus Classis vitia & labem observasse juvat, quòd nostra etiam hac ætate ejus quasdam quasi reliquias conterere necesse fuerit.

IV. Tria hæc Monachorum genera delineavit & Cassianus: utque duo priora summis justissimisque exornavit laudibus, ita in postremum vehementissimè, nec iniquè destomachatus est. Ait in Ægypto eos *Sarabaitas* appellari, quòd nulli subesse se velle palam profiterentur, suisque propriis in ædibus singulos versari; vel binos ternosque in Cellulis conglutinari, quibus ipsi quidem Monasteriorum nomen affingebant: *Districtionem cœnobii declinantes, bini vel terni in Cellulis commorantur, non contenti Abbatis cura atque imperio gubernari, sed hoc præcipuè procurantes, ut absoluti à seniorum jugo, exercendi voluntates suas, vel quo placuerit evagandi, agendive quod libitum fuerit, habeant libertatem, &c.* Et ibidem: *Aut in suis domiciliis sub privilegio hujus nominis iisdem obstricti occupationibus perseverant, aut construentes sibi cellulas, easque Monasteria nuncupantes, suo in eis jure ac libertate consistunt, &c.* Addit & quartum genus Cassianus, quod ipsum idem erat ac secundum, sed adulteratum. Anachoretæ erant, qui inde ordiebantur, ubi desinendum fuerat: & in abstrusas antè abdebant se solitudines, quàm in Monasteriorum disciplina Regulari tyrocinium posuissent, & indomitas perdomuissent cupiditates; ex quo illud nascebatur, ut solitudine tegerentur magis vitia ac priores libidines, quàm sanarentur: *Porrò virtutes non occultatione vitiorum, sed expugnatione pariuntur.* Consultiùs utique Paulus Abbas ille sanctissimus, cùm triginta primùm annos in Cœnobio strenuam navasset operam in debellandis cupiditatibus, atque inde secessisset in solitudinem, annosque ibi viginti commoratus esset, in societatem rursus vitæ communis se retulit; necdum satis edomitas ratus pravas animæ suæ concupiscentias, nec eas elidi prorsus posse nisi in religiosorum hominum contubernio & congressu; denique tutissimum esse persuasus, humiliori potiùs acquiescere gradui, quàm non sine periculo in culmen sublimius eniti: *Minus est de præsumptæ sublimioris professionis difficultate periculum. Melius enim est devotum in minoribus, quàm indevotum in majoribus professionibus inveniri.* Ea denique Cassiani doctrinæ summa est, omnibus perfectionis æmulatoribus certandum esse, ut duplicis hujus generis virtutes ac dotes omni studio sibi comparent, Cœnobitarum, & Anachoretarum. In eam semitam ingressi sunt Macarius, Paphnutius, Moyses, & tot alii, qui contemplationem actione, actionem contemplatione pulcherrimè interpunxerunt: nunc immersi in delitias solitudinis & jugis cum Deo colloquii, nunc inde emergentes, ut se totos charitati & provehendæ proximorum saluti impenderent: *Is verò non ex parte perfectus est, qui & in Eremo squallorem solitudinis, & in Cœnobio infirmitates fratrum æquali magnanimitate sustentat.*

Colla. c. 7.

Ibid.

Collat. c. 2. 3.

Ibid. c.

V. Eo utique consilio Lauras & Monasteria eodem loco excitavere: ut perfectioribus quibusque cederent Lauræ, quæ cellulæ erant, aliæ ab aliis sejun-

sejunctæ; juniores autem in Monasteriis instituerentur, ut in omnium gymnasiis virtutum, immoderatas animi frangere & elidere cupiditates: denique ut Anachoretæ ipsi alternatim in Monasteria reduces, possent illum assequi perfectionis apicem, qui ex utriusque instituti copula exurgit. Id genus fuit Monasterium incomparabilis viri Gerasimi Abbatis, cui conjuncta erat Laura septuaginta cellarum, cujus delineatio hæc transmissa nobis est ab antiquissimo Scriptore vitæ beati Euthymii Abbatis: *Hic ergo magnus Gerasimus, qui Jordanis solitudinis civis fuit, simul & Patronus, cùm maximam illic Lauram, quæ non pauciores quàm septuaginta Anachoretas habebat, construxisset, & præterea Cœnobium in medio ejus optimè collocasset; curabat, ut qui introducebantur quidem Monachi, manerent in Cœnobio, & vitam Monasticam exercerent. Qui autem crebris & longis se laboribus exercuerant, & ad perfectionis mensuras jam pervenerant, eos in iis, quæ vocantur cellis, collocans, sub hac jubebat vivere regula, ut quinque dies hebdomadæ unusquisque in sua cella sileret, nihil gustans quod esset esculentum, nisi panem & aquam & dactylos. Sabatho autem & Dominica venientes in Ecclesiam, cùm participarint sanctificata, cocto uterentur in Cœnobio, & sumerent parum vini.* Surius die 20. Januar. cap. 17.

Horum Augustinus Apologiam texuit sanctissimorum Anachoretarum, adversùs inconsideratos quosdam obtrectatores, qui nihil ex eis præsidii, nihil utilitatis Ecclesiæ accedere existimabant: nec perpendebant, eorum precibus & exemplis tanquam inexpugnabili munimento vallari Ecclesiam, & victoriæ suæ de prophanis omnibus sectis trophæa hæc habere splendidissima. Unde & eos ostentat sanctus Pater retundendæ Manichæorum jactantiæ, qui non poterant nisi inanibus inflari virtutum umbris: *Videntur nonnullis res humanas plusquam oportet deseruisse, non intelligentibus quantum nobis eorum animus in orationibus prosit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur.* Quæ responsio aliquantò etiam validior est adversùs eos, qui inutilitatis insimulant Monachos, Monachorumque Congregationes eas, qui consulere proximorum saluti & adlaborare non videntur: cùm eorum tamen precibus, & exemplis, & eleemosynis, mirum quantum adjuventur fideles, & excitentur, & inflammescant ad æternitatis amorem. Unde illud quoque Ruffini dictum: *Ut dubitari non debeat ipsorum meritis adhuc stare mundum.* Augustin. de orib. Eccl. cath. l. 1. c. 31. Ruffin. Prolog. in l. 2. vitis Patrum.

VI. Eæ erant artes piissimæ, ea ingenia Anachoretarum, ut virtutes eas inter se diversissimas copularent, quæ copulari non posse ferè videbantur. Non semper Lauris adhæresebat Monasterium: sed inconvulsa illa stabat pietatis regula, antè in Monasteriis ponenda fuisse rudimenta omnium virtutum, & longo usu confirmanda ibidem, quàm Cellulis quisquam Lauriscve se obtruderet. Euthymius ipse Lauram exstruxerat cum Cellulis quinquaginta, totidem Monachis quæ usui essent, ubi & cœlestis atque immortalis Agnus quotidie incruentè immolabatur: *Cœpit prospera & fœlix esse Laura, & ejus amplificari multitudo, & deductus est Fratrum numerus ad quinquaginta, & unicuique eorum fuit ædificata cella, & quotidie sacra peragebantur Mysteria.* Euthymium adiit Sabas in ipso adolescentiæ flore; & quamquam animo præsagus Euthymius videret, quàm fortiter & fœliciter Sabas aliquando ad Monasticæ perfectionis culmen grassaturus esset, illum tamen pro more ad Monasterium misit. Lapsu temporis plurium & Monasteriorum & Laurarum conditor & parens fuit Sabas, nec tamen patere cuiquam voluit Lauras, nisi in Monasteriis diutissimè exercitato: *Nulli imberbi licebat omnino Lauram ingredi. Cùm autem vidisset hic divinus Pater eum qui renunciaverat, & regulam Monasticæ institutionis didicisse, & rectè mentem suam posse custodire, & à mente sua expulisse omnem rerum mundanarum memoriam, ei præbebat Cellam in Laura, si corpus haberet infirmum. Si verò esset fortis & robustus, ei jubebat Cellam ædificare.* Quæ Monasteriorum consuetudines essent & asperitates, ab Hieronymo animadversum est Libro 1. adversùs Jovinianum: *Sordidam tunicam, nudos pedes, cibarium panem, aquæ potum.* Et Libro 2. *Tunc pexa tunica & nigra subucula vestiebaris, sordidatus & pallidus, & callosam operè gestitans manum. Nudo eras pede.* Augustinus universim de Monachis pronunciat, *Non solùm à carnibus & vino abstinent, &c.* Ibid. c. 2. Surius die 5. Decemb. in vita S. Sabæ c. 9. 36. 91.

VII. Minimè arduum est dijudicare, ad quam harum Classium propiùs accedant Monasteria, Abbatiæ, Prioratus, aliaque horum nostrorum temporum Regularia Beneficia. Cellulæ separatæ, & nullius imperio obnoxiæ, oblitteratæ sunt: idemque tentatum in Monasteriis minimè numerosis, quòd non procul abessent à Sarabaitis, quorum Hieronymus & Cassianus fœdissimam effigiem delineaverant. Supersunt, noviquè in dies emergunt Anachoretæ, qui unum Præpositum, unam Regulam consectantur, propriam voluntatem. Sed ex antedictis facilè quivis intelligit, in iis extinguendis eodem zelo æstuare nostri temporis Episcopos, ac antiquos Patres. Supereſt ergo sola Cœnobitarum professio semper commendatissima. Supereſt & societas utriusque professionis Anachoretarum & Cœnobitarum, in nonnullis Congregationibus valdè etiamnunc perspicua.

VIII. Permagnam horum partem paucis complexa est Synodus Veneta: *Servandum quoque de Monachis, ne eis ad Solitarias Cellulas liceat à Congregatione discedere, nisi fortè probatis post emeritos labores.* Infirmis condonari posse Cellulas subjicitur separatas, ubi remittitur eis aliquid de austeritate Regulæ, dum Cellulæ omnes Monasterii ambitu cingantur: *Aut propter infirmitatis necessitatem asperior ab Abbatibus regula remittatur. Quod ita demum fiet, ut intra eadem Monasterii septa manentes, tamen sub Abbatis potestate separatas habere Cellulas permittantur.* Can. 7.

IX. Proximo ejusdem Concilii Canone aspergetur aliquid lucis, unde difficultas alia illuminetur. Prohibetur enim eo, ne unus Abbas plura habeat Monasteria, aut Cellas: *Abbatibus quoque singulis, diversas Cellulas aut plura Monasteria habere non liceat, nisi tantum propter incursum hostilitatis, intra muros receptacula collocare.* Hæc in urbibus secessus loca in Monasteria tandem abiere. Sed improbari ab hujus Concilii Patribus videtur id, quod perquàm familiare erat sanctissimis illis olim de quibus suprà Monachis Abbatibusque. Quot enim quantaque extruxit Monasteria Antonius in Ægypto, Pachomius in Thebaide, Hilarion in Palæstina? Theodosius, Euthymius, Sabas? Nonne innumera ferè illi exædificarunt Cœnobia, Lauras, Cellasque, quarum & Præpositi Generales fuere, quandiu spiritum duxerunt? Can. 8.

X. Docet nos vita Posthumii, quinque Monachorum millia illi paruisse; at Antonium quinquaginta millia reliquisse sub regimine & administratione Macarii: *Idem Macarius ab illustri viro Antonio Monachorum ferè quinquaginta millia susceperat gubernanda.* Severus Sulpitius author est, bina tetnaque eorum millia fuisse in quibusdam Ægypti vicis. Ammon referente Ruffino tria regebat millia Tabennesiotarum, quorum illustre fuit & celeberrimum nomen, & austeritas disciplinæ penè ultra fidem. In urbe Oxyrincho, eodem referente, plura ferè Monasteria erant, quàm domus: omnibus diei noctisque horis laudum divinarum ibi personabant Cantica, & ab Episcopo ipso affirmabatur, Monachorum ibi decem millia, sacrarum Virginum immortali Agno desponsarum viginti esse millia. Audet idem ipse etiam & affirmat, non pauciores esse Solitudinum Ægypti incolas Monachos, quàm urbium cives: *Quanti populi haben-* Rosveid vitæ Patrum. De vitis Patrum. L. 2. c. 3.

habentur in urbibus, tantæ penè habentur in deſertis multitudines Monachorum. Affirmat denique conſpectum à ſe fuiſſe Serapionem, qui plurium Monaſteriorum parens eſſet, Monachos verò regeret ad decem millia: *Sed & in regione Arſenoite Se-*
Ibid. c. 18. *rapionem quendam Presbyterum vidimus, multorum Monaſteriorum Patrem, ſub cujus cura plura & diverſa Monaſteria, quaſi decem millium habebantur Monachorum.* Suas ad Leonem Papam litteras Theodoretus perferendas curavit à duobus Presbyteris, & ab Exarcho, id eſt, Præpoſito Generali Monaſteriorum ſuæ Diœceſeos: *Alipium Monachorum qui apud nos ſunt Exarchum.*

XI. Nihil ergo jam reſiduum eſſe poteſt dubitationis, quin perſæpè rum unus Abbas, unuſque Præpoſitus Generalis pluribus præeſſet Monaſteriis, quæ in unum veluti corpus, & unam Congrega-
Epiſt. 115. 116. tionem copulata eſſent. Necdum ulla vel ſcintilla æmulationis Epiſcopos afflaverat adversùs tam populoſas Congregationes, earumve duces & Præfectos generales. Sive quòd ipſarum ſapientia & pietas miris perſæpè clarebat operibus, quibus ipſa non paulò admirabilior erat: ſive quòd ſumma earum eſſet humilitas & dejectio, promptiſſimaque ad Epiſcoporum imperium obedientia: ſive quòd inacceſſas penè tantùm incolerent ſolitudines: ſive quòd cùm Monachi tum in labore manuum haberent omnia, quantumcumque paterent illa Præpoſitorum & Abbatum Generalium imperia, admirationi, quàm invidiæ, vel æmulationi propiora erant. Cæterùm unumquodque Monaſterium harum Congregationum ſuo ſuberat Abbati peculiari. Itaque nihil hæc Concilio Venero obſtrepebat diſciplina, cùm eo non aliud prohibeatur, quàm ut ne unus Abbas immediata juriſdictione & ditione ſua duo complectatur Monaſteria.

XII. Regula Pachomii quade verba facit Hieronymus, itemque Palladius in hiſtoria Lauſiaca: Regula Orſieſii ejus diſcipuli, quam in Bibliotheca Patrum legere eſt: Regula utriuſque Macarii, duo enim fuere: Regula Baſilii, quæ omnium & prolixiſſima, & perpolitiſſima eſt, immo & certiſſima, Conſtitutionibus ejus Monaſticis implicata, Reguliſque prolixiùs & breviùs diſputatis: Regulæ inquam hæ omnes totidem argumenta ſunt fuiſſe Congregationes Monaſteriorum complurium ſub unius maximè Regulæ moderamine, forſan & ſub unius Abbatis, dum Regulæ ſaltem conditor, aut plurium fundator Monaſteriorum ſuperſtes eſſet.

CAPUT XXIV. P. 2. l. 1. c. 37.

De Regulis Monaſticis quæ in Galliis invaluerunt ſub Imperio Clodovæi, ejuſque ſtirpis Regiæ.

I. Variæ Regulæ variorum Autorum.

II. Cæſarii Regula, velut in ſupplementum Auguſtinianæ.

III. De Regula Caſſiani. Gente Gallus erat Caſſianus, duplex ejus Maſſiliæ Monaſterium.

IV. Cur primæ fuerint Regulæ Monialium.

V. De Columbani Regula. Quàm latè ea per Gallias fuſa fuerit.

VI. VII. Succeſſit ea Regulis Caſſiani & Baſilii, contulitque non modicum ad Monaſteria regularitati reſtituenda.

VIII. Regula beati Benedicti. Ejus præcellentia. Jungitur Regula Columbani, Regula Donati.

IX. Necdum Monachi Congregationes, vel potiùs Ordines diverſos conſtituebant. Unum omnium Monachorum corpus, unus Ordo erat; ſicut & omnium Clericorum corpus, unus Ordo erat.

X. XI. Monachi noſtri omnes evaſere tandem in Galliis maximè Benedictini, quòd beati Benedicti Regulam omnes complexi ſint, ut omnium abſolutiſſimam.

XII. XIII. Multò major illius in Italia ſplendor & authoritas fuit; ſed ei nunquam Gregorius Magnus addixit, vel Monaſteria ſua, vel diſcipulos ſuos, excluſis Regulis aliis.

XIV. Eò commendatiſſima fuit beati Benedicti Regula, quòd prudentiæ & charitatis blandimentis refertiſſima.

XV. Gregorius Magnus Monachus fuerat pluriumque fundator Monaſteriorum, ſed nulli ſpecialiùs Regulæ addictus, cæteris excluſis. Regula S. Benedicti Anglis in honore. An ei Beda illigatus fuerit. An Maurus in Gallias, Auguſtinus in Angliam eam Regulam detulerint.

XVI. De Hiſpania.

I. STrictim non ſemel ſuprà attigimus Regulas ſanctiſſimorum virorum Cæſarii, Aureliani, Columbani & Benedicti: & necdum tamen ſatis nobis conſtare potuit, cui plus honoris & reverentiæ impenſum ſit in Occidente, maximè verò in Gallia. Lingonenſis Diœceſis Monaſterium Reomaum Chlodovæus privilegio munivit, quo liquet illud ſub beati Macarii Regula militaſſe. Le Coint ad ann. 46 n. 111.

II. Scripſit ad Epiſcopos Galliæ beata Radegundis Regina, ut eorum tuitioni committeret Monaſterium Sanctimonialium, quod ipſa Auguſtoriti Pictonum extruxerat, ſubjeceratque Regulæ, quam ſanctus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus ex ſtatutis ſanctorum Patrum concinnaverat Cæſariæ ſorori ſuæ, ejus Monaſterii Abbatiſſæ, quod ipſe ſtruxerat apud Arelate: *Congregationi per me collectæ re-* Greg. Turon L. 9. c. 42. *gulam, ſub qua ſancta Cæſaria deguit, quam ſolicitudo beati Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi ex inſtitutione ſanctorum Patrum convenienter collegit, adſcivi.* Epiſcopi Concilii Turonenſis confirmarunt, quod ab eis Radegundis flagitabat, ut *ſecundùm beati Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi conſtituta*, illud Monaſterium regeretur. Cæſarius porro antequam ſorori ſuæ alias committerer erudiendas virgines, ipſam priùs miſerat Maſſiliam Monaſticis inſtitutis informandam, in Monaſterio videlicet Caſſiani, quode Gregorius Magnus meminit in Epiſtola ad ejus Abbatiſſam ſcripta: *Evocata è Maſſilienſi Cœnobio venerabili ſorore ſua Cæſaria, quam* Vita S. Cæſarii. c. Surius d. 27. Augu *idcirco eò miſerat, ut diſceret quod doceret, & prius eſſet diſcipula, quàm Magiſtra.*

III. Non refert autem Gregorius illud Monaſterium, vel à Caſſiano conditum, vel ejus Regulæ addictum fuiſſe: ſed tantùm in honorem beati Caſſiani dicatum fuiſſe. Simile tamen veri eſt Caſſianum authorem fuiſſe Regulæ & Monaſterii conditorem Monialium, immo & alterius etiam Monachorum. Ideo enim à patrio receſſerat ſolo, perluſtraveratque Monaſteria Orientis & Ægypti omnia; ut ad eam rediret inferretque ſpolia opulentiſſimarum ſolitudinum & feraciſſimorum deſertorum divitias ſpiritales. Caſſianum enim patriæ ſuæ, hoc eſt Galliæ reſtituit Holſtenius, evicitque ex ipſis Caſſiani verbis natale ſolum ei fuiſſe Provinciam Provinciæ. Ita enim Caſſianus: *Ad re-* Collat. 24 c. 1. *petendam Provinciam noſtram, atque ad reviſendos parentes, quotidianis animi æſtibus urgebamur.* Hæc ille Collatione ultima ſua, exhauſto jam piæ peregrinationis curriculo, & de reditu cogitans. Hæc Provincia ipſamet Provincia eſt, ubi multos ſpes erat ſe Deo lucrari poſſe: *Credentes nos maximum fructum percepturos de converſione multorum*: & reviſurum amæniſſimos agros, lætiſſimaſque ſolitudines, quæ expungi animo non potuiſſent: *Tum præterea ipſorum locorum ſitus, in quibus erat majoribus noſtris avita poſſeſſio, ipſarumque regionum amœnitas jucunda ante oculos pingebatur, quàm gratæ & congruæ ſolitudinis ſpatiis tenderetur, ita ut non ſolùm delectare Monachum poſſint ſecreta ſylvarum, ſed etiam magna victus præbere compendia.* Hæc tabella regionis pulcherrimæ,

rimæ, desertis amænis interſitæ, Provinciæ Narbonensis II. magis consentit, quàm Scythiæ, unde Gennadius originem derivat Cassiani, quòd inde forsan Majores ejus emersissent. Vel una enim elegantia styli tersissimi argumento est, inde potiùs oriundum esse Cassianum, unde Eucherius, Salvianus, Vincentius Lirinensis, Faustus, Hilarius, & alii eo ævo Scriptores Gallicani, quàm ex Scythia. Fateor Scytham fuisse Dionysium Exiguum. Sed longo etiam ille à nitore & elegantia Cassiani distat intervallo. Sed ne diutiùs distineat nos Patria Cassiani, simillimum veri est conditorem illum fuisse duplicis apud Massiliam Monasterii, alterius Monachorum, alterius Monialium, atque adeo & Scriptorem Regulæ, quæ ibi in honore erat.

Gennad. in cat. viror. illst.

Ita suo sibi Gallia è sinu protulit antiquissimos conditores & Legislatores Monasteriorum suorum, Martinum apud Turonas & Pictones; Honoratum, illum postea Arelatensem Archiepiscopum, apud Leronem insulam; Cassianum apud Massiliam, Cæsarium apud Arelate. Omnibus ferè Occidentis Monachis Cassiani opuscula instar Regulæ fuere. Cæsarius ipse Monialium Regulam scripsit, quam ut ab eo acciperet, beata Radegundis Arelate ipsa profecta est, unà cum ea quam Præpositam Monasterii sui Pictavensis futuram delegerat. Audi Gregorium Turonensem: *Radegundis cum Abbatissa sua, quam instituerat, Arelatensem urbem expetunt, de qua regula sancti Cæsarii atque Cæsariæ beatæ susceptæ, Regis se tuitione munierunt.* Alia Monialium Regula Aureliano tribuitur Arelatensi Episcopo. At quid causæ fuit, quamobrem non sufficeret illi Regula Cæsarii? Quin potiùs Monachis inscripsit attemperavitque Regulam, cùm ejus tempore eorum Monasterium Childebertus Rex apud Arelate condiderit? An Regulam suam Aurelianus scripsit ad usum alterius Monasterii, quàm Arelatensis? Idemque sibi licere voluit in Cæsarii Regulam, quod sibi Cæsarius ipse sumpserat in Regulam Augustini, novam condens, ut temporibus locisque his oportuniorem? Certè non aliud meritò videri potest Regula Cæsarii quàm supplementum Regulæ Augustini: eademque ratio est Aureliani Regulæ ad Cæsarii Regulam comparatæ. Non recedit à vero Augustodunense Monialium Monasterium, cujus memoria apud Gregorium Magnum, eidem Regulæ dicatum fuisse; forsan & Altivillarense ad Matronam, de quo Concilium Nannetense anni 658.

Gregor. Turon. l. 9. c. 40. Hist. Fran.

I. 1. Ep. 11. Isidoard. l. 2. c. 7.

IV. Verùm necdum ullam observavimus Regulum Monachorum in Galliæ Monasteriis. Opuscula enim Cassiani, etsi informandis Monachis aptissima sint, Regulæ tamen ne speciem quidem præferunt. Monasteriorum autem sive sancti Martini apud Turones, sive Lerinensis, sive Augustodunensis, sive Arelatensis, Regulam adhuc nullam deprehendimus. Parisiense Monasterium, seu Sandionysianum, Privilegium ab Episcopo accepit, non Regulam. Unum illud præcepit Rex, ut jugis ibi noctes diesque celebraretur psalmodia, Monachis in plures & alternantes turmas divisis; sicut in Monasterio sancti Mauricii in Sabaudia, & sancti Martini apud Turones. Venire etiam in mentem posset, nec injuria, Augustinum quoque Monialibus instruxisse Regulam, non Monachis, quibus Evangelium ipsum locupletissima Regula est, & usu receptæ consuetudines Monasterii abundè sufficiunt. At Monialibus subsidio aliquo peculiari opus est, & lumine, quo regantur illustrenturque inter vepreta claustralis disciplinæ.

Ann. 658.

Conc. Gall. tom. 1. pag. 9.

V. Prima Monachorum Regula in Galliis Columbani videtur fuisse, cui discipuli ejus patrocinati strenuissimè sunt, quin & ipsi Gallicani Episcopi in Concilio Matisconensi, anno 627. Eustasius Luxovienſis Abbas, qui tam fortiter congressus est in ea Synodo adversus Regulæ obtrectatores, alumnus & successor erat Columbani, qui ante annum 600. Luxovienſis Cœnobii fundator institutorque fuerat. Inde cedere coactus anno 612. in Italia Bobiensis Monasterii fundamenta jecit. Certatim mox Episcopi Galliarum alia aliaque condidere sub ea Regula Columbani Monasteria. Accipe quæ in eam rem scribat Jonas, in vita sancti Eustasii Abbatis Luxovienſis: *Appellinus quoque & cæteri Galliarum Episcopi ad roboranda sancti Columbani instituta adspirant, quorum multi in amore sancti Patris nostri ferventes, secundùm ejus Regulam Monasteria construunt, &c. Inter quos vir illustris Eligius nomine, qui modò Veromandunensis Ecclesiæ Pontifex præest, juxta Lemovicensem urbem Monasterium nobile, Solemniacum nomine construxit, & alia multa in eisdem locis Cœnobia. Sed & in civitate Parisiensi puellarum Monasterium, quod de regio munere susceperat, ædificat, in quo Christi virginem Auream præfecit. Biterrensi verò urbe Puellarum Monasterium ex beati Columbani Regula Bertrada nobilis fœmina construxit. In suburbano etiam Betericensis urbis Monasteria construxit Babolenus ex Regula Columbani.* Complura ille quoque alia memorat Cœnobia Columbani auspiciis structa, & Regulæ dicata. Affirmat idem ipse sanctam Burgundoforam statutis Columbani Abbatiam suam accommodasse. Ordericus Vitalis eidem Columbani Regulæ subjicit & alia Cœnobia plura, Gemmeticense, sancti Fatonis Meldensis, & Resbacence: ab eoque primùm ait Regulam Galliæ Monasteriis præscriptam: *Monachalem Regulam edidit, primusque Gallis tradidit.* Bernardus in vita sancti Malachiæ refert ex eadem atque illum Hibernia profectum olim in Gallias fuisse Columbanum, ut Luxovienſe Cœnobium excitaret, *Factus ibi in gentem magnam.* Tam numerosa autem fuit & Luxovii Congregatio, ut & ibi per alternas turmas interdiu & noctu divinæ laudes Psalmique concinerentur, ut refert ibidem Bernardus.

Cap. 6.

L. 1. Hist. Normam. pag. 716.

Cap. 5.

VI. Hæc omnia luculenter confirmantur à beato Audoeno, non sine novæ lucis accessione, in ea quam ille scripsit vita beati Eligii, Noviodunensis Episcopi. Tradit enim degeneres jam mores, laxatamque fuisse disciplinam Monasteriorum Galliæ, quorum ne numerus quidem magnus erat, quamvis varias sectarentur Regulas, Cassiani & Basilii, ut suprà ex Gregorio hausimus Turonensi, cujus hæc sunt verba: *Cœnobium fundavit Aredius, in quo non modò Cassiani, verùm etiam Basilii & reliquorum Abbatum, qui Monasterialem vitam instituerunt, Regulæ celebrantur, &c.* Ex hac Regularum diversitate perturbationis forsan aliquid invehebatur; non diuturna certè interim vigere potuerat inter Gallicana Cœnobia regularitas; immo nec eorum magnoperè numerus augescere. At Columbani Regula consonantiam quandam Monasteriis omnibus induxit: saltem per eam constat plurimum novi fervoris accessisse, unde & eorum deinceps numerus longè auctior fuit. De his in hunc modum disserit sanctus Audoenus, ubi ex Luxovienſi primùm, inde ex Solemniacensi quod Eligius ipse fundaverat Monasterium, ad exemplar Luxovienſis, derivat, tum plurimorum restaurationem in sanctioris disciplinæ formam, tum novorum etiam fundationem Monasteriorum: *Ipse quoque Eligius properabat ad Cœnobia, maximèque Luxovium, quod erat eo tempore cæteris eminentius, atque districtius. Neque enim tam crebra erant adhuc in Galliis Monasteria, & sicubi essent, non sub Regulari disciplina. Sed erant prorsus in malitia fermenti veteris sæcularia. Præter Luxovium ergo quod solum ut dictum est, districtionem Regulæ solerter tenebat, Solemniacense Monasterium in partibus occiduis, hujus religionis extitit caput, ex quo demum multi sumpserunt & initium & exemplum. Adeò ut nunc quoque propitia divinitate, innumera per omnem Franciam & Galliam habeantur sub regulari disciplina alma utriusque sexus Cœnobia.* His apertissimè declaratur laus illa & insigne decus Columbani, quòd Regula, Monasterioque suo Luxovienſi,

Hist. l. 10. c. 29.

Spicil. tom. 5. pag. 176.

vienſi, antiquiora Galliæ Cœnobia ad caſtioris diſciplinæ æmulationem accenderit, anſamque præbuerit complura alia utriuſque ſexus exædificandi.

VII. Audoenus ipſe antequam Aula abiret, Resbacenſe fundaverat, dotaveratque Cœnobium, eique unum ex Columbani diſcipulis præfecerat: *Sanctorum Monachorum multitudinem illic congregans, Abbatem unum ex almi Patris Columbani diſcipulis, virum in diſciplinis regularibus ad primè eruditum eis præficit.* Vita ejus apud Surium, die 24. Auguſt.

VIII. Interea verò Italiam univerſam beati Benedicti Regula ſuaviſſimo perfuderat odore ſanctitatis; unde non poterat non eo & Gallia ipſa celeriter afflari. Nivardus Archiepiſcopus Remenſis Altivillare ad Matronam Berchario Abbati conceſſit, ut ibi cum Monachis ſuis degeret ſub Regula beatorum Benedicti & Columbani: *Berchario Abbate, qui ab eo petierat locum ſibi dari, ubi cum fratribus ſuis Monachis ſub Regula Patrum ſancti Benedicti & ſancti Columbani vivere poſſet, quod & idem Præſul facere ſtuduit.* Nec obſtrepit Hiſtoria Monaſterii Derenſis à Camuſatio evulgata, etſi dicat ſub Rege demum Rodolpho poſt annum demum 900. Regulam ſancti Benedicti Gallis eſſe communicatam. Illud enim ad eam referri debet redintegrationem diſciplinæ Monaſticæ, quæ Congregationi Cluniacenſi tunc exortæ accepta fertur, poſt illas labes & ruinas Eccleſiæ Imperioque importatas, occaſu & excidio Carolinæ regnatricis familiæ. Bertoſiendus Catalaunenſis Epiſcopus Immunitatis privilegio donavit Derenſe Monaſterium Monachorum, & Puellare Monaſterium, ſeu Monialium, utrumque Regulis beati Benedicti, & beati Columbani ſubjectum: *Secundùm Regulam ſancti Benedicti, vel Domni Columbani ab Abbate, vel Abbatiſſa corrigantur.* Lucas Dacherius in nunquam ſatis laudato Spicilegio ſuo plura hujuſmodi protulit exempla Privilegiorum & Fundationum, ubi duæ illæ Regulæ cohærebant, etiam Luvoxii. Sanctus Donatus quem cælitus impetraverat Columbanus parentibus ante ſterilibus, & qui ex Monacho Luxovienſi Viſontionenſis Epiſcopus creatus fuerat, Regulam Monialibus compilavit ex regulis Cæſarii, Benedicti, & Columbani, ut ipſæmet poſtularant. Audi ut in Præfatione ipſas alloquatur: *Sæpiùs mihi injungitis, ut explorata ſancti Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi Regula, quæ ſpecialiùs Chriſti virginibus dedicata eſt, unà cum beati Benedicti, & Columbani Abbatum collectis in unum floſculis ad inſtar Enchiridion excerpere vobis deberem.*

Flodoard. L. 2. c. 7.

Promptuar. Antiq. Triuſ. pag. 92.

Ann. 692.

Spicil. Tom. 10. pag. 629. Notæ in Lanfr. pag. 366.

Illa utique ſui conjunctione cum Regula beati Columbani in Gallias effudit ſe invaluitque Regula beati Benedicti, ut in unam cum ea conjugata. Adde quod nec priſcus adhuc mos exoleverat, ut Regulæ unius profeſſione aliæ Regulæ non excluderentur. Docuit enim nos paulò ſuprà Gregorius Turonenſis, Aredium ſuis Monaſteriis commendaſſe Regulas Caſſiani, Baſilii, & aliorum Patrum. Diximus Cæſariam informatam primùm fuiſſe Caſſiani Regula apud Maſſiliam, tum Arelate reducem novam à fratre ſuo beato Cæſario Regulam accepiſſe, cui acceſſit & nova poſtea Regula Aureliani. Quin & Benedictus ipſe ita ſuam Caſſinenſi Monaſterio Regulam conſignavit, ut unà complecteretur Collationes Caſſiani, ſcripta Patrum & Baſilii Regulam; *Quislibet Catholicorum ſanctorum Patrum hoc non reſonat, &c. Nec non & Collationes Patrum, & inſtituta & vita eorum, ſed & Regula ſancti Patris noſtri Baſilii, &c.*

Reg. ſancti Benedicti, c. ult.

IX. Si longa poſtea temporum longinquitate non alia etiam à Conciliis Epiſcoporum celebrata fuit, quàm beati Benedicti Regula, id eo factum eſt, quòd ea numeris ſuis omnibus abſolutiſſima eſſet, & aliis ſepoſitis ſola ſufficeret. Ne ergo ſibi quiſquam fingat, Regula beati Benedicti ſtatim oblitteratas fuiſſe cæteras, nec Congregatione ejus cæteras illico omnes abſorptas quodammodo fuiſſe. Nullæ tunc adhuc in Occidente propriè Monachorum Congregationes erant, quarum aliæ alias deglutire poſſent. Sui tunc erant juris omnia Monaſteria, tametſi eandem ſectarentur Regulam, nec alia aliis erant obnoxia; ſi pauciſſima demas, quæ unum aut alterum in poteſtate haberent, ut ſuæ fundationis. Denique uno ab Epiſcopo loci ſingula pendebant. Itaque Monachorum omnium unus erat Ordo, à Clero & Populo diſcretus: nequaquam verò in plures ipſe Monaſticos Ordines ſcindebatur. Sicut & Clericorum unus ubique gentium indiſcretus erat Ordo, à Monachis & populo ſejunctus ipſe, non alia quàm Diœceſeon & Provinciarum ſeu Metropoleon diviſione disjunctus. Nec aliter ſuprà à nobis commonſtratum eſt, Orientales Monachos diſcretos fuiſſe ab aliis aliis ſola regionum & provinciarum diſcrepantia: & Exarchos, ſeu Generales Præpoſitos fuiſſe, non qui unius Regulæ ſectatoribus, ſed qui unius urbis aut Provinciæ Monaſteriis præficerentur, qualiſcumque demum ibi obſervaretur Regula, Antonii, Pachomii, Baſiliique.

X. Sic ergo ſtatuendum eſt, ſæculo VII. Monaſteria omnia Galliæ, adeoque & Occidentis in unum Ordinem Monachorum compaginata fuiſſe, ab Ordine Clericorum ſejunctum, & indiſcriminatim addictum Regulis Baſilii, Caſſiani, Cæſarii, Aureliani, Columbani, denique Benedicti. Verùm cùm hæc poſterior Regula longo experimento comperta eſſet aliis omnibus, & ſapientiæ luce & igne charitatis præcellere: vehementiùs in ejus amorem omnes exarſiſſe, adeoque ei non ſummum additum eſſe cumulum authoritatis. Inde illud quoque emerſit, ut paulatim Occidentales Monachi omnes haberentur alumni beati Benedicti, ejuſque Regulæ ſectatores: quanquam reapſe, & ab origine primigenia alumni eſſent, & ſectatores, ſucceſſoreſque eorum, qui inſtituti fuerant à Martino, Cæſario, Caſſiano & Columbano. Nominis mutatio impoſuit, quaſi res alia eſſet; cùm eadem ipſa eſſet mutato nomine. Si quid re ipſa muratum eſt, non in ſucceſſione utique Monachorum, quæ eadem ſemper manſit, ſed in Regulæ profeſſione mutatum eſt: cùm enim priùs omnes indiſcriminatim Regulas, & maximè illam Columbani ſibi præſtitutas haberent, poſtea totos ſe ad unam Benedicti Regulam contulere.

XI. Inde eſt, quod Leodegarius Auguſtodunenſis Epiſcopus in Synodo ſua edixit, ut Monachi Canones & Regulam beati Benedicti obſervarent *De Abbatibus vel Monachis ita obſervare convenit, ut quidquid Canonicus ordo, vel Regula ſancti Benedicti edocet, cuſtodire debeant.* Concilium Liptinenſe anni 743. *Monachi & Ancillæ Dei Monaſteriales juxta Regulam ſancti Benedicti Cœnobia vel Xenodochia ſua ordinare ſtudeant.* Et in proxima Liptinenſi Synodo, poſtquam Clerici ſolenni ſponſione profeſſi ſunt Canones à ſe gnaviter obſervatum iri, Monachi etiam Regulæ Benedicti ſeſe devoverunt: *Abbates verò & Monachi receperunt Regulam ſancti Benedicti ad reſtaurandam normam Regularis vitæ.* Exinde ſola ferè in ore, ſola in admiratione hominum fuit Regula Benedicti, cùm inter exordia familiæ Caroli Magni quæ tunc rerum potiebatur, Monaſteria omnia ad ejus Regulæ normam renovata quodammodo & reſtaurata fuiſſent. Legatus Pontificis Bonifacius, tam verè Reſtaurator Eccleſiæ Gallicanæ, quàm Germanæ Apoſtolus & ſator celebrandus, non mediocriter etiam ſtuduit roborandæ propagandæque tunc Regulæ, quæ in ſummam jam invaſerat in Italia authoritatis arcem. Præfuit enim Liptinenſi Concilio Bonifacius, & Benedicti Regulam Monachis omnibus Occidentalibus præſtituit: is ipſe qui Abbatiam Fuldenſem in Germania condidit *ſub Regula ſancti Benedicti*, quam confirmari obtinuit à Zacharia Papa.

Ann. 6

Can. 7

Conc. G. Tom. 1. p. 505.

Ann. 7

Can. 7

Can. 1.

Epiſt. 4.

XII. Quod ad Italiam verò ſpectat, manifeſtiſſimè

simè liquet ex Bonifacio IV. Papa, jam tum ejus ævo habitum esse eo loco Benedictum & honore, quo Parentem & Legislatorem omnium Monachorum: quando nimirum id agens ut probaret Monachos sacerdotalibus muniis funditus arceri non debere, inde argumentatur quòd iis eos non interdixerit beatus Benedictus. *Neque enim Benedictus Monachorum præceptor almificus hujusmodi rei aliquo modo fuit interdictor.* Joannes Diaconus Gregorii Magni vitæ scriptor, omni virium animique contentione connititur, ut Gregorium illiget Ordini & Regulæ beati Benedicti, probetque Benedicti & ejus Regulæ sectatores Monachos in Angliam ab eo ferendæ fidei causa ablegatos esse. *Et sui Monasterii Monachos Benedicti utique Regulis mancipatos in Saxoniam destinarit.* Ejus rei hæc ab eo depromitur ratio, quòd eo ævo Monachi Angliæ omnis beati Benedicti Regulam habitumque profiterentur, ac præ se ferrent. *Vix potest in illis partibus Monachus aliquis inveniri, à quo non observetur tam in proposito quàm in habitu Regula Benedicti.* At tam inanis est hæc probatio, quàm vana Joannis Diaconi opinatio, & à vero aliena. Cùm enim fusissimè Gregorius in Dialogis vitam scripserit beati Benedicti, ne litteram ullam facit, qua significet, seipsum uni ejus Regulæ adhæsisse, aut eam Monasteriis suis unam proposuisse sectandam. Non tacet nomina quatuor beati Benedicti discipulorum, à quibus hausisset, quæ de eo mandasset litteris: sed non aliquem eorum in sua Monasteria acciviſse se memorat. Regulam Benedicti hoc longè pulcherrimo justissimoque exornat encomio: *Scripsit Monachorum Regulam, discretione præcipuam, sermone luculentam:* at non scribit eam vel à se, vel jussu suo in Monasteriis suis specialiùs quàm aliàs servatam fuisse. Quin ex adverso testificatur, & seipsum se & Monasteria sua commisisse Abbati Valentioni, alumno beati Equitii; non autem beati Benedicti discipulo cuiquam. *Vitæ namque venerabilis Valentio, qui post in hac Romana urbe, mihi, sicut nosti, meoque Monasterio præfuit, priùs in Valeriæ Provincia suum Monasterium rexit.* Quòd autem Provinciæ Valeriæ Monasteria Equitii institutis formata fuissent, idem infrà declarat Gregorius: *Qui nimirum Equitius pro suæ magnitudine sanctitatis, multorum in eadem Provincia Valeriæ Monasteriorum Pater extitit.* Confirmatio autem Regulæ beati Benedicti in Synodo Romana à Gregorio facta, nihilo firmioribus nititur fundamentis. Necdum enim in more positum erat, ut Regulæ Monasticæ à Papa confirmarentur. Adde quòd incolumis & intacta cùm ea Synodus in nostras transmissa sit manus, in ea altum de illa Regula silentium est.

Rollec. (m. Holst. pag. 2.

l. c. 80. 82.

Dial. l. 2. init.

L. 2. c. 6.

L. 4. c. 21.

L. 1. c. 40

XIII. Fateri ergo necesse est, nonnisi post obitum B. Gregorij, & post ejus evulgatos in Italiam omnem Dialogos, vitam & Regulam B. Benedicti tam latè percrebuisse, & radiasse tam splendidè, ut Monasteria omnia ei se Regulæ præ cæteris, & tandem ei uni omissis cæteris adglutinarint. Ex quo & illud contigit, ut præter mentem suam, dum nihil aliud moliuntur, quàm ut omnium elimatissimam sanctissimamque Regulam deligant, ad unam se beati Benedicti Regulam, ad ejus se nomen ordinemque adgregarint: non quo ulla esset jam tum verè Congregatio, aut quòd Monasterii unius Abbas plurimis aliis præesset: sed sola eorum inter se cognatione ex unius observatione Regulæ. Eæ fuere vices in Italia à sexcentesimo Christi anno ad septingentesimum, in Gallia à septingentesimo ad octingentesimum.

XIV. Diximus jam primas tulisse Benedicti Regulam, ob indulgentiam maximè sapientiæ sale conditam. Id quippe in ea mirabatur magnoperè Gregorius: *Discretione præcipua.* Author vitæ sancti Eugendi tradit in Gallia in honore fuisse potissimùm Regulas Basilii, Pachomii, Leronis, Cassiani, sed cum temperamentis cœlo Gallicano accommodatis: *Efficaciùs hæc faciliùsque natura vel infirmitas exequitur Gallicana.*

Surius die 1. Januarii, c. 16.

XV. Indubium prorsus est Monasticæ professionis vincula induisse Gregorium, & Abbatis nomine & dignitate antè claruisse, quàm Apostolico sessitaret throno. Testatur ipsemet inter prima conversionis suæ rudimenta optatissimum sibi fuisse, ut & virtutem coleret, nec sæculi tamen contubernio aut veste abstineret: *Postquam cælesti sum desiderio afflatus, sæculari habitu contegi melius putavi, &c. Inolita me consuetudo devinxerat, ne exteriorem cultum mutarem.* Sed hos tandem ille abscidit nexus, & in portum Monasterii se conjecit. Audiendus ipsemet Gregorius: *Portum Monasterii petii, & relictis quæ mundi sunt, ex hujus mundi naufragio nudus evasi.* Sic ille testificatus est ad Leandrum Hispalensem Episcopum scribens, in præfatione Moralium Job. Disertiùs exprimi non potuit professio Monastica. Constitutio Gregorii in gratiam Monachorum edita, quam Baronius contulit in annum 1601. testatum facit perfunctum ipsummet esse Abbatis officio in Monasterio sancti Andreæ Romæ: *Anteactum nos officium, quod in regimine Cœnobii exhibuimus, informat.* Author est Gregorius Turonensis Gregorium Magnum exædificatis & amplissimè dotatis septem Monasteriis, reliquas res suas vendidisse & erogasse in pauperes: *Reliqua vendidit cum omni præsidio domus, & pauperibus erogavit.* Quæ omnium abdicatio ferè non fit, nisi in amplexanda Monastica professione. Dilucidiùs etiam Beda: *Mutato repentè sæculari habitu Monasterium petiit.* Idem habet Paulus Diaconus in vita hujus Pontificis: *Mutato repentè sæculari habitu Monasterium petiit, & ex hujus mundi naufragio nudus evasit.* Joannes Diaconus affirmat Gregorium Monasticam vitam induisse sibi in Monasterio sancti Andreæ, quod Romæ struxerat: *Monasterium fabricavit, in quo relictis sericis, auro gemmisque radiantibus togis, simulque supellectilibus reliquis in usum pauperum erogatis, ex hujus mundi naufragio nudus evasit, diuque desideratum Monachicum cupiens indumentum, &c.* Ubi patet duos vitæ Gregorii Scriptores istos ipsismet Gregorii verbis usos, narrasse, ut sæcularibus impedimentis omnibus semet spoliarit, ut nudus è naufragio sæculi enataret in portum religiosæ vitæ, cujus & induisset habitum. Id ipsum manifestiùs adhuc patefecit Bonifacius IV. in Synodo Romana anni 610. sexto tantùm post Gregorii obitum anno; ubi eorum labefactans inania molimina, qui Monachis sacerdotalium functionum sepiebant aditum, arguit Pontificatu ergo summo Gregorium ipsum interdicendum fuisse, cùm certissimum sit Monasticas illum gestasse vestes: *Si veteres æmuli verè prædicarent, Apostolicæ Sedis compar beatus Gregorius Monachico habitu pollens, ad summum apicem nullatenus conscenderet.*

L. 10. Hist.

L. 11. c. 1.

L. 1. c. 6.

Nec minùs indubium est Gregorio agnitam fuisse Regulam B. Benedicti, quam suprà tam luculento diximus ab eo exornatam fuisse testimonio in Dialogis: *Regulam Monachorum* vocat, tanquam omnium præstantissimam. In Epistola etiam quadam sua eandem laudat: *Si Regulam Monachorum nosse voluissem;* laudat porro caput Regulæ, quod in Benedicti Regula legere est. Cùm tanto verò studio Benedicti vitam scripserit Gregorius in Dialogis, facilè hinc conjicitur suis illum in Monasteriis ei vitæ & Regulæ plurimum curæ & reverentiæ impendi voluisse. Unde & Bonifacio IV. in Concilio Romano anni 610. dicitur *Benedictus Monachorum Præceptor.* Probat Joannes Diaconus Gregorium sectatum esse instituta & Regulam Benedicti, ex ejus tabellis quæ visebantur Romæ cum stricto cingulo, ex laudibus quibus eam Regulam commendavit, denique ex ejus Regulæ observantia generali in omnibus Angliæ Monasteriis, quæ ejus discipuli condiderant: *Porro in exilitate baltei, quæ*

L. 2. c. 36.

L. 9. Ep. Cap. 42. 42.

L. 4. c. 80.

unius pollicis mensuram nunquam excedit, speciem propositi Regularis olim à sancto Benedicto statuti, cujus ipse vitam describens in Dialogo Regulam quoque laudaverat, eum servasse luce clariùs manifestat. Præsertim cùm idem venerabilis Doctor Gregorius sui Monasterii Monachos Benedicti utique Regulis mancipatos in Saxoniam destinarit. Saxoniam vocat Angliam; quòd Germaniæ gentes duæ, Angli & Saxones, Magnam Britanniam junctis viribus perdomuissent: *Quod verò Monachi à Gregorio in Saxoniam missi, sancti Benedicti fuerint Regulæ mancipati: inter alia illud etiam ostendit, quod ex illius discipulis vix potest in illis partibus Monachus aliquis inveniri, in quo non observetur, tam in proposito, quàm in habitu Regula Benedicti.*

Senescente nono sæculo scribebat Joannes Diaconus, & sui certè ævi sermone usitato utebatur, cùm ajebat Gregorium & discipulos ejus vesti, institituto & Regulæ B. Benedicti sese mancipasse. Sæculo septimo uno adhuc corpore & ordine censebantur omnes indiscriminatim Monachi, necdum vestis, aut Regulæ unius præ aliis venditatione alii ab aliis discreti. Pontifices, Episcopi, Synodique, in quorum potestate tunc prorsus erant Monachi, Regulam Benedicti cæteris antepositam voluere, utque in eam omnia se conferrent Monasteria. Id desinente sæculo VII. & decurrente VIII. factum est. Hinc nusquam se Gregorius, vel Equitii, vel Benedicti profitetur sectatorem, sed tantùm vestem & professionem Monasticam induisse. Hinc & proprietarium Monachum notavit, ut prævaricatorem Regulæ sui Monasterii: *Quippe quia ejusdem semper Monasterii mei Regula fuerat, ut &c.* quamquam non nescius esset hoc etiam caput esse Regulæ beati Benedicti. Denique indè est quòd Benedicti Regulam appellavit, non solam Regulam Monasteriorum, sed *Regulam Monachorum*, gnarus Regulas tunc omnes omnibus Monasteriis communicari hactenus solitas, sicut & Clericis Canones omnes. Hinc & sæpiùs jam laudata Romana Synodus Bonifacii IV. Benedictum commendat ut præcipuum magistrum Monachorum, non horum, aut illorum, non aliquorum propriè suorum, sed simpliciter Monachorum; quòd omnia adhuc Monachis tunc communia essent. Hinc & eodem Concilio nominantur Gregorius Romæ, Benedictus Italiæ, Martinus Galliæ, Augustinus Angliæ, ut splendidissima lumina Monastici Ordinis sine ullo inter ipsos discrimine. Hinc denique ipse Bonifacius IV. in Epistola ad Ethelbertum Regem Angliæ magnoperè approbat ejus consilium instituendæ Congregationis Monachorum in Cantuariensi Monasterio, quod olim construxerat Augustinus: *Monachorum regulariter viventium habitationem, Monachorum gregem.* Nec in mentem venit illi exprimere, cujus Ordinis & cujus Regulæ professores futuri essent illi Monachi.

L. 1. c. 33. Hinc est quòd Beda Monasterii quidem Cantuariensis ab Augustino Gregorii discipulo constructi mentionem facit: sed nec eo loco, nec ullo quovis alio, vel Regulam, vel institutum B. Benedicti commemorat, cùm sexcentis locis de Monachis agat. Non quo nesciret Benedicti Regulam Beda, cùm simillimum veri sit, eam ab Augustino perlatam in Angliam fuisse, & Cantuariensi Monasterio communicatam. Sed nondum is erat usus, ut Monachi se alii ab aliis discernerent unius ostentatione peculiaris Regulæ. Sub finem certè historiæ suæ monet nos Beda, paucis se exarasse historiam Monasterii sui Viremuthensis, in quo stadium vitæ confecerat. In ea autem Virhemutensis Monasterii historia traditur primum ejus conditorem Benedictum Biscopum, paulò ante mortem vehementer adhortatum esse Monachos suos, ut B. Benedicti Regulam religiosissimè observarent, maximè verò in electione Abbatis: *Ut juxta quod Regula magni*
L. 1. *quondam Abbatis Benedicti, juxta quod privilegii vestri continent decreta, in Conventu vestro congregati, perquiratis, qui aptior ad tale ministerium probetur.* Inde non incongruè concluditur eandem B. Benedicti Regulam in Monasterio quoque Cantuariensi summo in honore fuisse, cùm ejus antè Abbas idem Biscopus fuisset; denique illuc etiam ab Augustino advectam fuisse. Sed non inde unquam effici poterat, ut Monasteria Angliæ alia ab aliis, vel à quibuscumque aliis per Occidentem discerni voluerint, observatione Regulæ sancti Benedicti, quæ sibi propria esset, aut quæ ullis Monasteriis ita esset propria, ut non cum ea cæteræ quoque Regulæ colerentur.

Missam facio vitam sancti Vilfridi Eboracensis Archiepiscopi, scriptam ab ejus alumno Monacho Cantuariensi, qui testificatur ab eo Cantuaria Eboracum perlatam esse Regulam Benedicti, adulto jam sæculo VII. *Revertens cum Regula Benedicti, instituta Ecclesiarum benè melioravit.* Mitto quæ apud Vuillelmum Malmesburiensem eloquitur ipse Vilfridus, *se primum qui sancti Benedicti Regulam à Monachis observari jusserit.* Mitto carmina sancti Adelmi Abbatis, deinde Episcopi Shireburnensis in Poemate de Virginitate: *Primus qui nostræ statuit certamina vitæ, qualiter optatam teneant Cœnobia normam.* Consule, si vacuum est, luculentissimam Mabillonii dissertationem, Tomo II. ejus Analectorum, cui ipse debere me multum profiteor in hoc nodo expediendo.

Quoad Gallias, si ineluctabilis esset authoritas Synodi Augustodunensis anno 665. vel 670. sub sancto Leodegario Episcopo, videri posset jam tum Benedicti Regula in eis multùm propagata fuisse. Jubet enim ea Synodus districtissimè Canones à Canonicis, à Monachis Regulam B. Benedicti observari: *De Abbatibus verò vel Monachis ita observare convenit, ut quidquid Canonicus ordo vel Regula sancti Benedicti edocet, & implere & custodire in omnibus debeant.* Sapere mihi quidem videtur hoc statutum mores & ingenium sæculi ejus, quod Pipinus & Carolus Magnus illustrarunt. Si verè autem Leodogarii ea est Synodus, fatendum erit ab eo prælusum esse Pipino & Carolo, idque prætentatum, ut Regulæ B. Benedicti reliquæ omnes subjicerentur, vel decederent.

Ita verisimilius fieret B. Maurum, cùm in Gallias profectus est, tot nova conditurus Monasteria, eò Regulam quoque Benedicti importasse. Nec enim consentaneum est, ut tantus alumnus tanti magistri monumentum longè præstantissimum secum advehere neglexerit; & qui Monasteria conditurus venerat, Regulam præterierit. Ideo & Carolus Magnus retro flectitur usque ad B. Martinum, ejusque discipulos, ut Monachos inveniat, quibus B. Benedicti Regula proposita non fuerit, & de quibus jure ambigi possit, quam Regulam sectarentur: *Inquirendum qua Regula Monachi vixissent in Gallia, priusquam Regula sancti Benedicti in ea tradita fuisset: cùm legamus sanctum Martinum Monachum fuisse, & sub se Monachos habuisse, qui multò ante sanctum Benedictum fuit.* Dicitur quidem à Petro Diacono, Simplicius discipulus & successor Benedicti Regulam ejus omnibus Monachis proposuisse: *Regulam quam suus Magister ediderat, publicè legendam omnibus Monachis tradidit.* Verùm id de Italia intelligi potest. In ea verò beati Mauri vita, quæ à Fausto scripta est, & ab eodem Petro Diacono laudata, B. Benedictus Mauro in Gallias profecturo Regulam dicitur tradidisse, sua ipsius manu exaratam. Nec me præterit hoc Fausti opusculum minùs probari asperioribus quibusdam censoribus. Sed quod attinet ad Regulæ depositum illis commendatum, qui novas excitaturi erant Monachorum Colonias, nulla admodum subest justa suspicionum causa.

Tradit Paulus Diaconus Longobardos expilasse, & funditus evertisse Casinense Monasterium, tumque Monachos Romam profugos, eò secum attulisse Re-

L. 4. c. 6. se Regulam: *Sacrum codicem sanctæ Regulæ quam præfatus Pater composuerat, & quædam alia scripta, necnon libram panis, & mensuram vini, & quidquid ex supellectili recipere poterant deferentes.*

L. 6. c. 3. Cùm Constantinus, Simplicius, Vitalis & Bonitus successissent alii aliis, & omnes Benedicto, sub hoc postremo contigit excidium Montis-Cassini. Galli Cenomanenses & Aurelianenses cùm Cassinum perrexissent, B. Benedicti & B. Scholasticæ sororis ejus corpora reverituri, ea noctu asportarunt, advexeruntque in Gallias, ubi magnificentissima illis constructa sunt templa. Hæc Francorum pietas argumento est, nomen & Regulam B. Benedicti jam

L. 6. c. 13. tum increbuisse per Gallias. Cæteroqui totam illam narrationem aut peritioribus aut majoris otii censoribus excutiendam lubens permitto. Centum & decem annis post excisum Cassinense Monasterium, Petronax jubente Gregorio II. illuc profectus est, ut novum Monasterium exædificaret. Missum est ad eum à Zacharia Papa autographum ipsum Regulæ B. Benedicti: *Insuper & Regulam quam B. Pater Benedictus suis sanctis manibus conscripsit, paterna pietate concessit.*

XVI. Tempestivum jam est ad Hispanias delabi, ubi Mariana fidem facit, non ante annum 515. mentionem habitam esse Monachorum, quo coa-

L. 1. Hist. Hisp. c. 7. luit Concilium Tarraconense: *In eo primùm Concilio mentio Monachorum extat inter Hispaniæ monumenta.* Alibi autem tradit, id contigisse ætate

L. 5. c. 11. Gregorii Turonensis, Donatum nempe Monachum ex Africa cum septuaginta Monachis trajecisse in Hispaniam, ibique extruxisse Monasteria, & certa instruxisse Regula, cùm priùs per Hispanias visi non essent nisi Anachoretæ, nullis devincti votis: *Gregorio æqualis Donatus Monachus adjunctis septuaginta sociis ex Africa venit in Hispaniam, & Monasterio extructo, Monasticam vivendi rationem, certis nimirùm legibus institutisque temperatam invexit primus in Hispaniam, ut Hildephonsus scribit. Monachi enim quorum in Actis Conciliorum Hispaniæ ante hæc tempora mentio extat, aut nulla votorum religione constricti erant, aut per sylvas dissipati vitam exigebant solitariam.* Isidorus Hispalensis Episcopus aliquantò post Hispaniæ Monasteriis Regulam concinnavit suam, quam penè constat ibi diutiùs magno in pretio fuisse, donec Mauri Afri Hispanicas Ecclesias propemodum omnes evastarunt, ineunte octavo sæculo.

CAPUT XXV. P. 3. l. 1. c. 33.

De Regulis Monasticis sub Imperio Caroli Magni.

I. II. Omnia Monasteria Imperii Caroli Magni Regulæ beati Benedicti mancipata. Probationes.

III. Reliquæ Regulæ expunctæ & abolitæ non fuere, sed contextæ quodammodo, vel attextæ instar supplementi ad Regulam beati Benedicti.

IV. Anianæ Abbas Benedictus, hoc supplementum, sive hanc edidit Concordiam cæterarum omnium Regularum.

V. Immo & in Capitulare eas contulit, quod Capitularibus Regum Franciæ innexum est.

VI. Ruente Imperio Caroli Magni Berno Abbas Cluniacum condidit, & Pater Rectorque fuit Generalis Congregationis longè plurimorum Monasteriorum strictioris observantiæ, quanquam principatus honoris semper esset penes Abbatem Cassinensem, quem Abbatem Abbatum Pontifices Romani declaraverant.

VII. Eremitas instituit beatus Romualdus, qui Religiosum statum ad summum apicem perfectionis extulerunt.

VIII. Quæ fuerit potestas Generalis Benedicti Anianæ Abbatis in subjecta sibi Monasteria.

IX. De Abbatibus, quibus præterea suberant cellæ.

X. Cluniacensis Congregatio prima omnium fuit sub uno Abbate Generali.

XI. In Oriente erant & Præpositi Generales Monasteriorum.

XII. Nulla erat Regularum diversitas. Regebantur Monasteria omnia Legibus & Canonibus.

XIII. Novæ ejusdem rei probationes.

XIV. De Eremitis & Inclusis.

I. NE dubitandi quidem locus residuus est ullus, quin sub Imperio Caroli Magni, & Imperatoriæ ejus familiæ, Regula beati Benedicti reliquas omnes obscuraverit, & pro Monachorum omnium Regula habita sit; sicut Constitutiones Pontificum, Conciliorum & Patrum, instar habebant Regulæ generalis Clericorum. Concilium Francofordiense in hunc modum præcipit: *Ut Abbas cum suis dormiat Monachis secundùm Regulam sancti Benedicti, &c. Tales electi sint Cellarii, quales Regula sancti Benedicti docet.* Diximus jam aliquoties à Crodogango Episcopo Regulam beati Benedicti inflexam emollitamque fuisse, atque contemperatam, ut ea etiam jam esset Regula Canonicorum. Sub Pipino Rege id contigit. Hæc initia fuere propagationis effusissimæ hujus Regulæ. Quanquam enim annis jam amplius centum Regula Benedicti & amori fuisset & admirationi in Italia, in Gallia, Angliaque: nondum tamen is illi cumulus accreverat authoritatis, ut una esset Regula Monachorum, cujus aliæ supplementum dumtaxat essent. Ann. 794. Can. 13. 14.

Quin & fluitabant adhuc nonnihil hæc exordia. Carolus quippe Magnus cum plurimas quæstiones alias Episcopis doctissimisque sui Imperii hominibus enodandas, tum hanc quoque proposuit, An possent Monachi esse alterius quam B. Benedicti Regulæ sectatores: & ecquam sectarentur Regulam Monachi Galliarum, antequam allata huc esset Regula Benedicti: *Utrum aliqui Monachi esse possint, præter eos, qui Regulam sancti Benedicti observant, &c. Qua Regula Monachi vixissent in Gallia, priusquam Regula sancti Benedicti in ea tradita fuisset, cùm legamus sanctum Martinum & Monachum fuisse, & sub se Monachos habuisse; qui multo ante sanctum Benedictum fuit.* Ann. 811. Conc. Gall. p. 261. 263.

Dominabatur tunc ergo sola beati Benedicti Regula, ita ut memoria penè excidissent Columbani, Cæsarii, & Aureliani Regulæ, aliæque omnes. Nec tamen ambigebat quisquam, quin fuissent in Gallia Monachi, ante Benedicti tempora, & Regulæ cuipiam antiquiori addicti. In Concilio Moguntino anni 813. hinc coaluerunt Episcopi, ut semetipsos excuterent, excussa & perpensa Regula sua, nempè Evangeliis, Epistolis Pauli, Actis Apostolicis, Canonibus, Scriptis Patrum, maximè autem Pastorali Gregorii Magni. Ex alia parte ibidem cojerunt Abbates & celeberrimi quique ex Monachis, ut conferrent de Regula beati Benedicti, consultarentque de Monastico statu ad summum perfectionis suæ fastigium provehendo: *In alia turma consederunt Abbates, & probati Monachi, Regulam sancti Benedicti legentes atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem statum perducere potuissent.* Denique præcepit Concilium, ut Abbates religiosissimè Benedicti Regulam servarent: *Secundùm doctrinam sacræ Regulæ Benedicti, quantum humana permittit fragilitas.* Ne Monialibus quidem alia tunc quàm Benedicti Regula erat proposita: *Quæ verò professionem sanctæ Regulæ Benedicti fecerunt, regulariter vivant; sin autem, canonicè vivant, &c.* Infrà demonstrabitur, Sanctimoniales admodum omnes; quæ beati Benedicti Regulam non amplectebantur, Canonicas fuisse, sine voto, sine professione. Can. 11. Can. 18.

II. Eodem anno celebratum est etiam Concilium Remense II. ubi & Pastoralis liber Gregorii Epis-

copis perlectus est, Canones Canonicis, Regula beati Benedicti Monachis: *Lecti sunt Canones, ut*
Can. 8. 9. *quisque Canonicus legeret, vitamque suam minimè ignoraret*. Et locì & temporis summa illa fuisset opportunitas legendæ Augustini Regulæ, si hujus ævi Canonici ei fuissent obnoxii: sicut Monachis inculcata ibi est Benedicti Regula: *Lecta est Regula sancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur Abbatibus, qualiter se & suos secundùm eandem Regulam gubernare valerent*. In Concilio III. Turonensi ejusdem anni restituta est pristino honori, primævæque observantiæ eadem Regula in omnibus Monasteriis, ubi olim floruerat; cùm præjudicatum id tunc esset Canonicorùm potiùs quàm Monachorum Cœnobia fuisse illa, ubi ea non dominata
Can. 23. aliquando fuisset: *Monasteria Monachorum, in quibus olim Regula beati Benedicti conservabatur*. Manifestius id quoque fit ex Concilio Cabilonensi II. ejusdem anni, ubi dicitur, omnes penè ejus Provinciæ Monachos Regulæ beati Benedicti de-
Can. 22. vinctos fuisse: *Quia penè omnia Monasteria Regularia, in his regionibus constituta, secundùm Regulam sancti Benedicti se vivere fatentur*.

Cùm omnes Regni sui Episcopos Carolus Magnus in hæc quatuor aggregasset Concilia, jam nemo in dubium vocare potest, quin tam latè pateret Regulæ Benedicti authoritas quædam summa, quàm Imperium Caroli Magni. Similiter etiam Conventus Aquisgranensis Abbatum anno 817. non aliud ferè quàm varia ejus Regulæ Capita innovavit illustravitque, non sine novis quibusdam necessariæ tum prudentiæ & charitatis delinimentis. Ver-
Can. 78. bi gratia, ut carnes esitare liceat quatriduo tum in festo Natalis Domini, tum in Pascha. Denique
Can. 15. Concilium II. Aquisgranense sub eodem Ludovico Pio habitum anno 836. generalem edidit Constitutionem, ut Canonici omnes subjicerentur Regulæ Canonicorum, quæ in primo Aquisgranensi Concilio compilata fuerat, & Monachi similiter omnes Regulæ beati Benedicti: *Monachi verò secundùm traditam unanimiter à beato Benedicto Regulam, regularem vitam sectentur*.

III. Erat quod stuperemus, celebratissimas olim tot Regulas alias usque adeo intercidisse, ut ne earum quidem memoria propemodum supereesset ulla. Nisi succurreret animo, in illa Ecclesiarum Regnique ruina generali, dum Chlodovæi domus concideret, cum Clero & Ordine Monastico absorptas quoque fuisse Regulas illas penè omnes, cùm vitiorum infanda colluvies per universas Galliarum Provincias restagnaret. Cùm verò Carolinæ familiæ Principes Regnum Ecclesiamque cœperunt in pristinam revocare formam & pulcritudinem, ut Clero proposita est Regula Chrodogangi, seu Concilii Aquisgranensis, ita & Monachis Regula beati Benedicti, illa ipsa quæ ante labem illam jam celebrabatur: illa quam Crodogangus ipse Canonicis aptare tentaverat: illa denique quam inspirasse credebatur & dictasse Spiritus sanctus, Canonicarum omnium Legum author & parens, ut loquitur Con-
Ann. 874. cilium II. Duziacense: *Spiritus sanctus per beatum Benedictum, eodem Spiritu quo & sacri Canones conditi sunt, Regulam Monachorum edidit*.

In Italia verò Benedicti Regulæ subditos fuisse omnes Monachos, ne in controversiam quidem duci poterat. Concilium Ticinense anni 855. sub Ludovico Imperatore duas non ampliùs Regulas approbabat, Canones pro Canonicis, Regulam Benedicti pro Monachis & Monialibus: *De Monasteriis autem virorum, seu fœminarum, quæ secundum Regulam sancti Benedicti vel secundum Canonicam authoritatem debent esse dispositæ*.

IV. Constat nihilo tamen minùs maximè insignem Benedicti Regulæ propagatorem fuisse Benedictum Anianæ Abbatem in Narbonensi Gallia ortum, seu Linguæ Occitanæ regione. Accivit eum in Franciam Ludovicus Pius, & ea illi amplissima Latifundia, ea summæ authoritatis præsidia contulit, quibus opus esset, ut duodecim construeret Monasteria, veluti quædam Regulæ hujus propugnacula, ad perfectionem Monasticam muniendam: *Hic est Benedictus, per quem Dominus Christus in omni Regno Francorum Regulam sancti Benedicti restauravit*. Du Ches. Hist. Fran. Tom. 3. pa 388. Invisa fuerant & perlustrata priùs à Benedicto hoc Monasteria omnia, perpensæque Regulæ & leges quibus regerentur: tum ex iis omnibus una consarcinata fuerat, quæ omnes complecteretur, & quam ipse omnibus à se fundatis Monasteriis præstitueret: *Dedit cor suum ad investigandam beati Benedicti Regulam, eamque ut intelligere posset, satagens, circuivit Monasteria, peritos quosque interrogans quæ ignorabat, & omnium Sanctorum, quascumque invenire potuit, Regulas congregavit, normamque utilem & Monasteriorum consuetudines didicit, suisque eas tradidit Monachis observandas*.

Hæc altera verò responsio est, ad eam quæstionem, quò denique evasissent tot aliæ Regulæ, quarum non mediocris antè fuerat fama, non obscura gloria. Alter hic Benedictus omnibus Galliarum Monasteriis generaliter præpositus, Regulas illas omnes undique conquisitas compilavit, conflavit in unam, ut id Benedicti Regulæ supplementum esset, consuetudinibus cujusque Monasterii præclarioribus eo congestis: cui rei ipsius Ludovici Pii Imperatoris accessit confirmatio. In eum modum additæ & consociatæ fuere cum beati Benedicti Regula Regulæ omnes vetustiores, ita ut non minùs deinceps ponderis hæc Benedicti Anianæ Abbatis *Regularum concordantia* habuerit, quàm Ibid. p. 19. ipsa princeps Regula beati Benedicti: *Præfecit eum Imperator cunctis in regno suo Cœnobiis, ut sicut Aquitaniam Gothiamque norma salutis instruxerat, ita etiam Francos salutifera imbueret exemplo, &c. Ut sicut una omnium erat professio, fieret etiam omnium Monasteriorum salubris una consuetudo, jubente Imperatore aggregatis Cœnobiorum Patribus, unà cum compluribus Monachis, per plures resedit dies. Omnibus ergo simul positis Regulam ab integro discutiens, cunctis obscura dilucidans, utiles consuetudines, affectusque confirmavit, &c. Quas minus Regula pandit consuetudines, assentientibus cunctis protulit. De quibus etiam Capitulare institutum Imperatori confirmandum præbuit, ut omnibus in Regno suo positis Monasteriis observare præciperet. Cui protinus Imperator assensum præbuit, inspectoresque per singula posuit Monasteria, qui utrum ea quæ visa fuerant, observarentur, inspicerent*.

V. Hoc certè Capitulare est, quod legere est in libro I. Additionum ad Capitularia Caroli Magni, capitibus sexaginta duobus contextum, quod author est Leo Ostiensis observatum fuisse non minùs sanctè & religiosè, quàm ipsam B. Benedicti Re-
Hist. Cass. L. 1. c. 18. gulam: *Sexaginta duo generalia Capitula constituit, quæ omnia apud nos perinde ferè ac si Regula sancti Benedicti observantur*. Ex quo elucet, non aliter obscuratas à Benedicti Regula Regulas cæteras, quàm quòd ei insertæ & implicatæ quodammodo fuerint. Possent dici ea quoque ratione immortaliter vivere, quòd ex eis optima quæque in suam transtulisset sanctus Benedictus. Ita præfatus est Anianæ Abbas Benedictus in Concordantiam suam Regularum: *Cœpi Regulas legere Patrum, quas dum sagaci intentione percurrerem, & eadem penè quæ à sancto Benedicto prolata sunt verba in quibusdam locis, in quibusdam verò sensum eundem cognoscerem, &c. Beatus Benedictus suam à cæteris assumpsit Regulam, & veluti ex manipulis unum strenuè contraxit manipulum*. Ergo Regulæ omnes beato Benedicto anteriores, ejus Regulæ ab eo innexæ sunt, posteriores verò omnes Capitulari Benedicti Anianæ Abbatis intextæ.

VI. Labefactata rursum Caroli Magni prosapia, unà concidit Regni & Ecclesiæ, Cleri & Monastici status disciplina. Tum verò circa annum scilicet 912.

Berno

Berno Abbas benevolentia fretus Vuillelmi Aquitaniæ Ducis, Cluniacenſem Abbatiam in Burgundia excitavit, ubi reviviſcentis Monaſticæ diſciplinæ fundamenta rurſus ponerentur. Ea eſt Odilonis Cluniacenſis Abbatis V. ſententia, in vita ſancti Majoli prædeceſſoris ſui. Gigniacenſis Abbas fuerat Berno, & ex Comite Monachus factus, ampliſſimum Comitiſſæ parentis ſuæ patrimonium in fundationem & dotem contulit Monaſterii Cluniacenſis.

Exinde fuit Cluniacenſis Abbatia novum caput inſtaurati Ordinis ſancti Benedicti in Gallia, quòd ibi natales & veluti cunabula fuiſſent novæ Congregationis, innumerabilia penè Monaſteria non multò pòſt complexæ, ſub uno Capite & Generali Abbate. Præluſerat & quaſi prætentaverat rem Benedictus Anianæ Abbas, ut omnia Monaſteria in unum conſociaret: at ejus præfeſtino obitu in nihilum abierant ejus conatus præclariſſimi. Nec diſſimulandum tamen hunc ampliſſimum Cluniacenſis Monaſterii principatum, Galliæ finibus circumſcriptum fuiſſe. Sic innuit Ordericus Vitalis his verbis: *A Cluniacis, quorum authoritas inter noſtrates Monachos maximè præcellit.* Caſſinenſi enim in Italia Abbatiæ ſuus ſemper incolumis illibatuſque in omnia Occidentis Monaſteria vendicabatur principatus honoris & gloriæ. Et quidem cùm ad Caſſinenſe Monaſterium profectus eſſet ſanctus Odilo Cluniacenſis Abbas, rogatuſque Miſſarum ſolemnia celebrare cum paſtorali ſacroque Abbatum baculo, eo poteſtatis inſigni uti conſtantiſſimè recuſavit præſente Abbatum Abbate, hoc eſt, Abbate Caſſinenſi: *Longè refugit, dicens, Nequaquam dignum eſſe, contra fas eſſe, quempiam Abbatum manu paſtoralem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium, Abbatem ſcilicet omnium Abbatum eſſe contingeret.* Eam honoris prærogativam contulit Romanus Pontifex Abbatibus Caſſinenſibus, ut ſupra Abbates omnes alios ſederent in Conventibus omnibus, tam Principum, quàm Epiſcoporum: *In omni Epiſcoporum Principumque Conventu ſuperiorem omnibus Abbatibus ſedem, & in Conſiliis eorum priorem ſententiam firmavit.* Pontius Cluniacenſis Abbas cùm Romæ Concilio adeſſet, unà cum Abbate Cluniacenſi, & illam quoque nominis gloriam ſibi arrogaret, ut Abbas diceretur Abbatum, fractus tandem eſt pondere & evidentia rationum, pro Caſſinenſi Abbate militantium, cui Pontifices quoque eum titulum integrum uni ſervaverunt, quòd è Caſſino Regula in omnem ſe orbem effuderit.

Scipt. Norm. p. 895.

eo Oſtien. ron. Caſſ. 8. c. 54. 97.

L. 4. c. 62.

VII. Sed non intra Benedicti Regulæ cancellos cohiberi potuit fervor perficiendæ & ad ſummum apicem impellendæ Monaſticæ perfectionis. Romualdus longè plurimorum in Italia cœtuum auſpex parenſque fuit, qui invias aſperrimaſque ſolitudines Anachoretarum gregibus frequentarunt. Scripſit Romualdi vitam Petrus Damiani, ſcripſit & Apologiam. Confeſtim enim his Anachoretis ſummæ ad perfectionis culmen eluctantibus obtrectari cœptum eſt, quòd ſemitam tenerent, quam non præmonſtraſſet, non tenuiſſet B. Benedictus: quòdque ſuo cœtui adgregarent Monaſteriorum B. Benedicti deſertores. His ora obturabat Petrus Damiani hoc reſponſo, caveri à B. Benedicto, ne Abbates alii aliorum Monachos admitterent, dum cogniti ſibi mutuò eſſent: *Caveat Abbas, ne aliquando de noto Monaſterio Monachum ad habitandum ſuſcipiat ſine conſenſu Abbatis ſui.* Sed Priores Anachoretarum ea prohibitione non implicari: inconcuſſam illam enim ſemper viguiſſe in Eccleſia doctrinam: poſt diuturna cœnobiticæ vitæ tyrocinia fas eſſe ad ſolitudinis perfectionem eniti: denique ipſummet Benedictum id conteſtatum eſſe, nonniſi rudibus ſe & incipientibus Regulam ſcribere, quibus opus eſt quibuſdam vitæ communis rudimentis initiari, ut poſſint aliquando numeris omnibus in Deſertorum otio abſolvi & perpoliri. Audi ipſa beati Benedicti verba, ut à Petro Damiani allegantur: *Regulam autem hanc deſcripſimus, ut hanc obſervantes in Monaſteriis, aliquatenus vel honeſtatem morum, aut initium converſationis nos demonſtremus habere. Cæterum qui ad perfectionem converſationis feſtinant, ſunt doctrinæ ſanctorum Patrum ſectatores, quarum obſervatio perducit hominem ad celſitudinem perfectionis.* Unde idem Petrus hoc edicit, eam fuiſſe Benedicti mentem, hoc conſilium, ut lacte quodam vitæ communis alliceret incipientes; ut eo infantiæ cibo paulatim roborati, aſſueſcerent cibo ſolidiori contemplationis, inter Solitarios in antrorum ſeceſſibus deguſtandæ: *Vides igitur, quia Doctor inſignis in Monaſterio quidem conſtituit bonæ converſationis initium, ſed poſt ad ſublimioris vitæ in ſancta Religione provocat inſtitutum. Ut illic honeſtè vivere, moreſque componere, velut in convalle primæ converſationis incipiat: deinde jam ſpiritualibus exercitiis roboratus, tanquam à lacte ad ſolidum cibum tranſiens, verticem perfectionis aſcendat.* Denique Benedictus ipſe inter Anachoretas meruerat primum, non ſine ſingulari fervoris fama: at modi impatiens charitas illum poſtea impulit, ut temperatius aliquid ſcriberet, inſtillaretque incipientibus, ut & ipſi eo blandimento ad culmen perfectionis gradatim conniterentur: *Benedictus Eremi cultor extitit, &c. Diſpenſativè conſtituit priùs Monaſterialis vitæ planitiem, ut illic diſciplinæ flagellis attriti, & exercitiis roborati, jam facilius conſcendamus ad eremi arcem.*

Ann. 974.

L. 6. Ep. 12.

VIII. Enucleatius hìc aliquid dicendum eſt de poteſtate ea generali, qua Ludovicus Pius inſtruxit Anianenſem Abbatem Benedictum: *Præfecit eum Imperator cunctis in Regno ſuo Cœnobiis.* Intra Galliæ ergo limites ſepta fuit ea authoritas. Sed quæ jura, quæ privilegia fuerint Abbatis hujus, ſeu Præpoſiti Generalis, non ſatis video unde expiſcari poſſimus. Non enim ſimile veri eſt, omnia Galliæ Monaſteria in unam Congregationem adunata fuiſſe, cui præeſſet hic Abbas, præfuturique eſſent ejus ſucceſſores in perpetuum. Nuſquam exiſtunt veſtigia hujus confœderationis perpetuæ plurium Abbatiarum ſub uno generali Abbate; ne umbra quidem ulla ſucceſſorum Benedicti hujus in univerſalem illam Præfecturam. Vidimus Capitula quædam Generalia Abbatum, ſeu Conventus Abbatum & Monachorum generales Regni Gallicani: ſed in his nullus eminebat, nullus ſuopte quaſi jure præerat aliis omnibus. A Principe convocabantur, & univerſim Epiſcopis ſuberant. Ideo & quæ ibi ſtatuebantur, Imperatorum Capitularibus implicabantur, & ſtatutis Conciliorum. Proximè ergo ad verum accedit, hanc generalem Præpoſituram Anianenſi tunc Abbati commendatam, perſonæ ejus illigatam fuiſſe, & extraordinario muneri, quo tum ille fungebatur, in unam & ſanctiorem formam redigendi omnia Galliarum Regularia Monaſteria.

IX. Erant compluribus Abbatibus præter princeps Monaſterium ſuum Cellæ, vel Cellulæ, & Obedientiæ quandoque plures. Ea erat ejuſmodi poteſtas & ditio, quæ ad ſucceſſores manaret, & in omnem æquè porrigeretur ſpiritalem temporalemque adminiſtrationem. Verùm hæ Cellæ ne Monaſteria quidem erant, nedum Abbatiæ. Modici erant & jejuni Conventus, quinque ſexve Monachorum: immo ab origine Firmæ quædam fuerant, ſeu villæ agreſtes. Id genus erant Cellæ, quas Hugo Caroli Magni filius obambulabat, ut Abbatiæ ſuæ quaſdam appendices & villas: *Cùm quadam die Hugo ſecundùm morem, Abbatiæ ſuæ Cellas cauſa providentiæ & ammonitionis circuiret, devenit in Franciæ terras, ubi multæ Cellæ erant ſub ditione Novalicienſis Cœnobii erectæ.* Infrà copioſiùs de his Cellis, quæ in Beneficia tandem aliquando evaſerunt.

Abbatia Novalicienſis. Du Cheſne. Tom. 2. pag. 229.

X. Ergo prima omnium Congregatio fuit Cluniacenſis, quæ plura Monaſteria, pluresque Abbatias ſub unius Abbatis imperio adgregarit. Berno

qui primus eam instituit, paulò ante obitum suum, duos sibi successores ex discipulis suis delegit, eorum utrique plurima demandans regenda Cœnobia. Alter eorum fuit B. Odo, Cluniacensis Abbas II. & Generalis Præpositus Monasteriorum Galliæ, Aquitaniæ, Hispaniæ, nonnullorumque Romæ circumjacentium, ut initio ejus vitæ perhibetur: *Abbas ordinatus, Franciarum, Aquitaniarum, Hispaniarumque partium atque Romanæ urbis circumstantium Cœnobiorum, effectus est dux & pater dulcissimus.* Hic ille est Odo, cui successorum unus Petrus Venerabilis adgratulatus est, quòd Monastici Ordinis penitus collapsi restaurator fuerit, & proximam post Benedictum & Maurum palmam meritò consequutus sit: *Veniat post magnum Benedictum & ejus discipulum Maurum, summus Ordinis Monastici in Galliis reparator, præcipuus Regulæ reformator Odo. Odo inquam, primus Cluniacensis Ordinis Pater, qui emortuum jam & penè ubique sepultum Monastici propositi fervorem resuscitare suo conamine aggressus est.* Itaque eò Præpositi Generales fuere Ordinis Monastici Cluniacenses Abbates, quia primævæ & purioris disciplinæ restauratores. Vix ambigi potest, quin sanctissimi viri Benedictus & Maurus, dum adviverent, Præfecturam generalem gesserint Monasteriorum omnium, quæ ipsi extruxerant. Sed ea potestas ad successores non est propagata, quòd ea omnia Monasteria in unum veluti corpus glutino perpetuo non essent coagmentata, uti ea quæ Abbati postea Cluniacensi paruerunt.

Bibl. Clun. pag. 9. 10.

Ibid. p. 15.

Ibid. p. 58. Petr. Vener. l. 6. Ep. 15.

XI. In Ecclesia porro Græca tradit quidem Balsamon tam non licere Monacho per Canones duas obtinere Abbatias, quàm nec Clerico duas Ecclesias, vel duo Beneficia: sed excipiendos esse Ordinum Monasticorum Generales, quorum Monasteria in unum coeunt corpus, & in unum quodammodo Monasterium conflantur, cui non potest nisi unum esse caput: *Si non permittitur alicui, ut sit Clericus in duabus Ecclesiis, nec Præfectus seu Abbas duobus Monasteriis præerit. Quod autem Pantocratorenus Præfectus præsit multis Monasteriis, Canoni non adversatur, multa enim Monasteria ut unum reputantur: quòd per accessionem ad Pantocratorenum redeant.*

Balsam. in Nomocan. Tom. 1. c. 20. Παντοκράτορων, ἡγούμενος.

Habemus hìc ergo Generales Ordinum inter Monachos Græcos, quod fieri vix aut nec vix poterat sine umbra saltem quadam privilegii & exemptionis. Horum enim Generalium potestas, rivulus quidam necessariò erat potestatis Episcopalis. Sed nec Monasticus status consistere poterat sine his exemptionum rudimentis: nec paterna charitas Episcoporum ejusmodi gratias poterat denegare. Expostulat idem Balsamon, quòd sola Abbatum licentia migrarent Monachi à Monasteriis aliis in alia: etsi per Canones assensione potiùs opus sit Episcopi, quàm Abbatis, quòd impensiùs obnoxii sint Monachi voluntati Episcopi, quàm Abbatis: *Episcopis enim magis subjecti Monachi, quàm Monasteriorum Præfectis.*

Narrat Anastasius Bibliothecarius Theodorum Studitam, illum doctrinæ & sanctitatis laude celeberrimum, duorum Regiorum Monasteriorum factum esse Abbatem: *Duorum Imperialium, insigniumque Cœnobiorum, Studii videlicet & Saccudiorum constitutus est Abbas.* Quasi dicat factum esse Generalem duorum istorum Monasteriorum, & Cellarum, si quæ illis subessent.

Spicil. Tom. 3. pag. 13.

XII. Diversitas autem Ordinum vel Regularum nulla aut rara apud Balsamonem. Ut Clerus idem ubique, & unus, & sui simillimus erat, cui Regula in Canonibus, Præsides in Episcopis erant: ita & Monasticus Ordo unus ubique, & sibi arctissimè cohærens, Episcopisque quàm Abbatibus subjectior devinctiorque, nulla Regularum diversitate discretus. Canones ipsi tam apud Monachos quàm apud Clericos Regulæ vim & pondus habebant. Si vacat legere Titulum XI. Nomocanonis Photii, & in eum quæ commentatur Balsamon, perspicuè liquebit Regulas omnes Monachorum regiminis à Canonibus Conciliorum & Legibus Imperatorum repetitas fuisse. Extant & apud eundem Balsamonem Interrogationes & Responsiones factæ sub Patriarcha Nicolao circa regimen Monasteriorum, & in his vel maximè elucet, non aliam ubique in ore & in authoritate esse Regulam, quàm Canones.

Cùm prohibuisset Concilium Trullanum, ne ad Altare accederent, qui Clerici non essent, declaratum est Monachos id posse, dum ne quam Ordinum ibi functionem explerent: at Novitios Monachorum id non posse, per triennium illud sui primum tyrocinii, quòd necdum Monachi, sed laici adhuc sint: *Sin autem propter probationem, convenienter Canonibus, vestes Monasticas induit, quas etiam intra triennium deponere ei permissum est, non ingredietur ad sanctum altare pro ulla causa, ut qui nondum in Ordinem Monachorum est relatus, sed adhuc est laicus.* Hic nimirum communis est usus Græcorum Latinorumque, quanquam contrarius vetustissimæ consuetudini, qua jubebatur ut tempus probationis in sæculari veste ageretur, utque induenda veste Monastica tacitè professus quis censeretur. Quò plus cæteris Balsamon in antiquioris disciplinæ usibus versatus erat, tantò alienior erat ab his novitatibus, quæ paulatim irrepserant: *Mihi autem videtur non posse quispiam qui sanctas vestes ullo modo unquam indutus est, eas abjicere & habere ludibrio. Non enim debet cum vestibus Monasticis probari, sed cum habitu laico. Et ideo omnibus qui sacra veste induti sunt, erit absque præjudicio aditus ad sanctum altare, ut qui ne in laici quidem locum venire possint.*

Can. 5

Multas etiam ad Monasticum statum spectantes Constitutiones edidit Concilium Constantinopolitanum, quod à Græcis appellitatum est primum & secundum. Cautum ibi est, ne quis Monastica indueretur veste, nisi triennio probatus; nisi ficui mors proximè immineret, vel siquis in veste sæculari nullum non virtutis specimen edidisset; his enim sex mensium probationem posse sufficere. Observat tamen Balsamon complures in Monasteria ingredi solitos, tum nigris uti vestibus, ῥασοφορήσαντες, in Ecclesiam admitti dum Trisagium decantatur, nominaque mutare; & quoniam tamen mos erat, ut nonnisi post triennium tonsura insignirentur Monastica, contendisse eos hoc toto temporis spatio sibi fas esse resilire in sæculum: contrà tendentibus aliis probationem non fieri nisi in habitu sæculari, ideoque non Novitios, sed verè Monachos fuisse illo triennio, quò in sæculari veste non erant, etsi necdum essent Monasticam consecuti Tonsuram.

XIII. Possem & innumera alia id genus coacervare testimonia, quibus constare Monasteriorum disciplinam apud Græcos, Conciliorum Canonibus regi solitam, ut sanctissima eorum Regula. Hinc efficitur nullas apud Græcos fuisse ejusmodi Congregationes, quales apud recentiores Latinos post Cluniacum. Nec satis mihi liquet, an Generales illi, quos attigi, eadem armati essent potestate, ac Latini, in suæ ditionis Monasteria. Hinc fortasse illa morum labes in Monasteriis Græcorum tempore Balsamonis. Fatetur enim ipsemet nulla ampliùs vitæ communis vestigia supereſſe apud Græcorum Monachos, quæ adhuc magnoperè vigebat apud Latinos: *Et hæc quidem Leges & Canones. Hodie autem parum quid eorum, vel propemodum nihil fit. Nam neque Monachi Monasteriorum virorum simul habitant, neque ascetriæ. In solis autem mulierum cœnobiis servatur hæc communis simul vivendi ratio & habitatio. Apud Latinos autem huc usque servatur ea vitæ ratio. Omnes enim Monachi simul comedunt & dormiunt.*

In Synod Carthag. c. 47.

Non Regularum Basilii & Antonii despectui & conculcationi hìc imputatur corruptela Monasticæ

Disci-

Disciplinæ, sed Canonum & Legum : ut ex quibus verè consurgat Regula Monastica. Ideo nec unquam hæ Regulæ Basilii, Antonii, Pachomii, & aliæ id genus inculcantur vel in Concilliis Græcorum, vel in Canonum interpretibus; ut Benedicti Regulam tam frequenter & tam enixè commendant Concilia Ecclesiæ Latinæ.

Et sanè nullam beato Antonio ascribit Regulam Hieronymus, sed septem tantùm Epistolas ad diversa Monasteria scriptas : *Misit Ægyptiacè ad diversa Monasteria Apostolici sensus sermonisque Epistolas septem*. Immo & Athanasius narrat in beati Antonii vita, popposciisse ab illo aliquando alumnos suos *Institutoria præcepta*; nec quidquam ab eo esse responsum, quàm sufficere debere Evangelium. Ex omnibus priscis Eremi Patribus soli Pachomio Gennadius aliique Scriptores antiqui Regulam adscripsere; & Basilio, cui ipsi Tractatus & Constitutiones potiùs quàm Regulam antiqui vendicant, Regulæ tamen nomen illis tributur à beato Benedicto ipso, & Gregorio Turonensi. Ex verbis tamen beati Benedicti colligitur, solam Basilii Regulam ei cognitam fuisse : *Collationes Patrum & institutа & vitæ eorum, sed & Regula sancti Patris nostri Basilii, &c.* Una ergo Basilii Regula poterat vim & nomen Regulæ in Oriente sortiri. Sed cùm ea conscripta fuisset à summo summique nominis Archiepiscopo, spectabantur semper in Oriente Constitutiones Episcoporum & Conciliorum, ut certissimæ Monachorum Regulæ.

De Illustr. Scrip. c. 88.

Cap. 15.

Gennad. de Scrip. c. 7.

Reg. B. Bene. c. 73.

Greg. Turo. L. 10. c. 29.

Reg. B. Bene. c. 73.

XIV. Supersunt pauca de Inclusis & Eremitis. Can. 41. Trullana Synodus non alios patitur Inclusos, quàm qui in Monasteriis id vivendi genus triennio observaverint, & rursus anno uno extra Monasterium soli egerint, & ab omni hominum contubernio alieni. Tum demum enim includi permittuntur. Scitè Balsamon observat quadriennii probatione opus esse, ad hoc instituti genus. Eremitæ verò, qui urbes oppidaque adibant, nigra veste & promissis capillis : jubentur ab hac eadem Synodo ingredi in Monasteria, ubi eadem tam tonsura quàm veste utantur ac reliqui Monachi; vel procul aufugere in remotas solitudines, ut ne unquam cum sæcularibus congrediantur. Can. 42. Eremitas etiam omnes ablegavit Carolus Magnus in Monasteria : *De Anachoretis melius est, ut hortentur in Congregatione permanere, quàm animus eorum alicubi ambulare tentet*. Inclusos passa non est Francofordiensis Synodus ullos, nisi illos diu probassent, ipsique inclusissent Episcopi vel Abbates : *Ut Recluſi non fiant, nisi quos aut Episcopus Provinciæ, aut Abbas comprobaverint, & secundum eorum dispositionem in recluſionis loco ingrediantur*. Can. 12.

Conc. Gall. Tom. 2. 156.

Quàm obnoxia Episcopis, & subjecta essent Monasteria.

CAPUT XXVI. P. I. l. I. c. 48.

Quàm subessent Monachi & Monasteria Episcopis Presbyterisque per priora quinque sæcula Ecclesiæ.

I. Suberant Episcopis Monachi, ut qui ab illis geniti in Christo essent verbo veritatis, æquè ut fideles omnes.

II. Suberant & tanquam fundatoribus plerumque Monasteriorum.

III. Ut à quibus alebantur.

IV. Non possunt nisi Episcopali authoritate fundari Monasteria.

V. Multa Monasteria à privatis fidelibus, vel à Monachis ipsis fundata fuere.

VI. Suberant & Monachi Episcopis, ut à quibus Regulam accepissent.

VII. Universim prima & princeps causa hujus subjectionis Monachorum, est divinitus instituta Episcoporum authoritas in omnem Christi gregem.

VIII. Verba Hieronymi aurea, de observantia summa Monachorum in Episcopos & Clericos.

IX. Ut Clerici omnes quodammodo in Apostolorum locum successerint.

X. Quo fundamento nitatur Presbyterorum potestas in Monachos. Consensio Corporis Christi naturalis & mystici.

XI. XII. Nunquam Parochus fuit Hieronymus, etsi secus sentire videatur Sulpitius Severus. Dissensiones Joannis Hierosolymitani Episcopi, & Hieronymi Presbyteri.

XIII. Episcopus solus Ecclesiæ præest, ut Caput & Princeps.

XIV. Erant Monasteriis sui Presbyteri ex proprio gremio.

XV. Nova quædam argumenta observantiæ Hieronymi in Clericos.

XVI. Lis sopita inter Episcopum Forojulienſem & Lerinenſem Abbatem. Quod tunc jus commune, & in quo juxta illud potestas Episcoporum in Monachos collocaretur.

XVII. Sanctissimi Monachi subjectionis & obedientiæ mirum exemplum.

XVIII. Imperium Episcoporum, maximæ in Monachos clementiæ & charitatis suavitate condiendum est.

XIX. Episcopi Abbates deligebant.

I. QUi ad Ordines & ad Ministeria sacra vocabantur Monachi, novis quidem hi vinculis strictiùs illigabantur obsequio Episcoporum : sed & ipse per sese status Monasticus jam à potestate & imperio Episcopali pendebat, etiam ut à Sacerdotio sejunctus; pendebatque tantò constantiùs, quantò virtutes omnes quo præcellentiores, eo & modestiores, sibique viles sunt, & tum à Deo, tum à potestatibus omnibus divinitus in Ecclesia maximè constitutis pendent.

Præcones fuere Episcopi, quà Apostolorum successores, non Præceptorum tantùm, sed & Consiliorum Evangelicorum; ex quo fit, ut Magistri & parentes fuerint eorum omnium, qui se Christianæ perfectionis apicem sectari professi sunt. Quos ita nobilissimis natalibus ornarunt Episcopi, domibus postea secessui aptis, legibusque & Regulis donaverunt.

II. Ad nauseam usque jam inculcata à nobis sunt Monasteria Ambrosii in suburbio Mediolanensi, Eusebii in Ecclesia Vercellensi, Martini apud Turonum, Basilii in Ponto & Cappadocia, Augustini & Fulgentii in Africa. Hinc perspicuum fit Episcopos longè plurimorum extructores fuisse, & dotatores Monasteriorum. De his omnibus & de plerisque aliis dici posset Episcopis, quod de Martino scripsit Severus Sulpitius, si Monachorum duo millia ejus exequiis affuerint, prolem ejus dumtaxat & spiritalem stirpem affuisse : *Monachorum ad duo millia convenisse dicuntur, specialis Martini gloria, cujus exemplo in Domini servitutem stirps tanta fructificaverat*. Docuit jam nos Hieronymus in Epitaphio Marcellæ, Athanasium in Italiam primum detulisse vitam superstitis adhuc Antonii, quam litteris mandarat, eoque quasi cœlesti igne conflagrasse Romam, lapsu temporis Occidentem totum, unde tot eruperunt postea Monasteria. Epist. 13.

Augustinus Hippone Monasteria utriusque sexus condidit, Presbyteros eis præfecit, morienſque Ecclesiæ suæ successoribusque dimisit, tanquam fundatas ab Episcopis ædes sacras. Ita manifestè

Pos-

Poſſidius ad calcem ejus vitæ : *Clerum ſufficientiſſimum & Monaſteria virorum ac fœminarum continentium cum ſuis Præpoſitis plena Eccleſiæ dimiſit, unà cum Bibliothecis, libros & tractatus, vel ſuos, vel aliorum Sanctorum habentibus.*

Invidiam faciebant Auguſtino Donatiſtæ, vel præter ſpem ſuam potiùs ſummum illi gloriæ cumulum adjiciebant, ex eo quòd ſtatus Monaſtici fundamenta poſuiſſet : *Arguens me, quod hoc genus vitæ à me fuerit inſtitutum.* Eodem tempore cœperant eſſe Carthagine Monaſteria : *Cùm apud Carthaginem Monaſteria eſſe cœpiſſent.* Ex his Monachis cùm alii exemplo & doctrinæ Apoſtoli obſequentiores, opere manuum vitam ſuſtentare ſe ganderent : alii ſocordiam inertiamque ſuam hoc fuco prætexerent, quòd cùm jugi orationi incumberent, fidelium oblationibus paſcendi eſſent : *Alii ſe ſuis manibus tranſigebant, obtemperantes Apoſtolo ; alii verò ita ex oblationibus religioſorum vivere ſolebant, ut nihil operantes unde neceſſaria vel haberent, vel ſupplerent, &c.* Auguſtinus hanc litem, quæ ipſos etiam inter ſe laicos commiſerat, elucubrato *Opuſculo de opere Monachorum* compeſcuit. Paucis his jam quæ protuli Auguſtini verbis, patet jam tum Monachos partim ſuis ſe tranſegiſſe manibus, partim fidelium victitaſſe oblationibus, quæ Epiſcoporum largitati non immeritò adſcribi poterant, ut qui eas à Clero in eos derivari & detorqueri paterentur. Quod ergo de Ambroſii Monachis & de ipſo eorum altare dicit Auguſtinus, ad nutrimenta etiam corporalia trahi poteſt : *Erat Monaſterium Mediolani extra urbis mœnia ſub Ambroſio nutritore.*

Contra Lit. Petil. l. c. 40. Retract. L. 2. c. 21.

Confeſſion. l. 9. c. 6.

III. Etſi autem Auguſtinus in eo libello de Opere Monachorum teſtatum faciat percupere ſe, ut tam latè per Africam quàm in aliis Orbis Chriſtiani Plagis propagentur Cœnobia : *Propoſitum veſtrum tam bonum, tam ſanctum, quod in Chriſti nomine cupimus, ſicut per alias terras, ſic per totam Africam pullulare.* Non diſſimulat tamen, nec celat illos, quàm jure tenerentur aliquam ſaltem ſuſtentationis ſuæ partem labore & arte quapiam ſua parare, cùm ordinarii Sacramentorum & Verbi Miniſtri non eſſent. Si enim Miniſtri altaris de altari vivant, ea *non mendicitas eſt, ſed poteſtas.* At cùm hi Monachi eſſent obſcuriſſimæ plerumque ſtirpis, & ab aratro ad Clauſtra migraſſent : ut ſacerdotalia non poterant munia defungi, ita nec quæ ſacerdotii propria ſunt jura & vectigalia, uſurpare : *Nunc autem veniunt plerumque ad iſtam profeſſionem ex conditione ſervili, liberti, ex vita ruſticana, ex opificum exercitatione, &c. Temerè ſibi arrogant quòd ejuſmodi habeant poteſtatem. Si enim Evangeliſtæ ſunt, habent ; ſi Miniſtri altaris, diſpenſatores Sacramentorum, bene ſibi iſtam non arrogant, ſed planè vendicant poteſtatem, &c.* Dixi cogi eos ab Auguſtino aliqua ſaltem ex parte labore manuum parare ſibi quo veſcantur : propterea quòd Monaſteria Regularis obſervantiæ aliquam dumtaxat diei partem labori manuum dicabant, reliquam orationi & lectioni : *Per ſingulos dies certis horis, quantum in bene moderatis Monaſteriis conſtitutum eſt, aliquid manibus operari, & cæteras horas habere liberas ad legendum & orandum.* Præterquam quod, ut infrà commonſtrabitur, multi ſemper Monachi juſtis de cauſis laboris immunes erant. Neceſſe ergo erat, ut alendis Monaſteriis largè ſuccurrerent fideles, quæ rurſum largitas dici poterat Epiſcoporum, quorum nutu & imperio diſpenſabantur fundi redituſque Eccleſiaſtici omnes.

De Opere Mona. c. 28.

Cap. 25.

Cap. 21, 22.

Cap. 29.

IV. Repetenda nobis eſt à Concilio Chalcedonenſi authoritas invictiſſima, qua perſuadeatur, authoritate & conſenſione demum Epiſcoporum fundandis dotandiſque Monaſteriis robur & ſtabilitatem inconcuſſam adjici : *Quæ ſemel ex voluntate Epiſcopi dedicata ſunt Monaſteria, perpetua manere Monaſteria, & res quæ ad ea pertinent, Monaſterio reſervari, nec poſſe ea ultrà fieri ſæcularia habitacula.* Reſidet penes Epiſcopos ſolos ſacerdotalis plenitudo poteſtatis, quæ rerum ipſam poteſt vertere naturam, ex profanis ſacra, ex ſæcularibus Eccleſiaſtica facere, & hanc conſecrationem declarare irretractabilem.

Can. 24.

V. Nec tamen inficias ire quiſquam poteſt, quin quanquam Epiſcopis accepta feratur plurimorum fundatio & dotatio Monaſteriorum, præſertim in urbibus & circa urbes : eorum fuerit tamen innumerabilis quædam multitudo, quæ vel Monachi ipſi, vel fidelium pietas, vel liberalitas Regum Reginarumque à fundamentis excitarit. Author vitæ Euthymii Lauras ab eo & Monaſticas ædes extructas complurimas fuiſſe prodit ; voluiſſe privatos aliquos in partem venire aliquam & impenſarum & meritorum : denique Imperatricem ipſam Eudoxiam, dum inter invias ſolitudines benè multa excitat Monaſteria, ſempiternum ſibi Palatium in cœlis exædificaſſe. Id ipſum obſervare eſt in vitis Antonii, Hilarionis, Pachomii, Theodoſii, Sabæ & tot aliorum, pœnitentiæ & perfectionis Evangelicæ ſigniferorum, quorum opulentiſſimus paupertatis theſaurus exhauriri non potuit in excitandis alendiſque Cœnobiis penè innumeris : cùm autem Laicorum etiam auxiliares ſibi largitates accedere patiebantur, non tam eorum opibus ipſi diteſcere, quàm illos locupletari à ſe poſſe confidebant, mirando prorſus inito cum pauperibus Chriſti commercio divitum.

VI. Cùm ergo fundationis jure omnia prorſus Monaſteria ſubjeciſſe non poſſint ſibi Epiſcopi : cùm rurſus antiquiſſimi illi Monachi illiterati & rudes maxima ex parte eſſent ; ideoque à Clericatu alieni, nec eo nomine Epiſcopis ſubjiciendi : venandum nobis eſt fundamentum aliud generalius, quo ſubjectio hæc tam neceſſaria univerſim aſtruatur. In mentem venire non injuria poſſet, Regulas Monachis ab Epiſcopis traditas, qui illorum proinde ut Legislatores, ita & magiſtri ac parentes fuerunt. Eam Baſilii laudem extollit Nazianzenus : *Monaſticarum legum inſtitutiones, partim voce, partim ſcripto traditæ.* Sed ante Baſilium frequentiſſima fuerant per Orientem univerſum Monaſteria, nec degere ea ſine Regulis ac præceptionibus potuere. Cùm diſtinguat hìc Nazianzenus Regulas ſcriptas & non ſcriptas : fingere ſibi quis poſſet ante Baſilium Ægypti & Palæſtinæ Monachis non fuiſſe Regulas, niſi vivæ vocis oraculo promulgatas, inſcriptaſque tabulis immortalibus cordium, moribuſque & uſibus ſanctiſſimorum innumerabiliumque Monachorum. At quo argumento extundemus, authores fuiſſe Epiſcopos earum legum viventium ? Non me præterit Athanaſium conſuetudine Antonii uſum fuiſſe familiariſſimè, & inviſendi ſcriptitandique quadam cum eo reciprocatione delectatum eſſe, ſicut & cum aliis Deſerti luminibus. Vitam quoque ejus ſcripſit, eaque per Occidentem dicta inſtar ſementis fuit, unde opulentiſſima ſeges efloruit. Sed non inde evinci poteſt, quòd Regulam Monachis Athanaſius dederit. Ut ſummum conjecturæ ſunt non aſpernandæ. Certum eſt Regulam ab Auguſtino ſcriptam fuiſſe, ſed ſanctimonialibus Monaſterii ejus Hipponenſis.

Orat. 20.

Epiſt. 109.

VII. Hinc ergo illud exiſtit, quandiu non alia Regula quàm Evangelio ipſo utebantur Monachi, eos Epiſcopis ſubjectiſſimos fuiſſe, divina hujus Regulæ authoritate, cùm ſint Epiſcopi ſucceſſores Apoſtolorum, & Chriſti Vicarii in ſua quiſque Diœceſi. Sive ſcriptæ autem poſtea, ſive non ſcriptæ acceſſerint Regulæ, non potuit illis Evangelicæ Regulæ tantò ſanctiori & vetuſtiori præjudicari quidquam aut derogari. Denique in Canonibus Conciliorum & Decretis Pontificum ea reſplenduit Monaſticæ norma politiæ & Regula, cui nullæ obſtreperent exceptiones.

VIII. Quantùm obſervarent colerentque Monachi, non Epiſcopos tantùm, ſed Presbyteros, & Cle-

& Clericos demum omnes, præclarissimè adnotavit Hieronymus, ita ut eorum ratione habita, ne à Laicis quidem sese ipsi discernerent: *An de Clericis aliquid audeam dicere, qui certè in suis urbibus commorantur? Absit ut de his quidquam siniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus. Qui claves Regni cœlorum habentes, quodammodo ante diem judicii judicant, qui ſponſam Domini ſui ſobria caſtitate conſervant. Sed alia Monachorum eſt cauſa, alia Clericorum. Clerici paſcunt oves, ego paſcor. Illi de altario vivunt, mihi quaſi arbori infructuoſæ ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad Altare non defero. Mihi ante Presbyterum ſedere non licet; illi ſi peccavero, licet tradere me Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit.* Ad Heliod. de vita Eremitica.

IX. Non mihi tempero, quin hìc aliqua obſervem, non facilè, non oſcitanter prætereunda. De Clericis univerſim loquitur Hieronymus, illoſque ait Ordini, gradui & poteſtati Apoſtolorum ſucceſſiſſe. Chriſtus ſanè Ordines omnes Clerumque univerſum in Apoſtolis ſuis primùm parturivit, quippe univerſum in ſe præcontinebat ipſe cum tota Sacerdotii plenitudine. Eam plenitudinem effudit ille in Apoſtolos, Apoſtoli in Epiſcopos in poſtera ſemper ſæcula propagandam. Cùm igitur Clerici ordinatione ſua partem veluti decerptam ex Sacerdotio perceperint, pro ſuo quiſque gradu: in partem etiam aliquam adſciti ſunt Apoſtolicæ ſucceſſionis & poteſtatis. Minores ipſi Ordines, qui Eccleſiaſtica ab inſtitutione dimanaſſe tam multis, nec indoctis videntur: ſunt tamen in radice veluti quadam ſua & origine inſtitutionis divinæ, quà delibationes ſunt Diaconatus, qui jam ipſe tertius eſt Sacerdotii gradus, & portio Hierarchiæ divinitus conſtitutæ. Hinc ergo illa ſanctiſſima Hieronymi & priſcorum Monachorum religio & obſervantia in Clericos omnes.

X. Juvat rurſus in eodem Hieronymi teſtimonio illud advertere, nullum ab eo diſcrimen interponi Laicos inter & Monachos, quando eorum comparatio inſtituitur aliqua cum Clericis, maximè verò cum Presbyteris Epiſcopiſque. Fatetur Monachos Clericis ſubditos, immo & vectigales, denique eorum obnoxios juriſdictioni. Ejus rei mira quidem, ſed & ſolidiſſima hæc ratio eſt. Quibus poteſtas eſt tam divina, & quam ne mente quidem, nedum verbis aſſequi poſſimus, in corpus proprium & naturale Chriſti, ut illud pariant ad aras, illud diſpenſent, illud indignis ſubducant, illud dignis impartiantur: non poſſunt anguſtiorem aut jejuniorem in ejuſdem Chriſti corporis membra myſtica exercere authoritatem. Et quì fieri poſſet, ut non eadem poteſtas penes illos eſſet in Monachos, æquè ac in Laicos: cùm hos illoſque ex æquo genuerint per baptiſmum, omnes ex æquo paſcant beentque cæleſti veritatis & carnis Chriſti pane; denique cùm omnibus indiſcriminatim cæleſtis regni fores aut occludant, aut pandant? Hæc ſanè omnia luculentè complexus eſt Hieronymus contextu ſuprapoſito.

XI. Presbyteratu poſtea initiatus fuit Hieronymus ipſe, poſſet & Parochus dici Eccleſiæ Bethlehemiticæ, ſi certa in eo fides Severo Sulpitio addi poſſet: *Bethlehem oppidum petii, Eccleſiam loci illius Hieronymus Presbyter regit; nam Parochia eſt Epiſcopi, qui Hieroſolymam tenet.* Adjicit inexorabili eum cenſuræ ſuæ ne Clericos quidem ſubductos voluiſſe; ideoque ſubiratos ei illos ferè fuiſſe: *Oderunt eum Clerici, quia vitam eorum inſectatur & crimina.* Non ſatis mihi liquet, an de diſſidiis capi id debeat inter Joannem Epiſcopum Hieroſolymitanum ortis & Hieronymum. Sed in Epiſtolis ea de re ab Hieronymo ſcriptis perſpicuum eſt, & ipſum, & fratrem ejus Paulinianum, quamvis Presbyterii Ordine aucti fuiſſent, Parochialis Eccleſiæ clavum nunquam adminiſtraſſe. Id verò in eum ſcopum hìc refertur, ut conſtet etiam tum cùm æſtuarent maximè diſſenſiones, nunquam Hieronymum detraxiſſe quidquam de ea reverentia, quam Monachi, etiam Presbyteri Epiſcopis impendere coguntur. Expoſtulabat Joannes de contumacia Hieronymi & Pauliniani. Reſponſionis Hieronymi ſumma hæc eſt: Subjici ſe Epiſcopis, à quibus ordinati ſint; ſi flagitet autem Joannes, ut eum non aliter colant, quàm ſi ab eo ordinati fuiſſent, ſe quidem ad humillima ejus obſequia venturos, quibus laici fideles in Epiſcopos funguntur; at quod ad functiones ſacerdotales ſpectat, nullo ſe earum contemplatione obligari novo obſequio, cùm iis nec fungantur, nec fungi velint: immo nec cogi poſſint ut velint, cùm invitis & renitentibus ſibi ingeſta ſit ordinatio, ac vehementer conteſtantibus, integram ſe ſuam ſibi ſervare libertatem, eam ſcilicet quam ſolitudinum incolæ ſibi vendicant, in ſeceſſu agendi, & otii hujus cæleſtes quaſdam delicias anteponendi eminentioribus quibuſque Cleri dignitatibus: *Si de Pauliniano tibi ſermo eſt, vides eum Epiſcopo ſuo eſſe ſubjectum, verſari Cypri, ad viſitationem noſtram interdum venire, non ut tuum, ſed ut alienum, ejus videlicet, à quo ordinatus eſt. Quod ſi hìc etiam eſſe voluerit, & in exilio noſtro quietus in ſolitudine vivere, quid tibi debet, niſi honorem, quem omnibus debemus Epiſcopis? Fac à te ordinatum; idem ab eo audies, quod à me miſello homine Epiſcopus Paulinus audivit: Num rogavi te, ut ordinares? Si ſic Presbyterium tribuis, ut Monachum nobis non auferas, tu videris de judicio tuo. Si autem ſub nomine Presbyteri tollis mihi, propter quod ſæculum dereliqui, ego habeo quod ſemper habui, nullum diſpendium in ordinatione paſſus.* Paulinianus ergo ab Epiphanio ordinatus Presbyter non aliter illi ſuberat, tametſi Monachus, quàm cæteri Presbyteri. Si collibitum verò ei fuiſſet ſedem ſibi Hieroſolymis defigere, tam integrum ei fuiſſet, quàm Hieronymo, dum ceſſaret ab officio quocumque ſacerdotali: quod ut attingeret, cogi neuter poterat à Joanne Epiſcopo, propterea quòd præter voluntatem & reluctabundus fuerat uterque ordinatus. Ad Pammac. adv. error. Joa. Hieroſ.

XII. Pergit porrò ibidem Hieronymus ediſſerere, ut Presbyteri Monachi venerarentur Presbyteros ad Parochiarum gubernacula ſedentes, & ipſos multò impenſiùs Epiſcopos. Ait enim quanquam eſſent quinque Presbyteri in Monaſterio Bethlehemitico, adduci tamen eos non potuiſſe, ut quadraginta eorum baptizarent, qui terrore cæleſtis cujuſdam portenti conſternati ad Eccleſiam confugerant, & enixiſſimè flagitabant ſalutari confeſtim expiari ſe lavacro. Illos omnino ad eos remiſere Presbyteros, quos Joannes in Monaſterio conſtituerat Bethlehemitico: *Ante paucos menſes cùm obſcurato Sole circa dies Pentecoſtes omnis mundus jam jamque venturum judicem formidaret, quadraginta diverſæ ætatis & ſexus, Presbyteris tuis obtulimus baptizandos. Et certè quinque Presbyteri erant in Monaſterio, qui ſuo jure poterant baptizare, ſed noluerunt quidquam contra ſtomachum tuum facere.* Non diſſimulat Hieronymus in poteſtate fuiſſe quinque illorum ex Monachis Presbyterorum, ut baptiſmum conferrent: *Suo jure poterant baptizare.* Unde facilè, nec improbabiliter conjicias, necdum tunc Epiſcopos Parochoſque concitatos aut inflammatos fuiſſe adversùs Monachos ſuper adminiſtratione Sacramentorum. Id quippe præſtabat horum in illos veneratio & obſequendi vehemens proclivitas, ut & illi his lubentiſſimè copiam facerent adminiſtrandorum Sacramentorum, quoties ad eos ea de cauſa Laici confugerent. Ibidem.

XIII. Suggeritur & aliud in ſubſequentibus mox verbis argumentum. In Hieronymum & Paulinianum excandeſcebat Joannes, quaſi violenter Sacerdotii munia invaderent & involarent; quippe qui

ab alio,

ab alio, quàm à ſeipſo Diœceſano eorum Epiſcopo ordinari non potuiſſent. Ab illis ergo altare aliud, thronum alterum excitari in Eccleſia, regnumque uſurpari. Eam calumniam uno verbo diffiar Hieronymus; non regnare in Eccleſia niſi Epiſcopos; tam alienos ergo ſe eſſe à Regno, quàm ab Epiſcopatu ambiendo. *Si proprium defendimus principatum, oſtende nos in Parochia tua habere Epiſcopum.* Hoc reſponſo patet Epiſcopum unum, Principem eſſe & Capur Diœceſeos; & quandocumque Presbyteri omnes Diœceſeos, ſive Regulares, ſive ſæculares, ipſi uni aſſurgunr, ipſi uni conglutinantur ut Capiti, nihil paci, nihil unitati publicæ imminere periculi in adminiſtratione Sacramentorum. Certè Canones complurimi cavent, ne Epiſcopi alii in aliorum ditionem ſacram quidquam moliantur: at non perinde laboratum eſt per priora hæc ſæcula de Parochorum aliorum in alios uſurpatione prævertenda.

XIV. Totus hic porro Hieronymi ſermo labefactare prorſus videtur illam Severi Sulpitii narrationem de Hieronymo, quaſi Parochi nomine & authoritate Hieroſolymitanam Eccleſiam regente. Hic ipſe autem Joannes Epiſcopus, qui tam inclemens erat in Monachos, Monachus ipſemet erat, teſte Hieronymo ipſomet in Epiſtola ad Theophilum adversùs errores Joannis Hieroſolymitani. *Monachus, proh dolor! Monachis minatur & imperat exilium: & hoc Monachus Apoſtolicam Cathedram habere ſe jactans.* Epiphanius ipſe quoque eaſdem abſtergens, quæ in ipſum redundabant, Joannis calumnias: præ humilirate & verecundia Hieronymum & Vincenrium affirmat à celebrandis Myſteriis omnino abſtinuiſſe: id numeroſæ Monachorum Congregationi, & dolori fuiſſe & detrimento: ea juſtiſſima cauſa adductum ſe fuiſſe, ut Paulinianum Presbyterum ordinaret, non in Parochia quæ Epiſcopo Hieroſolymitano ſubeſſet, ſed in Monaſterio. *Cùm vidiſſem quia multitudo ſanctorum fratrum in Monaſterio conſiſteret, & ſancti Presbyteri Hieronymus & Vincentius propter verecundiam & humilitatem nollent debita nomini ſuo exercere ſacrificia, & laborare in hac parte miniſterii, quæ Chriſtianorum præcipua ſalus eſt, &c. Quanquam in Monaſterio ordinaverim, & non in Parochia quæ tibi ſubjecta ſit.* Cœperant ergo Monaſteria Presbyteros non habere, niſi ex ipſo grege Monachorum delectos: anteà enim longè aliter ſe res habuerat.

Epiſt. Epiph. ad Joannem Hieroſol.

XV. Alio certè loco Hieronymus teſtatiſſimam fecerat ſuam erga Clericos omnes ſummam quandam reverentiam, & quàm demiſsè, quibus obſequiis æquum ſit ut Monachi Paſtores parenreſque ſuos in Chriſto colant. *Quaſi non quidquid in Monachos dicitur, redundet in Clericos, qui Patres ſunt Monachorum. Detrimentum pecoris, paſtoris ignominia eſt. Sicut è regione illius Monachi vita laudanda eſt, qui venerationi habet Sacerdotes Chriſti, & non detrahit gradui, per quem factus eſt Chriſtianus.* Eadem ipſa penè verba fuere ſanctiſſimorum olim Monachorum in Concilio Conſtantinopolitano ſub Flaviano Actione quinta adversùs Eutychetem habito: ubi conteſtati ſunt ſe Eccleſiæ filios eſſe, nec alium ſibi eſſe poſſe ſub Deo Patrem, quàm Archiepiſcopum: *Nos verò & Eccleſiæ filii ſumus, & unum Patrem poſt Deum habemus Archiepiſcopum.* Hanc unam Hieronymus ab Epiſcopis deſiderabar moderationem in explicando imperio ſuo in Monachos: Meminiſſent ſe Patres eſſe, non dominos, & imperium geſtare charitatis, non terroris atque tyrannidis: *Contenti ſint honore ſuo; Patres ſe ſciant eſſe, non dominos, maximè apud eos qui ſpretis ambitionibus ſæculi, nihil quieti & otio præferunt.*

Ad Furian. de viduitate ſervanda.

Con. Calch. Act. 1.

Epiſt. Hieronymi ad Theoph. adv Joann. Hieroſol.

XVI. Hic lenitatis idem & charitatis inſtinctus animabat omnino agebatque Epiſcopos Concilii Arelatenſis III. ubi compoſitæ ſunt diſſenſiones Theodori Epiſcopi Forojulienſis, & Fauſti Lirinenſis Abbatis. Ad hunc enim modum utriuſque jura temperata conciliataque ſunt. Statutum eſt, ut Clerici omnes Lirinenſes ordinari non poſſent, niſi à Theodoro, vel ab iis quos ille delegaſſet: ab eo Chriſma, ab eo Confirmatio ſuſciperentur: ne ad Communionem & ad Altaris miniſterium admitterentur extranei Clerici, niſi eo permittente. Laici porro Monaſterii in ſolius Abbatis poteſtate eſſent, nec poſſet Epiſcopus quenquam eorum ordinare, niſi petente Abbate. Sic ab Epiſcopo Clericorum pendebat ordinatio: at quicumque expertes & vacui Ordinum eſſent, in ditione erant & poteſtate ſolius Abbatis, citra cujus aſſenſum ordinari non poterant. *Ut Clerici atque Altaris Miniſtri à nullo niſi ab ipſo Theodoro Epiſcopo, vel cui ipſe injunxerit, ordinentur: Chriſma nonniſi ab ipſo ſperetur; neophyti ſi fuerint, ab eodem confirmentur: peregrini Clerici abſque ipſius præcepto in communionem, vel ad miniſterium non admittantur. Monaſterii verò omnis laica multitudo ad curam Abbatis pertineat, neque ex ea ſibi Epiſcopus quidquam vendicet, aut aliquem ex illa Clericum, niſi Abbate petente, præſumat. Hoc enim & rationis & religionis plenum eſt, ut Clerici ad ordinationem Epiſcopi debita ſubjectione reſpiciant: Laica verò omnis Monaſterii Congregatio ad ſolam & liberam Abbatis proprii, quem ſibi ipſa elegerit, ordinationem, diſpoſitionemque pertineat.*

Conc. Gall. To. I. p. 110.

Ejuſmodi erat non privilegium celeberrimæ Abbatiæ ab Epiſcopis conceſſum, ſed jus commune, quod tunc temporis in uſu erat. Obſervant enim Epiſcopi hujus Concilii Leontium Theodori præceſſorem ad eundem ſe geſſiſſe modum, & intemerata fide ſervari debere Regulam ſanctiſſimi Monaſterii hujus fundatoris. *Hoc tantummodo vindicaturus, quod deceſſor Leontius Epiſcopus vindicaverat, &c. Regula quæ à fundatore ipſius Monaſterii dudum conſtituta eſt, in omnibus cuſtodita.* Ex hac ergo Synodali Conſtitutione emicat, poteſtatem temporalem penes unum fuiſſe Abbatem: & quoad ſpiritalem, obnoxium fuiſſe Epiſcopo Monaſterium, tum quòd niſi ejus nutu & arbitrio haberi non poſſet Ordinatio, Chriſma, Confirmatio: tum quòd nec extranei admitti poſſent, niſi eo annuente Clerici. Cæteroqui omnia adminiſtrabat Abbas, vel jure communi, vel conſenſione certiſſima Epiſcopi, quæ in jus commune evaſiſſet.

XVII. Seu ſanctus Ephremus, ſive quivis alius ſcriptor vitæ Anachoretæ ſanctiſſimi & prorſus mirandi Abrahami, is certè narrar ab hoc ſolitudinis & ſacri otii ac ſilentii amatore conſtantiſſimo, perdiu reſtitum fuiſſe Epiſcopo, qui Presbyteratu illum, & Cura atque Præfectura ſacra Vici, quem ſoli incolebant Pagani, onerare meditabatur. Tandem aliquando obedientiæ ceſſit humilitas, cùmque pulcherrima hæc verba in aures Abrahami intonuiſſet Epiſcopus: *Cùm univerſa compleveris, agnoſce te obedientiam, quæ cunctis virtutibus eminet, non habere*: fracta eſt ejus contumacia prior, ceſſit imperio Epiſcopi, creatus eſt Presbyter, & tanta fidei conſtantia, tam invicta animi fortitudine in horum converſionem Paganorum incubuit, ut omnes randem in Eccleſiæ gremium, omnes ad ſacrum baptiſmi lavacrum perduxerit. At poſtquam legi obedientiæ ſatis à ſe factum eſſe arbitratus eſt, primævo abreptus ſilentii & ſolitudinis amore, clam feceſſit aufugirque, & Epiſcopum coegit ei Parochiæ alium præficere.

Vitæ Patr. Roſveidi.

XVIII. Tantò luculentior hìc obedientia ab Anachoreta Abrahamo impenſa eſt Epiſcopo, quantò eam is precibus, & hortamenris eblandiebatur, aliiſque paternæ charitatis lenociniis, quæ propria forma eſt & ſumma laus Imperii ſacerdotalis. Ira ſentiebat Hieroymus in Epiſtola ad Theophilum adversùs errores Joannis Hieroſolymitani: *Amari parens & Epiſcopus debet, non timeri. Non quæ-*

ris

ris Monachos tibi esse subjectos, ideo magis subjectos habes. Tu offers osculum, illi colla submittunt. Exhibes militem, & ducem impetras. Quasi unus in pluribus es, ut sis unus ex pluribus. Citò indignatur libertas, si opprimitur. Nemo plus impetrat à libero, quàm qui servire non cogit. Novimus Canones Ecclesiasticos, non ignoramus ordines singulorum, &c. Episcopi ex Hieronymi sententia, patres sunt, non heri: Pastores, non dominatores subditorum: optatius illis esse debet amari, quàm timeri; lubentiùs eis ceditur, qui minus exigunt: obtemperant propensiùs, qui minimè coguntur: ea porro subjectio ex animo, tantò firmior est, quò liberior: diuturna non est servitus, quæ extorquetur. Sed singulari decet Episcopos esse teneritudine & charitate erga illustriores eos Ecclesiæ filios, qui conculcatis sæculi pompis & voluptatibus, approbaverunt tam non esse in rebus humanis quod extimescant, quàm quod ambiant: *Non novit terrori natio ista succumbere; & impendenti gladio magis cervices, quàm manus subjicit. Quis enim Monachorum exul patriæ, non exul est mundi, &c. Contenti sint honore suo Episcopi: Patres se sciant esse non dominos, maximè apud eos, qui spretis ambitionibus sæculi, nihil quieti & otio præferunt.*

l. 21 XIX. Studitarum Abbate apud Constantinopolin mortuo, narrat Theodorus Lector Patriarcham Timotheum eò profectum, ut Abbatem alium vel ut alia habet editio, Episcopum ordinaret. Qui ordinandus erat, non est assensus Ordinationi, nisi postquam Timotheus Chalcedonensi se Concilio adhærere professus est. Ordinatio hìc bis exprimitur voce χαροτονίας: unde augurari quis posset Episcopum pro Abbate ordinatum fuisse. Nec desunt ejus rei exempla. Utcumque se id quidem habeat, at indubium hinc fit in potestate fuisse Episcopi, ut vacantibus Monasteriis Abbates daret. Qua de re infrà suo loco copiosiùs.

CAPUT XXVII. P. 3. l. 1. c. 34.

Ut Monachi & Monasteria ab Imperio Episcopi penderent sæculo VIII. IX. & X.

I. Argumenta varia ut ab Episcopo penderent Monachi ex Conciliis.

II. Argumenta alia ejusdem obedientiæ.

III. Episcopi Monasteria persæpè ipsi fundabant, & hinc novi in ea juris accessio.

IV. Vel succedebant juri fundatorum.

V. Sine præjudicio Ecclesiæ Cathedralis Monasteria fundabant.

VI. In Oriente non poterant Fundatores Monasteria sua eximere potestati omnium Episcoporum.

VII. Episcopus sub ditione, non in proprietate sua habebat omnia Monasteria.

VIII. Potestas Monachorum ad Confessiones, & Ordinationes, ad Tonsuram & Professionem Monachorum.

IX. Argumenta alia obnoxiæ Episcopis Monachorum sortis.

I. NUllis circumscribitur limitibus in Concilio Verno anni 755. spiritalis Episcoporum potestas in Regulares, sicut nec in Clerum, & in Laicos: *Ut unusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua Parochia, tam de Clero, quàm de Regularibus, vel sæcularibus, ad corrigendum & emendandum secundùm ordinem Canonicum spiritalem, ut sic vivant, qualiter Deo placere possint.* Si repugnet quis Episcopo, confugiendum est illi ad Metropolitanum: cujus potestati si quis rebellet, adeundum est Provinciæ Concilium. Denique si quorum contumacia non frangatur Concilii auCan. 3. 5. thoritate, eos Monasteria abigendos statuitur, quod Monachis aliis obsequentioribus commendetur, Concilii & Regis voluntate: *Tales in eodem loco in ipsa Synodo constituantur, per verbum & voluntatem Domini Regis, vel consensu servorum Dei, qui secundùm ordinem sanctum ipsum gregem regant.* Concilio Francofordiensi cautum est, ne eligi possit Abbas, post impetratum etiam Regis consensum, nisi approbante Episcopo: *Ut Abbas in congregatione non eligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi loci illius.* Utque possent Episcopi observantiæ Monasticarum Constitutionum imminere, jubentur in hoc Concilio Regulam & Canones perdiscere: hoc est Regulam beati Benedicti: *Ut Episcopum Canones & Regulam non liceat ignorare.* Cùm enim eæ tum partes essent Episcoporum, ut excubarent & in Clericos ad Canonum, & in Monachos ad Regulæ observantiam religiosissimam, utraque hæc illis gemina peritia perneccessaria erat. Can. 17. Can. 20.

Ideo & in Concilio Moguntino anni 813. Episcopi Monachos & Abbates compulerunt, ut pollicerentur & in se reciperent, nullis se unquam causis sæcularibus, litibusque implicatum iri, nisi ex consensu & cum consilio Episcopi: *Monachi ad sæcularia placita nullatenus veniant, neque ipse Abbas sine consilio Episcopi sui, &c.* Jussi sunt hoc eodem in Concilio Episcopi circumlustrare Monasteria omnia tum Monachorum, tum Canonicorum & Monialium, unà cum missis Dominicis extraordinariè in Provinciam delegatis, ut explorarent, an Regulæ beati Benedicti consentirent omnia; utque si quid obstreperet, id amolirentur, præsertim in iis quæ ad claustrum, sive clausuram regularem pertinebant: *Ut Missi per quæque loca directi, simul cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis perspiciant loca Monasteriorum, Canonicorum pariter & Monachorum, similiterque puellarum, &c. Si Claustrum firmum habeant, &c. Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Episcopus loci ipsius faciat emendari.* Denique adhortata est hæc Synodus, ut Monasteriis omnibus instarent, quò ab eis eligeretur, & tum denique accuratissimè observaretur, vel Regula Canonicorum secundùm Canones, vel Professio Monachorum secundùm Regulam beati Benedicti: *Episcopus sciat, quantos quisque Abbas Canonicos habeat in suo Monasterio, & hoc omnino ambo pariter provideant, ut si Monachi fieri voluerint, regulariter vivant: sin autem, canonicè vivant omnino.* Can. 11. 12. Can. 20. 21.

II. In Concilio Parisiensi VI. anni 829. sub Ludovico Pio, sancitum est, ut Abbates Canonicorum siqui immorigeros se & contumaces Episcopo præstarent, cum consensu Principis in Concilio Provinciæ exauthorarentur: *Abbates Canonicorum si Episcopo suo superbiendo obedire renuerint, Synodali judicio aut corrigantur, aut certè Principali authoritate interveniente, honore Prælationis priventur.* Concilium II. Aquisgranense sub eodem Ludovico Pio, anno 836. Abbates Canonicorum & Canonicos ipsos præcipit, tantò impensiùs obsequi subjicique consilio & authoritati Episcoporum, quantò ei uni rationes reddendas vitæ & disciplinæ totius non nesciunt: *In quantum tum ipsi Abbates, Abbatumque subjecti, Episcopis propriis pro se suisque omnibus rationem reddituros noverint: tanto eorum consilio atque authoritate modis omnibus mancipentur.* Et quod ad Abbates Monachorum spectat, statuit hæc Synodus, ut novo quodam fervoris æstu Regulari disciplinæ & pietati se dedant, nec ullis se innectant causis, sive sæcularibus, sive Ecclesiasticis, nisi consulto & assentiente Episcopo: *Et neque sæcularibus neque Ecclesiasticis negotiis, nisi in causa necessitatis, accepta tamen propriæ civitatis Episcopi licentia, interesse.* Can. 1. 2.

Hinc dilucet arctiùs cohæsisse & paruisse Episcopis Canonicos cum suis Abbatibus, quàm Monachorum Abbates cum Monachis suis. At quanquam

Mona-

Monachis plerumque permitterent interiorem Monasterii disciplinam Episcopi, juridicè tamen illos visitabant quandoque, & accuratissimè in omne eorum regimen inquirebant. Ita manifestè declarat Concilium ad Saponarias sub Carolo Calvo, anno Can. 5. 859. *Ut Congregationes Canonicorum, & Monachorum, ac Sanctimonialium secundum Canonicam institutionem à propriis Episcopis strenuè visitentur, & eorum religio & habitus exquiratur, si vita & moribus sint probi, &c.*

Datis ad eundem Carolum Calvum Epistolis Adrianus II. Papa submonet illum de generali illa Ecclesiæ lege, quæ omnino prorsus Monasteria jurisdictioni subjicit Episcopali: contestaturque plerisque Monasteriis extremam perniciem non aliunde acceleratam quàm ex sanctissimæ hujus legis violatione: *Nostis enim quia omne Monasterium in potestate Episcopi esse debet, juxta Canonicam authoritatem, & quia hoc est transgressum, ideo plurima Monasteria habentur destructa, sicut Monasterium Turonis, &c. Monasterium majus, &c.* Conc. Gall. To. 3. p. 401.

Ideo & quotannis poterat Episcopus Abbates omnes suæ ditionis in unum congregare locum, ut siquid præter Regulam tentatum usquam fuisset, id protinus emendaretur. Accipe quid in eam rem edicant Capitularia Caroli Magni: *Abbates pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant. Et si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur. Qui semel in anno in loco ubi Episcopus elegerit, accepta vocatione conveniant.* L. 6. c. 136. Ibidem prohibentur Monachi longinquis se committere peregrinationibus, licentia Episcopi non impetrata: *Monachos per unamquamque civitatem & regionem subjectos esse Episcopo suo, &c. Nec Monasteria propria deserant, nisi fortè eis præcipiatur propter opus necessarium ab Episcopo civitatis.* L. 5. c. 250. Sine litteris Episcopi, tam non poterant Monachi, quàm Clerici, finibus Diœceseos excedere: *Clericis, vel Monachis sine commendatitiis Epistolis Episcopi sui licentia non pateat evagandi.* L. 6. c. 130. Ideo & duo illi Ferrarienses Abbatiæ Monachi, qui Romam ad limina Apostolorum profecti sunt, quo sua Deo vota exolverent, litteras antè dimissorias acceperunt, tum ab Episcopo, tum ab Abbate suo. Verba Archiepiscopi Ganelonis Senonensis istiusmodi erant: *Romam proficisci orandi studio destinarunt, & nostra Abbatisque sui Lupi licentia accepta propositum exequuntur.* Lupi Epist. 101, 102. Lupi autem Abbatis Ferrarienses istiusmodi: *Romam proficisci supplicatum statuisse, & Antistitis memorati ac nostro permissu quod exoptaverant adimplere.* Idem ipse Lupus cùm magnoperè cuperet, Monasterii Altisiodorensis Monachum sibi cum primis utilem diutiùs in Monasterio suo retinere, scripsit ad Episcopum Altisiodorensem, cujus necessaria erat assensio eo maximè tempore, propterea quòd non multò antè Episcopus generali mandato Monachos omnes jusserat in claustrum suum remigrare: *Qui congregari undique fratres, vos præcepisse comperiens, cel sitidini vestræ hos direxi apices, postulans ut & hunc mihi aliquandiu concedatis.* Epist. 19. Mabill. Anal. To. 2. pag. 82. Cùm Monasterio à se constructo Abbatem præficere vellet Rambertus Episcopus Brixiæ, Aganonem Bergomatem Episcopum per litteras oravit, ut Maginardum sibi Monachum meritis & virtutibus clarissimum donaret: *Rogans ut concederemus Maginardum Presbyterum & Monachum, ut eum Abbatem ordinares.*

III. Erant Monasteria non pauca ab ipsis extructa & dotata Episcopis: hinc juris novi accessio, ut Episcopis subessent. Id genus erat quod Nivardus struxerat Remis, dotaveratque rebus ante Episcopatum partis. Subjecit illud ipse successoribus suis, & hoc insigne illi privilegium contulit, nullo uti privilegio, sed Episcopo subjici, committique ut amico, ut parenti, ut Ordinis Monastici custodi & conservatori: *Constituto Monasterio, quidquid possessionum ante Episcopatum fuerat visus habere, ad ipsum locum tradidit. Privilegium quoque contulit, ut scilicet ipse Præsul idem Monasterium, in sui juris dominatione, dum adviveret, conservaret, & ut post suum decessum Remensis Episcopus idem Monasterium gubernet, & eosdem Monachos contra omnes adversitates defendat.* Flodoard. Hist. Rem. L. 2. c. 7. Istiusmodi rursus erat Monasterium Avennacum, ab Hincmaro & Regina Irmentrude dotatum, fundis adsignatis ad viginti Clericorum & quadraginta Monialium sustentationem: *Significans se disposuisse viginti Clericos, & quadraginta Nonnas ibidem consistere posse.* Ibidem. L. 2. c. 27. Sicut olim Nivardus Antivillarense Monasterium Ecclesiæ Remensis opibus fundisque dotaverat: *Ostendens quod Nivardus Monasterium Antivillarense de rebus Ecclesiæ Remensis construxerit.* L. 3. c. 21. Concessit idem Hincmarus Episcopo Diaconum Monachum Abbatiæ Remensis: *Quem eidem Episcopo id petenti ad ordinandum & regendum committit.* Abbatiam sancti Remigii Remensis Archiepiscopi ipsi fundaverant. Permirum illud est, quod à Vuillelmo Malmesburiensi narratur, Athelvoldum ex Abbate Abendoniensi Ventoniensem Episcopum creatum, tot extruxisse Monasteria, ut tantis expensis vix pares esse possent Reges: *Tot & tanta Monasteria fecit, quod vix modò credibile videatur, ut talia fecerit Episcopus urbis unius, qualia vix posset Rex Angliæ totius.*

IV. Optimates & opulentissimi quique Monasteriorum fundatores, post immensas opes in eorum structuram & dotem effusas, cùm aliquandiu ipsi cum prole voluptatem fructumque cepissent ex eis, jus tandem suum omne non rarò in Episcopos, & in Ecclesias Cathedrales transferebant. Ita in hæc Cœnobia duplici jure muniebantur Episcopi. Id genus fuit Monasterium, quod Evrardus Marchio suis in latifundiis construxit. Præfuit illi post ejus mortem Rodolphus Abbas filius ejus, velut hæreditario jure. At postea ipse paulò ante mortem jus suum illud omne in Ecclesiam Cathedralem Remensem transcripsit: *Quod prædium post ejus obitum ad filium ipsius Rodulfum Abbatem hæreditario jure devenerit, qui res ipsas simul cum memorati Martyris gleba, vitæ suæ diebus absque ulla contradictione tenuerit; & de sæculo migraturus, easdem res cum Monasterio, & corpore sacro, Remensi sanctæ Dei Genitricis Ecclesiæ delegaverit, eandemque rerum suarum hæredem instituerit.* Flodoard. L. 4. c. 1.

V. Tantò proniores erant Episcopi & liberiores ad struenda dotandaque Monasteria ex Ecclesiæ reditibus agrisque, quòd Ecclesiam ipsi suam priùs hæreditariis suis agris dominiisque largiissimè donatis locupletaverant. Exemplo esse potest sanctus Meinvercus Paterbornensis Episcopus, qui in sua hac civitate Canonicorum Abbatiam condidit, & in dotem illi decimas Ecclesiæ suæ assignavit, cui de patrimonii sui opibus centies tantum & amplius contulit: *Ne alicui successorum suorum non bonæ voluntatis viro, neque amorem Dei in corde suo retinenti, mensæ suæ stipendia Episcopus diminuisse videatur, sciat eum has decimas & de hæreditariis & de acquisitis bonis centies restituisse.* Surius die Junii c. 12. Sive ergo Ecclesiæ bonis de patrimonio suo compensatis, sive expenso ipso patrimonio Episcopi construerent Monasteria, poterant ubique ea legare, ac speciali nexu subjicere successoribus suis, præter illam universalem legem, qua invictissimè Monasticus Ordo Episcopali Ordini subjicitur.

VI. Venio ad Ecclesiam Græcam, ubi siquam fundatores Monasteriorum conditionem fundationi ipsi inseruissent, sacris Canonibus infestam, & ei subjectioni, qua suos Monachi venerari debent Episcopos, irrita illa erat ipso jure: *Nota ex Novellis hic insertis, quod statuta quæ fiunt à fundatoribus, servantur, nisi adversentur Canonibus.* In Nomoc. Tit. 2. c. 2. Et mox: *Dic his notatis, consistere non posse, quæ in statutis & à fundatoribus scribuntur, ut locorum*

Anti-

Antistites nullam omnino partem habeant in Monasteriis à se ædificatis. Similiter nec Acta Antistitum, quæ continent eos qui eis succedent Episcopos, nihil juris habituros in Monasteriis; & quæ eam ob causam propter transgressionem intentantur ab eis segregationes, tanquam à ratione alienas, in ipsorum capita redituras. Ita Balsamon, qui id exprimit alibi ex Canone Chalcedonensi, ubi tamen occurrunt limites, quibus astrui poterunt legitima privilegia inferiùs disceptanda. Tradit enim voluntates fundatorum nullius esse ponderis, quando Monasteria, Xenodochia, vel Ecclesias subducunt Patriarcharum & Episcoporum potestati: propterea quòd Congregationibus sacris omnibus illud natura sua insitum sit, ut Episcopis subjiciantur: *Clerici ergo, vel Monachi, qui dicunt hodie, se Patriarchæ, vel regionis Episcopo non esse subjectos, tanquam sint liberi Monasterii, vel Ecclesiæ, proferentes utique etiam à fundatoribus factorum statutorum ordinationes, quid ad hæc respondebunt? Omnino nihil. Etiamsi quis fundator Monasterii, vel Ecclesiæ in statutis suis, vel ordinatione sua decreverit non subjici eorum Monachos vel Clericos regionis Episcopo, non audietur, ut qui divinis sacrisque Canonibus contraria statuerit.* Legitima privilegia alicui semper Episcopo subjiciunt, quidquid usquam est Monasteriorum.

In Can. 8. Chalc.

VII. In Concilio Constantinopolitano, quod Photii gregales primum & secundum dixere, denudatur ars turpissima & fraudulentia eorum qui Monasteria construebant, & nulli subesse volebant Episcopo, ut eorum & dominationem & proprietatem sibi semper posterisque suis vendicarent: *Se eorum quæ consecrata sunt, dominos inscribunt, & sola appellatione Deo dedicare machinantur.* Cui malo ut occurreret hoc Concilium, vetuit ut ne posthac fas esset construi Monasterium, nisi interpellato & consentiente Episcopo, cujus in manus deponerentur fundationis Chartæ, ut ne fundator quidquam possit decerpere, vel sibi arrogare eorum, quæ Deo ipsemet devovit, aut verò Abbatis nomen sibi induere: qua de re aliàs.

an. 1. apud alsamon. p. 9.

Additur & illud à Balsamone, quanquam Chartarum fundationis custos, & Monasteriorum defensor sit Episcopus, non esse tamen eorum dominum vel proprietarium, nec pro arbitrio suo cui volet ea posse donare. Liberum est enim Monasterium, suique juris, ut ne possit quidem alienari; nec ex eo ad Episcoporum quidquam redeat, nisi Episcopalia jura, nimirum potestas examinandi & judicandi reos, invigilandi in Ministros Altaris, Præpositum constituendi, jubendi ut nomen suum in sacris Diptychis recitetur: *Ex hoc Canone non est Episcopo concessum, potestatem in id Monasterium obtinere, tanquam ad ejus Ecclesiam dominii jure pertineret. Sed habet in eo tantùm jura Episcopalia. Ea autem sunt delictorum animæ examinatio, observatio eorum qui illa administrant, ejus nominis relatio, & Præfecti ordinatio. Conservabitur ergo Monasterium liberum & per se degens, non alienabile, nec donabile.*

VIII. Postremò denique disertis verbis pronuntiat Balsamon, Monachos Presbyteratu ornatos non posse vel Confessiones excipere, vel peccata remittere, nisi petmittente Episcopo: at eos qui Presbyteri non sunt, ne eo quidem permittente posse: quanquam non semel hi atque illi, perfrictissimæ frontis viri id auderent: *Quare nota, quod qui sine Episcopali permissione hominum confessiones excipiunt sacrati Monachi, malè faciunt; multò autem magis non sacrati. Ii enim cum permissione Episcopi possunt tale quidquam exercere.* Ex quibus argumentatur Balsamon, in eo Monasterio ubi Abbatem necesse erat Confessiones audire Monachorum, necesse fuisse ut Abbas Presbyter fieret.

In Can. 6. Carthag.

Erant quibus videretur non posse Abbates vel vestem vel tonsuram novis Monachis conferre: idque eliciebant ex eo, quòd solis integra servetur Episcopis virginum consecratio; quæ nihilo sanctior vel augustior est, quàm Monachorum vestis aut tonsura. Sed multò solidior est Balsamonis ratiocinatio, cùm Concilii VII. Canone Abbati Presbytero liceat conferre Tonsuram Clericalem & Lectoratum Monachis suis: multò evidentiùs ei licere, ut Tonsuram conferat Monachalem, citra novam Episcopi permissionem. Addit porro idem ipse, Monachos eos, qui Presbyteri sunt illi quidem, sed non Abbates, non debere quidem quenquam Monastica donare Tonsura, nisi permittente Episcopo, propter Canonem Cathaginensem, quo id prohibetur: sed contraria consuetudine præscriptum esse adversùs Canones & Leges: *Ex longa consuetudine, quæ Canone & Lege fuit potentior.*

IX. Præcipit VII. Synodus Oecumenica, ut ne sinant Episcopi nova construi Monasteria ab ambitiosis & inconsideratis Monachis, qui jugi impatientes, & obedientiæ tandem pertæsi, nova sibi exædificare Cœnobia adgrediuntur, ubi subesse nulli, cæteris præesse possint. Si cœpta sit tamen constructio, perfici eam patietur Episcopus, si suppetant facultates. Id in Clericis quoque & Laicis locum habet, qui nova ejusmodi quæpiam adgrediuntur. Denique in Concilio Constantinopolitano primo-secundo, ut à Græcis vocatur, prohibentur Monachi è Monasterio, ubi sæculo renuntiarunt, in aliud quodvis migrare, vel in sæcularium ædes, nisi permiserit Episcopus.

Can. 6.

Juris Orien. Tom. 1. pag. 372. 373.

CAPUT XXVIII. P. 4. l. 1. c. 52.

Quàm necessariò Monachi pendeant ab Episcopis post annum Christi millesimum.

I. Subjiciebantur Episcopo Monachi, nec injussu ejus Diœcesi migrare, aut digredi poterant.

II. Mira inter Episcopos Monachosque consensio.

III. Quamvis novæ efflorescerent Congregationes sub Abbate Generali, Episcopis tamen subjiciebantur.

IV. Primæ Episcoporum querelæ in Gallia & Italia adversùs Privilegia Monachorum.

V. Tuitio Sedis Apostolicæ, quam Monasteriis nonnullis Pontifex annuebat, nequaquam eò pertinebat, ut Episcopali jurisdictioni subducerentur.

VI. Aura quædam pietatis & castioris disciplinæ effudit se è Cassinensi primùm, postea & è Cluniacensi Cœnobio in innumerabilia Cœnobia: & hinc illa privilegiorum seges.

VII. Præcellentia Cassinensis Abbatis supra Cluniacensem non est profecta ex purioris disciplinæ, Regulæque strictiore observantia.

VIII. Cùm Cluniacensis Abbatia non habeat sibi subditos nisi Prioratus, singuli autem olim Monachi Cluniaci profiterentur, consortes etiam facti sunt omnes privilegiorum Cluniacensium.

IX. Cistertienses omnes Abbatiæ non solùm de consensu Episcoporum extructæ sunt, sed etiam post approbata ab illis statuta sua omnia. Idque à Romanis Pontificibus confirmatum est.

X. Quam Episcopis professionem ederent Abbates Cistertienses.

XI. Invehitur Bernardus in Privilegia.

XII. Illa tamen non improbat, quæ à fundatoris voluntate proficiscuntur. Doctrina Petri Cantoris Ecclesiæ Parisiensis.

XIII. De Dominicanis & Franciscanis.

XIV. Quid de privilegiis senserint sanctissimi viri, Carolus Borromæus, & Franciscus Salesius.

XV. Sanctæ Theresiæ consilia & gesta in hujusmodi

modi difficultatibus, sibi in speciem adversa, & tamen Ecclesiæ consiliis consentanea.

XVI. Conciliorum decreta alia.

I. QUos Regulares nunc dicimus, hoc est, Canonici Regulares & Monachi, Episcopali amplitudini & potestati subesse se lubentes jam olim & grataner profitebantur, tanquam illustriores quædam eorum gregis portiones; tantumdem saltem affixi Monasteriis, quàm Clerici Ecclesiis; ut tam non possent illi quàm hi à Diœcesi una in aliam migrare, sine consensione Episcopi. Concilium Legionense in Hispania anni 1012. suscipi ab Episcopis, vel retineri vetat Monachos & Moniales alterius Diœceseos, & Episcopi alterius jurisdictioni mancipatos: *Ut nullus contineat, seu contendat Episcopus Abbates suarum Diœceseon, sive Monachos, Abbatissas, Sanctimoniales refuganos; sed omnes permaneant sub ditione sui Episcopi.* Si Monachi suarum Diœceseon desertores & transfugæ, *suarum Diœceseon refugani*, cogebantur eò redire, non ergo erant adhuc ibi generales, vel Congregationes, vel Abbates, ubi possent Monachi ex Monasteriis aliis in alia aliarum etiam Diœceseon migrare. Hortatus est sanctus Fulbertus Monachos sancti Medardi reddere se jugo & ditioni sui Episcopi, cùm antiqui Canones, quos ibi citat, ita sanxerint. Alibi rursus Episcopo stimulos addit, ut ab Abbate Canonicam exigat subjectionem, sed ne extorqueat sacramentum, cùm ita se percupere præ se ferret Rex, Arnulphus Lexoviensis Episcopus meminit & ipse hujus Abbatum professionis cum sacramento. Scripsit & Ivo plures ea de re Epistolas.

Can. 3.

Fulber. epist. 74. 41.

Arnulph. epist. 13. 31. 42.

II. Considerativs & circumspectiùs dici posset hæc non tam Monachorum subjectio & dominatio Episcoporum, quàm suavissima quædam consensio & quasi concertatio Episcoporum ad amandos & devinciendos sibi charitatis vinculo Monachos: & Monachorum, ad venerandos & obsequiis suis demerendos Episcopos. Episcopi Concilii Lemovicensis anno 1031. Monachos Abbatibus suis omnino permisere: non subjugandos rati Conciliorum jussis & imperiis eos qui perfectissimis Evangelii legibus & consiliis sponte sua subsequuntur, & impigræ obedientiæ suæ celeritate jussa Episcoporum anteveniunt: *Monasteria Monachorum Regularia, quia diligentiùs & nitidiùs omnia ad nutum Altaris procurant, in Abbatum suorum arbitrio, de his, sicut de aliis regulis permittimus. Illi enim nostris legibus constringi non debent, qui ultra nos per arctam & angustam portam vitæ ingredi appetum, qui voluntatem propriam frangunt, qui Episcoporum jussis summoperè in omnibus obediunt. Tales, inquam, legibus non oportet subjici Conciliorum, nisi fortè reprehensioni vel contemptui patuerint.* Episcopus Lemovicensis, cujus hæc sunt verba in Synodo, cujus Acta fuere forsan perlecta in hoc Concilio, testificatur ibidem non multò post accersiri à se Abbates in suam Synodum non ad aliud, quàm ut consilii aliquid & sapientiæ extundat à viris pari prudentia & pietate præditis: experientia enim ipsa comperisse se, accedere nihil posse nitori, munditiæ & splendori librorum, ornamentorum & calicum, quibus Monachi uterentur: *Abbates Regulares non ideo ad Synodum venire cogo hujus Sedis, ut arguantur, sed ut mihi de rebus Ecclesiasticis moderandis consultum præbeant, &c.*

Si constans & inconcussa fuisset hæc inter Episcopos & Regulares amoris reciprocatio, æmulatioque mutuorum officiorum, non adgredienda mox nobis esset operosa disputatio de privilegiis, quibus pacem sibi Monachi aucupabantur, & ex quibus tamen interminabiles excitatæ sunt pugnæ. Vel ex hoc autem Canone constat, visitari solitas ab Episcopo tum Monachorum Ecclesias, sed Ecclesias tantùm, idque rarò, & ad laudes potiùs eorum pietatis & regularitatis celebrandas, quàm ad acerbiorem exerendam censuram. Erat & in Episcopi potestate pœnarum irrogatio, sed inculpatissimæ innocentiæ privilegio tuebantur se Monachi. Denique vocabantur ad Synodum, plus consilii & luminis impartituri, quàm accepturi.

III. Concilio Coyacensi in Hispania anni 1050. subjiciuntur Monachi & Moniales omnes Regulæ sancti Benedicti, & mandatis Episcopi: *Secundùm B. Benedicti regant statuta, &c. cum suis Congregationibus & Cœnobiis sint obedientes, & per omnia subditi suis Episcopis.* Sed hoc permittitur Abbatibus, ut ex mutuo consensu alii aliorum Monachos suscipiant: *Nullus eorum recipiat Monachum alienum, aut Sanctimonialem, nisi per Abbatis sui & Abbatissæ jussionem.* Si ad hanc migrationem necessarius non habebatur Episcopi consensus, illud erat jam privilegium, quo Abbates donabat hæc Synodus. Sed ante institutas Congregationes, earum instituendarum subinde necessitas emicabat, & rudimenta veluti quædam earum ponebantur, hac mutua permutatione Monachorum. Scripsit Gregorius VII. ad Monachos, ut Episcopum Lemovicensem placarent, qui de duobus Monasteriis sibi sublatis expostulabat. Erant ergo jam consociationes Monasteriorum complurium in unum veluti corpus compaginatorum. Urbanus II. in Concilio Turonensi anni 1096. docet Monasterium Cormericense Capitulo & Canonicis sancti Martini Turonensis adunatum subjectumque fuisse, à quibus Abbas Cormericensis pedo Pastorali donandus erat, sicut & ab Archiepiscopo Turonensi erat ordinandus: *Salvo Turonensis Archiepiscopi jure, quod in Abbatis ordinatione, secundùm communem Ecclesiæ consuetudinem exercendum est.* Paschalis II. Papa anno 1107. Archiepiscopo Narbonensi concessit confirmationis omnium jurium & privilegiorum suorum diploma: Monasteriaque omnia ei subjecit, juxta Ecclesiæ jus commune: *In Monasteriis verò, seu cæteris Ecclesiis, salva Sedis Apostolicæ authoritate, Canonicum vobis jus obtinere concedimus.* Idem prorsus indulsit & Archiepiscopo Viennensi: *Abbatias quoque tam intra quàm extra Viennensis urbis mœnia sitas, tuæ fraternitati regendas disponendasque committimus.* Paulò prolixior ille fuit in diplomate eo, quo Papiensem Episcopum ornavit. Sed eodem tandem omnia recidunt. Gelasii II. & Callisti II. concessiones ulteriùs non progrediuntur. Est & Callisti concessio, qua Canonicorum Regularium Abbatiam tutela & protectione dignatur Sedis Apostolicæ, ita tamen ut ab obedientia proprii Episcopi eam nolit recedere: *In B. Petri & Romanæ Ecclesiæ tutelam protectionemque suscipimus, &c. salva Augustensis Episcopi reverentia, &c. Ad indicium perceptæ à Romana Ecclesia libertatis, albam cum cingulo & amictu persolvetis, &c.*

De Bourdieux. L. 7. c. 17.

Can. 2.

Can. 2.

Epist. 48.

Epist. 78.

Cap. 86. Gelas. II. Epist. 4. Callist. II. Epist. 7.

Epist. 26.

IV. In Concilio demum Remensi anni 1119. præsidente Callisto II. Papa præfervidè destomachati sunt Episcopus Matisconensis & Archiepiscopus Lugdunensis in privilegia Cluniacensium, qui ne in Ordinationibus quidem Diœcesano subjici volebant Episcopo, nedum in aliis: *Ecclesias decimasque suas debitasque subjectiones sibi violenter abstulit, & congruas dignitates suorumque ordinationes Clericorum denegavit.* Cardinalis Joannes de Crema Monachorum patrocinium adgressus est, & hinc exorsus, non gravatè ferre debere Episcopos, si in eorum Diœcesibus possideat Sedes Apostolica, quæ ipsi fidelium religio largitasque legaverit: ejus loci, qui Cluniacum dicitur, dominum id Monasterium struxisse *in allodio suo*, hoc est, in agro libero, nullique obnoxio: simul illud donasse ac dicasse Ecclesiæ Romanæ, quæ ducentis ab hinc annis Abbates confirmaret, ordinaretque. Nec verò hìc assentiebantur Episcopi, immo nec dissensum suum dissimulabant, etsi Pontificis præsentis reverentia cohiberentur.

Orderic. Vit. l. 12.

Pari

Pati indignationis æstu cfterbuerunt Episcopi Italiæ in Concilio Romano anni 1122. sub eodem Pontifice : *Cœperunt Episcopi dicere , nihil superesse aliud , nisi ut sublatis virgis & annulis , Monachis deservirent : illos enim Ecclesias, villas , castra , decimationes , vivorum & mortuorum oblationes detinere.* Cassinensis privatim Cœnobii defensionem Pontifex ipse in se recepit, quòd illud & restauarassent, & magnis impendiis reparassent Romani Pontifices, vicissimque tutissimum ibi non semel habuissent perfugium : professus alioqui se Monasteria reliqua omnia dimittere illi sorti & conditioni, qua fuissent ab exordio & fundatione sua : *Cassinense Cœnobium ab omni mortalium jugo quietum ac liberum manere , & sub solius sanctæ Romanæ Ecclesiæ defensione perpetuò manere decernimus: Cætera verò Monasteria in quo ordine antiquitus constructa sunt , manere jubemus .* Author est Leo Ostiensis ab Alexandro II. generali immunitate donata fuisse, & Episcopali jurisdictioni subducta , quæcumque Cassinensi Abbatiæ subessent , sive Monasteria , sive Cellæ : *Non modò in nostra , vel principali Ecclesia , verùm in omnibus ubicumque cellis ullam jurisdictionem ne quis Episcopus usurpare præsumeret .*

o Ostien. l. 3. c. 23. Baron. ann. 1063. n. 32.

Non abhorret à similitudine veri Cassinensem Congregationem jam tum aliquam fuisse, perinde ut Cluniacensem. Hinc ab hoc Pontifice dictum, B. Benedictum Ordinis sui principatum ei contulisse : *Totius Ordinis Monastici Caput .* Cùm Cluniacensis ergo Congregatio antiquissima fuerit toto Occidente ; facilè intelligitur , ab his Congregationibus Monasticis ortum duxisse Ordinis Monastici privilegia . Minùs iniquè tulissent Episcopi , si solam sibi Papa Cassinensem Abbatiam reservasset : immo etsi Cluniacensem plenissima libertate frui solam permisisset, cùm ejus fundatores ea lege & conditione immensas opes suas Ecclesiæ legassent : si privilegia illa his duobus Monasteriis coercita, non in omnia se effudissent earum Congregationum Cœnobia , quod spoponderat Callistus II. Quod & rursus ab eo confirmarum est in Concilio I. Lateranensi anno 1122. ubi Abbates Monachosque omnes Episcopis subjecit, in Chrismate, in Oleo, in Ordine quolibet ab eis accipiendo : *Chrisma & oleum , consecrationes Altarium , Ordinationes Clericorum ab Episcopis accipiant , in quorum Parochiis manent .* Cùmque biennio post privilegio insigni muniret Abbatiam Bambergensem , non illam tamen absolvit potestate Episcopali : *In Romanæ Ecclesiæ protectione suscipimus , contra pravorum hominum nequitiam defendenda , &c. Ordinationes sanè Abbatum , vel Monachorum suorum à Catholicis Episcopis Diœcesanis accipiant .*

Can. 17.

ron. ann. 124. n. 1.

V. Hinc illud existit, protectionem illam & tutelam Sedis Apostolicæ, quam tam ambitiosè prehensabant Monasteria , non fuisse nisi tuitionem quandam , temporalium forsan magis , quàm spiritalium : certè quæ illa nequaquam subduceret ordinariæ Episcoporum potestati. Patet id rursus ex Privilegio , quod Paschalis II. anno 1110. Cistercienſi concessit Abbatiæ , quæ præ se initio tulit , nullis muniri se velle privilegiis , nec tamen sibi temperavit , quin protectione Apostolica tegi se vellet : *Abbatiam sub Apostolicæ sedis tutela speciaLiter protegi sancimus , quandiu vos ac successores vestri , in ea quam hodie observatis , disciplinæ ac frugalitatis observantia permanseritis , salva Cabilonensis Ecclesiæ Canonica reverentia .* Idem inculcat Alexander III. in Capite , *Recepimus , De privilegiis* , ubi agit de Ecclesiis , quæ Romanæ Sedi censum annuum pendebant : *Si ad indicium perceptæ protectionis census persolvitur , non ex hoc juri Diœcesani Episcopi aliquid videtur esse detractum .* Eadem habet & Bonifacius VIII. Capite , *Si Papa , De Privilegiis . In Sexto .*

Baron. ann. 1003. n. 45.

VI. Illud ergo distabant Congregationes illæ geminæ, Cluniacensis & Cistercienſis, quòd Cluniacensis privilegiis statim ab initio Apostolicis superstructa , aut certè non multò post vallata fuerit : Cistercienſis autem inter ipsa sui exordia privilegiis quibuscumque nuntium remiserit . Sed illud conveniebat celeberrimis his Congregationibus , quod & in superiùs laudata Paschalis II. Epistola observari potuit : quòd non alio ex fonte profecta ac derivata in eas sint tot singularia , seu privilegia , sive ornamenta , quàm ex nova & inusitata quadam pietate , ac regularitate prorsus incredibili . Cùm sanctus Odilo Cluniacensis Abbas Cassinum concessisset , pedo uti constanter recusavit , coram , ut ajebat ipse , Vicario beati Benedicti , & Abbatum Abbate : *Ubi Benedicti Vicarium , Abbatem scilicet omnium Abbatum adesse contingeret .* Cluniacum ipsum quod Cassinensi cœnobio concedebat , non alio tamen magis nomine , oculos omnium & admirationem ad se converterat , quàm quòd Monasteriis omnibus, quæ suo cœtui sociabantur , novam statim , & emendatiorem disciplinam , & strictiorem induceret Regulæ observantiam . Si qua Glabro fides , cùm primùm vacabat Abbatia quælibet , à Regibus & Principibus accersebatur Vuillelmus Congregationis Cluniacensis Abbas , eique illa commendabatur , puriorem in disciplinæ formam refingenda . Floriacensi ad Ligerim Abbatiæ eandem Helgaldus arrogabat laudem, ut *Caput esset totius Ordinis Monastici* . Victor II. cùm Cassinensem Abbatem in Cardinalium Collegium cooptasset , illi successoribusque ejus concessit tum primam sedem , tum suffragii prærogativam ante Abbates alios omnes in omnibus Principum & Episcoporum Conventibus : *In omni Episcoporum Principumque Conventu , superiorem Abbatibus omnibus sedem , & in consiliis eorum atque judiciis priorem sententiam firmavit .* Molestè ferens Innocentius II. usque adeo labefactatam esse Luxovienſis Abbatiæ disciplinam , qua nihil olim decantatius fuerat , Petro Abbati Cluniacensi mandavit, ut Abbatem & Monachos mitteret, pristinumque decus ei restitueret . Morem gessit Petrus , antè tamen enixè contestatus, quantùm ab ea re abhorreret : & quàm vereretur , ne aliena struens , sua destrueret , suisque dispendiis alios locupletaret : *Valdè timemus , ne frequenter , sicut sæpè fit , ad alias Ecclesias translatis fratribus nostris , quod aliis refrigerium , nobis inferat detrimentum .* Idem porro Petrus gratias egit per litteras Imperatoribus Constantinopolitanis, quòd Monasterium prope Constantinopolim exædificatum Cluniacensi Abbati , & Priori de Charitate commendassent : remuneratus & ipse vicissim est summos illos Principes societate & communione precum, atque adeo *Confraternitate* Ordinis, ad quam adoptati jam fuerant Reges Franciæ , Angliæ , Hispaniæ, Germaniæ , Hungariæ , & Imperatores ipsi.

Glaber. l. 3. c. 5. Baron. ann. 1024. n. 6. Idem. anno 1029. n. 9.

Baron. ann. 1057. n. 8. Leo Osti. l. 2. c. 97.

Baron. ann. 1131. n. 13.

Petr. Clun. l. 3. Ep. 23.

Idem. l. 2. Epist. 39. 40.

Adiri possunt monumenta certissima , quibus Abbatiæ Cluniacensi integrum illæsumque servatum est jus corripiendi, visitandi , reformandi , in Abbatiam sancti Ægidii ab Innocentio II. & in Abbatias Hispaniæ ipsis postulantibus Regibus; denique in ipsas Italiæ Abbatias. Cæteri non ejusdem tantùm , sed & sequentium sæculorum Pontifices , non cessarunt à novis identidem Monasteriis Cluniaco adjiciendis , tanquam Capiti & fonti castigatioris disciplinæ. Duodeviginti Cœnobia à Gelasio II. ei subjecta fuere. Ut quibus exploratissimum id esset, quod scripserat Paschalis II. Hugoni Abbati Cluniacensi , ubique per Gallias à Cluniacensibus aut institutam fuisse Religionis Monasticæ sanctitatem, aut saltem restitutam : *Ubi nulla fuerat , instituta : ubi defecerat , per Galliarum partes est restituta Religio.* Nec verò per Gallias tantùm , sed & per Occidentem universum revocatus fuerat opera & studio Cluniacensium pristinus Religionis fervor. Pontifex hic autem eandem

Innoc. II. Ep. 33. 34. 38. Celest. II. Epist. 2. Lucius II. Epist. 2. Hadria. IV. Epist. 27. Gela. II. Epist. 5.

Sirmund. in l. 4. Epist. Gofridi Vindocin.

laudem cum Cassinensi Cœnobio communicatam volebat.

VII. Sed in tumultuaria hac farragine exemplorum & testimoniorum, perspicuè tamen intelligitur, Cassinensis Abbatiæ prærogativas partas illi esse, ex omnium magis pietate in beati Benedicti Memoriam, ex officiis Pontifici Romano inter varias clades exhibitis, denique ex Principum favore: quàm ex nova & splendidissima quadam Monasticæ reformationis propagatione. Contra autem ex unius hujus postremæ causæ contemplatione, inclaruere vel maximè Cluniacenses, suoque sinu innumerabilia tum nova, tum vetustiora excepere, sibique adgregavere Monasteria. Hinc est quod Leo Ostien. L. 4. C. 62. ubi Pontius Cluniacensis Abbas, dignitatis & gloriæ cupidior, quàm sanctitatis, contendere cœpit cum Abbate Cassinensi, de nomine & prærogativa Abbatis Abbatum in Concilio quodam Romano, percontati sunt illum dumtaxat, Cluniacum Cassino, an Cassinum Cluniaco Regulam beati Benedicti impartiisset. Cùmque confessus esset, quod nulla tergiversatione celare poterat: statim pronunciatum est justissimis ergo de causis à Pontificibus ornatos fuisse Cassinenses Abbates splendido hoc elogio, ut Abbates Abbatum dicerentur. Antiquitatis ergo & dignitatis, non sanctitatis id præcipuum erat decus. Nec erat quod sibi plus æquo blandirentur Cluniacenses, qui ut solent exordia, vehementiùs tunc fervebant: sicut & Cassinenses olim dum recentes essent ab instituti sui cunabulis, majorem in modum pietate & religione efferbuerant. Deferbuit postea ut soler is æstus, primùm in Cassinensibus, postea in Cluniacensibus. Utrius cœtus ardor diuturnior fuerit, non facilè dici potest ob temporum perturbationes. Audiendus hic nunc est Leo Ostiensis: *Dùm Pontius Cluniacensis Abbas Abbatem Abbatum se jactaret, &c. Si à Cassinensi Monasteria tanquam à vivo fonte Monasticæ Religionis norma manavit, jure à Romanis Pontificibus Cassinensi Abbati hæc prærogativa concessa est, ut ipse solus, qui tanti Legiferi Vicarius est, Abbas Abbatum appelletur.*

Longè præclarior erat Petri Cluniacensis, tutiorque ratio propugnandæ gloriæ suæ Congregationis, cùm tam iniquo patiebatur animo Reverendissimum se, & Patrem vocari à beato Bernardo: *Reverendissimum me esse ignoro; Patrem, quantum ad te, me esse nego*: uni acquiescens nomini *fratris & amici*, exemplo Guiguonis Prioris Carthusiæ, qui in simili causa, his ad eum scripserat verbis: *Defixis in terram genibus obsecramus, ne* Petr. Clun. L. 6. Ep. 30. *vilitatem nostram Patris nomine dignam ulteriùs æstimetis. Satis & super satis est, si frater, si amicus, si filius appelletur, qui nec servi nomine dignus habetur.* Debetur hæc quidem nominum & titulorum magnificentia tam præclaris Abbatibus; sed ejusmodi est ea nominum gloria, ut cùm primùm ambitur, jam non gloria, sed dedecus sit. Illud quoque narrat Matthæus Paris, Authenticis Privilegiis Abbatem in Anglia Sanct-Albanensem, dictum fuisse primum & principem Abbatem Angliæ: quo nihil pulchrius, nihil optatius, si eam illi laudem, & majores sui pepererant, & ipse sibi adferebat fugiendo & latitando, non ambiendo ventosam gloriam.

VIII. Redeo ad Privilegia, quæ tantò magis increbuere, quantò latiùs & fama & opibus excrevere Abbates Generales, & Abbates Abbatum. Cluniacenses omnes Monachi non profitebantur nisi Cluniaci, aut non alibi saltem professio consummabatur. Id liquet ex Opusculis Petri Venerabilis, Petr. Venerab. De Miracc. l. 2. c. 7. Stat. Congr. Clun. c. 38. maximè autem ex ejus Compilatione Statutorum Cluniacensium; ubi sancitur, ut tyrones & Novitii omnes intra primum admissionis suæ triennium, Cluniacum convolent, nec antè possint vel ordinari, vel celebrare Mysteria, vel obedientia, seu Officio claustrali, aut prioratu donari. Ad eum modum cum essent omnes Cluniaci professi, ejus privilegiorum consortes quodam modo omnes efficiebantur, & quoadammodo rursus universa Congregatio uno Cluniacensi Cœnobio circumscribebatur: de Monachis dico, non de domibus & Prioratibus, per Gallias orbemque reliquum sparsis.

IX. Ex adverso autem Abbatiæ & Ordinis Cisterciensis fundamenta penè ipsa posita sunt in privilegiorum recusatione, & Episcoporum obedientia. Confirmata sunt à Callisto II. statuta, quæ assensu Episcoporum condiderant, & Ordo ipse: *Siquidem assensu & deliberatione communi Abbatum & fratrum Monasteriorum vestrorum & Episcoporum, in quorum Parochiis eadem Monasteria continentur, quædam Capitula statuistis, quæ authoritate Sedis Apostolicæ petitis confirmari, &c.* Bibl. Cist. L. 1. pag. Inter statuta ab Episcopis approbata, & ab Apostolica deinde Sede confirmata, principatum tenet famosa *Charitatis Charta*, cujus illud est maximè memorandum, ne privilegia deposcantur ulla: *Ne aliqua Ecclesia, vel persona Ordinis nostri, adversùs communia ipsius Ordinis instituta, privilegium à quolibet postulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere.* Annal. Cist. tom. pag. 109. Post Chartam Charitatis, quæ anno 1119. sub Stephano Abbate conscripta fuit, anno circiter vigesimo post fundatum Cistertium, conscripta, inquam, in Generali Capitulo totius Ordinis, cujus non plura adhuc erant, quàm undecim vel duodecim Monasteria: famosissima altera Collatio Statutorum in Capitulo Generali anno 1134. celebrata est, cujus articulo XXXVIII. prohibetur, ne quis Capitulo se Generali subducat, quovis prætextu mandatorum Episcopi, vel Archiepiscopi cujuslibet; propterea quòd nullum unquam exædificatur Cisterciensis Ordinis novum Cœnobium, nisi repræsentatis Diœcesano Episcopo Statutis Ordinis, & ab eodem confirmatis: *Et ideo sicut aliàs scripsimus, cùm quis Abbatum Abbatiam construere voluerit, primò hoc Capitulum & cætera Archiepiscopo vel Episcopo diligenter sunt ostendenda.* Annal. Cist. Tom. 2. p. 205. Cùm confirmaret Eugenius III. anno 1152. Statuta Cisterciensia, primum locum ei assignavit, quo spondent in seque recipiunt, non ante ullum à se fundatum iri Monasterium, quàm assensus sit Episcopus loci Statutorum suorum omnium observationi: *Statuistis inter vos, ne in alicujus Antistitis Diœcesi Ordinis vestri Abbatia fundetur, donec ipse Antistes Decretum, quod inter Ecclesias Ordinis vestri ad custodiam disciplinæ firmatum est, ratum se habere promittat.* Eugen. I Epist. 71.

Cæterùm compluscùli deinceps Ordines Monachorum Cisterciensibus Statutis usibusque sese accommodarunt. Cùm primùm edita & publicata est Charta Charitatis circa annum 1119. ea fuit veluti Regula, cui se conformarunt Ecclesiasticæ & Regulares Constitutiones complurimæ, quæ postea orbi Christiano illuxerunt. Ordo Præmonstratensis circa annum 1120. exortus accuratissimè sese his Statutis aptavit. Tres Abbates designati sunt, qui quotannis Abbatiam & Abbatem Præmonstratensem visitarent: *Per tres primos Abbates, de Lauduno, de Florefla & de Cuissiacensi, annua ibidem visitatio fiat.* Suprema potestas penes Capitulum Generale est. Ordo Vallis Scholarium in Diœcesi Lingonensi conditus anno 1212. ad eandem se Charitatis Chartam formari fingique voluit. Tres illi Priores fuere majores, quibus curæ est visitare Generalem ipsum in Ecclesia sua Matrice, cum potestate ejus abdicandi. Eodem propè ipso tempore excitatus est in eadem Lingonensi Diœcesi Ordo Vallis Gaulium, concinuitque cum primis Cistercienſi Instituto, cujus palmare id erat decus, ut communicato semper cum Episcopis consilio quidvis molirentur.

X. Hæc fuere initia Cistercienſium, uno maximè à Cluniacensibus dissidentia, quòd à privilegiis quibuscumque abhorrerent. Narrat ipsemet Sigebertus

bertus anno 1098. Robertum Moliſmenſem Abbatem fundato Ciſtercio, ejus regendi cura ſarcinaque à Valtero Epiſcopo Cabilocenſi inveſtitum fuiſſe. Honorius III. centum ampliùs poſt annis Decreto cuidam ſuo intexuit Profeſſionem, quam Ciſtercienſis omnes Ordinis Abbates facere tenerentur. Ex quo apertiſſimum eſt Epiſcopis tunc obſequentiſſimam fuiſſe Congregationem illam omnem: *Adjicimus ut Archiepiſcopi & Epiſcopi ea ſint forma profeſſionis contenti, quæ ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta, quæ talis eſt: Ego frater Abbas Ciſtercienſis Ordinis ſubjectionem, & reverentiam, & obedientiam à ſanctis Patribus conſtitutam, ſecundùm Regulam ſancti Benedicti, tibi domine Epiſcopo, tuiſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis, & ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, ſalvo ordine meo, perpetuò me exhibiturum promitto.* Nihil erat quo offenderentur Epiſcopi in hac clauſula, *ſalvo ordine meo*, quòd ea non innueretur niſi abſolutiſſima Statutorum Ordinis cuſtodia, quæ Epiſcopi ipſi aſſenſione & authoritate ſua firmaverant. Sed cùm eo Decreto Pontificis occurreretur ſimoniacis exactionibus, quibus ab Epiſcopis quibuſdam Monachi fatigabantur: conatibuſque exigendæ ab eis arctioris cujuſdam profeſſionis, vel obedientiæ ſtrictioris, adversùs decreta præcedentium Epiſcoporum, à Pontificibus ſummis confirmata; hinc non obſcurè intelligitur, ſi poſtea privilegiis à ſumma Sede extundendis ſtuduerunt etiam Ciſtercienſes, non ſola vel ambitione, vel Monaſticæ diſciplinæ relaxatione eò deventum eſſe.

C. Ne Dei Ieſiam. Simonia.

XI. Necdum eò res eruperat tempore Bernardi, qui crimini vertit Abbati Morimondenſi, quòd ab Abbatia ſua diſceſſiſſet, inconſulto, nec aſſentiente Epiſcopo ſuo Lingonenſi, & Abbate Ciſtercienſi: *Epiſcopi Lingonenſis, & Abbatis Ciſtercienſis, nam utrique debitor erat, licentia.* Fuere amariſſimæ Bernardi querelæ, in ſinum effuſæ Innocentii II. ex eo quòd Abbas ſancti Maximini Trevirenſis impatientiſſimè ferens Abbatiam ab Alberone Archiepiſcopo emendari, & enormibus repurgari vitiis, Patronos Romæ potentiſſimos nactus eſſet, & ſuorum confirmationem privilegiorum: *Ne iterum poſſit ſurripi à Monachis: non tam ut ſimulant, appetentibus libertatem, quàm fugitantibus diſciplinam.* Idem ipſe datis litteris ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum, eloquentia & zelo incredibili invehitur in Abbates ſui ſæculi Ordiniſque, hoc eſt, B. Benedicti aſſeclas, qui privilegia impetrarent non obtemperandi Epiſcopis, cùm ipſi immorigeros ſibi quoslibet ſuis in Cœnobiis, omnino inultos non ſinerent: *Miror quoſdam in noſtro Ordine Monaſteriorum Abbates, hanc humilitatis regulam odioſa contentione infringere, & ſub humili, quod pejus eſt, habitu & tonſura, tam ſuperbè ſapere, ut cùm ne unum quidem verbulum de ſuis imperiis ſubditos prætergredi patiantur, ipſi propriis obedire contemnant Epiſcopis.* Adulterinæ libertatis fuco ambitionem ſuam hi obducebant: contra autem nitebatur Bernardus, oſtendebatque umbratili illa libertate veriſſimam turpiſſimamque tegi ſervitutem, quæ eos legitimæ ut obedientiæ eximeret, ſuperbiæ ſubjiciebat; & Paſtori non ſubduceret, niſi ut lupis ſævientibus objectaret: *Non propter me, inquit, facio, ſed quæro Eccleſiæ libertatem. O libertas omni, ut ita loquar, ſervitute ſervilior! Patienter ab hujuſmodi libertate abſtineam, quæ me peſſimæ addicat ſuperbiæ ſervituti. Plus timeo dentes lupi, quàm virgam paſtoris.* Palliatæ libertatis ſectatores ſimulabant ſe non aliud quàm Epiſcoporum perſecutiones extimeſcere, & ſæcularem quo plerumque incitantur typhum. Occludit porro Bernardus inania hæc effugia, docetque multò conducibilius eſſe, propter juſtitiam perſecutionem pati, illiuſque æmulari patientiam, qui Pilato aliiſque Principibus ſæculi comminantibus & cruciantibus ſe non ſubſtraxit: *Quid igitur vos, ô Monachi, Sacerdotum gravat authoritas? Metuitis infeſtationem? Sed ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Sæcularitatem contemnitis? Sed ſæcularior nemo Pilato, cui Dominus aſtitit judicandus.*

Epiſt. 7.

Epiſt. 179.

Epiſt. 42.

Cenſor idem quàm ſanctus, tam intrepidus, ne ipſe quidem pepercit ſummis Pontificibus, quos admonuit modeſtiſſimè, ſed & fidentiſſimè, ſubduci Monachos Epiſcopis, Epiſcopos Metropolitanis, eſſe illa quidem pleniſſimæ poteſtatis eorum inſignia, an eſſent autem & ſummæ juſtitiæ, pleniſſimæque, meritò dubitari: *Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis. Sic factitando probatis Vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed juſtitiæ fortè non ita. Facitis hoc, quia poteſtis: ſed utrum & debeatis, quæſtio eſt.* Omnes Ordines Monaſticos ei jam ſubjici, ut univerſali Eccleſiarum Paſtori; nec expedire ut rurſum illi peculiariùs ſubjiciantur, quaſi non poſſent oves ſimul & peculiari ſuo, & univerſali omnium Paſtori ſubeſſe: *Quid tam indignum tibi, quàm ut totum tenens, non ſis contentus toto, niſi minutias quaſdam atque exiguas portiones ipſius tibi creditæ univerſitatis, tanquam non ſint tuæ, ſatagas neſcio quomodo adhuc facere tuas?* Hunc eſſe potiſſimum exemptionum hujuſmodi fructum, laxationem diſciplinæ & morum diſſolutionem: *Nolo prætendas mihi fructum emancipationis ipſius. Nullus eſt enim, niſi quod inde Epiſcopi inſolentiores, Monachi etiam diſſolutiores fiunt.* Portenti inſtar eſſe, membra Eccleſiæ non ſitu, non ordine ſuo collocata conſpici, & immediatè capiti ſubjici eas partes, quibus per intermedias alias adeſſe debet & opitulari: *Monſtrum facis, ſi manu ſummovens digitum, facis pendere de capite. Tale eſt, ſi in Chriſti corpore membra aliter locas, quàm diſpoſuit ipſe.* Denique in poteſtate eſſe Pontificis, ut diſpenſet, non ut diſſipet, evertatque leges Eccleſiæ. Porro non prudentem eam eſſe diſpenſationem, ſed diſſipationem vehementiſſimè dolendam, niſi innitatur diſpenſatio evidenti utilitati, vel urgenti neceſſitati, non privatorum, ſed Eccleſiarum: *Quid inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, laudabilis diſpenſatio eſt; utilitas dico communis, non propria. Nam cùm nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.*

Lib. 3. De conſider.

XII. Non poterat Bernardus luculentioribus documentis ſuam à privilegiis alienationem demonſtrare. Nec diſſimulat tamen ille eſſe juſtiſſimas cauſas diſpenſationis, ubi perſpicua eſt vel neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ. Quin & mox confitetur illas eſſe canonicas exemptiones, & inconcuſſas, quando nempe fundatores ipſi voluere, ut quæ donabant ipſi de ſuis latifundiis, ea Eccleſiæ Romanæ immediatè ſubeſſent: *Nonnulla tamen Monaſteria ſita in diverſis Epiſcopatibus, quod ſpecialiùs pertinuerint ab ipſa ſui fundatione ad Sedem Apoſtolicam pro voluntate fundatorum, quis neſciat? ſed aliud eſt quod largitur devotio, aliud quod molitur ambitio, impatiens ſubjectionis.* Ita Bernardus ipſe ſubſcribebat privilegio & libertati Cluniacenſi. Quin & Ciſtercienſes ipſi non multò poſt privilegia flagitavere, quanquam uſque adeo propitios experti eſſent Epiſcopos, ut centum annorum ſpatio Monaſteria ad duo millia conſtruxerint. Primus illos ab Epiſcoporum viſitatione & correctione abſolvit Innocentius IV.

Du premier eſprit de Cîteaux. pag. 207. 209.

Petrus Cantor authoritate nixus Bernardi excandeſcit & ipſe peræquè adversùs has exceptiones, & conteſtatur tamen non eum ſe eſſe, qui vituperare auſit Apoſtolicæ Sedis conceſſiones, cui tam certè conſulit, tam manifeſtè præeſt Chriſti Optimi Maximi providentia.

De Verbo abbreviato, c. 44.

XIII. Quæ duæ novæ Congregationes doctrinæ ubertate & morum innocentia illuſtrarunt exordia ſæculi decimi-tertii, & duabus Sectis ſucceſſere, quarum minùs auſpicatus fuit exitus: Dominicanos

canos dico & Franciscanos, qui in locum succesſere, si Abbatem Uſpergentem audias, Humiliatorum & Pauperum de Lugduno : hæ duæ, inquam, Congregationes novæ ſtatim ab incunabulis ſuis ſummam præ ſe tulerunt conjunctionem ſuam cum Sede Apoſtolica, adeoque & obedientiam, *Apoſtolicæ Sedi obedientes*. Matthæus Paris Monachus Angliæ Ordinis ſancti Benedicti, de iis agens, eo livore totus tumet, ac felle quo ſolent fervere Congregationes veteres & ſeneſcentes in novas, à quibus eas neceſſe eſt tam nominis gloria & authoritate, quàm regularitate & ſanctimonia ſuperari : *Unde & in multis cedebant eis Religioſi, deferentes propter ſcandalum, & propter potentum offendiculum. Erant enim Magnatum Conſiliatores & Nuntii, etiam domini Papæ Secretarii, nimis in hoc gratiam ſibi ſæcularem comparantes*. Indubium eſt tamen privilegia libertateſque averſatum eſſe B. Franciſcum : at ſucceſſor ejus Elias, ſucceſſor inquam dignitatis, minimè verò imitator & modeſtiæ, prima Ordinis ſui privilegia impetravit. Audi quid de his Baronius : *Certè quidem nunquam placuit ſancto Bernardo, ut Monachi ab Epiſcopali obedientia hujuſcemodi privilegiis ſe ſubtraherent. Nec gratum fuit ſancto Franciſco, ſed Fratris Heliæ, hominis non divino ſpiritu, ſed carnis prudentia nitentis fuit opus.*

Anno 1212.

Ann. 1236.

Baron. ann. 676. n. 7.

L. 2. c. 7.

XIV. Sanctus Carolus Barromæus Monaſteria quædam Monialium ſubduxit directioni & magiſterio Monachorum, ut Epiſcopo ea prorſus ſubjiceret, juxta Gioſſanum in ejus vita. Quæ ſententia fuerit in his B. Franciſci Saleſii, Epiſcopi Genevenſis, docebit nos ipſemet in Epiſtola quadam ſua : *Video equidem conſpicuos natalium & pietatis ſplendore viros, qui malint Monaſteria ſubeſſe Ordinariorum poteſtati, priſco more, per omnem Italiam nunc reſtituto : non ſub regimine Monachorum, juxta uſum qui in Galliis quadringentis quingentiſve jam ab annis invaluit. Ego verò adduci non poſſum, ut probem Monaſteria Sanctimonialium regi à Monachis, maximè qui ſint ejuſdem Ordinis. Ea verò in re mihi quidem videor Apoſtolicæ Sedi obſequi, quæ quando opportuna ſe dat occaſio, illam ſubjectionem ſolvit.*

L. 6. Ep. 8.

Hiſtoire des Carmes Dechauſſez d'Eſpagne. Tom. 1. l. 2. c. 6. 9. L. 3. c. 3. 4. 10. Tom. 2. l. 3. c. 20.

XV. Verùm nihil hìc occurrit, quod plus habeat admirabilitatis, quàm quod ipſamet refert ſancta Thereſia de fundationibus Monaſteriorum, novæ ſuæ vel Religioni vel Reformationi accreſcentium. Cæleſti quodam primùm oraculo admonita eſt, ut Monaſteria ſua ſubjiceret non Monachis Carmelitis, ſed Epiſcopo Diœceſano, quod & Brevi Apoſtolico mox firmatum eſt : *Sub obedientia & correctione Epiſcopi Abulenſis, pro tempore exiſtentis*. Sed aliquantò poſt tamen ſe ſuaque Monaſteria omnia reſtituit obedientiæ Generalis Præpoſiti Carmelitarum. Et ne id quidem tunc, niſi ut monitis juſſiſque cæleſtibus obtemperaret. Cùm ſumma noſtra eſſe debeat obſervantia, ſummaque veneratio in Thereſiam, utpote in cæleſti Theologia verſatiſſimam; hinc eò neceſſariò adigimur, ut pro temporibus, locis, perſonis privilegia nunc conducibilia, aliàs noxia : nunc neceſſaria interpretemur, aliàs periculoſa. Unde fit, ut & Eccleſia quæ privilegia nunc concedit, nunc temperat vel retractat, nihil leviter, nihil inconſtanter agere, ſed divinis inhæreſcere exiſtimetur moribus & exemplis; Sponſumque immortalem in hoc mortalitatis curriculo æmulari ſuum, qui Teſtamentum Novum antiquato Veteri ſubrogavit, & verſatili rerum mutabilium viciſſitudine immutabilis ſapientiæ ſuæ conſilia ſuaviſſimè fortiſſimèque exequitur. Quod hìc de Carmelitis Virginibus dixi, ad Hiſpaniam ſpectat. Quæ enim in Galliis poſteriùs inſtitutæ ſunt, Epiſcoporum curæ & providentiæ ſubſunt, & ea certè cæleſtium gratiarum ubertas, quæ in has quoque exundavit, argumento eſt, perinde has atque illas ipſiſſimo regi ſpiritu Thereſiæ, quæ in Hiſpania ipſa diverſis temporibus diverſum quoque hoc utrumque regimen approbavit.

XVI. A novis cœtibus Monachorum ad veteres jam nos referamus, de quibus Concilium Salmurienſe anni 1253. docet, eorum quidem Conſtitutiones à Pontifice probatas eſſe : *Cùm ſuper ſtatu Religioſorum ipſis per ſummum Pontificem ad plenum ſit proviſum* : ſed Epiſcoporum jam curæ eſſe, ut illas obſervari faciant, pœnaſque decernant iiſdem Decretalibus indictas : *Pœnas in eiſdem litteris comprehenſas, eiſdem infligere non poſtponant*. Editæ ſunt nihilominus in hoc Concilio Conſtitutiones Monaſticæ complures; ſicut & in eo quod apud Caſtrum Guntherii anno 1231. coactum eſt. Concilium Colonienſe anni 1260. poſt conſtitutam Clericorum diſciplinam, mox ad Monachos acceſſit Ordinis ſancti Benedicti. Ex adverſo autem. Concilium Campiniacenſe ejuſdem anni prohibuit nominatim, ne Exemptis Chriſma donetur, vel ullum rependatur Officium, cùm Epiſcopum ipſi ſuum jure & honore debito defraudent : *Ne Chriſma dent vel miniſtrent Eccleſiis Privilegiatorum, cum ipſi Diœceſanis ſuis reddere & facere denegent jura ſua*. Concilium Viennenſe in Auſtria anno 1267. decrevit, ut Epiſcopi omnes Provinciæ Salisburgenſis, cum Epiſcopo Pragenſi Nigrorum Monachorum Cœnobia omnia circumluſtrarent & repurgarent, in contubernio habentes ſuo duos Abbates Ciſtercienſes : exceptis iis qui immediatè ſubjiciebantur Papæ, quos viſitaret Cardinalis Legatus Præſes Concilii. Concilium quoque Salisburgenſe anni 1274. multa decreta edidit, ad Benedictinorum & Clericorum Regularium Cœnobia laudabiliori diſciplinæ redintegranda, maximè ut Capitula Provincialia ſtatis temporibus adgregarentur.

Can. 14.

Can. 15. 16 &c.

Can. 9.

Can. 13.

Hinc dilucidum fit 1. Antiquiores Regulares nempè Benedictinos & Canonicos Regulares in poteſtate & obedientia Epiſcoporum conſtantiùs diutiùſque perſeveraſſe. 2. Hæc Concilia non ſe interpoſuiſſe, ut de Dominicanis, vel Franciſcanis aliquid decernerent, quòd privilegiis ſuis munirentur. 3. Vel de Ciſtercienſibus, quorum tam accurata vigebat adhuc diſciplina, ut ad aliorum reformationem ipſi adhiberentur.

De Privilegiis, quæ Monaſteriis conceſſerunt Pontifices, Patriarchæ, Epiſcopi, Reges.

CAPUT XXIX. P. 2. l. 1. c. 38.

De Privilegiis, quæ Monachis contulere Epiſcopi, Regeſque ſub Imperio Clodovæi & Regiæ ejus ſtirpis.

I. Privilegia ab Epiſcopis data, nulla tergiverſatione eludi poſſunt.

II. III. IV. Concilia Galliæ intra certos limites coarctant poteſtatem Epiſcoporum in Monaſteria, ſed ibi non ſpectant niſi ad res temporales : ſpiritali verò juriſdictioni nihil ſubtrahitur.

V. VI. VII. Expenditur Privilegium à Landerico Epiſcopo Pariſienſi conceſſum Cœnobio Sandionyſiano, orante Rege. Eo nihil detrahitur ſpiritali Epiſcopi juriſdictioni.

VIII. Nec aliter ſe res habet in Privilegio Abbatiæ Corbejenſis, aliiſque compluribus.

IX. Singulare quid in Privilegio ſanctæ Radegundis Pictavienſis.

X. Con-

X. Congregatio plurium Monaſteriorum ſub uno Abbate, diſſociata obitu fundatoris.

XI. De eligendo Abbate à Monachis. Formulæ Marculphi Epiſcopis ſuffragantur in negatio hoc Privilegiorum.

XII. Regula beati Benedicti Abbatias Epiſcopo ſubjicit.

XIII. Avaritia & exactionibus Epiſcoporum quorundam exulcerati Monachi, privilegia expreſſerunt à ſummis Pontificibus.

I. QUæ ab Epiſcopis ipſis Diœceſanis conferuntur privilegia, ea longè firmiſſima ſunt, & naturæ ipſi rerum maximè conſentanea. Quid enim æquius, quid firmius, quàm ut ſtet, quod quis ſciens volenſque de ſuo jure decedit? Cæterùm ex his ipſis quæ mox deprompturi ſumus Epiſcoporum privilegiis, ſtabilietur magis magiſque authoritas & juriſdictio antiquiſſima Epiſcoporum in Monaſteria. Nec enim ea poterant Epiſcopi annuere, niſi ut ſua ſe nativa poteſtate exuerent.

II. Vetuit Agathenſe Concilium, ne Monachi errones ordinarentur ſine teſtimonio proprii Abbatis. Eos verò qui ſtabiliter degunt in Monaſteriis, cautum ibidem eſt, ut ne ordinentur niſi ex Abbatum aſſenſu: *Monachi etiam vagantes, ad Officium Clericatus, niſi eis teſtimonium Abbas ſuus dederit, nec in civitatibus, nec in Paræciis ordinentur, &c. Si neceſſe fuerit Clericum de Monachis ordinari, cum conſenſu & voluntate Abbatis præſumat Epiſcopus.* Vincula ipſi ſibi induebant Epiſcopi his decretis. Etenim quantacumque illis poſtea ingrueret neceſſitas, & Clericorum penuria, non poterant injuſſu Abbatum vel ſanctiſſimos Monachos ad Ordines, & ad munia quævis Eccleſiaſtica vocare.

Can. 27.

III. Concilium Aurelianenſe I. ſubjicit omnino Abbates juriſdictioni, correptioni, & Synodo Epiſcoporum: *Abbates pro humilitate religionis in Epiſcoporum poteſtate conſiſtant, & ſi quid extra regulam fecerint, ab Epiſcopis corrigantur, qui ſemel in anno, in loco ubi Epiſcopus elegerit, accepta vocatione conveniant.* Et nihilo tamen minùs mox idem Concilium Monachos uni ſubjicit Abbati.

Can. 21.

In Concilio Epaonenſi Abbati quem exauthorarit, & dato ſucceſſore exuerit Epiſcopus, conceditur, ut ad Metropolitanum provocet: *Abbas ſi in culpa reperiatur, aut fraude, & innocentem ſe aſſerens, ab Epiſcopo ſuo accipere noluerit ſucceſſorem, ad Metropolitani judicium deducatur.* Ad ſententias depoſitionum id pertinet. Aurelianenſi II. Concilio Abbates, qui Epiſcopis non ſubjiciuntur, ſubjiciuntur anathemati. Concilium Turonenſe II. prohibet, ne Epiſcopus Abbatem, vel Archipresbyterum abdicet, *ſine omnium ſuorum Compresbyterorum, & Abbatum conſilio.* Concilium denique Cabilonenſe anathemate perculit eos, qui ſæcularis poteſtatis præſidio authoritatem Epiſcopalem declinarent & ludificarentur: *Ut Abbates, aut Monachi, aut agentes Monaſteriorum patrocinio ſæculari penitus non utantur, nec ad Principis præſentiam ſine Epiſcopi ſui permiſſu ambulare audeant. Quod ſi fecerint, à ſuis Epiſcopis excommunicentur.* Ex quibus planum eſt, quantacumque tunc Epiſcopi privilegia Monachis largirentur, non tamen à juriſdictione eos ſua immunes eſſe voluiſſe.

Can. 7.

Can. 15.

IV. Concilium Valentinum II. anni 584. *Apoſtolica authoritate* confirmavit largitates & dona, quibus Guntranus Rex, Regina ejus conjux, & filiæ duæ Moniales varias cumulaverant Eccleſias, cavitque nequid inde Epiſcopi, Regeſque detraherent, aut delibarent: *Neque Epiſcopi locorum, neque poteſtas Regia quocumque tempore ſucceſſura, de eorum voluntate quidquam minorare, aut auferre præſumat.* Dilucidum tamen eſt, non eximi hìc poteſtati Epiſcopali, niſi temporalia Eccleſiarum & Monaſteriorum bona, in quæ porrigebat ſe olim poteſtas Epiſcoporum, cui ipſimet renunciatum voluerunt hoc privilegio.

V. Precibus ſuis, tantùm non juſſis, *Regis petitio, quaſi nobis juſſio eſt, cui difficillimum eſt reſiſti:* Landericum Pariſienſem Epiſcopum impulit Clodovæus II. ut privilegio cohoneſtaret Abbatiam ſancti Dionyſii, ubi Dagobertus Rex & Nantildis Regina tumulati erant, & ubi quieſcebant corpora beati Dionyſii, itemque commilitonum ejus Ruſtici & Eleutherii Martyrum. Ceſſit Regiæ voluntati pietatique Landericus, contulitque *ſecuritatis & incommutabilitatis privilegium*, cum aſſenſu Canonicorum ſuorum: *Ut nos & Canonicorum noſtrorum communis fraternitas, &c. Unà cum conſenſu fratrum meorum, &c.* Curavit, ut & ab Epiſcopis aliis ſubſcriberetur, *Ut noſtris, & futuris temporibus valitura ſit.* Atqui hoc privilegio nihil amplius conceditur, quàm, 1. *Ut Monachis ſecundùm Ordinem ſuum vivere liceat.* 2. Ut Presbyteri Clericique in Eccleſiis Abbatiæ obnoxiis miniſtrantes, immunes ſint à Synodatico, & aliis id genus exactionibus: *Sint liberi & abſoluti ab omni debito & redditione Circadarum & Synodorum.* 3. Ut gratis oleum & Chriſma eis detur: *Sine pretio Chriſma & oleum ſuſcipiant.* 4. Ut permittatur Abbati poteſtas plectendi eos, qui contumeliam facerent Presbyteris & Clericis Eccleſiarum Abbatiæ ſubjacentium, & pecunias ſeu emendas, quibus hæc tum ſcelera redimebantur, ad ſe revocandi, alioqui ad Epiſcopum redituras: *Et ſi quis eorum Presbyterorum, aut Clericorum, fortè aut occiſus, quod abſit, aut vulneratus fuerit, aut ex his omnibus alicujus injuriæ acclamatio aſſurrexerit, quidquid ex his omnibus ad nos pertinere videatur, hoc totum Abbati, qui in ipſo loco præfuerit, cæteriſque fratribus habendum & diſponendum concedimus.*

VI. Si præſumpta animo præjudicia ſeponantur, notum hoc privilegium non ad aliud pertinet, quàm ad ſubducendas Epiſcopo res Monaſterii temporales: niſi obſervantiam Regulæ ſpectes, quam obſervari, non privilegii eſt, ſed juris communis à fundatione ipſa Monaſteriorum indivulſi. Altera pars privilegii hujus Presbyteros Clericoſque eximit non à viſitatione & Synodo Epiſcopi, ſed à Cathedratico & Synodatico, qui cenſus erant Epiſcopo perſolvendi. Tertia pars Monachis adjudicat pecunias, ſeu emendas pecuniarias, quibus tunc reos multari purgarique mos erat. Id prorſus ſonant hæc verba: *Quidquid ex his omnibus ad nos pertinere videtur, hoc totum Abbati habendum & diſponendum concedimus.* His verbis apertiſſimè deſcribitur emenda pecuniaria, quæ Abbati conceditur, alioquin ad Epiſcopum reditura.

VII. Ut ineſſet autem caliginis & dubitationis aliquid in privilegii verbis, eam omnino diſcuteret ipſa ejus per Clodovæum II. Regem confirmatio. Nec enim condonarunt Epiſcopi, niſi quod à Rege fuerat poſtulatum. Atqui ita profitetur Rex, non aliud ſe vel petiiſſe, vel impetraſſe vel tunc confirmare, quàm temporalium Abbatiæ rerum immunitatem: *Ut ſi quid ad ipſum ſanctum locum in Villabus, mancipiis, vel quibuſcumque rebus delegatum eſt, nullus Epiſcoporum vel quælibet perſona poſſit auferre, aut aliquam poteſtatem ſibi in ipſo Monaſterio uſurpare, aut aliquid quaſi per commutationis titulum minuere, aut calices, cruces, &c.* Ex Aimoino denique conſtat, non poſtulaſſe Regem ab Epiſcopis, niſi temporalium immunitatem rerum. L. 4. c. 41.

VIII. Simillimo privilegio Clotarius III. Corbienſem Abbatiam munivit anno 664. eam quippe ipſe fundaverat; unde & à Berteftido Ambianenſi Epiſcopo hanc illi temporalium exemptionem impetravit. *Quod ad Monaſterium fuerit oblatum, nihil*

nihil sibi inde Pontifex, aut Archidiaconus, aut quilibet ordinator Ecclesiæ audeat vindicare, &c. Altaria Episcopus benedicat, & Chrisma conficiat sine pretio, &c. Et cùm Abbas fuerit de sæculo isto evocatus, quem unanimiter congregatio Monasterii ex semetipsis bonum & dignum elegerint, data authoritate à Principe, vel ejus successoribus, à nobis vel successoribus nostris absque ullo commodo secundùm sanctos Canones ordinetur. Similiter & reliquos gradus Clericorum majores & minores, quos Abbas elegerit, sive intra, aut extra Monasterium, sine aliqua præmii acceptione constituimus consecrare. Præterquam quod disertissima sunt hæc verba pro temporali immunitate, testificatur ipsemet Episcopus sectari se exempla immunitatum concessarum Monasterio sancti Mauritii, Lerinensi, sancti Marcelli, Luxovienſi, ubi constabat jurisdictionem spiritalem Episcopi sartam tectamque servatam esse: quin immo profitetur Episcopus insistere se vestigiis Augustini, & Concilii Africani sub Bonifacio; de quo nos infrà.

Nec me fugit Regem Theodoricum in confirmanda electione Eremberti Abbatis Corbiensis, hoc eligendi Abbatis privilegium declarare ei concessum fuisse à Regibus & Episcopis; *Secundùm sanctum privilegium, quod regali munificentia & Sacerdotum concessione indultum est, de semetipsis eligere Rectorem.* At Episcopus à quo ordinabatur Abbas, eo uno illum suæ potestati prorsus vindicabat. Ad summum in ea re una spiritali suo juri derogabat Episcopus, quod suo nominandi Abbatis jure Monachis cederet: si quo alio spiritali se jure in eorum gratiam exuisset, non id omnino potuisset fieri.

Idem rursus emicat ex privilegio quod Decensi Monasterio concessit Episcopus Catalaunensis anno 694. orante Clodovæo III. Rege. Accipe ejus Summam è Chartulario ejus Abbatiæ exscriptam, & à Camuzatio Cointioque publicatam: *Privilegium datum à Bertocudo Episcopo Catalaunensi, ad rogatum claræ memoriæ Clodovæi Regis, & Pippini Majoris domus Regiæ, in quo Episcopus dat nobis electionem Abbatis & Abbatissæ, tam in nostro, quàm in puellari Monasterio; qui etiam priùs dedit nobis in villa nostra & aliis circumvicinis omnimodam jurisdictionem, nihil sibi retinens præterquam benedictionem Abbatis & Abbatissæ, confectionem Chrismatis, collationem Ordinum, & Pœnitentiales.* Manifestissimè integra hìc servatur Episcopo jurisdictio spiritalis, translata ab eo temporali tantùm in Monachos. Idem liquet ex privilegio ipso, quod postea erutum & publicatum est in Spicilegio Dacherii.

Cointius ad an. 694.

Spicil. to. 10.

IX. Singularem prorsus privilegii speciem repræsentat nobis Gregorius Turonensis. Sanctissima Regina Radegundis Monialium Abbatiam Augustoriti Pictonum extruxerat, Episcopisque subesse voluerat: *Semper subjecta & obediens cum omni congregatione sua anterioribus fuit Episcopis.* Sed cùm Reliquiarum, & maximè Christi Crucis sacra pignora ad eam ex Oriente perlata fuissent: interpellatus est ab ea Pictavienſis Episcopus, ut in Ecclesia Monasterii ea collocaturus accederet, ea pompa & magnificentia, qua par erat. Aspernatus est Episcopus preces Reginæ, quæ confugiens ad Sigebertum Regem, pervicit ut id oneris Turonensi Archiepiscopo imponeretur. Nil residuum sibi fecit Regina, ut Episcopum demulceret, irrito semper conatu: *Cùm Pontificis sui gratiam sæpiùs quæreret, nec posset adipisci.* Denique Arelatem profecta, Regulam sancti Cæsarii accepit, reduxque subjecit se Regis tuitioni, cùm sua illam frustraret Episcopus: *Regula Cæsarii & Cæsariæ suscepta, Regis se tuitione munierunt, scilicet, quia in illo qui Pastor esse debuerat, nullam curam defensionis suæ poterant recipere.* Post obitum Radegundis, quæ ejus in locum successit Abbatissa, tutelæ se reddidit & protectioni Episcopi, qui à Rege etiam præceptum elicuit, quo pristinæ suæ in illam Abbatiam potestati restituebatur: *Iterum petiit Abbatissa, se sub Sacerdotis sui potestate degere. Quod ille cùm primùm respuere voluisset, consilio servorum promisit se Patrem earum, sicut dignum erat, fieri; & ubi necessitas fuisset, suam præbere defensionem. Unde factum est, ut abiens ad Childebertum Regem præceptionem eliceret, ut ei hoc Monasterium, sicut reliquas Parochias, regulariter liceat gubernare.* Duriori igitur Episcopi dominatione factum est, ut Monasterium hoc Regi uni commendaretur, & sub ejus tuitione conquiesceret, tanquam miserabilium & Ecclesiarum universalis Defensoris, ultimo tempore vitæ B. Radegundis: post cujus obitum, ne tum quidem potuit Episcopus pristinam recuperare authoritatem in illam Abbatiam, nisi novo Regis præcepto, & quasi abdicatione juris quo antè utebatur.

Greg. Turo. l. 9. c. 40.

X. Meminit alibi idem Gregorius Turonensis sancti Ursi Abbatis, qui plura fundavit Monasteria, & suis singula subjecit *Præpositis*, quibus eo extincto Episcopi Abbatum nomen & authoritatem addiderunt: *Post cujus obitum Præpositi qui per Monasteria erant, Abbatum officium Episcopis largientibus susceperunt.* Quibus verbis id manifestè insinuatur, has præposituras omnes Ursi paruisse, dum superstes fuit: post ejus obitum eas ab Episcopis divulsas esse alias ab aliis, ut Abbatiarum nomine amplificatæ, uni subessent posthac Episcopo Diœcesano.

Vitæ Patr. c. 18.

XI. Supervacaneum est plura hìc accumulare id genus Privilegia, à Regibus & Episcopis concessa ad temporalium immunitatem, sospite integraque spiritali Episcoporum jurisdictione universa, præterquam in Abbatum electione, quam Monachis jam concesserant Justiniani Leges: unde & commune illud jam erat jus, & tantò certiùs commune, quòd fideles ipsi quoque Laici Episcopos sibi suos deligerent, nec quidquam decantatius fuerit in Conciliorum & Patrum monumentis hac priori Ecclesiæ ætate, quàm eligi ab omnibus debere, qui omnibus præfuturus erat. Supervacaneus, inquam, hic foret labor, cùm Formulas ipsas Privilegiorum quæ ab Episcopis & Regibus eliciebantur, ad nos transmiserit Marculphus. Eadem penè sunt verba, atque eorum quæ attigimus sententia prorsus eadem. Formula Privilegii Episcoporum apertè commonstrat, 1. Innumeris id per Gallias Monasteriis concessum fuisse: *Dum ab antiquitus juxta constitutionem Pontificum, per Regularem sanctionem Monasteria sanctorum Lirinensis, Agaunensis, Luxovienſis, vel modo innumerabilia per omne Regnum Francorum sub libertatis privilegium videntur consistere.* 2. Immunitatem non effundi nisi in res temporales. Eadem enim usurpata sunt superiùs verba in Privilegio Corbiensi, sed hìc multò effusiora & expressiora ad immunitatem restringendam ad temporalia. 3. Electionem Abbatis & Abbatissæ liberam fuisse Monachis & Monialibus, ac institutionem Episcopi fuisse necessariam. 4. Abbatem pro officio suo animadvertere debuisse in reos, si suppeteret vis & authoritas; sin minùs, ad Episcopum devolvi eam curam: quòd his Privilegiis pax Monachis invehatur, non impunitas scelerum; Episcopalis verò authoritas non decrescat in spiritalibus, etsi funditus obliteretur in temporalibus: *Monachi ab Abbate, si prævalet, corrigantur; sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debet, quia nihil de canonica authoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur.* 5. Poterat Episcopus solus ordinare Monachos, sed illos dumtaxat, quos Abbas obtulisset. Formula Regii Privilegii novum his omnibus robur adjicit; adjicit etiam præterea amplissimam immunitatem ab exactionibus fisci, seu ærarii Regii.

Du Chesne. Tom. 1. pag. 660. &c. Spicil. to. 10. p. 627. &c. Marculph. Formulæ 1. 2. &c.

XII. Eadem eligendi Abbatis libertas astruitur in ipsa

Can. 64. in ipsa B. Benedicti Regula. Itaque eo eligendi jure nihil derogatur jurisdictioni Episcopali. Alioqui id sancire non potuisset Benedictus. Quin ex adverso ipsemet Episcopos obtestatur, ut electionem rescindant, si elegerint Monachi, non censorem suæ nequitiæ, sed adulatorem: utque ipsimet eum præficiant, qui probè & sanctè munere fungatur. *Prohibeant pravorum prævalere consensum, & Domini Dei dignum constituant dispensatorem.*

XIII. Non possumus non uno saltem verbo perstringere, quod privilegia hæc omnia inculcant, execrandæ quorumdam Episcoporum Simoniacorum avaritiæ infamia impulsos fuisse Episcopos Regesque, ut hæc privilegia largirentur. In illis enim id observatum est, juberi Episcopos, ut deinceps Ordines conferant, instituant Abbates, Chrisma consecrent, oleumque sacrum suppeditent gratis. Creberrimæ fuere Gregorii Magni querelæ, de simonia, quæ eo ævo per Gallias grassaretur. Quibus venalis erat ipse Spiritus sanctus, ii non facilè peperciſſent rebus Monasteriorum temporalibus.

CAPUT XXX. *P. 2. l. 1. c. 39.*

De Privilegiis à Papa concessis sub Clodovæo ejusque stirpe Regia.

I. Privilegia à beato Gregorio indulta non spectant nisi ad res temporales Monasterii, & ad Claustrorum custodiam.

II. Fundatores ipsi & Reges ea flagitabant privilegia.

III. Plura observantur in privilegia quæ à Regibus expetebantur. Non poterat Episcopus Monachum invito Abbati subducere, cui vel Ordines, vel Beneficia conferret.

IV. V. VI. His novum lumen & robur accumulatur ex Epistolis Gregorii Magni, qui de Episcopali jurisditione nihil unquam decerpit in privilegiis Monasticis.

VII. Primus omnium Adeodatus Papa jurisdictioni Episcopi derogavit in privilegio beati Martini Turonensis: sed eò adactus conspiratione Regum & Episcoporum, ipsiusque Archiepiscopi Turonensis.

VIII. Simili privilegio donatur Fuldensis Abbatia à Zacharia Papa, Archiepiscopo ipso & Rege flagitante.

IX. Generaliter aliqua in his observantur.

X. Stupendum in Hibernia Privilegium, ubi Episcopi se omnes Abbati subjecerant.

XI. De Privilegiis Hispaniæ.

XII. Et Orientis.

XIII. XIV. De Privilegiis Africæ.

I. SImillima superioribus privilegiis fuere ea, quæ ipsi Pontifices Romani Monasteriis contulere, ut illæsa & intaminata Episcopi jurisdictione spirituali, Abbatibus & Abbatissis illæsa quoque & intacta adsereretur temporalium administratio, & Disciplinæ Claustralis cura. Monasterium beati Cassiani Gregorius Papa privilegio hoc illustravit: 1. Ut Abbatissam eligerent sanctimoniales, eamque ordinaret Episcopus, si præmisso examine dignam comperisset: *Quam tamen si di-*
L. 6. Ep. 82. *gna huic ministerio judicata fuerit, ejusdem loci Episcopus ordinet.* 2. Ut nec Episcopus, nec ejus Clericorum quisquam ullam partem attingeret administrationis temporalium. 3. Ut ne ibi solemnia Missarum celebret Episcopus, nisi in Dedicatione: cæteris diebus omnibus sacra peragant Presbyteri, qui ad id ab ipso delegati fuerint: *Cæteris diebus per Presbyterum, qui ab eodem Episcopo fuerit deputatus, Missarum officia peragantur.* 4. Ut Episcopus animo pervigil excubet in regimen Abbatissæ, & in mores Monialium, ut in noxias canonicis sæviat pœnis: *Ergo vitam actusque Ancillarum Dei sive Abbatissæ, Episcopo solicitudinem statuimus adhibere, ut si aliquam exigente culpa oportuerit ultioni submitti, ipse juxta sacrorum Canonum vigorem modis omnibus debeat vindicare.*

II. Ex eadem Epistola constat, concessum fuisse hoc privilegium, rogantibus ipsis Monasterii fundatoribus. Cùm Childebertus Rex Arelatense extruxisset Monasterium, à Vigilio Papa privilegium illi quæsivit, quod à Gregorio deinde Magno confirmatum est. In eo hæc quoque tria observanda veniunt. 1. A fundatoribus ipsis & Regibus interpellatam esse Sedem Apostolicam, ut ea privilegia indulgeret. 2. Ea ratione adductos fuisse, tum fundatores, tum Reges, quòd summa esset omnium in illius Sedis Pontifices observantia, & in ejus decreta: *Sciens eam Apostolicæ sedi reverentiam à fidelibus exhiberi, ut quæ ejus fuissent decreto disposita, nullius deinceps illicitæ usurpationis molestia quaterentur.* 3. Privilegio hoc quod summus Pontifex tanto Regi concederet, quod Gregorius Magnus confirmaret, non aliud agi, non aliud satagi, quàm ut Abbatiæ libera vendicetur electio Abbatis, libera temporalium administratio, nullo Episcopi spiritalis jurisdictionis detrimento: *Ut*
L. 7. Ep. 115. *eidem Monasterio tam in dispositione rerum, quàm in ordinatione Abbatis, quædam privilegia largirentur.*

III. Petentibus etiam Theodorico Rege & Brunechilde Regina, idem Gregorius privilegio munivit Monasterium & Xenodochium Augustodunense, quod Siagrius Episcopus & Regina fundaverant: *Privilegia locis ipsis pro quiete & munitione*
L. 11. Ep. 8. 9. *illic degentium, sicut voluistis, indulsimus.* 2. Nec nisi ad tuendas res temporales Monasterii pertinet hoc privilegium: *Statuentes nullum Regum, nullum Antistitum de his quæ Xenodochio jam dona-*
L. 11. Ep. 10. *ta sunt, vel in futuro fuerint collata, minuere vel auferre posse.* 3. Edicitur, ut Abbas eligatur à Rege, consentientibus Monachis, ita ut nihil ab eo emungat Episcopus qui ordinabit. 4. Ut ne possit suo gradu dejici Abbas, nisi crimine irretitus aliquo, cui ea pœna debeatur, canonicoque Episcopi Augustodunensis judicio, cui sex alii assideant Episcopi. Abbatem hunc Presbyterum esse debuisse disertè exprimunt Pontificis verba; qui Conciliis hìc videtur Africanis sese accommodare, per quæ nefas erat quemcumque Presbyterum munere suo abdicari, nisi sex Episcoporum unà consultantium judicio. 5. Ne unquam possit hujus sive Monasterii sive Xenodochii Abbas, vel Presbyter, ad Episcoparum promoveri, ne Xenodochii spoliis novam suam locupletet sponsam: *Simili quoque definitione, juxta desiderium conditorum decernimus, ut nullus eorum qui eidem Xenodochio atque Monasterio Abbas aut Presbyter in posterum fuerit ordinatus, ad Episcopatus officium quacumque obreptione sit ausus accedere; ne res Xenodochii aut Monasterii iniqua erogatione consumens, gravissimam egestatis necessitatem pauperibus ac peregrinis, aut cæteris exinde viventibus generet.* 6. Denique ne quem possit Episcopus vendicare sibi Monachum, non assentiente Abbate, ut eum vel Ordinibus sacris, vel Ecclesiæ alicujus sarcina constringat: ruere enim, vel dirui Monasteria, ubi hæc illis fulcra subtrahuntur: *Ne loca quæ acquisitione hominum construenda sunt, ablatione destruantur.* Animadversum jam à nobis est, pluribus jam in Provincialibus Conciliis idem statutum fuisse. 7. Subjungit Pontifex imprecationem potiùs quàm judiciariam sententiam, in omnes hujus Decreti sui violatores, ne exceptis quidem iis, quorum coronatus radiat vertex, Episcopis, Regibusque: *Si quis verò Regum, Sacerdotum, Judicum, personarumque sæcularium, hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire*

tentaverint, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de iniquitate perpetrata cognoſcat. Sed nihil ſplendidius, nihil in Monaſteriorum gratiam compendioſius decrevit unquam Gregorius, quàm in Romana Synodo anni 601. Id decretum publicatum eſt à Baronio. Sed non aliò tamen collimat, quàm ut in tuto ſit res temporalis Monaſteriorum, ut electioni Abbatis libertas canonica conſtet, utque ne illi invito Monachi ſui ſubtrahantur. Cæteroqui nec Abbates ſubducuntur correptioni Epiſcoporum, nec ſpiritali ejus juriſdictioni quidquam detrahitur.

IV. Paſſim alibi in Epiſtolis ſuis declarat Gregorius, quàm toti pendere debeant Abbates Monachique ab Epiſcopi juriſdictione. Expoſtulat de L. 1. Ep. 12. Epiſcopo Urbevetano, Monaſterium divexante, & prohibente ne ibi ſacra fierent, aut mortui ſepelirentur. Graviſſimè objurgat Abbatem, qui contumelias ſibi ab Epiſcopo inuſtas non religioſa illa humilitate & patientia tulerat, qua par erat: nec ſatis præſto & expeditus fuerat, ut ei obvius fieret reconciliari volenti: cùm illacrymandum utique vel maximè ſit perſonatæ illi humilitati, quæ miL. 1. Ep. 24. teſcit honoribus, injuriis exaſperatur: *Adhuc cognoſco, quia nobis omnino lachrymarum opus eſt. Non enim grande eſt, iis non eſſe humiles, à quibus honoramur, quia & hoc ſæculares quilibet faciunt: ſed illis maximè humiles eſſe debemus, à quibus aliqua patimur.* Cùm vacantem Epiſcopa-
L. 2. Ep. 38. tum Epiſcopo alicui commendaret, curam in pri-
L. 5. Ep. 21. L. 2. Ep. 59. mis illi mandabat Monaſteriorum. Scripſit ad Epiſcopum Neapolitanum, ut Monaſterium ibi Virginum dedicaret: per Presbyteros ſuos curaret illis celebrari Myſteria, ab temporalibus reditibus
L. 4. Ep. 1. & oblationibus manus omnino abſtineret. Scripſit Epiſcopo Ravennati, Monachis ea ut reſtitueret Monaſteria, quæ invaſerant ejus Clerici. Cùm Ariminenſis Epiſcopus multa truculentè,
L. 4. 41. 43. multa injuſtè in Monaſterium aliquod egiſſet, eam intemperantiam cohibuit refrænavitque Gregorius, nec ei, ejuſque ſucceſſoribus quidquam reliquum fecit, niſi ordinationem, vel confirmationem Abbatis à Monachis electi: *Illa videlicet ei juriſdictione relicta, ut in defuncti Abbatis locum alium, quem dignum communis conſenſus Congregationis elegerit, debeat ordinare, &c. Monaſterium illud nulli ulterius aliqua ratione generali canonicæque juriſdictioni deſerviens, remotis vexationibus, divinum opus cum ſumma animi devotione perficiat.* Verùm nec his verbis, nec toto contextu Epiſtolæ excluditur ſpiritalis juriſdictio Epiſcopi, quæ veluti conſectaria & pediſſequa quædam eſt Ordinationis, ſive Confirmationis. Unum id molitur, in id unum enititur Pontifex ſanctiſſimus, ut in tuto collocet temporalia Monaſteriorum bona; & ne Epiſcopus in Monaſteria ventitans Pontificalia ſacra ſolenniter obiturus, eò turbas pertrahat populorum, quæ ſilentio, ſeceſſui & paci Monachorum officiant. Si verò Galliæ Monaſteria ipſa Epiſcoporum juriſdictioni commiſit Gregorius, quanquam tam crebræ illis & tam enixæ Regum ac Reginarum commendationes ſuffragarentur: quid cenſebimus de hoc Ariminenſi Cœnobio, quod vexationi ſubducere, non ſpecialius aliquid gratificari contendebat?

Cùm Marinianus Joanni Epiſcopo Ravennati
L. 5. Ep. 28. ſucceſſiſſet, certiorem illum fecit Gregorius, Præceſſorem ejus fundaſſe, aut dotaſſe Monaſterium Ravennæ, & à ſe privilegium obtinuiſſe, ad vallandas eas donationes adversùs ſucceſſorum rapacita-
L. 5. Ep. 27. tem. Cùm Urbevetanus Epiſcopus Presbyterorum inopia laboraret, id illi indulget Gregorius, ut ex Monaſteriis adſciſcat, non ſine aſſenſu tamen Abbatum. Scripſit ad Epiſcopum Ariminenſem, ut ſi
L. 6. Ep. 10. Primates Cleri ſui non iis dotibus præditi eſſent, quibus eſſe deberent *Præpoſiti* ſui Monaſterii, Clerico inferiori eam curam delegaret, cujus pietas & induſtria ætatem, Ordinemque cum aliquo forſan fœnore compenſarent. In Epiſcopi Hieroſolymitani gratiam & benevolentiam ſtuduit revocare Abbatem Monaſterii cujuſdam: diſſidebant enim illi tunc, *utrique abſtinentes, utrique docti, utrique humiles;* cùmque antè unanimi charitate fuiſſent L. 6. Ep. 2. L. 6. Ep. 31. conjunctiſſimi, tunc alienati erant. Ad Epiſcopum Carthaginenſem ſcripſit, ipſius partes eſſe, ut cotriperet Monachos Abbatibus ſuis immorigeros, utque prohiberet Epiſcopos, ne quorum eſſe deberent cenſores ultoreſque criminum, eorum eſſent patroni. Conqueſtus eſt ad Epiſcopum Ravennatem de ejus Clericis, qui dominia & proprietatem invaſerant Monaſteriorum: *Monaſteria* L. 6. Ep. 4. *Clericorum veſtrorum dominio prægravari, ita ut occaſione quaſi regiminis, ea, quod dici grave eſt, velut in proprietate poſſideant.* Denique interminatur, niſi his occurratur poſthac malis, conſulturum ſe ita Monachis, ut minùs inde ſibi Epiſcopi gratulentur. Et certè cùm audiſſet, Claſſen- L. 7. Ep. 18. ſe Monaſterium à ſuperioribus Epiſcopis miſerandum in modum expilatum fuiſſe: paulò ampliori illud inſtruxit privilegio. 1. Omnem Epiſcopi in temporalia poteſtatem funditus ſuſtulit. 2. Monachis liberam Abbatis eligendi facultatem dedit, vetuitque ne quidquam exigeret Epiſcopus in eo ordinando. 3. Non ſine Abbatis conſenſione Monachos conceſſit ab Epiſcopo abduci, quantacumque vel Epiſcopi eſſet penuria, vel abundantia Abbatum. Aſſentitur tamen ut ſine conſenſu Abbatis educat Monachos, qui illi ſuperflui, cæteris Monaſteriis regendis ſint neceſſarii. 4. Ne perſtringitur quidem Epiſcopi juriſdictio ſpiritalis, quandoquidem ſi quo ſe Abbas crimine illaqueari ſinat, judex ſedet Epiſcopus, illumque juxta Canones abdicat: *Extantibus criminibus quæ ſacri Canones punire monſtrantur.*

V. Cùm Epiſcopus Scyllicitanus curioſior eſſet arrodendæ Monaſterii ſubſtantiæ, quàm in melius L. 7. Ep. 3. provehendæ regularis diſciplinæ: per litteras eum admonuit Gregorius, per Leges & Canones abſtineri illum rebus opibuſque temporalibus Monaſteriorum, at ſpiritali diſciplinæ præfici: *Nam ſicut ab iis quæ incongruè uſurpantur, fraternitatem veſtram volumus abſtinere: ita in his quæ ad diſciplinæ rectitudinem vel animarum cuſtodiam pertinent, eſſe ſollicitam, modis omnibus admonemus.* Præcipit ergo ut Monachos puniat à Regula deviantes. Ad Epiſcopum Spoletanum ſcripſit, ne L. 7. Ep. 4. Monachos ab Abbate ſuo communione ſummotos, ſuæ ipſe communioni illabi pateretur, ſed judicium ferret de excommunicatione, quam vibraſſet Abbas. Univerſim ad Neapolitanum Epiſcopum ſcripſit, Monaſteria omnia tutelæ & fidei Epiſcoporum eſſe commiſſa: *Quamvis & oratio* L. 8. Ep. 33. 4. *& loci ſui qualitas fraternitatem veſtram commoneat, tuitionem Monaſteriis, & maximè ſub ſe conſtitutis impendere.* Cùm Monaſterio Monaſterium ſubjiceret aliud alterius Diœceſeos, hoc poſterius declaravit ſemper ſubjectum fore Epiſcopo ſuo priori: *Ipſum Monaſterium ſic tuæ nos ordina-* L. 9. Ep. 6. *tioni commiſiſſe cognoſcas, ut tamen juriſdictionem illic non Epiſcopus Surrentinus, in cujus civitate Monaſterium tuum eſt, ſed Nucerinus, cujus eſt Diœceſis, habeat. Nam ſic hujus loci ordinationem diſponimus, ut tamen jura ſua ſingulis Epiſcopis inviolata ſervemus.* Mandavit Epiſcopo Leontino in Sicilia, ut Presbyteratu initiaret Monachum, qui à ſuo illi præſentabatur Epiſcopo, poſt accuratum & canonicum examen: *Nihil aliud ei privilegii con-* L. 10. Ep. 14. *cedens*, quàm ut ſacra faceret, cùm opus eſſet. Cùm Maximianus Epiſcopus Abbatem communio- L. 11. Ep. 26. ne orbaſſet, non à Gregorio inſimulatus eſt, ut qui poteſtatis ſuæ metas tranſiliſſet, ſed quòd præpropere & *ſine cauſa* illum damnaſſet.

VI. Ex hac ſtrue teſtimoniorum & Epiſtolarum Gregorii dilucidum eſt, nunquam ab eo relaxatos fuiſſe Abbates Monachoſque à juriſdictione Epiſcopi

copi ſpiritali, quantislibet eos privilegiis & beneficiis cumularit. Si qua autem his adverſa alicunde prodeant, meritò ſuſpecta vel adulterina haberi ea debere.

VII. Sexaginta ampliùs annis poſt receptum
Ann. 670. in cœlos Gregorium, primus omnium Adeodatus Papa aditum patefecit & munivit novæ huic & priùs inauditæ indulgentiæ, conceſſo ejuſmodi privilegio, quo ab Epiſcopi Turonenſis ſpiritali juriſdictione eximeretur Monaſterium B. Martini. Conteſtatus eſt ipſemet Pontifex, inauditam eam & intentatam ſuis prædeceſſoribus eſſe novitatem: nec id à ſe extorquendum fuiſſe, niſi quadam Gallorum Epiſcoporum violenta contentione & vi, ipſiuſque
Conc. Gall. tom. 1. adeo Epiſcopi Turonenſis: *Parumper ambigimus, idcirco quod mos atque traditio ſanctæ noſtræ Eccleſiæ plus non ſuppetat, à regimine Epiſcopalis providentiæ religioſa loca ſecernere. Verùm ubi & fratris noſtri Crotberti Turonenſis Præſulis Monachicam libertatem, id eſt, liberam diſpenſandi licentiam ſcripto conceſſam religioſitate ejus exemplaria proferente, comperimus; in cujus volumine & aliorum per Gallicanam videlicet Provinciam conſtitutorum Antiſtitum ad id conſenſum præbentium ſubſcriptiones ſubter annexas inſpeximus; nullatenus jam exortem rationis ac canonicæ regulæ tantorum Epiſcoporum conſonam ſententiam fore perpendimus.* Profitetur ergo Pontifex à ſe confirmari tantùm, quod ab Epiſcopis Galliæ jam conceſſum erat: *Propterea & nos, quod iidem fratres noſtri præſentes conferre providerunt, firmari conceſſimus.* Porro contextus iſtius mox privilegii Monaſterium abſolvit à nexu & poteſtate ſpiritali, atque à correptione Epiſcopi, cui unam ſupereſſe vult poteſtatem conferendi Diaconatus, & Presbyteratus, & conſecrandi Chriſmatis: *Epiſcopo faciendæ tantùm ordinationis ac promotionis Sacerdotum, atque Levitarum, vel conficiendi Chriſmatis ſit tantùm conceſſa licentia.* Aliàs autem ſpiritalis juriſdictio tota Abbati delegatur. Denique ibidem obſervat Pontifex, ad temporalium immunitatem Reges ipſos eidem Monaſterio privilegia contuliſſe.

VIII. Fuldenſi in Germania Abbatiæ Zacharias Papa non abſimile adjecit Privilegium, à Bonifacio exoratus Archiepiſcopo & fundatore: ſed eam legem addidit, ut hoc Monaſterium Romanæ Sedi immediatè ſubeſſet, nec integrum præterea cuiquam eſſet Epiſcopo, quamcumque ibi ſpiritalem explicare juriſdictionem: *Quia poſtulaſti à nobis, quatenus Monaſterium à te conſtructum, privilegii Sedis Apoſtolicæ infulis decoretur, ut ſub juriſdictione ſanctæ noſtræ, cui Deo deſervimus, Eccleſiæ conſtitutum, nullius alterius Eccleſiæ ditionibus ſubmittatur, &c. Ideo cujuslibet Eccleſiæ Sacerdotem in præfato Monaſterio ditionem quamlibet habere, hac authoritate, præter Sedem Apoſtolicam prohibemus.* Acceſſit deinde ei privilegio confirmatio Regis Pipini, cum conſenſu Epiſcoporum & Principum: *Ideo hanc noſtram præceptionis ſeriem conſcribi juſſimus, per quam Privilegium Sedis Apoſtolicæ à B. Zacharia tibi collatum, cum conſenſu Epiſcoporum, cunctorumque fidelium noſtrorum per omnia roboramus: præcipientes, ut nullus Sacerdotum in præfato Monaſterio juriſdictionem aliquam ſibi vindicet, præter Sedem Apoſtolicam.* Potuerat ſanè Archiepiſcopus & fundator Monaſterii ſua in Romanum Pontificem transferre jura: ut autem irrevocabilem huic decreto ſuo conciliaret firmitatem, ſubſcribi illud curavit à Rege, ab Epiſcopis, ab Optimatibus, hoc eſt, à Regni Comitiis.

Ann. 751. Tom. 1. Conc. Gall.

Du Cheſne Hiſt. Franc. Tom 1. pag. 562. &c.

IX. Ante Adeodatum ergo nullum prorſus ejuſmodi Privilegium conceſſum uſquam fuerat, quo abſolveretur Monaſterium ab Epiſcopi ſpiritali poteſtate. Agatho ipſe qui uno aut altero poſt Adeodatum anno Apoſtolicam Sedem obtinuit, Viremuthenſe in Anglia Monaſterium non vallavit, quantumvis interpellante Rege, niſi id genus privilegio, quo muniretur adversùs hoſtium irruptiones referente Beda ipſo, qui in eodem Monaſterio profeſſus erat vitam religioſam: *Epiſtolam privilegii, qua Monaſterium ab omni prorſus extrinſeca irruptione tutum perpetuò redderetur & liberum.* 2. Ante Zachariam nulla Abbatia reſervata ſummo Pontifici fuerat, eique immediatè ſubdita. 3. Hæ innovationes ab ipſis primùm ortæ ſunt Epiſcopis, iiſque adnitentibus à Sede Apoſtolica confirmatæ. 4. Aliorum Regni Epiſcoporum conſenſus ad cumulum accedebat. 5. Ante ea tempora, privilegia & libertates Monaſteriorum non pertinebant niſi ad tuitionem temporalium bonorum, quibus ut irretractabilis firmitas adderetur, interponebatur Sedis Apoſtolicæ authoritas. 6. A Regibus ipſis Privilegia Monaſteriis concedebantur, ut ſummoveretur ab eorum rebus temporalibus, Laicorum graſſatio & deprædatio; utque libertates ab Epiſcopis & Pontificibus indultæ, hoc etiam præſidio convaleſcerent. 7. Epiſcopi ipſi Diœceſani Monaſteria quædam & ſuæ & ſucceſſorum ſuorum juriſdictioni ſpiritali primi ſubduxere, & coram ipſi conteſtati ſunt ſummum Pontificem, permagni & ſua & ipſorum intereſſe ut ita fieret. Ex eo autem id emergit, ut non potuerit non eis & fidem adjicere, & aſſentiri atque obſecundare Pontifex. Maximè cùm ſuffragarentur huic veteris diſciplinæ immutationi, penè dixerim vulneri, cæteri omnes Regni Antiſtites, & ſuaderent novo hoc remedio novis morbis occurrendum eſſe. Quì enim poſſet non haberi fides iis, quorum maximè intererat, ut ne ptiſca eorum authoritas coarctaretur? 8. Itaque ut prioris generis Privilegia eò pertinebant, ut arcerentur Epiſcoporum quorundam cupiditates à rebus Monaſteriorum: ita ſimile veri eſt eò ſpectare poſteriora, ut finis moduſque aliquis poneretur ſpiritali juriſdictioni, qua eorum nonnulli ſæpiuſculè abutebantur. Ejus rei exempla jam aliqua attigimus in perſtringendis Gregorii Epiſtolis. Nihilo rariora fuiſſe ea in Galliis facilè conjicitur, ex tot & tantis Epiſcopis, qui paſſi non eſſent, qui ſaltem non experiſſent poteſtatem ſuam ita circumſcribi, niſi neceſſitatis urgentis, vel evidentis utilitatis Eccleſiarum ſtimulo incitati. 9. Quanquam Adeodatus omnium primus iſtiuſmodi diploma annuerit, ejus tamen generis non pauca præluſa erant rudimenta. Etenim à Monachis ſuum ſibi eligi Abbatem: ab Abbate præſentari Epiſcopo Monachum, quem Monaſterio Presbyterum ordinet: non poſſe Epiſcopum ex Monaſterio accerſere invito Abbate quem Presbyterum ordinet, & jamdiu viduatæ Parochiæ præponat: prohiberi Epiſcopum, ne in Eccleſiam Monaſterii ventitet, ſuamve in ea Cathedram erigat, vel Pontificali pompa ſacrum faciat: hæc omnia diſciplinæ jam uſitatiſſimæ capita totidem erant ſpiritalis Epiſcoporum juriſdictionis decrementa, ſed uſu trita, ab ipſiſmet approbata, & in jus commune recepta. 10. Verùm nec iis ſe cohibuit limitibus immunitas à ſpiritali imperio Epiſcopi, quos ei delineaverat Adeodatus. Exemit enim ille quidem Abbatem Monachoſque ab Epiſcopi correptione, at non tamen conceſſit, ut Chriſma Ordineſque ab alio quàm Diœceſano Epiſcopo flagitarent. Hoc quoque vinculum antiquiſſimæ obedientiæ abrupit Zacharias, Fuldenſem Abbatiam Sedi Romanæ immediatè ſubjiciens. Longo ſæculorum tractu ad multò plura ſerpent hæ libertates, quas vel non experiſſent, vel non tam facilè admiſiſſent Epiſcopi, niſi perſuaſiſſimi fuiſſent privatæ ſuæ poteſtati anteponi debere publicam Eccleſiæ & pietatis utilitatem. In Synodo Romana anni 601. aſſenſus eſt Gregorius omnibus capitibus Monaſticarum libertatum, tunc uſitatarum, illa adactus neceſſitate propulſandæ à Monaſteriis quorumdam Præſulum vel ambitionis, vel avaritiæ: *Quia in plurimis Monaſteriis multa à Præſulibus præjudicia atque gravamina Monachos pertuliſſe cognovimus.* Aſſenſi ſunt Epiſcopi omnes qui Concilio intereranti, immunitatibus

tatibus quas tum necessarias censebant : *Libertati Monachorum congaudemus, & quæ nunc de his statuit beatitudo vestra, firmamus*. Probabile omnino est Episcoporum Galliæ eandem fuisse mentem, cùm Adeodatum precibus suis præverterunt, cùm Zachariam postea secuti sunt in annuendis libertatibus Monachorum, etsi cum aliquo suæ potestatis detrimento. Cæterùm si prior illa Ecclesiæ ætas Episcopos repræsentat, qui suam circumscripserint ipsi successorumque suorum authoritatem, ut Monachis de Ecclesia benemeritis gratificarentur, repræsentabit & infrà posterior ætas Regulares animi, consiliique & virtutis præstantia nobiles, qui nisi de consensu Episcoporum sua noluerunt explicare privilegia ; persuasi videlicet æquissimum esse, ut ne suis ipsis beneficiis Episcopi oppugnentur.

X. Minùs erit quo moveamur tam faciles fuisse Episcopos in decurtanda sua ipsorum olim potestate, si in mentem veniat Episcoporum Hiberniæ, de quibus suprà diximus, qui in unius Abbatis qui Columbano successisset, potestate esse se perdiu voluere, authore Beda. Meminit idem Beda Libertatis qua donatus est ab Agathone Romano Pontifice Benedictus Biscopus Abbas in Anglia. Verùm ea non aliud quàm donationes Regiæ Monasterio vindicabantur, ut ne facilè paterent deprædatoribus: *Accepit ab Agathone in munimentum libertatis Monasterii quod fecerat, Epistolam privilegii ex Apostolica authoritate firmatam, juxta quod Egfridum Regem voluisse ac licentiam dedisse noverat, quo concedente & possessionem terræ largiente, ipsum Monasterium fecerat.*

L. 3. c. 4. L. 4. c. 18.

XI. Adeunda nunc obiter Hispania, ubi Concilium Ilerdense anni 524. miram consonantiam suam prodit cum Agathensis Concilii Canonibus: in eo maximè quòd res & facultates Monasteriorum subducerentur potestati Episcopi, ejusque seu juribus, seu exactionibus: *In nullo diœcesana lege Episcopis constringantur*. Neminem potest Episcopus ordinare, nisi assentiente Abbate, propterea quòd ordinatio emanciparet quodammodo Monachos à potestate Abbatis, & Episcopo addiceret Monachos. Gravissimè expostulavit Toletanum IV. Concilium de Episcopis qui Monasteria immaniter divexassent ; edixitque ut posthac non aliud auderent Episcopi, nisi ut Abbates & officia Claustri instituerent, atque invigilarent ut observaretur Regula, & inobsequentes pœnas darent: *Hoc tantùm sibi in Monasteriis vindicent Sacerdotes, quod præcipiunt Canones, id est, Monachos ad conversationem sanctam præmonere, Abbates aliaque officia instituere, atque extra Regulam facta corrigere*. Concilio Toletano IX. repressi sunt & illi Episcopi qui Abbatum nomine & potestate necessarios proximosque suos investiebant, ut eos spoliis & manubiis Ecclesiarum & Monasteriorum locupletarent.

Can. 3.

Anni 631. Can. 51.

Can. 3.

XII. In Oriente quàm obnoxia essent potestati Episcopali Monasteria, ex Constitutionibus Novellis Justiniani Imperatoris suprà patuit. Est autem vero aut verisimili finitimum, cùm Episcopi Orientales propemodum omnes è Claustris ad Pontificias sedes adsciscerentur, humaniores eos quoque fuisse & propensiores ad tuitionem Cœnobiorum, in quibus ipsi met sanctissimè & suavissimè innutriti fuerant ; ut minùs necesse fuerit ea tot propugnaculis privilegiorum muniri adversùs Episcoporum infestationes. Postquam ei formulæ fidei & communionis Catholicæ, quam miserat Hormisda, subscriptum est à Patriarcha, contendere cœperunt Archimandritæ, nihil opus esse ut suo ipsi nomine subscriberent, ut qui in Archiepiscopo suo implicati fuissent: *Sufficit quia Archiepiscopus noster fecit, nos factum ejus sequimur*. Ita post Epistolam 40. Hormisdæ.

XIII. Non committemus ut muta nobis abierit Ecclesia Africana. Quin pulcherrimæ illa locum dabit quæstioni, ab ea quam versamus non alienæ prorsus. Statim enim ibi in oculos incurrit Archiepiscopus Carthaginensis, antiquissimo jure & more fultus, ut tutela & protectione sua totius Africæ monasteria complecteretur. Expendendum ergo nobis erit, an Patriarchæ eo jure uterentur, ut privilegia quædam impartirentur aliarum Diœceseon Monasteriis, atque ita suæ illa vindicarent jurisdictioni. Verùm satius est eam quæstionem in Caput proximum differre, & hìc aliquid delibare de Episcoporum ipsorum potestate in Monachos Africanos.

XIV. Cùm migrasset Fulgentius è Monasterio, ubi Abbatem agebat, in aliud strictioris observantiæ in Insula quadam, prioris Monasterii Monachi Episcopum adiere, ut sibi piissimus transfuga restitueretur. Episcopus anathema ostendit magis quàm intentavit Fulgentio, qui jussis ejus sequacem se præbens, in prius Monasterium se recepit, ubi mox ab Episcopo Presbyter & Abbas ordinatus est, ut ne ab alio quopiam Episcopo ordinari, & ad aliam Diœcesin transferri posset. Non plura dicam, nec enim necesse est, ut manifestissimè constet Africanorum Episcoporum in Monachos authoritas. Audiendus hìc jam Ferrandus in vita Fulgentii : *Episcopus protinus Episcopali authoritate suum esse Monachum Fulgentium allegat, sibique reddi, & ubi ipse jusserit vivere debere confirmat. Minatur excommunicationem contradicentibus, ipsum verò Fulgentium nisi consentiat, inobedientibus similem pronuntiat judicandum, &c. Repentè eum Sacerdos consecrat Presbyterum, ut Abbatis & Presbyteri decoratus officio, nec Monasterium relinquere, nec in alia posset Ecclesia forsitan ordinari.*

Cap. 14. 15.

CAPUT XXXI. P. 2. l. 1. c. 40.

De Privilegiis, quæ à Patriarchis collata sunt Monasteriis, per eadem mediæ ætatis sæcula.

I. Erant in variis Africæ Diœceses & Provincias sparsa Monasteria, quæ uni subessent Archiepiscopo Carthaginensi.

II. III. IV. V. VI. VII. Acta Concilii Carthaginensis, ubi hæc privilegia confirmata fuere.

VIII. Alio Carthaginensi Concilio corroboratur ille usus Carthaginensis Episcopi, ut ei immediatè subessent plura totius Africæ Monasteria.

IX. Observantur aliqua in his privilegiis, quæ miras in angustias conjiciebant Potestatem in Monachos Episcopalem: & quæ tamen indulta concessaque sunt ab Episcopis, multo antè, quàm Pontifices Romani ejusmodi libertates ullas concessissent.

X. His privilegiis non prorsus subducebantur Monasteria Episcopo Diœcesano.

XI. XII. Hæc Africana Concilia & Privilegia non inexplorata Gallis olim fuere.

XIII. Nusquam verba fecit Augustinus de hac Carthaginensis Episcopi potestate.

XIV. Patriarchæ Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani in omnia prorsus Monasteria curas suas porrigebant.

XV. XVI. XVII. Erant Constantinopolitano Patriarchæ immediatè subjecta Monasteria, in omnes ejus Patriarchatus provincias disseminata.

XVIII. Erant & idem genus Monasteria per totam provinciam uni Metropolitano subdita.

XIX. Possunt quibus volunt subjicere Monasteria, qui ea exædificant & dotant.

I. NUsquam splendidiùs micant privilegia, à Patriarchis in omnes suæ ditionis Diœceses earumque Monasteria & Abbatias dispensata, quàm in Concilio Carthaginensi anni 525. sub Archiepis-

chiepiſcopo Bonifacio, cui intererant Africæ univerſæ Epiſcopi, ſub Hilderico Vandalorum Rege.
Ann. 529. Præſto affuit Petrus Abbas, unà cum Monaſterii ſui Senioribus, conqueſtuſque eſt de Liberato Primate Provinciæ Byzacenæ, qui illos anathemate innodaverat, cùm primùm libertates ſuas commiſerant patrocinio & tuitioni Archiepiſcopi Carthaginenſis; cui negabant ſe ſententiæ parere debuiſſe, cùm tam juſto & præpotente patrocinio niterentur:
Spicil. tom. 6. *Rogamus beatiſſime & Apoſtolica dignitate prædite, Chriſti venerande Pontifex Bonifaci Epiſcope, & omnes ſancti Sacerdotes, qui adeſſe videmini, &c. Ex quo huic venerabili ſedi libertatem Monaſterii noſtri commiſimus vindicandam, adverſum nos exurrexit tempeſtas invidiæ. Sanctus quippe Liberatus Epiſcopus primæ ſedis Provinciæ Byzacenæ Congregationibus Sacerdotum ſæpè collectis, in perniciem noſtram multa & multipliciter machinatur, dum Monaſterium noſtrum gravi excommunicatione percutere voluiſſet. Abſit enim ut percuſſiſſe dicamus, ſcientes nos ſub veſtro velamine conſtitutos, nullis poſſe jaculis quorumlibet conſiliorum penetrabiles deferi.* Teſtatum faciunt integrum ſibi fuiſſe, ut ſe cui mallent Epiſcopo dederent: *Si diſcutiatur ratio, licet liberis, quocumque voluerint pertinere:* ſectatos ſe exempla complurium Africæ aliorum Monaſteriorum, in ſubeundo unius Carthaginenſis Epiſcopi jugo: *Si quærantur exempla, multos antè feciſſe irreprehenſibiliter docemus:* æquum eſſe ut Epiſcopus confugio ſit & præſidio Monachis, perinde ut Clericis, qui ad eum undique convolant, à ſuis Epiſcopis iniquiùs exagitati: *Illuc ne opprimeremur confugimus, ubi ſolent etiam Clerici, qui ſe opprimi viderint, appellare:* ſi ſuum autem aliquando Subdiaconus rexiſſet Monaſterium, non inde quidquam juris accreſcere Epiſcopo: cùm ille non qua Subdiaconus, ſed qua Monachus, ſibi & fundator fuiſſet & Abbas: *Nec ideo nos eum, quia Subdiaconus, ſed quia Monachus fuit, Abbatem habuimus.* Denique cùm ubique pro excommunicatis haberentur, & extruderentur Eccleſiis, orant, ut iniqua cohibeatur perſecutio, & primæva ſibi libertas reſtituatur: *Nos priori ſecuritate confirmata, noſtræ libertati reſtituatis.*

II. Non ſibi temperavit Archiepiſcopus Bonifacius, quin de Liberati importunitate expoſtularet, cui tam vilia fuerant Carthaginenſis Eccleſiæ privilegia: *Privilegia hujus ſanctæ Eccleſiæ moliri ſubtrahere:* quique Epiſcoporum Conventus tam injuſtæ implicuiſſet cauſæ: *Congregationes Pontificum frequenter adducens.* Januarius Epiſcopus condoleſcit violatis ſanctæ ſedis Carthaginenſis honoribus: *Dolemus fatis, audientes, quia reverentiam ſanctæ huic ſedi debitam conſacerdos Liberatus audet in aliquo denegare.* Nec minore in Bonifacium obſervantia & cultu omnes eſſe debere conteſtatur, quàm in ejus prædeceſſores fuerint: *Et hoc omnes tuæ gloriæ exhibeamus, quod antiquitùs prædeceſſoribus tuis detuliſſe evidenter oſtenditur.* Idem profeſſi ſunt omnes, qui Concilio aderant Epiſcopi: *Epiſcopi dixerunt, Hæc etiam noſtra poſtulatio.*

III. Lectus eſt alter quoque Libellus ſuplex Abbatis Petri, quo præ ſe ferebat, vacante tantùm Carthaginenſi ſede, paruiſſe ſe Primati Byzaceno, ſed poſt illum Primatem extinctum, nemini ſe ſubjici voluiſſe vicinorum Epiſcoporum, nec iis qui vacantes Epiſcopales Eccleſias adminiſtrarent: *Ita tamen ut defuncto Primate, non ſucceſſor plebis illius aliquam in nobis haberet licentiam, ſicut eſt moris in ſubditis: ſed neque plebi nos vicinæ aliquando ſubjecimus, aut vicinis Epiſcopis, aut interventori Eccleſiæ, quæ proxima eſt nobis.* Sed expectatam à ſe creationem novi Archiepiſcopi Carthaginenſis, cui uni ſubeſſe vehementiſſimè cuperent: *Poſcimus, ut noſtrum Monaſterium facias tuæ Beatitudinis regimini ſubjacere:* ut Primati uni totius Eccleſiæ Africanæ obnoxii eſſent; *Ut tantæ Sedis, quæ Primatum totius Africæ Eccleſiæ tenere cognoſcitur, defenſione muniti, &c.*

IV. Tùm verò perlecta eſt defenſio Epiſcopi Liberati, & Concilii ejus Provincialis, ubi multa præfatione honoris & reverentiæ præmiſſa, vehementer rogabatur Bonifacius, ut Canonum vigorem tueri vellet, à quibus Epiſcopi Diœceſani juriſdictioni omnia ſubjiciuntur Monaſteria: *Novimus ſapientiam tibi divinitus infuſam, qua præcipuè hoc ſtudeas, ut nullus permittatur, Eccleſiaſticorum Canonum aliquatenus convellere firmitatem, ut terminos paternis definitionibus conſtitutos non negligat ſervare poſteritas.* Univerſum repoſuit Carthaginenſis Archiepiſcopus, cùm iis privilegiis jamdiu acceſſiſſet conſenſio & confirmatio tot Epiſcoporum, & tot Conciliorum, fruſtra jam ea in controverſiam trahi, inutili & fucato prætextu renovandi priſcos Canones: ea quippe ſi percrebreſceret licentia, jam nihil in Eccleſia fixum, nihil ratum ſtatumque fore in Eccleſiæ diſciplina: *Neque enim poterimus ſtatuta mutare, quæ per tot Sacerdotes inſtinctu divino ſervata noſcuntur. Si enim admiſerimus ea, quæ antè conſtituta ſunt, in retractationem vocari, nihil in divinis humaniſque actibus, nihil in ſacris publiciſque rebus obtinere ullam poterit firmitatem; dum poſt annorum ſpatia, tanquam in emendationem Patrum velut inſtructior noſtra videatur mutare poſteritas.*

V. Stitit ſe rurſum Petrus Abbas, ut profiteretur Monaſterium ſuum nunquam juris fuiſſe Provinciæ Byzacenæ Epiſcoporum, quòd ejus nimirum fundamenta poſita fuiſſent à Monachis, qui ex variis confluxerant Provinciis Africæ, quorum & nonnulli ex ultramarinis Provinciis advecti eſſent; eos porro ſuis ſumptibus, vel neceſſariorum facultatibus impenſas omnes feciſſe; ac ſtatim à ſe Monaſterium Eccleſiæ Carthaginenſi dicatum ac devotum fuiſſe, cujus & nomen & protectionem implorarent adversùs impotentiam Clericorum: *Dum conſtet nos de diverſis locis Africanis vel tranſmarinis ad hunc locum congregatos fuiſſe; & nunquam alicui obnoxios fuiſſe, Monaſterium ſumptu parentum noſtrorum, vel aliorum Religioſorum fundatum eſſe firmamus.* Curaſſe quidem ſe ut Monaſterium dedicaretur ab Epiſcopo Provinciæ Proconſularis, ſed expectaſſe ſe, dum Sedes Carthaginenſis proprium nanciſceretur Epiſcoporum, ut ei ſe ſubjicerent: *A jugo nos Clericorum, quod neque nobis, neque Patribus noſtris quiſquam ſuperponere aliquando tentavit, eruere digneris.* His ſubtexunt nomina plurium Africæ Monaſteriorum, quæ nequaquam juris ſunt Diœceſani Epiſcopi, vel proximi cujuſquam, ſed vel Primatum, vel longinquiorum; ut multò æquius ſit ſubeſſe aliqua Eccleſiæ Carthaginenſi, cui univerſa ſubeſt Africa. Nec fileti hic debet, quod de Adrumetino ſubditur Monaſterio, quod non ſolùm à poteſtate immune eſt Epiſcopi Diœceſani, ſed Presbyteros etiam ſuos omnes de tranſmarinis accipit regionibus: *Nam de Adrumetino Monaſterio nullo modo ſilere poſſumus, qui prætermiſſo ejuſdem civitatis Epiſcopo, de tranſmarinis partibus, ſibi ſemper Presbyteros ordinaverunt.*

VI. Tum his adnectuntur probationes plurimæ Libertatum Monaſticarum, quarum excerptæ nonnullæ ſunt ex libellis ſancti Auguſtini *de Moribus Clericorum*, qui ſermo quinquageſimus eſt *de Diverſis:* aliæ ex Concilio Arelatenſi, ubi in gratiam rediere Theodorus Epiſcopus Forojulienſis & Fauſtus Lirinenſis Abbas, ubi prima Libertatum lumina radiaverunt, ut ſuprà diximus: aliæ denique ex perantiquo privilegio monaſterii cujuſdam puellarum, quod eis conceſſerat Bonifacius Primas Byzacenæ, cujus hæc ſunt verba imprimis favorabilia: *Inſinuo ſemper ſervorum Dei vel Ancillarum Monaſteria liberum habere arbitrium à conditione omnium Clericorum. Quorum priſcorum Patrum ſequentes ritum etiam veſtrum Monaſterium hoc habere,*

bere, & in vobis manere usque in ævum. Unde per hanc vos authoritatem duximus commonendas, ut licentiam habeatis unde volueritis, spiritualem sumere cibum, liberam in omnibus facultatem habentes, &c. Ut quem velitis, vobis corrogetis Presbyterum, &c.

VII. Exitus denique hujus causæ Conciliique is fuit, qui & Ecclesiæ Carthaginensis amplitudini, & Monasteriorum libertati amplificandæ responderet. Hoc refertur ejus Decretum: *Erunt igitur omnia omnino Monasteria, sicut semper fuerunt, à conditione Clericorum modis omnibus libera, sibi tantùm & Deo placentia.*

VIII. Aliud decimo post anno coaluit rursus Carthagine Concilium sub Archiepiscopo Reparato, ubi Ruspensis Episcopus formam regiminis postulavit Monasterio suo, quod B. Fulgentius construxerat. Decrevit tandem hæc Synodus prioris sub Bonifacio Concilii statuta religiosissimè servanda esse; ut omnia Monasteria plenissima libertate fruerentur: illæsa Episcopi potestate juxta Canonicas Constitutiones, ordinandi Clericos, & consecrandi Altaria: ita ut nihil novi oneris imponere possit; nec Abbates eligere, nec ulla Monachos exactione vexare; Monachis unius Abbatis imperio regendis, & dissensionibus ipsis, si quæ inter Abbates nascantur, per alios Abbates sopiendis: *Cætera Monasteria etiam ipsa libertate plenissima perfruantur, servatis limitibus Conciliorum in hæc duntaxat, ut quandoque voluerint sibi Clericos ordinare, vel Oratoria dedicare, Episcopus in cujus plebe vel civitate locus Monasterii consistit, ipse hujus muneris gratiam compleat, salva libertate Monachorum, nihil sibi in eis præter hanc ordinationem vendicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus aut angariis subdens. Oportet enim in nullo Monasterio quemlibet Episcopum Cathedram collocare, &c. Esse enim debent Monachi in Abbatum suorum potestate. Et quando ipsi Abbates de corpore exierint, qui in loco eorum ordinandi sunt, judicio Congregationis eligantur; nec officium sibi hujus electionis vendicet aut præsumat Episcopus. Si qua verò contentio, quod non optamus, exorta fuerit, ut ista Abbatum aliorum consilio, sive judicio finiatur.*

Spicil. tom. 6. pag. 16.

IX. Mirari libet tam propitia, tam amica Concilia Monachis Monachorumque libertatibus & privilegiis, quibus in arctum sanè redigitur spiritalis Episcoporum potestas. Cùm verò hæc Concilia plerumque Episcopis Gallicanis præluxerint, nonnulla operæ pretium duxi hìc in ea animadvertere. 1. Monasterium quode agebatur in priore Carthaginensi Concilio, extructum fuerat à Monachis peregrinis, nonnullis etiam tranato mari in Africam vectis, propriis ipsorum sumptibus. Itaque tantò potius illustriusque erat jus quo se tuebantur, quòd se suaque quasi patrimonia potuerant ei cui collibitum esset, Episcopo Africano addicere, maximè autem Carthaginensi, qui communi omnium consensu Primas erat universæ Africæ, & quasi Primas Primatum. Nullum tutius, nullum privilegii indubitatius fundamentum est, quàm fundatorum voluntas, quibus integrum utique est bona sua & se ipsos cui lubet donare. 2. Erant & alia & ejusmodi complura Cœnobia, quæ in potestate essent non Diœcesani Episcopi, sed vel Primatum, vel Episcopi alterius longè dissiti. 3. Non propria ergo & peculiaris hæc erat Sedis Carthaginensis prærogativa, cùm tot alii Episcopi obnoxia sibi quædam haberent in aliis Diœcesibus Monasteria. Sed ex dictis liquet, multò plura id genus fuisse sub Archiepiscopo Carthaginensi: & à Concilio ipso eam haberi velut præcipuam dotem Ecclesiæ Carthaginensis, quòd quæcumque volent Monasteria, possint sub ejus tutela conquiescere. 4. Verùm hæc Privilegia Monasteriorum Africæ non tam immunitates erant, quàm commutationes dominationis & subjectionis. Omnia enim hæc quantumvis libera & exempta Monasteria, alicui subjecta semper erant Episcopo, saltem longinquo, saltem Carthaginensi. De Adrumetino solo poterat dubitari. Ex cismarinis enim nostris provinciis Presbyteros suos suscipiebat; nec facilè divinari potest, an à Romano, an ab alio aliquo Episcopo certo, an à quocumque. Si nondum prorsus deferbuerat prisca illa æmulatio Monachorum à Presbyteris magnoperè sibi caventium, ne dominari in Monasteria vellent Presbyteri, propter Ordinis sui præcellentiam: providè rebus suis consuluerant Adrumetini, ut Presbyteros non haberent nisi transmarinos, tantò à dominandi ambitu alieniores, quantò ab amicis & præsidio omni prorsus destitutos. 5. Cæteroqui Privilegia quæ hìc Monasteriis per Africam omnibus communicantur, & jam Privilegia non sunt, sed libertates communi in Africa jure confirmatæ: breviissimo gyro concludunt spiritalem omnem Episcopi in Monachos jurisdictionem. Sola enim eis servari videtur ordinatio Clericorum, aut Altarium consecratio. Ne duo illa quidem capita satis firma erant, si Monasteria se Episcopo Carthaginensi subjici mallent: aut si fundatorum ei voluntate, vel alii cuicumque Episcopo subjecta fuissent. 6. Quin & suspicari fas est, ideo tam faciles fuisse Africanos Episcopos ad amplificandas Monachorum libertates, ne tam crebra eos incesseret cupiditas, ad tuitionem Carthaginensis Episcopi confugiendi. Aliàs enim Africani Episcopi prisci vigoris & austerioris Canonum disciplinæ retinentissimi erant. 7. Quoquo modo se res habeat, Episcopi ipsi harum libertatum largitores & dispensatores fuere, certi id sibi & honori futurum & ornamento, nec obfuturum potestati, quæ nusquam major, quàm dum Ecclesiæ paci & publicæ saluti consulitur. 8. Subjecerant se Monachi Africani & Monasteria immediatæ Carthaginensis Primatis jurisdictioni, perdiu antequam vel Gallicani, vel Occidentales reliqui Monachi Romano Pontifici immediatè & ipsi subesse ambiissent, ut liquet ex tempore à nobis adnotato singularum hujusmodi innovationum. 9. Extra Italiam Romani Pontifices Privilegia Monasteriis non concesserunt ferè, nisi ut ea confirmarent, quæ jam Reges & Episcopi contuliissent, postulassentque confirmari. Cùm ex adverso ostensus sit à nobis Carthaginensis Episcopus, & dedisse, & datas vindicasse id genus libertates repugnantibus Episcopis Diœcesanis; qui ramen aliquando tandem ejus potestati concedere & accedere cogebantur. 10. Non dissimulavit Adeodatus, quàm gravatè cederet Gallicanis Episcopis, & ipsi Turonensi, à quibus cogebatur Turonense Cœnobium subtrahere Episcopi spiritali jurisdictioni. Zacharias primus omnium Fuldense Cœnobium subjecit immediatè Romanæ Ecclesiæ, voluntati obsecutus Bonifacii Archiepiscopi & fundatoris. Carthaginensis Primas eadem sæpiùs authoritate jam antè usus fuerat, forsitan & majore, nullo Episcoporum Africanorum, vel raro, qui id molestè ferret. 11. Ne in Italia quidem ipsa Gregorius Magnus Monasteria immediatè suæ Sedi subesse voluerat, tametsi diligentissimè provideret, ut ne cui eorum detrimentum importaret imperiosa Episcoporum dominatio.

X. Quanquam hæc autem ita gesta sint in his Carthaginensibus duobus Conciliis: non potest tamen omnino videri spiritalis in Monasteria Episcoporum potestas funditus excisa. Non ablata enim ea est ab Episcopis, sed ab uno ad alium translata à Diœcesano ad Carthaginensem. Immo ne translata quidem tota erat. Supererat enim Episcopo facultas consecrandi Chrismatis, & ordinandi, ordinandi etiam, ni fallor, Abbatis. Nam & ordinari dicebantur Abbates, cùm ab Episcopo vel benedicerentur, vel confirmarentur. Nec expressis verbis eximuntur Abbates in his Africanis Conciliis ab Episcopi correptione.

XI. Adde quòd & ipsi Galliarum Episcopi, ubi

hæc

hæc Carthaginenſia Concilia ſibi propoſuerunt, uti normam eorum privilegiorum quæ conceſſuri erant: non tamen omnia vincula ſpiritalis ſuæ in Monachos juriſdictionis relaxarunt. Audi enim quibus uſi ſint verbis in Privilegio Monaſterii ſancti Dionyſii: *Quanquam ſancta Carthaginenſis Synodus facta à beatæ memoriæ Domno Bonifacio ejuſque Coepiſcopis, non prohibeat Monachos ſub privilegio proprio reſidere, &c.* Iiſdem penè verbis conceptum fuerat Privilegium Corbeienſe. In utroque etiam laudatus eſt Auguſtini liber *de gradibus Eccleſiaſticis*, ut fundamentum libertatis Clauſtrorum: *Cum Auguſtini libri doceant Monachos ſub quiete regulariter viventes, abſque inquietudine Clericorum vel Epiſcoporum reſidere.*

Conc. Gall. tom. 1.

XII. Authoritate etiam Concilii hujus Carthaginenſis ſub Bonifacio ſultum adſtructumque eſt Privilegium ſancti Mauri Foſſatenſis juxta Pariſios, ab Andeberto Pariſienſi Epiſcopo conceſſum: *Si verò contra Patrum ſtatuta eum feciſſe cauſantur, legant Canones à ſancto Bonifacio Carthaginenſi Epiſcopo & aliis Epiſcopis factos, & invenient quod Monaſteria in quibus regulariter vivitur, libera eſſe debeant ab omni infeſtatione Epiſcoporum & Clericorum.*

Du Cheſne hiſt. Franc. tom. 1. pag. 4.

XIII. Opinati ſunt quidam agnitam fuiſſe probatamque ab Auguſtino hanc extraordinariam & univerſalem Archiepiſcopi Carthaginenſis poteſtatem in omnia Africæ Monaſteria. Id exculpunt ex ejus Epiſtolis nonnullis, ubi Presbyter adhuc cùm eſſet, gratulationis dedit litteras ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum, quòd conceſſiſſet Alipio, ut in Hipponenſi Monaſterio commoraretur: & exinde creatus Epiſcopus non improbat ordinatos fuiſſe ab Aurelio Monachos transfugas. Sed his argumentis vim invictam non facilè aſſentiar ineſſe: non eam quoque quæ æquari poſſit Canonibus Africanis, qui tam diſertè Monachos ſubdunt ſuis quoſque Epiſcopis. Denique nihil evidentius optari poteſt, quàm quod dictum eſt de primo Carthaginenſi Concilio ſub Bonifacio, ubi jus & poteſtas Epiſcopi Carthaginenſis hactenus porrigitur, ut ſub ſua tuitione recipiat Monaſteria, quæ à fundatione & origine illi ſe addixiſſent; non ut in omnia Africæ Monaſteria immediatam exerat juriſdictionem. Ideo & eo Concilio allegatur authoritas Auguſtini, ad conſtabilienda Eccleſiæ Carthaginenſis jura in Monaſteria; ſed de his duabus Epiſtolis ne verbum quidem fit ullum, quodque ex Auguſtino depromitur, nihil omnino pertinet ad immediatam illam & univerſalem Carthaginenſis Epiſcopi authoritatem in omnia Monaſteria.

piſt. 64. 76.

XIV. Nec prætereundi ſunt nobis Patriarchæ Alexandrini, Antiocheni & Hieroſolymitani: quorum cura & adminiſtratio in omnia eorum Patriarchatus Monaſteria propagata fuiſſe comperietur ex Eccleſiaſticæ hiſtoriæ antiquiſſimis monumentis. Thebaidis Monaſteria viſitavit Athanaſius, ad Solitarios Epiſtolas perſcripſit. Ex hiſtoria Lauſiaca Palladii, ex vitis Patrum Ruffini, ex Prato ſpirituali Joannis Moſchi identidem emicant argumenta ejus ſolicitudinis ſpiritualis, qua Patriarchæ incumbebant in Monaſteriorum ſuæ ditionis diſciplina purganda, tuenda, reddendaque. Sed non ita facile eſt, vel certa nanciſci exempla, vel indubia argumenta ſcrutari exemptionis manifeſtæ, quæ Monaſterium quodvis proprio auferret Epiſcopo, & in Patriarchæ ſolius juriſdictionem transferret.

Verùm inficias ire non poſſum, quin ſæculo jam ſeptimo eſſent in Patriarchatu Conſtantinopolitano benè multa Cœnobia, ab Epiſcoporum Diœceſanorum ſpiritali juriſdictione prorſus abſoluta, & uni immediatè ſubjecta Patriarchæ Conſtantinopolitano, & Exarcho Patriarchali, quem ille ad omnium omnino Monaſteriorum adminiſtrationem delegabat. Extat in hanc rem in Jure Orientali

Juris Oriene. L. 3. p. 235.

Conſtitutio Germani Conſtantinopolitani Patriarchæ, qui hac veluti accenſa face præluxit ſucceſſoribus ſuis omnibus; ſicut & ipſe in anteceſſorum ſuorum veſtigia inſiſtebat. Hoc verò primùm ille profitetur, Eccleſias, Monaſteria, & Oratoria omnia in omnibus Patriarchatus Provinciis ad Patriarchæ immediatam juriſdictionem non revocari, niſi ubi in prima ipſa eorum fundatione, Crux Patriarchalis defixa fuit. Id Græcis dicebatur *Patriarchale Stauropegium*. Id enim juris erat penes omnes Epiſcopos, ut in ipſa quorumcumque fundatione Monaſteriorum Crucem ſuam defigerent, ut ſuprà obſervavimus ex Conſtitutionibus Juſtiniani: id verò inſigne erat, & quaſi vexillum eorum juriſdictionis. Verùm ſi fundatoribus magis adlubeſceret Monaſterium ſuum Patriarchæ ſubjici, tunc Patriarchalis Exarchus Crucem ipſe ſuam defigebat. Perinde autem habebat de quibuſcumque Eccleſiis, vel Oratoriis: *Ut Patriarchalis nominis relatio in illis ſolis obtineat, & clariùs exprimatur, in quibus extructio per Patriarchalia Crucifixa facta fuerit, ſive Monaſteria ſint, ſive Eccleſiæ Catholicæ, ſive Oratoria.*

XVI. Rurſus autem à Germano Patriarcha id declaratur, non poſſe ullam juriſdictionis partem depromi ab Epiſcopo Diœceſano in hæc Monaſteria, quæ ab exordio ſui contradita ſunt Patriarchis, ſive in celebratione Myſteriorum, ſive in Abbatum ordinatione, ſive in criminibus plectendis, ſive in Canonicis penſionibus exigendis: *Et in hujuſmodi nihil ſit commune regionis Antiſtiti, ſive ad ſacrorum confectionem, ſive ad Præfecti deſignationem, ſive ad peccatorum inquiſitionem, neque aliud quidquam, uſque ad Canonicarum illationum exactionem.* Ea omnia Exarcho ſervantur integra Patriarchali, ſicut & cauſæ Matrimoniales, de quibus ibidem mox.

XVII. Tertiò idem Germanus charitati quàm cupiditati obſequentior, & minuendorum quàm amplificandorum cupidior privilegiorum hujuſmodi, quæ cum jure communi conflictantur: declarat agros, domos, Oratoria, ubi necdum defixa fuit Crux Patriarchalis, omnino in Epiſcopi Diœceſani poteſtate fore, quamvis pertineant ad Monaſterium aliquod, quod juriſdictioni ſubſit Patriarchali: *Non eſt conſentaneum, ut Epiſcopus à proprio expellatur populo, eo quòd Patriarchalibus Monaſteriis, quibus adhærent, prædia, vel ſuburbana ſubjecta ſint, ſed nec à ſuis Oratoriis, niſi ſub Patriarchalibus ſtauropegiis & ipſa fundata ſint.*

Ibidem. Juris Orien. Part. 1. p. 237.

XVIII. Denique in uſu erat etiam familiari Orientalis Eccleſiæ, ut eſſent & Metropolitani, Monaſteria, eorum poteſtati addicta ſubditaque quanquam in Suffraganeorum Diœceſibus ſita eſſent. Idque eadem prorſus fiebat ratione, in ipſa Monaſterii fundatione defixa Metropolitani cruce. Nec rarò Epiſcopi impatientiùs ferebant ita impunè irrumpi in fines ſuæ ditionis, & ſeu zelo diſciplinæ, ſeu contumeliæ ferendæ impatientia, alienas has refigebant Cruces, ſuaſque ſubſtituebant. Vide, quæ hac ipſa de re infrà dicentur *Cap. XXXIV. num.* 8.

Ibid. p. 232.

XIX. Ex antedictis promicat, illud maximè, illud univerſaliter ratum fixumque fuiſſe, conſtantiſſimas & inconcuſſas illorum Monaſteriorum libertates habendas eſſe, ut immediatè ſubeſſent Patriarchis, cùm à fundatione & ab ipſa Fundatorum voluntate id totum proficiſcebatur. Nec enim non illis integrum eſſe poterat, ſua bona, latifundia, patrimonia largiri & devovere quibus mallent.

CA-

CAPUT XXXII. P. 3. l. 1. c. 35.

De Privilegiis, quæ Reges & Episcopi Monachis contulere sub Carolo Magno, & ejus stirpe Regia.

I. Non aliud Pontifices ferè tunc quàm privilegia confirmabant ab Episcopis & Regibus concessa.

II. Ea privilegia eò pertinebant, ut libera esset Abbatis electio, & res temporales in tuto essent.

III. Illæsa servabatur in Monachos Episcopalis jurisdictio.

IV. V. Horum probationes variæ, maximè jurisdictionis Episcopalis.

VI. Eligendi Abbatis libertas canonica valebat cum primis ad procul eliminandos Commendatarios Abbates, sive Clericos, sive laicos.

VII. Nova ejusdem rei documenta.

VIII. Amantissimi quandoque claustralis disciplinæ Episcopi, hæc sua ipsi sponte largiebantur privilegia, ut ne vel ipsi, vel successores possent Abbatum ibidem nomen & Officium usurpare.

IX. X. XI. Probatur his privilegiis non exciſam fuisse Episcoporum in Monasteria jurisdictionem.

XII. Abbas insulæ Barbaræ apud Lugdunum Vicarius Generalis Archiepiscopi Lugdunensis, & jurisdictione ejus delegata defungens.

I. NOn confirmavit Nicolaus I. privilegia, quæ præcessor suus Benedictus contulerat Corbiensi in Gallia Abbatiæ, nisi antè contestatus, Episcopos Ambianenses, quorum in territorio sita erat illa Abbatia, & cæteros Galliæ Episcopos ea concessisse privilegia, jam inde ab iis temporibus, quibus extructa fuerat Abbatia à Regina Bathilde, filioque ejus Rege Clotario; & rursus ea nuper confirmasse, sub Imperio Caroli Calvi Regis: *Sicut jam olim concessum illi Monasterio cognovimus ab Episcopo Ambianensi, & ab aliis Episcopis Galliarum, & privilegio cessionis firmatum, tam temporibus dilecti filii nostri Caroli præsenti tempore regnantis, quàm antiquis temporibus, Balchtilde Clotarioque Francis principantibus.*

Conc. Gall. Tom. 3. pag. 218.

Sanè non alium idem Pontifex conservatorem constituit horum privilegiorum, postquam ea confirmaverat, nisi Episcopum Ambianensem, quem ideo persona induit & authoritate summi Pontificis: *Hoc verò constitutum si fuerit ab aliquo prævaricatum, per Episcopum Ambianensem, quisque ille fuerit, ex nostra conveniatur authoritate, ut eum, qui hujus sedis constituta convulserit, conveniat, & iniquitatis suæ culpam commoneat, cuique periculo subjiciatur notum faciat.* Sive ignavia autem, sive incuria officio non fungeretur Episcopus Ambianensis, Monachis ad Metropolitanum confugiendum erat, ut suam & Vicariam sedis Apostolicæ authoritatem distringeret in hos mandatorum Apostolicorum violatores: *Quod si vel ipse despexerit, vel neglexerit, vel timuerit perficere Metropolitanus Episcopus, conventus à fratribus ipsius Cœnobii, personam hujus sanctionis violatricem adire non differat, &c. ex sua nostraque authoritate, &c.* Postremò si nec par sit Metropolitanus frangendæ impotentiæ scelestorum hominum, adibunt Monachi ipsi summum Pontificem: *Licentiam habeant fratres Romanam Apostolicamque sedem adire, &c.*

Ex his elucet, quæ natura, quæ indoles esset horum antiquitus privilegiorum, quæ adeo non in dedecus cedebant Episcoporum Diœcesanorum, ut eorum ipsi authores essent, & conservatores; ut jam nil opus esset Monachos ad sedem Apostolicam confugere, nisi ubi ad tuenda ea privilegia, vel minùs vigilarent, vel minùs valerent Episcopi, adeoque necesse jam esset Episcoporum decreta & beneficia, summorum Pontificum authoritate communiri.

Hactenus de authoribus horum privilegiorum, qui non alii sanè erant, quàm Episcopi ipsi Diœcesani, reliqui Provinciæ Episcopi & Regni, Metropolitani, Reges, & tum demum summi Pontifices. Nunc expendenda nobis sunt libertatum harum capita, sive in spiritalibus, sive in temporalibus.

II. Primum erat, ut suum sibi pro arbitrio Monachi eligerent Abbatem, convenienter Regulæ & Canonicis institutis. Alterum erat libera administratio & potestas rerum temporalium, ita ut in ea nec Episcopi, nec Episcoporum ministri se ullatenus interponerent: *Ut prædicto Monasterio, & rerum suarum liberam concederet dispositionem, & in eligendo de semetipsis Abbate regularem daret, Canonicamque libertatem.* Ostensum est alibi id juris fuisse penes Episcopos, ut Monasteriis Superiores præficerent, & in potestate haberent fundos omnes, omnes reditus Ecclesiasticos suæ Diœceseos, cujuscumque demum sortis & naturæ ii essent, ut qui primi exticissent patres, fatores, fundatoresque Religionis & Ecclesiarum omnium Diœceseos. Privilegio ergo quodam utrumque jus istud Episcopi in Monasteria transcribebant. Idque illi plerumque fundatoribus gratificabantur. Bathildis Regina & Clotarius Rex Corbiensis Abbatiæ conditores, hanc illi simul utramque impetraverant libertatem, alteram in spiritalibus, in temporalibus alteram. Quod enim jus magis spiritale, quàm ut suum sibi quis ducem, Pastorem & Superiorem ac Magistrum deligat?

Ex hoc autem duplici privilegio scaturiebant complura alia. Deinceps enim non poterat Episcopus quidquam exigere rerum Monasterii, vel redituum; vel aliquid sibi in Abbatem arrogare, vel in Monachos, vel in Monasterium, vel in Cellas ei subjacentes, vel in Clericos, servosque qui ibi ministrarent, nisi quantùm per Canones fas esset: *Episcopus verò Ambianensis nullam ex eis vel accipiat, vel exposcat portionem, neque vel in Abbate, vel in fratribus, vel in ipso Cœnobio potestatem obtineat, neque in Cellis ipsius Monasterii, dominatione potiatur ulla, neque in Clericis, neque in famulis, & in omnibus quæcumque ad Monasterium illud videntur habere possessionis respectum, &c. nisi quantum canonicus ordo permittit.* Exinde autem prohibentur Episcopus, Oeconomus, Archidiaconus, Archipresbyter in Monasteria ingredi, vel in ejus Cellas, nisi ab Abbate invitati fuerint: quo visitationis jus perimi videtur: *Nec ad Monasterium seu Cellas ejusdem vel ipse per se Episcopus, vel Oeconomus ejus, vel Archipresbyter, vel Archidiaconus illius, aut quælibet ex ejus agentibus persona, potestatem habeat accedendi, nisi fortè ab Abbate Monasterii necessitatis causa, vel dilectionis gratia vocatus advenerit.*

III. Verùm huic visitandi juri non remittunt nuntium Episcopi, per se, vel per Vicarios obeundo, in Ecclesiis quæ à Presbyteris sæcularibus reguntur, & quæ obnoxiæ sunt Monasterio. Vetantur tantùm novare quidquam, aut novas inducere servitutes, priscis consuetudinibus & libertatibus infestas: *Neque in Ecclesiis prædicto Monasterio subjectis, vel in Presbyteris eisdem Ecclesiis ordinatis aliquam tentet facere perturbationem, vel Abbati & fratribus novam constituendo, & antiquam consuetudinem violando.*

Quoad oleum verò sacrum, Chrisma, Dedicationes Ecclesiarum, Consecrationes Altarium, Ordinationes, horum omnium dispensator unus erit Episcopus, qui citra moram obnoxiæ in his sibi succurret Ecclesiæ, nec Spiritus sancti dona inæstimabilia vili pretio addicet: *Ordinationes quæ necessariæ fuerint in Monasterio, sive de Monachis, sive de Canonicis, & quas petierint Abbas & fratres, agere non differat. Altaris quoque & Basili-*

carum

carum benedictiones, &c. Chrisma quoque & oleum consecratum, &c. Et pro his omnibus nullum munus accipiat.

Conc. Gall. tom. 1. pag. 24.

IV. Hæc summa, hæ partes Privilegii ea ætate celeberrimi, cujus instar & simulacrum quoddam delineatum cernere est in aliis ejusdem ætatis omnibus. Est quippe illi perquàm simillimum Privilegium Abbatiæ sancti Carilephi. Ibi enim etiam confirmatum est à Nicolao Papa, quod Reges & Episcopi jam largiti fuerant: *Libertatem ab Episcopis & Regibus concessam ut roboraremus.* Capita libertatum primaria, electio Abbatis, & temporalium summa ac libera potestas: *Libertatis privilegium in rerum suarum dispositione, & in Abbatis de semetipsis electione.* Non poterat subire in Claustra Episcopus, nisi ab Abbate rogatus: *Nisi vocatus ab Abbate & fratribus accedat.* Clerici, Canonici, Monachi peræquè immunes erant omnes à dominatione temporali Episcopi: *Episcopus neque per se, neque per Ministros suos, neque ex Clericis, neque ex Canonicis, neque ex Monachis, neque ex Laicis potestatis jure, aut Episcopali fastu, sine voluntate Abbatis & Fratrum præsumat aliquid ad ordinandum, vel ad disponendum, vel ad dominandum.* Ordines, Dedicationes, Oleum, & Chrisma Monachi ab Episcopo, sed gratis accipiebant.

Unum in hoc Privilegio additur, quod in superiori supplendum non temerè suspicamur: ut Abbas à Monachis electus, ab Episcopo confirmetur, ordineturque: & si quando scelere quopiam inquinetur, quod secundùm Regulas & canones depositione lui debeat, à Diœcesano Episcopo, & à quinque aliis Episcopis, quos Rex nominarit, judicium de eo canonicum instituatur. In quibus duobus plurimum omnino momenti est ad authoritatem tuendam Episcopi in Abbates exemptos: *Quod si fuerit infamiæ calumniis denotatus Abbas, ex Regali providentia habeatur Episcoporum non minùs quàm sex conventus, quorum de numero Cenomanicus constituatur Episcopus, & eorum in judicio secundùm Canones illius causa discussa, non aliter deponi possit, nisi reus manifestis certisque patuerit indiciis, &c. Sic itaque Abbas & electus à pluribus, & ordinatus sacerdotali benedictione, nullo modo sui Ordinis honore privari possit, nisi manifestis fuerit criminibus convictus.* De hoc rursus Privilegio agetur capite sequenti.

V. Anno 866. Solemniacensis Abbas Concilium Suessionense III. adiit & Regem Carolum Calvum, ut confirmationem & innovationem peterer vetustissimi Privilegii, cujus authenticæ Chartæ exustæ fuerant à Normannis, quodque Dagobertus Rex olim concesserat, contemplatione illustrissimi & sanctissimi fundatoris B. Eligii Episcopi Veromanduorum: *Regiam clementiam & Synodalem adiens pietatem pro privilegiis ipsi Monasterio impetrandis, quibus sub tuitione Regia atque Apostolica, & Synodali defensione perpetuò muniretur.* Non complectitur hoc Privilegium à Concilio datum, vel roboratum, nisi duo illa de Abbatis electione, & de libera temporalium dispositione. Cæterùm & hìc & in superioribus illud animo infigendum, illud pro certo habendum est, eligendi Abbatis libertatem, & à Monachis tantoperè expetitam, & ab Episcopis, Conciliis, & Regibus certatim collatam assertamque eo maximè consilio fuisse, ut Abbates Commendatarii, sive Clerici, sive Laici summoverentur. Obrepserat enim jam Regibus, ut & hos Abbatiis obtruderent: *Ut eundem locum non aliter nisi tutela defensionis ac tuitionis Reges usurpent, nec cuiquam Clericorum Canonici habitus, aut Laicorum, quod absit, eum attribuant.*

Eadem ipsa sunt principalia ejus immunitatis capita, qua anno 878. Joannes VIII. Papa Floriacensem donavit Abbatiam, tempore eo quo habebatur Synodus Tricassina II. contemplatione corporis B. Benedicti, quod eò devectum fuisse, ibi quiescere, ibi coli idem Pontifex testificatur. Ea Privilegia olim complurimis Monasteriis collata fuerant; sed imperante Caroli Magni prosapia, majore studio flagrarunt Monasteria, ut his inexpugnabile robur accederet à summi Pontificis confirmatione: quòd nimirum cœpissent Laici procaciùs invadere & grassari non modò in temporalia Monachorum bona, sed in ipsum Abbatis nomen & decus, quod sibi arrogabant: *Quamvis Privilegia multorum meruerint Episcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, humiliter postulare, ut super Abbate regulari ex eis eligendo, etiam nostræ authoritatis Privilegia consequantur.*

VI. Itaque ad tûtelam magis & defensionem Monasteriis præstandam collimabant hæc Privilegia, quàm ad debilitandam Episcoporum in Monachos authoritatem. Sub Chlodovæi ejusque stirpis imperio poterat utique Privilegium dici, si eligendi Abbatis facultatem, si temporalium dispositionem transfundebant Episcopi in Monachos. At sub imperio Caroli Magni cùm Pontifices, Imperatores, Reges, Episcopi connitebantur & conspirabant ad retundendam Laicorum effrænatam in opprimendis & expilandis Ecclesiis licentiam: tum certè chartæ potiùs eæ erant tuitionis & defensionis, quàm Privilegiorum ac libertatis. Ideo & anno 885. Marinus Papa vetera innovans Privilegia Solemniacensis Abbatiæ non aliud memorat, quàm tuitionis & defensionis Apostolicæ præsidium ei tunc additum: *Ut præfatum Cœnobium sub defensione ac tuitione beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac nostra statueremus.* Et postquam in tuto collocavit electionem Abbatis, propulsavitque deprædatores, tum adjicit novam à novo Gisfii jure immunitatem, & ab impensis Magnatum, qui ibi metabantur: *Statutum etiam ut nullus Episcoporum, seu Comitum, Mansionaticum ibi, vel paratas, vel stationes requirere, seu exigere præsumat.* De hoc Gisfii, Mansionatici, & Metatus jure prolixè nos infrà suo loco.

Quanquam autem Laicorum maximè infestationi objectarentur hæc veluti propugnacula quædam Privilegiorum: erat tamen & eorum usus nonnunquam aliquis adversùs Episcopos cupidiores. Concilium Tullense anni 850. Carolum Calvum Regem & Archiepiscopum Bituricensem interpellavit, ut Abbatia Floriacensis ea libertate frui sineretur, quam Episcopi donassent, quam Rex confirmasset, cui Archiepiscopus ipse subscripsisset, & qui tamen rum eam Abbatiam invasisset, præter Canonicas omnes Regulas: *Ut Privilegium quod annuente Rege firmaverant, quodque idem Rodulphus Biturigum Archiepiscopus subscripserat, qui præfatam Abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulsum servare studerent.* Eo Privilegio non eximebatur Abbatia visitationi extraordinariæ Missorum Regiorum, nec juri Episcopali in exauthorandis Abbatibus, quorum esset scelus ea pœna ulciscendum: *Quod si Abbas negligens & sacris regulis inconveniens per directos Missos inventus fuerit, ab eadem paternitate removeatur, & alius qui dignus repertus fuerit, substituatur; & privilegii regularis authoritas in eodem Monasterio quacumque occasione non destituatur.*

Hæc certè *Privilegii Regularis authoritas* non aliter interpretanda venit, quàm jus eligendi Abbatis Regularis, nec tolerandi sæcularis, aut merè Clerici, cujusmodi erat hic Archiepiscopus Bituricensis. Quanquam enim à primæva rerum origine possent Episcopi Abbates vel Præpositos quosdam Monasteriis assignare: certum est tamen, temporum lapsu Legibus Imperatorum, Conciliorum Canonibus, & ipsa B. Benedicti Regula concessam constitutamque fuisse Monachorum eligendi Abbatis libertatem: & hanc deinceps facultatem habitam esse veluti agnatam quandam libertatem, & Juris communis legem.

VII. Id

VII. Id rursus fas est observare in Privilegio Abbatiæ Corbiensis, quod confirmavit Concilium Parisiense anno 846. sub Carolo Calvo. Nam Episcopi & Metropolitani hujus Concilii cui præerat Hincmarus, fundatum fuisse aiunt hoc Monasterium à Regina Bathilde & Clotario Rege: repræsentatas sibi fuisse Chartas Ludovici Pii Imperatoris, & Lothatii filii ejus, qui concedebant liberam Abbatis electionem, liberam temporalium dispensationem: *Electionis gratiam, & rerum suarum dispensationis libertatem:* & Chartas Caroli Calvi, qui defensorem se & custodem hujus Abbatiæ profitebatur, velut paternæ hæreditatis: *Qui idem Monasterium secundùm morem prædecessorum suorum, quasi jure hæreditario in sua familiaritate, ac defensione, ab exordio regni sui suscepit.* Se Episcopos, hoc est, *Patres & Defensores Ecclesiæ*, non potuisse non confirmare hoc privilegium, ad petitionem Monachorum, qui tumultuosis his temporibus meritò reformidant, ne sibi, sicut & aliis compluribus Monasteriis, hæc duo libertatum suarum capita & quasi summa fastigia elidantur: *Verentes similia pati, sacras litteras Principum expetierunt, electionem sibi & liberam rerum suarum dispositionem confirmantes.* Denique Episcopi ipsos obtestantur Principes, præsentes, futurosque, ut hanc electionis libertatem Monachis perpetuent *juxta authoritatem Canonicam, & Regulam sancti Benedicti:* hoc utique constituto & præjudicato, eam electionis libertatem non in eo sitam, ut solo numero suffragiorum pendatur, sed ut eligatur, cui merita, virtutesque suffragabuntur splendidiores: *In ipsa porro electione regularis authoritas conservetur, id est, ut ille præponatur sanctæ Congregationi, quem non multitudinis electio commendaverit, sed quem sanioris consilii, licèt pauci numero fratres elegerint, & quem vitæ meritum & sapientiæ dignitas probabilem reddiderit.* Intonant postremò Præsules horrendum in eos anathema, qui eam Abbatiam involaverint, sola Regia potestate, innovatis ad hoc Canonibus Apostolicis: *Secundùm Canonicam authoritatem, quia sæculari potestate Ecclesiam Dei obtinere voluit.* Si verò Reges, orbis domini, filii Ecclesiæ: *Si filii nostri, domini rerum*, has prætergrediantur sanctissimas Ecclesiæ leges, extimescendas & ipsis esse has pœnas.

Conc. Gall. Tom. 3. pag. 18.

Epist. 12. Lupus Ferrariensis Abbas Pardulum Laudunensem Episcopum, qui in flagrantissima erat Caroli Calvi Regis gratia, interpellavit, ut renovari restituique curaret Abbatiæ sanctæ Columbæ Senonensi, illud idem priscum privilegium, quod ei toties concessum, & tam sanctè confirmatum fuerat ab Episcopis, Regibus & Imperatoribus: *Monachi sanctæ Columbæ privilegio & antiquorum & præsentium muniti Episcoporum, Regumque, & Imperatorum, & priscis & recentibus instructi edictis, spem recuperationis aliquam nacti, pietatis regiæ portum petunt, &c.* Congerie ex hac tota exemplorum suprà relatorum constare videtur, non aliud hoc Senonensis Abbatiæ privilegio vetere & innovando, quàm eandem utramque libertatem contineri potuisse: quæ nimirum toties conculcabatur, quoties hanc ipsam Abbatiam Archiepiscopi Senonenses à Regibus eblandiebantur; eblandiebantur autem perquàm sæpissimè.

VIII. Consules si voles Excerpta Chartarum Abbatiæ Lobbensis in Agro Leodiensi: illud autem statim comperies, ex quo Franco Lobbensis Abbas ad Episcopatum Leodiensem provectus est, illam Abbatiam Episcopali ditioni adjectam fuisse, atque exinde Episcopos Leodienses illam perdiu administrasse per Præpositos & Decanos, usque ad Episcopum Notgerum, qui ab Imperatore Ottone II. & à Papa Joanne impetravit, ut eligendi Abbatis jus Monachis redderetur, servata potestate Episcopo ejus confirmandi, sicut & Advocati eidem Monasterio præficiendi, quem Monachi elegissent: *Immunitatem Ecclesiæ nostræ suggerente Episcopo Notgero, ab Otthone II. innovari primùm, postea eodem Episcopo agente à Joanne Papa authoritate Apostolica confirmari obtinuit Abbas Fulcuinus, &c. Sic tamen ut potestatem sibi retinerent Leodienses Episcopi regali concessione, videlicet ut Abbatem quem congregatio sibi liberè elegisset, ipsum præficerent, Advocatum quoque secundùm eligentium votum Ecclesiæ constituerent.* Ad remunerandam verò Lobbensem Abbatiam, ex qua tantum & honoris, & emolumenti, & præsidii ad Episcopatum Leodiensem redibat, statutum est, ut Abbas Lobbensis Vicarius Generalis natus Episcopi Leodiensis declararetur, & primas honoris haberet Lobbensis Ecclesia post Cathedralem, ante cæteras omnes Ecclesias Diœceseos: *Pro collato sibi honore ejusdem loci Abbatem in sua iidem Leodienses Ecclesia Vicarium haberent, & Lobiensem Ecclesiam inter cæteras totius Episcopatus Ecclesias post matricem primæ Sedis Ecclesiam, primatum præ omnibus habere concederent.* Spicil. Tom 6. pag. 185

Hinc eluceſcit 1. ut Abbatiæ Episcopis nunc darentur à Regibus, nunc auferrentur. 2. Ut Episcopi publicæ quàm privatæ rei studiosiores, darent ipsi, dandasque & confirmandas curarent Abbatiis libertates, quò proprios & Regulares haberent Abbates, à quibus & tuendis rebus temporalibus, & fovendæ regulari disciplinæ cura propensior adhiberetur. 3. Hoc eligendi regularis Abbatis privilegio excludi ipsos Episcopos, ne Abbatiales præterea infulas ambirent. 4. Pontificum & Imperatorum authoritatem interpositam fuisse persæpè ab Episcopis ipsis, adversùs successorum suorum ambitum & rapinas. 5. His non perimi, ac ne debilitari quidem potestatem Episcoporum, spiritalemque jurisdictionem in Abbatem & Abbatiam. 6. Justissimas quandoque fuisse causas honorificentioris sedis ordinisque assignandi Abbatibus & Monasteriis quibusdam supra Clericos & Ecclesias complures alias Diœceseos.

IX. Illud verò in quo caput & cardo vertitur quæstionis hujus, nimirum nihil obstrepuisse hæc Privilegia, quin jurisdictioni spiritali Episcopi obnoxii semper essent Abbates Abbatiæque, præter exceptiones suprà memoratas: quanquam multis jam argumentis exemplisque abundè commonstratum sit: juvabit tamen & hoc rursus aliquantò illustrius expressiusque addidisse. Bertoendus Catalaunensis Episcopus ad preces Clodovæi Regis & Pipini Majoris Palatii Monasterium Dervense Privilegio donavit, sicut & Monasterium Puellare, ad ejus formam, quo gaudebant Monasteria Lerinense, sancti Mauritii, Luxovienſe, sancti Marcelli & Orientalia complura; quo eligere poterant Monachi Abbatem; Moniales re cum Monachis communicata, Abbatissam; nec aliam sibi residuam vult Episcopus supereſſe potestatem, quàm ordinandi Abbatis, consecrandi Chrismatis, & Ordines conferendi: *Et si eis opportunum fuerit Abbatem benedicendi, aut Chrisma consecrandi, vel sacros Ordines percipiendi, hoc tantummodo nobis propter Canonicam institutionem, & præjudicium Ecclesiæ nostræ absque ullo mature servamus.* Tum exuit se Episcopus dominio quocumque & jure omni, quod alioqui vendicasset sibi, tum ipse, tum Archidiaconus in Abbatiam, & in Cellulas, Parochias, sive etiam Monasteria ei obnoxia: *Cæterùm nullam potestatem, aut dominationem, neque nos, vel Archidiaconus, successoresque nostri, aut quælibet persona habere non debeat; aut quamcumque de eodem Monasterio vel Cellulis ejus & Parochiis, aut cæteris Monasteriis causam audeat præsumere vel auferre.* Denique correptio ibi culparum fiet, juxta Regulam sancti Columbani, vel Benedicti, qui nonnullas in ea re quoque Episcopi partes esse voluere. Denique profitetur Bertoendus non fieri injuriam canonicis institutis, cùm speciali quapiam gratia decorantur, qui specialia edunt virtutum & Spicil. tom 10. pag. 62

reli-

religionis documenta: *Ideo quoque præstitimus privilegium, quia nihil de Canonica authoritate convellitur, quidquid domesticis fidei & maximè contemplativam vitam ducentibus pro quiete tranquillitatis conceditur.*

Malmesbur. legest. Reg. Angl. l. 2.

Refertur à Vuillelmo Malmesburiensi Privilegium, quo Abbatia Glastemburiensis in Anglia donata est à Rege Edgaro; in quo si penitius introspiciantur hæc verba, *A quocumque Præsulum canonicè ordinatum, ad titulum sanctæ Mariæ ordinari facerent*, facilè intelligetur, non ea id valere, ut Monachis liceret à quocumque vellent Episcopo ordinari; sed ut à quocumque ordinentur Episcopo, non ordinentur nisi sub titulo sanctæ Mariæ Glastemburiensis, ut ei Monasterio exinde onus incumbat eorum sustentationis. Adde quòd hoc Privilegium à Rege & Episcopis conferebatur.

X. Quin & validiora supersunt quæ proferamus exempla, quibus planum fiat, quantiscumque obvallatas Privilegiis Abbatias, obnoxias adhuc in non paucis & Diœcesano fuisse Episcopo, & Metropolitano. Abbatiam Miciacensem sancti Maximini munierat Jonas Aurelianensis Episcopus insigni Privilegio, quod corroborari curavit à Ludovico Pio & Lothario Imperatoribus anno 826. ut Ordo Monasticus ibi illæsus semper vigeret, ut Regularis semper eligeretur Abbas, nihil successores Episcopi de facultatibus temporalibus minuerent; denique ibi non filetur, ut Jonas hoc Privilegium impertisset de consensu Capituli sui & Metropolitani: *Circa Cellam sancti Maximini, quæ est juris Episcopii sui, cum conniventia Metropolitani sui Jeremiæ, & Canonicorum, &c.* Unde & Imperatores ipsi decrevere, ut si Episcopi Aurelianenses huic Privilegio derogatum irent, possent Monachi ad Metropolitanum confugere Senonensem, qui eam sarciri curaret injuriam, communicato cum Episcopis Provinciæ consilio: si nec Archiepiscopus autem par esset tantæ difficultatis moli dissipandæ, recurreretur ad Regem vel ad Imperatorem, ut in Conventu generali Episcoporum Regni aliquid remedii tanto malo adhiberetur: *Ut res ad notitiam Senonici Metropolitæ perferatur, quatenus adhibitis suæ Diœceseos Suffraganeis Episcopis, negotium discutiat, &c. Si contingeret negotium propter aliquam sui difficultatem ab eo minimè posse definiri, volumus ut ejus relatu nobis successorumque nostrorum auribus res innotescat, ut nostræ authoritatis sanctione in generali Conventu Episcoporum hujus constitutionis convulsor corripiatur.*

Spicil. Tom. 2. pag. 258.

Miciacense Monasterium sancti Maximini.

XI. Aldricus Senonensis Archiepiscopus à compluribus Episcopis Archiepiscopisque confirmari pervicit Privilegium, quo Abbatiam sancti Remigii in suburbio Senonensi donaverat; nimirum ut libera semper esset Abbatum electio, & integra servaretur facultas temporalis, munita hoc vallo adversùs Archiepiscopos in posterum Senonenses, qui exigere non possent nisi equum, scutum & lanceam, annua videlicet dona, & permodicam pecuniam ad extraordinarias expeditiones, ubi Regibus subsidii aliquid conferre cogebantur Senonenses Archiepiscopi, cum milite quem suis alebant stipendiis: qua de re nos alibi opportuniùs prolixiùsque: *Episcopus in exigendis muneribus Abbatem non gravet, sed sufficiat ei ad annua dona equus unus, & scutum, cum lancea.* Illud in hoc Privilegio maximè memorandum, quòd si non possit Episcopus Abbatem constituere de gremio Monasterii, propterea quòd nullus Monachorum oneri par sit: ipse de sua Diœcesi aut Provincia dignum deliget, non sine consilio & assensu Episcoporum Provinciæ & vicinorum Abbatum: *De eadem Parochia, vel Diœcesi Senonica, consentientibus Coepiscopis ejusdem Diœcesis, & circumpositis venerabilibus Abbatibus, &c.*

Spicil. tom. 2. pag. 579. Ann. 834.

Edocuit jam nos Flodoardus in sola Abbatis electione collocatam fuisse libertatem, quam Monasterio suo contulit Nivardus Archiepiscopus Remensis. Idem rursus alibi verba faciens de Privilegio quod contulerat Hincmarus, ait illum ipsa eadem secutum esse verba Gregorii Magni, in Privilegio Monasterii quod Regina construxerat, additis iisdem *maledictionibus* adversùs Privilegii transgressores. Imprecationes etiam verissimæ eæ sunt, non anathematum fulmina, quæ Pontifex vel intorqueat, vel interminetur: *Repetens maledictionem, quam dominus Gregorius jaculatus sit.* Nonnihil diversum hoc rursus exemplum promo, jam suprà delibatum; sed quod hìc prætermitti non potuerit.

l. 1. c. 7.

L. 3. c. 27.

XII. Insulæ Barbaræ apud Lugdunum Abbati confirmavit Leidradus Archiepiscopus Privilegium quod olim concesserant Eucherius, Lupus & Genesius prædecessores sui, ejus prædecessoribus Maximo, Ambrosio, Licinio; nempe potestatem utendi clavibus spiritalibus ad ligandum & solvendum: visitandi Diœcesin absente Archiepiscopo, veluti inquisitores fidei: denique cavendi ne quid vacante Sede Ecclesia Lugdunensis caperet detrimenti: *Cujus etiam Abbati tradidimus potestatem ligandi atque solvendi; uti habuerunt prædecessores sui, scilicet Maximus, Ambrosius, Licinius, clarissimi viri, qui ipsum locum rexerunt: quos Eucherius, Lupus, atque Genesius, cæterique Archiepiscopi Lugdunenses, ubi ipsi deerant, aut non poterant adesse, mittebant cognituros, utrum Catholica fides rectè crederetur, ne fraus hæretica pullularet. Quibus illis in tantum erat commissa cura, ut si Ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio Patrono, ipsi in cunctis essent rectores & consolatores, quousque Ecclesia à Domino dignissimo illustraretur Pastore.*

Epist. Leidr. ad Car. M.

Nævos aliquos in hac Leidradi Epistola deprehenderunt viri doctissimi Baluzius, le Laboureur, & Cointius noster. Relatum est autem à me juxta recensionem Cointii, qui nihil vitii olfacere potuit in verbis à me decerptis. Ex iis porro illud exprimitur, Archiepiscopos Lugdunenses & Episcopos Augustodunenses necdum tunc uti solitos eo jure, quo etiamnunc vicissim frunntur, ut alter alterius vacantem regat Ecclesiam, tam in spiritalibus, quàm in temporalibus omnibus rebus. Id juris erat penes Abbatem Insulæ Barbaræ ante Leidradi tempora, à quo & illud ei confirmatum est. Sanè non qua Abbas, sed qua Episcopi, vel Episcopatus Vicarius generalis, ea potestate & jurisdictione spiritali ille utebatur. Et hi fortasse fuerint Abbates, Episcoporum vicem gerentes, qui olim *Coepiscopi* dicebantur, & Episcopi nonnullis visi dictique sunt fuisse. Carolo ipsi Magno dictus est *Abbas*, *sive Episcopus* Hermengaudus Abbas Castellionis in Episcopatu Virdunensi.

Laboureur Rudera Barbarensia.

Le Cointe ad ann. 807.

Mabillon. Analect. Tom. 2. pag. 401. 403.

CAPUT XXXIII. P. 3. l. 1. c. 36.

De Privilegiis à Romano Pontifice concessis sub Imperio Caroli Magni, ejusque stirpis.

I. Hæc Pontificia privilegia ab Episcopis & Regibus postulabantur Monachis, non Canonicis: denique incolumis retinebatur jurisdictio Episcopalis.

II. Suppositium sancti Dionysii privilegium, quo prorsus suspenditur jurisdictio Episcopalis, & proprius datur Episcopus. Consimile privilegium sancti Martini.

III. IV. V. Complura alia privilegia, per quæ sospes & illæsa Episcoporum jurisdictio servatur.

VI. Cluniacensi privilegio non omnino perimi & extingui videtur jurisdictio Episcopalis.

VII. Diluuntur objectiones. Cur exempta Monasteria Romanæ Ecclesiæ annuum censum penderent.

VIII. Nova argumenta residuæ Episcoporum jurisdictionis in Monasteria exempta.

IX. Privilegia singularia. Observantur aliqua in ea quæ suprà dicta sunt.

X. XI. XII. Nullæ adhuc libertates, aut privilegia Capitulis concedebantur.

I. AD Summorum Pontificum privilegia defluet jam oratio, ut eorum & origo, & vis retegatur. Superiori enim capite, ubi delibata ea quæstio est, patuit jam, 1. Plerumque à Regibus ipsis & Episcopis exoratos fuisse Pontifices Romanos, ut hæc privilegia annuerent. 2. His privilegiis non omni ex parte subductos fuisse Abbates Monachosque jurisdictioni Episcopali; nedum in ullam partem ipsi vocati sint jurisdictionis factæ Episcoporum. 3. His donari solitos libertatibus Monachos, non Canonicos sive Cathedrales, sive quosvis alios. Sed cùm de iis dixerimus tantùm privilegiis, quorum authores fuere Episcopi ipsi: explorandum nunc nobis incumbit, an Pontifices Romani intra easdem angustias sua compegerint.

II. Obviam se statim dat privilegium, quod hos limites omnino transiliat, absolvatque ab omni præterquam Romanæ Ecclesiæ jurisdictione Abbatem sancti Dionysii, & omnia prorsus Monasteria, quæ Fulradus Archicapellanus Regis Pipini exædificaturus esset: *Ipsaque Monasteria à te fundata privilegiis sedis Apostolicæ in futuro munirentur, ut sub jurisdictione sanctæ cui Deo Authore deservimus Ecclesiæ constituta, nullius alterius Ecclesiæ jurisdictioni submittantur.* Tum verò Stephanus II. Papa hujus largitor privilegii, integrum vult esse Abbati, ut quem malet accersat Episcopum ad Ordinationes, ad Chrisma, & ad omnes Episcopatus functiones, adjuncta velut in cumulum facultate, causas suas omnes immediatè referendi ad Sedem Apostolicam. Conc. Gall. Tom. 2. p. 38. Ann. 757.

Non ego hìc morosiùs tricabor de omnibus hujus privilegii vitiis, non de stylo incondito, & penè barbaro, nec malè cohærentibus partibus omnibus, quibus constat, & non constat. Cointius aliique doctissimi viri hujus libertatis adulterium & impostutam nudarunt ea diligentia, ad quam nihil possit accedere. Non ergo hìc diutiùs morabor, sed in percurrendis privilegiis longè certioribus hujus ætatis, enitar elucidare, quæ tunc causæ censerentur solidæ justissimæque dandarum libertatum. Hinc enim æquius procliviusque judicium ferri poterit de eorum stabili fide, vel inconstantia.

Fateor equidem privilegio Adriani Papæ I. quod eidem Monasterio concessum circumfertur, laudari privilegium Stephani Junioris Papæ: *Postulastis quatenus privilegium Stephani Junioris Papæ confirmaremus.* Verùm & hoc forsan Adriani æquè nutat privilegium, ac illud Stephani. Nam 1. Adriani privilegio permittitur eligi & haberi semper proprius in Monasterio Episcopus; qua de re obmutuerat omnino Stephanus. 2. Quin ex adverso Stephanus immediatè & unicè Pontifici Romano subjicit Monasterium sancti Dionysii: at Adrianus proprio illud donat Episcopo. 3. Stephanus Abbati sancti Dionysii copiam facit, ut quem volet Episcopum invitet ad Ordinationes & ad Chrisma: Adrianus has functiones uni demandat Monasterii Episcopo. 4. Privilegio Adriani Episcopus Monasterii proprius subjici videtur Abbati; quod omnino præposterum, & Ecclesiasticis legibus moribusque adversarium est. Eo enim fertur Episcopum quæ suæ sunt jurisdictionis negotia temperaturum & dispensaturum: *Cum consensu Abbatis sui:* nec ad judicium cujusquam trahi posse hunc Episcopum nisi de consensu Abbatis: *Nullus audeat Abbate minimè annuente, sæpiùs nominati Monasterii Episcopum distringere, vel in qualibet judicare parte.* Alienum prorsus est, ut tantus Pontifex existimetur Episcopatum tam vilem & despicabilem habuisse, vel haberi voluisse. 5. Nec similiores veri sunt censuræ & excommunicationes, quibus vel ipsos suos innodat Adrianus successores, si quid eorum imminutum eant, quæ immodico hoc privilegio donantur. Non nescius erat Adrianus, successores sibi fore, & potestate pares, & sapientia forsan non impares: *Statuentes sub anathematis interpositionibus, ut nullus unquam nostrorum successorum Pontificum, &c.* Denique infrà demonstrabitur Ludovicus Pius anno 832. huic Monasterio reformando operam navasse, ad hoc adhibuisse Archiepiscopum Senonensem cum Suffraganeis, in quibus erat & Episcopus Parisiensis, qui & testatum faciebat, hanc esse propriam Episcoporum potestatem: Huic Episcoporum molitioni magna contentione reluctati sunt Monachi, at nunquam illis in mentem venit, nunquam vel uno verbulo contestati sunt, Apostolico se hoc privilegio septos esse contra Episcoporum machinamenta. Ibid. p. 113. Ann. 786.

Privilegium rursus sancti Martini Turonensis ab eodem Adriano I. concessum, cum superiori illo Sandionysiano collatum, ab eo exscriptum esse deprehenditur. Testatur tamen Adrianus id tantùm sibi esse propositum, ut privilegium confirmet olim ab Adeodato Papa concessum, in quo tamen certissimum est ne uno quidem verbo attingi Episcopum proprium & peculiarem, è Monasterii gremio habendum. Apertissima est hæc ergo conflictatio. Perspicuum etiam aliàs est, cùm illud Adeodati privilegium antè ipsi Galliarum Episcopi, & præ cæteris Turonensis concessissent, quod ab Adeodato postea confirmatum est; non eos id concessuros suopte marte unquam fuisse, ut esset Episcopus Monachus Abbati subjectus in Monasterio. Denique etsi id flagitassent immemores & incuriosi suæ dignitatis Episcopi, non concessisset ramen Adeodatus, cùm tam alienum se & difficilem exhìbuerit in confirmanda charta, qua non penitùs Diœcesano subtrahebatur Episcopo Monasterium. Si quid ab Adriano concessum sit privilegii Sandionysianis Monachis, non potuit ea nisi confirmatio quædam esse privilegii olim à Landerico Episcopo concessi. Nec enim tunc temporis latiùs se porrigebant Pontificum largitates: nec nisi ægrè ut plurimum assentiebantur Episcopalibus privilegiis, quibus Monachos ab aliqua suæ jutisdictionis parte absolvebant. Concessiones proprii habendi Episcopi non pertinebant, nisi ad verbi divini & Sacramentorum administrationem, quæ Monachis delegabatur ob frequentiam populorum ad eos concurrentium. At in hoc negotio inanissimus is fuisset prætextus. Hoc enim jam tempore, his locis, apud Parisios, apud Turones, jam fides vetusta, jam latissimè propagata erat; erant ubique Parochi, erant Episcopi, à quibus plebes turbæque ad fidem & pietatem instruerentur. Denique multò expeditius fuisset, Monachum Presbyteratu ornari, & hanc ei totam demandari provinciam, quàm alterum in eadem Diœcesi non vacante creati Episcopum. Le Coin Ann. 7. n. 11.

Quod refertur Leonis III. anno 798. privilegium, quo illud confirmatur Stephani II. anterius pro Episcopo proprio Monasterii San-Dionysiani, perinde & ipsum titubat, ruitque. Ad Fulradum destinatur Abbatem, duodecim aut quindecim etiam antè annis mortuum. Adnotat ibi Papa annos sui Pontificatus, quod nisi multis post annis fieri non cœpit à Pontificibus, post nimirum quàm Romanæ Civitatis dominio à Galliarum Regibus donati sunt. Quin ne Stephani quidem II. privilegium, ut editum est à Sirmundo in Conciliis, meminit omnino hujus facultatis eligendi proprii in Monasterio Episcopi. Altera Editio quæ id potestatis Fulrado addit, perspicuè adversatur privilegio Landerici, quod tamen unum confirmare se velle significat Pontifex. Episcopi *Scotti*, & qui *Ambulantes & Vagantes* in Conciliis dicuntur, & quorum damnantur vagationes, & invasiones alienæ potestatis, secesserant fortassis quandoque in hæc Monasteria, & inde quæsita occasio fingendorum hujusmodi privilegiorum. Le Coin Ann. 798. 41. 42. Idem an 757. n. 11.

III. Si quando in Chronico vel Chartis aliis sancti Stephani Divionensis, nunc Pontifices, nunc Spicil. tom. 1.

Coepis-

Coepiſcopi dicuntur, qui Abbates erant: non ſtatim Epiſcopi illi fuiſſe jactandi ſunt. Nec enim eo Chronico memoratur id genus privilegii, quod non facilè tamen excidiſſet. Ne hæc quidem Abbatia immunis erat à poteſtate Epiſcopi Lingonenſis: à quo ipſe conſtituebatur hic Abbas Coepiſcopus. Ibi enim perhibetur, ut Iſaac Lingonenſis Epiſcopus reſtaurarit à fundamentis illam Abbatiam, auxerit proventus, diſciplinæ purioris formam indiderit, Bertillonem denique Abbatem adſignarit & Coepiſcopum: *Iſaac igitur venerabilis Epiſcopus congregavit in hoc loco Monachos ſub Coepiſcopo & Abbate nomine Bertilone, qui regulariter viverent.* Poſtea verò experimento tandem edoctus Iſaac Epiſcopus, duo illa officia Abbatis & Coepiſcopi non ſatis commodè ſociari poſſe, Bertillonem Coepiſcopum manere juſſit, ut Eccleſiaſticis in functionibus totus eſſet: alium verò ſubrogavit Abbatem, cui cura Clauſtralis incumberet Diſciplinæ: *Conſiderans domnus Iſaac Epiſcopus Bertilonem Coepiſcopum & Abbatem ad utrumque officium non poſſe ſufficere, Sarronem conſtituit ei ſocium, ad regimen & curam animarum, ut dum iſte adjuncto cœtu fratrum divinis ſtudet intendere theoriis, ille liberiùs Eccleſiaſticis inſerviret miniſteriis.* Hinc illud efficitur, etſi verè ordinatione Epiſcopali inauguratus fuiſſet hic Abbas Coepiſcopus, obnoxium tamen perinde illum fuiſſe futurum poteſtati Epiſcopi Lingonenſis, peræquè ut & Abbatia tota ſancti Benigni. Sed multò ſimilius eſt veri, Vicarium hunc fuiſſe Generalem Epiſcopi Lingonenſis, cui honoris gratia in ſuo maximè Monaſterio Coepiſcopi nomen appingebatur.

Pergamus & ad cætera Privilegia, ex quibus ad aliorum indaginem & dijudicationem inſtruamur. Scripſit Leo IV. Papa ad Prudentium Epiſcopum Tricaſſinum, ut ei delegaret dedicationem Eccleſiæ & Monaſterii, cujus modò fundator fuerat Adremarus, *in rebus juris B. Petri Apoſtoli*, in Diœceſi tamen Tricaſſina. Cæterùm hoc Monaſterium ſempiternæ ſanctæ Sedis poteſtati & tuitioni commendatum fuerat: *Ut ſemper ac perpetualiter ſub jure ac poteſtate ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ jam factum Monaſterium conſiſtat atque permaneat.* Fundationis jure & fundatoris voluntate hoc Monaſterium contraditum fuerat & mancipatum Sedi Apoſtolicæ. Cujuſmodi libertates extra controverſiam ſemper fuere.

IV. Ubi reſcivit Nicolaus Papa ſancti Carilephi Monachos juſſis repugnare Cenomanenſis Epiſcopi, nec ei ſubeſſe velle, litteras dedit ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Galliæ, & ad Regem Carolum Calvum, quo ea controverſia in Epiſcopali Concilio diffiniretur. Sed rurſus poſtea idem Pontifex commonefactus à fundatione ipſa, *à prima ſuæ conditionis die*, duplici hoc Privilegio uſum fuiſſe hoc Monaſterium, & eligendi Abbatis, & diſpenſandæ ſuo arbitrio rei temporalis, hoc ei Privilegium à Regibus & Epiſcopis ante donatum novo authoritatis ſuæ pondere roboravit: *Libertatem & ab Epiſcopis & à Regibus Francorum conceſſam.* Quin & illud ſubjiciebat Pontifex, etſi olim ſub ditione Cenomanenſium Epiſcoporum fuiſſet illud Cœnobium, tam diuturna jam libertatis poſſeſſione adversùs eam præſcriptum fuiſſe: *Tamen ſecundum leges ſæculi poſt tot jam ſæcula, & annorum ſpatia repeti nullatenus jure potuiſſet.*

Tot juſtis gravibuſque cauſis condonandi Privilegii præmiſſis, nihilo tamen minùs non pauca ſupereſſe vult Pontifex primævæ in illud Monaſterium Epiſcopi Cenomanenſis poteſtatis vincula. 1. Non poterunt enim Abbates Monachique Ordines, Chriſma, Oleum, dedicationes Eccleſiarum, Altarium conſecrationes ſuſcipere, niſi ab Epiſcopo Diœceſano, qui gratis ea omnia in illos potiſſimùm conferet. 2. Si qua criminali cauſa impetatur Abbas, non poterit perfici judicium, niſi à ſex Epiſcopis, quorum unus erit Cenomanenſis, reliquos Rex deliget. Id verò totum fit conſentaneè Carthaginenſibus Conciliis, quæ Presbyterum abdicari ab Epiſcopo non ſinunt, niſi unà ſedeant judices quinque alii Epiſcopi. 3. Si vim pararet Cenomanenſis Epiſcopus ad infringendas ejus Abbatiæ libertates, Monachi confugient ad Turonenſem Metropolitanum, eoque ceſſante, vel pigritante, ad Pontificem: *Licentiam habeant Metropolitanum Epiſcopum Turonenſem convenire, & preſſuram innoteſcere ſuam. Quod ſi Metropolitanus eorum precibus adjutorium præſtare detrectaverit, licentiam habeant Romanam Sedem adire.* Ne fundatio quidem Regia, nec Regum poſtulatio, nec Epiſcoporum conſenſio propriorum, ſatis momenti viſa ſunt Pontifici habere, ad abſolvendam prorſus hanc Abbatiam ab Epiſcopi Diœceſani juriſdictione. In Corbejenſis Abbatiæ Privilegio licèt ampliſſimo eadem lex poſita: *Si criminis denotatione fuerit Abbas appetitus, non præter Canonicam & Regularem deponatur examinationem.*

V. Diximus jam de Floriacenſi Privilegio, quod Joannes VIII. Papa in Tricaſſino Concilio contulit, vel firmavit. Confirmat Pontifex corpus B. Benedicti in Floriacenſi Abbatia quieſcere: *Sicut manifeſtiſſima conſtat veritate:* illam Imperatoris Caroli beneficiis & tutela decoratam fuiſſe; denique flagitaſſe à ſe Monachos confirmationem libertatis à complurimis jamdiu Epiſcopis conceſſæ, circa Abbatum electionem: *Quamvis Privilegia mortuorum meruerint Epiſcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, ut ſuper Abbate regulari ex eis eligendo, etiam noſtræ authoritatis privilegia conſequantur.* Conc. Gall. Tom. 3. pag. 485.

VI. Spem facere poterat amplioris & uberioris libertatis teſtamentum Vuillelmi Aquitaniæ Ducis, Comitis Arverniæ, & fundatoris Abbatiæ Cluniacenſis, anno 910. cùm vir præpotens ſuo proprio in agro eam extruxerit, & incunctanter Eccleſiæ Romanæ addixerit. Et in hac tamen ipſa Charta nihil novæ libertatis uſurpatur, præter uſitatiſſimam illam liberæ Abbatum electionis, & temporalium rerum, quæ nec à Regibus, nec à Pontificibus attingi poterunt: Pontifices ipſi non aliud quàm vindices & defenſores Abbatiæ & ejus Obedientiarum; eamque tuitionem remunerabitur Abbas cenſu decem aureorum Eccleſiæ Romanæ pendendorum quinto quoque anno: *Per quinquennium autem Romæ ad limina Apoſtolorum decem ſolidos præfati Monachi perſolvant, habeantque tuitionem ipſorum Apoſtolorum, atque Romanum Pontificem defenſorem.* Si verò Dux ipſi Regum dominationi ſubduxit hoc Cœnobium: *Nec noſtro nec parentum noſtrorum, nec faſcibus Regiæ magnitudinis, nec terrenæ cujuslibet poteſtatis jugo ſubjiciantur iidem Monachi:* id eò factum auguror, quòd ſperabat ipſe eas in ſua ditione ita fuiſſe regiones, ut nulli præterea ſubeſſent, vel Regum Galliæ, vel Germaniæ Imperatorum. Compertum alioqui eſt, quidquid Provinciarum fuit minuſcularum inter Galliam & Germaniam, in varios id ſciſſum eſſe Principatus, & eam fuiſſe veluti lacerationem Regni Arelatenſis, ſeu Burgundici. Ibid. pag. 570.

Ludovicus Rex filius Caroli Simplicis hanc Cluniacenſium exemptionem confirmat, & peculiarem erga Romanos Pontifices, tanquam defenſores ſuos ſubjectionem: *Sit locus ipſe juxta quod Vuillelmus conſtituit, & Apoſtolicæ Sedi ad tuendum, non ad dominandum ſubjugavit, ab omnium ſæculari dominatu, tam Regum, quàm Principum liber & abſolutus.* Quoad Parochias & Eccleſias, quas Abbates Cluniacenſes jam ſibi adjunxerant, eas poſſidere hoc Privilegio permittuntur, eo modo & jure, quo Pontifices & Epiſcopi definierant: *Eccleſias verò ſuas cum omnibus ſuis Decimis, ſicut per Privilegium Romanum & per ſcripta Epiſcoporum acquiſierunt, teneant & poſſideant.* Bibl. Clun. p. 6. & 266.

VIII. Quod ſubjungitur in ea Charta, non levem exercitat ſuſpicionem plenioris libertatis, qua

spiritali etiam subtraherentur Episcoporum potestati: *Secundùm sanè excommunicationes Apostolicorum, quæ Privilegiis insertæ sunt, & secundùm contestationem quam præfatus Vuillelmus imprecatus est, nos quoque in Christi nomine præcipimus & contestamur, ut nunquam alicui mortalium, Regi videlicet, Episcopo, vel Comiti quolibet pacto subjiciatur: sed juxta traditionem, quam nostris diebus tenere videntur, eis vivere liceat. Quod si exorbitaverint, judicio Dei, sive Regulæ correctioni subjiciantur, & donatio Deo & Sanctis ejus nullo modo rescindatur.* Ann. 939. Sed si accuratiùs excutiantur ea verba, emicabit tandem de temporalium libertate id totum capi debere. 1. De ea una verba fecerat Dux Vuillelmus, cujus jussa hìc confirmantur. 2. Cluniacenses Monachos ea Charta declarat minimè obnoxios Regibus, Episcopis & Comitibus. Atqui a Regibus & Comitibus pendere non poterant, nisi in temporalibus. 3. Crimina Monachorum secundùm Regulam B. Benedicti plectuntur. At ea Regula Episcopis subjicit plectendos.

Quod ab Agapeto Papa paucis post annis concessum est Cluniacensi Cœnobio Privilegium, libertates ejus omnes accuratissimè percenset & confirmat: sed eodem semper tenore, ut manifestissimè semper pateat, spectari tantùm ad temporalium tutelam, nullo intertexto verbo, quo spiritalis Episcoporum potestas debilitetur, vel quo Monasterium aliter summis Pontificibus subjiciatur, quàm ut vindicibus & defensoribus: *Cœnobium Apostolicæ Sedi ad tuendum atque fovendum pertineat.* Ibid. p. 273. Ann. 948. Cùm in confesso fuerit semper Privilegia Cluniacensium esse ac fuisse omnium largissima, atque effusissima, facilè quivis intelliget, si iis nihil spiritali Episcoporum juri detrahebatur, nec aliis sanè ullis detractum quidquam fuisse omnibus retro sæculis.

Hinc conjectura facilis, quæ tandem fuerit illa libertas, quam Geraldus Aureliacensis Comes Romæ impetravit Monasterio quod ab ipso in hoc suo Comitatu conditum est, unàque Romanæ Ecclesiæ contraditum & mancipatum, cum annui census obligatione, ut id sempiternum esset monumentum ejus donationis, qua omnia sua B. Petro dederat, legaveratque: *Romam proficisci velle, & prædia sua B. Petro Apostolorum Principi jure testamentario delegare.* Ibid. p. 88. 89. Hinc perspicis cujusmodi esset is census, quem Romana libertate donata Monasteria Pontifici persolvebant, non tanquam redemptæ libertatis pretium, aut tuitionis Apostolicæ, sed pietatis testimonium, quo profitebantur, quidquid agrorum rerumque temporalium possiderent, id totum Apostolicæ Sedi & B. Petro donatum fuisse. Vuillelmus Comes terras etiam illas omnes, in quibus Cluniacensem Abbatiam fundaverat dotaveratque, legaverat B. Petro: *Res juris mei sanctis Apostolis Petro & Paulo de propria trado donatione, Cluniacum scilicet.* Ibid. pag. 2.

VIII. In Capitulari suo Carisiacensi confirmat Carolus Calvus Imperator, quidquid Privilegiorum congestum esset à Pontificibus, Episcopis & Imperatoribus Monasterio Compendiensi, nec expressit tamen quò ea pertinerent. Sed cùm & ab Episcopis ipsis illud corroboratum sit, hinc augurandum, nihil ibi fuisse, quod eorum spiritali authoritati obstreperet: *Privilegium à domno Papa & ab omnibus Episcopis confirmatum, Imperiale etiam decretum.* Sub hoc eodem Imperatore Benedictus III. Papa rata jussit esse Abbatiæ Corbiensis, tot jura à Regibus, Ambianensibus Episcopis, Archiepiscopis Remensibus, & à Concilio universali Episcoporum Galliæ concessa: *Aliud ab Archiepiscopo Remensis Ecclesiæ Hincmaro, & universali Concilio Episcoporum Galliarum.* Du Chesne Tom. 2. pag. 411. Libertati electioni Abbatis & temporalium dispositioni adjuncta hìc est immunitas à visitatione Episcoporum & Archidiaconorum: *Nec Episcopus nec Archidiaconus ejus accedant ad præfatum Monasterium, nec servorum Dei quietem perturbare præsumant.* Spicil. tom. 6. pag. 397. Et summa administratio interioris disciplinæ Claustri, ut ne ei se Episcopus unquam interserat: *Quoniam cùm Abbas Christi vices in Monasterio creditur agere, Pastoris officium super creditas sibi oves habere cognoscitur; utque dispensationis suæ ministerium exercere prævaleat digne, nullius debet perturbari potestate subjectus; sed ab omni Episcopali liber dominatione Christum tantummodo judicem substineat, cui redditurus est de creditis sibi ovibus rationem.* Et nihilo tamen minùs obnoxia semper & subdita Episcopo Diœcesano perstat Abbatia, in Dedicationibus Ecclesiarum & Altarium, in Chrismatis, Olei, Ordinumque dispensatione, denique in ipsorum tuitione Privilegiorum, pro qua confugiendum est ad Episcopum Diœcesanum, ad Archiepiscopum, ad Episcopos vicinos, antequam ad Sedem Apostolicam recurratur: ut in compluscula jam Privilegiis declaratum est, ut nihil opus sit hujus quoque verba eodem spectantia intexere.

IX. Obiter & raptim duo hìc singularia perstringam privilegia. Altero donatus est à Joanne VIII. vir & Beneficiis Ecclesiasticis, & Patrimonio potens; movebant Pontificem, ut id gratificaretur, Beneficia Officiaque complura, & magni prorsus ponderis, quibus ille sibi Ecclesiam obligaverat. Sua illum Pontifex tuitione obumbrabat; prohibitis Episcopis, Clericis Mediolanensibus, & quibuscumque demum aliis, nequid in eum, vel in ejus unquam patrimonium Beneficiaque molirentur: *Liceat tibi sub Apostolicæ sedis successorumque nostrorum tutamine, cum propriis Beneficiis, & cum omnibus tuis hominibus utriusque ordinis manere quietum atque securum.* Joan. VIII. Epist. Alterum fuit Episcopatus Bambergensis, quem Henricus I. Imperator hæreditariis suis bonis fundavit dotavitque, atque Ecclesiæ Romanæ contradidit: *Rex eundem Episcopatum, quem ex integro suo Domate fundavit terminis ejus ab adjacentibus Episcopatibus legitimo concambio commutatis, Principibus Apostolorum Petro & Paulo, speciali jure Romanæ Ecclesiæ tradidit, ut & primæ Sedi debitum honorem divinitus impenderet, & suam plantationem tanto patrocinio firmiter muniret.* Ea sunt verba Scriptoris vitæ S. Meinverci Episcopi Paterbornensis, à quo nec census tacetur, quem annuum solvi præcepit Henricus Romanæ Ecclesiæ, æternum protectionis Apostolicæ monumentum: *Bambergensem fundum Rex cum omnibus pertinentiis suis beato Petro concedens, Apostolico Præsuli jugiter defendendum commendavit. Et in commemorationem hujus protectionis album Ambulatorem cum phaleris singulis annis Romano Pontifici dari constituit.* Surius ad 13. Junii c. 27.

X. Ex hac ergo prolixa, forsan & tædiosa exemptionum recensione, hæc omnino emergunt. 1. Census hunc annuum persolutum fuisse, non pro libertate data, sed ut argumento & testimonio esset donationum, quibus suas Ecclesiæ Romanæ terras Ecclesiasque in illis constructas Fundatores contradiderant. 2. Protectionis eas potiùs fuisse Chartas, & defensionis, quàm exemptionis. 3. Concessas illas quandoque fuisse privatis hominibus, quandoque & Episcopatibus, perinde ut Abbatiis. 4. Ut plurimum eas sive protectionis sive exemptionis Chartas ipsis fundatoribus indultas fuisse omni contentione id efflagitantibus. 5. Episcopos ipsos etiam flagitasse & Principes Monasteriis quibusdam suis. 6. Libertates & exemptiones, eas ipsas quæ maximè paterent, ita temperatas fuisse tamen, ut monasteria Episcopali jurisdictioni permitterent, in Ordinibus, oleo, Chrismate, dedicationibus Ecclesiarum, consecrationibus Altarium, criminalibus Abbatum judiciis, denique in ipsis etiam exemptionum tuendarum causis. 7. Hinc non immeritò suspecta visa sunt esse antiquiora illa privilegia, ubi extincta prorsus jacet & conculcata Episcoporum jurisdictio, & ubi proprius Monasteriis permittitur Episcopus. Nihil invictius visum est nobis quàm consensio longè plurimorum unius ætatis

privi-

privilegiorum, ut falsa revincantur, si quæ ab ea dissonent.

X. Denique observari & illud potuit, nulla Canonicis, nulla Capitulis Privilegia, sive Cathedralibus, sive Collegialibus hactenus concessa fuisse. Ante millesimum ergo Christi annum nullum usquam commemoratum est Privilegium immunitatis Canonicorum, sive Capitulorum quorumcumque. Magni momenti ea res est, nec abs re erit aliquantulùm ei illustrandæ immorari. Carolomannus Rex Spil. Tom. 8. pag. 148. Privilegio munivit Ecclesiam Aurelianensem & Canonicos ejus, interpellante nimirum Episcopo ipso Aurelianensi, pro rerum temporalium defensione, & libera electione, ut à priscis Regibus concessum fuerat, quorum Chartæ exustæ fuerant à Notmannis cum Ecclesia ipsa Aurelianensi. Non abnuebat idem Rex, quin ab Apostolica Sede consimile Privilegium impetraretur: *Liberam à parte* Conc. Gall. Tom. 3. pag. 32 *nostra licentiam eidem concessissemus, antiquam authoritatem more canonico à Sede Apostolica impetrandi*. Carolus Crassus Imperator Cabilonensem Ecclesiam eadem eligendi Abbatis libertate donavit: *Omni deinceps tempore canonicam obtineat electionem*. A Joanne VIII. Pictavensis Ecclesia Privilegium obtinuit, sed quod sibi cum Episcopo commune esset: nempè una despondetur Sedis Apostolicæ protectio in res Ecclesiæ temporales, in Episcopum & Canonicos, qui in unum Episcopi Senatum, & in unum veluti corpus cum eo coalescebant: Ibid. p. 481. *Authoritate Apostolica expressè jubemus, quod nemo vestrum, tam sacerdotali ordine perfruens, quàm militare officium tenens, ipsius Ecclesiæ Pictavensis aliquam Ecclesiam, aliquodve Monasterium, vel prædia ipsi quoquo modo pertinentia invadere præsumat, ullosve colonos, servos, ancillas, contra sui Episcopi velle, tollere audeat. Sed liceat ipsius Ecclesiæ Episcopo, suisque successoribus, illa quæ sui antecessores legitimo tramite canonicæ authoritatis habuerunt, sub nostra tuitione habere, & ut possederunt, possidere, & ut ordinaverunt, suo arbitrio ordinare, cum consulto consensuque suæ Ecclesiæ Canonicorum, ut prisca consuetudo dignoscitur, sine vestro vestrorumque obstaculo, &c.* Ea Ibid. p. 478. porro Epistola tantò pluris facienda est, tantòque certior habenda, quòd in Actis Concilii Tricassini II. legitur; & inde dilucidum fit, ne potuisse quidem tunc Canonicos Cathedralium munire se privilegiis & exemptionibus Apostolicis adversùs Episcopos, cùm communibus ipsi uterentur cum Episcopo suo honoribus, juribusque, ut qui ejus essent membra & consiliarii.

XI. Idem quidem Pontifex Presbyteros, id est, Ibid. p 483. Parochos Diœcesis Turonensis donavit immunitate alia, qua tutari se posse viderentur adversùs Episcopum suum. Sed totum eò referebatur, ut possent Ecclesiæ singulæ mansum habere suum, ea erat certæ terræ quantitas à Capitularibus designata, liberum & absolutum ab omni censu: *Ut debeat unaquæque Ecclesia proprium mansum habere, &c. Si-* Conc. Gall. Tom. 2. pag. 73. *ne personali & civili munere exigendo, &c.* Erit alibi opportunior locus de mansis dicendi. Missas facio libertates alias complures, quas Episcopi & Archiepiscopi à sede Apostolica suis Ecclesiis concedi impetraverunt, ad retinendas, vel dignitates, Spicil. tom. 2. pag. 580. vel possessiones, jam dudum ab ipsis possessas. Unum dico, aliud quidvis potiùs eas fuisse, quàm arma & tela, quibus adversùs Episcopos Monachi decertarent.

Verùm ut muniatur illustreturque magis ac magis, quod à nobis pronunciatum est, ante annum Christi millesimum nullas prorsus fuisse, vel expetitas à Capitulis Cathedralibus, vel impetratas sedis Apostolicæ Chartas libertatis, aut immunitatis, quibus Episcopalis jurisdictio spiritalis, vel debilitaretur, vel omnino excideretur: refricanda hìc ea est, quam strictim delibavimus, ratio ejus rei, in qua tantum inest ponderis, ut nulla tergiversatione declinari vis ejus possit. Sanctissimè & manifestissimè confirmavit Joannes Papa VIII. eam fuisse vetustissimam Ecclesiæ disciplinam, eam etiamnunc esse, ut consilio & consensu Canonicorum suorum Episcopus, tum in temporalibus, tum in spiritalibus suam omnem jurisdictionem explicaret: *Liceat Episcopis ut possederunt possidere, & ut ordinarunt ordinare, cum consulto consensuque suæ Ecclesiæ Canonicorum, ut prisca consuetudo dignoscitur*. Agebatur de Ecclesiis, Monasteriis, territisque & fundis in potestate positis Episcopi Parisiensis: *Ecclesiam, Monasteria, prædia*. Ea sunt in quibus spiritalis versatur & temporalis jurisdictio. Quæ rursus utraque duobus verbis his discernitur, *possidere, ordinare*. Planum ergo fit, utriusque potestatis hujus exercendæ & consiliarios Episcopis & collaboratores fuisse Canonicos.

Sunt ergo hæc Cathedralia Capitula antiquissimus ille Clerus, indivulsè cum Episcopo conglutinatus ad Ecclesiæ totius regimen; idque innuebat Pontifex his verbis, *Ut prisca consuetudo dignoscitur*. Unde fit ut non possent hi Canonici subducere seipsos Episcopi jurisdictioni, cùm ea labefactata semetipsos labefactarent, ea collapsa ipsimet collaberentur. Multò minùs venire in mentem illis poterat, ut Privilegiis aliunde impetratis Episcopalem vellent ipsi exercere jurisdictionem, quam cum Episcopo longè splendidiùs semper hactenus exercuissent.

XIII. Ideo & cùm Aldricus Senonensis Episcopus novo quodam Privilegio donaret Abbatiam sancti Dionysii in Suburbio Senonensi, testatum faciebat, id à se fieri *Cum consilio fratrum nostro-* Spicil. Tom. 2. pag. 580. *rum, Canonicorum videlicet & Monachorum, nec non & fidelium Laicorum*. Non consuluit Laicos, nisi quia Monasterium ex uno loco in alium transferre meditabatur. At Canonici & Regulares in Consiliariorum & Fratrum numero erant. Et cùm Spicil. tom. 8. pag. 138. Jonas Aurelianensis Episcopus sancti Maximini Abbatiam Monasticæ reddidit regularitati, Canonicorum quoque consilio usus est: *Cum conniventia Me-* Ann. 826. *tropolitani & Canonicorum Ecclesiæ cui ministrat*.

Constat ergo, postquam sub Imperio Caroli Magni allecti sunt Canonici in vitæ communis societatem, & studio etiam tum propensiore dediti fuere Psalmodiæ publicæ Ecclesiarum, constantissimè fuisse eos antiquissimum illum Ecclesiæ Clerum, Episcopi consilium & Senatum, qui cum Episcopo & sub Episcopo gubernacula Ecclesiæ administraret. Nec ab eo statu descitum est, quando postea Canonicis Monachi sunt subrogati. Idem quoque infrà liquebit in perquirendis Privilegiis omnibus Regum & Imperatorum, nulla unquam fuisse quæ Canonici sejunctim ab Episcopis impetrarent, cum sejunctim ab Episcopis nihil haberent; denique nec ab ipsis Monachis impetrata ulla fuisse, quibus Episcopalis jurisdictionis compedes prorsus omnes abrumperentur, quamvis de Regularibus Abbatiis ageretur.

CAPUT XXXIV. P. 3. l. 1. c. 37.

Privilegia concessa à Patriarchis Orientalibus eadem ætate media.

I. Annuebantur à Patriarchis Orientalibus privilegia, quibus eximerentur à potestate Episcopali Monasteria, quorum in fundatione fixa fuerat Crux Patriarchalis.

II. Vetustissima consuetudine & præscriptione nitebatur hoc jus Patriarcharum.

III. Jura Patriarchæ, vel Exarchi Patriarchalis in ea Monasteria, quæ illis à fundatoribus subjecta fuerant.

IV. Jura peculiaria Patriarchæ Constantinopolitani, in admittendis Clericis, & Monachis omnibus, aliarum Diœceseon.

V. Origo hujus juris.

VI. VII. Profertur & refellitur sententia Balsamonis de jure hoc Patriarcharum ad danda privilegia.

VIII. Idem jus sibi arrogant Metropolitani irrito & casso conatu.

IX. Id jus Patriarcharum complectebatur Parochias & Oratoria, si fundatores ibi erexissent Crucem Patriarchalem.

X. Varia hujus juris temperamenta.

XI. Quæ esset jurisdictio Exarchi Patriarchalis in Monasteria exempta.

I. EO quoque jure perfruebantur Patriarchæ Orientales, ut singularibus Privilegiis nonbilitarent ea Monasteria, quorum Fundatores Patriarchalem ibi Crucem defixerant, eaque ipsimet sua sponte dediderant Patriarchis, addixerantque. Verùm eo maximè nomine insignia erant hæc Privilegia, quòd iis subducerentur prorsus Monasteria jurisdictioni Episcopali, & Exarcho Patriarchali, uti Vicario Patriarchæ Generali subjicerentur.

Tria hìc omnino sunt, quæ munienda sint jam nobis & illustranda ex Juris Orientalis & Balsamonis Commentariis. 1. Patriarchas Orientales eo quoque jure usos esse, ut privilegia Monasteriis concederent. 2. Non aliis ea concessa fuisse Monasteriis, quàm quorum extructores ab exordio res & facultates suas omnes Patriarchis contradidissent. 3. His privilegiis cessasse & feriatam deinceps fuisse Episcopi jurisdictionem.

II. Denarrat Balsamon, quàm sæpè Episcopi & Metropolitani Græcorum effudissent querelas amarissimas apud Imperatores & Patriarchas ipsos de Crucibus his Patriarchalibus, & de Immunitatibus, quæ ex his pullulascebant; patrocinium sibi nimirum accersentes adversùs istiusmodi innovationes à Canone Apostolico, quo cavetur, ne à suo se Presbyteri abjungant Episcopo, neu altare altari adversarium excitent: *Hoc Canone & reliquis qui eadem decernunt, freti Metropolitani & Episcopi, murmurant adversùs eos, qui quærunt, ut Cruces Patriarchales in suis regionibus figantur, & ideo sæpè quoque nonnulli, Imperatoris & Patriarchæ aures obtuderunt quærentes ut Patriarchalium affingendarum crucium datio auferretur.* Sed inanes cadebant hæ querelæ, cùmque Episcopi scisciterentur, quos tandem allegarent Canones juris vel consuetudinis hujus Patroni: respondebatur vim Canonum inesse consuetudinibus tam vetustis, ut earum initia in retroactis sæculis & monumentis nusquam deprehendi possent: *Sed non sunt exauditi. Et cùm postularent proferri Canones, qui crucium ejusmodi figendarum concessionem permitterent; sanctissimæ Ecclesiæ pars eorum sententiam rejecit, per longam non scriptam Ecclesiasticam consuetudinem, quæ pro Canonibus servata est tanto tempore, quanti memoria haberi non potest, & in hodiernum usque diem.*

In Can. 31. Apost.

III. Profertur alibi ab eodem Balsamone Constitutio Alexis Comneni Imperatoris, qua jus visitationis & correptionis vindicatur Patriarchæ & Visitatoribus ab eo delegatis in omnia Monasteria, tum libera, tum ipsi data, vel commendata tantùm ejus regimini & dispensationi: *Tam in liberis Monasteriis, quàm in traditis & donatis, & iis quæ ad administrationem, vel dispensationem data sunt.* Quæ tria Monasteriorum genera, ea ipsa fortasse fuerint, quæ rursus ibidem ita describuntur: *Sive sint Patriarchalia, sive Imperatoris, sive libera,* κἂν τε πατριαρχικὰ ὦσι, κἂν τεβασιλικὰ, ἢ αὐτοδέσποτα. Aut libera forsan erant eadem ac Imperialia: & Patriarchalium duæ erant classes, alia Patriarchæ potestati & juri prorsus obnoxia, alia ejus tantùm concredita tuitioni: *Jus habet adeundi, & contrectandi delicta animæ, sive ipse per se, sive ejus suasione, quem ipse ex Ecclesiasticis elegerit, & ea perscrutari dignum esse statuerit.* Habes ergo ibi jus visitandi expressum & corrigendi. Cætera jura ibidem mox subjiciuntur, avaritiam compescere Claustralium superiorum: rationes reposcere donorum & donationum in Monasterii gratiam factarum: cogere ad admittendos in Monasterium & ad professionem sæculares eos qui infucato æstuant desiderio in piis his secessibus Deo obsequendi: excerpere ex redundantibus Monasterii proventibus, vel pensiones, vel alimenta, quibus sustententur sæculares aliqui rerum omnium penuria laborantes, vel Episcopi Ecclesiis suis exturbati & extorres: *Quando viderit aliquem sæcularium sitientium propriam salutem, citra ullum impedimentum Patriarchæ licebit collocare eum in Monasterio, &c. Si autem accedit laicorum quispiam, qui est omnino inops & pauper, ad sanctissimum meum Dominum, vel ex Antistitibus, qui suos thronos, & sunt inopes, & voluerit statuere, ut is victum capiat ditiori aliquo Monasterio, hoc rectè faciet.*

In Can. 19. Synod. VII.

IV. Præter hæc jura, quæ Patriarchis omnibus communia erant, sed quæ non effundebantur nisi in eorum propriæ potestatis Monasteria, quacumque demum in Diœcesi, vel Provincia sita essent ea: Erant & alia jura Patriarchæ Constantinopolitani propria, quibus utebatur in omnia Monasteria aliis Episcopis subjecta. Confirmat enim Balsamon potuisse Episcopum Constantinopolitanum admittere, & sibi adjungere Clericos Monachosque aliarum Diœceseon, quod nec Hierosolymitano fas esset Patriarchæ, nec Antiocheno: *Patriarchæ Constantinopolitano, ut sæpè dictum est, permissum est Monachos & Clericos ex regionibus alienis nec ejus sedi omnino subjectis accipere. Sed non itidem Antiocheno throno, vel Hierosolymitano, ipsi enim, ut sæpè dictum est, ab alienis finibus sine impedimento Monachos & Clericos recipere concessum est.* In Ca Carth. 83.

V. Non dissidet à vero, aut saltem à verisimili, hanc potestatem extraordinariam, & propriam peculiaremque Episcopi Constantinopolitani, sicut & Carthaginensis, ex eo profectam esse, quòd in utramque hanc civitatem, maximè Constantinopolin, confluerent turmatim Clerici, Monachique: quòdque frequentissimè Episcopi, Abbates, & Ecclesiæ complures adirent Patriarcham, ut ab eo ejusque manu perpolitos & exploratos haberent Episcopos, Presbyteros, Monachosque. Plus satis enim probat experientia ex redundantia opum etiam spiritalium Regiæ cujusque civitatis collocupletari posse & satiari jejunitatem complurium Provinciarum.

VI. Sed venanda nunc nobis origo est ejus potestatis, quæ indiscriminatim Patriarchis omnibus communicata erat, ut suæ jurisdictioni vindicare possent Monasteria in quibusvis Patriarchatus sui Episcopatibus sita. Visum est Balsamoni, qui ipsemet Patriarcha erat Antiochenus, Provincias Ecclesiasque ab exordio nominis Christiani, non Episcopis, non Metropolitanis obnoxias fuisse, sed Patriarchis quinque, qui universum sibi partiti sint orbem Christianum. Inde esse, quòd ubique terrarum in sacris Diptychis nomina eorum recitentur. Concilium Nicænum manifestissimè subjecisse Patriarchis Alexandrino & Antiocheno Provincias longè plurimas. Denique cùm penes Patriarchas sit potestas illa eximia, ut de causis cognoscant omnium Episcoporum: mirum accidere non debere, si ea utantur potestate, ut in earum Diœcesibus Cruces defigant, eorumque sibi vendicent Clericos. Hac responsione tradit Balsamon sedari solitas Episcoporum querelas, qui molestissimè ferebant eas Patriarcharum molitiones, & inultas usurpationes juris alieni: *Animadverti hæc jure & canonicè fieri, & Episcopos frustra queri. A divinis enim Canonibus, nec Metropolitano, nec Archiepiscopo, nec Episcopo data est regio, sed quinque Patriarchis distributæ sunt regiones totius orbis terrarum; & ideo ab omnibus quæ sunt in ipsis nomina eorum* Suppl. pag. 112.

eorum referuntur, &c. Et Canones primæ & secundæ Synodi decernunt, ut Alexandrinus habeat omnem Ægyptum, Lybiam & Pentapolim, Antiochenus Cæleusyriam, Mesopotamiam, & Cyliciam, & reliqui Patriarchæ alias Diœceses, ut his Canonibus comprehenditur. Cùm autem ipsi eos Antistites qui earum curam gerunt, judicent & canonicè corrigant, jure etiam dabunt jus figendi cruces in eorum Civitatibus & Parochiis; earum quoque Clericos impunè sibi proprios efficient, quoties voluerint. Cùm autem hæc ita se habeant, nulli Patriarchæ licebit, in alterius Patriarchæ Provinciam mittere jura figendi crucem, nec ejus Clericum adducere, ne confundantur jura Ecclesiarum.

VII. Quæ universim de Patriarchis pronunciat Balsamon, ea difficillimum est aptari Episcopo Constantinopolitano, & Hierosolymitano, qui tardiùs ad Patriarchalem pertigere dignitatem, postquam Episcopi & Metropolitani complurimi cœperant suis Ecclesiis Provinciisque præesse, quarum jure & dominio non potuere nisi difficillimè deturbari à Patriarchis tantò pòst exortis. Certè his duobus citra ludibrium adscribi non potest, quod de Patriarchis ait Balsamon, inter primordia Christiani nominis Ecclesias Provinciasque Ecclesiasticas, non Episcopis, vel Metropolitis, sed Patriarchis attributas fuisse.

Quoad antiquiores tres Patriarchales Ecclesias, ab iis ortas prognatasque omnes alias fuisse Ecclesias proximè à vero abest, & in eas hæc sibi servasse integra jura, cùm illas patturiebant. Sed aliunde constat nulla fuisse tribus prioribus sæculis Monasteria, quando propagabantur Ecclesiæ: adeoque nec tunc potuisse Patriarchas quidquam sibi juris in ea reservare. Denique complures Ecclesias à cæteris Apostolis satas fundatasque fuisse, qui sedibus vel Ecclesiis Patriarchalibus præfuere nunquam.

VIII. Eandem sibi authoritatem sumpserant Metropolitani, ut in Suffraganeorum Diœcesibus suas defigerent Cruces, & ibi suæ adgregarent jurisdictioni ea Monasteria, quæ ipsis subjici adlubesceret fundatori. Eum conatum repressit ac dissipavit Patriarcha Germanus, à quo commonstratum est, extraordinaria ea potestate non uti nisi Patriarchas, intra Patriarchatus sui fines: *Quia stauropegiorum, seu Crucifixionum quæ sunt per Diœcesin, soli Patriarchali amplitudini relictum est privilegium, Metropolitanorum autem nemini.* Juris Orient. Tom. 1. pag. 234.

IX. Verùm complura alia eruuntur multò majoris momenti ex eadem Patriarchæ Germani Constitutione, 1. Non solis enim Monasteriis, sed & Parochialibus Ecclesiis, ac Oratoriis defixa Crux libertatem impertiebat. 2. In tribus hisce locorum exemptorum generibus, nil supererat Episcopo Diœcesano juris, nec ad Sacramentorum administrationem, nec ad nominationes Abbatum ac Presbyterorum, nec ad multationem criminum, nec denique ad exactiones Canonicas, quas solvi necesse erat Patriarchali Exarcho, sive Vicario. 3. Hujus Exarchi partes erant, ut Præfectos Ecclesiis exemptis daret, examinatos priùs diligentissimè: ut contractibus Matrimonialibus præesset, ut Patriarchalium proventuum rationes reposceret. *Patriarchalis nominis relatio in illis solis obtineat, in quibus extructio per Patriarchalia Crucifixa facta fuerat, sive Monasteria sint, sive Ecclesiæ Catholicæ, sive Oratoria. Et in hujusmodi nihil sit commune regionis Antistiti, sive ad sacrorum confectionem, sive ad præfecti designationem, sive ad peccatorum inquisitionem, neque aliud quidquam, usque ad canonicarum illationum exactionem. Etenim qui in his Sacerdotes fiunt, Patriarchales erunt, & nominabuntur, & Patriarchalium jurium Exarcho subjicientur, eique solita Canonica persolvent. Ipse autem Exarchus, &c.*

Permittit Ordinariis Germanus loca omnia, quæ non ab ipsa sui origine cesserant ditioni Patriarchæ, etiamsi ea ipse aliquandiu tenuisset: Permittit & eos omnes, qui jam incolebant eum locum ante defixionem Crucis Patriarchalis, aut qui vetustioribus illis incolis orti fuerint. *Subjicimus autem locorum Antistitibus, & illos qui ante extructionem divinorum templorum, quæ sub Patriarchalibus Crucibus præedificata sunt, vel postea ædificabuntur, locum habitarunt: aut qui cum posteriùs inhabitarint, ab indigenis, vel incolis originem ducere reperiuntur, ut regionis Antistiti tales subjiciantur in omnem Episcopalem sollicitudinem.*

X. Promulgavit denique idem Germanus Synodicum Statutum, quo potestati & jurisdictioni Episcopi Diœcesani subesse patitur Ecclesias, oppida, domos, rura, quæ sub ditione erant Monasterii, cui ab initio Crux Patriarchalis & jurisdictio Patriarchæ affixa fuisset. Ratio erat in promptu, quod privilegium Crucis, & immunitas Patriarchalis in Monasteria sola defluere, vel Ecclesias quibus præfixa esset Crux ipsa Patriarchæ. *Non esse consentaneum, ut Episcopus à proprio expellatur populo, eo quòd Patriarchalibus Monasteriis, quibus adhærent, prædia vel suburbana subjecta sint, sed nec à suis oratoriis, nisi sub Patriarchalibus stauropegiis & ipsa fundata sint, sive etiam paralauria fortè sint, aut metochia.*

Suppetunt & aliæ coarctationes ejusdem Patriarchalis privilegii Monasteriorum. Conditores Monasterii, quod à primo statim ortu Episcopo paruerat, permolestè ferentes, quòd non sineret Episcopus expilari ac dilapidari fundos, quos primùm contulissent: callidum illud injerant consilium, ut aliam construerent Ecclesiam, eamque Patriarchali Cruce insignirent, tum denique agros priori condonatos, in hoc novum transcriberent Monasterium. Detestatus est Patriarcha fraudulentissimam hanc nequitiam, statuitque ut ne posset Monasterio Episcopali auferri, quod in Patriarchale transferretur. *Quod si quis Monasterium, vel Oratorium sub Patriarchali stauropegio extruere velit, à nemine prohibebitur, priùs tamen possessiones ex propriis ei assignare procuret.* Ibidem pag. 242.

Episcopale Monasterium contraditum fuerat Abbatiæ Patriarchali, ut subsidii inde aliquid caperet, vel hospitii. Patriarchalis Monasterii Monachi eradere conabantur alterius Monasterii insignia quædam Episcopalia. Damnata est à Patriarcha fraudulenta audacia: quod Monasterii ab origine sua Episcopalis, non potuissent nisi reditus temporales auferri, & donari Patriarchali Abbatiæ. *Nam qui illud Monachis in metochium, seu usum fructum largitus est, pecuniarum solum dominium tribuere potuit, non autem spiritalem Episcopi relationem, & animæ delictorum examen.* Ibidem.

Monasterio, vel Oratorio Patriarchali erant agri, erant & Ecclesiæ in pluribus Episcopatibus. Parochi earum Ecclesiarum non recitabant nomen Diœcesani Episcopi in sacris Diptychis: quod Relatio, ἀναφορὰ, dicebatur. Quin & ei jura Canonica exsolvere abnuebant. Adiri necesse fuit Patriarcham Georgium Xiphilinum, à quo pronunciatum est, ab his Ecclesiis, terris, incolisque persolvi debere Episcopo Diœcesano honores & census usitatos, quos Episcopis persolvi mos est: quamvis eæ Ecclesiæ paterent Monasterio Patriarchali. Crucis enim Patriarchalis ea est prærogativa, quæ complectatur loca in ipsa fundatione Cruci subdita, & jam tum Patriarchæ addicta: non eas autem vel Ecclesias, vel terras, vel personas, quæ longo sæculorum lapsu prioribus illis accrescent. Ibid. pag. 285.

XI. Postremò denique si cui libet vacatque, in hæc Ecclesiæ Græcæ privilegia altiùs penetrare, perlegenda gnaviter illi est facultas, qua Exarchum Patriarchalem instruebat Patriarcha, cùm illum Exemptis & Patriarchalibus omnibus præficiebat Monasteriis. Commonet illum, ut sedulò curet, annitaturque, quo paternæ charitatis visceribus abundent Abbates in Monachos; ut Monachi observent Abbates, eisque religiosè pareant; lites ut in- Juris Orien. Tom. 1. 433. p. 431. &c.

ut inter ipsos & jurgia terminet consopiatque: pœnis canonicis afficiat delinquentes: vetet Monastico habitu indui indignos quosque, & necdum Psalterium memoria complexos; Apostatas Monachos in Claustrum revocet, nec vagari ullos impunè sinat; ne Monialibus patiatur spiritalia administrari subsidia, nisi à Monachis, ætate & virtute provectis. Denique Exarchis his suis delegabat Patriarcha executionem & observantiam religiosissimam Monasticæ disciplinæ; Abbatum maximè curam eligendorum, & remittendorum ad Patriarcham ipsum, à quo ordinarentur.

CAPUT XXXV. P. 3. l. 1. c. 38.

De Privilegiis concessis à Principibus, & Regibus, ac Imperatoribus, temporibus Caroli Magni, ejusque familiæ.

I. Discrimen Abbatiarum Regalium & Episcopalium. Missos suos delegabant Reges ad earum emendationem.

II. Eidem Abbatiarum refingendæ disciplinæ operas suas commodabant Episcopi.

III. Quàm necessarium in his esset Regiam interponi authoritatem.

IV. Ad eam rem non sedes Apostolica interpellabatur, quòd nulla Episcopali jurisdictioni penitus subducta esset Abbatia.

V. Authoritas maximè Regum in iis repurgandis Abbatiis necessaria, quarum fundatores ipsi, aut defensores essent, & custodes, vel quarum terras olim militibus suis addixerant.

VI. Delegatio generalis Missorum Dominicorum, & Episcoporum ad Monasteriorum disciplinam innovandam.

VII. Privilegiis Regum non subtrahebantur Abbatiæ jurisdictioni Episcopali. Objectio ex Abbatia Fuldensi petita. Responsio.

VIII. Probatur rursus Abbatias, quæ Reges haberent, & fundatores, & protectores, sub Episcoporum fuisse jurisdictione.

IX. Eo tamen nonnunquam collimabant Regum privilegia, ut ne Episcopi ipsi Abbates fierent.

X. Nulla tunc privilegia spiritali Episcoporum potestati intercedebant.

I. PRivilegia Regum & Imperatorum tam multis indulta Abbatiis, sæpissimè quidem, sed cursim tantùm superiùs perstricta sunt: hìc ergo ea pro ubertate materiæ paulò copiosiùs expendenda erunt nobis. Duplicis generis fuisse Abbatias, & quidem alterutrius sexus, addocet nos Concilium Vernum anno 755. Regales aliæ erant, aliæ Episcopales; hæ Episcopis, illæ Regum Ministris temporalis administrationis rationes exhibebant: Can. 10. *Ut illa Monasteria, ubi regulariter Monachi, vel Monachæ vixerunt, hoc quod eis de illis rebus dimittebatis, unde vivere potuissent, exinde si Regalis erat, ad domnum Regem faciant rationes Abbas, vel Abbatissa: & si Episcopalis, ad illum Episcopum, similiter & de illis vicis.* Perspicuè ubi Abbatias fundaverant, dotaverantque Reges, temporalis administrationis rationes exigebant Ministri Regum: ubi Episcopi, Episcoporum Vicarii.

Non potuit regularis disciplina pristino suo nitori redintegrari, & sanctimoniæ, nisi eorundem Regum conspirante vigilantia, authoritate, religione. Missos suos sæpissimè Carolus Magnus ablegavit, qui perlustrarent omnes Abbatias, & imminerent executioni, & observantiæ eorum quæ constituta sanctissimè fuerant, ad purioris disciplinæ restitutionem: Conc. Gall. Tom. 2. pag. 347. *Ut prædicti viri per singulas civitates, & Monasteria virorum & puellarum, prævideant quomodo aut qualiter in domibus Ecclesiarum & ornamentis Ecclesiæ emendatæ, vel restauratæ esse videntur; & diligenter inquirant de conversatione singulorum, vel quomodo emendatum habeant quod jussimus de eorum lectione & cantu, cæterisque disciplinis Ecclesiæ pertinentibus.* Ex eo Capitulari Caroli Magni facilè perspicis, quàm strenuè ille fungeretur suo munere, nimirum Ecclesiarum omnium Episcopi exterioris. Capitular. Car. Magn. L. 1. c. 123.

II. Dominicis his Missis plerumque socios se adjungebant Episcopi, ut visitationi & morum repurgationi gnaviter utrimque incumberetur. Ita jussit Synodus Moguntina sub eodem Carolo, anno 813. *Ut Missi per loca quæque directi, simul cum* Can. 20. *Episcopis uniuscujusque Diœcesis perspiciant loca Monasteriorum, Canonicorum pariter & Monachorum, similiterque puellarum, &c.* Expleta visitatione jam Episcopalis erat curæ officiique, ut studiosè servarentur quæ statuta præclarissimè fuerant: *Ubi aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Episcopus loci ipsius faciat emendari.* Concilium Remense ejusdem anni apertissimè prodit, necessariò dominari solitam fuisse Regiam potestatem in his difficillimis & perquàm necessariis rerum mutationibus faciendis: Can. 13. *Ut in victu, vel vestitu, vel conversatione Abbatum, qui Monachos habere cernuntur, Dei voluntas & Domini Imperatoris impleatur.* Quæ vis enim alia potuisset opulentos Abbates, ad eandem cum Monachis aliis mensæ, vestium, supellectilisque modestiam & frugalitatem revocare, nisi summorum Principum authoritas, charitasque collaborasset?

III. Sed præter necessitatem interponendæ potestatis Regiæ, ne cassam luderent operam Episcopi ea destituti: erat etiam tantæ rei gloria cum summis Principibus communicanda, qui complurium fundatores erant Monasteriorum, omnium beneficentia sua parentes, vindicesque tuitione necessaria. Quin & eo gloriæ lenocinio Principes non absurdè alliciebantur, ut novis semper incrementis pristinas largitates suas cumularent: ne quod sæpè fit, temporalium præsidiorum penuria spiritalis disciplina collaberetur. Ita clarè significat Concilium idem Remense: Can. 31. *De Monasteriis puellarum considerandum est, & domni Imperatoris misericordia imploranda, ut victum & necessaria à sibi prælatis consequi possint sanctimoniales, & vita illarum & castitas secundùm fragilitatem sexus diligenter provisa tueatur.*

Post concinnatam Canonicorum & Canonicarum Regulam in Concilio Aquisgranensi anno 816. Ludovicus Pius tam præclari dux consilii authorque, Missos suos in omnes Imperii partes disseminavit, qui moras & impedimenta omnia amputarent: Conc. Gall. Tom. 2. pag. 427. *Missos nostros per Imperium à Deo nobis collatum direximus, remota cujuslibet difficultatis oppositione, &c.* Obex ille vel maximus amoliendus erat, penuria proventuum temporalium, quibus alerentur novæ Congregationes Canonicorum, jam communem vitam agitantium: & hic labor, hoc opus erat Episcopos adducere, ut istud oneris in se reciperent: *In habitationibus construendis, & in necessariis stipendiis, iis tribuendis.*

Venio ad Monachos. Cùm in Sandionysiano Cœnobio pessumdata & profligata jaceret Disciplina, Ludovicus idem Pius ab Hilduino indidem Abbate extimulatus, per Archiepiscopos Senonensem & Remensem decerni, & executioni mandari curavit ejus correctionem, accedente & Episcoporum Provinciæ & Imperatoris ipsius authoritate. Nec enim Principem fallebat, geminæ potestatis conjuratione quadam pia opus esse: Ibid. p. 556. Ann. 832. *Ad Præsules Ecclesiarum idem censuimus referre negotium; ut nostri principatus authoritate, eorumque judicio, quibus tanta est collata potestas à Domino, idem Ordo in eodem loco absque retractatione restitueretur. Veniens ergo Aldricus Metropolita Senonicus cum Suffraganeis suis, &c.* Ab his Pontificibus revocati sunt in Claustra sua desertores; si qui pernegarent se professos unquam fuisse, eos certissimis testimoniis

niis convicerunt : qui remiserant tantùm aliquid de primæva pietate, eos strictiori observantiæ reddidere : denique ab eis perfectum cumulatissimè est, quod profligari omnino non potuerat per duos Abbates sanctissimos, quos eidem antè curæ & providentiæ idem Ludovicus Imperator præfecerat, ut Regula beati Benedicti in omnibus Monasteriis accuratissimè teneretur : *Ad Monasticæ institutionis normam corrigendam, duos religiosos venerabilis vitæ viros, Benedictum & Arnulphum constituimus, qui per nostrum Imperium sedulì huic negotio studiosè insisterent.*

IV. Si his addas quod refert Leo Ostiensis de Conventu Abbatum & Monachorum Aquisgranensi anno 817. ejusdem Ludovici Pii jussu, & de sexaginta duobus ibi consarcinatis emendationis Capitibus, quibus eandem, aut non admodum disparem venerationem Monachi deinceps adhibuere, ac Regulæ beati Benedicti : inde facilè agnosces, quàm jure duo illa hìc à nobis astruantur capita. Nimirum, & penes Imperatores Regesque legitimam fuisse potestatem procurandæ, urgendæque Monasteriorum repurgationis per Episcopos sui Regni, quoties à Regulari disciplina longiùs declinassent. Et hac ætate media ita emendationem hanc totam per Episcopos profligatam consummatamque fuisse, ut sedes Apostolica non adiretur. Quod argumento est, ut frequenter & inculcatum est jam, & inculcandum à nobis, nullo tunc adhuc Apostolico privilegio Monasteria ulla Episcopalis jurisdictionis vinculo soluta fuisse.

Eadem fuit ratio temporum Caroli Calvi. Certatim Reges & Episcopi contendebant ad Monasteria, quæ vel inopia, vel ignavia conciderant, pristinum in disciplinæ vigorem revocanda. Audi quid ad Carolum ipsum Patres Concilii Verni II. anno 844. *Nonnullos, desidia, multos necessitate victus*
Can. 1. *in Monasteriis à sua professione deviare comperimus. Petimus, ut in omnibus Parochiis directi à vestra mansuetudine religiosi atque idonei viri, cum notitia Episcoporum scrutentur, & corrigant, & singulorum locorum statum vestræ celsitudini, & nostræ mediocritati tempore à vobis constituendo renuncient.*

Can. 41. 42. V. Ex Concilio verò Meldensi anni 845. occasionem nanciscemur retegendæ doctrinæ, quam diligenter animo commendari operæ pretium est. Privati ipsi Monasteria quandoque extruebant, cupiebantque magnoperè, ut eorum se Reges Defensores & Custodes profiterentur, ne fundatorum hæredibus & cognatis obreperet dira cupido involandi in ea, quæ Deo consecrata fuissent. Exinde verò flagrantibus civilibus bellis, cùm susdeque miscerentur omnia, & penè conclamatæ jam res essent Ecclesiæ perinde, ut Regni, Reges ipsi ea Monasteria Palatii sui, Exercituumve ducibus & militibus donarant, quasi hæreditario jure obtinenda. His ita se habentibus nulla prorsus spes superesse poterat recuperandæ Monasteriorum disciplinæ, nisi vel Ministri Regii, vel Missi Dominici accingerent sese, & totam explicarent Regum, vel Imperatorum potestatem, ad infringendam contumaciam, vel Militum prædiis Ecclesiæ jamdiu incubantium, vel hæredum & propinquorum fundatoris : *Providendum est regiæ majestati, ut Monasteria, quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores illius, causa defensionis, & mundiburdii susceperunt, ut libera libertate, remota spe hæreditaria de illorum propinquitate, ibidem religio observaretur; & nunc in allodium sunt data, quapropter omnis exinde religio funditus est eversa : qualiter vota fidelium inconvulsa permaneant, &c. Regia solertia Missos dirigat, & imbrevient res Ecclesiasticas, quas per subreptionem atque ignorantiam quorumcumque, in allodium ipse aut pater suus donavit, & consulens periculo animarum, suæ videlicet ac patris sui, hoc ad tempus corrigere studeat : ne fortè cum voluerit minimè possit.* Cùm fundata fuisset à Clotario quondam Rege & à Bathilde Regina Abbatia Corbiensis, testatum fecit Carolus Calvus Regiam ei à se tuitionem impendi : *Secundùm morem prædecessorum suorum, quasi jure hæreditario, in sua familiaritate ac defensione suscepit.* Ut nimirum jus eligendi Abbatis proprii & dispensandæ rei temporalis sartum tectumque servaretur. Ejus rei memoriam Concilium Parisiense Regibus omnibus commendatam voluit, ut hujus privilegii defensioni studerent. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 59.

VI. Perneccessaria, omnino erat Regiæ & Episcopalis authoritatis consensio atque conspiratio ad disciplinæ restaurationem Monasteriorum & Capitulorum, perinde ut ad eorum defensionem. In Concilio Suessionensi II. anno 835. statutum est, mittendos Visitatores in omnia Capitula, & in Monasteria utriusque sexus, qui consuetudinum corruptelas omnes vel emendarent, vel ad Regem & ad Concilium perferrent : *Idonei Legati dirigerentur, & quæ ipsi per se non valerent corrigere, judicio proximè futuri Concilii & potestati Regiæ revelarent.* Assensus est ei decreto Carolus Calvus, Episcopisque & Abbatibus præcepit, ut Dominicis suis Missis operam industriamque suam consociarent, ad restituendam Abbatiarum & Capitulorum observantiam strictiorem Regulæ Canonumque : *Ut Missi nostri per Civitates & singula Monasteria, tam Canonicorum, quàm Monachorum, unà cum Episcopo, & consensu ipsius qui Monasterium retinet, &c.* Ablegatus est Lupus Ferrariensis Abbas cum Episcopo Tricassino ad hanc perlustrationem generalem, & ad certiorem faciendum Regem de Monasteriorum omnium statu in Conventu generali : *Ut in Conventu generali Rex de singulis locis possit certior fieri.* Can. 7.

Concilium Tullense ad Saponarias anni 858. eundem Regem Carolum Calvum enixissimis precibus adivit, ut Abbatiæ sancti Benedicti ad Ligerim conservatum vellet privilegium quod ipsemet indulserat, eligendi Abbatis proprii. Eo perstringebatur Archiepiscopus Bituricensis, qui eam Abbatiam invaserat. Concilium Suessionense III. eundem Regem convenit, ut Solemniacensi Monasterio id ipsum gratificaretur, & potestatem qua pollebat, ædificando potiùs, quàm destruendo ostentaret : *Nec sibi aliter nisi tutela defensionis ac tuitionis Reges usurpent, nec cuiquam Clericorum aut Laicorum, quod absit, eum locum attribuant.* Epist. 61. Can. 11.

Ludovicus & Carlomannus, Reges in Concilio apud sanctam Macram, decreta hæc omnia confirmarunt, addito insuper hoc novo, statuto, ut Visitationi qui præficerentur, diligentissimè recenserent numerum cujusque Ecclesiæ Canonicorum, Monachorum & Sanctimonialium; ac referrent ad Regem, qui Episcopis & Consiliariis Regni in consilium adhibitis, statuat de minuendo, vel augendo eo numero, habita annuorum proventuum ratione : *Numerum etiam Canonicorum, & Monachorum, sive Sanctimonialium uniuscujusque loci describant, & Regi referant : ut secundum qualitatem & quantitatem loci cum consilio Episcoporum & fidelium suorum, ubi minor numerus fuerit, regia authoritate addatur : ubi verò indiscretione Prælatorum superfuerit, ad mensuram redigatur.* Ann. 881. Can. 4.

VII. Non video quid expressius, aut quid validius dici possit, ad demonstrandum horum omnium privilegiorum, quæ Reges concederent, eum fuisse scopum, ut libertas eligendi Abbatis, & administrandæ suo arbitrio rei temporalis adseretur Monasteriis, ita quidem ut de Episcopali jurisdictione ne tantillum quidem demeteretur. Unde & hæc privilegia, quæ *Præcepta* etiam Regum dicebantur, hortantibus, aut saltem consentientibus Episcopis concedebantur, erantque Canonicis & Monachis communia, cùm eo tempore ne cogitarent quidem Canonici de minuenda aut debilitanda Episcoporum jurisdictione,

cujus

cujus ipſi Miniſtri, & quodammodo collegæ erant.

Objici poſſet Epiſtola Pipini Regis ad Archiepiſcopum Moguntinum Bonifacium, quo confirmat privilegium à Zacharia Papa ejus Monaſterio conceſſum, cum immunitate pleniſſima à juriſdictione Epiſcopi: *Hanc noſtram Præceptionis ſeriem conſcribi juſſimus, per quam privilegium Sedis Apoſtolicæ à beato Zacharia tibi collatum, cum conſenſu Epiſcoporum cunctorumque fidelium noſtrorum per omnia roboramus, præcipientes ut nullus Sacerdotum in Regno noſtro divinitus nobis conceſſo in præfato Monaſterio juriſdictionem aliquam ſibi vendicet præter Apoſtolicam Sedem, ita ut niſi ab Abbate fuerit invitatus, nec Miſſarum ſolemnia ibi quiſquam præſumat celebrare.* Du Cheſne Tom. 2. pag. 661. Verùm multa hìc æquum eſt ſeriò adnotari, 1. Datum fniſſe hoc privilegium *cum conſenſu Epiſcoporum*. Atqui minùs ſimile veri eſt, aſſenſos eſſe Epiſcopos ſuæ juriſdictionis tanto detrimento, vel potiùs excidio. 2. Suſpenditur hìc juriſdictio Epiſcopalis quoad clauſtralem Diſciplinam, & temporalium facultatum regimen, eoque jus quidem Viſitationis extinguitur: ſed nihilo tamen minùs latiſſimus ſupereſt juriſdictioni Epiſcopali campus, ad ordinandos & confirmandos Abbates, ad canonica de eorum flagitiis judicia, ad Ordines adminiſtrandos, dedicandas Eccleſias, Chriſma & Oleum diſpenſandum. Nulla horum exemptio exprimitur in privilegio, ideòque interpretando minimè adjicienda eſt, cùm rigidùm interpretem deſiderent privilegia. Sentio hæc pugnare cum iis, quæ obiter perſtrinxi ſuperiùs, *cap.* 30. *num.* 9. hoc idem Fuldenſe privilegium componens cum Adeodati privilegio. Scilicet hæc ita pugnant, ut pugnat mollior duriori interpretandi rationi; etſi utraque aliàs & aliàs locum habeat. Duriùs interpretanda ſunt privilegia, fateor: ſed obtendet aliquis non tam privilegium hoc eſſe, quàm jus commune, ut conditor Cœnobii illud cui volet ſubjiciat, maximè ſi eo loco extructum ſit Cœnobium, qui nulli unquam Epiſcopo paruit. 3. Fuldenſe hoc Cœnobium à Bonifacio extructum fuerat, in eo loco, qui recens Chriſto ſe addixiſſet, ubi nulla antè Epiſcopalis poteſtatis veſtigia impreſſa fuerant, denique ſub auſpiciis Romanæ Eccleſiæ, & delegatione ejus. Bonifacius Barbaras eas Gentes manſuefecerat, & ſuavi Chriſti ſubjecerat jugo. Itaque juſtiſſimæ erant rationes ei Monaſterio indulgendi ſpecialis aliquid & uberioris privilegii. Nihil ergo hinc præjudicari poteſt ei regulæ, quam nos univerſim præſtruximus, nec Reges, nec Pontifices ulla ſub Imperio Caroli Magni vel contuliſſe, vel confirmaſſe privilegia, quibus Epiſcopalis juriſdictio penitùs elideretur.

VIII. Redeo ad nova ejuſdem rei documenta: ſicubi præ ſe ferebant Reges Abbatias ſui eſſe dominii, ſuæ proprietatis, ne eo quidem oppugnatam fuiſſe ſpiritalem Epiſcoporum juriſdictionem, ſed ſummotas vexationes, deprædationeſque prædiorum & temporalium facultatum. Valtramnus Abbatiæ ſancti Galli fundator hanc tutelam cuſtodiamque Regiam Abbatiæ huic ſuæ ſummo ſtudio comparavit: *Valtramnus Abbatem Pipino Regi præſentavit; ipſique Regi Monaſterium, quod adhuc hæreditario jure in ſua poteſtate tenebat, cum ipſo Abbate contradidit, ut Abbas ejuſque ſucceſſores idem Monaſterium regia authoritate retinentes, nullius deinde violentia premerentur, ſed tantummodo Regum juſſionibus obedirent. Princeps ſtatim conſcriptionem fieri præcepit, ut Monachi deinceps poteſtatem haberent Abbatem eligere ſibi, atque ſolis tantummodo Regibus obedirent.* Du Cheſne Tom. 3. pag. 481. 482. Eam privilegii Chartam Carolus Magnus ei Abbatiæ, nec non & vicinæ alteri confirmavit, concedens, ut Abbatem eligerent ſibi ſuum, & uni Regi obtemperantes eſſent: *Poteſtatem haberent eligendi Abbates, & ut nulli abſque Regibus deinceps eſſent ſubjecti.* Ibid. p. 493. 494. Ejudem Caroli Magni privilegium Laureſhamenſi conceſſum Abbatiæ, præter electionem Abbatis luculentè exprimit protectionem Regiam, adversùs ipſos etiam Epiſcopos, ne vel ab ipſis res & proventus Monaſterii uſurpentur: *Sub noſtra mundeburde, vel defenſione, in ipſo Monaſterio quietè vivere, ut nullus Epiſcoporum inquietare, &c.* Author hujus Chronici Abbatem illum auget nomine & titulo *Imperialis Abbatis, & Principis*. Quæ gloriæ nomina poſterior ætas uſitatiſſima fecit. Pag. 495.

Hoc ſancti Galli Abbatiæ exemplo proditur, nonnullorum Cuſtodes & Defenſores Monaſteriorum fuiſſe Reges, quorum non eſſent tamen fundatores. Sed eo conſilio privati fundatores in Reges ipſos conferebant eam gloriam, & Cuſtodiam ac Defenſionem Monaſteriorum, ut ab iis deinceps rapaces arcerentur manus, vel hæredum ſuorum, vel ipſorum quandoque Præſulum: ne hi vel illi ſibi proprium eſſe vellent, quod Deo & pauperum ſuſtentationi dicatum fuerat. Ita rurſus ſplendet in ſimillimo Caroli Calvi Capitulari: *Ut Miſſi noſtri inveſtigent cum Epiſcopo, de Monaſteriis, quæ Deum timentes in ſuis proprietatibus ædificaverunt, & ne ab hæredibus eorum dividerentur, parentibus & prædeceſſoribus noſtris ſub immunitatis defenſione tradiderunt.* Baluz. in Append. ad Lupum. pag. 514. 515.

IX. Quæ à Ludovico Pio & Carolo Calvo collata ſunt privilegia Abbatiæ ſanctæ Columbæ Senonenſis, huic uni defenſioni Regiæ, & ſtrictiori obſervantiæ Regulæ ſancti Benedicti patrocinabantur, ſoſpite & intacta Epiſcopi poteſtate ſpiritali, præterquam in inferiore Clauſtri diſciplina, & in adgubernatione rerum temporalium: *Nullus Epiſcopus aut alicujus poteſtatis perſona ordinationem aut poteſtatem contra Regulam ſancti Benedicti in eo exercere præſumat.* Ibid. p. 505. 509. Non ibi agitur de Ordinibus ſacris, cùm Regula beati Benedicti non vetet quin ii ab Epiſcopo proprio ſuſcipiantur, & cùm quo hìc prohibentur Epiſcopi, prohibeantur & alii omnes. Et mox ibidem: *Neque Epiſcopus in ſui juris dominatione, vel noſtræ largitionis Beneficio eum aliquando uſurpare attentet.* Non alio id additur conſilio, quàm ut ſpem omnem abjiciant Epiſcopi invadendæ Abbatiæ, aut eblandiendæ à Regibus nominationis, qua Abbates ipſi fiant. Poſtremò denique cùm privilegiis his Regiis nullum accederet ab Apoſtolicæ ſedis confirmatione novum robur, non ea erant utique illa, quæ ſuapte vi poſſent ab Epiſcopalis juriſdictionis vinculo ſpiritali fideles quoſvis abſolvere.

X. Contrà autem Ludovicus Pius profitebatur, ſola Pontificum authoritate perfici poſſe & præſtari hæc omnia in rebus ſacris privilegia: nec Regiæ confirmationis ſuæ robur accedere, niſi quod Epiſcopi exoptaſſent: *Verùm licèt Eccleſiaſtica atque Pontificalis conſtitutio, ſua imoque divina authoritate eſſe prævideat, tamen non indecens atque incongruum judicavit, ſi noſtra imperiali authoritate, ſua conſtitutio firma eſſe perpetuò ſanciretur.* Spicil. to. 1. pag. 585. Carolus Simplex Rex exemplo prædeceſſorum ſuorum confirmatione & ipſa ſua munivit privilegia Abbatiæ Corbienſis ab Epiſcopis olim & ab Archiepiſcopis conceſſa, & à Romanis tandem Pontificibus: *Supplicaverunt, ut Privilegia antiquorum Epiſcoporum, Archiepiſcoporum & Pontificum Romanorum Regali edicto in perpetuum intemerata caveremus.* Spicil. to. 8. pag. 238.

Cùm Ludovicus Pius & Lotharius Imperatores calculo ſuo firmarunt Privilegium, quo Jonas Aurelianenſis Epiſcopus donabat Monaſterium ſancti Maximini, adeo non illud Epiſcopali ſubduxere poteſtati, ut & ipſius Privilegii defenſionem ipſi maximè commendarent Archiepiſcopo Senonenſi, ejuſque Suffraganeis, atque adeo ſi opus eſſet, Comitiis Generalibus Epiſcoporum Regni: *Res ad notitiam Senonici Metropolitæ perferatur, &c. ut noſtræ authoritatis ſanctione in generali conventu Epiſcoporum hujus conſtitutionis convulſor corripiatur,* Ibid. p. 351.

piatur, &c. Denique in confirmatione Privilegiorum Monasterii sancti Andreæ Elnensis, Carolus Calvus expressis verbis jurisdictioni Episcopali suffragatus est, citra exactiones tamen ullas : *Episcopus nullam exactionem contra regulas sacras eidem loco imponat, nec pro ordinatione Ecclesiasticorum Ministrorum, vel pro largitione consecrati olei, vel Chrismatis, quodcumque emolumentum contra Canones sacros ab Abbate, vel à Monachis requirat.*

CAPUT XXXVI. P. 4. l. 1. c. 53.

Privilegia à Regibus & Episcopis concessa post annum Christi millesimum.

I. Varia exempla privilegiorum in Gallia ab Episcopis concessorum cum assensu Regis.
II. De Cluniacensibus Privilegiis.
III. Exempla alia consimilium Privilegiorum.
IV. In Italia ipsa à Pontificibus Romanis concedebantur Privilegia rogantibus vel annuentibus Episcopis.
V. Nova exempla Privilegiorum Regiorum, quæ Episcopi & Pontifices confirmarent.
VI. Simillima exempla in Anglia. Regiuncula nullius Diœceseos.
VII. Exempla persimilia in Hungaria, ubi Rex Legatus erat Apostolicæ Sedis, & fundator tum Episcopatuum, tum Abbatiarum. Origo Ecclesiarum nullius Diœceseos.
VIII. Nova exempla Capellarum Regiarum in Anglia.
IX. Observantia Concilii Tridentini in privilegia Regum.
X. Nova in Galliis exempla. Rursum de Cluniacensibus Privilegiis.
XI. Libertates Monasteriorum Imperialium in Oriente.
XII. Privilegia Ecclesiarum Regiarum in Hungaria & Gallia. Abbatiæ non Episcopo, sed Archiepiscopo obnoxiæ.
XIII. XIV. De Privilegiis in Hispania & in Italia datis.
XV. Et in Oriente sub Latinis.
XVI. De Abbatum potestate ordinandi Lectores, & remittendi peccata.

I. ULtima hac etiam Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum, à Regibus & Episcopis concessa sunt Privilegia, quæ hic expendi instituti nostri series & ratio postulat. Collectionem novam Formularum edidit doctissimus vir Balusius, ubi occurrit libertas Monasterio data à conditore ejus ipso, ab Episcopo Diœcesano, & ab Episcopis aliis, qui illud protectioni Regum Burgundiæ committebant. Conceditur ut Chrisma & Ordines, à quo volent Episcopo, Monachi accipiant : *Cùm fuerit opportunum Ecclesiam dedicare, aut sacros Ordines benedici, quemcumque de religiosis Episcopis Abbas ipse, vel Monachi sibi voluerint invocare, in eorum maneat potestate.* Robertus Rex anno 994. Privilegio munivit Abbatiam Burgolienſem, quam Comitissa Pictavienſis extruebat in agro qui feudi Regii erat, intervenientе Episcoporum & Optimatum consilio & assensu : *Cum consilio & assensu tam Episcoporum, quàm Optimatum nostrorum.* Mera ea ferè erat protectionis temporalium Charta, & libertas eligendi Abbatis, cum consensu Comitissæ & filiorum ejus Goffridus Vindocinensis Comes anno 1040. Monasterium sanctæ Trinitatis in Castro Vindocino constituxit, permittente Archiepiscopo Turonensi & Episcopo Carnotensi, idque Ecclesiæ Romanæ in allodium, seu instar patrimonii proprii donavit : *Beato Petro & Romanæ Ecclesiæ in patrimonium & allodium devoverunt.* Confirmata est ab Episcopis donatio Ecclesiarum terrarumque complurium, in eorum Episcopatibus sitarum, quibus Comes Abbatiam illam opulentissimè dotabat.

Capit. To. 2. pag. 179.

Conc. Gen. T. 9. pag. 742.

Ibid. p. 913.

II. Non explicatur eo privilegio quæ sint eæ libertates Monasteriorum, quæ à propriis fundatoribus Apostolicæ Sedi donantur *in patrimonium & allodium*. Eadem ratione donatum fuit Romanæ Ecclesiæ Cluniacum, cùmque Leo IX. Papa anno 1059. ejus Privilegia confirmaret, copiam ei fecit, quem liberet Episcopum deligendi, ad Ordines Monachis conferendos, ad Abbatum benedictionem & ad Chrisma. Conditum porro fuerat Monasterium Cluniacense in ejusmodi loco, qui nec Imperatori, nec Regi, nec Episcopo ulli hactenus paruisset; unde & à fundatore suo datum Pontificì, & à Pontifice ipso Romano ea conditione acceptum fuit, ut præter Romanum Pontificem nullus ei vel in temporalibus vel in spiritalibus præesset : *Ne ullus, sive Imperator, sive Rex, vel Archiepiscopus, vel Episcopus aliquam in aliquo potestatem exercere præsumat.* Quo ita constituto, difficillimè poterat quisquam locus alius Cluniaco æquari.

III. Sanè cùm idem Leo IX. anno 1050. confirmaret antiqua Privilegia *ab Episcopis Ambianensibus, Archiepiscopis Remensibus*, & à Pontificibus Romanis tributa Abbatiæ Corbiensi, totam immunitatem una ferè concludebat temporalium exemptione, jussis Abbatibus Monachisque à proprio Episcopo recipere Benedictionem, Ordinationes & Chrisma : *Qui tamen Episcopus quas Abbas petierit ordinationes differre non debebit : similiter Altarium & Basilicarum consecrationem, Chrisma quoque & oleum consecratum singulis annis, nec aliquod propterea munus exposcere.* Episcopus Ambianensis, & supra ipsum Remensis Metropolitanus privilegii executione & defensione onerantur : si ineluctabilis incurrat obex, Monachi ad Papam provocabunt. En qualia tum darent Episcopi, qualia confirmaret Pontifex Privilegia.

Ibid. p. 998.

Cùm anno 1068. Concilium Auscienſe, cui præerat Cardinalis Legatus Papæ, statuisset ut omnes Vasconiæ Ecclesiæ quartam partem Decimarum Episcopo persolverent, approbata tamen & confirmata est immunitas Abbatiæ sancti Orientii : cujus id quoque Abbati concessum est, ut Archidiacono munus & jurisdictionem exerceret in Ecclesias suæ ditionis, & in Clericos sibi obnoxios : quos si contumaces experiretur, de iis ad Episcopum referret, à quo cogerentur pœnas inflictas subire, nullo quidem persoluto pretio : *Laudaverunt etiam, ut Gubernator qui locum sancti Orientii rexerit, vices Archidiaconi in honore suo super Ecclesias & Clericos teneat : & ipse, si lapsi fuerint, justitiam faciat. Tamen si pœnitere noluerint, ipse ante præsentiam Domini Archiepiscopi repræsentet, & ipse illis pœnitentiam injungat, ut illi placuerit : excepto quod ullam legem ab illis requirat.* Perspicis ut illæsa & illibata jurisdictione sua, libertatum chartas donarent Episcopi.

IV. Ne in Italia quidem Pontifex Abbatias Romanæ Ecclesiæ ut proprias vendicabat, nisi ubi lubentes assentiebantur Episcopi. In Concilio Romano anni 1002. sub Sylvestro II. Papa, Pontificì ipsi controversiam fecit Episcopus Perusinus de Perusino Monasterio. Repræsentavit Pontifex libertatum instrumenta à prædecessoribus suis collatarum. Responsum est ab Episcopo, nunquam assensos fuisse Majores suos Episcopos Perusinos : *Sine antecessoris mei consensu privilegium illud factum est : si solum viderem consensum, haberem inde æternum silentium.* Tum verò universus Clerus Romanus vociferatus est, vidisse se litteras, consensum, adeoque & preces antecessoris ejus : *Vi-*

Ibid. p. 1247.

dimus

dimus omnes epiſtolam anteceſſoris tui, in qua & conſenſus erat, & precibus, ut hoc fieret, poſtulabat.

V. Philippus Galliæ Rex anno 1085. in Concilio Compendienſi confirmavit privilegium Abbatiæ ſancti Cornelii apud Compendium, à Carolo Calvo Imperatore exædificatæ, eoque ipſo tempore Privilegium conſequutæ Joannis Papæ & Epiſcoporum ſeptuaginta duorum, quo abſolvebatur à juriſdictione Epiſcopi Sueſſionenſis & Archiepiſcopi Remenſis: *Nullius quoque Metropolitani Epiſcopi, nullius dominationi, nec ipſius Sueſſionenſis fuiſſe conſtat obnoxiam.* Cùm immunitatem eam impetraſſet Imperator ipſe, qui & fundator erat, cujuſmodi libertates ne ab aſperrimis quidem cenſoribus, ne à Bernardo quidem improbantur, ſimillimum veri eſt, non ſine aſſenſu Epiſcopi & Archiepiſcopi eam fuiſſe conceſſam.

Epiſt. 13. Anno 1097. Urbanus II. Canonicis ſancti Martini Turonenſis ſua confirmans Privilegia, *libertati Romanæ* illos adſerit: *Ut Romanæ Eccleſiæ libertate perpetua gaudeatis*: ſed incolumi & integra authoritate, qua uſus eſſet hactenus Turonenſis Archiepiſcopus: *Salvo nimirum jure ſeu conſuetudine, quam hactenus erga vos Turonenſis noſcitur Archiepiſcopus habuiſſe.* Diœceſano expreſsè ſervavit Epiſcopo jus ordinandi in omnibus eorum Eccleſiis: *Ordinandorum Clericorum tantùm curam gerat.* Denique rata juſſit eſſe privilegia omnia, quæ antè conſuliſſent Romani Pontifices, vel Archiepiſcopi Turonenſes, vel Epiſcopi Galliarum in Synodo Generali apud Tuſſiacum congregati: *Quidquid præterea libertatis, quidquid immunitatis vel prædeceſſores noſtri Romani Pontifices, vel Archiepiſcopi Turonenſes, vel Gallicanarum Eccleſiarum apud Tuſſiacum generalis Synodus contulerunt, nos præſentis decreti pagina confirmamus.*

Paſchalis II. anno 1107. conjunctam ſubjectamque voluit eſſe Cluniacenſi Abbatiam ſancti Uulmari apud Bononiam in Morinis: ut eadem ſtrictior obſervantia Regulæ, eademque pariter libertas utrique communis eſſet. Verùm ea conceſſio data eſt à Pontifice voluntati precibuſque Epiſcopi Tervanenſis & Comitis Bononiæ: *Joannes Morinorum Epiſcopus petente Euſtachio Bononienſi Comite, ſancti Vulmari Abbatiam ſolicitudini tuæ corrigendam commiſit. Et nos juxta ejus deſiderium, &c.*

Epiſt. 70.

Ea fuit, ut apparet, innocua & ſimplex propagatio Cluniacenſium Privilegiorum in Monaſteria omnia ejuſdem Congregationis, vel voluntate fundatorum cujuſque privatim Monaſterii, aut conſenſione Epiſcoporum, quibus cumulus Apoſtolicæ confirmationis accedebat, quo res fieret certa penitùs & irrevocabilis.

VI. Leget, cui libitum erit, in Concilio Ciceſtrenſi anno 1157. diuturnam contentionem, & pugnam Epiſcopi Ciceſtrenſis & Abbatis ſancti Martini de Bello, circa libertatem qua hanc Abbatiam donarat Vuillelmus Rex Angliæ I. & Neuſtriæ Dux, cum conſenſu Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Angliæ. Tricari voluit Epiſcopus de conſenſu prædeceſſoris ſui, at Rex ipſe conſtanter in defenſione perſtitit libertatis, & protectionis quæ præſtita eſſet. Sancitum eſt in Concilio Londonienſi anno 1200. ut Monachi Epiſcopo præſentarent Parochos, qui in illis Eccleſiis ab eo inſtituerentur, quæ non pleno jure eis eſſent obnoxiæ: *In Eccleſiis ſuis, quæ ad eos pleno jure non pertinent.* Ita fatebantur Epiſcopi ipſi eſſe Eccleſias, quæ ad Monachos pleno jure pertinerent, & in quibus Parochi ab Abbate non nominarentur, ſed & inſtituerentur. Alexander III. ſuo in Gallias Legato ſpecialiter commendavit protectionem Abbatiæ ſancti Maglorii, à Rege nimirum Ludovico expreſſa ea commendatione. Concilium Avenionenſe anni 1209. ſubjecit poteſtati Legati Pontificii Vallem quæ dicebatur nullius eſſe Diœceſis: *Vallem de Tretis, quæ ut acephala, in nullius Diœceſi aſſeritur inſtituta*; ut ſpiritalem ibi, adeoque ſi neceſſe eſſet, & temporalem adversùs hæreticos exerceret poteſtatem. Anno 1274. Concilium Salisburgenſe omnia innovans Decreta Concilii Viennenſis circa Monachos Ordinis ſancti Benedicti, conſtituit ut Abbates abſtinerent ſe deinceps ornamentis & inſignibus Epiſcopalibus, quibus uti cœperant, donec privilegiorum ſuorum Chartas repræſentaſſent.

Can. 4. Can. 4.

VII. Penè memoria effluxerat maximè memorandum privilegium Monaſterii Hungariæ, Ordinis ſancti Benedicti. Author privilegii ſanctiſſimus Rex Hungariæ Stephanus, cui poſtea Gregorii IX. confirmatio acceſſit anno 1232. Fundator erat Rex ejus Abbatiæ, idemque Pontificius in Hungaria Legatus. Ergo libertas ea ſimillima erat aut eadem ac Montis Caſſini: *Talem conceſſimus libertatem qualem detinet Monaſterium ſancti Benedicti in Monte Caſſino.* Sed præter Fundatoris jus, quo fulciebatur privilegium; affirmat Rex eo loco, nec Diœceſin unquam fuiſſe ullam, nec Epiſcopatum, nec Abbatiam: denique ſe conditorem fundatoremque unum eſſe omnium Epiſcopatuum & Abbatiarum Regni: ideoque integrum ſibi fuiſſe, huic quaſcumque libuerit gratias & libertates accumulare: *Necdum enim Epiſcopatus & Abbatiæ præter ipſum locum in regno Ungariæ fuerant. Quod ſi licuit mihi, quo volui loco Epiſcopatus & Abbatias ſtatuere: an non licuit cuipiam loco, quod volui ut facerem?* Poteſtas fit privilegio illo Monachis, ut Ordines ſuſcipiant: Abbati ut inauguretur à quo malit Epiſcopo.

Rainald. An. 1232. n. 24.

Non video quid invictius dici poſſit pro Bernardi doctrina de privilegiis, quibus eadem ac Monaſterio ipſi adſignata ſunt fundamenta: & ubi nonnunquam fieri potuit, ut Monaſterium vetuſtius eſſet circumpoſitis omnibus Epiſcopatibus. Ea quoque forſitan fuere, quæ nullius Diœceſis dicta ſunt Monaſteria. Nec enim cordato cuiquam, ut reor, facilè perſuaderi poterit, jam extructis & in aliqua fundatis Diœceſi Monaſteriis, id privilegii à ſummo Pontifice conceſſum fuiſſe, ut nullius eſſent Diœceſis.

Hujus ipſius vitæ ſanctiſſimi Regis Scriptor, illud rurſus luculentè commemorat, Reges, & in Regiæ Majeſtatis ſocietatem quandam adſciviſſe ſibi Pontifices, & Pontificiæ quoque poteſtatis quædam munia ipſos, & jura ſibi ſumpſiſſe, puta ut poteſtati Epiſcopali Eccleſias quaſdam ſubtraherent, cùm nemo in dubium poſſet vertere, quin Epiſcopi eſſent aſſenſuri. Vide ut de ea re differat Scriptor ejus geſtorum & vitæ luculentiſſimus, idemque Epiſcopali fulgens dignitate Chartuitius: *Tantæ elegantiæ Eccleſiam uſque adeo Rex ſibi uni vindicavit, adeoque immunem eſſe voluit, ut nullus Epiſcopus quidquam in ea juris haberet, &c. Eum Epiſcopum voluit in ea & abſolvere pœnitentes, & Chriſma conficere, quem ipſe vel præſens id facere juberet, vel quem abſens eò mitteret. Divina quippe Miſſarum ſolennia, Rege illic præſente, illum dumtaxat Epiſcopum celebrare, cui Rex conſentiente cum fratribus Præpoſito, id demandaret; abſente autem Rege, abſque Præpoſiti & fratrum bona venia, nullum Epiſcopum illic ſibi vel Miſſas celebrandi, vel cujuslibet Pontificalis Miniſterii exercendi licentiam uſurpare.* Hactenus privilegium Regium Eccleſiæ beatæ Mariæ apud Albam Regalem. Addit idem Scriptor, Decimas omnes ab eodem Rege Capitulo tributas fuiſſe, non Epiſcopo.

Baron. ann. 1002. n. 11.

VIII. Simile veri eſt daturum operam fuiſſe eum Regem, ut hæc omnia ab Apoſtolica Sede confirmarentur, niſi Legatus ipſemet fuiſſet Apoſtolicus. Eduardus ſanctiſſimus & ipſe Angliæ Rex, ut libertates eaſdem adſereret Monaſterio, quod ipſe fundaverat, diploma privilegii impetravit à Nicolao II. Papa anno 1060. Reſcriptum ipſum Ealredus vi-

Can. 14.

Append. 2. Epiſt. 12.

dus vitæ hujus Regis à se exararæ intexuit: ex quo pauca hæc excerpimus: *Concedimus, & confirmamus, ut in perpetuum Regiæ constitutionis locus sit, & habitatio perpetua Monachorum, qui nulli omnino personæ, nisi Regi subdantur, &c. Absolvimus locum ab omni servitio, & dominatione Episcopali.* Non eæ jam meræ protectionis & tuitionis chartæ erant, ad temporalium maximè defensionem. Instrumenta erant certissimæ libertatis, qua solvebantur Monachi à potestate Episcoporum, qui voluntati Regum non prorsus inviti serviebant, quorum benevolentiam, & cum primis sibi necessariam experiebantur, & obsequio hujusmodi aliquo emercandam.

Baron. ann. 1060. n. 11. Baron. ann. 1114. n. 15.

In Synodo Ciceſtrensi anni 1157. perlegere fas est, ut pollicerentur Reges Angliæ, vendicaturos se privilegia Abbatiæ sancti Martini de Bello, eodem prorsus studio, eademque contentione, *Sicut Dominicam Regis Capellam.* Quis enim sanus dubitet, quin Capellis suis Regiis, seu Sanctis Capellis ea privilegia studuerint Reges accumulare, quæ in alias sæpè conferebant, vel conferri procurabant Ecclesias?

In lucem editæ sunt *Constitutiones Antiquæ Regum Angliæ* complures, in quibus Eduardi I. Charta declarat Capellas Regias suas immunes esse ab Ordinarii jurisdictione: *Ab omni jurisdictione ordinaria exempta penitus & immunis.* Clericos suarum Capellarum ab Episcopo cogi non posse, quandiu Regiis immorantur obsequiis, vel in Ecclesiis ut residcant suis, vel ut sacris innectantur Ordinibus. *Cùm Clerici nostri ad Ordines suscipiendos, vel ad faciendam in suis Beneficiis residentiam personalem, dum nostris immorentur obsequiis, compelli non debeant.* Ante hominum memoriam multis retro sæculis Angliæ Reges eo gavisos esse jure. *Nosque, ac Progenitores nostri Reges Angliæ hujusmodi libertate, seu privilegio pro Clericis nostris, à tempore quo non extat memoria, semper hactenus usi fumus.* Quamvis id de solis Minoribus Clericis capiendum esset: *Dum tamen infra sacros existant.* Hoc ipsum liquet ex libertate ea, quæ illos vetat cogi ad sacros Ordines. Cæterùm Clericos suos Rex, quandiu collibitum erat sibi, obsequiis suis devinctos retinebat. *Qui per præceptum nostrum nostris jugiter intendit obsequiis.*

Pag. 1206. 1027. 274.

Immunitatem eandem ab Episcopi jurisdictione confirmavit idem Rex Xenodochio sancti Joannis apud Oxfordiam, à prædecessoribus suis extructo, addita etiam exemptione à procurationibus & exactionibus Episcopalibus omnibus. *Ab omni jurisdictione ordinaria, & præstationibus, procurationibus, & aliis exactionibus quibuscumque per Ordinarios faciendis à prima fundatione sua exemptum penitus & immune.* Denique ne visitari quidem poterat ab ullo hocce Xenodochium, præterquam à Rege & ejus Cancellario. *Ita quod nullus præterquam nos & Cancellarius noster prædictum hospitale visitare, quoquo modo intromittere debeat de eodem.* Iisdem libertatibus munitæ erant Capellæ omnes Regiæ, at non semper his adsentiebantur Archiepiscopi Cantuarienses, in quos vehementissimè, siquando eas visitassent, excandescebat Rex. Immunes pariter erant à Procurationibus, quæ Legatis Pontificum ab aliis Ecclesiis exsolvebantur. Innocentii IV. diploma Exemptionis publicari tota Anglia fecit Eduardus I. sed eo non solvebantur hæ Capellæ, nisi à Censuris & Interdictis Episcoporum, atque à Procurationibus, quibus non subjiciebantur Ecclesiæ exemptæ. Eas tamen illud quidem immediatè subesse Romano Pontifici jubebat. *Oratoria Ecclesiæ Romanæ immediatè subjecta.*

Ibidem. pag. 1628. Ibidem. pag. 1075. 1076. 1288. Pag. 1181. Pag. 424.

Capella Regia Bosehamensis id habebat peculiare, quòd cùm in Episcopatu Ciceſtrensi sita esset, unis subesset Episcopis Exceſtrensibus, tanquam Capellanis Regis: unde & penes hos jus erat conferendarum Præbendarum. Eduardus I. rex molestè ferens, Episcopum & Archidiaconum Ciceſtrensem eam immunitatem ludibrio passim habere, exoravit à Pontifice, ut ea Capella, nec Diœcesano Episcopo, nec Archiepiscopo Cantuariensi obnoxia posthac esset, quod commune erat & usitatum privilegium omnium Regiarum Angliæ Capellarum. Sedulò autem animadvertendum est, 1. Nec in exemplo hocce, nec in præcedentibus mentionem haberi à Rege de Bullis anterioribus ullis Pontificum. 2. Unum astrui exemptionis fundamentum, possessionem cujus initii nulla usquam extet memoria. 3. Potuisset ergo sola consuetudo, & spontanea Episcoporum consensio, concessioque his libertatibus dedisse initium, quas præscriptio postea roborasset. 4. Capella hæc subducta Diœcesani Episcopi potestati, alii suberat Episcopo Regis Capellano. Cùm ergo semper essent Regibus Episcopi quidam Capellani munus obeuntes, poterat per istiusmodi Episcopos Episcopalis jurisdictio in has Capellas exerceri, & præscribi contra Diœcesanos.

Ibidem pag. 1266. Ibidem. pag. 7.

Capella Regia Gloceſtrensis in Diœcesi Vorceſtrensi Archiepiscopis Eboracensibus à Regibus mancipata fuerat, soluta prorsus ab obsequio Episcopi Diœcesani. Perantiqua erat hæc libertas, & à Pontificibus Romanis confirmata. Erat & Henrici III. Angliæ Regis diploma, quod declararet Capellas Regias suas ante omnem hominum memoriam ab Episcoporum jurisdictione immunes fuisse. Erant & Regiæ Capellæ quædam, quæ immediatè Romano subessent Pontifici. Ita tamen ut dissentientes non rarò & repugnantes experirentur, tum Episcopos, tum Archidiaconos, quorum etiam censuris & excommunicationibus subinde earum Capellani fatigabantur.

Ibidem. pag. 984. Ibid. pag. 62. 209. 856. 933.

Illud Eduardo I. Regi à Nicolao IV. indultum est, ut viginti Clerici ejus obsequiis addicti, per annos decem sua possent Beneficia retinere, nec teneri interim lege vel residentiæ, seu primæ quæ strictior est, vel ordinariæ quæ deinceps aliquanto temperatior. *Speciali gratia concessit, quod viginti Clerici nostris obsequiis insistentes, quos duxerimus nominandos, sua Beneficia Ecclesiastica per decennium liberè percipere valeant, non obstante quod primam vel aliam residentiam non fecerint in eisdem: prout in litteris Apostolicis pleniùs continetur.* Duplex hìc apponitur limes, cùm ea libertas arctatur ad viginti Clericos, & ad annos decem. Hinc porro liquidum fit, nullam prorsus fuisse Chartam Privilegii Pontificii, quæ Palatinos omnes complecteretur Clericos, & in totum vitæ spatium exporrigeretur. Sunt tamen Rescripta Regum, ubi nulli istiusmodi limites occurrunt.

Ibidem. pag. 423. Ibid. 858. 986.

IX. Concilii Tridentini Patres tametsi ad Privilegia coarctanda propensissimi, eo tamen Reges prosecuti sunt honore præcipuo, ut ne Episcopos quidem, etiam ut Sedis Apostolicæ delegatos, permitterent visitare ea loca, quæ sub immediata Regum protectione essent, nisi ex eorum licentia. *Non tamen quæ sunt sub Regum immediata protectione, sine eorum licentia.*

Sess. 22. c. 8.

Erat nempe sanctissimis illis Patribus exploratum, in Regiis id genus Libertatibus justissimas plerumque causas intervenire, & quæ ne trahi quidem possent in controversiam. Plerumque enim interveniebant Pontifices, Reges ipsi fundatores erant, nulli quandoque antè Episcopo obnoxia fuerant loca, ita nihil damni cuiquam Episcopo importabatur. Id luculenter Petrus Cluniacensis ad Bernardum scribens, de Cluniaco ipso testatum fecit. *Hæc ipsi ita condiderunt, non ut hanc de qua loquimur, Cluniacensem Ecclesiam alteri Episcopo priùs eam possidenti auferrent, sed à fundatoribus, qui eam in proprio allodio construxerant, rogati, in propriam retinuerunt, atque soli Roma-*

L. 1. c. 28.

no Pontifici eam in æternum ſubjacere decernentes, pluribus hoc Privilegiis confirmaverunt.

Epiſt. 208. X. Ivo Carnutenſis Epiſcopus de immunitate agens Eccleſiæ ſancti Quintini apud Bellovacum, teſtatum facit illam ſtatim ab exordio collatam fuiſſe ab Epiſcopo loci, qui & fundator erat, tum deinde à Papa & à Rege confirmatam : *Ut Privilegia quæ Eccleſia B. Quintini ab anteceſſoribus veſtris Epiſcopis obtinuit, & Apoſtolica manus roboravit, Regia quoque Majeſtas pragmatica ſanctione firmavit, intemerata ſervetis, &c. Fundator prædictæ Eccleſiæ Epiſcopus Belluacenſis, &c.* Ita concurrebant cauſæ omnes juſtæ & indubitatæ legitimi privilegii. Ejuſmodi fuit & exemptio quam Alphonſus Rex Hiſpaniarum contulit anno 1173. Abbatiæ ſancti Juſti, cum aſſenſu Archiepiſcopi Compoſtellani & Capituli : *Hoc Monaſterium conſentiente Archiepiſcopo cum conſenſu Canonicorum tali libertate dono, ut nullius deinceps poteſtati, tam ſæculari, quàm Eccleſiaſticæ ſubjaceat; nulli obediat, niſi ſanctæ Romanæ Sedi, &c. Ab omni juriſdictione Epiſcoporum in perpetuum abſolvimus, ut à nullo quæ ſua ſunt cogantur, præter Epiſcopalia, id eſt ſacros Ordines, Olei conſecrationem, & Abbatis benedictionem accipere.* Non ſatis claret, an adhuc poſſent hoc donati privilegio, à ſuo tantùm ordinari Epiſcopo : ſed illud apparet, eam quandam fuiſſe Cluniacenſis privilegii imitationem, cùm à ſæculari etiam dominatione locus eximitur.

Anna. Ciſt. To. 2. p. 53.

Ludovicus ipſe Galliæ Rex anno 939. hoc ipſum caput confirmaverat immunitatis ab authoritate Regia, conſentaneè voluntati fundatoris Cluniacenſium : *Sit locus ab omnium ſæculari dominatu, tam Regum, quàm cæterorum Principum liber & abſolutus.* Ludovicus VI. Galliæ Rex anno 1119. tutela & protectione ſua dignatus & ipſe eſt Cluniacenſem Abbatiam, ut nobilem in primis Regni Francici portionem, hortatu maximè Epiſcoporum & Procerum Regni : *Ad preces Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Principum Regni noſtri, Monaſterium Cluniacenſe nobilius membrum Regni noſtri, cum omnibus Prioratibus, poſſeſſionibus, &c. in noſtra & ſucceſſorum noſtrorum Regum defenſione, garda & tutela recipimus.* Confirmatum hoc ipſum eſt à ſancto Ludovico Galliæ Rege anno 1258. *Cùm Monaſterium Cluniacenſe ad Regalem cuſtodiam ab antiquo pleno jure pertinere noſcatur, nos divini amoris intuitu, ob remedium animæ noſtræ & anteceſſorum noſtrorum, volumus ut idem Monaſterium ſemper in Regia cuſtodia & protectione perſiſtens, nullo unquam tempore poſſit ab ea recedere, nec nos aut ſucceſſores noſtri cuſtodiam ejuſdem Monaſterii extra manum Regiam ponere valeamus.* Non temerè locus prolixior intextus eſt hic à me, ſed ut ex eo palam fiat cuſtodiam defenſionemque Regiam expenſarum & ſolicitudinis plurimæ rem fuiſſe, ut ad eam niſi pietatis & religionis contemplatione amplectendam non facilè Reges adducerentur. Simile veri eſt expertos tandem fuiſſe Cluniacenſes longè ſibi conducibilius eſſe uni ſubeſſe potentiſſimo pientiſſimoque Regi, & ab eo tegi, quàm inani ſe jactare ſpecie & famoſa gloria libertatis, cùm interim & prædæ & ludibrio eſſent circumpoſitis Nobilibus militibuſque compluribus, imbelles & inermes ipſi. Ante B. Ludovicum Philippus Auguſtus Cluniacenſi Cœnobio protectionem ſuam impartierat, quod & à Carolo VII. Rege poſtea confirmatum eſt.

Bibl. Clun. pag. 265. 571. 1519.

Spicil. To. 13. pag. 100.

Ibi. p. 1522. 1644.

Ab eodem beato Ludovico Rege narrat Vuillelmus Nangius confirmata pariter fuiſſe Privilegia Abbatiæ ſancti Dionyſii, quæ illi quondam contulerat Carolus Magnus, nil deterrito ſermonibus Aulicorum qui conferri ab eo non potuiſſe garriebant. Ex Epiſtola quadam Alexandri II. Papæ edocemur, Abbatem & Monachos ſancti Dionyſii apud eum expoſtulaſſe de Epiſcopo Pariſienſi, qui ea frequenter concuteret Privilegia, quæ olim contuliſſent Epiſcopi ipſi Pariſienſes, Reges, Romanique Pontifices.

Du Cheſne. Hiſt. Franc. To. 5. p. 491.

To. 4. p. 204.

XI. Monaſteria Imperialia, ſive libera Imperii Conſtantinopolitani, abſoluta prorſus erant à juriſdictione Epiſcopali. Innocentius III. Papa eadem illos libertate gaudere juſſit adversùs Latinos jam eo tempore Epiſcopos Græcorum Epiſcopatuum, & Imperatrici Græcorum voluit eoſdem ſemper ac priùs honores haberi, poſtquam ſub ejus Pontificatu Orientis Imperium Latini ditioni ſuæ ſubegerunt : *Cùm libera Monaſteria, quæ Imperialia nuncupantur, Græcorum quoque dominio, nulli eſſent Archiepiſcoporum vel Epiſcoporum ſubjecta, &c. Mandamus, quatenus in Monaſteriis illis Regalibus regni Theſſalonicenſis, quæ Græcorum tempore Archiepiſcopis vel Epiſcopis ſubjecta non erant, non permittatis Archiepiſcopos vel Epiſcopos juris aliquid indebitè uſurpare, facientes in eis Imperatrici quondam Conſtantinopolitanæ honorificentiam debitam exhiberi.* Innoc. III. Regeſt. 13. Epiſt. 39. Regeſt. 16. Epiſt. 168.

Confirmata ſunt ab eodem Pontifice Privilegia, quæ Epiſcopi & Imperatores conceſſerant Monachis Montis-Sancti, qui Athos olim dicebatur, & cui nomen Sanctitatis indidere poſtea examina Monachorum ſanctiſſimorum, quibus frequentatus eſt. Eadem erant illa, ac noſtrorum Cluniacenſium privilegia. Accipe pauca hæc ex Epiſtola Innocentii : *Eccleſiarum Prælati & Imperatores Conſtantinopolitani pluresque Principes ſæculares, per Privilegia ſua multa, olim tantæ libertatis præeminentia vos dotarunt, ut poſt Deum, cui vos volebant liberè famulari, nullius unquam eſſetis juriſdictioni ſubjecti.*

Non alienum prorſus erit ab inſtituto noſtro, ſi hìc obſervemus non minùs forſan frequentia numeroſaque fuiſſe Orientis quàm Occidentis Monaſteria : ſed non ea ibi fuit quæ poſtea emerſit in Eccleſia Latina Regularum varietas. Anſelmus Havelbergenſis in Germania Epiſcopus vidiſſe ſe Conſtantinopoli teſtificatur uno in Monaſterio ſeptingentos Monachos B. Antonii Regulam profeſſos, in alio quingentos Pachomii; plurimas verò Congregationes, B. Baſilii nomine & Regula ſe venditantes. Nemo neſcit quàm etiam nunc incredibilis ſit numerus Monachorum in Monte Atho. In Epiſtola quadam ſua Innocentius III. ait, vulgato rumore ſparſum eſſe Sedi Apoſtolicæ immediatè eos eſſe obnoxios : *Monaſteria Montis ſancti, quæ ad Sedem Apoſtolicam immediatè pertinere dicuntur.* Alibi docet in uno eo Monte ſtructa fuiſſe trecenta Monaſteria : *Cùm trecentis Monaſteriis decoretur :* & tum ab Epiſcopis, tum ab Imperatoribus abſolutos eos fuiſſe omni hominum juriſdictione, quas libertates tum confirmat Pontifex : *Libertates autem & immunitates rationabiles, & antiquas ac etiam approbatas, prout in veſtris privilegiis dicitur contineri, vobis & per vos Monaſteriis veſtris authoritate Apoſtolica confirmamus.* Editæ ſunt à Cruſio Epiſtolæ quædam Græcorum hujus ævi, ex quibus liquet eſſe adhuc ſua Patriarchæ Monaſteria, quæ ut quondam Stauropegia adhuc vocentur : ſupereſſe etiam Monaſteria Regia, quæ libera ſe contendant à Patriarchæ etiam juriſdictione & cenſuris.

Anſel. Dial. L. 1. c. 10.

Regeſt. 13. Epiſt. 40. Regeſt. 16. Epiſt. 168.

Turco græc. Cruſii. l. 4. pag. 302. 303.

XII. Abbatiæ & Præpoſituræ Regiæ in Hungaria Archiepiſcopo Strigonienſi immediatè ſuberant, quanquam aliis in Epiſcopatibus, immo & in Provincia alia ſitæ eſſent. Ita firmatur in diplomate, quo eas firmavit Gregorius IX.

C. Ex ore. De Privil.

Meminit Innocentius III. ſanctæ Capellæ Divionenſis Ducum Burgundiæ in Decretali quadam ſua; nemo erat Epiſcoporum, vel Metropolitanorum, qui ejus Canonicos ſuſpendere, excommunicare, interdicere poſſet. Anno 1172. Dux Burgundiæ Hugo tum fundationem, tum immunitatem muniverat confirmatione Alexandri III. ita ut Decanus vice ſummi Pontificis curam gereret animæ Ducis & Duciſſæ. Robertus Dux anno 1298. à Bonifacio VIII. impetravit, ut Decanus hujus ſanctæ Ca-

Recueil des pieces pour l'hiſt. de Bourg. p. 246. 272. 582. Du Tillet. Part. 1. p. 442. 451. Spicil. Tom. 4. p. 293. To. 6. p. 484.

ctæ Capellæ, Romam ipſe proficiſci poſthac ne cogeretur, ad petendam confirmationem; ſed ut Abbas Ciſtercienſis vicaria authoritate Papæ eum confirmaret.

Regiis Capellis & Clero Palatino Regis Galliæ Joannis & Reginæ conceſſit Clemens VI. adeoque & ſucceſſorum Regum, ut eorum Clerici à quocumque vellent Epiſcopo ordinari poſſent, dum is Sedis Apoſtolicæ communione frueretur: *Ut Clerici & Capellani Capellæ veſtræ, omnes minores & ſacros Ordines à quibuſcumque Archiepiſcopis vel Epiſcopis Catholicis gratiam & communionem Apoſtolicæ Sedis habentibus, licitè recipere valeant.* Gregorius IX. & Alexander IV. id privilegii indulſerant ſancto Ludovico, ut ne poſſent ejus Capellæ interdici, niſi permittente Sede Apoſtolica. Teſtatur Nangius anno 1275. conquerente Senonenſi Archiepiſcopo, quòd Archiepiſcopus Remenſis Lutetiæ Pariſiorum Reginam inunxiſſet, reſponſum ei fuiſſe Capellam Regiam immunitate gaudere: *Cùm Capella domus Regis exempta foret Pariſiis, & ideo ratione loci inunctio ad ipſum non ſpectabat.*

XIII. In Hiſpania Sancius IV. Arragoniæ Rex Abbatiæ ſancti Joannis vel contulit vel confirmavit eadem quæ Cluniaci ſunt Privilegia, ut ne ulli ſive in temporalibus, niſi Romano Pontifici ſubeſſet, ſive in ſpiritualibus: *Privilegia qualia habet Cluniacenſe Monaſterium, ut ſicut Cluniacenſes ſunt liberi ab omni jugo humanæ ſervitutis, ita & iſti ſint, tantummodo reverentiam Apoſtolicæ Sedi ſervantes.* Ex conſequentibus patet conſenſu Epiſcoporum rem eſſe perfectam: *Confirmo etiam donationes Regum, Privilegia Epiſcoporum, &c.* Et paucis poſt annis: *Facto Privilegio ſecundùm Privilegia Cluniacenſis Monaſterii, ab omni jugo, vel cenſu Regiæ, vel Epiſcopalis, vel alicujus Eccleſiaſticæ vel ſæcularis poteſtatis, authoritate regali favente, & annuente Mantio Arragonenſi Epiſcopo, nec non Sanctio Pompelonenſi Epiſcopo liberos fecit.*

Hiſpan. illuſt. tom. 3. pag. 27. 616.

XIV. In ipſa Italia Epiſcopi perſæpè authores fuere largitoreſque Privilegiorum, nec niſi ab illis exorati ea conceſſere Pontifices. Illuſtre ſuppeditat argumentum Innocentius III. in Monaſterio *Cryptæ Ferratæ* Epiſcopatus Albanenſis, cui conceſſum id ab Epiſcopo ipſo fuerat, ut à quo liberet Epiſcopo Monachi vel ſuas conſecrari Eccleſias, vel Clericos ordinari facerent, tum in Abbatia ipſa, tum in Eccleſiis ſub ejus ditione poſitis. Id Cæleſtinus Papa confirmaverat: *Ut liceret Abbati & fratribus à quocumque vellent Epiſcopo tam ordinationem Clericorum, quàm conſecrationem Altarium in Monaſterio ipſo & prædictis Eccleſiis obtineri. Et Cæleſtinus Papa prædeceſſor noſter confirmavit.*

Conſtitut. De Regul. omibus.

XV. Poſtquam Latinæ dominationi ſubacta victricibus armis paruit Palæſtina, paruit & Eccleſiæ, non potuere non quibuſdam Privilegiis acquieſcere Epiſcopi Latini. A Jacobo de Vitriaco proditum eſt ſub Hieroſolymitano Patriarcha fuiſſe Abbates & Priores, qui Epiſcopalibus ornati inſignibus rem divinam facienti ei adeſſent: *Habet Patriarcha Abbates & Priores ſibi ſubjectos, inſignia Pontificalia, baculos ſcilicet & mitras, annulos & ſandalia ex privilegio dignitatis habentes, domino Patriarchæ in miniſterio reverenter aſſiſtentes.* Non injuria forſan ſuſpicabimur, Patriarchis olim Myſteria celebrantibus miniſtraſſe perſæpè Epiſcopos, diebus maximè ſolemnioribus; & lapſu temporis factum eſſe, ut Epiſcopis deficientibus Abbates ſubrogarentur, eadem qua Epiſcopi veſte ſacra exornati. Capitulo Eccleſiæ Patriarchalis ſancti Sepulcri, quod Canonicis Regularibus tum conſtabat, conceſſa videtur fuiſſe juriſdictio quaſi Epiſcopalis in urbem Joppenſem, cum provocatione ad Patriarcham: *Joppenſis civitas non habet Epiſcopum, ſed immediatè ſubeſt Priori & Canonicis Dominici Sepulcri.* Eodem jure ſuberat Neapolitana Civitas, ſive Sichar, Abbati Eccleſiæ Templi: *Similiter civitas Neapolis Epiſcopo caret, pertinet autem immediatè ad Abbatem Dominici Templi.*

Hiſt. Hieroſ. 58.

Inter ipſa primordia novellæ hujus Latinorum Eccleſiæ in Palæſtina, Epiſcopalibus omnibus Eccleſiis non potuit ſtatim aſſignari ea terrarum proventuumque copia, quæ par oneri & impendiis neceſſariis eſſet. Itaque vel abſtentum eſt aliquandiu à præficiendis Epiſcopis, Eccleſiæ verò interim commendatæ ſunt Abbatibus alioqui opulentis, qui pariter donati privilegio utendi Pontificiis indumentis, Patriarchæ miniſtrabant: vel plures Epiſcopales civitates Eccleſiæque uni Epiſcopo regendæ creditæ ſunt: *Multæ etiam aliæ ſunt civitates in terra promiſſionis, quæ licèt ante tempora Latinorum proprios haberent Epiſcopos Surianorum & Græcorum: Latini tamen propter multitudinem & paupertatem eorum, ne dignitas Epiſcopalis vilipenderetur, plures Eccleſias Cathedrales & Civitates uni Cathedrali ſubjecerunt.*

XVI. Finem faciet huic Capiti privilegium, à Conciliis, à Pontificibus Romanis, ab Epiſcopis, conceſſum Abbatibus, ſuis ut in Monaſteriis Lectores ordinent. Nicæni II. Concilii Patres id privilegii conceſſere, dum Abbates Presbyteratu ornati eſſent, & nonniſi Monachis Tonſuram conferrent, vel Minores Ordines. Jam non ſemel variis exemplis patefecimus, parum, aut nihil quandoque diſcriminis Monaſticæ, & Clericali Tonſuræ interpoſitum fuiſſe, idque ante hujus Concilii tempora; eodem enim ipſo tempore, & ab eodem Abbate Clerici fiebant, apud quem Monaſtica vota nuncupabant; Monachatus ipſe inſtar habebat Ordinum non rarò. Minorum; vel illis prætermiſſis profeſſi Monaſticum inſtitutum attollebantur ad Diaconatum; denique antiquiſſimi illi, ſeu Monachi, ſeu Anachoretæ, Scripturas quandoque in Eccleſiis lectitaſſe demonſtrati ſuprà ſunt, etſi in Lectorum Ordinem allecti fuiſſent nunquam. His perpenſis poſſet forſan quis ſuſpicari, hanc Abbatum poteſtatem ad creandos Lectores, jus commune, præſcriptamque conſuetudinem & poſſeſſionem potiùs fuiſſe, quàm privilegium recens à Concilio VII. Oecumenico tunc collatum.

Sed cùm æqua lance trutinantur & alia paulò diverſa argumenta: inter Monachos profeſſos, fuiſſe complures, qui Clerici non eſſent, propterea quòd illitterati eſſent, vel aliis quibuſvis irregularitatibus implicati: longè aliud ſemper habitum fuiſſe, Clericum ordinari, & Monachum profiteri: multos Clero allegi, qui Monachi non fierent; multos fieri Monachos, qui Clero non adgregarentur: jam Monachos ſupponi ab hac VII. Synodo, quibus ea permittente Abbas Clericatum & Minores Ordines conferret: His ergo æqua lance hinc & inde trutinatis, vix jam ambigere quiſquam poterit, quin privilegio opus eſſet, ut Abbatibus poteſtas conferendi Clericatus & Minoris cujuslibet Ordinis vendicaretur. Denique cùm ea poteſtas intra hos limites à Synodo cohibetur, ut Abbates & Presbyteri ſint, & ab Epiſcopo fuerint benedicti: vel hinc rurſum arguere fas eſt, eam Abbatum poteſtatem ab hoc manaſſe privilegio, non ab antiquiſſima poſſeſſione, cui non facilè novi hi limites circumſcriberentur.

Canonem hunc Decreto ſuo Gratianus intexuit, tanquam qui in deſuetudinem non abiiſſet. Innocentius III. in Decretali *Cùm contingat, De ætate præficiendorum*, prolato hoc eodem Canone definit, *Per primam tonſuram juxta formam Eccleſiæ datam, à talibus Clericalem Ordinem conferri.* Duo hìc quædam curſim adnotabimus. 1. Pontificem decernere, ut ab his Abbatibus Presbyteris, & ab Epiſcopo benedictis, Tonſura conferatur *juxta formam Eccleſiæ.* Quo planum fit longè aliam fuiſſe eam Tonſuram atque Monaſticam. 2. A Pontifice

D. 69. c. 7

dici,

dici, conferri tum ab Abbate *Ordinem Clericalem*; non exprimi verò ullum Minorum Ordinum. Sed Canon ipse Græcæ Synodi quem confirmat Innocentius, pro usitato Græcorum more, cum Tonsura Lectorum Ordinem, adeòque & Minores alios Ordines hic non disjungit. Quibus suffragatur & Tridentina Synodus, dum prohibet, ne Abbates aliis quàm Monachis suis conferant *Tonsuram, vel Minores Ordines*, vel litteras Dimissorias. Porro Decretalis illa Innocentii excerpta est ex ejus Registro XIII. & ex Epistola 127. ad Archiepiscopum Rotomagensem scripta, qui illum super ea re percontatus fuerat.

Sess. 23. c. 10.

Matthæus Blastares qui Nomocanonem Alphabeticum anno 1335. compilavit, notabili exceptione arctat hoc privilegium Abbatum. Ita enim statuit, non agi in VII. Synodi Canone, nisi de Monasteriis inter longinquas & avias solitudines extructis, procul ab urbibus Episcopalibus : *Si in desertis, ut ego arbitror, Monasteria sint ædificata.* Scitè id quidem excogitatum, non tamen usu receptum est. Nec ea potuit esse mens vel Innocentii III. vel Concilii Tridentini, ut inaccessarum tantùm solitudinum Monasteriis & Abbatibus consultum vellent.

Littera A. c. 6.

Comitia Generalia Cleri Gallicani annorum 1625. 1635. & 1645. statuere, ut & assensus Diœcesani Episcopi necessariò expectaretur : *Cùm collatio Ordinum juris sit prorsus Episcopalis, omnibus indiscriminatim prohibetur, quo se cumque tueantur privilegio, ne Minores conferant Ordines, ac ne Tonsuram quidem, nisi permittente Episcopo Diœcesano.*

Memoires du Clergé. Tom. 1. pag. 994. Fagnan. Ibid.

Canonistis visum fuerat Decretali *Cùm inter vos, De sententia & re judicata*, copiam fieri Abbatibus ut Tonsuram & minores Ordines conferant etiam sæcularibus, in locis ubi illis subsunt *pleno jure*, hoc est, ubi Abbates utuntur jurisdictione quasi Episcopali. Prolixioris forsan & perinde infructuosæ foret indaginis, si scrutari aggrederemur, an ea verè sit hujus Decreti sententia. Sed jam nihil est quod hìc immoremur, cùm illi ipsi Canonistæ confiteri cogantur, eam in sæculares Abbatum potestatem à Tridentina Synodo esse irritatam, & ad solos revocatam Monachos.

CAPUT XXXVII. P. 4. l. 1. c. 54.

De Privilegiis, quæ summi Pontifices concesserunt, aut semper, aut penè semper consentientibus Episcopis, post annum Christi millesimum.

I. Quanti interfit altè infigi animo hunc Episcoporum assensum. Exempla.

II. Exempla nova. Non rarò inculta priùs ea fuerant loca, & nullius Diœceseos.

III. In privilegiis Pontificiis integra servata est Episcoporum jurisdictio, nisi schismate illaqueati essent.

IV. Eædem vigent leges & conditiones in privilegiis à Gregorio VII. concessis.

V. Similiter & sub Urbano II. & Paschali II.

VI. Nec ab eo more desitum est sub sequentibus Pontificibus.

VII. Famosissima privilegia Abbatis concessa sunt, quas fundatores ipsi ab ortu ipso addicebant Sedi Apostolicæ. Quod nec à Bernardo improbatum est.

VIII. Pervincit sanctus Carolus apud Apostolicam Sedem, ut irritetur privilegium ab ea concessum, si assentiretur Episcopus : comperto Episcopum non consensisse.

IX. Quid Vuillelmus Archiepiscopus Tyri, & Jacobus de Vitriaco, circa privilegium Equitum Templi.

X. De privilegio Minimorum.

I. Fieri vix, aut nec vix poterat, ut toties & tandiu Reges & Episcopi authoritatem Apostolicæ Sedis interponerent ad confirmandas libertates, quibus ipsi Monasteria munerabantur : & non aliquando tandem Pontifices ipsi aliquid sua sponte in eo genere gratificarentur, & commodarent, quàmvis nonnisi consentientibus Episcopis id primùm, id perdiu tentatum sit.

Quanquam capite superiori affatim exemplorum congestum sit, ut hic Episcoporum consensus adprobaretur : non abs re tamen erit plura hìc velut ad cumulum acervari, sive ut tantò spectatior sit certiorque moderatio ac prudentia summa Pontificum : sive ut fiat satis Episcoporum zelo, ad Episcopatus majestatem tuendam non injuria attento : sive denique ad alendam, augendamque Exemptorum pietatem & reverentiam in authores suæ libertatis. Philippus Franciæ Rex anno 1075. confirmavit privilegia Abbatiæ Trenorchiensis, propterea quòd ea à Pontifice & ab Episcopis, interpellantibus Regibus prædecessoribus suis, collata fuissent : *Privilegia equidem Apostolicæ Sedis, privilegium quoque Episcoporum, quia deprecatione Regum ad libertatem loci facta sunt, conlaudando firmamus. Ut autem hoc nostrum Edictum à Francorum Regibus perpetuò custoditum permaneat, authoritate Episcoporum nostrorum firmare & corroborare fecimus.* Pontifices alii Callistus II. anno 1122. & Eugenius III. anno 1146. ejus Abbatiæ immunitatem confirmarunt, ea posita concessione Episcoporum, cujus Rex mentionem modò fecit : *Nec Episcopo liceat cujuscumque Diœcesis eundem locum excommunicationis, vel absolutionis, vel cujuslibet dispositionis occasionibus perturbare.* Ludovicus junior Rex eodem anno 1146. eadem Episcoporum & Pontificum privilegia sua authoritate munivit : *Privilegia denique Apostolicæ Sedis, privilegia quoque Episcoporum quæ ad libertatem, seu defensionem loci facta sunt, collaudando firmamus.*

Fevret de Hist. de Tournus. Pag. 324. 40 441. 442. 43

Andrensi Monasterio privilegium indulsit Paschalis II. ad preces Episcopi Teroannensis : *Intercedente venerabili fratre Tervannensi Episcopo.* Unde & canonicam Episcopo servavit obedientiam, quòd eam Episcopus non remisisset : *Salva Tervannensis Episcopi Canonica reverentia.* Alexander III. Papa cùm privilegia Cistercienfium Abbatiæ Diœceseos Marturanensis in Italia communicasset, eam Apostolicam concessionem confirmavit Episcopus : *Privilegium Apostolicum Cisterciensis Ordinis libertatem vos ab Alexandro III. obtinuisse testatur. Ut Deo cooperatores & nos effici mereamur, tam laudabilem libertatem præsenti privilegio confirmamus.* Ex quo æquum est conjicere non tantùm inter exordia sui Ordinis Cistercienses ab Episcopis impetrasse liberum usum suarum Constitutionum : sed etiam postea, ubi Apostolica ipsi impetravere privilegia, curæ habuisse, ut ea sibi assensu Episcoporum firmarentur.

Spicil. to 9. p. 388.

Annal. C To. 2. p. 5

Archiepiscopo Compostellano permisit Innocentius III. uti pallio etiam extra Provinciam, quod inimicum erat Ecclesiæ legibus, si modò Diœcesanus Episcopus permitteret : *Dummodo is ad quem Ecclesia pertinet, id permittat.* Idem ipse tuitionem Pontificiam impendit Abbatiæ Angliæ in Diœcesi Vorcestrensi, quam à jurisdictione Episcoporum absolverant prædecessores sui, à duobus Regibus interpellati. Lubens crediderim duos Reges consensum Episcopi facillimè impetrasse.

C. Extr rum. De thoritate usu Pallii C. Auditi De præsc ptionib.

II. Non poterant Episcopi dissensu suo frustrare fundatores ipsos, qui beato Petro & Ecclesiæ Romanæ fundos agrosque suos devovebant. Sylvestri II. de Vizeliacensi Cœnobio hæc sunt verba :

Quod

Epist. 3. *Quod à fundatoribus beato Petro Apostolorum Principi, & liberali devotione & testamenti pagina conlatum est.* Asperrima sæpissimè & inculta fuerant priùs ea loca, & nullius Diœceseos, ut liquet ex Synodo Romana anni 1015. ubi Benedictus VIII. authoritate sua roboravit privilegium Abbatiæ hujus generis: *Romanæ Sedis sublimitas assensum facillimè præbuit, quia præfatum Monasterium in deserto loco, unde nullus unquam Episcopus alicujus vel decimæ reditum noscitur habuisse, fundavit, & Apostolica, Regalia, nec non & Imperialia testamenta acquisivit, & præterea Episcopus in cujus limite locus situs esse videtur, propria manu firmavit, pluresque firmare rogavit Episcopos testamentum, &c.* Quanquam de loco hìc agatur antè inhospito, & nullius Diœcesis, vult tamen Pontifex rationem haberi consensus Episcopi vicini, antequam privilegium ratum faciat.

Acquievit Innocentius III. fundationi quam meditabatur Marchio Brandeburgensis, Capituli, quod uni subesset, uni obnoxium esset Romano Pontifici, & cujus Præpositus, quem mallet Episcopum invitaret ad functiones Episcopales: *Spiritalia quæ officium Episcopale requirunt, Præpositus exigat & obtineat à quocumque maluerit Episcopo, Apostolicæ Sedis gratiam obtinente.* Propterea quòd facienda erat illa fundatio in regione, quam nuperrimè profligatis Gentilibus subegerat Marchio, & proinde ubi nulla unquam Ecclesia, nulla fuerat Diœcesis: *Si terram illam constiterit esse solitariam & desertam, maximè quod non sit in memoria hominum illam fuisse per Christicolas habitatam, sed paganos habitatores inde fuisse depulsos, in memoria hominum teneatur, recipiatis fundum in jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ vice nostra.*

Regest. 13. Epist. 21.

Pag. 988.

In Concilio apud Ansam juxta Lugdunum anno 1025. Matisconensi Episcopo graviter expostulante de Archiepiscopo Viennensi, qui se inconsulto ordinationes fecisset apud Cluniacum: minùs probarunt Concilii Patres, quod allegavit Archiepiscopus, esse penes Odilonem Cluniacensem Abbatem privilegia Apostolica, quibus possint Monachi ejus à quo ipse volet Episcopo ordinari. Reclamatum est ex adverso, privilegium ejusmodi, cùm manifestè repugnet Concilio Chalcedonensi, obreptitium proculdubio esse, & nullius roboris: *Decreverunt chartam non esse ratam, quæ Canonicis non solùm non concordaret, sed etiam contrairet sententiis.* Ut ne nos altiùs immergamus in hujus Concilii indaginem & censuram; liquet hinc apertè, quàm necessarius omnino esset Episcoporum consensus, ut privilegiis suis gauderent Regulares. Ita Leo IX. privilegia contulit, vel confirmavit Abbatiæ Corbiensi, sed quæ non à Pontificibus tantùm Romanis, sed & ab Archiepiscopis Remensibus & ab Episcopis Ambianensibus collata eis fuerant: *Sicut Monasterio concessum cognovimus, & collaudatum ab Episcopis Ambianensibus, & Archiepiscopis Remensibus, cæterisque Episcopis Galliarum.*

Epist. 16.

Epist. 19. III. Idem ipse Leo IX. Abbatiam sanctæ Sophiæ apud Beneventum jurisdictioni subduxit Abbatis Montis Cassini: at quod ad Episcopum pertinet, unum id concessit, ut si is Monachos gratis & canonicè ordinate recusaret, tunc demum possent illi ad quem mallent Episcopum confugere: *Porro quia ab aliquibus Episcopis solent Cœnobia gravamina sustinere: nos verò alicui præjudicium nec volumus, nec debemus facere, hoc tandem concedimus tibi hac nostra authoritate, ut si ab Episcopo, in cujus Diœcesi consistis, nequiveris Ecclesiasticas Ordinationes gratis & canonicè acquirere, licentiam habeas à quocumque tibi tuisque acquirendi eas justè.* Ita ingenuè profitetur Pontifex, nec voluisse, nec debuisse se in eo derogare Episcopatui, facta promiscuè copia, ut à quo vellent Monachi ordinarentur. Non id ergo licere vult, nisi cùm Episcopus simoniaca nundinatione committit, ut potestate qua abutitur, meritò exuendus sit. Pervagatissima porro tunc erat inter Episcopos Clericosque simonia. Et hinc augurari licet hinc exorta Cluniacensis Ordinis privilegia, quibus adversùs hanc tunc maximè grassantem simoniæ pestem munirentur. Ubi ergo oppressæ jam sunt extinctæque illæ pestes, tum verò æquum forsan fuerit, non statim revocari privilegia omnia, quæ adversùs illas præsidio fuerant: ejusmodi enim mutationes tumultuosæ plerumque sunt, & periculi pleniſſimæ: sed eorum usum inflecti nonnihil & ad voluntatem Episcoporum accommodari, ut à compluribus ex Regularium & Exemptorum sanctissimis viris approbatum factitatumque fuisse, infrà pluribus demonstrabitur.

Anno 1063. Alexander II. Monasterium Vindocinense sanctæ Trinitatis ab Episcopali prorsus jurisdictione exemit; verùm dux authorque facti erat ipse Diœcesanus Episcopus Carnotensis: *Magis huic nostræ confirmationi adnectendum, quòd Carnotensis Episcopus Clementi Papæ Epistolam transmiserit, rogans eum, quatenus hic locus consilio ejus & voluntate B. Petro oblatus, tali per eum corroboraretur authoritate, ut neque illi, neque successoribus suis excommunicare, interdicere, seu quamlibet potestatem aut dominationem in ipso loco exercere liceret. Quod benignè Clemens Papa annuit.* Vides planè quo animo esset Pontifex, & quem in sensum interpretanda sunt Privilegia alia ab eo concessa, ut videre est in ejus Epistolis. Nam quod ei, seu ejus Legato Petro Damiani satisfacere coactus est Episcopus Matisconensis in Concilio Cabilonensi anno 1063. ob violata Cluniacensium Privilegia, ejusmodi res erat. Agebatur de privilegio quod ab ipsa Monasterii fundatione & fundatoris voluntate profectum esset. Ideo & inde exorsa est hæc Synodus invehi in Episcopum Matisconensem.

Epist. 40. 42. 43. 45.

IV. Cùm justissimæ subessent fraudis & impostura suspiciones in privilegiis Abbatiæ in Episcopatu Derthusensi sitæ, noluit Gregorius VII. novas illi Chartas Privilegiorum largiri, nisi antè vacua tum Episcopalis Sedes idoneum nanciscereturPastorem, quocum de re tota deliberaret: *Cùm Dordonensis Ecclesia, cujus Parochiæ adjacetis, canonicè fuerit ordinata, tunc ex consensu ejusdem Sedis Episcopi proficuæ utilitatis privilegium vestræ necessitati providebimus, canonica authoritate suffultum.* Hæ omnino canonici privilegii dotes sunt, ut utile sit & necessarium ad disciplinam Monasterii Regularem, denique ut consentiente Episcopo detur. Episcopum quidem Taurinatensem deterrere studuit idem Pontifex ab iniquissima infestatione Monasterii sancti Michaelis, comminatus se illud ejus jurisdictioni subducturum. Sed vel hinc exculpitur prævalidum argumentum, nunquam hunc Pontificem commissurum fuisse, ut Episcopum vel minima jurisdictionis suæ parte truncaret invitum, nisi qui aliquo id genus crimine se inquinasset, quo meritò exuendus esset secundùm Canones potestate, qua abuteretur: *Nam si deinceps Monasterio infestationes aliquas inferre pertentaveris, nos ut Monasterium illud in perpetua libertate consistat, & nullius magisterio vel judicio post Deum, nisi sanctæ Ecclesiæ Romanæ subditum, servire valeat Deo, procurabimus.*

L. 1. Ep. 33.

L. 2. Ep. 69. L. 6. Ep. 6.

In votis fuerat eidem Pontifici, ut Monasterium Massiliæ iisdem vinculis astringeretur Romanæ Ecclesiæ, quibus Cluniacense, sed mera tum ea erant vota. Perfecta tamen postea res est, quando in Abbatem electus est Romanæ Ecclesiæ Cardinalis: & ne tum quidem eò deventum est, nisi ut arcerentur à Monasterii rebus infestationes crebræ & violentissimæ: *Ab omnibus violentiis defendere decrevimus.*

L. 6. Ep. 15. L. 6. Ep. 7. 14.

Denique cùm invidiam penè faciant huic Gregorio, ut suæ Sedis amplitudinis & potestatis retinentis-

nentiſſimo; non tamen unquam ille vel Monachis vel Abbatibus indulſit, ut ab alio quopiam quàm à Diœceſano Epiſcopo acciperent quidquid Epiſcopalium eſt benedictionum & donorum, niſi Diœceſanus Epiſcopus vel hæreſi, vel ſchiſmati, vel notoriæ ſimoniæ implicatus eſſet. Vide quid ſcripſerit pro Abbatia Epiſcopatus Conſtantienſis: *Illud* L. 7. Ep. 24. *etiam ad Romanæ libertatis munus confirmandum adjicimus, ut ſi aliquo tempore Conſtantienſi Eccleſiæ Præſidens ab Apoſtolica Sede diſcordáverit, eique inobediens fuerit, liceat Abbati, ſibi ſuiſque à quocumque religioſo Epiſcopo placuerit, ordinationes, conſecrationes, & quæ ad Epiſcopale officium pertinent, expetere atque ſuſcipere, vel ad Apoſtolicam Sedem recurrere.* Et alibi agens de Abbatia Mommajorenſi apud Arelatum, & Craſ- L. 9. Ep. 6. ſenſi juxta Narbonem: *Veſtri ſtudii ſit Abbates eligere, quos ab illo Epiſcopo, in cujus Diœceſi fuerint, ſi ab hac Sede excommunicatus, vel ſimoniacæ hæreſeos infamia notatus non erit, ordinandos decrevimus. Si verò alterum horum obſtiterit, Abbas à Romano Pontifice ſuam ordinationem expetat, aut ad quemcumque Epiſcopum ille præceperit, pergere pro ſui ordinatione licentiam habeat.* Anno 1090. in Concilio Narbonenſi Archiepiſcopus Narbonenſis juxta Sedis Apoſtolicæ hæc privilegia ab Abbatia Craſſenſi & omnibus ejus Obedientiis juriſdictionem omnem excuſſit: *Remota omni juriſdictione Diœceſana, vel Epiſcopali*, ſub annuo dumtaxat centu permodico.

V. Sed difficillimis tandem temporibus ſuis, & ſchiſmatum procellis, cùm plerique Germaniæ Epiſcopi cum ſchiſmatico Imperatore à Sede Romana defeciſſent, compulſus eſt Gregorius ad hæc nova deſcendere privilegia. Sed ne tum quidem ejuſmodi dedit, niſi ſub ea conditione. Urbanus II. ſucceſſor ejus permiſit ille quidem Cavenſi Abbati & Monachis ejus in Diœceſi Salernitana, ut à Epiſt. 10. quo vellent Epiſcopo ordinari poſſent. Sed multa hìc ponderari par eſt. 1. Gregorius VII. ejus Abbatiæ veluti fundator fuerat, ante & poſt Pontificatum, idque illi indulſerat privilegii. 2. Cùm litem moviſſet Salernitanus Præſul de hujus Abbatiæ immunitate, Concilium convocat Urbanus II. ubi id, quidquid erat cauſæ, terminaretur. At Epiſcopus ei ſe ſubſtraxit. 3. Quoad loca omnia extra Salernitanam Diœceſin ſita, præcipitur eo privilegio, ut nonniſi Diœceſanus Ordines conferat Epiſcopus: *In aliis Diœceſibus requiſito dumtaxat primitus Diœceſano.* Idem præcepit Urbanus Canonicis ſancti Martini Turonenſis, concedens ut pro Epiſcopo proprio, qui privilegiis quibuſdam illis permiſſus videbatur, ad Papam recurrerent; ſed Obedientiæ eorum omnes Epiſcopo Diœceſano ſubeſſent quoad Ordinationes.

Si verò idem Pontifex in Concilio Nemauſenſi Epiſt. 11, 12. anni 1097. Monaſterium ſancti Ægidii abſolvit à cenſuris omnibus Epiſcoporum, id eo factum eſt, quòd exiſtimaretur ea Abbatia Sedi Apoſtolicæ donata fuiſſe à conditore ſuo ſancto Ægidio, & à Comite Berengario Marchione Provinciæ, qui in illa regione rerum potiebatur: *Quatenus idem Monaſterium ex ipſius B. Ægidii traditione, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ juri proprio ſubditum, Romanæ ſemper libertatis gratia perfruatur.*

Paſchalis II. qui Urbano II. ſucceſſit, Cabilo- Epiſt. 2. nenſis Diœceſis quandam Abbatiam *ſub Apoſtolicæ Sedis tutela ſpecialiter protegi aſſenſus eſt:* ſed ita demum ut nihil detereretur de juriſdictione Epiſcopali: *Salva Cabilonenſis Eccleſiæ canonica reverentia.* Nec aliter ſe ille egit in negotio Abbatiæ alterius Epiſcopatus Lugdunenſis. Vizeliacenſem Abbatiam à juriſdictione Epiſcopali, etiam quoad Ordines & Chriſma ſubſtraxit, ſed propterea quòd eam Romanæ Sedi dono dediſſent fundatores ipſi: Epiſt. 62. 51. *Quod fundatores ipſius Gerardus Comes & uxor* 52. 53. 54. 55. *Bertha, pia devotione & teſtamenti confirmatione B. Petro Apoſtolorum Principi obtulerunt.* Sed quoad Eccleſias alias Vizelico obnoxias in aliis Diœceſibus, juſſit ut Ordines & Chriſma acciperent ab Epiſcopo loci, ſi à ſchiſmate & ſimonia purus eſſet & integer: *Si gratiam Romanæ Sedis habuerint, & gratis ac ſine pravitate aliqua dare voluerint. Sin aliàs, à quo maluerint Catholico Epiſcopo accipiant.* Has cautiones novas excuſabat tum ſchiſmatis contumacia, & ſchiſmate diuturnior effuſiotque ſimonia. Eadem lege coercuit hic Pontifex Eccleſias omnes Cluniaco obnoxias, jubens ut Ordines & Chriſma non ab alio quàm à proprio loci Epiſcopo acciperent, ſi ſimoniæ affinis non eſſet: *Siquidem gratis & ſine pravitate voluerint exhibere. Alioquin à Catholico quem malueritis Epiſcopo.* Ex quo patet tum non omnes Eccleſias, quæ uni ſubeſſent vertici & Ordinis principi Monaſterio, eiſdem libertatibus uti potuiſſe. Poterant enim Abbates Cluniacenſes, non poterant omnes Eccleſiæ Cluniaco ſubditæ pro arbitrio ſuo Epiſcopos quoslibet ad Ordinationes ſibi celebrandas advocare. Idem rurſus Pontifex Monaſterium Florentiæ & alia quædam ſubjecit Ordinario, dum- Epiſt. 90. 94 modo communione & gratia floreret Sedis Apoſtolicæ, nec ſimoniæ labe inquinaretur. Concilium Pictavienſe anni 1100. cui præerant duo Cardinales Legati, vetuit Epiſcopalibus ornamentis uti Abbates, niſi privilegio aliquo donati eſſent Apoſtolico. Ex quo perſpicitur hanc inſanam cupiditatem in multos ſerpſiſſe, ut jure in eos efferbuerit ſancti Can. 6. Bernardi zelus.

VII. Calliſtus II. repræſentatis & expenſis Eccleſiæ Romanenſis privilegiis, eam Ordinario ſubjectam declaravit: *Viſis prædeceſſorum noſtrorum privilegiis, & Imperatorum præceptis, tam in ſæcularibus, quàm in Regularibus Clericis, ibi ordinatis vel ordinandis, Pontifices Viennenſes omnem habere decernimus poteſtatem.* Idem ipſe Canonicis Regularibus Epiſcopatus Auguſtani uſitatiſſimum iis temporibus conceſſit privilegium, Sacramenta à quolibet Epiſcopo ſuſcipiendi, ſi ſchiſmate, ſi ſimonia Diœceſanus Epiſcopus ſuos à ſe ipſe alienaret ſubditos. Sæpiùs jam prolata ſunt multa ejuſmodi exempla & verba.

Anaſtaſius IV. anno 1154. confirmans prædeceſſorum ſuorum privilegia, Innocentii, Cæleſtini, Lucii, Eugenii, Equitibus ſancti Joannis Hieroſolymitani conceſſa, illos nihilominus Epiſcopo ſubeſſe jubet: *Conſecrationes, Ordinationes, & Epiſt. 12. cætera Eccleſiaſtica ſacramenta à Diœceſano ſuſcipiantur Epiſcopo, ſiquidem Catholicus fuerit, & communionem Sedis Apoſtolicæ habuerit, & ea gratis abſque ulla pravitate vobis voluerit exhibere. Alioquin, &c.*

Urbanus IV. Equitibus Xenodochii Bononien- Epiſt. 5. ſis pleniſſimam indulſit libertatem Ordines aliaque Sacramenta à quibuslibet ſuſcipiendi Epiſcopis Catholicis; quòd nimirum qui fundator fuerat ſuum fundatoris jus tranſmiſerat in Alexandrum III. Pontificem.

Innocentius III. Abbati & Monachis ſancti Germani apud Autiſiodorum conceſſit, ut Chrîſma Ordineſque depoſcerent à quocumque alio Epiſcopo, cùm ea Epiſcopus loci niſi numerata pecunia dare recuſaret: *Chriſma & Ordines à Diœce-* Regeſt. 5. *ſano ſuſcipietis Epiſcopo, ſi gratis exhibere voluerit. Alioqui, &c.* Epiſt. 181, 186

Ex hac ſanè congerie exemplorum concludi non injuria poteſt, non fuiſſe conceſſa quæ juriſdictioni Epiſcopali ſubtraherent quemquam privilegia, niſi conſentientibus Epiſcopis: vel comminatoria ea fuiſſe, ad Epiſcopos à ſchiſmate & ſimonia avocandos; aut conceſſa fuiſſe Monaſteriis, quæ ab ipſa ſui origine nullis paruiſſent Epiſcopis, quòd eorum fundatores ea illicò Sedi Apoſtolicæ dono dediſſent, ut hoc eſſent quaſi dominium proprium & patrimonium Sedis Apoſtolicæ.

Omnia Monaſticorum Ordinum Capita, quibus & privilegia quæquæ copioſiſſima ingeſta ſunt, hujus ge-

jus generis fuere. Fuere & alia complura. Goffridus Vindocinenſis Abbas de ſuo Monaſterio in hæc verba diſſerit : *Monaſterium noſtrum ita B. Petri eſt proprium, quod ab ipſis fundatoribus ſuis allodium ei datum extitit & patrimonium, &c. Pro cujus amore & honore ei olim Epiſcopi & Archiepiſcopi honorem & reverentiam deferebant, &c. Nulli niſi ſoli Papæ poteſtatem aliquam in eo exercere licuit. Et quidem ſatis juſtè, quia ab ipſo ſui principio per venerabiles & religioſos fundatores ab Apoſtolica Sede hanc inviolabilem dignitatem obtinuit.* Non poterant Epiſcopi non aſſentiri tam piorum & tam illuſtrium fundatorum obteſtationibus. Unde & inter Opuſcula ejuſdem Goffridi Abbatis Vindocinenſis legitur & privilegium Theodorici Epiſcopi Carnotenſis : *Gaufridus Comes & Agnes Comitiſſa ex noſtro conſilio propriis ſumptibus Monaſterium conſtruxerunt, noſtroque & Clericorum noſtrorum aſſenſu & conceſſione B. Petro & Romanæ Eccleſiæ in patrimonium & allodium obtulerunt.* Groffridus ipſe Martellus Comes in Charta fundationis teſtatum facit, nihil à ſe factum, niſi Regis & Epiſcopi conſenſione, ut Monaſterium ſuum Eccleſiæ Romanæ devoveret : *Aſſertione domini mei Regis Francorum Henrici, & conſilio Theodori Carnotenſis Epiſcopi.*

Goffr. Vind. L. 1. Ep. 3. 4. 8. 15. 18.

Sirm. in l. 1. Ep. Goffr. Vindoc.

Idem habet Bernardus de Abbatia San-Dionyſiana, illud nimirum Eccleſiæ Romanæ proprium fuiſſe patrimonium. Ita enim ille ad Eugenium III. Papam, ut ejus defenſionem amplectatur : *Pro Eccleſia ſancti Dionyſii, & pro perſona Abbatis, &c. Et is & illa ſpecialis res veſtra, &c. Securus ſolicitudinem veſtram pro veſtra ipſius proprietate ſoliçito, &c. Gladius Petri defendat Patrimonium Petri.* Conſenſionem Eccleſiæ Pariſienſis Epiſcopi ſuprà protulimus.

Epiſt. 285.

VIII. Ut ad noſtra hæc tempora propiùs accedamus ; illud certiſſimum habuit ſanctus Carolus Borromæus Mediolanenſis Archiepiſcopus, viſitari à ſe poſſe Capitulum de Scala apud Mediolanum, quanquam immunitatis diploma accepiſſet à Clemente VII. anno 1531. Nempe uſitato tunc more in Canonicis exemptionibus, ea conditione abſolutum fuerat illud Capitulum à poteſtate Epiſcopi, ſi Epiſcopus aſſentiretur : *Si venerabilis fratris noſtri moderni Archiepiſcopi Mediolani expreſſus ad id accederet conſenſus.* Cùm repræſentari non potuiſſet Charta conſenſionis Archiepiſcopi, non ſolùm Juriſconſultorum quidquid erat quod conſuli poſſet, ſed & Pontifex Carolo reſcripſit, poſſe ipſum ordinaria uti poteſtate.

Gioſsani l. 2. c. 20.

IX. Pauca ſuperſunt monumenta conſenſionis Epiſcoporum ad Privilegia Equitum ſancti Joannis Hieroſolymitani. Inde eſt quòd his perſæpè illacrymatur Vuillelmus Tyrius, quanquam pro virili Pontifices culpa levet, ut qui præfagire non potuerint, fore ut libertatibus à ſe conceſſis tam fœdè abuterentur, qui eas impetrabant. Non agit Vuillelmus Tyrius niſi de jurgiis & concertationibus graviſſimis, quæ exarſerunt inter Equites & Patriarcham Hieroſolymitanum. Sed ex occaſione tantùm hujuſmodi contentionum, non diſſimulat hanc malorum & ſcandalorum lernam ortam non eſſe, niſi ex illa effræni libertate, à jugo Epiſcopali ſoluta, quam ſibi illi Apoſtolicis privilegiis quæſierant : *Hujus tanti mali primitivam originem Romana Eccleſia, licèt fortaſſe neſciens, nec multo ponderans libramine, quid ab ea peteretur, diligenter conſiderantibus videretur intuliſſe. Nam locum prædictum à domini Patriarchæ juriſdictione, qui diu & merito ſubjacuerat, emancipavit indebitè : ut nec ad Deum timorem, nec ad homines, niſi quos timent, habeant reverentiam.* Ab illo certè Equitum Ordine profecta ſunt in Eccleſiam, & etiamnum proficiſcuntur officia, obſequiaque longè maximi momenti. Sed fieri tamen vix potuit, quin crebra eorum cum Ordinariis certamina circa has libertates, invictiſſimorum fidei & Eccleſiæ defenſorum aliquando gloriam obnubilarent.

L. 17. c. 1.

Parcior in his eſt & obſervantior Jacobus de Vitriaco in Sedem quidem Apoſtolicam, ſed ita tamen ut Exemptis ipſis minimè omnium parcat ; quòd & Epiſcoporum authoritati, & Eccleſiarum accuratæ diſciplinæ frequenter officere cenſeat Monaſticas exemptiones. Eſſe tamen ſuprà conſentiebat Jacobus privilegia quædam, à quibus Epiſcopi non abhorruiſſent.

Hiſt. Hier. c. 71.

X. Contigit aliquando tamen, ut Epiſcopi ipſi occuparent privilegiis ſuis munire Monaſteria, & ea ſuæ ſuorumque ſucceſſorum juriſdictioni ſpiritali prorſus ſubducere, ut immediatè Romano Pontifici parerent. Anno 1471. Archiepiſcopus Coſentinus beato Franciſco de Paula ejuſque ſucceſſoribus, non modo juriſdictionem omnem ſpiritalem temporalemque contulit, ad regenda Monaſteria ſua omnia neceſſariam, ad ligandos, incarcerandos, abſolvendoſque Monachos ſuos, ſed libertatem omnimodam à poteſtate Ordinarii ſui, ſucceſſorumque, ut uni ſubeſſent Romano Pontifici : *Ab omni juriſdictione, ſubjectione, & ſuperioritate matrum Eccleſiarum, & noſtra, noſtræque Conſentinæ Eccleſiæ, cæterarumque perſonarum, quantum cum Deo poſſumus, in perpetuum eximimus, & liberamus, & ſub juriſdictione & ſuperioritate Sedis Apoſtolicæ totaliter & ſingulariter remittimus.* Hoc privilegium à Sixto IV. confirmatum eſt.

Italia ſacr. Tom. 9. pag. 331.

CAPUT XXXVIII. *P. 4. l. 1. c. 55.*

Sanctiſſimos quoſque Epiſcopos æquiſſimo tuliſſe animo, ut Regulares ſuis fruerentur privilegiis, quandiu conſultius id fuit ad animarum ſalutem, aut certè non adverſarium : nunquam iis quidem interceſſiſſe cupidine Principatus & dominii. Plures etiam mirabili ſapientia & ſanctitate Regulares privilegiis uſos non eſſe, niſi Epiſcopi aſſentirentur.

I. Tot privilegia Regularibus conceſſa, vel ab Epiſcopis, vel ipſis conſentientibus, ſatis produnt quàm proni hi eſſent ad illis gratificandum. Clerus tamen Gallicanus & univerſitas Pariſienſis ſtatim exarſere in Mendicantium privilegia.

II. Proponitur exemplum beati Franciſci, qui ſuos vetuit ſuis uti privilegiis & libertatibus, ubi contradicerent Epiſcopi.

III. Beatus Bonaventura eodem animo, eadem fuit in ſententia, privilegiis uti vetuit, ubi Parochi reluctarentur.

IV. Poſteriora hæc privilegia eo tempore conceſſa ſunt, quo rari reſidebant Epiſcopi, & Parochi ferè per Vicarios Eccleſias ſuas regebant.

V. Nova documenta de beati Franciſci modeſtia conſtantiſſima.

VI. Delegatione ſua Apoſtolica uti abſtinuit Franciſcus Xaverius, niſi Epiſcopis & eorum Generalibus Vicariis conſentientibus.

VII. Eadem temperantia ab Ivone Carnutenſi approbata. Ivonis ipſius temperamenta in libertatibus privilegiiſque Monaſticis.

VIII. Confidebat Anſelmus profeſſione Monaſtica contineri obedientiam Epiſcopis exhibendam.

IX. Conciliantur diſſenſiones aliquæ obviæ in profeſſione, qua Abbates in Epiſcopos fungebantur.

X. Petri Bleſenſis, & Hildeberti doctrina de privilegiis.

XI. Quanti referret ad Exemptorum pacem, laudem &

dem & commoda, gratiam & benevolentiam Episcoporum emereri, & privilegiis uti, illis volentibus.

I. QUæ superioribus Capitibus dicta sunt de privilegiis Ordini Regularium concessis, vel ab Episcopis, vel iis consentientibus; ex iis omnino id eluescit, nequaquam adversatos esse Episcopos privilegiis, quorum authores erant: nec molestè tulisse libertates, quas ipsi contulissent. Intererat ad successorum sanctimoniam & famam, ut ne diruerent, quæ priores Episcopi ad animarum salutem extruxissent. Ut universim in confesso debet esse, Pontifices, Episcoposque excitatos non fuisse ad annuendas has exemptiones, nisi stimulo aut illecebra pietatis, religionis, charitatis & publicæ utilitatis fidelium: ita certum ratumque est, Episcopos quosque sapientiæ & sanctimoniæ studiosos, non toleraſſe tantùm, sed vehementer approbasse usum harum libertatum, quandiu is usus nihil officere visus est, vel Claustrorum disciplinæ, vel fidelium omnium ædificationi. Non diutiùs hìc moras trahemus in re superiùs satis superque elucidata. Fuere tamen tempora quædam aspera & calamitosa, ubi dissilire & evanescere visa est illa concordia. Episcopi Galliæ & Universitas Parisiensis vehementer efferbuere anno 1283. in Mendicantium privilegia, & in hoc maximè Caput, quo videbatur illis facultas annui Confessiones excipiendi injussu Episcoporum & Parochorum. Duo erant in his privilegiis nova, quibus magis aliqui angebantur. 1. Quòd non meræ hæ jam essent Exemptiones à jurisdictione Episcopali, qui apex summus fuerat priscarum libertatum: sed facultates Dominicanis, Franciscanisque concessæ, ac deinceps aliis Regularibus, Hierarchicas functiones exercendi in omnibus Diœcesibus: quas in compedes ratiùs se antiqui Regulares conjecerant. 2. Hæ facultates à solo concedebantur summo Pontifice, ita ut præterea minùs necessaria jam esset permissio Pastorum ordinariorum. Præsules Parisiis congregati cum Universitate Parisiensi contendebant privilegia hæc omnia religari debere ad Decretum Innocentii III. *Omnis utriusque sexus*, quo præcipiuntur fideles confiteri *proprio Pastori*, anno quolibet saltem semel: ideòque non posse nisi assensu Pastorum ea potestate uti. Ubi diuturnarum dissensionum tandem pertæsum est utrinque, ut reor, id tum demum à Pontifice expugnavere Episcopi, ut sponderet se, vel ea revocaturum privilegia, vel ita interpretaturum, ut jam nullus querelarum supereſſet locus. Sed cùm unum id ab eo declaratum esset, quanquam omnibus potestas fieret confitendi apud Regulares, obligari nihilominùs fideles omnes ad confitendum semel quotannis propriis Pastoribus, recaluere contentiones, tantum abest ut extinguerentur.

Hist. Univ. Paris. tom. 3. p. 465. & seq.

II. Nemo sobrius dubitare potest, quin sapientiæ & pietatis consilio & ad animarum lucra adducti fuerint summi Pontifices, ad inusitatas has facultates Regularibus communicandas, etiam non expectato quandoque consensu Pastorum immediatorum. Etenim ne hi quidem ipsi lapsus & erroris expertes semper omnino sunt, ideòque obstinata asperitate possunt quandoque auxiliarium harum copiarum recusare subsidium, illis ipsis temporibus, quibus earum opera cum primis necessaria est. Sed nec illud quidem in dubium vocari potest, quin sanctiùs fructuosiùsque Episcopis & Parochis collaborarent Exempti, cùm exemptiones suas explicare abstinebant, donec consensio Episcoporum accessisset.

Non hærebo diutiùs in eo quod narrat Hermannus Chronologus de Abbate Augiæ Divitis, seu Majoris anno 1032. qui cùm à Pontifice impetrasset licentiam utendi Episcopalibus indumentis in celebratione Mysteriorum, comperisseque Varmanum Episcopum Constantiensem impatientiùs id ferre, conquestumque de eo esse ad Imperatorem: diploma ipsum Episcopo tradidit, à quo protinus igni injectum absumptumque est. Pio Abbati exploratum erat, permissum sibi fuisse indui Pontificalibus insignibus à Pontifice, non imperatum: nec ubi annuitur aliquid privilegii, vetari, quin eo se abstineat, cui uberior occurrit laudis copia ex ejus abstinentia, quàm usu. Qui hujus Abbatis dignitati succedere, non omnes ejus modestiam retinuere. Memorat Bertoldus anno 1095. ab Urbano II. interdictum fuisse Abbatem Augiæ Divitis usu jurisdictionis Episcopalis, quam in insulam suam usurpaverat, eamque Episcopo Constantiensi adjudicatam fuisse: *Omnem Episcopalem potestatem in Clerum & populum Augiensis insulæ interdixit.*

Idoneus cum primis author Nicolaus III. Papa in Decretali illa sua, *Exiit qui seminat*, vetuisse affirmat beatum Franciscum, ne fratres, ne gregales sui ulla in Ecclesia, vel Diœcesi concionarentur, ubi Episcopus contradiceret: *Expresse continetur in Regula, quòd fratres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum.* Hoc animo, hoc spiritu agebatur sanctissimus Legislator, quo animari, quo agi Exemptos omnes optatissimum esset, non in spargendo tantùm Dei verbo, sed in omni ejusmodi functione, ad quam exemptione armandi sunt. Sanè quidem ab eodem Pontifice declaratum est, hoc Regulæ Caput observatum iri, nisi aliter Pontifex decreverit ad animarum salutem: *Nisi per Sedem Apostolicam circa hoc pro utilitate populi Christiani sit concessum, vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordinetur.* Sed non facilè demonstrabitur, quòd Papa jusserit, *ordinetur*: quanquam permiserit, *concedatur*: ut non semper expectetur consensus Episcoporum. Atqui nulla necessitas est exercendæ potestatis, cùm eam exerceri ita permittitur, ut non imperetur. Adde quòd ne permissio quidem concedatur, nisi ad fidelium utilitatem. Atqui ad fidelium utilitatem nihil conducibilius indissolubili eorum concordia & unanimitate, qui curam animarum salutis profitentur. Dicam inferiùs eam Nicolai III. modificationem à Concilio Tridentino revocatam fuisse, atque adeo Caput illud Regulæ beatissimi Franciſci ad summum authoritatis & gloriæ culmen evectum fuisse.

In Sexto L. 5. Tit. 12. c. 1.

III. Bonaventura Franciſci Regulam cœlesti ea luce, & charitatis suavitate interpretatus, qua scripta fuerat, ait necessarium quidem esse Episcopi consensum, sed præsumi Episcopum consentire, quando non dissentit, non contradicit: *Hoc ideo dicitur, quia fratribus iste gradus licentiæ debet sufficere: quia præsumitur eum consentire, si non contradicat.*

In cap. 9. Reg.

Quod ad Parochos autem attinet; quo se cumque privilegio Papæ fulciri glorientur Regulares, sive ad prædicationem verbi divini, sive ad sacramenti Pœnitentiæ dispensationem, vetat Bonaventura, ne se Regulares ad ea se immiscent præter voluntatem Parochorum, nisi expresso Episcopi mandato urgeantur: *Quod dico de Prædicatione, intelligo etiam de Confessionibus audiendis. Possunt Fratres Apostolica ordinatione in Privilegiis Ordinis expressa, audire cujuscumque Sacerdotis Parochianos, ipso inconsulto, vel etiam contradicente, si authoritatem habeant ab Episcopo audiendi.* Si potest enim Parochus alios sibi ascisere & sociare Presbyteros ad officii sui ministerium implendum, quin possit & Episcopus? *Cùm ipsi soleant sibi alios adjungere Sacerdotes, pro illis audiendis, quos ipsi nolunt, vel nesciunt, vel non possunt audire, impium est dicere, ipsos hoc posse, & Episcopum non posse.* Denique Fratres suos omnes monet Bonaventura, ut ad Parochos remittant eos omnes quos senserint non justis moveri causis, ut alios sibi Confessarios expetant: *Nisi eos inveniant piè*

Ibidem.

motos

Quæstiones circa Regul. S. Franciſci q. 2.

motos, & rationabili cauſa ductos, remittant eos ad proprios Sacerdotes. Et alibi : *Nam ſi Plebanus poteſt alteri vicem ſuam committere, multo fortiùs poteſt hoc Papa & Epiſcopi, qui pleniorem habent in omnes ſibi commiſſos ſine differentia poteſtatem.*

IV. Advertit porro ſanctiſſimus idem Doctor, extraordinarias has facultates Regularibus à Pontifice ideo delegatas fuiſſe, eo tempore, quo Epiſcopi Parochique de paſtorali ſolicitudine plurimum remiſerant, rariùs reſidentes, curis ſe & negotiis intricantes ſæcularibus, denique Parochiarum regimen totum in Vicarios transferentes. Ita rem habuiſſe fidem faciunt ejus ævi Concilia. In hæc enim maximæ diſciplinæ vitia ſæviunt eorum Canones. Denique in peculiari Tractatu, qui ab eodem ſcriptus eſt hacce de re : *Quare Fratres Minores prædicent, & Confeſſiones audiant* ? rurſus profitetur ingenuè Bonaventura, non potuiſſe Regulares vel Confeſſiones excipere, vel à caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvere, niſi ipſo ſpecialiter permittente : *Cùm ab Epiſcopis habeamus commiſſum Confeſſionis officium, non ſolùm de communibus, ſed etiam de ſpecialibus caſibus ad ipſos ſpectantibus poſſumus abſolvere, &c.* His denique addit ſpecies & circumſtantias complures, ubi neceſſe ſit extraordinarios Confeſſarios Parochianis condonari; eaque de cauſa Regulares delegari addit à Pontifice & ab Epiſcopis.

Vadingh. Ann. 1213. n. 6.

V. Franciſcus denuò, cujus ſanctitas humilitaſque ſupra omnem admirationis aleam evecta eſt, quantumvis duros & infenſos quandoque experiretur Epiſcopos : lenitate & ſui dejectione ſumma demulcere cos ſatagebat ille quidem, at utcumque res caderet, nihil unquam niſi iis vehementer aſſentientibus adgreſſus eſt in eorum Diœceſibus. Hortantibus aliquando ſuis, ut à Pontifice diploma exprimeret, quo citra permiſſionem Epiſcopi concionari ipſis liceret : luculentiſſimè juxta & ſanctiſſimè reſpondit, Demerendos primùm eſſe Epiſcopos humilitate & patientia, tum populos prædicatione : hoc primum & princeps eorum eſſe debere privilegium, ut nullum haberent privilegium, quo inflari poſſent, & contentionibus implicari : denique unum ſibi hoc à ſummis Pontificibus eblandiendum, unum extorquendum eſſe ſubſidium, quo animarum procurandæ ſaluti incumberent, ſalva charitate & concordia Epiſcoporum : *Adhuc &*

Idem anno 1219. n. 26.

vos Fratres ſine intellectu eſtis, nec ſcitis Dei voluntatem. Illa enim eſt, ut priùs per ſanctam humilitatem & dignam reverentiam convertamus & lucremur Prælatos, deinde ſancto verbo & opere illis ſubjectos. Dum enim Epiſcopi ſanctam veſtram converſationem & laudabilem vitam conſpexerint, neque velle vos illorum authoritati præjudicare, ipſi vos rogabunt, ut eis cooperemini. Hoc itaque ſit nobis ſingulare privilegium, nullum habere privilegium, per quod elevemur in ſuperbiam, vel in quo confiſi, velimus illi præjudicare, vel lites excitare. Denique eo ultimo, eo ſummi momenti ante obitum monito inſtruxit Pater ſanctiſſimus filios ſuos omnes, Epiſcopis ut Parochiſque ex animo ſubeſſent : *Semper Prælatis & Clericis ſanctæ matris Eccleſiæ fideles & ſubjecti exiſtant.*

Ann. 1216. n. 9.

VI. Franciſcus Xaverius in B. Franciſci veſtigia ingreſſus, cùm primùm Goam attigit, ad Archiepiſcopi genua provolutus, profeſſus eſt, ne Legati quidem nomine, aut Legationis Apoſtolicæ munere functurum ſe, niſi quantum ipſe annuiſſet : *Se in Epiſcopi Indici poteſtate futurum, nihilque facturum, niſi ex ipſius ſententia & voluntate. Tum Pontificiis, Regiiſque litteris prolatis, Apoſtolicæ ſuæ Legationis teſtibus, ad ejus pedes provolutus, ea omnia ſe illi tradere ait, ne ſecus uteretur, quàm Epiſcopo viſum foret.* Archiepiſcopus tantæ modeſtiæ adgratulatus, oravit, ut totam explicaret Legationis ſuæ poteſtatem, & exinde ſumma ei

Maffæus Hiſt. Indic. l. 12. Turſel. l. 2. c. 2. l. ult. c. 9. 12.

neceſſitudine, animorumque conſenſione devinctus fuit. Cæterùm cùm toto decennio Legatus hic Apoſtolicus Indias peragraverit, præter Goanum Archiepiſcopum nemo prorſus reſcivit illum Apoſtolica Legatione à Pontifice decoratum eſſe : *Ut eum eſſe Legatum Apoſtolicum, per decennii ſpatium, præter Goanum Epiſcopum ſciret nemo, ipſo rem ſolerti conſilio tegente.* Collegas & fratres ſuos volebat Xaverius his exemplis, his præceptis imbui, his inſiſtere, ut quocumque ſe contuliſſent, id in primis laborarent, ut humillimis obſequiis Vicarios Generales Epiſcoporum ſibi conciliarent & haberent propitios : *Adversùs Epiſcopi Vicarium egregiam ſemper adhibebis reverentiam, obedientiamque. Ejus genibus advolutus, de more oſculaberis manum, inde petes, ut tibi poteſtatem faciat concionandi, audiendi Confeſſiones, cæteraque pietatis munera obeundi. Nec unquam ab eo te quantacumque offenſio ab alienabit.* Scriptor ejus vitæ hæc excerpſit ex Epiſtola quadam ſua ad unum ex ſociis ſcripta, ubi & hanc addidit admonitiunculam minimè aſpernandam : *Sic tibi perſuadeas, pluris eſſe exiguum fructum, ſine cujuſquam offenſione, quàm permagnum cum offenſione multorum.* Satius eſt enimverò ſine ſtrepitu, ſine cujuſquam offendiculo lentiùs progredi, quàm multa & magna molientem turbas & diſſenſiones excitare. L. 4. Ep. 3.

VII. Hac ſapientia, hac moderatione prorſus mirabili, viri ſanctiſſimi privilegiis ſuis & libertatibus utendo, vel non utendo, quantaſvis difficultum moles complanarunt, & ineluctabiles ſuperarunt obices. Invicta ſemper eſt humilitas, victrix ſemper modeſtia, & cedendi obſequendique proclivitas. Non alia tetrior peſtis & calamitas Evangelicorum laborum, quàm contentio. Si Vindocinenſis Abbas has eaſdem vias triviſſet, non ad eum Ivo Carnotenſis Epiſcopus objurgatorias illas dediſſet litteras, ubi teſtatur non poſſe ſe illi paternum præſtare affectum, à quo juſtis filiorum obſequiis fraudaretur, ut qui uſitatam obedientiæ profeſſionem edere abnuiſſet : fruſtra autem ab eo jactari ab Apoſtolica Sede eam ſibi libertatem eſſe conceſſam; nec enim eò pertinere Eccleſiæ Romanæ poteſtatem, ut improbitati & contumaciæ adversùs Paſtores bellaturienti patrocinium ſuum & authoritatem præſtet : *Non ergo injuſtum, ſi tibi ſubtraho lac matris, qui mihi debitum honorem non exhibes patris. Noveris enim vanas eſſe excuſationes quas obtendis, te propter obedientiam Romanæ Eccleſiæ, Carnotenſis Eccleſiæ refutaſſe profeſſionem, cùm Eccleſia Romana à Deo nullam injuſtam acceperit poteſtatem, fidem violandi ſcilicet, debita ſua cuique non reddendi, ſed tantùm quæ ſunt liganda ligandi, & quæ ſunt ſolvenda ſolvendi.* Epiſt. 95.

Ex adverſo autem Majoris Monaſterii Abbas caſto incitatus ſpiritu humilitatis & concordiæ, profeſſionem obedientiæ Archiepiſcopo Turonenſi antè præſtitit, quàm ab eo ſolemniter benediceretur, quanquam animo jam ſuo proſpiceret, quàm iniquo animo id laturi eſſent Monachi ſui, & quàm amarulentè ſua infringi privilegia conqueſturi. Adversùs has ſuorum querimonias confirmare illum ſtuduit Ivo Carnotenſis; potuiſſe enim publicè profiteri, quam fovere ſuo in animo ſemper debuerat infucatam ſuæ in Epiſcopum obedientiæ alacritatem : *Quod calumniantur non rectè vos feciſſe, quòd ante benedictionem promiſiſtis obedientiam Sedi Metropolitanæ, vana, vel nulla calumnia eſt. Quomodo enim connexa ſibi ad invicem poterunt eſſe membra corporis Chriſti, niſi diſpenſatores Canonicarum vel Monaſticarum Congregationum eam obedientiam exhibeant Prælatis ſuis, quam ſibi exhiberi volunt à ſubditis ſuis* ? Nullo privilegio præſcribi poteſt adversùs humilitatem, obedientiæ parentem : *Cùm enim humilitas ſola, quæ comes eſt obedientiæ, digna ſit exaltari, ſicut ſuperbia* Epiſt. 57.

dejici; non peccat Abbas, si profitetur ore, quod semper debet in corde habere, & cùm opportunum fuerit, exhibere in opere. Non negabant Exempti Abbates isti obedientiam se debere Episcopis, id publicè profiteri tergiversabantur. Abbas Majoris Monasterii eam professionem ore ediderat, ut Archiepiscopo suo obsequeretur: porrecta dextera id confirmare detrectabat, quanquam & hoc quoque tum ab Archiepiscopo exigeretur. Scripsit ad eum Ivo, ut ne his se minutiis & morositatibus sineret fraudari fructibus longè copiosissimis sinceræ cum Archiepiscopo concordiæ & pacis: *Quia nullo tempore obedientiam non exhibuistis, prout debuistis; non est mirandum, si à vobis exigitur quod debetur, videlicet, ut Metropolitano vestro obedientiam debitam & ore promittatis, & data dextra confirmetis, &c. Si vobis libet, satis licet, ut quod debetis & corde tenetis, ore promittatis, & manu confirmetis; quia non major mihi videtur obligatio manus, quàm oris, &c. Sed aliquando cogunt nos invenire nova genera medicamentorum, nova incrementa mòrborum.* Si obedientiæ virtus animæ medullis infixa erat, ecquid causæ erat, ut ore eam promere Abbates cunctarentur? Si hic Abbas non detrectabat eam ore profiteri, eccur cessabat manu? Nil moror, id Archiepiscopus novaret, id jactantiæ daret: at cedere & quidvis concedere voluntati Præsulum, laudatissimum semper religiosorum hominum virtutis, & perillustre modestiæ & humilitatis specimen est: *Etsi enim, quod absit, hoc quod dictum est, exigatur ex aliqua vana occasione, cum tamen non obsit fidei & bonis moribus, acquiescendum est nobis causa reformandæ pacis ex debita humilitate.* Nec diplomata Pontificum, nec importunitas si qua unquam fuit Episcoporum, ejusmodi vires habent, ut vincula ea abrumpant, quibus tenentur Regulares humilitati, obedientiæ & modestiæ studere, studiique hujus sui documenta edere, quæ loci temporisque ratio postulabit.

Epist. 236.

Unum hìc supereſt quod magis mirere. Idem ipse Ivo Carnutensis, qui urgebat Abbatem, ut inflecteret infringeretque se ad omnes Archiepiscopi sui voluntates: uno eodemque tempore rescribebat Archiepiscopo, ut rem ne premeret, ut Abbatem haberet indulgentiùs, & acquiesceret professioni, quam ille ore & lingua præstò erat edere. Episcopi Andegavensis & Cenomanensis in eam causam interpositi fuerant. Ex ea multum impensarum fecerat Abbas, non parum tædii & solicitudinis demessuerat Archiepiscopus: *Hæc dissensio quantùm fuerit illi Monasterio sumptuosa, vobis autem laboriosa, &c.* De re nihili jurgabantur, lingua sola, an etiam manu res una eademque significaretur: *Unum restat, quòd Abbas, quod profitetur ore, non vult manu confirmare.* Simpliciùs, ne dicam puerilìùs Abbas hærebat & tricabatur in re, quæ quanquam insolita esset, illicita tamen haud esset; obstinatiùs exigebat Archiepiscopus rem etsi licitam, minimè tamen necessariam, immo minimè usitatam, & quam non extundere, sed aspernari opportunius fuisset: *Ut enim se habet simplicitas hominum, plus horret hoc Abbas facere, quia est insolitum, quàm quia sit illicitum.* Non aliud expeditius in hujusmodi commissuris ad resarciendam concordiam, & deinceps alendam, quàm Ivonis exemplo, dissidentibus suadere, ne velint ad extremum tricari, ne jura sua tanto æstu defendant; ne hinc tam enixè Episcopalis authoritas, inde libertas Monastica exaggeretur: sed utrimque potiùs remittatur aliquantulum, quantum sinet æquitas, quantum suadebit charitas, quantum jubebit humilitas, quantum pacis & concordiæ amor imperabit. Præsulum authoritatem altiùs extollit charitas, cùm videtur deprimere humilitas, & spontaneum obsequium Regularium libertates firmat amplificatque, cùm eas videtur contrahere & infirmare.

Epist. 237.

Temperata hæc & suspensa Ivonis Carnutensis in rebus administrandis ratio, alio quoque loco emicuit, quando ad Episcopos scripsit, non posse eos administrationem sacramenti Pœnitentiæ tutiùs deponere, quàm in manus Canonicorum Regularium: at simul tamen per litteras Canonicos ipsos Regulares admonuit, quanquam juxta Canones non possent eis ad ejus sacramenti dispensationem cæteri ulli anteponi: gratulari tamen illos & adgaudere sibi debere, si tanto oneri subducerentur, nec alienis peccatis gravarentur ipsorum conscientiæ: *Hæc tamen prohibitio, licèt aliquo forsitan livore Canonici Ordinis facta esse videatur, quanto salubrior, tanto fraternitati vestræ esse debet acceptior. Vos enim eo per viam Dei expeditiùs inceditis, si alienorum criminum deprimentes fasciculos cum quotidianis vestrorum excessuum lapsibus non portetis.* Epist. 93. 215. Si hæc in Exemptorum animos altiùs descenderent consilia tam provida, privilegiis suis fruerentur, aspirante Episcoporum gratia & pace, atque ita etiam copiosiùs. Si quando autem iis uti prohiberentur, id quidem rarissimum esset, sed vel tunc libertatum intermissio, & ipsis longè plus splendoris conferret, & fidelium ædificationi mirum quantum prodesset.

VIII. Cùm Beccensem Abbatem adhuc ageret beatus Anselmus, ita censebat, voto obedientiæ, quo se astringunt, quicumque Religionem profitentur, obligari & subjici eos non Abbatibus solùm suis, sed & Episcopis & Superioribus omnibus Ecclesiasticis. Alius illum Abbas percunctatus fuerat, an ab Episcopo benedictionem accipere deberet, à quo vicissim exigenda foret obedientiæ professio. Rescripsit autem Anselmus, Monachos promptos semper & accinctos esse debere, ut obedientiam profiteantur ore & operibus: quam promittunt obedientiam, dum Religionem profitentur, ea non teneri tantùm Abbatibus ipsos suis, sed & Superioribus universim omnibus; atque adeo si primam hanc obedientiæ professionem intemeratam servassent Abbates, qui benedicendi sunt, nihil opus esse aliam ab eis professionem exigi: *Scimus quia semper profiteri ore, & opere exhibere debemus majoribus nostris regularem obedientiam, &c. Cùm professi sumus conversionem morum nostrorum, utique promisimus obedientiam, non solum Abbatibus, nec solum quandiu essemus sub Abbate, sed omnibus majoribus nostris, & quandiu viveremus. Qui ergo Monachicam semel scripsit & legit professionem, si nunquam eam abnegavit, frustra aliquis ab eo aliam exigit.* L. 2. Ep. 13.

Ea ergo ratione abstineri posse ab exigenda nova obedientiæ professione ab Abbatibus qui benedicuntur, existimabat Anselmus, quòd professio ipsa Monastica, & obedientiæ, & obedientiæ Episcopis dependendæ professio sit. Ex quo arguere licet, si qui essent Abbates, à quibus dum benedicerentur, nova hæc professio non exigeretur; id ex eo profectum esse, quòd contenti essent Episcopi priore professione, quæ Monastica non divellebatur. Si novam verò desiderabant alii Episcopi professionem, id demum contigit post priorem obedientiæ professionem sæpiùs convulsam & violatam. Jure merito verò Anselmus optabat, ut ne unquam nova hæc obligationum vincula injicerentur; sicut & optatissimum fuisset, ut nulla unquam incubuisset necessitas ea exigendi juramenta, quæ fraudulentæ & grassanti per tot cuniculos hominum nequitiæ objiciuntur.

Porro non semel Anselmo contigit, ut ita vel sentiret, vel scriberet. Ubi enim electus fuit Archiepiscopus Cantuariensis, & ejus cunctationes vicit Episcoporum authoritas, ut novæ assentiretur dignitati: cùm Beccenses Monachi submonerent, obligatum sibi illum esse, nec posse iis invitis abscedere: incunctanter respondit, in ipsa sua Monastica professione obedientiam se spopondisse, sed ante alios omnes Episcopis: *Cum professus sum Monachum, abnegavi meipsum mihi, ut deinceps* L. 3. Ep. 7.

non

non viverem secundùm propriam voluntatem, sed secundùm obedientiam. Vera autem obedientia aut est Deo, aut Ecclesiæ Dei, & post Deum maximè Prælatis.

Ordo Vital. l. 10. anno 1079.

IX. Sub idem tempus Angliæ Rex Lexovienſi Epiſcopo prohibuit, ne ab Abbatibus benedicendis ullas exigeret profeſſiones, cùm ea re prædeceſſores ejus abſtinuiſſent: *Pertinaci Epiſcopo imperavit, ut mores quos anteceſſores ejus in Normania ſub patre ſuo tenuerunt, obſervaret, & Abbatem ſine alicujus novitatis exactione conſecraret.*

Neuſtria pia. p. 173.

Ex adverſo Abbati ſancti Vandregiſilii præcepit Innocentius Papa, ut profeſſionem præſtaret Archiepiſcopo Rotomagenſi, dum ab eo inauguraretur. In Chronico Beccenſi refertur, paulò poſt B. Anſelmum electum eſſe Abbatem Boſonem, & ab Archiepiſcopo Rotomagenſi conſecratum. Cùm autem eo ventum eſſet, ubi Pontificalis liber jubet interrogari Abbatem: *Vis obediens eſſe huic Eccleſiæ & mihi & ſucceſſoribus meis?* Illum incunctanter reſpondiſſe, *Volo*. Urgebant Clerici, & inſtabant crebriùs, ut diceret, *Profiteor*. Ille perſtitit, & ter iteravit, *Volo, & ex corde volo*. Aderat Legatus Pontificius, & abundè id ſufficere exiſtimavit; ita acquievit & Archiepiſcopus. Contra autem Urbanus II. irritam declaravit profeſſionem, quam Ivo Carnotenſis expreſſerat à Goffrido Vindocinenſi Abbate, vetuitque ne poſthac Abbates Vindocinenſes quidquam ejuſmodi præſtarent: *Profeſſionem ipſam ita adnullamus, ut nullas vires penitus obtineat. Inſuper ne Abbas Monaſterii veſtri deinceps Epiſcopo profeſſionem faciat, prohibemus.*

L. 11. Ep. 20.

Facilè componentur lites iſtiuſmodi omnes, ſi perpendamus non de ipſa obedientia tunc controverſatum fuiſſe, ſed de obedientiæ ſponſionibus faciendis. Obedientia inſerta erat profeſſioni Monaſticæ, id palam fecit Anſelmus, nec diſſentiebant Abbates in Pontificali libro: teſtis habebatur locupletiſſimus, ut modò dictum eſt. Sed qui id gloriæ etiam ſibi fore ducebant Abbates, ſi Epiſcopis obſequentes eſſent, refugiebant tamen nonnunquam ab ea profeſſione ore facienda: qui ore & lingua faciebant, ægrè ferebant exigi, ut manu quoque facerent: quòd ea novitas eſſet; porro ſuſpecta ſemper & invidioſa ſit novitas. Alii Abbates eo ſcrupulo non movebantur, & ſinceræ obedientiæ ſuæ quaſcumque ſponſiones edere non recuſabant. Nec Abbates tantùm alii aliter in hac re afficiebantur; ſed etiam Pontifices, Reges, Epiſcopi. Alios movebat, & alienabat novitas: alii facilè aſſentiebantur novis firmari his vinculis fluctuantem in Præſules obedientiam Abbatum. Ita in cortice tantùm nonnihil erat pugnæ diſſenſionis: in medulla omnibus de eo conveniebat, quod continebatur profeſſione ea, quam exordio Ordinis ſui Abbates Ciſtercienſis Congregationis Epiſcopis edebant: *Subjectionem & reverentiam & obedientiam à ſanctis Patribus conſtitutam, ſecundùm Regulam ſancti Benedicti, tibi Domine Epiſcopo ſalvo ordine meo me exhibiturum promitto.* Perſpicuè liquet nulla non privilegia huic profeſſioni obedientiæ conſentire poſſe.

Extr. C. Ne Dei Eccleſiam. De Simonia.

Perſuaſiſſimum erat utique Carthuſianis, hanc in Epiſcopos obedientiam profeſſioni includi Monaſticæ, quando Abbatem ſibi elegerunt Epiſcopum Gratianopolitanum, & tota Congregatione ſua nonniſi Priores & dici & eſſevoluere, qui ei ſubeſſent: *Sub Priore agunt, vices autem Abbatis ac Proviſoris Gratianopolitanus Epiſcopus, vir plurimum religioſus exequitur.* Hæc Guiberti Abbatis verba ſunt.

Guiber. Abbas de vita ſua. L. 1. c. 10.

Teſtatur Bernardus ipſe, nec ſe, nec cæteros Ordinis ſui Abbates, id ſibi ſumpſiſſe unquam, ut à gravioribus criminibus quemquam abſolverent: ſed ad judicium Epiſcopi remitterent. Datis beatus Fulbertus litteris ad Monachos ſancti Medardi Sueſſionenſis, priſcos Canones illis inculcat, & maximè Chalcedonenſes, ut addoceat non poſſe eos non Epiſcopo ſuo obtemperantes eſſe.

Epiſt. 61.

Epiſt. 72, 73.

X. Vicarias calami ſui operas Archiepiſcopo Cantuarienſi commodavit Petrus Bleſenſis, ut ad Alexandrum III. Papam de libertatibus conquereretur, quibus Abbates donabantur, & quibus fœcunda ſeges effundebatur diſſenſionum inter Epiſcopos & Monaſteria, & fontes quidam corruptelarum diſciplinæ in clauſtris ipſis. Sed idem ipſe Petrus fratri ſuo, qui & ipſe Abbas erat, luculentum cum primis conſilium inſtillavit, quo efficaciſſimam his malis faceret medicinam. Nimirum ut aut privilegia, aut Abbatiam abdicaret. Illud eò redibat, ut niſi de conſilio & aſſenſu Epiſcopi, privilegiis ne uteretur: *Quid eſt enim poſitio ſedis in Aquilone, & uſurpatio ſimilitudinis Altiſſimi, quàm emancipatio, & inſignium Epiſcopalium acquiſitio in Abbate? Adjuro vos unicè & deprecor, ut in ſignum plenæ humilitatis, Pontificalia reſignetis inſignia, aut ſi hoc ſine ſcandalo fieri nequit, renuncietis in manu Domini Papæ Monaſterii adminiſtrationem.* Magni animi erat & conſilii Abbas iſte, itaque conſilio obſequutus Abbatiæ renunciavit; quod & ei congratulatus eſt Petrus Bleſenſis: *Magnanimitati veſtræ congratulor.* Cæterùm tantò tunc tempeſtivius erat hoc Petri conſilium, quòd ea tempeſtate non aucupabantur Monachi Pontificias iſtas libertatum Chartas, niſi ut ſecuriùs impuniùſque ſuis ſe pravitatibus immergerent.

Epiſt. 90.

Epiſt. 158.

Quod autem attigit Bleſenſis de indumentis ſacris Epiſcoporum, non debet hic præteriri, quod Thomas Cantipratenſis Epiſcopus Suffraganeus Cameracenſis de his habet: Horum uſum olim pauciſſimis Abbatibus indultum fuiſſe, ut Sandionyſiano, & Cluniacenſi Abbatibus, quod tributum fuerat ſingulari eorum ſanctimoniæ, & regulari diſciplinæ: *Certus ſum autem quod illud niſi in pauciſſimis & ſpecialiſſimis quibuſdam Galliæ Monaſteriis, ut in Monaſterio ſancti Dionyſii & Cluniacenſi antiquis temporibus non fiebat: quibus tamen hoc tunc propter vitæ eminentiam ſpecialibus privilegiis eſſe conceſſum.* Sed exinde longè plurimos Abbates eadem obtinuiſſe, aut potiùs extorſiſſe privilegia, & cognitum ſibi eſſe Abbatem, qui ſumptibus in eam rem faciendis Abbatiam ſuam exhauſiſſet. Capitulum Generale Ciſtercienſe conſtituit, ne ullus Ordinis Abbas uteretur unquam Mitra, vel Chirothecis Epiſcoporum: & hoc ſtatutum ab Innocentio III. confirmari curavit, ut inconcuſſum deinceps hoc eſſet munimentum humilitatis: atque ut cæteri Abbates, qui Ordini poſthac adgregarentur, ne iis poſſent amplius uti gloriæ Epiſcopalis inſignibus, etſi antea iis fuiſſent uſi. Accipe pauca hæc ex Epiſtola Innocentii Decretum confirmantis: *Communi Abbatum veſtri Ordinis conſilio ſtatuiſtis, quod nullus Abbatum veſtri ordinis Mitra vel chirothecis utatur, ne forſan ex ipſis elationis ſupercilium aſſumat, &c.*

L. 1. c. 6. n. 2, 3.

Regeſt. 1. Epiſt. 197. 198.

Retorquenda nunc ad ea eſt diſputatio, quæ paulò antè perſtrinximus, de vitiis eo latiùs quò impuniùs ſerpentibus, ex occaſione objectæ Epiſcoporum obedientiæ. Conſtat id quidem ex Epiſtolis Petri Bleſenſis, ſed aliquantò præclariùs ex Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi litteris: qui certum quidem habet ratumque illud, ſubeſſe Abbates Epiſcoporum juriſdictioni, & id profiteri in conſecratione ſua; ſed parum obſervantes eos eſſe ſponſionis ſuæ: & omni ope contendere, ut eo jugo abſolvantur, quo impunè peccent. Subreptum eſt haud dubio aliquando Pontificibus, & præter eorum mentem & intentionem ad alios longè uſus & abuſus eorum privilegia detorquebantur. Id quoque non parva habet momenta, ut adducantur Monachi, ſuas libertates & privilegia, uſu quidem & exercitio ad Epiſcoporum voluntatem religare: tum vel maximè, cùm conſtat non incitari Epiſco-

Arnulph. Lexov. Epiſt. 13, 58, 85, 48.

pos, niſi purioris diſciplinæ & regularitatis amore.

Epiſt. 18. L. 1. Ep. 3. Hildebertus patrocinari aggreſſus eſt privilegiis ſancti Martini Turonenſis. Scripſit ad Alexandrum Papam Petrus Cellenſis pro tuitione Abbatiæ Fontis Euraldi, cujus Abbatiſſam Epiſcopus Pictavienſis compellebat ad præſtandam ſibi profeſſionem obedientiæ, quam ſuæ Sedi Pontifex Romanus reſervaſſet in eorum privilegiis: *Contra privilegium conſuetum, Abbatiſſam cogit profeſſionem ſibi & obedientiam promittere, quam ſibi Sedes Petri retinuit.* Nec Epiſcopo, nec Abbati huic ea erat mens, ut ſcelerum impunitatem foverent, obtentu Monaſticorum privilegiorum. Quin neceſſaria quandoque fuiſſe in privilegiis perfugia comperierant, adversùs impotentiam quorundam Præſulum, quorum ſæcularis vita, ſæculares cupiditates omni ope Regularibus adverſabantur. In hujuſmodi rerum teterrimo concurſu perutilia, & quandoque neceſſaria fuiſſe privilegia indubium eſt. Id ne ipſe quidem Petrus Bleſenſis diſſimulat, Archiepiſcopi Cantuarienſis nomine ſcriptis ad Alexandrum

Epiſt. 68. III. Epiſtolis: *Scimus quòd ob quietem Monaſteriorum & Epiſcoporum tyrannidem, has exemptiones plerumque Romani Pontifices indulſerunt.* Sanctus Anſelmus Beccenſis adhuc Abbas, quanquam perſuaſiſſimus de Archiepiſcopi Rotomagenſis indulgentia & humanitate: muniit ſe tamen adversùs ſucceſſorum ejus inæqualitatem & ſævitiam privilegiis ab Urbano II. impetratis: *Quia plures Epiſcopi non tantùm gaudent Monaſteria paterna pietate nutrire, & Epiſcopali cura erudire, quàm auſtera quadam dominatione, & propria voluntate gravare.*

L. 2. Ep. 33. Confirmat & Gregorius ipſe IX. in Decretalibus, ſævitia & inhumanitate quorundam Epiſcoporum aliorumque Prælatorum factum eſſe, ut privilegia Mendicantibus concederentur. Cùm vero non pluta quàm viginti ſeptem gravamina accumulaſſet hic Pontifex Epiſcoporum adversùs Regulares: Clemens V. triginta evulgavit in Concilio Viennenſi, quibus opportuna ſuis Decretis remedia temperavit.

C. Nimis iniqua. Et, C. Nimis prava. De exceſſibus Prælatorum. In Clem. Ibid. c. unico.

XI. Sed ſi in aliquorum vexatione Præſulum juſtiſſimæ fuere cauſæ dandorum privilegiorum: quin ergo & juſtæ ſint cauſæ iis abſtinendi, quando ex adverſo proniſſimi ſunt Epiſcopi ad Regulares donis & beneficis ſuis cumulandos: ſaltem cum notiſſimum, & pervulgatiſſimum eſt, non urgeri Epiſcopos, niſi verè Apoſtolico zelo diſciplinæ? Hac Epiſcoporum in Regulares gratiarum largitate, & ſincera charitate, hac Regularium in Epiſcopos infucata veneratione, & voluntaria privilegiorum abſtinentia, nihil pulcrius, nihil optatius fingi poteſt, nihil ad Eccleſiæ ædificationem conducibilius. Quorſum enim tuebuntur & tegent ſe iiſdem armis & præſidiis adversùs amicos, parentes & benefactores nunc ſuos, atque antè contra inſidiatores & adverſarios? Debent Epiſcopis Monachi Monaſteriorum fundationes pleraſque. Debent omnes, ſi ratio habeatur conſenſus eorum, ſine quo eæ perfici non poſſunt. Debent illis & ipſa ſua, quæ iis conſentientibus omnia, aut pleraque data ſunt privilegia. An tot Beneficiorum memoria faciliùs elabetur, quàm paucarum injuriarum?

Pia hæc & religioſa officioſitas Regularium in Epiſcopos, diſſenſiones Epiſcoporum & Monachorum complurimas antevertiſſet, & præfocaſſet, aliquando exitiales, ſemper tædii & moleſtiarum pleniſſimas. Commiſſus aliquando fuit ſanctus Carolus cum Regularibus. Non potuere non eſſe hæc jurgia illi permoleſta, his turpia. Vicit Carolus cauſa, & ſi minùs viciſſet tum, poſteritatis judicio viciſſet incorrupto. Franciſcus Ximenius Cardinalis ille omni laude major, authoritatem Regiam interpellavit, Reſcripta elicuit ſpecialia, & his veluti privilegiis Pontificiis pugnavit adversùs privilegia Monachorum, ut ne irrita caderet reformatio Monaſteriorum, quam adgreſſus erat.

Gomecius. L. 2.

Deteſtatus eſt Cardinalis Papienſis, nec injuria, aliud genus immunitatis, quod ſui malè compotes Monachi, & Regulæ ſuæ faſtidio nauſeantes, à Cardinalibus ambiebant, ut in eorum quaſi familiam & in domeſticos adoptarentur, quo vel ſic à Clauſtro & clauſtralium Superiorum obedientia ſolverentur. Monuerat jam Pius Quintus Cardinales, ne ejuſmodi libertates annuerent, certiſſimo impetrantibus exitio futuras. Epiſt. 116.

Si ſtupendum ſit autem captatam à Regularibus libertatem, qua non ab Epiſcopis jam, ſed à Regularibus etiam Præpoſitis abſolverentur, & velut emanciparentur: multò mirabilius erit ab illis olim impetratum eſſe diploma Leonis X. quod in Conventu Minervæ Romæ etiamnunc ſervatur, & quo concedit Papa, ut Superiores Conventuum conveniant ad Minervam ſub Præpoſito Generali Dominicanorum, quoties neceſſe eſſe ipſi exſtimarint, ut collatis ſuffragiis deliberent, *de gravaminibus etiam à ſummo Pontifice illatis, vel inferendis.* Id narrat Bzovius Dominicanus ipſe in Annalibus ſacris. Hinc magis magiſque clareſcit, quàm optabile ſit, ut privilegiorum ſuorum uſum ſuſtineant, inhibeantque Regulares, cùm Epiſcopos Parochoſque non agit, non exſtimulat, niſi laudabilis Diſciplinæ ſanctioris arctioriſque cupido. Paulò diutiùs in hoc argumento verſatus ſum, quòd vel ipſos aſſentiri mihi Regulares exiſtimem. Sed ut & Epiſcopos exiſtiment, non alio quàm pietatis & religionis inſtinctu agi, hoc opus, hic labor eſt. Jam ita rem habere, ut perſuadeantur, & factis documentiſque certiſſimis perſuadeantur, Epiſcoporum & Parochorum eſt operam dare, & omni animi, omni virium contentione in id eniti, omnique humanitatis & beneficentiæ copia complecti eos, qui ipſorum & Chriſti gregis ſemper portio egregia ſanctiorque erunt. Bzovius an. 1516. n. 1. Spondan. An. 1516. n. 16.

CAPUT XXXIX. P. 4. l. 1. c. 56.

De Privilegiis Monachorum aut temperandis, aut prorſus revocandis, toties deliberatum non eſſet, ſi inflectere ſe illi potuiſſent, ut nonniſi de conſenſu Epiſcoporum iis uterentur.

I. Quid actum ſit in Concilio Viennenſi de Privilegiis.

II. Quid deinde in Anglia tempore Archiepiſcopi Armacani.

III. Quid in Gallia tempore Joannis Gerſonii.

IV. Quid in Concilio Conſtantienſi.

V. Quid in Concilio V. Lateranenſi.

VI. Ipſimet antea Pontifices in eos, qui abuterentur privilegiis, excanduerant.

VII. Excanduerant & Concilia.

VIII. Pontifices & Concilia de impoſtura & falſificatione Privilegiorum quandoque aliquid ſubodorabantur.

IX. Hæc mala, hæc neceſſaria, & permoleſta tamen remedia mutuus Epiſcoporum & Regularium conſenſus antevenire potuiſſet.

I. SI is fuiſſet utendi privilegiis modus, qui fuerat ea concedendi, hoc eſt ſumma conſenſio Epiſcoporum & Regularium, non toties conſultatum eſſet de iis abrogandis, denique ad tam arctos forſan limites redacta ea nunc non fuiſſent; ut hoc & ſequenti capite patefiet. Thomas de Valſingham coiſſe narrat anno 1311. Concilium Generale Viennenſe, & aliquanto antè tempore rumores per orbem ſparſos fuiſſe, fore ut in eo privilegia omnia ad jus commune revocarentur: quo conſternati Ciſtercienſes, ſua ſibi antè innovari Privilegia & confirmari impetrarint: *At ante illud*

Valsing. ad ann. 1311.

illud Concilium per totum orbem generaliter fuit divulgatum, quòd omnes & singuli Religiosi exempti ad jus transirent commune. Unde solus Ordo Cistercienſis Papam adiit ante dicti Concilii celebrationem, pro exemptione ſua priſtina pacificè obtinenda. Quod & obtinuit donis datis.

Templariorum Equitum calamitas, ſcelerumque colluvio, in cauſa fuit, ut exardeſcerent certatim Epiſcopi in Exemptionum excidium in Concilio Viennenſi. Erat enim ſimillimum veri in tantæ impietatis voraginem non iiſſe præcipites, niſi quia per Orientem diſſeminati, tam procul ab oculis Pontificum, & liberi ab obſequio & authoritate Epiſcoporum, ideò ſceleſtiſſimè & flagitioſiſſimè degebant, quia impunè. Adde his reciprocas illas Epiſcoporum & Monachorum querelas & accuſationes, quas in Annales ſuos contulit Rainaldus. Occurret ibidem & Monachi Ciſtercienſis Tractatus pro defenſione Privilegiorum. Occurrent & reſponſiones ad objecta, petita ex Templariorum infamia, ex qua perperam quidem, conflabant tamen nonnulli invidiam Exemptis omnibus. Sed nihil accedere poteſt, nihil æquiparari Tractatui Vuillelmi Durandi Epiſcopi Mimatenſis, de rebus in Concilio reformandis, & præ cæteris de revocatione Privilegiorum, quam apprimè neceſſariam judicabat Durandus, ut conticeſcerent tandem tot diſſenſiones, ut tot mala ex his pullulantia effocarentur. Tractatus hic, *De modo celebrandi Concilii Generalis*, juſſu Clementis V. Papæ concinnatus, & Concilio oblatus eſt.

Rainal. in App. tom. 15. Ann. 1311. Guill. Dur. Part. 1. c. 5.

II. Modi & temperamenta quæ privilegiis adhibita ſunt à Concilio Viennenſi & Clemente V. adeo non ſatisfecerunt Epiſcopis, ut anno 1351. Cardinales, Prælati, & Parochi rurſus conſpirarent in Curia Romana apud Avenionem, ut Clementem VI. Pontificem impellerent ad Mendicantium Ordines penitùs excidendos, vel ad eorum revocanda privilegia. Mendicantium defenſorem ſe & patronum egit Pontifex, palamque explanavit Epiſcopis, quantis in Eccleſiam illi officiis, quantis laboribus ad animarum ſalutem, ad Epiſcoporum & Parochorum levamen certarent, ut quos nunc extinctos vellent, eos haud dubio mox deſideraturi eſſent præproperè oppreſſos. Vicere tunc Monachi. At quantò tutius eſſet non ita periclitari? non de ſumma ſalutis toties decertare? Copioſiùs hanc hiſtoriam ſcripſit Nangii Continuator. Nec diuturnus fuit fructus hujus victoriæ ab Exemptis reportatæ. Anno enim 1358. juxta eundem Valſinghamum, Archiepiſcopus Armacanus in Hibernia conjurante ſecum totius Angliæ Clero, id ipſum Romæ machinatus eſt, ut privilegia omnia funditus exciderentur. Sed cùm nonnihil remiſiſſet Anglicanus Clerus, interceſſere Regulares, non favore tantùm & variis artibus, ſed & munerum vi, ſi qua Valſinghamo fides, ne definiretur quidquam: quod illis abundè fuit, ut libertates omnes ſuas priſtinas retinerent: *Clero Anglicano ſibi ſubtrahente promiſſa, exuberante in Curia fratrum ſatis magna pecunia, adhuc lite pendente, fratres ſua Privilegia, ſicut per ante, ſub data nova obtinuerunt.* Erat ipſe Valſinghamus Monachus Ordinis ſancti Benedicti & Monaſterii Sant Albanenſis in Anglia: ſed Mendicantium privilegiis non minùs infeſti tam erant antiquiores omnes Monachi, quàm Epiſcopi ipſi. Dictum eſt à nobis ſuprà quid intereſſet diſcriminis inter antiquarum & novellarum Congregationum Monaſticarum privilegia.

III. Anno rurſus 1406. Epiſcopi Gallicani & Univerſitas ipſa Pariſienſis vehementiſſimè excanduerunt in Bullam neſcio quam Privilegiorum à Mendicantibus impetratam; conſiliumque inierunt, ut eam ab illis ejurari facerent. Joannes Gerſonius tum Cancellarii munere fungebatur in Univerſitate, quocirca & in illam Bullam acerbiſſimè detonuit: *Ut quoniam videtur & viſum eſt compluribus ſanctæ Eccleſiæ Prælatis, præcipuè domino Pariſienſi, viſum eſt filiæ Regis Univerſitati hunc hierarchicum ordinem Prælationis aliquo modo in perturbationem aut impedimentum caſurum, voluit & vult ut poteſt obviare & reſiſtere.* Negat niſi obreptione potuiſſe ejuſmodi Bullam ab Apoſtolica Sede manaſſe; ea quippe mirum in modum foveri diſciplinæ Regularis corruptelas veteres, novas importari: meritò cenſuiſſe Ægidium Romanum Templarios exemptionibus ſuis & morum perniciem ſibi primùm, poſtea & Ordinis ſui excidium acceleraſſe; denique auxiliares miniſtros & cooperatores à Pontifice dari non debere Epiſcopis, niſi conſentientibus, & neceſſarios illos ſibi eſſe confitentibus: *Si dicat aliquis Papam eos mittere, videndum eſt an ſit neceſſitas. Non enim dandus eſt curator aut coadjutor Prælato aut alteri, ipſo invito, ſine defectu ejus aut impotentia, alioquin gravatur; quod non vult aut non debet velle facere Papa fratribus ſuis Prælatis.*

Tom. 4. pag. 412.

Monachi Sandionyſiani hiſtoria ab ipſo Latinè ſcripta, ſed Laboratoris ſtudio Gallicano ſermone donata, & ita in publicam lucem edita, commemorat quid in Comitiis Univerſitatis decretum ſit anno 1409. *Non concionaturos Pariſiis Mendicantes, donec repræſentaſſent ipſum authenticum Bullæ à ſe impetratæ, eamque ejuraſſent. Paruiſſe Dominicanos & Carmelitas, & Bullas repræſentaſſe, &c. Monachum ſancti Martini de Campis publicè prædicaſſe, eam Bullam obtentam fuiſſe ſe neſcientibus & imprudentibus, nec eam à ſe probari. Carmelitas idem profeſſos eſſe, &c. Et quia cæteri Mendicantes obſtinatiùs Bullam retinebant, Regis nomine & authoritate, interpellatione autem Univerſitatis ſignificatum illis eſſe, vetitos eſſe & Parochos & Presbyteros omnes, intentata temporalium rerum omnium jactura, ne quem eorum paterentur ſuis in Eccleſiis prædicare, vel Confeſſiones excipere.* Reliquis Mendicantibus conducibilius fuiſſet & ad gloriam uberius, Dominicanos, Carmelitas & Benedictinos hìc imitari, & nuntium remittere Privilegiis, quæ retineri non poterant niſi inter frequentes iſtiuſmodi diſſenſionum procellas.

L. 19. c. 1.

IV. In Concilio Conſtantienſi revocata ſunt aut irritata privilegia omnia quæ conceſſa fuiſſent à tempore obitus Gregorii XI. hoc eſt, ab initio ſchiſmatis; indiſcriminatim obducta ſunt omnia, ſive à veris, ſive à veros ſe jactantibus Pontificibus indulta forent. Excipiebantur tamen, 1. quæ in ipſa fundatione fuiſſent conceſſa: *Exceptis exemptionibus, quæ conceſſæ ſunt locis, ſub modo exemptionis, aut conditione fundatis, aut contemplatione novæ fundationis.* 2. Quæ data fuiſſent aſſenſu eorum, quorum intererat: *Aut ſuper quibus præſentibus & auditis quorum intererat, authoritate competente ordinatum fuerit, ſeu quibus Ordinarii conſenſerint.*

Ann. 1417. Seſſ. 43.

Calliſtus III. Bullam meditatus fuerat ſcriptiſque mandarat, quæ Mendicantes omnes ad jus commune revocaret. Illam publicaturus erat quamprimùm Paulus II. cùm horum Ordinum Præpoſiti Generales appellationem ad Concilium commentati ſunt. Qui Sixtus IV. poſtea fuit, & qui tunc Franciſcanorum Generalis erat Præpoſitus, ſolus ad Paulum II. acceſſit, conteſtatuſque eſt, ei Mendicantium conſilio nec interfuiſſe ſe, nec aſſenſum eſſe. Non poſſunt non gravia & permoleſta videri hæc omnia, nec exitus ferè hinc alius, quàm de quo tam multis hìc contendimus.

Rainal. an. 1471. n. 69.

V. In Concilio denique Lateranenſi V. anno 1515. poſt Seſſionem IX. conſtituerunt inter ſe Epiſcopi ut ne ulli ampliùs adeſſent Seſſioni, niſi antè Pontifex illam revocaſſet Bullam, quæ *Mare magnum* appellatur, & ad jus commune reduxiſſet Mendicantes omnes, quorum privilegia Epiſcopi experti erant ſcatebras eſſe inexhauſtas abuſuum & diſſenſionum. Acciti ſunt Præpoſiti Generales Ordinum, flagitaruntque, ut liceret ſibi rem communicare Capitulis Generalibus, quæ primo quoque tempore con-

re convocanda forent. Episcopi hanc meram tergiversationem esse interpretati sunt, nempe non expectari nisi ut solvatur Concilium: ideoque perinde Sessionibus Concilii se subduxerunt. Spopondit Pontifex proxima Sessione revocatum iri Bullam *Mare magnum*, sive assensum præstarent Exempti, sive pernegarent. Habita est Sessio X. affuere Episcopi, & Pontifex publicavit Bullam, quæ confirmaret potestatem Episcoporum ad plectendos Exemptos, quocumque se demum crimine constrinxissent. Petiere Episcopi, ut per Pontificem sibi liceret in unum veluti coire corpus & in unam confœderationem pro authoritatis suæ adversùs Exemptos defensione. Penè assensus erat Pontifex, at Cardinales, quæ inde nasci possent mala reformidantes, eum à sententia deduxerunt; adeo ut cùm rursus instarent Episcopi, responderit Pontifex, Constantissimè intercedere Cardinales: non omnia se suo arbitrio, suaque sponte facere: si pergerent has urgere preces, nullam ulteriùs sessionem coalituram, atque adeo privilegia omnia, quorum postulabant revocationem, pristinum vigorem suum retentura. Habita est denique Sessio XI. ubi Pontifex recitari jussit Bullam, qua revocabantur ex aliqua tantùm parte privilegia Bullæ, de qua tam acres jamdiu contentiones flagrabant. Ægrè ideo adducti sunt Episcopi, ut assensu suo eam ratam haberent. Publicata est tamen aliquando tandem, etsi pauci quidam Episcopi à priore sententia & dissensione sua dejici neutiquam potuerint. Piissimus Annalium conditor Spondanus Apamiensis Episcopus querelas hìc suas cohibere non potuit, de hac postrema Sessione agens: *Hæc est, eritque, quandiu res ita perstiterit, perpetua & æquissima Episcoporum expostulatio.* Sanè ut vel ipsi Pontifici aut eliciendus aut extorquendus fuit Episcoporum assensus, ut starent privilegia, quæ hìc non revocarentur: ita pro certo habendum est, nec concessionem, nec executionem privilegiorum satis validam aut constantem fore, immo ne compendiosam quidem & fructuosam, nisi Episcopis assentientibus.

Reinal. ann. 1515. n. 1. 2. 3. 4.

Idem anno 1516. n. 12. 3. 4. 28. 38.

Ann. 1516. n. 25. 26.

VI. Inter querimonias quæ increbuerant adversùs Exemptos, & ex quibus inflammata usque adeo est Episcoporum hujus Concilii indignatio: ea non postremo loco habenda est: Æquum non esse privilegiis adversùs Episcopos Monachis infensiores impetratis, iisdem pugnare adversùs Episcopos longè dissimillimos. Acerbissimè aliquando objurgavit Paschalis II. Abbatem & Monachos Sandionysianos, quòd ab aliis Episcopis, quàm à Parisiensi, Ordines & Chrisma acciperent. Id verò testatur ille fieri non posse, nisi per summam Canonum injuriam: nec enim data esse privilegia, nisi ut muniantur Monachi adversùs iniquitatem & insolentiam Episcoporum schismati vel simoniæ innexorum: iisque adeo abstinendum esse erga Episcopum Parisiensem, qui tam procul sit à simonia, quàm à schismate: *Quæ profecto sacris Canonibus valde contraria sunt. Et quidem Privilegia pro pravis & malis collata sunt, & ad ædificationem, non ad Canonum destructionem alicui conferuntur. Cùm itaque Episcopus vester Galo gratia Dei bonus & Catholicus habeatur, & prædicta Sacramenta gratis ac sine pravitate indulgeat: & vos præter ipsius licentiam pro eisdem Sacramentis suscipiendis alios adire Antistites prohibemus, & Archiepiscopis vel Episcopis omnibus, ne ea vobis exhibeant, interdicimus.* Ex quo id emergit, ubi Rigordus ait in historia Philippi Augusti, designatos specialiter à Pontifice fuisse Episcopos Meldensem & Sylvanectensem, ut Ordinationes & Altarium consecrationes necessarias celebrarent in Ecclesia sancti Dionysii, id quidem interpretandum esse ex præscriptis à Paschale II. Legibus: nimirum cum assensu Episcopi Parisiensis, vel citra ejus assensum, si quo schismatis aut simoniæ contagio afflatus esset. Si verò Archiepiscopus Senonensis & Episcopus Parisiensis compulsi sunt Pontificalia omnia exuere indumenta, ut tunc demum ingredi possent in Ecclesiam sancti Dionysii, & exequiis interesse, quæ tunc celebrabantur, sancti Ludovici Regis Francorum, ejus nominis IX. ne qua hæc foret jurisdictionis usurpatio, cum aliis Episcopis, eademque ac ipsi veste interessent: id verò quo jure factum sit, non satis dispicio: nisi certè iis adjungi cautis & morositatibus id quoque debeat, quibus toties & exulcerati sunt in privilegia Exemptorum Episcopi & destomachati.

Du Chesne Tom. 4. pag. 673.

Du Chesne Tom. 5. pag. 20. 525.

In Concilio Lateranensi III. rescivit tum demum Alexander III. anno 1179. quàm sæpè Templarii, Hospitalarii, aliique Exempti privilegiis abuterentur in injuriam authoritatis Episcopalis: *Indulta sibi ab Apostolica Sede excedentes privilegia, contra Episcopalem authoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum generant in populo Dei, & grave pariunt periculum animarum.* Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. anno 1215. persimiles querelas ingeminantibus Episcopis, Abbatum audaciam compescuit, temerè irrumpentium in functiones Episcopales: *Intelleximus graves & grandes quorundam Abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea quæ sunt Episcopalis dignitatis extendunt.* Ad calcem Concilii Senonensis anno 1269. occurrit fragmentum Rescripti Pontificii contra excessus Exemptorum, non Templariorum modò, sed prope omnium, ex occasione privilegiorum. Concilium Avenionense anni 1281. justissima indignatione exarsit adversùs Exemptos, qui cortici magis & litteræ adhærescentes privilegiorum suorum, quàm spiritui quo data sunt, & voluntati Romanorum Pontificum, sententiis & mandatis Episcoporum obsequi obstinatiùs detrectabant: *Si Exempti prætextu suorum Privilegiorum quibus utuntur, inhærendo intellectui literali duntaxat, vel cortici eorumdem, sententias Prælatorum & censuras Ecclesiasticas ausu temerario præsumpserint contemnere, &c.*

Can. 9.

Can. 60.

Can. 6.

VII. Concilium Remense anni 1287. similiter effervbuit in Dominicanos & Franciscanos, qui impetratam à Martino V. Bullam ad excipiendas Confessiones, eo explicabant sensu, qui Conciliis, Pontificibus, & ipsi Martino V. adversaretur. Hoc est, ut ea uterentur præter voluntatem Episcoporum: *Dicunt se intelligere eo modo, quo dilucidè obviant juri communi, Conciliis & Constitutionibus Romanorum Pontificum, & intentioni etiam concedentis.* Tum verò constituerunt inter se hi Episcopi, ut vigesimam partem redituum suorum conferrent, quo Romam proficiscerentur, & eam Bullam revocari pervincerent. Concilium Compendiense anni 1301. excommunicatione perculit Abbates, nisi intra mensem ejurarent, revocarentque id fœdus, quo & ipsi conjuraverant, ut communibus impendiis causam suam communem adversùs Episcopos tuerentur. Concilia Avenionensia annorum 1326. 1337. & 1368. easdem innovarunt querelas, easdem minas adversùs usurpationes Exemptorum. Hinc magis magisque liquet, quantæ & gloriæ & saluti cessurum fuisset Monachis, si ad voluntatem se accommodassent Episcoporum, eorum saltem, qui indigni non erant, quorum assensus expectaretur. Si ad eum modum res comparatæ fuissent, non tantum querelarum adversùs Exemptos in Conciliis compluribus effusum esset, & in quibusdam etiam Conciliis generalibus, cujusmodi fuerunt Lateranensia. Nec enim vel suspicari quisquam potest, tot Conciliorum omnes prorsus Episcopos amaro & iniquo animo fuisse in Exemptos omnes.

Can. 6. Can. 19. Can. 23. Can. 121.

VIII. Nihildum dixi de adulteratione privilegiorum, nec de Episcopis qui ea sibi coram exhiberi flagitaverunt. Contulit Baronius in Annales suos, quod relatum fuerat de beato Goffrido Ambianensi Episcopo, qui astantibus Remensis Concilii Patribus retexit impostaram privilegii & exemptionis

Ann. 1109. n. 5. 6. 7.

Abbas Guib. pag. 570. 571.

ptionis Abbatiæ sancti Valerici. Romam appellarunt Monachi, ubi & Episcopus causa ventilata vicit. Etsi commentitia foret hæc narratio, ut probare conniti tur vir doctissimus & de toto hocce litterarum genere optimè meritus Lucas Dacherius: probat autem ex contraria Alexandri III. sententia, secundùm illam Abbatiam pronuntiata, postquam delegatum fuisset causæ examen Episcopo Noviodunensi, & Archiepiscopo Remensi. Dubitari tamen non potest, quin ejusdem generis fraudem nudaverit damnaritque Gregorius VII. ut in Epistola

L. 1. Ep. 33. ipse quadam sua prodidit: *Quod privilegium ratum non esse manifestissimis deprehendimus indiciis, corruptione videlicet latinitatis, & diversitate canonicæ authoritatis.* Sensit & hic idem Pontifex præcessori suo surreptum fuisse aliquando, unde & rescindi jussit privilegia præter jus ab eo expressa:

L. 9. Ep. 9. *Antecessori nostro à malitia quorundam nonnunquam subreptum est, &c. Si privilegium contra justitiam factum esse deprehenderis, eo cassato, &c.* Denique revocavit hic ipse Pontifex, quæ surrepta

L. 9. Ep. 35. sibi ipsi fuisse ferebantur bene multa: *Noverit tua prudentia, quia multa tanquam à nobis deferuntur, & scripta, & dicta, nobis nescientibus. Multa enim surripi possunt, minùs ad singula intentis, utpote divisis ad plurima, & intentis ad maxima quibus vehementer arctamur, &c.*

Narrat Matthæus Paris. ad annum 1238. Archiepiscopum Cantuariensem obtinuisse Romæ privilegia, privilegiis Monachorum Capituli sui Metropolitani adversa. Ex ea conflictatione privilegiorum dissidia pullularunt innumera. Cùm interponeret se Legatus Pontificius ad eos conciliandos, oblatum est pro Monachis consimile privilegium à B. Thoma Archiepiscopo & Martyre, ut ferebatur, impetratum. Verùm adulterationem ejus à Monachis factam deprehendit Legatus, obductis quæ officerent, subrogatis quibus juvarentur. Eam ille fraudem variis pœnis ultus est.

Archiepiscopi Cantuariensis nomine scripsit ad Alexandrum III. Papam Petrus Blesensis, operæ pretium esse, ut & ipse muniret se adversùs hanc privilegiorum adulterinorum fraudulentiam, & authentica, ipsa curiosè & scrupulosè rimaretur: quòd frequentissimæ essent eæ fraudes in Monasteriis: *Falsariorum enim præstigiosa malitia ita in Epistoporum contumeliam se armavit, ut falsitas in omnium ferè Monasteriorum exemptione prævaleat, nisi in decisionibus, & examinationibus faciendis, judex veritatis exactor districtissimus intercedat.* Epist. 68. Quod factum est examen privilegiorum Capituli Cantuariensis anno 1181. nihilo honorificentius illi fuit. Tam evidenter privilegii cujusdam adulterationem retexit Arnulphus Lexoviensis, ut illud ad se ab Abbate ipso perferri voluerit Papa. Script. Antiq. Angl. pag. 1148. Epist. 85. Gesta Inn. III. p. 29. Detexit Innocentius III. ipsemet fraudem sigilli privilegio appensi.

IX. Ut has tendiculas declinarent, voluere non semel Episcopi ipsa sibi privilegia repræsentari. Insidiosè tamen id agebat Episcopus Dunelmensis in Anglia, juxta Matthæum Paris anno 1221. malitia nescio qua fervens adversùs Monachos Capituli sui. C. Accepimus. De fide instrumentorum. Ex adverso autem voluit Alexander III. ut Capitulum Cantuariense sua Archiepiscopo privilegia exhiberet, cui integrum esset duodecim habere secum expertissimos horum examinatores. Petr. Clun. L. 2. Ep. 33. Scripsit ad Episcopum Tricassinum Petrus Cluniacensis Abbas, sua se, ubi collibitum ei foret, exhibiturum privilegia. Goffr. Vindocin. Andino & Carnotensi Episcopis sæpius etiam significavit Goffridus Vindocinensis Abbas, præstò se esse, ut Abbatiæ suæ privilegia cum illis communicaret, bona fide pollicitus se Episcopo Carnotensi præstaturum, quæcumque sibi ille in fundatione Ecclesiæ integra servasset: *Quidquid Ecclesia vestra in fundatione Monasterii nostri sibi in ipsa reservavit, non contradico, sed concedo.* L. 2. Ep. 27. 31. L. 3. Ep. 12. 41. Nemo non facilè sibi persuadebit, omnes Episcopos, quicumque suis in Diœcesibus Monasteria construi permiserunt, id optasse, id percupiisse, ut Monachi secum & cum successoribus suis animorum consensionem perpetuam alerent.

CAPUT XL. *P. 4. l. 1. c. 57.*

Exemptos Episcopis quibus in rebus subjecerit Concilium Tridentinum.

I. Variæ species Exemptorum & Exemptionum.
II. Quibus in rebus Concilium Tridentinum Episcopo subjecerit Ecclesias Exemptas, sive Regulares, sive Sæculares.
III. Quibus in rebus Ecclesias nullius Diœceseos.
IV. Quibus in rebus personas exemptas & nullius Diœceseos.
V. Quibus in rebus alias personas exemptas sæculares.
VI. Quibus in rebus personas exemptas Regulares, sive resideant in Monasteriis, sive non resideant.
VII. Referuntur capita XLVII. in quibus secundùm Fagnanum Concilium Tridentinum Exemptos Episcopo subjecit.
VIII. Decretum Alexandri VII. super eadem re.
IX. Decretum Innocentii X.
X. Tria diversa genera locorum nullius Diœcesis.
XI. Decreta Cleri Gallicani.
XII. Decretum Clementis X.
XIII. Cur tam frequenter laudatus sit Fagnanus in hac nostra lucubratione.

I. NOn aliud ferè molior toto hoc Capite, quàm ut Excerpta quædam huc conferam ex Fagnani variis locis, maximè verò ex *C. Grave, De Officio Ordinarii.* Exemptorum porro nomine complector tum Ecclesias, tum personas, Regulares, Sæculares que, illasque ipsas quæ nullius sunt Diœceseos. Sunt enim omnino Exempti reliqui in Diœcesi, juxta formulas juris & Concilii Tridentini. Sed detruncantur quandoque ab Episcopi Diœcesi, & propriam Diœcesin nanciscuntur ipsi, ubi jurisdictione gaudent quasi Episcopali in plebem & Clerum. Ita Canonistæ loquuntur. Sed ostensum jam suprà, loca plerumque fuisse deserta, quò se nulla unquam porrigere potuerat Episcopalis cura; ubi Abbatiæ primùm constructæ fuerant, & paulatim adgregaverant sibi ex opificibus & ministris laicis turbas, quæ in dies augescerent, in vicos & in oppida excrescerent, & in quas plenissimam exercerent jurisdictionem.

II. Ecclesias verò, Exemptas, Regulares, vel Sæculares, Commendatas, vel minimè Commendatas, cura animarum aliqua gravatas, vel nulla, potest, debetque quotannis Episcopus visitare, juxta Decreta Concilii Tridentini. Sess. 7. c. 3. Sess. 21. c. 8.

Nisi Monasteria Regularium intra annum coalescant in Congregationem aliquam & reformationem: convocabit illos Metropolitanus, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, ut eos ad id hortetur. Si his monitionibus minùs obtemperent, Episcopis posthac Diœcesanis subjicientur, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis. Sess. 25. c. 8.

Si Monasteria hæc in Congregationem unam consociata, animarum curam gerant, & aliorum quàm suæ familiæ sæcularium: poterit Episcopus visitare tam Regulares, quàm Sæculares, qui animarum curam administrabunt: nec Vicarii etiam amovibiles ibi constitui poterunt, citra ejus assensum, & postquam ejus examen subierint. Excipitur à Concilio Abbatia Cluniacensis aliaque Ordinum Capita, in quibus residunt Abbates Generales, vel qui in Parochos & Parochianos jurisdictionem exercent Episcopalem & temporalem. Ea semper observata Sess. 25. c. 11.

servata lege, ut nihil derogetur juri Episcoporum in iis locis, in quibus diutina possessione majoris ubique jurisdictionis gaudent Episcopi.

Sess. 7. c. 7. Parochiæ in perpetuum Monasteriis unitæ ab Episcopo visitabuntur; qui prohibebit etiam ne deligantur ibi Vicarii temporarii, nisi hoc ipsum ille conducibilius judicet; quibus & tertiam partem fructuum assignare faciet, vel ut expedire censuerit. Congregatio Cardinalium præposita Regularium causis & negotiis, non censuit ab Episcopo visitari posse domum Parochi, ubi eam inhabitat solus Parochus Regularis ab ipso approbatus.

Si Monasteria in Congregationem redacta, nulla onerentur animarum cura, non possunt ab Episco-
Sess. 21. c. 8. po visitari, quamvis commendata sint. Quia non conceditur ei, etiam ut Apostolicæ Sedis Delegato, jus visitationis nisi in Monasteria Commendata, ubi Disciplina Regularis non viget.

Si Ecclesiæ Regulares, nec animarum regimen sustineant, nec Commendatæ sint, non potest eas
Sess. 25. c. 20. Episcopus visitare. In Ecclesiis Regularibus eas comprehendit sacra Congregatio Concilii, quæ Abbatiæ alicui, vel unitæ, vel obnoxiæ, à Regularibus administrabantur.

III. Ecclesiæ quæ nullius sunt Diœcesis, & quæ
Sess. 24. c. 9. à Clericis, non à Monachis reguntur, ab Episcopo visitabuntur, cujus proximior est Cathedralis: si de eo autem minùs liquet, ab illo Episcopo, qui ab Episcopo loci in Concilio Provinciali deligetur; & is eas visitabit tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus.

Ex quo constat non posse ab Episcopo visitari Ecclesias Regularium, quæ nullius sunt Diœcesis,
Sess. 25. c. 11. quamvis cura animarum premantur. Quia Concilium non subjicit correctioni Episcoporum, nisi ea Monasteria curam animarum gerentia, quæ sunt in Episcopi cujusque Diœcesi: *In cujus Diœcesi sunt sita.*

Sess. 21. c. 8. Quanquam Regulares istæ Ecclesiæ nullius Diœcesis Commendatæ essent, non possent ab Episcopo visitari: propterea quòd Concilium non donat
Sess. 24. c. 9. Episcopos ea potestate nisi in Monasteria Commendata Exempta, nec verbum facit ullum de iis, quæ nullius Diœcesis sunt; nec eam potestatem effundit in Ecclesias nullius Diœcesis, nisi quando sæculares sunt.

Semel tantùm Diœcesano Episcopo, vel ei cujus Ecclesia Cathedralis propior est, potestatem facit
Sess. 23. c. 18. Concilium in Monasteria Regularia nullius Diœceseos, nempe ut cogantur stipis aliquid conferre, instituendo Seminario.

Sess. 24. c. 9. Ecclesiæ sæculares quæ nullius sunt Diœcesis: aut nullius Diœceseos finibus continentur, & tunc visitari possunt ab Episcopo, cujus propior est Cathedralis: aut alicujus Diœceseos ambitu cinguntur, tumque Diœcesani Episcopi est eas visitare.
Sess. 23. c. 10. Utrobique visitabit Episcopus, ut Delegatus Apostolicæ Sedis, & perinde Ordines litteraſque Dimissorias conferet.

IV. Hactenus de Ecclesiis. Nunc de personis. Et primùm de iis qui nullius sunt Diœcesis.

Sess. 24. c. 9. Si Clerici sint nullius Diœcesis, visitabit illos Episcopus, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus. Est enim à sacra Concilii Congregatione declaratum: cùm Ecclesias visitare possit, posse & Clerum, populumque: Clericos istos Episcopali Synodo adesse debere; denique ab eodem & Ordines & Dimissorias accipere. Hæc est tota in eos Episcoporum potestas.

Sess. 24. c. 9. Si Regulares verò sint nullius Diœcesis, ab Episcopo visitari non possunt, cùm Concilium hanc eorum potestatem coarctet ad Ecclesias sæculares.

Etsi autem ab his Regularibus regerentur Parochiæ in Ecclesiis nullius Diœceseos, ne tunc quidem possent ab Episcopo visitari, quia non ei conceditur eo casu illa potestas, nisi in Ecclesias Exem-
Sess. 25. c. 11. ptas, quæ sunt in Diœcesi. Constitutio Gregorii XV. iisdem ipsis Concilii utitur verbis, & eodem sensu donanda est, ut à Congregatione Concilii declaratum fuit.

Sicut non potest Episcopus hos Regulares visitare nullius Diœceseos, ita nec ullam in eos explicare jurisdictionem, nec illos cogere, ut Processionibus in publicis supplicationibus intersint, cùm per Concilium non liceat nisi Exemptos ad eas vocari. Ita declaratum est à Congregatione Concilii, Sess. 25. c. 14.
à qua sedulò illud perpensum est, qui nullius sunt Diœcesis, Exemptos vocari non posse, ut qui nunquam fuerint subjecti.

Ab eadem rursus Congregatione Concilii declaratum est, ubi Superiores horum Regularium nul- Sess. 25. c. 16.
lius Diœceseos Dimissorias illis ad Ordines concedunt, non posse eos ordinandos dimittere, nisi ad Episcopum propinquiorem, vel ad eum cujus Diœcesi circumscripti sunt: ut ex Tridentino jam observatum est.

V. Hactenus de personis, seu sæcularibus, seu Sess. 25. c. 11.
Regularibus nullius Diœcesis. Venio ad Exemptos. Si Presbyteri sæculares sint, quibus incumbat cura animarum, ii Episcopi visitationi, correptioni & jurisdictioni subjiciuntur, in omnibus quæ ad animarum salutem & Sacramentorum administrationem pertinent, juxta Concilium, & Constitutionem Gregorii XV. circa privilegia Exemptorum.

Si nullam animarum curam gerant, possunt ab Sess. 6. c. 3.
Episcopo visitari, ut Apostolicæ Sedis Delegato. Possunt etiam causæ eorum criminales examina- Sess. 14. c. 4.
ri, & pœnæ in eos decerni ab Episcopo in cujus Diœcesi resident, etiam extra tempus visitationis. Quod intelligitur de sæcularibus privilegio personali exemptis. Si exemptio enim communis esset loco & personæ, non posset Episcopus suam exerere jurisdictionem, nisi tribus casibus, de quibus infrà.

Canonici & Capitula Cathedralium Ecclesia- Sess. 6. c. 4.
rum & Metropolitanarum, visitationi & correptioni Episcopi subjiciuntur, etiam ut Delegati Sedis Apostolicæ, nulla Exemptionum ratione habita. Præscripta est enim ratio & via, qua Episcopus Sess. 25. c. 6.
jurisdictionem suam in Capitula Exempta exerere debeat, sive tempore visitationis, sive alio quolibet.

VI. Sed si personæ sint Regulares Exemptæ, aut Sess. 6. c. 3.
sedes illis est in Monasterio, aut extra. Si habitant Sess. 14. c. 4.
extra Monasterium, visitari & corripi possunt ab Episcopo, ut Apostolicæ Sedis Delegato; nimirum tempore visitationis, juxta Decreta Concilii. Pius IV. idem jus prorogavit etiam extra visitationem, si Episcopi in Diœcesi sua residerent. Apostatæ & qui ejecti sunt ex Regularium grege & domo, ii jurisdictioni quoque Episcopi subesse declarati sunt à Congregatione Concilii. Denique Regulares Sess. 7. c. 14.
exempti, & extra Monasteria commorantes, coram Ordinario conveniri possunt, tanquam delegato Sedis Apostolicæ, à personis miserabilibus, ut debita exolvere cogantur.

Si exempti autem Regulares in Claustris ma- Sess. 24. c. 11.
nent, nulla ratione subjiciuntur, nec visitationi, nec jurisdictioni Episcopali.

Et quanquam Decretali *Volentes*, *In Sexto*, subji- Sess. 25. c. 20.
ciantur Exempti Episcopo, si vel crimen admissum, vel contractus initus, vel res de qua controvertitur, sita sit extra locum exemptum: quanquam denique ea Decretalis à Concilio Tridentino sit inno- Sess. 7. c. 14.
vata: declaravit tamen sacra Concilii Congregatio, nullo horum casuum Regulares subjici Ordinario, quòd sint specialiter privilegiati.

Æstimantur autem in Monasterio residere, quando commorantur in Parochiis illi unitis. Itaque si ibi aliquid criminis committant, quod nec ad animarum curam spectet, nec ad Sacramentorum dispensationem, Episcopus cognoscere de iis non potest, ut in Congregatione Concilii decretum fuit. Perinde habet juxta eandem Congregationem, si resideant in domo aliqua erigendo Monasterio destinata,

ſtinata, ſub unius Superioris regimine, & Regulæ obſervantia.

Eadem hæc exemptio porrigitur ad perſonas ſæculares, quæ reſident & miniſtrant intra ambitum Monaſterii, & ſub obedientia Superioris degunt, juxta Concilium Tridentinum, & Bullam Gregorii XIII. *Circumſpecta*.

Se 24. c. 11.
Se 25. c. 12.

VII. Quæ cùm ita ſe habeant circa Exemptos Regulares in Monaſteriis ſuis commorantes, multæ ſuperſunt ſpecies, in quibus ſubjiciuntur Epiſcopo, vel ex Decretis Concilii Tridentini, vel ex Bullis poſteriorum Pontificum. Namque

1. Si inſiliant *ipſi* in adminiſtrationem alicujus Sacramenti ſine Paſtoris licentia, aut etiam accepta Paſtoris licentia, ſi quid gravius peccent in ipſa adminiſtratione, Bulla Gregorii XV. de Exemptionibus, ſubjiciuntur juriſdictioni, viſitationi & correptioni Epiſcopi, ut Apoſtolicæ Sedis Delegati.

2. Bulla eadem Gregorii XV. correptioni Epiſcopi illos ſubjicit, ut Delegati Sedis Apoſtolicæ, quoties criminis aliquid committunt adversùs eos qui reſident in Monaſteriis Puellarum, aut contra earum clauſuram, aut in adminiſtratione earum rei & ſubſtantiæ temporalis.

3. Per eam quoque licet Epiſcopo, per ſe, vel per Vicarium adeſſe, vel præeſſe electioni Abbatiſſarum, cum Superioribus Regularibus.

4. Per eam non licet Regularibus, ut Monialium ſibi ſubjectarum Confeſſiones audiant, ſine Epiſcopi approbatione.

5. Jubet eadem ipſa Gregorii XV. Conſtitutio, ut Regulares qui bona adminiſtrant Monialium, quotannis ad ratiocinia vocentur ab Epiſcopo coram Regularibus Superioribus. Poteſt etiam, cùm juſtæ ſuberunt cauſæ, poſtulare Epiſcopus, ut Superiores Regulares his ſive Confeſſoribus ſive Adminiſtratoribus aliis ſubjiciant: & ſin minùs ſibi pareatur, poteſt illos amovere.

6. Concilium Tridentinum Decretum innovans Concilii Lateranenſis ſub Leone X. adversùs eos qui libros typis edi curant ſine nomine & ſine approbatione, jubet ut Regulares approbationem petant Epiſcopi, vel ejus qui ab eo ad id muneris fuerit delegatus.

Trid. Seſs. Laterc. ſs. 10.

Seſſ. 5. c. 1.

7. Si negligant Abbates lectionem Scripturæ inſtituere, ubi commodè fieri poterit, Epiſcopus ut Delegatus Papæ eos ad id compellet, & remediis juris utetur: nec ſinet huic lectioni præfici quemquam, antequam ejus vitam & doctrinam ipſe examinarit. Quod tamen non debet ad eos trahi, qui ita prælegunt in Clauſtris Monaſteriorum.

8. Ne in propriis quidem Eccleſiis poſſunt Regulares concionari, niſi accepta Epiſcopi benedictione: nec in alia quavis Eccleſia ſine ejus licentia: nec denique in ulla prorſus Eccleſia *Epiſcopo contradicente*. Decreverat antè Congregatio Concilii, Regulares qui in his contra Epiſcopum peccarent, plecti non poſſe niſi à Superioribus Clauſtralibus; at Bulla Gregorii XV. eos hìc correptioni ſubjecit Epiſcopi: cui acceſſit poſtea Congregatio Concilii ſub Urbano VIII. qui ſpeciali quodam Brevi declaravit quantum intereſſet inter denegatam ab Epiſcopo benedictionem, vel permiſſionem, qua repulſa non prohibetur Regularis prædicare in Eccleſia ſui Ordinis; & expreſſam prohibitionem, tum enim omnino non poteſt, ne in ſui quidem Ordinis Eccleſia.

Seſſ. 5. c. 2.
Seſſ. 24. c. 4.

9. Prædicatione interdicere debet Epiſcopus Regularibus, qui errores ſpargunt in propriis etiam Eccleſiis. A Congregatione Concilii declaratum eſt, poſſe eum confeſſionem fidei ab illis antè exigere, quàm prædicare permittat.

Seſſ. 5. c. 2.

10. Regulares qui Conſervatores eligent, vel iis utentur, non ad eum modum qui præſcriptus eſt à Concilio Tridentino, & à Conſtitutione Gregorii XV. privantur voce activa & paſſiva; eorumque Conventus Conſervatorum opera & tuitione per unius anni ſpatium uti non poſſunt, eoque tempore omnes eorum cauſæ judicio Epiſcoporum finientur. Si poſt annum ceſſent eligere Conſervatores, & electionis chartam deferre ad Epiſcopi tabularium, juriſdictioni Epiſcopi ſubjiciuntur, donec id præſtiterint. Denique novos Conſervatores non ſubrogabunt, niſi quinquennio quoque: niſi legitimæ urgeant cauſæ, quas vel Pontifici, vel Epiſcopo, ut viſum eis fuerit, approbabunt.

Seſſ. 14. c. 5.

11. Juxta Concilium & Concilii Congregationem, nec publicare Indulgentias poſſunt, quamvis vetuſtas, ſine licentia Ordinarii: nec Collectas facere extra loca, ubi ſitum eſt eorum Monaſterium, niſi exhibita Epiſcopo licentia Superiorum: nec in alia Diœceſi, ſine Diœceſani permiſſione: nec denique alios his publicis Collectis præficere, quàm Ordinis ſui Fratres.

Seſſ. 22. c. 9.

12. Dominicanis & Franciſcanis conceſſerat Honorius III. ut in Altaribus portatilibus celebrare poſſent, etiam ſine licentia Epiſcopi. Hoc privilegium revocatum eſt à Concilio, & à Congregatione Concilii, moxque à Pio V. in Extravaganti anni 1566. qua Regulares omnes ſubjiciuntur Epiſcopis, eorumque mandatis ſuper celebratione Miſſarum, atque adeo pœnis, ſi quid in ea re peccent.

C. In his de Privil.
Seſs. 22. c. unico, de celebr. Miſs.

13. Si Regulares Adminiſtratores ſint Confraternitatum, vel Hoſpitalium, Epiſcopo rationes omnium reddent, ſuberuntque pœnis ab eo decernendis, ſi quod peccarint. Non ita autem res habet in Fabricis Eccleſiarum ſuarum, ut à Congregatione declaratum eſt.

Seſs. 22. c. 8. 9.

14. Si ſint Confraternitates Laicorum in Eccleſiis Regularium, penes Epiſcopum erit jus eas viſitandi, & rationes expendendi.

Ibidem.

15. Declaratum eſt & illud à Congregatione, ſubeſſe Regulares Decretis Concilii circa Ordinum interſtitia. Itaque nec ad ſuperiores poſſunt Ordines progredi, niſi inferiorum muniis perfuncti ſint; nec primo initiari Ordine ſacro, niſi poſt annum quàm Minores ſuſceperint: nec creari Presbyteri, niſi integro interlapſo anno poſt Diaconatum, niſi urgeat vehementior neceſſitas, quam ediſſeret Superior Clauſtralis in Litteris dimiſſoriis: ſed in unius Epiſcopi arbitrio & poteſtate erit dijudicare, an diſpenſationi locus ſit.

Seſs. 22. c. 11. 12. 13.

16. Non poſſunt Regulares Confeſſiones excipere Laicorum, ac ne Presbyterorum quidem ſæcularium, niſi approbati fuerint ab Epiſcopo, cui pœnas dabunt, ut Delegato Sedis Apoſtolicæ, juxta Conſtitutionem Gregorii XV. ſi id tentaverint ſine ejus permiſſione, aut ea temporis lapſu extincta, vel revocata.

Seſſ. 23. c. 15.

Quippe Congregatio Epiſcoporum & Regularium, adeoque & Tridentina, ſtatuerunt, 1. Poſſe ab Epiſcopo approbari Regulares ad certum tempus, quo elapſo elabitur & eorum poteſtas. 2. Poſſe approbari ad beneplacitum, donec revocetur indulta facultas. 3. Denique poſſe approbari, nullo certo limitato tempore: tumque ſi quid de novo peccetur in ipſo Confeſſionum negotio, poſſe ab Epiſcopo revocari approbationem, nec teneri tamen illum Superioribus Clauſtralibus cauſas exponere revocationis. Sed quanquam nihil novæ culpæ incurrat, ſi à Vicario Generali tantùm approbatus ſit Regularis: poteſt illum Epiſcopus ad novum vocare examen; & ſi minùs idoneum judicet, prorſus abjicere. Quod nequaquam poteſt, ſi examinaverat ipſe, & in perpetuum approbaverat. Poteſt tamen is vel tum à ſucceſſore revocari.

17. Jubentur à Concilio Tridentino intereſſe Epiſcopali Synodo Exempti omnes, qui nulli ſubſunt Capitulo Generali, & qui intereſſe tenerentur, ſi nulla Exemptione gauderent. Qui Rectores ſunt Parochiarum, vel aliarum Eccleſiarum ſæcularum, tenentur & ipſi adeſſe, quamvis unitæ ſunt Eccleſiæ. Congregatio Concilii non cenſuit teneri Abbates, quibus nec Conventus ſunt ulli, nec animarum

Seſſ. 24. c. 2.

marum cura. Si Regulares administrent Parochiam per Vicarium sæcularem ab Episcopo approbatum, sufficit ut Synodo adsit Vicarius. Parochi qui nullius sunt Diœcesis, adesse debent Synodo Episcopi propioris, à quo & visitari possunt.

Sess. 25. c. 3. 18. Debet Episcopus collaborare cum Superiore Claustrali, ad definiendum numerum Monialium Regularibus subjectarum, juxta Congregationem Concilii, & Constitutionem Gregorii XIII. *Deo sacris virginibus*.

Ibidem. 19. Nova non possunt erigi Monasteria Monachorum vel Monialium, nisi de licentia Episcopi. Prohibuit Decreto quodam suo Clemens VIII. ne paterentur Episcopi nova construi Monasteria, nisi convocatis auditisque Superioribus antiquorum ejusdem loci Monasteriorum, ut rescisant an iis alendis locus sufficiat. Aliud Decretum promulgavit Gregorius XV. quo vetuit novos exædificari Conventus, nisi vel redituum, vel eleemosynarum ea foret copia, qua sustentarentur duodecim saltem Monachi, ut ne minoris ullos numeri esse permitteretur. Voluit denique Urbanus VIII. ut quæ posthac extruerentur Monasteria, in quibus pauciores essent quàm duodecim Monachi, ea jurisdictioni Episcopi & correptioni subessent.

Cùm Pius V. in sua de clausura Monialium Constitutione, sanctæ Sedi reservaverit potestatem transferendæ Abbatissæ ab uno Monasterio in aliud quod recens construitur: inde Fagnanus ait inoleviſſe morem, ut nova Monasteria ipsius Papæ auspiciis & authoritate erigantur, quanquam à Concilio Episcopis ea concessa sit potestas.

Sess. 25. c. 4. 20. Possunt Regulares ab Episcopo plecti, ut Ordinis sui desertores, quando deprehenduntur extra Monasteria, sine Obedientiæ charta, quo se cumque tegant fuco & prætextu, quasi pergant ad Superiores; cùm ne id quidem possint sine eorum licentia scriptis mandata.

Ibidem. 21. Qui ad studia Universitatum generalia ablegantur Regulares, ii Episcopi jurisdictioni & censuræ subsunt, nisi commorentur in Monasterio.

Sess. 25. c. 5. 22. Episcopus ut Papæ delegatus, nullo non jure, nulla non potestate fretus est, ut clausuram Monialium strictissimè servari cogat, earum etiam quæ Regularibus parent. Censuit Congregatio Concilii, ad id eum posse visitare Monasteria, separatim interrogare Moniales, & clausuræ infractores canonicis pœnis comprimere.

Ibidem. 23. Moniales Professæ non possunt egredi Monasterio, ad tempus quantulumcumque, nisi permittente Episcopo, juxta Concilium. Porro ex Bulla Pii V. non debet permittere Episcopus, nisi tribus his casibus, pestilentiæ, lepræ, incendii. Ex Concilio eodem Tridentino, ingredi in Monasterium nemo potest, nisi Episcopo vel Superiore permittente, prout Episcopo vel Regularibus subjicitur Monasterium, uti a Congregatione Concilii declaratum est. Sed ubi consuetudine præscriptum esset, ut solus Episcopus eas licentias daret, etiam ad Monasteria Regularibus subdita, consuetudini standum esset, juxta Congregationis scita. Eodem se res habet modo de alloquendis ad cratem Monialibus. Si præscripta est consuetudo, ut id solus annuat Episcopus, ab ea discedendum non est. Alioqui eas licentias dabunt Superiores Regulares, in Monasteriis sui juris, quanquam Congregatio Episcoporum & Regularium decreverit tandem ipsa quoque eas licentias vel tum ab Episcopo ipso subscribi debere.

Sess. 25. c. 7. 24. Si cui Monasterio nulla sit Monialis satis idonea, quæ Abbatissæ locum vacuum impleat, poterat ex Concilio Tridentino Episcopus ex alio Monasterio dignam accersere. Eam Pius V. potestatem Papæ integram servari voluit. Consensu Superioris Regularis confirmantur electiones Abbatissarum in Monasteriis Regularibus. Superioris est etiam Regularis, Confessarios ut designet Extraordinarios, juxta responsa Congregationis. At nunc servanda est Constitutio Gregorii XV.

Sess. 25. c. 25. Monasteria Monialium immediatè subjecta Sedi Apostolicæ, reddita sunt nunc potestati Episcoporum, ut Papæ Delegatorum.

Sess. 25. c. 26. Si Ecclesiæ Monasterii incumbit cura animarum, non possunt ibi Regulares Vicarium constituere, etiam amovibilem, nisi post examen & consensum Episcopi, aut ejus Vicarii Generalis. Congregatio Concilii decrevit non posse ab Episcopo ibi constitui Vicarios perpetuos: nec à Regularibus ipsis ibi debere Vicarios constitui, nisi Monachos revocabiles. Agit alibi Concilium de Parochiis unitis Monasterio, & potestatem facit Episcopo perpetuas ibi Vicarias constituendi, si necessarias existimet. Sess. 7. c.

27. Nisi Monasteria quæ nec Capitula habent, nec Superiores Generales, in unam se Congregationem consocient, ut posthac possint habere, saltem ubi interpellata fuerint à Metropolitano: jam tum & Conventus & Monachi Episcopis subjiciuntur. Sess. 25. c.

Sess. 25. c. 1. 28. Debent in Ecclesiis suis Regulares publicare, & servare Censuras, & Interdicta, quæ vibrarit Episcopus. Censuit sacra Congregatio non posse eos ad Mysteria celebranda admittere in suis Ecclesiis Presbyteros sæculares aliarum Diœceseon, sine Episcopi scripto, quo id permittatur, si ita servari sanxerit Episcopus.

Ibidem. 29. Mandatis Episcopi de Festorum celebratione parere debent Regulares, ex ipso Concilio. Quod declaravit Congregatio Concilii non spectare nisi ad Prædicationes in Evangelia Festorum dierum: nec enim teneri ad Officia ipsa Canonica immutanda.

Sess. 25. c. 1. 30. Potest Episcopus dissidia omnia Exemptorum quoad prærogativas sedendi, aut procedendi in Processionibus & Exequiis, sine appellatione terminare.

Ibidem. 31. Exemptos omnes Regulares Sæcularesque potest Episcopus cogere, ut Processionibus intersint, nec abstinere Censuris juxta Congregationem, à quibus absolvi non poterunt, nisi ab Episcopo ipso, vel à Papa. Excipiuntur à Concilio, qui claustris septisque suis nunquam egrediuntur. Excepit & Gregorius XIII. Monasteria, quæ absunt ab urbibus, plus quàm dimidio milliari. Ibidem.

Sess. 25. c. 14. 32. Si Regularis in Monasterio degens, extra Monasterium tamen grave facinus perpetrarit, quod offendiculo plebi fuerit, corripi debet à Superiore Regulari intra tempus ab Episcopo præscriptum; alioqui & exauthorabitur Superior, & Monachus Episcopo pœnas dabit. Addit Clemens VIII. in speciali Constitutione anni 1596. si Superior Monachum sceleris reum in aliam ableget Diœcesin, cogendum esse, ut eum revocet tempore quod præfiniet Episcopus: alioqui alterius Diœcesis Episcopus à Collega & Coepiscopo monitus fugacem Monachum pœnis subjiciet. Declaratum est autem à Congregatione tunc peccari extra Monasterium, cùm peccat Monachus in Ecclesia ipsa Monasterii, nisi fores essent occlusæ, & soli adessent Monachi.

Sess. 25. c. 16. 33. Novitiorum renunciationes & obligationes, quæ fiunt bimestri spatio ante professionem, irritæ sunt, nisi fiant cum licentia Episcopi, vel Vicarii ejus Generalis. Potest & Censuras intentare Episcopus, ut cogat Monasteria, Novitiis sua omnia restituere, si qui ante professionem resiliant.

Sess. 25. c. 17. 34. Episcopi est per se aut per delegatum examinare, an Sanctimoniales plena libertate, quæ duodecim annis majores sunt, religiosum induant habitum, ac deinde suo singulæ tempore profiteantur: & an illæ quæ habitum induerunt sacrum ante annum ætatis duodecimum, ætate deinde legitima, & libertate plenissima professionem edant. Tenetur quippe Præposita Monasterii Episcopum monere,

nere, uno antè menſe quàm fiat profeſſio; alioqui arbitrio Epiſcopi ſuſpendetur.

Seſſ. 25. c. 19. 35. Nullitas profeſſionis non poteſt dijudicari, niſi à Superiore Regulari & Epiſcopo conjunctim. Sive, ut declaravit Congregatio Concilii, Monachus abſolvi ſe petat, ſive Monaſterium eo ſe cupiat exonerari.

Seſſ. 25. c. 22. 36. Si Capitula, vel Provinciales ſupiniùs agant, nec executioni mandent decreta Concilii Tridentini, quæ ad Reformationem pertinent: ſupplebunt in eorum vicem Concilia Provincialia, & Regulares ejuſdem Ordinis deſignabunt, qui rem perficiant.

Seſſ. De reform. c. 13. 37. In Eccleſiis ubi ante quadraginta annos quarta pars obventionum exequialium, ad Cathedralem, vel ad Parochialem Eccleſiam ſpectabat, eadem illis redintegrabitur, nulla habita ratione privilegiorum, quibus exinde attributæ fuerant, vel Monaſteriis, vel aliis piis locis.

38. Si qua Monachus publico ſe crimine illaqueavit excommunicatione, cenſuit Congregatio Concilii, poſſe illum ab Epiſcopo denuntiari excommunicatum, ut vitari poſſit.

39. Cenſuit eadem Congregatio, idque à Gregorio XIII. confirmatum eſt, Religioſos ſancti Joannis Hieroſolymitani, qui in Epiſcopos graviter delinquebant, quique eorum juriſdictioni adverſabantur, poſſe corripi plectique ab iiſdem Epiſcopis.

40. Declaratum ab eadem eſt non poſſe Regulares Sanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum palam & cum pompa ſuis etiam in Eccleſiis exponere, niſi juſta & publica cauſa, quam Epiſcopus approbaſſet: pro neceſſitatibus enim privatis unum id annuitur, ut ſacratiſſimi Tabernaculi valvulas aperiant.

41. Decretum ab eadem eſt anno 1625. & ab Urbano VIII. confirmatum, ut poſthac Monaſteria, ubi ali non poſſent duodecim Monachi, Epiſcopi ſubſint juriſdictioni & correptioni.

42. Urbanus VIII. Conſtitutione ſua *In ſuprema* anno 1627. Ordinarii juriſdictioni ſubjecit Monachos omnes pecuniæ adulteratores.

43. Monaſteria omnia, ubi non ſaltem ſex Monachi ſunt, quorum quatuor ſint Presbyteri, Epiſcopi juriſdictioni ſubjiciuntur.

In l. 1. Decret. part. 1. pag. 104. VIII. Hactenus ex Fagnano, qui idem ipſe rurſus alibi promit Cenſuram Alexandri VII. Papæ anno 1659. contra aliquas propoſitiones Mendicantium Andegavenſium, qui Tridentino Concilio non poſſe jactabant ſua coarctari privilegia in Galliis, quæ ejus necdum admiſiſſent niſi Decreta fidei: approbationes Confeſſariorum ab Epiſcopis nec limitari poſſe, nec revocari: poſſe Exemptos ſine licentia Epiſcoporum abſolvere à peccatis, quæ illi ſibi reſervaſſent: poſſe Mendicantes ab Magiſtratu Civili mandata depoſcere ad concionandum, cùm Epiſcopi dare detrectabant. Pontifex propoſitiones has omnes accuratiſſimo præmiſſo examine proſcripſit.

In l. 1. Decret. Part. 2. pag. 394. IX. Profertur alibi ab eodem Fagnano Decretum Innocentii X. & Reſponſio Congregationis Cardinalium ſuper diſſenſionibus in India exortis inter Epiſcopum Angelopolitanum & Jeſuitas; ubi confirmantur quæ ſuprà attigimus circa Confeſſiones & Prædicationes: & poteſtas qua Gregorius XV. armavit Epiſcopos, ut Cenſuratum fulmina excutiant in Regulares, qui ab his Decretis deviabunt. Ex quo illud exiſtit, non potuiſſe Conſervatores quos Jeſuitæ elegerant, tela excommunicationis in Epiſcopum & Vicarium ejus Generalem intorquere.

Cæterùm eadem hæc ipſa Cardinalium Congregatio eodem tempore reſpondens ad multas quæſtiones ab eodem Epiſcopo Angelopolitano propoſitas, declaravit, nec Jeſuitas, nec Regulares ullos præſidio Conſervatorum ſuorum ſubducere ſe poſſe ei ſubjectioni, qua eos Tridentinum Concilium ſubjicit Epiſcopis: ſi qua autem venditarent privilegia, quæ his Decretis Tridentinis eximerent, jure exigere Epiſcopos, ut ea ſibi repræſententur: ſi qua caligo verbis privilegiorum ſubeſſet, recurrendum eſſe ad Sedem Apoſtolicam; grangias, cellas, aliaque loca, ubi unus & alter tantùm eſſet Monachus, non gaudere Monaſterii privilegiis: nec ibi poſſe ſervis ruſticiſque ad Paſcha Euchariſtiam adminiſtrari: poſtremò Decretum quidem illud Congregationis Epiſcoporum & Regularium anno 1615. editum, quo cavetur ne Epiſcopi ſuſpendant Confeſſarios ſimul omnes unius Monaſterii, niſi conſulta Congregatione ipſa: Decretum, inquam, illud, non porrigi quidem ad Epiſcopos Indiarum: nec tamen uti eos debere ea poteſtate, niſi graviſſimis de cauſis, ſuper quibus ſacra Congregatio eorum conſcientias oneraret.

L. 5. Decret. Part. 2. p. 64. X. Rurſum alibi refert idem Fagnanus Reſponſa Congregationis Concilii ad dubia quædam circa Bullam Gregorii XV. anno 1622. quibus conſtat non poſſe viſitari ab Epiſcopo nec ſanctiſſimum Sacramentum, nec Tribunalia Confeſſariorum, nec Altaria Eccleſiarum Regularium, quibus nulla imminet cura ſalutis ſæcularium perſonarum: conceſſa Epiſcopis in Regulares jura non porrigi ad eos qui nullius ſunt Diœceſis, aut in eos qui juriſdictionem obtinent Epiſcopalem; approbatos ab Epiſcopo ad excipiendas ſæcularium Confeſſiones, non ſtatim approbatos cenſeri poſſe ad Confeſſiones Monialium: nec approbatos ad unum Monaſterium, ad alia approbari.

Advertir denique idem Scriptor Capellas ipſas Regias & earum Capellanos, nullis ſe tueri poſſe privilegiis, ut non viſitentur ab Epiſcopo, juxta Decretum Concilii à ſacra Congregatione declaratum. Verùm extra viſitationem illibata conſtare earum privilegia, juxta idem Concilium, in quo innovatur Decretalis Innocentii III. *Cum Capella*.

Seſſ. 6. c. 4.

Seſſ. 25. c. 6.

Seſſ. 24. c. 11.

XI. Unum hoc obiter addam de locis nullius Diœceſis, cujuſmodi memorandum exemplum oculis ſubjicit Ordericus Vitalis anno 1050. Cùm enim dominus cujuſdam in Normannia latifundii didiciſſet ab incolis loci, ſe nullius eſſe Diœceſis; *Dixerunt ſe nullius Epiſcopatus eſſe*; ſubjecit ſe ipſe, cum aliis quibuſdam Nobilibus, quorum prædia ejuſdem conditionis erant, *quæ terræ ſimili libertate abutebantur*, Epiſcopo Lexovienſi, quem inter vicinos Epiſcopos pietate inſigniorem compererat. Indulgeat ſuo quiſque ingenio, ut exiſtimet, an ea fuerit olim Epiſcoporum incuria, an incogitantia.

Du Cheſne Hiſt. Norman. p. 464.

Cenſent Canoniſtæ triplicis eſſe generis loca nullius Diœceſis, origine, privilegio, præſcriptione; & quæ ſunt ab origine, ea olim prætermiſſa fuiſſe in ea partitione quæ facta fuit Epiſcoparuum. Verùm hæc partitio prorſus commentitia eſt, nec fieri potuit niſi per lentiſſima Evangelicæ prædicationis incrementa, adeo ut exordia Eccleſiarum ſingularum lateant ferè, & doctiſſimos fallant. Incogitantiæ ergo potiùs tribuerim, vel forſan etiam negligentiæ, hanc tam diutinam harum Eccleſiarum ab aliis ſejunctionem.

Fagnan. in l. 3. Decret. Part. 1. pag. 379.

Privilegio autem poteſt Eccleſia quæpiam bifariam nullius eſſe Diœceſis. Puta cùm Epiſcopalis aliqua Sedes extinguitur, ut Eccleſia Montis Caſſini, cui ſuus fuit olim Epiſcopus, & quæ extincto Epiſcopatu facta eſt nullius Diœceſis. Repudiata eſt enim à ſacra Congregatione improba eorum ſpes, qui volebant Epiſcopalem adhuc Eccleſiam eſſe, aut propriam illi adhuc ſupereſſe Diœceſin.

Vel cùm Papa bipartitur Epiſcopatum aliquem, aut aliquam ab eo partem abſcindit, in qua Prælatum inferiorem inſtituit, cum juriſdictione quaſi Epiſcopali. Si hæc portio ſciſſa, ſit in extrema Diœceſeos ora, tunc Eccleſia illa nullius Diœceſis & in nulla Diœceſi erit. Cujuſmodi eſt Abbatia Caſtri Durandi, ab Epiſcopatu Urbinate ſciſſa. Si verò ea portio truncata à reliqua Diœceſi in meditullio

Ibidem.

ejus

ejus sit, tum ejus Ecclesia in Diœcesi: non tamen de Diœcesi erit, immo nullius Diœcesis erit. Ejus generis est Abbatia sancti Joannis in Episcopatu Theatino.

Ibidem. Denique præscriptione fit Ecclesia aliqua nullius Diœcesis, cùm Prælatus inferior præscribit jurisdictionem omnem Episcopalem in Clerum & in populum portionis alicujus Diœceseos Episcopalis, possessione annorum quadraginta, quæ sit cum titulo, vel immemoriali. Sunt Canonistæ, qui negent id fieri posse; portenti enim simile esset corpus biceps. At contrà alii dicunt, negari non posse quin jurisdictio Episcopalis possit præscribi. Tunc ergo non corpus biceps, sed ex uno duo fieri corpora, suo quæque capite instructa. Missam facio quæstionem, quam idem Fagnanus ventilat: An Abbates qui nullius sunt Diœceseos, & quasi Episcopali jurisdictione gaudent in Clerum & populum, possint cognoscere de causis matrimonialibus & criminalibus.

Fagn. in l. 5. Decr. Part. 2. pag. 14. &c.

Memoires du Clergé, ultimæ edit. Tom. 1. pag. 964. & seq. XII. Quæ prolata hìc sunt à nobis Decreta, magna ex parte confirmata & innovata invenies in Comitiis Generalibus Cleri Gallicani, annis 1625. 1635. 1645. Superiores Regularium Parisiensium his Cleri statutis subscripsere. Consuli possunt & Edicti Blesensis articuli 25. 26. 27. & 30. Articuli item 6. & 7. Edicti anni 1596. Item & 4. Edicti anni 1629.

XIII. Denique Clemens X. anno 1670. Bullam *Superna* promulgavit, qua potestati subjecit Episcopi & pœnis ab eo decretis Regulares, qui eo expresè prohibente prædicarint: si in una approbati Diœcesi, in aliam migrent, ubi non sint approbati, non posse ibi excipere Confessiones eorum, qui primæ sunt Diœcesis incolæ: approbatos ad Confessiones sæcularium, rursus approbandos esse ad Monialium; Regulares qui Confessiones excipiunt aliorum sui Monasterii Regularium, posse excipere & sæcularium domesticorum, & commensalium, non aliorum qui ministrant quidem & ipsi Regularibus, non autem eandem domum incolunt; quibus facultas est absolvendi à casibus Papæ reservatis, non statim posse à reservatis Episcopo, nisi ipse concesserit: denique Confessarium in una approbatum Diœcesi, posse ibi absolvere Pœnitentes alterius Diœcesis à casibus Episcopo alterius hujus Diœcesis reservatis, non reservatis autem in ea Diœcesi, ubi ipse Confessiones excipit: nisi intellexerit fraudulentè, & ad declinandam Episcopi sui authoritatem, hosce Pœnitentes ab altera in alteram Diœcesin ventitare.

XIV. Cæterùm si tam frequenter non in hoc tantùm capite, sed & tota in hac lucubratione nostra, Fagnani nomen, & laus, & excerpta commendantur, id eo factum est, quòd compertum sit, per annos ampliùs quinquaginta, & eo ipso tempore quo hæc ipsa scriberentur, affuisse illum & plerumque præfuisse negotiis & causis omnibus, consultationibus, deliberationibusque Ecclesiæ Romanæ. Tantæ & tam diutinæ rerum experientiæ accesserunt studia & meditationes. Non tam illum ego ut Canonistam suspexi, quàm ut historicum, testemque locupletissimum rerum in Romanis Tribunalibus definitarum. Quæ ex eo à me excerpta sunt, ea ad accuratissimas pietatis & sanctioris disciplinæ regulas accommodatissima sunt. Si quando ab iis ille discedit, quæ à Scriptorum Gallicanorum doctrina, & à Jurisprudentia nostra forensi abhorrent, ea ego ne attigi quidem, ut quæ aliena prorsus essent à meo instituto.

CAPUT XLI. P. 4. l. 1. c. 58.

De Exemptionibus Capitulorum Cathedralium. Exemptiones quorundam Episcoporum. De Episcopis Monasteriorum.

I. Exempla exemptionis quorundam Capitulorum.
II. Immunitas Capituli Lincolnienſis à Rege concessa, à Legatis Pontificiis, ab Archiepiscopo, ab Episcopo proprio.
III. Antiquissima origo harum immunitatum inde est, quòd ad communis vitæ societatem perduci & constringi non potuerint Canonici, nisi interior jurisdictio abjiceretur Capiti, vel Decano.
IV. Incredibilis multiplicatio harum Exemptionum.
V. Limites ei præscribuntur à Concilio Constantiensi.
VI. Earum aliquæ authoritatem nactæ ex ipso Juris Civilis contextu.
VII. Capitula exempta Episcoporum visitationi & correptioni subjecit Concilium Tridentinum.
VIII. Cur Hispaniæ omnia, Italiæ nulla Capitula à jurisdictione Episcopi immunia sint.
IX. De potestate dandi Litteras dimissorias.
X. De Privilegiis quæ ipsi contulerunt Episcopi.
XI. Cur Capitula Galliarum interceſſerint promulgationi Concilii Tridentini.
XII. De Capitulis Cathedralibus, quæ non Episcopi, sed Archiepiscopi immediatæ jurisdictioni subjiciuntur.
XIII. Mira & varia potestas Archiepiscopi Cantuarienſis in Diœceſibus Suffraganeorum ſuorum.
XIV. De Archiepiscopo Strigonienſi.
XV. De Capitulis Provinciæ Remenſis.
XVI. De Episcopo Veronenſi.
XVII. De Episcopis à Metropolitani obedientia absolutis.
XVIII. De Metropolitanis nulli Primati obnoxiis.
XIX. De Abbatiis, quibus proprius fuit Episcopus.
XX. De Abbate Cardinali Vindocinenſi.

I. ETsi ratò, aliquando tamen tam asperos & impotentes experta sunt Capitula Episcopos, ut & ipsi privilegiis se munire studuerint. Inter Epistolas Alexandri III. Papæ amarulentissimæ leguntur querelæ Capituli Aurelianensis de Episcopi sui infestationibus. Hic idem Pontifex à Capitulo Cabilonensi interpellatus, quòd Episcopus rejiceret eos omnes qui ei offerebantur instituendi ad regendas Parochias Capitulo obnoxias: concessit ut ter repulsam passi à Cabilonensi, præsentarent illos Augustodunensi, ut ab eo instituerentur in Parochiis vacantibus; denique prohibuit ne interdici ab Episcopo Cabilonensi, suspendi, vel excommunicari possent Clerici Ecclesiæ suæ Cathedralis, nisi monito priùs Capitulo, si vel maximè præsto esset Capitulum, ut in reos animadverteret. Meminit Matthæus Paris Episcopi Lincolnienſis, qui visitationem Capituli aggressus est præter consuetudinem quæ id juris Decano vendicabat. Ita ille anno 1239. *Ut postpositio Decano Lincolnienſi, ab ipso Episcopo contra consuetudinem Ecclesiæ infra tempus, cujus non extat memoria, visitarentur.* Ea ergo immunitas consuetudini potiùs quàm privilegio superstructa fuerat.

Post Epist. 105.

Append. 3. Epist. 7.

II. Viderit tamen Matthæus Paris, an id satis concinat cum alia ejus narratione anni 1241. nimirum Vuillelmum Ruffum Angliæ Regem innovata, & quasi à fundamentis restaurata Lincolnienſi Ecclesia, ipsaque Episcopi Sede, post diutinum interregnum, duos accersiviſſe Cardinales Legatos, octo Archiepiscopos, Episcopos sexdecim, qui consensione unanimi statuerunt, ut Canonici sæculares Cathedralis hujus Ecclesiæ subjicerentur visitationi & correctioni Decani: si quis eorum verò contumacior esset, uno & altero anno à Beneficio suspende-

penderetur; si ne ea quidem pœna frangeretur ejus contumacia, tum verò res ad Episcopum devolveretur. Si verò ne Episcopo quidem cederet cervicosus & pertinax Canonicus, tum potestatem suam interponeret Rex, & Beneficio spoliatum gravioribus pœnis coerceret. Habes hìc Capituli & primariam institutionem & primævam libertatem ab ipsa sui origine, confirmatam à Papa, à Rege, ab Archiepiscopo, ab Episcopo proprio, & ab aliis Episcopis compluribus. Ita jure devoluto duntaxat Episcopus in Capitulum suam explicabat jurisdictionem, cùm Decanus cessabat, vel Canonici à Decano canonicè correpti non resipiscebant.

III. Non abludit à vero complures Capitulorum Exemptiones hujus persimiles fuisse. Cùm enim Capitulum Congregatio quædam esset communis vitæ vinculo sibi colligata, rerum ipsa natura & necessitas cogebat, ut authoritate quadam speciali muniretur Superior, veluti Caput in membra, maximè inter initia, ubi sincera fervebat pietas, & ubi jurisdictio plurimis leniebatur blandimentis, & occultè tantùm exercebatur. Recentissimæ Congregationes Ecclesiasticæ exemplo esse & argumento possunt. Etsi enim nihil omnino Exemptionum affectent, & Episcopo omnino subesse se glorientur: non possunt tamen Episcopi, quin regimen, monitiones, correptionesque permittant prorsus Superioribus ejusdem cœtus, ipsi ad insolitos tantùm & graviores casus authoritatem suam interposituri. Interim verò arbitrariæ hæ concessiones senescunt, & vetustate roborantur, præscribunturque. Denique Episcopus Lincolnienſis anno 1243. Romæ obtinuit juxta eundem Matthæum Paris, quod contendebat, eique Innocentius IV. Pontifex jus visitandi Capituli restituit, non concessa tamen illi correptione Canonicorum, nisi si quando Decanus officio fungi cessaret. Probabile cum primis est, in fundatione ipsa ita indultum esse Decano visitandi jus Capituli, ut eo non fraudaretur Episcopus, ubi & ipsi Capitulum visitare collibuisset.

Iniquo tulit animo Exemptiones B. Bernardus, earumque amatores quosdam insanos vehementer insectatus est. Nec tamen unquam Capitulorum ille lacessivit Exemptiones. Cujus rei facilis & obvia ratio est, quòd eæ rariores tunc essent, vel quòd à Capitulo ad Episcopum semper provocatio esset, vel rursus quòd eæ libertates Capitulis collatæ essent ab Episcopis ipsis, qui earum Congregationum & Capitulorum fundamenta jecerant, instruxerantque privilegiis adversùs sive levitatem, sive importunitatem successorum, ut suprà ostensum est; vel quòd in partitione rerum facta olim inter Episcopos & Canonicos, ita utrisque convenerat, ut infrà exemplis declarabitur.

Juvabit & alia ejusdem rei exempla hìc protulisse, quo constet, Præpositorum & Decanorum antiquissimam in Canonicos jurisdictionem, illam ipsam fuisse ab origine, quæ à disciplina claustrali quasi sua sponte promanabat, cùm non possent Episcopi non aliqua impartiri authoritate eos, quos Congregationi à se institutæ præficerent. Memorat Thomas Cantipratensis, qua pœna Decanus Capituli cujusdam in Germania & Capitulum ipsum affecerint Canonicum flagitiosa libidine maculatum; nempe carcere & virgis in Monasterio, ut culpam lueret: *A senibus Concanonicis & Decano ab ingressu Ecclesiæ arctatus est, & infra septa Monasterii quasi pro agenda pœnitentia in loco ad hoc deputato reclusus; qui humiliter pœnam suscipiens, flagellabatur interim à Decano, & gravibus convitiis culpabatur.* i L. 1. c. 7. n. 5.

Promitur ab eodem alibi stupendum documentum austeritatis Decani Remensis in Canonicum & Archidiaconum ejusdem Ecclesiæ, qui Regia cognatione fulgebat, & in Catalaunensem Episcopum jam electus erat. Crimini dabatur, quòd interfuisset exequiis Episcopi Leodiensis sine veste Canonicorum propria. Inexorabilis censor Decanus nudari illum in Capitulo jussit, virgisque sua ipse manu cæcidit. Archidiaconus adeo non ea inclementia exasperatus est, ut Decano plurimas ageret gratias, Capituloque congratulatus sit, quòd tam diligens & accurata vigeret ibi legum Canonicarum custodia. Nepos hujus Decani apud Atrebatum Canonicus cùm esset, annua suspensione Beneficii mulctatus est ob carnis lapsum. Decano Atrebatum profectò cùm aliò maturaret, Capitulum ejus urbis arbitrio ejus causam pœnamque nepotis commisit. Ille adeo non remisit quidquam, ut decreverit altero rursus anno protrahi eam Beneficii suspensionem. Ab hac claustrali disciplina non appellabatur ad Episcopos, sicut ne nunc quidem in Claustris. Idque quodammodo in Concilio Tridentino innovatum est. L. 2. c. 39. n. 2, 3.

IV. Exemptiones Capitulorum veræ an suppositiæ excreverant jam in immensum ferè anno 1277. quando Episcopi Provinciæ Remensis in unum quodammodo confœderati sunt corpus & in unam causæ societatem, ut munimenti sibi aliquid adversùs Capitula sua compararent. Sed multò magis illæ excreverant temporibus Concilii Viennensis, cùm deliberatum in eo sit de iis revocandis prorsus, sicut & de Regularium privilegiis. Pervolutabis, si vacat, Tractatum Jacobi de Thermis, Abbatis Caroliloci, Ordinis Cistercienſis, ubi profert quæ adversùs privilegia Canonicorum & Capitulorum objiciebantur, eaque refellere nititur, quanquam ea velit multò minùs plausibilia esse, quàm Monachorum, quibus non est cum Episcopo conjunctio tam arcta, nec tam intima necessitudo. Anno rursus 1395. omnia Capitula Provinciæ Remensis novo se fœdere constrinxerunt, & Conventum generalem & annuum suis Deputatis indixerunt apud Augustam Veromanduorum. Conc. tom. 11. Part. 1. pag. 1032. De Chaalis. Bibl. Cister. Tom. 4. pag. 300.

V. Sed eo maximè schismatis tempore, quo fœdissimè dilaniata est Ecclesia post obitum Gregorii XI. eo, inquam, maximè tempore libertates istæ Capitulorum latissimè propagatæ sunt. Ideo & Concilium Constantiense omnes illas rescidit, revocavitque, quæ exinde concessæ fuerant sine consensu Episcoporum, & ore Martini V. spopondit, nullas ampliùs indultum iri, nisi vocatis quorum interest, & causa diligentissimè excussa: *Insuper non intendimus exemptiones de cætero facere, nisi cognita causa, & vocatis quorum interest.* Spicil. tom. 12. pag. 76. Sess. 43.

VI. Sed bona tamen fide fateri cogimur, fuisse Capitula verè & legitimè exempta, & quorum libertatibus textus ipse Juris Canonici suffragaretur. Caput enim *Irrefragabili*, quod ab Innocentio III. & Concilio Lateranensi IV. promulgatum est, disertis verbis confirmat, esse Capitula quibus consuetudo jus peperit Canonicos corripiendi: *Excessus Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt per Capitulum corrigi.* Additque si intra legitimum tempus à Capitulo pœnæ in reos non decernantur, eam potestatem ad Episcopum tunc devolvi: denique non posse à Capitulo Ecclesiam interdicto subjici, nisi gravissimis & manifestis de causis. Ostiensi Cardinali placet non potuisse ab his Capitulis pœnas infligi, nisi leviores, & quidem de plano, sine figura judicii. Jam sæpiusculè monuimus ejusmodi fuisse prima quasi rudimenta ejus jurisdictionis. At exinde consuetudo, præscriptio, & privilegium Capitulis quibusdam addiderunt jurisdictionem Episcopali proximam, & quasi Episcopalem, ut Canonistæ alii consentiunt, utque à Tridentino ipso insinuari videtur.

VII. Arctiores quidem limites ab hoc Concilio Exemptionibus Capitulorum circumscripti sunt. Subjiciuntur enim Episcopi visitationi, quoties illi libitum fuerit; subjiciuntur & ejus correctioni, etiam extra tempus visitationis; etsi non teneatur monere Episcopus, & tempus præfigere, aut expectare dum in culpa sit Capitulum cessatione sua: *Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personæ nullis exemptionibus* Sess. 6. c. 4. Sess. 25.

tueri se possint, quominus à suis Episcopis per se ipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur adjunctis, juxta Canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi & emendari, etiam authoritate Apostolica possint & valeant. Unum id interest, quòd extra tempus visitationis Episcopus duos ex Canonicis Adjunctos sibi habere debeat, à Capitulo ipso deligendos initio cujusque anni, & delegandos, ut cum Episcopo de causis Canonicorum cognoscant. Nisi quando agitur de gravioribus scelerib; tum enim ne eorum conscii aufugiant, potest Episcopus solus litis summam instruere, quo manus illis injiciantur. Si duo Adjuncti negligerent, aut detrectarent cum Episcopo conniti ad judicium illud, censuit sacra Congregatio ad Metropolitanum, aut si ea Ecclesia Metropolitana sit, ad Papam confugiendum esse, ut cogantur Adjuncti impigrè officio fungi.

Fagnan. in l. 1. Decret. Part. 2. pag. 449.

VIII. Ita Fagnanus, qui ibidem testatur Capitula Italiæ omnia secundùm jus commune Episcopis subesse, contrà autem Hispaniæ omnia soluta esse ab Episcopi jugo. Non facile est divinare, quæ sit hujus tantæ discrepantiæ origo. Cùm vel maximè Italia tantò propiùs absit ab ipso exemptionum & libertatum fonte. Sed mox idem Fagnanus refert transactionem initam inter Episcopum & Capitulum Abulensis civitatis in Hispania; qua potest Decanus pœnas sumere à noxiis, eoque cessante jus illud ad Episcopum devolvitur. Authores vitæ sanctissimi Archiepiscopi Braccharensis, Bartholomæi de Martyribus, animadvertunt, olim quidem jurisdictionem omnem Archiepiscopo communem fuisse, & Capitulo Braccharensi; sed tandem transactione temporalem jurisdictionem omnem Archiepiscopo attributam fuisse, spiritalem partim Archiepiscopo cessisse, nempe in Parochias Diœceseos, partim Capitulo, videlicet in Parochias urbis. Constat ergo in Hispania ipsa exemptionem & jurisdictionem Capitulorum superstrui persæpè voluntati Episcoporum, & conventionibus eorum cum Capitulis.

Cùm paulò post annum Christi septingentesimum Mauri Africani in Hispaniam se effudissent, eamque omnem subegissent, Episcopi ipsi cum copiis militaribus Regi, Regiisque exercituum Præfectis adgregaverunt se per plura sæcula, ut urbes, ut civitates, ut Ecclesias, seque ipsos exturbatis Sarracenis recuperarent. Interim verò opportunum, immo penè necesse fuit, ut Capitula jurisdictionem in sese, in Canonicos, in Ecclesias urbanas capesserent, præscriberentque; quod in Italia locum habere non potuit.

IX. In Concilio Tridentino ea rursum potestate spoliata sunt Capitula, ut ne Dimissorias ad Ordines litteras dare possint, aut Ordinationes celebrari facere, nisi elapso primo anno post obitum Episcopi; illis tantùm exceptis, qui Beneficio suo arctantur, ut intra annum ordinentur. Pœnas constituit Concilium in immorigeros, sive Canonicos, sive alios quoscumque, qui Sede vacante succedunt in administrationem potestatis Episcopalis. Denique aufert Concilium, tum Abbatibus exemptis & nullius Diœceseos, tum Capitulis privilegio idoneo munitis, potestatem conferendi Tonsuram & minores Ordines aliis quibuscumque, quàm Regularibus sibi subjectis, & dandi litteras Dimissorias Clericis sæcularibus, refuso hoc omni jure in Episcopos, in cujus Diœcesi sunt.

Sess. 7. c. 10.

Sess. 23. c. 16.

Nec desunt tamen interpretes Canonum, quibus videantur Abbates jurisdictione quasi Episcopali utentes, posse etiamnunc post Concilium Tridentinum condonare Dimissorias ad Ordines, aliis quàm sibi subditis Regularibus. Sed non satis illi perpendunt, quòd cùm Concilium eo jure exuat Abbates nullius Diœceseos, exuit & eodem eos omnes, qui quoquo modo jurisdictionem assecuti sunt Episcopalem.

Si hoc autem loco Concilium non agit nisi de Abbatibus nullius Diœcesis, qui ambitu alicujus Episcopatus continentur: id eo factum est consilio, quòd tunc potestas dandi Dimissorias servetur Episcopo Diœcesano. Si enim Abbatia & nullius est Diœcesis, & in nulla, à sacra Congregatione tunc ea potestas assignata est Episcopo, cujus propiùs abest Ecclesia Cathedralis. Declaratum ergo ab eadem est, nec Abbati Montis Cassini, nec Sublacensi, nec Castri Durandi, quibuscumque privilegiis confidant, quidquam superesse facultatis dandi Dimissorias sæcularibus personis, aut aliis quàm Regularibus sibi subditis; quamvis hæ Abbatiæ commendatæ essent Cardinalibus.

Fagnan. in l. 1. Decret. Part. 2. pag. 328. 383.

X. Cùm revocata sint à Concilio Tridentino privilegia omnia ab Apostolica Sede concessa, immo & omnia alia quæ suis Episcopis extorquere potuissent Capitula, ut ne ab Ordinario visitari possent, vel corripi: utque *nullis concordiis quæ tantùm suos obligent authores, non etiam successores, tueri se possint*: propositum fuit Romæ, an ea revocatio complecteretur concordiam, seu transactionem anni 1459. inter Episcopum & Capitulum Attrebatense, qua absolvebatur omnino Capitulum à jurisdictione Episcopi, maximè postquam Eugenius IV. eam concordiam ratam esse jusserat. Opinabantur complures non concordiam eam esse, sed privilegium ab Episcopo concessum, quòd ibi Episcopus omnia commodaret, & nihil vicissim reciperet: cùm in concordiis & transactionibus mutua esse debeat compensatio incrementi & detrimenti. Declaravit quidem sacra Congregatio, non esse revocatas à Concilio eas transactiones, quæ à Papa confirmatæ sunt: sed hoc intelligendum de iis quæ confirmantur non in forma communi, sed causa cognita, & de scientiæ plenitudine.

Sess. 6. c. 4.

Fagnan. I. 1. Decret. Part. 2. pag. 369.

Idem l. 2. pag. 257.

Denique responsum est à Congregatione convenienter verbis ipsis Concilii, posse Episcopum visitare suum Capitulum, sive solum, sive iis sibi adjunctis, quos maluerit, sive Canonicis, sive aliis. Ad Capitula tantùm exempta, & quidem extra tempus visitationis pertinet ea lex, ut Adjunctos sibi duos assumat ex corpore Capituli.

Fagnan. L. 3. Part. 2. pag. 275.

XI. Non est ergo quod miremur, si toties Capitula Cathedralia Galliarum intercesserint publicationi Concilii Tridentini in Galliis, cùm in eo usque adeo accisa fuerint eorum privilegia. Quantumcumque sponderent & in se reciperent Episcopi, nequaquam jure Concilii usuros se, ad Capitula sibi rursum subjicienda: suam posse visi sunt præstare illis fidem, non successorum. Cùm hoc maximè urgebatur negotium, dabantur Episcopatus tam alienis ab eo munere hominibus, ut non absre videretur Capitulis, Ecclesiarum suarum dignitatem ex privilegiorum suorum strenua defensione religatam pendere. Nostri hujus ævi felicitati gratulandum nunc quidem, & referendæ Deo optimo maximo gratiæ, quòd non eo res jam sint loco ex parte Episcoporum. Ideoque nec spes abjicienda, quin promulgari tandem absolutissimè possit Tridentinum, juxta tam sæpè iterata Cleri Gallicani vota, additis ficubi opus sit necessariis temperamentis, ad Gallicanas libertates in tuto collocandas.

Du Tair. 36. 37. & 60. 61.

XII. Fuit & aliud Exemptionum genus, quo Monasteria & Capitula quarundam Ecclesiarum Cathedralium, non Episcopo, sed Metropolitano subjiciebantur. Herbertus Episcopus Norvicensis in Anglia, authore Vuillelmo Neubrigensi, Romam ipse se contulit, ut retractari pervinceret privilegium Abbatiæ sancti Edmundi, quam Alexander Pontifex uni immediatè subesse sanxerat Archiepiscopo Cantuariensi: *Libertas Monasterii ab Alexandro Papa data, ut nulli Episcopo locus ille subdatur in aliquo, Archiepiscopi tantummodo nutum in legitimis spectaturus.* Ad hunc planè Herbertum Norvicensem Episcopum & de ipsa exemptione scripsit Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, non posse insimulari se ab aliis Episcopis, quasi in eorum jura invaderet, cùm Anglia universa una sit Archiepiscopi Cantuariensis Diœcesis: *Nec sobrius quisquam putaverit hoc esse in aliena Parochia aliquid*

Baron. ann. 1101. n. 1. Eadmer. Nov. l. 1.

Epist. 25.

aliquid temerè præsumere, cùm per misericordiam Dei, totam hanc quam vocant Britannicam Insulam, unam unius nostræ Ecclesiæ constet esse Parochiam. Narrat ramen Eadmerus ne Lanfranco quidem ipsi placuisse privilegium ejus Abbatiæ, ejus authenticam ipsam Chartam eum abstulisse Abbati, nec nisi paulò ante obitum reddidisse. Attigerat quoque alicubi hoc privilegium Abbatiæ sancti Edmundi Guillelmus Malmesburiensis: *Ut nulli Episcopo locus ille subdatur in aliquo, Archiepiscopi tantummodo nutum in legitimis spectaturus.*

1. 1. Episcop. Angliæ.

XIII. Cùm Episcopus Londinensis Anselmo Lanfranci successori in Archiepiscopatu Cantuariensi reniteretur, & molestissimè pateretur & Altaria ab eo consecrari, & alias Parochiæ functiones exerceri ab eo, in Ecclesiis Sedi quidem Cantuariensi obnoxiis, sed quæ tamen in Episcopatu Londinensi sitæ essent: statuit Anselmus percontari super ea re longè sanctissimum Angliæ tunc Episcopum Vorcestrensem, quin & ætate provectissimum, Vulstanum. Litteras ergo ad eum dedit, explanata primùm Ecclesiæ suæ possessione, sub anterioribus Archiepiscopis, Lanfranco, Dunstano & cæteris:

L. 3. Ep. 19. *Quippe testante omni genere hominum, qui sunt in Cantuariensi Diœcesi, & in aliis Episcopatibus qui sunt circa eandem Diœcesin, semper Archiepiscopus Cantuariæ hanc habuit potestatem & consuetudinem, ut intra cujuscumque Episcopi Diœcesin haberet Ecclesia Cantuariæ villam, aut Ecclesiam, quæ ejusdem Archiepiscopi proprii juris esset, quidquid de eadem villa vel Ecclesia pertineret ad Episcopale officium, sive dedicatio, sive aliquid aliud. Adhuc vivunt innumerabiles homines, qui viderunt antecessorem meum Lanfrancum Archiepiscopum dedicare Ecclesias villarum suarum intra Diœceses aliorum Episcoporum, sine calumnia. Quod etiam sanctus Dunstanus & alii prædecessores mei fecisse probantur, ipsis Ecclesiis quas dedicaverunt adhuc stantibus.* Sanctissimus Præsul Vulstanus in sua ad Anselmum responsione multis corroboravit jus & possessionem Archiepiscopi Cantuariensis, ut Pontificias functiones tota Anglia exerceret, ne monitis quidem Episcopis Diœcesanis; dummodo in Ecclesiis tantùm vicisque ad se spectantibus id auderet: *Nullus aliquando extitit, qui hanc Cantuariensi Archiepiscopo potestatem adimere vellet, & ne dedicationem propriarum duntaxat Ecclesiarum publicè faceret, defenderet. Extant & in nostra Diœcesi Altaria & Ecclesiæ, quas Stigandus vestræ Excellentiæ prædecessor, haud tamen jure Ecclesiastica hæreditatis, sed ex dono possederat sæcularis potestatis, ab ipso dedicata, nostris & Antecessoris nostri temporibus, nobis inconsultis, nec antea, nec postea inde calumniantibus, &c.* Prolata in medium hac Vulstani Epistola, Eadmerus restatum facit, beatum Anselmum eo Vulstani testimonio roboratum, aliisque ejusmodi pluribus, pro antiquo more suo exercuisse jurisdictionem suam Episcopalem in omnibus Angliæ Episcopatibus, *inconsultis Episcopis.* Addit denique eam fuisse antiquissimam & receptissimam consuetudinem: *Siquidem mos & consuetudo Archiepiscoporum Cantuariensium ab antiquo fuit, & est, ut terris suis, ubicumque per Angliam sint, nullus Episcoporum præter se jus aliquod habeat, sed humana & divina omnia, velut in propria Diœcesi, in sua dispositione consistant.*

E re fore duxi, aliquantas hìc acervare probationes, quibus certò constet fuisse & Abbatias & Ecclesias sæculares, quæ cùm sitæ essent in aliis aliisque Diœcesibus, immediatè suberant tamen soli Archiepiscopo, cujus Ecclesiæ juris & quodammodo patrimonii erant; quòd ita sanxissent fundatores vel benefactores. Et hinc planum fit, eodem jure uti potuisse Pontificem Romanum in Ecclesiis tum sæcularibus, tum Regularibus, quæ illi addictæ & deditæ fuere, cùm prima earum fundamenta locarentur.

XIV. Erat Archiepiscopo Strigoniensi eadem potestas in Hungaria, eademque jurisdictio immediata, in omnes Abbatias, & Præposituras regales Regni Hungariæ. Id clarescit ex Charta Gregorii IX. qui ea omnia privilegia confirmavit: *Clemens & Cælestinus prædecessores nostri suis litteris confirmarunt jus, quod habes in Abbatiis & Præposituris Regalibus, Ecclesiæ Strigoniensi per Hungariam ubicumque subjectis.*

Rainal. ann. 1231. n. 38.

XV. Quando Romæ proposita fuit libertas Ecclesiæ & Capituli Arelatensis ex concessione Episcopi proprii, demonstratum fuit id Capitulum paulò antè subditum fuisse immediatè Archiepiscopo Remensi, & postea Cameracensi Episcopo. Compertum est omnia Capitula Cathedralia Provinciæ Remensis obnoxia immediatè etiamnunc esse Archiepiscopo Remensi: perinde ut Andegavense Turonensi, Nivernense Senonensi. Hæ libertates paucis antè annis confirmatæ sunt, novis aut Concordiis, an Senatusconsultis. Dicitur Sylvanectense, Pictavience, Inculismense, eodem jure frui, aut juris fiducia. Concilium Lugdunense I. C. *Romana, De appellationibus in Sexto*, agnovit consuetudine dari potuisse id juris Prælatis inferioribus Provinciæ Remensis, ut ab ipsis appelletur, non ut præscribit jus, ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum. Id verò non aliud est, quàm immediatè non Episcopo subesse, sed Archiepiscopo.

Fagnan. in l. 2. Decret. Part. 2. pag. 172.

Hujus porro privilegii origo manasse ex eo potuit, quòd multorum decursu sæculorum fuerit Ecclesia Remensis sacræ & sanctioris disciplinæ tenacissima, reliquisque proposita Ecclesiis, quam imitarentur. Ut se ejus Ecclesiæ moribus legibusque attemperarent totius Provinciæ Capitula, ambierunt forsan aliquando, ut in solius Archiepiscopi Remensis potestate essent, & quod fieri solet, à Capitulo ipso Remensi, pariter atque ab Archiepiscopo regerentur. Strigoniensi autem Archiepiscopo cur subjectæ fuerint Abbatiæ totius Regni & Præposituræ Regales, non arduum est augurari. Earum enim omnium ferè fundator doratorque fuerat Rex ipse Hungariæ, apud quem authoritate & gratia semper cæteris omnibus præpollebat Strigoniensis, unus perdiu ejus regni Metropolitanus, & Regni semper Primas, cui adeo lubentiùs Rex ea, quæ suæ potestatis, suique quodammodo patrimonii erant, commendavit. Idem non immeritò suspicari quis posset de Cantuariensi Archiepiscopo. Ego verò lubentiùs mihi persuaserim, Episcopatus omnes Angliæ tot barbaricarum gentium incursationibus divexatos conculcatosque diutissimè jacuisse, eversisque Episcopalibus plerisque sedibus vacasse longo rempore Ecclesias, quas interim foverent, utcunque poterant, Cantuariences Archiepiscopi, Clerique & populi reliquias tristissimas sustentarent, solique interim ferè in his ruinis dominarentur. Diximus suprà, ut excitatæ rursus fuerint paulatim Ecclesiæ, sedesque Episcoporum, ubi minùs proinde mirum est, si qua prædia, si quæ Ecclesiæ, si qua oppida semper manserint sub dirione Archiepiscoporum Cantuariensium, sub quorum ditione omnia penè olim fuerant. Quandiu recens fuit apud Episcopos memoria tanti beneficii, ne venit quidem in mentem cum iis litigare. At ubi ea sensim exolevit, tum controversia illis cœpit fieri, de hac portiuncula quam retinebant ii, qui totum priùs & perdiù obtinuerant. Hoc probabiliter volebant Lanfrancus & Anselmus suprà, ubi totam Angliam ajebant unam esse Cantuariensis Archiepiscopi ditionem.

XVI. Ex Anglia nunc petenda nobis Italia est. Anno 1278. Bartholomæus Episcopus Veronensis privilegia & exemptiones confirmavit Archipresbyteri & Capituli Veronensis, quondam concessa à Patriarchis Aquilejensibus, & ab Episcopis Veronensibus, ut immediatè Archipresbytero subesset Capitulum, à quo non ad Episcopum Veronensem esset provocatio, sed ad Patriarcham Aquilejensem immediatè. Anno 1292. Raimundus Patriarcha Aquilejensis privilegia confirmavit *Archipresbytero*

Italia sacra: Tom. 5. pag. 818. 823. 824. 867. 872.

& Capitulo Ecclesiæ Veronensis, Aquilejensi Ecclesiæ immediatè subjectis: intexuitque Chartæ privilegii privilegia priscorum Aquilejæ Patriarcharum, & Episcoporum Veronensium: ducto inirio à privilegio Rotaldi Episcopi Veronensis, sub Imperio Caroli Magni, & Bernardi primi Italiæ Regis. Dolens quippe Rotaldus, quòd Ecclesiam Præcessor suus Aldon penitus vastasset, cùm alia fuisset constructa ab Archidiacono Pacifico, hanc dedicari curavit à Patriarcha Aquilejensi Maxentio, eamque illi immediatè subjici voluit, ejusque successoribus Patriarchis, ne rursus ea ab aliquo successorum suorum expilaretur: *Convocavimus D. Maxentium Patriarcham Aquilejensis Ecclesiæ, qui Ecclesiam consecravit. Eo vero ordinante, ut Canonici sanctæ Veronensis Ecclesiæ sint liberi in supradicta Ecclesia, sub jure & dominio Patriarchæ: præcavens ne in futurum successores mei, qui Episcopalem Cathedram adepti fuerint, aliquam molestiam tam in Officiis quàm in Beneficiis illis inferre possint.* His succedit privilegium Pilegrini Patriarchæ Aquilejensis anno 1141. & alia complura. Anno 1376. inter Episcopum & Capitulum Veronense, grave conflagravit dissidium occasione ejusdem privilegii, quod irritari urgebat Episcopus. Concordatum est tandem, & ab Aquilejensi Parriarcha confirmata est transactio, qua similiter Capitulum Veronense Patriarchæ immediatè subesse permittitur.

Ibid. p. 881. & seq.

XVII. Est & alia Exemptionum species strictim saltem hìc delibanda. Nempè Episcoporum à Metropolitani, vel Metropolitanorum à Primatis potestate solurorum. De ea re expostulabat Bernardus cum Eugenio Papa III. *Subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis, sive Primatibus. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ fortè non ita.* Addit porro Bernardus nihilo sanctiores fieri his libertatibus Abbates, Episcoposque hujusmodi, quin ex adverso jugi & disciplinæ insolentiores: *Nolo prætendas mihi fructum emancipationis ipsius. Nullus est enim, nisi quod inde Episcopi insolentiores, Monachi etiam dissolutiores fiunt.*

De Consid. l. 3.

Animo id quoque suo providerat Petrus Blesensis, has Abbatum, Capitulorum, & Episcoporum Exemptiones connexas sibi quodammodo & implicatas esse, & fore aliquando, ut Ecclesiæ & offendiculo essent, & detrimento: *Nisi huic malo maturius remedium adhibeatur, verendum est, ne sicut Abbates ab Episcopis, ita Episcopi ab Archiepiscopis, & à Prælatis suis Decani & Archidiaconi eximantur.*

Epist. 68.

Ut erant Abbatiæ quibus innata quodammodo liberras esset, quòd ab origine ipsa sua illa essent donata: ita erant & Episcoparus, qui ab Apostolicis Missis in mediis Genrilium regionibus fundati, nulli unquam paruerant Metropolitano. Ejusmodi fuir Episcoparus Estonienſis & Regensis in Livonia, cujus Episcopo in hæc verba scripsit Innocentius III. *Cùm in memoria hominum non existat, quod Estiensis Provincia cuiquam fuerit Metropolitico jure subjecta, præsentium tibi authoritate mandamus, ne cuiquam tanquam Metropolitano respondeas absque mandato Sedis Apostolicæ speciali.*

Regest. 16. Epist. 129. 182.

Ejusmodi fuerant & Episcopatus Scotiæ usque ad annum 1176. cùm hoc anno Henricus II. Angliæ Rex magnoperè quidem enixus ipse sit, ut pro sacramento fidei quo sibi obligabantur, Ecclesiæ subessent Anglicanæ, cui olim paruerant: *Ut eandem facerent subjectionem Ecclesiæ Anglicanæ:* at responsum sit ab eis constantissimè, se nunquam ei subjectos fuisse. A Rogerio Archiepiscopo Eboracensi allegata sunt privilegia summorum Pontificum, ut evincerer Metropoli suæ subjectos fuisse Episcopos Glascovienſem, & Gallovajensem. Sed exertè contestatus est Episcopus Glascovienſis, quòd *Glascuensis Ecclesia specialis filia est Romanæ Ecclesiæ, & ab omni subjectione Archiepiscoporum, atque Episcoporum exempta.* Cùm Archiepiscopum Cantuarienſem spes illa quoque & cupido incessisset, fore ut Ecclesiæ Cantuarienſi subjicerentur Episcoparus Scotiæ, data ab eodem opera est, ut Rex à tuenda Episcopi Eboracensis causa tum quidem refrigesceret, & ab urgendis Episcopis Scotis.

Roger.

Cùm nuperrimè Scotia tota ad fidem Christi accessisset, apparet nequedum ullam in ea Metropolin erectam fuisse, & Episcopos, qui illi ad Christum adgregandæ collaboraverant, illas rexisse recentissimas Ecclesias, ea simplicitate qua solent rerum novarum regi exordia, nec ulla vel lege vel disciplina alia fuisse usas quàm charitate. Antequam Angli in magnam Britanniam irruerent, & ante Cantuarienſem Metropolin ab Augustino excitatam, author est Vuillelmus Malmesburiensis, nil certi reſciri posse de Merropoli antiquorum Brittonum: *Prima Sedes Archiepiscopi habetur Cantuariæ, qui est totius Angliæ Primas & Patriarcha. Cæterum ubi fuerit Archiepiscopatus tempore Brittonum, cognitio labat, quia vetustas consumpsit nostri sæculi memoriam.* Sui utique fuerant Episcopi insularibus olim Brittonibus, simile veri est nullos fuisse Metropolitanos. Si fuissent enim aliqui, in eorum maximè sedibus jussisset Gregorius ab Augustino suo Metropolitas constitui, Anglicanæ Ecclesiæ deinceps præfuturos. Ne Londini quidem potuit statui Metropolis, ut optaverat Gregorius: & quæ eo jubente Eboraci erecta fuerat, haud sanè diu eo honore potita est. Paulinus qui primus ibi sederat Metropolitanus, à Barbaris ejectus, Rocestriam abiit, ubi & satis concessit. Exinde plures Episcopi Eboracenſes, Episcopi dici maluere, quàm Metropolitani: *Plures post eum tantæ urbis Præsules simplici Episcopatus nomine contenti, nihil altiùs anhelaverunt.* Eo rursus factum est forsan, ut Episcopi Cantuarienſes tota Anglia immediatam exercerent jurisdictionem; nec aliam sibi Provinciam esse jactarent, quàm Angliam universam. Egbertus Episcopus Eboracensis, tempore Caroli Magni, primus Pallium & nomen Metropolitani obrinuit sibi, Ecclesiæque suæ. Ex his hauddubio plurimum affunditur lucis, his quæ dicta sunt à nobis de Episcopis Scotis, & de Ecclesia Scoriæ Merropolitano prorsus destituta. Certè cùm Rex Angliæ instaret vehementiùs, ut Scoti se Episcopi Anglicanis profiterentur obnoxios, Archiepiscopus Eboracensis, qui & propior & opportunior meritò videbatur ei juri potiundo, in duos tamen solos Episcopatus ditionem suam porrigi posse præ se tulit, Glascovienſem & Gallovajenſem. Denique anno 1188. Clemens III. Episcopos omnes Scotiæ Sedi Apostolicæ immediatè subjectos declaravit: *Duximus statuendum, ut Scoticana Ecclesia Apostolicæ Sedi, cujus filia specialis existit, nullo mediante debeat subjacere; in qua hæ sedes Episcopales esse noscuntur.* Cælestinus III. Clementis successor hoc privilegium confirmavit, quo nihil aliud quàm primigenia firmabatur liberras ejus Ecclesiæ, quæ ab Apostolicis Concionatoribus sata & propaganda fuerat, ut solet, & nullum præterea adhuc nacta fuerat proprium Metropolitam. Sixtus IV. duas Metropoles erexit, Sant-Andreanam & Glascovienſem, hisque Episcopatus omnes Scotiæ subesse jussit.

De Gestis Pont. Angl. in Prolog.

Idem l. 1. De Gest. Reg. Angl. pag. 44.

Rogerius.

Nec alia rario fuit Provinciæ seu Principatus Vvalliæ; ejus Episcopi eodem modo, nec disparatione exempti fuerant. Narrat Rogerius, ut anno 1199. Archiepiscopus Cantuarienſis suæ illos subegerit dirioni. Episcopus Menevienſis, qui & sancti Davidis dicitur, contendebat à tempore B. Samsonis prædecessores suos omnes Metropolitico apice floruisse. Suffraganeus etiam nunc est Ecclesiæ Cantuarienſis.

Rogerius. Ann. 1193.

Ex adverso autem cùm Episcopalis sedes ab Auca civitatem in Burgensem in Hispania translata fuisset,

set, Toletanus & Tarraconensis Archiepiscopi, eam sibi certatim subjici ambiebant. At authore Mariana, *Romani Pontifices, quoniam controversia componi non poterat, ab utriusque imperio liberos, suique juris esse sanxerunt.* Exemptum se quoque profitetur à Metropoli Bituricensi Aniciensis Episcopus in Gallia: Contrà nititur Bituricensis. Actum de ea re est in Comitiis Melodunensibus Cleri Gallicani.

Mariana. L. 10. c. 2.

Du Taix. pag. 169.

Imperiosior quandoque dominatio Metropolitani Episcopos compulit, ut ei se subduci ambirent. Ejus rei exempla apud Græcos frequentiora fuere; ubi Imperatoria potestate ita emancipabantur Episcopi, & exinde fiebant Archiepiscopi, non tamen Metropolitani, sed nulli subjecti Metropolitano. Ejusmodi fuit Georgius Episcopus Amastrensis, qui invitus è claustro raptus est ad Episcopatum. Cùm tyrannicè sævirer Metropolita Gangrensis in suos, Rescripto Principis in libertatem vindicari Ecclesiam suam pervicit Georgius, fautore usus Tarasio Patriarcha: *Tum alia contulit, tum illud, ne cui ejus Ecclesia subesset Archiepiscopo, impetravit, insigni apud Imperatorem libertate usus. Nam qui eo tempore Gangrensium regebat Metropolin, mirum in modum se se fastu & arrogantia efferebat, &c.* Solicitatus est Innocentius III. à Patriarcha Latino Constantinopolitano, ut ejus ditioni subjiceret Metropolitam Cypri, aliasque complures Ecclesias, quæ jurisdictioni Patriarcharum Græcorum exemptæ fuerant, ante expugnatam à Latinis Constantinopolin. Pontifex constanter recusavit.

Bollan. die 21. Febr. c. 6.

Gesta Innoc. III. pag. 108, 109.

XVIII. Quod verò expostulabat Bernardus, Archiepiscopos subduci potestati Primatum, non satis capio quò id pertineat. Antiquissimo enim & nativo jure Metropolitani omnes Occidentales liberi & soluti sunt, unique Papæ, ut Occidentis Patriarchæ subjecti. Vicarios sibi quandoque subrogarunt Pontifices Romani, sed quibusdam tantùm in Provinciis, & quibusdam temporibus, non ubique, non semper. Vidimus suprà ubi Metropolitani has Primatias permolestè ferrent, unde & eas paulatim abolescere pleraque non ægrè passi sunt.

XIX. Libertatis novum genus est, nec prorsus hìc silendum, ubi suus Monasterio proprius permittebatur Episcopus, ad ea omnia quæ Episcopale ministerium desiderant. Primus omnium vir doctissimus Massonus evulgavit privilegium sancti Martini Turonensis, ut proprius ibi esset *ad prædicationem*. Epistola XXXIII. Adriani II. Papæ ejus privilegii fidem labefactare prorsus videtur.

Minus suspecta videri poterunt quæ nunc depromimus, & tamen præfari illud cogimur, ubi revocatur à Pontifice privilegium habendi in Monasterio Episcopi proprii, nondum in eo esse constantissimum argumentum ejus privilegii quondam verè concessi. Urbanus II. ad venerandum corpus beatissimi Martini Turonas venit, confirmavitque omnia prædecessorum suorum privilegia, eo tantùm mutato, quòd non jam proprium haberent Episcopum, sed uno summo subjicerentur Pontifici: *Denique quoniam in quibusdam suæ Ecclesiæ privilegiis, proprium eis habere Episcopum concessum est, ejus vice nos Romano eos sancimus specialiter adhærere Pontifici, & graviores eorum causas ejus pendere judicio.* Itaque cùm hic idem Pontifex litem dirimit Capituli sancti Martini Turonensis & Abbatiæ Cormericensis, jubetque ut ordinatio Abbatis semper reservetur Archiepiscopo Turonensi, id de ordinatione Abbatis Cormericensis capiendum videtur: *Salvo Turonensis Archiepiscopi jure, quod in Abbatis ordinatione secundùm communem Ecclesiæ consuetudinem exercendum est.* Ecclesiæ hujus privilegia innovata fuere à Martino IV. anno 1281. ab Eugenio IV. anno 1435. Eugenius in Turonensem Archiepiscopum stomachatus est, quòd coram Concilio Basilienſi privilegia illa B. Martini impetisset: significavitque Pontifices ipsos esse ejus Ecclesiæ Episcopos, & Judices unos causarum ad eam spectantium: *Satis miramur, quod cùm tibi constet de privilegiis & libertatibus Ecclesiæ B. Martini Turonensis, cujus nos & Romani Pontifices pro tempore existentes, sumus Episcopi; tam contra libertates & privilegia hujusmodi litigare cœpisti in Concilio Basileensi.* Quondam etiam Hildebertus Archiepiscopus Turonensis illa ipsa privilegia propugnate agressus fuerat, adversùs Pontificem ipsum: quod non potest non permirum accidere. Sed cùm ejus rei fidem faciat ipse in Epistola quadam sua, non satis prodit, qua in re quereretur Pontifex privilegiorum limites transiliri.

Baron. ann. 1096. n. 4.

Conc. Gen. tom. 10. pag. 602.

Epist. 2.

Rainal. ann. 1435. n. 6.

Epist. 13.

Urbanus ille ipse qui Episcopos proprios abstulit Ecclesiæ, seu Monasterio B. Martini Turonensis, abstulit & jurisdictionem Episcopalem Abbatiæ in Lacu Constantiensi sitæ, quam in Cletum populumque Insulæ usurpatam retinebant Abbates Augienses: eamque Constantiensi Episcopo reddidit, authore Bertholdo ad annum 1045. *Omnem Episcopalem potestatem in Clerum & in populum Augiensis Insulæ interdixit.* Id suprà jam monueramus.

Suprà c. 38. n. 2.

Urbanus V. Regulæ vitæque Monasticæ sanctimoniam in Abbatia Cassinensi redintegrare meditatus, Episcopatum primò ejus Ecclesiæ extinxit, tum Abbatem ei præfecit, ex grege Camaldulensium, quòd nullum satis idoneum haberet ad manum ex Ordine nigrorum, ut vocabant, Monachorum: *Postquam de Episcopali dignitate ipsum ad Abbatialem reduxit.*

Rainal. ann. 1370. n. 12.

Dictum est suprà alicubi in suburbio Civitatis Cantuariensis fuisse Ecclesiam B. Martini nomine Deo dicatam, ubi esset jam ante plura sæcula Episcopus proprius, donec eum Episcopatum extinxit Lanfrancus, quæsito colore ab antiquis Canonibus qui magnoperè vetant, ne unius Civitatis duo sint Episcopi. Non recedit à veri specie, unum hunc fuisse ex vetustissimis Brittonum ante Anglos Episcopis & Episcopatibus; quibus obnoxii essent Clerici Laicique ex antiquis Brittonibus, lingua moribusque ab Anglis diversi, & quibus adeo necessarii aliquandiu fuerint Episcopi, vernaculæ suæ linguæ & gentis. Solis enim Anglis Saxonibusque nuper ex Germania in Britanniam Insulam invectis præerat Augustinus à Gregorio Magno missus cum sociis. Perdiu superfuerunt ingentes antiquorum Brittonum reliquiæ: & quanquam eorum plerique in Valliam concesserint, hærere tamen aliquandiu aliqui potuere variis in locis, maximè autem in Suburbio Cantuariensi.

Vita Lanfranci, c. 13.

Duæ invehuntur rationes à Scriptore Chronici Abbatiæ Lobbensis in Pago Leodiensi, cur ejus loci Abbas Episcopus sit. Existimarunt nonnulli, cùm necessum esset ab eo Evangelicæ veritatis lumen infundi circumpositis Gentilibus adhuc compluribus: expeditius tandem visum esse, ut & Episcopalis ei ordinatio, cum prædicandi munere concrederetur. Videbatur aliis Abbatiam illam esse Regalem, Castro Regio Listinensi; aut Liptinensi proximam, ideoque Episcopis commendatam fuisse. Propiùs forsan à vero abest, etsi Episcopi minimè essent, eo tamen nomine insignitos fuisse propter prædicandi munus eis demandatum.

Suspicati sunt nonnulli, in Ecclesia quoque sanctæ Genovefæ apud Lutetiam Parisiorum proprium fuisse Episcopum; idque colligebant ex Necrologio ejus Ecclesiæ, ubi legitur ad diem 16. Novembris, *Obiit Bernerius præsentis Ecclesiæ Episcopus*, & quòd prope esset antiquissimum Regum Palatium. Evanida & fluxa sunt hæc argumenta. Potuit Bernerius Episcopatum abdicasse, & pio hoc deinceps latuisse secessu. Quod ad Palatium Regium, & à vero & à verisimili procul est, Episcopatus semper fuisse in Abbatiis Palatio cuipiam Regio proximis. Proximus erat Episcopus Parisiensis Palatio Regio, ut alio Episcopo minimè opus esset. Scripsit ad Papam Stephanus Tornacensis pro tuendis hujus Abbatiæ privilegiis, quæ tunc validissimè ab Episco-

po Parisiensi impugnabantur. Sed nec verbum ille facit de hoc habendi proprii Episcopi privilegio.

Diximus jam suprà de Chronico sancti Benigni apud Divionem, cujus Abbas *Coepiscopus* aliquando dicebatur. Sed probabiliùs is fuerit Vicarius Generalis Episcopi Lingonensis. Idem dicendum de Abbatibus Hohenovensibus apud Argentoratum.

XX. Castri Vindocinensis Abbatia, non illa quidem Episcopos, sed Ecclesiæ Romanæ Cardinales jam olim Abbates se habuisse venditat. Goffridus Abbas Vindocinensis cùm Paschali II. Papæ significasset, quàm gravibus impensis affuisset illa Abbatia Pontificibus, Italia profugis, & ubique exagitatis, obtestatur tandem, ut sibi restituat Ecclesiam S. Priscæ Romæ, qua Alexander II. & Gregorius VII. Abbates Vindocinenses donaverant, & quam abstulerat Antipapa Guibertus. Ad Honorium Papam scribens, sanctissimè affirmat se ter quaterve superasse Alpes, ter captum fuisse, multa denique pro causa Romanæ Ecclesiæ perpessum; & cùm Romæ Presbyter ordinaretur, se *Investituram de Ecclesia B. Priscæ per manum domini Papæ Urbani recepisse*. Anno 1062. Abbatibus Vindocinensibus Alexander II. concessit Ecclesiam sanctæ Priscæ cum dignitate Cardinalitia, ut liquet ex ejus Epistolis ad Abbatem Odericum: *Concedimus omnibus hujus loci Abbatibus Ecclesiam B. Priscæ cum dignitate Cardinali*. Callistus II. & Honorius II. id privilegium confirmaverunt. Innovatum est illud ab Innocentio quoque III. præfato, hinc excidisse quodammodo Abbates Vindocinenses, quòd sarta tecta ejus Ecclesiæ non curassent, quo factum esset, ut alii Titulares nominarentur; in posterum verò revocatum iri eos in possessionem ejus Ecclesiæ & Tituli Cardinalitii, dum morem gererent tamen eis sanctæ Priscæ Cardinalibus, quos Papa Romæ nominasset. Ex eo tempore duo semper fuere Cardinales sanctæ Priscæ, alter Romæ verus, alter titulo tenus in Abbatia Vindocinensi. Eo titulo utebantur Abbates Vindocinenses tempore Concilii Constantiensis.

L. 1. Ep. 9, 13. 14.

Notæ Sirmundi in Goffridum Vindocin.

De Virginibus & Viduis Deo sacris.

CAPUT XLII. P. I. l. I. c. 50.

De Virginibus Deo sacris, privatas suas ædes incolentibus, aliis cum solemnitate velatis, aliis sine solemnitate, per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. Virginum Deo sacrarum chori jam inde ab incunabulis Ecclesiæ.

II. III. Earum numerus, sanctitas, dignitas tempore Tertulliani & Cypriani.

IV. Solæ seorsim & sejunctæ à viris manebant.

V. Stipendiis Ecclesiæ alebantur, æquè ut Viduæ Deo sacræ.

VI. Earum cura & solicitudo ingens penes Episcopos.

VII. VIII. Quàm sancta earum institutio, vita, disciplina, psalmodia, secessio, studia Scripturarum & meditatio juxta Hieronymum.

IX. Duplicis generis erant.

X. Aliæ pullam vestem ipsæ sibi induebant.

XI. Aliæ solemniter ab Episcopo velabantur.

XII. Ex hac innumerabili turba per orbem universum sacrarum Christo Virginum, Christianæ Religionis sanctimoniam & veritatem Latini Græcique Patres Gentilibus approbarunt, nec hi dissentiebant.

XIII. Erat illis in Ecclesia locus sepositus, & honorificentior.

XIV. Quanto zelo æstuarent sancti Patres ad prædicandam Virginitatem, & ad omnes ejus amore inflammandos.

XV. Quàm magno & incredibili numero essent Virgines.

XVI. Exhæredationem comminabantur parentes, Ecclesia stipendiis suis eas alebat.

XVII. Absentibus Episcopis, Presbyteri eas consecrabant.

XVIII. Non acquebatur solicitudo Ecclesiæ ad has castitatis hostias multiplicandas, alendas, solemniter velandas, nisi incredibili earum vitæ sanctimonia.

I. A Monasteriis virorum, ad virginum cœnobia traducenda oratio est; & præfari aliquid necesse fuit de virginibus quæ Deo catervatim dicari cœpere, jam inde à cunis Ecclesiæ Christianæ. Nec enim inficiari quisquam potest, quin virginum & viduarum longè antiquior sit professio, quàm Monachorum. De Monasteriis virginum & viduarum infrà uberiùs. Nunc de virginibus id primò fateri cogimur, earum institutum ipsi Ecclesiæ coævum esse. Monasteria quidem virginum posteriùs floruere, ubi primùm Constantino imperante pax & serenitas Ecclesiæ alluxit. At professio ipsa & consecratio virginum unà cum Evangelica semente statim ab exordio nominis Christiani per orbem propagari cœpit. Testes locupletissimæ quatuor filiæ virgines Philippi Diaconi.

II. Nihil attinet hìc repetere, quæ suprà Hieronymus & Epiphanius ad Cleri sempiternum decus disseruerunt, Ecclesiæ Sponsum virginem, de virgine nasci voluisse Christum, Solem ipsum gloriamque virginum fuisse, in Collegium Apostolicum non admisisse nisi virgines, aut in æternum pudicos: denique Ecclesiæ suæ id instillasse, ut in Sacerdotii sacrum ministerium, & in Clerum, quantum fieri posset, non admitteret, nisi virgines. Iis Christus sempiterna Dei sapientia encomiis virginitatem exornavit, iis Paulus cæterique Apostoli hortamentis ad eam amplexandam fideles omnes excitarunt, ut omnibus postea sæculis efloruerint in Ecclesia Catholica innumerabilium greges candidati virginum, quæ & decus essent & deliciæ Ecclesiæ. Hinc Tertullianus: *Quot spadones voluntarii, quot virgines utriusque sexus?* Et alibi: *Quid ergo si Episcopus, si Diaconus, si Vidua, si Virgo, si Doctor, si Martyr, lapsus à regula fuerit, ideo hæreses veritatem videbuntur obtinere?* Hi erant tum eminentissimi Ecclesiæ apices, qui si starent, gloria: si corruerent, infamia longè maxima illi aspergebatur. Et alibi: *Sanctitatem maritis anteponunt, malunt Deo nubere, Deo speciosæ, Deo sunt puellæ, cum illo vivunt, cum illo sermocinantur, illum diebus & noctibus tractant, orationes suas velut dotes Domino adsignant, &c. Jam in terris non nubendo de familia angelica.* Istiusmodi erat hominum existimatio de angelica virginum castimonia, hos esse Ecclesiæ Angelos, Christo sponso suo illas in oculis, in deliciis esse: ejus eas colloquio, conspectuque jugiter frui.

De resurr. carn. De præscr.

L. 1. ad Uxor.

III. Eloquentiæ suæ, verè Ecclesiasticæ, & à sæculi ineptiis defæcatissimæ flosculis Cyprianus virgines sacras ipse quoque illustravit: *Nunc nobis ad virgines sermo est, quarum quò sublimior gloria, major & cura est. Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas atque in illis largiter floret Ecclesiæ matris gloriosa fœcunditas. Quantòque plus copiosa virginitas numero suo addit, tanto gaudium matris augescit.* Quibus verbis declaratur, quanta essent

De habitu virginum.

sent Episcopi non teneritudine tantùm & charitate, sed veneratione etiam in has Agni immortalis sponsas; & quàm certò constet, etsi nondum possent dum persecutionum sævities grassaretur, in Claustra seorsim aliqua seponi, ut postea factum est: jam tum tamen in unum eximium cœtum coaluisse, à vulgo fidelium segregatum, & tanquam portionem longè præclarissimam gregis Christi.

IV. Testatissimum idem alibi facit, eam intaminatam viguisse in Ecclesiis legem, ne virgines istæ Deo sacræ una unquam in domo versarentur cum viris: *Nec pati virgines cum masculis habitare; non dico simul dormire, sed nec simul vivere; cùm & sexus infirmus & ætas adhuc lubrica per omnia frænari & regi debeat.* Hinc & idem ipse commendavit inexorabilem Episcopi censuram, qui Diaconum abdicarat, qui cum sacra virgine sæpè manserat: *Idcirco consultè & cum vigore feciſti, abstinendo Diaconum qui cum virgine sæpè manſit.* Affirmat denique Cyprianus has virgines & adulteras & incestas fieri, si fidem Christo desponsam non retineant: *Quæ hoc crimen admisit, non mariti, sed Christi adultera est.* Ideo & eas invitat, ut à publicis abstineant balneis, cùm earum sint *pudori & pudicitiæ corpora dicata.* Ex his liquidum est has tum sacras Deo virgines, etsi Professas, etsi verè Sanctimoniales, privatis tamen in ædibus suis commorari solitas fuisse. Eæ sunt de quibus agit Eliberitanum Concilium Canone XIII.

V. Stipendiis Ecclesiæ alebantur hæ virgines, æquè ut Clerici. Quo minùs mirum sit, de iis si agamus in hac nostra de Beneficiariis Commentatione. Cornelius Papa in ea quam retulit Eusebius ejus Epistola, non centum quinquaginta tantùm Clericos ab Ecclesia Romana ali testatur, sed etiam mille & quingentas seu virgines, seu viduas, ægros, paupereſque: *Viduas denique cum infirmis & egentibus plusquam mille & quingentos. Quibus universis gratia & benignitas Dei alimenta suppeditat.* In hoc viduarum numero simillimum veri est contineri & virgines; sicut & viduas constringi in illo virginum numero, quas Socrates testatur Helenam Imperatricem voluisse suis manibus pascere, suo ministerio venerari, quotquot inscriptæ erant Ecclesiæ Catalogo: *Virgines etiam quæ inscriptæ erant in Ecclesiarum Canone, ad epulas invitaret, ipsa illis ministraret, opsonia mensæ apponeret:* τὰς παρθένους, τὰς ἀναγεγραμμένας ἐν τῷ τῆς ἐκκλησίας κανόνι. Idem sentiendum & de contextu Sozomeni, ubi memorat Julianum Apostatam virgines omnes sacras viduasque, quas sua paupertas Clero adscribi coegerat, τὰς δὲ ἀδείαν ἐν τοῖς κλήροις τεταγμένας: compulisse ut fisco redderent, quidquid ad eas rediisset ex iis distributionibus, quas Imperator Ecclesiis singulis assignasset, ex publicis Imperii in qualibet urbe reditibus.

Basilius illas *Canonicas* vocat, & irritum fancit earum conjugium, si nubant. Hic Catalogus Ecclesiæ, qui Græcis κανὼν dicebatur: ille ipse erat cui inscribebantur nomina Clericorum, seu Beneficiariorum, Virginum, Viduarumque omnium, quæ Ecclesiæ sumptu alebantur. Scitissimè advertit Hieronymus, bigamos non tantùm Clero interdici, sed & viduas quæ bis nupsissent, expungi ex earum Catalogo, quæ alimentis Ecclesiæ sustentabantur. Porro ab Apostolo ipso id præmonstratum sanciturnque fuisse: *Vidua inquit eligatur, non minus annorum sexaginta, quæ fuerit unius viri uxor. Hoc omne præceptum de his est viduis quæ Ecclesiæ pascuntur eleemosynis, & idcirco ætas præscribitur, ut illæ tantùm accipiant pauperum cibos, quæ jam laborare non possunt. Simulque considera, quod quæ duos habuit viros, etiam si anus sit, & decrepita, & egens, Ecclesiæ stipes non meretur accipere.* Non usque adeo obduruerant Ecclesiæ viscera, ut viduis bigamis, quas premeret egestas, nihil stipis conferret. Nec id sanè vult Hieronymus. Sed eas quæ secundis se implicuerunt nuptiis, irregulares quodammodo evasisse, nec jam posse non abradi à matricula earum, quarum alendarum curam in se recepit Ecclesia, perinde ferè ac Clericorum.

VI. Profitetur ipse Chrysostomus sarcinæ Episcopalis illam esse molestissimam occupationem, viduas dijudicare, quæ in Ecclesiæ catalogos referendæ essent, ut pascerentur: *Quoties illæ deligendæ, & tanquam in catalogum referendæ sunt, & hìc quoque magno admodum examine opus est:* ἐξετάσεως, καταλέξεων. Perinde enim nefarium est indignas adscribere, ac expungere dignas: *Hujusmodi viduas Ecclesiastica pecunia ali, &c.* Idem alibi ait, olim fuisse numerosos viduarum choros, de quibus Paulus; ut supererant etiam tum chori virginum numerosissimi: *Nam quemadmodum chori sunt virginum, sic & olim viduarum erant chori: neque passim licebat illis in numerum viduarum referri.* Sanè negat Chrysostomus has fuisse viduas, de quibus præcipit Paulus sexagenarias esse debere: qua in re minùs ei convenit, & cum Hieronymo jam laudato, & cum aliis Patribus infrà laudandis. Sed illud nobis hìc sufficit, quod testatur Chrysostomus, ingenti numero fuisse viduas Deo sacras, quas Ecclesia sustentaret: *Nam & viduæ dicuntur, quæ cùm in summam inciderint egestatem, & in matriculam relatæ fuerint, Ecclesiasticis pecuniis aluntur, sicut temporibus Apostolorum fiebat.* Denique expressus est alio loco à Chrysostomo numerus ipse earum, quæ inscriptæ erant huic Catalogo Ecclesiæ Constantinopolitanæ, locusque in eo perhonorificus designatus viduis, virginibusque: *Unius divitis nec valdè locupletis hæc Ecclesia fructus colligens, cogita tecum quot viduis, quot virginibus quotidie succurrat. Jam enim numerus earum in Catalogo ad tria millia pervenit &c.*

VII. Ab parentibus infantulæ plerumque Deo dicebantur & devovebantur virgines, & jam tum vitam ordiebantur religiosam, & eandem prorsus quam postea in Monasteriis agere cœperunt. Jubet Hieronymus, ut ab anno ætatis septimo jam tum ediscant Psalterium, libros Salomonis, Novum Testamentum, in domo paterna secessum & desertum veluti quoddam sibi parent, & altissima in ignoratione sint eorum quæ in sæculo geruntur: *Cùm virgunculam rudem & edentulam septimus ætatis annus exceperit, discat memoriter Psalterium, & usque ad annos pubertatis libros Salomonis, Evangelia, Apostolos & Prophetas, sui cordis thesaurum faciat: nec liberius procedat ad publicum, nec semper Ecclesiarum quærat celebritatem, in cubiculo suo totas delicias habeat.*

Itaque etsi hæ virgines necdum Monasteriorum septis, quæ nulla erant, includerentur: ipsæ sibi domi Monasterium struebant, ubi vitam omnem castissimis his & cælestibus impendebant deliciis, secessui, psalmodiæ, orationi, jejuniis. Audi ut de beata Asella Hieronymus disserat: *Post duodecimum ætatis annum unius cellulæ clausa angustiis, latitudine Paradisi fruebatur. Idem terræ solum & orationis locus extitit & quietis. Jejunium pro ludo habuit. Pane & sale & aqua frigida concitabat magis esuriem, quàm restinguebat. Operabatur manibus suis, sciens scriptum esse, Qui non operatur, non manducet, &c. Intra cubiculi sui secreta, ut nunquam pedem proferret in publicum, &c. Ad Martyrum limina penè invisa properabat, &c.*

VIII. Lectio, oratio, opus manuum, hæ nimirum erant virgunculorum Christi deliciæ, hæ occupationes continuæ, aut aliæ aliis potiùs interpunctæ: *Semper te cubiculi tui secreta custodiant, semper tecum sponsus ludat intrinsecus. Oras, loqueris ad sponsum; legis, ille tibi loquitur.* Hæc idem Hieronymus. Earum oratio & psalmodia nunquam intermittebatur: *Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque & vesperam nemo est qui nesciat. Noctibus bis terque surgendum. Revolvenda quæ de Scripturis memoriter retinemus. Egredientes de hospitio armet oratio, regredientibus de platea ora-*

L. 1. Ep. 11.

Tom. 5. serm. 46.

εἰσαγραμμένας.

In Matth. hom. 67.

Euseb. l. 6. c. 43.

Socrat. l. 1. c. 17.

Sozom. l. 5. c. 5.

L. 1. adv. Jovin. 1.

De Sacerd. L. 3. c. 16.

Ad Gauden. de Pacatulæ ordinatione.

Ad Marcellam. De laudibus Asellæ.

Ad Eustoch. de cust. Virgin.

oratio occurrat antequam sessio. Hoc silentium, hic secessus, hæ macerationes, hæc orandi infatigata assiduitas, hæ sacrarum Litterarum meditationes fateri nos cogunt, antequam essent ulla Monasteria, tot fuisse Monasteria, quot erant domus, quas in mediis civitatibus incolerent hæ virgines, sibi, Deoque uni affixæ. Ita quippe Hieronymus de B. Asella: *Ut in urbe turbida inveniret Eremum Monachorum*.

Ad Marcell. de laudibus Asellæ.

IX. Erant porro duæ classes virginum sacrarum. Aliæ Deo se devoventes induerant ipsæ sibi vestem fuscam & permodestam, qua Sanctimoniales à cæteris discernebantur, & hæc erat earum irrevocabilis professio. Aliæ ab Episcopo solemniori quodam die festo velum consecrationis acceperant inter Missarum solemnia, spectante populo universo. Harum posteriorum numerus quanquam permagnus erat, multis tamen partibus concedebat earum innumerabili multitudini, quæ primam classem implebant. Jam inde ab anno ætatis duodecimo, quo nubiles Romano jure erant virgines, poterant Christum eligere sponsum, eique se devovere, fuscam vestem indutæ: at velo consecrationis non donabantur virgines, nisi diu probatæ in prima classe, & ætate profectiores. Hæc jam Patrum testimoniis astruenda sunt.

Ibidem.

X. Vide ut Asella professa sit virginitatem & religionem, fuscioribus vestibus induta: *Tunicam fusciorem, quam à matre impetrare non poterat, induta, pio negotiationis auspicio, se repente Domino consecravit, ut intelligeret universa cognatio, non posse aliud ei extorqueri, quæ jam sæculum damnasset in vestibus*. Et alibi de Pacatula: *Solent quædam cùm futuram virginem sponderunt, pulla tunica eam induere, & furvo operire pallio, auferre lineamina, &c.* Et alibi: *Pulla tunica, minùs cùm humi jacuerit, sordidatur. Soccus vilior auratorum pretium calceorum egentibus largitur. Cingulum non auro gemmisque distinctum, sed laneum & tota simplicitate purissimum, & quod possit magis astringere vestimenta, quàm cingere, &c. Nos quia serica veste non utimur, Monachi judicamur*. Et rursum alibi: *Vestis ipsa pulla & vilis*. Si quando tamen vitæ sanctimonia morumque innocentia non responderet huic & vesti & professioni, mollitiem nescio quam & munditias minimè consentaneas affectabant hæ virgines, propositi sui minùs tenaces, quas ideo objurgabat Hieronymus: *Si vestis ipsa vilis & pulla rugam non habeat: si per terram, ut altior videaris, trahatur; si de industria dissuta sit tunica, ut aliquid intus appareat, &c.* Damnavit & Chrysostomus has in veste vili & simplici affectatas elegantias: *Ubi enim pulla tunica fuerit, & pectori cingulo diligenter astricta, ad earum instar quæ in scena saltant rugas circa pectus intendens pariles, quàm serica vestis illecebram hac arte non superet?* Et ibidem: *Quid calceus pullæ vesti subjectus, ad imitationem antiquæ picturæ in acumen venustè desinens?* Quid insulsius autem, quàm nigri pallii affectatio, ut vultus candor & nitor magis splenderet? *Ac demum pallium imponis, ut sub nigro colore facies decentior videatur & gratior*.

Ad Gauden. de Pacatulæ educat.

Ad Marcel. de ægrotat. Blæsillæ.

De vitando suspecto contubernio.

In Epist. 1. ad Timoth. hom. 8.

XI. Et hæ quidem vel suis ipsæ, vel parentum manibus induebantur vili hac & fusca religionis veste; at alias solemni consecratione velabat Episcopus ipse. Ejus generis fuit Demetrias, ad quam hæc scribebat Hieronymus: *Scio quod ad imprecationem Pontificis flammeum virginale sanctum, operuit caput*. Ejusmodi erat & illa alia, de qua alibi: *Post Apostoli Petri Basilicam, in qua Christi flammea consecrata est*. Erat & illud velamen sacrum, sanctumque, quo se illæ priores sponte sua obumbrabant, & mundo subtrahebantur, & professam virginitatem præ se ferebant. Unde & sacrilegos vocat Tertullianus, qui hoc velum detraxerint: *O sacrilegæ manus, quæ dicatum Deo habitum detrahere potuerunt!* Sed longè tamen sanctius, longè augustius erat hoc consecrationis velum, quod cum sacra pompa solus Episcopus imponebat. Unde de eo Ambrosius: *Venit Paschæ dies, in toto orbe Baptismi sacramenta celebrantur, velantur sacræ virgines. Uno ergo die sine dolore aliquo multos filios & filias solet Ecclesia parturire*. Et alibi acerbissimè objurgans unam ex his quæ pactam sponso virginum fidem violaverat: *Non es memorata diei sanctæ Dominicæ Resurrectionis, in qua divino Altari te obtulisti velandam? In tanto itaque solenni conventu Ecclesiæ Dei, inter lumina illa splendida, inter candidatos regni cœlestis quasi Regina Regi nuptura processeras. Non es memorata qualis allocutio facta est illa die ad te: Aspice filia & intuere & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum, &c. His tunc in illo die consecrationis tuæ dictis, & multis supra castitatem tuam præconiis, sacro velamine tecta es; ubi omnis populus dotem tuam subscribens, non atramento, sed spiritu, pariter clamavit, Amen*. Ejusdem generis fuit consecratio B. Genovefæ à B. Germano Episcopo Altisiodorensi facta: *Interea Sacerdos gressum divertit ad Ecclesiam, maximo populorum agmine prosequente, ibique inter diutissimos Psalmorum concentus, ac prolixam orationis continuationem, beatus Germanus dexteram super caput virginis indefessè tenuit*. Hoc probrum objectat Optatus Episcopo Donatistæ, quòd incesto adulterio contaminasset unam harum puellarum, cujus pater evaserat, imposita ei Mitra, ita enim vocat velamen sacrum: *Cui Mitram ipse imposuerat, à qua pater antè vocabatur*. Velamina erant lanea, purpureo colore infecta: *De qua lana Mitrella fieret, de qua purpura tingeretur*. Symbolum id erat cælestis cum immortali Sponso conjugii: *Spiritale hoc nubendi genus est. Jam cælestes celebraverant nuptias*. Hujus veli sanctitate deterrebantur, ne auderent nefarii homines has virgines vel ambire sibi sponsas, vel rapere: *Ne qui sponsabat, perseveret petere, aut raptor audeat violare*.

Exhortatio ad Virgin.

Ad Virgin. lapsam, c. 5.

Vita S. Germani, 1. c.

L. 2. c. 7.

XII. Tradit Epiphanius virginitati, ceu inconcusso fundamento superstructam stare Ecclesiam, quam Christus in summo ipse collocavit defixitque culmine castimoniæ, & perfectionis, atque carnis illecebrarum abdicationis: *Fundamentum igitur ac velut crepido quædam in Ecclesia virginitas est, quæ à plerisque colitur & observatur, & in illustri quadam gloria ac prædicatione versatur. Virginitatem solitaria vita proximè sequitur, quam in plerisque sexus utriusque Monachis videmus*. Author est Chrysostomus, ne ipsos quidem Gentiles potuisse non summoperè admirari Christianæ Religionis sanctimoniam, in tam numerosis intaminatarum virginum choris radiantem, quæ innatarum cupiditatum conculcatio & victoria omnes proculdubio naturæ vires superabat, nec poterat nisi ab ipso naturæ conditore proficisci: *Inter Græcos sanè quidam licèt pauci ita philosophati fuerunt, ut opum essent contemptores, & iram vicerunt. Virginitatis autem flos nullo modo apud illos stetit, in qua semper concesserunt nobis primam dignitatem, ingenuè fatentes rem supra naturam esse, & non humanam, & eapropter omnibus gentibus summæ admirationi fuimus*. Harum ergo virginum castimonia illustrabatur toto orbe Christi fides & religio, quo acuebatur Episcoporum solicitudo, ut earum invigilarent spiritali disciplinæ, & ne quo subsidio temporali eas defieri paterentur. Ideo & Canonicas vocat hìc Chrysostomus, tanquam Canoni seu Catalogo Beneficiariorum inscriptas.

Expos. fid. Cath. c. 21.

Tractatu Quod Canonicæ cum viris cohabitare non debeant.

Nec Augustinus in præteritis habuit hoc Christianæ fidei & veritatis documentum, cùm nisi incarnata ipsa sempiterni Dei sapientia, non potuerit contemnendæ carnis & ad æternam continentiam constringendæ disciplina toto orbe propagari, stupentibus Philosophis id fieri tam crebrò & tam familiariter, quod omnino fieri posse diffidebant, quod ne tentabant quidem plerique eorum, quod

in mo-

Ad Demetr. de servanda Virgin.

De Virgin. veland.

in mores induci posse publicos omnino desperabant. *Si tot juvenum & virginum millia, contemnentium nuptias castèque viventium, jam nemo miratur, &c. Si tam innumerabiles aggrediuntur hanc viam, ut desertis divitiis & honoribus hujus mundi, ex omni hominum genere uni Deo summo totam vitam dicare valentium, desertæ quondam insulæ, ac multarum terrarum solitudo compleatur.* Fingendo tantùm, aut ne fingendo quidem potuerat humana sapientia has virtutes commentari, terrenarum omnium voluptatum aspernatrices. Incorruptibilis & omnipotentis Dei sapientiæ hoc fuit operæ pretium, ut mulierculas ipsas virgunculasque ea imbueret & armaret Philosophia.

De vera Relig. c. 3.

XIII. Ad majestatem ergo Ecclesiæ permagnî intererat, ut hos virginum greges curaret, excoleret, & tueretur, velut incorruptibile quoddam suæ sanctimoniæ decus. Ideo his virginibus specialis & honorificentior locus in Ecclesia dicatus erat, ubi & exarata radiabant encomia, quibus virginitatem Scripturæ prosequuntur. Ambrosius ita docet in Epistola ad Virginem lapsam: *Nonne vel illum locum tabulis separatum, in quo in Ecclesia stabas, recordari debuisti, &c. Nonne vel illa præcepta, quæ oculis tuis ipse scriptus paries ingerebat, recordari debuisti?*

Cap. 6.

XIV. Nec sine piaculo silerî potest vehementissimus ejusdem Ambrosii zelus ad puellas omnes fideles alliciendas, vel etiam pertrahendas ad eandem virginitatis professionem. *Hoc non omnibus imperatur, sed ab omnibus flagitatur.* Alibi autem ait toto ex orbe Mediolanum convolare virgines, ut virginitatem profiteantur, quanquam frigerent Mediolanenses virgines ad suas istiusmodi exhortationes, quibus tam longè dissitæ aliæ inflammabantur. *Dicit aliquis, Tu nobis quotidie virginum canis laudes. Quid faciam, qui eadem quotidie cantito, & proficio nihil? Sed non mea culpa. Denique de Placentino sacrandæ virgines veniunt, de Bononiensi veniunt, de Mauritania veniunt, ut hìc velentur. Magnam rem videtis, hìc tracto, & alibi persuadeo. Si ita est, alibi tractemus, ut vobis persuadeamus.* Plus erat momenti, plus virium in fama Ambrosii, quàm in lingua: absentibus, quàm præsentibus faciliùs quidvis persuadebat. Nec tamen ille de spe, aut zelo, aut officio quidquam suo remittebat, ut omnes ad Evangelicæ perfectionis præcepta complectenda incitaret, virgineſque urgeret, quo se cœlesti immortali dicarent Sponso, ei amorem, ei metum parentum postponerent, ei dotis jactura litarent, quanquam essent pauciſſimi, qui illas ea de causa tantùm dote fraudarent. Ostendebat denique sponsas Regis Regum & Domini Dominorum inopia vel inedia laborare nunquam posse: in ipsa virginitate incorruptibilem esse thesaurum, quo paupertas ipsa solatio sit; parentum verò repulsam, non repulsam esse, sed probationem. *Dotem negabunt parentes? Sed habes divitem sponsum, cujus contenta thesauro, patriæ successionis emolumenta non quæras. Quanto dotalibus præstat compendiis casta paupertas? Et tamen quam audistis aliquando propter studium integritatis, legitimæ factam successionis exortem? Contradicunt parentes, sed volunt vinci. Indignantur frequenter, ut discas vincere. Abdicationem minantur, ut tentent, si potes damna sæculi non timere. Exerceris virgo, dum cogeris. Si vincis domum, vincis & sæculum.*

L. de Viduis.

L. 1. De Virginibus.

XV. Crimini vertebant Ambrosio malè feriati homines, quod ipse laudi ducebat, quòd videlicet omnibus passim virginitatis custodiam inculcaret: *Criminis invidia hæc est, quia suadeo castitatem. Virginitatem inquit doces, & persuades plurimis. Utinam convincerer, utinam tanti criminis probaretur effectus. Non vererer invidiam, si efficaciam recognoscerem. Utinam potuissem revocare nupturas.* Si qui invidiam illi ex eo crearent, quòd crescente virginum sacrarum numero decresceret gentis humanæ soboles: reponebat Ambrosius, nusquam esse majorem hominum frequentiam, quàm ubi esset & numerus virginum Deo dicatarum plurimus, nempè in Ægypto, in Africa, in Oriente, ubi exaggeratè quidem, sed verè tamen dicit, plures consecrari virgines, quàm homines in Italia nascerentur. Videtur autem Ambrosius ibi designare Ecclesiam Alexandrinam, Carthaginensem & Antiochenam: quæ amplissimæ, & antiquissimæ cùm essent Ecclesiæ, tantò invictiùs ibi Christiana Religio & Evangelicorum Consiliorum perfectio dominabatur. Et quidem cùm calidissimo utantur cœlo regiones illæ, tantò evidentiùs hinc præpotentis Christi gratiæ argumentum existebat, cui cœli terræque natura & vis famulabatur: *Si quis putat consecratione virginum minui genus humanum, consideret, quia ubi paucæ virgines, ibi etiam pauciores homines: ubi virginitatis studia crebriora, ibi numerum quoque hominum esse majorem. Discite quantas Alexandrina totiusque Orientis & Africana Ecclesia quotannis sacrare consueverint. Pauciores hìc homines prodeunt, quàm illic virgines consecrantur.* Permirum illud verò est, quòd de virginibus solemniter consecratis agat Ambrosius. Nam cæterarum multitudo multò erat utique numerosior.

Ibidem.

XVI. Duo hìc rursus cursim observanda. Primum est nunquam aut rarissimè frustratas fuisse sacras virgines legitima hæreditatis portione, quanquam nec parentum fortasse consensum expectassent, nec cum iis jure agere solerent. Alterum est ad professionem admissas has virgines sine dote, & ære Ecclesiæ sustentatas fuisse, ut quæ Christi patrimonii dispensatrix esset. Adde & illud, quòd Ambrosio suffragetur Augustinus in laudanda Africanarum virginum frequentia: *Sanctimonialium occurſantium atque cantantium greges.* Ita jam tum excipiebantur Episcopi in civitatem adventantes, obviam prodeuntibus gregibus sacrarum virginum, & sponsi sui laudes concinentibus.

Epist. 203.

XVII. Diximus ab Episcopo solo virginibus imponi solitum consecrationis velum. Per Africanos tamen Canones licebat & Presbyteris eo fungi munere, jubente, vel permittente Episcopo. Sic enim habet ex Concilio Carthaginensi Ferrandus: *Ut Presbyter inconsulto Episcopo virgines non consecret, Chrisma verò nunquam conficiat.*

Can. 91.

XVIII. Non injuria autem sancti Patres virgines omnes extimulabant, ut huic se proposito dedicarent, cùm illud semel amplexatæ angelicam deinceps vivendi formam & sanctitatem sectarentur. Uni Deo illæ inhærebant, & Scripturarum meditationi ab infantia ipsa. Ita enim Hieronymus ad Lætam de educatione filiæ: *Adhuc tenera lingua Psalmis dulcibus imbuatur, &c. Reddat tibi pensum quotidie de Scripturarum floribus carptum, &c. Assuescat ad orationes & Psalmos nocte consurgere, mane Hymnos canere, Tertia, Sexta, Nona hora stare in acie, quasi bellatricem Christi, accensaque lucerna reddere sacrificium vespertinum. Orationi lectio, lectioni succedat oratio. Discat & lanam facere, tenere colum, &c.* An Monasterio concedebat ejusmodi materna domus? An regularem probationem non æquabat talis institutio? An Clerici, an Beneficiarii poterant sanctiori innutriri disciplinæ? Nec nos interim præteribit, quod religiosæ parenti ab Hieronymo inculcatur, ut virgunculam Christi à teneris insuefaceret labori manuum, sed qui nil vanitatum, nil ineptiarum sæculi redoleret, quod ejurasset: *Talia vestimenta paret quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.* Sancit Hieronymus, ut juvencula Sanctimonialis novi Testamenti librum nocturna versèt, versèt & diurna manu; memoriter discat libros Prophetarum; volvat opuscula Cypriani, Hilarii, Athanasii, cæterorumque Patrum; denique seriò

Ibid. l. 3.

matrem

matrem monet, ne tanta ſe cura & ſolicitudine educandæ ad eam normam filiæ ipſa fatiget, ſi minùs ei ſe parem ſentiat, ſed illam Monaſterio tradat inſtituendam.

Iiſdem ille præceptis imbuit clariſſimam virginem Demetriadem, ubi & illud aperit, quàm non immeritò hæ virgines omnibus Clericorum & Beneficiariorum ornamentis emolumentiſque donarentur : *Præter Pſalmorum & orationis ordinem, quod tibi hora Tertia, Sexta, Nona, ad Veſperum, media nocte & mane ſemper eſt exercendum, ſtatue quot horis ſanctam Scripturam ediſcere debeas, quanto tempore legere, &c. Cumque hæc finieris ſpatia, habeto lanam ſemper in manibus.* Denique non modò recitari, ſed & decantari vult ſanctiſſimus Pater Canonicas Horas ab his virginibus in ædibus paternis : *Quis ignorat pſallendum eſſe fœminis in cubiculis ſuis, & abſque virorum frequentia & congregatione turbarum?*

Ad Demet. De virgin. ſervan.

L. 1. adv. Pelagian.

Non video quid amplius in cujuſquam animo reſidere poſſit dubii, quin virgines iſtæ quæ paternas incolebant domos, vel domorum partes remotiores, & à contubernio hominum prorſus ſecretas, verè Moniales, verè profeſſæ eſſent, iiſdemque inſeneſcerent pietatis exercitiis, quibus illæ, quæ in Monaſteriis inſtituebantur.

CAPUT XLIII. P. 3. l. 1. c. 39.

De Virginibus & Viduis Deo ſacratis in paternis ædibus, & de fœminis Canonicis, ſub Imperio Caroli Magni.

I. Velum ſumebant virgines, vel ſua manu, vel parentum, vel Presbyteri : quoquo modo id fieret, religioſa ea erat profeſſio.

II. Varia ſtatuta de viduis, quæ extinctis maritis ſemetipſæ velabant.

III. Paternis in domibus morabantur.

IV. Nec reſilire fas erat ab ea profeſſione.

V. Cujus modi eſſet hic habitus, hoc velum.

VI. Solius hæc erat virginitatis vel continentiæ profeſſio, ſine aliis Religionis votis.

VII. Ea res in Oriente minùs frequens.

VIII. De Canonicis fœminis. Continentiam profitebantur.

IX. Cur in earum Regula mentio non fiat Regulæ Auguſtini. Solam profitebantur continentiam & ſtabilitatem; quibus Regula Auguſtini Evangelicam adjiciebat paupertatem.

X. Erant tamen Canonicæ, quæ temporalia abdicabant omnia, quanquam id minimè profiterentur.

XI. Qui vitæ tenor Canonicarum.

XII. Eædem ipſæ erant, atque priſcæ Sanctimoniales, quæ à paternis ædibus non recedebant, & quæ nunc compulſæ ſunt ad communis vitæ ſocietatem, exemplo Canonicorum & Clericorum omnium.

XIII. Nec Canonicas, nec Moniales curabant, aut regebant Monachi.

I. PErinde ut antè, ita & ſub Imperio Caroli Magni, aut ſua ſe manu velabant Deoque dicabant virgines, aut à parentibus Presbyteriſve velabantur. Quo demum cumque modo caput illarum ſacro velo obumbratum fuiſſet, quo nimirum Sanctimoniales à laicis & nupturientibus virginibus ſecernebantur, jam ab eo propoſito reſilire non poterant, niſi ſi qua vis ut velarentur allata fuiſſet : *Ut quolibet modo fœmina velum acceperit, in hoc permaneat, niſi ſe invitam aut reclamantem velaverit aliquis. Tamen prædicandum eſt, ut cum velo ſuo permaneat, ſi voluerit. Quod ſi Presbyter eam invitam reclamantemque velaverit, gradum ſuum pro hac cauſa perdat.* Sic habet Canon

Ann. 752. Can. 4.

Concilii Vermerienſis, anni 752. quod dilucidè intelligitur de Sanctimonialibus virginibus, quæ clauſtris non cohibebantur, & quæ cum cognatis vitam degebant, ſub ſpeciali Epiſcopi cuſtodia, & eorum quos eis ille proficiebat regendis, nonniſi ſumma & prudentia & pietate viros. Id aliquantò etiam clariùs micat in Caroli Magni Aquiſgranenſi Capitulari : *In Concilio Africano præcipitur, ut virgines Deo ſacratæ à gravioribus perſonis diligenti cuſtodia ſerventur.* Concilium Pariſienſe anni 829. earum retexit damnavitque fraudulentiam, quæ paupertatis impatientia velabant ſeipſas, ſubdola ea ſpe, fore ut eo obtentu cæteris præponerentur, & Cuſtodes & Adminiſtratrices Eccleſiæ crearentur. Edicit Concilium, ut caveant ſibi Epiſcopi Presbyterique ab his Sanctimonialibus, rei augendæ, quàm caſtitati colendæ addictioribus; ne credant illis Eccleſiæ adminiſtrationem rerum, edoceantque eas, quàm humili, quàm caſta, quàm defæcata à terrenis cupiditatibus mente expetendum ſit ſacrum velum : *Invenimus quod quædam fœminæ, maximè hæ quæ valdè cenſu tenues ſunt, ſine conſenſu Sacerdotum, idcirco ſibimetipſis velum imponant, ut ſub prætextu hujus velaminis, Eccleſiarum excubatrices & adminiſtratrices fieri poſſint. Hæc igitur incauta velatio, unuſquiſque Epiſcopus provideat, ne in ſua Parochia fiat, &c. Talis velatio ne ulteriùs indiſcretè fiat.*

Ann. 789. Cap. 40. Ann. 829. c. 42.

II. Viduæ poſt conjugum ſtatim obitum totæ propendebant ad velum induendum, & ad profitendam continentiam, ita ut à propriis non diſcederent ædibus, nec familiæ curam & providentiam exuerent. Antiquiſſimus is erat uſus, fueratque aliquandiu ſanctiſſimus, cui nunc duplex labes adhæreſcebat. Nonnullæ doloris primùm & luctus impatientiſſimæ velum arripiebant, pariquemox levitate ejus abjiciendi occaſiones aucupabantur; primùm præcipites, mox leves & perfidioſæ. Aliæ ſenſim defluebant ad molles illas delicias, quæ non facilè declinari poſſunt, quando rerum copia affluit, & ſæculi voluptates inſaniæque oculis auribuſque jugiter obverſantur.

In Concilio eodem Pariſienſi innovatum eſt Statutum Ludovici Imperatoris, conſenſione Epiſcoporum firmatum, nempe ut triginta ſaltem dies poſt mariti obitum profeſſionem differrent viduæ : his elapſis, vel nuberent rurſum, aut ſi quod religioſius eſt, eligerent continentiam, tum excitarentur ad ſubeunda Monaſterii clauſtra, quo tutiores eſſent à ſcopulis fluctibuſque ſæcularis converſationis : *Nobiles fœminæ quæ amiſſis viris velantur, & non in Monaſteriis ſub ſpiritalis matris regimine, ſed potius propriis in domibus ſub occaſione liberorum rerumque ſuarum reſidere, delitiiſque affluere delectantur, &c. Statuimus, ut hujuſmodi viduæ amiſſis viris repentè non velentur; ſed cum conniventia Epiſcopi ſub triginta diebus, ut à glorioſo Principe domno Ludovico cum conſilio Sacerdotum jamdudum confirmatum eſt, expectent; quibus peractis, aut nubant, aut ſi potius Deo ſe ſacrari expoſtulaverint, admoneantur & inſtruatur, ut non in domibus propriis, ſed in Monaſteriis ſub ſpiritalis matris regimine Deo ſe ſervituras ſubjiciant.*

Ibidem. Can. 44.

III. Quanquam hujus Concilii Patres conteſtentur, viduas adoleſcentiores, quæ poſt votum continentiæ Deo nuncupatum, ſæcularibus ex ædibus ſuis non migrant, miſerandis lapſibus obnoxias plerumque eſſe : non aliud tamen quàm illas hortantur, ut in Monaſteria ſe aliqua abdere velint. Itaque extra controverſiam eſt, hoc genus viduas & virgines Deo ſacras privatis in domibus ſemper aliquantas fuiſſe. Cujus rei fidem faciunt & Capitularia : *De viduis & puellis, quæ habitum religionis in domibus propriis, tam à parentibus, quàm per ſe & veſtem mutaverint, &c.* Si Moniales hæ extra Clauſtrorum ſepta habitantes nuberent,

L. 7. c. 257.

jubet

jubet Concilium eas sejungi. Usque adeo vera & rata habebatur earum Professio.

IV. Non paulò austerior fuit his Heraldus Archiepiscopus Turonensis. Nec enim passus est, ut quibus reluctantibus injectum fuisset Religionis velum, eæ possent unquam à Religionis proposito declinare: qua lege ille eas quoque complectebatur, quæ paternarum ædium incolæ semper essent: *Quod non liceat mulieri velum, aut sponte, aut coactè semel susceptum, quacumque ratione rejicere, licèt in domibus propriis vestes mutarint.* Cap. 17.

V. Tacita ea erat Professio, quæ fiebat sumpto velo, habituque modestiore, quem publicus usus his Monialibus proprium fecerat. Id innuitur his quidem verbis: *Vestes mutare.* Concilio ex Forojulienſi anni 791. sub Patriarcha Paulino, constat eam vestem in Longobardia nigram fuisse: non potuisse eam puellis viduisque concedi inconsulto Episcopo: si ea indutæ postea nuberent, separari à marito, & pœnitentiæ addici, cui mors una finem poneret: *Placuerit de puellis vel viduis, quæ virginitatis sive continentiæ propositum spontaneè pollicentes, Deo emancipatæ fuerint, & ob continentiæ signum nigram vestem, quasi religiosam, sicut antiquus mos fuit in his regionibus, indutæ fuerint, licèt non sint à Sacerdote sacratæ, in hoc tamen proposito eas perpetim perseverare mandamus. Si publicè nupserint, segregentur ab invicem, &c.* Ann. 791. Can. 11.

VI. Præter observatiunculas jam præmissas supersunt hìc & nonnullæ aliæ non aspernandæ. 1. Ea professio uni virginitati vel continentiæ illigabat. Nec obedientiæ nec Evangelicæ quemquam astringebat paupertati. Eratque tamen verè Religiosa professio. 2. Multùm discrepabat à professione solemni, quæ tunc fiebat, cùm Episcopus virginem velabat, aut ordinabat Diaconissam: *Licèt non sint à Sacerdote sacratæ.* 3. Itaque succurrere posset animo simplex illud fuisse votum; cùm tamen eo dirimeretur, si quod subsequeretur matrimonium: iis certè temporibus & locis, ubi ita conducibilius esse autumabat Ecclesia. 4. Si simplex autem id habebatur votum; solemnitas ei tamen aliqua conciliabatur ex priori Episcopi assensu: *Nulli liceat prædictis personis habitum, id est, vestem mutare, absque sui Episcopi conscientia.*

Can. 26. Concilium Moguntinum sub Arnulpho Rege anno 888. permisit arbitrio Episcopi tempus, quod viduis ad deliberandum daretur, an continentiam eligerent: *Consentiente Episcopo.* Porro si animum adjicerent ad continentiam; hortatur illas Concilium, ut aut in Monasteriis sedem sibi figant, aut ex sedibus ædibusve suis Monasterium sibi faciant, perfugiumque à tumultuosa sæculi vanitate: *Si propositum castitatis assumpserint, aut Monasterii claustris regulariter constringantur, aut domi manentes castitatem suæ professionis integerrimè custodiant.* Contra virgines autem quæ se gravi lapsu contaminassent, innovatur ab hoc Concilio Synodi Elvirensis austeritas; ex quo id nimirum efficitur, ut si quæ earum nuberent, numero eo haberentur, quo adulteræ.

VII. Affatim jam esse videtur exemplorum & Canonum, quibus liquidò constet, usque ad annum Christi millesimum fuisse in Ecclesia Latina virgines & viduas Deo sacras, simplici voto alligatas continentiæ, velo & habitu sibi proprio notabiles, in paternis propriisve domibus habitantes. Quod ad Græcam autem Ecclesiam attinet, ex Balsamone colligitur ferè eum jam usum exoleviſſe, nec vel Constantinopoli ullam fuisse tum domum, quam incolerent hæ virgines, quæ Monasteriis non includerentur; denique Thebanum Archiepiscopum extructo istiusmodi virginibus domicilio, æternum gloriæ decus sibi peperisse: *Hodie Constantinopoli nec sunt virgines cum laicali habitu, nec est virginum domicilium, quod Parthenon dicitur. Solus autem sanctus ille Thebarum Metropolitanus Caloctenes fecit Thebis Parthenonem, & laicas in ipsos virgines ordinavit. Et ideo æternum est hoc ejus monumentum, eique eo nomine gratia agenda est.*

VIII. Ad Canonicas nunc promovendus gradus, & quæ de iis jam dicta sunt, ubi de Congregationibus & Capitulis Canonicorum agebamus, pluribus hìc astruenda sunt argumentis. Cognatæ enim cum primis sunt quæstiones hæ duæ: an Canonici, Canonicæque præter communis vitæ societatem, profiterentur etiam continentiam, paupertatem, stabilitatemque, in suis quique separatim Congregationibus. Ostendimus Canonicos hoc ævo Imperii Caroli Magni, quamvis in eodem Claustro sedem haberent, nullo tamen voto, nulla professione obligatos fuisse. Eo præjudicio de Canonicis fœminis utcumque intelligitur, quid præsumi debeat. Itaque quod nemo satis mirari poterit, erant nescio quo modo eodem tempore, & veræ Moniales, quæ non Monasteriis, sed privatis suis in ædibus diversarentur: erant ex adverso & inclusæ Monasteriis virgines viduæque, & regulari disciplinæ obnoxiæ, quæ Monachæ, Monialesque non essent.

Concilium Vernum anni 755. nihil interponit discriminis inter viros fœminasque, sese Deo devoventes; omnesque indiscriminatim cogit, aut Monasticam sectari Regulam, aut Canonicam vitam sub Episcopi regimine: *De illis hominibus qui dicunt, quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorumve pecunias habent, & nec sub manus Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt: Placuit ut in Monasterio sint sub ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine Canonico. Et de ancillis Dei velatis eadem forma servetur.* Manifestè ergo patet, quantùm Canonici hi imperio & disciplinæ Episcopi immediatè subjecti, à Regularibus vel Monachis, Regulæ beati Benedicti & Abbati obnoxiis discrepabant; tantum fuisse discriminis inter Canonicas & Moniales, quòd hæ Regulam tenerent beati Benedicti, illæ specialem Regulam ex Canonibus specialiter sibi contextam. Can. 11.

Sed cùm Canon iste non agat nisi de velatis, & optionem illis det instituti Monialium, vel Canonicarum: hinc colligitur Canonicas continentiam saltem fuisse solitas profiteri. Ejusdem rei probationem illam eruere fas est ex Concilio Moguntino: *Abbatissas cum Sanctimonialibus omnino rectè & justè vivere censemus. Quæ verò professionem sanctæ Regulæ Benedicti fecerunt, regulariter vivant. Sin autem Canonicè vivant pleniter, & sub diligenti cura custodiam habeant, & in claustris permaneant, neque foras exitum habeant. Sed & ipsæ Abbatissæ in Monasteriis sedeant, nec foras vadant, sine licentia & consilio Episcopi sui.* Vix dilucidius quidquam dici poterat ad Canonicas à Monialibus disjungendas. Erant tamen Canonicæ non omnis obligationis expertes. 1. Cùm vocentur *Sanctimoniales.* Suo ergo quodam modo Moniales erant, quamvis beati Benedicti Regulæ non subesſent. 2. Cùm Claustro uno omnes sepirentur: *In claustris permaneant.* 3. Cùm egredi his septis nunquam possent: *Neque foras exitum habeant.* Hoc non absurdè dixeris stabilitatis vinculum, quod continentiæ voto accederet. Ann. 813. Can. 11.

His conjecturis præsidii non parum accedet à Concilio Cabilonensi anni 813. quod propter Canonicas tantùm aliqua statuere decrevit, quòd abundè suppeterent Monialibus ex Regula beati Benedicti, quæcumque ad vitæ Monasticæ normam conducunt: *Libuit huic sacro conventui quasdam admonitiunculas breviter eis Sanctimonialibus scribere, quæ se Canonicas vocant: quoniam hæ quæ sub Monasticæ regulæ norma degunt, totius vitæ suæ ordinem in eadem quam profitentur regula scriptum habent.* Clausura, lectio, oratio, cantus divinorum Officiorum, hoc in Concilio diligentissimè Ann. 813. Can. 51.

præci-

præcipiuntur. Ubi & illud notari par est, nisi hæ Canonicæ continentiam & stabilitatem voviſſent, non tantoperè laboraturos fuisse hujus Concilii Patres, ad eas in Clauſtra ſua cohibendas, & prorſus arcendas à ſæcularium contubernio & congreſſu.

IX. Illud permirum, quì factum ſit, ut Regula beati Auguſtini, quæ ejus Epiſtola continetur, & quàm conſtat regendis Sanctimonialibus fuiſſe ab ipſo exaratam, ab his Conciliis, maximè ab Aquiſgranenſi ſub Ludovico Pio non ſit in medium prolata, ut ad eam hæ Canonicæ conſtringerentur. Aquiſgranenſe hoc Concilium anni 816. Regulam propriam Ludovici Pii juſſu contexuit ex ſanctis Patribus, eamque illi obtulit, ut ad eam ſervandam Canonicæ adigerentur: *Nam & in altero libello idem ſacer Conventus, eodem Auguſto monente, quandam inſtitutionis formulam ex ſanctorum Patrum dictis ſtudiosè excerpſit, & Sanctimonialibus Canonicè degentibus tenendam percenſuit.* Initio hujus Regulæ congeſti ſunt antiquorum Patrum Latinorum Græcorumque contextus, quos inter Auguſtino darus non eſt locus.

Ann. 816. Conc. Gall. Tom. 2. pag. 330.

Cùm verò hi Tractatus Patrum ad Virgines Deo ſacras attemperati fuiſſent, hinc nova probatio ſuppeditatur, ut Canonicas iſtas continentiæ illigatas fuiſſe intelligamus: *Ecce quibus ſaluberrimis documentis ſanctiſſimi viri Deo dicatas ad caſtimoniale propoſitum ſervandum inſtituunt.* Sed quorſum attinet plura aucupari argumenta ad eam rem approbandam, quæ diſertiſſimis ipſius Regulæ verbis perſpicuè exprimitur? *Cùm hujuſmodi Religionis gratia Monaſteria expetiverint, non eis facilis tribuatur ingreſſus, donec priùs eis hæc legantur capitula; ut his perlectis, noverint quid eis in caſtimoniali propoſito obſervandum, quidve vitandum ſit. Quia poſtquam ſe Domino in hac militia devinxerint, nequaquam licitum erit propriis uti conſiliis, nec ſæcularibus penitus implicari poſſe negotiis, &c. Proinde ſcrutentur priùs arcana cordis ſui, ne inconſultè & minùs cautè vinculum continentiæ & virginitatis arripientes, redeant poſt ſatan, & fiant ſicut canis reverſus ad vomitum.* Habes hìc aperriſſimam profeſſionem continentiæ viduis, virginitatis virginibus, ſtabilitatis utriſque diligenter obſervandæ.

L. 2. c. 6.

Can. 8.

Sed & illud ingenuè fateri cogimur, nullo ſe vinculo Canonicas obligaſſe, ut patrimonio nuntium remitterent. Earum aliæ ſponte ſua terrenas facultates opeſque omnes abdicabant, incorruptibiles flagrantiùs ſectaturæ divirias. Aliquæ Eccleſiæ conferebant agros fundoſque ſuos omnes, ſolo uſu fructu ſibi deinceps ſervato. Aliæ denique ipſam rerum ſuarum proprietatem retinebant, nec aliud cogebanrur, quàm ut earum adminiſtrationem & curam & defenſionem amicis cognatiſve ſuis demandarent: ne tumultu cauſarum ſæcularium, quies & ſilentium interturbaretur religioſi ſeceſſus. Germana ergo ea ratio eſt, cur altum ſit de Regula beati Auguſtini ſilentium in Regula Aquiſgranenſi Canonicarum. Paupertatem Evangelicam exertiſſimè præcipiebat Auguſtini Regula, quo vinculo non erat conſilium vel Ludovici Imperatoris, vel Patrum Concilii Aquiſgranenſis, Canonicas conſtringere. Accipe verba ipſa Concilii, quibus ne optare quidem poſſis, vel expreſſius quidquam, vel dilucidius: *Providendum eſt his quæ ob amorem Chriſti caſtimoniæ ſe dicaverint, & in collegio Sanctimonialium ſe admitti poſtulaverint, ut res ſuas antequam Monaſterium ingrediantur, ita diſponant, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occaſione patiantur perturbationem. Proinde ſi aliqua Sanctimonialium res ſuas proprias Eccleſiæ ita contulerit, ut nihil ex his ſibi proprium vindicare, ſed tantùm rebus ſuſtentari velit Eccleſiæ, huic ſufficienter in Congregatione ſtipendia largiantur neceſſaria. Si autem Eccleſiæ eas tradiderit, & uſufructuario habere voluerit, quæſtor Eccleſiæ eas, utpote Eccleſiæ, defendat. Quod ſi eas Eccleſiæ conferre noluerit, Abbatiſſa & cæteris Sanctimonialibus cohibentiam adhibentibus, committat eas per ſcriptum publicè roboratum, aut propinquo, aut alio cuilibet bonæ fidei amico, qui eas jure fori defendat.*

Ibid. c. 9.

X. Eo Canone idonea & ſufficientia ſtipendia non aſſignantur niſi eis, quæ terrenis omnibus renuntiarunt: *Huic ſufficienter in Congregatione ſtipendia largiantur neceſſaria.* Quod ad illas minimè porrigitur, quæ vel proprieratem retinent ſuarum poſſeſſionum, vel ſaltem uſum fructum. Ideo cùm ſequentes Canones præcipiant, æquales eſſe omnium Canonicarum diſtributiones, ut ſingulis nempè diebus ſingulæ earum accipiant tres libras panis, tres libras vini, carnes, piſces, legumina, habita tamen ratione temporum locorumque: debent hi Canones ad eas trahi, quæ nihil ſibi reſiduum eſſe voluerant, nec proprietatis, nec uſusfructus.

Can. 12. 13.

XI. Nigra veſte utebantur Canonicæ: *Nigris indui veſtibus.* Sericeas adhibere nec Abbatiſſæ poterant: *Qua authoritate ſibi attribuunt licentiam, ſericas veſtes induendi, aut pompis vanis inſerviendi?* Officiorum divinorum pſalmodia, lectio Scripturarum, Catholicorumque Tractatorum, labor denique manuum, juges erant earum & voluptates, & occupationes: *Aut Pſalmorum modulationibus, aut manuum operationibus inſiſtant, aut certè divinis lectionibus aurem accommodent.* Fruſtra ergo ſunt, qui addubitant, an Horarum Canonicarum illæ quotidiano penſo tenerentur. Uno loco omnes ſomnum capiebant, ſingulis ſingulæ lectis propriis; uno omnes loco reficiebantur: *Omnes in dormitorio dormiant, ſingulæ ſcilicet in ſingulis lectis. In refectorio quoque pariter reficiantur.* Aula ſpatioſiſſima in qua dormiebant omnes, accenſa lampas nocte perpeti colluſtrabat: *Lucerna quoque noctis tempore in eodem dormitorio jugiter ardeat.* Si qua corripi & emendari non potuerat jejuniis, corporeis pœnis, ſequeſtratione à choro & à menſa, clauſtrali carcere, ei tandem pœnitentiæ ſubjiciebatur, quam Epiſcopus indixiſſet, quòd nefas prorſus eſſet in ſæculum, aut redire, aut rejici: *Quia nullatenus huic ſæculum repetere fas, advocetur, ſi neceſſe eſt, Epiſcopus; & pœnitentiam ſibi ab eo ſalubriter injunctam gerat.*

Ibidem. Can. 10.

Can. 10.

Can. 17.

Can. 18.

In eo verò novum profeſſæ Canonicarum ſtabilitatis argumentum ſuppeditatur. Suppetunt & alia ejus libertatis documenta, qua parrimonium retinere poterant. Poterant enim famulas ſibi ad quotidiana aſciſcere miniſteria: hortante dumtaxar illas Concilio, ne plures quàm neceſſe eſſet haberent, utque in earum mores ſedulò inquirerent: *Quia licitum eſt Deo dicatis canonicè viventibus, vernulas ſecum famulandi gratia in Monaſteriis habere, cavendum eſt, &c. Ut non amplius quàm neceſſitas exigit, ſibi ad ſerviendum congregent, & erga congregatas curam adhibeant, &c.* Ideo & pro cellulis ſingulæ domunculas habebant, quæ unius muri ambitu omnes cingebantur: *Intra clauſtra Monaſterii proprias ſolitæ ſunt habere manſiunculas, &c.* Ideo denique & ea diſtributionum copia erat panis & vini, quæ ultra unius alendæ neceſſitatem effunderetur.

Can. 21.

Can. 23.

XII. Hinc illud manifeſtè exiſtit, has Canonicas illas omnino fuiſſe primigeniæ Eccleſiæ virgines, viduaſque, quæ tantum ſplendoris & gloriæ contulerant primis illis Chriſtiani nominis temporibus, incorruptæ continentiæ profeſſione, quanquam patrias ædes incolerent, nec hæreditariis poſſeſſionibus renunciare cogerentur. Eodem quippe ipſo tempore, quo animum adverterunt Epiſcopi, Principeſque, ut Clericos omnes ad communis vitæ ſocietatem compellerent, & in Capitula Congregationeſque adunarent: virgines quoque & viduas Deo devotas in communia clauſtra contrudere

decre-

decreverunt. 1. Virginum, viduarumque Collegia duo fuerant longè omnium antiquissima in Ecclesia. 2. Ad communem vitam ita compulsæ sunt, ut facultates proprias retinerent, quod collibitum esset. 3. A Monachis Monialibusque discretæ semper fuere. 4. Nec tamen nullæ fuerunt, quibus indulgeretur, ut extra ea claustra commorarentur, propositi semper sui retinentes. 5. Non potuerat stabilitas tanta Canonicorum præscribi, quanta Canonicarum; propterea quòd seu virgines seu viduæ castitatem semper professæ erant, at non omnes unquam Clerici cœlibatui fuerant illigati. Itaque suis Claustris nunquam egrediebantur Canonicæ, quod de viris Canonicis ne fingi quidem potest.

Non abludit tamen omnino à similitudine veri, tempore Concilii Liptinensis nullasdum fuisse Canonicas, anno 753. cùm eo Concilio sanciatur, *ut Monachi & Ancillæ Dei Monasteriales juxta Regulam sancti Benedicti vivere studeant*. Castrum Liptinense Diœcesis est Cameracensis, ubi sitæ sunt etiam Montes, & Malbodium urbes. Itaque hujus Concilii tempore nec in his urbibus Canonicæ ullæ erant, nec usquam alibi, cùm universim de omnibus Ancillis Dei sanciat Liptinense Concilium, ut Regulam amplexentur B. Benedicti. Videri forsan possent in Concilio primùm Francofordiensi distingui Canonicarum & Monacharum Abbatissæ: *De Abbatissis quæ canonicè aut regulariter non vivunt*. Unde & Cabilonense Concilium de iis agit, ut de instituto novo quodam: *Sanctimonialibus quæ se Canonicas vocant*. Fieri ergo facillimè potuit, ut laxata disciplinæ fibula, & Monachi aliqui Canonicos, & Monachæ nonnullæ Canonicas se agere cœperint, & utrisque propè necessariò indulgentia adhiberetur, dum piè nihilo seciùs viverent, convenienter iis temperamentis, quæ approbata fuerant vel Crodogangi Regula ad Canonicos, vel ad Canonicas Aquisgranensi. Fidem faciunt Annales Hannoniæ sæculo circiter decimo medio, à Brunone Archiepiscopo Colonienſi, & Pontificio Legato, instituta fuisse duo Collegia Canonicarum apud Montes, & apud Malbodium. Verùm utcumque probabiliter hoc dicatur, contrà potest dici stare Concilium Vernum anni 755. Ejus enim ex Canone suprà relato, videtur esse potuisse tum Monachos & Moniales, Canonicos Canonicasque vitæ sanctitate insignes.

Can. 46.

Can. 53.

Can. 11.

XIII. Unum supereſt quod hìc obſervemus, Monachis tunc quidem in usu non fuisse ut Confessiones exciperent, vel Canonicarum, vel Monialium. Apertè id præ se fert Concilium Aquisgranense anni 816. cùm sancit, ut Presbytero non confiteantur Canonicæ, nisi in Ecclesia: aut si ægrotarint, ut eas necesse fuerit in Monasterio confiteri, ipse socium sibi adjungat Diaconum, Subdiaconumque: *Si quæ igitur peccata sua Sacerdoti confiteri voluerit, id in Ecclesia faciat, ut ab aliis videatur, &c.* Sed Concilium Parisiense anni 829. non modò illud statutum innovavit: sed absolutè vetuit, ne Monachæ vel Canonicæ Monachis unquam confiterentur: *Nullo quippe modo videtur nobis convenire, ut Monachus relicto Monasterio suo, idcirco Sanctimonialium Monasteria adeat, ut confitentibus peccata sua modum pœnitentiæ imponat.* Illud denique ibidem declaratum est, non posse Presbyteris Monachis confiteri, nisi ejusdem Monasterii Monachos: *Præsertim cùm eisdem Sacerdotibus Monachis id facere fas non sit, exceptis his duntaxat, qui sub Monastico Ordine secum in Monasteriis degunt*. Denique Monachos admonet Concilium, Institutum Monasticum, otio sacro silentioque dicatum esse, ideoque feriari eos debere ab administratione quacumque tum civilium rerum, tum sacrarum: *Cùm Canonica authoritas doceat Monachos quietem debere diligere, & intentos esse tantummodo jejunio & orationi, in locis quibus renuntiaverunt sæculo permanentes, ut nec Ecclesiasticis, nec sæcularibus negotiis communicent.*

Can. 27.

Ann. 829. Can. 46.

CAPUT XLIV. P. I. l. I. c. 51.

De Virginibus Deo sacris in Monasteriis, & puellis quæ in eisdem Monasteriis instituebantur per priora Ecclesiæ sæcula.

I. Fœminarum Deo sacrarum Monasteria non minùs antiqua quàm Monachorum. Probationes ex Antonio & Pachomio.

II. III. IV. Ex Gregorio Nazianzeno, Basilio & Theodoreto.

V. VI. Ex Ambrosio, Martino, Augustino, Hieronymo.

VII. Quibus institutionibus uterentur alumnæ B. Paulæ in Monasterio suo Bethlehemitico.

VIII. De puellarum Monasteriis Romæ.

IX. Puellæ ibi ab infantia educabantur.

X. Regulam scripsit Augustinus Monialibus. Summa ejus Regulæ.

XI. XII. Suberant Augustini Moniales Abbatissæ seu Præpositæ suæ, Presbytero, qui spiritalem eorum curam gerebat, & Episcopo.

XIII. Quæ nobis Abbatissa, Orientalibus Amma dicebatur.

XIV. Suberant & Præpositis suis Sanctimoniales, quæ paternis in ædibus diversabantur.

XV. Moniales in Oriente crinem tondebant, deponebantque in manus Abbatissæ.

XVI. In Occidente olim crinem non tondebant.

XVII. XVIII. XIX. In Occidente perindè ut in Oriente Monasteriis commendabantur virgunculæ educandæ à cunis.

I. AD fœminarum Monasteria accedendum jam nobis est, suisque astruendum argumentis, quod pronuntiavimus, ejusdem æratis fuisse fœminarum Monasteria ac virorum. Non potest quisquam ambigere, quin parens primus, authorque Monasteriorum fuerit Antonius. Atqui soror Antonii in ejus statim vestigia ingressa est, & cum puellis aliis ejus exemplo abdidit se in Monasterium, cujus Præposita ipsa fuit. Vide quid de his Athanasius in vita B. Antonii: *Sororem quoque jam vetulam virginem videns, & aliarum puellarum Magistram, mira exultatione sustollitur Antonius.* Inter alumnos Antonii eximius cum primis Pachomius, sorori & ipse suæ Monasterium struxit, ubi Sanctimonialibus eam complurimis præfecit, & religionis fama præstantissimis: *Protinus imperat religiosioribus fratribus, ut ei procul à se Monasterium construant. Convenerunt ad eum aliæ plurimæ, & brevi tempore magnæ multitudinis mater effecta est.* E Monachis suis Petrum delegit Pachomius veneranda canitie & diutinis virtutum experimentis spectatum, constituitque hujus fœminarum Monasterii Visitatorem, quo ad sanctimoniam eas instrueret, & in variis consolaretur vitæ ærumnis. Regulam Pachomius scripsit Monasteriis suis omnibus, viris fœminisque juxta accommodatam, cùm fœminæ iisdem subessent macerationibus, nec quidquam distaret nisi genus vestis. Interlabente fluvio dividebantur Monasteria, & eo sensu intelligenda sunt, quæ aliquando fuisse dicuntur Monasteria communia.

Cap. 29.

Vita Pach. c. 28.

II. In laudes primò evehitur Nazianzenus virginitatis, ut quæ Angelicis cœtibus, Christoque ipsi nos consocier, à quo edocti sumus, virginitate abduci homines à corporeo hoc & corruptibili mundo, ut Deo adglutinemur: tum deinde subjicit virginum Monasteria à Basilio fundata fuisse: *Magna res est virginitas & cœlibatus, atque in Angelorum naturæ singularis ordine censeri; vereor enim*

enim dicere Christi, qui cùm propter nos genitos gignendus esset, ex virgine gignitur, virginitatem velut lata lege sanciens, ut hinc abducentem, ac mundum contrahentem, vel potius mundum ad mundum transmittentem præsentem ad futurum. Quis igitur magis quàm Basilius aut virginitatem in pretio habuit, aut carni leges imposuit? Cujus sunt virginum Cœnobia? cujus præcepta illa litteris mandata; &c.

III. Expertus est Basilius quanto in periculo versarentur Moniales extra Monasteria, cùm Diaconus nescio quis ejus Diœceseos, Presbytero, seu Parocho, Chorepiscopoque contempto, immo & ipsomet qui Episcopus erat, *assumpto titulo & habitu Patriarchali, cœpit insolescere*, ducem de Sanctimonialibus præstare, & eas in desertum abducere. Quas Canonicas dicat Basilius, non semel jam diximus.

Epist. 412. 3co. 302.

IV. Ex Theodoreto liquet aliquas fuisse quidem, sed pauciſſimas, quæ solæ & solitariæ degerent, à sæculo longè semotissimæ: sed in Monasteriis innumerabiles: *Multæ siquidem aliæ partim solitariam vitam sunt amplexæ, partim versari cum pluribus maluerunt.* Quibusdam in Monasteriis ducentas quinquaginta & ampliùs fuisse, quæ alternis se orationi & labori manuum dederent: *Ita ut ducentæ & quinquaginta, aut eo plures pauciorèsque unà degant, uno cibo vescentes, super storeis solis dormire solitæ, & manus quidem lanificio exercentes, linguam verò Hymnis consecrantes.* Denique has cælestium Angelorum Colonias sparsas fuisse per Orientem, Palæstinam, Ægyptum, Asiam, Pontum, Ciliciam, Mesopotamiam, Europam, & hos esse incorruptibiles flores, quos cæleſti satu edere terra cœpisset, cùm primùm de Virgine ortus est nobis Sol justitiæ Christus: *Ex quo Christus de virgine nascens virginitatem honoravit, virginitatis prata natura produxit, & odoriferos istos, nec unquam marcescentes flores profert Creatori.*

Hist. Relig. c. 30.

V. Agit etiam forsan Ambrosius de Bononiensi virginum Monasterio circiter viginti: *Sacrarium virginitatis incolunt, sine contubernali sexu.* Psalmodia & opere manuum noctes diesque transigebant: *Nunc Canticis spiritalibus personant, nunc victum operibus exercent.* Sed proculdubio de Monasteriis virginum verba facit in Epistola quadam sua: *Cucurrisse ad Monasterium*, ostenditque Sanctimoniales quasdam fuisse ibi ab Episcopo consecratas: *Ejus sanctificatam benedictionem.* Unam earum virginum hoc probro onerat Ambrosius, quòd in officio contineri non potuerit, ne ipsa quidem Monasterii, cui nomen dederat, sanctimonia & disciplina: *Oblita domum patris tui, ad Monasterium virginale transisti. Non dico tuta esse debueras inter tot posita, si voluisses, sed etiam tutelam aliis præstare potuisses.* Meminit Severus Sulpitius Monasterii puellarum, ubi B. Martinus locavit conjugem militis, qui Monasticum institutum amplexus erat. Beatum Augustinum testatur Possidius fundamenta jeciſſe Monasteriorum utriusque sexus: *Monasteria virorum ac fœminarum continentium, cum suis Præpositis, plena Ecclesiæ dimisit.* Edicit Hieronymus, ne Monasteriis suis egrediantur Moniales, ut ad Ecclesiam procedant, nisi simul omnes & cum Præpositа sua: *Quæ vivunt in Monasterio, & quarum simul magnus est numerus, nunquam solæ, nunquam sine matre procedant.*

L. 1. de Virg.

Epist. 64.

Ad Virginem lapsam. c. 7.

Sever. Sulp. Dial. 2.

In vita Aug. c. ult.

Ad Demet. de virgin. serv.

VI. Illo Hieronymii testimonio palam fit nullas adhuc Ecclesias, nulla fuisse Monialibus tunc Oratoria, sed gregatim processisse ad majorem Ecclesiam, quo sacris Mysteriis interessent. Quanti periculi esset in publicum procedere sacras has virgines, testatum abundè fecere Hieronymus, Ambrosiusque, ut prorsus necesse fuerit lapsu temporis, sua illis Oratoria, suas proprias & interiores Ecclesias concedere, ne quo sæcularium afflari possent contagio. Tradit Hieronymus harum virginum aliquas sibi probè cognitas, solemnioribus Festis abstinuisse ab adeundis Ecclesiis propter populorum turbas tunc frequentiores: *Scio ego sanctas virgines, quæ diebus Festis propter frequentiam populorum pedem domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando major est adhibenda custodia, & publicum penitus devitandum.* Compertum est quo sanctissimus Pater zelo efferbuerit adversùs Sabinianum, qui harum virginum unam in Bethlehemitico ipso Templo incestaverat, quò suo ex Monasterio accesserat: *In Monasterio se victuram spoponderat.* Eo consilio sanctus Pater id non rarò Monialibus insusurraverat, ut domi potiùs orarent, quàm in Ecclesia: *Rarus sit processus in publicum. Martyres tibi quærantur in cubiculo tuo.*

Ibidem.

Epist. ad Sabin.

Ad Eustoc. de virginit. serv.

VII. Quamvis nullæ adhuc essent sacris virginibus Ecclesiæ, ubi immolaretur Agnus earum sponsus, & ubi eo vescerentur: erant tamen domestica Oratoria, quæ cælestibus Canticis & Horis Canonicis diu noctuque personarent. Postquam B. Paula virorum extruxit Monasterium, tria alia virginibus sacris exædificavit, ubi sejunctim in suo quæque Monasterio vescebantur, & operabantur manibus: at conjunctim è tribus Monasteriis in unum illæ convolabant Oratorium ad Officia divina, soloque Dominico die ad Ecclesiam vicinam progrediebantur, ubi Mysteriorum Agni participes fierent: *Post virorum Monasterium, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines ex diversis Provinciis congregarat, tam nobiles, quàm medii & infimi generis in tres turmas, Monasteriaque divisit, ita duntaxat ut in opere & in cibo separatæ, psalmodiis & orationibus jungerentur. Post Alleluja cantatum, quo signo vocabantur ad Collectam, nulli residere licitum erat. Mane, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem Psalterium cantabant. Nec licebat cuiquam Sororum ignorare Psalmos, non de Scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Die tantùm Dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cujus habitabant latere. Et unumquodque agmen matrem propriam sequebatur, atque inde pariter revertentes instabant operi distributo. Excepto victu & vestitu, nullam habere quidquam patiebatur.*

In Epitaph. Paulæ.

VIII. Ex quo Romæ fuere virorum, fuere & virginum Monasteria, atque adeo tota Italia. Idem Hieronymus cùm dixisset Marcellam Principiamque ejus filiam suam ruri domum in Monasterium sibi delegisse: tanto inde amore exarsisse affirmat urbem Romam in ejusmodi vitam cælestibus diffluentem deliciis, terreniſque sordibus & tumultibus expeditam, ut Roma jam non Roma, sed Hierosolyma esset, propter incredibilem quandam multitudinem Monasteriorum, seu virginum, seu virorum: *Multoque ita vixistis tempore, ut ex imitatione vestri, conversatione multarum, gauderemus Romam factam Jerosolymam. Crebra virginum Monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo.*

In Epitaph. Marcellæ.

IX. Postremò id monet nos Hieronymus, Monasteria hæc Sanctimonialium scholas fuisse luculentissimas, ubi puellæ nobiles, quas à teneris Deo parentes dicabant, sanctissimè educarentur. Ideo cùm Lætæ inculcasset sanctus Pater, quæcumque ad filiolæ institutionem castissimam pertinere videbantur; suadet tandem & hortatur, ut hanc quam Christo dicaverat sponsam, enutriri curet potiùs in Monasterio, ubi amita, ubi avia, ubi virtutes intaminatas ediſceret, vitia etiam nesciret, nullo afflaretur pestifero sæculi veneno: *Noli ergo subire onus quod ferre non potes, sed postquam ablactaveris, eam redde aviæ & amitæ. Nutriatur in Monasterio. Sit inter virginum choros, nesciat sæculum, vivat angelicè, sit in carne sine carne, omne hominum genus sui simile putet.*

Ad Lætam De institut. filiæ.

X. Regulam Monialium elucubravit Augustinus longè pulcherrimam. Sororem suam Monasterii

Præ-

Præpositam ipse constituerat. Abdicatio temporalium, obedientia, vita communis, castitas, modestia vestium & capillorum, denique virtutes omnes religiosæ speciali quodam nitore ea in Regula fulgurant. Erat illis Oratorium domi privatum, in quo orarent & psallerent; ad Mysteria participanda publicas ad Ecclesias prodibant: *Orationibus instate, horis & temporibus constitutis. In Oratorio, nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est; unde & nomen accepit; ut si aliquæ etiam præter horas constitutas orare voluerint, non eis sint impedimento, quæ ibi aliquid agere voluerint. Psalmis & Hymnis cùm oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in voce.* Et infrà: *Quando proceditis, simul ambulate; cùm veneritis, quò itis, simul state, &c. Quando ergo simul estis in Ecclesia, & ubicumque ubi & viri sunt, invicem vestram pudicitiam custodite.* Velum illis, ut equidem auguror, imponebat Episcopus, non Abbatissa vel Præpositа: *Sub illa estis velatæ.* Non ait *ab illa.* Simplicitas & modestia in veste renidebat: *Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Quibus erant facultates & bona, iis Monasterium impertiebant: *Quæ aliquid habebant in sæculo quando ingressæ sunt Monasterium, illud libenter velint esse commune.* Ab aliis nihil exigebatur: *Quæ non habebant, ne se putent esse fœlices, quia victum & vestitum invenerunt.* Certas habebant horas, quas lectioni impenderent: *Codices certa hora singulis diebus petantur: extra horam quæ petierint, non accipiant.*

Epist. 109.

XI. Regebantur hæc Monasteria ab Præposita & Presbytero, maximè verò sub imperio Episcopi. Ita perspicuè Augustinus in hac ipsa Regula: *Convicta secundùm Præpositæ vel Presbyteri arbitrium debet emendatoriam sustinere vindictam, &c.* Et infrà: *Si deprehenditur atque convincitur, secundùm arbitrium Præpositæ, vel Presbyteri, vel etiam Episcopi, gravius emendetur.* Verùm ut Presbytero potestate præcellebat Episcopus, ita concedebat Præposita. Itaque potissimam Moniales Presbytero & expeditissimam impendebant obedientiam: *Præpositæ tanquam matri obediatur, honore servato, ne in illa offendatur Deus; multo magis Presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.* Et ad Presbyterum Præposita recurrebat ipsa, sicubi ejus authoritas rerum ponderi & difficultati succumbebat: *Ad Præpositam præcipuè pertinet, ita ut ad Presbyterum qui vobis intendit, referat quod modum vel vires ejus excedit.*

Ibidem.

XII. Beatam Læam Hieronymus Monasterii virginum matrem ait fuisse, hoc est, Abbatissam: *Ita eam ad Dominum fuisse conversam, ut Monasterii princeps, mater virginum fieret.* Eodem nomine & honore afficit B. Paulam in Monasteriis virginum, quæ apud Bethlehemum fundaverat: *Cùm frequentibus choris virginum cingeretur, & veste, & voce, & habitu, & incessu minima omnium erat.* His ille subjicit mirabiles & innocuas artes plurimas, quibus tenellos virgunculorum greges sanctissima magistra ad omnes pietatis numeros fingebat.

Epist. ad Marcellam, de obitu Læ.

Epitaph. Ulæ.

XIII. In Oriente *Amma* dicebatur Præposita, hoc est, Mater & Abbatissa, Syriaco idiomate. Ut enim Syris Hebræisque *Ab* pater est, ita *Em* vel *Am* mater; reliquum in iis nominibus crementum est, linguis omnibus usitatissimum. Narrat Palladius Pitirionem Abbatem cælesti monitu contulisse se ad Monasterium, ubi puella sanctissima à cæteris comitibus *Sala*, id est, fatua vocabatur: cùm non alia hæc ejus esset, quàm stultitia crucis, hoc est, sapientia quædam salutis, quæ insanis insania, sanis salus videbatur esse. Huic ergo confestim Pitirion ad genua procidit, ab eaque benedici se petiit, *Benedic Amma.* Frequens est & alibi id nomen apud Palladium, quas Pelagius *Matres spirituales* interpretatur.

Palladius Hist. Lauf. 42.

Ibid. c. 37. 7. 138. Vitæ Pr. Rosv. bel. 18. n. 4.

XIV. Nec in Monasteriis tantùm præerant Monialibus Præpositæ, Abbatissæ, Ammæ, sed & iis quæ paternis in ædibus hospitabantur virginibus, & quæ alimentis Ecclesiasticis sustentabantur, sua erat cui parerent Præposita: *Virgines Ecclesiasticæ* dicebantur, eisque Episcopus ipse præficiebat eam, cui morem gerere debebant. Meminit Sozomenus B. Nicaretes, quæ cùm virtutibus maximè floreret, tum humilitate præcellebat. Unde cùm à Chrysostomo vocaretur ad Diaconissarum munus, & ad Præfecturam Virginum Ecclesiasticarum, παρθένων ἐκκλησιαστικῶν ἡγεῖσθαι, ipsa qua erat humilitate constantissimè recusavit.

L. 8. c. 23.

XV. Claustris abditæ virgines, ut suam vanitatum & pomparum mundi fugam demonstrarent, & devotam Abbatissæ mandatis obedientiam, incisos sibi capillos in ejus manus deponebant, vel ipsa cæsariem earum cædebat Abbatissa. Eam viguisse consuetudinem in Ægypti & Syriæ Monasteriis author est Hieronymus: *Moris est in Ægypti & Syriæ Monasteriis, ut tam virgo quàm viduæ, quæ se Deo voverint, & sæculo renunciantes, omnes delicias sæculi conculcaverint, crinem Monasteriorum matribus offerant desecandum, non intecto postea contra Apostoli voluntatem incessuræ capite, sed ligato pariter, ac velato.* Aliam ejus moris causam idem alibi observat: *Ne parvis animalibus quæ inter cutem & crinem gigni solent, & concretis sordibus opprimantur.* Sæculares enim fœminæ balneis & unguentis eas à se pestes abigebant. Eundem morem secandi virginum capilli attigit Palladius: *Virginum hujusmodi erat habitus, ut essent tonsæ & cucullatæ.*

Ad Sabinam.

Hist. Laus. c. 41. Pelag. libel. 18. c. 19.

XVI. Non desunt argumenta, ex quibus ominari liceat ab hujusmodi consuetudine abhorruisse tunc Occidentem. Unde & eam videtur Hieronymus Ægypto & Syria circumscribere. Africana virgo persecutores fugiens, & in iis propinquos ipsos suos, & sponsum sibi exosum, ex rupe præcipitem se dejecit: at invisibili cœlestis sponsi dextera sublevata, & molliter humi depositа, in Ecclesiam confugit, ubi virginitatem & capillum Christo dicavit, à quo, ut intaminati pudoris argumento, ferrum & manus demceps abstineri placuit: *Ad eadem pudicitiæ portumque pudoris, Ecclesiam, intacta virgo confugit; ibi consecrati Deo dicatique capitis in perpetuam virginitatem sacratissimum crinem inconcusso pudore servavit.* Ita habent Acta ipsa Martyrum apud Surium. Compertissimum est Gangrensi Canone XVII. damnari eas, quæ personatæ religionis specie præpostera, capillos sibi abraderent, quo subjectionis symbolo nihil naturæ ipsi accommodatius est: διὰ τὸ νομιζομένῳ ἄσκησιν ἀποκείρεσθαι τὰς κόμας. Eò & Optatus referri potest, virgines Catholicas ajens, ad specimen spiritalis sui cum Christo conjugii, promissum & fluitantem gestasse crinem: *Spiritale hoc nubendi genus est, & in nuptias sponsi jam venerant voluntate & professione sua, & ut sæcularibus nuptiis se renunciasse monstrarent, spiritali sponso solverant crinem, jam cœlestes celebraverant nuptias.* Tum vituperat Donatistas, qui eas coegerant, iterare professionem, iterata eadem ceremonia: *Quid est quod eas iterum crines solvere coegistis, &c. Quasi secundas coegistis ad nuptias: ut crines iterum solverent, imperastis.* Augustinus verò in Regula Monialium ita præcipit: *Capillos ex nulla parte nudos habeatis; nec foris vel spargat negligentia, vel componat industria.* Ambrosius virginem sacram, fœdissimo piaculo incestatam, cùm ablegaret ad pœnitentiam publicam, jussit ut crines amputaret, quorum inani ventilatione delectata, & tandem in gravissimum lapsum impulsa fuerat: *Amputentur crines, qui per vanam gloriam occasionem luxuriæ præstiterunt.* Constat ergo eas omnes quibus illæsa constabat castitas, nequaquam crines abscidisse.

L. 6.

Die 11. Febr.

Epist. 109.

Ad virginem lapsam, c. 8.

XVII. Di-

XVII. Diximus jam in Monaſteriis Virginum apud Bethlehemum enutriri ſolitas ab infantia puellas, primiſque imbui Chriſtianæ pietatis rudimentis; invitatamque ab Hieronymo Lætam, ut Paulam filiolam eò mitteret, Magiſtrum ſe ejus & nutritium ſenem fore deſpondente: *Ipſe, ſi Paulam miſeris, & Magiſtrum, & nutritium ſpondeo. Geſtabo humeris, balbutientia ſenex verba formabo multò glorioſior mundi Philoſopho, qui non Regem Macedonum Babylonio periturum veneno, ſed ancillam & ſponſam Chriſti erudiam, regnis cæleſtibus offerendam.* Ad Lætam. De inſtitut. filiæ.

XVIII. Si ad gloriam & beatitatem uberius ampliuſque ſibi fore duxit Hieronymus, ad Regnum ſempiternum tenellulam Chriſti ſponſam inſtituiſſe, quàm ſi ut Ariſtoteli demandata ſibi fuiſſet inſtituendi Alexandri Provincia, cujus Imperium tanto ſanguinis impendio ſtetit, nec ſtetit, ſed ſtatim corruit; non minus fuit Baſilii ſtudium ad tam illuſtrem, tam neceſſariam operam Chriſto navandam. Voluit enim in Monaſteriis ſuis utriuſque ſexus infantulos educari, vel orphanos, vel à parentibus Deo dicatos: & quanquam non loquatur ipſe niſi de virorum Monaſteriis, probabile tamen cum primis eſt Monialibus ab eo commendatas eſſe puellas, in Dei cultu & in Religionis inſtituendas tyrocinio: *Cùm Dominus dicat, Sinite parvulos venire ad me, & Apoſtolus eum laudet, qui ab infantia ſacras litteras didiciſſet, idemque alio in loco educandos eſſe filios præcipiat in diſciplina & timore Domini: prorſus ad eos, qui ad nos accedunt, admittendos, nullum non ætatis tempus idoneum eſſe judicamus, vel ipſius adeo teneræ atque ineuntis. Ut videlicet eos qui parentibus orbati ſint, noſtrapte ſponte ipſi aſſumamus, & exemplo Job parentes pupillorum ſimus. Qui autem ſub parentibus ſint, eos ab ipſis ad nos adductos, multis adhibitis teſtibus recipiamus, &c.* In Regul. fuſius diſput. c. 15. Jubet autem Baſilius, ut extra Monaſterii ſepta nutriantur, ut integrum prorſus eis ſit Religioni ſe mancipare, vel in ſæculo verſari, cùm ætatem aſſecuti fuerint idoneam; ſejungi pueros à puellis; utroſque non poeticas fabulas, ſed ſacræ Scripturæ libros & hiſtorias edoceri; denique ut artem aliquam ediſcant honeſtam. In Eccleſia ergo id ſemper viguit, ſed non illa ſemper viguit obſervantia, ut ad hanc religioſam juvenum inſtitutionem non admitterentur, niſi qui Religioni ſe mancipaturi viderentur.

XIX. Idem moris in Ægypto fuiſſe declarat Severus Sulpitius in primo Dialogo, ut in Monaſteriis nutrirentur infantulorum greges. Ait enim ex his duos, unum quindecim, alterum duodecim annos natum, ingentem cepiſſe aſpidem, & ad Monaſterium duxiſſe, excantatum non alio carmine, quàm ſua ipſorum innocentia & caſtimonia vitæ. Et illos tamen egregriè juſſit Abbas excipi, ut his plagis retunderetur aculeus ſuperbiæ, quo pungi facilè potuiſſent. Narrat Ruffinus Joannem illum tanta nominis gloria inter deſerti incolas clarum, Militi ſuaſiſſe, ut filium Monaſteriis enutriendum commendaret: *Septem annis peractis trade eum Monachis, erudiendum ſanctis & cœleſtibus diſciplinis.*

CAPUT XLV. *P. 2. l. 1. c. 41.*

De Monaſteriis Monialium in Gallia & Hiſpania ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Quantum diſtarent ab aliis Moniales ab Epiſcopo ſolemniter velatæ in Gallia.

II. III. IV. Erant in propriis ædibus, erant & in Monaſteriis plures, & harum aliquæ clauſtris nunquam efferebant pedem, aliæ nullo ejuſmodi vinculo conſtringebantur. Annos probationis omnes in ſæculari habitu agebant.

V. An irritum eſſet matrimonium poſt hanc profeſſionem contractum.

VI. Earum quæ in clauſtris degebant paucas velabat Epiſcopus.

VII. VIII. Probationes quibus efficitur, irritum earum fuiſſe conjugium.

IX. Eadem in Hiſpania Sanctimonialium varietas.

X. De iis quas Epiſcopus velo conſecrationis honeſtabat.

XI. De variis Officiis Monialium. De puellis, quæ illis credebantur nutriendæ & inſtituendæ.

I. SOror ipſa Clodovæi Regis, quem Galliarum Conſtantinum non injuria dixeris, ſolemni Epiſcopalique conſecratione Deo dicata fuit, ut docet nos B. Remigius in Epiſtola ad Clodovæum ipſum de obitu ſororis ſcripta: *Chriſtus implevit, ut benedictionem virginitatis acciperet; quæ ſacrata, non eſt lugenda, quæ flagrat in conſpectu Domine flore virgineo.* Longè probabilius eſt Regiam hanc virginem Monaſtico clauſtro nunquam ſeptam fuiſſe. Supereſſent enim aliqua ejus rei veſtigia in hiſtoricis monumentis. Itaque retinebatur hac ætate media, eadem quæ priùs diſtinctio velatarum cum ſolemni pompa, & ſine pompa Sanctimonialium, ſive illæ in Monaſteriis, ſive privatis in ædibus degerent. Jubet Agathenſe Concilium, ut longo ſemper intervallo diſtent Monaſteria virorum ac puellarum, *longiùs conſolentur*, tum ut maledicentiæ hominum occurratur, tum ut dæmonum propulſentur tentationes, & mille nocendi artes. Conc. Gall. Tom. 1. Can. 13

II. Duplex illud virginum ſacrarum genus indigitaſſe videtur Symmachus Papa, in Epiſtola Decretali ad Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum, ubi anathemate eos innodat, qui earum aliquam uxorem duxerint: *Illos vehementiùs perſequendo, qui Deo ſacratas virgines, vel volentes, vel invitas matrimonio ſuo ſociare tentaverint.* Et mox conjugio interdicens illis, quæ plures annos in Monaſteriis egerint: *Neque viduas ad nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito diuturna obſervatione permanſerunt. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in Monaſteriis ætatem peregiſſe contigerit.* Frequentior erat, ut arbitror, tacita quàm expreſſa tunc profeſſio; implicita, quàm explicita. Ergo harum vel virginum vel viduarum tacita profeſſio cenſebatur *diuturna obſervatione, plurimis annis.* Si minor effluxiſſet annorum numerus, is erat Novitiatus, id tyrocinium. Certè author eſt Gregorius Magnus, toto triennio in ſæculari veſte probatos fuiſſe Novitios Monaſteriorum, & tunc demum Religionis habitu indui, hoc eſt profiteri. Vigent etiamnunc in jure Canonico varia hæc profeſſionum genera. Sed ut ad Symmachi Papæ Epiſtolam me referam, certum eſt eas quas in primo Decreto vocat *ſacratas Deo virgines*, diverſas ab iis omnino eſſe, de quibus in ſecundo agit, quarum vota & ſacra vincula non conſtant, niſi poſt plures in Monaſterio perſeverantiæ annos: cùm ex adverſo priores illæ ſtatim atque conſecratæ fuerant, indiſſolubili vinculo & nexu conſtrictæ tenerentur. Conc. Gall. Tom. 1. Can. 4.

III. Ejudem rei probationes ineluctabiles ſuggeret nobis Concilium Aurelianenſe V. Sancit enim ut in Monaſteriis, ubi fida eſt Clauſtri cuſtodia, probentur puellæ anno uno, antequam ſacro induantur habitu; & ubi non obſervatur Clauſtri lex, tribus annis in ſæculari antè probentur veſte, quàm Monaſtico habitu donentur. Ideo & communione abſcinduntur, ſi poſtea nubant. Idem ſancitur erga viduas, puellaſque, quæ paternis ædibus non egreſſæ, continentiam Deo voverunt, mutata veſte, hoc eſt, modeſtiorem indutæ habitum, quo ſecernerent-

nerentur ab eis quæ se eidem professioni non innexuissent. Promenda sunt ipsa Concilii verba:

Can. 19. *Quæcumque puellæ seu propria voluntate Monasterium expetunt, seu à parentibus offeruntur, annum in ipsa qua intraverint veste permaneant. In iis verò Monasteriis ubi non perpetuò tenentur inclusæ, triennium in ea qua intraverint veste permaneant, & postmodum secundùm statuta Monasterii ipsius in quo elegerint permanere, vestimenta Religionis accipiant. Quæ si deinceps sacra relinquant loca, propositum sanctum sæculi ambitione transcendentes; vel illæ quæ in domibus propriis, tam puellæ, quàm viduæ commutatis vestibus convertuntur, cum his quibus conjugio copulantur, Ecclesiæ communione priventur. Sanè si culpam sequestratione sanaverint, ad communionis gratiam revocentur.*

Ex hoc Canone manifestum fit, 1. Monasteria fuisse jam tum, ubi servaretur; fuisse & ubi non servaretur Claustri lex. 2. Fuisse adhuc viduas, puellasque Deo sacras, à paternis & propriis ædibus quæ non recederent. 3. Unius anni fuisse probationem, ubi Claustri lex observabatur: trium verò, ubi non servabatur. 4. In laica veste peragi solitum probationis tempus. 5. Indui habitum professionis, perinde fuisse ac professionem edere. 6. Professionem virginum viduarumque extra Claustra degentium fieri solitam fuisse, sumpta tantummodo ea veste quæ propria esset Professarum. 7. His omnibus virginum sacrarum viduarumque classibus commune id erat, ut abjecto Religionis habitu resilire in sæculum non possent, aut nuptias contrahere, sine gravissimo flagitio, quo & offenderentur fideles, & anathemata incurrerentur. 8. Irritum sua sponte hoc conjugium in Gallia habebatur, cùm eo illaqueati ab excommunicationis vinculis non solverentur, quin separarentur à conjugibus adulterinis. 9. At in his omnibus nihil prorsus de iis quas Episcopus consecrasset. Longum ergo inter has aliasque intervallum.

IV. In Concilio Parisiensi III. sejunguntur hæ virgines sacræ & ab Episcopo sacratæ, ab iis quæ privatim semetipsas velabant, & usitatam induebant Sanctimonialium vestem:

Can. 5. *Sacratarum virginum ne quis conjugia sortiatur. Similiter earum conjunctionibus abstinendum, quæ vestium commutatione tam viduæ quàm puellæ religionem, pœnitentiam, aut virginitatem publica fuerint declaratione professæ.* Hæc mox conjugia ut irrita separantur. Professio publica harum posteriorum sola se prodiderat vestis mutatione; at priorum, consecratione Episcopali.

V. In Concilio Turonensi II. proferuntur verba ipsa Innocentii Papæ I. de distinctione virginum, quæ se Deo ipsæ devoverant, quamvis ab

Can. 20. Episcopo nondum velatæ fuissent: *Quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen sponsio earum à Domino tenebatur:* vel quæ ab Episcopo solemniter fuissent velatæ: *Quæ Christo spiritaliter nupserunt, & velari à Sacerdote meruerunt.* Tum verò anathemate percellit hoc Concilium eos qui has virgines viduasque ducent, vel ab iis separari abnuent: *Sacratam Deo virginem, quæ in honorem Christi vestem mutavit*; denique ostenduntur Leges Romanæ, quæ hujusmodi incestos homines capite luere sanciunt. Simile veri est extendi tum cœpisse Privilegia hæc sacrarum Deo fœminarum, & ad omnes alias effusum esse: quod primò de iis tantùm decretum fuerat, quæ consecrationis velum ab Episcopo accepissent.

VI. Ecquis enim facilè sibi persuaserit concessum fuisse consecrationis velum Monialibus omnibus, quarum professio in una posita erat mutatione vestis, post probationem unius aut trium annorum? Ideo & B. Radegundis non meminit nisi consecrationis Abbatissæ Monasterii sui, in ea quam ad Episcopos scripsit Epistola, ut ab iis novo robore firmarentur Privilegia, quæ sibi jam Reges Præsulesque concessissent:

Grego. Turo. Hist. Franc. L. 9. c. 42. *Abbatissam sororem meam Agnetem, quam beatissimi Germani præsentibus suis fratribus benedictio consecravit.* Attexuit verò piissima Regina in eos qui vel res vel Privilegia Monasterii sui convellere adgrederentur, ejusmodi imprecationes, quæ non multùm distent ab iis quæ in Epistolis quibusdam occurrunt Gregorii Magni. Orat rursus Radegundis Episcopos, ut eo animo esse velint in Abbatissam & puellarum Congregationem sibi commendatam, quo fuit B. Joannes Apostolus in beatam Mariam Deiparam, postquam ejus fidei & custodiæ ab ipso Christo commendata fuit. Gallicani autem Episcopi in sua ad Reginam responsione non sine inusitato admirationis & lætitiæ sensu adgratulantur ei, quòd in Gallias advecta fuerit eadem ex regione, ex qua B. Martinus, eundemque cælestem intulerit ignem, ardoremque multiplicandorum Monasteriorum; addunt denique, cùm suaveolentia Monasticarum virtutum allectæ in ejus Monasterium convolaverint puellæ complurimæ ex omnibus Provinciis; si quæ earum Diœcesanæ suæ ex Pictavensi Monasterio resilirent, & nuberent, eas à se diro anathemare percelli, unà cum adulterii sacrilegiique consortibus.

Ibidem. L. 9. c. 39.

VII. Hæc verò prohibitio, immo & hæc irritatio conjugiorum multis aliis in Conciliis promulgata est. Matisconensis Synodus I. id expressè vetat, quod in aliis implicitè vetari existimandum est, non tantùm ut ne ex Claustro ad nuptias prosiliant puellæ, sed omnino ut ne pedem efferant ad sæcularis vitæ contubernia, profanosque congressus. Concilium Lugdunense III. excommunicationem vibrat, dum in Claustra se recipiant:

Can. 12, 19.

Can. 1. *Quousque in Monasterium, unde egressæ sunt, revertantur, à communionis gratia segregentur.* Concilium Parisiense V. hoc decretum ad Monachos etiam exporrigit, edicitque ut eos Episcopi in suas retrudant cellas, nec antè relaxent vibratum in eos anathema.

Can. 12.

VIII. Verùm quoad virgines viduasque, quæ domi suæ vitam agerent, sua ipsæ sponte, vel à parentibus Religionis habitum indutæ:

Can. 13. *Quæ sibi vestes in habitu Religionis in domibus propriis, tam à parentibus, quàm per se ipsas mutaverint*: declarantur hoc ipso in Concilio Parisiensi, si nupserint, privandæ communione, immo & civili contubernio fidelium, donec scelestam copulam abruperint. Edicto suo Regio hoc Synodale Decretum munivit Clotarius II. pœna mortis iis indicta, qui Moniales rapuissent, sive in Claustro, sive privatis in ædibus conversantes; si volentes autem volentibus nuberent, iis separatio, proscriptio bonorum omnium, exilium indicitur. Zacharias nihilominus Pontifex in Epistola ad Pipinum Majorem Palatii & ad Episcopos Galliæ scripta, unà contexuit Decreta Innocentii I. & Leonis I. quibus multum discriminis interponitur Monialibus velatis & non velatis.

Conc. Gall. To. 1. pa. 567. Can. 20, 21, 27.

IX. Qui beati Cæsarii Arelatensis Archiepiscopi vitam litteris mandavit, de Monasterio Arelatensi verba faciens, ait Sanctimoniales eas tam sanctè rigidèque Claustri legem observasse, ut ne semel quidem toto vitæ curriculo vel tantillum digrederentur: *Erant autem illo loco adeò inclusæ, ut usque ad supremum vitæ diem nulli earum fas esset extra Monasterii ostium progredi.* Ad calcem ibidem adnotatur ducentas ibi fuisse Moniales, trigesimo tantùm post jacta fundamenta Monasterii anno. Non utique tanta ab Episcopo multitudo virginum consecrata fuerat die quapiam solemni, quanquam esse possent aliquæ, sicut de beata Ita legimus, senioris Pipini conjuge: *Inter Missarum solemnia de manu Pontificis sacrum velamen & Religionis habitum suscepit, seque redigens in numerum Sanctimonialium, &c.* Itemque de beata Godeberta, quam B. Eligius Noviodunensis Episcopus Christo desponsaverat, annulum suum ejus inferens digito:

Du Chesne Hist. Franc. Tom. 1. pag. 598. 671.

Virginem illam annulo suo aureo Christo sponsam coram Rege & parentibus ejus fidentissimè despondit & dedicavit. Concilium Liptinense anno 743. de Monialibus ita loquitur: *Ancillæ Dei, Nonnæ velatæ.* Suspicari posset aliquis *Ancillas Dei* vocari Moniales non velatas, at *Nonnas velatas*, quas Episcopus velasset. Sed leviuscula tantùm hæc fuerit conjectura. Porro quòd earum carnis flagitia Concilium ea pœna mulctat, *ut radantur omnes capilli capitis*: hinc colligimus moris non fuisse, ut rasitarentur Moniales, nisi ubi pœnitentiæ publicæ subjiciebantur. Cùm professio Religiosa professio sit pœnitentiæ, quanquam illæsa plerisque harum Sanctimonialium constiterit vitæ innocentia; facilè fieri potuit, ut ad ineundam à sponso suo cumulatiùs gratiam, pœnitentiæ hoc symbolo claresçere omnes voluerint, & abscissis esse capillis, ad æmulationem pœnitentium: sicut & certatim jamdiu cum pœnitentibus fideles omnes uno anni die cineribus consperguntur, eoque profitentur pœnitentiam.

X. Nec multùm erat aliena à nostris in Gallia moribus Hispaniæ disciplina. Barcinonense Concilium anno 599. excommunicationis telo percutit, separarique jubet virgines, quæ ad nefarias convolarint nuptias, postquam mutato publicè habitu continentiam professæ erant: *Si qua virgo propria voluntate, abjecta laicali veste, devotarum more induta, castitatem servare promiserit.* Quod attinet autem ad Sanctimoniales Clausuris septas, Concilium Hispalense II. anni 619. earum administrationem spiritalem permittit Monachis, dum æquo distent intervallo Monachorum & Monialium Monasteria: dum Abbas solus Abbatissam solam alloquatur de rebus ad sempiternam salutem spectantibus: idque rarò, & præsentibus duabus tribusve Monialibus aliis. Quoad res temporales, cum Episcopi consensu deleget Abbas unum aliquem ex Monachis suis, qui curam gerat agrorum proventuumque Monasterii virginum, quæ vicissim vestes Monachorum consuent sarcientque. In Concilio Toletano IV. præcipitur Episcopis, ut manus injiciant in eos qui, aufugerint è Monasteriis, tum pœnitentiæ subjiciant, retrudantque in Monasteria sua, parique disciplina sæviant in eas seu virgines, seu viduas, quæ religiosam abjecerint, sæcularemque rursus induerint vestem: *Quæ forma servabitur etiam in viduis, virginibusque sacris, ac pœnitentibus fœminis, quæ sanctimonialem habitum induerunt, & postea aut vestem mutaverunt, aut ad nuptias transierunt.* Isidorus Hispalensis Episcopus has Constitutiones Synodicas compendiariè complexus est eo capite, quo de Monachis egit. Non repetam quæ jam delibata hic sunt; sed pauca hæc addam, ex quibus novæ lucis aliquid eliciatur: *Lanificio etiam corpus exercent atque sustentant, vestesque ipsas Monachis tradunt, ab his invicem, quod victui opus est, resumentes.* Et hæc probabiliter suberat causa olim duplicia construendi Monasteria, ut opus manuum, hinc Monachorum, hinc Monialium, mutuo hinc inde solatio subsidioque esset. Obliquæ, fateor, suspiciones perstrepebant; sed his obviabant intervallo ex aliquo disita Monasteria, prohibiti congressus, vetita colloquia, sola charitatis & pietatis necessitudo.

XI. Sed commonstrat Isidorus, quod in Hispaniæ Conciliis non diluxerat, fuisse virgines, quas consecrationis velo Episcopus decoraret, & quæ proindè suprà laudatis magnoperè præcellerent. Earum forsan in Conciliis rara aut nulla mentio, quòd numerus esset perexiguus, in diesque minueretur. Et certè cùm ut plurimum hac pompa velarentur, & ordinarentur Diaconissæ, cœperunt hoc ævo Episcoporum Concilia Diaconissarum ordinationes abolere, ut alibi probamus: pariterque consecratio virginum minùs frequens esse cœpit. Quærit Isidorus, *cur sacræ virgines in benedictione velentur?* respondetque hoc illis solatio esse, & quodammodo loco dignitatum omnium sacerdotii, quibus excluduntur: *Quarum hæc causa est; in gradibus enim vel officiis Ecclesiasticis fœminæ nullatenus præscribuntur; nam neque permittitur eis loqui in Ecclesia, vel docere, sed neque contingere vel offerre aliquid virilis muneris, aut sacerdotalis officii sortem sibi vendicare. Ideoque hoc tantùm quia virgo est, & carnem suam sanctificare proposuit; idcirco venia fit illi, ut in Ecclesia notabilis vel insignis introeat, & honorem sanctificati corporis in libertate capitis ostendat, atque mitram quasi coronam virginalis gloriæ præferat in vertice.* Non satis liquet, an his verbis alludat Isidorus ad Diaconissarum extinctionem. Illud certè liquidum, coronatos, ut ait ille, vertices velo consecrationis non facilè traduci posse ad virgines claustris & latibulis Monasteriorum abditas, ita ut proditent nunquam, & totam temporalis earum substantiæ rationem administrarent Monachi.

XII. Ut perstringamus aliquid de dignitatibus Abbatiarum Monialium: Cæsarius quidem in Regula multa specialiter præcepta temperat Abbatissæ, seu *Matri, Præpositæ, Primiceriæ, Formariæ*, quæ Magistra erat Novitiarum, quòd juvenculas ad pietatem formaret, fingeretque: denique *Infirmariæ*, quæ curam ægrotantium gerebat. Nolebat Cæsarius alias quascumque virgines in Monasteriis educari, nisi quæ se Christo dicaturæ essent, jamque se pro virili dicarent. Hunc equidem auguror horum verborum sensum: *Aut difficilè, aut nulla unquam in Monasterio infantula parvula, nisi ab annis sex aut septem, quæ jam & litteras discere, & obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur. Nobilium filiæ, seu ignobilium, ad nutriendum, aut docendum penitus non accipiantur.* Ideo Cæsarius Magistram Novitiarum non aliam fecit, aliam cæterarum Monasterii alumnarum, quibus non adlubuisset votum Religionis. Redeo ad Abbatissam. Non visa est sibi quidem B. Radegundis jam inter laicas censeri posse fœminas, postquam Monialis & Abbatissa fuerat: *Vinclis laicalibus absoluta, ad Religionis normam translata.* Curavit porro illa ut suo loco eligeretur Abbatissa Agnes, & postquam à sancto Germano præsentibus Episcopis aliis consecrata fuit, tunc eam confidere cœpit à Monasterii Sanctimonialibus non posse deponi: *Seu Abbatissam alteram, quàm sororem meam Agnetem, quam B. Germani persentibus suis fratribus benedictio consecravit, aut ipsa Congregatio, quod fieri non potest, habita murmuratione mutare contenderit.* A Monasterio facta electio fuerat, & ab Episcopis confirmata: *Cui consentientibus beatissimis & hujus civitatis & reliquis Pontificibus, electione etiam nostræ Congregationis domnam & sororem Agnetem, quam ab ineunte ætate loco filiæ colui & eduxi, Abbatissam instituit.* Ubi liquet Abbatissam simul & à Fundatrice præsentari, & à Monialibus eligi, & ab Episcopis confirmari.

Can. 4.

Can. 11.

Can. 55. 56.

De Offic. Eccles. l. 2. c. 15.

Ibid. c. 17.

Gregor. Tur. L. 9. c. 42.

CAPUT XLVI. P. 2. l. 1. c. 42.

De Monasteriis Virginum in Italia, Anglia & Oriente, VI. VII. & VIII. sæculo.

I. Constitutiones Gregorii Magni de Monialibus.

II. Cur posset Episcopus Cathedram suam in Ecclesias Monasteriorum inferre, & semel tantùm posset anno quolibet.

III. An puellæ sponsatæ, aut etiam conjugatæ, possint adhuc Religionem profiteri.

IV. Quantum præsidii & fiduciæ sit Ecclesiæ universæ in Monialium sanctimonia.

V. De

V. De Abbatissa, quæ totum vitæ tempus consumpserat, nunquam assumpto Religionis habitu.

VI. VII. Quamvis pleræque in Italia Sanctimoniales in claustris commorarentur, erant tamen & in paternis ædibus nonnullæ.

VIII. De consecratione virginum in Italia.

IX. Et in Anglia.

X. In Oriente damnat Justinianus Monasteria duplicia.

XI. Damnatur in Concilio Trullano mos absurdissimus virgines eo die sæcularibus indumentis magnificentiùs exornandi, quo Christo se dedicaturæ sunt, paupertatis & modestiæ amatori.

XII. XIII. Variæ Regulæ ad Monialium claustra & sepulturas.

I. NUnc Italiæ Sanctimonialium disciplina mediæ ejusdem ætatis perpendenda nobis est, post Angliæ, denique Orentis. Cùm rescisset Gregorius Magnus servam adolescentulam percupere Christo & Religioni nomen dare, sed à domino cohiberi: jussit libertatis ei pretium solvi, ut liberatori & redemptori vero suo nubere fidenter posset. Illud quoque ab eo alibi advertitur, Monasterio Abbatissam eam fuisse præpositam, quam fundatrix nominasset: *In quo Gratiosam Abbatissam præesse disposuit.* Ut capite superiori animadversum est, à B. Radegunde nominatam fuisse, jussamque benedici Abbatissam Monasterii Pictavensis; ita vides hìc non abhorruisse Gregorium à Gallicana ea consuetudine. Idem alibi tradit præclarissimè provisum esse à Metropolitanis Calaritanis, ut fide & experientia spectatus Clericus aliquis, res & causas temporales Sanctimonialium administraret, ne sacris ipsæ suis septis egredi, & his vacare cogerentur tumultuosis occupationibus. Tum verò Januario Calaritano Metropolitano præcipit, ut exemplo utatur majorum suorum, Clericumque fidelem & prudentem oneret sarcina tota rerum causarumque Monasteriorum singulorum, ut Sanctimoniales sacro otio & secessu perfruantur: *Quatenus ulteriùs eis, pro quibuslibet causis privatis vel publicis extra venerabilia loca contra Regulam vagari non liceat.* Sancit denique in abstrusiora durioraque contrudi Monasteria eas, quæ perruptis claustrorum repagulis luxuriatæ professionem sacram commaculassent. Sicut jam alibi Monialem, quæ ab uno in aliud Monasterium transilierat, cogit in Monasterium priùs suum regredi. Ex adverso aliud in Monasterium eam ablegari, quæ bona dilapidaverat ejus, in quod admissa fuerat. Gravissimè expostulat de Exarcho Ravennate, qui propudioso patrocinio suo illas tuebatur, quæ cœnobio recessérant, ut incestas nuptias celebrarent. Donavit ille quidem insigni privilegio Massilienſe virginum sancti Cassiani Monasterium: sed vel ex eo maximè confirmatur authoritas Episcopi, inflammaturque charitas, ut in Moniales vigilet; non sæpiùs tamen quàm semel ei anno quolibet concedens, ut die Dedicationis, Pontificali pompa Mysteria celebraturus, *Cathedram poni* suam curet in Ecclesia Monialium, quam & inde statim auferri jubeat, atque sacrum erit peractum.

2. Ep. 39.

2. Ep. 59.

L. 3. Ep. 9.

L. 4. Ep. 4. 18.

L. 6. Ep. 12.

II. Eadem Conciliorum Africanorum disciplina viguit, eadem Monasteriorum consuetudo & libertas, ubi Cathedram suam vetabatur Episcopus inferre in Ecclesias Monachorum & Monialium. Origo hujus usus altiùs repeti potest à primis Ecclesiæ sæculis, cùm Ecclesia una in unaqualibet Civitate erat, in qua collocabatur, eminebatque Cathedra Episcopi, ornatior & sublimior Cathedris aliis Presbyterorum, quo ostentaretur magnificentiùs Sacerdotii quasi majestas regia, in quam non rarò, & in Religionis perniciem semper conspirabatur. Cùm cœptæ sunt aliæ extrui in Episcopali urbe Ecclesiæ, eò delegabatur ab Episcopo Presbyter, qui sacra faceret; eò & ipse se conferebat Episcopus solemni maximè die, ut Mysteria celebraret, deportata illuc Cathedra, suprema jurisdictionis testificatrice. Ad has publicas Ecclesias ventitabant Monachi, Monachæque, sacris impartiendæ Mysteriis. Sed tandem illis concessa sunt Oratoria, concessæ quin immo Ecclesiæ, ut Claustri illæso vinculo, sacrorum participes fierent. Episcopus quidem qui hanc libertatem condendarum particularium Ecclesiarum annuebat, & secessionis à sua faciendæ; qui eas dedicabat, assentiebaturque ut pars gregis sui aliqua eò diverteret, sejungeretque se à Cathedrali, & matrice Ecclesia, atque à vertice suo, centroque unitatis Ecclesiasticæ; Episcopus, inquam, id utique sibi servabat juris, ut eò accederet, quoties liberet, celebraturus Mysteria, inferretque secum summæ potestatis suæ insignia, Cathedram maximè suam, quòd non fundendo sanguine, non ferro, sed gladio spiritus & spargendo æternæ sapientiæ verbo parta sit summa illa Episcopatus & Ecclesiastici imperii potestas. Sed cùm turbæ semper populorum circa Episcopos circumstreperent, ne quies, otium, silentiumque Monasteriorum perturbaretur, expresserunt ab Episcopis Concilia & Pontifices, ut his sacris latibulis & religiosis secessibus parcerent, contentique essent, semel anno quolibet eò se conferre, nempè Dedicationis die sacro, ut qui locupletissimus certissimusque testis sit, quàm necessariò subsint sacra omnia loca consecratori & dedicatori suo Episcopo. Quæ hoc jam capite ex Gregorio corrasimus, & aliis superioribus, omnem prorsus exemisse videntur dubitationem, ut ambigi jam non possit, quin eo ævo omnibus jam Monasteriis essent peculiares suæ Ecclesiæ, maximè verò Monialium, quibus omnes evagandi ansæ studiosissimè amputabantur.

III. Pontificiam quoque tuitionem Gregorius ei impertiit virgini, quæ ut religionem profiteretur, à sponso discesserat: sponsumque coegit, ut agros domosque redderet, quos præproperè invaserat: qua in re Gregorius Imperialium legum authoritate fulciebatur: *Et quia Decreta legalia desponsatam, si converti voluerit, nullo omnino censuerunt damno mulctari.* Copiam faciebant etiam Justiniani Leges conjugatis, viris, fœminisque ex æquo, non expectato consensu mutuo, in Monasteria ut convolarent, & profiterentur. Occidentalis Ecclesia eam consuetudinem dissensu semper suo & usu contrario improbavit: sed illud sibi semper licere voluit, ut puellas ad Religionem admitteret non solùm desponsatas, sed etiam per verba de præsenti conjugatas, dum tamen copula carnis nondum interveniisset. Verùm Gregorius non agit hìc nisi de sponsata, quæ mortali immortalem præfert Sponsum.

L. 6. Ep. 20.

IV. Erant tunc Romæ Sanctimonialium tria millia. Earum tam mira erat castitas, paupertas, patientia, pœnitentia, omnium denique virtutum gratia tanta, ut non aliter à Gregorio haberentur, quàm ut præsidia quædam Ecclesiæ & inexpugnabilia Romanæ civitatis adversùs Longobardos munimenta: *Juxta notitiam, qua dispensantur, tria millia reperiuntur. Harum talis vita est, atque in tantum lachrymis & abstinentia districta, ut credamus, quia si ipsa non essent, nullus nostrum jam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.* Procul sunt ab hac profectò Gregorii doctrina & religione, quibus videntur utriusque generis claustra, otiosorum & inutilium latibula esse, nec ulla parte ad publicas utilitates quidquam conferentium. Fœdissimus hinc manat error, quòd non satis intelligant, divinis meliùs quàm humanis præsidiis muniri & stare Rempublicam, & precibus magis quàm armis.

L. 6. Ep. 23.

V. Cùm Sanctimonialis habitum tantùm sacrum exuisset, de nuptiis nec cogitasset, aculeatas ad Sipontinum Episcopum Epistolas scripsit Gregorius,

rius, quòd non illam statim jussisset corripi, & in Monasterium suum retrudi. Abbatissa Monasterii
L. 7. Ep. 9. 10. Calaritani ævum traduxerat, non accepta Religionis veste, sed eam induta, qua vulgò utebantur eæ, quarum mariti Presbyteratu fuerant aucti. *Abbatissam usque ad diem obitus sui indui se Monachica veste noluisse, sed in vestibus, quibus loci illius utuntur Præsbyteræ, permansisse.* Adducebantur in medium aliæ quoque Abbatissæ, quæ habitu Præsbyterarum usæ fuerant, id est, earum quorum ordinati Presbyteri fuerant conjuges. Itaque obtinuerat penè ea consuetudo. Gregorius Romanorum Jurisconsultorum sententias perscrutatus, rescripsit potuisse quidem illum errorem esse Episcopi, qui passus esset Abbatissam non una veste eademque uti cum Monialibus suis: sed hanc quæ totum vitæ spatium contriverat in fungendo munere Abbatissæ, verè Monacham esse, atque ita res ejus post mortem omnes ad Ab-
L. 9. Ep. 10. batiæ jus pertinere. Laudat alibi Gregorius Episcopum Calaritanum, quòd Monasterium Monachorum construi prohibuisset juxta cœnobium virginum.

VI. Quidquid hactenus ex Gregorio corrasum est, nullas nobis extra claustra Sanctimoniales ostendit; quin immo arctam claustrorum ipsorum demonstravit fuisse custodiam. Hinc jure conjicies raras fuisse in Italia Moniales liberas, & in privatis domibus degentes; non tamen nullas omnino fuisse efficies. In Dialogis enim & in Ho-
Dial. l. 4. c. 15. In Evang. Hom. 40. miliis super Evangelia elogium texit Gregorius pientissimæ fœminæ Redemptæ, quæ in veste Religionis consenuerat juxta Ecclesiam beatæ Mariæ, secum habens duas alumnas, quas ad pietatem fingebat, sicut & ipsa pietatis rudimenta posuerat sub, sanctissima fœmina, quæ in pio proposito super Prænestinos montes vitam traduxerat: *Tempore quo Monasterium petii, anus quædam Redempta nomine, in Sanctimoniali habitu constituta, in urbe hac juxta beatæ Mariæ semper Virginis Ecclesiam manebat. Hæc illius Herundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, super Prænestinos montes vitam Eremiticam duxisse ferebatur. Huic Redemptæ duæ in eodem habitu discipulæ fuerant, &c. Tres hæ in uno habitaculo commanentes, morum quidem divitiis plenam, sed tamen rebus pauperem vitam ducebant.*

VII. Illustriori exemplo rem perficiam trium Gregorii amitarum, quæ propriis in domibus virginitatem suam virginum sponso devoverant: *Tres*
In Evang. hom. 38. *Pater meus sorores habuit, quæ cunctæ tres sacræ*
Dial. l. 4. c. 16. *virgines fuerint. Uno omnes ardore conversæ, uno, eodemque tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria socialem vitam ducebant.* Si unus idemque fuit trium fervor inter initia, non eadem fuit fervoris perseverantia. Nam cùm duæ aliæ vitæ cursum implessent infatigata virtutum omnium strenuitate semper spectabiles, tertiæ pietas ita sensim intepuit, refrixitque, ut sæcularibus se fœminis permiscuerit, & quod dictu nefas, nefariis se innexuerit nuptiis, ducto agrorum suorum villico: *Oblita Dominici timoris, oblita pudoris & reverentiæ, oblita consecrationis, conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit.* Hoc illi probrum sæpiùs sorores ingesserant, quòd laicam magis quàm Monialem se ageret: *Soror nostra inter laicas deputata est.* Sed miserando hoc casu voluit Deus declarari, gratiæ suæ esse muneris, tum quòd perseverent justi, tum quòd peccatores ad justitiæ leges revocentur amplexandas.

VIII. Hærere posset aliquid dubii in illa de qua Gregorius *Consecratione*, an illa esset, quæ solemnioribus Festis fieri solebat. Similius autem nobis quidem videtur veri, illam ipsam esse. Cùm enim tres istæ virgines nulli unquam se affixerint Monasterio, cùmque earum duæ in Religionis profes-sione totam traduxerint vitam: quam earum Gregorius diceret consecrationem, nisi ab Episcopo velatæ & consecratæ fuissent? Consecratio nequaquam dicebatur illa vestis mutatio, quæ fiebat vel cùm ipsæ sibi, vel cùm à parentibus sumerent vestem religiosam. Denique illæ saltem duæ, quæ cursum consummarunt, fidemque servarunt, cùm & virtutum & natalium splendore tanto essent, fieri vix potuit, quin ab Episcopo consecrarentur.

IX. In Anglia erit quod vehementiùs stupeamus, referente Beda. Edilfridis Regina, cùm duobus Beda Hist. l. 4. c. 19. nupsisset Regibus, quorum ultimo annos duodecim cohæserat, & virginitate tamen illibata perstiterat, quantumvis Egfridus Rex, cui posteriùs nupserat, ad suscipiendam prolem eam hortaretur. Cùm denique ab eo licentiam expressit subeundi Monasterii, solemniter ab Episcopo velata fuit, & cùm aliquot annos in Claustro duxisset, tandem Abbatissa creata est Monasterii virginum, quod ipsa construxerat. *Quæ multùm diu Regem postulans, ut sæculi curas relinquere, atque in Monasterio tantum vero Regi Christo servire permitteretur; ubi vix aliquando impetravit, intravit Monasterium, accepto velamine Sanctimonialis habitus ab Antistite Vuilfrido. Post annum verò ipsa facta Abbatissa, ubi constructo Monasterio Virginum Deo devotarum, perplurium mater virgo & exemplis esse cœpit & monitis.* Statim illi donata religionis vestis citra probationem ullam, hoc est, nullo Novitiatu defunctæ; propterea nimirum quòd in Palatio Regio probata plus satis fuerat, & multò diligentiùs quàm in claustro potuisset. Id verò argumento est velo consecrationis ab Episcopo ornatam statim fuisse, ac tum jam Monacham in claustrum se conjecisse. Pro consecrationis enim velo alia in usu erat probatio extra Monasterium. Natrat alibi Beda, nequedum potuisse in Anglia Virginum Monasteria increbrescere, ideoque L. 3. c. 8 Baron. ann 640. n. 13. complures à divino incitatas spiritu in Monasteria Galliæ devolasse, ibique virginitatem professas fuisse.

X. In Ecclesia verò Græca Monasteria omnia duplicia sejungi curavit Justinianus Imperator; L. 1. Codic De Epis. & Cleric. Leg 41. vetus Monasterium permisit iis, vel viris, vel puellis, qui numero plures erant, novumque paucioribus construxit, reditibus cuique pro eorum numero assignatis. Illud quoque sanxit, ut Episcopus Monialibus præstitueret Senem aliquem, qui rebus earum temporalibus administrandis vacaret; Presbyterumque item & Diaconum ad Mysteriorum celebrationem; ea cautione, ut ne vel in Monasterio manerent, nec cibum ibi sumerent, aut Moniales alloquerentur. *Non convesci, aut conversari, aut cohabitare cum ipsis.*

XI. Trullanæ Synodo curæ fuit, ut consuetudinem omnino aversandam resecaret, de qua nostro hoc ævo resecanda ferè ne cogitatur quidem. Antè enim quàm virgines quæ se Deo devovebant, religiosa induerentur veste, aureis illas, fericeis, gemmeisque indumentis decorabant, & sponsas Christi mox futuras, tota sæculi nugaciissima pompa sustarcinabant. Hunc errorem damnarunt Trullani Can. 43. Patres, quòd non essent malè sopiti ignes concupiscentiæ sæcularis excitandi rursum: sed potiùs omnino opprimendi. *Ne quorum jam oblita erat, memoriam revocet, & ex eo anceps reddatur.* Pugna & conflictatio ea erat manifestissima, & periculosissima, oblivionem præcipi vanitatum & illecebrarum sæculi fallacium: & earum memoriam refricari, earum exuvias indui.

In eodem Concilio illud quoque obiter adnotandum, Moniales tunc nigris vestibus uti, & vestes ipsas benedici solitas, antequam iis induerentur, ante aras, ubi Sponso virginum se libabant, qui ibidem pro illarum salute quotidie libabatur. *Intelleximus fericis vestibus, auro & gemmis exornari, & sic ad Altare accedentes exui tanto opum apparatu, & statim in illis fieri habitus benedictionem, illasque nigro,*

nigro amictu indui, ſtatuimus ne hoc deinceps fiat.

Can. 46. XII. Prohibet denique hoc Concilium, ne Clauſtris unquam ſuis Moniales egrediantur, niſi eas inexorabilis neceſſitas cogat: & ne tum quidem, niſi permittente Abbatiſſa, & *cum aliquibus vetulis, & quæ in Monaſterio primæ ſint.*

XIII. Cùm ex ſepultura Monialium id conſequeretur, ut vel ipſæ extra clauſtra prodirent, vel in earum clauſtra penetrarent Monachi: ne qua inde labes aliquando oriretur, Novellis ſuis Conſtitutionibus proviſum voluit Juſtinianus. Vetuit enim ne deinceps vel in Monachorum Conventibus Moniales, vel in Conventibus Monialium Monachi ſepelirentur. Et quia effodi terram neceſſe erat, eratque adeo virorum opera neceſſaria: edixit ut ea una quæ portæ Monaſterii præerat, vel etiam Abbatiſſa, ſi ipſi ita viſum eſſet, adeſſet, cùm effoderetur humus, ac incunctanter faceſſerent viri, nec in conſpectum venirent Sanctimonialium. Denique ne quis ſupereſſet locus ſupervacaneis ſæcularium colloquiis, declarat idem Imperator, Monialibus in terra nihil jam affinitatis ſupereſſe, nil cognationis, nil neceſſitudinis cum quoquam, abruptis ſemel vinculis omnibus carnis & ſanguinis, ut uno cum Chriſto in cœlis converſentur: *Cognatio enim Monachis in terra non eſt, cæleſtem zelantibus vitam.*

Nov. 133. c. 3.

CAPUT XLVII. P. 3. l. 1. c. 40.

De Monialibus & earum Clauſtris; item de conſecratione Virginum ſub Imperio Caroli Magni.

I. Moniales in Clauſtris B. Benedicti Regulam tenebant.

II. Diſplicebant parvi conventus, id eſt, minùs numeroſi.

III. Capita non radebant.

IV. Earum profeſſio multùm diſcrepabat à ſolemni virginum conſecratione ab Epiſcopo.

V. Velari debebant viduæ à Presbyteris, virgines ab Epiſcopis.

VI. Incuria Epiſcoporum factum eſt, ut Presbyteri & Abbatiſſæ munus velandarum virginum quandoque ſibi ſumpſerint.

VII. Quò eo propè ventum ſit, ut conſecratio virginum aboleſceret.

VIII. Manifeſtiſſimum diſcrimen duplicis profeſſionis religioſæ, alterius non ſolemnis anno ætatis duodecimo, alterius ſolemnis anno vigeſimo quinto.

IX. Non potuit omnino is uſus aboleſcere, ut & Epiſcopi virgines quaſdam conſecrarent, & viduæ profeſſionis velum ipſæ ſibi imponerent.

X. De Diaconiſſarum conſecratione. Extinguntur in Oriente & in Occidente.

XI. De Sanctimonialibus in Oriente.

Can. 6. Ann. 755. I. DE his Sanctimonialibus agitur in Concilio Verno anni 755. cùm prohibentur egredi clauſtro, & correptioni ſubjici jubentur Epiſcoporum: utque horum interpellatione ſublevetur earum egeſtas, largitate aliqua Principum, ſi tenuitas rerum videatur officere ſtrictiori obſervantiæ Regulæ: *Similer nec illæ Monachæ extra Monaſterium exire debeant. Quod ſi aliqua in aliquem lapſum ceciderit, infra Monaſterium per conſilium Epiſcopi pœnitentiam agat. Et ſi aliqua Monaſteria ſunt quæ earum ordinem propter paupertatem adimplere non poſſunt, hoc Epiſcopus Regi innoteſcat, ut in ſua eleemoſyna hoc emendari faciat.*

II. Cœpit Carolus Magnus animadvertere quàm paterent parvi Conventus relaxationi Regulæ, vitiiſque compluribus. Juſſit ergo ea ab Epiſcopis ſupprimi, & ejuſmodi excitari Cœnobia, quorum numeroſa Monachorum copia obſervandæ ſtrictiùs Regulæ opportunior eſſet. Audi Capitulare ejus anni 789. *De Monaſteriis minutis, ubi Nonnanes ſine Regula ſedent, volumus ut in uno loco Congregatio fiat Regularis, & Epiſcopi prævideant, ubi fieri poſſit.* Capitulare Ludovici Pii anno 817. jubet ut in Cellis vel Prioratibus ſint ſaltem ſex Monachi: *Et Abbas provideat, ne minus de Monachis ibi habitare permittat, quàm ſex.*

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 157.

Addam hìc ex occaſione data, nec multùm tamen aliena ab inſtituto, Capitulare quod Ludovici Pii fertur eſſe pro Abbatia ſanctæ Crucis Pictavienſis, ubi jubetur, ut ne Moniales plures ſint quàm centum, Clerici verò ad Sacramenta miniſtranda triginta, qui Collegio ſeu Capitulo Monialium ſubjiciantur: *Ne ultra centenarium numerum Congregatio multiplicetur. Ne clericorum numerus pluſquam triginta augeatur, & ipſi per omnia ad dictam Congregationem ſanctæ Crucis honeſtè & perfectè obedientes ſint atque ſubjecti.* Eruditiſſimus vir Mabillonius, cujus ex Analectis hoc Capitulare deprompſimus, hoc ibi adnotat, ita lege, ita moribus conſtitutum fuiſſe, ut Clerici, Monachique, qui ſpiritalia ſalutis adminicula Monialibus miniſtrabant, Abbatiſſæ & Capitulo earum ſubeſſent, & motem gererent. Cujus rei exemplum legere eſt apud Bedam.

Can. 6. 7.

Anal. To. 1. pag. 502.

L. 4. c. 23.

III. Hæ Nonnæ, quandoquidem tam frequens hoc earum nomen in Capitularibus, Syriacæ vel Hebraicæ ipſum quoque originis, peræquè ut Mammæ & Abbatiſſæ, quas filias aut puellas dicas: hæ, inquam, Nonnæ capita non radebant, non nudabant capillis, niſi hæc illis pœna imponeretur, flagitii cujuſpiam pœnitentiam implentibus: *Similiter & Nonnæ velatæ eadem pœnitentia teneantur, & radantur omnes capilli capitis ejus.* Concilium Vernum II. anni 844. atroci etiam pœna eas ulciſcitur, quæ crines adtondebant: *Si quæ Sanctimoniales cauſa Religionis, ut eis falsò videtur, vel virilem habitum ſumunt, vel crines adtondent, admonendas caſtigandaſque decernimus.*

Capitular. Car. Mag. L. 7. c. 3. 6.

Can. 7.

IV. Sed quod hìc cura majores adverti neceſſe eſt, illud eſt jam ſæpiùs inculcatum de duplici velo, & de duplici profeſſione, quòd jam inciperent Abbatiſſæ illam Epiſcopi propriam ſibi vendicare ſolemnem veli ſacri impoſitionem, non ſine benedictione. Ad eam amoliendam injuriam protinus exarſere Epiſcopi, comperto id ſibi decus integrum & intemeratum ſervari ſecundùm Canones debere, tanquam immortalis Sponſi Vicariis: *Auditum eſt aliquas Abbatiſſas contra morem ſanctæ Dei Eccleſiæ velare virgines cum benedictione ſacerdotali, quod omnino interdicendum eſſe ſcitote.*

Cap. Aquiſ. Ann. 789. c. 76.

V. Ne Presbyteris quidem fas erat ut virgines velarent, quòd id fieri deberet ea conſecratione, quæ tam propria erat Epiſcoporum, quàm Eccleſiarum Altariumque dedicatio. Audi quid de his Concilium VI. Pariſienſe anni 829. *Quorundam relatu didicimus, quoſdam Presbyteros menſuræ ſuæ immemores, immo canonicæ authoritati reſultantes, in tantam audaciam prorupiſſe, ut ſacrarum virginum conſecratores exiſterent. Et hoc ad negligentiam Epiſcoporum pertinere non dubium eſt. Quod quia canonicæ authoritati minimè concordat, &c.*

Cap. Car. M. L. 7. c. 127. Addit. l. 2. c. 12. 12. 13. 14.

Can. 41.

Non ita res habebat in viduis, quæ velari poterant à Presbytero. Cùm enim jam non poſſent ipſæ illam perfectè repræſentare Sponſam Chriſti, quæ incorrupta ſemper virgo eſt, non erat neceſſe ut ab Epiſcopo velarentur, qui Eccleſiæ ſponſus erat, immortalis Sponſi vices gerens. Audi rurſum ea de re quid ſanxerit idem Concilium Pariſienſe VI. à quo prohibentur tantùm Presbyteri ſine Epiſcopi

Conc. Paris. VI. c. 40. consensu vidnas velare : *Ut nullus Pontificum viduas velare attentet, canonica authoritas inhibet. Quod verò Presbyteri inconsultis Episcopis suis velum viduarum consecrare non præsumant, interdicimus.*

VI. Velandæ ergo erant virgines ab Episcopo, viduæ à Presbyteris. Sed finitimum vero est, Episcoporum vel quandoque incuriam, vel frequenter absentiam, vel occupationes, Monialium copiam exundantem, Abbatissarum ambitionem in causa fuisse, ut novæ consuetudini janua panderetur velandarum ab ipsa Abbatissa virginum. Id prorsus videtur innui in eodem Parisiensi Concilio : *Invenimus quod quædam Abbatissæ & cæteræ Sanctimoniales non solùm viduas, sed etiam virgines puellas velare solitæ sint. Quod quantum sexui fœmineo illicitum, & à Religione Christiana sit alienum, omnis qui sanum sapit, facilè advertit. Penè igitur in omnibus Monasteriis puellaribus hujusmodi velatas invenies.* Nec tacendum illud quod ajunt Patres hujus Concilii, Moniales vanissima illa interim spe lactatas fuisse, quòd leviores futuræ essent earum culpæ, ubi macularent sanctimoniam veli, non ab Episcopo, sed à se ipsis accepti : *Idcirco etenim hujusmodi hoc modo potiùs quàm à Sacerdote velari volunt, quia dum clanculo se corrumpunt, nihil sibi obesse ad peccandum tale velamentum putant. Ita ergo idem illicitum & temerarium factum habetur in usu, ut vix aut viduæ velari à Presbyteris, aut puellæ virgines consecrari expetant à Pontificibus.*

Can. 43.

VII. Tempestivum est hìc igitur animadvertere 1. quòd jam inde ab octavo sæculo cœperit in desuetudinem abire lex accipiendi solemniter ab Episcopo veli virginei ; idque ex incuria Episcoporum, ut non dissimulant Patres Concilii hujus Parisiensis : *Et hoc ad negligentiam Episcoporum pertinere non dubium est.* Et infrà : *Nulli dubium est, quin hoc factum ad quorundam pertineat negligentiam Sacerdotum.* 2. Confidebant Presbyteri posse se vicem implere Episcoporum in eo ministerio fungendo : *Ut sacrarum virginum consecratores existerent.* 3. Inde Abbatissæ id sibi arrogarunt, ut virgines viduasque velarent, quibus & suaserunt minimè necessariam esse virginibus Episcopalem consecrationem : *In omnibus Monasteriis hujusmodi velatas invenias, &c. Ita idem illicitum factum habetur in usu, ut vix puellæ virgines consecrari expetant à Pontificibus.* 4. Haud satis exploratum habeo, an Abbatissæ aliquæ ausæ sint velum ipsum consecrationis virginibus imponere. Id enim penè innuunt illa verba Capitularis Aquisgranensis : *Velare virgines cum benedictione sacerdotali.* 5. Sed in dubium vocari non potest, quin ex quo omnes penè virgines viduæque in sua claustra compulsæ sunt, plurimæ ibi virgines & professæ fuerint & consenuerint, veli & consecrationis expertes Episcopalis. Ejus rei rationes benè multæ menti succurrunt, & nulli ferè non obviæ sunt.

Capit. Car. Mag. l. 1. c. 36.

Etenim 1. ea strictioris disciplinæ forma plures quàm antè congregavit virgines, ut fieri solet. Itaque non ita facilè potuit Episcopus tanto numero virginibus præsto esse, ut eas consecraret. 2. Cùm omnes uno jam clausæ latitarent Monasterio, parum necessaria jam hæc illis erat sui cum immortali Sponso conjugii tessera, qua à cæteris distinguerentur. 3. Ostensum est suprà tribus prioribus sæculis, virgines viduasque ubi sponte sua continentiam Deo vovebant, privatim etiam seipsas velasse aut à parentibus velum illud accepisse. Cùm cœperunt ergo postea in Monasteria compingi, necesse fuit illas aut velatas jam illuc venire, aut ab Abbatissa ibi velari. Quin posset enim Abbatissa illis quod possent ipsæ sibi, quod parentes imponere potuerant velum? 4. Non liquet quòd ante sæculum VIII. stata fuerit lex, aut usus generaliter receptus, ut Moniales omnes virgines velarentur aut consecrarentur ab Episcopo. 5. Cùm Monasteria partim viduis, partim virginibus constent, permolesta & invidiosa res fuisset, accersere Presbyteros, qui viduas, Episcopos qui virgines velarent. Hinc non rara ebullisset invidia, æmulatio, ambitio. Ergo quanquam nonnullæ semper ab Episcopis consecrarentur virgines, res eò tandem rediit ferè, ut tota ea potestas Sanctimoniales velandi ad Abbatissas defluxeret.

VIII. Constantissimè tamen Canones semper Episcopis consecrandarum virginum jus vindicarunt ; ut ex laudatis antè Canonibus liquebat. Porro de hoc consecrationis Episcopalis velo interpretandum est illud Caroli Magni Capitulare, quo jubentur non velari nisi vigesimo quinto ætatis anno, juxta Africanos Canones : *Ut virgines non velentur ante viginti quinque annos, nisi rationabili necessitate cogente.* Alio loco laudantur duo Africani Canones, qui eam ætatem definiunt : facta tamen Episcopis potestate, ut rem accelerare possint, cùm de vita periclitantur ægrotantes puellæ, aut reformidatur potentis proci, raptorisque impotentia. Id rursus præceptum est in Concilio Turonensi III. anni 813. *Virginibus sacrum velamen accipiendum decreta Patrum interdicunt ante* XXV. *annos, nisi fortè aliqua cogente necessitate.*

Ibid. c. 46. 107.

Can. 18.

Quòd autem ea ætas annorum XXV. ad velum consecrationis Episcopalis spectaret, non ad qualemcumque virginitatis professionem, sive in Monasteriis, sive extra, id sanè liquet ex Concilio Triburiensi sub Formoso Papa anno 895. Quippe hujus Synodi Patres cùm verba fecissent de virginibus solemniter consecratis, declarassentque si tum illæ infando se contaminarent conjugio, separari & rescindi illud debere : *Canonica authoritate, & in hac sancta Synodo præcipimus, ut omnino separentur, &c. si quæ inter se dividenda sint, dividantur, & uterque sua provideat.* Tum verò sequenti Canone ad virgines sermonem traducunt, quæ seipsas velabant anno ætatis duodecimo : sanciunt ut id velum cùm anno integro gesserint, ne abjicere deinceps illud sinantur : *Quæcumque virgo suo patrocinio ante annos duodecim non coacta, sed propria voluntate sacrum velamen sibi imposuerit, annumque & diem nullo repetente, velata permanserit, ab eodem sancto habitu ulteriùs non recedat.* In hoc eodem Canone suo protulerunt Triburienses Episcopi duos Canones Africanos, qui annum ætatis XXV. præscribunt virginibus velandis. Quocirca jam dubium non est, quin Triburiensi Concilio explòratissima fuerit illa duplex ætas, duplexque professio per sacrum velum virginitatis : altera cùm ipsæ sibi sumebant, altera cùm ab Episcopo velum accipiebant. Huic necessaria erat ætas annorum viginti quinque, illi satis erat annorum duodecim. Postremò hæc eadem Synodus proximo Canone de viduis agit, quæ seipsas velabant, vetatque ne qua labecula sordidari sinant hoc velum, etsi illud minimè consecratum esset : nec enim quidquam profuturas earum excusationes, ubi dixerint, sponte se velum induisse ea spe, ut & sponte sua illud exuerent : *Quod si sponte velamen quamvis non consecratum sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, sanctimoniæ habitum ulteriùs habere debebit ; licèt sacramento confirmare velit, eo tenore & ratione velamen sibi imponere, ut iterum possit deponere.*

Can. 24.

Can. 21.

Postremi duo hi Canones id perficiunt, quod propositum suprà fuerat, usum nempe illum frequentissimum fuisse prioribus sæculis, qui & nonnullis in locis valeret adhuc, ut virgines viduæque possent ipsæ sibi imponere Religionis velum & propositum, quo simul & semel onerabantur officiis omnibus continentiæ religiosæ. Atqui hoc ipsum est velamen, quod Abbatissæ postea contulerunt. Et ea de causa nemo forsan illis obstrepuisset, nisi consecrationis ab Episcopo faciendæ ritum

pro-

propiùs forsan imitatæ essent : aut si in contemptum non adduxissent consecrationem virginum Episcopalem, quæ tanto in pretio olim fuerat, & quam usque adeo virgines sacræ deperibant.

IX. Ex Nicolao ipso Papa declaratur priscum illum morem necdum penitus oblitteratum fuisse, ut viduæ continentiæ velo ipsæmet caput obumbrarent : cùm eam quæ id præstiterat, & postea nupserat, præcipit ab adultero divelli, & servare quod spoponderat, aut spondere se simulaverat. Prima Append. Regin. c. 7. Hæc Epistola Nicolai apud Reginonem extat: *Quod interrogasti de fœmina, quæ post obitum viri sui velamen sacrum super caput suum imposuit, & finxit se sub eodem velamine Sanctimonialem fœminam esse, postea verò ad nuptias rediit, & non legitimè in voto suo permansit, &c. Revertatur ad id quod spopondit, &c. Nam si consenserimus, quod omnia sacramenta ecclesiastica quisque prout vult fingat, & non vere fiat, omnis ordo Ecclesiasticus conturbatur, &c.*

Hinc perspicuum est, 1. minùs obtemperatum fuisse plurimis Decretis Conciliorum Galliæ, cùm tam multis locis perstiterint virgines viduæque pro arbitrio ipsæmet arripere virginitatis & continentiæ velum. 2. Ita velatas complures in Monasteria postea subiisse, nec magnoperè complures earum curasse, ut ab Episcopis consecrarentur; cùm tam multæ extra Monasteria eo simplici velo contentæ, totam vitam sæpè transegerint in paternis ædibus. 3. Tametsi vetarentur, contulerunt nihilominus Abbatissæ velum, tum virginitatis, tum continentiæ : quippe quod & parentes & ipsæ sibi conferre potuissent. 4. Quod vel Abbatissæ vel parentes conferebant velum, vel ipsæ sibi virgines viduæque assumebant, ei adhærebat individua comes Professio, seu virginitatis, seu continentiæ; quæ quanquam solemnis non diceretur Episcopali consecrationi comparata, non tamen pro voto, ut nunc loquuntur, simplici haberi poterat, cùm tot exemplis supra perstrictis ejus unius contemplatione irrita fuerint matrimonia post inita.

Nec omnino tamen exolevit evanuitque usus Episcopalis virginum consecrationis. Post sæculum Ecclesiæ duodecimum ejus vestigia superfuere, ut infrà planum faciemus. Hìc non pigebit narrare quod habetur in vita B. Bernardi Hildesheimensis Episcopi, de concertatione exorta inter Archiepiscopum & Episcopum, ubi consecranda fuit soror Ottonis III. Imperatoris. Gestiebat regia virgo ab Archiepiscopo potiùs quàm ab Episcopo consecrari, Pallii videlicet splendore præstricta. Superior tamen evasit Episcopus, cui jura suffragabantur. Alias idem Episcopus consecravit ipse Epiphaniorum die, præsente & pluribus Episcopis cincto Imperatore. Surius die 20. Novem. c. 11. 38.

X. Erat olim & Diaconissarum consecratio solemnis admodum, & plurimæ pompæ. Traducta nunc ea videtur ad Abbatissarum benedictionem, ut quæ persæpè dictæ sint Diaconissæ. In vita Nili Abbatis Diaconissa vocatur, quæ Abbatissa erat Monasterii. Dissentit Atto Episcopus Vercellensis, nominum originis & etymologiæ tenacior. Abbatissa enim matrem sonat & dominam : at Diaconissa ministerium præ se fert & obsequium. Idcirco sic ille statuit, si revocandum nunc in usum foret Diaconissarum nomen, non aliis magis illud tribui debere, quàm castissimis quibusdam & grandævis Sanctimonialibus, à quibus panes & oblatæ ad sacrificium præparantur, quæ Ecclesias verrunt, quæ portas earum custodiunt : *Quapropter si hujus officii nomen nunc etiam quoquo modo perduraret, in his quæ per mulieres adhuc dispensari videntur, illas Diaconas putaremus, quæ ætate senili devictæ, religiosam vitam cum castitate servantes, oblationes Sacerdotibus offerendas fideliter præparant, ad Ecclesiarum limita excubant, pavimenta detergunt.* Surius die 26. Septem. c. 14. Spicil. to. 8. pag. 124.

Hìc certum fit, nullas tum ampliùs Diaconissas in Occidente fuisse, & solo earum nomine donatas fuisse Abbatissas. Destitum quoque esse in Oriente ab iis ordinandis affirmat Balsamon, præterquam Constantinopoli, ubi pauculæ adhuc eligebantur, non ut ad Altaria accederent, sed ut præessent Conventibus fœminarum : *Olim aliquando ordines Diaconissarum Canonibus cogniti fuere, habebantque ipsæ gradum ad Altare. Menstruorum autem inquinatio ministerium earum à divino & sancto Altari expulit. In sanctissima autem Ecclesia Sedis Constantinopolitanæ Diaconissæ deliguntur, unam quidem communicationem ad Altare non habentes, in multis autem habentes conventum, & muliebrem cœtum Ecclesiasticè dirigentes.* Juris Orien. To. 1. p. 382.

Sed prior illa antè quæstio, cui satisfaciat Balsamon, habet omnino quod obstupescas. Quæritur enim, an Abbatissæ possint excipere Confessiones Monialium, cum Episcopi permissione. In promptu est responsio, ne id quidem posse Abbates, si Presbyteri non sint, adeoque nec Abbatissas. Sed quæstio ipsa prodit rem exemplis non caruisse. Parum liquet an in Galliis quoque eam sibi sumpsissent licentiam, quando id quoque crimini eis dabat Carolus Magnus, quòd viris quoque tum manus imponerent, tum benedictionem impertirent: *Benedictiones cum manus impositione & signaculo sanctæ crucis super capita virorum dare.* Cap. Aquis. Ann. 789. c. 76. In Nomoca. Phot. T. 1. c. 3.

XI. Docet idem Balsamon, consuetudine jam præscriptum esse, ut ne raderentur mulieres conjugatæ, neu in Monasteria admitterentur, nisi toto triennio probatæ. Ait alibi nullas jam usquam ordinari Diaconissas, etsi eo nomine decorentur Abbatissæ nonnullæ : *Etiamsi quædam Ascetriæ abusivè Diaconissæ dicantur.* In Can. 15. Chalced. Assumptam semel Religionis nigram vestem abjici jam non posse; propterea quòd ubi jubet Justinianus in veste laica ponendum esse triennii tyrocinium, non agatur nisi de iis, quorum dubia & incerta conditio est, liberi sint, an servi : *Si sit quidem notum, eum nulli esse fortunæ subjectum, Monasterii præfectus quando hoc cognoverit, habitum illi præbeat. Sin autem nescitur, an ulli sit fortunæ subjectus, intra tres annos Monasticum habitum ne accipiat.* In Synodo Constantin. Can. 5. pag. 561. Verba sunt ipsa Justiniani, quibus patet, Monastico habitu indui perinde fuisse, ac Religionem profiteri. Testatur idem alibi Balsamon in more adhuc fuisse, ut quo tempore Tonsuram vestemque religiosam induendæ sunt Sanctimoniales, paulò ante longè magnificentissimis indumentis ornarentur. Nec enim obtemperatum fuisse Canoni Trullano, ut qui nullis sæviisset pœnis in delinquentes; verùm luculentè idem mox subjicit, ubi nil pœnarum decernunt Canones, ab Episcopo decerni debere.

CAPUT XLVIII. P. 4. l. 1. c. 59.

De Monialibus post annum Christi millesimum.

I. Monialium duo genera, aliæ erant professæ, aliæ Monasteriis à parentibus oblatæ.

II. Quàm religiosè servarentur vincula, quibus se quis religioni obstrinxerat, ante etiam quàm in claustra se conjiceret.

III. Professionum expressarum origo.

IV. Testimonia pro tacita Professione.

V. Duas classes Tyronum seu Novitiorum faciunt Pontifices Romani. Alii seipsos probare cupiunt, & his integrum est in sæculum regredi. Alii certò statuerunt nunquam in sæculum revolvi, & hi possunt ad aliam Religionem migrare mitiorem : at si resiliant in sæcularem vitam, etsi molesta illis Ecclesia non sit; juxta plerosque tamen Pontifices, gravi sese piaculo obligant

ut sponsam Deo fidem infregerint. Probationes.

VI. VII. Aliæ, aliæque probationes.

VIII. Multa adnotantur in Tyrocinium, quod ponebatur in veste sæculari usque ad tempora beati Bernardi. Unde usus hodiernus, ut in veste religiosa sint Novitii.

IX. Quod dictum est de Novitiatu, non pugnat cum doctrina Pontificum de Novitiis, qui tuta quandoque conscientia non possunt sæculo se rursus immergere.

X. Nec repugnant decreta Concilii Tridentini.

XI. De Monialibus Hospitalariis S. Joannis Hierosolymitani. De Puellis quæ ab infantia nutriuntur in Monasteriis.

I. DOcet Lanfrancus duas fuisse in Claustris Monialium classes. Aliæ quippe professionem ibi ediderant, aliæ oblatæ tantùm ad altaria fuerant à parentibus è teneris unguiculis, sed utrisque tamen par & perpetua servandæ Regulæ necessitas : *Sanctimoniales, quæ de servanda Regula professionem fecerunt, vel quæ quamvis adhuc professæ non sint, ad altare tamen oblatæ fuerunt, secundùm mores & vitas earum ad servandam regulam moneantur, increpentur, constringantur.* Quod autem mox subjicit, tanquam ex suo Regisque consilio, id verò narrat Eadmerus ab eodem Lanfranco in Concilio Angliæ universali constitutum fuisse, ut quæ fœminæ nobiles in claustra confugissent, velumque induissent, ut tutæ essent adversùs Normannorum in Angliam irrumpentium impudicitiam, ne cogi possent, ut se Moniales profiterentur.

Epist. 52.

Conc. Gen. Tom. 10. pag. 346.

II. Sed vel ipsa hæc dubitatio, & recursus ad Lanfrancum & ad Concilium generale Angliæ, ad eam diluendam, manifestè produnt, qua tum cura, qua religione observarentur sponsiones, quibus se quisque ad religiosam obligaverat vitam. Plusculum etiam stuporis injiciet fidei constantia Monialium Marcinianensium, à quibus id expugnare non potuit Pontificius Legatus Hugo Archiepiscopus Lugdunensis, ut Claustro egrederentur, quo incendio cederent, & consulerent saluti suæ. Quin ex adverso pervicerunt illæ, ut ipsemet preces & totam Christi, cujus Vicarius erat, authoritatem interponeret, ut flammarum vortices cohiberentur. Illis ipse, ipsi obtemperarunt flammæ. Hæc Petrus Cluniacensis, pulcherrimè sanè, etsi minùs forsan appositè ad rem nostram, à qua tamen non prorsus alienum est, quidquid spectat ad strictissima Monialium claustra.

Baron. ann. 1094. Petrus ven. l. Mirac. c. 22.

Exauthoratus ejectusque est Basilius Camaterus Patriarcha ab Isaaco Angelo Imperatore Constantinopolitano, quòd Matronas, quas Andronicus Tyrannus repugnantes Monasteriis intruserat, liberas abire, & nigris exui vestibus passus esset. *Causa prætexebatur, quod quas nobiles matronas Andronicus in Monasteria invitas abstrusissent, iis ipse nigro vestitu depositò, reditum ad pristinum habitum, & vitæ rationem concessisset.* Ingenuè fatendum est non minùs tyrannicam hanc fuisse Patriarchæ extrusionem à sede Pontificia, quàm intrusionem Matronarum in Monasteria. Sed vel hæc ipsa vitia argumento sunt, quàm strictè rigidèque propositum ipsum religionis ab omnibus retineretur, nec sineretur à quoquam vel tantillum relaxari.

Baron. ann. 1185. n. 11. Nicet. l. 2.

A Vuillelmo Malmesburiensi narratur non antè ab Henrico I. Angliæ Rege ductam fuisse Matthildem filiam Scotorum Regis, quæ in Monasterio ab infantia enutrita fuerat, quàm certior factus esset B. Anselmus, Cantuariensis Archiepiscopus, non gestatum ab ea velum fuisse, nisi ut à se ablegaret imparium sibi procorum importunitates, nulla unquam edita professione : *Legitimis productis testibus, qui eam jurarent sine professione causa procorum velum gessisse.*

Non tacuit Petrus Cluniacensis Abbas, quibus se aliqui nexibus impedirent ante professionem, & à quibus sese expedire suo arbitratu non possent, ut ipse quidem opinatur. Laicus fidem ipsi suam obligaverat coram testibus post Missæ sacrificium, fore ut Cluniaci profiteretur : ei denique se dediderat, tanquam unum de gregalibus suis Monachis. Denique ab eo resecari sibi crines, & in pignus datæ fidei servari voluerat : *Corpus & animam vestram coram testibus in manu mea Mysteriis cœlestibus consecrata posuistis, vos ipsum in Monachum pro arbitrio meo tradidistis, in signum redditionis comam à me præcidi & servari voluistis, habitum Religionis die constituta Cluniaci vos susceperturum jurastis.* His se ille nexibus cùm obstrinxisset, scripsit ad illum Petrus, non posse illum non teneri cum salutis æternæ periculo, ut fidem suam liberaret, neu votum suum cum Hierosolymitano itinere commutaret.

L. 2. Ep. 15.

III. Ivonem Carnutensem Episcopum consuluit Goffridus Vindocinensis Abbas, an Monachus à Monacho benedictus, ab Abbate rursum benedicendus esset. Rescripsit Ivo benedictiones & professiones Monachorum nihil attinere ad Sacramenta, quæ iterari non possunt; novellas esse eas; nec enim vel Paulum, vel Antonium, vel innumera illa sanctissimorum Ægypti Monachorum examina, benedictionem unquam solemnem ullam accepisse, sive à Monachis, sive ab Abbatibus; volventibus sæculis inductas esse professiones & benedictiones, ad Monachos sanctissimo proposito suo strictiùs alligandos; denique adversùs levitatem & inconstantiam animi hæc provisa esse medicamenta : *Quod verò postea multiplicatis Monachorum congregationibus professiones ab eis exactæ sunt, & benedictiones super eos datæ, quadam cautela factum est, ut Monasticus ordo quanto firmiùs in conspectu Dei & hominum & solemniùs ligaretur, tanto robustiùs & devotiùs ab ipsis servaretur. Etsi qui vellent ab hoc proposito recedere, testimoniis pluribus convincerentur, & tanquam jurati in Christi sacramenta tyrones ad propositum suum reverti cogerentur. Quibus liquet traditiones hujusmodi nihil esse aliud quam quædam Religionis vincula, humanæ instabilitati provisa.*

Epist. 25.

Non ait peritissimus Canonum Ivo, necessaria fuisse vota ad instabilitatem hominum cohibendam : sed hoc ille eo loco affirmat de professione explicita & exteriori, quæ coram testibus & scripto fit, aut viva voce non sine aliqua solemnitate. Et sanè simillimum veri est, non Paulum, non Antonium, non Hilarionem ullas ejusmodi professiones emisisse, etsi vota emiserint observaverintque Monastica perquàm religiosissimè.

Episcopatu ultro abjerat Suessionensis Præsul, ut in Monasterii latebris totum se Deo, totum se æternæ salutis curis immergeret. Id consciо, id incentore, & postea præcone Ivone Carnutensi cùm factum esset, in eum non pauci dentem stringere cœperunt, quod pateretur eum qui consecratione Episcopali inauguratus fuerat, Abbatum benedictione donari. Percontatus est Ivo super ea re Paschalem Papam II. præfatus tamen ipse, nihil in eo subesse posse periculi, sive benediceretur Abbas, sive non benediceretur, ut qui jam Episcopus esset : nec enim alio quàm pia quidem, sed minimè necessaria cæremonia totam illam benedictionem constare.

Epist. 19.

IV. Erat ergo persuasissimum illud, ut ex superioribus patet, satis esse ad professionem tacitam & implicitam, ut professorum habitum induisset quis, & publicè gestasset. Sunt & alia ad id argumenta, ex corpore ipso juris Canonici hausta. Si qua vidua suo ipsa capiti imposuisset velum usitatissimum viduis Deo sacris, & ita in Ecclesia conspiciendam se dedisset, jam liberum ei non erat Religioso proposito renuntiare, quantumcumque reclamaret, non

non alio consilio illud se sibi velum imposuisse, quàm ut cùm liberet, deponeret. Is ex Triburiensi Canone excerptus est Canon, à Burchardo & Ivone relatus: *Vidua si sponte velum conversionis, quamvis non sacrum, sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit, sanctimoniæ habitum ulteriùs debet habere. Licèt sacramento firmare velit, eo tenore velamen sibi imposuisse, ut deponere possit.* Definitio Honorii III. in re consimili, eò revolvitur, ut quibus in Monasteriis Professorum & Novitiorum vestes non differrent, professi censerentur, qui uno amplius anno vestem gestassent: *Qui ultra annum portat habitum Monachalem in Monasterio, ubi sunt habitus indistincti, censetur professus.* Eo perspicuè supponitur, quod & aliunde certissimum est, ad professionem unum id requiri, ut vestem professorum induerit quis, ubi differebant Professorum & Novitiorum vestes. Unde & Gregorius IX. respondit, posse Novitios è claustris discedere liberos, si nondum professorum vestem induerint, quæ tacita erat professio: vel si nondum expressam fecerint professionem: *Ante susceptum Religionis habitum qui dari profitentibus consuevit, vel ante professionem emissam, ad priorem statum redire liberè posse intra annum.* Expressæ itaque professioni æquabatur propriæ professorum vestis gestatio.

C. Vidua de regularibus.

C. Ex parte. ibid.

C. Statuimus. Ibid.

In hac verò tacita professione per solam habitus professorum gestationem, nihil est quod magnoperè mireris: si perpendas pluribus & melioribus sæculis solam in usu fuisse professionem tacitam, ut suprà commonuit Ivo, utque passim Annales Ecclesiæ vociferantur. Æquum ergo erat, ut quæ sola in usu & authoritate fuerat tacita professio longo sæculorum lapsu, ea non prorsus aboleseceret, ubi ætas posterior exteriorem invexit professionem.

V. Erit forsan quod majorem incutiat stuporem in Decreto Gregorii IX. alio, quanquam consentaneum illud sit cum primis moribus & institutis antiquissimis. Ita enim constituit, posse Novitios sæculari se vitæ reddere, si nondum professorum veste induti sunt, aut si nondum expressa perfuncti sunt professione: nisi eluceret non eos claustra iniisse eo consilio tantùm, ut sese probarent, sed firmo mentis proposito emergendi prorsus è sæculi procellis, & fidæ se Religionis stationi reliquo dicandi vitæ tempore. Ubi enim res ita habent, eam ipsimet ejurarunt libertatem, qua gaudent Novitii ad sæcularia vota se referendi: *Statuimus Novitios, &c. ad priorem statum redire posse liberè intra annum, nisi evidenter appareat, quod tales absolutè voluerint vitam mutare, & in Religione perpetuò Domino servire. Cùm quilibet renuntiare valeat ei quod pro se noscitur introductum.*

C. Statuimus. Ibid.

Id ipsum jam pridem decreverat Innocentius III. verbis tam expressis & tam dilucidis, ut nullus superesse possit tergiversandi locus: *Consulti sumus frequenter à multis, utrum is qui Monasterium ingressus est, habitum sumendo Novitii, si ante professionem emissam intra tempus probationis exire voluerit, licitè possit absque apostasiæ nota, vel noxa, præsertim cum debita morum correctione ad sæculum remeare. Licèt autem super hoc senserint diversi diversa, nos tamen credimus distinguendum, utrum is qui convertitur, proposuerit absolutè vitam mutare, ut sub habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur: an conditionaliter experiri observantiam regularem, ut ita demum si infra annum sibi placuerit, profiteatur Ordinis disciplinam, aut si fortè non placuerit, moribus emendatus ad statum revertatur pristinum. In primo casu debet, ut regulariter vivat, ad laxiorem saltem Regulam pertransire. In secundo potest ad sæculum, non tamen ut vivat sæculariter, remeare. Ut ergo quæ sit ejus intentio plenius cognoscatur, propositum suum in principio protestetur.*

C. Consulti. ibid.

Itaque ex Innocentii III. sententia, qui ad Monasteria se conferunt, & tyrocinium ipsum adgrediuntur, non fluctuante animo, sed certo & constanti proposito sæcularibus nugis renuntiandi: possunt quidem illi postea indulgentiorem aliquam Religionem expetere, sed non possunt revolvi in sæcularem vitam, quin gravissimo se flagitio obstringant. Fatetur Pontifex alios hìc aliud sentire: sed & fatendum quoque illud nobis est, ex alternantibus sententiis ei permagnum authoritatis pondus accessisse, ad quam se contulit, & quam suo judicio comprobavit Innocentius. Quin immo rem definisse visi sunt Innocentius III. & Gregorius IX. etsi alii aliter olim sensissent; definisse autem ex præjudicio toto antiquæ disciplinæ Ecclesiarum, quando nec definitum Novitiatus tempus, nec usitata erat professio expressa, nec vestium differentia.

His vehementer assentitur doctrina & sanctitate conspicuus Raimundus de Pennafort, expensis antè duabus his Pontificum Decretalibus. Addit porro si nullo foris argumento liqueat de tyronis voluntate, experiendi sese, an stabili & irrevocabili proposito se Deo consecrandi: standum esse iis, quæ ipse confitebitur in foro pœnitentiæ occultæ; & si fateatur voluisse se seriò & in perpetuum renuntiare sæculo, tum monendum esse, ut quod Deo spopondit persolvat, nec de sæculo posthac cogitet. Si dubius autem hæreat, tunc suadendum illi esse, ut ne ad sæculares illecebras retro abeat, propterea quòd in rebus dubiis præponendum sit semper quod tutissimum: *Quid si non apparet evidenter, quod voluit vitam mutare, & in Religione perpetuò deservire, in judicio tamen pœnitentiæ confitetur, quod tali voluntate compos sui, & præmissa deliberatione intravit, & proposuit in animo sæculum mutare? Dico quod non licet ei redire ad sæculum; etsi dubitaret, idem consulerem ei: quia in dubiis via tutior est eligenda.*

Summ. l. 1. pag. 70.

Ab eodem Gregorio IX. pronuntiatum, verè Monacham fuisse, nec potuisse testari eam Abbatissam, quæ Monasterium diu in potestate habuisset, rexisset, etsi abstinuisset veste Monialium. Nullas irritasque jussit esse Professiones Innocentius IV. si ante expletum tyrocinii annum profiterentur. Alexander IV. eam legem restrinxit ad Dominicanorum & Franciscanorum Ordines, qui tum longè strictissimi habebantur. Bonifacius VIII. ad Mendicantes omnes eam ampliavit. Concilium Tridentinum Religiones omnes ea complexus est, omnesque Professiones. Sed his novis Constitutionibus nihil derogatum Decretis Innocentii III. & Gregorii IX. circa licentiam exeundi ante finem Novitiatus. Alexander enim IV. cùm perspicuè definisset, validam esse non posse posthac Professionem, nisi expletus antè esset Professionis annus: declarasseque præcipitatas alioqui Professiones nullius momenti: adjicit mox longè aliter rem se habituram, si certa suppetere possint documenta, voluisse eos absolutissimè renuntiare sæculo, nec ejus se fluctibus posthac unquam implicari: *Nisi major quatuordecim annis existens, professus sit tacitè vel expresè, aut evidenter constet illum vitam voluisse mutare; quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur, omnino ad sæculum redeat, &c.*

C. Quia de Testamentis.

In Sexto l. 3. Tit. 14. c. 1. 2. 3.

Ibid. c. 2.

Nec ab his abludit prorsus Cælestinus III. ubi definit eam quæ accepto nuntio de morte conjugis, religionem professa est, & quæ ei superstiti reducique reddita postea fuit: si verè postea vivere desinat maritus, teneri tum ipsam monastico sese restituere proposito: quòd videlicet *Votum ejus eatenus fuerit obligatorium, quatenus se poterat obligare.* Certissimè enim voluerat renuntiare sæculo, intercurrit obex conjux redivivus præter opinionem ejus, cessit necessitati; amoto obice, reviviscit prior obligatio. Quod addit autem Pontifex cogi eam minimè debere, si obstinatiùs renitatur; eo forsan non levatur obligatio, sed oneratur super ea re ejus conscientia.

C. Placet de Conversione Conjug.

VI. Eo-

VI. Eodem refertur quod scribit Anselmus, posse Novitium exilire Claustris, sed summo & æterno Judici reum fore propositi sanctioris cœlitus inspirati, etsi non possit Abbas illum retinere: *Libera ei conceditur potestas ad discedendum. Non dico quod placet si acceptam bonam voluntatem deserat, & quod sæpiùs ore bene promisit, diabolica persuasione deceptus exhorreat: sed dico, quia quamvis coram Deo mendacii arguatur, non est tamen Abbatis, ut quod ille promisit, ab eo violenter exigat.* L. 2. Ep. 23. Postquam verò Cantuariensis Archiepiscopus creatus fuit Anselmus, Cantorem Ecclesiæ Parisiensis per Epistolas monuit, cùm semel consilium iniisset profitendæ Religionis, non posse eum nisi cum ingenti æternæ salutis suæ discrimine inter Clericos merere: *Nullo modo potest anima tua sine sui reprobatione hoc facere.* L. 3. Ep. 13.

Tradit Cæsarius, si Regula B. Benedicti patitur ut discedant Novitii, id eò pertinere, ut permittatur minus malum, ne quod gravius incurratur: tolerabilius enim esse, ut antè, quàm post Professionem resiliant: sæculares ipsos qui votum simplex emittunt in manu Abbatis, omnino deinceps conjugio abstinendos esse; denique Pontifices cum Novitiis dispensare, ut in clementiorem deficiant Religionem, non ut in sæculum relabantur: *Mavult sanctus Benedictus inter duo mala, Novitium discedere tempore probationis, quàm jam Monachum post diem professionis. Unde eum liberum vocat à loco, non à voto, &c. Sæcularibus personis, quæ solo verbo votum fecerunt inter manus Abbatis, nequaquam licitum est vitam sæcularem sectari, vel matrimonio ligari. Circa Novitium in necessitate dominus Papa dispensat, ut ad Ordinem transeat mitiorem; sed non permittit, ut ad vitam redeat sæcularem.* D. 1. c. 15. Bibl. Cister. Tom. 2. p. 10. Vide Fagnan. L. 3. Decret. Part. 2. pag. 92. 97. Vid. & Gratian. 17. q. 1. 2. 3.

Denique ille ipse qui Novitiatus annui necessitati maximè suffragatus est Bonifacius VIII. eodem tamen penè loco habuit, tum eos qui constanter apud se statuerant renuntiare sæculo, tum qui Professionem expressam emiserant, tum denique qui habitum induerant professorum: *Nisi constet, quod vitam voluerit absolutè mutare, vel professionem expressam fecerit, seu scienter habitum receperit professorum.* In Sexto L. 3. Tit. 14. c. 4.

VII. Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus Episcopo Dunelmensi rescripserat, cùm de Presbytero ageretur, qui Religionis habitum publicè aliquando gestasset, non posse eum secundùm Canones retro labi: *Canones Decretaque sanctorum Patrum eos qui vestem Religionis aliquot diebus in conspectu hominum deferunt, ad sæculum quocumque modo postea redire non sinunt.* Epist. 26. Alexander III. idem rescripserat de Presbyteris, Clericisve aliis, qui vestem Monasticam gesserant, abjecerantque ante Professionem: *Antequam essent vinculo professionis astricti, ante oblatum professionis libellum.* Præcepit enim, ut mitiori se saltem addicerent Religioni, eos imposterum declarans ad Beneficia Ecclesiastica inhabiles: *Si austeritatem Religionis, ad quam transire noscuntur, servare noluerint, ad mitiorem Religionem transire cogendi sunt, nec amplius in Ecclesiis sæcularibus debent assumi, ne contra votum quod Domino fecerunt, in animarum suarum periculum probentur venire.* Appen. Conc. Later. III. Part. 21. c. 2.

His adprimè consentiunt antiquiora Chartusiensium statuta à Guigone compilata, qui quintus fuit Chartusiæ Prior. Edicitur enim capite XXII. ut toto Novitiatus anno serventur quæcumque intulit Novitius; restituenda videlicet ei, si à proposito deficiat; sed non restituenda tamen, nisi ea cautione, ut ad humaniorem se aliquam Religionem conferat, quæ viribus suis magis congruat: *In examinatione ad minus annua ponitur, suis omnibus integrè usque ad diem professionis omnino reservatis. Quod ei nonnisi sub tali sponsione conceditur, ut si fortè nostrum nequiverit aut noluerit tolerare propositum, ad sæculum nequaquam redeat; sed aliquod potius aliud Religionis genus, quod ferre possit, accipiat.* Quo nihil consonantius Pontificum suprà expensis Decretis. Sapientissimos Pontifices non latebat, si cui justæ sunt causæ, ut in duriori non perseveret Religione, cui se repentè obtulerat: non perinde justas esse causas, ut Religionem aliam suis viribus accommodatam fugiat.

VIII. B. Benedicti Regula, immò & pleræque antiquiorum Regularum, Concilia utriusque Ecclesiæ, Justiniani denique Leges in id consenserant, ut in veste laica percurreretur stadium Novitiatus & tum demum indueretur Religionis habitus, cùm Professio emitteretur. Hinc non temerè conjicitur orta consuetudo, ut susceptio habitus Monastici velut Professio haberetur tacita, etsi nulla præisset, aut perbrevis tantùm probatio in veste sæculari. Probabiliter quidem id conjicitur, sed non æquè forsan concederent suprà laudati Pontifices, sicut per Regulam B. Benedicti licitum erat discedere toto tempore Novitiatus in veste laica tum peragendi, peræquè id jam licitum esse, quando Novitiatus in veste Religiosa peragitur; præsertim si vestem Monasticam se induisse conscii sibi ipsi certique sunt, ut sæculo funditus renuntiarent.

Quanquam enim Leges Justiniani triennale tyrocinium præscriberent: quanquam unius saltem anni desideraret Regula B. Benedicti, & Concilia non pauca: erant & aliæ tamen Regulæ, utpote sanctorum Cæsarii, Ferreoli, Fructuosi, & aliæ non paucæ, quas contextas invenies in Menardi Codice Regularum, quas & sejunctim singulas edidit Holstenius, in quibus prudentiæ & arbitrio Abbatis totum permittitur ut tempus tyrocinii contrahat protrahatque, perinde ut ejus qui convertitur saluti expeditius fore videbitur: *Quod si quilibet conversus, bonis ac puris moribus enitens, Abbatis & aliorum fratrum spiritalium fuerit judicio comprobatus, pro merito & purificatione suæ conscientiæ celeriùs poterit fratrum consortiis misceri.* Cap. 20. Verba ea sunt Regulæ sancti Fructuosi. Quæ suprà congessimus Pontificum Decreta, quibus probatio unius anni indicitur ad Ordines Mendicantium, satis produnt, non antè ratam eam fuisse solemnemque consuetudinem, ut in annum integrum Novitiatus produceretur. Reg. S. Bene. c. 58. Conc. Aurel. V. c. 19. Nov. 5. Just. c. 2.

Inde patet cur professi haberentur, qui antè coram professi constantem suam perseverandi in Religione voluntatem, ita habitum induerant Monasticum. Ille enim fervor animi contrahi tempus probationis persuaserat, atque ita susceptio habitus antiquo ex more tacita illis fuerat professio.

Hinc mos transigendi Novitiatûs in veste religiosa, non ex decretis ortus videtur, quæ prioribus oblucrarentur decretis, sed ex prætermisso generaliter Novitiatu, & universim inducta consuetudine suscipiendæ illicò vestis Monasticæ. Hæc enim consuetudo cùm universim invaluisset induendæ statim vestis Monasticæ, ubi postea innovata est lex necessitasque implendi ante professionem Novitiatus annui, tum penè necesse fuit, ut in veste religiosa transigi sineretur Novitiatus. Tum quoque illud usu receptum, ut gestatio religiosi habitus ultra annum pro legitima censeretur professione. Suo certè tempore Bernardus annuum illud tyrocinium in veste laica peragi solitum fuisse, ita testatur: *Post annum sponte professus, tunc primùm sæculari veste rejecta, Religionis habitum suscepisti.* Bern. Epist. 1.

IX. Non nesciebat Alexander III. quid sanciret Regula B. Benedicti de licentia resiliendi ab instituto Monastico ante finem probationis annuæ. Et ab illo tamen ad Episcopum Lucensem rescriptum est: Si qua vidua vestem susciperet religiosam, nec in Monasterium tamen ullum se conjiceret, nec patrimonio renuntiaret, id genus esse voti simplicis, quo prohibetur matrimonium contrahendum, contractum non dissolvitur: *Sicut simplex votum matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum; ita sine professione & propriorum renuntia-* Append. Conc. Later. Part. 4. c. 4.

nuntiatione, habitus susceptio ne contrahatur impedit, sed consummatum nequaquam dissolvit. Nicolaus Papa à Gratiano refertur ejusdem modi conjugium rescidisse. Quod omnino concinebat Statuto Luitprandi Regis in Legibus Longobardicis, occasione harum viduarum, quæ ipsæmet suis suscipiebant manibus velum & habitum, ut vocabant beatissimæ Mariæ: *Velamen aut vestem sanctæ Dei genitricis Mariæ.* Denique Innocentium III. Gregorium IX. & Bonifacium VIII. non præteribat caput illud Regulæ B. Benedicti, quando toties inculcarunt eam definitionem, cui hìc illuminandæ confirmandæque jamdiu insudamus. Veniebat illis forsan in mentem, à Benedicto simpliciter dici, non posse cogi ut maneant, qui discedere volunt ante expletum probationis annum: quod indubium prorsus est: non dici autem, eos quibus certissimam voluntatem infudit Deus semetipsos religiosæ in perpetuum vitæ mancipandi, qui palam ita se velle confessi sunt, & qui tum demum habitu Religionis sunt donati: posse rursus tuta conscientia demergere se in sæculi fluctus tot naufragiis infames.

D. 17. c. 6.

L. 2. Tit. 17.

X. Declaratum quidem est à Concilio Tridentino nullam esse Professionem, nec ea ad ullam Religionem, sive peculiarem, sive in communi quemquam astringi, si ante exhaustum probationis annum emissa sit. Quod perspicuum est Sessione xxv. capite xv. Sed scitissimè nihilominus à Fagnano observatum est, esse adhuc ei doctrinæ locum, quæ tradit eum qui constantem voluntatem suam renuntiandi sæculo publicavit, suscepitque habitum Novitiorum, tacitè professum censeri. Potest etiam videri Concilium Tridentinum non egisse nisi de foro exteriori, ubi certum est Professionem ante ætatem legitimam, vel ante finem annui tyrocinii præfestinatam, prorsus irritam esse; minimè autem ad forum conscientiæ trahi debere, ubi juxta Pontifices suprà laudatos, qui inspiratam à Deo voluntatem conculcandi sæculi, & fugiendæ ejus contagionis abjecerint postea, non possunt non esse vehementer obnoxii iræ & vindictæ divinæ; non quòd legem ullam Ecclesiasticam violarint, sed quòd jus illud divinum, naturale & inconcussum obtriverint, quo jubemur Spiritui sancto non contradicere, gratiam ejus non ludificari. Quì potuisset enim quisquam sine spe & gratia sancti Spiritus velle & vehementer velle sæculum aspernari, Religiosum ambire & complecti Institutum, aliquandiu ibi perseverare, & obstantes perfringere difficultatum moles? Et quì possit quisquam sibi fingere, illa quam invexit Concilium Tridentinum exterioris politiæ innovatione perfectum esse, ut tantam gratiæ Dei & Spiritui sancto allicienti contumeliam aspergere, piaculare non sit?

Fagnan. in l. 3. Decret. Part. 2. pag. 96. 97.

XI. Immensæ fuisset operæ singulis immorari Monialium Congregationibus. Unum dicam, Gregorio IX. conducibile visum esse, ut Hospitalariis. Sororibus sancti Joannis Hierosolymitani permitteretur Monasticam & vestem & professionem illam dimittere: accedere autem ad Regulam & vestem Canonicarum Regularium sancti Augustini in Anglia. Adducebatur Pontifex ea ratione, quòd Ordo Militaris parum consentiret Monialibus, nec ferè Collegia fœminarum Hospitalium ulla excitarentur: *Maximè cùm in Ordine Hospitalis ipsius non consueverit fieri Collegium Dominarum.* Veræ Hospitalariæ eæ fuerunt, de quibus pauca perstrinximus in Tractatu de Xenodochiis.

Const. antiq. Regum Angl. p. 131.

Jam quod ad puellas attinet, quæ enutriuntur in Monasteriis, tardiùs, ut nobis quidem videtur, oblitterata est consuetudo, ut ne in Monasteriis susciperentur, nisi quæ votum profitendi, aut ejus voti rudimentum aliquod animo foverent. Id conjicitur ex Privilegiis compluribus, à Pontifice Romano concessis, ut Galliæ Regum filiæ possent demorari in Monasteriis, donec spiritum ducerent.

Du Tillet Part. 1. pag. 451.

CAPUT XLIX. P. 4. l. 1. c. 60.

De Consecratione Virginum ab Episcopo extrema hac Ecclesiæ ætate, post annum Christi millesimum.

I. Exempla aut vestigia antiquissimæ hujus cæremoniæ residua.
II. Episcopo semper vendicata est.
III. Et à Velo viduarum secreta.
IV. Novæ probationes quod Episcopi Virgines adhuc consecrarent.
V. Distinctio Virginum Professarum simpliciter, & solemni pompa velatarum.
VI. Variæ animadversiones in antedicta.
VII. Quibus causis abolita sit hæc cæremonia.
VIII. De Diaconissis.
IX. De consecratione Sanctimonialium Cartusianarum.
X. De professionibus Religiosis quæ fieri possunt inter manus Episcoporum.

I. SÆpiùs jam discepratum est à nobis de hac Virginum Episcopali consecratione; maximè verò Capite 42. hujus tertii Libri, numeris 11. 17. 18. & aliquantò fusiùs Capite 48. penè toto. Hìc ergo ea tantùm attingemus, quæ ad novissimam hanc pertinent Ecclesiæ ætatem post annum Christi millesimum. Et mirum est sanè quì fieri potuerit, ut tantæ quondam sanctimoniæ & solemnitatis res usque adeo nunc obsoleverit, ut vix obscurissima quædam & fugientia ejus appareant vestigia. Hæc persequemur hoc Capite, causasque venabimur, quibus tanta solemnitas & apud sanctos olim Patres celebratissima, silentio oppressa jam sit. Cunegundis Imperatrix ab Episcopo consecrata Deo est, velumque accepit ab Episcopo, annulumque Mysteriis refertissimum, quando statim post mortem Henrici Imperatoris conjugis sui Religionem professa est: *Præcisis capillis, impositoque sibi ab Episcopo velo, annulo fidei subarrhata, gratulabunda concinuit: Posuit signum in faciem meam & annulo suo subarrhavit me Dominus Jesus Christus.* Ita scriptor ejus vitæ. Sancta Hildegardis Deo consecrata, & pro more statim coronata est ab Episcopo Moguntino: *Coronam qua in die consecrationis suæ ab Episcopo coronata est, transmisit.* Beata quoque Lutgardis ab Episcopo Leodiensi & consecrationem & coronam cum compluribus aliis virginibus accepit, circa annum 1200. *Leodienses Episcopo complures Sanctimoniales consecrare volenti, quibus adjuncta est Lutgardis.*

Baron. ann. 1025. n. 1.

Bollan. tom. 1. Jan. pag. 309.

Surius die 16. Junii. L. 1. c. 9.

II. Sacrum illum ritum necdum prorsus obsoleviſſe apertè innuit Ivo Carnotensis, cùm docet ita Episcopo integram servari virginum consecrationem, ut non iteretur tamen, ubi occupavit Presbyter eam celebrare: *Unde nec consecratio virginum, quæ ex authoritate Apostolica Episcoporum privilegio reservatur, si aliquando à Presbyteris usurpetur, propter Sacramentum Christi & Ecclesiæ, quod ibi continetur, nullatenus ab Episcopis iteratur.* Scribens Anselmus ad nobilem fœminam, quæ religiosam diu vestem circumgestaverat, & postea abjecerat, contestatur eam fuisse tacitam professionem, qua non minùs Deo teste obligaretur, quàm professione illa quæ fiebat apud Episcopos; denique antiquissimas Monasticæ vitæ professiones non aliter quàm sola vestis mutatione factas fuisse: *Quamvis ab Episcopo sacrata non fueris, nec coram ipso professionem legeris, hoc solum tamen est manifesta, & quæ negari non potest professio, quia publicè & secretè habitum sancti propositi portasti, per quod omnibus te videntibus Deo dicatam te esse, non minus quàm professionem legendo affirmasti. Nam antequam fieret ista nunc usitata Monachici propositi professio & sacratio, multa millia utriusque sexus homi-*

Epist. 25.

Epist. 4.

hominum, ſolo habitu ſe ipſius eſſe propoſiti profitentia, celſitudinem & coronam conſecuta ſunt. Et qui tunc habitum ſine hac profeſſione & ſacratione aſſumptum rejiciebant, Apoſtatæ judicabantur. Inexcuſabilis ergo es, ſi deſeris ſanctum propoſitum, quod hiu habitu & converſatione profeſſa es, quamvis profeſſionem nunc uſitatam non legeris, & ab Epiſcopo conſecrata non fueris. Ex quibus inferri poſſet ipſaſmet Sanctimoniales, quanquam ſeptis clauſtrorum vallatas, ab Epiſcopis velatas & conſecratas tunc adhuc fuiſſe, etſi minimè neceſſaria eſſet ea conſecratio, ut earum profeſſio irrevocabilis evaderet, cùm ne expreſſa quidem profeſſio eſſet neceſſaria.

Davidis Scotiæ Regis filiam ex pervetuſti Angliæ hiſtorici fide, duxit Henricus I. Angliæ Rex, quamvis in Monaſterio enutrita fuiſſet, *non ut Sanctimonialis fieret, ſed ut propter cautelam cum cæteris puellulis coætaneis ſuis nutriretur, & litteris eruditetur:* & quamvis aliquando Abbatiſſa ejus capiti velum impoſuiſſet ſemel, ut pro Moniali tum haberetur, cùm in Monaſterium ingreſſus eſt Vuillelmus Ruffus Rex Henrici prædeceſſor, ut veli ſanctitate deterreretur, ne eam attingeret: duxit illam tamen poſtea Henricus Rex, poſtquam ab Abbatiſſa ſanctiſſimè affirmatum eſt, eam nec Sanctimonialem unquam, nec conſecratam ab Epiſcopo fuiſſe: *More Sanctimonialium velo capiti impoſito benedictione Epiſcopali conſecrata.* Non diſſimulavit Anſelmus celebrari poſſe id conjugium, ſed nec tacuit quantum inde calamitatum erupturum eſſet, eam unam ob cauſam, quòd puella ſacrum velum ex occaſione ad punctum temporis geſtaſſet. Principes duo Regii eo ex conjugio orti mari abſorpti ſunt, cùm ex Gallia in Angliam trajicerent.

Ea quæſtione laceſſitus aliquando eſt Rupertus Abbas, an conſecrari poſſet virgo virginalis propoſiti prævaricatrix. Negat autem ille velum, annulumque ei congruere poſſe, uti nec viduæ, cui velum ſine annulo conceditur. Tecto ſunt etiam viduæ capite, virgines nudo, cùm illis velum imponitur. Hinc diffinit Rupertus, cujus emarcuit turpi flagitio pudor, eam viduarum velo contentam eſſe debere: *Quæ in ſæculo converſata virum cognovit, veniens ad converſionem, ſacrum velamen ſuperinduit, gratiam ſortita ſecundi, id eſt, vidualis ordinis. Quæ in ſancto propoſito corrupta eſt, non parum conſequitur, ſi revertens ad virum ſuum Chriſtum taliter ſuſcipitur.* Addit Rupertus, ſi Confeſſarius ſolus ſciret quid ab ea flagitii admiſſum ſit, non facilè ſe in alterutram ſententiam aſſenſum præcipitaturum: *Definire non audeo, quod integra conſecratione conſecrari non debeat, vel non poſſit.*

Spicil. tom. 2. pag. 375.

L. De Iſſio. Virginit. c. 15.

III. Eo Ruperti teſtimonio patet, moris adhuc fuiſſe, ut velarentur viduæ, quæ Religioſum inſtitutum profitebantur. Idem teſtatum fecit Guibertus Abbas in vita ſanctiſſimæ fœminæ parentis ſuæ, quæ velari voluit, quantumvis ei obluctarentur complures, eamque hoc canonici juris axiomate obtunderent: *Viduas velare Pontificum nullus attentet.* Sed neuter horum ſcriptorum dixit ab Epiſcopo velatas fuiſſe viduas. In Appendice Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. de vidua agitur, quæ *nec intravit clauſtrum, nec in manu Epiſcopi, aut Abbatis, aut Abbatiſſæ vel ſuper altare eſt profeſſa, vel obedientiam promiſit.* Exinde odorari licet virgines non rarò adhuc Religionem profeſſas eſſe in Monaſteriis inter manus Epiſcoporum.

Parte 4. c. 44.

IV. Accedunt dilucidiora adhuc ejus rei documenta. Cauſam diffiniit Alexander III. militis Hiſpani, qui Archiepiſcopum Tarraconenſem & Cæſarauguſtanum compulerat, ut conjugi ſuæ in Monaſterium contruſæ velum imponerent: *Epiſcopi miſſi à viro, ut ei velum imponerent, &c. Alter Epiſcoporum, ut viri tyrannidi ſatisfacere videretur, mulieri velum imponere ſimulavit.* Interrogatæ

C. Perlatum. De his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt.

ſunt Moniales cum Præpoſita, an vis allata fuiſſet. Burgenſis & Palentinæ Diœceſeos Abbatiſſas audaciores increpat Innocentius III. quæ *Moniales proprias benedicunt, ipſarumque confeſſiones criminalium audiunt, & legentes Evangelium præſumunt publicè prædicare.* In Conſtitutionibus Ciſtercienſibus vetantur Abbates Monialibus benedicere: *Prohibitum, ne quis Abbatum noſtrorum Monacham benedicere præſumat.* Quin & ibidem advertitur in Capitulo Generali anni 1241. declaratum fuiſſe, eam qua Abbates interdicerentur Monialium benedictionem, illam ipſiſſimam eſſe, qua virgines ab Epiſcopis conſecrabantur. Odo de Soliaco Pariſienſis Epiſcopus in Conſtitutionibus Synodalibus prohibet Presbyteris, & ſolis Epiſcopis vendicat conſecrationes virginum ſicut & Altarium: *Nullus Sacerdos confirmare, aut conſecrare virgines præſumpſerit. Solius Epiſcopi eſt confirmare, virgines conſecrare, Eccleſias dedicare, Ordines dare.* Concilium Pariſienſe anni 1212. vetat ne quid accipiatur pecuniæ pro Epiſcopali virginum vel Altarium conſecratione: *In Eccleſiarum dedicatione, in virginum benedictione.* Concilium Oxfordienſe anni 1222. annulo uti vetat Moniales, niſi ab Epiſcopo conſecratæ ſint: *Sola Monialis conſecrata deferat annulum, & uno ſolo ſit contenta.* Thomas Cantipratenſis medio ſæculo decimo-tertio ſcribebat adhuc de iis nimirum virginibus, quæ ab Epiſcopo velari poſſent: *Conſecrari & velari ab Epiſcopis quaſi virgines jure poſſunt.*

Monaſticum Ciſterc. pag. 255. 281.

C. 4. n. 1.

Part. 4. c. 12.

Can. 38.

Cantiprat. L. 2. c. 29. n. 30.

V. Inter Moniales ergo ſecernebantur ab aliis eximiæ illæ quas Epiſcopus ſacraverat. Non omnes ergo ab eo vel conſecrationem vel benedictionem eam ſolemnem conſequebantur. Abelardus ait Eloiſam ab Altari accepiſſe velum quod Epiſcopus benedixerat: *Confeſtim ab Epiſcopo benedictum velum, ab Altari tulit, & ſe Monaſticæ profeſſioni coram omnibus alligavit.* Quod omnino conſonat Ruperti ſuprà Abbatis diffinitioni. Sed alibi Regulas præſcribens idem Abelardus Monialibus, apertè diſtinguit duo vela, alterum conſecratarum, alterum cæterarum omnium Sanctimonialium: *Duo velorum genera eſſe volumus; ut alia ſint ſcilicet virginum conſecratarum, alia verò minimè. Quæ verò prædictarum ſunt virginum, crucis ſibi ſignum habeant impreſſum, &c. Et ſicut in conſecratione diſtant à cæteris, ita & hoc habitus ſigno diſtinguantur, &c. Hoc autem ſignum virginalis munditiæ in ſummitate capitis candidis expreſſum filis virgo geſtabit, & hoc nullatenus, antequam ab Epiſcopo conſecretur, geſtare præſumat.*

Epiſt. 1.

Epiſt. 8. pag. 183.

Duæ ergo erant uno in Monaſterio Sanctimonialium claſſes, quarum eæ quæ inauguratæ ab Epiſcopo fuerant, velum geſtabant alba cruce inſignitum, Illud quoque obſervat Abelardus, conſecrationem virginum ſolemnioribus Feſtis dumtaxat peragi ſolitam. Anno 1239. cùm Abbas Epiſcopatus Avenionenſis Prioratum Sanctimonialium exædificaret, id poteſtatis Præpoſitæ conceſſit, ut Moniales ſuas conſecrari faceret ab Epiſcopo Avenionenſi, Abbatibus ſucceſſoribus ſuis conſentientibus, ſed & non conſentientibus: *Moniales dicti Prioratus poſſint à Domino Avenionenſi Epiſcopo de noſtro & ſucceſſorum noſtrorum conſilio & aſſenſu, à Prioriſſa requiſito, conſecrari. Et ſi ſuper hoc Abbas malitioſè differet dare conſilium & aſſenſum, nihilominus Dominus Avenionenſis Epiſcopus poſſit dictas Moniales conſecrare.* Anno 1244. Innocentius IV. à Rege & Regina Caſtellæ certior factus eſt, cùm filia virgo regia profeſſionem editura eſſet in Monaſterio Regio Ciſtercienſis Ordinis in Suburbano urbis Burgenſis, prævertiſſe Abbatiſſam, & dum Miſſarum ſolemnia Epiſcopus celebraret, ipſammet velum Regiæ puellæ impoſuiſſe. Damnavit Pontifex hanc præproperam Abbatiſſæ audaciam, omnino infeſtam Canonibus, qui prohibent, ne eæ vel viduas unquam velo donent, vel virgines: *Ne viduam, aut puellam virginem velare*

Epiſt. 7. pag. 113. Spicil. tom. 7. pag. 273.

Rainal. ann. 1344. n. 57. *velare præsumat*. Edixitque ut deinceps Abbatissæ & Moniales Virgines à Diœcesanis Episcopis consecratentur: *Abbatissis & Virginibus firmiter injungas, ut à Diœcesanis suis consecrationis velum recipiant*. In Promptuario suo Antiquitatum Tricassinarum publicavit Camusatius Chartam Episcopi Tricassini, qui anno 1324. Monialibus sanctæ Mariæ Trecensis permisit, ut à quo vellent benedici possent Episcopo Catholico, & communionis Pontificiæ: *A quocumque Episcopo Catholico, & Apostolicæ sedis gratiam obtinente, munus benedictionis recipere valeatis*.

His exemplis patet consecrationem virginum etiam Claustris septarum, non ita infrequentem fuisse sæculo XIII. quanquam essent ibidem Moniales aliæ complures, professæ, & quibus intercluſus esset in sæculum exitus. Adde & Concilium Lambethense anni 1281. quo irrevocabiliter professæ declarantur eæ omnes, quæ ætatem assecutæ legitimam ultra annum gestaverint vestem Monasticam, Can. 19. etsi eas nondum Episcopus benedixerit: *Moniales quædam tantum desipiunt, ut cùm ætatis legitimæ & doli capaces, postquam ultra annum inter Moniales Monasticè vixerint, putent se non esse professas, ac sibi licere redire ad sæculum, pro eo quod benedictionem Episcopalem cum solemnitate voti emissi minimè receperunt. Nos verò præsentis Concilii authoritate definimus, eas ipso facto professas existere reputandas, postquam ultra annum vitam sponte in Collegio duxerint regularem, adeo ut ad sæculum redire minimè permittantur; nihilominus ab Episcopis cum solemnitate debita consecrandas suo tempore, vel velandas*.

VI. Præstructis his testimoniis argumentisque tot & tantis, jam nihil dubitationis in animo cujusquam reliquum esse poterit: 1. quin distingui debeat religiosa professio à consecratione virginum. Legitima erat & irrevocabilis in utroque sexu professio, ex quo ultra annum exegerat quis in Claustro & in veste religiosa. At velum consecrationis non conferebatur nisi virginibus professis, & plerumque jamdiu ante professis. 2. Ideo & plurimùm discrepabat ætas, Religioni & consecrationi idonea. 3. Paulatim Episcopi minùs soliciti fuere de consecrandis Sanctimonialibus, tum quòd earum numerus mirum in modum excresceret, tum quòd satis vallatæ viderentur tum professione, tum Claustro, ut minùs jam opus esset quasi novo consecrationis munimento. 4. Ita Abbatissæ sensim sine sensu insuefactæ sunt, aut sese & Moniales suas consecrationis velo abstinere, aut illis professionis velum ipsæmet imponere. Unde factum est, ut ferè ubique ei temperamento acquiescerent, ut velum Religionis ab Abbatissis vel à Presbyteris acciperent Sanctimoniales, velo consecrationis abstinerent.

Certè posterioribus sæculis multò semper rariora fuere consecrationis virginum exempla. Distinguit tamen adhuc B. Antoninus consecrationem virginum à professione, aitque consecrari non posse, nisi quæ jam religionem professæ sint: *Nec tamen consecratur inter virgines, nisi solemniter professa in Religione approbata*. Ventilatur & illa ab eo quæstio, an consecrati posset, quæ virgo putaretur esse, nec esset: nempe vitandi causa scandali. Docet denique quanquam ex antiqua Canonum norma consecrandæ non essent virgines nisi solemnioribus Festis & post annum ætatis XXV. invaluisse tamen contrarium usum, ut nec ea expectaretur ætas, & quolibet die Dominico consecratio fieret virginum: *Consuetudo habet, quòd fiat etiam Dominicis diebus, & aliis Festis solemnibus, & etiam ante tempus dictæ ætatis*. Nondum ergo Antonini ævo oblitteratæ prorsus erant virginum consecrationes: præsertim cùm ille alibi affirmet, fuisse Monasteria, ubi mos ferret omnes prorsus consecrari Sanctimoniales: *Puta quia in tali Monasterio consueverunt omnes consecrari*.

Summa Antiq. part. 1. Tit. 2. c. 2. §. 1. 2.

Anno 1548. Augustana Synodus de consecratione virginum egit. Anno 1583. Concilium Turonense inter functiones Episcoporum proprias solam recenset Abbatum & Abbatissarum benedictionem: de virginum seu benedictione, seu consecratione prorsus silet. Quod argumento est quibusdam in Provinciis eam tunc abolitam prorsus fuisse. Ideo & B. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi præcipit, ut ea restituatur integrum iis in locis, ubi in desuetudinem abierat: *Ubi religiosus iste & vetus Moniales solemniter velandi mos his temporibus antiquatus est, ad pristinum usum ex veteri instituto & ritu revocetur, dummodo intra Monasterium id fiat*.

Can. 21.

Can. 12.

Acta Eccl. Med. p. 194. 926.

VII. Potest & alia interveniſse causa oblitterandæ hujus consecrationis, quòd nempe prisco Patrum ævo solemnior esset ejus pompa, ut hæc videri tum possent fuisse priscæ disciplinæ vota solemnia: at jure novo convaluit, ut habeantur vota solemnia, quæ emittuntur in ejusmodi Religione, quam prima Sedes approbaverit. Denique ubi in Claustra sua abditæ fuerunt Sanctimoniales, solemnitas illa antiquæ pompæ vix jam locum habere potuit; ut quæ celebrari jam non deberet nisi in interiori Monasterii Oratorio, ut præcipit Concilium V. Mediolanense sub beato Carolo: *Neque Missæ celebrandæ causa ad interiorem Ecclesiam Monasteriique septa Episcopus Superiorve introeat unquam, nisi tantum cùm Præfecta Monasterii aut alia Monialis consecranda est. Tuncque ne Moniales egrediantur, sed is adjunctis etiam quos ad ministerium conficiendum necessarios habet, ministris, introeat, licèt intus Missam celebret, ritumque consecrandi adhibeat, ad Pontificalis libri præscriptum*. Quasi religiosæ & virginalis professionis solemnitas erat illa consecratio. Desiit ergo consecratio, ubi desiit solemnitas. Itaque quanquam summa fuerit prorsus in B. Carolum ejusque Concilia omnium veneratio, haud tamen illis obtemperatum est. Una supereſt in usu Ecclesiarum vulgatissimo Abbatissarum consecratio, quæ tanto strepitu tantaque fit solemnitatis pompa, ut facilè omnes intelligant, jam non posse singulis Sanctimonialibus virginibus tantundem curæ & pompæ impendi.

Ibid. pag. 290.

Unus penè fuit Robertus de Arbrissellis, qui edixerit ut sui ad Fontem Euraldi Ordinis Abbatissa, non ex Monialibus professis una eligeretur, sed vidua eaque laica, quæ administrationem temporalium gerere posset. Id genus Abbatissa nulla ratione benedici potuisset. Hugo VI. Cluniacensis Abbas Marciniacense Monasterium viduis solis construxit. Beata Coleta ex adverso virgines tantùm admisit in Monasteria ea, quæ ad structissimam Regulæ beati Francisci observationem ipsa refingebat.

Boll. Febr. Tom. 3. pag. 609.

Bibl. Clun. pag. 420.

Surius die Mart. 6. c. 20.

VIII. Non video quid de Diaconissis dici possit, cùm earum ordinatio obsolefacta jam inde à decimo aut duodecimo sæculo fuerit. Leo IX. meminit adhuc potestatis Episcoporum ad ordinandos Presbyteros, Diaconos, Diaconas, & Subdiaconos. Eo quippe ordine eas recenset. Benedictus Papa anno 1019. Portuensium Episcoporum jura pernumerans, Diaconorum, Diaconatum, & Subdiaconorum ordinationes in præteritis non habuit. Earum tamen superfuisse vestigia conjicitur, quæ olfecerint Canonistæ ii, qui velum ordinationis eis imponi censuerunt, & potestatem addi legendi Evangelii in nocturnis Sanctimonialium Officiis. Ideo & aiunt, dum ordinarentur, jussas fuisse eas manu attingere illa Breviarii loca, ubi Evangelicæ sunt Lectiones. Mutum est prorsus Pontificale Romanum in ea authoritate legendi Evangelicas Lectiones ad nocturnas horas: at ubi totam subjicit oculis virginum consecrationem, tum profert quorundam Monasteriorum consuetudinem, ubi Diaconissarum loco commendabatur virginibus consecratis facultas incipiendi Horas Canonicas, & legendi Officium in Ecclesia: *Quia in nonnullis Monasteriis*

Epist. 14.

Italia sacr. Tom. 1. pag. 138.

Fagnan. in l. 1. Decret. Part. 2. pag. 21.

steriis est consuetudo, quod loco Diaconissatus virginibus consecratis facultas datur incipiendi horas Canonicas, & legendi Officium in Ecclesia. Sequitur Collecta, qua id potestatis confert Episcopus, jussis contrectare Breviarium: *Accipite librum, ut incipiatis horas Canonicas, & legatis Officium in Ecclesia.*

Stat. Nov. part. 3. c. 4. n. 10. 16.

IX. Prohibent Constitutiones Carthusiensium, ne Priorissæ Sanctimonialium Carthusiensium duodecimam recitent Lectionem, si quis Monachus adsit, vel sæcularis Presbyter. Sed satius erit in his observare discrimen Monialium simpliciter professarum, & earum quæ consecratæ postea fuerunt, idque jus solæ habent, ut nigro utantur velo: *Nec Moniales quæ non sunt benedictæ, nigro utuntur velo.* Ibi distinguitur accuratè receptio, professio & consecratio Monialium. Professæ sunt, si expleto anno ætatis duodecimo, unum præterea impleant annum integrum in Religione: at consecrari non possunt, nisi anno ætatis vigesimo quinto: *Non profiteantur ante finitum duodecimum annum, quo finito, si per annum continuum probatæ fuerint, pro professis habeantur, juxta dispositionem juris communis. Nec consecrentur ante vigesimum quintum annum.* Hoc statuto vehementissimè approbantur, quæcumque dicta sunt à nobis, de professarum & consecratarum virginum discrimine, & de necessaria utriusque generis ætate.

Tertia Compilatio c. 12. n. 7. 8.

Duo autem professionis genera in hoc statuto observari par est. Professio expressa his adnotatur verbis, ætatem significantibus, qua fieri potest: *Non profiteantur ante finitum duodecimum annum.* Verbis consequentibus exprimitur tacita professio, quæ fiebat veste gestata altero præterea anno integro post expletum annuum tyrocinium, & post impletum annum ætaris duodecimum: *Quo finito si per annum continuum probatæ fuerint, pro professis habeantur, juxta dispositionem juris communis.* Hæc eadem gemina professio alibi quoque significatur in iisdem Constitutionibus, sicut & ætas necessaria annorum duodecim: *Nulla Monialis ad eligendum cum aliis admittatur, nisi duodecimum annum peregerit, & professionem fecerit tacitè, vel expressè.*

Tertia pars Statut. novor. c. 4.

X. Una restat quæstio paucis stringenda, an possit adhuc alicubi fieri professio Religiosa inter manus Episcopi, cùm Concilium Tridentinum omnes irritaverit professiones, quibus non præiverit annuus Novitiatus. Generaliter profiteri Religionem in manu Episcopi, votum id simplex fuerit. Inter manus Episcopi non potest fieri professio cujuscumque Religionis ab Apostolica Sede approbatæ, nisi consentiente Abbate, vel Præposito ejus Generali. Si Episcopus idem esset & Abbas, posset ad professionem admittere quoslibet. Si Monasteria non exempta, post terminum ab Episcopo definitum, cunctentur & cessent admittere Monachos eo numero, qui expensis subductisque reditibus annuis præscriptus fuit, potest Episcopus Monachos & Moniales admittere ad professionem annuo expleto Novitiatu. Posset & consuetudo id præscripsisse, ut ejus unius esset ad professionem quosvis admittere. Hæc summatim Fagnanus in eam rem.

Sess. 25. c. 15.

L. 3. Decret. Part. 2. pag. 61. 62.

CAPUT L. P. I. l. I. c. 52.

De Viduis Deo sacris & de Diaconissis per priora Ecclesiæ sæcula.

I. Quàm antiquum in Ecclesia, quàm sacrum viduarum institutum.

II. Erant & prærogativæ earum aliquæ supra virgines.

III. Quæ cautiones in viduis Ecclesiasticis juxta Tertullianum.

IV. Ex Hieronymo, cur viduis tantum sit impensum cultus & observantiæ. Cur ætas præscripta annorum sexaginta. Cur voluerit Paulus juniores viduas iterum nubere.

V. Hortatur Ambrosius juniores viduas ad continentiam.

VI. Laudibus in cœlum extollit Augustinus sanctimoniam præstantiamque viduarum.

VII. Ex Chrysostomo laudes viduarum & officia.

VIII. De Diaconissis. Ex virginum quandoque grege deligebantur.

IX. Sed multò frequentiùs ex agmine viduarum.

X. Nova ad id argumenta.

XI. Alienum erat ab officio Episcopi, ut viduas velaret.

XII. Verùm cave, ne id de Diaconissis interpretere, quas solus ordinabat Episcopus.

XIII. Hæc Diaconissarum ordinatio mera erat, nudaque cæremonia, quæ nullam eis partem allinebat Sacerdotii.

XIV. De conjugibus Clericorum sacrorum.

XV. Sex fœminarum Deo sacrarum genera.

I. VIduarum Deo sacrarum antiquitas in Ecclesia Christi non minor fuit quàm virginum, porro numerus initio non paulò major. Viduas cum virginibus locat & consociat Tertullianus: *Si Episcopus, si Diaconus, si vidua, si virgo, si Doctor, &c.* Expostulat alibi, quòd inter viduas locata & provecta sit virgo, fateturque fuisse quidem justas & constantissimas causas augendæ honoribus præmiisque hujus virginis; sed rem adeo alienam à natura, & à sensu communi dissonantem probare omnino non potest: *Planè scio alicubi virginem in viduatu ab annis nondum viginti collocatam. Cui si quid refrigerii debuerat Episcopus, aliter utique salvo respectu disciplinæ præstare potuisset, ne tale nunc miraculum, ne dixerim monstrum in Ecclesia denotaretur, virgo vidua.*

De præfer.

De velandis virgin.

II. His Tertulliani verbis apertè proditur privilegia & compendia viduarum uberiora fuisse, quàm virginum. Certè Paulus expressissimè commendavit alimenta stipendiaque, non virginum, sed viduarum. Dicimus alibi de universali Ecclesiarum consuetudine, eadem admetiendi stipendia viduis, atque Clericis Beneficiariis, juxta mandatum Apostoli.

III. Observat ibidem Tertullianus, quas exigeret Paulus virtutes & conditiones à viduis in Ecclesiæ catalogum transcribendis: Ut ne bigamæ essent, ut liberos haberent, instituerentque Christianis disciplinis, sexaginta ut annos natæ essent, quo ætas hæc grandior & rerum experientia ad illa eas parasset munera, quæ illis Episcopi commendaturi essent: *Ad quam sedem præter annos sexaginta, non tantùm univiræ eliguntur, sed & matres, & quidem educatrices filiorum, scilicet ut experimentis omnium affectuum structæ, facilè norint cæteras & consilio & solatio juvare.*

IV. Hieronymo visum est accommodasse se Paulum inter initia Ecclesiæ rudioribus adhuc populis, & à gentilitate recentibus, ubi vetuit viduas admitti ante annos sexaginta. Castitas virtus erat, cujus ne nomen quidem satis familiare erat Gentilibus. Res ipsa prorsus inusitata. Semel nupsisse, eximium decus erat. Ideo nihil amplius tunc à Ministris sacris Paulus expressit. Itaque ne viduis quidem satis constare posse existimavit fidem famamque continentiæ, nisi attigisent annum ætatis sexagesimum. Sed cùm majora in dies incrementa fecerit res Christiana, cùm novæ virtutes, novæ semper vires accesserint; cœperunt majorum Ordinum Clerici, è virginibus maximè ascisci: cœperunt etiam viduæ eligi Ecclesiasticæ, quæ aliquantò ætate minores, virtutibus non paulò provectiores essent. Inde consilium Hieronymi ad juniorem viduam Salvinam, ut inter Ecclesiasticas viduas profiteatur: *Nec te moveat quòd sexagenaria eliga-*

Ad Salvi-am. De vi-uit. ſervan-a.

eligatur in viduam, & putes adoleſcentulas ab Epiſcopo reprobari. Alioquin omnes quæ ante ſexaginta annos viduatæ ſunt, accipient maritos. Sed quia rudem Chriſti Apoſtolus inſtituebat Eccleſiam, & omni ordini providebat, præcipuèque pauperibus, quorum ei cura cum Barnaba fuerat demandata; illas vult Eccleſiæ opibus ſuſtentari, quæ propriis manibus non queunt laborare, quæ verè viduæ ſunt, quas & ætas probat & vita. Si præcipit autem Paulus juvenculas viduas nubere, id interpretatur Hieronymus, neceſſaria tunc indulgentia factum eſſe, ad anteveniendos frequentes turpiſſimoſque lapſus, eo tempore quo continentia exulare toto penè orbe videbatur: *Scribit ad Timotheum, Volo adoleſcentulas nubere, &c. Cur indulſerit, ſtatim ſubjecit: Jam quædam declinaverunt poſt Satanam: ex quo intelligimus illum non ſtantibus coronam, ſed jacentibus manum porrigere.* Hinc liquet primigeniam & ſpontaneam Eccleſiæ voluntatem fuiſſe, ut viduæ quantumvis juvenes, æternæ ſe deinceps continentiæ addicerent; quod adprimè conſentit Chriſti verbis Evangeliciſque litteris: ſed exempla triſtiſſima & frequentia earum, quæ ſeſe Eccleſiamque fœdiſſimis lapſibus infamaſſent, Apoſtolum eò compuliſſe, ut conſilium daret, inglorium & penè ignavum, ſed tutum & tandiu retinendum, donec homines caſtitati & pudori aliquando tandem inſueſcerent. Conqueritur ipſe Hieronymus de viduis, quæ gloria nominis deleſtarentur, *Caſtæ vocarentur, & Nonnæ*, cùm moribus eſſent à caſtitate alieniſſimis.

Ad Euſtoc. de Virgin. ſervanda.

V. Ambroſius ad viduitatis propoſitum conſtanter retinendum adhortatur, non ſexagenarias tantùm, ſed & juniores viduas; nec univiras tantùm, ſed quantumvis bigamas. Apoſtolo non repugnat, quiſquis ejus magis voluntati quàm verbis obtemperat: & primaria potiùs ejus ſectatur decreta, quàm delinimenta, quæ ab eo quandoque poſterior extorſit neceſſitas. Viduis ut calcaria addat, commonſtrat Ambroſius, Eccleſiam non virginem tantùm & ſponſam eſſe, ſed & viduam: *Habent omnes quod imitentur exemplum, virgines, nuptæ & viduæ; & fortaſſe ideo Eccleſia virgo, nupta, vidua, quia unum corpus in Chriſto ſunt.* Quas Eccleſia in eos decernebat pœnas, qui ſecundis ſe illaquearent nuptiis, ex iis abundè clareſcit, quàm optatum illi fuiſſet, ut viduæ omnes inviolabilem poſthac continentiam profiterentur: *Non prohibemus ſecundas nuptias, ſed non probamus ſæpè repetitas.* Inferiùs ait cælibatum non omnibus præſcribi, ſed ab omnibus expeti: *Non omnibus imperatur, ſed ab omnibus flagitatur.* Addit denique viduitatem quandam eſſe palæſtram virtutum, & quicumque pietatis & fidei perſecutores fuere, eoſdem graviſſimè & continentiam & viduitatem inſectatos eſſe: *Bona ergo viduitas, quæ toties Apoſtolico judicio prædicatur. Hæc enim magiſtra fidei, magiſtra eſt caſtitatis. Unde & illi qui Deorum ſuorum adulteria & probra venerantur, cælibatus & viduitatis ſtatuere pœnas, ut æmuli criminum, mulctarent ſtudia virtutum.*

I. de Viduis.

VI. Datis Auguſtinus ad ſanctiſſimam viduam Probam Epiſtolis, domum ejus oſtendit tanquam ſeminarium fuiſſe virginum, viduarumque, quarum caſtiſſimæ deliciæ & ſanctiſſimæ occupationes in meditandis interdiu noctuque divinis eloquiis verſarentur: *Aliæ ſanctæ viduæ virgineſque ſub veſtra cura ſecuriùs conſtitutæ; quanto magis domum veſtram pie tractatis, tanto impenſiùs orationibus inſtare debetis.* Sed accedere nihil poteſt iis, quæ ſanctiſſimus Pater ſcripſit *de Bono viduitatis*. Demonſtrat enim id votum à virtute proficiſci provectiſſima: *Ab illicitis valdè longè eſt, quæ voti libertate ſe obſtrinxit, & ſibi etiam licita ne licerent, non imperio legis, ſed conſilio charitatis effecit.* Aſſentitur Hieronymo infregiſſe ſe Paulum ad earum imbecillitatem, quibus permiſit, ut in ſecundas potiùs nuptias, quàm in deſperatæ turpitudinis baratrum delaberentur: *Jam enim quædam converſæ ſunt retro poſt Satanam. Ut his verbis ejus intelligamus, eas quas nubere voluit, meliùs poſſe continere quàm nubere, ſed meliùs nubere, quàm retro poſt Satanam ire; id eſt, ab illo excellenti virginalis vel vidualis caſtitatis propoſito, in poſteriora reſpiciendo cadere & interire.*

Epiſt. 121.

Cap. 5.

Denique ut compertum fiat non fruſtra tantum & honorum & ornamentorum congeſtum fuiſſe in viduas, paribuſque eas ſtipendiis cum Beneficiariis donatas eſſe; attexam hìc ex eodem Auguſtino, quàm piis, quàm duris, quàm jugibus ſe dederent virtutum officiis viduæ iſtæ univerſæ: *Deliciæ igitur ſpiritales deliciis carnalibus in ſancta caſtitate ſuccedant, lectio, oratio, Pſalmus, bona cogitatio, bonorum operum frequentatio, ſpes futuri ſæculi, & cor ſurſum, atque de his omnibus gratiarum actio. Patri luminum, &c. Jejunia quoque & vigiliæ, in quantum valetudinem non perturbant, ſi orando, ſi pſallendo, legendo, & in lege Dei meditando ſumantur, in delicias ſpirituales etiam ipſa quæ videntur laborioſa vertuntur.*

Cap. 21.

Pauciſſimis eadem omnia verbis complectebatur Concilium Carthaginenſe IV. *Viduæ quæ ſtipendio Eccleſiæ ſuſtentantur, tam aſſiduæ in Dei opere eſſe debent, ut & meritis & orationibus ſuis Eccleſiam adjuvent.* Docet nos alibi idem Auguſtinus, nigellis veſtibus indui ſolitas has viduas, & modeſtioribus, quàm quæ inter conjugatas erant modeſtiſſimæ: *Eſt quidam pro modulo perſonæ habitus matronalis, à viduali veſte diſtinctus.* Et infrà, *Nigellis veſtibus.* In hiſtoria Laurentii Martyris Prudentius virgines viduaſque monogamas pulcherrimè declarat, eo loco pretioque habitas, quo Eccleſiæ decora & lumina, & pretioſiſſimas ſacræ coronæ gemmas: *Cernis ſacratas virgines, miraris intactas anus, primique poſt damnum thori, ignis fecundi neſcias. Hoc eſt monile Eccleſiæ, his illa gemmis comitur, dotata ſic Chriſto placet, ſic ornat altum verticem.*

Cap. 103.

Epiſt. 199.

VII. Agens Epiphanius de Eccleſiæ Catholicæ ſpectatiſſimis membris, viduas poſt virgines locat. Sed quid ſplendidius de viduis Chriſtianis, non dici, ſed optari potuit, quàm quod Chryſoſtomus prædicat de earum Officiis in Eccleſia, de vigiliis, de jugi orandi ſtudio, de patientia incredibili, de virtutibus cumulatiſſimis? *Statuerunt Apoſtoli, ut eſſent & viduæ, & ea in re tantum poſuerunt ſtudium, ut eis ſeptem Diaconos præficerent. Quomodo enim Epiſcopos & Presbyteros & Diaconos & virgines & continentes in membrorum Eccleſiæ numerum reſerunt, ita etiam viduas. Neque enim ea levi & abjecto funguntur munere. Nam tu quidem quando vis, ades: ipſæ autem noctu & interdiu pſallunt & adſunt, non ſolùm hoc facientes propter eleemoſynam. Vide in quanta ſunt fornace paupertatis, & tamen nullas ex iis videris blaſphemantes, neque ægrè ferentes, & in gratiarum actione degunt, & ſi obolum dederis, gratias agunt, & millies bona precantur.* Præter illas viduas quæ mendicabant, & quibus ſuppeditabat Eccleſia, ſi quid præterea opus eſſet: erant & aliæ, quæ ab ea omnino ſuſtentabantur; erant & aliæ denique opulentæ, *charitate in pauperes & hoſpitalitate* præ cæteris inſignes. Altiſſimè Chryſoſtomus ſubierat in penetralia ipſa Theologiæ Paulinæ, & morum præſertim doctrinæ ejus præſtantiſſimæ defœcatiſſimæque. At teſtatum facit ille, non multò plus exigere Paulum officiorum, diligentiæ & charitatis ab Epiſcopo, quàm à vidua: *O quantum diligentiæ requiret à vidua! Tantum profectò, ut ab Epiſcopo plus fere nihil exigat.* Poſſem teſtimoniis Chryſoſtomi roborare quidquid ſuprà ex Hieronymo & Auguſtino deprompſi. Sed res in longum iret. Conſules, ſi vacuum eſt, tractatus ejus varios in eam rem. Viduis quoque Baſilius eaſdem atque Auguſtinus Regulas præfixit; ſine intermiſſione orare, noctes ipſas preci impendere, jejunare

Expoſ. fidei Cath. c. 21.

In Epiſt. 1. ad Corinth. hom. 30.

Ibi hom. 36. In Epiſt. 1. ad Timoth. hom. 14. Et Tom. 4. ad juniorem viduam.

Et de non iterando conjugio.

frequen-

frequentiùs, hospitalitatem sectari, bona opera in dies accumulare.

VIII. Erat & alius ordo viduarum, ad quas traducenda nunc nobis oratio est, nempe Diaconissarum. De his jam non pauca superiùs præcerpsimus: sed jam hìc à capite res arcessenda est. Paulus ipse Apostolus capite ultimo Epistolæ ad Romanos, aliquid perstrinxit de Phœbe, Diaconissa Ecclesiæ in Cenchris, quod Corinthi urbis suburbium erat. Simile veri est eam viduam fuisse. Quanquam enim virginibus quoque ad hunc Diaconatum aditus pateret, erat tamen id rarius, inter illa quidem initia. Author Constitutionum Apostolicarum hoc ministerium demandat primùm virginibus; & earum si non fiat copia, viduis: *Diaconissa eligatur virgo pudica; si autem non fuerit virgo, sit saltem vidua quæ uni nupserit.* Quin & viduas jubet morem gerere Diaconissis, sicut & Episcopis, Presbyteris, Diaconisque: *Viduas oportet honestas esse, graves, obedientes Episcopis, Presbyteris, Diaconis, adhuc etiam Diaconissis.* Agit Gregorius Nissenus in vita sanctæ Macrinæ de Lampadia, quæ Præposita erat virginum & Diaconissa: προτεταγμένη τῆς χορᾶς τῶν παρθένων, ὑπὸ τὸν τῆς διακονίας βαθμὸν. Neminem fugit Imperatricem Eudoxiam id aliquando consilii cepisse, ut Imperatricem Pulcheriam Diaconissam ordinari faceret: Olympiadem nobilissimam virginem defuncto conjuge Diaconatu isto diu perfunctam fuisse Constantinopoli: denique quantùm enixus sit Chrysostomus, ut Nicarete virgo præstantissima eidem se functioni mancipari pateretur.

L. 6. c. 17.

L. 2. c. 7.

Sozom. l. 8. c. 8. 2. 3.

IX. Ad hoc tamen Diaconissarum munus viduis januam pandit Epiphanius, peræquè ac virginibus: *Illæ quidem univiræ & continentes esse debent, vel post unas nuptias viduæ, vel perpetuæ virgines.* Promiscuè etiam utrasque ad sacrum ministerium accersit Concilium IV. Carthaginense: *Viduæ vel Sanctimoniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officium, ut possint apto & sano sermone docere imperitas & rusticanas mulieres, tempore quo baptizandæ sunt, quomodo baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto baptismate vivant.* Vidua erat Olympias juxta Sozomenum, quando ad Diaconatum vocata est à Nectario.

In Expos. fidei.

Can. 12.

X. Finitimum tamen vero est prioribus sæculis hanc provinciam viduis potissimum delegari solitam fuisse. Præceperat Paulus viduas eligi sexagenarias. Idem innuit Ignatius in Epistola ad Antiochenos: *Saluto sanctarum portarum custodes Diaconissas, saluto Christo acceptas virgines.* Similiter & Tertullianus: *Apostoli præscriptio bigamos non sinit præsidere, viduam adlegi in ordinationem nisi univiram non concedit.* Et alibi: *Ordinari in Ecclesia solent, quæ Deo nubere maluerunt.* Basilius denique: *Viduam quæ in viduarum numerum relata est, hoc est, quæ ab Ecclesia in Diaconatum suscepta est, censuit Apostolus nubentem esse despiciendam.*

Tertul. l. 1. ad uxor. Exhort. ad cast.

Epist. Can. Can. 14. τῆς διακονικῆς.

XI. Minimè verò ad has trahi debet viduas Diaconissas, quòd prohibent Canones, ne ab Episcopis velentur, & quòd Episcopis vendicant virginum consecrationem. Ita enim jubet Concilium Carthaginense II. *Chrismatis confectio & puellarum consecratio à Presbyteris non fiat.* Et ejusdem urbis Concilium III. *Presbyter inconsulto Episcopo virgines non consecret, Chrisma verò nunquam conficiat.* Et Gelasius Papa: *Devotis Deo virginibus nisi aut in Epiphaniorum die, aut in Albis Paschalibus, aut in Natalitiis Apostolorum, sacrum minimè velamen imponant Episcopi, nisi forsitan gravi languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur. Viduas autem velare Pontificum nullus attentet, quod nec authoritas divina delegat, nec Canonum forma præstituit.* Hìc verò operæ pretium est observari, 1. Ab Episcopo solo, qui sponsus Ecclesiæ est, & immortalis Sponsi Vicarius, posse virgines Christo devotas velari, eique consecrari. 2. Eam consecrationem solemnioribus Festis diebus celebrari solitam; Ambrosius Paschalem solemnitatem ei rei designarat, Gelasius Epiphaniam & Natalitia Apostolorum. 3. Ea consecratione magnam sibi gratiarum copiam cœlitus irrigari persuasissimas fuisse castissimas virgines, cùm tantoperè verentur, ne ante consecrationem morte abriperentur præfestinata.

Can. 3.

Can. 36.

Epist. 9.

XII. At Diaconissas solus certissimè ordinabat Episcopus; seu viduæ illæ forent, seu virgines. *Ordinationis* voce hìc non semel usus est Tertullianus. Author Constitutionum Apostolicarum idem adhibet vocabulum, quod omnes complectitur ordinationes: *De Diaconissis ego Bartholomæus sic constituo, manus ei Episcope impones, præsentibus Presbyteris, Diaconis & Diaconissis.* Eadem penè sunt verba Concilii Chalcedonensis: *Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum: si verò susciperis manus impositionem, &c.* Hæ certè voces χειροτονία, χειροθεσία, veram Ordinum sacrorum celebrationem exprimunt. Epiphanius Diaconissas includit ordini & collegio Clericorum: *Diligenter observandum Ecclesiasticum Ordinem, ἐκκλησιαστικὸν τάγμα, sive Officium, usque ad Diaconissas tantùm necessarium fuisse.* Ipsum Nicænum Concilium Diaconissas accenset Clero, ὑπὸ τὸν κανόνα. Si eodem verò Canone statim dejiciantur in Laicorum classes, & impositione manuum fraudentur: *Quòd non habeant manus impositionem, & ideo eas inter laicas deputari*: id non pertinet nisi ad Paulianistarum hæreticorum Diaconissas, quæ ad Ecclesiam Catholicam se conferebant. Alioqui collideretur hic secum ipse Canon, pugnaretque Canoni Chalcedonensi.

L. 8. c. 19.

Can. 15.

Hæresi 79.

Can. 19.

XIII. Opportunissimè verò monet Epiphanius, hac ordinatione Diaconissas nullam consequi quantulamcumque Sacerdotii portionem, quamvis eadem fieret manus impositione: *Quanquam Diaconissarum in Ecclesia Ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est: sed ut muliebris sexus honestati consulatur; sive ut baptismi tempore adsit, sive ut cum nudandum est mulieris corpus, interveniat, ne virorum qui sacris operantur, aspectui sit exposita, sed à sola Diaconissa videatur, quæ Sacerdotis mandato mulieris curam agit, &c.* Ubi & illud scitissimè adjicit, ne ipsum quidem Diaconum in potestate habere, ut ullum perficiat sacramentum, sed ut administret tantùm: ὑπηρετεῖν, διακονεῖν. Itaque si Concilium Nicænum Clero innexuit Diaconissas: *Similiter de Diaconissis & universè de iis, qui in Clero recensentur, eadem forma servabitur:* non eo tamen eas ullam in Sacerdotii partem admisit. Inter Montanistarum portentosas insanias, eam quoque commemorat Epiphanius, quòd fœminas ipsas sacerdotio impertirent, & ex ipsis Episcopas, Presbyterasque designarent. Cùm utriusque testamenti paginis aditus illis obstruatur ad sacra quælibet sacerdotii munia; illud autem solatio illis esse debeat, quòd nec ipsa Deipara Virgo ejus consortium nacta sit, nisi quòd victimam cœlestem hujus Sacerdotii ipsa peperit, eoque immensa quadam amplitudine sexum suum omnem condecoravit.

Hæres. 49. 69. n. 4. 5.

Functiones Diaconissarum delibavimus in Canonibus, & in testimoniis Epiphanii paulò antè relatis. Profertur & alibi locus Apostolicarum Constitutionum, quo earum stipendia diffiniantur; ut nemo molestè ferat, si eæ à nobis inter Beneficiarios censeantur.

XIV. Cursim delibandum est & aliquid de alia Diaconissarum classe, quæ eas complectebatur, quarum mariti ad sacros Ordines abrepti fuerant. Continentiæ jam tum astringebantur, & non rarò referebantur in album Diaconissarum. Ejusmodi fuit Theosebia, Gregorii Nysseni uxor ante Episcopatum, quam Gregorius Nazianzenus insigni

ornat

Epist. 91. ornat encomio: *Theosebiam verè sanctam Presbyteri conjugem, & honore parem, magnis mysteriis dignam*. Joannes Damascenus in Oratione II. de sacris imaginibus, Diaconissam vocat eam, quæ Abbatissam agebat in eo Monasterio, quo beata Euphrasia admissa fuit, sub Theodosio magno ἡ διάκονος. In dubium vocari potest, an cùm Diaconissa esset, ad Monasterii Præfecturam vocata sit: an una Abbatissæ dignitas Diaconissæ decus & nomen ei conciliarit. Jam enim ostendimus in antecessum, postquam longo sæculorum tractu extinctæ sunt Diaconissæ, subrogatas quodammodo eis fuisse Abbatissas.

Est & scrupulus aliquis eximendus in Canone Can. 11. Concilii Laodiceni: *Non oportere eas, quæ dicuntur Presbyteræ, πρεσβύτιδες, & Præsidentes, in Ecclesiis constitui*. Ita verbum è verbo redditur Græcus textus; quem paulò latiùs effudit Ferran- Can. 22. dus Diaconus: *Ut mulieres quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos autem viduæ, seniores, univiræ & matriculæ, in Ecclesia tanquam ordinatas, constitui non liceat*. Sensus Ferrandi is est, prohibeti ne ampliùs in Diaconissas referantur eæ viduæ Ecclesiasticæ, unius viri uxores, quæ publicis Ecclesiæ stipendiis alebantur, erantque inscriptæ Beneficiariorum pauperumque Catalogo. Græca verba aliò trahi possent, ut prohiberetur tantùm, ne earum ulli Præfectura mandaretur viduarum Ecclesiasticarum.

XV. Erant ergo omnino olim sex fœminarum Deo sacrarum genera. Nimirum Sanctimoniales, quæ simpliciter profitebantur, sive in paternis ædibus, sive in Monasteriis. Virgines sacræ, quæ ab Episcopo consecrabantur. Diaconissæ, quarum ordinatio specie tenus plurimùm alludebat ad Diaconi ordinationem, etsi mera illa esset cæremonia. Abbatissæ Monasteriorum. Præfectæ Virginum Ecclesiasticarum, quæ in paternis ædibus diversabantur. Denique Clericorum majorum conjuges.

CAPUT LI. P. 2. l. 1. c. 43.

De Viduis, de Diaconissis, de fœminis Canonicis, de conjugibus sacrorum Clericorum, media Ecclesiæ ætate.

I. II. Justinianus quadraginta Diaconissas superesse voluit in Majore Ecclesia Constantinopolitana.

III. Præfiniit, quæ dotes & virtutes earum esse deberent.

IV. Ætas annorum quinquaginta, & à contubernio virorum alienatio.

V. Earum sacra stipendia.

VI. VII. Canonicæ & Hospitalariæ ad sepulturas operam navabant.

VIII. De Episcoporum conjugibus in Oriente.

IX. X. Et in Occidente vetabantur nubere, etiam post conjugum obitum, tum vinculo continentiæ, tum bigamiæ metu. Id cum aliorum Clericorum uxoribus commune erat.

XI. XII. Diaconissæ in Galliis extinctæ. Ut B. Radegundis ordinata fuerit Diaconissa.

XIII. De Viduis Hispaniæ.

I. DE Viduis, Diaconissis, Canonicis fœminis, conjugibus Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, immo & Subdiaconorum, postquam & illi continentiæ vinculis sunt irretiti, promiscuè hìc nobis agendum est, ut se media ætate, seu sæculo VI. & VII. habuerint.

II. Adgressus est Justinianus Imperator numerum cujusque Ecclesiæ sacrorum Ministrorum definire, & accommodare annuis ejus reditibus, convenienter voluntati Fundatorum, à quibus præscriptus est numerus Presbyterorum, Diaconorum utriusque sexus, Subdiaconorum, & aliorum quorumcumque Clericorum: *Determinarunt quantos quidem competens esset Presbyteros per unam quamque Ecclesiam, quantosque Diaconos masculos, atque fœminas, & quantos Subdiaconos, & rursus Cantores atque Lectores, & Ostiarios constitui*. Novel. 3. c. 1.

Jubet ut ne plures in Ecclesia Constantinopolitana ordinentur, quàm sexaginta Presbyteri, Diaconi centum, quadraginta Diaconissæ, Subdiaconi nonaginta. Ubi vides quo ordine essent Diaconissæ inter Beneficiarios Ecclesiæ. De Beneficiariis enim hìc agebatur ad certum numerum redigendis, ne ultra modum annuorum proventuum excrescerent. Jam verò ex numero quadraginta Diaconissarum tunc definito, cùm daretur tunc opera numero minuendo, augurari licet quantum curarum & officiorum iis incumberet.

III. Alia Constitutione enumerat Justinianus necessarias earum dotes, quæ Diaconissarum ordinatione donabantur. Utitur enim & ipse voce Ordinationis, χειροτονίας. Jubet ergo ad hunc promovendas Diaconatum, virgines esse, aut certè unius viri conjuges; cùm Apostolus ipse decreverit, bigamia tanquam canonico impedimento arceri omnes, non à sacris tantùm Ordinibus, sed & à statione Diaconissarum. Jubet & eas moribus inculpatas fuisse, ut quæ Ministræ futuræ sint, vel adjutrices Baptismi fœminarum, & affuturæ arcanis quibusque Mysteriis: *Sic sacram promereri ordinationem, aut virgines constitutas, aut unius viri quæ fuerint uxores. Non enim permittimus, neque secundas contrahentibus nuptias, neque vitam habentibus, non dicimus reprehensibilem, sed nec suspectam, omnino ad sacrum venire ministerium, & adorandis ministrare baptismatibus, & aliis adesse secretis, quæ in venerabilibus ministeriis per eas ritè aguntur*. Novel. 6. c. 6.

IV. Non sinit eas ordinari ante annum ætatis circiter quinquagesimum, ut infrà dicemus. Aut si qua necessitas id extorqueat ab Episcopis, ut hanc ætatem præveniant, nec sedem habere, nec ministrare poterunt, nisi in Monasteriis, semotæ procul à contubernio & à conspectu virorum: *Si quædam necessitas fiat, & minorem hac ætate ordinari Diaconissam contigerit, liceat eam in aliquo venerabilium Asceteriorum ordinari, & in illo habitare. Neque viris admixta constituta sit, sed vitæ separatæ, &c.*

Quæ verò congrua ætate ordinatæ fuerint, seu viduæ, seu virgines, nunquam versari poterunt in eadem domo cum viris, quamvis cognatis, nec cum Agapetis, quo casti amoris velo & obtentu tegitur quandoque turpis cupiditas, & non rarò infamis. Sed vel solæ suas sibi ædes incolent, vel cum parentibus, liberis, fratribus, aliisque, ex quibus nulla possit obliquior conflari suspicio. Denique Diaconissas commonitas vult Imperator, si quando nubant, & bona earum omnia fisco addicenda fore, & ipsas capite luituras, cum incestæ copulæ consortibus. Si Legibus enim Romanis morte plectebantur Vestales, quæ profanum Sacerdotium inconcessa venere contaminaverant: quantò æquius est vita extrudi eas, quæ sanctissimam professionem deturparint: cui & umbra aliqua speciesque appicta erat cælestis Sacerdotii? *Quomodo non magis definimus, pudicitiam conservari à Diaconissis, ut quod decet naturæ custodiant, & quod debetur Sacerdotio, conservent?*

V. Denique Novellam quoque aliam edidit Justinianus, qua præcipit ut ab Episcopis exauthorentur Diaconissæ, quæ suis ex ædibus non ablegabant eos omnes, in quos qualiscumque cadere poterat suspicio: ut Beneficiis & diurnis stipendiis spolientur; καὶ ἀπὸ ἰδίων διαρρίων ἀλλοτριωθῆναι: quo patet diurnas aliquando fuisse has sportulas; ut Monasteriis includantur; ut denique earum res inter Ecclesiam & Monasterium dividantur, si liberis careant: aut inter liberos & Monasterium. Novel. 123. c. 30.

VI. Venio ad Canonicas & ad Moniales Hospi- Novel. 59. c. 2. 3.

talarias, quarum Imperator alibi constituit quæ stipendia esse debeant, in ea Constitutione, ubi de sepulturis agit, in quibus illæ operam suam industriamque collocabant. Definit enim menstruas distributiones, quas ab iis Ecclesiæ Oeconomis acceptura essent, quibus tributa fuerat administratio terrarum, quarum reditus in sepulturas impendebantur: *Quod hactenus datum est laborantibus circa funerum exequias, & deinceps detur, hoc est, per singulum mensem quadringentos solidos dividendos Decanis & Acolythis, & Ascetriis, & Canonicis, τῇ ἀσκητρίαις, τῇ κανονικαῖς.* Hæ Sanctimoniales ei morem gerebant Diacono, à quo Xenodochium regebatur; erat & suus Canonicis Præpositus. Et his Præpositis exolvebantur pecuniæ, ad harum alimenta puellarum: *Oportet auri partem Ascetriis competentem per Oeconomos dari Eugenio Diacono & Xenodocho Samsonis sanctæ memoriæ Xenonis, & ejus qui per nos constitutus est, & his qui erunt post eum memoratorum Xenodochiorum Xenodochi, eo quod Ascetriæ ad hoc ministrantes opus, sub Xenodochis constitutæ sint. Quod autem contingit Acolythos & Canonicas, eis dari, qui nunc eis præsunt.* Præcipit mox Imperator, ut ad singulas exequias, octo saltem harum Monialium vel Canonicarum prægrediantur ante sarcophagum, decantentque Psalmos cum tribus Acolythis. Cæterùm nec hos, nec illas accipere quidquam mercedis posse, nec pro labore, nec pro sarcophago. Si quis autem cupiat, plures ut suorum exequiis intersint Moniales, fas id esse, dum impensas earum faciat, quæ hìc definiuntur: sicut & siqui vellent uti alterutro ex duobus magnificentioribus sarcophagis, qui in Sacrariis asservabantur, nec circumgestari poterant, nisi numero multò majori ministrorum. Cap. 4.

VII. Ex his Justiniani Legibus aliisque nonnullis liquidum fit, etsi non essent in Oriente illi greges Monialium, quæ privatim extra Monasteria degerent; fuisse tamen 1. Diaconissas, quæ post consecrationem suam cum cognatis & parentibus degerent, si ea ætate essent, quæ ad annum ætatis quinquagesimum accederet. Juniores enim in Monasteria secedere cogebantur. 2. Fuisse & Hospitalarias Sanctimoniales sub regimine Clerici sibi præpositi, ut Xenodochii administratoris spiritalium temporaliumque rerum. 3. Fuisse & Canonicas, quæ cum his Sanctimonialibus ad exequias Fidelium ministrarent, & ad Psalmodiam exequiis semper conjunctissimam. Canonicæ vocabantur à Canone distributionum, quibus donabantur. Distinguuntur autem à Monialibus Hospitalariis, quòd hæ sacro Collegio suo & Congregationi alligatæ essent: unde & *Ascetriæ* hìc vocantur: *Ascetria* quippe Monasteria Græci appellabant. At Canonicæ nullo ejusmodi vinculo tenebantur, sed continentiæ tantùm; ut apparet. Codi. l. 1. De Episc. & Cler. c. 55.

VIII. In Concilio Trullano conspiciendas se dant aliæ Moniales, seu Diaconissæ. Conjuges eorum videlicet, ad Episcopatum qui provecti fuerant. Cùm primùm enim assensæ fuerant electioni & ordinationi conjugis sui, facessere jubebantur in Monasterium ab Episcopalibus ædibus summotum, ibique Episcopi sumptibus ali, nisi sua illas spectatissima pietas ad Diaconatum propelleret: *Uxor ejus qui ad Episcopalem dignitatem promovetur, communi consensu à viro suo priùs separata, postquam in Episcopum ordinatus est, Monasterium ingrediatur, procul ab Episcopi habitatione extructum, & Episcopi providentia fruatur. Sin autem digna visa fuerit, etiam ad Diaconatus dignitatem provehatur.* Can. 48.

IX. Concilium Turonense II. id unum Episcopo præcepit, ut conjugem deinceps suam, ut sororem haberet, secederetque ab ejus mansiuncula: *Episcopus conjugem ut sororem habeat, &c. Tam longè absint mansionis propinquitate divisi, &c.* Nec minor fuit hujus Concilii indulgentia in Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos. Sola illis lecti communione interdixit Synodus Altisiodorensis: quanquam illud præterea ibi declaratum sit, nunquam ampliùs posse eas, nec post obitum conjugum, ad alias aspirare nuptias, quasi maritorum Ordinatio perpetuæ & indeclinabili ipsas quoque continentiæ mancipasset: *Non licet relictæ Presbyteri, nec relictæ Diaconi, nec Subdiaconi, post ejus mortem maritum accipere.* Can. 48. Can. 11. 12.

Ulteriùs progressi sunt Patres Concilii Matisconensis II. & alteras nuptias ne superstitibus quidem concesserunt uxoribus Subdiaconorum, Exorcistarum & Acolythorum; jussis illis si nuberent, separari, & in Monasteria coarctari dum viverent: *Ut quæ uxor Subdiaconi, vel Exorcistæ, vel Acolythi fuerat, mortuo illo, secundo se non audeat sociare matrimonio. Quod si fecerit, separetur, & in cœnobiis puellarum Dei tradatur, & ibidem usque ad exitum vitæ suæ permaneat.* Cùm inferiores hi Clerici nullo unquam continentiæ voto ligati fuissent, si post eorum mortem nubere prohibebantur eorum viduæ, non video qua id causa, vel ratione fieret, nisi vitandæ causa bigamiæ. Nam si bigamia uxoris in maritum reflectebatur, videri ea poterat, tam in priorem, quàm in posteriorem maritum reflecti. Concilium Aurelianense I. nuptiis non interdixerat, nisi viduæ Presbyteri & Diaconi: quòd ii, ut reor, tunc temporis Ordines soli cum Episcopatu bigamos excluderent, & continentiæ indivulsè cohærerent: *Si se cuicumque mulier duplici conjugio, Presbyteri, vel Diaconi relicta conjunxerit, aut castigati separentur, aut certè si in criminum intentione perstiterint, pari excommunicatione plectantur.* Can. 11. Can. 13.

X. Iisdem se limitibus cohibuit Concilium Romanum sub Gregorio II. nec anathema intorsit, nisi in eos qui uxores duxissent Presbyteri, Diaconive relictas, vel Sanctimoniales: *Si quis Presbyteram, Diaconam, Monacham, quam ancillam Dei vocamus, in conjugium duxerit, anathema sit.* Can. 1. 2. 3.

XI. Quoad Diaconissas, earum Ordinem extinxit Concilium Epaonense, vetuitque ullas posthac consecrari, nec residuam fieri voluit viduis benedictionem ullam, nisi religiosæ pœnitentiæ: *Viduarum consecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni regione nostra penitus abrogamus, sola eis pœnitentiæ benedictione, si converti voluerint, imponenda.* Ex Concilio Aurelianensi II. subrutilat, hanc extinctionem Diaconissarum ab omnibus Galliarum Episcopis approbatam fuisse, nec alia magis ratione eos incitatos fuisse, ut oblitterarent Ordinem ab annis quingentis celeberrimum, à sanctis Patribus & à Paulo ipso tantoperè commendatum; quàm earum incontinentia, quæ offendiculo & pudori jam sæpè fuisset, & in dies frequentius esset Ecclesiæ. Vibrato enim excommunicationis fulmine in Diaconissas eas quæ jam nupsissent, vetat hoc Concilium, ne ullæ ampliùs ordinentur, ne sexui tam fragili committatur benedictio Diaconatus: *Fœminæ quæ benedictionem Diaconatus hactenus contra interdicta Canonum acceperunt, si ad conjugium probantur iterum devolutæ, à communione pellantur. Quod si hujusmodi contubernium admonitæ ab Episcopo dissolverint, in communionis gratiam arcta pœnitentia revertantur. Placuit etiam ut nulli postmodum fœminæ Diaconalis benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur.* Concilium Turonense II. aliam subjicit oculis rationem ejusdem rei, nempe quòd benedici viduas semper improbaverint Canones, ea honoris & sanctimoniæ prærogativa virginibus servata, ut quæ veriores Agni cælestis sint sponsæ: *Cùm omnes sciant quod nunquam in Canonicis libris legitur benedictio vidualis, quia solum propositum illis sufficere debet, sicut in Canonibus Epaonensibus à Papa Avito, vel omnibus Episcopis conscriptum est.* Can. 17. 18. Can. 19.

Non præteribat hos Præsules, ante aliquot jam sæcula vocatas fuisse viduas ad Diaconatum. Sed

jure

jure negabant ab Episcopis unquam approbatam fuisse viduarum consecrationem, vel benedictionem, & ordinationem: quam vindicatam potiùs voluissent virginibus, ut quæ convenientiùs hac qualicumque sacerdotii umbra illustrarentur. Si enim Hieronymo & Epiphanio visum est, nonnisi ex virginum penuria cœlibes ad sacros Ordines accitos fuisse: quantò æquiùs id de Diaconissis conjiciemus? Certè ex virginum inopia ad Diaconatum accesserant initio viduæ: & tandem eò res erupit, ut ex viduarum incontinentia & virgines & viduæ Diaconatu funditus excciderent. De solis enim viduis suprà laudatis Canones expostulabant. Denique Zacharias Papa ad consulta respondens Pipini Majoris Palatii & Episcoporum Galliæ, Gelasii decreta innovaverat de non benedicendis viduis, nempe à Pontificibus, quod tum fiebat, cùm Diaconissæ ordinabantur: *De viduis sub nulla benedictione velandis, &c. Ut viduæ non velentur à Pontificibus, &c.*

Conc. Gall. Tom. 1. pag. 561.

XII. Nec deterritus tamen est his decretis beatus Medardus Suessionensis Episcopus à B. Radegunde Regina in Diaconissam ordinanda. Verùm ejusmodi ea res est, ut miraculo sit potiùs, quàm exemplo. Nec enim vidua erat Regina, superstes erat conjux ejus Rex. Assentiebatur quidem Rex ejus secessioni, sed haud sanè ipse cœlibatui se innectebat. Denique non cessit Episcopus, nisi vim facienti Reginæ, ut Diaconam consecraret: *Quo ille contestationis concussus tonitruo manu superposita consecravit Diaconam.*

Vita ejus apud Surium Aug. die 13.

XIII. Nec in proposito suo constantiores firmioresve erant viduæ Hispaniarum, quàm Galliarum. Concilium Toletanum X. ut resecaret ludificationes omnes, quibus incontinentiam suam illæ obumbrabant, jussit ut scripto firmarent professionem suam Presbytero, Diaconoque: utque ab eo simul acciperent habitum religionis, modestia, non colorum aut pannorum varietate insignem: denique ut propositi sui insigne semper circumferrent, pallio aut velo purpureo vel nigri coloris caput contegentes: *Scriptis professionem suam faciat, & tunc accepta à Sacerdote vel Ministro apta religionis usui veste, quæ careat & varietatibus colorum, & diversitatibus partium, &c. Pallio purpurei vel nigri coloris caput contegat ab initio susceptæ religionis, &c.*

L. 1. c. 6.

Can. 4.

De ætate necessaria ad Professionem Virginum, Viduarum, Monialium & Monachorum.

CAPUT LII. P. 1. l. 1. c. 53.

De ætate necessaria ad Professionem Diaconissarum, Viduarum, Virginum, Sanctimonialium & Monachorum, quinque prioribus Ecclesiæ sæculis.

I. II. Ætas annorum sexaginta Diaconissis & Viduis necessaria juxta Paulum & sanctos Patres quatuor prioribus sæculis.

III. Aliarum viduarum professio, quæ Diaconatu non ornabantur, maturius fiebat.

IV. Concilium Chalcedonense Diaconissarum Ordinationem ad ætatis annum quadragesimum revocat.

V. Velum solemnis Virginum consecrationis in Gallia & in Africa anno ætatis earum vigesimo quinto conferebatur.

VI. VII. Professio Virginum simplex, id est, sine solemnitate, fiebat anno ætatis duodecimo. Probationes variæ.

VIII. IX. X. Probationes distinctionis necessariò interponendæ professionibus solemnibus & non solemnibus. Ex Pontificum Decretis.

XI. XII. XIII. Ex Concilio Turonensi, ex Decreto Papæ Leonis, ex vitis Pontificum.

XIV. XV. Ex Lege Majoriani. Ex Decreto Gelasii, confirmante professiones duas, duasque ætates longè diversas.

XVI. Professio simplex fiebat anno ætatis duodecimo, vel decimo quarto.

XVII. XVIII. Aliæ probationes ex Hieronymo & Ambrosio.

XIX. Probationes ex sequentibus sæculis.

XX. In Oriente B. Basilius professionem defigit anno ætatis decimo sexto.

XXI. Postea Græci anno undecimo defixerunt.

XXII. In Occidente Congregationes austeriores tardiùs ad professionem admittebant.

I. DIctum suo suprà loco est de ætate, qua Clerici & sacra tonsura, & Ordine deinde quolibet initiabantur. Nunc definienda nobis ætas est, qua viduæ, qua virgines Ecclesiasticæ, qua Diaconissæ, qua Monachi profiterentur. Initium ducemus à viduis, quas Paulus sexaginta annorum esse sanxit. Tertullianus libro de velandis Virginibus suo ævo Præceptum Apostolicum religiosissimè observatum fuisse docet: *Ad quam sedem præter annos sexaginta non eliguntur.* Juniores quidem viduas hortabatur Hieronymus ad hoc sanctissimum institutum; sed simillimum veri est eum verba fecisse, de spontanea & perpetua continentia, quam viduæ quædam amplecterentur; non de publica viduarum veli ceremonia, & continentiæ professione, quæ non fieret nisi anno ætatis sexagesimo. Alibi verò idem Hieronymus censet, non definitam fuisse ab Apostolo eam ætatem, nisi propter eas, quas suo sumptu Ecclesia sustentaret. Tum enim effœtis corporis viribus, & laboris manuum parum patientes, stipe Ecclesiæ alebantur: *Nec Ecclesiasticis vidua sustentatur alimentis, nisi quæ sexaginta annorum est, & maturitatem habet morum pariter & ætatis.* Nec minùs fervebat Ambrosii zelus, ut omnes passim viduas ad professionem incitaret: sed cùm id ætatis attigissent: *Non minus sexaginta annorum, inquit.*

Ad Salvinam. De viduit. serv.

L. 1. adv. Jovinian.

In cap. 3. Isaiæ.

L. De viduis.

II. Contestatur quoque Basilius, in viduas non referri solitas, nisi ea ætate, quam Apostolus constituisset: & in Episcopos refundi debere infamiam, si quas præfestinè admiserint, quæ se postea in varias libidines præcipites dent: *Porro vidua sexaginta annos nata, si rursum cum viro habitare voluerit, boni communione non dignabitur, donec ab impuritatis perturbatione cessaverit. Sed si ante sexaginta annos eam in numerum retulerimus, nostra est, non mulieris culpa.* Lege lata Theodosius Imperator observantiam confirmavit Paulini instituti: *Ut nulla nisi emensis sexaginta annis, cui votiva domi proles sit, secundùm præceptum Apostoli, ad Diaconissarum consortium provehatur.* Socrates ejus meminit legis, & qua sit occasione perlata. Porro hìc quoque Basilius de viduis Diaconissis agebat, immediatè enim ante sermo illi erat de iisdem Diaconissis.

Epist. 2. Canon. ad Amphil.

L. 7. c. 16.

Cod. Theod. De Episcop. & Clericis. Lege 27.

III. Et hæc, ut opinor, mollissima ratio est conciliandæ inter sanctos Patres concordiæ, qui aliàs collidi mutuò & ipsi secum videntur. Qui urgent annorum sexaginta ætatem, de Diaconissis verba faciunt: qui quantumvis juvenculas viduas ad viduitatis æternæ propositum adducere satagunt, agunt de iis, quæ quamvis continentiam professæ essent, Diaconissæ tamen non erant. Harum professio sine solemnitate & sine pompa peragebatur; illarum autem cum solemni pompa, ut quæ proximè accederet ad solemnitatem sacrarum Ordinationum. Cæterùm Africanæ Ecclesiæ is erat usus, ut juniores etiam pascerent viduas, quibus per valetudinem & vires minùs liceret manibus se suis sustentare.

Conc. Carthag. IV. c. 101. 102. Concilii Carthaginensis IV. Patres audiendi hìc sunt: *Viduæ adolescentes quæ corpore debiles sunt, sumptu Ecclesiæ, cujus viduæ sunt, sustententur. Ad reatum Episcopi, vel Presbyteri pertinet, si sustentandæ vitæ præsentis causa adolescentiores viduæ vel Sanctimoniales Clericorum familiaritatibus subjiciantur.*

IV. Paulino huic instituto derogasse visum est Concilium Chalcedonense; facta copia, ut anno quadragesimo ætatis Diaconissæ ordinarentur: *Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum, & hanc summo cum libramine.* Si postea nubant, in eas tunc demum, & in earum sacrilegos adulteratores anathema pronuntiant ejus Concilii Patres. Trullani Concilii Patribus eadem placuit ætas. Idem decretum est & à Concilio Cæsaraugustano: *Non velandas esse virgines quæ se Deo voverint, nisi quadraginta annorum probata ætate quam Sacerdos probaverit.* Cui præiverat Concilium Agathense: *Sanctimoniales, quamlibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non velentur.*

Can. 15. Can. 14. Can. 8. Can. 19.

V. Verùm ad Diaconissas ea omnia referuntur. Virgines quippe etiam tum solemniter ab Episcopo velabantur anno ætatis vigesimo quinto, ut præcipit Canon Concilii III. Carthaginensis: *Ante viginti quinque annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur.* Non possunt hujus Canonis verba rapi ad Diaconissas, quæ hujus Concilii tempore non ordinabantur nisi annos sexaginta natæ & probatæ, ut ex Paulo, Patribus & Imperatoribus suprà ostensum. Si verò Chalcedonensis Synodus non est ausa annos sexaginta à Paulo præfinitos contrahere, nisi ad quadraginta: qui sibi id sumpsisset Concilium Carthaginense III. hos ut contraheret ad annos viginti quinque? Si vel maximè id perpendatur, quòd habitum sit hoc Concilium pauciſſimis pòst annis quàm Theodosius Imperator lege lata corroboraverat præceptum Pauli de sexaginta annorum ætate observanda. Denique ex viduis tum frequentissimè deligebantur Diaconissæ; functiones quoque earum minùs congruebant puellis annorum viginti quinque.

Can. 4.

VI. Verùm ut longè aliæ sunt hæ virgines, quæ solemniter velabantur anno ætatis suæ vigesimo quinto, atque Diaconissæ, quæ anno tantùm quadragesimo ordinabantur: ita ab his diligenter distinguendæ sunt virgines, quæ simplicem edebant professionem virginitatis sumpto virginum Ecclesiasticarum velo, ita enim suprà vocatæ sunt, & earum se agmini adgregabant. Hæc quoque professio simplex fiebat jam inde ab anno ætatis duodecimo, & cùm primùm nubiles erant. Ideo & illud ipsum Concilium sanxit, ut Lectores vel uxores ducant, vel continentiam profiteantur, cùm primùm ad annos pubertatis venerint: *Lectores cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.* Minimè consentaneum est, ab eodem Concilio statutum fuisse, ut Lectores vel uxores ducant, vel continentiam profiterentur anno ætatis decimo quarto, vel duodevigesimo, puellæ autem nonnisi vigesimo quinto. Nec enim utrobique spectatur nisi nubilis ætas; quo possint Christo copulari, ea ætate qua possent homini. Ætas porro nubendi maturiùs puellis advenit quàm pueris. Itaque Concilio Milevitano II. declaratum est, si quæ virgines se Deo devoverint; veritæque ne ante acceptum velum præpropera morte abripiantur, ante annum vigesimum quintum id ab Episcopo expresserint ut velentur; nequaquam hinc insimulari posse Episcopos violati Canonis IV. Concilii Carthaginensis: *Quicumque Episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velabit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.* Ex hujus Canonis contextu manifestum est, virgines has jam Deo sese voto privato consecrasse; & tanquam hæc sponsalia tantùm fuissent, vehementi illas æstuasse desiderio, ut ne suis cum immortali Agno nuptiis perfectis, quod consecratione & veli solemnitate fiebat, præmorerentur. Concilium Arelatense II. ita decrevit: *De puellis quæ se voverunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, si post vigesimum quintum præsertim ætatis suæ annum ad terrenas nuptias sponte transierint, id custodiendum esse decrevimus, ut cum his quibus se alligaverunt, communione priventur.* Si *præsertim* post annum vigesimum quintum tenentur, tenebantur ergo & priùs.

Can. 15.

VII. Arelatensem hunc & Milevitanum suprapositum Canonem uno Canone suo complexa est Synodus Turonensis II. anni 567. ubi & ex his, & ex collatione Pontificiorum Decretorum elevantur omnes prorsus quæ hinc ingruere possent difficultates, omnis discutitur caligo. Nil jam residebit dubii, quin duplex ætas, duplexque professio secernenda sit, altera anno duodecimo, altera vigesimo quinto: si paulò pensiculatiùs attendantur hæc Pontificum Decreta, quorum alterum à Concilio Turonensi profertur.

VIII. Prima harum est Epistola Decretalis Innocentii I. ad Victricium Rotomagensem Episcopum data. Ibi primùm de virginibus ab Episcopo velatis ita habet Pontifex: *Quæ Christo spiritualiter nupserunt, & velari à Sacerdote meruerunt, quæ postea vel publicè nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is cui se junxerant, de sæculo decesserit.* Ab his ille progreditur ad virgines alias, quæ velatæ nunquam fuerant, sed quæ ita se Christo ipsæ consecrassent, ut jam sponsæ ejus essent, nec possent sine infando piaculo fidem illi desponsam prætergredi: *Hæ verò quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se permanere promiserant, licèt velatæ non sint, si fortè nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerant, solvi sine vindicta non debet? Nam si Apostolus Paulus, quæ à proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: quantò magis virgines, quæ pactionis suæ fidem minimè servaverunt?*

Con. Turon. Can. 10. Epist. Innoc. Cap. 12. Cap. 13.

IX. Operæ pretium duxi adscribere hoc loco prolixius hoc Decretum, ut apertissimè dignoscantur duo genera virginum, quarum hæ solemniter velatæ sint anno ætatis vigesimo quinto, illæ juniores, nec velatæ: sed ambæ irrevocabilis professionis nexu continentiæ & Christo adstrictæ. Junioribus his Monasteria frequentabantur. Quorsum enim opperiri annum ætatis vigesimum quintum, ut claustris includerentur? quò juniores enim erant, eò conducibilius illis erat, ut Claustri cancellis cohiberentur. Ostensum est etiam suprà in Monasteriis frequentissimas fuisse viduas. At viduis verterant Canones, ne Episcopus velum imponeret. Diaconissæ consecrabantur quidem illæ solemniter, at eas in Monasteria contrudi, id sanè ab earum functionibus penè alienum erat. Virgines ergo non velatæ tam jure admittebantur in Monasteria, quàm viduæ, quæ nunquam velabantur. Denique in Monasteria admittebantur Monachi ad professionem, nulla adhibita ejusmodi cæremonia, quæ velo & consecrationi solemni virginum responderet: sola sponsione renuntiandi sæculo admittebantur: id verò simplici Monialium non velatarum professioni concinebat.

X. Frustra essent ergo si qui contenderent solemnem non fuisse virginitatis vel continentiæ profes-

sio-

fessionem, nisi eam quæ veli susceptione solemni fiebat; cætera autem vota non fuisse nisi simplicia, ut vocantur nunc. 1. Nec enim eludi possunt ulla ratione ea argumenta, quibus suprà ostensum est, Monasteriis septas fuisse, non eas tantùm quas Episcopus solemniter velasset, sed & quæcumque se peculiari continentiæ voto ipsæ obligassent. 2. Eadem Monastetia viduis patebant, quas nefas erat ab Episcopis velari. 3. Æqua & par erat Monachorum & Monialium professio. At Monachorum professio sola constabat vestis Monasticæ susceptione, & sponsione abdicandi sæculi. 4. Demonstratum suprà est in Monasteriis virginum enutritas fuisse virgunculas ab infantia. Multò ergo magis eas quæ se sua sponte Christo devovissent. 5. Innocentii quidem decreto differunt hæ professiones, quarum altera publica & solemnis erat, Episcopo velum imponente; alia privata, & sine solemnitate veli: sed & illud ex eodem constat neutra tunc temporis dissolvi potuisse conjugium post contractum: utriusque autem prævaricationem expiandam fuisse per pœnitentiam, alioqui virgines fidei & sponsionis suæ prævaricatrices æternæ damnationis periculum aditutas. 6. In confesso est, discrimen solemnium & simplicium votorum, uti in præsentiarum res se habent, ante trecentos aut quadringentos non ampliùs annos invectum fuisse.

XI. Adde Patres ipsos Concilii Turonensis II. anno 567. post allegatum Innocentii I. decretum, subjungere quod sit insigne professionis virginum Sanctimonialium, & illud constituere in mutatione vestis: quòd tunc propria esset harum sacrarum Deo virginum vestis, quæ eas à reliquis discriminaret: *Ut nullus sacratam Deo virginem, quæ in honorem Christi vestem mutavit, aut rapere, aut competere, aut sibi conjugem sociare præsumat.* Et infrà: *Quæ in honorem Redemptoris sui se veste mutaverint.* Can. 20. Et rursum inferiùs: *Nam quæ se veste mutaverit, absque dolo in eo proposito, quod dispositi, perseverare procuret.* Denique viduæ etsi nunquam benedicantur, irrevocabili tamen continentiæ voto constringebantur: *Illud verò quod aliqui dicunt, vidua quæ benedicta non fuit, quare non debet maritum accipere: cùm omnes sciant quod in Canonicis libris nunquam legitur benedictio vidualis, quia solum propositum illi sufficere debet.* Denique eadem Concilium hoc intentat iis pœnas, qui solemniter velatas, & qui non solemniter velatas virgines, sed virginitatem sola vestis mutatione utcumque professas contaminaverint.

XII. Accedit & aliud Leonis Decretum non minùs perspicuum, ex ejus Epistola ad Rusticum Archiepiscopum Narbonensem; quo gemina illa ætas, geminaque Sanctimonialium professio secernatur: *Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo judicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etsi consecratio non accessit, cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.* Epist. 92. c. 12. 13. Et mox sequenti capite: *Ambigi verò non potest magnum crimen admitti, ubi & propositum deseritur, & consecratio violatur. Nam si humana facta non possunt impunè calcari, quid eos manebit, qui corruperint fœdera divini sacramenti?*

Eadem hìc observanda recurrunt, quæ suprà in Innocentii decretum. Crimini utique imputabatur, pactam Deo intus fidem, *Propositum*, præteriisse: quamvis velum sacratum sua manu non contulisset Episcopus, quæ *Consecratio erat*. Quamvis longè atrocius foret flagitium, professam non solùm *proposito* & habitus susceptione, *Habitum susceperunt*, contaminare virginitatem, sed etiam confirmatam postea robotatamque fidem Episcopali benedictione, velique impositione solemni inter Missarum solemnia, spectante Ecclesia, die solemni quopiam. Tunc enim non humanum tantùm maculabatur institutum, sed divina Sacramenta profanabantur: *Corruperunt fœdera divini sacramenti.* Denique ptiori decreto ejusdem Epistolæ Leo de Monachis eadem dixerat, quæ hìc de Monialibus non consecratis: quo proditur hujus generis fuisse turbam Monialium in Monasteriis: *Propositum Monachi absque peccato deseri non potest. Unde qui ad nuptias devolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est, quia etsi honestum potest esse conjugium, electionem tamen meliorum deseruisse, transgressio est.*

XIII. Liber Pontificalis, seu de vitis Pontificum, tradit à Leone prohibitum fuisse, ne ante annum ætatis quadragesimum velarentur Moniales: *Statuit, ut Monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in virginitate quadraginta annis.* Scripsi quadraginta, pro sexaginta, vel sexaginta novem annis, quod peccatum est vulgarium Editionum: cùm constet ab ævo Theodosii Magni sexaginta illos annos contractos fuisse ad quadraginta.

XIV. Prodiit eo ipso tempore Majoriani Imperatoris Constitutio, ex qua eadem existunt in hanc rem elucidamenta: *Constituimus filias quas pater materve à sæculari permixtione translatas, Christi fidei servare præcepta, continuata virginitate censuerint, in beatæ vitæ proposito permanentes, non antè susceptio honorato capitis velamine consecrari, quàm quadraginta annos ætatis emensæ, talibus infulis inoffensa meruerint observatione decorari.* Hæc eadem perspicuè Leonis Papæ Constitutio est. Utrobique clarescit omnino ante annum ætatis quadragesimum, quo velabantur hæ virgines, eas perpetuæ addictas jam fuisse castitati, & jam tum vocatas fuisse *Monachas*. Constitut. 8. Majoriani.

XV. Geminam quoque hanc discriminat Gelasius Papa professionem in Epistola ad Episcopos Lucaniæ, quamvis neutrius ætatem ibi designet. Observari sufficit, quamvis pronuntiet Pontifex viduas velari non debere, nihilominùs strictam iis ab illo imponi legem servandæ incontaminatæ continentiæ. Cresconius Episcopus in Africa in Breviario Canonum profert hæc Pontificum Decreta. Innocentii, Leonis, Gelasii, ut duplicis distinguat generis virgines: *De virginibus velatis, vel non velatis, si deviaverint.* Cap. 101.

XVI. Non abhorret autem à similitudine veri, solemnem illam veli professionem non omnibus in Ecclesiis eodem prorsus tempore peragi solitam fuisse. Patuit jam Ecclesiæ Africanæ & Gallicanæ placuisse ætatem annorum viginti quinque, Leoni Papæ & Majoriano Imperatori quadraginta. Est & aliud non minùs verisimile, nempe cùm uno eodemque tempore Chalcedonensis Synodus in Oriente quadraginta ætatis annos Diaconissis præfiniebat, Leo & Majorianus eandem ætatem virginibus solemniter velandis præscribebant. Hinc ergo forsan conjecerit aliquis, has Italiæ Diaconissas fuisse, de quibus Leo & Majorianus ita sanxerunt.

XVII. Post constitutum discrimen & ætatis & professionis geminæ Sanctimonialium virginum, jam suis astruendum est argumentis, quod diximus de ætate prioris professionis anno ætatis duodecimo. Hieronymus in Epistola ad Marcellam docet Asellam Deo se devovisse paulò post annum ætatis decimum: *Vix annum decimum ætatis excedens, honore futuræ beatitudinis consecratur.* Et infrà: *Post duodecimum annum cellulæ clausa angustiis, jejunium pro ludo habuit.* Vox *consecrationis*, qua utitur Hieronymus, declarat prioris professionis vim non multò minorem fuisse, quàm posterioris. Sed cùm narrat sanctus Pater Asellam postquam annum duodecimum explevit, tunc omnibus Monasticæ vitæ muniis laboribusque defunctam fuisse, eam videtur insinuare propriam fuisse professionis ætatem Monasticæ.

XVIII. Manifestiùs id confirmat Ambrosius, cùm ait, ex quo nubiles sunt virgines, nubere illas jam tum posse immortali Agno, virginum sponso. Sed antequam eò defluat Ambrosii oratio, strenuè ab eo refelluntur eorum querelæ, qui aliquantò

maturiorem desiderabant ætatem, ad rem quæ tantùm momenti habeat ad reliquum omne vitæ curriculum. Fatetur ingenti maturitate consilii opus esse, sed eam contendit à virtute magis ac pietate, quàm ab ætate proficisci; sapientiam prorsus mirabilem, puritatem cumulatissimam, inconcussum robur animi in puella duodecenni inveniri posse, posse & in grandævis deficere: denique non majorem animi vim & fortitudinem, non sapientiæ maturitatem, ad induendum virginale seu velum seu propositum requiri, quàm ad subeundum martyrium. Quantæ autem infantulæ Virgines Martyresque in Fastis Ecclesiæ coruscant? *Aiunt plerique maturioris ætatis virgines esse velandas. Neque ego abnuo, Sacerdotalis esse cautionis debere, ut non temerè puella veletur. Spectet planè, spectet ætatem Sacerdos, sed fidei vel pudoris, spectet & maturitatem verecundiæ, examinet gravitatis canitiem, morum senectam, pudicitiæ annos, animos castitatis. Tamen deinde si matris tuta custodia, comitum sedula sobrietas, si hæc presto sunt, non deest virgini longæva canities. Si hæc desunt, differatur puella moribus, quàm annis. Non ergo ætas rejicitur florentior, sed animus examinatur.* Et ibidem: *Cùm omnis ætas habilis Deo, perfecta sit Christo. Nec mirere in adolescentulis professionem, cùm legeris in parvulis passionem. An dubitamus si eum usque ad continentiam sequatur adolescentia, quem usque ad martem confitetur infantia?* Habes expressam ibi adolescentiam. Sed habes mox annum ipsum designatum: quo nimirum per Leges Romanas nubiles sunt: *Et quasi incredibile putamus, si puellæ nubiles Christum sequantur ad regnum, quem etiam pueri sequebantur in desertum.* Et in eodem libro: *Quibus licet sponsum eligere, non licet Deum præferre?* Et libro primo de Virginibus: *Nempe si hominem amarent filiæ vestræ, per legem possent eligere quem vellent. Quibus igitur hominem eligere licet, Deum non licet?* Nec prætereunda est conjectura illa ex eodem Ambrosio paulò exaggeratiùs aiente, Religiosas virgines plures in Oriente & in Africa esse, quàm sint in Italia cives: *Discite quantas Alexandrina, totiusque Orientis & Africana Ecclesia quotannis sacrare consueverit. Pauciores hic homines prodeunt, quàm illic virgines consecrantur.* Ne ferenda quidem fuisset ea exaggeratio, si in Oriente anno tantùm ætatis vigesimo quinto, vel quadragesimo ad professionem admissæ fuissent virgines.

L. 3. De Virginibus.

Ibidem.

Si ageret autem eo loci Ambrosius de professione virginum solemniore, ut suspicari quis possit ex illis verbis, *velare, consecrare:* aliquantò etiam invictius foret argumentum, quo utimur. Nam si nubilis ætas sufficit solemni professioni, multò magis non solemni. Sed si ea est Ambrosii sententia, ut conjici rursum ex eo potest, quòd totum committat arbitrio Episcopi: tunc sanè id consequeretur, Canones eos qui determinabant ætatem professionis, Mediolani in usu & authoritate non fuisse. Augustinus sermone quodam de Diversis meminit junioris Professæ, cui necdum per ætatem licebat de rebus suis disponere: *Quamvis videremus fulgorem professionis, tamen lubricum timebamus ætatis. Argentum puellæ servaretur, ut cùm ad legitimos annos veniret, faceret inde quod virginem Christi deceret.* Non ergo annum ætatis attigerat vigesimum quintum.

Serm. 49.

XIX. Sed non patitur quidquam in cujusquam animo residere dubii disciplina posterior Ecclesiæ Latinæ, à prioribus utique, ut solet, sæculis hausta. Annum enim tantummodo duodecimum ad Sanctimonialium professionem desideratum fuisse, ita prodit Concilium Triburiense anni 995. ubi tamen additur de novo annuum tyrocinium: *Quæcumque virgo suo patrocinio ante annos duodecim non coacta, sed propria voluntate sacrum velamen sibi imposuerit, annumque & diem nullo repetente velata permanserit, ab eodem sancto habitu ulteriùs non recedat.* Hinc dilucidè patet, Professionem simplicem & solemnitatis exortem factam, fuisse anno ætatis duodecimo, cùm puella sua ipsa sponte manuque vestem velumque Religionis assumebat. Nec mox tacentur in hoc Concilio Canones Africani, qui non sinebant ab Episcopis velari virgines, nisi quæ annum vigesimum quintum implessent. Capitularia Caroli Magni eosdem innovarunt Canones, & hinc meritò infertur non incompertam in Galliis tunc fuisse duplicem illam professionem. Clemens III. in Decretali *Cum virum, De Regularibus*, Ambrosium sequi videtur, docetque puellam annum ubi attigit duodecimum, posse nubere, posse & nuptiis renunciare: posse mortali homini, posse & immortali sponso Christo nubere. Ex quo id efficitur, ut & adolescentuli tunc profiteri in Religione possent, quando & in sæculo uxorem ducere poterant, anno ætatis decimo quarto. Ideo & Alexander Papa III. in Decretali *Ad nostram, De Regularibus*, Religionis habitum abjici permittit, ab iis qui eo induti sunt ante quatuordecim annos expletos: *Ante consummationem decimi quarti anni.* Is fuit usus Ecclesiæ universæ Occidentalis, à primis haustus sæculis, & tandem Pontificum decretis confirmatus, usque ad Concilium Tridentinum, à quo annorum sexdecim ætas utrique sexui ad religiosam Professionem præscripta est.

Capit. Car. Magn. l. 1. c. 46. 107.

XX. At in Ecclesia Orientali Epistolæ Canonicæ seu Decretales Basilii, receptissimo iis temporibus usui Ecclesiarum consentaneæ, disertis verbis definiunt non valere Professiones virginum, nisi post impletum annum sextum decimum, vel septimum decimum ætatis: *Professiones ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit. Non enim pueriles voces omnino in his ratas esse existimare oportet. Sed eam quæ supra sexdecim vel septemdecim annos nata fuerit, rationisque compos, & diu examinata probataque perseveraverit.* In hac eadem Epistola Canonica Basilius professionem viduarum vel Diaconissarum differt in annum ætatis sexagesimum. Certum est ergo duas discriminari debere ætates, duas professiones. Si non nutat fides Actorum sanctæ Euphrasiæ, à Joanne Damasceno laudatorum, sanctissima hæc virguncula in Monasterium admissa est, Deoque se devovit habitu Monastico assumpto ab anno ætatis suæ septimo.

Can. 18.

XXI. Postea verò Concilium in Trullo habitum anno Christi 692. in hunc modum constituit: Si cùm Paulus in annum sexagesimum distulisset professionem Diaconissarum, Chalcedonensis Synodus eam ad quadragesimum revocavit, gnara expertaque virtutes in Ecclesia Christi matutescere in dies; pari ratione incrementa aliqua virtutum viriumque ad continentiam gnaviter observandam post Concilium Chalcedonense facta jam esse; unde & par esse jam ut acceleretur tempus professionis. Statuit ergo Trullana Synodus, ut professio, quam in annum sextum decimum contulerat Basilius, anno decimo fieri possit: *Qui ergo Monachicum jugum est subiturus, ne sit minor quàm decem annos natus.* Duæ professionis species manifestæ & hic sunt. Zonaras & Balsamon in suis ad hunc Trullanum Canonem Commentariis, testatum faciunt suo ævo illum viguisse. Cùmque Constitutione sua VI. Leo Sapiens vetuisset, ne possent id ætatis pueri puellæque, cum profitebantur, pariter de rebus suis disponere: Balsamon præstari id ab eis posse declarat, cùm annos quindecim nati erunt.

Can. 49.

XXII. Universales tantùm Regulas hoc capite complexus sum. Gregorius enim Magnus in Insularibus, atque adeo asperioris disciplinæ Monasteriis, *Quia dura est in Insulis Congregatio Monachorum:* vetuit suscipi quemquam ad professionem, nisi elapso ætatis anno decimo octavo. Ubi idem prohibuit velari virgines ante annum sexagesimum, de Abbatissis agebat, quarum prudentia & virtus

Can. 24.

L. 1. Ep. 48.

diutiùs

L. 3. Ep. 11. diutiùs probanda est : *Juvenculas Abbatissas fieri vehementissimè prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua, nisi sexagenariam virginem, cujus ætas hoc atque mores exegerint, velari permittat.* Alexander Alensis secutus Gregorium, negat in Monasteriis quibusdam profiteri quemquam posse, ante annum ætatis duodevigesimum, quòd longè asperrima ibi teneatur vitæ disciplina.

CAPUT LIII. P. 2. l. 1. c. 44.

De necessaria ætate ad Professionem Religiosam, sæculo VI. VII. & VIII.

I. In Oriente annorum primò quinquaginta creabantur Diaconissæ, inde quadraginta.

II. Cur anno ætatis decimo profiteri permiserit Trullana Synodus.

III. Quæ potuerint justæ esse causæ ejus Decreti.

IV. Eo ævo poterant Parentes Religioni dicare impuberes liberos. Minùs mirum ergo si ipsi se possent anno ætatis decimo devovere.

V. Invictissima ætatis duplicis, dupliciſque argumenta professionis.

VI. An observatum fuerit decretum Concilii Trullani.

VII. Beatus Benedictus tenellos pueros in Monasteria sua admittebat.

VIII. In Italia varias ætates adsignat Gregorius Magnus ad alias & alias professiones.

IX. In Gallia similiter observabatur discrimen ætatis duplicis, dupliciſque professionis.

X. XI. XII. In Anglia, Hispania & Africa idem disciplinæ tenor.

I. LEge cavit Justinianus Imperator, ut ne ante annos circiter quinquaginta ordinarentur Diaconissæ, seu virgines illæ forent, seu viduæ: ne qua consecrationi contumelia inureretur, si ea ferventi adhuc & in cupiditates pronæ committeretur ætati : *Primum quidem eis ætatem neque novellam esse, neque crescentem, neque ex hoc ad peccandum salientem, sed super mediam constitutas ætatem, & circa quinquaginta annos secundùm divinas regulas agentes.* Siquæ ante eam ætatem ordinatæ sint, eas in Monasteriis ministraturas declarat. Alibi verò idem Justinianus annos tantùm quadraginta desiderat in Diaconissis : *Diaconissam non ordinari in sancta Ecclesia, quæ minor est annorum quadraginta.*

Nov. 6. c. 6.

Novel. 123. c. 13.

Codic. l. 1. De Episcop. & Cleric. Leg. 9.

II. Concilium Constantinopolitanum in Trullo habitum prohibuit, ne puellæ ad professionem accederent ante annum ætatis decimum; facta Episcopis potestate, sicubi æquum censerent, paulò maturiorem expectare ætatem: *Qui ergo Monachicum jugum est subiturus, ne sit minor quàm decem annorum natus; ejus quoque rei examinatione in Præsulis arbitrio sita, an augeri tempus conducibilius existimet, ad introductionem & constitutionem in vita Monastica.* Professionem quidem virginum à Basilio fatentur hujus Synodi Patres affixam fuisse anno ætatis sexto-decimo; sed sicut sexaginta viduarum annos à Paulo præfinitos contraxit Concilium Chalcedonense ad quadraginta; ita consentaneum illis videtur, sexdecim annos à Basilio præstitutos ad decem revocari. Utrobique par ratio, ex incrementis sapientiæ & pietatis, quæ in dies accedit Ecclesiæ Catholicæ filiis: *Etsi enim magnus Basilius in sacris suis Canonibus eam quæ se sua sponte Deo offert, & virginitatem complectitur, si septimum decimum annum compleverit, in Virginum ordinem referendam esse statuit. Sed tamen de viduis & Diaconissis exemplum secuti, indictum tempus analogia & proportione habita, eos qui Monasticam vitam elegerunt, deduximus. In divino enim Apostolo scriptum est sexaginta annorum viduam in Ecclesia eligendam; Sacri autem Canones quadraginta annorum Diaconissam ordinandam esse statuerunt, cùm Dei Ecclesiam Dei gratia potentiorem & robustiorem evasisse, & ulteriùs procedere vidissent, fideliumque ad divinorum mandatorum observationem, firmitatem ac stabilitatem.*

Can. 40.

III. Hi mores, hæc Græcorum fuit disciplina à septimo sæculo. Ubi multa observari operæ pretium erit. 1. Si immatura videtur illa decennii ætas ad tantæ rei professionem irrevocabilem; ostensum est capite superiori, & infrà rursum evincetur propè abfuisse à Græcis mores legesque Latinorum; ut qui anno duodecimo puellas, quartodecimo pueros ad professionem admitterent. 2. Trullana Synodus penes Episcopum vult esse potestatem procrastinandæ professionis, donec matureſcat ætas. 3. Adde quòd cùm nubilis ætas illa ipsa opportuna sit professioni Monasticæ : in Oriente antè nubiles erant puellæ, quàm in Occidente, idque ob cæli solique diversitatem, ut ex recentiore illarum gentium historia etiamnunc constat. 4. Basilius Monialium professionem fixerat anno sexto-decimo, Latina Ecclesia illam eodem tempore illigaverat duodecimo. Mox Græci anno decimo eam adsignarunt, Latini à priore non recesserunt consuetudine usque ad Concilium Tridentinum, quo Basilio accessere. Ita utriusque Ecclesiæ non modica consonantia fuit, in nonnulla tamen morum dissonantia. 5. Denique si Trullanis Patribus visum est, Ecclesiam ipsam non modicos fecisse constantiæ, stabilitatis & virtutis progressus, postquam ex infantia veluti quadam sua erupit; idem prorsus visum est Hieronymo, Chrysostomo, aliisque Patribus. In confesso est apud Patres mira indulgentia & humanitate condiisse Paulum disciplinam nascentis Ecclesiæ: quòd necdum vel Judæi vel Gentiles sibi viderentur ad patientiam austerioris politiæ satis confirmati.

IV. Verùm duo sunt alia quæ longè majoris videri possent ponderis in hac re tota. Primum est, quòd eo tempore in utraque Ecclesia, maximè autem in Latina mos invaluisset, ut impuberes pueri à parentibus Deo devoveri possent, & Monasticæ illaqueari disciplinæ, ut resilire inde nunquam posthac liceret, in Latina quidem Ecclesia. Hoc ita fixo & constituto, nihil superest in Trullano Canone, quod movere quemquam jure possit. Si possunt enim parentes liberos his laqueis induere, antequam libertatis rationisque splendor eis alluxerit : quin possint & liberi ipsi à pueritia seipsos similiter Deo & Claustris devovere, cùm primùm possunt præesse & imperare illi sibi? Illud ergo suo infrà loco accuratissimè pertractabitur, quæ parentum potestas esset ad filios adhuc impuberes Monasticæ vitæ indissolubili nodo devinciendos, similiter & Clericali eos addicendi instituto.

V. Alterum est, hoc Trullano Canone perspicuè duas sejungi ætates, duasque illis consentaneas professiones. Viduas enim Paulus anno tantùm sexagesimo admiserat; has viduas Diaconissas interpretatur Trullanus Canon. Postea verò tum Canones, tum Leges Principum ad annum quinquagesimum, immo & quadragesimum viduas admiserunt & Diaconissas. Eodem tempore Basilius juniores virgunculas admittebat anno ætatis sexto-decimo, postea Trullana Synodus decimo. Manifestissimum omnino est distare has inter se & ætates & professiones, nec posse nisi per incogitantiam quandam summam eas mutuò permisceri; aut ab iis qui virginitatem, aut Monasticum professionem instituunt, exigi ut ea ætate sint, qua olim viduæ, vel Diaconissæ, vel quæ solemniter ab Episcopo cum strepitu & pompa consecrabantur.

VI. Suspicari posset aliquis tamen Basilii Constitutionis tenaciores fuisse Græcos, quàm Trullani Canonis. Etenim Stephanus ille tot præliis, tot victoriis nobilitatus in defensione sacrarum Imagi-

num, cùm à puero consecratus esset Deo à parentibus, non tamen Monasterio oblatus est, nisi anno ætatis decimo-sexto : *Eum tondet Abbas, & Monachica veste induit, decimum-sextum annum vitæ jam agentem.* Surius die 28. Novem. c. 1.

VII. Narrat Gregorius Papa I. à B. Benedicto extructa primùm fuisse duodecim Monasteria, duodecimque Monachos in singulis constitutos, tum verò admissos ab eo puerulos, qui illi à parentibus instituendi ad Dei cultum commendabantur. Eorum veluti primitiæ fuere Maurus & Placidus; valdè tenelli & immaturi illi erant tunc, & tamen jam tunc penè ut Monachi habebantur : *Cœpere tunc ad eum Romanæ urbis Nobiles & Religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare.* His verbis prorsus innuitur eam insedisse parentibus voluntatem, ut filiolos Deo dicarent, professionique Monasticæ, cùm eos in Abbatum manus deponebant, includebantque Monasteriis. Testes promo Maurum ipsum Placidumque, quibus non alia splendidiora fuere ejus instituti lumina. Audiendus hic Gregorius Magnus : *E quibus Maurus junior cùm bonis polleret moribus, Magistri adjutor cœpit existere; Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos.* Ad vitam ergo Monasticam parvuli illi informabantur. Unde & mox ibidem de puerulo Monacho, qui ruina muri oppressus, à B. Benedicto redditus est vitæ : *Unum puerulum Monachum opprimens ruina contrivit.* Et infrà de alio : *Quidam puerulus Monachus, parentes suos ultra quàm deberet diligens.* Soror Benedicti Scholastica ab infantia Deo dicata fuerat : *Omnipotenti Domino ab ipso infantiæ tempore dedicata.* Diximus suprà non passum esse Gregorium, ut veste Monastica donarentur adulti, nisi in laica veste per triennium probati antè fuissent. Erat quippe tunc susceptio habitus Monastici ipsamet professio. At puerulos hos, ut quid Gregorius toties Monachos vocaret, nisi veste Monastica induti fuissent, & verè pro Monachis habiti ? *Puerulos Monachos.* Dial. 2. c. 3. Ibid. c. 11. & 33.

VIII. Fateri tamen cogor puerulos hos Monachos potuisse annum agere ætatis quartum-decimum, quæ tunc erat canonica professionis Monasticæ ætas. Ejus rei argumentum ex eodem alibi Gregorio rursus exsculpi potest. Cùm austerior esset Regula Monasteriorum in Insulis positorum, vetuit Gregorius quemquam ad ea admitti, nisi annos saltem duodeviginti natum : *Quia autem dura est in Insulis Congregatio Monachorum, etiam pueros in eisdem Monasteriis ante decem & octo annorum tempore suscipi prohibemus. Vel si qui nunc sunt, tua experientia auferat, & in Romanam urbem transmittat. Hoc & in Palmaria aliisque Insulis te per omnia volumus custodire.* L. 1. Ep. 48.

Si Gregorius tanta undique lenocinia & blandimenta captans ad leniendam vitæ Monasticæ asperitatem, finit tamen vel in his omnium durissimis Monasteriis professionem edi anno duodevigesimo : patiebatur utique anno decimo-quarto reliquis in Monasteriis, vel Romæ vel Roma procul eam fieri, ubi humanior erat disciplina. Vixdum forsan Benedicti Monasteria in Insulis excitata erant ulla. Sed & ipsa in Regula profitetur, se plurimùm studuisse delinimentis iis, quibus molliri posset Monasticæ vitæ sanctitas incorrupta ad patientiam infirmiorum. Itaque nil vetat, quin pueros admiserit à teneris unguiculis.

Si rursus idem Pontifex velari prohibet Abbatissas ante annum earum ætatis sexagesimum : *Juvenculas Abbatissas fieri vehementissimè prohibemus. Nullam igitur tua fraternitas, nisi sexagenariam virginem velari permittat, cujus ætas, hoc atque mores exegerint.* Ita ille ad Episcopum Syracusanum : nonne hinc certa & invictissima probatio duplicis & ætatis & professionis ? His adde suspiciunculam non levem, non temeratiam rarescere tunc cœpisse illam virginum ab Episcopis consecrationem, nisi ex Abbatissæ essent, reliquis anno ætatis duodecimo vel decimo-sexto virginitatem in Monasteriis plerumque sine pompa profitentibus. Sanè Abbatissæ in ordinationem Diaconissarum quodammodo succedebant. L. 3. Ep. 11.

IX. Convertenda nunc oratio ad Gallicanam Ecclesiam, ejusque consensus explorandus cum Romana, Italia & Orientali. Sanctimoniales velari prohibet nisi quadraginta annos natas Agathense Concilium : *Sanctimoniales, quamlibet vita earum, & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non velentur.* De consecrationis utique velo interpretandus est hic Canon, non de religiosæ professionis. Vocantur enim *Sanctimoniales* ante susceptum velum, de quo hìc agitur. Ætas quadraginta annorum designata est, tum in Conciliorum Canonibus, tum in Legibus Imperatorum ad Diaconissarum consecrationem. De his ergo agere Agathensis Synodus existimanda est, non universim de Monialibus. Infrà docebimus id in Gallia quoque inoleviss tunc, ut filios rudes adhuc Monasteriis offerrent addicerentque ii, quorum in potestate erat, constringerentque impuberes eo vinculo, quod dissolvi postea non posset. Non ergo Monastica ibi professio in annum quadragesimum differebatur. Vetat Aureliani Arelatensis Archiepiscopi Regula, parvulos in Monasteriorum claustra suscipi, nisi decem aut duodecim annorum ætatem assecuti sint : *Minori ætate in Monasterio non excipiantur nisi ab annis decem aut duodecim, qui & nutriri non egeant, & cavere noverint culpas.* Patitur Cæsarius in Regula, ut sexennes vel septennes puellæ in Monasteriis suscipiantur : *Et si fieri potest, aut difficilè, aut nulla unquam in Monasterio infantula parvula, nisi ab annis sex aut septem, quæ jam & litteras discere, & obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur. Nobilium filiæ sive ignobilium ad nutriendum aut docendum penitus non accipiantur.* His postremis Cæsarii verbis obstruitur Monasteriorum aditus puellis quibuscumque, Nobilibus etiam, & Magnatum natabus, ut ne enutriri posse in Monasteriis, nisi aut propria devotione, aut parentum voluntate Religioni destinarentur. Itaque priora hujus loci verba ad eas spectant, quæ offerebantur Monasteriis, ut jam tum Monachæ evaderent; & has vetat Cæsarius suscipi, nisi septennes, vel sexennes saltem. Qui Cæsarii ipsius vitam consignavit litteris, author vetustissimus, eique familiaris, Clero adscriptum fuisse ipsum memorat anno ætatis octavo, & biennio post ad Lerinense Monasterium se contulisse. Beatus Villibaldus, qui Eistethensis postea fuit Episcopus, Monasterio oblatus, innexusque est à parentibus anno ætatis quinto. Can. 19. Cap. 17. Cap. 5. L. 1. c. 1. Surius die 7. Julii.

X. Quoad Insulam Britannicam, in Compilatione Canonum Hibernorum legitur & Agathensis Canon paulò antè laudatus; sed inflexus nonnihil, & attemperatus ingenio sæculi posterioris. Postquam enim extinctus fuit Ordo Diaconissarum à Conciliis ipsis, nec aliæ jam ferè Moniales fuerunt, quam quæ in Monasteriis ab infantia Deo dicatæ fuerant : Canon hic ab origine Diaconissis regendis excusus, deflexus est ad Sanctimoniales, quæ anno duodecimo velabantur : *Sanctimoniales, quamlibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ duodecimum non velentur.* In alia compilatione Decretorum Theodori Archiepiscopi Cantuariensis leguntur hæc statuta, in quibus omnino redolet Orientalium disciplina, qua primùm imbutus fuerat Theodorus. Pueri quinto-decimo, puellæ decimo-sexto anno profiteri possunt : *Puer quindecim annorum potest se Monachum facere, puella sexdecim vel septemdecim, quæ in potestate parentum est.* Quod infrà referemus ex Beda, de filiis qui à parentibus, in lucem statim ut editi erant, Deo vovebantur, & quibus integrum postea non erat in sæculum retro labi, aut à proposito desciscere Monastico : id certè non leve suppeditabit argumentum ejus rei, cui astruendæ hic insudamus. Nempe Spicil. tom. 9. pag. 42. 62.

Cano-

Canonicam in Anglia habitam fuisse Moniallium professionem, etsi ea tunc illarum esset ætas, ut sæculum eis renuntiarent, vix cognitum haberent; tantò feliciores, quantò à cupiditatum terrenarum vinculis absolutiores essent, & ea servitute teterrima ne oculos, ne aures quidem unquam contaminassent.

XI. In Hispania per Concilium Toletanum X. fas erat utrique parenti filios filiasve vitæ addicere Monasticæ, dum annum decimum attigissent, ita ut qui pueri cum veste Monastica in publicum aliquando prodiissent, jam nequaquam possent in sæculares unquam revolvi sordes. At postquam annum decimum prætergressi sunt, tunc, ut ita dicam, emancipantur ab hoc Concilio parvuli; ut jam non in parentum potestate sit, sed in ipsorum voluntate positum, ut Monachi sint: *Parentibus* Can. 6. *sanè filios suos Religioni contradere, non amplius quàm usque ad decimum ætatis eorum annum licentia poterit esse. Postea verò, an cum voluntate parentum, an suæ devotionis sit solitarium votum, erit filiis licitum Religionis assumere cultum.* Hoc ipsum est ergo Concilii Trullani Decretum, ut annorum decem ætas & necessaria sit & sufficiens ad Monasticam Professionem. Porro tum Trullani tum Toletani sententia Concilii meritò conjicitur ea fuisse, ut anno decimo pubertas inciperet. Itaque dum impuberes essent, nec nubere poterant, nec profiteri. At tempus pubertatis non semper idem fuit, vel naturæ, vel legibus. In utroque eo Concilio placuit, ut impuberes jam non essent post elapsum annum decimum: placuit aliis, ut post duodecimum, aliis ut post decimum-quartum sextumve.

XII. Ne in naufragio quidem suo quidquam remiserat de pristino vigore suo inter Vandalorum enses Ecclesia Africana. Fulgentium perhibet Ferrandus Diaconus à Monasterio suo, ubi Abbatem agebat, in aliud se subduxisse arctioris disciplinæ, utpote Insulare, in quo tamen ab infantia complures Monachi ætatem omnem consumpserant: *In hoc* In vita Fulgent. c. 14. *Monasterio rigidi proposiți disciplina antiqua servatur, ab infantia sua plurimis usque ad decrepitam senectutem sanctissimè ibi viventibus.* Refert Ruffinus Joannem celeberrimum illum Eremi cultorem præcepisse viro nobili qui eum inviserat, ut filiolum Monasterio Monasticis instituendum virtutibus contraderet, cùm primùm septimum ætatis Vitæ Patr. L. I. c. 1. annum attigisset: *Hic nutriatur in domo tua absque ulla contaminatione gentili septem annis, quibus peractis, trade eum Monachis, erudiendum sanctis & cæleștibus disciplinis.* In Monasteriis B. Pachomii imbuebantur vitæ Monasticæ rudimentis crudi ad- Vitæ Patr. Rosv. p. 131. huc infantes, ut in Monachos adolescerent: *Infantulus quidam de ipsa Congregatione.*

CAPUT LIV. P. 3. l. 1. c. 41.

De ætate Professionis Monasticæ, & de parvulis qui in Monasteriis instituebantur, sub Imperio Caroli Magni, & stirpis ejus Regiæ.

I. In Oriente anno ætatis decimo profitebantur, quamvis ita professi testari non possent nisi decimo-quinto.

II. Ibidem discriminabatur ætas Professionis Virginum anno decimo, Consecrationis solemnis vigesimo quinto, & Ordinationis Diaconissarum quadragesimo.

III. Ecclesiæ Gallicanæ Decreta de ætate professionis & consecrationis.

IV. Argumenta alia ejusdem distinctionis.

V. Utriusque Ecclesiæ consonantiæ.

VI. Non instituebantur, ne admittebantur quidem in Monasteria, nisi quæ Religionem amplexaturæ erant.

VII. Perinde habebat in Monasteriis virorum.

VIII. Observationes aliquæ residuæ de ætate.

I. TEmperamenti aliquid cùm meditaretur Leo Sapiens Imperator, ad Canonem Trullanum, quem vexamus jamdiu, decrevit, ut qui consentaneè ad Decreta Basilii anno sextodecimo profiterentur, testari unà possent de rebus suis. At qui anno decimo juxta Trullanum statutum illigarent se Religioni, ii validè quidem id facerent, at testari omnino non possent, nisi annum ætatis quintum decimum assecuti. Si præmori eos contingeret, tum servos quidem manumitti, bonorum partes duas Monasterio addici, tertiam partem parentibus & cognatis; qui si nulli essent, rursus Monasterio: *Basilius anno decimo sexto, vel de-* Lex Const. 6. *cimo septimo, sexta Synodus anno decimo mandat suscipiendos esse. Hæc cum Patriarcha & Metropolitanis expendentes, neutram sacrarum Legum duximus contemnendam. De bonorum dispositione peculiarem sententiam pronuntiamus, ut qui sextodecimo tonderi voluerit, de rebus suis quoquo modo velit, statuere possit. Existimo enim propterea etiam magnum illum Basilium hoc tempus hujusmodi actioni tribuisse, quòd ad id legitimæ ætatis requisitio ad statuendum de rebus suis impedimento non sit. Qui verò decimo anno in Monasticæ vitæ sanctimoniam transire habeat in animo, ne is de rebus suis testandi facultatem habeat, &c.*

Profertur à Balsamone lex ista, communicato, ut In Can. 40. Synodi Trul. moris erat, consilio cum Patriarcha & Metropolitanis promulgata, & eo potissimùm notabilis, quòd non existimetur ibi Basilius in annum decimum-sextum rejecisse professionem, nisi ut qui profitebatur, ea esset ætate, qua & testari posset.

Porro idem alibi Balsamon observat, Carthaginensi Canone quidem non posse Episcopos velum Can. 12. Carth. consecrationis imponere virginibus, nisi quintum supra vigesimum annum ingressis, demptis quibusdam rerum & temporum importunitatibus, quibus id possent: at illi Canoni nil loci fuisse in Oriente, qui totus Basilii decreto & Trullano Canone regebatur. Aut si velis aliquem usum esse hujus Carthaginensis Canonis in Oriente, fateare necessum est, posse etiam Episcopos aliquos ad professionem admittere ante annum decimum: *Si autem velis præsentem Canonem valere, ut non præjudicio afficiantur Episcopi, qui propter justam causam aliquos etiam ante decennium vestiunt, nemo est qui prohibeat.*

II. Non observata est à Balsamone hoc loco illa duplicis tum ætatis tum professionis distinctio. At Zonaram ea non latuit, cùm ait virgines jam Deo sacras, postea ab Episcopo velari anno ætatis vigesimo quinto, juxta Canonem Carthaginensem; & post probationem deinde prolixiorem, cùm ad annum perveniissent quadragesimum, tum Diaconissas ordinatas fuisse: *Virgines namque olim Deo* In Can. Nicæn. 19. *dicatæ castimoniam profitebantur, quas Episcopi consecrabant, ex Synodi Carthaginensis Canone sexto. Earum ex numero opportuno tempore, cùm videlicet quadragesimum annum implevissent, Diaconissæ ordinabantur.* Tria tempora & tres diversas professiones discriminat Zonaras: *Profiteri, Consecrari, Ordinari.* Nonnisi anno quadragesimo ordinabantur, consecrabantur vigesimo quinto. Episcopus illas ordinabat, consecrabatque. Sed priùs ipsæmet professæ erant, voverantque Deo virginitatem. Sanè quæ vigesimum illum & quintum consecrationis occupabant, & antè vel metu mortis, vel raptoris, velabantur ab Episcopo, hæ satis declarabant quàm pridem suam Christo fidem obligassent. Si quæ autem ab Episcopo consecratæ fuerant, eæ probabantur antè diutiùs quàm Diaconissæ ordinarentur: quantò æquius

erat,

erat, ut poſt dicatam Deo virginitatem, periculum adhuc ſui facere, ſuamque antè experiri conſtantiam cogerentur, quàm conſecrarentur ab Epiſcopo.

III. Allegata ſunt jam à nobis Eccleſiæ Gallicanæ Decreta Africanis decerpta ex Canonibus de ætate annorum viginti quinque ad conſecrationem virginum Epiſcopalem: ſed facillimè ibi obſervari potuit, quo diſcrimine diſtaret profeſſio virginum ab earum conſecratione, & quàm diverſum utriuſque velum eſſet. Liquida ſunt verba Canonis Francofordienſis: *De virginibus quo tempore velandæ ſint, vel quibus occupationibus ante annos XXV. detinendæ, ſi neceſſitas compellit, ea quærantur, quæ in Canone ſcripta ſunt.* Occupationes illæ piiſſimæ, quibus diſtinendæ erant virgines, dum adventaret annus ætatis vigeſimus quintus conſecrationi neceſſarius, abundè produnt illas jam Deo fuiſſe devotas. Capitulare ad Theodonis villam aliquantò etiam apertius eſt: *Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur, antequam illæ eligere ſciant, quid velint: & pulſentur ſalva canonica ſententia & authoritate.* Ergo jam tum velabantur, cùm primùm delibaverant rationis & judicii radium. Id ætatis, id veli diſtabat ergo plurimùm ab ætate & velo annorum viginti quinque. De puellis his alibi agitur, cùm velari vetantur, ſicut & pueri tonderi ſine parentum conſenſu: nec enim de conſenſu parentum controverſia fieret, ſi puellæ eæ annum agerent quintum ſupra vigeſimum: *Ne pueri verò ſine voluntate parentum tonſurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum eſt.*

Cap. Aquiſ. ann. 789. c. 46.
Conc. Francof. Can. 46.
Con. Turon. II. c. 28. Capitul. an. 816. c. 26.
Conc. Francof. Can. 46.
Ann. 85. Cap. 14.
Capit. Car. Mag. l. 1. c. 115.
Ibid. L. 1. c. 104.

Solemnius quidem erat, velum quod Epiſcopus imponebat anno xxv. & velum ſimpliciter quandoque dicebatur: non expreſſo, quod ſatis intelligitur, velum eſſe conſecrationis. At perſæpè tamen diſertè id exprimebatur: ut in Capitularibus ipſis Caroli Magni: *Unde colligitur, quia juxta priorem ſanctionem virgines* xxv. *ætatis ſuæ anno ritè conſecrandæ ſunt.*

Ibid. L. 1. c. 107.

IV. Duas & ætates & profeſſiones ſcitiſſimè diſtinxit Regino. Refertur enim ab eo Canon Carthaginenſis de conſecratione virginum anno xxv. facienda, vel in Epiphania, vel in Albis Paſchalibus, vel in feſtis Apoſtolorum: *Et virgines non velentur ante* xxv. *ætatis annum, & ut Gelaſius Papa dicit, niſi in Epiphania, & in Albis Paſchalibus, & in Apoſtolorum natalitiis non ſint conſecrandæ, niſi cauſa mortis urgente.* At mox refert idem Regino Canonem Concilii Triburienſis, quo ſancitur, ut ſi virgo ante annum ætatis duodecimum injuſſu tutorum ſuorum velum induit, teneatur illud geſtare per omnem vitam, ſi id geſtaverit anno & die uno cum eorum aſſenſu, quibus ſubdita eſt: *Virgines quæ antè duodecim annos, inſciis mundiburdis ſuis ſacrum velamen capiti ſuo impoſuerint, ſi illi mundiburdi integrum diem & annum hoc tacendo conſenſerint, in ſancto propoſito permaneant.*

L. 1. c. 177. 178.
Con. Tribur. c. 24.

Erat ergo hæc profeſſio rata ante annum duodecimum, ſi modò confirmaretur aſſenſu parentum, vel tutorum, quo nec ipſo opus erat, niſi quia ante annum vigeſimum peracta fuerat. Indubium ergo eſt, ætate nubili, ſeu anno duodecimo, potuiſſe virgines continentiam profiteri, aſſumpto tum velo, quod valdè diverſum eſſet à velo conſecrationis.

Dixit hunc Canonem à Concilio Triburienſi deſumptum, quòd ejus quaſi elucidatio ſit. Audi verba ipſa Triburienſium Patrum: *Quæcumque virgo ſub patrocinio, ante annos duodecim non coacta, ſed propria voluntate ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annumque & diem, nullo repetente, velata permanſerit, ab eodem ſancto habitu non recedat. Si verò idem patronus, &c.* Itaque proprius ille eſt Canonis ſenſus, qui nec Patres, nec tutores attingit, ſed eos qui conceſſa illis libertate, Patronorum jura quædam in eas ſibi adhuc vendicabant. Sed conſtat ſemper ex hoc Canone validam fuiſſe profeſſionem, cùm puella annorum duodecim ipſamet virginum velum imponebat ſibi, quod à conſecrationis velo multis poſt annis ab Epiſcopis imponendo plurimùm differebat.

Can. 24.

V. Ita mirum in modum concinebant Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis. Illa probabat profeſſionem anno decimo factam, poteſtate Epiſcopis facta ejus procraſtinandæ: hæc anno duodecimo, ſi de puellis; decimoquarto, ſi de pueris ageretur: ſemper verò ætate nubili, inter prima pubertatis exordia, ut cæleſtium ea eſſet, quæ terrenarum ætas nuptiarum. Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha in Monaſterio olim profeſſus fuerat anno quarto decimo, ut perhibet author ejus vitæ.

VI. Obſervatum multiſque argumentis approbatum jam eſt, educari, inſtituique in Monaſteriis non potuiſſe, niſi qui ſeſe, vel quos parentes vitæ Monaſticæ devoverent. His virtutum gymnaſiis exulare jubebantur, quos ſua, vel paterna ambitio terrenis functionibus & dignitatibus deſtinabat. Novum hoc videbitur iis, quibus tam multa ſanctitatis præcepta ac documenta nova ſunt, quia dura, quia infeſta. Et tamen nullo effugio declinari poteſt vis invictiſſima Capitularis hujus Caroli Magni anno 804. *Quicumque filiam ſuam, aut neptem, aut parentem Deo omnipotenti offerre voluerit, licentiam habeat. Sin autem domi infantes ſuas nutriat, & non aliam intra Monaſteria mittere nutriendi cauſa præſumat, niſi quæ in ipſo loco firmiter in Dei ſervitio perſeverare voluerit, vel ſecundùm inſtituta ſanctorum Patrum, ſeu Canonicam authoritatem.* Hæc extrema verba capienda ſunt de Regula beati Benedicti, pro Monachis & Monialibus, *ſecundùm inſtituta ſanctorum Patrum:* vel de Regula Canonicorum, ex Canonibus decerpta pro Canonicis fœminis, *ſeu Canonicam authoritatem.* Ergo nec in Sanctimonialium, nec in Canonicarum Monaſteriis ſuſcipi, ali, inſtituique poterant puellæ, niſi ipſæ ſuo, vel parentes earum nomine pollicerentur, perſeveraturas in ſacra Religioſaque Congregatione.

Ann. 804. Cap. 6.

Et ne ad ſolas hoc quiſquam trahat puellas, de pueris adoleſcentioribus ſtatim ibidem ſimiliter ſtatuitur, etſi non intercludatur illis adhuc aditus, niſi in puellarum Monaſteria: *Omnino prohibemus ut nullus maſculum filium, aut nepotem, vel parentem ſuum, in Monaſterio puellarum ad nutriendum commendare præſumat, nec quiſquam ullum ſuſcipere audeat.* Hìc obiter adverte parentis vocem detortam jam tum fuiſſe ad proximos & cognatos quoſque deſignandos.

Ibid. c. 10.

Nec minùs dilucidum id eſt in Concilio Aquiſgranenſi anni 816. ubi poſt Canonicarum Regulam ſubjunguntur præceptiones complures ad inſtitutionem puellarum in Monaſteriis informandarum. Decerptæ ſunt pleræque omnes ex Hieronymi Epiſtola luculentiſſima ad Lætam de inſtitutione filiæ, quæ cùm infantula eſſet, jam cæleſti Agno ſe ſponſam profeſſa erat. Ita litteræ ſacræ, pſalmodia, vigiliæ, jejunia tanquam terrenis Angelis, ſummæ eis, ſolæque erant deliciæ.

L. 2. c. 32.

VII. Etſi facili conjectura quod de puellis dictum eſt, ad pueros trahatur, ut ne inter Monachos alantur, niſi Monaſticum amplexuri propoſitum: libet tamen apertiſſimam promere Capitularium authoritatem: *Ut nullus plebejus, ſive Clericus ſæcularis in Monaſterio ad habitandum recipiatur, niſi voluerit fieri Monachus.* Ex Hincmari exemplo aliud ſuppetit argumentum. Narrat enim ipſemet enutritum ſe fuiſſe in Abbatia ſancti Dionyſii à primæva infantia, ſed cum habitu Canonicorum, ut qui jam ſe tum ei Regulæ devoviſſet: *Qui in Monaſterio ubi ab ipſis rudimentis infantiæ ſub Canonico habitu educatus, &c.* In Chronico Centulenſi, ſeu ſancti Ricarii, refertur in illa florentiſſima Abbatia ali ſolitos Comitum, Ducum, Regumque liberos: ut nobiliſſimæ quæque Gallicani Imperii gentes aliquos è ſuis illi adgregatos eſſe vendita-

Addit. 1. c. 42.
Tom. 2. pag. 304. Spicil. to. 4. pag. 501.

ditarent : *In hoc Cœnobio Duces, Comites, filii Ducum, filii Comitum, filii etiam Regum educabantur; omnis sublimior dignitas quaquaversum per Regnum Francorum posita in sancti Richarii Monasterio in se parentem habere gaudebat.* Porro narratum ibidem jam fuerat inter ejus Cœnobii Abbates numeratos fuisse Principes quosdam stirpis Regiæ, & ipsos Regum patruos. Quin ipsi Abbates Comites, iidem & Præfecti regionum erant : in quo stimuli & incitamenti plus satis erat, ad perliciendas Nobilium cupiditates.

Cæterum quæ huc congesta sunt de educatione puellarum puerorumque jam inde ab infantia in Monasteriis, & de legibus Canonicis Civilibusque, ut ne ibi educarentur, nisi qui præ se ferrent in religioso proposito se perseveraturos : illa eò collimant omnia, ut invictiùs constent, quæ de ætate dicta sunt ad professionem Monasticam necessaria. Si enim non admitterentur in Monasteria, nisi quæ Monasticæ se vitæ offerrent, admitterentur autem rudes adhuc infantulæ, ea ergo ætas idonea habebatur professioni Religiosæ. Ea ex Hincmari verbis his pauciſſimis egregiè confirmabuntur : *Nivinus diffamatus de quadam Sanctimoniali, ab infantia in Monasteria Deo dicata, & à Sacerdote velata, &c.* Cùm dicitur *Deo dicata ab infantia*, prima hæc est professio puellæ duodecennis : *A Sacerdote velata*, altera hæc est professio anno ætatis vigesimo quinto.

To. 2. p. 140.

CAPUT LV. P. 4. l. 1. c. 61.

De ætate necessaria ad professionem Religiosam post annum Christi millesimum.

I. Jure Decretalium profiteri possunt Religionem pueri quidem post annum quartum decimum, puellæ post duodecimum.

II. Plures Monachorum Congregationes protrahebant professionis tempus.

III. A Pontificibus & Pontificiis Legatis præscripta est ætas aliquanto maturior ad Monasteria durioris disciplinæ.

IV. Quod fiebat imitatione Gregorii Magni.

V. Particulares hæ Constitutiones nihil obstrepebant Concilio Tridentino, annum sextum supra decimum præscribenti professionibus. De ætate suscipiendi habitus & professionis tacitæ post Tridentinum.

VI. De Novitiis ejus anni, quo reformatum est Kalendarium.

VII. Statuta Comitiorum Aurelianensium & Blesensium in Gallia.

VIII. Discrepantia ætatis necessariæ ad professionem religiosam, & ad solemnem consecrationem.

IX. Ætas Abbatissarum & Prioressarum.

I. INdubitatissimum est jure novissimo post annum Christi millesimum, ætatem annorum duodecim Monialibus, quatuordecim Monachis & necessariam & idoneam fuisse, ut earum religiosa professio convalesceret. Porro annos illos non incæptos, sed expletos esse necesse erat. Definiit jam nobis Alexander III. eum qui habitum induerat Monasticum *ante consummationem decimi quarti anni*, abjicere eum potuisse, & ad nuptias convolare. Ad Episcopum quoque Bellovacensem idem rescripsit, validam canonicamque esse professionem, si fieret vel confirmaretur post annum decimum-quartum : *Seu decimum quartum annum compleverit, cùm Religionem intravit; seu post decimum quartum annum Professionem à se prius factam ratam habuerit.* Quoad puellas, non præfinit Clemens III. nisi annos discretionis & ætatem nubilem. Sed ejus capitis Rubrica disertis verbis annum duodecimum. Bonifacius VIII. voce activa non donat Sanctimoniales nisi anno ætatis duodecimo : *Nisi duodecimum annum peregerit, & professa fuerit tacitè vel expressè.* Eandem ætatem desiderat Hibernorum Canonum Collectio : *Sanctimoniales, quamlibet vita eorum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ duodecimum non velentur.* Constitutiones Carthusianorum jam laudavimus capite superiori, super ætate Monialium hujus Ordinis : *Non profiteantur ante finitum duodecimum annum; quo finito si per annum continuum probatæ fuerint, pro professis habeantur juxta dispositionem juris communis.* Petrus de Honestis Regulæ suæ capite nono Canonicos Regulares anno demum decimo quarto profiteri jubet.

Append. Conc. Lat. III. part. 2. c. 1. & part. 3. c. 10.

Decret. Gregor. l. 3. Tit. 31. c. 8. 11. 12. Sextus l. 1. Tit. 6. c. 23.

Spicil. to. 9. pag. 42.

II. At Carthusiani Tyrones & Novitios non admittebant nisi annorum viginti, impares rati laboribus sui cœtus, & indefessæ pœnitendi curæ juniores omnes : *Pueros sive adolescentulos non recipimus, sed viros, qui juxta præceptum Domini per manum Moysi, viginti ad minus annorum, ad sacra possint bella procedere.* Potuisse tamen Capitulum Generale & Priorem Carthusiæ remittere aliquid de eo rigore, valdè suspicor.

Statu. Anti. part. 2. c. 23. Tertia Compilat. c. 8.

Prohibuit Hugo VI. Cluniacensis Abbas, ne qua in Cœnobio Marciniacensi profiteri posset nisi annos viginti egressa : *Si non ultra, tamen omnino vel usque ad vigesimum annum jam pervenerit.* Jam diximus, hoc Cœnobium viduis destinatum fuisse.

Idem statutum edidit Petrus Cluniacensis Abbas Ordini suo Cluniacensi; saltem ejus apologiam texuit, ubi non dissimulat excidium Regularis Claustralisque disciplinæ non ex alio fonte manasse, quàm ex eorum præcoce & immatura ætate, qui ad Novitiatum & ad Professionem essent admissi : *Statutum est, ut nullus etiam ex concessione futurus Monachus Regularibus usque ad viginti annos vestibus induatur. Causa instituti hujus fuit, immatura nimisque celer infantium susceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere possent, sacræ Religionis vestibus induebantur, & admixti aliis puerilibus ineptiis omnes perturbabant.* Ab Hugone, qui septimus decimus fuit Cluniacensium Abbas, novo robore auctum est illud statutum: exceptis tamen puerulis Cantoribus, quibus alii non sufficiebantur, nisi post immutationem vocis : *Nullus Regularibus vestibus infra viginti annos induatur, exceptis illis tantùm de schola apud Cluniacum, sine quibus servitium Dei fieri non consuevit. Quibus tamen nisi post immutationem vocis, alii non succedant.* Confirmata est hæc Constitutio ejusque exceptio à Gregorio IX. Bulla anni 1233. Sed anni leguntur alibi quindecim pro viginti, unde meritò suspicaremur adulteratum Bullæ textum, nisi eadem annorum quindecim ætas confirmaretur in Bulla Nicolai IV. novum vigorem addentis statutis Cluniacensibus, anno 1289. Itaque mitigatio illa fuit Ordini invecta.

Bibl. Clun. pag. 194. 364. 1459.

Ibidem. pag. 1459.

Bullar. To. 1. p. 87. 150.

III. Legatus in Angliam Cardinalis Otto anno 1238. Londini Capitulum generale congregavit omnium Abbatum Ordinis sancti Benedicti, multaque publicavit statuta, atque illud in primis, ut aditus jam non panderetur ampliùs ad professionem nisi anno ætatis vigesimo, ad Novitiatum autem undevigesimo; & post unius anni Novitiatum aut profiterentur, aut egrederentur Claustro : *Nullus ante vigesimum annum completum ad Professionem, & undevigesimum ad probationem in Monasterium de cætero admittatur.* Concilium Parisiense anni 1212. quemquam in Monasteria admitti vetuerat, nisi annum attigisset duodevigesimum. Idem statutum fuit in Concilio Oxfordiensi anni 1222. Innocentius III. vetuit ne Monachi sanctæ Trinitatis Novitios admitterent, *antequam annum videantur vicesimum compleviſſe.*

Matth. Par. Ann. 1238.

Conc. Par. Part. 2. c. 2.

Conc. Oxon. Can. 24. Anna. Cist. To. 1. p. 281.

Vetabant Constitutiones Cistercienses, ne in Monasteriis vel in Obedientiis alerentur & instituerentur

Monastic. Cist. p. 269. 316. 317.

tur pueri, nisi Monachi, vel Novitii : *Nullus puerorum doceatur litteras intra Monasteria, vel in locis Monasterii, nisi sit Monachus vel receptus in probatione Novitius, quibus tempore lectionis discere liceat*. Novitius ergo prohibetur admitti ante annos quindecim impletos : *Et notandum, quia nullum nisi post quintum decimum ætatis suæ annum in probatione ponere licet*. Capitulum Generale anni 1196. prohibuit Novitios suscipi ante annos duodeviginti : exceptis tamen Regnis Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ, & circumjacentium Provinciarum, ubi anno quintodecimo admittuntur Novitii, quòd eam prætergressis ætatem vix unquam in mentem veniat conversionis ad pietatem & ad Monasticas professiones : *In quibus locis adulti rarò veniunt ad conversionem, quibus indulgetur, ut à quindecim annis & suprà ad conversionem venientes licitè recipiant*. Constitutiones anni 1134. eundem quintum decimum annum præfixerant probationi : *Et notandum, quia nullum nisi post quindecim ætatis suæ annos in probatione nobis ponere licet*.

Martinus V. in Bulla Reformationis Franciscanorum anno 1439. vetuit ad tyrocinium annuum quemquam admitti ante completos quatuordecim annos, nec nisi post expletam probationem annuam

Bullar. To. 1. pag. 249.

professionem edi : *Nullus recipiatur ad Ordinem, nisi annum quartum decimum compleverit, etiamsi oblatus fuerit à parentibus, nisi pro scandalo evitando, foret filius militis, vel superioris dignitatis*. His ita constitutis, non injuria ambigeret quis, an Alexander Alensis satis circumspectè dixerit, anno demum ætatis decimo-octavo incipere omnes teneri lege Ecclesiastica jejunandi, quòd eam ætatem Ecclesia definierit Monasticis professionibus, ut validæ sint : *Tempus aptum jejunio est*

To. 4. q. 28. Art. 3. §. 2.

tempus XVIII. *annorum : hoc est enim tempus ordinatum ab Ecclesia ad intrandum Religionem ; quod præveniri non potest secundùm Ecclesiasticam institutionem*.

Pius V. anno 1570. Servitarum seu Servorum B. Mariæ novam disciplinæ formam refingens, statuit ut ne Novitii adsciscerentur nisi anno decimo-octavo, profiterentur autem annuo Novitiatu expleto : *Novitii etiam oblati ante duodevigesimum ætatis suæ annum completum non recipiantur, neque ante undevigesimum completum ad Professionem admittantur*.

Bull. To. 2. pag. 232.

IV. Observatum est illud à Fagnano, posteriores has Congregationes austerioris disciplinæ ad Gregorii Magni suprà relatum de Insularibus Monasteriis Decretum sese accommodasse. Ideo enim Capucinos nec Clericos ad Novitiatum admisisse, nisi completo anno septimo supra decimum, Conversos autem post decimum nonum : & hos autem & illos post impletam probationem annuam tunc demum professos esse. Pius V. in Bulla, *Illa nos*,

Fagnan. in l. 3. Decret. Par. 2. p. 4. 56.

Conventualibus Franciscanis prohibet, ne Novitios ad professionem vocent, nisi anno ætatis undevigesimo expleto, Conversos autem vigesimo quinto. Denique Clemens VIII. vetuit Conversos ad Novitiatum suscipi, nisi post annos ætatis viginti : unde nec profiteri possunt nisi vigesimo primo.

V. Declaravit sacra Congregatio Concilii Tridentini, particularibus his Constitutionibus Ordinum Monasticorum nihil officere Tridentini Concilii Decreta, quæ ante annum decimum sextum

Fagn. ibid.

vetant ratam esse professionem. Prompta & perfacilis ratio est, quòd Concilium prohibeat tantùm ætatem illam anteveniri, neminem autem cogat eo saltem anno profiteri, neminem prohibeat protrahere tempus professionis. Cùm Regulares molestè ferrent Bullam Pii V. quæ in annum XVIII. prolatabat susceptionem Novitiorum, censuit sacra Congregatio temperamenti aliquid adhiberi debere.

Quæ hactenus præstructa sunt omnia, ea mirè confirmant adprobantque temperamentum illud Concilii Tridentini, quo in usum revocatum est antiquissimum sancti Basilii institutum, ut cassæ irritæque essent Professiones omnes ante expletum sextum decimum ætatis annum. De sola Professione ibi agitur. Nam in Tridentino nihil prorsus definitur de ætate & tempore suscipiendi habitus Monastici, etiam quoad Moniales, de quibus alicubi subobscurè loquitur. Sed eo loco perpenso, & excusso Concilio toto, Congregatio sacra Cardinalium declaravit, posse pueros puellasque Monasticam induere vestem, qua volent ætate, nec hinc Concilii Decretis quidquam offici. Id verò de expressa Professione intelligi decet.

Sess. 25. c. 15.

Sess. 25. c. 17.

Nam Professio tacita, quæ nequaquam à Concilio abolita est, & quæ fit gestato per annum integrum Monastico habitu, Professis & Novitiis communi, post annum decimum sextum expletum : hæc, inquam, professio fieri non potest nisi post expletum annum ætatis decimum septimum, ut à sacra Congregatione determinatum est. Inde est, quòd quibus in Monasteriis non fit professio expressa nisi adultiori ætate, ne tacita quidem fieri possit, nisi unius anni interlapso curriculo post tempus expressæ. Denique Professio tacita, quæ fit suscepta veste propria Professorum, post Tridentinum Concilium fieri potest post impletum annum ætatis decimum sextum.

Fagn. in L. 3. Decr. Par. 2. c. 2. 3. 4.

Barbosa De Offic. Episc. Part. 3. allegat. 101.

Addam & illud quod à Congregatione Concilii anno 1580. pronuntiatum fuit, si virgo annorum duodecim matrimonio elocata religionem profiteri vellet, sponsum ejus cogendum ut toto quadriennio eam sustineret, donec professionem emisisset. Eam rationem in Concilio Tridentino Granatensis Archiepiscopus premebat, si Cardinali Palavicino fidem adjiciamus, ne differretur professio ad annos duodeviginti, ut contendebant non pauci. Tum enim sexennium totum suspendenda fuissent sponsi vota. Pragensis Archiepiscopus alia pugnabat ratione, quòd qui Monastica initiantur Religione juniores, & pestilentia vitiorum sæculi nedum afflati, illis feliciùs cederent omnia in religiosi stadii decursu. His aliisque ejusmodi rationibus adducti sunt Tridentini Patres, ut mediam illam insisterent viam.

Hist. Conc. Trid. l. 24. c. 6.

VI. Cùm verò Gregorius XIII. in recudenda nova Calendarii Romani forma decem amputasset dies anno 1582. quòd annus probationis totidem mancus fuisset diebus, hinc complurimæ Professiones irritæ declaratæ sunt : ut strictissimè Tridentino Concilio mos gereretur, quod annuum absolutè desiderat Novitiatum.

Fagn. in L. 3. Decret. Par. 2. p. 32.

VII. Ubi se Henricus VIII. Angliæ Rex detestando flagitio Caput esse promulgavit Ecclesiæ Anglicanæ, Monasteria & reformare & visitare adgressus est. Functus est munere ut par erat eo fungi Ecclesiæ & pietatis adversarium infensissimum. Ejecit omnes Claustris, qui necdum viginti quatuor annorum ætatem attigerant, reliquis discedendi copiam fecit. Mera illa fuit obreptio, cùm Gallorum Rex Christianissimus & verissimè Catholicus Articulo XIX. Edicti Aurelianensis, adolescentes prohibuit profiteri ante annum ætatis vigesimum quintum ; adolescentulas autem ante annos viginti : addito si eum annum occuparent, & maturiùs profiterentur, fore ut postea & hæreditatem cernere & testari possent, in gratiam quorum vellent proximorum, non Monasterii, *non obstante professione, jurisque rigore, vel consuetudine contraria*.

Spond. ann. 1535. n. 16.

Adverte hìc autem, 1. nihildum tunc à Tridentinis Patribus ea quidem de re constitutum fuisse, cùm Aurelianense Edictum prodiit. 2. Hoc Edicto non rescindi professiones ante eam ætatem editas. Quin immo validas agnosci, & declarari tantùm, Professos Professasve hujusmodi posse adhuc adire hæreditates & testari, ne parentes tutoresque urgeant adolescentulos ad temerè & inconsideratè profitendum. 3. Si jubet Edictum ut hæredes scribi possint hi Professi, eo in integrum restituitur Jus Civile, Canonicumque, per quod non licet exhære-

Ann. 1560.

hæredari Christum, exhæredatis iis qui se illi dicaverunt. 4. Non ita proclive est illam alteram Edicti partem tueri, qua vetantur Professi quidquam legare Monasteriis suis, sed cognatis tantùm. 5. Denique hoc Aurelianensis Edicti statutum revocatum abrogatumque postea prorsus fuit Edicto Blesensi, quo promulgata sunt de ætate Professionis Monasticæ Decreta ipsissima, quæ sunt Tridentinæ Synodi. Plus utique momenti fuit in Blesensi, quàm in Aurelianensi Edicto, quod publicatum fuerat nomine Regis impuberis, pestilentissima hæreticorum factione circumventi, à qua non magnoperè abhorrere tum Cancellarium plerique suspicabantur.

Act. 18.

VIII. Enixi quidem nonnulli sunt, hunc articulum Aurelianensis Edicti purgare, & obumbrare authoritate Concilii Canonisque Carthaginensis, quo vetabantur velari virgines ante annum xxv. At ii sanè non satis intellexerant, qui ejus Canonis sensus esset, & quod discrimen ætatis duplicis, quæ duplici responderet Professioni: Ætas annorum duodecim idonea semper fuit in Ecclesia Latina ad religiosam professionem, ad Concilium usque Tridentinum, cui ætas placuit annorum sexdecim completorum. At longè diversa semper habita est ætas consecrationis virginum, quæ solemnior erat virginitatis professio. Petrus Damiani hanc non nescivit viginti quinque annorum necessitatem, ad Virginum consecrationem: *Ipsas Virgines, quas nisi in præcipuis festivitatibus & post viginti quinque annos ætatis consecrari minimè licet.* Quo tamen ipso in Opusculo agnoscit ab illis retractari non posse votum, quod earum parentes nuncupassent de iis Religioni implicandis, quandiu impuberes sunt: nec recantari posse ab iis votum simplex virginitatis, quod ipsæ emisissent. Protuli suprà Carthusiensium Constitutiones, quæ anno duodecimo fieri posse virginum sui Ordinis professiones declarabant, ad consecrationes autem earum annos xxv. requirebant.

To. 3. Opusc. 16. c. 5. 6. 7.

Pontificale Romanum ponens fieri professionem, vel anno duodecimo jure Decretalium, vel decimo sexto post Tridentinum: edicit ut Episcopus virgines consecraturus, hinc ordiatur, *An annum vigesimum quintum compleverint?* Idem Pontificale agens de Benedictione Abbatissarum, discrimen interponit inter eas, quæ antè simpliciter professæ Sanctimoniales fuerant, & eas quæ jam velatæ, jam consecratæ ab Episcopo, supra reliquas Monia-les assurrexerant: *Si prius dum erat Monialis, non fuit velata, Pontifex surgit, & benedicit velum, &c. Si vero Abbatissa prius velata fuit, omittuntur prædicta.*

T. de Bened. & Consecr. Virgin.

Tit. de benedict. Abbatissæ.

IX. Beatus Antoninus cùm discriminasset diligentissimè velum ætatemque tum consecrationis Virginum, tum Professionis Religiosæ: *Primum est velum professionis, quod datur fœminis duodecimo anno completo, & hoc velum portant in Religionibus omnes professæ. Secundum est velum consecrationis, quod datur anno vigesimo quinto ætatis, &c.* additoque jam exoleviſſe consuetudinem expectandi anni vigesimi quinti, quamvis ita jus præciperet: *Consuetudo habet, ut etiam ante tempus dictæ ætatis fiat*: accedit postea ad velum Ordinationis, quo Diaconissæ ordinandæ tegebantur, quibus & contrectandum porrigebat Episcopus Breviarium Horarum Canonicarum, ut potestatem illis conferret incipiendarum Horarum Canonicarum, & recitandæ homiliæ: *Confertur ei aliqua benedictio, ex qua accipit officium inchoandi horas in Choro, & legere Homiliam, quod aliàs non licet. Unde & ab Episcopo datur ei Breviarium ad tangendum, ubi sunt Homiliæ de Evangelio in Matutinis.* Denique addit Antoninus exoleviſſe jam consuetudinem expectandæ ætatis annorum quadraginta ad ordinandas Diaconissas & viginti quinque ad consecrandas virgines: *Et hoc adhuc servatur, & fit post consecrationem earum in eodem officio. Missæ; sed non consuevit dari aliquod velum in hoc, sed nec etiam illa ætas, ut sit quadragenaria, expectatur; sed in communi consuetudine est, ut cum consecratur, quæ consecratio, seu velatio etiam fit ante vigesimum quintum annum communiter, post consecrationem ordinatur.* Accedit denique sanctissimus Archiepiscopus ad Abbatissas, quas ait suo jam ævo, non expectata sexaginta annorum ætate, anno trigesimo impleto benedici.

Summæ par. 3. Tit. 2. n. 2.

Cùm residuus jam nusquam ferè sit usus consecrationis Virginum, una supereſt Abbatissarum benedictio, quæ adumbratam ejus aliquam nobis repræsentet imaginem. Velum reapse benedicit Episcopus, quo mox caput obnubunt, & sponso nubunt & consecrantur Virgines. Ita consecratio Virginum implicatur quodammodo benedictioni Abbatissarum. Hinc ex Canonicis Regulis provectior quoque debet esse ætas Abbatissarum, & Priorissarum, quam Sanctimonialium. Bonifacius VIII. triginta non amplius annos præscripserat: *Nec in Abbatissam aut Priorissam, ubi per Priorissam Monasterium gubernatur, de cætero eligatur aliqua, nisi trigesimum annum compleverit.* Concilium Tridentinum convenienter antiquis Canonibus quadraginta desiderat: *Abbatissa & Priorissa, & quocumque alio nomine Præfecta, vel Præpositа appelletur, eligatur non minor annis quadraginta.* Urgente gravi necessitate anno trigesimo eligi permittitur. Concilia Mediolanense & Turonense anni 1583. id Decretum innovavere. Anni porro illi quadraginta expleti sint necesse est; ut verba ipsa sonant: *Non minor quadraginta annis.*

In Sexto. L. 1. Tit. 6. c. 43.

Sess. 25. c. 7. Par. 3. c. 4. Can. 17. Fagn. l. 1. Decr. Par. 2. pag. 48.

De Impuberibus utriusque sexus, quos propria voluntas, vel paterna devotio Monasteriis dicabat.

CAPUT LVI. P. 2. l. 1. c. 45.

De pueris quos parentes Monasticæ vitæ consecrabant, necdum puberes, necdum sui conscios, per priora octo sæcula.

I. Concilia Hispaniæ resilire non sinunt à proposito Monastico adultos, quos parvulos mater paterque Monasticæ vitæ dicavit.

II. Quibus rationum momentis eò adducti sint Episcopi.

III. IV. V. Perinde habebat de iis, quos parentes Clericatui mancipabant.

VI. VII. Idem usus in Gallia & Italia pervagatissimus.

VIII. IX. Ei mori patrocinabantur beati Benedicti Regula, Regulæque aliæ.

X. In Anglia non aliter res habebat.

XI. In Oriente ex adverso Basilius & Ecclesia Græca consensum puerorum necessariò accedere debere senserunt.

XII. Idem sensit Augustinus.

XIII. Et Leo Papa I. Itaque antiquior Latina Ecclesia Græca consentiebat, prioribus quidem sæculis.

XIV. Medio ævo accommodavit se Conciliis Toletanis.

XV. XVI. Sæculo tandem duodecimo iterum Græcæ consentire cœpit, & priori se suæ reddidit sententiæ & consuetudini.

XVII. Quæ rationes hinc & inde militent, contrariasque approbent variis temporibus & locis consuetudines.

XVIII. Item-

XVIII. Itemque diverſas ætates profeſſionis Religioſæ.

XIX. Cautiones neceſſariæ, nequid hinc exculpatur, quod præſentis ſæculi moribus officiat.

I. QUos parens alteruter ab utero recentes, quandoque necdum natos Monaſticis dicaverat inſtitutis, fuere Eccleſiæ, fuere ſæcula, ubi reſilire non poſſent, cùm poſtea adoleviſſent, nec ſæcularis ſe in vitæ fluctus demergere. Expreſſiſſimum eſt in eam rem Concilium X. Toletanum, quo edicitur, ut ſi alterutrius ſexus liberos parens alteruter vitæ Monaſticæ devoverit, & ſi ſemel tonſuram veſtemque geſtarint Monaſticam, quacumque id demum ætate contigerit; ne ampliùs eam poſſint abjicere, coganturque in tam laudabili inſtituto vitæ curſum exigere: *Ideoque ſi in qualibet minori ætate vel Religionis tonſuram, vel Religioni debitam veſtem in utroque ſexu filiis unus aut ambo parentes dederint, certè aut nolentibus, aut neſcientibus ſeſe ſuſceptam, non mox viſam in filiis abdicaverint, ſed vel coram ſe, vel coram Eccleſia palamque in conventu eoſdem filios talia habere permiſerint, ad ſæcularem reverti habitum ipſis filiis quandoque non licebit; ſed convicti quòd tonſuram vel religioſam veſtem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum habitumque revocentur, & ſub ſtrenua diſtrictione hujuſmodi obſervantiæ inſervire cogantur.* Itaque ſive præcepiſſent parentes ipſi liberos devovere Deo, ſive parvulos adhuc religioſa veſte indui paſſi eſſent, nec prohibuiſſent, pro ea quam Moyſes in ſacris Litteris faciebat poteſtate: neceſſariò deinceps in propoſito ſanctitatis perſeverare pueri hi adigebantur. Certè hoc Concilio iſta parentum poteſtas anno natorum decimo arctatur: eum enim ætatis annum prætervecti, jam ſui compotes erunt parvuli, nec niſi ſua ipſorum propria voluntate Deo poterunt vitæque Monaſticæ devoveri. Can. 6.

II. Exemplo parvulorum qui baptiſmo initiantur, pugnaverant antè Hiſpani Epiſcopi. Tinguntur enim parvuli, non aſſentientes, ac ne conſcii quidem plerumque quibus interim conſtringuntur vinculis, ſervandæ non Monaſticæ, ſed Chriſtianæ Religionis, beatis quidem illis, ſed arctiſſimis, & non levia onera ingerentibus, denique à quibus deinceps diſcedere nunquam liceat. Eo rurſus exemplo utebantur Epiſcopi Toletanæ Synodi VIII. ut aliquid ſolatii & levamenti adferrent iis, qui ineluctabili neceſſitate aliqua coacti fuerant ſacros Ordines ſubire, à quibus abſolvi deinceps nunquam poſſent, nec à Clericalis vitæ jugo, dum vita ſuppeteret: *Id ſibi rationabiliter dari noverint in objectu quod ſacroſancti baptiſmatis inappretiabile donum eſt ſemper, & ſæpè non ſolum nolentibus, verùm etiam, quod majus eſt, neſcientibus impertitur, ſed hoc à nullo penitus prophanari permittitur, &c. Si majores impune non deſerunt, quod parvuli vel neſciendo vel nolendo percipiunt, quantò magis non convenit violare, quod pro mortis aut pœnarum evadenda pernicie, occulta Dei diſpenſatione dignoſcitur obveniſſe?* Paria utique erant hujus exempli momenta in pueros eos, quos voluntas parentum, & Chriſtianæ primò Religioni, & poſtea Monaſticæ implicuerat diſciplinæ. Eſt quippe Chriſtianæ etiam Religionis, perinde ut Monaſticæ jugum vehementer grave, niſi illud ſuave faciat charitas, & cæleſtis gratia, qua perinde allevatur utrumque & demulcetur. Continentiæ quidem perpetuæ compedes nemini injicit baptiſmus, omnibus injicit Monaſticum propoſitum. At quot quantique opibus & nobilitate florentiſſimi, irruentibus olim populorum turbis, & manum injicientibus Epiſcopis, ad Epiſcopatum, ad Presbyteratum rapiebantur, inviti ordinabantur & repugnantes, & frangebantur tandem ut vellent reliquum vitæ curſum continentiæ ſacerdotiique muneri dicare? Eo quoque exemplo deliniebat Auguſtinus illos, qui conjugati cùm eſſent, cogebantur tamen longè maximam vitæ partem cœlibes vivere, vel propter ægritudines conjugum juges, vel inevitabili abſentia, vel variis & improviſis eventis. Non ſpoliat quidem nos baptiſmus terrenis poſſeſſionibus. At quis neſcit legitima authoritate munitos fuiſſe parentes, ut eas liberis vel decurtarent, aut accumularent, aut temperarent ad eum modum, qui pietati & ſaluti eorum eſſet conſentaneus? Denique ſi Lege Romana parenti fas erat natos vendere, nec ſemel vendere: eccur non potuerit Chriſtiana lex parentes ea armare poteſtate, qua valeant liberos ejus ſervituti mancipare, cujus Reges ipſi ſervi ſunt, & cui ſervire verè regnare eſt? Can. 7.

III. Hæc, ut reor, conſiderabant Toletani IV. Concilii Patres, cùm definiebant peræquè irrevocabilem eſſe profeſſionem Monaſticam, ſive propria devotione quis, ſive paterna voluntate irretitus ea eſſet: *Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus, & omnem ad ſæculum interdicimus regreſſum.* Et alio rurſus Canone: *Non aliter & hi qui detonſi à parentibus fuerint, aut ſponte ſua amiſſis parentibus ſe ipſos Religioni devoverunt, & poſtea habitum ſæcularem ſumpſerunt, hi à Sacerdote comprehenſi, ad cultum Religionis acta priùs pœnitentia revocentur.* Can. 49. Can. 55.

IV. Conſentaneum porro in primis eſt his de Monaſtica profeſſione decretis præluxiſſe & præluſiſſe ea, quæ de Clericali in eundem prorſus modum ſtatuerant. Jamdiu enim antè Concilii Toletani II. ſtatuto firmatum fuerat, ut ſi impuberes pueri Clero à parentibus dicarentur, Clericatum abdicare ipſi quidem nunquam poſſent, ſed anno ætatis decimo octavo eis optio daretur eligendi vel conjugii, quo fieret ut totum vitæ ſtadium decurrerent in inferiorum Ordinum functionibus: vel cœlibatus, quo via ipſis complanaretur ad ſacros Ordines, & ad ſummas quaſque Dignitates: *De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis Clericatus officio manciparit, ſtatuimus obſervandum, ut mox cùm detonſi, vel Lectorum miniſterio contraditi fuerint, in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopali præſentia à Præpoſito ſibi debeant erudiri.* Can. 1.

V. Poſſet non injuria in mentem venire, Hiſpanienſem Eccleſiam minùs ſemper propitiam, quandoque & ſubinfeſtam fuiſſe videri hominum libertati. Ideo enim & Concilio Toletano XII. ſancitum eſt, ut ſi quos repentina vis morbi privaſſet ſenſu & poteſtate petendæ pœnitentiæ, iis interim tonſura & veſtis pœnitentium collata fuiſſet, recuperata poſt corporis & mentis integritate, certiſſimè aſtringerentur ſubeundis omnibus pœnitentiæ canonicæ laboribus: *Unde ſicut baptiſmum quod neſcientibus parvulis ſine ulla contentione, in fide tantùm proximorum accipitur; ita & pœnitentiæ donum quod neſcientibus illabitur, abſque ulla repugnantia inviolabiliter hi qui illud exceperint, obſervabunt, &c. Tonſura venerabile ſignum, habitumque Religionis, &c.* Denique annua ſuſpenſione mulctat ea Synodus Epiſcopos qui pœnitentiam non petentibus inflixerint: & nihilo tamen minùs eos, quibus vel ſic inflicta fuerit, cogit inexorabili quadam neceſſitate functionibus ejus & macerationibus omnibus ſubjici. Can. 2.

VI. Ergo in Galliam traducenda diſputatio, quæ patria ipſa libertatis eſt. Concilium Aurelianenſe V. Toletanis Legibus Synodiſque ſe accommodans, confitetur puellas Religioſæ profeſſioni illigari, vel propria, vel parentum voluntate: *Quæcumque puellæ ſeu propria voluntate Monaſterium expetunt, ſeu à parentibus offeruntur.* Nec minùs apertè Concilium Matiſconenſe I. declarat, quàm neceſſariò in Monaſteriis perſeverent puellæ, quæ vel ſua ſponte, vel parentum voluntate iis tenera ætate oblatæ fuerint: *Si qua puella voluntariè, aut parentibus ſuis rogantibus, Religionem profeſſa* Can. 19. Can. 12.

fessa, vel benedictionem fuerit consecuta, & postea ad conjugium aut illecebras sæculi transgredi præsumpserit, usque ad exitum cum ipso qui se hujusmodi consortio miscuerit, communione privetur.

Cùm Sanctimonialis Agnes nomine Claustro exiliisset semel, iterumque resilire tentaret, idem decretum ibidem innovatum est: *De puellis, quæ se divinis cultibus aut parentum aut sua voluntate dicaverunt.* Apertissima sunt hæc argumenta, nec minùs tamen dilucida sunt, quæ Gregorius Papa II. rescripsit ad Bonifacii Archiepiscopi Moguntini interrogationes, ad Gallicanæ & Germanicæ Ecclesiæ temperandam disciplinam: *Addidisti, quod si pater vel mater filium vel filiam intra septa Monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, utrum liceat eis postquam pubertatis impleverint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino devitamus, quia nefas est, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur.*

Can. 19.

Gregor. II. Epist. 9. alias 14.

VII. Usitatissimam eam fuisse in Galliis consuetudinem author est Gregorius Turonensis, ut infantulos suos Monasteriis parentes offerrent, immaculatas corpore & mente hostias Deo offerendas: *Mulier quædam filium suum unicum ad hoc Monasterium adducens, Abbati tradidit erudiendum, videlicet ut factus Clericus sanctis manciparetur officiis, &c.* Paulò post vocatur *parvulus, infantulus.* Et alibi: *Puerulus unus ex familia Ecclesiæ, &c. Puerum humiliatis capillis Monasterio cessimus.*

De Gloria Martyr. l. 1. c. 76.

De gloria Confess. c. 12.

VIII. Nec necesse est diutiùs Italiæ immorari, cùm Gregorius II. Papa difficultatem diluerit omnem. Addam unum modò ex Regula B. Benedicti caput, ubi mos ritusque describitur, quo offerebatur Monasterio à parentibus filiolus, Deoque devovebatur. Ut in baptismo enim, ita & hìc petebant parentes, quod petere infantes necdum poterant, mappaque Altaris manum pueruli involvebant: quasi jam hinc auspicarentur ejus ad aras immolationem: *Si quis fortè de Nobilibus filium Deo suum offert in Monasterio, si ipse puer minori ætate, parentes ejus faciant petitionem, quam suprà diximus. Et cum oblatione ipsam petitionem & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic eum offerant.* Subjiciuntur monita quæ parentibus inculcabantur, ne quid usquam pueris his clam largirentur, quo abduci & alienari possent à sanctissimo proposito, & terrenis rursum innecti cupiditatibus. At ne verbum quidem unum facit B. Benedictus, quid facto opus esset, si rationis ac libertatis lucem nacti aliquando adolescentes, Claustris egredi, & sæculi se vanissimis oblectamentis immergere cuperent. Silet de eo Regula, quòd hi tunc sanctioris propositi desertores nihil prorsus à cæteris Apostatis differrent, de quibus alibi Regula.

Cap. 59.

IX. Benedicti autem Regulæ cæteræ omnes adprimè consentiunt. Regula Isidori, ut legitur in Concordia Regularum, & apud Gratianum, ita se habet: *Quicumque à parentibus propriis in Monasterio fuerit delegatus, noverit se ibi perpetuò permansurum. Nam Anna Samuel puerum natum & ablactatum Deo pietate qua voverat, obtulit, qui in Monasterio Templi, quo à matre fuerat functus, permansit, & ubi constitutus est, deservivit.* Regula Magistri ulteriùs provehitur. Satius enim & conducibilius existimat, ut parentes offerant ipsimet filios suos, quàm si filii semet ipsi offerrent: *Votum filii convertentis exquiratur à parentibus, ut ab ipsis potius videantur devoveri vel offeri, qui eum genuerunt.* Sed sacramenti sanctissimis vinculis constringuntur parentes, ut ne quid usquam daturos se polliceantur, his liberis suis, ut tantò certiùs illi in proposito perseverare compellantur: *Ita ut jure jurando per sacrosancta Evangelia promittatis, ei ulterius de vestra substantia patrimonii nihil habere, ut firmiter jam perseverans in Domino, sciens se de sæculo nihil sperare, cùm se à vobis & ab eo viderit alienum, solummodo superna desideret.*

X. In Anglia Rex Osuvi, ut cælesti muniretur præsidio adversùs infestissimum sibi Merciorum Regem, perpetuæ virginati dicavit filiolam uno non amplius anno natam, votique reus post reportatam insignem victoriam, stetit promissis, puellamque Monasterio inclusit, ubi diutissimè discipula, disciplinis mox iisdem cæteras diu imbuit Moniales, donec anno ætatis sexagesimo in immortalis Sponsi sinu obdormivit: *Vovit si victor existeret, filiam suam Domino sacra virginitate dicandam offerre, simulque duodecim possessiones prædiorum ad construenda Monasteria donare, &c. Pro collata victoria gratias referens, dedit filiam suam Elfledam, quæ vixdum unius anni ætatem impleverat, perpetua ei virginitate consecrandam, &c. Intravit filia Deo dicanda Monasterium, &c.*

Beda. l. 5. c. 24.

XI. Ambigi tamen utcunque posset, an æquè in Anglia, ut in aliis Provinciis, de quibus hactenus, adigerentur hi adolescentuli ad religiosissimam votorum observantiam, quibus non sua, sed parentum voluntas eos devinxisset. Dubitandi ratio non levis petitur ex ultimo Capite Capitularium Theodori Archiepiscopi Cantuariensis, qui videri potest humanitate Orientalium condulcasse quodammodo austeritatem Latinorum, ad quos ex Oriente profectus, & apud quos summas dignitates consecutus erat: *Basilius judicavit pueris licentiam nubere ante sexdecim annos, si abstinere non potuerint, quamvis Monachi fuissent.* Sanè cùm Basilius professiones affixerit anno ætatis sexto vel septimo supra decimum, nequaquam irrevocabiles censuit eas, quæ ante illam ætatem fierent. Sed quorsum conjecturæ? Cùm disertè Basilius in Regulis prolixiùs disputatis suscipi quidem jubeat utriusque sexus infantes in diversis Monasterii ædibus, alique & institui ab infantia, sive se ipsi, sive eos parentes Monasticæ vitæ offerant: sed vetet eos cæteris permisceri jam professis, vel ipsosmet ad professionem admitti, ante hanc annorum sexdecim maturiorem ætatem, qua suo jam ipsi se judicio consilioque agant regantque: *Quo sanè tempore admittenda est virginitatis professio, tanquam firma jam, & ejusmodi, quæ à proprio consilio judicioque proficiscatur, ratione jam probè adulta.* Si verò post diutinum hoc tyrocinium, sua illos non urgeat voluntas ad ineundam Evangelicæ perfectionis viam, permitti sibi, dimittique jubentur: *Qui verò vitam cum virginitatis professione suscipere nolit, is tanquam qui res Domini accurare solicitè non possit, ipsis iisdem testibus adhibitis dimittitur.* Testes adhibet Basilius eos ipsos cùm dimittuntur adolescentuli, qui affuerant cùm admitterentur à parentibus oblati: *Qui sub parentibus sunt, eos ab ipsis ad nos adductos, multis adhibitis testibus recipiamus.* In Regulis autem brevioribus vult quidem sanctus Pater, ut suscipiantur pueruli, quos parentes offerent; sed ea lege ut non antè legitima & rata habeatur eorum professio, quàm ad eam venerint ætatem, quam leges conjugiis præscribebant: *Firma tamen tunc erit professio virginitatis, ex quo adulta jam ætas esse cœperit, & ea quæ solet nuptiis apta deputari.*

Spicil. to. 9. pag. 62.

Regulæ fusius disput. inter. 15.

XII. Ad hanc sanè Ecclesiæ Græcæ disciplinam revocavit se tandem Latina prorsus Ecclesia, ut infrà docebimus; vel ut aptiùs loquar, ipsa se sibi reddidit. Nam antiquissimus hic fuerat usus Latinorum, ut testatum facit Augustinus, pueris permittendæ optionis, ut sua se sponte agerent, appellerentque animum, vel ad sæculi, vel ad Cleri, vel ad Cœnobiorum vitam amplectendam: cùm ea mirabili varietate Deus gratiæ suæ dona alia aliis largiatur: *Quid mirum si Pater communem filium nolebat hujus vitæ sustentaculis à matre nudari, igno-*

Epist. 199.

ignorans quid in grandiuscula ætate sectaturus esset, Monachine professionem, an Ecclesiasticum ministerium, an conjugalis necessitatis vinculum. Quamvis enim ad meliora excitandi & erudiendi sint filii Sanctorum, unusquisque tamen donum habet à Deo, alius sic, alius autem sic.

Ex hoc si fari licet tam mirto unanimique consensu ejus, qui Græcorum Augustinus, ejus qui & Latinorum Basilius, non immeritò dici potest, facilè intelligitur, prioribus illis sæculis, eam doctrinam, eam ubique consuetudinem obtinuisse, ut sua cuique libertas permitteretur, permitteretur & ipsi Spiritui sancto, de quo Paulus, *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*: ut non parentum, sed suo maximè nutu vitæ institutum, quod magis adlubesceret, adolescentuli complecterentur. De Asella quidem memorat Hieronymus, vix egressam annum decimum Deo consecratam fuisse. At non ait eam, vel invitam, vel inconsultam, vel alieno magis quàm suo impulsu dicatam cœlesti virginum sponso fuisse: *Adhuc infantiæ involuta pannis, & vix annum decimum ætatis excedens, honore futuræ beatitudinis consecrata est.* Illa ipsa decem annorum ætas, vel jam nubilis, vel nubili finitima erat. Agit alibi idem Hieronymus in Epistolis ad Lætam, ad Marcellam, ad Gaudentium, aliisque, de puellulis quæ in Monasteriis educabantur ab ipsis cunabulis in spem religiosæ professionis: sed nusquam ait prohibitas se sæculari reddere vitæ, si adultiores ita cuperent. Similiter interpretandus est Theodoretus in Historia Religiosa, ubi de seipso testatum facit impleviſse se parentum piam voluntatem, qui eum necdum in lucem editum justitiæ Soli Christo & Patri luminum devoverant. Nulla ibi necessitatis, nulla coactionis umbra.

Cap. 13. Et Ep. 8.

XIII. His adde Leonis Papæ decretum tam dilucidum, tam peremptorium, ut jam dubitandi locus non superſit ullus, quin prioribus illis sæculis Latina Ecclesia Græcæ omnino consentiret, & integrum cuique faceret etiam adolescentulorum, vel servare simpliciter mandata, & ita in vitam ingredi sempiternam, vel Evangelicorum Consiliorum observatione eminentiores quasdam jam hinc excitare sibi sedes in cæleſti Regno: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes &c.* Huic Evangelicæ regulæ attemperavit Leo hæc sua Decreta: *Propositum Monachi proprio arbitrio, aut voluntate susceptum, deseri non potest absque peccato, &c. Puellæ quæ non coactæ Parentum imperio, sed spontaneo judicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur.* Hæc Leo ad Rusticum Narbonensem Episcopum. Verisimillimum est hos Galliæ mores fuisse sæculo quinto, & eum germanum esse sensum Gallicanorum Canonum suprà laudatorum, ubi professio Monialium tum revocari non posse pronunciabatur, ubi plures annos in Monasteriis versatæ fuerant. Cùm enim tenera admodum ætate in Cœnobia admitterentur, nonnisi post annos aliquot ibi propria libertate consumptos professæ habebantur, & quidem libera ac spontanea professione: immaturæ ætatis decursu toto imputando parentum magis, quàm ipsarum pietati.

Epist. 92. c. 12. 13.

XIV. Tam infesta Decreto Leonis Papæ consuetudo in reliquum Occidentem irrepere & propagari non potuit, nisi ex Conciliis Toletanis, adeo ut & in ipsa Ecclesiæ Romanæ decreta inserpserit usque ad duodecimum sæculum. Gregorius II. suprà impuberibus omnibus, qui à Parentibus oblati fuissent, facultatem abstulit resiliendi. Alexander III. pari constantia definit, immutabilem esse professionem, sive à parentibus oblati parvuli, sive post annum decimum quartum professi sunt: *Si à parentibus fuerit oblatus, seu decimum quartum annum compleverit, cum religionem intravit, eum ad eandem, vel ad aliam redire compellas.* In Decreto quod mox sequitur, Clemens III. eandem confirmat observantiam, desinente sæculo duodecimo. Profert enim Canonem de quo suprà, Concilii Toletani IV. & cùm sibi objectasset Decretum Leonis Papæ paulò suprà relatum, contendit trahi illud debere ad puellas nubiles, quæ jam in parentum potestate non sunt, quòd earum tunc & ratio, & libertas ejusmodi jam sit, quæ & facem præferre eis possit, & gressus regere: *Nec obloquitur quod de sancti Leonis Papæ constitutione per contrarium sensum assumitur, ut puellæ quæ coactæ Parentum imperio virginitatis habitum susceperunt, ipsum possint sine prævaricatione deserere. Cùm de ea possit intelligi, quæ in ætate nubili noscitur constituta. Tunc enim quia liberum arbitrium habet in electione propositi, parentum sequi non cogitur voluntatem.*

Extra. De Regularib. C. Significatum.

Ibidem. C. Cùm virum. Antiq. Coll. 2. l. 3. Tit. 8. c. 1.

XV. Fato suo functus est Clemens III. anno Christi 1191. In Petri sedem ei successit Cælestinus III. & octo plus minus annis Pontificatum obtinuit. Veri ergo simile non est, Cælestinum III. consuetudini tot jam sæculis inolitæ, & à præcessore vehementer approbatæ derogatum voluisse. Et ejus tamen Capite ibidem proximo depromitur Decretum prorsus contrarium, cui & accommodatus est postea hodiernus usus, quo rescinduntur professiones minorum omnes, seu vis allata fuerit, seu ab alterutro parente oblati fuerint; præter mediæ quidem ætatis consuetudinem, sed convenienter omnino priorum Ecclesiæ sæculorum moribus. En ipsa Decreti verba: *Intimamus quod si dictus puer ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, si ad hoc ipsum induci nequiverit, non est compellendus. Quia tunc liberum erit sibi eum dimittere, & bona paterna quæ ipsi rectè successione proveniunt, postulare.* Probabile cum primis est authorem hujus decreti Pontificem ea persuasione occupatum fuisse, puerum de quo agebatur, decem saltem, vel forsan etiam quatuordecim annos natum fuisse, cùm illum parens Monastico obligavit instituto: atque adeo juxta mediæ etiam ætatis leges moresque, potuisse illum paternæ in eo quidem refragari voluntati. Ita suadet contextus ipse totius Epistolæ Pontificiæ in Antiquas Collectiones relatus; & idem rursus conjici potest ex eo quòd decem post hebdomadibus, à Patre & à Monasterio discesserit, & debitæ sibi successionis cœperit jura repetere.

Ibid. c. 5.

C. Cum simus. Extra. De Regularibus.

XVI. Huic tamen Decreto innixus est usus posterior, mediæ ætatis consuetudine oblitterata illa quidem, sed redintegrata priorum quinque sæculorum & antiquissimorum Patrum disciplina Pontificumque. Eo non minuta, sed ad sapientiæ & mediocritatis regulas temperata est patria potestas, & restituta primæva digniras adolescentium rationi, libertatique nativæ, cui penè ante exorrum suum fræna priùs injiciebantur, & vincula. Non unum id exemplum est rei miræ, & verissimæ tamen: novas & meliusculas quandoque consuetudines superstrui decretis truncatis, & in alienos quodammodo sensus detortis.

Hallier. De sacris elect. pag. 361.

XVII. Porro si consuetudinum adversa fronte pugnantium, nunc huic, nunc illi suffragari visi sumus in disputationis totius hujus contextu, non ea tamen fuit sententiæ, non judicii inconstantia: sicuti nec Ecclesia nisi per summum nefas insimulari potest, non sibi constare, cùm aliis aliisque temporibus & locis consuetudines approbat & sectatur capitaliter adversas. Sempiterna ipsa Dei sapientia in Scripturis suis præcepta non semel alia aliis mutavit; & ita authoritatem conciliavit Ecclesiæ suæ, vel in Conciliis generalibus, vel in moribus receptissimis, nova identidem Edicta promulganti, & novis remediis vel novos vel inveteratos morbos curanti. Non semper juvenes ratione & consilio suo utuntur consentaneè ad æternæ Legis præscripta, cui servire ea demum vera libertas est: ideo vel

ipsis

ipsis aliquando compendiosissimum fuit, ut paterno magis judicio imperioque regerentur, quàm suo; & ad eum cumulum boni coarctarentur, quò vix unquam ipsi aspirassent. Ea potestate non semper tam piè usi sunt parentes, quàm videri voluerunt: avaritiæ persæpè incitamento magis, quàm religionis impulsu filios devoverunt: æquum itaque tunc fuit ea illos spoliari facultate, quæ tardiùs & ægrè forsan illis concessa fuerat. 2. Non necessitas quandoque magis, quàm felicitas cogit ad bonum aut certè felix necessitas. Quod enim primò cogi & vi expugnari videtur bonum, assuetudine dulcescit: suave fit quod amarum erat: non potest non & vehementissimè postea & libentissimè amari beata illa necessitas. Hoc ex fonte manabat mediæ ætatis disciplina. Sunt porro ex adverso alii, quorum animus coactione exasperatur magis magisque: & quos necessitas non ad virtutem trahit, sed allicit ad simulationem. Hinc justæ extiterunt causæ prioribus posterioribusque Ecclesiæ sæculis, ut rationi & libertati juvenum exorienti primùm, mox adolescenti assurgerent, indulgerent, & magnoperè caverent, ne quid illi crearent molestiæ, ne naturæ & Deo repugnare viderentur. 3. Prioribus sæculis videbatur quibusdam, ne baptismi quidem vinculis illigandos esse parvulos, nisi intelligentes quid fieret, & assentientes. Eo ergo tempore ne veniebat quidem in mentem eorum, quibus diversa etiam insederat sententia, pueros omnium inscios, aut minùs libentes implicari Monasticis institutionibus. Aliquanto post tempore consultius meritò visum est, tantò meliùs, quantò maturiùs subjici homines suavissimo Christi per baptismum jugo. Itaque tum cœptum est tingi vulgò parvulos ab utero recentes, vel non multò post. Non multò etiam post cœpit à quibusdam, parvulis nescientibus quidem, nedum assentientibus, alia imponi sarcina, paulò gravior illa quidem Monasticæ professionis, sed quæ & ipsa tum assuetudine, ut solet, allevaretur, tum charitate, quæ pondus ipsamet est, quo anima non deorsum deprimitur, sed sursum extollitur, & ad cœlum rapitur. Denique interjici postea visum est debere discrimen ingens inter jugum tam necessariò ferendum, quàm necessaria salus est: & jugum tam lubentibus conducibile, quàm illibentibus mortifetum simulatoribusque, nequaquam autem omnibus necessarium. Hinc usuvenit, ut baptismus semper parvulis impartiretur, Monastica verò professio servaretur volentibus. 4. Præsto fuit Isaac, ut divinæ libaret se voluntati, cujus interpres unus & executor parens Samuel maternæ obsecutus est voluntati, quæ ipsum ante exortum suum Templo mancipaverat. Moyses impuberum vota rata jussit esse, si à parentibus confirmarentur. His in exemplis satis est præsidii ad mediæ ætatis Canones moresque vendicandos & à suspicionibus & à calumniis. Sed non satis est, ut necessitatis vinculum aliquod hinc cudatur, quo mores iidem semper obtineant.

XVIII. Ad hanc eandem trutinam expendendæ sunt mutationes suprà enucleatæ, circa ætatem professionum Monasticarum. Viduas & Diaconissas non admittebat Paulus nisi annorum sexaginta. Sæculo quinto senescente admissæ sunt annorum quadraginta. Concilia Carthaginensia velum consecrationis contulere anno vigesimo-quinto. Placuit Diaconissas aboleri, & Abbatissas earum loco successisse insinuabat Gregorius Magnus, cùm earum ad annum sexagesimum ordinationem differebat, quæ ad quadragesimum postea revocata est à Conciliis. Virgines sacras ad professionem susceperat Basilius anno ætatis decimo-sexto: Trullana & Toletana Synodi anno decimo eas admisere: denique Concilii Tridentini Patres ad Basilii temperatissimum Decretum universam Ecclesiam perpulere. Hæ vicissitudines non à levitate, non ab inconstantia profectæ sunt ea, quæ omnibus hominibus, immo & Imperiis omnibus innata est: sed ab inexcogitabili Dei sapientia & charitate, quæ ita se Ecclesiamque suam inflexit ad cujusque sæculi necessitates, & ad cujusque proclivitates gentis; ut ex semper in Ecclesia maximè semper vigerent leges, quæ hominum saluti & utilitati essent accommodatissimæ.

XIX. Ne ex his verò quæ hoc capite disputata sunt, aliquid sibi patrocinii sperent affulgere posse inhumani illi parentes, si qui nunc Monasteriis filios quandoque intrudunt invitos. Accommodabant se olim parentes moribus Ecclesiæ; ergo & nunc Ecclesiæ moribus serviendum est, & tantò impensiùs iis serviendum est, quantò ii nunc & primigeniæ Christi Ecclesiæ, & naturali æquitati magis consentiunt. Cùm duriorem illam disciplinam approbabat in Conciliis suis Ecclesia, Spiritus sancti suavitas utique aliqua existimanda est infudisse se filiis, ut non illibentes parentibus *compellentibus intrare* obsequerentur. Nulla hujusmodi spes residua est, cùm Ecclesia ipsa ab eodem Spiritu sancto impulsa vim illam jam ut importunam detestetur. Si id sibi quisque sumat, ut non sæculi sui legibus moribusque vivat, sed quibus volet priscorum sæculorum, actum est de pace publica. Ne ea quidem quæ Deus olim ipse sub priori Lege præceperat, innovari fas est, postquam legitima authoritate antiquata sunt. An impune quisquis volet, reducet Canones antiquos, recentiorum Conciliorum statutis obductos? Denique in minores tantùm & impuberes ea potestate abutebantur tum parentes: nihil istiusmodi unquam tentarunt in eos qui pubertatem essent assecuti. Cùm ergo nunc ne validè quidem possit quisquam profiteri Religionem, nisi pubertatem prætergressus: nihil verendum nobis est, ne parentes priscis illis Canonibus & exemplis quasi jure suo abutantur.

CAPUT LVII. P. 3. l. 1. c. 42.

De impuberibus pueris, quos Parentes Religiosæ vitæ dicabant sub imperio Caroli Magni.

I. Jam inde à tempore Caroli Magni cœptum est minùs probari, si pueruli illibentes Religioso proposito illigarentur.

II. Quo loco res fuerint sub Ludovico Pio.

III. Quæ horum puerorum tunc institutio.

IV. Sub Carolo Calvo rursus antiqui mores invaluere, ut offerrentur Cœnobiis pueruli, & perseverare cogerentur.

V. Novis argumentis evincitur, revixisse priscam inclementiam, cogendi pueros, in Clero, vel in Claustro, cui addicti fuerant, ut consenescerent.

I. COepta est mitigari sub Carolo Magno inhumanitas quædam prior, qua parentes Clero, vel Cœnobiis filiolos obtrudebant, etiam renitentes, etiam adempta spe & facultate resiliendi. Concilium Moguntinum anni 813. eos qui in antecessum his compedibus innexi fuerant, absolvere non potuit: at cavit in posterum, ne his nexibus adamantinis obligarentur pueri, nisi ætate à Canonibus præfixa, & impetrato ipsorum assensu: *De Clericis verò hoc statuimus, ut hi qui hactenus inventi sunt, sive in Canonico, sive in Monachico ordine, tonsurati sine eorum voluntate, si liberi sunt, ut ita permaneant: & deinceps cavendum, ut nullus tondeatur, sine legitima ætate, & spontanea voluntate, vel cum licentia domini sui.* Ad Clericos æquè, atque ad Monachos hoc statutum se porrigit. Id enim sonant hæc verba, *sive in Canonico, sive in Monachico ordine.* Itaque jam cogi non poterant in Clero, vel in Claustro perseverare, si eos vel non as- Ann. 813. Can. 23.

sentientes, vel ante annos discretionis parentes in ea vincula conjecissent.

Clementiæ Caroli Magni imputandum utique videtur hoc durioris disciplinæ delinimentum. Paucis enim ante hoc Concilium annis Breviculum ille scripserat graviorum quarundam rerum, de quibus cum Episcopis & Abbatibus seriò sibi consultandum proposuerat: *Brevis Capitulorum, quibus fideles nostros Episcopos & Abbates alloqui volumus, & commonere.* In iis erat & hoc caput, quo de hìc agimus, & permagni intererat Episcopos & Abbates consuli, vel interrogari, quo tandem consilio, aut fructu tantoperè studerent amplificando ultra modum suorum vel Clericorum numero, vel Monachorum: ex quo fiebat, ut inconsideratissimè pueruli in Clerum & Monasteria intruderentur complurimi: *In quo Canonum, vel in cujus sancti Patris Regula constitutum sit, ut inventus quislibet aut Clericus, aut Monachus fiat? Aut ubi Christus præcepisset, vel quis Apostolus prædicasset, ut de nolentibus, & invitis, & vilibus personis congregatio fieret in Ecclesia, vel Canonicorum, vel Monachorum?* Ut quomodocumque Imperatoris voto satisfieret, Concilium Cabilonense anno 813. pœnis subjecit Canonicis Episcopos & Abbates, qui cuniculis & arte grassarentur, ut suas in Congregationes allicerent eos, quorum magis inhiabant pecuniis, quàm animarum saluti: *Quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt.* Nil vetat in his & parvulos intelligi.

Ann. 811. Cap. 10. Ann. 813. Cap. 7.

II. Fateri tamen cogimur, Capitulare Ludovici Pii, videri professionem puerorum puellarumque à voluntate parentum religare: *Ne pueri sine voluntate parentum tonsurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum est.* Sed reponi potest, ibi supponi liberum consensum parvulorum, ætate ea qua sint rationis compotes, & sui, quamvis vel tum dum minores sunt, voluntas parentum dominetur.

Ann. 816. Cap. 20.

Aut certè dicendus erit Pius Imperator hoc Edicto parentibus non concedere nisi facultatem offerendi liberos vel Clericali, vel Monasticæ professioni, nequaquam adempta pueris potestate, vel abrumpendi hæc vincula, vel illis se strictiùs implicandi, cùm suo se plenè agent judicio arbitrioque. Quæ interpretatio eo verior certiorque videri potest, quo consonantior est statuto Comitiorum generalium Abbatum universi regni, quæ proximo post anno celebrata sunt apud Aquisgranum, scilicet anno 817. Accipe statutum, quo adscritur quidem parentibus jus ac potestas offerendi liberos Monasteriis, cum aliqua patrimonii portione, at ea addita cautione, ut id firmaret puer, cùm idoneam attigisset ætatem: *Ut puerum pater, aut mater tempore oblationis offerant altari, & petitionem pro eo coram laicis testibus faciant, quam tempore intelligibili ipse puer confirmet.*

Ann. 817. Cap. 36.

III. Non constabat omnino, quam se in partem inclinatura esset puerorum voluntas; sed interim tamen plerisque Regulæ institutionibus, macerationibusque subjiciebantur. Carne interdicebantur, nisi labaret valetudo: *Ut infantes oblati carnem nonnisi causa infirmitatis manducent.* Quo rursum corroboratur, quod suprà fusè probatum est, non ali solitos in Monasteriis, nisi parvulos professioni Religiosæ destinatos: *Ut schola in Monasterio non habeatur, nisi eorum qui oblati sunt.*

Ibid. c. 17. Ibid. c. 45.

IV. Unum ex liberis suis Carolus Calvus ad aras obtulerat, Carlomannum nomine, Cleri functionibus mancipandum. Per gradus omnes ad Diaconatus verticem is evectus est: sed eas postea turbas excivit & dissensiones in Regno, ut parum sinceram ejus ad Clerum vocationem jure multi ominati sint. Audi ut ejus ad Altare oblationem narret Hincmarus: *Karlomannus à patre sacro Altari oblatus religiosis divini servitii obsequiis mancipandus, ac in Clericum tonsus.* Stephanus VI. Pontifex Romanus Basilio Imperatori per Epistolas gratulatus est, quòd unum è filiis Clericatui obtulisset: *Cùm verò audiverimus, quod ex semine tuo filium ad sacerdotium dedicasses, magno hac de causa repleti sumus gaudio.* Verùm hic Basilii filius, nomine Stephanus, Constantinopolitana Patriarchali Sede postea auctus, sanctimonia & innocentia vitæ præcelluit, cùm Karlomanni improbitas desperatissima eò tandem patrem impulerit, ut oculos ei juberet exculpi. Hinc non injuria forsan suspicaberis, tantum ortum esse discriminis, quòd Karlomanno vis allata fuerat. Ita enim Annales Metenses: *Carlomannus cùm esset puerulus, jussu patris attonsus Clericus effectus est. Deinde procedenti tempore ad Diaconatus officium, quamvis invitus atque coactus, in præsentia genitoris ordinatus est, &c.*

Tom. 2. pag. 211.

Du Chesne Tom. 3. pag. 213.

Jam ergo minimè mirum est priscam revixisse consuetudinem, cogendorum ad perseverantiam parvulorum, sive in Cœnobio, sive in Clero, cui oblati fuerant à parentibus. Si enim Reges, qui auspicati ipsi erant eam oblitterare consuetudinem, eam revehebant, retinebantque: eo exemplo credere par est cæteros omnes ad hoc ipsum pertractos fuisse.

V. Diximus jam strictim aliquid de Capitulari Ludovici Pii anni 817. n. 2. ubi vetantur pueri semel detonsi, aut puellæ semel velatæ, tonsuram velumque abdicare, nisi quando invitis parentibus minores id passi sunt: *Si quis puerum invitis parentibus totonderit, aut puellam velaverit, &c. Illi potestatem habeant capitis sui, ut in tali habitu permaneant, qualis eis complacuerit.* His adde Concilium Tullense ad Saponarias anno 859. in quo Attoni Virodunensi Episcopo crimini datum est, quòd olim à Monasterio defeciviſſet, cui oblatus primùm fuerat: *Quod oblatione regulari, unde petitio ibidem est præsentata, in Monasterio sancti Germani Autisiodorensium extiterit, & contra regulas Ecclesiasticas inde discedens, minùs provisè, quàm sacra authoritas doceat, ad Ordinem Episcopalem pervenerit.* In his sanè hæret aqua, nec video satis quis sit hinc exitus. Unde & fateri cogor, eam quam restaurare conatus fuerat Carolus Magnus disciplinam, & vacillasse semper, & brevi corruisse. Manifestè profectò Vormacience Concilium ex mediæ hujus ætatis ingenio vetuit, ne dilabi amplius è Monasteriis sinerentur, quos illis impuberes obtulisset parens, alteruter: *Si pater, vel mater filium filiamve intra septa Monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari, &c. Non liceat eis susceptum habitum unquam deserere; sed convicti quod tonsuram, aut Religiosam vestem aliquando habuerint, in Religionis cultu, velint nolint, permanere cogantur.*

Capitular. L. 4. c. 3.

Can. 7.

CAPUT LVIII. *P. 4. l. 1. c. 63.*

De pueris, qui in Monasteriis offerebantur Deo, & ibi alebantur, post annum Christi millesimum.

I. Utriusque sexus impuberes in Monasteriis alebantur, non modò ut ad sanctitatem instituerentur, sed etiam ut Monachi, vel Moniales fierent.

II. Obstrepebant plerumque hæc juvenum agmina quieti & silentio claustrorum.

III. Hinc excludebantur, quibus non esset voluntas amplectendæ Religionis Monasticæ.

IV. Quare nunc fiat Novitiatus in veste Religiosa.

V. An post Concilium Tridentinum indui possint veste Monastica puellæ nondum duodennes, ad parentum preces.

VI. Ma-

VI. Maximè si illæ renitantur.

VII. Varia statuta posteriorum Conciliorum circa puellas, quæ in Monasteriis aluntur.

VIII. Cistercienſium Constitutiones super ea re.

I. QUàm certum est in Monasteriis semper fuisse scolas impuberum utriusque sexus: tam simile veri est in solam spem Monasticæ professionis hanc eis institutionem accuratam fuisse. Tria Lanfrancus facit genera religiosarum fœminarum in Monasteriis. Aliæ quippe Moniales erant professæ, aliæ ad Altaria à parentibus oblatæ, aliæ denique quæ probarentur, an satis in
Epist. 32. proposito constantes futuræ essent: *Quæ verò nec professæ, nec oblatæ sunt, ad præsens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtiliùs inquirantur.*

II. Erant & in Monachorum claustris catervæ puerorum, litteris & pietati incumbentium, sed pro ætatis ingenio petulantium plerumque & tumultuosorum, quorum adeo strepitu & intemperiis silentium otiumque suum sacrum interturbari vehementer aliquando dolebant sanctissimi quique Monachi. Cùm ad Montem Cassinum profectus esset Petrus Damiani, illud præ cæteris commendavit ejus Cœnobii decus, quòd nulla ibi tumultuaretur schola adolescentium, sed aut senes sapientiæ canitie venerandos, aut viros charitatis virtutumque omnium robore vitia sæcularia debellantes vidisset, nonnullos juniores, claustralis
tron. ann. 963. n. 4. disciplinæ semper adversarios: *Hoc fateor mihi non mediocriter placuit, quòd ibi scholas puerorum, qui sæpè rigorem sanctitatis enervant, non inveni: sed omnes, aut senes, cum quibus nobilis vir sedebat in portis Ecclesiæ, aut juvenili decore lætantes, qui ut filii Prophetarum, &c. Vicere malignum, &c.*

III. In his adolescentulorum turbis erant fortasse, qui Monastico ab instituto abhorrerent. Hinc illæ adversus eos querelæ. Nec nos fugit Hildeberti Epistola, qua contestatur puellam, quæ Monasterio credita fuerat, ut pietate imbueretur, abduci inde ad nuptias potuisse: *Puellam de Monasterio Sanctimonialium abstractam, quam maturioris doctrinæ causa, sacris commixtam virginibus ad virum egredi Pater dictavit.* Sed neminem quoque fugere debet Synodus Bajocensis anni 1300. ubi præceptum est Monasteriis, ut *pueri & puellæ, qui ibidem solent nutriri & instrui, penitus expellantur.* Speciali Bulla approbavit Innocentius IV. anno 1253. Regulam Monialium sanctæ Claræ, qua edicitur, ut modesta induantur veste puellæ, quæ in earum Monasteriis educantur, attondeantur eis crines, suo denique tempore profiteantur, nec ullæ præterea admittantur: *Juvenculæ in Monasterio receptæ infra tempus ætatis legitimæ tondeantur in rotundum, & deposito habitu sæculari, induantur panno religioso, sicut visum fuerit Abbatissæ. Cùm verò ad ætatem legitimam venerint, indutæ juxta formam aliarum, faciant professionem suam. Nulla vobiscum residentiam faciat in Monasterio, nisi recepta fuerit juxta formam vestræ professionis.*

Epist. 42.

Cap. 92.

Bulla. 12. Innoc. IV.

IV. Succurrit animo hinc pullulascere potuisse illam consuetudinem novam, dandæ novitiis ipsis vestis Monasticæ; cùm ea donarentur oblati à parentibus pueri; donarentur eadem, aut valdè simili, puellæ quæcumque in Monasteriis alebantur. Cùm enim exuendæ essent pretiosis & sæcularibus indumentis, inanem mundi pompam præ se ferentibus, non tantùm ut profiterentur, sed etiam ad ponendum tyrocinium, utque in Monasterio versarentur: expeditius forsan compluribus visum est, simul & semel religiosam illis vestem concedere, aut non multùm dissimilem.

Spicil. to. 4. pag. 115. 116. 175. Antiquarum Cluniaci consuetudinum Compilator, aliam suggerit ejusdem rei rationem. Advertit enim plurimas ibi simul fuisse Novitiorum classes. Conſuebant eò enim Clerici, Laicique sine Monastica veste. Ventitabant & Monachi ex Prioralibus & Obedientiis, ut Cluniaci profiterentur, seu ut novam professionem ederent Abbati Cluniacensi. Diximus suprà peculiarem eam fuisse ejus loci consuetudinem, ut alibi susceptis, Cluniaci tamen professionem ederent. Placuit forsan ut Novitiorum omnium una esset forma communis, una vestis Monastica. Affirmat etiam idem Consarcinator statim Novitiorum veste amictos fuisse pueros, qui offerebantur.

V. Inquirunt Canonistæ, an post Tridentinum etiam fas sit, religiosa veste induere puellas ante annum ætatis duodecimum, quæ Monasteriis offeruntur Religiosæ professioni. Respondent autem Fagnan. L. 3. Par. 2. pag. 51. posse, & ex ipsis Concilii verbis res in aperto est; ibi enim jubetur Episcopus bis explorare liberum earum consensum, quæ post annum ætatis duodecimum vestem induunt Monasticam, nempè ante habitus sacri susceptionem, & ante professionem: Sess. 25. c. 17. sed earum quæ vestem illam ante annum duodecimum indutæ sunt, semel tantùm, nempè ante professionem. Fruſtrà enim ante annum duodecimum earum consensus exploraretur. Id quoque Medina, qui ei Sessioni affuit, testatum facit Concilio placuisse; à quo propterea derogatum non est Decretali, *Cùm virum*, *De Regularibus*: nec Decretis à Gratiano relatis, de potestate parentum ad offerendos Ordini Monastico pueros. 20. q. 1. c. 2. 4. &c.

Elicit & aliud Fagnanus ejusdem rei argumentum ex alio proximo Tridentini Capite: ubi intentatur excommunicationis jaculum iis, qui puellas & quascumque demum fœminas coegerint ingredi in claustra, & veste ibi Monastica indui, *præterquam in casibus à Jure expressis*. Atqui nec juri, nec usui recepto consentit, ut contrudantur mulieres in claustra ad eluenda ibi flagitia pœnitentiæ lacrymis & laboribus. Immo & à sacra Congregatione declaratum est, non posse Episcopum permittere mulieribus conjugatis in causa adulterii, vel in causis conjugii ipsius, ut in Monasteria secederent, cùm excommunicatio & à Concilio & à Pontificibus in eas decernatur, quæ illuc ingrediuntur. Denique cùm prohibuerit Concilium, ne permitteret Episcopus sæcularibus personis ingredi Monasteria, nisi ubi causæ sunt necessariæ: declaratum est à sacra Congregatione, eas necessarias causas dici, quæ ad Monasterium, non ad personas sæculares spectarent. Unus ergo supereſt casus, ubi jus permittat cogi ad religiosæ vestis susceptionem; nempè puellas ante duodecimum, pueros ante decimum quartum annum à parentibus vitæ Monasticæ consecratos. Addit denique Fagnanus moris esse, ut licentia postuletur à Congregatione Episcoporum & Regularium, induendarum vestibus Monasticis puellarum ante annum duodecimum, idque ab ea, & re multùm librata, & ratò concedi. Sess. 25. c. 18. Fagnan. Ibid. & pag. 135 Sess. 25. c. 5.

VI. Non paulò gravior ingruit difficultas, cùm pueri reluctantur respuuntque veste illa indui Monastica. Unde & tunc ferè assentiuntur Canonistæ, non posse parentes vi agere, quantumvis impuberes & rudes adhuc sint pueri. Iisdem tamen rationibus locus est, & expressa est Clementis III. Decretalis, *Cum virum*, *De Regularibus*, ubi ait de puellis solis nubilibus capi debere Decretum Leonis I. ubi pronunciatur abjici posse vestem Monasticam à puellis, quæ ad eum induendum coactæ fuerant à parentibus, quòd pleno tunc rationis lumine & voluntatis imperio puellæ utantur, nec teneantur se prorsus permittere parentum voluntati: *Nec obloquitur quod Leonis Papæ constitutione per contrarium sensum sumitur, ut puellæ, quæ coactæ parentum imperio virginitatis habitum susceperunt, ipsum possint sine prævaricatione deserere. Cùm de ea rectè possit intelligi quæ in ætate nubili noscitur constituta. Tunc enim quia liberum habet arbitrium, in electione propositi sequi parentum non cogitur voluntatem.*

VII. Ante verò quàm altiùs immergamus nos in minorum causam, qui à Parentibus, vel Tutoribus dicabantur Monasteriis, congerenda hìc sunt ea, quæ de parvulis in Monasterio alendis supersunt dicenda. Præcipiuntur Moniales in Concilio Cameracensi anni 1565. sanctissimis institutis imbuere eas puellas, quarum ex assensu Episcoporum curam in se recipiunt, juxta placita Concilii Tridentini : *Quas de consensu Episcopi, aut Superioris visitatoris juxta Tridentini Concilii Decretum, educandas & formandas susceperint.* Concilium I. Mediolanense anni 1565. edixit, ut puellæ, quæ tunc in Monasteriis enutriebantur, elapso anno ejicerentur, nisi professionis Monasticæ adesset voluntas, nec deesset idonea indoles : *Post annum è Monasterio exire cogantur, nisi omnibus iis præditæ, quæ ad suscipiendam Religionem requiruntur, Monachalem vestem sumere voluerint.* In posterum ne ullæ admitterentur, nisi licentia Episcopi, scriptis consignata, vel Superioris Regularis, vel Metropolitani : à quibus id non concederetur, nisi iis, quarum educatio nulli prorsus posset commendari, & quæ nec decennio minores essent, nec ultra annos quindecim provectæ; denique quæ essent semel egressæ, ne regredi possent ampliùs, nisi ut Moniales fierent.

Tit. 18 c. 13.

Cap. 11.

Ex his omnibus clarè emicat Seminaria hæc ab origine fuisse, ut juniores puellæ ad religiosam vitam præpararentur; à qua tamen lege primaria deflexum est non alio magis incitamento, quàm Christianæ sapientiæ & charitatis, ut defecatissimæ pietatis semina in eas derivarentur, à quibus Christianus orbis nova & Christiana semper prole frequentandus erat. Ideo hæc Synodus, æquè ut Turonensis anni 1583. & Aquilejensis anni 1596. vestium modestiam & totius supellectilis fœmineæ sobrietatem eandem illis propemodùm ac Monialibus indicunt.

Can. 17. Can. 19.

VIII. Constitutiones Cistercienses anni 1134. prohibebant in Monasteriis alendos admitti pueros, nisi Novitiatum inire vellent, & annos quindecim natì essent : *Nullus puerorum doceatur litteras intra Monasterium, vel in locis Monasterii, nisi sit Monachus, vel receptus in probatione Novitius, &c.*

Annales Cisterc. tom. 1. p. 181.

CAPUT LIX. P. 4. l. 1. c. 64.

De pueris quos parentes immaturos implicabant Monasticæ professioni, ante annum duodecimum, vel decimum quartum.

I. Post Concilium Tridentinum in potestate adhuc parentum est liberos utriusque sexus offerre Monasteriis, & Monastico induere habitu ante annum duodecimum, vel decimum quartum.

II. Usque ad annum millesimum ducentesimum, non poterant parvuli à parentibus Deo oblati, sæculo se rursum immergere. Probationes ejus rei.

III. IV. Probationes aliæ ex Bernardo, & ex Pontificibus.

V. Cœlestinus III. omnium primus primigeniam restituit parvulis libertatem, paterno non cedendi imperio, vel voto, nisi & ipsis adlubescat.

VI. Exempla varia hujus in Disciplina mutationis.

VII. Perstitit tamen mos parentum offerendi liberos, liberorum etiam, ut plurimum obsequendi voluntati parentum, non tamen semper, non necessariò.

VIII. Summatim de hujus disciplinæ vicissitudinibus.

I. DIctum est capite superiori de potestate parentum, à Tridentino Concilio nihil debilitata, filios ante annum quartum decimum, filias ante duodecimum conjiciendi in Monasteria, & Religionis vestibus induendi. At ne verbo quidem attigi professionem ab eis eliciendam. Sepositа est in hoc caput ea quæstio. Ubi aperiemus primò etiam post annum millesimum, & jure novo Decretalium sartam tectamque servasse Parentes eam in liberos potestatem de qua supra in liberos: Tum ad illud accedemus, quo ex fonte fluxerit maximè hæc mutatio morum legumque sacrarum.

II. Petrus Damiani post laudatos Toletanos Canones, fixum illud statumque esse pronunciat, pueros à parentibus vitæ Monasticæ devotos, addictosque, jam non posse ampliùs in sæculum divertere : *Esto ut qui à Parentibus offeruntur, ita permaneant; nam de tam perspicuis sanctorum Patrum dictis ambigere, quid est aliud quàm micantium astrorum globis oppositum, apertis oculis nihil videre?*

par. 3. Opus. 16. c. 5.

Lanfrancus Epistola superiùs relata in eundem ordinem contulit puellas professas, & à parentibus oblatas : easque diligenter ab aliis discrevit, quæ tum probantur, tum semet ipsæ probant. In ea verò coacervatione, quæ illi tribuitur Decretorum Ordinis sancti Benedicti, ritus exhibetur, quo pueri ad Altare offerebantur inter Missarum solemnia, ad Offertorium, hostiam & calicem infuso vino manibus gestantes, & manibus postea mappa Altaris circumvolutis : tum verò cogebantur parentes polliceri, nihil unquam rei, aut peculii esse daturos, *unde quod absit perire possint*. Denique ubi majores evaserant, solemni more profitebantur.

Epist. 32.

Cap. 17.

Petrus de Honestis in Clericorum Regula quam scripsit circa annum 1100. jubet suscipi parvulos à parentibus oblatos, tertio, aut quarto post ablactationem anno : *Post tres itaque, vel quatuor ablactationis annos, si sic parvus offertur, Clericus effectus, ab omnibus diligatur ut filius.* Post annum decimum quartum puerorum consensus omnino necessarius habebatur, cùm illos offerebant parentes : *Post annos verò quatuordecim non potest pater eum offerre, nisi filius voluerit.* Sed id ætatis puer potest non expectato patris assensu, Monachum se, aut Clericum profiteri : *Hujus enim ætatis hominibus, invitis quoque parentibus licitum est, habitum Religionis suscipere quem elegerint.*

Can. 9.

Anno Christi 1096. Canonici Regulares Capituli Cadurcensis cum Guasberto de Castro novo pepigere nescio quid, & convenit illis præ cæteris, ut filiorum ille unum aliquem offerret ante annum ejus ætatis decimum, quo Canonicus fieret Regularis : *Hoc tenore, & conventientia, ut det nobis filium unicum ex duobus, quos priùs illi genuit uxor sua, ut fiat Canonicus Regularis in Ecclesia nostra, &c. Concessio verò pueri fiat usque ad expletionem decem annorum, &c.* Eodem Spicilegii Tomo plura ejusmodi occurrent exempla, oblatorum à parentibus Capitulo liberorum, cum terris agrisque nonnullis, quæ eorum tanquam portio & hæreditas esset.

Spicil. to. 1. pag. 361.

Goffridus Vindocinensis Abbas Toletani IV. Concilii Canonem illum laudat : *Monachum aut paterna donatio, aut spontanea devotio facit; quidquid horum fuerit, alligatum tenebit* : tanquam qui vigeat adhuc, & in usu sit. Guibertus Abbas dolet Monasteriorum vicem, quorum collapsæ disciplinæ causa refundebatur in hos maximè oblatorum puerorum greges, qui nunquam postea pietatis eo fervore æstuarent, quo ii qui sæculi nequitia fatigati, in tutam se conjiciunt Monasteriorum stationem : *Ab illis potissimum detinebantur Ecclesiæ, qui in eisdem parentum devotione contraditi, ab ineunte nutriebantur ætate.*

L. 3. Ep. 15.

De vita sua L. 1. c. 8.

Multa quoque Ordericus Vitalis coacervat ejusdem rei exempla. Militis ille meminit, qui Monasterio filium obtulit cum Ecclesia, quam dotalem

cum

cum uxore acceperat, filia fundatoris. Item ejus qui anno ætatis nono oblatus est. Ejus quoque qui anno quinto consecratus est Deo. Uterque eruditionis fama postea floruit. Ordericus ipse semet à parente narrat Monastico Ordini oblatum fuisse anno ætatis undecimo, nec refragari ausum: *Paternis votis tenellus puer obviare non præsumpsit &c. Undecimo ætatis meæ anno ad Monachatum susceptus sum, &c.*

[a] Anno 1059. Histor. Norman. pag. 479. 480. 490. 924. An. 1065.

III. Robertus ille de quo tam multis agitur in beati Bernardi vita, Ordini Cluniacensi à parentibus oblatus fuerat: at cùm in paternis ædibus hospitaretur, vehementer postea urgere cœpit, ut in Cistercien sem potius admitteretur Ordinem, unde & Bernardus eum abduxit Claram vallem. Cisterciiasperitas, & delinimenta Prioris alicujus Cluniacensium, Robertum rursus à Clara valle Cluniacum pertraxerunt, ubi & Religionis veste indutus fuit; quin ne ullo angeretur scrupulo, Rescripto Romanæ sedis recreatus roboratusque est. Et tamen ad eum Bernardus refertas eo igne spirituque quo ipse ardebat scripsit Epistolas, in quibus contendit, 1. Illum Cluniaco desponsum promissumque potius fuisse, quàm donatum: alioqui non hospitaturum ampliùs fore in sæculo: *Quanquam dubium non sit promissum illum fuisse, non donatum, &c. Alioquin oblatus Monasterio, quid quærebat in sæculo?* 2. Quamvis oblatusque datusque Cluniaco fuisset à parentibus, oblationem donationemque quam ipsemet sui fecerat ad Claram vallem, majoris futuram momenti, quàm quæ à parentibus facta fuisset Cluniaco: *Videant & judicent, quid potiùs stare debuerit, an votum patris de filio, an filii de se ipso; præsertim cum filius majus aliquid voverit?* Videri posset Bernardus non plus addere momenti voluntati filii, quàm parentis; sed voto filii de seipso, quàm voto patris de filio: denique voto filii longè præcellentiori, quàm qualicumque patris voto.

Epist. 1.

At verò quæ ibi mox consequuntur multò majoris ponderis sunt, ad exsolvendos liberos inexorabili ea priùs necessitate, quam voluntas Patrum liberis infligebat: *Videat & legislator noster Benedictus, quid regularius sit, utrum quod factum est de infantulo, nesciente ipso, an quod ipse per se postmodum prudens & sciens fecit, cùm jam ætatem haberet, ut pro se loqueretur. Quanquam dubium non sit, promissum illum fuisse, non donatum.* His ex verbis manifestum est, id contendisse Bernardum, quantumvis Robertus à parentibus Cluniaco oblatus & donatus fuisset, pubertatem tamen postea adeptum, potuisse semetipsum Cistercio dedicare, suaque propria voluntate paternæ voluntati legitimè intercedere.

Ibidem.

Verùm ea non erat nisi voti in votum commutatio, & quidem in votum præstantioris cujusdam perfectionis: quo proinde continebatur ipsum parentis votum, & adeo non infirmabatur, ut magis convalesceret. Ad eum modum alio loco philosophabatur Bernardus ipse, cum verteretur quæstio de alio Monacho, sancti nimirum Bertini, qui ad Claram vallem se contulerat. Vide ut Abbatis sancti Bertini querelas diluat Bernardus: *Sed jam videndum est, quid habeat ponderis illud quod dicitis eum oblatum à parentibus. Videat prudentia vestra, quid habeat plus vigoris & rationis, utrum illud quod factum est de ipso per alium, ipso nesciente, an illud quod sciens & prudens de se ipse fecit. Non autem ipse, sed gratia Dei, quæ nolentem prævenit, ut velit, quæ volentem subsequitur, ne frustrà velit. Ego autem dico, quod votum parentum integrum manet, & oblatio eorum non est exinanita, sed cumulata. Nam & idem offertur, quod priùs oblatum est; & eidem offertur, cui priùs oblatum est; & quod priùs à solis parentibus oblatum fuerat, nunc offertur à filio.*

Epist. 324. 325.

IV. Non ergo id tum controvertebatur, an minores à parentibus religiosæ vitæ dicati, possent in sæculum retro labi, ubi pubertatem attigissent: sed an possent jam puberes ad aliam quampiam Congregationem, eamque durioris disciplinæ tenacem se conferre. Affirmat vehementer Bernardus, & eo demum sensu tradit filiorum voluntatem patriæ voluntati præponderare. Et sanè Clemens III. anno 1190. disertè pronunciavit standum esse Concilio Toletano, nec claustrorum fores aperiendas pueris, quos minores parens alteruter instituto Monastico devovisset: *Monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit alligatum, tenebit, revertendi ad sæculum aditu penitus interdicto.* Ea ergo erat superstite Bernardo juris Canonici constitutio, cui non poterat ille obluctari. *Si Leo I. concessit virginibus receptui canere, ubi vi facta in Monasteria à parentibus contrusæ sunt;* respondet Clemens III. id de virginibus majoribus adultisque intelligi debere. Eadem fuerat & Gratiani responsio ad eandem ex Leone Papa objectionem: *Non licet pueris à proposito discedere, quod paterna devotione in puerilibus annis susceperunt.* Idem significaverat Alexander III. *Si à parentibus fuerit oblatus seu* XIV. *annum compleverit, cùm religionem intravit, eum ad eandem vel ad aliam Religionem transire compellas.*

C. Cum virum. De Regular.

20. q. 1.

C. Significatum. De Regular.

V. Dilucidum est ergo recepto in cœlos Bernardo, jus antiquum in hac parte pristinum retinuisse vigorem, & id unum relaxatum fuisse, ut à Congregatione Monastica una ad aliam migrare fas esset. Cælestinus III. qui Clementi III. successor datus est anno 1191. primus omnium rescripsit posse quem pater Monasticæ vitæ impuberem mancipaverat, puberem factum sæculo se reddere, & Monasticas abjicere vestes: *Si dictus puer ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, sed ad hoc induci nequiverit, non est ullatenus compellendus; quia tunc liberum sibi erit, eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione proveniant, postulare.*

C. Cum finimus. Ibid.

Prima hæc Pontificum Decretalis puberes absolvit à jugo professionis Monasticæ, quod impuberibus inflixerant parentes. Decretum *Tua nos, De desponsatione impuberum*, quo tenentur filii conjugiis, quæ sine ipsorum assensu parentes contraxerunt, dum essent impuberes: videri meritò posset nobis adversari. Sed cùm id Hormisdæ Papæ imputetur in prima Collectione Antonii Augustini, antiquarum non injuria dici potest. Nisi mavis eo obligari juvenes non necessitate, sed reverentia quadam paternæ authoritatis. Innocentius III. Cælestini III. vestigia premit, & aliquanto etiam disertiùs rem definit: *Cùm cautum reperiatur in Canone, ut minoris ætatis filiis, qui oblati Monasterio fuerint, suscipientes habitum, vel Tonsuram, si à prælatis suis anno* XV. *requisiti, se in assumptæ Religionis proposito consenserint permansuros, pœnitendi licentia præcludatur; alioquin eis non adimatur ad sæculum redeundi facultas, ne coacta præstare Deo servitia videantur.*

VI. Explicanda jam exempla sunt aliqua ejus libertatis, quam Cælestinus III. initiavit, ut possent minores ad tempus tantùm cedere paternæ devotioni, & dominationi, postea autem se sibi reddere, ubi per ætatem sui juris esse cœpissent. Vuillelmus Montis Pessulani Dominus anno 1211. testamento condito aliquos ex filiis Monastico, alios Clericali Ordini addixit, & Canonicos jussit esse: his illisque agros adsignavit, & pecuniæ aliquantum, ut ne quid ampliùs paterna ex hæreditate ambirent: *Guidonem filium meum volo esse Monachum Cluniacensem; & dimitto Ecclesiæ Cluniacensi centum libras, quibus dictus Guido sit contentus de bonis meis. Si ante Monachationem Guido decesserit, habeat dicta Ecclesia de istis centum libris tantùm D. sol.* Sancius olim Rex Arragoniæ Ramirum filium

Spicil. To. 9. pag. 155.

Catel. Des Comtes de Toulouse p. 92.

anno 1131. Abbatiæ sancti Pontii Tomeriarum cum amplissimis prædiis dicaverat : prolatis exemplis, tum Abrahæ, qui Isaacum ; tum Annæ, quæ Samuelem Deo obtulerat : *Ea devotione & fide, qua obtulit Abraham filium suum Isaac Deo, Anna Samuel.* Cùm postea Regia stirps in Arragonia defecisset, Ramirum hunc à Pontifice Arragonii postulaverunt, exoraverunt, ut à claustro ad nuptias abductus, reges viduato regno daret, quod & feliciter processit. Scriptor ejus historiæ Hispanus observavit, habitam esse rationem ætatis,

Hispan. illust. tom. 3. pag. 27. 44.

Hispan. illust. 11. pag. 144.

qua Monasticis votis obligatus fuerat : *Canonicis sanctionibus, quòd penè infans, votorum damnatus esset.*

Refertur à Roderico Archiepiscopo Toletano Ferdinandus Castellæ Rex complures filiorum devovisse, illos Canonicorum, hos Monachorum Collegiis. In Gallia Ludovicus VIII. Rex testamento suo sanxit, ut liberorum suorum quintus, & qui deinceps nascerentur, adscriberentur Clero. Placuit beato Ludovico Galliarum Regi, idque testamento quoque decrevit, ut duo, quos in Orientali expeditione susceperat, liberi, in Monasteriis enutrirentur, alter apud Dominicanos, apud Franciscanos alter, ut ita suavissimè illicerentur ad religiosum institutum : *Ut illi sacris institutis à litteris instituerentur, & ad amorem Religionis salubriter inducerentur. Desiderans toto corde, ut documentis salutaribus informati, Domino inspirante, loco, & tempore, ipsas Religiones intrarent.* Pia illa sunt tantùm vota, & præfervida quidem, sed desideria tamen duntaxat. Carolus VI. Rex filiam quinquennem obtulit Monasterio Pixiacensi anno 1397. Repræsentata sunt puellæ Religionis vota, & instituta Regulæ : cùmque illa se iis obsecuturam spopondisset, statim à Priorissa exuta est regiis vestibus, & Religiosis induta. Tum celebratis Mysteriis, ab Episcopo benedicta est. Aliquantis post annis, nempe anno 1405. Rex Pixiacum venit, & filiæ conjugium proposuit, in quod ipse hortatu Principum regii sanguinis sui consenserat. Puella quæ necdum velum induerat Religionis, respondit se irrevocabili voto fidem suam obligasse cælesti Sponso, cùm primùm in claustrum ingressa esset. Anno denique 1408. Religionis vota emisit regia virgunçula, & velum suscepit astante & gratulante Regis Curia. Itaque anno decimo quinto vel sexto ætatis vota Religionis publicè emisit, hoc est, expressam Professionem edidit : cùm antè, anno duodecimo Rex ei potestatem fecisset exeundi claustro, & nubendi. Quæ omnia bellè satis superiùs enucleatæ doctrinæ consentiunt.

Du Chesne Tom. 5. pag. 435. 448.

Histoire de Charles VI. traduite par le Laboureur. L. 17. c. 4. L. 25. c. 16. L. 28. c. 1.

VII. Perstitit ergo mos antiquissimus pueros puellasque Monasteriis offerendi & dedicandi, sed exolevit paulatim illa necessitas perseverandi in eo proposito, quod non sua sponte elegissent. Perstitit & mos liberorum obsequendi ut plurimum paternis votis, sed ut vel umbra faceret necessitatis. Bonaventura ipse Regulam & Ordinem B. Francisci complexus est, quòd ita parentes vovissent : *Cùm Religioni maturum se, & illi ex parentis voto debitum se intelligeret.* Hugo Cartusiensis primò Ordinis lumen, dein Episcopus Lincolniensis, à parente oblatus addictusque fuerat Congregationi Canonicorum Regularium, ab anno ætatis octavo. Thomas Cantipratensis refert beatissimum exitum pueri nondum septennis, anno 1220. qui annuente patre ab aliquot annis gestarat vestem Franciscanorum, & Regulam strictissimè observarat.

Surius die 24. Julii c. 5. Surius die 17. Novem. c. 1.

Ubi perspicis morem illum apud antiquos Benedicti Regulæ Monachos inveteratum, ad novas has manasse & perpetuatum esse Congregationes, sub Dominici & Francisci auspiciis militantes. Statuta Cluniacensia paulò post annum 1300. ostensa pœna excommunicationis vetuere, ne Monastico donarentur habitu pueri, quocum mox ad propinquos remitterentur. Martinus V. anno 1430. solemni diplomate vetuit à Conventualibus Franciscanis admitti, nisi saltem annos quatuordecim natos, etsi à parentibus oblati fuissent : nisi de Nobilis alicujus filio res esset, ubi vitandi scandali causa urgeret : *Nullus recipiatur ad Ordinem, nisi annum decimum-quartum compleverit, etiamsi oblatus fuerit à parentibus : nisi pro scandalo evitando foret filius militis, vel superioris dignitatis.* Pius V. in Bulla anni 1570. ad Servorum B. Mariæ emendationem, prohibet ad Novitiatum quemquam suscipi nisi anno ætatis saltem duodevigesimo, comprehensis etiam iis qui à teneris oblati fuissent : *Novitii etiam oblati ante decimum-octavum ætatis suæ annum completum non recipiantur, neque ante decimum-nonum completum ad Professionem admittantur.*

Bull. To. 1. pag. 249. To. 2. p. 231.

Spicil. to. 4. pag. 33.

Me nos fallit alicubi etiam post Cælestini III. decretum eodem necessitatis vinculo ac priùs, constrictos fuisse ad professionem idonea ætate faciendam, qui à teneris oblati fuerant. Etenim anno 1226. Abbates Benedictini Provinciæ Narbonensis statuta edidere varia, ubi dilucidum est hoc discrimen inter eos qui infantuli, & qui adulti in Cœnobia admissi sunt. Illi necessariò compelluntur profiteri, idoneam ubi assecuti sunt ætatem ; hi verò exsoluto Novitiatu, possunt profiteri, possunt & discedere.

VIII. Ex his satis superque patet, ut spero, 1. necdum obsoleviisse prorsus morem, pueros vitæ & Congregationi Monasticæ offerendi. 2. ejusmodi parvulos qui etiam nunc in Monasteriis velut in Seminariis aluntur, illos ipsos esse, de quibus Concilia, Patres, Historici antiquissimi tam multa disseruere ac statuere ; 3. eo tamen notabili discrimine, quòd libertas proprio sese agendi, & devovendi vel non devovendi arbitrio, quam media ætas videbatur intercepisse, ab annis admodum quingentis in eundem vigorem restituta sit, quo quingentis prioribus Ecclesiæ sæculis, parvuli Monasteriis vel Clero oblati utebantur.

De necessitate consensus Principum, Parentum, Episcoporum, ad Monasticam, vel Clericalem professionem.

CAPUT LX. P. 3. l. 1. c. 43.

An consensus Principum necessarius esset, ad nomen Clero, vel Religioni dandum, imperante Carolo Magno & Regia ejus stirpe.

I. Non intercessit Carolus Magnus, nisi iis qui circumvenirent adolescentulos, & ita ad Clerum, vel in claustra illicerent.

II. Clericorum, Monachorumque omnium numerum augeri voluit, sed obrepi cuiquam non est passus.

III. Servorum id erat proprium, ut consensu egerent dominorum, quo se his professionibus illigarent. Profertur Capitulare Caroli Magni, quod adversari nobis videtur, & explicatur.

IV. Ex aliis ejusdem Capitularibus elucidatur mens ejus, & consilium.

V. Multa animadvertuntur in Capitularia ea. Claustra Monialium nulli non profiteri volenti patebant.

VI. Probationes aliæ ex Conciliis sub Carolo Magno.

VII. Sub Ludovico Pio Cleri & Monasteriorum fores omnibus patebant.

VIII. Auctor est Hincmarus eam legem à Carolo Magno

Magno revocatam, quod ex ea nasci posset aliquid mali, à quo ipse alienissimus erat.

IX. Non poterant Regni Optimates Aulicique, non eam à Regibus licentiam flagitare.

X. Ut alii omnes eam flagitarent, ne fieri quidem poterat.

XI. Comparatio Legis Mauritii.

XII. Explicatur Lex Caroli, qua prior abrogabatur.

XIII. Lex Caroli Calvi, qua antedicta muniuntur omnia.

I. ITa non paucis persuasum est, vetuisse Carolum Magnum, ne quis injussu suo, vel in Clero profiteretur, vel in Cœnobiis. Verùm re diu librata, perpensaque diligentissimè, duo quædam sunt, de quibus constet. Alterum est, edictis suis obviasse Carolum Magnum iis vel in Clero, vel in Cœnobiis professionibus, quæ fierent non infucata pietate profitentium, sed vel Episcoporum ambitione, agmina Clericorum sibi adgregare captantium: vel parentum immanitate quadam in filios, vel ignaviissima functionum publicarum fuga. Alterum verò est, à mente & Concilio Caroli Magni alienissimum id fuisse, ut avocaretur quisquam à seria & pia pœnitendi & Deo uni vivendi voluntate, cui inter tumultuantis vel lascivientis sæculi ludibria satisfieri à se non posse sentiret. Ea duo sunt, in quorum elucidationem toto hoc capite incumbemus.

II. In Capitulari Aquisgranensi piissimus Imperator Episcopos vehementiùs Abbatesque adhortatus est, ut darent operam ita ornandis excolendisque eximia quadam sanctitate moribus, ut eo lenocinio ad eos se adglutinarent piissimi quique & liberi homines; nec jam ut hactenus, servilis conditionis Clericos in Ecclesias suas intruderent: *Ut eorum bona conversatione multi attrahantur ad servitium Dei, & non solum servilis conditionis infantes, sed etiam ingenuorum filios adgregent, sibique socient.* Qui sermo abhorret prorsus ab eo quod illi affingitur consilio. Nec minùs repugnat Constitutio ea, qua in Episcopalibus Ecclesiis Monasticisque Scholas excitari jussit, ut ibidem videre est. Fœcundissima enim duplices hæ Scholæ erant veluti Seminaria, ex quibus turbæ in dies Clericorum Monachorumque pullulascerent.

Ann. 789. Cap. 72.

Ibidem.

III. Innovata est à Concilio Francofordiensi antiquissima Ecclesiæ lex, ut ne servi possent Ordinibus sacris, vel Monasteriis, nisi consentientibus dominis, illigari: *De servis alienis, ut à nemine recipiantur, neque ab Episcopis sacrentur, sine licentia dominorum.* Si Carolus idem hoc ipsum exprimere voluisset ab omnibus Imperii sui civibus, quid hoc aliud, quàm servitutis jugo substerni genus hominum universum videri potuisset? Accipe hìc verba ipsa Capitularis, cui tantum inhumanitatis imputatur, temerè prorsus, ut mox elucescet: *De liberis hominibus, qui ad servitium Dei se tradere volunt, ut priùs hoc non faciant, quàm à nobis licentiam postulent. Hoc ideo, quia audivimus aliquos ex illis, non tam causa devotionis hoc fecisse, quàm pro exercitu, seu alia functione regali fugienda. Quosdam verò cupiditatis causa ab his qui res illorum concupiscunt, circumventos audivimus, & hoc ideo fieri prohibemus.* Et capite proximo: *Ne fortè parentes eorum contra justitiam fiant exhæredati, & regale obsequium minuatur, & ipsi hæredes propter indigentiam, vel latrones, seu malefactores efficiantur.*

Can. 13.

Capitul. Car. Mag. L. 1. c. 120.

Ibid. c. 121.

Nec posse, nec debere se profitetur Imperator refragari piis eorum desideriis, qui sæculo nuntium remittere concupiscunt; nec inquirere se velle, nisi in eos qui Clero Claustrisve dicabunt se, *non tam causa devotionis*, quàm ut se muneribus publicis eximant, quod nobile serviendi genus est: aut ut eorum se accommodent voluntati, à quibus circumventi sunt, avaritiæ utique, vel fastus, quàm religionis amantioribus.

IV. Aliquantò adhuc præclariùs idem Carolus aperit, quæ sibi mens, quid sibi consilii esset, nempe in Capitulari ad Theodonis villam anno 805. Unum id præcipit Monasticum institutum amplexantibus, ut verè se Monachos agant, ut eo approbent id se sectatos esse vitæ genus, uno stimulo pietatis & religionis, non sordidis cupiditatibus actos: *De his qui sæculum relinquunt ad servitium dominicum impediendum, & tunc neutrum faciunt, ut unum è duobus eligant, aut pleniter secundùm Canonicam, aut secundùm Regularem constitutionem vivere debeant, aut servitium dominicum faciant.* Non ergo infestum se fore testatur nisi iis qui specie tenus tantùm & personata pietate sæculum abdicant, & qui Regulam Monasticam ore semel, verboque, non vita, non moribus unquam profitentur. Non prohibet ingredi in claustra, sed ingredi jubet in vestigia, non simulatorum, sed sanctissimorum complurium Monachorum. Ita enim certissimè inertes & ignavi quique à Claustris abigentur, si strictiùs Regulam cogantur implere. Denique non multitudini vel Clericorum vel Monachorum infensus fuit Carolus, sed multitudini tantæ, quantam regere & administrare non possent Præsules: *Congregationibus superfluis, ut nullatenus fiant, sed tantos congreget quis, quantis consilium dare possit.*

Cap. 2.

V. Non ergo regni terreni præ cælesti, studio incitabatur Carolus; non eo metu quasi militum ducumque inopia laboratura esset Respublica, si antiquo more omnibus panderentur Cœnobiorum fores. 1. Cùm testatum faciat veræ pietati, & consiliis inde profectis suffragaturum se semper. 2. Cùm profiteri sinat, quicumque volent, dum religiosa Regulæ observatione propositi sui sinceritatem confirment. 3. Cùm augescere sinat Clericorum Monachorumque numerum, quantum Pastores regere & instituere ad curam sempiternæ salutis poterunt. 4. Nec ea lex Caroli spectat nisi ad eos qui vinculo jam aliquo sæculari militiæ innexi erant, sive in regiis exercitibus, sive in Reipublicæ muneribus obeundis: *Pro exercitu, aut alia functione Regali fugienda.* Quicumque ergo alii his nexibus absoluti erant, ei legi obnoxii non erant: & qui obnoxii erant, iis unum hoc erat præstandum, uno ut salutis æternæ & religionis amore se æstuare approbarent. 5. Puellæ viduæque istiusmodi Legis nexu non tenebantur ullo, nec aliud eis præcipitur in Capitulari ad Theodonis villam, quàm ut ne ante pubertatis annos velentur: *Infantulæ non velentur, antequam eligere sciant quid velint.*

Can. 14.

Et ubi Carolus idem Episcopos objurgat, per fas nefasque grassantes, ut Congregationes Clericorum Monachorumque haberent perquam numerosissimas: ut qui numerum eorum quàm meritum pluris facerent: *Ut invitus quilibet, aut Clericus, aut Monachus fiat, &c. Non tam probis, quàm multitudine hominum delectantur;* nonne planum facit, corruptelis se mederi velle, non multitudini, & incremento Cleri, & Monachatus remoras objicere?

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 263.

VI. Concilium porro Moguntinum anno 813. habitum paulò ante obitum Caroli Magni, testatissimum facit, aut ejusmodi præceptum ab eo nunquam manasse, aut cessasse ipsum ab ejus executione urgenda. Ibi enim præcipitur, ne quis posthac minùs libens in Clerum vel in Cœnobia compingatur; nec Monastica tonsura ingeratur, nisi idoneam adeptis ætatem, qui eam expetierint, evicerintque consensum dominorum, si conditione servi sint: *Nullus tondeatur sine legitima ætate, & spontanea voluntate, vel cum licentia domini sui.*

Can. 23.

Sed multò dilucidius est Concilio in Cabilonensi

anni ejusdem 813. aut emollitam, aut prorsus revocatam fuisse eam Caroli legem, ex qua scatere poterant damna in Ecclesiam innumera, si Clericum se vel Monachum profiteri nemo posset, sine Principis assensu. Quanquam enim eò tantùm ab eo collineatum esset, ut subreptitiæ professiones à veris sejungerentur: potuisset tamen aliquis ea potestate abuti, ad Clericalis sacræque omnis militiæ detrimentum, & ad incrementum profanæ. Pœnis Canonicis subjecit Concilium Cabilonense eos Episcopos & Abbates, qui arte & blanditiis inescarent homines divites, suis ut Congregationibus se inscriberent; eos qui ita lactari se & ludificari passi essent, coegit in eo quod professi erant perseverare ipsos quidem, at eorum bona propinquis vel hæredibus reddi: sed ne verbum quidem fecit ullum de consensu Principis posthac obtinendo, ut his fraudibus obviam iretur. Hoc silentio modestè tacitèque revocatur lex Caroli, cùm malo, quod ille cupiebat prævertere, alia occurratur ratione, moribus Ecclesiæ magis consentanea.

Can. 7.

VII. Assensus est Ludovicus Pius Imperator huic revocationi, cùm idem ipsum firmavit Cabilonensis Concilii decretum, dum insidiosas tantùm solicitationes prohibuit, dum denique secus facientibus Ecclesiasticas civilesque pœnas intentavit: *Statutum est etiam, ut nullus in Canonica aut Regulari professione constitutus aliquem tonsurare propter res adipiscendas deinceps persuadeat. Et qui hoc facere tentaverit, Synodali, vel Imperiali sententia modis omnibus feriatur.*

Ann. 816. c. 8.

L. 5. c. 137. Capitularibus Caroli Magni intextum est hoc decretum.

Ibid. c 20.36. Prohibitum est ab eodem Ludovico Pio, *ne pueri sine voluntate parentum tonsurentur, vel puellæ velentur.* Verùm id de pusionibus capiendum est, qui non poterant nisi à parentibus ad Altare offerri, dum adolescerent, & proprio arbitrio rem confirmarent. Nulla hìc Principum voluntatis intervenit. Constat ergo nequaquam se tum Reges interposuisse, ad examen vocationum, sive ad Clericalem, sive ad Monasticam militiam. En rursum ex Capitularibus, quæ mirè id confirment: *Si quis puerum invitis parentibus totonderit, vel puellam velaverit, legem suam in triplo componat; aut ipsi puero, vel puellæ, si jam suæ potestatis sunt, aut illi in cujus potestate fuerint. Illi verò potestatem habeant capitis sui, ut in tali habitu permaneant, qualis eis complacuerit.*

Capit. Car. M. l. 1. c. 120.

L. 4. c. 350.

VIII. Si quid reliquum esset difficultaris, eam prorsus elevaret Hincmarus, cùm datis ad Carolum Calvum litteris docet, statutum quidem fuisse primùm à Juliano Apostata, deinde à Mauritio Imperatore, ut ne possent milites militia abire, nisi aut veterani, aut trunci, mutilique: sed eam legem abrogatam revocatamque fuisse ab iis qui in Imperium successerant, à Gregorio Magno Papa, & à Conventibus Generalibus Episcoporum, ut quæ in excidium vergeret Religionis Christianæ. Circumventione nescio qua Carolum Magnum ejusmodi aliquid promulgasse, prohibitis liberis hominibus ne injussu suo sæculo renuntiarent: sed ei decreto se interposuisse Ecclesiam, Christianamque Rempublicam: quo & ipse tandem adductus est, ut revocaret quod subreptum ipsi fuerat, sicut ex ejus Capitularibus patet. En verba ipsa Hincmari: *Julianus & postea Imperator Mauritius decreverunt, ut ei qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, in Monasterio recipi, & Christo eum militare non liceat. Quod religiosi Imperatores, & sanctus Gregorius authoritate Apostolica, & generali Episcoporum consensu, Ecclesiastico vigore, & Reipublicæ Christianæ cohibente religione destruxerunt; velut in ejus Epistolis ad Mauritium Imperatorem & ad plurimos Episcopos directis ostenditur. Quod & divæ memoriæ avo vestro Carolo surripuit, sicut majorum traditione, & verbis, & scriptis didicimus. Et in libro 1. Capitul. cap. 112. demonstratur de liberis hominibus ad servitium Dei sine sua licentia non convertendis. Quod Ecclesia & Respublica non consensit, quodque postea correxit, sicut in eodem libro cap. 134. monstratur.*

Spicil. To. 1. pag. 813. Collect. in Conc. Duziac. p. 448. q. 482.

Scitè & copiosè alibi Hincmarus, Principum Christianorum Leges Christianas & ipsas esse oportere declarat: *Defendant se quantum volunt, qui ejusmodi sunt, sive per leges, si ullæ sunt, mundanas, sive per consuetudines humanas. Tamen si Christiani sunt, sciant se in die judicii, nec Romanis, nec Salicis, nec Gundobaldis, sed divinis & Apostolicis legibus judicandos. Quanquam in regno Christiano etiam ipsas leges publicas oporteat esse Christianas, convenientes videlicet & consonantes Christianitati.* Quod eodem redit, atque illud Capitularium: *Lex Imperatorum non est supra Legem Dei, sed subtus.*

To. 1. p. 198.

Addit. l. 5. c. 9.

IX. Proceres certè aulici, aliique Principum obsequiis & ministeriis arctiùs implicati, expedire se his compedibus non poterant, ut in cælestia se Cleri ac religionis vincula induerent, nisi cum licentia Principis. Liquet id exemplo Vuillelmi Comitis sub Ludovico Pio: *Vuillelmus Comes, qui in aula Imperatoris præ cunctis erat clarior, &c. accepta convertendi licentia, &c.* Liquet ex Aldrico Cenomanensi postea Episcopo, qui absolvi se ab aula & sæculo petiit. Rex duodecim Comitatus donabat, si in officio perseveraret. Ille nec Regni dimidio oblato abduci se à sententia posse professus est. Tum concessit Rex, annuitque, quod renuere non poterat: *Promittens ei duodecim & amplius comitatus se daturum, si hoc dimitteret, & in sua militia perseveraret. Ipse verò à Rege hoc audiens ait, Etiam si dimidium regnum suum ei daret, ipsam voluntatem propter hoc non dimitteret. Videns autem Rex se illum à sua intentione non posse avertere, concessit ei licentiam, &c.* Hæc ex Aldrici gestis, quæ ipsi ejus alumni litteris mandarunt.

Baluz. Miscel. Tom. 3. pag. 3.

Idem videre est in Thamno Ottonis III. Imperatoris Ministro præpotente, & quem tamen, ad expiandum Crescentii necis facinus, Romualdus Monasticæ vitæ addixit: *A Rege licentiam expetens, non modò facilem reperit, sed nimis etiam alacrem fecit.* Nec ea ergo rusticitate esse poterant aulæ Proceres, exercituumque Duces, ut Regis injussu ab eo in claustra deficerent, nec secessionem suam ei approbare curarent: nec tam irreligiosi erant Christiani Principes, ut suis in castris eos morarentur diutiùs, quos ad sua summus Imperator Christus revocabat.

Du Chesne Hist. Franc. To. 3. p. 391. Surius die Junii 19. c. 15.

X. Et quì tandem fieri potuisset, ut quoscumque afflabat in dies patriæ cælestis charitas, studiumque abdicandi sæculi, ii omnes Carolum Magnum convenirent impetrandæ licentiæ ergo, infinitis quodammodo, remotissimisque ex Provinciis? Quisquis seriò hoc decretum excusserit, ejusque executionis obices, spinasque expenderit, facilè intelliget, ne fieri quidem potuisse, ut in mores unquam inveheretur: ne si quidem posset id persuaderi Principi, ut totum se dederet examini eorum omnium, qui Clero claustrisve subinde accedunt.

XI. Adde & illud, si Mauritii lex cassa irritaque ecciderat, ut Christianæ rei & religioni prorsus inimica: nihilo auspicatiores exitus habere potuisse Decretum Caroli Magni. Sua enim lege non complectebatur Mauritius nisi eos, qui jam militiæ adscripti, sibique & Reipublicæ mancipati erant. At Caroli constitutione coercebatur quidquid erat usquam liberorum hominum, & hæc illis gravissima illidebatur servitus, nomini Christiano imprimis indecora, ut non possent, nisi permissu terreni Principis, Principi se devovere & Regi cælorum immortali.

XII. Porro caput illud Capitularium, quo contendit Hincmarus retractatam esse à Carolo legem, liber-

libertati Ecclesiasticæ infestam, in hunc modum se habet: *Ut liber homo, qui in Monasterio regulari comam deposuerit, & res suas ibidem delegaverit, promissionem factam secundùm regulam firmiter teneat.* Recentior quidam Scriptor non mihi satis visus est in hæc verba, & in eorum germanum sensum penetrasse, ex quo contigit, ut & addubitaret de revocatione prioris Decreti. Ea est porro hujus Capitularis sententia, non intercessurum Principem, quin liberi quicumque homines, ubi lubitum erit, religionem profiteantur: dum id fiat instigante sincera & germana pietate, quæ tum se prodet, si Regula accuratè observetur. Cùm ejus rei judicium & examen sibi Princeps non reservet, nec licentiam à se peti jubeat, in eo satis argumenti est, ut rescindere existimetur innovationem ante factam, nec aliud quidquam sibi vindicare, nisi jus exigendæ observantiæ Regularis, quod ipsius Regni jus summum videri potest, quia Reges Canonum Custodes, & Ecclesiarum defensores sunt. Ea mens erat Hincmari, qui oculatus penè testis erat, quem cursùm habitura fuisset Lex Caroli, nisi retractata fuisset. Denique si componantur sibi Canones omnes, hoc Capite acervati, ex eorum consensu non aliud quidquam probabilius efficietur.

L. 1. c. 141.

XIII. Edictum Caroli Calvi anno 864. vetuit, ne qui capitationi obnoxii erant, seu quorum agri vectigalibus publicis suberant, Ecclesiæ sese, vel sua dedere possent: *Ut illi Franci, qui censum de suo capite, vel de suis rebus ad partem Regiam debent, sine nostra licentia ad casam Dei vel ad alterius cujuscumque servitium se non tradant, ut Respublica quod de illis habere debet, non perdat.* Planum est Edicto eo non aliud provideri, quàm ut ne fisci proventus annui minuantur, & ne cogitari quidem de coarctanda eorum libertate, qui sæculum volent abdicare. Eodem porro Capite Edicti Regii, manifestum est à Carolo Magno revocatum fuisse Edictum prius, omnibusque patefactas cœnobiorum fores: *Prior observatio durior, posterior autem exigente causa inclinatior fuit; post hæc præfata Capitula decessorum & progenitorum nostrorum, hujusmodi Francis hominibus res suas ad casam Dei, vel aliis tradere ac vendere, eosque ad divinum servitium converti, si vellent, non prohibuerunt, sicut in capitulis* 1. c. 132. 134. *& l.* 2. *c.* 31. *& l.* 4. *c.* 19. *continetur.* Nihil vel optari poterat disertius, ad plenissimam libertatem profitendi, sive in Clero, sive in Monasteriis, sub Carolo Calvo & *prædecessoribus*, id est, sub Magno & Pio Imperatoribus. His verbis perspicuè alluditur ad revocationem à Carolo Magno factam prioris Edicti. Denique hìc contestatur Carolus Calvus, non pertinere hoc Edictum suum, nisi ad Francos, Romanis autem legibus à se permitti Romanos, seu Gallos, qui à Francis tum adhuc secernebantur. At verò Leges Romanæ non remorabantur eos, qui ad Clerum, vel ad Cœnobia properarent. Nam Mauritii Legi nihil unquam loci fuit inter Imperatorias Romanasve leges, nec ejus ferè usquam mentio, nisi in Epistolis beati Gregorii.

Edictum. Pistense n. 28.

CAPUT LXI. P. 3. l. 1. c. 44.

An consensus Principum necessarius esset ante tempora Caroli Magni, ad profitendam vel in Clero, vel in Monasteriis Religionem.

I. Concilio Aurelianensi I. vetantur sæculares Clero ascribi, nisi per Reges liceat.

II. Notæ in hunc Canonem, & in Formulam Marculphi, quæ idem sancit. Ad Clerum id spectabat, non ad Monachos. Cur?

III. Erant non rarò peculiares rationes, quæ Proceres & Ministros Regum cogerent non discedere, nisi illis annuentibus.

IV. Sub Ethnicis Imperatoribus nulli occludebatur Cleri janua.

V. VI. Constantini de ea re leges expenduntur.

VII. Unde servitus divitum, & eorum quæ ab eis possidentur bonorum.

VIII. De Arcadii, & Honorii legibus.

IX. Non placet Justiniano, ut consensus etiam parentum sit necessarius.

X. Legem Mauritii Gregorius emolliit.

XI. Quantum interfit inter Clerum & Ordinem Monasticum.

XII. Probatur temperamento aliquo mitigatam fuisse legem Mauritii.

XIII. Aliæ rursus ad idem ex Hincmaro probationes.

I. IN hac quæstione tantum sanè momenti est, ut eam altiùs & ab origine repeti operæ pretium sit, atque in ipso suo fonte vestigari. Ab Imperio ergo Caroli Magni retro & ad priora usque Ecclesiæ sæcula retorquendus est calamus, tum ad alias extra Galliam Christiani orbis Provincias, & ad Orientem usque circumducendus.

Concilium Aurelianense I. paucis post Clodovæi baptismum annis ab ipso congregatum, anno scilicet 511. Clerum videtur in eas contrusisse angustias, ut ei adscribi non possint, nisi quibus Rex vel Magistratus permiserit, aut quorum patres avique sacerdotio fuerant jam implicati: *De Ordinationibus Clericorum id observandum esse decrevimus, ut nullus sæcularium ad Clericatus Officium præsumatur, nisi aut cum Regis jussione, aut cum Judicis voluntate. Ita ut filii Clericorum, id est, patrum, avorum, ac proavorum, quos supradicto ordine parentum constat observationi subjunctos, in Episcoporum potestate ac districtione consistant.* Can. 4.

Centum amplius pòst annis sub Dagoberto Rege habitum Concilium Remense, anno videlicet 630. idipsum prohibuit omnibus, qui publicis exactionibus censibusque suberant, ne sine licentia Regis, vel Judicis, Clero, vel Ordinibus Ecclesiasticis initiarentur: *Hi verò quos publicus census spectat, sine permissu Principis, vel Judicis, se ad Religionem sociare non audeant.* Can. 6.

Ex horum collatione Canonum id emicare videtur, illos tantùm juberi nonnisi cum licentia Regis in Clerum allegi, qui muneribus publicis, vectigalibusque suberant. Sed contrà omninò nituntur Formulæ Marculphi. Litteræ enim Regiæ, quibus licentia hæc continebatur, seu ut tunc loquebantur: *Præceptum de Clericatu*, apertè expetebantur à liberis omnino hominibus, & à Rege illis concedebantur, ejusmodi diplomate, quod Clericatus adeundi libertate spoliabat eos qui censibus publicis erant obnoxii: *Ille ad nostram veniens præsentiam petiit serenitati nostræ, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis sui ad onus Clericatus deponere deberet, & ad Basilicam illam aut Monasterium deservire. Quod nos propter nomen Domini hoc eidem gratanter animo præstitisse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus, ut si memoratus ille de capite suo bene ingenuus esse videtur, & in puletico publico censitus non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare, & ad suprascriptam Basilicam aut Monasterium deservire.* Can. 19.

II. Igitur fateri cogimur, 1. hanc necessitatem à Rege Clodovæo impactam fuisse liberis omnibus & ingenuis hominibus, atque ab omni censu nexuque alienis, ut nisi eo permittente in Clerum cooptari non possent. 2. Eam licentiam iis nequaquam concedi solitam, qui servili conditione vel nati essent, vel utcumque dejecti. 3. Ubi & quo tempore Canoni huic inservitum est, ad Clericales & Sacerdotales functiones adscitos utplurimùm fuisse eos, qui ex avis vel patribus orti essent Clericis, vel Sacerdotibus; quod tantò proclivius erat, quantò

quantò major erat Clericis minoribus conjugii libertas. 4. Minimè diuturna fuit hæc diſciplina, cùm centum admodum pòſt annis ſub Dagoberto Rege, iis tantùm hac Regum licentia opus eſſet, ad Clericalem profeſſionem ſectandam, qui oneribus exactionibuſque publicis ſubderentur. 5. Cùmque hoc de hominibus minùs liberis ſtatutum innovari oportuerit in Concilio Remenſi, hinc conjicitur liberos homines ab ea petenda licentia jamdiu ſuperſediſſe. 6. Nec Aurelianenſis, nec Remenſis Canones, nec Marculphi formula aditum utcumque obſtruunt niſi Cleri: de Monaſtica profeſſione ibi prorſus ſiletur. Integrum ergo erat cuicumque cæleſtium charitate ſuccenſo, Monaſticæ ſe dedicare vitæ, nec Principis, nec Magiſtratus petita licentia. 7. Nec obſcura eſt ratio diſcriminis tunc quidem interponendi. Ordo quippe Clericalis ſupplebatur ſemper ſuffectis eorum filiis, qui Clerici aliquando fuerant. Quod non ita habebat in Monaſteriis. Eam rationem innuiſſe videtur Canon Aurelianenſis. 8. Sed alia inferiùs hoc capite occurret ratio permagni planè ponderis, & qua compulſus eſt Gregorius Magnus aſſentiri, ut ne poſſent milites Clero initiari, juxta legem Mauritii; quamvis idem ipſe vehementiſſimè adverſatus ſit eidem legi, quatenus ea à Monaſtica etiam profeſſione milites arcebantur. Præſtantiſſimè enim monet Gregorius, dubium omnino & anceps eſſe, an qui Clero ſe allegi ambiunt, poſtquam implicamentis ſæculi variis ſervierunt, ſæculum dimittere velint, an mutare, & alia aliis abjectis vincula induere. At qui ſe voluptatibus & vanitatibus terrenis excutiunt, & Monaſticæ ſe totos devovent inſtitutioni, ii certè non in ſincera æternorum bonorum charitate aguntur. Itaque priorum vocatio examine diutino expendenda eſt; at his poſtremis non poteſt obex, non mora objici ulla, quin Spiritui ſancto, quo ſtimulantur, fiat injuria. 9. Agitur quidem in Marculphi formula de Clerico addicendo miniſteriis Baſilicæ, vel Monaſterii: nec tamen inde ſuſpicari meritò quiſquam poteſt, de profeſſione Monaſtica verba fieri. Alibi enim deprompti ſunt à nobis Canones compluſculi, & exemplorum affatim prolatum eſt, ut conſtaret ordinatos ſæpiſſimè fuiſſe Clericos, ad Sacerdotii munera in Monaſteriis obeunda, quamvis ipſi Monachi non eſſent. Denique Formula ipſa Marculphi qua de agimus, diſertiùs ſæpiùſque agit de Clericis, quàm ut ad Monachos trahi poſſit. Certè Aurelianenſis & Remenſis Canones ſuprà relati ad Monachos nihil pertinent. Idem ſentiendum de Capitulari Caroli Magni, quod tam operosè verſavimus capite ſuperiori. Nihil non enim indulſit iſis, qui ſeriò mundum aſpernarentur, ut aſperiori ſe dederent pœnitentiæ in Monaſticis Clauſtris. Ne in mentem quidem ergo illi venire potuit, ut Monachos niſi regia permiſſione profiteri inhiberet.

III. Erant ſæpiſſimè gravia rationum momenta, quæ Nobilibus Proceribuſque vim quodammodo facerent, ut ne niſi conſultis & aſſentientibus Regibus, vel in ſeſe, vel in familia ſua quidquam novi & inuſitati adgrederentur. Cùm nobiliſſima virgo Godeberta Deo ſeſe dicare geſtiret, parentibus ejus, qui principem penè locum inter Optimates tenebant, viſum eſt non poſſe eam, niſi explorata voluntate Regis, vel conjugio, vel Religioni illigati. Illam ergo B. Eligius præſente Rege, Deo, Chriſtoque ſponſo conſecravit: *Parentes autem ejus cùm eſſent Regis Beneficiarii, non audebant inconſulto Rege cuiquam eam in matrimonium collocare.* Agens Gregorius Turonenſis de Tonſura qua initiatus fuerat vir nobiliſſimus Gondulphus, priùs illum affirmat Regiam impetraſſe licentiam, quanquam id ad terras potiùs videatur ſpectare, quas Eccleſiæ largiturus erat, cui & ſeipſum dicabat: *Converti decrevit, ut humiliatis capillis ſancto deſerviret Antiſtiti, ſed prius à Rege præceptum elicuit, ut res ſuas omnes Baſilicæ traderet vivens.* Clotarii Regis gratia florebat præ cæteris Auſtregiſillus, & inſigne in ejus Palatio gerebat munus. In cauſa id fuit ut Clero initiari non potuerit, niſi ejus aſſenſu: *Cupiebat in Clerum adſcribi, ſed cujus opera id à Rege impetraret, necdum compertum habebat. Ætherium rogavit ut ageret apud Regem, quo ejus permiſſu liceret ipſi in Clerum tranſire. Egit ille cum Rege, & Rex aſſenſit.* In Aula Theodeberti Regis nobilitate, opibus & authoritate nulli concedebat Florus: *Decentiſſimè omnia juſſus à Rege Palatina diſponit moderamina:* ut ait Scriptor vitæ B. Mauri. Ea ergo de cauſa haud fuit illi integrum Monaſteriis, quæ Maurus in Gallia extruebat, ingentia bona ſua, filium, ſeipſum denique dedere, niſi annuente Rege: *Florus non immemor promiſſionis quam Deo voverat, pergens ad Theodebertum Regem, licentiam ab eo expetiit, ut ei Regularem liceret ſuſcipere habitum. Rex cum negare nequiſſet, &c.* Sulpitius cognomento Dulcis, qui Bituricenſis poſtea fuit Archiepiſcopus, attonderi in Clericum non potuit, niſi poſtquam Auſtregiſillus Regium expreſſit conſenſum: *Auſtregiſillus Bituricenſis Antiſtes à Theodorico Rege obtinuit, ut liceret Sulpitio &c. Annuit Rex ſine mora, ut tonſis capillis in Clerum tranſiret.* Beatus Audoenus Cancellarius primò & primarius Miniſter fuit Regis: *Auricularii locum & munus in aula Regis obtinuit, itemque ad obſignanda ſcripta vel edicta Regia, ſigillum vel annulum Regis cuſtodiebat. Ad illius nutum omnia Palatii negotia gerebantur, &c.* Ideo ergo niſi permittente Rege, Eccleſiaſticæ non potuit inſcribi militiæ: *Poſtea verò tum Regis voluntate, tum multorum religioſorum hominum, Clerici tonſuram accepit.* Clotario Regi à poculis erat Hermelannus; cùm ergo profiteri in Monaſterio ſancti Vandregiſilli decreviſſet, aſſenſum Regis expetivit, & tantùm non repulſam ab eo paſſus eſt. At Regiis ſeu blandimentis ſeu querelis infringi non potuit conſtantia viri, in Aulici veſte Monachum jam ſeſe agentis: *Regem adiit, & petiit ut liceret poſthabita militia Palatina, ad Monaſterium ſe conferre. Id ut Rex audivit, pro ſumma in illum benevolentia & amore, ejus preces planè rejecit, nec illum à ſe paſſus eſt ſeparari. Diu quidem ejus animum vexavit, attamen ſanctum ejus propoſitum nulla potuit ratione immutare.* Qui Andegavenſi poſtea Eccleſiæ præfuit Licinius, cùm Comes eſſet Stabuli Clotarii II. aula abire non potuit, niſi eo aſſentiente.

In hac porrò exemplorum ſtrue, quibus accumulari & alia poſſent complura, illud obſervare eſt, hos omnes ſpecialiter antè, & Curiæ, & perſonæ Principis innexos fuiſſe. 2. Præter aulæ Palatiique Officia, erant illis ampliſſima & nobiliſſima prædia de quibus ſine conſenſu Principis diſponere nefas erat. 3. Eam licentiam flagitabant nonnulli, magis quia ita decebat, quàm quia neceſſe erat. 4. Ideò vel nulli vel pauciſſimi à Regibus repulſam patiebantur. 5. Et ubi plus æquo cunctabantur Reges, interim mos gerebatur cæleſti oraculo ad ſuperna vocanti, dum Regis voluntas ipſa ad eam ſe inflecteret & accommodaret.

IV. Nec facilè ab his diſſentient, qui ſedulo penſitabunt, inter ipſas perſecutionum procellas ſub Ethnicis Imperatoribus, Eccleſiam Chriſti ſumma ſemper libertate ſuos ſibi Pontifices elegiſſe, quanquam non ignara eſſet, Romanos Imperatores non minore vel invidia vel odio æſtuare in Pontifices Chriſti, quàm in æmulos Imperii. Verba ipſiſſima ſunt Cypriani de Cornelio Papa: *Sediſſe intrepidum Romæ in ſacerdotali Cathedra, eo tempore, cum tyrannus infeſtus ſacerdotibus Dei fanda atque infanda comminaretur: cùm multò patientius & tolerabilius audiret levari adverſus ſe æmulum Principem, quàm conſtitui Romæ æmulum ſacerdotem.*

V. Alienum prorsùs à fide, & vel ab ipſa ſpecie veri eſt, ut poſtquàm cæleſti lumine & filiorum

Dei

Surius die 20. Maji n. 4.

Surius die 15. Januar. c. 2.

Ibid. c. 32.

Surius die 17. Januar. c. 3.

Surius die Auguſt. 24. c. 5. 10.

Surius die 25. Martii c. 3.

Bolland. Febr. die 13.

S. Leſin.

Bolland. die 13. Febr.

Epiſt. 52.

Du Cheſne. Tom. 1. pag. 671.

De Mirac. S. Martin. L. 3. c. 15.

Dei libertate donati sunt per Ecclesiam Christiani Principes, novam illi impingere servitutem ipsimet meditati sint. Non omnes quidem indiscriminatim Constantinus passus est Clero accedere: sed eos ille tantùm inde abegit, quorum vel personæ, vel facultates publicis jam oneribus, muneribus, vinculisque obligatæ erant, à ratiociniis necdum expeditæ, necdum à fisci vel Reipublicæ nexu liberæ. Atqui Ecclesia ipsa hos omnes inclusit una irregularitatis compede: *Officiales rationales, si exhibitione cursus, seu primipili necessitate neglecta, interversa etiam ratione fiscali ad Clericatus honorem putaverint transeundum, ad priorem conditionem retrahantur.* Qui publicis Judicibus approbare poterant, se nec Officiis ullis mancipatos esse: *Officiales, necessitatibus obnoxii:* nullis ratiociniis teneri, *rationales, obnoxii ratiociniis:* ii plenissima gaudebant libertate, ut se suaque quandocumque vellent Deo dicarent: *Si verò obnoxii ratiociniis, vel necessitatibus non sint, sub notione judicum, officiis consentientibus, si probabilis vitæ studium id postulaverit, transferantur, nec cessionem metuant facultatum.* Qui hoc examen Judicum subire recusabant, Clero implicare se non poterant, nisi rerum suarum duas partes jam tum contraderent, vel liberis, vel propinquis, vel Collegio ipsi, cujus veluti membra fuerant: *Quod si clandestinis artibus putaverint irrependum, duas partes rerum suarum concedant liberis, aut si proles defuerit, propinquis; ex propria substantia portionem tertiam sibimet retenturi. Sin verò propinquorum necessitudo defuerit, geminæ portiones officiis, in quibus militant, relinquantur; portione tantummodo tertia sibi retenta.* Hæc verba, hæc sententia est Legis Constantini, quæ à Clero non summovet, nisi eos omnino, quos ipsa semper Ecclesia à militia sua abegit.

Cod. Leg. Official. Dec. & Episc. & Cleric.

VI. Altera verò Constantini Lex, quæ ad divites spectat, vel ad eos qui nascendo oneribus quibusdam publicis mancipabantur, ejusdem planè rationis est. Et personæ enim, & res istæ his servitutibus publicis & legum imperialium, vi & usu ante æram Christianam antiquissimo addictæ fuerant. Vel Canones autem ipsi Ecclesiæ vetustiores his omnibus infamiam inurunt irregularitatis, foresque Cleri obstruunt. Qui in his legibus vocantur Curiales, Municipes, Decuriones, servilis suo quodam modo sortis erant, ideoque vetustissima Canonum disciplina illos semper irregularibus annumeraverat. Terræ & opes aliorum consimili suberant servituti juxta leges Imperii: nec eas à Clericatu summovebat Imperator, nisi quòd nollet eos suis spoliare substantiis, quibus hæ servitutes publicæ adhærescebant. Perfacile eis fuisset, cedere his bonis, sive his vinculis, & ita Ecclesiasticis bonis honoribusque potiri. Ideo & hi non ambibant plerumque Clericatum, nisi ut hac se duplici extricarent servitute, quam leges publicæ jam olim, & ipsis, & ipsorum substantiis indixerant.

Quæ cùm ita se habeant, jam non potest, nisi perperam, & inconsideratissimè quisquam dicere, cautum esse à Constantino, nequi Clero allegerentur, nisi permittente Principe. Non incessit hominum mentes absurda hæc opinatio, nisi extremis his sæculis, ubi illa servitus seu hominum, seu rerum ita obsolefacta est, ut à plerisque qualis olim fuerit, ignoretur. Cæteroqui lex Canonica, quæ amolitur à Clero servos omnes, nisi dominorum assensio accesserit, hactenus una eademque semper & inconcussa stetit, at servitus ipsa non semper iisdem vel rebus, vel personis affricata fuit. Opportunè jam hìc Constantini verba adscribentur: *Ne sub specie Clericorum à muneribus publicis vacatio deferatur. Nec temerè & citra modum populi Clericis connectantur. Sed cùm defunctus fuerit Clericus, ad vicem defuncti alius allegetur, cui nulla ex municipibus progenia fuerit, neque ea est opulentia facultatum, quæ publicas functiones facillimè queat tolerare, &c. Opulentos enim sæculi subire necessitates oportet, pauperes Ecclesiarum divitiis sustentari.*

Cod. Theod. Tit. 2. L. 16. C. 6.

VII. Permagni omnino refert duo hìc adverti. Primum est, sicut inter exordia Romanæ Reipublicæ dispensabantur dignitates pro modo opum: & vel in Senatu cuique, vel inter Equites locus erat, vel inter honoratiores centurias, habita facultatum ratione: ita concidente Romano Imperio onerosiora quæque munera & impendia affixa fuisse Magistratibus municipiorum, & familiis opulentioribus. Ut locupletissimi quique majores assecuti fuerant dignitates: ita ad delectationes populi, aut levamentum Reipublicæ, multa illi effuderant. Consuetudo in legem vertit, largitas in necessitatem, liberalitas denique jam in servitutem: Hæc altissima origo est hujus Curialium servitutis, & irregularitatis, quam ei Canones sacri asperserunt.

Alterum quoque illud observatum velim: Lege Constantini neutiquam id edici, ut defuncto Clerico ne alius quisquam injussu suo in locum ejus sufficiatur. Quin ex adverso alium liberis suffragiis eligi cupit, dum ne eorum quisquam qui servilibus quibusdam vinculis sunt obligati. Si repugnet verò immoderatæ multitudini Clericorum, eadem in vestigia ingressa est Ecclesia, ut immodestiùs excrescentem Clericorum turbam, & ultra necessitatis metas augescentem improbarit semper.

VIII. Lege Arcadii atque Honorii, prohibiti sunt quidem Decuriones, qui quasi quidam Municipiorum Senatores erant, Ordinibus Ecclesiasticis donari, etsi patrimonio cederent. Ideò fiebat, quòd & ipsimet, & res eorum eidem subjiciebantur servituti, cui affixerant Synodi Canonesque Ecclesiæ irregularitatem. Cùm decedebant ergo re tota, uno se tantùm servitutis nexu expediebant, alter supererat, quo persona ipsa vinciebatur. Alia verò mox lege assentiuntur iidem Imperatores, ut rustici censum solventes domino, Clero se adscribi curent, dum censum solvere pergant aut per sese, aut per Vicarium. Confirmata est à Leone Imperatore irregularitas eorum, qui ruralibus servitutibus innodati erant: & liberos tamen idem absolutosque hoc impedimento Canonico declaravit eos, qui his semel obligationibus satisfeciissent. Ex quibus clarum est, non eam insedisse Principibus voluntatem, ut Cleri janua nulli nisi ipsis volentibus & permittentibus pateret: sed ut quorum res personæque fisco vel Reipublicæ obligatæ essent, ne fraudem facerent, neu Cleri sanctitatem sibi prætexerent, ad perfidiam avaritiamque suam palliandam. Lex Leonis ita habet: *Quisquis emensis militiæ suæ stipendiis, expletisque officiis, sive muneribus, quæ cuicumque conditione, aut consuetudine, aut lege debebantur, ad consortium se contulerit Clericorum, nullius prorsus sententiæ acerbitate revocetur.*

Cod. I. 5. De Episc. & Cleric. L. 12.

Ibidem. Leg. 16.

Ibidem. Leg. 16.

Ibidem. Leg. 27.

IX. Procul erat Justinianus utique Imperator ab ea voluntate, ut citra consensum suum, vel Clero, vel Religioni adgregari nemo posset, cùm ne paterno quidem assensu opus esse voluerit: *Ut non liceat parentibus impedire, quominùs liberi eorum volentes Monachi, aut Clerici fiant; aut eam ob solam causam exhæredare.* Quod & legibus aliis ab eo corroboratum est.

Ibidem. Leg. 54. §5.

X. Non multùm primò videbatur abludere Mauritii Lex ab antiquorum Imperatorum Constitutionibus. A Clericatu removebat eos, qui publicarum rerum administrationi aliquando implicati fuerant. Id quidem legis Caput vel ab ipso Gregorio Papa probatum est, qui jure censuit, hos mundanis fæcibus tam altè immersos, ad certissimam conversionem opus habere latibulo & secessu aliquo à sæcularibus impedimentis remotiore, quàm sit Clericorum vita: ne vel ipsi experirentur, se non à sæculo aufugisse, sed in sæculum recidisse: *Qui sæcularem habitum deserens, ad officia Ecclesiastica venire*

L. 2. Ep. 62.

venire festinat, mutare vult sæculum, non relinquere.

At alterum hujus legis caput, quo vetabantur milites in Monasteria antè se conjicere, quàm stipendiorum cursum, & legitimos militiæ annos explessent, infandum & detestabile Gregorio visum est. Animo, & cogitatione finxere sibi nonnulli, ita honoratioris cujusdam servitutis genus esse terrenam militiam, ut ab ea nemo nisi à Principe solvi possit. Si res ita haberet, non adeo excanduisset ad eam legem Gregorius, non tam exertè vociferatus esset, Religioni Christianæ gravissimam contumeliam ea inuri: non denique pronuntiasset sanctissimus Pontifex, quem Mauritius in ea re sequeretur authorem, præter Julianum Apostatam habuisse neminem. Certè in publicis servitutibus non recensuere militiam leges supra relatæ. Verba legis Leonis superiùs adductæ, *Quisquis emensis militiæ suæ stipendiis*, de omnibus administrationibus publicis possunt intelligi. Latissimè enim patebat *militiæ* vox; & peræquè munera omnia, sive Reipublicæ, sive Palatii, sive denique Ecclesiæ complectebatur. Denique si publicæ servitutis species fuisset militia tempore Leonis, cui se nemo eximere potuisset: aliter res habebat tempore Mauritii. Argumento est vel ipsa ejus lex. Si enim ejusmodi jam fuisset, vel lex, vel consuetudo: nec Mauritius eam legem sciviſſet, nec in eam, ut in novitatem intolerandam detonuisset Gregorius. Nec enim vel tunc Gregorius, vel tot postea sæculis interceſſit Ecclesia, quin servitus à Clero quoslibet arceret.

XI. Quod Gregorius postea, idem Justinianus interposuerat discriminis Clerum inter & Religiosam in Monasteriis professionem. Qui enim *Curiales*, vel *Officiales* vocabantur, eos Justinianus vetuit ad Episcopatum unquam, vel ad Presbyteratum protrudi, nisi jam inde ab infantia inter exercitationes Monasticas totam vitam traduxissent: *Præterquàm si ab infantia ei contigit inter Monachos connumerari, & morari in ipso schemate.* Erat utique casta & sincera pœnitendi voluntas, & Deo in posterum vivendi, quæ hos à sæculo ad claustra compellebat. Ideo & Christiani Principes non illubentes suo absolvebant nexu, quos sibi amicos Deus cooptabat. Non perinde certum erat eos seriò resipiscere, qui se Clero adglutinabant. Verendum prorsus erat, ne eos sæculo abjungeret sæcularis & furtiva cupiditas, vel honorum, vel libertatis ejus, qua à prioribus vinculis extraherentur.

C. Lege Sancimus, de Episcop. & Cler.

XII. Ingenuè confitetur Joannes Diaconus, cùm Palatii sui Officiis Gregorius Laicos omnes interdixisset, nec jam nisi Clericos admitteret: plurimos sæcularium attonderi se popoſciſſe, nefariasque cupiditates velo inumbrasse Religionis: *Ob hoc se multi procerum sub obtentu Religionis primò tonsurare cœperunt.* Imperatorem Mauritium obviasse serpenti malo, lege lata de qua superiùs: *Quorum tergiversationi Mauritius Imperator prudenter occurrens, &c.* A Gregorio vehementer probatum fuisse hoc caput legis Mauritii: *Quam legem super hoc Gregorius laudavit, &c.* at cùm catervatim sæculares sæculari à militia desciscerent, irruerentque in Clerum, occlusis Cleri foribus claustrorum januas illis à Gregorio patefactas fuisse: *Nequaquam eos ad Ecclesiastici decoris officium, sed ad capiendum solummodò Monachicum propositum suscipiendos esse censebat:* in promptu erat ratio, quòd sola Dei charitas posset Monasticas austeritates devorare, & præferre sæcularis vitæ vinculis: *Ut ab humano servitio liber recedat, qui in divino amore districtiorem appetit servitutem.*

Vitæ Greg. L. 3. c. 15. 16.

XIII. Hinc liquidò constat, re Gregorium irritasse legem Mauritii, quanquam verbis & specie tenùs ab obsequio Imperatoriis præceptis præstando non recederet. Jussit enim ut nihilominus admitterentur milites in claustra Monastica, dummodò priùs ritè probarentur. Gregorii mentem assecutus erat prorsus Hincmarus, cùm ad Carolum Calvum Regem scribebat, Gregorium, Imperatores, Episcopos, Ecclesiam, Rempublicam Christianam conspirasse irritandam Mauritii legem: eo certè capite, quo libertati Ecclesiasticæ illa, & Religioni infesta atque adversaria videbatur: *Quod religiosi Imperatores, & sanctus Gregorius, authoritate Apostolica, & generali Episcoporum consensu, Ecclesiastico vigore, ac Reipublicæ Christianæ cohibente religione destruxerunt, velut in ejus Epistolis ad Mauritium Imperatorem & ad plurimos Episcopos directis ostenditur.* Quin ipse Gregorius alibi non dissimulat, mandata non fuisse executioni Imperatorum edicta ea, quæ legibus & Canonibus collidèrentur, propterea quòd ea persuasione occupati essent omnium animi, ea ab ipsis nisi circumventis extundi non potuisse: *Quia Imperatori esset subreptum, nec jussio ejus, quippe quæ contra leges & sacros Canones data fuerat, habuisset effectum.* Et in ipsa lege Mauritii contestatur sanctissimus Pontifex æquo & pacato animo tulisse Imperatorem, quòd sibi obtemperatum non esset, pergerentque milites in Monasteria admitti, nondum veterani, nondum emeriti: *Qua de re etiam serenissimus & Christianissimus Imperator, mihi credite, omnimodo placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, &c.* Itaque vel Imperatores ipsi ita interpretabantur, immorigeros sibi non esse, quicumque justitiæ parebant, & utilitatibus Christianæ serviebant Reipublicæ.

L. 11. Ep. 6

CAPUT LXII. P. 4. l. 1. c. 65.

An necessarius fuerit Parentum & Præsulum consensus, ut Clero vel Religioni nomen daretur, post annum Christi millesimum.

I. Necessarius omnino non est parentum consensus, nisi impuberibus, ante 12. vel 14.

II. Flagitatus est aliquando Episcoporum & Parochorum consensus.

III. Congregationes Religiosæ illud privilegii ab Apostolica sede obtinent, ut ne necessarius sit Episcoporum & Parochorum consensus ad Monasticam professionem.

IV. Huic Congregationum religiosarum libertati suffragantur leges Principum.

V. Non possent secundùm Canones Episcopi non præstare consensum suum.

VI. An necessarius Principum consensus.

20. q. 2.

I. VErsavit hanc quæstionem Gratianus, & prolatis Canonibus Concilii Toletani X. & Triburiensis, qui parentibus & tutoribus eam potestatem vendicant, abstrahendi à Clero & à Cœnobiis, eos qui professi fuerint, pueri quidem ante quartumdecimum, puellæ autem ante duodecimum: sed supra illam ætatem, sui jam juris illos, propriæ potestatis esse jubent: *Si verò in fortiori ætate adolescentula, vel adolescens servire Deo elegerit, non est potestas parentibus prohibendi.* Inde id exculpit Gratianus impuberum tantùm vota convelli rescindique posse à parentibus, ut sanxere Conciliorum leges: *Paterna professione docetur astringi quilibet in puerilibus annis, & præter voluntatem eorum propositio suscepto prohibetur teneri, si tonsuram, vel religiosam vestem parentes mox visam abdicaverint.* Petrus de Honestis illud quoque suprà disertè affirmavit expleto anno quartodecimo posse adolescentulos invitis parentibus profiteri.

Preuves de l'Hist. de Bresse p. 6.

II. Visus est etiam necessarius Episcoporum & Parochorum assensus quandoque iis, qui pensiculatiùs consideraverant, quid suaderet, quid cuperet pietas: quid expediret, quid deceret, etsi non prorsus forsan necesse esset. Non induerunt ordinis

sui

fui veſte Carthuſiani B. Pontium de Balmey niſi licentia facta ab Epiſcopo Lugdunenſi circa annum 1116. *De licentia Præſulis Lugdunenſis Gaveranni ipſum novitiali cuculla induit*. Hugo Archiepiſcopus Lugdunenſis Legatus Paſchalis II. Papæ, cùm pacem componeret inter Monachos ſancti Benigni Divionenſis & Canonicos Viſuntinos, in cauſa maximè Eccleſiarum Urbis Salinenſis, illud præ cæteris memorabile conſtituit, ne poſſent Monachi ſancti Benigni Monaſtica veſte quenquam donare oppidi Salinarum, etiam impendente fato, niſi ex aſſenſu Parochi : *Parochianos Salinenſes, nec vivos, nec mortuos ſuſcipiant. Quod ſi aliquis Parochianorum Salinenſium in ægritudinis lecto poſitus, Monachus pro metu mortis effici voluerit, non niſi Presbyterò, cujus Parochianus eſt, annuente, eum ſuſcipiant*. Regula Clericorum à Petro de Honeſtis ſcripta circa annum 1100. vetat vel eos admitti, qui nec Ordine aliquo, nec profeſſione ſua, vel paterna ulli innexi ſunt Eccleſiæ : *Clericus non habens Ordines, nec Eccleſiæ alicui profeſſione propria, vel paterna traditus :* niſi licentia ab Epiſcopo impetrata, & ab Archidiacono, vel Archipresbytero : *Epiſcopi, aut etiam Archidiaconi, ſeu Archipresbyteri ſui acquiſita licentia*. Si extranei verò Clerici admitti poſtulent, præter cautiones alias, aſſenſio etiam Epiſcopi deſideratur : *Ut Epiſcopalis licentia innoteſcat*. Certè ea Regula non pertinet niſi ad eos Clericos, quos ſolus Clericatus, etiam ſine ullo Ordine, jam Epiſcopis vendicavit. Illud à Roberto Pullo Cardinali animadverſum eſt, in uſu fuiſſe, ut ne itineri quidem paulò longinquiori ſe quiſquam committeret, niſi re cum Parocho ſuo communicata : *Bonum tamen eſt, & uſus Eccleſiæ habet, ut qui peregrè proficiſci diſponunt, conſilio illius, de cujus Parochia ſunt, peregrinentur ; ne fortè quod debet placare Deum, exaſperet*. Concilium Ravennas IV. anno 1317. ne ampliùs in Capitula Cathedralium & Collegialium Eccleſiarum obtruderentur homines omnibus doctrinæ & pietatis præſidiis deſtituti, ſimiliterque in Monaſteria, conſtituit, ut ne ſine licentia Epiſcopi, vel Metropolitani admitterentur : *Ordinamus quod de cætero nullus inſtituatur, vel recipiatur in fratrem & Canonicum alicujus Cathedralis Eccleſiæ, vel Collegiatæ, vel Monachum alicujus Monaſterii, vel Canonicum Regularem, ſine licentia ſpeciali Ordinarii loci, vel Metropolitani*.

Recueil pour l'Hiſt. de Bourg. pag. 109.

Cap. 10.

Sent. part. 7. c. 22.

Can. 50.

III. Pleræque Regularium Congregationes illud privilegii ab Apoſtolica Sede impetraverant, ut adgregare ſibi poſſent Clericos laicoſque, qui infucato pietatis affectu adducerentur. Ea immunitas ad id fortè ſpectabat, quòd Parochi, aliique forſitan Paſtores, confiderent non poſſe quenquam niſi illis permittentibus Religionem profiteri. Paſchalis II. anno 1114. Congregationi Religioſæ in Italia conceſſit, ut adjungere ſibi poſſet laicos Clericoſque ſæculares, ut nec Epiſcopi, nec Paſtores alii obniti poſſent : *Laicos ſanè ſeu Clericos ſæculariter viventes ad converſionem ſuſcipere, nullius Epiſcopi, vel Præpoſiti contradictio vos inhibeat*. Paſtores aliqui Eccleſiarum Provinciæ Lugdunenſis, cogebant teſtari & legare ſibi aliquid eos è Parochianis, qui Ciſtercienſi Ordini ſe devovebant. Abbates ejus Ordinis querelis ſuis ſuper ea re Innocentium III. interpellaverunt, à quo damnata eſt Parochorum audacia juxtà, atque avaritia : *Capitulum illud, quod eis à ſede Apoſtolica indulgetur, ut licitè liberos & abſolutos à ſæculo fugientes recipiant, interpretantes ſiniſtrè, aſſerunt, eos licèt aliàs abſoluti exiſtant & liberi, ſine ipſorum licentia non poſſe ad Religionem tranſire, pro eo quod jure Parochiali eiſdem obligati tenentur. Quocirca præcipimus, quatenus præſumptores prædictos compeſcatis, &c.* Alexander III. anno 1172. Abbatiæ cuidam in Belgio perſimile indulſerat privilegium : *Liceat vobis Clericos, vel laicos à ſæculo fugientes, liberos & abſolutos, ad converſionem veſtram recipere & retinere*. Idem quoque conceſſit Innocentius III. iiſdemque penè verbis Priori Canonicorum Regularium Xenodochii Cadomenſis & aliis compluribus.

Balux. Miſcell. tom. 6. pag. 190.

Regeſt. 13. Epiſt. 166. 51. Regeſt. 14. Epiſt. 18. Regeſt. 15. Epiſt. 141. Spic. tom. 9. Epiſt. 461.

Preu des Libertez del' Egl. Gall. pag. 1185. 6. 7. 8. 1204.

IV. Cùm jam non fiat Religioſa profeſſio, niſi poſt annos pubertatis, jam nihil ſecundùm Canones opus eſt conſenſu parentum, vel tutorum. Si qua verò emicuerunt in Galliis Senatuſconſulta his ſubinfeſta, & ubi prohiberi videatur, ne filii familias ſine parentum conſenſu admittantur in Cœnobia, jure augurandum nobis eſt, ea ad cauſas quaſdam particulares pertinuiſſe, ubi fraude & aſtu deluſa adoleſcentum ſimplicitas in clauſtra Monachorum pertracta fuerat. Nec enim in eam rem Edicta ſunt ulla Regum noſtrorum : & ſi qua eſſent, ea certiſſimè conſentirent Imperatoriis Juſtiniani legibus, quas Photius in Nomocanonem, Balſamon in ſuos Nomocanonis Photiani Commentarios congeſſit, ut quæ eorum tempore ſuum vigorem in Orientali Eccleſia obtinuerint. Atqui hæ leges exertiſſimè vetant, ne parentes quomodocumque piis juvenum deſideriis oblu&tentur, ſi vel Clero, vel Cœnobio cuipiam illigare ſe exardeſcant ; & ne illos ea de cauſa exhæredare poſſint : *Non licet parentibus prohibere filios, qui volunt eſſe Monachi, vel Clerici, nec illos ea ſola de cauſa exhæredare*. Ea lex univerſæ Eccleſiæ propoſita quodammodo fuit in Decreto Gratiani.

Fevret. pag. 115. 9.

Nomocan. Tit. 9. c. 31.

19. q. 3. c. 10.

V. Quoad Epiſcopos & Parochos, eorum ſemper officii muneriſque fuit fideles hortari ad Conſilia Evangelica ; non ergo illis obſtare ipſi, aut remoras objicere potuerunt, ne tam præclaris hortamentis obſequerentur. Privilegia ſuprà delibata, & à Sede Apoſtolica impetrata, ad quoslibet Religionis ſinu excipiendos, ſi modò eos pietas ſincera alliceret, viam complanarunt munieruntque, ut liberiùs faciliùſque omnes ad ea ſe conferant ſummæ & veræ Evangelicæ perfectionis gymnaſia. Diximus jam ab Anſelmo in Cantuarienſem Archiepiſcopum electo, datas litteras ad Epiſcopum Pariſienſem, quibus illum admoneret, non poſſe eum refragari, uti jam cœperat, Cantori Eccleſiæ Pariſienſis, cui fixum illud erat animo, ut profeſſionem Monaſticam amplecteretur. Ita enim repugnari Deo, repugnari Evangelio ad perfectionem neminem cogenti, omnes invitanti : repugnari Canonibus, qui expreſsè præcipiunt, ne Epiſcopi à propoſito melioris & ſtrictioris vitæ eos dehortentur, quos ad id incitare debuerant.

L. 3. Ep. 20.

VI. De aſſenſu Principum nihil hìc opus eſt dicere ; ab annis enim admodùm ſexcentis Chriſtiani Principes ea in Deum, in Eccleſiam, in Religiones pietate imbuti ſunt, ut nec in cogitationem illis veniat de ea ſervitute illis indicenda, quos ſummus Imperator Chriſtus ad Evangelicam libertatem vocat. Qui Donationem Conſtantini commentus eſt, quam Leo IX. primæ ſuæ ad Conſtantinopolitanum Imperatorem Epiſtolæ intexuit, hanc præ cæteris libertatem finxit Eccleſiæ Romanæ à Conſtantino collatam, ut quoſcumque liberet Clericos clero ſuo adgregaret : *Licentiam concedimus, quem placatus proprio conſilio Clericare voluerit, & in numero religioſorum Clericorum connumerare*. Refert Matthæus Paris exempla aliqua petitæ à Regibus licentiæ ad profitendam Religionem. Sed ea privata ſunt facta, nulla certa lege, nulla neceſſitate expreſſa, mero ex hominum arbitrio. Et eam quidem ille regulam recenſet inter conſuetudines Regias : *Filii ruſticorum non debent ordinari abſque aſſenſu domini, de cujus terra nati dignoſcuntur*. Sed inclytus Martyr Thomas eam refutavit conſuetudinem ; nec eam toleravit Alexander III. Papa, niſi quia ruſtici hujuſmodi ſervilis ferè conditionis erant jam inde à media ætate.

Paris 1154. 1163. 1164.

De fœminis Canonicis, de Congregationibus Laicorum, de Clericorum Congregationibus liberis, sine votis, sine professione.

CAPUT LXIII. P. 4. l. 1. c. 62.

De Canonicis fœminis sæcularibus, de Beguinis, de Congregationibus Laicorum utriusque sexus, de Tertiariis, de Congregationibus liberis Clericorum, sine votis, sine professione, hac ultima Ecclesiæ ætate, post annum Christi millesimum.

I. Canonicæ Regulares abdicare omnia tenebantur.

II. An illæ ipsæ sint quibus Regulam præscripsit Concilium Aquisgranense, sed strictiorem observantiam & rerum omnium abdicationem professæ.

III. Decreta Bonifacii VIII. & Clementis V. ad Canonicas Sæculares, non approbato tamen earum instituto.

IV. Canonicæ in Gallia.

V. Canonicæ in Germania, & Conciliorum Decreta ad earum regimen.

VI. Describuntur Canonicæ Belgii & Germaniæ à Jacobo de Vitriaco.

VII. Canonicæ sæculares modernæ, an illæ ipsæ sint Concilii Aquisgranensis?

VIII. De Monialibus quas Dominas vocant.

IX. De nobilitatis stemmate, quod exigunt Canonicæ.

X. An in Beneficiis locari debeant Canonicæ, & an ad Horas teneantur Canonicas.

XI. De Beguinis.

XII. De Dominabus Oratorii, & de pluribus aliis utriusque sexus Congregationibus à beato Carolo institutis.

XIII. De Tertio Ordine sancti Francisci, sancti Dominici, & de aliis laicis.

XIV. De Congregationibus merè Clericalibus.

XV. De Oblatis sancti Caroli.

I. PErstrinximus aliqua de Congregationibus Laicorum inter priora Ecclesiæ adolescentis sæcula, ubi de Seminario egimus beati Augustini quod laicorum fuisse primò visum est, superiùs hac ipsa Parte. Strictim etiam diximus de Canonicis fœminis Capite XLIV. hujus ipsius Partis. Nunc ergo non hìc aliud quàm congeremus, si qua supersint de hujusmodi rebus memoranda.

In Concilio Lateranensi II. sub Innocentiò II. anno 1139. prohibitæ sunt Sanctimoniales & Canonicæ, ne cum Canonicis Monachisve in eodem
Can. 27. choro Horas Canonicas decantarent: *Ne Sanctimoniales simul cum Canonicis, vel Monachis in Ecclesia in uno Choro conveniant ad psallendum.* In Concilio Remensi sub Eugenio III. anno 1148. Moniales, Canonicæque distinguuntur, & utræque tamen subjiciuntur arctissimæ claustri legi: *Ut Sanc-*
Can. 4. *timoniales, & mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta beatorum Benedicti & Augustini rationem, vitam suam in melius corrigant & emendent, & in Claustro sint assiduè permanentes.* Si quid reliquum esset adhuc dubii, an Canonicæ istæ verè profiterentur Regulam beati Augustini, sicut Sanctimoniales aliæ Regulam beati Benedicti, eodem ipso ex Canone posset tota illa caligo diffiari. Jubentur enim proprio quocumque spoliare sese, intentata in contumaces pœna interdicti, & privationis sepulturæ Ecclesiasticæ: *Choro, refectorio, & dormitorio sint contentæ, & relictis Præbendis, & aliis propriis, earum necessitatibus de communi provideant.* Non tantum pœnarum in has Sanctimoniales derivatum fuisset, nisi professione propria Evangelicam paupertatem voviſſent. Ita sanè præcipit Regula beati Augustini, quam illæ professæ erant, ut terrenis omnibus possessiunculis nuncius remittatur.

II. Distabant ergo prorsus hæ Canonicæ ab iis quibus Regulam præscripserat Concilium Aquisgranense sub Ludovico Pio anno 817. per quam licebat propriis incubare rebus. Ideo & hæc Aquisgranensis Canonicarum Regula nusquam meminit Regulæ beati Augustini, vel Epistolæ ejus centesimæ nonæ, quamvis aliorum Patrum luculentissima testimonia benè multa contexat.

Posset forsan non injuria quis ominari, has ipsas fuisse Canonicas prorsus, sed quibus postea à priori Sanctimonia defluentibus, Synodi Præsulesque arctiorem fibulam disciplinæ addiderint, ut ex Sæculatibus Regulares evaderent Canonicæ, & patrimonium ejurare cogerentur. Duci posset conjectura ex Concilio Lateranensi II. quod molestissimè tulit eas vitam degere tam alienam à Regulis Benedicti, Basilii & Augustini, sejunctisque habitare ædibus, inani hospitalitatis obtentu: *Quæ licèt neque secundùm Regulam beati Benedicti, neque Basilii, aut Augustini vivant, Sanctimoniales tamen vulgo censeri desiderant. Cùm enim juxta Regulam degentes in Cœnobiis, tam in Ecclesia, quàm in Refectorio, atque dormitorio communiter esse debeant, propria sibi ædificant receptacula, in quibus sub hospitalitatis velamine, &c.* Abdicationem forsan ergo temporalium illis reddidit Concilium Lateranense istud, Remense saltem eam vel instituit, vel restituit. Fateor enim certissima & invictissima non suppetere documenta, de hoc Canonicarum ordine, earumve, quæ sæculis sequentibus sæculares permansere, an eæ sint ipsæ, quibus Synodus Aquisgranensis vitam quidem indixerat communem, non tamen patrimonii ejurationem: an Canonicæ fuerint Regulares ab origine, & Augustini quondam Regulam professæ, quæ postea desciverint à castiore illo instituto suo, & in Canonicas degenerarint sæculares. Can. 16.

III. Præcepit Honorius III. Abbati cuidam, ut Censurarum jacula vibraret in Canonicas Clericosque Abbatissæ jurisdictioni obnoxios, ut eos compelleret ei morem gerere, quanquam non aliud illa posset, quàm eos suspendere ab Officio & Beneficio, non autem excommunicare: *Cùm ipsa plerumque Canonicas suas, & Clericos suæ jurisdictioni subjectos, propter inobedientias & culpas eorum officio beneficioque suspendat, iidem confisi ex eo, quod eadem Abbatissa excommunicare eos non potest, suspensionem hujusmodi non observant.* Mihi quidem non satis liquet de Sæcularium, an de Regularium Canonicarum Collegio hoc Decretum interpretandum sit. C. Dilecta. De majorit. & Obedi.

At dilucidè prorsus Bonifacius VIII. Canonicas Sæculares describit, quæ patrimonii sui compotes semper erant, nullam edebant professionem, & non aliam ducebant vitam, quàm Canonici sæculares in Ecclesiis Cathedralibus & Collegialibus: *Juxta quarundam provinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed vivunt ut in sæcularibus Ecclesiis Canonici sæculares.* Jubet Pontifex ut earum Abbatissa annorum sit saltem triginta, eligaturque eodem omnino more quo Abbatissæ Regulares: quanquam præ se ferat nequaquam à se earum approbari institutum: *Per hoc tamen earum statum, ordinem, seu Regulam nolumus, nec intendimus approbare.* In Sexto. L. 1. Tit. 6. c. 43.

Nec ab hac Canonicarum tabella abludit quod de iis habet Clemens V. qui eas Episcopi ut Ordinarii visitationi subjicit, si exemptæ non sint: & ut delegati Apostolicæ Sedis, si sint: similiterque contestatur, Clem. V. l. 3. T. 10. c. 2.

testatur, non eo à se earum institutionem approbari. Simile tamen veri est hæc Pontificum Decreta ad regendas Canonicas, instar habuisse confirmationis cujusdam tacitæ, vel tolerantiæ publicæ. Cæteroqui quæ demum esse potuissent Canonicæ Exemptæ, sine approbatione ulla, aut privilegio?

Du Chesne. Tom. 5. pag. 439. Hist. de S. Iovis par du Cange.

IV. Aliqua legavit in Testamento suo sanctus Ludovicus Rex Gallis Regni sui Beguinis, quæ Canonicæ tamen non erant, cùm filiorum ejus unus Petrus Alenconii Comes, in eo quod edidit testamento anno 1282. Canonicas à Beguinis disjungat. Canonicæ hæ Regulares, an Sæculares fuerint, non satis mihi quidem claret.

V. Concilium Colonienſe anni 1536. incumbendum sibi necessariò duxit in reformationem Sæcularium Canonicarum, quæ nullo se voto, & ne perpetuæ quidem castitatis astringebant: *Sæculares Canonicæ appellantur, quod perpetuæ castitatis ac reliqua vota Monastica non emittant.* Synodus Augustana anni 1584. de iis verba facit, tanquam quæ sine votis servari à se intaminatam castitatem præ se ferrent. Jubet ergo eas uno in dormitorio simul omnes dormire, suadetque una etiam mensa ut reficiantur. Concilium Colonienſe II. anni 1549. jubet, ut Abbatissæ in has *nobiles Virgines* pervigili cura excubent, uno loco eas cubare, Horas Canonicas ab eis decantari faciant, servarique statuta ad emendationem disciplinæ omnia ab Imperatore promulgata.

Part. 10. Can. 19.

Cap. 18.

Cap. 7.

VI. Circa annum Christi millesimum ducentesimum & vigesimum scribebat Jacobus à Vitriaco floruisse Canonicas sæculares in Germania, Brabantia, Hannoniaque, quæ *Domicellæ* nuncuparentur, & Moniales vocari se deprecarentur, sicuti nec Canonici Monachi dicendi sunt: *Canonicas Sæculares, seu Domicellas appellant, non enim Moniales nominari volunt, sicut Canonici sæculares Monachi non dicuntur. Nonnisi filias militum & nobilium in suo Collegio volunt recipere.* Et cùm exageratiùs multa dixisset, de pompa mollium vestium, pannorum & pellium pretio, quibus utebantur, ait illas uno omnes dormisse dormitorio, in iisdem Ecclesiis esse Canonicos, Canonicos Canonicasque simul affuisse Choro, & Canonicas Horas unà decantasse, processionibusque interfuisse, altero hos, altero illis latere; complures earum *relictis Præbendis & Ecclesiis* nupsisse: alias totum vitæ curriculum castissimè piissimèque consumere. Denique earum nonnullas jam se contulisse ad Cistercienſium familiam. Ejusmodi sunt adhuc celeberrima Canonicarum nobilium Cœnobia apud Montes, Malbodium & alibi.

Hist. Occid. Cap. 31.

VII. Ea certè Jacobi Vitriacensis narratione perpensa, videtur jam animus magis propendere in eam sententiam, ut de Canonicis sæcularibus suprà egerint Concilia Lateranense & Remense; & has omnino reliquias earum esse, quibus concinnata est specialis Regula in Concilio Aquisgranensi. Si enim degener tantùm fuisset ea proles Regularium olim Canonicarum, suis ab institutis longè exerrantium, non eas tam clementer habuisset Jacobus hic Cardinalis, eximii cujusdam zeli laude celebertimus.

VIII. Anno 1279. Archiepiscopi Cantuarienſis Pastorales Epistolæ eas perstringebant Sanctimoniales, quæ *Dominas* se vocari gestiebant, non potius *Matres* vel *Sorores*. *Sciatis vos Monachas, vel Moniales esse, non dominas: sicut nec Monachi possunt sine ridiculo domini appellari.* Statuendum & hoc ipsum fuit pro Carthusianis Sanctimonialibus: *Prioriſſæ Monialium à personis ordinis matres vel domnæ vocentur, non Dominicæ, Moniales verò sorores, quacumque consuetudine contraria obstante.* Dominas vocari Canonicas non ita alienum erat, quàm Moniales.

Conc. Tom. Can. 11. part. 2. pag. 1070. Tertia Compil. Stat. c. 1. n. 17.

Rainal. ann. 1283. n. 81.

IX. Circa nobilitatis autem avitæ documenta, quæ exigebantur, Ecclesiastici Annales fidem faciunt anno 1285. cùm Tibure esset Honorius IV. didicissetque Canonicas Belgii à Guidone Flandriæ Comite institutas fuisse, ea lege ut non admitterentur, nisi spectatæ, certisque monumentis approbatæ nobilitatis virgines, rescissum ab eo cassatumque fuisse id statutum, ut ex quo infinita quædam perjuriorum leges pullulatura esset. Improbaverat jam Gregorius IX. persimile statutum Capituli Argentoratensis, nec passus erat ejus rationem haberi in provisione Præbendæ. Nitebatur porro ea ratione Pontifex, quòd Ecclesiæ in pretio & amori sit sola virtutis nobilitas, ut ad quam Deus pauperes potiùs quàm divites, ignobiles magis, quàm natalium splendore claros vocarit. Itaque non injuria Jacobus à Vitriaco hoc ipsum improbavit Canonicarum decretum: *Adeo personas accipiunt, quod nonnisi filias militum volunt recipere in suo Collegio.*

C. Venerabilis. De Præbendis.

X. Refert denique idem Jacobus, suas ab ipsis resignari solitas Præbendas, cùm nupturiebant. Ubi tria non oscitanter observanda. Primum est, non mediocriter hac in re eas defeciſſe, ab illis quas instituerat Concilium Aquisgranense. Etsi enim patrimonio frui illæ sinerentur, at nuptiis constantissimè abstinebant. Sed si tamdiu in Ecclesia Minores Clerici, & Beneficia obtinuerunt, & conjugii libertate frustrati non sunt: ecquid miramur si Canonicæ sæculares tandiu cùm nubere possent, præbendis tamen suis potirentur?

Alterum est, posse verissimo aliquo sensu Præbendas harum Canonicarum Beneficiis annumerari, cùm Præbendæ sint, cùm resignari potuerint, cùm hinc existeret obligatio diurni pensi Horarum Canonicarum. Præstimonia alii magis esse voluerunt, quàm Beneficia; quòd Beneficia placuerit propria magis esse Clericorum. Sed confitentur ipsi de re conveniri, controverti de nomine: nec injuria poſse has Præbendas in censu Beneficiorum reponi, cùm proventuum Ecclesiasticorum portio ea sit, qua qui gaudet officiis vicissim, & ministeriis tenetur Ecclesiasticis. Concilium Colonienſe de quo paulò antè, declarat non posse uni Abbatissæ subesse duo Collegia Canonicorum, quòd vetent Ecclesiæ Canones, plurium Beneficiorum copiam ab uno retineri.

Hallier. De sacris Elect. pag. 516.

Tertiò denique observandum illud venit, non minùs Canonicas, quàm Canonicos teneri lege Officii divini recitandi, vel decantandi, cùm fundationis, seu Præbendarum, seu distributionum, quibus Præbendæ succesſerunt, ea fuerit conditio, ea statim natura, id onus indeclinabile, ut divina Officia ritè persolverentur. Ideo & Jacobus de Vitriaco, & Concilia omnia suprà laudata, meminere celebrationis divinorum per Canonicas canticorum. Denique non inertibus & otiosis dispensatur patrimonium Christi, sed actuosis & divinas laudes jugiter concelebrantibus.

XI. Jam Beguinæ quidem Parisienses, & aliarum quarumdam Galliæ Civitatum, memorantur in testamento, tam sancti Ludovici Regis, quàm filii ejus Comitis Alenconii. Refert Goffridus de Belloloco Dominicanus, & sanctissimo Regi à Confessionibus, ejusque vitæ Scriptor, emptam Parisiis à sanctissimo Rege datamque domum, qua alerentur quadringentæ Beguinæ, præter plures alias toto Regno sparsas: *Domum Parisiis honestarum mulierum, quæ vocantur Beguinæ, de suo acquisivit, & eisdem assignavit, in qua honestè & religiosè conversantur circiter quadringentæ, similiter & in pluribus aliis Regni sui Civitatibus atque castris domos ad habitantium dictis Beguinis providit.* Meminit Cantipratensis hujus à sanctissimo Rege fundationis Beguinarum: videturque solas Virgines eo admittere. Philippus III. Franciæ & ipse Rex testamento suo anno 1284. multa eis legavit. Idem Cantipratensis meminit & alterius Nobilis viri, Philippi de Monte Mirabili, cui major præterea à virtutibus nobilitas accedebat, qui cùm divitiis non admodum abundaret, exæstuaret autem charitate,

Du Chesne. Tom. 5. pag. 452. Spicil. tom. 9. pag. 268.

Cantiprat. l. 2. c. 29. n. 34.

Cantiprat. l. 2. c. 48. n. 2. c. 51. n. 12. c. 54. n. 10.

octo

octo Cistercienſium Cœnobia exædificavit, Beguinas autem variis in locis adgregavit ad quinque millia. Porro deſignatur à Cantipratenſi locus tempuſque, quo primùm orbi inſtituta Beguinarum illuxerunt. Ait enim anno 1226. complurimos adhuc memoria tenuiſſe, illarum exordia apud Nivellam Belgii urbem extitiſſe: *In hac urbe, ut pluribus adhuc viventibus notum eſt, mulierum devotarum quæ Beguinæ dicuntur, nunc latè diffuſa per orbem religioſitas inchoavit.* Agit ille alibi de grege Beguinarum bis mille ſub una Præpoſita.

Non multo poſt tempore harum nonnullæ in abſurdiſſimos errores jere præcipites in Germania; ventoſa inflatæ fiducia, poſſe in hac mortali vita ſupremum attingi perfectionis apicem, in quam peccatum non caderet, viſionem Dei claram, denique id faſtigium contemplationis, cui ſuperfluum jam eſſet macerare corpus, jejunare, vel mortalium quorumcumque regi monitis, præceptis parere. His anicularum impiis deliramentis anathema intorſit Concilium Viennenſe Generale, & Beguinarum ipſarum inſtitutum extinxit, veluti ſuſpectum: *Eas merito ſuſpectas habentes:* facta tamen copia fœminis verè piis, verè fidelibus, caſtam & pœnitentiæ laboribus exercitam vitam gerere, ſive ex voto, ſive ſine voto: *Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin ſi fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promiſſa continentia, vel etiam non promiſſa, honeſtè in ſuis converſantes hoſpitiis, pœnitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis ſpiritu deſervire, hoc iiſdem liceat, prout Dominus ipſis inſpirabit.*

In Clemeno. C. Ad noſtrum. De hæreticis.

Ibidem. C. Cum. De religioſis domibus.

Hujus extremæ utique clauſulæ munimento vallatæ tot etiamnunc in Belgio efflorescunt Beguinarum piæ & numeroſiſſimæ Congregationes. Non inuſſit enim Concilium, niſi eas, quæ ſuſpectæ, vel imbutæ hæreſi eſſent. Itaque verè orthodoxas priſtinæ permiſit libertati. Quod autem earum eſſet inſtitutum, eadem Decretalis docet. Nec obedientiam, nec paupertatem profitebantur, ſed veſte propria modeſtiſſimaque utebantur, ſuberantque regimini præſtantium ſapientia & religione virorum: *Cùm nulli promittant obedientiam, nec profiteantur aliquam Regulam approbatam, Religioſæ nequaquam exiſtunt, quamquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant, & adhæreant Religioſis aliquibus.*

Philippus Pulcher Galliæ Rex totus fuit in urgenda Decretorum Viennenſis Concilii executione. Hinc facilè quis ſuſpicaretur abolita ab eo in Galliis Beguinarum cœnobia. Alibi diverſoria illis ſua ſarta tectaque ſervata ſunt, tum innocentiæ ſuæ præſidio, tum decreto Joannis XXII. qui præceſſoris ſui ſtatutum, Clementis ſcilicet V. non aliter interpretatus eſt, quàm nos, tuitionemque in ſe recepit complurium paſſim ſparſarum per provincias Beguinarum, & earum Congregationum, quæ nullo unquam hæreſeos laboraverant contagio, vitæ innocentia ſemper enituerant. Fidem facit Pontifex complures earum caſtitatem profiteri, communis vitæ ſocietatem alere, bona poſſidere ſuo Collegio propria.

Exravag. Comm. l. 3. T. 9. c. unic.

Ea me res impulit, ut eas à Beneficiariis non disjungerem. Ejuſmodi enim bona, & bonorum diſtributio, & hæc vitæ ratio multùm conſentit antiquiſſimis ſeu Virginibus, ſeu Viduis, ſeu Diaconiſſis, quæ ſumptu Eccleſiæ alebantur, eique miniſteria ſorti ſuæ conſentanea impendebant. Poſtremò idem Pontifex Joannes XXII. ibidem, & Bonifacius VIII. in Sexto, Canonicas ſæculares & Beguinas juriſdictioni Epiſcoporum ſubjiciunt, eximuntque ſæculari tribunali, quanquam expreſsè non approbent earum Congregationes. Nec aliter Rota judicat.

Cont. Nangii an. 1317.

C. Indemnitatibus.

Fagnan. l. 2. pag. 60.

Qui ulteriorem antiquioremque originem adſignarunt Canonicarum, & Beguinarum, & retro ad ſanctam Beggam, vel ad Gertrudem filias Pipini Ducis Brabantiæ, vel ad ſanctam Valtrudem eluctati ſunt: rem nobis quoque facilè perſuaderent, ſi aliquantò validioribus uterentur, vel rationibus, vel teſtimoniis. Laudabili conatu rei piæ antiquitatem venantur. Non procedit ſemper ramen fœliciter, quod piè tenratur. Sed quæ major, quæ optatior antiquitas, quæ firmior, quàm ſi dicatur Eccleſia Chriſti jam inde ab exortu ſuo caſtiſſimos ſemper & numeroſiſſimos habuiſſe greges, ſeu Virginum, ſeu Viduarum omnis generis, profeſſarum, non profeſſarum, cum Regula, ſine Regula, communes ſimul ædes habitantium, vel ſeparatas; ſed eas ſemper omnes habitas non aliter eſſe, quàm ut Eccleſiæ delicias, ut alumnas: ut ejus gloriæ, ejus etiam ſumptu viverent. In Statutis Cluniacenſibus diſtinguuntur tria genera ſtipendiariarum Eccleſiæ: *Monacha, Converſa, Præbendaria.* Præbendariæ, quaſi conductitiæ erant ad exteriora quædam officia. Ea autem Præbendariæ vox non paulò aptiùs aſcripta fuiſset ſacris olim Virginibus illis, & Viduis, ex quibus tantum gloriæ & ſplendoris in Eccleſiam redundabat.

Bibl. Cluniac pag. 1460.

XII. Mediolani ſanctus Carolus Borromæus inſtituit Dominas Oratorii, regulas præſcripſit, & exercitia pietatis compluſcula, & præcipuas quaſque civitatis Matronas ei inſtituto adjungere enixus eſt. Inſtituit & complura Virginum Collegia, ac domicilia, tum Mediolani, tum ſparſim rota Diœceſi: præter Congregationem ſanctæ Urſulæ, quæ quaquaverſum diffundebatur: & Conventum ſanctæ Annæ, in quo viduæ complurimæ perpetuæ ſe dedicabant continentiæ. Hæ Congregationes Chriſti bonum odorem ſpargebant longè latèque, nulli Monaſticæ profeſſioni addictæ.

Gloſſano. L. 5. c. 6. L. 8. c. 22.

Viros quoque idem Carolus laicos adgregavit in unam Congregationem ſub nomine ſancti Mauritii, ubi & cœlibatum perpetuum profitebantur. Denique Converſarum ſeu Pœnitentium puellarum collegium regendum commiſit duodecim Matronis Tertii Ordinis ſancti Franciſci.

L. 2. c. 17. Vedinghus. Ann. 1221. n. 17.

XIII. Inſtituerat incomparabilis ſanctimoniæ vir Franciſcus Ordinem Pœnitentium, ſeu Tertium Ordinem, quo continerentur conjugati utriuſque ſexus, veſtemque & Regulam propriam præſcripſerat. Innumerabilis quædam hominum multitudo in hunc confluxit Ordinem, quo & Franciſcani tandem compulſi ſunt ſubducere ſeſe eorum regendorum oneri, ne tanta negotiorum ſarcina & regiminis pondere opprimerentur. Addit Bonaventura id eo factum conſilio, ut ne maledicentiæ ſemper jaculis paterent, cùm illarum pœnitentium aliqua prolabebatur in flagitium; & ne omnium neceſſitatibus providere conſtringerentur, quod nulla jam ratione aſsequi, vel ſperare poterant. Hoc verò loco vocat illas Bonaventura Beguinas.

Libel. Apologet. in eos qui Minoribus adverſantur, q. 6.

Tertius Ordo beati Dominici ſimillimus fuit Franciſcano, ut videre eſt in Regulâ ab Innocentio VII. confirmata anno 1405. Idem ſtatuendum de Tertio Ordine, tum Servitarum, tum beati Franciſci de Paula. Tametſi laici ſint omnes, & plerique conjugati, ſunt tamen illis Priores, ſunt Prioriſsæ, ſunt Provinciales. Imminet ſtricta obligatio recitandi Officii divini, iis qui litteras ſciunt, vel juſta compenſatione aliquoties iterandi Orationem Dominicam, vel quaſvis preces alias.

Hìc ergo perſpicis, ut à primis Eccleſiæ exordiis fuerint ſemper cœtus laicorum utriuſque ſexus, quorum erat vita religioſiſſima. Permirum autem illud eſt, quòd ſicut ex primis illis fidelibus eximia charitate & conſiliorum Evangelicorum ſpontanea obſervatione conſpicuis, extiterunt tandem quarto Eccleſiæ ſæculo omnis generis Monaſteria utriuſque ſexus: ita Tertii Ordinis B. Franciſci Sectatores eo numero tandem, eoque conſtantiſſimæ pietatis fervore clareſcere viſi ſunt, ut Leo X. anno 1521. illos in novum Religionis Ordinem conjunxerit, ubi tria Monaſtica vota, ubi Regula Monaſtica, ubi Profeſſio denique ipſiſſima Monachorum.

Spondan. Ann. 1221. n. 17.

Leo X. Bull. 42.

XIV. Si

XIV. Si Laicorum autem, multò magis Clericorum merè Clericorum semper in Ecclesia fuere religiosissimæ Congregationes. Non attingam Clericos Regulares, quos Theatinos dixere, & quorum institutio approbata est à Clemente VII. anno 1524. Non Clericos Regulares sancti Pauli, seu Barnabitas, qui ab eodem Pontifice approbati sunt ann. 1533 In his Congregationibus enim & compluribus aliis pulcherrimè conjuncta & confœderata est Clericalis vivendi ratio cum Monastica. Nec distant Clerici hi Regulares à Canonicis antiquis Regularibus, nisi in rebus, quas differre necessum est in institutis, tanto ex intervallo temporis distantibus.

Hic agitur de Cœtibus merè Ecclesiasticis, votorum & professionis expertibus. Quales fuerunt Cle-
Rainal. n. 6. rici ii, quos aggregavit beatus Gerardus, cujus Thomas à Kempis scripsit vitam, & qui vita excessit anno 1384. Fratres vitæ communis appellitati sunt. Nullis ligabantur votis. Exscribendis libris vitam sustentabant. Vitam complurium ex ipsis scripsit Thomas à Kempis, & quamvis illos inter Regulares locet Canonicos, certum est tamen liberos & solutos fuisse Clericos, nullo constrictos voto, ne stabilitatis quidem, quamvis statim patrimonium omne in commune conferrent, & ejurarent omne jus, illud quomodocumque repetendi, seu sponte ipsi resilirent à Collegio, seu ejicerentur. Horum historiam publicavit Miræus, Bullasque Pontificum illis propitias, etiam post Concilium Constantiense, quod in eorum aliquos tantùm contumaciores detonuerat, intacto Collegio, & Ordine ipso intaminato.

Si contexas autem Canonicos, quibus Concilium Aquisgranense Regulam temperavit anno 817. cum Fratribus his vitæ communis, denique cum Oblatis sancti Ambrosii, cum Oratorio Romano sancti Philippi, cum Oratorio Gallicano Petri Berullii Cardinalitia postea purpura decorati; & complures subinde alias Congregationes merè Clericales & sine votis; compertum erit semper fuisse in Ecclesia Clericos & Beneficiarios, qui Ecclesiæ se obsequiis mancipavere, & Ecclesiasticos reditus ea parcimonia, frugalitate, charitate dispensavere, quæ ab aureæ & primævæ Ecclesiæ sanctimonia non multùm deficeret. Memini quippe, ubi de Seminariis ageremus, ex Juliano Pomerio ostendisse nos, jam tum fuisse Congregationes solis Clericis frequentatas, qui suis se sumptibus alerent, reditibus Ecclesiasticis abstinerent, Congregationibus autem suis & Ecclesiis eadem præstarent operas, quas ii quos Ecclesia sua stipe sustentabat.

Nec possum has Congregationes Ecclesiasticas non in Beneficiariorum numero collocare, cum in eis Ecclesiastici proventus & possideantur & dispensentur ea ratione, quam præmonstrarunt Apostoli, quam secuti sunt priorum & castissimorum Ecclesiæ sæculorum Clerici, quam Regularium retinent Capitula Canonicorum, & Monastici omnes cœtus.

XV. Nec silentio nobi prætereundum est, cùm
Giossano l. c. c. 4. sanctus Carolus Congregationem erexisset Oblatorum, ubi Presbyteri, aliique Clerici inferiores erant consociati, & voto stabilitatis Episcopo astricti: quæ erat veluti expressa imago professionis tacitæ Clericorum omnium olim, quibus nefas erat vel à Clero recedere, vel Episcopi se sui obedientiæ subducere: voluisse illum, ut possent Oblati adgre-
Acta Eccl. Mediol. pag. 817. gare suo cœtui Laicos conjugatos utriusque sexus ad ministeria quæque necessaria. 2. Tam Clericos quam laicos votum emisisse stabilitatis & obedientiæ. 3. Clericos ipsos patrimonia retinere potuisse, sed & potuisse privato paupertatis voto ea abjicere, vel adjicere & subjicere Congregationi, ut non ea jam ampliùs possiderent, nisi ejus nomine, tamquam administratores. 4. Hos Oblatos beatum Carolum præfecisse Seminariis suis regendis. 5. Si qui eorum pio è cœtu ejicerentur, restituta fuisse, quæ secum intulerant.

CAPUT LXIV. P. 4. L. 1. c. 74.

De Canonicis laicis post annum Christi millesimum.

I. Canonici laici in Concilio proscripti.

II. Alii Canonici laici in Ecclesia honoratissimi. Initium ductum à Carolo Magno. Comes Andegavensis, Canonicus & Thesaurarius Ecclesiæ sancti Martini Turonensis.

III. Archiepiscopi Senonenses & Bituricenses, Episcopi Andegavenses & Pictavienses, ejusdem Ecclesiæ Canonici erant.

IV. Reges Galliæ ejusdem Abbates erant. Dux Burgundiæ Canonicus.

V. Dux & Ducissa Burgundiæ Canonici sanctæ Capellæ Divionensis.

VI. Rex Hispaniæ Præbendarius Ecclesiæ Cluniacensis.

VII. Rex Angliæ & Episcopi omnes Canonici unius Ecclesiæ.

VIII. Ecclesiæ aliæ quarum Abbates Canonicique sunt Reges & Principes.

IX. Imperatores Germaniæ Canonici admittuntur in Ecclesia sancti Petri Romæ, & sancti Joannis Lateranensis, & alibi: quin veste & functione Subdiaconali utuntur.

X. Reges Galliæ Abbates & Canonici pluribus in Regni Ecclesiis.

XI. Origo Canonicorum Laicorum.

XII. Quid discriminis inter duas has Canonicorum classes.

I. CAnonicorum Laicorum antiquitatem prodet eorum condemnatio, immo & ex parte quadam extinctio. Anno 1214. Concilium Monpessulanum vetuit, ne posthac Collegio Canonicorum allegerentur laici, neu ad Præbendam panis & vini admitterentur, quòd plurimum ea quidem societas intulisset Ecclesiæ detrimenti. *Districtè mandamus, quòd in nulla Ecclesia laici recipiantur in Canonicos,* Can. 8. *& in Fratres, nec etiam ad Præbendam Canonicalem, quæ consistit in pane & vino & quibusdam aliis, cùm per hoc Ecclesiæ multa damna proveniant.* In Concilio Biterrensi anno 1233. eadem prohibitio iterata est, quòd ex laicorum Canonicorum contaminatissimis moribus non modica infamia Ecclesiæ aspergeretur. Ideo & Beneficio privandos decernitur, nisi resipiscant. *Districtiùs mandamus, quod in nulla Ecclesia laici recipiantur in Donatos ad Præbendam* Can. 24. *panis & vini; de quorum turpi conversatione scandalum generetur. Quod si qui tales recepti, inventi fuerint fornicatores, adulteri, & aliàs criminosi post* Du Chesne to. 5. p. 820. Carel des Comtes de Toulouse pag. 351. *monitionem competentem, nisi exessus suos correxerint, perpetuo Beneficio careant memorato.* Idem statutum insertum est statutis Raimundi Comitis Tolosani & Legati Pontificii.

Canonici, ut reor, laici in hoc Concilio dicuntur, qui sese Ecclesiæ alicui cum agellis suis dedebant, Capituloque ita adgregabantur, ubi panis & vini distributiones consequerentur, quæ dicebatur panis & vini Præbenda: essentque in numero Beneficiariorum. Interrogatus super ea re Eugenius Papa, an ubi numerus Canonicorum decreto & juramento fixus confirmatusque fuisset, possent *laici qui Canonicorum titulo numerantur*, comprehendi: C. in Eccl. De instit. rescripsit, non reputari debere Canonicos, nisi qui verè essent, cujusmodi numquam possunt esse laici. *Cùm laici non debeant in Canonicorum numero computari.* Ita in libris Decretalium.

II. Verùm si ad vestigandam laicorum Canonicorum originem ulteriùs progrediamur, in viros incidemus tanta nobilitatis & authoritatis gloria circumfluentes, ut ne ambigere quidem possit quisquam, quin Episcopales Synodi Pontificesque ipsi, & Ecclesiæ & ipsis gratulati sint, quòd inter Ca-

nonicos sederent, eadem uterentur veste, eidem incumberent divinæ psalmodiæ Optimates sæculi, summique terrarum Principes. In Chronico Angliæ refertur Fulco III. Andium Comes cognomento Bonus anno 960. in Ecclesiam sancti Martini admissus esse Canonicus apud Turonas, affuisse non rarò horis Canonicis in veste ipsa Canonicorum. *Canonicus ascriptus fuit in Ecclesia sancti Martini, in festis Sancti ejusdem in choro inter psallentes Clericos cum veste Clericali & sub disciplina eorum astabat.* Lotharius Galliæ Rex cùm illum aliquando dicteriis lacessivisset in choro cum Canonicis suo more psallentem, haud mora hanc ille propulsavit contumeliam, probro data Regi ipsi incuria affectata litterarum, quibus claresceret & illustrari mirum in modum possit ipsum Regium diadema.

Script. ant. Eccl. Angl. to. 1. p. 455. Bibl. Clun. notæ p. 21. Spicil. to. 10. p. 403. 437.

Majori certè laudi gloriæque solidiori vertisset Lothario Regi, si æmulatus fuisset, non Comitem sibi obnoxium, sed ex prædecessoribus suis longè præstantissimum Carolum Magnum, qui cantus Ecclesiastici eam adeptus erat peritiam, ut illum emendari, & emendationem prodire, atque evulgari ipse curaverit, & numquam non in Ecclesia cum Clericis Psalmos palam decantarit. Testem locupletissimum profero Eginardum: *Legendi atque psallendi disciplinam diligentissimè emendavit. Erat enim utriusque admodum eruditus: quamquam ipse nec publicè legeret, nec nisi summissim & in commune cantaret.* In Ecclesia Palatina regi ab eo solita narrat Sangallensis Monachus Officia divina: ipsum signo quopiam oris, manus, sceptri designasse, qui lectiones recitarent. Hinc non injuria augurabitur quis ducendam originem ejus, quæ postea latissimè pervagata est consuetudinis, ut Comites & Duces, Reges & Imperatores ingererent se functionibus tituliscque Cantorum minorumque Ecclesiæ Clericorum, quo vel ea sacerdotii umbra regiam coronam venustarent.

Du Chesne to. 2. p. 103. 119.

Cùm Ingelgerius Consul, vel Comes Andegavensis, utroque enim tunc titulo promiscuè utebantur, affuisset unà cum Episcopis translationi corporis beati Martini, ipsi hæredibusque ejus assignata est Præbenda perpetua: cùmque vacaret tunc Thesaurarii ejusdem Ecclesiæ dignitas, ab iisdem Episcopis in eandem dignitatem invectus, institutusque est, declaratusque Ædituus, & Defensor beati Martini Ecclesiæ & omnium ejus dominiorum: *Cum omni consilio dederunt Ingelgerio Comiti Præbendam beati Martini, ipsi & hæredibus ejus in perpetuum possidendam. Quia verò Ecclesia ejusdem Sancti carebat Thesaurario & Ædituo, Consulem Ingelgerium inthronizaverunt, & Thesaurarium constituerunt, & Defensorem Ecclesiæ fecerunt, & tutorem omnium possessionum ejus ubicumque essent, delegaverunt. Qui sedem Thesaurarii & domos cum reditibus, quandiu advixit, obtinuit.* Habes hic ergo Comites Andegavenses Canonicos & Thesaurarios sancti Martini Ecclesiæ Turonensis, cum plenissima potestate in prædia & agros ei dignitati affixa, denique cum Præbenda panis & vini.

Bibl. Clun. Not. p. 48.

III. Andegavenses & Pictavienses Episcopi, Senonenses & Bituricenses Archiepiscopi, ejusdem Ecclesiæ Canonicorum albo inscripti erant, ut docet nos Vvillelmus Andegavensis ipsemet Episcopus. Narrat enim anno 1291. venisse se Cæsarodunum Turonum, admissum se in Ecclesiam & in Capitulum a Canonicis sancti Martini, ut Concanonicum: idem præstitisse sacramentum, quod à Canonicis, & ab Archiepiscopis illis duobus præstari soleret, dum admitterentur: denique sanctissimè sibi affirmasse, & in se recepisse Capitulum, si qua illum inopina invaderet affligeretque calamitas, in Claustro suppeditatum illi iri, & domum, & sustentationem, non Canonico tantùm, sed & Episcopo congruam. *Quod juramentum ipsi Ecclesiæ facere tenebamur, sicut alii Prælati Canonici ejusdem Ecclesiæ, videlicet Episcopus Pictavensis, Archiepiscopus Bituricensis, Archiepiscopus Senonensis.*

Spicil. to. 10. pag. 306.

IV. Revocanda nunc ad Canonicos Laicos oratio. Andinis enim Comitibus Ducibusque ut succesere Reges nostri, ita & in Canonicatum hunc laicum beati Martini cooptati & ipsi sunt. Scripsit Archiepiscopus Turonensis ad Ludovicum VII. Regem, tamquam Abbatem S. Martini Ecclesiæ, ut authoritate Regia interposita Thesaurarium Capitulumque cogeret interdictum à se vibratum revocare. *Rogamus & petimus, quatenus in manu regia & sicut Abbas ejusdem Ecclesiæ, Thesaurario præcipiatis & Capitulo, &c.* Odo Burgundiæ Dux anno 1215. Chartas impetravit, quæ visuntur etiamnunc in Camera Divionensi Computorum, quibus tum ipse, tum ipsius successores adgregantur Canonicis Turonensibus S. Martini, ea lege, ut sacramentum præstent, quod à Canonicis omnibus præstabatur.

Du Chesne to. 4. p. 640. Recueil de l'Hist. de Bourgogne p. 316.

V. Cùm Divione extruxissent Duces ipsi Burgundiæ veluti Regiam quandam sanctam Capellam, Canonicos se ibidem, immo & conjuges suas suscipi voluere. Mirum id, & inusitatum videri possit, cùm reapse ea non sit nisi precum & orationum societas, & tuitionis certissima fides, qua vicissim Duces Canonicique sibi gratificabantur. Pauca hìc assuam verba susceptionis Duciss Adelaidis anno 1226. *Adii Ecclesiam nostram Capellam Divionis, & consortium spiritale Canonicorum recepi, fidelitatem eis & statuta Ducum me servaturum juravi, singulos Canonicos in signum fraternitatis & in osculum sanctum recepi; tam illos, quàm res illorum in speciale tutamen amplectens.*

Ibid. p. 414.

Non dissidet à vero, ubi Canonici dicebantur Duces Burgundiæ, simul Præbenda panis & vini donari solitos. Donabant enimverò nonnunquam Duces ipsi Canonicos Monachosque Præbenda panis & vini, immo & opsonii suo ex Palatio. Ita cùm à Monachis sancti Benigni donatus fuisset Dux Odo eo loco qui vulgò dicitur Mons Talenti, acceperunt ab eo istiusmodi laicam præbendam. *Prior & Monachi habebunt unam Præbendam integram in pane, vino & coquina, de mensa Ducis aut Duciss.*

Ibid. p. 309.

Justiores forsan erunt stuporis causæ, ubi audieris ann. 1255. ab Abbate & Conventu S. Benigni accepisse Ducem Burgundiæ ad vitam Prioratum de Paluel, ut eo & terris omnibus frueretur plenissimè, duos tantùm ibi aleret Monachos, sarta tecta tueretur omnia, post ejus obitum Abbati restituenda. Comes Burgundiæ Ottho ab eodem Abbate anno 1281. Prioratum alium impetravit, in Diœcesi Visontionensi situm, ut dum vita suppeteret, eo frueretur. Ita summorum Principum munificentiam levidensibus his donis prosequebatur & remunerabatur Ecclesia, nec pietatis quæ erat significatio, Canonibus injuriosa videbatur.

Ibid. p. 481.

VI. Hugo Cluniacensis Abbas ut Alfonsi Hispaniarum Regis beneficentiam aliquo vicissim remuneraretur dono, anno 1070. quotidianam in refectorio Præbendam illi concessit, ut statim ejus nomine pauperibus erogaretur. Adsignavit & illi nobilissimum unum ex altaribus Ecclesiæ suæ, ut quæ ibi offerrentur sacrificia, illi potissimùm fructuosa essent. Quid istud aliud, quàm Hispaniæ Regem Præbenda & Beneficio Ecclesiæ suæ investire? *Statuimus ut Præbendam quotidianam habeat in refectorio, ad majorem mensam, quasi si nobiscum epulaturus sederet, quæ uni pauperum Christi semper tribuatur, pro salute animæ ejus, tam in vita, quàm in morte, & dedimus ei unum altare de præcipuis in Ecclesia, quam ipse de propriis facultatibus construxisse videtur, quo divina mysteria ibidem celebrata, saluti ejus valeant suffragari.* Eò major, quò diuturnior erat harum Præbendarum fructus, ut quæ ne cum vita quidem ipsa extinguerentur. Obiter hìc monebo, cùm Præbendæ, seu portiones istæ pauperibus statim distribuerentur, etiam pro defunctis Monachis, eo die anniversario, quo eorum nomina in Refectorio recitabantur: à Petro venerabili Abbate earum numerum defixum fuisse ad quinquaginta; ne si in dies semper augesceret, Abbtiæ reditibus prorsus aliquando exhaurirentur.

Spicil. to. 6. p. 447.

VII. De-

VII. Delibandum hìc aliquid & de Anglia eſt, ubi Archiepiſcopus Cantuarienſis conſilio inito de Sede ſua in Eccleſiam ſancti Stephani transferenda, conſtituendum ſibi primò ibi Capitulum Canonicorum ſæcularium exiſtimavit; cujus Præbendas adſignavit primarias Regi, erat is tunc Henricus II. Epiſcopiſque Provinciæ omnibus, ea lege, ut Præbendis ipſimet & Vicariis annum proventus compararent. Quod ab eo fiebat eo conſilio, ut Rex & Epiſcopi ei aſſentirentur Sedis translationi. *Et ut Regem & Epiſcopos Angliæ ſibi confœderaret, Regi, ut fertur, unam aſſignavit Præbendam, & Epiſcopis ſuffraganeis ſuis ſingulis ſingulas, ſic tamen ut ipſi Præbendis & Vicariis ſuis reditus neceſſarios invenirent. Addit &c.* Hinc probabile fit non ſemel Canonicos iſtiuſmodi fuiſſe fundatores ipſoſmet Eccleſiarum, vel Canonicatuum; & dum abeſſent, Vicarios ſibi ſubrogaſſe, ad quos proventus Præbendarum redirent.

Bibl. Clun. pag. 1353.

Script. Ant. Angl. pag. 1481.

VIII. Reges ipſi quandoque pro Canonicis dicti ſunt Abbates, ut jam oſtenſum in Eccleſia beati Martini Turonenſis: utque indubium quoque eſt de Eccleſia Pictavienſi beati Hilarii, cujus ſupereſt ſacramentum, quod Capitulo præſtabat Rex, cùm primùm illuc accedebat. *Juramentum quod facere & præſtare tenetur Rex Abbas Eccleſiæ beati Hilarii, quum primùm perſonaliter ad eam acceſſerit.* Id certè legitur ad calcem Annalium Aquitanicorum. Anno 1403. cùm primùm Aurelianenſis Dux ſolemni pompa urbem Aurelianenſem iniret, in Eccleſia ſancti Aniani ſuſceptus eſt in veſte Canonicorum, pro antiquo more & ritu, ut refert Joannes Juvenalis Urſinus in vita Caroli VI.

Pag. 51.

Scripſit & Fagnanus de his nobilium laicorum Præbendis in Eccleſia Compoſtellana Hiſpaniæ, & Turonenſi in Gallia, & ne eas quidem docet Canoniſtis inexploratas fuiſſe, qui eas minimè improbarint; cùm nullius in rei merè ſpiritalis communionem vocentur laici, ſed temporalibus tantùm vel honoribus impertiantur, vel emolumentis. Addit vix quidquam hac ætate ejuſmodi tentari poſſe, cùm vel penſiones ipſæ in Eccleſiaſtiça bona cœperint inſtar habere rei ſpiritalis.

In l. 1. Decret. part. 1. pag. 154.

IX. Quod ad Germaniæ Imperatores attinet, contulit Rainaldus in annum 1311. ritum & pompam coronationis Imperatorum, quòd eo anno Henricus VII. Romæ Imperatoria corona redimiri ſe conſtituiſſet exoptaſſetque. Electus ergo Imperator ſtatim Canonicus Eccleſiæ S. Petri à Canonicis ejus Eccleſiæ conſtituitur in Eccleſia ſanctæ Mariæ Majoris, quò illi ideo accedunt: & mox veſtibus Imperatorum amicitur. Pontifex ad altare illum admittit, tamquam Diaconum: Imperator autem ſacra facienti Pontifici Calicem & urceolum offert, vices Subdiaconi agens. Anno 1377. non potuit Carolus IV. à Rege Galliæ impetrare, ut Natale Chriſti ad ſanctum Quintinum ageret; quòd cùm moris illi eſſet, ut ad Nocturna Officia ſeptimam lectionem in veſte Imperatoria recitaret; moleſtiſſimè laturi eſſent Galli, ea vel umbra juriſdictionis eum in Galliis gaudere, in quas nihil unquam juris fuit Germanis Imperatoribus. *Quoniam cùm moris eſſet Imperatorem nocte Natalis ſeptimam officii Matutinalis lectionem in habitu & inſignibus Imperialibus recitare, nequaquam id licuiſſet ei intra Regnum Franciæ nihil Imperio debens exercere.* Verba ea ſunt Spondani Apamienſis Epiſcopi; qui & alibi narrat Sigiſmundum Imperatorem anno 1414. Conſtantiam veniſſe in pervigilio Natalis Domini, Miſſæ Pontificis Romani affuiſſe, Euangelium recitaſſe Diaconorum veſte indutum. *Ad Miſſam Pontificalem habitu Diaconali legit de more Euangelium, Exiit edictum à Cæſare Auguſto.* Ex eodem Spondano Fridericus Imperator poſt præſtitum Papæ ſacramentum, Alba indutus eſt, in Canonicum Eccleſiæ S. Petri admiſſus, tum denique corona cinctus: *Alba indutus, & in Canonicum S. Petri receptus.* Verba ea ſunt Naucleri, quæ Romualdus etiam hiſtoriæ ſuæ intexuit. Anno 1468. cùm idem Imperator Natale Chriſti Romæ ageret, a Diaconibus Cardinalibus veſte ſacra Diaconi indutus fuit, & ita Euangelium recitavit in Nocturnis Officiis, reliquam lectionem ab alio decantandam dimittens. *Camiſeum veſtemque albam, & pluviale, miniſtrantibus Diaconibus Cardinalibus ſumpſit, & Euangelium lectionis ſeptimæ non injucundè cantavit.* Nec aliter Carolus V. Imperator anno 1529. Canonici Lateranenſes Romam Bononiam profecti ſunt, ut illum Collegio ſuo adjungerent, cùm ibi corona Imperii ornatus eſt anno 1530. *Capitulariter receperunt in Canonicum & confratrem.* Canonici ſancti Petri eò quoque Roma ſe contulerant, teſte Paulo Jovio, unde & ipſi illum Concanonicum ſibi aſciverunt. Pontificale & Ceremoniale Romanum hæc omnia accuratiſſimè deſcribunt præſcribuntque. Illud Sigonius commemorat, cùm Longobardiam peragraret Imperator, in more poſitum fuiſſe, ut ſecundam accepturus coronam, in veſtibus Subdiaconorum Archiepiſcopo Mediolanenſi miniſtraret. Hoc veluti privilegium Imperatoribus indultum commentantur Canoniſtæ. Longè probabilius plurimas Diaconorum & Subdiaconorum veſtes, Imperatorum proprias olim fuiſſe, & ab illis fuiſſe Sacerdotio communicatas. Et hac ni fallor convenientia antiquiſſima, & cognatione Regiarum veſtium cum Sacerdotalibus, adducebatur olim piiſſimus Rex Robertus, ut ſolemnioribus Feſtis pretioſiſſimam inductus Cappam, permiſceretur Cantoribus Eccleſiæ S. Dionyſii, ut conſtat ex antiquo Codice ejus Abbatiæ, quem laudat Molinetius in Tractatu de Canonicis. *Inter Miſſarum ſolemnia ſtans in Choro cum Cantore, cæteriſque Chorum tenentibus, indutus cappa ſerico pretioſa, quam ſibi ad hoc ipſum comparaverat, tenens ſceptrum Regale aureum in manibus, totum Chorum, imo totam Eccleſiam illuſtrabat pſallens cum pſallentibus.*

Rainal. an. 1311. nu. 14. 15. 17.

Ann. 1377. nu. 15.

Ann. 1414. nu. 10.

Ann. 1452. nu. 2.

Ann. 1468. nu. 45.

Rainal. an. 1530. nu. 45. Spond. anno 1530. nu. 12.

Sigon. de Regno Italiæ, l. 7. Panormit. in l. 1. Dec. pag. 25. Fagn. ibid. & pag. 154.

Reflex. 10.

X. Exierunt in lucem variæ Chartæ, quibus Reges Galliæ inſcribuntur Abbates ſancti Hilarii Pictavienſis, Abbates ſancti Martini Turonenſis, Canonici Cenomanenſes, Andegavenſes, Lugdunenſes, Aquenſes in Provincia Narbonenſi, ſancti Quintini. Cleriaci anno 1481. confirmatum eſt à Ludovico XI. Rege, veluti *Capite & Abbate*, privilegium ſancti Hilarii Pictavienſis, ne reus quiſquam poſſit ad ſupplicium rapi eo vico, qui major in Burgo eſt ſancti Hilarii. Idem ipſe Rex confirmato privilegio ſancti Martini Turonenſis, & immunitate ab exactionibus omnibus, hanc addidit clauſulam: *Prædeceſſores noſtri prædictam Eccleſiam multis privilegiis ſupra cæteras decorarunt, in qua ſpecialem tenuerunt ſedem Abbatiæ, tamquam primi intitulati in Eccleſia poſt Romanum Pontificem, qui ſolus in ea præſidere poteſt Epiſcoporum.* Ad Galliæ Reges devoluta ſunt jura hæc omnia, cum ipſis Comitatibus & Ducatibus, quibus ea adſcripta & diu coalita fuerant. Si Reges autem id in more habent, ut ſuas in his Eccleſiis Præbendas aliis conferant, id ex eo profectum eſt, quòd, ut ſuprà evicimus ab exemplo Eccleſiæ Cantuarienſis, qui hujuſmodi Præbendarum compotes erant, ii dum abeſſent, Vicarios ſibi ſubſtituerent.

Preuves des Lib. Gallic. pag. 141

XI. Suſpicari potuiſſet aliquis, has Regales Abbatias, Canonicaſque Præbendas, earum reliquias fuiſſe tenuiſſimas, quas vel ipſi Reges invaſerant temporibus Pipini & Caroli Magni ſtirpis, de quibus nos alibi copioſiſſimè. Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus nepoti ſuo Hincmaro Laudunenſi, probro & crimini vertebat, quòd jure Beneficiario poſſidenda Regi dediſſet Eccleſiæ prædia, injuſſu Metropolitani & Provinciæ Epiſcoporum. *Domino Regi ſine meo ac Coepiſcoporum noſtrorum conſenſu beneficiaſti.* Sed longo hæc diſtant intervallo; & quàm invidioſæ fuerunt antiquæ illæ uſurpationes, tam blandæ & amoris atque concordiæ inter Sacerdotium & Regnum conciliatriculæ fuere hæ poſteriores Eccleſiæ conceſſiones, Præſulibus Regibuſque hinc inde tum ſuaviſſimæ, tum ad mutuam honorificentiam compoſitæ. Hinc ad tuitionem &

patrocinium Ecclesiæ paratiores fuere Reges, & adeo non res ejus imminutum jerunt, ut vehementiùs in dies adauxerint. Duplici ergo ex illo fonte hic manavit usus, ex pietate Ecclesiæ in Principes, ex Principum in illam largitate.

XII. Non ergo ad hanc alteram Canonicorum laicorum classem configendam spectabant allata priùs Concilia. Quin & quidquid fuerat censuræ acerbioris, utcumque videri potest revocatum fuisse à Benedicto XII. Papa anno 1339. in reformandis Canonicis Regularibus sancti Augustini. Prohibuit enim Pontifex, ne ulli posthac vel in Cathedralibus Ecclesiis, vel in Monasteriis Præbendarii susciperentur laici, nisi semet ipsi priùs rebus cum suis omnibus dederent. *Ne in Ecclesia Cathedrali, seu Monasterio, quivis Clericus sæcularis vel laicus recipiatur ad Præbendam, seu etiam portionem, nisi eidem dederit primitùs se & sua.* Conc. Gen. to. 11. Par. 2. pag. 1800. Uberiùs ea de re infrà, ubi de simonia disputatio instituetur. Hìc verò ad hujus capitis calcem monebimus, si terrenos Principes Regesque hìc exhibuerimus, nomine, veste, dignitate sacra Canonicorum, Thesaurariorum, Abbatumque indutos: non id à Scripturis ipsis divinis abhorrere. Sic illæ enim de filiis Davidis Regis: *Filii autem David Sacerdotes erant.* Quin & ipse David conspiciendum se in Templo præbuit Sacerdotali veste lineâ amictum: *Porro David erat accinctus Ephod lineo.* Jam tum ergo Regnum cũ Sacerdotio consuescebat, eaque societas & consuetudo istiusmodi consignabatur documentis, approbante & testificante Scriptura.

De Præpositis, Decanis, Prioribus, Abbatibus, Abbatissis.

CAPUT LXV. P. 2. L. 1. c. 32.

De Præpositis, Prioribus & Decanis in Monasteriis ante sæculum VIII.

I. De Præpositis tempore Gregorii Magni.
II. De Præpositis & Decanis eodem tempore.
III. A quibus Præpositi & Abbates eligerentur.
IV. De Prioribus & Decanis.

I. GRegorii Magni ævo sui jam erant Monasteriis Præpositi, iidemque ipsi ac Priores erant. Meri erant Administratores, sed perpetui, nec ferè, vel tunc, vel ab origine aliud Beneficiarii erant. L. 1. Ep. 3. Ind. 11. L. 4. Ep. 4. Præpositi verò & Priores secundùm Abbates totam Monasteriorum regiminis sarcinam sustinebant. Joannes Abbas à Gregorio Papa expetiit licentiam ordinandi Bonifacii in Præpositum sui Monasterii. *Petiit dilectio tua, ut frater Bonifacius in Monasterio tuo à te debeat ordinari Præpositus.* Aliàs præcepit Gregorius, ut incurioso muneris sui Abbati adjungeretur Præpositus pervigil & industrius. Monachum Roma dimisit Neapolin, ut in Monasterio Præpositus crearetur, quin & Abbatis sedem impleret, si ea interim dignus compertus fuisset. L. 7. Ep. 92. In Dialogis verò agit Gregorius de Præpositis quibusdam mira animi magnitudine & fortitudine præditis, qui disciplinæ corruentis labes sarciebant, infringebantque ipsam Abbatum perversitatem, quos Græco aut Syro more vocat Gregorius Patres Monasteriorum. L. 1. c. 1. 7. Isidorus Hispalensis, cúra maximè & solicitudine rerum temporalium Præpositos onerat. *Ad Præpositum pertinet solicitudo Monachorum, actio causarum, cura possessionum, satio agrorum, plantatio & cultura vinearum, diligentia legum, constructio ædificiorum, opus carpentariorum, seu fabrorum.* Inferiùs suo loco demonstrabimus temporalium Ecclesiæ bonorum administrationi ita addictos fuisse Præpositos, ut id muneris aliquando Laici usurparint.

II. Sed retroflectendus nobis gressus est ad priorem illam Gregorii Epistolam. Ea enim liquet Præpositum peræquè ut Abbatem *ordinari* solitum, nec id ritè nisi ex assensione Episcopi factum esse. Possent & ex aliis Epistolis Gregorii testimonia ad id corradi. Verùm satis esse superque arbitror, ex ipsa B. Benedicti Regula invictissimum expromere argumentum, ubi gravissimè increpat Præpositos quosdam, qui adversùs Abbates ferociebant in iis locis, in quibus ab eodem prorsus vel Abbate, vel Prælato, Abbates & Præpositi ordinabantur. *Sæpiùs contingit, ut per ordinationem Præpositi scandala oriantur, dum æstimantes se secundos Abbates, dissensiones faciunt, maximè in illis locis, ubi ab eodem Sacerdote vel ab eisdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam & Præpositus ordinatur.* L. 8. Ep. 16. Reg. c. 65.

Ut huic Præpositorum contumaciæ, & hinc emergentibus malis mederetur B. Benedictus, consultissimum existimabat, ut à creando Præposito supersederet Abbas, & per Decanos eorum loco substitutos, uni plures, Cœnobium moderaretur, ut divisa in plures authoritas modum teneret, & superbire dedisceret. *Per Decanos ordinetur omnis utilitas Monasterii. Ut dum pluribus committitur, unus non superbiat.* Si autem omnino necesse sit deligi Præpositum, ab Abbate eligatur, cum consilio piissimorum Monachorum. *Quemcumque elegerit Abbas cum consilio fratrum timentium Deum, ordinet ipse sibi Præpositum.*

III. Altiùs ergo repetita rei origine, Episcoporum erat Abbates Præpositosque deligere & ordinare. Utque electio Abbatum non multò pòst Monasteriis ipsis permissa est, privilegio quidem, sed quod statim & pervagatissimum & juris communis fuit: ita electio Præpositorum non multo pòst tempore Abbati ipsi & Monasterio dimissa fuit. Porro Abbates illi, quos attingit B. Benedictus, & à quibus ait ordinari solitos Abbates alios Præpositosque: facilè conjiciuntur ii esse, qui alia quædam fundassent Monasteria, in quæ proinde id sibi juris vindicarent, ut ea semper haberent sibi obnoxia.

IV. Ne Prioris quidem nomen B. Gregorium latuit, in Monasteriis utriusque sexus. *Ut ad Prioratus locum pertingeret, &c. Ille Prioris obtinet locum, &c.* L. 4. Ep. 4. L. 6. Ep. 10. Cap. 14. Concilia Galliæ de Præpositis quandoque egerunt. Concilium II. Turonense, *Abbate aut Præposito gubernante.* Decanos paulò suprà Benedictus ipse commemoravit. Hieronymus & Cassianus non semel de iisdem egere, quibus Abbas commendabat regendos Monachos decem, unde & Decanorum nomen. Agit de illis etiam Augustinus, ubi tradit singulos Monachos quidquid operis manibus elaborassent, Decanis suis contradidisse: *Opus suum tradunt eis quos Decanos vocant, eo quòd sunt denis Præpositi.* Penes Decanos fuisse omnem temporalium potestatem: *Decani cum magna solicitudine omnia disponentes, &c.* Denique uni Abbati ab omnibus reddendas omnium fuisse rationes: *Rationem reddunt uni, quem Patrem vocant.* Augustin. de morib. Eccel. l. 1. c. 31.

Quæ hoc capite dicta sunt, eorum pleraque dicta jam fuerant lib. 11. hujus ipsius primæ Partis, C. XCIII. n. 17. 18. 19. Sed necessariò hìc nobis ea repetenda visa sunt, ut de Præpositis, Decanis & Prioribus disputaturi, rem altissima ab origine ordiremur.

CAPUT LXVI. P. 3. L. 1. c. 49.

De Præpositis & Decanis, sub Imperio Caroli Magni.

I. Præpositorum in Abbatiis potestas Abbatum potestati proxima.

II. A Monasteriis ad Capitula Canonicorum translati sunt Præpositi, quando Capitula juxta Regulam Crodogangi in Congregationes Monasticis simillimas conformata sunt.

III. Tunc data est opera, ut in antiquam formam & regularitatem refingerentur Præpositi, à qua mirum in modum desciverant.

IV. Rursus ut Præpositi in Laicos penè desciverant,

verant, ita laici invaserant Præposituras. Et malo medicina quæsita.

V. Præpositus ab Episcopo, vel ab Abbate nominabatur.

VI. Quanta Præpositorum potestas.

VII. Distinguuntur Præposituræ Capitulorum & Monasteriorum. Illa ex Archidiaconatus sectione aliqua emerserant.

VIII. Multa circa Præpositos statuerat Regula beati Benedicti.

IX. Et circa Decanos, qui Præpositos suberant.

X. Cùm sæcularibus cupiditatibus servire cœpissent Præpositi, eis sufficiuntur Decani.

XI. Officia Præpositorum & Decanorum perpetua erant.

XII. De iis qui vocabantur Domini & Nonni.

XIII. Præpositorum & Decanorum erat Lectores benedicere.

XIV. De Decanis Ruralibus.

XV. Summa eorum quæ de Præpositis & Decanis dicta sunt.

I. MOnasteriorum summa erat penes Abbates potestas, proxima penes Præpositos. Authoritas & solicitudo temporalium maximè rerum, frequensque hinc necessitas evagandi procul à Claustro, inopinos paulatim tandem sæculari vitæ moribusque profanis Præpositos implicuit: Hinc illud Caroli Magni Decretum, vetantis, ne venationi & aucupio se dederent. *Ut Monachi per verbum Episcopi, & per regimen Abbatis regulariter vivant. Et ut Præpositus, & hi qui foras Monasteria sunt, ne venatores habeant, quia jam frequenter jussimus, ne Monachi foras Monasterium habitassent.* Hinc & Laici in officia invaserunt Præpositorum, ubi Præpositi in mores Laicorum descivere. Id subodorari fas est ex Concilio ad Theodonis villam: *Ut laici non sint Præpositi Monachorum intra Monasteria, nec Archidiaconi sint laici.* Utroque sanè ex eo abusu, quòd Præpositi nomine vesteque Monachi, re & vita sæculares essent, vel nonnunquam eriam sæcularem vestem gerentes; factum est ut Monasteriorum administratio in Decanorum manus deveniret. Perspicuum id quidem in Concilio Moguntino, ubi commendata strictiori observantia Regulæ sancti Benedicti, præcipitur in hunc modum anno 813. *Decrevimus sicut sancta Regula dicit, ut Monasterium ubi fieri possit, per Decanos ordinetur; quia illi Præpositi sæpè in elationem incidunt, & in laqueum diaboli*, Concilium Remense II. eodem anno habitum, loqui videtur de Præpositis, uti de Vicedominis, hoc est, ceu de sæculari dignitate, quæ non fuerat tamen instituta, nisi ad Ecclesiam defensandam. *Ut Præpositi ac Vicedomini secundùm Regulas vel Canones constituantur.* Hoc est, sicut Ecclesiæ Cathedrales jubentur Canonicis institutis suos habere Vicedominos; ita & suos Monasteriis Præpositos præesse debere. Itaque Præpositi quasi Vicedominorum & Advocatorum munia obibant in Monasteriorum defensionem.

Conc. Gall. to. 2. p. 248.

Ibid. p. 255.

Can. 11.

Can. 24.

II. Ad nauseam usque jam inculcatum à nobis est, Crodogangum Canonicorum Regulam ad Regulam B. Benedicti effinxisse ac contemperasse. Itaque ut Monachorum Collegia, ita & Capitula Canonicorum in potestate Præpositorum fuere. Patet res ex Capitularibus Caroli Magni: *De his quos Præpositi Canonicorum aut Monachorum ordinandos expetiverint, eadem forma servanda est.* Idem rursum dilucidiùs patet ex Concilio Aquisgranensi sub Ludovico Pio, ubi exterior interiorque Canonicorum in communis vitæ societate degentium disciplina, Præpositis omnino committitur. Eorum est spiritalium rerum libros Canonicis suggerere quos legant: eorumque rursus est tam validis altisque mœnibus claustra vallare, ut nec ingressus pateat, nec exitus ullus, nisi porta ea, cujus custodia viro prudentissimo credatur. *Præpositorum officii est, ut subditorum mentes sanctarum Scripturarum lectionibus assiduè muniant: & quamquam ab his hoc instantissimè fieri oporteat, nec desit tamen, ut claustra in quibus Clero sibi commisso canonicè vivendum est, firmis undique circumdent munitionibus: ut nulli omnino intrandi, aut exeundi, nisi per portam pateat aditus.* Præpositis mox iisdem præcipitur, ne plures in Collegium suum Canonicos allegi sinant, quàm quantos alere per annuos reditus, & piè regere per disciplinæ regularis custodiam licebit. *Ne si indiscretè plures adgregaverint, ipsos gubernare non valeant, nec cæteris Ecclesiæ necessitatibus administrare.*

l. 1. c. 88.

Can. 117. 118

III. Instauratio hæc castioris disciplinæ, Ludovici Pii authoritate constituta, primigeniæ integritati restituit Regulares, Clericalesque omnes Congregationes, ipsosque adeo earum Præpositos, ut potestati qua pollebant, par responderet vitæ sanctimonia. Porro Synodus hæc eadem Aquisgranensis declarat Præpositos quidem dici posse, quicumque aliis præsunt: sed usum invaluisse, ut Præpositi dicerentur, qui cùm Canonicos vel Monachos in potestate haberent, ipsi in Episcoporum potestate essent. *Quamquam omnes qui præsunt, Præpositi rectè dicantur; usus tamen obtinuit eos vocari Præpositos, qui quandam Prioratus curam sub aliis Prælatis gerunt.* Qui ergo hìc dicuntur *Ecclesiarum Prælati*, ii vel Episcopi sunt, vel Abbates. Eorum porro est eligere sibi Vicarios & Officiales quoscumque, quos in partem vocent potestatis & solicitudinis suæ. *Oportet Ecclesiæ Prælatos, ut de Congregatione sibi commissa tales eligant boni testimonii fratres, in quibus onera regiminis securè possint partiri; quibus etiam talem conferant potestatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes canonica censura corrigere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare.*

Cap. 139.

Ibid. 138.

IV. Conventus Abbatum & Monachorum Aquisgrani habitus anno 817. duo illa inculcavit ad Regularis disciplinæ tuitionem cum primis conducibilia & necessaria; primum, ut nec jam laici Præpositi esse sinerentur: *Ut Monachus nonnisi Monachus Præpositus constituatur.* Cùm Monachis tantùm Præposituræ hæ concedantur, Clerici ea spe videntur ipsi quoque frustrari. Secundò, ut more Majorum penes Præpositos esset summa omnium sub Abbate potestas. *Ut Præpositus intra & extra Monasterium, post Abbatem majorem reliquis Abbati subditis habeat potestatem.* Regni negotiis tunc plerumque distinebantur Abbates, sive in Aula Principis, sive in exercitu: ita remporalis potestas omnis, quę tum erat quàm maxima, ad Præpositos devolvebatur, & hinc illis evagandi ansa, sæculoque altiùs se immergendi.

Ibid. c. 5.

V. Diximus non à Collegio ipso Monachorum eligi solitos Præpositos & Decanos, aliosque omnes Capituli vel Monasterii ministros, sed vel ab Episcopo solo, vel ab Abbate. Quamquam autem ab Episcopo vel Abbate solo eligi possent, non tamen ab eo solo poterant exauthorari, ne humani affectus illuderent; uni Monasterii utilitati vel necessitati eos servire decebat, qui Monasterii Officiales abdicabant. *Ut Præpositus, Decanus, Cellarius de eorum ministerio nisi causa utilitatis aut necessitatis non removeantur.*

Posset nescio quid objectari ex electione Hincmari in Præpositum Monasterii sancti Vedasti. Quo enim tempore ipse inaugurabatur Episcopus, confessus est se ejus Monasterii electum fuisse Præpositum ab Episcopo & Monachis. *Respondit quod Præpositurам Monasterii sancti Vedasti jubente Joanne Episcopo & consentientibus fratribus susceperit.* Sed responderi potest vacuam tunc fortasse fuisse Abbatis sedem ut non rarò tunc contingebat, sic volentibus Regibus: ita Episcopus in jus Abbatis successit, Præpositumque delegit. Aut ea fortasse tunc Abbaria Canonicorum erat, communis vitæ vinculo adunatorum, in quos primas authoritatis partes Episcopus sibi vendicabat. Ita de se ipso testatur Hincmarus, Canonicum se in Abbatia beati Dionysii fuisse, antequam Monachi S. Benedicti in eam inducerentur.

Conc. Gall. to. 2. p. 652.

VI. In Ecclesia Viennensi, qui Archidiaconus, idem Præpositus erat, ut colligere est ex Concilio Can. 23. Valentino III. anno 855. *Propter Archidiaconum & Præpositum suum, &c.* Narrat ipse Hincmarus Remensis efferbuisse in Hincmarum Laudunensem Episcopum Regem Carolum Calvum, invasisse temporalia ejus omnia, excepta Ecclesia, Episcopatu & Claustro Canonicorum: Vicedomino autem & Præposito præcepisse, ut prohiberent, ne quid obsequii Episcopo Clerici Laicive ejus Ecclesiæ exhiberent. *Per Vicecomitem ipsius pagi in bannum, quod jus lingua Latina proscriptio confiscandi vocatur, est missum, &c.* Ex quibus liquet, ut Vicedomino summa erat potestas in Laicos omnes unius Diœceseos, ita Præpositum Clericis omnibus Ecclesiæ præfuisse; & secundùm Episcopos ac Abbates cæteris omnibus gloria & dignitate Præpositos præcelluisse. Ideo & Sangallensis Monachus refert præstantissimos duos Monachos, sancti Columbani alumnos, natalium quidem obscuritate prohibitos fuisse, ne Episcopi vel Abbates fierent; eorum pater moletrinæ præfuerat: meritorum tamen suffragiis factos esse Bobiensis Monasterii Præpositos, altero in alterius decedentis locum succedente. *Per merita tamen, ut creditur, Magistri sui Præposituram Bobiensis Monasterii unus post unum strenuissimè gubernaverunt.* Scribens Agobardus ad Lugdunenses suos, monet illos subesse tribus Pastoribus sub Episcopo suo, nempe Monachos Abbatibus, Præpositis Canonicos, Parochis fideles Laicos. *Ita ut in nomine Pastorum & Rectorum intelligantur Abbates, & Præpositi, atque Presbyteri.*

Tom. 2. pag. 317.

Du Chesne, to. 2 pag. 110

VII. Finem faciam dicendi de Præpositis, ubi accumularo nova quædam documenta originis eorum, prout ea superiùs à nobis enarrata est: Primæva ab origine fuisse eos Claustris Monachorum sub Abbate Præfectos: & exinde Præpositos quoque dictos fuisse Congregationum Clericalium principes & duces sub Episcopo, postquam eæ se ad Monasteriorum formam effinxere, communemque vitam amplexatæ sunt. Extant apud Flodoardum summa capita & argumenta complurium Hincmari Epistolarum, quas ille nunc ad Capitulorum, nunc ad Monasteriorum Præpositos exarabat. In Regula Canonicorum Crodogangus unum eundemque donat nomine, dignitate & potestate Archidiaconi, Præpositi, & Primicerii. *Qui Archidiaconus, vel Primitiarius, &c. Qui Archidiaconus, vel Præpositus, &c.* Archidiacono sanè eadem potestas commendata fuerat in omnes unius Ecclesiæ Clericos, nondum tunc in communis vitæ societatem devinctos, quæ postea credita est Præpositis, post Congregationes Clericorum institutas. Itaque primùm Archidiaconi & Præpositi Officia conjuncta in unum fuere, quæ sejuncta deinde fuere, ut esset penes Præpositum jurisdictio in omne Capitulum, penes Archidiaconum autem prisca in alios omnes totius Diœceseos Clericos authoritas. Itaque Præpositura Capitulorum velut decerpta fuit portio quædam Archidiaconatus: ita ut Præpositi deinceps Vicarii fuerint Episcoporum, & eorum jurisdictionis administri in Canonicos: sicut Archidiaconi in Clericos cæteros omnes Diœceseos, qui quondam hos illosque omnes fuerant complexi. Addit denique Regula Crodogangi, si quo se graviori flagitio obstrinxerit Archidiaconus, vel Præpositus, ab Episcopo utrumque exauthorari debere, aliumque substitui.

Ep. 1. c. 28.

Cap. 10.

Ibidem.

VIII. Ex Regula B. Benedicti benè multa jam capite superiori decerpta sunt, sed & restant aliqua, quæ hic addantur. Plures in Decanias partitur Regula B. Benedicti Congregationes Monasteriorum numerosiores; & cuique Decano adsignat regendam gregis universi portionem, summo sub imperio unius Abbatis. *Si major fuerit Congregatio, eligantur de ipsis fratres boni testimonii & sanctæ conversationis, & constituantur Decani, qui solicitudinem gerant super Decanias suas, &c. quibus securus Abbas partiatur onera sua, & non eligantur per ordinem, sed secundum vitæ meritum, & sapientiæ doctrinam.* Eligebantur ergo Decani, non ætatis, sed meritorum & experientiæ suffragio. Non abdicabantur nisi qui desperatæ essent pravitatis: *Correptus tertiò, si se emendare noluerit, dejiciatur.* Eadem Decanos authoritate armat B. Fructuosi Regula: *Decani sint eis quasi custodes & rectores, tamquam pro ipsis rationem Domino reddituri.* Illis Monachi clam aperiebant arcanas animi sui cogitationes, cupiditates, latebras omnes, quæ videri posset privatæ confessionis imago: *Non celent fratres Decanis suis, quidquid per singulos dies cogitaverint.* Constitutiones San-Galensis Abbatiæ circa annum 817. jubebant impleri ab Præposito Abbatis absentis munia, à seniore quoque Decanorum partes impleri absentis Præpositi. *Absente Abbate Præpositus locum ejus in Ecclesia, in Capitulo & in Refectorio teneat, &c. & Præposito non præsente senior Decanus eadem faciat.*

Cap. 21.

Sæcu. Bened. 4. pag. 741.

X. Anno 813. Concilii Moguntini Patres inculcata Regulæ observantia religiosissima, statuere, ut pro Præpositis, quos transversos agebat pernicialis quædam præsumptio, per Decanos Abbatibus subjectos Monasteria regantur. *Decrevimus sicut sancta Regula dicit, ut Monasterium, ubi fieri possit, per Decanos ordinetur; quia illi Præpositi sæpè in elationem incidunt & in laqueum diaboli.* Nec tamen desitum est in compluribus Abbatiis Præpositos creari; in quibus plures cùm essent Decani, cæteris unus eminebat Senior Decanus; unde & post Abbatem Præpositumque primus sedebat ante alios. *Ut Senior Decanus reliquis Decanis præponatur, & Abbate, vel Præposito præsente, locum proprium teneat.* Cùm frequenter & Abbates abessent & Præpositi, hinc illa emerserat unius Decani supra alios prærogativa honoris & potestatis, ut ab eo, dum abessent, vel nulli forsan essent Abbates Præpositique, Monasteria regerentur.

Can. 11.

XI. Hinc ille ipse Abbatum Conventus anni 817 apud Aquisgranum, ubi hæc ad eum modum constituta sunt, statuit & hoc rursus, ut perpetua essent Officia Præpositi, Decani, & Cellerarii, nisi eos aliò evocet urgens necessitas aliqua, vel utilitas evidens. *Ut Præpositus, Decanus, Cellerarius, de eorum ministerio, nisi causa necessitatis, vel utilitatis, non removeantur.*

Can. 55. 56.

XII. Primaria hæc ergo erant in Monasteriis Officia post Abbates tria, Præpositus, Magnus Decanus à cæteris sejunctus Decanis, & Cellerarius. Si enim in hoc eodem Conventu Nonni memorantur: *Ut qui præponuntur, Nonni vocentur*: non id dignitatis nomen est, sed honoris præfatio, ad omnes in dignitate collocatos usitatissima, uti nunc *Domni* vox, quæ tunc Abbatum propria erat. Disertè enim B. Benedictus, *Abbas quia vices Christi creditur agere, Domnus & Abbas vocetur.* Utque seniores cùm alloquebantur juniores, fratres eos appellabant: ita à junioribus honoris causa seniores Nonni vocabantur. *In ipsa appellatione nominum, nulli liceat alium puro appellare nomine: sed priores juniores suos fratres nominent; juniores autem priores suos Nonnos vocent: quod intelligitur paterna reverentia.*

Cap. 54.

Cap. 63.

Suspicari posset quis ab extremis his verbis, Nonni vocabulo paternam gravitatem authoritatemque designari. Sed similius tamen veri est sanctitatem tantùm eo declarari. Ita enim ea voce utitur Hieronymus: *In adulationem tui Sanctum Nonnumque te vocat.* Rursum ita Arnobius Junior: *Adulantes nobis invicem, Sanctos vocamus & Nonnos.* Et alibi: *Si ille qui Sanctus vocatur & Nonnus.* Hinc *Nonnæ*, & *Nonnanes* apud Hieronymum & antiquos Scriptores, atque in Conciliis ipsis, quæ à nobis dicuntur *Sanctimoniales*. Si quid hìc autem nonnihil dissideat ab iis, quæ alibi de Nonnis dicta sunt, id totum vicissitudini temporum imputandum est.

Epist. 48.

In Psalm. 140. 105.

XIII. Ad Decanos redeo, quibus idem Conventus Aquisgranensis Abbatum jus tribuit benedicendi Lectoris, sicut Abbati, & Præposito: quamvis

vis nec hi, nec illi Presbyteratu initiati essent. *Ut Abbas, Præpositus, vel Decanus, quamvis Presbyteri non sint, lectoribus benedictionem tribuant.* In antiquo Chronico Decanus Monasterii Vicarius vocatur Abbatis & Præpositi. *Tibi Decano ad vicem Abbatis & Præpositi.*

Cap. 62. Du Chesne. To. 2. pag. 228

XIV. Quando Monasticæ Disciplinæ imago Capitulis Canonicorum appingi cœpit: par fuit in his, atque in illis Præpositorum & Decanorum authoritas. Cùm Parochi etiam Ruris Capitula sua menstrua cœperunt colligere & Congregationes, eligendi & ipsis fuere Decani in singulis regiunculis, qui præessent. His ruralibus Decanis affinitas magna cum Archipresbyteris, ut patet ex Concilio Tolosano. *Statuant Episcopi loca convenientia per Decanias, sicut constituti sunt Archipresbyteri.* Hincmarus eos *Magistros* vocat, quòd cæteris illi imminerent Parochis, & de Statutorum observantia religiosissima à Parochis exhibita Episcopum admonere deberent. *Hæc omni anno investiganda sunt à Magistris & Decanis Presbyteris per singulas matrices Ecclesias, & qualiter observentur illa quæ capitulatim observanda Presbyteris dedimus.* Non loci Parocho, non regiunculæ, seu Decanatus cujusque seniori, Decani dignitas tribuebatur: sed Parochi ipsi eligebant suo ex cœtu dignissimum, & rerum expertissimum; quem & ab Episcopo confirmari curabant, sive prior Decanus vivere desisset, sive sua illum loco dejecisset improbitas. Ex Hincmari ad Parochos suos Capitularibus hausta sunt hæc omnia. *Si Decanus in ministerio vestro, aut negligens, aut inutilis, & incorrigibilis fuerit, vel aliquis eorum obierit, non inconsideratè Decanum eligite, &c. Electionem ad me referte, ut à me confirmetur, aut immutetur.* Extant apud Flodoardum inscriptiones quædam Epistolarum Hincmari ad Decanos, qui non iidem erant cum Archipresbyteris. *Gerardo Decano, &c. Sigloardo Archipresbytero, &c.* Commiscentur tamen nonnunquam Archipresbyteri cum Decanis teste Reginone, ubi velut ex Agathensi Concilio allegat hunc Canonem, qui apud Burchardum etiam, & Gratianum legitur, quo jubentur Parochi, & Decani rurales, seu Archipresbyteri adesse, cùm ineunte Quadragesima Episcopus pœnitentes publicos ad fores Ecclesiæ excipit. *Ubi adesse debent Decani, id est, Archipresbyteri Parochiarum cum testibus, id est Presbyteris pœnitentium, &c.*

Ann. 843. c. 3.

Conc. Gall. To. 3. p. 623.

Ibid. p. 641. Flodoar. L. 2. c. 28.

L. 2. c. 361.

XV. Quę Ebboni Archiepiscopo Remensi adscribitur institutio de Officiis ac Ministris Ecclesiæ Remensis, quamque Sirmundus ad calcem Flodoardi attexuit; ea Præposito adjicit spiritalem temporalemque jurisdictionem omnem, exteriorem & interiorem in Capitulum, in personas, in mores, in res. *Præpositum decet cura interior ac exterior.* Et infra: *Omnes negligentias omnium publicè deprehensas in Capitulo omnium fratrum judicio puniens his modis, id est, aut carcere, aut separatione mensæ, sive omnium verberum diversitate.* Jurisdictio ut vides datur Præposito & Capitulo in Canonicos. 2. Ab Episcopo datur. 3. Ea non poterat carere Congregatio, vitam agens communem. Ea enim societate communis vitæ tunc constringebatur Remense Capitulum, ut ex hac ipsa Constitutione liquet. 4. Ea tunc negotiorum mole gravabantur Remenses Archiepiscopi, in Aula, & in exercitibus, in Conciliis etiam ipsis, quæ tunc frequentissima erant, ut hujus sarcinæ partem aliquam in alios rejici, non expediret tantùm, sed & necesse esset. Eo necessitatis telo adacti, tantum authoritatis impertiebant Archidiaconis, Chorepiscopos creabant, Capitulorum verò sollicitudinem in Præpositos transferebant. 5. Sed ea Constitutione nihil potestatis datur Archidiaconis ad excommunicandos Presbyteros, cùm in Diaconos & inferiores Clericos jure omnino uterentur. *A Diacono usque ad infimum excommunicare.* Chorepiscopis non mandantur, nisi ea munia, quæ Presbyteris consentiant. Denique Archiepiscopo ibidem vendicatur summa quædam jurisdictio in Prælatos omnes inferiores, ac proinde in Præpositos. *Cujus Officii summa speculationis hæc est, ut & subtilissimè providendo insistat, qualiter omnium officia studiosissimè gubernando ad portum perfectionis dirigat.*

Erant & Decani in eodem Remensi Capitulo, & plures erant, in eosque eminebat omnes jurisdictio & potestas Præpositi. Sicut & in Monasteriis Præpositus uni postponebatur Abbati, Decanis verò omnibus Monachisque moderabatur. Audi Ebbonem: *Cujus etiam prudentissima circumspectio Decanis sibi suppositis invigilare debet; ne unus quidem à maximo usque ad minimum absque ejus conscientia & licentia unius diei spatio nequaquam ab officii sui loco desit.* De Decanis Capituli utique non de ruralibus hæc interpretari necesse est. Dicemus infrà, ut Præpositi quidam totos se, authoritatem suam & industriam contulerint ad temporalium administrationem & defensionem, sive utilitati Monasteriorum tunc in ea re, sive propriæ servirent cupiditati: dimissa permissaque Decanis potestate & cura spiritali omni, qui exinde principes & capita evasere Capitulorum. Cùmque lapsu temporis Præpositi temporali quoque potestate insolentiùs abuterentur: non paucis in Ecclesiis extincta est ea dignitas, ejusque potestas in Decanos refusa, & in Capitula ipsa: dati Decanis Vicarii, & Substituti, qui Subdecani dicti; denique Decanorum numerus olim ingens, in unum Decanum Subdecanumque constrictus est. Aliis in Ecclesiis vigent Præpositi, præsuntque Capitulis, quòd nunquam ibi ea fuerit illorum improbitas, quæ in aliis locis. Si in Capitulis autem non semper subsunt Decani Præpositis aliqui: ne in Monasteriis quidem forsan ipsis semper erant Decani, qui Præpositis parerent; sed ubi erat major numerus Monachorum, quibus adeo & plures præficiendi essent, alii aliis obnoxii.

CAPUT LXVII. P. 3. l. 1. c. 50.

De Cellerariis, Hospitalariis, Thesaurariis, Infirmariis, Oeconomis, Cantoribus, Prioribus, Præbendariis, sub Imperio Caroli Magni.

I. De Cellerariis Monasteriorum, & Capitulorum.
II. De Hospitalariis.
III. De Xenodochiis Capitulorum.
IV. De Infirmario.
V. De Thesaurario.
VI. De Oeconomo.
VII. De Cantoribus, Scholasticis, Primicériis.
VIII. De Prioribus in Abbatiis.
IX. De Prioribus Cellarum, vel Obedientiarum.
X. Quomodo ex Prioribus Abbates evaderent.
XI. De Prioratibus inter Clericos meros.
XII. De Præbendis & de Beneficiis.

I. CUm Capite superiori delibatum jam sit aliquid de Cellerario, ostensumque eam potissimam fuisse post Præpositos & Decanos dignitatem, denique à Monasteriis ad Capitula Canonicorum traductam: æquum est, ut de ea hic ante alias omnes agatur.

Officium Cellerarij tempore beati Benedicti latissimè patebat, suæque potestatis ambitu temporales Monasterij res omnes complectebatur, quarum Administrator is erat, & tanquam Monasterii Pater. *Omni Congregationi sit sicut Pater*: ut habetur in Regula. Ei incumbebat cura infirmorum, infantium, pauperum, hospitum. *Infirmorum, infantium, hospitum, pauperumque cum omni sollicitudine curam gerat.* Itaque quæ postea fuere sejuncta Officia Infirmarii, Hospitalarii, Thesaurarii, Eleemosynarii, uno Cellerarii munere hęc olim omnia continebantur.

tur. Ejus erat bona omnia Monasterij spectare & tractare tanquam Christi patrimonia, pretia peccatorum, oblationes & hostias sanctas, eaque reverentia quodammodo prosequi, qua sacra vasa. *Omnia vasa Monasterii, cunctamque substantiam, ac si altaris vasa sacra conspiciat.* Verba ipsissima sunt Regulæ beati Benedicti. Cap. 31.

Hanc Cellerarij institutionem compendiosiùs expressit Crodogangus, quando eam dignitatem à Monachis transtulit ad Canonicos. Concilium Aquisgranense sub Ludovico Pio utriusque hujus Regulæ verba & decreta retinuit; sed à Cellerarij munere officium distraxit Hospitalarii; de quo hìc dicendum, tanquam de Cellerarii portione primùm decerpta. Cap. 11. Cap. 140.

II. Hospitalario imminebat cura Xenodochii pauperum, cui Capitula omnia pendebant decimas, non solùm prædiorum Ecclesiæ, sed etiam Oblationum, omniumque eleemosynarum & piarum largitionum: & impendebant præterea, quo necessitatibus pauperum omnibus fieret satis. *Prælati Ecclesiæ præcedentium Patrum exempla sectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de rebus Ecclesiæ tantum ibidem deputent, unde sumptus necessarios, juxta possibilitatem rerum, habere valeant, exceptis Decimis, quæ de Ecclesiæ villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici tam de frugibus, quàm etiam de omnibus Eleemosynarum oblationibus in usus pauperum decimas libentissimè ad ipsum conferant hospitale.* Duplex illud est proventuum genus, quibus Concilium Aquisgranense anni 816. sustentari decrevit Xenodochium pauperum. Episcopus prædia idonea, decimasque omnium Ecclesiæ prædiorum assignare debet. Capitula eò inferre decet proventuum suorum omnium & distributionum decimas. Hoc enim Canone ea duo distinguuntur. Can. 142.

Præfectus autem Xenodochii, vel Hospitalarius ex Capituli Collegio deligendus est; nihil potest eorum quæ pauperibus erogantur, in suos usus convertere: denique exsomni diligentia in eum invigilare debet Episcopus, ne alimenta quæ sunt pauperum, ea ipse tanquam sibi Beneficii fructus præcerpat. *De ipsa Congregatione boni testimonij frater constituatur, qui hospites & peregrinos adventantes ut Christum suscipiat; qui ea quæ in usus pauperum cedere debent, nequaquam in usus suos reflectat, &c. Sed & Prælatorum debet vigilare industria, ne eum cui hospitale pauperum committitur, res pauperibus deputatas in aliquo minuere, aut his quasi Beneficiario munere concessis, sinant uti, quod à Prælatis quibusdam curam pauperum parvipendentibus, fieri comperimus.*

III. Possunt in hęc verba non incongruè observari, quæ jam aliqua ex parte suprà perstricta sunt. 1. Capitulis omnibus sua fuisse Xenodochia, quæ ipsi fundassent, & exædificassent Canonici. 2. Xenodochium hoc in commune patuisse hospitibus, pauperibus, iter agentibus. 3. Ab Ecclesia Cathedrali dotatum illud fuisse, assignatis prędiis agrisque aliquantis, & aliorum decimis omnium. 4. Canonicos quoque ipsos eò contulisse decimas suarum distributionum, cujuscumque demum generis illæ essent. 5. Administrator hujus Xenodochii unus erat ex Canonicis. 6. Eorum quæ in pauperum usus conferebantur, ne delibare quidem quidquam ille poterat, & in marsupium suum derivare. 7. Jam tamen irrepserat nescio quid corruptelæ, ut veluti ex proprio quopiam Beneficio aliqua sibi privatim surriperent, *quasi Beneficiario munere*. 8. Abdicatione plectuntur, qui in suas detorquent utilitates erogatas in alimenta pauperum stipes. *A ministerio removendus est, quippe qui & pretia peccatorum & alimenta pauperum, & thesaurum cœlo recondendum, suis, quod fas non fuit, aptavit usibus.* Ex Regula Crodogangi totum hoc Caput decerptum est. In Regula beati Benedicti, hospitum cura uni etiam ex Monachis mandata fuerat. *Cellam hospitum habeat assignatam frater, ubi sint lectisternia sufficienter, &c.* Cap. 4. 5. Cap. 53. Cap. 141.

IV. E Cellerarii quoque officio detruncatum fuerat Infirmarii officium. Statutum fuerat à Concilii Aquisgranensis Patribus, ut quanquam essent privatæ singulis Canonicis ædes, propria tamen senibus & infirmis habitatio adsignaretur: *Mansio infirmorum & senum intra Canonicorum claustra fieri debet à Prælato.* Regula Crodogangi unum ex Canonicis delegat ad infirmorum curam. *Sit unus ex Clero deputatus timens Deum, qui circa infirmum maximam curam gerat de omnibus necessitatibus ejus.* Regula B. Benedicti ægros infirmosque domesticis credebat servis, quibus imminebat Cellerarius, Cellerario Abbas. *Infirmis fratribus sit Cella super se deputata, & servitor timens Deum; curam maximam habeat Abbas, ne à Cellerariis, aut servitoribus negligantur infirmi.* Can. 46. Can. 36.

V. Thesaurarii & Eleemosynarii munera non multùm abludebant ab officio Hospitalarii. Memoratur Thesaurarius Capellæ quæ obnoxia erat Abbatiæ Compendiensi, in privilegio Regis Caroli Simplicis, ad ejus Capellæ erectionem dato, cui inserviebant Canonici duodecim. *Præpositus & Decanus Monasterii Compendiensis cum fratrum consilio in præfatæ Capellæ loco constituant Præpositum & Thesaurarium ex suis.* Baluz. in Append. ad Lupum Ser. pag. 524.

VI. Archiœconomi mentio fit in Capitularibus Caroli Magni. *Sive Episcopus, sive Archiœconomus ejus.* Episcopo cuilibet suus erat Oeconomus. Erant forsan & aliquando in una Ecclesia plures, quorum caput & princeps Archiœconomus dicebatur. Cæterùm administrabat Episcopi & Episcopatus substantiam omnem temporalem Oeconomus, longè diversus ab iis qui Capituli agros proventusque curabant, postquam Congregationibus vitam communem agentibus concredita sunt Capitula, ut infrà ostendetur hujus operis tertia & ultima Parte, ubi de temporalibus Ecclesiæ bonis copiosissimè disputabitur. L. 2. c. 29.

VII. Plurimùm etiam inter se consentiebant Dignitates Cantorum, Succentorum, Præcentorum, & Scholasticorum. Erat in Collegiis Canonicorum copia ingens Cantorum, quibus præceptiones luculentissimas edidit Concilium idem Aquisgranense, de ratione recitandi vel decantandi Psalmos, ea suavitate ac gravitate, qua influat & inhæresçat pietas in animis fidelium. Cùmque hæc Cantorum schola complures complecteretur juniores Clericos, commendabatur eorum institutio & regimen spectatissimæ pietatis & gravitatis Canonico, qui præfervidè ferocientis juventæ impetum retunderet, componeretque, & studiis litterariis præesset. *Constituantur inter ea seniores fratres probabilioris scilicet vitæ, qui tempore statuto vicissim cum Cantorum schola sint, ne hi qui discere debent, aut otio vacent, aut inanibus & supervacaneis fabulis instent.* Cùm plures autem eam provinciam exercerent per vices, hinc forsan quandoque una in Ecclesia Scholastici complures. Porro Canon iste ex Regula Crodogangi contextus est totus, & in compendium missus. Ex historia Comitum Andegavensium liquidò constat Scholasticum alicubi eundem fuisse cum Cantore. *Qui postmodum Odo, Magister scholæ & Præcentor ejusdem Ecclesiæ sancti Martini Consule adminiculante constitutus est.* Hic ille est Odo Cluniacensium Abbas celeberrimus. Can. 137. Can. 50. Spicil. to. 10. pag. 415.

Verùm perdiu antè Aldricus, qui Cenomanensi postea præfuit Ecclesiæ, Cantor creatus fuerat, Scholasticus & Primicerius Ecclesiæ Metensis. In ejus Gestis, quæ litteris mandata sunt à discipulis ejus, hæc occurrunt de Cantorum dignitate primùm: *Eligentibus fratribus, & suadente Episcopo, licèt coacte, senior Cantor ibi sublimatur.* Jam de Scholastici officio, quo antè ornatus fuerat: *In scholis verò in quibus jam Magister erat constitutus, sapienter multos & innumerabiles in supradictis artibus eruditos magnum lucrum in Ecclesia Dei facere meruit.* Denique oculis subiicitur dignitatis Primicerii ea amplitudo, quæ se exporrigat in omnem Clerum urbis & Diœceseos. *Videntes eum Pontifex, Clerus, populus in dictis ministeriis & doctrinis magnum habere*

bere ſtudium, & multos Doctores ac Magiſtros nobiles feciſſe, in majus eum miniſterium, quamvis coactè ſublimaverunt, & Primicerium ſecundùm Romanum ordinem eum eſſe conſtituerunt, totumque Clerum, tam civitatis, quàm Monaſteriorum, ſive totius illius civitatis, Parochiæ ei ſubditum eſſe præceperunt, & Magiſtrum omnium eum conſtituerunt. Ex quibus emicat, non amplitudinem tantùm & ſplendorem ac juriſdictionem his dignitatibus illigatam fuiſſe ingentem, ſed & officia cum primis operoſa, & laboris plurimi. Scholaſtici enim in ſcholis veriſſimè docebant, unde & in eas juriſdictio illis plurima etiamnunc eſt.

VIII. Priorum tam frequens memoria eſt inter Eccleſiaſtica Beneficia, ut eorum nominis origo & antiquitas diligentiùs etiam nobis veſtiganda ſit. Sancit Crodogangi Regula, ut Canonicus pia confeſſione deponat in aures Epiſcopi ſui vel Prioris nefarias quaſque dæmonum ſuggeſtiones: *Deinceps cum aliqua cogitatio mala in cor, ſuadente diabolo, venerit, cito Epiſcopo vel Priori confiteatur.* Cap. 31 12. Monachorum utique è pia diſciplina id erat mendicatum, de quibus proximo capite dicitur: *Monachi in unoquoque Sabbato confeſſionem faciant cum bona voluntate, Epiſcopo aut Priori ſuo.* Cap. 4. Idem ſuadebat Regula B. Benedicti: *Cogitationes malas cordi ſuo advenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſeniori ſpirituali patefacere.* Qui *Senior* vocatur à Benedicto, *Prior* dicitur à Crodogango. Itaque Prioris nomine generatim videri poſſent hìc deſignari ſeniores & honoratiores, non qui ſpeciali hac dignitate quapiam fulgerent. Ita in Conventu Abbatum anni 817. Priores dici videntur quicumque præerant Monaſterio: ſive Abbas, cùm adeſſet: ſive eo abſente Præpoſito Decanus, Decano Cellerarius: *Balnearum uſus in arbitrio Prioris conſiſtat. Juxta Prioris arbitrium opera exerceant jejunantes. Libris de Bibliotheca juxta Prioris diſpoſitionem acceptis.* Cap. 7. 18.

IX. Quin à veri ſpecie non recedit, ubi omnes illi in dignitatibus conſtituti aberant, tunc ex Monachis natu maximum, ſeu profeſſione priorem, & aliis præfuiſſe, & Prioris nomine & dignitate interim gaviſum eſſe. Multò verò certius eſt, in Cellis, ſeu Obedientiis, ſeu minoribus Conventibus, ubi propter inſignem paucitatem, nec Abbas, nec Præpoſitus erat ullus, nec Decanus, vel Cellerarius, totam ſpiritalium temporaliumque præfecturam fuiſſe penes unum, qui Prior appellaretur. In vetuſtiſſimo Chronico refertur Oddo quidam Monachus ab Abbate impetraſſe obedientiam, cum titulo Prioris, quo gradu elatus, jamque altiùs ſpirans, Abbatis nomen ambiebat, ut eo ab Abbatis ſui abſolveretur nexu. *Quidam frater Monaſterii deprecatus eſt Abbatem, ut huic ſupradicto Monacho Oddoni quandam obedientiam de Pollentia ſubtus eum daret; qui precibus ejus acquievit. Oddo adiit ad Arduinum, ut illum Abbatem faceret de Cella, unde Prioratum habebat. Marchio dixit ſe non poſſe facere, quia pater ſuus dederat Bremetenſi Monaſterio.* A præpotente tandem Patrono ambitioſus Monachus Romam perductus eſt, & à Papa in Abbatem inauguratus. At mox fraude & obreptione comperta abdicatus, & priori ſuo Abbati ſacramento obligatus eſt, nunquam ſe, niſi ex ejus aſſenſu, vel Abbatia ulla, vel Prioratu inveſtitum iri. *Marchio duxit ſecum Romam, obtulit maximam pecuniam Papæ, & dedit ei conſecrationem, &c. Domnus Papa cognita veritate, dato anathemate juſſit, ut nec Abbas fieret, & in juſſionem ſui Patroni rediret, &c. Juravit Oddo, Ego ſine licentia domni mei Abbatis, nec Abbatiam, nec Prioratum habebo.* Du Cheſne. Tom. 3. pag. 643.

X. Obiter hìc advertes, Abbatias plerumque in ditione ſua habuiſſe minuſculos Conventus, qui Cellæ & Obedientiæ dicebantur, propter obedientiam Abbati præſtandam; eas Cellas à Prioribus adminiſtratas fuiſſe, qui & Obedientiarii etiamnunc alicubi dicuntur. Porro Prioratus hujuſmodi conferebat Abbas, Prioratus in Abbatias creſcebant, cùm Prior Abbatum benedictione donabatur. In hoc verò exemplo, dum certa illi conſtet fides, elucet Prioratus à Papa in Abbatias erigi, aſpirare favorem ad id Principum temporalium, priorum Abbatum conſenſum præ cæteris deſiderari.

XI. Clauſtrales hi Prioratus ex Regularibus ſæcularia tunc evaſere Beneficia, cùm longa rerum experientia docuit, vix ac nec vix ſatis accuratam eſſe poſſe religioſæ vitæ obſervantiam in tantillo numero Monachorum. Tunc enim Clericis ſæcularibus habitandæ excolendæque commendatæ ſunt hæ Cellæ, ut ſuo alibi prolixiùs loco declarabitur.

Potuere tamen & aliqui ab origine Prioratus eſſe merè Clericales. Præcipit enim Concilium II Aquiſgranenſe anni 836. ut habeat unaquæque Eccleſia Presbyterum ſuum, qui Myſteria ibi celebret, ſive Epiſcopo uni immediatè, ſive Priori etiam Presbytero alteri obnoxius. *Unicuique Eccleſiæ ſuus provideatur ab Epiſcopis Presbyter, ut per ſe eam tenere poſſit, aut etiam Priori Presbytero ſubjugatus, miniſterium Sacerdotale perficere poſſit.* Can. 16. Duo hæc ſunt genera Rectorum, ſeu Parochorum. Alii Parochiam ſuo ſibi jure retinent: *Ut per ſe eam tenere poſſit.* Alii ſubjecti ſunt Presbytero alteri, qui Prior hìc dicitur, cui antè obnoxia fuerat ea Capella, quàm in Parochiam erigeretur: *Aut Priori Presbytero ſubjugatus.* Antiquiſſima ſanè hæc ſunt exempla Priorum-Curatorum, ut etiamnunc appellitantur. De his forſan Prioribus interpretanda ſunt Hincmari Capitularia, ubi præcipiunt ut Capitulis Parochorum unius tractus præſit Decanus vel Prior. *Decanus aut aliquis Prior illorum benedicat cibum.* Regin. l. 1. pag. 213. Du Cheſne. Tom. 3. pag. 759.

In Epiſtola Pauli Papæ ad Pipinum Regem Prior dicitur qui ſcholæ Cantorum præerat: *An Monachos Simeoni ſcholæ Cantorum Priori contradere deberemus, ad inſtruendum eos in Pſalmodiæ modulatione.*

Proximè igitur à vero abeſt, Priorem dictum fuiſſe, qui primus aut antiquiſſimus eſſet in Collegio quopiam, quòd ſimpliciſſimè ea voce deſignetur ordo & ſedes. Eo ſenſu Epiſcopi Concilii Turonenſis IV. anno 849. litteras dedere ad Nomenojum Ducem Armoricæ: *Nomenojo Priori gentis Britannicæ ſalutem.* Cone. Gall. To. 3. pag. 69. Nomen ergo Prioris cùm majoribus olim Dignitatibus tributum fuiſſet, ceſſit tandem magnificentioribus titulis ſubinde excogitatis, & minuſculis adhæſit Beneficiis.

XII. Uſitatior quoque cœpit eſſe vox Præbendæ, ſicut & Beneficii. Eo autem diſcrepabant ea duo vocabula, quòd Beneficium diceretur ager aliquis, vel fundus, quem Clerici Laicique tunc promiſcuè ab Eccleſia obtinerent uſufructuario jure. Præbendæ verò non erant niſi ſportulæ, ſeu diſtributiones, quæ inter ejuſdem Eccleſiæ Canonicos Monachoſque diſtribuerentur. Perſpicuum eſt illud diſcrimen in Capitularibus Caroli Magni, ubi vetantur qui ſuſtentare ſe poſſent fructibus Beneficii ſui, ullam partem attingere earum diſtributionum, quæ alendis pauperibus dicantur: cui decreto ſi qui obluctentur, iis & Beneficia auferentur, & Præbendæ. *Canonici Clerici, qui in civitatibus, vel in Monaſteriis degunt, qui Beneficia habent, unde victum & veſtitum habere poſſunt, ut his juxta Apoſtolum contenti ſint, & ſtipendia fratrum, unde pauperiores vitam ſuſtinent, nequaquam abſumant. Si quis hæc ſtatuta contempſerit, utriſque careat, id eſt, & Beneficio & Præbenda, atque ſi gradibus fruitur Eccleſiaſticis, his privetur.* Addit. l. 2. c. 76. Expoſtulat quoque idem Carolus in Capitularibus ſuis, de iis qui præter Parochiales Eccleſias, Præbendas obtinerent in Monaſteriis: & de Canonicis unius Eccleſiæ, qui Parochialis præterea Eccleſiæ regimini præficiebantur: *Contra Canones Presbyteri noſtræ Parochiæ dicuntur Eccleſias ſuas negligere, & Præbendam in Monaſterio Montis Falconis obtinere; ſed & Canonici ipſius Monaſterii Eccleſias ruſticanarum Parochiarum occupare.* Conc. Gall. Tom. 3. pag. 617.

Ex quibus patet. 1. Canonicos Monaſteriorum, id eſt, Eccleſiarum Collegialium in commune viven-

ventium, Parochias aliquando jam tum accepisse regendas, quod Canonibus obstrepebat, teste hìc Hincmaro. 2. Parochis præter Parochiales Ecclesias suas, fuisse quandoque concessas Præbendas, hoc est, manuales distributiones, quæ in Canonicos dispensabantur, quod alienum æquè erat à Canonicis regulis. 3. Beneficia necdum tunc dicebantur vel Præbendæ istæ, vel Parochiales Ecclesiæ: sed prædia agrique, quibus Laici quandoque de Ecclesia benemeriti aut benemerituri remunerabantur, & quibus postea donati sunt etiam Clerici.

CAPUT LXVIII. P. 4. l. 1. c. 66.

De Beneficiis Regularibus, & primùm de Abbatibus & Abbatissis post annum Christi millesimum.

I. De Beneficiis. Quando ea vox usitatior esse cœperit, & ad Claustrales etiam Administrationes propagata sit.

II. Ex sanctiorum Monachorum flore eligendi erant Abbates; & quæ sacrorum Ordinum, eadem Abbatiarum aditum crimina obstruebant.

III. Intra annos sexaginta non totos Cistercienſium Abbatiæ efflоruerunt quingentæ.

IV. Cluniacensium major etiam fœcunditas fuit.

V. Cur Cistercienſibus non fuerint nisi Abbatiæ, Cluniacensibus etiam Prioratus.

VI. Summum jus Abbatis Cluniacensis in sui Ordinis Prioratus.

VII. Alia & alia ratione Cluniacenſes & Cistercienſes in beati Benedicti vestigia & exempla ingressi sunt.

VIII. Diligenter Cluniacenſes Abbates cavent, ne Prioratus sui in Abbatias consurgant. De erectione Prioratuum in Abbatias.

IX. Cujusmodi sint Abbatiæ Cluniacensium. De fundatione novarum Abbatiarum.

X. Libertates Cluniacensium assensione sua Episcopi confirmabant.

XI. De Ordine Præmonstratenſi.

XII. De Abbatissa Burgensi in Hispania, quæ Præpositа Generalis est omnium Hispaniæ Cistercienſium Abbatissarum.

XIII. Unde in Capitulis Canonicorum Abbates.

XIV. De Cluniacenſibus & Cistercienſibus Monialibus.

I. IN Concilio Turonensi anni 1060. eo ferè quo nunc sensu Beneficii vox usurpatur, sed non agitur ibi nisi de Episcopis, Abbatibus, Archipresbyteris, Archidiaconis, Præbendis & Canonicatibus. Cap. 1. 2. *Qui pecunia Episcopatum, Abbatiam, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, seu aliquam dignitatem Ecclesiasticam, sive aliquem gradum, aut ministerium, vel Beneficium, quod non nisi Clericis habere sanctorum Patrum sanxit authoritas, dare vel accipere tentaverit, &c. Præbendam quæ Canonica dicitur, &c.* Olim Dignitates, Gradus, Ministeria, voces erant usitatissimæ. Beneficii vocabulum nunc irrepebat, Clericisque incipiebat aptari: quanquam & hoc ipso in Concilio Laicis adhuc accommodetur. Docebit Alexander ipse III. Papa, quàm novum adhuc & insolens esset, eam vocem Clericis aptari. Epist. 33. *Nullus deinceps Episcoporum Beneficium Ecclesiæ, quod quidam Canonicam vel Præbendas, seu etiam ordines vocant, pro aliquo pretio Clericis audeat conferre.* Incipiebant ergo tunc Clericis, aut vendi, aut donari eadem ipsa Ecclesiæ prædia, quæ Laicis hactenus in Beneficium, & quasi in Feudum conferebantur. Rarius tamen id erat adhuc, & meris distributionibus donari solere Clericos, docet hæc eadem Synodus, cùm Can. 3. *parte* sua mulctet incontinentiæ reos Clericos. Can. 15. *Neque partem ab Ecclesia suscipiat.* Quæ eadem pœna aliis verbis exprimitur in Concilio Rotomagensi anni 1072. *Ne aliquid de Beneficiis habeant.* Ad Canonicos Lugdunenses scribens Gregorius VII. Papa, eosque certiores faciens de Decano suo, qui in manus suas renunciaverat *obedientias cæteraque Beneficia*, quæ illis inconsultis sibi vendicarat: hæc Ecclesiæ Beneficia alio isto vocabulo designat: *Ecclesiæ dispensationes.* Quanquam enim à privatis Clericis obtinerentur hæc Beneficia, forma tamen & natura eorum erat eadem semper, quæ patrimonii Christi & Ecclesiæ bonorum. Mera hæc erant deposita, nec Clerici aliud quàm Dispensatores eorum & Administratores erant. Eò redit germana significatio vocis Beneficii. L. 6. Ep. 36.

II. Jam ostensum est Abbates primum & principem tenuisse locum inter Diœceseos cujusque Beneficiarios post Episcopum. Prohibitum est in Concilio Rotomagensi anni 1074. ne eligerentur Abbates, nisi qui longis Regularis vitæ & sanctimoniæ experimentis claruissent. Can. 2. 6. *Quod nullus ordinetur Abbas, nisi qui priùs diuturna conversatione Monasticæ vitæ disciplinam assecutus fuerit.* In hoc eodem Concilio irregulares & exortes Abbatiarum declarantur, quicumque etiam Monachi conscientiam & famam turpi aliquo crimine maculassent. *Nullus Monachus corporali crimine publicè lapsus Abbas ordinetur, vel in aliquo exteriori officio præficiatur; quod in utroque sexu servetur.* Eodem Canone continebantur & Monialium Abbatiæ, Administrationesque omnes & Officia Claustri.

III. In Capitulo Generali Cistercensi anni 1151. narrat Matthæus Paris statutum fuisse, ne novæ ampliùs conderentur Abbatiæ, quòd quingentæ jam ejusdem Ordinis numerarentur. *In Capitulo Cistercienſi statutum est, ne de cætero aliqui novam construerent Abbatiam; quia numerus Abbatiarum illius Ordinis usque ad quingentas excrevit.* Sanè ex eodem Matthæo, Capitulo Cistercienſi anni 1244. quingenti affuere Abbates, quando eò profectus est sanctissimus Rex Ludovicus IX. ut in Confraternitatem & communionem precum totius Ordinis adoptaretur. Post. opera Gutberti Abbatis. In brevi de Abbatiis Commentario suo Robertus de Monte non immeritò stupet, qui potuerint intra annos quinquaginta quatuor, nempè ab anno 1098. ad 1152. exædificari dotarique quingentæ unius Ordinis Abbatiæ: additque in Capitulo Generali, in quod cum Abbatibus omnibus confluxerant & Episcopi, qui ex eodem cœtu ad Episcopales infulas adsciti fuerant, vetitum fuisse, ne is numerus augeretur. Definitum jam fuerat in Capitulo Generali anni 1134. nequa nova extrui posset Abbatia, quæ ab aliis omnibus ejusdem Ordinis Abbatiis, non saltem decem leucis Burgundicis distaret; ne ullus Abbas suo ex cœtu novam propagaret Abbatiam, nisi sexaginta saltem professos haberet: & nisi præter Capituli Generalis licentiam, assensionem quoque impetrasset Episcopi, repræsentatis ei Ordinis Constitutionibus, & hac potissimùm, vetari non posse ab Episcopis Abbates, quin Generalibus se sistant Capitulis. Annal. Cister. tom. 1. pag. 276. 277.

Anno 1148. Serlo IV. Abbas Sylviniacensis adjici, subjicique se voluit Ordini Cistercensi, & Clarævallensi Abbatiæ, unà cum perillustri sua triginta Abbatiarum Congregatione, per Angliæ Galliæque Provincias sparsarum; teste & auspice hujus adunationis Eugenio III. Author est Goffridus in vita sancti Bernardi, centum sexaginta Abbatias ab eo ante obitum fundatas. Simile veri est eo numero contineri illas Sylviniacensium Abbatias, quæ illi accesserant, & alias id genus. Ibidem. Tom. 2. pag. 104. 232.

IV. In Chronico Cluniacensi perhibentur accessisse illi cœtui ac societati circiter trecentæ quatuordecim Ecclesiæ sive Monasteria; fertur & Abbatias, vel Prioratus, Præposituras, vel Decanatus ad duo admodum millia adgregata fuisse sub imperio Abbatis Cluniacensis, Petri Venerabilis. *Et sub ipsius Abbatiæ Cluniacensis subjectione fuerunt tum Abbatiæ, Prioratus, Decanatus, Præposituræ, Officiaque, tam mediatè, quam immediatè ei subjecta, circa duo millia, vel amplius.* Bibl. Clun. 600.

V. Ve-

V. Verùm id intererat quàm maximè inter Ordinem Cluniacensem & Cistercienſem, quòd Cistercienſium non erant ferè niſi Abbatiæ, Cluniacenſium verò Prioratus. Cùm enim prima omnium orbi Chriſtiano affulſerit Cluniacenſis Congregatio, quæ longè plurima complecteretur Monaſteria, uni Abbati Generali ſubjecta, etſi per longè remotiſſimos Epiſcopatus diſſipata eſſent: ut hæc membrorum cum capite ſocietas validiùs conglutinaretur, expeditius viſum eſt, ut apud Cluniacum tantùm in manus Cluniacenſis Abbatis omnes prorſus profiterentur. Itaque quidquid erat uſquam Tyronum Ordinis & Novitiorum, Cluniacum proficiſci cogebatur, & ibi obedientiam Abbati Generali profiteri. Hinc illud exiſtit, Prioratus & Obedientias fuiſſe Cœnobia alia, Cluniacum ſolam verè Abbatiam, in cujus poteſtate eſſent. Ad Petrum Cluniacenſem Abbatem ſcribebat Prior Charitatis, miſſurum ſe Novitios ſuos, ut Cluniaci profiterentur, ſi per tempus liceret. *Si potuerimus præparare Novitios, ad benedicendum mittemus.* L. 2. Ep. 6. Scribit ipſe Petrus Cluniacenſis Matthæum illum, qui poſtea Cardinalis Albanenſis Epiſcopus fuit, in Cœnobio primùm Pariſienſi ſancti Martini de Campis ſuſceptum inſtitutumque fuiſſe, & tum demum Cluniacum migraſſe, ut profiteretur. *Corpori Monaſterii quantum tunc fieri potuit, vel debuit, aſſociatur: parvo temporis ſpatio emenſo Cluniacum venit, quod ei de profeſſione ſcripta, vel de Monachi uſitata benedictione defuerat, à Cluniacenſi Abbate ibi benedictio ſuppletur, & jam integer Monachus, &c.* Bibl. Clun. pag. 1301. Idem denique Petrus ſtatutum vel promulgavit, vel confirmavit, ut Ordinis univerſi Novitii intra primum triennium Cluniacum convolarent, Regulam profeſſuri, nec antè poſſent vel Ordinibus initiari, vel celebrare Myſteria, nec ullo fungi officio. Ibidem. pag. 1366. Leo X. Papa primus omnium Priori ſancti Martini de Campis apud Lutetiam conceſſit, ut Novitios ad profeſſionem ipſe admitteret ſuos, qui antè ſemper Cluniacum fuerant ablegati. *Monachis profiteri valdè grave & diſpendioſum exiſtebat, ad Cluniacenſe Monaſterium pro emittenda in manibus Abbatis, vel ipſius in ſpiritualibus Vicarii generalis profeſſione, juxta inſtituta & laudabiles conſuetudines dicti Ordinis accedere, &c.* Hiſt. ſanct. Martini de Camp. pag. 128. 131. 136. 140. Anno 1523. Priorem eundem ſancti Martini de Campis Vicarium ſuum, & Generalem, & Perpetuum creavit Cluniacenſis Abbas, uti Novitios ad profeſſionem ſuſciperet; quod privilegii genus in ſucceſſores quoque ejus manavit.

VI. Ea tum inſtituta igitur fuerat ratio, qua tam numeroſæ Congregationis membra omnia unum in Ordinem & ſub uno capite coaleſcerent, cùm una eſſet Abbatia vera Cluniacum; Cœnobia reliqua ejus eſſent veluti Cellæ & Obedientiæ, ſeu Prioratus. Hos enim omnes unus Cluniacenſis Abbas confert Prioratus, ut electioni locus non ſit nec in eam rem ſe interponant Epiſcopi. Contrà verò ſi Abbatiæ totidem fuiſſent, & eligendi fuiſſent Abbates, & ab Epiſcopis benedicendi, confirmandique. Teſte utemur omnium locupletiſſimo Ludovico Craſſo Galliæ Rege anno 1119. in eo privilegio, quo Cluniacum donavit, ſuæ illud vendicans tuitioni. Bibl. Clun. pag. 576. *Et quia certum eſt quod ſinguli Prioratus ad Abbatem & Monaſterium Cluniacenſe pertinentes, per Abbates Cluniacenſes acquiſiti ſunt, & eis dati ad ſuam, & Monachorum ſuorum, & pauperum Chriſti ſuſtentationem: & quia à fundatione Ordinis Cluniacenſis eſt obſervatum, quod Abbas Cluniacenſis Prioratus ſuos committit regendos & cuſtodiendos, ſicut rem ſuam propriam cuicumque voluerit de ſuis Monachis, ſine aliqua diſtinctione, electione, vel certæ perſonæ requiſitione, vel nominatione, & eoſdem removet, quando ſibi bonum videtur & utile.*

Eo privilegio Cluniacenſis Ordo univerſus protectioni & tuitioni Regiæ committitur, nec termo tamen habetur, niſi de Cluniacenſi Abbatia, & de Prioribus ei obnoxiis, qui mox ibidem recenſentur. Nec collationis tantùm jure fruebatur Cluniacenſis Abbas, nullo ſe Patrono, ſeu laico, ſeu Clerico in his interſerente: ſed Priores ipſemet nominabat, & revocabat ad nutum, cùm ex re eſſet, ut in hoc eodem privilegio perhibetur, utque ex Innocentii III. Epiſtolis colligere præterea fas eſt. Ea deſiderari vita fuerant, ut Congregatio conflaretur Abbati ſuo plurimùm, Epiſcopis minùs obnoxia. Ideo & ſtatim libertates & exemptiones ſuas explicuere Cluniacenſes: revocabiles ad nutum Abbatis Priores nihil admodum curantibus Epiſcopis inſtituere vel deſtituere. Contrà Ciſtercienſes initio in poteſtate ſe Epiſcoporum eſſe præ ſe ferebant, cùm ab Epiſcopis Abbates eorum omnes benedicendi vel ordinandi eſſent. Regeſt. 15. Epiſt. 191.

VII. Non Regulæ tantùm, ſed & exemplo beati Benedicti gemina hæc tunc Congregatio ſerviebat, quamvis non eandem utraque viam inſiſteret. Condidit enim Benedictus ipſe plures Abbatias, quæ lapſu temporis in alias multò plures ſoboleſcere viſæ ſunt, ita ut nonnullo inter ſe nexu cohærerent; & Monti Caſſino utcumque ſubeſſent. Id ſecuti ſunt Ciſtercienſes. Sed ingenuè tamen fateri cogimur, illam vetuſtiſſimam ſocietatem Abbatiarum B. Benedicti, neceſſitudine quadam magis ſpontanea, & animorum conjunctione, quàm obedientiæ & juriſdictionis vinculo coaluiſſe, quod à Ciſtercienſibus additum eſt. Sed præterea ſui erant Prioratus, ſuæ Cellæ, ſuæ Obedientiæ ſingulis B. Benedicti Abbatiis vetuſtioribus; & ad eam ſeſe formam compoſuere Cluniacenſes.

VIII. Ut arctiùs in dies ſtringeretur membrorum cum capite ſuo copula in Ordine Cluniacenſi, in eo operam induſtriamque poſuere, ut prohiberent, prohiberique curarent à ſummis Pontificibus, ne Prioratus ſui Abbatiarum titulo & gloria augerentur. Paſchalis II. anno 100. id privilegii confirmavit. *Ad hæc adiicimus, ut in omnibus Prioratibus & Cellis, quæ nunc ſine proprio Abbate veſtro regimini ſubjectæ ſunt, nullus unquam futuris temporibus Abbatem ordinare præſumat.* Bibl. Clun. pag. 512. 568. 1378. Honorius II. anno 1125. Clemens III. anno 1187. totidem verbis, aliique ſimiliter eorum ſucceſſores idem privilegium roboraverunt. Iſtiuſmodi cauſis cœpere Abbatiarum erectiones Romanis Pontificibus reſervari. Authoritas eorum interpellata eſt, ut ne in Ordine Cluniacenſi erigerentur ullæ. Sed & eam quidam interpellarunt, ut ſuſpenſa illa prohibitione erigerentur nonnullæ. Ab Alberto Stadienſi Abbate commemoratur, ut ab Archiepiſcopo Bremenſi illa ejus hæc fuerit erecta Abbatia, qui ibi conſecravit Capellam ligneam, & tres affixit perilluſtres beneficaſque familias, ut illic & ſepulturam haberent & Sacramentorum erogationem. Cave dubites, eodem modo fundatas olim fuiſſe longè plurimas Abbatias, ſolius Epiſcopalis authoritatis interventu. *Statuit Albero Epiſcopus, ut iidem tres fratres cum uxoribus, & filiis, & filiabus, & reliqua progenie, & familia ipſorum ibidem in perpetuum reciperent Sacramenta Eccleſiæ & ſepulturam.* Ann. 1142.

IX. Sunt tamen & Abbatiæ quædam in Ordine & ſub ditione Abbatis Cluniacenſis. Sed eæ nimirum erant Abbatiæ Cluniaco vetuſtiores, quas ei commendarunt ſubjeceruntque Pontifices puriori diſciplina imbuendas. De his jam ſuprà diximus Abbatiis, quæ ſe ad accuratiorem B. Benedicti Regulæ formam refingendas reformandaſque Cluniacenſi cœtui adgregarunt. Sed ipſius præterea ſuffragio ſummi Pontificis Paſchalis II. opus eſt hìc muniri diſcrimen illud Prioratuum à Cluniaco prognatorum, & Abbatiarum, quæ cùm gloria & opibus jam abundarent, abundarent autem & vitiis, ad Cluniacenſis Ordinis & Abbatis authoritatem ſeſe contulerunt. Poſtquam prohibuit Paſchalis Prioratibus Cluniacenſibus Abbatiarum titulos & pompam adiici: tum ad Abbatias delabitur, quas ait ab Apoſtolica Sede Cluniaco contraditas fuiſſe. *Abbatias verò, quas tuæ tuorumque ſucceſſorum ordinationi*

Ibid. p. 123. Epist. 29.

tioni præcessor noster Gregorius VII. Papa commisit, nos quoque committimus. Adrianus IV. Abbatiam Diœcesis Visuntionensis primum gradu movit, & in Prioratum dejecit, quo anterioris in Sedem Apostolicam rebellionis pœnas lueret; & tunc demum eam Cluniacensi Abbati subjecit. Opportuniore infrà loco dicemus, qua cautione paterentur Abbatiæ, ut suæ ditionis Cellæ vel Prioratus in Abbatias crescerent. Non poterat novus Abbas, nisi ex professis prioris Abbatiæ eligi, in cujus Capitulo celebranda ea erat electio, & cui census annuus debebatur.

Promo nunc exemplum, ex quo multum luminis argumento quod hic tractamus, affundatur. Consentiente Capitulo Episcopus Ambianensis anno 1135. Collegium Canonicorum Regularium in eadem urbe instituerat, in Ecclesia quæ ditionis erat Capituli, & eodem structa loco, ubi ferebatur B. Martinus vestem olim cum Christo pauperis speciem induto partitus esse. Ei Canonicorum Collegio præfuit primò Prior, seu Præpositus: sed enixissimis tandem precibus Canonici ab Episcopo extuderunt, ut Abbatem ibi constitueret decimo pòst anno, quàm institutum fuerat Collegium. Quæ autem illum adduxerint rationes, ut morem gereret obsecundaretque Canonicorum votis, hæ referuntur, necnon & conditiones novæ hujus Abbatiæ, legesque. 1. Ut aliquantò plus authoritatis accederet Præsidi & Rectori Collegii. *Sub nomine Abbatis efficaciori cura, & honorabiliori disciplina regeretur.* 2. Electio Abbatis celebrata à Collegio, confirmanda erat a Capitulo. *Concedimus, ut quod huc usque de Priore actum est, & ordo electionis, & favor vestræ concessionis in prærogativam Abbatis transeat, & quidquid in Priorem habuit, in Abbatem Capitulum vestrum habeat, & Abbas à fratribus electus & à vobis laudatus, benedictionem tantum ab Episcopo recipiat.* 3. Non exigebatur ut Abbas ex ipso Capituli gremio eligeretur, quòd non posset sæcularis Canonicus Abbatem agere Canonicorum Regularium. 4. Nova Abbatia in potestate semper erat Capituli & Decani: *Vobisque subjectionem & obedientiam promittat, & à Decano curam accipiat animarum.* 5. Ita Episcopus unus cum Capitulo suo Prioratum auget, & amplificat titulo Abbatiæ. Regulares Prælatos facilè conjicitur ad eandem se formam accommodasse. 6. Cùm sæpissimè occurrant Abbatiæ Regulares Ecclesiis Cathedralibus subjectæ, prona est conjectura, subjectionem hujusmodi fuisse; & ab Episcopis similiter ipsis, Capitulisque eas fuisse fundatas, vel a Fundatoribus dono acceptas.

Spicil. to. 12. pag. 162.

Fieri etiam vix potuit, ut non alicui eorum qui Abbatias fundabant, dotabantque, in mentem venerit aliquando, eas Congregationi Cluniacensi adglutinare, cujus fama sanctitatis regularisque disciplinæ orbem pervagata erat. Et sanè anno 1077. cùm Vuillelmus Aquitaniæ Dux Abbatiam extruxisset in suburbio Pictavienſi, illam protinus Hugoni Abbati Cluniacensi subjecit, ut in ea Abbatem & Monachos collocaret. *Abbas Hugo regulariter secundùm Præceptum Domini & sancti Benedicti Abbatem ordinet cum Monachorum catervis.* Non leviter illud prætereundum est, quòd nolit Dux vel à suis successoribus nominari, vel à Monachis eligi, sed ab ipso designari Abbate Cluniacensi: quod propiùs aberat à moribus Cluniacensium, ut Abbatia nova Cluniacensibus Prioratibus quodammodo æquaretur.

Spicil. to. 11. pag. 300.

Mandata est litteris à Bertholdo Presbytero fundatio Monasterii Canonicorum Regularium anno 1095. a Decano Ecclesiæ Tullensis, & institutio Abbatis per Episcopum, quia illis in regionibus usitatissimum erat, ut Congregationibus Regularibus præessent Abbates, nullis non gaudentes Abbatum privilegiis, nisi quòd baculos Pastorales non gestarent. *Præpositum præfecit, quem Episcopus loci in Abbatem eiadem Congregationi solemniter consecravit. Est enim consuetudo in illis partibus, ut Præpositi Congregationum hujusmodi Abbates nominentur, & in Abbates consecrentur, hoc tantùm excepto, quòd baculos non portant.*

Postquam Robertus Cistertii Fundator ad priorem Abbatiam suam Molismensem regredi compulsus fuit, Albericus Cistertii Prior in ejus locum Abbas electus est à Monachis, & ab Episcopo Cabilonensi confirmatus; à quo & Paschalis II. Papa interpellatus est, ut novam Abbatiam nova quoque muniret confirmatione. *Ut locus ille Abbatia libera in perpetuum maneat.* Apostolicæ authoritatis pondere operæ pretium erat roborari tantæ reformationis exordia. Inusitatis his & necessariis causis adacti fuere quandoque Episcopi ipsi, ut à Pontifice firmari peterent, quod propriæ ipsorum erat potestatis.

X. Quàm in unius Abbatis Cluniacensis potestate essent omnes ejus Ordinis Prioratus, id hinc rursus luculentè astruetur, quòd non solùm domini temporales & Patroni laici, sed Episcopi ipsi jure quocumque suo & ditione cederent Abbati. Perspicuum id fit ex eodem de quo suprà privilegio Ludovici Crassi Regis anno 1119. ubi sermo fit de Prioratu Charitatis: *Prioratus B. Mariæ de Charitate super Ligerim, quem Gaufridus Altissiodorensis Episcopus, & Guillelmus Comes Nivernensis, & Bernardus de Chaslant, & alii fideles nostri, ad quos locus ille de Charitate, cum villa & pertinentiis suis omnibus in spiritualibus & temporalibus totaliter pertinebat, Hugoni Abbati & Monasterio Cluniacensi, & eorum successoribus dederunt & concesserunt absque ulla prætentione, &c.* Exhibet Bibliotheca Cluniacensis complurium Monasteriorum nomina, quæ Episcopi Diœcesani Abbati Cluniacensi concessere.

Bibl. Clun. pag. 176.

pag. 175. 178. &c. De mirac. S. Mariæ Laud. l. 3. c. 6. 7.

XI. Præmonstratensis Ordinis incrementa non minus forsan iniicient admirationis. Narrat Hermannus Monachus Norbertum Fundatorem ejus Ordinis intra non totos triginta annos habuisse penè centum sui Instituti Abbatias. Addit porro Regulam quidem B. Augustini profiteri eos, sed longè austeriorem disciplinam ab iis coli. *Ut beati Augustini pace dicamus, multò rigidiorem multòque severiorem videmus esse Norberti, quàm Augustini institutionem.* Scripsere alii Abbatias amplius quàm mille eo cœtu aliquando numeratas fuisse, præter trecentas Præposituras, & quingentas Monialium Abbatias.

Bibl. Præm. pag. 325.

XII. Jam quod attinet ad Monialium Abbatias, non silendum nobis illud est, anno 1189. ab Abbate & Capitulo Cistercienſi Abbatissam sanctæ Mariæ in civitate Burgensi Hispaniæ institutam fuisse Præpositam Generalem Abbatissarum Ordinis in Regnis Castellæ & Legionis, jussamque Capitulum Generale quotannis celebrare in eadem civitate Burgensi. Congregato Capitulo Generali, Abbatissæ Burgensi assurrexere cæteræ omnes, velut parenti omnium spiritali; denique statutum est, ut quotannis illam & Burgensem Abbatiam visitarent quatuor majores secundùm illam Abbatissæ, sicut & anno quolibet Abbas & Abbatia Cistercienſis visitatur ab Abbatibus Firmitatis, Pontiniaci, Clarævallis & Morimundi. Anno 1100. Guido Abbas Cistercienſis instituit Capitulum Generale Abbatissarum Galliæ & Regionum circumjacentium, quibus quotannis conveniendum erat in Abbatia de Tart Ducatus Burgundiæ. In commune ibi consultabant Abbatissæ, sicut Abbates in Capitulo Generali Cistercii. Præsidebat Cistercienſis Abbas, per sese, aut per Vicarium.

Anna. Cist. To. 1. p. 225. Gouvern. de Cisteaux. pag. 236.

XIII. Porro siquibus in sæcularibus Ecclesiis Abbates quidam sunt inter Dignitates earum, ut patet ex Decretali *Ex transmissa, De renuntiatione*: non improbabiliter creditur Regulares olim eas fuisse Ecclesias, & tum a fervore primævo, tum à Regulari statu defeciſſe. Agemus alibi de Regularibus Ecclesiis compluribus, quæ in sæculares degenerarint. Ea rerum conversione facta, hærere potuere aliqua prioris status vocabula.

XIV. Cùm

Bibl. Clun. 1500. 1551.

XIV. Cùm Ciſtercienſis Abbatiæ perſtrictæ ſint à nobis obiter quatuor filiæ principales, quæ eædem ipſæ matres ſunt innumerabilium aliarum Abbatiarum, ſingulæ ſuarum, cùm omnes tamen Ciſtercio obnoxiæ ſint; æquum eſt & hìc quinque filias deſignari Cluniacenſis Abbatiæ, quarum quinque Magni Priores, ſacramento fidelitatis & obedientiæ obligantur Abbati Cluniacenſi, cùm ſuo quiſque primùm Prioratu initiantur. Ita prorſus decretum fertur in Statutis Ordinis Cluniacenſis, ſub Henrico I. Abbate conſarcinatis, qui anno 1308. electus eſt Abbas Cluniacenſis. *Ordinamus quod Abbates Ordinis & quinque Majores Priores, videlicet de Charitate, ſancti Pancratii Leuvenſis, & ſancti Martini de Campis, Pariſius, Silviniacenſis & Celſinienſis præcipuè, & omnes alii Priores, in novitatibus præſtare teneantur in manibus Abbatum Cluniacenſium ſacramenti & juramenti formam talem, &c. Fideles, devoti, & obedientes erunt nobis, &c.* Hæ ſunt quinque filiæ Cluniacenſis Abbatis. Haud ſatis comperi an filias Ciſtercienſis antiquitate æquent, quibus Alexander III. Papa plurimum contulit authoritatis in Ciſtercium ipſum, ſeu cùm vacaret, ſeu cùm à Regula deviaret.

Du Cheſne. To. 4. Conc. Gen. To. 10. pag. 1288.

CAPUT LXIX. P. 4. L. 1. c. 67.

De Prioratibus, Cellis, Obedientiis, aliiſque Beneficiis, Abbatum poteſtati obnoxiis, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Cellæ, Obedientiæ, Prioratus, unum idemque ſunt. Prohibentur Monachi, ne ſoli ibi ſint, aut ad Firmam.

II. Idem rurſum prohibetur; & ne unus duos ambiat Prioratus.

III. Priores & amoveri ſemper poterant, & ad rationes vocari.

IV. Juſtiſſimæ cauſæ Prioratuum tenuiorum Monachis auferendorum, & conferendorum Clericis, ut ex Regularibus ſæculares fierent Prioratus.

V. De ætate & numero Monachorum in Prioratibus non Conventualibus. De Conventualibus & Electivis.

VI. De Abbatiis in Prioratus deſciſcentibus.

VII. De Penſionibus quæ Prioratibus imponebantur. De Spoliis.

VIII. Quæ tunc Officia Priorum ſæcularium.

IX. Pervigilat Epiſcoporum diligentia, ut ſatis magno numero ſint Monachi in Prioratibus.

X. Prioratus Regulares Clericis ſæcularibus commendantur ab Abbatibus ipſis, minus id quidem tunc probantibus Epiſcopis.

XI. Obedientiariorum ætas & rationes.

XII. Prioratuum variæ ſpecies, Conventuales, non Conventuales.

XIII. XIV. Quo numero eſſe deberent in Conventualibus Prioratibus uſque ad Gregorium XV.

XV. Ad nutum revocabantur omnia Clauſtri Officia.

XVI. De Prioratibus Curatis.

XVII. Canonico decreto percelluntur, qui Beneficia captant propter reditus temporales.

XVIII. Diſtinguuntur Prioratus Regulares & Seculares.

XIX. Monachorum ſingulorum loca Beneficia ſunt.

XX. Rurſum de Officiis Clauſtri, ut revocari ad nutum poſſent, & omnium rationes facerent.

I. CEllæ, Obedientiæ, Prioratus minuſcula erant Monaſteria, in Abbatiæ alicujus ditione poſita. Ita enim Gregorius VII. ad cujuſdam Abbatiæ Monachos. *Cæteri Monachi, veſtri conſocii, per Cellas ab eodem Patre veſtro conſtructas, ut vobiſcum ſint unanimes, eidemque Abbati obediant, præcipimus.* In Concilio III. Lateranenſi anno 1179. cautum eſt, ne unus unquam ſine ſocio Monachus in Obedientia quavis habitaret. *Monachi non ſinguli per villas & oppida, ſeu ad quaſcumque Parochiales ponantur Eccleſias, ſed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant.* Cautum eſt etiam in Concilio Eboracenſi, *Ne reditus, quos Obedientias vocant, ad firmam teneant.* Quod argumento eſt, ea fuiſſe prædia ad augendos Abbatiæ reditus data, aut comparata, quibus præficiebantur pauci Monachi: non ut conductores ipſi eſſent, ſed ut prædiis & conductoribus ruſticiſque præeſſent, & quæ pietatis religioſæ erant, curarent. Porro aliquo ipſoſmet numero eſſe cavebatur, ut alii aliis & teſtimonio eſſent & adminiculo, utque canonicas divini Officii horas unà celebrarent. Erant autem in Oriente etiam iſtiuſmodi duorum vel trium Monachorum Cellulæ, authore Innocentio III. à quo & Papatus uſitata Græcis voce appellantur. *Decimas Monaſteriorum, & Papatuum, in quibus tres Monachi vel pauciores morantur.* His verbis ſignificari videtur, uſitatiſſimum fuiſſe, ut tres ſimul eſſent Monachi. Quin & ſuſpicari fas eſt eos fuiſſe Prioratus Curatos, hoc eſt animarum cura oneratos. Papæ enim apud Græcos appellitantur, qui nobis Presbyteri.

Can. 10.

Can. 9.

Regeſt. 15. Ep. 60.

II. Rurſus anno 1212. Concilium Pariſienſe Lateranenſes III. Canones confirmavit & novo auxit vigore, ut ne in Prioratibus ſingulares eſſe poſſent Monachi, & ne unus plures Obedientias, ſeu Prioratus obineret. *Grave nimis eſt quod quidam Religioſi duos Prioratus ſeu Obedientias ſibi præſumunt uſurpare.* Gravi autem cauterio inuſſit hæc eadem Synodus Monachos, qui tumultuabantur in Monaſterio, ut velut in pœnam ablegarentur in Cellas, ubi licentiùs degerent. *De perturbatoribus pacis in Clauſtro, quorum quidam dicuntur movere ſeditiones, ut mittantur ad Cellas, conſtituimus, ut diutiùs & arctiùs in Clauſtro permaneant, ne ex fraude ſua videantur commodum reportare.*

Par. 2. c. 16. 17

Cap. 24.

III. Revocabiles ad nutum erant Obedientiarii, ſeu Priores omnes, & omnium quæ adminiſtrabant, rationes facere Abbati tenebantur. Jubet eadem Synodus, ut ne ab Abbate revocentur, niſi propter Eccleſiæ utilitatem, nullo carnali affectu inſtigante; utque bis ſaltem ſingulis annis ad exhibendas rationes vocentur. *Ut non amoveant Priores, vel Obedientiarios, pro conſanguineis introducendis, niſi pro manifeſta utilitate Eccleſiæ, &c. Ad minus bis in anno omnes Obedientiarii & Priores ſuper receptis & expenſis reddant rationem Abbati.* Denique ad vitam cuiquam conferri Obedientias, ibidem prohibetur. *Ne conferant Obedientias fratribus vel aliis, hoc expreſſo quod ad vitam ſuam debeant tenere.*

Part. 3. c. 14. Can. 16. 31.

IV. In Concilio Mompeſſulano anno 1214. vehementer objurgantur Abbates, qui Obedientiam pluribus alendis Monachis idoneam, uni conferebant: ediciturque ut tres ſaltem ſemper unà habitent Monachi, quorum unus ſit Prior. Si trium autem Monachorum ſuſtentationi non ſufficeret Obedientia una, tres in unam Obedientiam compingerentur, in una earum tres Monachi communem vitam agerent, duæ reliquæ per ſæculares regerentur Capellanos. *Cum Monaſteria & Canonicæ Regulares, Prioratus ſeu Obedientias habeant, & in ipſis ſingulos fratres ponere conſueverint, qui ibidem regulariter vivunt, & quandoque ab uno conſumitur, de quo poſſit pluribus provideri: ſtatuimus, ut ſi talis fuerit Prioratus, in quo tres fratres valeant commorari, tres ad minus fratres ponantur ibidem, & unus ex eis Prior ſit, qui curam omnium habeat. Si verò tot fratribus non ſufficit Prioratus, duæ vel tres Eccleſiæ juxta arbitrium Epiſcopi, vel Abbatis, ubi non præeſt Epiſcopus,*

Can. 30. 31.

copus, jungantur in unum, & illi Priori, qui instituetur, respondeant. Et idem Prior in illis Ecclesiis, in quibus non sunt fratres, per sæculares Capellanos ministret.

Hinc patet 1. Prioratus & Obedientias fuisse, tum Canonicorum beati Augustini, tum Monachorum beati Benedicti. 2. Tres saltem vel Monachos, vel Canonicos Regulares in quolibet Prioratu esse debuisse; quod & in Narbonensi Concilio anno 1227. confirmatum est. 3. Potuisse Episcopos Abbatesque, in unum Prioratum pinguiorem plures tenuiores conflare. 4. Cùm Prioratus omnes ferè ab
Can. 10. origine Regulares fuissent, sæculares aliquos emersisse, postquam sæcularibus Clericis commendati dimissique sunt, quorum ea esset redituum tenuitas, ut tribus Monachis haud satis esset. 5. Eodem ab exordio manasse etiam Capellas complures sæculares, & alia id genus Beneficia. 6. Tum Capellas, tum Prioratus lapsu temporis in Parochias abiisse, quarum Primitivi Parochi, aut Priores Curati fuere, qui simplices antè fuerant Priores. In Concilio Albigensi anni 1254. totidem verbis innovatus est
Can. 14. hic Canon, nisi quòd Capellanus jussus est Presbyteratu initiari.

V. In Concilio ad Castrum Guntherii, anno 1231. vetitum est ne in Prioratibus essent Monachi, minores anno ætatis quintodecimo, nisi Prioratus
Can. 21. essent Conventuales. *Monachi qui non attingunt quindecim annos, in Prioratibus nisi Conventualibus, nullatenus ponantur.* Apertissima hic est distinctio Prioratuum Conventualium, & minimè Conventualium. Quoad non Conventuales, præcipit hæc Synodus, ut duo in eis saltem sint Monachi; si minus id fieri possit, uniantur Monasterio majori, in quod transferetur etiam cura Officiorum divinorum ibi defungendorum: denique ad eblandiendum Patronorum consensum, operam navabit Episcopus. *Ne Monachi solitarii sint in Prioratibus, sed de duobus solitariis fiat Prioratus, vel ad Monasteria redigantur, in quibus expleant illud officium quod pro Patronis in locis solitariis facere tenebantur. Et per Diœcesanum Patroni, ut in hoc consentiant, propter mala, quæ inde proveniunt, efficaciter compellantur.*
Can. 19.

In Concilio Biterrensi anni 1233. cautum est, ne Prioratus unius Monasterii conferrentur alterius Monasterii Monachis, nisi canonicè eligerentur ad Prioratus Conventuales, in quibus non essent
Can. 22. professi. *Nisi per electionem canonicam ad Conventualem Prioratum, in quo professus non fuit, fuerit advocatus.* Eligebantur ergo Priores Conventuales. Ea quippe fuerat antiquissima disciplina, ut Superiores omnes Claustrales eligerentur. Apud Cluniacenses contraria obtinuit consuetudo, tanquam Regulæ generalis exceptio.

VI. Abbatiæ quandoque ipsæ in Prioratuum sortem deprimebantur, hominum importuna quadam ambitione, ut imperiosiùs eas administrarent. Ideo etiam Paschalis II. Papa id privilegii Abbatiæ cuidam contulit, ut quandiu regularis ibi disciplina excoleretur, istiusmodi sui imminutione dehonestari non posset. *Interdicimus ne quis idem Besmense Cœnobium in Cellam redigere audeat, quamdiu Monastici Ordinis observantia illic Domino præstante viguerit.* Idem ipsum quandoque ex rerum temporalium dilapidatione contingebat. Anno 1090. apud Narbonense Concilium Abbas Crassensis conquestus
Epist. 62. est, quòd *Abbatia sancti Laurentii propter terræ malitiam erat redacta in Prioratum.* Sed & Cellæ minores, quas vocabant Grangias, in Prioratus evadebant, ubi crescebant ea ubertate proventus, ut tres ex eis Monachi victitare possent. Hinc illud Concilii Campiniacensis anno 1238. *Ne Monachi, vel Canonici Regulares soli maneant in Prioratibus, Cellis, & Grangiis.*

Paschalis II. impatientissimè jamdiu ferens, quòd Abbas idem esset, qui Episcopus, Cassinensibus præcepit, ut alium sibi Abbatem eligerent; interminatus alioqui se in eorum Cellis omnibus Abbates instituturum: quo Prioratus illi omnes sui jam quodammodo juris fuissent, à summi Abbatis potestate absoluti. *Sin secus agerent, in omnibus Monasterii Cellis Abbates ipse statueret.* Ita Petrus Diaconus. Baron. ann. 1111. n. 32.

VII. In Concilio ad Vallem Guidonis anno 1242. imperatum est Abbatibus, ut operam darent redintegrandis Prioratibus, qui exhausti penè fuerant pensionibus censibusque gravissimis, quos Abbatibus exsolvere cogebantur. *Prioratuum dirupta loca, propter pensiones, quas singulis annis Abbatibus suis solvere compelluntur.* Prioratuum labes ex eo quoque oriebatur, quòd frequentiùs Priores alii aliis succederent. In causa id fuit, ut vetaret Concilium, ne ab Abbatibus revocarentur Priores, novique subrogarentur, nisi ad utilitatem vel necessitatem Ecclesiæ. *Quia ex frequenti mutatione Priorum non minima sequuntur incommoda, Abbates ad ipsorum mutationem vel translationem de facili non procedant, nisi necessitas, vel utilitas hoc inducat.* Ubi rursus dilucidum est Priores ab Abbatibus nominari solitos, à quibus & revocabantur, cùm ex re videbatur esse. Can. 2. 3.

Anno 1253. Concilium Salmuriense Abbatibus præcepit, ut ne novas indicerent Prioratibus pensiones; immo abstinerent ab iis etiam exigendis, quæ non ita pridem solvi cœpissent. Vetuit & ne spolia asportarent Priorum post eorum obitum, aut certè tantum dimitterent, quantum opus esset ad expensas Prioratus, usque ad novas fruges. Idem decretum iteratum est in Concilio apud Castrum Guntherii anno 1268. Prohibitum denique ne Laicis tenuissimi etiam Prioratus permitterentur, sed Clericis potiùs qui rem divinam ibi facerent & Ecclesiasticis fungerentur officiis. *Ne Abbates, religiosa loca, etiam si solitaria fuerint, ad tempus, vel quoad vixerint, Laicis concedant. Sed talibus conferant, quod prædicta loca debito servitio non fraudentur.* Can. 18 19. 20. 21. Can. 4.

In Concilio Campiniacensi anni 1260. statutum est, ut quibus in Prioratibus duo quondam alebantur Monachi, duo adhuc sustentarentur, ne qua rerum sacrarum jactura fieret; ad id verò illi cogerentur, ad quos redibant Prioratuum proventus. Canones porro hi omnes, quibus sancitur ut duo tresve sint in quolibet Prioratu Monachi, ex ea indeclinabili necessitate emerserunt, quòd quanti sint reditus, tot alendi sint sacri ministri in Prioratibus. Potest enim Abbatia ipsa ex Prioratibus decerpere partem proventuum ad Monasterii sustentationem: at Prior ipse in alimenta Monachorum convertere debet, quidquid sibi redituum dimittitur. Can. 12.

In Concilio Londinensi anno 1268. inculcatum denuo illud est decretum: ut Clericis sæcularibus cederent Prioratus, quorum fructibus duo saltem Monachi vitam tolerare non possent. *Quod si fortè pauperes habent Ecclesias, quæ duobus non sufficiant Monachis exhibendis, faciant illis per sæculares Clericos deservire, ut sic nec debitis Ecclesiæ fraudentur obsequiis, nec regularis frangatur integritas disciplinæ.* Can. 43.

VIII. Jure merito animadvertenda est hæc clausula in compluribus præterea Canonibus aliis, quòd Clerici sæculares Monachis suffecti, persolvere tenerentur Officia Canonica omnia Prioratus. Inde enim colligi potest, quæ essent officia, quæ vincula Priorum sæcularium, aliorumve simplicium Beneficiariorum, sive residentiam spectes, sive divinorum Officiorum recitationem. Ecquis enim ambigat, quin Monachi residerent, & canonico horarum persolvendo penso insiderent? Atqui in eorum non stipendia & prædia tantùm, sed & in officia pietatis omnia successere Clerici, Beneficiariique hi simplices.

IX. In Concilio Provinciæ Remensis anno 1271. præcipiuntur Episcopi observare numerum Monachorum, qui in uno quolibet Prioratu ali debent, Can. 4.

ne

ne Abbates illum imminuant, ad amplificandos Monaſterii ſui reditus. Idem præceperat anni 1264. Can. 1. Concilium Nannetenſe. Cùm ab exordio non fuerint Prioratus, niſi Cellæ & Obedientiæ Abbatiarum, ſi vetantur Abbates, multò vehementiùs prohibentur Priores de præfixo Monachorum numero quidquam detrahere. His adde Concilium ad Pontem Audemari anno 1279. & Synodum Pariſienſem anni 1280. Can. 12. Can. 10. Can. 8.

X. Anno 1276. Salmurienſi in Concilio decretum fuit, ut ne ii quidem Monachi, qui nonniſi poſt decimum octavum ætatis annum profeſſi fuerant, poſſent amandari in Prioratus non Conventuales, & ibidem antè habitare, quàm biennio probati fuiſſent in Monaſteriis. Denique prohibitum denuò hìc fuit, ne Abbates Clericis ſæcularibus Prioratus largirentur, in quibus ali poſſent duo Monachi. *Prohibemus, ne quis Abbas vel alius Prioratum, in quo poſſint ad minus duo Monachi ſuſtentari, vel conſueverint morari, cuiquam ſæculari conferre præſumat: ſi ſecus actum fuerit, id irritum decernentes.* In hoc eodem Canone affirmant Epiſcopi, à Majoribus ſuis conceſſos fuiſſe Prioratus Clericis ſæcularibus, ea lege, ut ibi Monachos alerent eo numero, quo hactenus fuerant. *In prædeceſſorum noſtrorum Conciliis fuerat aliàs rationabiliter ordinatum, de ſupplendo in Prioratibus Clericis ſæcularibus conceſſis, debito numero Monachorum.* Sed cùm id Clerici minimè obſervaſſent, vetitum eſt ne illis poſthac Prioratus ulli conferrentur. Can. 10.

Novum genus ergo fuerat illud Priorum ſæcularium, cùm Abbates vel Epiſcopi velut in Commendam dabant Prioratus non Conventuales Clericis ſæcularibus, ea lege, ut priſcum ibi Monachorum alerent numerum. In Concilio Salmurienſi anni 1233. citatur decretum ſuperius Goffridi Archiepiſcopi Turonenſis ſuper eadem re: *Quod in Prioratibus Monachis aut Clericis conceſſis ſuppleatur antiquus numerus Monachorum.* Cùm decreto Goffridi minimè paruiſſent, hoc Salmurienſi Concilio juſſi ſunt Epiſcopi intorquere cenſuras, ut morem gerere cogerentur. Non poteſt non ſtupor aliquis hinc excitari, ubi Commendæ ab Abbatibus concedantur, interdicuntur ab Epiſcopis. Can. 19. Can. 13.

XI. A Concilii Langeacenſis Præſulibus anno 1278. cautum eſt ne Monachi annum ætatis decimum octavum nondum aſſecuti, ſedem haberent in Prioratibus non Conventualibus. Concilium Bituricenſe anni 1386. edixit, ut viginti ſaltem eſſent annorum. Synodus Bajocenſis anni 1300. præcepit, ut Abbates, Priores, aliique *Obedientiarii* quolibet anno ter ſaltem aut quater accepti expenſique rationes Capitulo exhiberent, ut Monachis Monaſterii principalis certa conſtaret ratio proventuum & agrorum cujuſque Prioratus. In Concilio Pariſienſi anno 1346. prohibiti ſunt Abbates, ne Prioratus menſæ ſuæ adjudicarent. Can. 23. Can. 11.

XII. Statuta Eccleſiæ Lugdunenſis anno 1251. Obedientiarum nomine complectuntur, adminiſtrationes omnes temporales Clauſtri, vel Capituli. Nemque quòd omnes eſſent ad nutum revocabiles. Agit alicubi Innocentius III. de Prioribus qui nulli ſuberant Abbati. Pictavienſis Synodus anni 1284. duas facit Priorum claſſes, quorum alii eſſent in poteſtate Abbatum, alii eo jugo abſoluti eſſent, nempe qui Ordinis eſſent B. Auguſtini. *Prioribus Abbates non habentibus Ordinis ſancti Auguſtini.* In Concilio Bituricenſi anni 1286. de Prioribus Conventualibus agitur, quibus ſuberant Priores non Conventuales, quorum decedentium vendicabant ſibi ſpolia. Concilium Andegavenſe anno 1448. de iiſdem agit, teſtaturque eos, cùm nulli ſubſint Abbati, ſibi obnoxios habere Priores non Conventuales. Eccleſia Primatialis Cantuarienſis, cujus Capitulum conſtabat Monachis ſancti Benedicti, Priori, non Abbati ſuberat, ut ex Hiſtoricis & Conciliis conſtat. Eccleſia Patriarchalis ſancti Joannis Laterauenſis in urbe Roma, cùm Canonicos habe... Regulares, non Abbati, ſed Priori paret, qui electione ad eum gradum promovetur. Erant ergo Priores complurimi, qui nullius in Abbatis ditione erant: quin ipſi in ditione ſua Priores habebant alios.

C. In ſingul. De ſtatu Monac. Can. 5. Can. 26. Can. 9. Eadmer in vita Anſel. Anaſt. IV. Pap. Ep. 11.

Magni intereſt unum in primis elucidari, diſcrimen videlicet Prioratuum Conventualium & non Conventualium. Conventuales electivi erant & perpetui; cæteri in modum Obedientiarum, ab Abbatibus vel Prioribus dabantur, vel adimebantur, cùm ex re erat. Ita conſtituitur hoc diſcrimen in Concilio Lateranenſi III. ſub Alexandro III. anno 1179. Vide ut hic Canon referatur in Decretalibus, ſinceriùs, ut ſuſpicor, quàm in ipſis Conciliorum Generalium editionibus, & emendatiùs: *Priores cùm in Eccleſiis Conventualibus per electionem Capitulorum ſuorum canonicè fuerint inſtituti, niſi pro manifeſta & rationabili cauſa non mutentur, videlicet ſi fuerint dilapidatores, ſi incontinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amovendi meritò videantur; aut ſi etiam pro neceſſitate majoris Officii, de conſilio fratrum fuerint transferendi.* Sola ergo canonica depoſitione, vel translatione in ſuperiorem aliam dignitatem, poterant abdicari Priores Conventuales. Can. 10. C. Monachi. De ſtatu Monac.

Clemens III. Fundatores & Patronos Eccleſiæ Conventualis arcet ab electionibus Priorum ac Prælatorum quorumlibet, conceſſo eo tantùm, ut factæ aſſentiantur electioni, niſi præſcriptione ampliorem ſibi pepererint juriſdictionem. *In Conventuali Eccleſia non electioni Prælati faciendæ, ſed jam factæ honeſtius Patroni poſtulatur aſſenſus, niſi aliter de ſua juriſdictione obtineat, ut partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ.* C. Nobis. De jure Patron.

Quoad Prioratus autem non Conventuales, Innocentius III. jubet ut ſemper revocabiles ſint ad Abbatis nutum. *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò poſſidenda, tanquam in ſua ſibi vita locetur: ſed cùm oportuerit amoveri, ſine contradictione qualibet revocetur.* C. Cum ad Monaſterium. De ſtatu Monac.

Illud verò quod non multò minoris viſum ſemper eſt momenti, ne Solitarii degant in Prioratibus Monachi, luculentè confirmat Honorius III. qui nonniſi ſubreptitio privilegio impetrari potuiſſe duxit, quòd contraire liceret Abbatiæ Diœceſis Venetæ in Provincia Armorica: cùm vel maximè decreti Concilii Lateranenſis in eo privilegio mentio nulla fieret. Reſcripſit idem Pontifex ad Archiepiſcopum Burdigalenſem ſua ut in Cœnobia retruderet Monachos ſolitarios, eiſque ſubſtitueret Clericos, aut curaret ſocios illis adiici. Ab Innocentio verò III. illud perſpicuè declaratum eſt, comprehenſos quidem non eſſe Canonicos Regulares eo decreto Concilii Lateranenſis: quia quamvis in multis conſentiant cum inſtitutis Monaſticis, Regula tamen utuntur liberiore & indulgentiore. *Quia et ſi à ſanctorum Monachorum conſortio non putentur ſejuncti: Regulæ tamen ſerviunt laxiori.* Sed nihilo tamen minus cùm Parochias ſuſcipiunt regendas, ſocium aliquem è ſuo ſibi cœtu eos adjungere debere, *ſi commodè fieri poterit.* C. Ex parte tua. De Capellis Monachorum. C. Ad Audientiam. Ibidem. C. Quod Dei timorem. De ſtatu Mon. Catechiſt des Comtes de Toulouſe. pag. 351. 358.

Multò ſanè optatius, quod legitur in Statutis Raymundi Comitis Toloſani & Legati Pontificii circa annum 1232. ubi præcipiuntur Abbates tres aut quatuor Monachos in quolibet habere Prioratu, eoſque non admodum juvenes: quoad Parochiales autem Eccleſias, ut tres ſaltem Monachi, vel Canonici Regulares tres in unaquaque earum collocarentur.

XIII. Nec facilè diffiniri poteſt, quo ſaltem Monachorum numero eſſe deberent Prioratus Conventuales. Conſultiſſimum eſt quod ab Hugone ſancti Victoris eſt obſervatum: tantundem à majore, quantum à minore, quàm par ſit, numero Monachorum impendere periculi in Monaſteria. Hinc ſuccreſcunt lites & jurgia innumera ex ingenti prædiorum copia, quæ tot alendis Monachis ſit ſatis, ſi numeroſior ſit Congregatio: *Qui multos congre-*

gant; necesse est, ut eorum victui multa quærant, sed dum quærunt plura, crescit exteriorum cura, sparguntur fratres, soli inter sæculares habitant, nolentes pati fraudem, sed judicio contendere parati. Illinc verò vix aut nec vix potest secessus, silentii & Canonici pensi regula servari accuratè, ubi quatuor aut quinque tantùm Monachi congregantur. *Qui per Cellas duo, vel tres, aut etiam quatuor, vel quinque simul habitant, claustrali non coarctantur lege; loquuntur, & quando, & cui, & quomodo volunt.* Non injuria ergo tot Concilia sævierunt in Prioratus, ubi unus & alter tantùm degebat Monachus; cùm Hugo harum rerum consultissimus, & longa fretus experientia, existimet ne quatuor quidem aut quinque Monachos sufficere claustrali disciplinæ diligenter observandæ. L. 2. de claustro animæ, c. 2.

His addit ille verissimos B. Benedicti alumnos mediam insistere quandam semitam, qui cùm numerosiores exonerant Conventus, nunquam ad nova extruenda Cœnobia pauciores mittunt quàm duodecim Monachos. *Ne Religionis opus paucitatis negligentia corrumpatur.* In his germanis B. Benedicti alumnis non extremo loco erant Cistercienses, quorum in Capitulo Generali statutum est anno 1134. ut præter Abbatem duodecim saltem Monachi immitterentur ad nova quælibet condenda Cœnobia. *Duodecim Monachi cum Abbate tredecim ad Cœnobia nova transmittantur.* Ideo nec poterat Abbas ullus hujusmodi Colonias sui ex Monasterii gremio propagare, nisi saltem sexaginta professos sibi subjectos numeraret. *Nullus de Abbatibus nostris locum ad Abbatiam fundandam accipiat, nisi priùs sexaginta Monachos professos habeat.* Cùm Regularitas & Conventualitas religiosissimè in his omnibus observaretur Ecclesiis, inde perspicuè conjicitur in ea fuisse sententia hos sanctissimos Monachos, eo saltem numero Monachorum opus esse, ut Conventualitas constaret. Anna. Cist. Tom 1. pag. 273 277.

Quod rursus manifestissimè patet ex Capitulo anni 1204. quo constitutum est, ut gradu exturbentur, & in Grangias ac Cellas revocentur Abbatiæ, quæ sustentandis saltem duodecim Monachis pares non sunt; donec earum reditus ad eum modum augescant. *Ut Abbatiæ quæ minus habent à duodecim Monachis, vel expirent penitus, ut redigantur in grangias: vel si abundant possessionibus ut dictum numerum possint suscipere, provideat Pater Abbas.* Si quos in his grangiis Monachos residuos passi essent, Prioratus hi fuissent Cluniacensibus simillimi. Sed cùm certum illis fixumque esset, non habere Monachos, nisi regularitatis sectatores & conventualitatis: hinc meras grangias esse & dici sinebant, donec duodecim Monachi simul habitare & victitare possent. Idem firmatum in Capitulo anni 1128. *Ut Abbatiæ quæ duodecim Monachos cum tertio decimo Abbate sustinere non possunt, redigerentur in grangias.* Ibid. Tom. 3. pag. 440. Ibid. Tom. 4. pag. 370. Monast. Cist. p. 499. Petr. Clun. De Mirac. L. 2. c. 28. Statuta Hugon. c. 78. 79.

Carthusiani ad eundem quoque numerum duodecim Monachorum primò adhæserunt, eadem ratione, qua Victorinus Hugo, ut ne implicarent se illis & molestissimis & innumerabilibus litibus, quæ prædiorum multitudinem & opulentiam necessariò consectantur. Audi quid de ea re scripserit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis: *Ut non esset eis quandoque necessarium, vel plus terræ quàm dictum est possessioni suæ addere, aut numerum jumentorum suorum, vel pecorum augere, duodecim tantùm Monachos cum tertio decimo Priore, ac decem & octo conversis, pauciscque mercenariis, nullo prorsus superaddito in sui Ordinis Monasteriis, esse perpetuo decreverunt.* Sicubi verò obvium se daret quartus decimus socius, meriti spectatissimi, hoc quoque illi indulserant sibi, ut admitteretur. *Sed etsi talis aliquis unus, cujus utilitas & honestas videatur vix posse recuperari, misericordiam postulaverit, addetur & quartus decimus.* Si Monasterium, ubi jam essent quatuordecim, Priorem sibi eligeret ex alio Monasterio, hunc quoque probavere numerum quindecim Monachorum. *Si domus quatuordecim Monachos habens, vel Novitios expectans, Priorem elegerit de alia domo, nullus mittatur extra; & in hoc casu possunt esse quindecim.* Et hæc quidem olim. At posteà Carthusiani, nec illi Monachorum numero, nec prædiorum aut proventuum modo scrupulosiùs servire visi sunt, & nihilo tamen minus & claustralis observantiæ laude & sanctitatis gloria floruere, florentque etiamnum toto Christiano orbe. Sed multò luculentiùs radiat regularitas illis in Monasteriis numerosioribus, quàm ubi pauciores sunt quàm duodecim. Itaque duce & magistra experientia jam compertum est, expeditius futurum fuisse, ut statueretur, decrescere unquam sineretur ille duodenarius numerus, quàm ut ne multùm crescere permitteretur. Ideo & Concilia & Pontifices succensuere non pauca in paucitatem Monachorum, ut regularitati subinfestam, vix unquam autem in multitudinem nimis exuberantem. Statu. Antipar. 2. c. 25. L. 1. vis. c. 5. n. 33.

Cùm versaretur Benedictus XII. Papa in Procurationibus moderandis Prælatorum visitationis, atque attemperandis ad modum Ecclesiarum & Monasteriorum quæ visitarent: majores ille minoresve Conventus seu Prioratus disjungit alios ab aliis ex numero Monachorum. Majores enim sunt, ubi Monachi duodecim, aut plures; minores autem, ubi pauciores sunt quàm duodecim. Conc. Gen. Tom. 11. pag. 1795.

Eadem penè doctrina tritissima videtur fuisse tempore Concilii Constantiensis circa Conventuales Prioratus. Illud enim tum meditatum, fortassis & tentatum est, ut interpellaretur summus Pontifex, ne in Commendam amplius daret Prioratus, vel Conventus magnos, hoc est, ubi essent decem Monachi. *Monasteria aut magni Prioratus Conventuales haberi consueti his temporibus ultra decem Religiosos in Conventu.* Conc. Gen. Tom. 12. pag. 1453.

Redeo ad Cluniacense Institutum, ubi Gregorius IX. & Nicolaus IV. id sanxere tantùm, ne usquam ullus esset Prior sine socio. Sed in Statutis sub Henrico I. consarcinatis Prioratus Conventuales in tres classes digesti sunt, prout in eis essent Monachi plures, quàm viginti, vel duodecim, vel sex: *Conventuales locorum, ubi erunt viginti Monachi, & supra, &c. Conventuales locorum, ubi erunt duodecim Monachi, & supra, &c.* Ubi pauciores erant quàm sex, parvi habebantur Conventus. *Alii minores Priores, &c.* Ex his ergo Statutis, stabat adhuc Conventualitas, ubi sex tantùm erant Monachi. Et hinc forsan scaturiit tandem tanta disciplinæ corruptela & calamitas in eo Ordine, cui medicari conatus est Statutis suis Joannes Borbonius Episcopus Anicienſis & Abbas Cluniacensis anno 1458. Hìc certè pronuntiatum est Conventuales verè Prioratus eos esse, qui viginti Monachos suo sinu foverent. *In omnibus Abbatiis & Prioratibus Conventualibus Ordinis viginti scilicet Monachorum & supra.* Et infrà: *In Prioratibus Conventualibus die qualibet; in non Conventualibus verò, videlicet à sex Monachis & supra, tribus vel duabus vicibus in hebdomada Capitulum generaliter teneatur.* Ubi liquet Conventuales non esse jam Prioratus, si sex aut paulò plurium sint Monachorum. Bibl. Clun. 1561. Ibid. p. 1596. 1599.

Cùm verò Conventualitati satis sit, quod satis est Regularitati: visus est ferè numerus Monachorum vicenarius minimè necessarius, duodenarius verò & moderatione & authoritate præpollere. Superioribus ea de re testimoniis accumulari & hæc possunt. Primo in Concilio suo Provinciali statuit B. Carolus Borromæus, ut Monialium Cœnobia, quorum proventus non sufficerent alendis saltem duodecim, transferrentur ad alia Cœnobia, iisque unirentur ab Episcopo Diœcesano, unà conspirantibus Regularibus Prælatis, si ea illis subjicerentur. Si gravioribus autem septæ difficultatibus uniones istæ viderentur, Cœnobiis illis adimeretur facultas Novitios admittendi, atque ita paulatim extinguerentur. Acta Eccl. Med. p. 49.

XIV. An-

XIV. Anno 1621. Gregorius XV. solenni diplomate sanxit, ne deinceps Cœnobium ullum extrueretur alterutrius sexus, nisi reditus ii affluerent, quibus ali possent commodè duodecim Monachi, Monialesve, sive ex agrorum proventibus, sive ex piis erogationibus annui illi reditus colligerentur. Confirmat Fagnanus manasse id Decretum ex votis Congregationis Cardinalium, quæ Consultationibus præest Episcoporum & Regularium. Anno 1625. innovatum est à Congregatione Concilii Decretum istud Gregorii XV. Cœnobia omnia, quæ non haberent utplurimum Monachos duodecim, subjecta fuere visitationi, correptioni & jurisdictioni Episcopi: denique decreti hujus vis & authoritas etiam extra Italiam ampliata est. Hoc Congregationis Decretum approbavit Urbanus VIII. Anno 1652. Innocentius X. publicata Bulla *Instauranda*, parvos omnes Conventus Italiæ & circumjacentium Insularum suppressit. Ad omnes variorum Regnorum Nuntios Pontificios missa est ea Bulla. In Germania & Polonia palam testificati sunt esse sibi in votis, ut ea promulgaretur, & rescinderentur Conventus omnes minusculi. In Italia extincti reipsa sunt non pauci, sed & evasere eam cladem non pauci, quin & ex iis qui exciti fuerant, non pauci redintegrati sunt. Anno 1654. idem Innocentius X. astruendæ saltem in residuis his Monasteriis disciplinæ cupidus, jussit 1. ut essent in iis saltem sex Monachi, quorum quatuor saltem Presbyteratus Ordine gauderent, & maturioris essent ætatis: alioqui ea exciſum iri. 2. Ut ii subiicerentur jurisdictioni & correptioni Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati. 3. Idque dum eorum reditus augescerent, possentque ex iis duodecim Monachi sustentari.

Fagnan. in C. Non ampliùs nu. 12. 13. 14.

Fagn. C. Relatum. Extr. Neclerici vel Monachi

Ex hac legum, decretorumque, & exemplorum congerie penè tumultuaria facilè intelligitur, Conciliorum, Pontificumque, Theologorum & præstantissimorum Regularium consensione optatissimum semper fuisse, ut duodecim saltem Monachi in omnibus alerentur Monasteriis, ad conventualitatem & ejus comitem Regularem disciplinam alendam: utque ne parvi Conventus sinerentur esse ulli, ubi sex saltem non essent Monachi. Denique cùm Prioratus hi minores tam proclives sint ad disciplinæ relaxationem, consentaneum fuit, ut Conventuales non essent, adeoque Priores non haberent, nisi revocabiles. Si electivi enim & Conventuales fuissent, difficillimè curari potuissent tam frequentia vulnera disciplinæ.

XV. Diximus jam Officia ipsa Claustralia Obedientiarum voce designata fuisse, quòd sine strepitu & sine figura judicii ab Abbate destituerentur. Exemplis ea de re jam superiùs relatis, adiici & ista possunt. Ab Ottone Episcopo Frisingensi memoratur Bruno Tullensis Episcopus in summum Pontificem electus, cùmque Romam pergeret, Cluniaci inveniſſe Hildebrandum in Prioratus Obedientia constitutum: *Ubi Hildebrandus Prioratus, ut dicitur, Obedientiam administrabat.* In Catalogo Abbatiarum, Prioratuum, & Decanatuum Ordinis Cluniacensis, illico perhibetur, in Abbatia Cluniacensi quinque fuisse Officiarios perpetuos, qui Obedientiæ dicerentur. *Sunt ibi quinque Officiarii perpetui, qui dicuntur quinque Obedientiæ, videlicet de Prioratu majori, de Sacristia, de Decanatu, de Eleemosyna, & de Archidiaconatu.* Si tum perpetui erant hi Officiales, cùm Catalogus ille publicatus est, non semper fuerant actis retro temporibus, ut ipsa Obedientiæ voce declaratur. In contextu ejus Catalogi multi occurrunt Prioratus, qui perpetui & ipsi esse declarantur; multorum etiam percensentur Officia, nec perpetua tamen dicuntur esse. Hinc eluceſcit, 1. Hæc Officia Claustralia paulatim perpetua & irrevocabilia evasisse, disciplinæ relaxatione illis in Monasteriis glisceute. 2. Id jam cœpisse ante annum 1400. Catalogus enim ille ante eum annum exaratus fuerat. 3. Cùm his Officiariis assignati fuissent reditus annui, ad munus suum defungendum, ubi illi perpetui evaserunt, hos jam veluti proprios proventus, & quasi titulo Beneficii retinuere. 4. Illud quoque ex eo Catalogo emicat, his Officiariis sæpissimè plures singulis fuisse Ecclesias, pluresque Prioratus sibi obnoxios. 5. Præter supradictos quinque Officiarios, nempe Magnum Priorem domus Cluniacensis, qui ea nominis gloria à tot aliis Ordinis Prioribus secernebatur, Sacristam, Decanum, Eleemosynarium & Archidiaconum: complures alios fuisse, Infirmarium, Camerarium, Præpositum, Thesaurarium, Cantorem, &c.

Baron. ann. 1049.

Bibl. Clun. pag. 1705.

In Concilio Viennensi videri jam poterant hæc Officia Claustralia in numerum & sortem Beneficiorum abrepta fuisse: cùm ibi jubeatur, ut Prioratus & Administrationes, quibus tam tenues erant reditus, ut duorum Monachorum sustentationi non sufficiant, conjungantur & coalescant cum Monasterio ipso majori, aut ejus Officiariis, vel Prioratibus aliis, subrogatis in locum Monachorum sæcularibus Clericis. *Locis aliis vicinioribus ad eorum Monasteria pertinentibus, vel ipsorum Monasteriorum Officiis, aut inter se invicem, prout erit commodius, cum consilio & consensu Abbatum, per locorum Ordinarios uniantur. Monachis locorum, quæ aliis unientur Prioribus, ad Claustrum primitus revocandis, & Clericis servitutis ibidem, de locorum ipsorum proventibus provisione debita facienda.* Quando reditus depauperatorum Prioratuum Claustralibus Officiis uniebantur, erant utique his Officiis assignati reditus proprii, quos in muneris sui expensas impenderent, quorum rationes Abbati redderent, quibus tandem sibi velut propriis vendicatis, ad rationes jam nec venirent vocati, vel ne vocarentur quidem.

C. Ne in agro In Clement. De statu Mon.

XVI. Eodem decreto mox præcipitur, ut Priores Conventuales annum saltem attigerint ætatis vigesimum quintum. Quibus annexæ sunt Ecclesiæ Parochiales, ii annum saltem vigesimum impleverint; Parochia verò ipsa administretur à Presbytero sæculari. *Alii Prioratus curam animarum habentes, etsi cura ipsa per sæculares habeat Presbyteros exerceri, &c.* Quin & ibi jubentur Presbyteri ordinari, cùm primum annum ætatis vigesimum quintum attigerint; alioqui destituendi. Denique cavetur hoc decreto, ut Priores hi omnes, vel Administratores, quorum Ecclesiæ sunt extra Monasterium, in iis resideant, nec possint sibi sedem defigere in Monasterio. Unde manifestum est Prioratus hos omnes ab origine & institutione sui residentiæ lege obligatos fuisse: & permirum esse, quomodo non eadem devinciantur Clerici illis postea substituti.

Sed & illud ibi adverti potest, fuisse jam tum Priores Curatos, qui disjunctam à Prioratu Parochiam per Presbyterum sæcularem administrabant, & Prioratu fruebantur, tanquam Beneficio simplici, jam inde ab anno ætatis vigesimo. Sanè hoc decreto residere jubentur, & ubi annum vigesimum quintum attigerint, Presbyteri ordinari.

Non recedit à verisimilitudine hujus generis fuisse longè plurimos Prioratus Curatos, quorum ipse quoque tandem Prioratus Clericis commendatus sit. Sed cùm vetitum sit à Tridentino Concilio, ne posthac Beneficia Curata sæcularia in Beneficia simplicia converterentur, dato Vicario perpetuo, cui incumbat cura animarum: inde necessariò infertur, infanda nescio qua audacia factum aliquando fuisse, ut Beneficium Curatum in Prioratum desciſceret simplicem, transfusa in Vicarium perpetuum cura animarum, cum portione congrua proventuum.

Gallis Germanisque convenerat, ut tum alia complura Reformationis capita à Concilio Tridentino promulgari flagitarent, tum illud in primis, ut rursum cura animatum redderetur, uniretur Prioratibus sæcularibus, à quibus præter institutionem primariam revulsa fuerat: denique cùm Beneficia instituta non essent, nisi ad certa obsequia quæ-

Conc. Trid. Sess. 25. c. 18.

dam Episcopo & Ecclesiæ dependenda, ut Episcopus sacras functiones aliquas Beneficiis omnibus illigaret ad curam animarum pertinentes, aut ea Ecclesiis Parochialibus uniret. *Cùm Beneficium sine Officio nec esse debeat, nec possit*: Concilii Tridentini Patres Prioratui curam animarum tunc rursus copulatam voluerunt, cùm intra annum assignata non esset, vel assignari omnino non posset portio congrua Vicario perpetuo, in iis Ecclesiis, quæ ab origine Parochiales fuissent.

Goldast. Const. Imp. To. 3. p. 571.

Ibidem.

XVII. Concilium verò Bituricense anni 1584. huic eidem constantissimè insistens doctrinæ, Beneficia sine Officio esse nec posse, nec debere: illud magnoperè altissimèque infigendum animis pronuntiavit, si quis propter solos temporales proventus Beneficia aucupatur & obtinet, eum tuta conscientia nec Beneficiis, nec proventibus iis frui posse, tenerique proinde ad restitutionem. *Cùm Beneficium Ecclesiasticum non otiosis, sed officium suum exequentibus sit constitutum, & propter officium detur Beneficium: denuntiat hæc Synodus omnibus cujuscumque gradus & conditionis, qui Beneficia Ecclesiastica solius temporalis proventus gratia suscipiunt, eos non facere fructus suos, sed ad restitutionem teneri.* Quàm justum, tam terrificum est hoc decretum. Quid enim & apertè iniquius, & pervagatius tamen, quàm eorum & copia & insolentia, qui una temporalium redituum cupiditate Prioratus, aliaque simplicia Beneficia undecumque captant?

Tit. de Benef. c. 1.

Rursus Concilium hoc ipsum præcepit, ut Priores Regulares suis in Prioratibus residerent cum socio saltem uno Regulari; utque Episcopi imminerent Abbatibus Prioribusque, quo priscus Monachorum numerus aleretur, Ecclesiasticisque censuris animadverterent in contumaces, adversùs quos sæcularis etiam potestatis ministerio uterentur.

Anno 1624. Concilium Burdigalense statuit, ut Episcopi singulis annis visitarent Prioratus omnes regulares sæculareſque, inquirerentque an strenuè oneribus ab exordio sibi assignatis fieret satis: si qua verò essent, quibus nihil oneris esset indictum, indicerent ipsi pro ratione & modo proventuum: *Tunc singulorum Beneficiorum censibus & proventibus ponderatis, prout magis vel minus accrescere vel decrescere dignoscentur, de officiis peragendis ita censeant Ordinarii, ut eadem Beneficiis plenè respondeant.*

Tit. 18. c. 1.

XVIII. Beneficia Regularia à sæcularibus manifestè sejungit Bonifacius VIII. prohibetque Clericis sæcularibus dari ea quæ à Clericis sæcularibus nunquam possessa aut præscripta fuere. Regulam juris aliam perantiquam, sed quæ tum incipiebat obsoleſcere, publicavit idem Pontifex, ne Monachi unius Monasterii possent Prioratus, Administrationes, vel Officia alterius cujuspiam Monasterii gerere, nisi eò transferrentur authoritate Canonica, vel Pontificia dispensatione. Potest ea translatio fieri à Collatore ipso, cùm Monachus transit à laxiore ad strictiorem Religionem: aliàs dispensatione opus est. Propterea nimirum quòd stabilitas quam profitentur Monachi, migrationi obstrepit ab uno Monasterio in aliud, nisi in strictiorem observantiam demigretur. Nec enim instabilitatis est, ad perfectionem ulteriorem eluctari.

C. Cum de Beneficio. De Præbendis. In Sexto C. Cum singul. Ibid.

Scitissimè à Canonistis animadversum est, non comprehendi Episcopos eo Decreto, quo à Regularibus Beneficiis excluduntur Clerici sæculares. Observarunt quippe in Capitibus *Causam quæ*, *De judiciis*: &, *Novit ille*, *Ne sede vacante*: Episcopum fuisse Abbatem Capituli sui Cathedralis, quod solis Monachis constabat. Ratio in aperto est, quòd complectatur Episcopatus perfectionis quidquid est in diversis Ecclesiæ ordinibus: & sua quasi natura specialique prærogativa pater sit Episcopus, Præpositusque omnium suæ Diœceseos tam Regularium, quam sæcularium Clericorum.

Fagn. in l. 1. Decret. par. 2. p. 78.

Hæc Fagnanus obiter, quæ à nobis copiosissimè pertractata sunt toto hoc opere de antiqua Disciplina Beneficiorum, maximè ubi de confœderatione egimus, & de conjunctione summa quadam Cleri cum Monasticis Congregationibus. Antiquioris porro hujus disciplinæ vestigia magis magisque in dies obscurata & obtrita sunt, postquam Regularia Beneficia suos seorsim reditus habuere, & cœperunt homines ea concupiscere, non conversionis & religionis, sed avaritiæ incitamentis.

Concordati Gallicani ea lex est, ut Regularibus conferantur Tituli Regularium Beneficiorum, sive Abbatiarum, sive Prioratuum. Allucinatus est haud dubio Gratianus, cùm de Cardinalibus & Episcopis interpretatus est Caput *Nemo*, ex Epistola sancti Gregorii Papæ decerptum, & à nobis infrà suo loco exponendum prolixiùs. Certè hic Pontifex Abbatiis non excludit nisi Clericos Episcopis inferiores. Sed illud ex Gratiano nihilominus constat, ejus ævo ampliatam esse exclusionem illam ad Cardinales & ad Episcopos, quanquam ipsorum quidem longè alia spes esset, alia sententia. *Illud Gregorii, Nemo, &c. de illis intelligendum est, qui in numero Cardinalium vel Episcoporum ordinati, Monasterii sui dispensationem sibi reservare contendunt.* Si intercedit Gratianus, ne Priores Abbatias retineant, qui ad Cardinalatum vel ad Episcopatum provecti sunt: multò magis refragatus utique esset, ne qui Cardinalatus jam vel Episcopatus dignitate florent, Abbatiarum donarentur Titulo, etiam sine dispensatione.

Quæ de Monachorum Abbatiis Prioratibusque dicta sunt, ea ad Moniales quoque pro earum modo derivantur. Ideo & Concilium Senonense anni 1528. innovato Viennensis Decreto Concilii paulò suprà relato, de comprimendis Monasteriolis, & majori Abbatiæ uniendis, vel aliis Prioratibus: idem mox statutum exporrigit ad Monialium Prioratus, ubi tot victitare non poterunt, quot ad regularitatem tuendam necessariæ sunt: ut supprimantur, unianturque Abbatiæ principali: præposito eis Presbytero sæculari, qui necessarias obeat functiones sacras.

Can. 17.

XIX. Paucis delibandus nobis superest status Monachi cujusque singularis. Assentiuntur enim Canonistæ singulos Monachos, singulos habendos esse Beneficiarios. Quin immo non Beneficium tantùm illud est, sed imago primigenia & forma elimatissima Beneficiorum primævæ Ecclesiæ, adeoque & ejus formæ quæ duodecim penè sæculis in Ecclesia floruit, cùm Clerici omnes Beneficiatii iidem essent: nec alias opes Beneficiarii sectarentur, quàm ali & vestiri. Postquam verò senescente disciplinæ vigore, non Officia tantùm Claustralia, sed & Monachi ipsi communis mensæ res & fundos redituſque dispertiti sibi sunt; tunc in confesso fuit ea esse Beneficia, sed tantò decoloratiora, quantò ei partitioni communis Ecclesiæ patrimonii, privata sæpiùs cupiditas, quàm Christi charitas præfuisset. In Concilio Colonienſi anni 1260. prohibitum est, ne Monachi qui abfuissent, possent reposcere Præbendam, seu portionem distributionum, quas præsentes percepissent. Jure enim timebatur, ne ansa hinc præberetur propriè aliquid sibi & seorsim possidendi. *Ne aliquam Præbendam tempore suæ absentiæ requirat: quia illa esset occasio proprium habendi.* Præceptum est in eodem Concilio, ut quotannis Officiarii exhiberent accepti & expensi rationes Abbati & Senioribus: si quid verò residui supereſſet, id Abbatis esset & Seniorum in Monasterii utilitates convertere. Itaque sin minùs proprietas, jam partiendi consuetudo invaserat Monasteria. Vetuit Concilium Salmuriense anni 1276. ne Monachus duobus in Monasteriis intitularetur, & ne plura obtineret Officia, vel Administrationum nomina in uno vel in pluribus Monasteriis, nisi permittente Episcopo. Quod perinde est ac damnare pluralitatem Beneficiorum Regularium; jus verò dispensandi Episcopis communicare.

Can. 13. 2.

Can. 7.

XX. Quod

XX. Quod verò ait Probus in Additionibus suis ad Guimierii Commentarios in Pragmaticam Sanctionem, Regulares Beneficiarios non esse merè manuales, nec ad Abbatis nutum revocabiles: idque eis vicissim repensum fuisse ad sarciendam jacturam ejus damni, quo vetantur proximis succedere ab intestato. *Eo jure Galli utuntur, ne Monachus sine causa à suo Beneficio possit removeri, instar saecularis, quod est datum in recompensam, in eo quod Regulares ab intestato parentibus & cognatis aut aliis quibuscumque non succedunt.* Ne suspicari quidem possum, unde hæc in mentem Probi irrepserit cogitatio. Obveniebant enim hæreditates, non Monachis, sed Monasteriis. Itaque Monasterio, non Monacho compensandum fuisset id, quidquid erat jacturæ. At ex adverso expilatur exhauriturque Monasterium, cùm perpetui & irrevocabiles evadunt Officiarii, nec ad rationes jam vocantur. Merus ergo ille abusus est, cui senescenti, ut solet, accessit authoritas nescio quæ, vel hominum tolerantia, ut fit in malis desperatis.

De Collationibus § Item quod ad dictas.

Consule si quid otii suppetit, Statuta Joannis Borbonii Abbatis Cluniacensis anno 1458. Perspicies enim ut Abbas ipse Cluniacensis, aliique Abbates & Priores quater anno quolibet exponerent statum Monasterii in Capitulo, & coram Visitatoribus, quando advenerant. Claustrales Officiarii altero quoque mense accepti & expensi rationes repræsentabant Abbati, vel Priori, Senioribusque. *Dominus Abbas Cluniacensis, & cæteri Abbates, & Priores quater in anno statum suæ domus in suo Capitulo, & coram Visitatoribus cum venerint, planè declarent: item singuli Officiarii coram Abbate, vel Priore, si non est ibi Abbas, & coram Senioribus, singulis duobus mensibus de suis Officiis rationem, & de omnibus receptis & expensis computationem fideliter faciant.*

Bibl. Clun. pag. 1604.

In Statutis Henrici I. Abbatis Cluniacensis vetabatur ne Officiis suis Officiarii spoliarentur, nisi justis de causis. Justæ porro hìc causæ percensentur eædem, atque in Concilio Lateranensi III. ubi agitur etiam de Abbatibus & Prioribus perpetuis. *Adhærentes statutis Apostolicis, inhibemus districtiùs, ne aliquis Abbas, Prior, aut Decanus Ordinis nostri, Priores & Administratores institutos sub eis contra eorum voluntatem removeant de locis sibi commissis, sine causa rationabili & justa. Causam autem intelligimus justam, si dilapidatores, rebelles, &c.* Quamvis ea esset hæc enormitas criminum, ut justæ hinc existerent causæ abdicandi, non Claustrales tantùm Officiales, sed & Abbates, Prioresque perpetuos: id intererat tamen discriminis, quòd Claustrales Officiarii exauthorari possent sine figura judicii, quia verè & per se revocabiles erant ad nutum: cùm ex adverso non possent Abbates Prioresque perpetui, eorundem convicti criminum, gradu dejici, nisi canonico judicio, & servatis juris formulis.

Ibi. p. 1564.

Can. 7.

Ab anno jam inde 567. in Concilio Turonensi II. veriti fuerant Episcopi Abbates vel Archipresbyteros deponere, nisi convocatis velut in Senatum suum Abbatibus & Presbyteris cæteris. Concilium Epaonense anno 517. copiam fecit Abbati, provocandi à sententia Episcopi ad Metropolitanum. Per Regulam quidem Cluniacensem licebat Abbati Prioratus dare, vel adimere, ut collibitum sibi esset: quod supra patuit ex privilegio Ludovici Crassi anno 1119. *Eosdem removet, quando bonum sibi videtur & utile.* At Alexander III. & Concilium Lateranense III. non parum discriminis interposuere inter Priores Conventuales, & alios: *Priores cùm in Ecclesiis Conventualibus per electionem Capitulorum suorum canonicè fuerint instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur.* Perpetui ergo erant Conventuales Priores, reliqui amovibiles: quia illi eligebantur, non isti. Potest tamen utcumque dici, Priores simplices & revocabiles ad nutum, & ipsos quoque suo quodam jure & modo fuisse perpetuos, quia ad nullum certum tempus promovebantur; & quamvis revocari possent sine forma & strepitu judicii, non debebant tamen sine justissimis causis. Id præclarè observatum à Guimierio in Pragmaticam: *Dicitur enim perpetuum, quod certo tempore non limitatur, etiam si detur ad beneplacitum Superioris.*

Can. 15.

Bibl. Clun. pag. 576.

De Collat. §. Item quod ad dictas.

CAPUT LXX. P. 4. L. 1. c. 68.

De Beneficiis & Dignitatibus Capitulorum, maximè de iis quæ in Abbatiis locum habent. Varia genera Canonicorum & Semicanonicorum ab anno Christi millesimo.

I. Dignitates communes Capitulis & Abbatiis.

II. De Præposituris Capitulorum & Abbatiarum.

III. Revocabiles & arbitrariæ primò fuere eæ Dignitates; inde in perpetuos emersere titulos.

IV. V. De Præpositis Capitulorum, & eorum necessaria residentia. De Decanis.

VI. De Oeconomis & Thesaurariis.

VII. Qui potuerint hæ Dignitates aliis conferri, quàm Canonicis, & à Capitulo Canonicorum excludi.

VIII. De Cellerario & Sacrista. De Scholastico, & Capitali Scholæ.

IX. De Cantore, Magistro Chori, Magistro Cæremoniarum.

X. De Officialibus infimi Chori, Capellanis, Vicariis, Portionariis, Præbendariis, Semipræbendariis.

XI. De Capellanis & Vicariis.

XII. De creatione novarum in Capitulis Dignitatum.

I. TAm Sæcularium quàm Regularium Ecclesiarum communes sunt hæ Dignitates, quibus carere omnino non possunt, Præpositi, Decani, Cellerarii, Oeconomi, Cantoris, Camerarii, Thesaurarii & Sacristæ. Pluribus declaratum est suprà, has primò meras fuisse Obedientias, seu arbitrarias & ad nutum revocabiles Dignitates, peræquè in Capitulis, atque in Abbatiis. Longo illæ postea temporum tractu in perpetua & irrevocabilia evasere Beneficiorum nomina, Tituloque perpetuos, in Capitulis primò, postea & in Monasteriis. Cùm promiscuè Capitulis Abbatiisque hæ Dignitates competant, nemo molestè ferat, si ea quoque quandoque dicamus, quæ utrisque possint ascribi.

II. In Concilio Tolosano anno 1056. veriti sunt Monachi Præposituras recipere, nisi de consensu Abbatis sui. Veriti sunt ibidem Laici, ne agros reditusque invaderent Archidiaconorum, Præpositorum, Parochorum, Sacristarum, & Magistrorum Scholæ. Authoritatis suæ novo pondere firmavit Gregorius VII. quod ejus præcessor statuerat ab Episcopo Aurelianensi interpellatus, nempe ut Capitulum sanctæ Crucis Decanum vel Præpositum eligeret: utque esset in ea Ecclesia Canonicatus, cujus reditus omnes in pauperum alimenta dispensarentur. Præpositura hæc Decanatus ipse erat sanctæ Crucis. Longè aliter autem res se habebat in Præpositis Ecclesiæ sancti Martini Turonensis, quorum tres post Cantorem & Episcopos subscripsere sententiæ ab Urbano II. latæ inter Ecclesiam sancti Martini & Abbatiam Cormericensem anno 1096. His Turonensibus Præposituris suæ erant Ecclesiæ in agro Turonico, Præpositis sedendi jus in Capitulo B. Martini.

Can. 6. 8.

L. 3. Ep. 17.

Anno 1122. Regularium Canonicorum fundata est Præpositura ab homine nobili in Diœcesi Augustodunensi, Eam Callistus II. Papa confirmavit, sanxitque ut Præpositus eligeretur. *Præpositorum libera & canonica, maximè de eadem, vel de qualicumque spiritali Congregatione fiat electio.* Concilium Parisiense anno 1212. Abbatum avaritiæ sordes damna-

Epist. 26.

damnavit, qui Præposituras Abbatiarum suarum elocabant Monachis, Claustralis disciplinæ minùs studiosis. *Præposituras suas Monachis suis, residentiam Claustri eludere cupientibus, sub certa forma pecuniæ dant ad firmam.* Can. 13.

III. Unde liquet Abbatias in ditione sua habuisse Prioratus & Præposituras; eò Abbatem arbitrio suo Monachos destinasse, denique Præpositos ipsos Abbatibus rerum omnium sibi creditarum ratiocinia facere debuisse. Ubi verò retro labi cœpit disciplina, rum Præposituræ ab Abbatibus ad vitam & ad firmam datæ; quo factum est, ut evaderent in Beneficia perpetua. Hinc non ægrè intelliges, an ad residentiæ leges Præpositi tenerentur. Obligabantur enim utique lege residendi, sed in Ecclesiis ipsis Præposituræ cujusque, ut Priores & Beneficiarii Regulares omnes eodem vinculo astringebantur: non in Abbatia: eo enim interdicebantur potiùs, ut supra allegati Canones patefecerunt, sed in propriis Beneficiorum Ecclesiis. Si Prioratibus istis autem & Præposituris sedes datur in Choro Abbatiæ principalis, argumento id est vel membrorum cum capite suo societatis, vel antiquissimæ consuetudinis, ut Obedientiarii omnes aliquoties anno quolibet ventitarent, & tum administrationem suam, tum expensas, tum vitam, rationesque omnes examini subjicerent Abbatis.

IV. Anno 1260. Concilium Colonienſe Decanos à Præpositis secrevit; sed ii Præpositi in Cathedrali sedem habebant Ecclesia, in eoque versabatur eorum officium & industria, ut temporales Ecclesiæ res ditionesque protegerent ac defenderent adversùs grassatorias deprædationes. *Cùm Præpositis ea potissimum incumbat solertia, quod circa Ecclesiæ exteriora, vel ejus temporalia defendenda sint vigiles, & Cooperantes Capitulis, &c.* Commendabantur his Præpositis reditus Præbendarum, quarum fructibus Canonici ad tempus carebant, ut errorum suorum pœnas luerent; eos verò Præpositi in reparationes Ecclesiæ expendebant: vel si minùs egeret Ecclesia, ad suos usus eos convertebant, dum ne quid inde suspensis Canonicis gratificarentur. Can. 11.

Quoad Decanos verò qui interiori præerant disciplinæ, ut Præpositi exteriori, eos fugillat hæc Synodus, qui abesse se posse sperabant ab Officiis Chori. In Concilio Colonienſi anni 1549. eadem discrimina elucent Decanorum & Præpositorum in Capitulis, eadem munerum & officiorum diversitas. Tit. de Officiorum perſunct. c. 6.

Non facile est divinare qui illi essent Ecclesiæ Carnotensis Præpositi, quorum exactiones vexationesque in pauperiores Clericos tam acerbè tulit Capitulum ejus Ecclesiæ, ut id Paschalem II. Papam scripserit, expresseritque ab eo Rescriptum, quo istiusmodi grassationes damnabantur. Regiæ facilitati imposuerunt Præpositi, extorseruntque diploma, quo in eum restitui jubebantur statum, quo erant ante Rescriptum, non sine gravibus comminationibus. Scripsit Ivo ad summum Pontificem, ut ab eo confirmaretur prius Rescriptum, tam justum, quàm necessarium Ecclesiæ. Operam quoque suam interposuit apud Regem, ut ne pergeret regia authoritate eos tueri, qui sua abutebantur ad dilaniandos pauperes. Ivo Ep. 265. 267.

Ex Notis porro Souchetii in has Ivonis Epistolas, & ex formula juramenti Canonicorum, quam suorum Analectorum Tomo II. inseruit vir doctissimus Mabillonius; illud edocemur, quatuor illos Præpositos, penes quos tota erat administratio temporalium omnium bonorum Capituli Carnotensis, rescissos à Capitulo fuisse, temporalia omnia ad mensam Capituli communem revocata, quatuorque alios creatos à Capitulo eodem Præpositos, quibus sua singulis precaria seu latifundia assignata sunt, ne minueretur numerus Dignitatum.

Apparet non tam facilè potuisse hos posteriores Præpositos extricare se à lege residentiæ, cùm non ea illis incumberet, quæ prioribus, rerum Ecclesiæ omnium temporalium administratio. Erant quippe Præpositi, quibus nulla peculiaris erat Ecclesia; sed uni affixi erant administrationi temporalium Ecclesiæ Episcopalis, vel Abbatialis, cujus Oeconomos agebant: unde non ægrè persuadebimur soluros eos fuisse à vinculo residentiæ, non facilè cohærentis cum tanta negotiorum & occupationum mole. Sed erant & alii, quibus propriæ & peculiares erant Ecclesiæ præter illam principalem, in qua sedem tamen honoris causa habebant, cùm lubebat: & hos non satis video quid prohibere potuerit ne residerent in propriis suis Ecclesiis. Ne Priores quidem illi, si quando absolverentur à temporalium dispensatione vel tuitione, satis tutò se subducere poterant residentiæ universum adeo necessariæ.

Possunt & alii in mentem venire Præpositi, qui Defensores magis & Advocati erant, quàm Oeconomi. Ejus generis erat ille Cadurcensis Ecclesiæ Præpositus: *Electus ad Præposituram ad tuendos B. Stephani exteriores honores, ob nimiam molestiam & injuriam à plurimis illatam.* Sacramentum fidei præstabat is Episcopo & Canonicis, fore ut res & jura eorum tueretur, & Ordinibus initiandum se exhiberet, cùm primùm juberet Episcopus: *Ut omnibus diebus vitæ meæ sine conjugio sim, & ut Ecclesiasticos Ordines per admonitionem Episcopi & Canonicorum libenter accipiam.* Intelligis jam, opinor, quì fieret, ut id genus officium minimè ad residendum quemquam obligaret, nec copiam faceret sedendi in Capitulo. Sed ubi cessatum est ab hac armata Ecclesiarum Advocatione, Præpositique soluti sunt à tota illa tuitionis defatigatione, viderint ipsi an æquum sit, ut cessante causa, non cesset residentiæ dispensatio.

Cùm porro eò ventum esset, ut sola temporalium cura Præpositis mandaretur: eò denique postea perventum est, ut ea quoque levarentur, ne ea abuterentur diutiùs. Idem antè causæ fuerat, ut spiritali jurisdictione exuerentur, eaque transferretur in Decanos, ut suprà attigimus. Publicata est à Camusatio in Promptuario Antiquitatum Tricassinarum Charta suppressionis Præposituræ in Ecclesia Tricassina anno 1167. Cùm Præpositus electus esset ad Episcopatum Carnutensem, assensus est Præposituræ unioni cum Capituli mensa, servata sibi solummodo Præbenda, dum superstes foret. Refert Molinetius in suis ad Canonicos Observationibus litteras Philippi I. Francorum Regis, quibus potestatem faciebat Rogerio Episcopo Catalaunensi, extinguendæ Præposituræ & conglutinandæ cum mensa Capitulari Cathedralis Ecclesiæ suæ; sicut Rex Henricus Philippi pater suppressérat Præposituras Capitulorum Compendiensis & Laudunensis, propter frequentes Præpositorum in Canonicos contumelias & vexationes. *Exoravi ut sibi liceret Præposituram sui loci Canonicis suis concedere, quoniam injuriam Præpositorum suorum non poterant sustinere. Et quoniam audierant patrem meum Henricum in Compendiensi & Laudunensi Ecclesia hoc idem fecisse, propter infestationem Præpositorum, quam ferre non poterant, & ideo sæpiùs ad invicem litigabant. Concessi Episcopo, &c.* Ubi his grassationibus abstinuerant Præpositi, locis in his priorem retinent adhuc cum nomine dignitatem. Pag. 121. Reflexio. 4.

V. Decani Cathedralium Ecclesiarum Decanos Abbatiarum imitati sunt, & ad eorum formam constituti. Anno 1096. Comes Tolosanus Abbatiæ sancti Ægidii restituit, quidquid à se in eam usurpatum fuerat. Subscripsere Chartæ non Cardinales tantùm & Episcopi, sed Abbas etiam, Prior & Decanus Abbatiæ. Porro cùm Abbas & Prior rarissimus supersit in Ecclesiis Cathedralibus, Decani in pleriſque principem locum tenent inter Dignitates. Agens Innocentius III. de Asturicensi Ecclesia in Hispania, tradit Decanum Capituli Priorem dictum olim fuisse, removeri potuisse ab Episcopo & à Capitulo, nec aliter rem se habere in cæteris Hispaniæ Hispalensis. *Quia Asturicensis Ecclesia dignitatem Diaconatus à longis retro temporibus noscitur habuisse, licèt qui eò fungebatur honore, promoveretur* Spicil. to. 16. pag. 443. Conc. tom. 10. p. 610. Regest. 1. Epist. 77.

veretur aliquando, & d..ſtituer tur pro Epiſcopi & Capituli voluntate, nec Decani, ſed Prioris nomine vocaretur. ſecundùm conſuetudinem ferè omnium Eccleſiarum Hiſpaniæ, quæ tunc temporis ibi vigebat. Quibus Innocentii verbis non obſcurè inſinuatur, ea Capitula quondam à Monachis occupata fuiſſe, quibus præerat Prior, & ſub Priore Decani: porro cùm Regularis abjiceretur diſciplina, & ſæculares Canonici Monachis ſuccederent, tum in Prioris locum ſubrogatum fuiſſe Decanum. Cupiens idem Innocentius priſcam regularitatem redintegrare in
Ibid. Ep. 51. Eccleſia Burgolienſis Abbatiæ in Andibus, præcepit Abbati ut Decanos ſibi crearet *ſecundùm antiquam conſuetudinem.*

Pro more Majorum ſuorum confirmavit idem Innocentius ſtatutum, quo Epiſcopus & Capitulum Eccleſiæ Tarviſinæ in Italia officium & dignitatem Præpoſiti extinxerant, quòd ab iis uſque adeo dilapidatæ exhauſtæque fuiſſent res omnes Capituli, ut ne ſupereſſet quidem, quo Canonici ſuſtentarentur.
Regeſt. 11. Epiſt. 26. *Cùm per quoſdam Præpoſitos, qui curam bonorum Canonicæ Tarviſinæ gerebant, eadem uſque adeo diſtracta fuiſſet, quod vix poterant prædicti Canonici congruè ſuſtentari.* Non refert autem ibi Pontifex, an expuncto Præpoſito, ſubrogati fuerint Decani. At id non ſilet alio loco, ubi confirmat decretum Eccleſiæ Aquilejenſis, jam confirmatum à Patriarcha Aquilejenſi & à Papa Lucio: quo vitæ communis ſocietas in eo Capitulo inſtituebatur, reditus omnes Præpoſituræ & Obedientiarum in menſam communem redigebantur, juriſdictio extinguebatur Præpoſiti, Vaſſallis & Feudis tantùm Eccleſiæ poſthac præfuturi, & ſubſtitutis in ejus locum De-
Ep. III. Ibid. canis, qui Capitulo præeſſent. *Communem vitam inſtituit, & proventus Eccleſiarum & prædiorum quæ prius ad Præpoſituram ſpectaverant, nec non & obedientiarum redigi ſtatuit in uſus communes. Præpoſito omni prorſus juriſdictione, poteſtate ac utilitate in eiſdem bonis ſublata, cui tamen vaſſallos miniſteriales, & ipſorum beneficia reſervavit.*

Innocentius IV. declaravit potuiſſe Decanum Capituli Aurelianenſis vibrare excommunicationes & interdicta, ut contumelias & vim propulſaret
C. Dilecto. In Sexto. De ſent. excom. Ballivi. A Concilio Colonienſi anno 1260. decretum eſt, cùm penes Decanos eſſet ſumma poteſtas in Capitulis, eorum eſſe muneris, ut reſiderent,
Can. 9. ut divinis intereſſent Officiis, ut omni ope & contentione certarent pro diſciplinæ tuenda ſanctimonia, eaque de cauſa cùm opus eſſet, correptiones & cenſuras iterarent.

Anno 1248. cùm à Cardinali Legato conderetur fingereturque Eccleſiæ Metropolitanæ Nicoſienſis & Inſulæ Cypri diſciplina, conſtitutus eſt & Decanus cum duplici Præbenda, cui impacta ſtatim ſarcina curæ animarum, tam Canonicorum, quàm cæterorum Clericorum Cathedralium: ita tamen ut nihil prorſus illi juriſdictionis contentioſæ permitteretur, & homagium ipſe præſtaret Archiepiſcopo, qui ejus electionem à Capitulo factam confirmaret. *Percipiat Decanus quantum duo Canonici,*
Conc. to. 11. Part. 2 pag. 2402. *& habeat curam animarum perſonarum Canonicorum & Clericorum Eccleſiæ memoratæ. Juriſdictionem tamen aliquam contentioſam non habebit, Archiepiſcopo Nicoſienſi homagium facere teneatur. Decani verò electio ad Capitulum pertineat, ita quod de ipſius Eccleſiæ gremio fiat, confirmatio verò & inſtitutio ad Epiſcopum pertinebit.*

Omninò verò præteriri non debuit, quod ab Aimonio commemoratum eſt: cùm invaſiſſent Regni Optimates tum Abbatiales menſas, tum ipſos Abbatum titulos: voluiſſe eos, ut Conventus ipſi regerentur per obnoxios ſibi, non quidem Præpoſitos, quos adverſarios reformidabant, ſed Decanos. *Statuentes Decanos Monachis, ſibi nomen Abbatis*
Aimon. l. 5. c. 34. 43. *uſurpaverunt, &c. Hugo Magnus nomen Abbatis ſumpſit, & ſub eo hi Decani fuerunt.* Nec Monachorum tantùm Abbatiæ ab his tum Proceribus uſurpatæ ſunt, ſed etiam Canonicorum; quin & ipſæ quandoque Eccleſiæ Cathedrales. Id certe in quacumque politia pervagatiſſimum eſt, ut cùm dignitas aliqua ſuperior extinguitur, ei ſuccedat quæ proximior antè erat.

Si qui porro ſuprà laudati Canones ſanxere ut intra annum Decani Presbyteratu initiarentur, de Decanis agebatur, quibus cura immineret animarum. Nam ad Decanatus extra Eccleſias Cathedrales, & ad Titulares Abbates, ad Præpoſituras ſimiliter & Archipresbyteratus, quibus nulla ſupereſt animarum cura, Tridentina Synodus annorum tantùm viginti duorum ætatem deſideravit expletorum. Si Seſſ. 24. c. 12. verò ibidem præcipit Synodus, ut quibus quæpiam confertur dignitas, ii Ordine jam ornati ſint, quem illa deſiderat, aut ea ætate, ut illo intra annum donari poſſint: id capiendum ſanè eſt de Dignitatibus, quibus ſtatuto aliquo particulari, vel præſcripta conſuetudine ſacer aliquis Ordo annexus eſt.

Anno 1208. Capitulum Noviodunenſe Decreto ſolemni jura & officia quæ eſſent Decani declaravit, *antiquo & conſuetudinario jure.* Summa capita hu- Spicil. to. 13 pag. 311. juſmodi ſunt, Reſideret Decanus, Feudum Eccleſiaſticum ab Epiſcopo nullum acciperet, nec hominium ei præſtaret: *Quod ab Epiſcopo noſtro feudum non recipiet, nec ei homagium faciet, niſi fortè quæ hoc exigat, hæreditario jure ſucceſſio quælibet ad ipſum fuerit devoluta.* Ne duas unus haberet Præbendas, vel Dignitates duas. Ne Præbendis vel Canonicis manus injiceret, niſi cum conſilio Capituli. Presbyter eſſet. Denique ne Clericos in Chorum admitteret, neu ad Ordines nomine Capituli præſentaret, niſi ex conſenſu Capituli. *Non niſi de conſenſu Capituli Clericos in choro recipiet, nec receptos ad ordinandum præſentabit ex parte Capituli niſi per Capitulum.* Quo poſtremo capite illud innuitur, Clericos qui Capituli nomine ordinandi præſentabantur, ſub titulo Cathedralis Eccleſiæ ordinatos fuiſſe, à qua ſuſtentandi deinceps eſſent, vel idoneo Beneficio donandi. Hinc porro liquet qua eſſent Decani juriſdictione, qua ex parte ea Canonicis communicaretur, denique quo ſe temperamento agerent erga Epiſcopos.

Obiter hìc perſtringendi Decani illi, in Prioratibus potius & Obedientiis numerandi, qui tam modico intervallo ab Abbatia Cluniacenſi diſſiti erant, ut eò ſemper ventitarent ad Sabbati veſpertinum officium & ad totum Dominicum diem celebrandum. Socium ſaltem unum ſui Ordinis adjungere ſibi tenebantur. *Proviſores villarum, quos,* Spicil. to. 4. pag. 171. *pro more noſtro Decanos appellamus, quorum obedientia ſita eſt infra iter dimidiæ diei, &c.* Clericis obtigere poſtea complures horum Decanatuum, Plura de iis habes in Compilatione antiquarum conſuetudinum Cluniacenſium.

Unum hoc adjicio, quod à Canoniſtis etiam obſervatum eſt, in pleriſque Galliæ & Hiſpaniæ Eccleſiis Decanos Archidiaconis eo nomine ſucceſſiſſe, quòd principem poſt Epiſcopos locum & primariam obtinuerint dignitatem. Sed viſum illis iiſdem eſt, una ex conſuetudine derivatam ad eos eſſe eam & dignitatem, & ſedendi prærogativam, & in Capitula plerumque ipſa juriſdictionem. At contrà ex Hiſtoricis Synodiciſque hactenus monumentis evicimus, Decanos immediatè ſucceſſiſſe in poteſtatem non Archidiaconorum, ſed Præpoſitorum; jam inde ab origine Capitulorum, cujuſmodi ſunt ab annis octingentis admodum, vel nongentis: vel Præpoſitis, vel Decanis delegatam fuiſſe juriſdictionem interiorem & quaſi Clauſtralem in Congregationes Clauſtrales, ſive in Capitula, quibus in vicem Capitis præerant: denique Archidiaconos in omnibus Diœceſibus exeruiſſe ſuæ juriſdictionis vim, promiſcuè in Laicos Clericoſque: at Præpoſitis & Decanis utplurimùm in ipſa Capitulorum fundatione aſſignatam fuiſſe juriſdictionem, qua fruituri eſſent, Epiſcopis utique obnoxia, non Archidiaconis. Itaque nec Præpoſiti, nec Decani incrementa ſuæ dignitatis nacti ſunt ex Archidiaconatus detrimen-

trimentis, sed Officiales & Vicarii Generales quoad jurisdictionem: Scholastici & Theologi, quoad doctrinam & prædicationem: Thesaurarii, aliique quoad temporalium administrationem. Sicut perspicuum est Pœnitentiarios in se suscepisse maximam partem functionum, quas olim exercebant Archipresbyteri, tamquam Vicarii Generales Episcopi in Sacramentorum administratione.

Barbosa de Dignit. c. 9. nu. 19.

Denique si in Ecclesiis Cathedralibus Germaniæ, Poloniæ, Belgii, Angliæ, primas adhuc Dignitates occupant Præpositi, omnemque explicant jurisdictionem: non alia ejus rei causa subesse potest, quàm quòd vetustior ibi perpetuata sit disciplina, nec à Decanis Præpositi loco moveri potuerint, ut qui sanctissimè concessa potestate uterentur. Adde quòd cùm pleraque Poloniæ, Germaniæ Belgiique Capitula constituta non fuerint nisi postquam Beneficia part ita & distributa fuere, eo quo nunc sunt modo, dissipari non ita potuit à præpositis Mensa communis Capitulorum, quæ tot in particulas jam tum scissa erat, nec eorum suberat potestati.

Conc. to. 11. Part. 1. pag. 969. 973.

VI. Quod ad Oeconomos verò attinet, quorum tantum olim erat dignitatis & potestatis fastigium, ii una in Ecclesia tantùm Græca residui memorantur. In Concilio Lugdunensi anni 1254. magno adhuc splendore circumfulgent. In Ecclesia verò Latina vix ulla usquam existunt vestigia. Suus erat adhuc Episcopo Atrebatensi Oeconomus, cùm ad Claromontanum profectus est Concilium sub Urbano II. Sed illud apparet fuisse potiùs tum Episcopalis domus Officium, quàm Ecclesiæ ipsius dignitas. Postquam mensæ communis bonorum partitio facta est inter Canonicos, Oeconomis nil superfuit loci.

Ita consentit Oeconomo Thesaurarius, ut ei successisse videri possit. Restitit vehementissimè Ivo Carnotensis Episcopus Drogoni, qui se Thesaurarium Ecclesiæ Catalaunensis institutum fuisse contendebat ab Episcopo ipso: & cui tamen objectabatur, quòd Thesaurarium oporteret esse Canonicum ejusdem Ecclesiæ, ipse autem & Canonicum & Archidiaconum ageret in Ecclesia alterius Provinciæ. *Objectum est quod secundum ordinem Ecclesiasticum, prædictum honorem habere non posset, nisi ipsius Ecclesiæ Canonicus, quod ipse nec fuerat, nec esse poterat, cùm jam esset in alia Ecclesia & in alia Provincia Canonicus & Archidiaconus.* Multo antè tempore B. Fulbertus, Carnotensis & ipse postea Episcopus, Thesaurarius creatus fuerat Ecclesiæ sancti Hilarii Pictavensis.

Epist. 95.

Baron. ann. 1001. n. 17.

VII. Sed illud operæ pretium maximè foret magis magisque elucidari, quì potuerint hæ Capitulorum Dignitates, ad alios quam ad Canonicos ejusdem Ecclesiæ devenire, ut exemplis innumeris experimur. Modò enim illud premebat Ivo, non posse in Ecclesia Catalaunensi Thesaurarium esse, qui ibidem Canonicus non esset. Potuissent tamen speciales subesse causæ, & non valdè reconditæ, ut Thesaurarii maximè munus Canonico semper conferretur. In Conciliis Mediolanensibus sancti Caroli memorantur alicubi Thesaurarii, qui ad aliqua delegabantur quidem munia, at nullo gaudebant certo Beneficii titulo.

Terret me, fateor, hæc difficultas, maximè quòd in confesso sit apud Canonistas, in Ecclesiis Cathedralibus & Collegialibus, Dignitates de Capitulo non censeri, nisi privilegio vel consuetudine eis accesserit, quod jure communi non obtinebant. *De dignitatibus in Cathedralibus & Collegiatis dicendum, quia circumscripta consuetudine, vel privilegio, non sunt de Capitulo.* Hæc Fagnani verba, hæc doctrina, quam ex Concilio quoque Tridentino astruit: *Qui vero non obtinent dignitates, nec sunt de Capitulo, &c.* Quod non ita exprimeretur, si Dignitates Capitulo includerentur.

Fagn. in l. 1. Decr. Par 2. p. 6. Conc. Trid. Sess. 25 c. 6.

Qui ad aliquas tantum administrationes vel functiones delegabantur, minùs mirum erat eos Capitulo excludi, ubi eorum administrationes ad examen vocabantur. Adde quòd extraneis quandoque, immo & Laicis eadem ipsa committebantur. Denique his delegationibus fiebat, ut nonnunquam diutissimè abessent; quod Canonicis minimè congruebat. Id genus fortasse primùm fuerant Præposituræ Archidiaconatus & Oeconomorum Officia. Si ergo Dignitates de quibus agimus, arbitrariæ primò & revocabiles fuere delegationes, quæ tandem in stabiles aliquando & irrevocabiles evaserint dignitates, ut de Archidiaconis validissimè suprà multis locis demonstratum est: fieri potuit ut novum hoc stabilis dignitatis incrementum, inveteratæ non derogaret consuetudini, ne de Capituli corpore censerentur.

Sunt & Dignitates, quarum reditus à mensa Capitulari omnino disjuncti sunt; & quæ tamen specialibus quibusdam rationibus nexibusque residentiæ astringuntur, & canonicæ ad chori psalmodiam assiduitati. Itaque hæ Dignitates & Chori servitio affigi, & à Capitulo excludi potuere, ubi maximè quæ ad temporales facultates spectant, in commune consultantur.

Fagn. in l. 1. Decr. Part. 1 c. 33.

VIII. Missum facio Cellerarium, cujus mentio fit in Charta Dedicationis Abbatiæ Vindocinensis ab Archiepiscopo Turonensi anno 1040. Posset videri idem qui Camerarius. In Concilio Cabilonensi anni 1073. Camerarius Ecclesiæ Lugdunensis electus est Episcopus Ecclesiæ Cabilonensis. In Decretali, *Dilecto, De Præbendis & Dignitatibus*, mentio habetur Cellerarii Ecclesiæ Cathedralis Tricassinæ.

Conc. to. 9. pag. 939.

Qui *Sacrista* dicitur, is forsan ipse est, qui aliis his nominibus designatur, *Ædituus, Sacriscrinius, Archiclavis*. Postremum hoc nomen legitur in Concilio Senonensi anni 980. Penultimum in Concilio Elnensi anno 1027. In Decretalibus, alter est Titulus *De officio Sacristæ*, alter *De officio Custodis*. Quod ibi ex Conciliis Toletanis & ex Ordine Romano refertur, conducit nonnihil ad ea illustranda, quæ suprà dicta sunt de Dignitatibus, quibus non patet aditus in Capitula. Disertis enim verbis refertur, non fuisse Sacristam, nisi obnoxium Archidiacono ministrum. Ita minùs à fide alienum est, à Capitulo eum excludi, etiam ubi longo pòst temporis intervallo in Dignitatem assurrexit. In Concilio Colonienſi 1260. Thesaurarius inferiorum unus est ministrorum. Et ipse ergo jam inde potuit insuescere, ut in Capitulum non admitteretur.

In Concilio Cameracensi anno 1565. *Matriculariі* iidem sunt, qui Custodes Ecclesiæ & sacræ supellectilis. Neminem fugit, quòd nunc illi potestatis evaserint. In nonnullis nostratibus Cathedralibus Matricularii Clerici sunt adhuc, vel etiam Presbyteri, humilioribus ministeriis affixi.

De Scholastico vel Capite Scholæ agit Glaber, ubi de Concilio Aurelianensi anni 1017. *Herebertus Ecclesiæ sancti Petri Capitale Scholæ tenebat dominium*. Aliquantò expressiùs Concilium Bituricense anni 1031. *Ut Archidiaconi, Abbates, Præpositi, Capischoli, Canonici barbam rasam & coronam habeant in capite*. In Charta Dedicationis Abbatiæ Vindocinensis anno 1040. *Magister Scholarum, Scholasticus*. In Concilio Elnensi anno 1027. vocatur Caput Scholaris. Synodo Augustana anni 1548. traditur eam Scholastico mandatam fuisse provinciam, ut juniores Clericos necessariis documentis ipse imbueret, vel Præceptores assignaret doctos pioque: denique ut ordinandos ipse excuteret & examinaret. Concilium Turonense anni 1583. Scholasticis & Cancellariis in Cathedralibus & Collegialibus Ecclesiis mandat, ut eos qui recitaturi vel decantaturi sunt Officia divina, ita instituant edoceantque, ut emendatè id faciant, punctorum intervallis, accentibusque observatis. Bituricense Concilium sanxit, ut Scholastici vel Cancellarii eligerentur ex numero Doctorum vel Licentiatorum Theologiæ aut Juris Canonici. Concilium Mexicanum anni 1585. jubet ut Scholasticus Clericos juniores Grammaticam doceat Diœcesanos omnes,

Can. 7.

Cap. 9.

Cap. 13.

Tit. 20. c. 4.

per

per ſeſe, aut per ſubſtitutum. Præcepit Concilium Mechlinienſe anno 1607. ut Scholaſtici ſexto quoque menſe viſitarent Scholas ſuæ ditionis, ut caveant ne quid ibi perlegatur, quo morum ſanctitas inquinetur, aut quod Ordinarius non approbarit.

Sess. 23. c. 18. Excitaverat jam Concilium Tridentinum Epiſcoporum vigilantiam & ſolicitudinem, ut imminerent Scholaſticis, quo pro munere ſuo in Scholis docerent, aut Magiſtros deſignarent, ab Epiſcopo approbandos. In poſterum autem jubet Concilium, ut hæc Officia ſeu Dignitates non conferantur niſi Doctoribus vel Licentiatis in Theologia, vel in Jure Canonico, vel denique iis qui docere ipſi per ſeſe poſſunt; alioqui irrita ſit collatio.

Jam inde ergo à temporibus Caroli Magni, qui tot Capitularia ipſe promulgavit, tot Canones condi curavit, ut in Epiſcopatibus omnibus Scholæ excitarentur: jam inde, inquam, Scholaſtici artes liberales juniores Clericos edocebant; nec tamen ut nemo non ſentit, aditus ipſis in Capitula pandebantur. Hinc præſcripta conſuetudo, ut Capitulo excludantur, etiam poſtquam in Dignitatum albo conſcripti fuere, niſi pariter Canonicatum & Præbendam conſequantur.

Non effugiet nos Statutum cum primis memorandum Guidonis Altiſiodorenſis Epiſcopi anno 1248. ut à doctiſſimis viris Sammarthanis fratribus refertur. Conſtituebat ille Scholaſticum Capellanum ſuum, ſeu Vicarium Generalem ad omnes Cleri funGall. Chriſt. to. 2. p. 303. ctiones ſe abſente; jubebat ut eodem anno Presbyter ordinaretur, ut novem ſaltem menſibus reſideret; juramento conſtringeret ſe, gratis conceſſurum ſe Scholas, & docendi licentiam viris copioſè litteratis; denique hominium ligium Epiſcopo præſtaret, eique fidelitatem juraret, ſalva fide quam deberet Capitulo, ut Canonicus. Scholaſticus ergo Autiſiodorenſis Canonicus ſemper erat, ſive ſtatuto ſpeciali, ſive quòd ejus dignitas cùm eſſet antiquior partitione Præbendarum, obtigerat illi poſtea Canonicatus, ſicut & cæteris. Cùm ex adverſo non poſſint Dignitates poſt partitionem Præbendarum creatæ Capitulo accenſeri, niſi Præbendam ſibi aliquam, ſive Canonicatum comparent.

IX. Cantores in Eccleſiaſticis monumentis inter veteſtiſſimas radiant Eccleſiæ Dignitates. *Cantor, Præcentor Chorales*. Concilio Colonienſi anno Conc. to. 9. p. 939. 1249. Conc. to 10. p 466 603. 1260. Chorepiſcopi dicuntur, quaſi eorum inſpectores, quæ in Choro fiunt; ubi & præcipiuntur 1360. Can. 9. Part. 3. c. 3. religioſiſſimè reſidere, & Choro intereſſe, ut & ipſi poſſint alios ad eadem officia frequentanda quaſi ſuo jure cohortari. Concilium Colonienſe anni 1536. illos eodem nomine cohoneſtat.

Habuit beatus Carolus Mediolanenſis Archiepiſcopus Magiſtrum Chori, ſeu Magiſtrum Cæremoniarum, cujus Concilium Mediolanenſe I. jura ofCap. 37. 39. ficiaque enucleavit, lata lege, ut omnibus in Capitulis ad hoc ipſum inſtitueretur, niſi jam inſtituCan. 12. tus fuiſſet. Alicubi diſtincta illa duo fuiſſe officia, conjici poſſe videtur. In Concilio II. Mediolanenſi ſuo ſtatuit idem Carolus, ut Epiſcopi ſinguli unum aut alterum deſignarent Presbyterum, qui de Cæremoniis ſtatas lectiones haberet. In Concilio Biturinenſi anni 1584. Mexicano anni 1585. AveConc. Gen. to. 15. p 289 290. 351. 1082 1289. 1448. 1484. 1660. nionenſi anno 1594. Burdigalenſi anno 1624. ſancitum eſt, ut in qualibet Eccleſia Cathedrali unus aut duo eſſent Magiſtri Cæremoniarum. Nemo miratur novellis his dignitatibus aditum Capituli non patere, nec complura alia communicari Canonicorum ornamenta commodaque, quòd neminem fallat novella hæc eſſe, & nuperrimè inſtituta officia. Si temporis diuturnitate convaleſcant, creſcantque in Dignitates & Beneficia, ne tum quidem locus eiserit in Capitulo, niſi Canonicatum adipiſcantur, vel Præbendam. Hæc, ni fallor, imago eſt antiquiorum Dignitatum, quæ & ipſæ aliquando novellæ fuere, & eis jam tum intercluſus eſt aditus Capituli. Concilium Aquilejenſe anno 1196. Capellaniam ſeu Beneficium inferioris Chori Magiſtro Cæremoniarum in perpetuum addixit. *Ex Manſionariis, vel Capellaniis, quæ onus reſidendi addictum habent.* Cap. 4.

X. De his inferioris Chori Miniſtris pauca ſuperſunt hic delibanda. Promiſcuè vocabantur Capellani, Vicarii, Portionarii, Præbendarii, Semipræbendarii. Eo numero habendos non exiſtimo Vicarios Eccleſiarum Abbatialium, ſive illæ penes Monachos, ſive penes Canonicos Regulares eſſent. Aderant illi Officiis Eccleſiæ Cathedralis, cujus Præbenda aliqua Eccleſiæ Abbatiali ſuæ ad Regularium ſuſtentationem attributa fuerat. Rorico Epiſcopus Ambianenſis anno 1085. Præbendam ſuæ Eccleſiæ addixit Canonicis Regularibus ſancti Firmini, ea lege, ut Capitulum unum ex iis eligeret, qui Vicarii nomine divinis intereſſet Officiis, utque eorum Prior una per anni orbem hebdomada Miſſam Capituli celebraret. *Præbendam perpetualiter habendam conceſſimus fratribus ibi deputatis. Provideant autem arbitrio Capituli noſtri, quatenus Vicarius eorum de hac Præbenda in Canonicis horis perſolvendis nobiſcum canonicè aſſiſtat. Qui autem Eccleſiæ illius Prioratum habuerit, una integra hebdomada, ſicut Eccleſiæ noſtræ Sacerdotes, Miſſarum ſolemnia concelebret.* Conc. to. 10. p. 408. 689.

Prohibitum eſt à Paſchali II. ne majores Præbendarii Eccleſiæ Pariſienſis hominium exigerent à minoribus. *Ne fiat ulterius interdicimus, ut majores Præbendarii à minoribus hominia ſuſcipiant.* Inter ſtatuta Pontificii Legati in Inſula Cypro anno 1248. non pauca ſunt quæ ad hos minores Præbendarios ſpectent, qui *Aſſiſii* ibi vocantur, forſan ob ſtrictiorem neceſſitatem reſidendi, & divinis Officiis ſe nunquam ſubtrahendi. Idem elucet in Conſtitutionibus Joannis Archiepiſcopi Nicoſienſis anno 1320. Idem Archiepiſcopus anno ſequenti edixit ut hi Aſſiſii per ſeſe ſemper intereſſent, nec poſſent ſibi Vicarios ſubrogare. *Ordinamus quod omnes & ſinguli Aſſiſii noſtræ Eccleſiæ, in eo ordine cujus Beneficium obtinent, ſeu Præbendam, ſerviant in divinis per ſe ipſos, & non per alium ſubſtitutum*, Erant Semipræbendæ iſtiuſmodi minoribus Ordinibus ſingulis affectatæ, cauto, ne qui eas conſequti erant, ad Ordines ſuperiores eluctarentur. *Nullus obtinens Aſſiſiam Acolythalem, Subdiaconalem, vel Diaconalem, ſe faciat, quamdiu eandem Aſſiſiam obtinebit, ad Sacerdotales Ordines promoveri.* Ita ferebant antiqui mores Eccleſiæ, ut officio & ordine quiſque ſuo fungeretur, non inferiori, nedum ſuperiori, quo necdum quis donatus eſſet. Epiſt. 77. Conc. to. 11. Part 2 pag. 2402. 2424. 2429. Ibid. p. 2441.

Statuta Eccleſiæ Lugdunenſis anno 1251. Canonicis ejus Eccleſiæ non adjiciunt niſi Præbendarios & duodecim Capellanos, quibus non ſuppeditabantur niſi alimenta in communi refectorio. *Sunt in eadem Eccleſia majores Canonici, & alii minores Præbendarii, & iterum duodecim Capellani, quorum nullus in ſua inſtitutione percipit Beneficium temporale, præterquam quotidianam Refectorii diſtributionem.* Erant in eadem Eccleſia Vicarii & Obedientiarii. Præcipitur enim, ut Canonici, qui Ordine quopiam ſacro ad Altare funguntur, duos quiſque Vicarios præſtò ſibi habeant, vicem ſuam ſi opus ſit, impleturos, eodem decoratos Ordine ſacro, iiſdemque ornamentis indutos. *Quicumque honores Eccleſiæ, quæ obedientiæ appellantur, habent, &c.* Diximus jam pleraſque Capitulorum Dignitates ſæculares ad normam Monaſticarum formatas, temperataſque fuiſſe. Hinc fit, ut Obedientiæ quandoque dicantur. Denique non abludit à vero, quamdiu Capitulorum Canonici communem egere vitam, precarias fuiſſe & ad nutum revocabiles Dignitates. Ibid. p. 2534. 2536.

Stephanus Abbas ſanctæ Genovefæ & Tornacenſis Epiſcopus in Epiſtola ad Archiepiſcopum Remenſem, moleſtiſſimè fert, quòd cùm Capitulum Tornacenſe contuliſſet Canonico Regulari, qui ſibi quaſi ſocius erat, Vicariam majoris Altaris Ecclesiæ Epiſt. 193.

cleſiæ Cathedralis; ex quo contigerat, ut & pius civis adderet ei idoneos proventus ad alendum Presbyterum, addita portione Refectorii, quam cum aliis Canonicis communem habebat; cùmque ipſe hunc ſocium ſuum ordinaſſet ad Titulum hunc majoris Altaris: idem Capitulum elapſo biennio, nulla cauſa quæ appareret, nullo inſtituto judicio, illum interdixiſſet Altaris miniſterio, ingreſſuque Refectorii: ex quo & illud erat conſequutum, ut pius ille civis eundem conceſſo antè ſtipendio fraudaret. *Eſt ſocius meus, cui Capitulum noſtrum Vicariam unam in majori Altari contulerunt aſſignato ei Beneficio à quodam Burgenſe, unde ſufficienti mediocritate ſacerdotaliter vivere poſſit. Eum mihi præſentaverunt Canonici, ad titulum majoris Altaris ordinandum, & communem cum aliis participationem refectorii conceſſerunt.* His additæ preces ad Archiepiſcopum, ut datis ad Decanum & ad Capitulum litteris hortaretur ad reſtituendum eum, quem ſpoliaverant; & tum ſi luberet, de cauſa ejus ex juris æquitate cognoſceret. Vides ergo quæ hujuſmodi Vicariorum eſſent munera, quæ officia, quæ jura.

Capellanorum quoque nomine quandoque donantur inferiores Chori Miniſtri, propter Capellas in eadem Eccleſia eis deſtinatas, & quas veluti Præbendas obtinebant. In Concilio Placentino anni 1095. poſtquam vetiti ſunt Canonici, ne quis eorum duos Canonicatus, vel duas ſimul Præbendas retineat; additur, ſi de Capellarum reditibus non poſſint ſuſtentari Capellani, eam ſibi curam ut induat Præpoſitus, quo ex earum proventibus poſſint idonea ſtipendia Capellanis omnibus erogari. Can. 15. *Si quæ tamen Capellæ ſunt, quæ ſuis reditibus Clericos ſuſtinere non poſſint, earum cura aut diſpoſitio Præpoſito majoris Eccleſiæ, cui Capellæ ſubditæ eſſe videntur, immineat, & tam de poſſeſſionibus, quàm & de Eccleſiaſticis Capellarum officiis ipſe provideat.*

XI. In Concilio Colonienſi anni 1260. tria genera Capellanorum diſtinguuntur, nempe Regum, Epiſcoporum, Præpoſitorum. Ii omnes ibidem ad reſidendum conſtringuntur, niſi ad neceſſaria dominorum obſequia abeſſe cogantur. Gap. 10. *Cùm in aliquibus Eccleſiis Capellani Regales, Epiſcopales, ac etiam Capellani Præpoſitorum exiſtant, &c. Capellani hujuſmodi reſidentiam in ſuis Eccleſiis, tamquam alii fratres, faciant, niſi illo tantum tempore, quando agunt ſuorum negotia dominorum, atque etiam ſi negotia Eccleſiæ hoc expoſcant.* In Concilio Senonenſi anni 1320. inter Beneficiarios Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegialis, numerantur & Capellani: Can. 4. *Clerici Beneficiati tam Cathedralium quàm Collegiatarum Eccleſiarum, ſive ſint Capellani, Canonici, Vicarii, ſeu ſimplices Choriales.*

Eoſdem fuiſſe Capellanos Vicarioſque non abſimile veri eſt. Porro in Concilio Colonienſi anni 1536. acerbiſſimè objurgantur Vicarii, qui divinis Chori Officiis intereſſe detrectabant, nec meminerant moneri ſe vel ipſo nomine Vicariorum, ut vice Canonicorum intereſſent, ſi quando illos vel negotiorum moleſtiæ, vel corporis ægritudines abeſſe cogerent. *Cujus enim vices gerent, niſi Canonicis adjutores accedant? Horum nimirum vice, qui vel adverſa valetudine detenti, vel negotiis neceſſariis avocati, intereſſe non poſſunt.* Can. 11.

Perpetui & verè Beneficiarii erant hi omnes Clerici: ſed non ſatis liquet, an idem affirmandum de iis ſit, quos prohibet Cameracenſe Concilium anno 1565. Vicarios conſtitui ad horas Canonicas, niſi Ordine ſacro initiati ſint, aut Lectores ſaltem, & ſi fieri poteſt, continentiæ addicti, nec unquam in Eccleſiis ſint, niſi ſuperpelliceis induti. In Concilio Aquenſi anno 1585. Vicarii iſti ex Italorum conſuetudine *Beneficiarii & Manſionarii* vocantur: prohibeturque ne quæ illis addicta deſponſaque ſunt Beneficia, conferantur, niſi iis qui plurimùm in cantu Eccleſiæ verſati ſunt. *Beneficiaturæ, ſeu Manſionariæ prædictæ conferantur Clericis, &c.* In Mexicano ejuſdem anni Concilio Portionarii & Semiportionarii vocantur, Hiſpanicarum Eccleſiarum more, & jure donantur ſuffragii in Capitulo cum Dignitatibus & Canonicis, exceptis electionibus. Tit. 6. c. 15.

XII. Strictim aliquid attingendum ſupereſt de ratione adjiciendarum Capitulis novarum Dignitatum, quibus hactenus caruiſſent. Anno 1218. Eurardus Ambianenſis Epiſcopus *communi conſenſu & voluntate Capituli* inſtituit tres Dignitates novas, *Tres perſonatus*, nimirum *Præcentoriam, Magiſteriam Scholarum & Pœnitentiariam*. Denique certos reditus ſingulis aſſignavit. *Ita quod perſonatui cuilibet proventus proprios duximus aſſignandos.* Præcentori attribuit reditus qui Cantoris fuerant, cui alios adſignavit. Pœnitentiario duas ſtipendiarias fecit Parochias, quarum Parochi fidei ſacramentum ei præſtarent. Ordines quoque ſedeſque harum Dignitatum conſtituit. Præcentor poſt Decanum omnibus præibat. Proximus illi hærebat Cantor. Præerat uterque Choro cantuique. Solemnioribus Feſtis ambo ſimul moderabantur Choro, minoribus Feſtis Cantor cum Canonico. Scholaſticus poſt Archidiaconum ſedebat, curam gerebat Lectionum ad Matutinas horas & ad ſacra Myſteria, nomine Capituli Epiſtolas ſcribebat, deſignabat qui in parvis Scholis prælegerent. Denique Pœnitentiarius ea obibat munia, quæ ſuo ipſius nomine prodebantur. Harum itaque Dignitatum inſtitutio, functiones, reditus, in Epiſcopi & Capituli poteſtate omnino erant. Non pauca ejuſdem generis exempla ſuperiùs perſtricta ſunt. Anno 1274. Semurii in Burgundia ab Epiſcopo Auguſtodunenſi fundamenta jacta ſunt Capituli, tredecim Canonicorum, quindecim Præbendarum, ut Decanus duabus, Cantor & Sacriſta una ſinguli & dimidia fruerentur Præbenda. Eligendus erat Decanus; Canonicatus partim ab Epiſcopo conferendi, partim præſentandi à Patronis. Spicil. to. 12. pag. 165. Ibid. p. 188.

Finis Libri Tertii.